

R. 7109
BB8

ACTA ECCLESIAE MEDIOLANENSIS.

A. SCAROLO
CARDINALI S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPO
CONDITA,
FEDERICI CARD. BORROMAEI
ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI
IVSSV

Undique diligentius collecta, & edita.

Cum priuilegio summi Pontificis.

MEDIOLANI,

Ex Officina Typographica quon. Pacifici Pontij.
Impressoris Archiepiscopalis. M. D. XCIX.

Superiorum permissu.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

R. 7109
BB8

ACTA
ECCLESIAE
MEDIOLANENSIS.

A. SCAROLO
CARDINALI S. PRAXEDIS ARCHIEPISCOPO
CONDITA,
FEDERICI CARD. BORROMAEI
ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI
IVSSV

Undique diligentius collecta, & edita.

Cum priuilegio summi Pontificis.

MEDIOLANI,

Ex Officina Typographica quon. Pacifici Pontij.
Impressoris Archiepiscopalis. M. D. XCIX.

Superiorum permissu.

ACTORVM

S. MEDIOLANENSIS

ECCLESIAE

Pars I.

CONCILIA PROVINCIALIA.

XXI. Q. 176. C. 177. 178.

CONCILIUM
PROVINCIALE
MEDIOLANENSE I.

Quod

Pio Quarto Pontifice, Carolus Borromæus. S. R. E.
Presb. Cardinalis tit. S. Praxedis,

*Legatus ad uniuersam Italiam, & Archiepiscopus Mediolani,
habuit*

ANNO M. D. LXV.

FEDERICO
CARDINALI BORROMÆO
S. MEDIOL. ECCLESIAE
ARCHIEPISCOPO,

AC DOMINO PARENTI QVE OPTIMO.

Congregatio Oblatorum perpetuam felicitatem.

M multa fuerunt in Carolo Borromæo Patruale tuo, FEDERICE Cardinalis Amplifs. ad ecclesiasticam disciplinam in Mediolanen. Prouinciam vel induendam, vel corrigendam præclara, atque admiranda; tum illud vnum præclarum nobis, atq; admirabile præ cæteris videri solet, quòd tot Prouincialibus Diocesanisq; Concilijs celebratis, illi tamen noua semper rerum seges suppeteret, vnde alia rursus atque alia conderentur: eo siquidem ingenio erat, vt quocunq; animum intendisset, ibi & valere plurimum, & præstare alijs omnibus crederetur. Hoc licet edita iam pridem Acta luculenter testentur, quibus vniuersa cleri regendi, fidelisq; populi christianis moribus imbuendi scientia continetur; multo clarius tamen intelligi potest ex ijs, quæ nunquam ante hoc tempus vulgata, obsoletis quibusdam in schedulis vim omnem & rationem Episcopalis administrationis & muneris complectuntur. Hæc, cum verendum magnopere esset, ne veluti membra à suo corpore diuulsa tabescerent, ac perirent; dedimus operam, vt vndequaq; diligenter collecta, ad alteram hanc Actorum editionem, quam iamdiu moliti, aliquando tandem absoluimus, adiuncta prodirent. In quo eo etiam libentius laborauimus, quòd nobis non semel ostenderit, tibi gratissimum fore, si ea ab interitu quodammodo vindicata, ad communem hominum vtilitatem darentur in lucem. Præterquam quod cum eadem non ab Italis modo, sed exterarum etiam nationum Episcopis, & Sacerdotibus vehementer expeti, atq; adeo efflagitari audiremus; ipsorum vota inani expectatione

cludere nihil esse aliud ducebamus, quam salutaris disciplinae progressionem, quæ longe lateque patere debent, angustis finibus circumscribere, & christianam rempublicam plurimis maximisque ad æternam felicitatem comparandam præsidij atque adiumentis priuare. Quamquam enim hæc ad clerum Mediolanensis duntaxat provinciae instituendum sancita sint; ea tamen fuit eximij illius viri auctoritas, clarissimis semper actionibus, vitæque incredibili sanctimonia confirmata, ut quæ ab illo decreta essent, ea sibi quisque sequenda atque amplectenda merito iudicaret. Quamobrem tot iustis hominum desiderijs satisfacere cum maximè cuperemus, non illud modo contendimus, ut quæ hæcenus impressa erant, ea multo quam antea emendatiora legerentur; sed quæ addita essent, etiam si minus polita & culta eruditis auribus visum iri sciremus, ea ut fideliter retinerentur, curauimus; ne vel præteritum quid, vel adiunctum, vel immutatum, aut suspicari quisquam posset, aut queri. Tibi vero cur dicere potissimum voluerimus, ea sane causa fuit, quod, & in eodem dignitatis fastigio collocatus, eodem, quantum in te est, studio & voluntate eandem ecclesiam regis; & congregationem nostram, quam ille primus instituit, ita auges, & ornas, ut & nos ipsos, & quæ à nobis quoquo modo proficiscuntur, omnia iure tibi optimo debeamus. Accipe igitur Acta Mediolanensis Ecclesiae, cuius ad clauum tu sedes; & nos, qui tibi animos, voluntatesque nostras addiximus, quod facis, tuere, & ama. Mediolani xiv. Kal. Iunij. M. D. IC.

ACTORVM PARTES.

PARS PRIMA.

 ONCILIUM Provinciale Primum.	pag. 1.
Concilium Provinciale Secundum.	59.
Concilium Provinciale Tertium.	81.
Concilium Provinciale Quartum.	111.
Concilium Provinciale Quintum.	203.
Concilium Provinciale Sextum.	297.

PARS SECUNDA.

S ynodus Diœcesana Prima.	pag. 331.
Synodus Diœcesana Secunda.	333.
Synodus Diœcesana Tertia.	347.
Synodus Diœcesana Quarta.	355.
Synodus Diœcesana Quinta.	381.
Synodus Diœcesana Sexta.	389.
Synodus Diœcesana Septima.	392.
Synodus Diœcesana Octaua.	396.
Synodus Diœcesana Nona, & Decima.	398.
Synodus Diœcesana Vndecima.	399.

PARS TERTIA.

E dictum de hereticis denunciandis.	429.
Literæ ad Parochos de ijs, qui ad loca hereticorum proficiscuntur.	430.
Edictum de Biblijs vulgaribus, & libris controuersiarum cum hereticis non tenendis.	431.
Decreta à Librarijs, & Impressoribus seruanda.	Ibid.
Edictum de obseruatione dierum festorum.	433.
Edictum de hastiludijs, & spectaculis diebus festis non agendis.	434.
Decretum de emptione, & venditione diebus festis vetita.	435.
Edictum de laruatis vexationibus die festo non agendis.	436.
Edictum de recta in Ecclesijs conuersatione.	Ibid.
Edictum de recto ad ecclesias accessu.	439.

Edictum, & decretum de Dominica prima Quadragesima.	440.
Edictum de obseruantia Quadragesima.	441.
Edictum de sacra ordinatione.	443.
Indictio diei sacre ordinationis.	446.
Instructio pro Parocho ad fidem faciendam de natalibus, & ætate ordinandi.	Ibid.
Edictum contra clericos habitum clericalem non induentes.	447.
Edictum de horis Canonicis ad præscriptum Breuiarij noui Ambrosiani recitandis.	448.
Edictum de ædibus, & habitatione ecclesiasticorum.	449.
Edictum de residentia.	450.
Edictum de visitatione.	Ibid.
Edictum pro executione legatorum ad pias causas.	451.
Edictum pro denuntiatione legatorum ad pias causas.	452.
Decretum de aquis per ecclesiarum, clericorumque agros ducendis.	453.
Edictum contra concubinos.	454.
Decreta quedam certis anni temporibus promulganda.	455.
Decreta generalia Visitatoris Apostolici.	461.

PARS QUARTA.

I nstructiones prædicationis verbi Dei.	473.
Instructiones pro administratione omnium sacramentorum.	493.
Instructiones ad funera ducenda.	556.
Instructiones fabricæ, & suppellectilis ecclesiasticæ.	561.
Instructiones de nitore, & munditia ecclesiarum, altarium, sacrorum locorum, & suppellectilis ecclesiasticæ.	639.
Instructiones congregationum Diœcesanarum.	643.
Instructiones fori Archiepiscopalis.	655.
Instructiones Cancellarij, & Cancellariæ Archiepiscopalis.	695.
Instructiones quedam vulgari sermone conscriptæ. 716. pertinentes ad concionatores.	Ibid.

Ibid. ad Sacramentū confirmationis. 717. 1.
ad sanctissimæ Eucharistiæ administratio-
nem 718. 1. ad sacerdotes pro Missæ ritu
Ambrosiano celebratione 727. 1. ad confes-
sarios 760. 1. ad ordinandos 778. 1. pro
celebratione dierum festorum, officiorum, &
funerum 780. 1. ad processiones generales,
& alias. 782. 2. pro expositione orationis
quadraginta horarum 786. 2. pro oratione
sine intermissione, & benedictione adiu, ac
Iubileo anni sancti. *Ibid.* pro habenda no-
titia status cleri. *Ibid.* 2. pro conficiendo sta-
tu animarum. 790. 1. ad Vicarios foraneos.
792. 1. ad cõgregationes foraneas. 799. 2.
ad res ecclesiæ materiales, & alia quedam,
801. 2.

PARS QUINTA.

Institutiones familiæ Cardinalis S. Praxe-
dis. 811.
Institutiones oblatorum. 826.
Institutiones, & regulæ sodalitatũ, & schola-
rum doctrinæ Christianæ. 845.
Institutiones, & regulæ sodalitatũ sanctissimi
Sacramenti. 896.
Institutiones, & Regulæ Confraternitatum di-
sciplinatorum. 899.
Institutiones, & Regulæ sodalitatũ Charitatis.
910.
Institutiones, & Regulæ sodalitatũ sanctæ Vr-
sulæ. 912.
Institutiones, & regulæ mulierũ oratorij. 917.
Institutiones, & regulæ Monialium. 921.
Institutiones Seminarij. 947.

PARS SEXTA.

Tabula Archiepiscoporum Mediolani. 973
Tabula dierum festorum, & vigiliarũ. 982
Tabella aliquot erratorum, & mulctarum cle-
ricalium. 983.
Tabella horarum Canonicarum, vel pulsatio-
nis campanarum. 987.
Tabella censurarũ, & casuũ reseruatorũ. 988.
Tabella disciplina synodalis. 995.
Tabella processionis synodalis, & precum. 996.
Tabula scrutinij Synodalis. 997.
Tabella decretorum, edictorum, bullarum &c.
promulgandorum. 999. capita quedam ad
ad regulares pertinentia. 1000.

PARS SEPTIMA.

Litera Pastorales de oratione communi seu
vespertina, una cū instructionibus 1005.
Literæ Pastorales de aduentu. 1012. 2.
Literæ Pastorales de Septuagesima. 1015. 2.
Literæ Pastorales de Dominica prima Qua-
dragesimæ. 1021. 2.
Literæ Pastorales, & instructiones anno Iu-
bili editæ. 1023.
Literæ Pastorales de septem basilicis statio-
nalibus, deq; frequenti, & pio earum usu.
1038. 2.
Literæ Pastorales de indulgentijs certis eccle-
siis stationalibus Mediolani concessis instar
basilicarum urbis Romæ. 1046.
Literæ Pastorales, instructiones, & alia tem-
pore pestilentia edita. 1049.
Literæ Pastorales de aspersione aquæ sanctæ,
& benedictione adium. 1059.
Literæ Pastorales de barba radenda ad cle-
rum. 1061.
Literæ Pastorales de visitatione populi, & præ-
paratione. 1064.
Literæ Pastorales de tribus solemnibus proces-
sionibus voti publici causa. 1068. 2.
Literæ Pastorales de solempni mortuorum offi-
cio, pijsq; suffragijs pro defunctis tempore
pestis. 1071. 2.
Libellus de recta vitæ christiana instituenda
ratione. 1075. 2.
Literæ Pastorales de obitu filij Regis Hispa-
niarum. 1088.
Literæ plena paternæ obiurgationis, & cohor-
tationis ad tollendas morum corruptelas: de
libro item memoriali. 1091.
Literæ Pastorales de translatione sacre ima-
ginis B.M. Virginis apud vicũ seroniũ 1094
Literæ Pastorales de institutione Rosarij.
1094. 2.
Literæ Pastorales de solempni translatione san-
cti Simpliciani, & aliorum sanctorũ 1096.
Liber memorialis peste restincta. 1105.
Sermo in exequijs Serenissimæ Annæ Austria-
cæ Reginae Hispaniarum. 1158.
Conciones habitæ ad clerum in Synodo Vnde-
cima Diœcesana. 1165.

PARS OCTAVA.

Formule variæ. 1191.

CAROLVS BORROMAEVS

MISERATIONE DIVINA

S. R. E. TIT. S. PRAEEDIS

PRESBYTER CARDINALIS,

ARCHIEPISCOPVS MEDIOLANI.

Prouincia nostra fidelibus salutem in Domino.

VANTVM mihi onus imponeret Archiepiscopalis officij ratio, cogendi Prouincialem Synodum, quo die ex grauisimo iusso sancti Tridentini Concilij recognoui, mature vt id munus exequi possem, vehementer elaborauimus. Quod & nostrae testantur literae, quibus prouinciae Episcopos euocauimus; & sciunt graues atque ornati viri, qui nostris ea in re studijs & actionibus interfuerunt. Itaque cum primum mihi licuit, Mediolanum veni, quod prouincialibus Episcopis conuocatis, cognitisque ab eisdem ijs rebus, quae in singulis Ciuitatibus, ac Dioccesibus correctionis, aut moderationis indigerent, in Synodo de ipsorum Episcoporum consilio, atque consensu ea statuimus ac decreuimus, quae perturbatam cleri, ac reliquorum vitae, & officij disciplinam restituere, vacillantem confirmare, conseruatam propagare posse viderentur. Synodo dimissa, cum à Pio III. Pontifice Maximo Romam reuocarer, ne in ipso quidem itinere mihi quidquam maiori curae fuit, quam vt ea decreta, prouinciae, vt spero salutaria, primo quoque tempore promulgarem. Quam in cogitationem toto animo incumbentem, me & ipsius Pij Pontificis auunculi mei mox consecuta mors, & deinceps interregni, & Pontificiorum comitiorum occupatio, non iam à studio illa in lucem proferendi (quod, & si grauioribus curis maxime distinebar, tamen dimittere non poteram;) sed ab eorum editione retardauit. Sed bene, quod quemadmodum Deum assidue precatus sum, & vt ita fieret, pro mea parte contendi, breui ipsius Dei benignitate singulari, Pius V. Pontifex Max. est renunciatus: qui pro summa sua cura ac solitudine religionis, salutisque animarum, mihi & facile concessit, vt reuiferem hoc tempore commissum fidei meae gregem, & inflammatum studium meum edendi has constitutiones Prouinciae nostrae fidelibus pia sane cohortatione magis etiam incendit; & vt ea ad illos etiam pertinerent, qui alioqui ipsis non tenerentur, literis suis Apostolicam interposuit auctoritatem. Damus igitur vobis, quae ex praeepto Tridentini Concilij ad moderandos mores, corrigendos excessus in prouinciali Synodo decreta sunt: eaque non solum praesentium malorum remedia esse confidimus, sed cautionem quoque fore speramus reliqui temporis vitiorum, & incommodorum. Rogamus verò omnes, & per viscera misericordiae Christi Domini obsecramus, vt has constitutiones, quanto maximo potestis amore, & pietate amplectamini, legatis, sequamini, totos vos ad earum sententiam rationemque accommodetis: immo verò, si quod nostrum esse potest, habito, & vbi primum facultas fuit, edito hoc prouinciali Concilio, meritum, id mihi, & pijs ipsis, ac prudentibus Patribus, quibus consentientibus, & adiuuantibus haec acta sunt, praeripite. tanto enim maior commendatio est eorum, qui colunt, quam qui tulerunt leges; quanto est obedientia officij praeeptione praestantior. Caeteris verò etiam hominibus, vestra vel morum mutatione, vel innocentia, ac pietatis perseverantia praelucete; vt isto exemplo ad virtutis, & officij cultum reliquae etiam Prouinciae incitentur. Nobis enim, vt in his decretis nihil propositum fuit, nisi Dei gloria, & vestra salus; sic nihil optatius esse potest, quam vt ita decreta seruentur, vt poenis, quae delinquentibus propositae sunt, nullus locus relinquatur: magisque in agendo vestra religio, ac probitas, qua vna vel maxima voluptate noster compensabitur labor, quam nostra in decernendo diligentia commendetur. Valet in Domino.

EDICTVM DE CONCILIO PROVINCIALI PRIMO.

CAROLVS BORROMAEVS S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS
Presbyter Cardinalis, ac S. D. N. Papæ & Sedis Apostolicæ per
vniuersam Italiam de latere Legatus, Dei & Apostolicæ
Sedis gratia Archiepiscopus Mediolanensis.

M Pro nostri Archiepiscopalis Officij munere, & antiquorum, & in sacro Tri-
dentino Concilio proxime editorum Canonum obseruatione, ad moderandos mo-
res, corrigendos excessus, controuersias componendas, aliaq. sacris Canonibus
permissa, Prouinciale Concilium conuocare debeamus; vt primum necessaria
Sanctæ Rom. & vniuersalis Ecclesiæ negotia, quibus apud Sanctissimum D. N.
occupati sumus per debitam obedientiam, intermittere licuit, Reuerendissimos Prouincia nostræ
Episcopos ad proximas Idus Octobris per literas nominatim ad singulos scriptas, ad Synodum in
nostra Mediol. Metropolitana Ecclesia euocauimus. Vt igitur alijs etiam omnibus, qui de iure,
vel consuetudine interesse debent, nota sit huius Concilij celebratio, neue cuiquam ignorantiam
rei excusare, aut se contemptum dicere liceat: Idcirco vniuersis, & singulis prædictis, & alijs,
qui sua quomodolibet interesse putauerint, etiam exemptis, & nullius Diœcesis intra Prouincia
nostræ limites existentibus, per hoc Edictum, quod in Cathedralis, & aliarum insignium, quæ
in singulis Prouincia nostræ Diœcesibus etiam exemptarum, ac vicinorum nullius Diœcesis,
si quæ sint, locorum, Ecclesiarum valuis affigi, & promulgari iussimus, Prouincialis Concilij fu-
turam celebrationem significamus, & denunciamus, cum comminatione pœnarum à sacris Ca-
nonibus statutarum. In quorum fidem hoc Edictum confici, & per secretarium nostrum sub-
scribi, & nostri Sigilli impressione muniri volumus. Dat. Romæ die 25. Augusti, anno Do-
mini 1565.

CONSTITVTIONES ET DECRETA

CONDITA
IN PROVINCIALI SYNODO
MEDIOLANENSI PRIMA.

OS CAROLVS BORROMAEVS,
S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis
Presbyter Cardinalis, ac san-
ctissimi D. N. Papæ, & sanctæ
Sedis Apostolicæ per vniuersam
Italiam Legatus de latere, Dei
& eiusdem Apostolicæ sedis gratia, Archie-
piscopus Mediolanensis; de consilio, & assen-
su Reuerendissimorum D. D. Coepiscoporum no-
strorum, in Prouinciali Synodo Mediolanensi,
hæc statuimus, & sancimus.

DE PROFESSIONE FIDEI, & eius tuendæ cura.

De hac materia vide, Conc. 2. prou. tit. 1. decr. 1. & 4.
Prou. 3. & 5. quæ ad fidei tuend. stud. pertin. Prou. 4.
De fidei profess. Prou. 6. quæ ad fidem tuen. pertin.

P R I M A & maxima Pastorum cura, versari
debet in ijs, quæ ad fidem catholicam, quam
sancta Romana Ecclesia colit & docet, & sine
qua impossibile est placere Deo, integrè, inuio-
lateq. conseruandam pertinent: ideo nos hinc
potissimum exordiendum esse duximus; vt,
quæ ex eodem spiritu est, fides, eandem vna
oris confessione profiteamur.

Sacri igitur Tridentini Concilij auctoritate inni-
xi, mandamus, vt omnes ij, qui beneficia ec-
clesiastica obtinent, vel in posterum obtine-
bunt; & qui in Synodum diœcesanam conue-
nire debent; in ea synodo, quæ primo quoque
tempore celebrabitur, omnia, & singula à san-
cto Concilio Tridentino definita & statuta, pa-
lam recipiant; veram obedientiam summo Rom.
Pontifici spondeant; simulq. hæreses omnes pu-
blicè detestentur, & anathematizent; fidem
profidentes eisdem verbis, quibus ex formula,
à Sanctissimo D. N. Pio III. Pont. Max. præ-
scripta, Nos, & Coepiscopi nostri in iuramento
sanctæ Synodi, iurati præstitimus, & professi
sumus; etiam si antea in diœcesana Synodo id
officium, ad exequendum iussa Tridentini Con-
cilij, quacunque ratione & modo obierint.

Episcopi omnes Prouincia nostræ, cõstitutionem
Sanctissimi D. N. Pij III. Pont. Max. de pro-
fessione fidei faciendâ ab ijs, qui de beneficijs

curaris, & canonicatibus prouisi sint, & à do-
centibus literas, & à promouendis ad doctora-
les, vel alios gradus, publicent in suis Ciuita-
tibus, & diœcesibus intrâ mensem, & ab om-
nibus inuiolatè seruandam curent: præsertim
verò ab ijs, qui cuiuscunque status, conditio-
nis & dignitatis sint, quouis modo, vel nomi-
ne, publicè aut priuatim, domi suæ vel alienæ,
etiam si prædagogi sint, pueros, adolescentes,
aliosuè cuiuscunque sexus, & ætatis, quascunque
artes literarias, vel alias liberales, etiam si ipsa
prima grammaticæ rudimenta, legendo, inter-
pre. ando, vel repetendo, vel alia quauis ratio-
ne, etiam si gratis doceant, quorum etiam om-
nium mores, antequàm ad docendum accedat,
probare debent: alioquin de ijs pœnas, in ea-
dem constitutione propositas, sumant.

Qui verò, ne prædicti huic decreto obtempe-
rent, impederint; aut huius temeritatis qua-
cunque ratione illis auctores, aut adiutores fue-
rint; seuerè puniantur.
Vt autem id facilius ac melius effici possit; stu-
diosè inquirent parochi, quinam in suis paro-
chijs eo docendi munere fungantur; & eorum
nomina ad Episcopum, ad mensem, à die pu-
blica ionis constitutionis eiusdè numerandû,
deferant. Quos verò deinceps eiusmodi cogno-
uerint, primo quoque tempore Episcopo in-
dicent.

Parochi diligenter animaduertant, an in suis Pa-
rochijs vllus sit, quod ad fidem attinet, prauis
opinionib. imbutus, vel eo nomine suspectus;
eumq. ad Episcopum, vel Inquisitorem defe-
rant. Moneant præterea populum, debere om-
nes, si quos nouerint aliquid fecisse, vel dixisse,
quamobrem de huiusmodi peccato in probabi-
lem suspicionem venerint, statim deferre.
Obseruent etiam eos, qui ex finibus hæretico-
rum, vel hæresis nomine suspectorû veniunt;
singulorumq. dicta & facta odorentur, ac de
eorum vitæ consuetudine, & ratione cogno-
scent; & si qua de ijs suspicio fuerit, Episco-
pum, vel Inquisitorem aduocent.

Principes verò, & ciuicam Magistratus hor-
tamur, ac per viscera misericordie Christi Do-
mini obtestamur, vt cœlesti iurum terrenis

Diligentia pa-
rochorum in su-
spectis de hæ-
resi.

Commercium
hæreticorum à
Magistratibus
tollendum.

commodis præferentes, commercium, & consuetudinem hæreticorum, quam fidelibus perniciosam ac pestiferam esse constat, pro sua pietate, ac studio religionis, e suis vrbibus, atque oppidis amouendam ac tollendam curent.

Prohibeantq. vt ne suæ ditionis homines, percipiendæ etiam linguæ causa, aut mercaturæ, aliouè nomine, in hæreticorum locis instituantur, aut commorentur.

Sacro denique Inquisitionis officio in omnib. ex animo faueant, & opitulentur; & vt eius edicta feruentur, auctoritatem etiam suam rogati interponant.

Cùmque eis à sancta Sede Apostolica concessum fuerit, vt causis fidei ad patrocinium catholicæ veritatis adfiterent; nihil sibi in illis vsurpare, neque quidquam, quod contra sacros canones sit, attentare velint.

Episcopi regulas Indicis de libris vetitis, ab ijs, qui illi negotio à sacrosancta Tridentina synodo præfecti fuerunt, ex auctoritate Sanctissimi D. N. Pij IIII. editas, ab omnibus librorum impressoribus, ac bibliopolis, cæterisq. omnibus laicis, & ecclesiasticis personis feruari iubeant. Quorum verò librorum purgatio, eiusdem Indicis iussu facienda est; eos legi, vendi, aut emi, haberi uè omnino vetamus, donec ab ijs ad quos pertinet, purgati, & probati fuerint.

De abutentibus Sacra Scriptura.

NEFARIA est eorum temeritas, qui sacre scripturæ verbis vel sententijs, ad iocum, assentionem, contumeliã, superstitionem, impietatem, aut ad quosuis profanos sensus abutuntur. Quamobrem Episcopi, in eos qui in hoc genere deliquerint, ex sacrorum canonum, & Tridentini Concilij decretis grauiter animaduertant. Et vt detestabilis hac licentia prorsus tollatur, fidelem populum per cõcionatores, parochos, confessores, de huius peccati grauitate frequenter admonendum curabunt.

De ludi Magistris.

Prou. 3. & 5. quæ ad fidei tuen. stud. pertin. Prou. 5. quæ ad prædicat. & doctrinam Christianam pertin.

PRINCIPES, & Magistratus in Domino vehementer hortamur, vt nulla sumptus sui habita ratione, publicos ludi magistros in vrbes, & suæ ditionis loca conducant; nõ minùs fidei & vitæ, quàm doctrinæ & scienciæ laude cõmèdatos. Qui verò literas docebunt, non solum libros, indice Sanctissimi D. N. Pij IIII. auctoritate edito, nominatim vetitos, pueris non interpretentur, aut ab illis legi patiantur; sed neque etiam alios, quibus obscena, vel turpia contineantur.

Præcipimus etiam, vt bonis moribus, & salutaribus præceptis eos erudiant: in primisq. in aliqua pia, & christiana institutione, si Episcopo videbitur, exercent; cæteraq. omnia offi-

cia, quæ Leo X. in Lateranensi cõcilio statuit, Sefs. 9. præsent. In ijs si deliquerint, pro delicti genere plectantur.

De fidei initijs à Parocho tradendis.

Prou. 2. tit. 1. decr. 2. prou. 3. de scholis doct. christianæ. Prou. 4. de doct. christiana. Prou. 5. quæ ad præd. ver. Dei, & doctri. christianam pertin.

PAROCHI singulis dominicis, & alijs festis diebus, qui Ecclesiæ præcepto agi soleant, pueris singuli in suis parochijs initia fidei tradant; eosq. ad obedientiã, primùm Deo, deinde patribus præstandam, erudiant; ac propterea à prandio stata hora, proprio campanæ sono ad id munus assignato, ad Ecclesiam conuocandos curabunt.

De præbenda Theologici.

Prou. 5. quæ ad benefic. collat. attin.

QUÆ ecclesiæ cathedrales, aut collegiatæ in oppidis insignibus præbendam aut stipendium, quouis nomine theologiæ interpreti assignatũ nõ habet, cùm in illis sacrũ cõciliũ Tridentinum præbendam primò vacaturã, ad hunc vsũ constituerit, quam ei tantummodò, qui ad hoc munus se præstandum idoneus sit, deferri voluit; id si adhuc re ipsa effectum non sit, curent Episcopi, vt quamprimùm decreto concilij satisfiat.

De prædicatione verbi Dei.

Prou. 2. tit. 1. decr. 7. prou. 3. & 6. quæ ad cõcion. pertin. Prou. 4. de verbi Dei præd. Prou. 5. quæ ad præd. verbi Dei.

APOSTOLI, in quorũ locum Episcopi successerunt, satis nobis aperuerunt, verbi Dei prædicationem, esse præcipuũ illorum munus, qui in Episcopali sede collocantur. Quamobrem nos auctoritatem sacrosancti Tridentini Concilij, & veterum patrum secuti, in Domino Episcopos hortamur, vt toto pectore in hanc curã incumbentes, greges sibi commissos ipsimet, præsertim in Ecclesia sua, verbo Dei pascant. Quod si leui de causa, aut quodam animi languore impediti, non fecerint; sciant sibi prætermisissimè necessarij officij iudici Deo præcipuè rationem esse reddendam. Sin autem se interdũ verè impeditos cognouerint, per viros idoneos, ex præscripto eiusdem concilij delictos, hoc munus studiosissimè populo præstet. In alijs verò ecclesijs parochialibus, vel alijs curam animarũ habentibus, saltem omnibus dominicis, & solemmnibus diebus festis; ieiuniorum autem, Quadragesimæ, & Aduentus tempore, quotidie, vel ijs saltem diebus, quibus Episcopus iusserit, proprio parocho, & Curato, oues sibi commissas, pro earum sensu & intelligentia, salutaribus verbis pascendas mandamus. Si qui autem propter incitiam id præ-

Sefs. 5. c. 1. de cr. de refor.

Episcopi.

Sefs. 5. c. 2. & Sefs. 24. c. 4. in decretis de reformat.

Parochi.

stare

stare non poterunt; ad peritos confugiant, quorum auxilium implorantes, vel homilias sibi præscriptas, vel latinos sermones, auctoris ab Ecclesia recepti, in vulgarem linguam conuersos, approbatos tamen ab Ordinario, aut memoriter, aut de scripto pronuncient. Id autem tandiu fiet, quoad liber Homiliarius ad hunc Curatorum vsũ Metropolitanis cura prodibit in lucem. Sed vt norint Episcopi, & eorum industriam qui doctrina sunt præditi, & illorũ diligentiam, qui aliorum verbis diuinam legem enunciant; iubeant, si eis ita videbitur, ab vnoquoque Parocho, & Curato vnum singulis mensibus, ab eo habitum in ecclesia sermonem ad se mitti. Qui negligentes, aut contumaces fuerint, eos Ordinarij arbitrio suo puniant; & prætereà alios deligant, qui eorum impensa opus illud explere possint; donec ipsi respiscetes, munus suum expleant. Quo etiam modo illis occurrere poterunt, quos etiam vel peritorum industria, vel homiliarum libris, vel alia quacunque ratione adiutos, parum proficere; quos uè ei muneri minùs aptos esse, vel prædicatione destruere potiùs, quàm ædificare iudicant.

Concionatores delegati.

Extra urbem verò in vniuersa dicecesi, præter officium quod Curati præstabant, tam multos distribuunt Episcopi concionatores, vt in curatis ecclesijs, quæ in frequentioribus locis sitæ sunt, cæterisq. omnibus etiam non curatis, in quibus ipsi opportunum iudicauerint, intrã cuiusque mensis spatium, saltem semel in aliquo die festo, Dei verbum prædicetur. Eos autem ab illis, in quorum ecclesijs prædicabunt, hospitio recipi volumus, suppeditatis omnibus rebus, ad eorum victum necessarijs, data etiam elemosina aliqua ex fructibus beneficiorum, vel etiam largitione laicorum, si beneficia tenuiora iudicauerint Episcopi, quàm vt id onus ferre possint; nisi sint, qui iure debeant, vel dare consueuerint.

Quæ seruanda à concionatoribus.

Quæ seruanda à concionatoribus. Ita autem qui prædicandi officio, aut quacunque ratione fidelibus christianam doctrinam tradendi munere funguntur, hanc viam & rationem inueniendam proponimus.

Vt sacram scripturam interpretentur eo sensu, quem catholica Ecclesia, & consentiens sanctorum patrum auctoritas comprobauit; neque quidquam ab Ecclesia, aut à doctoribus Ecclesiæ probatis alienum proferant.

Vt si quando ad auditorum vtilitatem vtendũ erit allegarijs, eas ex receptis ab Ecclesia scriptis seligant. Ne certum tempus Antichristi aduentus, & extremi iudicij diem prædicent; cùm illud Christi Domini ore testatum sit: *Nõ est vestrum nosse tempora, vel momenta.* Ne uè quidquam prætereà futurum ex sacris literis diuinare, eiq. euentu certam diem præfinire audeant. Neque temerè, id sibi diuinitus reuelatum esse, affirmant. Ne historias ex apocryphis scriptoribus populo narrent. Ne uè mi- raçula, quæ probata scriptoris fide non com-

mendentur. Si quæ tamen auditoribus salutaria iudicant; ita commemorent, vt à certa eorum affirmatione absteant. Ne ineptas & ridiculas fabulas recenseant: Ne uè superuacanea, & parum fructuosa.

Ne hæreticorum opiniones, & argumenta referant apud imperitam multitudinem. Quod si alicubi necessitas postularit, vt eorum falsa dogmata accuratiùs ac liberiùs confutentur; id non longa disputatione, sed graui redargutione faciant. quod facillè assequentur, si catholicam veritatem expromentes, sanctæ Ecclesiæ, conciliorum, & probatæ veris consuetudinis auctoritate, ac sanctorum doctorum quos probat Ecclesia, testimonijs roborant; & sacre scripturæ locos, quorum sensus ab illis ad corrumpendas simplicium hominum mentes deprauantur, & ex alijs eiusdem scripturæ locis, & ex sanctorum patrum sententia fideliter interpretentur. Sic enim fiet, vt dogmatum peruersitas, quæ falsa interpretatione nitebatur, catholica veritatis vi, & rectæ interpretationis pondere corruat.

Ne quid ambiguũ, anceps uè loquantur, quod auditoribus variè intelligendi occasionem præbere possit.

Ne uè concisè, & obscure quidquam exponant; qua ex re auditorum animi, expectatione incerti & suspensi relinquuntur.

Ne ostentandæ doctrinæ & eloquentiæ causa, difficiles atque inanes quæstiones, fucum uè orationis & pigmenta conquirant; vnde sui ipsius potiùs, quàm Iesu Christi prædicatores esse videantur. Sed præcipuè in Euãgelij, Symboli, Orationis Dominicæ, Angelicæ salutationis, Decem præceptorum, Sacramentorum Ecclesiæ, & sacrorum rituum dilucida explicatione versentur. In reprehendis vitijs ita se gerant, vt pietatis, & caritatis studio eos adductos, non hominum, sed peccatorum odio id facere omnes intelligant. Diligentes ac vehementes sint in ijs vitijs & peccatis exagitantibus, in quibus magis volutaum populum, aut ad ea procliuiorem videntur.

In prauas etiam consuetudines inuehantur: Et in eas, quæ etsi malæ non videntur, tamen facillè peccandi causam afferunt.

Ne quemquam, nominatim aut tacitè illum designantes, insectentur.

Ne in ordinem vllum, statum, aut vitæ genus ab Ecclesia receptum, inuehantur.

Ne Episcopos, aliosuè Prælatos, ne uè ciuiles magistratus cum auditorũ offensione alperius obiurgent; sed pie potiùs admoneant. Populumq. doceat, *præpositis suis, etiã discipulis, obedire.* Quæ etiã sapissimè moneant ex Apostoli sententia, vt faciat *obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarũ actiones, pro omnib. hominibus qui in sublimitate constituti sunt; præsertim verò pro ijs qui peruigilat, quasi rationem pro animabus eorum reddituri; vt quietam, & tranquillã vitam gerant in omni pietate, & castitate.*

1. Tim. 4.

Eorundem pro sacre Inquisitionis officio studium.

Observatio In Indicis Conc. Trident.

Sefs. 4. in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum.

Principum diligentia.

Seruanda à ludi magistris.

Ita afficere studeant auditores, ut sua peccata dolenter desinant; quos interdum, propositis supplicijs æterni ignis, à flagitijs & facinoribus deterreant; interdum commemoratis cœlestis vitæ præmijs, ad virtutes, in primis verò ad Dei, & proximi amorem accendant.

Decreta concilij Tridentini, præsertim quæ ad mores & disciplinam christianam restituendâ pertinent, & has nostras constitutiones populo studiosius inculcent.

Omnes hortatu, & præceptis ad pietatem erudiant; & quæ cuiusque sit propria virtus, quod officium patris filij, viri uxoris, domini serui, laici clerici, priuati magistratus, omnium denique ætatum, generum, ordinum partes & munera assidue commemorent.

Hanc prætereà rationem habeant, ut non solû Dei, & Ecclesiæ præcepta seruanda esse doceant; sed modum illis tradant, quo ea ex Dei voluntate seruare oporteat.

Commoneant, ut non solum præceptis seruandis, sed etiam consilijs amplectendis, ad perfectiorẽ vitam in dies magis contendere studeant. Doceant, quo modo viuendum sit bonis animi, corporis, & externis: Quouè modo secundis, & aduersis rebus; ut ea sint illis tamquam instrumenta ad consequendam vitam cœlestem. Maxime verò caueant, ne quod præceptis & hortatu ædificant, id vita, & moribus destruant; ne cũ alijs prædicauerint, ipsi reprobi efficiantur. Indulgentias populo ne publicent, nisi de consensu Episcopi.

Neminem populo paupertatis nomine commendent; nisi is testimonium ab Episcopo scriptum attulerit. Neque ei inter concionem permittatur, ut elemosinam à quoquam petat in ecclesia; sed aut ad fores ecclesiæ stet, aut per eos qui eam curam susceperint, id negotium ita cõmodè ac celeriter agatur, ut minimè concionem impediatur.

Sacra concio noctu numquam, sed opporuno tempore, Episcopi præscripto habeatur.

Dum habetur, nec Missæ, aut horæ canonicæ, clara aut submissa voce in ea ecclesia dicantur.

Episcopi ijs diebus, quibus legitime impediti, prædicandi munus in suis ecclesijs per alios præstent, eisdem sacris concionibus, quantum poterunt, interesse studebunt. Qui verò dignitates, personatus, vel canonicatus in cathedrali ecclesia obtinent, & alij eiusdem ecclesiæ clerici, dominicis ac festis solemnibus diebus semper; Quadragesimæ autem, & Aduentus tempore quam sæpius verbis Dei cõciones in eadem ecclesia audiant. quod officium à cæteris quoque ciuitatis clericis præstari diligenter curabunt Episcopi; ut ipsorum exemplo, laici etiã ad audiendum Dei verbum studiosius confluant. Concionis audiendæ causâ, loca virorum & mulierum, si fieri potest, Episcopi cura distinguantur, qui ad id exequendum idoneos aliquot viros adhibeat; & à secularibus magistratibus, si opus erit, auxilium petat.

Episcopus concioni interfuit.
Canonici item.

Quæ seruanda sunt in sacris Imaginibus effingendis.

Prou. 3. quæ ad sacram. & sacramentalia pertin. Prou. 4. de sacris reliq. miraculis & imaginibus. Prou. 6. de cultu Sanctorum.

CVM sacrosancta Tridentina synodus decreuerit, nemini licere vlllo in loco, vel ecclesia, etiã quomodolibet exempta, vllã insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit; eiusq. diligentia & curæ commendari, ut in sacris effingendis imaginibus nihil falsum, nihil profanum, nihil inhonestum, nihil præposterè, nihil non rectè atque ordine adhiberetur; illud in primis caueant Episcopi, ne quid pingatur, aut scilpatur, quod veritati scripturarum, traditionũ, aut ecclesiasticarum historiarum aduersetur: ne cuius lectio prohibetur, eius imago populo proponatur.

Historiæ quoque, quibus neque Ecclesia, neque probati scriptores auctoritatem vllam dederunt, sed sola vulgi vana opinione commendantur; effingi prohibeantur.

Deinde vniuscuiusq. imaginis os, corpus, corporis habitum & statum, ornatum & locum inspiciendum curent Episcopi; ut hæc omnia ad prototypi dignitatem & sanctitatem, apta sint & decora; atq. ex imaginis inspectione pietas excitetur, nulla verò turpis cogitationis detur occasio. Hæc & reliqua huiusmodi ex Tridentini concilij præscripto, ut commodius Episcopi exequantur; conuocent suarum diocesis pictores & sculptores, omnesq. pariter doceant, à quibus cauere debeant in sacris imaginibus effingendis: curentq. ne illi, inconfulto parocho, aliquam sacram imaginem publicè, vel priuatim effingant. Quod si qui deliquerint, puniantur, tam ipsi artifices, quam ij quorum sumptibus vel iussu effectæ erunt imagines.

Parochi verò Episcopo significant, quæ ille iudicari in sacris imaginibus effingendis, ad se propter difficultatem deferri debere.

Quod si quæ iã pictæ imagines sicut aut simulacra, ob artificum temeritatem aut inscitiam, eiusmodi fortassè fuerint, ut ferèda nullo modo videantur; ea curent Episcopi, doctorum etiã & peritorum virorũ consilio adhibito, ut omnino deleantur, vel saltem aliqua ratione corrigantur.

De actionibus, & representationibus sacris.

QVONIAM piè introducta consuetudo, re præsentandi populo venerandâ Christi Domini passionem, & gloriosâ martyrum certamina, aliorumq. Sanctorũ res gestas, hominũ peruersitate eò deducta est, ut multis offensionibus, etiam risui & despectui sit; ideo statum. Vt deinceps Saluatoris passio, nec in sacro, nec in profano loco agatur; sed doctè, & grauiter eatenus à concionatoribus exponatur, ut, qui sunt

Sess. 25. in dec. de inuoc. Sanctorum.

Sess. 25. de inuoc. venerat. & reliq. sancto. &c.

sunt vberes concionum fructus, pietatem, & lacrymas comoueat auditoribus. quod adiuuabit proposita crucifixi Saluatoris imago, ceteriq. pij actus externi, quos Ecclesiæ probatos esse Episcopus iudicabit. Item Sanctorum martyria, & actiones ne agantur; sed ita piè narrentur, ut auditores ad eorum imitationem, venerationem, & inuocationem excitentur.

De sanctorum reliquiarum veneratione.

Prou. 3. de fest. dierum cultu. Prou. 4. de sacris reliq. Prou. 5. de indulg. & sacris reliq. Prou. 6. de cultu Sanctorum.

VT Sanctorum Reliquijs, quæ debetur, veneratione & cultus adhibeatur, statuimus; ut in locis honestissimis, ac decoris vasculis, qua debeat, religione asseruentur.

Cum populo pietatis causa ostenduntur, lumina accendantur.

Ex loculis verò & receptaculis, vbi condita sunt, ne educantur.

Ne temerè exponantur omnium oculis.

Neue quaestus gratia.

Cætera etiam de Reliquijs, quæ à sacra Tridentina synodo decreta sunt, Episcopus inuolatur seruari iubeat.

De magicis artibus, veneficijs diuinationibusq. prohibitis.

Prou. 4. de superstitionibus.

MAGOS & maleficos, qui se ligaturis, nodis, characteribus, verbis occultis mentes hominum perturbare, morbos inducere vel expellere, corporum figuram & constitutionem immutare, ventis, tempestati, aëri ac mari incantationibus imperare posse sibi persuadent, aut alijs pollicentur; cæterosq. omnes, qui quouis artis magicæ, & veneficij genere pactiones & fœdera, expressè vel tacitè cum dæmonibus faciunt; Episcopi acriter puniant, & è societate fidelium exterminent.

Deinde omnem diuinationem ex aere, aqua, terra, igne, ex inanimatis, ex vnguium & lineamentorũ corporis inspectione, ex sortibus, somnijs, mortuis, alijsq. rebus, quibus per dæmonũ significationem incerta pro certis affirmantur, futura prædicere, furta, thesauros absconditos commonstrare se posse profitentur; & huius generis reliqua, per quæ curiosorũ & imperitorũ hominum mentes facillè decipiuntur, coërceant, & eiiciant.

In eos etiam, qui huiusmodi diuinatores, sortilegos, coniectores; ariolos, & cuiusvis generis magos de aliqua re consuluerint; vel ut consulerentur, cuique auctores, adiutores, hortatoresue fuerint, vel eis fidem habuerint; seuerè animaduertant.

Si quis etiam anulos, vel aliud ad magicos, vel superstitiosos vsus fecerit, aut vendiderit; graui pœna afficiatur.

Astrologi, qui ex Solis, Lunæ, & aliorum astrorum motu, figura, & aspectu, de hominũ actionibus, quæ à libero voluntatis arbitrio proficiuntur, certò aliquid euenturum affirmant; grauibus pœnis plectantur. quæ pœnæ etiam ad eos pertineant, qui ad illos de huiusmodi rebus detulerint.

Denique pœnas sumant Episcopi de ijs omnibus, qui in itineris susceptione, aut cuiusvis rei institutione vel progressionem, dies, tempora, & momenta obseruantes, quadrupedum voces, auium garritum aut volatum notantes, ex occursum etiam hominum, vel pecudum, suscipiendi operis felicitatem augurantur.

De blasphemia.

Prou. 2. tit. 1. decr. 3. Prou. 3. quæ ad concion. pertin.

BLASPHEMIAE impudentia & impietas eò prolapsa est, ut in ea coërcentia vix satis diligentia adhiberi posse videatur. itaque sacris canonibus, & Pontificum decretis, maximè vero ijs, quæ Leo Decimus in Lateranensi concilio decreuit, innixi, hæc mandamus.

Ut quicumque Deo palàm, seu publicè maledixerit, contumeliosusq. aut obscenis verbis Dominum nostrũ Iesum Christum, vel gloriosam Virginem Mariam eius matrem, expressè blasphemauerit; si clericus sit, primùm fructibus vnius anni beneficiorum ecclesiasticorum, quæcumque habuerit, mulctetur. Si iterum in eo peccarit, eo beneficio quod habet, priuetur; & si plura obtineat, eo priuetur, quo ordinarius priuandum censuerit. Si tertio blasphemarit, dignitates ac beneficia omnia, quæcumque habuerit, eo ipso amittat; ad eaq. deinceps retinenda, aut obtinenda inhabilis sit. Si verò laicus fuerit, primùm, aut etiam secundò, pecunia mulctetur, ex præscripta in eodẽ concilio ratione. Tertio grauem pœnitentiam publicè agat, eodem modo, quo à sacris canonibus præscriptum est. Qui verò Sanctos blasphemarit, aut in Deum & gloriosam Virginem Matrem maledicta, non tamen palàm aut publicè, contulerit, mitius aliquantò iudicis arbitrio puniatur.

In foro autem conscientia, ei qui blasphemiarus fuerit, grauem pro modo culpæ pœnitentiam confessor imponat.

Qui blasphemantem audierit, si possit sine periculo, asperius obiurgat; omnino autem intrã triduum eius nomẽ ad iudicem ecclesiasticum, vel secularẽ deferat. Si plures simul audiuerint, singuli idem faciant; nisi inter eos conuenierit, ut vnus pro omnibus eo fungatur officio. Quod si domini, mercatores aut artifices, famulos, aut ministros audierint blasphemantes, semel monitos, si iterum in eo genere peccarint, domo eiiciant.

Principes autem & Magistratus per Dei gloriam, quæ blasphemia maximè violatur, obsecramus, ut hæc omnia diligentissimè seruari studeant: vberrimam piæ curæ à Deo mercedem expectantes.

Sess. 9. tit. de res for. curiæ.

Sess. 9. tit. de re for. curiaz.

stantes, præter decem annorum indulgentiam, quam Leo Decimus in eodem Lateranenſi Cõcilio & ipsis, & iudicibus, & deferentibus elargitus est. Quod si sæculares iudices, quod minime futurum speramus, blasphemiaz conuictos, iustis pœnis non affecerint; sciant iisdem pœnis, quas de fontibus sumere neglexerunt, ex eodem concilio se teneri.

De festorum dierum cultu.

Prou. 3. eod. Prou. 4. quæ ad sanctorum cultum &c. Prou. 5. qd ad dies festos &c. Prou. 6. de dieb. festis.

MA X I M A M in eo diligentiam ac studium Episcopi ponere debent, vt dies festi piè, sanctèq. obseruentur ab omnibus. Cùm enim ij potissimum ad celebrãdas Dei & Sanctorum laudes salutariter instituti sint; curandum est etiam diligenter, vt ne ijs ipsis quisquam ad diuinam offensionem, & animæ suæ perniciem abutatur.

Prohibeãt igitur ij, ne illiberales artes exerceãtur; aut vllum opus fiat eo tempore alienum. Ne quid ematur, aut vendatur, præter id quod ad victum illius diei, vel ad ægrotorũ curationem necessarium sit.

Ne officinæ, aut omnino, aut aliqua ex parte, aperta habeantur.

Ne fiant nundinæ; sed quæ festo die fieri consueuerint, in antecedentem, vel sequentẽ diẽ, qui festus non sit, transferantur.

Qui secus fecerit, seuerè plectatur Episcopi arbitrato.

Pro officinis apertis, rebusuè venditis, si filius, famulus, ministri deliquerint; etiam pater, dominus, & artifex, pœnam subeant.

Ijs etiam diebus studebunt Episcopi, ne personati homines incedant.

Ne ludi equestres, certamina, aut alia ludicra & inania spectacula adhibeantur.

Choreæ, saltationes in vrbibus, suburbij, oppidis, vicis, aut vsquam omnino ne agãtur.

Docent verò populum, debere vnũquemque, eo potissimum tempore, in diuinis officijs & concionibus audiendis frequentem esse, ac in precibus, recolendisq. Dei maximis beneficijs, assidue versari.

CONSTITVTIONVM PARS SECVNDA.

De ijs, quæ ad sacramentorum administrationem generatim pertinent.

Prou. 2. tit. 1. Prou. 3. 4. & 5. quæ ad sacramentalia, & sacramenta generatim pertin. Prou. 6. de sacramentalibus.

QUO maior & vberior est sacramentorum fructus, quàm vt eius vis explicari facile possit; eo diligentius & intima animi pietate, & externo cultu ac veneratione tractanda, ac percipienda sunt. quod officium vt

omni studio & operâ nostrâ adiuuamus, præter ea, quæ ad salutarem hãc rationem constituit sacra Tridentina synodus, quæ & Episcopi, & Parochi inuiolatè seruare debent; nõnulla etiam ad tollenda incommoda & abusus, quos in prouincia nostra, hominum vel culpa vel negligentia in sacramentorum administrationem inuexerat, statuenda duximus.

Primum autem magnoperè hortamur Episcopos, quorum diœceses inter se implicata & confusæ sunt, vt communi voluntate atque sententia rationem inire studeant, qua explicari & commodius distingui possint; adhibita etiam, si opus erit, prudentia ac diligentia vicinioris Episcopi, vt amicè sublatis impedimentis, negotium de cõmuni eorum sententia, sedis Apostolicæ auctoritate conficiatur.

Quæ parochiales ecclesiæ partem habent sui populi extra mœnia vrbium, vel oppidorum, vel alibi; quò fiat vt parochus, præsertim nocturno tempore, illis hominibus sacramenta commodè administrare non possit; in illis Episcopi aut eam partem commodiori parochiæ vniant; aut etiam inuitis rectoribus, ex constitutione Alexandri III. & decreto concilij Tridentini, nouas constituant parochias.

Illis autem sacerdotibus, qui de nouo erunt ecclesijs recenter erectis præficiendi, congruens assignetur portio, arbitrio Episcopi, ex fructibus ad ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus; & si necessè erit, compellant populum ad ea subministranda, quæ sufficient ad vitam noui rectoris sustentandã.

Quod præterea Tridentina eadem synodo decretum est, vt ecclesiarum rectoribus tot sacerdotes adiungantur, quot & ad sacramenta parochianis administranda, & ad diuinum cultũ satis esse possint; id Episcopi omni diligentia exequantur.

Parochiarum distinctio, quæ familijs, non certis sinibus, facta est; & parochis ad sacramentorum administrationem, & populo ad illorũ susceptionem magnum incommodum afferre solet. quare Episcopi, sublata intrã sex menses diuisione parochiarum per familias facta, eas certis limitibus terminisq. describant.

Cùm sacramenta Ecclesiæ non solum sine simoniæ labe, verum etiam sine auaritiæ suspitione præbenda sint; caueant omnes, ne in eorum administratione quidquam exigant; aut etiam verbis vel signis, directè vel indirectè petant. Qui secus fecerit, eum & pœnis iure communi statutis, & alijs arbitrio Episcopi plecti volumus.

Studeant Episcopi, vt in ecclesia sua cathedrali, in sacramentorum administratione, in exorcismis fontium, & sponforum benedictionibus, ritibus & cæremoniæ ex more sanctæ Romanæ Ecclesiæ adhibeantur.

Omnes verò inferiorũ ecclesiarũ, quæcumque illæ sint, rectores, in his oibus ab obseruatione cathedralis ecclesiæ nulla ex parte discedant.

Dioecesa di- ffectio.

Parochiaz noue vbi instituendæ & distinguendæ.

Cap. ad audientiam, de eccl. x. dif. & repar. Sess. 21. c. 4. Decr. de refor.

Ibidem.

Nihil peten. in sacram. admin.

Ritus ac cæremoniæ.

Officium Episcopi & Parochi.

Sacerdotes in sacramentorum administratione semper superpelliceam & stolam adhibeant. Episcopi in administrandis sacramentis, illorum vim & vsus, pro eorũ qui sumpserint, & adfuerint, intelligentia, diligenter explicabunt.

Idem quoque facient parochi; ea ratione ac sententia, quæ in Catechismo Romæ edendo auctoritate Sanctiss. D. N. præscribetur. Interim verò aliquo catholici scriptoris Catechismo ab Episcopo deligendo vtantur.

Parochi crebris cohortationibus in id maximè incumbant, vt populus sibi commissus, ad Confessionem & Communionem frequenter, præcipuè autem in Natiuitatis Domini, & Pentecostes, ac alijs solemnitatibus accedat.

Aegrotos verò, etiam non vocati, inuisant, vt ad sacramentorum susceptionem inducant; & eorum animabus, quacumque ratione possunt, sollicitè consulant.

Si parochi ad aliam ecclesiam transferint, antequàm à priore migrent, successori libros tradant, in quibus eorum qui baptizati, confirmati, matrimonio iuncti fuerint, nomina describi infra iubemus. Qui secus fecerit, grauissimè ab Ordinario puniatur.

Quæ pertinent ad baptismi administrationem.

Prou. 2. tit. 1. decr. 9. & 10. Prou. 3. quæ ad Sacramentalia, & sacramenta generatim pertin. & de baptismo infantum expositorum. Prou. 4. 5. & 6. quæ ad baptismum seu de baptismo.

Baptizare domi non licet.

NE M I N I liceat quemquam intrã domesticos parietes baptizare; sed natum infantem ij, quorum est ea cura, ante nonum diem ad suscipiendum baptismum in ecclesiam deferendũ curent. quòd si neglexerint, excommunicationis pœnam subeant.

Quãdo liceat.

Permissa est tamen, si in stet periculum, facultas baptizandi in priuatis ædibus sacerdoti; vel si is absit, alteri sacris initiato; vel si non adfuerit, laicis, primò mari, aut demum scemina; qui rectè nouerint verã baptismi formam: *Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.* quibus verbis nihil prorsus ab ipsis addendum, vel detrahendum esse, crebrò populum suum parochus admonet.

Quòd si domi baptizatus postea vixerit; omnino intrã nonũ ab ortu diem, vel cùm primum per ualitudinem licuerit, eum in ecclesia sistãt: vbi si rectam baptismi formam seruata esse constiterit, ei tantum ritus ac cæremoniæ baptismi adhibeantur.

Compatres.

Fideles in baptizandis filijs eos potius eligant cõpatres, qui eorum animæ consulere, quàm qui inopia subuenire possint. Cuius officij sæpius eos parochus admonebit. Curabitque, vt compatres tales deligantur, qui fidei & morum ratione, suscipiendo muneri satisfacere possint. Caueant verò parochi, ne excommunicatos, vel eos qui eo anno Paschæ tempore, ex præcepto ecclesiæ peccata confessi non fuerint, &

sanctissimam Eucharistiam non sumpserint; admittant ad leuandũ baptizatũ de sacro fonte.

Sacerdos baptizaturus, primùm quam actionem susceperit, diligenter ipse animaduerrat; & ad tanti muneris functionem, sanctè grauitatèq. accedat.

Deinde compatres moneat, vt iocis omnibus nugisq. semotis, piè ac religiosè quid agatur, attendant; intelligentes Christo filios spiritua liter generari; teneriq. se pro suo susceptionis officio, eos catholica fide, & probatis moribus instituere, si parentes id facere omiserint.

Detestabilem consuetudinem, baptizatos infantes in altare collocandi, vt muneribus compatrum inde redimãtur, Episcopi seuerius vindicabit. Compatres & cõmatres, nihil infantibus quos susceperunt, aut eorum parentibus, baptismi tempore largiantur.

Cùm oleum chrismales consecratur, omnino inter sint & qui dignitates seu personatus obtinent, & canonici, ac reliqui cathedralis ecclesiæ clerici, & quos ex alijs ecclesijs suæ ciuitatis & diœcesis Episcopus vocandos duxerit.

Caueant parochi, ne sacrum chrisma in baptizatis facti chrismales vnctio extergit, ad hoc assuerent, vt ijs tangenda tradant, quos parentes baptizati sibi compatres, vel commatres fieri cupiunt.

Singulæ parochiales ecclesiæ singulos fontes habent; in quibus diligenter toto anno seruetur aqua baptismalis, solemniter benedicta.

Parochus librum habeat, diligenterq. custodiat; in quo baptizati parentum, & compatrum nomen, cognomen, diemq. natiuitatis, ac baptismi, & an ex legitimis nuptijs procreatus sit, describat; & quotannis singulorum annorũ scriptæ eius rationis exemplum det Episcopo, qui id fideliter asseruandum curabit.

Moneant parochi puerperas, vt cùm primum post partum domo exierint, mox ad ecclesiam, Deo acturæ gratia saccendant, vbi benedictionem à parochia suscipiant.

Quæ pertinent ad Sacramenti confirmationis administrationem.

Prou. 4. & 5. quæ pertin. ad sacram. confirmat. Prou. 3. quæ ad sacramentalia, & sacrameta generatim pertin.

Minori septennio confirmationis sacramentum nemini præbeatur.

Parochi in ecclesia ante denunciant tempus, quo sacrum chrisma ministrandum erit.

Eos qui confirmandi sint, eius sacramenti vim ac virtutem edoceant.

Susceptores in sacramento confirmationis, neque ijs quos susceperint, neque eorum parentibus quidquam omnino largiantur; ne cuiquam, quod aliquando commissum est, iterandi hoc sacramentum, quod nefas est, occasionem præbeat.

Omnem diligentiam adhibeant Episcopi, vt quæ ratione

Præparatio in sacerdote baptizante.

Abusus.

Chrismales cõsecratio.

Chrisma à laicis non attingendum.

Fons baptismalis.

Liber baptismatorum.

Puerperarum benedictio.

Edoceant.

ratione

ratione commodius fieri poterit, Parochi describant confirmatos, & compartes: seruatiscate-
ris omnibus, quæ de libro baptizatis describen-
dis præscripsimus.

Quæ pertinent ad Sacramentum sanctæ
Eucharistiæ.

Prou. 2. tit. 1. a decr. 11. vsque ad 16. tit. 2. decr. 7. Prou.
3. 4. 5. & 6. tit. eodem.

Communione Pa-
schalis.

NEMO Paschæ tempore Eucharistiæ sum-
ptionem vlla de causa differat.

Qui præstituto tempore non communicarint,
eorum nomina parochus ad Episcopum, ad sex
dies post octauam Paschæ, scripto deferat; ex-
positis etiã causis, quas extra confessionem cogno-
uerit; alioqui pœnas det Episcopi arbitratu.
In eos verò omnes Episcopus censuris, & alijs
pœnis acriter animaduertat; ijs exceptis, qui
eiusdem Parochi cõsilio, iussa de causa sumptio-
nem in aliud tempus prodixerint.

Huic decreto ne fraus fieri possit; statuimus, vt
si quis ex necessitate, vel alia iusta causa, ab Epi-
scopo, vel proprio parochi comprobanda, ex-
tra parochiam suam dicto tempore Eucharistiã
sumpserit; parochi suo de eo fidem faciat, sin-
minus, in eum agatur, ac si non communicasset.

Arcendi à com-
munionem qui.

Publici concubinarij, fœneratores, ac blasphemij,
& alij eiusmodi facinorosi homines, semel ad
pœnitentiam & Communionem admissi, si post
eã eos in eodem luto peccatorum hæere cogni-
tum fuerit, amplius ad sacram Communionem
ne recipiantur; nisi postea eos vitam, & mores
re ipsa emendasse, parochi perspexerint.

Ritus ministran-
di.

Eucharistiæ sacramentum, vbi pro ecclesiarum am-
plitudine commodè fieri poterit, maribus seor-
sum à fœminis ministratur.

Qui sumunt, vt ad Deum tali tempore acceden-
tes decet, demisso habitu, & humili vestitu,
pœnitentiam & animi submissionem præ se ferat.
Sacerdos sanctissimam Eucharistiã, ijs qui ra-
rò sumunt, non prius ministret, quàm eos dili-
gentius admonuerit, quanta reuerentia & hu-
militate, ad tremendum illud sacramentum ac-
cedere debeant; quantaq. illis supplicia sint pa-
rata, qui indignè suscipiunt.

Adolescentibus, qui tunc primùm Eucharistiã
sumere voluerint, parochus non præbeat; nisi
eos ante aliquot dies examinarit; & de vi & ra-
tione sacramenti diligenter instruxerit.

Populo, postquam Eucharistiã sumpserit, vi-
num calice consecrato, vel alio vase, quod ad
facti calicis formam factum sit, ne præbeatur.

Custodia San-
ctis. Sacramenti

Episcopus diligentissimè curet, vt in cathedrali,
collegiatis, parochialibus, & alijs quibusvis ec-
clesijs, vbi sanctissima Eucharistiã custodiri so-
let, vel debet, in maiori altari collocetur; nisi
necessaria, vel graui de causa aliud ei videatur.
Ante ipsam semper lampas accensa colluceat.
Tabernaculum quo asseruatur, ornatum, & be-
nè septum, ac munitum sit.

Oratio 40. horarum.

Vt oratio, quam vocant **Quadragesima horarum,**

coram sanctissimo Sacramento, quò frequentis-
simus populus conuenire solet, qua pietate &
religione instituta est, eadem retineatur & pro-
pagetur, decernimus.

Vt Sacramentum in altari decenter ornato col-
locetur: quo tempore, vel letaniæ cantentur,
vel si temporis ratio patiat, Missa celebretur.
neque tamen extra ambitum templi sacra Eu-
charistiã deferatur, nisi secus videat Episcopo.
Nemini autem eò, præter orantes custodes, hu-
ius orationis causa noctu conuenire liceat.
Interdiu autem mares, quantum fieri potest, se-
paratim à fœminis orent.

Die festo corporis Christi Domini, cum sacrosan-
cta Eucharistiã in solemni supplicatione gesta-
tur, si adfuerit Episcopus, is eo ferendæ Eucha-
ristiæ officio fungatur; si non adfuerit, id mu-
nus exequatur solus is presbyter, qui secudùm
Episcopum pro eius loci consuetudine, honore
ceteris præstat; nisi ex priuilegio, aut consue-
tudine ad alium presbyterum ea cura pertineat.

Proessio in fe-
sto Corporis
Christi.

Vt sanctissima Eucharistiã ad agrotos summa cù
religione deferatur; parochi populum sæpissi-
mè hortentur, vt freques semper prosequatur.
Quamobrem etiam sodalitates Corporis Chri-
sti in parochijs instituant.

Comunio agro-
torum.

Cum verò deferenda erit, tum eum campanæ
sonitu præmoneant.

Lumina, tintinnabulum, & decorum vasculum,
velo etiam decenter contextum, ac præterea vbi
fieri poterit, vmbellam adhibeant.

Vide prou. 2. ti.
1. decr. 11.

Duas autem sacre Eucharistiæ particulas defe-
rant; ne eis ad ecclesiam redeuntibus, populus
inane vasculum adoret.

Quæ pertinent ad celebrationem Missæ.

Prou. 2. tit. 2. a decr. 7. vsque ad 6. Prou. 3. quæ perti-
n. ad missæ sacrif. Prou. 4. par. 2. quæ perti-
n. ad sanctis. Missæ sacrif. Prou. 5. par. 3. quæ ad diuina off.
pertin. Prou. 6. quæ ad Missam pertin.

PRæcepit sacra Tridentina synodus, vt quæcũ-
que in Missæ celebrationem irrepserunt, à tan-
ti sacrificij dignitate aliena, ea Episcopi tollere
sedulo studeant. Quamobrem nos eiusdem cõ-
cilij decretum exequentes, vt sanctissimam Mis-
sæ sacrificium, in qua illa Deo patri placens ho-
stia, Iesus Christus in odorem suauitatis offer-
tur, singulari religione ac pietate, & à sacer-
dotibus celebretur, & à populo colatur; hæc
statuimus.

Sess. 22. in dec.
de obser. & eui.
in celebr. Missæ.

Episcopus nosse studeat omnes, qui in quauis
ecclesia Missam celebrare, vel sacerdotem qui di-
celebret, exhibere debeant; cogatq. suo offi-
cio satisfacere.

Onus celebra-
ndi.

Nemo clericus, vel laicus in suis secularibus ec-
clesijs, cappellis, vel Oratorijs, quamuis ab
Ordinario probatis, etiam si iuris patronatus
sint, quemquam sæcularem, vel regularem sacer-
dotem celebrare patiar; qui scriptam celebrã-
di facultatem, singulis sex mensibus renouan-
dam, ab Episcopo non impetrarit.

Facultas.

Quod

Quod si quis onus recipiat, ad tempus, vel per-
petuò ibidem celebrandi, vel eisdem locis infer-
uendi; hunc non generatim, sed nominatim
eorum locorum causa, eiusmodi facultatem im-
petrare volumus. Qui contra præscriptam ra-
tionem vel celebrarit, vel vt celebretur, permi-
serit, grauius puniatur.

Sess. 23. c. 16.
Decr. de refor-
mat.

Clericis alienæ diocesis rei diuinæ faciendæ fa-
cultatem ne permittat Episcopus, nisi ostendat
litteras testimoniales, seu dimissorias Ordina-
rij sui, duobus tantum mensibus antè, si in pro-
uincia; si extra prouinciam in Italia, quatuor;
sex verò, si extra Italiam datas; vel si eã anti-
quiores sint, afferant etiam scriptum testimo-
nium de vita & moribus ab ijs Ordinarijs, in
quorum diocesi post illud tempus aliquandiu
permanerint.

Sacerdotes, qui publicè & notoriè criminosi
fuerint, à Missæ celebratione arceantur; nisi
emendata vita, sceleris maculam eluerint.

Facultates, cuicumque ab Episcopis ad hanc diem
concessæ, plures Missas eodem die celebrandi,
posthæc irritæ ac nullæ sint.

Nemini sine facultate, ab Ordinario scriptis
impetrata, in Oratorijs sodalitarum sæcula-
rium, quas Confraternitates vocant, alijsuè ec-
clesijs, cappellis, aut Oratorijs secularibus,
quæ parochialis ecclesiæ finibus continentur,
Missam celebrare liceat dominicis & reliquis
festis diebus; nisi absoluta concione, quæ inter
Missam in parochiali ecclesia habeatur.

Hora celebra-
ndi.

Missæ nec ante auroram, nec post meridiem, nisi
ex causa iure permissa, celebrentur.

In ecclesijs, vbi plures Missæ celebrari solent,
is ordo seruetur; vt pro populi commoditate
prima diluculo, reliquis deinceps debito inter-
uallo distributis, postrema autem, quò tardiùs
liceat, celebretur.

Loc' celebran-
di.
Decr. de obser.
& euit.

Quod si eodem tempore pluribus locis Missa ce-
lebranda sit, rationem ineant Episcopi, ne sacer-
dotes inter se, alius ab alio, perturbentur.

Nullus sacerdos, quemadmodum à Tridentina sy-
nodo statutum est, in priuatis ædibus, & omni-
no extra ecclesiam, & oratoria, quæ diuino tan-
tum cultui dicata, & à locorum Episcopis desi-
gnata, ac visitata sint, Missam celebret.

Oratoria priua-
ta.

Oratoriorum autem ædificationem, aut vsum,
ne facillè, sed magna de causa permittant ijsdem
Episcopi.

In eis autem designandis, vel probandis, hæc
seruent.

Ne sint in interiorum ædium partibus, in qui-
bus domini, vel familia frequentius versentur;
sed commodo & honesto loco, à cubiculis, tri-
clinijs, & ab aula separato, ad templi formam
& regulam propriùs accedant.

Nec ita angusta sint, vt qui Missam audierint,
ad ostium aut fenestram stare cogantur; aut
denique ibi sacris interesse, vbi promiscuè pro-
fanum aliquod exerceatur; quod fieri omnino
prohibemus.

Cui autem id permissum fuerit, is eò rariùs

vtatur; ne distracti homines illa commoditate,
ecclesiam Dei minùs frequentent; quod exem-
plo etiam noceat alijs.

Altarium orna-
menta.

Ornamenta & instrumenta altarium pro celebra-
tione Missæ, puta ac munda sint; præsertim
corporalia ac purificatoria. quamobrem etiam
vino albo, vbi possit, tantummodò ad Missæ sa-
crificium sacerdotes vtantur.

Calices ex metalli genere, iure permissio adhi-
beantur, eòq. pretiosiori, quantum per facul-
tates licuerit.

Missæ de Beata
Virg. in sabba-
to.

Die sabbati semper Missa de beata Virgine cele-
bretur; nisi diei solemnitas, vel ecclesiæ insti-
tutum interdum obstiterit; quo casu eius om-
nino commemoratio fiat, nisi & id ecclesiæ in-
stituto impediatur.

Orationum nu-
merus.

Ne plures tribus, vel ad summum quinque, ora-
tiones, seu, vt vocant, collectæ dici possint, nisi
vbi ecclesiæ institutum aliud postulet.

Abusus tollen-
di in Missa no-
ua.

Tollant Episcopi sumptuosa conuiuia, ludos, cho-
reas, & omne inanum oblectamentorum genus,
ceterosq. omnes abusus, qui populi temerita-
te, aut sacerdotum auaritia, in noua, vt vocant,
Missæ celebrationem irrepserunt; & in eos qui
in hoc genere aliquid peccarint, Episcopus gra-
uiter animaduertat.

Sacerdotes à q-
bus instruendi
in cæremonijs.

Magister cæremoniarum cathedralis ecclesiæ, eos
quibus prima Missa celebranda sit, & qui præ-
terea sacerdotes minùs peritè celebrant, Missæ
ritibus ac cæremonijs instruat. qui si huic mu-
neri obeundo vnus par esse non poterit, alijs
idoneis sacerdotibus Episcopus eas officij par-
tes deleget. Neque cuiquam primam Missam
celebrare liceat, qui ab ijs institutus non sit.

Quæ seruanda
& vitanda à sa-
cerdotibus dñi
celebrantur.

Præcipimus autem, vt sacerdotes in Missæ celebra-
tione, cæremonia à Romana ecclesia institu-
tas, ad vngue in seruent, neque alias adhibeant.
Vt ab omni indecoro & absurdo capitis, oris, &
reliqui corporis motu abstineant.

Vt cum, eleuatione peracta, sacra hostia moue-
da, vel sumenda erit; ita moueant, ne iterum
sustolli videatur.

Vt præter institutum ecclesiæ Romanæ, ijs que
secretò, vel quæ palàm dicuntur, quidquã ad-
di, vel detrahi ne liceat.

Vt quæ palàm pronuncianda sunt, distinctè &
clara voce dicant.

Vt secreta, quæ vocantur, secretò etiam pro-
nuncient.

Vt neque tardiùs, neque celeriùs, quàm par sit,
verba proferant.

Vt propter erroris casum, qui in omni Missæ
parte grauis, in canone grauior, in ipsa verò
consecratione grauissimus est; Missam legant,
non memoriter dicant, aut canant.

Vt operto capite celebrare ne audeant.

Vt, quò puriores ad diuinam rem faciendam acce-
dant, saltem singulis hebdomadis peccata sua
confiteantur; nisi eos ob mortalis peccati culpã
frequentius id facere oportuerit.

Oratio 40. horarum.

Vt antequàm celebrent, se colligant; & oran-
tes, mentem in tanti ministerij cogitatione desi-
gant.

gant. quod vt commodius fieri possit; curent Episcopi, vt in singulis cathedralium, collegiarum, & parochialium ecclesiarum sacristijs singulae cellulae, ad hunc sacerdotum orandi & meditando vsu instituantur.

Vt antequam ad altare accedant, Missam perlegant; & singulas partes ita preparatas & notatas habeant, vt celebrantes neque errent, neque haereant.

Vt sacris vestibus induti, cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures; mentemq. & oculos ab omnibus amoueant, quibus distrahi possint; neque e sacristia exeant, nisi cum ad altare eundem erit: quod tum grauiter & modestè fiat.

Vt pileum, birretum, aut subbirretum, chirothecas, sudariolum, aut quodcunque denique huius generis in altare ne ponant.

Vt ibi ne in mora sint sacrificio, cuiusvis expectandi gratia. Neue ob eandem causam, Missa inchoata subsistant, aut eius initium repetant. Neue, si parochi sint, cuiusquam gratia metuue Missam anticipent, aut differant; sed illa ea potissimum hora celebrent, quae populo magis accommodata sit. Neue concionem, quam in ea habere debent, vilo modo omittant. Quod si forte quispiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut vi contenderit, vt sacerdos quidquam contra, quam hoc decreto sancitum est, faciat; si clericus sit, & beneficium obtineat, eo priuetur; si non habet beneficium, ne habere quidem ad quinquennium possit; si laicus, re ipsa iam tunc excommunicationis poenam subeat, neque ad decennium, feudi aut emphyteosis nomine, quidquam ab ecclesia consequi possit.

Vt peracta Missa, pro summi beneficii munere Deo gratias agant.

Ne sacerdotes, cum in fine Missae fuerint, vel eorum ministri, recedant ab altari: Neue vasa, aut linteolos sacros colligant: Ne cuiquam rei tollendae, vel mouendae causa manus admoueant: Ne candelas restinguant; nisi absoluto Euangelio, quod post benedictionem dicitur.

Celebranti sacerdoti vnus saltem minister adlister, isq. clericus, vbi possit, & talari veste, & superpelliceo indutus.

Ministri candelas accendant, Missale, & vrceolos, & alia quae ad Missae ministerium requiruntur, prius suis locis in altari collocent, quae eo sacerdos accedat: quem, nisi his omnibus preparatis, confessionem ordiri omnino prohibemus.

Sacerdote rem diuinam faciente, ministri per ecclesiam ne vagentur, neue dent operam colloquutionibus, aut candelis vendicandis; sed coposito corpore, nullo gestu, modestè vt debet, sacerdoti adlister inferuiant.

Moneant parochi frequenter patres familias, vt filios & famulos, quos in bestiis pascendis occupant, saltem diebus festis, Missa iubeant interesse.

Viduae ob maritorum mortem, ad summum mense amplius sint sine Missae auditione. qua in re nulla valeat excusatio cuiusvis consuetudinis, quam irritam decernimus. eas item Episcopi, etiam censuris ecclesiasticis, id facere cogant.

Parochi populum frequenter hortentur, vt in sua parochia festis diebus Missam audire ne omittant. Moneantq. eum diligenter, debere vnumquemque, vt à sacra Tridentina synodo traditum est, in parochiam suam, vbi id fieri commodè potest, conuenire ad audiendum verbum Dei.

Fideles, cum Missae interfunt, eodem vestitu sint, quo in publicum prodire solent; & ita se componant, vt corporis habitu, animi religionem praesferant.

Ne in foribus ecclesiae, vel extra subsistant, nisi necessitatis causa.

Aperto capite sint. Et quo tempore à sacerdote confessio dicitur, & grauiora Missae mysteria peraguntur, sint flexis genibus.

Ne ita propè ad altare accedant, vt indecorum sit, & sacerdos perturbetur.

Ne prius discedant, quam sacerdos, Euangelium quod post benedictionem dicitur, absoluerit.

Quae pertinent ad Sacramenti poenitentiae administrationem.

Prou. 2. tit. 1. a decr. 17. vsq; ad 21. Prou. 3. quae ad poen. Sacr. pertin. Prou. 4. par. 2. Prou. 5. par. 1. quae pertin. ad Sacr. poenit.

INNOCENTII Tertij constitutionem, in generali Concilio editam, qua sancitum est, vt fideles saltem semel in anno, proprio parochio peccata sua confiteantur, inuiolatè omnes seruent.

Salutarem eiusdem Innocentij constitutionem, eodem Concilio latam, nos ad vsu reuocantes; praecipimus, vt medici, ad agros in lecto iacentes, adducti, antequam illorum curam suscipiant, eos planè moneant, vt idoneo confessori de eorum peccatis confiteantur, quibus etiam denuncient, se, nisi id quatruidi spatio ad summum praestiterint, eorum curationi defuturos.

Parochum etiam curabunt certiore fieri de eo, qui in eius parochia morbo affectus teneatur; qui pro sui officij munere, statim agrum conuenire, & cum eo agere debet, vt per hoc sacramentum Deo reconcilietur.

Iubemus autem medicos, excommunicationis poena ijs proposita, quam iure ipso subeant, si secus fecerint, transacto quatruidio ab illorum curatione omnino abstinere; nisi certò cognouerint, eos, postquam in eam febrem morbumue inciderunt, confessos esse; aut Episcopo, eiuè cui Episcopus eius rei facultatem dederit, aliud ex iusta causa videatur.

Hortamur deniq. omnes, quos aliqua de agrorum cura attingat, vt nullam occasionem omittant

Vid. Prou. 3. de festo die- rum cultu.

Sefs. 24. c. 4. Sefs. 22. de obseru. in celeb. Missae.

Fideles quomodo interfunt.

Confessio parochi faciendae. Cap. omnis vtri usque, de poenit. & remis.

Medicorum cautio cum ad agros accedunt. Cap. cum infirmitas. eod.

tant inculcandi eis, quae ad animae salutem pertineant.

Poenitentiarium. Episcopi in suis cathedralibus ecclesijs, Tridentini Concilij auctoritate, poenitentiarium intra tres menses instituant, cum vnione praebendae, quae primo quoque tempore vacauerit. negligentes proxima Prouinciali Synodo, praetermissi officij rationem reddent.

Facultas audiendi confessiones. Qui Parochialem Ecclesiam non obtinent, etiam si regulares fuerint, confessiones ne audiant, quemadmodum statuit Tridentina Synodus; nisi Episcopi scripto approbati fuerint, qui contrafecerit, excommunicationis poenam subeat.

In ijs probandis hanc rationem habeant Episcopi, vt pij, benè morati, docti, prudentes, patientes, de animarum salute solliciti, & fideles custodes sint eorum, quae in confessione dicuntur; prouecta etiam aetate, praesertim illi, quibus confessiones mulierum erunt audiendae.

In foribus Sacristiae cuiusvis Ecclesiae, vbi confessiones audiri, & confessores plures esse solent, affigatur tabella, in qua nomina & cognomina confessorum approbatorum descripta sint.

Iubeat Episcopus clericos frequenter audire magistrorum, qui casus conscientiae in monasterijs, vel vbiuis, eius iussa interpretentur.

Confessores, omnes casus summo Pontifici, & Episcopis quauis ratione reseruos, scriptos apud se habeant; ne quid per incuriam sibi facultatis assumant.

Sacerdotes, nisi ex causa necessaria, mulieres ante Solis ortum, vel post eius occasum, confitentes ne audiant.

Neue in cellis, sed publice in ecclesia, in sedibus, in quibus tabella omnino inter confitentem & confessorem interiecta sit. Huiusmodi autem sedes in ecclesijs, ab ijs ad quos pertinet, constituendas Episcopi quam primò curabunt.

Nec sine causa necessaria in priuatis aedibus cuiusquam maris, vel foeminae confessionem audiant. Parochi saepe cohortentur, & moneant fideles, ne confessionem quae Pascha tempore fieri debet, vsque ad sanctam hebdomadam differant.

Caueant Curati, ne ijs temporibus, quibus confessiones frequentiores esse solent, praecipue per octo dies ante Natalem Domini, & à Dominica Passionis vsque ad Resurrectionis octauam, etiam aliò ad funera, & alia sacra officia vocati, illud audiendae confessionis munus in sua ecclesia sine causa necessaria praeterrmittant, aut vilo modo differant.

Ad sacramentum poenitentiae, quo à peccatis liberamur, nemo sine debita preparatione accedat; vt in spiritu humilitatis, & amaritudine animae suae, non expectata confessoris interrogatione, ipse peccata sua confiteri possit, cuius tamen diligentia adiuuandus erit, vbi aliqua in parte deficere videbitur.

Caueant confessores, ne ante debitam satisfactionem illos absoluant, quibus cum facultas adfit aliena restituendi, vel legata quae ad pias causas facta sunt, persoluendi, illisque, vt id fa-

seruanda à confessorijs.

Preparatio in confitentibus.

Qui non absoluentur à confessorijs.

cerent, superiori confessione praecipuum sit, praestare tamen neglexerunt; exceptis ijs, qui periculose agrotant; quos tamen moneant, vt quod debent, quamprimum persoluant.

Et quia interdum in falsi testis manu est, vt non solum facultatibus homines, sed etiam existimatione ac vita spolientur; idcirco neminem absoluant, qui falsum testimonium in iudicio, alterius detrimento dixerit; nisi prius dato damno, quatenus id sarciri poterit, & violatae illius existimationi satisfecerit.

Ne illum quidem absoluant, qui post publicum Episcopi monitum de indicandis rebus amissis, quid de ijs sciat, non indicarit; nisi hoc officium antè persoluerit.

Iidem omni adhibita diligentia, conscientiam examinent singulorum, qui foenerantur, & qui iniquos contractus exercent; neque quemquam in his casibus absoluant; nisi debita restitutio, aut satisfactio, ex canonum praescripto prius intercedat.

Ad eorum etiam criminum, quae infra ordine adscribuntur, licentiam reseruos, prohibemus, ne confessores quemquam, vllis ijs criminibus alligatum absoluant, nisi facultas eis ab Episcopo permissa sit. cuius potestati, & eorum sacerdotum, quos ipse ei muneri praeposuerit, eiusmodi absolutionem, in sua cuique diocesi reseruamus.

Raptores virginum. Qui moniales violarint. Qui abortum procurarint. Qui secundo, vel propinquiori cognationis gradu, incestum admiserint. Incendiarios, & qui damni iniuriarum causa, vires, vel arbores alienas inciderint. Ecclesiam polluentes. Homicidas voluntarios. Qui parentes percusserint. Qui locis pijs infantes exposuerint, cum habeant unde ipsos alant, neque eorum locorum damnum resarcierint.

Notarios, qui legata ad pias causas facta, non denunciarint, ex nostri decreti praescripto. Qui ad magicas artes, veneficia, superstitiones, & alia huius generis, Eucharistia, sacrisue rebus abutuntur. Qui stateras, mensuras, monetarum adulterauerint, corruperint.

Confessores Canones Poenitentiales benè nouerint; & de poenitentia, quam cuique peccato praescripserunt, confitentes admoneant; vt tanto diligentius à peccatis cauere studeant, quantum in poenitentibus canonum mitigadis, benigniorum in se Ecclesiam experiuntur.

Iidem, quemadmodum à sancta Tridentina synodo iustum est, publice peccantibus publicam poenitentiam imponant; neque illud publicae poenitentiae genus, nisi data ab Episcopo facultate, secreta alia poena commutare audeant.

Cap. poenam infra de pio. loc. adminif.

Poenitentiae imponendae ratio.

Sefs. 24. c. 8.

Casus reseruat.

Cap. poenam infra de pio. loc. adminif.

Poenitentiae imponendae ratio.

Sefs. 24. c. 8.

De Ieiunio.

Prou. 2. tit. 1. decr. 20. Prou. 3. de festorum dierum cultu. Prou. 4. par. 1. de sacris quattuor tempor. item de feriis. Prou. 5. par. 1. quæ ad dies festos, & sacra tempora pertinet.

Scfs. 25. in dec. de electu ciborum.

SANCTA Tridentina Synod. pastores omnes hortatur, atque obtestatur, vt omnem adhibeant diligentiam ad fideles cohortandos, vt ea quæ ad domandam carnem conducunt, præsertim ciborum delectum, & ieiunium, omni studio amplectantur. itaque eius nos auctoritati, & sacrorum canonum decretis innitentes, edicimus.

Ieiunium quadragesimale.

Vt omnes carne, ceterisq. omnibus, quæ à carne trahunt originem, vt quis, lacte, caseo, butyro & huiusmodi, per totam Quadragesimam abstineant.

Sciatisq. singulis Quadragesima diebus, Dominicis exceptis, ieiunij lege se obstrictos esse. sunt enim illi quadraginta dies, quasi totius anni decima quadam, quæ in oblatione ieiunij, pro fidelium omnium salute, Deo consecratur.

Quattuor temporum & vigiliarum.

Vt per sacra quattuor anni tempora, vigiliis Natalis Domini, Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, beatorum Apostolorum (exceptis Ioannis Euangelistæ, & Philippi & Iacobi vigilijs) item diei festi omnium Sanctorum, Natiuitatis Ioannis Baptistæ, & beati Laurentij, ieiunium seruent.

Vt triduo etiam Rogationum post Ascensionem Domini, ex veteri instituto, in Mediolanensi ecclesia ieiunium adhibeatur.

Edicimus præterea, vt in Prouincia nostra, proxima quarta feria post Quinquagesimam, omnes quadragesimalis obseruantie initium faciant; præter Ciuitatem Mediolanensem, easq. diocesis partes, vbi ex Diui Ambrosij instituto diuina officia celebrantur.

Illorum verò damnamus ingluuiem, qui primis quinque Quadragesimæ diebus, Romanæ Ecclesiæ more institutis, Mediolanum se conferunt, patriæ ritum in ieiunio, & ciborum abstinentia fugientes.

Caveant autem ieiunij cultores, ne dum vetitis cibis abstinent, aliarum rerum delicias, luxuriamq. consecretentur; immò verò moderato cibo & potu, carnis vitia coërceant; vt liberi, mentes ad celestium rerum amorem & contemplationem erigant, & ad pietatis opera expediti inueniantur.

Excipiendi à ieiunio.

Ab his autem omnibus eos excipimus, quos virgens necessitas, vel imbecilla aetas, à ieiunij lege eximit; eos etiam, qui euidentis morbi, alteriusuè iustæ causæ excusationem habent, sed horum iudicium Episcopo tantum, vel iis quos ei muneris ipse præfecerit, scripto faciendum relinquimus; idque, quod ad morbum attinet, de medici consilio.

Quod autem ex diuinarum literarum sententia, parum homini prodest, se per ieiunium ci-

bo temperasse, si animus in peccatis sit intemperans; idcirco fideles in ieiunio præcipue studeant, vt dum caro ab alimentis abstinet, mens pariter à culpa ieiunet; omnesq. in Dei laudibus, eleemosinis, alijsq. pijs officijs occupentur. hoc est enim ieiunium, quod se Dominus Elaiæ ore delegisse testatur.

Isai. 68

Quæ pertinent ad extremæ vnctionis administrationem.

Prou. 2. tit. 1. decr. 15. Prou. 3. & 5. par. 1. quæ pertinent ad Sacram. extremæ vnct. Prou. 4. par. 2. quæ pertinent ad extr. vnct. & c. Prou. 6. de visit. infirmorum.

EXTREMÆ vnctionis sacramentum curet Parochus, vt ægroto, dum integris est sensib., adhibeatur.

Idem cum ad vngendum infirmum accesserit, diligenter eum consoletur; & hortetur, vt bono animo sit; & à curis ac desiderijs huius vite ad cœlestis beatitudinis cogitationem ita erigat, vt abiecto mortis metu, se à Deo in æternam requiem vocari gaudeat.

Omnes verò qui adiunt, moneat, vt preces Christo Domino pro eo faciant.

Quæ ad Sacramenti ordinis administrationem pertinent.

Prou. 2. tit. 1. decr. 22. 23. & 24. Prou. 3. de iis quæ ad ord. sac. & c. Prou. 4. par. 2. Prou. 5. par. 3. & Prou. 6. quæ pertinent ad sac. ordinis.

ACCURATE complexa est Tridentina Synodus omnem diligentiam rationem, quam in conferendis ordinibus adhibere debeant Episcopi, vt ecclesiæ idoneos sacerdotes, & alios ministros habeant. quamobrem eos tantum admonendos duximus, vt idem studium in exequendo præstent, quod in præcipiendo adhibitum esse omnes intelligunt.

Scfs. 23.

Quod à Tridentina Synodo sancitum est, ne in conferendis ordinibus Episcopi, & eorum ministri quidquam, etiam spontè, quauis de causa datum, accipiant; id & ipsi inuiolatè seruent, & à suis cubicularijs, ceterisq. familiaribus seruandum curent.

Nihil accipiendum pro conferendis ordinibus. Scfs. 21. c. 1.

Archidiaconus cuiusque cathedralis ecclesiæ, si ea ecclesia Archidiaconum habeat; sin minus, is qui proximum post Episcopum in ea ecclesia dignitatis gradum obtinet; intra sex menses librum conficiat, in quo diligenter describat clericorum omnium secularium nomina, & quo quisque ordinis gradu sit, ac deinceps reliquorum tam secularium, quam regularium, qui clericatum, vel aliquem ex minoribus maioribusuè sacris ordinibus assumpserit; locum etiam & tempus.

Ordinati in libro describendi.

Quicumque verò posthac in nostra Prouincia à suo Episcopo, vel eius permisso ab alio, etiam extrà prouinciam, in clericalem militiam adscriptus fuerit, vel altiore ordinis gradum ascenderit; ad mensum ex eo die, quo ordinem susce-

susceperit, nomen suum in clericorum librum referendum curet.

Eum autem librum idem diligenter custodiat: in quem quidquid singulis annis retulerit, id Episcopo describendum dabit; vt eius libri exemplum etiam in Episcopalibus aedibus asseruetur.

De Seminario Clericorum.

Prou. 2. tit. 2. decr. 25. Prou. 5. part. 3. de Seminario.

Scfs. 23. c. 18.

MANDATVM est à sacro Tridentino concilio prouincialibus synodis, vt quamprimum in eam curam incumberent, vt seminarium clericorum, vbicumque id fieri posset, constitueretur, omnique ratione propagaretur. quamobrem etiam illis facultatem dedit moderandi & augendi omnia & singula, quæ pii & sancti huius operis institutionem & progressionem adiuuare possent.

Itaque nos prouinciæ nostræ statu, & ecclesiarum, ac beneficiorum genere diligenter considerato, duximus ad hanc rationem confugiendum esse; vt detrahamus, quemadmodum iam nunc detrahimus, decimam partem fructuum cuiuslibet mensæ Episcopalis & Capituli, & quarumcunque dignitatum, personatum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum & prioratum, cuiuscunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, vel conditionis fuerint; etiam hospitalium, quæ dantur in titulum, vel administrationem, iuxta constitutionem Concilij Viennensis; & beneficiorum quorumcunque, etiam regularium, etiam si iurispatronatus cuiuscunque fuerint, etiam si ex præta, etiam si nullius diocesis, vel alijs Ecclesijs, Monasterijs, vel Hospitalibus, & alijs quibusuis locis pijs, etiam exemptis annexa, & ex fabricis ecclesiarum & aliorum locorum, etiam ex quibuscunque alijs ecclesiasticis redditibus, seu prouentibus, etiam aliorum collegiorum (in quibus tamen seminaria discernuntur, vel docentium, ad commune ecclesiæ bonum promouendum actu non habentur, hæc enim exempta esse volumus, præterquam ratione reddituum, qui superflui essent, vltra conuenientem ipsorum seminariorum sustentationem) seu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, & omnium Monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacunque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solui solent, & milites cuiuscunque militiæ, aut ordinis pertinentibus (fratribus sancti Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis) eamq. superscriptorum fructuum decimam sic detractam, seminarijs, singulis prouinciæ nostræ diocesisbus erigendis, seu iam erectis, applicamus, & incorporamus.

Cap. quia contingit, De religiosis domibus &c.

Possessores autem huiusmodi beneficiorum ad eandem fructuum decimam non modò pro se,

sed pro pensionibus, quas alijs forsan ex dictis fructibus soluant, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis pensionibus illis erit soluendum, omnino teneri volumus, & mandamus eiusdem Tridentini Concilij auctoritate; quibusuis, quo ad omnia & singula supradicta, priuilegijs & exemptionibus, etiam si singularem derogationem requirerent, consuetudine, etiam immemorabili, & quauis appellatione, & allegatione, quæ executionem non impediatur, non obstantibus.

Hanc autem fructuum decimam iuxta maiorem singulorum beneficiorum taxationem, quæ hætenus facta reperitur, exigere iubemus. quòd si aliqua beneficia non reperiantur taxata; Episcopi de consilio eorum, qui sacra Tridentina synodi iussu ad id munus delecti fuerint, ea taxent.

Quam decimam duobus terminis intrà sequentem annum M. D. LXVI. & deinceps singulis annis eodem modo solui volumus. si quis huius anni taxationem à se impostam exigere cepisset, eandem exactionem prosequatur; deinceps verò hanc exigendi rationem, à nobis præscriptam, seruetur.

Præterea damus auctoritatem singulis prouinciæ nostræ Episcopis, vt de eorum, qui huius muneris præfecti erunt, consilio, & Metropolitanis scripto consensu, possint eam decimam augere, ac perducere vsque ad decimam veri anni redditus, & imminuere vel vniuersè vel sigillatim; atque ijs etiam beneficijs, quæ tenuiora fuerint, præsertim curatis, totam omnino exactionem remittere.

Decernimus item, vt Episcopi ex auctoritate eiusdem Concilij Tridentini intrà sex menses ecclesiastica aliquot simplicia beneficia, cuiuscunque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonialia, vel præstimonialia portiones nuncupatas, etiam nondum vacantes, huic Collegio, seu Seminario applicent & incorporent, ea videlicet, quæ illis Seminario magis opportuna, & idonea videbuntur, sine tamen cultus diuini detrimento, & beneficia obtinentium præiudicio.

Quòd si Episcopi illorum beneficiorum fructus ad id pium opus non satis esse animaduertent, dispiciant si quæ alia sint, quæ Seminario attribui possint, de quibus Metropolitanum admonent: qui, vt res ex sententia confici possit, à Sanctissimo D. N. opem implorandam, & eius auctoritatem interponendam curabit.

Hæc autem vnio beneficiorum ex præscripta Concilij Tridentini formula locum habeat, etià si beneficia sint reseruata, vel affecta, nec per resignationes ipsorum beneficiorum vniones & applicationes suspendi vel impedi possint, sed omnino quacunque vacatione, etiam si in Curia effectum suum sortiantur, & quacunque constitutione non obstante; succedente verò casu, quo per vniones effectum suum sortientes,

B vel

vel aliter seminarium ipsum in totum, vel in partem dotatum reperitur; tunc portio ex singulis beneficijs, vt supra, detracta & incorporata, ab Episcopo, prout res exegerit, in totum, vel pro parte ad ratam remittatur.

Quæ pertinent ad collationem beneficiorum.

Prou. 2. tit. 3. a decr. 1. vsque ad 4. Prou. 3. de ijs quæ ad ordin. sacr. Prou. 4. par. 2. de benef. collat. ac provisione. Prou. 5. par. 3. & Prou. 6. quæ ad benef. collat. attin.

Nihil accipiendum in collat. beneficiorum.

INTERDICIMVS & ijs, qui ius habent conferendi quæcunque beneficia ecclesiastica, seu eis prouidendi, aut ad ea eligendi, presentandi, vel nominandi, & eorum ministris cuiusvis generis, ne quidquam per quamuis causam eius rei gratia ab aliquo, cui ecclesiasticum beneficium quavis ratione tribuatur, ne sponte quidem datum, accipiant.

Neuè ita detur beneficium cuiquæ, vt is ad nutum eius, qui dederit, vel cuiusvis alterius, postea cedit.

Neuè in eo dando vlla fructu pars ab Episcopis & inferioribus, contra factorum canonum iurisdictionem, quavis etiam pietatis specie, referatur. Qui ex ijs, quos diximus, secus fecerit; iure ac facultate eligendi, nominandi, vel presentandi, deinceps vti non possit.

Qui verò beneficium conditionibus eiusmodi acceperit; sciat ex factorum canonum decretis, se nullum in eo ius adeptum esse; atque ideo fructus suos non facere; quosue perceperit, sine conscientia habe retinere non posse; ad eorumque restitutionem compellatur.

Bulla de confidendi edita 16. Cal. Nouemb. M. D. LXIII.

Omnes item ij ceteras pœnas dent, simoniacis à sacris canonibus, & constitutione Sanctiss. D. N. Pij IIII. constitutas; & quas Episcopi præterea de ijs sumendas iudicauerint.

Eandem Pij constitutionem Episcopi semper in diœcesana synodo, ac bis quotannis in celebratoribus suæ diœcesis oppidis publicè recitari iubeant.

Iusiurandum ab instituendis ad beneficia.

Neminem autem vel presentatum, vel nominatum, vel electum, vel ab inferioribus prouisum, prius admittant, aut instituant Episcopi, quam infra scriptum iusiurandum ab eo exegerint.

Ego N. presentatus, vel electus &c. ad beneficium N. iuro per sacrosancta Dei Evangelia, quæ meis manibus tango, neque me beneficii obtinendi causa, aut vt ad id presentarer, vel nominarer &c. neque quemquam alium meo nomine, aut consentiente vel sciente me, quidquam collatori, patrono, seu alij cuiquam ea de causa promississe, aut dedisse, aut compensasse, aut prius datum confirmasse, vel apud quemquam deposuisse.

Neque mutuo dedisse, vel locasse, vel prius mutuo datum, commodatum, locatum, aut quocumque modo debitum remisisse, aut relaxasse.

Neque de domibus, terris, prædijs, redditibus

eius ecclesiæ, fructibus, decimis, aut oblationibus eiusdem præteritis, presentibus ac futuris, donationem, remissionem, locationem, fecisse, promississe, aut iniuisse; aut alium, mandante vel consentiente me, promississe, fecisse, aut iniuisse.

Ita me Deus adiuet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Notarijs, scriptoribus, alijsque Episcopi ministris pro omnium opera, sumptu, ac labore, in conficiendis literis, quibus beneficii collatio, confirmatio, institutio, prouisio continetur, non plus duobus aureis ad summum persoluantur.

merces notarium & scriptorum.

Episcopi munus erit cauere, ne propter iurispatronatus occasionem pluris aliquanto res, cui illud ius annexum est, vendatur, aut transferatur; si qui verò nihilominus ita vendiderint, pœnas contra simoniacos editas incurrant.

Puniendi peccates in collat. & suscept. beneficiorum.

Ne redimendæ vexationis specie in causis beneficiorum simoniacæ pactiones intercedant; nemini licere volumus, ad redimendam vexationem, ne in casibus quidem iure permissis, pœnam dare, quidquam pacisci, aut transigere; nisi Episcopi contentus accesserit: cuius partes erunt & perspicere diligenter, an subit aliqua fraus; & vbi rem fraude carere, & iure permissam esse cognouerit; non denegare ei, qui petierit facultatem se à vexatione liberandi. qui contra, quam decretum à nobis est, fecerit; Episcopi arbitrio plectatur; & quod actum fuerit, irritum sit, ac nullum.

Vt omnis ad simoniam aditus intercludatur; statuiimus, ut non solum auctores simoniæ, sed eius internuncij & interpretes, notarij etiam, qui simoniaca instrumenta conficiunt, ijdem pœnis teneantur, quibus addicti sunt ij, qui per simoniam contraxerunt.

Iis etiam pœnis comprehendi volumus eos, qui scientes inter eos, qui contrahunt, simoniacam pactionem intercedere, in eorum gratiam sua beneficia obligant.

Monemus & obtestamur Episcopos, aliosque, quibus est ius conferendi beneficia, ut familiaribus suis certam mercedem constituent, ne illi hoc subsidio destituti, beneficia ecclesiastica, tanquam suæ operæ & laboris pretium, præcipuè sibi proponant. fraudari tamen ecclesias nolumus probatorum hominum ministerio, si qui sint in eorum familia, quorum doctrinæ & pietati utiliter sacrum munus committi possit. Qui beneficium ecclesiasticum uacans multis & ambitiosis precibus per se, vel per alios petierit; eo facto ita reddatur indignus, vt per biennium in eum neque illud, neque aliud beneficium conferri possit.

Eandem pœnam illis proponimus, qui beneficia ecclesiastica, quæ nondum vacent, postularint, præter eas, quæ à sacris canonibus huic iniquitati constitutæ sunt.

De

De edicto proponendo in examine eorum, qui præficiendi sunt Parochialibus Ecclesijs.

Prou. 4. par. 3. de examinandi ratione. & quæ ad benefic. collation. attin.

Sess. 24. c. 18. de reform.]

QUIA sacrum Tridentinum Concilium ad prouinciales synodos illam cognitionem rececit, an expediat, vt ij qui præficiendi sunt parochialibus ecclesijs, ad examen vocandi sint per edictum; re diligenter et considerata, statuiimus, vt cum primùm Episcopus parochiale ecclesiam vacare cognouerit, in triduum ad cathedralem, & vacantis ecclesie ianuam publicum edictum per totos decem dies, vel aliud longius tempus, eiusdem Episcopi arbitrio, propositum esse iubeat; quo omnes inuitentur, qui volent examinari, vel alios examinandos nominare; vt transacto præstituto tempore, examen confici possit, ac deinde orato gregi, ex ea formula quæ in dicto concilio præscripta est, idoneus rector præficiatur.

De examine & inquisitione in promouendis ad Cathedrales ecclesias.

Sess. 24. c. 1. de reform.

QUONIAM statuit sancta Tridentina synodus, vt in prouinciali synodo forma examinis, seu inquisitionis, aut instructionis nataliū, vitæ, ætatis, doctrinæ, atque aliarum omnium qualitatum, quas sacri canones, & ipsa Tridentina synodus in promouendo ad Episcopatum postulant, præscribatur; nos hanc formulam, Sanctissimi D. N. arbitrio comprobendam, proponimus.

Cum examen de aliquo ad Episcopatum prouinciæ nostræ promouendo faciendum erit, Episcopus, in cuius diœcesi is maiorem eius anni partem versatus fuerit, mandato à summo Pontifice accepto, ex quinque probatis & doctis ac iuratis, omniq. exceptione maioribus testibus, de eius fide, vita & moribus cognoscat in hunc modum.

An sit bonæ existimationis.

An hæresis nomine, aut schismatis suspectus sit.

An hæreticorum libros legerit, habeatue.

An cum hæreticis versatus fuerit, aut eis aliquo modo fauerit.

An statuto Ecclesie tempore confiteatur, & Eucharistiam sumat, ac Missæ intersit.

An sacris ordinibus sit initiatus, & quâ pridem.

An sit criminofus, vel vitio aut infamia notatus.

An cum aliquo inimicitias gerat capitales, & præsertim in loco Episcopatus.

An filios habeat non legitimos, & cuius ætatis, & quot.

An familiam suam prudenter & catholicè regat.

An bigamus.

An excommunicatus aut suspensus.

An apostata.

An ei publica pœnitentia imposita fuerit.

An aliquando insanierit, aut à dæmone vexatus fuerit.

De natalibus verò, ætate, gradu, & corporis habitu, à duobus vel tribus testibus fide dignis, vel ex instrumentis publicis hoc modo cognoscat. An legitimo matrimonio natus sit.

An hæretici filius, neposue sit.

An trigessimum annum confecerit.

An in vniuersitate studiorum magister siue doctor, aut licentiat in sacra theologia, vel iure canonico meritò sit promotus, aut publico aliqui academice testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Et si regularis fuerit, an à superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

An aliquo vitio, vel insigni deformitate corporis, & in qua parte laboret.

An comitali morbo tentetur.

De doctrina autem sic periculum faciat.

Adhibitis tribus theologie, totidemque iuris pontificij peritis, quos, si ibi non fuerint, ex vicinioribus locis accersat, promouendum vndeunque euocatum interroget.

Quid differat inter sacramenta veteris & nouæ legis.

Quot sint ecclesie sacramenta, & quo modo singula nominentur.

Quæ sit eorum materia, forma, minister.

Quod officium presbyteri, diaconi, & subdiaconi; quodque minorum ordinum.

Quæ præcepta diuina, quæque consilia Evangelica. Duos item locos ei proponet interpretandos, alterum veteris, alterum noui testamenti; à mane ad vesperam dato spatio cogitandi.

Quibus interpretatis, percunctantibus etiam aliquid de iure pontificio, ita respondebit, vt etiam si theologus sit, tamen se iuris canonici, in ijs quæ ad Episcopi munus pertineant, non omnino rudem esse ostendat.

His confectis, ex formula præscripta à Sanctissimo D. N. coram eodem Episcopo fidei professionem faciat.

Quod si promouendus in pluribus ciuitatibus vel diœcesibus proximum triennium moratus fuerit; eius fidem, vitam & mores, illi etiã Episcopi in quorum locis sex menses manserit, à summo Pontifice admoniti, vel ab eo qui processum confecerit, rogati, suo testimonio comprobent, idque scriptum ad eundem mittant, à quo processus confectus sit.

Is verò acta hæc omnia in publicum instrumentum relata, ad sanctissimum Romanum Pontificem obliqua quamprimùm mittat.

De vita & honestate Episcoporum & Clericorum.

Prou. 2. tit. 2. Prou. 3. De ijs quæ ad ordin. sacr. & ad cleric. hon. &c. Prou. 4. & 5. par. Prou. 6. de Episcopo.

PIE ac sapienter sancta Tridentina synodus, duce Spiritu sancto, Ecclesie vilitati cõtuluit, cum Episcopis & reliquo clericorum ordini certas officiorum vias, rationesque præscripsit; quibus intelligerent, se, cum in Dei militiam adscripti sunt, non ad commoditates, aut vo-

omittunt, occurrere cupientes, ex decreto Leonis X. in Lateranensi concilio, mandamus; vt clericus quicumque, curatum vel sine cura ecclesiasticum obtinens beneficium, si post sex menses ab eo die, quo illud obtinuerit, sine iusti impedimenti causa diuinum officium non dixerit; beneficiorum fructus suos non faciat; sed eos tanquam iniuste perceptos, in eius ecclesie fabricam, vel pauperum elemosinas erogare debeat. Si vero canonicè admonitus, in eadem negligentia ac malicia persistit, beneficium priuetur. Officium autem omittere, vt beneficium priuari possit, is iure dicat, qui quindecim dierum spatio bis illud omiserit. Quæ poena, ab ijs qui plura obtinent beneficia, toties reperenda est, quoties huius delicti conuicti fuerint. quanquam illud grauius est, quod eos omisso officij rationem Deo reddere oportet. Qui verò sacris initiati, beneficium ecclesiasticum non habent, si diuinum prætermiserint officium, præter graue peccatum quod committunt, grauius etiam ab Episcopis in eos animaduertatur.

Qui libri potissimum à Clericis legendi.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 32. Prou. 3. de ijs quæ ad sacr. ord. & cleric. honest. &c. Prou. 4. par. 3. de vita & honest. cleric.

CLERICI, postquam decimum quartum annum attigerint, vt legè Domini, in cuius forte sunt, dies noctesq. meditari possint; habeant sacrorum librorum si non copiam, certè necessarium delectum; omnino verò Testamentum vetus & nouum, Catechismum Romæ edendum, cum primùm in lucem prodierit, sacrum Tridentinum concilium, Constitutiones nostras, & diocesanas proprii Episcopi, Calendarium festorum dierum, quod Episcopi in sua diocesi singulis annis edendum curabunt. Parochi verò, vt ecclesiasticos ritus cognoscere, rectèq. curam animarum ministrare possint, præter eos libros, quos supra diximus, sibi etiam comparent Homiliariū, ab Episcopo eligendū, Summā Antoninā, vel aliā ab Episcopo delectam, & quos præterea ab eis legi Episcopus iusserit. Hortamur autem, vt in lectione Pastoralis sancti Gregorij, & sancti Ioannis Chryostomi de sacerdotio assidue versentur.

De Clericorum vestitu, & reliqua vitæ moderatione.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 31. Prou. 3. de ijs quæ ad sacr. ord. ad cler. honest. &c. Prou. 4. par. 4. de vita, & honest. clericorum. Prou. 5. par. 3. quæ ad cler. honestat. attin. Prou. 6. quæ ad cler. discipl. attinent.

EPISCOPUS, ex sacri Tridentini concilij auctoritate, per edictum, ad mensem ab eis proponendum, moneant omnes, & quascunque ecclesiasticas personas, quæ aut sacris initiatae sint, aut dignitates, personatus, officia, beneficiae qualiacunque ecclesiastica, etiam simpli-

cia obtineat, etiam si studij causa absint, & in gymnasijs publicis, aut vbiuis locorum sint; vt qui in prouincia manent, ad duos menses, qui verò extra prouinciæ fines, ij ad quattuor, clericalem habitum sumant, ordini suo ac dignitati congruentem; hac constituta poena, vt qui non paruerint, si in sacris ordinibus sunt, ab omni ordinum suorum munere sint suspensi, & beneficiorum suorum omnibus anni vnus fructibus iure ipso priuati sint; quos Episcopus pijs locis arbitrio suo attribuet.

Si autem beneficium ecclesiasticum nullū obtinent; alias poenas luant, Episcopi iudicio. Si qui autem post mensem, transacto tempore, in edicto ad clericalem habitum sumendum præscripto, eum vel non suscepisse, vel susceptum abiectis conuicti fuerint; officijs ac beneficijs ecclesiasticis priuentur; & seuerè præterea ab Episcopo puniantur.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, ceteriq. clerici, clericali tonsura sint insigniti, ad eam formā, quam ratio vnus cuiusque ordinis, Episcopi arbitrio postulat.

Ita sint abrafo capillo, vt tonsura conspicua sit omnibus.

Comam verò, & barbam ne studiosè nutriant; capillis simplicem cultum adhibeant.

Barba ab superiore labro ita recidatur, vt pili in sacrificio Missæ, Christi Domini corpus & sanguinem sumentem non impediunt.

Ne in habitu clericali aut studiosius exquisita cultus elegantia, aut nimis abiecta negligentia, & affectata sordes appareant.

In omni vestitu color tantum niger adhibeatur; nisi fortasse alium colorem requirat dignitatis gradus.

Omnem habitus & ornamentum nouitatem clericum fugiant.

Ne serico vestimento aut ornamento, domi aut foris vtantur.

Iubemus verò illos laneum, & ei ordini decorum vestimentum adhibere.

Reticulum, aut subbirretum, vt vocant, ne ferant, nisi valetudinis causa, & sine redimiculis. Camisas ad collum, & ad manus crispas & rugosas, vel artificio elaboratas reiciant.

Collare, quod dicunt, simplex ac modicè latum, honestè reclinetur.

Externa vestis simplex ac ralaris erit, quæ neq. à ceruicibus in tergum reflectatur; sed apto ad collum nodo decentissimè annexa sit.

Toga verò, quod mantelletum vocant, aut æquetur cum tunica longitudine, aut nemini permittatur, nisi sit ex numero Prælatorum, quibus ex dignitatis gradu, iudicio Episcopi debeat. Interior eiusdem generis ad talos demittatur; quam tamen pro hominum genere, proq. loci natura ac conditione, Ordinarij arbitrio, in aliquibus moderandam relinquimus.

Pallium, quod Ferrarolum appellant, ne sumant, nisi per pluuia; tum verò nec à collo plus duobus digitis emineat; neque eo sine talari

Tonsura clericalis.

Habitus clericorum qualis.

lari toga vel tunica vtantur.

Veruntamen si iter faciendum sit, illis vt liceat habitu contractiore, & ad iter accommodato; sed simplici, & in quo honestas & decorum ordinis eluceat.

Turgidis caligis & dissectis abstineant.

Calceos & crepidas ad elegantiam non incendant. Torques, armillas, ac monilia respuant.

Anulum non induant, nisi quibus propter officij munus, aut honoris gradum sit iure concessus: quo loco, & vnico, nec magni pretij, contenti sint.

Mensa & reliqua. Quæcunque autem de Episcoporum mensa, eiusq. benedictione & cibis, lectione & gratiarum actione, suppellectili, auro, argento & serico, cubiculorum apparatu, adificiorum magnificentia, superuacaneis sumptibus, priuata moderatione, templorum cultu & ornamento, familiaræ cura & institutione, eiusq. vestibus, eorumque modo, colore & ornamentis, equorum numero, & si quæ alia decreta sunt, quæ non sint Episcoporum tantum propria; eadem à clericis quibuscunque, cuiusvis conditionis, ordinis & dignitatis sint, accuratè seruari iubemus; etiam si in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

Meminerint autem, in quibusdam, quæ Episcopis permittuntur, ipsis communia esse possunt, eò maiorem sibi moderationem adhibendam esse, quò dignitatis gradu Episcopis sunt inferiores.

Si quis personatus vestes clericales, aut monachales, vel ad eorum formam induerit; & is qui eas assumpserit, & is qui accommodarit, graues poenas subeant.

De Clericalibus ædibus.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 34. Prou. 3. quæ ad cleric. honest. item de Parochis. Prou. 4. par. 3. De parochijs, &c. Prou. 6. quæ ad cler. disciplin. attin.

Cohabitatio clericorum cum feminis prohibetur.

QVONIAM non solum malum cauere, verum etiam omnem mali suspicionem fugere oportet, ne in cuiusquam offensionem incurramus; in ædibus ad clericorum, aliorumque clericorum domicilium & usum ædificatis, aut alijs in quibus ipsi habitant, feminas quascunque, etiam quouis sanguinis, cognationis, aut affinitatis vinculo eis coniunctas, habitare prohibemus, nisi Episcopus in alicuius urgenti necessitate, aliter faciendum esse duxerit, cuius conscientiam in hoc ualde oneramus.

Aedes clericorum laicis non locandæ.

Ne parochi, aut omnino clerici, quauis etiam dignitate præditi, ecclesie, etiam si commendata sit, aedes aut earum partes, in urbe aut in oppidis positas, in quibus ipsi habitare soleant, aut debeant, ullo modo laico locent; nisi ecclesia magna præmatur inopia, & ea domus commode Episcopi iudicio diuidi possit. Si verò aedes extra urbem & oppida ruri sitæ sint, locandi facultatem habeant; modò earum diuisio, eiusdem Episcopi iudicio, rectè & commode fieri possit.

Caueat etiā Episcopus, ne in urbe, aut extra, huiusmodi aedes, uel alia ab ecclesia seiuncta, uel etiam si patrimonij sint, ac proprie, locentur ijs, quorum fidem, uitam more suæ suspectos esse iudicauerit.

Canonici cathedralium & collegiarum ecclesiarum habitent in canonicalibus ædibus, in quibus commodè Episcopi iudicio commorari possunt: qui inspectis ædibus, si quid reparandum, instituendumue sit ad habitationis commoditatem, pro modo fructuum præbendæ, ab eo qui canonicarum obtinet, reparari ac restitui iubeat. quo facto, curet, ut in illis ædibus habitent. qui bus si abesse, etiam iusta de causa contigerit; ne mini præterea, nisi canonicus sit, in eis habitandi facultas concedatur sine iussu Episcopi.

Quarum ædium atrium ubi claudi potest, una claua concludatur; quæ à Decano, uel alio, Episcopi & Capituli arbitratu asseruetur.

Quota autem hora atrijs ianua aperiri, claudiue debeat; quidq. ad honestè ibi uiuendum pro loci ratione requiratur, iudicium sit Episcopi.

Rectores parochialium, seu curatarum ecclesiarum, quicumque sint, in earum ædibus tantum habitent, ibiq. cibum & somnum capiant; nisi aliud Episcopus censuerit ex causa necessaria. Clerici ne de nocte post primam horam, nisi ex iusta causa, & cum lumine, domo exeant.

De armis, ludis, spectaculis & eiusmodi à Clerico vitandis.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 32. 33. & 34. Prou. 4. par. 3. De vita & honest. cler.

CLERICORVM arma, sunt orationes & lacrymæ.

Idcirco edicimus, ne clerici arma cuiusvis generis ad offensionem, vel etiam ad defensionem ferant, exceptis cultellis ad domesticum uitæ usum accommodatis; nisi fortè extra ciuitatem suspectis locis iter eis faciendum sit.

Quod si Episcopus probabili iustaq. de causa id eis permittendum iudicauerit; tunc scripto impetrata uenia, ipsis uti liceat; non tamen publicè, nisi rei, aut facti necessitas postulet.

Omnino balista, hastis & sclopeto, telis alijsq. huius generis instrumentis ipsis interdiciamus.

Clerici personati non incedent.

Choreas priuatas aut publicas non agent, nec spectabunt.

A uenatione abstinebunt.

Fabulis, comædijs & hastiludijs, alij suè profanis & inanibus spectaculis non intererunt; ne aures & oculi sacris officijs addicti, ludicris & impuris actionibus, sermonibusq. distracti poluantur.

Clericalis ordinis hominibus omni genere saltationis, & ludi, præsertim verò aleæ, & tesserarum ac talorum interdiciamus.

Prohibemus etiam globos, qui malleis ligneis impelluntur; item follis ludum, id est, pilæ maioris.

Canonicorum habitatio.

Parochorum domicilium.

Arma.

Spectacula & ludi.

Nec solum ludere vetamus; sed eos ludorum spectatores esse nolumus, aut quenquam ludentem in aedibus suis permittere.

Si autem valetudinis interdum causa, parua pila, aut alio non indecoro eiusmodi exercitationis genere vti contigerit; nec publicè id faciatur; nec pecunia intercedat in ludo, nec quidquam, quod facile pecunia aestimari possit.

Rom. 13. Conuiuia fugienda.

Non in comestationibus & ebrietatibus, sed ut sobriè viuamus, prædicat Apostolus. idè clerici minùs honestis conuiujs ne intersint, neùe ad bibendum quemquam incitent.

Quòd si interdum solemnibus festis diebus, vel cum sacrorum, aut exequiarum causa in vnum congregantur, aliqui sint inuitandi; ne plures sex, & eos clericos, ad suam mensam adhibeant.

Cauponæ.

Vt flagitij occasionem, quæ in cauponis & tabernis deesse non solet, clericis adimamus; cauponarum aditu & vsu eis omnino interdiciamus, nisi in itinere necessitatis causa. quo loco cum mulieribus ne discumbant.

Monemus autem Episcopos, & vehementer hortamur, vt in singulis eorum ciuitatibus curent parandum vnum, aut alterum pudicum & honestum diuersorium, quò suarum diocesium clericis rusticis necessitatis causa conuenire liceat; nec in eo hospitio improbis, aut nequam hominibus locus sit; neùe feminis vilo modo; sed tantum clerici, ac religiosi viri, si fieri possit, in eo recipiantur.

De negotijs secularibus à clerico fugiendis.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 32. Prou. 5. par. 3. quæ ad cleric. honest. attin.

QVI Deo militat, implicare se negotijs secularibus prohibetur; idcirco edicimus.

Ne clericus sacris initiatus, aut ecclesiastico beneficio præditus, coram iudice seculari, aduocati aut procuratoris nomine causas agat; nisi ab alijs in iudicium vocatus, suam vel ecclesie suæ, propinquorum etiam, si necesse erit, & miserabilium personarum causas, ab Episcopo facultate priùs scripto concessa, tueatur.

Ne in profanis negotijs officium tabellionatus exerceat.

Ne artem medendi faciat.

Ne in negotiationibus & mercaturis se interpretem & medium interponat.

Negotiationem etiam omnis generis omnino prohibemus.

Artes verò honestas concedimus, vt aliquid manibus suis lucretur, quo sibi quæ ad victum necessaria sunt, comparare possit.

Ne aliena prædia lucri causa conducat.

Ne aliorum tutelam aut curam suscipiat.

Ne pro alijs fideiubeat.

Ne alicuius Principis, aut alterius negotiorum procurator sit, sine facultate ab Episcopo priùs per literas impetrata, singulis annis renouanda. Neùe parùm memor ordinis ac dignitatis suæ, sit in famulatu laicorum, etiam Principum, eo-

rumuè quibusuis alijs obsequijs; nisi cui ex causa, & ad officium sacerdotali munere non indignum, Episcopus huius rei potestatem antè scripto fecerit. Huiusmodi autè licentiæ scripto permissæ quotannis renouentur; alioquin irritæ ac nullæ sint.

Neùe præcursor, aut affecla faminarum, aut eis discumbentibus adsistat, aut ancilletur.

Qui autem huiusmodi secularia negotia exercendi facultatem, seu dispensationem impetrarit; intrà duos menses Episcopo exhibeat, qui concessas antè sacri Tridentini concilij confirmationem; auctoritate generalis Bullæ Sanctissimi D. N. Pij IIII. Pont. Max. nò admittat.

Quæcumque in hac vniuersa, quæ ad vitam & honestatem clericorum pertinet, parte, varijs titulis expressa præcepta continentur; efficiat Episcopus, vt ea omnia ab omnibus, ad quos spectat, diligenter & inuiolatè seruentur.

Qui verò clericus, cuiusuis etiam gradus, ordinis, dignitatis, in aliqua re ijs non obtemperarit; is aut salutari penitentia, aut pecunia, aut suspensione ab ordinum munere, & beneficiorum administratione, aut ipsius etiam beneficijs, aut carcere, aut exilio, aut pluribus simul ex ijs pœnis, aut etiam grauioribus pro modo culpæ Episcopi arbitrato mulctetur.

Qui iterum in eadem re peccarit; duplicata is pœna pro ratione criminis ab eodè plectatur.

Æditæ 7. calen. Febr. 1564.

De Residentia.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 36. Prou. 3. quæ ad cleric. honest. &c. ibidem de Parochis. Prou. 4. par. 2. quæ pert. ad sac. ord. prope finem. ibidè de Parochijs. &c. Prou. 5. par. 3. De residentia.

DECREUIT sacra Tridentina synodus, vt Sess. 23. c. 1. de cr. de refor.

ij qui non legitimè à suis ecclesijs abessent, pro rata temporis absentia, ecclesiarum quibus præessent, fructus suos non facerent; sed vt in fabrica ecclesie, aut in pauperes loci erogarent. quod si non exequerentur; statuit, vt eorum superiores ecclesiastici, omittas ab illis huiusmodi officij partes ipsi susciperent.

Si qui igitur prouinciæ nostræ Episcopi, post Episcopi non residentes.

confirmationem concilij Tridentini, in ecclesijs suis, ex eiusdem concilij præscripto non resederunt; neque Metropolitanum, aut eo absente, antiquiorem prouinciæ Episcopum intrà mensem docuerint, causam suæ absentia, Sanctiss. D. N. vel Metropolitanum, vel antiquioris Episcopi scripto comprobata esse; aut se fructus illos, ijs quibus eiusdem sacri concilij decreto propterea debebant, persoluisse; nos illam ipsam fructuum partem iam nunc Hospitali vniuersitatis, cuius illi sint Episcopi, quod maioribus prematur sumptibus, in vsum pauperum loci erogandam assignamus. & si id Hospitali intrà duos menses eos fructus auctoritate Superioris ecclesiastici non exegerit; alteri Hospitali eiusdem ciuitatis, quod in eorundem fructuum petitione iudicio præuenierit. Quòd si aut nullum in ea sit Hospitali, aut quæ sint Hospi-

Hospitalia, sex mensibus eos fructus non exegerint, fabrica ecclesie attribuiamus.

Si qui uerò posthac abfuerint, fructus quos suos nò fecerint, iam nunc eiusdem locis, qua supra dictum est, ratione adscribimus; nisi ipsi Episcopi intrà tres menses à die absentia, ijs qui bus ex concilij decreto debent, persoluerint.

Itaque mandamus Hospitalium & fabricarum administratoribus ac procuratoribus, cum denunciatione etiam periculi eorum conscientia, ut totam summam sine ulla uel pactione, uel remissione primo quoque tempore exigant.

Statuimus etiam, vt ex Capitulo singularum cathedralium ecclesiarum, tres primi præsentis, singulis sex mensibus, Metropolitanum, vel eo absente, eundem antiquiorem prouinciæ Episcopum certiore faciant, an eorum Episcopi in suis ecclesijs resideant; & qui, & quamdiu ab eis abfuerint; sin minùs, ijdem distributionum unius mensis fructus suos non faciant.

Curat

In reliquis etiam inferioribus curatis beneficijs, si qui post confirmationem concilij abfuerint sine licentia, ab Ordinario scripto permissa, quæ ad mensem eidem Ordinario exhibere uolumus; vel non probarint se eos fructus, quos pro rata temporis absentia suos nò fecerunt, ijs quibus ex eiusdem Tridentini concilij debebantur, soluisse; eos omnes iam nunc rescindendis & ornandis eorum ecclesijs attributos esse decernimus. quam attributionem Episcopi, quorum conscientia hoc onus imponimus, ad sex menses, implorato etiam si opus sit, Principum & Magistratum auxilio, omnino exequendam curabunt.

Quòd si contigerit, eos qui propter absentiam à suis beneficijs fructus suos non fecerint, ipsis beneficijs postea cessisse; curent Episcopi, vt vel ex fructibus pensionum, si quæ illis qui cesserint, fuerint reseruata; vel ex eorum bonis, cuiuscunque illa generis sint, satisfiat Ecclesie.

Qui si in his negligentes fuerint, sciant se prima quoque prouinciali synodo, prætermissi huius officij rationem reddituros esse.

Si quid intercesserit, quamobrem id minùs exequi possint, ad Metropolitanum referant; vt ad rem conficiendam ipse quoque suam operam conferat, & in ea auctoritatem Sanctissimi D. N. interponendam curet.

Sess. 6. c. 1. Sess. 23. c. 1. ædita 7. Calen. Decèb. 1564.

Quoniam verò multorum beneficia curata obtinentium, ea est contumacia, vt neque decretis Tridentini concilij, neque constitutione Sanctissimi D. N. Pij IIII. neque Episcoporum edictis moniti, adduci possint, vt beneficiorum suorum residentia præsentis satisfaciant; statuimus, vt Episcopi ad mensem edicto proposito, iubeant omnes, in eorum ciuitatibus, diocesisuè beneficium eiusmodi in titulum, vel commendam obtinent, si in prouincia illi sunt, ad duos menses; si extra, ad tres, ad eadem beneficia accedere, in ijsq. resideant; ea proposita in edicto pœna, vt qui non parue-

rint, etiam si præter curatum illud beneficiu, dignitates, personatus, aut canonicatus in ecclesijs etiam cathedralibus obtineant, præter pœnas, quæ eodem concilio, & Pij IIII. constitutione contra non residentes propositæ sunt, ordinum suorum munere, officio suspensi, & eo beneficio iure ipso priuati censeantur.

Transacto tempore in edicto præstituto, Episcopi eos qui non resideant, propositam priuationis pœnam subisse declarent.

Interim verò eos fructus, quos suos absentes non facient, ijdem Episcopi suo arbitratu, aut ecclesiarum fabricis, aut pauperibus loci adiu dicent.

Intrà mensem publicè edicant Episcopi, vt quibuscunque studij causa non residendi in beneficijs curatis licentia permissa est; eam suo quisque Episcopo intrà spatium trium mensium exhibeat. qui si illam à die confirmationis sacri concilij Tridentini, ad diem regulæ à Sanctissimo D. N. Pio IIII. latæ compererit, nisi quemadmodum ab ipsa præscribitur, Ordinarij consensu accesserit, nullam & irritam declaret; proptereaq. eum, qui huiusmodi facultatem impetrarit, ex decreto concilij Tridentini resideant cogat in ipso beneficio.

Die 24. Nouemb. 1564.

In ijs autem facultatibus absentia studiorum causa, quæ deinceps concedentur, hæc necessaria ponenda sunt.

Vt verè in publico, celebriq. gymnasio, Theologia, vel sacris canonibus studeant.

Vt minores sint triginta annis, aut fuerint, cum in publico gymnasio ijsdem studijs operam dare cœperunt, quæ nunc cupiunt absoluerent.

Vt illud beneficium, antequam sacrum Tridentinum concilium à Sanctiss. D. N. Pio IIII. confirmaretur, obtinuerint.

Vt intrà annum, ad ordinem saltem subdiacnatus promoueantur.

Vt singulis sex mensibus Episcopo scriptu sui Doctoris exhibeant; quo is ipsos in eo studij genere proficere testetur. quod etiam Episcopus secreto ab alijs cognoscere studeat.

Quòd si omnes supra scriptæ conditiones in licentia expressa non fuerint; aut is qui impetrat, qualitates omnes quæ in scripta licentia requiruntur, non habeat; aut quæ ipsi seruanda proponuntur, deinceps non præstiterit; facultates irritæ ac nullæ sint; & qui impetrarit, sciat se fructus suos non fecisse, neque facere; ac pœnis quæ non residentibus propositæ sunt, teneri.

Concedatur autem ad quinquennium tantum, ab eo die numerandum, quo eum in publico gymnasio Theologiae aut sacris canonibus con-

ster operam dare cœpisset.

Quicumque plures parochiales ecclesias retinentes, intrà tempus à sacro Tridentino concilio præstitutum, non dimiserunt; eos Episcopi intrà duos menses beneficijs omnibus ecclesiasticis iam ipso iure priuatos esse declarent.

Fructus verò, & quos ex eodem decreto suos

Sess. 24. c. 17. Pluralitas ecclesiarum parochialium tollenda.

facere

22

Actorum. Pars I.

facere non potuerunt, & qui deinceps, quamdiu vacauerit ecclesia, percipientur, fabricae vel ornamentis eorundem beneficiorum, ut magis expedire censuerit Episcopus, iam nunc attribuimus; excepta tamen congrua portione, idoneis Vicarijs ab Episcopo assignanda; quos ipse, facta declaratione, statim in illis ecclesijs constituere debet.

Aliorum ecclesiarum re-sidenti.

Sefs. 6. c. 2. Sefs. 24. c. 12. in decr. de refor.

Præterea, qui ecclesiastica quaecunque beneficia obtinent, in quibus, & si curata non sunt, tamen residere iure, vel consuetudine debent; si muneri suo defuerint, in eos Episcopi, & illis pœnis quæ à sacro Tridentino concilio statuta sunt, & alijs arbitrio suo seuerè agant; fructusque quibus ex eodem concilio mulctandi erunt, pijs locis attribuant.

Vt autem Episcopi pœnas de cõtumacibus in hoc genere possint sumere; statuimus, vt in singulis collegiatis & cathedralibus ecclesijs, singulis tribus mensibus, tres primi ex Capitulo præfentes, Canonicorum, & eorum qui præpositi ecclesijs, & aliorum qui in eis huiusmodi beneficia possidentes, non resideant, nomina ad Episcopum deferant.

Parochi verò Episcopum admoneant, si qui intra fines suæ parochiæ, eiusmodi habentes beneficia, quæ personam item residentiam requirant, non resideant.

Vicarij etiam foranei eandem diligentiam adhibeant, si qui curati, in regione sibi ab Episcopo commissa, non residerint.

Qui huic officio deerit, sicuti Episcopo videbitur, plectatur.

De diligentia ab Episcopo adhibenda in statu vniuersi cuiusque Parochiæ cognoscendo.

Prou. 3. de Parochiis. item de ijs quæ ad matrim. se. c. pertin. item de ijs quæ ad episc. forum pert. prope finem.

Ezech. 3. Prou. 27.

SVMMAM vim ac necessitatē habet illa Domini sententia, Speculatorem dedi te domui Israel; & alio item loco, Diligenter agnosce vultum pecoris tui, & considera super greges tuos; vt Episcopi quanta maxima possunt diligentia, obseruent sibi commendam gregem, neque ab eo vinqum oculos dei; ciant, quid ei opus sit animaduertentes, vt ex Propheta sententia, confractas partes alligare, infirmas consolidare, ægritas sanare, abiectas oues reducere, perditas requirere & recuperare possint.

Ezech. 34.

Quoniam verò lustrare omnia proprijs oculis nequeunt, in singulis parochijs deligant certos, ac probatos viros: qui inuestigent, an populus ambulet in vijs Domini; an aliquid sit, quod Episcopi cognitionem & medicinam desideret; an aliquid, quod corrigi & emendari debeat: quæque compererint, fideliter ad Episcopum deferant.

Parochus etiam librum habeat, in quo omnium qui in eius parochia sunt, nomina & cognomina quamprimum describat, singulorumque se-

xum, ætatem, & statum. In eo deinceps describat & recenter natos, & mortuos, & in parochiam habitatum venientes, & inde emigrantes. quem librum Episcopo, quoties is petierit, vel inspiciendum, vel describendum dabit.

Obseruabit etiam suæ parochiæ novos inquilinos; de quibus eorum orthodoxa fide, & sacramentorum perceptione, de quibus mulieribus quas secum habuerint, an matrimonij, cognationis, affinitatis vinculo verè coniunctæ sint, an impudicitia nomine suspectæ, ab eo sacerdote in cuius parochia proximè habitant, & à parochiæ incolis accuratè cognoscat.

Inquirat autem studiosè de pauperibus suæ parochiæ, præsertim puelis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, senio confectis, alijsque personis, temporali, vel etiam spiritali misericordia indigentibus; quibus & ipse prouiribus opitulari, & alios suo exemplo & hortatu ad id officium incitare studeat.

Præcipuè verò de ijs omnibus sæpè certiolem faciat Episcopum, vt qui communis eorum pater est, iisdem paternam curam & pietatem, quacunque poterit ratione præstet.

Quamobrem etiam Episcopus quotannis per sacra quattuor anni tempora, suæ ciuitatis parochos adhibebit; & illis de eorum animarum statu, quarum cura præpositi sunt, diligenter interrogatis, omnia commemoret, quæ eorum officij munus contineant; eisque & doctoris diligentiam, & pastoris vigilantiam præstabit.

De Vicarijs Foraneis constituendis.

Prou. 2. tit. 2. decr. 30. Prou. 4. par. 3. de Parochijs. &c. in fine. Prou. 5. par. 3. quæ ad synodum. &c. Prou. 6. quæ ad synodum. &c.

VT Episcopus in vrbe etiam externum gregem facilius quasi præfens intueri, & curare possit; deligat aliquot probatos sacerdotes: quibus singulis imposito Vicarij foranei nomine, tribuat certas regiones diocesis suæ.

Id autem munus ad Archipresbyteros, Archidiaconos qui in diocesi sunt, & Præpositos, alioiue ecclesiastica dignitate præditos, quos idoneos iudicauerit, potissimum deferet; sin minus, ad alios Rectores, qui apti sint ad huiusmodi officium.

Hi autem Vicarij regionis sibi per Episcopum commissæ, presbyteros cuiuscunque conditionis, curam animarum habentes, semel singulis mensibus modò in vnam, modò in aliam eius regionis parochialem ecclesiam cogant: idque in orbem eodem ordine semper faciant.

Pridiè eius diei, quàm in vnum locum conueniant, peccata sua omnes confiteantur; sequenti die, in ea ecclesia in qua coacti fuerint, Missam singuli celebrent.

Tum vniuersi in choro Missam conuentualem pro mortuis, vel de sancto spiritu, solemni more cantent; in qua eorū aliquis, à Vicario prius admonitus, concionem ad populum habeat.

Con-

Vicariorū electio.

Eorū officium in habendis. Congregationibus foraneis.

Confectis sacris, & habita processione circa cœmeterium, orationibusque consuētis, in domo Rectoris illius ecclesiæ vnico tantum ferulo contenti, ea qua decet modestia, & charitate cibum capiant.

Deinde conferant inter se, quæ ad boni pastoris officium, & ad curam animarum rectè gerendam pertinent: & cõsulant de difficultatibus & incommodis suæ parochiæ, quorum explicatio, vel remedium, aliorum consilium & operam requirant.

Iidem autem Vicarij libellum de casibus conscientia, Episcopis ac sedi Apostolicæ reseruat, Metropolitanis cura edendum, reliquis sacerdotibus legent; & aliquot capita tum harum constitutionum, tum earum, quæ in synodo diocæana decernentur, simulque quidpiam ex probata summa de casibus conscientia explicabunt.

Præcipuè autem de presbyterorum vita & moribus querant, & quales se in pastoralis præbent cura.

An eorum culpa diuinus in ecclesia cultus desideretur.

An re ipsa præstentur ea, quæ Episcopi, vel alij eorum nomine in ecclesiarum necessitatem, earumque reparationem impendi iusserint.

An libros habeant, quos ex decreto nostro habere debent.

An reliqua in hac synodo decreta seruentur.

De his omnibus, & si quid propriè mandarit Episcopus, de quibus alijs, quæ ad vtilitatem animarum Episcopi cognitionem desiderant, ipsam per literas diligenter certiolem faciant.

Quando Episcopum adeant.

Quoties in urbem venerint, primùm Episcopum adeant; de quibus eorum statu, qui sibi commissi sunt, accuratè doceant.

Illis Curati obtemperent.

Curati verò quicunque, etiam si quauis dignitate præditi, in ijs, quæ ad officium suum spectant, Vicarijs quos diximus, obtemperent.

Quòd si aliqui ad conueniendum negligentes, vel ad mandata eorundem Vicariorum exequenda contumaces fuerint; Episcopi in illos pro modo culpe animaduertant.

Amoueri possint ab officio.

Hi autem Vicarij, voluntate Episcopi ab officio amoueri semper possint, ac si malè id administrant, pœnas dent, eiuusdem Episcopi iudicio.

De Visitatione.

Prou. 2. tit. 1. decr. 6. Prou. 4. par. 3. de visitatione. Prou. 5. par. 3. quæ Syn. congreg. & visitat. attin. Prou. 6. quæ ad visitat. pertin.

Visitationis necessitas. Sefs. 24. c. 3. de decr. de refor.

Inter Episcopalis officij munera, præcipua est, & ad salutem gregis maximè necessaria visitatio. idè monemus Episcopos omnes, vt singuli ex decreto sacri Tridentini Concilij, ecclesiam suam, ac diocesium visitent intra tempus, ab eodem concilio præstitutum.

Finis.

Meminerint autem visitationem ad salutem eorum, qui visitandi sunt, institutam esse, quamobrem illis maximè propositum esse debet, vt

in eis incorruptam, orthodoxamque doctrinam, probatam morum disciplinam tueantur, ac restituant.

Visitationis ordo is adhibebitur, vt primùm ciuitatè, deinde diocesium visitent; nisi fortè aliud Episcopo videatur. In ciuitate cathedralis ecclesiæ primo loco visitetur, tum singula collegiata; deinceps parochiales omnes; quòd & parochi, & quicunque præterea sacerdotes & clerici in parochijs commorantur, euocandi sunt, Scholas, seminaria, sodalitates, Hospitalia, ac cætera pia loca visitantes, studiosè ac diligenter inspicient.

Ordo.

Studebunt verbi Dei prædicatione, vehementi cohortatione, ad religionem, vitæ innocentiam, pacemque & concordiam omnes adhortari.

Præstanda ab Episcopo in visitatione.

Si verò priuata admonitione opus esse intelligent, in eam docendo, arguendo, obsecrando pro rei, personæ, ac temporis ratione incubent. Confirmationis sacramentum, ubi opus erit, ministrabunt.

Omnes ad penitentiam cohortabuntur; & quos aliquo peccato teneri cognouerint, cuius absolutio Episcopo reseruata sit; eos pie confitentibus, & humiliter ueniam petentes, vel ipsi, vel per alios ad id munus delectos, absoluent.

Quæ inuestiganda, & cognoscenda in ecclesijs.

In singulis locis à uiris grate, usu & probitate commendatis, de omnibus, subtiliter inquirent, quæ eos pro officij sui munere scire oportebit.

Ecclesiam & eius partes omnes inspicient.

An eo cultu & nitore teneatur, qui domum Dei decet; & si quid restituendum, reparandum, reconcinandumue sit; iubeant ab ijs, ad quos pertinet, resarciri.

An sanctorum reliquiarum, tutò, ornatè, decenterque conditæ asseruentur.

An quæ de sepulcris, ac cœmeterijs à nobis sancita sunt, re ipsa præstentur.

Si consecranda sint altaria, consecrabunt.

Si qua ecclesia aut cœmeterium pollutum sit, reconciliabunt.

Videndum etiam, an desint uestes, libri, calices, patenæ, corporalia & reliqua eius generis instrumenta & ornamenta, quæ ad altaris ministerium & ad diuina officia sint necessaria.

An illa munda & purgata seruentur.

An Missæ, aliaque diuina officia, qua oportet pietatè ac deuotione celebrentur.

An ecclesiæ libri, verera scripta, instrumenta & priuilegia custodiantur.

An eorum extet ratio, quæ in inuentarium relata sunt.

Tum de dignitatibus, canonicis, & alijs ecclesiæ ministris querendum erit.

De dignitatibus canonicis, &c.

An ritè sint ordinati.

An ordinibus initiati, quos eorum officij munus requirit.

An ecclesias, beneficia, seu ecclesiastica officia legitime obtineant.

An in ea se quisquam intruserit.

An resideant, & administrationi sacramentorum, & Missarum, diuinorum officiorum celebrationi

lebrationi, & annuiteriorum perfolutioni, alijq. oneribus & muneribus satisfaciunt.

Quæ sit eorum uita, ac morum ratio, qui uestitus, quibuscum uersari soleant, qualis sit eorum familia.

An sordibus, & illiberalibus artibus & ab eorum gradu alienis, operam dent.

An ecclesia iura, & honorum ecclesiasticorum possessionem defendant.

An eorum fructus rectè dispensent.

An pacem inter se habeant, se in aliorum pacificationem interponant, inimicitiarum & odiorum causas tollere studeant.

An populus pie uersetur in ecclesia; Missamq. & alia diuina officia reuerenter attendat.

In Parochiis. In parochiis præter ea omnia, quæ diximus, uideant.

An parochi ex decreto, in hac synodo edito, libros habeant, in quibus baptizatorum, confirmatorum, compatrium, eorum qui matrimonio coniunguntur, ac mortuorum nomina & cognomina describantur.

An ritè sacramenta præbeantur.

An sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum, Chrisma, & reliqua sacra, ea munditiæ cura, & custodia qua debent, conferuentur, & suo tempore mutentur.

An Eucharistia pie & honorificè, prosequente fidelium comitatu, ad agrotos adferatur.

Sefs. 24. de cr. de refor. matr.

An legitimè matrimonia, & in ecclesia, adhibitis ex decreto Tridentini concilij denunciationibus, debito tempore contrahantur.

An sua cura commissas ecclesias, maximè diebus festis, deferant, ut inferant alienis.

An Dei uerbum prædicent, & pueros rudimentis fidei instruant.

An libros, quos nos in hac synodo habendos præscripsimus, habeant.

In populo. Denique dispiciant, an in populo sint hæretici, usurarij, concubinarii, alijq. flagitiosi & facinorosi homines, qui inimicitias gerant, qui Quadragesimam, alia ieiunia, festos dies, & reliquos ecclesiæ ritus non seruent; quiq. saltem semel in anno peccata sua cõfessi non sint, aut sanctam Eucharistiam non sumpserint.

An sint, qui legata pia non exequantur.

An domestica disciplina patrufamilias in educandis liberis diligens, pia, & honesta sit.

In regularibus His exquisitis, cognoscere studeant, quinam ex regularibus & prædicandi munere fungantur, & fidelium confessiones audiant; an & eorum probata sit doctrina, & probata doctrinæ uita respondeat.

In hospitalibus An Hospitalia, & alia pia loca rectè administrantur; eorumq. bona prudenter, fideliterq. in eum usum, cui addicta sunt, distribuuntur.

An qui in Hospitalibus sunt, pie uiuant.

In Scholis. De scholis, sciant quos libros discipulis magistri interpretentur; & an illi officio suo satisfaciât. An magistri tales sint, & ita admissi, quemadmodum in hac synodo mandauimus. si secus, amoueantur.

De bibliothecis diligenter querant, an in eis sint hæretici libri, aut qui aliter iure prohibeantur.

Si quid in his omnibus tollendum, corrigendum uerit, tollent & corrigent: & ad puniendos delinquentes, censuras & alia iuris remedia adhibebunt.

Omnes verò summo studio monebunt & hortabuntur, ut officij sibi commissi munus fideliter, ac diligenter exercent.

Neque solum hæc, sed quæcumque à Tridentino Concilio & à nobis præcipiuntur, & alia multa, quæ pro eorum prudentia, ac pietate ad utilitatem, ac salutem populorum, eis in mentem venire poterunt, exquirent & exequentur.

Caueant verò, ne legem de victu, procuratione, & muneribus, à sacro Tridentino Concilio definitam transeant.

Comitatum autem non habeant nisi necessarium; in quo plures omnino ne sint quindecim hominibus, & iumentis duodecim. Si plures duxerint, alant suis sumptibus. In mensa duo tantum feracula afferre liceat. quod ad reliqua attinet, decretum in hac synodo factum, de Episcopalis mensæ moderatione seruetur.

Si Visitator gradu inferior sit Episcopo, proposita à nobis visitandi formulam in reliquis omnibus diligenter obseruet; in comitatuq. octo hominibus ad summum, & sex iumentis contentus sit.

Si præter huius decreti præscriptum cuiquam graues fuerint; dupli restitutione teneantur: præterea inferiores, Episcopi arbitrio; Episcopus synodi prouincialis iudicio alias penas subeat. Dent autem operam, ut non solum quam diligenti sumè, sed etiam quam celerrimè uisitacionem conficiant.

De iudiciali foro Episcopi.

Prou. 3. de iis quæ ad Episcop. forum pertinet. Prou. 4. de foro Episcop. & c. Prou. 5. de Episcopo, Episcop. iurisdic. & foro, & seq. titulus. Prou. 6. quæ ad forum pertinet.

VT à foro Episcopali; quantum fieri potest, auaritiæ labes amoueatur; & quam minimis possint incommodis atque sumptibus causæ in eo agantur; nos præter eam diligentiam, quam in ea re maximam Episcopi, in sua quifque diocesi, adhibere debent; hæc statuenda censuimus.

De Notarijs & Scribis.

Prou. 2. tit. 3. de cr. 12. & 17. Prou. 3. De ijs quæ ad Episc. forum pertinet. Prou. 4. par. 3. De foro Episcop. & c. Prou. 5. par. 3. De Cancell. & notarijs. Prou. 6. quæ ad forum pertinet.

EPISCOPI intrà sex menses omnibus Notarijs & scribis sui fori, tam Ciuitatis, quam diocesis, communem taxam præfiniant, quam pro opere & officij sui mercede ab unoquoque in singulis causarum generibus pro loci & cuiusque

Sefs. 24. c. 3. de cr. de refor. Episcopi in uisitando victus procuratio & muneraria.

Comitatus.

Visitatores inferiores Episcopo.

Taxa ab episcopo præfinienda.

cuiusque rei ac personæ conditione exigi liceat. qui non obtemperarit, in eum uehementer animaduertant.

Collegij nota. Curia Episcopalis.

Singuli Collegium notariorum curiæ Episcopalis primo quoque tempore instituendum curent; quod certum numerum pro suæ diocesis conditione contineat.

Collegium statuta, Episcopo probanda, conficiat; officiales deligat, qui iudicent de eorum inter ipsos controuersijs, quæ ad eorundem officium pertineant.

In causas autem, quæ inter notarios & litigatores extiterint, se omnino non interponant, sed eas Episcopi iudicio relinquunt.

In alijs uerò causis, si cuiquam cum eis in iudicio agere contingat; eorū iura priuilegiaq. seruentur. Postulantibus testimonium formulæ curiæ, quam stylum uocant, de aliqua causa, nec detur, nec datum vim habeat; nisi ei maior collegij pars subscripserit. cuius etiam formulæ exemplum, ab Episcopo approbatum & subscriptum, publicè in collegio asseruetur.

Qui in Collegij notariorum adscribi uoluerint, eos Episcopus diligenter examine probet; tantum idoneos recipiat.

Excommunicatos, infames, & omnes, qui à testimonio dicendo iure repelluntur, rejiciat.

Eos, qui vigesimum quintum annum non attigerint, quiq. per quadriennium in notariatus officio integrè, periteq. non sint uersati, non admittat.

Probatos prius non recipiat, quam iurarint Episcopo ea iusiurandi formula, quæ infra scripta est; quam etiam ab ijs, qui in notariatus collegium adscripti iam sunt, ad duos menses præstari iubemus.

Iuramenti formula.

EGO N. notarius, à Reuerendiss. D. N. Episcopo, uel D. N. eius Vicario delectus, nihil uel dedi, uel pollicitus sum gratia huius officij obtinendi.

Commissum mihi munus diligenter ac fideliter exercebo.

A litigatoribus, quorum sacro notarius, uel à quocunque alio eorum nomine, quauis de causa nihil, ne spontè quidem datum, accipiam, præter id, quod Episcopi taxatione præfinitum fuerit.

Nihil agam, neque me, aut quemquam alium interponam, quò mihi uilla causa scribenda committatur.

Non ero promotor, uel procurator in causis, quæ agentur coram Reuerendiss. D. Episcopo, seu eius R. D. Vicario generali, uel aliquo ab eis constituto, seu eorum ministro.

In causis uerò, in quibus sum, uel sacro notarius, omnes actus iudiciales substantialiter in manuali, seu memoriali coram Reuerendiss. D. Episcopo, seu eius Vicarijs, aut alio ab eis preposito, & etiam coram ipsis litigatoribus, si expectare uoluerint, conscribam.

Conscriptos eos, & instrumenta, & omnia alia, & singula in causis producta, cum Reuerendissimus D. Episcopus, uel alij supradicti, seu li-

tigatores, uel eorum aliquis, petierint; in regestum fideliter quam celerrimè referam, uel referenda curabo.

Litigatorum postulatu, uel alicuius eorum, in singulis terminis successiuè litigatoribus ipsis copiam dabo, cum per Reuerendiss. D. Episcopum, seu alios supradictos decreta fuerint, sine recusatione & fraude, contentus mercede Episcopi taxatione præfinita.

Secreta eiusdem officij & causarum nemini patefaciam, præsertim attestaciones testium & consilia assessorum, attestacionesq. & sententias, donec publicata, per lata & sententiata, & per Reuerendiss. D. Episcopum, seu alios supradictos subscripta fuerint.

Constitutionibus & mandatis Reuerendiss. D. Episcopi obtemperabo.

Instituta quoque officij, & officialium collegij honesta iussa seruabo.

Nec ullo unquam tempore contra faciam, & omnia & singula superscripta, omni dolo & fraude omnino remotis, inuiolatè præstabo, & ita promitto, & iuro; sic me Deus adiuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

Nullus notarius iudicibus Ordinarij delegatis, ar- bitris, nec arbitratoribus originales processus deferat, sed eorum tantum exempla, & regesta fideliter collata; nisi alicuius inopia aliud aliquando Episcopo suaderet.

In huiusmodi exemplis, seu regestis nihil superuacaneum scribant.

Quare nec dies festos, ad substantiam rei non necessarios, apponant.

Nec productarum citationum repetitiones cū inhibitione, uel sine ea, sed illarum executionem tantum, his uel similibus uerbis adscribant. *Eo die & c. reproducta fuit citatio, de qua supra, quæ fuit executata, ut supra.*

Nec dignitates iudicum, uel litigatorum repetant; sed ponant tantum his, uel huiusmodi uerbis; *Reuerendiss. Episcopus. N. Iudex. N. Actor. N. Reus.*

Nec in charta bibula scribant, nec ea litera, quæ legi facillè non possit; sin minus, malè scripta Episcopus notarij impèsa scribi melius iubeat; uel ab ijs, qui regestum petierunt, dimidiam tantum partem taxæ, uel maiorem, uel minorem, si ei videbitur, solui iubeat.

Notarij in literis dimissorijs, seu testimonialibus, facti Concilij Tridentini decretum seruent; in alijs, quæ merè spirituales sunt, etiam si nullū stipendium eis constitutum sit, nihil omnino accipiant, præter scripturæ mercedem, ab Ordinario statuendam.

Qui notarij contra hæc decreta peccarint, uel alioqui in officio suo deliquerint; eos Episcopi ab officij usu submoueat ad tempus, uel etiã in perpetuum, si id delicti grauitas postularit, & alijs pœnis suo arbitratu coërceant.

Quæcumque de notarijs sancita sunt, ijs etiam scribas & cancellarios teneri volumus.

Pensiones, in cancellarijs Episcoporum assignatas,

Cancellaria Episcopalis.

tas, vel quæ cuiuscunque soluantur, irritas & nullas decernimus; nisi quæ iure tolli non possunt. Cancellarias verò deinceps vendi, locari, vel earum nomine, vel occasione, quouis prætextu cuiuscunque personæ, quidquam solui prohibemus.

Notarii, & si qui præterea in hoc deliquerint; plectantur amissione officij, & alijs præterea pœnis Episcopi arbitrati.

De Causidicis, Aduocatis, & Fiscalibus.

Prou. 3. De iis quæ ad Episc. forum pert. Prou. 5. par. 3. De Episcopo episcopali iurisdictione, & foro. item de Procuratore fisci Episc. Prou. 6. quæ ad forum pert.

CAUSIDICI, Aduocati, Fiscales, ad causas in foro Episcopi ne adhibeantur; priusquam iureiurando Episcopo se obstrinxerint, se nullam causam suscepturos, quam à iustitia & æquitate alienam existimauerint.

Hortamur etiam Principes, & Magistratus, vt idem in laicorum causis seruandum curent.

De Carceris custodibus & reis.

Prou. 3. quæ ad Episc. forum pert. Prou. 5. par. 3. De Episcopo, episcopali iurisdictione & foro.

PRÆSCRIBANT Episcopi taxam executionibus vel ministris, & carceris custodibus, vt ab ijs, qui capti, & in carcerem inclusi sunt, pro comprehensione, & carceris commoratione, & victu id tantummodo exigatur, quod æquitas, & ciborum pretium postulet. si, qui carcere tenentur, sibi, quæ ad victum pertinent, ab alijs, quam à custodibus & ministris carceris suppeditari voluerint, id eis facere liceat; neque propterea asperius tractentur, aut in deteriora loca compellantur.

Mandent præterea, vt quamcunque pecuniam, vestes, arma, aliasue res secum habeant, ij qui in carcerem includuntur, tuto loco collocentur & asseruentur. qui locus duabus claudatur clauibus, quarum altera apud ianitorem carceris sit, altera apud pauperum procuratorem.

Ex illis autem rebus, quæcunque, & quotcunque sint, nihil vel ianitori, vel executori, vel ceteris ministris attingere liceat; sed eis, si inde exierint, vel eorum hæredibus, vel illis, quibus à iudice attributa fuerint, integræ & intactæ asseruentur.

Qui contra fecerit, duplo mulctetur. quæ multa ei, cui damnum datum sit, attribuat.

Curent etiam per certos homines, ab eis delictos, semel in hebdomada visitandos eos, qui in carcere tenentur: qui si illos indignius & acerbius tractare compererint, referant ad Episcopum; qui pro sua prudentia ac pietate, ne quid iniquius fiat, omnino prouideat.

Designent verò Episcopi aliquos, qui miserabilium personarum causas gratis defendant.

Magnopere autem hortamur laicos magistratus, vt eiusmodi in re eadem ratione vtantur.

De Ministris Ecclesiæ, & diuinis officijs.

Prou. 2. tit. 2. Prou. 3. De ijs quæ ad diu. off. pert. Prou. 4. par. 3. quæ pert. ad sac. Missæ sacrif. & diu. officia. Prou. 5. par. 3. quæ ad diu. off. pert. Prou. 6. quæ ad diu. off. pertin.

NE studium ac pietas eorum & qui celebrant, & qui audiunt diuina officia, perturbetur; neque quisquam alieni muneris partes vsurpet, sed suum quisque officium diligenter exequatur; omniaque vt debent, in domo Dei ordine fiant: decreto sacri Tridentini concilij obtemperantes, quod in prouinci alibus synodis certam diuinis officijs, & ecclesiæ ministris formulam, pro cuiuscunque prouinciæ ritu & moribus præscribi voluit; hæc statuimus.

Communia de Ministris.

Præter supra citata loca vide etiam, Prou. 3. De ijs que ad cap. pert. Prou. 4. par. 2. de distribut. Prou. 5. par. 3. quæ ad distrib. pert. item de resid.

CATHEDRALIVM & collegiarum ecclesiarum capitula, quibus ius est creandi cuiuscunque generis officiales & ministros, in eisdem ecclesijs initio anni semper tres deligant canonicos; quorum munus sit, cum huiusmodi creatio faciendæ erit, prius diligenter de eorū, qui creandi erunt, moribus inquirere; deinde coram Episcopo iurare, eos, quod ipsi sciant, probos, idoneos & dignos esse, qui ei muneri præponantur; quod si aliter officiales creentur, eorū creatio nulla & irrita sit.

Archidiaconi, Archipresbyteri, alijque in dignitate ecclesiastica constituti, canonici & reliqui ecclesiarum ministri, in sacris ecclesiæ officijs munus suum ipsi obeant, non per alios exerceant. Singulorum autem munerum atque officia, ad res diuinas obeundas pertinentia, hac synodo explicanda illa quidem videbantur; sed quoniam quæ iis de rebus sacrorum canonū legibus olim explicata sunt, ea partim vsu eorum neglecto, obsecrata sunt; partim pro varia & locorum & temporum ratione iam penè omnino mutata videntur; non certa quædam præcepta tradi ac præscribi facile possunt, ad quorum sanè rationem omni vnus cuiuscunque eorū munus regulam atque vsus dirigeretur: eam ob causam his nostris decretis ea tantum munerum præscribenda censuimus, quæ ad ecclesiarum, quæ in nostra prouincia sunt, administrationem hoc tempore pertinere maximè viderentur. Sed quæcunque alia etiam munerum vel communium iure, vel probatis cuiuscunque ecclesiæ constitutionibus, vel dignitatum, personatum, portionum, aliorumque officiorum ecclesiasticorum institutione, ipsis ecclesiæ ministris in officijs diuinis attribuuntur; ea omnia magna cura, summaque diligentia studeant Episcopi ab omnibus seruari; & quæ antiquata sunt, ad vsu reuocari. Nec verò ab ijs præstandis cuiquam se propterea excusare liceat, quod his nostris constitutionibus

Sess. 24. c. 12. de refor.

Creatio officium.

Munera ecclesiastica à quibus præstanda.

tionibus ex ijs officijs aliqua alijs ministris, vel alio nomine appellatis, adscripta sint.

Quod si aliqua dignitas, personatus aut officium in ecclesiâ fuerit, cui neque ab institutione, neque à iure communi, neque à proprijs constitutionibus, quæ probatae sint, neque his decretis proprium munus in diuinis officijs sit attributum, aut quod sit; non satis constet: Episcopi, duobus adhibitis de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo deligatur, assignentur singulis dignitatibus & officijs proprium munus, quemadmodum cum sententia sacrorum canonum, & cum propriæ ecclesiæ probatis constitutionibus, & cum his sententijs pro ratione loci magis congruere iudicabunt. Cæteris etiam beneficijs, quæcunque iam ab ecclesiasticis officijs immunita reperiuntur, siue canonicatus, siue clericatus, siue etiam simplicium nomine appellentur, ijs Episcopus pristina munera restituat. ac si non constat satis, qualia ea essent, pro fructuum ratione onera imponat, aut Missas, diuinaque officia celebrandi, aut si clericatus, simpliciumque beneficia sunt, minorum etiam ordinum functiones obeundi ad diuini cultus propagationem.

Nec verò tamen vetamus, quin talia beneficia vnire Episcopo liceat ex facultate, sibi communi iure, Concilioque Tridentino permilla.

Ea verò officia, & cætera quæ in diuinis rebus à nobis hac synodo præcipiuntur; Episcopi, propositis censuris, & alijs pœnis efficient, vt ab omnibus ea ratione, qua dictum est, diligenter præstentur.

Ministri discedendi licentiam petant.

Sess. 24. c. 12.

Absentes distributiones ne capiant. Cap. consuetudinem de cleri. non resid. in 6. Sess. 24. c. 12. de re. de reform.

Ne multis ecclesiæ ministris eodem tempore absentibus diuinus cultus deferatur; canonici, & qui præterea choro vel ecclesiæ addicti sunt, quo tempore eis à iure communi, vel à sacro Tridentino Concilio permillum est, vt ab ecclesiâ abesse possint; à Præsidente chori, si triduo reuerturi sunt, si diutius abfuturi, ab Ordinario facultatem discedendi petant.

Si quid præterea ab eo, qui discessurus est, eius ecclesiæ constitutiones requirunt; in eo constitutionibus pareat.

Nemini autem ita proferat absentia licentia, vt eo tempore distributiones quotidianas percipiat.

Nixi etiam constitutione Bonifacij VIII. & Tridentini Concilij auctoritate, decernimus, vt nulla canonicorum aut aliorum pactio, remissio, vel collusio fiat, factaue vim habeat; nullumque statutum aut consuetudo, quæcunque illa sit, valeat, quibus aut absentibus quouis de causa eius diei, vel sacræ horæ, in qua muneri suo defuerit, aut omnino cuiquam, contra quam iure communi, & eiusdem Tridentini Concilij, & his nostris constitutionibus definitum sit, distributiones quotidianæ dari possint; si datae fuerint, qui acceperit, suas non faciat, sed eas restituat; quæ iure ipso accrescant alijs inseruientibus, qui huiusmodi pactio, remissioni, collusioni, vel præbitioni assensu non fuerint; nisi ex constitutionibus ecclesiæ proba-

tis, alteri debeatur. si verò omnes cõsenserint, vsibus ecclesiæ iam tunc addictæ intelligantur. Declaramus autem in his excipi eos, qui ob infirmitatem, vel aliam necessitatem, aut manifestam ecclesiæ vtilitatem ex ipsa constitutione Bonifacij, aut sacris canonibus, vel Tridentina synodo excusantur.

Distributiones tenues augenda.

Efficiant Episcopi intra sex menses, vt in ecclesijs cathedralibus & collegiatis, in quibus vel nullæ, vel tenues sunt distributiones quotidianæ, tertia fructuum pars omnium dignitatum & canonicatum, aliorumque reddituum, quemadmodum à Tridentino Concilio præceptum est, in quotidianas distributiones conuertatur.

De officio eius qui choro præsidet.

Prou. 3. quæ ad diuina officia pert. initio. Prou. 4. par. 2. quæ pert. ad sanctiss. Missæ sacrif. & diuina officia in fine.

IN cathedralibus & collegiatis ecclesijs, qui choro præsidet, vigilet diligenter, ne quid præmittatur in diuini officij institutione, vel progressionem, vel in reliquis, quæ ad probatam chori rationem pertinent, & alijs, quæ communibus, vel proprijs constitutionibus, in diuinis officijs obeundis præscribuntur. Neue absurdè, indecorè, vel præposterè quidquam fiat, si qui suo officio non satisfaciunt, eos grauius & amanter obiurget; si non resipuerint, iubeat punctatorè, in libro illos describere, & ad Episcopum deferre, cui dignas pœnas pendant. Sin ipse in suo munere obeundo negligens fuerit, ab Episcopo, vel ab alio, qui ecclesiæ præsit, puniatur.

Si quæ autem ecclesiâ non habet, qui huic muneri nominatim præpositus sit; vel si habet, is non adsit in choro; præsidetis officio fungatur, qui primo chori loco tunc sedet, ex iis qui dignitates aut canonicatus in ea ecclesiâ obtinent.

De ijs qui dignitates, personatus, aut Canonicatus habent.

Prou. 2. tit. 2. de re. 4. & 13. Prou. 3. de iis quæ ad diuina officia pert. de iis quæ ad capitulum pert. Prou. 4. par. 2. quæ pert. ad sanctiss. Missæ sacrif. & diuina officia. in medio. ibidem. de distributio. §. Aliqua. ibid. quæ pert. ad capitula &c. Prou. 5. par. 3. de init. ordinis sac. propè initium, de re. de refor. ibid. quæ ad diuina officia pert. Prou. 6. quæ ad cap. pertin.

QUI dignitates aut personatus in ecclesijs obtinent, & Canonici nominis, ac institutionis suæ memores, ea pietate & assiduitate diuina officia colere debent, vt alij eorū exemplo ad studium & amorem diuini cultus accendantur. Itaque auctoritate etiam Tridentini Concilij præcipimus, vt cum in choro psallendum est, ipsi quoque quantum honoris gradu cæteris præstant, tantò studiosius psalmis, hymnis, & canticis vnà cum alijs modulantes, Dei laudes concelebrent. cui officio si defuerint; pro

Sess. 24. c. 12. de re. de refor.

absentibus habeantur; & earum horarum, quas ea ratione non obierint, distributionibus mulcentur.

Constituatur ex canonicis sacerdotibus hebdomadarius, qui diebus infra statuta Missam & Vesperas canat; cui octavo die succedat ali^{us} eiusdem ordinis: idq. semper, aut in orbem fiat, aut alio modo, pro ecclesie consuetudine. Is, si suo officio defuerit, trium dierum distributionibus careat; quas Episcopus arbitrio suo, uel ceteris choro operantibus, diuidat; uel in locorum priorum utrum conferat: tributa tamē aliqua parte canonico, qui collegae munus expleuerit. Reliqui canonici decore cetera antiphonas exordiantur, quas Mansionarius dicitur.

Si celebranti Episcopo, aut alia pontificalia exercenti, diligenter non adfuerint, & inferuerint; pœnam subeant, quæ ei videbitur.

Quibus canonicatibus, præbendis, dignitatibus aut personatibus & officijs adiunctum est munus aliquod presbyterij, diaconatus, aut subdiaconatus, qui ea obtinent, si, quemadmodum à Tridentino concilio præscriptum est, suo officio per se non fungantur; priuētur eius officij distributionibus, in quo muneri suo defuerint; nisi legitimè impediti, impetrata licentia ab eo qui choro præfiderit, uel superiore ordinario, per alios satisfecerint.

Quibus autem canonicatibus ac portionibus non est annexus ordo presbyteratus, diaconatus, & subdiaconatus; ijs Episcopus, cum consilio capituli, singulis singulos ordines annexat, quemadmodum à Tridentina synodo præscriptum est.

Canonici, quo tempore diuina officia celebrantur, non habeant capitula; nisi fortassè aliter euidentis necessitas postularit. Qui contra fecerint, distributionem ne capiant eius horæ, in qua id commiserint.

Neque etiam diebus festis capitula habeantur, nisi probabilis causa intercesserit.

De officio magistri chori, & ceremoniarum.

Prou. 2. tit. 2. decr. 12.

CHORI, uel ceremoniarum magister, siue alio huiusmodi nomine appelletur, qui diuinis officijs celebrandis tanquam magister est; denunciet officium simplex, uel solemne celebrandum.

Quando de Dominica, de festo, uel de feria.

Quæ antiphonæ, orationes, psalms, lectiones recitandæ, aut canendæ.

Quando standum, sedendum, caput submitendum, aut flectenda genua.

Omnes ecclesie ministros sui officij admoneat. Adulescentes, uel rudes, quibus Euangelium, Epistola, uel aliquid eius generis publice recitandum sit, prius in sacristia audiat, & erudiat. Eum omnes audiant; qui non audierint, ab eo qui choro præfiderit, corripiantur; & si opus erit, ad Episcopum deferantur.

Tabellam in sacristia figendam conficiat, in qua præscribat, quid à singulis canonicis, uel alijs beneficiatis in singulis horis per hebdomadā, aut etiam per plures dies recitandum, cantandum sit: qui, quo tempore, & ordine Missam celebrare, uel horas dicere, aut alia munera obire debeant.

Qui autem, quod ei in tabella præscriptum fuerit, non fecerit; in quam horam peccarit, eius distributiones amittat.

Si magister in officio suo deliquerit, à præfidente chori obiurgetur, & ab Ordinario puniatur pro delicti modo.

Si in aliqua ecclesia non fuerit huiusmodi officium, Episcopus, Capitulo adhibito, ad id constituat clericum aliquem probatis moribus, & in diuinis officijs exercitatum; cui stipendium det, cōmunibus etiam sumptibus, si opus erit. In qua uerò ecclesia fuerint magister ceremoniarum, & magister chori distincti, suas cuiusque munerum partes ex his regulis Episcopus, de Capituli consilio, arbitrio suo attribuat.

De officio sacristæ.

SACRISTIA habeat custodiam sacrorum uasorum, uestimentorum ecclesiasticorum, & totius thesauri ecclesiastici.

Vasorum, uestimentorum, instrumentorum, & ornamentorum omnium altarium, & reliquorum omnium in adiuturæ, notoriq. consular. Eiusdem curæ sint lumina, cera & oleum.

Vinum, hostias candelas, & cereos, ceteraq. è sacristia necessaria ad diuina officia præparet. Aquam benedictam singulis hebdomadis, uel etiam sapius, si opus erit, ipse renouet, uel ab alijs renouandam curet.

Altare maius, & omnia alia, præcipuè diebus festis, decenter ornet.

Hora congrua ipse, uel alius eius uice, campanæ sono det signum matutini, Missæ, & aliarum horarum canonicarum.

Habeat in sacristia tres tabellas; unam in qua omnes Missæ & officia pro mortuis, & reliqua descripta sint, quæ ex imposito onere ac munere, quacunque de causa in ea ecclesia celebrari oporteat; alteram, in qua uniuscuiusque dignitatis, canonicatus, præbendæ, cappellæ, altaris, seu alterius beneficij & officij eius ecclesie, in Missis & alijs diuinis officijs obeundis, debita munera contineantur; tertiam, quam supra diximus à magistro chori conficiendam esse. Curetque, ut quæ tribus his tabellis præscripta sunt munera, à quibus debet, omnino præstentur.

Eiusdem officium erit, operam dare, ut è sacristia sermones de inanibus profanisq. rebus, multoq. magis iurgia, rixæ & turbæ omnes arceantur. Laicos ibidem uersari ne patiatur. Nemini permittat, ut sacris uestibus induatur; nisi tunc, cum ei Missa celebranda sit.

In ijs qui primo, qui secundo loco, qui deinceps

Missam

De officio Punctatoris.

Prou. 3. De ijs quæ ad diuin. off. pert. in fine. Prou. 4. part. 2. de distrib. Prou. 5. part. 3. quæ ad distr. pert.

PUNCTATORIS creandi morem, in omnibus ecclesijs cathedralibus uel collegiatis retineri iubemus.

Is in mensum, uel in aliud certum tempus, pro cuiusque ecclesie consuetudine, à Capitulo constitutus, iuret, se in officio suo obeundo fidē, ac diligentiam præstiturum.

Studiosè exploret, & in libro punctationum notet omnes, quicumque ij fuerint, qui sacras horas & diuina officia non obierint; quiq. contra, quàm his, alijsuè constitutionibus præscriptum est, in choro quidquam fecerint. qua in re is nullius non odio, non amore, non spe, non metu moueatur.

Si aliquem iniuria notarit, de suo ei satisficiat; si uerò notandum prætermiserit, de suo item tantundem det, quod in ecclesie usum conuertatur; & integras unius hebdomadæ distributiones amittat.

Libros punctationum diligenter custodiat, & Episcopo, & Capitulo singulis mensibus exhibeat, & quoties id Episcopus uel Capitulum postularit.

Quo tempore is in officio punctatoris permanferit, sacris horis & officijs omnibus intersit; nisi absit de eius licentia qui choro præfiderit: quo tempore alium, ab eodem choro præfecto probandum, substituatur, qui suo muneri satisficiat. si secus fecerit, pro singulis vicibus unius diei distributionem amittat.

Ut autem hoc officium melius exerceatur, neminiq. aliquid iniuste aut remitti, aut adimi possit; præter delectum à Capitulo, alter punctator ab Episcopo creetur.

Is, supra scripto iureiurando apud Episcopum præfinito, altero in libro, omnes qui suo muneri defuerint, notet.

Singulis hebdomadis ambo punctatores libros inter se conferant; & si qua in re discreparint, Episcopus, uel eius Vicarius illic omnem eorum controuersiam sine ulla forma iudicij, sublato quocunque etiam appellationis impedimento, dirimant.

Episcopus deligat ad id punctatoris officium, quem uoluerit, idoneum clericum.

Eidem Episcopo facultas sit, de ea cathedrali uel collegiata ecclesia, in qua punctator creandus sit, omnes, quocunque liberit, propositis pœnis suspensionis à diuinis, & alijs suo arbitratu, cogendi, ut id munus suscipiant, & obeant.

De officio Thesaurarij.

Prou. 4. par. 2. de distrib. prop. finem.

THESAVRARIUS Capituli, siue alius, quocunque is nomine dicatur, qui quotidianas distributiones partit, curet ipsas uniuscuique distribuendas pro rata parte laboris, & officij.

ex iuris, & harum constitutionum præscripto, & ex ordine librorum punctatoris. Is distributiones eorum, qui absentia, vel errati causa notati fuerint, ne perfoluat; si id fecerit, tantundem de suo det, quod in ecclesiæ usum conferatur; & ob eam causam etiam vnius mensis distributiones amittat.

De Officio Custodum.

Prou. 4. par. 2. quæ pertinet ad Sacram. ordinis propè finem.

CVSTODES ecclesiæ, vel quicumque alio nomine id negotium curant, obseruent diligentissimè & clericos & laicos, contra decorum & honestatem ecclesiæ delinquentes; eosq. sui officij moneant, ac si non respuerint, ad chori præfectum, vel Episcopum deferant. Omnia, quæ ecclesiarum honestati, ornamento, decoruè officere possint, prohibeant & arceant.

Neuè quemquam noctu in ecclesia morari sinant.

Maximè autem vigilant, ne altaria spoliuntur, aut quidquam ex ecclesia subripiatur.

De functionibus minorum ordinum ad usum reuocandis.

Prou. 4. par. 2. quæ pertinet ad Sacram. ordinem. Prou. 5. part. 3. De initiand. ord. Sacram.

Sess. 23. c. 17.

EPISCOPI, ex Tridentini Concilij præscripto, veteres sacrorum ordinum functiones, quibus in locis intermissa sunt, ad usum reuocandas omni diligentia curent.

Atque idè, in cathedralibus saltem ecclesijs, sex mensium spatio, singulis minoribus ordinibus instituant aliquos, quibus ex eiusdem Concilij formula stipendium attribuant; vt nò ea solùm munera, quæ illis infra præscribimus, in eisdem ecclesijs expleant, verum etiam cætera, quæ sacris antiquorum canonum decretis ad eos pertinere Episcopi cognouerint; ac si quæ item alia ad cuiusque ecclesiæ utilitatem, dignitatemuè eisdem pro temporis ratione imponenda duxerint.

Quibus sic constitutis, licebit Episcopo ab eorum officiorum, quæ ab ijs deinceps præstanda erunt, munere alios liberare, quibus id oneris ex nostris constitutionibus supra impostum est.

De Ostiario.

OSTIARIUS fores ecclesiæ custodiat. Ecclesiam suo tempore claudat, & aperiat. Infideles, hæreticos, excommunicatos, & alios quibus iure interdictum est, ab ecclesia arceat & eiciat.

Ne populum propius ad sacerdotem rem diuinam facientem accedere patiatur. Campanas pulset.

In ecclesia dormientes, vendentes, ementes, deambulantes, colloquentes, aliaue ratione officia diuina perturbantes, & quouis modo indecorè atque irreuerenter se habentes, moneant; si pertinaces sint, expellat, aut ad superiorem deferat.

Mendicantes excludat.

Ecclesiam verrendam curet.

Bruta denique, canesue expellat, quidquid in ecclesia dedecet, amoueat.

De Lectore.

LECTOR in ecclesia prophetias, quæ in Misfa legèdæ sunt, & lectiones pronunciet, quæ ex veteri & nouo testamento in matutinis dicuntur.

Pueros, si ita Episcopo videatur, prima fidei rudimenta doceat.

De Exorcista.

Prou. 4. par. 2. quæ ad sacramentalia &c. pertinet. Prou. 5. part. 3. de initiand. ord. sacram. propè finem.

NEMO energumenis manus imponere, aut causa eijciendi dæmones exorcismos legere audeat; nisi exorcista ordine sit initiatus. Is exorcismos memoriæ mandare studeat, idq. ex libris, Episcopi iudicio comprobatis; & cum res postulauerit, vt eo munere fungi oporteat, id ne agat, nisi consulto, & consentiente Episcopo.

Episcopus autem nemini, ne sacerdoti quidè, permittat, vt id munus exequatur, nisi eius aetatem & mores probarit.

Caueat etiam, ne intercedat ullus in exorcismis quæstus, neuè vlla curiosa percunctatio, præfertim quæ ad diuinationem pertineat.

De Acolutho.

Prou. 5. par. 3. de initiand. ord. Sacram.

ACOLUTHVS subdiaconos, & diaconos ad altaris obsequium affectas, eis inferuiat. Lumina accendat & deferat.

Vrceolos vini & aquæ ad Missæ sacrificium parat.

Communia de ratione diuinorum officiorum.

Prou. 2. tit. 2. decr. 11. Prou. 3. De ijs quæ ad diuina officia pertinet. Prou. 4. par. 2. quæ pertinet ad Sanct. Missæ sacrificium & diuina officia. Prou. 5. par. 3. & Prou. 6. quæ ad diuina officia pertinet.

VIDEANT Episcopi, alijs doctis & pijs viris adhibitis, ne quid apocryphum legatur in diuinis officijs; & quoad eius fieri possit, à communi Romanæ Ecclesiæ officio ne discedatur.

Diuina officia ex ordine Calendarij, & ecclesiæ instituto celebrentur; nec ea ratio sine iusta causa mutetur. quamobrem à magistro chori cathedra-

De Musica & Cantoribus.

Prou. 2. tit. 2. decr. 24. Prou. 4. par. 2. vsupra, in fine. Prou. 5. part. 3. vsupra.

cathedralis ecclesiæ, vel alio cuius id munus sit, edatur singulis annis Calendarium dierum festorum, quo singulorum dierum officij ratio præscribatur.

Omnes inferiores ecclesiæ, quæcunque illæ sint, diuinorum officiorum rationem dirigant ad regulam Calendarij cathedralis ecclesiæ, neque ab ea discedant. si quæ verò ecclesiæ diuinorum officiorum alios ritus habent, Apostolica auctoritate concessos, eis vtantur; veruntamen ea quoque, quæ hic de diuinorum officiorum ratione præscribuntur, vbi Apostolica concessioni expressè non aduersentur, inuolantè seruent.

In urbibus, oppidis aut vicis nullum signum communium officiorum campana detur ante signum cathedralis, vel cuiusque loci matricis ecclesiæ, nisi Episcopo aliud videatur; maxime verò sabbato hebdomadæ sanctæ, & in Angelica salutatione matutina, meridiana, & vespertina: qua in re matutinū excipimus, quod non vbique eodem tempore dici soleat.

Horæ canonicæ omnes quotidie in choro dicantur; quæ ratio neque concione, neque solemnè Missa, neque alia causa impediatur; nisi euidens necessitas intercesserit, de qua iudicium sit Episcopi.

Nec horæ aliquæ beatæ Virginis, ne in matutino quidem, in choro omittantur; exceptis diebus & locis, quibus ex ratione officij eas prætermittere licet.

Horæ ita commode diuidantur, vt manè aliquod interuallum, si id fieri potest sine detrimento diuini cultus, detur canonicis & alijs ad studium diuinæ scripturæ, aut sacrorum canonum.

Chorus ita vel sepiatur, vel constituatur, vt tempore diuini officij laicis aditus in eum esse non possit; vel saltem à clericis seiuncti sint.

In choro, vel omnino in ecclesia, nemo ministret sine superpelliceo, aut cæteris indumentis, quæ pro ratione officij requiruntur. Superpellicea latis sint manicis, non angustis, instar rocheti.

Candelæ & cerei in Missa & alijs diuinis officijs ea exiguitate ne adhibeantur, quæ in tanto mysterio dedecet, & adstantibus offensionem adferre possit.

Episcopi ne patiantur circulatores, circumforaneos, & id fallax hominum genus tempore diuinorum officiorum in foris & plateis ecclesiarum versari; vt ne populus, illecebris eorum artificij ab ecclesijs euocatus, salutaris cogitationes abijciat.

Curent ijdem, vt ex eo more pulsandi in tenebris sanctæ hebdomadæ ad repræsentandam creaturarum rerum perturbationem in passione creatoris, omnis licentia & indecorus tumultus amoueat.

IN diuinis officijs, aut omnino in ecclesijs, nec prophana cantica, sonuè; nec in factis canticis molles flexiones, voces magis gutture oppressæ, quàm ore expressæ, aut denique lasciuia vlla canendi ratio adhibeatur.

Cantus & soni graues sint, pij ac distincti, & domui Dei, ac diuinis laudibus accommodati; vt simul & verba intelligantur & ad pietatem auditores excitentur.

Cantores, vbi fieri potest, clerici sint; omnino autem in choro clericalibus vestibus & superpelliceo vtantur.

Organo tantum in ecclesia locus sit. tibia, cornua & reliqua musica instrumenta excludantur. Et si in hymnis, psalmis & canticis, suis vicibus organo canatur; omnes tamen eorum versiculi in choro distinctè pronuncientur.

Quando & quo modo ad diuina officia conueniendum.

Prou. 3. 4. 5. & 6. vsupra.

CV M in ecclesiam ad diuina officia diurna vel nocturna conueniendum erit, id campanæ sono significetur; ea interposita mora, qua omnes facillè possint conuenire.

Signo audito, qui dignitates in ecclesia, etiam si præfecti sint, personatusuè, aut canonicatus habent, cæteri q. omnes qui interesse debent, præparent se ad diuinas laudes, & maturè ad ecclesiam progrediantur.

Ingressi in ecclesiam, factisq. ad sacrosanctam Eucharistiam, vel vbi ea non seruetur, ad altare maius precibus, rectè in sacristiam proficiantur.

Quo loco, retenta talari veste, superpelliceum assument, & reliquum vestitum ad sacrum munus necessarium. quod vt seruos Dei decet, tacitè & modestè faciant.

In ingressu chori ad matutinum, & alias horas, & diuina officia, is ordo seruetur.

Vt paulò post vltimum campanæ signum ad re diuinam faciendam, vniuersis in sacristia paratis, pulsetur paruula campana, qua egressus sacerdotum ad Missas celebrandas significari solet; vt omnes qui in ecclesia, vel circum eam sunt, diuini officij celebrationem instare intelligant.

Postea omnes de sacristia ordine procedentes exeant.

Et vbi se ad altare humiliter inclinatint, suum quisque locum in choro adeat, Ibi flexis genibus, & submissa voce, saltem orationem Dominicam dicant.

Deinde dato signo, vel pronunciato, *Pater noster*, per hebdomadariū, ad initium officij omnes surgant, & officium inchoetur.

Qui verò in ecclesia, vel circum eam, aut in sacristia

crisia fuerit, & eo ordine chorum ingredi ne glexerit; dimidia parte distributionum illius horæ priuetur; nisi aliqua de causa, quæ ei qui choro præfider, vel Ordinario probetur, impeditus fuerit.

Si quis ausus fuerit inchoare officium, priusquam eo ordine in chorum conuenerint; & distributionem illius horæ amittat, & grauiori etiam pœna ab Episcopo plectatur.

Si quis autem, alijs in choro iam consistentibus, aduenerit; idem institutum seruet & in sacristia, & in choro.

Si quis non venerit ad matutinum ante finem capituli de beata Maria Virgine, cum de ipsa officium celebratur; alioqui ante finem psalmi, *Venite exultemus*; in alijs etiam horis, ante finem primi psalmi, pro absente habeatur; illiusq. horæ distributione careat.

In Missa verò, nisi venerit ante finem ultimi *Kyrie eleison*, eandem negligentiae pœnam subeat.

Si quis, cum possit initio officij, vel supplicationum conuenire, aduentum suum in extremum à nobis præfiniti temporis punctum de industria distulerit; absentis loco habeatur.

Quo modo versandum in Choro.

Prou. 3. 4. 5. & 6. vtsupra.

OMNES in choro diuina officia, vt temporis ratio postularit, alternis vocibus canant, recitent, attenteq. audiant.

Id non cursim, non perturbatè, non oscitater; sed leniter, distinctè, ac studiosè faciant.

In choro pro temporis & officij ratione, ex instituto & more ecclesiæ sedeant, stent, flectant genua, caput aperiant & submittant, cæteraq. eius generis adhibeant. omnes verò æquè idè faciant.

In choro, etiã in matutino officio, clericali birreto, non pileo vtantur; alioqui moneantur à præfidente chori, vel ab eo qui proximo loco sedet: & nisi paruerint, pro absentibus habeantur.

Faceant somnus, risus, ioci, rixæ, colloquia. Ne vagentur in choro, vel ecclesia.

Neuè locum mutant, ne occasione quidem genua flectendi.

Ne in choro, vbi communi officio opera datur, priuatim officium dicant.

Neuè literas, libros, aliaue scripta legant.

Ne exeant, nisi diuino officio confecto, ne causa quidem de communi re agendi, si necessitas non coegerit, tumq. à præficto venia petita.

Si, cum diuina celebratur officia, sacerdoti, vel clerico, vel ministro, interdum per ecclesiam necessariò sit incedendum, grauius & modestè id faciat. Neque cum villo sermonem habeat de rebus inanibus.

Qui dignitates aut personatus habent, canonici, & alii omnes, qui aliquid in his commiserint; si moniti à præfidente chori, non respuerint;

& horæ illius distributione careant, & pro modo culpæ alias pœnas dent, Episcopi, aut eius qui ecclesiæ præsit, arbitrato,

Quo modo à Choro recedendum.

Prou. 3. 4. 5. & 6. vtsupra.

POST diuinum officium in choro, flexis genibus, submissa voce, saltem orationem Dominicam dicant.

Tum vel surgente, vel signum dante hebdomadario, conflurgant omnes.

Et inter se consalutantes, & ordine procedentes, simul exeant, & de more ante altare se inclinent.

Eodemq. ordine ad sacristiam progrediantur; vbi modestè & quietè superpelliceum exuant, non in ecclesia.

Qui secus fecerit, monitus à præfecto chori, nisi respuerit; distributionem illius horæ ne capiat, & ab Ordinario pro modo culpæ plectatur.

De Matutino, & Prima.

Vide vtsupra.

MATUTINVM officium vel media nocte, vel saltem eo tempore instituat, vt sub ortum Solis absolutum sit, vel ea hora, quam Episcopus præscripserit; ea tamen habitata ratione, vt verè matutinum dici possit, & aliæ horæ, Missæ, & officia maturè perfici queant. Sed præterea eorum canonicorum & clericorum commoditari consulari, qui propè ecclesiam non habitant.

Matutinum vesperi non dicatur; exceptis tamè diebus Octauæ festi & solemnis diei Corporis Domini nostri Iesu Christi, cæterisq. diebus, quibus ex Romanæ Ecclesiæ instituto est permittum, in ijs ecclesijs, vbi hæc consuetudo seruatur.

Matutinum in choro ecclesiæ celebretur quouis anni tempore.

At si tamen vehementia frigora sint, vel aliæ vllæ iustæ causæ intercedant; de licentia Episcopi, in sacristia, vel honesto alio eius ecclesiæ loco dici possit.

Prima oriente Sole dicatur, vel paulò post, pro consuetudine ecclesiæ.

De Missa solemni.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 4. & 5. Prou. 3. & 4. par. 2. De ijs quæ pert. ad Missæ sacr. Prou. 5. part. 3. & Prou. 6. quæ ad diu. off. pert.

EPISCOPVS Missam maiorem & Vesperas, nisi impediatur, paschalibus & alijs maioribus festis diebus cantet.

Diebus verò Dñicis & festis duplicibus, Canonicus hebdomadari⁹ hoc faciat; nisi ijs diebus, ij qui in ecclesia dignitates obtinent, id munus obibūt, vel ecclesiæ instituto, vel Episcopi iussu. Alijs

Alijs diebus, nisi de more vel instituto ecclesiæ id munus sit canonicorum, (quod seruari iubemus) idem præstabunt Mansionarij, aut alij sacerdotes ad id designati.

Qui sacerdos Missam solemnem in ecclesia cathedrali vel collegiata celebrare debet, & suo muneri defuerit; nisi legitime impeditus, eius rei facultatè à præfidente chori, vel sacrista impetrarit; in singulas uices soluat decè solidos, in usum ecclesiæ vel sacristiæ erogandos, arbitrio Episcopi, vel ei dādos, qui illi⁹ loco celebrarit.

Qui impeditur, quo minus Missam celebrare possit; sacristam moneat in tēpore, vt accepta eius excusatione, curare possit, vt ab alio Missa celebretur.

Episcopo, & ei qui in ecclesia dignitate præditus sit, & canonico, die festo solemnem Missam celebranti, adsistat sacerdos qui Adsistens dicitur, pluviali indutus.

Si adsistendi munus nemini attributum est, Episcopus cum Capitulo attribuat; vel certos eligat sacerdotes, qui id in orbem obeant; cuius officij immunes sint hebdomadarij, magister chori, & punctatores.

Diaconus etiã & subdiaconus eisdem ministrent, sacris uestibus induti.

Alijs uerò inferioribus vt ministrent diaconus & subdiaconus sacris uestibus induti, in maioribus saltem ecclesijs, vbi id fieri poterit, Episcopi curabunt.

Sess. 13. c. 13.

Curet Episcopus, vt, quæadmodum admonuit sacra Tridētina synodus, diaconi, & subdiaconi, saltè Dñicis & festis solēnibus diebus, cū altari ministrauerint, sacram Eucharistiam sumant.

Diaconi, vel subdiaconi, qui ex iure, statuto, vel consuetudine, certis diebus altari ministrare debent; si defuerint, eius horæ distributionem ne capiant. quorum uices subeant ij, quos chori præfictus iusserit: quibus datur aliqua pars distributionis, quæ absentibus est adēpta. Vbi nemini nominatim id munus in ea ecclesia impositum est, quibus diaconis, vel subdiaconis chori præfictus id negotij dederit, illud suscipiant; dū singulis præbēdis propria munera ab Episcopo assignabūt, vel alij diaconi & subdiaconi constituēt, qui eo fungantur officio.

Episcopi, quæ sapissimè possunt, solemni Missæ, ac diuinis officijs intersint. Diebus uerò Dominicis Aduentus & Quadragesimæ, nisi legitima causa intercesserit, omnino ne desint.

Episcopum ad celebrandam, vel audiendam Missam, ad aliaue diuina officia solemnia uenientem, canonici deducant, & reducant.

De Ecclesijs, & earum cultu.

Prou. 2. tit. 2. à de cr. 18. vsque 24. Prou. 3. De ijs quæ pert. ad ornatum & cultum ecclesiarū. Prou. 4. par. 1. De sacris locis eorumq. cultu. Prou. 5. par. 3. de ecclesijs &c. Prou. 6. quæ ad cultum eccl. pert.

Ecclesiæ diruta reſcienda.

ECCLIAS quasunque siue curatas, siue non curatas, sacella & oratoria diruta, Episcopi

scopi ad eam rationem, quæ à sancta Tridentina synodo præscripta est, restituenda, vel aliò transferenda curent; lapides, cœmentum & omnis materia eorum locorum ad prophana ædificia ne adhibeantur, nisi Episcopi auctoritas ex iusta causa intercesserit. quod enim semel Deo consecratum est, ad priuatos hominum vsus transferri non debet.

Altaria etiã, quæ extra ecclesiam, & quæ sub dio, nec septa aut munita sunt, Episcopi aut sepienda, si fieri possit, aut demolienda curent.

In ecclesia, præsertim cū diuina celebrantur officia, vel verbum Dei prædicatur, nemo hæc audeat.

Deambulare, nugari, circulos habere, negotijs operam dare.

Cum mulieribus, de quibus suspicio esse possit, colloqui.

Altaribus, fontibus baptismi, vel aquæ benedictæ adherere.

In limine, aut ante fores immorari.

Auersus ab Eucharistiæ sacramento irreuerenter sedere, aut cū in Missa sustollitur, stare.

Aut quouis modo diuina officia perturbare. Aut irreuerenter in ecclesia versari.

Ne clericus, aut alius quouis in ecclesijs, earū uè cœmiterio, atrio, vestibulo, aut porticu, foribus uè quidquam venale proponat; ne si ad vsū quidem sacrificij, vel ecclesiæ futurū sit.

Nemini cum venaticis canibus, vel volucris in ecclesiam ingredi liceat; neque hastam, vel sclopetos, balistas, aliaue eiūdem generis in eam inferre.

Ne mendici eleemosinæ causa in ecclesijs vagentur, sed extra ianuam consistant.

Qui in horum aliquo deliquerit, à Rectore per se, vel per alium ecclesiæ ministrum moneatur: nisi paruerit, ab ecclesia expellatur; si id commodè fieri nō possit, ad Episcopum deferatur, qui in eum suo arbitrato animaduertat. qui etiam Rectorum & aliorum ecclesiæ ministrorum huius officij negligentiam correat.

Rector cuiusuis ecclesiæ, pernoctationes, aut nocturnas vigilias in ea posthac nemini pmittat. Sed sub noctis horam ecclesiarū fores claudat.

Neque villo pacto quemquam præter sacerdotes admittat, nisi nocte Natalis Christi Domini, cū Missa celebratur.

Neuè patiat, si fieri possit, populum ad eas excubare.

Qui cōtrafecerit, Episcopi arbitrato puniatur. Magnoperè verò à Principibus petimus, vt ad rem adiuuandam, suam quoque potestatem conferant.

Sicut ecclesiastica immunitas, Dei præcepto, & canonicis sanctionibus constituta, quam diligentissimè custodienda est, neque permittendum, vt confugientibus ad ecclesias & loca sacra aliqua vis contra sacros canones inferatur; ita summoperè cauendum, ne facinorosi, nisi necessariò, ad ea, quasi ad asyllum, in sacrarum

Sess. 21. c. 7.

Conuersatio in ecclesijs.

pernoctationes in ecclesijs tollendæ.

Immunitas ecclesiarum.

constitutionum fraudem se recipiant. Mandamus igitur omnibus & singulis clericis, proposita pœna excommunicationis, alijsq. arbitrio Episcopi, vt quoties ab aliquo exule damnato, vel criminoso, qui in loco libero sit, postuletur, vt illum in eorum ecclesijs, cœmisterijs, vel domibus recipiant, omnino antequam assentiantur, Ordinarium consulant, & quidquid ille tali in re censuerit, faciant.

Quod si clericis minimè præmonitis, tales personæ ad huiusmodi loca venerint, iidem clerici, eiusdem pœnæ periculo, Episcopum quam primùm certiore faciant; vt quidquid ab eo hac in re decretum fuerit, seruent.

Ipse autem Episcopus de his commonefactus, considerata personarum, locorum & temporis conditione, ac facti qualitate, decernat, quod ecclesiæ immunitati, sacrorum locorum honestati, & canonum menti consentaneum iudicabit; ita tamen, vt ecclesiastica immunitas nulla ex parte uioletur: neque propterea censeatur data facultas aliqua secularibus magistratibus & potestatibus lædendi immunitatem, aut aliquos de his, quæ diximus, locis extrahendi, contra quàm antea iure cõmuni statutum esset.

Ne occisorum cadauera à iudicibus vel notarijs maleficiorum in ecclesijs vilo modo inspiciantur; sed eò illata exportentur, & huiusmodi inquisitiones, & omnia quæ ad cædis cognitionem pertinent, à sacris locis reijciantur.

Res sacræ ad profanos vsus non adhibendæ. Nemo uasa, vestes vel alia ornamenta sacris addicta, aut omnino quidquam ex sacra suppellectili profanis hominibus, aut ad profanum usum commodare audeat; qui ita commodarit, graui ter arbitrio Ordinarij puniatur.

Sacræ campanæ usum, qui ad fideles præmonendos, vt ad diuina conueniant officia, est introductus, indignum est ad conuocandos homines ad spectacula suppliciorum adhiberi.

Quamobrem Principes ac magistratus etiam atq. etiã hortamur, vt campanis quæ ecclesiarum usui sunt addictæ, si consecratæ sint, ad pœnarum significationem quemquam uti ne patiantur.

De processionibus & supplicationibus.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 7. 8. 9. & 18. Prou. 3. & Prou. 5. par. 3. De iis quæ ad diu. offic. pertin. in fine. Prou. 4. par. 2. de process. Prou. 6. quæ ad process. pertin.

GENERALES processiones à cathedrali, vel cuiusque loci maiori ecclesia proficiantur; & eodem reuertantur, nisi aliud Episcopo uideatur. In ijs supplicationibus generalibus, qui non venerit ante inuocationem sanctissimæ Trinitatis, pro absente habeatur, aut alia pœna ab Episcopo plectatur.

Eas canonici & alij clerici, etiam cuiusvis dignitatis sint, cum superpelliceis, & usitatis alijs sacris uestibus statuto tempore semper obeant. Præfectis ecclesiarum collegiatarum in urbibus præcipimus, vt cum suis quisque canonicis & beneficiatis vocatus, superpelliceo, vel

alijs sacris uestibus indutus, publicas processiones prælata cruce semper obeat. Quibus Episcopus locum arbitrio suo quamprimùm assignabit; neque eius rei effectus vlla appellatione retardari possit.

Ad huiusmodi processiones, Episcopi cum eis videbitur, ex Tridentino Concilio, vocent Regulares omnes, quamuis exemptos.

Si qua controuersia sit de priorè loco, ab Episcopo ex auctoritate eiusdem concilij tollatur. Cruces clerici ferant, talari veste & superpelliceo induti; ijq. eiusmodi sint, vt eam aptè & decorè ferre possint.

Omnes ordines graui ter & modestè procedant; colloquijsq. exclusis, psalmis, hymnis, & reliquis sacris precibus operam dent.

Nemo ordinem in processione deserat, antequam ad ecclesiam, vnde profecti sunt, redierint.

Laici à clericis, scemina à viris separatim prosequantur.

Videant Episcopi, vt in supplicationibus & processionibus quibuscunque, præsertim cum sanctissima Eucharistia circumfertur, & cum frequentior populus ad ecclesias indulgentiæ, festi diei, sacræ concionis gratia, vel alia de causa conuenire solet, ea modestia & reuerentia adhibeatur, quæ pijs & religiosis huiusmodi actionibus maximè debetur.

Ne inter viam inaniter spectandi gratia substat.

Ne petulanti facto, dictouè cuiquam molestia afferatur.

Ne quæ minus deceant, spectacula adhibeantur.

Neuè actiones pro foribus adium, aut in via represententur.

Qui secus fecerint, seuerè coërceantur.

Episcopi præficiant certos viros, quibus curæ sit, vt hæc omnia, quæ de supplicationibus præscripta sunt, seruentur; & vt res, ea quæ decet pietate, agatur.

Edendi ac bibendi consuetudinem, secum uè esculenta & poculenta deferendi, aut ea vendendi in sacris supplicationibus habendis, vineisq. lustrandis, & suburbanis ecclesijs visitandis, parochi tollere studeant; fideles sæpius admonentes, præsertim die Dominico, qui proximè sacras Rogationes antecedit, quàm dedecet, vbi pijs orationibus mens & lingua exercenda est, ibi ieiunium, quod ad alliciendam Dei gratiam magnam vim habet, tantisper seruare non posse.

De funere Episcopi.

Prou. 4. par. 2. de funerib. & exequijs. Prou. 5. par. 3. quæ ad diu. offic. pertin. in fine. Prouinc. 6. de Episcopo &c.

PRIMUM sanctorum Patrum institutum ad concelebrandas Episcoporum exequias, iamdiu intermissum reuocantes, statuimus.

Vt

Vt Episcopo mortuo, vel morti proximo, tres primi de Capitulo præsentis vicinorum Episcopum, vel eo impedito, alium inuitent: qui statim veniat; ac si uiuum Episcopum inuenerit, accuratissimè consoletur, & ea officia præstet, quæ ad animæ salutem tali tempore requiruntur. Mortuum verò unà cum seculari, & regulari clero solemnè ad sepulcrum prosequatur. Nihil autem Episcopus, pij huius officij gratia, impensæ, vel quouis alio nomine, à quouam exigat, vel spontè oblatum accipiat.

Eius tamen expectationis causa, corpus Antistitis ne amplius quadraginta horis insepultum iaceat.

Interea verò curet Capitulum, vt custodiatur corpus, & circum ipsum frequentes ex clero sint, qui pro eius anima preces Deo faciant. Eidem Capitulo hoc munus iniungimus, vt primo quoque tempore prouinciales Episcopos omnes de Episcopi morte faciat certiores: qui in ecclesijs Cathedralibus Missam solemnè caremonia pro eius anima celebrandam curabunt; & publicis supplicationibus ac precibus indictis, Deum piè sanctèq. deprecabuntur, vt orbatogregi Pastorem dare velit iuxta cor suum.

In exequijs eius plures viginti quattuor cereis non accendantur, idq. impensæ vacantis ecclesiæ; nisi extent defuncti bona, vel alius sit, qui de iure aut consuetudine sumptum facere debeat.

Episcopi negligètia in cõprouincialis Episcopi funere, à synodo prouinciali; canonicorum & cleri, à successore Episcopo graui ter puniatur.

Sacra Anniuersaria pro mortuo Episcopo quotannis fiant in cathedrali ecclesia, quamdiu proximus eius successor in Episcopatu vixerit, viuentis Episcopi & Capituli sumptibus.

De funeribus & exequijs.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 11. 14. 15. 16. & 17. Prou. 3. quæ ad diu. offic. pertin. item de parochiis in fine. Prou. 4. par. 2. de funerib. & exequijs. Prou. 5. par. 3. quæ ad diu. offic. pertin. in fine. Prou. 6. quæ ad funera pertin.

Vt vetus Ecclesiæ institutum, mortuorum funus pijs precibus & officiis solemnè more prosequendi, multis locis auaritia, ambitione, vel negligentia deprauatum, ad pristinam pietatis rationem reuocemus; clericis quibuscunque cuiusvis dignitatis sint, etiam Canonicis cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, cæterisq. omnibus hæc seruanda proponim.

Hora funerum. Ante Solis ortum, & post occasum, mortuum & efferri, & ad sepulturam recipi prohibemus. Inter maioris Missæ celebrationem, mortuorum corpora sepulturæ causa in ecclesiam ne inferantur.

Cruces ferendæ. Singularum cathedralium, collegiatarum & parochialium ecclesiarum clericis, qui in funus venerint, vna tantum suæ ecclesiæ crux præferatur; neque aliæ in funere deferantur, nisi quas suus quamque clerus subsequatur. Quod si alii quoque clerici inuitati fuerint, eius rectoris qui inuitarit, crucem prosequantur.

Ad tollendas controuersias, quæ magna populi officensione inter Regulares, qui beneficia curata obtinent, vel in eis curam animarum exercent, & parochos seculares in efferendis mortuis oriuntur; statuimus, vt cum ex parochia, cui secularis sacerdos præsit, mortuus efferatur, vt in parochiali ecclesia sepeliatur, cui Regularis sit præfectus, vel contra; tunc vtrique parochi, superpelliceo & stola induti, pares progrediantur. Reliqui verò Regulares eum locum teneant, quem in generalibus processionibus tenere consueuerunt, non obstante quouis consuetudine, vel pactione, quam inter se fecerint.

Ordo funeris. Cum mortuus efferendus erit, cuiusvis ecclesiæ clerus qui uocabitur, in unam proximam mortui adibus ecclesiam, congruo processions ordine conueniat; unde omnes ordine procedentes, bini canentes psalmos, aliatuè sacras preces, mortuum ab eius adibus ad sepulturam committentur.

Cum ad ecclesiam uenerint, omnes corpus suo item ordine circumstent, instituta officia celebrantes: nec prius discedant, quàm corpus in sepulcrum illatum fuerit.

Deinde singularum ecclesiarum clerici, eodem ordine quo uenerant, crucem præferentes, ad ecclesiam suam redeant, nisi aliquando aliud Episcopo iusta de causa uideatur.

Clerici ecclesiæ, in qua mortuus humatur, eius uestes hæredibus inuitis ne sumant; sed ijs ad quos pertinent, reddant.

Candelæ omnes, cerei, & quæ intortitia uocantur, quæ circum crucem & cadauer ad ecclesiam adferuntur, & alia quæ circa pheretrum, & in altaribus, ac reliquis in locis, dum diuina officia in funere celebrantur, hæredum impensæ accendantur, ita Deo oblata esse intelligantur, vt eius ecclesiæ sacrifiæ, in qua mortui corpus humandum erit, continuè addicta sint.

Rectoribus verò illas uedere nullo modo, sed ad Missam, cæteraq. diuina officia celebranda tantummodo uti liceat; nisi in alium ecclesiæ usum Ordinarii licentia conuertantur.

Excipimus autem ea, quæ clericis cuiusvis generis elemosinæ causa dari solent, & quæ funeralium nomine cathedralibus & parochialibus ecclesijs ex sacris canonibus debentur; quibus nihil obstat, quominus quartam funeralium, quæ solita esset persolui, ex decreto Tridentini concilij consequi possint.

Si mortuorum hæredes ita se impiè gesserint, vt religiosum exequiarum institutum negligentes, Cruci, clericis, & funeri debita lumina adhibere nolint; ab Episcopo ea cogantur commparare, quæ necessaria videbuntur.

Dent operam Episcopi diligenti cohortatione, vt in singulis parochiis, communibus eorum sumptibus qui sunt in parochia, comparetur pallium, quod mortuo imponi solet; idq. omnibus in funere gratis commodetur. quod si parochiani id

id recularint, singuli parochi, & alii ecclesiarum curatarum rectores pallium ad huiusmodi usum emant; pro quo mortuorum haeredes illis minimum aliquid Episcopi arbitratu largiantur.

Si vero nobiles homines aureo, vel serico, vel omnino pretioso pallio uti voluerint, pecunia sua faciendum curent; quod ad eiusmodi cadauerum usum nullo modo in posterum adhibeatur, sed illi ecclesiae, in qua mortuus sepultus fuerit, illico post funus acquisitum sit, & in eius ornamenta conuertatur.

Merces pro funeribus.

Statuat Episcopus in Ciuitate & diocesi sua pro modo laboris, quantum mercedis causa dandum sit curatoribus exequiarum, ceterisque qui dant operas in funere, & iis qui campanas pulsant; quibus etiam, quamdiu in exequiis campanas pulsare debeant, arbitrio suo praescribat.

Miserabiles personae, quibus mortuis aut nihil superest, aut ita parum, ut sua impensa humari non possint, a parcho sumptibus ecclesiae sepellantur.

Exequiarum, sepulturae, & anniuersariorum causa nemini quidquam pacisci, aut exigere liceat, neque etiam petere, vel quid aliud committere, quod simoniaca labis, aut fordida auaritia suspitionem habeat.

Pias tamen consuetudines in his seruari iubemus; cuius rei Episcopus curam suscipiat.

Pia etiam legata exigi volumus; neque ea, quae elemosinae causa vltro data fuerint, accipi prohibemus.

Concio in funeribus qualis.

Nemini quemquam in funere laudare liceat; nisi & eum quem laudare velit, Episcopus dignum censuerit, & laudationem scriptam ante probarit.

Liceat tamen in funere concionem habere, quae tota referatur ad humanam miseriam, fidelium oculis proponendam, omnesque ad vigilandum cohortandos; ne, cum venerit Dominus hora, qua non putarint, inueniat eos dormientes.

Caueant autem parochi & alij ecclesiarum rectores, ne quod pietate adducti suadere debent mortuorum haeredibus, ut anniuersaria officia illorum causa celebranda curent, id cupiditate impulsu, molestius flagitent; qua in re si peccarint, Episcopi arbitrio puniantur.

Quicumque laicus, vel secularis clericus in iis deliquerit, quae his decretis praescripta sunt, ab Ordinario loci graui poena afficiatur.

De sepulturis.

Prou. 4. par. 1. De sepulcris. Prou. 5. par. 3. quae ad diu. off. pert. in fine.

NON est ferenda nostri temporis insolentia sepulcrorum, in quibus putida cadauera, tanquam sacrorum corporum reliquia, excelso & ornato loco in ecclesijs collocantur, circumque arma, vexilla, trophaea & alia uictoriae signa & monumenta suspenduntur; ut iam non diuina templa, sed castra bellica esse videantur.

Ambitiosam igitur hanc in mortuorum corporibus decorandis arrogantiam detestantes, & ecclesiarum decori consulentes, eiusmodi sepulcra excelso loco posita, & ea quae parietibus inclusa, vel adiuncta etiam in vna parietum parte eminent, nisi marmorea aut aerea sint, siue illis corpora contegantur, siue inania, & ibi tantum honoris causa sint constituta, & eorum omnis generis ornatum & apparatus ad tres menses amoueri, ac tolli omnino iubemus; ossaque ac cineres in sacro loco altius in terram defodi, ita conditos, ut sepulcrum a solo non emineat.

Monemus vero Episcopos, ut morem multis locis intermissum, mortuos in caem iterijs sepeliendi, restituendum curent, inde submotis, si qui ea usurparint.

Et si cui locus sepulturae deinceps dabitur in ecclesia, humi tantum detur; & sepulcrum, in quo condetur, opere fornicato cum reliquo ecclesiae pavimento aequatum sit.

Haec ut efficiantur, diligenter operam dabunt Episcopi, adhibito etiam, si opus erit, magistratum auxilio.

Quae pertinent ad bonorum & iurium ecclesiasticorum conseruationem, rectam administrationem, & dispensationem.

Prou. 2. tit. 3. Prou. 3. quae ad bona eccles. tuen. pert. Prou. 4. par. 2. quae pert. ad capit. Cathedr. & c. item de parochiis & c. Prou. 5. par. 3. de ecclesijs earum supellestiles & fructibus. Prou. 6. de bonis & iuribus ecclesiasticis.

ECCLSIARVM res quam plurimae aut destitutae defensoribus, aut etiam ab ijs, quibus earum procuratio credita erat, proditae, ita perierunt, ut monumentis vel interceptis, vel perditis, nulla spes iam reliqua videatur, illas in ius suum vindicandi.

Id ne deinceps accidat, neue quisquam, quod in Christi patrimonio negligentior sit, quam in suo, merito reprehendi possit, statuimus.

Ut Episcopi, & Capitula tam cathedralium, quam collegiatarum ecclesiarum, Hospitalium etiam, ac quorumcunque piorum locorum gubernatores, seu administratores, & alij quicumque, qui beneficia ecclesiastica quaecunque cura, vel sine cura, quocunque nomine nuncupentur, etiam commendata, nunc obtinent, ab huius decreti editione; qui vero in futurum quomodocunque obtinerint, ab adeptae possessionis die, quisque intra spatium sex mensium, edictis etiam interim publice propofitis, omnium & singulorum bonorum mobilium & immobilium, iurium, actionum, annuorum censuum, siue reddituum, nominumue debitorum, & aliorum quorumcunque ad eorum ecclesias, vel eorum administrationi commissas, Monasteria, vel beneficia, eorumue mensas quocunque iure pertinentium; rationem diligentissime conquirendam, & eorum omnium inuen-

Inuentarium bonorum & iurium ecclesiasticorum.

inuentarium, in quo locorum etiam fines, conditionesque omnes sigillatim describantur, per publicum notarium diligenter conficiendum curent; Episcopus quidem adhibitis duobus, a Capitulo cathedralis ecclesiae delectis; Capitulum coram Episcopo, aut alijs praefectis ab eo; alij vero coram fide dignis testibus.

Ex eo inuentario exempla duo, notarij publici auctoritate ad certam eorum fidem munita, conficiantur; quorum alterum Episcopi & Capitula ecclesiarum cathedralium in archiuio, quod vtrisque commune sit, asseruent; alterum ad Metropolitanum mittant. Praefecti vero & Capitula ecclesiarum quae collegiatae sunt, alterum exemplum in communi eorum archiuio retineant; alterum in archiuio cathedralis ecclesiae, intra cuius fines sunt, asseruandum tradant.

At vero in quibus ecclesijs vel cathedralibus, vel collegiatis archiuium eiusmodi non sit, ab Episcopo instituantur.

Ceteri autem singuli, qui beneficia quaecunque ecclesiastica quouis titulo obtinent, exemplis item duobus eodem modo confectis; vnum in ecclesia sua diligenter custodiant; alterum ad cathedralem ecclesiam perpetuo conseruandum mittant, vnde, si vsus postulabit, exemplum sumere eis liceat gratis.

Archiuij cura.

Archiuia singula duabus clauibus ocludantur. In ecclesijs cathedralibus, earum vnam Episcopus, alteram Capitulum custodiat; in Collegiatis, alteram praefectus, alteram Capitulum seruet.

Praeterea in visitationibus, eiusmodi inuentaria Episcopi secum adferant; & cum ijs quae seruant ii qui visitandi sunt, sigillatim conferant; perspiciantque diligenter, ne quid eorum, quae ibi descripta fuerint, desit, quod ecclesiae vel minimo detrimento esse possit; & si quae forte deerunt, ecclesiae restitui, omniaque eius damnata sarciri studeant. Ipsa quoque inuentaria, si eis videbitur, renouari iubeant. Et utique quaecunque accessio, vel immutatio facta sit, ea quotannis in inuentaria referatur.

Qui in his vel negligentia, vel contumacia, vel fraude peccauerint; si Capitula, & alij beneficia ecclesiastica obtinentes, Episcopi arbitrio; si Episcopus, primae prouincialis cuiusque synodi poenas dabit.

Vniones perpetuae recognoscende. Sess. 7. c. 6. Sess. 24. c. 13. Sess. 25. c. 9.

Caducitatis poena non remittenda.

Episcopi intra sex menses vniones perpetuas, etiam ecclesijs iuris patronatus factas, & ipsa patronatus iura, ex praescripto Tridentini concilij, recognoscant; & traditam eiusdem concilij decretis de illis rationem diligentissime seruent.

Si quae laicis concessa ecclesiarum bona, aliquo modo caduca facta sint; caueant Episcopi, & quicumque beneficia ecclesiastica obtinent, ne poenam caducitatis remittant; nisi seruatis ijs, quae in hoc genere iura praescribunt. si secus fecerint; Episcopi in synodo prouinciali poenas dabunt; ceteri ab Episcopo plectantur.

Qui bona ecclesiae feudi nomine obtinent, a suc-

cessoribus in eas, inuestituram intra tempus a iure praestitutum, renouandam curent; eiusdemque fidelitatis iusiurandum dabunt.

Feudorum inuestitura renouanda.

Pari etiam ratione haeredes eorum & inuestituram postulent, & iurent iis, qui ecclesiae praefuerint.

Qui id facere omiserint, constitutas legibus poenas pendant.

Ne autem res ecclesiasticae cum alijs confundantur; mandamus, ut feudatarij omnes in eiusmodi renouationibus omnia bona, eorumque fines sigillatim & nominatim publico instrumento describant.

Hanc vero curam praecipuam Ordinariorum esse volumus, ut illos cogant haec omnia exequi, propositis poenis eorum arbitratu.

Locationes bonorum eccles.

Nemini beneficiorum ecclesiasticorum bona propinquis suis intra tertium gradum in emphyteosim, aut ad cuiusuis temporis spatium, etiam per suppositas personas locare liceat; nisi euident & magna ecclesiae utilitas, iudicio Episcopi, praeter alia iuris requisita, aliud postulare videatur. si aliter factum fuerit, nulla sit locatio; & qui locarit, ab ordinario puniatur.

Sess. 25. c. 11.

Ex auctoritate sacri Concilij Tridentini negotiadamus Episcopis prouinciae nostrae, ut singuli vna cum Canonico a capitulo, & altero de clero, ab ipsis deligendo, recognoscant, etiam ex officio, quascunque locationes bonorum ecclesiasticorum, ad longum tempus a triginta annis factas; & si eas in damnum ecclesiae, & contra canonicas sanctiones contractas fuisse ad iudicauerint, irritas & nullas declarent.

Alienationes fructuum beneficiorum prohibentur.

Nolumus cedentibus, aut decedentibus ijs, qui ecclesiastica obtinent beneficia, illorum fructibus fraudari successores, aut saltem eorum recuperationem litibus & controuersijs difficilem reddi; qua re fit, ut interim ecclesia debitis muneribus & officijs destituantur.

Idcirco sancimus, ne ecclesiarum rectores, aut quicumque beneficia ecclesiastica quomodolibet obtinentes, sine Ordinarij licentia, scripto permessa, pedentes beneficiorum fructus quouis praetextu vel causa alienent; nisi venditionis vel locationis nomine; & tunc dilata in id tempus pretij, vel mercedis solutione, quo fructus erunt a solo separati.

Quod si secus factum fuerit, contractus irritus sit & nullus; & qui fecerit, arbitrio Ordinarij poena afficiatur. quam etiam sustineat is, qui eo in suam rem uti voluerit.

Oblationes.

Cum pro cuiusque ecclesiae consuetudine populus ad oblationes inuitatur, id grauiter & modestè faciendum est.

Nec eo vasis, aut sacculi genere pecuniam accipiant, in quo quid quisque dederit, cerni possit; ut fideles pietate adducti, non pudore quodammodo coacti, elemosinam afferant.

Quae cum ad subsidium sacerdotum, vel aliorum pauperum, vel ecclesiarum reparationem & or-

De Meretricibus, & lenonibus.

Prou.2. tit.1. decr. 29. Prou.3. Prou.5. par.3. & Prou.6. in titulis de matrimonio vsupra.

VT meretrices ab honestis mulieribus omnino internoscantur; curent Episcopi, vt aliquem amictum palam induta sint, quo earum turpem conditionem & vitam omnes notam habeant.

Neue eisdem liceat, etiam si aduenae sint, in meritorijs tabernis, vel publicis cauponis pernoctare, vel commorari, nisi itineris causa, idq. vnum diem tantum.

Curent etiam in vnaquaque ciuitate locum eis adsignandum, ab hominum frequentia, & a maioribus ecclesijs remotum, vbi omnes habitent ea lege; vt, si extra eius loci fines domum, eiusue partem conduxerint, vel in quacunque domo quauis de causa amplius vnum diem habitauerint, & ipsae, & domini, seu locatores seuerius puniantur, Quam rem quamprimum efficiendam Principes & magistratus pro sua pietate suscipiant.

Ab ijs etiam petimus, vt huiusmodi impudicis mulieribus omni gemmarum, auri, argenti, & serici vsu interdican.

Omnesq., qui lenocinio quaestum faciunt, ex suis finibus exterminent.

De Histrionibus, Cingaribus, tabernis meritorijs, & aleatoribus.

Prou.5. par.1. quae ad fidei tuen. stud. pertin. Prou.6. quae ad matrim. pert. in fine.

DE his etiam principes & magistratus commonendos esse duximus.

Vt histriones & mimos, caeterosq. circulatores, & eius generis perditos homines e suis finibus eijciant; & in caupones, & alios, quicumque eos receperint, acriter animaduertant.

Vt vagum & fallax cingarorum genus arceat; nisi certis sedibus collocati, vitam honestis artibus, & in reliquis omnibus, vt christianos homines decet, agere velint.

Vt ganeas & tabernas meritorias, omnis nequitiae sentinas, e prouincia tollendas curent.

Quod si quae ferendae videbuntur; iubeant neminem in eis hospitio recipi, sed tantum vinum, & edulia venalia proponi.

Et quoniam vsu compertum est, ex aleae ludo, saepe furta, rapinas, fraudes, blasphemias, aliaq. id generis flagitia proficisci; prohibeant taxillis, aut alea ludi, & grauius in publicos aleatores, & in eos qui huiusmodi ludis interfunt, quiue domum ad recipiendos ludentes expositam habent, animaduertant.

Maxime vero efficiant, vt bonis artibus vel instituendis, vel renouandis, otia, quantum fieri poterit, e ciuitatibus tollantur.

De immoderatis sumptibus coercendis.

Copiosis & locupletibus illud semper propositum esse debet sancti Ioannis Apostoli; Si quis habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauerit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in illo? vnde facile intel ligunt, quam facultates suas ad pauperum difficultates & necessitatem subleuandam conferre debeant.

Quamobrem magnoperè cauendum est, ne subsidia pauperum in superuacaneos sumptus, & inanes delicias effundantur.

Proinde admonemus & enixè hortamur principes & magistratus, vt effusam impensam & omnem intemperantiam certis legibus coercentes, modum statuunt non solum quotidianis epulis atque conuiujs, verum etiam vestibus, equis, rhedis, famulis, alijsq. non necessarijs apparatus; & denique omni & domestico & externo ornamento & instrumento moderationem adhibeant. qua pecuniae effusione sublata, innumerabilibus malis, quae inde ortum habent, occurratur.

Quod facilius etiam fiet, si principes ipsi, quorum mores, & viuendi rationem populi plerumque imitari solent, non modò leges proponerint; sed etiam, quemadmodum legibus parendum sit, exemplo docuerint.

De vsuris.

Prou.2. tit.1. decr. 18. & 19.

Vsuram ad perniciem populorum latius manentem, pro nostri muneris cura reprimere cupientes, quaedam huius generis delicta ex sacrorum canonum & probatorum Patrum sententijs delegimus; quae quoniam frequentius in hac prouincia comitti animaduertimus; ea praecipue ac nominatim prohibenda duximus, eo consilio, vt si quis in alijs etiã eiusdem generis vetitis contractibus deliquerit; poenas à iure constitutas, sibi subeundas esse intelligat.

Ex mutuo, vel depositis, etiam apud Iudaeum factis, nihil praeter sortem à quouis homine percipi ex conuento, vel principaliter sperari possit; tamen si pecuniae ipsae sint pupillorum, aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiã dotales, nisi quatenus id iure nominatim permittatur. Si quis oblatas re ipsa, loco & tempore pecunias, etiam dotales, sibi debitas accipere recusaerit; nihil praeter sortem, etiam ratione damni emergentis, vel lucri cessantis, vel ex quacunque alia causa accipere possit.

Ne fiant cambia, cum literè ad destinatum locum verè non mittuntur, & ibi non fit solutio, sed vno & eodem loco pecunia datur & recipitur; vel quando dantur, & accipiuntur pecuniae cum eo pacto, vt habeatur recursus ad domum, vel ad respondentem dantis, aut accipientis, (quod pactum vulgo vocatur la ricorsa) atque ita impensae, aut alterius rei onus imponitur.

Ne

Alii contractus illiciti in pecunijs.

Ne cui liceat cum altero ita contrahere, vt is tota pecunia summam, ei qui dederit, soluat, cum ille partim pecunia dederit, partim nominibus quae difficile exigi possint, vel in rebus, pluris quam valeant, aestimatis.

Ne cui praesentem pecuniam quaerenti quidquam carius vendatur, vt statim ab venditore per se, vel per interpositam personam vilius emat. Ne quis rem aliquam ob dilatam solutionem carius vendat iusto pretio.

Ne ob anticipatam solutionem res minoris ematur iusto pretio, vel solvatur minus, quam debebatur.

Ne res vendatur, dilata in tempus solutione, ita vt pretium, quod interim rei accreuerit, venditori solvatur, si eiusdem periculo non sit diminutio.

Ne res modico pretio pignori detur, vel vendatur pacto redimendi intra certum tempus, vt si ad dictum tempus res redempta non sit, res libera sit emptoris, vel eius qui pignori accepit.

Contractus illiciti in rerum venditione.

Ne frumentum, vinum, oleum, aliudue detur, vt eo quod datum est, aliquid amplius exigatur, siue eiusdem generis, siue alterius quomodocunque, etiam si operae sint.

Ne quis mutuo det frumentum, vel id genus aliud corruptum, vt tantundem integri carioris reddatur; etiam si restitutio differatur in quodcunque tempus debitori commodum.

Societates in pecunijs.

Ne in societate, in quam alter pecuniam confert, alter operas, lucri distributio constituatur, nisi per quotas partes.

Nec ultra eas, certa pecuniarum summa, vel quid aliud conferenti pecuniam persolvatur.

Neque fiat pactio, vt fors salua sit, fructus vero communiter diuidantur.

In animalibus.

In societate animalium, quae in aestimata alicui datur ad custodiam, siue vt operas praestet, omnes casus, etiam fortuiti, semper sint periculo eius qui dederit; nisi id alterius socij dolo, vel magna negligentia accidisse constiterit.

Nec fiat pactum, vt fors sit semper salua, etiã ex primis foetibus.

Neue quidpiam certum, praeter sortem, ex fructibus animalium quotannis solvatur.

Et in locationibus animalium, quae fiunt certo pretio, si illa absq. dolo, aut negligentia eius qui conduxit, deteriora fiant, id semper sit damno eius, qui locarit.

Si autem animalia dentur aestimata, ita vt fors danti salua sit, nihil omnino percipi possit.

Venditiones & emptiones illicitae.

Ne fiant contractus, qui libellarij, seu ficti libellarij dicuntur, vbi non antecedit emptio certae rei immobilis pretio iusto.

Vel vbi venditor redimere cogatur; vel vbi non possit redimere, nisi post certum tempus.

Vel vbi annuus census, ad cuius solutionem res obligatur, superat estimationem fructuum, quos ex ipsa re dominus solet, aut potest percipere.

Et si loco pecuniae vinum, frumentum, vel quid aliud in singulos annos promittatur, illud ad

pecuniae, & iusti pretij rationem redigatur, pro consuetudine locorum.

Si qui autem in aliquo ex his casibus, aut alijs qui vsuram sapiunt, & à iure, vt iniqui prohibentur, contraxerint; ipsi contractus, etiam iure iurando muniti, nulli, irriti, & inanes sint. contrahentes vero, tabelliones qui instrumenta confecerint, proxenetae vsurarum, aut lucri participes, ministriq. omnes horum scelerum, & poenis iure statutis, & ecclesiasticis censuris puniantur.

Hortamur vero principes & magistratus, vt ipsi etiam huic pesti, quibus maxime poterunt, remedijs occurrant.

CONSTITUTIONVM PARS TERTIA.

Prou.2. tit.3. Prou.4. & 5. par.3. item Prou.6. quae ad pia loca pertinet.

De piorum locorum administratione.

VT pia loca omnia fideliter, diligenterq. administrantur; quae sacrum Tridentinum Concilium Episcoporum cura ac studio maxime commendauit; haec mandamus, quae illi ab omnibus seruanda curabunt.

Qui Hospitalia, seu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, senum, pauperumue vsum praecipue instituta, in commendam, administrationem, aut quemcunque titulum, aut ecclesijs suis vnita obtinent; domos, & aedificia horum locorum ruinosa, vel disiecta sarciant, & restituant.

Quae ab alijs occupata, aut amissa, iniusteue alienata sunt, recuperent.

Impositum illis onus & officium omnino obeant. Hospitalitatemq. ex fructibus illi muneri attributis re ipsa exerceant.

Caeteraq. omnia praestent, quae à Vienenfi, & Tridentino concilio praescribuntur.

Quod officium, si moniti ab Ordinario non fecerint; vel per ecclesiasticas censuras, & alia iuris remedia ad sui muneris functionem compellantur; vel eiusdem Tridentini concilij praescripto, eos Episcopi ab illa administratione, curauit in perpetuum amoueant.

Quibus nullo modo condonent, aut remittant eos fructus, quos, contra Hospitalium institutionem perceptos, in foro conscientiae restituere tenentur.

Qui pecuniam ecclesiae, Confraternitatibus, aut quibuscunque pijs locis debent; illorum procuratores, syndici, ministri esse, aut vlla m denique in eis officij, aut negotij partem administrare non possint.

Administratores ecclesiastici, vel laici piorum locorum, siue Hospitalia, Montes pietatis, Confraternitates, Misericordiae, Charitates, Confortia, Disciplinae, siue alio quocunque nomine nuncupata sint, qui nunc sunt, intra

tres menses; qui deinceps deligentur, antequam ad administrationem accedant, iurent se fideliter & accurate munus suum executuros. Fructus qui pauperibus addicti fuerint, veris pauperibus tantum distribuant, quemadmodum cuiusque inopia, & eius voluntas à quo bona illa profecta sunt, postularit.

Qua in re ne vlla fraus fieri possit, ineatur aliqua ratio, Episcopo probanda, qua ei constare possit, in quas personas fructus illi erogati fuerint.

Quos autem compererit Episcopus, vel inique distribuendo, vel in suum commodum vertendo, vel inutilibus & superuacaneis sumptibus faciendis, male in administratione versari, eos pro modo culpae puniat, & ad restitutionem legitime compellat, & ab officio etiam, si ei vi debeat, amoueat.

Quod si contra, quam à Tridentino concilio decretum est, ne ratione administrationis reddant, tribunal Episcopi declinare voluerint, ecclesiasticis poenis ab eodem coarceantur.

Quis qui bona piorum locorum administrant, ea, si immobilia sunt, vel pretiosa mobilia, vendere, permutare, in emphyteosim dare, aut quouis modo alienare, nisi ijs seruatibus quae à sacris canonibus requiruntur, & ex consensu atque auctoritate Episcopi, nullo modo liceat. Qui contrafecerint, Episcopi arbitrio puniantur; & quod actum est, irritum, ac nullum sit.

Piorum locorum bona administratorum arbitrio ne locentur; sed publice locanda proponantur, facta omnibus conducendi potestate.

Quos pijs locis aliquid debere constiterit, ijs eorum locorum bona locari ne liceat.

Qui piorum locorum bona conducere uoluerit, det idoneum fideiussorem, cum quo iure agi possit aequè, atque cum ipso principali conductore. Alio facta locatio, & conductio irrita ac nulla sit.

Vt autem haec, caeteraque omnia, quae Tridentina synodus de Hospitalibus & alijs pijs locis statuit, facilius Episcopi praestare possint; praecipimus parochis, ut diligenter singula, quae in parochijs suis sunt Hospitalia & pia loca, eaque praesertim, in quibus re ipsa hospitalitas, caeteraque administratorum munera non exercentur, ad Episcopum quamprimum deferant; cuius arbitrio parochi huius officij praetermissi poenas dabunt.

Rogamus autem principes & magistratus omnes, ne Episcopos suo officio fungentes, & contra contumaces iure ageres impediatur; sed ea qua decet pietate, eos omni ope & auxilio iuuent.

In petendis elemosinis Hospitalium, & aliorum locorum piorum nomine, haec praecipue seruari iubemus.

Vt in illis Hospitalibus, & pijs locis re ipsa, quae debetur hospitalitas, & pia opera exercentur. Vt ea loca sint in illa dioecesi, in qua elemosina petenda sit: neque ea ad utilitatem eiusmodi locorum alienae dioecesis conuertatur.

Vt qui petet, sit eiusdem dioecesis.

Sit bonae existimationis. Non fuerit ex numero quæstorum, quos damnauit sancta Tridentina synodus.

Illud officium gratis, vel constituta certa mercede, praestet; nec ullo modo particeps sit elemosinarum.

Ab Episcopo eiusdem dioecesis scriptam licentiam, quotannis renouandam, impetrarit.

Qui contra, quam hoc decreto sancitum est, petierit; ab Episcopo grauiter puniatur.

Cui etiam curae erit, ut quae elemosinae collectae fuerint, verè in pium tantummodo eorum locorum usum, quorum nomine petita fuerint, conferantur.

In Hospitalibus, pijsque diuersarijs, ubi hospitalitas exercetur; maris cum foeminis, etiam specie matrimonij, nisi id certissime constet, uenari ne liceat; neue ea loca, quae bonorum subsidio sunt addicta, circulatoribus, aleatoribus, nebulonibus, & istiusmodi nequissimis hominibus pateant.

Mendici, morbum simulantes, moneantur, ut se in aliqua arte potius exercentes, inde sibi honestum uitae subsidium comparent, quam ignauiae ac desidiae dediti, ostentatiui, in truijs, & in templis miserimè mendicent.

Si id recusaerint, curent Episcopi, ut eiciantur; neque illis domorum hospitalium praeterea aditus pateat.

Summopere verò hortamur principes & magistratus, reliquosque omnes Christi fideles, ut mendicos verè aegrotos, unum in locum conducendos, ibique elemosinis sustentandos studiosissimè curent.

Poenam excommunicationis eo ipso subeundam proponimus notarijs, scribisque omnibus, qui testamenta, codicillos, aliasque tabulas de legatis ad pias causas, de rebus, quae pro male partitis, vel furto ablatis, relictæ sunt, quas ipsi rogati conscripserint, aut ab alijs scriptas apud se habeant, nisi ad tres menses Episcopo id significauerint; ijs verò, qui posthac eius generis negotia scripserint, nisi intra mensem, cuius initium fiat à morte testatoris, eidem Episcopo rem notam fecerint; eamque particulam de legatis, vel relictis rebus descriptam, & auctoritate publica munitam, debita mercede accepta, illi tradiderint. Quae omnia sic agantur, nisi iustum intercesserit impedimentum; quo sublato, ea quae supra scripta sunt, notarij exequantur.

Decretum autem hoc nostrum, bis quotannis ab omnibus parochis populo sibi commissio recitari volumus.

Curent Episcopi, ut retento piaelemosinae instituto, tollantur publicae illae comestationes, caeteraque huius generis, quae à sodalitatibus, quas confratrias vel confraternitates vocant, praesertim intra ambitum ecclesiarum die Petecostes, & die Coenae Domini, ac certis alijs solè nibus festis diebus, pietatis specie fieri solent, non sine bonorum offensione; proposita poena suo arbitratu.

Sefs. 21. decre. de refo. c. 9.

Conuersatio in hospitalib.

Arceudi à locis pijs.

Notarii legata pia non denunciantes.

Abusus confratriarum tollendi.

Epi-

Montes pietatis instituendi.

Episcopi omnem curam & operam suam conferant ad erigenda & instituenda ex auctoritate summi Pontificis loca pia, quae Montes pietatis appellantur, in singulis ciuitatibus & insignioribus oppidis, unde mutuas pecunias pauperes possint accipere.

Eaque, & quae iam constituta sunt, studiose & fideliter administranda curent.

Principes autem & magistratus obsecramus, ut ea in re Episcoporum studium & diligentiam omni ope adiuuent.

Nec in eis quidquam praeter sortem, nisi pro ministris & alijs necessarijs sumptibus, idque ex summi Pontificis auctoritate, accipiatur.

De Monialibus.

Prou. 2. Cap. quaed. ad mon. pertin. Prou. 3. Quaed. quae ad mon. &c. Prou. 4. & 5. par. 3. & Prou. 6. quae ad mon. pertin.

VT in monasterijs regularium mulierum, quae in religionem Deo se dicarunt, & integra conferuetur vetus disciplina, & si fortasse vltimam deprauata est, restituatur; ad eamque se ipsae conformantes, in rerum diuinarum contemplatione liberius conuiescant: nos has pie recteque viuendi formulas, partim concilij Tridentini decretis traditas, partim pro ratione horum temporum ad prouinciae nostrae utilitatem constitutas, ab omnibus in hac prouincia monialibus, etiam quae Regularium curae commissa, vel alia quauis ratione Episcoporum iurisdictioni subiectae non sunt, ex facultate à summo Pontifice Pio XI & XII nobis data, seruari omnino iubemus.

De Monialium numero.

Prou. 2. vtsupra. c. 1. de mon. Prou. 3. vts. initio.

Sefs. 25. c. 3. de Reg.

EX Tridentini concilij iussu, unicuique monasterio eum Superior monialium numerum constituat, qui pro modo & facultate loci, & consuetis elemosinis sustentari commodè possit, idque intra annum facere studeat; neque eum numerum, nisi facta monasterio annua quae satis sit, fructuum accessione, augeri villo modo liceat.

Monasteria, in quibus duodecim non sunt, quae professae velo vtantur, quaeque eum numerum proprijs fructibus, aut consuetis elemosinis alere non possunt, transferre, & cum alijs monasterijs eiusdem, aut alterius ordinis vnire studeat Episcopus diligenter, vocatis ad id Superioribus regularibus; si modo res agatur eius monasterij, cuius cura ad illos pertineat.

Si verò eiusmodi vnio minimè expedire videatur, eum numerum monialium tempore interire, & ad nihilum redigi sinat, adempta omnino illis monialibus facultate recipiendi nouitias.

Earum autem monialium monasteria, & monasteriorum fructus iam nunc alijs monasterijs,

aut locis, quibus ex legibus eius ordinis debentur, videbuntur, attribuantur.

De Praefectis & alijs Ministris Monialibus.

Episcopi ad duos menses, posteaquam haec constitutiones in lucem editae erunt, Abbatissas & quascumque praefectas, quae suum praefecturae officium perpetuum esse profitentur, edito etiam, si ita iudicauerint, moneant, proposita priuationis poena, quam ipso facto subeant, ut illae iura sibi à sede Apostolica concessa, ad alterum mensem ipsas, aut eorum vicarijs, ac simul illarum Superioribus, si Regularium curae commissa sunt, exhibeant: ut an rectè se habeant, cognosci, & de ijs, si opus erit, ad summum Pontificem referri possit.

Quod si eo praescripto tempore non exhibuerint; eo dignitatis gradu illas priuatas Episcopus declaret, detque operam earum Superior, ut aliae in earum locum ritè sufficiantur.

Nulla monialis ambiat, aut villo quouis modo, siue directè, siue indirectè, per se, aut per aliam, honores, officiaue cuiusvis generis sui monasterij quaerat; hac constituta poena, ut & ipsa, & quae sibi in ea re fauerint, in Capitulo per tres sextas ferias ad pedes singularum monialium terram deosculantes, suam accusent ambitionem. ipsaque praeterea, si id officium consecuta erit, eo, caeterisque muneribus priuetur, Superioris arbitratu.

Singulae, propria voluntate deposita, & ad obtemperandum paratae, sibique Dei gloriam & communem monasterij utilitatem tantummodo proponentes, ad honores & officia eas eligent, quas, omni remoto humanitatis affectu, spiritus sancti impulsu, ad id munus magis idoneas esse iudicauerint.

Praefectae, quocumque nomine appelletur, ex Tridentini concilij decreto, ne minor quadraginta annis eligatur; quae uè in uitae honeste laude vixerit octo annis, postquam professae est. Quod si in eodem monasterio non eiusmodi reperitur, ex alio eiusdem ordinis deligi possit. Sin autem Superiori, qui electioni praesert, hoc etiam incommodum esse videatur, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur ex ijs, quae in eodem monasterio triginta annis maiores natu sunt, quae uè annis saltem quinque post professionem rectè vixerit.

In reliquis constitutiones singulorum ordinum monasteriorum seruentur. Huiusmodi praefectae, & eius vicaria, Discretariae etiam, quae alio nomine matres consilij vocantur, ubi ea à Capitulo eligi consueuerunt, tacitis suffragijs coram Superiore, aut eius ministro eligantur; qui extra monasterium ad cancellos, siue clatros stent, ex decreto Tridentini concilij.

Nequaquam autem ad haec officia deligi possint, nisi praefecta duas ex tribus partibus calculatorum tulerit, vel suffragijs, vel accessu; vicaria

Abbatissa & praefecta mon. perpetuae ne sint.

Honores & officia non petenda à monialibus.

Praefecta mon. qualis. Sefs. 25. c. 7.

Praefecta, Vicaria & discretaria electio.

c. cod.

Sefs. 22. c. 19.

Quae vèdi aut alienari non possunt.

Locatio bonorum ad pia loca pertinentium.

Seruanda in petendis elemosinis.

caria verò & Discretæ pluribus dimidia parte suffragijs creentur.

In quibus monasterijs plures germanæ sorores sunt, si earum vna monasterio præficatur, reliquæ sorores, neque vicariæ, neque Discretæ, neque ianitrices fieri; neque scribæ, aut celerariæ officio fungi possint.

Minora verò officia, veluti ianuæ, rotæ, sermonibus præpositarum, earumque quæ nouitias docent, sacristiæ præfectarum, & quæ iis præfunt quæ manuum industria se se exercent, illarum præterea, quæ scribæ, aut ratiocinatoris munere funguntur, & quæ ægrotis ministrant, ab eo qui electioni præest, vnâ cum cōfessore, præfecta, vicaria, & Discretis pro earum mentis conscientia, quibus opportunum videbitur, tribuantur. quo decreto nihil derogatum sit iis monasterijs, in quibus ad huiusmodi officia Capituli suffragijs moniales deligi solent.

Earum officia, quæ electæ fuerint, sint duorum annorum, aut, in quibus ea esset consuetudo, ad summum trium. illis cum perfunctæ fuerint, tantundem saltem temporis vacent ab officijs; nec in eisdem confirmari possint à monialibus, nisi grauis causa extiterit, iudicio Superioris probata; qui etiam eas ante tempus officio præfinitum, inde mouere possit, si id malè administrant.

Quæ delectæ fuerint, quemadmodum earum obedientia postulat, officia suscipiant, & eorum munera sine recusatione humiliter exequantur; quæ aliter fecerint sine iusta causa, quæ Superiori probata sit, iure suffragij priuentur, vt neque ipsæ alias eligere, neque ab alijs eligi possint, arbitrio Superioris.

Præfectæ officium. Præfecta monasterii, tanquam communis omnium monialium mater, ipsarum & corporis, & animæ saluti diligentissimè consulat; easque studiosè admoneat, vt puro corde sint, vitæque integritatem seruent, & ad perfectionem virtutum omnium contendant; si quidem quæ religionem susceperunt, nisi ad summum illud gradum pro viribus peruenire conentur, minus sanè efficiunt, quam debent, pro vitæ & ordinis instituto quod profitentur.

Meminerit autem sibi reddendam esse rationè iustissimo iudici, errorum quæcumque moniales eius negligentia, aut culpa admiserint. In primis verò curet, vt pax & concordia sororum conseruetur, sublatis, quantum ab ea fieri poterit, omnibus dissidijs ac discordiæ causis; vt quemadmodum debent, vnum corpus & vnus spiritus in earum spòso Iesu Christo, perfecto charitatis vinculo colligentur.

Studeat etiã, vt singulæ suo munere rectè fungantur; neque vlla alterius officium occupet, nisi auxilii causa, idque ipsius iussu; & vt omnia ordine perficiantur, in primisq. vt silentium horis ac locis præscriptis seruetur. si verò alicuius importunitas, aut re, aut verbo, sororum pace perturbata, charitatè violarit; acer-

rimè ab ipsa præfecta; & si opus erit, à Superiore etiam monialium puniatur, & eius animi elatio edometur.

Huic autem præfectæ, eiusque vicariæ, quæ illa absente, eius vim & locum obtinet, moniales omnes omnino obedientiam & obseruantiam præstent, quemadmodum earum votum postulat. Quæ verò eius iussa neglexerit, neque pœnitentiam sibi impositam adhibere voluerit, aut superbè & iniuriôsè responderit, nõ habita eius dignitatis ratione, aut contumaciter defendendo, vel excusando eam impedierit, quominus illas reprehendat, aut castiget quæ aliquid commiserint; vt suæ cõtumaciæ & insolentiæ graues pœnas pendat, apud Superiorem accusetur, ab iis quas Discretas appellauimus; quæ nisi id fecerint, flagella, disciplinæ nomine, sibi semel adhibere, & humi cibum capere cogantur.

Singulis etiam hebdomadis præfecta monialium conuentum, siue Capitulum habeat, corrigendi causa moniales pro erratis, quæ ipsæ publicè, vel in suorum officiorum munere admiserint; quorum veniam ipsæ spontè, atque humiliter coram omnibus petant, eisq. pœnitentiam imponendi, aliaq. adhibendi, quæ earum institutis tradita sunt, ad ipsas in humilitate, & sui contemptione continendas, atque ad virtutes omnes studiosè sectandas.

Caueant autem moniales, ne pœnitentiam sibi à præfecta impositam, pertinaciter recusent; neque superioris temporis delicta sibi inuicem iniquo animo obijciant.

Quæ hoc commiserit, ei hæc sit pœna, vt statim ad singularum monialium pedes terram exosculetur, sibiq. flagella nomine disciplinæ adhibeat.

In negotijs paulò grauioribus præfecta nihil decernant, nisi scientibus & consentientibus maiori ex parte Discretis, seu Matribus consilii.

In ijs verò quæ maioris sunt deliberationis, præfecta vniuersum monialium Capitulum conuocent; idque ipsis ratum sit, quod maiori monialium parti placuerit.

In omnibus autem tacitis suffragijs caueat moniales, ne suffragij pilas, vel calculos inter se tradant in manus; ijs quæ id commiserint, ea pœna sit, vt priuata Capitulo, neque eligere, neque eligi suffragio possint, arbitrio Superioris.

Ad suffragia autem de quacunque referenda non admittantur, nisi quæ triënum post emissam professionem in monasterio fuerint commemorata.

Discretæ, probitate & prudentia cæteris monialibus antecellant.

Neque sint pauciores quattuor, vbi moniales plures non sint quadraginta; quòd si plures sint, saltem sex creentur.

Moniales reliquarum sermonibus audiendis eiusmodi præponantur, quæ ætate matura, & spectata

Discretæ qualibus.

Sermonibus audiendis præpositæ.

Stata probitate sint. Hæc diligenter, fideliterque suo officio fungantur; & ita loquentibus reliquis adstant, vt quidquid tum intus, tum foris dictum, factumue fuerit, ipsæ audiant, ac studiosè animaduertant. nec enim quidquam aut ita secretò proferri, vt eas lateat; aut quod indignum sit Dei ancillis, dici, aut fieri patitur; in quo si quidquam secus commissum fuerit earum culpa, vel negligentia, grauissima pœna sui Superioris arbitrio puniantur.

Magistra nouitiarum. Nouitiarum curam sola magistra electa, loco à cæteris monialibus separato, habeat; alia præterea nulla.

Hæc nouitias in timore & cultu Dei, & in obseruatione religionis erudiat; coneturque & vitæ exemplo, quæ nullam habeat anam reprehensionis, assiduisq. admonitionibus, ita eas instituere in spiritualis & sanctæ vitæ ratione, vt progredientes, Deo adiutore, perfectæ eius ancillæ possint euadere.

Quæ autem sibi id temerè assumpserit, vt aliqua ex nouitijs erudiat; ius ei suffragij adimatur, vt neque eligere, neque eligi possit, quam diu Superiori placuerit.

Ianitrices. Ianuæ septorum monasterij die clausæ sint una saltem clauæ quæ ab antiquiore ianitrice custodiatur, vt cum opus fuerit, aperiri possit. Nequaquam autem aperiantur nisi duabus ianitrices presentibus. At noctu duabus clauibus diuersis claudantur; quarum altera asseruetur à præfecta; altera verò ab eadem ianitrice antiquiore.

Cum autem ianuæ aliqua necessaria causa aperiantur, moniales non audeant eò accedere, ut externum quidquam aspiciant, vel cum villo omnino, aut mare, aut scæmina colloquantur. Quæ id ausa fuerit; includatur in cellam, vbi tam diu sit, quam diu Superiori videbitur. quæ pœna etiam plectatur ea, quæ ianuæ præposita est, si aut id permisit, aut eiusmodi petulantiam statim ad Superiorem non detulerit.

Præfectæ laborum. Quo tempore mutantur officia, vna, aut duæ moniales maturæ ac prudentes præficiantur monialium laboribus.

Hæc ad rotam recipiant, quæ elaboranda sunt; ijsq. distribuant, quæ ad id opus faciendū sunt idoneæ; quibus perfectis, ea ex eadem rota restituant ijs quorum sunt, accepta mercede, semper ea præsentè quæ rotæ est præposita. Nulla præterea quidquam, quod elaborandum sit, ne cognatorum quidem, aut affinium accipiat. quæ contrà fecerit, singulis vicibus sibi flagella disciplinæ nomine adhibeat eo loco, quo moniales operibus elaborandis exercentur.

Si quæ vel morbo, vel iusta alia causa non impedita, pigritia, vel desidia, aut pertinacia quadam ab huiusmodi laboribus abstinerit; obsonio præueterum id tempus, quo labori non incubuerit.

In loco item, vbi moniales in laboribus exercentur, lectio quotidie adhibeatur; qua ab-

soluta, inter se conferant quæ audierint, certatimque electis vitijs, ad virtutes consequendas se ipsas cohortentur.

Curet laborum magistra, ne sermones, aut cantus profani, aut à monialium conditione, & instituto abhorrentes, inferantur.

Præfectæ, etiam si earum officium sit perpetuū, Administratio bouorum monasterij. scribæ, ac reliquæ, quæ monasterij bona quocunque modo administrant, fideliter & accuratè eorum rationem perscriptam habeant.

Singulisq. tribus mensibus ad Capitulum summam referant rationes accepti, & expensi; vt omnes, quomodo se res monasterij habeant, intelligere possint.

Verum quotannis rationem rerum omnium, quas administrarint, separatim Superiori reddant, aut eius vicario, ac si fuerint, monasterij curatoribus deputatis.

Quæ autem aut sibi vindicant, aut perperam perdidit monasterij bona, Superioris arbitratu acerrimè puniantur.

Vt autem nulla fraudis occasio relinquatur; in singulis monasterijs singulæ caplæ constituantur ad hunc usum, vt in illis communis pecunia collocetur: quæ duabus clauibus, ijs inter se diuersis clausæ sint; quarum altera à præfecta monasterij, altera à maiori Discreta asseruetur.

Nec verò caplæ aperiri, aut in ea poni pecunia, aut inde auferri possit; nisi & præfecta, & maior Discreta, & scriba monialis, quæ eius rationem ineat, interfuerint.

Duabus item clauibus, ijsq. diuersis, horrei, & eius loci vbi farina asseruetur, ostia concludantur: quæ singulæ à singulis matribus ei officio præpositis custodiantur. Eæ autem semper adsint, cum triticum, vel farina importatur, vel exportatur.

Præfecta & moniales bona monasterij alienare, permutare, locare, aut contrahere nullo modo possint; nisi sciente, consentiente, ac præsentè earum Superiore, aut eius vicario; seruatis item cæteris, quæ iure seruari debent; aliter contractus irritus, ac nullus sit.

Neque item ædificare, nisi consentientibus Superiore, ac ciuibus monasterij curatoribus; qui operam dabunt, vt id quàm minimo sumptu, commodè, ac decenter fiat.

Quæ præpositæ sunt curæ ægrotantium, pias & Agrotantium monialium cura. miserificordes se illis præbeant, quanta maxima possunt & patientia, & diligentia; ac tales se illis præstent, quales cæteras vellent, si ipsæ ægrotarent.

Ægrotis cibus, & medicamenta opportuna à præfecta, & ab electis ad id ministris ita adhibeantur, vt monasterij facultates tulerint.

Præfecta autem charitatis causa eas quotidie visitet, vt & solatio sit, & melius ab eis cognoscat, ac curet, quæ ipsis sint necessaria.

Si verò aliqua moritur, confessor cum comite, quem Superior approbarit, ingrediatur sepultura monialium. tunc cum eius corpus ad sepulturam

pulturam dandum fuerit; pieq. ac celeriter, quod eo tempore perfoluendum sit, officio fungatur.

De puellis ad religionem admittendis.

Prou. 3. quæ ad monial. §. Puellæ. Prou. 4. par. 3. de mon. §. cum puella. Prou. 5. par. 3. quæ ad mon. pert. in fine.

Puellæ non cogenda ad suscipiendum habitum monialium.

Sefs. 25. c. 18. de Reg. & Monial.

Quomodo recipiendæ mon.

CVM primùm puellæ ad suscipiendum sacrum habitum offeruntur; monialium præfecta parentes, vel eos quorum curæ commisitæ sunt, admonent excommunicationis, quæ proposita est à sacro Tridentino concilio, ijs qui suas puellas, vel alienas inuitas eum cogunt suscipere, aut profiteri religionem: idem ab earum Superiore fiat, cum eius consensus requiratur. In ijs monasterijs, in quibus moniales pauciores sint quinquaginta, duæ tantum germanæ sorores, aut tres, quæ sint vnus generis ac familiæ, recipi possunt.

Vbi verò plures sunt quinquaginta monialibus, ibi tres tantummodò sorores, aut quatuor eiusdem familiæ recipi liceat; si ita monialium Capitulo videatur.

Præfecta & moniales, de puella earum suffragijs ad suscipiendam religionem admittenda, quidquam polliceri, aut Capitulum cogere nõ audeant; priusquam libero loco ab Episcopo, aut ab eo cui ipse id munus delegarit, puella secretò examinata ac probata, facultatem suscipiendi in eo monasterio religionem scripto cõsecuta fuerit, consentiente etiam illius monasterij Superiore.

Ab ijs autem omnibus prius diligenter inquiratur de moribus, vita, ætate, quæ maior sit duodecim annis; ac de libera & pia voluntate puellæ.

Quæ anno saltem antequam examinetur, & monialium Capitulo admittenda proponatur; propositum religionis suscipiendæ in eo Monasterio, & Episcopo, & monialibus, earumq. Superiore patefecerit, vt interim huiusmodi inquisitio maturè fieri possit.

Quo etiam tempore ipsa confessori illius Monasterij, aut cui Episcopus eiusmodi munus puellas has audiendi commiserit, semel singulis mensibus peccata sua confiteatur, sacrosanctamq. sumat Eucharistiam, ac persæpè moniales in locis colloquutionum alloquatur; vt ab eis tum explorari accuratius, tum admoneri melius possit, de omnibus quæcunque illi agenda & ferenda erunt religionis causâ intrâ septa monasteriorum; ne vllò vnquam tempore cõqueri, & inscitiam excusare possit.

De puella admittenda ad suscipiendam religionem, ac mox etiam nouitia ad professionem, ferantur tacita suffragia; vt singulæ moniales, nullo affectu impeditæ, liberè suæ conscientiæ possint satisfacere.

Nec verò huiusmodi puella ad religionem, neuè nouitia ad professionem recipiatur; nisi duæ

ex tribus partibus suffragiorum tulerit.

Puellæ ad religionem admissio, aliter facta quàm præscriptum sit, irrita sit & nulla.

Præfecta verò, cuius culpa, vel negligentia id factum fuerit, ab officij administratione submota, velo etiam ad sex menses eo ipso priuata esse intelligatur.

Præfecta autem statim de suffragiorum exitu Superiorem admoneat; vt in librum ad huiusmodi vsum institutum, eius nomen quæ recepta sit, ab eo referatur.

Cum primùm suffragijs Capituli aliqua recepta est; statim omnes vestium delicias, & inanem ornatum deponat; & nigro, vel fusco vestitu, aut albo, at non serico induatur, ea modestia & submissione, vt omnes intelligant, eam mundo renunciaisse, vt Deo religiosè inferuiat. quo vestitu semper vtatur, donec in monasterium introeat, & interea à choreis & spectaculis inanibus abstineat.

Quæ verò eo modo, quo diximus, recepta fuerit, monialium vestibus in monasterio indui non possit; nisi sex mensibus postquam recepta fuerit, idq. concessu Episcopi, & monialium Superioris; quibus liberum sit, vel producere, vel contrahere illud semestre tempus, quemadmodum eis expedire videbitur.

Tumultus autem euitadi causa, deducatur manè ad monasterium ab intimis propinquis mulieribus, nulla pompa, nulloq. inuitatu aliorum; & sola introducat in ecclesiam interiorem Monasterij: Missaq. audita, & sumpta communionem, cæterisq. solemnibus ceremonijs adhibitis, coram reliquis monialibus à Superiore, aut monasterij confessore vestiat, qui illam adeò grauem sacramq. actionem aliquo pio sermone prosequatur. Quod etiam in professione feruetur.

Superior, siue confessor hanc cautionem adhibeat, ne puellæ nouitiæ nomen gentilium sceminarum imponat; sed sanctarum, quæ ab Ecclesia celebrantur.

Quæ puella postquam monialium vestem suscepit, amplius è monasterij septis exire non possit; nisi fortalsè nondum professam pœniteret in Monasterium introisse.

Si verò semel exierit, nulla illi in posterum facultas redeundi concedatur.

Nouitiæ causâ ante professionem, ex decreto Tridentini Concilij, nihil Monasterio detur; præter id quod necessarium sit ad victum & vestitum eius temporis, quo fuerit in nouitatu; quod totum repræsentari volumus, antequam puella in Monasterium ingrediatur.

De nouitijs ad professionem recipiendis.

Prou. 2. c. 2. de mon. Prou. 4. par. 3. de mon. §. puellæ, Prou. 5. par. 3. quæ ad mon. pert. §. cum nouitiæ.

QVONIAM ex Tridentini Concilij decreto, professio antè decimum sextum annu expletum, & antè annum probationis post susceptum

Puellæ anteq. monasteriũ ingrediatur vestitus & reliqua.

c. 16.

sceptum habitum facta, nulla est, nullamq. parit obligationem; curent Episcopi, ne nouitia vlla ante illam ætatem & tempus ad professionem admittatur.

Præfecta autem monasterio triginta antè diebus Episcopo significet, quo tempore nouitia professura sit; vt vel ipse, vel si is abest, impeditur, alius cui ille id negotij dederit, nouitiæ voluntatem cognoscat; perspiciatq. an eiusmodi conditionibus sit, quas monasterij illius & ordinis regula postulat; an item monasterium idoneu; ei denique demonstrat, quàm grauis ea res sit, quam uè multas res tria illa religionis vota requirant; vt ea, antequam ad professionem recipiatur, vinculi vim intelligat, quo se obstringi vult. Si præfecta id facere neglexerit, eiusdem Tridentini concilij decreto ab eius officio tãdiu amoueat, quoad Episcopo videbitur.

Nouitia ne examinetur intrâ septa monasterij, sed extra, in publica eius monasterij ecclesia, vt liberè & fidenter suam voluntatem exponere possit.

Quod verò professione facta, elemosinæ gratia ad professam sustentandam monasterio datur; id quo tempore puella religionis habitum suscipiet, apud virum, monialibus, & earum Superiore probatum, deponatur; vt nullo impedimento tum monialibus præstò esse possit. Nulla autem renunciatio bonis à nouitia fiat; nisi quemadmodum à Concilio Tridentino iussum est, facultate ab Episcopo, vel eius Vicario permittitur, ad duos proximos menses antè professionem fiat.

Et quoniam quæ moniales, professione facta velum susceperunt quotidie suæ religionis diuinum officium dicere debent; nulla ad professionem admittatur, quæ congruè legere & officium dicere nesciat. id autem experiri debet is, cuius officium est eas examinandi, qui se præsentem eam legere iubebit.

Professionis autem, & diei, & anni quo facta est, in libro ad eum vsum confecto, memoria conseruetur, manu eius monialis quæ scribæ officio fungitur; adhibita subscriptione eius quæ professæ sit, si modò scribere sciuerit, & Superioris qui eam admiserit.

Quo die puella profitetur, vel monialem habitum induit, in foresterijs adibusq. monialium, ab eius propinquis & amicis contiuuianè fiant, neuè bellaria dentur.

De diuinis officijs, precationibus & lectione Monialium.

Prou. 5. par. 3. quæ ad mon. §. Moniales.

Moniales omnes ad diuina officia conueniant.

CVM ad sanctimoniales valdè pertineat laudare assidue DEVM Creatorem, conseruatorem & redemptorem mundi, eidemq. gratias agere, & supplicare, vt suam misericordiam omnibus hominibus ad salutem imperpetuat; idcirco moniales omnes die noctuq. cho-

rum frequentent; sacrisq. officijs distincte, at-tenteq. ab ipsis & voce, & pio animi affectu celebrandis, intersint; illis solum exceptis, quarum præfecta iusti impedimenti excusationem acceperit.

Ad sint autem singulæ initio diuinorum officiorum, congruenti sui ordinis vestitu induta, in suis ac proprijs locis, & vsque ad finem persistant; non prius inde discedentes, quàm præfecta, aut vice eius alia discessus significationem fecerit; nisi necessitate aliud postulante, id eadem permiserit.

Soni, cantus, qui honesti & spirituales non sint, colloquia etiam, risus, quidquid præterea indignum est domo DEI, & eius diuina maiestate, cum qua colloquimur in oratione, omnino amoueantur. Quæcunque autem contra hæc quæ iussa sunt, aliquid fecerit, præfectæ arbitrio pro modo culpæ acriter puniat. Et quia mentis oratio, tantò præstantior ea, quæ solum ore exprimitur, quanto anima est excellentior corpore; pijs incredibile solatiu affert & fructum, eorq. quotidie nouis cumulat muneribus, in Deum quodammodo conuertens: ideò moniales & Velatæ & Conuersæ, præter horas canonicas, aliasq. orationes quas ex officio habere debent, quotidie in chorum vniuersæ conuenientes, nisi necessariò impediuntur, saltem per horam mentalem orationem adhiheant; semihora videlicet post matutinum, itemq. post nonam, aut completorium, sublati ad Deum mentibus pijs & salutaribus rebus contemplandis: præsertim verò vitam, doctrinamq. D. N. I E S V CHRISTI, atque eius sancta mysteria studiosè meditabuntur, passionem videlicet, mortem, resurrectionem, ascensum in cœlum, extremum aduentum ad iudicium, beatorum gloriam, & damnatorum supplicia, aliaq. eiusmodi, quæ ad Dei gloriam, & propriam proximorumq. salutem pertineant.

Quoniam verò à Tridentina sancta synodo prohibetur, ne in choro, vel monasterij septis, sed in ecclesia publica sanctissimũ Christi corpus conferuetur; efficiant Superiores, vt eiusmodi decreto vbique obtemperetur.

Diebus festis, vt orium à quo mala omnia oriuntur, euitetur; moniales tempus, quod sibi à diuinis officijs & consuetis orationibus super fuerit, in sacra aliqua lectione consumant, quæ ad Dei, & sui ipsius cognitionem eas ducat, viamq. monstret perfectionis & æternæ vitæ; idq. vel separatim, vel coniunctim faciant: cum huiusmodi lectio suavis & fructuosa sit animarum oblectatio, vitia coërceat, ad virtutes inflammet; contra autem inanum librorum lectio mentes corrumpat.

Quod ne accidat, Superior, aut confessor omnes monasterij libros perspiciat, & recognoscat, singulas moniales in virtute obedientiæ suos proferre cogens.

De communi vitæ usu, ac de proprietate tollenda.

Prou. 4. par. 3. de mon. circa medium. §. communis. & seq.

c. 2. Communitas in victu & vestitu &c.

IN omnibus Monasterijs, quod ad cibum, potum, somnum, vestitum, cæteraq. res attinet, omnes communiter viuunt, vt à sacro Tridentino Concilio decretum est; neque quidquam inter eas differat, aut alia alij præferatur, aut posthabeatur, quemadmodum votum paupertatis postulat, vt tuum, & meum, atque omnis priuata rerum possessio & re, & verbo omnino tollatur, omnis etiam superuacaneus, & inanis rerum usus; neque vlla sit, quæ quidquam possideat, aut adhibeat vt proprium, etiam si ad necessitatem concessum sit. Omnes itaque monasterij prouentus, cuiuscunque generis sint, eleemosinæ etiam & quasus ex laboribus; liuelli præterea, legata & bona mobilia & immobilia, quæ testamento relicta, & quæ donationis, vel alia quauis causa obtinuerint, à singulis monialibus ad communem monasterij vtilitatem conferantur. præfecta verò pro sua prudentia & humanitate, ex illis ipsis bonis eius necessitati potissimum cõsular, ad quam pertinerent, nisi obstaret paupertatis votum.

Vtq. omnis proprietatis occasio tollatur de monasterijs; confessores, ac præfectæ, voci paupertatis accuratius seruandi gratia, monialibus suadere studebunt, vt curent omnes vestes lineas, laneas, vel pelliceas, aut cuiuscunque generis in cõmuni loco asseruandas; duasq. ex monialibus, quo tempore mutantur officia, ijs excutiendis, purgandis & sarcindis præficiendas; quæ etiam sororibus in singulas hebdomadas pro tẽpore, & vt usus feret, eas distribuunt; nullaq. vestes apud se habeat, præter eas quæ ad quotidianum usum sunt necessaria.

Agrotarum verò vestes, contagionis nomine suspectæ, separatim custodiantur, aut apud illas ipsas relinquuntur.

Dona quæ singulis mittantur, ad præfectam adferantur; nec vlla possit illa accipere, aut ad usum adhibere, nisi sciente & consentiente præfecta, quæ in id omnino incumbere debet, vt ex monasterio vitium proprietatis, tanquam multorum malorum causam euellat; neque cuique permittat, vt pecuniam apud se habeat.

Inquisitio à præfecta faciendâ.

Ter autem in singulos annos, Præfecta vnâ cum discretis, cellas & supellectilem singularum monialium diligenter inquirat; & scrutetur, ne vlla quidquam habeat propriam, aut plus quam quantum ei ad suum usum concessum fuerit.

c. 3.

Quod si quæ proprii aliquid tenere deprehensa, aut conuicta fuerit; ea biennio actiua & passiuâ voce priuata sit, ex Tridentini concilij decreto; atque etiam iuxta suæ regulæ & ordinis constitutiones puniatur; multoq. magis,

quæ ex cõmuni, aut ex eo, quod alicuius viuui tributum sit, furtim sibi aliquid vindicauerit. Si præterea speculum, catellus, vnguenta, aut suffimenta, & huiusmodi inaniũ rerum quidquam apud aliquam repertum fuerit; Superior statim id e monasterio auferendum, & eã apud quam inuentum fuerit, acriter puniendam curabit.

Monialis siue velata, siue conuersa sit, eleemosinam dare, largiri, aut vendere esculentas res, vestes, aut bona, cuiuscunque generis sint, etiam si ad usum ei attributa sint, aut etiam legare omnino non possit.

Eleemosina, donationes &c. prohibetur monial.

Quæ secus fecerit, velum ei per mensem adimatur; ac ter se verberibus ad disciplinam affigere cogatur.

In quo tamen integrum sit præfectæ concedere facultatem, cui concedi debere iudicari, aliquid deuotionis, ac religionis causa, vel aliud exiguum elargiendi propinquis, aut bene merentibus.

Ad sonitum minoris campanæ omnes conueniant ad benedictionem mensæ, quam præfecta, vel vicaria, vel ipsis absentibus, antiquior Discreta faciat.

Mensa monialium.

Deinde loco & ordine discumbentes nõ prius discedant, quam Deo gratiæ actæ fuerint. quæ non obediunt, vno die obsonio priuetur; ac postremo loco in mensa sedere cogatur.

Manè & vesperi, ad primam ac secundam mensam aliquis spiritualis liber, qui ad religionem incendat, quotidie legatur, omnibus discumbentibus cum silentio & attentione audientibus; vt vnâ cum corpore mens etiam recreetur.

Vno loco dormiant moniales.

Vniuersæ moniales, si fieri possit, vno loco dormiant, à præfecta, aut à vicaria optimè concluso; cuius clauis ab ipsa præfecta asseruentur.

Singulæ autem in singulis lectis omnino dormiant, & in singulis etiam cellis; si tanta ibi sit copia cellarum, vt omnes capere possint.

Cellæ verò diu, noctuq. apertæ sint; vt præfecta in singulas horas inspicere eas possit.

Dato autem signo eundi cubitum, locoq. vbi dormitur, clauso; præfecta, aut eius vicaria, aut aliqua ex discretis, omnes cellas visiter; vt an omnes suis dormiant locis, animaduertat.

De Clausura, & quæ ad eam tuendam aliquaratione pertinent.

Prou. 2. c. 3. de mon. Prou. 3. 4. 5. & 6. cum de monial.

MONIALIBVS nulla quidem nimia diligentia videri debet ad eius thesauri custodiam, cuius causa propinquis, rei familiari, ac terrenis omnibus rebus curisq. renunciantes, in septa monasterij se incluserunt.

Fenestellæ collocutionum.

Vt igitur sanctum earum propositum, ea ex parte, quæ diaboli insidijs maximè patet, cõmuniatur; curent Episcopi, vt ad omnes fenestellas, vbi colloquendum sit; duo ferrei clatri, seu cancelli construuntur; qui saltem palmo distent, alter ab altero.

Inter

Inter virgas ferreas, quibus singuli cancelli cõpacti sunt, non plus omnino, quam vnica interficit. Sint autem virgæ ita solidæ, vt neque facile frangi, neque flecti possint.

Intimo verò cancello, quò moniales ad colloquendum accedunt, ferrea lamina appingatur, quæ moueri nequeat; sitq. exiguis foraminibus, ad audiendi tantum commoditatem perforata, cui lineus pannus nigri coloris, ligneis tabellis affixus, instar fenestræ, quæ aperiri possit, cum erit colloquendum, apponatur.

In ea lamina fieri possit quadrata fenestellula nouem tantummodo vnciarum, cuius clauis à præfecta custodiat; neque eam fenestellulam aperire liceat, nisi quo tempore colloquendum sit cū Episcopo, vel ordinis Superioribus, aut cum parentibus, & fratribus monialium, & alij arcta propinquitate generis cõiunctis; aut cum instrumentum aliquod confici, vel sacrum sermonem audiri oporteat.

Quod verò ad huius fenestellulæ concessionem attinet, excepta sint monasteria, quorum moniales vel lege, vel cõsuetudine ab externis hominibus conspici nunquam solent.

Officia collocutionum.

Officia locorum, quæ collocutioni solum & intus, & foris sunt attributa, semper clausa sint; quorum clauis sint apud antiquissimam earum monialium, quæ audiendis sermonibus sint præpositæ; nec nisi cum opus sit longiori collocutione, aperiantur. cæterum ianatrix ex clatrata ianua fenestellula, ianua tamen clausa, rotariæ ex rota, respondebunt pulsantibus.

Loca autem intus, & foris collocutioni attributa; cum ibi sint, qui loquantur, semper pateant; vt quinam sint, videri possint.

Aditus, & prospectus à monasterio in ecclesiam externam tollendi.

Officia, per quæ à septis monasterij in exteriorem ecclesiam patet aditus, ad mensem muro obstruantur. Si quid in hoc præfectæ culpa, vel negligentia commissum fuerit; ea, & officio & velo, Superioris arbitrio priuetur.

Omnes fenestræ, & cancelli, & quicumque locus, per quem moniales externam ecclesiam introspicere possint, inædificentur; præter fenestrâ, in qua collocata est rota, & fenestellulam ad solum sacrosanctæ Eucharistiæ sumendam usum constitutam, ac illam fenestram, per quam corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi, à sacerdote celebrante elatum, aspicere possint. Ea fenestra perpetuo lineo panno contecta sit, qui tantummodo cum sustollitur sacrosancta Eucharistiæ, amoueat. fenestræ autem ratio sit eiusmodi, vt sacerdos ex altari moniales intruere nequeat.

Prospectus è vicinioribus adibus in monasterium tollendi.

Curent Episcopi, & alij Superiores, ne è vicinioribus adibus, quicumque illi sint, monasteria inspiciantur; maximè verò si fratrum cuiuscunque ordinis, aut presbyterorum ædes illis imminerent: quo casu parietes altiùs tolli, & nouos ædificari iubeant eorum sumptibus, quorum Episcopi, & ii qui monasteriorum curatores sint, interesse iudicauerint, quacunque appellatione remota.

Quamobrem etiam sæcularium principum auxilium implorent, vt monialibus ab externorũ hominum aspectu, & auditu liberis, securè per monasterium ambulare liceat.

Regulares viri in posterum, ne in ea loca migrent; neue areas, monasterijs monialiũ proximis, ædificandi causa emant, vnde monialiũ aspectus fieri possit. Moniales item monasteriorum ædificatione vicina regularium virorum ædibus, aut iis locis, vnde ipsæ ab illis inspicere possint, in posterum prohibemus.

Ædes proximæ monasterijs sancti monialium, famosis mulieribus ne locentur.

Neue ibidem spectacula, cantus, saltus, ludi & huiusmodi profanæ res & inanes exerceantur, quæ eas à sacro officio auocare, aut ipsis offensionis causam præbere possint.

Quemadmodum à sacro Tridentino concilio sancitum est, moniali professæ nulla ratione è monasterio septis egredi liceat; nisi ex causa legitima, quæ ab Episcopo probata sit.

Egressus è monasterio monialibus prohibetur. Sess. 25. de reg. c. 5.

Huiusmodi verò licentia egrediendi nullo pacto permittatur, nisi id grauissima res, & summa necessitas postularit; neque iis monialibus, quibus, nisi ex summi Pontificis concessu, egredi fas est. Apostatæ, fugitiuæ, & delicti causa eiectæ è monasterijs, quæ cum sacro vestitu, aut sine eo vagantur, non sine scandalo religionis; ab Episcopis, cæterisq. earum Superioribus, petito etiam sæcularium principum auxilio, ad sua monasteria redire cogantur; vt ibi dignas pœnas pendant suorum scelerum.

Quod si Superioribus in monasteria restitui debere minimè videantur; in earum mulierum numerum, quas Conuertitas vocant, cum bonis quæ attulerunt ad monasterium, adscribantur. ea autem bona, illis mortuis, priori monasterio restituantur.

Si quæ monialis in monasterio septa marè, aut fœmina, cuiuscunque ætatis conditionisue, etiã si matris, aut sorores sint, introduxerit; tribus mensibus in carcerè cõcludatur; eiq. singulis sextis feriis ieiunanti, nihil præter panem & aquam ad cibum & potum adhibeat; atque ad annum velum adimatur. Eandem pœnam subeant, quæ rotæ & ianua prepositæ fuerint; præfectæ etiã, & quæuis alia, quarum consensu id commissum sit.

Ingressus in monasteria monialium prohibetur.

Quicumque verò clericus, siue sæcularis; siue regularis cuiuscunque ordinis; aut laicus cuiuscunque status, dignitatis, gradus, conditionis, ipsarum monialium septa interdiu, vel noctu introire ausus fuerit; præter excommunicationis pœnam, quam ex Concilij Tridentini decreto ipso iure subit; alijs etiam grauissimis pœnis, habita personæ, criminisq. ratione, puniatur. Et si ecclesiasticus sit, aut beneficia obtineat, suorum etiam ordinum munere; ex Ordinarii voluntate prohibeatur; suisq. omnibus beneficiis priuetur. quo decreto excipimus eos, quibus ob necessariam monasterio eorũ operam & industriam Superior septa ingrediendi facultatem, quotannis re-

c. eodem.

E nouan-

eodem.

nouandam, scripto permiserit. Is autem meminere sibi à Tridentino Concilio ius ademptum esse eiusmodi facultates concedendi, nisi in casibus necessarijs; ideoq. caueat, ne quæ in tus officia moniales obire possunt, ad ea præstanda externi in septa monasterij introducantur. atque vt in hac necessitate dignoscenda vna eademq. ratio vbiq. seruetur, & ille facile concedendi vsus coerceatur; Episcopus adhibitis in cõsiliu omnibus monasteriorum Superioribus, etiam regularibus, statuatur, ac præscribat, quæ opera in monasterijs necessarium externorum ingressum requirant. quam verò rationem in hac re præscripserit; ea ab omnib. etiam Regularibus, inuiolatè seruetur.

Pernoctare intra septa monasterii prohibetur.

Intra septa monasterij mares & fœminæ cuiusvis generis, etiam si ipsi monialibus inseruiant, vel sint ætate confecti, nulla de causa pernoctare possint, proposita pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam, & is qui pernoctarit, & præfecta quæ id permiserit, subeat; quibus addantur aliæ pœnæ Superioris arbitratu. Ne uentus in eisdem septis boues, equos, & iumenta cuiusvis generis alant. Si contrà fiet, præfecta tres menses ab officij sui munere amoueat.

Collocutio monialium cū externis quando & quomodo liceat.

Moniales cum nemine externo omnino colloquatur; nisi is licentiam scriptam, & ob signatam à Superiore Monasterij, aut ab eo, quem is suo nomine substituerit, atque in Cancellaria Episcopali gratis descriptam attulerit.

Quæ contrà id fecerit, priuetur trium mensium facultate loquendi cum externis omnibus cuiusvis sexus, etiam propinquis; cogaturq. singulis sextis ferijs eius temporis, disciplinæ nomine, flagella sibi publice adhibere, & orare eo psalmo, *Miserere mei Deus*.

Licentiæ autem, scripto permissæ, accipiantur ab ijs, quæ rotæ sint præpositæ; priusq. ad præfectam deferantur, quam illæ accersantur, quæ scripto nominatæ sint. Præfecta vbi scriptum legerit, manumq. & signum eius agnouerit, cuius officium sit facultatem colloquendi concedere, benedictione adhibita, permittat ijs quæ scripto nominentur, vt cum illis tantummodò loquantur, qui nominatim descripti sint; idq. ad communem colloquutionis fenestellam, non ad ianuam, neque in ecclesia, aut alibi, præsentibus semper monialibus arbitris ei muneri præfectis.

Quæ verò ad colloquendum accesserint, breui finem loquendi faciant; caueantq. ne tempus, quo nihil est pretiosius, inani, aut inutili sermone consumant.

Non est ferendum, vt moniales, præsertim sacris diebus, aberrantes ab oratione, cæterisq. pijs exercitationibus, sermonibus minimè necessarijs tempus consumant: idcirco, quibus diebus sumitur sacrosacta Eucharistia, & quoties dies festi ex præcepto Ecclesiæ celebrantur, tempore etiam Aduentus & Quadragesimæ, in vigilijs præterea de præcepto, omni denique tem-

pore cum diuina fiunt officia, moniales cum externo nemine omnino colloqui possint, nisi necessitas ita postulet.

Moniales verò tam quæ audiendis sermonibus præpositæ sunt, quam illæ quæ loquentur, ne monasterium absurdis & inanibus rumoribus compleatur, cum nemine omnino communi-cent, quæ ab externis acceperint, nisi cum præfecta; si eis expedire videbitur, vt aliqua ad eam referantur.

Vigilent præfectæ, & quæ sermonibus audiendis præpositæ sunt, ne quiquam ad colloquendum cum monialibus accedat, simulato eius nomine, qui scripta licentia nominatur.

Quod si id à quoquam commissum fuerit, is ab Episcopo; quæ verò cum eo collocuta fuerit, & quæ scientes permiserint, à suo Superiore, harum constitutionum præscripto, graui pœna eorum arbitratu afficiantur.

Quicumque verò clericus siue secularis, siue regularis, cuiuscunque ordinis, aut laicus cuiuscunque status, dignitatis, gradus & conditionis ad monialium monasteria accesserit, & cum earum aliqua, non impetrata, vt præscriptum est, colloquendi facultate, sermonem habuerit, grauius puniatur.

Hoc autem edicto neque patres, neque fratres teneri volumus, quibus non impetrata illa colloquendi facultate, sed seruatis cæteris regulis, hac ipsa de re latis, cum filiabus & sororibus tantum colloqui, non tamen septa vnquam ingredi, licebit.

Nemini omnino, neque sacro, neque profano, neque mari, neque fœminæ liceat adire monasteria monialium docendi causa cantum, quem *figuratum* vocant.

In ijs tamen monasterijs, in quibus non in exteriori ecclesia à secularibus, sed intus à monialibus organo sonatur, permittere poterit Superior alicui viro, moribus & ætate ab Episcopo probato, vt foris ad fenestellam collocutionis monialem organistam tantum sonandi artem edoceat, si in eo studij genere plus proficere necessè habeat.

Hæc autem intus, ad ipsam fenestellam discēs, commorabitur; cui semper adsistent duæ ex ijs, quæ audiendis sermonibus præpositæ sunt. Quæ contrà fecerit, siue præfecta, siue alia; velle priuetur; alijsq. præterea pœnis afficiatur, arbitratu Superioris.

Organum autem in posterum ne constituatur, nisi locus in quo aptè locetur, Superioris iudicio antè probeatur.

Prohibetur etiam moniales ipsæ intus, aut per alios foris sonare musicis instrumentis, præter organa, & harpichordium, quo ars organo sonandi discitur.

Ne liceat monialibus depositi, aut custodiæ causa, in monasterio habere pecuniam, gemmas, vestes, aut eius generis res vllas cuiusvis personæ, nec vasa quidem florum, aut fructuum. Quod si quæ in præsentem habeant, vt ois incom-

vid. Cõc. Prou. 4. p. 3. de mon. §. Quod in cõcilio.

Aditus monasteriorum ad docendum cantum prohibetur.

Vid. Prou. 2. c. 3. de mon.

Pecunia gemmæ &c. depositi aut custodiæ nomine monialibus prohibetur.

moniales vestes secularium nõ induant.

Ne offulas con-ficiant.

Ne literas secretò scribant, aut accipiant.

modi causa tollatur, ad tres menses, quibus debent, ea restituant.

Contumacibus, aut negligentibus pœna sit; præfectis, officij; cæteris, veli spoliatio.

Moniales, ne animi quidem relaxandi causa, secularium virili, aut muliebri vestitu vtantur; cum dedecet Dei famulas, vestes ab earum professione alienas induere: verum, decoro semper seruato omnium & temporum, & actionum, permittente præfecta, honestè, & quemadmodum sacras Deo virgines decet, animum remittere licebit.

Moniales etiam, ne offulas, aut cætera huiusmodi conficiant donandi gratia, prohibemus, propter temporis iacturam, & sumptum qui in eas impenditur.

Quæ contrà decretum, aliud coramiserit, vel permiserit, Superioris arbitratu puniatur; maxime verò in præfectam animaduertatur.

Nulli moniali fas sit ad quemquam secretò literas scribere, præter Superiorem & Episcopum, si de aliqua graui re esset admonendus.

Neque ad se missas literas aperire, & legere, nisi præfecta prius eas coram vicaria legerit; aut se presente legi iusserit.

Quæ contrà hanc legem aut scripserit, aut accepit literas; per duos menses è sua cella pedè non efferat, & singulis sextis ferijs ita ieiunare cogatur, vt tantum pane & aqua vescatur.

Ac si ex literæ suspicionem aliquam criminis haberent, ea, ad quam scriptæ fuerunt, præter prædictam pœnam, sex menses & facultate loquendi ad fenestellam monialium collocutionis, & velo priuetur.

Verum ne præfecta falli possit, fictis ei literis ostensis, quæ alia sint ab acceptis, & ab illis, per quas responsum est; quæ rotæ præpositæ fuerint, omnes accipient literas, quæ ad monasterium peruenerint, eaq. statim ad præfectam afferent; à qua etiam literas, à monialibus scriptas, accipient claufas, & ob signatas coram eadem ipsa; quas deinceps nuncijs externis tradent.

De Conuersis.

Prou. 2. c. 1. de mon. Prou. 3. quæ ad mon. &c. initio.

Conuersis, minimum quadraginta annos natis, & Superiori probatis, facultas sit exeundi è septis monasterij, propter negotia monasterij necessaria; permittente tamen præfecta, quotiescunque exeundum fuerit.

Cui etiam liberum sit, eas, si ita videbitur, intrà septa semper retinere. quod vt faciat, si modo possit, eam vehementer cohortamur.

Ad funera autem ne prodeant, nisi quæ ordinis sint mendicantium.

Exeuntes verò binæ prodeant; neque longius discedant, altera ab altera, quam vt se inuicè aspiciere, & audire possint.

Quibus si ex vrbe egressi contigerit, semper in eodem lecto somnum capiant.

Caueantq. ne in cuiusquam famosæ personæ domum introeant, etiam si illa de monasterio benè merita fuerit.

Ne uentus in domicilijs, vbi aliæ honestæ mulieres non habitent, pernoctent.

Ne uentus literas, aut mandata clam perferant. Aut quidquam inane monialibus renuncient, quod foris viderint, aut audierint.

Delinquentibus pœna sit carcer, aut etiam grauior arbitratu Superioris.

De Puellis secularibus, quæ in Monasterijs educantur.

Puellæ seculares cuiusvis generis, conditionis & ætatis, quæ nunc in clausura monasterij, educationis, aliaue causa commorantur, post annum è monasterio exire cogantur; nisi omnibus ijs præditæ, quæ ad suscipiendam religionem, monasterij institutis, Tridentini cõcilio, & harum constitutionum decretis requiruntur, monachalè vestem sumere voluerint. Episcopis tamen facultas permittitur probabiliter de causa prorogandi tempus suo arbitratu, consentiente Superiore regulari, in ijs monasterijs quæ ei subiecta fuerint.

In posterum puellæ, educationis causa, in monasteria ne recipiantur sine licentia, scripto permissa ab Episcopo, ac Superiore regulari, si ei subiectum fuerit monasterium, cui etiam prius accesserit scriptus Metropolitanus consensus.

Hæc autem licentia non concedatur puellis, quæ habeant, à quibus regi, & educari comode possint; aut ijs, quæ decimum annum non cõpleuerint, aut maioribus quindecim annis.

Quæ semel exeunt è monasterio, amplius aut in illud, aut in vllum præterea aliud admitti non possint; nisi cū moniales fieri voluerint. Huiusmodi autem puellæ nigri tantummodò, aut fusci, vel albi coloris vestes, non sericas, adhibeant. nullo præterea exquisito ornamenti genere vtantur; ne sint cincinnatæ; ne uentus habeant in aures, nec monilia, aut eius generis inanes delicias.

Cum propinquis, alijs uentus externis ne colloquatur; nisi eisdem seruatis, quæ supra de monialibus eo in genere decreta sunt.

Dormiant, cibum capiant, versenturq. loco separato à monialibus, ijs exceptis, quæ ipsis regendis, & instituendis præpositæ sunt; cum nullaq. moniali consuetudinem habeant, præterquam in ecclesia, cum Missa, aut diuina officia celebrantur.

Puellarum alimenti & educationis causa quotannis monasterio non minus soluatur triginta aureis; cuius pecuniæ dimidiu in singulos sex menses representetur. quod si ea pecunia per ipsos sex menses non numerata fuerit; puellæ ad suos remittantur, quos magistratus monasterio omnino satisfacere cogant.

Quæcunque ex ijs puellis monialis fieri volue-

rit, ad propinquos suos mittatur, aut ad eos, qui ipsius curam habent, apud quos saltem per mensem maneat, priusquam ab Episcopo, aut ab eius ministris examinetur. idque, ut facilius, ac melius eius libera voluntas exquiri & explorari possit.

Puellas vero, domi suae foris viuentes, neque li teras, neque ullam omnino artem monialibus docere liceat, ne ad fenestellas quidem, aliaue colloca-tionis loca. quod si id monialium praefecta quouis modo permiserit; semestri admi nistrandi officio priuetur.

De Concionatoribus, Confessoribus, Visitatoribus, & Cappellanis.

Prou. 3. quae ad mon. & c. §. qui ordinarius. & c. Prou. 4. p. 3. de mon. §. Confessarij.

Concionatores Monialium.

VI Monasterijs praesunt, doctos, pruden- tes, ac pios concionatores adhibeant; qui bis ialtem in singulos menses ad cancellos col- locutionis Monialium, vel ad fenestellas eccle- siae, Dei verbum praedicent; easq. erudiant in omnibus, quae ad Dei cultum, & sempiternam salutem consequendam pertinent.

Concionatoribus autem ne liceat cum monia- libus separatim colloqui; nisi eis a Superiore Monasterij licentia permittatur.

Confessores.

Praesentantur etiam monialibus confessores & ae- tate prouecti, & prudentes, & Deum timen- tes; qui semel saltem in singulos menses aud- iant peccata monialium; eisque sacrosanctam Eucharistiam administrent, quemadmodum sacrum Tridentinum concilium debere censuit.

Sess. 25. c. 10. de Reg.

Nemo Regularis peccata monialium possit audi- re; nisi prius a generali Capitulo, aut sui ordi- nis Generali, aut eo absente, ab ipsius Vica- rio generali probatus fuerit; cuius rei fidem fe- cerit Episcopo eius loci, vbi fuerit monaste- rium, aut eius vicario.

Omnes monialium & saeculares, & regulares confessores, confecto biennio, aut ad summum triennio, mutentur; nisi iusta aliqua, aut ne- cessaria causa Episcopo, aut eius ordinis Gene- rali, si Regularibus subiectum sit Monaste- rium, postulare videatur, ut illis tempus pro- rogetur.

Iidem monasterij septa ingredi non possint; nisi id eis a Superiore aliqua de causa concessum fuerit; excepta causa administrandi sacra- menta aegrotis monialibus, cum graui & periculoso morbo laborant.

Quo tempore dum intra septa commorantur, eos duae, aut tres moniales, quae aetate caeteris praesent, comitentur.

Eademq. omnes prosequantur, quicumque sep- ta Monasterij introierint, etiam Superiores, ac visitatores, facta prius significatione soni- tu minoris campanae monialibus se recipiendi, quam consuetudinem nisi praefecta seruarit, officio moueatur Superioris arbitrio.

Confessores in Monasteriorum locis, quos fore-

sterias vocant, cibi capiendi causa ne moren- tur, nisi confessionis tempore.

Neque tum etiam ibi noctu cubent, nisi cum alicui ex monialium numero mors instaret, vt praesto esse possint administrandis sacra- mentis, & reliquis pietatis officijs; aut cum propin- quum monasterio domicilium non habent, vt in multis monasterijs, quae sunt in dioecesi.

Nemini autem confessori saeculari, aut regulari assidue habitare liceat foris in foresterijs, & a- dibus monialium, aut earum sumptibus ibi vi- uere, nec si in ijs locis dormitur, quae monaste- rium attingunt, fenestrae, aut rotae sint; & si sunt, statim muro obstruantur, vt nihil a mo- nialibus, quod in eo loco agatur, aut dicatur, aspici, aut audiri possit.

Clatri lamina, & linea tela fenestellulae eius lo- ci, vbi moniales confitentur, ita compactae co- haereant, vt remoueri non possint; & inde tan- tum audiri, aspici autem nullo modo possint.

Qui vero confessores in ijs deliquerint, statim & officio priuentur; & facultas tum adeundi illud monasterium, tum diuina administran- di eis arbitrio Superioris adimatur.

Eandem poenam subeant omnes Regulares, & a- lli cuiusvis generis clerici, qui cibum, aut som- num capient in locis colloca-tionum, ac foreste- rijs monialium; aut munera alicui moniali, quae secundo, arctioriue cognationis gradu co- iuncta non sit, dederint, aut ab ea acceperint. Superiores tamen, suo arbitratu, cum illis col- loqui, & in foresterijs vesci, & cubare pos- sint, quo tempore visitant monasteria, si ta- men ibi fratrum sui ordinis monasteria non habeant.

Quae si sunt, apud eos diuersari debent, ne- que graues esse monialibus.

Iidem pecuniam, munera, aut praemia a mo- nialibus ne accipiant, quod illae aperte intelli- gant, in eiusmodi visitatione tantummodo ab eis consuli Dei gloriae, & monialium saluti.

Liceat vero iis Superioribus, qui praemuntur inopia, sumptu monialium viuere, cum eas vi- sitant, aut adeunt alia de causa, quae ad ipsa- rum utilitatem spectet.

Regularibus, qui fratres sint monialium, permis- su Superiorum, quemadmodum supra dictum est, semel in singulos annos cum sororibus mo- nialibus tantum colloqui liceat; idq. praesen- tibus ijs, quae colloca-tioni propositae sunt. quod si illi aliquos secum adduxerint, ij cum monialibus omnino ne colloquantur, propo- sita ea poena, quae superius colloca-tibus sine licentia est constituta.

Socij confessorum Regularium sint aetate proue- cti, & Superiori suo probati; neque cum vlla moniali colloqui possint, nisi cum praefecta, & rotae, aut foresteriae praeposita, si quid opus sit confessoribus tum, cum peccata audiunt, eiusdem poenae periculo.

Praeterea Superiores ex decreto sacri Triden- tini concilij quotannis idoneum confessorum ex- traor-

Sess. cad. c. 10.

traordinarium monialibus sibi subiectis exhi- beant. cui curent vt vniuersae confiteantur; vt quae huiusmodi indigent medicina propter aliquem occultum animi morbum, neque ipse eam postulare, aut accipere ab vsitato confes- sore vnumquam auderent, liberius mederi suis malis possint, ac diaboli laqueos euadere, vna cum reliquis confessori nouo sua peccata con- fitendo.

Cappellani.

Sacerdotes, qui in monialiū ecclesijs publicis re- diuinam facturi sunt, bene audiant, & bonis moribus sint, & ab eo etiam approbati, qui monasterio praesidet.

Ex quibus, qui a monialibus mercede condu- cuntur, non ab illis, sed a Superiore, aut eius iussu a confessore monialium deligantur.

Qui, nisi ei facultas scripto concessa sit, cum monialibus ne colloquantur; nisi cum ijs, quae sacristiae praesunt; quibuscum ad rotam eccle- siae quam breuissimè loquantur de his tantum modo rebus, quae ad Missae sacrificium sint necessariae.

Ne magnifici, & sumptuosi apparatus fiant, cum dies festus ecclesiae monialium celebratur, sed pij, ac modesti, & qui religionem, non inanè aliquam speciem, praesferant.

Quo non admittantur musici, figuratum can- tum, aut quoduis musicum instrumentum ad- hibentes.

Famuli, & pro- curatores.

Praefecta monialium neminem ad Monasterij fa- mularum, & procuracione admittat, cuius aetas & mores earum Superiori probati non sint. Eiusdem etiam Superioris sit approbatio eo- rum, qui nunc monialibus inseruiunt. quo in numero medici, tonsores, furno, aut pistrino praepositi, caeteriq. omnes intelligatur, quibus in monialium septa introeundum sit.

Qui Monasterij res procurant, quotannis suae administrationis rationem reddant iis, quos di- ximus; & ad duos menses bonis praedibus ca- ueant cancellarijs Episcoporum, se fideliter ra- tionem reddituros suae administrationis. q. si facere neglexerint, officio priuati censeantur.

Sess. 7. c. 7. Decr. de refor.

In parochialibus ecclesijs, quae Monialium Mona- sterijs annexae sunt, perpetui Vicarij, ex formu- la Tridentini concilij praescripta, ab Episcopis constituantur.

De propria regula, & constitutionibus his assidue legendis.

QVIA moniales, quae professae sunt, non so- lum Dei, & sanctae Ecclesiae praepcepta, quae christianis omnibus praescripta sunt, sed etiam suae regulae, & ordinis leges & instituta serua- re debent; operepretium erit, illis suae voca- tionis, & professionis debitum officium in me- moriam quam saepissimè reuocare.

Ideo in virtute sanctae obedienciae praecipimus, vt in singulis Monasterijs ab aliqua moniali, caeteris professis audientibus, quotidie legatur saltem caput vnum constitutionum regulae, aut

ordinis, cui adstrictae sunt. cuius lectionis ini- tium fiat a primo, & ita procedatur ad extre- mum; ac deinceps ad primum caput redeatur: vt eodem ordine, ac progressionem seruata, nun- quam sacrae huius exercitationis vsus inter- mittatur.

Praeterea has etiam constitutiones frequenter legi iubemus, vt crebra salutarium praepro- rum commemoratione, moniales in obeundo suo munere diligentiores euadant.

Qua in re praefectam monemus, vt caeteras ad summam legum obseruationem non minus ex- plo suo inuitet, quam auctoritate compellat. Denique praecipitur omnibus monialium con- fessoribus, vt illis vniuersis semel legant, & ex- plicent omnia haec decreta, quae in vulgare ser- monem conuersa, ad communè prouincia vti- litatem primo quoque tempore curabimus eden- da; eaq. vt omnino, quae admodum debent, seruent, vehementer cohortentur.

Quae moniales arctioribus constitutionum, regu- laeq. vinculis adstrictae viuunt; non is est ani- mi nostri sensus, vt ab illis susceptae vitae insti- tutis discedant, sed vna cum ijs haec quoque decreta ab illis seruari iubemus.

De Iudaeis.

Prou. 5. par. 1. quae ad fidei tuen. stud. pertin. Prou. 6. quae ad fidem tuen. pert. in fine.

VT quantum possumus, Iudaeis corrupen- di christianorum mores, & eis bona per frau- dem auferendi occasionem adimamus; ipsosq. ad viam salutis traducere studentes, ex sacrorum etiam canonum decretis, edicimus.

Vt iudaei semper, & quocunq. iter faciant; vi- ri pileum, seu birretum crocei coloris; mulie- res impositum reliquo capitis integumento, pannum eiusdem coloris ferant.

Consuetudo in- dazorum Chri- stianis fugienda.

Ne christiani ad conuiuia, nuptias, vel dies fe- stos, & synagogas iudaeorum accedant; aut cum eis ludant; vel, quod detestabilius est, choreas cum iudaeis agant.

Ne iudaeis christiani in famulatu esse possint. Ne christiani, si in diem, vel horam iudaeis ope- ras suas locauerint, apud illos cibum capiant. Ne christianae mulieres, iudaeorum nutrices in eorum domibus esse villo pacto possint.

Nec vero extra eorum domos, nisi cum neces- sitas, Ordinatio probanda, postularit.

Ne christiani iudaeos medendi causa ad se ac- cerfant.

Ne in coniungendis inter se matrimonijs eo- rum opera vtantur.

Ne christianae mulieres, iudaeas fuci, pigmen- torum, aut ornandi se causa adhibeant.

Agros, praedia ecclesiastica iudaeis locari; vasa, vestes, aliaue sacra, vel ad vsum ecclesiae desti- nata, vendi, aut pignori dari ne liceat.

Contractus cu- Iudaeis prohibe- tur.

Ne in aedibus, quae ecclesijs vicinae sint, iudaei habitent; & si qui in eis nunc habitant, intra certum tempus omnino migrare cogantur.

Ne christiani cū iudæis in diebus festis, emptio-
nis, venditionis, vel alio nomine contrahere
audeant.

Ne tribus ante Pascha diebus iudæi in publi-
cum prodeant; neque quidquam palam, vel
secretò in contempionem christianæ religio-
nis facere audeant.

Ne dignitatem, vel publicum officium, quod
ad christianos pertinere aliquo modo possit,
iudæi obtineant.

Hæc, & reliqua, quæ de christianorum cum iu-
dæis consuetudine sacris canonibus constitu-
untur, curent Episcopi, & principes, ac magi-
stratus, pro suæ quisque auctoritatis munere,
pœnis contra christianos & iudæos acrioribus
constitutis, vt inuolatè seruentur.

Iudæi separa-
tim à Christia-
nis viuant.

Vehementer etiam à principibus petimus, vt in
singulis ciuitatibus certum locū constituant,
vbi iudæi separatim à christianis habitari con-
ueniant. Et si quas proprias ædes iudæi in ciui-
tate habent; intrà sex menses eas uerè, nō autè
simulato contractu, christianis vendi iubeant.
Illud præterea pro sua pietate principes statue-
re debebunt, vt iudæi in quibusuis contracti-
bus, & negotijs, quæ cum christianis habue-
rint, in libris suis conscribendis, literis, & lin-
gua vulgari nostra, non autem sermone, aut
characteribus hebræis vtantur. si secus fece-
rint, seuerè puniantur, nullumq. inde ius eis
esse possit agendi, vel excipiendi.

Omni denique diligētia illos in eo eniti æquū
erit, vt fraudulentam, & infideliam iudæo-
rum cum christianis contrahendi rationem,
& eorum facultatibus inhiantem auaritiam
comprimant, & coërceant.

Conciones Iu-
dæis habendæ.

Monemus verò Episcopos, vt ab hominibus pijs
ac peritis linguæ hebraicæ, & rituum iudæo-
rum, vel si huiusmodi nō reperiantur, ab alijs
doctis, ac bonis viris curent fidem, ac doctri-
nam christianam iudæis prædicandam.

Ad eas conciones iudæi omnes iussi conueni-
ant; sed pueri, ac puellæ seorsum à parentibus
atque alijs maioribus natu, concionatorem au-
diant: qui ipsos familiariter instruat, & inter-
rogantibus benignè satisfaciatur.

Catechumeno-
rum cura.

In quo signum aliquod conuersionis cognitū
fuerit, is ab alijs separetur; & in domum ali-
quam catechumenorum, ad id paratā, dedu-
catur; vbi diligētius omnia, quæ scire christia-
num oportet, doceatur.

Catechumeni ne baptizentur, nisi prius dili-
genter instructi, & examinati fuerint, præfer-
tum si grandiores sint.

Baptizatorum
ex iudæis edu-
catio.

Baptizati cura: alicuius probi viri, saltem per an-
num committantur, qui vitam illorum ijs ra-
tionibus regat, ac moderetur.

Vt diebus festis Missam, conciones, ac Vespere-
ras obeant.

Alijs diebus aliquo artificio, quo victum que-
rere possint, vtantur.

Ne cum iudæis vllam omnino consuetudinem
habeant.

Neuè cum christianis, quorum vita flagitio-
sa sit.

Curet Episcopus, vt iudæus, qui ad fidem se con-
uerterit, omnia bona sua habeat; ac si filius
familias sit, legitima, & quæcunque alia bo-
norum pars ei iure debita, à patre, etiam vi-
uente detur; vel si mulier fuerit, ei dos à ma-
rito restituatur, vel à patre constituatur, vnde
ali possit, ex præscripto constitutionis Pauli
Tertij summi Pontificis, præsertim in ijs, quæ
ille statuit de ijs facultatibus, quæ ex vris
comparatæ sunt.

Die 21. Martij
1542.

De pœnis, & alijs, quæ generatim ad has consti-
tutiones pertinent.

Quibus pœnis, nostris in hac prouinciali sy-
nodo decretis, delicta coërceamus, nihil de
illis animaduersionibus derogamus, quas ve-
teres canones, & sacrum Tridentinum Conci-
lium in eadem peccata constituerant. quare ne-
gligentes, vel contumaces, & illis, & ijs pœ-
nis puniendos decernimus.

Quotiescunque delicti causa clerici multan-
di sunt; quæ ab illis exigenda erit pecunia, nul-
lo modo ad Episcopum perueniat, in eiusuè
commoda quauis ratione conuertatur; sed idè
Episcopus parte pecuniæ, quæ tertiam non su-
peret, assignata delatori, reliquam pijs operi-
bus, aut locis quibus ei videbitur, omnino
attribuat.

Quam pecuniam, si qui piorum locorum, aut
operum administratores intrà mensem ab eo
die, quo solui debet, numerandum, non exe-
gerint, ea Seminario iam nunc adiudicata in-
telligatur.

Notarius autem, qui attributionis instrumen-
ta confecerit, triduo ea de re loca pia, quorum
intererit, admoneat; alioqui eis sua pecunia
satisfaciatur.

Multas verò, quæ ob delicta ecclesiastica vel
mixti fori, laicis, à iudicibus ecclesiasticis ir-
rogabuntur, ad hunc modū diuidi volumus.
Vt tertia parte pijs locis, aut operibus, eadem
qua supra diximus, conditione addicta, tertia
ad fiscum principum sæcularium pertineat, re-
liquum accusatori detur.

Quibus verò, tum clericis, tum laicis pecuniæ
multa imponenda fuerit, si sint soluendo, ne
eis pœnam remittant Episcopi, nisi graui de
causa (quod iudicium eorum conscientia per-
iculo sit) sin inopes sint, pecuniam aliqua alia
salutari pœna commutent, quæ eius generis
sit, vt peccatorum vulnera contrarijs reme-
dijs curentur.

Quidquid consensus, approbationis, senten-
tiæ, vel alio huiusmodi nomine, Episcopi ex fa-
cultate, in hac synodo eis permiffa, concesserint,
& ab ipsis, & ab eorum quibusuis mini-
stris, gratis omnino detur.

Quamcunque facultatem ex decretis in hac sacra
synodo editis habent Episcopi, eam ipsos per
suos

suos Vicarios exequi posse volumus; nisi in
ijs, quæ propriè ad ordinem Episcopalem per-
tineant; aut in quibus Vicarij à sacris canonibus,
aut à Concilio Tridentino, vel à nobis
expressè exclusi sunt.

Si in his decretis, ante alterā Mediolanensis pro-
uincia synodum, vlla difficultas orta fuerit;
eius, & omnium, quæ ipsis decretis continen-
tur, interpretationem & explicationem Me-
tropolitano referuamus, salua semper sedis
Apostolicæ auctoritatè.

Quidquid de sacramentorum administratione,
Missæ celebratione, diuinorumq. officiorum
modo, & ratione in hac synodo decreuimus;
id neque ad Mediolanensem ecclesiam, quæ
sancti Ambrosij præscripto & instituto pro-
prios ritus, ac cæremonias habet, neque ad cæ-
teras, quæcunque eodem iure, ac modo ex an-
tiquissimo tempore sacra facere contueuerūt,
in ijs quæ eius institutis, ritibus, & cæremo-
nijs expressè aduersantur, pertinere volumus.
Cæteris verò & Mediolanensis ecclesia, & quæ
eiusdem ritibus vtuntur, æquè teneantur, atque
aliæ, quæ in prouincia nostra sunt, ecclesiæ.

Episcopi, duobus adhibitis de Capitulo illius ec-
clesiæ, cuius res agitur, quorum alter suo, al-
ter Capituli iudicio deligatur, statuta, consti-
tutiones, priuilegia, & indulta ecclesiarum ca-
thedralium, & collegiatarum recognoscentes,
accuratè videant, an in illis quidquid sit, quod
ab ipsis sacri Concilij Tridentini decretis sit
alienum, ad quorum præscriptum omnia, &
ex constitutione Sanctiss. D. N. Pii III. & ex
eodem concilio corrigant, & emendent.

Edita 7. Calen.
Febr. 1563.

Quod si Episcopo & Canonicis aliqua de ijs ac-
ciderit dubitatio, ad Metropolitanum referat,
qui à summo Romano Pontifice explicatione
eorum postulet, quæ difficultatem habere vi-
debuntur.

Vt nemini, eorum quæ in hac sancta synodo de-
creta sunt, ignorantiam excusare liceat; edici-
mus, vt ex quo primum die edita, in valuis
Metropolitane ecclesiæ proposita fuerint, ad
duos menses, omnes se & his decretis, & si cō-
trà fecerint, pœnis quæ eis continentur, teneri
intelligant.

Ab eo etiam affixionis die, eorum decretorum
temporis initium sumēdum decernimus, qui-
bus aliquid intrà certum tempus præstari iu-
bemus.

Iubebunt præterea singuli Episcopi, si eis ex-
pedire videbitur, ea omnia, suæ quoque ca-
thedralis ecclesiæ valuis affigi; & proxima
sua diocæsana synodo legi, ac recitari: quo
studiosius eorum præcepta omnium animis
inculcentur.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatae, &
parochiales ecclesiæ huius prouinciæ, has cō-

stitutiones certo aliquo loco collocatas, per-
petuò asserunt.

Episcopi singulis quattuor anni temporibus, si
id opportunum contulerint, legi iubeant corā
se, & Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, & Colle-
giatarum omnia ea, quæ de vita & honestate
clericorum, deq. diuinorum officiorum cele-
bratione in hac nostra prouinciali synodo sta-
tuta fuerunt; vt ea crebrò repetita, facilius in
mores inducantur.

Maximas Deo gratias agere debemus, quòd quæ
pro communi prouincia salute hoc tempore
statuenda videbantur, ad optatum exitum per-
ducta sint; quòdq. eiusdem beneficii princi-
pes vniuersæ prouinciæ ij obtigerunt, à qui-
bus omnem opem, auctoritatem, & auxilium
in eis exequendis, quæ sancita sunt, iure opti-
mo sperare, & expectare liceat. quod vt ex
animo, ac summo studio præsent, pro nostri
officij munere, eos vehementer hortamur, &
per viscera Domini nostri Iesu Christi obse-
cramus.

Ex præcepto sacri Tridentini concilij collegimus,
& cognouimus abusus omnes, qui in indul-
gentias ex superstitione, ignorantia, irreue-
rentia, aut quauis causa in prouincia Mediola-
nensi irrepererunt, vt Metropolitanus de ijs, ex
sententia synodi, ad summum Romanum Pon-
tificem referat. cuius auctoritate, & pruden-
tia constitutis ijs, quæ huic prouinciæ nostræ
expedire videbuntur, fideles salutarem indul-
gentiarum fructum piè & sanctè percipiant.

Actum est diligenter à nobis ex præscripto sacri
Tridentini concilij, quæ ratio iniri posset, vt
aliquæ ecclesiæ cathedrales prouinciæ nostræ
Mediolanensis, quarum sunt tenues fructus,
ita nouis prouentibus auerentur; vt & ad il-
larum necessitatem, & ad Episcopalem dignita-
tem satis essent. eam autem rationem nomine
synodi Metropolitanus ad Sanctiss. D. N. refe-
rat; qui cognita rei necessitate, pro sua pru-
dentia & pietate, & Episcopis, & ecclesijs con-
sulere poterit.

Quia multa à summo Romano Pontifice & publi-
cæ totius prouinciæ Mediolanensis, & priuatæ
singularum ecclesiarum utilitatis causa peten-
da sunt; decernimus, vt quidquid ab eius San-
ctitate cōmunibus nostris, & qui ad sunt, pro-
uincialium Episcoporum literis postulabitur,
id huius synodi nomine, & auctoritate ita
factum intelligatur, perinde ac si in sessione
publicè postulatum esset.

Omnia & singula, quæ in hac sacra synodo decre-
ta, actaq. sunt, quæ debemus obedientia, ac
reuerentia, auctoritati, ac iudicio sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ, omnium ecclesiarum matris,
& magistræ, semper emendanda, & corrigenda
subijcimus.

L A V S D E O.
Finis Concilij Prouincialis Primi.

ORATIO

ORATIO CAROLI CARDINALIS TIT. S. PRAEDEXIS

ARCHIEPISCOPI.

In Concilio Prouinciali Primo habita.

DE summo erga nos beneficio factum est, Patres Reuerendissimi, vt Tridentinum œcumenicum concilium, triginta ante annis inchoatum, sed variè intermissum, singulari Pij Quarti, Pont. Max. pietate, ac prudentia reuocatum, insigni frequentissimorum patrum virtute, atque doctrina, superiore anno mirabiliter absolueretur. Quo in concilio cum omnia præclarè constituta sint, quæ ad explicandam fidei veritatem, & ad restituendam ecclesiasticæ disciplinæ integritatem pertinebant; diuinitus profectò, Patres, illud decreuistis, vt Conciliorum Prouincialium, quæ iamdiu haberi desierant, vsus aliquando renouaretur, ex quo certissimum est, christianam rempublicam vberimos salutis fructus esse percepturam. Et quidem natura, & ratione ipsa ducimur, vt in grauioribus rebus deliberandis aliorum consilia exquiramus; vel quòd cautior deliberatio est, si ad nostrum iudicium multorum sententia accesserit; vel quia apud illos, quibus consulere maximè cupimus, maiorem auctoritatem, & pondus habet consultatio, in quam plures consenserint. Est huius in ecclesia instituti auctor Christus Dominus, magistriq; Apostoli. nam eius certa sanè est illa promissio, cum suam opem, suumq; auxilium, se denique ipsum, eiusmodi patrum conuentibus, ritè celebratis, pollicetur, & defert. *Ubi fuerint, inquit, duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum: itemq; Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à patre meo.* Apostoli autem & si doctore spiritu sancto vberem omnium rerum cognitionem singuli acceperant: tamen si quid grauius, publicè præsertim, agendum esset, hac consultandi ratione vti consueuerunt, quam vt cæteri etiam conseruarent, lege sanxerunt, vt bis in annos singulos concilia ab Episcopis haberentur. Innumerabiles deinceps sanctiones sunt constitutæ, decretaq; promulgata & ab summis Pontificibus, & à Concilijs tum œcumenicis, tum prouincialibus de retinenda, aut certè repetenda hac synodorum consuetudine, quemadmodum temporum ratio postulabat. Atque vtinam quæ à sanctissimis illis viris culta, & posteritati ad salutem ecclesiæ tradita ratio est, prouincialium conciliorum, eam nos ad hanc diem piè constanterq; retinuissimus; & quantum illi consilij, & voluntatis ad pro-dendum posteris optimum institutum, tantum nos pietatis & diligentia ad tuendum adhibuissimus. Huius enim consuetudinis intermissio, difficilè est dictu, quantas calamitates in christianam rempublicam inuexerit. nam iudicij metu sublato, cum præter summum Romanum Pontificem nemo esset, qui à Dominici gregis pastoribus Depositi custodiam, tritici dispensationem, vineæ cultum, & villicationis suæ functionem recognosceret, sortem cum fœnore exigeret, & à singulis grauisimi, multiplicisq; officij, more maiorū, rationem exposceret: tum miserabiliter prolapsa est institutio ecclesiasticæ disci-

disciplinæ; tum qui alios in officio continere debebant, maximè ipsi ab officij semita declinauerunt. Hic nota sunt vobis, Patres, ecclesiæ Dei vulnera, quæ libenter prætereo, quia sine acerbissimo doloris sensu nec à me commemorari, neque à vobis audiri posse existimo. Ergo singulari virtute, ac prudentia vestra grauisimis malis remedium inuentum est, hac renouatione prouincialium conciliorum reliquum modò erat, vt sapienter excogitata medicina, ægrotis prouincijs salutariter adhiberetur. Cui nos officio pro nostri Metropolitanis muneris ratione, proq; amore in hanc urbem, quæ apud nos, & pietatem parentis, & charitatem filia obtinere libentissimè profite-mur, si per debitam obedientiam licuisset, primo quoque tempore satisfacere studuissimus. Cum primùm igitur huius rei data est facultas, eam illam summo studio amplexi sumus, eo animo, atque consilio, vt Deo auctore, vobis adiutoribus, obeundi muneris tarditatem, actionum grauitate, & diligencia compensemus. Itaque huc omnes conuenimus, vt ex hac quasi specula singulis prouinciæ nostræ partibus circumspèctis, Ezechielis Prophetæ voce diuina admoniti, *Quod periit requiramus; quod abiectum est, reducamus; quod confractum est, alligemus; quod infirmum est, consolidemus; quod pingue & forte, custodiamus.* Id omne vt præstare possimus, petendum à Deo in primis est summis precibus, summaq; vitæ integritate & innocentia, atque in proximos charitate, vt nobis suo lumine præluceat, consilia & actiones nostras sua gratia prosequatur. Quemadmodum autem neminem nostrum, vt cuiusque conditio tulit, aut ætas, aut labor, aut valetudo, aut itineris longitudo retardauit, quo minùs in hunc locum frequètes ante statutum diem conueniremus, qua in re priuata commoda communi officio posthabuimus: sic ad ipsam consultandi, & decernendi rationem curandum est, vt integram optimamq; mentem, ac voluntatem afferamus, vim publici muneris priuatis comodis anteponamus, eorum vtilitati, quibus præsumus, non nostris rationibus seruiamus. Hoc sanè enim est, non quæ nostra, sed quæ Dei sunt, quærere. Hoc munus pastoris, hoc ducis officium, hæ gubernatoris partes sunt, vt gregi, militibus, nauì potissimum prospiciant: nã subditorum salute, præfecti incolumitas continetur. Et quia tria præcipuè sunt, quæ ex Tridentini Concilii auctoritate in prouincialibus concilijs agi, & confici oportet, vt delicta corrigantur, mores ad optimam disciplinam reuocentur, & tollantur, dirimanturq; controuersia: primum illud erit iaciendum tamquam firmissimum totius ædificij fundamentum, vt omnibus, & singulis, quæ à Sacro Tridentino cõcilio definita, ac statuta sunt, palàm receptis, detestantes hæreses omnes, quæ à sacris Canonibus, concilijsq; œcumenicis, præsertim verò Tridentino, damnatæ sunt, veram obedientiã summo Romano Pontifici spondeamus, fidemq; *Sine qua impossibile est placere Deo,* Hebr. 11. ex præscripto eiusdè concilij, ac sanctis. D. N. rone & formula profiteamur: & ad eius in prouincia nostra tuendã integritatem, id quod ad hanc diem nobis præstitisse videtur Dei benignitas, opportuna præsidia, summamq; diligentiam & vigilantiam, pro locorum & temporum periculo adhibeamus. Deinde in delictis corrigendis illa nobis ineunda ratio est, vt pro vi & modo morborum, ægrorumq; natura, medicinam accomodemus: nunc leuibus admonitionis & obiurgationis remedijs errata castigantes; nunc acriori curatione vtentes; denique exulceratis partibus ferrum & ignem admouètes, quemadmodum mali ratio, & cõtationis periculum postulat, memores semper nos esse patres, non dominos. Morum autem disciplinã faciliè restituemus, si, quæ ratione, quibusuè factis primùm constituta, diuq; conseruata est, eandem nos in restituenda adhibebimus, illorum vestigia persequentes, qui hanc bonorū ampli-

amplitudinem nobis, Deo auctore, sua virtute pepererunt. Proponamus nobis quaeso, Patres, illorum vitae sanctitatem, & in administratione sui officij sapientiam. Erant integri, casti, simplices, modesti, humiles, bene morati, in oratione, & lectione assidui, sui despicientes, in alienae salutis cura & cogitatione defixi, consilio, & opera benigni, hospitales, in domestico cultu & victu parci, in alios benefici & liberales. *Erant vigilantes super gregibus suis, vineam Domini summa diligentia, & labore colentes, & custodientes.* Pascebant assidue oves: sibi commissas, triplici salutis cibo: verbo, exemplo, & sacramentis: memores quoque, & imitatores summi pastoris Christi, qui pro vniuerso grege suo sanguinem, & vitam profudit, ipsi pro suarum ouium incolumitate quemuis excipere laborem, subire omnes casus, omnem vim, atque iniuriam perferre, denique ut bonus ille pastor euangelicus, animam suam pro ouibus ponere non dubitabant, nullum inde huius vitae fructum expectantes, ut maximos caelestis retributionis fructus consequerentur. Haec, si ut debemus, Patres, ante oculos habebimus, facile intelligemus, quid in restitutione ecclesiasticae disciplinae nobis sit hoc tempore agendum. in quo illud etiam animaduertendum erit, ut, quemadmodum in conformanda, & constituenda ecclesiastica ratione, Christus Dominus ab ipsis Apostolis, quos christianae vitae magistros esse voluerat, initium fecit: sic nos a nobis ipsis pastoribus, quos viuendi exempla & praecipua alijs tradere oportet, in conformanda restituendaque morum disciplina exordiamur. Haec officia, si quo debemus studio praestiterimus, parui profecto negotij erit sedare controuersias, id quod nobis Trid. syn. faciendum proposuit. Nam sublata cupiditate, *quae est omnium radix,* & semen dissensionum, facile praesentis temporis discordias componemus: nullumque in posterum dissidendi locum cuiquam in prouincia nostra relinqueamus. Quare ad piam hanc, necessariamque muneris nostri curam, ac diligentiam, Patres, toto pectore incumbamus: hoc acceptabili tempore, hac die salutis, quam fecit Dominus, enitiamur, ut quantum consilio, opera, actionibusque Spiritu Sancto duce, & moderatore possumus, tantum ad constituendam communis prouinciae incolumitatem afferamus. Amplissima haec, & nobilissima ciuitas Mediolanensis, charitatem & sapientiam vestram implorat: hanc singuli vniuscuiusque vestrum greges incredibiliter requirunt: tota prouincia re magis, quam voce deposcit. Hoc optimus & maximus rex Philippus, in cuius regia dignitate, ut verbo complectar, sacerdotalem animam licet agnoscere, hoc caeteri huius prouinciae principes, de populorum salute solliciti, a nobis desiderant: quorum studia, atque officia non vereor ne nobis sanctisque huius synodi decretis semper adsint, eamque potestatem, quam a Deo acceperunt, ad Dei & cultum, & voluntatem libentissimè conferant. Postulat sacrosancta Tridentina synodus, ut ne tot, tanti que labores, a sanctissimis patribus in ea suscepti, breui tempore intereant. Hoc vehementer expectat Pius Pontifex Maximus, ex illo praesertim die, quo nos ab administratione consiliorum suorum, & procuratione ecclesiae, ad vos dimisit. Cui date quaeso, ut & perfectionis nostrae, & vestrorum laborum vberes fructus deferre possim: praeclearas scilicet salutareque huius concilij actiones. Hoc ipsum exigit vestra virtus, quam in publico orbis terrarum conuentu spectatam, & cognitam, nunc in vestrorum populorum vita, ac salute tuenda debetis exprimere. Hoc denique flagitat a nobis Christus Iesus, ut constet sibi ratio officij nostri erga oves, quas, precio sanguinis sui redemptas, nostrae fidei prudentiaeque commendauit, & concredidit: ne quando sanguinem illarum de manu nostra requirat, si (quod Dei benignitas prohibeat) culpa, aut negligentia nostra eas diripi, aut dispelli patiemur.

59

C O N C I L I V M
P R O V I N C I A L E
M E D I O L A N E N S E I I.

Quod

C A R O L V S B O R R O M A E V S
S. R. E. C A R D I N A L I S
T I T. S. P R A X E D I S
A R C H I E P I S C O P V S.

Habuit an. à Chr. nat. M. D. LXIX.
Pio Quinto Pontifice.

CAROLVS BORROMAEVS

S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis,

Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani.

Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

UPERIORI proximo anno prouincialem Synodum, tribus post alteram annis, ex Tridentini concilij præscripto, habuimus. Quæ in Synodo de Episcoporum prouinciæ cõsilio, atque assensu, hæc decreta confecimus, quæ, typis impressa, in lucem emitti iussimus. In ijs nihil sanè quidem aliud propositum nobis fuit, nisi vt

CHRISTI Domini gloriæ in primis seruiremus; & salutem vestram, quantum in nobis fuit, paterna cura prospiceremus. Quo igitur maximo potestis, & quo certè debetis, studio pietatis, ea vos suscipite, atque obedientiæ spiritu ita seruate; vt ijs pastorum vestrorum vocibus excitati, ad omne Christianæ pietatis officium in dies vos, adiutrice Dei gratia, longius progredientes, tanquam filij lucis, ambuletis, & fructum afferatis in omni iustitia & bonitate. Bene valete in Domino, à quo vobis precamur pacem, & salutem sempiternam.

Edictum de Concilio Prouinciali II.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus. Salutem in Domino.

QVOS cælestis sapientia pastores & esse, & dici voluit, eorum tanta, tamq̃, grauis, atque acè sancta sollicitudo esse debet; vt in ijs quæ ad castissimum Dei cultum, ad Ecclesiæ auctoritatem ac dignitatem, & ad cleri, populiq̃, disciplinam non conseruandam solùm, sed augendã etiã pertinent, non voluntas, non diligentia, non pietas denique illorum vlllo loco desideretur. cum igitur ad morum emendationem, & ad christiana pietatis restitutionem, amplificationemq̃, Tridentini patres, duce spiritu sancto, optimorum cõsiliorum auctore, veterem illam rationem, alijs concilijs decretam, renouandam statuerint, vt tertio quoque anno prouincialis Synodus celebretur; tertiusq̃, is annus iam abierit, quo primùm Mediolani Synodum eiusmodi habuerimus; id propter nos, qui Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopalem hanc curam gerimus, pro ea, quam populis fidei nostræ commissis debemus, sancta sollicitudine, volumus iterum Prouinciæ nostræ Episcopos, literis unicuique illorum scriptis, in Metropolitanam nostram Mediolanensem Ecclesiam ad concilium euocare, huiusq̃, inchoandi diem certum perscribere, nempe qui erit

24. Aprilis proximè sequentis. Ut autem ceteris omnibus, atque singulis, qui possunt, debent, ne iure, aut consuetudine, aut priuilegio eidem interesse, pernuclata sit ac nota huius nostri Concilij inditio; neue cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectum esse, dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, ac singulis, tum ceteris, qui sua interesse quauis ratione putarint; tum illis etiam, qui liberi sunt, atque exempti, quiq̃, nullius diocesis, intra Prouinciæ nostræ fines continentur, hoc edicto publicè proposito, illud idem significamus, indicimus, ac denunciamus; iubemusq̃, item illos ipsos omnes, & singulos, qui interesse debent, huc in concilium conuenire ad constitutam eã diem, pœnis illis propositis, quæ canonicis sanctionib⁹ decreta sunt.

Monemus præterea, ac per viscera IESV CHRISTI Domini hortamur omnes Prouinciæ nostræ fideles, vt assiduis precibus, reliquisq̃, christianæ pietatis officijs à Deo misericordiarum, & patre totius consolationis, nobis, negotium tam salutare tractantibus, auxilium implorent; quod facilius nos, eius ope adiuti, in conspectu animi habentes exemplum grauissimæ & sanctissimæ disciplinæ, quæcumque ad eam restituendam accommodata, necessariaq̃, sunt, ea sine vllis hæsitationibus decernamus, tum ad Dei ipsius gloriam, tum ad eorum qui in nostra fide, curaq̃, conquiescunt, salutem. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq̃, nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum Cellarij nostri manu signatum, in vulgus publicè proponi volumus. Dat. Mediolani die 16. Martij 1569.

DECRETA

DECRETA CONDITA
IN CONCILIO PROVINCIALI
MEDIOLANENSI SECVNDO.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

OS CAROLVS BORROMAEVS, S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de consilio, & assensu Reuerendiss. Patrum, Coepiscoporum nostrorum, in Prouinciali nostro concilio Mediolanensi secundo, hæc quæ sequuntur, constituimus ac decernimus.

TITVLVS I.

Quæ ad fidem tuendam, Sacramenta ministranda, & alia Pastoralia munera pertinent.

Vide Conc. prou. 1. par. 1. & 2.

Decretum I.

Prou. 1. par. 1. de fidei profess. &c. pag. 1.

Edicti contra hereticos promulgatio quotannis.

EPISCOPVS edicto quotannis publicè proposito, omnes & singulos suæ diocesis homines, etiam quauis dignitate, gradu, honoreuè præditos moneat, eidemq̃, in virtute sanctæ obedientiæ, ac pœna excommunicationis lata sententiæ proposita, id iubeat, vt si eorum quispiam iam scit cuiusvis sectæ hæreticos homines, eouè nomine suspectos, aut infames, aut quouis modo à fide catholica aberrantes, aut qui verba hæreticalia protulerint, aut q̃ hæreticorū libros, scriptauè, quæ quouis modo auctoritate Sedis Apostolicæ prohibita sūt, legunt, vel apud se habent; decem ad summum diebus post edicti promulgationem; si verò in posterum sciet, decem diebus postquam id norit, illos omnes & singulos, vel ipsi Episcopo, vel hæreticæ prauitatis Inquisitori denunciât.

Parochis autem suis iubeat, vt edictum eiusmodi in singulos annos, semel Quadragesimæ initio, iterum ineunte Domini aduentu, publicè in sua quisque Parochia, cum in Missa frequentior populus adest, de scripto ipsi pronunciet & promulgent.

Decretum II.

Prou. 1. par. 1. de fidei initijs. &c. pag. 2.

Sodalitas doctrinæ christiana institueda.

QVO studiosius Parochi in eam curam, quæ constitutione de fidei initijs, à Parocho tractandis, superiori concilio præscripta est, in-

cumbant; id etiam curet Episcopus, vt in singulis diocesis suæ oppidis & vicis doctrinæ Christianæ sodalitas instituat, quæ in eo munere ipsos Parochos adiuuet.

Cuius rei causa, libellus quem vnusquisque Episcopus in suæ diocesis scholis eo nomine institutis adhibere poterit, iussu nostro edet. Quibus autem locis sodalitas eiusmodi institui non poterit, in ijs duo, tresuè homines saltem deligantur auctoritate grauiore; qui pro Christiana pietate id sollicitudinis suscipiant, vt pueros, adolescenteuè ad parochum inducant, à quo in Ecclesia illi fidei rudimentis imbuantur.

Decretum III.

Prou. 1. par. 1. de blasphemia. pag. 5.

VT detestabile blasphemæ scelus, quam diligentissimè fieri potest, tollatur; præter ea quæ superiori cõcilio Prouinciali sancita sunt, id Episcopi studeant, vt in sua quisque vrbe & diocesi, hominum qui zelo religionis accensu sint, sodalitates Dei nominis instituant, præscriptis eidem sodalitati regulis vnà cum Indulgentijs in Bulla expressis, quam fe. recor. Pius Quartus eius rei causa confecit.

Sodalitas nominis Dei ad tollendâ blasphemiam. Part. 1. tit. de blasphem.

Bulla edita idibus Apr. 1564.

Decretum IIII.

Prou. 1. par. 1. de profess. fidei &c. in fine.

QVAE de quauis scientia problemata, vel axiomata, vel alia quæuis eius generis publicè exercendi ingenij causa, aliaue ratione proponi solent; curet Episcopus, ne in posterum antea proponantur, quam ab ipso, aut ab ijs quos huic rei præfecerit, cognitum sit, nihil in ijs subesse, quod doctrinæ fidei, & pietati Christianæ repugnet.

Cõclusiones in publicum proponendæ à quibus probandæ.

Decretum V.

Prou. 3. quæ ad Episcopale forum pertinet. §. summorum Pontificum. itè quæ generatim. &c. §. quibus prouincialium. Prou. 4. par. 3. de foro Episcopali, §. quod de pontificiarum.

SVMMORVM Pontificum Bullas, quæ quotannis de quauis causa ab illis edentur, Episcopus p̃ duobus saltem post mensibus, quam illas Romæ editas cognouerit, in sua diocesi eas potissimum promulgandas curet, quas promulgari in ijs ipsis iussu erit, tum illas item,

F. quas

quas ad Ecclesiam suam gubernationem pertinere aliqua ratione posse iudicabit. Quorum omnium Bullarum librum confici, & in Episcopali Archiuo asseruari iubeat. Metropolitanus autem cura sit, eas omnes, cum primam acceperit, ad singulos Prouinciae Episcopos mittere.

Decretum v i.

Prou. i. par. 2. de visitat. pag. 23.

Visitatores sacerdotes sint. EPISCOPVS cum ad visitationis munus Sacerdotes idoneos adhibere potest, ne alijs inferioris ordinis clericis utatur.

Decretum v i i.

Prou. i. par. 2. quae ad sacr. admin. §. epi. pag. 7.

Episcopi officium in consecrationibus & benedictionibus. QVO magis fideles ad rerum diuinarum cultum excitentur, Episcopus non in sacramentorum solum administratione, verum etiam cum consecratione, quae cuiquam Ecclesiae Altariue adhibetur, vel benedicendae Campanae, vel velandae Monialis, vel alterius cuiusvis rei consecrandae munus in conspectu populi aggre ditur, illius mysterij quod tractat, vim & rationem pie explicet.

Decretum v i i i.

Stipendium Vice curato Cathedralis Collegiae tenue ecclesiae at tribuendum. QVAE Ecclesiae vel cathedrales, vel collegia te peculiarem parochiam habent, neque eius parochiae curatio ad certas personas ex officio pertinet, in ijs curet Episcopus, ut quibus ea ipsa cura committetur, certum stipendium aut emolumentum ad eorum vitam honeste sustentandam, ipsius Episcopi arbitrio, a Capitulo, vel ab ijs ad quos spectat, attribuat.

Decretum i x.

Prou. i. par. 2. de bapt. §. cum oleum. pag. 7.

Liber distributionis sacrorum oleorum & quis ea deferat. CVI in Ecclesia cathedrali id muneris datum est, ut oleum, aut chrysuma sacrum Plebanis, alijsue distribuatur; is in librum eo nomine compositum, illarum Ecclesiarum nomina referat, quibus dederit. Pari ratione Praepositi, Plebaniue libro notent eas Ecclesias parochiales, quibus singulis annis sacra olea distribuunt. Si vero omnes ne illa alijs deferenda dent, nisi ijs qui sacris ordinibus initiati sunt. Hoc ipsum etiam feruetur, cum Parochus ad sacrum oleum aegris ministrandum accedit, ut ipse scilicet, non laicus homo illud in itinere deferat.

Decretum x.

Prou. i. vtsupra. §. fideles.

Compatres rudes ne adhibeantur. CVM id nostra superiori Prouinciali Synodo de compatribus praescriptum sit, ut illi tales deligantur, qui suscepti muneris partes explere possint; id autem ipsi praestare non queant, sed

si ne rudimenta quidem fidei norint: idcirco ea cura sit Parochis, ut quos compatres ita im peritos nouerint, ut Symbolum fidei, siue ea quae in Symbolo continentur, ignorent, illos eo officio suscipiendi de Baptismo infantes, fun gi ne patiantur.

Decretum x i.

Prou. i. par. 2. quae pert. ad sacr. Euch. in fine, pag. 8.

Quod superioris concilij Prouincialis decreto, de duabus Eucharistiae particulis ad agrum deferendis constitutum est; id quoniam non sine difficultate ubique, & semper obseruari potest: ideo ubi Episcopi iudicio, vel loci distantia, vel itineris, temporisue difficultas, vel alia causa impedit, quo minus illud praestari possit, tum licebit sacerdoti, eam sanctissimam Eucharistiae particulam solum deferre, quam aeger percipiturus est; ita tamen ut cum inde Parochus redit, non superpelliceo, non stola indutus sit, neque tintinabulum pulsatur, neque umbella adhibeatur, extinctis etiam luminibus, non palam vasculum deferatur.

Decretum x i i.

Prou. i. par. 2. vtsupra initio.

Parochi Paschae tempore sanctissimae Eucharistiae sacramentum ijs tantum ministrat, qui non modo tunc in parochiae suae finibus habitant; verum etiam maiorem anni partem, aut sex saltem menses in ea habitauerint; nisi sint, qui paucioribus ante diebus mensibusue illuc habitatum venerint eo animo, ut in ea domicilium habeant; nisi item qui ab Episcopo propriouere Parocho facultatem scripto concessam exhibuerint alio loco communicandi; tum praeterea nisi peregrini sint, & aduenae homines, idque in parochia aliqua dioecesis; quod si in vrbe, tum in cathedrali Ecclesia Eucharistiae sacramentum percipiant. Horum autem peregrinorum & aduenarum Eucharistiae sacramentum percipientium, nomina, cognomina, originis, seu domicilij locus vno in libro fideliter asseruando a Parocho, ante omnia adnotetur, Quare singulis diebus cum in Pascha Resurrectionis Domini nostri IESU CHRISTI sacramentum Eucharistiae administrabunt, antequam illud cuiquam praebant, ad populum conuersi denuncient, ut si quis eorum qui ad sunt, Parochiae suae incolae non est, ad suam quisque parochialem Ecclesiam abeat, ubi, quemadmodum canonum sanctionibus iussum est, eo tempore sacramentum Eucharistiam sumat. Parochi vero vrbei aduocent, atque hortentur crebro eos, qui rus ire saepius solent, ut festis diebus illis solemnibus, nempe die Natali Domini, in Quadragesima, & hebdomada sancta potissimum, Paschae tempore, Ascensionis Domini die, in celebritate Corporis Domini, in die Pentecostes, ruri non habitent, sed

Duae particulae eucharistiae quae non deferenda. Par. 2. tit. Quae pert. ad Sacra. Euch.

Communio Paschalis.

Decretum xv i i.

Prou. i. par. 2. de vsuris. pag. 40.

Usurarii manifesti non sepeliantur. NE Parochi usurarium manifestum, ut Gregorii Decimi constitutione sancitum est, etiam si in testamento, aliaue quadam vltima voluntate ipse mandarit ea restitui, quacumque vsurae nomine acceperit, in sepulturam Ecclesiasticam tradant; nisi pro eorum facultatibus, re ipsa illis satisfactum sit, a quibus vsuras exegerit; aut si ij absint, Episcopo, Vicarioque eius, vel Parocho, intra cuius Parochiae fines ille dum vixerat, habitabat, vel Notario publico de restitutione cautum sit pignorum, aut idonea sponsonne facta. Qui vero Parochus id generis hominem sciens sepelierit, is nouerit se excommunicationis poena affectum esse, ex Clementis Quinti constitutione, in concilio Viennensi edita.

Decretum x i x.

Prou. i. vtsupra.

Superioris Prouincialis concilij constitutione, & si contractus depositi, ex quibus aliquid vltra fortem percipitur, tum rei venditionis, quae modico precio fit, adhibita redimendi pactione; tum alios praeterea quosdam contractus, ex sacrorum canonum iure, & probatorum Patrum sententijs, tanquam manifeste usurarios improbauimus: tamen quoniam saepe facto meri depositi, & liberae emptionis nomine, quasi liciti contractus specie vsurae occultantur; idcirco & cum eis, qui eiusmodi contractuum, aliorumue specie qui vetiti sunt, vsuram commiserint, & cum Notarijs qui scientes rogati conscripserint, prout iuris est, agatur.

Decretum x x.

Prou. i. par. 2. de ieiunio. pag. 12.

Ob infirmam valetudinem, aut ob aliam iustam causam permissum erit. Quia quadragesimae diebus, carne, aut alijs eo tempore vetitis cibis vesci; eos Parochi pie illud admo neant, ne publice, neue etiam cum domesticis, sed separatim in remotiori adiuu loco, eius generis cibum capiant; ut ob corporis imbecillitatem, aut morbum potius quolaborant, quam ob ingluuiem facere cognoscantur.

Decretum x x i.

Prou. 3. quae ad Sacra. pert. Prou. 4. par. 3. de foro Episcopali, Prou. 5. par. 3. De Episcopis, & c. §. Non solum.

Excommunicationis poena affecti sunt, in sanctae matris Ecclesiae gremium restitui, ac ne alij eorundem commercio consuetudineue per imprudentiam vtantur; nos veterum canonum auctoritate

fed in vrbe, atque in frequentioribus oppidis, ubi a rusticatione feriati, sacris, & diuinis officijs intersint; de verbo Dei conciones audiant; caeteraque Christianae pietatis munera praestent; quae ab vnoquoque Christiano homine debita, solemnes & stati illi dies maxime requirunt.

Decretum x i i i.

Prou. i. vtsupra.

Interdictum, & denunciatio non communicantiu. QVI Paschae tempore Eucharistiae sacramentum non sumpserint, si postquam ter, aut vnicam monitione, quae vna pro tribus facta sit, etiam generatim moniti, in contumacia perseverauerint; iubeat Episcopus, eos ipsos Ecclesiae ingressu, & Ecclesiastica sepultura interdictos, in propria parochiali Ecclesia denunciari; tum eorum nomina descripta ad cathedralis, & parochialis Ecclesiae valuas affigi: si vero in contumacia perseverauerint, in eos praeterea, prout iuris est, animaduertat.

Decretum x i i i i.

Prou. i. vtsupra.

Mendici vagantes in paschate communicent. EPISCOPVS de vita, & moribus mendicorum vagantium diligenter inquirat; initaque aliqua ratione curet omnino, ut sacro Paschae tempore illi communicent.

Decretum x v.

Prou. i. vtsupra. item quae pert. ad extr. vnt. pag. 12.

Preces in deferenda Euchar. vel extrema vntione. PAROCHVS cum vel sacrosanctam Eucharistiam, vel extremam vntionem sanctum oleum ad agrum defert, in via septem psalmos ex animo, pieque dicat, vel alias religiosas preces.

Decretum x v i.

Prou. i. par. 2. quae pert. ad Sacra. Euch. §. Ut oratio pag. 8.

Oratio 40. horarum. ORATIO, quae quadraginta horarum dicitur, ne vlla in Ecclesia extra ordinem constituitur, sine Episcopi concessu. Idque eam ita sancte geri curet, ut pij illius instituti ratio exigat.

Decretum x v i i.

Prou. i. par. 2. quae pert. ad Sacra. poenit. adm. pag. 10.

Constitutio Pij V. a medicis seruanda. Bulla edita 8. Mar. 1566. QVOD summus Pontifex PIVS Quintus, propositis excommunicationis, alijsque poenis iussit, medicos ab egrotantis curatione post triduum abstinere, nisi eo tridui spatio de peccatis suis confessus ille sit; id Episcopus curet quam diligentissime obseruari. Rationemque praeterea aliquam statuatur, qua medicis ipsis facilius exploratum esse possit, agrum peccata sua vere confessum esse.

ritatem secuti, id iubemus; vt Episcopus, cum excommunicationis sententiam contra aliquem tulerit, eumq. excommunicatum palam denunciari iusserit, eius nomen, & cognomen tum ad cathedralis, & propriae parochialis Ecclesiae valuas affigi, tum descriptum mitti curet Parochis, & vrbis & diocesanis: qui primo saltem cuiusque mensis Dominico die illum populo excommunicatum denuncient; neque hoc agere desistat, quoad ipsi Episcopus significarit, eundem matri Ecclesiae reconciliatum esse. Quod si tres menses is excommunicationis vinculo irretitus permanferit; illius nomen, & cognomen Episcopus tum reliquis huius Prouinciae Episcopis, tum illis praeterea denunciet ac significet, quorum dioeceses sibi finitimae sunt. Cum autem ille ipse ad matri Ecclesiae gremium redierit, quibus antea illum excommunicatum Episcopus denunciauerat, ijs eundem absolutum quamprimum significet. Quod si quis per annum in excommunicatione permanferit; ad Episcopum Parochus eum deferat, vt contra illum agatur, quemadmodum & canonum iure, & summorum Pontificum sanctionibus decretum est.

Decretum XXI I.

Prou. I. par. 2. quae ad Sac. ord. admin. pertin. pag. 12.

processiones ante sacros ordines.

IVBEAT Episcopus, vt Dominico illo die, qui quatuor stata ieiunij tempora, quibus ordinis sacramentum ministratur, proximè antecedit, Parochi non solum solemne illud ieiunium huius rei causa institutum denuncient, verum etiam in sua vnusquisque eorum parochiali Ecclesia supplicationes, litaniasq. pie ac religiose vel intus habeat, vel prosequente fidelium multitudine, foris Ecclesiam, sicut moris est, obeat: vt Dei, Sanctorumq. ope implorata, tum Episcopus in eorum delectu, quibus ordines conferet, spiritus sancti lumine illustretur; tum illi, quibus conferuntur, in vitae sanctitate, doctrina, religiosiq. virtutibus proficiant.

Decretum XXI I I.

Prou. I. vtsupra.

Clericus regul. quando sacris ordin. non adscribendus. Bulla edita pridie Id. Octobr. 1568.

VT quod summus Pontifex PIVS Quintus in explicatione decreti Tridentini, quod est Sessioe 22. cap. 2. constituit, executionem habeat; Episcopus ne clericum vllum regularem, neque saecularem, qui regularium more in comuni vita disciplina sit, beneficiumq. Ecclesiasticum non habeat, ordinibus sacris adscribat, nisi a Superiore fidem ille attulerit, se religionis, cui adscriptus est, professionem confecisse; iuratusq. affirmet, scripto manu sua subsignato, coram Episcopo se id spontè fecisse, aut ratum habuisse. Illud autem scriptum in Archiuo asseruandum Episcopus curet.

Decretum XXI I I I.

Prou. I. vtsupra.

clerici certè ecclesiae adscribendi. Sess. 23. cap. 16

QUICVNQUE aliquem Ecclesiasticum ordinem suscipit, is, vt Tridentino concilio iustum est, certae Ecclesiae adscribatur, in qua functiones, quas ei Episcopus praescripserit, obeat: nec verò alius eidem ordo ante conferatur, quam ipsi Episcopo fidè testimoniumq. ille attulerit, se in Ecclesia, cui adscriptus est, praestitisse praescriptas sibi functiones. Si verò aliqua de causa eodem tempore, ex sacrorum canonum permisso, plures ordines minores clerico Episcopus contulerit; eidem praescribat arbitrato suo functiones, ad vnumqueque minorem ordinem, quem ille susceperit, pertinentes.

Decretum XXV.

Prou. I. par. 2. quae ad sac. matr. pert. pag. 39.

Matrimonia quomodo in haereticorum finibus contrahenda.

ILLVD maximè Episcopus interdicit, ne animarum curatores, qui in haereticorum finibus, vel in locis finitimis habitant, vbi vniciue liberum est, publicè, & impunè haereticorum more viuere, matrimonij, quod inter Parochiae suae, & illorum locorum incolas contrahendum est, secundam denunciationem faciant; neque eos matrimonio coniungant, aut denunciationum, quae de matrimonio celebrando factae erunt, fidem, ac testimonium ad ea ipsa loca, vbi illud ineundum est, mittant; nisi prius eius, qui in locis haereticorum, aut haereticis nomine suspectis habitat, nomen, & cognomen Episcopo denunciauerint; ab eoq. impetrarint facultatem alias denunciationes faciendi, matrimonijq. celebrandi, vel fidem denunciationum illuc mittendi, quae eo nomine factae sunt. Quam facultatem Episcopus ne det, nisi prius de fide catholica illius hominis cognouerit, qui ea loca incolit; aut nisi item sibi omnino exploratum sit, matrimonium eiusmodi non contrahi cum haereticis.

Decretum XXVI.

Prou. I. vtsupra.

Quaedam ad Matrimonium pertinentia. Sess. 24. c. 7.

TRIDENTINA constitutio de matrimonijs, quae cum vagabundis hominibus iniri quandoque solent, seruetur à Parochis vel diligentissimè. Nec verò ipsis Parochis facultatè, vt illos vagos homines matrimonio iungant, Episcopus antè det, quam norit eos & solutos esse, & à catholica comunione non alienos. Matrimonij denunciationes à Parochis tum demum fiant, cum vir, & mulier, eorumque parentes, vel ij qui puellae curam habent, id postularint; siq. ambo diuersis in Parochijs habitant; rum in vnus, & alterius item Parochia fiant. Eas autem denunciationes ne vlla quidem ex parte remittere eis liceat, nisi proprii Episcopi concessu, idq. causis iure permisis.

Caueant

Caueant autem Parochi, ne alienae Parochiae sponsum, sponfamue antè matrimonio iungant, quam testimonium ab illius, qui intrà Parochiae suae fines non habitat, Parocho, si eiusdem, vel finitimae, aut non nimis longinquae dioecesis ille sit, scriptum acceperit; cuius testimonij fide sibi testatum fiat, ex Tridentini concilij praescripto, denunciationes quae necessariae sunt, aut Ordinarij sui voluntate omittas esse, aut factas quidem, nullumq. legitimum impedimentum ab vilo homine significatum, quominus tale matrimonium contrahi liceat. Illud verò testimonium si à Parocho alienae dioecesis fieri; ab Ordinario loci, aut ab eo, cui hoc ille delegarit, subscriptione, ac sigillo comprobatum sit.

Decretum XXVII.

Prou. I. vtsupra.

Sponsorum ante celebrationem matrimonij coeuntium absolutio referuata.

QUI sponsalia contraxerint, si vna antè coierint, quam coram Parocho, & testibus matrimonium inter eos celebratum sit, illius peccati, quoniam in eo saepe delinquitur, absolutioem Episcopo referuatam esse volumus; grauemq. illis poenitentiam imponi.

Decretum XXVIII.

Prou. I. vtsupra.

Matrimonia vbi, & quomodo celebranda.

NE Parochus vilo alio loco, quam in Ecclesia ipsa, quae sacramentorum proprius locus est, sponfos matrimonio iungat, nisi ex facultate ab Episcopo permessa. Sponsi autem, cum in Ecclesiam conueniunt, vel ad matrimonium contrahendum, vel ad accipiendam benedictionem, ne Parochus vlla cuiusuis generis musica instrumenta adferri patiantur. Quod si ab ipso moniti, id facere contempserint; tandiu eis matrimonij celebrationem, aut benedictionem differat, quoad sanctè, vti debent, ob id ad Ecclesiam accesserint.

Decretum XXIX.

Concubinariorum poena. Sess. 24. cap. 8.

CONCUBINARIJ legitime admoniti, si concubinas non eiecerint; abduxerintq. se omnino ab earum consuetudine, contra eos Episcopus, etiam Tridentini concilij auctoritate, excommunicatione, tum alijs praeterea poenis seuerè agat.

TITVLVS II.

Quae ad Missam, diuina Officia, Ecclesiae cultum, & ad Ecclesiasticos homines spectant.

Prou. I. par. 2.

Decretum I.

Clericorum alienae dioecesis comprobatio. Sess. 23. cap. 16.

QUI patrui decretis, & Tridentino concilio sancitum est, vt ne alienae dioecesis

clerici absque commendaticijs literis ab vilo Episcopo recipiantur; quò facilius illud executionem habeat; Parochus quispiam, vbi primum cognouerit in Parochia sua Ecclesiasticum hominem alienae dioecesis, vel domicilium constituisse, vel apud aliquem diuertisse, vel in caupona hospitio exceptum esse, vt aliquot dies commoretur; quam citissimè poterit, octo ad summum dierum spatio, eius nomen, & patriam, si in vrbe est, Episcopo, eiusue Vicario; sin autem in dioecesi, foraneo Vicario illius regionis denunciet. Eorum autem cuiusque cura sit, illum ad se accersere; mandareq. literas commendaticias sibi ab eodem ostendi; quas tamen Vicarius foraneus non comprobabit, nisi consulto Episcopo. In ijs autem comprobandis ea seruentur, quae superiori item Prouinciali Synodo hoc de genere constituta sunt.

Par. 2. §. clerici. tit. quae pert. ad Miss. celeb.

Decretum II.

Prou. I. vtsupra.

QUAE Missae celebrandi facultas sexto quoque mense ex superioris concilij decreto renouanda est; ea vel longiori temporis spatio arbitrato Episcopi concedi, vel semel concessa, prorogari possit.

Facultas celebrandi. Par. 2. tit. cod. §. Nemo.

Decretum III.

Prou. I. vtsupra.

NE in Monialium Ecclesijs, ac ne in ijs quibus, quae Episcopi curae subiectae non sunt, saeculari cuiquam sacerdoti, etiam si vbique celebrandi facultas generatim, nisi à Sede Apostolica ei data esset, Missae sacrum facere liceat, praeterquam cui nominatim id ab Episcopo concessum est. Qui contra admisit, à Missae celebratione suspensus sit eiusdem arbitrato.

Facultas celebrandi in monial. ecclesijs.

Decretum IIII.

Prou. I. par. 2. de ijs qui dignitates. &c. pag. 27.

ECCLESIASTICA dignitate, aut canonicatu praeditus, si in Ecclesia, vbi eam eumue obtinet, Missas conuentuales pro ratione ipsius aut dignitatis, aut canonicatus ad Episcopi, ex Tridentini concilij auctoritate, praescriptum, celebrare contempserit, vel neglexerit; non solum tridui distributionibus, vt superiori Synodo Prouinciali sancitum est, mulctetur, verum etiam ab ordinis sui munere suspendatur, ipsius Episcopi arbitrato.

Missas conuentuales celebrare negligentis poena.

Par. 2. c. 1. C. cõstituitur. tit. de ijs qui dig. &c.

Decretum V.

Prou. I. par. 2. quae pert. ad celebr. Missae. vtsupra.

QUI Ecclesiasticum beneficium obtinet, cui id oneris iniunctum est; vt Rector vel toto anno, vel certis diebus Missam celebret;

Missae pro mortuis à quibus celebranda.

is singulis mensibus saltem semel Missam, quæ de defunctis dicitur, p illis mortuis celebret, qui vel illud dotarint, vel aliquid ei legarint, vel donarint; idq. nisi sapius pro mortuis celebrare debet, vel ex institutione, vel ex alia oneris sibi iniuncti ratione.

Decretum v i.

Prou. 1. vtsupra. item de Missa solemnè, pag. 32.

CAMPAÑE pulsatio in eleuatione Corporis Domini. **C**VM Corpus IESV CHRISTI Domini sus tollendum est in Missa conuentuali, & in ea item Missa, quæ in vnaquaque parochiali Ecclesia à Parocho celebratur, tum signum sono campanæ detur, cuius soni significatione, fideles qui in Ecclesia Missæ sacrificio tunc nō interfunt, admoniti, ad tanti tamq. magni mysterij, ac beneficij recordationem animum excitantes, mente supplici religiosas preces piè adhibeant.

Decretum v i i.

Prou. 1. par. 2. quæ pertinet ad Sac. Euch. pag. 8.

PROCESSIONES in celebratiōe corporis Domini. **Q**VAE processiones post solemnem illā, quæ manè in celebritate Corporis Domini fit, vel eodem die, vel reliquis sequentibus septē diebus obiri solent, ex ne fiant, nisi quibus Ecclesijs Episcopus concesserit, isq. facultatem tantum det, vt manè, non à prandio habeantur, nisi temporis iniuria impediret, quo minus manè obiri possent.

Decretum v i i i.

Prou. 4. par. 2. de conc. prou. itē de synodo diocesana. Prou. 5. par. 3. quæ ad synodū. Prou. 6. de conc. prou.

PRECES INDICTA prouinciali aut diocesana synodo faciendæ. **C**VM primū Metropolitanū literis, concilij Prouincialis celebrandi dies Episcopis significata erit; illud ipsi curent, vt in omnibus & vrbis, & diocesis suæ parochialibus Ecclesijs, quinta quaque feria, in singulas hebdomadas, quo ad illud de more absolutum, ac dimissum erit, Missa de Spiritu sancto celebretur; in cathedrali autem, & collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur, ex animoq. preces fiant pro optimo ipsius concilij euentu. Hoc idem planè seruetur, vbi à proprio Episcopo diocesana Synodi celebrandæ dies indicta erit.

Decretum i x.

Prou. 1. par. 2. de process. & supplicat. pag. 34.

QUOMODO clericus ad processiones & funera conuenire debeat. **C**LERVS cū in aliquam Ecclesiam, vel ad processiones, vel ad stationes obeundas, vel ad funus conuenierit; illud meminerit, se esse in Domo Dei sancta, quæ domus est orationis. quare nullus cuiusvis ordinis Clericus aut Sacerdos in Ecclesia deambulet, nec in confabulationibus, & congressibus eo loco indi-

gnis versetur: sed vnusquisque, aut solus, aut comitibus, socijsq. alijs adiunctis, religiosas preces Deo in causa adhibeat, quamobrem Clerus vniuersus conuocatus est.

Cū autem statio celebratur, ne vllus item clericus extra Ecclesiam maneat; sed omnes intus sint, omniq. pietatis confessione, Deo statas illas preces canant.

Decretum x.

SEXTA quaque feria in singulas hebdomadas, paulò ante horam nonam, signū in vnaquaque ecclesia campanæ sono detur, quo fideles admoniti, eadē hora IESV CHRISTI Domini passionem omni intima mētis pietate recolant; terq. orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam ex animo pronunciantes, quadraginta dierum Indulgentiam, quam in sua quisque Episcopus diocesi concedet, consequantur.

Decretum x i.

Prou. 1. par. 2. communia de ratione diuin. off. pag. 30.

EPISCOPUS curent, in sua quisque diocesi, vt officia diuina, quæ singulis canonicis horis præstari debent, & publicè in Ecclesia, & priuatim à singulis Sacerdotibus, Clericis in ferioris ordinis, qui illa obire debent, celebrantur, & peragantur ad præscriptam Breuiarij Romani nuper editi rationem: nisi tamen Ecclesiæ eiusmodi sint, in quibus ex veteri consuetudine, vt summi Pontificis PII Quinti literis eo nomine confectis cautum est, alius ritus, aliaq. ratio adhibeatur. Si verò secus à quibusdam factum erit, cū isti, vt eisdē summi Pontificis literis nominatim sancitum est, horarum canonicarum officio, quod debent, non satisfaciant; eos ipsos Episcopi pœnis ijs mulctent, quæ Lateranensi concilio, à Leone Decimo, & Prouinciali Synodo superiori, contra clericos constitutæ sunt, qui canonicarum horarum officium intermittunt.

Decretum x i i.

Prou. 1. par. 2. quæ pertinet ad celebr. Missæ. §. Magister, pag. 9.

IN vnaquaque Plebe, Episcopus duos, vnumque saltem Sacerdotem, ecclesiasticorum rituum vsu peritum constituere curet; qui alios Sacerdotes & clericos, cæremoniarum quæ in Missa, & in diuinis officijs ritè obeundis requiruntur, disciplina instruant diligenter. qua in re libellus de Missæ cæremonijs adhibeatur, qui nostra cura conscriptus in lucem prodibit.

Magistri cæremoniarum in plebe.

vile infra in actis.

Decretum x i i i.

Prou. 1. par. 2. de iis qui dignitates, &c. §. Canonici, pag. 28.

Capituli à canonicis habendum.

IN singulas hebdomadas canonici cuiusvis Ecclesiæ capitulum habeant; in quo cum quaratur an superioris concilij decreta de diuinorū officiorum ratione seruentur; an si qui itē errores in sacrarum cæremoniarum ritu commisi sint; tum legatur pars aliqua earum rerū, quæ de vita & honestate clericorum nostris constitutionibus præscriptæ sunt; vel illarum, quæ Cathéchismo Romano, aut alijs item libris expressæ, ad Christianæ pietatis doctrinam, vitæq. ecclesiasticæ disciplinam, & rationè pertinent; tum etiam in alijs spiritualis vitæ exercitationibus ipsi versentur; idq. omne pro ut Episcopo, Capituliue Præfecto visum erit.

Quo in Capitulo ne quidquam aliud, quod ad rerum temporalium curam, ac procuracionem pertinet, prius agatur geraturque, quam ea tractationis ratio habeatur, quæ tota in rebus spiritualibus posita sit.

Decretum x i i i i.

Prou. 1. par. 2. de funerib. pag. 35.

Funus canonicum mortui.

CANONICI mortui funus, eiusue qui eiusdem Ecclesiæ, in eadē dignitate obtinebat, Capituli sumptibus à reliquis canonicis fiat, tum pro eius animæ salute Missa conuentualis celebratur; & vnusquisque item canonicus, ministeriū eiusdem Ecclesiæ, qui Sacerdos sit, Missam itidem pro eo celebret.

Decretum xv.

Prou. 6. De Parocho.

Parochi ægrostantis cura, & mortui funus.

PAROCIVM vrbis ægrostantem, & is qui vicinior est Parochus, & cleri in illa regione, vbi æger est, Præfectus; diocesanum verò itidem & vicinior Parochus, & Plebanus, vel Archipresbyter, vel Præpositus in cuius Plebania, aut Archipresbyteratus, Præposituræque finibus ægrotus habitat, statim inuisant, cū eius ægritudinem, morbumque acceperint; tū post crebrò ad eundem veniant, illaq. omnia officia præstent, quæ ad animæ salutem ei tum maximè necessaria sunt; sacram Eucharistiam, & cū opus erit, sacram extremæ vnctionis oleum idem Parochus vicinior eidē ministrat; & illius morientis animam Deo religiosis precibus commēdet. Eius mortui funus vniuersi illius regionis, in qua ille habitabat, Præposituræque, Plebanatus, aut Archipresbyteratus Parochi obeat; nisi foraneus illius regionis Vicarius minorem numerum statuendum celsuerit. Primo item post eius obitum die, eorum vnusquisque pro ipsius animæ salute Missæ sacrificium faciat. Quòd si eo die pro mortuis fieri ex Ecclesiæ instituto vetitum sit; alio proximo die, quo interdictum non sit, omnino fiat.

Decem præterea ad summum dierum spatium omnes in Ecclesiam conueniant, quæ eis à clericorum regionis Præfecto, aut Vicario Foraneo præscribetur. qua in Ecclesia pro mortuo Rectoris Missam conuentualē solemnè ritu celebrent: tum supplicationibus, & precibus Deū piè, sanctèq. orent, vt orato gregi Rectorem dare velit iuxta cor suum.

Quicumque verò eiusmodi pietatis officia præstiterint, eorum nomine causaue nihil neque exigant, nec petant.

Is verò, cui vacantis ipsius Parochialis Ecclesiæ administratio commissā est, fideles illius Parochiæ incolæ sepè hortetur, vt omni intima animi pietate, à Deo Rectorem precentur, qui illius Ecclesiæ curationem gerere rectè possit.

Decretum x v i.

Prou. 1. par. 2. de funerib. pag. 35.

CANDELAÆ, cerei, & quæ intortitia vocantur, in mortui funere adhibita, superioris concilij decreto Sacrificiæ illius Ecclesiæ ad dicta, in qua funus fit, aut mortui corpus in sepulturam traditum est, si quæ in Missarum celebratione, & reliquis diuinis eiusdem Ecclesiæ officijs supererunt; ea omnia vel ipsius Ecclesiæ Rectori, vel ijs, ad quos ante illius decreti promulgationem eiusmodi candelæ, cerei, & reliquiæ pertinebant, in alium eiusdem Ecclesiæ vsu, vel ad suam etiam vitam sustentationem, arbitrato suo conuertere liceat.

Interpretatio decreti conc. 1. de candelis & intortitiis.

Decretum x v i i.

Prou. 1. vtsupra.

QVAE superiori Prouinciali Synodo decreta sunt, ad tollendas Rectorum Ecclesiarum in exequijs, & funere pactiones, & exactiones illicitas, aut quæ symoniacæ labis, vel sordidæ auaritiæ suspicionem afferrent; ea à plerisque in eam partem accipi animaduertimus, vt, occasione inde sumpta, Ecclesiæ, non seruato piarum consuetudinum vsu, debitis elemosinis defraudentur. quare Episcopus, habita & locorum, & personarum ratione, in funeribus & exequijs, quæ pia instituta & consuetudines laudabiles sibi videbuntur, arbitrato suo seruari iubeat sacrorum canonum auctoritate; contumacemq. compellat omni iuris remedio.

Interpretatio alterius decreti de pactionibus in funere.

Decretum x v i i i.

Prou. 1. par. 2. de ecclesijs, & earum cultu. pag. 33.

CVM Christiana pietatis rationi illud alienum sit, ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modò religionem non excitant, sed intuentium mētēs facillè illiciti in fœdas, turpesq. cogitationes, id propterea, ne quis ad illa ornanda peristromatis, aulæq. vatur, quæ obscœnis figuris intexta sint; neque item pictas

Ornatus in templis & processionibus.

pictas imagines, & signa adhibeat, quæ vel ethnicorum hominum, vel aliarum rerum, loci sanctitati repugnantium, formam, ac speciem præferant.

In omni præterea publicarum supplicationum, processionum apparatus, quæ obsecrationum rerum speciem ostendunt, ea ne adhibeantur.

Decretum xix.

Prou. i. vtsupra.

Indumenta facta ad quæ apparatus non adhibenda.

QUAE pallia, aliaque sacra indumenta Altarium vsui, & ornatui addicta sunt; ea ad Sedis Episcopi, alteriusve hominis Ecclesiastici, vel Laici quavis dignitate præditi apparatus, aut ad funeris, exequiarumve pompam, aut aliarum rerum quæ profanæ sint, vsuum, siue ornamentum ne adhibeantur.

Decretum xx.

Prou. i. vtsupra.

Vestes pro diuinis officiis benedicendæ.

QUAE vestes, & ornamenta cuiusvis generis, ad vsuum sacrum comparata, Ecclesiæ instituto benedici debent, ea in Missæ sacrificio, cæterisque diuinis officiis ne prius adhibeantur, quam solennibus precibus ab Episcopo, vel ab alio qui auctoritatè habeat, benedicta sint.

Decretum xxi.

Prou. i. vtsupra.

Libri sacri ne ad fordidum vsu auertantur.

LIBRI sacri veteris, & noui testamèti, volumina item sanctorum Patrum, nostræ fidei interpretum, tum scripta etiam Ecclesiastica, quibus & res, & verba diuina consignata sunt, etsi temporis vetustate omnino consumpta; ad rerum tamen vilium ac fordidarum vsuum ne villo pacto conuertantur, sed in ignem potius conijciantur.

Decretum xxii.

Prou. i. vtsupra.

Laicorum ædes ecclesiam ne attingant.

LIBER curet Episcopus, vt ne laicorum hominum ædes in posterum ædificentur, quæ Ecclesiarum parietes vlla ex parte attingant. Si quæ verò fenestra, siue Ecclesiasticarum, siue laicorum ædium in ipsis Ecclesiarum parietibus insunt, vnde in Ecclesias conspectus sit, efficiant, vt duobus saltè post huius concilij promulgationem mensibus obstruantur.

Decretum xxiii.

Prou. i. vtsupra.

Parlamenta, & alia profana in ecclesiis prohibentur.

C. 2 de immu. eccl. in 6.

NE in Ecclesia laici homines de rebus profanis, aut de iis, quæ ad ipsam Ecclesiam non pertinent, congregationes, concilia, vel, quæ parlamenta publica dicunt, habeant. Quæ verò Lugdunensi concilio olim à Gregorio Decimo, & nuper à summo Pontifice PIO

Quinto ad tollenda in ipsis Ecclesiis colloquia, congressus, deambulationes, & ad earum cultum sancta sunt; in iis præstandis Episcopus omnem vel maximam diligentiam adhibeat. Canonicos verò, Ecclesiarumue Rectores, & alios item, ad quos spectat, in munere, quod ad eam curam attinet, obeundo negligentes, vel contumaces pœnis afficiat, quas illi eadem summi Pontificis sanctione subeunt.

Siq. præterea in ijs ipsis exequendis Regulares negligentes esse animaduertit; illos ad ad eiusdem summi Pontificis in eadem Bulla præscriptum grauissimè corripiat.

Decretum xxiiii.

Prou. i. vtsupra.

ILIVD interdicit Episcopus, ne in vllis elemosinarum oblationibus, quæ cuius Ecclesiæ sunt, musica instrumenta, organo excepto, in Ecclesia adhibeantur; neue alia fiant, vel gerantur, quæ domo Dei indigna sint.

Ne item puellæ elemosinas Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum hominum nomine queritè, id quod non sine earum pudicitia discrimine quibusdam in locis introductum erat.

Decretum xxv.

Prou. i. par. 2. de Seminar. pag. 13.

EPISCOPVS ipse, tertio quoque mense saltem, nisi iusta causa impeditus sit, Seminarium visitet: in eoq. visitationis munere, adhibitis etiam, si modò ei videbitur, alijs doctis, & pijs viris, tum de magistrorum diligentia, tum de progressibus, quos & in vitæ disciplina, & in literarum studiis Seminarij clericus habuerit, accuratè inquiret. Idem certas Seminarij clericis constitutiones præscribat, quas frequenti eorum conuentu in singulos menses legi curet; quò sæpius repetitæ, illorumq. mentibus impressæ, feruentur diligentius.

Decretum xxvi.

Prou. i. par. 2. de frequenti diu. sacrif. oblat. pag. 16.

DIACONI, Subdiaconi, & reliqui clerici inferioris ordinis confessionem, & communionem frequentent, vt superiori Synodo Prouinciali præscriptum eis est. Confiteantur autem iis tantum Sacerdotibus, quos ad audiendas eorum confessiones idoneos Episcopus, & in vrbe, & diocesi comprobabit: dummodò talis sit numerus eiusmodi Sacerdotum, vt confiteri volentes delectum habeant inter illos.

Sacræ verò Eucharistiæ communionem in propria Parochia, vel in alia ecclesia, quam Episcopus statuet, diebus festis percipient, idq. in Missa solenni, si modò eo loco, eoq. die celebrabit. Illius autem rei fidem, tertio quoque mense Episcopo exhibebunt.

Bulla edita 6. Calend. April. 1566.

Vitanda in oblationibus elemosinarum.

Seminarij visitatio, & constitutiones.

Confessiones Clericorum.

De-

Decretum xxvii.

Prou. i. par. i. de præd. verbi Dei, in fine pag. 4.

Canonici, & clerici qui concioni non interfunt puniendi.

SUPERIORI concilio iussum est; Canonicos, & alios Clericos sacris concionibus interesse, quod cum ab eisdem non ita præstetur, vt debet; pœnis propositis id efficiendum censuimus, quod iussu, & cohortationibus non potuit. quare Canonici cathedralium, tum collegiarum etiam Ecclesiarum, & reliqui præterea Clerici, si tempore concilij superioris constitutione præscripto, non interfuerint sacris concionibus, aut ad eas sacrarum literarum interpretationes, lectionesue non accesserint, quas ipsis Episcopus præscripserit; mulctentur eiusdem Episcopi arbitratu.

Decretum xxviii.

Prou. i. par. 2. de function. min. ord. pag. 30.

Clerici ad diuina officia conueniant.

CVRET Episcopus, vt qui Clerici certæ Ecclesiæ ministerio adscripti non sunt; ij Dominicis, festisque singulis diebus in Parochiali Ecclesia, in cuius finibus eorum quisque habitat, Ecclesiasticum beneficium obtinet, quod residentiam non requirit, aut in ea, quæ Episcopo videbitur, Rectori operam, atque adiumentum nauent ad diuina officia celebranda. Qui verò certis Ecclesijs adscripti sunt, in ipsis diebus ad eas conueniant, & in ijs functiones eas præstent, quæ vnicuique eorum ab Episcopo præscriptæ erunt. Si tamen ijs diebus aliquando ad diuina officia obeunda, ad funeraue in alias Ecclesias vocabuntur, eò illos accedere permittat Episcopus.

Rector autem, in cuius Ecclesiam illi conueniunt, tertio quoque mense Episcopo referat, vel literis significet, non solum an huic decreto ab illis obtemperetur; verum etiam an ea præstentur, quæ superiori Prouinciali concilio illis præscripta sunt, tum de habitu, tum de tonsura clericali, tum de eorum vitæ consuetudine.

Par. 2. tit. de vest. cler. pa. 18

Decretum xxix.

Prou. i. par. 2. de vita & honest. pag. 15.

Cleri inferioris institutio, & conuocatio.

EPISCOPVS Sacerdotes aliquot vitæ integritate, & scientia probatos in vrbe deligat, à quibus Clerici inferioris ordinis sæpè conuocati, vitæ ecclesiasticæ moribus instituantur. Eos autem ipsos Clericos vniuersos semel, atque iterum saltem quotannis Episcopus ad se item conuenire iubeat, vt progressionem intelligat, quas quisque eorum ad literarum cognitionem, tum ad vitæ spiritualis disciplinam fecerit.

Decretum xxx.

Congregationes Prou. i. par. 2. de Vicar. for. pag. 22.

diocesanae. Par. 2. tit. de Vic. for.

VT quæ de Sacerdotalibus conuentibus in diocesi habendis, semel superiori concilio

præscripta sunt, ea, quoad eius fieri potest, rectè atque ordine gerantur; hæc ei addenda censuimus.

Ne Sacerdotum conuentus festis ijs diebus habeantur, quos coli Ecclesiæ præcepto institutum est; nec verò illis diebus, quorum præcipua celebritas in locis agitur, vbi is conuentus iis ipsis diebus futurus esset.

Parochus verò Ecclesiæ, in qua eiusmodi congregatio futura est, die Dominico qui illam proximè antecedit, eius habendæ tempus populo significet, eumq. hortetur, vt illo ipso die ad Ecclesiam conueniat, tum vt orationum, quæ & pro viuus, & pro mortuis ibi fient, particeps sit, ac indulgentiam dierum quadraginta consequatur, quam ab vnoquoque Episcopo in sua diocesi illis concedendam decernimus, qui diuinis officiis tunc celebrandis intererunt; tum etiam vt sacram concionem audiat, quæ eo tempore in Missæ celebratione habebit.

Quæ verò quæstionum explicationes singulis mensibus habitæ in ijs ipsis conuentibus erunt, & si quæ præterea quæstiones in illis ipsis disputationibus inciderint, quæ non satis tum explicatæ sint; eas omnes literis consignaras, Vicarij foranei quamprimum ad Episcopum mittant: cuius iudicio illæ, vel explicatæ, vel comprobatæ, in codicem eius rei nomine confectum, quem Vicarius foraneus custodiat, referantur. Ex eorum conuentuum progressu si Vicarij foranei animaduertent, Sacerdotes quosdam ad doctrinæ studia, in quibus maxime versari debent, desidiam quandam, vel negligentiam adhibere; eos ad Episcopum deferat, cuius auctoritate illorum culpæ, vt opus erit, occurratur.

Vt autem in ijs studiorum exercitationibus vnus quisque Sacerdos maiores progressus habere possit; in qua Parochia quinque saltem Sacerdotes erunt, eos in singulis hebdomadas bis ad priuatas inter se studiorum disceptationes Parochus conuocet; in quibus vel aliquam Catechismi Romani lectionem tractent; vel quæstiones aliquas de conscientia casibus explicent; vel huius, superiorisue Concilij prouincialis, aut diocesanae Synodi, quam eorum Episcopus habuerit, partem aliquam studiosè legant.

Quòd si ei Parochia propè erit aliquod Regularem Monasterium, vbi aliquis sit, ad sacrarum literarum, ecclesiasticarumq. rerum explicationem aptior, curent etiam illius opera, atq. studio adiuuari.

Ad has priuatas Sacerdotalis studij exercitationes, clericos etiam, qui intrâ illius Parochia fines habitant, adhibeant; vt eos rerum ecclesiasticarum cognitione instructiores in Ecclesijs habeant.

Quicumque verò huic priuato conuentui interesse recusarit, eum Parochus ad Episcopum deferat; qui, quo maximo poterit studio, curet, vt huic decreto obtemperetur.

De-

Decretum xxxi.

Prou. i. par. 2. de cler. vestitu. pag. 18.

Mantelletti vsu quibus interdicitur. Par. 2. tit. de cler. vest.

VT quod de mantelletti vsu alijs prouincijs li Synodo per nos decretum est, executione habeat; decernimus, vt ne quibus alijs, nisi Abbatibus, Referendarij, & Protonotarij eo breuiori vtantur, quam tunica talaris interior sit. Metropolitanæ autem nostræ, & aliarum huius Prouinciæ cathedralium Ecclesiarum Canonicis, Præpositis item, & alijs clericis, ecclesiastica, aut Doctoratus dignitate præditis, exterioris tunicæ, seu mantelli vsu concedimus; quod tamen interiorē tunicam talarem longitudine adæquet. Reliquis autem clericis, qui hoc decreto nominatim expressi non sunt, mantelletti, & mantelli vsu interdiciamus.

Decretum xxxii.

Prou. i. par. 2. De negotiis secul. à cler. fug. pag. 20.

Clerici mulieres ne doceant.

CLERICI in eo officio ne se exercent, vt vllas mulieres, etiam quauis dignitate illustres, doceant legere, scribere, aut canere, a liouè cuiusvis generis musico instrumento sonare: nisi ij sint, quibus ætate, moribus, & vita probatis, Episcopi iudicio id permissum est, facultate ab eodem scriptis data. Ne libris item de musico cantu obscenè, vel parum pudicè conscriptis, illi vtantur.

Decretum xxxiii.

Prou. i. par. 2. de armis ludis. &c. pag. 20.

Part. 2. tit. de arm. Numerus clericorum in mensa tempore sacrorum.

QVONIAM superioris concilij constitutio ne vetitum est, quo tempore vel sacrorum vel funeris exequiarum causa in vnum Clerici conueniunt, non plures ad mensam, quam sex, eosq. clericos adhiberi; id cum multis locis facile præstari non queat, propterea quod Ecclesiæ sæpè longius inter se distent, graueq. sit Clericis de itinere fessis, manè ad Ecclesiā suam reuerti; ideo liberum sit Parocho tot cōniuas habere, quot sanè in mensam adhibere par esse iudicatur; & pro temporis ratione laicum etiam hominem, quem Christianæ pietatis studiosum, & Sacerdotali conuictu, consuetudineq. dignum norit, à mensa non excludere; modò ea seruentur, quæ in Parochialibus conuentibus, de frugali, clericali. modestia nostris constitutionibus præscripta sunt; tum sacra item lectio in mensa perpetuò adhibeatur.

Part. 2. tit. de Vic. for. c. Hi autem §. cōfectis. pag. 23.

Quod verò de mensæ frugalitate, & ferculorū numero alijs superiori concilio decretum est; id omnino sic seruetur, vt etiam si vel vniuersitati, vel cuius alijs, pacto consuetudine, aut vltima quauis voluntate certis quibusdam diebus cibum à Sacerdotibus parari oporteat; in eo ab illa decreti ratione ne vllō modo discedatur, nec sacra lectio in mensa desit.

Decretum xxxiiii.

Prou. i. vsupra.

IN quibus Ecclesiarum ædibus ad Rectoris vsu, & domicilium constitutis, & ipse, & laici præterea facultate impetrata habitant; in ijs, ne propter nuptias quidem saltetur, ne uè comediar, aut spectacula agantur.

In ædib. eccles. spectacula ne fiant.

Decretum xxxv.

EPISCOPVS Clericum alienū, qui in propria diocesi deliquerit, & ad suam diocesim confugerit, proprio illius Episcopo petente, & sibi de Clerici qui deliquit, citatione, & contumacia, aut condemnatione fidem mittente, comprehendit, & ad illum mitti curet, idq. sumptibus petentis.

Clericus alieni diocesis reus.

Decretum xxxvi.

Prou. i. par. 2. de resid. pag. 20.

QUI impetrata ab ecclesia discedendi facultate aliquandiu abfuerit, mensis saltè spatium postquam redierit, Episcopum de suo ad ecclesiam reditu certiore faciat; quod si neglexerit, perinde censeatur, ac si non legitime abfuerit.

Clericus post absentiam reuersus, Episcopum admoneat.

TITVLVS III.

Quæ ad bona, & iura Ecclesiarum, piorumq. locorum attinent.

Decretum i.

Prou. i. par. 2. quæ pert. ad collat. benef. pag. 14.

QUI deinceps Ecclesiastici beneficij possessionem adipiscetur; eius beneficij titulum is etiam antè non monitus ad mensam Ordinario suo ostendat: quod si secus fecerit, dimidia parte fructuum, & prouentuum vnius anni mulctetur, qui ex eo beneficio singulis annis percipiuntur; tum omnibus iuris remedijs titulum exhibere cogatur.

Titulus beneficii exhibendus.

Decretum ii.

Prou. i. vsupra.

CAVEANT Episcopi, ne passim, atque indistinctè omnes beneficiorum Ecclesiasticorum cessiones admittant; sed in ijs solùm casibus, qui summi Pontificis PII Quinti literis expressi sunt, meminerintq. excommunicationem, quæ earundem literarum sanctione contrahitur, Apostolicæ Sedi referuari.

Beneficiorum cessiones. Bulla edita Calen. Apr. 1568.

Decretum iii.

Prou. i. vsupra.

SACRI Tridentini concilii auctoritate, ea cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum statuta,

Sess. 24. c. 14. Probatio sex mensū tollitur.

statuta, constitutionesque quascunque, etiam iure iurando, & quauis auctoritate communitas, consuetudineq. illas, etiam immemorabiles, quæ & si minùs expressam symoniam, at sordidam tamen auaritiam præ se ferunt, antiquamus, abrogamus, atque rescindimus, quibus illud inductum est, vt qui nuper in Canonicorum capitulum, aliorumue Ecclesiasticorum hominum Collegium adscriptus, Capituliq. aut Collegii iudicio ad ea canonica, aut alia quæ ad eos pertinent, obeunda munera idoneus comprobatus est; sex tamen mensibus, qui probationum nomine vocantur, choro inseruire antè debeat, quam distributiones quascunque, etiam quotidianas percipiat, alijsq. canonicis, vel alijs eiusdem Collegij hominibus accrescat, quæ portio sibi eo temporis spatii inseruienti iure obueniret. Illudq. in perpetuum iubemus, vt in alicuius Ecclesiæ canonicorum Capitulum, aliudue Ecclesiasticum Collegium cooptatus, cum admissus, comprobatusq. erit ad muneris sui functiones, is statim particeps sit residentiar fructuum, quotidianarumq. distributionum, quæ ab ijs ad quos spectat, eidem præstentur pro ratione Canonicarum horarum, quarum officium deinceps in Ecclesia ille obierit. Quicumque illas constitutiones, statuta, & consuetudines hoc decreto abrogatas seruarint; contra eos symoniæ pœnis, quæ canonum iure, & summorum Pontificum constitutionibus statutæ sunt, ad Tridentini concilij præscriptum agatur. Ne huic autem decreto fraus fiat, hoc statuimus; vt quoties is qui in eiusmodi Collegium cooptandus erit, eiusdem Collegij Præfectum conuenit ad se probandum, huius probationis examen intra octo dies de eo habeatur; alioquin probationis ius Episcopi sit. Quod si octo illis diebus habito examine is probatus non sit, sibiq. persuadeat id iniuste factum esse, ad Episcopum confugiat; qui habitis de eo examinis quæstionibus, si iniuste repulsam illum tulisse animaduertit, Capitulum, Collegiumue compellat ad eum recipiendum.

Decretum iiii.

Prou. i. vsupra.

Solutio fructuum præbendæ quomodo faciendâ in admissione.

QUIBUS in Ecclesijs ea vel constitutio, vel consuetudo est, vt Canonicus nuper creatus, quos fructus præbendæ suæ primo anno percipiet, eos omnes, vel aliquam eorum partem Fabricæ ecclesiæ, aut Sacristiæ, alijsue pio loco soluat; in posterum illa ita seruetur, vt si ei præbendæ onus pensionis, vel reservationis fructuum omnium, alicuius partis eorum impositum est, is pro rata solùm fructuum quos liberè percipiet, soluat; fideiussore tamen caueat, se reliquam item fructuum illius præbendæ partem soluturum, quamprimum vel morte, vel concessu, remissioneue eius cui fructus

reseruati sunt, quieuè pensionem obtinet, adipiscetur. Eam verò fructuum partem, quam soluere debet, ne soluere prius cogatur, quam illorum percipiendorum dies venerit; sed aut fideiussorem det; se eo ipso tempore statim soluturum; aut Episcopus apud aliquem illos sequestri nomine asseruari curet, donec quod pijs illis locis debebitur, persolutum erit. Curet autem Episcopus, vt fructus, & cuiusvis generis proventus, ad Sacristiam pertinentes, ne in alios sumptus, nisi in ipsius Sacristiæ vsu erogentur; ideoq. quotannis cognoscat, quo modo distributi, & quas in res erogati illi sint. Liceat tamen eidem Episcopo de Capituli consilio eos fructus in Fabricæ, vel rei alterius ad eam ipsam Ecclesiam spectantis vsu aliquando conuertere; si modò Sacristiæ minùs tunc opus esse iudicari.

Decretum v.

Prou. i. par. 2. quæ pert. ad bonorum eccles. conferu. pag. 36.

NE Ecclesiasticorum beneficiorum bona patronis, neuè item eis, quorum cessione ea beneficia obtinentur, neque illis præterea, qui eisdem iuncti sunt, ne per suppositas quidem personas, ac ne ad breue sanè tempus locari liceat, idq. nisi cognita prius Ecclesiæ utilitate, Episcopus data scriptis facultate concesserit. Quicumque secus fecerit, fructibus vnius anni mulctetur, quos ex eorum beneficiorum prædijs bonisue capit. Inquirat præterea Episcopus diligenter, an aliqua symoniæ labes contracta inter eos sit.

Eccles. bona quib. non locanda.

Decretum vi.

Prou. i. ibidem.

SI Canonicorum, aliorumue Ecclesiasticorum hominum Collegium, aut Moniales, aut alij quouis homines, nulla legitima superioris auctoritate, bona Ecclesiastica permutarunt, vel alio quouis pacto alienarunt, aut in posterum id committent; cogat Episcopus tum eos qui alienarunt, contra illum agere qui talia bona derinet, vt ea restituat; tum detinentem compellat, vt ipsa vnà reddat cum fructibus non iure perceptis. Quicumque hac in re sibi non obtemperarint, eos anathemate feriat, aut interdicit, ex canonumq. sanctione alijs præterea pœnis afficiat; ac permutationem item eam, aliamue quamcunque alienationem irritam, planeq. nullam declaret.

Eccles. bonorū locatio.

Decretum VII.

Prou. I. vtsupra.

BONORVM Ecclesiarum quauis alienatio ea lege confecta, vt Superioris auctoritate muniatur, si is cui alienata sunt, antequam contracta alienationi eiusmodi auctoritas accesserit, in eorum possessionem ingressus est, irrita & nulla ab Episcopo declaratur; & qui ea possidet, à possessione statim amoueat; & qui praterèa alienarit, ex canonum sanctione puniatur.

Decretum VIII.

Prou. I. vtsupra.

ECCLIASTICA bona quouis nomine alienata, quacunq; ratione ad Ecclesiam redierint, etiam si reliquis Ecclesiarum bonis incorporata non sint, ne tamen amplius ad longum tempus locentur, neque quouis nomine alienentur, nisi illud verè tunc Ecclesiarum utilitati, aut necessitati sit.

Decretum IX.

Prou. I. vtsupra.

LOCATIO bonorum ecclesiasticorum ad longum tempus facta, cum ex Tridentini concilii auctoritate recognoscenda erit, ne Episcopus qui bona ipsa locarit, quicquid eius locationis commissarius aut executor fuerit, causam diiudicet, sed huius locationis recognitio ad Episcopum viciniorum pertineat, tum ad eos qui his locationis causis recognoscendis in eiusdem Episcopi viciniorum diocesi praefecti fuerint.

Decretum X.

Prou. I. vtsupra.

VT bonorum ecclesiasticorum, quae vel in emphyteusim tradita, vel ad longum tempus alio quouis nomine data sunt, memoria quoad eius fieri potest, conferuetur; ecclesiasticus quouis homo, cui aliquid in singulos annos eo quouis nomine soluitur, cum primum id exiget, notarium adhibeat, à quo instrumenti fide testatum fiat, quidquid ab eo qui soluere debet, ille acceperit; & cuius fundi, vel vineae, vel prati, vel aedium, aliarumque rerum ecclesiasticarum nomine exegerit, idque nisi qui ea ecclesiastica bona conductionis nomine nunc possidet, illum tanquam directum illorum bonorum dominum Notarii publici fide recognouerit, eadem diligenti vt supra descriptione praediorum adhibita. Quod si quis Clericus cuius hoc interest, in huius rei cautione adhibenda negligens erit, dimidia parte fructuum vnius anni mulctetur, quos ex eo beneficio consequeretur. Quae autem huius rei causa, vel confessiones, vel recognitiones instrumenti fide conficien-

tur; earum exemplum ille Clericus ad quem spectat, spatio mensis Episcopo tradat in Archiuio alleruandum.

Decretum XI.

Prou. I. vtsupra.

VSV & diuturna consuetudine compertum est, quantum Ecclesijs detrimenti, damniq; saepe importet illa praediorum ecclesiasticorum locatio, quae ad certum tempus actionibus ijs iniri solet, vt meliora reddi liceat; ac interdum ea conditione, vt qui sumptus facti sunt, ne possint nisi in ipso extremae locationis tempore recuperari; & qui item conduxerint, eiici, amoueriue à possessione ne possint, nisi quidquid in illis melioribus reddendis pecuniae erogarint, quidquid sumptus fecerint, id omne receperint: quare nos Ecclesiarum utilitati consulentes, & huic rei, vnde tantum detrimenti, tantumq; incommodi ipsis Ecclesijs accedere saepe solet, quantum in nobis est occurrere volentes, ita statuimus.

Quaecunq; Ecclesiasticorum praediorum locationes ad certum tempus in posterum eo pacto fient, vt illa meliora reddi liceat, & quidquid in illis faciendis, restituendisue erogatum sit, id ei qui conduxit, solui oporteat; haec in locationum pacto ne ius tribuat faciendi impensas in quouis aedificij genere utiles, nisi eas quae maiorem summam non excedant, quam illa sit, quam conductor retinendo singulis annis quibus firma est locatio, tertiam partem eius quod locationis nomine soluere debet, recuperare possit. Eam autem ipsam tertiam partem quolibet anno retineat, quoad quidquid erogarit, ipse recuperet.

Si quae verò impensae ad vsum necessarium pertinentes factae sint, ad quamcunq; summam perueniant, tum ob eiusmodi impensas conductor eadem ratione partem tertiam sibi in singulos annos retineat. Sin autem ad sumptus qui necessariò facti sunt recuperandos, non satis fuerit ea tertia pars; ne completa etià locationis die, à praediorum possessione, is qui conduxit, antequam ei satisfactum sit, amoueat: sed Ecclesiae Rectori liberum sit atque integrum, aut comparata aliunde pecunia, aliaue quauis ratione ipsa praedia de conductore redimeret, aut eadem illi ipsi conductori iterum consentiente Episcopo locare; idque tot annis saltem, vt tertiam partem ad minimum in singulos annos eius rei retinendo, quam locationis nomine soluit, id omne firma adhuc locatione recuperet, quod ipse erogarit.

Si verò qui his conditionibus conduxerint, tertiam ipsam partem quotannis non retinuerint, ne ius sit eis ab Ecclesia, nec à Rectore qui succedet, partem quam non retinuerint, repetendi; sed eorum culpa adscribatur.

In ijs etiam locationibus, quae à Rectoribus iam ad tempus ita initae sunt, vt conductores praedia

Locationes cum pacto de praedijs melioribus reddend.

praedia meliora faciant; huiusque actionis vi, atque ratione aedificia facta, rectaque sunt, vel in posterum conductoris sumptibus meliora reddentur; hos sumptus, quos fecerit conductor, ea ratione recuperet, quae à nobis hoc decreto praescribitur: nisi id conuentum sit; vt breuiori tempore soluantur, quae à nobis statutum est.

Quod si is, qui iam conduxit, & praedia meliora fecit, tertiam eam partem retinere nolit; sed vna tantum solutione sibi restitui velit id omne, quidquid iam erogarit; partem illam, quam sibi retinere licet, apud hominem aliquem, cui tuto committi possit, quolibet anno deponat, vt sperari aliqui possit, praedia ipsa ecclesiastica recuperari aliqua ratione posse.

Si verò conductor eam tertiam partem non deposuerit, sed Rectori Ecclesiae soluerit; Rector qui succedet, illa ab eo repetere possit, aut in rerum quae meliores factae sunt, ratione referre. Rector autem, qui tertiam hanc partem temere receperit, dimidia parte fructuum, quos quolibet anno ex ipso beneficio ecclesiastico percipit, singulis annis mulctetur.

Si qui praterèa ob sumptus in praedijs quibus ecclesiasticis factos creditores sunt, eaque praedia non ipsi, sed Ecclesiae Rector quauis ratione possidet; ne ea hypothecae diutius sint, id quod mutua quadam collusioni aliquando factum est, in hac ipsa re id curet Episcopus, vt eadem tertiae partis annua solutione, quidquid in sumptus erogatum est, etiam fructibus sequestri nomine depositis, aut alia ratione eis restituatur.

Liberum tamen sit Episcopo in his omnibus, si quando pro beneficii tenuitate, aliaue iusta causa, aliquid minus tertia parte praescripta in singulos annos solui, aut retineri censuerit, id arbitrio suo scriptis concedere.

Vt verò hoc decretum omnibus notum sit, ac plane perspectum, illud nostra auctoritate vultgariter redditum; ab omnibus & singulis vrbis, & diocesis Parochis, festo primo die, postquam ipsi acceperint, publice in eorum Ecclesijs legatur, ac populo frequenti recitetur.

Decretum XII.

Prou. I. par. 2. De Notar. & scribis. pag. 24.

Cancellarij episcopalis munus

QUIBUS Cancellariae Episcopalis munus commissum est, ipsimet in ea officij exercitatione versentur; si negotiorum tamen multitudo postulat, alios Episcopi iudicio comprobatos, sibi in auxilium adhibere liceat.

Decretum XIII.

Prou. I. par. 2. de Iudic. foro Episcopi. pag. 24.

Subsidij charitativum, quomodo exigen.

EPISCOPVS, qui causis iure permissis, subsidium charitativum exacturus est, antequam illud sibi perfolui curet, Clerum, eiusque procuratores, aut negotiorum gestores conuocet, eiusque cum causam exponat, quam obrem il-

lud petere atque exigere cogatur, tum humaniter eisdem cohortetur, vt sibi sponte subueniant. Ne verò maiorem summam sibi solui curet, aut patiat, quam Benedicti XII. constitutione, cuius initium est, VASELECTIONIS, praescriptum est; idque nisi consuetudinis ratione aliud obseruatur. Qui contra fecerit, haec ei poena sit, vt & restituat quod perceperit, & aliam praterèa poenam iure expressam luat, Superioris arbitratu.

Extrau. pri. de censib.

Decretum XIII.

Prou. I. par. 2. quae pert. ad bon. eccles. conferu. pag. 36.

CVM primum aliquis huius Prouinciae Episcopus mortem obierit, Archiuus Episcopalis clausis Notarii publici fide, vna Capituli Vicario, altera vni de Capitulo, ad quem vel officij ratione, vel consuetudine pertinet; sique nemo talis est, alij antiquiori residenti tradatur; ab eisdemque vna, & item altera asseruetur, quo ad alius Episcopus creabitur, cui illas restituat; & rationem de scriptis in inuentario notatis, eorumque custodiam commissis, eidem reddant.

Archiuus clausus quibus traden. mortuo Epo.

Decretum XV.

Prou. I. vtsupra.

NONNULI homines ad id temeritatis saepe veniunt, vt Clerici mortui bona inuadant, vnaque cum ijs illa saepe, quae etiam Ecclesiae ministris in mortui locum succedentibus debita sunt, & Ecclesiae item, cui, dum in vita ille esset, inseruierat, bona sacrilegè subripiat. quare poena excommunicationis latae sententiae vetamus, ne Clerici mortui, qui dum viuere, ecclesiasticum beneficii obtinebant, bona ad Ecclesiam eiusque ministros pertinentia, quicquam temere inuadat, atque auferat. Hoc autem decretum semel saltem quotannis Episcopus in sua diocesi promulgandum iubeat.

Inuadentes bonorum clericorum mortui.

Decretum XVI.

Prou. I. par. 3. De pior. locor. admin. pag. 41.

HAERES, vltimarumque voluntatum executor, si quae piarum causarum nomine legata, relictaue sunt, ea anni spatio ad summum, aut tempore ab ipso testatore praescripto, non praestiterit; ab Episcopo, vt ratio iuris postulat, poenis ipso iure constitutis, omnino cogatur piarum testatoris voluntatem explere. Nec verò praescriptum illud, vel à iure, vel à testatore tempus ab Episcopo prorogetur, nisi sibi constiterit, quae earum causarum nomine relicta, aut legata sunt, verè praestari non potuisse. Episcopus verò in Parochijs, vbi opus erit, duos probatae vitae homines, pietatis amantes, & auctoritate praeditos deligat, quorum opera, studio, atque adiumento ad piorum locorum, piarumque causarum iura persequenda vtatur, quo ad expeditur visum sibi erit.

Legata piarum causarum.

Decretum xvii.

Prou. i. vtsupra.

Notarij legata pia non denunciantes.

NE Notarij, qui testamenta, codicillos, aliaque tabulas de rebus, quae piarum causarum nomine legatae, relictae sunt, vel ipsi rogati conscripserunt, vel ab alijs conscriptas apud se habent, magnos nimis labores in ijs omnibus conquirendis sustineant; neue si id quod ipsis superiori concilio praescriptum est, omiserint, excommunicationem eodem concilio propostam subeant; idcirco illam sanctionem, piarum causarum nomine a nobis editam, ita interpretamur ac moderamur, quod faciliorem etiam executionem illa habeat.

Par. 3. tit. de prior. loc. adm. §. poenam. pag. 42.

Quicumque Notarij sciunt, se rogatos, testamenta, aliaque ultimae voluntatis tabulas de rebus piarum causarum nomine relictae confecisse, nisi sex mensium spatio, postquam testatoris mortem scierint, illa Episcopo significarint, quaeque in ipsis tabulis a se conscriptis legata pia facta sint; ij excommunicationis poenam ipso iure incurrant. Qui vero in posterum eius generis tabulas testamentariae scripserint, eandem poenam ipso facto subeant; nisi tribus post mensibus, quam testatoris mortem cognoverint, pia legata relictae Episcopo denunciarint. Hoc autem de sex, & trium mensium spatio decretum vim tantum habere statuimus, cum primum concilium hoc in lucem emissum erit, ac promulgatum.

Vt autem Notariorum, qui iam mortem obierunt, exemplaria, & quavis alia scripta, quibus res piarum causarum nomine relictae, aut legatae, notatae, ac descriptae sunt, conquiri possint; Episcopus propositis etiam poenis, & censuris, eam, quae sibi facilius videbitur, in eam rei perficiendae rationem.

Qui Notarij praeterea ex superioris concilij decreto excommunicationem subierunt, Episcopus eos absolutionem humiliter petentes, a censuris absoluat, si modò ipsius Episcopi arbitrato ante satisfecerint, ad decreti huius praescriptum.

Decretum xviii.

Prou. i. par. 2. quae pert. ad bon. eccl. conferu. pag. 36.

Bona fabricarum ecclesiarum.

PROHIBEAT Episcopus, ne bona, census, prouentus, aliaque eius generis, quae ad Ecclesiarum Fabricas quavis ratione pertinent, ab earum Praefectis aut ministris ad alios vsus auertantur, quam institutum est, aut certe debent. Idem praeterea ex Tridentini concilii praescripto, Fabricarum redditus in vsus Ecclesiarum necessarios, atque viles, vt expedire magis visum fuerit, erogari curet.

Decretum xix.

Prou. i. par. 3. De piorum locorum admin. pag. 41.

Administratores bonorum eccles. ea ne emant.

VI bona Ecclesiarum, Hospitalium, aliorumque piorum locorum, siue solus, siue vnà cum alijs administrat; si vel ipse, vel per interpositam

personam ea emerit, aut emphyteusis, locatio, nisiue nomine conduxerit, ab eo administrationis munere statim amouetur; nec dignus in posterum censeatur, cui talium rerum procuratio, administratione demandetur; cum eoque praeterea ex iuris praescripto agatur.

Decretum xx.

Prou. i. vtsupra.

EPISCOPVS id sedulo prohibeat, vt quae Fabricae, Hospitalia, Sodalitates, & quae alia cuiusuis generis pia loca instituta non sunt ad pecuniam mutuo dandam; eorum administratores ne vlla causae specie cuiquam homini, nec etiam vniuersitati loci, aut vicinijs det mutuo. Quod si ipsi administratores mutuo vel dederint, vel quod grauius est, ab ijs locis sumptuerint, ab earum administratione statim amoti sint, indignique censeantur, qui per sex annos illorum, aliorumque piorum locorum administrationem gerant. Tum etiam illorum Praefectus, quouis nomine vocetur, qui huic rei consenserit, excommunicationis poenam subeat.

Quae sodalitates & pia loca mutuo ne det.

Decretum xxi.

Prou. i. vtsupra.

NE quisquam pecuniam apud Montes pietatis deponat, vel eidem mutuo det, vt inde aliquid, ne minimum quidem, lucri, aut eius quod interest, nomine percipiat. Qui vero ex pacto quidquam ea causa perceperit, quod Montis pietatis pecuniam vel mutui, vel depositi nomine dedit; cum eo tanquam cum vsurario homine agatur ad iuris praescriptum. Quae praeterea de Montibus pietatis decreta superiori concilio sunt, ea Episcopus obseruari curet vel diligentissime. Compellatque illorum institutiones sibi ab administratoribus ostendi, atque exhiberi.

Vsurae a montibus pietatis ne exigantur.

Par. 3. c. Epi. tit. de prior. loc. adm. §. episc. pag. 43.

Decretum xxii.

Prou. i. vtsupra.

SODALITATES quascunque, seu Confratrias, quae Disciplinatorum nomine vocantur, Episcopus, vt Tridentino concilio iussum est, visitet; librosque, vel constitutionum, vel meditationum, orationumque, si qui in eis dem extant, studiosè recognoscat, ne quid falsum, commentitiumque, aut apocryphum in illis sit; et si quae inuenerit, quae emendationem desiderant, illa vel omnino tollere, vel emendare curet. Efficiat praeterea vt confratres, etiam nominatim non vocati, ad statas & solemnes processiones accedant, easque rectè atque ordine obeant; vtque non mercede conducti, sed pietatis gratia flagella sibi adhibeant.

Sodalitates Disciplinatorum. Sefs. 22. decret. de refor. c. 18.

Easdem item Confratrias in eam pristinam Disciplinatarum regulam redigere curet, quae iussu nostro recognita, & emendata, & huius temporis rationi accommodata, ad communem earum Sodalitatum vsum edetur.

Infra in actis.

i quae verò hoc decreto praecipua illi vel continentem-

Quae generatim ad haec decreta pertinent.

Decretum i.

QUAE CVNQUE his nostris, alijsque superiori Synodo prouinciali editis constitutionibus, decretis sancita sunt, ea omnia in sua quisque Episcopus diocesis diligenter obseruet; & ab alijs quorum interest, seruanda curet omnibus iuris remedijs. Vt autem quae in hac Prouinciali synodo decreta sunt, ad ea praestanda vlla ignorantiae excusatione nemini huius Prouinciae homini vt liceat; illud edicimus, vt quo primum die in lucem emissis, ad nostrae Metropolitanae Ecclesiae valuas affixa erunt, tunc duorum mensium spatio, omnes se & his decretis, & si contra quidquam admiserint, poenis, ac multis, quae in eis constitutae sunt, obstrictos esse sciant.

Obseruatio & Promulgatio horum decretorum

Ab eo etiam affixionis, & promulgationis die, tempus eorum decretorum inchoari decernimus, quibus certo praescripto dierum spatio aliquid praestari iussum est.

Vnusquisque praeterea Episcopus ea omnia in proxima diocesana Synodo legi, ac recitari iubebit, & si ita expedire censuerit, suae etiam Cathedralis Ecclesiae valuis proponi; quò studiofius omnium animis praecipua eorum tradantur. Singulae item & Cathedrales, & Collegiate, & Parochiales Ecclesiae haec ipsa decreta, certo loco recondita, perpetuò asseruari curent.

Decretum ii.

SI quae in his decretis difficultas orta ante erit, quam alia Mediolanensis Prouinciae Synodus habeatur; eius difficultatis, tum omnium, quae ipsis decretis tradita sunt, interpretationem, & explicationem nobis referuamus, salua semper Sedis Apostolicae auctoritate.

Interpret. ad quem spectet.

Decretum iii.

QUAE debemus humilitate, & obediencia, sanctae Sedis Apostolicae, omnium Ecclesiarum matris, & magistrae iudicio, atque auctoritati omnia, & singula quaecunque in hac Prouinciali Synodo sancita, decreta, actaque sunt, semper emendanda, & corrigenda subijcimus.

Decretum iiii.

QUONIAM denique ob publicam huius Prouinciae & priuatam etiam vniuersiusque Ecclesiae vtilitatem a Summo Romano Pontifice multa petenda sunt; decernimus, quidquid ab eo communibus nostris, & qui ad sunt Episcoporum literis petetur, illud omne concilij huius nomine, atque auctoritate ita factum intelligi, ac si publicè in sessione postulatū esset.

LAVS DEO.

Finis Concilij Prouincialis Secundi.

tempserint, vel neglexerint; aliaque non obierint, quae ad eorum Sodalitatis officium pertinent, pro rei grauitate seuerius ab Episcopo corripiantur; sin autem emendari nulla alia ratione poterunt, eorum Sodalitates extinguantur, eisdem Episcopi iudicio.

Capita quaedam ad Moniales pertinentia.

Prou. i. par. 3. de Monial. pag. 43.

Caput i.

Monial. numerus & clausura. Sefs. 25. c. 3. de refor. Reg.

Bulla edita 4. cal. Iunii 1566.

QUOD de certo Monialium numero, singulis Monasterijs constituendo, Tridentina Synodus decreuit; quodque item Summus Pontifex PIVS Quintus, de Monialium, etiam earum quae Conuersae dicuntur, clausura, literis editis sanxit: id vtrūque Episcopus, quam diligentissime potest, exequi curet. Quod si aliquid obtulerit, quo minus illud a se praestari queat; ipsum summum Pontificem sex mensium spatio consulat, idque exequatur, quod sibi ea de re ab illo rescriptum erit.

Hancque ipsam in ijs exequendis diligentiam a Regularibus praestari idem sedulo studeat.

Caput ii.

De puella ad religionem admitenda. Sefs. 25. de Refor. c. 16.

VT Tridentinae constitutioni, quae est de Reformatione Regularium cap. xvj. fraus nulla fiat; illud Episcopus, poena anathematis & datibus, & recipientibus proposita, interdicit, ne Moniales a puella, quae regularem habitum in earum Monasterio suscipiatur est, parentibus, vel consanguineis, vel curatoribus, nec verò ab alijs, quibus ipsi ob id sponsione caueant, pecuniam mutuo, aut depositi, alioque quouis nomine sumant, antequam illa professionem regularem confecerit.

Episcopus praeterea tum impensas aestimet, quae & in religionis ingressu, & tempore professionis fieri solent pro vestitu, aut pro alijs rebus, ad ipsius puellae, vel Monasterij vsuum commoditate pertinentibus; tum pecuniam etiam summam praescribat, quam puella alimentorum nomine Monasterio det; nisi census, aut alia bona immobilia, quorum annui fructus eiusdem iudicio, ad ea alimenta satis sint, Monasterio attribuatur. Ea autem omnis pecuniae summa, eo nomine ab Episcopo decreta, na ipsa apud certum hominem, & virum bonum deponatur, qui professione confecta, illam statim Monasterio tradat, vt decretum est superiori concilio.

Caput iii.

Par. 3. tit. de nouit. ad profels. recipi. §. quod vero. pag. 47.

Par. de moni. tit. de claus. c. Nemi. pag. 48. Mon. musica arte ne instruant.

FACTAS superiori concilio permissa, vt Monialis organista sonandi artem Episcopi concessu docere possit, abrogata sit; atque ita, vt nemini, nec viro, nec feminae, etiam cuiusuis Superioris facultate, ad Monasterium quoduis accedere fas sit eius rei causa: sed quae Monialis vel organo sonandi, vel musicae artis perita est, alias Moniales instruere poterit.

ORATIO CAROLI CARDINALIS TIT. SANCTAE PRAXEDIS, ET ARCHIEPISCOPI,

Habita in Prouinciali Concilio Secundo.

Et si, quod duce Spiritu sancto, à Tridentinis patribus decretum est, vt tertio quoque anno prouinciales synodi habeantur; hæc causa, Patres Reuerendissimi, satis explorata est, & ea quidem iustissima, quam obrem iam tribus post primum nostrum congressum annis, huc iterum conueniremus: tamen si quis rem ipsam attentè intuetur, facilè animaduertet, hoc iterati concilij officium, non solum Tridentino iussui debitum, verum etiam & temporum conditioni, & pastoralis nostri muneri, & inijs quæ proximo superiori concilio iecimus, consequens, ac planè necessarium. Iam cognoscitis, iam scitis, quæ in perturbatione Reipub. christianæ status versetur: quàm funestæ hæresum faces in finitimis prouincijs iam diu excitatæ, quàm turbulenti inde in Gallia motus, quàm multæ strages, quot pugnae editæ sint. quid? quod templa vel augustissima diruta, delubra religiosissimis imaginibus, & signis, & ornamentis spoliata, vasa sacra erepta, reliquæ sanctorum dissipatæ, sacerdotes & religiosi viri interfecti, sacrae virgines iniuriosius tractatæ, diuina polluta, omnia denique prostrata iacent. Quousque tandem irascere Domine? quousque tandem vineam, quam plantauit dextera tua, & populū Christi Iesu filij tui sanguine expiatum, videbimus ita crudeliter, ita foede diripi, vastari, dissipari? quousque cibabis nos pane lacrymarum, potum dabis nobis in lacrymis, & in mensura? Hæc autem mala; quæ pestifera sunt, quæ perniciosa, & si à nobis interiecto quodam spatio abesse videntur, ita tamen vndique nos circumstant, & in foribus ipsis propè adsunt; vt in singulas horas, vel momenta potius timendum sit, ne hæc aquarum vis in hanc prouinciam erumpat, totamq; fluctibus suis euerat, nisi Dei ope, & pastorum summa vigilantia occurratur. Verum alia incommoda sunt, & ea quidem non leuia; quæ, cum in visceribus prouinciæ nostræ hæreant, nos valde admodum commouere debent. nam & si superiori nostro cōuentu, multa auctore Deo decreuimus, multaq; post pastoralibus nostris vigilijs egimus, vt benè constituendæ huius prouinciæ signū aliquod sustulisse videamur: tamen multi adhuc sunt inueterati morū errores, & alia item, quæ à nobis cum emendationem planè desiderent; in ijs corrigendis nostræ curæ, ac sollicitudines hoc tempore euigilare debent. ea est enim horum temporum conditio, vt homines, alij mundi potius, quàm Dei amatores, animum ijs rebus adiungant, quæ ad diuitiarum in primis, & carnis sollicitudinem curamq; spectant; alios verò alijs illecebris, alijs fallacijs, quasi vinculis quibusdam irretitos teneat perpetuus ille humani generis hostis, qui tanquam leo rugiens, mortales circumit, quærens quem deuoret. Si denique prouinciā vniuersam lustramus, omnia ad carnis occasionem, reclamante Apostolo, traducta, in eo statu esse cernimus, vt adumbrata quædam, non solida illa, veraq; pietatis christianæ species retineri videatur. Hæc mala quidem intestina cum sint,

Psal. 79.

1. Petri 5.

sint, & si illis, quibus finitimas prouincias afflictas diximus, genere inferioras eiusmodi tamen sunt, ex quibus cum argumenti cuiusdam species, vulgi iudicio, hæreticis subministrari videtur ad suos tuendos errores: tum etiam (id quod Deus auertat) fieri facilè posset, vt hominibus nostris, si in conscientia prauo habitu eos obsordescere patiemur, quasi fores aperirentur, aditusq; patefieret ad nefariam hæresum labem. idq; cum ex multis alijs, peneq; innumeralibus exemplis, tum vel ex hoc vno potissimum cognosci licet, quod populus Israeliticus cum in conuiujs, & comestationibus, viuendiq; licentia versaretur, impura conscientia inquinatus, procliuius quidem delapsus est ad perniciosissimum idolorum morbum. hoc ipsum Apostolus Paulus cum animaduertisset, Timotheum discipulum propterea illis verbis admonuit: *Conscientiam bonam habe, quam multi repellentes, in fide naufragauerunt.* Vnde tandem, Patres, tot veteres hæreses, quæ olim restinctæ in hæc tempora inciderunt, nisi ex deprauatis, contaminatisq; gentium moribus? vt enim vetus aliquis morbus recrudescit, si recenti vel leuissimo malo corpus afficitur: sic hæresum pestem, quibus iam ecclesia varijs temporibus vexata est, antiquorum patrum virtutibus, tanquam salutaribus remedijs olim compressam, nostrorum temporum corruptela, quasi veterem morbum iterum ingrauescere videmus. In hoc igitur rerum discrimine videte, quanta nobis, qui christiani exercitus antesignani, & animarum medici sumus, necessitas imposita esset, vt concilium iniremus; quò plures, & ad propulsanda pericula, & ad sananda vulnera, in vnum Spiritu sancto duce conuenientes, à Deo misericordiarum, & patre consolationis, auxilium facilius implorarem; tum etiam quò cautiùs res multorum iudicio, & consensu constitutæ essent, eò promptiori animo, propensioriq; ad obediendum voluntate ab ijs susciperentur, quorum saluti maximè consulere debemus. Hoc nostrum munus est, hoc nostrum officium, Patres. etenim si in episcopalis dignitatis excelsa sede collocati sumus; tanquam in specula quadam pericula prospicere, eaq; propellere nos oportet, si quæ ijs imminent, qui in nostra fide, nostraq; cura conquiescunt; si parentes item, filiorum incolumitati paternam curam adhibere; si pastores, ab ouibus, quas sacrosancta sua morte Iesus Christus ex inferi faucibus atque ore eripuit, nunquam oculos deijcere; & si quæ impura vitiorum labè extabescunt, salis acrimonia sanare; si quæ demum in morum tenebris aberrantes sunt, ijs præluce re debemus. nam vt summus ille rerum opifex, principio cum cælum quod intuemur, effecit, stellarum multitudine ornauit, quæ solis splendore illustratæ, in nocte super terram lucerent: sic in spirituali huius sæculi renouatione, prout in ecclesia, tanquam in quodam cœli firmamento, Prophetas, & Apostolos, Pastores, & Doctores, qui quasi stellæ, sempiterni illius solis Christi Domini lumine illustrati, huic tenebricosi sæculi caligini præessent, & ab humanis mentibus tenebras depellerent, quodā illustris, sanctæq; disciplinæ splendore. Hos igitur, quos cœlestis sapientia pastores esse, & in Apostolorum tanquam in parentum locum succedere voluit; *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij,* inquit Propheta; quid est, cur eos parentes, eos duces, eos magistros non imitemur? illi in cōstituenda nascente tunc christiana Reipub. in maximisq; rerum difficultatibus, hac conciliorum ratione vsi, cum confusam illam, errorumq; tenebris implicitam mundi faciem, euangelicæ disciplinæ lumine illustrarint; tum ad eam restituendam exemplum nobis præbuerunt, vt in tanta scilicet rerum perturbatione, & in hac terra peccatorum caligine, nos qui eorum locum tenemus, *osq; Domini sumus, & e quorum labijs, tanquam ab Angelis Domini exercituum, populi legem requirunt;* à fonte lucis Spiritu sancto, in cuius nomine hodierno die congressi sumus, salutare vitæ leges haurientes, doceamus prouinciæ nostræ homines, *ambulare vt filios lucis, & asserre fratres*

Exodi 32.

1. Timoth. 1.

Psal. 44.

lucis in omni iustitia, & bonitate, & veritate, probantes quid sit beneplacitum Deo, nec communicantes operibus infructuosis tenebrarum. Nec verò existimemus, Patres, muneris nostri partes omnino expletas à nobis esse in ijs, quæ tribus antè annis hoc ipso in loco multa constituimus. quoniam si rem omnem ita spectamus, quemadmodum sanè debemus; opus ministerij nostri inchoasse quidem, sed perfecisse certè non videbimur: at verò est cur expleamus; ita rerù status postulat, ita sæpè multis locis vnumquemque nostrum Apostolus monet: *Vide, inquit, vt ministerium quod in Domino accepisti, expleas. dedit enim Pastores, & Doctores in consummationem sanctorum, in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi.* Ergo si ad consummationem, & ad perfectam quandam sanctitatis disciplinam tota ministerij nostri ratio spectat; inanes profectò conatus nostri, frustra; suscepti essent labores, iactis primùm illis fundamentis; nisi reliqua, quæ ad ædificij constructionem, & consummationem desunt, perfici contendamus omni summo studio. Nam quo tempore huc primò in concilium cõuenimus; populis nostris, *tanquam paruulis, aut certè infirmioribus, si præter lac escam dedimus*, at solidiorem cibum tum præbere vix potuimus; idq; Christo Domino magistro, qui multa cùm haberet quæ Apostolis diceret, non omnia tamen vno tempore eos docuit, propterea quod ad ea portanda tunc sanè essent minus idonei. Et quemadmodum is longo temporis progressu, tum excitatis sanctorum Patrum mentibus, tum sacrosanctis habitis concilijs, ecclesiam suam doctrinæ splendore in dies magis atque magis illustrare voluit, cùm vel momento temporis id ipsum præstare potuisset: sic nobis qui matrem ecclesiã colimus atque obseruamus, illud ab eius benignitate sperandum est, vt & nunc, & in posterum, prout temporum ratio requiret, ea patefaciat, atque aperiat, quæcunque superioris nostri concilij temporibus non opportuna, ipsius Dei spiritus nobis non suggessit, vt illa fidelibus nostris tunc traderemus. Illud præterea accedit, quod quemadmodum agricolis vsu sæpè venit, vt postquam semel agrum benè coluerint, eumq; à rubis, inutilibusq; herbis purgauerint, vites putarint, & arbores interlucarint, nisi crebrò eandem culturam adhibuerint, ager qui illorum studio enituit, horridus incultusq; fiat; sic fideles qui *agricultura Dei sunt*, vbi nostris vigilijs, ac studijs, quæ superiori concilio adhibuimus, ad aliquem nitorem adducti sunt, nisi sæpius ad ea quæ post succreuerunt, amputanda redeamus, facilè ille pristinus cultus temporis progressu horrescit: tum si quæ etiam deprauata consuetudo diuturnitate fulcitur, ita altè radices egit, vt velut hedera latè sese diffundens, sæpe vix, aut ne vix quidem euelli queat. itaque cùm in perpetua quadã agri dominici colendi ratione, nostrum munus penè totum positum esse debeat, diligentes agricolas vnicuique nostrum imitandos Deus apud Hieremiam proponit his verbis: *Ecce constitui te super gentes, super regna, vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes.* Quod si fortasse pauca erunt, quæ nostris alijs constitutionibus addi oportere videbuntur, vtilitas tamen non parua, neque exiguus fructus ex hoc ipso concilio existet; si nos superiora decreta in conspectu, quasi in speculo quodam habentes; contemplabimur, si quæ, vel nostra qui iussimus, vel aliorum quibus iussum est, culpa contracta est in illis exequendis; aut si quæ sunt, quæ certis quibusdam causis nec per nos, nec verò per illos præstari adhuc licuit: hocq; pacto, tum si quid culpæ admissum est, quoniam officio nostro ante defuimus, id sedulò emendemus, tum difficultatum ratione hoc ipso in loco agitata, & diligenter explicata, adhibeamus quæ opportuna erunt remedia. Habetis igitur, Patres Reuerendissimi, causas, quare huc iterum conuenimus, tum etiam intelligitis, quàm grauis rerum tractatio nobis proposita sit; quæ tota ad sananda huius prouinciæ vulnera, ad pericula animarum propulsanda; ad disijciendas morum tenebras, ad agri denique

dominici

dominici cultum pertinet. idq; planè omne, quantum in nobis est, ita præstare debemus, vt primùm quæ semel per nos decreta sunt, ea nos quo maximo possumus, & quo certè debemus studio exequi contendamus: deinde si omni pietate, certaq; animi deliberatione in hoc ipso conuentu supplere studeamus, quæcunque superioris concilii decretis desunt, ad restituendum illum propè deflorescentis christianæ pietatis cultum: post si quæ vitiorum zizania tribus ab hinc annis subdolos ille operarius Satanas in hac Prouincia cõseuit, operam demus, vt eorum stirpes studiis nostris omnino conuellamus. Iam hic duce Spiritu sancto adsumus, Reuerendissimi P. P. vt prouinciale nostrum Concilium iterum celebremus. in qua muneris tractatione, nos pro rei grauitate, animo mèteq; reputemus, quæ nobis potissimùm proposita esse debeant. Ac primùm quidem perspicuum est, quàm turpe, quàm detestabile sit, in eo quod *Christi legatione fungimur*, Deiq; ministri sumus, si non Christum ipsum, non quæ Dei sunt, sed quæ nostra queramus. oportet igitur nos, depositis cupiditatù nostrarum perturbationibus, oculisq; mentis in cœlum coniectis, non vtilitates nostras, non commoda, non hominum honores spectemus, non rebus nostris, non popularibus studijs, non laudi, non gloriæ nostræ, sed Christo seruiamus, cui omnem gloriam, omnem laudem, omnem honorem debemus. Neque enim est, cur aut nobis ipsis, aut hominibus placeamus; siquidem quis inde fructus, si nos ipsos amantes, animæ nostræ iacturã faciamus? ecquæ vtilitas nobis existet, si iram Dei in nos concitantes, hominum beneuolentiam populari quadam indulgentia conciliemus? Audiamus Pauli clamantem: *si hominibus placerem, Christi seruus non essem.* Dissipat autem Deus ossa eorum, qui hominibus placent, inquit Propheta. Ergo ad Dei voluntatem, tanquam certã normam, consilia, cogitationes, studia, & actiones nostras dirigamus. Deinde hic eo animo, eaq; mente adesse debemus; vt non coacti, sed spontè, liberaq; voluntate; non vt in plerisque actionibus fieri solet, aut cõsuetudine, aut quadam officij specie, nec fictè, nec simulatè; sed vera, solidaq; rerum agendarum deliberatione rem omnem tractemus: ita vt non adumbratam quandam, sed expressam illam disciplinæ christianæ formam, afflante Spiritu sancto, decretis nostris restituere curemus, quam nascète ecclesia instituit *uiuus sermo Dei, & efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingēs vsque ad diuisionem animæ ac spiritus*, compagum quoque, ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis. nam si vitiorum femina non funditùs tollere studeamus, sed satis id esse putamus, vt externa quædam tantùm, quæ oculis offensionem in vulgus præbent, quasi leui manu emendemus; id nobis eueniet quod agricolis: qui dum herbas inutiles radicitùs euellere negligunt, quæq; solum è terra extant, amputant, ne agrum quidem à stirpibus noxijs purgãt; sed etiam, quod planè nolunt, id sanè efficiunt, vt vberiores paucis post diebus emanent. Nec verò est, cur à muneris nostri ratione deterreamur; vel quia his pastoralibus nostris studijs, actionibusq; animos eorum exulcerari videamus, qui filij sunt perditionis; vel quia populares illæ, quibus quasi ficus foliis deformes, prauiq; mores contegi solent, voces audiantur. Non ferunt hæc tempora veterum canonum seueritatem; sic iamdiu viximus, sic vixerunt, ita egerunt qui ætate antecesserunt; vitæ institutum nihil est quod mutemus. At nos hæc, atque ad eò alia eiusmodi contēnamus, proponamusq; nobis ob oculos libertatem illam spiritus & virtutē, qua armati Patres nostri Apostoli, qua muniti Martyres, qua instructi nostri ordinis sanctissimi homines, Athanasius, Chrysoctomus, Ambrosius huius Ecclesiæ antistes, qua affecti alii religiosi viri, apostolico quodam animorum ardore flagrantes, nullis nõ minis, non hominum clamoribus, non furoribus quasi tribunitijs fracti nec debilitati, pro Dei gloria, pro gregis commisi salute, forti, constantiq; animo adhibuerunt,

buerunt, illam quasi censoriam virtutem, acerrimam peccatorum vindictam. Eorum ferè exemplo, adducti nos quoque apostolica illa constantia, & euangelica virtute, qua vna nihil est in ecclesiasticis pastoribus illustrius, nihil magis necessarium; sine metu, & constanter certè agamus, atque adeò perficiamus quod Euangeliū docet, quod Christus iubet, quod ratio præcipit, quod gregis salus, quod Ecclesiæ auctoritas, dignitasq; postulat. Nam si contra à nobis fiet, in formidoloso illo Dei iudicio, cum animarum, quæ in fidem & curationem nobis traditæ sunt, rationem reddemus; tum aliorum nos accusantium vociferationes, & irati iudicis; nos item acerbè obiurgantis, eas voces audiemus: si speculatores eratis; cur cæci? si pastores; cur gregem vobis commissum errare permisistis? si sal terræ; quonam modo euauistis? si lux eratis; cur *sedentibus in tenebris, & umbra mortis* non illuxistis? si Apostoli; cur apostolica virtute non vsi, cuncta egistis ad hominum oculos? si os Domini; cur muti? si vos huic oneri impares esse sentiebatis; cur tam ambitiosi? si pares; cur ita desides, ita negligentes? nihil vos Prophetarum voces, nihil Euangelij leges, nihil Apostolorum exempla, nihil pietas, nihil religio, nihil Ecclesiæ labentis status, nihil hic formidolofus iudicij dies, nihil præmia, nihil supplicia, æterniq; cruciatus mouerunt? Has horribiles irati iudicis voces nobiscum, Patres, animo menteq; reputemus; vt ijs, atque adeò alijs excitati, in hac sacrosancta tam grauium rerum tractatione, non remissè, non leniter, non timidè, non negligenter, non dissimulanter; sed syncerè, & constanti sanctaq; sollicitudine, Deum solum spectantes, quod in nostro officio, nostroq; munere positum est, agamus, & perficiamus duce Spiritu sancto, omnium actionum, & consiliorum moderatore. Cui gloria sit & honos sempiternis ætatum sæculis. Amen.

CAROLVS

CONCILIUM
PROVINCIALE
MEDIOLANENSE III.

Quod

CAROLVS BORROMAEVS
S. R. E. CARDINALIS
TITVLI S. PRAEDEXIS
ARCHIEPISCOPVS.

Habuit añ. à Chr. nat. M. D. LXXIII.
Gregorio XIII. Pont.

CAROLVS BORROMÆVS

S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis.

Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani.

Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

PRIORIBVS nostris duobus prouincialibus concilijs, benè iuuante Deo, initia fecimus conformandæ in hac prouincia ecclesiastica, christianæq; morum disciplinæ. Quibus sanè initijs non solum insistendum nobis est, sed longius progrediendum, ac perpetuò quidem; cum & nullus nobis pastoribus definitus videatur progrediendi terminus, & perennis proposita sit pastoralis officij sollicitudo. Quamobrem pro nostri muneris cura, vt ad opus, quod iam pridem illis concilijs inchoauimus, progressum aliquem faceremus, tertiam Mediolani prouincialem synodum habuimus ad Tridentini decreti præscriptum. qua in synodali tractatione, Dei munere & gratia, vnde, velut ex vberissimo fonte omnis sanctorum actionum ratio manat, nos de Coepiscoporum nostrorum consilio & assensu, aliqua constituimus & decreuimus, quibus adiuuari posse censuimus vestras in via Domini progressiones. Ea igitur vt vobis vniuersis, ac singulis, quorum interest, nota sint ac peruulgata, in lucem emitti iussimus. In ijs autem sicut paternam nostram erga vos pietatem, & debitam aliquam pastoralis officij religionem animaduertere potestis, ita in ijsdem accuratè amplectendis præstare vos debetis, quod vestrum est. Quare efficit, vt quanto maximo potestis, amoris obedientiaq; studio, illa ipsa non suscipiatis solum; sed seruetis accuratè omnino: quo magis in dies, & nostrarum Episcopaliū vigiliarum laborumq; fructus constet in vobis, quibus in Christi visceribus sollicitè ministramus; & prouincia hæc, salutaribus aucta disciplinæ institutis, fructus afferat vberiores in Domino: à quo vobis assiduè precamur Christianarum virtutum perfectionem, & salutem sempiternam.

Edictum de Concilio Prouinciali III.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ,
Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Christo Domino.

DIVINAE pietatis abundantia perfectum est, vt cuius disciplina vestigia olim à sanctissimis Patribus impressa non leuiter, sed fixa ad sempiternam rei Christianæ benè gerendæ rationem, vix in tantis morum erroribus, vlla reliqua vsquam apparebant; ea quasi ex tenebris in lucem reuocata sit, grauissimis & diuinis sacrosancti Concilij Tridentini sanctionibus. quibus cum omnes sanè quidem obtemperare oporteat;

tum eos in primis, quos auctor vita nostræ, & magister salutis æternæ, Christus Dominus, Episcopos, & Pastores gregis esse voluit, quem is sanguine suo, in ara crucis profuso redemit. Itaq; Pastoralis curæ nostræ ratio, quæ in Tridentinis illis iussis, ijsq; sanctissimè exequendis versari debet, nos commonet, atque ad eò commouet, vt hoc anno, qui tertius est, quo Mediolani alteram Prouincialem Synodum habuimus, eam ad eiusdem Tridentini Concilij præscriptum tertio conuocemus: idq; eo consilio, vt nos, qui Metropolitanico iure Prouinciæ huius curam gerimus, pro debito Archiepiscopalis speculationis nostræ officio, sedulo primùm perquiramus, si quæ sunt, quæ Tridentinis decretis, aut eorum auctoritate, canonumq; iure à nobis in vna, atque in altera item Synodo ad restituendam pristinam illam Ecclesiasticam disciplinam iam pridem sancita, nondum ab ijs quorum interest, in hac Prouincia præstita sunt; in his exequendis duce Spiritu sancto, qui Spiritus est intellectus, sapientiæ,

&

Prorogatio Synodi, & Prouincialis, & Diocesanae.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ,
Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

ALIIIS nostris literis, Edicti nomine inscriptis, Prouincialem Synodum, quam hoc anno die xxiiij. huius mensis Aprilis habere statueramus, paucis ante diebus de more indiximus, Sed cum per inuoluntatem nostram, vt per literas etiam prouinciæ nostræ Episcopis significauimus, id ad constitutam diem præstare nobis non liceat: eam ad diem differimus & prorogamus, quem illi hoc ipso anno celebrandæ certum, volente Deo præscribemus, atque indicemus alijs nostris literis.

Diocesana præterea Synodum, quam indiximus ad diem xiiij. huius etiam mensis Aprilis, ob eam ipsam causam differimus, & prorogamus in diem quem alijs nostris literis certum significabimus, & constituemus arbitratu nostro. In cuius rei fidem has necessaria prorogationis nostræ literas confici, & publicè affigi iussimus.
Dat. Mediolani die 9. Aprilis 1572.

Edictum alterum de Concilio Prouinciali III. quod ob causas prorogatum fuerat.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ,
Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Christo Domino.

AETERNVS Pontifex, vniuersus Dei filius Christus Iesus, qui è sinu Patris in terram missus, fidelium animas redemit per effusionem immaculati sanguinis sui, eam nobis Pastoribus animarum curam proposuit, vt omni sollicitudine oues fidei nostræ commissas, à vallibus ad montes, à terrenis scilicet rebus ad caelestes, ab humanis ad diuinis, à caducis ad aeternas reuocare studeamus. Hæc sanè cura, plena studij, plena diligentia, refertaq; omni labore, cum in cæteris Pastoralibus muneribus, tum in ijs etiam exequendis nos valde sollicitos habere debet, quibus Tridentina Synodus & ipsi Pastorum officijs, & animarum saluti, & prouinciarum utilitati consultum esse voluit. In ijs verò cum illa sit prouincialium Synodorum ad usum reuocata ratio; nos superiori anno, qui tertius erat, quo Mediolani alteram prouincialem Synodum habuimus, tertio prouinciæ nostræ Episcopos

& consilij, Pastoralis studio, & diligentia incumbamus: tū præterea videamus, si quæ alia sunt, quæ subdolo operario Sathana, morum corruptelis, vel inueterata, vel nuper prauè introducta, vllam emendationem, vel in controuersijs prouincialibus iudicium à nobis desiderent. Quam obrem omnes & singulos huius nostræ Prouinciæ Episcopos, tum literis eo potissimum nomine vnicuique eorum scriptis, tum hoc etiam publico edicto, ad Prouincialem Synodum Mediolanum conuocamus: cuius etiam Synodi inchoandæ certum diem, nempe vigesimum quartum mensis Aprilis proximè sequentis; quo statuto die Mane in Metropolitanam nostram Ecclesiam conueniant, præscribimus. Vt autem cæteris omnibus atque singulis, qui possunt, debent iure, aut consuetudine, aut privilegio eidem interesse, peruulgata sit ac nota huius nostræ Prouincialis Synodi tertiæ indictio, ne uel cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectum esse dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, ac singulis, tum cæteris, qui sua interesse quauis ratione putarint, hoc edicto publicè proposito, illam eisdem significamus, indicimus, ac denunciamus: iubemusq; item illos ipsos omnes & singulos qui interesse debent, huc in Prouincialem Synodum conuenire ad constitutam diem, pœnis illis propositis, quæ canonicis sanctionibus decretæ sunt.

Curent autem Comprovinciales nostri Episcopi, id quod posteriori Prouinciali Concilio sancitum est, vt cum primùm hoc edictum acceperint, quo Prouinciali Synodi celebrandæ certa dies indicta est, in omnibus & Urbis, & diocesis sua parochialibus Ecclesijs, quinta quaque feria in singulas hebdomadas, quoad illa de more absoluta, ac dimissa erit, Missæ sacrum de Spiritu sancto fiat: In cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur, precationibus adhibitis pro optimo Conciliarium rerum tractationis euentu.

Omnes præterea Prouinciæ nostræ fideles monem, & per viscera misericordiæ Christi Domini hortamur, vt omni pietatis Christianæ studio, & religiosi precibus, ijsq; assiduis, à Deo consolationis, & misericordiarum Patre, nobis negotium tam salutare tractantibus auxilium implorent: quo nos adiuti, in hac tractatione omnia consilia, sermones, & actiones nostras in finem dirigamus, nempe in CHRISTVM IESVM, cui in omni iustitia, & sanctitate seruire debemus. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq; nostra imprimi, & nostro signo muniri, tum nostræ etiam manu signatum, in vulgus publicè proponi, eidemq; à Synodali Secretario nostro subscribi volumus. Dat. Mediolani die xx. Februarij M. D. LXXII.

scopos ad concilium conuocauimus. quod quidem concilium à nobis de more indictum, cum ob causas conciliaribus nostris literis expressis, celebrare non potuerimus; officij nostri ratio, quæ progressionibus suis tota ad præstantissimam illam curam spectare debet, nos comonet, atque aded commouet, ut quod proximo superiori anno à nobis intermissi oportuit, id hoc anno omnino præstemus. Quamobrem omnes, & singulos huius nostre Prouinciæ Episcopos, tum literis eo potissimum nomine unicuique eorum scriptis, tum hoc etiam publico edicto ad prouincialium Synodum Mediolanum conuocamus: cuius etiam Synodi inchoanda certum diem, nempe nonum Aprilis proximè sequentis, quo statuto die manè in Metropolitanam nostram Ecclesiam conueniant, præscribimus. Ut autem cæteris omnibus, atque singulis, qui possunt, debentur interesse, per uulgata sit ac nota huius nostre Prouincialis Synodi tertiæ indictio; neue cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem uti, uel se contempnum, neglectum esse dicere liceat; ijs ipsis uniuersis, ac singulis, tum cæteris, qui sua interesse quauis ratione putauerint, hoc edicto publicè proposito, illam eisdem significamus, indicimus, ac denunciamus: iubemusq; item illos ipsos omnes, & singulos, qui interesse debent, huc in prouincialem Synodum conuenire ad constitutam diem, penis & censuris illis propositis, quæ

Canonicis sanctionibus decreta sunt. Curent autem prouinciales nostri Episcopi, id quod posteriori prouinciali Concilio sancitum est, ut cum primum hoc edictum acceperint, quo prouincialis Synodi celebranda certa dies indicta est, in omnibus & urbibus, & diæcesis suæ parochialibus Ecclesijs, quinta quaque feria in singulas hebdomadas, quo ad illa de more absoluta, ac dimissa erit, Missæ sacrum de Spiritu sancto fiat: In Cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs processionum præterea munus singulis diebus Dominicis obeatur, precationibus adhibitis pro optimo conciliarium rerum tractationis euentu. Omnes præterea Prouinciæ nostræ fideles id moneamus, & per viscera misericordiæ Christi Domini hortamur, ut omni pietatis Christianæ studio & religiosi precibus, ijsq; assiduis, à Deo consolationis, & misericordiarum patre, nobis, negotium tam salutare tractantibus, Spiritus sancti lumen implorent; quo lumine adiuti, nos ijs inijs insistentes, quæ superioribus annis iecimus, nostros, gregisq; nostri gressus dirigamus in uiam salutis æternæ. In quarum rerum omnium fidem hoc edictum confici, auctoritateq; nostra imprimi, & nostro signo muniri, tam nostra etiam manu signatum, in uulgus publicè proponi, eidemq; à Synodali Secretario nostro subscribi uoluimus. Dat. Mediolani die 16. Ianuarij 1573.

DECRETA CONDITA IN CONCILIO PROVINCIALI MEDIOLANENSI III.

In nomine sancte, & Indiuidue Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

OS CAROLVS BORROMÆVS, S. R. E. Tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolica Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de consilio, & assensu Reuerendiss. Patrum Coepiscoporum nostrorum, in prouinciali nostro Concilio Mediolanensi tertio, hæc quæ sequuntur, constituiimus ac decernimus.

De festorum dierum cultu.

Prou. 1. par. 1. de fest. dier. cultu. pag. 6.

Sess. 25. decr. de inuocat. sancti.

SACROSANCTA Tridentina synodus, cum statuit fideles religioso festorum dierum cultu abuti non debere ad comestiones, ad luxum & lasciuiam; tum pastores omnes uehementer in domino obtestata, debitam sanctamq; eorundem obseruantiam pastoralis diligentia magnoperè commendauit. Quamobrem primo prouinciali concilio de illorum cultu quamuis à nobis sancitum sit: tamen hac constitutione eo ipso de genere diligentius decernendum censuimus; cum ex sint inorum corruptelæ, is deprauatus usus, ab omni & diuina & humana lege alienus, ut Deo dicati dies, sanctisq; rerum officijs consecrati, ac spiritus sancti doctrina instituti, tum ad recolenda diuina beneficia, tum ad honores debitos sanctis tribuendos, ad eorumq; uitæ imitationem excitandam, non modo ut oportet, sancte non colantur; sed quod grauissimum est, nefarie uolentur, operibus, officiis, rerumq; actionibus, ab eorum cultu, & pietatis Christianæ studio alienis. Itaque in maxima hac offensione, nos sacre illius synodi auctoritate, canonum iure, summorum Pontificum sanctionibus, & Pij Quinti Pontificis constitutione eo nomine edita, Patrum item institutis, tum ipsi imperatorijs legibus adducti, edicimus; ut ne quid feruili operis factis diebus, qui sanctæ matris Ecclesiæ instituto, aut uniuersisq; loci consuetudine, uotouè publico coluntur, fiat; nec quidquam deni-

Bulla edi. Cal. Apr. 1566.

que, quod in illis agi, geri, fieri uè non liceat. Et quoniam in ijs quæ sequuntur, maxime peccatur, hæc nominatim uetamus. **Prohibitio feruili operis.** Ne ijs diebus nundinæ, emporia, mercatus uè agantur: ne quidquam præterea fiat, exerceatur uè, quod ad earum nundinarum uel mercatus apparatus pertineat, etiam si in diem proximè sequentem illæ cadant. Ne contractus ulli, cuiusuis generis sint, ne uè ullæ rerum executiones fiat; nisi cum iure nominatim permissum est. Ne collectæ, taleæ uè in oppidis, pagis, vicis, ut ex deprauata consuetudine quibusdam locis factum est, festis diebus exigantur; præsertim quo tempore, uel sacra fiunt, uel concio habetur, uel processionibus, uel alia diuina officia celebrantur, uel scholarum doctrinæ Christianæ exercitationes aguntur. Nec uè uero ullo præterea unquam die, in Ecclesia, in cimiterio atriuè Ecclesiæ illas exigi liceat. Ne libri, imagines, signa, & alia id genus uelquam uenalia proponantur, aut circumferantur. Ne quæ ad aleæ lulum pertinent, neque larum iridem, nec vestes ad personatorum hominum usum vendantur, uel locentur. Ne quas res ad victum necessarias uendi licet; illæ propè Ecclesias, in earum uè conspectu uenales proponantur. Neque earum ipsarum rerum, præterquam panis à Sole aut pluuia defendendi causa, in foro locis uè publicis tentoria rastro uè sint, quibus illæ exponantur. Neque earundem rerum occasione causauè officinæ apertæ uero modo sint: sed earum ostium paruulum patens sit licet, reliqua omni parte clausa. Quo in genere præterea Episcopus, illarum rerum uenditioni certam horam & modum præscribat; ne ex uenditione aliquid existat scandalum, offensionis uè, aut occasionis, qua distrahanur homines à diuinis officijs. Tentorijs præterea, uentoribus, furoribus, calcarijs, alijsq; eiuismodi, & reliquis item operibus, quibus præterea oportet, Episcopus certas regulas præscribat, ne deinceps dierum festorum cultum uolent, in quo maxime peccare plerique solent. Quoniam autem usum iam hac in prouincia ni-

Prohibitio ebri-
H mis

rearum & saltationum.

mis compertum est, deprauatis his temporibus & moribus, ad choreas, tripudia, saltationes, & id genus alia nunquam ferè conueniri sine multis, & ijs quidem grauissimis Dei offensionibus, idq. cum ob turpes cogitationes, obscenè dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas, & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras illis perpetuò coniunctas, tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria, aliaq. mala plurima inde consequentia quam sapissimè: his offensionum & peccatorum seminarijs locum dari, ijs præsertim diebus, qui dies propiciationis sunt; & ijs ipsis diebus fideles pleròque nefarijs istis Satanæ blanditijs illectos, à diuinis officijs, religiosis supplicationibus, lectionibusq. sacris abduci; auertiq. rudes à percipiendis fidei rudimētis; aliosq. ab alijs Christianæ pietatis officijs, in quæ eo tempore religiosè incumbendum est, abstrahi & amoueri; hoc certè grauissimum est in conspectu Dei, & Ecclesiæ. quare festis ijs diebus, saltem horis quibus diuina celebrantur officia, interdicens ne saltationes, tripudia, choreæ ducantur, aut fiant.

Ne item comediarum, ludi scenici, vel theatralis, hastiludia, & alia cuiusuis generis spectacula agantur. Ne circumforanei, circulatores, & id generis nebulones, præstigas suas, inaniaq. ea spectacula agant; neque quidquàm omnino vendat, ne medicamentum quidè prætextu. Vt autem hæc omnes de festorum cultu leges ab omnibus seruentur; contra eos qui non paruerint, Episcopus agat pœnis, & alijs item re medijs arbitrato suo.

Quæ præstada fidelibus die festo. Vid. Prouin. 1. quæ pert. ad celeb. Missæ. §. Mo neant. pag. 10.

Festis diebus sacrosancto Missæ sacrificio fideles omnes intersint. Neque verò excusentur puellæ nubiles, neque deinceps viduæ, ne permissu quidem primi nostri concilij, ob recentem mariti mortem, neque vlllo alio cuiusuis consuetudinis prætextu.

Vt verò ij dies omni pietate, & religiosius colantur; hæc crebrò populum Parochi, & Concionatores admoneant atque hortentur.

Vt illorum dierum tempus, quod Deo eiusq. cultui debetur, in ijs actionibus totum consumant, in quibus sanctè consumendum est.

Vt concionem manè, & sacram lectionem à prandio, vbi explicari solet, audiant.

Vt diuinis vesperarum præsertim officijs præfentes piè religiosèq. adsint.

Vt in Christianæ doctrinæ rudimētis ac præceptis, vel percipiendis vel recolendis versentur.

Vt in operibus etiam officijsq. pietatis se exercent, ægros homines visitando, merentes piè consolando, & alia eiusmodi præstando.

Vt denique ab illis actionibus, vnde omnis peccandi materia atque occasio existit feriat, in ea opera incumbant, ob quæ sunt illi sacri instituti dies.

Episcopi igitur cura sit, vel litaniarum proces-

siones, vel orationis, aliarumq. Christianarum virtutum exercitationes instituere; in quibus per festos dies occupati fideles, abducant se à profanis actionibus.

Sicut Principes & Magistratus qui gubernationi præfunt, dignitate præcellunt; ita præluce- re debent exemplo, quo reliqui incenduntur ad perpetuum piè agendi studium.

Quamobrem pro muneris sui officio, eos paternè cohortando & admonèdo Episcopus curet, vt ipsi per annum solemnibus diebus, & in quibus potissimum humanæ redemptionis mysteria peraguntur, in Natiuitate scilicet Domini, die Circumcisionis, & Epiphaniarum, in hebdomada sancta, Pascha resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, in solempni die Corporis Domini, ad Cathedralem Ecclesiam conueniant; Episcopaliq. Missæ sacrificio, quod solèni ritu fit, diuinisq. vesperarum officijs intersint. Idem prætereà efficiat, cum ob Iubileum, vel ob aliam publicam causam generales processiones & supplicationes aguntur.

Episcopus id curæ, diligentiaq. adhibeat, vt tum ex Ecclesiæ suæ libris veteribus, manuq. scriptis, tum ex publicis Ciuitatis scriptis, monumentisue, atque aliunde peruestiget, si qui dies sunt, quibus colendis, vel veteri instituto vsuq., vel publico voto Ciuitas adstricta est; aut alius item cuius diœcesis suæ locus.

Cultus festorum ex voto aut consuetudine.

Quæ prætereà diligentia vtatur in conquirendis reliquis, tum votis, tum piæ consuetudinis institutis. Si quæ verò eiusmodi monumenta comperit; ea diligentius conscripta, in Episcopali Archiuo asseruanda curet.

Certosq. illos dies festos ijs monumentis notatos coli, & alia huiusmodi pia instituta præstari iubeat.

Vigilia autem, & festi dies Sanctorum, qui publico Ciuitatis voto, aut consuetudine coli debent, diœcesanæ synodi constitutione ab Episcopo decernantur; & in calendarium quotannis relati, die Dominico, prout vniuersi- que eorum Sanctorum festus dies in aliqua hebdomadam incidit, populo à parochio denuncientur.

Monimenta verò festi diei, vel piorum institutorum, quæ in aliquo solo diœcesis oppido locouè, voti publici, aut consuetudinis ratione seruari oportet, in eius etiam loci parochiali Ecclesia asseruentur: cum autem dies ille festus, vel quo pium institutum seruari debet, incidit; parochi sit, die Dominico proximè præcedenti, illum populo indicare ac denunciat.

Prohibeat verò diligenter Episcopus, atque omnino efficiat, vt non modò non saltationes & choreæ, verum etiam ne comestationes in honorem sanctorum, ludi, aliaue profanæ actiones, ab eorum festorum dierum, & piorum institutorum cultu alienæ, vlllo quouis modo, etiam illorum prætextu occasioneue introductæ, publicè ijs ipsis diebus fiant.

Vitanda in festis sanctorum.

In Septuagesima & c.

Studeat etiam Episcopus, vt quo tempore in Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ hebdomadis Ecclesia mater, & officiorum ritu, & hymnis, canticisq. fidelium mentes ad mœstitiam, atque ad pœnitentiam excitantibus, & omni denique tum vestimentorum, tum aliarum rerum apparatu populum Dei instruit, ac præparat tot antè diebus ad sanctè recolendam CHRISTI Domini passionem & crucem; eo potissimum tempore fideles sibi in curam traditos, spectacula, ludos scenicos, & alia, quæ gentilitatis speciem præ se ferunt, tunc præsertim morum corruptelis introducta, illa ipsa tanquam à sanctissimis Ecclesiæ institutis abhorrentia omnino fugientes, ad pietatis christianæ studia, & ad orationè attentiores sint, proposita omni Christianarum actionum exercitatione.

Festus dies sancti patroni quo colentur.

Quò religiosius incolæ vniuersiusque parochiæ festum diem colant illius sancti, sanctæue, cuius patrocinio parochialis Ecclesia dicata est, cohortationibus agat Parochus, vt pridie eius diei illi sanctè ieiuent, animo piè repetentes, tum ieiunia, tum religiosas alias eius sanctorum virtutum exercitationes: quarum meritum in cœlum ille vocatus, cum sempiterna gloria perfruatur, pro charitate qua abundat, eorum, quorum salutis patrocinium suscepit, preces Deo offert, ieiunia item & lachrymas. Tum idem illos admonere, atque vehementer in Domino cohortari nõ desistat, vt pietatis Christianæ officijs, sanctis operibus, debitaq. veneratione sancti illius diem festum colant; vtq. ab omni seruilii opere abstinerentur.

Prou. 1. par. 2. Communia de rat. diu. off. in. pag. 30.

Eodem prætereà die sancti, qui parochiæ patronus est & custos, quò ad illius imitationem magis fideles inflammentur, id parochus præstet, vt peracto vesperarum officio, cum frequentior in Ecclesia populus adest, aut ipse, aut alius in suggestu, aliove loco superiori, de libro, quo illius vita verè expressa continetur, res eius sanctè, admirabiliterq. gestas, religiosæ vitæ instituta, morum disciplinam, pietatis studia, virtutes pronunciet.

Sacrarum reliquiarum veneratio, & cultus. Vid. prou. 1. p. 1. de sanct. reliq. vener. pag. 5.

Quoniam verò sanctissimis summorum Pontificum constitutionibus, & prouincialis Concilij primi nostri decreto sancitum est, vt quæ apocrypha sunt, in Ecclesia ne legantur: de vitis Sanctorum, qui in vnaquaque huius prouinciæ vrbe, diœcesiuè certis potissimum locis coluntur, liber ab Episcopo conficiatur, doctis, & pijs viris adhibitis, tum ex probatis auctoribus, tum certis suæ Ecclesiæ scriptis, ac traditionibus.

Sanctorum, qui in Domino dormierunt, sacris sepulcris, & reliquijs colendis & venerandis, eò maxime augetur gloria Dei, quò religiosius illa coluntur. Quò igitur die sancti alicuius dies festus agitur, si in aliqua vrbe, diœcesiuè Ecclesia sancti alicuius corpus reconditum est, sacraue eius membra, vel alia insignes

reliquiæ asseruantur; eo die, & significatio detur frequenti campanarum sonitu; & ille Ecclesiæ locus, vbi ea sunt, sacrarum vestium apparatu, & candelarum lumine ornetur; tum ad maiorem cultum diuina officia solemnè celebrentur.

De Scholis Doctrinæ Christianæ.

Prou. 1. par. 1. de fidei init. à par. trad. pag. 2.

Quò maior in dies concursus, & progressio fiat ad doctrinæ Christianæ scholas, ad earumq. studium vehementius excitentur iam instituta, & in posterum Deo iuuante instituentur eius rei nomine sodalitates: Indulgentiarum, quæ, & à Pio Quinto, & nuper à sanctissimo D. N. Gregorio XIII. earum sodalitarum hominibus concessæ sunt, donum quotannis per Parochos duobus antè calendas Maij diebus Dominicis proximis promulgetur, cum frequens populus adest.

Publicatio Indulg. doct. Christianæ.

Bulla edita die 6. Octob. 1567. Bulla edita die 30. Octob. 1572.

Illis autem constitutis calendis, earum sodalitarum homines, vt indulgentias consequantur, confessi, sacram Eucharistiam sumant; ac processionem prætereà agant solempni ritu.

Si verò sapius id promulgari, vel alijs potiùs certis diebus hæc ab illis agi Episcopus censerit; id constituat arbitrato suo.

Quibus in oppidis, vicis, ac locis, quæ ad suam diœcesim pertinent, Episcopus has necessarias doctrinæ Christianæ scholas & sodalitates, vt altera prouinciali synodo iussum est, non ad hoc instituit, illas quamprimum, & quam diligentissimè institui curet.

Institutio scholarum doctrinæ Christianæ & sodalitates, Prou. 2. tit. 1. de cr. 2. pag. 1.

Studeat verò quamplurimos cuiusuis conditionis, status, & ætatis homines probatos, tum mares, tum fœminas, ijs scholis iam institutis, vel instituendis adscribi, adscriptosq. operam illis nauare, vt concessi Indulgentiarum muneris participes sint.

Eas verò iam institutas, vel in posterum instituendas scholas & sodalitates, ad illas præscriptas regulas dirigi curet, quæ iussu nostro ad communem earum vsum edentur in lucem.

Infra in actis.

Scholas prætereà quam sapissimè visitari, tum ab earum Præfctis, tum ab alijs etiam iubeat, quibus id negotij dederit.

Visitatio earum dem.

Ijq. diligenter ei referant, cum de omni instituta earum ratione, frequentiaq. illorum qui conueniunt, tum de reliqua earundem sodalitarum spiritali progressionè.

Confessarij.

Eisdem quò plures poterit, constituat Confessarios sacerdotes, & in concionibus habendis exercitatos, quorum & ministerio adiuuentur, & salutaribus monitis, crebrisq. cohortationibus inflammentur in dies magis, ad illud scholarum, & piarum exercitationum institutum, atque studium.

Si quam aliquando concionem sacram à prandio populo haberi contigerit, ei certa hora ab Episcopo statuatur; ita vt neque concionator

Concione squa hora habent.

à doctrinæ Christianæ scholis, neque hæ ab illo impediuntur.

Institutio scho- larum in hospi- talibus.

Episcopus præterea eam ineat ratione, vt & in ho- spitalibus, & in alijs pijs locis, vbi plures vel mares vel fœminæ curantur aut aluntur, hoc tradendæ doctrinæ Christianæ institutum in- troducatur: quò illi pascantur hoc præterea spirituali cibo.

Quæ ad concionatores pertinent.

Prou. 1. par. 1. de præd. verbi Dei. pag. 2.

Publicatio so- lemnitatum.

ANNIVERSARIA festorum solemniumq. dierum quadam quasi vicissitudine, & stas pro solemnitatum temporumq. ratione sacris ceremoniarum ritibus Dei ecclesia à Spiritu sancto instructa, redemptionis nostræ mysteria, & sacras alias actiones in anno, tanquam vno libro descriptas, fidelibus proponit; qui si minus ad ea instructi sunt, nec quæ sanctè religioseq. aguntur, intelligunt, non eum fructum, quem alioqui perciperent, capiunt.

Quò igitur diligentius illi instruatur, indiesq. magis accendatur ad publicas sacras actiones, & mysteria colenda, quæ stas anni solemnitatibus & temporibus Ecclesia Dei celebrat; Episcopus tum ipse aliquando, tum concionatores & Parochi, certis iis diebus, quibus illa agi celebrariue contigerit, populum doceant, cum sacrosancta ea mysteria, tum religiosum eorum anniversarium cultum, tum sanctiores statarum in iis colendis sacrarum ceremoniarum ac rituum rationes, & significationes.

Processionum & supplicatio- num &c.

Itidem, cum solemnnes aliqua statæ processionem, vel alia supplicationes aliqua publica causa indictæ aguntur, vel Iubileum in vniuersa Ecclesia indictum celebratur; conciones ab eisdem habeantur: quibus præter cætera explicentur causæ, quamobrem aut Iubileum celebratur, aut illæ supplicationes fiant; tum excitentur, atque admoneantur fideles, quam religiosè incumbendum sit ei sanctæ actioni, quidq. ab illis præstandum, vt illius Iubilei spirituales diuitias ipsi consequantur.

Vt autem religiosa animi præparatione hi solemnes dies à fidelibus colantur; non satis illi id esse putent, mysteria illa à se sermonibus concionibusue, ijs ipsis diebus quibus celebrantur, explicari, sed festis etiam aut Dominicis diebus, eas sacras vel solemnitates vel actiones proximè præcedentibus, eosdem concionibus instruunt, & eorum animos mentesq. præparare, atque inflammare studeant, cum ad omnem religiosum mysteriorum, quæ sanctè agentur, cultum; tum maximè, pro solemnitatum ratione, ad pœnitentiæ sacramentum, & ad sacram Eucharistiam sumendam.

Id verò etiam seruetur, cum stata ieiuniorum tempora, aduentus Domini, Septuagesima, & eiusmodi instant.

De sacramento etiam Chrysinatis populum instruunt in illis Pentecostes diebus, quibus potissimum ab Episcopo id sacramentum solemniter ministrari solet.

Parochi autem id omne instruendi populi officium præstent ad præscriptum instructionis, quæ eo nomine cura nostra cõficietur ad communem prouinciæ vsum.

Ne patiatur Parochus, cuiusvis ordinis regulares in ordinis sui Ecclesiis intrâ fines parochiæ suæ sitis concionem habere, nisi ex scripto testimonio perpexerit, eos muneris eiusmodi in illis Ecclesijs obeundi causa, se ad Episcopum cum concionandi facultate, quam à Superioribus suis ipsi obtinuerint, contulisse; & benedictionem, vt Tridentino Concilio cautum est, ab eodem petiisse; neque itidem in alienis eiusdem parochiæ Ecclesijs, nisi ibi concionandi facultatem sibi ab Episcopo literis concessam illi ostendant.

Concionatores regulares approbandi ab ordinario.

Quæ in Concilio prouinciali primo de prædicatione verbi Dei, & quacunque item alia concionatoribus à nobis præscripta sunt; ea quò diligentius seruentur, illam cautionem adhibeat vnusquisq. Episcopus, vt cum eorum cuiquam in sua diocesi concionandi potestatem faciet, vel benedictionem impartiet, illa omnia, & alia eo de genere in nostram concionatorum instructionem, ad communem prouinciæ vsum simul redacta, & quæ item Episcopus Ecclesiæ suæ rationibus accommodata, ab illis seruanda censuerit; illis literis describi iubeat, quibus vel concionandi facultas permittetur, vel præsentationis postulataq. benedictionis testimonium fiet.

Sefs. 5. c. 2. dec. de refor.

Parochi concionante, nonnulli parum salutis suæ memores, cum ad illius concionem conueniunt, sæpè discedunt ea non absoluta; ideò debiti in hoc genere officij sui eos crebrò Parochus admoneat; prout necessarium esse viderit.

Parochi concioni qui non interfuerint puniendi.

Quòd si quos aliquando monitos, ex verbi Dei, vel Parochi concionantis contemptu, in contumacia perseuerare animaduertent, illos ad Episcopum deferat: qui pro culpæ grauitate eisdem afficiat, tum alijs pœnis, tum si opus est, sacramentorum communionem priuet, ad Carthaginensis Concilij præscriptum.

c. Sacer. dist. 1. de consec.

Parochus, & concionator sæpè, prout opus esse animaduertent, illam decem annorum Indulgentiam edicat ac denunciât, quam Summus Pontifex Leo X. in Lateranensi Concilio toties cuius concessit, quoties aliquem blasphemantem accusarit.

Vid. Prouin. 1. par. 1. de blasphemia. pag. 5. Sefs. 9.

Quæ ad fidei tuendæ studium pertinent.

Prou. 1. par. 1. de profess. fid. pag. 1.

Quos oportet sacri Tridentini, prouincialisq. nostri Concilij primi iussu in diocetana Synodo Canones, & Decreta Tridentina reci-

Fidei professio præstanda. Part. 1. tit. de prof. fid.

recipere, fideiq. professionem præstare; nisi illos id præstitisse Episcopus perpexerit, in ea quæ proximè futura est synodo, ab illis præstari iubeat.

In aliquem verò certum librum, qui in Episcopali Archiuio asseruetur, eos omnes, ac singulos Cancellarius Episcopalis ordine referat, tum qui antea præstiterunt, tum qui in posterum præstabunt in singulis synodis deinceps sequentibus.

Quicumque literas, & liberales artes quouis nomine, vel publicè, vel priuatim docent, ij quales quales sint, & reliqui præterea, quibus Pii Quarti Pontificis Max. cõstitutione, vel eiusdem prouincialis Concilij decreto fidei professionem facere iussum est, trium mensium spatium illud ad formulam ab eodem Pontifice præscriptam, aut iam præstitisse ostendant, aut re ipsa præstent.

Bulla edita Id. Nou. 1564. par. 1. tit. cod.

Qui verò in posterum illud legendi, interpretandi, docendiq. munus suscepturi sunt, fidei professionem ad idem præscriptum antè præstent, quàm id suscipiant, exerceant.

Hiq. & illi omnes libro notentur.

Parochus ne villo modo patiatur, in suæ parochiæ finibus id vt supra munus à quoquam deinceps suscipi, aut iam nunc susceptum exerceri, nisi scripto Episcopi testimonio non ostenderit, se fidei professionem præstitisse: immo verò si ita testatum non fecerit, ei illo munere interdicit; si non paruerit, ad Episcopum deferat, qui in eum, prout iuris est, animaduertat.

Quædam de ludi magistris. Vide prou. 1. par. 1. de ludi pag. pag. 2.

Et quoniam ad Christianam pietatem hoc valde interest, vt instituendæ pueritiæ, atque adolescentiæ munus committatur viris, non scientia solum, sed fide, ac moribus, vitæq. probatis: eam ob causam à quo fidei professionem Episcopus recepturus est, antè ab eo cum vitæ suæ rationes perquirat; tum si quod testimonium fidei morumq. à probatis viris habet, afferri iubeat.

Quòd si ea, vel non afferuntur, vel eiusmodi sunt, quibus ipsius Episcopi conscientia ac iudicio non satisfaciat; id ipsum aliunde Episcopus quærat, ab ijs præsertim, apud quos ille diu fuerat; hocq. diligentius inuestiget, si vel è longinquis, vel hæresis nomine suspectis, vel morum corruptela inquinatis locis illum esse, aut venire animaduertit.

Hoc præterea diligentia adhibeat, vt posteaquam aliquis, fidei professione ad præscriptum facta, docendi curam susceperit; eius etiam vitæ morumq. ratio, & puerorum institutio aliquando obseruetur; idq. in ijs potissimum ludi magistris, qui certa pacta mercede in disciplinam suam traditos pueros domi educant.

Quorum librorum lectione, explicationeue puerorum, aut adolescentium animi deprauantur, & mores facillè corrumpuntur, quo in genere ij sunt, qui res obscenas & turpes continent: eos, vt Indice Tridentino sancitum est, à ludi magistris prælegi explicariue Episcopus non

Reg. 7.

patiatur: ac planè vetet ab illis quidquam exponi, quod bonis moribus repugnet, quodq. impietatem inducat, vt Lateranensi vltimo Concilio decretum est.

Iubeat Episcopus pueros, ad adolescentiæ ludi magistris Christianæ religionis præcepta atq. fidei rudimenta doceri, adhibitis ijs solum libris, quos Episcopus ipse præscripserit, prout ad illud instituendi munus eos idoneos esse iudicauerit. Dominicis verò, & festis diebus, nullo alio præterea doctrinæ genere illos instrui liceat: quod omne eo ipso Concilio Lateranensi præscriptum est.

Illud etiam eisdem præscribat, vt diebus festis scholæ suæ adolescentes, puerosue, aut ipsi conducant, aut frequentes illos conuenire iubeant ad solemne Missæ conuentualis sacrum, ad verbi Dei conciones, ad diuina vesperarum officia, ad sacrarum literarum interpretationes, ad doctrinæ christianæ scholas, & ad alia denique vitæ spiritualis studia, atq. exercitationes. Hæc omnia an ab ijs præstentur, Episcopus visitando aut ipse, aut alius eius nomine inuestiget diligenter; tum maximè, an libros isti apud se habeant, vel ob fidei doctrinam, vel ob morum institutionem damnatos, improbatosue; tum præterea, an qui in eorum disciplinam traditi sunt, honestè educantur.

Profecturus aliquis ad ea loca, vbi & si catholico etiam more à multis viuunt, impunè tamen, & publicè ab alijs predicatur, aut creditur, quod à Romanæ Ecclesiæ doctrina, & fide alienum est, professionem scriptam facultatem ab suo Parocho, vel ab eo quem Episcopus constituerit, antè impetret, quàm abeat.

De iis qui ad hæreticorū loca proficiscunt.

Quibus facultatis literis caueatur, vt & reuersionis tempore, & si diutius illis in locis fuerit, singulis annis testatum faciat, se catholico more, & vixisse, & viuere: vtq. id testimonium scriptum sit ab illius loci, vbi fuerit, Episcopo, aut Parocho, si ibi Parochus est, aut à catholicis viris probatis hominibus illorum locorum incolis.

Hocq. is, cui eò proficisci concessum erit, præstet omnino.

Quicumque autem sanctæ Inquisitionis officium, statum, res, & ministros aliquo modo læserit, & violariue, contra eum, vt Pij V. constitutione sancitum est, Episcopus agat ad illius sanctionis præscriptum.

Contra violatores S. Inquisit. Bulla edita cal. Apr. 1569.

Quam grauissimam sanctionem aliquando cum expedire censuerit, promulgari iubeat.

Perniciosorum, & falsorum librorum cum perpetua quodammodo pestis sit, cui remedium semper afferre oporteat, de ijs sæpè, & summorum Pontificum constitutionibus, & factorum Canonum iure cautum est. Postremò autem multa tum Concilij Lateranensis vltimi decreto, tum nuper Tridentino Concilio, & Indice vtiliter constituta sunt. Quæ vt Episcopi studio, à Bibliopoli, Impressoribus, & reliquis item omnibus quorum interest, dili-

Seruanda in librorum venditione euulgatione &c.

Sefs. 10. Sefs. 4.

gentius, quàm hactenus factum sit, vbique præsentur; illa ferè omnia, aliaq. nonnulla eodem spectantia, quæ addenda censuimus, simul complexi, prouinciali hac constitutione toto eo de genere sic edicimus, propositis eodem Lateranensi, & Tridentino tum Concilio, tum Indice, & Pij Quarti constitutione de eo Indice lata, pœnis sancitis, & aliis prætereà Episcopi arbitrato.

Vt quicumque artem librariam exercet, ab eo ne patiat Episcopus libros venales proponi, nisi confecto librorum suorum indice, cui ab se, aut ab eo, à quo eam curam in recognoscendis libris geri is voluerit, & ab Inquisitore etiam subscriptum sit: neque facultate sibi ab eisdem non permiffa, vt illos alios cuiusuis generis libros ille habeat, aut vendat, aut quauis ratione tradat, illo indice non notatos.

Ne loco publico, portorijs mercibus importandis constituto, libros ministri publici eius loci exportari patiantur, nisi qui illos importarint, aut Bibliopolæ, aut alii quorum sunt, scriptum eorundem manu signatum attulerint, quo exportandi potestas fiat.

Libri, non publico mercium loco expositi, sed aliò in urbem inuecti, ab eo qui inuexerit, vel inuehi iusserit, eisdem denuncientur: nec libri à quouis inuecti, vel in urbem introducti alijs commodentur, aut quauis alia ratione tradantur, a nequam is qui introduxerit, illis ad quos recognitio pertinet, indicem eorum ostēderit, ab eisdemq. item facultatem obtinuerit: idq. nisi libri id generis sint, vt eos omnibus permiffos esse perspicue constet.

Ne quis opuscula, libros, commentarios, aliaue id generis, quouis titulo & nomine, quæ manu scripta sunt, euulget; nisi ab Episcopo, aut ab alio eius iussu, & ab Inquisitore recognita sint, atque approbata subscriptionibus.

Ne prætereà quis librum, scriptumue cuiusuis generis imprimat, imprimiue curet, nisi ab eisdem Episcopo, & Inquisitore recognitum, & scripto comprobatum.

Quod recognitionis, & comprobationis scriptum, libri imprimendi principio recognitionis manu notatum, principio item libri imprimatur.

Libri exemplum auctoris manu, & nomine notatum, vbi primùm impressum est, recognitionibus tradatur asseruandum.

Libris impressis, apposito imprimantis nomine, adscribatur item annus, quo impressi sunt. Libri, quos typis mandari concessum est, in codice à recognitoribus referantur, notato concessæ facultatis anno, & die; descriptis etiam nominibus eorum, quibus eos imprimendi potestas facta est.

Ne hæredes, vltimarumue voluntatum executores, libris à defuncto relictis vtantur, aut alijs vtendos dent, vel vendant, aliaue quauis ratione tradant, antequam illos, aut eorum indicem ipsis Episcopo, & Inquisitori attulerint,

facultatemq. obtinuerint. De Biblijs autem vulgariter redditis; & de Testamento nouo, in vulgarem etiam sermonem conuerso; de libris prætereà, qui de rebus inter catholicos, & hæreticos controuersis, communi item lingua conscripti sunt, ea diligens cautio adhibeatur, vt illorum vsus iis tantum concedatur, quibus Episcopus, aut Inquisitor de consilio Parochi, aut Confessarij permittendum iudicarit.

Libri de officio, & precibus horarijs B. Mariæ Virginis vulgariter, vel Italicè, vel Hispanicè, vel Gallicè, vel Germanicè, vel partim latino, partim vulgari sermone expressi, venales ne proponantur, neque vendantur.

Si qui verò eos adhuc habent, ad sacræ Inquisitionis officium statim deferre compellantur, vt edita à Pio Quinto cōstitutione sancitū est.

Cauet Episcopus, ne libri illi paruuli, quibus preces variæ continentur, falsis superstitionisq. titulis aspersi, habeantur, aut vendantur; nisi suo, aut Inquisitoris, aliorumue Theologorum, quos huic muneri præfecerit, diligenti studio primùm recogniti, & purgati sint.

Adhibeat idem aliquando aliquot suæ Ciuitatis peritissimos homines, quorum opera & studio accuratè cognoscat, si qui pestiferi libri sunt, Indice Tridentino non notati, quorum vsu & lectione interdendum sit, eiusdem Indicis auctoritate.

Quos libros id generis cognouerit; ne in urbem, aut in diocesim suam illi inuehantur, caueat quam diligentissimè: eorumq. nomina cū ad sacræ Romanæ Inquisitionis Patres deferenda curet, tum alijs prouinciæ Episcopis significet; quò diligentius pesti obstruatur aditus.

Qui per vrbes prætereà, vicos, oppida, aliaue loca libros venales circumferunt; eorum etiam indicem habeant, cui ab Episcopo, & ab Inquisitore, aut ab iis, quibus librorum recognitio ab illis delegata est, subscriptum sit.

Hos Parochus, in cuius Parochiæ finibus illi venales libros exponunt, circumferuntue, de improviso aliquando visitet.

Ac si aut illorum indicem nō habere, aut alios prætereà eo indice non descriptos uendere, habereue compererit; tum eos Episcopo, aut Inquisitori denūciat; tum libros omnes sequenti nomine, donec aliter ab eo cui denunciabit, iussum erit.

Si libros Indice Tridentino damnatos improbatosue apud eos deprehenderit; illos etiam comprehendi, aut sponfione saltem facta sibi ab illis caueri curet, vt ad certum diem sistant in iudicio Episcopi, aut Inquisitoris.

Quæ ad Sacramentalia, & sacramenta generatim pertinent.

Prou. I. par. I. quæ seru. sunt in sacr. imag. pag. 4.

CHRISTIANÆ pietatis ornamētum, in quo populum fidelē gloriari oportet, altare Crucis erectio in cuius est

Vulgares libri.

Bulla edit. 5. Idib. Mar. 1570 Libri superstitiosi.

est cœlestis holocausti, sacrosancta illa arbor Crucis, in qua auctor humanæ redemptionis pependit Christus Dominus. Quamobrem ad Christianæ religionis gloriam insignis admodum fuit ea veterū pietas, vt Crucis signū non in templis solū, sed domi, forisq. in parietibus ac vestibulis, passimq. in vrbe expressum appareret, tanquam & præclarum populi Christiani trophæum, & clarissimum diuinæ misericordiæ monimentum, & sempiternum denique testimonium, quo palàm fieret, fideles cum inimicis Crucis Christi, Iudæis, Ethnicis, & Hæreticis nihil habere commune; sed contra eos omnes liberè profiteri, quem colūt Dominum Iesum, & hunc Crucifixum.

Hoc igitur maiorum religioso exemplo, atque instituto, cuius etiam vestigia in hac prouincia aliquot locis perspicui licet, excitatus Episcopus, illud curet, vt hoc sacrosanctæ Crucis insigne, vel ligno, vel lapide, vel vbi commodè per facultates fieri potest, marmore expressum, in vrbe, & Diocesi sua, vbi triuia frequentiora sunt, publicè proponatur, atque erigatur: quò crebrius perspecta ea sacræ Crucis arbore, fideles sese erigant, tum ad summi mysterij in ea peracti gratam memoriam, tum ad veram illā gloriam, ad quam Christo duce populus fidelis, qui populus est acquisitionis, contendere debet.

Quod prætereà alias sancitum est, id pro sacro sanctæ Crucis cultu & veneratione seruari Episcopus iubeat, vt ne ea humi exprimatur, neue fordidis, & aliqua labe inquinatis locis.

Singulis diebus Dominicis sacerdos Missæ parochialis sacrū factururus, antequam illud inchoet, aquam sale aspersam benedicendo renouet, eamq. vt moris est, aspergat.

Sanctissimi D. N. Gregorij XIII. Pontificis constitutio, qua excommunicationis pœna proposita ipso facto incurrenda, interdictum est, ne innocentissimi Agni imagine figuratæ certæ illæ formæ, & per Romanos Pontifices statis temporibus consecratæ, minio, auro, aut villo colore inficiantur, neque venales proponantur, promulgetur in Ecclesia eo anno, quo illas consecrari moris est in pascha; & quoties item Episcopus opus esse censuerit.

Quod pietatis, & Dei honoris causa ab sancta Matre Ecclesia institutum est, vt festo die Purificationis B. Mariæ Virginis candelæ, & palmæ, aut oliuæ, prout locorum consuetudo est, Dominico die, qui de palmis dicitur, in Ecclesia solemniter benedicantur: eaq. candelæ accēsæ statis illo tempore processionibus circumferantur, non sine sanctissima mysteriorum significatione; id vt instituti ratio postulat, ita religiosè celebrari debet.

Quamobrem edicimus, ne alio loco nisi in Ecclesia, neque dum manibus laicorum tenentur, sed constituto loco positæ, solemnibus ceremoniis benedicantur; & singulæ singulis distributæ, tum palmæ, tum candelæ accensæ

manibus per eos qui acceperint, gestentur ex Ecclesiæ instituto, dum statis illis diebus processiones, & sacræ aliæ actiones habentur.

Vtq. prætereà introducto ei vsui occurratur, quo multis locis in hac prouincia fit, vt illæ vel candelæ, vel palmæ oliuæq. sacro eo ritu benedictæ, non in Ecclesia à quibusdam sumantur, sed ad eos domum deferantur; & quod grauius est, à laicis quibusdam quasi tributum quoddam sibi à parochis, vel ab alijs quibusuis debitum, illæ exigantur; decernimus, vt (saluo si quod patronus aliquis beneficii habet illas exigendi iure) ijs solū, qui in Ecclesia intererunt, & illis item tantum tradi liceat, qui ijs ipsis diebus ad illam Ecclesiam conuenire solent; sed nō potuerunt, vel quia ægroti, vel alia legitima causa impediti.

Ad preces, quæ supra puerperam funduntur, cum post prolem emissam, illa actura gratias ad Ecclesiam se confert, parochus puerperæ domum ne ingrediatur, etiam si mulier ob aduersam valetudinem Ecclesiam adire nequeat. Fœminis prætereà post puerperium ad Ecclesiam venientibus, panis benedictus sub hostiæ forma ne præbeat.

Fons baptismalis, ne vsquam in alijs Ecclesijs, quàm in Parochialibus sit, vel Episcopi consensu in illis locis, vbi propterea quod parochialis Ecclesia longius distat, idem populi commodo magis consulendum esse censuerit.

Ad sacri chrysmatis oleum accipiendum, quotannis ante Pascha mittantur, qui accipiant, vt veteri canone decretum est.

Sancti item chrysmatis, & sacri cathecumenorum olei vascula, ne alibi, sed in Ecclesia religiosè asseruentur, in ciborio, alioque eiusdem Ecclesiæ certo constituto loco, quem Episcopus comprobarit.

Sacrum prætereà oleum infirmorum, in Ecclesia itidem custodiatur, vase ab aliorum sacrorum oleorum vasculis distincto; nisi quibus parochis Episcopus, propter eorum domiciliū à parochiali Ecclesia distantiam, illud domi tūc aliquando solū asseruari concesserit, cum in parochiæ finibus grauius ægrotantes habent, quibus vsu venire potest, vt quam celerrimè succurrendum sit illius sacramenti administratione.

Moneat sapè parochus, hocq. tum maximè, cum Sacramenta ministrat; vt fideles quibus ea ministrantur, & qui compatres ad Sacramenta Baptisimum, & Confirmationem adhibentur, eandem, pugionem, & eiusmodi deponant; memores se in omni spiritu humilitatis, sanctæq. pietatis studio adesse oportere sacris illis mysterijs.

De Baptismo Infantum expositorum.

Prou. I. par. 2. quæ pert. ad bapt. admin. pag. 7.

INFANS expositus, licet appensum collo scriptum habeat, quo ille baptizatus significetur;

Puerperæ benedictio.

Fons baptismalis.

Chrysmatis, & cathecumenorum oleum. c. omni tēpore de consec. dist. 4

Recipientes sacramenta & leō patres arma deponant.

tur; si tamen re diligenter perquisita, quem- admodū catechismo Romano expressum est, adhuc dubium sit eum baptizatum esse, ea con- ditionis formula baptizetur: si tu es baptiza- tus, ego te iterum non baptizo; & si nondum ba- ptizatus es, ego te baptizo &c.

De ijs, quæ ad sacram Eucharistiam pertinent.

Prou. 1. par. 2. quæ pert. ad Sac. sanct. Euch. pag. 3.

Fideles adhor- tandi ad freq. S. Euch. vsum. Par. 2. quæ ad Euch. sac. pt.

AD saluberrimum illum sacræ Eucharistiæ frequenter sumendæ vsum, parochi, vt primo prouinciali Concilio iussum est, & concio- natores item quàm sapissimè populum cohorte- tur, nascens Ecclesiæ institutis atque exē- plis, & grauissimorū Patrum vocibus, & vber- rima hoc ipso de genere Catechismi Romani doctrina, & sententia denique Tridentinæ syn- nodi, quæ optaret quidem fideles in singulis Missis, non solum spiritali affectu, sed sacra- mentali etiam Eucharistiæ perceptione com- municare.

Sefs. 22. cap. 6.

Quod si quis concionator, etiam regularis, ali- quid contra directè, indirectè dixerit, aut concionatus sit, Episcopus, in cuius vrbe, diœ- cesiue hoc ille admiserit, ei tanquam scanda- lum disseminanti, Tridentinæ eiusdem syno- di auctoritate interdicit prædicatione verbi Dei.

Sefs. 5. cap. 2.

Ad cuius prædicationis munus ne idem resti- tuatur, nisi primùm eiusdem Episcopi iudicio satisfecerit eo ipso loco, vbi ea in re scdalum, & offensionem præbuerit.

S. Euch. exposi- tio cum tempe- states imminēt.

Idem pro ratione culpæ corripiantur, corri- gantur, & satisfacere quoque compellatur, quicumque vel sermonem habendo, vel collo- quendo, hoc in genere offenderint.

S. Euch. quomo- do ad ægros de- ferent.

Cum nimbi, procellæ, turbines, aut grandines impendent; ne sacerdos ad tempestatis procel- lam arcendam vasculum adhibeat, in quo san- ctissimum Eucharistiæ sacramentum asserua- tur: sed tabernaculum, vbi illud in Altare re- conditur, patefaciat licet: tumq. in eius con- spectu litanias, aliasq. religiosas preces eius rei causa institutas, piè, sanctèq. pronunciet.

Sacerdos cum Corpus Christi Domini ad ægros interdum in vrbe, alijsq. frequentibus locis de- fert, non superpelliceo solum, sed pluuiiali præ- terea indutus incedat, vbi per facultates, & per loci, temporisq. rationem commodè fieri po- test: tum præterea, vbi etiam potest, aliqui clerici adhibeantur, clericali habitu & super- pelliceo induti, qui comitantes vnà cum defe- rente sanctas religiosasq. preces recitent.

Perfunctus deferendi Sacramenti munere sa- cerdos, vbi ad Ecclesiam redierit, fidelibus qui in eo deferendo præsentibus adfuerant, quæ ex illo pietatis officio consecuti sint indulgen- tiam denunciari, paucis verbis eos cohortans, vt in religioso eo instituto sanctè perseuerent; tū pronuciata orōne, quæ est de sanctis. Sacra- mēto illos demittat in pace cum benedictione.

Indulgentia autem à Paulo tertio Pōtifice Ma- ximo corporis Domini sodalitatibus concessa, sæpè promulgetur; crebrisq. cohortationibus fideles incendantur, quò frequentiores illæ vbi- que locorum instituantur, institutæq. debitū munus obeant.

Sodalitates cor- poris Domini.

Quæ præterea sodalitates eo nomine, vt aliàs pri- ma prouinciali synodo iussum est, institutæ iā sunt, & in posterum instituentur; regulis vtā- tur ad communem illarum huius prouinciæ sodalitatū vsum nostro iussu edendis.

Part. 1. quæ ad Euch. pert.

Quibus Episcopus addat, quæ pro vrbis, diœ- cesisq. suæ ratione expedire videbuntur.

Infra in actis.

Parochus ijs omnibus, qui intrā Ecclesiæ suæ fi- nes habitant, in Pascha sacram Eucharistiam ip- se, non sacerdos alius præbeat; nisi ob frequen- tem multitudinem, necesse sit alterum etiam sacerdotem adhibere.

Communio pa- schalis.

Quicumque in Pascha ab diœcesi abfuerit, is reuer- sus, se eo tempore sacram communionem sum- plisse, testatum faciat scripto sacerdotis, à quo sumpserit.

Quod testimonij scriptum, manu, vel sigillo ordinarij, aut eius cui id curæ ille dederit, mu- nitum sit: alioquin vt Ecclesiæ præcepto pa- reat, confessus in propria parochiali Ecclesia sacram Eucharistiam suscipiat. Quod nisi fe- cerit, prout iuris est, pœna afficiatur.

Ad communicantium purificationem vasa adhi- bita, ne alterius rei vsui sint. eaq. propterea in sacristia seruentur.

De ijs, quæ ad pœnitentiæ Sacramentum pertinent.

Prou. 1. quæ pert. ad Sac. poen. admin. pag. 10.

QVI ad confessarium, etiam regularem, in aliena diœcesi commorantem dedita ope- ra te conferens, peccata sua sit confessus; nisi confessarius ille, & ab Episcopo loci, & à confi- tentis Ordinario ad confessiones audiēdas pro- batus erit, ei tanquam inconfesso parochus. Eui charitatis sacramentum ne præbeat: illius præ- terea ordinarius, cuius confessionem ille sa- cerdos confessarius non probatus audierit, ne eum patiat in sua Diœcesi confessiones per biennium audire, neque itidem concionari. Quod decretum Quadragesimæ initio à paro- cho promulgetur, quibus locis Episcopo vi- debitur.

Pœna confiten- tium extra diœ- cesim.

Episcopus id confessarios sacerdotes interdum ad moneat; vt si quando quauis facultate, aucto- ritate eis licebit pœnitentium vota commu- tare; ne ea illi commutent, nisi in alia maiora pietatis opera, vel Deo gratiora, vel saltem quæ tantidem valeant.

Votorum com- mutatio.

Qua in re iudicanda, rationem habeant, & sum- ptuum, & laborum, & molestiarum, & om- nium deniq. incommodorum quæ pœnitentes perpessuri erant, si votum quod sanctè con- ceperant, re ipsa præstitissent.

Ne confessarii sacerdotes, cum sibi facultate, vel

ex

Dispensatio ir- regularitatis te- pore Iubilæi.

ex Iubileo, vel ex alijs Apostolicis literis con- cessâ, pœnitentium confessiones audire, eos- demq. à peccatis etiam grauioribus, quæ admi- serunt, & à pœnis item, ac censuris, quibus ir- retiti sunt, absolueri licet, cum eo qui in ir- regularitatem incurrerit, dispensent, nisi eius rei facultate illis literis nominatim expressâ.

Confessarii ne pecuniam acci- piant.

Si pœnitentibus pœnitentiæ præscribenda est ali- qua pecuniæ ratione, ne sibi sacerdotes confes- sarij eam pecuniam, sed locis pijs attribui cu- rent, vt in officia operaq. pietatis erogetur. Neque verò huius pecuniæ distribuendæ curâ ipsi villo planè modo suscipiant.

Neq. præterea sibi dari curent, si quid eleemo- sinæ causa pœnitenti erogandum est in Missæ sacris faciendis.

Regulares Ca- sus Episcopore seruatos ne ab- soluant literis Card. S. Sixti. 10. Sept. 1572.

Ne Confessarii regulares eorum peccatorum, quo- rum absolutio Episcopo reseruata est, vinculis irretitos pœnitentes absoluant, quemadmodū à sancta sede Apostolica declaratum est, id eis non licere, quauis priuilegiorum suorum au- ctoritate.

Instruções confessariorum in literis facul- tatis includan- tur.

Cōfessarii sacerdotibus præscriptæ è nostris prouincialibus synodis instruções ad prouin- ciæ vsum, aliæq. item, quas eisdem pro vrbis diœcesisq. suæ rationibus addi Episcopus cen- fuerit, in literas includantur, quibus vel pro- bationis testimonium, vel facultas dabitur il- lius muneris gerendi.

Pœnitentiæ pu- blicæ & solēnis. c. pœnitentes, & c. in capite cum seq. dist. 50. Sefs. 24. cap. 8.

Studeat Episcopus ad sacrorum Canonum, & Tri- dentini Cōcilij præscriptum, pro publicorum delictorum grauitatis ratione, & publicam, & solemnem pœnitentiam in vsum reuocare.

Quos verò ita solemniter pœnitere oportet, mē- se antè Quadragesimæ initium ad se per paro- chos deferri curet; vt primùm ineunte Qua- dragesima illi pœnitentiæ affici, tum die cœ- næ Domini Ecclesiæ reconciliari possint sta- to solemni ritu.

Cōstitutio Pij V. de Medicis promulgan. Bulla edi. die 8 Martii 1566.

Gravissima illa à Pio Quinto summo Pontifice de Medicis edita constitutio, quotannis semel sal- tem de more promulgetur, si id opus esse Epi- scopus censuerit.

Quædam de in- terdictis in pa- schate.

Si quibus Ecclesiæ ingressu, christianaq. sepultura publicè interdictum est, quoniam confessi, vt est sanctæ matris Ecclesiæ præceptum, sacro Paschæ tempore corpus Domini non sumpse- rint; eorum interdicti vinculum non relaxe- tur, nisi primùm cauerint, se tempore eis à pa- rocho præscribendo, & de peccatis cōfessuros, & sacram Eucharistiam sumpturos esse, & in posterum sanctæ Ecclesiæ præceptis, & huic præcipuè obediētes fore, quod est de confes- sione, & de communionem Paschæ tempore su- menda.

Quædam de ex- communicatio- ne cauēda.

Parochus deinde populo significet, illos ipsos quos iam interdicti vinculo irretitos denūcia- rat, eodem solutos.

Quò diligentius fideles caueant, ne excommuni- cationis vilius vinculis irretiantur; hoc paro- chi sæpè præsent, vt eos sæpè doceant, quàm grauis excommunicationis pœna sit; & quàm

valdè omni studio cauēda: idq. ad præscri- ptum faciant instructionis, quæ cura nostra ad prouinciæ vsum conficietur. Idem illi efficiant ex præscripta similis instru- ctionis formula, ad ea peccata detestanda, quæ frequentius à suæ parochiæ hominibus com- mitti animaduertit.

Quæcumque excommunicationum sententiæ, vel à summis Pontificibus, vel Tridentini, alio- rumq. generalium, & prouincialium Medio- lanensium Conciliorum decretis, vel diœcesana- rum cuiuscunq. vrbis synodorum constitu- tionibus lata sunt, quibus ipso facto, vel iure homines irretiuntur; hæc omnes summam vulgari sermone expressæ, & in tabellam ali- quam ordinæ relate, die primo Dominico Qua- dragesimæ in singulis cathedralibus Ecclesiis, de suggestu frequenti populo de scripto legan- tur; quò fideles meminerint, diligenter ab il- lis cauendum esse.

Idq. etiam fiat in parochialibus illis Ecclesiis singulis, vbi id fieri Episcopus expedire cen- fuerit.

De ijs, quæ pertinent ad Sacramentum extremæ Vnctionis.

Prou. 1. par. 2. quæ pert. ad extr. vnct. admin. pag. 12.

PAROCIVS in sacramento extremæ vn- ctionis ministrando, ex Catechismi Roma- ni doctrina, ægro, ceterisq. præsentibus expli- cet illius vim & vtilitatem, tum ad animæ salu- tem, tum etiā ad corporis valetudinem, si hæc ad æternam gloriam profutura sit.

Par. 1. tit. de Ex- tr. vnct.

Quod Concilio primo decretum est, vt dum æger integris est sensibus, extremæ vnctionis sacramentum ei ministraretur: si tamen vel cu- rantium negligentia, vel morbi vi, vel repen- tino aliquo casu sensum omnem amiserit, vt nihil planè intelligat; illius decreti sententia vetitum non esse declaramus, quin hoc extre- mæ vnctionis sacramentum ei ministrari li- ceat, si modo adhuc viuat, & dum vsum ratio- nis haberet, pij animi significationem dederit, vt inde iudicari possit, eum hoc sacramentum periturum, si adhuc integra mente esset.

De ijs, quæ partim ad ordinis Sacramentum, par- tim ad Clericorum honestatem, ac Stu- dia pertinent.

Prou. 1. par. 2. quæ ad sacram. ord. admin. pert. & dein- cept, pag. 12.

CONSTITVTIONE Pii secundi Pontifi- cis Max. Quicumque clerici sine Canonica di- spensatione, extra stata tempora, vel antè legiti- mam aetatem, vel abique dimissorijs Ordini- narij sui literis, se ad aliquem sacrum ordinem promoueri fecerint, ab suorum ordinum quos susceperint, executione ipso iure suspēsi sunt; siq. suspensione durante, illorum ordinum mi- nisterium, functionesue obierint, statim irregu- lantur.

Bulla edita. 18. cal. Decē. 1461. Promulgatio bullæ de illegi- time promotis.

gularitate subeant; ob qua, praeter alias poenas contra istos canonum iure sancitas, beneficiis etiam Ecclesiasticis priuari possunt. His igitur penis ne quis facile illigetur, illam constitutionem quotannis, tum in dioecesana synodo promulgari, tum pridie illius diei, quo sacrae ordinationes habebuntur, edici clericis iubemus qui initiabuntur.

Quae seruanda in dimissorias litteris concedendis.

Infirmi valetudine, aliaue iusta causa impeditus Episcopus, si statas sacras ordinationes habere non potest, & aliquem propterea clericum suum ad alium Episcopum mittere velit, a quo alicui Ecclesiastico ordini adscribatur; testimonialibus litteris ei datis haec adscribat, & testata faciat; vita in primis & morum probitatem; doctrinam, qua idoneus examine habito iudicatus est; Ecclesiasticum ordinem, quo est proximè initiatus; tum praeterea natales, aut dispensationem, si quam super illis obtinuerit: si verò maiori ordini adscribendus est, aetatem item & titulum, sufficiensque censum beneficii, vel pensionis, vel patrimonii, quod ille habet.

Quicumque Clericus non huiusmodi litteras attulerit, quibus ea omnia adscripta testataue fiat; ordini, cui adscribi vult, ne adscribatur, perinde ac si nullas Episcopi sui dimissorias litteras impetrarit.

Promulgatio bullae de confidentiis.

De confidentiis constitutio, quam summus Pontifex Pius Quintus tulit, quotannis in Dioecesana synodo de scripto recitetur, ac promulgetur, loco illius a Pio Quarto confectae ea de re sanctionis, quae tota posteriori hac continetur.

Canonice horas non recitantes.

Quod ex Concilio Lateranensi ultimo à nobis provinciali prima synodo contra clericos iustum est, qui Ecclesiastica beneficia obtinentes, canonicarum horarum officium intermiserint; id ex Pij etiam Quinti Pont. Max. constitutione, qua hoc diligentius cautum est, contra eorundem Episcopus agat.

Prou. 2. tit. 2. Decr. 28. Clerici in parochiali ecclesia ad diuina officia & ad alia munera conueniant.

Ad cuius etiam constitutionis praescriptum, eum item mulctet, qui pensionem habens, canonicarum horarum officium de B. Maria Virgine dicere omiserit.

Quod altera provinciali synodo decretum est; ut clerici certae Ecclesiae ministerio non addicti, festis diebus in parochialem Ecclesiam, in aliamue Episcopi arbitratu conueniant ad diuina officia celebranda; id praestent omnes diligenter, etiam qui sacerdotes sunt: idque tum maximè in solemnibus Missae sacro, itidemque in vesperarum officio.

Quo praeterea tempore in eadem Ecclesia sanctissimum Eucharistiae sacramentum, vel in altari adorandum fidelibus publice exponitur, vel inde in tabernaculo receditur, vel processionis ritu per Ecclesiam circumfertur; adsint, munusque suum, & operam praestent.

Idque omne, nisi aliquando Episcopi concessu, ei alio loco tunc ministrare inferuireue licuerit.

Habitus clericali Ne cuiquam, antequam prima tonsura is initia-

tur, clericalem habitum sumere liceat sine Episcopi concessu, eoque scripto dato.

Episcopi, qui aut priuata monitione, aut edicto publice proposito, ut ex Tridentini Concilii auctoritate à nobis provinciali prima synodo mandatum est, eos non monuerint, qui Ecclesiastica quauis beneficia obtinent, aut factis ordinibus initiati sunt, ut clericalem habitum induerent; mense post huius concilii promulgationem, propositis edicto etiam publico penis, quae ipsis conciliis sancitae sunt, eos moneant, ut etiam si extra prouinciam, & in gymnasiis publicis sint, mensis spatio clericales vestes ordini suo congruentes decenter induant, ac deferant.

Quos autem ad id temporis non sumpsisse, aut semel sumptas, deinde abiicisse cognouerint; illos penis in monitione expressis afficiat, eosque iterum monitos, si in contumacia permanserint, beneficijs Ecclesiasticis quae obtinent, omnino priuent.

Episcopi verò, qui iam eos beneficia Ecclesiastica obtinentes, semel atque iterum monuerint, si in praescripto tempore clericalem habitum non induerunt, vel indurum deposuerunt; penam in monitione edictam omnino exequantur, eosque etiam beneficijs Ecclesiasticis priuent, aut priuatos declarent.

Ne sacerdos, neue clericus cuiusvis ordinis professoribus Ecclesiae stet, aut officinas obeat, aut via incedat, aut extra Ecclesiam exeat, superpelliceo indutus; nisi cum processiones, aut aliud Ecclesiasticum munus & officium obit, quod superpelliceum requirat.

In hortis, aedibus, alijsue Ecclesiarum aut Ecclesiasticorum hominum locis, si signa, imagines, aut picturae sunt, quae procaces, vel villo alio modo aliqua obscenitatis, turpitudinisue speciem praeserunt; ita recocinnentur, ut offensionem oculis ne praebere possint, aut tollantur, deleaturue ex omni loco, vbicunque extat; neque in posterum eiusmodi aliquo modo effingantur, aut pingantur.

Et quoniam christianorum hominum mentes facile corrumpuntur, peccandi libidine inflammatae ob rerum turpium atque obscenarum imagines, ideò illas effingi vetitum est Constantinopolitanae synodi canone. itaque curet Episcopus, ut quicumque laici homines id generis imagines habent, vel tabulis, vel parietibus expressas, pro pietatis christianae, cui addicti esse debent studio, eas abijciant, vel plane deleant, vel ad honestatem reconcinnent.

Qui in aedibus canonicalibus habitat, si foris pernoctauerit, non probata causa ab Episcopo, aut ab eo, cui is id curae dederit; vnus diei distributione mulctetur; praeter penam, qua pro culpa ratione ab ipso Episcopo afficitur, cui decreto ne in iis locus sit, qui ab vrbe, oppidoue, vbi canonice domicilium est, absunt.

Qui in sacerdotio sancto constituti sunt, ad offerendum illud Deo acceptabile Corporis Domini facri-

lis ne sumatur sine licentia.

Edictum de habitu clericali. Par. 2. de cler. vest. pag. 18.

Clerici ne cum superpelliceis extra ecclesiam maneant.

Picturae obscene amouendae ab aedibus ecclesiasticorum, & aliorum. Prou. 1. de cler. aed. pag. 19.

Canonici extra canonicales aedes pernoctantis poena.

Sacerdotes quo se gerere deant.

sacrificium, sicut eam functionem gerunt, qua nulla maior excogitari potest: ita in omni sacerdotalis vitae officio sic se gerant, ut morum etiam praestantia & splendore, alios alliciant atque excitent, ad debitum sacerdotio honorem illis praestandum.

Episcopi officium erga sacerdotes

Episcopus autem, cuius in primis est sacerdotalem dignitatem tueri, ut laici homines discant illos tanquam parentes ab ipsis vnice in Christo diligi & coli etiam debere, cum hoc saepe, prout vsu venerit, monendos fideles sibi commissos curet; tum efficiat, ut vbi eunq. vel publico, vel priuato loco sint, semper illis à laicalis ordinis viris debitus tribuatur locus, & honor.

Idem domi praeterea suae ne patiat sacerdotem quemquam abiectius se gerere, quam sacerdotis dignitas postulat.

Sacerdotes verò morbo, senectutisue incommodis affectos, qui sacerdotale munus praestare nequeunt, inopiaque premuntur, in locum aliquem cogi curet, aut alio modo eis consulat & prouideat: vbi victus ex fidelium elemosinis, aliaue ratione suppeditetur, ne ostium miserimè mendicent, non sine sacri ordinis contumelia.

Episcopus clericum studia, & disciplinam promoueat.

Magna, & salutaris populo fideli utilitas ex eo existit, cum clerus is est, qui & doctrina, & vitae moribus praeleat. quare in praecipuis curis Episcopi cum haec esse debeat; eius tum ad studia, tum ad Ecclesiasticae disciplinae cultum progressiones, omni paterna sollicitudine ille adiuuare studeat.

Itaque Episcopus, inferioris ordinis clericos adolescentes, qui spem aliquam praebent, posse eos longius progredi ad doctrinarum eruditionem, ne patiat, aetatem quae ad discendum apta est, frustra consumere; sed in ijs literarum initijs, ac studijs tempus ponere iubeat, quibus aditus eis & progressio fiat, vel ad Theologiae scientiam, vel ad sacrorum canonum peritiam, ad Ecclesiasticarumque rerum cognitionem.

Parochos verò, & alios prouectiori aetate Clericos qui apti sint, ijs studijs atque exercitationibus adscribat, ut & in sacrosancti Evangelij sensibus ijs potissimum cognoscendis ac percipiendis versentur, qui ad populum Christiana disciplina moribusque informandum pertinent; & in comparanda etiam doctrina se exercent, quae in explicandis est conscientiae casuum quaestionibus.

Reliquos autem, de quibus aut ob ingrauescentem aetatem, aut ob ingenij tarditatem, ob aliamue causam, ad literarum doctrinam capeendam exigua progressio spes est, in id saltem incumbere iubeat, ut in Romano, vel alio breuiori probati auctoris Catechismo, pro eorum ingenij captu instruantur: ijque si rudiores iam olim Sacerdotio, alicuius sacro ordini adscripti sint; in sacrificij Missae mysteriorum, & sacrorum rituum, statarumque caeremoniarum cognitione, & in sanctoribus earum significa-

tionibus, atque in sui ordinis Ecclesiasticarum functionum disciplina, breui aliqua institutionis ratione erudiantur.

Hanc autem diligentiam & in vrbe, & in dioecesi Episcopus exequatur, tum omni qua poterit ratione, tum aut opera publice docentium, theologorumue, seu magistrorum, qui in singulis Cathedralibus, collegiisque insigni oppidorum Ecclesijs ex Tridentino decreto iam instituti, instituendique sunt; aut adiumento regularium in monasterijs sacras literas interpretantur; siue hoc ipsum munus bonarum artium disciplinis Clericos erudiendi suscipiunt, aliqua illis studio suo erogata, attributaue elemosina, vel si opus erit, ab iisdem etiam Clericis contributa; aut saecularium Sacerdotum, quos in sua vrbe, dioecesiue peritiores, probatioresque habuerit, studio.

Quorum Sacerdotum charitati, ac diligentiae Clericos imperitiores, aut singulos, aut complures simul, litteris, & Clericalium virtutum disciplina instituendos commendabit.

Diligentiae huius fructus quò vberior existat; is aliquando per annum, doctis adhibitis viris, illorum singulorum ad studia progressiones, prout expedire existimari, recognoscat omni paterna sollicitudine, & diligentia ratione, institutis etiam per Sacerdotes homines doctos pro studij ratione, disciplinarum, quibus se eorum quisque dederit, interrogationibus. Cognoscat etiam aliquando progressum, què in sacrarum caeremoniarum, rituumque disciplina iisdem fecerint; opera adhibita Sacerdotum ecclesiasticarum caeremoniarum vsu peritorum; à quibus eos ex alterius provincialis synodi decreto instrui iusserit.

Prou. 2. tit. 2. de decret. 12. pag. 66. Recognitio clericorum per Episcopum.

Deinde ut non solum in literarum studijs atque exercitationibus, verum etiam in disciplinae morum officijs clerus se studiosius contineat, indiesque magis ad Clericales virtutes progrediat; idem & inferioris ordinis Clericos, ut altera provinciali synodo iustum est, & Sacerdotes praeterea, modò vnuerfos, modò partem eorum, modò certos aliquos singulos ad se aliquando conuocet: illorumque vnus cuiusque vitae rationes, christianarum virtutum exercitationes & progressus cognoscat; adhibitis Sacerdotibus, in vitae spiritualis, clericaliumque virtutum disciplina exercitatis.

Ibid. decret. 29. pag. 69.

Conuocato praeterea saepe per annum, ut alias iustum est, ad se Clero, aut ipse, aut Sacerdos aliquis vir doctus, in Ecclesiasticaque disciplina versatus, eius nomine ad illum remotis laicis sermones concionesue habeat, de ordinis eorum praestantia & sanctissimis officijs, de virtutibus quibus Clericalis ordinis homines praecellere debent, de vitijs quibus in populo offensionem praebere possunt, de omni denique Clericali morum disciplina, virtutumque perfectione.

Idem quoque praestet pridie eius diei, quo statas sacras ordinationes habebit, conuocatis il-

lo die, tum clericis qui postridie Ecclesiasticis ordinibus adscribendi erunt, tum alijs quos de Clero urbano tu accersendos esse censerit. Idq. praestetur praeter officiu, quod ipse Epus ex prouincialibus nostris decretis die sequenti praestare debet sermone, in explicanda Clero populoq. doctrina rituum, sanctiori q. significatione mysteriorum, quae tunc in Ecclesia publice ipse agit.

Cleri autem sui, & doctrinae, & disciplinae ratio omnis quod sibi explorator sit, singulorum tu sacerdotum, tum inferioris ordinis Clericorum nomina, vitae rationem, studia, exercitationes, progressiones, statum omnem denique certo libro notari mandet.

Facultas absentiae studiorum causa.

Ne a Diocesi Clerico cuiquam, neque ab Ecclesiae suae residentia alij Ecclesiasticum beneficium obtinenti, quod quacunq. ratione personalis residentiae munus iure, vel consuetudine requirit, studij causa abesse liceat, nisi eius rei facultate literis ab Episcopo permiffa.

Quibus sane literis haec Episcopus nominatim adiungat ac praescribat, ijs qui ad locum alienae diocesis studij causa proficiscuntur.

Vt & regulas nostro prouinciali primo, & secundo Concilio de habitus ratione, frequentiq. sacramentorum vsu Clericis praescriptas, & reliqua nostris item prouincialibus, ac suis diocesanis synodis decreta, ad honestam Clericalis vitae disciplinam pertinentia, & alia si qua praeterea sibi eo in genere illi praescribenda videbuntur, seruet diligenter.

Vt de ijs praescriptis rebus ab eo praestitis, scriptum testimonium ab Episcopo loci quod studij causa profectus est; de literarum autem progressionem, ab Doctoribus quos audit, ad tempus primo nostro prouinciali Concilio praescriptu, sibi exhibeat.

Vt dimissorias eiusmodi literas decem post diebus, quam ad gymnasij locum venit, eiusdem loci Episcopo exhibeat: de qua exhibitione ad mensis spatium sibi testatum faciat.

In ijs sic praescriptis rebus, si is nulla legitima causa impeditus defuerit, ne dimissoriae literae ei suffragent, sed irritae plane sunt, ac nullae. Quidquid praeterea prouinciali prima synodo de parochis studij causa literas dimissorias ex petentibus, constitutum est, id etiam omne inuiolate seruetur.

De ijs, quae pertinent ad Missae sacrificium.

Prou. 1. par. 2. quae pert. ad celebr. Missae. pag. 8. item de Missa solemni. pag. 32.

Missae conuentualis.

MISSAE conuentualis sacrum pro diei festi feriae uel ratione, ne in Cathedralibus, collegiatisq. Ecclesijs omittatur, propterea quod eodem die a Capitulo, etiam pro mortuis, vel ex decretis nostris prouincialibus, vel ex legatis defunctorum, vel alia de causa fieri debeat: sed tunc, ut Honorij Tertij constitutione cautum est, & semel pro feriae festiue diei ratio-

ne Missae conuentualis sacrum fiat, & iterum eodem die pro mortuis.

Quod ad Episcopalis ordinis obseruantiam in Ecclesia institutum est, id deinceps seruetur, ut quo in altari Episcopus Missae sacrificium fecit, ne illo die in eodem alius quouis Sacerdos faciat, nisi illius concessu.

Quo in altari Episcopus celebrat ne eo die alius celebret.

Quod primo prouinciali Concilio interdictum est, ne peregrino Sacerdoti sine dimissorijs testimonialibus uel literis Missae sacrum facere liceat, id ei veritum sit in regularium etiam cuiusuis ordinis Ecclesijs.

Sacerdotes alienae diocesis ne celebrent sine dimissorijs literis.

Sacerdotem in monialium Ecclesijs sine Episcopi concessu Missae sacrum in posterum facientem, propositam altero nostro prouinciali Concilio suspensionis censuram, non ipso facto subire, ut tunc constitutum est, sed ab Episcopo illi infligendam decernimus.

Facultas celebrandi in monia l. cul.

Prou. 2. tit. 2. decr. 3. pag. 65.

In Missae conuentualis sacro, introitus, gradualia, offertoria, & alia id generis canantur, quae Ecclesiae instituto, ad eam sacrificij Missae actionem quae fit, proprie accommodata sunt.

Quaedam de Missa conuentuali.

Si quando autem, quo tempore Sacerdos secreto agit, aliquid canendum videtur, ne quidquam canatur, quod etiam illi actioni apte conueniens, Episcopo non antea probatum sit.

Itemque quod ad probationem attinet, in alijs diuinis officijs seruetur. Symbolum uero fidei torum a choro, non alternatim organo canatur.

Missae intra parochiae fines qua hora celebrand. Par. 2. tit. quae pert. ad celebr. Missae.

Quod prouinciali primo Concilio a nobis decretum est, ut in Ecclesijs, quae intra parochialis Ecclesiae fines sunt, Dominicis, & festis diebus Missae sacrum ne fiat, nisi absoluta parochi coactione, quae manet inter sacrificium Missae habetur; id seruari iubemus, nisi Parochus antea fieri permittat, certa praescripta hora.

Facultas celebrandi primam Missam. ibid.

Primam Missam sacerdos celebraturus, a caeremoniarum magistro, ut iussu est primo prouinciali Concilio, institutus sacrarum caeremoniarum disciplina, Missae sacrificium antea ne faciat, quam illum Episcopus, aut is cui ipse id curae dederit, illis rite obeundis caeremonijs satis instructum nouerit, ac probarit.

Ne patena, cum oblatio fit, sed crux, aut facia aliqua imago offerentibus fidelibus ad osculandum praebatur.

Patena ne praebatur ad osculandum.

Episcopus efficiat, ut qui publice, notorieq. criminosi sunt, sacris ne intersiat, ut Tridentino decreto sancitum est; idq. uel monendo agat, uel iubeat a Sacerdotibus Missae sacrum illis praesentibus non inchoari, quoad ipsorum admittu se inde abduxerint, vel alia quouis ratione seuerius agat, ut illius decreti executioni sit omnino locus.

Quaedam de ijs qui Missae intersunt. Sess. 22. decr. de obseruan. & cult. in celeb. Missae.

Tum praeterea, nisi vitae emendatione suscepta, isti confessi in sacro Pascha sanctissimum Eucharistiae sacramentum susceperint, contra eosdem agatur, prout canonico iure in illos agi sancitum est, qui in Pascha non communicant.

Cum audienda Missae rationem populum Parochus

ehus docet, quo ex propitiatorio illo sacrificio ueriores ille fructum capere possit, hoc cum saepe admoneat, ut campanae signo dato, quo fideles ad Missae sacrum uocentur, se se quisque colligens, si sibi alicuius mortiferi peccati conscius est, summo ex eo dolore affectus, uitaeq. emendandae certo, stabiliq. proposito suscepto, supplex a Deo veniam petat.

Ne uero quis, uel uir, uel mulier, gradibus altaris haereat, aut propere altare sit, dum sacrum fit. Ideo sacerdos celebraturus, haerentes inde se longius abduci iubeat; quo celebrante, hoc ministrans Clericus praestet.

Missae ita fideles intersint, ut in omni eius partibus flexis sint, nisi cum Euangelium pronuntiat; quo tempore stent omnes; ac ne mulieribus etiam tunc sedere liceat.

De ijs quae ad diuina officia pertinent.

Prou. 1. par. 2. de min. ecclesiae, & diuin. offic. pag. 26. & deinceps.

Chori praefectus.

NE in choro, Ecclesia, Sacristia, quod ad diuinorum officiorum rationem ritumue pertinet, quicquam alius iubeat, nisi Chori Praefectus, uel is, cui pro officij quod gerit, ratione, id muneris competit, poena ei constituta Episcopi arbitrio.

Canonicus hebdomadarius ne gligens puniendus.

Prou. 1. par. 2. De ijs qui dignit. &c. Prou. 2. tit. 2. decr. 4.

Quae hoc de genere nos primo, & altero prouinciali Concilio statuimus, id praeterea decernimus; ut quicumque Canonicus hebdomadarius sua, alio uel tempore, quo uel suo nomine, uel hebdomadarij uice, ubi legitime per alium potest obiri munus, aliquod officium praestare debeat, in tempore non conuenit, aut officij sui munus, neque ipse, neque eius nomine, si legitimo impedimento distinetur, alius eius Ecclesiae Canonicus praestiterit; uel Praefectum de impedimento certiorum in tempore non fecerit; aliqua distributionum portione mulctetur, Episcopi arbitratu.

Communio canonicorum & clericorum. Feria 5. in Coena Domini.

Quo decreto astringi etiam eos omnes uolumus, qui etiam si Canonici non sint, aliquod in Ecclesia munus obire debent.

Feria quinta in coena Domini, singuli, qui in Cathedrali, collegiata uel Ecclesia, uel dignitate, uel canonicatum obtinent, tiam qui sacerdotals ordinis sunt, & reliqui item singuli eiusdem Ecclesiae Clerici, corpus Domini in solemni Missae sacro, quod illo die in ea Ecclesia fiet, sumant. Idque nisi ex ijs aliqui sint, qui eo ipso die debitum Missae sacri faciendi munus alio loco praestituri sint.

Antiphona de B. Virgine in sabbato.

Religiosis christianae pietatis institutis, in usum introductis, cum ad sancte agendi studium, adiutrice in primis Dei gratia, progressio maior indies esse solet; curet Episcopus, ut singulis sabbatis, sanctissimae Virgini, Deiq. Matri Mariae dicatis diebus, stata illa & solemnis, quae ueteri Ecclesiae instituto, perpetuoq. vsu de ea dicitur Antiphona, Salue Regina, uel alia pro ratione temporis, in parochiali,

tum Urbana, tum diocesana unaquaque Ecclesia a Parocho, & reliquis illius parochiae Clericis, quibus ab Episcopo iussu erit, sub uesperum ante crepusculum scilicet, pie religioseq. canatur: conuocatis etiam certo campanae signo fidelibus.

Plena sanctissimis mysterijs cum sit consecratio Episcopi, praeter multa, quae de tempore, loci, & formula eius, patrum institutis praecipua sunt, illud a felice Quarto Pontifice Max. constitutum etiam est, ut anniuersarius eius consecrationis dies celebraretur.

Anniuersarius dies consecrationis episcopi.

Vid. Prouinc. 4. par. 2. quae pert. ad sanctiss. Miss. sac. & diuin. offi. 5. quod ex felicis.

Quod institutum iamdiu intermissum, ut in hac prouincia ad usum reuocetur; statuimus, ab unoquoque Episcopo anniuersarium consecrationis suae diem solemni ritu agi.

Si uero in consecrationis diem festus dies incidit, cuius festi diei officium ex instituto Ecclesiae transferri non liceat, consecrationis celebritas in alium diem transferatur, quo agi liceat.

Sacerdotes uero, quo die eorum unusquisque Sacerdotio initiatus, est, illum etiam quotannis recolant Missae sacrificio, & precibus.

Quo die aliqua Ecclesia uel cathedralis, uel collegiata, uel parochialis consecrata est, is singulis annis solemni ritu agatur, & Missae sacrificijs, & diuinis officijs, & decenti illius Ecclesiae ornatu.

Anniuersarius dies consecrationis ecclesiae.

Quod si certus consecrationis dies ignoratur, non est tamen de consecratione dubitatio; illius diem certum Episcopus statuatur.

Qui constitutus dies consecrationis Ecclesiae Cathedralis, in Calendarium quotannis referatur, stataq. eius celebritas ab uniuerso Clero agatur.

Collegiatae uero, & parochialis Ecclesiae dedicationis dies celebretur ab illius Ecclesiae Clero.

Curet autem Episcopus ne eo die, manet saltem, quo tempore diuina fiunt, si Ecclesia parochialis sit, fideles quicumque in illius Ecclesiae, cuius anniuersarius consecrationis dies celebratur, finibus habitant, seruilis operis quicquam faciant; neque tabernas, officinae uel aperiaut, quod frequentiores conueniant ad illius officij celebritatem.

Officium pro mortuis episcopis, & canonicis.

Postridie illius diei, quo omnium fidelium defunctorum commemoratio fit, ex antiquo Ecclesiae instituto, & diuinum officium, & Missae sacrum pro mortuis ritu solemni in Ecclesia cathedrali ab Episcopo, & Capitulo fiat pro sua urbis Episcopis qui mortem obierunt. reliqui praeterea singuli sacerdotes pro iisdem illo ipso die sacrum faciant.

Die proximae sequenti, pro mortuis Canonicis, & alijs de Capitulo Ecclesiae suae a singulis Capitulis, & Cathedralis, & Collegiatae Ecclesiae fiat.

Regulares processionibus intersint.

Sess. 5. cap. 13. de Reg.

Tridentini Concilij auctoritate, Episcopus cum regularibus agat, propositis etiam centurijs, & poenis, ut tum in urbe, tum in diocesi, ubi uicium

que ij Monasteria habent, vnà cū reliquo Clero seculari processiones publicas, ad Tridentini Concilij præscriptum, ipsi obeant, ijsq. interfiunt.

Tabella erratorum in diu. off. ab episcopo statuenda.

Vt erratis, quæ in diuinorum officiorum cultu committi solent, non in collegiatis solum, sed in alijs etiam quibusuis Ecclesijs, & alibi occurratur, vbi vel festi diei, vel funeris, vel anniuersariorum, vel processionum, vel aliarum rerum causa plures Clerici conueniunt, Episcopus certas tabella descriptas eorū omnium leges, quæ à Clero in illorum officiorum, & processionum functionibus, aut caueri, aut præstari debent, diligenter præscribat. Quæ leges videntur, eam ineat rationem, vt quibus in Ecclesijs, vel officijs Præfectus est, & Punctator item; hic si in eorum cultu erratur, errata noter; ille errantes mulctet; vbi verò non est, cum illa officia, processionefue ibi obiri contigerit, aliquis ex Clero, qui ad ea obeunda conuenierit, certus & punctator sit, qui in eo officiorum cultu errantes noter; & alius Præfectus, cui hæc errorum ratio, errantiumq. mulcta sit commissa.

De Parochis.

Prou. 1. par. 2. de dilig. ab episcopo adhib. & c. pag. 22.

Iuramentum à parochis præstatum.

QUI CUM QUÆ parochiali Ecclesiæ præficiendus erit, is primùm Episcopo, vt ià in nonnullis huius prouinciæ Ecclesijs consuetudo est, iuret se sanctæ sedi Apostolicæ, & Episcopo, eiusq. item successoribus obedientem fore.

Tum præterea se, ad Tridentini Concilij præscriptam rationem, residentem in Ecclesia futurum quam obtinuerit.

Tum iura etiam illius Ecclesiæ se pro viribus conseruaturum, ac defensurum esse.

Bona denique eiusdem se absque legitima auctoritate non alienaturum: quæ verò antea ab ijs, qui illius curam gesserunt, iniuste vel vendita, vel alio quouis modo alienata sunt, ea, quantum in se est, recuperaturum.

Residètia & habitatio parochorum.

Quicumque Canonicus, parochialem Ecclesiam obtinet, etiam si vnionis iure, non quidem perpetuo, sed tantùm dum ipse viuit, canonicatus, vel præbendæ quam obtinet, coniunctam teneat: in ea tamen parochiali Ecclesia, vt Summi Pontificis Pij Quinti constitutione sancitum est, resideat, nulliq. parochiali muneris desit.

Bulla edi. 8. Id. Iulii 1568.

Si quis Parochus, etiam vrbanus, parochiale domicilium non habet, vbi habitet; intrà illius fines domum conducatur, quàm proximè potest Ecclesiæ, cuius curationi præest: si intrà fines domus non est, quam conducere possit, extra, vbi propius Ecclesiæ potest, conducatur; idq. iudicio Episcopi.

Parochus, cui ob imperitiam, aliamuè ob causam Sacerdos alius socius, & coadiutor adiunctus est ad parochialem curam gerendam, ipse etiã

in propria Ecclesia residens adfit: & officia, quorum munus ei interdictum non sit, gregi sibi commissio is etiam præstet.

Parochus ne vllum testificationis genus è libris suis parochialibus descriptū, cuiquam tradat, nisi Episcopi concessu.

Id verò nisi scriptum aliquod sit, quo, petenti testificatio fiat de eius ætate, vel natalibus.

Dominicis diebus, Parochus non solum festos dies populo denunciatur; sed etiam illum sæpe doceat, quæ officia tum in illis, tum in eorum vigilijs colendis ab eo religiosè præstari oporteat. Eidem præterea significet, atque indicat Stationes, & Indulgentias, quæ Episcopi iussu promulgandæ erunt; & publicam, si quæ aliquando ob aliquam causam indicta est, orationem, & processiones, & officia mortuorum in sua parochiali Ecclesia obeunda, si quæ eius modi in eam hebdomadam inciderint; vt fideles Parochi sui voce moniti, aut illis interfiunt; aut si minus possunt, facta sanctorum illorum officiorum significatione campanarum sono, cum iam ante ammoniti intelligant, quæ precationes, quæuè officia in Ecclesia fiant, ipsi etiam quamuis absint, vel domi, vel alio loco, vbicunque sint, piè Deum precentur.

Testificatio è libris parochialibus quò concedenda.

Festi dies vigiliæ, Stationes, orationes &c. à parochis diebus dominicis eunt gaudæ.

Et quoniam præcipit Apostolus, vt fiant omnium primùm obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate, & castitate; ideò Parochus, fideles ijs ipsis Dominicis diebus hoc moneat, vt antequam ab Ecclesia discedant, pro omnibus infra descriptis, ter orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam sanctè precando dicant.

Pro fidei Christianæ, & sanctæ Ecclesiæ propagatione, & pro summo Pontifice Romano. Pro Episcopo suo, & reliquis pastoribus animarum. Pro Principibus & Magistratibus. Pro peccatoribus, vt flagitiorum suorum penitentes, à Deo veniam petant, & à malè agendo auersi, ambulent in via Domini. Vt hæretici redeuntes ad sanitatem, catholicæ Ecclesiæ præceptis erudiantur. Vt infideles ab impietatis errore liberentur; & Christi Domini fidem amplectantur. Pro defunctis, præsertim quorum corpora in illa parochiali Ecclesia quiescunt, vt à pœnis purgatorij liberentur.

Tum præterea, si quod malum, vel calamitas impendet, itidem faciat.

Tum denique si quid est, quod vel Episcopi admonitu, iussuue, vel suæ parochiæ hominū aliquo incommodo laborantium, rogatu, vel alia eiusmodi causa, tunc maximè sanctis orationibus opus esse animaduertent.

Parochus, in sua quisque parochiali Ecclesia, singulis festis diebus, itata hora vesperarū officium peragat: idq. ea ratione, vt si vnum, pluresuè habeat:

1. Tim. 2.

Vesperæ à parochis festis diebus canen.

habeat, quibus adiutoribus vtatur, illius officij psalmos, & preces, vt ritus est, canat. sin minus quempiam adiutorem habet, voce alta, & clara ita recitet, vt ab ijs qui præsentibus in Ecclesia adsunt, exaudiatur.

Clericus parochialis. Cap. 3. de vita & honestate cler.

Parochi regulares. Sels. 5. c. 2.

Preces faciendæ cū quis moritur.

Id verò caueat, ne quidquam vel minimum, quod ad statam illius vesperini officij ratione pertineat, vlla causa omittat.

Clericus, quem apud se Parochus habuerit, eiusmodi sit, vt non solum Missæ inseruire, sed alia etiam omnia præstare possit, quæ veteri canone decreta sunt.

Tridentini Concilij auctoritate Episcopus regulares, ad quos animarum cura quouis iure pertinet, compellat, vt in Ecclesijs in quibus animarum cura exercenda est, Dominicis, & alijs diebus eodem Concilio præscriptis, sacram cõcionem habeant, doctrinæ Christianæ pueris rudimenta tradant, tum alia Parochorum mu nera præstent.

Cum nullum pietatis officium Parochus in eorum, qui fidei, curaq. suæ commissi sunt, salute adiuuanda prætermittere vllò vnquam tempore debeat; tum hoc etiam, audita parochialis cuiuspiam incolæ morte, præstet, vt statim psalmum, De profundis, sanctè dicat, & omni animi pietate, menteq. supplici, orationem ad hoc officij genus pertinentem habeat, vt dicitur in misericordia sua Deus, illius animæ miseretur, cuius etiam ipse in die iræ rationem est redditurus.

Vt verò à fidelibus pro mortuo oratio fiat; idè signum det campanæ sono, quo significetur, Ave Maria.

De ijs, quæ ad Capitulum pertinent.

Prou. 1. par. 2. de ijs qui dignit. & c. pag. 27.

Oratio ante & post congregationem recitanda.

Episcopus aliquando ad capitulum accedat: & quæ ibi præstet.

IN omni clericali conuentu, quem vel publicè, vel priuatim Episcopus, aut alij quouis Ecclesiastici homines habuerint, à stata illa oratione, quæ de Spiritu sancto dicitur, aut ab alia, ad congregationis vsum accommodata, ille, aut is qui conuentui præest, initium faciat: neque conuentus dimittatur, nisi perorata ab eodem altera eiusdem generis oratione.

Quò facilius Episcopus in Ecclesia, sibi commissæ, & diuinum cultum augere, & Canonicorum concordiam, mutuamq. charitatem conseruare, & canonicalem disciplinam tueri possit; singulis mensibus, aut saltem sæpe in anno, canonicali Capitulo interesse studeat, vel eo loco, vbi haberi solet, vel alio, quo illud is ad se conuocare maluerit: conuocet autem cuiusuis rei causa, ob quam expedire iudicabit.

Quo in Capitulo aliquando videat, an quæ de diuinorum officiorum cultu præscripta sunt, rectè, ritè, ordine, atque cum dignitate gerantur.

An item, si quæ in Capitularium rerum, tum spiritualium, tum temporalium tractatione

irreperint, quibus pastorali sua cura consulendum sit.

An inter Canonicos controuersia sint, an dissidia.

An præscriptæ Capitulo leges inuiolatè seruentur.

Tum denique moneat, agatue, quæ & pro muneris sui officio, & pro rerum agendarum ratione expedire censuerit.

Quòd si capitulum exemptum sit, possit Episcopus ex decreto Concilij Tridentini, illud conuocare arbitrio suo, eo solo casu, quando ipse vult aliquid Canonicis proponere, in re quæ ad suum suorumuè commodum non spectat; & tunc in loco illo duntaxat, in quo antea solitum fuit capitulum conuenire.

Sels. 25. c. 6. de refor.

Canonici ad Capitulum statis diebus accedant, & alijs item diebus extra ordinem eò vocati conueniant omnes; neque cuiquam, illo per Præfectum non dimisso, antè discedere liceat, nisi ex causa Præfecto probata, missioneq. ab eodem impetrata.

Ratio habendi capitulum.

Qui cõtrafecerit, arbitrio Præfecti mulctetur. Si quis Canonicus in Capitulo non suo loco, & ordine sedere, sententiamuè dicere, aut dicentem alium interpellare auferit: hæc ei mulcta sit, quam Præfectus ei irrogarit: & præterea ne ius eidem sit in illo, neque in duobus deinceps sequentibus Capitulis sententiæ dicendæ. Neque verò cuiquam locus sit, iocose, & scurriliter in Capitulo loquendi.

Si rixa, & contumeliæ inter aliquos Canonicos, vel Ecclesiæ ministros, altercationesuè obortæ sint; eos Præfectus, adhibitis si opus fuerit alijs duobus, tribusuè de Capitulo, statim reconciliare studeat.

Quos tamen, & alios item omnes, qui aliquem eiusdem Ecclesiæ Canonicum, aliumuè ministrum, quouis modo contumeliosis verbis in Capitulo, aut in Ecclesia affecerint; idem, & Punctator Episcopalis, aut eorum alter ad Episcopum referat, qui pro culpæ ratione, illos qui deliquerint, plectat arbitrato suo.

Si autem Præfectus, Punctatoruè huic referendi officio defuerit; eiusdem etiam arbitrio puniatur.

Canonicis, quibus in Ecclesijs alia non est, eaq. probata consuetudo, hæc sit sedendi, publiceq. & collegialiter incedendi præscripta ratio: Primū locum post eos, qui in illis aliqua præditi dignitate sunt, teneat Canonici qui presbyterales; secundum, qui diaconales; tertiu, qui subdiaconales præbendas, canonicatusuè obtinēt. Qui ordo seruetur, etiam si presbyter Canonici aliquis præbendam, canonicatusuè presbyteralem post obtinuit, quàm Diaconus quispiã, aut Subdiaconus Canonicus.

Itidem iuris sit Diacono, ratione Subdiaconi. In canonicis autè presbyterales præbendas obtinentibus, is loco prior sit, qui tempore etiam prior, canonicatus, præbendæuè possessionem adeptus est.

Hæcque ordinis ratio à Diaconis teneatur; eademque præterea à Subdiaconis.

Officia quomodo non recusanda, & à capitulo imponenda.

Ne cui officium quod sibi Capitulum commiserit, recusare liceat, nisi legitima de causa, quæ latè occultè suffragijs Capitulo probetur.

Qui aliter recusarit, quantum pecuniæ caperet, per sex menses Ecclesiæ assidue inferuendo, tantumdem amittat.

Qui verò sibi iniuriam à Capitulo fieri putat; ad Episcopum confugiat, qui rem omnem cognoscat, & definiat.

Vbi autem hoc in genere Episcopus plus iuris habet; ne propterea hoc decreto quicquam ei detractum sit.

Quæcunque aut Theaurarij aut Custodis, & aliorum id generis officia, muneratè à Capitulis vel Cathedralis, vel Collegiatae Ecclesiæ, aut ab alijs, siue Canonicis, siue inferioribus eiusdem Ecclesiæ ministris committuntur, ne plus biennio ab illis, quibus illorum cura, procuratorie commissæ est, geratur: nisi de Episcopi consensu, Capitulum quædoque aliter iudicarit. Hoc autem decreto ne quidquam propterea illius Ecclesiæ priuilegio, aut probata, institutaque consuetudini derogatum sit; quæ à Capitulo ea munera longiori tempore alteri committere liceat.

Canonici archidiaconi præficiendi. Vid. Prouin. 1. par. 7. Quæ per tin. ad bon. &c. §. Archidia. pa. 37.

Canonici duo à Capitulo constituentur, qui Capitularis Archidiaconi curæ præsent: hi quoque singuli clauis singulas habeant, inter se differentes, ita ut vni sine altero Archidiaconum ingredi non liceat.

In illis autem constituendis ea ratio ineatur, ut in illa cura gerenda duo semper versentur: quorum vnus, qui biennio gesserit, creato in eius locum altero, ab illius curæ munere abeat; alter autem, qui vno solum anno: sicque perpetuo deinceps seruetur.

Archidiaconi præfati, scripta omnia in Archidiacono recondita, periculo suo asseruanda accipiant; idque publici instrumenti testimonio.

Si quid verò fortuito casus acciderit, id obseruetur quod iure cautum est.

Quam quisque eorum clauem Archidiaconi habet, eam & scripta fidei suæ commissæ, munere suæ curæ biennalis confecto, successori eadem ratione tradat, idque Canonico aliquo præfati à Capitulo delecto.

Nihil tamen derogatum sit hoc decreto consuetudini illi, si vquam est, ut vnus tantum, vel plures Canonici Capitularis Archidiaconi curam gerant; neque item decreto primi prouincialis nostri Concilij, ut in ijs Archidiaconis, quæ communia sunt Episcopo, & Capitulo, altera clauis penes Episcopum custodiatur.

Vbi supra.

Quæ scripta in Archidiacono asseruanda.

Instrumenta, & reliqua scripta, ad singulas cathedralis, aut Collegiatae Ecclesiæ præbendas pertinentia, quæ apud vnumquemque, qui vel dignitatem, vel canonicatum in ea obtinet, aut illorum exempla, Notarij testimonio roborata, in Capitulo Archidiaconi mensis spatium deferat.

Sin autem aliqua, quo tempore is dignitatè, aut canonicatum obtinet, confecta alij habeat, is suis, eorumque qui ad id se obstinuerunt, aut alijs iure tenentur sumptibus, illa in Archidiaconum referat.

Quæcunque autem instrumenta, aut scripta ad præbendam aliquam spectantia in posterum conficiuntur; Canonicis, vel dignitatè, personatumque obtinentes, ad cuius præbendam illa quacunque ratione attineant, ea, illorumque exempla, publico Notarij testimonio munita, mense postquam confecta erunt, in idem Archidiaconum deferat.

Quæ autem instrumenta, scriptaue singulorum, qui præfati Canonice, dignitatè, personatumque obtinentium tempore confcripta ad eorum præbendas spectantia, Episcopus pro Ecclesiæ utilitate exscribenda censuerit, Capituli sumptibus descripta eodem deferantur.

Quod si Capitulum, ad illos qui ijs successerunt, qui instrumenta illa, aut scripta confici curarunt, aliqua ratione id pertinere asserat, iudicet Episcopus, cuius sumptibus id præstari debeat.

Qui huic decreto, à Capitulo præfato admonitus non paruerit, arbitrio Episcopi mulctetur, & mulctatus etiam compellatur id ipsum præstare.

In eo itidem Capitulo Archidiacono liber vnus sit, in quem instrumenta, & scripta cuiusvis generis, quibus singulorum canonicatum, præbendarumque bona, iuratum notata sunt, referantur.

Scripti alicuius exemplar ex Archidiacono promi, describiuè ne liceat, nisi Capituli consensu.

Si verò alicuius scripti exemplum aliquando exscribi oportet; id in Archidiacono, si potest; alijs in loco Capituli, aliquo ex præfatis Archidiaconi præfate, describi liceat, neque vilo alio præterea modo.

De fructibus canonicatum, & præbendarum vacantium à Canonicis, aut à Capitulo recipientibus, constitutio à Pio Quinto Pontifice Maximo edita, ab ijs quorum interest, seruetur omnino.

Constitutio de fructibus præbendarum vacantium edita.

Vtque in vsum, consuetudinemque introducatur, ac planè seruetur, id Episcopus pœnis mulctisue agat.

Neque quo minus id præstetur, vllum obstat priuilegium, vllum statutum, neque vlla planè consuetudo, ut ea ipsa constitutione cautum est.

De ijs, quæ pertinent ad ornatum & cultum ecclesiarum.

Prou. 1. par. 2. de eccles. & earum cultu. pag. 33.

Si qua in cathedrali Ecclesia Episcopalis cathedra loco depresso est, vel ita collocata, ut in populi conspectu non sit; id curet Episcopus, ut quod & à patribus, & à beatissimo patrono nostro

Cathedra episcopali eminenti loco constituenda.

nostro Ambrosio institutum est, & ab Urbano primo Pontifice Max. declaratum, illa ponatur conspicuo, & eminentiori loco, ut inde velut à throno speculationis suæ, ipse populum intueatur, rursusque ab eodem conspiciatur.

Quædam de fabrica, & ornamentis ecclesiarum.

Ne in Ecclesia quæ consecrata sit, nisi Episcopi consensu, ædificijque forma ab eodem præscripta, quidquam noui ædificij fiat; non Capellæ ite, non Altaria, ut canonum iure sancitum est.

Quæcunque ad Ecclesiarum, Capellarum, Altarium ædificationem, & ornatum, ad sacrorum indumentorum, vestimentorum apparatus, ad omnem sacrorum vasorum suppellectilem, & ad alia eius generis pertinent; ea ædificentur, constructantur & fiant ad præscriptam formam, quæ instructionibus nostris, eo nomine ad commanem prouinciae vsum conficiendis, exprimitur. Id verò omne seruetur, quantum per facultates præstari licet; nisi aliquando Episcopus aliqua de causa aliter censuerit.

Infra in actis.

Ædificia ecclesiarum proxima qua ratione permittenda.

Si quæ ædes, ædificiaue cuiusvis generis à laicis constructa sunt, quæ vel Ecclesiæ, vel Oratorij parietibus continentia, innixaque hæreant; quæ auctoritate quoque iure ædificata sint, cognoscat Episcopus: idque sibi ostendi ab eis iubeat, qui ædificarint, ædificariue curarint.

Si quæ autem iure ædificata non demonstrarint, ea asportari, amoueri, diruiue mandet; nisi Ecclesiæ cui continentia hærent vsui, domorum consensu attribuenda potius censent.

Sin autem iure constructa sunt, eaque ædificia, aut stabula, aut loca fordido vsui accommodata, addictaue sunt; ea disiectis & amotis foribus, ad honestiorem vsum conuerti Episcopus iubeat; hocque ipsum à Parochijs item, & alijs præstari mandet, etiam in ædibus Ecclesiasticis.

Neque in posterum à laicis ita ædificari, aut ædificata ad fordido vsum à quibusvis adhiberi Episcopus permittat.

In atrio verò Ecclesiæ villo modo ædificari à laicis ne permittat, ut canonum iure interdictum est.

Mulieres velate in ecclesiam conueniant.

Gravissimis rationibus hoc Paulus Apostolus monet, ac præcipit, ut mulieres in Ecclesiam conueniant velato capite: hoc ipsum docet princeps Apostolorum Petrus; cuius etiam iussu sanctissimus Pontifex, qui in eius locum successit, Linus decreto idem sanciuit.

Quare Apostolicis ijs institutis nos adducti, & animaduertentes præterea, ab antiquis illis sanctissimarum Mulierum exemplis, veterique benè institutarum Ciuitatum disciplina, atque vsu, ab omni denique ratione, ut ab Ecclesiæ patribus explicatum est, hoc valde esse alienum, ut capite aperto illæ incedant, illud admonemus, ut Episcopi, vbicunque est in suis vel vrbibus, vel diocesis, is deprauatis moribus introductus vsus, quo maximo possunt, ac debent, pastoralis sollicitudinis officio illum eripere studentes, hoc in consuetudinem introducere curent, ut velo caput ipsæ induant. idque

præsertim cum vel sacras processiones processantur, vel in Ecclesiam conueniunt.

Episcopus ex Tridentini decreti iussu, singula Monasteria, in quibus non viget regularis obseruantia, aliaque Ecclesiastica beneficia quæ commendata sunt, quocunque nomine nūcupata, intra diocesis suæ fines posita, quotannis visitet; idque opportunis omnibus remedijs, facta etiam fructuum ad illa pertinentium sequestratione, prouideat, ut quæ reconcinari, aut instaurari oportet, ea omnino, vel reconcinentur, vel restituantur; tum indumenta præterea, ornamentorum suppellex, & sacra vestes comparentur; ac ministeria, quæ ad diuinum cultum spectant, rectè, ordine, & cum dignitate in illis præstentur.

Quæ præfata Epi in visitatione monasteriorum, & beneficiorum, & benedictione commendat. Sess. 21. cap. 8. de refor.

De ijs, quæ ad bona ecclesiastica tuenda pertinent.

Prou. 1. par. 2. quæ pert. ad bonor. & iur. vel consuetud. &c. pag. 36.

Episcopus Procuratorem, Aduocatūque constituere omni ratione curet, qui in bonorum, iuriumque Ecclesiasticorum recuperationem incumbat; ut illis succurratur Ecclesijs, quarum Rectores, Administratoresque, aut præinopia non possunt, aut præ metu, & opibus aduersariorum illa recuperare non audent, vel alia de causa negligunt.

Procurator & Aduocatus bonorum ecclesiarum episcopo constitutus.

Horum vtrique ab illis certam mercedem in singulis causis quas egerit, persolui iubeat, si per Ecclesiarum, quarum patrocinium illi susceperunt facultates, Episcopi iudicio potest: sin minus, gratis interea omnia ab vno, & altero item agi curet: ita tamen, ut pro illorum laboris operæ ratione, causis in quibus elaborarint peractis, si quid vel iuris, vel emolumentum Ecclesijs illorum opera acquisitum sit, de eo illis arbitrio suo satisfieri mandet: Si verò contra acciderit; vberius illi à Deo bonorum omnium remuneratore præmium exspectent.

Si quis Clericus, aut Sacerdos vlla cuiusvis generis scripta ad Ecclesiæ rationes pertinentia occultarit, suppresseritue dolose: is pœna afficiatur, quæ Agathensi, & Aurelianensi synodis contra Clericos huius culpæ reos sancita est.

Clerici occultantes scripta ecclesiarum puniendi.

Quod prouinciali secundo Concilio pœna excommunicationis proposita contra eos sanciuimus, qui Ecclesiastici hominis mortui bona, vel temere inuadunt, vel surripiunt, eo decreto illos item astringi volumus, qui vel nulla inuisione, aut vi facta, ex illius mortui Clericalis hominis ædibus suppellectilem, remoue vllam, seu scripta ad Ecclesiam, cui ille Rector præerat, pertinentia, antè asportant, aut euehunt, quàm ab illo, cui id curæ ab Episcopo commissum est, in indicem relata sint illius mortui bona mobilia, libri, & scripta, ceteraque eius generis, quæ in hæreditatem caderent. Hoc itidem decretum ut illud quotannis de more promulgetur.

Ampliatio Dec. 15. tit. 1. Prou. 2. de surripiendis bonis clericorum mortui.

Hæredes clerici mortui scripta ecclesie successori tradat. Episcopus, ubi Clerici cuiusvis, qui Ecclesiasticum beneficium obtinuerit, mortem audierit, eius hæredes compellat, ut quæcunque scripta, instrumenta ad illud beneficium pertinentia, quæ in mortui Clerici bonis inveniuntur, alteri Clerico qui in beneficium successerit, ab eis tradantur gratis, ac ne villo quidem vel minimo precio pacto aut exacto; etiam si Clericus qui decessit, in illorum exemplis describendis aliquid sumptus erogarit.

Quædam de decimis. Decimarum Ecclesiasticarum inuestituras, quæ Laicis hominibus in perpetuum factæ sunt, Episcopus pro officij sui munere, diligenter accurateque recognoscat: quod si eas legitima auctoritate minus confirmatas esse compererit; irritas illas, ac planè nullas declaret & decernat.

Si quibus in locis generatim ab omnibus, fructu qui ex prædijs colliguntur, decimæ parochiali Ecclesiæ solvuntur, in ijs quispiam forte est, qui illas exsoluere recusat, quoniam sibi persuadet, alicuius priuilegij, aut causæ prætextu immunem se esse: huic Episcopus certum breue tempus præscribat, quo præscripto tempore, is aut priuilegium exhibeat, aut causam afferat immunitatis suæ.

Quod si ille quidquam quod leue sit ad illius immunitatis ius tuendum, vel nihil planè attulerit; id Episcopus curet diligentissimè, ut is illas quamprimùm præstet; quippe cum in decimis quæ eius generis sunt, præscriptioni non sit locus.

Ne cuiuspiam bona decimarum iure Ecclesiæ obstricita, è solo asportare liceat, nisi ad asportationem, aut ad descriptionem vocato Ecclesiæ Rectore, Parochouè cui illæ solvuntur.

Itaque qui decimas debet, ea bona domum suam, aliove asportaturus, id biduo antè eidem Rectori significet, vel literis, vel certo nuncio; ut præsens illis vel asportandis, vel describendis adesse, si velit, vtrique possit.

Quod si ille tunc aberit, id vni de eius familia nunciandum curet; aut illius Ecclesiæ, domusue parochialis valuis scriptum affigi iubeat, quo asportatio ea denunciatur.

Quod si diutius illa bona in solo essent, eis detrimentum, damnumque immineret; tum, vel absente Rectore asportari liceat.

Hoc verò nostrum prouinciale decretum habere locum declaramus, quibus in locis non aliter expressè cautum sit aliqua singulari constitutione, aut priuilegio, aut conuentione.

Quædam de pijs legatis. Prou. 2. tit. 3. decret. 17. Notarijs legata pia non denunciatis decretum in altera prouinciali synodo editum, quotannis die Dominico Aduentus vltimo, & Quadragesimæ secundo, in vnaquaque parochiali Ecclesia promulgetur.

Quæcunque verò ad pios vsus, vel legata, vel relicta, vel donata sunt; ea sibi iam denunciata, aut alio modo cognita, Episcopus triu mensium spatio in librum certum ordine referri curet.

Quo præterea libro quamprimùm eiusdem iustul notentur, quæ deinceps quouis modo scie-

rit, ad eos vsus legata donataue. Testatorum piæ voluntati ne fraus fiat, Episcopolis cura est. Quamobrem quæcunque vel res, vel pecunia cuiuspiam sacerdotum conuentui, vel alij cuiuspiam homini legata eo nomine est, ut pauperibus in eleemosinam conferatur; ea neque tota, nec verò pars cuiquam eiusdem conuentus sacerdoti, neque vniuerso etiam illorum conuentui, nec ab illo sibi ipsi, ne paupertatis quidem causa, vel vlla egestatis specie distribuat, nisi huius rei facultate ab Episcopo, eaq. scriptis data.

Quæ legati nomine relicta sunt certo pio vsui, ea ne necessitatis quidem causa, nec verò hæredum eius qui reliquerit consensu, ad alterius rei, quæ æque item pia sit, vsum conuertantur; nisi Episcopus re tota primùm cognita, illius commutationis potestatem fecerit, quæ iuris permissu ab eo fieri possit.

De ijs, quæ ad Matrimonij Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. quæ ad Sac. matrim. pert. pag. 39.

RELIGIOSAM animi præparationem requirit matrimonij ratio, & sanctitas: quam cum minus intelligant laici homines, sit, ut sæpè grauius in re peccent, quam sanctè inire debent. Crebrò igitur cum vsu venerit, Parochus hoc ipsum populum doceat; ad idq. adhibeat Catechismi Romani locos, & doctrinam.

Episcopus diligenter perquirat, an in singulis suæ Ciuitatis, & diocesis parochialibus Ecclesijs, Tridentini decreti de matrimonijs clandestinis promulgatio facta sit: & vbi factam esse intellexerit; eius, quæ primò in quacunque parochiali Ecclesia facta sit, si scripto testata esse potest, exemplum manu Notarij signatum ad se deferri iubeat.

Quod si minus scripto, sed solum testibus probari potest, eo Notario adhibito examinari mandet.

Si verò de promulgatione facillè constare non potest, aut illa omnino facta non est; illud decretum duorum mensium spatio in singulis eorum parochialibus Ecclesijs, Notario & testibus adhibitis promulgari omnino iubeat; & quidquid ad illius decreti promulgati probationem pertineat, id Notarij testimonio munitum, in Episcopali Archiuio asseruetur.

Matrimonij denunciations in posterum à Parocho ne fiant, nisi ijs ipsis petentibus, aut consentientibus, de quorum matrimonio contrahendo agitur.

Quod si diuersis in parochijs illi habitant, vtri usque item Parochus hoc ipsum seruet.

Neque matrimonium alter Parochus denunciaret, nisi ab altero Parocho certior factus sit de postulatu, aut consensu illius, qui suæ est curæ subiectus.

Inuestiget etiã ipse Parochus diligenter, aut alius sacerdos, cui facultas data est in matrimonium iun-

Parochus matrimonij sanctitatem explicet.

Promulgatio decreti de matrimonio clandest. Sefs. 24. decret. de reform. matrim. c. 1.

Denunciations matrimonij quò facien.

Quædam de impedim. matrim.

iungendi sponfos, an quod denunciaturus est matrimonium, in eo aliquod subsit impedimentum, quò minus contrahi liceat. quòd si in aliqua probabili coniectura extiterit, qua existimet illud inire non licere; Episcopum antè consulat, quam vltius in denunciationibus progrediatur, sponfosue iungat, quos dubitat matrimonio non licere copulari.

Qui falsum aliquod impedimentum malitiosè attulerit, quo futurum legitime matrimonium impediatur, si prudens sciensq. hoc fecerit; præter alias iuris pœnas, excommunicationis etiã pœna afficiatur.

Ne Parochus matrimonio quempiam iungat, qui illud clam contrahere attentarit sine Episcopi concessu; ut de eo debitas antè possit sumere pœnas ex Concilij Tridentini decreto: id autem, nisi delictum hoc iam est occultè admissum, ut nullum eius rei indicium legitimum extet.

Sefs. 24. cap. 1. decret. de reform. matrim.

Matrimonia quando & vbi celebranda.

Ne solemnnes nuptias liceat celebrari, nisi post diluculū postridie illius diei, qui postremus est temporis, quo Tridentina constitutione nuptiarum celebritas interdicta est.

Quo die de matrimonio contrahendo denunciatio vltima facta est, ne eo ipso die, nisi impetrata ab Episcopo facultate, illud celebretur: id autem præterquam si postrema ea denunciatio facta sit pridie illius diei, quo initium est Quadragesimæ vel Aduentus; ac nisi item Parochus populo antecedente denunciatione significarit, eo die quo postrema denunciatio fiet, matrimonium esse contrahendum.

Prou. 2. decret. 28. tit. 1. Matrimonium, quod in Ecclesia celebrari debere sancitum est altera prouinciali synodo; in ea tantum Ecclesia celebretur, quæ parochialis est. Celebretur verò manè, non à prandio: Idque omne, nisi cum Episcopo alio vel loco, vel tempore fieri concesserit.

Coadiutor parochi ad matrimonij celebranda, in librū de matrim. referatur.

Si Parochus Sacerdotem alium coadiutorem habet, cuius etiam ministerio, facultate eidem Sacerdoti concessa, vtiur ad matrimonia contrahenda inter parochiam suam incolas: is illam cautionem adhibeat, ut in libro qui est de matrimonijs, illius nomen, & cognomen, tum præterea diem, & mensem, & annum notet, quo illæ parochialis curæ socius atque coadiutor adiunctus, facultatem à se, vel ab Episcopo consecutus est, matrimonia celebrandi.

Ne autem matrimonij celebrandi potestatem Parochus faciat alij Sacerdoti, qui Episcopi iudicio nondum probatus est, ut Sacramenta ministraret.

Diligentia parochi in coniugibus ex aliena diocesi in suam parochiam commigrantibus.

Ne patiat, quempiam cuiusvis gradus & conditionis hominem, qui sibi ignotus, in suam parochiam ab aliena diocesi commigrat, cum muliere, quam secum coniugis nomine duxerit, in ea habitare; si modò vel ex infamia, vel alia legitima suspitione conijcere possit, illam habere in Concubinam: nisi Parochi, à cuius parochia discessit, literis, certo præscripto tempore testatum ille fecerit, sibi il-

lam legitimo matrimonio iunctam esse. Quod testimonij scriptum ubi attulerit, id in vrbe Episcopo, in diocesi Vicario Foraneo exhibeat: qui si probandi vim illud habere perspexerit, à Parocho, in cuius parochia fines is venit habitatum, illud, eiusuè exemplum in matrimoniorum codice asseruari iubeat.

Si verò Vicarius Foraneus de eo scripto aliquid habet, quod sibi difficultatem, ancipitemq. deliberandi curam afferat; illud ad Episcopum quam diligentissimè mittat, ut eius iudicio declaretur, an illi fides adhibenda sit.

Quædam de prouincialibus & familiaribus institutione. Sicut vberimum ab optima institutione præmiū pater familias capiet, quicumque liberos, familiamq. suam ad Dei cultum, & ad pietatis, christianarumq. virtutum disciplinam erudierit: ita quicumque debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiserit, is expectet, ut in die Domini sibi durissimum iudicium fiat.

De familia igitur suæ salute in primis sollicitus, tum bonorum operum exemplo, tum crebris cohortationibus se ei magistrum præbeat ac ducem, ad piè sancteq. agendum.

Curet autè, ut nemo quisquam de familia sua sit, qui christianæ fidei rudimentis instructus non sit, siue filij filiaq. sint, siue serui & ancillæ, siue alij in famulatu suo.

Quam ob causam ad illius scholas, quos de familia sua rudes norit, conuenire iubeat; siq. eam ampliorem habet, domi etiam instrui studeat; Idq. ad præscriptas interrogationes parvuli libri, eo nomine editi ad prouinciæ vsum. Ut stata hora, datis institutæ orationis communis signis campanarum sono, illa omnis certo loco congregata, ad præscriptum temporis spatium sanctè oret, & precetur.

Vt frequenter illa vniuersa confiteatur, & sacræ Eucharistiam sumat.

Vt singulis diebus Missæ sacrificio intersit; aut saltem in vigilijs, statis ieiuniorum temporibus, Quadragesimæ diebus id præstet: festis autem diebus, ut ne quis de sua familia interesse villo modo omittat.

Vt festis præterea diebus ad sacras conciones, lectiones, supplicationes, diuina officia, aliasq. pietatis Christianæ exercitationes conueniat. Ut ne quis iis sacris diebus opus seruire faciat. Ut vigilijs, & quatuor temporum, & Quadragesimæ & alia stata ieiunia illi in familia seruent, quibus Ecclesiæ præcepto iussum est.

Quo autem tempore, vel iubileæ celebrantur, vel supplicationes publicæ processionibus fiunt, familiam sæpè moneat, illis sanctis actionibus piè interesse.

Certis item piorum hominum institutis sodalitatibus vnumquemque de familia sua adscribi admoneat; quò se quisque ardentiori studio exerceat in operibus pietatis.

Ne patiat, in familia esse quempiam, qui blasphemus sit, qui periurus; qui item corruptis moribus vtatur, qui obscenè quidquam, vel

loquatur, vel agat; qui aleis ludat, qui denique cateris turpis vitæ exemplum præbeat. De vitæ præterea spiritualis ratione, & pijs exercitationibus, aut de vitis Sanctorum probatos Sacerdotis confessorij iudicio libros, in quorum lectione familia aliquando versetur, domum suam introducat, exclusis obcenè, turpiter, iocosè conscriptis, alijsq. id generis libris, vnde morum, institutionisq. corruptela existere possit.

Vt autem in domesticæ disciplinæ, institutionisq. officijs illa omnis accuratiùs se cõtineat; eam aliquando paterfamilias recognoscat, inspiciatq. in primis, quæ vniuersæ suæ domus Christiana institutio, qui singulorum mores, quæ ad pietatis, vitæq. spiritualis progressio. Quicumque verò mercaturam, artemq. aliquã exercent non domi solùm, sed in suis officinis, & tabernis Christianæ vitæ rationes has operarijs, institutoribus suis constituant.

Has domesticæ institutionis regulas Parochus per annũ aliquando, prout è re esse viderit, frequenter populo explicet: tum sapissimè, & publicis sermonibus, & priuatim colloquijs, patres familias parochiæ suæ incolas, id moneat atque hortetur, vt quæ eorum propria officia sunt & munera in familia institutione, ea præstare velint paternæ curæ studio.

Quod cohortationis officium etiam concionatores, & confessorij Sacerdotes quàm frequentissimè, prout opportunum esse celsuerint, charitatis zelo præstent.

Parochus præterea, vbi aliquando in artificum, mercatorumque officinis, quæ intra fines parochiæ suæ sunt, ab operarijs, alijsq. qui illic artem exercent, aliquid committi intellexerit, quod deprauata, dissolutaq. disciplina sit, quod offensionè in parochia præbeat, quodq. à Christianæ institutionis moribus alienum, id officinarũ dominos admonet, vt quicquid illis locis corruptelarum est, inde eripiantur.

promulgatio in dalgentiæ eorũ qui orationi cõmunicauerint.

Vna omnium optima indigentia nostræ interpretis, & conciliatrix eorum, quæ necessaria; tum ad animæ, tum ad corporis bona à Deo patre expetuntur, est oratio sancta. cuius studium, vt proprium fidelium est, sic necessarium, atque omnino iussu diuino debitum: id cœlestis magister, Christus Dominus exẽplo docuit, verbo præcepit, crebris cohortationibus monuit. Eo igitur studio fideles quo vehementiùs exardescerent, se seq. quotidie singuli certa hora colligentes, id quod Christianarum mentium est, vitæ à se illo die actæ rationes inspicerent, malæq. actæ pœnitentes, ardenti oratione veniam præcarentur, & Deo gratias agerent de beneficijs quæ acceperint; instituta est in hac prouincia orationis cõmunis exercitatio: quæ ad Christianæ pietatis progressionem introducitur, vt & perpetuè conseruetur, & augeatur item, id cum omni studio Episcopus curet, tũ propositis spiritualis gratiæ muneribus, Sedis Apostolicæ benignitate, eius rei causa concessa.

itaque à Parochis suis singulis sanctissimi D.N. Gregorij XIII. literas de indulgentia huius prouinciæ hominibus concessa, qui in orationis cõmunis instituto se se exercuerint, ter in singulos annos descripto, vel summatim pronunciari iubeat, semel ineunte Aduentu, iterum Dominico die Quadragesimæ primo, tum solempni die Pentecostes.

Bulla ed. die 24 Octob. 1572.

Episcopus præterea pro temporum ratione certam horam statuatur, qua datis huius rei causa cãpanarum signis patresfamilias suæ quisque domi, vnà cum reliqua familia certo loco ad orandum conueniant.

Vt autem, qui in eo precandi instituto se exercuerint, Indulgentiæ concessæ donum consequantur, diem itidem Dominicum Quadragesimæ proximè præcedentem is constituatur, quo illi confessi omnes simul sacram Eucharistiam sumant.

Imminentibus verò calamitatibus, quo tempore cum nullum certius præsidium sit, quàm illud, vt fideles ad Deum patrem misericordiarum assiduis precibus confugiant, certam aliquam præterea rationem is diligenter ineat, vt & à Clero, & à populo sine intermissione, ac religiosiùs in orationem incumbatur.

De ijs, quæ ad Episcopale forum pertinent.

Proti. r. par. 7. de iudic. foro Episcopi. pag. 24.

EPISCOPVS anni spatio ad summum, fori sui iudicijs, causis, & iudicijs, aduocatis, procuratoribus, notarijs, & ministris quibuscunque, etiam infimis, quibus in rebus opus fuerit, certas constituat leges, ad vrbes, diocesisq. suæ vsum accommodatas.

Fori leges & taxæ ab Episcopo præscribendæ.

Illisq. omnibus certam etiam taxam præscribat, quam pro sui, vel operis, vel officij, vel laboris mercede, proq. causarum, & iudiciorum ratione exigi ab vnoquoque liceat.

Quæ fori præscriptæ leges, atque taxæ, in cancellaria publicè propõsitæ semper sint, vt notæ sint, & peruulgatæ omnibus.

Causæ, quæ decem aureorum nummum summam non excedunt, summarie, simpliciter, ac de plano, sola rei veritate perspecta, sine forma iudicij cognoscantur, id quod ab huius prouinciæ Episcopis agi licet, ex facultate à Pio Quinto Põtifice Maximo eisdem Episcopis cõcessa.

Quædã de certa mercede in causis accipienda.

Nullum neque munus, neque donum, neque cuiusvis generis xenia, ne esculentia quidem, poculentauè Vicarij ab ijs accipiant, qui corã eis causas vel habent, vel agunt.

Ne pecuniæ item quidquam Ordinarius, Delegatusve Iudex accipiat pro recognitione, aut vt vocat, visione scripturarum, ad causas quæ apud se aguntur, pertinentium.

Pro singulis literis dimissorijs, quæ pro suscipiendis pluribus, omnibusve minoribus, vel etiam maioribus ordinibus concedentur; itemq. pro singulis liretis, quibus Notarius testatum faciat, plures, omnibusve ordinibus alicui collatos esse.

esse, decimam partem aurei nummi tantum ad summum à Cancellario accipi liceat; ac si ex literæ de vno tantum ordine suscipiendo, vel suscepto essent datæ; Idq. si modò nullum ei salarium pro officij sui munere exercendo constitutum sit; neque ad Episcopum ex Notarij commodis aliquid emolumentum ex eisdem ordinum collationibus, literisue dimissorijs, directè, vel indirectè peruenire possit, alioqui gratis omnia dentur, vt est Tridentino Concilio sancitum.

Sess. 21. de re. de re. c. 1.

Quædã de actis scriptisq. not. & fori.

Acta omnia Notarij in codicem, non in pagellas referant, quamuis eas cordula infigant: idq. præstent, mensè saltem postquam rogati illa confecerint.

Certus in Archiuio Episcopali locus cõstituatur; vbi causarum, ac iudiciorum codices, instrumenta, acta, scriptauè alia, à Cancellario, & Notarijs fori Episcopalis ad ipsum forum pertinentia, singulis annis confecta, quotannis recondantur, ita vt inde cum vtu venerit, promitti possit, quicquid in Ecclesiastico foro vnquam agitatum erit.

Is certus Archiuij locus duabus clauibus claudatur; quarum vnã Episcopus, alteram eius Cancellarius habeat.

Notario autem instrumentorum, quæ cõfecit, exemplum, idq. sumptibus suis habere, aut retinere liceat.

Si Cancellarius, Notariusue aliquis decesserit; vel ab officio se abdicarit, amarusue sit, quæcunque ille vel instrumenta, vel scripta, vel acta eiusmodi confecit, statim Episcopi iussu in eundem locum deferantur: Quod si processus alicuius causæ nondum sit completus, & causam ob quam confectus est, partes prosequantur, eius in Archiuium delatio deferri poterit, quo ad causam sit peracta.

Ex Archiuij tabellis, exemplaribusue, si quæ vnquam acta, aut instrumenta, quæ Notarij manu, signoq. munita fidem faciant, exscribi contigerit; is qui rogatus Notarius illa confecit, si viuit, vt operis sui emolumenta consequatur, eorum exemplum, modò edi liceat, ipse conficiat si præsens est; si verò abest, id seruetur, quod iure cautum est; sin autem obiit, id Episcopalis Cancellarius præstet: mercedem autem inde capiant notarij hæredes, nisi aliter inter Episcopum, & notarios conueniatur.

Testium dicta, & attestations, in causis ciuilibus ne scribantur ab alio, quam ab ipso causæ Notario, siue actuario, vel ab alio eius nomine.

Quæ attestations ipsi Notario causæ, siue actuario consignentur, & afferuntur, vt post in Archiuio vna cum toto processu recondantur, vbi custodiuntur aliorum actorum monimeta. Idem decernitur de instrumentis, actisue dictæ causæ, quibus decretum iudicis adscribi contigerit.

In alijs verò omnibus, quibus auctoritas, decretumue Episcopi sit interponendum, Cancellarius tantum Notarius adhibeatur.

Vicarius Foraneus, atque alij, quibus Episcopus processum aliquem aliunde, seruata iuris formula cognoscendum, agendumue mandauerit, si in processu conficiendo Notarium non habent, quem adhibeant, duos sibi morum, vitæq. integritate homines, qui acta conscribãt, ad præscriptam iuris formam asciscant.

Iisq. mercedis taxa maior ea ne sit, quæ Notarijs fori præscripta est, sed aut æqualis, aut minor, pro illius loci ratione.

Procurator, qui causam iniquam in foro Ecclesiastico sciens defenderit; quiuè quidquam negauerit, quod verum scierit, fori Ecclesiastici auctoritate, adituue interdicitur, nisi is legitime se purgauerit.

Qui procurator & notarij a foro arcendi.

Qui præterea in publico cõcubinato, aut adulterio viuunt, alijsq. publicè criminosis, à foro Episcopali ita arceantur, vt nec Notarij, nec Procuratoris, nec Aduocati officium, ne in vilo quidem causarum genere gerant.

Inferiores quoque ministri in Christianæ vitæ officijs contineantur: curentq. Episcopi, vt à ganeis, à Meretricibus, à ludo cuiusvis generis, ab improbatis quæstibus abstineant: ne blasphemii sint, nec vitæ morib. reprehendèdis. Si quos deliquisse compertum erit, in eos animaduertatur.

Quotannis fori sui tribunal Episcopus visitet; inquirentq. an præscripta fori ratio, an præfinita taxa seruetur: tum præterea, an si quæ corruptelæ, si quiuè abusus irrepserint; an si quid deniq. vel institui, vel emendari, oporteat: idq. sollicitè in primis curet, vt eripiantur abusus, tum restituantur quæcunque ad rectam iudiciorum formam attinent.

Episcopus tribunal visitet.

Episcopus non solùm per certos homines, vt primum à nobis constitutum est, sed etiam ipse aliquando in anno carcerem visitet: in eoq. in clusos paterna charitate consoletur, pieq. in Domino adhortetur.

Idè visitet carcerum. Prou. 1. vsup. de carc. custod. & vis. pag. 20.

Videat item, vt eis ad corporis sustentationem, & ad iustum patrociniũ non desit quidquã; tum in primis non libri spiritualis lectio, non crebræ religiosorum hominũ cohortationes, tum ne denique aliquid ad animæ salutem. Curet etiam, vt qui in liberiori custodia sunt, festis saltem, & Dominicis diebus Missæ sacræ audiant, aliquo vbi fieri potest, exadificato propè carcerem sacello, tum doctrinæ christianæ rudimentis instituantur.

Idq. officium iis præterea præstetur, qui in laicalis fori liberiori carcere sunt.

Vt omnes in Pascha confessi, sacram Eucharistiam piè, & salutariter sumant.

Quod vt die Natali Domini, & alijs anniuersarijs redemptionis nostræ solempnitatibus, indicisq. publicè Iubileis, ac Indulgentijs faciant, eosdem cohortetur.

Pupillorum, Viduarum, & egentium hominum cura, Episcopo communi omnium parenti, sacrosanctis canonum legibus, potissimum commendata, & commissa, negligi non debet: ne

Episcopus pupillorum viduarum & pauperum curã suscipiat.

silæ

si ledantur, vociferentur ad Dominum, qui ex auditu clamorem eorum. quam obrem pro sui muneris officio, Episcopus aliquem constituat Ecclesiasticum, vel alium pium hominem, christianae charitatis operibus, atque officijs deditum, qui misericordiae viscera indutus, id generis hominum patrocinium in omni causa suscipiat. Quod si aliqui iam huic pio operi praefecti sint, id agat Episcopus, ut ijs munus sibi creditum exequantur quam diligentissime.

Episcopus civitatis suae mores nosse studeat.

Promulgatio summ. Pontif. quo facienda.

Episcopus ecclesiarum suarum res gestas inquirat.

Episcopus fraternae correctionis sodalitatem instituat.

Idem Disciplinatorum sodalitates instituat.

Episcopus in vrbe sua viros aliquos auctoritate praestantes, spiritualis vitae studiosos deligat, quorum adiumento, & opera uti possit, & in ijs cognoscendis, quae ad Civitatis, diocesisque suae morum institutionem pertinent, & in adiuvandis christianarum virtutum exercitationibus, & in alijs denique, quibus populi sibi commisi progressio fiat ad sancte agendi studium.

Summorum Pontificum constitutionibus promulgandis haec ratio servetur, ut si earum perulgationi praefinitus in illis est modus, is adhibeatur; si vero nullus, ad perulgationem satis sit affixio, quae ut moris est, fiat certis publicis locis. Cuius affixionis, & perulgationis relatio, testificatioque, ab eo qui affixerit, fiat Cancellario fori Episcopalis, cuius sit illa in librū referre.

Episcopus, id quod vel ab initio nascentis Ecclesiae institutum fuit, ut rerum Episcopali studio curaque gestarum monumenta existerent, conquiri diligentissime curet, tum singulorum Episcoporum, qui praecesserunt, nomina, genus, & pastorales eorundem actiones.

Quae omnia literis consignari, ordineque conscripta, in librum certum referri curet, ut eorum memoria conservetur, & quae ab iisdem, vel acta, vel instituta sunt ad aliquam Ecclesiasticam disciplinam normam, perpetuo usui esse possint, atque adiumento in illa Ecclesia bene gerenda.

Quaedam quae ad sodalitates pertinent.

Prouin. r. par. 3. de pior. loc. admin. in fine. §. Curent episcopi.

MVLTA mala existunt ex praetermissis, & valde his temporibus neglecto, fraternae correctionis officio debito, ac necessario, quā obrem curent Episcopi, in sua quisque non solum vrbe, sed in diocesi etiam, aliquam hominum, qui moribus, vitaeque innocentia grauiores sint, Sodalitatem constituere, quae in hoc fraternae correctionis officium Christiana charitate incumbat: aut hoc ipsum officij munus alteri sodalitati adscribi studeant, quae id recte praestare possit.

Cui sodalitati certas fraternae corrigendi regulas praescribant, studio, & opera probatorum Theologorum.

Quo maior in dies ad Christianae pietatis studium progressus sit fidelium; id curet Episcopus, ut cum disciplinatorum poenitentiumque Sodalitates, aliasque eiusmodi frequentes instituat;

tum institutas omni pastoralis studio adiuet, & ad conservandas illas disciplinae, ac poenitentiae rationes, & ad alias excitandas spiritualium virtutum progressionem.

Id quo facilius fiat, ardentiorque studio; quotannis aliquando, prout e re esse viderit, literas promulgari iubeat, quibus Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. praecelsum spiritualis Indulgentiae donum liberaliter in domino illis concessit, qui ijs sodalitatibus adscripti, sibi flagella, disciplinamque certis statutis diebus adhibuerint.

Praescribat item diem certum, quo in singulos annos illarum sodalitarum homines qui in vrbe sunt, vno loco omnes; qui in diocesi, omnes ite suo quique in Oppido, locumque in vnum conuenientes, primū contriti, & confessi sacrae Eucharistiam sumant; tum solemne processionem agant, perpetua gratiaque memoria prosequentes concessi sibi spiritualis doni gratiam.

Quaedam, quae ad Moniales, & alios regulares pertinent.

Prou. r. par. 3. de Monial. pag. 43.

QUOD Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. de monialibus sancit; id Episcopus exequatur quam diligentissime; praesertim quod de certo earum numero constituto decreuit, quod de elemosinis praestandis, quod de ostio lo obstructuendo, quo aditus est Monasterio pariter ad exteriorem Ecclesiam; quod de clausura ab eisdem non violanda; & a conuersis etiam seruanda praescripsit.

Idque omne efficiat omnino, ut executionem habeat, cum in Monasterijs quorum curam gerit, tum in illis Regularium curationi committis; idque eiusdem constitutionis auctoritate.

Si quae autem Moniales, conuersaue non ijs paruerint, quae eadem sanctione de clausura statuta sunt, pena violatae clausurae plectantur.

Quae monialium Monasteria, extra vrbes, aut oppidi incenia sita, Episcopus Tridentini decreti auctoritate, in vrbes, vel oppida, quae frequentiora & tuta sint, transferri oportere, aut expedire censuerit: ne ea in Ecclesias seculares transferat, vbi animarum cura geritur.

Puellae, quae regularem habitum induere voluerint, ne eo habitu induantur, antequam confirmationis Sacramentum susceperint; si facultas sit breui illud suscipiendi.

Qui ordinarius confessor, in aliquo monialium Monasterio constitutus aliquando fuerit, ne idem ad earum confessiones extraordinarie audiendas mittatur; si modo non aliter quandoque Episcopus censuerit.

Confessarij monialium ab eis, aut singulis, aut vniuersis, aut ab earum Praefecta, ne Monasterij quidem nomine, quidquam etiam minimum dono accipiant: nisi si quid eis annuae certae portiois Episcopi iussu dat ad vitae sustentationem.

Con-

Bulla edita die 12. Decembr. 1572.

Episcopus exequatur Bullam Gregorij XIII. edita die 3. Calend. Ianuarij 1572.

Translatio monial. quomodo facianda.

Puella ad religionem admittenda confirmandae.

Quaedam de confels. monial.

Promulgatio bullae Pij V. editae die 24. Octo. 1566.

Constitutio illa, quae a Pio Quinto summo Pontifice interdictum est, omnes cuiusvis ordinis Mulieres, etiam generis splendore, aut dignitate illustres, Monasteria ingredi, quotannis semel, atque adeo saepius, certis festis diebus arbitrio Episcopi promulgetur.

Quae generatim ad haec decreta, & ad alia pertinent.

Promulgatio & lectio horu decretorum.

QVAE CVMQVE vel ad Cleri, vel ad populi conformandos mores, ad Ecclesiasticamq. omnem disciplinam retinendam provincialibus, aut diocesanis synodis a nobis, aut a Coepiscopis nostris sancita sunt, ex illis eo vberior Deo iuuante fructus exister, quod saepius vel promulgatione, vel certo lectionis festo inculcata, ijs notiora fiant, a quibus illa, & lecti, & animo comprehendit, reque ipsa praestari oportet.

Episcopus igitur, praeter alia quae hoc de genere alias decreta sunt, & Canonice, & Parochis, & reliquis Clericis certum tempus statuat, quo omnia, quaecumque ijs provincialibus, diocesanisque decretis de ijs constituta sunt, illis legantur; ita ut quae decretorum partes ad canonicam disciplinam pertinent, Canonice; & quae causa sua constitutiones latae sunt, Parochi; & Clerici itidem, & ij omnes, quae ad vniuersam Clerum spectant, illas lectione repetita animo comprehendentes, praescriptas munerum suorum partes singuli studiose exequantur.

Si quis autem eorum aliquando Episcopi iussu interrogatus, illas per negligentiam, aliamve culpam ignorarit, pro eius culpa, & personae ratione illum Episcopus corripiat, aut alias praeterea cum eodem agat.

In Seminario quoque itidem seruentur, ut eorum vel institutis, vel monitis, vel praecipis Clerici informentur.

Quae vero decretorum partes ad Laicos attinent, illas summam vniuersi sermone explicitas, & certis anni temporibus distributas, prout vni venerit, a Parochis denunciari iubeat, quo saepius inculcata, seruentur diligentius.

Quibus Prouincialium nostrorum Conciliorum est aliquis adscriptus dies, quo vel summorum Pontificum sanctiones, vel Tridentinas, prouincialesque constitutiones promulgari iussu est; illis decretis certum praescriptum diem ad eam promulgationem iurati ab Episcopo liceat, certumque aliam constitui: quo die singulis annis in sua diocesi id opportunius praestari posse censet.

Multra quibus locis attribuentur.

Quibus in decretis multa ijs nominatim constituta sunt, qui dignitates, aut canonicatus obtinent, nec certis locis attributa, vni Sacrificae, aut Fabricae illorum Ecclesiae ab Episcopo attribuantur.

Neque vero eas ad alium usum conuertere, neque easdem remitti, nec praeterea de ijs ipsis,

etiam ab vniuerso Capitulo transigi liceat, nisi Episcopi auctoritate.

Aliaque haec generalia.

Quod de sacramentorum administratione, Missae celebratione, diuinorumque officiorum modo, & ratione in hac synodo decretum est, id tunc ad Mediolanensem Ecclesiam, quae Sancti Ambrosii praescripto, & instituto, proprios ritus & caerimonias habet, inique ad caeteras, quaecumque eodem iure, ac modo ex antiquissimo tempore sacra facere consueverunt, in ijs quae eius institutis, ritibus & caerimonijs expressè aduersantur, pertinere volumus. Caeteris vero, & Mediolanensis Ecclesiae, & quae eiusdem ritibus veniunt, acque tenentur, atque aliae, quae in prouincia nostra sunt Ecclesiae.

Si in his decretis ante aliorum Mediolanensis prouinciae synodum vlla difficultas orta erit, & omnia quae eisdem decretis continentur, in interpretationem, & explicationem nobis referuamus, saluo semper Sedis Apostolicae auctoritate.

Quamuisque facultatem, ex decretis in hac tertiana prouinciali synodo Mediolanensi a nobis editis, habent Episcopi, eam ipsos per suos Vicarios generales exequi posse volumus, nisi in ijs, quae proprie ad ordinem Episcopalem pertineant, aut in quibus Vicarij a sacris canonibus, aut a Concilio Tridentino, vel a nobis expressè exclusi sunt.

Vt nemini eorum, quae in hac tertiana prouinciali nostra synodo a nobis decreta sunt, ignorantiam excusare liceat, edicimus, ut ex quo primū die edita, in valuis Metropolitanae Ecclesiae proposita fuerint, ad duos menses omnes se, & his decretis, & si contulerint, penitus quae eis continentur, teneri intelligant.

Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intra certum tempus praestari iubemur.

Vniquisque praeterea Episcopus ea omnia, & singula in proxima diocesana synodo legi, ac recitari iubebit. Et si ita expedire censuerit, sine quoque Cathedralis Ecclesiae valuis proponi: quod studiosius omnium animis eorum praecipua fixa inhaereant.

Singulae etiam Cathedrales, & Collegatae, & parochiales Ecclesiae huius prouinciae, has nostras constitutiones certo aliquo loco collocatas, perpetuo attinent.

Omnia, & singula, quae a nobis in hac tertiana prouinciali synodo decreta, atque sunt, quae debentur obedientia, ac reuerentia, auctoritati, ac iudicio Sanctae Romanae Ecclesiae, omnium Ecclesiarum Matris & magistrae semper emendanda, & corrigenda subiicimus.

Quia nonnulla a summo Romano Pontifice, & publica totius prouinciae Mediolanensis, & prouinciae singularium Ecclesiarum utilitatis causa petenda sunt; decernimus, ut quicquid ab eius Sanctitate communibus nostris, & qui ad sunt Coepiscoporum literis postulabitur, id huius synodi

synodi nomine, & auctoritate ita factum intelligatur, perinde ac si in sessione publicè postulatum esset.

INDICTIO
Futuri Concilij Prouincialis
Quarti.

CAROLVS miseracione diuina tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, Borromæus nuncupatus, sanctæq. Mediol. Ecclesiæ Archiepiscopus.

OMNIBVS & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis qui hic adsunt, & synodo Prouinciali Mediolanensi, quacunque ratione interesse debent, omnibusq. item Capitulis, & Ecclesiarum Cathedralium Procuratoribus qui presentes intersunt, indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem synodum Prouincialē Mediolanensem quartā, Deo omnipotente auctore, & ad eius laudem,

L A V S D E O.

Finis Concilij Prouincialis tertij.

hac eadem in Vrbe, hoc ipso loco, anno 1576. die decimo mensis Maij, qui dies erit feria quinta Dominica secundæ post Resurrectionem D. N. Iesu Christi, inchoandam, & celebrandam esse. Quamobrem eos omnes, & singulos Reuerendissimos dominos Episcopos qui hic presentes adsunt, monemus; Procuratores vero Ecclesiarum Cathedralium inuitamus, vt eo die ad synodum prouincialem quartam iuuante Deo Mediolani celebrandam, constituto, hic omnino intersint; nisi diem celebrationis ipsius synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse nostris ad eos datis literis intellexerint. Quod si ipsorum Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuncium ad se excusandum, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipso detur, ea omnia, & singula nomine suo, & Ecclesiæ suæ recipiendi, quæ Spiritu sancto duce, in ipsa synodo à nobis de consilio, & assensu Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum decernentur aut constituentur.

ORATIO

ORATIO
CAROLI CARDINALIS
TIT. SANCTAE PRAXEDIS,
ET ARCHIEPISCOPI,

Habita in Prouinciali Concilio Tertio.

ERTIO iam adsumus, Patres sanctissimi, hoc ipso loco, vbi superioribus annis semel atque iterum spiritu sancto duce congressi, in eam curā incubuimus, vt in hac prouincia, pastoralibus nostris studijs succurreremus animarum saluti, & opitularemur pietatis cultui, iam penè deflorescenti. Quo in genere & si à nobis vel plurimum elaboratum esse videtur; tamen si animaduertimus, prouinciæ huius status, quem vos etiam optimè nostis, is est, vt multa adhuc desint ad operis à nobis inchoati consummationē & perfectionem. Primum enim superioribus nostris decretis non omnis erepta est morum corruptela; neque planè omnis instituta christianæ disciplinæ ratio; quæ vobis, qui adestis, vnà mecum expectanda est. Deinde, vt est hominum genus ad carnis sensum procliuē; sæpeq. præceps fertur ad peccandi licentiam, alij post priores illos congressus nostros sensim in dies irrepserunt morum errores. Præterea quæ olim à nobis sancita sunt; ita se habent, vt vel nostra, vel aliorum culpa, illa executi sumus non planè omnia. Si quæ autem executionem habuerint, vel pauca, vel multa illa sint, vereor, vt libere dicam, ne ea externa potius quadam specie attigerimus, quàm intimi animi sensibus, vereq. amplexi sumus. Atque hic quidem est rerum nostrarum status. Videte igitur quæ illa sint, quibus auctore spiritu sancto, qui spiritus est veritatis & consilij, hoc ipso conuentu nos tum mente optima, tum salutaribus deliberationibus consulamus oportet; vt aliqua ex parte exsoluamus, quod & Christo domino, & nobis, & clero, & populo nostro debemus. Propositum igitur nobis sit, Patres optimi, magnum quiddam esse, ac perfectum, quod præstare debemus: idq. nos vix, aut ne vix quidem inchoauimus, ne dum absoluimus, cum certè non licuerit. nam quemadmodum reliquis in rebus nihil potest statim esse perfectum, sed necesse est, vt initium fiat ab aliquo rudimento, atque paulatim ad summū perueniat; ita opus, quod superioribus annis aggressi sumus, non potuit eo tempore statim peruenire ad eam, quam quærimus, & debemus, necessariam perfectionem. Quod si quis nostrum secus fortassè existimat; quoniā in hac prouincia aliquod maius pietatis christianæ studium elucere videt, quàm antea solebat, quàmq. in alijs fortassè quibusdam locis apparet: nã iste planè quidem fallitur, non est enim cur nos vel cum ijs quæ proximè antecesserunt, temporibus, vel cū aliorū, siue mali illi sint, siue aliquo christianæ virtutis gradu præditi, factis, actiones nostras expendamus: sed comparemus oportet cū ea sanctè agendi formula, nobis diuinitus præscripta; quæ si ob oculos versabitur, facilè cernemus, quàm longè ab ea distemus. Procul certè absumus, Patres. Est igitur cur properemus; & ita properemus, vt quod semel aggressi sumus, perficiamus, aspicientes, in auctorem, & consummatorem operis, nobis commissi, Christum Iesum. Is, quid non attingit, quid non egit, quid non perpeffus est, vt quod ei pater cœlestis dedit, opus consummaret? quid illa crucis ara, in qua redemptionis mysterium peractum est, loquitur?

K

Ioan. 19.]

Ephes. 4.
Hebr. 1.]

quitur? quæ mens, qui sensus Christi laborum? quorsum illa verba, *Consummatum est?* an non operis, quod susceperat, perfectionem? an non consummationem indicant? Num Christi magistri exempla, num voces nos commouent? an commouent potius? certe quidem. Ergo pergamus ad consummationem: & quod operi nostro deest, perficiamus; ac ita quidem, vt cum nos *Episcopus Deus dederit ad opus ministerij in consummationem Sanctorum, tamquam angeli eius, & missi in ministerium propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, non modò purgemus, & illuminemus, sed perfectos reddamus eos, qui in custodia nostræ fidē traditi sunt.* Altera præterea causa est, Patres, quamobrē huc tertio nos conuenire oportuit. nam ea est satanæ fraus, ea deprauata hominum natura, eæ mundi illecebræ, vt si quid superioribus nostris sanctionibus communiuimus, in altera eiusdem rei parte violari soleat ecclesiæ disciplinæ institutio; ita vt alio rursus opus sit præsidio. quemadmodū enim fluuius, ab vna parte aggeribus munitus, in alteram sæpe erumpit; itidem vsu venit in sciendis morum legibus. Si qua igitur parte, vel clero, vel populo, superioribus rerum sanctionibus obstructus aditus est ad peccandum, alia tamen inuenitur via, quā præcludamus oportet hoc nostro synodali studio; quod cum in hoc genere multum esse debet, tum plurimum etiam in eo, quod tertio loco à me propositū, iam breui exponam. Scitis, Patres, quæ superioribus concilijs præscripsimus nobis de frequenti sacrificij oblatione, de dignitate ab Episcopo retinenda, de supellectili, frugalitateq. Episcopali, de pastoralibus officijs, de familiæ nostræ institutione, de cleri disciplina, de gregis commissi gubernatione: illa omnia vt acta sunt à nobis fortasse diligenter; sic certè nostrum fuit, & est, eadem exequi vel diligentissimè. parū est enim optimo consilio decernere; nisi quod decretum est, sedulò præstetur. nam vt scientia debet esse cum virtute copulata; sic decretorum constitutio, cum executione in primis coniuncta: alioquin paruam affert vtilitatem, vel certè nullam. itaque cum operis nostri suscepti ratio conficiatur & quasi cōfletur duabus his partibus, legum scilicet optimarū, & sanctione, & executione; in hac nos fideles esse oportet, in illa prudentes: si prudentiam in sciendo præstitimus, fidem in exequendo præstemus necesse est; vt & prudentes, & fideles serui inueniamur. Executio autem nostra omnis sit oportet, Patres, tum perfecta, tum vera; perfecta quidē, vt decreta omnia, vel ad nos, vel ad alios pertinentia, exequamur: exequamur autem verè, non externa sola specie, sed ea fixa animi deliberatione, vt in veritate nos ambulantes, & ad Dei gloriam, & ad animarum salutem vberimū fructum afferamus ex ijs rebus, quas solido agendi studio exequimur. Alioqui si contra quidquā agimus, id quoniam non vlla quasi radice fixum hæret, statim diffluit, statim euanescit. Quare agite, Patres sanctissimi, munus nostrum expleamus, vt quam debemus sanctam sollicitudinem, quantum in nobis est, præstemus, tum ad operis nostri inchoati perfectionem, tum ad omnem ecclesiæ disciplinæ rationem in hac prouincia communiendam, tum ad superiorum nostrorum decretorum leges, easq; verè, atque omninò exequēdas: *Spiritus autem Dei habitat in nobis; is spiritus veritatis, quem in Euangelio, quod modò recitatum est, se Dominus missurum esse promisit, mentibusq. nostris lumen præferat, quo omnes muneris nostri pastoralis partes dirigamus in perfectionem & finem, quò spectamus, Christum Iesum. Cui laus & gloria sempiternis ætatum sæculis. Amen.*

CON.

C O N C I L I V M
P R O V I N C I A L E
M E D I O L A N E N S E I I I .

Quod

C A R O L V S S . R . E .
C A R D I N A L I S
T I T V L I S A N C T A E P R A X E D I S
A R C H I E P I S C O P V S .

Habuit an. à Chr. nat. M. D. LXXVI.
Gregorio XIII. Pont.

K 2 CARO.

CAROLVS
S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS
PRESBYTER CARDINALIS,

Dei & Apostolicæ fedis gratia Archiepiscopus Mediolani.

Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

ANNVS ferè quartus est, quo pro Archiepiscopalis muneris nostri ratione, synodum prouincialem quartam Mediolani de more habuimus, ad sanctionis Tridētinę præscriptum. Decreta porro in ea confecimus; quibus prouinciæ nobis commissæ salutaris in via Domini progressiones, quantum in nobis fuit, adiuuare studuimus. Sed dimisso Episcoporum, qui in synodo aderant conuentu, cum diligentia à nobis in eo ponenda esset, vt illa recognita, & disposita quam primum ederemus; tunc illico pestilentia contagio, quæ iam ad aliquot vrbes Italiae nobilissimas, permultaq. oppida dimanarat, longè ac latè serpens, demum Mediolanum, eiusq. diocēsim propè omnem inuasit. Quo afflictissimo tempore, pro officij nostri cura, proq. paterna charitate, qua regem nostrum vnice in Christo diligimus, necesse habuimus multiplicem sollicitudinem suscipere, multos labores subire, ac multas functiones exequi; quæ officium maximoperè impediunt, quod synodi huius editioni præstandum nobis erat diligenter. Atqui postea verò pestilentia Dei beneficio mirabiliter restincta, occupationes præterea aliæ permultæ (vt est cura pastoralis plena, refertaq. omni labore) consecutæ statim sunt; in ijsq. ipsis præter ceteras, hæc vna longè maxima, maximeq. necessaria fuit, quòd sollicitudine in primis atque vigiliis, oportuit, & quæ christianæ vel pietatis, vel disciplinæ officia, ac studia pestifero morbo languerant, excitari; aut quæ intermissa fuerant, restitui; & omnem denique rem spiritualem, quæcunque damni, detrimentiue aliquid ob pestem fecerat, quam accuratissimè resarciri. Ad quam sanè rem vniuersam conficiendam, opus fuit non diligentia solùm, sed temporis etiam diuturnitate. His igitur, & aliis item, quæ in dies inciderunt causis, protracta est diutius, quam cupiebamus, hæc editio decretorum. Nunc verò ea edimus, & damus vobis. Vestrum est ita accipere, vt ad illa ipsa exequenda nusquam desit prompta vestra voluntas, studium, obedientia, atque omne officium. Hoc planè non optamus solùm, sed certè speramus de vobis, qui synodalibus studiis ad omnem benè agendi partem quò frequentius excitati estis, eò splendidius & virtutum exemplis, & rectè factis disciplinam christianæ vitæ, iam in hac prouincia Dei dono ac munere aliqua ex parte florentem, ornatis, abundantes vos in omni opere Domini semper: ita vt de progressibus vestris gratias perpetuò agamus Deo. Dat. Mediolani, tertio calend. Aprilis 1580.

Edictum

EDICTVM
De Concilio Prouinciali IIII.

In nomine sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus S. R. E. tit. Sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ,
Vniuersis Prouinciæ nostræ Christi fidelibus salutem in Domino.

PRO Archiepiscopalis officij nostri ratione, quæ progressionibus suis tota ad optimam Pastoralis muneris curam spectare debet, nos in synodo prouinciali tertia, quam ex præscripto Tridentino, anno M. D. LXXIII. habuimus; decreto edito, Concilium prouinciale quartum indiximus, quod hoc anno, die decimo mensis Maij, auxiliante Dei misericordia celebraturi sumus. Ut autem omnibus, atque singulis quibuscunque, qui iure, aut consuetudine, aut privilegio, aut alia quauis ratione Concilijs prouincialibus nostris interesse possunt, vel debent, hæc Synodi quartæ prouincialis indictio, planè nota atque euulgata sit; nè cuiquam vel rei ignorantia ad excusationem uti, vel se contemptum, neglectumue esse dicere liceat; ijs ipsis vniuersis, & singulis, ac cæteris item, qui sua interesse quauis ratione putarint, hoc edicto publicè proposito, eandem quartam prouincialem Synodum, in superiori illo prouinciali tertio Concilio iam decreto promulgato indictam, significamus, indicimus, ac denunciamus.

Quamobrem cum vniuersos, & singulos Reuerendissimos Episcopos prouinciæ nostræ, tum ceteros quosuis omnes, qui vt supra, in Synodo Prouinciali Mediolanensi quacunque ratione interesse debent, præter illud indictionis decretum, & literas nominatim, sigillatimq. eisdem Reuerendissimis Episcopis per nos scriptas, hoc etiam

edicto illud monemus, vt eo ipso à nobis præscripto & constituto decimo mensis Maij proxime sequentis die, Mediolanum in Ecclesiam nostræ Metropolitanam conueniant; & in concilio, quod illo ipso die summo mane iuuante Domino inchoabimus, præsentis ipsi adsint; penes & ceteris suris propositis, Canonum iure sanctis.

Curent verò singuli prouinciales nostri Episcopi, vt quod Concilio prouinciali secundo sancitum est, cum primum edictum hoc acceperint, in omnibus & vrbes; & diocēsis suæ ecclesijs parochialibus, quinta quaque feria in singulas hebdomadas, quoad concilium de more dimissum atque absolutum erit, Missæ Sacram de Spiritu sancto fiat: in Cathedrali autem, & Collegiatis Ecclesijs, processionum præterea munus singulis diebus Dominicis intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus à Deo totius consolationis, & misericordiarum patre, nobis tam salutare negotium tractantibus, Spiritus sancti lumen imploretur.

Sciunt præterea vniuersi & singuli prouinciæ nostræ Christiani fideles, conciliarem banc actionem à nobis indictam, præcipuum quoddam caritatis, & pietatis studium ab ijs ipsis postulare; cum illa omnis eò spectet, vt per nos illorum gressus dirigantur in viam salutis. Quare paterna cohortatione eos vehementer in Domino admonemus, vt & sua, & nostra causa, orationis precumq. studium vnà nobiscum adhibeant: dieq. Dominico Concilium id prouinciale proxime præcedente, qui dies sextus Maij erit, primum verè penitentes & confessi, sacram communionem sumant; hoc piè precantes, vt adiutrice Dei gratia, nos ea, quæ ad nostram, suamq. salutem pertinent, diligenter, sanctaq. sollicitudine agamus. In quarum rerum fidem hoc edictum confici, auctoritateq. nostra imprimi, & sancti Ambrosij sigillo Archiepiscopali nostro muniti, tum nostra etiam manu signatum, in vulgus publicè proponi, eidemq. à Synodali Secretario nostro subscribi volumus. Datum Mediolani in ædibus nostris Archiepiscopalibus, Calen. Martij 1576.

CONSTITUTIONES ET DECRETA CONDITA IN PROVINCIALI SYNODO MEDIOLANENSI III.

In nomine sanctę, & Indiuidę Trinitatis, Patris,
& Filij, & Spiritus sancti. Amen.

OS CAROLVS S. R. E.
Tit. Sanctę Praxedis Presbyter
Cardinalis, Dei & Aposto-
licę Sedis gratia Archiepiscopus
Mediolani, ad Dei omnipotentis,
beatę Marię semper virginis,
ac S. Ambrosij confessoris patroni nostri lau-
dem, hęc pro christiana morum disciplinę con-
formatione, qua clerum, populumq; fidei nostrę
concreditum præluere totis in CHRISTO
visceribus expetimus, de consilio, & assensu Re-
uerendiss. DD. Coepiscoporum nostrorum, in
Concilio provinciali Mediolanensi quarto, de-
cernimus, statuimus, ac sancimus.

De fidei professione.

Prou. 1. par. 1. de fid. profess. pag. 1.

Professio fidei
præstanda.

Formula pro-
fessionis fidei.

QUOD ex Pij quarti Pont. Max. sanctione,
in primo, & tertio Concilio provinciali
nostrō, de ijs qui fidei professionem facere de-
bent, deq; illorum ipsorum vita & moribus
antè inquirendis, & probandis, decretum est;
id Episcopus omninò efficiat, vt præstetur: tū
compellat præterea ad idem omnes, ac singu-
los, sicut etiam à sancta sede apostolica decla-
ratū est, quicumque arithmeticā, & musicam,
vel artes cuiusvis generis liberales profitetur.
Formula verò, ad cuius præscriptum fidei profes-
sionem præstari oportet, pontificia illa san-
ctione conceptis verbis tradita, hæc sanè est.
Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia, &
singula, quę continetur in symbolo fidei, quo
sancta Romana ecclesia vtitur, videlicet.
Credo in vnum Deum patrem omnipotentem,
factorem cęli & terrę, visibilibus omnium
& invisibilibus. Et in vnum Dominum Iesum
Christum, filium Dei vnigenitum, & ex pa-
tre natum ante omnia sæcula; Deum de Deo,
lumen de lumine, Deum verum de Deo ve-
ro; genitum non factum, consubstantialem
patri, per quem omnia facta sunt; qui propter
nos homines, & propter nostram salutem de-
scendit de cęlis, & incarnatus est de spiritu
sancto ex Maria virgine, & homo factus est;
crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato,

passus, & sepultus est; & resurrexit tertia die
secundum scripturas; & ascendit in cęlum, se-
det ad dexteram patris; & iterum venturus est
cum gloria iudicare viuos, & mortuos; cuius
regni non erit finis. Et in spiritum sanctum
Dominum, & viuificantē, qui ex Patre filioq;
procedit; qui cum patre, & filio simul adora-
tur, & cōglorificatur; qui locutus est per Pro-
phetas. Et vnam sanctam catholicam, & Apo-
stolicam ecclesiam. Confiteor vnum baptisma
in remissionem peccatorum: & expecto resur-
rectionem mortuorum, & vitam venturi sæ-
culi. Amen.

Apostolicas, & ecclesiasticas traditiones, reli-
quasq; eiusdem ecclesię obseruationes, & Cō-
stitutiones firmissimè admitto, & amplector.
Item sacram scripturam iuxta eū sensum, quę
tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, cuius est
iudicare de vero sensu, & interpretatione sa-
crarum scripturarum, admitto; nec eam vn-
quam nisi iuxta vnanimem consensum Patrū,
accipiam, & interpretabor.

Profiteor quoque septem esse verè, & propriè
sacramenta nouę legis, à Iesu Christo Domino
nostro instituta, atque ad salutem humani ge-
neris, licet non omnia singulis necessaria; sci-
licet Baptismum, Confirmationem, Eucharis-
tiam, Pœnitentiam, Extremam vnctionem,
Ordinem, & Matrimonium; illaq; gratiam
conferre; & ex his Baptismum, Confirmationē,
& Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse.
Receptos quoque, & approbatos ecclesię ca-
tholicę ritus, in supradictorum omnium sa-
cramentorum solemnī administratione recipio,
& admitto.

Omnia, & singula, quę de peccato originali,
& de iustificatione in sacrosancta Tridentina
synodo definita & declarata fuerunt, ample-
ctor, & recipio.

Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum,
propriū, & propiciatorium sacrificium pro
viuis, & defunctis: atque in sanctissimo Eu-
charistię Sacramento esse verè, realiter, &
substantialiter corpus, & sanguinem, vnà cum
anima, & diuinitate Domini nostri Iesu Chri-
sti, fieriq; conuersionem totius substantię pa-
nis in corpus, & totius substantię vini in san-
guinem, quam conuersionem catholica eccle-
sia transubstantiationem appellat.

Fateor

Fateor etiam sub altera tantum specie, totum,
atque integrum Christum, verumq; sacramen-
tum sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse, animaq;
ibi detentas fidelium suffragiis iuari; simili-
ter & sanctos vnà cum Christo regnantes, ve-
nerandos, atque inuocandos esse, eorūq; oratio-
nes Deo pro nobis offerre, atque eorum reli-
quias esse venerandas.

Firmissimè assero, imagines Christi, ac Deipa-
rę semper virginis, necnon aliorum sanctorū
habendas, & retinendas esse, atque eis debitū
honorem ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem, à Christo
in ecclesia relicta fuisse, illarūq; vsum chri-
stiano populo maximè salutarem esse affirmo.
Sanctam catholicam, & Apostolicam Roma-
nam ecclesiam, omnium ecclesiarum matrem,
& magistratam agnosco: Romanoq; Pontifici,
beati Petri Apostolorum principis successori,
ac Iesu Christi Vicario, veram obedientiā spō-
deo, ac iuro.

Cetera item omnia à sacris canonibus, & œcu-
menicis Concilijs, ac præcipuè à sacrosancta
Tridentina Synodo tradita, definita, & decla-
rata, indubitanter recipio, atque profiteor:
simulq; contraria omnia, atque hæreses qua-
scunque ab ecclesia damnatas, & reiectas, &
anathematizatas, ego pariter damno, rejicio,
& anathematizo.

Hanc veram catholicam fidem, extra quam ne-
mo saluus esse potest, quam in præsentī spon-
tè profiteor, & veraciter teneo, eandem inte-
gram, & inuiolatam, vsque ad extremum vi-
tę spiritum, constantissimè Deo iuuante, reti-
nere, & confiteri, atque à meis subditis, vel
illis, quorum cura ad me in munere meo spe-
ctabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum
in me erit, curaturum.

Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro. Sic me
Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

*Quæ ad sanctorum cultum, sacrorumq; temporum
celebritatem pertinent.*

*De sacris reliquijs, miraculis,
& imaginibus.*

Prou. 1. par. 1. de sanct. reliq. ven. pag. 5.

De sanct. reliq.
ven.
Prou. 3. de fest.
dic. cultu. 9.
sanctarum.

Recognitio sa-
crarū reliquia-
rum.

AD ea, quę de sacris reliquijs, per nos pri-
mi, & tertij Concilij provincialis decretis
sancita sunt, hæc pro religiosa, illas & recon-
dendi, & exponendi, & transferendi, & as-
seruandi ratione, piaq; earundem veneratio-
ne, atque cultu adiungenda censuimus.

Sanctorum corpora, & sacras reliquias, Epi-
scop⁹ à religiosis, peritisq; Sacerdotibus, quos
eo potissimum nomine deligat, tum in vrbe,
tum in diœcesi sua, quibuscunque in ecclesijs,
locisue illa sint, recognosci quamprimū iu-
beat. Qua in recognitione hæc præstentur.
Primò, vt scripta, tabulę, literę, certi anna-

lium codices, aliaue cuiusvis generis monimē-
ta, quę in ijs ipsis ecclesijs, earumue atrijs, at-
que ædibus, aut alijs locis extant, schedulęq;
vasculis, arcibusue sacrarum reliquiarum affixę,
inclusæue, recognoscantur accuratè & diligen-
ter; vnde illarum vel translatio, vel colloca-
tio ibi facta, cognosci, au. alia eiusmodi noti-
tia earundem haberi queat. Testes præterea
conquirantur, si qui sunt qui testimonium
dent, antiquę, constantisq; traditionis. ex qua
certa earū cognitio constet: aut alia, sicut opus
erit, id generis diligentia ad rei perspicientiā
adhibeatur.

Deinde vt singulę ipsę sacrę reliquię, quas
extare compertum est, re ipsa cernantur; ita
tamen, vt vbi sub altaribus, alijsue subterra-
neis eiusmodi locis, corpora sanctorum col-
locata, reconditæ sunt, nec ostium, neque
fenestra insit, vnde inspicere queant, non aper-
riantur, aut effodiantur; nisi ob causam aliter
Episcopus aliquando faciendum censuerit.

Qua omni recognitione facta, diligentiaq; ad-
hibita, librum præcipuum, certumq; confici
Episcopus curet: in quo singulę, quę in eccle-
sijs, & vrbis, & diœcesis sunt reliquię sacrę,
rectè, atque ordine describantur; notatis etiā
diligenter non solum ijs ipsis ecclesijs, vbi re-
conduntur, sed scriptis etiam, annalibus, ta-
bulis, alijsue monimentis, è quibus illarum te-
stimonium constet. Is verò liber in archiuio
Episcopali, certo loco custodiat, & asseruetur
perpetuò.

In eo item libro rectè referantur, si quas dein-
ceps sacras reliquias comperiri, aut aliunde a-
sportari contigerit; vbi primū ab Episcopo
illæ recognitæ, & probatæ sunt.

Nec verò sine scripta Episcopi probatione, etiā
Regularibus, & alijs exemptis, villas nouas re-
liquias euulgari, aut populo exponi, veneran-
dasue proponi patiat, Episcopus, antequam
à se recognitæ, & probatæ illæ sint.

Qua in probatione seruet is omnino formam,
à Tridentino Concilio ea de re præscriptam.

Reliquiæ sanctorum ne in priuatis ædibus, ne-
ue apud laicos homines, sed in ecclesia, loco
conspicuo, benè sepro, atque vndique ornato
collocentur, & asseruentur.

Atque ita eo loco decenter, ac piè, vel arcis,
vel capsulis, vel valibus, loculisue reconditæ
includantur: vt & pro illarum ratione, ac pro
ecclesiarum dignitate, & facultatibus, formę
instructionibus nostris præfinitæ, omni ex par-
te respondeatur.

Is porò locus duabus saltem clauibus, ijsq; di-
uersis, claudatur: quarum vnam Episcopus,
alteram Rector ecclesię vbi sunt, custodiat di-
ligenter.

Vbi verò consuetudinis est, ab vniuersitatis,
sodalitatisue hominibus, aut à Syndicis laicis
hominibus clauem etiam teneri, illam tertiam
illis pmittere poterit Episcopus arbitrauo suo.
Licet tamen aliquando, quibus Episcopus ra-
tionabili

Reliquiæ vbi &
uè apud laicos homines, sed in ecclesia, loco
conspicuo, benè sepro, atque vndique ornato
collocentur, & asseruentur.

tionabili, & pia causa id concedendum censue-
rit, asseruari in priuato oratorio, tuto, ornato,
ac decenti, eiusdem Episcopi iudicio.

Corpora sanctorum, quae non sub altari, sed sub
ecclesiae pavimento collocata sunt, nisi decen-
tiori ecclesiae loco recondenda Episcopus cen-
suerit, saltem cratae ferreae politae, ornataeque con-
fecta, ne pedibus eorum locus in reuerentius
tractetur, vndique sapiantur, atque obtegantur
ex instructionum praescripto.

Quae reliquiae inscriptionem habent, non vetusta
te consumptam, sed integram, & ex praescri-
pto instructionum nostrarum confectam, ita ut
est, illa inscriptio retineatur, & conseruetur.
Quarum vero inscriptiones aliqua ex parte e-
xelae sunt, aut alias non ad praescriptum factae,
ex in charta pergamena recte exaratae, reno-
uentur.

Quae nihil inscriptum habent, sed tamen con-
stat, quorum sanctorum, sanctorumque illae
sint; ijs singulis nomina propria inscribantur,
ad instructionum praescriptum.

Sanctorum reliquiae, praesertim insignes, & sa-
cra corpora, sacraque membra, quae ex certis
monimentis in vlla quavis ecclesia recondi co-
stat, in tabula area, aut marmorea, lapidea-
ue literis incisa, quod accuratius memoria per-
petuo conseruetur, diligenter, ordineque. Epi-
scopi cura describantur: tum praeterea in Cap-
pellae maioris columna, latereue, aut in gremio
ecclesiae, loco aperto, ac perspicuo, ea tabella
parieti calce conglutinata in omnium conspe-
ctu sit.

Scripta, tabulae, & antiqua monimenta ad il-
las spectantia, in earundem ecclesiarum sacristia,
archiuuque reponantur, vbi tuto asseruentur.

Vniuscuiusque sancti, sanctaeue, cuius corpus,
vel sacrae reliquiae, praesertim insignes, asserue-
tur, vitae, aut martyrij historia, ex probatis
auctoribus breuiter collecta, ab Episcopo ante
recognita, & comprobata, in tabellam, aut in
aliquem certum codicem, charta pergamena
exarata referatur.

Qui codex in ecclesiae Sacristia certo loco dili-
genter asseruetur. In illa autem vitae breui nar-
ratione ex certis monimentis, antiquaue tradi-
tione, omniq. alia quae constet ratione, expo-
natur deinceps, in extrema scilicet parte, ac
paucis item verbis, quo tempore, quouero modo
sacrae illae reliquiae eo translatae, vel recondi-
tae sint.

Sacris autem reliquijs, si sanctissimo Eucharis-
tiae Sacramento non ita propere quidem ea col-
locatae sunt, vt illius lampade harum cultui sa-
tis fiat; lampas propria assidue praeleuat: nisi
hanc impensam, nimia & ecclesiae, & populi
egestas Episcopi iudicio non patitur.

Ceterum corporibus sanctorum, & reliquijs
Episcopi iudicio insignibus, lampas omnino
vna semper colluceat.

Vbi vero plures, aut ex legato, seu alia obliga-
tione, viuere adhibentur, aut pro reliquiarum

ratione, vel ecclesiae amplitudine, facultati-
busue adhiberi Episcopus iusserit, id etiam ser-
uetur.

Ne sacra reliquiae per laicos, etiam cuiusvis ordi-
nis dignitatis homines vilo modo tractentur:
nec verò tangantur, cum hoc sacrilegum, ac
minus propterea ferendum esse, S. Gregorius
Pont. scribat.

Cum vero ab ecclesiastici ordinis hominibus
illae cum suis loculis, vasculisue suscipiuntur,
vt vel populo ostendantur, vel in altari expo-
nantur, vel in processibus ferantur; primum
illis thurificatio adhibeatur; siq. in via feran-
tur, tunc Acoluthus sacerdoti illas ferenti praee-
eat, qui item thurificet.

Ne passim omni tempore, sed certis tantum fe-
storum dierum celebritatibus, vt potè in Nati-
uitate Domini, Epiphania, Pascha Resurre-
ctionis, Ascensione, Pentecoste, & eiusmodi,
festoq. ipso die exponantur, ostendanturue,
quo illius sancti cuius reliquiae sunt, vel eccle-
siae in qua reconditae sunt, celebritas solemn-
i festoq. officio agatur; tum praeterea quo die
ob aliquam causam Episcopus iusserit, conce-
seritue.

Nulla autem modo vnquam illae ab operimen-
tis, aut à velis nudae ostendantur, exponaturue.
Cum in altari autem exponuntur, haec seruentur.
Primo in illis exponendis processio per eccle-
siam vbi illae sunt, ab eiusdem clero agatur,
certo luminum numero adhibito. Rursus idè
praestetur, cum reconduntur.

A Sacerdote, qui post Episcopum in illa eccle-
sia digniorem sacerdotale locum obtinet, nisi
aliquando Episcopus ipse id munus sibi obe-
dum censuerit, exponantur, & recondantur.

Isq. superpelliceo, & stola, vel pluuiiali etiam,
pro reliquiarum, ecclesiaeue ratione indutus sit.
Dumq. exponuntur, & item cum reconduntur,
hymnus, vel de Apostolis, vel de martyribus,
vel de confessoribus, vel de Virginibus cana-
tur, prout sunt sancti sanctorumque reliquiae,
quae exponuntur; tum antiphonae, & alia eius-
modi ad rem accommodata, vltimoq. loco ora-
tio de sanctis illis; si vero sanctus, sanctaeue est
cuius proprius hymnus, antiphona, orationeue
extet, illa canantur.

Cum item exponuntur, de stato eo libro, ta-
bellaeue supra praescripta, vniuscuiusque mar-
tyrium, aut vitae historia breuiter explicata,
vulgari sermone grauiter in populi frequentia
pronuncietur: ad quam rem praeterea sacerdo-
tis, de diuinis illorum sanctorum virtutibus,
caelestiq. vita, & rebus per eos fortiter, ac mi-
rificè gestis, grauiter, breuiq. tractantis offi-
cium, vbi potest, adhibeatur: quod ardentius
populi sacras reliquias spectantis animi, ad om-
ne pietatis studium inflammentur.

Dum in altari expositae sunt candelae saltem
quattuor grandiores accensae ibi colluceant:
ad earumq. custodiam adhibeatur qui semper
assistat, vnus, duouero sacris maioribus ordini-
bus

A quibus tra-
ctandae & quo-
modo exponen-
dae.

bus initiati, ijq. moribus probati, ac superpel-
liceo induti.

Horum vero clericorum, non laicorum opera,
ministerioue adhibito, liceat fidelibus pieta-
tis & religionis causa, calculorum coronis sa-
crarum reliquiarum vascula loculosue attinge-
re, qua hora Episcopus concesserit.

Cum reliquiae sanctorum non in altari expo-
nuntur, sed è loco superiori, aliouero in quo re-
conditae sunt, populo ostendantur; omnis ea-
dem ratio plene seruetur, processione excepta.
In quibus autem processibus, illas, vel per
ecclesiam, vel extra portam contigerit; debito
cultu apparatusue ferantur ab ijs, qui in sacer-
dotio constituti, post Episcopum ecclesiastica
sacerdotali dignitate, canonicatuue alijs in illa
ecclesia praestant, nisi Episcopus id munus ip-
se obeat.

Quando & quo Sacras porò reliquias de vno in aliud locum tras-
ferendae. ferri ne liceat sine iusta ac legitima causa, & fa-
cultate scriptis ab Episcopo permiffa.

SI C V T sacrarum reliquiarum translationis me-
moriā, festa, solemnitate celebrata fieri, re-
ligiosè iam ferè ab initio vsque nascentis eccle-
siae institutum, perpetua ecclesiae consuetudi-
ne sanctè retentum est; ita si quando sanctorum
corpora, membraue, aut sacras reliquias Epi-
scopi iudicio insignes transferri contigerit, vel
ab vno oppido, vrbeue ad aliam, vel in ea ipsa
etiam vrbe, oppidouero ab vna ad aliam ecclesiam;
id ritu solèni, religiosq. cultu praestari oportet.
Itaque haec decernimus.

Primum aliquot ante diebus, si opus erit, aut
certè omnino pridie illius diei, quo sacrae reli-
quiae transferendae sunt, ab Episcopo, aliouero,
vbi adhiberi potest, ecclesiastica dignitate praee-
dito, cui nominatim is id muneris dederit, ac-
curatè diligenterq. recognoscantur, testibus a-
lijs sacerdotibus grauioribus adhibitis.

Quae recognitio fiat vsupra, diligenter conqui-
sito omni monumentorum genere.

Recognitae vbi sunt, ordine componantur; tū
in arca duabus saltem ac diuersis clauibus, qua-
rum altera ab Episcopo, aut ab eo quem ipse
maluerit, asseruentur: inclusaeq. signo Episco-
pali obsignentur.

Dies translationis, tum in loco vnde transferun-
tur, tum ad quem transferuntur, tum etiā qui-
bus locis transeundum est, per parochos Epi-
scopi iussu, dominico die, vel festo, proximè
praecedenti nunciatur.

Idemq. illis locis iubeatur coli, manè saltem,
vt dies festus.

Significetur etiam proximis ante diebus fre-
quenti sono campanarum illius ecclesiae, ad qua
translatio facienda est.

Pridie vero translationis, vespere significatio ce-
lebritatis detur solemnibus campanarum omniū
vtriusque loci sono.

Eo die ieiunium à clero ecclesiae ad quam tran-
sferendae sunt, seruetur: noctuq. item arca cū
sacris reliquijs, si commodè potest, super al-

tari ecclesiae vnde transferendae sunt; si verò nō
potest, alio decenti loco collocata, & adhibitis
praeterea ad earum venerationem sex saltem lu-
minibus, ab eodem clero, & alijs item eccle-
siasticis hominibus, quibus Episcopus id iusse-
rit, vigiliae fiant: statoq. tempore nocturna iti-
dem ritè de sanctis decantentur, quorum reli-
quiae transferuntur.

Manè quo die transferuntur, processio solemn-
is, psalmis, hymnis, & canticis, omniq. prece aga-
tur, ad ecclesiam in quam translatio fit: vbi
iterum illis recognitis, tum de eorum vita, deq.
historia sanctorum reliquiarum olim eo loco
reconditarum, de causis item translationis, ab
Episcopo, vel ab alio eius iussu, sermo apposi-
tè habeatur; nisi commodius censuerit Episco-
pus postea habendum inter Missarum solemn-
ia. Deinde adhibita primum illis thurificatio
ne, clero & populo ostendantur, ab illisq. ijs-
dem debitus cultus & veneratio tribuatur.

Transferantur autem inclusae in arca, pro earū
ratione, proq. ritu ecclesiae decenter ornata, &
vmbella praeterea adhibita, vt Episcopus cen-
suerit.

Arca verò humeris portet à sacerdotibus, qui
digniores sint, & in toto clero, & in ea eccle-
sia ad quam translatio fit: illiq. viciffim prout
Episcopus iusserit, id onus tubeant, sacris ve-
stibus induti, tum capite aperto: praeeant ve-
rò duo Acoluthi semper thurificantes.

Clerici praeterea aliquot superpelliceo amicti,
qui capite item aperto sint, lumina deferant
hinc inde congruo numero & ordine accensa:
haecq. praeter cereos, quos accensos reliquos
etiam clerus & populus, laicorumq. hominum
sodalitates, & caeteri earum arcam pie profe-
quentes, pro sua pietate manibus gestarint.

Verum si Episcopus in loco adest; ipse quoque
cum sacerdotibus, qui in cathedrati ecclesia sa-
cerdotali dignitate praediti sint, canonicatuue
sacerdotalem habentes, digniores sunt, hume-
ros sacrae arcae portandae subiciat; idq. saltem
paululum, tum initio, tum in fine processions,
quae translationis causa agitur.

Cum verò arcam non portat, eam proximè sub-
sequatur, reliquo omni clero praeeunte.

Vasculo, quod ab vno ferri possit, reconditae
sacrae reliquiae, ab sacerdote item portentur
qui dignior est, caeteris etiam seruatis, supra
mox praescriptis.

Vbi ad ecclesiam ventum est, in qua collocan-
dae recondendaeue sunt, per Episcopum, aut
per alium sacerdotem, eius iussu Missarum so-
lemnitate celebrentur, de sanctis quorum transla-
tio facta est: idq. solemn-
i ritu, nisi horae tarditas
impediat.

Praeterea Missarum solemnibus, certo loco be-
nè septo & clauso, vt ne populus propius acce-
dat, in altari exponantur, vbi per illum diem
sint, accensis saltem sex luminibus, & adhibi-
tis ad custodiam duobus sacerdotibus, vel vno
saltem, alioq. clerico in sacris ordinibus con-
stituto:

stituto: quorum sacerdotum cura sit, sacras reliquias custodire, & earum arcam aut loculos precatorij fidelium coronis quæ porrigentur, religiosè tangere.

Confecto translationis die, sub occasum solis, constituto loco ab Episcopo, vel alio quem miserit, cum thurificatione, psalmis, hymnis, canticis, antiphonisue religiosè recondantur.

Translationis tabulæ, publicè à notario confectæ, in librum in sacristia illius ecclesiæ asseruandum referantur; tñ rei gestæ literæ, in ære, vel marmore incisæ, in eo reliquiarum loco ad perpetuitatem collocentur.

Corpora sanctorum, sacrauè membra, aut insignes sacræ reliquiæ, cum aliunde è loco longè remotum transferuntur, si vel nauigio, vel curru vehuntur; illius locus, parsuè, vbi pro unctione collocantur, piè ornentur, vna etiam, vel duabus pluribusuè lampadibus accensis.

Si ad unctionem iumentum adhibetur, decenter item sternatur.

Quacunque illis transferendis iter sit, per vrbes, siue per oppida, obuiam solemnius procedatur: ita vt psalmis, hymnis, & canticis, illas, cum clerus vniuersus sacris vestibus indutus religiosè excipiat; tum populus item, lumen numero, portarum & viarum publicarum apparatu, religioso ornatu, pièq. uenerationis studio, & spiritualis lætitiæ significatione.

Dies translationis in vrbe, oppidoue, aut saltem in ecclesia, in qua collocantur, vt Episcopus iusserit, annuntiaro canonicarum horarum officio de sanctis celebretur, quorum sacra corpora, reliquiaruè, eiusdem Episcopi iudicio insignes transferuntur.

Quod officium vt solemnius cumulatè præstetur, id prospiciatur, vt dies quo celebritas translationis agenda est, in feriam certam cadat, quæ sanctorum, quorum reliquiæ translatae sunt, cultui dicari possit, vniuersè, vel in ea saltem ecclesia.

Miracula noua & nouè itè reliquie quo approbantur & recipiunt. Sess. 25. decre. de inuocat. ver. & c. & sac. imagin.

Formam à sacra Synodo Tridentina, miraculis nouis approbandis, & nouis reliquijs recipiendis traditam Episcopi seruent diligenter in omnibus, etiam regularium, & alijs exemptis ecclesijs.

Nec verò patiantur, causa à se non cognita, & scripto probata, altare propereà erigi, aut imagines vllas extra morem ornari, vtiuè aut oblationes suspendi, aut quidquam noui ea in re omnino geri.

Sed quia plerumque sit, vt vulgi concurfu, populiq. clamore, aliquid pro miraculo, aut sacra reliquia euulgetur, quod re vera non est; studeant hoc summoperè, vbi eiusmodi occasio se obtulerit, vt primis illis vulgi clamoribus piè obstant, donec rei veritas legitimè comprobata constet.

Si quis verò dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omninò aliqua de ijs rebus grauior quæstio incidat: Episcopus antequam cõtrouersiam dirimat, Metropolitanis, & prouin-

cialium Episcoporum in Concilio prouinciali sententiam expectet; ira tamen, vt quemadmodum ab eodem Tridentino Concilio præscriptum est, nihil inconsulto Sanctissimo Pontifice, nouum, aut in ecclesia hactenus inusitatum decernatur.

Quod de sacrosanctæ crucis effigie, in Concilio prouinciali tertio per nos sancitum est; itidem interdictum sit, sacras alias scilicet imagines, ac sanctorum sanctorumue historias, sacrorumue mysteriorum figuras & significationes, in vlllo quouis humi strato pavimento, aut loco sordido, etiam extra ecclesiam insculpi, pingi, effingiue.

Effigies iumentorum, canum, aliorumue brutorum animalium in ecclesia ne fiant: cum aliquid inhonestum, aut profanum in ea apparere nefas sit, ex Tridentini Concilij sanctione; idq. planè etiam septima Nicæna Synodus œcumenica vetitum sit.

Si verò historiæ sacræ expressio, ex sanctæ ecclesiæ matris consuetudine, aliter quandoque fieri postulat, hoc sanè non vetatur.

Pictoribus & sculptoribus grauis multa ac pœna, etiam interdicti ab ecclesia, Episcopi arbitratu proposita sit; si quid inordinatè, aut præposterè, aut tumultuariè accommodatum, si quid profanum, aut inhonestum pinxerint, aut effinxerint, contra eiusdem Concilij Tridentini decretum.

Rectoribus etiam ecclesiarum, qui vllam sacræ imaginem insolitam, contraq. illius Concilij sanctionem, suis ecclesijs etiam exemptis permiserint, pœna etiam excommunicationis, multauè constituta sit arbitratu Episcopi, pro ratione culpæ irroganda.

Cruces, & sanctorum imagines solemnius, statisque precibus, ex ecclesiæ ritu benedicantur. Imaguncula illæ paruulæ, fictili opere effectæ, si ita fuco, alioq. apparatu concinnatae sint, vt Episcopi iudicio, vanitatem præ se ferre, aut offensionem præbere videantur, ad altare ne adhibeantur in posterum.

Si quæ sacræ tabulæ, imagineuè pictæ, nimia vetustate, carie, situ, aut sordibus penè deletæ, indecenti aspectu sunt; eas Episcopus pia religiofaq. pictura, ab ijs quorum interest, renouari iubeat; aut si id nõ potest, omnino deleri. Ne tabulæ sanctorum imaginibus expressæ vetustate consumptæ, in vilem, & sordidum, profanumq. usum conuertantur: sed vt de altaris pallis, ac velis, temporis vsura pene confectis, beati Clementis pont. & martyris decreto sancitum est, in ignem conijciantur: tum cineres prætereà, ne pedibus inquinentur, in pauimentis fossis collocentur.

Imagines quoque sacræ sculptæ, si deformatae sint, amoueantur; & sub pavimento ecclesiæ, aut saltem sub cœmiterij solo collocentur.

Curet prætereà, atque adeo efficiat Episcopus, vt & per se, & per alios theologiæ scientia peritos, ac illos in primis, qui illius interpretandæ,

Quid seruandū in pingēdis imaginib⁹. Prou. 3.

Sess. eadem. Conc. Nicæn. 2.

Epistola 2. Cle. ad Iacob. sum. feni.

aut populi docendi munus in vlla quauis ecclesia quouis modo sustinent, fidelibus accuratè, enucleatèq. exponantur, quæcunque & de sanctorum intercessione, inuocatione, atque cultu, & de sacrarum reliquiarum, imaginumq. ueneratione, & de historijs mysteriorum nostræ redemptionis, pictura, aliadè similitudine expressis, eos instrui doceriq. Tridentina œcumenica Synodus iussit.

De Indulgentijs.

DE sanctis indulgentijs tractatio, prout vsu venerit, accuratè in sermonibus item habeatur: vt & earum cœlestem vim, & pietatis officia ad illas consequendas necessaria populus intelligat: seq. propterea omni intima mentis animiq. religione, & christianæ charitatis actionibus atque operibus, ad vberimas salutaresq. earum vtilitates assequendas diligenter pareat.

Id autem omne officium per parochos, & alios quorum interest, præstari Episcopus iubeat, ijs præsertim instructionibus, quæ eo de genere, nostra in Concilio prouinciali auctoritate confectæ, ad communem prouinciæ huius vsu in lucem emittentur.

Quæcunque indulgentiarum, quæ olim, vel nuper cuius, etiam regularium, aut aliter exemptorum ecclesiæ perpetuè concessæ sunt, tabulæ, scripta, monumentauè alia omnis eiusdem generis extant; ea vbi illa sint, siue in vrbe, siue in diœcesi, Episcopus studiosè conquirenda curet; tum illa conquisita, indeq. summam exscripta, in librum certum eo nomine cõfectum, qui in archiuo Episcopali asseruetur, diligenter rectèq. referri iubeat.

Quæ prætereà indulgentiæ vrbis, diœcesisq. suæ ecclesijs in posterum perpetuè, vel ad certum tempus concedentur, vbi primùm ad se, aut ad Vicarium Episcopalem, qui illas recognoscat, delatae sunt; eodem, aliouè libro notentur, ordineq. deinceps describantur.

Singulæ autem ecclesiæ, quibus vel concessæ sunt, vel concedentur, proprium eiusdè generis codicem, in quo illæ exscribantur, accuratè confectum, aut tabellam eiusdem generis in factilia habeant; illarum exemplari in archiuo, vel in sacristia asseruato.

De Superstitionibus.

Prou. 1. par. 1. de mag. art. & c. pag. 5.

QUANTVM in religione stabilita, atque augenda laboris ponendum est, tantum in superstitione ex hominum mentibus euellenda, curæ ac diligentia est impendendum.

Quare parochi diligenter ei rei inuigilent: ac si quod superstitionum genus in suæ parochiæ hominibus animaduertat; id semper antè proximam Synodum, in tempore quod Episcopus præstiterit, ad illum in scriptis deferant; vt ei malo occurrere opportunè possit.

Confessarij quoque diligentes in eo genere se præstent; inuestigentq. num penitentes aliquod remedium valetudini, aut vulneribus adhibeant, quod non à medica arte & cognitione, sed à superstitione proficiatur: tum prætereà, num tempora, aut loca, aut quid eiusmodi superstitiosa opinione obseruent: & quos ea in re peccare nouerint, grauius obiurgent; & ab eiusmodi vano sensu, atque errore deterrere & auertere conentur.

De sacris quattuor temporibus.

Prou. 1. par. 2. de Ieiunio. pag. 12.

SA C R A quattuor ieiuniorum tempora, ex sancti spiritus doctrina salutariter instituta, sicut olim & frèquenti fidelium conuentu, & solemni celebritate, & religioso supplicationum officio colebantur: ita ad illorum cultu, pastoralis cura eruditissimè fidelium mentibus, in vsu antiquæ pietatis reuocanda sunt.

Quare in omni prouinciæ nostræ ecclesia, vel cathedrali, vel parochiali, non solum die Dominico illa tempora præcedenti, sed etiam vbi populus erit frequens, feria quarta proximè sequenti, eo de genere concionem sacram haberi statuimus: qua fideles excitati, solemnius his ferijs, quarta scilicet, sexta, & Sabbato, pro antiquæ deuotionis consuetudine, frequentiores Missæ sacro, diuinisq. officijs, vt in Moguntino Concilio primo cautum est, intersint: orationes, ieiunia, elemosinas, cæteraq. pietatis opera præstent: quibus quò specialius illæ feriæ præstitutæ sunt, eò vehementiori christianæ virtutis contentione ad illa paratos esse oportet.

Ad quam diligentiam parochi prætereà fidelium charitatem omni religioso proposito ita præparare studeant, vt vnanimiter auxiliante Christo, statarum illarum feriarum solemnitate religiofa piorum operum sollicitudine celebrantes, Sabbato sub vesperum frequentissimi ad ecclesiã, vt piæ consuetudinis fuit, conueniant: vbi sanctis precibus, cū pro sacra ordinatione, tū pro his cõmodis, quæ singulorum annorum reuolutione consequimur, omnium bonorum largitori Deo gratia habeatur, sicut & instituta illorum temporum ratio, & christianæ religionis cultus deposcit.

Idem statim ijs temporibus populo denunciãdis, formulam hanc, ex sanctissimi Pontificis Leonis primi verbis conceptam adhibeant: cuius sententiam, etiam vulgari sermone explacent vberius.

Formula denunciationis ieiunij quattuor temporum.

QUOD sacrarum temporum ratio, & deuotionis christianæ admonet consuetudo, paterna vobis, dilectissimi, sollicitudine denunciãmus; mensis. N. Sacrum celebrandum esse ieiunij.

ieiunium, diuinitus inspirata doctrina præcepti, ac statis mensuris curriculis distributum: ut lege abstinentiæ omnibus adscripta temporibus, & alijs christianæ militiæ præsidijs, ad mentium nostrarum, corporumq; sanctificationem diuine institutis, stato dierum interuallo sine cessatione renouatis, nos ardentiori cura, maioriq; studio in salutis cursu progrediamur, quod specialius præstituti sunt dies ad pietatis officia. Quarta igitur, sexta feria, & Sabbato ieiunemus: frequentes in cathedrali, parochialiq; ecclesia ad litanias, orationemq; conueniamus; & quod saceris illis feriis à cibo abstinentiores esse debemus, eò abundantiori eleemosinarum liberalitate erga Christi pauperes effusiores simus: tum Sabbato sub vesperum orationem parochialem communem celebremus, qua, & pro spe felicitatis æternæ, ad quam per fidem currimus, & pro sacra ordinatione, quam eo die à Reuerendissimo Episcopo haberi solemne est, & pro ijs commodis, quæ singulorum annorum reuolutione cõsequimur, Deo omnipotenti gratias agamus; eademq; religiosis supplicationibus oremus, qua tenus sanctorum, quorum patrocinia imploramus, suffragantibus meritis, eius misericordiã in omnibus impetremus, per dominum nostrum Iesum Christum, qui cum patre. &c.

De feriis.

Prou. I. vsupra. item par. I. de fest. dier. cultu pag. 6.

QVO tempore ad salutem animæ toto corde, totaq; mente, atque omni christianæ pietatis officio incumbendum est; in iudiciali foro tunc aditus patefieri nõ debet ad iudicia, ad lites, & ad causas, quibus sæpè distrahuntur homines à pietatis officijs: ne aliquando Isaia prophete illis vocibus nos Dominus grauius arguat; *Ecce in die Ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis: ecce ad lites, & contentiones ieiunatis.* Quare ne quadragesimæ, quattuor temporu, & aliorum ieiunioru diebus, id quod & Liberij pontificis maximi, & Concilij Triburiensis canone sancitum est, in aliquo foro, manè, quo tempore Missæ sacro, diuinis officijs, & verbi Dei prædicationi christianos homines interessè potius oportet, ius dicatur, iudicia exercentur, aut quidquam agatur, quod ad iudicij forensis ordinem pertineat.

Id verò pro pastorali gregis Dei cura, quam suscepit Episcopus, ab omnibus præstari quam diligentissimè studeat.

Rei ne festis diebus diuino cultui dicatis torqueatur; si modò criminis atrocitas aliud non postulet.

Ac ne testes quidem ijs diebus testimonium dicant, etiam si feriali die iurati id sint, nisi in causis, in quibus licet eisdem diebus iurandum illis deferri.

Id omne sanè Episcop^o, cū in Episcopali foro, tum in secularibus iudicij caueat, vt seruetur.

De sancto Ambrosio.

Prou. I. vsupra.

DEVOTIONE congrua, & debitis honoribus beatus Christi confessor Ambrosius Episcopus, sanctæ ecclesiæ Metropolitanæ Mediolanensis pater pariter ac patronus, cuius doctrina etiam tota illustratur ecclesia, vt à prouinciæ nostræ fidelibus colatur; eius & diem festum, qui septimo idus Decembris agitur, sicut reliquos dies festos, quos coli præceptum est, quotannis à clero, populoq; celebrari, & commemorationem de eo, quibus diebus ex ritu ecclesiæ eiusmodi commemorationes fieri licet, in vespertino, matutinoq; officio antiphona, & oratione à clero fieri perpetuò pro suæ pietatis studio Episcopi omni etiam adhortatione curent.

De clericorum ad festorum dierum celebritates conuentu.

Prou. I. vsupra.

NE diebus festis, qui præcepto ecclesiæ, aut consuetudine, votuè coluntur, ad alienam ecclesiam Missam celebraturus parochus accedat; nisi ab eo, cui id curæ Episcopus dederit, facultatem scripto exaratam impetrarit.

Quam facultatem ille tantum ijs det, quos omnibus benè consideratis, ad Missarum solènia, diuinæ officia, in ecclesia, vbi celebritas in vrbe, diocesiue agitur, ritè concelebranda necessarios esse viderit.

Qua in celebritate, cum ab alijs ecclesijs sacerdotes euocandi sunt, ne villo prætextu plures euocentur, quàm quattuor, vel sex ad summum: id verò nisi vel legati pij, vel foundationis iure aliquando plures adhiberi necessarium sit.

Item diligenter hoc Episcopus caueat, vt si ad celebritatem sacerdotes alij, quàm parochi adhiberi possunt, ne parochos à suis ecclesijs auocari, abesseuè ea de causa ijs diebus villo modo patiatur: si verò aliter fieri non potest, viciniorib^o solùm parochis, pauciorumq; populi multitudinem habentibus eam facultatè permittat. Tum præterea videat, vt qui parochus festo die ad celebritatem euocatus abfuturus est, sacerdotem alium vel ordinarium vel conductum habeat: qui illo die Missæ sacrificium in ecclesia parochiali faciat; quiq; cætera, vt ipse, si præsens adesset, omnino præstet, antè ab Episcopo in ijs functionibus obeundis probatus.

Si verò sacerdotem eiusmodi quandoque habere nõ poterit; festo die, celebritatem ad quã vocatus est præcedenti, populo suo significet, se ob eam causam in ecclesia parochiali Missam celebraturum non esse, sed in ea, ad cuius celebritatem vocatus est; proinde illu moneat, vt ad eam ipsam ecclesiam, aut aliam propinquiorum, vbi Missæ sacrificio interfuit, se conferat.

Sin autem pro ecclesiæ, in qua celebritas agitur,

tur, amplitudine, & dignitate, aliquando ad solemnitatem concelebrandam sacerdotibus pluribus opus esse cõsuerit; alijs item aliquot sacerdotibus, etiam parochis hoc det, vt in ecclesijs suis primùm Sacro peracto, siq; parochi sint, habita etiam concione, ac alijs præstitis, quæ inter Missarum solemnias ab ipsis pro parochialis curæ munere præstari debent, tum ad ecclesiam vbi solemnitas celebratur, profiscantur, illius rectorem in diuinis concelebrandis officijs adiuturi; nec verò desint ecclesiæ suæ reliquis eo die obeundis parochialibus muneribus & officijs.

In euocandis quidem admittendisue sacerdotibus, & clericis ad dierum festorum celebritates, ratio atque ordo seruetur, infra in decreto de exequijs, eorundem euocationi præscriptus ad funera concelebranda.

Illi porrò omnes qui euocabuntur, in choro diuina officia fiunt, superpelliceo munda decenter induti semper adsint.

Nec verò præter clericum illius ecclesiæ, alius sacerdos, clericusue, qui ad celebritatem vocatus non sit, in chorum quouis prætextu asciscatur recipiaturuè: ne uè eleemosinaru, quæ in ea celebritate tributæ sunt, aut tribuuntur, particeps villo modo sit; nec præterea in mensa excipiantur.

Neque rursus quisquam à Præposito, Archipresbytero, parochouè missus, plus capiat, quàm si proprio solùm nomine esset vocatus. Quicumque præter constitutum numerum aliquem ascierit, qui itè minimè vocatus, quiuè sine præscripta facultate accesserit, ac rursus qui admiserit, quiuè exceperit, qui denique plus acceperit; mulctetur arbitratu Episcopi.

De religiosis peregrinationibus.

VT ex sanctorum patrum institutis fideles prouinciæ nostræ sanctas peregrinationes suscipiant, salutisq; vberiore fructum, diuina auxiliante misericordia inde capiant: hæc illis seruanda proponimus: ac primò ecclesiastici ordinis hominibus; tum laicis item.

Ne quisquam sacerdos, clericusue cuiusuis ordinis peregrinaturus, itineri peregrinationis causa sine literis dimissorijs ac testimonialibus Episcopi se committat, vt canone veteri sancitum est: tum præterea nec sine benedictione, quam Episcopus sacerdoti clericouè peregrinaturu statis precibus libro sacerdotali, ritualiue præscriptis impartiet.

Iis sanè literis à cællario adscribatur hæc singula capita, sacerdoti clericouè peregrinanti infra præscripta, quò accuratius ab eo illa seruentur.

Peregrinationis comites quos sibi adiunxerit, cum in viam se daturus est, Episcopo, aut Vicario exponat, quorum comitum nomina à cancellario literis dimissorijs adscribantur.

Si quis item peregrinaturus, ecclesiam parochialem, aut cappellam, aliudue cuiusuis no-

minis beneficium ecclesiasticum obtinet, cui ministerium aliquod debeat; is, vt Episcopus opus esse censuerit, sacerdotem, vel clericum, qui eidem Episcopo, Vicariouè probatus sit, pro ratione ministerij antè substituat, quàm iter suscipiat, ne ecclesia debito ministerio cultuq; careat; cuius rei per se præstita, testimonium scriptum, aut Episcopo, aut Vicario exhibeat. Ei verò què substituerit, aut alij què Episcopus maluerit, si aliquot dierum peregrinationem facturum est, vestes sacras, ornamenta, libros, scripta, omnemq; ecclesiasticam supellectilem committat, indice eorum omnium sigillatim ac diligenter confecto, eo scilicet præsentem, cui hoc munus Episcopus dederit, ne ex eius absentia aliquod detrimentum ecclesia patiatur.

Deinde is vel sacerdos vel clericus, antequam peregrinationi se cõmittat, peccata primò confessus, tum si sacerdos est, Missæ sacrificium, quod est *pro iter agentibus*, offerre; si clericus inferior, sacram Eucharistiã sumere studeat.

In itinere, clericali habitu contractiori ad Conciliorum præscriptum omnis sacerdos & clericus, dum in peregrinatione est, vti possit: pileum autem induat clericali ordini congruentem, & à laicali vestitu distinctum.

Tonsuram clericalem perpetuò habeat.

Ne itineris causa canonicas horarias diuini officij preces omittat, ac tum etiam stata de præcepto ecclesiæ ieiunia seruet, nisi cum legitime excusatus est.

Si sacerdos est, vbi probatus fuerit, Missam quotidie celebrare curet: at verò Dominicis & festis diebus id facere non omittat.

Singulis verò diebus, siue sacerdos, quando ipse non celebrat; siue clericus, Missæ sacrificio interessè studeat.

Manè singulis diebus præter officium diuinu debitum, preces etiam illas piè recitare curet, quæ *itinerarij* nomine appellantur.

In omni denique itinere, quod sanctæ peregrinationis causa suscepit, eum se vitæ moribus, omniq; actione præstare studeat, vt piè religiosèq; peregrinandi exemplum laicis præbeat: quorum si aliquem socium, & comitem habet, sanctis peregrinationis exercitationibus, atque rebus ad salutem instruere curet.

Hebrais, & mulieribus comitem non se adiungat, neque eodem curru cum eisdem vehatur; neque item eodem nauigio, vt scandalum euitetur, si aliter sibi consulere poterit.

Ne ijs etiam se adiungat in via, nisi necessitas coegerit, qui dum iter faciunt, profanis cantionibus, cytharis, alijsue musicis instrumentis vtuntur.

Abstineat item ipse à profanis canticis, & colloquijs eiusdem generis, quorum vsu, pietatis in peregrinatione suscepta studium refrigescit.

Psalmis, hymnis, canticis, precariæ coronæ beatæ Mariæ recitationi, ac reru diuinaru meditationibus vacet; & spiritualibus itè sermonibus

si comites habet quibuscum loquatur, corporis vel animi lassitudinem subleuet.

Ne mendicet, ostentatimue victum quaerit, nisi ex voto, vel alia causa ab Episcopo probata, & facultate nominatim scriptis impetrata.

Cum ad aliquem locum vespere perueniet; Ecclesiam quae eo loco est, antequam ad hospitium diuertat, religiosè adeat, si potest; vbi supplex litanias, vel alias religiosas preces recitet.

Si apud religiosos homines, vel apud alios viros honestos diuersari potest, ab hospitij publicis absteat.

Ad cauponas verò si diuertere necesse habet; nec vnà cum eisdem hebraeis, aut mulieribus accumbat in publico hospitio, aut alio omni loco & tempore.

Antequam discumbat, mensae benedicat: tum pransus, aut cenatus, gratias agat: ceteraque obseruet, quae de temperantia, frugalitate, & modestia clericali decretis provincialibus praescripta accuratè praestare debet.

Cum primum ad peregrinationis locum peruenerit, confessario probato confiteatur, & Missam sacerdos celebrare, & sacram communionem clericus sumere curet: totusque peregrinationi susceptae intentus, non rerum nouarum curiositates, non loci antiquitates, non quidquam aliud à peregrinandi proposito alienum conseruetur; sed religiosa animi preparatione, Ecclesias, sacrasque reliquias, quas potissimum deuotionis votiuè causa visitatum venit, tum alias etiam sollicitè visitet; qua visitationis sollicitudine, pietatis sibi ardorem excitare studeat, vt maximè potest.

Nec verò vbi sanctam peregrinationem absoluerit, aliò longius vagetur.

A peregrinatione reuersus, Episcopum primò, aut Vicarium cum literis dimissorijs, quas dedit, conueniat: sanctaeque suae peregrinationis testimonium ab ordinario loci, aut saltem à perfecto Ecclesiae afferat, ad quam peregrinationis causa iter suscepit; nisi literis dimissorijs alius nominatim ab Episcopo exprimat, cuius alato scripto id testatum facere debet.

Laici item antequam peregrinationem suscipiant, suum quique parochum conueniant: à quo sanctae peregrinandi consilium capiant; & literas habeant ab Episcopo canonicas, vt canone expressum est; quarum etiam fide testimonio eis liceat vbi que, & cuius confessario ab ordinario loci approbato peccata confiteri.

Deinde benedictionem ab eodem parochi petant, qui superpelliceo, & stola indutus, illis bene precetur, & benedicat stans religiosè pationibus, quae ex Ecclesiae instituto peregrinis adhibentur.

Peregrinationis verò iter suscipiant, vbi ritè confessi, sacram Eucharistià religiosè sumpserint. Peregrinando omnia fugiant, quae deuotionis studium perturbant aut impediunt: & illa amplectantur, quibus illud excitari solet.

In itinere stata praescepto Ecclesiae ieiunia seruēt, nisi cum legitime excusati sunt.

Singulis diebus Missam sacro interesse studeant: Dominicis verò & festis ne villo modo desint, tum factam communionem sumere curent.

Manè preces quas *itinerarium* vocant, piè recitare studeant, qui legere nouerint.

Eleemosinas, si per facultates possunt, largiantur. Instent potissimum orationi, psalmis, hymnis, canticis, precariè coronae beatae Mariae recitationi; & rerum spiritualium meditationibus & sermonibus lassitudinem subleuent.

In curru, nauigio, & hospitio, cum hebraeorum maximè, tum mulierum etiam, nisi quas cognatione affinitateue iunctas, aut etià ex familia sua sanctae peregrinationis socias habeant, omne consortium vitent, nisi necessitas aliud coegerit. At sanè verò in hoc sancto peregrinationis proposito, ac studio, ad vsum reuocari cupimus, quod olim factum esse ex sacris literis, patrumque monumentis animaduertimus; vt scilicet, qui etiam eiusdem familiae essent, cum templum, locaque sacra visitatum irent, viri à foeminis iter separatim facerent. Abstineant item à profanis canticis, colloquijs, cytharis, alijsque musicis instrumentis, atque adeò ab eorum societate, qui in itinere ijs, alijque eius generis actionibus operam dant, quibus pietatis studium in peregrinatione suscepta languescat.

Ne mendicatum eleemosinam quaerant; nisi ex voto, uel necessitate, aliaue causa Episcopi literis & testimonio probata.

Ad loca vbi primum vespere diuertunt, Ecclesiam precandi causa prius adeant, quam in hospitium veniant; si temporis tarditas, aliudue non impediit.

Ad sacra loca, quae religiosè visitaturi sunt, cum peruenerint, nihil aliud sibi propositum habeant, quam vt aut iubileum indulgentiamue consequantur, aut vota sanctè persoluant, sacras reliquias, & sacra loca piè visitent, ab omni curiositate, peccandi que occasione abstinentes. Itaque primò confessi, cum sacram Eucharistià sumpserint, tum religiosè sanctorum statas Ecclesias visitent; ita ut ex ipsorum locorum admonitione maior affectus in ipsis resurgat ad excitandam pietatem, & sanctorum quorum auxilium implorant, orationibus adiuentur.

Reuersi à peregrinatione, primò parochum conueniant, à quo benedicantur, adhibitis ex Ecclesiae instituto praescriptis sanctis orationibus.

De sacris locis eorumque cultu.

Prou. 1. par. 2. de Ecclesijs, & earum cultu. pag. 33.

De Ecclesiarum fabrica.

Noua Ecclesia ne aedificetur inconsulto Episcopo, & scripta facultate ab eo non impetrata: qui praeter alia, quae in nouis eiusmodi

modi aedificationibus requiruntur, videat in primis diligenter, an situs decens honestusque sit; an capax populi; an item disunctus ab aedibus, vt possit circumdari; curatque omnino ita illam aedificari, ne ab antiquo more, probataque traditione discedatur, vt sacerdos in altari maiori Missam celebrans, orientem spectet.

Crucifixi imago in cappella maiori.

Crucis, & Christi Domini in ea affixi imago, ligno, alioque genere, piè, decoreque expressa, sub ipso cappellae maioris fornicato arcu, in omni Ecclesia, praesertim parochiali, ponatur, atque collocetur. Vbi autem praesertim huic, huicque; fornicis structurae eo loco ponere decorè non potest; alia ratione in ipso cappellae maioris ingressu omnino statuatur.

Infra in actis.

In vniuersisque item Ecclesijs, praesertim parochialis frontispicio, à superiori scilicet parte ostij maioris, sacrae imagines exprimentur ad praescriptum instructionum, quas de fabrica ecclesiastica edidimus.

Porticus extra Ecclesiam.

Qua in parochiali Ecclesia porticus non est, neque item praesertim inopia exstrui potest; hoc in ea omnino curetur, vt ante ianuam maiorem vestibulum exstruatur, quod duabus tantum columnis, aut pilis aliquantulum ab ea distantibus exaedificatum, parochi in baptismi administratione vsui esse possit.

Fenestrae.

Quo in vestibulo nemo tamen consistat ad Missam audiendam, qui in Ecclesia esse possit.

Nulla in Ecclesia fenestra permittatur, è qua foris stans, Missam quis possit spectare. Fenestrae in Ecclesijs praesertim parochialibus clathratae existant, nisi praesertim exstructae ita sunt, vt sine clathris etiam, ab omni violento, aut furtiuo, alioque per eas ingressu tutè admodum sint; vitro etiam vel tela saltem muniantur.

Vas aquae benedictae.

Labrum, seu vas aquae benedictae intus in Ecclesia, non foris existat; atque ad ostium Ecclesiae, à latere verò ingredientis, vbi potest, dextero. E marmore autem, lapideue solido, non lateritio, neque spongioso constat: aspergillumque decens appensum habeat, non spongia, sed è fetis confectum, aliaue forma in earundem instructionum libro demonstrata.

Sacrarium.

In vnaquaque Ecclesia, in qua Missa celebratur, sacrarium vnum sit, in cappella maiori, aut prope sacristiam, aut in ipsa sacristia, si Ecclesia frequens est, opportuno loco exstructum. In parochiali verò, praeter illud quod fontis baptismalis vsui est, alterum etiam loco eiusmodi; nisi vbi pro reddituum tenuitate, proque exiguitate populi, illud vnum satis esse Episcopus censuerit.

Suggestus.

In vnaquaque item Ecclesia parochiali suggestus decenter ad instructionum praescriptum exstruatur: unde parochus alioque concionatores sacram concionem, vel lectionem populo frequenti habere possint.

Lampas.

Lampas quocunque in altari collocata sit, non à latere, sed è regione posita colluceat. E vitro

autem constet, nisi è ferro, aut stanno constare aliquando necesse sit, vt in locis alpinis accidit, alijsque; vbi ob frigoris rigorem vitrum frangitur: vtraque autem auricalchi opere omnino decorè tegatur. Frequenter autem abstergantur lampades, vt nitidae, ac perlucidae, & ab omni sordè munde appareant.

De Cappellis, & Altaribus.

Cappellatum, & altarium locus, ne in vlla quauis Ecclesia quouis nomine cuiquam absque Episcopi auctoritate detur.

Altaria omnia amoueantur, quae subter suggestum, aut organum exstructa sunt; aut columnarum, pilaeue haerentia; aut aduersa altari maiori; aut Ecclesiae ianuis nimis propinqua: aut alias quauis ratione incommoda, aut periculosa Episcopi iudicio sunt.

Oblationes autem, & onera, emolumentauè, & iura altarium quae amoueantur, ad altaria eiusdem Episcopi sententia transferantur.

Nec verò deinceps in eiusmodi locis, vlla quauis causa altaria construi Episcopus permittat: neque alio modo liceat.

Altare vnumquodque exstruatur, aut si iam exstructum est, ad rationes infra praescriptas ex forma instructionibus constituta ornetur, & accommodetur, ac reconcinnetur.

Lapideum sit, vel saltem lateritium, cum tabula lapidea, si consecrandum est.

Neque in eo fenestella, foramenuè vlla ex parte sit, vbi quidquam asseruari, aut recondi possit; nisi forte reliquiae sanctorum sint.

Si verò columellis suffultum erit; ne quidquam item subtus ponatur.

Altitudine sit à scabello ligneo, seu bradella altaris, cubitis duobus, & uncijis octo: longitudine verò ad minimum cubitis quattuor, latitudine item cubitis duobus.

Scabellum verò ligneum habeat, quod à fronte altaris cubitos saltem duos productum late pateat.

Tegmen omnino habeat, vel fornicatum, vel saltem ex asseribus, aut è tela caerulea decenter picta, vel è serico, aut panno pretiosiori confectum; vbi scilicet fornix non est, quae totum altare, ac praeterea sacerdotem celebrantem tegat; aut si fornix est, ab altari tamen ita distet, vt ea saepe purgari facile & commodè non queat.

Fenestella sit in pariete à parte epistolae constructa, & lapide transuersali distincta; ita vt pars superior vsui sit ad peluim cum urceolis, dum Missae sacrificium fit, reponendam; inferior ad aquam ablutionis manuum sacerdotis celebrantis proijciendam.

Ad sit tintinnabulum appensum; uel certè cum ibi faciendum est Missae sacrificium, è sacristia deferatur.

Sepiatur omnino altare vnumquodq; septo ferro, uel lapideo, aut quibus locis ob inopiam Episcopus id permittendum censuerit, ligneo; quod septum ab altari congruo spatio distet, ad instructionum praescriptum. Nec vero illud septum laicus ingrediatur.

Petra sacra ita mensa altaris inferatur, ut nullum offensionis calicis periculum adeatur: tactu tamen digiti possit dignosci.

Quae quidem petra longitudine ne minor sit vnciarum viginti; latitudine sexdecim.

Indumenta Altarium. Habeat vnumquodque altare propria indumenta, ac ornamenta, & supellectilem omnem, decretis prouincialibus, aut nostris etiam instructionibus praescriptam, tum ad eius cultum & usum, tum ad Missae sacrificium in eo religiosè decoreq; peragendum.

Nec vero quisquam, etiam canonicus, aut alius maiori gradu dignitate uel in Ecclesia vlla praeditus excusetur, quo minus altare suum, cappellam uel quam obtinet, instruat, ornentq; ac propriam illis indumentorum, & reliquam omnem supellectilem comparet ad idem praescriptum; etiam si in eadem Ecclesia sit altare, in qua ipse canonicatus, aut dignitatem obtinet; aut etiam eidem canonicatus, vel dignitati, eius uel praebendae, unionis iure, vel alio quouis annexa sit cappella, vel altare illud.

Ad cappellas, & altaria construenda, vel ornanda, vel reconcinnanda, vel alijs rebus, tum supellectili etiam opportuna; instruenda, ex praescripto instructionum nostrarum, si redditus debiti ministerij, & aliarum rerum necessariam impensam superabunt; Episcopus totum illud quod superest, aut partem arbitrato suo transferat; nisi aut alij sint, qui iure debeant haec omnia praestare; aut alia Episcopi iudicio opportunior ratio videatur unde id fiat, qua ipse iubeat: atque ut id efficiatur quod praescriptum est, omni iuris ratione eos qui debent, compellat.

Si vero alia ratione id praestari, aut absolui, ac perfici posse Episcopus non viderit; subtrahat interea per aliquod tempus aliqua ex parte, vel etiam si opus erit, totum seruitium; redditum vero, vel pecuniam seruitio attributa impensae applicet, quae necessaria est ad illud seruitium, religiosè decoreq; explendum.

Iura Altarium quomodo conseruanda. Episcopali cura diligenter cauendum est, ut cum altarium, onerum, iuriumq; ad ea pertinentium, tum etiam titularum, qui interdum plures vni solum altari attribuuntur, memoriae consultum sit perpetuo. ea enim quemadmodum saepe euenisse compertum est, & breui, & facile periret; non solum quia ob varias causas illa aliquando amouentur, transferuntur; verum quonia ob accessiones, diminutionesq; ijs aliquando factas, onera etiam eisdem adiuncta nonnunquam commutantur, & crebro item de ijs ipsis oneribus ab Episcopo interdum ob alias causas, etiam ex decreto Tridentino statuitur decernitur. Quamobrem Episcopus

Seff. 25. decr. de refor. cap. 4.

librum, eumq; certum ac perpetuum confici, illumq; in archiuo Episcopali diligenter asseruari mandet. Quo in libro anni spatio, altarium omnium, quae in singulis vrbis, & diocesis Ecclesijs, iurisdictioni suae, aut visitationi, etiam si quouis modo illae alijs exemptae sint, subiectis, collocata sunt, tituli, & emolumenta item, iura, onera si quae habent, sigillatim ordine recteq; describantur.

Altaria praeterea omnia, & singula notentur, non solum quae vel ex hominum memoria, vel ex alijs monumentis, scriptis uel ad illa ipsa iam alijs translata esse cognosci aliquo modo potest; verum etiam quae in posterum quauis de causa eodem transferentur, descriptis pariter illorum titulis, iuribus, atque oneribus.

Tum etiam accuratè suo loco notetur, si quid deinceps emolumentum, aut oneris ex legato, alio uel nomine accesserit.

Rursus onerum commutationes, diminutiones uel, si quae fient, nominatim describantur; ac denique quaecunq; de ijs ipsis ob Missarum numerum, obq; eleemosinarum tenuitatem, etiam ex decreto Tridentino, ab Episcopis, alij uel decerni statuiq; contigerit. Tum praeterea certi illi dies, quibus eo Tridentino decreto, ob illam causam commemoratio pro mortuis faciendae est, qui eo nomine pia legata reliquerunt.

Onera vero hoc libro notata, singula in tabellam referantur; quae ex decreto prouinciali de Ecclesiarum oneribus in vniuersumq; Ecclesiae illa habentis sacristia affigi debet.

Hoc ipso libro altaria etiam singula, quae ex concessa ab Episcopo facultate in posterum exstruentur, cum suis titulis, iuribus, emolumentis, atque oneribus accuratè describantur; facultate etiam illa in eum ipsum librum relata. Ideoq; qui ita exstruxerit, & rector Ecclesiae cancellario Episcopali mensis spatio aedificationem iam absolutam denunciet.

De Sepulcris.

Prou. 1. par. 2. de Sepulcris pag. 36.

NE sepulturae locus quouis nomine cui quae detur; ne uel sepulcra fiant, construuntur uel in vlla quouis Ecclesia, sine Episcopi concessu scriptis exarato.

In choro autem, vel cappella maiori nullo modo.

Nec vero in alijs Ecclesiae locis propè altaria, nisi tam longè sepulcra distent, ut sepulcrale os à scabello, seu bradella altaris procul absit, spatio saltem cubitorum trium. Quae autem propius exstructa iam sunt, omnino amoueri obstruunt decernimus.

Fornicato opere sepulcra fiant: quaeque è solo Ecclesiae nullo modo extent, emineant uel; sed illud planè adaequent.

Ab utroque Ecclesiae latere, dextero scilicet, ac

ac sinistro eo ordine disposita exstruantur; ut è regione sibi singula respondeant.

Operiantur, ne villo vnquam tempore forteant, duplici integumento; quod forma quadrata è lapide solido sit; ita tamen ut inferius integumentum è rudi, illud autem superius è polito lapide struatur, ecclesiae pavimento aequale, quod itè sepulcrali ori vndique aptè cohaereat. In quo superiori integumento, ne crux, sacraq; alia imago sculpatur.

Nec rursus imago alia, vel litera, aut aliud omnino quidquam, quod extet atque emineat; neque quod ab Episcopo prius probatum non sit, vel ab eo cui ille id munus dederit.

Quae sepulcra modò sunt, marmore, vel petra solida non recta, nisi trium mensium spatio aptè tegantur, humo oppleantur adaequato solo; ac nemo praeterea in illis deinceps sepeliatur.

De Cæmeterijs.

Prou. 1. vtsupra.

COEMETERIA ut muro, vel alijs tutè vndique saepiantur, & eorum ingressus bestijs occludatur; curet Episcopus diligenter.

In eorum medio crux firmiter erecta sit; quam aliquo etiam decenti integumento operiri, conueniens erit.

De Campanis.

PAROCIALIS ecclesia, si campanas tres, grandiores scilicet, mediam, & minimam habere non possit; saltem duas, vbi fieri potest, habeat; easq; distincto soni concentu inter se rectè consentientes, pro varia diuinorum officiorum quae fiunt, ratione, & significatione. Simplex ecclesia, oratorium uel, vnam tantum campanulam habeat, ut Ioannis XXII. Pont. constitutione sancitum est.

Campanis autem ipsis res nulla profana deinceps insculpatur, incribatur uel; sed crux, & sacra aliqua imago, utpotè sancti patroni ecclesiae, pia uel inscriptio.

Neque rursus ea in turrim campanilem sustollantur, antequam ab Episcopo ritè precibus, ac benedictione consecratae sint.

De ornatu, decore, ac nitore sacrorum locorum.

NE animalia, pisces grandiores, eorum uel membra in ecclesijs appendantur; nisi quae voti, aut pia significationis causa Episcopus permittenda censuerit.

Consecrata altarium mensa tota, licet aliqua ex parte lateritia sint, tela cerata ita contegantur, ut facile à mensa tela non possit amoueri.

Cum ecclesiae fores patent; tunc altaria singula, & mappis tribus mundis, vna oblonga, quae ad imam eorum partem pertingat, duabusq; reliquis breuioribus vestita sint; ita ut gradus

etiam ille ligneus super altari à tergo collocatus, ab indumento nudus non sit, sed in mappa munda totus sternatur; & pallio item coloris, quoad eius fieri potest, pro festi diei, feriae uel ratione decenter eadem ornata, ac tela viridi, ne mappae puluere, alia uel sorde inquinentur, constrata; & praeterea cruce in medio collocata, & candelabris duobus, vno scilicet ab dextera, altero ab sinistra parte posito, instructa atque ornata semper sint.

Idq; quotidie in ecclesijs quae frequentantur, in caeteris vero ecclesijs, festis saltè diebus.

Tabella secretorum in vnoquoque altari sit item, ea tamen ratione, ut peracta Missa, non erecta sit, sed depressa sub tela, mappae recondatur.

Quibus in ecclesijs feria quinta hebdomadae sanctae sepulcrum ornatur, aut constituitur, vbi Corpus Christi Domini asseruatur, cum illud gloriosum fore, Isaías praedixerit, sicut pretioso ornatu decorari debet; ita in ijs cauendum est, ne profanus, & parum decens sit ornamentorum apparatus.

Ne igitur cubiculis stragula, cortinae, conopaea, seu tentoria ad usum profanum adhibita, ad illud circumuestiendum atque exornandum vsui sint: nisi ecclesiae oblata, eius iam propria facta, & sacro vsui dicata sint.

Idem sancitur de vestibus, & ornamentis, quibus sacrae sanctorum, sanctorumq; imagines induuntur.

Ne ecclesiae, oratoriae, situ, puluere, aut alio squallore obsolescant.

Vbi praeterea inter altare maius, & parietem qui à posteriori eius parte est, locus non multi spatij datur relinquitur, quamuis exiguus, qui chorum non capiat, is etiam locus ab omni situ, squallore, ac sorde purus mundusq; conseruetur.

Ne in ecclesia, aut pro foribus eius, ne uel in oratorijs, alio uel sacro loco colligenda eleemosinae causa, ne ipsius quidem ecclesiae, aut eius fabricae, rectoris uel nominae, capsula, vasculum, mensa, aliud uel eius generis, etiam extraordinarie collocetur; aut iam collocatum in posterum permittatur, nisi Episcopi concessu literis exarato: tuncq; ei capsulae, vel rei aliae ad id paratae, duae claues apponantur, diuerso fabili opere fabricatae; quarum altera teneatur ab eo quem Episcopus nominarit; altera ab ijs, quorum nomine eleemosina colligetur. Si contra fieri, poena sit arbitrato Episcopi; tum eleemosina collecta locis pijs addicatur illius item arbitrio.

Si quae capsulae Episcopi concessu in ecclesia constituantur, aut collocabuntur, in quas à fidelibus, ut plerisq; in locis pietatis studio sit, vel frumentum, vel legumina, vel alia quauis eleemosinae nomine conijciantur: ea ne intrà cappellae, altaris uel, quo fidelium eiusmodi res offerentium concursus sit, cancellos, aut clathra ferrea ita ponantur, ut in ipsis fidelibus eleemosinas collaturis, necesse sit cancellos ingredi.

Vt & ecclesiarū nitori consulatur, & strepitibus, ac rixis, quæ ex sedium muliebrium, quas bradellas vocant, in Ecclesijs collocatarum situ existerè sæpe solent, occurratur; vtq; simul in ijs Ecclesijs, quæ præsertim angustæ admodum sunt, populi frequentia spatium maius detur: eæ sedes omnes, vbi constitutæ sunt, amoueantur; nec verò in posterum vllæ vnquam collocentur: communes autem aliquas, easq; humiles, simplici fabrili opere confectas, modo & forma in nostrarum instructionum libro præscripta, collocari constituiq; liceat concessu Episcopi.

Eæq; sedes communes, aut confratriarum, quæ in Ecclesijs constitutæ sunt, sumptibus; aut pecunia à populo contributa fieri poterunt, aut alia quauis ratione, quæ Episcopo potior videbitur.

Altaria item, sacra tabulæ, & imagines, ac parietes ipsi perpetuò eniteant: tum fenestræ non subobscuræ, sed perlucidæ sint: pauimentum autem saltem octauo quoque die diligenter verratur.

Hæc omnia præstari, cura sit rectoris cuiusvis Ecclesiæ.

Adhibeatur item diligentia, & graui pœna mulctaq; agatur, vt & Ecclesiæ, & oratorij, & cœmiterij parietes, ab vrina, alijfue cuiusvis generis sordibus mundi conferentur.

Arbores, stirpes, aliaq; eiusmodi arbuta, ab Ecclesijs, & oratorijs quibusuis remota sint; vt ne radices dilatata, parietibus officiant; aut rami diffusi tecta operiant, vnde detrimentum ipsis tectis existat.

Si qui verò rami eiusmodi tectis iam officiant, amputentur omnino.

Vites præterea, hederæ, aliaq; id generis herbaræ, quæ succrescentes exterioribus Ecclesiarū, aut oratoriorum parietibus adhærent, prorsus conuellantur.

A rubis præterea, & spinis, & alijs id generis, quæ adnasci solent extrinsecus, ijdem parietes mundi, & à cœmientorum item, lapidumq; cōgestu remoti custodiantur.

Ex cœmiterijs porrò vites, arbores frugiferæ, & alia etiam infrugiferæ cuiusvis generis, aut arbuta, stirpesue omnino conuellantur, atque excidantur.

Neuè in posterum in his sacris locis quidquam conferatur, nec verò feratur.

Ne scœnum ex his succidatur, neuè herba item virescens, quæ bestijs pabulo sit, vel detur.

Neuè in earum fines res vlla abiiciatur, cuius grauis, teterue odor sit; aut aliud quidquam sacris ijs locis inhonestè fiat.

Stabula etiam armentorum, & cuiusvis generis animalium inde procul sint.

In iisdem ne lignorū strues fiat, ne tigna congerantur, ne cœmientorum, lapidumue aceruus sit, nec deniq; quidquam loci illius decori nitoriuè, ac religioni sanctitatiue repugnans.

De profano usu à sacris locis tollend.

NE ædium, agrorum, rerumq; aliarum eiusmodi, quæ vel locandæ, vel vendendæ proponi, aut profcribi publicè solent, neuè omnino rei cuiusquam profanæ schedulæ, scriptaue vllis Ecclesiarum, oratoriorumue, aut cœmientiorum foribus, valuis, parietibusq; aut in quouis sacro loco in posterum affigantur.

Nè item res venales, in Ecclesiarum, & oratoriorum, cœmientiorumue parietibus appendantur; neque intrà loci spatium, quod aqua sacra aspergitur, cum Ecclesiæ consecratio fit; aut intrà stillicidij fines, aliudue loci maius intervallum, Episcopi iudicio præscribendum.

Neuè item officinæ, tabernæue, quouis materiæ genere, etiam tabulis, asseribusue confectæ, vel ipsis parietibus inhærentes, vel in cœmientijs, sacrisue locis, aut omnino intrà illius spatij, aut interualli fines, vllò modo construantur, aut collocentur.

Quæ verò iam constructæ, collocatæue sunt, inde quamprimùm penitus amoueantur.

Ne Ecclesiæ, aut cappelle, aut etiã oratorij, in quo Missæ sacrificium aliquando peragitur, tecta palearum aceruis, neuè aliqua lignorum strue onerentur: ne item à parte superiori, vel cœnaculum, vel cubiculum, vel omnino locum habeant, vbi aut dormiatur, aut habitetur, aut quidquam profani fiat.

Quæ verò loca iam eiusmodi sunt, omnino amoueantur.

Ne frumentum, milium, hordeum, vllumue tritici, aut leguminum genus, ne poma item, ne instrumenta ad prædiorum rusticorum vsum comparata, ne cuiusvis generis supellectilem profanam, vt ab Innocentio I I I. Pontifice in concilio Lateranensi sancitum est, ne denique quidquam à domo Dei alienum, in Ecclesiâ, etiam non consecrata, aut in oratorio, aut in cœmientio recodi, aut asseruari ab vllò quouis homine liceat. vetitumq; præterea sit, nisi cum interdum aliter Episcopus faciendum censuerit, clauem illius Ecclesiæ aut oratorij, etiam diœcesani, ruralisue, laicis hominibus, præsertim verò colonis, vel conductoribus eiusdem Ecclesiæ ædium, vel prædiorum, committi, aut ab illis custodiri seruariue.

Ne campanæ in eis conflentur; neuè aliquid ferruminetur; neuè fabrile quidquã, aut aliud huius generis fiat, nisi quæ ad eiusdem Ecclesiæ, aut oratorij vsum ornatumue alibi fieri non possint.

Ne in cœmientio frumentum, quasi in area ventiletur; ne tritura fiat: ne palea, frumenta, fruges expandantur: nec verò tele, panniuè linei, lixiuio aquaue madefacti, Soli ibidem exponantur: neq; in eo femina, maresq; colo quidquam neant, neuè suant, aut aliud præterea opus faciant, eorum sacrorum locorum rationi alienum.

Ecclesiæ ostia, cœmientia item, aut rectori, aut alijs

alijs vsui ne sint, res profanas, oneraue asportantibus, hacq; & illac per Ecclesiam, sacraq; loca, quasi per viam publicam transeuntibus: cui rei vt plenè occurratur, cautionem omnem Episcopus adhibeat.

Ne grammaticæ, humanarumq; literarum rudimenta, quæ sæpè inanibus gentiliū fabellis traduntur, aut aliæ omnino literæ præter sacras, in Ecclesiâ tanquam in ludo literario pueris aperto exponantur; sed rudimenta solum doctrinæ Christianæ, & cætera quæ in illis scholis pueris tradi consueuerunt.

Si quo tamen in loco ex causis hoc concilio præbatis, parochio permillum erit alia docere, non vetamus; si dom^o parochialis angustia necessariò postulet, hoc officium ab eo præstari ferilibus diebus in Ecclesiâ permillum eiusdem Episcopi.

Quæ permissionis facultas scripto detur; tum præterea locus certus, ac quam longè fieri poterit, ab omni præsertim maiori altari remotus, ad id muneris deligatur: extra cuius loci fines pueri ne vagentur; nec verò ob eam causam in Ecclesiâ morentur, nisi cum parochus, qui eos in disciplinam suscepit, præsens adest.

De religiosa in sacris locis conuersatione.

NE sacris mysterijs dicata, & à Deo electa templa sancta, pateant iniquitatibus hominum, quo præsertim tempore peractis diuinis officijs nemo adest clericus custos, id curet Episcopus, vt Ecclesiæ, & vrbanae, & diœcesanae, certa pro ratione locorum constituta hora claudantur, & aperiantur item. Quòd si ob causam aliquando diutiùs, aut per totum diem eas patere oportet; caueat tamen, efficiatq; Episcopus, vt quo tempore patentes sint atque aperta, custos aliqui clericus adhibeatur, qui semper adsit; & quæ loco illo sacro indigna sunt, ibi peragi prohibeat.

Vbi vetus illa consuetudo, cum ab alijs, tum ab sancto Chrysolomo in primis testificata, eaq; non sine aliqua mysterij significatione instituta, vt separatim scilicet in Ecclesiâ viri à mulieribus essent, in prouincia nostra intermissa, aut nulla est; Episcoporum cura planè restituatur, quemadmodum & adhuc in cõpluribus eiusdem prouinciæ Ecclesijs retinetur, & olim in vsu fuisse cognoscitur ex antiquis earundem Ecclesiarum exædificationibus; in quibus separationis ac distinctionis huius vestigia his etiam temporibus extant.

Qua in cõsuetudine restituenda, modus & forma illius distinctionis exstruendæ, munieræue, per eos quorum interest, seruetur, ad præscriptum instructionum nostrarum de fabrica ecclesiastica editatum.

Vniuscuiusq; autem Ecclesiæ rectoris cura sit; locū in Ecclesiâ, ostiaq; pro ingressu, & egressu separata, sexui vtrique assignare, ac præterea quibus in Ecclesijs opus est, plura ostia lo-

co opportuno aperire, ad præscriptum Episcopi ex instructionibus fabricæ.

Ad loca illa sub gradibus, altariq; maiori exstructa, quæ *martyria*, *confessione* sue ab antiquis vocantur, magna cautio adhibenda est, ne viri, & fœminæ ingrediantur eodem tempore, præsertim in populi frequentia.

Quare in illis Ecclesijs, in quibus ingressus ad eiusmodi loca mulieribus omnino interdictus non est, si diuidi commodè ea non poterunt, vt viri à fœminis separatim sint; saltem quod ad illa attinet, quæ obscuriora, aut non satis ampla sunt, certus dies, certa q; hora ab Episcopo constituantur, qua ad illa alteri sexui separatim pateat ingressus.

Ne quis, ne in atrij quidem Ecclesiæ finibus, ne dum in Ecclesiâ, aut cœmientio, rixas, simultates, aliaue qualisue res, quæ offensionè scandalumue pariant, vllò pacto excitet; neuè gladiū, vt Concilio Triburiensi sancitum est, armaq; stringat, aut ijs quemquam aggrediatur. Si quis contrafecerit, postquam spatio, quod ei Episcopus præstituerit monitus, facti sui excusationem, defensionemue iustam nullam attulerit, communionem eiusdem arbitrio priuetur.

Pro foribus, atriuè Ecclesiæ, præsertim quo tempore sacra diuinaq; officia celebrantur, ne pilaludatur, aut aliud quidquam fiat agaturue, vnde strepitus clamoresue excitantur, quibus diuinæ officiorum preces interturbentur.

Qui secus fecerit; pœnam mulctamue subeat Episcopi arbitrio. Illud parochus sedulo agat, vt mulieres lenocinio meretriciouè quæstu infames, ne domiciliū habitent, quod vel Ecclesiæ, vel ædibus parochialibus, aut virorum, mulierumue monasterijs continens, aut propè inhæreat.

De Ecclesiarum, & altarium consecrationibus, aliarumq; rerum benedictionibus.

ECclesiæ saltem parochiales non consecratæ, infra annum in Ciuitate, per diœcesim verò infra biennium omnino consecrentur: item parochialium Ecclesiarum maiora altaria quæ consecrata non sunt, quamprimùm poterunt. Cum parochialis Ecclesiâ consecranda erit, ieiunium in vigilijs cum supplicationibus populus suæ quisque parochia seruet: tum in die et ipso quo consecratio fiet, abstineat ab omni serui opere; eumq; diem festum colat & celebret; idq; vtrumque præterea à parochio antè denunciatur.

Liber Episcopo curante conficiatur, idemq; in archiuo Episcopali asseruetur; in quem Ecclesiarum, altarium, cœmientiorumq; consecrationes, & campanarum benedictiones ordine relatae, ad perpetuitatemq; posteris proditae extant.

In Ecclesiâ item vniuscuiusque sacrificia liber eiusmodi sit, aut certè aliud scripti generis publica auctoritate munitum, de illius Ecclesiæ, suiq; cœmi-

Cap. 6.

Cap. 19.

cœmi-

cœmiterij, & altarium consecratione, & campanarum benedictione.

Quò firmiter verò, magisq; perpetuum consecrationis Ecclesiarum, & altarium monumentum posteritati prodatur, vniuscuiusque Ecclesiæ consecrationis diem, annumq; literis, etiam in marmore incisus rectè notari, tabulamq; marmoreâ, in qua tota consecrationis narratio exareatur, in pariete ab Ecclesiæ fronte, non longè à ianua primaria, loco illustri bene affixam, collocari mandamus. Idem iubetur de altarium maiorum consecratione. Aliorum verò altariū cuiusvis Ecclesiæ consecratio, pictura saltem aliqua, vel alio signo exprimitur, vel in altari ipso, vel loco proximo.

Antiquus ille benedictionis ædium, quæ vel recenter ædificatæ sunt, vel immūdis spiritibus, aliaue ratione vexantur, ritus, vbi in vsu esse desijt, Episcopi cura restituitur. In illa porrò benedictione parochus ritum, preces, psalmos, orationes, in libro sacerdotali ritualiue præscriptas adhibeat.

De ratione adhibenda in Ecclesijs, altaribusq; profanandis.

Ecclēsia si quæ aliquando quavis auctoritate profananda est, vt ne vario cœrimoniarum vsu, sed certa, & vna eademq; ratione profanatio fiat, ita vt infra præscribitur, profanetur. Primò si quæ sacræ reliquiæ, corporauè sanctorum in ea reconduntur, aliquot ante profanationem diebus diligenter recognita, ad Ecclesiam in quam trāsferri Episcopo placuerit, ritè ex præscripta ratione transferantur. Ad quam sacrarum reliquiarum translationem illius viciniam, Ecclesiæq; clerus in primis conueniat, in quam deferuntur, conuocato etiam præsertim eiusdem viciniam populo.

Sacræ etiam imagines eò transferantur.

Deinde Ecclesiæ altaria per sacerdotem, cui Episcopus profanationis facultatem scripto exaratam nominatim dederit, hac cœrimonia amoueantur.

Primùm aliquantisper genibus ad altare profandum flexis, tacitè orans, orationem dominicâ, salutationem angelicam, & orationem de sancto dicat, cuius nomine altare illud dicatū est: tum ubi orauerit, illud ab omni parte detegat; lapidem consecratū ita aptè euellat, vt ne confringat; tum manibus suis lauet, atque abstergat; deinde aquam in sacrarium effundat: lapide ita amoto, diligenter, religiosèq; perspiciat, si quæ sacræ reliquiæ insunt, quas inuentas certò honestoq; loculo clausas atque obfirmatas asseruet; & vbi Episcopo denunciari, in Ecclesia ad quam translatio fit, ad Episcopi præscriptum recondendas & asseruandas tradat; tum reliqua altaris pars ab operarijs amoueat. Idq; omne in singulis altaribus amouendis ritè seruetur.

Præterea alio post altarium amotionem die,

per homines quos Episcopus adhibere voluerit, fidelium ossa exhumentur; vnoq; loco collecta reponantur, præsentē eodem sacerdote: qui antequam exhumationis initium fiat, tacitus item vt supra ad altare maius, precetur; cū processione cleri, & populi viciniam, infra cuius fines Ecclesia profanata est, ossa efferentur ad locum, vbi reponenda sunt; dumq; efferuntur, vt pro mortuis sit, precum officium dicatur; tum in Ecclesiæ loco, vbi reponentur viciniori, pro mortuis itidem Missæ sacrificium fiat.

In Ecclesijs autem dirutis, ad vsuq; profanum conuersis, crucis insigne figatur, ex Tridentini Concilij sanctione, quod signum facile amoueri non queat.

Altaris item vnus, quod sine Ecclesia profandum est, ratio vt supra de altaribus in Ecclesia profanandis præscripta seruetur. Cœmiterij præterea profanandi modus, vt Ecclesiæ, idem teneatur.

De Sacristia.

Sacristia vnaquæque habeat, quæ sequuntur. Primò armarium, vel vestiariū vnum, plurauè ad indumenta conseruanda, instructa suis capsulis, aut loculis, aliove modo, opereuè multipliciter, ordineq; distincta, pro Ecclesiæ ratione, vel suppellectilis copia.

Tum præterea oratorium, separato quantum possit loco positum atque distinctū: vbi possit sacerdos in solitudine se colligere, & orare antè, & post Missæ celebrationem.

Labellum item cum manu tergio appenso, ad manus abluendas, & abstergendas.

Tabulam etiam de orationibus, sacro vniciuiq; indumento accommodatis.

Tabellam quoque appensam, ad Concilij primi prouincialis præscriptum, in qua tabella, & Missæ, & anniuersaria singula ordine notata sint; quæ vel ab vniuerso illius Ecclesiæ clero, vel ab vnoquoque in singulos dies, hebdomada suè peragi præstariue debent.

Ac reliquas item tabellas ex instructionū præscripto, alia suè Episcopi iussu consecras.

Sit in sacristia item tabella, in qua singuli Episcopi, qui Ecclesiæ illi præfuerunt, notata temporum ratione descripti sint; vt frequentius sacerdotes cōmeminerint pro illis preces, & sacrificia offerre.

Vestes autem sacræ, cæteraq; ornamenta, volumina item Ecclesiæ vsui ministerioq; addicta, ac reliqua ecclesiastica supellex, & parochiales item codices, in sacristia certis armarijs rectè atque ordine asseruentur. Nec verò sordibus, siliu, squallore, puluereq; obsordescant; sed quoad eius fieri potest, ab omni sorde, & inquinamento pura omnia & singula sint, ac integra: ac nullo præterea modo lacera, sed facta, recta, nec malè compacta.

Baptisterij, sacrarij, tabernaculi, lunulæ, vestium, aliarumq; eiusmodi rerū forma, instructionum

Sess. 24. decret. de refor. cap. 7.

tionum nostrarum libro demonstrata, in omni Ecclesiæ cathedralis sacristia ponatur: ad cuius similitudinem reliquæ, quæ in alijs Ecclesijs adhibentur, rectè confici possint.

In sacristia ipsa silentium seruetur accuratè: neq; in eam pateat aditus laicis, nisi necessariò.

Caueant Ecclesiarum rectores, alijue ministri, ne aula, peristromata, tapetia, aliaq; suppellectilis, & ornamentorum genera, Ecclesiæ aut sacristiæ addicta, ad domesticum vsu villo modo vnquam adhibeant: nec uerò alijs vtendant.

Vestes autem sacræ, aliaq; indumenta, Missæ, diuinorumq; officiorum cultui dicata, in vulgus cuiquam exposita ne sint; sed armario, vestiarioq; inclusa, clauè obseruentur; neq; laicorum manibus contrectentur, ut antiquo canone cautum est.

De Bibliotheca.

Sicut in libris sacris, voluminibusq; sanctorū, & alijs Ecclesiasticis cuiusvis generis codicibus copiosè sumptuosèq; comparandis, diligens fuit accurataq; maiorum industria: ita in ijs ipsis asseruandis, illorum qui successerunt non negligens studium, nec verò cura minor esse debet: cum ex ijs manu scriptis, rectèque exaratis voluminibus, in tanta librorum corruptela, his præsertim temporibus per hæreticos introducta, plurimum adiumenti rebus Ecclesiasticis publicis afferatur, & ad catholicæ doctrinæ veritatem tuendam, & ad coarguendam illorum vitiosè illa deprauantium temeritatem.

Bibliotheca igitur Ecclesiæ, vbi ecclesiastica volumina, alijq; codices sunt, certus locus, vbi nullus constitutus est, in Episcopaliibus, aut in canonicalibus, alij suè Ecclesiæ arduibus, curante Episcopo constituatur.

Quo in loco armaria aliquot extruantur, eaq; sitibus distincta, in quibus codices & volumina, quæcunque ibi extant, non acruatim, sed ordine disponantur.

Index præterea fiat, in quo pro disciplinarum genere, aut pro alphabeti ratione, volumina singula notentur.

Isq; index certo loco in perpetuū asseruetur, notatis etiam deinceps ordine alijs libris, quicunque in posterum eidem Bibliothecæ quouis modo accesserint.

Volumina, quæ pro vetustate, carie, situuè obsordescunt, librario opere poliantur.

Dissoluta & malè compacta conglutinentur. Ab operculo nuda, asseribus coriouè tegantur. Vetustate, aliove modo consumpta, reconcinentur, & ad perpetuitatem opere recenti, nouisq; librarijs integumentis instaurantur.

Si præterea quo anno vnumquodque volumen manu exaratum sit, animaduerti potest, id èt breuiter in eo indice notetur; tum præterea quo caractere scriptum, vt ex ijs antiquitas

colligi possit, quæ aliquando vsui & vtilitati ecclesiasticæ publicæ esset, ad emendatam voluminum impressionem.

Episcopus de consilio Capituli, canonicum aliquem vsu peritum, literarum studiosum, instruentem augendamq; Bibliothecæ cupidum constituat: qui illius curæ diligenter præsit. Illius verò officium duret eiusdem Episcopi arbitratu. Si qua tamen in Ecclesia probata cōsuetudinis est, à Capitulo Bibliothecariū deligi, ab eodem deligi non uetatur.

Cura verò Episcopi omninò sit, Bibliothecam aliquando inuisere; siq; per eum, & per canonicos ratio aliqua iniri potest, qua in Bibliotheca librorum ecclesiasticorum vni copia augetur; id sollicitè curetur, vt eiusmodi librorū apparatu, publicæ Episcopali, canonicali, clericali; commoditati atque vsui consultū sit.

De oratorijs in via sitis.

Oratoria, vbi Missæ sacrificium non fit, in vijs, & eiusmodi locis posita, altare nullū omnino habeant.

Valuis, & clauè ab ostio muniantur. Quæ clauis à parochia custodiat, intrā cuius parochiæ fines posita illa sunt.

Exstruantur non in campis, sed in via publica; vt iter faciēs, eorum locorum prospectu pie commoti, paululum precando consistant.

Quæ oratoria si ita angusta sunt, vt ne ostij quidem valuas intus patentes capiant, cancellis ligneis à parte anteriori sepiantur.

Et quoniam sacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorij exprimi solent, cum ita expositæ sint, luto sordetè inquinari, vel indecentius, iniuriōsiusq; tractari possunt; ne extrinsecus in ipsis oratorij parietibus pingantur, aut alio modo exprimantur; nisi edito loco fiant, vbi ab omni labe integra conseruentur.

In ipsis verò oratorijs intus aliqua omninò sacra imago sit.

Quorum oratoriorum ostium, si è solido asserere constabit, nec verò cancellis erit compactū; fenestella in eo, ac duæ præterea, in pariete anteriori scilicet, ab utraq; ostij parte sint, clathris ligneis saltem munitæ, vt intro à prætereuntibus possit sacra ipsa imago inspicere, ac venatione coli.

Pilæ quædam struictiles in vijs publicis constructæ cum sancta aliqua imagine, vel Cruce, edito loco picta, aliove modo expressa, à superiori parte tectæ conseruentur, ne corruant.

Cureturq; item, ut aliæ eiusmodi pilæ ad hominum pietatem excitandam certis congruis locis ædificentur.

De Oratione.

Orationis vespertinæ olim in hac prouincia institutæ signum, distinctis campanæ ictibus, vt Episcopus præscripserit, detur.

vbi

Vbi verò in vicis & pagis, ob campanæ exiguitatem sonus ita difficilius exauditur; nò intermisso, sed continenti sono per horæ quadrantem illius significationem fieri, si ita cœserit, iubeat Episcopus.

Rursum qua in Ecclesia parochiali, diœcesis præfertim, ob vacationem, vel ob aliam causam, nullus vel sacerdos, vel clericus aliquando est, qui huius orationis signum campana det; alia per Episcopum, vel Vicarium foraneum ratio ineatur, qua illius significatio fiat, campanæ item sono.

Vbi domicilia inter se proxima, aut continentia sunt; in Ecclesia, tum maximè diebus festis, illam à populo fieri conuenientiùs est: quem frequentem conuenire omni officio parochus curet.

Ipse verò si adesse neglexerit, intermiserit; mulctetur Episcopi iudicio. Curet autem parochus, vt in Ecclesia non tardiùs multò ducatur, quàm ad statam horam, qua sub crepusculum noctis salutationis Angelicæ signū datur. Si ex pagis, & vicis præfertim frequentiorib⁹, in Ecclesia parochiali fideles difficiliùs cōuenire possunt, quoniam ab ea aliquantum illa loca distant; constituat Episcopus Ecclesiam, aut cappellam, oratoriumuè illis singulis propinquior, aut commodior; aut deniq; crucem, sacramuè aliam imaginem in triuio erectam; quò etiam sub dio ad orationem vespertinam conuenire liceat.

Quæ orationis ratio in cappella, in oratorio, vel in Ecclesia, quæ parochialis non est, etiam adhiberi poterit.

Si quando præterea alijs etiam diœcesis locis, pluuiæ vis, niues, aliaue temporis grauitas itineris difficultati adiuncta, difficiliorem fidelium conuentum ad Ecclesiam parochiale faciat, ne ob vllam causam à tam salubri orationis instituto, & multiplicibus Apostolicæ Sedis priuilegijs commendato, vllò die populus desistat. Quo in officio in ijs locis adiuuetur maximè opera sacerdotum, & clericorū quorumcumq; illius pagi, lociuè.

At vbi neque his rationibus fieri poterit, vt fideles omnes vniuscuiusque loci in vnum cōueniant ad hanc orationis communis exercitationem; domi saltem ab vnoquoque, qui ad Ecclesiam non conuenerit, cum familia sua certo loco fiat.

Norint porrò fideles, quod etiam concilio Aurelianensi quarto olim iussum est, sibi sapiùs singulis diebus orandum esse: quòd si aliquando frequentius non possunt, saltem non vespere solum, sed etiam manè id à se præstari oportere. Quare Episcopi cura sit, illum vespertinæ orationis quotidianæ communis vsum, mane etiam, paulò scilicet antè auroram, aut sub ortum solis, id quod in plerisque huius prouinciæ locis iam seruari ceptum est, vbique locorum, cum in vrbe, tum in diœcesi sua paulatim introduci, atque ea ratione institui, vt

vel in Ecclesia, vel suæ quique domi cum familia certo loco, vel in officinis tabernisue, vel in ipsis etiam agris, atque adeò in itinere, vel in alijs denique locis, vbicumque, vt illo concilio cautum est, ea matutina hora sunt, & patres fami. & liberi, & famuli, & artifices, opificesue, & operæ, institoresue, & cæteri quicumque sunt, siue mares, siue fœminæ, huius matutinae orationis officio, antequam artificium, negotiū, remuè ullā aggrediantur, precibus, litanij, omniq; ratione, ac toto animo, mētēq; vacent, sicq; quotidianarum actionum, operum, & negotiorum initium à Deo faciant, finemq; itidem.

Nimbis procellisue imminentibus, sicut Ecclesiasticæ consuetudinis est, campanis sonetur, tum ad tempestatem vi diuina, quæ ex solēni prece, sacraq; benedictione illis inest, depellendam, tum ad Dei misericordiam implorandam Christianæ pietatis orationibus: ita fideles earum sono tunc excitati, in Ecclesiam, vel cathedralem, vel parochialem, uel in aliā saltem propinquior, ad orandum conueniant: si minùs possunt, saltem vbicumque sint, siue domi, siue foris, supplices Deum orent; tum clerici, psalmis, litanij, precibus, & orationibus, quæ ex ritu sanctæ matris Ecclesiæ ad arcedendam tempestatem dicuntur, Dei misericordiam deprecantur.

Parochi verò in primis sit, cum in Ecclesia sua hoc officium religiosè præstare ad præscriptū libri ritualis, aut sacerdotalis: tum sollicitè conuocare clericos, & populum; vt ob eam causam Deum sanctè precaturi, ad Ecclesiam frequentes concurrant. Idq; ipsum prout in concionando vsu venerit, aliquando fideles paternè, diligenterq; monere meminerit.

De verbi Dei prædicatione.

Prou. i. pag. 2.

Verbi Dei prædicatione tractatione multiplex illa quidem & magna, nos hoc admonet, vt præter illa, quæ superioribus concilijs nostris prouincialibus eo de genere constituta sunt, hæc etiam pro dignitate rei, proq; vtiliori, ac faciliori illius muneris præstandi ratione decernamus.

Illud proprium, ac peculiare sit, non solum Episcopi, sed etiā parochi genus docendi, vt beati Pauli Apostoli exemplo, sigillatim cuiuscūq; status homines vterque instruat, & præcipua virtutum officia demonstrat; modò filios, modò parentes: nunc seruos, nunc dominos; nunc viros, nunc vxores; nunc senes, nunc inuenes erudiens, ac diligenter quæ cuiq; propria sunt, præscribens, paterna charitate, & sollicitudine, fideles sibi commissos à vitij deterrat; tum ad virtutes accendat, & testimonijs diuinarū literarum, & sanctorū patrum doctrina atque exemplis, & sacris Ecclesiæ traditionibus, & similitudinibus, & sanctioribus etiam figuris. Quod sanè officium, si graui oratione, & ab omni,

Genus docendi Episcopi, & Parochi.

omni, vel artificij, vel hominis sua spectantis suspitione aliena tractabitur; maiorem inde fructum iuuante Domino fore sperandum est. Nec verò minùs in publicis sermonibus, quàm in priuatis etiam colloquijs, & secretis cōfessionibus, Apostoli præceptum vterque implere studeat, *arguendo, obsecrando, increpando, in omni patientia, & doctrina.*

Id planè sibi proponat, optimè nosse, quæ in populo vitia peccataue potissimum euellenda, quæ rursus virtutes in primis disseminandæ sint; eoq; intendat maximè omnem vim prædicationis suæ. Nec verò semel atque iterum, sed sæpè prout vsu venerit, in eodem vnus, vel virtutis suadendæ, vel vitij detestandi studio versetur; quoad quantum in se est, perenni quadam doctrinæ perseverantia, & perpetua quasi pugna & contentione, id quod olim sanctissimos Episcopos, Ambrosium, Augustinum, & Chryostomum fecisse constat, fidelium animos, etiam in malè agendo penè obfirmatos expugnet, deprauatosq; viuendi mores iam inueteratos, radicitus iuuante Deo euellat.

Quod ipsum vt concionator omnis præstet atq; exequatur, cum ad aliquem locum mittitur; tunc & Episcopus, & loci parochus, & Vicarius foraneus, si ad locum diœcesis mittitur, conquisitas collectasq; paulò ante diligenter morum corruptelas, tunc frequentiores eo loci, vbi concio habenda erit, verbi Dei concionatori tempestiuè significabit; rursusq; eundè admonet, si quod pietatis opus est, quod in illa parochia locouè, eo tempore vel institui, vel vehementius excitari velit.

Parochi præterea, vt & concionando, & docendo fideles sibi commissos salutaribus institutis, sanctaq; disciplina instituere possint; eos sibi libros, cum per facultates possunt, comparare studeant, qui à probatis auctoribus pie & doctè conscripti, viam & rationes aperiant, partim ad sanctissimam sacrarum literarū explicationem, optimamq; concionandi normā; partim ad spiritualis vitæ institutionem, virtutumq; Christianarum exercitationes, tum denique ad parochialis Ecclesiæ curam sanctè, & religiosè gerendam.

Eorum autem in pascendo populo verbi Dei prædicatione, industria, & doctrina, & in eo genere salutaris progressus ab Episcopo cognoscatur; vel illis in Episcopales ædes, alioquò aliquando coram se ad concionandum euocatis; vel etiam ex sermonibus quos habuerint, aliquando ad ipsum Episcopum missis, vt prouinciali decreto olim sancitum est, vel alia omni ratione, quam inierit idem Episcopus.

Concionis habendæ hora. Curent Episcopi, quod veteris Ecclesiæ institutum est, sermonem, sacramuè concionem vbique intra Missarum solemniam potissimum haberi, siue ab illo eodem sacerdote, qui Missam tunc celebrat canituè, siue ab alio habeatur: idque præterea etiam si Missæ sacrificium promor-

tuis fiat; nisi sermo aliquando Episcopi concellu de mortui laudatione in Ecclesia habeatur, qui nullo modo in Missa, sed ea peracta pronuncietur.

Cū verò concionis sermonisue munus in Missæ sacrificio præstatur; id fiat semper statim, postquam Euangelium recitatum est, vt ecclesiastici ritus ratio postulat, non in alia Missæ parte, alioquò tempore.

Episcopi vestitus in concione. Episcopus cum in Missæ solemnibus sacrificio sermonem aut concionem habet, mitra, Episcopaliq; sacro omni vestitu, quem in Missa adhibet, indutus sit.

Cui concionanti, ministri ecclesiastici sacris vestibus ritè induti, septem, vt antiquo canone iussum est, vbi potest; si minùs, pauciores ab vtroque eius latere assistant.

Adsit etiam vel dignitate præditus, vel canonicus, vel alius denique, ad quem ex probato instituto spectat baculi pastoralis sustentatio, pluuiali indutus; qui antè ipsum à latere sinistro baculum manu sustineat.

Si verò sermonem in Missæ sacrificio non solemniter habet, sacris item vestibus Missæ sacrificio dicatis vtatur, & mitra, & cum baculo item adsit minister.

Eiq; assistant præterea ministri duo ad minimum, superpelliceo, aut si canonici, vel dignitate præditi sint, suo in chori officijs statò habitu quotidiano induti; nisi pro aliqui celebratis, solemnibus actionis, ac populi concursus ratione, alijs sacris vestibus eos amictos esse aliquando iusserit.

Id porrò muneris obeat sedens in medio altari, in faldistorio, aut in sede loco eminentiori collocata, aut in cathedra Episcopali; aut etiā suggestum ambonemue ascendat: vbi itidem sedens, & mitra item ornatus, cæterisq; vsupra adhibitis, commodiùs à populo conspiciatur, & audiatur.

In alia verò actione, quàm in Missæ sacrificio, alioquò tempore, prout actio solemniter, populiue frequentia est, sermonem iisdem vsupra locis arbitrato suo habet, pluuiali, & mitra et indutus, adhibitis quoque, vel pluribus, vel duobus saltem, qui digniores alijs in Ecclesia sint, vbi de more illius Ecclesiæ Episcopo in sacris actionibus assistere solent, vel Archidiacono, & altero diacono qui digniori loco sedet, aut demum duobus, ut Episcopo videbitur canonicis diaconis, sacro diaconali amictu vestitis.

Quòd si cappa Episcopali, & stola potiùs, quàm pluuiali, & mitra vti maluerit; illi duo assistentes, non sacro diaconali amictu, sed & ipsi, & alij ministri superpelliceo, alioquò sui canonicatus dignitatibus in chori officijs insigni induantur: adhibeaturq; præterea non solum qui pastorem baculum, sed alter etiam qui mitram à dextero latere teneat.

Cum verò sermonem aut concionem minùs frequenti populo, aut in actione minùs solemniter,

ni, vel in Ecclesia non insigni habebit; poterit rochetto, & mozzeta indutus id prestare, stola etiam adiuncta. Nec verò propterea omittet, quominus si per temporis & loci opportunitatem liceat, & assistentes, & alios ministros visupra adhibeat, cum insignibus Episcopalibus. Si quando autem tunc duo illi canonici, cum superpelliceo, vel cum indumento habitu uè canonicali non assistent: Ecclesiastici tamen ordinis homines aliquot grauiores presentes adesse conueniens erit.

Triplex porrò hæc ratio vel pluuiali, vel cappâ Episcopali, vel rochetto mozzetaq; cū stola utendi, cum sermonem non in Missæ sacrificio, sed in alia functione, aliouè tēpore Episcopus habet, non ita ei præscripta est, quin modò vnam, modò alteram, modò tertiam putauerit, & temporis, loci, personarum uè ratio tulerit, adhibere possit. Nec præterea prohibetur ex tempore, vt aliquando vsu venerit, vbiq; etiam sine stola gregem suum verbo Dei & salutaribus monitis pacere p munere suo pastorali; cum eius & dicta & facta, quasi perpetuam quandam prædicationem ministrare, præbere uè debeant.

Habitus aliorū Parochi verò, Prapostiti, & alij Episcopo inferiores, cum in altari id munus obibunt; tunc capite aperto stare debebunt ad sacerdotalis libri præscriptum.

Quò autem facilius à frequenti populo audiantur, suggestum eos ascendere opportunius erit; tuncq; casulam deponere, si maluerint, licet: quam statim sermone habito ad altare reuersi induant.

In suggestu concionem aut sermonem cum habent, operto sint capite; & sedeant, aut stent, prout maluerint.

Cum non is sacerdos, qui sacrificium Missæ facit, sed alius intrà Missæ celebrationem, sermonem, concionem uè habiturus est, is suggestum ascendat; interea verò sacerdos celebrans, loco à laicis segregato, & ab altari paululum remoto, nò extra tamen cappellæ fines, in qua Missa celebratur, sacris vestibus indutus, cum duobus ministris, scilicet diacono, & subdiacono, si illi in Missa tunc adhibiti sunt, ab vtroque latere confidentibus sedebit.

Episcopi & parochi modus alius concionandi.

Episcopus, Parochus uè sacrum Euangelium, aut etiam scripturæ sacræ partem coram populo, etiam è loco superiori tractans, collocatū antè se aliquando cū viderit expedire, habeat Euangelij, aut sacræ scripturæ librum: de quo ipse, aut etiam minister, cum Episcopus est, p membra, clausulas, & sententias distinctè eiusdem Euangelij, sacræ uè scripturæ verba pronunciet: quæ ipse scilicet, vel Episcopus, vel Parochus concionando, quo ordine leguntur, sigillatim populo explicet.

Minister verò in hoc munere legendi Episcopo, Archidiaconus sit, vel diaconus canonicus, alius uè denique quem Episcopus elegerit; isq; antè illum capite aperto stans, de libro verba

distinctè pronunciet. Quod à Clemente quinto Pont. Max. in concilio Viennensi de prædicatione verbi Dei constitutum est, id omnis ecclesiastica ratio suadet ad vsu vel reuocari, vel introduci.

Qua igitur hora Episcopus, cuius præcipuum munus est prædicationis, id officium præstat; ne quis alius, cuiuscunque ordinis est, illa ipsa hora, in ea vrbe, oppido, vico, loco uè, vbi ille prædicat, etià in ecclesia regularium, aut aliàs exempta, sermonē, concionem uè habeat, nisi facultate ab illo impetrata.

Ne parochi, sacerdotese uè alij intrà Missarum solemniam quidquam, quod profanū sit, quodq; ad rerum huiusmodi enunciationem attinet, de altari populo pronuncient, aut euulgent.

Parochis non idoneis ad munus suum obeundū, in pascendo sibi commissum populum verbo Dei, coadiutor eo in onere sustinendo, tum toto temporis anno, vt est à Tridentino concilio sancitum, & primo etiam prouinciali nostro decretum, tum maximè in Quadragesima detur ab Episcopo; cum ea mercede, aut elemosina ad eius sustentationem à parochia persoluenda, quæ eidem Episcopo videbitur congrua.

Populus, & vniuersitas detrectans subministrare victum, vt antea consuevit, concionatori, solitam uè elemosinam ad eiusdem vitæ congruam sustentationem, omni iuris ratione, etià interdicti pœna ab Episcopo ad id cōpellatur.

Dum vel Episcopus, vel parochus, vel alius sermonem concionem uè habet; ne eo ipso tempore in ecclesia vbi habetur, in eius uè aliquo sacello, aut in alia eiusdem parte, ac ne in ea quidem, quæ subterranea scuroli nomine vocatur, Missæ sacrificium ab vilo quouis sacerdote fiat.

Canonici, & alij item dignitate præditi, ac reliqui præterea quicunque sint cuiusuis ecclesiæ clerici, cum in sua ecclesia, concionibus, lectionibus uè sacris interfunt, superpelliceis, eoq; clericali, canonicali uè habitu, quem in choro, canonicarumq; horarum officijs obeundis vestiunt, induti omninò sint.

De Doctrina Christiana.

VBI CUNQUE in diocesis pagis, aut vicis præsertim frequentioribus, quoniam ab ecclesia parochiali aliquantulum ea loca distet, aliam uè ob causam Episcopus expedire censuerit, scholas doctrinæ christianæ institui, erigi uè, præter eas quæ parochialis ecclesiæ loco institutæ sunt, Vicarij foranei diligentia, & parochi cura quamprimum illæ instituantur, in ecclesia, cappella, oratoriouè illis propinquiori aut commodiori, tum maximè opera & adiumento sacerdotum, & clericorum quorumcunque illius pagi, vici, loci uè.

Si quando præterea in diocesi per pluuia vim, nives, aliam uè temporis grauitatem, viæ, aut itineris

Cōcionste Episcopo ne quis alius concionetur eadē hora.

Nihil profanū in Missa euulgandum.

Concionatores delegati à quibus sustentandi.

Sess. 21. de cr. de refor. cap. 6.

Dum concio habetur nemo celebrēt.

Canonici & alij quo habitu interfunt cōcioni.

neris difficultati adiunctam, ad eiusmodi scholas in parochiali ecclesia, qui debent conuenire difficilius possunt; eiusmodi Vicarij, & parochi cura sit, vt tunc in oratorijs, vel cappellis propinquioribus, aut saltem si id non potest, alio honesto loco, per clericum idoneū, seu per alios scholæ sodales, & vitæ & doctrinæ christianæ studio instructiores, aliqua tum tradendæ, tum percipiendæ eiusmodi doctrinæ exercitatio fiat, ne ob vllam causam statis diebus hoc institutum, atque pabuli spiritualis vsus illis desit.

Clerici quicunque Dominicis festisq; diebus, qua hora in choro diuinis officijs concelebrandis adstricti non sunt, parochum intrà cuius parochiæ fines habitant, in doctrinæ christianæ scholis vbicunque loci intrà fines illius parochiæ constitutis adiuuent, idq; in vrbe, & diocesi ad præscriptum eorum quibus id curæ ab Episcopo datum erit.

CONSTITUTIONVM PARS SECVNDA.

Quæ ad sacramentalia, vel ad sacramenta communiter pertinent.

Prou. 1. par. 2. pag. 6.

Quædam de obseruatione sacrorū oleorū.

VNA QUAEQUE parochia vascula duo sacrorum oleorum chrisimatis & cathecumenorum, vascula item duo extremæ vnctionis habeat: quæ confecta & ornata sint ad formam in libro instructionum præscriptam. Idq; vt die sacro cœnæ Domini illa vacua diligenter antè absterfa ac bene parata, nec verò ampullæ, aut alia eiusmodi ad olea sacra recens consecrata ferenda adhibeantur; aliaq; rursus retineantur ad asseruandum quod reliquum est sacrum oleum vetus quod vsui esse possit, si in sua parochiali cura opus esset, dum illa recentia apportantur.

Vbi verò plures parochi animarum uè curatores, aut alij sunt qui parochialis curæ portionem vel officium habent, totidem vasa olei sacri infirmorum sint.

Parochus vbi primū olea sacra noua acceperit, vetera statim comburat in lampade, quæ antè sanctissimum sacramentum collucet, bombice in sacrario planè exusto.

Vascula autem vbi anno proximo asseruata sunt, diligenter politèq; absterfa accuratè in sacristia conseruet, vt anno sequenti vsui sint, quibus afferantur itidem olea sacra.

Parochi singuli quattuor ad summum mēstrū spatium librum rituale sacramentalem uè habeant, qui ab Episcopo probatus in ecclesia cathedrali adhibetur; vt ne, quod prouinciali concilio primo cautum est, vlla ex parte inferiores ecclesiæ à cathedrali ea in re discordent.

Rituales autem libri qui ab eo cathedrali dissimiles ac diuersi erunt, statim Episcopi cura amoueantur.

Sacro oleo deficiente, si tempus non patitur vt aliunde haberi possit; illa ratio inenatur canone præscripta, vt cum oleo consecrato misceatur non consecratum: id verò non consecratū guttatim ita infundatur, vt semper quod infunditur minùs sit oleo consecrato, quod vel exiguum in vase reliquum est.

Et tabernaculi, vbi sacratissimum corpus Domini asseruatur; & armarij item, vbi sacra olea statis vasculis inclusa custodiuntur; & fontis præterea Baptifimalis, clauis Rector ecclesiæ aaimarum uè curator diligenter cauteq; apud se custodiat; ac ne clerico quidem ministro illas vllò modo committat.

Nec verò prohibetur, quominus easdem muneris alicuius præstandi causa aliquando sacerdoti committat, quem in officij parochialis cura coadiutorem habet.

PRIMO prouinciali concilio aliqua de exorcistis constituimus, quibus ad illius muneris rectè gerendi rationem hæc præterea præscribenda cēsuiimus. Ne igitur sacerdoti, clericouè seculari aut regulari exorcismū energumenis adhibere liceat, nisi is exorcizandi facultatem scripto exarata ab Episcopo impetrarit.

Quædam de exorcistis, & exorcizandi ratione. Prou. 1. par. 2. De exorcista. pag. 30.

Quam facultatem vbi quis probatus obrinuerit, hæc quæ mox infra ordine præscribentur, accuratè seruet atque exequatur.

Antequam exorcizare aliquem aggreditur, perquirat in primis energumenæ energumenæ uè vitam ac mores; tum exploret actiones; & medicum, si expedire censuerit, consulat adhibeatur: vt videat, an quod ab illo illauè agitur, fiat morbi alicuius, aut bilis atræ vi; an verò spontè ac dissimulanter; an denique demonis, malorumq; spirituum vexatione. Videat item, an ille excommunicationis vinculo irretitus vnquam fuerit; anq; absolutio nem ritè acceperit.

In hoc exorcizandi munere, eius uè occasione, non modò quæstū fugiat; sed ne doni aut muneris quidquam vel minimum capiat.

Ne in ædibus laicalibus, locis uè priuatis, sed in ecclesia, loco aperto & conspicuo; neque in omni quauis ecclesia, sed in ijs solū, quas certas Episcopus statuerit.

Neque in conspectu multitudinis: non remotis tamen arbitris; sed præsentibus viris honestis atque ætate grauibus, in ijsq; vno saltem vel duobus ecclesiasticis hominibus.

Mulieri autem energumenæ cum exorcismū adhibet; id præstet duobus ætate vitæq; probatis viris, tum fœminis etià itidem probatis præsentibus, ijsq; omnibus si fieri potest, energumenæ consanguineis aut affinibus.

Mares autè alios presentes adesse ne oīno patiantur, nisi vnum ecclesiasticum ordinis hominē. Ne antè ortum, nec verò post occasum solis quæquā exorcizet. Ne duos simul eodē tēpore, sed vnūquenque sigillatim ac separatim.

In huius muneris functione, grauiter, piè & religiosè in primis se gerat.

ni, vel in Ecclesia non insigni habebit; poterit rochetto, & mozzeta indutus id præstare, stola etiam adiuncta. Nec verò propriè omittet, quominus si per temporis & loci opportunitatem liceat, & assistentes, & alios ministros vsupra adhibeat, cum insignibus Episcopalibus. Si quando autem tunc duo illi canonici, cum superpelliceo, vel cum indumento habitu uè canonicali non assistent: Ecclesiastici tamen ordinis homines aliquot grauiore præsentés adesse conueniens erit.

Triplex porrò hæc ratio vel pluuiali, vel cappa Episcopali, vel rochetto mozzetaq; cū stola vtendi, cū sermonem non in Missæ sacrificio, sed in alia functione, alio uè tēpore Episcopus habet, non ita ei præscripta est, quin modò vnam, modò alteram, modò tertiã put maluerit, & temporis, loci, personarum uè ratio tulerit, adhibere possit. Nec præterea prohibetur ex tempore, vt aliquando vsu venerit, vbiq; etiam sine stola gregem suum verbo Dei & salutaribus monitis pascere p munere suo pastorali; cū eius & dicta & facta, quasi ppetuam quandam prædicationem ministrare, præbere uè debeant.

Habitus aliorū Parochi verò, Prapostiti, & alij Episcopo inferiorum, cū in altari id munus obibunt; tunc capite aperto stare debebunt ad sacerdotalis libri præscriptum.

Quo autem facilius à frequenti populo audiatur, suggestum eos ascendere opportunius erit; tuncq; casulam deponere, si maluerint, licebit: quam statim sermone habito ad altare reuersi induant.

In suggestu concionem aut sermonem cū habent, operto sint capite; & sedeant, aut stent, prout maluerint.

Cū non is sacerdos, qui sacrificium Missæ facit, sed alius intrà Missæ celebrationem, sermonem, concionem uè habiturus est, is suggestum ascendat; interea verò sacerdos celebras, loco à laicis segregato, & ab altari paululum remoto, nō extra tamen cappellæ fines, in qua Missa celebratur, sacris vestibus indutus, cum duobus ministris, scilicet diacono, & subdiacono, si illi in Missa tunc adhibiti sunt, ab utroque latere confidentibus sedebit.

Episcopi & parochi modus alius concionandi. Episcopus, Parochus uè sacrum Euangelium, aut etiam scripturæ sacræ partem coram populo, etiam è loco superiori tractans, collocatū antè se aliquando cū viderit expedire, habeat Euangelij, aut sacræ scripturæ librum: de quo ipse, aut etiam minister, cū Episcopus est, p membra, clausulas, & sententias distinctè eiusdem Euangelij, sacræ uè scripturæ verba pronunciet: quæ ipse scilicet, vel Episcopus, vel Parochus concionando, quo ordine leguntur, sigillatim populo explicet.

Minister verò in hoc munere legendi Episcopo, Archidiaconus sit, vel diaconus canonicus, alius uè denique quem Episcopus elegerit; isq; antè illum capite aperto stans, de libro verba

distinctè pronunciet.

Quod à Clemente quinto Pont. Max. in concilio Viennensi de prædicatione verbi Dei constitutum est, id omnis ecclesiastica ratio suadet ad vsu vel reuocari, vel introduci.

Qua igitur hora Episcopus, cuius præcipuum munus est prædicationis, id officium præstat; ne quis alius, cuiuscunque ordinis est, illa ipsa hora, in ea vrbe, oppido, vico, loco uè, vbi ille prædicat, etiã in ecclesia regularium, aut aliàs exempta, sermonè, concionem uè habeat, nisi facultate ab illo impetrata.

Ne parochi, sacerdotè uè alij intrà Missarum solemnias quidquam, quod profanū sit, quodq; ad rerum huiusmodi enunciationem attinet, de altari populo pronuncient, aut euulgent.

Parochis non idoneis ad munus suum obeundū, in pascendo sibi commissum populum verbo Dei, coadiutor eo in onere sustinendo, tum toto temporis anno, vt est à Tridentino concilio fancitum, & primo etiam prouinciali nostro decretum, tum maximè in Quadragesima detur ab Episcopo; cum ea mercede, aut elemosina ad eius sustentationem à parochia persoluenda, quæ eidem Episcopo videbitur congrua.

Populus, & vniuersitas detrectans subministrare victum, vt antea consuevit, concionatori, solitam uè elemosinam ad eiusdem vitæ congruam sustentationem, omni iuris ratione, etiã interdicti pœna ab Episcopo ad id cōpellatur.

Dum vel Episcopus, vel parochus, vel alius sermonem concionem uè habet; ne eo ipso tempore in ecclesia vbi habetur, in eius uè aliquo sacello, aut in alia eiusdem parte, ac ne in ea quidem; quæ subterranea *scuroli* nomine vocatur, Missæ sacrificium ab vilo quouis sacerdote fiat.

Canonici, & alij item dignitate præditi, ac reliqui præterea quicunque sint cuiusuis ecclesiæ clerici, cū in sua ecclesia, concionibus, lectionibus uè sacris intersunt, superpelliceis, eoq; clericali, canonicali uè habitu, quem in choro, canonicarumq; horarum officijs obeudis vestiunt, induti omninò sint.

De Doctrina Christiana.

V B I C V N Q V E in diœcesis pagis, aut vicis præsertim frequentioribus, quoniam ab ecclesia parochiali aliquantulum ea loca distet, aliam uè ob causam Episcopus expedire censuerit, scholas doctrinæ christianæ institui, erigi uè, præter eas quæ parochialis ecclesiæ loco institutæ sunt, Vicarij foranei diligentia, & parochi cura quamprimum illæ instituantur, in ecclesia, cappella, oratoriuè illis propinquiori aut commodiori, tum maximè opera & adiumento sacerdotum, & clericorum quorumcunque illius pagi, vici, lociuè.

Si quando præterea in diœcesi per pluuiæ vim, nives, aliam uè temporis grauitatem, viæ, aut itineris

Cōcionante Episcopo ne quis alius concionetur eadē hora.

Nihil profanū in Missa euulgandum.

Concionatores delegati à quibus sustentandi.

Seff. 2 r. decr. de refer. cap. 6.

Dum concio habetur nemo celebrat.

Canonici & alij quo habitu intersint cōcioni.

neris difficultati adiunctam, ad eiusmodi scholas in parochiali ecclesia, qui debent conuenire difficilius possunt; eiusmodi Vicarij, & parochi cura sit, vt tunc in oratorijs, vel cappellis propinquieribus, aut saltem si id non potest, alio honesto loco, per clericum idoneū, seu per alios scholæ sodales, & vitæ & doctrinæ christianæ studio instructiores, aliqua tum tradendæ, tum percipiendæ eiusmodi doctrinæ exercitatio fiat, ne ob vllam causam statis diebus hoc institutum, atque pabuli spiritalis vsus illis desit.

Clerici quicunque Dominicis festisq; diebus, qua hora in choro diuinis officijs concelebrandis adstricti non sunt, parochum intrà cuius parochiæ fines habitant, in doctrinæ christianæ scholis vbicunque loci intrà fines illius parochiæ constitutis adiuuent, idq; in vrbe, & diœcesi ad præscriptum eorum quibus id curæ ab Episcopo datum erit.

CONSTITVTIONVM P A R S S E C V N D A.

Quæ ad sacramentalia, vel ad sacramenta communiter pertinent.

Prou. 1. par. 2. pag. 6.

Quædam de obseruatione sacrorū oleorū.

V N A Q V A E Q V E parochia vascula duo sacrorum oleorum chrisimatis & cathecumenorum, vascula item duo extremæ vnctionis habeat: quæ confecta & ornata sint ad formam in libro instructionum præscriptam. Idq; vt die sacro cœnæ Domini illa vacua diligenter antè absterfa ac bene parata, nec verò ampullæ, aut alia eiusmodi ad olea sacra recens consecrata ferenda adhibeantur; aliaq; rursus retineantur ad asseruandum quod reliquum est sacrum oleum vetus quod vsui esse possit, si in sua parochiali cura opus esset, dum illa recentia apportantur.

Vbi verò plures parochi animarum uè curatores, aut alij sunt qui parochialis curæ portionem vel officium habent, totidem vasa olei sacri infirmorum sint.

Parochus vbi primū olea sacra noua acceperit, vetera statim comburat in lampade, quæ antè sanctissimum sacramentum collucet, bombice in sacrario planè exusto.

Vascula autem vbi anno proximo asseruata sunt, diligenter politèq; absterfa accuratè in sacristia conseruet, vt anno sequenti vsui sint, quibus afferantur itidem olea sacra.

Parochi singuli quattuor ad summum mēsiū spatium librum rituale sacramentalem habeant, qui ab Episcopo probatus in ecclesia cathedrali adhibetur; vt ne, quod prouinciali concilio primo cautum est, vlla ex parte inferiores ecclesiæ à cathedrali ea in re discordent.

Rituales autem libri qui ab eo cathedrali dissimiles ac diuersi erunt, statim Episcopi cura amoueantur.

Sacro oleo deficiente, si tempus non patitur vt aliunde haberi possit; illa ratio in eatur canone præscripta, vt cum oleo consecrato misceatur non consecratum: id verò non consecratū guttatim ita infundatur, vt semper quod infunditur minù sit oleo consecrato, quod vel exiguum in vase reliquum est.

Et tabernaculi, vbi sacratissimum corpus Domini asseruatur; & armarij item, vbi sacra olea statis vasculis inclusa custodiuntur; & fontis præterea Baptismalis, clauis Rector ecclesiæ animarum uè curator diligenter cauteq; apud se custodiat; ac ne clerico quidem ministro illas vilo modo committat.

Nec verò prohibetur, quominus easdem muneris alicuius præstandi causa aliquando sacerdoti committat, quem in officij parochialis cura coadiutorem habet.

P R I M O prouinciali concilio aliqua de exorcistis constitutum, quibus ad illius muneris rectè gerendi rationem hæc præterea præscripta bēda cēsumus. Ne igitur sacerdoti, clericouè seculari aut regulari exorcismū energumenis adhibere liceat, nisi is exorcizandi facultatem scripto exaratam ab Episcopo impetrarit. Quam facultatem vbi quis probatus obtinuerit, hæc quæ infra ordine præscribentur, accuratè seruet atque exequatur.

Antequam exorcizare aliquem aggreditur, perquirat in primis energumeni energumenæ uè vitam ac mores; tum exploret actiones; & medicum, si expedire censuerit, consulat adhibeatur: vt videat, an quod ab illo illauè agitur, fiat morbi alicuius, aut bilis atræ vi; an verò spontè ac dissimulanter; an denique demonis, malorumq; spirituum vexatione. Videat item, an ille excommunicationis vinculo irretitus vnquam fuerit; anq; absolutio-nem ritè acceperit.

In hoc exorcizandi munere, eius uè occasione, non modò quæstū fugiat; sed ne doni aut muneris quidquam vel minimum capiat.

Ne in ædibus laicalibus, locis uè priuatis, sed in ecclesia, loco aperto & conspicuo; neque in omni quauis ecclesia, sed in ijs solum, quas certas Episcopus statuerit.

Neque in conspectu multitudinis: non remotis tamen arbitris; sed præsentibus viris honestis atque ætate grauibus, in ijsq; vno saltem vel duobus ecclesiasticis hominibus.

Mulieri autem energumenæ cū exorcismū adhibet; id præstet duobus ætate vitæq; probatis viris, tum fœminis etiã itidem probatis præsentibus, ijsq; omnibus si fieri potest, energumenæ consanguineis aut affinis.

Mares autè alios præsentés adesse ne oīno patiantur, nisi vnum ecclesiastici ordinis hominē. Ne antè ortum, nec verò post occasum solis quæquā exorcizet. Ne duos simul eodē tēpore, sed vnūquenque sigillatim ac separatim.

In huius muneris functione, grauitè, piè & religiosè in primis se gerat.

M Quam-

Quamobrè pridie illius diei, quo alicui exorcismum adhibere inceperit, se ieiunio & oratione præparare studeat.

Tum confessus, conscientia ab omni culpa pura ac munda, magna cum humilitate & fide, memor potest atis quam à Domino accepit expellendi dæmones, ad id munus obeundum accedat.

Si sacerdos autem est, antequam exorcismum inchoet, Missæ sacrum faciat, si id commode præstare potest.

Energumenis verò exorcismum ne adhibere incipiat; nisi illi primùm confessi sint: ad hocq. eos cohortetur, vt omnis antea vitæ peccata diligenti conscientia discussione cōfiteatur. Tum sapè moneat, vt precibus, orationi, & sanctis meditationibus, & pietatis studijs atque exercitationi se dent; religiosas ecclesias vbi sanctorum reliquæ reconditæ sint, certis diebus piè visitent; ieiunia præterea, & in sex ta quaque in primis feria, quo die passionis **I E S U C H R I S T I** Domini memoria recollitur, religiosè amplectantur.

Caveat dum exorcizat, ne energumena mulieris capiti corporiue, nisi cum magna honestate atque cautione manum adhibeat: neue energumenam energumenumue altari imponat; neue quidquã aliud agat, quod offensionè præbeat. Ne alijs verò exorcismis, precibus, ritibusq. ad id munus vtatur, nisi ad libri Episcopi iudicio comprobati rationem præscriptam.

Cui nihil ab eo addi, detrahi, aut mutari fas sit. Præscriptas has regulas quò diligentiùs seruet, tabella descriptas eo loco sibi proponat, vbi potissimùm id munus geret.

Quæ pertinent ad Sacramentum Baptismi.

P. ou. 1. pag. 7.

Fons baptismalis qua ratione contruendus.

Fons baptismalis è marmore, aut è solido lapide constet: qui si præ rimulis, aliaue rōne eiusmodi est, vt inde aqua sensim effluat; lapis alius benè firmus, solidus, ac tutus quā primùm comparetur.

Interea verò ad aquam baptismalem tutò continendam, dum ille alter paretur, non vas fitile alteriusue generis, sed æreum, stamno ab interiori parte illitum, tãta magnitudine quãta lapidis vacuitas est ita ponatur, vt intrinsecus illum vndiquè strictim attingens, benèq. compactum eidem coherescat.

Habeat operimentum vel ciborium ad sacra olea tutò decenterq. conseruanda, in eo ipso fonte accommodatum, nisi vbi ex instructionibus nostris aliter exstruendum est.

Conopæo etiam è tela saltem opertum sit.

Tabellam habeat item intrinsecus, quæ dimidia tantum aperiatur, fontisq. ostium cōpressè claudès, aquam à puluere & alijs sordibus cautiùs tueatur.

Quæ tabella in omnibus fontibus sit, in quib. per infusionem baptizatur: in ijs verò in quibus

immersio adhibetur, si petra ipsa pro eius magnitudine id patietur sine impedimento immersionis.

Sepiatur omninò vnunquodque baptisteriū, si ferro vel lapide Episcopi iudicio non poterit, saltem ligneis cancellis.

Præterea si extra fornicatam cappellam, aut parietis concauitatem hemicycli instar constructam totum, aut ex parte sit; tum tegmen habeat, quod ex marmore, vel ex asseribus constet, aut saltem è tela decenter picta.

Decebit etiam in cappella, aut in pariete proximo, S. Ioannis imago Christum Dominum baptizantis.

In ecclesiæ ingressu collocatus sit fons baptismalis, isq. à sinistra ingrediētium parte, nisi quibus in ecclesijs pro situs ratione illū ab altera parte potius collocandum Episcopus iudicauerit. Quæ verò baptisteria in ecclesijs, cappellisue eo potissimùm nomine exstructis, cathedrali, vel collegiata, vel parochiali ecclesiæ ferè adhaerentibus extant, illa non amoueantur; sed ecclesiæ, aut cappellæ vbi illa sunt, instaurentur, aut reconcinnetur: vbi verò in ecclesijs præsertim insignioribus non sunt; in posterum eas vel ecclesias vel cappellas ædificari, in illisq. baptisterium construere idem Episcopus curet.

In baptismali fonte, vbi per infusionem baptizatur, id planè caueatur, vt ne aqua capiti infantis infusa in eundem fontem recidat, sed in sacrarium profluat: idq. propterea sacrarium è marmore solidouè lapide propè fontem construatur, ad præscriptum instructionum.

In baptismali fontis ciborio, mantilia duo, eaq. candida, ab omniq. sordè munda asseruentur, quæ infantis capiti abstergendo vsui sint. Pluraq. ideò in sacristia id generis mantilia certo loco conseruentur.

Si verò vel mantilia vel sudariola ad eū vsum aliquando afferuntur; ea nisi noua ne adhibeantur: tum noua adhibita, ne in profanum, sed in ecclesiæ vsum cui rectè accommodari possint conuertantur: alioqui comburantur.

Vetus illa consuetudo, quæ adhuc in compluribus huius prouinciæ locis retenta talis est, vt & sabbato sancto, & sabbato item pētecostes, frequenti sacerdotum conuentu, ac solemnè ritu, cum in cathedrali ecclesia, tum in diocesis etiam locis ecclesijsue plebanis fontis baptismalis benedictio fiat; vbi in prouincia nostra hoc tempore non seruetur, omninò introducatur; in vsuq. vbi intermissa est reuocet. Quibus stas solemnibusq. sabbatis, ad illius solemnè benedictionis officium omnes singuliq. ecclesiarum quarumcunque, quouis etiã dignitatis nomine titulouè insignium rectores, quibus animarum curationis munus incumbit, qui in vrbe sunt, in cathedralem; qui in diocesi, ad suam quique plebanam ecclesiam frequentes conueniant.

Si verò exēptionis nomine, aliaue ratione quæ

Fontis baptismalis benedictio.

à plebanæ ecclesiæ iure liber atque immunis sit, non tamen expressè ex priuilegio apostolico, huius solemnè benedictionis officij celebrandi causa in eam plebanam ecclesiam conueniat, intrā cuius fines habitat, aut cui propior est, vt Episcopus potius censuerit.

Nec verò propterea in cæteris quidquam illi immunitati, libertatiue derogatum sit.

Hoc autem decreto adstrictos non teneri statuimus illarum ecclesiarum, etiam quæ parochiales tantum sunt, rectores, quibus vel ob locorum longinquitatem, vel ob aliam iustam causam Episcopus facultatem scriptò exaratā daret, fontis baptismalis in illorum ecclesijs solemnè benedicendi.

At verò ea facultate, ne propterea ecclesiæ plebanæ iuri quidquam præiudicij villo vnquam tempore allatum censetur.

In ijs porò ecclesijs, quibus hæc baptismalis fontis solemnè benedicendi potestas aliquādo fiet stas illis duobus sabbatis, is benedictionis ritus celebretur sacerdotibus tribus saltem præsentibus ad illum adhibitis.

Id præterea, de tribus scilicet sacerdotibus adhibendis, locū in omni ecclesia habeat; si quando per annum in aliqua ecclesia extra illa stas duo sabbata, illius fontis aqua baptismalè ob extraordinariã causam renouari necesse erit.

Ille verò, vbi nullus fons baptismalis est, introductus in aliquot locis mos aquæ benedicendæ consecrandæue, quo tempore baptismū ministrari oportet, tum baptismò celebrato in sacrariū projiciendæ, tollatur in posterum omninò.

Fontis baptismalis, quem stas illis solemnibus diebus in ecclesia cathedrali consecrari solemnè est, consecrandi officium atque munus, nisi Episcopus legitima causa impeditus sit, ipse obeat.

Quædam in baptismo à parochis obseruanda.

Videat parochus, vbi primùm infans baptismi causa ad se delatus est, an suæ parochiæ sit: quem si alienæ esse norit, eum, nisi instante necessitate ne baptizet, sed ad parochum proprium, à quo baptizetur, deferri iubeat.

Si qui infantes intrā alicuius vrbanæ parochialis ecclesiæ fines, à sabbato sancto vsque ad sabbatum in albis, & à sabbato item vigilia pētecostes vsque ad sabbatum proximum nati, baptizandi sunt; ad cathedralem ecclesiam, cui pro obseruantia officio, proq. veteris instituti vsu, stas illis hebdomadis hoc tribui debet, deferantur; si modò cuiquam ob mortis periculum, in parochiali ecclesia quæ propius abest, baptismū statim ministrare necesse nō sit. Baptizatorum verò eiusmodi nomina, & cætera id generis præscripta, in libro tum cathedralis, tum propriæ parochialis ecclesiæ, vt Tridentino, & prouinciali primo Cōcilio iustum est, notentur.

Sess. 24. decre. de reform. c. 2.

Parochus antequam baptizet, accuratè in primis videat, an qui adhibendi sunt in baptismò compates, tales sint, quales eos esse debere, Concilijs prouincialibus nostris præscriptum est:

ac si quos aliunde certò non scit, orationem dominicam saltem, salutationem angelicam, & si dei Symbolum tenere, eos experiendo cognoscat. quā ob causam ea doctrinæ christianæ rudimenta sibi ab illis antè recitari mandet.

Baptizandi ritus accuratè seruetur: nec verò villo modo confundatur; ita scilicet, vt pro ecclesiæ vsu per Episcopum probato, vel aquæ infusione, vel immersione baptismus ministraretur.

Ad aquam baptismalem infundendam, ne manus, sed vas, quod ob eam causam paratum in fonte baptismali eiusue ciborio asseruari debet, adhibeatur.

Parochus, sacerdosue baptizans, caueat, ne infantem baptizandum alio chrisimate vtatur, quàm eo quod illo ipso anno consecratū est, vt veteri canone cautum est.

Curet idem, vt infantibus proprio nomine in baptismò appellandis, ea nomina non imponantur, quæ turpia, aut ridicula sunt, quæue gentilium, atque adeò impiorum & impiorum hominum memoriam referat; sed illorū, qui ob veræ pietatis, ac sanctæ religionis, virtutisq. christianæ laudem, sanctorum numero adscripti sunt: vt & in ipso vitæ ingressu, cum ethnicis ne nomen quidem commune fideles habere velle protestentur; & ipsi infantes eū cum ætate processerint, nominum similitudine, ad eorum à quibus illa accepta sunt, imitationem excitentur; & præterea quos imitari studeant, eosdem quoque frequentius precentur, ac sperent eos potissimùm sibi ad salutem, tum animi, tum corporis aduocatos fore.

Baptizandi formulam ipse non solū, vt primo Concilio prouinciali iustum est, populo generatim, sed etiam priuatim, ac præcipue obstetricibus, in ecclesia tamen planè ostēdat ac tradat: quam etiam an illæ rectè teneant aliquando eodem loco accuratè videat, ac diligenter quærat.

Infantis, qui domi ob necessitatem baptizatus est, baptismus in libro baptizatorum à parochio de more referatur; notato patrini nomine, & qui domi ad baptismum, & qui in ecclesia ad catechismū, exorcismūq. adhibet est.

Quod pij instituti, sanctaq. consuetudinis est, id ad vsu vbi que restitui introduciue nos in Domino cupientes, monemus à parochio, vbi primùm parochiæ suæ pueri in ecclesiā introducuntur, illis pia precatione benedici; ad sacerdotalis ritualisue libri præscriptum.

Hoc autem vt diligentius præstet; aliquando put vsu venerit, parochialis suæ Ecclesiæ fideles instituti huius, & cōsuetudinis admoneat.

Græue, atque immane facinus est, infantes per impudentiā illorū suffocari, qui eos ne annū quidem natos, in cubili nulla cautione collocant.

Qui quoniam neque alia ratione, neque rei grauitate qua Deus in primis offenditur, nec verò immanitate nefaria in officio continerihactenus potuerunt, nos tale facinus pœnis coerceri censuimus.

Benedictio infantum eū primū in ecclesiam introducitur.

Cautio adhibenda, ne infantes suffocentur.

Itaque quæcunque mulier infantem anno ætatis non expleto secum in lecto iacentem non ea cautione tenuerit, quam ab Episcopo præscriptam parochus vnusquisque ei sigillatim demonstrarit; excommunicationis pœnam ipso facto subeat: cuius vinculo irretita non absoluetur, nisi graui atque insigni imposita pœnitentia, quæ cæteris ex emplo sit.

Parochus verò tum sæpè populum moneat, ne huiusmodi infantes secum in lecto vnquã teneat, tum etiam euulget decretum istud, pœnamque in decreto sancitam.

Quæ pertinent ad sacramentum confirmationis.

Prou. 1. par. 2. pag. 7.

Præparatio ante sacramentum confirmat.

PAROCCHI, animarum curatores qui in vrbe sunt, die dominico pentecostis solemnitate præcedente, populum doceant, quanto religionis studio suscipiendum sit cõfirmationis sacramentum, cuius ministrandi solus Episcopus ordinariam potestatem habet.

Videant item, ne quis eorum qui sibi in curã traditi sunt, illud suscipere negligat.

Quare prænoneant, quod etiam Concilij Vornatiensis canone sancitum est, vt quicunque intrã parochiæ suæ fines habitant, neque confirmati adhuc sunt; illud omnes suscipiant, qui ætate sunt, qua Episcopus eos duxerit esse debere, qui ad hoc sacramentum tunc accedant. Si quis verò neglexerit, canonicis subiaceat disciplinis.

Elaborent præterea iidem, vt qui adulta ætate confirmandi sunt, primò de peccatis confiteantur; tum etiam admoneant, vt ieiuni illud suscipiant, cum manè ministratur.

Reliqua etiam diligenti cohortatione denuncient, quæ ad hoc sacramentum rectè sanctèque suscipiendum pertinentia, monitionum tabella comprehenduntur, quæ ad communem prouinciam vsu per nos edetur.

Quibus monitionibus, pro ratione locorum suæ diocesis, ab Episcopo addi, tum detrahi, rursusque easdem mutari liceat.

Quæ cuncta diocesani item parochi præstabant; ita scilicet, vt singuli parochi vnus cuiusque loci, vbi sacrum Chrisma Episcopus ministraturus est, dominico die hebdomadam illam proximam qua ministrabit antecedente, cum populum omnia & singula doceat, ac moneat, mox supra parochis in vrbe commorantibus præscripta; tum etiam præstari curent.

Quæ ab Episcopo in confirmatione obseruanda.

Sacrum autem Chrisma Episcopus, cum id ministrare proprium Episcopalis curæ munus sit, ne stata pentecostis solennitate id præstare præmittat; tum ad singulas vniuersæ diocesis partes, parochiasque, & loca vel infima visitando accurrat, vbi illud ministrari necesse sit.

Caueat porro, ne cum huius ministrations munus obit, alienæ diocesis hominibus de iure non exemptis, qui in sua diocesi domiciliũ iam non constituerint, hoc sacramentum mi-

nistrat, nisi proprij illorum Episcopi concessu, aut assensu scripto.

Quo igitur tempore ministrat; populum ea ipsa de re parochos præmonere iubeat.

Quæ ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum pertinent.

Prou. 1. pag. 8.

TABERNACVLVM ligneum, aliaue materia constans, in quo sanctissima Eucharistia conseruatur, panno serico intrinsecus circumuestitum vndique sit: conopæo etiam decenti pro ecclesiarum facultate, locique dignitate contextum; ac benè præterea tutoque clausum, atque ita quoque aptatum, vt inde sanctissimum sacramentum commodè depromi possit, neque super altare propterea ascendi necesse sit. Vacuum etiam sit à reliquijs, vasculo olei infirmorum, atque inani alio vase; vt omnino sacra Eucharistia cum suo vase in eo duntaxat conseruetur; aliud præterea nihil.

Tabernaculum autem, quod agendis processionibus, vel exponendæ sacræ Hostiæ vsui est, pellucido vitro, vel chrystallo, vndique circumdandum sit; lunulamque forma instructionibus supellectilis ecclesiasticæ præscripta, huiusmodi habeat, vt aperiri commodè possit, & fragmenta colligi, si quæ fortè ibi relicta sunt. Ipsa autem lunula saltem cum supposito paruo scuto, ex argento confert.

Duas pixides vnaquæque parochialis ecclesia saltem habeat; alteram forma maiori, ad vsu sacrae communionis populo in ecclesia ministrandæ; alteram minori, qua sanctissimum sacramentum ad infirmos deferatur.

Pro hac pixide ad ægros deferenda, sacculus sericus ab vnoquoque diocesis parochio habeatur ornatissimus, cum opus erit, adhibendus.

Quinque saltem particulae consecratae seruentur assidue, vbi sanctissimum sacramentum conseruatur; quæ octauo quoque die renouentur.

Idque fiat ex hostijs non antè viginti dies ad summum confectis.

Parochus autem, cum ad eum frequentissimum sacramentorum vsu parochiæ suæ fideles cohortetur, vt prouinciali tertio Concilio sanciuimus: tum crebris monitis illud quod Siluerius Pont. Max. statuit, in consuetudinem reuocare studeat, vt qui sapius non communicant, singulis saltem dominicis diebus in Quadragesima corpus Domini sumant, ac præterea diebus dominicis Aduentus.

Cum frequenti populo Sanctissima Eucharistia ministratur, licet eius vis atque virtus explicetur, non facile tamen tota huius generis explicatio, sermoque percipi, audiriue ab omnibus potest; nec præterea omnes ministrations initio interesse solent: id propterea magnopere Episcopus curet, vt vel per se, vel per alium in adhortandi munere exercitatum ac probatum, etiam inter communicandum, verborum pondere, & sententiarum quasi iaculis,

oppor-

Sacræ Eucharistiæ asseruatio.

Cap. 31.
Cap. 17.

opportuna aliqua, & crebra, breuique cohortatione, populus collectus, cum ad frequentem sanctissimi sacramenti sumendi vsu excitetur; tum etiam commonefiat, quàm periculosum exitiosumque sit, ad sacram diuini illius cibi mensam indignè accedere; ac rursus quàm valde admodum in omnes partes vile, ac fructuosum, pabulo illo cœlesti salutariter, ac frequenter vti.

Hocque ipsum omne, die festo frequentem populi communionem proximè præcedente, aliquando longiori, publica que concione omnino præstetur.

Quod & Toletano quarto, & Braccarensi primo, Concilij sancitum est, id de sacra communionem ministranda religiosè seruetur, vt diaconis scilicet & clericis, ad altare aut in choro illa præbeatur; populo autem, loco à choro, altariue aliquantò remotiori.

Vt & quod sacrorum canonum iure statutum est seruetur, & parochi certam rationem inire eorum possint, qui curæ suæ commissi, sacram communionem in Pascha resurrectionis Domini sumpserint; ne eo tempore, etiam in ecclesia cathedrali, ijs qui intrã alterius parochiæ fines in vrbe aut in diocesi habitant, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum ministratur, nisi aliqui sint, quibus iusta de causa Episcopus, aut proprius eius parochus, facultatem scripto exaratam nominatim dederit.

Peregrinis autem, aduenisue hominibus, ex secundi Concilij prouincialis præscripto præberi, ministrariue liceat.

Ne occasione sacræ communionis, etiam in Pascha ministrata, vel ministranda, elemosina, peluicula, aut vasculo exposito, vllouè alio modo directè aut indirectè quaeritur.

Cum sacra communio, diebus præsertim solemnioribus, aut frequentiori fidelium multitudini ministratur; ex veteri instituto antiphona, *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*; & psalmus, *Benedixisti domine*; & psalmus item, *Dominus regit me &c.* & alia in rituali libro præscripta, aut alias ab Episcopo præscribenda, à clero canantur, cum id per illius frequentiam fieri potest.

Psalmus 84.
Psalmus 22.

Quomodo ad ægros deferenda.

Ad ægrum parochus ipse, nisi inualeudine, aliaue necessaria causa impeditus sit, corpus Domini deferat: si verò aliquando in hoc ministerio necesse habet alio sacerdote vti; ne alio si potest vtatur, nisi quem ad confessiones audientias, concessa scriptis facultate Episcopus probauerit, idoneumque iudicauerit; cum sæpè cõtingat, ægrum, cui sanctissimum Corpus Domini deferatur, iterum confiteri velle, propterea quod post peractam confessionem aliquid commiserit, vel antè commissum meminerit. Aegrotantibus, etiam sine mortis periculo, sacræ Eucharistiæ frequentius sumendæ desiderio flagrantibus, ijs præsertim, qui dum integra valetudine sunt, frequenti sacramentorum vsu se religiosè, salutariterque pascunt, ne paro-

chus quantũ per alias necessarias in parochiali munere occupationes sibi licet, spirituale illam consolationem, salutaremque adiuuentũ, religiosa præparatione ab eisdem adhibita, de neget. Quod de indulgentia à Paulo Tertio Pont. Max. corporis Domini sodalitatibus concessa, sapius promulganda, concilio prouinciali tertio sancitum est, id in ijs sodalitijs præstetur, quibus illa tributa concessaue est.

Indulgentia verò à sanctissimo D. N. Gregorio XIII. omnibus, & singulis, quæ in hac prouincia instituta, institutaue sunt, corporis Domini sodalitatibus data, cuius concessæ indulgentiæ exemplum typis impressum in vltima huius libri parte extabit, vbique in illis, sæpèque promulgetur, ad excitandos in salutari instituto, eiusque munere sollicitè obeundo fidelium animos.

ORATIO quadraginta horarum religiosè instituta, vt perpetuè sanctissimè, cum salutarique animarum fructu retineatur, hæc etiam præter cætera eo de genere aliàs sancita, constitutus, & decernimus.

Expositio 40. horarum.

Primò in ijs solum ecclesijs siue secularibus, siue regularibus fiat, celebreturque, in quibus sanctissimum sacramentum asseruatur: nec verò in ijs omnibus, sed in illis tantummodo, quas Episcopus statuerit.

Fiat autem in conspectu sanctissimi sacramenti: quod è tabernaculo expositum, in maiori, alioque, si Episcopus ita censuerit, altari propalam collocetur.

Quod vt cum dignitate, decorè, religiosèque agatur, altaris, vel cappellæ, vbi ex ponetur, collocabiturque, ornatus decens sit, ac religiosus. Cerei præterea in altari accensi ad summum decem, minimum verò sex decenti crassitudine, ac longitudine colluceant: lampades item ne plures, quàm duodecim, aut tredecim, nec verò pauciores, quàm tres.

Licebit tñ Episcopo ob causam permittere, vt maior luminũ numerus aliquando adhibeatur.

Orationis initio, cum sanctissimum sacramentum palam proponendum est, primùm datis solemniter de more pridie illius diei, vesperi, & iterum eo die paulò ante campanarum signis, præfatus adsit, cum sacerdos pluuiali indutus, qui illud religiosè proponat; tum illius ecclesiæ, vbi oratio futura est, aut totius parochiæ, si ecclesiæ parochialis est, clerus superpelliceo vestitus, qui in hac functione illum adiuet.

Si verò qui conuenerint clerici, vel parochiæ, vel ecclesiæ, pauciores sunt quàm sex; alij aliu de euocentur, vt ne eo numero pauciores adsint; hiq. cum luminibus accensis, tum homines itide parochiæ, in cuius ecclesia, vbi illud oratio exponitur, præsertim sanctissimi sacramenti sodalitates adieciunt.

Processio in exponendo sanctissimo sacramento per ecclesiam agatur litanijs, stansque antiphonis, precibus, & orationibus, tum cereis accensis: iudeumque in eo reponendo seruetur.

M 3 Dum

Dum illud in altari propositum est; interdium clerici duo superpelliceo induti, capite aperto ad altare semper assistant: quorum alter diaconus saltem sit, noctu verò saltem vnus, isq. in sacro ordine constitutus.

Ad altaris verò, cappellæ, vbi proposito sanctissimo sacramento oratio fit, cancellos, affixæ sint tabulæ precum & orationum, quæ pro temporum, calamitatumq. ratione, orantium vsui ex sanctæ matris ecclesiæ instituto accommodata, eaq. literis grandiusculis exscriptæ, loco perspicuo sint.

Ad excitandam præterea populi in stata hac oratione versantis pietatem, hoc curetur, vt aliquando, quo præsertim tempore, quæ hora frequens est fidelium ad eam concursus, sermo, isq. breuis, ad piæ meditationis studium inflammandum appositè habeatur.

Vt autem ad huius constitutionis præscripta, omnia quæ ad huius statæ orationis vsum sanctè retinendum pertinent, decorè, rectè, ordineq. agantur; vnicuique vrbs regioni ab Episcopo aliquot viri graues, pietatis spiritualisq. vitæ amantes, & in ijs saltem vnus ecclesiastici ordinis, qui alijs præsit, constituentur: qui in sua quique regione orationis huius curam gerant, quo tempore illa celebratur.

Eorum præter cætera munus erit, cum videre, vt ad huius sanctionis præscriptam normam illa fiat celebretur; tñ quibus in ecclesijs proximè ea futura est, illarum ministris ipsam significare, ac prænunciare.

Porro ad oratum atque apparatus huius orationis celebrandæ, ne quid ob sumptus necessarios desit; à parochiæ incolis, parochi in cuius ecclesia illa fiet, adhibitis simul aliquot parochialis vicinæ viris Episcopo probatis, eleemosinam eo nomine quaritare, & colligere liceat.

Quæ eleemosina, si quæ vnquam ex impensis illis reliqua erit, Episcopi arbitrio, in vsu & ornatu, qui ad cultum spectet sanctissimi sacramenti, erogetur in illa ecclesia, vel in alia, vbi magis necessaria sit.

Nec verò hoc vel alio prætextu, illo orationis tempore ad eleemosinam excipiendam colligendam pelues, aut vasa eiusmodi patula exponantur: sed Episcopi permisso concessiuè, capsulas proponi liceat.

Orationis huius curatores videant, vt per quadraginta ipsas horas continenter fiat; ac ne ad momentum quidem temporis, nec diu, nec noctu intermittatur.

Cui rei quò cautiùs prospiciant; supputata parochialis vicinæ incolarum, tum marium, tñ feminarum ratione, illisq. in certas ob eam curam classes congruenter distinctis & dispositis, horas stata orationis pro supputatione inita, & populi partitione facta, ita separatim, ordineq. assignent, vt sua hora classes singulæ ad orandum conueniant; & intermissionis nullū spatium relinquatur.

Hoc orónis tēpore, in ecclesia vbi illa celebratur, femina à maribus separata, tabulato instructionum præscriptum interiecto, aut alio intersepto adhibito orent.

Ne noctu feminis orandi stata hora aditus in ecclesia detur.

Quòd si noctu orantes deerunt, sanctissimum sacramentum in tabernaculo reponatur.

Quòd si fortè ex hac, vel alia causa Episcopi iussu aliquando noctu intermitti contigerit; interdium compensetur cōtinenti orandi spatio. Cùm oratio noctu celebratur, ne propterea ecclesiæ ostia pateant; sed clausa, pulsantibus, & ad orandum conuenientibus, etiam singulis aperiantur.

In ecclesijs monialium, cùm oratio hæc celebratur, nemo prorsus noctu in illam ad orandum intromittatur. Verùm ibi sanctissimum sacramentum per noctem in tabernaculo maiori repositum, moniales solum ab interiori ecclesia adorantes, nocturno eo tempore per stas horas in oratione perseuerent; summo verò manè iterū è tabernaculo illud deponatur.

Præfinito illo quadraginta horarum tempore, nec verò diutius, in ecclesia vbi concessum est, oratio hæc celebretur.

Id verò temporis prorogari ne liceat, nisi Episcopi concessu.

Tamen cùm noctu terminari contigerit, ad lucem produci eiusdem iussu licebit, si quando huius orationis initium, & finem noctu fieri, minùs decenter ille animaduertit.

Per horam, antequàm in vna ecclesia oratio hæc terminetur, in altera vbi proximè futura est, de more ritè inchoetur.

Quæcumque de loco, ecclesiæ in qua exponenda sit sacra eucharistia pro oratione quadraginta horarum, hac constitutione supra præscripta sunt, aut de alijs ad cultum, & venerationem sanctissimi sacramenti, aut ad altaris, cappellæ, vbi illud palàm proponetur, apparatus atque ornatu pertinentibus; ea cum in ordinario orationis huius instituto & vsu, tum etiam si quando extraordinariè idem adhiberi petitum, aut concessum erit, inuiolatè accurateq. seruentur.

In ecclesia cathedrali, quoties oratio quadraginta horarum, vel inchoatur; vel peracto in alijs ecclesijs illius cursu, in eadem iteratur, alia ratione exponitur, indicitur; omnis ratio suadet, vt splendidiori luminum apparatu, & maiori cleri frequentia, maioriq. populi concursu habeatur, atque celebretur.

Quare illius orationis initio quod in ea ecclesia fit, rursusq. in eiusdem fine, vt Episcopo videbitur, cum illius ecclesiæ clerus, populusq. si quem pro parochiæ ratione peculiarem habet, tum etiam vniuersus vrbs clerus, tam secularis, quam regularis, qui supplicationibus publicis interesse solet, ac sodalitates omnes, & cunctus præterea populus, suis parochialibus sanctorum insignibus distinctus, in illam

ma-

matricem ecclesiam generatim, vniuersèq. ad orationis celebritatem conueniat.

Sigillatim verò pro vniuersiusque parochiæ, vicinæ in classes distinctæ ratione, quam Episcopus certam statuerit inierit, idè tum clerus secularis ac regularis, tum populus, stas horis sibi ordine speciatim attributis, ad eam basilicam concurrat more solemnium processionum, cruce scilicet prælata, & precum, antiphonarum, psalmorumq. pio ac religioso cantu: indeq. quo ordine processerit, eodem piè deuoteq. redeat.

Processio in festo Corporis Christi Domini
In solemnibus illa processione, in qua sanctissimum Domini corpus per urbem religioso cultu defertur, ne reliquiæ vllæ, sed illud solum, vt veteris instituti, ecclesiæq. Romanæ matris consuetudinis est, pio religiosoq. apparatu, solemnèq. celebritate feratur.

Canonici singuli, & qui dignitates obtinent, cùm processiones publicas, illam præsertim solemnem, quæ in celebritate sacri diei corporis Domini agitur, atque aliàs item in portando sanctissimo sacramento singulis mensibus constitutas obeunt; intortitium accensum in manibus capite aperto ferant.

Capitulum autè decenti magnitudine & craftitudine habeat, quot canonicorum numero fatis sint.

Reliqui chori ministri cereos item accensos habeant, eosq. forma conuenienti.

Quò autem religiosius prouinciæ nostræ fideles sanctissimi corporis Christi Domini solemnitatem colant: pietatisq. operibus, quæ sacro illius solemnitatis tempore præstanda sunt, indulgentias à summis Pontificibus, Urbano Quarto, Clemente Quinto, Martino Quinto item, & Eugenio Quarto concessas consequantur; parochorum cura sit, die Dominico solemnitatem præcedenti, hæc paterna charitate, grauiq. sermone illos præmonere, atque hortari.

Primò, vt confessi, vel in solemnitate, vel intra octauam, sacram communionem sumant. Vt pro facultatibus eleemosinam dent.

Vt purè, casteq. in orationibus frequentes atque assidui sint, in pietatisq. christianæ exercitationibus versentur.

Vt pridie solemnitatis ieiuent.

Vt & in solemnitate, & reliquis deinceps septem diebus ad vespertinum, & matutinum, aliarumq. canonicarum horarum officium, & Missæ solemnem sacrum frequentissimi conueniant, processionemq. solemnem item supplices obeant.

Vtq. ad ea christianæ pietatis officia fideles magis inflammentur; per eosdem parochos, indulgentiæ vt infra exponuntur, ab eisdem Pontificibus vnicuique verè pœnitenti & confesso data, euulgentur.

Ieiunantibus pridie solemnitatis, indulgentia concessa annorum centum.

Præsentibus in vespertinis primis, indulgentia

annorum etiam centum.

Iis qui in solemnitate Missæ solemnem sacro intererunt, indulgentia annorum totidem.

Qui in matutino aderunt, ijs indulgentia annorum totidem.

Qui in secundis vespertinis intererunt, ijs quoque data indulgentia totidem annorum.

Qui primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, completorij officijs aderunt, indulgentia ijs datur quadraginta annorum pro singulis horarum officijs.

Qui intra octauam vespertino, matutinoq. officio, & Missæ solemnem sacro aderunt, indulgentia item datur annorum centum.

Quæ pertinent ad sacramentum pœnitentiæ.

Prou. I. par. 2. pag. 10.

ECCLESIA parochialis, eiq. itè annexa, in confessionalia quæ confessiones audiri aliquando solent, in ecclesijs confessionale vnū habeat, forma in instructionum libro demonstrata constructum; duo verò eadem forma & modo, vbi quingentarum animarum, & amplius cura geritur.

Ecclesia autem quæ plures habet confessarios, totidem confessionalia, quot confessarios habeat, siue parochialis illa sit, siue collegiata, siue cathedralis.

In confessionali hæc affixa sint; sacra scilicet imago, literæ processus die cœnæ Domini quotannis editæ, tabella casuum sibi Episcopus reseruarit, forma absolutionis, & orationes præterea præparatoriæ ad sacram confessionem audiendam impressæ.

Ne capsulæ loculiue colligendæ eleemosinæ causa, siue confessarij vsui, siue ecclesiæ vtilitati ea sit, ac ne ob pium quidè vllum aliud opus, loco confessionalibus proximo, nedum ipsis confessionalibus affigantur apponantur.

Excommunicationis pœnam concilio prouinciali primo sacerdotibus sine approbationis facultate ab Episcopo data, pœnitentiæ sacramentum ministrantibus propositam, ipso facto eos qui contrafecerint, subire decernimus & declaramus.

Quædam de cōfessionarij probatione.

Confessionis sacræ audiendæ munus sacerdotibus regularibus, quamuis ad illud ob peritiã scientiamq. idoneis ne committatur; nisi à monasterij præfecto testatum literis fiat, eos vitæ disciplina, moribusq. probatos esse; ac dignos propterea quibus id muneris imponatur.

Quo in testimonij genere ipse videat, ne quid testificando admittat, quod religiosæ conscientiæ suæ fraudi sit, labemue afferat.

Vniuersusque monasterij regularis præfectus bis quotannis, semel scilicet ineunte aduentu, iterum quadagesimæ initio, confessionariorum sacerdotum sui monasterij probatorum nominata in folio exscripta ad Episcopum deferat; vt cum regulares ex vno in aliud monasterium commigrare frequenter soleant, eamq. ob causam illorum numerus interdum minuatur, aliunde ipse Episcopus alios in eo munere geren-

do

do idoneos ac probatos opportunè habere possit.

Sacerdotum confessoriorum qui probati sint nomina, in tabella ordine descripta, ad valuas sacristiæ ecclesiæ, vbi complures illi habitant, affixa in omnium conspectu sint.

Confessarij ab Episcopo quando & vbi conuocandi, & qua de re admonendi.

Episcopus & in vrbe, & quo tempore etiam visitationem obit in frequentioribus diocæsanis locis, confessorios sacerdotes etiam regulares, aliquando ad se, tum singulos, tum vniuersos conuocet. Iisq. primò, cum ceteras munetis quod susceperunt partes, grauitè accurateq. ostendat; tum præcipuè moneat, quantum, quamq. graue, vel ad salutem, vel ad perniciem animarum onus sustineant; proinde demonstret item, & quam benè notos casus ipsi habere debeant, in quibus absoluedi auctoritatem nullam habent, & quam studiosè propterea caueant, ne in messe aliena falcem ponant, & quam cautè item in pœnitentium absolutione agant, cum præsertim vel de restitutione, vel de occasionibus, quibus ad mortalia peccata aditus fit, abijciendis agitur.

Nè verò faciliè in eodem peccati genere fideles offendant, hoc etiam illos ipsos confessorios admonet, quàm prudentes, quàm cautos, quàm diligentes in pœnitentijs salutaribus imponendis eos esse oporteat: tū prospicere etiã, vt non solum viuã, peccataq. fideles fugiãt; sed virtutes, christianãq. vitã officia, opera, & actiones, tum christiani nominis splendore congruentes suscipiant, ac præstent; maioresq. in via Domini progressus in singulos dies habeant, proposita vnicuique pro eius ingenio, & conditione ac statu, benè sancteq. agendi ratione.

Demonstret denique, quàm sedulo caueant, vt ne eorum dicta, sanctarum cohortationum, paternarumq. obiurgationum plena, à factis vilo modò dissentiant; ac ne item audiendis factis confessionibus, vllam ne minimam quidem auaritiæ in primis suspitione præbeant.

Instructiones ad eorum vsum editæ seruandæ.

Instructiones ad sacramentorum, & pœnitentiæ, & sacræ communionis ministrandorum vsum, cultumq. pertinentes, à nobis concilij provincialis tertij decreto confectas atque editas, in sua quisque vrbe, diocesiq. Episcopus seruari omni diligentia curet.

Medici iurent de seruanda constitutione Pij V.

Medici quicunque vel in vrbe, vel in diocesi sunt, duorum mensium spatio, per singulos Episcopos, si id ante non præstiterint, iureiurando obstringantur: quo spondeant se, quod Pij Quinti Pont. Max. sanctione de medicis edita præscriptum est, integrè inuiolateq. seruatos esse.

Qui iusurandum præstiterint; ne excommunicationis pœna concilio provinciali primò decreta, sed ijs tantum pœnis illa Pontificia constitutione sancitis irretiti teneantur, si contra fecerint.

Nec verò confessorius sacerdos confitendi tempus ægrotanti proroget; nisi primùm re cum

Episcopo, eouè cui ille id curæ dederit, comunicata, prorogationis facultatem scripto exaratam ab illo impetrarit.

Casus restitutionis rerum, quæ incertum est quibus restitui debeant, Episcopo deinceps referuati sint.

Casus restitut. incertæ referuatus.

Confessorius sacerdos quicunque sit, etiam regularis, ne auditæ sacræ confessionis testimoniū scriptum aut impressum, manu sua suoq. sigillo signatum, sibi peccata confessis dare omitat; tum in Pascha, vt parochis; tum ægrotationis tempore, vt medicis quod debent, eos præstitisse planè constet.

Confessionis testimonium datum.

Confitentium præterea Paschæ tempore nomina, & cognomina, vt fraudi multiplici occurratur, in librum certum, notato etiam die & mense referat: quem librum Episcopo petenti, pro debito charitatis studio non modò non deneger, sed promptè ostendat atque exhibeat, tradatur; testimonij verò formula certa ab Episcopo præscribatur, cuius exempla, vbi ars impressoria fit, & vbi opus est, typis impressa, quàm plurima vnicuique sacerdoti confessorio tradantur.

Nomina confitentium in librum referenda.

Quæ pertinent ad extremam vñtionem, & reliqua erga morientes officia.

Prou. i. pag. 12.

QUIBUS parochis concilio provinciali tertio permittitur, domi aliquando habere sanctum oleum infirmorum, ij fenestellam in ipsa domo loco decenti ac tuto construant; panno serico circumuestiant; valuis, & claue claudant, vt & in honore, & rectè custodiantur.

Olei infirmorum asservatio. Prou. 3. quæ ad sacr. gener. pert. §. sacrum pag. 91.

Parochus extremæ vñtionis sacramentum, sicut his ministrare debet, adultis scilicet, periculose ægrotantibus, propeq. moribundis, senio confectis etiam non ægrotis in diem morituris; ita istis ne ministret, nempe pueris rationis vsu carentibus, mulieribus in partu laborantibus, ad bellum proficiscentibus, nauigantibus, peregrinantibus, & ijs qui mox vltimo supplicio mulctandi sunt.

Extrema vñtio quibus, & quomodo ministrant.

Idem cum pro agris parochialis viciniae suæ semper oret, sacrificiumq. offerat; tum si quæ ex ijs periculose ægrotare viderit, hoc curet diligenter, vt die, noctuq. ad extremam vñtionis sacramentum ei ministrandum præsto sit, & paratus.

Cum autem is ad agrum, qui à parochiali ecclesia longius abest, grauitè, ac non sine periculo mortis, febri morbouè laborantem sanctissimum corpus Domini deserit; ne vbi ad parochiale domicilium ipse redierit, mortem ille prius obeat, quàm ad extremam vñtionis sacramentum eidem ministrandum reuertipossit; vasculum etiam sacræ illius vñtionis secū ferat, illam ei, postquã corpus Domini præbuerit, ministraturus: si ita pro morbi ingrauescentis ratione, mortisq. periculo faciendū cõserit.

Id

Id extremæ vñtionis sacramentum ministraturus, quot commodè potest, presbyteros, & clericos adhibere studeat, superpelliceo indutos; qui ipsum, & ministrantem, & precantē, pietatis orationisq. studio in eo ministerio adiuuent.

Quòd si plures habere non potest, vnum saltè omninò adhibeat clericum sibi ministrantem. Accedat autem illud ministraturus, stola, & iu perpelliceo indutus.

Vas sacri olei ne sinu brachiouè comprehensum, sed sacco serico aptè inclusum, cordula serica à collo pendens, piè reuenterq. ferat. Cum accersitur, propè ægrotantis lectum mensam paruulam, vbi commodè fieri potest, parari, mappauè candida sterni curet; super qua, & vas sit, vbi bombix, seu stappa ad abstergendas vñtiones, micaq. panis ad absterfionem digitorum preparata, & vas alterū aquæ ad manus lauandas, & candela ceræ itè parua. Qua in mensa vas sacri olei à parte lecto viciniore ponatur; à laico autem hominæ ne manu teneatur.

Mulieribus ministraturus, renes ne inungat. Vbi sacramentum ægro ministrarit, dum ille sermonis & sensuum vsum nò amisit; cum breuibus, & suauibus, ardentibusq. verbis excitare ad desiderium vitæ æternæ, & ad spem de diuina misericordia concipiendam, ne opportunè desistat; tum cum propè moribundus est, in illius animæ commendatione, quàm maxima potest intima animi pietate, itas religiosas, sanctasq. preces recitet.

Curetq. toto eo tempore, vt domestici simul omnes qui adsunt, pro eo Deum piè precetur. Vbi hoc officium piè, accurateq. præstiterit, si æger adhuc viuat, aut animam agit; ne eidem præsens adesse, omniaq. salutaria officia præstare omitat.

Reliqua erga morientes officia.

Si verò adesse aliquando non potest; vel quia alijs grauitè ægrotantibus sacramenta ministrare necesse habet; vel quia necessarijs parochialis curæ occupationibus alijs impeditur: tunc ea pietatis officia illi à sacerdote, si quis alius eo loco est, sollicitè præstari curet.

Ad quod etiam officium, sibi hoc subsidium, cum opus est, comparet; vt confratriæ sanctissimi sacramenti, aut doctrinæ christianæ homines aliquos, parochiali sua diligentia, ad consolationis & spei excitandæ officia, aliaq. eiusmodi instructos adhibeat.

Hoc etiã parochus domesticos, qui ægroti curam habent, moneat, vt ne post extremæ quidem vñtionis sacramentum, quod ei ipse ministrauerit, corporis curam deferant.

Singulis mensibus in diocesi vnusquisque Vicarius foraneus, & in vrbe præfectus regionalis, aut alius cui id muneris Episcopus dederit, à suæ regionis parochis de illis perquirat, qui obierint; ijsq. animam agentibus an ipsi præsentés adfuerint; an curæ, & pietatis officia omnia eisdem moribundis præstiterint; tū

Episcopi diligentia ut superius decreta seruentur.

vbi opportunè in mortuorū agnatos, affinesuè incidit, parochialium sacerdotum debitum officium ab illis diligentius recognoscat.

Quòd si eos negligentiores esse animaduertent, vbi primùm illos, vt par est reprehenderit, tum eorum negligentia culpam ad Episcopum deferat.

Idē ægrotos alio loco in quo ipse sit, cum ægros grauitè laborantes, præsertim vitæ spiritualis amantes, pietatisq. laude insignes paterna charitate aliquando visitare studeat; tum Episcopalem benedictionem moribundis impertiat.

Hoc officium quoque diligentius, cum potest, sæpè parochis, sacerdotibus, religiosis viris, ægrotantibus, & moribundis item præstare idem piè curet.

Parochus verò fidelibus propè morituris suggerat, vt ex hoc sacculo antequam migrēt, qui præsertim in vrbe sunt, aut alio loco in quo Episcopus sit, ad illum certum hominem mittat, qui eis Episcopalem benedictionem petat.

Quæ pertinent ad sacramentum ordinis.

Prou. i. pag. 12.

VBI primùm Episcopus, aut parochus aliquid adscribi velit, vel à parentibus adhuc infans destinetur; hoc sedulo curet, vt ille quò diligentius clericalis disciplinæ, vitæq. religiosæ institutis primùm imbuatur, ecclesiã frequentius adeat; functiones quas clerici obeunt, ceteraq. id generis ministeria cernat; ipsiq. parochus, vel alij sacerdoti quæ idem Episcopus maluerit, in disciplinam curamq. traditus, ecclesiasticorum hominum cõsuetudine vtatur. Sicq. multiplici ratione, cum paulatim, & clericalis vitæ officijs obeundis, & laboribus suscipiendis assuefiat; tum discat etiam atque animaduertat, quod vitæ genus, si ordinis sacramento initiari vult, sequi debeat; proindeq. de re tota maturius antè deliberet.

Quo instituendi qui postmodū clerici fieri debent.

Parochi verò sit, illiusuè cuius curæ Episcopi iussu traditus est, eum quæcunque clericalis vocationis institutionisue sunt, aliquando moneat ac docere diligenter.

Vt ad ecclesiæ ministerium complures instituantur, qui ab ineunte pœnè ætate ad pietatē, vitæq. innocentiam cum literarum doctrina coniuncta, accuratè instructi, ei sanctè vtiterq. post inseruiant; illud vnusquisque parochus valdè studeat, vt quamplurimos potest pueros præsertim pauperes, bona indole præditos, qui spem afferant, se sacris initiatos ecclesiæ ministros vtiles fore, ad ecclesiasticæ vitæ normam accuratè erudiat, eosdemq. præterea cū antè, tum etiam in primis post susceptam clericalem tonsuram, ac deinceps minoribus ordinibus adscriptos, pro paternæ charitatis studio, optimis moribus clericali religioni congruentibus, clericaliumq. functionum disciplina

plina bene informet; literisq. item instruat, eos præsertim, qui ab alijs probatis viris artem literariam profitentibus, ob inopiã aliamuè causam, commodius diligentiusq. erudiri non possunt.

Eorum autem singulorum mores, studia literarumq. progressionem Episcopo parochus aliquando significet; vt suo tempore, vel in seminario cooptati, vel alia quacunq. via adiuvi, pro ætatis ratione, proq. ingenij captu, studijs grauioribus se dedere queant.

Sacræ ordina-
tiones quando
habendæ.

Sacræ ordinationes, tum statis solum quattuor anni temporibus, nisi ob vrgentem causam illas alio tempore aliquando facultate à sede Apostolica literis data, haberi necesse sit; tum in ecclesia cathedrali ritu solemniori, canonicisq. præsentibus habeantur.

Si verò quandoque in diœcesano loco habentur, in illius loci ecclesia primaria celebrètur, clerico eiusdem præsentem, vt decreto Tridentino cautum est.

Sess. 23. decre.
de refor. c. 8.

Quid seruandū
in literis dimis-
sorijs & testim.
concedendis.

Sepè illud, facileq. euenit, vt vel hominis mores mutentur, vel quod de illius vita minus antea notum atque exploratum erat, id postea aliquo modo patefiat; quò fit, vt quem Episcopus superioruè aliqui probavit, dignumq. existimavit, aliquo etiam sacro ordine initiari, illum ipsum post inueniat indignu, neque idoneum esse, cum idẽ aut maior ordo cõferatur.

Quare vt & erroribus multipliciq. fraudi occurratur, & planè seruentur decreta illa Tridentina; vnum quo vetatur ad superioris ordinis gradum illos ascendere, qui in inferiori aliquo diu Episcopi iudicio versati nõ sint, quiq. cum ætate, vita etiam merito, doctrinaq. maiori non processerint; alterum quo cauetur, nemini licere ab alio Episcopo primam tonsuram, aut ordinem aliquem suscipere, nisi eius probitas & mores ordinarij sui testimonio primu commendentur; Episcopus aliusuè superior, prout pro sua prudentia pietateq. expedire cõserit, in primis videat, ne cuiquã antequam sacræ ordinationis tempus proximè instet, literas eiusmodi testimoniales dimissoriale pro ordinibus ab alio Episcopo suscipiendis, sine necessaria causa vnquam concedat.

Ibid. c. 17.

Cap. 8.

Neque item iisdem literis facultatem det plures ordines suscipiendi, quàm illos ipsos tantum, quos vno eodemq. tempore ab eo suscipi voluerit, ac per factos canones conciliaq. licuerit.

Præfinitat præterea in illis ipsis certum suscipiendi ordinis, cui quisquam adscribendus est tempus, menstruum scilicet, vel bimestre, vel longius, vt pro loci distantia, pro aliaue eiusmodi causa opus esse viderit.

Quo præstituto tempore transacto, eas literas illo nomine à se concessas, ei in posterum nihil suffragari, nihilq. roboris habere iisdem literis declarat: quas etiam cancellario Episcopali, ab illo cui concessas sunt, reddi decernat. Nec verò alienæ diœcesis clerico seculari, ne-

que vlli omninò regulari, literarum auctoritate, quas dimissorias testimonialesuè, hic ab superiore, aut ille ab ordinario suo habet, Episcopus ordinem aliquem vel minorem vel maiorem, ac ne primam quidem tonsuram tempore illarum literarum præterito conferat.

Quòd si nullum iisdem literis spatium temporis præscriptum sit; ne itẽ in sacra ordinatione quemquã promoueat, nisi eas recenter aut scriptas, aut renouatas confirmatasuè is afferat; atque ita recenter quidem, vt nõ amplius duobus, tribusuè mensibus antè sacræ ordinationis qua ille proximè initiandus est tempus, data, confirmatauè sint; si modò aut loci distantia, aut eius qui ordinem susceptorus est, diuturna ab suo Episcopo, superioreuè absentia, aliaue id generis causa vetustiores literas eiusdem Episcopi iudicio admitti probariue non postulet. Id ipsum quoque Episcopus in testimonialibus moru literis cauebit, quas suæ etiam diœcesis clerici, aliuè quicunque eo de genere afferent.

Literas autem eiusmodi de moribus testatum facientes, ab alienæ diœcesis clericis, regularibusuè item, qui ab sua diœcesi, monasteriouè proximè aliquandiu absuerint, sibi afferri exhiberiue curer, non solum ab eorum Episcopo superioreuè, sed ab illo etiam, apud quem proximè maserint, eiusuè auctoritate scriptas atque obsignatas.

Quòd idem à suis clericis præstari iubeat, qui in aliena diœcesi aliquo temporis spatio proximè fuerint.

Si verò quis eo spatio in literis præfinito, aut si nullum etiam præfinitum sit, duobus aut tribus post datas renouatasuè literas mensibus, ordines non susceperit; tunc literas illas vel dimissorias vel morum testimoniales, eo nomine sibi ab suo ordinario, vel superiore primu datas, vel receter cõfirmatas renouatasuè, quàm primu per loci distantiam potest, eidem per se, vel alium restituat reddatue.

Cum autem deinceps ordines suscipere vult, iterum recentes illas ab eo impetret.

Qui item ab suo Episcopo eos susceptorus est, quod ad morum suorum testificationes attinet, à quibus debet, iterum recentes illas ei afferat exhibeatue.

Quinam impe-
diatur ab ordi-
nũ susceptione

Si quis vna aliqua culpa, impedimentouè vt infra irretitus tenetur, ne ad sacram ordinationem, contra sacrorum canonum, & conciliorum præscriptum accedat; vt ne censuras pœnasuè canonico iure, illis qui tales ad eam accesserint constitutas subeat.

Rursus diligentiam Episcopus adhibeat, ne fraude vel dolo quispiam sacræ ordinationi se ingerat.

Impedimento irretiti hi sunt.

Minores natu.
Sacramento Chrismatis non confirmati.
Rudes & ignari.
Criminosi.

So-

Solemniter pœnitentes.

Neophyti.

Ebrietati & gulæ dediti.

Impudici.

Lapsi post ordinem susceptum.

Periuri.

Vsurarij manifesti.

Infames.

Ratiocinijs obligati.

Serui.

Corpore vitati.

Insigniter deformes.

Illegitimè nati.

Peregrini & ignoti.

Bigami.

Irregulares quouis alio modo.

Suspensi.

Interdicti.

Excommunicati.

Amentes.

Morbo caduco laborantes.

Energumeni.

Non examinati & probati.

Exercitia spiri-
tualia ante sub-
diaconatum, &
presbyteratũ.

Subdiaconatum susceptorus, quò diligentius vitæ perpendat rationem, cui se illum suscipiendo sanctè obstringit; ac proinde re tota accuratius deliberata, puriori mente, ardentiori q. animi voluntate ad rem tanti momenti accedat, priusquam eo sacro ordine initiatur, aliquem semorũ locum adeat, vbi ab oibus curis & occupationibus liber, cum omnis antea vitæ suæ peccata diligenti conscientia discussione ritè confiteatur: tum in salutaribus meditationibus, alijsq. spiritualibus exercitationibus totus versetur, duce & moderatore sibi adhibito religioso viro earum vsu perito, quẽ Episcopus in primis probavit.

In illis autem, vel mense, vel longiori breuioriuè tempore persistat, prout de moderatoris consilio Episcopus expedire censuerit.

Quas item exercitationes, eodem præscripto & modo & tempore, diaconi cum ad sacerdotij gradum accessuri sunt, pie in eant ac præstent.

Titulo non sus-
ficiẽti nemo ad
scribendus.

Nemo titulo seminarij sacris maioribus ordinibus adscribatur, neque titulo item beneficij, aut pensionis, alteriusuè census, quem ei ad victum Episcopi iudicio satis esse non cõstet.

Maiores ordi-
nes aut primã
tonsuram susce-
pturi, ad Episco-
pum se cõferat.
Sess. 23. decre.
de refor. c. 5.

Qui maioribus ordinibus initiari volũt, ij, quod Tridentino decreto iustum est, inuolantè planè seruent; vt mense scilicet, aut longiori antè statam sacræ ordinationis diem temporis spatium, prout edicto Episcopali præfinitum erit, ad Episcopum se conferant.

Quoniam verò prima tonsura, vt catechismi etiã Romani literis traditur, ad ordines suscipiendos quædam præparatio ijs est, qui Dei ministerio dicandi sint; permultum propterea refert, omnem in illa conferenda & suscipienda diligentiam studiosè adhiberi.

Quamobrem id quoque ab ijs qui prima tonsura initiandi erunt, omninò seruari ac præ-

stari decernimus, nisi aliquando Episcopus aliud ob causam faciendum censuerit.

Præstituto igitur tempore, omnium ac singulorum, tum qui prima tonsura, tum etiam qui maioribus ordinibus initiandi ad Episcopum accesserint, nomen, cognomen, parentes, patria, ecclesia parochialis intrã cuius fines quisque ortus, atque illa item vbi proximè habitabit, rectè notentur Episcopi iussu.

Ac præterea beneficium ecclesiasticum, pensionuè, aut patrimonium, illiusuè generis census, cuius nomine titulouè quis sacros ordines susceptorus est.

Hęc verò ipsa literis exarata, à parochio, ab eouè cui Episcopus id negotij dederit, publicè de illis proponentur die festo inter Missarum solemnias, in ecclesia & cathedrali & propria parochiali, & in illa quoque in cuius finibus postremò domicilium habuerit, & vbi præterea Episcopus censuerit.

Ac quod ad censum attinet, in ea omninò parochiali ecclesia, intrã cuius limites maior eius census siue ecclesiastici siue alterius generis pars posita est, vt denunciari queat, si quæ vel confictio sufficientis census, vel alia fraus subest, vel aliud quamobrem illud beneficium aliamuè censum non pacificè possideat; vel si quæ census illius pars ære alieno alioquẽ modo obstructa teneatur, vnde is deinde initiatus sacris non habeat satis vnde viuat, cogaturq. propterea turpiter victum quærere.

Hac adhibita ratione, inquirat diligenter is cui id muneris Episcopus dederit, de eorum qui prima tonsura, vel sacris maioribus ordinibus initiandi sunt, natalibus, ætate, vita, & moribus, ac cæteris quæ oportet, à viris spectata probitate.

Nec verò is testimonialibus solum, quæ eorundem qui ordinibus initiandi sunt nomine fient vel afferentur, contentus omnino sit; sed aliunde etiã pro officij sui munere ea omnia de illis studiosè indagat, vt sibi hoc de genere toto veritas omni ratione constet.

Quinimmo quod ad mores illorũ inquirendos attinet, testificatio ab ijs nulla conquiratur, quos suæ vitæ testes ipsi attulerint nominariuè, si id testimonij genus ab alijs spectata integritate viris rectè haberi queat.

Alia præterea omnis diligens cautio ac ratio in hac ipsa tum indagatione tum testificatione, ab eo quem huic muneri Episcopus constituerit, adhibeatur.

Literæ porrò, quibus tota hæc inquisitio ac testificatio continetur, ad Episcopu rectè obsignatæ ab eo mittantur, cui id ille curæ mandauit.

At verò ne propter eiusmodi aliamuè diligentiam, quam pro sui muneris officio Episcopus in eorum qui ordines susceptorus sunt, natalibus, ac moribus, cæterisq. id genus perquirendis adhibuerit, eorum quisquam excusetur, quominus præscriptas sibi de se, suisq. con-

conditionibus, qualitatibusve testimoniationes certas infra constitutas afferat.

Quas testimoniationes afferendi id tempus illi praestitutum sit, quo examen subituri ordinis suscipiendi causa ad Episcopum conuenient. Quod sane tempus Episcopali etiam edicto significandum, illis qui in vrbe sunt, feriã scilicet secundam hebdomadae statam sacrae ordinationis diem praecedentis; dioecesanis autem, alijsue ante feriam quartam hebdomadae, in quam ipsa sacra ordinatione incidit, constitutum: id vero, nisi vel pro dioecesis exiguae aut amplioris ratione, vel pro numero eorum de quorum agetur promotione, breuius, aut longius conueniendi tempus edicto suo Episcopus praescribendum censuerit.

Literae testimoniales de vita & moribus &c.

Omnis quicumque vel primam tonsuram, vel ordines minores, maiore sue susceptor est, ea singula quae mox infra ordine statuuntur, de se literis legitime restata suo Episcopo faciat. Primum se legitimo matrimonio nauum esse; aut ob natalium impedimentum secum dispensatum esse.

Sess. 23. decre. de refor. c. 5.

Praeterea se vel origine, vel beneficio ecclesiastico quod in dioecesi obtinet, vel decennali domicilio, vel alia quauis legitima ratione dioecesanum esse.

Tum a parcho, a ludiq. magistro, vt Tridentina synodus Oecumenica iubet, aut ab eo quem in quouis studiorum genere audit, aut si in seminario adscriptus est, ab illius rectore, aut ab alijs quos Episcopus maluerit, obsignatas literas afferat, quibus de vitae suae disciplina, moribusq. testatum fiat.

Doctrinae item christianae scholas se frequentasse, id testimonij afferat, vel a praefecto illarum in parochiali vicinia sua constituto, vel ab eo qui omnium id generis scholarum curae praest.

Hac praeterea testimonia afferet, qui se prima tonsura initiari vult.

Sacro chrysmate confirmatum esse.

In ecclesia frequentius, religiosiusq. versatum esse.

Spe esse, se in clericali ordinis disciplina per mansurum; hoc vero testimonium a parcho, aut ab eo sacerdote habeat, cui ab Episcopo in disciplinam traditus est, postquam clericali ordinis suscipiendi animum voluntatemq. ei patefecit.

Sacram item communionem crebro per annum sumpsisse.

Licebit tamē Episcopo etiam sine testimonio, tum sumptae communionis, tum frequentatae scholae doctrinae christianae ob causam admittere.

Qui vero aliquo minori, maioriue ordine initiatus est, testimonium praeter ea quae mox supra praescripta sunt, afferat etiam de his quae sequuntur.

De prima tonsura, aut de ordine quem proximē suscepit.

De illius ordinis functionibus a se praestitis; idq. testimoniationis habeat a praefecto ecclesiae, cui adscriptus est.

Nec vero etiam regularis cuiuscunque ordinis sit, admittatur, qui hoc testimonium non attulerit a suo superiore.

De habitu clericali ad prouincialium dioecesanorumq. conciliorum praescriptum, post ordinem proximē susceptū a se assidue gestato. Quam testimoniationem a parcho afferat.

De confessione frequentiori ex decretorum prouincialium praescripto, cuius rei testimonium obsignatum ab aliquo confessario sacerdote probato ad audiendas confessiones clericorum afferat.

De sacra communione, vt decretis prouincialibus iussum est, crebrius sumpta.

Hoc autem testatum afferat, vel a parcho, vel a praefecto ecclesiae in qua adscriptus est, vel ab alio sacerdote qui Episcopi iussu ministrarit.

Qui subdiaconatum, aliumue sacrum ordinem suscepturus est, scripta praeterea afferat, quibus praeter caetera testetur.

De se ex praescripta formula denunciations in ecclesia cathedrali, & in alijs locis per Episcopum constitutis, publice die festo inter Missarum solemnia facias esse.

Sess. 23. decre. de refor. c. 12.

Aetatem item sanctione Tridentina praescriptam; annos scilicet viginti duos, si subdiaconatum; viginti tres, si diaconatum; viginti quinque annis, si sacerdotium suscepturus est. Centum item, vel ecclesiasticum, vel laicale, quem & pacifice possideri, & tantum esse constet, quantum ad vitam eius sustentandam usum satis esse Episcopus censuerit, secundum prouinciam, vel loci qualitatem.

De censu praeterea denunciations praefinitis supra locis factas esse, atque ad huius concilij praescriptum.

Quicumque vero subdiaconus, aut sacerdos creatus est, id praeter alia testimoniationis afferat, se spirituales exercitationes ad decreti in hoc prouinciali Concilio editi praescriptum praestitisse.

Vt & Episcopo sacram ordinationem habituro, & ijs qui ordinis sacramento initiandi sunt, satis temporis detur, quo praestare possint, quae cunctae vel sacri Tridentini Concilij decretis, vel nostris etiam prouincialibus constitutionibus ante stata illius sacrae ordinationis tempora, in ijs praesertim qui maiores ordines suscipiunt, praestari iussum est; primo Episcopus stans illis temporibus eam de more solenniter celebraturus, duobus ante mensibus, aut amplius minusue pro dioecesis amplitudine, illius habenda diem literis indicat; tum edictum certa verborum formula conscriptum publice proponi, ecclesiaeq. cathedralis valuis, alijsq. vt consuetudinis est, locis affigi, idemq. praeterea a singulis parochis promulgari iubeat.

Quo edicto omnes quicumque vel primam tonsuram, vel ordines minores, maiore sue suscipiunt

Indictio, & edictum de sacra ordinatione habenda.

pturi sunt, ad sacram ordinationem euocet.

Certum praeterea, vel menstruum scilicet, vel, quod ad dioecesanos attinet, longius etiam pro dioecesis amplitudine spatium praestituat, quo ad se omnino illi singuli, qui prima tonsura, aut aliquo sacro ordine initiandi sunt, ante stata ordinationis tempora conueniant.

Certam item diem sacrae ordinationi proximam edicat, qua primo qui in vrbe sunt, rursus alteram; qua dioecesani, qui prima tonsura, aut aliquo ordine initiandi sunt, cum praescripta testimonia afferant, tum stata examina subituri, praestant.

Reliqua praeterea omnia & singula edicat, & commoneat, quae vel a clericis qui initiandi sunt, vel a parochis, sacrae ordinationis causa praestari debent.

Praestanda parochis postquam edictum acceperint.

Proximo autem post illam edicti promulgatione die dominico, parochi qui in vrbe sunt, tum vero dioecesani vbi primum literas indictmentis diei sacrae ordinationis celebrandae acceperint, dominico die proximē sequenti, in sua quique ecclesia illas publice proponant, atque affigant, vna cum edicto de sacra ordinatione, & Episcopi etiam literis pastoralibus, ex praescripta formula per nos edenda, aut alia ratione argumentoue, cum re, quae sancte agenda est, consentaneae, prout Episcopus aliquando expedire censuerit.

Quo dominico promulgationis die, ob sacram ordinationem proximē futuram, in singulis ecclesijs parochialibus, vt alijs decretum est, processio de more agatur, litanijs, supplicationibus publicis, quibus vnusquisque secum mente reputans, quam pauci operarij in messe multa sint, hoc Deum toto corde exoret, vt, qui dominus est messis, ipse mittat operarios in messem suam, ac lumen Episcopo praebet, vt in ijs deligendis, quos ordinibus adscribat; quos vero Episcopus delegerit, ope diuina illi adiuti, in sanctitate, & iustitia ei seruiant, eiusdem gloriam omnibus in rebus sibi proponentes.

Quod, vt eo nomine Deum populus supplex saepius oret; id illum singulis diebus dominicis per mensem ante sacrae ordinationis tempus, crebra cohortatione parochi intra Missarum solemnia praemoneant; at dominico die illam proximē praecedenti, pastorales etiam illas Episcopi literas descripto accuratē iterum recitet; tum praeterea admonitione populum ad illud excitent, vt non modo supplicationes ob eam causam altero Concilio prouinciali decretas, pie, religiosēq. tunc obeat; sed illis ipsis statim qui sequuntur sacrae ordinationis diebus, frequens in oratione pure sanctēq. versetur, vt Dei sanctorumq. ope pijs fidelium precationibus impetrata, & Episcopus ordines ijs conferat, quos viles operarios ecclesia Dei postulat; & qui ordines suscipient, in dies progressus maiores habeant, in vitae morumq. sanctitate, religione, doctrina, ac prudentia.

Episcopus adfit praestant Id Episcopus quantum sibi per occupationes Episcopi

scopales licet, maximē curet, vt cum experimētum, examē de ijs instituitur, qui ordinibus praesertim maioribus initiandi, quique ecclesijs parochialibus praeficiendi sunt, ipse praesens in eo examine adfit.

Quicumque ecclesiasticum aliquem ordinem suscipiturus est, de eo periculum, experimentūue fiat, non solum in literarum scientia; verum etiam in cantus peritia, ad ordines quos suscipiet functiones ritē rectēq. obeundas necessaria; tum praeterea si sacro ordini adscribendus est, in vsu ac notitia, quam in recitandis diuini officij horarijs laudibus, precibusq. habeat.

In testimonialibus ordinis ab vnoquoque suscepti literis, fiat testimoniatione etiam ecclesiae, lociue pij, cui is tum adscriptus est, ex Tridentino decreto.

Praestanda in examine.

Nec vero propterea quominus alij vel ecclesiae, vel loco pio, eundem etiam postea ab Episcopo adscribi liceat, vetitum sit.

Sess. 23. decre. de refor. c. 6.

Stata illa temporum interualla, ordinibus tum minoribus tum maioribus suscipiendis Concilij Tridentini decreto praescripta, ne facile, ac passim sine vilo delectu praetermittantur, omittantur.

Temporum interualla seruantur.

Sess. 23. decre. de refor. c. 11.

Quod si de ijs aliquid ab Episcopo remitti, dispensariue contigerit, id in literis dimissorijs, testimonialibusue ordinum, adscripta etiam dispensationis causa, testatum planē fiat.

Clericus, qui ab suo Episcopo literis testimonialibus, dimissorijsue impetratis, ordinem ab alio Episcopo suscepit; mense post illum susceptum, aut longiori pro loci distantia temporis spatio in eidem literis praescripto, testimoniationem ordinis quem suscepit scriptam suo Episcopo afferat: si vero legitima causa impeditus est, id per alium praestet.

Ordinatus ab alieno Episcopo suum adeat.

At vbi primum poterit, ipse quoque Episcopum conueniat, vt & in eorum, qui ordinibus adscripti sunt, librum referatur; & certae ecclesiae, si nondum adscriptus est, ex Tridentino Decreto adscribatur.

Ibidem. Functiones minorum ordinum qua ratione ad vsum reuocandae.

Vt & minorum ordinum functiones ad vsum reuocentur, & per eos tantum praestentur exercantur, qui in illis constituti adscriptiue sunt ad Tridentinae constitutionis praescriptum; haec decernimus.

Vbi fabrica ecclesiae, capitula, monasteria, vniuersitates, confratritiae, collegiaue item cuiusuis generis, ac alij praeterea quibus homines, laicum custodis, aut monachi, vel alio nomine, certis etiam olim huic muneri attributis bonis, fructibus, redditibus, aut alio quouis modo nomine, etiam pro libito suo constituta mercede, habere adhibereue solent, qui ecclesiam custodiat, aperiat, claudatur, campanas pulset, aliasue huiusmodi ecclesiasticas functiones obeat, aut alius census est, quauis ratione huic sustentationi attributus; ei laici hominis loco clericus deligatur: qui pro ratione ordinum minorum quos suscepit, earum functionum munus praestet; atque is constitutam illi mercedem, aut

N attri-

attributos fructus, redditusue capiat: qui si fatis non sint; illa vel capitula, vel monasteria, vel collegia, vel alij vsupra, ad quos villo modo pertinet, quod deest, suppleant.

In omni vero parochiali ecclesia clericum talem parochus habeat, vt est canonum iure, & prouincialibus nostris Concilij præscriptum: sin autem parochus præ parochialis ecclesiæ tenui redditu, clericum sibi in altari ministrantem sustentare non potest, neque alij sunt qui sustentent; populi sit, totam sustentationem, aut partem que deest, subministrare.

Quibus etiam in cappellis altaribusue, quocunque, vel tituli, vel deuotionis & legati nomine Missæ sacrificium fit, in jis item singulis certum aliquem clericum, qui sacerdoti Missam celebranti inferuiat, sustentari iubemus. Quamobrem vbi non confratres, scholæue, non monasteria, ecclesiasticæue fabricæ, aut locorum piorum curatores, neque alij sunt, qui hoc clericalis sustentationis munus ibi præstare vltro velint, aut qui iure debeant; pro earundem cappellarum, altariumue ratione præstetur: si ex tituli nomine in ijs Missæ celebratur, eorum sumptibus qui titulum gerunt: si ex legato, cuius certa summa sit; mercede ex eo detracta: si ex deuotione, aliouè nomine, illorum impensis id præstetur, quorum nomine illud Missæ sacrificium fit; siue locorum piorum homines illi sint, siue sodalitates, siue vniuersitates, siue priuatus aliquis. Si vero cappellæ, altaris, aut legati centus vsque adeo exiguus, ac tenuis est, quo clerici sustentandi onus sustineri non possit; ea ratio ab Episcopo ineatur, vt contributione vndique ex ijs cappellis, altaribusue, quæ in eadem ecclesia, vel si ita necessè sit, etiã quæ in parochiæ finibus sunt, pro ratione reddituum vel muneris facta, huic clerici sustentationi satisfiat.

Qui clericus omnibus illarum cappellarum, & altarium sacerdotibus in Missæ sacrificio ministrat.

Quibus autem clericis ita vsupra prouisum erit, pro ratione minorum ordinum quos susceperint, ecclesiasticas functiones ijs in ecclesijs, vbi sustentationem capiunt, ipsi præstent.

Quibus vero in Ecclesijs tempore ab Episcopo præstituendo non erit constitutus clericus, clericali habitu indutus, qui sacerdoti Missam celebranti ministrat, quiq. ecclesiasticas minorum ordinum functiones illarum ecclesiarum vsui & cultui necessarias, pro ratione ordinis à se suscepti obeat; in ijs à nullo sacerdote celebretur: nisi rei facultatem ex vrgenti causa concedendam Episcopus iudicarit.

Ne vero laici, neue disciplinatorum confratres, alteriusue cuiusuis confratris homines, ne moniales item, vt canone vetitum est, benedictionem, thurificationemue sibi mutuo, neque vero alijs impartiantur.

Functiones ecclesiæ non exer Clericus ne sacerdoti in altari ante ministrat, q. in illius ministerij functione ritè instructus sit;

& ab eo probatus, qui in vrbe, aut etiam in singulis vrbs regionibus, & in vnaquaque plebe cæremoniarum muneri, ex secundi prouincialis Concilij decreto, præfectus est.

Nec vero etiam ecclesiasticus homo, cantor, sacristæ, custodis, clerici in Missæ sacrificio ministrantis munus, aliamue ecclesiasticam functionem in quauis ecclesia suscipiat; nisi illius vnusquisque muneris in ea ecclesia gerendi, ab Episcopo facultatem scriptam quorundam reuouandam, vita etiam ac moribus ab eodem probatus impetrarit.

Qui aliter susceperit, obieritue, qui item aliter quam præscriptum est, conduxerit, aut receperit; pro modo culpæ arbitrato Episcopi puniatur.

De organista itè, vel laico, vel ecclesiastico homine, idem constitutum sancitumue sit.

Minorum ordinum functiones ac munera à singulis clericis, pro eorum quibus initiati sunt ordinum ratione præstentur, quæ non solum Concilio nostro prouinciali primo præscripta sunt, verum etiã cætera, quæcunque ex sacrorum canonum legibus, & comprobatis ecclesiasticæ disciplinæ monumentis, & ecclesiarum huius prouinciae rationibus, vberius & copiosius expressa, ordineq. tradita, ad totius prouinciae vsum à nobis edentur.

Idq. pter functiones, quas Episcopus ad eos quauis ratione pertinere decreuerit, vel ad cuiusque ecclesiæ dignitatem, vtilitatemue illis imponendas, tribuendaue censuerit, vt est eodem primo Concilio decretum.

Tabella vero ex earum omnium functionum præscriptarum ratione, in omni ecclesia cathedrali, collegiata, & parochiali sit: quæ in sacristiæ loco certo, perspicuoq. proponatur, vt clerici adscripti, suas quique functiones nosse, atque exequi ritè possint.

Clericos quoscunque, certæ ecclesiæ, piouè loco adscriptos, si ab Ecclesiæ cui adscripti sunt, clericali statione, sine Episcopi facultate, eaq. literis exarata, discesserint; ordinum suorum munere, ex eiusdem Concilij, Tridentini functione, Episcopus interdicit.

Nec vero propterea quidquam derogatum alijs decretis, pœnisue sit, quæ de parochorum, aliorumue curam animarum gerentium, cæterorumq. residentia præstanda, vel absentia caudæ, puniendæ, Tridentinis decretis, ac nostris prouincialibus constitutionibus, & edictis præterea Episcopalis constituta sunt; quinimmo illis etiam pœnis, mulctisue cõtra eos agat Episcopus omni iuris ratione.

Episcopus, cum clerum, vt in Concilio prouinciali tertio iustum est, recognoscet; hoc præter cætera videat; an in alicuius clerici titulo, censuue ecclesiastico, vel etiam laicali, cuius nomine is ordinibus adscriptus est, quidquam innouatum sit.

Siq. vel beneficij ecclesiastici cessionem, vel patrimonij alienationem, vel pensionis extinctionem,

cendæ sine facultate.

Tit. 2. decr. 12. pag. 66.

Functiones minorum ordinum præstantur, edendæ ac in tabellam redigendæ.

Prou. 1. par. 2. de funct. minorum ordinum. pag. 30.

Sess. 23. dec. de refor. c. 6.

Episcopus inquirat an aliquid sit in titulo clerici in nouatum. Prou. 3. pag. 95. S. Conuocato.

Sess. 20. decret. de refor. c. 2.

tionem, aut remissionem factam esse comperit; canonum iure, sanctioneq. Tridentina agat, vt iuridicè recuperetur, restituaturue quod vel cessum, vel alienatum, vel remissum, extinctumue, ipsi clerico præiudicium adfert ad vitæ sustentationem: aut si quid alia ratione, pactouè commissum, actumue est, quod vel decreto Tridentino ea de re edito, sacrifue canonibus repugnat, vel fraudem facit: cõtra quoscunque verò, qui tale quippiam admiserint, idem pœnis agat iure canonico cõstitutis, iisdemq. ab synodo etiã Tridentina renouatis.

De beneficiorum collatione, ac prouisione.

Prou. 1. par. 1. pag. 14.

Beneficia curata cuiuscunque generis, vt parochiales ecclesiæ habenda. Sess. 24. dec. de refor. c. 18.

Quæ ad examinationem, & approbationem, & collationem, prouisionemue rō, omnisq. alia diligens cautio, in ecclesijs parochialibus, cuiquæ ex decreto Tridentino sancta, adhiberi debet; illa ipsa omnis in cappellanij, cæterisq. beneficijs ecclesiasticis, quocunque nomine nuncupatis, immo verò in ipsis et ecclesijs, vel cathedralis, vel collegiatae portionibus, quibus ab institutione, vel consuetudine, aliouè quouis iure, & nomine, onus, munusue, animarum curæ, vel exercendæ, vel coadiuandæ incumbit, aut coniunctum est conferendis, in aliouè prouisionis eorum modo, teneatur, ac seruetur omnino.

Quod Tridentinis decretis de eo, qui presentatus est, per Episcopum comprobado, etiam si ad inferiores institutio pertineat, cõstitutum est; id in beneficijs item, vel simplicibus, vel curatis, vel alijs cuiuscunque generis, in quibus etiam electionis, præsentationis, institutionisue ius, monachus, alijsue cuiuscunque ordinis regulis, cæterisue comperit, locum habere Episcopus meminerit.

Presentati etiã à regularibus ab episcopo comprobandi cõ examine. Sess. 25. dec. de refor. c. 9.

Quare si quæ hactenus institutio sine Episcopi cõprobatione facta cõperitur; eam irritam, inanem, ac planè nullam declaret. Ac ne in posterum ita fiat, caueat quàm diligentissime.

Sess. 25. vsup.

Pro auctoritate, canonum iure, & à Concilio Tridentino sibi tradita, Episcopus si idoneos non compererit à patronis etiã quibuscunque presentatos, ne probet, admittatue, neue instituat; nec verò eis villo quouis nomine prouideat; sed planè illos repellat. Idoneos porrò ne censeat, quos experimento examinis interrogationibus diligenter factis, & doctrina, & cantus peritia, & alijs qualitatibus, ad rectè ritèq. obeunda munera, ei beneficio ad quod presentantur, incumbentia, coniunctaue necessarijs, præditos esse non viderit.

Beneficia virtutis & madorum

Neque illos item, quos pro illius beneficij ratione, legitima ætate, sacrorum canonum iure, Concilioq. Tridentino præscripta, esse ex legitimo documento testificationeue non cognouerit.

Fraudes sæpè per eos committi animaduersum est, qui mandati literas Apostolicas, quas vocant

de prouidendo in forma, Dignum, impetrarint, ad duos, qui illas deinceps exequantur, scriptas, ita vt si vnus præstituto tempore nõ exequatur, alter exequi debeat.

Ij enim ab vno, quoniam idonei non sint, reiecti, ad alium tacita quam tulerunt repulsa confugientes, beneficij quod sibi conferri volunt, collationem non idonei aliqui surripiunt. Quamobrem omnibus, singulisq. notarijs, cancellario, actuarijsq. prohibitum deinceps sit, ne si eiusmodi delegatæ executionis acta confecerint, eorum partem, nisi de prioris iudicis exequentis consensu, concessiue, ad canonum præscriptum edant: sed temporis in mandati literis præfiniti spatio confecto, acta omnia, & singula ab se ob eam causam cõscripta, illis ipsis ad alterum istiusmodi executionis iudicem dent, pœnis propositis arbitrato Episcopi irrogandis: vt hic, quid à priore iudice actum, decretumue sit, scire possit, ne in beneficio conferendo surreptio, obreptiouè indubitè insit: indeq. propterea lites existant. Ecclesia parochialis ne deinceps cuiquam per sex menses commendetur; sed vel titulo conferatur; vel si iuris patronatus est, presentatus, electusue, qui ad illius curam gerendam idoneus, disquisitione de more facta repertus est, ad Concilij Tridentini præscriptum instituat. Intererã verò dum vacat, ex eiusdem Concilij decreto, Vicarius constituatur, qui illã regat.

Sess. vsupra.

Liber officiat, isq. in omni Episcopali archidiacono asseruetur. In quo libro diocesanorum beneficiorum cuiusuis generis, cum vacationis certa dies, ratio, modulq. describatur; tunc collationes, ac prouisiones, vt vocant, quæcunque sint, vel à Summo Pontifice, vel ab Episcopo, vel ab villo quouis alio factæ, literarum, diplomatumue exempla, vel sententiæ summatim explicatæ, prout potius esse Episcopus cõfuerit, in eundem referantur.

Beneficiorum vacationes & prouisiones certo libro notandæ.

Itidem seruetur de literis ordinum, quibus singuli eiusdem diocesis clerici initiantur.

Capitula verò, & quicunque sint, qui cuiusuis generis dignitates, canonicatus, aut alia quæcunque beneficia obtinent, literas, diplomata, tabulasue ipsas beneficiorum, quæ quouis etiã vnionis iure possident, Episcopo etiam priuatum postulanti sine mora exhibeant.

Beneficiorum literas Episcopo nõ negandæ ab obtinentibus.

E quibus tabulis tum si quid oneris obligationisue illis inesse apparuerit, tum quidquid aliud expedire idem Episcopus censuerit, id distinctè, explicatèq. exscribi iubeat.

Hocq. omne vt ab ijs ad quos spectat, planè præstetur, idem omni ratione efficiat.

Nemo, cui beneficium parochiale, alteriusue cuiuscunque generis confertur, approbationis de se, etiam institutis examinibus interrogationibus factæ, literas, testimoniumue scriptum exhibere ab ordinario cancellariouè cogatur, cum qui beneficium collaturus, aut cuiusuis prouisionis nomine daturus est, ille ipse ordinarius est, qui eum approbauit.

Testimonij approbationis suffraganeus quibuscunque beneficiatus quibuscunque non cogendus exhibere.

In collatōe be nef. an aliquid accipien.

Vt auaritiæ omnis non modò labes, sed suspicio vel minima ab Episcopi domo, atque ab omni etiam ecclesiastico foro tollatur; ne deinceps in beneficijs conferendis, aut quauis prouisiō ne dandis quidquam vllò cuiusvis generis, ne sigilli quidem nomine accipi exiguè ab vllò liceat, omni prorsus, si quæ huic decreto repugnet, consuetudine, & superiorum Conciliorum decreto antiquato, & abrogato.

Notario tamen, cui pro muneris laboribus certa merces nulla constituta est, aliquid pro opera, quam in literarum scriptiōe ponit, accipere liceat, ad taxam ab Episcopo præfigendæ præscriptam: ita tamen vt pro omni vniuscuiusque beneficij collati, vel prouisionis nomine dati scriptura à se confecta, alioue quotius nomine vel prætextu, plus aureo nummo ad summum ne capiat.

Beneficij possessiōe capiēda.

Ne pro beneficij ecclesiastici possessiōe adipiscēda, plus quàm par est impensæ quis in compluribus instrumentis eo nomine conficiendis vel exscribendis faciat, cum eius bona varijs locis sita sunt; id propterea decernimus & declaramus, liberum esse vnicuique, cui beneficium aliquod collatū, aut quotius prouisionis nomine datum est, illius solum ecclesiæ, altarisuè, in quo beneficij titulus est, & illorum tantum eiusdem beneficij prædiorū, bonorumuè quæ ipse maluerit, possessiōem capere: modò eā capiat tabulis publicè à notario cōfectis.

Beneficiorum pluralitas.

Beneficium etiam simplex obtinenti, quod ad vitam sustentationem satis est, si alterū simplex, aut ecclesia etiam parochialis, aliudue beneficium cuiusvis generis cōferatur, vbi is alterius beneficij, cuiuscunque generis illud sit, possessiōem pacificam adeptus est, aut si per eum steterit, quominus duobus mensibus, quos à die, quo alterum collatum est, præstitimus, illam adipiscatur; primum ipso iure vacare censetur: cui vacanti prouideatur; cum ex Tridentini concilij sententia vnum, & alterum itē ab illo simul retineri nullo modo liceat.

Sess. 24. decre. de refor. c. 17.

Beneficij quacunquē auctoritate deinceps collati, vnde satis ad victum sumitur, possessiōem pacificam quis adeptus, si nulla sibi facultate, dispensationeuè legitima concessa, beneficij prioris quod obtinebat, censum exegerit; ea pœna illi sit, vt quod exegerit, illius duplum ad Ecclesiæ vsum restituat; tum alia ratione et mulctetur plectaturuè Episcopi arbitratu.

Beneficij à minore obtēti ad ministratio nemini committēda sine Episcopi permissu.

Vt prædiorum ecclesiasticorum conseruationi cōsulatur, ac simul occupationibus, vsurpationibus, alijsq. fraudibus occurratur, ne clericus quispiam minori ætate, beneficium ecclesiasticum obtinēs, cuiquam, etiam quocunque sanguinis cognationis uel vinculo vel arctissimo sibi coniuncto, illius beneficij bonorum administrationem, procurationem uel, nisi Episcopi concessu literis exarato committat.

Prou. 1. par. 2. Quæ pert. ad bonorum &c. pag 36.

Idem prætereà clericus minor natu, beneficij quod obtinuerit, prædiorum, bonorumuè omnium inuentarium, ex formula in Cōcilio pro

uinciali primo præscripta, aliquo viro adhibito conficiat, quem Episcopus ei constituerit. Alioquin pœnam luat, eiusdem Episcopi arbitratu irrogandam.

Quæ pertinent ad sanctissimum Missæ sacrificium, & diuina officia.

Prou. 1. pag. 8. & 32.

DV M in ecclesia Missæ sacrificium siue cantu, sine absque cantu Episcopus facit, ne interea ab alio sacerdote in ea fiat, quoad ille sacro peracto de more benedixerit, nisi aliqui scilicet ob vrgentē causam permittendū duxerit. Quod institutum, cum Missæ conuentuales ab alijs celebrantur, præsertim festis, solēnibusq. ecclesiarū dieb⁹, vbiq. tū maximè in oppidis pagisue in vsum introduci idē Ep⁹ curabit.

Episcopo celebrante nemo in ea ecclesia celebrat.

Episcopus omnibus Missam in oratorio priuato celebrandi facultatibus hætenus concessis, certos limites, modumq. præfiniat; ita vt præter causas, quas magnas & vrgētes is iudicauerit, in ipsis priuatis oratorijs missam celebrari ex facultatibus illis deinceps non liceat, nisi hoc fuerit à sede Apostolica indultum.

Facultates celebrandi in priuatis oratorijs abrogantur.

Quam moderationem diligenter adhibeat itē, si quando in posterum eiusmodi facultatē cōcedendam censuerit.

Ne in oratorio, ecclesiæ, quæ vel nuper extructa est, vel in posterum extruetur, Missæ celebrandæ facultas detur, permittaturuè; nisi saluo iure, ac planè sine præiudicio ecclesiæ parochialis, nisi ob eam Ep⁹ quicquid aliter videat.

Populus ad parochialem ecclesiam conueniat.

Curandum est omni diligentia, vt salutarem fructum capiat fidelis populus ex laboribus, & officijs, quæ à parochis diebus dominicis, & festis inter Missarum solemnias, aut diuina officia, vel alia quacunquē occasione præstari, etiā ex Tridentino Concilio, debent.

Sess. 24. decre. de refor. c. 4.

Quamobrem Concilij etiam Tridentini auctoritate, vt in ecclesiam parochialem frequenter, saltem dominicis, & maioribus festis diebus si des conueniant, Episcopus eos quorū pastoralē curam gerit, diligenter, ac sapius moneat. Literas propterea eo de genere ab eodem Episcopo edendas, ac etiam instructiones nostræ cura ad communem prouinciæ vsum conficiēdas, sæpè populo prout vsu venerit, parochus de scripto recitabit.

Episcop⁹ in facultate quauis Missarū celebrandarū cōcedenda, prorogandauè, videat ne ab vllò sacerdote plus muneris, q̄ ab eo p̄stari possit, suscipi cōcedat, aut permittat; tum maximè petendat, si parochus est, qui sibi eam facultatem dari petit, an per hebdomadā possit, & suscipiēdo nouo celebrandarū Missarū muneri, & ei, quod in ecclesia parochiali, ex Tridentini, aut primi nostri prouincialis Concilij præscripto, aliaue quacunquē obligationis causa iā debet, satisfacere, & alia prætereà officia obire, quib⁹ diebus, aut ad festorum celebritatem, aut ad funus, exequiasue euocatum eò illum conuenire, Missasq. celebrare contigerit.

Facultates missarum celebrandarum quomodo concedendæ.

Sess. 23. decre. de refor. c. 14. Prou. 1. de frequē. diu. sacr. oblat. pag. 16.

Quod

Quod si per ipsum hæc omnia, singulaq. præstari non posse viderit, ne potestate ei faciat noui muneris eo nomine suscipiendi, nisi ob inopiā in ecclesia parochiali diebus ferialibus rariùs aliquantò parochialis muneris nomine, quàm Concilio prouinciali primo iussum est; ideoq. in alia, vel in eadē ecclesia parochiali, alio nomine per hebdomadam, ijs ipsis scilicet ferialibus diebus celebrandi facultatem permitti necessarium Episcopus duxerit, cuius religioſæ conscientia id relinquimus.

In literis concessæ prorogatauè facultatis, suscipiendi vel retinendi muneris Missam singulis vel certis statis diebus, aut ex certa obligatione celebrandi, exprimentur, & altaris cappellauè, & Ecclesiæ vbi illud situm est, nomen & locus, & elemosinæ emolumentum quod inde capitur; statim item dies, & numerus Missarum, quas ibi celebrare stas illis diebus debebit, ex onere à testatoribus, alijsue, aut ab Episcopo imposito, pro facultate quam is à iure communi, vel Tridentino Concilio habet.

Tum etiā exponatur, si quo alio prætereà nomine ipse adstrictus sit, Missam alio loco celebrandi; idq. etiam à parochialis curæ munere legati, alteriusue obligationis causa; qua in ecclesia item & altari, quibus item certis vel stas diebus illud præstare debeat, & quantum inde emolumentum, elemosinæ uel cōsequatur. Tum postremò certum ei facultati concessæ vel prorogatae tempus præfiniatur.

Nec verò in illo celebrationis munere ei perseuerare liceat, expleto temporis spatio Episcopi literis præscripto; nisi facultas iterum confirmata renouataq. sit, aut prorogata ad aliud certum tempus, literis item, & ad præscriptum etiam superiorum Conciliorum nostrorū prouincialium.

Sacerdotes muneris celebrandæ Missæ suscepto satisfaciunt.

Quilibet sacerdos, quod suscepit, muneri Missæ sacrificij faciendi satisfaciat omnino.

Nec verò cuiquam, qui quotidiano eo munere adstrictus quouis modo est, ne semel quidem in hebdomada vt alibi Missam celebret, id prætermittere vllò prætextu liceat; nisi aliquādo eius cui id curæ Episcop⁹ dederit, aut si ne mini dederit, rectoris præfatiuè ecclesiæ consensu sacerdotem aliū ante in locum suum substituerit, qui id præstet, quod in ea ecclesia ipse debet.

Sin autem certis hebdomadæ diebus, sacerdotes complures in eadem ecclesia ob aliquā cuiusvis generis causam rationem uel Missæ sacrificium facere debent; id vt stas certisq. ijs ipsis diebus illi omninò præstent, curet planè rector ecclesiæ, aut si præsertim ecclesia collegiata, vel aliàs frequens est, alius quem ei cura Episcopus præfecerit.

Quod si alij item sacerdotes sunt, qui in illa ecclesia incertis tamē diebus munus impositum habent Missæ celebrandæ: tunc idem rector, præfatusue, cappellanis sacerdotibus vocatis,

req. cū eis tractata, certos vnicuique dies præscribat, quibus in ea ecclesia Missam celebrēt: vt singulis si fieri potest hebdomadæ diebus, Missarum celebrationes rectè atque ordine distributæ peragantur.

Cappellani per se non per alios satisfaciunt.

Qui cappellas obtinent, ipsi per se, non alij eorū nomine, Missæ sacrificium, diuinaq. officia, quæ illarum rectores præstare debent, in illis celebrent; si modò vel aliud ecclesiasticū beneficium, quod residentiæ personale munus requirat, non habeant; eoq. impediti, debita ijs cappellis officia gerere non queant; vel eandem institutione, dotationeuè, aut legato, aut donatione, aut facultate ab Episcopo impetrata, in illis obeundis Cappellani officijs aliena opera, ministeriouè vt possint, vel alia quauis ratione causauè impediti sint.

Singula verò, ob quæ cappellanus aliquis se à debito cappellani officij munere immunem putet, asserat, quominus per se ipsum præstet, ab Episcopo cognoscatur, ac probetur itē. Quicumque sacerdos in altari certo Missam celebrare debet, si in alio celebrarit; ne, quod debet, præstitisse censetur; nisi Episcopi, alteriusue, cui ille id curæ commiserit, iussu, concessu, permissuè aliquando fecerit.

Si eodem tempore, & in eadē ecclesia Missæ plures aliquando etiam pro mortuis celebrandæ sunt, in altaribus ita inter se disinctis celebrentur, vt sacerdos alter ab altero non perturbetur, neque si fieri potest audiatur; sin autem hac de causa tempus non patietur, eo die Missas omnes quæ debent celebrari, in alium potius diem aliquæ differantur, vt huic decreto pareatur, quod ad religioſum cultū illius sanctissimi sacrificij spectat.

Missæ parochialis & aliæ item qua hora celebrandæ.

MISSÆ parochialis sacrificium die festo, circiter duabus post solis ortum horis, alijs etiam diebus ea hora, quæ populo vniuerso pro loci ratione Episcopi iudicio magis accommodata erit, in omni ecclesia parochiali celebretur, datis semper antè stas campanæ signis, ijsq. horæ dimidiæ interuallo distinctis, vt in tempore populus conuenire possit.

Si præter parochum alius etiam sacerdos est, qui in ea ecclesia Missæ sacrificium facere debet; id omni die in aurora celebret, vt qui iter facere, vel aliud quidquā ruri præsertim agere necesse habent, interessè possint, neque propterea omittant.

Si verò plures sunt sacerdotes, qui ibi, aut in eiusdem parochiæ finibus Missam celebrent, tunc vt decretum est prouinciali primo Concilio, vnā in aurora, reliquas deinceps debito interuallo distributas, postremam verò quò tardius potest, prout populo commodius erit, celebrent ad præscriptum tabellæ à rectore parochialis ecclesiæ, vel ab alio conficiendæ, cui Episcopus id munus dederit; nisi dies fest⁹ sit, quo excepta illa prima quæ in aurora celebratur, nullam omnino celebrent ante peractum Missæ parochialis sacrificium, etiam in

Prou. 1.

N 3 eccle-

ecclesijs, cappellis, oratorijs, seu secularibus, etiã scholarum & confratriarum etiam laicalium, intrã fines vniuscuiusque parochiã constitutis, nisi parochus ob causam, certa præscripta hora, ante facere concesserit.

Quod si die festo etiam, per illud Missæ sacrificium quod in aurora fit, populus à parochiali Missa auocetur; tunc Episcopus illud etiam festo die post Missam parochialem fieri celebrari iubeat.

Episcopi verò facultas, & iudicium sit, id omne quod ad Missæ celebrandæ horam spectat, pro temporum, locorum, causarumq. ratione aliter statuere, permittere, ac iubere.

Proinde tabella, in qua certa omnis illa celebrationum distributio, dies scilicet, hora, & altare, tum sacerdos qui celebrare debet, aptè descripta appareat, in sacristia loco conspicuo proposita, atque affixa sit.

Liber Missarum celebratarum in Sacristia habendus.

Quò citius, atque exploratius Episcopus sciat, eorum qui sacri faciendi causa aliquid piè vel legarunt vel dederunt, voluntati, per illos quorum interest, verè satisfactum esse; ac rursus si quid ea in re neglectum, aut omissum, prætermisum est, id opportunè vt fiat, prospicere, cauereq. possit; hæc decernimus, ac statuimus.

In vnaquaque ecclesia liber deinceps singulis annis, vel alio certo tempore renouandus, perpetuò sit; in quo, & anno, & mensè, & die primùm notato, vnusquisque siue parochus, siue cappellanus, siue alius sacerdos, qui quouis obligationis nomine in ea ecclesia Missæ sacrificium fecerit, in singulos dies, vbi id perfectum, manu sua subscribat; & nominatim breuiter exponat, se illud præstitisse, aut parochialis ecclesiæ, aut cappellæ, legatiuè pij, aut anni uersarij, aut funeralis officij nomine.

Cui præterea libro singulis diebus subscribat is, quem in qualibet Ecclesia Episcopus statuerit: qui item, si ipse est, qui Missæ sacrificium eo quouis nomine fecerit, ipse item manu sua subscribat, quoties aliquo eo nomine Missam celebrarit.

Is liber tuto sacristiæ loco asseruetur.

Quibus verò locis, ecclesijs, seu Missæ plures, quam tres quotidie celebrantur, Episcopus præter has cautiones punctatorem etiam secretum, vbi opus esse viderit, constituit, etiam poterit; idq. secretò etiã, si ita expedire videbitur, qui iuratus in singulos dies notet, si qui erunt, qui debito Missæ celebrandæ muneri defuerint.

In vrbe verò aliqui ecclesiastici viri, ab eodem Episcopo probati, in diocesi item, Vicarij foranei, alijs ab Episcopo etiam constituti, libros Missarum celebrationibus notandis præscriptos, sæpè etiam de improbitate recognoscant: inspicientq. præterea notaciones per punctatorem occultè factas: ac singulis mensibus, aut tertio quoque mensè, cum vnoquoque cappellano præstiti muneris sui rationes inibunt; tum etiam illius testimonium scriptum in itæ rationis dabunt.

Nec verò cuiquam cappellano nō titulari, qui munus celebrandi certis statutis diebus, aut ad certum tempus, aut in perpetuum susceperit, quidquam mercedis, elemosinæ, ex legatis pijs, alijs quavis ratione à quibusuis solvatur; neque id exigat absque Episcopi, eiusuè cui id curæ ille dederit, mandato, eoq. scripto: quod ne detur, nisi pro ratione præstiti muneris, cuius testimonium scriptum ab eo de quo supra re ipsa exhibuerit.

Anno autem expleto, vel breuiori temporis spatio, quidquid ob prætermisum celebrandarum Missarum munus cappellano tribui nō debet; id omne fabricæ ecclesiæ præfectis, aut corporis Domini confratribus in ea ecclesia constitutis, vbi ille Missarum muneri defuerit, aut alijs depositarijs solvatur ab Episcopo constitutis: vt quot Missas celebrari ab eo prætermisum est, totidem eo nomine ab alio sacerdote celebrentur; aut ad ipsum in ornamentorum, quæ eidem altaribus, cappellis, seu vbi sint, apparatus erogetur, prout Episcopus expedire existimauerit.

Vt autem & hoc diligentius præstetur, & sacerdotibus consulatur, qui ob Missæ celebrandæ munus susceptum ac præstitum, elemosinas sibi debitas magno cum negotio, sæpèq. cum detrimento ab ijs qui tribuere debent, consequuntur; Episcopus, vbi expedire viderit, certos aliquos, probatosq. homines depositarios deligat; quorum munus sit, illas exigere, custodire, tū statim temporibus pro ratione supra præscripta cappellanis sine mora soluere.

Et quoniam qui cappellas, altaria, alijs beneficia ecclesiastica in titulum obtinent, quibus Missarum munus aliquod incumbit, nō ab hæc redibus eorum, qui legata pia reliquerunt, vel ab alijs eiusmodi, sed ipsi per se fructus cappellarum, altarium, seu suorum exigere solent; cum ijs sequestri ratione, omniq. alio modo Episcopus agat; vt si muneri suo illi celebrandis Missis defuerint, fructuum restitutio locum habeat, eaq. ad præscriptam vsupra rationem, piè, vtiliterq. erogetur.

Quam sequestri, & multæ rationem omnes adhibere debent, vt opus fuerit, cum cappellanis quoque illis, qui etiam legati nomine, vel alia eiusmodi causa Missas celebrandas ad certum tempus, vel in perpetuum suscipiunt.

Qua in ecclesia, pro frequentiori, qui ob festi diei, indulgentiæ, celebratorem, aut ob perpetuum populi, ac præcipuum deuotionis studium sit, ad eam concursu, elemosina & crebrior & vberior Missæ celebrandæ nomine datur; in ea ne cuiquam sacerdoti eiusmodi elemosinam ob Missæ celebrationem villo modo aut prætextu Hagitare, ac ne spontè quidem oblatam accipere liceat.

Verum vnusquisque sacerdos illam in capsula certo ecclesiæ loco, aut pro sacristiæ foribus eo nomine collocata, deponendam curet.

Cui capsulæ statim illis frequentioris concursus

qua ratione distribuenda elemosina, à populo festi diei, aut indul. occasiõe erogata.

sus diebus, rector ecclesiæ, aliusuè cuius interest, aut is cui Episcopus hoc munus dederit, certum aliquem clericum spectata probitate præficiat; cuius sit illis diebus apud capsulam assidere, tum sigillatim ordineq. notare, quæ Missarum, aliarumq. precū nomine elemosina detur accipiaturuè, vt pro illius notationis ratione rector, aut sacrista, aut ille quem Episcopus constituerit, sacerdotibus illius ecclesiæ, alijsuè ad diuina officia concelebranda eo celebritatis nomine euocatis, statim præscribat; quid pro elemosina oblata vnusquisque eorum illis diebus præstare debeat, quò plenius eorum qui obtulerint, voluntati satisfiat.

Peractis autem diuinis officijs, quæ elemosina eo nomine in capsulam coniecta est; illam idem vel ecclesiæ rector, vel alius vt mox supra, sacerdotibus ita distribuatur, vt eorum vni cuique partè pro ratione ministerij, officij, seu præstiti, ex Episcopi præscripto congruam tradat.

Quidquid autem supererit è capsula depromptum, apud virum probum, quem Episcopus delegerit, deponatur; vt aut in aliam, quæ in eadem ecclesia fiet, celebrationem Missarum piè conferatur; liceat tamen in alias res erogari, necessariò comparandas ad Missæ sacrificij cultu decentius in ea ipsa ecclesia peragendū; si ob ecclesiæ inopiã ita Episcopus cõcesserit.

Cuius etiam iussu in tabellam sacristiæ referantur, si quæ commemorationes eo nomine, pro ijs qui piè contulerunt elemosinam, deinceps faciendæ erunt ab ijs, qui in ea ecclesia Missæ sacrificium facient.

Qui verò parochi propè eas ecclesias habitant; ij iubente Episcopo, populum suæ curæ commissum, diebus præsertim qui proximè præcedunt, illos certos dies frequentioris elemosinæ moneant, vt hac constituta elemosinas eiusmodi recipiendi ratione, quas elemosinas Missarum celebrationi dare quisque velit, eas non sacerdotibus, aut clericis tradat, vel alijs, sed in capsulam deferat eo nomine constitutã.

Missæ initio psalmus, *Iudica me Deus*, & in fine euangelium sancti Ioannis euangelistæ, in principio erat &c. dici ne vnquam omitatur; nisi cum aliter in Missarum rubricis notatū est. In cæteris item ne quid addatur, nec verò detrahatur, ac ne quidquam mutetur: sed ad vnumquem id omne dicatur, quod in Missali nuper Pij V. Pont. Max. iussu edito præscriptū est.

Si quem parochum, aliumuè sacerdotem Missali Romano quod item Pij V. Pont. Max. iussu editum est, Episcopus ad Missæ sacrificium deinceps non vti compererit; à Missæ celebrandæ munere illum arbitrato suo suspēdat; tum pro culpæ contumaciæ ratione, alijs præterea pœnis afficiat.

Vt exploratum sit, an sacerdotes statarum ceremoniarum vsu, peritiãq. teneant; ipse Episcopus, cum aliquando Missæ sacrificio quod illi faciunt, alios peritos sacerdotes præ-

sententes adesse iubeat; tum aliquando singulos euocer, eorumq. in Missæ sacrificio ritè faciendõ exercitationem ac peritiã per examè experiendõ cognoscat.

Quod prouinciali secundo Concilio iussu est, in Missa conuentuali, & parochiali, cum corpus Domini eleuatur, signum sono campanæ dari; in alijs Missis id ita præstetur, vt tunc paruulum tintinnabulum, aut à latere altaris appensum, aut è sacristia allatum, à clerico ministro certis distinctis ictibus pulsetur.

Cum sacerdos ad altare accesserit, Missæ sacrificium facturus; clericus qui tunc illi ministraturus est, vbi alius non sit qui tunc hoc officium præstare possit, circumspiciat modestè astantes; & si quempiam animaduenerit mar-

em, vel fœminam incomposito corporis habitu, aut alijs contra præscriptas regulas prouincialibus nostris Concilijs, cum iniuria vel irreuerentia sanctissimi illius sacrificij interesse, moneat grauitè, vt opus erit: neque sacerdos ante Missæ initiũ faciat, quàm omnes qui adsunt, quemadmodum etiam Tridẽtino Concilio curæ Episcopi commissum est, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solum corpore adesse.

Missæ verò in inchoata, si quid eiusmodi fiat; hoc idem officium admonendi itidem ille minister clericus præstet modestè, & grauitè.

Si quis verò ab ijs de eiusmodi monitis non resipuerit, quàm primum eorundem cura deferatur ad Episcopum, vt iure cum eo efficacius agatur.

Clericus sacerdoti Missam celebranti ministrans, semper indutus sit superpelliceo puro & mundo, eoq. nō lacerato, neque vlla alia ratione indecenti: si contra fecerit, tum ipse, tum sacrista, tum ecclesiæ præfectus, tum sacerdos etiã qui sibi ministrare permisit, plectatur arbitrato Episcopi.

Hostias pro sacra Eucharistia conficienda non laicus homo, nec verò fœmina faciat.

Vrceoli qui ad sacrificij vsu adhibentur, quò distinctius, atque certius aqua à vino dignosci possit, ne è stamno, argento, aliouè metalli genere sint; sed planè è vitro, eoq. perlucido, aut è chrystallo confecti: itidem operculum oris habeant.

Caueatur, cum in Missæ sacrificio, quod etiam si ne cantu sit, Missalis, aut Euangelistarum liber, aut pacis instrumentum cuiquam, vel Principi, vel Magistratui, vel alij ad osculandum præbetur, ne id munus per laicum hominem, sed per clericum præstetur.

Quædam de missis pontificalibus.

Quædam de missis pontificalibus.

Quædam de missis pontificalibus.

Innoc.

Tit. 2. decre. 6. pag. 66.

Sess. 23. decre. de obseruan. & euit. in celebr. Missæ.

Innoc. Tertius Pont. Max. vehemēter doluit. Cui sanē rei, in prouincia nobis commissa prospiciendum, atque consulendum est pastoralis cura nostra, iam sanctionibus Tridentinis, auxiliante Christo Domino excitata ad reuocandam, restituendamq. ac studiosē retinendam pristinā pietatis disciplinam, atque vsum.

Et si igitur multiplicibus alijs Episcopalibus curis, ijsq. varijs, & quæ etiam ad continendos in obedientiā, disciplināq. Christianā officijs populos attinent, pluribus hoc tempore Episcopi distinentur; at solemnioribus tamen diebus, quibus religionis Christianæ mysteria celebrantur, in diuinis officijs, sacrisq. solemniter faciendis, illos frequētius, ac studiosius versari oportet.

Itaque his solemnibus, festisq. diebus infra ordine præscriptis, quibus, & patrum monumentis, & veteri rituum, cæremoniarumq. Romanarum codice, eoq. comprobato, & antiqua, religiosaq. nonnullarum huius prouinciæ cathedralium consuetudine, ab Episcopis, prout etiam ipsa Christianæ religionis mysteria postulant, solemniter fieri traditum est, Missæ sacrificium solemniter, pontificali q. cæremoniarum ritu ab eisdem celebretur.

In sanctissima Natiuitate Domini nostri IESU CHRISTI.

Die solemniter Circumcisionis, quæ est octaua Domini.

Die solemniter Epiphaniarum.

Feria quinta in Cœna Domini.

Die sanctissimo Paschæ Resurrectionis.

Die sanctissimæ Ascensionis.

Die sanctissimo Pentecostes.

Die solemniter sanctissimi corporis CHRISTI Domini.

Die natalis S. Ioannis Baptistæ.

Die festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli.

Die Assumptionis Beatissimæ semper virginis Mariæ.

In solemnitate omnium Sanctorum.

Die festo sancti, sanctæque, cuius nomine ecclesia cathedralis dedicata est: & die præterea festo præcipui patroni ciuitatis.

Die consecrationis ecclesiæ anniuersario.

Die item consecrationis suæ anniuersario.

Die primo synodi diocesanæ.

Diebus stans, quibus sacras ordinationes solemniter Episcopus habebit.

Diebus præterea alijs pro consuetudine suæ ecclesiæ, tum alijs item, quibus ex graui præsertim causa Missæ sacrificium solemniter ritu celebrare eorum vnusquisque censuerit.

Quo studiosius autem religiosa sua sollicitudine, sanctissimāq. pietatis exemplis fidelium animos, atque mentes ad religionis Christianæ officia Episcopi inflamment; hoc etiam pro pastoralis officij munere curent, vt quibus diebus Missarum solemniter in basilica cathedrali concelebrant; iisdem, quod antiqui instituti, consuetudinēq. fuit, & vesperarum officium,

& matutinum solemniter ipsi obeant.

Tum præterea ijs diebus, vt religiosi cultus exemplo, sic sacra pastoralis concione, aut sermone intrā Missarum solemniter fideles sibi commissos pascere nullo modo omittant.

Fideles verò quò magis à pastoribus suis religiosæ vitæ exemplis, consilio, spectatisq. virtutibus adiuuantur; eo vehementius se in omnem bene, sancteq. agendi partem excitare, cum cumulatius Christianæ disciplinæ officia præstare eos oportet.

Quare festis his diebus, cum frequentissimi ad Missarum Episcopaliū solemniter conuenire studeant; tum è sacra benedictione Episcopali aliquem salutarem fructum, largiente Domino consecuturi, ne antè inde discedant quàm ab Episcopo illam demisso humiliq. animo, & genibus flexis de more acceperint.

Vt id sanè omni studio illi præstent; cum eos crebrò præmonere, tum graui sermone cohortari parochi sollicitè curent.

Missæ sacrificium cum solemniter, præterquam pro mortuis fit, cui Episcopus præsens adsit, canonici, & aliqua illi ecclesiæ dignitate præditi quo tempore hymnus, *Gloria in excelsis*, & symbolum item, & alia eiusmodi canuntur, ad Episcopum ordine veniant, in cuius conspectu corona facta, tunc simul cum eo singulas illas Missæ partes dicant, pro cæremoniarum ritu, ac ratione.

QUIBUS in Ecclesijs cathedralibus dum vesperarum, aliarumq. canonicarum horarum officia, Missarumq. solemniter ab Episcopo solemniter fiunt; canonici item, quiq. dignitatem obtinent, pluuialia, aliaue sacras vestes pro libri pontificalis Romani ratione non induunt; in ijs ex eiusdem, & aliorum item de cæremonijs ritè cõscriptorum, probatorumq. librorum præscripto ad vsum introducatur, aut intermissus reuocetur ille Episcopalis officijs conueniens, pluuialia, aut dalmaticas, aliumq. sacrum vestitum, vt pote planetas, certis stans diebus induendi mos.

Itaque vbi illa indumenta totidem non sunt, quot pro induentium numero esse deberent, quam primum ad officiorum, pontificio solemniterq. ritu, vt decet, celebrandorum vsum comparentur communi vniuersi Capituli sumptu: nisi iure, aut consuetudine, aliaue ratione à sacristia, vel à fabrica, vel à singulis canonicis eum sumptum præstari oportere Episcopus censuerit; tuncq. à quibus debetur, planè præstetur temporis spatium, quod idem Episcopus præscripserit.

In cæteris quoque omnibus, quæ ad cæremoniarum rationem, ritumq. pertinent, regulæ in libro pontificali, cæremoniali q. item probato de diuinis officijs, pro temporum ratione ritu Romano præscriptæ, diligenter, & accuratè omnino seruentur.

Id autem omne præstari, atque in vsum omnino introduci, Episcopi cura sit.

Peracto

Peracto Missæ conuentualis sacrificio, vesperarum officijs in Ecclesia absolutis, in quibus Episcopus præsens aderit, diebus dominicis, ac festis, & alijs item, quibus ex cæremoniarum Romanarum vsum, ritumq. moris est, solènter ipse benedicat.

Quod sanè etiam præstet peractis solemnibus processionibus, alijsq. id generis officijs.

CVM Episcopus stans præscriptis diebus quibus debet, vel quia abest, vel morbo, aliaue causa occupatus distinetur, Missam, vesperarum, aut alia diuina officia solemniter non celebrat, tunc eius loco hoc præstet, qui in ecclesia cathedrali primam sacerdotalem dignitatem obtinet.

Hic verò si aliquando abest, aut impeditus est; is qui post illum sacerdotalem item dignitatē, vel canonicatum obtinens, alijs dignior non impeditus adest, id munus obeat.

Episcopo in vrbe etiam extra ecclesiam cathedrali pontificalia munera obeunt, vt pote consecranti, vel reconcilianti ecclesias, cæremoniarum, aut ordines factos, aut confirmationis sacramentum, aut sanctissimam Eucharistiam frequenti populo ministranti, aut alia huiusmodi munera pontificalia exercenti, cum is iusserit, assistant, inseruiant, ministrentq. quicumque ex ijs qui dignitates obtinent, & de capitulo, ac reliquo ecclesiæ clero eidem Episcopalia munera in ecclesia cathedrali exercenti, inseruire, assistere, ministrareue solent, aut debent.

Archidiaconus etiam si sit sacerdos, vel præbendā etiam sacerdotalem præter Archidiaconatum obtineat, Missæ sacrum solemniter Episcopo celebrante, vt & in Metropolitana, & in alijs huius prouinciæ ecclesijs compluribus moris est, suiq. muneris, euangelium canat; vel vbi ex consuetudine id non feruetur, omnino vt Diaconus diaconalibus vestibus indutus, Episcopo assistat.

Archipresbyter autem officio assistentis ad librum inseruiat, nisi ex consuetudine, Præposito, vel alteri dignitate sacerdotali præditi id competat.

Cui muneri qui sine legitima causa ab Episcopo approbata defuerit, distributionibus illius diei sibi debitis, & grauius ex cõtumacia eiusdem, Episcopi arbitratu mulctetur.

Quod religiosi instituti, piæq. consuetudinis fuit, & in compluribus adhuc huius prouinciæ ecclesijs aliqua ex parte retinetur, pontificali q. libro antiquo traditur, de diaconi, alteriusue ministri, & chori officio in episcopali benedictione; id ad vsum vbique reuocari, pastoralis curæ est: cum præsertim ad inflammandam fidelium pietatem, præparandamq. in ea episcopali benedictione attentionem attineat.

Itaque diebus Dominicis festisq. cum Episcopus benedictionem de more impartiet, diaconus, vel alius minister, ad quem de more pertinet, cuius Episcopus iusserit, ad populum conuersus, his cantu solemniter pronuntiandis

uocibus præeat. *Humiliate vos ad benedictionem.* Tum à choro respondeatur. *Deo gratias.*

In maioribus autem solemnitatibus aliquantò id solemniter præstetur; ritu scilicet, qui in antiquo libro pontificali ita præscriptus est, vt chorus primò dicat: *Princeps ecclesiæ pastor ouilis, tu nos benedicere digneris.* Tum diaconus respondeat: *Humiliate vos ad benedictionem.* Post clerus humili voce concinat. *Deo gratias semper agamus.* Demum episcopus solènter benedicturus, dicat præscriptas pro temporum ratione orationes, quæ ex libro antiquo pontificali descriptæ edentur.

QUOD ex Felice Quarti Pontificis Maximi Anniuersario sanctione in Concilio prouinciali tertio decretum est, episcoporum prouinciæ consecrationes quotannis solemniter celebrari; id ita deinceps præstari decernimus.

Die anniuersario consecrationis, si Dominicus vel festus sit, Episcopus solemniter celebrante de eo Dominico, festiue die Missam celebret, ad iuctis pro se orationibus in Missali Romano nuper edito præscriptis.

Si verò consecrationis anniuersarius dies in feriam, aut festum simplex cadit, Missæ sacrificium solempne de consecratione, prout in Missali Romano faciat.

Quo consecrationis die Episcopus exemplum etiā sequatur atque amplectatur sanctissimorum episcoporum, pontificumq.; qui suscepti muneris curam, onus, & sollicitudinem in memoriam reuocantes, anniuersario eo die non solum sacrificio religiosiq. precibus diuinæ bonitati gratias agere non desiterunt; sed cõcionibus pastoralis charitate plenis, clerum populumq. expositis multiplicis suæ curæ partibus, excitare voluerunt, cum ad opem sibi à Deo implorandam, tum ad omnia religiosæ pietatis officia colenda.

Vtq. consecratio Episcopi à sacerdotibus etiam sacrificijs, & à reliquo clero pijs precibus recolatur; in calendario anniuersario die suo notetur: tum populo etiam vt moris est, denuncietur, vt is quoque sanctius illum diem veneretur: tum pro charitatis officio, quo erga Episcopum & patrem esse debet, vehementius excitetur ad preces pro illo pie adhibendas.

QUOD pij religiosiq. instituti in ecclesia fuit, quemadmodum ex sanctorum patrum monumentis, ex antiquo cæremoniali codice accepimus, vt nocte Natalis Domini, Missa quæ in aurora celebratur, sicut illa in media nocte, & altera in die ipso Natali caneretur; eadem in omni prouinciæ nostræ cathedrali, & collegiata ecclesia sub auroram etiam canatur, præsertim omni clero, qui diuinis officijs interesse solet, aut debet.

Quicumque defuerit, illa distributionis medietate mulctetur, legitimo impedimento cessante, quæ proportionabiliter amitteret, si à Missæ sacrificio solemniter, quod media nocte fit, abesset.

Idem

Idem quoque præstetur in parochiali quacun-
que ecclesia, ubi alia duæ eiusdem diei Missæ
canuntur.

Quibus diebus ex Missalis Romani rubricarum
præscripto, in ecclesijs cathedralibus, & colle-
giatis Missas duas conuenticales celebrari oportet,
ex ambæ canantur; tum cantu item cele-
bretur, si quæ præterea alia Missa eodem vel
alio die, ex consuetudine, legatouè pio, aut a-
lio iure ibi cani debet.

Quod si capitulum præstare omiserit, neglexe-
rit; non solum illius diei, in quo huic mune-
ri defuerit, verum alterius etiam diei distribu-
tionibus mulctetur; & alio die suppleantur
omissa.

Quædam de ritu diuinorum officiorum.
DIEBUS Dominicis, festisq. alijs, quibus of-
ficiu duplex peragitur, canonicus hebdoma-
darius, dum vesperarum officium obit cele-
bratue, pluuiiale induat; tum etiam duo eccle-
siæ ministri pluuiialibus indui adsint, eaq. mu-
nera præstent, quæ præstari moris est.

Idem præterea diebus, diuina singulari horarum
canonicarum officia, psalmi scilicet, hym-
ni, antiphonæ, responsoria, & reliquæ hora-
riæ preces, non verbis recitentur, sed stata mo-
dulatione canantur.

In matutino tamen officio, & prima, si ita Epi-
scopo videbitur, præterquam in anniuersarijs
festorum dierum solemnioribus celebrati-
bus; canora, distincta tamen vocum pronun-
tiatione psalmos dici liceat; at hymni, anti-
phonæ, responsoria, & reliqua eiusmodi, tum
præterea psalmi ad laudes, stata omni cantus
modulatione omnino pronuncientur.

Vbi verò vel instituti, vel consuetudinis est,
festis diebus, matutini etiam, vel primæ psal-
mos, aut alijs præterea ferialibus diebus reli-
quarum horarum psalmos, & omne officium
cantu præstari: illud institutum, consuetudi-
nem perpetuò retineri iubemus.

Si verò quid aliquando inciderit, quamobrem
diuina officia diutius, quam temporis ratio po-
stulat, protracta sunt; tum Episcopi concessu,
iussuè, horaria sextæ & nonæ officia, si mi-
nus stato cantu possunt, verbis solum, distin-
ctè tamen, & in choro pronuncitari, & præsta-
ri licebit.

Festis verò, Dominicisq. diebus, & alijs, qui-
bus concio, aut solemnis processio, aut sacra
ordinatio habetur, si matutinum officium me-
dia nocte non dicatur, ita saltè anticipata Epi-
scopi iudicio hora inchoetur, vt & aliarum de-
inceps horarum officia, & Missas singuli sacer-
dotes, & Missam conuenticalem collegiatam,
tempore suo ex instituto peragant, & concio-
ni interesse possint.

Quod de Assistente pluuiiale induto in concilio
prouinciali primo decretum est, ita duntaxat
locum habere decernimus, vt Episcopo, & alijs
episcopalibus vtenti is adhibeatur; alijs præte-
rea nemini.

Dominicis, & festis, & alijs item diebus, quibus

officiu duplex peragitur, canonici duo, vnus
qui diaconale, alter qui subdiaconale ministe-
rium præstet, canonico sacerdote Missam con-
uenticalem celebranti ministrent.

Sicubi verò alijs etiam diebus per canonicos
id præstari solet, id deinceps etiam seruetur
perpetuò.

Vbi verò præ paucitate canonicorum, illis ca-
nonicis duobus in Missæ conuenticalis sacrifi-
cio ministrantibus, numerus eorundem qui in
choro adsint, congruus Episcopi iudicio non
erit; liceat eidem Episcopo alios duos non ca-
nonicos statuerè, qui illis duplicis officij die-
bus, qui tamen ex præcepto, consuetudineuè
non coluntur, loco canonicorum, diaconale,
& subdiaconale ministerium obeant.

Omnino autem diebus etiam ferialibus dia-
conus, & subdiaconus dalmaticis induti, Missæ
inseruiant in cathedralibus, & collegiatis ec-
clesijs quibuscunque; nisi vbi Episcopus cen-
suerit ministrorum numerum adeò exiguum
esse, vt id fieri non possit.

Cuius item Episcopi ius sit decernere, qui mu-
nus huiusmodi præstare debeant, si modò il-
lud iam attributum perpetuò ex institutione,
vel consuetudine non sit.

Dignitatem obtinenti, & canonico item, & alijs
cuiusque chori officijs adstricto, almutiam,
superpelliceum, cappam, aut aliud canonica-
le, aut proprium sui ordinis vestimentum, pro
temporis, vel diuini officij quod obit, vel pro
sui in ecclesia, chorouè muneris ratione non
induto, distributio statæ canonicæ horæ ne de-
tur, in qua hic, illeuè sine eiusmodi indumen-
to adfuerit.

Ne quis canonicus, dignitateuè præditus, aut ec-
clesiæ cuiusuis minister, clericusue quicunque,
dum horarijs diuinarum precum officijs inte-
rest, aut processiones, funera, vel functiones
ecclesiasticas obit, superpelliceo, alioque sacro
indumento indutus, chyrothecis etiam ma-
nus induat.

Horæ sextæ, & nonæ item officia diuina, antè,
aut post Missæ conuenticalis sacrificium, pro
ratione temporum, & officij diuini, ad præ-
scriptum rubricæ Missalis Romani celebren-
tur; nisi aliquando vrgens causa incidat, quam
obrem illa alio tempore, quam præscriptum
est, in choro tamen celebrari, peragiq. Epi-
scopus iusserit.

Quibus in ecclesijs diuinum canonicarum hora-
rum officium de beata Maria Virgine recitari,
aut solet, aut debet, earum clerus vniuersus
illud in choro præfens pariter recitet, atque of-
ficiu quod de Domino dicitur; id verò ita,
vt singulas horas canonicas vnus officij, cum
singulis alterius, ex Breuiarij Romani præscri-
pto ordine coniungat.

Quicumque ab vnus horæ officio de beata Ma-
ria abfuerit, distributione illius horæ perinde
mulctetur, ac si ab horæ eiusdem officio, quod
de Domino recitatur, abfuerit.

Ca-

Calendarium, quod ex Concilij prouincialis pri-
mi decreto pro certa diuini officij recitandi ra-
tione, quorannis edi oportet, si minus constar,
à quo confici, ediuè debeat; Episcopus deligat
constitutuè qui hoc præstet, neque id cuiquæ
recusare liceat.

Ita verò à quo debet, in tempore conficiatur,
vt & mense saltè antè Natiuitatem Domini
in lucem emissum sit.

Antè verò quam prodeat, Episcopo tradatur,
qui recognoscat, aut ab aliquibus, quos eius rei
peritos delegerit, recognosci iubeat.

De sancto, cuius sacrum corpus, aut caput, aut
brachium, aut crus, aliæue sacræ reliquiæ Epi-
scopi iudicio insignes asseruantur, duplex offi-
cium fiat in ea tantum ecclesia, vbi recondu-
tur: nec verò in alijs, nisi regulis Breuiarij Ro-
mani id præscribitur; aut alia causa grauis Epi-
scopi iudicio insit.

De sanctis item, quorum altaria in aliqua ec-
clesia sunt, duplex in ea tantum ecclesia fiat;
idq. tunc solum, quando scilicet ex antiqua,
probataq. consuetudine, vel iusta alia causa Epi-
scopus censuerit faciendum.

De ijs qui beati dicuntur, neque sedis Apосто-
licæ auctoritate in sanctorum numero adscri-
pti sunt, horarum diuinarum precum officiu
ne fiat; nisi consulta eadem sede Apostolica, fa-
cultateq. literis pontificijs concessa.

Episcopus pro temporum ratione, ac vicissitudi-
ne, certam horam, certumq. interuallum pul-
sands campanis præscribere curet, quibus di-
uinorum officiorum significatio detur.

Quæ certa, interuallisq. distincta pulsationis
ratio in tabella edita ordine notetur; vt & vr-
banis, & diocesanis ecclesijs vsui rectè accom-
modata, vbique eadem ad præscriptum eius-
dem Episcopi seruentur.

Officia diuina, sicut alia semiduplicia sunt, quæ-
dam duplicia, alia simplicia: ita pro eorum ra-
tione, certam regulam in ijs singulis celebra-
dis adhiberi oportet.

Quare Episcopus duobus de Capitulo, quorū
alter ab ipso, alter à Capitulo deligatur, alijsq.
ecclesiasticis hominibus ritu sciētia & vsu
peritis, quos ipse delegerit, in consilium adhi-
bitis, cantus modulationem, luminum nume-
rum & qualitatem, vestium apparatus, cam-
panarum sonum, ministrorumq. rationem pro
illorum ritu præscribat, in ijs scilicet, quæ ad-
huc concilijs prouincialibus præscripta non
sunt; donec alio tempore in concilio prouin-
ciali certa eorum ratio statuatur, vt & ritè, &
diuino cultui congruenter omnia præstentur.
Quæcunque verò aut in hoc, aut in superiori-
bus concilijs prouincialibus de festis duplici-
bus seruari iussu est; ea in ecclesijs ritu Am-
brosiano vtentibus, cum pro illius ritus ratio-
ne nulla sit simplicis, aut semiduplicis, aut du-
plicis officij distinctio, sed tantum solemn-
is, aut non solemn-
is, in festis ijs locum habeant,
quæ licet ex præcepto, consuetudineuè non

colantur, officio tamè solemn-
i celebrari in ca-
lendario, aut breuiarij rubricis præscribetur.
Sicut sancta mater ecclesia pro temporum offi-
ciorumq. ratione, sacrarum vestium apparatus
ornatumq. coloribus distinctum esse voluit;
ita quemadmodum etiam Missalis Romani ru-
brica præscribit, in omni ecclesia, & altare, &
sacerdos celebrans, siq. solemniter sit, diaconi
etiam & subdiaconi, & alijs eiusmodi mini-
strantes, sacro vestium amictu, vt pro ecclesia-
rum facultatibus fieri potest, induantur: qui
colore distinctus, diuinorum officiorum ritui,
& temporum rationi conueniat.

Cum clerici desunt, qui cantorum in diuinis offi-
cijs partes præstent, ita vt laicos homines ad
id muneris aliquando mercede conducere, adhi-
beriuè necesse sit; tunc ij non solum in Missa
solemni, & diuinis officijs, id quod in com-
pluribus huius prouinciæ ecclesijs vsu serua-
tur, sed & in processibus, & in funeralibus;
& in alijs ecclesiasticis actionibus, ad quas vel
in ecclesia, vel foris adhibetur, cum id munus
gerunt, habitu clericali superpelliceoq. decen-
ti, ad Conciliorum prouincialium præscriptū
vtantur: vita præterea, & moribus ab Episco-
po scripto ante probari sint.

Nec verò contra quam præscriptum est, cui-
quam laico in ecclesia, musici cantoribus mū-
nus illis diuinis ecclesiasticisue officijs, aut in
ecclesia, aut foris concelebrandis committa-
tur; nec rursus ille suscipiat, geratue, pœnis
multisue propositis arbitram Episcopi.
Eas autem pœnas luat, tum qui susceperit, tū
qui commiserit, dederit, conduxerit, permi-
seritue; quicumque sit, siue Capitulum, siue fa-
brica administratores, siue rector ecclesiæ, si-
ue confratriæ præfecti, siue alius quispiam,
ad quem id pertineat.

Triduo illo hebdomadæ sanctæ, quo ex sanctæ
ecclesiæ Romanæ consuetudine strepitus, &
fragor fieri solet ad significandam in Iesu Chri-
sti passione illarum rerum omnium commo-
tionem, is semel tantum post extremam matu-
tini officij orationem adhibeatur, ad rubricæ
Romanæ præscriptum.

Cura verò sit eorum qui ecclesijs præfunt, ca-
uere, vt à populo religiosa pij mœrentisq. ani-
mi meditatione ille fiat.

PRÆFECTVS chori, vbi ex antiqua, pro-
bataq. ecclesiæ institutione nominatim nemo
est, neque alius item, quem huic muneri Epi-
scopus præfecerit; eiusmodi officio fungatur,
vt primo Concilio prouinciali cauetur, qui di-
gniori chori loco sedet: id verò, quoad alium
ei muneri Episcopus arbitrato suo pposuerit.

A quo officio quandocunque eum amouere,
tum rursus confirmare Episcopo liberum sit.
Qui autem ex antiquo probato instituto gerit,
si ei curæ, ac vigilantiæ minus aptum, aut ne-
gligentem, aut aliàs non rectè, vt illeuè mu-
nus suus præstantem animaduernerit, illum
amouendi, & eidem muneri illius loco alium
præ-

Præfectus chori
ab Episcopo de-
ligendus.

Par. 2. De offic.
cuius qui choro
præfides. pag. 27.

præficiendi, ius item, & facultas omnis eidem Episcopo liberè competat.

De processionibus.

Prou. 1. par. 1. pag. 34.

CVM supplicationes publicas, solennesq. fieri opus erit; primùm earum causa processio nes agantur; deinde Missa solemniter celebretur; nisi aliter ob causam Episcopus aliquado iusserit.

Clerus etiam regularis, piarumq. confratiarum homines, populus denique omnis, cum ad ecclesiam ubi supplicandi causa statio fiat, processerint, inde ordine item redeant ad ecclesiam, vnde discesserint, vt etiam primo Cõcilio prouinciali decretum est; nisi Episcopi prescripto, in ecclesia ad quam ventum est, processio absolueda & dimittenda sit: tuncq. inde ad suas quique ecclesias, benedictione Episcopali, aut missione de more facta, collegiatim cruce præcedente abeant licet, peractis autè supplicationum, prout ritus est, solemnibus precibus, atque orationibus.

Quæ verò in hoc supplicationis munere, precum & orationum officia, in ecclesia ad quam itum est, quæcunque illa sit, peragenda sunt; à Capitulo cathedralis: in diocesi autem, à clero primariæ secularis ecclesiæ, non illius ad quam supplicandi causa processum est, ritè præstentur; nisi antiqua cõsuetudo aliud suaserit.

Missæ item sacrificium, cum ibi faciendum est, illud à Capitulo, clerouè cathedralis; & in diocesi, primariæ secularis ecclesiæ solènitè fiat. Quo tempore reliquus clerus discedat licet, missione solemniter facta, vt in suis quique ecclesijs conuentualem parochialemuè Missam cõcelebret: nisi aliter quæque Episcopus iusserit.

Clero ad ecclesiam conuenienti, processio nis, supplicationis, alteriusuè eiusmodi officij causa, locus aliquis ecclesiæ illius, amplè quantum potest patens constituatur: vbi simul vniuersus, si potest; alioqui collegiatim saltem vnusquisque ordo conueniat, & tacitè precando consistat, donec illas obeat; ne per ecclesiam vegetur, aut quidquã aliud admittat, quod Cõcilio prouinciali secundo vetitum est.

Clericorum verò sit ostiarij functiones in ecclesia cathedrali obeuntium, ecclesiasticos homines, supplicationum, processionumue causa in eum certum locum congressos, si quos va gantes, deambulantes, colloquentes uè animaduertent, Episcopi auctoritate prohibere: tum èt contumacium nomina ad eundem deferre.

Cõstituat Episcopus certos homines, qui clerum ad supplicationes procedentem dirigant; tumq. aliquando cum opus est, eundè subsistere moneant: tum etiam qui populum in ordine consistere, mulieres velatas incedere, aliaq. eiusmodi opportunè in ipsa etiam via moneat, præcipiant, atque vt seruentur, efficiant omni sollicitudine.

In omni processione, in illa præsertim quæ solemni die corporis Domini agitur, clerus sæcularis superpelliceo mundo candidoq. indutus vt adit, præmoneatur.

Cum ad processionem clerus vocatur, quid psallendum, quid canendumuè ei sit, vt opportunum erit, significetur.

Canant omnes: cum verò aliquot canentibus, alijs canere non licet; qui bini incedunt, submissa voce psalmum, hymnum, antiphonam, precemue piam inter se dicant, supplicationi quæ sit, mysteriouè conuenientem.

Clerici omnes sæculares, & regulares, & qui in basilica cathedrali dignitates obtinent, bini semper procedant: neque item inter eos villo modo laici homines, quocunque gradu sint, interiecti incedant; neque item inter Episcopum & eosdem laicos locus sit.

Quicunque in processione erratum contra tabellæ præscriptum commiserit; pro præscripta ratione punctator sigillatim nominatimq. illum notet.

Sacrarum imaginum insignia, vexillaue cleri, ne laicus homo in processione præferat; vbi clericus quisquam est, qui hoc munus præstare possit.

In omni ecclesia, vnde ad statas processiones clerum, populumq. egredi solemne est, vbi primùm procedendi initium fit, campanarum omnium pulsationes solemniter tamdiu adhibeantur, quoad inde clerus vniuersus in processio nis munere egressus sit.

Idemq. cum à processione reditur, præstetur. Itidem in ecclesijs fiat, quæ in vicinia sunt, vbi processio agitur.

Muscis verò cuiusuis generis instrumentis in processio nibus sonari ne villo modo permittatur.

In supplicationibus, processio nibusue, quæ summi Pontificis Episcopiuè iussu, in exteriori aut interiori ecclesiæ circuitu aguntur, canonicis, & alijs chori ministris, qui distributionum quouis modo participes sunt, tantum ex communi residentia censu distribuatur, quantum ipsis dari solet, cum in choro præsentibus horæ tertiæ officio adsint.

Si verò pro feriæ, festiq. ratione, quo processio agitur, non in circuitu ecclesiæ, sed per urbem, oppidumue illa fiat agaturuè; triplum detur.

Quæ omnis distributionum portio detur ijs tantum scilicet, qui illas præsentibus obeunt.

Quod ad alios autem clericos attinet, qui processio ni, supplicationiuè interesse debent, nec verò distributionum participes sunt; cum ijs Episcopi arbitrato certis mulctis pœnisiue agatur.

Quod in multis huius prouinciæ locis religiosæ consuetudinis est, retinere, aut sicubi nõ est, introducere Episcopi studeant; vt omnes tum mares tum fœminæ sacro solemnitate sanctissimi Corporis Domini, religiosoq. die, eã processio nis celebritatem non è fenestris, neque

omnino è superiori loco inspiciant, sed eam prosequantur omni piæ religiosæq. veneratio nis studio.

Itidem præterea curent de alijs publicis processio nibus, cum illas omnes populum supplicem prosequendo, piè obire institutum sit.

Si quæ eleemosinæ panis, aut vini, aut aliorum ciborum, certo constituto tempore, pijs etiam legati iure, alioque quouis nomine distribui debent; earum distributio ne processio num supplicationumue tempore fiat: quo minus illa commensationibus, crapulisue occasio præbeat: sed illis peractis id agi liceat.

Vnusquisque Episcopus pro solemnium processio num, & eiusmodi actionum ratione decernat, tũ qui è clero, tum quibus diebus pluuiæ illis obeundis induant.

Interea verò mos & vsus Metropolitanæ ecclesiæ hoc in genere seruetur.

In Missæ etiam solemnium sacrificio, processio nibus, & alijs eiusmodi sacris actionibus cautio sit, vt ad ecclesiasticas functiones quas in illis præstari oportet, cuiusmodi sunt, & cum corpus Dñi in Missa eleuatur, cereorum accensio, & sustentatio, & cleri in processio nibus item dirigendi, dirigendiue ratio, & id generis alijs, laicorum hominum opera, ministeriumue ne adhibeatur: sed in ijs, alijsue eiusmodi generis functionibus obeudis præsto sint sacristia custodes; clerici, tũ magistri chori, vel ceremoniarum adiutores, alijsq. ecclesiastici ordinis homines, quorum ministerium ecclesiasticarum rerum vsui functioniuè addictum est, tum alij item clerici, quibus ea munera Episcopus assignarit.

De funeribus, & exequijs.

Prou. 1. par. 2. pag. 34. & seq.

De episcopis.

SICUT Episcopus dum in vita est, sanctæ pastoralis sollicitudinis studio debet salutem animarum inuigilare; ita illud cum omni ratione coniunctum est, vt post eius obitum ecclesiastici ordinis homines, & laici itè, quorum curæ, gubernationiq. pastorali præfuit, grata piaq. memoria episcopales vigilias ac labores, quibus ille in eo munere gerendo perfunctus est, prosequatur pro illius anima in primis Deum religiosè precantes.

Tit. de fun. epi.

Quamobrem præter ea, quæ de Episcoporum exequijs primo Concilio prouinciali sancita sunt, hoc èt decernimus, vt parochi, & sacerdotes singuli, tũ urbani, tum diocesanii, vbi primùm de obitu Episcopi sui nunciatum est, nouè singulis post eum nuncium diebus, quibus per ecclesiastici officij ritum potest, Missam de mortuis pro illius anima celebrent; aut saltem statim pro defuncto Episcopo orationem dicant, vt in aeterna recipiatur tabernacula. Capituli verò sit, de Episcopi obitu diocesanos parochos certiores quamprimum facere, eosdemq. huius officij monere.

Populus itidè pro paternæ sollicitudinis, charitatisq. officijs, quæ ille viuus pro omnium

salute præstitit, hoc communi parenti mortuo reddat, vt religiosis precibus, alijsq. pijs suffragijs illius animam adiuuet.

Ad quam sanè rem suam quisque populum parochus cum vsu venit, ijs præsertim nouè diebus hortetur accuratè, ac diligenter.

NE cuiquam ex vlla cuiusuis ordinis ecclesia mortui cadauer perpetuè sepultura traditum asportari liceat, nisi facultate ab Episcopo impetrata, eaq. literis nominatim exarata.

Parochus intra cuius parochiæ fines, aliquis alienæ parochiæ occisus est, eius cadauer liberè a hõ transferri nullo prætextu prohibeat: nihilq. ea de causa accipiat. Si verò trãslatio ea cum funere sit, liberum ei sit vt iure suo.

Funeribus, defunctorum officijs anniuersarijs concelebrandis, cum rector ecclesiæ præter clericum ministrum suum, alios etiam sacerdotes, clericosue, quorum ministerio operauè vtatur, accersere adhibereue necesse habet, hoc ordine, nisi aliud defunctus hæredesue illius voluerint, illos euocet; primò scilicet, si quos habet illius animarum curæ gerendæ quouis modo socios, collegas, adiutoresue, tum illius ecclesiæ titulares, vel canonicos, vel chori ministros, vel demum cappellanos itè; deinde clericos alios ecclesiasticæ functioni, officiuè in ea ecclesia addictos adscriptosue; tum præterea alios, quos mortui hæres, aut is cuius interest, accerseri, euocariue maluerit.

Nec verò plures adhiberi villo prætextu etiam huius decreti liceat, quam ille velit, vel sacerdotis, vel alios, etiam clericos tantum, puerosue clericali vestitu indutos, etiam quos illi euocati secum duxerint; neque rursus ad eleemosinæ, emolumentiuè cuiusuis generis eo nomine percipiendi partem vllam, neque denique vllum non vocatum admitti.

Illud Præpositi, Archipresbyteri, parochi, rectoris, & alij quicunque clerici caueant, ne ad funus ducendum, aut officia pro mortuis celebranda alios pro se mittant, emolumentum, aut eius partem ipsi percepturi; neque secum pueros, aut clericos ea spe perducant, mittantue, vt eleemosinæ quæ illis data erit, participes ipsi sint; nec sanè verò vllam eius partem villo quouis prætextu etiam sponte oblatam capiant; neque item qui mittuntur plus capiant, quam si proprio solum nomine vocati essent.

Funeris ducendi certa hora constituatur, qua omnes quicunque euocati sunt, conueniant, vt nulla interposita mora ad illud procedatur.

CAVTIO sit, vt ne simplices homines quidquam superstitionis causa apud mortuum in feretro, aut in eius manibus ponant; aut aliud quod superstitionis speciem præferat, aut suspicionem habeat, committant.

VBI ex nostra in Cõcilio primo prouinciali edita constitutione palliu ad cadaueris feretriuè regendi vsum quacunque ratione comparatum est, omnibus illud gratis accommodeur: vbi verò paratum nõdum est, parochialis vicinæ

Trãslatio cadauerum quomodo liceat.

Qui vocandi ad funera, & qua ratione.

Qua rone mortui efferendi.

Tit. de fun. & cetera pag. 35.

hominum, non ecclesiæ rectoris sumptibus comparari decernimus.

Sin autem neque illi parent, neque mortui hæres item; sine pallio cadaver efferatur, quoulsque id præstetur.

Cadaver cum effertur, via procedatur, quæ à domo ad ecclesiam recta, ac breuis sit: si verò vlt que adeo breuis, & compendiosa est, vt ordines eorum qui funus comitantur, intrà illius fines contineri non queant, tunc via paulo longiori funus ducatur, idque iussu concessiuè sacerdotis, qui funeri præest.

Omnes, tum qui dignitates obtinent, tum canonici, etiam Metropolitana & cathedralis ecclesiæ, tum alij præterea quicunque clerici, quibus in funere candelæ, aut cerei, intortitiuè dantur, eas, eandem accensa in funere manibus ipsi deferant.

Sermo si quis in funere habebitur, non domi, aut alio eiusmodi loco, sed in ecclesia habeatur.

Ne cœnotaphijs, aut quas vocant, tumbis, pallia altarium adhibeantur.

Quarone eleemosina clero diuidenda in funeribus.

EL E E M O S I N A, quæ clero ob funus, aut defunctorum officium datur, ne in ecclesia, cœmiteriuè, aut spectante populo, sed eo remoto, locoque separato, factis exequijs officijsuè distribuatur.

Ne pactioes de funere, aut de exequijs pro mortuo celebrandis cum defuncti hærede, aut alio ad quæ pertineat, à parcho, alioquè ea cõditione fiant, vt certa cera pars, quæ exequiarum officijs supererit, ipsi hæredi, aut alteri restituat. Ne parochi, alijue clerici, neque item exequiarum curatores, alijue quicunque in funere operam ponunt, pignora capiant, quibus sibi caueant de funerali eleemosina, aut de eorum opera in funere præstite mercede.

E C C L E S I A E Metropolitanæ, vel cathedralis, vel Collegiatae Capitulum, ac singuli de capitulo, in funere, funeri suè officio contenti eleemosina sint, quæ generatim ipsi vniuerso Capitulo, aut sigillatim vnicuique de Capitulo dari solet.

Idem parochi, rectores, sacristiæ custodes, & alij clerici inuiolatè seruent ad Episcopi præscriptum.

Pro crucibus autem, & quæ circa cadaver aut cœnotaphium disponuntur, pro campanis itè, lampadibusuè, alioquè prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigatuè, nec Capitulum, nec quisquam de Capitulo, nec rector, nec sacrista, cultos, alijue clerici quicunque, nisi si quid est, quod fabricæ, aut sacristiæ, campanarum nomine dari piæ consuetudinis Episcopus esse censuerit; idque verè in eum vsum cedat; at pro crucibus nihil omnino, quouis èt fabricæ, vel sacristiæ nomine accipi liceat.

Quantum clericorum vltato nomine dari solet, tantum custodibus, qui in minoribus ordinibus constituti sunt, detur; si in sacris fuerint, habeant quantum sacerdotum nomine datur. Qui verò custos, vel crucem prætulerit, vel

campanas pulsauerit, tunc ille accipiat, quod eo nomine tantum dari statutum est.

Qui funeris curationem aliquam habere solent, vt pote antiani, alijque quocunque nomine vocati, qui item corpori sepeliendo operam nauat; eos accipere nõ vetamus, quod pro officij sui quod ipsi præstiterint, opera dari cõsueuit. Crucis verò, vel campanarum, alioquè quouis nomine, ne ab ijs quidem quidquam in funere, vel funeris, vel exequiarum causa exigi accipiue liceat.

Eius verò generis homines, & alij qui in funus se ingerunt, nec quidquam operæ ponunt, nihil omnino consequantur.

Quod primo Concilio prouinciali sancitum est, id explicatius nunc vetamus, vt ne scilicet clerici, neuè alij quicunque sint, qui aliquam in funere curam ponunt, vestes, indumenta, ornamentauè cadaveri adhibita, nisi à sponte offerentibus accipiant, sed gratis, ac sine mora, ijs ad quos pertinent, omnia planè restituant reddantue.

Pro loco in quem mortuus infertur, à nemine, ne sacristiæ quidem, aut fabricæ ecclesiæ, aut confraternitatis alicuius, alteriusuè pij vsus nomine quidquam prorsus exigatur: pias tamen & laudabiles consuetudines, vt primo Concilio prouinciali iussum est, in hoc etiam Episcopus seruari iubebit.

Capitula, canonici, & alij ministri quicunque sint ecclesiarum, ne cœnotaphij quod in officijs pro mortuis ex tabulis struitur nomine, quidquam capiant.

Qui in funere, officijsuè funeralibus, vel exequijs quidquam vt infra peccarit, eius funeris, officijsuè funeralis omni eleemosina, emolumentoque careat omnino; pœnaque sit Episcopi arbitrio, tam ei si acceperit, quam præfecto, rectori uè, qui dari curarit, consenserit, permisseritue. Quicunque à funere, funeralibusuè officijs eiusmodi abfuerit.

Qui item antè temporis, vel officij punctum ab Episcopo præstitutum non adfuerit.

Qui funere, officiuè pro mortuis non peracto discesserit, quod fit, dũ corp⁹ sepulture tradit. Rursus qui non peractis funeralibus officijs discesserit.

Qui item habitu, prout Episcopus præscripserit, non conuenerit, interfueritue.

Qui contra decretorum prouincialium præscriptum quidquam in illis peccarit.

Qui item alia commiserit ex ijs, ob quæ Episcopi iussu pro absente habendus sit.

Qui item funeris, exequiarumue curatores, vt pote antiani, vel alio vocati nomine, per se funeris sui partes non obierint.

De distributionibus.

Prou. 1. par. 2. de off. punct. itè de off. Thesaur. pag. 29.

Q V I B V S in ecclesijs tertia pars fructuū reddituū, dignitatibus, personatibus, officijsque.

Distributiones tenues quò augendæ.

Sess. 2. decr. de refor. c. 3.

eijsque obuientium, nondum ex Tridentino decreto in distributiones diuisa est; id Episcopus, vbi expedire censuerit, præstet.

Diuisione verò facta, quicunque ex Episcopi præscripto functiones ministeriumque debitum quoslibet statuto die non expleuerit, distributionem illius diei amittat, quæ Tridentini Concilij iussu, fabricæ ecclesiæ, aut piorum locorum vsui, Episcopi arbitratu attribuatur.

De distributionibus item quotidianis ex tertia illa parte fructuum decreto Tridentino præscripta, vel constituendis, vel augendis, vbi nondum illud actum est, quamprimum Episcopus præstet.

Quibus etiam in ecclesijs, vel cathedralibus, vel collegiatis, quamuis reliquis diuinis officijs congruus quotidianarum distributionum census assignatus sit, aliquibus tamen canonicis horis aut cæteris officijs, etiam extraordinarijs, quauis auctoritate institutis, nullæ quotidianæ distributiones adscriptæ attributæue sint, aut si attributæ sint, exiguæ illæ quidè, atque vsu adeo tenues, vt verisimiliter negligantur; in ijs Episcopus vel de communi residentia distributionumque quotidianarum censu, si amplius sit, certam portionem, arbitrio suo congruam, Capituli, ac reliquorum, qui eiusdem census participes sunt, consensu detrahat, eamque ipsam statim vnicuique ex illis canonicis horis, officijsuè attribuat adscribatue perpetuè; vel omnino ipse auctoritate, & facultate sibi eodem Tridentino Concilio data, quemadmodum etiam à sancta Sede Apostolica declaratum est, decretum itidem illud Tridentinum exequatur, vt scilicet è fructibus, redditibusuè cuiusvis generis, qui dignitatibus, canonicatibus, personatibus, alijue obueniunt, congruam partem, quæ tamen tertiam non excedat, arbitrio suo statuatur; quæ in quotidianas distributiones conuersam, singulis his diuinis officijs, horisue canonicis, quibus nulla, vel tenuis tributa est, certam distribuendam perpetuè assignet, vt stata ea, congruaque portione constituta vel adiuncta, illæ deinceps verisimiliter non negligantur.

In distributionum autem tenuitate dignoscenda, ratio semper habeatur tum canonicorum tum aliorum omnium, quibus illas percipiendi, si residentes munus suum obeant, ius competit: siue illi modò præsentis residentia munus, verè præstent; siue absentes ob legitimam etiam causam impedimentumue, residere ea celsante deberent, aut possent.

Parochus verò, qui canonicatum, dignitatemue, ac simul ecclesiã parochialem legitime obtinens, residentia parochialis munus obit, vt literis Pij Quinti Pont. Max. sancitum est, illius vel dignitatis, vel canonicalis præbendæ fructus, redditusue capiat: at tertia eius partis ne particeps sit, quæ eiusdem Tridentinæ sanctionis auctoritate in distributiones conuersa, sibi absenti obuonire nõ potest, nec debet, sed alijs

Bulla edita 8. Id. Jul. 1568.

præsentibus, choriq̄ officia obeuntibus accretat; aut Episcopi arbitratu, fabricæ ecclesiæ, pijsue locis attribuatur, ad eiusdem Concilij Tridentini præscriptum.

V T diuinis officijs obeundis, quoad eius fieri potest, apti, & idonei ministri adscribantur, cum aliqui deinceps in cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs se in canonicorum residentiu collegium cooptari, & ad ius distributiones percipiendi admitti petunt, hæc seruentur.

Primò vt ab ea re omnis ambitio abfit, qui cooptandus erit, hoc iureiurando obstringatur. *Ego N. Per hæc Sancta Dei Evangelia inro me neque precibus, neque pretio, neque alia ratione egisse, aut aliis curasse, quo minus hoc experimentum integrè, fideliterq̄, fieret: sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Evangelia.*

Deinde periculum, experimentumue fiat; an qui se cooptari petit, ad omnia ea rectè in cantus modulatione præstanda idoneus sit, quæ aliquo modo, aut tempore ad eius munus pertineat pertinere possunt, hocque pro ratione, & diuersitate presbyteralis, diaconalis, & inferioris etiam functionis.

Id verò fiet in conuentu capitulari, duobus ex Capitulo adhibitis, qui primò iurati, se nihil fraudis in ea re sibi commissa facturos esse, hoc præstent; vt ei, de cuius cooptatione agitur, certos locos, scriptauè, quæ cantu enuncient, primò assignent; tum propius assistendo videant, num is modulatione, alioquè modo erret. De eodem autem approbando postea agatur, resque occultis suffragijs permittetur: quibus statim deliberetur, ac decernatur.

Cum de mansionarij, aut alterius ecclesiæ ministri, qui canonico inferior est, cooptatione agatur; is etiam præscripta canonicis cooptandis ratione à Capitulo canonicorum probetur. Cui probationi quattuor, pluresue eiusdem ordinis ministri, à præfecto Capituli peritiores delecti interesse possint; quorum de eo cooptando sententiam Capituli præfectus rogabit: tũ illis remotis de approbatione, aut reiectione Capitulum decernet, suffragijs occultè latis.

De eo autè, qui in ecclesia cathedrali post Episcopum, aut etiam in collegiatis primam dignitatem obtinet, experimentum, periculumue fiat ab Episcopo solum, eiusue vicario, adhibito in consilium præfecto chori, & canonico vno ex Capitulo illius ecclesiæ; in qua is de quo agitur, dignitatè habet, & alijs præterea peritis viris, quos aliudè adhiberi Episcopus maluerit. Quibus verò in ecclesijs antiqui, probatiq̄ instituti est, de eo etiam à Capitulo examè experimentumue fieri; id huius decreti auctoritate non abrogetur; sed Capitulo præscripta supra in Canonicis probandis ratio, in ipso etiã probando seruetur.

Si cooptatio, probatiouè vlla fiet, illis supra præscriptis rationibus non seruatis, irrita sit, ac planè nulla.

Canonici & alij ministri, quò ad distributiones percipiendū admittendi.

In ipso probationis examine, in primis ecclesie magis minusve insignis ratio aliqua habeatur. Non solum de ea facultate periculum fiat, quae ab arte, & ab ea exercitatione proficiscatur, sed de ea quoque, quae est a natura: videndumque, num cuiquam natura alicui impedimento sit, quo minus obire munera sua, si non per se, at saltem aliquo modo possit.

Porro moderatio adhibeatur, ut in ijs quidem modulationum generibus, qui cooptari vult, se ex tempore peritum praebet, atque exercitatum, quae in eius officio frequentiora sunt: quae vero rarius incidunt, praestare quidem aptus sit, sed congruo spatio temporis dato ad eius generis rationem prauidendam.

Præterea quibus vniuersæ chori psalmodiae onus sustinendum est, in ijs mediocrem peritiâ, artisque cognitionem sufficere, æstimari non conuenit: cum ijs verò, quibus id non incumbit, mitius agi debet; in chori Magistro perfecta ars, & peritiâ omnino requiretur: eademque distinctio, & ratio habenda est de voce, & eiusmodi naturæ adiumentis.

Si timore, aut aliqua alia perturbatione factum esse præfectus suspicatus erit, ut quis minus idoneus visus sit, is ne reijciatur; sed octo dierum spatio, certa alia dies constituatur, qua rursus periculum fiat: iterum verò id timoris, aut aliud nomen eiusmodi præcedi non possit. In ijs verò, qui iniuria se repulsam tulisse putabunt, aut amplius octo diebus protracti erunt; seruetur decretum nostrum, in Concilio provinciali secundo promulgatum.

Tit. 3. decre. 3. pag. 71.

Absentes distributiones ne capiant.

Item qui sacrum ordinem sibi debitum non suscipiunt.

De tabellis pro diuinis officijs recte obediendis.

QUICVNQUE dum alicuius statæ horæ officium in choro peragitur, Missam celebrando tunc a choro abfuerit; illius horæ distributionis tanquam absens particeps ne sit, ut à sancta Sede Apostolica declaratum est.

Id verò nisi præ absentia sacerdotum, qui in ecclesia tunc Missæ sacrificium faciant, necessitas aliquando inciderit, ut præfectus canonicum aliquem sacerdotem a choro exire, à statæque horæ officio abesse, Missæ celebrandæ causa iubeat; aut nisi à Sede Apostolica aliter concessum fuerit.

AL I Q V A dignitate præditus, & canonicus, aliusue quicumque, qui etiam ob causam, ut puta ob litem eiusdem beneficii sui ecclesiastici sibi illatam, contestatamue, ordinem sacrum illi ecclesiasticæ suæ dignitati, canonicatuiue, beneficiouè annexum, suscipere distulerit; ne distributionum quotidianarum, antequam illum suscipiat, particeps sit; cum debiti sui muneris, cuius causa illæ debentur, partes obire, præstareue non possit.

C V M & Tridentinis sanctionibus, & nostris etiam provincialibus decretis, multa salutariter de diuinis officijs, functionibusque ecclesiasticis, atque alijs eiusdem generis constituta sunt, ut ad eorum præscriptum omnes, singuli que provincie nostræ canonici, Capitula, & dignitate præditi, reliqui que omnes ecclesia-

rum ministri, chori officijs quocumque iure, nomine, titulo, modouè adstricti se se conforment; diuinæque officia, processiones, funeralia, & alia, quæ ecclesiastici muneris, ecclesiasticarumque functionum sunt, rectè obeant; ad ea que non solum constitutis horis, ac præscripto modo conueniant; verum etiam in ijs ipsis pie deuoteque versentur, & persistant; suis quoque functionibus, muneribusque satisfaciant; tum præterea ex eorundem decretorum præscripto canonici Capitula habeant; ad ea conueniant item, in illis denique, ut par est, rectè versentur; ac rursus ab omnibus, & singulis erratis, quæ notata caueri sancitum est, prorsus abstineant: triplicem tabellam ordine explicatam, ex decretis que provincialibus breuiter descriptam, & quæcumque in earum vnaquaue vel vniuersè, vel sigillatim, aliaue ratione præscripta sunt, propositis suo loco penes, accuratè seruari, in executionis que usum introduci sancimus.

Tum præterea eandem, cum de scripto statis quibusdam diebus, frequenti capitulo, & reliquis quorum interest, legi, pronuntiari que mandamus; tum in omni sacristia, etiam parochialium ecclesiarum certo perspicuo loco decorè affixam, in omnium conspectu proponi, perpetuoque retineri sancimus.

Singulis verò ijs tribus tabellis, pro ecclesiæ, diocesisque suæ rationibus, ab vnoquoque provincie nostræ Episcopo, ex præceptionibus suis, probatisue ecclesiæ statutis, alias præterea erratorum notas punctationesue, prout oportunum ipse celsuerit, addi perpetuo liceat.

QUOD de punctatorum iureiurando in Concilio provinciali primo sancitum est, id & ab iisdem, & ab vnoquoque item punctatore, qui vel festi diei, vel funeris, vel anniuersariorum, vel processionum, vel aliorum denique diuinorum officiorum causa, etiam in collegiatis, alijsue ecclesijs constitutus est, præstetur, non modò cum punctatoris officium suscipiunt; verum etiam in publico diocesanae synodi conuentu, qui habebitur, dum ipsi id officium gerunt; quò religiosius vnusquisque eorum excitetur ad debitum in munere suo obeundo diligentius officium cum fidelitate coniunctum adhibendum. Iurisiurandi formula hæc sit.

Ego N. punctatoris officium quod suscepi, per hæc sancta Dei euangelia iuratus, sanctè promitto, ac spondeo, me fideliter, & sincerè, quantum in me est, executurum. Sic me Deus adiuet & hæc sancta Dei euangelia, vel si iuret super sacras reliquias, Et hæc sanctorum pi-gnora.

Punctatoribus singulis, vbi primùm delecti illi sunt, præscripta illa triplex tabella, duobus de capitulo præsentibus antè legatur, quàm iurandum præstent.

Si quis autem punctator non iuratus id munus inierit, aut gesserit, mulctetur pro modo culpæ Episcopi arbitrato.

Vniuf-

Quædam de punctatoribus.

Vniuscuiusque punctatoris officium, ac munus deinceps trimestre sit: quod tempus ab Episcopo, & ab Capitulo, suo cuique punctatori prorogari liceat.

Punctatorum, quos Episcopus, Capitulumque, ex præscripto primi prouincialis Concilij constituerit, cura & officiu sit, tum Capituli vniuersi, tum vniuscuiusque dignitate præditi, canonicisue absentiam, & errata notare.

Vniuscuiusque eorum, quod ad notandi rationem attinet, in ijs omnibus, & singulis, quæ Conciliorum prouincialium, & primi præsertim decretis eo de genere præscripta sunt, sui muneris curaque partes præstet.

Accuratè in primis, rectèque notet, non eos solum singulos, qui statis canonicis horis a choro abfuerint, verum etiam vnumquemque, contra decretorum prouincialium, & tabellarum præscriptum, in choro, in processibus, in funeralibus, diuinisque alijs officijs errantem peccantemue.

Absentiæ nota punctatione, qua punctatores vtantur, vna eademque sit, & aliqua ratione ab ijs notis distincta, quæ erratis notandis vsui erunt.

Errata singula in prima tabella descripta, vna eademque punctationis ratione notentur: nisi erratum aliquod eiusmodi sit, ob quod præter distributionum mulctam, alia etiam pœna arbitrato Episcopi proposita est.

Tunc enim huiusmodi erratum sigillatim, accurateque per punctatores notetur; ac de eo hebdomadæ, aut mensis ad summum spatio Episcopus certior fiat; qui errati pœnam exequatur. Quicumque errata in secunda tabella adscripta commiserit, eius errata, prout sunt, enucleatè explicatèque notentur, ut pro culpæ ratione, à chori præfecto ex facultate sibi data, aut ab Episcopo mulctetur, puniaturue.

Idem notandis tertiæ tabellæ erratis ad Capitulum pertinentibus per eosdem seruetur.

Si quod erratum triplici tabella notatum ab vno quouis, aut etiam ab vniuerso Capitulo committi punctator vllus animaduertent, idemque sciens libro suo notare prætermiserit pro præmissæ omiffiæ cuiuslibet notæ, aut punctationis ratione, de suo tantumdem det, quod ad Ecclesiæ usum conuertatur.

Quæ distributiones ab Episcopo sacristiæ, aut alij loco pio adiudicentur; tum aliam etiam grauiorem penam pro culpæ ratione, eiusdem Episcopi arbitrato pendat.

Vniuscuiusque præterea punctator singulis diebus cum diuina officia peracta sunt, quos pro absentia, aut erratorum ratione in choro notarit, eos præfecto chori, præsentibus alijs de Capitulo, qui eo loco tunc adfuerint, in sacristia, alioque loco, vbi superpellicea, canonicalisue cappas & induunt, & exuunt, cum primùm eo clerus collegiatim a choro redierit, nominet, errataque singula exponat.

Si quis verò erit, qui aliquam absentia suæ,

alteriusue facti causam afferat, quamobrem se contra præscriptas regulas quidquam non egisse, admiffisseue, nec propterea absentia, vlliusue errati pœnam commiffisse putet: id tunc chori præfecto coram punctatoribus planè significet.

Nec verò si punctator contradicat, is cum illo non modò non contendat, neque verbum vllum commutet, sed ne respondeat quidem; immò verò statim inde secedat.

Præfectus autem cæteris præter punctatorem semotis, de re tota deliberet; atque si ita planè rem se habere manifestè compererit, ut nullam vel absentia, vel errati culpam ille commiserit; illius punctationem in choro notatam deleri iubeat.

Si verò ita sanè non constiterit; in librum punctationum omninò referri mandet.

Quòd si quæ vel difficultas, vel ambiguitas erit; Vicarius Episcopi consulatur: qui totam rem statim sine forma iudicij liberè arbitrato suo statuatur, ut primo Concilio sancitum est.

Sin autem hæc, notatos, errataque in sacristia aut alibi, canonicis, Capitulouè nominandi, seu exponendi ratio, aliquid vel incommodi, vel turbæ, vel dissensionis, vel rixæ, offensionisue afferat, aut punctatores ipsos ab officij sui libertate deterreat; Episcopo integrum sit illam omittere, rescindere, atque abrogare, ut magis expedire censuerit.

Punctator præterea, qui vel idem, vel alius sit, ab Episcopo constituatur: cuius officium erit, singulos mansionarios, cappellanos, sacristas, custodesue, aliosque ecclesiæ ministros chori officijs adstrictos, qui statis horis ab illis abfuerint, quiue contra tabellarum præscripta, aliaue vsupra errata commiserint, diligenter obseruare; eosdemque in choro quàm primùm notare.

Idem statis diebus notet, pro absentia, & erratorum, quæ in tabellis explicata sunt, ratione, clericos, ecclesiasticosque homines, Tridentini, aut prouincialis decreti auctoritate, cathedrali, vel collegiatae ecclesiæ adscriptos; ut ij quamuis residentia distributionum, quibus mulctari possint, participes non sint; tamen a chori præfecto salutari aliqua pœnitentia afficiantur, ac corrigantur; tum etiam pro culpæ, negligentia, erratiue grauitate, Episcopi iudicio plectantur.

Hic item punctator iuret; officium tribus mē sibus gerat; absentes, & errantes obseruet; notet; notatosque in sacristia nominet; & statim in libro punctationem seruet; & in suo munere cætera omnia, quæ alijs punctatoribus præscripta sunt, præstet.

Singulis hebdomadis, ut est primo Concilio prouinciali decretum, punctationum suarum libros conferant inter se punctatores illi, quorum alter ab Episcopo, alter à Capitulo, ex eodem prouinciali primo Concilio delectus est: ex qua collatione, tum quidquid pro sua queque

O 3 per-

personalis in choro residentia munere praestitisse; tum rursus pro absentia, errorumque ratione, quoties officio suo defuisse, diligenti putationum supputatione facta constiterit; id firmum ratumque usque adeo sit, ut eo collato in singulas hebdomadas calculo, tribus primis vniuscuiusque mensis diebus, canonicalis ministerij, aut operae, quam quis in choro praesens mense proximo superiori recte & rite obierit, certa firmaque supputatio a praefecto chori, & a punctatoribus constituatur: qui praeterea eo nomine constituta illi supputationes adhibeant, ut cum in libris conferendis aliquid compertum esset, quod vilo quouis modo discreparet; ante quam illa punctationum distributionumque supputata ratio constituitur, quae statura, firma, & subscriptione munita sit, Episcopum, aut eius Vicarium consulant: qui ex Concilij provincialis primi decreto, sine vlla forma iudicij omnem controuersiam dirimat.

Ad certam illius collatam, & constitutam supputationis rationem, mense Octobri, alioque, singulis annis, omne quod ex communi Capituli censu habere quis debet, recte pro vniuscuiusque ecclesiae more supputetur.

Cui supputationi calculo, praefectus Capituli, & alter chori, item punctatores, caneparius Capituli, & si ita Capitulo videbitur, duo item alij a Capitulo delecti praesentes adsint.

In eo omni calculo cautio omnino sit, ut vnicuique verè detrahatur, quod detrahi par est, pro ratione dierum, & horarum canonicarum, quibus a choro, diuinisque officiis abfuerit: nisi illum ijs causis abfuisse contigerit, ob quas Tridentina sanctione, constitutionibusque provincialibus quis licet absens, in praesentibus tamen censetur.

Tum detrahatur item pro ratione errorum, si quae ille commiserit.

Huius supputationi ita inita ac detracta, praefectus Capituli, & item chori, & illi duo a Capitulo delecti, ac punctatores item subscribunt. Tabulae verò, syngraphae, aut scripta huius sic inita, & subscriptione obsignatae supputationis, thesaurario, caneparioque Capituli tradantur, ut quod vnicuique debetur, statis temporibus pro illius constituti calculi ratione persoluat.

Aut eidem consentienti, quantum quisque pro illius supputationis ratione habere, capereque debet; tantumdem cedat e communi residentiae censu.

Distributiones quando & quo modo persoluantur.

Ne capitulum, aut thesaurarius, canepariusque Capituli, aliusque quicumque qui distributiones partitur, cuiquam de Capitulo, alijue chori ministro, etiam qui praesens diuina officia obierit, ne eo quidem nomine, quod distributiones iam suas residentiae munere eum fecisse constet, ante statura solutionis tempora persoluat, vel eo nomine cessionem alicuius exactionis ante faciat.

Cum verò solutionis statura dies venerit, ne cuiquam item soluat, cedatque, nisi tabellam illam syngraphamque acceperit, cui a praefecto Capituli, & a praefecto item chori, & a punctatore etiam Episcopali, & ab altero item Capitulo, & ab alijs praeterea duobus subscriptum sit, si quos supputationi Capitulum constituitur; ac praeterea nisi mandatum solutionis cessionis a praefecto Capituli acceperit, ab alioque, ad quem de more spectat.

Si verò plus soluerit, vel cesserit, quam supputationis ratio tulerit; aut ante soluerit cesseritque, quam certae illius supputationis syngrapham subscriptione ut supra obsignatam acceperit: vnius mensis distributionibus, & alijs arbitrato Episcopi multis, sacristiae, aut sodalitati Corporis Domini in ea ecclesia constituta, alijue pio loco attribuendis plectatur. Quibus poenis multisque praefectus etiam Capituli, & chori item, & punctatores, atque ad supputationem ita delecti illi duo Capitulares, qui eiusmodi solutioni, cessionisue vilo modo assenserint, afficiantur.

Quam multam, poenamque, ijdem subeant, si alio quouis modo in eo assenserint, ut cuiquam soluat, cedaturque distributio aliqua illorum dierum, aut horarum canonicarum, officiorumque, quibus vel praesens ille in choro non adfuerit, vel erratum huiusmodi in diuinis officijs contraxerit, ut provincialibus decretis, aut praescripto tabellae, aut alio quocumque iure censi in absentibus debeat.

Qui verò vel ante solutionis, cessionisue, & syngraphae tempus, vel postquam sibi debeatur, vilo quouis modo pactum acceperit; is ab Episcopo & restituere cogatur, & triplo mulctetur; quod locis pijs, eiusdem Episcopi arbitrato attribuatur.

Si verò vlla cuiusvis generis causa, causaeque specie aut praetextu, cuiquam distributiones, aut ab vniuerso Capitulo, aut ab eorum singulis, contra provincialia decreta & praescripta dari, donari, remitti, aut quavis collusione concedi contigerit: ne illas quisquam capiat; si perceperit, retinueritque, ne suas faciat; sed restituere cogatur.

Capitulo autem, quod tacite vel expresse ei rei consenserit, poena sit, ut distributiones aliquot Episcopi arbitrio, aut sacristiae, aut confratriae sanctissimi Corporis Domini in ecclesia constituta, aut alijs pijs locis attribuendas soluat.

Hac omnis ratio in supputatione, & solutione distributionum Capitularium supra praescripta, poenamque, ibidem proposita, locum etiam habeat in quouis distributionum censu, qui ad mansionarios, sacristas, custodes, aliosque chori ministros, & inferiores canonicos, quocumque nomine nuncupatos pertineat.

Itidem ut supra, de eorum ipsorum punctatoribus, thesaurarijs, caneparijsque, si quos a Capitulo censu, thesaurario, caneparioque, & punctatoribus distinctos habuerint, decretum sit.

Sefs. 23. decre. de refor. c. 1.

Quae pertinent ad Capitula Cathedralium, & Collegiarum ecclesiarum.

Prou. 1. par. 2. De ijs qui dignit. & c. pag. 27.

Capitula omnia decreta provincialia seruet

Quorum Capitulorum Episcopi concilij provincialibus Mediolanensibus inter esse, & constitutiones, decretaque, illis concilij edita seruare solent, aut debent; ea Capitula, siue cathedralium, siue collegiarum ecclesiarum in provincia nostra sint, etiam si quae ab Episcopi Metropolitanis iure se quocumque modo exempta, sedi. Apostolicae immediate subiecta esse praetendunt (cum illa, sicut eorundem Episcopi, ut a sancta sede Apostolica declaratum est, conciliorum provincialium constitutionibus, & sanctionibus, & decretis adstricta sint) illas planè vniuersas ac singulas amplectantur, suscipiant, seruent, atque obediendo exequantur, tum vniuersè eadem Capitula, tum sigillatim singuli quicumque de Capitulo sunt.

Idque, ut praestetur, efficiat Episcopus omni ratione, omni que, iuris remedio.

Quod si quae Capitula, aut si qui de Capitulo contrafecerint; ab eorum Episcopis pro modo culpae contumaciaeque, plectantur.

Si quis verò Episcopus id efficere neglexerit, ut ab suis Capitulis, atque ab ijs qui de Capitulo sunt singulis, provincialium conciliorum constitutiones decretae in executionis vsum verè ac integrè inducantur: norit se in proximo concilio provinciali negligentiae huius rationem redditurum esse.

Qua ratione de reb. temporalibus in capitulo tractandum.

Cum de rebus patrimonij capitularis, de locationibus, de contractibus, de officijs conferendis, ac de alijs item praefecti iudicio grauioribus, in capitulo deliberandum est; earum re-

rum deliberatio ac tractatio; tum suffragijs occultis permittatur; tum illa res quò maturius consultantur, in vno Capitulo proposita, in alio deliberentur.

Si verò res eiusmodi est, quae diutius differri non patiat; triduo saltem ante capitulum indicatur, singulisque canonicis res & causa significetur, de qua in eo Capitulo consultatio ac deliberatio futura est.

Quod si praeterea res sit eiusmodi, quae instet atque urgeat, neque longius vilo modo protrahi debeat, ita ut ne triduo quidem consultatio expectanda sit: tunc Capituli praefecto liberum & integrum sit, breuioris temporis spatio Capitulum conuocare; modò ut supra vnicuique de Capitulo qui non absit, nunciari rem iubeat, de qua deliberandum & consultandum sit.

Vbi ex instituto ecclesiae cathedralis, vel collegiae est, qui Cancellarij capitularis officium, vniuersumque gerat, is officio suo cum in caeteris verè satisfaciatur, tum in eo etiam ut eiusmodi capituli acta, & quae vocant, capitulares ordinationes actionesque, in librum certum, notatis singulis diebus, sine mora referat.

Qui liber in archiuo capitulari diligenter asseruetur.

Vbi verò non est; a Capitulo deligatur vnus de Capitulo, qui certa, si opus est, ex Capituli vniuersi censu constituta mercede, id Cancellarij munus per biennium gerat: quo tempore confecto, alter in eius locum eligatur, & itidem deinceps.

Notarij autem officio, atque opera Capituli in ijs potius actionibus vtatur, quae ad causas, lites, instrumentaue publica conicienda, aut ad alia eiusmodi generis pertinent.

Qui notarius eiusmodi instrumentorum exemplum publica auctoritate roboratum, curante in primis canonico cancellario, in archiuum ante annum confectum referat.

Quo iureiurando canonici, etiam ex statutis & constitutionibus ecclesiae probatis inter se obstricti, aliaue ratione spondent, se nihil quidquam, quod in capitulari canonicaliue conuentu agitur, patefacturos, aut diuulgaturos esse; decernimus, atque declaramus, eo non obstrictum aut impeditum quemquam esse, quominus ad Episcopum deferat, si quae vel Capituli, vel canonicorum, aliorumque qui de capitulo sunt, errata sint; quaeque emendatione correctionemque desiderant; atque adeo quaecumque eo de genere sibi patefieri, denunciariue ille iusserit; tum etiam si quae alia ab eodem sciri, cognosciue expedierit; tum ea maxime, quae superioribus concilij ad Episcopum deferenda esse decretum est.

Ne liceat canonicis alijsue de Capitulo, bona, redditus, & prouentus, aut exactiones, emolumentaue etiam incerta ad Capitulum quouis modo spectantia, per se, vel per interpositam personam, ne ad modicum quidem tempus

Iureiurandum canonicorum quatenus valeat.

Quaedam de redditibus capituli

pus conducere : alioqui contractus omnes irriti sint ac nulli ; & tam locatores , quàm conductores canonici , Episcopi arbitrato puniant. Idem sancimus de eorum propinquis & confanguineis , secundo , vel arctiori gradu iuctis ; nisi quod ad hos attinet , cognita ecclesie utilitate Episcopus id scripto concesserit .
 Exactionem tamen decimarum Capituli , etiã ab ijs de Capitulo suum ad vsum conducere liceat , facultate ab Episcopo data , cum grauis causa vrgebit .

Ac ædes etiam Capitulares habitandi causa .
 Cum præbendæ canonicales distinctæ non sint , nisi obtinentium nomine , ijq. vbi optionum vsus est , modò has , modò illas optent ; sæpè fit vt earum bona , prædiãq. confundantur , ac iura propterea aliquando intereant .

Quamobrem Episcopus curet , vt quod in nõnullis etiam huius prouinciæ cathedralibus ecclesijs consuetudinis est , non possidentis , sed sancti alicuius nomine , quod earũ vniciue de consilio Capituli ecclesie , de cuius præbendis agitur , semel imposuerit , singulã distinctè appellentur .

Hac autem in re hoc caueatur , vt ne qui eas obrinuerint , titulo sancti quo illæ nominantur , ipsi appellentur : quippe cum ea titulum ratio , ex instituto vsuq. amplissimis sanctæ Romanæ ecclesie Cardinalibus presbyteris solum conueniat .

De Parochijs , & Parochialibus iuribus , ac officijs .

PROU. 1. par. 2. de Residentia , pag. 20. Item de diligentia . &c. pag. 27.

Parochiæ inopia laborantes subleuandæ .

Sefs. 27. de re. de re. c. 4.

Tit. de parochijs pag. 96. Aedes parochiæ eiusue adiutori conducendæ .

IL L V D Episcopus sollicitudinis studio exequatur , vt quibus ecclesijs parochialibus inopia laborantibus , nulla adhuc ratione satis suppediatum est adiumentum ; ijs aut beneficiorum ecclesiasticorum adiunctione , vnioneuè , aut primitiarum , decimarumue attributione , aut parochialis vicinæ incolarum symbolis , collectisue , aut alia , quæ sibi videbitur commodiori ratione omnino succurratur , ad Concilij Tridentini præscriptum .

Quod Concilio Prouinciæ tertio de ædibus parochiæ parochiale domicilium nullum habenti conducendis decretum est ; idem etiam de focij , adiutorisue ad mun' parochiale ob quauis causam ei adiuncti datiuè habitatione decernimus & constituimus .

Episcopus verò cū ijs quibuscum oportet , omni iure agat , vt ædes ecclesie parochiali quàm maximè potest vicinas , & parochi , & coadiutori etiam quamprimum illi tradant ; aut si ita opus esse censuerit ; ædificent : intereaq. domicilij conducti pensionè , sumptumue vni , & alteri item suppeditent .

Parochum autem , qui quacunque de causa parochialis curationis socium , vel adiutorè habet , tum ipsam , tum illum item in habitatio-

ne parochiali manere , ac residere cogat , & fructuum multa , & alijs præterea pœnis arbitrato suo irrogandis .

Si verò præ domicilij parochialis angustia , vnus , & alter item illius habitatione vti Episcopi iudicio nullo modo potest ; tum eorum alterum , quem ipse Episcopus , proposita sibi maiori illarum animarum utilitate delegerit , in domo parochiali ; alterum in domicilio proximè cõducto aut tradito habitare residereuè Episcopus iubeat ; cuius sit efficere , vt id omne , & de domo eorum alteri tradenda , planè à quibus debet , præstetur .

Quædam de parochialibus iuribus .

Qua in ecclesia duo , pluresue parochi in animarum cura gerenda constituti sunt , tum ex parochialibus , vel portionibus , vel functionibus , quas præstare debent , sæpè inter eos rixæ , contentiones , ac dissidia , & spiritualia populis damna existant , indeq. populis offensio num exempla , scandalaq. afferantur ; Episcopus vt huic rei à parochiali cura alienæ , & parochorum disciplina indignæ occurrat , certos parochialis vicinæ limites pro illorum numero , ædibus , aut vijs perpetuò distinguat ; quos ita distinctos in curam eorum vniciue pro limitum distinctione tradat , ita vt intrã suos quisque fines parochialem curam gerat .

Si quæ verò parochialia officia in illa ecclesia obiri oportet , quorum officiorum functiones rectè diuidi non posse , aut non expedire censuerit ; illa ab ijs singulis æquè , cõmuniteruè præstari decernat .

Distributa autem parochialis curæ officia , si eorum vnus aut impeditus est , aut adiutore , adiumentouè , ob fidelium qui suæ curæ sunt multitudinem , aliamuè ob causam opus habeat ; ab altero , alijsuè , sine vlla mora , exceptione , excusationeuè , prout Episcopus vel statuerit , vel iusserit , obeantur item , ac præstentur .

Vbi verò ea perpetuè parochialis curæ partitione minus salutariter prospectum , consultumq. fore idem censuerit ; eorum vnum , morum grauitate , curaq. gerendæ peritia atque vsu præstantem , alteri , alijsuè præficiat : emolumenta item extraordinaria , aliaq. id generis , vnde discordiarum semen in illis existit , in vnum , vt nonnullis locis moris est , collata , certo stato tẽpore inter eos diuidi iubeat ; aut aliqua denique ratione quam potiore duxerit , obuam eat istorum & discordiæ , & negligentie , qua fit , vt alter in alterum sæpè parochialis muneris curam rejiciat .

Nec verò vllò vnquam modo patiat , permit tateuè , illos certa quadam hebdomadarũ partitione , aliaue rone inter se inita , munus Missæ sacrificij in parochiali ecclesia faciendi , aut reliquas parochialis officij functiones , quæ ab vtroque , etiam diebus eisdem vtiliter præstari possunt , ita inter se diuidere , vt ab vno tantum eorum , alternatim scilicet , vel per hebdomadas , vel alia tẽporis vicissitudine præstentur .

Non

Non enim ferendum est , vt cui ecclesie parochiali complurium sacerdotũ , ministrorumue stipendia , alimentauè olim attributa sunt , quò diligentius , & cautius illorum copia tum diuinorum officiorum cultui , tum alijs ministerijs ad spirituale populi curam necessarijs , opportunè consultum esset ; illi aut auaritiæ studio , aut dissidio , negligentiaue ducti , vel onus sibi impositum , minoris quàm par est , æstimãtes , perinde ei ecclesie deseruiant , ac si non plures , vel vnus tantum parochus , animarumue curator constitutus in illa esset .

Oblationes qñ & quomodo faciendæ .

OBLATIONVM institutum iam pridè ab apostolicis vsque temporibus Apostolico etiã canone sancitum , sanctissimorumq. Pontificum Melchiadis , Fabiani , & Gregorij constitutionibus , & conciliorum præterea decretis communitum , quò grauius his temporibus à fidei , doctrinaq. catholica hostibus exagitur , & languescente pietatis studio , quò magis à fidelibus negligitur , hoc diligentius seruari , atque ad executionis vsum , vbi intermissum est , reuocari conuenit ; cum præsertim , & ad diuinum cultum illud pertineat , & populis salutare sit , ad expiandaq. peccata vile .
 Quare Episcopi in sua quique diocesi , & suis , & concionatorũ sermonibus , & omni alio persuadendi cohortandiq. officio , omniq. iuris ratione , illud vbi est retineri ; ac vbi negligitur , restitui studiosè ad sacrorum canonũ præscriptum ita curent , vt in solemnitatibus scilicet Domini , diebusq. Dominicis , ac festis itè , quos coli , aut præcepti , aut cõsuetudinis est , omnis christianus aliquid , prout pro sua quique pietate , deuotioneq. maluerit , Deo offerre procuret ; idq. in ecclesia vel cathedrali , cum ad Missæ sacrificium quod solemniter celebratur ; vel in parochiali , cum à parochi , conuenit .

Quo in officio seruetur , vt quod antiquæ ecclesiasticæ consuetudinis est , primò mares , deinde feminae offerant .

Sacerdoti Missam celebranti , oblationis accipiendæ causa ab altari paulum se remouere licet : at inde longè discedere , ac per ecclesiam vagari , eamq. quasi circuire , nullo modo liceat .

Quò grauius autem Deo sit , quod offerunt ; ad id præstandum accedat fideles intima animi pietate , spirituali hilaritate , sancta charitate , omniq. Christianæ deuotionis testificatione .

Offerentium autem , prout sanctè institutionis est , commemoratio in Missæ sacrificio fiat . Ab ijs verò oblationes ne accipiantur , vt antiquo etiam canone vetitũ est , qui scilicet inter se iniquo animo dissidentes , inimicitias exercent ; qui viuarij , meretrices , sacrilegi , raptores , quæ alio nomine publicè notorieq. criminosi sunt .

Quidquid porrò oblatum erit , præter illorũ dierum oblationes , oblationumue partes , quæ ad Episcopos ipsos iure spectant , quæuè ad sacerdotes , vel ad ecclesias , vel ad ecclesiarum fa-

bricas , vel ad scholas , vel ad eiusmodi pia collegia , episcopali , aut alia legitima auctoritate concessiuè , propriè ac expressè iam perinèr , aut in posterum quouis modo , aut iure spectabunt ; id omne , si in ecclesia cathedrali oblatio fit , in illius ecclesie alteriusuè pij loci , aut operis vsum , vt Episcopus iusserit , conuertatur ; si verò in parochiali , aliaue ecclesia offertur , quidquid datum , oblatumue erit , parochi fit , in cuius parochiali , aut in alia ecclesia intrã parochiæ fines sita , oblatio fiet .

Cappellanus verò , alijsq. sacerdotibus , & alijs item præter cathedralem , ecclesijs , earumq. fabricis , ac scholis , pijq. eiusmodi Collegijs , atque alijs quibusuis ius parochiale non habentibus , oblationes deinceps inter Missæ sacrum accipere , aut exigere omnino interdictum fit : nisi quibus hæc facultas ab Episcopo , aut aliàs legitime data erit .

Si cum parochi de oblationibus diuidendis quisquam pactiones fecerit , vt sibi , alijue sacerdoti liceat oblationes recipere . cõtra quàm præscriptum est ; hæc pactio irrita sit ac plane nulla ; neque propterea aliter quàm supra præscriptum est , oblationes alij exigere , accipereuè liceat ; tum præterea parochus ipse , & alius ecclesie rector , & sacerdos item , alijsuè qui pactum inierit , quietè pactioni cõsenserit , grauius puniantur .

Quæcunque deinceps oblationes , siue pecunia , siue cereis , siue alio elemosinæ genere in Missæ sacrificio à populo fient , ea & fiant , & à sacerdote accipiantur , dum canitur antiphona , quæ offertorium appellatur .

Quòd si Missa non conuenientis est , semper tamen tum etiam fiat , accipiaturuè proximè , an requàm hostiæ , & calicis oblatio fiat .

Si quid verò aliquando non intrã Missarum solemniam , sed alio tempore offerri contigerit ; curet Episcopus restitui sanctum vsum , & oblationi illi , & offerentibus benedicendi statuta prece , atque oratione in libro sacerdotali , aut rituali præscripta .

Qui verò oblaturi sunt , Missæ sacrificio , in quo oblatio fiet , & ab initio piè deuoteq. intersint ; nec verò inde abeant , nisi vbi peracto sacrificio benedictionem sacerdotalem demũ acceperint , quæ in fine Missæ de more fit .

Videat Episcopus , vt elemosinarum , & alius cuius generis pijs oblationibus , quæcunque à populis fiunt , certam rationem præscribat : qua & manè potius , quàm à prandio fiant ; & illæ non popularibus spectaculis , non comestationibus , aut tumultibus , non clamoribus , aut profanis actionibus , quæuè vllam offensionis speciem præbeant ; sed precibus , litanij , hymnis , atque ijs pietatis officijs præstentur , quæ decent eiusmodi religiosas actiones officiaue , & quæ respondent veteri sanctitati , ac disciplinæ huius instituti .

Ne imagines cereæ , voti causa ecclesijs pijsq. locis oblatae , venditari vllò modo possint , ac ne

con-

contractæ quidem, etiam vetustate temporis, nisi concessu Episcopi in vsum ecclesiæ conuertendæ.

Nec verò vllas eiusmodi, vel alterius generis oblationes, vel eleemosinas, antequàm illæ perceptæ sint, vendi, locari, aut contractus vllos, pactionesue etiam secretas eius generis iniri cuiquam, etiam parochio, vllò pacto modouè liceat, pœna graui proposita, Episcopi arbitrio irroganda.

Parochi sua per se munera præstent.

PAROCHIALIS curæ munera atque officia non per alios, sed ipsimet parochi animarumue curatores obeant, ac præstent; nisi sint qui aliquando iusta causa ab Episcopo approbata impediuntur, aut etiam prohibeantur. Si quis non paruerit; tum fructibus beneficij mulctetur, pro rata temporis, & officij sui prætermisissis; tum alijs etiam pœnis plectatur arbitratu Episcopi.

Sacerdotes cappellani, alijue, quocunq; nomine nuncupati, etiam canonici ecclesiæ cathedralis, collegiatæue, qui vel institutione, vel consuetudine, vel alio iure, parochum, aliumue animarum curatorem, in eo curationis munere adiuuare debent; ab Episcopo in illius ecclesiæ, vbi eiusmodi cura geritur, statione manere, residereq; ac sua munera per se obire cogantur.

Quod si per aliquam causam, parochis, aut ijs cappellanis aliquando in debito ecclesiæ munere præstando aliorum opera vti liceat; hoc eodem residentis personalis iure æquè illi adstringantur, qui in eorum locum substituti, ei parochiali, alijue eiusmodi ecclesiæ vicariam operam ministeriumue præstare debent.

Nec verò eorum quemquam facilius, quàm ipsos parochos rectoresue ab ecclesiæ cura, stationeq; parochiali abesse, neq; rursus vlli suo muneri deesse Episcopus patiat, cum hi quoque eadem residentis, & muneris sui præstandi lege adstricti teneantur.

Quædam de re videntia parochorum.

VSV compertum est, non sine magno detrimento salutis animarum gubernationis, parochos, dum alia munera quæstus cupiditate, aliaue causa ducti suscipiunt, exercentue, multiplicem illam, & assiduam, quam animabus sibi commissis debent sollicitudinem, parochialesq; curas & officia sæpè intermittere, interdumq; etiam planè delerere, aut certè ita aliquando distrahi, & auocari, impediriue, vt illa nempe suo tempore, neque qua debent ratione, & cura præstent; ac festis præsertim, alijsq; diebus, quas maximè horas & in confessionibus audiendis, & in sacræ Eucharistiæ sacramento ministrando, & in eorum sacramentorum frequenti vsum non instituendo, aut conferuando solùm, sed etiam augendo, & in pascendis verbo Dei fidelibus, & in frequenti sacrificij Missæ oblatione, & in vesperarum officio canendo, & in christianorum rudimentorum doctrina tradenda, & in componendis controuersijs, conciliandisq; fuorum populo-

rum inter se animis, & in alijs denique parochialis curæ officijs, ijs opportuno tempore præstandis, ponere deberent; eas horas ob quæstus studium, aliamue causam traducere, vel ad diuina officia, canonicæ horarias preces in alia ecclesia, in qua præsertim iam canonici sunt, obeundas, vel ad musici partes, officiumq; gerendum, vel ad literarum ludum exercendum, ac ad disciplinas etiam profanas pueris, adolescentibusue tradendas. Quamobrem hæc decernimus.

Qui dignitatem, vel canonicatum habet, & parochus etiam est, aut alia quacunque ratione animarum curatione adstrictus est, si in ædibus parochialibus non habitat, ibi cibum, somnumq; capiendū, vt de parochis, superioribus Concilijs prouincialibus, & in hoc etiã decretum est, aut si officijs supra descriptis, alijsue, quæ tanquam animarum curator, parochusq; in ecclesia sua parochiali præstare debet, obeundis aliquo modo defuerit, aut ea nõ stas, & ab Episcopo præscriptis horis, aut nõ illa, qua ceteri parochi debent ratione omnino præstiterit: Episcopi arbitratu, & pœnis parochio iam constitutis, & grauioribus mulctetur puniaturue, ex præscripto etiam sanctionis à Pio Quinto Pont. Max. eo de genere VIII. idus Iulij M. D. LXVIII. editæ. Ne item parochus, vel alius quiuis sacerdos, qui animarum curam quouis nomine gerit, cætoris, aut musici munus partesue in ecclesia cathedrali, nec verò in alia suscipiat, exerceatue, nisi aliud ob causam Episcopus iudicauerit.

Neque præterea literarum ludum domi suæ, aliove loco aperiat exerceatue, nisi ob parochi inopiam aliquando aliud Episcopus scripto cõcellerit: qui tamen hoc munus extra parochiæ suæ fines exercendi, vllò modo facultatē det. Neque pueros sibi in disciplinam traditos, certa pacta mercede domi suæ vllò modo suscipiat, atque alar.

At clericos, qui sibi adiumento sint, literis, disciplinaq; ecclesiastica erudire curet, itè pauperes aliquos parochialis curæ suæ pueros, qui ad idem aspirent, quiuè aliam nullam facultatem prima ipsa literarum rudimenta percipiendi habent, si eius rei potestatem scripto exarata ab Episcopo habuerit.

CVM omni pietatis ratione coniunctum est, diuinarum precum horaria officia, sicut in cæteris, ita in parochialibus ecclesijs solemniter, anniuersarijs potissimum solemnitatibus celebrandis, per parochos præstari, cum & id antiqui instituti fuerit, & populum festis illis præsertim celebritatibus eo conuenire sancitum sit: & vt idè in vsum reuocetur, per Episcopos diligenter fideles moneri sacra Tridentina sanctione semel, atque iterum cautū sit.

Quare die Natali Domini, festo item Circumcisionis qui est octaua, in Epiphania, Pascha Resurrectionis, Pentecoste, & Ascensione, in Annunciatione, & Assumptione Beatæ Mariæ Virginis,

Diuina officia solemnibus diebus in ecclesijs parochial. celebranda. Sess. 24. decret. de refor. c. 4.

Virginis, die natali Sancti Ioannis Baptistæ, Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & in solemnitate omnium Sanctorum, ac festo die Sancti, Sanctæue, cuius nomine ecclesia parochialis nuncupatur, à parochio, & Missæ sacrificium, & matutinum, reliquaq; precum diuina officia, vt in ecclesijs collegiatis sit, solemniter rite fiant, cananturue, in ijs scilicet ecclesijs parochialibus, vbi id decenter præstari posse Episcopus censuerit.

Iis verò ipsis diebus mox supra præscriptis, singuli sacerdotes, & reliqui inferioris ordinis clerici, in parochialem ecclesiam, intra cuius fines habitant, si eo tempore diuinis officijs in alia ecclesia interessè non debent, ad Matutinum, & ad reliqua horaria diuinarum precum officia, Missarumq; solemnita celebranda conueniant.

Parochi capitulum ferant.

PAROCHI in vrbe, & in oppidis saltem insignioribus constituti, vt à reliquis sacerdotibus animarum curam non gerentibus interno scantur, capitulum, quod est proprium eorum insigne, in humeris ferant; cum domo exeunt supra exteriorem vestem; cum processiones aliasq; eiusmodi publicas actiones obeunt, supra superpelliceum: liceat tamen Episcopo ab hoc decreto eximere, qui in ecclesijs cathedralibus dignitatem, canonicatumue item legitime obtinent, quandiu illam, illumue retinebunt, non autem si qui deinceps vlla quauis causa, modouè obtinuerint.

Cogregationes foraneas quado liceat intermittere. Tit. 1. & 2. de vicar. for. pag. 22.

PRO locorum, & temporum ratione, id ab Episcopo suis diocesanis parochis permitti concediue liceat, vt Decembri, & Ianuario mensibus, ob dierum breuitatem itineris difficultati coniunctam, sacerdotales illos conuentus ipsi non habeant, quos primo prouinciali Concilio in singulos menses haberi decreuimus; ita tamen vt alijs deinceps mensibus, quibus commodius haberi poterunt, refarciatur, & præstetur, quidquid intermissum est, frequentioribus conuentibus, & omni alia diligenti ratione.

Ijs autem conuentibus, vel in vrbe, vel in diocesi habendis, certas regulas, quæ partim in superioribus Concilijs prouincialibus eo de genere decreta sunt, partim ordine, ac rectè adiungendæ videbuntur, ad communem prouinciæ vsum per nos præscribendas atque edendas, tum parochi, tum alij, ad quos executio spectat, feruent, atque exequantur diligenter.

Infra in actis.

CONSTITVTIONVM PARS TERTIA.

De Episcopis.

Prou. 1. par. 2. de vita & honest. episc. pag. 15.

VT quò spontè nos contèdere studemus, eò etiam sanctis legibus, & cohortationibus, quasi stimulis incitati, adiutrice in primis Dei gratia studiosius properemus, non solùm in il-

lis vitæ Episcopalis legibus, quas nobis in Concilio prouinciali primo constituimus, insistere, sed longius in dies nos progredi oportet; cum ij scilicet nos simus, quibus proposita Christi Domini vita, nullus definitus sit progrediendi terminus.

In hoc igitur Concilio prouinciali quarto hæc etiam illis addenda censuimus.

PRIMO Episcopi, sibi, & gregi attendentes, Spirituales exercitationes.

in omnibus, vt est Apostoli præceptum, laborent, ac ministerium suum impleant; cunctaq; ad Dei voluntatem administrare vigilanter studeant, constanti virtutū Episcopaliū officio. Sicut autem præstantibus virtutibus christianis, populi, quorum curam gerunt, ab ipsis instituendi sunt; ita optimam illam, quæ in Episcopali animo castissimo, ad diuinaq; suscipiendas illuminationes idoneo, inesse debet, vitæ institutionem, euangelicis literis explicatam, non verbis solùm declarent, sed sanctissimis factis, è charitatis fonte manantibus comprobent; exemplisq; virtutum suarum in omnem sanctæ, veræq; christianæ vitæ vsum illos conformare diligenter curent.

In oratione, sanctisq; meditationibus cum eos frequentes esse oporteat; certam sibi horam quotidie sumant, quam in contemplationum diuinarum studio, exercitationeq; attentissimis religiosæ mentis cogitationibus ponant.

Qua oratione non sibi ipsi tantum diuini luminis illustrationem deposcant; sed etiam pro fidelibus suæ curæ commissis humiles preces fundant; eorum peccata deplorando; pioq; gemitu, & religiosa supplicatione Deum orando, vt disiectis peccatorum nubibus, pluuiam, & rorem suæ diuinæ gratiæ, ac misericordiæ effundat in hæreditatem, & agrum ecclesiæ suæ. Domi item suæ, orationis vespertinæ institutum introductum retinere studeant, ad quam ipsi, si modò aliquando impediti non sint, conueniant, tum planè familia omnis.

MISSÆ sacrificium frequentius celebrare studeant.

Domitinis verò, festisq; diebus, ne id præstare Tit. de fug. diu. sacrifi. obla. pag. 16.

Hoc verò ipsum facere curent crebrius in ecclesia, quàm in priuatis oratorijs.

Tum præterea Missæ sacrificium facere studeant, quibus diebus ecclesias, altaria, aut campanas consecrabunt, aut cœmiteria, eamue recõciliabunt, & alia eiusdem generis episcopalia munera obibunt; illis præterea diebus, quibus ecclesiastica beneficia conferent, & generalia clericorum qui initiandi sunt, & confessoriorum examina habebunt, cæterasq; denique grauioribus consultationes, & deliberationes inibunt.

Cum autem ob causam sacrificium non faciunt, religiosè interfint.

Nec verè cum adfuturi sunt, sacerdotem cappellanum sacri faciendi causa indutum, ad altare

rare in mora esse velint, aut expectare patiantur, dum ipsi alijs rebus incumbunt.

Prius autem sacrum facere, aut impediti ei interesse studeant, quam alias occupationes, actionesue externas suscipiant, gerantue.

Horæ canonicæ DIVINAS laudes, precesq. horarias, pie, decorè, studiosè, deuoteq. quantû eis Deus dederit, ac supplici mète recitent; ne verò quidquam aliud agendo debitû hoc munus obeât, id pro religionis studio valdè caueant.

Aurel. r. c. 33. DOMINICIS verò, festisq. diebus ne ecclesiæ defint, nisi infirmitate impediti, ad Cœcilij Aurelianensis præscriptum; atque alijs itè diebus, quò frequentius per alias quotidianæ pastoralis sollicitudinis occupationes licebit. Quòd si in ecclesia non possunt, impediti; domi tamen diuinum officium non continenter, sed aptis, conuenientibusq. horis recitare studeant.

Si verò ne illis quidem horis licebit aliquãdo per negotia; videant, vt præueniendo potiùs quam tardando, diuinis laudibus satisfaciât.

Confessarius. CONFESSARIUM sæcularem, aut regularem deligant adhibeantue, qui vir sit sacra scientia, prudentia, spectatis moribus, & vitæ sanctitate insignis: cuius etiam studio, & consilio, & preceationis spiritu, in rerum grauiorum deliberationibus aliquando vti possint.

Studia. NE omittant etiã sacræ theologiæ, sacrorumq. canonum, aliarumq. ecclesiasticarum doctrinarum, officio muneriq. Episcopali propriè congruentiû studijs, quotidie stas horis operam dare; quotidieq. aliquid ex sacris biblijs, potissimùm Episcopali fidei, religioniq. commissis studiosè legere; gẽtilium autem libris, vt Carthaginensis concilij canone vetitum est, ne operam dent.

Cartag. 4. can. 16.

Audientia, & reliqua. OFFICII præterea sui esse putent, eos excipere atque audire, qui ipsos vel tanquã iudices, vel tanquam parentes, vel consultores, adiuto resue adeunt.

Itaque his peractis, quæ ad diuinum cultum, religionis officia, & ad animi spiritusq. pia studia spectant, omnibus adeuntibus se faciles benignosq. præbeant, ita tamen, vt ne à grauitate recedant.

In auditorio omnibus satisfacere studeant: ac ne infimos homines audire negligant, sed hos vel in primis, cum adsunt, ad se accersant.

Expediant statim, quæ rectè possunt: omnibus vel re, vel consilio, vel consolando prodesse studeant.

Quæ ipsi possunt, ac debent, ad spiritualem curationem, & gubernationè, diuinumq. cultum spectantia, hæc per se in primis præstare studeant: cætera quæ inferiora sunt, potiùs per Vicarios, ministrosue alios exequantur.

Auditorij negotijs postquam satis tẽporis dederint, tunc à prædio diem etiam distribuunt, vt reliquis conficiendis opera ponatur.

Animi relaxatio. Quidquid autem temporis animi relaxationi aliquando ob valetudinem dabitur; id omne

vel in spiritualium librorum lectione studio, vel in consuetudine & colloquio piorum & eruditorum hominum, spiritualisq. vitæ amantium ponere studeant.

A nimia laicorû familiaritate meminerint abstinere.

Laicalia conuiuia fugiant.

LECTIO in mensa potissimùm sit ex sacra scriptura, & pastoralibus libris, ex vitis sanctorum Episcoporum, qui Episcopale munus egregiè gesserant.

Lectio in mensa

DIE autem consecrationis suæ, vt aliàs vtiliter in Concilio Oxoniensi sancitum est, formulã illam promissionis suæ, in ipsa consecratione de pontificali libro prolatam, annis singulis in mensa legi curent; tum certis etiam alijs solè nibus diebus, vt diligentius præstent, quò crebrius illa lectione quasi moniti, videant Episcopalis muneris partes.

Statuimus fr

Tridentini item Concilij decretum in sessione xxv. editum c. 1. & Concilij prouincialis primi sanctionem de vita Episcoporum, & hanc præterea sæpè sibi recitari curent, tum maxime aliquando quibus diebus vnà cum familia omni cibum capiunt.

VESTITV vtantur, ad Concilij prouincialis primi præscriptum, talari scilicet tunica, collo adstricta, rochetto, & humerali indumento, quam mozzetam dicunt, ita vt ne domi quidem in vilius conspectu se exponant, nisi eo Episcopali vestitu induti.

Vestitus.
Tit. de epi vestitu . pag. 16.

Rochetum etiam, & mozzetam induant, cum per diœcesim iter faciunt: interiorè verò tunicam breuiorem, ac mantellum viatoriû adhibeant, licet.

Anulo autè Episcopali semper vtantur, & vbi que, tum domi, tum foris, tum in sua, tum in aliena diœcesi; vt perpetuò se Ecclesiæ suæ sponfos meminerint.

Sexta quaque feria, tum præterea in vigilijs, in aduentu, in quadragesima, vestitû induant nigro colore, ijs diebus exceptis, quibus ex ritu Ecclesiæ nullum mœstitiæ signum vestibus ostendere debent; alijs autem, violacei coloris vestimenta adhibeant.

Cappam Episcopalem, cum in Ecclesiam, vel ad diuina officia, vel ad conciones, vel ad sacras lectiones, vel ad aliàs eiusdem generis actiones accedunt, omnino induant.

FAMILIA Episcoporû, Ecclesiæ sumptibus sustentata, in domibusq. ministrorû Dei educata, cæteris proposita esse debet ad imitationem christianarum virtutum. quam, ob rem eiusmodi sit, quæ præluceat vitæ & morum exemplis.

Familia.

In ea ne sint rixosi, impudici, blasphemii, factiosi, scurræ.

Ne episcopi consanguinei, nisi eadem viuendi disciplina qua cæteri vtantur.

Neque item qui parochialem curam gerunt.

Neque rursus qui alio residentia munere adstricti, illis exceptis, qui licet Episcopo operam

ram

ram nauent, possunt tamen debitas ministerij sui functiones in Ecclesia præstare.

Veruntamè ne ei facultati detractum ideo sit, qua canonicos duos habere secum Episcopo per sacros canones licet.

Cubicularij præ cæteris ætate sint moribusq. graues, & boni testimonij.

Ad sintq. omnino ex primi Concilij decreto, Clerici, qui sanctæ Episcopalis vitæ, religiosarumq. actionum sint non solum testes, sed imitatores etiam, atque adeò eiusmodi denique, qui, vt ad sanctissimum Pontificem Eugenium Tertium S. Bernardus scitè scribit his verbis, præcipitem etiam frenarent, dormitantem excitarent: quorumq. libertas excedentem corrigeret, extollentem reprimeret: constantia, & fortitudo nutantem firmeret, erigeret diffidentem; quorumq. sanctitas ad omnia bona incitaret.

Tit. de epi familia. pag. 17.

4. de confid.

Qui Clerici sunt, vel sacris initiati, vel sacerdotes; eorum opera ne Episcopi vtantur ad officij alicuius, quod sacerdotali, clericaliue ordini minus conueniat actiones.

Ne quispiam de familia vllò vnquam die præmittat rei diuinæ interesse, nisi necessariò impeditus sit.

Iis qui de familia sunt, præsertim Clericis, certus ieiunij dies in singulas hebdomadas instituat.

In aduentu item curetur, vt familia ieiunet saltem feria quarta, & sexta.

Ieiunet familia pridie diei consecrationis Episcopi, in vigilijs item sancti cathedralis Ecclesiæ, ac patroni ciuitatis, si quando non huius nomine nuncupatur cathedralis.

Vnusquisque de familia singulis mensibus cõfessus, sacram eucharistiam sumat vnà cum reliquis, qui in familia sunt.

In aduentu, vt Syluerij pontificis decretû est, & præterea in quadragesima, singulis diebus Dominicis sacram communionem salutariter accipere studeant, clerici præsertim, & vitæ spiritualis studiosiores.

Duobus antè diebus, quàm sacra communio fiat, paterna cohortatione ab Episcopo ea de re familia præmoneatur.

Singulis hebdomadis, bis minimum, qui de familia sunt rudiores, & christianæ fidei doctrina, & literis ab aliquo instituantur, cui id curæ Episcopus dederit.

Quo loco domestici & exteri domi anticubiculum Episcopi conueniant; eo loco liber, aut de vitis sanctorum, aut de spiritualis vitæ exercitationibus conscripserunt in mensa sit; vt qui conueniunt, lectioni incubere possint, nec verò inanibus confabulationibus se dedant.

Dû familia cibû capit, lectio etiã adhibeatur. Ne familia otiosa sit, ne inertie aut desidie dedita; sed aut in obsequio Episcopi, aut in honestis exercitationibus occupata.

A nugis abstinent, silentium cum modestia cõiunctum seruare studeat.

Abstineat autem vnusquisque qui in famulatu Episcopi est, cum à flagitiosorû hominum consuetudine, tum à locis vbi turpiter viuatur.

Ne quis præterea foris pernocet.

Ne rerum nouarum curiositates sectetur.

Ne quæ iocularia sunt, quæ ridicula, vnde cachinni risusq. solutiores excitantur, loquat.

Conuiuia publica, comestationes laicales, frequentemq. laicorum hominum consuetudinem vitet.

Libros ne habeat de rebus iocosis, scurrilibus, ridiculis, obscænis impurisq. conscriptos.

Super custodia familiæ Episcopus perpetuò stet, tum etiam bis quotannis visitet, semel ineunte quadragesima, iterû initio aduentus, eiusq. mores paternè inuestiget, ac videat, vt vnusquisque religiosæ vitæq. spiritualis institutis congruenter viuat.

Si quos ad christianas virtutes progredi compererit, eorum studia progressionè spirituales vitæ adiuuentis excitet: qui verò à benè agendi studio auersi sunt, illos moneat, atque obiurget, ac si contumaces incorrigibilesq. inuenerit, domo eiciat.

Rursus Episcopus familiæ suæ confessarios sacerdotes, viros spiritualis vitæ vsu exercitatos cõstituat: quibus etiã tanquã clericalis disciplinæ, & sancte institutionis magistris illa vtatur.

Episcopo Missam celebranti vel audienti frequens familia adsit.

Cum in ecclesia ad diuina officia ipse accedit, familiam quoque secum adesse iubeat.

Nihil denique omittat, vt omnes domestici in omni benè sancteque agendi officio se cõtineat.

Familiarium præterea cum agrotant, magnam habeat curam.

Prouideat, vt illorum salutis animarum ratio in primis habeatur; tum valetudinis recuperationi per medicum consulatur: neque verò impensis parcatur, ita vt agrotantibus omnia ad conualescendum necessaria suppedientur.

Illos etiam aliquando inuisat, tum salutaribus cõsilijs: & benignitatis officijs cõsoletur quod Episcopalis charitatis officium etiam infimis familiæ suæ præstet.

Vniuscuiusque autem de sua familia rationem in mercede constituenda habeat, pro virtutu meritorumq. & pro ecclesiasticorum fructu dispensationis sibi creditæ ratione.

Ab Episcopali domo absit omnis picturæ ornatus, quæ profana sit.

In atrio Episcopos ordine pingi curet, qui præcesserunt; si minus omnes, eos saltem qui sanctitatis, aut doctrinæ, aut rerum Episcopaliû gestarum laude clari sunt.

In cubiculis omnibus, reliquisq. domus locis frequentioribus ne desit aliqua imago sacra.

HOSPITIO, mensaue recipiendis etiam illustribus & locupletibus hominibus, ne præscriptam Episcopalis frugalitatis normam deferat, vt exemplo suo ipsi quoque hospites incitentur ad frugalem vitæ modum.

Hospitalitas, & elemosina.

p. Elec-

Elemofinis dandis promptus ita fit, vt præter illas, quas per elemofinarium, alioiue largiri solet, etiam misericordiae visceribus indutus, manu sua in pauperes Episcopali liberalitate conferat.

De vita, & honestate clericorum.

Prou. 1. par. 2. de vita & honest. cleric. pag. 15.

Vestitus.

VESTES, quas domi priuatim clericalis ordinis homines induent, eiusmodi sint, quæ non colore, non vlla habitus specie à clericali modestia discrepent.

Cùm in ecclesia versantur, quo tempore super pelliceum induere non debent, ne sint sine toga exteriori, præsertim horis quibus diuina celebrantur, aut populus ad ecclesiam accedere solet; nec verò absque ea etiam in diocesanis locis prodeant, nisi cùm eos pedibus iter facientes, viæ difficultas & longitudo aliter cogit.

Si quò iter equo faciunt; ne absque viatoria veste exteriori equeant, succincta interiori tunica, aut alia contractiori decenter adhibita.

Superpelliceis, cùm ministerij vsus postulat, omnes vtantur; quæ non lacera sint, non sordida, non ita elaborata, vt artificij ornatus in humeris nimis appareat.

Singuli autem præterea præsertim qui in aliquo minorum saltem ordinum sunt, propriū superpelliceum habeant, quo & in ecclesia cui adscripti sunt, & alibi cùm ipsos suis fungi munibus contigerit, vti possint.

Nulli sacerdoti, clericouè anulum, nisi ea dignitate prædito, in qua conferenda ille sibi traditur, gestare liceat, tuncq. vnum solum, & digito dexteræ manus quarto. Eum verò dum Missæ sacrificium facit sacerdos deponat.

IN omni item incessu, statu, gestu, vultu, ordinem suum sacerdos & clericus profiteatur, omni clericalis vitæ actione religiosi animi mores expriment: qui in ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent.

Ne cùm neces & cruciamenta improbis hominibus magistratum iudicio illata, multitudinis spectanda proponuntur, vlllo modo ecclesiastici ordinis viri intersint; nisi eorum pia opera, consolandiq. officium vsui futurum illis sit, qui ad supplicium ducuntur.

Sacerdotem, clericumq. cuiusvis ordinis, in canticis, hymnis, psalmis, cæterisq. ecclesiastici cultus officijs religiosa modulatione concedebantur, diuinisq. laudibus sanctè concinendis ita versari conuenit, vt voce sua sacris dicata, abuti non debeat ad profanas cantiones & modulationes, atque ad voluptarias deliciasq. laicorum oblectationes.

Quamobrem caueat, ne in nuptialibus laicalibus conuiujs aut mensis canendo operam suam nauet, ne vlllo quidem, vel cognationis, vel amicitiae, familiaritatis, obsequijs, alte-

riusue rei causa; cùm præsertim clericalem hominem inter epulas canere, veteri canone plane interdictum sit.

Omnis etiam sacerdos clericusue publica conuiuia, & comestationes eiusmodi vitet, quibus sæpè fit, vt contemptui sit ecclesiastici ministerij dignitas.

Illud autem vnusquisque clericus sæpè repetat, se non ad inertiam atque ignauiam; sed ad spiritalis, & ecclesiasticæ militiæ labores vocatum esse.

Sciat propterea id in officio suo positum esse, vt cùm vel in officijs diuinis obeundis, vel in frequentandis ecclesijs, quod debet tempus consumpserit; si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum sæcularium colloquijs, profanisq. actionibus; sed in diuinarum literarū studijs, & in cœlestium rerum contemplationibus, & sanctis pijsq. officijs traducat.

Quare vnusquisque huius provincie Episcopus, ac alij item qui illius nomine, atque auctoritate visitationis munus obibunt, videant atque inquirent diligenter; quibus in rebus tempus clerici consumant; anq. in ijs potissimum, quæ ab illis agi curariq. debent, qui in Dei cultum se dederunt.

Quòd si clericos aliquos otiosos esse compere rint, inita aliqua ratione salutaribus eos occupationibus, & ecclesiastico homine dignis incumbere procurent; ac prouideant omnino, ne isti ad suæ salutis discrimen, & aliorum offensionem otio abutantur.

Omnes præterea & singulos clericalis ordinis homines hoc decreto monitos esse volumus, vt ad eos se crebrò conferant, qui in sacerdotio constituti, in spiritalis vitæ studijs exercitationibusq. versati, atque eiusmodi sunt, de quorum consilio, vitam ad omnes sanctè religioseq. agendi rationes instituant.

Ab illorum autem, qui in vitiorum luto volutati se maleficijs pascunt, familiaritate abstinere cum eos omnes iubemus; tum præcipuè minorum ordinum clericos, qui nondū ætate confirmata sint, neque firmo virtutum robore muniti, procliuius ad vitia prolabantur.

At illud non modò prohibemus, sed diuina contestatione obsecramus ecclesiastici ordinis homines, eos præsertim qui in sacerdotij gradu constituti sunt, quiuè animarum curam gerunt, vt quos in vitiorum face versari animaduertent, cautè & sapienter studeant à peccatis flagitijs deterrere, & ad virtutem cohortari; eisdemq. in scelerum gurgite laborantibus opem ferre, verbis, consilijs, exemplis; atque ita quidem, vt dum illos iuuare conantur, ne se familiaritate inquinent.

Ne clerici apud se libros habeant aut legat, quorum lectione benè agendi studium, morum disciplina, & timor, charitasq. Dei languescere possit: quales libri sunt, qui res, vel inanes, vel iocosas, vel scurriles, ridiculasue, vel impuras continent.

Rerum

Rerum nouarum curiositates fugiant: tum ne quæ ridicula sunt, vnde cachinni, risuq. solutiores existunt, loquantur.

Hora canonicæ SACERDOS, clericusue sacris initiatus, aut ecclesiasticum beneficium obtinens, horarum canonicarum officio cùm adstrictus sit; meminerit, se febris, morbouè aliquo, vel aduersa valetudine leuiter aliquando laborantem, nõ iustam propterea excusationem habere, quã obrem illud intermittat omittatue.

Itaque si quando corporis infirmitate affectus est; ipse pro sua conscientia rectè videat, quid præstare possit, ac ne omittendo grauiter peccet, & beneficij si quod habet, fructus suos non faciat.

QUO diligentius cleri in omni ecclesiastica disciplina progressus constet, vnusquisque sacerdos, & cuiusvis ordinis clericus, de frequentati sacramentorum vsu, de functionibus in ecclesia præstitis, de lectionib. studiorumq. progressionem, de cæteris exercitationibus sibi præscriptis, testimonium ab ijs singulis, quibus ex præscripto accipere oportuerit, singulis mensibus, vel alio stato tempore per Episcopum statuendo afferant; idq. ad constitutã rationem.

Sacerdotibus, ab ijsq. etiam qui prouectiori ætate sunt, hoc si nunquã per ipsos antea præstitum est, omnino præstari peroptamus, vt cū omnis ante actæ vitæ suæ peccata diligenter, riteq. constentur; tum spiritalium exercitationum, prout ijs qui subdiaconatum, vel sacerdotium suscepturi sunt, præscriptum est, studium aliquando suscipiant; quò diligentius in via salutis sibi prospiciant.

De visitatione.

Prou. 1. par. 2. pag. 23.

NECESARIUM illud ac planè debitum visitandi munus, quod ex sanctione Tridentina præstari oportet, provincie nostræ Episcopi ita sollicitè exequantur, vt suæ quique vrbs ac diocesis visitationem singulis ipsis annis, aut si per diocesis amplitudinem non possunt, biennio ad summum ipsi per se conficiant.

Si verò legitima occupatione, causauè impediti, id muneris aliquando per se ipsos obire nequeant; Vicarios generales, visitatoresue alios, huius rei vsu peritos atque idoneos adhibeant, qui visitationis officium sedulo vt par est præscripto tempore exequantur.

Cùm verò visitationis munus ipsi per se obeunt, vel vnum, vel duos canonicos, vel alios quoscunque homines ecclesiasticos, quos vsui & adiumento sibi fore viderint, prout maluerint, secum in ea visitandi cura adhibeant.

Ne deinceps plures quàm homines decem, & iumenta septem ad summum secum in visitando conducant, supputata hoc numero Episcopi etiam persona, ac illius ecclesiastici viri, quæ ex huius concilij decreto Episcopus quif-

que aliquando præmittet: suis tamè proprijs sumptibus licebit eis plures conducere. At verò qui Episcopis gradu inferiores sunt, in visitatione longè pauciores homines, & iuuenta adhibeant.

Hocq. decreto derogatum sit alteri, in Concilio primo prouinciali edito.

Laicorum hospitia, eoq. magis cõuiuia, vt maxime possunt, omnes fugiant; sin autem ad illos diuertere aliquando necesse erit, cum cætera seruent, tum in primis caueant, vt ne extramensæ Episcopalis, & clericalis modum, regulasq. in visitatione præscriptas, quidquã omnino ab hospitibus appareatur, apponaturue.

Notarius autem, cancellariusue, ne quidquã pro visitatione ab ijs qui visitantur vlllo quouis nomine exigat, neque vllum doni, etiam pusilli, quocunque modo oblato genus accipiat, ac ne item pro decretorum, ordinationumue in visitatione confectarum actione vel conscriptione, earumue exemplo, etiam singulis vel ecclesijs, vel clericis, vel alijs qui visitantur, iussu visitantis edito.

At pro opera, laboreue, quem alterius cuius interest, illarum exempla alio deinceps tempore petentis causa, in ijs exscribendis posuerit, mercedem capiat licet, pro taxæ in foro Episcopali præfixæ, aut præfigendæ ratione.

EPISCOPI, qui cæteris omni benè, sancteq. agendi exemplo præire debent, antequàm clerici, populiq. visitationem ineant, à se, suaq. familia visitandi initium vtiliter faciant; quò reliqui omnes domesticæ illius visitationis actione, executioneq. incitati, pastoralia iussa, quæ ipsi visitando præscriperint, promptius ac studiosius exequantur.

Diligentiam verò omnem visitando adhibeant, non modò in ecclesiarum cultu & ornamento tuendo augendouè; sed maxime in omni, & cleri, & populi pristina christiana disciplina restituenda; in vtriusque item moribus cognoscendis, iisdemq. deprauatis corrigendis.

In eaq. vel visitatione, vel morum correctione, etiam tanquam sedis apostolicæ delegati auctoritate Tridentini Concilij statuunt, moderentur, puniant, & exequantur ad sacrorum Canonum præscriptum, quæcunque illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, & diocesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. In ijs, neque vlla inhibitio, appellatio, aliudue quidquam impediatur, aut retardet executionem eorum, quæ ipsi mandarint, aut iudicauerint, decreuerintue.

FOEMINARVM, ac marium luxu, immoderatoq. vestium sumptu vtentium, ornatum illum inanem ac planè superuacaneum, & à christianæ vitæ more sanè quam alienum, vnde tot malorum seminarium extare quotidie cernitur, omni episcopalis muneris officio & auctoritate prohibere, tollere, funditusq. euellere studeant.

Vid. prouinc. 1. par. 2. de visit. 5. comitat. quo decretum hic abrogatur. vbi hospitetur, & cibum sumant.

Notarij pro visitatione quid exigant.

Episcopi vnde initia faciant visitationis.

Quid apostolica auctoritate faciant.

Sess. 14. dec. de refor. c. 4.

Laicorum luxum comprimant.

Quid in monasteriis monialium præsentent.

MONIALIVM monasteria regularium iuri curæ subiecta, quod ad clausuram attinet, diligenter accurateq. visitent; loca ipsa introspectent; atque ex superiori etiam parte circumlustrent, & cautè, solerterq. inspiciant prospectus omnes, aditus, & cætera denique omnia, quæ ad clausuram rectè tuendam vlllo quouis modo pertinent.

Hospitalia & pia loca visitet. Sess. 22. dec. de refor. c. 8.

HOSPITALIA item, aliâq. pia singula loca & sodalitia, pro auctoritate facultate, & canonum iure, & decretis Tridentinis sibi data, in singulos annos visitent, & quæ laicalia etiam, & merè priuata sunt, in ijs quæ ad obseruandam piam testatorum voluntatè spectent, visitando corrigant, & reforment.

Accedenti ad visitandū epō obuiam procedat parochia incolar.

EPISCOPO ad cuiuscumque loci, vel ecclesiæ parochialis curatæ visitationem aduentanti, cum illi potissimum, vt vetus Canon Concilij Turonensis iubet, qui confirmationis sacramentum ab eo suscepturi sunt, tum præterea reliqui omnes fideles, exceptis tantum ijs, qui morbo aduersæ valetudine laborant, sicut in Concilio Rothomagensi cautū est, obuiam ordine prodeant; ac stans hymnorum, psalmodiarumq. precibus, & cum gaudio, timore, summaq. reuerentia, illum tanquam vicem Christi agentem excipiant, prout eodè Rothomagensi Concilio sancitum est, cuius canone excommunicatio illis constituta erat, qui ei muneri desuissent.

Eidem visitanti interfint.

Neque solum quo tempore ille aduentat, sed alijs etiam diebus, dum visitatio parochiæ fit, fideles quàm frequentissimi adsint; vt ipsi omnes ac singuli, si quid ad animarum salutem procurandam opus habent, proprio pastori, parentiq. liberè exponant; ei, quæ pro illius officij ratione oportet, interroganti respondeant; illum concionantem, monentem, & paternè arguentem, obsecrantem, & increpantem audiât: eiusdem iussa, monita, & decreta suscipiant, atque Dei denique voluntatem, quam præsentem per ipsum auribus percipiunt, non tantum obediendi propensione, sed etiam rectè factis omnino exequantur.

Ante initium visitationis quid ab epō præstandū.

Id porro omne vt fideles diligenter promptoq. animo præsentent, frequentissimiq. in Episcopali visitatione adsint; parochorum, & aliorum quorum interest sacerdotum sit, crebrò prout vsu venerit, intrà Missarum solemniam illos docere, cum eas officij partes, quas Episcopo visitanti ab ipsis præstari conueniat, tum visitationum in primis utilitates, fructusq. salutare.

AT verò ex visitationum laboribus quò vberiores fructus existant, ac fidelium animi salutari aliqua præparatione excitati & susulti, quò propiores erectioresq. fiant, cum ad benè agendum, tum ad paterna, & episcopalia iussa monita, & amplectenda & exequenda, tum ad omnem denique Christianæ vitæ disciplinam sanctis institutis conformatam suscipiendam, præterea, vt visitatio & diligenter, & breuiter, & rectè denique cõficiatur atque absoluaatur; has

etiam de præparatione, ab ijs præsertim qui visitantur adhibenda, instructiones adiungendas censuimus ijs decretis, quæ hoc ipso de genere in hoc, & in alio nostro prouinciali primo concilio edita sunt. Quibus porro instructionibus pro personarum, temporum, locorumq. suæ diocesis ratione, ab Episcopo addi, detrahîq. liceat.

Primum vbi visitationis, vel generatim in vniuersa vrbe, diocesiq. inchoandæ, vel speciatim in aliquo oppido, locouè, aut parochia præsertim frequentiori atque insigniori obeundæ, certam diem Episcopus statuerit; pastoralibus etiam literis eo potissimum nomine à se confectis, populum præmoneat atque cohortetur, cum ad alia pietatis officia, tum maxime ad peccatorum confessionem, sacram communionem, & precesq. pro salutari visitationis euentu continenter habendas.

Triduo proximo antequàm vniuersæ visitationis initium fiat, in cathedrali ecclesia quadraginta horarum orationem indicat; quam eiusdem visitationis nomine à clero, & populo qui in vrbe est frequentiori, in ea ipsa ecclesia piè celebrari curet.

Hæc ipsa etiam orationis ratio parochia, alioque ecclesiæ rectore cuius interest curante adhibeatur, antequàm ecclesiæ parochialis, curatæ, aut oppidi præsertim insignioris visitatio ineatur.

Duobus verò, aut pluribus antè constitutum visitationis tempus diebus, Archipresbyterū, aut Archidiaconum, vt in Concilio Rothomagensi cautum est, aut alium ecclesiasticum hominem, quem maluerit Episcopus præire iubeat, per singula oppida, vicos, parochias, & loca ciuitatis, & diocesis, præsertim frequentiora, insigniora, quæ ille visitaturus est.

Ille verò iussa præstet: conuocatoq. clero, & populo vniuscuiusque loci nūciet Episcopi aduentum, eidemq. aduentanti obuiam vt iussum est prodire, cæteraq. in promptu haberi moneat, ac mandet.

Pastorales item Episcopi literas, edicta, instructiones ad visitationem pertinentes enunciet atque euulget.

Tum præterea quidquid de leuioribus causis ab eo explicari, agitur Episcopus iusserit, id exequi studeat; vt ne ille veniens, diutius ob eiusmodi causas in visitationis mora esse necesse habeat.

Parochus porro, aliusuè ecclesiæ rector, vel præfectus, in qua animarum curam gerit, cum visitandus erit, pastorales Episcopi literas visitationis nomine editas, duobus ante illius aduentum proximis festis diebus, intrà Missarum solemniam, cum populi frequentia adest, de scripto recitet.

Itidem præstet de literis, quas de confirmationis sacramento ritè religioseq. suscipièdo, Episcopus instructionum monitionumque nomine ediderit.

Quid item præstandum à parochia.

Hoc ipsum præterea exequatur de alijs item literis, edictis, & instructionibus, quas ob visitationem euulgari ille iusserit. Sacerdotibus quoque, & alijs quorū interest, Episcopales instructionum literas de scriptis, tabulis, libris, alijsq. rei ecclesiasticæ monumentis, instrumentis, cæterisq. id generis maturè præparandis, quò visitandi ratio breuior explicatiorq. sit, significet, & recitet, ac si opus est, earum exempli exscribendi copiam illis faciat.

Quam literarum, edictorumuè Episcopaliū euulgationem recitationem, & sermone, & concione, & monitionibus, & omni alio tum publico tum priuato cohortationū officio prosequatur, prout expedire animaduenerit: quò fidelium animos diligentius præparet, atque excitet ad suscipiendum Episcopalis visitationis officium, vberimo ac salutari cum animarum fructu.

Illud porro curet, vt nemo qui intrà parochiæ suæ fines habitat, omnino sit, qui eo visitationis tempore confessus, sacram communionem non sumat; idq. ab Episcopo ipso, etiam si in alia parochiali ecclesia sumere oporteret, scilicet eo loci, vbi ille manè visitans Missæ sacrificium offerat.

Nemo item, qui chrismate non ante confirmatus, modò ætate in confirmationis literis Episcopaliibus præscripta sit, illud ab eodem tunc non accipiat.

Quamobrem tum pridie diei visitationis, tum maxime vbi Episcopum visitationis causa iam aduentare cognouerit, certo aliquo, solèniq. campanarum sono illius aduentum fidelibus significet: quò frequentius etiam ex agro eiuo cati, omni alia prætermissa actione conueniant; eiq. tale tamq. necessarium munus obeunti, diligentiùs præsto sint, qua debent obseruata, ac veneratione.

Studeat item confessariorum sacerdotum, qui ad id muneris probati sunt (nisi Episcopi cura præmittantur) copiam necessariam habere; qui biduo, triduoque parochiæ suæ hominum confessiones audiât, aut confessos reconciliet: vt stata visitationis, aliaue die, quam Episcopus constituerit, præparati sint ad sacram communionem, & ad confirmationem, qui nondū confirmati sunt, ab eo sanctè sumendam.

Ac propterea confessionum causa eo tempore confessionalia multa ad formulæ demonstratæ præscriptum confecta, certisq. locis in ecclesia sua decenter collocata; si totidem non sunt, quot necessaria viderit, aliunde habere curet. Hostias, vinum, vasa, mappas, & alia ad sacræ communionis populo ministrandæ vsu necessaria, accurate parat.

Locum item in ecclesia præparet, atque ornet, vbi ab Episcopo confirmationis sacramentum fideles religiose suscipiant.

Suggestum item decenti ornatu instruat, vnde tum ille, aliusuè populo sermonem concionè-

uè habere possit; tum episcopalia monita de scripto pronunciari.

Pridie illius diei, quo Episcopus visitaturus est, chyrographa, schedulasuè in promptu esse curet, eorum qui confirmationis sacramentum suscepturi sunt, & comparum, commatrumq. item, ex præscripto instructionis literarum de confirmationis sacramento promulgatarum.

Omnium, singularumq. rerum, quæ vel consecrandæ, vel benedicendæ sunt; vt potè ecclesiæ, cœmeterij, altarium, campanarum, vestium, indumentorum, tabernaculi, calicū, corporalium, crucum, imaginum, significationè indicis ordine exarata, Episcopo ante diem visitationis ita in tempore det, vt cum de apparatu, tum de certa hora, vel die, illas sacræ actiones obeundi deliberare possit.

Sacrificiam præterea adornet atque instruat; in qua ex armarijs exposita sint sacra indumenta, vestes, pallia, vasa, ac reliqua omnia ecclesiastica supellectilis instrumenta atque ornamenta; præter illa, quæ in ecclesiæ, altariumq. apparatu & vsu tunc erunt: eaq. ordine, ac pro colorum ratione distinctè collocata ita appareant, vt eo & loco & tempore in visitando recognosci certè facileq. ac breui possint.

Certo item, decentiq. sacrificiæ loco libri ac volumina ecclesiastica, vt Missalia, Breuiaria, lectionaria, antiphonaria, & alia id generis suis operimentis politè contecta, in oculis Episcopi appareant.

Tuto item eiusdem loco in promptu sint scripta, monumenta, codicesuè, quibus testificatio fiat sacrarum reliquiarum in ea ecclesia asseruatarum.

Eodem loco tabulæ item scriptauè indulgentiarum eidem ecclesiæ concessarum.

Separatim alio sacrificiæ loco, vel in archiuo, si illud à sacrificiis distinctū sit, in promptu habeat tabulas, scriptauè, ac monumenta quæuis pro ratione annorum distinctè notata, quæ ad Ecclesiæ, altarium, cappellarumque iura, priuilegia, bonaq. testificanda pertineant.

Librum item statutorū & constitutionū, & tabulam rituum, cõsuetudinū, si quas peculiare illa ecclesia, eiusuè clerus habeat, præsertim in diuinis officijs, ecclesiasticisq. functionibus.

In promptu præterea ac parata inuentaria hæc infra ordine præscripta, rectèq. confecta habeat, quibus singulis manu sua subscriptū sit. Primò inuētarium sacrarum reliquiarū in suâ ecclesia reconditarum, ac simul monumentorū literarumque illas verè testificantium.

Alterum in quo descriptæ sint indulgentiæ omnes, illi ecclesiæ, eiusuè cappellis, aut altaribus perpetuè concessæ, aut ad tempus, quod adhuc peractum non sit.

Tertium in quo factæ vestes, pallia, indumenta, & ornamenta singula; omnia, quæcunque supellectilis ecclesiæ sint, rectè ac distinctè descripta notatauè appareant.

Quartum in quo libri, scriptaue, litera, ac instrumenta id generis, quibus bona, iura, priuilegia ecclesiarum, altarium, cappellarumue testificata apparent, notata sint.

Qua inuentaria, quo tempore, & quibus presentibus proxime confecta sint, ex illius scriptura appareat; vt si ita opus aliquando erit, recte conferri possint, eademque exscripta, in visitationis acta referantur, prout Episcopus censuerit.

Paratum habeat, ac exhibeat indicem dignitatum, canonicatum, portionum, & aliorum id generis titulorum, altarium, cappellarum, & clericatum, quicumque sunt in illa ecclesia, cum explicatione eorum census, ac onerum unicuique adiunctorum, tum etiam fundationum institutionumue, & notariorum qui fundationum tabulas cofecerint, tum singulorum praeterea, qui ea altaria, cappellas, portiones, canonicatus, dignitates, aliudue quouis etiam ad nutum amouibili titulo obtinent.

Indicem etiam similem, cum simili explicatione titulorum, & beneficiorum quorumcumque, tum ecclesiarum, tum oratoriorum sacularium, etiam campestrium, quae sita sunt extra illam ecclesiam, intra fines tamen eiusdem parochiae.

Indicem item scholarum, confratriarum, locorum, operumue piorum quouis modo in ea ecclesia institutorum, quo exprimat, & institutio, & institutionis tabulae, a quo scilicet notario confecta.

Rursus indicem similem scholarum, confratriarum, hospitalium, locorumue, & operum piorum quorumcumque, quae extra illam ecclesiam, intra fines tamen parochiae sita sunt.

Indicem quoque monasteriorum, praepositarum, & huiusmodi domum regularium, tam virorum, etiam si commendatae sint, quam foeminarum, etiam quae ab Episcopi iurisdictione immunes sint; quaecumque in illius parochiae finibus sitae sunt.

Paratum item indicem habeat, ac exhibeat, in quo clerici in sua ecclesiae finibus habitantes descripti sint, notatis eorum vnus cuiusque tum nominibus, tum domicilijs, habitationibusue ecclesiasticis, aut saecularibus: hoc item adscripto, an soli, an vna cum alijs, vel ecclesiasticis, vel laicis habitent.

Indicem item puerorum, adolescentiumue, vitae ecclesiasticae disciplinam ingredientium.

Muscorum item, cantorum, organoque, in quavis ecclesia sonantium.

Laicorum item hominum, si qui sunt, sacerdoti in Missae sacro, aut in diuinis officijs, funeralibus etiam, & in alijs ecclesiasticis muneribus operam aliquam praestantes.

Indicem item praedictorum, bonorumque, ecclesiae suae; rursusque, fructuum & censuum quos inde percipit, & aliorum inde reddituum, vt pote oblationum, eleemosinarum, quae statis quibusdam anni diebus, vel ob solemnitates,

vel ob anniuersaria, aliamue causam fiunt.

Huic rursus alius index adiunctus exhibeatur, vsurpationum bonorum, iuriumue illius ecclesiae, & alienationum praeterea triginta ante Tridentini Concilij celebrationem, & confirmationem annis factarum.

Indicem etiam det reddituum, vel veterum, vel recentium, Capitulo, clerouue illius ecclesiae communium.

Indicem quoque distinctum reddituum, emolumentorum, onerum, & aliarum vsupra praescriptarum rerum, quae ad ecclesias tunc vacantes pertinent, notato etiam tempore, quando vacant, & illius item qui earum fructus, vel decimas, vel primitias, vel alios cuiusvis generis redditus exigit, nomine descripto, & auctoritate qua exegit item.

Indicem praeterea census, ab eo qui sibi tanquam rectori obuenerit, distincti ac separati, vt pote illius, qui vel ad fabricam illius ecclesiae, vel ad minimum, vel ad sacristiam, vel alterius eiusmodi rei vsuum erogationemue pertinet.

Promptos item habeat codices parochiales, vnum scilicet baptizatorum, alterum eorum qui matrimonium contraxerint, tertium illorum qui chrisma susceperint, quartum quem proxime confecerit, de numero statuque animarum.

Regestum etiam, aut exempla constitutionum pontificiarum, ac literarum pastoralium, aut instructionum id generis, & edictorum, quaecumque ab Episcopo acceperit.

In quibus singulis exemplis notatus sit dies, quo illa populo promulgari legerit.

Paratos item libros, & tabellas singulas, indiceue habeat ac exhibeat, qui debent in sacristia esse, ex praescripto Conciliorum prouincialium, dioecesanorum, ac instructionum.

Si praeterea curam administrationemue habeat bonorum ecclesiasticorum, separatim ab ijs quae sibi ad vitam sustentandam vsuum attributa sunt, aut fructuum vacantium sibi commendatorum; susceptae, administrataeue curae rationum codicem in promptu habeat, atque exhibeat.

Separatim vero in promptu habeat, vt Episcopo tradat, tabulam decretorum prouincialium, dioecesanorumque, quae vel ad diuinorum officiorum cultum, vel ad parochialis curae, disciplinaeque christianae rationem pertinentia, nondum in parochiae suae finibus executionem habuerunt, causis, & impedimentis quoque explicatis, cur in executionis vsuum adhuc induta non sint.

Tum praeterea indicem manu sua confectum det eorum, qui infra notati sunt, si qui in parochiae suae finibus id generis homines extant.

Haereticorum, haeresisue nomine suspectorum, aut libros haereticos, prohibitosue habentium, vel legentium.

Publice vt infra potissimum delinquentium, malefactorumque, committentium.

Blasphemantium scilicet.

Superstitione, maleficijs, magicisque artibus vtentium.

Eorum qui in Pascha confessi, sacram communionem non sumplerint.

Simoniacorum.

Vsuras exercentium.

Concubinariorum, concubinatufue nomine suspectorum.

Illorum etiam, si qui publice notorieque criminosi, quibus pro Tridentinae sanctionis, Concilijque primi, & tertij prouincialis decretorum ratione, sollemnis, vel publica indicenda sit poenitentia; vt aut tunc ijs Episcopus eam iudicio suo statuatur, aut illos quos soleniter pro peccati grauitate poenitere iussum est, a cancelario notatos, ad se ineunte quadragesima venire iubeat, cuius temporis initio illam de ecclesiae sanctae more ipsi subeant ritu sollemni. Coniugum inter se disunctorum, neque simul habitantium.

Eorum qui cognatione affinitateue iuncti, matrimonium gradu prohibito contraxerint.

In ecclesia parum reuenter, ac non debita veneratione versantium.

Illorum qui diebus festis Missae sacrificio non interfint; aut seruilibus operibus dies festos violare, aut chorais, comestationibus, alijsque eiusmodi actionibus profanare soleant.

Talis, aleaue ludentium; aut istis domicilia exponentium.

Libros de rebus obscenis parumque honestis conscriptos, obscenasque item imagines habentium.

Eorum etiam, qui inertiae, desidia, otio, vel cauponis, tabernisue vinarijs, ganeiuue dediti sunt.

Marium, foeminarumque vestitum immoderatum induentium, non sine manifesta Dei, hominumque offensione.

Omnium denique deprauatorum morum, in parochiae suae hominibus frequentium, ac publicorum.

Indicem item eorum hominum intra parochiae suae limites habitantium, quibuscum Episcopus visitans pro varijs visitationis officijs, aliquando colloqui, agereue necesse habet.

Horum scilicet.

Patrum familias.

Ludi literarij magistrorum, praedagogorum, musicam etiam, scripturam, arithmetica, aliasque artes liberales profitentium.

Mulierum item doctentium, puellasque sibi in disciplina traditas domi educantium.

Medicorum, chirurgorum, tonforumque, rem medicam exercentium.

Pictorum, & sculptorum.

Bibliopolarum, impressoriamque facientium.

Ministorum publicorum; vt syndicorum, cofratrariae vnus cuiusque praefectorum, curarouue, & aliorum id generis.

Notariorum.

Opificum, artificumue in parochia sua frequentiorum.

Hominum, operibus pijs exercendis aptiorum, aut iam deditorum; & eorum qui vitae spiritalis, disciplinaeque christianae studiosi, adiumenta subministrare possunt rationibus parochiae bene instituendae vsui necessarijs.

Pauperum, viduarum, pupillorum, caeterorumque, vere miserabilium.

Cauponarum, coenaculariamue exercentium. Saltandi, tripudiandiue, ac sonandi in chorais artem profitentium, doctentiumue.

Exhibeat ipse ordinum quibus initiatus est, ac beneficij illius, tum caeterorum etiam si quae alia obrinet, literas, tum facultates scriptas, si quas ab Episcopo, eiusue ministris habet, vel suo, vel ecclesiae suae nomine; vt puta suscipiendum Missarum celebrandarum, audiendi confessiones eorum, qui non sint de sua parochia, cohabitandi cum laicis, vel extra aedes ecclesiasticas, adhibendi foeminas sibi inferuentes, locandi laicis domum ecclesiasticam, exponendi capsulam pro eleemosinis, & eiusmodi.

Exhibeat item libros proprios, quos ex decretis prouincialibus, aut ex visitationum, alijsue Episcopi sui iussionibus habere debet; vt pote Breuiarium, Missale, Calendarium proximeditum, librum Rituum seu Sacramentorum, Homiliarium, Psalterium, volumen Bibliorum, Catechismum Romanum, codices Conciliorum, scilicet Tridentini, Prouincialium, & dioecesanorum, quibus in libris inscriptum sit nomen possidentis.

Exhibeat praeterea indicem aliorum librorum, quoscumque impressos, aut manu exaratos habet.

Quod de sacris reliquijs, indulgentijs, indumentis, ornamentis, suppellectile ecclesiastica, libris, scriptis, inuentarij indicibus, fundationum tabulis, redditibus, emolumentis, oneribus, vsurpationibus, alienationibusque, titulis etiam beneficiorum, & ordinibus, ac caeteris denique parochiae, rectoriue, aut praefecto ecclesiae, in qua animarum cura geritur, praescriptum est; id omne, & Praepositi, & Canonici, & Cappellani, etiam mercenarij, & alij dignitatum, canonicatum, altarium, cappellarum, aliorumque beneficiorum titulum obtinentes, aut quouis nomine administratione, curamue habentes, & rursus fabricarum praefecti, & Confratrum, Hospitalium, eleemosinarum, locorumue ac operum piorum quouis curatores, cum visitandi erunt, praestent; quatenus eo de toto genere constitutum vllo modo pertineat ad eorum dignitates, beneficia, cappellas, & altaria, titulos, & ordines, aut ad fabricas, hospitalia, eleemosinas, pia loca, vel opera, aut etiam ecclesias, altaria, cappellas eorundem praefectorum, vel curarum administrationi & procuratori committas.

Parochi sit autem, aut praefecti, rectorisue vt supra, intra cuius parochiae fines facienda est visitatio, nisi Episcopus alijs potius id muneris aliquando dederit, illos omnes & singulos

in tempore præmonere, vt præscriptum appa-
ratum conficiant, atque in visitatione præsen-
tes adfint, tum præscriptam rationem qua id
præstent, diligenter docere.

Episcopus porrò, quò visitationis rationem ma-
gis explicatam habeat, nec diutiùs quàm par-
est, in mora sit; in omni præscripto apparatu
rectè conficiendo ab ijs quorum interest, pro
pietatis suæ; pastoralisq. diligentia studio om-
nem diligentiam adhibeat.

Quæcunque de præparatione in Episcopali visita-
tione facièda supra præscripta sunt, instructio-
nes eadè ferè omnes adhibendæ erunt in alijs
visitationibus; illa tantùm præparatione exce-
pta, quæ pertinet ad ea, quæ Episcopi tantùm,
episcopalisuè muneris, & visitationis propria
sunt; vt de solemnè receptione, de chris-
matis sacri ministracione, & alijs huiusmodi.

Epus in visita-
tione parochos
audiat concio-
nantes.

QVO verò parochorum, & aliorum sacerdotù
in concionibus, vel sermonibus habendis ra-
tio Episcopo explorator sit; hæc præter alias
huius indagacionis constitutas rationes serua-
re poterit, vt cum visitantur, sermonem conuo-
cato populo, præsentèq. ipso Episcopo singuli
in sua Ecclesia, vel vbi is maluerit, eo de gene-
re quod idem iusserit, aliquando habeant.

Viuendi regulæ
in visitatione re-
citandæ.

VISITATIONIS initio, certæ christiano
more viuendi regulæ, ex œcumenica Triden-
tina synodo, Concilijsq. prouincialibus, &
diocesanis, omniq. optima disciplina colle-
ctæ, vulgari sermone breuiter explicatæ, ad cõ-
munem prouinciæ vsum per nos edendæ (præ-
ter illam decretorum ad laicos pertinentium
denunciacionem in Concilio prouinciali ter-
tio parochis præscriptam) de suggestu populo
frequentissimo in vrbe, & insignioribus locis,
vbi Episcopus expedire censuerit, clara voce
legantur; vt omnes intelligant, secumq. taciti
inquirant, an ad præscriptas leges vitæ chris-
tianæ modum susceperint.

Tit. quæ gener-
ad hæc decret.
pert. pag. 102.

Tum ab Episcopo de illis interrogati, videant
sui muneris esse, si quas in vitæ institutione
executi nondum sint, earum præscriptis, atque
institutis parere quam primùm, & quàm dili-
gentissimè, pro salutaris disciplinæ ratione at-
que vsu rectis regulis confirmato.

Monitiones itè
vnicuique pro-
pria euulgandæ.

CERTAS pastorales monitiones, vnicuique
hominum ordini, sexui, atati propriè conue-
nientes, ex sacrarum literarum fontibus, san-
ctorumq. patrum disciplina, ex eisdem Conci-
lijs hausas, ad omnium etiam magistratuum
instructiõnem, nostra cura communi prouin-
ciæ vsui conficiendas, vnusquisque parochus,
cũ in fine visitationis vrbis, & vnus cuiusque
præsertim insignioris oppidi; tum certis anni
solemnitatibus, prout Episcopus iusserit, & il-
lis aliquid pro ratione loci, vel addendum, vel
detrahendum censuerit, populo descripto re-
citet atque euulget; vt fideles non solum visi-
tationis iussis, decretisq. alijs in omnes benè
agendi partes cõfirmati, sed sapius sui quique
debiti officij, Episcopalis pastoribusq.

vocibus moniti, in via Domini maiores pro-
gressiones habeant.

De Concilio Prouinciali.

Prou. 2. tit. 2. de cr. 8. pag. 66. Prou. 5. par. 3. quæ ad sy-
nod. & c. initio. Prou. 6. de conc. prou.

P ROVINCIALIA Concilia, diuino mu-
nere à sacra Oecumenica synodo Tridentina
in vsum reuocata, sicut tertio quoque anno ad
eiusdem synodi præscriptum conuocari, cele-
brariq. oportet; ita maximè consultũ esse de-
bet, vt id ipsum rectè, ordine, atque ex vtili-
tate prouinciæ præstetur.

Sess. 24. decre.
de refor. c. 2.

Itaque & pro illorum vsu in perpetuum reti-
nendo, & pro cæteris rationibus, ad eorundè
actionem rectè vtiliterq. præstandam accomo-
datis, hæc tum auctoritate nostra, tum etiam
de consensu patrum sancimus.

Cõc. prou. quo
die & loco ha-
bendum.

Primò singulis prouincialibus Cõcilijs, tertio
quoque anno ex ipsa Tridentina sanctiõne ce-
lebrandis (quæ indicere, conuocare, & cele-
brare ius Metropolitanæ est) nos certam diem
in posterum indicimus, decernimus, & statui-
mus, feriam scilicet quintam, quæ à Pascha
Resurrectionis Domini sub tertiam dominicã
cadit; certumq. item locum, nempe Metro-
politanam nostram ecclesiam, beatæ Mariæ virgi-
nis nomine nuncupatam.

Hoc autem perpetuæ indiçtionis decreto, con-
stitutione uè, Metropolitanæ iuri derogatũ, ab-
rogatũ uè ne sit, quominus constitutum diem,
locum uè, prout necessitas postularit, vel iusta
causã ratione aliqua ei suaserit, prorogare, ac-
celerare, mutare, ex canonũ iure, sanctiõneq.
Tridentina possit; modò intrã triennij saltem
spatium, ad illius sanctiõnis præscriptum se-
mel celebret.

Neque rursus Metropolitanæ legitime impedi-
to, facultati illud conuocandi, eadem Triden-
tina sanctiõne coepiscopo antiquiori concessæ
detractum sit.

Eidem omnes
qui debent in-
terfuit.

Eius autem constituti conciliaris diei, & loci,
atque adeò Concilij prouincialis indiçtionem
omnino ratam firmamq. esse volumus, ac sine
alia vel literarum significatione, vel edicti pro-
mulgatione, vel vlla alia denunciacione aut nũ-
cio, tantum roboris, & auctoritatis ad Episco-
pos, & reliquos quosuis omnes, ac singulos,
qui in prouinciali Concilio Mediolanensi qua-
cũque ratione adesse possunt, aut debent, quo-
rum uè aliquid interest, monendos, & conuo-
candos, habere hoc decreto sancimus; quan-
tum illa, quæ indicendi eiusdem Concilij pro-
uincialis ratio literis, & nuncio, edictõq. pu-
blico adhibetur.

Quamobrem propositis pœnis canonum iure
sancitis, cum vnuerfos & singulos Episcopos,
tum cæteros omnes, qui quouis iure, consue-
tudine, alia uè vt supra ratione debent, Medio-
lani in Metropolitana ecclesia præsen-tes ad-
esse ad eam diem iubemus, quam tertio saltem
quoque

quoque anno, prouinciali Concilio de more
ineundo celebrandoq. certam & statam hac
constitutione in perpetuum decreuimus.

Quicumque verò, vel Episcopi, vel alij interes-
se debent, ne eorum nomine alij, sed ipsimet
stata die adfint; nisi necessaria iustaq. causa,
quamobrem debitum hoc officium præstare nõ
possint, impediti sint.

Eam porrò causam tum Metropolitanæ, vt ca-
nonum iure cautum est, probent; tum etiam
procuratorem certum ecclesiasticum hominẽ
mittant, qui suo nomine suscipiat, recipiat uè,
quæcunque canonum, Concilijq. Tridentini
auctoritate in prouinciali synodo acta, gesta,
constituta, decreta, sancita uè erunt. Si quis
contrafecerit, alia uè ratione non paruerit, aut
contumax erit, ex canonum sanctiõnibus de-
bitas luat pœnas.

Quicumque porrò ex ijs, quos constituta illa die
adesse hoc decreto iussum est, adesse neglexe-
rit, aut prætermiserit; contra eum agatur etiã
edictõ publico, Metropolitanæ, aut alterius
ecclesiæ; loci uè vbi Concilium habebitur, si
mutari quandoque contigerit, valuis affigedo.
Ad constitutum etiam illud tempus Capitula
cathedralium ecclesiarum inuitamus ad Con-
cilium; quibus certos aliquos procuratores ec-
clesiastici ordinis homines mittere licet, qui
eorum nomine præsentés in Concilio adfint;
ac si quæ erunt, quæ referre velint, ea Metro-
politano in concilio coram exponant.

Conc. Prou. in-
dictio quomo-
do faciendã.

VT verò omnibus & singulis alijs, qui vel inui-
tati, vel alio iure interesse possunt, vel debent,
quorum uè interest, notior planè sit, atque euul-
gator eiusmodi synodi prouincialis indiçtio;
certam illam Concilij inchoandi constitutam
diem ac locum, in calendarium quod eo ter-
tio anno editur, loco suo referri, cõciliaremq.
diem notari, tum in octaua Natalis diei Domi-
ni, qui dies est Cal. Januarij, aut in Epiphania,
prout in Ecclesia sua moris est, eiusmodi solẽ-
nes promulgationes fieri, intrã Missarum so-
lemniam populo frequenti, vnã cum Paschæ Re-
surrectionis Domini, aliarumq. solẽnitatum
denunciacione de more iudici, significari, &
denunciari vnusquisque Episcopus mandet.
Iubeat etiam ecclesiæ suæ cathedralis valuis,
alijsq. locis quæ videbuntur, schedulam gran-
diusculis literis exaratam, duobus mēsis an-
tè constitutam diem, adstante frequenti popu-
lo affigi, his verbis.

Concilium prouinciale Mediolanense, per Re-
uerendissimum Archiepiscopum Decreto edito,
& promulgato, indictum, & conuocatum hoc
anno, die mensis N. Deo auxiliante
in Metropolitana Ecclesia de more inchoabi-
tur, & celebrabitur.

Cui schedulæ manu cancellarij notarij uè Epi-
scopalis subscribatur, posito etiam sigillo con-
sueto Episcopali.

Conciliarem præterea hanc actionem singu-
lis tribus proximis antè diem constitutam do-

minicis diebus per parochos & concionatores
fidelibus denunciari, eosdemq. non modo ex-
citari ad frequentius orationis studium, verum
etiam ad id inflammari vnusquisque Episco-
pus curet; vt die dominico statam Concilij diẽ
proximè antecedente, verè pœnitentes & con-
fessi, sacram communionem sumant, hoc præ-
cipuè precantes, vt quæ ad suam, & ad illorũ
quorum curæ commissi sunt, salutem pertinet,
Dei auxiliante misericordia, in Concilio san-
cta sollicitudine agantur.

Preces ante sta-
tam diẽ Conci-
prou.

Ab eadem tertia dominica antè præfinitũ Con-
cilij tempus, & deinceps quamdiu de more il-
lud absolutum, aut dimissum erit, eadem de
causa ac nomine, quinta quaque feria missæ sa-
crificium, tum à singulis sacerdotibus, tum so-
lemniter collegiatim in omni cathedrali, & col-
legiata ecclesia de spiritu sancto fiat, prout cõ-
cilio prouinciali secundo sancitum est; vel vbi
solemnioris officij ratio hoc quandoque impe-
diat, saltem commemoratio; tum etiam singu-
lis diebus dominicis, & in omnibus
parochialibus ecclesijs processio, supplicatio-
nesq. litaniæ, ac preces habeantur.

Tit. 2. decre. 8.
pag. 66.

Ecclesiastici etiam ordinis homines, & quos
vnã secum ad Concilium Episcopi conduxer-
int, & quos Capitula miserint, & testes item
synodales qui conuenerint; ij omnes, & singu-
li antequàm in viam se dent, peccata confessi,
sacerdotes Missæ sacrificium facere, clerici san-
ctissimam Eucharistiam sumere ne omittant.

Porrò eo religiosius & frequentius Episcopus v-
nusquisque in oratione, & precibus, & san-
ctissimis sacrificijs, illo præsertim tempore ver-
fari studebit, quò planius se ad rerum grauiũ
consultationem & deliberationem vocatũ ef-
se videt.

Paranda ab epi-
scopo antequã
ad Conc. acce-
dat.

QVO autem instructior is ad synodaliũ rerũ
tractationẽ conueniat; perquirat primò, quæ
Tridentina, & prouincialia decreta executus
sit, quæ non item.

Videat præterea, quæ ab alijs quorũ interest,
præstita non sint, quæ uè non seruentur.

Hæc verò accuratè inuestiget in primis; an qui
vel iure, vel consuetudine, vel alia quauis ra-
tione residere debent, ipsi resideant, anq. re-
sidentia munera per eosdem præstentur.

Sess. 25. de re-
gular. & mon.

An regulares exequantur, quæ Tridentina cõ-
stitutione de eis sancita, in defectum Capitu-
lorum generalium in prouinciali Cõcilio sup-
plenda, prouidendæ sunt, eiusdem Concilij
Tridentini decreto.

Diligentissimè quoque indaget, si quæ supe-
riorum prouincialiũ synodorum decreta sunt,
quæ in sua diocesi executionẽ nõ habuerint.

Id denique omni christiana disciplina studio
perspiciat, si quæ sunt, quæ pro corrigendis
moribus, pro abusibus tollendis, pro contro-
uersijs componendis, aut alijs pro vnuerse
prouinciæ ecclesiastica, & christiana morum
gubernatione sanctè instituenda vel restituenda
tractari aut decerni in Concilio oportet.

Quò

Quò studiosius autem id omne præstet; pau- cis antè diebus, quàm synodi prouincialis sta- ta & indicta dies venerit, vrbis, diœcesisq. suæ sacerdotes aliquot pietatis zelo flagrâtes, rerumq. ecclesiasticarû peritia atque vlu præ- ditos, vt expedire videbitur cõuocet; quibus- cum agat de ijs singulis conciliarium rerû tra- ctationibus, ac præsertim quæ ad vitæ chris- tianæ, & ad clericalis disciplinæ instituta in- teresse possunt.

Iis omnibus Episcopus instructus, vbi ad Cõ- cilium venerit, in eo de ijs ordine referat at- que agat; & in primis de diuini cultus obser- uantia, tum de cleri sui disciplina, spirituali- busq. eiusdem progressionibus, ac de instituti etiam seminarij rationibus, de populi præte- reà in studijs pietatis exercitatione, & de pio- rum hominum sodalitatibus, de ecclesiæ de- nique, diœcesisq. suæ omni statu.

Si quid verò sit, quod Episcopus vtiliter tra- ctari possit censuerit, si Metropolitanano per lite- ras antè significandum erit, id præstet, prout expedire iudicabit.

Ornatus eccle- siæ vbi celebrâ- est Conc.

IN ecclesia verò, vbi Concilium celebrabitur (quæ etiã ecclesia de more ornatur) ipsis proximis antè initium diebus, oratio quadragin- ta horarum instituatur, fiatq. à clero, & à po- pulo frequentissimo pro optimo Concilij suc- cessu.

Ieiuniû, & alia quædam.

PR **I**D **E** etiam illius diei, quo futura est pri- ma sessio, Episcopi quò religiosius rem graui- simam agant, ieiunium celebrent; & Episco- porum item familia.

Eodem die sub vesperum, solemnem more cam- panæ in ecclesia pullentur; quod itidem fiat pridie illius diei, quo deinceps alia sessio futu- ra est.

Postridie, quæ stata Concilij dies est, summo manè singuli ecclesiastici homines, qui Conci- lij causa venerunt; sacerdotes quidem Missæ sacrificium faciant; reliqui verò clerici, præ- fertim qui de Episcoporum familia sunt, singu- li à suo Episcopo Missam celebrante sacram- munionem sumere studeant.

Hoc deinde frequentius, tum maximè quo die sessiones habentur, facere salutariter procurèt.

In priori sess. & deinceps que fa- cienda.

IN prima sessione supplicandi causa pro re gra- ui quæ geritur, processio solemnem fiat, conuo- catò vniuerso clero seculari & regulari; post processionem Missæ sacrificium, vt à Metro- politano solet; eo impedito, ab antiquiori prou- incia coepiscopo solemniter celebretur; & sermo item latinè habeatur, de re cõciliaribus actionibus, disciplinæq. ecclesiasticæ cultui ac commodata.

Hoc autem & Missæ, & sermonis officium se- quentibus alijs sessionibus præstetur ab alio prouincia Episcopo, qui à Metropolitanano de- lectus & inuitatus id munus suscepit.

Singulis dominicis & festis diebus, dum Conci- lium prouinciale habetur, manè saltem concil- iares actiones intermittantur, vt Episcopi Ec-

clesiæ & officijs diuinis eo tempore vacare possint.

Episcopi ad rerum, ob quas in Concilium euoca- ti sunt actionem, tota animi cogitatione in ten- ti, sicut illas omni pietate suscipere debent: ita salutaribus consilijs adiuuare, summaq. ani- morum consensione, & concordissima Episco- pali voluntate perficere piè studeant; id maxi- mè spectantes, vt Deo, conscientia suæ, reli- gioni, ecclesiarum vtilitati, christianæ disci- plinæ, animarumq. saluti satisfaciant.

Congregationes generales, quæ stata in singulas hebdomadas habebuntur, significantur, tum campanæ mediæ sono per dimidiam horâ da- to, tum tabellis suo loco de more affixis.

A Concilio autem ne cuiquam Episcopo abire liceat, nisi necessaria iustauè causa à Metro- politano cognita & comprobata, abeundiq. fa- cultate scriptis data, ac procuratore ecclesiasti- co homine constituto & relicto, qui suo nomi- ne, quæcunque in Concilio acta decretauè sunt, recipiat.

Antequàm à Concilio discedatur, tum cætera, & ad optimos mores inducendos, & ad ecclesia- sticæ disciplinæ vim, vsumq. retinendum at- que augendum, & ad Tridentinas, prouincia- lesq. sanctiones omnino exequendas pertinen- tia, quàm diligentissimè agantur; tum quæcun- que in ipsa Tridentina synodo ad Concilium prouinciale referuntur, studiosè tum lectione repetantur, tum tractatione in executionis v- sum inducantur.

Canonica præterea regulæ Oecumenicis Con- cilij, ecclesiasticæq. disciplinæ monumentis tradita, quæ Episcopalis, & sacerdotalis vitæ rationem, officia, partesq. maximè attingit, de scripto legantur, vt canonum auctoritate iam pridem sancitum est.

In ijs potissimum sit constitutio, *de vita Epi- scoporum* in Concilio prouinciali primo edita; altera item hoc quarto Concilio promul- gata.

Formula etiam promissionum ad interrogatio- num præscriptum, quas pontificalis liber com- plexus est, ac si quæ præterea alia erunt, quæ potiora pro ratione temporum Metropolita- no videbuntur.

In vltima autè vnusquisque prouincialis Cõ- cilij sessione, dies futuri Concilij supra præ- scriptus Metropolitanani iussu denūciabitur, vt antiqui instituti & moris est.

EP **I**S **C**O **P**I antequàm è Concilio discedant, singuli ordine ad altare maius accedentes, de- cretis & constitutionibus in eodem Concilio confectis & promulgatis, postquam Metro- politanus subscripserit, ipsi etiam assentiendo de more subscribant.

Episcopi decre- tis Cõc. subscri- bant.

Vnusquisque item procurator Episcopi absen- tis, antequàm abeat, promulgata decreta sui Episcopi nomine suscipiēs iisdem subscriba; si non fecerit, excommunicationis pœnam in- currat.

Ab-

Osculi à Me- tropolitano ac- cipiant.

Absoluto denique vt moris est Concilio, & sanctis acclamationibus factis, tunc omnes Epi- scopi surgentes, cum reuerentia osculum pacis à Metropolitanano accipiant, & sibi inuicem det cum timore & amore Dei.

Quodq. sancti osculi significatione ostendit, id re ipsa præstent, vt coniunctissimis animis, concordiq. voluntate, & pacis atque charita- tis studio, quæcunque sancita sunt sollicitè exe- quendo, in eam curam incumbant, vt vniuer- sa prouincia hæc salutaribus disciplinæ institu- tis ad vsum inductis, in omnes benè pièq. agè- di partes æquè conformetur.

Metropolitani iuri non dero- gentur in supra dictis.

HA **C** autem omni constitutione, ne Metro- politani auctoritati, & facultati villo modo dero- gatum sit: qua licet ei omni loco intrâ prouin- cia fines Concilium prouinciale conuocare, & habere: idemq. in aliud tempus prorogare, mutare, aliaq. agere, gerere, quæcunque de synodorum prouincialium indictione, celebra- tione, directione, alijsq. eiusmodi ab eo agi- ius sit.

Sacræ proposi- tæ vbi locû ha- beant.

QV **Æ** **C** **V** **N** **Q** **V** **E** verò supra cõstituta sunt, quæ ad Cõcilij prouincialis habèdi vim, vsum, ac rationem quouis modo pertinent, quæq. ad pœnas non conuenientibus, vel abeuntibus, a- lijsq. propositas spectant; ea omnia ac singu- las, vt mox supra decreta ac sancita sunt, locû itidem habere statuimus, decernimus, & sancimus, in omni etiam Concilio prouinciali in posterum celebrando, si vel constitutum diem accelerari, vel prorogari, vel diem aut locum mutari, vel alia quauis occasione vel causa, à Metropolitanano, vel antiquiore coepiscopo Cõ- cilium indici, conuocari, celebrariuè cõtingerit.

De synodo diœcesana.

Prou. 2. tit. 2. decr. 8. pag. 66. Prou. 5. par. 3. & Prou. 6. quæ ad syn. &c.

Sess. 24. dec. de refor. c. 2.

EP **I**S **C**O **R** **V** **S** ad Tridentini Concilij præ- scriptum singulis annis, ac item semper sex post prouinciale Concilium mensibus, diœcesana synodum habeat, pœna proposita cano- num iure & Tridentino Concilio renouata.

Quare quod in nonnullis huius prouincia ec- clesijs moris fuit, in prima proxima diœcesana synodo certum diem synodalem cõstituat, quo clerus ad illam conueniat.

Hic autem dies in singulos etiam annos cathed- rali in ecclesia de suggestu die Epiphaniarû, vel Cal. Ianuarij, vt alios solemnes dies denū- ciati consuetudinis est, indictus, calendario etiam adscribatur, quod in singulos annos confici solet.

Certum autem illum diem prout causa postu- labit, modò prorogare, modò accelerare, ac mutare Episcopo liceat arbitrato suo.

Ita tamen, vt neque sex mensium spatium post celebratû Concilium prouinciale, nec rursus vllus annus prætereat, quo synodû nō habeat. In prima quaque diœcesana synodo decreta in

prouinciali proximo Concilio edita promul- gentur.

Quod officium ne Episcopus negligat, vel præ- termittat, eum hoc admonemus, vt pœnas me- minerit sacris canonibus contra eum sancitas, qui id culpæ; vel negligentia commiserit.

De testibus synodalibus!

Prou. 5. & 6. vsupra.

VT testium synodalium munus sicubi inter- missum est restituatur; atque non nomine solum, sed certis officij partibus restet per eos geratur: quibus in synodo, vel prouinciali, vel diœcesana committetur, hæc de illis eorumq. officio statuimus.

PR **I**M **O** viri ecclesiastici, ætate moribusq. graues, prudentes, ac virtutum christianarum studiosi, & spiritualis vitæ amantes, in Con- cilio prouinciali à Metropolitanano ex vnaqua- que diœcesi duo saltem in synodo diœcesana, ab Episcopo è diœcesi sua septem, pluresuè, prout expedire viderit, testes synodales deli- gantur.

Testes synoda- les qui & quot, & à quibus de- legendi.

Quo in officio meminerit & Metropolitanus, & Episcopus pœnæ in Concilio Lateranensi ab Innocentio iij. sancitæ, si vel ille in Conci- lio prouinciali, vel hic in diœcesana synodo nullos synodales testes nominarit.

Cap. 6.

Qui à Metropolitanano delecti, & nominati sunt in eodem prouinciali Concilio, qui ab Episco- po in ipsa diœcesana synodo, iurati, allatis Sã- ctorum pignoribus sanctè spondeant, ex for- mula verborum infra præscripta, muneris sui partes infra constitutos se executuros esse.

Iuramentû præ- stent.

Si verò à Cõcilio prouinciali abest, qui à Me- tropolitano nominatus est, tunc Episcopus pro cuius ciuitate, vel diœcesi ille electus est, vni- mensis à fine Concilij spatio, eum ad se literis accerfat: eundemq. ex ipsa præscripta formu- la iureiurando obstringat, ac iurifurandi præ- stiti testimonium publica auctoritate munitû, intrâ alium mensem ad Metropolitanum om- nino mittat.

Quicumque siue absit, siue præsens adsit, testis nominatus, id vel officium suscipere, vel iu- rificandam præstare recusat; id vt præstet, si prouincialis synodi testis est, à Metropolitanano; si diœcesana, ab Episcopo compellatur; ac propterea si opus videbitur, cû eo multis etiam, & pœnis, censurisq. agatur.

Iurificandi autem formula ex antiquo cano- ne excerpta, quam præstabit, hæc est.

Ego N. testis synodalis à Reuerendissimo Me- tropolitano (vel si in diœcesana synodo ele- ctus est) à Reuerendissimo Episcopo nominatus, promitto, spondeo, & iuro, quod amodò in an- tea, quidquid noui, aut audiui, aut postmodum inquisiurus sum, quod contra voluntatem Dei, & rectam christianitatem in diœcesi, vel regione mihi commissa factum sit, vel futurum erit, si in diebus meis euenerit, tantum, vt ad meam co- gnitionem

Iurificandi for- mula.

gnitionem quocunque modo, si sciuro, aut indicatum fuerit mihi, synodalem causam esse, & ad ministerium Reuerendissimi Metropolitanani, (aut si diocesanæ synodi est) Reuerendissimi Episcopi pertinere; quod ego nec propter timorem, nec propter primum, nec propter parentem vllatenus calabo Reuerendissimo Metropolitanano (aut si synodi est) Reuerendissimo Episcopo, aut eius misso, cui hoc inquirere infferit, quandocunque ex hoc me interrogauerit; sic me Deus adiuuet, & hæc sanctorum reliquæ.

Eorum munus. IV R A T I testes hoc perpetuò meminerint, se non amore, non odio, non inuidia, non spe, non metu, non pœna, non premio, non cognatione, non vlla denique re commoueri, aut impediri debere, quominus liberè & integre munus suum pro ratione infra præscripta præsentent. Quo igitur tempore hoc munus gesserint, personas discretas interrogando simpliciter, & de plano, absque vlla iurisdictione, sollicitè inuestigent hæc quæ sequuntur. Idq. singuli, aut in vniuersa ciuitate, & diocesi, aut in regione vnicuique eorum potissimum nominatumq. commissa.

An parochi, canonici, & alij quicunque ecclesiastici homines, quos residere oportet, præsentent in ecclesijs suis adsint; anq. rursus si præsentent in parochialibus, vel canonicalibus, clericalibusq. ædibus habitent.

An parochi præterea, alijq. animarum curatores sollicitè vt debent, fidelium sibi commissorum salutem inuigilent.

An in sacramentis sanctè ministradis, in verbi Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudiu, & puerorū ad doctrinā christianam institutione, & in cæteris omnibus curæ parochialis officijs diligentis muneris partes præsentent. An reliqui, quicunque sint, ecclesiastici ordinis homines, ecclesiæ si quam obtinent, aut in qua dignitatem, vel canonicatum, vel cappellam, vel ecclesiasticum aliquod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus satisfaciāt, & præscriptas sibi functiones obeant.

An ecclesiæ sartæ tectæ sint; an ornamentis, & suppellectili ecclesiastica necessaria & congrua instructæ; an in illis, aut earum cœmiterijs attritusue aliquid incultum sit, quodq. fordibus obsolescat, anuè aliquid à religioso cultu & pietate alienum.

Videat item, an populus in via Domini ambulet; frequensq. ad sit diuinis officijs, & sacris concionibus; & in ecclesia piè, religiosèq. versetur; atque dies festos colat.

An ieiunium quadragesimæ, quattuor temporum, stataq. reliqua ecclesiæ ieiunia obseruet. An eisdem decimas, primitias, aliaq. debita emolumenta, adiumentauè præstare, aut soluere recuset.

An in populo sacrilegi, blasphemii, concubinarij, adulteri, incæstusos, virginum raptos, an excommunicati, an hæresis, & magiæ, superstitionumue nomine suspecti sint.

Ad denique alia in eodē morum corruptelæ, quæ correctione, emendationemue requirant. Dispiciant item, an quæ Romanorum Pontificū cōstitutionibus, œcumenicis, prouincialibus, diocesanisq. synodis, Episcoporumq. edictis, quouis de genere decreta sancitauè sunt, ab ijs seruentur quorum interest, siue ecclesiastici, siue laici homines sint.

Q V A E C V N Q V E verò animaduertent, quæ iam decreta, sancitauè, nullam adhuc, aut non perfectam executionem habuerint; tum quæ rursus deprauata correctionem vel reformationem desiderent: ea omnia & singula ordine ad Metropolitanum in Cōcilio prouinciali, si verò diocesanæ synodi testes sunt, ad Episcopum in ipsa synodo referant.

Quod officium vt & præsentent vtilius, & rursus ea de causa nullus patiat impensam, quæ necessaria non sit, ratio hæc omnino seruetur.

Qui prouinciali Concilio à Metropolitanano nominati, & constituti sunt testes synodales, ij tribus antè mēsis, quàm Concilij proximè futuri stata dies venerit, quæcunque in vrbe, diocesiue, vbi id officij præstare debent, animaduertent, quæ reformationem, aut correctionem requirant, ea in scriptū relata ad Metropolitanum mittant; testes verò diocesanæ synodi, mensē saltem antequàm dies synodalis venerit, id ipsum Episcopo præsentent.

Cum verò prouincialis Concilij dies instabit; in vnaquaque diocesi eo nomine electi inter se conuenient, vt eorum vnus quem Metropolitanus maluerit (si tamen id illis, vel cum cōstituit ad hoc munus, vel postea literis significauit, alioquin is de quo inter se conuenierint) accedat: qui constituta die Concilio præsens adsit; ac si quæ interroganda, examinanda, aut cognoscenda ab ipso de ijs quæ præscripta sunt, aut de alijs, quæ Metropolitanus censuerit, coram fideliter respōdeat, iummaq. integritate, prout iureiurando sanctè adstrictus est.

Prima verò, vel sequenti si potest proxima post synodum inchoatam congregatione, aut certè quàm primū potest, referet, & interrogatus respondebit: quod vbi planè præstiterit, discedat licet. neque post illud tempus, nisi Metropolitanus aliter censuerit, sumptus illi pro victu suppeditetur, sed solum tantum pro viatico detur, quantum ad redeundum satis sit.

Viaticum autem testi synodali ad synodū prouincialem proficiscenti, & sumptus pro victu necessarius, quamdiu pro munere commorabitur, suppeditetur aliqua pecuniæ contributione quæ satis sit, à clero eius diocesis facta: quæ Episcopus efficiat, vt sine mora impedimentouè ei omninò persoluatur.

Ad diocesanam verò synodum testibus synodalibus venientibus, nihil neque sumptus, neque viatici contribuatur; nisi sint qui diocesanæ synodo interesse non debent: atque ijs quidem suppeditetur ad præscriptam prouincialibus testibus rationem.

Quæ ad Metropolitanum, vel Episcopum referant, & qua ratione.

Viatici & victus sumptus testi synodali qs suppeditet.

Si

Sitensis synodi, vel prouincialis, vel diocesanæ à suo domicilio ad aliquem locum pro sui muneris functione inuestigaturus accesserit; victus expensa, viaticumq. ab ijs derur, quorum causa venerit, ad idq. dandum Episcopus compellat.

Monitiones.

P E R V E T V S illud institutum est, tum sanctorum patrum vsu, tum ecclesiæ auctoritate comprobatum, vt quæ sacerdotalem clericalemq. disciplinam, officia ac partes eius maxime attingunt, ea certis monitionibus comprehensa, ab Episcopo in synodis clero proponantur.

Cuius instituti ratione atque exemplo nos adducti, de Episcoporum nostrorum consilio atque assensu, monitiones infra ordine præscriptas edendas censuimus: quibus pro libito suo vnusquisque Episcopus addat, & detrahat, prout ecclesiæ suæ clero pro temporum ratione vtile esse viderit: tum illas in vnaquaque diocesanæ synodo, sessione publica, vniuerso clero de libro accuratè legi, grauiusq. pronunciari mandet: vt quod sapius repetitæ, frequentiori; studio illæ traditæ atque expositæ sunt, eo diligentius ac religiosius sanctis ecclesiasticæ disciplinæ, vitæq. officijs vniuersus clerus in omnes sese partes conformet.

P R I M O fratres, & filij in Christo charissimi, memores perpetuò estote vocationis, qua uos dignatus est Dominus noster.

Qua assidua recordatione memoriaq. excitati, eam vos virtutè induite, vt videant alij quasi lumen aliquod, vestram sanctitatem elucere.

Quæ si magna in alijs vitæ christianæ institutis requiritur; certè in uobis qui mysteriorum Dei ministri, diuinæq. gratiæ dispensatores estis, maior inesse debet.

Et sicut sacro ordine à reliquis hominibus seiuncti estis; ita à communis fidelium vitæ vsu seiuncti, præcipuum quoddam, atque hoc præstantius viuendi genus sequimini, quod ordinis dignitate præcellitis.

Cælestem in terris vitam tanquam Angeli Dei, moribus vestris exprimere vsque adeo studete, vt à vobis diuinarum virtutum exempla ad ceteros emanent.

Vna animi consensione, vnoq. spiritu in ijs elaborate, vt & diuino cultui, & cælestium rerum meditationibus, & orationi, & sacrarum, ecclesiasticarumq. literarum studijs vacetis; tum depositis secularibus vanisq. sollicitudinibus, ab omni vitio alieni, in via Domini rectè ambuletis.

Charitatem in primis, quæ seminarium est omnium virtutum, omni studio amplectimini.

Humilitatem, mansuetudinem, patientiam, iustitiam, temperantiā, officiaq. christianæ pietatis reliqua colite. Quæcunque denique sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque sancta ac religiosa, ea cogitate, eaq. agite.

Virtutes sanctorum patrum, quas præcipuas, & quasi hæreditarias nobis ad imitationem reliquerunt, non adumbrare solum, sed omninò exprimere certatim contendite. Vtq. illi; sic vos abstinentiæ & ieiunijs dediti, clericalis disciplinæ, ac vitæ castissimæ studiosi, tum patriæ cælestis scientes, Deo seruite assiduis diuinarum laudum officijs; & in ecclesia, quasi in perpetua vestra sacerdotali clericali; statione continenter versamini.

Quæcunque demum de muneris vestri partibus, de vitæ modo, vel pontificum sanctionibus, vel Œcumenicis Concilijs, vel prouincialibus, diocesanisq. synodis, vel alia ratione præscripta sunt, ea vos seruate, ac præstare diligenter.

Omnes qui canonicarum horarum officijs deuincti estis, statas eas preces horarias recitate ad præscriptam Calendarij anniuersarij rationem ac ritum.

Nec verò negligenter; sed attentè, piè, decorè, suppliciq. mente illas dicite.

Studiosè propterea legite, quæ præsertim à beato Antonino Archiepiscopo cōscripta sunt de negligentia in persoluendis horis canonicis, vt quæ eo nomine errata sunt, omninò caueatis.

Expletis canonicarum horarum officijs, si quid in illis aut negligentia, aut alia culpa commiseritis, paululum colligentes vos, veniam à Deo petite.

Qui sacerdotes estis, Missæ sacrificium sapius facite, sanctè, ac religiosè.

Ad illud faciendum parate vos omni pietate, in tam alti mysterij meditatione toto animo defixi; & quò purius id faciatis, propriam conscientiam diligenti, accurato, frequentiq. examine discutite; tum singulis saltem hebdomadis, atque adeo sæpius, & omninò semper cum peccati mortalis conscij estis, vni è confessorijs sacerdotibus ad cleri confessiones audiendas constitutis confiteamini.

In ea sanctissimi sacrificij actione, ab erroribus vel leuissimis omninò caute.

Quæ de illo piè riteq. celebrado præscripta sunt, ea vos studiosè diligenterq. seruate.

Diaconi, subdiaconi, & clerici inferiorum ordinū quicunque estis, quæ de confitendis sæpè peccatis, de communione frequenter sumenda vobis iussa sunt, integre & sanctè omnia vt debetis, præstate.

Confessarios sacerdotes per nos vobis constitutos, quos etiam tanquam vitæ vestræ duces ac magistros elegimus, adite.

Ecclesiasticæ militiæ omnes vos adscripti estis; ad pietatis religionisq. exercitationes vos vocatos esse cognoscite.

In omni in primis sancta oratione vos assidue exercete; tum in meditationis, tacitæq. piæ orationis studio singulis diebus, certo temporis spatio toto castissimi animi sensu incumbite.

Hæc sanctis precibus præter cetera supplices, præsertim afflictis rei christianæ temporibus, orate patre misericordiarum, & Deum totius consolationis,

Q Vt

Et misereatur populi sui.

Ut fidelium animos ad vitia fugienda, ad virtutesque amplectendas sancti spiritus sui ardore inflammet. Ut è principum, regumque, animis euellantur, seque sunt discordiæ semina.

Ut ij una animi consensione Christi regnum propagare studeant, vnamque Dei gloriam, atque ecclesiæ matris defensionem propositam habeant.

Quidquid verò temporis à diuinis officijs, ab orationis contemplationisque, exercitatione, ab ecclesiasticis functionibus, & ab alijs necessarijs actionibus vacuum habetis, non in otio, neque in desidia, nec verò in rerum nouarum curiositatibus illud conterite: sed cum in sortem Domini vocati sitis, in eius lege die ac nocte meditemini.

Sacrarum igitur literarum studia diligentius colite, quæ usque ad eò complecti debetis, ut qui aspernetur, contra eum dicat Dominus. Quia tu scientiam repulisti, & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.

Frequentes ad statas lectiones, & ad literarum tractationes vobis præscriptas conuenite.

Attento animo in ijs adeste, atque in dies ad uberiorem sacrarum studiorum fructum progressionem aliquam habete; ut ad Episcopum aliquando vocati, & diligentia, & doctrinæ testimonium detis.

Si qui estis, qui vel tarditate ingenij, vel ingravescente ætate magnum in literis progressum habere non potestis; ne desistite tamen primum oratione frequentius intelligentiam vobis necessariam à Deo petere; tum eò diligentius ad pietatis modestiæque studium, ac sanctorum morum disciplinam incubite; tum sæpius sacerdotes peritiores consulite, & ad clericales, sacerdotalesque, exercitationes conuenite & libentius & frequentius.

Concionibus etiam, atque lectionibus sacris, quæ in ecclesia constitutis diebus habentur, cum omnes quicumque estis, tum maximè quibus potissimum conciliaribus decretis iussum est, quo decet habitu frequentissimi adeste.

Lectione librorum spiritualium, & clericalium, qui probati sint, animos mentesque vestras pascite. Quatuor præsertim locos ex catechismi Romani doctrina, de duodecim fidei articulis, de septem sacramentis, de decem præceptis, de oratione dominica, in promptu atque explicatè habere omni studio contendite.

Cum ijs, & præceptorum ecclesiæ cognitionem, & preces horarias recitandi peritiam, & ecclesiasticorum rituum, carimoniarumque, notitiam coniungite.

Paucos libros, quorum necessarius delectus vobis decretis vel prouincialibus vel diocesanis præscriptus est, habere ne omittite, aut negligite.

Qui pro facultatibus, proque studiorum ratione plures habere possunt, eorum optatis, & laudamus in ijs comparandis diligentiam.

At libros de rebus iocosis, ridiculis, obscenis, inanibus, ad poesimque profanæ studium pertinentibus, vulgari aut latino sermone conscriptos, procul abijcite.

Nec verò musicas cantiones ridiculè, voluptariè, parumque pudicè exaratas adhibete.

Quotidie aliquid ex sacris biblijs legite; ac si per ecclesiasticas occupationes licet, qui apti estis, aliquid item ex sanctorum patrum opusculis, Gregorij Magni Pontificis, Cypriani, Ambrosij, Augustini, Chrysostomi, Bernardi, & aliorum qui sanctitatis, & doctrinæ laude in ecclesia celebrantur.

In ijs ad legendum, sanctissimum patrem Ambrosium Episcopum vobis potissimum proponite.

Illius præcipue librum de sacerdotali dignitate legite, quo libro ecclesiasticos homines commouit de perfectè vitæ institutione.

Libros item officiorum, quos vbi primum Episcopus is factus est, cleri Mediolanensis potissimum causa edidit, in manibus assidue habete.

Hos atque alios præterea libros de sacerdotalis clericalisque vitæ rationibus, & officijs de animarum cura, de christianæ pietatis studijs & exercitationibus, de alijsque eiusdem generis pie confectos ita legite, ut quæcumque ad vitæ sanctæ normam accommodata ex illis animaduertistis; ac didicistis, moribus exprimatis.

Conciliorum item prouincialium, & diocesanorum constitutiones & decreta non percurrere solum, sed usque ad eò studiose legite, ut quæ legeritis, post etiam taciti vobiscum aliquando mente reputetis; ac videatis simul, non solum si quidquam est quod contra illorum præscriptum egeritis, verum si quid etiam aliud est quod ex eisdem erequi præstare ne omiseritis, aut neglexeritis. Quod ut præstetis, curate omnino, atque efficitate.

Estis diuina misericordia in ecclesiastico ordine constituti, ad gloriam Dei conseruandam, propagandamque; idè tum ordinis vestri ministerium, quod explere debetis, videte; tum illius dignitatem ac decorum seruate.

In incessu, statu, gestu ita vos præbete, ut ordinis què suscepistis nomine & ratione nullo sanè modo discreptis, proposito vobis beati patris Ambrosij iudicio, qui clero adscribi hominem recusauit, propterea quod eius gestus, & incessus dedeceret.

Habitu non exquisito, non delicato nimis, non serico, ne ornamento quidem; rursus non sordido, non neglecto, sed graui, & talari, atque eiusmodi tum domi, tum foris, pro vniuscuiusque vestrum ordinis gradusque ratione vtimini, ut à decretis eo de genere editis nulla in re vel minima discedatis.

Coronam, quod insigne est ordinis clericalis, pro ratione ordinis quo vos singuli initiati estis, latam, & conspicuam deferre.

Parca & frugali mensa contenti sitis, & suppellectili etiam modesta ac tenui potius.

Ab omni splendido apparatu, pompaque, seculari abstinete.

Quæcumque acu picta, variè intexta, aulæa item, peristromata reijcite.

Imagines

Imagines domi non profanas, sed eas habete, quæ pietatis, & religionis argumentum & adiumentum præbeant.

In omni vita à fastu, luxu, ambitu, ambitione, & à vanitate longè refugite.

Nec verbis quidem præscriptum vitæ modum peruertite.

Nihil scurriliter, nihil iocose, nihil indecorè, nihil turpiter loquamini.

Absint à vobis maledicta, obrectationes, curiositas, leuitas, absentationes, ac nugæ.

Temperantiæ clericalis disciplinam vobis præscriptam in reliquis etiam omnino tenete.

Comestiones, comotationes, conuiuia publica, laicaliaue, tum maximè in quibus mulieres intersunt, euitate.

Hospites excipite: at illis excipiendis intrà parsimoniam fines uos continete; ita ut clericalis frugalitatis, non sumptuosi conuiuij testes illos habeatis.

Aludis, spectaculis, circulatorumque, atque id genus vilium hominum præstigijs procul estote.

Arma abijcite.

Sic denique cor vestrum corroborate, ut inania spectacula non appetat, à mundi ludis atque ineptijs abhorreat.

Sensus autem vestros ita dirigite, ut cum à Deo utiliter dati sint tanquam rationis ministri, ne eos perperam adhibeatis, sicut satellites cupiditatis. Sit igitur vester oculorum aspectus simplex, & pudicus.

Aurium sensus castus, & prudens: casta mens, casti omnes sensus.

Vitæ & morum consuetudo casta, & spiritualis. Ad eorum sacerdotum qui in eiusmodi vitæ studijs ac disciplina exercitati sunt, familiaritatem vos adiungite: ex qua nobis vestra ad sanctè agendum progressiones constant.

Ad castitatem autem conseruandam munite omnem viam.

Legite propterea sæpè illum beati Cypriani martyris de singularitate clericorum librum, qui vos in hac, ut in alijs instruet virtutibus.

Suspectarum autem mulierum consortium omnino vitate.

Cum alijs verò quibusuis mulieribus, quamuis uel artissimo consanguinitatis, vel affinitatis vinculo vobis illæ coniunctæ sint, ne eisdem domicilijs, ædibusue simul habitate, nisi cum ex causa alicui vestrum aliquando episcopalibus literis permissum sit.

In famulatu laicorum ne sitis; multò minùs sceminarum, quamuis nobilium.

Ne verò illas musicam, literasue docete, nisi scripta nominatim facultate ab episcopo permissum cuiquam sit.

Ædes ecclesiasticas ne laicis locate, nisi concessu episcopali.

Ac ne ipsas quidem patrimoniales locationi ijs date, quorum vita, moresue suspecti sint.

Secularibus verò negotijs, ut est sancti Pauli Apostoli documentum, ne vos implicate.

A cuiusuis generis mercatura quæstiosa, omni negotiatione, prædiorum conductione, tum alijs, ut prouinciali decreto vobis interdictum est, prorsus caute.

Nec pecuniæ lucriuè auidi sitis: nemo potest feruere Deo, & mammonæ: aut enim vnum odio habebit, & alterum contemnet, inquit Christus Dominus.

Si qui pauperes estis, ne cupiatis diuites fieri; ut ne incidatis in tentationes multas, & in laqueum diaboli.

Paupertatem vestram ne moleste feret: paupertatem dilexit, & docuit cælestis magister Christus, qui nascens in præsepio ponitur, & nudus in cruce moritur.

Scitote paupertati socias adiungi, sobrietatem, abstinentiam, & reliquas virtutes, quibus præluere oportet ministros Dei.

Proponite vobis sanctorum veterum patrum vitam, qui lucrum non spectabant, temporalia non quærebant, & nihil ijs tamen deerat; immò in paupertate illis aliquando abundabat, quod alijs erogarent.

Ne igitur quia tenuem reddi tū habetis, lucrum quærite: ne quæstum vos appetendo, iniuriam vestro ordini facite, auaritiæ sordibus volutati.

Non sæculi vos mercatores, non mammonæ ministri estis, sed Christi mercatores: nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, sed bonorum operum abundantia, cum charitate coniuncta, facite thesauros in cælis.

Studete vos lucrari animas Deo, & cælesti horreum augere.

Exemplo sanctorum, vos paupertate, sobrietate, ac parsimonia ita agite; ut non modò à superuacaneorum rerum usibus abstinentes, sed vestro etiam defraudantes victu, ecclesias vestras, & altaria exornetis, facta tecta habeatis, sacra suppellectili instruat. Alienis item necessitatibus subueniatis, & pauperibus opitulemini.

Qui verò vberiores ecclesiasticos redditus habetis, ecclesias è quarum prædijs fructus percipitis eò magnificentius, & augustius, quò amplioribus donis, bonisue, augustiorique liberalitate ille dotata sunt; illustri structura, præclaro opere reficite, egregijsque muneribus exornate, tum omni ecclesiasticæ suppellectilis apparatu instruite.

Christi visceribus substantiã ecclesiasticam erogate, pauperibus scilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula coniectis, captiuis: quibus egenibus, & esurientibus cum subuenire possitis, si alimenta necessaria denegatis, violatæ charitatis rei estis in conspectu Domini.

Memores estote eius, quod à sanctissimo patre Ambrosio scriptum est; sua fideles eo animo obtulisse ecclesie ministris, ut per eorum manus, quorum fidei atque integritati summa omnia tribuebant, ad pauperes peruenirent.

Vos item alij, quicumque estis, quorum fidei Christi patrimonium propriè ad diuini cultus, pauperumque, usum commissum est; caute ne ambitione, aut cupiditate prolapsi, in alium quàm cui addictum

Q 2 est.

est, conuertatis; idq; propterea sacrilegij rei, damnationem aeternam subeatis.

Uniuersi autem vos & singuli ecclesiastici ordinis homines (vt summam complectamur) quæ muneris vestri sunt, vobiscum frequenter recolite, misterium vestrum explere studete, sanctissima studia religionis & officij vestri rebus alijs potiora ducite.

In rerum diuinarum sacrarumq; cognitionem omni cura incumbite: quæ diuina, quæ sempiterna sunt, diuitiarum, & honorum, & terrenarum rerum cogitationibus abiectis amplectamini: restincto cupiditatum ardore, integros castosq; vos seruate; mundi voluptates, quæ à diuinis præceptis detorquent, declinate: prædiorum ecclesiasticorum, quæ non auaritiæ præda, sed instrumenta charitati relicta sunt, redditu & fructibus non abutamini; humilitati studete; charitatis opera præstate; induimini Dominum Iesum Christum, sanctorumq; eius facta imitamini; vt & horum imitatione, & illius in primis diuinis præceptis institutisq; conformati, in vocatione, qua vocati estis, dignè Deo ambuletis; tum vitæ vestræ splendore laicis hominibus lumen præferatis ad vitam sanctè instituendam; tum vos repositam vobis iustitiæ coronam demum percipiatis.

Omnes præterea & singuli, qui huius ecclesiæ ministerio adscripti aliquo modo estis, & diocesim & ecclesias, quas in ea obtinetis, quibus adscripti estis, stationes vestras in quibus manendum vobis sit, putate.

In illis ipsi residete.

Ecclesiasticas ipsas ædes habitate; ibiq; domicilium vestrum verè constituite, & habete.

Debitis muneribus atque oneribus satisfacite.

Alia item agite ac præstate, ex præscripta conciliaribus decretis fructuosè salutarisq; residentie ratione.

Quicumque item clerici minorum ordinum estis, in ecclesijs quibus adscripti estis, singuli ordinis quo initiati estis functiones tali pietate obite, vt digni habeamini, qui deinceps altiorem gradum aßeueri, sanctæ Dei ecclesiæ inseruiatis.

Nemo autem vestrum, quicumque estis, si alicui functioni estis deputati, ab ecclesiastica statione, personalisq; residentie munere discedat, nisi causis per Episcopum probatis, & etiam concessu literis expresso.

Hæc, quæ communiter, atque uniuersè vos moniti estis, singuli seruate studiosè ac diligenter.

At præterea sigillatim nominatimq; vos qui in cathedrali ecclesiâ dignitates obtinetis, canonici itè tum eiusdem ecclesiæ, tum reliquarum quarumvis ecclesiarum collegiarum, vel vrbianarum, vel diocesinarum, quicumque sitis, in omni canonicali disciplina officio ita agite, vt canonicè, nempe canonum legibus ad vitæ vestræ institutum pertinentibus, & constitutionum prouincialium, diocesinarumq; rationem congruenter viuatis.

Id primò maxime studete, vt in cõspectu Dei omnipotentis, puro corde, & casto corpore ministretis.

Tum singuli vos, ordinis dignitati, aut canonicatui annexi functiones explete; canonicalisq; muneris partes præstate.

Omnes in choro statis horis assistite, & ad Deum pro fidelibus pijs religiosasq; fundite preces. Dum eo loco estis, memores estote adesse Christum Iesum Dominum, cui seruite cum timore, & tremore.

Non pigri, non somnolenti, non oscitantes adestote; non mente vaga, non vagis oculis, non indecenti corporis statu.

Attentè, studiosè, ritè, piè, religiosè diuinas laudes concelebrate: & psallite Deo in cõspectu angelorum, cantantes in cordibus vestris Dño.

In choro nemo priuatim, nemo tacitè officium recitet: sed omnes pariter quicumque adestis, senes cum iunioribus, laudate nomen Domini in psalmis, hymnis, & canticis.

A quibuscuque colloquijs, & à literarum, librorum lectionibus, atque ab omni vagatione abstinete.

Pro temporis autem & officij ratione sedete, stete, genua flectite, caput aperite, & inclinate.

Accuratè demum omnia obseruate, quæ eo de genere vobis præscripta sunt; ita vt vestro exèplo alijs sacerdotibus clericisq; & rectè ritèq; psallèdi, & sanctè orandi, & piè agèdi animu addatis.

In psalmodum autem, canticorum, & hymnorum intelligentiam studiosè incumbite: vt dum psallitis, pro sensum sanctissimorum quos mente concepistis ratione, vos ad omnem pietatis, deuotionisq; affectum excitetis.

Non ordinariæ distributionis lucro adducti, sed Dei charitate, religionisq; cultu commoti, diuinis officijs adeste: vt verè, ex animoq; psalmi verba illa concinatis. Voluntariè sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine, qm bonu est. Diuinis officijs absolutis, paululum omnes in choro piè orate; inde abeundi signo per præfectum dato consurgentes, quo ordine ad chorum accessistis, eodem in sacristiam redite; vbi cappas qui illas induti estis, & superpellicea sine strepitu ullo, vel susurratione deponite.

Canonicales vestros conuentus statis hebdomadæ diebus capitulariter habete.

Omnes qui debetis, ad illos conuenite. Inde ne discedite, nisi missione à Capituli præfecto impetrata.

Singuli ordine, & loco sedete. Sententiam modestè dicite, & suo quisque loco, non præposterè.

A verbis scurrilibus abstinete. In rebus consultandis, rixas, iurgia, & contumelias caute.

In initio & fine vniuscuiusque Capituli stas orationes dicite.

Priori loco tractanda proponite, quæ ad diuinu cultum, ad spiritualis vitæ progressionem, ad ecclesiasticam disciplinam tuendam, tum quæ ad rerum temporalium gubernationem pertinent, ne negligite.

Cætera hoc de genere toto seruate, quæ prouincialibus constitutionibus vobis præscripta sunt.

Om-

Om-

Om-

Om-

Omnia in primis agite pace mutua, concordivoluntate, & charitate fraterna vos inuicè diligite. Canonici enim estis; qui sicut pro collegij ratione ex antiquo instituto vna in collegiata ecclesiâ, vnoq; item in canonicali domicilio collocati fuistis; ita vno pacis & charitatis fœdere, vnaq; animorum consensione coniunctissimi, sicut nascens ecclesiæ ministri, quorum erat cor vnum & anima vna, experiundo videte, sicut in psalmo scriptum est. quàm bonum & quàm iucundum sit habitare fratres in vnum.

Quicumque verò estis, qui inter canonicos prepositi, aut archipresbyteri, aut alterius dignitatis nomen gradumq; obtinetis, sicut honore & dignitate præstatis; ita virtutum exemplis, vigilantij in vestri muneris curæq; partibus obeundis sollicitudine præluce.

Parochi præterea, & cæteri quicumque estis, etiam prepositi, archipresbyteri, alijs qui animarum curam geritis, præter ea quæ vos cum reliquo clero communia uniuersè monuimus, illa etiã quæ præcipuè de vobis decreta sunt, præstate omni sollicitudine.

In primis oues vobis concredita cognoscenda sunt, & appellanda nominatim, pascenda & custodienda item.

Animarum igitur numerum in catalogum redigite ad præscriptam normam.

Eorum qui baptizantur, qui item confirmantur, & compatrum etiam qui adhibentur nomina describite.

Matrimonia in codicem referte.

Parochia vestra incolarum vitam & mores inuestigate.

Indagate omni studio si qui heresi contaminati sint aut suspecti; aut si qui sint qui hereticorum libros habeant, vendant, emant, importent, vel legant; eosq; statim denunciate.

Monete etiam populum, vt id ipsum etiam præstet ad nostri edicti præscriptum, quod stas temporibus de more promulgate.

Perquirite de dictis & factis eorum, qui ex hereticorum finibus veniunt.

Discipite si qui è parochia vestra finibus ad loca proficiscantur, ubi impuè predicatur, quod à catholica fide alienum est; tum etiam an ij profectiois facultate impetrata agant ad præscriptum decreti in Concilio prouinciali tertio promulgati.

Inuestigate præterea de ijs, qui in vestra parochia docent, eorundemq; mores, vitam, & fidem obseruate, & reliqua de ijs ipsis præstate, quæ Concilij prouincialibus præscripta iussu sunt.

Videte & caute, ne superstitiones, magicæ cantiones, & eiusmodi diabolicæ superstitiones in populo vestro sint.

Cognoscite publicos peccatores, corruptores aliorum, concubinos, adulteros, usurarios, blasphemos; & denunciate.

Cognoscite etiam alios populorum corruptores, qui festis diebus nō Deo, sed aleis, ludis, choreis, diabolo seruiunt, quiq; festorum dierum cultum

quouis modo violant, quales quales sint, neque obseruant pontificias, neque prouinciales de diebus festis colendis constitutiones, aut edicta episcopalia.

Istos ab ea malè agendi corruptela renouare ac deterere omni pietatis officio studete; tum Episcopo etiam si opus erit significate, vt pro curæ episcopalis officio salutare remedium afferatur.

Rursus agnoscite etiam pauperes, viduas, pupillos, ceterosq; aliena ope egentes, quibus & salutare consilio, & consolatione, & re subuenite; aut si minus re potestis, cohortatione alios accendite ad eos subleuandos.

Siq; illorum grauior inopia deposcit, festis etiam diebus à pia fidelium liberalitate aliquid in ecclesiâ colligendū curate, vt ab Episcopo præscribetur, quod ipsis in elemosinam conferatur.

Seorsum etiam locupletes parochiæ incolas conuenite, quibus pauperum egestates proponite, & ostendite eis diuitias à Deo propterea etiam esse tributas, vt inopibus succurrant.

Si qui autem potentiorum opibus in causa aliqua oppressi sunt, illos vnicè atq; intimè eorum patrocinio commendate, qui vel ex suscepto officio id præstare debent, vel quibus Episcopus hanc curam dederit.

Pascite in primis populum vobis commissum prædicatione verbi Dei, salutaribus monitis, administratione item sacramentorum, exemplo, & oratione.

In verbo Dei exponendo planè obseruate, quæ constitutione prouinciali et alijs concionatoribus & vobis præscripta sunt.

Pueros festis dominicisq; diebus in doctrinâ christianâ rudimentis instruite.

Prouectioris ætatis homines ad eadem intelligenda inuitate.

Patres matresq; familias monete; vt filios, filias, ceterosq; quos in familia habent, ad stas doctrinâ christianâ scholas ipsi conducant.

Confratrum, qui ijs scholis adscripti sunt, operâ ad hoc institutum adhibete, curateq; vt mutua inter eos charitas, morumq; disciplina conseruetur.

Alios etiam ad tam pium opus amplectendum alacriores reddite, atq; excitate, tum assiduis vestris cohortationibus, tum promulgatione thesauri spiritualis indulgentiarum ijs concessi, qui in scholis adscribuntur, in illisq; operam nauant.

Ne omittite diebus festis inter Missarum solemniam aliquid ex ijs quæ in Missa leguntur fidelibus exponere, & sanctissimi illius sacrificij mysterium aliquod explanare, & aliquando sanctiores illius sacrarum ceremoniarum rituumq; rationes & significationes explicare, quò diligentius instructi in dies sacrosancto illi sacrificio religiosius intersint.

Docete item quomodo fideles signo Missæ celebranda dato se corde contrito ad eam sanctè audiendam parent.

Curate atque effcite perpetuis vestris monitionibus officijs, vt in illa viri aperto capite, mulieres

velato, & in omni eius parte utroque genu flexo præterquam in Euangelio adsint.

Instruite etiam eos, quam religiosè non solum in Missæ sacro, verum etiam in diuinis alijs officijs versandum.

Quando standum, quando genua flectenda, quando assurgendum.

Quam valde, dum illa fiunt celebrantur, fugiendæ confabulationes, colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, immò verò inanes cogitationes, quibus à pia meditatione, et mysteriorum quæ aguntur cõtèmpatione, religiosaq; oratione animus distrahitur: quam denique studiosè vitanda reliqua omnia ab eorum officiorum sanctitate & cultu aliena.

Rursus quam sanctè item, quam religiosè, & quam demisso humiliq; habitu in supplicationibus, litanijs, & stationibus versandum sit.

Qua reuerentia, quod pietatis studio in ecclesijs locisq; sacris manendum sit, quæ ab alijs procul abesse debeant; idq; ex sanctionibus pontificijs, constitutionibus conciliaribus, Episcopaliibus præterea edictis.

Qua etiam non solum intima religiosi animi præparatione, sed externa etiã cultus vestitusq; modestia, humili genuflexione, & armis depositis, ad sanctissimam communionem, tum etiam ad cætera sacramenta accedendum sit.

TVM docete ac monete, quomodo dies festi colendi & sanctificandi sint.

Ostendite indignissimum esse sacris illis diebus non modò à nefarijs operibus illicitisq; negotijs non abstinere; verum etiam religionis ac pietatis opera non præstare omni diligentia.

Ac præterea nefas esse, sacros dies ad maxima Dei beneficia colenda, summisq; ei laudes persoluedas, ac debitum sanctis honorem tribuendū institutos ad illa traduci, quæ ab eo cultu abhorrent: qualia sunt tripudia, ludi, choreæ, spectacula, quibus ad turpes illecebras incitantibus salutis humanae hostis diabolus oblectatur.

DEnuunciate item stata sacrorum temporum ieiunia; docete quomodo ieiunandum, quæ peccati grauitas in violandis sacris ieiunijs.

Quæ præterea christianæ pietatis officia in sanctorum vigilijs.

Quam sanctè obseruandum quadragesimale ieiunium.

Statis autem solemnibus vel aduētus vel septuagesimæ, vel aliorum temporum celebritatibus præmonete fideles, atque diligenter ex pastoraliū etiam literarum præscripta recitatione ac ratione instruite ad sacra illorum temporum mysteria sanctis pietatis officijs religiosè colenda.

Vtq; in ijs omnibus pro temporum solemnitatibus, ratione illi instrui possint, sæpè monete, ut dominicis alijsq; festis diebus, quemadmodum sacra Tridentina synodus optat, ad parochialem ecclesiam conueniant.

Qua in re sæpius monitionem pastoralem eo de genere frequenti populo legite.

Sæpè autem ac diligenter eosdem docete, quam

assiduè orandum sit.

Quomodo & tacita supplicis mentis meditatione, & pijs stans orationibus precandum.

Quam studiosè ac religiosè suscipiendum vespertinæ communis orationis institutum. quam diligenter illud semel susceptum piè retinendum.

Idèq; cum alijs sæpè in anno eandem orandi rationem cum indulgentijs concessis per summa capita explicare; tum præcipuè diebus Cõcilio prouinciali tertio constitutis in maxima populi frequentia de scripto pronunciate atq; euulgate.

Dominicis diebus institute populum, & monete pro quibus oret, ut est in eodem prouinciali Concilio decretum.

Tum præterea quas singulis hebdomadæ ferijs præcipuas preces, christianasq; meditationes, atq; in orando exercitationes sibi propositas in promptu habere possit.

Quam sæpius verò sermonibus vestris populo proponite locos perpetuè christianæ meditationis, de morte, de iudicio, de inferno, de gloria, & de præmio paradisi.

Monete præterea sedulo, ac frequentissimè patres matresq; familias, ut liberos familiamq; suam ad pietatis christianarumq; virtutum disciplinam religiosè instituunt.

Ad hoc præterea patres familias inducite, ut de vitæ spiritualis ratione, & pijs exercitationibus libros probatos domi suæ habeant, in quorū lectione versentur, seseq; ac familiam instituunt ad sanctè agendum.

De patrum familias officio, familiæq; institutione editam in Concilio tertio prouinciali constitutione in parochiali cõuentu legite, singulasq; eius partes explicare.

Tum alia præterea docete, quæ opportuna existimaueritis, quibus illi se suamq; familiam in christianæ vitæ institutis atq; exercitationibus conforment.

In officinis etiam & tabernis disciplinæ vitæq; christianæ rationes obseruate; si quid autem vel ab artificibus, vel ab insistoribus operarijsuè committi animaduertieritis, quod dissolutæ disciplinæ sit, id officinarum, tabernarumue dominos grauius monete, ostenditeq; ea in re officij sui partes.

ESTIS participes, & socij laborum, curæq; Episcopalis, & in messe Episcopo commissa operarij estis, elaborate unà cum eo, & contendite, ut populus cuius cura geritur, tanquam purum triticum auxiliante diuina misericordia congregetur in horrea cælestia.

Depositum custodi, inquit beatus Apostolus Paulus, id quod vobis singulis dictum esse putate, ut in grege tanquam deposito fidei, curæq; vestræ commisso diligenter custodiendo, ab omniq; peccati labe conseruando cogitationem, sollicitudinem, curam, studiumq; omne collocetis.

Parochiæ igitur unicuique vestrum concredita viciniam cum à ceteris vitijs omnibus vos singuli sollicitè custodite; tum curate etiam ne odia, similitates, inimicitia, factiones, nec nõ temerè

iurandi

iurandi, male dicendi, imprecandi prauæ consuetudines, ac ne detractiones quidem in ea sint.

At vitia in primis, & peccata, ad quæ populum procliuiorem esse animaduertieritis, reprehendite, atque exagitate.

Nec verò dissimulate peccata: sed annunciate populo scelera eius: publice peccantes coram omnibus arguite, ut & alij timorem habeant.

Idq; agite spiritu fortitudinis Domini, & ut strenui eius milites, bonam militiam militate, nihil planè trepidantes.

Si ab increpatione (vos monet S. Gregorius) reticueritis, quia contra vos odia infurgere reformidatis, non iã Dei lucra, sed vestra queritis.

Non maledictis, non vexationibus, non calumnijs, non alicuius generis contumelijs, illud vel increpandi, vel palam arguendi officium deserite, modò Christi gloria, & animarum salutis seruiatis.

Rursus non aucupandæ hominum gratiæ studio id agere desistite; seruus Dei non essem, si hominibus placerem, inquit Apostolus.

Ua vobis tacentibus, aut dissimulantibus, si grex curæ vestræ commissus perierit: sanguinè eius de manibus vestris requireret iustus, & omnipotens Deus.

Si igitur peccatur, ne in increpationibus verba vestra blandientia sint; sed ut à spiritu sancto scriptum est, stimuli sint, & quasi clauis in altum defixi.

Instate opportune, importune, priuatim etiam ad monitionibus, consilijs, correptionibus, obiurgationibus, ut peccantes adiuuante diuina gratia in viam salutis reuocetis.

In usum etiam sanctè ita reuocate fraternam correctionem, ut non modò mutua christiana charitate vos ipsos corripatis, sed reliquos itè, præsertim parochiæ incolæ, id charitatis, & correctionis officium rectè doceatis.

Ad sermonum verò, ad monitionum, correctionum partes explendas locos vobis comparate, præcipuè ex doctrina catechismi Romani, in quo magna cum populorum vestrorum salutari utilitate versari diligenter potestis.

Neque ad hoc multiplicis vestræ ecclesiasticæ tractationis genus negligite adiumenta, quæ aliunde utiliter capere potestis.

Cætera autem officia, quæ in sacramentorum administratione, in assidua ad frequentem eorum usum cohortatione, in ægrorum cura, in alijs parochialis muneris functionibus vobis prouincialibus diœcesanisque, Concilijs præscripta sunt, præstate atque exequimini accuratè, ad earumq; cõciliarium constitutionum decretorumue normam omni obseruantia atque obediëntia studio vos planè conformate.

Quæ verò decretorum prouincialium, vel diœcesanorum partes ad laicos, eorumq; christianam disciplinam attinent, quod sæpius euulgata atque inculcata, seruètur diligentius; illas summatim vulgari sermone expressas crebro prout usu venerit, populis vestris proponite, denunciate, ex-

plicate, atque in consuetudinem inducite.

Quæcumq; denique vel ad vos, vel ad laicos curæ vestræ commissos pertinent, ea decreta quo maximo potestis studio, in omnem executionem, disciplinamq; usum introduce.

Videteq; in primis ac perpendite, quæ sint, & quam religiosè muneris vestri partes: cauteq; ut in officijs, & curæ vestræ functionibus non modò quidquam vos non comittatis, sed ne omittatis quidem: cum in sacerdotali vita, pro muneris quod sustinetis ratione, tum grauiores, tum longè plures quam in cæteris hominibus esse possint omissionis culpa.

Vos præterea reliqui sacerdotes, quicumque estis, quibus animarum cura non incumbit, cum alia omnia, quæ ecclesiastici ordinis hominibus, de diuinorum officiorum cultu, de vitæ honestate, de studijs, & vitæ spiritualis exercitationibus, præscripta aut monita generatim sunt, tum quæ nominatim sigillatimq; ad præcipuam vestram executionem attinent, præstate omnino.

Vos item reliqui clerici inferiorum ordinum, quæcumque ad vos vel nominatim, vel generatim spectant, agite omnia, sicut clericalis vitæ ratio canonum & conciliorum decretis præscripta postulat.

Christi estis, nempe de sorte Domini, & ipse Dominus fors, pars scilicet vestra; tales præbete vos, ut & ipsi possideatis Dominum, & possideamini à domino, vereq; dicatis, Dominus pars hæreditatis meæ.

Filij mei nolite negligere: vos elegit Dominus, ut stetis coram eo, & ministretis illi.

Videte igitur, quam valde intentos vos esse oporteat ministerijs vestris, & quam magna vitæ morumq; castitate.

Proborum hominum tantum, præcipuè sacerdotum vitæ spiritualis laude præstantium familiaritate utamini: ex quorum consuetudine tum fructus vos capiat, tum Episcopus meliorem in dies de vobis opinionem concipiat.

Maiores veremini & obseruate; eisdemq; rectè monentibus obtemperate.

Præter latinæ linguæ & literarum studia, ecclesiastica in primis disciplina institutionibus diligenter incumbite.

Sic demum vos moribus, & vitæ modestia probate, ut & à parochijs, & à præceptoribus vestris, tum etiam à populo bonum testimonium Episcopus habeat, vosq; dignos iudicet, quos maioribus ordinibus adscribat.

Vos verò, qui vel visitationis munus geritis, vel clericalis disciplina curæ quouis nomine præfecti estis, vel in diœcesi Vicarij foranei constituti, in explendis muneris atque officij vobis comissi partibus sedulo inuigilate, atque elaborate.

Onus quod sustinetis, quam graue sit, quam plenum curis perpendite; tum quam in eo vobis committendo spem, fiduciamq; Episcopus habuit, videte: tum efficit, ut eius expectationi respondeatis vigiliarum vestrarum studijs, assiduaq; sollicitudine.

Ecclesias, quæ in vnuscuusque vestrum regione sunt, sedulo visitate: earumq; partes singulas inspiciate.

Peruestigate in vnuscuusque parochiæ finibus, an aliqua publicorum peccatorum labes, an flagitia, quibus episcopali cura & Episcopus medetur, necesse sit.

Vniuerso clero pro regione commissa inuigilate diligenter; illudq; in primis videte, vt in disciplina ecclesiastica moribus, institutis, atque officijs se contineat, clericalisq; moderationis legibus congruenter viuatur.

Indecentem eius habitum omnino reijcite; morum, sanctæ vitæ, sacrarumq; literarum, & institutionis ecclesiasticæ studia, si quæ in eo languescunt, excitare.

Clerici autem minorum ordinum in hoc maxime vobis commendati sint, vt illorum omnes tum in vitæ moribus, tum in literarum ecclesiasticarumq; doctrinæ studijs progressionem accuratè exploretis, atque vt maxime potestis, paternis cohortationibus, atque obiurgationibus, ijsq; assiduis adiuuetis.

Ecclesiarum item cultum, nitorem, cateraq; eius generis omnia curate vestra diligentia, quæ totis in Christo visceribus ab vnoquoque vestrum expetit.

Quæcumque verò vel prouincialium diœcesanarumq; synodorum decretis, vel præcipuis instructionibus, vel visitationum iussis præscripta sunt, ea omnia vt re ipsa præsententur, studiosè perpetuò agite.

Hæc omnia, & singula bis monitionibus nominatim, sigillatimq; expressa, tum cuncta item reliqua, vel concilijs prouincialibus, diœcesanisque sancita, vel alio modo vobis præscripta, vos omnes ac singuli quorum interest, quanto potestis amore, & pietate non amplectimini solum, & legite; sed mente animoq; comprehendite, seruate, omniq; sollicita executione præstate, totosq; vos ad cohortationum, admonitionum, decretorum, & constitutionum rationem accommodate.

Quod omne vt faciatis, sicut nos pro episcopalis nostri officij munere vos in hoc diœcesano conuentu ex concilij prouincialis præscripto commonefecimus: ita etiam vnumquemque vestrum, per vnigeniti filij Dei aduentum, per eius crucem, perq; animarum vestrarum salutem obsecramus, obtestamur, diuinamq; contestatione monemus. Rursusq; vobis ipsis vniuersis & singulis edicimus, si quis vestrum constitutionibus, decretisq; vel prouincialibus vel diœcesanis vestra causa editis non paruerit, contra eum nos acturos esse ecclesiasticis canonicisque sanctionibus.

Cauete igitur, ne quem vobiscum paternè modò agentem, sollicitèq; monentem, & in conspectu Dei vos hoc sacro loco deprecantem auditis, eundem rursus non in hac vita solam culpam vestras animaduertentem, sed in diuino præterea iudicio eandem accusantem audiat.

At ipse Deus, & pater noster, & Dominus Ie-

sus Christus dirigat vias vestras in omni sancta obedientia; exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono, ita vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, per omnia ei placentes; sicq; sanctis vestrarum virtutum progressionibus probati, appareatis ante Deum, & patrem nostrum in aduentu Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius. Amen.

De foro episcopali, ecclesiastico.

Prou. 1. par. 2. de iudic. foro episcopi. pag. 24.

EXCOMMUNICATIONVM, quæ certis monitionibus primùm adhibitis, ad finem reuelationis, vt aiunt, pro deperditis, subtractiue rebus ferri solent, literæ ne cuiquam nisi ijs concedantur, qui ob eam causam supplicationis libellum Episcopo obtulerint, eorumq; ipsorum tantùm rogatu, quorum ciuilitè interest.

Qui supplicationis libellus eiusmodi sit, quo & res ipsa, de qua agitur, & eius pretium itè nominatim speciatimq; exprimitur; nisi ecclesiæ, loci pij, communitatis, vniuersalisuè successoris res sit, cuius certam notitiam illi illam uè non habere verisimile est: tunc enim supplicatis qualitate in libello expressa, rei de qua queritur, descriptio quadam generatim fieri poterit, modò ne sit incerta nimis, aut non verisimilis, sed eiusmodi, quæ saltè ostendat rem ipsam, vt est Tridentini Concilij præscriptum, non vulgare esse: id quod Episcopi concedentis religiosæ cōscientiæ iudicioq; pro ratione rei & personæ relinquatur.

Potè eiuſmodi excommunicationum literæ non concedantur, vt infra sancitum est. Pro re criminosa, quæ uè infamiæ notâ inurat. Pro re non occulta omninò. Pro re, quæ ita iam diu amissa, aut subtracta est, vt illius memoriam ampliùs non haberi verisimile sit.

Neque rursus cuiquam excommunicato, aut manifestè ac notoriè criminoso. Neque verò contra aliquem, quem pro rebus, quæ in monitorijs literis exprimentur, satisfacere non posse constat. Neque præterea in loco, vbi eas verisimile sit negligi, contemniue.

Cùm verò pro ratione præscripta aliquando conceduntur, ne tamen in sanctissimis his diebus, in Natiuitate scilicet Domini, Pascha Resurrectionis, Ascensione, Pentecoste, in celebritate sacri corporis Domini, alijsq; anniuersarijs solemnioribus diebus vllò modo promulgentur, nisi Episcopus aliter censuerit.

Si item nihil quod supra sancitum est, neque aliud quidquam obstat, quominùs cōcedi possint, ne semper tamen detur, concedantur uè; sed tantùm cùm Episcopus seruata forma Concilij Tridentini expedire censuerit.

Qui episcopo soli, neq; verò eius vicario, etiam gene-

Monitiones ad finem reuelationis quibus de causis concedendæ.

Sess. 25. dec. de refor. c. 3.

generali (si modò Episcopus non longiùs ab sit eiusmodi monitoriarum literarum concessio hoc decreto referuata sit.

His verò literis monitorijs aliquàdo datis, ne excommunicationis sententiam Episcopus ferat, nisi de earum promulgatione locis & temporibus congruis facta; relationem acceperit & iterum de re ipsa diligentius, accuratiusq; deliberarit, ac grauem præterea causam censuerit, quamobrem illam ferat.

Formulæ certis verbis conceptæ atque explicatæ conciliari nostra auctoritate ad huius prouinciæ vsum in lucem emissæ, ab omnibus & singulis quorum interest, pro concepta, constitutaq; ratione seruentur.

Sigillum episcopi I N omni & scripto, & actione, quæ sigilli episcopalis impressionem requirit, Episcopus sigillo sancti patroni ecclesiæ cui præest, imaginè aliqua certa expressa vtatur: quod cum ad illius sancti viri memoriam, imitationemq; excitandam, atque ad ecclesiæ ornatu & splendorem insigne est; tum pietatis rationi conueniens, & cum ecclesiarum benè institutarum vfu, consuetudineq; consentaneum. Eius verò sigilli certa forma imagouè, vel pro antiquo illius ecclesiæ instituto, si id constat; vel prout Episcopus semel statuerit, perpetuò adhibeatur.

Quædam de cā F ORI Episcopalis cancellarius ac notarij certos libros habeant, in quibus causarum criminalium actiones, quæstiones, ac quos vocat, processus, rectè ordineq; describant, nec verò in folijs.

Mercedem præterea, quam ex vnuscuusque causæ, vel ciuilibis, vel criminalis descriptione, actione, & processu acceperint, cum in libro certo exscribant, ijs ipsis certis diebus singulis, quibus eam mercedem, aut partem acceperint, & mense, annoq; notatis; tum in ipsius causæ processusq; acti conscriptiq; sine adscribant item.

Tit. quæ ad epa Q V O D in Concilio prouinciali tertio Episcoporum vicarijs vetitum est, vt ne esculenta quidem, poculentauè ab litigantibus, alijsuè apud se causas agentibus dono accipiant; idè cancellario, & notarijs interdictum sit, ab illis saltem accipere, in quorum causis acta conscribunt, notarij uè partes agunt.

Pœnæ & multæ P O E N Æ & multæ omnes ac singule, cuiusuis generis sint, siue clericorum, siue aliorum quorumcunque, etiam quas ex superiorum conciliorum sanctionibus irrogare contigerit, deinceps piorum locorum, operum uè vlti verè, atque omnino attribuantur, nulla prorsus parte referuata, aut alij vfu attributa.

Rursusq; vt attributionis, solutionisq; certa atque explorata ratio constet; Episcopus certum codicem, in quem eæ explicatè referantur, confici, in archiuioq; episcopali asseruari diligenter mandet.

Nec verò vicario, alijsuè Episcopalis fori iudici vllam omninò pœnarum, multarumq; par-

tè cōsequi, habereq; vllò quouis colore liceat. Quidquid consensus, approbationis, facultatis, licentiæ uè, vel alio huiusmodi nomine, ex huius, vel superiorum conciliorum prouincialium decretis ab Episcopo impetrandum est, eiusuè auctoritate concedendum; id & ab ipso, & ab eius cancellario, & quibusuis ministris gratis omnino semper detur, etiam quod ad scriptionem attinet.

V T ne ex notarij imperitia, detrimenta & litium occasiones existant, quod de ijs ipsis, etiam Apostolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creatis, Tridentina sanctione decretum est; id Episcopi studiosè exequantur, vt eorum peritiam vsumq; etiam examinatione adhibita perquirant.

Quicumque verò notarij, ea per examè disquisitione facta probati non sint, officij sui in negotijs, litibus, causisq; ecclesiasticis & spiritualibus, exercitatione atque vfu per illos vel perpetuò vel ad tempus prohibeantur, ad eiuſdem Concilij præscriptum.

Quod de pontificalium constitutionum promulgationis modo & loco, vel in hoc, vel in alijs concilijs prouincialibus præscriptum est; id nò solum in pontificijs constitutionibus, sed etiã in edictis episcopalibus, alijsuè scriptis quæ promulgari contigerit, locum habeat, planeq; seruetur.

Quò autem studiosius tradantur, & inculcentur, quæcumque illis vel constitutionibus, vel edictis, scriptis uè continentur; Episcopus si ita expedire censuerit, illas ipsas tum constitutiones, tum edicta, vel scripta eiusmodi in cathedrali ecclesia saltem populo frequenti de scripto primùm ita legi curet, vt ne verbu quidem, nedum pars vlla omittatur.

In alijs deinde ecclesijs ac locis, vbi euulgandas censuerit, illæ per capita summatim, vulgariq; sermone prout ille maluerit, explicentur. Certos statosq; dies singulis mensibus calendarij instar notatos, quibus vel pontificias sanctiones, vel Tridentina decreta, vel prouinciales, diœcesanasq; constitutiones, aut pastorales literas populo euulgari, de scriptoq; pronunciarum iussum est, Episcopus parochis præstituat; vt ordine omnia pro temporum ratione diligenter promulgata, sapiusq; suis certis diebus repetita, accuratius in executionis vsum inducantur, ac retineantur.

Cùm vel sanctiones pontificias, vel decreta conciliaria, vel literas, constitutiones uè Episcopales, vel aliquid eiusdem generis promulgari, aut populo enunciari, de scriptoq; legi iussum est; vt vberiorum fructum ferant, ac studiosius ad executionis vsum illæ introducantur; Episcopus concionatores qui in vrbe sunt, parochi verò diœcesani, si quos in suæ parochialis ecclesiæ finibus habent, eos diligenter hoc præmonere studeant, vt quod fidelibus enunciandum est, idem illi inter concionandū cohortationibus adiuuent.

Hoc

Notarij de peritia examinandi. Sess. 22. decr. de refor. c. 10.

Constitutiones pontificiæ & edicta episcopalia quò promulganda.

Hoc verò cohortandi munus ipsi etiam parochi studiosè semper præstent.

Diplomata pontificum, & principum in codicem referenda.
L I B E R fiat, in quo singula diplomata, siue summorum Pontificum, siue Imperatorum, siue Regum, principumque sint, quæ ad ecclesiæ illius priuilegia, iura, aliaque id generis quouis modo pertinent, rectè atque ordine describantur.

Qui liber in armario, certo archiuui loco diligenter assuetur.

Quæ pertinent ad matrimonium.

Prou. 1. par. 2. pag. 39.

Constitutiones de matrim. impedimentis parochi nouerint,
Q V Æ à summis pontificibus cõstitutiones, literarumque decretales, ad Tridentinorum de matrimonij impedimentis decretorum declarationem editæ sunt, eas cum à cæteris, tum à parochis præcipuè non ignorari oportet.

Cui rei ut occurrat, illas typis impressas vnâ cum hoc libro Concilij prouincialis Quarti in vltima parte editi censuimus.

Matrimonij denunciations.
S T A T A S illas matrimonij denunciations Tridentina sanctione præscriptas Episcopus ne facile remittat.

Si verò pro sua pietate ac prudentia earum aliquam quandoque, antequàm matrimonium contractum est, omitti censuerit; at postea ante consummationem illas planè omnes, aut si minus omnes, saltem duas, aut minimùm vnâ fieri curet omninò.

Parochus statas matrimonij denunciations facturus, præter noticiam de illis faciendis sibi datam ab agnatis curatoribus illorum, de quorùm matrimonio agitur; primùm à mari, tum à fœmina exquirat, an matrimonij quod inter eos tractatur, denunciations fieri placeat.

Qua in re caueat, ne dum matrimonij denunciandi voluntatem eorum notâ, exploratamque, inuestigando habere vult, ea inuestigatione matrimonij istius, aut sponsalium contentum exquirat.

Itaque de statis solùm denunciationibus explicatè, ac distinctè, separatimque, ab vtroque perquirat; idque à fœmina loco honesto, & in propinquorum conspectu; ita tamen, vt ne quiscquam audiat, neque ita propè sit, vt illa præ pudore, vel alia causa, minus liberè animi sui voluntatem exprimere audeat.

Anulus nuptialis.
A N V L O nuptiali non dexteræ, sed sinistræ manus sponsæ digitus, qui anularis dicitur, induatur; dumque induitur, ne à sponso, sed à sacerdote cuius est benedicere, illa verba proferantur: *In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.*

In nuptijs emendanda.
Q V Æ in nuptijs indecorè fiunt, ea ab Episcopis omnino eripi Concilio prouinciali primo iustum est.

In ijs porrò ipsis cum potissimum minimè ferendæ sint illæ duæ deprauato morum vsu introductæ corruptelæ; vna scilicet, cum certa quædâ pecunia ab ijs extorquetur, qui ex alie-

no solo, alienauè parochia vxorem ducunt; altera, cum per vicos, & plateas, quâ iterùm nupta ducitur, clamores, tumultuosæque voces à profano gentiliū more non abhorrentes, ac strepitus hominum, quasi exagitandis secundis nuptijs eduntur; eas sanè à Christianæ pietatis institutis atque moribus, & à matrimonij quod celebratur sanctitate alienas, Episcopus cum omni alia pastoralis officij sui ratione, tum propositis etiam pœnis, centurisque, extirpari, ac planè funditus tolli curet.

Q V I B V S matrimonij contracti in vno aliquo ex impedimentis, quibus illud contractum dirimitur, dispensatio à sancta sede Apostolica, aut in foro conscientie, aut in vtroque foro delegata est; ij caueant, vt ad literarum apostolicarum præscriptum, illos cum quibus dispensari concessum est, matrimonium contrahere cogant.

Q V O studiosius populus in officijs Christianæ pietatis instituat, ex diuinæque legis præceptis institutum vitæ genus sequatur; id parochus præstet, vt aliquando ineunte præsertim aduentu, & quadragesima, patresfamilias suæ parochiæ omnes ad ecclesiam parochialem cõuocet, hora quam commodam is censuerit. Qui in patrumfamilias conuentu, tum constitutionem in Concilio tertio prouinciali de patrū familias officio familiarumque institutione editam de scripto legat, singulasque eius partes explicet; tum alia præterea doceat, quæ opportuna existimauerit, quibus illi se, familiamque suam in Christianæ vitæ disciplina conformet, ex præscripto etiam regularum & instructionum, quæ eo nomine auctoritate nostra eduntur.

Quæ pertinent ad regulares.

Prou. 3. quæ ad mon. & regul. pert. pag. 106.

Q V O D sacrosancti Tridentini Concilij decreto de interpretatione sacræ scripturæ in monachorum monasterijs instituenda sancitum est, id Episcopi omnino efficiant, vt quibus in monasterijs commodè præstari potest, ea instituantur, vel si intermissa est, restituatur.

Qua in re præstanda Abbatè, atque alios quocunque nomine vocatos, qui monasterio præsunt, opportunis iuris remedijs compellant.

S I quæ fœmina, cuiusuis etiam conditionis, dignitatis, gradus, ac generis splendore illustris, virorum regularium cuiuscunque vel ordinis, vel instituti claustra, vbicumque in illis, etiam prioribus monasterij cõuentus, domusue claustralis porticibus primariæ eiusdem ianuæ exteriori proximis, contra quam Apostolicis summorum Pontificum Pij Quinti, & Gregorij XIII. constitutionibus sancitum est, ingrediatur; pro earum sanctionum iure, Episcopus pœnarum censurarumque declaratione & irrogatione contra illam seuerè agat.

Ad priores autem illas claustris porticus, exteriorique ostio viciniores, vt à sancta sede Apostolica

Dispensati in matrimonio irrito, ad illud cõtrahendum cogantur.

Parochus aliqui patres fam. conuocet, & quæ cum illis agat.

In regularium monaste. lectio sacræ scripturæ habenda.

Mulieres eorū claustra ingrediendentes ab epō puniendæ.

stolica declaratum est, ingressus mulieribus non vetatur, quo tempore in ijs, cum cœmeteria, sepulcraue sint, pro mortuis fiunt, à regulariū vniuerso monasterij, domusue illius conuentu supplicationes, processionesue publicæ de more aguntur.

In claustrorum autem finibus censeantur hortii etiam, ac viridaria, vineæ, & eiusmodi loca, quæ monasterijs, domibusue regularium ita continenter sunt adiuncta, vt ab illis domibus, vel monasterijs ad eos hortos, locauè editus sit, nulla via, locouè publico interiecto. Sin autem de claustrorum finibus circumscriptioneue dubitatio aut difficultas aliquando existat, per loci ordinarium, adhibitis regularium superioribus illa explicetur; certaque demum ipsis limitibus claustralibus definitio circumscriptioneue statuatur, vt ne ob varias eorū superiorum regularium interpretationes occasio præbeat, quam obrem censurarum vinculis fidelium animæ irretiantur.

De Monialibus.

Prou. 1. par. 3. de monial. pag. 43.

Monasterij ianuarum.

A L I I S decretis, quæ superioribus concilijs de monialibus constituimus, hæc quæ infra præscripta sunt, adiungenda statuimus. **M O N A S T E R I V M**, ianuas per quas ad illius septa aditus pateat, duas habeat, & alias præterea nullas.

Quarum duarum ianuarum, vna iumentis, curribus, vehiculisque agendis; altera alijs vsibus, & commodis necessarijs inseruiat.

Quo autem in monasterio vna tantum ad omnem tum actum, tum vsum satis esse videbitur, in eo illa duntaxat vna sit.

Ianua vtraque è duplici assere, eoque firmo cõstet, ac sine vlla item sit ne minima quidem rimula.

Limen è marmore, solidouè lapide habeat, quod strictim ipsi portæ cohæreat.

Ianuæ curruum iumentorumue, altera ex asseribus firmis ad cancelli speciem confecta in monasterio ipso adiungatur, quæ à prima ianua paululum distet, formaque sit in fabricæ ecclesiasticæ instructionibus demonstrata.

Ad ianuam alteram alijs vsibus accommodatam, cui rota, quem turnum vocant, adiungatur, moniales duæ semper assistant, quæ ianitrices constituentur.

Singulæ hæc tres ianuæ clauibus, fabrili opere inter se diuersis claudantur; quarum vnâ, etiam die; monasterij præfecta, alteram monialis, quæ professione anterior est, apud se perpetuò habeat.

Rotæ.

R O T Æ omnes amoueantur, atque obstruantur, ac in posterum vetitæ perpetuò sint; præter illam ianuæ communi adiunctam; & alteram in loco, quem parlatorium vocant, extructam; & tertiam, quæ est in cellula confessionum; & quartam in ecclesia ad sacras vestes;

& ornamenta Missæ sacro necessaria è monasterio exponenda accommodantur.

Cibus verò in omni monasterij hospitio, etiâ confessionarij, è rota communi exponatur.

Singulis rotis à parte anteriori monasterij vnus firmiter impactus sit, ne pro libito verti extrinsecus queant.

Si verò loca, vt dicunt, parlatoria complura erunt; in vno tantum, aut in altero ad summum, superiorum iudicio rota sit.

Rotæ quæ in ecclesiam spectat, valuæ lignæ binæ apponantur; alteræ interiores, quarum clauis à præfecta teneatur; alteræ exteriores, quarum clauis apud cappellanum sit, aliumue qui superiori videbitur.

Rotarum altitudo ne maior sit cubito, & vncijs octo; latitudo autem cubitalis.

Rota confessionum minor ab omni parte sit dimidia præscripta quantitate.

N V L L A fenestra, præter illas primo Concilio Prouinciali nominatim præscriptas, è monasterio in ecclesiam, sacristiamue exteriorè spectet, ac ne rima quidem, ne dum foramen vllum in ea extet, vnde aspectus, aut collocutio fieri possit.

Fenestra, qua sanctissimæ Eucharistiæ eleuatio prospicitur, altius ne pateat cubitis duobus, & vncijs duodecim; latè verò, vt altaris latitudo est.

Cui fenestræ clathra ferrea duo palmi spatio inter se distantia firmiter configantur.

Virgæ autem ferreæ, quibus clathra compacta sunt, singulæ inter se distent non amplius vncijs tribus.

Sint autem inter se insertæ, ita vt loco suo dimoueri non queant.

Claudantur autem fenestræ ab interiori parte firmis valuis, sera, & clauis, quæ apud præfectam assuetur.

Vbi autem illa è latere altaris, ecclesiæue, aut alio loco etiam superiori est, vnde moniales, eos qui in ecclesia exteriori sunt, spectare possunt, efficiat Episcopus quamprimùm, vt super altare vnde Missæ sacrificium moniales intuentur, ad instructionum præscriptum extruatur, laterali illa; aliaue quæcunque sit, penitus obstructa.

Fenestella ad ecclesiam versus spectans, per quâ moniales sacram Eucharistiam sumunt, ita altè, aptèque struatur, vt sacerdos illam ministrando commodè stet; non genua flectat.

Cui fenestellæ extrinsecus valuulæ lignæ, præter illas quæ modò sunt, apponantur, quæ parietem æquent, earumque clauis apud confessionarium perpetuò sit.

Sanctissimum sacramentum ne alibi, quàm in altari maiori assuetur, cui lampas in ecclesia interiori semper præluceat, & in exteriori, cum illius fores patebunt.

Reliquiæ sacræ in fenestella recondantur, quæ ad instructionum nostrarum præscriptum, in pariete ecclesiæ interioris exædificata, ab ea tantum

tum parte, quæ ad exteriorem ecclesiam spectat, aperiri possit.

Claudatur autem hæc fenestella tribus clauibus diuerso opere cõfectis; quarum vna apud Episcopum, altera apud confessorium, tertia apud monasterij præfectam sit.

Fenestella confessionum altè vncias sexdecim, latè duodecim, nec verò amplius pateat; septa autem sit firmis clathris ferreis ad formæ præscriptæ rationem, & lamina item ferrea benè solida, parietis firmissimè agglutinata, & foraminum instar ciceris tenuium plena, panno lino nigro obducta: qui pannus ligneis tabellis sic affigatur, vt non facilè amoueat.

Parlatoria.

LOCA collocutionum interna, parlatoria vulgo vocata, quæ in posterum sient, vna, eademq. spatij circumscriptione, nullo interiecto pariete contineantur, & ad formæ, qua iam pleraq. exædificata sunt, modum accommodentur, vbi id non magno incommodo fieri poterit; vt ab eisdem auscultatricibus omnes possint collocutiones exaudiri.

Ne fenestra laminæ ferreæ, vt primo Concilio provinciali cautum est, vnquã aperiatur, nisi perarò, & ob causam, quam vrgentem Episcopus iudicabit.

Ne in locis ad hospitij vsum extructis, quæ foresteriæ nominantur, vbi interdum ob vrgentè necessitatem aut cibus capitur, aut dormitur, fenestræ vllæ, ne exiguæ quidem insint, quæ in monasterium spectent.

Tecta hospitij, & aliarum cuiusvis generis domorum, à monasterij tectis vt separata penitus ac valde disiuncta sint, curetur omninò.

Prospectus vicinorum in monasteria tollendus.

QVIBVS monasterijs de vicinorum præsertim religiosorum prospectu tollendo ita cauere non potest, sicut Concilio provinciali primo iussum est; eorum fenestræ, si lumen excipi aliunde licet, obstruantur; sin minus, ab illa seruitute defendatur operis structura in instructionibus nostris demonstrata, quæ in porticibus item, quas logias dicunt, ab eadè seruitute tuendis adhibeatur.

Horti, qui in monasterijs monialium amplè nimis patent, quotidianaq. hominum opera atque cultura opus habent, vbi fieri potest, in angustiores fines concludantur.

Ne fenestra in vilo cuiusvis ordinis monialium monasterio, etiam regulariũ iuri curæ subiecto, neuè ostium vllum, aliudue id generis foramen, vnde aliquis extra monasterij claustra prospectus sit, pateat, aperiatur, sine Episcopi, cui monasteriorum omnium clausura commendata est, concessu.

Nec verò id ille permittat, cõcedatur, nisi vbi locum diligenter inspexerit, & ita fieri necessarium cõsulerit.

Tuncq. ad impediendum arcendumue eũ prospectum, illa ipsa cautio supra mox præscripta adhibeatur.

Quædam de iis qui monasteria adeunt vel ingrediuntur.

MINISTRIS, quibus ob necessariam causam monialium septa ingrediendi facultas ali-

quando datur, illæ solùm moniales quas præfecta delegerit, imperent; aliæ verò præterea nullæ quidquam illis vel iubeant, vel alloquantur.

Moniales cum in eo loco, vbi ab alijs qui foris sunt, etiam à concionatore, aut à superiore videri possunt, sermoni, concioniue intersunt, omnes facie sint operta, & contacta velo vsque ad os deducto.

Idem præstent, quæ cuius, etiam medico, aut superiori monasterij septa ingredienti obuiã prodeunt, vel illum excipiunt, deducuntue.

Probenitur ab Episcopo medici aliquot, quos concessu etiam monasterij superiorũ, intrã illius septa adhiberi liceat, si quando præter medicum ordinarium alios etiam morbi grauitas requirit.

In vnoquoque monasterio, Episcopi furnorũ in quibus panis coquatur, vsum introducant, vt pistoriibus eorumq. ministris ingressus in monasterium prohibeatur omninò.

Nec verò vir quisquam ad furnum purgandũ, inflammandumue, aut ad aliud quidquam faciendum, quod à monialibus fieri, agiue potest, introducatur.

Quod in Concilio provinciali primo de facultate scripta ad monialium monasteria accedendi sancitum est; id tum mares, tum foeminas, quocunq. etiam gradu, dignitate, genereue illustres inuolantè seruare decernimus; etiam si pater, mater, fratres, sorores sint monialis, quã visitatum veniunt.

Idq. omnino vbique p̄stari cura Episcopi sit.

Causæ necessariae, ob quas intrã septa monasterij ingredi licet, in hac provinciali synodo ex primi Concilij decreto, vel explicata, vel tanquã nullo modo necessaria reiecta, in extrema huius Concilij parte edita atque impressa, in singulis monialium monasterijs, etiam regulariũ curæ subiectis edicantur & enuncientur; nec verò ab ijs vilo modo, vllaue ratione ac prætextu discedi liceat.

Fructuũ, florumue vasa in monasterijs nullo modo teneantur, eos vel fructus vel flores vendendi causa.

Offulas & alia huius generis, non modò donandi, vt primo Concilio vetitum est, sed etiã vendendi causa, à moniale, aut monasterio confici ne liceat.

Abstineat monialis à muneribus dandis.

Elemosinam verò per rotam, portamue monasterij dari vetitum sit omnino; quoniam inde non leuia pericula, vel damna potiùs extrare cõpertissimum est: sed quibus monasterijs pro ratione facultatum elemosinam dare permittum erit ab Episcopo, aliouè superiore; ab illis detur pecunia, frumentumue, aut aliud eiusmodi pijs aliquibus viris, præsertim verò locorum piorum curatoribus, qui pauperibus distribuunt alio loco, quàm apud monasteria, Medicamenta, si quæ Episcopus, aut alius superior vendi, aut foras dari permiserit; ab aromataria

mataria seniore solùm dentur, & ab alia præterea nulla; nec verò priuato, sed monasterij nomine vendantur denturue.

Moniali ne liceat, ijs qui extra claustra sunt, vel medicamenta parare, præbereue, vel manum medendi causa admouere, vel remedia exponere, vel aliud quidquam ad rem medicam pertinens exercere.

Caminus si quis in priuatis cellis extructus est, perpetuò ita obstruatur; vt in eo ignis accendi nullo modo queat.

Cum vel fenestra, vel ostium, vel caminus obstruitur, illius cardines sic euellantur, vt non ad tempus, sed ad perpetuitatem id actum sit. Idem in fenestris, ostijs, & caminis iam obstructis seruetur.

Locus cõis ægro tantum, & dormitionis.

COMMVNIS ille curationis ægroantium locus, quem infirmariam vocant, vbi adhuc exædificatus extructusue non est, quàm citissimè potest, constituatur, extruatur, & edificeturue. Extra cuius loci fines monialis ægrotrans ne cubet; at valetudine recuperata, illic ne diutiùs moretur deliciarum causa.

Antiquus, & probatus communium dormitionis locorum vsus, vbi fieri commodè potest, restituitur, & ad pristinam consuetudinem reuocetur.

Intrã monasterij septa nemini alij nisi monialibus sepulcrum aut sacer sepulture locus datur, situè.

Nec verò monialium cadauera extra septa effertantur ad sepeliendum.

Quinam in foresterijs excipiendi.

NE MINEM cuiusvis status vel conditionis hominè, neque laicum, neque ecclesiasticũ, in vilo quouis monasterio monialium hospitij illis, quas foresterias dicunt, excipi, aut ad ea siue in vrbe siue in diocesi diuersari liceat, excepto confessorio sacerdote, cui aliquando ob vrgentem necessitatem id conceditur.

In diocesi verò monasterij etiã visitatori, & curatoribus, procuratoribusue, vbi interdum hoc ipsum concedendum necessariò Episcopus cõsulerit.

Cantus figuratus in exteriori ecclesia nõ adhibendus.

QVOD de cãtu figurato, & musico quouis instrumento, & mulicis itè die festo ecclesiæ monialium in exteriori ecclesia non adhibendis concilio provinciali primo sancitum per nos est; id etiam omni alio die & tempore illis vetitum esse decernimus.

Nec verò quidquã aliud præter Missam in exteriori illarũ ecclesia ab alijs canatur; cum vespèrarum, & reliquarũ canonicarum horarum officia ab ipsis monialibus cani possint.

Locus cõis vestium, & labore rii.

IN vnoquoque monasterio, vbi neque locus communis vestium, neque aliter est item, in quo operibus elaborandis moniales exercentur, vterque quam primum fieri potest, constituitur, constituturue.

Ne monialis, iantricibus exceptis, alibi quàm loco operibus elaborandis constituto acupingat, aliudue quidquam manibus elaboret.

Laborum operumue magistra librum certum

habeat, in quo quidquid ex ijs laboribus lucri emolumentiue capit, enucleatè ita pericribat, vt cerni facilè queat, si quid in ea re desideret. In operibus vel accipiendis vel restituendis nulla alia monialis se ingerat, nisi laborum magistra: cui secum aliquando, cum necesse erit, aliquam monialem operis alicuius conficiendi vsu peritiorem adhibere liceat.

Illud porrò quoad ei fieri potest, cauèdũ erit, vt in monasterio ne sint multiplicia, diuersiq. generis opera manuum, seu laboreria.

Hoc loco, laborum communi, non solùm ad concilij primi præscriptum, lectio de vita spiritali adhibeatur, verum etiam ab omni otioso verbo ablineatur.

In loco vestiario indumenta cuiusvis generis, vestesq. omnes assèruentur.

Nec in cellulis, aliouè loco priuatim reponatur quidquam, custodiaturue, quod eo ipso tempore necessarium non sit.

MONIALIS nummos ne medicos quidem apud se quouis nomine ne habeat, neque de præfectæ etiam consensu; nisi officij quod gerit ratio aliter postulat.

Mon. nummos, ne habeat apud se.

Alioquin vt proprietatis rea puniatur.

Quam pœnam, & præfecta quæ id vilo modo, vllouè prætextu permissit, & monialis item subeat, quæ rescuerit, nec præfectæ bidui spatij, aut si hæc in culpa sit, superiori quàm primum potuerit, non denunciari.

Communitas introducenda.

CVRETVR omninò, vt exquisita illa ac religiosa communis vitæ ratio atque vsus in monasterio studiosè introducatur; vtq. spiritalis vitæ, sanctæq. institutionis disciplinam ac studia moniales sectentur diligenter.

SINGVLIS annis, vt primo Concilio iussum est, impensarum, quæ in victum, aliumq. monasterij vsum erogatæ sunt, rones per eos quorum interest, à præfecta reperantur.

Quædam de gubernatione rerũ temporalium.

Quantum verò, & tritici, & vini, & obsonij, & aliarum rerum ad anniuersarij victus sustentationem vniciq. monasterio satis esse Episcopus existimari, id ipse accuratè præscribat. In ea autem præscripta dispensatione administratione neuè si præfecta negligenter se præstiterit, ab officij sui munere suspendatur.

Aes alienum, quod quinquaginta nummum aureorum summam excedat, ne in vilo monasterio contrahatur sine suorum curatorum permisso, concessuue, qui in magni momenti rebus Episcopum consulant.

Ne sæcularibus negotijs moniales se implicent, vtq. simul multis fraudibus ac detrimentis occurratur; hoc sedulò Episcopus curet, vt illorum prædia locentur, idq. sub hasta auctione facta, nisi aliter quandoque expedire cõsulerit.

Ad tuendam etiam clausuram ea cautio adhibeatur, vt neque triticum, neque aliæ fruges, neque annona in vllis monasterijs, præterquam ad monasterij vsum & necessitatem assèruentur.

R. Mona-

Monasterij vniuscuiusque curatoribus, procuratoribus, patronis, defensoribus ab Episcopo certa regulæ præscribantur, ex quibus cognoscant singulas muneris sui partes.

Si verò curatores, & id generis ministri ab Episcopo singulis monasterijs curæ suæ subiectis illos non habentibus constituantur: ita tamen, vt eiusdem Episcopi arbitratu à muneris illius cura omnes & singuli semper amoueri queant.

Bonorum & iurium omnium ad monasterium quodcunque, etiam regularibus subiectum pertinentium, inuentarium probabili forma conscriptum sex mensium spatio ad archiuum episcopale ab ijs quorum interest, deferatur, ne fraus vilo modo fiat numero monialium ab Episcopo præfinito.

Quamobrem si quas etiam alienationes eorum bonorum iuriumque fieri deinceps contigerit, de ijs Episcopo certior fiat.

Quædam de puellis ad religionem aut professionem admittendis.

VM puella monasterium ingredi postulat, vt locum vbi profiteri cogitet, illa inspiciat; primò studiosè, diligenterque cognoscatur, an vtrè id illius propositum sit, anque illud curiositate tætet: nec propterea per monasteria plura vagari permittatur.

Puellæ cum ad cetera, tum ad professionem recipiantur monialium suffragijs occultè latis.

Idque ipsum ex Concilij prouincialis primi decreto (quod auctoritate literarum Pij V. Pont. in monasterijs etiam eorundem regularium iuri subiectis locum habet) in monasterijs etiã regularium iuri curaque subiectis planè seruetur.

Vbi religiosus iste, & vetus moniales solemniter velandi mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum usum ex veteri instituto & ritu reuocetur, dummodò intra monasterium id fiat. Ne moniali cuiusvis ordinis albas, & vestes, aliaue indumenta Missæ sacrificij vsui dedicata induere liceat.

Quædam de cõfessariis, cappellanis, & aliis.

CONFESSARIIS, & cappellani item sacerdotes monialium, & ministri præterea, quos illa cura Episcopus præfecerit, quicumque sint, ne munus ullum ne minimè quidem, nec verò esculenta poculentauè ab illis vilo nomine neque publico neque priuato capiant accipiantque, pœna propolita eiusdem Episcopi arbitratu irroganda.

Neque præterea quidquam capiant dono ea specie prætextuè datum, quòd res eiusmodi sint, quæ ecclesiastico vsui inserviant, qualia sunt corporalia, purificatoria, indumenta clericalia, sacræ imagines, & alia id generis.

Nec verò item aliud manuum opere elaboratum, artificiosè confectum ab illis accipiant, ac ne labore quidem, opulè quod in vestibus vel purgandis, vel faciendis, vel reficiendis ponitur.

Caueant item cappellani sacerdotes, ne ab ulla moniali priuatum, sed à Monasterij præfecta, aut ab illa quæ sacræ præposita est, munus missas celebrandi suscipiant.

Cum qua præfecta præpositauè solùm, nec verò cum alijs monialibus colloquantur, tum de rebus scilicet, quæ ad suum munus solummodo pertinent.

Idemque hoc de genere toto à monialibus seruetur, pœna tum illis tum cappellanis propolita Episcopi arbitrio.

Quibus verò confessarijs, cappellanisue sacerdotibus aliquid annui stipendij ad vitam sustentandæ vsu Episcopi permissu dandū videbitur; id omnino certa pecuniæ summa detur, nisi aliquando Episcopus aliter concesserit, nempe loco pecuniæ vel triticum, vel vinum, vel aliquid eiusmodi dari.

Viri aliquot pij, ijdemque solertes ab Episcopo deligantur, qui festis præsertim diebus monialium monasteria, etiam regularium iuri curæ subiecta adeant, forisque vndique perspiciant, si quid contra quàm de illis præscriptum est, fiat agaturue, anque, quifquam sit, qui facultate non impetrata cum illis colloquatur.

Si quando nouum monialium monasterium constructur, hoc in primis curabitur, vt nulla fenestra, nullauè specula aliò quàm intus monasterij septum spectet.

Quædam de fabrica monast.

Quod septum non simplici pariete, sed ipsis claustris porticibusue claudatur.

In eius autem septi medio viridarium magna ex parte constitui poterit.

Ad huius formæ modum monasteria quæ iam ex ædificata sunt, quoad eius fieri poterit, accommodari, reconcinnariue, id Episcopo curæ sit.

Quæ ad pia loca pertinent.

Prou. I. par. 3. De piorum locorum admini. pag. 41.

QUAE CVNQVE bona siue mobilia siue immobilia, iurauè ad ecclesiam etiam quæ sit iuris patronatus laicorum, quauis ratione pertinentia, à laicis quouis nomine administrantur; de eorum rationibus diligenter conquirendis, & inuentario rectè conficiendo, planè præstetur quod primo Concilio prouinciali decretum ac sancitum est de reliquis, alijue bonis, & iuribus ecclesiasticis.

Inuentariu rerum omnium conficiendum.

Quarum rationum, & inuentarij exempla tria publici notarij testimonio munita conscribantur, quorum vnum apud eos, qui administrant; alterum apud sacerdotem rectorem ecclesiæ assuetur; tertium ad archiuum episcopale, vbi custodiendum est, afferatur: quòd cautiùs eorum bonorum & iurium conseruationi consultum perpetuò sit.

PRÆFECTIS, rectoribus, ministris, aut alijs quocunque nomine nuncupatis fabricæ ecclesiarum, sodalitarum, scholarum, & hospitalium, piorumque cuiusvis generis aliorum locorum curatoribus etiã laicis, hæc præter illa superiorib' cõcilijs edita, de ijs ipsis decretis præscribenda & decernenda etiam censuimus.

Quædam de præfectis & ministris locorum piorum.

Quicumque piorum locorum administrationem, procurationemue suscipiunt geruntue, illud

in

in primis sepe meminisse debet, se pauperum, pupillorum, viduarum, senū, egestate aut agitudine laborantium, peregrinorum, & aliorum id generis hominum aliena ope egētium, prout propria vniuscuiusque loci instituta ratio est, curam sustinere; & illa quidem tantè esse, vt cum potissimum Episcopo, tamquam communi omnium, & eorum præcipuè miserabilium hominū parenti, ea sacrosanctis canonum legibus commissa sit; tum quidquid in illos, vel misericordiæ, vel beneficij, vel operæ, vel opis, vel officij confertur; quidquid rursus damni, detrimētis, iniuriæue infertur, id omne Christus Dominus sepe in euangelio demōstrat in se collatum, aut illatum esse; ac propterea se in die iudicij, prout benè illis factū, aut neglectum, omissumue in eorū necessitatibus subleuandis erit, retributurum.

Quare primò ij valde curent, vt omnibus suscepti muneris partibus satisfaciant: deinde videant, vt nihil quidquam à curæ quam gerunt ratione alienum vilo modo pactouè admittant: tum id sollicitè studeant, vt quæ officia illis pro administrationis susceptæ munere debent, ea obeant, atque adeò præstent omni piæ charitatis affectu; ob oculos maximè in ijs ipsis proposito semper Christo Domino, cui illis & alèdis & vestiendis, cibum, potum, vestitum, aliamue curam atque operam ministrant.

Non suis, sed eorum quorum curam susceperunt commodis, atque vtilitatibus seruiant.

Omnibus piè consulant, nec vllam partem pro susceptæ curationis procurationisue officio negligant.

Munus quod gerunt, sepe sibi proponant eiusmodi esse, in quo non profanæ cuiusquam administrationis negotijue, sed sanctæ spiritualesque actionis partes atque officia, & Deo gratissima charitatis opera exequantur, piè, religiosè, & quàm diligentissimè.

Cum Capitula, congregationesue habent, tum initio, tum in fine sanctis precibus & orationibus in libro officij beatissimæ Mariæ virginis eo nomine præscriptis vtantur.

Cum verò aliquid aggrediuntur, quod ad curæ suæ rationes pertineat, initium à pia oratione faciant; vt quod inchoatur, benè, salutariterque succedat.

Omni denique morum grauitate, vitæ integritate, pietatis religione, & spiritualium exercitationum Episcopo probatarū, quas inter se collegiatim præstent, studijs tales se præbeant, vt eorū locorum rectā administrationem, piamque institutionem non solum conseruent; sed optimis progressionibus Deo auctore adiuuent, atque amplificent.

quædam de ijs que aluntur sumptibus locorum piorum.

VI locorum piorum sumptibus gratis aluntur, curanturue, aut literarum, aliarumue artium disciplina instituuntur, ratio postulat, pietatis studijs atque exercitationibus eos præceteris deditos esse, eorumque precibus animas illorum adiuuari, à quibus illud subsidij relictum

est ad eiusmodi pij instituti sustentationem. Quare illud eorum locorū curatores, vel præfectos, ac sacerdotes præsertim, qui in ijs spiritua lem curam gerunt, monemus, vt ab ijs qui ibi aluntur, si legere norint, stas de beata Maria Virginæ preces horarias; si verò rudes sint, saltem institutam illam certis salutationis angelicæ calculis orandi rationem, scilicet de beata eadem virgine coronam in singulos dies piè præstari sedulo curent.

Qui præterea eleemosinam dant, hoc illos qui accipiunt, sepe moneant, vt pro ijs qui bona reliquerunt, piè precentur.

Id verò præstetur, cum in locis pijs; tum ubicunque eleemosinarum distributio fit.

Hoc sanè & Episcopo curæ sit item.

Quædam de procuratoribus & ministris inferioribus.

PIORVM locorum procuratores, ministriue etiam inferiores, cauendum est valde, ne diutius quam par est, in curatione, administrationeue sibi commissa perseuerantes, rerum sibi arrogent imperium.

Porrò si alijs idonei sunt ad alia munera eorundem locorum gerenda, eosdem transferri licebit; nisi ex illis sint, quos superioribus concilijs certo tempore quibusdam muneribus vacare iussum est.

At hoc curetur omnino, vt gesta procurationis, administratiue muneris rationes sepe diligenterque reddant.

Quamobrem formula præscribatur, qua & diaria, & codices rationum, non coniectos, sed ordine rectèque confectos teneant; vt inde facile ducatur omnis explicata ratio, tum accepti, tum expensi.

Episcopus verò etiam ex Tridentini Concilij decreto, semel saltem in anno, à quibuscunque hospitalium, confratriarum, & aliorum quorumcunque piorum locorum, etiam quæ merè laicalia & priuata sunt, præfectis curatoribusue rationes administrationis, curæue repetere ne omittat vilo modo.

Decreta, vel quas vocant ordinationes, in Capitulo confectas, in librum præcipuum, Capitularium ordinationum nomine inscriptum, omnes ac singulæ à cancellario diligenter ordineque referantur.

Quibus ordinationibus, manu, quorum id muneris est, antè Capitulum proximè futurum subscribatur.

Tum præterea in hoc ipso Capitulo illæ ab eodem cancellario de libro ad verbū recitentur: Codex item alius paretur: in quo præcipuè notatis singulis diebus, ordine exscribantur, quæ in vnoquoque præfectorum administratorumue conuentu capitulouè proponuntur, aut aguntur: quæque rursus proposita, ac suffragijs permissa reiecta sunt; vt quæ deliberata, quæue repulsa sint, facile omni tempore ex illius codicis monumentis constent.

Librum item præcipuum conficiant, & habeant, in quo cum omnia, singulaque annua legata, tum onera illis adiuncta, ordine, distinctè;

enucleateq. per scripta omnino sint.

Cuius libri exemplum, publici notarij manu, signo, auctoritateq. munitū, in archiuū Episcopale, vbi asseruetur, eodē spatio deferant. Quod sanē omne deinceps singulis annis perpetuō præsent, quod ad ea legata, onerauē attinet, quæ ijs deinceps annis fieri contigerit, aut facta locum habere.

Episcopus compellat administratores piorum locorum ad iurē satisfactionem.

Episcopus autem omnes administratores piorum locorum, etiam quouis nomine exemptorum, ac merē laicalium & priuatorum, compellat omnibus iuris remedijs ad singulorum onerum satisfactionem, ijs ipsis locis incumbendo: neque vllō prætextu patiat, eorum prædia bona uē alienari, contra summorum pontificū literas, & sacros canones, & concilia etiam provincialia nostra, aut contra piam testatorum voluntatem, qui ea bona ad certum illum pium vsum destinauerunt.

Tabellam item publicē propositam, quo loco in Capitulum conuenire solent, perpetuō habeant; in qua pro mensium ratione, proq. rerum genere, ex norma præscripta, ea ipsa & legata & onera breuiter dilucideq. notata sint. Hospitalium locorum, vbi infantes expositi aluntur, curatores præfectiue caueant, vt illos latentē, nutricibus quas eo nomine conduxerint, plures non assignent, quàm earum vnaqueque lacte suo alere possit, ne ob hanc culpam plerisque illorum fame necari contingat.

Quamobrem quot ad lactandi vsum nutricibus opus habent, totidem sanē sollicitē conquirant, & conducant.

Si hæc nō possunt, alia omni ratione prospiciat, vt lactentium puerorum vitæ succurratur.

Cum ad pia instituta perpetuō retinenda, recteq. exequenda, plurimum profit eorum monimentum ad posteritatem firmiter proditum; Episcopi ea cura sit, vt cum vel in vrbe, vel in diocesi locus aliquis pius exadificatur, aut instituitur; illius origo, institutum, titulus, & alia eiusdem generis quæ opportuna censuerit, in marmore, lapide uē solido, aut in tabula ænea incisa, loco eiusdem ædificationis illustri collocata, ad perpetuitatē prodita extent, sicut in nō nullis huius prouinciæ locis aliqua huius generis adhuc cernuntur: idq. ipsum prætereā in locis pijs iam exadificatis institutis uē, vbi commodē potest, effici, ac præstari curet.

Pauperes qui nam potissimum in locis pijs excipiendi.

V B I vel fundationis iure, vel alio probato instituto, hospitalis ædes, locauē pia aliqua, ad pauperes, aut peregrinos, aut senes, certis uē alios id generis homines hospitio excipiendos alendos uē extant; Episcopus, cuius potissimum est curare, atque ad eō efficere, vt piæ hominum voluntates ad eorum præscriptum rectā executionē habeat, videat agatq., vt ne ab ijs locis per illorum curatores, præfectos, ministros uē, ij quorum causa illa exadificata instituta uē sunt, repellantur, si illos recipi per facultates licet: ac ne rursus alij hospitio excipiantur, qui excipi non deberent: vtq. in cæteris etiam ab hospita-

lium piorum uē locorum instituto ne discedatur, neque contra fiat, quàm de illorum curatione administratione uē a testatoribus, aut ab alijs qui illa instituerunt, præscriptum est.

I L L V D interdum prout vsu venerit, ab Episcopo moneantur, qui eleemosinam erogare quouis modo aut nomine debent, vt sibi in ea erogatione parochi in primis testimonium consiliumq. adhibere studeant, quò melius consultum sit ac prospectum conscientia suæ; cum ille pauperum, & egentium notitiam magis exploratam habeat.

Quædam de eleemosinis erogandis.

Tum verò quibus locis ita opus esse Episcopus censuerit, præsertim vbi compererit in distributionibus eleemosinarum quidquam peccatū esse, vel quia non verē pauperibus distributio fit, vel aliàs minus fideliter, vel non ad præscriptum piæ testatorum voluntatis; constituat etiam vel parochum, vel pios aliquos ex uicinia illa vel parochia laicos, quorum testimonio de paupertate illorum quibus erogandæ sunt eleemosinæ constet, antequàm ab illis quorum id cura est, distribuatur; vel alias id generis certas regulas, quibus caueatur ab eiusmodi erroribus, in posterum præscribat in distributione seruandas ab illis locis pijs, etiam quæ merē laicalia sint ac priuata, aut quauis ratione ab Episcopo exempta.

In pauperum delectu, non egestatis inopiaq. solum, sed morum etiam, ac vitæ probitatis ratio habeatur.

Quo in genere hæc præter cætera de illis inuestigentur; an scilicet doctrinæ christianæ scholas frequentent; an fidei prima rudimenta teneant; anq. religiosè, & piè uiuant.

Quæ porrò eleemosinæ pauperibus, aut singulis etiam siue hominibus siue familijs quauis ratione debentur; ne in aliū cuiuscūque rei vsum, ac ne in ecclesiæ quidem instaurationem ornatum uē eas erogari liceat, nisi et eorum quorum interest consensu, & Episcopi prætereā concessu, eoq. literis exarato.

Quæcūque item, quæ ad certos pios vsus relicta, ab alijs etiam, quam à piorum locorum administratoribus persolui aut præstari debent, in alios etiam similes vsus, ne necessitatis quidē prætextu, etiam si testatoris hæredes, quicunque sint, ei rei assentiantur; nisi Episcopus re perspecta eam præstiterit facultatem, quæ iure permittendi ab eo dari poterit illius permutationis causa.

Quæcunque eleemosinæ nomine indistinctè per capita familia uē distribuuntur, eæ deinceps in illos tantum, qui in ijs verē pauperes sunt, coferrantur: nisi ex testamento, fundationis uē tabulis, aut aliunde legitime Episcopo constiterit, illis etiam paupertate non laborantibus indistinctè distribuendas esse.

Qui aliter distribuerit, ei pœna sit, dupli restitutio, grauior uē arbitrio Episcopi.

Vt pijs vniuscuiusq. generis distributionib⁹, quas in vrbe & in diocesi, vel ex vltima voluntate, vel

ex

ex consuetudine, alia uē ratione quis præstare debet, satisfactum esse Episcopo constet, prout Concilio primo prouinciali per nos decretum est; eam rationem is adhibeat, vbi expedire censuerit, vt quod vel ab vniuersitatibus, uel à fodalitijs, pijs uē locis quibuscunque, etiam merē laicalibus & priuatis, & exemptis quouis modo, vel à quouis homine eleemosinæ nomine; aut aliàs piè erogandum, distribuendumq. est, quidquid illud sit, adhibitis etiam duobus viris per vniuersitates delectis; suo, vel in diocesi, vicarij foranei iudicio probatis, & parochi item, in opera pietatis præscripta erogetur & conferatur.

Parochus autem in codicem certum referat, quæ eiusmodi distributiones, quo die, & quibus adhibitis factæ sint; eorumq., & testium subscriptionem adhibere curet.

Si verò vel vniuersitas, vel quispiam, se neque hac, neque alia ratione distribuissè Episcopo legitime ostenderit, ad satisfaciendum ab eodem compellatur.

Parochus tamquam parochiæ suæ pauperum pater, sæpè paternè diligenterq. perquirat, primum an si quæ in parochialis suæ uiciniæ finibus eleemosinæ sint, quæ vel à piorum locorum curatoribus, vel ab aliquo collegio, vniuersitate uē, vel ab vlla familia, vel à singulis hominibus in pauperum vsum aut sustentationem erogari quouis nomine debeant: prætereā videat, an illarum erogatio fiat in eos ipsos, qui verē egentes pauperesq. sunt, anq. etiā illud, quod, quale uē eleemosinæ nomine in illos conferri debet, integrè sincereq. totum conferatur, erogetur ac distribuatur.

Si quid verò animaduertit, cui cautionem remedium uē adhiberi oporteat, ad Episcopum quàm primum deferat.

Nemo operata obuolutaq. præ pudore facie, eleemosinam sine Episcopi, aut si in diocesi, saltem vicarij foranei concessu, eoq. scriptis exarato querat.

Nec verò eam facultatem cuiquam Episcopus, vicarijs uē det, nisi illius & egestatem, & morum vitæq. rationem antè planè notam exploratamq. habuerit.

Primo quoque dominico mensis, alio uē die quæ Episcopus statuerit, in omni ecclesia cathedrali & parochiali, etiam si regularis sit, vt egentium, qui præsertim præ pudore ostium mendicare, eleemosinam uē queritare non audent, necessitati, pia fidelium liberalitate succurratur à locupletib⁹ parochiæ incolis, cæterisq., vt antiquæ consuetudinis est, aliquid per eos colligatur, quos huic curæ Episcopus præposuerit. Quæ eleemosinarum collectio, singulis etiam stans quatuor anni temporibus, quibus in hoc opere misericordiae promptius impensiusq. incumbendum est, per eosdem fiat.

Dominica verò proximè præcedenti, quò fideles, & in dando effusiores sint, & paratiores ad parochialem ecclesiam cū voluntaris obla-

tionibus veniant, eleemosinarum collecta intrà Missarum solemniam indicatur sequenti verborum formula, ex sanctissimi Leonis Pontificis Ser. de collectis sermonibus desumpta.

In eandem verò sententiam parochus prout vsu venerit, vberius cum populo agat.

V E N T V R A Dominica dies, vel feria quarta quatuor temporum, dilectissimi, collectarum futura est. Hortor & moneo charitatem vestram, vt omnes ad ecclesiam parochialem cum voluntarijs oblationibus eleemosinarum conueniatis; in quo opere, & si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas.

Formula denūciandi collectas eleemosinarū.

Itaque & animæ vestrae, & pauperum memores, promptam exhibete largitatem, & pro possibilitate vniuersarum spontaneas collectas vestras sollicitè præparate, vt quidquid vobis de temporalibus facultatibus dempseritis, id multiplicatum in æterna retributione sumatis, in egentibus pascentes Christum, qui nobis illos tantopere commendauit, vt se in ipsis, & pasci, & vestiri, & suscipi testaretur idem Christus Dominus: qui cum patre & spiritu sancto uiuit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

V B I mendicorum vagantium, & curæ spirituali, & victui necessario ita consultum non est, vt certo scilicet quodam pio loco collecti, non mendicatum victum ipsi querant, sed ex aliena misericordia ibi habeant vnde se sustentent; Episcopus, quod Concilio prouinciali secundo de eorundem vita moribusq. præscriptum est, in eo exequendo illam inire rationem curet, vt certo præcipuo libro per singulos parochos illi si qui eiusmodi intrà parochiæ fines sunt, tum alij etiam alia ratione accuratè ordineq. describantur.

Quædam de mendicis vagantib⁹.

Hæc verò sedulo ab ijsdem parochis ob seruari mandet.

Quò, aut vnde illi migrent.

Quod vitæ christianæ institutum teneant.

An fidei rudimenta norint.

An diebus festis saltē Missæ sacrificio intersint.

An sæpè confessi, crebrò etiam per annum, aut certè saltem constituto Paschæ tempore sacræ Eucharistiam sumant.

Quos neque libro descriptos, neque in Pascha confessos communicassè ex eo animaduertent, quò certum chyrographum non ostendant, quo se confessos, & sacram communionem sumpsissè testatum faciant; ne pro parochialis ecclesiæ suæ foribus, nec intrà parochiæ fines eos medicare parochi permittat, omnèq. propterea cautionè, quantū in se est, adhibeant.

Quos doctrinæ christianæ rudes mendicos uagantes viderint, festis diebus stata hora ad eiusdem doctrinæ scholas conuenire diligenter curent, eosdemq. instruant.

Ne ullæ cuiusuis nominis piæ confratriæ instituta, erigantur uē, ne uē erectæ aut institutæ collegij sibi habitum sumant, sine sedis Apostolicæ, vel Episcopi auctoritate, & facultate literis explicata.

Quædam de confratris & sodalitatibus.

Sodalitates illæ duæ, vna virginum sanctæ Vrsulæ, altera viduarum sanctæ Annæ nomine, in aliquot prouinciæ huius vrbibus pie institutæ, ac religiosis spiritualis disciplinæ regulis conformatæ, vberimos adiutrice Dei gratia fructus, & populis, & familijs attulerunt, non modò ad retinendum, sed ad excitandum vehementius in scemineo sexu innocentis vitæ omnis christianæ pietatis, & charitatis studium.

Quare vnusquisque Episcopus tum in vrbe, tum in oppidis diocesis suæ insignibus, sodalitates vtrunque vt opportunum viderit, quâ diligentissimè erigi instituiue curet.

Vt odij dissidijs, aque inimicitijs occurratur, rursusq. paci, cuius fideles in primis amantissimi esse debent, tot sanctissimis vinculis inter se iuncti, cõsulatur; id præter cetera Episcopi paternæ sollicitudine curent, in sua quique vrbe & diocesi, aliquam hominum, qui morum grauitate, spectata integritate, & auctoritate præstantiores sint, confratram, vt in huius prouinciæ nonnullis vrbibus instituta iam est, instituere; cuius officium sit, discordiæ flammam restinguere, dissidia amouere, concordiam inire, pacemq. inter omnes reconciliare; aut hoc ipsum componendæ inter dissidentes pacis officium alteri confratriæ adiungant, quæ rectè, apteq. id ipsum præstare queat.

Quæ generatim ad has constitutiones pertinent.

HIS decretis constitutionibusq. in concilio prouinciali quarto sancitis ac promulgatis, quicumque vel vniuersi, vel singuli quorum interest, non paruerint, aut aliquid contra commiserint, admiserint; ij multas & pœnas luant, ijs ipsi decretis sancitas, ac alias præterea ex ecclesiasticis, conciliaribusq. sanctionibus, & canonum iure præscriptas: compellanturq. præterea ad parendum omnibus iuris remedijs. Quæcunque etiam de sacramentorum administratione, Missæ sacrificij celebratione, diuinorumq. officiorum modo, & ratione, in hac, & superioribus prouincialibus synodis decreuimus; ea planè omnia & singula ad Metropolitanam etiam, ceterasq. quacunque ecclesias ritu Am-

brofiano vtentes pertinere sancimus; ac declaramus; nisi si quid eiusmodi erit, quod vel per nos, vel deinceps per successores nostros Archiepiscopos, nominatim, speciatimq. declaratur, Ambrosianis ipsis ritibus, institutisue expressè aduersari.

Si in his decretis ante alteram Mediolanensis prouinciæ synodum vlla difficultas orta erit, eius declarationem, tum verò præterea omnium quæ eisdem decretis continentur, interpretationem & explicationem nobis, & successoribus nostris Archiepiscopis perpetuò referuamus; salua semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quæcunque facultatem ex decretis in hac prouinciali synodo Mediolanensi quarta per nos editis habent Episcopi, eam ipsos per suos vicarios generales exequi posse volumus; nisi in ijs quæ propriè ad ordinem episcopalem pertineant, aut in quibus vicarij à sacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, vel à nobis expressè exclusi sint.

Vt nemini eorum, quæ in hac quarta prouinciali nostra synodo à nobis decreta sunt, ignorantiam excusare liceat; edicimus, vt ex quo primum die edita, in valuis Metropolitanæ ecclesiæ proposita fuerint, ad duos menses, omnes se & his decretis, & si contra fecerint, pœnis quæ eis continentur, teneri intelligant. Ab eo etiam affixionis die, eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intrà certum tempus præstari iubemus.

Vnusquisque præterea Episcopus, ea omnia, & singula in proxima diocesana synodo legi ac recitari iubebit; & si ita expedire censuerit, suæ quoque cathedralis ecclesiæ valuis proponi, quò studiosius omnium animis eorum præcepta fixa inhereant.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatæ, & parochiales ecclesiæ huius prouinciæ, has nostras constitutiones aliquo loco collocatas perpetuò asseruent.

Omnia & singula quæ à nobis in hac quarta prouinciali synodo decreta actaq. sunt, qua debemus obedientia ac reuerentia, auctoritati ac iudicio sanctæ Romanæ ecclesiæ omnium ecclesiarum matris & magistræ, semper emendanda & corrigenda subijcimus.

L A V S D E O.

EPI-

EPISCOPI,

Qui huic Synodo Prouinciali quarta interfuerunt, & subscripserunt.

Nos CAROLVS S. R. E. Presb. Cardinalis tit. S. Praxedis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, de cõsilio & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorũ defimientes subscripsimus.

Ego Antonius Laudæ Episcopus, consentiens subscripsi.

Ego Dominicus Episcopus Brixienfis, consentiens subscripsi.

Ego N. Episcopus Cremonæ, consentiens subscripsi.

Ego Federicus Episcopus Bergomenfis, consentiens subscripsi.

Ego F. Dominicus Episcopus Astensis, consentiens subscripsi.

Ego F. Benedictus Herba Episcopus Casalensis, consentiens subscripsi.

Ego Guarnerius Episcopus Alexandrinus, consentiens subscripsi.

Ego Io. Franciscus Episcopus Vercellensis, consentiens subscripsi.

Ego Vincentius Marinus Episcopus Albensis, consentiens subscripsi.

Ego Franciscus Galbianus Episcopus Intimiliensis, consentiens subscripsi.

Ego Romulus Episcopus Nouariensis, consentiens subscripsi.

Ego Lucas Tortus Protonotarius Apostolicus I. V. D. & Vicarius generalis multum Illustris, & Reuerendissimi DD. Cæsaris ex Comitibus Gãbaræ Episcopi Dertonæ, eiusdemq.

in hoc specialis procurator, eius nomine interfui, & subscripsi, & omnia, & singula in hac sancta synodo decreta, atque acta, edita, & publicata, eius & ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Io. Antonius Cart. Archipresb. S. Iuliæ, procurator specialis Illustris. & Reuerendiss. D. Petri Fauni Episcopi Aquensis, eius nomine inter-

fui, & subscripsi, & omnia, ac singula in hac sancta synodo acta, edita, & publicata, eius, & ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Benedictus Cittadinus Canonicus Ecclesiæ maioris Mediolani, procurator specialis Illustris. & Reuerendiss. D. I. Ambrosij Flisci, Episcopi Sauonenfis, eius nomine interfui, & subscripsi, & omnia, ac singula in hac sancta synodo acta, edita, & publicata, eius, & ecclesiæ suæ nomine recipio.

INDICTIO

Futuri Concilij Quinti Prouincialis.

CAROLVS miseratione diuina Tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, sanctæq. Mediolan. Ecclesiæ Archiepiscopus.

OMNIBVS & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis qui hic adsunt, & synodo prouinciali Mediolanensi quacunque ratione interesse debent, omnibusq. item Capitulis, & Ecclesiarum Cathedralium Procuratoribus, indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem synodum prouincialem Mediolanensem quintam, Deo omnipotentem auctore, & ad eius laudem, hac eadem in vrbe, hoc ipso loco, Anno M. D. LXXIX. Die septimo Mensis Maij proximè sequentis, qui dies erit feria quinta Dominicæ secundæ post Pascha Resurrectionis D. N. Iesu Christi inchoandam, & celebrandam esse. Quamobrè eos omnes, & singulos Reuerendissimos dominos Episcopos monemus: Procuratores verò Ecclesiarum Cathedralium inuitamus, vt eo die ad synodum prouincialem quintam iuuante Deo Mediolani celebrandam constituto, hic omnino interfint, nisi diem celebrationis ipsius synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse nostris ad eos datis literis intellexerint. Quòd si ipsorum Reuerendissimorum Episcoporum nostrorũ aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuncium, procuratorem ad se excusandũ, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat, cui etiam facultas ab ipso detur, ea omnia, & singula, nomine suo, & Ecclesiæ suæ recipiendi, quæ Diuina gratia auxiliante in ipsa synodo à nobis de cõsilio & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorum constitutur, decernentur.

Finis Concilij Prouincialis Quarti.

ORA-

ORATIO
CAROLI CARDINALIS
TIT. SANCTAE PRAXEDIS
ET ARCHIEPISCOPI,

Habita in Prouinciali Concilio Quarto.

VOVISQUE tandem Concilia prouincialia toties conuocata? quorsum & tot constitutiones, & tot decretorum vincula? Vulgaris vox, Patres sanctissimi, ac sicut ne tacita quidem cogitatione religiosæ mentis digna, longeq; à sensu Episcopalis vestri animi aliena: ita hominum vel impiorum est, ecclesiam Dei oppugnantium; vel christianorum, christianam disciplinam abhorrentium; vel imperitorum, planeq; nescientium, quantas vires habeat frequens synodorū actio atque vsus; vel illorum sanè, qui angusto paruoq; animo omnia metiuntur. Porrò nobis, Patres, est illud certum atque exploratum, hominem diuina lege, quasi sèpimento vallatum, vt est is tum summa naturæ imbecillitate, tum immensa cupiditate, sèpè labi, sèpèq; ab officij semita deflectere; proinde plurimis & concilijs, & institutis, & decretis opus esse; quibus quasi sanctissimis vinculis ille adstrictus, à recto cursu non declinet; aut aliquando digressus, ipsdem adiutus in viam salutis redeat. Et quod caput est, vt salutaris huius conciliorum instituti auctor est cœlestis magister Christus Dominus; sic Apostoli eo sèpissimè vsi, lege etiã sanxerunt, vt bis in annos singulos concilia ab Episcopis haberentur. Quod deinceps & innumerabilibus summorum pontificum sanctionibus, & conciliorum tum œcumenicorum, tum prouincialium decretis communitum, & frequenti ecclesiæ vsu consuetudineq; diu retentum, eiusmodi fuit; quo aditus patefactus est, non modò ad tradendam, verùm etiam ad perpetuò colendam, perpetuisq; progressionibus augendam omnem ecclesiasticæ disciplinæ rationem. At verò vbi id aliquando intermissum, aut planè omissum est, vix dici potest, quot, quàmq; graues calamitates rei christianæ publicæ importatæ sint. Propè perierat christianæ vitæ institutio, conciderat penè rerum salutarium vsus, nulla ferè cleri disciplina, quasiq; nullum populi in charitatis officijs studium, prolapsus denique miserabilem in modum erat totus ille ab euangelij luce dimanans christianarum virtutum ornatus. Quid? ij, qui alios in officio continere debebant, maximè ipsi à muneris debiti cura deflexerant. Atqui hæc vel vna solum recordatio satis nos commonet, atque adeò commouet, vt in tuè do synodalium Episcopaliūq; conuentuum vsu, tantum pietatis, constantisq; diligentia ponamus, quantum sanè voluntatis & consilij ad prodendū posteris optimum institutum sanctissimi illi viri adhibuerunt. Sacra præterea œcumenica Tridentina synodus salutare illud institutum salutariter ita renouauit, vt si minus bis, aut semel saltem singulis annis, quemadmodum illi censuerunt; at certè tertio quoque anno prouinciales synodos & cōuocari, & celebrari decreuerit. Id sanè verò nos benè iuuante Deo, cum semel, iterum, ac tertio executi simus, est etiam cur idem perpetuò præstemus. Multa, Patres, nostris superioribus concilijs defunt, ad perfectam illam, quam magnoperè expetere debemus, populi christiani disciplinam: alia item in eisde

decreta

decreta sunt, quæ communiri oportet; alioquin operis à nobis inchoati iacta fundamenta breui corruerent: alia item abhinc triennio suborta esse possunt corruptelarum semina, quæ nostra cultura conuellenda sunt, tum vitiorum spinæ succrescentes amputandæ. Hæc tria proposita quidem nobis esse debent: sed illud etiã profecto est, ad quod cum semper, tum maximè in hac quarta prouinciali synodo omnes cogitationes, consilia, studia, conatusq; nostros dirigi admodum cupimus, & à vobis totis in Christo visceribus expetimus; vt decretis iam sancitis, quæ adhuc executionis operam à nobis postulant, omnino exequendis, certam explicatamq; rationem ineamus. Quare cum Tridentinas sanctiones, tum superiorum conciliorum constitutiones, in conspectu, tanquam in speculo quodam habentes, diligenter videamus, quæ in executionis munere officia nostra prætermissa, quæ ita non præstita sint, vt sanè debebamus pro gloria Dei, proq; populi nobis commissi salute. Iam modò est, Patres, vt hoc ipso loco, tãquam in augustissimo theatro, spectemus illas muneris nostri partes, quas clero, quas populo, quas ecclesijs fidei nostræ commissis religiosa sollicitudine debemus. Hoc autè cum semper nobis ob oculos versari debet, tum certa illa, in nostris, & cleri, & populi moribus sanctè conformandis deliberatio, quam salutaris conciliorum actio deposcit, perpetuò à nobis afferenda est; maximeq; hoc ipso tempore; tempore autem iubilæi, *acceptabili, & hac die salutis, quam fecit Dominus.* Iam populi cœlesti eo dono excitati, in officijs atque exercitationibus pietatis religiosius versantur; certatimq; christianis virtutibus operam dant: quinimmo qui in inueterata quadam peccandi consuetudine obduruerant, suscepta aliqua vitæ emendatione, animum penè in malè agendo obfirmatum ad christianarum virtutum studium flexerunt. Ergo quid nobis, qui populorum patres, qui medici, animarum salutis prospicere debemus, in hac ardentissima, piãq; omnium voluntate agendū erit? an non in omnes episcopalis officij partes nos excitabimus? an diligentiam nostram acuemus? an in spiritualis vitæ disciplina in dies augenda inuigilabimus? certè quidem. Hoc ipsum sanè non modò postulare, sed flagitare videtur expectatio populorū: qui in fide curaq; nostra cōquiescentes, ex nostris his Episcopalibus conuentibus salutare adiumentum se cōsecuturos esse sperant, & confidunt quidem certè. quid eorum preces? quid oratio? quid frequentior cōcursus loquitur? quæ mens? qui sensus? quæ cogitatio illorum? Hic, patres sanctissimi, antè oculos ponite ingentem huius prouinciæ hominum multitudinem, suæ salutis studio flagrantem, nostrisq; monitis vehemētius excitatam, tum superioribus diebus, tum hoc potissimū tempore, quo in hac salutari conciliarium rerū tractatione nos causa sua versamur, vbique & in vrbibus, & in oppidis, & in ipsis vicis frequentissimã, pietatis exercitationibus deditam. Videte sacerdotes pro nobis ad altaria supplices: videte vniuersum penè populum piè deprecãtem: videte virgines & viduas, demissè ac religiosè orantes: videte innumerabiles homines sacrã cōmunionè sumentes; & alios profusis lacrymis, pio gemitu, iteratisq; vocibus, Dei misericordiam, sanctorumq; patrocinia implorantes. Considerate animo hanc vnã omnium obsecrationem atque orationem, summa tacitæ mentis contentione ad cœlos vsque emissã. Quousque tandem, Pater cœlestis, parturimus, neque adhuc tamè parimus? cogitata optima concipimus: at factis non exprimimus. Tu Domine ad rectè agendum nos vocas, atque excitas; at languescimus: præclarè aliquando inchoamus; at non perficimus: cœlestes illas coronas, gloriamq; sempiternam expetimus; at labores, crucemq; refugimus. Quo tandem tēpore seriò agemus? quando verè adiuti, cursum vitæ rectæ tenebimus? Respice summe pater, *nos oves pascuæ tuæ; non auro, & argenti, sed pretioso sanguine filij tui redemptas.* Tu nos tanquam pretiosum depositum, ho

rum

rum curā fidei; cōmissi; tu hos nobis duces, magistros, medicos, pastores, patres constituisti; ac proinde illis, eorumque dictis audientes nos esse iussisti: tu rursus illos, vt pote *de animabus nostris rationem aliquando reddituros, pro nobis inuigilare voluisti*: da quæsumus illis, iam causa nostra in Concilio congressis, de salute nostra sollicitis, remque nostram agentibus, vt te vnum spectent; *non sua, sed quæ IESU CHRISTI sunt, querant*; ac suæ & nostræ saluti seruiant: præfer lumē mentibus eorum; ac dirige voluntates & ad salutaria consilia suscipienda, & ad dandam nobis, plebi tuæ, scientiam salutis, & ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Sicque illi sanctè agendo, & nos eisdem obediendo, omnes ad cœlestem patriam ad quam vocati sumus, adiutrice tua gratia perueniamus. Hæc, Patres, populi fidei nostræ commissi à Deo supplices petunt: hæc eadem rursus nobis proponamus; hæc assidua, paternaque sollicitudine meditemur, atque procuremus. Hæ sunt animæ, quarum salutem Deus vt procuraret, non angelum, non archangelum; sed vnicum filium CHRISTVM IESVM misit: qui hinc in cœlum abiens, quam diligentissimè earum curam beato Petro commēdauit, his tertio repetitis verbis: *Simon Ioannis, diligis me plus his? pascue oves meas*. Quæ verborum formula etiam vnique nostrum, qui in sollicitudinis partē vocati sumus, optimam pascendi rationem præscripsit; & charitatē maximè muneris nostri magistratam docuit: quam populis in curam nostrā traditis, & frequenti verbi Dei prædicatione, & salutari sacramentorum administratione, & vitæ sanctissimæ exemplis, & episcopali eleemosinarum liberalitate, & sollicita oratione, & Missæ sacri crebra oblatione, & diuinorum officiorū cultu, & precibus assiduis, & paternis monitis, & pastoralibus correctionibus, & conciliaribus sanctionibus, & omni denique officio, curaque perenni, per nos præstari voluit. Videte igitur, Patres, curam, sollicitudinem, & vigilantiam nostram; quæ in grege tanta adhibenda est, quantam sanè maximam charitatē CHRISTO deberi omnes profiteamur. *Si diligis me, inquit, pascue oves meas*. Hoc sanè illustrius veræ erga illum dilectionis testimonium datur, quò maius in omni gregis pascēdi ratione studiū operaque collocatur. Certè si CHRISTVM, vt debemus, diligimus; si CHRISTI gloriæ seruiamus; si CHRISTI regni propagationem cupimus; si CHRISTO gratificari volumus; id præstātissima erga gregē nobis cōmissum charitate, non verbis declarare solum, sed factis comprobare nos oportet. Id sanè præstābimus, Patres, si nō laboribus deterriti, non difficultatibus labefactati, non satanæ aduersarij colluctatione fracti, ab instituti operis cursu nunquam desistemus: sed diuini amoris igne accensi, omni virtutum episcopaliū studio, eò cum semper, tū in conciliaribus actionibus progredi contendemus, vt populum nobis commissum, & purgemus, & illustremus, & perficiamus; hisque perpetuis progressionum laboribus introducāmus in tabernacula cœlestia: idque munere & gratia CHRISTI Domini: cui gloria sempiternis ætatum sæculis. Amen.

Ioan.

203

C O N C I L I V M
P R O V I N C I A L E
M E D I O L A N E N S E V.

Quod

CAROLVS S. R. E. CARDINALIS
TITVLI S. PRAXEDIS
ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. à Chr. nat. M. D. LXXIX.
Gregorio XIII. Pont.

203

CARO

CAROLVS
S. R. E. TIT. S. PRAXEDIS
PRESBYTER CARDINALIS,

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA
Archiepiscopus Mediolani.

Uniuersis Prouincia nostrae fidelibus salutem in Domino.

QVINTAM Synodum prouincialem vobis edimus. In ea porro non modò pastorale quoddam desiderium, paternamq; erga vos voluntatem nostram agnoscere potestis; sed penitus iam perspicitis officium, operam atque sollicitudinem, quam ad spiritualia totius prouinciæ comoda conferimus. Agite igitur vos, vt cum ex huius, aliarumq; prouincialium synodorum editione, tum ex omni alia nostra, episcoporumq; vestrorum cura ac labore, cui & obedientiæ, & pietatis operibus, ac summa benè agendi progressionè respondero debetis, vberissimum salutis fructum reportetis in Domino: à quo vobis omnem cœlestis gratiæ cumulum precamur perpetuò.

Dat. Mediolani, Idibus Maij. M. D. LXXIX.

EDICTVM
De Concilio Prouinciali V.

In nomine sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus S. R. E. tit. Sanctæ Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis, Vniuersis Prouinciæ nostræ fidelibus salutem in Domino.

VINEAE Dominicæ cultura, cum in omni alio pastoralis sollicitudinis officio eniteat: tum valde etiam in concilijs prouincialibus, ad Tridentinæ sanctionis præscriptum tertio quoque anno celebrandis.

Nos igitur pro Archiepiscopalis officij nostri cura, quæ progressionibus suis tota ad optimam pascendi rationem spectare debet, iam in synodo prouinciali quarta, quam ex illius concilij sanctione anno MDLXXVI. habuimus, decreto promulgato concilium prouinciale quintum denunciauimus, atque indiximus: quod auxiliante Dei misericordia, hoc anno, die septimo mensis Maij de more celebraturi sumus.

Ea porro indictio, & iure canonum, & decreto Prouinciali communita, licet tantum roboris viriumq; omnino habeat, quantum illa quæ edicto publico fieri solet: tamen cum in lucem typis nondum emissa sit; & tempus atque adeò statuta dies eiusdem concilij quinti tunc indicti iam instet; id propterea, ne cuiquam quicumque sit, qui concilijs Prouincialibus nostris interesse quacunque ratione potest ac debet, vel rei ignorantia ad excusationem vti, vel se contemptum, neglectum esse dicere liceat: nos vniuersis & singulis, qui iure, aut consuetudine, aut priuilegio, aut electione sua, suorumque prædecessorum, aut alia quacunque ratione ad prouinciales nostras synodos conuenire debent aut possunt, hoc etiam edicto publicè proposito, eandem quintam prouincialem synodum in superiore illo prouinciali concilio quarto iam indictam, significamus, denunciamus, atque indicimus.

Quamobrem cum vniuersos & singulos Reuerendissimos Episcopos prouinciæ nostræ, tum ceteros omnes quicumque sint, qui vt supra in concilio prouinciali Mediolanensi quacunque ratione interesse debent, præter illud indictionis decretum, & literas nominatim sigillatimq; eisdem Reuerendissimis Episcopis per nos scriptas, hoc

etiam Archiepiscopali edicto illud monemus, vt eo ipso constituto septimo mensis Maij proximè sequentis die, Mediolanum in basilicam nostram Metropolitanam conueniant; & in concilio, quod eo ipso die summo manè iuuante Domino inchoabimus, præsentibus ipsi adsint, pœnis, & censuris propositis, canonum iure sancitis.

Curent porro singuli prouinciales nostri Episcopi, vt, quod concilio altero Mediolanensi sancitum est, cum primum edictum hoc acceperint, quinta quaque feria Missæ sacrum tum à singulis sacerdotibus, tum solènter collegiatim in cathedrali, & collegiatis ecclesijs de Spiritu sancto celebretur, vel, si pro ratione officij hoc non potest, saltem commemoratio fiat; ac præterea singulis diebus dominicis, & in illis, & in omnibus parochialibus ecclesijs, ad implorandum in ea conciliari tractatione Spiritus sancti lumen, processio, litania, ac preces habeantur.

Idq; peragatur ac præstetur, quoad concilium de more absolutum & dimissum erit.

Cum autem conciliaris hæc actio à nobis indicta, præcipuum quoddam charitatis & pietatis studium à prouinciæ nostræ fidelibus postulet; illud etiam curet vnusquisque prouinciæ nostræ Episcopus, vt singulis antè concilij diem constitutam dominicis diebus, per parochos, & concionatores excitentur eius rei causa fideles ad frequentius sanctæ orationis studium; ad idq; vehementer omnes inflammentur, vt die dominico statam concilij diem proximè antecedente, verè pœnitentes & confessi, sacram communionem sumant; hoc præcipue precantes, vt adiutrice Dei gratia, quæ ad suam, & ad illorum quorum cura comissi sunt salutem pertinent, pia religiosaq; sollicitudine in concilio agantur.

Quò religiosius autem ab ijs qui ad concilium conueniunt, in eam actionem incumbatur; ecclesiastici ordinis homines, & quos vnà secum ad synodum prouincialem Episcopi conduxerint, & quos Capitula miserint, & testes synodales, & ceteri tum sacerdotes, tum clerici, quicumque venerint; ij omnes & singuli antequam in viam se dent, peccata confessi, sacerdotes Missæ sacrum celebrare, clerici sanctissimam Eucharistiam sumere ne omittant. In quarum rerum fidem & testimonium, hoc edictum confici, auctoritateq; nostra imprimi, & sancti Ambrosij sigillo Archiepiscopali nostro muniri, tum nostra etiam manu signatum, in vulgus publicè proponi, eidemq; à Vicecancellario nostro Archiepiscopali subscribi volumus. Dat. Mediolani in adibus nostris Archiepiscopalibus, pridie idus Martij 1579.

CONSTITVTIONES ET DECRETA CONDITA IN PROVINCIALI SYNODO MEDIOLANENSI V.

In nomine sanctę, & Indiuiduę Trinitatis, Patris,
& Filij, & Spiritus sancti. Amen.

NOS CAROLVS S. R. E.
Tit. Sanctę Praxedis Presbyter
Cardinalis, Dei & Apostoli-
cę sedis gratia Archiepiscopus
Mediolani, ad Dei omnipoten-
tis, beatęq; Marię semper Vir-
ginis, ac S. Ambrosij confessoris patroni nostri
laudem, hæc pro christiana morum disciplina cõ-
formatione, qua clerum, populumq; fidei nostrę
concreditum præluere totis in CHRISTO
visceribus expetimus, de consilio & assensu Re-
uerendissimorum DD. Coepiscoporum nostro-
rum, in Concilio provinciali Mediolanensi quin-
to decernimus, statuimus, ac sancimus.

Quę ad fidei tuendę studium pertinent.

Prou. I. par. I. de fidei profels. &c. pag. 1.

QVONIAM in ijs, quę & ad fidem, & ad
pietatem tuendam attinent, omni vigilan-
tissima cura, summaq; diligētia pastoribus ma-
ximè elaborandum est; nos veterem sanctorũ
patrum, sacrorumq; conciliorum consuetudi-
nem, & auctoritatem in primis œcumenicę sy-
nodi Tridentinę secuti, de ijs ipsis multa supe-
rioribus nostris Concilijs Prouincialibus con-
stituimus.

Sed in eo genere cùm nullum tantum studiũ,
quantum certè maximum requiritur, adhiberi
possit, illis superiorum conciliorum decretis
adiungenda hæc etiam censuimus.

Professio fidei NEMINI, etiam regulari, ne in sui quidẽ or-
dinis ecclesia concionari permittat Episcopus,
antequam sibi suoq; Vicario, ille, quicumque
concionaturus est, fidei professionem ad san-
ctionis pontificię, quam Pius Quartus edidit,
pręscriptam formam præstiterit.

Vbi verò semel præstiterit, non opus erit iterũ
ob eam causam eidem Episcopo præstare: sed
satis sit, professionis ei semel illo nomine præ-
stitę testimonium scriptum atque obsignatũ
afferre, & exhibere.

Id omne de confessarijs sacerdotibus sancimus,
& decernimus.

Hoc ipsum de medicis, & chyrurgis item cau-
tum sit; qui nisi trium mensium spatio apud
Episcopum, aut eius Vicarium, ex illius ponti-
ficię formulę præscripta ratione fidẽ profiteã-

tur, medendi arte ab eodem Episcopo interdi-
cantur, quoad eam professionem præstiterint.
At verò in posterum quisquam medicus, vel
physicus, vel chyrurgus medicinam exercere
ne aggrediatur, nisi præstita primũ vt supra
fidei professione.

Aduocari præterea, & procuratores in causis
sanctę Inquisitionis suscipiendis agendisue,
nullum ante aditum locumue habeant, quã
fidei professionem Episcopo præstiterint.

Qui ecclesiam parochialem, aliudue beneficium
curam animarum habens, aut canonicatũ, aut
dignitatem in ecclesia cathedrali quouis mo-
do obtinuit, nisi is tempore & loco sanctiõne
Tridentina præstituto fidei professionem præ-
stiterit; ne ei Episcopus beneficij ecclesiastici
fructus, quos ex eodem Tridentino decreto
suos non fecit, aliquo pacto remittat, neque ab
eodem exigi patiatur; sed si quos exegerit, il-
lum restituere cogat.

Sess. 25. dec. de
refor. c. 2.

HVIVS provincia principes & magistratus,
pro fidei catholice tuendę officio, proq; pie-
tatis suę studio, sperandum est id nunquam
permissuros esse, vt in has regiones eorum di-
tioni subiectas, ne ad diuertendum quidẽ iti-
neris gratia, milites à catholice Romanę eccle-
się fide dissidentes veniãt; cùm certum atque
planè exploratum sit, nulla alia re Deum gra-
uius offendi, nullaq; ad vehementiorem iram,
quã hæresum labe prouocari; nihilq; rursus
ad prouinciarum regnorumq; interitum ma-
iores vires habere, quã teterrimam illam
pestem.

Quædam de he-
reticis militib;
in prouinciam
venientibus.

Verũ si quando acciderit, (quod Deus prohi-
beat) in eam curam toto animo, omniq; stu-
dij pastoralis contentione Episcopus incum-
bat, atque adeo elaboret omni ope, vt ne eius
morbi contagione oues Christi sanguine re-
demptę, suãq; fidei commissę villo modo in-
ficiantur.

Itaque ad diœcesis suę loca, vbi pestiferos illos
homines diuersari contigerit, se in primis ipse
conferat; populum fidelem etiam atque etiam
diligenter moneat, vt ne eorum mores vsquã
attendat; ne verbis mētem, aure sue adhibeat;
ne cum eisdem villo modo versetur; ne carnis
licentiam, & liberam, & falsam viuendi secu-
ritatem exemplo illorum confectetur: sed in
orthodoxa fide, & charitate Christi Domini
cum timore & tremore perseverans, in sanctę
Romanę catholicę ecclesię vnitatem, & obe-
dien-

dientię studio, in catholicęq; pietatis officijs
se se contineat.

Parochis verò leges præterea præscribat, quas
in tanto discrimine omnino sequantur.

Atque in ijs quidem hæc sint.

Ne eos mortuos sacris locis in sepulturam
tradant.

Vt animaduertant præterea si fieri potest, non
modò singulis horis, sed singulis etiam mo-
mentis, quid ab illis agatur, quid cogitur,
quid struatur in ijs quę ad fidem pertinent:
longè prospiciant satanę insidias, & conatum
omnem, quantum in se est, sedulo reprimant.
Vt videant, ne quidquam vel minimum, vn-
de labes aliqua existere possit, sensim latius di-
manet.

Quamobrẽ de quotidiano huius rei statu Epi-
scopum certiore faciant quã diligētissimè.
Nec verò ea omni diligentia contentus Episco-
pus, desinat alia subsidia ad tuendum gregem
comparare.

Proinde cum alios religiosos prudentesq; vi-
ros ad rem omnem inquirendam mitat; tum
acres etiam, pioq; concionatores ad causam
communem adiuuandam.

A Magistratibus etiã & principibus, in re, quę
non religioni solũ, sed vniuerso prouincię
statui periculum certissimum afferre potest,
omnem opem atque auxilium imploret, vt
expedire censuerit.

Excommunicationis verò pœnã (præter alias
quę summorum Pontificum canonumue san-
ctionibus expresse sunt) ipso facto subeundã
proponat atque edicat ijs, qui istiusmodi im-
pijs hominibus cibos vitatos vendiderint, alio
ue modo ministrauerint, quibus diebus mi-
nimè liceat illis vesci.

Agat verò contra illos qui non paruerint, ad
iuris, edictiq; promulgati præscriptum.

Omnem denique aliã rationem, quę potissi-
ma sibi videbitur, opportunè ineat ad eam pes-
stem propullandam.

Et verò id quod caput est, in tanto salutis peri-
culo assiduis precibus, omniq; supplicatio-
ne ad Deum confugiat, vt gregem sibi in cu-
ram traditum, ab omni hæresum scditate in-
tegrum inuiolatumq; custodiat, & conferuet
perpetuò.

Quædam de Iudæis.
Prou. I. par. 3.
de Iudæis. pag.
53.

DE IVDÆIS concilio provinciali primo
multa cauimus, quibus hæc addenda statui-
mus, quò diligentius etiam perniciosę eorum
consuetudini, atque diuini cultus offensionibus
occurratur.

Quod olim summorum Pontificum constitu-
tionibus, & præsertim Pauli Quarti, & Pij Quin-
ti, qui eiusdem Pauli sanctionem literis xij.
Calen. Maij MDLXVI. editis renouauit &
auxit, sancitum fuit de vita & habitatione Iu-
dæorum, cùm ad Christianorum hominum fi-
dei integritatem, & morum puritatem tuen-
dam valde pertineat; Episcopus in cuius diœ-
cesi illi vel habitant, vel aliquãdo diuersantur,

singulis annis stata die eam constitutionẽ Pij
Quinti, qua etiam illa quę ab eodem Paulo
Quarto iam antea edita erat continetur, pro-
mulget: curetq; omni diligentia, vt in primis
tum ex earum constitutionum, tum etiam ex
Concilij Lateranensis præscripto, in ciuitate;
oppido, pago, locouẽ vbi Iudæi habitant, si cõ-
plures Synagogas habent, seu domos ad syna-
gogę officium iam adhibent, tollantur omni-
no, cessentq; omnes vna tantum excepta; quę
tamen ab ecclesijs fidelium distet.

At verò nouas construere constituereue, aut
penitus dirutas reficere ne patiatur: nec rur-
sus veteres altiùs extolli, aut amplificari, aut
magnificentius aliquo modo exedificari.

Agat etiã cum principibus si opus erit, vt quę
admodum olim à nobis decreto pouinciali,
& eisdem pontificijs constitutionibus caue-
tur, sublati impedimentis, verè tandem Iu-
dæi omnes in vno & eodem loco vrbs lociue,
ac si ille capax non erit, in duobus, aut tribus,
qui inter se continentes sint, & à christianorũ
habitationibus seiuncti, ad præscriptum illa-
rum constitutionum habitent; domicilium ve-
rò non solũ proximum, sed ne in conspectu
quidem ecclesię, oratorijue, quò populus con-
uenire soleat, constitutur, habitareue villo mo-
do patiatur.

Vt mares & fœminę signum semper patens fe-
rant, quo in vrribus, municipijs, locisue om-
nibus, atque adeo in itinere dignoscantur ad
earum constitutionum præscriptum.

Qua in re quidquam à nemine concedi per-
mittiue villo quouis etiam dispensationis no-
mine posse illis sanctionibus cautum est.

Ne Dominicis, vel alijs festis diebus, quos co-
lli & sanctificari præcepti consuetudinisue est,
Iudæi opus quidquam seruire mundanumue
publicè per se ipsos seu alios faciant.

Nec verò fidelis quisquam in eorum synago-
gis villo modo, vt eo primo Concilio vitatum
est, sed neque villo vsquam loco eorundem cę-
remonijs ritibusue intersit.

DE Iudæis nuper baptizatis in Concilio prouin-
ciali primo aliqua constituimus, quibus hæc
de illis ipsis, & de alijs etiam neophytis adiun-
genda decernimus.

Quædam de ca-
tecumenis.
Supra de Iudæ-
is.

Episcopus igitur in cuius diœcesi Iudæi habi-
tant, cùm fieri possit, vt Deo volente eorũ mul-
ti è tenebris ad fidei lumen accedant, illud ali-
qua ratione curet, vt certa doctus, locusue pi-
us, si commodè poterit, eo potissimã nomen
constituatur, vbi illi nuper baptizati neophy-
tũe alantur, ad vitęq; christianę vsũ insti-
tuantur.

At verò si id fieri nullo modo potest; eos, si
quos in vrbe, diœcesiq; habuerit, certè alteri-
us loci pij congregationi in curam tradat, aut
aliquem certum sacerdotem spectata probita-
te virum, spiritualisq; vitę studiosum deligat,
qui illorum uitã instituat ac moderetur.

Quo in genere, ei qui ab ipso Episcopo delectus,

eorum curæ quouis modo præerit studio, hæc ratio quemadmodum infra ineatur.

Vt non solum diebus festis, vt alio Concilio cautum est, sed in ferijs etiam singulis Missæ sacrificio interfint.

Et cõciones præterea, sacras lectiones, supplicationes, officiaq. diuina, vesperas, præsertim festis diebus obeant: charitatisq. christianæ opera præstent, agrorum publicas hospitaes domos præcipue visitando.

Vt singulis diebus bis, mane & vesperi, certo breui temporis spatio sanctè orent.

Vt cum signu salutationis angelicæ ter in die datur, genua flectant, & attentè precentur.

Vt stationes, ecclesiæ indulgentiarum frequentent.

Vt octauo quoque die peccata confiteantur, decimoquinto quoque die rursus confessi, sacram communionem sumant.

Vt quo die sumunt, in sancta oratione, sanctisq. exercitationibus, & charitatis operibus illud totum consumant.

Vt feria sexta & Sabbato, qui per ætatem & valetudinem possunt, ieiuent.

Vt sacra anni tempora, vt potè Aduentus, quadragesima, aliaq. statæ anniuersariæ celebrataes cum appropinquant, ad eorum, earumque mysteria instruantur; quò sanctioris vitæ disciplina, & operibus christiana pietate dignis, factorum eorù temporum dierumque cursum religiosius conficiant.

Abstineant à lautioris & delicatioris vitæ vsu, longeque diligentius ab improborum hominũ consuetudine.

Aliquam quoque cautionem adhibere curet Episcopus, vt hi homines cum matrimonium ineunt, non inter se contrahant, sed cum ijs, qui à christianis antiquam perpetuamque originem ducunt.

Ne inter se item multam consuetudinem habeant, vt Pontificia sanctione cauetur.

Ne ulla in re Mosaycæ legis ritus retineant, aut sectentur.

Hoc in genere si Episcopus negligens erit; sciat se in Concilio provinciali, re omni diligenter perquisita, rationem redditurum ex eadem pontificia cõstitutione; quæ quotannis semel, vbi aliquis neophytorum numerus est, in ecclesia cathedrali collegiatisq. de more promulgetur certo die, quem idem Episcopus præstituerit.

Quæ de Cingaris. Prou. 1. par. 2. de Histron. cingaris. &c. pag. 46.

QVIBVS prouinciæ locis vagum & fallax cingarorum genus adhuc versatur, & nõdum ex decreto Concilij provincialis primi Magistratus opera atque officio à prouinciæ finibus arcentur, hæc diligentia adhibeatur.

Primò Episcopus, in cuius diocesi eos morari, aut vagari contigerit, diligenter inquirat, an ut christianos decet, in omni vita se gerant, anq. sanctæ ecclesiæ institutis & præceptis pareant.

Rursus an quidquam contra agant, quod schis-

maticorum morem vsuque præferat.

An quadragesimæ tempore, ieiunijque diebus carne & cibus veritus vescantur; an nouis ritibus vtantur.

Quòd si contra ecclesiæ instituta ritusq. ab illis aliquid agi, geri, fieri uè compertum erit, quòdque præsertim eiusmodi sit, quò obrem heresis nomine suspecti esse possint; in eos Episcopus grauius agat & animaduertat etiã pro culpæ ratione, ad sacrorum canonum pontificiarumque sanctionum præscriptum.

Si verò eos vllò alio modo publicè offendere cognitum erit; ab ecclesia diuinorum officiorum tempore eijci iubeat, quoad emendatæ vitæ explorata testimonia & exempla viderit.

QUAM summum in hæresis crimine profligando studium, & cura quàm longe omnium diligentissima Episcopi esse debeat; cum aliorum multorum Pontificum sanctiones iubent, tum verò & Innocentij Tertij rescriptum, & Martini Quinti constitutio iam pridem edita ostendunt.

Episcopus maximè studeat in profliganda hæresi.

Quibus constitutionibus tum in virtute obedientiæ districtè præcipitur, vt quæ eo de genere in illis sancita sunt, ad ea efficaciter exequenda Episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam velint effugere violationem; tum etiam deponi iubetur ab episcopali officio, si quis eorum super expurgando de sua diocesi hereticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus.

Proinde in ea perenni sollicitudine, perpetuaque vigilia Episcopus versari in primis debet, vt non modò pestilentissimus ille hæresis morbus nusquam in gregem sibi commissum irrepat; sed omnis planè suspicio ab eo quam longissimè absit.

Si verò fortassè (quod pro sua pietate & misericordia Christus dominus auertat) irrepserit; in eo maximè elaboret omni opere, vt quàm celerrimè depellatur; quiq. ea labe infecti erunt vel suspecti, cum illis agatur, ad canonum, sanctionumque pontificiarum præscriptum.

IDEM præterea vnà cum Inquisitore, congregatione quæ certo numero constet Theologorum & Iurisperitorum hominum instituat, qui ad causarum sanctæ Inquisitionis consultationem adhibeantur.

Cõgregatio S. Inquisitionis institueda, & quò.

EA porro congregatio, vt opus erit conuocetur, semelq. in singulos menses, atq. adeò crebrius cum occasio tulerit.

Nec verò quidquam aliud in ea agatur geraturque, nisi quod ad eiusdem sanctæ Inquisitionis officium pertinet.

Et quoniam sæpè contingit, causarum Inquisitionis acta processu de quibus deliberandum est, ijs patefieri, explicari, atque communicari oportere, quorum consilio vel damnationis vel absolutionis sententia ferenda est, quò & accusatorum, denunciatorum, testiumque periculis efficacius occurratur; & in ijs ipsis in-

Causarum inquisitionis acta nemini patefacienda.

inquisitionis actis causisq. cautius agatur; id propterea omnibus singulisq. consultoribus, & cæteris item, qui in ea congregatione adscribentur admittentur, Episcopus, vt Bonifacij octauæ constitutione cautum est, secretum reticentiamque indicat.

Atqui ij ipsi porro statim certa præscripta formula iurati, eidem Episcopo sanctè spòdeant, se neque verbis, neque literis, nec nutu, neque alia cuiuscumque generis significatione, vllouè modo cuiquam patefacturos aut euulgaturos esse congregationis in quam admittuntur adscribuntur, arcana; nec verò alia quacumque sint, quæ vllis inquisitionis vel causis, vel hominibus, vel ipsi congregationi officioque præiudicium afferre aliquo modo possint.

Pœnam verò excõmunicationis latæ sententiæ proponat, atque edicat etiam in congregatione ipsa ex ea Bonifacij constitutione, in omnes & singulos, qui contra indictum secretum aut iusurandum quidquam patefecerint sine licentia eiusdem Episcopi.

At præterea Notarij sancti officij hoc iurent, quòd nec causarum acta, nec testium nomina, neque testificationes, aliudque quidquam eius generis patefaciant aut euulgabunt, anteaquam Iudex patefecerit, euulgaritque, aut euulgari iusserit.

De sententijs itidem eorum qui consultores adhibentur, consultationibus, deliberationibus, actionibusq. congregationis huius id ipsum præstabit omnino; ac de suo officio in omnibus fideliter exercendo.

Si quis eorum quidquam contra vllò pacto fecerit, excõmunicationem latæ sententiæ ipse subeat; ac præterea alijs pœnis pro modo culpæ arbitrio. Episcopi plectatur.

Custodes etiam carceris priusquam suum exerceant officium, iusurandum ad præscriptam formam in concilio Viennensi præstent, idemque etiam alij ministri ad id officium exequentium necessarij.

Causarum Inquisitionis acta typis non edenda.

NE inquisitionis causarum acta breuiter summamque descripta, quæ summaria processuum dicunt, nec verò actorum relationes, nec facti narratio, neque alia quacumque tam iuris quàm facti itidem explicatio instructioque cuiusvis generis ad eas causas pertinet, nec denique vllæ scripturæ eiusmodi, quæ vel pro reo, vel cõtra eum conficietur, vllò vnquam modo in posterum typis edantur imprimanturque: sed quacumque acta sint, quæ eas causas attingant manuscripta, ijs solum vel iudicibus, vel consultoribus, alijsue ministris dentur, quibus dari oportet.

Aduocatus & procurator in causis S. Inquisitionis quis & quò dandus.

IN causis fidei Episcopus iudex eum cum aduocatus procuratorue reo dandus est, eum det qui probus sit, de legalitate non suspectus, & procurator quidem vtriusque iuris peritus, vterque verò fidei zelator, qui uè hæresis nomine nunquam neque suspectus, neque accusatus, neque ea infamia notatus fuerit: id verò nisi pla-

nè ostenderit, se ex iudicis sententiâ innocentem esse, & ab omni hæresis labe suspicione uè purum atque integrum.

Patrocinij autem in ijs causis suscipiendi facultas cum datur, literis exarata detur; nec verò aliter quisquam suscipiat.

Cui porro datur, is antea quàm patrocinium suscipiat, iuret, se bene ac fideliter defensorum, legitimisq. defensionibus vsurum esse; nec dilationibus captiosis, cauillationibusque causam prorogaturum.

Vbi verò patrocinium susceperit, sciat suas partes esse, admonere reum, vt veritatem confiteatur, pœnitentiãque petat pro culpa, si quam habet, eiusque responsionem curiæ notificare, intimare uè.

Meminerit verò Aduocatus, & procurator item, nullum vnquam patrocinium neque hereticis, nec suspectis, neque credentibus, neque fautoribus præstandum esse, ne prout Innocentij Tertij sanctio est, ab officio suspensus, perpetuè infamiæ subiaceat.

Itaque vbi primum ex causarum actis, alia uè vlla ratione animaduernerit, reum qui delatus est, hæreticum esse, aut eo nomine suspectum, id cum ipsi reo, iudicijque denunciaret, tum statim illius defensionem deserat.

Nec verò si quid erit, quod ad sanctum officium pertinens in eiusdem causa reticere oportet, cuiquam patefaciat, quod eidem officio præiudicium ferat.

LIBRORVM prohibitorum indicem iussu Tridentini Concilij confectum iam pridem promulgatum, omnes singuliq. apud se habere curent, siue theologi, siue iurisperiti, siue medici, siue aliarum literarum professores, disciplinarumque studiosi, & alij ite quicunque librorum numerosam supellectilem possident.

Indicem librorum quina apud se habere debeant.

Si quis verò eorum, qualis qualis sit, eum non habuerit, tantum absit, vt excusationi legitime locus relinquatur, quòd nescierit illos id generis esse, vt contra eum pro librorum quos vetitos retinuerit ratione, seuerius agatur ad præscriptum regulæ eiusdem Concilij.

VT fraudi occurratur, quæ plerunque in opere impressorio fit, ea præter cæteras cautio adhibeatur, vt liber, vbi primum impressus est, per recognitionis præfectos antè conferatur, quàm venalis officinis tabernisue librarijs proponatur.

Quædam de impressione librorum.

Qui liber ita accuratè collatus, auctoris subscriptione signatus, nõ recognitoribus, vt alio concilio decretum est, sed quò rectius custodiatur, Episcopo tradatur: qui eundem certo loco in archiuo asseruari perpetuè iubeat.

Vid. Prou. 3. Quæ ad fid. tu. en. stud. pert. §. libri exéplu. pag. 90.

NE literas grandiusculas, quas initio vel librorum vel capitum imprimi moris est, aliquam obceneturpisq. imaginis speciem exprimentes, ad librorum impressionem adhibeant, qui artem impressoriam quouis modo faciunt: cum eiusmodi sint, quæ hominũ mentes aliquando

scdè turpiterq. afficiant, & bonos itidem offendant vt obscenè scripta.

Ad libros verò, qui de rebus ecclesiastici s aut spiritualibus conscripti sunt, imprimendos, ne characteribus grandioribus vtatur, in quibus expressa appareat alicuius rei profanae, nedum turpis obscenaeque species.

Libelli famosi LIBELLORVM famosorum graue facinus, vnde alia praeterea peccata, & scelera, & mala exoriuntur, vt quantum in nobis est, è prouincia nostra prohibetur; statuimus, sancimusq. eos quicumque sint, qui illos scripserint, ediderint, diuulgauerint, excommunicationis latae sententiae poenam statim subire.

Si clericus verò sit, qui tale crimen admiserit, beneficiorum etiam, si quae habet, amissione mulctetur, praeter alias poenas eo de genere canonum legibus sancitas.

A qua excommunicationis poena nemo quisquam huius criminis reus absolui possit, nisi fama, & honore, cui iniuriose detractum est, restituito pro arbitratu Episcopi.

Id verò ipsum quantum difficilius est praestari, tantò diligentius studiosiusq. pro sua quisque conscientiae religione ab eo flagitio scelerisq. cauere debet.

Libri obsceni EPISCOPI cura sit, tum pueros adolecentesue, tum doctores ac Magistros prohibere vsu eorum librorum, quos ex decreto Concilij III. Prouincialis, quoniam obscena continent, aut bonis moribus repugnant, aut ad impietatem inducant, certo indice nos complectemur.

Prou. 3. quae ad fidei tuen. stud. pert. pag. 89. §. quorum librorum.

Quae ad praedicationem verbi Dei, & doctrinam Christianam pertinent.

Prou. 1. par. 1. De praed. verbi Dei. pag. 2.

EPISCOPVS, si verè legitimeq. aliquando impeditus, in cathedrali ecclesia praedicationis munus per se ipse praestare non potest, vt certè Concilij Tridentini sanctione, decretisq. prouincialibus debet; id per alios, qui idonei sint, ex eorum decretorum praescripto praestet, impensis scilicet suis, nisi immemorabilis consuetudinis est, eas ipsas impensas ab alijs illo praedicationis nomine fieri.

Episcopi solùm sit abrogatis quibuscunque contrarijs consuetudinibus & priuilegijs, & in ecclesia cathedrali, & in alijs non modò iurisdictioni suae subiectis, sed etià in exemplis quae curatae sunt, concionatorem liberè deligere atque constituere.

Idemq. ad eum spectet in Regularium etiam ecclesijs, vbi pro maiore commoditate, consuetudinis, morisq. est, populi, vniuersitatisq. aut pij loci, scholae, aut confratritiae etià laicalis sumptibus, vel eleemosinis collectis, vel legato pio, aliaue huiusmodi ratione quotannis certo stato tempore permisso Episcopi concionem haberi.

Nec verò illius deligendi, constituendiue ius

vlla ratione competat, neque ipsis regularibus, etiam per turnum, neque vniuersitati, neque magistratui, neque loci pij administratoribus, confratritiae, scholae etiam laicali, nec alij cuiquam laico, etiam si ei eleemosina, alimentum è publico, aut è confratritia, alioque modo vt supra suppeditetur, subministratur.

Quae vt nihilominus subministrantur, atque adeo persoluantur ab ijs qui solent, aut alia quacunque ratione debent, omni appellatione postposita, Episcopus cogat, vt Concilio prouinciali quarto cautum est.

Nemini autem concionandi facultatem concedat Episcopus, nisi praeter alia uel examine, uel alia ratione pro arbitrio suo illius scientiam & peritiam in eo munere probarit.

MAGNA in verbo Dei vis inest ad commouendos animos, si qui audiunt, ita se instituunt, atque adeo parant, vt vtiliter audiant.

Parochi igitur saepe moneant ac doceant, quos scilicet modo fideles salutare vtilitates, spiritualiaq. emolumenta, & fructus vberimos è sacra concione capiant.

Doceant igitur haec in primis.

Vt cum quis ad verbi Dei concionem accedit, non concionem profanam, sed sacram, religiosam, sanctae disciplinae institutis exultam, atque charitatis studio elaboratam se auditorum putet; proindeq. persuadeat, se à Deo, qui concionatoris ore tunc sanè loquitur, salutaribus praecipis consilijq. etudiri ad optimè agendum.

Vt in ecclesia ingressus, haec à Deo precetur; primum sibi peccata remitti; tum etiam sibi aperiri aures cordis vt audiat, oculosq. mentis vt videat, atque adeo ad instituendam vitam rationem & vsu accomodet, quae concionator enunciarit.

Vt firma fixaq. animi deliberatione statuat, se velle perficere atque exequi, quacunque in ea concione sibi dicta putauit.

Vt quae è concione audierit, ne planè ad alium quemquam, sed ad se ipsum omnino referat.

Vt animo non variè distracto, sed collecto atque attentissimo concionatorem audiat, tanquam eum, qui Dei verba, non sua pronunciet.

Vt neque eloquentiam, neque actionem, arteuè concionantis spectet, aut admiretur; eiusq. sermone, *tanquam carmine musico*, vt inquit propheta, quod suauiter dulciq. sono canitur, tantum oblectetur, ita vt verba audiat, & non faciat ea: sed totus in eo sit, vt diuini verbi spiritum hauriat; quo incensus, quae audierit, studiosè efficiat atque exequatur.

Vt Dei verba, quae è concionantis ore exeunt, non solum aurium sensu, sed intelligentia menteq. ita religiosè percipiat, vt animi voluntatem, ardentemq. affectum simul accendat ad omne sanctè agendi officium.

Vt concione absoluta (si modò ibi moraturus non sit, quoad Missae solemnis sacrificium peragatur) ne tamen statim de ecclesia abeat;

sed

Par. 1. de verbi Dei praedicatione pag. 132. §. Populus.

Parochi fideles doceant, quae ratione ex concione fructum capiunt.

sed in oratione paululum consistat; tum verbi Dei quod audierit praecipua capita, quae praesertim sibi conueniant, tacita cogitatione secum repetat; rationemq. certam concipiat atque ineat, quas res tam salutare rectè exequi possit. Vt de templo à concione orationeq. egressus, ne de concionante intemperanter loquatur, ne temerè iudicet.

Ne rursus ad inanes cofabulationes, profanaq. colloquia se conferat; vt ne effluat, quod & audiendo, & meditando, castè sancteq. concepit.

Immo verò amicis obuiam factus, cum illis salutaria instituta quae concionator explicauit, studiosè & opportunè communicet.

Domum reuersus, familiam item saepe commonefaciat, quae de sanctae vitae institutione ab eo accepit.

De doctrina Christiana eius adhaerentibus necessitas.

AD salutem cum omnibus fidelibus admodum necessarium sit christianae fidei rudimenta scire; tum certè huius in primis prouinciae populi: qui haereticis finitimi, nisi in fidei fundamentis firmi fuerint ac stabiles, summo perere verendum esset, ne forte ab eis in aliquam impietatis, ac nefariae doctrinae fraudem facilius adducerentur.

Quamobrem nos multam haecenus diligentiam adhibuimus, vt omnes ac singuli Christi fideles in fidei christianae rudimentorum institutione erudirentur: sed cum parum nos hucusque proficisci tanta in re cognouerimus; negotij, periculiq. magnitudine adducti, haec praeterea decernimus.

Confessarij ante confessionem recitari sibi faciant fidei christianae capita.

Primo omnibus singulisq. animarum curatoribus, & ceteris confessarijs siue saecularibus siue regularibus in virtute sanctae obedientiae id praecipimus; vt faciant, antequam confessiones audiant, orationem Dominicam, angelicam salutationem, symbolum fidei, & decem praecipua Dei quae decalogo continentur, vt poenitentes recitent, ac ipsis audientibus referant.

Quarum rerum si quos ignaros rudelq. offenderint, hanc eorum spiritualem socordiam acriter reprehendant, ostendantq. quam grauis esse debeat illorum conscientiae, ignorantia rerum quae ad salutem tantoperè necessariae sunt. Cum autem eos absoluunt, praeter alias poenitentias, & actiones satisfactorias, id etià imponant, vt quatuor haec saepe potissima doctrinae christianae capita in posterum accurate ediscant, certo illis pro arbitratu suo praefinito congruo tempore, quod tamen ob necessariam aliquam causam semel, aut ad summum iterum prorogari liceat.

Eo autem temporis spatio confecto si eadem adhuc illos ignorare viderint, tunc ne illorum confessionem audiant, nisi consilio & assensu, aut Vicarij Foranei, si dioecesiani sunt, aut illorum, quos huic curae in ciuitate Episcopus praefecerit, si in ciuitate viuunt.

Si qui verò semel ita admissi ad Sacramentum

poenitentiae, eos postea in rudi hac crassaq. ignorantia persistere compertum erit, de ijs ad Episcopum ipsum referatur, antequam amplius admittantur; qui illorum saluti diligentius & efficacius consulat, vt viderit in Domino expedire.

Quò facilius porro perniciosae huius ignorantiae incommodo occurratur, neque aliqua fideles excusatione suam negligentiam praetendant; illud eisdem animarum curatoribus mandamus, vt die festo, vel intrà Missarum solennia, vel in vesperis, aut paulò ante, si frequentior tunc fidelium multitudo praesens in ecclesia aderit, clara voce, ac distinctisq. verbis, quae ab omnibus exaudiantur, modò vnum, modò alterum, aliquando plura ex ijs praecipuis doctrinae christianae capitibus, prout opportunè sibi videbitur, recitent, simulq. vniuersos qui aduerint, hortentur, vt eadem verba quibus ipsi praebuerint, illi simul referant. Et verò quò populus doctrinae christianae praecipis atque institutis in dies instructior fiat; ijdem parochi illo tempore nunc vnam nunc alteram eorundem quatuor illius doctrinae capitum partem studiosè explicent.

Qua in re Carechismi Romani, aliorumq. probatorum auctorum, qui in hoc genere pie diligenterq. versati sunt, doctrinam potissimum sequantur.

Nec verò propter ea quae nunc decernimus, quidquam detractum derogatumue sit, quominus tum qui pro captu suo apti sunt maiori eruditioni, aut pro ratione status sui explicatius & plenius vniuersam doctrinam christianam discere debent, praestent quod debent; tum parochi, alijq. ad quos illam docere spectat, cumulatè praestent, quacunque in hoc genere olim decretum est ab illis praestari debere, & reliquis praeterea omnes sui muneris partes.

Porro confessarij grauissimam poenitentiam imponant, itemq. concionatores diuinam vltionem denuncient & paribus familias & dominis; qui nulla, aut saltem parua diligentia adhibita, omnem rationem non ineant, vt sui liberi ac famuli christianam doctrinam addiscant; neque eis quos in famulatu habent, tantum diebus saltem festis vacui temporis concedunt, quo in ecclesias, aliaue loca pia, vbi ea doctrina traditur, ad illam percipiendam conuenire possint.

LVDI magistri quò commodius praestent, quod ex Concilio Lateranensi in synodo nostra prouinciali tertia eis ad pueros in doctrina, pietateq. christiana rectè instituendos praescriptum est; decernimus tum hanc ipsam decreti partem, tum conscriptum de eadem doctrina libellum cum libris rudimentorum grammaticae coniungi, eisdemq. agglutinari.

Nec verò id generis libros, quos Episcopus intrà suae dioecesis fines in frequentiori puerorum vsu esse animaduerterit, talesq. notarit, ac declarauerit, decreueritue, deinceps sine eò doctrinae

Parochi fidei christianae capitula audiente populo recitent, atq. explicent.

Quaedam de ludimagistris. Tit. quae ad fid. tuend. studium pert. pag. 89. §. Iubeat Epus.

ctinæ christianæ libello imprimi, vendi, in vsum uè puerorum adhiberi liceat.

Quò autem exploratioris vitæ disciplinæq. christianæ mores magistrorum præceptorum uè sint, eam Episcopus cautionem adhibeat, ut cum illos moribus probat, huius probationis facultas literis exarata ne diutiùs cuiquã eorũ suffragetur, quàm per annum, vel biennium triennium uè ad summum.

Quo tempore confecto, cum Episcopum adierint qui illam proroget confirmet uè; tunc maximè is de illorum moribus, vita, ac etiam de docendi instituendiq. rationibus item diligenter perquirat: siq. eos nec præstare quæ debent, vel in re aliqua offendere animaduertit; facultatem ne proroget, neuè confirmet, antequàm illorum vel negligentiam, vel aliam culpam emendatam cernat.

Si quæ profana magistri aliquando exponent, omnia ad rectam disciplinam, egregiamq. morum indolem præclaris interpretationibus traducere studeant; quod facillè assequentur, si quid perpetuò in suis explicationibus interponent, quod ad institutionem christianæ pietatis studijs dignam pertineat.

Quotidianas ludi exercitationes ac studia inchoent, & concludant item pia aliqua oratione & prece, quæ antequàm absoluantur, pueri è ludo sine vrgenti causa ne missi fiant.

Proinde in gymnasio loco decet & perspicuo tabella alicuius sacræ imaginis appendatur, ad quam diebus singulis discipuli statas preces faciant.

Quæ ad dies festos, & sacra tempora pertinent.

Prou. 1. par. 1. pag. 6.

Iter facturi die festo Missam ante audiant.

NE quis diebus Dominicis festisq. ex vrbe, oppido, alio uè loco, cum iter facturus est, antè discedat, quàm Missæ sacrificio interfuerit; nisi ad eum locum proficiscatur, ubi in tempore interesse possit.

Ecclesiastici uero homines quicumque sint, & ij præsertim qui diuinorum officiorum celebriatibus in choro adesse debent, videant, atque aded caueant, ne sacris illis diebus, quos in Dei laudibus, religiosisq. pietatis officijs, & in ecclesia potissimum à clero consumi oportet, iter nisi ob vrgentem causam suscipiant: ut hoc etiam eorum exemplo excitati fideles, sacris illis diebus à diuinis officijs opere itinerario non auocentur.

Abusus Calen. CALENDIS Maij, qui dies Sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi solemnitati consecratus est, eum prauum vsum passim in prouincia nostra retineri ad nos perlatum est; ut incise arbores frondescentes, per vrbes, oppida, vicos & pagos, in plateis ac triuijs ludibundò spectaculo erigantur;

Id porro graue, atque eiusmodi esse animaduertimus, unde pestiferum quoddam semina-

rium existit non paucorum malorum; cum quidam homines illius ridiculæ actionis cupiditate atque voluptate prolapsi, Missæ sacrificio adesse eo die festo perniciosè negligant; tum arbores alienas, saepeq. in prædijs ecclesiasticis confitas furtim per vim atque iniuriã præcidant.

Hinc illa manant, conuitia scilicet, rixæ, contentiones, iniuriæ, odia, inimicitia, & aliquando caedes.

Accedit præterea tum vulgi clamor, tum bellorum instrumentorum vehemens strepitus, quo diuina officia, sacræ uè conciones valde perturbantur; & comestiones deinde, & copotationes fiunt, quibuscum ebrietates, obscenè dicta, inhonestæ actiones, perniciosæ ad omnia opera carnis illecebræ, & alia plurima mala perpetuò coniuncta sunt, non sine nominis christiani iniuria.

Nos igitur & sacrorum canonum iure, & sacrosanctis sanctionibus, & Concilij in primis Tridentini decretis, quibus corruptelas à pietatis christianæ vsu, & à dierum festorum præsertim cultu alienas, omni pastoralis vigilantia officio tolli iussum est, & nostræ etiam curæ officijq. munere adducti, tantæ tamq. publicæ offensionis occurrendum censuimus.

Quare Episcopus tum pœnis quouis iure fancitis in eos animaduertat, qui in ea occasione diem illum festum vel opere seruii, vel alia actione illius rationi sanctitatiq. aliena uiolant; tum præterea expositis grauissimis peccatis, & commonstratis detrimentis ac damnis, quæ plurima inde animæ corporiq. eueniunt, fideles sibi in curam traditos à re illa perniciosâ, quæ tanquam gentilitiæ superstitionis speciem quandam exhibet, omni Episcopali cohortatione & officio reuocare studeat ad omnes partes religiosi cultus, quo eorum Apostolorum dies festus illis calendis coli sanctificariq. debet.

Ac proinde quidem abiectis illis ludibundis spectaculis, quæ turbulenta illa præcisarum arborum erectione, voluptario quodam profanoq. clamore, ac multiplici strepitu agebantur, fideles pietatis opera diligentius amplexi, eum diem festum de ecclesiæ more celebrent hymnis, canticis, supplicationibus, processionibus, alijsq. sanctè agendi officijs.

Arborum præterea loco, excitati imitatione sancti illius Apostoli Philippi, qui pro Dei gloria cruci affixus est, sacrosanctam arborem crucis, in qua auctor humanæ redemptionis pependit Christus Dominus, tantò religiosius locis conspicuis publicè erigant, quantò inutilius olim profanas eas arbores frondescentes erexerint.

Atqui in omni re hac efficienda atque exequenda, Episcopus, si quando vsui erit, magistratus etiam laicorum auxilium opemq. implorabit, prout expedire censuerit.

SICVT in anniuersarijs solemnitatũ sanctionibus Ecclesiæ solemnioribus diebus ornandæ.

ribus celebritatibus festiuus canimus laudes, solemniorq. ecclesiastica celebrantes officia, modulamur organis, pretiosioriq. vestium apparatu induimur: ita diligentes nos domus Dei decorem, & locum habitationis gloriæ eius, curare debemus, ut quò spiritalis letitiæ nostræ manifestiora signa demus, diuinorum beneficiorum, quæ ijs potissimum solemnitatibus recolimus, memoria excitati, templa etiam ornatiores quàm alijs diebus appareant, tum ad augustiorem cultum, tum ad fidelium consolationem.

Itaque die Natali Domini, & reliquis quatuor deinceps festis diebus, in Epiphania, Pascha Resurrectionis, in Ascensione, tribus Pentecostes diebus, in solemnitate Corporis Domini, festoq. die sancti patroni ecclesiarum cathedralium, collegiatarum, parochialium præsertim insignium, curet præfectus vniuscuiusque ecclesiæ, pro locorum ratione, proq. facultatibus, ut ianuæ quemadmodum veteris instituti est, vsuq. Romano comprobati, & à beato Hieronymo laudati, frondibus etiam ornentur, prout tempora tulerint; tum parietes interiores, atque intercolumnia, peristromatis, aulæis, tapetibus, sacrarumq. imaginum tabulis exornata sint.

Quo in apparatu ornatoq. sacræ imagines etiã in ipsis foribus adhibeantur.

Insignia uero, & alia profana absint.

Regulares dies festos, & ieiunia ab epis statuta seruent.

VOS dies festos Episcopus in vrbe diœcesi q. sua coli sanctificariq. edixerit ac præceperit; ij ab vniuersis cuiuscunque ordinis regularibus quauis ratione exemptis colantur, sanctificentur, atque obseruentur.

Dierum autem festorum, quos in ea vrbe aut diœcesi coli consuetudinis est, ille tabellam cõficiendam curet, quam certo sacrificiæ loco affixam iisdem etiam regulares habeant.

Ieiunia præterea, quæ certis præcipuis locis, ubi monasteria illi habent, à reliquo clero, populoq. vniuerso obseruari moris consuetudinis uè est, curet episcopus, ut ipsi itidem sicut ceteri omnes, ritè recteq. colant, celebrent, atque obseruent.

Abusus primis quadragesimæ diebus retenti, extirpandi.

GRAVE est, nec propterea ferendum, ut quibus diebus sancta Ecclesia ad ieiunium, ad penitentiam, ad omneq. pietatis officium animos fidelium excitare & accendere studet; in ijs maximè sæculi homines operibus fatanicis operam nauent.

Quare corruptelam illam, quam in nonnullis prouinciæ huius urbibus, locisq. insignibus, deprauato vsu adhuc retineri accepimus, ut primis illis sacri quadragesimalis temporis diebus laruatorum hominum efficta simulacra incendantur, inanes nuptiæ fingantur, concursationes nocturnæ, tumultusq. fiant, radicitus euellere cum maximè cupiamus; hoc decreto vetitum interdicitumq. sit, ut ne quid tale in posterum, neque quidquam aliud eius generis religioso illo tempore vsquam fiat, agatur,

committatur uè: nec uero agi, fieri, admitti uè permittatur; pœna ijs omnibus & singulis qui contrafecerint, interdicti proposita, quam eo ipso subeant.

Parochus uero, in cuius parochiæ finibus id criminis (etiam si à pueris solum, qui tamen doli capaces sint) committi solet; primò in eã curam ipse incumbat omni studio, ut ne offensiones hæ, peccataq. id generis fiant.

Deinde uero si occurrere nullo modo poterit, rem omnem in tempore, si in vrbe est ad Episcopum, si in diœcesi ad Vicarium foraneum deferat; quò vel alijs rationibus, vel grauiori pœna eiusdem Episcopi arbitrio, ijs moribus erroribus consultum, ac prouisum sit omninò.

OMNIS sacrorum temporum celebritas, cum ab Episcopo singularem sollicitudinem, tum à populo obseruantiam, cultumq. ei solemnitati debitum planè deposcit.

Quadragesima le ieiunium religiosè colendũ.

Atque in ijs quidem vnum est, quod piè, religiosè, sancteq. coli à fidelibus maximè oportet, totum quadragesimale tempus, virtutum christianarum disciplinæ atque exercitationibus dicatum.

Est enim plenum sacris mysterijs, quodq. non sine mysterio magnam illam Paschæ Returrectionis Domini celebritatem, qua vna omnium solemnitatũ dignitas, inquit Leo Pontifex, consecrata est, proximè præcedit.

Ser. 10. de Quadragesima.

Fuit porro ieiunium quadragesimale à Christo Domino dedicatum, & ab Apostolicis vsque temporibus in vniuersa ecclesia Dei religiosè obseruatum perpetuò: atque ita quidè, ut qui in quadragesima (quemadmodum olim canone Toletano cautum fuit) neglexerit, contemperit uè quadragesimalis abstinentiæ ieiunij uè disciplinam, prohibitisq. cibis illã uiolant; is non solum reus cõsuetudinis returrectionis Dominicæ, sed etiã alienus fieret ab eiusdem diei communionem, ac præterea toto illo anno carniũ esu abstineret.

Tolet. 8. c. 9.

Quare ut tempus hoc sacrum tamq. religiosum, in quo colendo, sancteq. obseruando ueterum pietas mirificè admodum eluxit, à prouinciæ nostræ fidelibus, maioris obseruantia studio, abstinentia, ieiunijs, elemosinarum largitionibus, oratione, continentia, carnis maceratione, omniq. salutaris penitentia disciplina colatur; hæc ut infra sancimus atque edicimus, præter ea quæ superioribus concilijs sancita, & constituta sunt.

Quæ omnia & singula Episcopus curet, ac efficiat, ut vulgari sermone reddita, quotannis die Dominico quadragesimæ initium proximè antecedenti, populo in omni sua diœcesi proponantur, edicantur, ac promulgentur: ita tamen, ut ijs ipsis ab illo pro arbitrato suo addi liceat.

Omnis igitur, quem vrgens necessitas, vel imbecilla ætas à quadragesimali lege non eximit, quocunque etiam gradu, ordine, potestate, dignitate uè præditus sit, carne, cæterisq. omnibus,

Quædam prohibenda in quadragesima.

bus, quæ, vt Concilio prouinciali primo cautū est, à carne originem trahunt, vt potè ouis, lacte, caseo, butyro, & alijs id generis toto quadragesimæ tēpore abstineat, ijs exceptis, quos ob iustas causas Episcopus, aut illi quibus eam curā ipse delegarit, facultate vt infra, eaq. scripta speciatim excusarint.

Omnis præterea quicumque sit, qui ieiunij lege adstrictus est, singulis quadragesimæ diebus, Dominicis exceptis ieiunium seruet: alioqui enim peccato mortali alligatum se esse nolle debet.

Ne cibi vetiti ad egrotantium imbecilliumq. hominum vsum passim venales publicè exponantur, sed certis tantum constitutis locis.

Ne tabernarum valuis omninò patētibus, sed magna parte clausis vendi liceat.

Ne in foro, aut in via publicè vnquam exponantur, ne à rusticis quidem, alijsuè cuiusvis generis hominibus.

Neque passim item ab omnibus vendi fas sit, sed ab ijs solum, quibus facultatem literis exarata Episcopus permiserit.

Nec verò omne carnis genus ab ijs vèdi liceat, sed vitulinum, aliudue quod vsui sit ægrotantium corpori.

Neque omnibus vendatur licet, sed ijs solum, qui scriptam ab Episcopo facultatem habuerint.

Quæ facultas etiam nullo tempore præfinito data, tunc planè extincta sit, cum primum causa ob quam data est cessarit.

At verò si decè dierum spatium diuturnior causa erit, iterum ea facultas impetretur; alioqui rescissa sit.

Idem deinceps decimo saltè quoque die fiat, quandiu opus erit.

Nec verò sine ea scripta facultate, ac sigillatim nominatimq. data, caupona, tabernarij, & alij qui cænaculariam faciunt, eos vetitos in quadragesima cibos vendant, venalesuè exponant, etiam hospitibus, peregrinis, viatoribusuè, quales quales sint.

Nec verò eos mensæ apponant.

Nec præterea illos alio loco coctos, condimentisue apparatus, non modò in caupona, taberna, hospitio uè suo, aut loco curæ suæ subiecto comesse cuiquam permittant, sed ne alium de quidem apportari, ne dum in mensa apponi patiantur.

Quicumque verò contra sanctionis huius capita quidquam contrafecerit, is pœnis, multisue in locorum piorum vsum erogandis, & censuris, alijsq. canonum iure, & pontificijs constitutionibus, omniq. alio modo contra quadragesimæ violatores sancitis pœnis, vel alijs, quas pro personæ ratione, & culpæ contumacia uè grauitate Episcopus arbitrato suo irrogandas censuerit, afficiatur.

Quædam præcipua pietatis opera in quadragesima & alijs ieiunij diebus præstantia.

Sacro præterea quadragesimæ, & aliorū ieiuniorum tempore, quæ religiosè olim à christianis hominibus præstita esse, & sanctissimi pontifi-

ces, & grauiissimi ecclesiæ patres, & canonum decreta ostēdūt, vt ea pro gloria Christi Domini, proq. studio salutis animarum, in quo quifque adiutrice Dei gratia, omni sanctarū actionum, spiritualium exercitationū, & salutarium operum contentione, vt maximè potest, elaborare debet, à fidelibus prouinciæ nostræ præstentur; Dominum omnipotentem suppliciter exoramus, & illos omnes vehementissimè cohortamur, ac monemus.

Atque ea quidem hæc sunt, ad quæ exequenda suum quisque populum parochus, & concionatores item vt occasio tulerit, omni verborum vi sanctissima, omniq. suauitate accendat. Primò ijs quadragesimalibus, alijsuè ieiunij, pœnitentiæ, & publicæ supplicationis diebus, fideles se vitæ disciplina seueriori adstringat: sanctisq. institutis, & moribus sacro illi tempore conuenientibus, se, suosq. qui patres fam. sunt, quam rectissimè in omnes partes cōforment.

Pretiosas vestes non induant, sed amictum, si non humilem & demissum omnino, at cum pœnitentiæ ieiunijq. tempore congruentem. Simultatem, odium, inimicitias, rixas depellant, pacem cum omnibus concilient.

Carnis vim, impetum, non modò religiosa abstinentiæ ieiunijq. lege, sed cilicio, & verberationis disciplina coerceant, & humi aliquando cubent, vt à pijs etiam laicis factum esse memoriae proditum est.

Cum autem id olim obseruatum sit, vt per totam quadragesimam ab vxore fideles abstinent, ad Elibertani canonis præscriptum; meminerint qui matrimonio iuncti sunt, studendum sibi, vt eo sacro tempore mutuo consensu diebus saltem Dominicis abstineant, vt hoc de genere sanctissimi pontificis Nicolai primi extat rescriptum.

Omnino tempore à iocis christianum hominem abstinerè cōuenit, at quadragesimæ ac ieiunij tēpore tantò diligentius, quanto frequentius, studio diosiusq. orationi, abstinentiæ, omniq. pœnitentiæ generi incumbendum est.

A iocis igitur, à verborum scurrilitate, à colloquio inani, otioso, longeq. cautius à noxio & criminoso se continere sacro pœnitentiæ tempore studeat, vt pontificio apostolicoq. illo rescripto cauetur.

A uenationibus item, vt eodem rescripto continetur, abstineat item eo ipso quadragesimali tēpore, quo neque carne vesci, neque adeò carnalia consecrari licet.

Ciborum quadragesimalium suauitates, ac delicias ne exquirat, nec multiplice epularum apparatu mensam exstruat, sed frugalem parsoniam adhibeat.

Conuiuia autem in quadragesima non condicat, nec verò apparet, ne dominicis quidem diebus, vt idem Nicolaus pontifex rescribit.

In orationis studio frequentior sit: dolenter peccata & sua & aliena lugeat; pro quibus Dei

mi-

miserandiam omni pietatis pœnitentiæq. officio imploret.

Eleemosinas, cum per facultates potest, vberiores pauperibus egentibusq. in sustentationem conferat; in alijsq. pietatis officia atque opera liberali charitate erogat.

Oblationes offerat largiores.

Frequentius ad ecclesiam conueniat; psalmis, hymnis, canticis spiritualibus, precumq. diuinis officijs, omni attentione, & religiosa meditatione assistat.

Missæ sacrificio quotidie interfit, alia omni negotatione posthabita.

Diuinis colloquijs, sacrisq. concionibus præfens adsit.

Moneatur, vt vitæ sanctitati ita incumbat, vt singulis dominicis saltem diebus confessus, sacram Eucharistiam sumat, si singulis diebus nō potest: id quod olim in consuetudine vsuq. fuisse, ex eiusdem Nicolai pontificis rescripto liquidò constat.

Aegroti cum per inualetudinem corporis ieiunare non possint, quodam intimi animi dolore, gemitūq. vt sanctus Augustinus monet, cibum capiant, pro eo quòd alijs ieiunantibus ipsi abstinere non possint.

Caueant autem, quod alio prouinciali concilio ex eiusdem sancti Augustini sententia cautum est, ne alios suo exemplo ad violandum ieiunium prouocent.

Nihil non aggrediuntur, atque omni astu semper agunt hostes fidei catholicæ, vt impietatum suarum virus disseminent; venenatasq. suas voces in omnium aures infundant.

Ecclesiæ igitur pastoribus omni quo maximo possunt studio elaborandum est, vt cum omni tempore ac diligenter; tum in quadragesima, verbi Dei prædicatione tanquam pabulo vitæ fideles nutriantur, atque confirmentur.

Quamobrem quod multis huius prouinciæ locis, & alijs benè institutis ciuitatibus antiqui religiosiq. instituti est, vt eo quadragesimali tempore, quò frequentissimi fideles ad prædicationem conueniant, nullæ neque tabernæ, neque officinæ patentes vsquam sint, dum concio sacra habetur, id quod sanctissimæ consuetudinis est, vt perpetuò retineatur, omni officio Episcopi omninò efficiant: vbi verò hoc ipsum vel intermissum, vel in more positum nō est, vt ad vsum inducatur, atque adeò restituatur, itidem curabunt Episcopi.

Parochi hebdomada quadragesimæ initium proximè præcedente, populum curæ suæ commissum ad se conuocent, tum hæc cum illo grauiter, sollicitèq. agant, prout antiqui religiosiq. instituti & consuetudinis in Ecclesia sancta fuit.

Vt canonica auctoritate reconcilient, si quos in eo dissidentes scierint, dissensionum semina extirpare studentes.

Concubinos homines ab illa peccandi libidine, vt maximè possunt, reuocent: proinde

sanctiones episcopales eo de genere hominum editas, cum de scripto legant, tum communi sermone planius explicant.

Singulos denique à christiana viuendi via aberrantes, ad semitam iustitiæ & salutis studiosè perducant.

De humilitate, patientia, castitate, benignitate, misericordia, eleemosinis, pœnitentia, cæterisq. christianæ religionis virtutibus omnes accuratè commonefaciant, vt Cabilonenis concilij canone piè vtiliterq. cautum est.

Rursus vitia & crimina, pro quibus homines, sicut eiusdem concilij verbis expressum est, cum diabolo deputatur, detestanda, fugienda, atque adeò abijcienda omnino illa quidem curent, atque in ijs quæ ab Apostolo commemorantur, *Fornicatio scilicet, immunditia, luxuria, veneficia, inimicitia, contentiones, amulationes, ira, rixa, dissensiones, secta, inuidia, ebrietates, comestiones.*

Ad Galat. 5.

De Votis.

SI quando ob calamitatem imminentem, aliã suè causam, à populo, vel ab vniuersitate, vel à vicinia parochiali votum Deo fieri deliberandum est, vt de hoc genere toto quàm rectissimè statuatur, parochus Episcopum (ad quem præsertim in graui, quæ ad spirituales res pertinet deliberatione confugiendum patres censuerunt) etiã per literas, vbi opus est consulat: de cuius sententia formula voti ritè concipiatur. Si verò aliquando temporis angustia non patitur (id quod in pestilentia euenire aliquando solet) vt ille consuli nō possit, cum populo agat, vt votum nuncupetur: at sanè quæ speciatim ad illius rectè exequendi modum pertinere possunt, eæ rationes omnes in ipsa voti nuncupatione episcopi sententiæ iudicioq. relinquuntur; quò sanctius religiosusq. uoti nuncupati ratio omnis ad executionis vsum perducatur.

Caueat itè parochus, rectoruè ecclesiæ, vt vniuersitatis consensu, atque omni alia opportuna, necessariaq. ratione votum nuncupetur, vt firmum ratumq. sit, ac proinde ab vniuersis quorum interest, piè obseruetur, atque præsteretur.

Quò præterea & ardentiori pietatis studio ad illud nuncupandum, & vehementiori sollicitudine ad idem ritè exequendum populus incendatur; hoc præterea parochus curet, vt in voti nuncupatione statim præparationes, tum etiam cæremoniæ adhibeantur, omni externæ pietatis, sanctiq. cultus ratione & significatione, in eum qui sequitur modum.

Primò igitur, vt illius vniuersitatis adulti omnes, quo die votū fiet, anegressa peccatorum confessione sacram communionem sumant, curet idem parochus omni cohortatione.

Pridie etiam diei quo votum nuncupabitur, subvesperum campanarū sono signum detur: quo populus

populus excitatus, ad ecclesiam frequens conueniat, vbi postridiè illud publicè, sanctèq. nuncupet.

Videat verò, vt in ecclesia parochiali, primariae, ad altare maius nuncupetur.

Vbi populus conuenierit, processio voti causa de more agatur.

Missarum solemnità processione peracta à parochio rectoreuè ecclesiae eo noie celebrentur.

In qua Missae celebratione de voto concio habeatur, ac de eius causis, tum exponantur rationes, quibus sanctissimè deuincti qui uouerint, votum q̄ diligentissimè præstare debet.

Huic actioni omnes parochialis viciniae, aut oppidi lociuè sacerdotes, & clerici interfint.

Parochus autem, aliusuè Sacerdos, qui Missarum solemnità eo nomine celebrat, cum offerentorij tempus est, ab ijs qui vniuersitatis nomine delecti erunt, voti formulam in conspectu Dei de scripto sibi ritè, distinctèq. pronuncia-ri mandet.

Quod illi genibus flexis supplices præstent.

Deinde cum celebrans ipse corpus & sanguinem Domini in Missa sumperit, tum qui præparati accesserint, eisdem sacramentum communio-nem ministrabit.

Voti nuncupati instrumentum, notarij manu cõfectum, auctoritateq. munitum, ad Episcopum mensis saltem spatio afferatur, vt in archiuo episcopali asseruetur perpetuò.

Cuius instrumenti etiam exemplum, eiusdem Notarij testificatione fideq. roboratū, in ecclesia illius populi vniuersitatise quæ uouit, vt diligentissimè potest, custodiatur ad perpetuitatem.

Vtq. voti, cuius executio in perpetuum præstanda sit, monumentum in conspectu omnium extet; idem curet, in tabella lapidea votum, votiq. causam, & cõditiones incidi, eandemq. loco ecclesiae conspicuo atque illustri collocari, atque parieti agglutinari.

Vbi autem cum votum nuncupatur, præscripta ratio ac caremonia ob pestem aliamuè causam necessariam præstari non possunt; tunc omninò eas præstari curet parochus, vbi primum poterunt.

Hanc omnem rationem, tum celebriores etiam ritus, caremoniaq. adhiberi Episcopus curet, si ciuitatis ipsius populus votum nuncupare deliberarit.

De oratione ante operis inchoationem.

NON decet christianū hominem opus ali-quod ante suscipere aggrediue, quàm Dei auxilium religiosis precibus imploret.

Dixit enim Dominus; *sine me nihil potestis facere.*

Parochus igitur, cuius est populum ad optima quæque instituta erudire, concionator item illum prout vsu venerit, cohortetur ac moneat, vt neque publicè, neque priuatim quid-

quam aggrediatur, nisi primò sanctis precibus Deo adhibitis.

Neque cibum sumat, antequàm stata prece benedicat.

Post cibum item Dño gratias precatione agat.

Id enim à nobis expectat, qui nos pascit Deus; vt pro præstitis ab eo escis illi gratias referamus; & saturati donis ipsius, laudes ei dicamus: inquit sanctissimus pater noster Ambrosius.

De indulgentijs, & sacris reliquijs.

Prou. I. par. I. pag. 5.

NE cuius rectori ecclesiae etiam exèpte quo

uis modo, neque vlli ordini regularium, neque cuiquam scholæ, confratriæ, etiam ro-

sarij, & cruce signatorum, lociuè pij collegio, prætextu, caufauè vel priuilegiorum etiã anti-

quorum, vel indulgentiarum, quas sibi quouis modo concessas, etiam instar ecclesiarum,

locorumq. piorum, cõfratriarum uè vrbis Romæ habet, liceat illas ipas in suis ecclesijs promul-gare: sed vt decreto Tridentino cauetur,

per Episcopum adhibitis duobus de capitulo illæ quotannis stato tempore publicentur, at-

que euulgentur.

Eleemosinæ item, atque charitatis subsidia, quæcūque eo nomine, occasione uè à fidelibus offerentur, per eos ipsos colligantur; & eccle-

sia, locouè, cuius causa indulgentia concessa est, omninò attribuantur, idq. gratis ac nulla prorsus mercede.

Ne indulgentiarum literæ, inscriptione uè earū nomine exaratae, eo loco vbi capsula ad eleemo-

sinam colligendam apparatus est, etiam extra ecclesiam proponantur, affigantur uè, sed vel

in altari maiori, vel in alio, vbi indulgentiæ causa statio, oratione constituta est.

Ac proinde statis ijs diebus, quibus Episcopus indulgentiam promulgadam decreuerit, cum

fideles ad eleemosinam Ecclesie, locouè pio tri-

buendam, vbi illius indulgentiæ celebritas agitur, parochus, concionator uè excitabit, doceat simul diligenter, eius consequendæ causa non esse necessariò præstitutã eleemosinæ lar-

gitionem: vt cœlestem eum ecclesiae thesaurū, spiritaliaq. munera exponi omnes intelligant, non ad quæstum, sed ad peccatorum satisfacti-

onem, & ad pietatis exercitationem.

Si verò aliquando Episcopi concessu, capsula in quam eleemosina fidelium conijciatur, palam ponitur; intus in Ecclesia loco longè ab altari vbi indulgentiæ statio agitur, decorè collo-

cetur: de eleemosina verò seruetur ratio supra præscripta.

Ne sacra Reliquiæ in ecclesia eiusuè sacrifi-

ca recondita, è loco vbi asseruantur, ad ægro-

tos vilo modo exportentur, ne consuetudinis

quidam prætextu.

Quæ

Quæ ad sacramentalia, & sacramenta generatim pertinent.

Prou. I. par. 2. pag. 6.

Benedictionis candelarum ritus, & virtutes.

DIE sacro purificationis beatissimæ Mariæ Virginis, vitus ritusq. benedictionis candelarum cereorum, cum plenus mysteriorū est, tum salutarium vtilitatum: quas nō solūm ex orationibus, quib⁹ Ecclesia in ea benedictione vitur, sed ex omni rituali libro probato parochus concionator uè eo ipso die fidelibus studiosè exponat, quò religiosius illas & gestent, & habeant.

Nam cum illius benedictionis precatio ad alia multa referatur, tum ad hæc in primis.

Vt candelæ valeant ad sanitatem animæ & corporis, terra, mariq.

Vt de locis vbi accendantur, dæmon, & quid quid dæmonis ars molitur machinatur uè, depellatur.

Vt mentes & corda fidelium, igne & splendore sancti Spiritus accendantur, illustrenturq.; ac depulsis vitiorum tenebris, videant quæ sint Deo grata, & salutis vtilia.

Vt ignis charitatis cum lumine fidei in animis accendatur, quo ad lumen æternum vitæ cœlestis perducamur.

Hæc sibi omnia à Christo Domino, qui est Deus verus, & splendor lucis æternæ, sibi concedi precantur, intercessionae, & sanctissimis meritis beatæ Mariæ virginis, quicūque fideles in illius honorem candelas, quibus benedictionis preces eo die adhibita sunt, deuotè gestant.

Sacrorum cinerum vsus in Ecclesia Dei antiquissimus est; ac non solūm ad significandã, sed ad excitandã etiam pœnitentiam introductus.

Quare Episcopus, parochus, & concionator, die Dominico qui feriam aspersio-nis cinerum proximè præcedit, populum salutare eas vtilitates doceat, quas in eorum benedictione multis orationibus ecclesia petit.

Atque hæc quidem præter cæteras sunt.

Vt fideles qui sacro cinere asperguntur, ad intimam cordis humilitatem adiuuentur.

Vt in eos benedictio cœlestis descendat, qua adiuti, verè intimeq. toto animo peccata doleant: hoc mente secum reputantes, ob hominis peccatum terram maledictam fuisse, nosq. omnes in cinerem ac terram reituros.

Vt detur corporis valetudo ad pœnitentiã peccatorum peragendam.

Vt anima diuino auxilio protegatur.

Vt à Deo impetremus, quæ ad illius voluntatem petimus.

Vt cõstãti animo in benè agèdo perseueremus.

Hæc bona, quæ mater ecclesia pro sacrorum cinerum ritu à diuina benignitate precatur, vt piè fideles consequantur; parochus illos eo ipso die moneat, quàm religiosa intimi animi pietate, quàm humili contritoq. corde, quàm humili demissoq. vestitu ad eã actionem conue-

Benedictionis cinerum vsus, & salutare vtilitates.

niant, quàmq. seriò secum statuât, illos ieiunij dies in amaritudine animæ suæ traducere ad peccatorum satisfactionem.

Hoc aspersio-nis cinerum ministeriū Episcopus studeat potissimū in cathedrali, propria uè parochiali ecclesia ab vnoquoque suscipi.

SANCTISSIMI præterea, & antiquissimi instituti in ecclesia Dei est, die Dominico Pascha resurrectionis Domini proximè antecede-te, ramos palmarū & oliuarum solemnibus precibus benedici, ac fidelib⁹ tradi, qui gestet, domiq. religiosè, atque decenter asseruent.

Et sicut rit⁹ is, & insignem illum Iesu Christi Domini ingressum ad vrbem Ierosolymam, & triumphum illum commemorabilem significat, quem passione & morte sua superatis hostibus idem Dominus resurgens reportauit; ita alijs etiam mysterijs plenus, à parochio & à concionatore explicetur, quò ardentius ad religionem illius fideles accensi, spirituales fructus capiant, quos à Deo eis Ecclesia precatur; suntq. hi præsertim.

Vt accipiant mentis corporisq. vim, ad salutis opem, Deiq. gratiam implorandam.

Vt quemadmodum rami folijs virent, ita opera nostra, & iustitia & omni virtute sacra quæ florentissima sint.

Vt sicut popul⁹ Hebræus Christo ramis obuia factus, vnà cum eo Ierosolymam ingressus est: ita nos sanctissimis officijs, atque pijs operibus Domino obuiam procedamus; illiusq. vestigia secuti, in cœlestem patriam eo auctore & duce recipiamur.

Vt veluti Christus Dominus de satana hoste cruce sua triumphauit; sic nos quàm sapissimè id misericordie opus animo ita repetamus, vt Christi amore incendamur ad pugnam, & ad victoriam de dæmone, carne, & mundo reportandam.

Vt quocunq. hi rami introducentur, eius loci incolæ benedictionem Dei consequantur; omniq. re aduersa propulsata, virtute Altissimi defendantur.

Has, & alias salutare vtilitates parochus & concionator fidelibus exponat: vt qua debet pietate, religiosoq. animo sacros ramos capièdo, gestando & asseruando, ita Dominū precetur, vt & per passionem mortemq. suam, qua dæmonem fregit ac superauit, & per misericordiam illam immentam qua id egit, nō solū corpora à malis tueatur, sed animæ gratiam suã cœlestem infundat. sicq. ipsi multis virtutibus, bonisq. operibus florentes, Christū Dñm sequantur: hostibusq. oibus superatis ad gaudia cœlestis Ierosolymæ introducantur.

Bini omnes ad candelas, & rursus ad cineres capiendos accedant; ad palmas etiam, ramosq. oliuarum suscipiendos.

Sine strepitu, ac tumultu, sed religioso silètio. Qui extra ordinem accesserint, à ministris eijciatur, neq. digni sint, qui sacrorū ramorū tunc participes sint, nisi aliud Episcopus censuerit.

T SAN-

Benedictionis palmarum institutum, & fructus spirituales

Agni Dei quo asseruandi, ge-standi &c.

SANCTISSIMI item, veterisq. instituti est, à summo Pōtifice formas illas cereas, quas Agnos Dei à figura impressa vocamus, solemni benedictionis ritu, multisq. religiosis ceremonijs non solum primo, sed septimo quoque pontificatus anno consecrari. In quo consecrationis munere, sicut ille Christi Vicarius (cuius oratio tantò majoris est momenti, quantò eius officium in ecclesia sublimius, & cum eodem Christo Domino coniunctius) multa sanctè precetur à Deo illis concedi, qui animo pio deuotoq. eos Agnos apud se habuerint: ita à fidelibus magna deuotione iidem gestadi sunt, ad eosq. vsus religiosè adhibendi, ad quos sacræ preces ex ecclesiæ instituto referuntur.

Tit. quæ ad sacra. pert. §. sanctissimi pag. 91. Bulla edita 8. Cal. Iun. 1572.

Quare decreto Concilij prouinc. tertij, quod ex constitutione sanctissimi Pontificis Gregorij XIII. de illis minio non inficiendis cautum est, hæc etiam adiungenda censuimus, Primò cum illi domi asseruantur, vt piæ cōsuetudinis est, loculo decenti recondantur: cum autem collo appensi gestantur; in thecam auream, argenteam, eburneam, christallinamue, aut alterius generis decentis rectè inclusi sint; ita vt tactu violari non possint. Nec verò ad ornatum habeant quidquã, quod profanum sit, quodq. minimè deceat. Thecarum fabri ne villo modo eos tangant atrectent, ne chyrothecis quidem, forcipe, aut villo alio instrumento: sed ad eos thecis includendos clericus in sacris constitutus adhibeatur. Ne minimam item particulam sacræ illius cereæ, è qua agni imago effecta est, in eis includat, quò pluris opus suum vendant; sed ab eo accipiat, qui thecã agni causa faciendam locarint. Neque autem quisquam sacrum illum agnum anulo gestet; cum ita parum religiosè gestetur, vt aliqua sceditate, turpiùe tactu violari facile queat.

Qui sacros Agnos gestant, hoc religiosius caueant, ne quid impurè turpiterue agant, aut à sacra eiusmodi re alienum.

Nec præterea in agri campum hi Agni proiciantur, nec verò cuiquam arbori affigantur, neque è ramis suspendantur: sed quod antiqui est instituti, eorum cera adoleatur ad suffumigationem in agris vineisq., ob imminentem tempestatem, aliasue diabolicas illusiones depellendas.

Præstanda à parrocho in benedictione ædium.

Tit. de eccl. & altar. consecrat. &c. §. Antiquus. pag. 128.

VETEREM illum ædibus atque ædificijs benedicendi morem ritumq. ex sanctæ ecclesiæ instituto introductum, ac decreto prouinciali, quod in Concilio quarto confecimus, restitutum, vt parochi, & reliqui animarum curatores, ad quos religiosæ illius benedictionis munus pertinet, piè sanctèq. obseruent; & laici, quorù ædificijs domicilijq. benedicendū est, spiritualia inde commoda vberissima in Domino capiant, hæc in illis benedicendis ratio sit. Primò parochus huius benedictionis munus aggrediarur pio voluntatis proposito, & quo

debet religionis officio.

Pridie autem illius diei, quo benedicendi munus aggreditur, præcipuo sanctæ precationis studio, & aliquando ieiunio se parare curet.

Quo item die ad benedicendum aggreditur, antequam aggrediatur, Missæ sacrificium celebrare studeat: in quo ob hanc causam orationem de spiritu sancto piè recitet.

Ne ædibus benedicat, vbi aliquis excōmunicatus habitat.

Nec verò illis, quas sceneratores, meretrices, publici peccatores, manifestoq. criminosi homines incolunt.

Neque ijs item, si quæ aleis ludisq. vetitis, publicè expositæ sunt.

Ne noctu, sed interdiu benedictione peragat. Ritu vtatur ad præscriptum formulæ, quæ in libro sacerdotali ritualiue concepta extat.

Dum ad benedictionis munus accedit, in eoq. versatur, superpelliceo & stola vtatur.

Clericus adsit, qui crucem in via, & in benedictionis ministerio præferat.

Alter item, qui aquæ benedictæ vasculum cum aspergillo ferat.

Cæteri Sacerdotes & clerici, si qui alii adsunt, ordine distincti bini præcedat, & suo quique superpelliceo de more induti.

Benedictionis huius causa occasioneue, nihil planè quidquam vel minimum, neque is, neq; sacerdotes clericique quos sibi socios adiutoresue adiunxerit, petant, exigant, ac ne spontè quidem vltroq. oblatum, donouè datum capiant.

In hoc benedictionis officio ne omittat, ex instructionum præscripto, concilijq. prouincialis decreto patresfamilias docere, rectèq. erudire ad optimam familiæ educationem.

Cuius etiam rei argumentum satis amplum habebit ex stas illis religiosis precibus & orationibus quæ adhihentur.

PATER familias autem cuius ædibus, domicilijue benedicetur, piè se præparabit ad eam sancto desiderio suscipiendam.

Idè ante familiam suam rectè recognoscet, monebitq. vniuersos & singulos ad præscriptum regularum, quæ de Christiana familiæ institutione editæ sunt.

Amoueri curabit, quæcunque domi suæ sunt christianæ familiæ instituto indigna, quæq. Dei oculos offendunt.

Libros de rebus obscenis, turpibus, impudicis, inanibus, ac de cantionibus inhonestis, cæterisq. id generis inflammari curabit.

Libros de vitæ religiosæ spiritualisq. institutis atque exercitationibus introducet.

Imagines obscenas & turpes incendant: profanas verò, quæq. ad inanem voluptatem alluciant, amouere studeat.

Sacras Christi Domini, beatissimæ virginis Mariæ matris, & Sanctorum præfertim imagines quos patronos habet, vbi que domi suæ locis honestis statuat.

Tesseras,

Præstanda à parochis in eandem ædium benedict.

Benedictio in mensa à quo facienda.

Sacramenta habitus modesto à fidelibus suscipienda.

Sacramenta sanctè & ritè tractanda ac ministranda.

Tesseras, aleas, aleatoria sue tabellas, pictasq. ad aleæ ludum pagellas procul abijcere curet. Sacram communionem in parochiali ecclesia simul eo die vt fumant omnes de familia sua, procuret.

Sacerdoti ad benedictionis munus accedenti obuiam uel ad ecclesiã, vel ad primariam eadē ianuã simul cum tota familia procedat, eardemq. benedictionem omni domus loco prosequatur religioso pietatis studio.

Dum sacerdos benedicat, nemo domi, vel in officina cui benedicatur, quidquam seruilis, mūdaniue operis faciat.

NE minoris ordinis clericus, alio qui maiore ordine initiatus est præsentē, mensæ benedicat: sed hoc munus sit, vel Sacerdotis, vel illius qui maioris ordinis clericus præsentē in mensa adest.

VT sanctissimis Sacramentis debitus religionis cultus etiam externus ab ijs tribuatur qui ea suscipiunt; ne Episcopus parochusue patiatur quemquam ad illa suscipienda accedere, nisi exteriori quoque habitu, vestiumq. modestia debitam illis venerationem ac reuerentiam præferat.

ILLVD in cæteris parochialis curæ officijs maxime à parochis requirit, vt sanctissima Sacramenta, quæ diuinæ gratiæ instrumenta ad sanctificandas animas à Christo Domino instituta sunt, non solum purè, sanctè, religiosè ipsi tractent, verum etiam ritus ac ceremonias teneant, atque adhibeant, quæ in illis ministrandis sanctæ ecclesiæ instituto atque vsu comprobatae sunt.

Et quoniam liber ritualis Sacramentorū, qui vna & eadem certissima ceremoniarum regula cōstet, quiq. omni ex parte absolutus sit, ad sanctam illam administrationem in prouincia nostra nullus ferè extat; nos propterea iubemus, librum eo de genere Reuerendiss. Dominici Bolani Episcopi Brixiae iussu iã pridem confectum, à viris peritis quos delegerimus primò recognitum, & necessarijs alijs partibus auctum, ab omnibus ac singulis Sacerdotibus prouinciæ nostræ, qui ritu Romano Sacramenta ministrant, huius decreti prouincialis auctoritate, cum primū nostra cura typis in lucem prolatus erit, ad vsum recipi, atque adeò introduci, vt in Sacramentorum administratione ceremonijs & ritibus eo libro præscriptis vtantur, neque vllis præterea alijs. Id verò tamdiu, quoad ritualis liber Romanus emittetur.

Quæ ad Baptismum pertinent.

Prou. I. par. I. pag. 7.

Baptismi ceremonie à quo non adhibenda.

NE M O, nisi parochus, aut is, cui ille Episcopusue nominatim concesserit, in Baptismo ministrando statas solemnes ceremonias adhibeat, etiam si ob necessitatem ministrat.

Quo in ministerio non alterius cuiusquam, sed albi coloris stola vtatur.

In Baptismo etiam compater ne sit, qui sacro Cōpatres qui christmate confirmatus non est: Eademq. de nam reiciendi. commatre cautio sit.

Proinde parochi erit, studiosè de hoc antè perquirere.

Ne præterea compater adhibeatur, neque in confirmationis Sacramento item, qui minor natu sit quatuordecim annis, sed qui maior, vel potius ætate sit prouectior: vt non ore solum sed animo, atque seridè ad interogata, quæ in baptismo fiunt, respondeat, ac planè intelligat suscepti à se muneris partes.

NE ante ortum, nec verò post occasum solis baptisimus in ecclesia ministratur; nisi aliter fieri aliquando tēporis ratio, necessitasue cogat.

QVONIAM in baptismo vnusquisque piè ac religiosè pollicetur, operibus satanæ renunciare, eiusq. pompas deserere; id parochus, cum vsu venerit, populū doceat, præfertimq. baptisimi tempore præmoneat, non solum quo modo, & quàm simplici amictu ad illum infans deferendus sit; sed quàm religiosa in Deū pietate, quàm humili spiritu, & quanta etiã vestitus moderatione compater, commatresue adesse debeant.

Nec verò vllum vel ornamentū, vel aliud quidquam, quod mundi huius pompam præferat adhiberi patiatur: cum minimè consentaneum sit, in ipso vitæ christianæ ingressu statim ijs rebus studeri, quibus potissimum solemnī spōsione renunciat.

IN baptismo parochus sacerdosue baptizās præsentem adesse non patiatur, neque iudæum, neque denique alium quemquam à fide christianæ auersum.

Fideles verò qui præsentē adsunt, piè, religiosè, omniq. animi attentione adesse sæpè moneat, memoria tacitè studiosèq. repetentes, quæ Deo, cum baptismum ipsi susceperunt, sanctè sponponderunt.

SIDUO, pluresue infantes offeruntur, qui eodē tempore baptizentur, eorum vnique catechismum, exorcismum, & reliquas statas ceremonias, baptismumq. parochus sigillatim ministrat, atque adhibeat.

Cum duo infantes, mas scilicet, & femina ad baptismum offeruntur, is ordo seruetur, qui antiquissimi ritus, est; vt mari primū, deinde feminae ministratur, nisi necessitas aliter cogit. Idemq. seruetur, si plures offeruntur, partim mares, partim feminae.

AD aquam baptismalem, quæ capiti illius infanti qui baptizatur, eamue excipiendam, qua Sacerdotis manus sacro oleo illitæ abluuntur, peluis ne adhibeatur, quæ ecclesiæ tantū vsui addicta non sit.

LIBRIS ritualibus, canonumq. legibus permul ta tradita, atque explicata sunt, quæ in adultorū baptizandis adhiberi ritus postulat.

In ijs omnibus Episcopus cum diligens erit;

T 2 tum

qua hora bapt. ministrari dēt.

Infantes & cōpatres quo vestitu in baptis. vtantur.

Qui bapt. interesse nō possint & qua pietate fideles interesse debeant.

Cum plures baptizandi sunt, q. ordo seruandus.

Baptismalis aqua quo vase in fundenda, & excipienda.

Seruanda in baptis. adultorū.

tum magnam in eo curam ponet, vt illis præter doctrinæ christianæ rudimenta quæ neces- sariò scire debent, admissorum scelerum, & malè actæ vitæ pænitet, tum vt ijdem in pos- terum à peccatis omnibus abstinere statuunt. Vix enim vlla alia causa esse potest quamobrè qui adulti baptismum suscipiunt, non modò vllam in christianis virtutibus progressionem faciant, sed plerūque flagitijs nefarijs inquina- ti, præcipites ad perniciem interitumq. ruant, præter eam vnam, quòd non ita vt par esset, affecti ipsi, nec verò ab alijs exculti, ad tantum sacramentum accedunt.

Quod verò, licet horribile dictu sit, aliquando tamen euenisse còpertum est, aliquem scilicet ad turpem quæstum iterum baptismum susce- pisse, id ne vnquam porrò accidat, Episcopus antequam baptizet, omne diligens studium ad- hibeat, quòd istos homines, vel Iudæos, vel tur- cas, maurosuè, qui baptismum sibi conferri pe- tierint, planè dignoscat, de illorumq. conditio- ne ac statu omni, quantum licuerit, à probatis viris accipiat testimonium ob signatū, idemq. exigat omninò.

Obstetricæ à vi- carijs approban- dæ.

OBSTRICES tribus post huius decreti promulgationem mensibus, pœna arbitrato Episcopi proposita officium ne præstent, nisi per Vicarium Foraneum, si in diocesi sunt, & verò in vrbe per eum cui Episcopus id cura dederit, scripto probata sint idoneæ ad Sacra- mentū baptismi cum necesse erit ministrandum. Quæ autem probata est, cum baptizabit, curet quoad eius fieri potest, vt duæ saltem mulie- res, ac mater præsertim si potest, testes præsen- tes adsint, quæ in baptizando verba ab ea pro- lata audiant. Parochus verò, cum perquiret ex decreto pro- uinciali, an infans baptizatus sit, diligenter ob- stetricem, & testes etiam de verbis prolatis in- terroget; vt sibi constet, an baptismi forma re- ctè adhibita sit, an verò secus, quamobrè oporteat infantem à se baptizari.

Quæ ad confirmationis Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. pag. 7.

Epi sollicitudo in ministranda confirmatione.

EPISCOPVS non solùm sacris solènisq. pentecostes diebus, sed etiam (si ita Ciuitatis suæ ingens frequentia, multitudoq. postularit) & Paschæ Resurrectionis tempore, & in Ad- uentu sacro Domini, & quoties visitationem obibit, Sacramentum confirmationis mini- strat: & ob eam causam, vt Concilio provincia- li quarto cautum est, ad ministrandum sepe ac- curret, quibus in locis diocesis opus erit.

Tit. quæ pert. ad sacr. cõfirm. S. sacrum autè, pag. 136.

Quòd si quis cum periculose ægrotat, se chrisma- tis Sacramento confirmatum non esse memi- nerit; ac propterea id sibi ministrari petat; tunc Episcopus, si eo loci est vbi ille ægrotat, vt ne sine hoc Sacramento decedat, eum charitate pa- terna inuisat, & ritè confirmet.

ALIO decreto, quod in Concilio prouinciali confirmatio qfio infantibus mini- strari liceat. primo fanciuimus, cautum est, ne confirmatio- nis Sacramentum ijs præberetur, qui annis se- ptem minores natu sunt: si tamen Episcopus ob aliquam causam iustā, atque adeò necessa- riam, paruulo & infanti qui non modò eā æta- tem expleat, sed ne attingat quidem, mini- strandum aliquando censuerit, ne sit veitum. Iis verò minoribus natu atque adeò paruulis si quandoque ministrabitur, eorum parentes, vel qui curam gerunt, parochus moneat, vt etate procedente illos ea de re certiores faciāt; ne parentibus curatoribusq. postea mortuis, ipsi aliquando dubitent, an hoc Sacramentū quod iterari nefas est, susceperint.

Id verò parochus curet præter eam diligentia quæ sibi præscripta est, de confirmatis, eorūq. compatribus in libro certo describendis. Idem aliquot antè diebus, quàm Episcopus ministraturus sit hoc Sacramentum, vt nemo quisquam eorum qui suæ curæ cõcrediti sūt, illud suscipere negligat, illos per familias di- stinctè rectèq. notet, qui illud nondum susce- perint; ac qui ætate sunt ab Episcopo præscri- pta, ordine in ecclesiam vocet ad id ritè religio- seq. suscipiendum.

Eiusdem cura sit paucis ante diebus quàm Epi- scopus Sacramentum hoc ministrat, non solū fideles præmonere, quæ Concilio prouinciali quarto præscripta sunt; sed etiam in parochia- li ecclesia orationem eo nomine instituere, vt qui nondum confirmati ad id accesserint, adiu- trice diuina gratia digni sint, qui Spiritus san- cti dona vberrimè recipiant.

Neque hoc quidē is denūciare omittat, vt qui proximè confirmationē susceperunt, pridie illius diei quo suscipient, caput lauent, alio- modo mundent, capillosq. sibi tonderi curent.

QVI confirmandi sunt, & qui patrini adhiben- tur, parochus antè videat, quos rudiores esse suspicabitur, an orationem Dominicam, salu- tationem Angelicam, & Symbolum norint. Atque ob eam quidem causam Episcopus illa fidei rudimenta sibi ab illis recitari iubebit.

Quam diligentiam idem Episcopus etiam, vt opus esse viderit, aliquando præstet, per se, vel per alium Sacerdotem, quem in ea re co- gnoscenda constituerit.

Videat item, vt in quacunq. ecclesia confir- mationem ministrarit, si pauci sunt qui susci- piunt, vbi cõmodè fieri potest, antè altare ma- ius decenter exornatum semper ministrat.

Primò mares in ecclesia à parte sua; fœmine ab altera sint: sicq. separatim distincti, genib. He- xis, manibus antè pectus iunctis, suo quique ordine piè & religiosè orent: in primisq. ab omni strepitu, vociferatione, & inani confabu- latione caueant, sed silentio sancto vtantur.

Et quod veteris ritus est, primùm mares, dein- de fœminæ confirmantur; nisi aliquando ali- ter fieri Episcopus censuerit.

Hoc Sacramentum Episcopus ministrare stude- bit

confirmatio qfio infantibus mini- strari liceat.

Quædam à pa- rocho præmo- nenda ante con- firmat. ministra- tionem.

Rudiores ante probandi.

Vbi & quo ordi- ne ministranda confirmatio, & qua hora.

Quædam de cõ- patribus.

bit hora tertia potissimum, quæ ex antiquo ri- tu flata huius Sacramenti hora est.

VT ne fœminis mares, nec verò contra maribus fœminæ, neque senioribus adolescentes (cum minimè hoc per ætatem cõueniat) compatries in confirmationis Sacramento adhibeantur; ni- si id aliter necessitas aliquando postulet.

Quod antiqui ritus est, id seruetur, ut compater dextera suscipiat & teneat, quem in hoc Sacra- mento ministranti episcopo offert.

Si verò qui offertur, adulta ætate est, pedem suum super dexterū compatriis qui ipsū of- fert, ponat: id quod non sine mysterij signifi- catione fit.

Quam ob causam, & qui confirmatur, & pa- trinus tunc coram Episcopo confirmante stet.

Qua pietate p- sentes adsint fi- deles.

DVM Sacramentum hoc Episcopus ministrat, non modò qui illud suscepturi sunt, quiq. eos offerunt, sed omnes quicumque præsentés sa- cro illi ministerio adsunt, sanctè pièq. orent, ac summa animi attentione spectent, quod in ea solemnè mysterij celebritate peragitur.

Tum verò mente secum reputent cœlestia illa Spiritus sancti dona, quæ illius sacramenti vir- tute fidelibus impartiuntur; in primisq. tacita meditatione videant, quas in illis ipsi progres- siones habeant; anq. vitam agant tanta cœle- stium donorum vberrime dignam.

Turpia aut ridi- cula nomina in confirmatione mutanda.

CVRET etiam episcopus, ac parochus, vt qui turpe, ridiculumè nomen habet, neque pla- nè conueniēs christiano homini, illud mutet, sumatq. in cõfirmationis Sacramēto nomē ali- cuius, qui veræ pietatis, sãctæq. religionis lau- de floruit; vt qui hætenus non ad normam Christi Domini vitam instituit, iam abiecto eiusmodi nomine, depositoq. veteri homine, & antiqua socordia, rursusq. nouo, ac san- cto suscepto nomine, virilem in sanctè agen- do constantiam perpetuò deinceps præstet.

Cõfirmati f. 6s diligèter abster- genda.

CONFIRMATI frons chrisimate ab Episco- po illita, primùm bombyce diligenter à Sacer- dote abstergetur; mox à clerico in sacris cõsti- tuto aqua lauetur. Quæ aqua in baptisterij sa- crarium proijciatur.

Quæ ad sanctissimæ Eucharistiæ Sacramen- tum pertinent.

Prou. 1. par. 2. pag. 8.

Eucharistia quo- potissimum tẽ- pore ministran- da, & qua ratio- ne.

HO C institutum quod antiquissimi ritus est, sacerdos religiosè seruet, vt intrà Missa- rum solemnè, postquam scilicet sanguinem ipse sumpserit, si fidelibus sacram communionē sumpturis ministrat.

Nec verò tamen illam ministrare vetitum sit, si quando occasio tulerit, vt quis alio tempore quàm in Missa sumpturus sit.

Cum autem peracto Missæ sacrificio statim eā ministrat, vestibus sacerdotalibus, quibus in Missa vsus est, indutus ministrat, casula tan- tum deposita, & manipulo item.

Si verò non statim, sed alio post tẽpore quàm

in Missæ sacrificio; tunc superpelliceo, stolaq. alba, & vbi ritus Ambrosianus est, rubra vtiat. Verùm pluuiali Episcopus indutus sit, quando illam non in Missæ sacrificio ministrabit.

Is ordo præterea adhibeatur, vt primò ecclesia- sticis hominibus superpelliceo indutus, si verò sacerdos quis est, stola etiam, quæ signum cru- cis ad antiqui canonis præscriptum in pectore exhibeat: deinde laicis maribus, tum fœminis sacra communio ministretur, loco distincto, vt in Concilio prouinciali quarto cautum est, eaq. ratione dispositis, vt altari maiori terga- ne vertant.

Tit. eo. S. quod Tolet. pag. 137.

Sacerdos illam ministraturus, antequam præbeat, vnicique cui ministrabit, sigillatim illa ver- ba pronunciet: *Corpus Domini nostri IESV CHRISTI custodiat animā tuam in vitam æternam.* & qui suscepturus est, prius respon- deat, *Amen.* Id quod antiquissimi institu- ti est, nec sine mysterij significatione fieri san- ctissimus pater, & ecclesiæ catholicæ Doctor Ambrosius scribit.

Populus autè ad tabellæ instructionis, quæ pro- pterea iussu nostro edetur, præscriptum, doce- tur qua ratione sanctissimum Eucharistiæ Sa- cramentum religiosè decoreq. percipiatur, ne quid accidat, quòd illius augustæ diuinitati, ac sanctitati non conueniat.

Laici regulari- bus inferuientes in parochiali ec- clesia in pascha communicent.

LAICI famuli, quicumque regularium mona- stio Paschæ tempore in sua quique ecclesia pa- rochiali sacram communionem sumant.

Eucharistia qua- rone ad ægros deferenda.

Cum verò ad ægros omni reuerentia, omniq. reli- giosi cult. studio, atque honorificè quoad eius fieri potest, afferenda illa sit, neque id noctu cõ- modè fieri queat; vetitum propterea sit, ne noctu afferatur, nisi ægri mortis periculū instet. Parochus ægroto illam allaturus, accuratè hæc præmoneat. primùm vt ægrotatis cubiculum ab omni sorde, omniq. inquinamēto purget; & amota omni re profana, pio apparatu, & sacris imaginibus vbi potest exornetur; tum præterea mensa, mappa nitida puraq. contra- ta, cruce, aliaq. effigie sacra, candelabris & can- delis cereisue saltè binis instructa appareatur, in qua super corporali pixis cū sanctissimo ip- so Sacramento collocari possit: sit etiam vas vi- treum ad ablutionis vsū.

Quæ omnia, vt ab ijs qui ægroti curam habēt, parentur, cura sit in primis confratrum sanctis- simæ Eucharistiæ.

Apud eos verò, qui præ eorum egestate ino- piaq. id præstare non poterunt, ipsi sodales apparent.

Deinde idē parochus, & vesperi pridie illius diei, quo sacram Eucharistiam allaturus est (si eo tempore de hoc officio præstando certior est) & tunc item paulò scilicet antequā afferat, certis campanæ percussionibus confratres san- ctissimi Sacramēti, & clericos, & reliquos fide- les, præsertim illius parochialis vicinæ euocari mādēt, qui illud pia veneratione prosequatur.

T 3 Post

Post ipse ubi manus lauerit, ad altare genibus flexis paululum tacitus religiosè orer: tum superpelliceo, stola, ac vt alio Concilio decretum est, pluuiali ubi potest se induat. Sacerdotes vero ceteri, clericus qui comitant, superpelliceum adhibeant; si canonicorum capitulum sit, cappam, vel almutiam, aliudue indumentum, vt illis in choro moris est.

Reliqui fideles bini prosequantur capite aperto, & quam plurimi candelis accensis: ac primo loco viri, in quibus scholares sanctissimi Sacramenti præcedant, postremo feminae.

Omnes, præsertim ecclesiastici homines, hymnos, & psalmos penitentiales, aliosue intima animi pietate simul cum parochis, sed alternatim pronunciant; atque alij item religiosè orent.

Cum quis sacerdoti sanctissimi corporis Domini sacramentum ad ægros ferenti, aut cum eodem inde redeunti obuiam sit, dum vel equo, vel curru, vel iumento vehitur, ubi primum illum id ferentem viderit, inde statim descendat; humiq; flexis genibus tandem in adoratione permaneat, quoad ille cum sacramento transiit. At verò omnis, siue sacerdos, siue clericus, siue laicus, quicumque eidem sanctissimo sacramento obuiam fiet, pro christianæ religionis cultu, domum vsque eius cui ministrandum est, & ad ecclesiam quoque quò reditur, pia veneratione prosequi & comitari omnino studeat, nisi necessitate, causauit vrgenti vehementer impediatur.

Id omne vt cuncti fideles studiosè religiosèq; præstent, illos vnusquisque parochus quam sapientissimè ac diligentissimè commonefaciat.

Familia verò quæ domi habitat ubi ægrotus est, sanctissimo sacramento ad Ecclesiam vsque, vel saltem extra ianuarum fines obuiam procedat cum cereis accensis, & omni alio interiori & exteriori pietatis cultu, depositisq; planè armis.

Sacra communio ad ægrotum non deferatur, nisi ad eum qui verè illam sumpturus est. Si verò aliquando sit, vt dum ad eum parochus venit, morbi vi ita affectum illum inueniat; vt eam tunc ministrare ritè non possit; collocata pixide super corporale in mensa eo nomine appolata, paululum moretur, dum genibus flexis, vnà cum ceteris qui adsunt, ac potissimum cum ægrotis ipso sanctè orer; ac postea recessurus, eucharistia pixide inclusa eidè benedicat. Quòd si ægrotus ipse id vehementer exoptat, sacramentum aperta etiam pixide liceat ostendere adorandum.

Cum quis periculose ægrotans, ac etiam penè in extremo spiritu sanctissimam eucharistiam, & sacramentum extremæ vnctionis suscepit, si postea aliquot dies superstes sacramentum communionem sibi ministrari petit; eius pio religiosèq; desiderio parochus ne desit, modò ne pro viatico iterum in eodem morbo præbeat: cum id à sanctis patribus olim fieri consueuisse traditum sit.

Reus capitis damnatus, quo die pro viatico san-

ctissimum corpus Domini sumpsit; Christo Redemptori, qui pro illius etiam anima sanguinem in ara crucis profudit, à pijs iudicibus magistratibusq; illo ipso sanguine redemptis tribuatur, vt ne eo die supplicio afficiatur, vt multis locis piæ & laudatæ consuetudinis est.

Quæ ad penitentiae Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. pag. 10.

VT Ad sanctum penitentiae sacramentum fideles sollicitè diligenterq; accedant; id parochus præstet, vt in hebdomada quæ quadragesimam proximè præcedit, ad patrum familiarum aedes, quæ intrà parochiæ suæ fines sunt, sigillatim eat; ac videat accuratè, qui obligatione huius sacramenti suscipiendi, & sacrae Eucharistiæ Paschæ tempore sumendæ deuincti sint, eorumq; nomina rectè describat: ac singulos prætereà, eosq; præsertim qui perrarè confitentur, moneat, vt ne confessionem differant in postremos illos quadragesimæ dies, quibus sacerdotes vel ob mysteriorum celebritatem assidua diuinorum occupatione ab audiendis confessionibus impediuntur; vel frequenti tunc concursu fidelium defatigati, ita in eo ipso munere præstando ferè opprimuntur, vt tantum, tantum salutare ministerium in confertissima multitudine uix rectè illis præstare queant.

Proinde quadragesimæ hebdomadas pro populo sibi commissi ratione sic partiri curet, vt alias huic, alias illi viciniae familiarum, aut partim viris, adolescentibus & pueris, partim mulieribus, virginibus, puellisue præstituatur, quibus ad confitendum distinctè, atque in tempore accedant.

IN ijs, quæ ad sacerdotes pro sacrae confessionis ministerio vel examinandos vel probandos pertinent, ne prælatus etiam regularis & exemptus se in aliena diocesi vilo modo ingerat: sed eam omnem illos examinandi probandiq; curam Episcopo diocesano planè relinquat.

Cum pro temporum varietate casuum reseruationem ab Episcopo aliquando mutari expediat, quò planius illos casus ei reseruos confessarij sacerdotes perpetuò norint; eos Episcopus singulis annis vel in synodo diocesana, vel in eunte Ianuario promulget, ita vt quæ illorum casuum promulgatio proximè facta est, vim habeat quoad altera fiet.

Ab ijs verò casibus proximè promulgatis si quis confessarius cuiusvis ordinis sine facultate scripta ab Episcopo data aliquem absoluerit attentarit, excommunicationis pœnam ipso facto subeat. Si verò ab vno aliquo speciali casu reseruato, & altero item, aut etiam pluribus absoluendi facultas aliquando sigillatim petetur, verbo etiam sine scripto concedi poterit, tum aliàs etiam quando Episcopus ita faciendum censuerit.

Ne facultatum priuilegiorum iure, quæ cuiusque

Parochi in paschate fidelibus præscribant confitendi tempus.

Confessarij à solo diocesano episcopo examinandi & probandi.

Quædam de casuum reseruatione.

que etiam Rosarij, & cruce signatorum Scholæ, confratriæ, Collegionè etiam laicorum, quæuè Collegis Confratribusue in eo adscriptis ante vel post Concilij Tridentini confirmationem concessa sunt, confessarius, cuiusvis ordinis sit, ab ijs casibus quos sibi Episcopus in sua Diocesi reseruauerit, penitentes sine illius facultate absoluat.

Si contrà fecerit, suspensionem à diuinis ipso facto incurrat.

Confessarij quo habitu, & quatione confessiones audiant.

EPISCOPVS quò decentius atque adeò religiosius sacramenti huius administratio fiat, presbyteros confessarios, etiam qui alicuius congregationis clericorum regularium, alteriusue societatis regularis sint, ad audiendæ confessionis officium ne admittat, neue illam audire etiam in suis ecclesijs sine superpelliceo & stola patiatur.

Efficiat verò, vt reliqui regulares tam monachi quam mendicantes, in hoc ministerio habitum vestitumq; adhibeant, quem ex Regulae præscripto in choro ad diuina officia celebranda adhibent.

In his canonici regulares congregationis Lateranensis cenſeantur, cum ad rochetum cappam etiam extrinsecus adhibent.

Omnes verò videant, ne extra ecclesiam oratoriumue confessionem audiant, præterquam ægrotantium, etiam virorum, nisi ob vrgentem causam.

Confessarius quicumque, vel secularis vel regularis sit, non stando, sed in sede tanquam pro tribunali iudex sedendo sacram confessionem audiat penitentium, quales quales sint, etiam in summo aliquo dignitatis gradu constituti.

Itidem faciat cum absolutionis sententiam pronunciat.

Quod in ecclesia antiqui instituti, veterisq; consuetudinis est, rectè omnino seruet, vt dum absolutionis formulam, precesq; adiunctas profert, supra caput penitentis manum dexteram eleuet: id quod etiam cum mysterij significatione fit.

Fideles humiliter ad confessionem accedant.

IN penitentiae sacramento magna humilitas summe necessaria est.

Itaque penitentes, cum ad confessarium qui Christi Domini locum in eo ministerio tenet, accedunt, intimo animi dolore, omniq; humilitate, non subiectis puluinaribus (si necessitas aliud non postulat) se se ad illius pedes projiciant ac prosternant: id quod ab apostolicis vsque temporibus in more vsuq; positum est; vt se reos agnoscant, atque profiteantur mortis aeternæ.

Dum confitentur, sint manibus iunctis, digitis paululum erectis, oculis demissis.

Penitentia publica & solennis ad usum reuocanda. Tit. eod. §. Studeat episcopus. pag. 93.

Quod in Concilio provinciali tertio de penitentia & publica & solenni, sacrorum canonum iure, & œcumenicæ synodi Tridentinæ auctoritate sancitum est: id ad usum inducatur, vel reuocetur, atque adeo ritè rectèq; præstetur, prout instructionibus, quæ ad communem to-

tius prouinciæ vsu iussu nostro edentur, ex canonum fontibus, sanctorum hominum disciplina, ecclesiasticisq; institutis præscriptum erit.

CONFESSARIJ omnes qui in vrbe sunt, tum aliquando per annum, vt in Concilio provinciali quarto constitutum est, tum præcipuè semel hebdomada prima quadragesimæ, iterum aduentu ineunte ad se Episcopus conuocari curet, cum ijsq; agat, vt eodem Concilio cauetur.

Confessarij quo tempore ab episcopo conuocandi. Tit. eod. §. Episcopus pag. 140.

Quæ pertinent ad Sacramentum extremæ vnctionis.

Prou. 1. par. 2. pag. 12.

NE pueris, qui nondum vllum rationis usum habent, sacramentum extremæ vnctionis ministretur.

Parochus, si per errorè aliud oleum quam quod infirmorum est, ad ægrotum vngendum vnquam adhibuerit, etiam si chrisimatis, aut thecumenorum sit; vt erratum emendet, olei sacri quod proprium infirmorum est, vnctionem eidem adhibeat: tuncq; Sacramenti formam iteret.

Æger, si dum sacro oleo vngitur, extremum spiritum emisserit, parochus vngere desistat.

Si verò aliqua morbi vis de repente illum oppressit, vt dubitetur, viuis ne sit, an mortuus; ea conditione in vngendo vtatur: *si es viuis, per istam sanctam vnctionem &c.*

Ne alius sacerdos nisi parochus hoc Sacramentum ministret.

Si porrò is impeditus, aut aliàs in mora est, mortisq; periculum instat, tunc sacerdos alius ministret licet.

At caueat parochus, ne in eo ministrando negligentiam, vllamue moræ culpam contrahat. Alioqui si ad illius ministrationem accersitus, ire neglexerit; cum rationem Deo reddet, tum pœna ab Episcopo grauiter plectatur.

Is porrò ad omnem huius Sacramenti in tempore administrandi diligentiam, præterquam quòd præcipuè curæ suæ, quæ sanctæ sollicitudinis plena est, officio valde admodum perpetuò excitetur; proposito etiam sibi ex episcopo sanctissimi Episcopi Malachiæ accendatur, qui tam vehemèti animi dolore ex eo affectus est, quòd culpa sua mulier quædam Sacramenti huius gratia fraudata decellerit, vt totam noctè orando, gemendo, lachrymando consumpserit, lachrymarumq; vi quasi maximo imbri, pro oleo sancto quod non ministravit, mortuam perfuderit.

Manè autem exaudiuit Dominus sanctum suum: ita vt illa è morte tanquam è somno excitata, electo se se erigens, sacramentum hoc ab eo acciperit, ac deinceps à morbo conualuerit.

Quod Concilio Agathensi cautum est, id vnusquisque parochus præstare curet; vt Missæ sacrificio peracto, si quos in parochiali vicinia ægrotos habet, frequenter, atque adeo quotidiè, quantum per alias suæ curæ parochialis occupata-

cupationes potest, inuisat, atque eisdem præstet, quæ sunt sollicitudinis, munerisq. parochialis officia, prout opus esse viderit.

Vt Episcopo, eiusq. Vicarijs, aut visitatoribus aliquando constet diligens parochorum in salutaribus illis officijs, quæ fidelibus ægrotantibus illi debent, cura; eorum vnusquisque librum præcipuum habeat, in quo sigillatim & præscribat singulis diebus parochiæ suæ incolas, qui mortem obierint, & quæ sacramenta eorum vnique ministrarit, & præterea quando commendationis animæ officium præstiterit, & quo die hæc singula ministrarit.

CONSTITVTIONVM PARS SECVNDA.

De cura Pestilentia.

SUPERIORIBVS proximis annis funesta pestilentia contagio primum vrbes aliquot Italiae celeberrimas, oppida permulta, & pagos complures; deinde sensim longè, lateq. dimanans, Mediolanum, eiusq. diocesim ferè omnem, & aliquam prouinciæ partem ita vehementer inuasit, vt multiplicem, variamq. stragem ediderit.

Quo afflictissimo tempore res multas commiseratione, lachrymis luctuq. dignas, & aliunde audiimus, & oculis nostris in vrbe diocesiq. Mediolanensi adspeximus.

Tanta enim illius vis est, tamq. vehemens, vt cum occultè in omnes partes progrediens, breui momento temporis quasi repentino quodam imperu turbidæ tempestatis homines obruat, teterrimi contagij metu omnes ferè constententur.

Quamobrem eo pauore animi commoti, atque obstupefacti plerique, tantum abest vt officij sui partes fortiter amplectantur, vt quasi è metis suæ statu repente dimoti, ne cogitare quidem, nedum deliberationes consiliaq. suscipere possint, quid in calamitate publica expediat, & quid planè necessarium sit.

Alij verò eo metu affecti, dum humanæ prudentiæ cautionibus se tueri volunt, eam sibi sollicitudinem, quæ tota mundanæ diligentia præfidijs nititur, ita præposterè struunt, vt religionis, pietatisq. christianæ si omninò non obliuiscuntur, eius tamen officia intermittant. nã sæpè fit, vt Missæ sacrificio interessè, sacramenta suscipere, ecclesiam frequentare, ad conciones sacras conuenire, supplicationes publicas, publicaq. orationis munus obire negligat; & quos cognationis gradu cõiunctissimos, quosque charos habent, si quando fortalsè in pestiferam labem, aut in suspicionem eius inciderint, non modò illos non curent, sed etiam ab ijs ipsis longè admodum refugiant.

Atque hæc quidem ipsa animi percussio, cum eos inuadit, qui potestate, auctoritate, & opi-

bus præstant, certè multis partibus calamitosior est, quàm omnis pestis contagio: cum inde non mora solum aliqua, sed etiam impedimentum non mediocri procuratori & apparatui remediõrum afferatur, & alia deinde multa perniciofa damna existant.

Immo quod graue est, inde accidit, vt egenibus aliquando alimenta necessaria non suppeditentur; pestiferis plagis medicina nõ adhibeatur; & subsidia spiritualia (id quod grauissimum est) interdum non ministrentur; ecclesiasticæ stationes nonnullis in locis deserantur; diuinorum officiorum cultus sæpè negligentior sit, pietatisq. christianæ exercitationes languescant.

In tanta igitur rerum difficultate, pro paternæ charitatis studio, proq. Archiepiscopalis officij nostri munere, necesse habuimus multiplicem sollicitudinem suscipere, multos labores subire, multas functiones exequi, quas à pasto regre sibi commissõ præstari, & christiana charitas, & pastoralis curæ ratio efflagitabat. At omni rationi planè consentaneum est, vt quemadmodum parens optimus qui filios vnice diligit, cum in præsentem, tum in futurum eis prospicit, ac parat quæ sunt ad vitæ cultum necessaria; ita nos paternæ charitatis officio adducti, omni præcautione fidelibus prouinciæ nostræ in hoc concilio prouinciali quinto consulamus, prouideamusq. deinceps, quæ experiendo cognouimus, pestilentia tempore salutaria esse adiumenta.

Id verò etiam maximè faciendum censuimus, cum præfertim subuerendum sit, ne aliquando ob eandem Dei offensiones, ob maleq. facta, quorum seminaria nondum euulsa sunt, iterum illa pestifera labes in prouinciã nostrã irruat. Atque hæc quidem ipsa ob eam præterea causam præcauere volumus, quod cum pestis vis subito irrumpat, atque dimanet, non modò de ijs quæ opportuna sunt, maturè deliberandi, consultandiq. tempus relinquit, sed celerrimè agendi necessitatem omnem imponit.

Accedit etiam, quod illius calamitatis, atque incommodorum recens memoria cum sit ac recordatio; hoc tempore facilius multò est, quàm multis post annis eo de genere adiumenta opportuna excogitare, consiliaq. adhibere; dum præfertim superstites adhuc sunt, qui semel pestiferæ contagionis mala & detrimenta experti sunt.

Est verò illa item ratio, quod cum nos in hoc prouinciali conuentu, spiritualibus præfidijs, misericordiãq. operibus è charitatis fonte manantibus, vnuerfos & singulos omnis generis & ordinis homines in pestilentia tempore instruimus; hæc tota nostra vel instructio vel præcautio eò refertur, vt officiorum sanctitate, & operum religione, quasi pro publicæ valetudinis recuperatæ munere, grati animi erga Deum testimonia demus, atque afferamus.

Partitio

Partitio officiorum, quæ pestilentia tempore præstanda sunt.

SUNT igitur permulta officia, quæ pestilentibus temporibus christiana charitas docet præstanda esse; siue tẽpus spectetur, quo primum pestis suspicio, periculumuè imminet; siue locus inspiciatur, in cuius viscera illa miserandum in modum se se infudit; siue hoc ipsum consideretur, cum scilicet ea paulatim languescente, non solum spes recuperandæ publicæ valetudinis ostenditur, sed cum ad omnem à morbo confirmationem maior in dies progressio fiat, demum omnis inde cõualescẽtia existit. Atque in ijs quidẽ officijs alia propria vnus cuiusque sunt, vt potè Episcopi, & parochi, & cleri tam sæcularis quàm regularis, & magistratus, & patrisfamilias, & omnis denique populi: alia verò quædam cõmunia, quæ eiusmodi sunt, vnde illa quæ propriè præcipueq. à singulis præstanda sunt, proficiuntur, atque emanant.

Officia multiplicis considerationis communia.

In communibus porro officijs, in quorum assidua cogitatione atque vtu omnes se se pie exercent, hæc sanè erunt.

Primum secum tota mētis cogitatione, totoq. animo reputabunt omnes homines: quæ, & quanta pestilentia vis sit; quàm tetra illius contagio; quantas, & quàm varias strages breui edat; quàm multas miserias, quàmq. horribiles calamitates rebus publicis importet; quàm breui animi consternatione cunctos vel fortissimos viros aliquando afficiat; quàm valde ob eam causam formidolosa, quod ita derepente ab hoc sæculo ad tremendum illud Christi Domini iudicium animas abripit.

Deinde attentissima meditatione cõsiderabunt, à quo pestifera illa lues existat; nempe à Deo, cuius voluntati in primis illam acceptam referent.

2. Reg. 24.

Dauid enim optione data trium calamitatum, pestis, famis, & belli, in ea deliberandi facultate pestilentiam maluit, cum dixerit, *malle se in manus Dei, quàm hominum incidere.*

Tum causas, quamobrem peste Deus mortales affligat, diligenti indagatone perquirent. Atque in ijs quidem causis cum multæ aliæ afferantur, ob quas calamitatibus, miserijs, aduersisq. rebus homines ille diuexet; tamè hoc sibi certò persuadeant, quod à sanctissimis patribus traditum est; cum Dei maiestatem multis hominum peccatis flagitijsq. lædi ac violari vident, hanc ipsam causam potius esse, cur is calamitates & plagas infligat, eo tamen consilio, vt in viam reducat homines; ne vt ait S. Paulus, *cum hoc mundo damnentur.*

In eam præterea cogitationem incubent, quàm multiplex, quàmq. ampla materia, & quasi se

ges christianæ virtutis, charitatisq. exercendæ detur illa tam graui afflictione, grauissimisq. illis, & permultis difficultatibus, quas secum pestilentia inuehit.

Qua in cogitatione videant simul, meritorum quibus adiutrice diuina gratia ad cœlum via manitur, fructus inde extare posse & amplissimos & vberimos.

Hæc porro per se satis explorata sunt meditationum cogitationumq. officia, in quibus pestilenti tempore fideles assidue versabuntur: sed multa inde consequuntur, quæ eo ipso præfertim tempore in omnium animis mētibusq. perpetuò infixæ inhærere debent.

Atqui in ijs illud maximè sibi propositum habebunt; quantò anima corpori præstat, tantò studiosius animæ cura & sollicitudo, corporis incolumitati & studio in periculo præferenda est, in quo & anima & corpus eo pestilenti tempore versatur.

Immo verò illud pro certo exploratõ habebant, à Deo potissimum & publicam & priuatam singulorum incolumitatẽ, prosperamq. corporis valetudinẽ omni pietatis officio implorari oportere. *Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam,* inquit propheta.

Psal. 126.

Quamobrem sciant spem omnem irritam atque inanem esse, quæ Dei ope in primis non nititur; sed tota solum vel in humana prudentia diligentia, aut in rerum copia atque opibus, aut in corporis robore & viribus, aut in alijs id generis præfidijs collocatur.

In animum autem perpetuò inducent, recuperandæ & publicæ & priuatæ valetudinis incolumitatisq. eas potissimum rationes esse, quæ ad Dei gratiam reconciliandam, ad verã peccatorum penitentiam, ad prauos vsus emendandos diligentissimè conferuntur.

Iis porro officijs & rationibus neglectis aut prætermisissis, cetera putabunt parum valere, immo planè inutilia esse; illa verò etiam perniciofa admodum remedia, quæ secum peccatum coniunctum habent.

Hæc omnia cum sibi quisque perpetuò persuasa habeat; tum maximè & priuatis colloquijs, & publicis concionibus, nõ solum Episcopus, sed parochi & concionatores pro suo quisque munere in hominum mentibus quàm diligentissimè inferere studebunt, tanquam semina quædam officiorum ferè omnium christianorum, quæ infra explicata, & demonstrata pestilentibus temporibus præstanda sunt.

His porro officijs cogitationum meditationumq. certarum, quas eo de genere sibi fideles animo rectissimè conceperint, instructi, non modò non languescunt; sed valde etiam se excitabunt in omnes partes præstandi christianæ charitatis opera.

De

De presentia & constantia omnium.

SI villo vnquam tempore vel afflictissimo, aut Episcopi sollicitudo, aut Sacerdotum ministerium, aut magistratum, decurionum, & aliorum omnium, qui praesertim prudentia, fortitudine, constantia, charitate, alijsq. virtutibus praestant, studio quam diligentissimo opus est; certe in pestilentia, cuius immanissima vi, repentinoq. impetu cuncta, nisi eorum virtute fulciantur, breui labuntur atque ruunt, est maxime necessarium.

Itaque ij omnes, singuliq. labenti patriae, & auctoritate, & exemplo, & muneris commissi officio opè necessario tempore ferre studebunt: proindeq. non modò illam non deserent, (vt imperita multitudo aliquando factitare consuevit, vt potè quæ ab omni consilio inops, vulgo consternata, ac sola tantùm pestis voce perculsa, longè refugit;) sed in eius custodia, quasiq. vigilia ita permanebunt, vt à rebus & publicis & priuatis, quibus eorum potestate, aut officio, virtuteq. succurrendum est, oculos nunquam deiciant.

Nec verò in tanta omnium perturbatione ac trepidatione animo demisso & contracto erunt; sed forti, magno, atque adeò paratissimo ad omnia charitatis officia, & ministeria.

Neque propterea in ancipiti liberatione verfabuntur, aut in quaestionem adducent, quæ ipsi officia necessario praestare debeant, quæ rursus minus necessaria, quouè iure illis praestandis deuincti; sed ardenti dilectionis & pietatis studio incensi, cuncta potiùs ijs officijs mentientur, quæ sibi in summa ea necessitate periculouè constitutis praestari ab alijs maxime velint.

Hæc ipsam porrò rationem atque vsum, in populis etiam finitimis peste aliaue calamitate ob pestem afflictis subleuandis & adiuanandis adhibebunt.

Et quoniam cunctis alijs studijs atque officijs potior, multisq. partibus praestantior est spiritualis cura, paternaq. charitas, quam Episcopus, parochi, animarum curatores, & sacerdotes, tanquam optimi parentes de filiorum salute solliciti omni paterno studio conferunt: ideò ipsos in primis admonemus, vt praesentes adsint pestilentiae tempore, quo fideles opus admodum habent, & ipsius Episcopi auxilio, & eorundem parochorum, sacerdotumue ministerio, cum ad cætera omnia charitatis misericordiaeq. opera atque officia; tum maxime ad spiritualia adiumenta, & ad Deum, non solum precibus; sanctissimisq. orationibus, sed etiam omni alia ratione placandum.

Quamobrem ob oculos sibi proposito tam magno populi sibi commissi periculo, paternae charitatis viscera indutus, constantiq. illa Episcopalis animi virtute praeditus, quacunque pietatis officia à parente optimo filijs praestari afflictissimo illo tempore oporteat; ea studio, &

ministerio suo ita praestabit, vt ad omnia charitatis christianae opera cæteri homines inflammentur; cum maxime singulari & egregio illo suo exemplo, tum verò etiam pio quodam ardore sanctarum cohortationum, quas ad clerum, ad populū, ad magistratus, decurionesq. praesertim adhibebit, vt vniuscuiusque studiū officiumq., tum vniuersè, tum sigillarim excitet & inflammet, cunctosq. in curæ suae officijs constantissimè contineat.

Parochi autem, animarumue curatores, tantū abest, vt necessario eo tempore populum cuius curam gerunt, aliquo modo destituant; vt fixa animi deliberatione sibi statuendum putent, omnia prorsus etiam mortis pericula paratissimo animo subire potius, quam fideles Christi sanguine redemptos, ac sibi praecipuè in curam traditos, in summa pene omnium adiumentorum necessitate deserere.

Reliqui etiam Sacerdotes, & clerici, qui ecclesiae stipendio aluntur, vt Dei laudes concelebrent, precesq. pro populo adhibeant; tunc maxime intelligent sibi in statione, & quasi in perenni vigilia quadam sacerdotali & clericali manendum esse, cum diuinæ iræ placatio exoretur oportet supplicationibus, litanijs, sacrificijs, frequenti sacramentorum vsu, & alijs christianae religionis ministerijs, quæ potissimum sacerdotalis officij sunt.

Populus verò nō modò longius à patria (quæ vna omnes omnium charitates complectitur) non refugiet; sed pra illius amore persistet: hocq. vnum sibi praescribet, vt ereptis morum erroribus, conuulsisq. vitiorum seminibus, vnde pestiferam labem atque exitium comparatum esse existimare debet, criminum & peccatorum quacunque conceperit, admiseritue, verè sancteq. poeniteat, & vitæ emendandę propositum fixa deliberatione suscipiat.

Supplex item quàm frequentissimè ad Deum confugiat, qui in medio etiam nubis & afflictionis arcum propitiationis suae ostendit; funestaq. ærumna oppressos, suae item diuinæ benignitatis ope subleuat.

Episcopi sollicitudo in orationibus publicis.

IAM verò Episcopus, ad quem gregis custodiendi perpetua cura refertur, vt vniuersi populi supplicantis religiosa solemniqu. oratione Deum placet, cum primùm in locis finitimis pestis grassatur, certas statasq. publicas processiones triduanas, non semel, sed iterum, atque adeò sæpius si opus erit, & in vrbe, & in diœcesi indicet: quas ieiunio, elemosina, sacco, cilicio, omniq. mesto & lugubri amictu, pedibus nudis, capite aperto, omni poenitentiae publicae modo, vocibus ex intimo animo ad misericordiae implorationem emissis, gemitu, lachrymis profusis, intentissimo assiduarum precum studio, & omni denique nō externo

terno solum sed interno pietatis religiosae officio, sanctè agi atque celebrari studebit.

Ad quas processiones etiam Sanctorum reliquias sacras, praesertim quæ insigniores sunt, vniuersè aliquando adhibebit.

Statam illam & solemnem orationem quadraginta horarum religiosè celebrabit: ad quam vniuersus clerus & populus, per certas regiones & parochias distinctus, ex Cœcilij prouincialis quarti decreto, piè, & ordine cōueniat. Atque in eius quidem celebritate quò religiosus omnis clerus populusq. ad publicam precationis studium excitetur, sermo breuis stas singulis horis habebitur à perito sacerdote, qui orantes vehementius inflammet.

Curabit etiam, vt omnes & singuli peccata confessi, certo dominico alioque festo die sacram communionem sanctè sumant.

Statas praeterea processiones, quæ speciatim ab vniuerso vniuscuiusque collegiatae ecclesiae clero, etiam regulari, & ab vnaquaque ciuitatis vel diœcesis regione in singulas hebdomadas fiant, certo praescripto modo instituet.

Certarum ecclesiarum, in quibus praesertim insignia pieratis & religionis monumenta extant, visitationem constituet; vt ad eas scilicet supplicandi causa ac studio, vniuscuiusque viciniae parochialis populus collegiatim certis diebus conueniat.

Orationem matutinam ac vespertinam ardentius excitabit; & verò vbi intermissa est, restituet quàm diligentissimè.

Orationem item sine intermissione vbique & in vrbe & in diœcesi, certa parochialium, collegiatarumq. ecclesiarum, ac Monasteriorum praeterea distinctione, indicet, atque statuet.

Litaniarum etiam quotidianarum, quas & domi & foris certis locis, in ecclesijsq. praesertim adhiberi curabit, certam rationem inibit. Ieiuniū si minus in hebdomada pluribus diebus, at in feria sexta saltem vel Sabbato, praet statos vigiliarum dies à populo agi suadebit: alia praeterea verè poenitentiae signa diuinæ misericordiae implorandae studio suscipienda demonstrabit.

In ijs quoque religiosi adiumentis illud etiā adhibebit, vt vniuscuiusque parochiae adibus, domicilijs, & habitationibus parochi singuli stata religiosa prece ritè benedicant, ad instructionis eo de genere in hoc Cœcilio edita praescriptum.

Vt autè denique totius prouinciae populi supplicatione etiam adiunetur, eo necessario tempore literas de periculo suspitioneue pestilentiae ad Metropolitanum, ceterosq. prouinciae Episcopos celerrimè scribet.

Cura Metropolitanæ, & prouincialium Episcoporum.

PESTILENTIAE, quæ vrbi locouè prouinciali imminet, periculo audito, Metropol-

itanus eam curam cogitationemq. suscipiet, vt non solum in Metropolitana vrbe eiusq. diœcesis, sed in vniuersa prouincia supplicatione, orationem, & alia pietatis opera indicat literis omni cohortatione plenis.

Reliqui prouinciae Episcopi, ei cuius diœcesis ex peltis periculo laborat, charitatis officia nauare non different.

Illi animum spiritumq. addent, & maiorem omni officiorum ratione facient, ad episcopalis paternaeq. charitatis partes, in pestilentia si irrepleverit, exercendas.

Quod officium sæpius praestabit vicinior Episcopus.

Proposito etiam exemplo sanctissimi Pontificis Cornelij, & beati Cypriani Episcopi, martyrum, quorum alter alteri in laboribus & periculis versanti literas plenas cōsolationis scribebat, Episcopum crebris literis consolabuntur item, & confirmabunt.

Curam etiam aliquam inibunt, vt de illius & diœcesis & vrbs statu certiores aliquando fiat, quò ardentiori studio flagrent subleuandi necessitates.

Studebunt in primis ei opem afferre, tum oratione publicisq. supplicationibus, tum etiam elemosinarum, prout vnusquisque poterit, largitionibus.

Omnem aliam praeterea rationem quisque diligentissimè exquiret, qua fratris Episcopi, eiusq. etiā populi periculo, & difficultatibus cum eo coniunctis opportunè ac benignè succurratur.

Id omne pietatis officium Metropolitanus longè flagrantiori studio praestabit; vt eius exemplo ac documento cæteri prouinciales inflammentur ad rei piæ imitationem.

Sollicitudo Episcopi in morum corruptelis eripiendis.

EPISCOPVS praeterea cuius diœcesis in periculo pestis verlatur, tunc in primis accurate inuestiget, quæ potissimum corruptelae, quæ publica peccata sint, & quæ scelera flagitiaue, quibus Deus maxime offendatur, eiusq. ira cōcitetur. Hæc igitur cum funditus cōuellere studeat, tum verò ea quacunque sint diuino cultui repugnantia.

Ac rursus omnia pietatis officia in vsum vt diligentissimè reuocentur, sedulo curabit.

Sanctioris disciplinae initium à se faciet, perinde ac si peccatis suis potissimum, pestilentiae qua populus affligitur, causam dedisset; proinde in eo attentè figet oculos, vt accurate perspiciat, quid à se velit Deus, quid iubeat, quid prohibeat.

Ad normam voluntatis diuinæ omnia sua consilia, omnes cogitationes, omnia opera & verba, omnes denique vitæ suae rationes conformabit: & officij sui pastoralis momenta diuini iudicij legibus perpendet.

Et

Par. 2. tit. quæ ad S. euch. sacr. pert. §. orationis. pag. 138.

Supra pag. 218. §. Veterem.

Et sua, & populi peccata pijs & crebris gemitibus deplorabit.

Affidua prece, summaq. sanctissimæ orationis contētione diuini luminis illustrationem sibi deposcet, vt omnia videre, omnibus consulere, esse pro omnibus vehementer sollicitus, & omnia denique, quæ ad populi sui curam rectissimam pertinent, circumspicere, & mentis oculis collustrare necessario tempore possit: supplex perpetuò Deū orabit, vt disiectis peccatorum nubibus, pluuiam, & rorem diuinæ suæ misericordiæ effundat in populum suæ curæ commissum.

Cum igitur vitæ suæ rationes diligenter examinet, cunctaq. videbit, quæ à se præstari oportet, vt nō modò in graui culpa, sed in nulla quidem vel minima offensa sit apud Deum; tum familiæ instituta, mores, omnemq. disciplinam recognoscat; & omnia non tantum vniuersè, sed speciatim, sigillatimq. diligentissimè perlustrabit.

Tantumq. quoad eius fieri humanitus poterit, aberit, vt quidquam offensionis culpæ in vilo quoquam residere patiat, vt statuat potius quasi nexu disciplinæ sanctissimæ deuincire omnem familiam ac domum episcopalem, quæ tanquam officina christianarum virtutum, cæteris exposita esse debet ad imitationem.

Fori præterea sui ecclesiastici rationem atque vsum omnem explorabit, hocq. attentiùs ac diligentius, quò grauiore Dei offensiones ex iniquè factis, iniquisq. iudicijs existere solent. Peruestigabit etiam, ac dispiciet attentissimè ecclesiæ suæ cathedralis, & cleri illius disciplinam; in qua si quid vel vniuersè, vel speciatim offendi animaduernerit, studiosissimè emendabit & corriget; cum præsertim inde documenta optimæ institutionis & normæ sumi conueniat.

Vt verò reliquis omnibus, in quibus aliqua offensio subesse possit, prospiciatur & consulatur, synodum diocesanam, si expedire censerit, diligentissimè habebit, in qua præcauebit, quæ opportuna, quæ necessaria, quæque salutaria maximè erunt pro temporis ratione.

At si minus synodum coget, saltem Vicarios foraneos ob eam ipsam causam euocabit: vt nō in vrbe solum, sed in omni diocesis parte etiã atque etiam diligenter depulsis morum erroribus, profligatis publicis offensionibus, euulsisq. malefactorū seminibus, omnis vitæ emendatio, & disciplinæ christiano nomine dignæ instauratio, atque ad eò institutio procuretur. Hoc idem, quò in omnes partes rectè sanctèq. agendi studium vehementius exciteretur, cum sacerdotibus confessorijs, & concionatoribus ager quàm diligentissimè.

Reliquum etiam ciuitatis clerum sæcularem, & parochos potissimum sæpiùs conuocabit; quos omnes cum ad vitæ innocentiam, tum ad virtutes, quæ in sacerdotali, clericali, ordi-

ne elucere debent, eorumq. officia vsquè ad eò excitabit, vt salutaris inde fructus in populum deriuetur.

Præfectos item monasteriorum cuiusuis ordinis quæ in ciuitate sunt, ad se aliquando accerset; quibuscum omni cohortatione, sanctisq. admonitionibus, & ijs quidem frequentibus, vbi opus erit, ager; vt in omni monasterio, tum virorum, tum etiam fœminarum (si quæ illorum curæ commissæ sunt) sanctè religioseq. viuatur, quemadmodum ex suscepti ordinis instituto ab ijs fieri oportet, qui in religionem se Deo dicarunt.

Monialium verò quarum curam gerit, reformationis rationem omnem suscipiet, & exequetur: quò sanctius illæ religionis officijs deditæ, calamitati publicæ & vitæ meritis, & oratione precationibusq. succurrant.

Idem agere non desistet cum præfectis, curatoribus, ministrisq. locorum piorum, & cum cæteris item piarum, confratrarum, scholarum hominibus.

Nec verò peccata & offensiones publicas dissimulabit, si quas in eo qui ciuitati præest, in magistratibus, in decurionibusq. inesse perspexerit; sed annuntiabit eis errata, in quibus offendunt.

Nihilq. ad salutem publicam potius esse ostendet, quàm ab illis in primis pietatis christianæ opera vnicè coli; quamq. iustitiæ munus & officium depulso omni cupiditatis dominatu, rectissimè atque æquissimè omnibus administrari.

Omni etiam officij genere cum eisdem ager, atque hoc sedulo instabit, & vrgebit, vt publica auctoritate, publicoq. decreto (si modò res eiusmodi est, de qua per illos decerni liceat) tollantur, & radicitus extirpentur, quæcunque sunt, ob quæ Deus palam præsertim ac publicè offendatur.

De populi denique vniuersi disciplina cõformanda, & peccatis tollendis, ad quæ procliuus frequentius prolabitur, omnem rationem etiam cum sacerdotibus inibit; totus in ea cura defixus, vt à Dei offensionibus ad virtutum christianarum officia illum planè reuocet. Immò verò hoc etiam valde studebit, vt voluptariæ omnes actiones, in quibus vulgi multitudo aliquando versatur inani opinione, cum putet pestilentiam mundanis lætitijs faciliùs cauere, omnino abijciantur; quales sunt saltationes, profanæ cantiones, comestationes, crapulæ, & cætera eius generis quibus plerumque multa peccata coniuncta sunt.

Populum quoque inducere procurabit, & ad constituendum profusis sumptibus modum, & ad inueteratas malas consuetudines detestandas, atque planè abijciendas.

Id omne non solum cum populo ciuitatis, sed etiam cū diocesano paterna sollicitudine ager. Accerset præterea ad se omnes præfectos vniuersi usque collegij, etiam artificum; quorum operam

operam & diligentiam adhibebit ad rescindendos prauos vsus, si qui in eorum collegijs aut artificijs sūt, vnde aliqua Dei offensio existat. Patribus familias illud magnoperè suadebit, vt aleatorij ludi, imprecationes, blasphemias, verba impura & turpia, impudicæ choreæ, saltationes, pompæ luxus, profusa conuiuia, & cætera quæ ab intemperatâ manant, procul ab omni domo arceantur.

Omnes verò & urbis & diocesis partes cum ipse accurrendo inuiset; tum alios probatos viros ecclesiasticos ob eam causam nomine suo mittet: & verò quæ opportuna sunt curabit, atque ad eò exequetur, vt nulla ex parte optimi parentis, vigilantisq. pastoris cura, studiū vel ministerium desideretur.

Singulorum crimina diligentius inuestigabit, quæ præsertim cum diuturniora sint; ad iræ diuinæ concitationem plus roboris habent; vt adulteria, concubinatus, vsura, nefarii contractus, bonorum ecclesiasticorum vsurpationes, res malè partæ, & alia eiusdè generis, quibus præsens, salutareq. remedium accommodabit.

Quamobrem vnumquemque quasi somno obliuionis in peccatis dormientè excitabit, vt opus erit, ad pœnitentiam, ad lachrymas, & flagitiorum detestationem depulsionemq.; vt re ipsa præstet, quæ cum disciplinæ Christianæ rationibus & studijs conueniunt.

Pacem & concordiam inter dissidentes reconciliabit.

Lites componere, controuersias dirimere, cuncta cuiusuis generis dissidia tollere, simulatè & odia restinguere, factionum semina conueltere studebit.

Quæ malè parta sunt, maleq. ablata, restitui curabit.

Omnes denique pastoralis officij, atque auctoritatis netuos eò intendet, vt & offensis publicis sublatis, & disciplinæ christianæ sanctioribus institutis, & omni rectè agendi studio, omniq. christianarū virtutum vlu & exercitatione, ab vniuerso clero populoq. implore tur atque exoretur misericordia Dei.

Cura in alijs cautionibus tuendæ publicæ valetudinis.

IS adiumentis spiritualibus alias cautiones Episcopus adhibebit.

Atque in primis quidem edictis Episcopaliibus, aliaq. omni ratione de publica valetudine tuendâ certas rationes inibit, atque edicet, quas cum in locis ecclesiasticis, tum ab hominibus clericalis ordinis, ab alijsq. Episcopali iurisdictioni subiectis inuolatè ob bonum publicū seruari mandabit.

In omni autè deliberatione, & cautione, quâ tuendæ publicæ incolumitatis causa suscipiet, id studebit; vt consultationibus cū magistratu sanitatis habitis, quidquid ipse eo nomine cauerit, cū illius publicis edictis ad valetudinis

publicæ commodū piè & rectè pertinentibus non dissentiat nec discrepet; sed in omni eius generis ratione, quæ ad bonum publicum tota refertur, vnus idemq. sit vtriusque consensus, summaq. in re adiuuanda publica charitatis conspiratio.

Idem, præter ea quæ hac instructione demonstrata sunt, potestatem etiam præfecto regionario, & Vicario foraneo, ac alijs visitatoribus faciet, alia non modò generatim sed speciatim statuendi, atque exequendi, quæ in pestifera contagione vtilia, opportuna, & necessaria illi viderint ad publicam valetudinem tuendam, quæ ab Episcopaliibus præscriptis & regulis non discrepent.

Quidquid verò illi ager, opportuneq. ac necessario statuè, id quâprimū episcopo significabit. In omni autem re, quam magistratus sanitatis ager, vel cauebit publicæ valetudinis causa, operam dabunt, vt diligentem eius cautionem studiaq. imitentur ad Episcopaliū regularū præscriptum.

Parochi etiam, cæteri q. ecclesiastici homines id vnum quoque maximè studebunt, vt publicam valetudinem omni charitatis officio curent, ac præterea in executionis vsum accuratissimè perducant, quæcunque non solum hac instructione explicata sunt, sed quæ Episcopus hoc ipso de genere, prout opportuna viderit, publicæ salutis causa statuerit; & quæ itè præfectus regionalis, aut Vicarius foraneus, aliusue visitator monuerit, mandauerit: immo etiam si clericalis ordinis homines sunt, qui in trã alicuius parochiæ fines habitant, illa quoque seruabunt, quæcunque vel ex hac instructione, uel ex episcopi voluntate, vel alia iusta ratione parochus commonefecerit.

Quæ præterea à magistratibus, decurionibusue ad eam publicæ incolumitatis rationem piè ac vtiliter constituentur, eadem vt à populo plane seruentur omni cohortationis officio monentur.

Magistratus autè & decuriones, vt eidem publicæ valetudini prospiciatur & consulatur, cum omnia sapienter, christianèq. pietati congruenter agent; tum valde cauebunt, quæ diuino cultui, & charitatis officijs cum impedimentum afferre possint, illa maximè fugienda suo loco infra demonstramus, ac vehementer in Domino monemus.

Sollicitudo in vniuersi usque præparatione spirituali.

EPISCOPVS in eo præterea sollicitus erit, vt imminente illo pestis periculo, confirmationis Sacramentum, quibus per atarè ex doctrina Romani catechismi ministrandum est, vbique ministret; cum illi, si pestis irruet, in eo statu futuri sint, vt periculū mortis non modò in singulas horas, sed in singula momenta pertimeant.

Id etiam sedulo curabit, ut suae quisque conscientiae latebris diligentissime discussis, omnis ante actae vitae peccata confiteatur.

Tum etiam ut ad tam salutare poenitentiae Sacramentum omnis frequenter accedat; ita ut cum quis se peccati mortalis labe inquinatum esse conscius erit, eo Sacramento illud expiare quam primum studeat: nec uero ad extremum differat, cum non modo suspicari, sed certe omnino timere possit ac debeat, si pestis Dei permisso irruerit, illo pestilenti tempore maxima cum difficultate sibi praesto fore subsidia tam corporis quam animae.

Itidem ad frequentem sanctissimae Eucharistiae usum fideles omni studio accendat; & ut saltem semel in hebdomada illam sumant.

Ad ea, quibus Dei iram placari, eiusque misericordiam implorari copertum est, pietatis opera, praesertim ad assiduam orationem, ad ieiunium, ad eleemosinam crebro hortetur.

Ad cuius largitiones ueriores populum fidelem valde etiam incendat illud singulare exemplum ethnicorum; qui euangelicae lucis expertes, cum in grauissimam pestem olim incidissent, opinione persuasi eam sibi calamitatem inflitam esse, quod nullum pietatis studium, nullumque beneficentiae liberalitatisque officium egentibus hominibus contulerint; ad eam propulsandam id consilij adhibuerunt, ut eorum domus, officinae, tabernae, indigentibus ac pauperibus paterent; qui inde res, quas propterea palam omnibus exposuerant ad vitae usum necessarias, gratis, libereque, sumerent.

Ab omnibus, eo pestis imminetis periculo proposito, domui suae disponi & consuli suadebit: ut scilicet vnusquisque a se alienum, si quod contraxit, recte dissoluat; nomina quaecunque explicet; lites componat, transigatur; testamentum conficiat; nec denique res domesticae contractas, difficultatibusque implicitas relinquat; ne forsitan si mors, ut in pestilentia euenire solet, continuo oppresserit, sibi, liberis, bonisque, suis recte consulere minus possit; indeque propterea vel litium discordiarumque inter filios agnatosue semina, vel exis alieni soluendi difficultates, tardioresue solutiones, uel cotrouersiae aliae, & quod graue est, spiritualia incommoda existant, quae animae salutis detrimentum perniciosum afferant.

Hac eadem sane omnia & singula officia, in regione sibi commissa, & praefecti regionarii, & Vicarii foranei, & visitatores, & parochi in parochiali vicinia, ex Episcopi instructione & praescripto, pro suo quisque munere praestare atque exequi studebunt.

Hac itidem ipsa pro sui muneris partibus, cum in collegijs confraternitatibusque praefecti, tum in aedibus priuatis curabunt diligentissimo studio, omniisque charitatis contentione.

Præparatio adiutorum spiritualium in peste imminente.

EPISCOPVS verò omnia adiumenta, antequam pestis populum inuadat, diligenter conquirat, & parare studeat; quibus fiat, ut si pestis ingrueret, ne quod illis populis quos inuaserit, desit, neque ad animae salutem, neque ad corporis medicamentum, victum, & curam. Confessarios, concionatoresque, quorum ministerio operantur necessario eo tempore adiuuentur, aliunde ut diligentissime potest, ad se accersere & conducere, tum ad urbem, tum ad diocesis oppida, & loca praesertim insigniora curabit.

Ac praeter parochorum curam, certos etiam alios sacerdotes undique quantum poterit, omni pietatis officio conquiret; qui charitatis ardore inflammati, paratissimi sint ad omnia ecclesiastica ministeria illis praestanda, quos vel pestis morbus vel suspicio inuaserit.

Iis, & concionatoribus, & confessariis, & alijs sacerdotibus necessaria alimenta ut subministrantur, omni ratione curabit.

Alios praeterea clericali ordinis homines charitatis studio flagrantem deliget, qui modo huc, modo illuc visitando accurrere possint.

Delectum item habebit aliquorum sacerdotum, atque aliorum, quos potissimum adhibere possit ad curam ecclesiasticorum hominum pestis morbo suspicioneue laborantium.

Ad omnem porro curam quò vehementius vniverfi & singuli pestilentiae tempore incenduntur, indulgentiam à summo Pontifice ijs procurabit, ut potest.

Sacerdotibus, qui peste affectis Sacramenta ministrant.

Medicis eos curantibus.

Chirurgis, tonforibusque, qui venam secant, qui uel plagis medicamentum apponunt.

Nutricibus, quae infantibus peste laborantibus suspectisue lac praebent.

Obstetricibus, quae mulierum in eo morbo suspicioneue versantium partum adiuuant.

Ministris, qui peste aegrotantibus assistunt.

Baiulis, qui pestiferè affectos suspectosue ad curationis locum perducunt, feruntque.

Illis item, qui peste mortuorum corpora sepeliunt.

Ijs denique omnibus, quicumque sint vel maribus, uel foemine, qui illorum sustentationi & curationi aliquo modo seruiunt; qui item eleemosinam pro facultatum ratione in eorum adiumentum contulerint.

Facultatem item sibi ab eodem dari curabit, adiunctis ad eam certis priuilegijs, ut regularium cuiusuis ordinis opera ministerioque, sine vlla mora aut impedimento superiorum pestilentiae tempore uti possit.

Ut praeterea populi charitas, ad pauperum, pestilentiaeque morbo (si Deus permiserit) laborantium curam, piisque studium accendatur, & longe lateque.

lateque progrediatur; libros eo de genere grauissimè conscriptos, quos necessario eo tempore studiose legat, ad usum proponet; ut potest Gregorij Nazianzeni homilias, sermones duos Gregorij Nyfeni de pauperibus subleuandis, et Cypriani martyris sermonem vnū de mortalitate, & alterum item de elemosina, atque aliorum praeterea Patrum libros eiusdem generis. Ut verò quae ab illis vel tradita, vel praecipua sunt, in morem atque usum afflictissimo praesertim pestilentiae tempore inducantur; eos libellos vulgariter conuersos, exiguoque volumine comprehensos, typis impressos atque editos extare volumus.

Iis praeterea libris alios de rerum spiritualium officijs studiisque rectè conscriptos, prout opus esse viderit, ad legendum, cum ob alios fructus utilitatesque adiūget, tum etiam ut ne populus propter intermissas magna ex parte in pestilentiae periculosas artes & negotiationes, otio languescens, ad turpes inanescque voluptates tempus traducat.

Alias verò facultates, quaecunque pestis tempore vel necessariae, vel opportunae à summo Pontifice impetrandaerunt, ita in tempore diligenter impetrare studebit, ut si peste statim irruente literarum cursus intercludatur aut retardetur, ne mora vlla ijs adiuuentis interponatur, quae in pestilentia opus esse possunt.

In ijs facultatibus erunt haec, scilicet.

Facultas concedendi plenariam indulgentiam peste laborantibus, confessis, aut contritionis signa ostendentibus.

Facultas concedendi indulgentiam ijs, qui in quotidiana oratione per septem horas distincta versantur.

Facultas, priuilegiumque aliquot altarium; ut cum in eis scilicet sacerdos pro aliquo defuncto Missa sacrificium obtulerit, eius animae suffragetur ad liberationem à poenis purgatorij.

Facultas (quae etiam delegari possit) absoluendi saltem in foro conscientiae à peccatis, delictis, & censuris summo pontifici reseruat, etiam in literis die coenae Domini promulgatis.

Facultas et aliqua absoluendi in foro exteriori. Dispensandi item cum sacerdotibus in quibusdam irregularitatibus, etiam ob mortem secuta contractis: id quod facile euenire pestilentiae tempore potest in curatione aegrotorum, etiam sine vlla delicti culpa.

Conuertendi etiam alicuius elemosinae legatae usum, saltem ad tempus, si quando ad pauperum necessitates subleuandas illud expedire, vel necessarium censuerit.

Quae enim ob piam aliquam causam legata relictae sunt, ut videlicet vel in diuinum cultum, vel in puellarum nubentium dotem, vel in alium eius generis usum erogentur; ea tunc saepe expedit ad egentium hominum victum & sustentationem conuerti.

Decernendi, statuendique utilitatis publicae causa, quidquid opus erit; atque adeo compellen-

di etiam, ut ecclesiastici homines ab Episcopali iurisdictione exempti, & regulares etiam, ac locorum praeterea piorum (si quae eiusmodi loca ab Episcopi iurisdictione immunita sunt) praefecti, curatoresue seruent atque adeo praesentent, quaeque is ob publicam utilitatem decreuerit statueritque, poenis etiam & censuris propositis. A Metropolitano etiam facultatem impetrabit; qua dum pestis est, sibi permissum sit, ab aliorum decretorum prouincialium praescriptis rationibus, quae in pestilentia seruari minus possunt, aliquando discedere; ut potest à conditionibus loci & altaris, in quo Missa celebranda erit; à regulis item, quibus veritum est extra sedem confessionalem in ecclesia confessiones audire; & ab institutis etiam celebrandi foraneos conuentus; & ab alijs compluribus eiusmodi decretis prouincialibus, quorum potestatem sibi à Metropolitano fieri opus esse, aut expedire ipse viderit.

Et quoniam pestis tempore, tum in ciuitate difficilis, tum in diocesi difficilior ad episcopum aditus esse potest; id propterea in ijs quae episcopalem auctoritatem requirunt, tunc expedit ampliores facultates, & parochis, & reliquis confessariis sacerdotibus, & vicariis praesertim foraneis concedi permittit.

Itaque pro locorum, personarumque ratione, proque pestis periculosius imminetis grauitate, liberius praesertim vicariis foraneis facultates varias delegabit; in quibus erunt haec.

Facultas absoluendi etiam in vtroque foro à peccatis criminibusue, interdicto, & censuris sibi reseruat; ea adiuncta etiam facultate, ut cui delegarit, is saltem in foro conscientiae eandem subdelegare possit.

Permittendi sacra confessionem audire extra ecclesiae fines, atque adeo etiam foeminae extra confessionalem sedem.

Concedendi ut Missa celebrari possit in omni ecclesia, & altari etiam ligneo, ut in vicijs locisque eiusmodi; & prorogandi rursus facultatem datam.

Constituendi, & approbandi etiam sine examine confessarios, etiam qui clericorum confessiones audiant.

Intermittendi sacerdotales clericalesue illos conuentus singulis mensibus praescriptos.

Præparatio annonae, & ministrorum, ad curationem & sustentationem publicam.

NE C verò ea praeparatio atque adeo praeparatio negligenda est, ut à pestis contagione in columis & tuta supellex vel ecclesiae vel sacristiae conseruetur.

Idem quae praesertim pretiosior est, diligenter seligat, & loco bene munito & remotiori cautissimè foribus etiam obsignatis asseruetur.

Quo etiam loco monumenta iurium, libri, volumina, scriptaque grauiora, quae ad ecclesias pertinent, in armario aut arca custodiantur diligenter,

Omni officij genere Episcopus cum Magistratibus decurionibus aget, atque adeo omni sollicitudine instabit, vt propius accedente pestilentia periculo, patriæ, quæ ex horribili funestaq. illa contagione multis varijsq. de trimetis affici potest, quâ opportunissimè celerimeq. omni sua ope succurrant.

Videant in primis, omniq. ratione præcaueant, vt cum in peste difficultas annonæ simul inesse soleat, ne quid ad rei frumentariæ, omnisq. annonæ vbertatem desit; ac proinde cautione diligentissimam adhibeant, vt nemo quisquâ sit, qui necessario eo tempore frumentum super primar: cum præsertim sapere fiat, vt grauissimo illo tempore longè plures (quemadmodum vsu compertum, literisq. traditum est) fame necentur, quàm pestilentia extinguantur.

Quamobrem omnes qui opibus circumfluunt, & ipsi magistratus præsertim qui ciuitati præ sunt, propositum sibi aliquando habebunt præclarum illud exemplum sanctissimi Pontificis Gregorij Magni, qui et in peste, & in annonæ caritate apertis publicis horreis frumentaria largitione vltus est ad populi laborantis sustentationem.

Rationem præterea Episcopus cum eisdem magistratibus inibit, vt tum ex publico ærario, censuè, tum etiã eleemosinis, & omni alia subueniendi via, multorum inopia ægestateuè laborantium vltui necessario succurratur; eo præsertim afflictio tempore, quo præ pestis periculo & metu, artificia, negotiationes, nundinationes, & questus, mercaturæuè cõmertium, agrorum cultura, & omnes aliæ cuiuscunque opificij exercitationes languescunt, aut etiam magna ex parte cessant, vnde homines sibi victum parare solent: quò fit, vt innumerabiles homines, qui aliàs ab omni re inopes nõ sunt, sapissimè ex fame laborent.

Quo in officio omni ita Episcopus se geret, vt cum se eleemosinarum largitionibus, pauperum miserabiliumq. hominum verè parente pastoremq. ostenderit; exemplo etiam suo nõ minus quàm cohortationibus, omniq. alio officio cæteros ad illorum sustentationem alliciat, atque inflammet.

Vt verò quod ad sustentatione satis esse possit, omnino procuretur; omnes & singuli, quibus subueniendum erit, certo libro rectè ordineq. describantur.

Qua in re monasteriorum etiam, & piorum collegiorum tam virorum quàm fœminarum, ac pauperum clericorum ratio habeatur; quibus necessario eo tempore aliquid in eleemosinâ conferendum erit.

Tantum verò absit, vt inopes & pauperes, pro quibus etiam Christus Dominus sanguinem profudit, è ciuitate, oppidis pagisue ab omni ope destituti exturbentur; vt non modò aliorum, sed mendicantium etiam ratio habeatur; ea scilicet, vt in vnum locum congregentur oēs, vbi cum alimenta corporis, tum maximè om-

nia adiumenta spiritalia suppedientur. Parochi etiam, vbi instituta non est, in sua quisque regione parochiali confraternitatem scholamue hominum charitatis nomine Episcopali auctoritate instituent.

Cuius confraternitatis erit, necessario illo tempore, & eleemosinas colligere, & cætera charitatis officia obire ac præstare, quibus pauperes, & egentissimi homines subleuentur.

Instabit præterea Episcopus, vt idem magistratus medicos certos conducant, conscribantue, ac paratos habeant, qui peste laborantes curēt. Chyrurgos, tonforesue certos deligant, qui venam secant, medicamentaq. apponant.

Medicamenta, resq. ad eorum victum necessarias parent, ac subministrant.

Famulos, famulasq., & alios homines charitate christiana præditos conquirant; qui operâ, curationisue sollicitudinem eisdem nauent.

Obstetrices certas habeant, quæ partum mulierum peste ægrotantium, eouè nomine suspectarum excipiant.

Nutrices item certas ad eorundem liberos lacte alendos.

Caprarum etiam certum aliquem numerum ad lactis eisdem præbendi vsum, si quado nutricum copia non datur.

Vespillones item, quos Monattos dicunt, plures cõducant; quorum alij illa officia præstet, quæ à contagio integra sunt, & ab omni suspitione vacua; alij sint, qui peste affectis se duces ac ministros præbeant; qui mortuorum corpora sepeliant; qui infecta domicilia expurgent, & pannos itidem infectos; & alia id generis exequantur.

Præparatio locorum curationis publicæ.

DOMOS publicas hospitalis, locauè complura ampla & distincta, quæ alia scilicet peste affectis, alia eo nomine grauiter suspectis, alia minus suspectis, alia conualescentibus vsui sint, apparent, necessariaq. suppellectile instruant.

Quæ distincta, partim peste tabescētibus, partim suspectis, partim ministris, tum in re cibaria, tum in lectisternijs, tum in pannorum purgatione & lotionis vsui sint.

Vestes præterea, & lectisternia ad commutationis vsum parent illis, qui vel à peste conualescentes, confirmatiue, aut à suspitione planè liberi inde migrant.

Situm etiam tuguriorum ad multiplicem illi vsum deligant, & præfiniant.

Qua in re etiam atque etiam caueant, ne loca, ardes, domicilia, arcæ, ac situs vllus, quicunque sint qui ad ecclesiæ lociue pij cuiuscunque ius pertinent, vsurpent, occupent, impediunt, aut aliqua seruitute implicent, ne ad breue quidem tempus.

Quod si aliquo modo attentent, id ne committant, Episcopus inhiabit, atque interdicer.

Si

Si verò nullo modo aliunde situs, locauè haberi possunt, sed ad eam rem necessario vsui ecclesiastica sunt; tunc ei vel ecclesiæ, vel loco cuius sunt, scriptis publicis à notario rectè riteq. confectis omnino caueatur, vt quidquid damni detrimentiue eo nomine fecerit, id resarciatur.

Qui situs amplius sit, vt ægroti à grauiter suspectis, hi à leuiter suspectis, qui etiam à conualescentibus separatim, aliquo scilicet interiecto sepimento, habitare possint.

Loco sit non humido, non vliginoso, sed editiori & aprico, sicco & salubri.

Propè aquam fluentem sit, non torrentem tñ, vnde inundatio, eluuiouè aliqñ extare possit. Extra urbem, oppidum, pagumue, loco tamen propinquo & commodo, vt adiuuèa ad animæ curationem, & corporis vsum, aliaq. charitatis officia atque subsidia facile & opportunè illis subministrari ac præstari possint. Parent item materiam omnem, quæ idonea, quæq. satis sit, ad tuguria, cappellas & domicilia in eo situ benè extruenda, vt infra.

In eo situ cum tuguria extruenda erunt, hoc videant & studeant.

Vt ita vel densissima palea, vel tabularum sectilium apta inter se commissura struantur, vt ab omni aut pluuiæ, aut venti impetu, turbine, iniuriæuè temporis tuta sint.

Vt ordine recto collocentur, & si fieri potest, ab parte anteriori ad septentrionem versus, vel in aliam partem salubrem spectent.

Vt singula quò magis ab omni vligine humiditateq. defendantur, exiguo riuulo cingantur, per quem aqua pluuiæ ex eorum culmine defluens, aliò extra illorum situm deriuetur.

Vt eorum solum, subiectis transuersis lignis aut tabulis, palea insuper multa stratis, ab humo altius saltem tribus palmis exiet.

Domicilia, seu casas extra septa tuguriorum parent ad vsum laicorum prefectorum, curatorum, custodum, & ministrorum.

Loca item distincta lauationis & purgationis vestium & pannorum cuiuscunque generis.

Habitationem item distinctam, ad eorum vsu, qui illis purgandis abluendiue operam nauabunt.

Supellectilem etiam necessariam supra demonstratam, necessariaq. instrumenta præparent ad horum locorum publicæ curationis vsum. Prospiciant quoque, ne peste ingrauescente palea desit ad quotidianam tuguriorum submirationem.

In omni autem domo hospitali, publicouè tuguriorum loco, tum crux alta curante Episcopo benè firmiterq. humi suffixa erigetur, loco medio, eoq. editiori & conspicuo: tum ea in primis ratio habeatur, vt si ibi cappella ex pariete iam non est, ea cum altari ex tabulis sectilibus & asseribus extruatur.

Inmodò verò vbi plures Sacerdotes constituenti erunt, si minus totidem cappellæ, at saltem

duæ omninò extruantur.

Atque in earum quidè extruentione hæ rationes mox infra demonstratæ adhibebuntur.

Situ eminentiore struantur, ab omniq. parte conspicuo; vt qui in tuguriolis cellisue sunt, ab eorum ostio, quoad eius fieri potest, sacerdotem celebrantem prospiciant.

Eo præterea loco sint, si fieri potest, vt qui foris sunt ministri, famuli, custodesue, Missæ etiã sacrificium aspiciant.

Erunt item forma, quæ quadri speciem exhibeat, longè lateq. brachia sex, aut minimum quinque patebunt.

Partes autem à latere ad ingressum cappellæ versus ampliores etiam fiant licet, vsque adeo vt pars anterior late patēs sit brachia octo, aut rectè septem.

Pauimentum cappellæ à tuguriorum solo altius extabit brachia quatuor, vel quinque: ad cuius altitudinè ascensus fiet gradibus ligneis, vt sacerdos celebrans è tugurijs paulò remotioribus prospici rectè queat.

Ligna verò, tignauè, quibus cappellæ structura sustentatur, ita firma, solida, fixa, atque inter se benè apteq. compacta erunt, vt ventorum impetu ac vi non modò non corruat, sed ne la balcat quidem.

Ab omni latere cappella fenestram cum valuis habeat, per quam Missæ sacrificiū spectetur, cum sudum serenumue erit: alioqui valuis occludetur, ne ex vèto, pluuiæ, iniuriæuè temporis aliquid incommodi, indecori, offensionisue accidat.

Quæ verò fenestra à parte posteriori altaris struetur, (si quado struatur necessò est) ab altaris superficie extabit altius vno brachio.

Pars anterior illius cappellæ ita extruetur, vt fera, clauis, pessulo, vecte, & valuis benè firmis istruat, à furti, rapinæ, alteriusue iniuriæ periculo tuta sit; quò cautius sacræ vestes, sacraq. vasa ad Missæ cultū pertinentia in cappella seruentur; & sanctissimum etiam Sacramentum quod ministrandū est, ibidè custodiatur.

At verò vbi certus sacerdos, qui assidue assistat spirituali tuguriorum curationi, non constituetur; tunc cappella non intrà, sed extra eorum fines, loco paulo remotiore ita procul struet, vt sacerdos aliunde accersitus, qui ibi Missæ sacrificium celebret, à contagionis periculo ac suspitione tutus, pestilentia lege ab Episcopo præscripta, non debeat statos illos dies separatim ab aliorum vitæ cõmertio manere.

Vbi sacerdotes constituentur, qui præcipuè illis tuguriorum locis in cura spirituali inuigilent; domicilium eis parabitur loco finitimo, at segregato aliquantulum à tugurijs, & vt fieri potest, ab alijs domicilijs iacolarum propè habitantium.

Si verò tale domicilium lapidibus extructum inueniri non potest, ex tabulis sectilibus asseribusue fiet, loco nõ longè à positura cappellarū.

At si quando illud sacerdotum domicilium

à finibus tuguriorum aliquatulum aberit, eorum vnicique parabitur etiam propinquiori loco tuguriolum forma decenti, ex tabulis festilibus paleisue confectum: vbi interdum per pluuiam maneat, & cibum ac fomnum aliquando capiat, quò diligentiori assiduitate curæ sibi commissæ incumbat.

Domicilium sacerdotale tale omnino erit, vt in eo sacerdos separatim à clerico habitare possit; itidemq. ab alio sacerdote, si plures ibi constituti erunt.

Si ad mortuorum sepulturam cœmeterium parochiale, & alia antiqua cœmeteria, locaue sacra ab Episcopo ad eum vsu constituta, satis non fore existimabitur; situs alius parabitur, qui tuguriorum loco finitimus sit, quiq. peste ingrauescente mortuorum numerum capiat; & appositus præterea sit, vt pariete cingi, & vbi aliquando deinceps exstrui sacellum commode possit.

Situs hic & ab Episcopo ritè consecrabitur, & firmissima sepe saltem, aut desis asseribus, aut macerie vndique ita cingetur, vt & lupis, & reliquis bestiis aditus omnino obstruatur.

Cappella vnaqueque vbi sacerdos constituendus erit, instruetur hac supellectile; vt potè lapide sacro, calice, patena, cruce, & alia præterea sacra imagine, candelabris binis, vestium apparatu ad Missæ vsu necessario, & mappis item eo numero, vt suo tempore commutari queant.

Habebit præterea vasculum aquæ sanctæ, aspergillum, & tintinnabulum.

Superpellicea etiam numero saltem totidem, quot sacerdotes sunt, & quot item clerici.

Laternas item quatuor cum cereis, quæ ad sanctissimi Sacramenti, cum fertur, cultum adhibebuntur.

Pixis etiam comparabitur, & tabernaculum ligneum, vbi sanctissimum Sacramentum custodiatur, & umbella item, quæ saltem exigua ab vno tantum homine gestetur.

Sacri olei vas etiam sit, ad vsu ministrandæ extremæ vnctionis.

Libri rituales Sacramentorum totidem, quot sacerdotes.

Hæc porro supellex etiam quod ad mappas attingit, còduplicabitur, vbi sacerdotes plures residebunt, prout erit eorum numerus, saltem quæ attinet ad mappas, & vestes.

Feretrum præterea vnum, duo, plurauè.

Pallium etiam præcipuum apparabitur, quod ad efferenda corpora eorum, qui peste mortè obierint, vsui erit, & plura item, eaq. loco distincto & separato ab omni alia supellectile asseruabuntur.

Armarium sub altari exstructum ad vsu asseruandi supellectilem sacrarum Missæ vestiu.

Hospitalib. domicilijs, locisue tuguriorum, vbi hominum exiguis numeris peste irruente collocandus erit, sacerdotem saltem vnum Episcopus præficiet: vbi verò aliqua multitudo;

duos, atque adeò plures pro multiplici varietate & multitudine illorum, qui eò perducendi erunt; vt vnus peste affectis, pluresue etiam, si quâdo morientium multitudo plures postulat; alter suspectis, alius minus suspectis, vel còualefcētibus, vel ministris quoque operâ spiritualement nauet: eaq. ob causam omnes in locis curationis resideant, assiduq. sint; quibus singuli clerici adiungentur, qui eisdem in Missæ sacrificio, alijsq. functionibus ministrent.

His sacerdotibus & clericis, quæ ad victum vestitumq. necessaria sunt, suppeditabuntur à ministris publicis ex eo sumpta, vnde alimenta alijs præbentur, qui in eadem hospitali domo locouè sunt.

Cum eisdem magistratibus & decurionibus Episcopus agat, vt nihil denique in sumptibus faciendis, alijsq. officijs præstandis prætermittat, aut negligat; vt omni externa cura, omniq. externa administratione opportunè prospiciat imminētibus necessitatibus.

Id porro studium cum laudabile est, ac nomine christiano, & commemorabili pietate dignum, tum planè necessarium.

Episcopus præterea certas domos, aut domicilia, locaue ampla, & à ceteris distincta parari studebit: quæ vsui esse possint, aut ecclesiastici ordinis hominib. qui præsertim collegiatim viuūt, aut monialibus, aut ijs qui in hospitalibus curantur, si fortè pestis in monasteria, hospitaliaue loca inuasit.

Ad quæ domicilia locaue vel ij omnes qui in pestem suspicionemue inciderint, perducantur, asportenturue; vel contra fiat, vt scilicet peste affectis remanentibus, ad illa ipsa domicilia ceteri benè valentes, & ab omni suspicionē liberi, qui sint eiuidem uel collegij, uel monasterij, vel hospitalis ædis, habitatum ueniāt, ne illorum contagione inficiantur.

Officia ipso pestilentia tempore ministranda, & constans in primis ministratio.

Cum pestilens contagio, vel in ciuitatem, vel in aliquam eius partem, vel in diœcesim, eiuse uè locum aliquem se se infuderit; eò diligentior cura, & sollicitudo laboriosior proposita Episcopo erit, quò grauius, certiusq. periculum fidelibus sue curæ commissis instat.

Parochorum & sacerdotum quos còquisierit, sollicitudinem omni cohortatione, omniq. officio, atque imitationis exemplo, quò alijs præbit, ardentius accendet.

Quem verò locum pestis peruasit, eò quam primum Episcopus certos sacerdotes mittet, qui spirituali curationi incumbant.

Cui curationi interea Vicarius foraneus, si locus diœcesis sit, prouidebit, dum Episcopus illos mittet.

Magistratum decurionumq. studium & procurationem, quam pestis periculo imminente paulò ante excitat, vehementius eo ipso tempore

inflammare non desistet, quo pestifera lues iam serpere incepit.

Populi item charitatem & pietatem, sanctissimum tum orationum, piarumq. exercitationum, tum misericordiæ operum institutis eò diligentius studiosiusq. incendet, quò vehementius illum pestilentia metu percussum, afflictum, ac penè prostratum cernit.

Quo in genere illam animi consternationem ac stupiditatem, quasi vecordiam quandam, quæ ex repentinis illis funestè labis euentibus quàm sapissimè accidit, ex hominum mentibus ita euellere studebit, vt & summi, & medij, & infimi non modò præ timore partes officij sui non deserant; sed & erga Deum religione, & pietate in patriâ, & amore erga suos, & charitate in ciues valdè accensi, in omni fortitudinis constantiaq. officio se se contineant, atque excitent non solum ad labores Christi Domini causa necessario tempore fortiter sustinendos, sed ad pericula etiam subeunda constantissimè.

Itaque omnium animos confirmabit, non dictis tantum, sed factis episcopali robore, episcopaliq. virtute verè dignis.

Perpetuò igitur huc atque illuc accurret, afflictos eriget, mœrentes mæstosq. consolabitur, egentes subleuabit, orationis studium excitabit, opera atque officia pietatis languere non sinet, & omnia denique tuebitur, quibus animi exultantur, & maiores fiunt ad omnem sanctarum virtutum exercitationem.

Parochi autem, & Episcopi præclaro documēto exēploq. instructi, & proposita in primis etiã sibi illa immensa charitate, qua animas sibi in curam traditas Christus Dominus dilexit, pretiososq. sanguine in ara crucis profuso redemit, non modò vnquam non erunt in ancipiti deliberatione officiorum, quæ eis necessariò præstare debeant; sed nihil potius statuent, q̄ illis in discrimine calamitateq. versantib. omne spirituale pabulum ministrare, etiam si vitæ periculum subeant, memoria & recordatione ea excitati, quò sibi specialis cura commissa est illas pascendi.

Et verò meminerint, multò conuenientius negligens quoddam studium obijci, quòd ipso ad parochiales suos spiritualib. adiuuētis necessario tempore subleuandos adhibēt, quàm quòd vitio ijs dari solet, qui languescēte charitate sunt, nullaq. cura ducuntur eisdem adiuuandi rebus ad corporis vsu necessarijs.

In ea etiam recordatione versabuntur, magnã sibi oblatam opportunitatem, & accommodatam, cum ad vitam pro grege profundèdam, tum ad operam ei vtiliter necessarioq. nauandam, non sine præclara testificatione desiderij & zelus, quo exardescere debent salutis animarum.

In contagionis etiam periculo, quòd certè hominum opinione longè minus est, ob oculos sibi ponent præcipuam illam curam, qua suos

ministros Deus admirabiliter tuect, ab omniq. periculo incolumes conseruat, dum ad diuinæ maiestatis gloriam, animarumq. salutem procurandam ministeria sua religiosè conferunt. Id quòd pestilentia superiori tempore animaduerti licet, quo per pauci, aut ferè nulli animarum curatores, qui in suæ curæ benè gerendæ officio constantissimi, parochialibus suis peste tabescentibus cum alia sacramenta, tum extremam etiam vnctionem ministrarint, mortem obierunt: contra verò qui à sui ministerij functione longè refugerunt, complures morte erepti fuerunt.

Si rursus contra euenisset, hoc secum statuēt, nihil sacerdoti curam animarum gerenti optabile, nihilq. ad charitatis meritum fore præstantius, quàm pro animarum, quæ sibi suæq. fidei concreditæ sunt, salute mortè oppetere. Immò verò non defuerunt sanctissimi viri, qui scripserunt tale mortis genus à martyrij gloria non longè ad modum abesse.

His atque adeò alijs huius generis commentationibus & rationibus, quæ permultæ illæ quid dem sacrarum literarum monumentis còsignatæ sunt, & sanctorum patrum documentis exemplisq. explicatæ, parochi quasi stimulis curæ suæ incitati, in dies ardentiori zelo se se inflammabunt, ad rectè cumulateq. exequendas parochialis sui muneris partes.

Iam verò igitur & Episcopo pastoralis officij sui religione adductus, & ijdem parochi animarumue curatores muneris suscepti rationibus commoti, studiosè sollicitèq. præstabunt muneris ministerijq. sui officia: ad quæ etiam atque etiam vehementius se se excitabunt, exemplo accensi sanctorum virorum, Cypriani martyris, Basilij Magni, & Nicolai, Episcoporum, Bernardini Senensis, beatiq. Rochi, quorum omnium mirifica in còtagio morbo cura extitit; & præterea Augustini sanctissimi epistola ad Honoratum conscripta; & præclaris itè illis Dionysij Alexandrini literis, ex quibus sacerdotalis clericalisq. officij functiones, quas in grauiissima peste sacerdotes diaconiq. executi sunt, à se etiam omni charitatis studio suscipiendas præstandasq. facillè intelligent.

Sed ne longè solum exempla petantur, domi etiam sunt, quorum documentis homines ecclesiastici ordinis ad omne charitatis officiorum genus in pestifera labe exequendū instruatur. Arque ij quidem sunt, Metropolitanæ ecclesiæ Mediolanensis Archiepiscopi duo omni laude florentes, Benedictus, & Alpertus.

Hic in teterrima peste (quæ suo tempore omnem Italiam, populumq. Mediolanensem præcipuè inuasit) pestilenti lue tabescentes perpetuo studio visitasse, eisq. sacramenta omnia ministrasse fertur: idque ipsum officium eius exemplo & iussu parochi etiam accuratè præstitisse dicuntur.

Ille omni Europa, Italia, & vrbe, ditiorq. Mediolanensi præsertim pestilentia morbo ve-

xata atque afflicta, cum ea ipsa officia praestitisset, tum cibum etiam ac victum tabe languetibus manu sua ministrasse commemoratur. Populus denique fidelis ecclesiasticorum hominum studijs atque exemplis inflammatus, & eiusdem Dionysij praecipuis literis commotus, non afflictione quasi tabescens, sed immenso quodam charitatis christianae, benevolentiaeque fraternae ardore incensus, patriam non destituet, coniunctissimos non deseret, fidelium corpora insepulta non proiecit, neque caetera ager, quae a deliberationis christianae officio aliena, olim gentes a fidei religione auersas in pestilentia egisse ipsidem Dionysij literis proditum est.

Immo is occasionem nactus sancte exercendi officia charitatis, omnique religionis virtutis, talem se praestare studebit, quales in teterrima illa peste, quam ipsius inter Dionysij literas narrant, extitisse dicuntur; qui minime perterre facti, pestis morbo afflictos frequentissime inuisebant, illis sedulo inferuebant, curacionemque omnem ob Christi amorem pro viribus adhibebant.

Cautiones adhibenda, ne pestis latius serpat.

VBI pestis contagio aliquam vel vrbis vel dioecesis partem inuadere cepit, eam diligenter cautionem Episcopus adhibebit: primum ut & in parochiis, & in omnibus ecclesiastici ordinis hominibus, & in vniuerso populo, pietatis christianae officia, studia atque exercitationes, non solum aliqua ex parte non minuantur & languescant; sed quam maxime fieri potest, diligenti sollicitudine augeantur, & sancto religionis zelo ardentius inflammantur. Deinde hoc sedulo maxime cauebit, ut dum in eo excitanda pietatis officio ac studio versatur, dumque hoc enixe curat, ut celebritate summa, vniuersique populi conuentu, & religioso hominum catu res omnis christiana eo tempore peragatur; at huic necessario in primis studio adiungat etiam omnem sollicitudinem & cautionem, ne pestilentiae vis latius serpat, sed repriatur atque extinguatur.

Et quoniam sanctarum processionum vsus afflictissimo quoque tempore, & in pestilentia praesertim, grauissimoque morbo ab ecclesia Dei perpetuo adhibitus est; ideo Episcopus non solum imminente, ut narratum est, sed ingrauescente in dies peste, processiones & supplicationes solemnes toties instituet atque adeo peraget, quoties opus esse viderit.

Quo in processionum officio praestando hoc studio inhaerebit, quod praeter sanctissimorum patrum, Basilij Episcopi, & Mamerti Vicensis documenta, ex quibus earum processiones, quam vtilis ad omnem calamitatem propellendam, quam saluatares sint, facile intelligi potest; exemplis etiam vehementius inflammari debet duorum sanctissimorum virorum, Gre-

gorij Magni Pontificis, & Euthichij Constantinopolitani.

Hic ubi primum processiones instituit, pestis vis tandiu extincta est, dum ille ex hac vita migravit.

Ille vero pontifice Pelagio pestilentia mortuo, non modo non intermittendas, sed certo distincto fidelium ordine, ac solempni prece celebrandas illas censuit; non repentina morte deterritus hominum, qui octuaginta cum illo in processione obierant.

Ad quod sane officium perpetuo retinendum, pieque excitandum, apud nos in primis valere debet vel plurimum hoc etiam praclarum luculentumque exemplum; quod cum scilicet sexaginta fere ante haec tempora annis ciuitas Mediolanensis eo funestae pestis contagio varia multiplicique strage diu affecta atque afflicta, tandem nullo alio remedio sustentaretur, diuinitus liberata est publicarum processionum & triduanarum supplicationum officijs, & ardentissimis pietatis poenitentiaeque studijs atque operibus.

Est, inquit Cyprianus martyr sanctissimus, plurimorum mens solida est, & anima deuota, quae pestilentiae impetu non mouetur, sed tanquam petra fortis & stabilis, turbidam violentamque eius tempestatem frangit: tamen quia nonnulli, vel praebimbecillitate animi, vel praedulcedine secularis vitae, ac quadam quasi mollitie, minus stare fortiter, nec pectoris sui inuictum robur necessario tempore praestare possunt: ideo ut ipsi, qui in peste valde sibi cauendum putant consulamus, ad cautiones descendimus, quas mox infra demonstramus.

Id igitur Episcopus curabit atque efficiet, ut cum in omni ecclesia, omnique celebritate, tum in processionibus homines non conferti, non densi simul & compressi inter se sint, sed ordine distincti, & aliquo intervallo separati, ut contagioni locus non detur.

Qua vero in ecclesia pluries mane diebus singulis missae sacrificium celebrabitur, hoc cauebit, ut non eodem tempore ad eandem ecclesiam (cum praesertim perangusta est) populus conueniat, sed diuerso tempore tamen, nisi necessaria causa aliter postulet.

Scholae praeterea institutionis christianae, loco aperto & amplo, utpote in coemeterio, foro, triuio habebuntur: idem expedire videtur, cum in orationis communis, aliorumque pietatis officiorum exercitatione, tum in concionibus aliquando.

Ecclesia parochialis si extra illa septa est, quibus hominum aliunde venientium, & viatorum, peregrinorumque aditus & ingressus pestis temporibus pracludi atque obstrui solet; parochus si intra illa septa, vel intra oppidi lociue moenia ecclesiam aliam idoneam, & domiciliu propinquu ubi ipse habitet, inuenerit, eod sanctissimum Sacramentum, & curae parochialis munus de Vicarij Foranei consensu transferat, licebit.

At

At si aliud iustis causis minus expediret, ibi tamen ea parochialia munera geret, ad quae frequens populi concursus est: qualis est diebus festis Missae parochialis celebratio, praedicatio, vesperarum officium, & orationis communis, ac rei huiusmodi exercitatio.

Id porro omne episcopi iudicio & voluntate statuatur.

Eiusdem iudicium erit, si quando pestis vel periculum vel contagio aliquem locum vexare incipit; an propterea, ut populo locus amplius & commodus detur, altare extra ecclesiam parietes, aut intra, sed in ipso ianuam ingressu collocabitur; praesertim cum vel sacerdos qui celebrat, pestis nomine suspectus admodum sit, & ecclesia perangusta satis; vel contagio ad illi loci coplures domos familiariter dimanarit. Quod si Episcopus ita faciendum censuerit, tunc Vicarius foraneus eiusdem concessu Missae sacrificium in altari portatili, quod ob eas causas intus in ecclesia propinqua collocabitur, aliquoties celebrare permittet; idque praesertim die festo, & in ecclesia praesertim, quae exigua & angusta valde est pro ratione multitudinis, quae confertissima eod ad Missae sacrificiu vno tempore conueniet.

Cum vero altaris portatilis facultatem dabit, eam cautionem praescribet; ut eo loco, & ita collocetur, ut ab omni venti temporis inuira, ab omni rei indecentis, atque offensionem praebentis periculo tutum sit.

Parochialibus suis (qui quoniam extra custodiae fines, & cancellorum septa habitant, suspicionem aliquando maiorem praebent, cum nullus ad eos aditus viatorum peregrinorumque praclusus sit, sed valde apertus, ac plane liber) Episcopi concessu & auctoritate ita prospiciet atque consulat, ut in aliqua propinqua ecclesia, sacellorum probato ad Missae sacrificium conueniant; ubi itidem sermonibus, stas denunciationibus, cohortationibus, scholis christianae institutionis, festo solempni, officio vesperarum, processionibus, litanijs, orationi communi, & alijs pietatis christianae exercitationibus intersint.

Quam ob causam eis certum aliquem propriu sacerdotem dioecesanum constituet: cuius sustentationi succurratur elemosinis, quas vel ipsi, vel omnes illius parochiae homines ad eam conferent, aut certe alia inita eius sustentandi ratione, ut commodius fieri poterit.

Sin hac via non succedet, hanc aliam aggredietur; ut dum pestilentiae suspicio & periculum est, aliquem sacerdotem cappellanum illius oppidi, lociue, qui idoneus parochialia officia praestet, Episcopi concessu ad illos homines eo potissimum tempore mittet, quo tantum illius ministerio opus est.

Si vero complures parochi sunt, vnus aliquis eorum curae causa illuc se conferet.

Immo si vel vnus tantum parochus animarumque curator est, eam aliquando cogitationem, atque

adeo laborem suscipiet, ut ad parochiales illos suos, cum per alias curae occupationes licet, crebro proficiscatur; ut tum Missae sacrificium celebret, sermonem habeat, & id generis officia omnibus vniuersis praestet: tum etiam speciatim singulis quibus opus est, sacramenta ministrat, & alia adiumenta spiritualia praebet, quae a se in primis praestari, suscepti officij parochialis munus deposcit.

Sed demum si omni ea ratione ac via spiritualibus illorum necessitatibus non satis prospectu consultumque esse potest; nullo tamen modo Vicarius Foraneus, aut praefectus, aut parochus patietur, parochiales illos, qui vere pestilentiae morbo non laborant, nec vero certis causis in suspitione contagij vere sunt, ecclesiae parochialis communis, aliarumque quae illius membra sunt, aut intra eius fines posita, aditu & ingressu excludi, atque adeo prohiberi, quod minus ibi missae sacrificio, sacris concionibus, & caeteris christianae pietatis actionibus vniuersis intersint, atque praeterea vnusquisque speciatim sacramenta ibidem, aliaque spiritualia adiumenta a parochia sumat.

Eam quoque rationem parochus Episcopi concessu inire poterit, ut si quando, praesertim qui extra custodiae septa habitant, pauciores sunt quam illi, qui intra eiusdem fines domicilium habent; aliqui cancelli per quos missae sacrificium inspicere possit, intus in ecclesia parochiali, si eius amplitudo hoc tulerit, alioquin in ipso vestibulo praefigantur; ut distincti & separati inter se sint, qui intra septa morantur, ab illis qui pauciores foris manent: atque hac quidem necessaria causa parochus permittet eos parochiales extra ecclesiae ostium Missae sacrificium tunc spectare, nullo decreto vel prouinciali vel dioecetano obstante.

Hac ipsa cancellorum ratio, & viatorum, & illorum etiam causa adhiberi poterit, qui alienae curae homines ad aliquam aliam ecclesiam Vicarij Foranei iussu conuenient; quod licet fortasse locus ubi habitant, ab omni contagione suspitione liber sit, tamen ubi ecclesia parochialis sita est, ad quam conuenire debent, locus pestilentiae morbo laborat.

Cancellorum etiam sepimento eos quoque parochus separabit, quos ex aliena parochia ad Missae sacrificium, diuina officia, & concione accedere animaduertit.

Verum cum istis ut maxime potest, admonitione omni ager, ut ad propriam eorum ecclesiam parochialem conueniant.

Ips qui extra praefixos in ecclesia cancellos manent, aquae sanctae vas praecipuum ab alio distinctu, ac separato loco collocatu apparabit. Quod extra ecclesiam dum pestis suspicio est, ponatur licet; modo tamen a canibus, alijsque brutis animantibus, & omni rei indecentis periculo tutum sit; aut inde in ecclesiam locumque tutum asportari possit, Missae sacrificio, diuini officijs peractis.

Vbi

Vbi vel vniuersus populus, vel magna pars eius, aut vniuersa vicinia ædium suarum exitu prohibetur; Missæ sacrificium in oratorijs, altaribus, quæ iam parietibus exardificata sunt, quæ tunc ex asseribus in vicinia, foro, via publica, locouè opportuniori exstruentur, celebrari Episcopus permittet: qui locum vbi illa struentur, cum primùm inspiciet, arbitrarij suo deliget; tum cauebit sic exstrui, vt supra cautum est de omni periculo euitando.

Hanc porrò curam is, cum per alias occupationes non potest, in vrbe præfectis regionarijs, alijsuè quos maluerit, & in diocesi Vicarijs foraneis relinquet.

In ijs oratorijs altaribus, atque adedò singulis vicinijs, parochus prout opus erit, statas de nuntiationes dierum festorum, vigiliarum, matrimoniorum, & rerum aliarum, quas de more enunciare solet, promulgabit, atque edicet, ediciuè curabit.

Parochus quàm sapissimè parochiales suos è de altari moneat, quàm grauitè peccent, qui præ metu alicuius vel incommodi vel detrimenti, aut alia causa, pestiferam contagiosamq. labem qua infecti sunt, occultè cælant; quamq. exitiosum vitæ suæ detrimentum inferant, propterea quòd si ab initio curationi se darent, facilius morbum depellerent; ac rursus quàm vehementius alijs noceant, qui ob eam causam quoniam illos non cauent, se faciliè contagione inficiunt; & verò quod maximè omnium interest, certo repentinae mortis periculo se se ipsi offerunt, vt ne contritionem quidem qua sua peccata doleant, animo concipiendi, nedum sanctissima Sacramenta sumendi spatium vel exiguum habeant.

Parochialis viciniae lociuè decanis, vel sindicis consilibus id curæ Episcopi nomine commendabit; vt diligenter, vigilantiq. studio singulorum morbum explorent; & si quem in contagione incidisse compererint, quàm primùm se, & laicos etiam eo nomine constitutos certiores faciant, quibus ex legibus magistratus sanitatis id denunciare debent.

Id ipsum patresfamilias monebit, vt hoc itidem de ijs ipsis singulis sedulo præstent, qui in sua familia, famulatuè sunt.

Populo prætereà suadebit, vt omnes & singuli valetudinis publicæ zelum studiumq. suscipiant; ita vt si quis aliquem viciniae suæ hominem, aliumuè ex peste laborare certò scit, aut probabiliter suspicatur, rem omnem cõfestim & sibi, & laicis illis à magistratu constitutis denunciaret.

Ad quod sanè officium quòd vehementius inciter; certis argumentis demonstret, quàm graues pœnas Deus ab ijs reposcet, quorum negligentia culpauè, tot tamq. acerba damna & mala non modò illis peste tabesceribus, quorum morbum patefacere debuerant, sed alijs etiam singulis qui contagione contraxerunt, & vniuersitati denique importata sint.

Aliam prætereà rationem omnem idem parochus adhibebit, vt de cuiusque morbo certior quàm primum fiat.

Illud verò præter cætera populo significabit, sibi ab Episcopo illud præscriptum esse, vt si quem in parochiali vicinia agrè se habere senserit, illum statim inuisit; quòd diligentius in tempore sanctissima Sacramenta ministret, omnemq. aliud adiumentum, cum ad animæ salutem in primis, tum ad corporis etiam curationem conferat.

Certo libro omnes & singulos parochiales suos notabit; non modò eos qui pestilentia suspicioneuè laborarint, ac demum liberati fuerint, vbiunque vel domi vel in locis publicæ curationis degerint; sed illos etiam qui pestifera labe affecti mortem obierint, vbiunque manserint.

Denique opportunè episcopus tanquam populi pater, vt multis rebus, quæ pestis tempore incommodè acerbeq. de repente accidunt, paterna cura prospicere possit; per parochos, & alios tum ecclesiasticos homines, quos huic curæ præfecerit, tum per pios etiam laicos sibi nunciari & significari curet, quæcunque episcopalis officij sollicitudinem, operam, & studium requirunt.

Magistratus porrò & decuriones, ad eas sollicitudines, quas maximas, prudenterq. excogitatas in peste propulsanda ponunt, illam vnà maximè omnium necessariam curam adiungent; vt primò pietatis opera atque officia studeant; tum illa summoperè caueant, quæ pijs officijs, diuino cultui, sanctis charitatis christianæ exercitationibus, & religiosis publicis orationibus aliquo modo vel repugnant, vel certè obstât: cum hæc istiusmodi sint, quæ non imminuât, aut depellant, sed vehementius excitent, pro- uocent uè vim impetumq. pestilentiae.

Contra verò illud certum a quo exploratum est, illam restingui frequenti piorum operum usu, religioso diuinæ charitatis cultu, & publicis supplicationibus.

Hoc ex antiquis christianæ religionis exēplis quæ narrata sunt, planè declaratur.

Quamobrem hæc præter cætera videbunt omni pietatis studio.

Vt in supplicationibus publicis frequentissimè sint.

Vt sanctarum (spiritualiumq. exercitationum studia atque officia ne quidquam impediunt.

Vt nihil obstant, quò minus ad Missæ sacrificium fideles conueniant, conciones adeant, processionibus publicis intersint, orationes item publicas obeant, & priuatim quoque precantur.

Nec prætereà quidquam impediendi afferat, quò minus funera ecclesiastico more ducantur, & sepulturæ locus sacer detur, eiusdemq. item officium peragatur.

Nec verò prohibeant liberis parètes, rursusq. parentibus liberos, & cognatis cognatos; cum

vel

vel pestilentia affecti sunt, vel contagionis nomine suspecti, inferuire: neque publicorum ministrorum suorum, aut eorum, qui oppidum vel vniuersitatum administrationi curationiq. præsumt, minutionibus aut perterrefactione patiantur illos ab ijs pietatis charitatisq. officijs auocari, abduci, abstrahue.

Vt caueant, ne parochos animarumq. curatores, & certos illos sacerdotes, qui in publicis curationum locis ad sacramenta ministranda constituentur, aliosuè ecclesiastici ordinis homines, vilo quouis modo vel nomine, vel prætextu impediunt, & debitas muneris parochialis functiones, debitauè curæ officia, tum vniuersè generatimq. populo, tum speciatim singulis contagione etiã affectis suspensiuè præstent.

Hoc itè ab illis in Domino vehementer petimus. Vt ne aditu, exituq. oppidorum, pagorum, locorumuè eosdem prohibeant, contra ecclesiasticæ libertatis iura, & episcopi præscripta; cui salutem incolumitatemq. populi suæ curæ commissi, nò minus sibi quàm ipsis cordi esse persuasum habere debent.

Quo in genere tantò grauius peccarent eo periculo tempore, quò ecclesiæ ministros huc atque illuc cõfestim, die noctuq., in singulas horas vel in momenta potius, ad salutem animarum procurandam currere magis necessarium est, quàm alios etiã publicos præfectos, curatoresuè valetudinis corporum, quibus aditus atque exitus in omnes partes dari & patere solet.

Vt longè refugiant ab eo detestabili usu, peste affectos suspectos uè tãquam pro derelicto habitos, abiecta scilicet omni eorum cura, ab vrbe, municipio, oppidouè inhumanè exturbadi.

Vt ne in ijs ipsis è domicilio ad tuguriola arripiendis plus exquisitæ diligentiae adhibeant, quàm pro charitatis christianæ ratione adhiberi par est.

Vt ne in illis secludendis, domiq. custodiendis seuerius agant, quàm cum christiana charitate conueniens est.

Vt denique in omni cautione, non magis prudentiæ suæ, quàm diuino auxilio innitantur.

Cum verò ex ecclesiasticis monimētis nusquam compertum sit, fidelem populum vniuersitatis oppidiuè vniuersum vnquam, in pestilentia, vt contagionem euitaret, hoc commississe, vt diuturno admodum tempore totus ab ecclesiæ conuentu penitus abstineret, eiusq. stationes planè desereret; immo verò contra perspicere possit, crebrius, ardentiori q. diuinæ charitatis studio quàm antea cõsueuerat, ecclesias frequentare: ob eam causam magistratus diligenter videbit, vt ne quarantena, quam dicunt, lege, illum vniuersum domo exire prohibeat, quò fiat, vt diutius quàm religionis pietas postulet, officia prætermittat, quæ in ecclesia Deo præstare debet.

Nam vt silentio prætereantur difficultates, incommoda, detrimenta, damna, mala, quæ inde multa reipublicæ gubernationi euenire possent; cauendum etiam maximè est, ne, cum populi multitudo sanctarum caeremoniarum quæ oculorum aspectu cernuntur, vsu & ritu ad pietatis studium incendatur, si domi reclusa aliquandiu ad ecclesiam non conueniat, magna ex parte religionis officia non modò in ea inculta sint, sed planè deflorescant.

Qua quidem ex re longè grauior perniciès pertimescenda est, quàm ex omni vel funestissima pestilentia.

Quare Magistratus de quarantena diligenter, accuratè, & piè in primis etiam atque etiam videbit matura deliberatione, & re omni cum Episcopo communicata; vt non minus animarum pesti, quàm corporum contagioni, quæ infinitis partibus inferior est, rectè prospiciatur. Quòd si aliquando indicetur; illud maximè præuidendum erit, ne in Aduentum, Quadragesimam, Solemnitates Domini, sacra q. alia tempora incidat, quibus pro sacrosancta diuinorum officiorum celebritate, populi fidelis conuentus in ecclesia & frequens & solemnitas itidem esse debet; vt solemnitas sacra sunt, quæ ex Spiritus Sancti doctrina religiosis caeremonijs, diuinoq. ritu celebrantur.

Ea prætereà ratio ineunda erit, vt speciatim potius quàm vniuersè, & in summa instanti necessitate quarantena fiat; ita vt vel sceminae solum cum pueris, vel aliquando viri, vel vnus viciniae tantum, quæ grauius è suspicione laborat, homines, certo illo temporis spatio, eoq. non diuturniori domi se contineant.

Cautio in sacerdote ministrante.

SI Parochus ob aliam causam, quàm ob ministerij sui parochialis occasionem in pestis suspicionem inciderit, plures sanè dies domi se continebit, quot scilicet pro suspicionis ratione Episcopus boni publici causa statuerit. Quòd verò ad ministeria parochialibus suis præstanda attinet, ea ipsa ratio seruabitur, quæ parochus supra propolita est, si quãdo ministerij sui occasione in suspicionem incidit.

Idem parochus, aliusuè sacerdos, qui peste laborantium curam gerit, quoties hominem sibi commissum habet, qui in pestilentiam suspicionem uè inciderit, vt & nullo loco officijs desit, quæ in eum conferre debet, & quàm cautissimè potest, omne periculum euitet; vbi se ad Dei voluntatem totum accommodarit, deliberationemq. susceperit mortis in singulas horas obeunda, vt animabus sibi in curâ traditis ad salutem proficit, præsidium verò incoluinitatis suæ in Dei potissimum custodia posuerit; has etiam cautiones adhibere poterit.

Vt si quando hominis peste affecti suspensiuè confessionem audiat, loco audiat, qui aliquantulum à lecto distet.

Cum

Cum verò sine magno illius incommodo id fieri potest, curet licet, vt ad fenestram aut ostium, aut in porticum vestibulumue, aut ad impluuium aliumue locum apertum accedat, vbi illum confitentem audiat; vt cubiculum declinet, in quo contagionis periculum timeri solet.

Vt eadem cautione in sanctissimæ Eucharistiæ ministracione vtatur.

Vt alijs remedijs se præmuniat, quæ religiosorum hominum in primis consilio probata, medicorum iudicio vim aliquam repellendæ contagionis habent.

Vt dum intrâ septa curationis publicæ est, vestes contractiores, aut ita succinctas, quæ infra genua vix protendant, adhibeat.

Vt in ijs ministracionibus, non pluuiali, sed solum superpelliceo & stola vtatur.

Sacræ hostiæ particulam vnâ, aut plures, quæ ad comunicantium vsum tunc satis erunt, ferre poterit: nec verò aliâ prætereâ, quæ de more reportetur, dū ad ecclesiâ cappellâue redit. At verò in omni Sacramento, multoq. magis in sanctissima Eucharistia ministranda cauebit, vt euitandi periculi vel suspitionis causa, ne quid vel minimum quod nouum sit, ad ministracionis ritum introducat; neq. instrumentum, aliudue quid simile ad ministracionem pro digitis vel adeò in ijs ipsis adhibeat.

Extra domicilij inaniam, aut tuguriorum septa eos consistere iubebit, qui sanctissimum Sacramentum luminibus prosequuntur, clerico excepto.

Quorum luminum loco, aliqua si fieri potest, per eos accendi mandet, qui intrâ illud domicilium eadē septa habitant, cum iâ suspecti sint. Sacerdotes præfecti curationi spiritali hospitalis domus, alteriusue loci, vbi morbo infecti suspectiue curantur, abstineant ab omni vel consuetudine, vel alio contrahendæ contagionis periculo, quod aliunde existere possit, quàm ex sacris functionibus & ministerijs, & alijs charitatis officijs quæ præstanda susceperunt.

Eorum sacerdotum, si plures sunt, vnus deligatur, qui ægrotis sacram communionem præbeat, cæteraq. ministeria præstet, quibus obundis propius accedat necesse est; at verò plures etiam pro multitudine ægrotorum: alius autem qui peste suspectis curam operamq. suam in ijs ipsis ministerijs nauet; alius minus suspectis, & conualescentibus, custodibusue, & famulis, cæterisque ministrabit, qui à suspitione liberi, in hospitalis domus, aut loci tuguriorum finibus extra septa degunt.

In Sacramento autem pœnitentiæ ministrando, in sacra cõcione habenda, in doctrina christiana tradenda, & alijs functionibus, quibus præstandis ad eos peste vel affectos vel suspectos appropinquare nõ est necesse; vnus, et ite alter vicissim, prout inter se conuenerint, aut prout episcopus maluerit, operam suam cu-

ramq. non ægrotis solum suspectisue nauare poterit, sed cæteris etiam, atque adeò illis, qui recte valentes extra tuguriorum fines collocati constitutiq. sunt ad locorum eorum custodia, vsum, & famulatum.

Cum eorum sacerdotum vnus ægrotis curam ministeriumue nauat, alter ijs qui tantum in suspectis habentur; cautè etiam ij ambo mutua inter se consuetudine vtentur; ne præ suspitione fideles à suscipiendo eorum ministerio auertantur.

Atque si in iisdem domicilijs habitant, eorum tamen commercium aliquo interuallo disiunctum erit.

Eorum vnusquisque ad Missæ sacrificij vsum distinctas sacras vestes, mappas altaris, distinctisue etiam calices si fieri potest, habebunt. In cappellis quoque altaribusue distinctis celebrabunt.

Si verò vna tantum cappella est, vnumue altare, ne vnus alterius indumenta mappasue adhibeat, tangatur.

Si aliquando vel in Missæ sacrificio, vel in sanctissimæ Eucharistiæ ministracione, cum clericus desit qui ministret, alter alteri ministrare necesse habet; vtriusque cautio eadem erit.

Cautio in sacerdote qui ministravit.

PAROCIVS, aliusue sacerdos, cum vel peste tabescenti extremam vnctionem ministraverit, vel in eius cubiculo confessionem propius audierit, aut aliud denique egerit, vnde apud populum in probabilem pestis suspitionem inciderit; tunc aliorum commercium consuetudineue per aliquos dies abstinere, ne bene valentibus contagij periculum, aut certè timorem injiciat.

Dum is tanquam suspectus domi se continet, si fortè acciderit opus esse alicui itidem suspecto aut infecto, qui parochiæ suæ sit, aut alienæ, at curæ suæ commissus; huic ministerij sui operam Sacramentis ministrandis præstabit. Quo tempore ab aliorum cõmercio abstinere, in parochiali tantum ecclesia, aliaue quâ præfectus regionarius aut Vicarius foraneus constituerit, Missam celebrabit; & in eo prætereâ solum altari, in quo nemo alius sacerdos eo tempore celebrabit.

Quod altare, si fieri potest, cancellis muniatur, quibus populo ingressus præcludatur.

Quo ipso tempore ad Missæ celebrationem vestes sacras & mappas altari adhibebit, quæ separatim loco distincto asservabuntur; nec alijs sacerdotibus tunc vsui erunt.

De suggestu, alioque eius generis loco, qui à populi frequentia aliquo interuallo disiectus sit, sermonem concionemue habere poterit.

Confessionem in ecclesia intus & foris, at in sede confessionali audiet; quæ præter laminam perforatam, aliquid etiam intermediū interiectumue habeat opere chartaceo confectum.

Extra

Extra etiam confessionalem sedem audiat licet, ita tamen vt confitens ab eo distet tribus quatuorue cubitis.

Parochialem etiam viciniam, aliamue curam suam, commissam obeat licet, cum vel funus curare, vel alia parochialia officia præstare necesse habeat.

Alia prætereâ loca adire poterit, cum peccata confessurus, ad alium parochum, confessariumue qui propius absit, se conferat opus est. At sanè expediet eum confessarium ad eum potius in parochiæ finibus accedere.

Cauebit autem, ne in chorum ecclesiæ, vbi alij sacerdotes sunt; neq. aliò ite, vbi frequens hominū cõuentus est, proximè ad eos accedat. Nec verò idem sacerdos extra parochiæ fines, excepta causa, quæ commemorata est, sine Episcopi, aut præfecti regionarij, vicarijue foranei facultate scripta discedet.

Neque porrò facultas dabitur, nisi cum alijs suspectis sacramenta ministraturus est; aut bene valentium etiam, adhibita paulò ante demonstrata cautione, cõfessionem Episcopi iussu auditurus, aut ad Episcopum res ad curam suam pertinentes relaturus, aut aliquid acturus, quod sua causa agi necesse est.

Quam diu verò ab aliorum consuetudine suspitionis causa abstinere, cum domo aliqua causa facultateue egredietur; semper, præterquam cum sanctissimum Eucharistiam feret, ferulam albi coloris quatuor cubitis longam (quod signum suspitionis erit) manu gestabit, vt omnes eius congressum proximūq. accessum cauere possint.

Eo ipso tempore dum suspectus est, baptismū infusionis, non immersionis ritu (vbi huius ritus consuetudo alijs temporibus est) ministrabit; statas verò baptismi ceremonias ad id tempus differet, quo à suspitione liber erit: aut alium sacerdotem adhibebit, qui baptismum statis ceremonijs ministret.

Alterius etiam sacerdotis ministerio vtetur, ad sanctissimam Eucharistiam, extremamq. vnctionem parochialibus suis ministrandam pestis suspitione non laborantibus.

Quamobrem parochus, dum eo loco pestis est, vbi curam gerit, facultas detur alium sacerdotem substituendi, qui ab ordinis munere non sit suspensus, vt parochialis curæ munera obeat. Ne tamen audiendis confessionibus alium sacerdotem substituere possit, quem antea Episcopus non probarit, nisi huius substitutionis potestatem idem fecisset.

Clericus, famulusue parochi suspecti, aliusue cuius opera vt velit, quo tempore ille domi se continet, inde etiam ne ipsi quidem egrediantur ad præscriptum; si quando autem exire necesse habebunt, ferulam de more gestabunt. Vbi septimus dies, aut aliud tempus ab Episcopo præscriptum, prout viderit expedire, præterijt, quo parochus in pestis suspitionem ob ministerium incidit, neque aliqua parte se

læsum sentit, nec verò suspicatur se contagione infectum esse; liberè vt antea, & sine ferula omnia loca adire, parochialisq. curæ munera obire poterit, nisi aliter Episcopus iusserit. Idem de parochi clerico, famulo, familiaue cõsendum erit; quæ ex parochi ob ministerium suspitione se se domi continuit.

Parochus autem, & sacerdotes in loco curationis publicæ constituti, caueant, ne propius accedant, congregiaturue cum ijs, qui à pestis suspitione liberi sunt: neue alia ratione eis periculum aut suspitionem contagionis afferant. Quamobrem è loco in quo collocati sunt, facultate ab Episcopo, præfectouè regionario, aut à Vicario foraneo in diocesi non impetrata, ne discedant.

Nec verò illi, præfectus scilicet regionarius, et Vicarius foraneus Episcopo inconsulto dent, nisi ob causam, quæ vel ad spiritalè ministerium, vel ad publicam curationem spectet: ob quas causas sæpè accidit, eos ad alia loca mitti oportere.

Cum autem foras quauis causa facultateue exeunt, ferulam albam parochis supra constitutam gestabunt.

Cautio in homine ecclesiastico ob aliam causam suspecto, aut peste etiam infecto adhibenda.

AD tuendam publicam valetudinem episcopus eam facultatem parochus dabit, vt non modò ecclesiasticis hominibus, qui in parochiali vicinia habitant, sed etiam socio curæ parochialis, & parochus item proximè habitanti, si quis eorum in pestilentiam, eiusq. suspitionem inciderit, hæc vt infra præcipere, iubereue possit.

Vt is scilicet vel infectus vel suspectus, intrâ domicilium certi præscripti temporis lege se contineat, aliorumq. consuetudine abstinere. Vt neminem alium intrò ad se domum recipiat, admittatur.

Vt illius familia hoc ipsum omne itidè præstet. Hanc eandem potestatem præfectus regionarius cum in reliquos ecclesiasticos homines, tum in parochos ipsos exequetur, non solum si quando eorum quispiam peste afficitur, pestisue suspitionem præbet, verum etiam alia de causa.

Ad cuius rei exequendæ vsum pœnis arbitrij sui contra contumaces aget.

Hæc ipsa facultas erit etiam vnus cuiusq. Vicarij Foranei, cui prætereâ laicos homines, cū ecclesiasticos idoneos nõ habebit, qui hæc exequantur, substituere licebit, si quid præsertim de repente acciderit, quod aliena opera opus habeat.

Eisdem prætereâ singulis licebit, etiam laicorum ministrorum custodiam, si ita quandoq. expedire censuerint, adhibere.

Parochus igitur vbi primum ecclesiasticus homo in suspitione pestis incidit, facultate sibi data,

X

vt opus

vt opus esse viderit, statim diligenter & prudenter utetur. Ecclesiæ autem vestes, & præcipue quibus ille proprie utebatur, vnde contagium existere possit, omni diligentissima cautione, vt nihil planè amittatur, certo loco ab aliorum consuetudinem semoto reponi, & custodiri curabit.

Qui locus benè sepietur & munietur, & supellectilis quæ in eo reconderetur, index, omniq; alia opportuna cautio adhibebitur.

Episcopum præterea, aut præfectum regionarium, aut Vicarium Foraneum de tota re certiore itidem faciet, vt vbi rem ipsam diligenter cognouerit, vel aliquid aliud, vel id ipsum diligentius statuatur, prout expedire videbitur. Rem item omnem curatoribus publicæ valedudinis in ea vicinia cõstitutis quàm primum significabit, vt & subministrantur, quæ eorū opera ministeriōe ei tunc subministrare necesse est, & omnis alia diligens cautio ab illis adhibeatur, quæ necessaria esset ad alios homines conquirendos, qui cum eo, aliusue illius familiaritatis, domusue commercium habuissent, aut alio modo eius rei causa suspecti esse possunt. Si verò parochus est, aut eius clericus, aut familia domusue, quæ in suspicionem incidit; hæc ipsa officia socius parochialis curæ, si quæ habet, alioqui parochus propinquior præstabit.

Curabit porò præfectus regionarius, aut Vicarius foraneus impensè admodum, vt & domicilia, & supellex ecclesiarum, vel ecclesiasticorū hominū quàm diligentissimè expurgentur. Ad cuius expurgationis rationem omne exquiri studij, cautionisq; genus Episcopus adhiberi iubebit, quod ex Magistratus præscripto in laicalibus rebus expurgandis adhiberi solet. Et vbi opus esse censerit, ad expurgationem eorūdem ministrorū operam vtendā curabit.

Cum ex facti quod euenerit ratione, dubium existit, an quis peste mortuus sit, anue illius supellex eo nomine suspecta, anue alio genere morbi affectus; tunc parochus medicos in consiliū adhibebit, aliosue peritos, eosq; potissimum, quos Magistratus curæ eiusmodi præferit, vt de re tota certius statuatur.

Parochus, aliusue ecclesiastici ordinis homo, qui loca incolit, quorum commercium ob suspicionis causam vetitum edicto publico est, ne inde egrediatur, prohibeat Vicarius foraneus, sicut ceteris eorum locorum incolis prohibitū est; ita tamen, in certis ijs regulis, & facultatibus, quæ ecclesiasticis hominibus peste suspectis supra constitutæ sunt, vtatur, & fruatur, præsertim, qui animarum curam quouis modo aut nomine gerit.

Hæc omnis cautio tum in Sacerdote ministrante, tum in eo, qui ministrat, tum etiam in ecclesiastico homine testes suspecto, quicumque sit, vt diligentissimè adhibeatur atque seruetur, parochi vt supra cura erit. Quæ sanè cura omnis cautioq; in vrbe ad præfectum regionarium, & in diocesi ad Vicarium foraneum

neum maximè pertinebit.

Cautio in monasterijs, & collegijs pijs adhibenda.

SI regularium hominum monasteriū, aliudue collegium ecclesiasticum, aut domus vbi collegiatim viuunt in pestem eiusue suspensionem inciderit, eadem tota ratio, & cautio quæ mox supra demonstrata est, ab Episcopo, & præfecto regionario, Vicariōe foraneo ipsius Episcopi nomine ita diligenter adhibeatur, vt omnes qui in eo monasterio collegiōe habitant (nisi aliquos solūm peste suspectos esse manifestò constet) ab aliorum hominum consuetudine commerciorū abstineant, & intrā monasterij domusue septa se contineant ad Episcopi præscriptum.

Eam verò cautionem inter se adhibebunt, vt alter ab altero ita separatim in consuetudine versetur, vt ne contagium contrahere possit.

Quamobrem etiam in hortis tuguria strui expedit. Verūm ne propterea in eorum ecclesia diuinus cultus intermittatur: sed diuina officia in choro vt moris est, obeant; ita tamen, vt ibi alter ab altero separatim aliquo exiguo spatio interiecto sit.

Missas singuli in singulis altaribus distinctis celebrent, sacris adhibitis indumentis & instrumentis, quæ ex communi sacristiæ supellectile sumpta, ad suum quisque vsum eo tempore sigillatim, locoq; separato seruabit, & custodiet.

Ne verò vllum populo periculum inde existat; à capellis vbi celebrabitur, & choro, aditus ipsius populi secludatur cancellis ferreis, ligneisue, aut alio eiusmodi sepimento.

At ne dum se intrā Monasterij septa ab aliorum consuetudine abstinent, quidquam ad vitium eis desit, è publico illo sumptu, qui necessario eo tempore ad pauperum sustentationem constitutus est, elemosinam, vt opus erit, subministrari curandum erit.

Si ecclesiasticorum hominum in eodem monasterio locouè collegiatim viuentium magnus admodum numerus est, qui pestis nomine suspectus sit, nec verò domus habitationisue amplitudo eiusmodi est, vt omnes tuguris etiam extructis cõmodè separatim habitare possint: expedit, vel eos omnes qui ex peste suspensione laborant, vel his relictis, alios rectè valentes, suspensione q; liberos ad aliam domum monasteriumue, aut etiam ad plura traduci, quæ tamen vacua sint, & ita constructa, vt dū curationis aut suspensionis causa in illis manent, regularem modestiam, ecclesiasticamq; ordinis sui disciplinam rectè seruare possint.

Hæc ipsa cura & cautio adhibebitur, si quando fortasè monialium, in eodem monasterio viuentium magnum numerum pestis peruaferit.

Sed in earum monasterijs pestis noie suspectis magna

magna ab Episcopo cautio adhibenda erit, ne ex ea occasione intrā septa monasterij aditus sit sine necessaria causa.

Nec verò extra clausuræ septa finesue egrediendi facultas, nisi urgente necessariaq; item causa monialibus permittatur.

Si verò aliquando necessitas efflagitat, vt illi intus visitentur, aut inspiciantur; hoc ne à uiris fiat sed à feminis honestis, curabit Episcopus. Hoc ipsum itidem seruabit, si quando monastorū opera, aut alia eiusmodi necessaria erunt.

De baptismo infanti peste laboranti suspectouè ministrando.

IN F A N S nuper natus peste laborans, aut eo nomine suspectus, quia à matre pestifero morbo affecta ortus est, quàm primū ob instans mortis periculum à sacerdote peste laborantium curā gerente infusionis ritu baptizabitur, alijs stans cõmunijs tunc non adhibitis.

Si sacerdos abest, idem confestim ab alio præstabitur, qui præsens baptizandi formam norit: nec verò cõpater adhibeatur, aut talis qualis infans est, compater aut commater adicietur, nepe ex morbo laborans, aut ex eadē causæ origine suspectus; si alij qui liberi sūt, suspicionē cõtagionis deterriti, id mun^o refugerint. Postea si infans superstes erit, quàm primū ab omni suspicionē liber erit, in ecclesiam parochialem suam sacerdoti parochō offeretur, qui ex ecclesiæ instituto reliquas stas cõmunijs ei adhibebit.

Idem in baptismo seruabitur infantū, qui expositi, dubium est, an pestilentia suspecti sint. Hoc ipsum quoque præstabitur in baptismo infantum, qui non ita manifestò suspecti uidentur; quales ij sunt, qui è mulieribus benè valentibus nascuntur; quæ tamen ex aliqua suspicionē, vel domi inclusa, vel ad loca publicæ curationis perductæ sunt, quoniam vel loco suspecto fuerunt, vel cum homine suspecto consuetudinem habuerunt.

Sacerdotes locorum curationis publicæ, quibus baptismum ministrarint, eorum, & parentum nomina, & reliqua de more in librum certum referant: quem deinceps à pestifera lue purgatum ad archiuum Episcopale ferant.

Vniuscuiusque autem quem baptizarint, baptismum exscriptum proprio etiam eius parochō tradant: quem etiam cum primū inde illi emittuntur, certiore faciant de cõmunijs reliquis, quas non adhibuerint, ut ille in parochiali ecclesia ritè suppleat.

Officia confratrum charitatis, & collectio elemosinarum, ac distributio.

SC H O L A E charitatis homines, parochō describendis parochiæ pauperibus operā nauabunt; quos semel diligenter descriptos, sæpè generatim recognoscent. Qua in recognitione

si quid vel addendum, vel mutandum viderint, id parochō nunciabunt; qui in descriptionis libro notabit, quod eo in genere opus erit, & episcopo etiam referet.

Idem singulis diebus sedulo pauperes inuisent, eosq; præsertim, qui peste tabescunt, suspectiue sunt.

Si quos inuenerint, qui recenter in morbum inciderint, quiuè spiritualis alicuius adiuuenti indigeant, de ijs eundem parochum certiore faciant.

Ipsi verò sollicito studio in id incumbunt, vt quæ ad corporis vsum necessaria sunt pauperibus, pesteq; affectis, vndique conquirant. Vt autem omni ex parte cumulatiore charitatis subsidia comparent, cum ad episcopum, tū ad præfectos regionarios, vicariosue foraneos, & parochos per fugium sapissimè habebunt: quorum etiam auctoritate ad omnem elemosinæ pijq; subsidij conquisitionem atque apparatus ventur; sæpè etiam magistratum & decuriones conuenient, vt opus erit.

Id parochus præter cetera maximè parochiales suos cohortabitur, vt his præsertim pestilentia temporibus omni commiseratione dignis, quantam maximam per facultates possunt, elemosinam conferant, ad subleuandas necessitates, non solūm peste laborantium suspectorumue, sed aliorum etiam omnium qui rerum inopia premuntur.

Quam ob causam singulis hebdomadis semel, atque adeò sæpius rariuè, prout necessitas vrget, parochialiumq; opes ferunt, viciniam suam adhibitis charitatis sodalibus in omnes partes obibat, omniq; studio, & charitatis pia cõtentione, elemosinam, quæ in eorum miserabili vsum erogetur, ab omnibus efflagitabit. In ecclesia præterea parochiali, in omniq; viciniam parte, præsertim pro foribus eorum, qui peste infecti suspectiue sunt, capsulas aliquas duabus clauibus inter se diuersis singulas clauas, certoq; signo quod præcipuum Episcopus cõstituerit, notataq; & distinctas publicè proponet, atque affiget: in quas oblata elemosinæ eo nomine conijciantur.

E clauibus illis duabus vnā ipse parochus, & alteram ille ex confratribus charitatis asseruabit, quem Episcopus, præfectusue, vel Vicarius foraneus delegerit.

Si qua in parochiali vicinia cõplures sunt, vel pestifera labe inquinati, vel suspecti, vel alij inopes homines, quibus aliunde non satis succurri possit; parochus ad Episcopum confugiet, cuius concessu in finitima etiam vicinia parochiali capsulam elemosinæ proponere, aut alia ratione subsidia charitatis comparare possit ad illorum sustentationem.

Vt autē necessario eo tempore pauperū egestati vndique succurratur, eā facultatē, si ita necessitas tulerit, epus aliquando permittet, vt piorū locorū pfecti, curatoresue elemosinarū, quas certo pscripto tempore dari moris est, distributio-

nē anticipēt; vt potē quę eleemofina ſemeftri, aut longioris temporis ſpatio in egentiu vſum erogari cōſueuerat, ea omnis duobus tribuſuē menſibus, aut breuiori tempore prout opus erit distribuatur.

Ea autem cautio adhibebitur, vt ne eleemofinæ distribuendæ ratio atque vſus, ſine legitima auctoritate & facultate vnquam immutetur; verbi gratia, quod puellis virginibuſuē nuptui dandis in dotem pia liberalitate erogari ſolet aut debet, ne in panis eleemofinam, aliuduē genus conuertatur.

Nec verò piorum locorum prædia, aliaue bona immobilia hypothecæ pignoriuē dentur, aut alienentur; contra ac teſtatorum voluntate, canonum iure, pontificijs conſtitutionibus, & Conciliorum, aut Synodi prouincialis noſtræ primæ decretis cautum eſt.

Prou. 1. par. 3.
De piorū loco-
rum admini. S.
iis qui bona.
pag. 42.

Omnis eleemofina, quæ à charitatis confratribus congeretur, de parochi, aut præſecti regionarij, aut Vicarij foranei conſilio & aſſenſu, in eorū hominum vſum neceſſarium erogabitur. In eleemofinæ autem erogatione, habebitur ratio cum in primis inopiæ, paupertatisq. ſacerdotum, & monaſteriorum cuiuſuis generis & ordinis, tum hoſpitalium ædium locorumuē, quæ intrā parochialis viciniam ſita ſunt.

Quibus ſacerdotibus & monaſterijs ex ærario etiam publico, aut cenſu, vnde reliqui pauperes ſuſtentantur, neceſſaria alimenta ſubminiſtrari oportebit; cum ob alias cauſas, tum quia publico eccleſiæ nomine, religioſi illi homines quotidianis ſacrificijs, ſupplicationibus, diuinorumq. officiorum cultu; & moniales etiam ſacra lachrymarum ui, peccatorum deploratione, gemitu, uigilijs, ieiunio, atque aſſidua oratione, Dei iram aſſictiſſimo illo tempore placare contendunt.

Cauebit autem parochus, ne rei cuiuſquam quæ ad corporales quorumuis hominum, etiam peſte laborantium ſuſceptorum uē neceſſitates pertineat, præcipuam curam, præcipuūq. onus ſibi ſuſcipiat, quo retardetur aut impediatur, quin proprium curæ ſuæ officium exequatur: quod totum in rerum ſpiritualium procuratio ne atque adminiſtratione verſari in primis debet. Ideo ab ordinario munere eleemofinæ distribuendæ, ſubuentioſiq. publicæ erogandæ abſtinebit.

Si quo autem in loco & pauperum ingens neceſſitas, & penuria hominum ut id muneris recte gerere poſſit, aliquando hoc ſuadebit, vt iſtiuſmodi pondus ipſe ſuſcipiat ac ſuſtineat; ad Episcopum adibit, cuius facultate illud ſubeat, ac gerat.

Adhibere autem ſecum ſemper ſtudebit pios aliquot parochialis viciniam homines, aut confratres charitatis; quos tum adiutores, tum etiā teſtes fidelis diſpenſationis habebit.

Hoc etiam ipſum & præſectus regionarius, & Vicarius foraneus exequi præſtareq. curabunt. Vt omnis eleemofina, quæcunque ſit quæ collige-

tur, quibus oportet, recteq. distribuatur; nec verò impudēter vſurpetur, atque abſorbeat; ab ijs, qui aliunde cum habeant vnde viuant; iniqua illa vſurpatione exitium animæ ſuę pariunt, & vitæ periculum illis præbēt, qui ſumma rerum omnium anguſtia premuntur: ideò regionarius præſectus, Vicarius foraneus, uifitator Episcopalis, & parochus in primis opportuna ratione (vbicunque ſunt qui peſtis ſuſpicioniſuē cauſa domi incluſi, aut etiam inopiæ nomine illam etiam pro foribus, aut de fenestris eſt agitant) iſtos, & aliquando populū uniuerſum, prout occaſio tulerit, id grauius monebit, docebitq. peccati mortalis vinculo irretitos teneri, ſi qui ſunt qui conſequendæ eleemofinæ cauſam aliquam prætexunt & aſſimulant; atque adeo ſi quam eo nomine & cauſæ ſimulatione conſequuntur, planè reſtituere debent.

Quamobrem grauiffimè peccabunt, quicunq. eleemofinam capient, illis egentibus hominibus ſolū conſtitutam, qui aliunde certo recluſionis aliouē præſtituto tempore non habent vnde uictum ſibi parent, ſi reuera ipſi in eo paupertatis ſtatu non ſunt: nec verò eā eleemofinam ſine conſcientiæ offenſione & labe retinere vllō modo poterūt; præſertim ſi ipſius eleemofinæ curatores; aliqua ſignificatione ratione uē præcauerint, ſe conſtituiſſe, ijs tantum, qui ea inopia paupertate uē premuntur, illam distribuere.

Cura præſtandæ & exercendæ pietatis in locis publicæ curationis, ac domicilijs occluſis.

IN omni triuio crux loco decenti erigetur, ad quam orantes & precantes ſpectent.

Ibidem ad Episcopum præſcriptum altaria eſtruantur, in quibus Miſſæ ſacrificium offeratur; ita vt qui ſacerdos etiam regularis in illis obtulerit celebrauerit uē Episcopum iuſſu, ſatis feciſſe cēſeatur muneri, quo adſtrictus eſt celebrandi in alio cuiuſuis eccleſiæ altari.

In cappella domus hoſpitalis loci uē publicæ curationis, perpetuò ſanctiſſimum ſacramentum aſſeruetur; cui lampas accenſa præluceat. In qua cappella ſacerdos qui ſpirituali curationi præeſt; aliquando orationem ſine intermiſſione inſtituet, religioſeq. atque ordine haberi ſtudebit.

Vbi ob peſtilentiæ propagationem, obitu uē uel egritudinem ſacerdotum, deſunt qui ſpiritualē peſte languentium vel ſuſceptorum curam ſuſtineant gerant uē, vt quam diligentiffimè conquirantur, vicarius foraneus in diceceſi Episcopum certiore celerrimè & ſepiffimè faciet, præſectus in ciuitate: interea verò eorum curam parochis, alijs uē ſacerdotibus probatis qui proximè habitant, magnopere commendabit.

Idem officium præſtabunt, ſi quando ob ſuſpi-

ſpicionem peſtis in parochia vel etiam infeclionem inciderit; vt ſcilicet alium ſacerdotē in eius locum ſubſtituat, qui parochialis curæ partes neceſſario tempore exequatur, quas ille per ſuſpicionem, ijs qui ſuſpicionem carent præſtare minus poteſt.

Cum nemo ſacerdos eſt, qui publici tuguriorum loci curationem gerat, hoc ſaltem curabitur; vt die feſto, & in hebdomada etiam certis alijs diebus, eò loci aliquis ſacerdos eccleſiæ aut viciniam parochialis, Miſſæ ſacrificium in oratorio ob eam cauſam extra tuguriorum ſepta eſtructo offerat.

Si verò ne id quidem fieri poteſt, quoniam nemo alius ſacerdos eſt niſi vnus tantum parochus, hic ipſe aliquando per hebdomadam eò ſe conferet ad Miſſæ ſacrum celebrandum. Vbi in eo tuguriorum loco ſacerdotes plures ſunt, tum id curabunt, vt omnes quicunque ibi ſunt, Miſſam ſpectent audiant uē; tum ipſi ob eam cauſam inter ſe rationem inibunt, vt eum præſertim vna tantum cappella ſit, alius benè mane, alius paulò tardiùs Miſſam celebret; aut certa alia hora commodiore id quicque præſtet.

Præcipuè parochus hoc valde curabit, vt ſi quando vel vniuerſi ciues, vel aliqua vicinia, familiarè parochialis domo egredi prohibentur; omnes & ſinguli antequam ſe in ſuis quicque domicilijs per illud dierum ſpatium includat, peccata cōfeſſi ſacram communionem ſumant. Si verò præ tēporis exiguitate id tunc nō præſtabunt, præſtent ſaltem eo ipſo ineunte tempore, & deinceps præterea ſingulis hebdomadis, aut quintodecimo quoque die, prout ſe illis per alias occupationes poſſe ſacramenta miniſtrare viderit.

At pro curæ ſuæ ratione, quæ ad ægrorum ſalutem ſpiritualia adiumenta ſpectant, hæc omnibus alijs anteponet.

Certam aliquam chriſtianæ vitæ normam eo tempore, cum populus intrā domesticos parietes aliquandiu ſe continet, paſtoralibus literis Episcopum commōſtrabit, vt quotidianas habeat pietatis chriſtianæ exercitationes, quibus perpetuum curſum teneat in uia ſalutis.

Pietatis autem ea officia proponet patribus familias, vt non ſolū manè, ſed veſperi & meridie, ſingulisq. horis ac momenti habeant ſpirituales exercitationes, in quibus omnis familia piè verſetur.

Quamobrem præter cetera, libros in ſingulas familias introducendos curabit, nō ſolū eos quos ſupra commemorauimus, ſed ſacrorum bibliorum partem aliquam, vt pote hiftoriam Iob, libros Tobiam, epiſtolam S. Iacobi, & volumen præterea de vitis Sancti Sebaſtiani, Sancti Gregorij Magni, Sancti Rochi, Sancti Macharij, Sancti Euthychij Patriarchæ Conſtantinopolitani, Sancti Nicolai Episcopum, Sancti Bernardini Senenſis, qui omnes peſtilen-

tia documēta & exempla præbuerunt ſanctiſimarum virtutum.

Ad alias religioſas orationes introducet certos pſalmos, & hos potiſſimum; nempe pſalmum ſextum, decimum ſextum, uigefimum quartum, trigefimum primum, trigefimum ſe primum, quinquageſimum, ſeptuageſimum octauum, centefimum primum, centefimum item & vigefimum nonum.

Stata præterea illa oratio parochi & ſacerdotis, quæ in ſingulos dies ſepties certis horis adhibebitur, etiā à cuſtodibus & miniſtris inſtituetur in omnibus tuguriorum ſeptis, hoſpitalibus ædibus, ſingulis familiarum incluſe domicilijs, omni loco & publicè & priuatim.

Quæ oratio ut rectè religioſeq. peragatur, curandum eſt diligenter ad Episcopum præſcriptū. Itaque orationis huius ſignū, in vniuerſi, uel partis populi recluſione dabitur campanis primarię eccleſiæ; collegiatarum item tam regularium quam ſecularium ſi quæ ibi ſunt dabitur.

Itidem in eccleſia parochiali fiet, cuius viciniam homines, familiarè aliqua contagionis nomine ſuſpecte domi ſe continent.

Itidem fiet percuffione paruulæ campanæ hoſpitalis, aut alterius loci curationis publicæ. Signi ratio hæc ſeruabitur; vt diſtincto certo temporis ſpatio, nempe ſecunda quaque hora, aut longiori breuiori uē interuallo, prout dies contractiores vel longiores ſunt, ſepties in die campana pulſetur.

Initio orationis ſignificandæ, percuffio campanarum fiet, vt de more ſit, cum ſalutationis Angelicæ quę *Aue Maria* dicitur, ſignum datur; poſtea continenter per horæ quadrantem certis campanę ictibus breui interuallo diſtinctis eiſdem ſignificatio fiet, quæ ſono terminabitur, vt oratio veſpertina ſolet.

Dum verò campanis pulſatur, litanie ſupplicationeſuē ad Episcopum præſcriptum concinentur recitabuntur uē, ita vt uel è fenestris foribuſuē ædium ab vna parte ſint qui illas præcinant, & viciffim ab altera qui religioſe ſuccinant, & reſpondeant.

Quod ſicubi ita præſtari non poteſt, intus in ædibus ipſis loco omnium communi, aut vbi optimè poteſt, ſtatis illis ſignificationis horis præſtabitur.

Quam ob cauſam in vnaquaque vicinia vbi hæc precatio horaria celebrabitur, vnus plureſuē eccleſiaſtici homines, aut ſi tales non ad ſunt, alij pij viri orationis vſu inſtructi, ad fenestram foreſuē ædium adhibebuntur; qui ſtata quaque hora qua ſignificatio fiet, orationis huius inſtitutum atque vſum rectè riteq. moderentur & dirigant, & eius ſtudium in horas ferè ſingulas ardentius excitabunt.

Curabit præterea parochus, vt diebus ſaltem feſtis, vbi ſunt qui benè norint, de beata Maria Virgine officium precum horarium ſtatis illis ſeptem horis diſtinctè recitent.

Sæpè euulgabit atque edicet (quò fidelium mētes ad huius precationis vsum studiumq. inflāmet) indulgentias eo nomine concessas.

Ac præterea quidem unicuique parochi & sacerdoti, breuium illorum librorum, quibus Episcopi iussu certæ preces & litanie eius orationis causa editæ continentur, copia fiet, & gratis aliquo modo suppeditabitur, vt parochialibus suis, & alijs prout vsu venerit rectè distribuatur.

His, atque adeo alijs omnibus pietatis exercitationibus, parochus alijue sacerdotes curationi spirituali præfecti, homines sibi commissos tēpus in domibus oclusis alijsq. locis tuguriorum salutariter & religiosè consumere studebunt quàm diligentissimè; vt ne otio tabescentes, procliuius prolabantur ad Dei offensiones, & ad turpia flagitia.

Cura disciplinae morum in eisdem locis.

PAROCCHVS animarumq. curator, & alij item sacerdotes curæ spirituali in locis præfecti, vbi infecti suspectiue morantur, charitate paterna, & diligenti studio, videbunt vitæ, mores, pietatem & religionem, non modò eorum qui pestis morbo suspecti, in hospitalibus, publicis domicilijs, aut intrà tuguriorum septa sibi commissa habitant, & illorum qui præsertim reclusi intrà parochiæ suæ fines in priuatis domicilijs manent; sed monachorum, & famulorum, & ministrorum, quicumque illis operam nauant, & eorum præterea qui in illorum custodia collocati sunt.

Mulierum pudicitia, & adolescentum honestati prospicient, qui intrà ea septa, hospitales uè domos, aut domicilia priuata inclusi degunt. Præcipuam autem curam suscipient & sustinebunt puellarum, virginum, & fœminarum, quæ vel parentibus vel coniugibus mortuis, discrimini & periculo pudoris ac pudicitie magis obnoxia atque expositæ sunt.

Eas senioribus fœminis, & spectata honestate pietatisq. studio insignibus, quæ in illis locis morantur, diligentissimè committent, quasiq. in manum tradent, & commendabunt omni charitatis officio.

Pupillorum item præsertim infantum curam gerent, eamq. potissimum rationem habebunt, vt certo loco separato, dum in publicæ curationis domicilijs locisue sunt, piè recteq. educēt.

Cura eorundem erit hæc etiam; vt quoad eius fieri potest, à fœminis mares vbiq; separatim degant, præterquam si qui sunt eiusdem familiaris. Curabunt præterea, vt non solum euitadæ contagionis, sed honestatis in primis tuèdæ causa, qui in uno cubiculo tuguriolouè degunt, nullum suspectum commercium consuetudinem uè habeant cum alijs, qui vel sunt diuersæ familiaris, vel in alio diuerso tugurio cubicolouè manent.

Sæpè fit, vt in ijs curationis publicæ locis, nò modò palàm sed occultè futuri matrimonij spon-

siones fiant: Ideò Episcopus curabit, vt qui in illis locis aut paulò postquam inde egressi sūt, matrimonium conficere volunt, illius statæ denūciationes cum in ecclesia parochiali fiāt, tum eo etiā loci, vbi inclusi pestis causa sunt, aut paulò ante fuerunt.

Ne quid verò de matrimonio contra agatur, quàm Tridentina sanctione præscriptum est; ideò quam sæpissimè illa in locis publicæ curationis promulgetur atque exponatur.

Ne præterea puellæ in fraudem inducantur; omnis alia diligens ratio per parochum, sacerdotemue qui spirituali curationi præest, adhibebitur.

Vbi aliqua vel concubinitas, vel vitæ turpis suspicio suborietur, aut indicium existeret; de hac re omni parochus, sacerdosue spiritualis curæ præfectus, Vicarium foraneum, aut præfectum regionarium, & hi Episcopum certiore statim faciant; vt in tempore primùm re inuestigata, cum remedium opportunum periculo adhibere possit, tum flagitiosa vita, omniq. vitio distuens reprimatur & coerceatur.

Illæ verò morum corruptelæ, quæ in ijs locis magna cum Dei offensione vulgo existere solent; quales sunt comestationes, exhilarationes, cachinnationes, inhonestæ congressiones, obscenæ colloquutiones, detractioes, maledicendi vsus, ludificationes, gestulationes, lusiones, ludi aleatorij, saltationes, tripudia, crapulæ, compotationes, congressusq. illi tot peccatis coniuncti, omnesq. demum turpes actiones; vt tollantur radicatusq. extirpentur, ijdem sacerdotes, & priuatis colloquijs, & concionibus, & suasionibus, & cohortationibus, & omni officij genere agent planè diligenter.

Quòd si ijs rationibus assequi non poterunt, quod ex disciplina christiane vsu erit; Episcopum ipsum adhibent, qui offensionibus eius generis omni uia occurrat.

Quam ob causam, quò diligentius scilicet idè Episcopus nota atque explorata habeat, quæcunque in ijs locis ad morum emendationem correctionemq. opus erunt; certos etiam aliquos laicos homines christianæ sanctæq. disciplinæ studiosos, non modò in tuguriorum finibus, hospitalibusq. ædibus publicis, sed in omni parochia secretò constituet; qui omnia inhonestæ turpisq. vitæ pericula, flagitiosas actiones, & corruptam omnem eorum disciplinam qui ibi degunt, prudenti exploratione diligenter indagant; quæq. in offensa esse viderint, de ijs vel Episcopum ipsum, præfectumue regionarium, vel vicarium foraneum, vel parochum, vel sacerdotem etiam curatorem, sæpissimè, atque adeò quotidie, si opus erit, certiore facient.

Quæ

Quæ disciplina ratio parochi & sacerdotibus curationis publicæ tenenda sit.

PAROCCHVS, & sacerdotes curationis publicæ, cum diligentem in alijs morum speculationem, curâ, exercitationemq. pietatis adhibuerint; hoc etiam maximè studebunt, vt ipsi piè sancteq. viuendi studio, omniq. religionis officio, atque omni documento & exemplo ceteris omnibus præluceant; ac summa quidem cautione in eo vtantur, vt non modò quidquã non offendant peccentue, sed ab omni peccati suspitione planè liberi sint.

Omni igitur intima & externa pietate, in illis publicæ curationis locis seruient Dei gloriæ, cuius religiosus cultus perpetuò ob eorū oculos versari debet.

Studio charitatis, quæ in eorum animis fixa semper inhaereat, agent omnia.

Quo studio ducti, & curæ susceptæ officio cõmoti, longè ab ijs actionibus refugient, quæ offensionem, aut mali suspitionem parient.

Cauebunt, ne eos qui peste suspitioneue laborant, ad testamenti factiõnem, aut ad aliud vltimæ voluntatis genus, ne agnatis quidem illorum flagitantibus, vllò modo inducant atque impellant: nisi aliquando vel christiana charitas, vel propinquorum status commiseratione dignus aliter suaserit; tuncq. si tēporis spatium datur, rem ipsam vt est, cum Episcopo, aut præfecto regionario, aut Vicario suo foraneo communicabunt.

A testamenti, codicillorum, donationis, & aliterius id generis vltimæ voluntatis cõscriptioe abstinebunt, nisi vrgens necessitas aliter de poscat; cum alij scilicet æquè idonei non sint, neque aliunde acciti possint qui conscribant: tuncq. vt auaritiæ, & sordidi quæstus suspitioni occurratur, testes quoad eius fieri potest auctoritate & vitæ moribus insignes adhibebunt.

Idem præstabunt, si quando aliorum pecuniã supellectilem uè afferuadi, aut in aliquè vsum erogandi curam suscipient.

Speculatio in ministris publicæ curationis adhibenda.

PAROCCHVS & sacerdos, qui in hospitalibus, publicis ædibus, locisue tuguriorum spiritualem curam gerit, hæc diligenti speculatione videbit.

Primò, vt eorum locorum præfecti, curatores, ceteriq. omnes, qui vel operam, vel officium, vel famulatum in illorum hominum curâ subleuationemq. conferunt, ne quid negligant, prætermittant, deferantue, quod ad operæ, curæ, officij, ministerijue suscepti partes attinet. Vt ne quid præterea committant, quod illis fraudi & detrimento sit; quodq. pia sollicitudine, & sincera cura quam nauare debent, indignum existat.

Quare ipse parochus sacerdosue præcipua capita mox infra demonstrata in primis animaduertet, in quibus scilicet frequentes eorum offensiones esse solent.

Vt potissimum illi ipsi quicumque sint, charitatis studio, non negligent opera, non languescenti ministerio, nec verò immodestè, nò petulanter, non proteruè, non contumaciter exquantur debiti officij partes.

Vt mulieris morbosæ suspectæue corpus aut cadauer, duntaxat inspiciatur, cum necesse maxime est.

Et verò inspectioni necessarij solum ministri intersint; vt potè medicus, chyrurgus, mulier aliqua, & alius præterea nemo.

Vt inspiciendis item marium corporibus, ministri tantum adhibeantur, qui videlicet necessarii sunt.

Videbit item parochus sacerdosue, vt præfecti, vespillones, viciniæ curatores quos antianos dicunt, alijq. ministri, nihil omninò pecuniæ, muneris, doniq. extorqueant, cum vel domicilia clauduntur, vel aperiuntur, vel alia quauis occasione modouè.

Vt ne pecunia, resq. aliqua, aut supellex peste lauentium, vel suspectorum, vel mortuorū diripiatur dissipeturue vnquam; & maximè cum vel domo educuntur, vel moriuntur, vel in sepulturam traduntur, vel eorum domicilia purgantur, aut eorum supellex ad loca purgationis exportatur.

Vt qui ad loca publicæ curationis perducuntur vehunturue, non vesperi aut sub noctem, sed benè si fieri potest perducantur asportenturue; quò sacerdotibus qui in ijs curationis locis resident, temporis spatium detur audiendi eorum confessiones, & alia quæ domi non susceperant spiritualia adiumenta ministrandi, antequàm nox aduentet, in qua vt plerisque accidit, morte eripiantur.

Vt ne eodem curru vehiculouè mortui simul & viui, aut morbo tabescentes vnà cum his qui solum suspecti sunt, asportentur; si modò tamen suspecti non illi quidem sunt, qui sua spòte morbo affectis operam curâ & studiū nauent.

Vt hæc ipsa cautio, diligensq. distinctio, in exportanda importandæue supellectile adhibeatur; vt illa scilicet quæ peste languescens est, distincto curru ac separatim vehat ab ea, quæ suspecti hominis est.

Ideoq. curandum erit, vt vehicula plura, quæ ad eum distinctionis vsum satis sint, in tempore apparentur.

Vt ijs qui ad loca publicæ curationis domo abducuntur, temporis spatium detur colligendi pecuniam suam, supellectilem disponendi, cõstituentiq. cæteras res domesticas; ita tamen, vt ne diuturnior mora fraudi sit & detrimento valetudini publicæ.

Vt spatium etiam detur colligendi farcinulas, & aduehendi secum lectum, culcitrastramētities, lodices, linteamina, tegetes, storeasue, vestes

vestes, & alia id generis vsui necessaria. Sin autem ab initio tempus non habuerunt, de tur postea, adhibita custodia vt moris est & cautione.

Vt euitanda contagionis causa, tuguria morbo languentium aliquo interiecto sepiamento verè ab illis seiuncta sint, quæ suspecti habitant. Eadem cautio adhibeatur tuguriorum, vbi sunt minus suspecti, vt separentur ab ijs qui grauissimè suspecti sunt.

Itidem de conualescentibus.

Vt ordine describantur certo libro, quicunque ad loca publicæ curationis abducuntur.

Quæ descriptionis ratio vniuersiuique tugurij cellulae numero respondeat, vt singuli à parochio sacerdotem cõstituto, medico, chyrgurgo, cæterisq. ministris facile distinctè inueniantur.

Vt ob eam ipsam causam, quoties quis recens ad loca curationis venit, aut inde abit, aut de vno in alterum commigrat; id omne eisdem ministris significetur, & sacerdoti præsertim, vt ministerij sui partes ei præstet.

Vt in vniuersiuique tugurio cubiculouè, ad lectum sternendum, quoad eius fieri potest, satis paleæ sit, culcitra item stramentitia, & cenoto, lodixuè.

Vt quibus vel ex morbo laborantibus vel suspectis, lectis, stramentis laneis, aliaq. supellectile apparari & sterni debet, ij pro ratione statumq. personarum illud ipsum commodum consequntur, & ministri item publicè ad locum curationis constituti.

Vt iisdem ministris, alijsq. rectè valentibus victus certa ratione suppeditetur, qui satis sit. Vt agrotis itè stata hora subministratur, quibus etiam ratio adhibeatur cibi, qualis sit, & quantus, & quo item modo præbeatur.

Vt medicinarum medicamentauè in tempore, certisq. præscriptis horis & ordine apparentur, conficiantur, & præbeantur.

Vt & vestes, & supellex, & tuguria, cubiculauè quæ ex asseribus constructa sunt, vbi peste infecti suspectiue manserunt, aut mortui sunt, prout opportunitas tulerit, diligenter purgentur.

Illam verò tuguriola ex paleis inflammentur. Nec verò vni sint alijs, qui solè suspecti sunt. Vt ea ipsa tuguriola, cum opus est, palea recentium intrinsecus optimè circumuestiantur, tum extrinsecus rectè vndique obtegantur, vt ne quando pluuia inluat.

Vt mortuis efferendis & sepeliendis nihil contra agatur fiat, quàm de efferendis sepeliendiue modo, & de loco vbi sepeliendi sunt, Episcopus statuerit.

Vt verò hæc omnia in executionis vsu rectè inducantur: parochus, omnisq. alius sacerdos, quicumque intrà tuguriorum septa curam gerit, præfectus regionarius, & Vicarius foraneus, vt diligentissimè poterunt, curabunt crebris cohortationibus, assiduisq. admonitionibus

bus omni charitate plenis, atque adeò vbi opus est, reprehensionibus.

Et omni præterea paterno officio cum illis agent, ad quos summa curationis spectat, vt ordine & quàm rectissimè cuncta gerantur.

Quòd si ne his quidè officijs quidquam adiumenti ad rem optimè administrandam non afferent; perfugium vt primum possunt ad Episcopum habebunt, cuius consilio, studio, ope, & auctoritate, etià apud magistratum vt opus erit, si quæ perperam aguntur, ad rectam normam redigantur.

Visitationis officium multiplex.

EA omnia quæ paulò ante, & mox infra demonstrantur, vel ad cautiones, vel ad curas, vel ad pietatis exercitationes, vel ad hominum mores, vel ad sacerdotum in primis vitæ honestatem & disciplinam pertinentes, vt rectè omnem executionem habeant, hoc præfecti regionarij, aut Vicarij foranei, alijsq. Episcopales visitatores videbunt, curabuntq. diligentissimè.

Quare loca publicæ curationis frequenter, vel quotidie potius cum opus erit, visitabunt, cunctaq. perspicient, atque explorabunt, tum quæ ad peste languentium & suspectorum, aut animæ salutem aut corporis curationem spectat; tum etiam quæ de eo genere omni speciatim vniuersèq. conscripta sunt.

Ac si quid vel deesse, vel in aliqua re peccari offendiue viderint, ad ipsum Episcopum referent: qui de omni cautione, cura, piaq. exercitatione & disciplina sollicitus, in omni executione vt opus erit studiosè euigilabit.

Episcopus verò frequens in eo erit, vt vniuersos & ferè singulos peste vel infectos vel suspectos inuisat; paterna charitate consoletur; episcopali liberalitate, & eleemosina quam manu sua præbebit, subleuet, si quos inopia laborantes viderit; documenta opportuna det; atque accommodata ad sanctè, & cum Dei voluntate congruenter vitam agendam, mortemq. fortiter, christianoq. more in Domino obeundam.

Crebrò item familias, quæ domi ob suspicionem se continent, breui sermone alloquetur; & ostendet in primis quæ vnicuique agenda sunt, quæ rursus fugienda.

Sæpè præterea in diocesis loca infecta suspectauè excurrat, cunctaq. oculis paterna charitate incensus lustrabit; vt populo suo afflictio, percussio & penè prostrato, consolationes, remedia, subsidia, & alia Episcopalis dilectionis officia adhibeat, & præstet.

Non visitatores solùm, sed alios etià sæpè mittet, qui hæc eadem officia præstent.

Præfectorum, curatorum, & ministrorum publicæ curationis operam studiumq. excitabit. Si quos negligentes & delinquentes in officio compererit, cum ijs non modò cohortatio-

ne

ne & monitione, sed aliquando etiam seueriore obiurgationis acerbitate ager, vt sui quique muneris partes, rectè, diligenter, & salutariter exequantur.

Si verò aliquando monitos, obstinatè operam dare cognouerit, vt cõtumaciter maleq. agat; vt isti ab officio suscepto amoueantur, curabit atque efficiet.

Monattorum vitia, quæ in eo genere hominum grauissima inesse solent, increpabit acerrimè.

Siq. hac via non succedet, vt in officio rectè agendi se contineant; illam aggredietur, vt magistratus pœnas reposcat flagitiorum quæ admiserint.

Et quoniam per Episcopales occupationes omnibus locis præfens adesse non potest, eam etiam rationem aliquando inibit, vt ad populos literas pastorales scribat, quibus illos consoletur, confirmet, & excitet ad optima quæque, prout occasio tulerit.

Cura spiritualis sigillatim vnicuique peste affecto vel suspecto à sacerdote adhibenda.

VBI primum parochus, alijsq. certus sacerdos constitutus, aliquem curæ suæ commissum pestilentie morbo laborare certior factus est, eum vt celerrimè potest, paterna charitate inuisat, atque in primis diligentissimè pœnitentiæ Sacramentum ministrabit, & alia deinceps omnia adiumenta spiritualia ad animæ salutem.

Quamobrem diligenter planè cauebit, vt ne, cū morbi ex quo aliquis laborat, vis, suspitione pestilentie præbeat, falsè inaniq. spe ductus eum diutius in vita permansurum, id culpæ cõtrahat, vt absque Sacramentis ille discedat.

Itaque hoc præsertim nullo modo prætermitteret, quin pœnitentiæ Sacramentum mora nõ interposita ministraret.

Sacramentum autem Eucharistiam (nisi ob vomitum aliudue impedimentum necesse est aliquid more interponi) quàm primum pro viatico agrotanti, etiam si cibum sumperit, omnino ministrabit; nisi manifestò apparet illum à morbo conualescere: pestilentia enim agrotans in eo statu versatur, vt timendum sit, ne vel ad punctum temporis mortem obeat.

Quare extremæ etiam vnctionis Sacramentum sine cunctatione mora q. ei ministrare poterit.

In Sacramento pœnitentiæ ministrando videbit, vt facultate vel Episcopali vel etià Pontificia, (qua etiam à criminibus illis quæ Apostolicis literis die cœnæ Domini editis continentur, absolui permissum erit) prudentissimè, atque salutariter vtatur.

Denique agrotanti omnia illa charitatis ministeria & officia præstabit, quæ in extremo vitæ spiritu alijs curæ suæ commissis præstare alijs debet.

At verò præterea dum æger aliquo sensu vi-

get, earum Pontificalium literarum auctoritate indulgentiam ei concedet, Episcopiq. nomine benedictionem impertiet.

Consolationes proponet, quibus illum ad benè sancteq. in Domino moriendum excitet. Vbi illum obiisse audierit; eius animæ auxiliū feret orationibus, precibus, & in primis sanctissimo Missæ sacrificio.

Eam ipsam diligentiam, quam peste laboranti adhibendam esse paulò ante demonstratum est, idem parochus & sacerdos in spirituale adiumentum illius conferet, qui ex morbi solùm suspitione laborat.

Sed quod ad sanctissimæ communionis ministracionem pertinet, dum ille in suspitione tantum est, semel ab initio eam, non pro viatico tantum ministrabit, & deinceps aliquoties etiam, atque adeò sapius aut rarius, pro pietatis studio quo ille tenetur, proq. curæ occupationibus, quibus ipse parochus vel sacerdos distinctetur.

Et verò quamuis paucis ante diebus sacramentum ei communionem præbuerit, cum tamè iudicij eiusmodi erit, ex quo perspicue manifestum sit atque adeò certum, pestifera labe illum infectum esse, sanctissimum viaticum etiam posteaquàm cibum agrotans ceperit, sine mora pro illius præparatione & statu ministrabit.

Quod sanè omne vt diligentissimè præstetur, videbit Episcopus omni accurata exploracione & ratione, quàm à præfectis regionarijs, & Vicarijs foraneis adhiberi mandabit.

Mox item extremæ vnctionis Sacramentum ministrare poterit, vt paulò ante narratū est.

Cura omnis homini ecclesiastico peste laboranti vel suspecto adhibenda.

CLERICALIS ordinis homo, cum in pestem eiusuè suspicionem incidit, illius maxime præcipuam singularemq. curam parochus, alijsq. sacerdos qui in publicæ curationis loco Sacramentis administrandis præfectus erit, suscipiet atque geret: ita confestim, atque adeò in primis ad spiritualia auxilia remediaq. confugiens, vt documento atque exemplo suo pietatem laicorum accendat; quo in genere ei propterea nullo sanè loco deerit.

Quæ verò ad corporis usum necessaria sunt, ea, qua uia & ratione supra demonstratum est, satis abundeq. eidem subministrabuntur.

Itaque idem parochus cum opus est id præcipue studebit, vt cum ipse ad illius vsu eleemosinæ aliquid conferat, tum charitatis subsidia ab hominibus tam ecclesiasticis quàm laicis conquirat studiosè, ac præterea si necessitas vrget, ab Episcopo item.

De hominis ecclesiastici pestilentia aut suspitione, parochus vrbis præfectum regionariū, eūne cui tale munus Episcopus commiserit; diocesanus parochus Vicarium foraneum vt celerrimè potest & quàm diligentissimè certior-

rem

rem faciet, & verò Episcopum vterque; vt & hic, & eorum vnusquisque illa præterea opera atque officia præstare, aliaq. studia ad illius auxilium conferre possit, quæ illa temporum ratio suadet, atque deposcit.

Parochus sacerdos, qui spiritualemente curam intrà loci publicæ curationis septa administrat, si morbo inficitur, aut aliquam eius suspensionem præbet; ei socius (si quem in cura parochiali habet) omnia sacerdotalia ministeria & officia præstabit, ordine qui mox supra exposit^o est de cura spirituali vniciue adhibenda. Si verò plures sacerdotes eorum septorum curatores sunt; qui susceptæ curæ munere prior est, ea præstabit, nisi inter illos aliter conuenierit.

Vbi autem socius nemo est, aut alius in partem illius curæ euocatus, ijs planè officijs curandū erit, vt parochus qui proximus est, satisfaciat.

Veruntamen ex peste laboranti parochus, nec curæ socium habenti, Sacramenta, præsertim sanctissimam Eucharistiam & extremam vntionem, si ille in diœcesi est, ab eius Præposito, alioque qui plebis totius curæ præest; si in ciuitate, ab Archipresbytero cathedralis ecclesiæ, vel etiam ab ipso Episcopo, alioque sacerdote, quem sibi adiutorē eo tempore Episcopus adsciuerit, vbi nullum in mora periculum subest, ministrari, cum proprium valde est, & cū charitatis fraternæ officio maximè coniunctū, tum etiam ad parochi languescens cōsolationem longè accommodatissimum.

Quod vt in morem vsuq. inducatur, & planè præstetur, hoc Episcopus suo in primis exemplo studebit.

Ecclesiasticus homo morbo affectus aut suspectus, vt ad loca publicæ curationis perducatur asportetur, hoc maximè studeat is, cui Episcopus id curæ dederit, si modò curæ quæ gerit, aut officij cui præest ratio, vel ætas eius ingrauescens, vel alia eius generis causa aliter nõ postulet: nam ijs locis longè melius quàm domi suæ subministrantur, quæcunque tū ad animæ salutem, tum ad corporis curationem necessaria sunt.

Atqui illius perducendi asportandiue ea ratio adhibeatur, quæ eius statui, & ordinis ecclesiastici dignitati conueniens est.

Vt ne simul cum alijs, vt vulgo fit, & tanquam vnus de populo; sed solus, & vt is, cui præ ordinis dignitate honor deferendus est, perducatur.

Vt ne vehiculo curruue communi asportetur. Tugurium habeat, quàmuis intrà aliorum septa collocatum, quò commodiùs & medici & medicamentorum copiâ, aliorumq. ministrorum operam habeat; at à reliquis tamen opere distinctum, & longiùs aliquantò separatum. Diligentiùs instructum sit storeis, tegetibus, stramentis, lecto, culcitrâ stramentarijs, culcitrâ laneis, ceruicalibus, linteaminibus, & omnia alia necessaria supellectile.

Is propè habeat famulū, aliumuè pium hominem, qui operam ei nauet in rebus corporis vsui necessarijs.

Ex Ministris, qui extra septa famulatū operauè præbent, vnum aliquem habeat, qui præcipuè ei victum, medicamenta, & alias res necessarias opportunè extrinsecus apparet.

Eius cura saltem alicui medico & chyrurgo, aliuè curatori aut ministro commendetur diligenter ac sigillatim.

Sapius & ab Episcopo ipso, & à parochus, & à præfecto, seu Vicario foraneo, & alijs Episcopi etiam nomine visitetur.

Si aliquando acciderit Episcopum pestis nomine suspectum fieri, domi se continebit, quandiu expedire censuerit.

Dum autem se domi continet, si pro suæ speculationis munere, tēpore tam necessario sibi aliquid oculis perlustrandum sit, vt opportuniùs prospiciat & consulat in vrbe diœcesiue, foras prodibit vt opus erit.

De familia autem sua si quis in pestis suspensionem inciderit, eum seruare iubebit, quæ de parochus, parochiq. familia demonstrata sunt.

Si autem pestilentia afficietur, de eius periculo per capitulum, vel duos priores de capitulo certior statim fiet Episcopus qui propiùs abest, & Metropolitanus item.

Cuius erit fratrem Episcopum ita laborantem omni sollicitudine, & charitatis officio consolari; eiq. salutaria adiumenta vt accuratissimè poterit adhibere.

At ne Episcopus si fortè in pestilentiam incidit, vlla ope spirituali in primis destituatur, id sibi subsidij comparabit, anteaquam pestis in diœcesim irrumpat, vt certos sibi sacerdotes charitatis zelo flagrantis, spiritualisq. vitæ vsu peritos, præsertim ex capitulo conquirat & paret, qui laboranti ex peste Episcopo constanter ministrent, quæ ad animæ salutem pertinent.

Is verò dum æger est, se etiâ pijs cœlestibusq. meditationibus consolabitur, tum spiritualiū sacerdotum assistentium colloquijs, atque etiâ si per morbi vim licet, lectione aliqua de sanctis, vt potè Cypriano martyre, Bernardino Senensi, & beato Rocho, & alijs, quorum diuinæ virtutes in pestilentia eluxerunt.

Neque dum morbo laborat, ex ædibus Episcopaliibus se aliò conferet, sed in ijs persistet; vt si fortè obeat, clero, & canonicis præsertim ecclesiæ cathedralis, (id quod sanctissimi Episcopi religiosè fecerunt) tum reliquis etiam extremum ferè spiritum agens, salutaria monita tradat, atque in statione sua Episcopali, quæ admodum Episcopum decet, ex hac vita migret ad Dominum.

Erit autem Capituli cathedralis ecclesiæ præ omnibus, dum ille in pestis ægritudine est, supplicationi instare; ac præterea Vicarij generalis, orationem sine intermissione in vrbe diœcesiue indicere & habere, vt pro eo communi

om-

aniam parente precatio assidua religiosaq. ab vniuerso clero populoq. habeatur ad Deum.

Cura adhibenda vbi quis conualefcit à peste, aut ab eius suspitione liberatur.

IN eam etiam curam totus incubet parochus, vt omnes & singuli qui à morbo conualefcunt, aut à pestis periculo suspensione liberi euadunt, tunc maximè fixa animi deliberatione, propositoq. vetè nouæ vitæ suscepro, & diligentissimè religiosèq. discussa conscientia, peccata omnia quæcunque in anteaacta uita admitterint, probato confessario sacerdoti confiteantur; si qñ pestis initio id minus præstiterint. Vt sanctissimorum Sacramentorum frequentem vsu adhibeant.

Vt precationis & orationis assidua & frequentis, præsertim matutinæ & vespertinæ vsu item & consuetudinem suscipiant, aut suscepram retineant perpetuò.

Vt alia christianæ religionis officia, quibus vitæ spiritualis studium exardescit, amplectantur & colant diligenti exercitatione.

Vt ab omni malè agendi consuetudine, ab omniq. peccandi occasione se se abducant; hominum qui vitiorum flagitiorumq. impuritate inquinati sunt, commertium & familiaritatē refugiant; & peccatorum in quibus antea prauo quodam vsu versati sunt, seminaria præcidere studeant.

Alia præterea grati animi officia illis comministrabit, quæ infra cū de peste extincta agitur, vberius explicata sunt.

Quoniam autem læpè fit, vt in ijs puellæ, & virgines, & mulieres florenti ætate, parentū, aut aliorum qui proximè propinqui sunt, morte, ab omni ope destitutæ sint, ac proinde periculum sit, ne ad impudicitiam turpiter prolabantur; idè parochus si quas in parochiali vicinia habet, aut etiam ex parochia sua in cōmunis curationis hospitali alioque loco collocatas, illas singulas matronæ honestæ illis propinquitate aut vicinia coniunctæ, aliuè fœminæ lectissimæ, quò maximo potest charitatis studio commendet, vt eas necesse est, elemosinæ etiâ largitione subleuet; in omnibusq. rebus cum earum curam illa suscipiat, tum maximè, id quod caput est, in timore Dei, sanctæq. vitæ ratione eadem instituat, ac præsertim ab omni labe puras atque integras conferuet.

Atque in omni quidem huius custodiæ officijue genere ille ipse parochus curam præcipuam maximè sustinebit.

Ideoq. vbi primū vel conualuerint, vel à suspensione liberæ erunt, illius cura & studio in rōnasterio locouè pio collocabuntur, aut matronæ honestæ famulatui addicentur; aut alia honesta cōditione earum necessitatibus, ac simul pudori prospicietur; & quò rectiùs & cautiùs id omne agatur, ad Episcopum etiam si opus erit, confugiet.

Puerorum, & adolescentum, qui mortuis parentibus & propinquis in eodem statu versantur, & infantum etiam lactentium, & aliorum præterea qui ab omni re inopes, aliorum auxilio destituuntur, eandem ipsam curam & sollicitudinem paternam suscipiet ac sustinebit.

Cura mortuorum.

HÆC pro mortuis pestilenti tempore præstanda Episcopus curabit, eoq. vigilantiùs, quò grauior culpa multorum in eo charitatis officio aliquando existit.

Si quis igitur peste affectus, eouè nomine suspectus mortem obit, eius corpus ne citiùs duodecim horis, nec verò tardius quatuor & viginti horis, vel eo circiter temporis spatio sepeliatur, postquam obiit.

Noctu ne efferatur, nisi Episcopi concessu scripto aliter aliquando iustis causis permissum sit. Curru item ne vehatur; nisi præ mortuorum multitudine, aliaue causa secus fiat necesse est. Ne humeris vnus tantum, tanquam onus gestetur, succolletur; nec verò nudū nulloq. operimento rectum, etiam si curru feratur, nec alio modo indecenter atque inhumane.

Porrò à duobus efferatur decorè binis longurijs, aut hastilibus solidis beneq. firmis, quibus feretrū sustineatur, aut scala decenti, alioque eius generis opere.

Sit autem inclusum in capsam, vel linteamine rectè inuolutum; in pallio præterea ad hūc vsu constituto corpora operiantur, etiâ quādo vehiculo efferuntur.

Ad efferendum vespillones, qui monasti vulgo dicuntur, adhibebuntur: qui si minùs publico stipendio conducti sunt, curandū erit, vt corporis & efferendi & sepeliendi curam suscipiant & gerant, qui in ea ipsa domo, familiaruè sunt, in qua erat qui pestis morbo obiit; aut illi, qui vel cognatione, vel amore & charitate coniunctiores, cū eius pestilentia contagio laborantis curam præcipuam habuerint, & ab illius latere non discesserint, mortui etiam funus & sepulturam libentiùs, atque minori periculo curabunt ac præstabunt, cum officio charitatis adducti, tum etiam quia nihilominus aliquo temporis spatio ex lege magistratus qui sanitati præest, seclusi ab aliorum consuetudine sint oportet.

Funeris stas precibus, & psalmorum, aliorumq. orationum officio, vt ecclesiæ ritus est, prosequendi celebrandi: munus, ad sacerdotes locis illis peste laborantium constitutos pertinebit, si qui sunt: alioquin id officium præstabit vnus cum clerico proprius mortui parochus.

At vniciue tamen parochus animarum uè curatori liberum integrumq. erit, suis impensis certum alium sacerdotem vnà cum clerico constituere: qui parochialibus suis pestilentia mortuis officium funerale præstet, cum scilicet nõ

in

in parochiali ecclesia, sed in cœmiterijs sepelientur, quæ præcipuè ad sepulturam constituta sunt pestis morbo morientium.

Si mortuus aliquid in bonis reliquit; hæredes omnem & ceræ & funeris totius impensam facere cogantur pro illius qui obiit dignitate, proq. cleri, quò ad funus adhibetur ratione, ac pro sepulturæ quam sibi in aliqua certa sede delegit, modo.

Sin autem vel in cœdibus hospitalibus, vel in ijs locis tuguriorum mortem obiit, in earum cœdiu locorumuè cœmiterio humabitur; cuius funeris sepulturæuè officium sacerdotes & clerici obibunt, qui ibi curam gerunt; vbi si complures non sunt, is vnus tantum qui est, ad funus satis erit.

Ceræ porro sumptus ab hospitalibus, eorumuè locorum curatoribus fiet: isq. à bonis mortui, si quæ in illis vel hospitalibus domibus, uel tuguriolis relicta sunt, refarcietur.

Vbi nulla alia ratio sumptus sit pro funere defuncti, ceram in funeris sumptum conferre, & sepulturam in cœmiterio curare, parochi sit: vt cæteris parochialibus suis ab omni re inopibus qui obeunt, iudem præstare debent.

Et campanarum sono, & cruce prælata, & luminibus accensis, & cæteris caremonijs, statòq. omni ritu ecclesiastico, & parochio aliouè sacerdote, & clerico saltem vno funus ducatur; etiam si Episcopi concessu noctu fiat, & curru item non vnus solùm, sed plures peste extincti efferantur.

Quo in funere idem parochus, aliusuè sacerdos, & clericus superpelliceo induti, cum proædium alteriusuè loci foribus, vnde efferuntur, tum in via, tum loco demum vbi sepeliuntur psalmorũ precumq. officium vt moris est pro mortuis præsent.

E domicilio autem, locouè vbi quis peste mortuus est, non antea efferretur sepulturæ causa, quam parochus, aliouè illius curæ sacerdotes de obitu certiores in eo tempore per vespillones aliouè ministros fiant, atque certa sepulturæ hora constituta, parochus aut constitutus ille sacerdos aduenerit, præsensuè aderit: qui vt in tempore adsit, curet omnino.

E loco vnde efferretur, parochus, aliq. clericalis ordinis homines qui funus obibunt, non ante ad ecclesiam, cœmiteriumuè discedent; quàm mortui corpus vespillones feretro, aut curru, aliouè modo efferendum sumpserint; vt illi (quod ritus ecclesiæ sancte postulat) statis precibus funus rite ducant.

Funeris sepulturæuè causa ne parochus aliouè sacerdos, neque clericus item plus elemosinæ ne sponte quidem oblata vilo quouis nomine prætextuè capiat, quàm vel dari ob funus alio tempore solet, vel ab Episcopo præscriptum est, aut concessum.

Nec verò emolumentum cuiusquam societatem cum vespillonibus, alijsuè funerum curatoribus, cæterisq. id generis eo nomine ineat: cui

rei, alijsq. auaritia sordibus atque suspitionibus vt occurratur, quidquid fructus, elemosinaru: in singulos menses ab exequijs, quæ peste mortuorum nomine fient, acceperit; in vrbe præfecto regionario, aut si in diœcesi est, Vicario foraneo singulis item mensibus scripto significet.

Peste mortui corpus ne extra loci sacri fines sepeliatur, ne eo quidem nomine, quòd aliquo post tempore ad locum consecratum transferatur: sed in parochialis ecclesiæ, intrà cuius fines obiit; cœmiterio humetur: aut vbi illud non est, in ea ipsa ecclesia, vel communi sepultura loco, vel si consensus ius habentium accesserit, priuato.

Si verò præ cœmiterij ecclesiæuè parochialis angustia, aut præ mortuorum multitudine, aliud ab Episcopo cœmiterium vel in vicinia parochiali, vel in hospitalibus, vel in tuguriorum loco consecratum est; in eo ipse sepeliatur licet.

In sepeliendi officio ea cautio adhibeatur, vt in cœmiterijs, præsertim quæ in vrbe, oppido, aut vico sunt, altius fossæ effodiantur, vbi in sepulturam corpora traduntur, ne inde fœtor contagiosus exhalet.

Earum igitur altitudo tanta erit, vt supra cadauer terra extet altè congesta tres quatuoruè cubitos.

Vbi verò sapius sepulcrum aperiendum est; eò altius erit: & quoties sepelietur, toties terra, aut calx, aut arena coniiciatur, qua corpus benè obtegatur.

Hæc atque adeò alia potior ratio adhibebitur ad corporum fœtoris vim continendam.

Clericalis ordinis homo si fortè decedit, eius funus ab aliquo cleri numero celebretur, & corpus intus in ecclesia sepeliatur; si secus fieri nõ cogit loci longinquitas, ad quem efferretur.

In altaribus priuilegiatis saltem pro ecclesiastici ordinis hominibus tot Missæ pro defunctis celebrabuntur, quot ex illis peste mortui sunt, ita vt singulæ Missæ singulis mortuis applicentur.

Si Episcopum mori contigerit, eius funus & exequiæ curabuntur, & celebrabuntur ad concilij primi & quarti prouincialis præscriptum.

Pro qua defuncti anima fiet, vt eodem concilio quarto cautum est.

Nec verò quidquã obstabit, quominus ei defuncto omnia debita pietatis officia præstentur; hocq. ardentiori charitate, quòd paternam illius accensamq. dilectionem periculoso illo tempore gregi sibi comisso præstitit: pro quo non modò facultates, sed vitam constantissimè in Domino profudit.

Et quoniam illud in pestilentia quàm sapiissime accidit, vt parentes simul & liberi eodem tempore obeant, neque hæredem successorum uè vllũ relinquant; aut si quos relinquunt, illi quidem sine cognationis gradu nõ arctius coniuncti, aut aliquando si liberi superstites sunt, ij vel minores natu, vel sapè eodẽ mor-

bò

diu in sua quisque ecclesia ijs defunctis præstet.

Peste restincta qua præstanda.

DEI munere beneficioq. cum primùm pestilentia vis paulatim languescere incipit, in eo potissimum Episcopi cura versabitur, vt omni officij genere is populum excitet atque inflammet, non modò ad orationem, obsecrationem, & gratiarum actionem, sicut apostolus monet, sed ad præcipua quædam religionis christianæ studia, atque adeò opera, quibus diuinum illud beneficium ac singulare pia gratiaq. memoria prosequatur perpetuò.

Primò vt omnes & singuli ad gratiarum actionem instruat, ac pareat; illud curabit efficietq. vt peccata sanctè cõfessi, certo religioso die sacram communionem frequentissimi sumant.

Deinde statam illam orationem quadraginta horarum indicet, & celebrabit religiosissimè: ad quam cum populus per vicinas parochiales distinctus certis præfinitis horis conueniet, in omni illa horaria statione concionantis vel breuissimo sermone incitetur atque accendatur ad ea officia, quæ sanctissima ob accepti beneficii memoriam præstare quisque debet.

Postea verò supplicationes triduanas indicet: quas solemni apparatu, & omni religiosorũ ordine, & frequentissimo vniuersi populi cõfursu, & præterea tertio scilicet eorum die, sacra omni pompa sanctarum reliquiarum ritè, religiosè, rectè atque ordine celebrari studebit.

Atque vt rectissimam quidem viam emendationis, sanctiorisq. vitæ populus vniuersus suscipiat ac teneat; curabit in primis, vt vicinia parochialis omnis, & vnaquæque familia, si minus id pestis tempore fecit, nunc tandem Dei offensiones, morum corruptelas, prauos vsus quibus antea se se vilo tempore implicuerat, perpetua deliberatione, perpetuaq. omni detestatione pellat, abhorreat, planeq. abijciat.

Certas vero christianæ institutionis regulas vnicuique hominum generi, ordini, & conditioni accommodatas Episcopus cõmonstrabit. Curabit item hoc diligenter, vt si quæ vota vel publicè vel priuatim nũcupata sunt, quàm primum & piè, & religiosè, ritèq. persoluantur ad præscriptum huius Concilij.

Vt legata, aliouè nomine relicta, aut donata quæcunque in pestilentia pij vsus causa sunt, rectè seduloq. præstentur.

Vt quæ vitia; & quas morum corruptelas, dũ pestis vis atque impetus irruerat, publicè palamq. populus detestabatur, hoc maxime professus, se illa tanquam peccatorum seminaria vnde pestilentia exitit, abiecturum: ea planè in perpetuum profligat, eorum malorum fibras & radices præcidat.

Vt in primis quæ christianæ pietatis officia, ac quæ studia pestifero morbo languerunt, diligentius excitentur.

bo affecti vel suspecti, ob eamq. causam à cæteris seclusi sint: quò fit, vt nemo fere sit, qui Missæ sacrificijs, & statis diuinarum precum officijs, alijsq. pietatis operibus earum animas adiuuare curet.

Quamobrem præfectus regionarius, & Vicarius foraneus in sua quisque regione, vbi peste laboratur, pro mortuis Missæ solemne sacrificium, præter aliam Missam conuentualem singulis hebdomadis quoad pestilentia cessauerit, feria secunda à clero vniuersiusque collegiata celebrari iubeat; si modò per diei festi celebratam quæ in illam feriam incidit, id præstari licet.

Hoc idem sacerdotes singuli Missæ sacrificiũ facient.

In ea ipsa feria, quæ primùm in singulos menses incidit, in vnaquaque vrbe regione, & in singulis diœcesis partibus quibus Vicarius foraneus præest, ab omnibus eiusdem regionis, & partium illarum diœcesanarum parochis solemne pro mortuis officium, solemneq. etiam Missæ sacrificium peragatur: quòd si in ea feria per officij ritum peragi non potest; in alia proximè sequenti præstetur.

Huic autem rei præstandæ modum Episcopus pro diœcesis suæ ratione præscribet.

Singulis præterea diebus, præterquam cum pro officij rone, aut ob aliam causam nõ potest, sacerdos vnusquisque in Missæ sacrificio orationem collectauè pro mortuis religiosè dicat.

Moniales etiam certo hebdomadæ die ab Episcopo præscripto officium mortuorũ recitent.

Singulis quoque diebus dominicis vnusquisque parochus animarum uè curator populum intrà Missarum solemniam admonebit, vt non modò tunc, cum in Missæ sacrificio præsens adest, pro mortuis simul precetur, sed postmodò illius diei, quo pro illis fiet, in ecclesiis ad diuina officia solemneq. Missæ sacrificium frequens conueniat.

Qui verò impeditus adesse non potest, saltem vel domi, vel in officina tabernauè, vel vbi cun que erit, pro eis paululum oret, religionis precibus adhibitis, prout est pietatis suæ diligens studium.

Singulis denique dominicis diebus prima hora noctis certum campanarum signum de more solemne detur, quò & oratio quæ tunc à fidelibus pro mortuis faciendæ est, & diuinorũ officiorum celebritas, quæ postero die eorum causa agetur, omnibus vniuersè significetur.

Hæc autem omnis defunctorum animabus piè suffragandi ratio Episcopo curate ita inibitur, statuaturq. in tota diœcesi, vel in eius parte, vt pestis se se diffuderit, vel Episcopus idem censuerit.

Hoc ipsum omne vt in suis ecclesijs à regularibus præstetur, omni cohortationis officio ille curabit.

Quin etiam literis cū Metropolitanò, & alijs prouinciae Episcopis aget, vt par pietatis stu-

Quamobrem visitationis munus quāprimū aggrederetur diligentissimè: in quo munere hoc potissimū studebit, atque exequetur.

Vt ecclesiæ præsertim parochiales, si quæ ob pestem damni detrimentiue aliquid fecerunt, resarciantur, & necessaria suppellectile apparatusue instruantur.

Vt loca instaurètur, charitatisq. opera & subsidia, si quæ vel neglecta, vel prætermissa, vel intermissa sunt, omnino restituantur, atque excitentur religiosius.

Vt academia, scholæ, collegiaue piè instituta renouentur flagrantiori studio.

Vt diuinorum officiorū cultus omni parte florescat.

Vt sacræ conciones, & frequentiores sint, & omni sanctissimæ disciplinæ officio instructiones: itidemq. sacræ lectiones.

Quamobrem lectissimos concionatores vndique conducere studebit ad sua diœcesis loca.

Vt in primis doctrinæ christianæ scholæ studiosius, frequentioriq. multitudine exerceant.

Vt piorum hominum scholæ frequentissimæ sint, ardentiusq. versentur in omni piè agendi cursu & progressionē.

Vt aliæ piæ confraternitates erigantur, aliaq. item piè instituta opera, exercitationesq. excitentur.

Vt causæ piæ diligentissimè explicentur, & si quæ in foro sunt, ad exitum perducantur.

Vt omnes denique & singuli officia studiaq. sanctis christianæ disciplinæ diligentius amplectantur, & colant.

Frequentissimi ad indulgentiarum & stationū celebritatem concurrant.

Ecclesias crebrius religiosusq. frequentent.

Dierum festorum celebritatem ab omni seruilī, mundanoq. opere abstinentes, sanctè venerentur, & sanctificent officijs atque actionibus cœlesti præmio dignis.

Vt patres familias omnibus & singulis, quos in familia, famulatuq. habent, sanctè viuendi leges accuratius tradant ad præscriptū regularum, quas ipse Episcopus eo nomine ediderit.

Quantò autem quisque generis splendore, dignitate, opibus præstat; tantò ardentiori studio omnis pietatis instituta, progressiones, atque officia tueatur.

Vt mercatores, artifices, institores, & cæteri cuiuscunque officij homines ministriue, peste restincta, non tam in excitandis industriæ artibusq. suæ studijs, resumendisq. ipsis artificijs diligentes sint, quàm solliciti admodum & studiosi non modò in suscipiendis sanctè agendi institutis, sed in reiiciendo omni vitio, quod in artis suæ vsu atque exercitatione aliquando subesse solet: ita ut quæstui salutem animæ in negotiationibus, actionibus, & artificijs planè anteponant.

Monebit prætereà crebris sermonibus, in mercatura quam faciunt, in omniq. commercio nihil fraudis, nihil doli, nihil quæstus nefarij,

nihil falsi, nihil periurij committendum concipiendumue esse: ab officinis & tabernis omnem viuendi intemperantiam, & turpiter diæcorum obscenitatem profligandam esse: à iudiciali foro omnem auaritiam, rapinas, ambitionem, iniquitates, & pupillarum, viduarum, egentiumq. hominum vexationes exterminari oportere: à priuatorum ædibus intemperantis profusæq. vitæ consuetudinem, ludos aleatorios, immoderatos sumptus, seruorum greges, conuiuiorum exquisitos apparatus, ingentem vestium pompam, & omnia denique quasi peccatorum seminaria conuellenda: à ciuitate capitales inimicitias, odia, similtates, factiones, improborum hominū cœtus, ludos publicos, & spectacula omnia profana abijcienda. Hæc enim cum eiusmodi sint, ob quæ Deus iratus pestifero morbo populum contuderit, ac debilitarit; posteaquam eius singulari misericordia donoq. publica valetudo recuperata est sunt omni cura studioq. euitanda, ne accepto beneficio fideles abutantur ad Dei iram grauius concitandam.

HANC vero visitationem, quæ omnibus officijs cumulata esse debet, Episcopus quò studiosius præstet, atque ad eò perfectius alios et visitatores adhibebit, qui omnes commonstratæ visitationis partes adiuuet, atq; exequatur. In qua visitatione illud etiam curæ erit, ut libri de matrimonijs & baptismis in pestilentia ministratis proprio parochio confestim tradantur: qui in codicem parochialem, quæcunque de eo ministrationis genere notata sunt, referantur ad præscriptum.

Vt item infantibus in pestilentia natis, quibus ob periculum statæ solemnnes baptismi ceremoniæ adhiberi non sunt, quamprimū illis de more ritusq. adhibeantur.

Et quoniam sæpè fit, ut peste depulsa famelico populo adoriatur; ideo eam etiam cogitationem & curam Episcopus suscipiet, ut re cum magistratibus decurionibusq. deliberata, populo in rei frumentariæ caritate quæ existere possit, aliqua ratione succurratur; ne fame conficiantur qui pestilentia extincti non sunt.

Viduarum prætereà, pupillarum & pupillarum eam curam suscipiet, quæ supra commonstrata est.

Sacerdotum & religiosorum hominum, qui pestis tempore benè pièq. se gesserunt, ac pericula non reformidarunt, ut spirituali adiumento ægrotantibus subuenirent, patrociniū curamq. habebit.

Idem laicis, & mulieribus præsertim quæ infectis morbo operam nauarunt, ipse præstabit.

Pro ijs verò qui pestilentia confecti obierunt, per annum post recuperatam publicam valetudinē omnis diligentia quæ supra præscripta est, seruabitur in eorum animabus suffragandis.

Porro Episcopus cum Metropolitanò, is verò cum prouinciæ Episcopis agat, ut supplicationibus processionumq. solennitate, & omni pietatis

tatis sanctæ officio, vbique in prouincia recuperata valetudine Deo gratiæ habeantur. Rursus Episcopi prouinciæ coepiscopū, cuius diœcesis, vrbsue Dei beneficio à peste liberata est, paterna charitate inuisent; eidemq. cum priuatim pio colloquio, tum publicè populo sanctissima concione gratulabuntur.

Vt porro singularis beneficij, quod pestis morbo depulso à Dei misericordia populus accepit, perpetuò memor sit, id Episcopus omni in primis ratione curabit: ne ob ingrati animi crimen, quod graue est, grauiusq. Dei offensiones parit, grauiora deinceps mala, perniciosiusq. exitium sentiat: ac propterea grauitate exemplorum quæ ex sacris vtriusque testamenti literis sumuntur, sapissimè declarabit, quàm valde oderit Deus ingrati animi crimen.

Itaque id vnum studebit, ut populus beneficium agnoscat, & quale sit; & quantum, quamq. omni munere & dono, non corporali solum, sed spirituali plenum & cumulatum; ita ut plane ille intelligat, se peste liberatum non modò pristina commoda publicæ valetudinis recuperasse, sed etiam spirituales utilitates spiritualiaq. emolumenta, quibus aliquando in pestilentia caruerat magno cum periculo salutis. Crebro illum excitabit ad sanctarum exercitiorum, quibus in pestilentia difficulter utebatur, religiosum studium, ad frequentem Sacramentorum vsum, ad stationes obeundas, ad conciones & lectiones sacras audiendas, ad dies festos in ecclesijs, pijs orationibus, sanctisq. meditationibus consumendos.

Ad quæ officia ardentius eum incendet, propositis incommodis difficultatibusq. quibus non sine quadam animi acerbitate & cruciatu tunc impliciti erant; cum præsertim vel in ipsa media morte non haberent aliquā, vnde spiritualibus adimentis & consolationibus sustentaretur.

Id studebit, ut pestis extincta beneficium planè agnoscat non ab hominum prudentia, cōsilio, medicamentorum procuracione existere; sed à Deo in primis, qui mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit. Itaque insigni illius misericordia factum esse populus sciat, ut sedatis pestilentia tempestatibus, tranquillitate vitæ petruatur.

Alioqui verendum esset, ne grauius plecteretur, ut olim populus Hæbreus, qui ab Aegypti seruitute Dei ope mirabiliter liberatus, diuinū beneficiū grati animi pietate cū non agnouisset, pœnis deinde acerbissimis affectus est. Cum igitur parochi, tum concionatores ob eā causam sapissimè eū monebunt, & locis quos ex sacrarum literarum fontibus haurient, vberimè tractatis, ostendent in rebus prosperis & ad voluntatem fluentibus arrogantiam & superbiam fugiendā esse; sed Deo in primis omnium bonorum parenti & auctori, quidquid prosperè & optime successit, tribuendū esse. Ne dixeris in corde tuo, fortitudo mea, & robur manus meæ hæc mihi omnia præstiterunt, sed

recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi præbuerit, inquit ipse Deus.

Id quò grauius in fidelium mentibus inferant, flagitia & peccata aliquando exagitabunt, quæ populus admiserit, rursusq. Dei beneficia præclare commemorabunt; ita ut is non auditione solum percipiat, sed intimo animi sensu cognoscat, se non meritis suis, sed singulari Dei benignitate à pestilentia liberatum esse.

Cum illis qui pestifera ærumna correpti, vitæ moresq. emendarunt, quique à Domino castigati, inquit propheta, eruditi sunt ad diuinas iustificationes, ita agent, ut cum emendatione, tum liberationis à peste munus à Deo potissimū agnoscant; ac de vtroque beneficio perpetuas ei gratias agant; & cum mortifero morbo iam affecti, eoq. diuinitus liberati, omnis malè antea vitæ pœnitentes, viam sanctè agendi ingressi sint, in ea longius progrediantur perpetuò, neque eorum pœnitentia ficta & simulata, vel breuis, quæ solum metu periculi nixa fuerit, quemadmodum de Antiochi, & Esau falsa pœnitentia literis diuinis proditum est.

Eorum autem mētis cecitatem grauissimè increpabunt, qui carnis sensu ducti, & mundi illecebris deliniti, quoniā opibus affluunt, cum omnia sibi licere putent, non modò certissimo pestilentia periculo, sed neque recuperatæ valetudinis beneficio meliores facti sunt: *Attriuisi eos, & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt faciem suam super petram, & noluerunt reuerti*: de istis ita narrat propheta Ieremias.

Illos denique, qui peste restincta obstinato obfirmatoq. animo sunt ad peccandum, vehementius deterrebit, ut scilicet quamuis peste liberati sint, grauiora sibi pertimescenda proponant, cum causa etiam adhuc subsit, vnde sempernam plagam accipiant.

Recuperatio enim valetudinis magnam suspicionem & metū perito medico affert, qui rursus multa signa videt, ex quibus animaduertit causam sublatam non esse morbi, ex quo æger periculosè laborauerat.

Istos monebit, etiam si vnà cum bonis piorumq. operum studiosis viris valetudinis publicæ fruuntur beneficio, fore tamen aliquando, ut diuino iudicio ab illis segregati, sempiternæ salutis fructu careant.

Id ipsi prætereà quò secundioribus rebus in hac vita vtuntur; eò magis illis timendū esse ostendant; certoq. persuadeant nullū denique malū, nullumue flagitium concipi admittitue, de quo Deus pœnā iustissimam non reposcat. Ac proinde etiam illis metuendum sit, ne sempiternis illis cœlestis hereditatis bonis priuentur, qui caducis & fluxis huius vitæ rebus, & muneribus donisq. temporaneis aucti sunt. Ne item cum eleemosinas, orationes, ieiunia, aliaq. pia opera Deus respexit; eo liberationis beneficio solum illa officia compeset,

tanquam cœlesti præmio indigna, quod è charitatis fonte non emanarint. Et quod grauius multo est, illud extimescendum demonstrant, vt ne scilicet cum isti desperata vitæ emendatione sint, Deus propterea peste depulsa dimiserit eos secundum desideria cordis eorum, illosq. liberè & impune peccare permiserit, vt postea acerbissimis cruciatibus ac sempiternis torqueantur, quippe cum maxime tunc iratus ille sit, cum minime irascitur. Sic enim populo Hæbreo iratior fuit, cum iratus non erat amplius: *Et requiescet*, inquit, *indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascar amplius, eò quòd non fueris recordata dierum adolescentiæ tuæ, & prouocasti me in omnibus his.* Docebunt, nisi ex Dei munere fructum fideles ferant, inde hoc aliquando fore, vt non solum illud amittant, sed eò grauioribus pœnis afficiantur, quòd se diuino beneficio indignos præbuerint, diuinaq. benignitate abusi sint ad offensiones ipsius Dei, à quo tale munus donumq. acceperunt. Recuperata valetudinis beneficium tributū, ob eamq. causam vitæ spatium datum esse sua debent, vt illud in pœnitentiæ operibus, & in sanctioris disciplinæ rationibus conficiatur. Accendēt populum ad omnia pietatis officia, quæ memoris gratiæ, animi sint. Vt scilicet intimis sensibus, menteq. humili & religiosâ; cum id beneficium à Deo solo extitisse agnoscat, cor omne ad Deum conferat. *Præbe mihi*, ille inquit, *cor tuum.* Vt omni oratione, prece, supplicatione, diuinarum laudum concelebratione gratias Deo agat. Vt tale beneficium liberis commemoret, exteris hominibus quàm singulare fuerit narret, & omni mutua gratulatione ita prosequatur, vt commemorando & gratulando se se magis atque magis accendat ad sanctiora, & diuturniora, vel perpetua potius gratiarum actionis officia. Vt se totum Deo offerat, restinctisq. cupiditatibus, & exultatis animi sensibus repressis ita se comparet, vt malit omnes res vel amplissimas reijcere, quàm à Dei voluntate, diuinisq. præceptis & monitis discedere: idq. sibi propositum habeat, quæcunque possidet, cum à Deo habere, tum ad illius gloriam, & ad suam suorumq. liberorum, agnatorum, propinquorum spiritualem salutem procurandam se libenti animo, liberaliq. voluntate erogaturū. Ac propterea quæ à peste incendio facultates liberatae sunt, earum partem Deo tribuat: decimas, & primitias libentius persoluat: supellectilem, & ornamenta ecclesijs ad religiosum illius cultum libenter studio seq. conferat. Vt recuperata publica valetudine non omnibus mundi lætitijs, vt fit, exulteret, sed intelligat, quæ fidelis populi lætitia in recuperata publica incolumitate esse debeat, quàm mo-

deratum gaudium, quàm cum veræ pietatis officijs coniunctum. Nec verò mundi lætitijs elatus insolentius se extollat; quod vna scilicet incolumitate publica, diuitijs, opibus, auri, argenti, rerumq. omnium copia circumfluat: sed hæc intimè in Domino gaudeat, & lætetur, quod peste Dei beneficio depulsa, tot tantisq. spiritualibus cõmodis, quibus in pestilentia caruerat, liberè fruatur. Quòd ecclesias frequentet; quòd ad supplicationes frequens conueniat; quòd processiones solennes obeat; quòd in sacris concionibus, rerumq. diuinarum interpretationibus audiendis verletur; quòd frequenti sacramentorum vsu se se salutariter pascat: hæc sane sunt salutaria commoda, ex quibus solidum perpetuumq. in Domino gaudium capiat. quantam enim consolationem fideles ex Sacramentorū vsu percipiant, vel ex hoc vno cognosci potest, quod dignum omni cõmemoratione est. Fuit Mediolani dum pestis proximis annis sæuiebat, in publica hospitali domo S. Gregorij homo quidam qui peste mortuus putabatur: inde igitur ad locum asportatur, vnde ceteri mortui ad cœmeterium efferuntur. Eò loci cum in magno cadauerum aceruo tota nocte pene sepultus fuisset; manè dum publicæ curationis sacerdos qui peste ægrotantibus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum ferre consueuerat, illac transiret, vbi ille cadaueribus penè opertus iacebat, de repente ardenti fumendæ Eucharistiæ desiderio excitatus, se in genua erexit, & hac diuina occasione exhilaratus, voce quam ab illo animam exhalante consolatio vix elicuerat, à sacerdote supplex petijt sibi quoque sanctissimū viaticum dari: quod vbi sacerdos libentissimè ministravit, & ille religiosè, summaq. veneratione accepit, eodem loco statim in peltis accerbitate cum summo percepti sacri viatici gaudio ex hac vita migravit. Quem fidelem hoc pij hominis exemplū non afficit? cui non iucunda hæc plena consolationis commemoratio? Idem præterea & concionibus & sermonibus agent, vt valetudinis publicæ recuperatae munus prosequatur, non voluntate solum obediendi diuinis præceptis, sed operibus & actionibus sanctissimis, quæ in diuinis monitis exequendis elucet. Vt gratiarum actio, quæ ex sanctissimo omni opere constare debet, in perpetuis benè viuendi officijs perseueret. Vt hæc ipsa à toto populo, non à parte solum celebretur, ita vt alij benè agendo ædificent, alij malè agendo destruant. Vt hæc ipsa non diuisa sit, vt partim scilicet Deo, partim mundo tribuatur; sed omnis ad Dei gloriam referatur. Sacerdotes autem & curatores animarum in primis sollicitudines suas & vigilias in eo

con-

consumant, vt populi sibi culturaq. suæ commissi disciplinam studiosè instaurent, quòd vberiores fructus, eosq. sempiternæ vitæ præmio dignos ferant. Tuenda autem recuperata publicæ valetudinis regulam proponant à Christo Domino traditam his verbis: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid grauius tibi contingat.* Atque in huius quidem argumenti genere omnem progressionem spiritualem libro memoriali Mediolanensi vberime explicatam excitabunt summo studio, summa omnis officij cõtentione, & rationum momentis ex eodem libro depromptis, quem ob eam causam ad omnis eius generis tractationem adhibebunt. Episcopus autem in vniuersam hanc curam & sollicitudinem cum perpetuo incumbet; tum curabit, vt perpetuum sit aliquod beneficij huius monumentum. Quamobrem rationem aliquam suscipiet, vt ad colendam eius memoriam, aut ecclesia altare uè exædificetur, aut hospitalis domus eo nomine struatur, aut anniuersariæ elemosinæ, alteriusuè rei pium opus erigatur, aut dies festus aliquis potissimum instituatur, quo Missa solemnitas, & supplicatio anniuersaria celebretur; aut piorum hominum cõfratria præcipua instituantur certis religiosi officij rationibus.

CONSTITUTIONVM PARS III.

QVÆ AD ORDINIS SACRAMENTUM PERTINENT.

De Seminario.

Prou. 1. par. 2. de Semin. cler. pag. 13.

Sess. 23. dec. de refor. c. 18. Decimarum & fructuum exactio ad Semin. sustentationem.

SEMINARIUM institutio quàm vilis sit ac necessaria ad cleri disciplinam in singulis ecclesijs propagandam, cum ex Concilij Tridentini decreto facile intelligi potest, tum ex eo etiam, quòd rei illius salutaris ratio aliquando intermissa damna & detrimeta non medio cõria rei ecclesiasticae attulit. Cum igitur in nonnullis prouincijs nostræ ecclesijs iam omnino, aut aliqua ex parte desitum sit, decimas, fructuumuè portiones, quæ Concilij prouincialis primi decreto ex sacrosanctæ œcumenicæ synodi Tridentinæ auctoritate ad illius sustentationem constitutæ sunt, exigui, atque inde in ijs ipsis ecclesijs penè cõlapium sit tam salutare institutū; ob eam causam prouinciali hoc decreto id cauemus, vt quæ decimarum, fructuumuè exactio illo Tridentino prouinciali q. decreto iam pridem seminarij nomine instituta est, de ea nihil planè quidquam per Episcopos remitti liceat, nisi, vt & iam eo ipso Concilio prouinciali, & nunc hac ipsa sanctione infra cauetur. Quòd si hæctenus quidquam eo de genere, aut

planè totum remissum est, id ad pristinam exactiois rationem reuocari, atque omnino restitui iubemus. Vbi verò nihil vnquam eo nomine exactū est; ibi Episcopus mensum duorū spacio exactioem ad illius Concilij prouincialis primi præscriptum ita planè instituat, vt dimidiam tamè partem decimæ illa non excedat. Atque eam quidem exactioem sic præfinitam tandiu durare decernimus, quoad seminariū eo censu, ijsq. redditibus constitutum atque auctum erit, quos pro locorum, diocesium, censuumq. amplitudinis ratione, singulis prouincijs ecclesijs re maturè deliberata infra præstituimus; ea tamen lege, vt pro rata parte reddituum, quos iam nunc aut in posterum beneficiorum accessione alia uè ratione seminarij possidere habere uè contingerit, tantundem de exactioe remittatur ad eiuſdem Concilij & Tridentini & prouincialis primi præscriptum. Ne verò in posterum aliqua lis, & controuersia ex eo existat, quòd sæpè dubitatur, cui potissimum seminario illam præscriptam decimæ partem certa quædam beneficia in sustentationem conferant; de ijs sic decernimus. Beneficia porrò quæ diocesis nullius sunt, illam subministrant & soluant diocesis eius seminario, intrà cuius limites ea olim erant, & censebantur. At verò quæ beneficia in hac & in illa diocesi prædicia bonauè habent, id præscriptæ decimæ dent seminario diocesis, loci uè vbi sita est primaria ecclesia beneficij, cui ea prædicia attributa olim fuerant; etiam si alia ecclesia, quæ beneficio illi primario adiuncta est, ædificata deinceps sit censu illorum prædiorum. Sin autem in ijs prædijs ecclesia antea ædificata est, quàm illa adipisceretur, posteaq. vna cum illis alijs ecclesijs primariae adiuncta est; tunc eius contributio ad seminariū pertineat, in qua prædicia vna cum ecclesia sita sunt. Vt autem seminarium & suis facultatibus perpetuo sustentari possit, & aliquando breui fore speretur, vt ea exactio denique cesset; ei Episcopus Deputatis in cõsiliū adhibitis decreti Tridentini auctoritate tot beneficia simplicia adiungat, attribuat uè, quot ijs etiam supputatis qui iam quouis nomina aut iure eidem attributi sunt redditibus, summam conficiant annui census mox infra præfinitam. At cum primū ad eam ipsam summam peruenierit; si quæ beneficia antea quàm vacauerint, iure vnionis adiuncta sint, neque dum ea adiunctio vnionis suum adhuc sortita sit effectū, illam iam nunc rescissam ac planè irritam esse declaramus. Atque vt quidem ab eo onere quàm citissimè fieri poterit, clerus liberetur & eximatur, Episcopus caueat, ne beneficia simplicia, qualia sint, quæ interea vacare contigerit, cuiquam conferat, alij uè vsui attribuat; sed quæcun-

que illa sint, feminatio iure vnionis coniungat: (nisi fortasse quedam vel ecclesie parochia li qua tenuiori censu est, vel alij ecclesie, vel loco operiue pio potius attribuenda adiungenda censuerit, pro ratione facultatis sibi canonum iure, Tridentinoq. Concilio datae ac permiffa.)

Si contra Episcopus vilo modo fecerit, seminarij detrimento damnouè quod inde inferetur, de suo primùm satisfaciatur; deinde istiusmodi culpæ norit se in Concilio prouinciali proximo rationem redditurum: tum præterea illa ipsa beneficiorum collatio prouisionè quã aliter contra huius decreti præscriptum fecerit, irrita nihilominus statim sit, nullaq. omninò.

Census verò, quem de Reuerendis. Coepiscoporum nostrorum assensu & consilio vnicuique seminario ecclesiarum prouinciæ nostræ auctoritate huius constitutionis præsumimus, atque adeò præscribimus, certa ratio æstimationè hæc sit, infra ordine exscripta.

Metropolitanae Mediolanensis ecclesie Seminarij sit annuus census nummi aurei sexies mille.

Derthonensis nummi aurei sexcenti.

Laudensis mille.

Aquensis quadrigenti.

Brixienfis bis mille.

Cremonensis bis mille item.

Bergomensis mille.

Astensis sexcenti.

Alexandrinae quadrigenti.

Vercellenfis mille.

Albensis sexcenti.

Vigintimillienfis ducenti.

Sauonenfis trecenti.

Casalenfis quingenti.

Vigleuanenfis ducenti.

Novarienfis mille & ducenti.

Placentinae mille & quingenti.

In omni seminarij institutione, cura, atque administratione Episcopus se se rationibus conformet decreti Tridentini, quod cum in omnibus partibus exequatur, tum in ea maximè, vt certum locum deligat, vbi collegiatim certus puerorum numerus alatur atque adeo instituat literis disciplinisq. ecclesiasticis.

Eligat duorum mensium spatium, qui nondum elegerit, canonicos duos, quorum consilio in ijs vtatur, quæ ad puerorum eiusdem seminarij institutionem, disciplinam, moresq. attinent. Duos itè de capitulo, & duos præterea de clero ciuitatis deligat, quos adhibeat in consiliu, consultationemq. administrationis, quæ in rebus temporalibus ineunda sit.

Si porro omnes vbi semel delecti sunt, ne vnquam, nisi ob causam quæ cum ratione conueniat, eo munere abdicentur.

Meminerit autem Episcopus, sibi Tridentini Concilij decreto omne seminarij administrandi, beneq. gerendi onus impositum esse, quod ipse propterea sustinere tueriq. debet etiam atque etiam diligenter.

Eorum igitur quos delegerit consilium sequi cum non cogatur, vbi illorum sententiam de re quæ in consultationem cadit, audierit, ipse tamen deliberet, statuatur, & exequatur, quæcunque pro sua pietate & prudentia, quæ coram Deo potiora atque præstantiora esse existimauerit, ad instituti Seminarij optimam tum cõseruationem, tum administrationem.

Quotannis apud se rationes administrationis supputari omninò curet: qua in supputatione duos à Capitulo, totidemq. à clero ciuitatis ex præscripto Tridentini concilij delectos adhibeat.

Præscriptam fructuum portionem Seminarij causa ipse exigat: si quis eam soluere recuset, aut longius quàm par est distulerit; contra illum censuris & alijs ecclesiasticis pœnis agat, vt planè persoluatur, implorato etiam si ita expedire iudicauerit, magistratus sæcularis auxilio, ad illius Concilij Tridentini præscriptum.

Nec verò est, cur in ea re optimè exequenda locum vel gratiæ, vel precibus, vel metui, vel alij humano affectui vnquam relinquat.

De seminarij statu progressionèq. Episcopus ad Metropolitanum sæpè, aut sexto quoque mense ad minimum literas det, quibus si quæ difficultates inciderint, quæ optimum illius institutum impediunt, in primis exponat.

Is verò ex Concilij Tridentini præscripto, quibus rebus potest aut debet, omnem operam, studium, aliamq. omnem rationem adhibeat, vt sublatis ijs rebus quæ difficultatem pariunt, seminarij institutio longè ad optima quæque progrediatur.

Is in omni seminarij perpetuus vsus sit, vt Catechismus Romanus pueris, atque adeò adolescentibus prælegatur, & explicetur quàm diligentissimè.

Nullaq. eius pars prætermittatur, cuius doctrinis eorum animi non imbuantur, vt fieri potest, omni maximo studio.

In omni prouinciæ seminarij, vbi commodè potest, præter cætera, quibus & ad pietatis exercitationem, & ad literarum doctrinam adolescentium animi erudiuntur, studia etiam sacrorum rituum, historiæq. omnis ecclesiasticæ certis statis diebus instituantur, quæ clericali ordinis hominibus maximè accommodatæ sunt ad optimam religiosæ disciplinæ rationem.

De examinandi ratione.

Prou. I. par. 2. pag. 15.

In ecclesie amministrazione, vt necessariu, ita multiplex est examinis de literarum peritia & disciplina officium: modò namque ab Episcopo, cum ad eorum qui ordinis sacramento initiandi sunt, tum etiam ad concionatorum, confessoriorumq. approbationem adhibetur; tum præterea ad indagandam prospiciendamq. cleri in literarum studijs rationem progressionemq. ad

Census vnicuique seminario prouinciæ Mediol. attributus.

Seminarij institutio cura, & administratio.

ad aliaq. item multa Episcopo idem adramen to, atque vsui est: modò autem non solum de illis, qui ecclesijs parochialibus, alijsq. curam animarum habentibus præficiuntur, illud instituitur & conficitur, sed de ijs etiam, quibus beneficia ecclesiastica cuiuscunque generis, vel literarum Apostolicarum, quæ forma.

Dignum conscribi solent auctoritate, vel alio iure conferuntur, quiuè ad ea præsentationis, nominationis, electionisue nomine instituantur.

Quamobrem vt omnis, quacunque causa suscipitur hæc examinandi ratio, per examinatores vt fieri potest, quam rectissimè conficiatur; præter aliqua quæ præsertim Concilio prouinciali quarto enucleatius decreta sunt, has etiã instructiones conficiendæ censuimus, quæ partim ad vniuersum hunc examinandi modum pertinent, partim verò certorum examinum propriae sunt.

Atque ijs quidem omnibus pro sua quisque pietate Episcopus & prudentia alias etiam instructiones adiungat, aut de ijs aliquid remittat licet, prout è suæ diocesis rationibus atque vsu esse viderit.

Quæ instructiones vt in morem & vsum inducantur, cura sit eiusdem Episcopi, & Vicarij qui examini præest.

Porro in primis examinatores in Synodo diocæsana constituti, cum eorum, qui ecclesijs parochialibus præficiendi sunt, examen inuent, iurifurandi, quo publicè in synodo quo primùm tempore delecti sunt se se obstrinxerint memores, videant vt omni humana affectione deposita, munus à se susceptum rectè curent atque administrant, ne quod sanctè, religioseq. ipponderint, violent, ac propterea periuri fiant.

Examinis causa occasioneuè nihil quidquam ne minimum quidem neque ante neq; verò post accipiant; alioqui sciant qui dant, se simoniæ crimen ex sanctione Tridentina subijisse, nec verò præterea se, neq; adeò illos, qui dant absolui licere, nisi dimissis beneficijs ecclesiasticis quæcunque obtinent; ac inhabiles item factos se esse, quibus in posterum ea vel alia conferantur.

De omni verò culpa in suscepto munere commissa ij rationem etiam in Synodo prouinciali reddant, in eaq. grauius auctoritate Tridentini Concilij puniantur.

Nec verò item qui examinatores liberè pro arbitratu Episcopi ad alios quocunque nomine causaue examinandos asciscuntur, examinis occasione vnquam quidquam ne esculenta quidem poculentauè capiant. Qui contra fecerit, cum indignus deinceps censetur qui id muneris gerat, tum alia pœna arbitrio Episcopi afficiatur.

MNES verò examinatores quicunque sint, nouerint, sibi munus vsque adeò graue committi, vt si negligenter, aut malè se vilo modo

gesserint, Deo in primis culpæ in eo munere admiffa exactam rationem reddituri sint. Quare non spe, non metu, non præmio, non personarum ratione, non aliquo affectu ducti, muneris sibi commissi curam gerant.

Proposito sibi in primis timore Dei, ne quemquam quem indignum norint, probent: rursus quem experimento periculouè factò idoneum dignumq. competiunt, ne reiciant. Itaque grauius, maturè, prudenter recteq. tum de probando tum de reijciendo deliberent.

CV M in locum conuenerint, vbi moris est clericorum exprimentum fieri, priusquàm aggregantur, à stata prece orationeq. congregationum vsui præscripta, quam de libro pronunciet qui examini præsidet, initium faciat; hoc piè intimeq. precantes, vt Dei ope in primis illud rectè, prudenter, diuinaq. voluntati congruenter conficiant.

Ne quempiam, de quo examen periculumuè fiat, examinatos alij collegæ vlla ratione commendent.

Ne ad alicuius examen accedat, nec verò suffragij ius habeat, nisi Episcopi, Vicarijue iussu ad illud euocatus.

Si quis quempiam priuatim docuerit qui examen subiturus est, cum id subibit, ne præsens quidem ille adsit, nedum ad examen adhibeatur; sed alius in eius locum Episcopi Vicarijue iussu tunc vocetur.

Cautio diligens sit, ne alterius nomine quis examen experiatur, experimentumue subeat, quod aliquando factum esse compertum est.

Quærat item diligenter de ijs, qui ad examen subeundum accesserint, an alias institutis de more examinandi quæstionibus experimè tum periculumuè sui fecerint, anq. si quid extet, quod de illis compertum vel deliberatum sit.

NE examinis initium fiat, nisi præsentibus ad sint, tum Episcopus vel Vicarius, tum examinatores ex præscripto Concilij Tridentini ad minimum tres, cum de beneficio curato quauis ratione conferendo examen instituitur.

Id quod locum etiam habeat deinceps, cum vel de aliquo maioribus ordinibus initiando, vel de concionatore, confessorioque approbando examen conficitur.

CV M quis in examen venerit, eius vultus, & habitus corporis, & vestitus, & incessus, & gestus, & sermo inspiciatur diligenter.

Si quis vel clericali vestitu deformi ab ordinis ecclesiastici decore aut disciplina alieno indutus, vel sine congrua pro sui status & ordinis ratione tonsura accesserit, ne ad vllam examinis experimentiue rationem ei aditus fiat, nisi decenti veste amictus, & tonsura præscripta ad illud redierit.

NE de vilo quoque initiando (si modò non aliter Episcopus aliquando censuerit) examen experimentumue antea fiat, quàm ætatis, natalium,

Idoneos pbet, indignos reijciant.

Initium examinis à stata prece fiat, & alia quædam.

Qui presentes adhuc debeant.

Tertius corporis habitus eius qui ad examen accedit inspiciendus.

Testificationes quædam ante examen exhibendæ.

Par. 2. tit. de benef. collat. ac p uif. pag. 147.

Quædam examinatiores precipue cauenda.

Nihil accipiant examinis causa. seif 24. decr. de refor. c. 18.

Quam graue munus suscipiant.

talium, aut dispensationis concessa, beneficij ecclesiastici, vel pensionis, patrimonijue testificatione scriptas, eademq. à Vicario Episcopali recognitas, illiusq. subscriptione signatas ac probatas attulerit, exhibuerit: nisi aliquando Episcopus eas post examen exhiberi, recognoscitue iusserit.

Neque item, nisi alias prescriptas decretis provincialibus, edictoue Episcopali testificationes dederit.

Nec verò præterea, nisi de eo à Cancellario Episcopali examinatores audierint, cognouerintue quæcunque Episcopi iussu inquisitiones de eo factæ, atque ex officio præscriptæ, aliorum literis significatæ, vel denunciatæ, vel delatæ sint.

Testificationes verò omnes, tum ab eo qui initiandus est, tum ab alio quouis examinis occasione exhibitæ, Cancellario Episcopali restituantur, tradantur.

Cuius sit illas ipsas in codicem certum eo nomine confectum summatim referre, eudemq. in archiuo Episcopali asseruare.

Verùm testificationes ætatis, natalium, ac si de eo qui maioribus ordinibus initiandus est, agitur, patrimonij, beneficijue ecclesiastici idem Cancellarius asseruet; ac literis publicis, quas de eo qui ordinem susceperit, conficiet, de illis pro ratione sibi præscripta testatum faciat.

Quæ in examine parochi consideranda. CVM examen initur illius, cui in curam certa ecclesia parochialis tradenda est, videant ante examinatores, qui, qualis, & quam numerosus populus sit, cuius parochialem curationem is suscipiet.

Qua sanè re diligenter explorata, in examine quod inibunt, sibi proponant accuratè perspicere, an ad eam curam suscipiendam gerendamue idoneus omnino ille sit.

Quæ ratione interrogationis questionisue proponendæ. HIS omnibus ita præscriptis, examinatores ordine ad interrogationes quæstionesue veniât. Atque in examine quidem ea ratio ineatur, vt interrogationes quæstionesue is examinatus proponat, quem pro vicissitudinis ratione, & pro doctrinæ disciplinæue genere, modò hūc, modò illum, in eo ipso examine Episcopus Vicariusue examinis præses interrogari iusserit, vt ne vnus alterum vario multipliciq. interrogationum modo certatim interpellet.

Interrogationum porò & quæstionum rationem examinatores ita teneant, vt illis inter se sic distributis, examinis instituti rationibus, prout oportet, cumulatè satisfactum sit; atque eorum vnusquisque quo de genere querere instituerit, ita de eo quærat interrogetue, vt quemadmodum par est, illius generis quæstiones interrogationesue satis explicatæ sint.

Silentio dum examen habetur vtantur: nec inter se colloquia, confabulationesue habeant: nec mutuas itidem quæstiones, dubiorumq. explicationes sibi proponant; sed ad illius de cuius doctrina interrogationibus quæritur, responsiones attentè, animum attentionis studio

eidem addant, ad rectè explicandas propositas sibi quæstiones.

Nec verò examinatore loco suo interrogantem alius inturbet: sed vnusquisque expectet, dum sibi ordine, pro quæstionis genere rationeue interrogare contigerit.

In quæstionibus interrogationibusue proponendis, non verbis, non aspectu, non vilo modo faueros, vehementesq. se præbeant; vt qui examen subeunt, seueritate deterriti, animum ne despondeant; memoriaq. languescat, ac vacillent non sine aliquo dedecore: at benigni gratiq. animi significatione, illos vel disferentes vel respondentes audiant: nec verò quibusdam interrogatiunculis, aliaue vlla ratione interpellent.

Si quid autem vel indifferendo, vel in legendo, vel in pronunciando, vel in respondendo eos offendere animaduernerint: ne tunc illos doceant, obiurgentue, ac ne moneant quidem, nisi quid ad examen rectè instituendum perficiendumue pertineat; sed examine peracto eos breui admonent doceatue, si quid necessariò illos tunc admonendos docendosue duxerint.

In omnibus porò & singulis examinis interrogationibus spectetur non solum vnus cuiusque eorum qui examinantur, scientia; sed etiam vsus, iudicium, ingenij vis, ac solertia.

EXAMINIS autem omnium ea ratio instituta sit.

Vt primò de toto vitæ statu, genere, patria, domicilio: eius quærat, qui examen subit.

An impedimentum aliquod habeat, quo irretitus, vel initiari, vel beneficium ecclesiasticum, cuius nomine experimentum sit, vel prædicandi munus, vel confessiones audiendi suscipere, ac exercere non possit. Quo impedimento si quis etiam occultè illigatus tenetur; id planè Episcopo saltem patefaciat, ne quisquam illegitimè vel initietur, vel beneficium consequatur, vel aliud munus suscipiat geratue.

An in orationis sanctæ studio vsuq. versatus. Quibus meditationibus instructus, Deum tacitus oret.

Qui orationis modus.

Qui illius fructus, quæue utilitates.

Quot, quibusue partibus illa constet.

Quæ regulæ præparationis ad orationem, & cætera multa eiusdem generis, prout prudens, piusq. examinatus, pro ratione aut personæ de qua quæritur, aut causæ ob quam sit examen, opus esse viderit.

His perquisitis, examinatores ad scientiæ eruditionisue experimentum descendant. Vt autem ij certam sibi formulam proponant, qua illorum qui examinantur, & literarum doctrinam, & vitæ clericalem disciplinam, & rei ecclesiasticæ peritiâ experiantur: in omni experimenti examinisue ratione, factis biblijs, catechismo Romano in primis, Concilio Tridentino, sacrorum canonum decretis, & alijs pontificijs

Quærenda generatim ab omnibus, qui ad examen accedunt.

tificijs constitutionibus, synodisq. tum provincialibus tum diocesanis vtantur, vnde suas interrogationes hauriant, quibus prout est illorum ingenij captus, explorent eorundem & scientiam, & ecclesiasticarum rerum notitiam atque vsum.

Cautio autem sit, vt si dum quis interrogatur, ita rudem atque ignarum se ostendat, qui rerum facilius minimarumq. nullam scientiâ vsuq. teneat, ne aliarum rerum difficultium interrogationibus tempus conteratur.

Rursus cum quempiam, quanta doctrina & vsu literatè peritus sit, exploratum erit, nõ est cur pluribus interrogationibus secù diutiùs agat.

Quærenda speciatim à singulis. NVNC igitur vniversè infra præscribemus, quæ ad rationem pertinent vnus cuiusque examinis eorum, qui vel ordinis Sacramento initiantur, vel parochialium ecclesiarum curam, vel alterius beneficij munus suscipiunt, vel sacra confessionis audiendæ officium sumunt, vel ad Dei prædicationem mittuntur.

At verò speciatim lögè plura, atque adeò pauciora, prudentum examinatorum, ac præsertim Episcopi, eiusue qui examini præest, iudicio relinquuntur; & pro eorum captu qui ad examen accedunt, & pro ordine quo quis initiandus est, & pro ratione locorū quò mittuntur. & pro genere doctrinæ quâ proficientur.

Qui verò earum rerum, quæ certis interrogationibus demonstratæ, in hac instructione continentur, se minus eruditos esse ostenderint; eos Episcopus admoneat, vt diligenter in posterum in doctrinis incumbant, atque harum ipsarum rerum in primis peritiâ & scientiâ percipere studeant; ita vt cum visitationis munus, aliaue eorum studijs, & progressus in literis recognitio adhibebitur, rectè periteq. omni eo doctrinæ genere instructi cõperiâtur.

Ac primò quidem eum de quo examen faciendū est, legere examinatores iubeant, quoad experiundo videant, an ille rectè explicatèq. legat. Post si ordinis, aut beneficij, aut rec ognoscendæ clerici cuiusquam in literarum studio progressus causa experimentum sit, grammaticorum more verborum constructionem proponant: quo in genere si quid is errat, labiturue, ita vt ne pro grammaticæ quidem ratione illorum vsu peritiâue teneat, ne propterea eum inturbent, interpellentue, aut impediant, quominus ad propositum grammaticæ instructionis modum redire possit.

Tum verborum quæ legerit cõstruxeritue sensum ab eo quærat: quem vt rectè eliciat atque exprimat, quod ei legendum proponunt, eiusmodi sit, quo tota sententia sensuq. perfectus concludatur, nihilq. in se habeat, quod sub historiæ intelligentiam cadat, aut ex antecediti consequentiue alio capite explicatio existat; deinde ad alia grauiora eius doctrinæ disciplinæue experimeta examinatores progrediâtur.

Quærenda ab ijs qui primam tonsuram aut VI primam tonsuram, aut minores maioresue ordines susceperunt, ad experimentum exam-

menue accedent, ab vnoquoque eorū vniversè ac sigillatim quærat, an impedimentis quæ Concilij provincialis quarti decreto de initiandis commemorata sunt, irretiti teneantur, vt potè an scilicet sint.

Minores natu.

Rudes & ignari.

Criminosi.

Solemniter pœnitentes.

Neophyti.

Ebrietati & gulæ dediti.

Impudici.

Lapsi post ordinem susceptum.

Periuri.

Vsurarij manifesti.

Infames.

Ratiocinijs obligati.

Serui.

Corpore vitati.

Insigniter deformes.

Illegitimè nati.

Peregrini & ignoti.

Bigami.

Irregulares quouis alio modo.

Quo in genere cautio sit, vt præter alia speciatim perquiratur ab eo.

An stipendium belli fecerit, vnde cædes hominum existerit.

An iudicis criminalis in foro laicali officium gesserit.

An sententiam capitis tulerit.

An criminis, cuius nomine capitis quis damnatus sit; acta, sententiam, testificationesq. dictarit, aut conscripserit.

An in eo procuratoris aduocatiq. fiscalis munus administrarit, aliaq. exercuerit, vnde irregularitatis maculam contraxerit.

An suspens.

An interdicti.

An excommunicati.

An amentes.

An morbo caduco laborantes.

An enegumeni.

An verò non examinati, & probati.

Exploretur item, an furtiuim, per saltumue ordinem susceperit.

Inuestigetur præterea, cum quis ordinem aliquè suscepturus ad examen venit, quandiu est quo alium ordinem suscepit; vt nemini ad altiorè gradum pateat ascensus, nisi in singulis alijs inferioris ordinis gradibus congruo temporis spatio perstiterit ad præscriptum Tridentinæ sancti onis.

An vim & naturam, mysteriaq. ordinis quem susceperit, norit.

An item ritus & cæremonias, quæ ex libro pontificali adhibentur, cum initiantur.

An eorum item significationes sanctiores.

An sacrarum vestium quibus induuntur, mysteria item & significata.

An functionum notitiam habeat ordinis, quo quisque initiandus est.

minores maioresue ordines susceperunt. Par. 2. quæ pertinent ad sac. ordin. §. si quis pag. 142.

Sess. 23. decre. de refor. c. 11.

An earū vsum exercitationemq. rectè teneat, cum in literis, tum etiam in cantu: in quo experimento adhibeantur cantus periti.

Hæc generatim ab omnibus & singulis explorentur. Nunc præterea sequuntur, quæ sigillatim cuiusque ordinis propria suo loco præscripta perquirenda sunt; ita tamen vt examinatores pro prudentiæ suæ ratione, quæ in ordinis inferioris examine explorationeue requirantur, aliquando etiam perquirant ab ijs, qui superiori ordine initiantur.

Quæreda ab ijs D E ijs qui prima tonsura initiandi sunt, quærat & inuestigetur.

Primū, quā ob causam se clericos fieri velint. An sæcularis iudicij vitæ causa initiari curēt. An contentiosis litibus implicati.

An rixam simultatemq. exerceant.

Quod item artificium teneant; quauē in arte, quouē in vitæ genere hæctenus versati sint.

An tales sint, qui spem præbeant, ecclesiæ ministros viles se fore.

A quo sacerdote sanctioris vitæ magistro instituti sint ad clericalis vitæ modum.

An legere, & pronunciare, & scribere norint: tum in utroque genere de ijs periculum fiat. An doctrinæ christianæ præcepta institutaq. sciant.

An Epactæ intelligentiam habeant.

Præterea an Sacramentum confirmationis susceperint.

Quæreda ab ijs D E ijs verò qui in minoribus ordinibus adscribi volunt, quærat, experiundoq. cognoscatur.

An saltem primordia grammaticæ, & linguam latinam intelligant.

An scientiæ spes tales eos ostendat, qui digni sint, vt ad maiores ordines aliqui ascendant.

Quæreda ab ijs Q V I verò sacris ordinibus, vt potè subdiaconatu, diaconatu, sacerdotio initiandi sunt, cum ornati exculitiq. ijs virtutibus esse debeant, quæ in clericis inferiorum ordinum requiruntur; sicut ad altiorem ordinis gradum ascendunt, ita virtutum, & probitatis, & doctrinæ quodam quasi ascensu præstare debent.

Quamobrem hoc in primis examinatores videant, an qui ordinis sacramento initiantur, per singulos illius gradus, & in vitæ spiritualis disciplina maiorem progressionē fecerint.

An breuiarium, anq. sacra Biblia, an item sanctorum patrum volumina, Concilium Tridentinum, & prouincialia quoque, Synodos Episcopi diocesani, catechismum Romanum, rationale diuinorum officiorum, & libros aliquos de vitæ spiritualis rationibus cōscriptos, sui muneris vsui accommodatos habeant.

A Subdiaconis. A subdiaconis potissimum de ordinis minorū quærat & maiorum differentia.

An in minoribus ordinibus probatus sit.

De voto item continentiæ, quod subdiaconatus ordini coniunctum est.

De Sacramentorum etiam doctrina, saltem generatim.

Tum eorundem periculum experimentumue fiat in officij diuini recitandi ratione.

DIACONORVM examen experimentumue fiat præterea aliquantò diligentius de sacramentorum doctrina.

Experimentum item aliquod fiat in concionibus habendis, ex ratione concionatorum examini infra præscripta.

A B ijs qui sacerdotio initiari volunt; hæc sigillatim studiosius perquirantur.

An piè, & fideliter in ministerijs antè actis se gesserint.

An spectata pietate, anq. castis moribus.

An præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ documenta ab eo expectari possint.

Hæc præterea quærantur.

Quid sit Missæ sacrificium.

Qui illius sacrificij effectus.

Quæ eiusdem partes.

Quæ mysteria in eo insint.

Quæ sacrarum vestium significationes.

Quæ in eo officio offerendo requirantur.

Vbi, & quando illud fieri non licet.

Quæ dubia aliquando incidere possunt.

Quæ explicatione opus habeant, vt illud rectè fiat.

Tum experimentum eorum ex præscriptis infra regulis fiat.

An sacræ confessionis aliquam peritiā habeat.

An ad alia item Sacramenta rectè riteq. ministranda idonei sint.

An eorum cognitionē explicationem habeant, ex interrogationum præscripto vt infra de parrocho.

An doctrinam item teneant, qua verbum Dei rectè tractare, concionemue habere possint.

Anq. de re sacra, de christianarum virtutum officijs, atque de omni re ad salutem necessaria, aptè populū instruere aut docere possint.

Cum verò à cæteris omnibus, vt præscriptū paulò ante est, qui clericali militiæ adscribuntur, de vitæ spiritualis sanctiorisq. institutis atque exercitationibus perquiratur; tum maximè ab ijs, qui vel sacerdotio initiantur, vel parochialem curam suscipiunt, vel sacræ confessionis audiendæ munus sumunt, vel in tractatione verbi Dei, sacrisq. concionibus versari volūt.

A quibus omnibus & singulis, cum ad examē veniunt, præter cætera quæ ad sanctæ spiritualis vitæ vsum pertinent, ea maximè explorentur, quæ de orandi modo, deq. omni sanctarū meditationum, cœlestiumue contemplationū exercitatione, ab alijs q. in eo genere religiose se se exercuerunt, tradita sunt.

D E ijs verò sacerdotibus, qui ecclesiarum parochialium curationem suscepturi sunt, quærat præterea, experiundoq. cognoscatur in primis.

An apti ad sensus percipiendos, non solum qui ad grammaticæ intelligentiam sumuntur, verum etiam interiores illos, sanctioresq. tam ad Christi, ecclesiæq. mysteria, & ad spiritualis vitæ modum pertinentes.

D E ijs verò sacerdotibus, qui ecclesiarum parochialium curationem suscepturi sunt, quærat præterea, experiundoq. cognoscatur in primis.

An apti ad sensus percipiendos, non solum qui ad grammaticæ intelligentiam sumuntur, verum etiam interiores illos, sanctioresq. tam ad Christi, ecclesiæq. mysteria, & ad spiritualis vitæ modum pertinentes.

Quæreda ab ijs qui ecclesijs parochial. præficiendi sunt.

An

An sermones contexere, habereue sciant.

An si quos habuerint, vnde sumpserint, aut quam illis contexendis conscribendisue rationem adhibuerint; & verò si quos apud se conscriptos tunc habeant, eos ostendant atque tradant.

An in eo genere aliquid ex tempore possint; tunc extemporaneo, breuiq. sermone periculum fiat, quantum concionando valeant.

Atque si tractationis quidem verbi Dei vsu peritiorum parochum, ecclesiæ parochialis quæ committenda est, ratio deposcit; examen aliqua ex parte, quæ potior examinatorum iudicio videbitur, ineatur ad interrogationū normam concionatorum examini infra cōstitutā.

Quærat præterea, an alias vnquam animarum curam gesserint: quod si affirmēt; tum interrogentur etiam, & vbi gesserint, & cur inde discesserint.

An intelligant, quanti illud sit, animarum curam suscipere, rursusq. gerere, quæq. partes ac virtutes illæ sint, quibus bonum ac vigilantem animarū curatorē præditū esse oporteat.

An item norint impedimenta omnia, quorum causa interdictum est, ne quis sacramenta ministraret, & ne quis suscipiat.

An Sacramentorum (præsertim verò quorum ille minister est) vim & naturam intelligant. Atque hæc sigillatim in primis interrogentur.

Quæ vnus cuiusque sacramentorum materia, quæ forma item.

Quæ eorum efficiens causa & principalis.

Quæ causa efficiens instrumentalis.

Quæ causa finalis.

Quæ eorum differentia.

Qui effectus, quiue fructus.

Qui eorum ritus, quæue ceremoniæ.

An maximè omnium peritiā teneant audientæ sacræ confessionis.

Quos huius generis libros atque adeò summas habeant.

Tum periculum fiat, quàm valde casuum conscientia vsu periti sint, quàmq. tum in illis, tum in alijs id generis peritè versati, præsertimq. in ecclesiasticis constitutionibus, quæ ad rectum vitæ vsum, populiq. christiani mores & virtutes pertinent.

An nouerint casus sanctissimo Papæ, & Episcopo item à iure & ab homine reseruos.

Atque adeò diligentius prout opus erit, de singulis interrogentur, quæ infra præscribentur rationi examinandi confessarios sacerdotes.

Videant præterea examinatores, an aliquam sacrorum canonum notitiā habeant, & præcipue quod ad Tridentinum, & prouincialia cōcilia, synodalsq. diocesanas attinet, an illi hæc norint quæ sequuntur.

An scilicet doctrinam de præcipuis christianæ religionis articulis, quos œcumenica illa Synodus Tridentina contra hæreticos definiuit.

An item quæ de residentia præscripsit.

An quæ etiam de parochis, parochialibusq.

ecclesijs, & de diuinorum officiorum cultu, cæterisq. eiusdem generis statuit.

An quæ præterea de clericorum honestate sanxit.

An cætera denique, quæ vel ad cleri, vel ad populi disciplinam, vel ad aliarum rerum reformationem constituit, quæ parochi scire, beneq. nosse interfit.

Ex prouincialibus concilijs sigillatim quærant.

Quæ de clericalis vitæ honestate, & de parochorum officijs constituta sunt.

Quæ item de Sacramentorum recta administratione, quæ de Missæ sacrificio, quæ præterea de diuinis officijs.

Quæ etiam de Sacramentalibus, & quæ de festorum dierum veneratione, quæ de ecclesiarum cultu, quæ de scholis doctrinæ christianæ, quæ de populi christiana institutione, morumq. disciplina, deq. alijs ad parochialis vitæ munus potissimū pertinentibus sancita sunt.

Ex synodis diocesanis eam ipsam certis capitibus distinctam examinandi rationem ineant, prout genus decretorum est, quæ in illis Episcopus confecit.

Q V I causa beneficii cuiusvis generis, quod tamen curatum non sit, ad examen accedit, de eo hæc inuestigentur.

An canonicarum horarum officium ex Breuiarij instituto rubricisq. rectè recitare sciat.

An doctrina disciplinaq. omni instructus, quæ ordo deposcit quo initiari debet, pro beneficii, officij, dignitatisue ratione, cuius causa examen instituitur.

An peritiā item teneat functionum, quas illius beneficii, dignitatis, munerisue ratio postulat.

An teneat, quæ scitu necessaria sunt ad functiones illas vel ordinis vel beneficii rectè riteq. præstandas, etiam quæ ad rectè canendi modum rationemue pertineant.

A T Q V E hæc quidem sunt, quæ ad examinis instructionem pertinent eorum, qui aut ordinis Sacramento initiandi sunt, aut ecclesijs parochialibus præficiendi, quibusue beneficia conferenda.

Nunc verò sequitur examinis ratio confessariorum, de quibus præter cætera quæ cum sacerdotis & parochi officio munereue coniuncta ipsis sunt, hæc etiam sigillatim, atque exploratori ratione perquirantur.

De Sacramenti pœnitentiæ necessitate. Quare institutum sit hoc Sacramentum, & à quo institutum.

Quæ huius Sacramenti materia.

Quæ forma.

Qui illius effectus.

Qui Minister.

Quæ conditiones in eo requirantur.

Quæ regulæ ad dignoscendum & distinguendum peccatum mortale à veniali.

Quæ pœnitentiæ partes.

Quæ earum partium ratio.

Quid

Quæreda ab ijs qui ad beneficia non curata examinantur.

Quæreda ab ijs qui confessiones audituri sunt.

Quid contritio.

Quæ ad veram contritionem sint necessaria.

Qui contritionis fructus & utilitas.

Qua quisquam ratione se ad contritionem exercere possit.

Quæ signa sint veræ contritionis.

Perquiratur item, quæ confessionis quæ secunda pars poenitentiae est, natura sit atque substantia.

An diligenter inquirere sciat, & peccatoris circumstantias, & peccati item.

Quæ mutant speciem peccati, & quæ in confessione explicanda sint.

Quæ restitutionem expostulent, quæ radices causæ restitutionis.

An dubios suspectos contractus norint, aut saltem de ijs dubitationes & quæstiones instituire inireue sciant.

Quibus criminibus annexæ sint censuræ.

An item illarum peritiam, & vim teneant.

An casus, in quibus irregularitatis macula contrahitur.

An saltem in ijs omnibus, & alijs, quæ ad verum perfectum huius sacramenti poenitentiae ministrum pertinent, sciant dubitare, & nouerint consulere peritos, quomodo agendum sit id, de quo in dubitationem adducunt.

Qui item ritus, & sacræ cæremoniae confessionis.

Quæ conditiones ad confessionem verè poenitentis necessariae.

Qui ordo confitendi, quando quis statim confiteri debeat; quando item confessionem iterare.

De satisfactione, quæ tertia pars poenitentiae est, quærat.

Quæ satisfactionis partes.

Quis satisfactionis finis.

Qui fructus quæue utilitates satisfactionis.

Quæ in satisfactione requirantur.

Qualis, & quanta poenitentia poenitenti imponi debeat.

An salutare & conuenientes satisfactiones, pro grauitate criminum, & poenitentium facultate iniungere sciant.

An item ex Innocentij Tertij præscripto, more periti medici sciant infundere vinum & oleum vulneribus sauciati, ac quale debeant præbere remedium, aut consilium.

An præterea canones poenitentiales rectè teneant.

Quæ differentia sit satisfactionum, poenitentiarum &c.

De absolutione indagetur.

Quæ verborum formula requiratur.

Quæ preces orationesque præterea adhibeantur.

Quis ordo seruandus in absoluendo, tam à peccatis, quàm ab excommunicatione, suspensioneue.

De sigillo item confessionis, plura quærantur, ac præsertim quæ vis & quanta sigilli.

Quæ sub illud cadunt.

Ex sanctionibus ecclesiasticis, Tridentino Concilio, synodis tum prouincialibus tum etiã dioc-

cesanis indagetur, quæ in illis constituta ad poenitentiae Sacramentum pertinent, quæque de cleri & populi disciplina & moribus constituta sunt, vt paulò ante in parochorum examine demonstratum est.

Sed hæctenus de ratione interrogationum, quæ examinandis confessarijs sacerdotibus adhibentur.

Iam est locus examinis concionatorum, & sacræ scripturæ interpretum, à quibus hæc quarantur. Primò de doctrinæ articulis, dogmatibusue Concilio Tridentino explicatis, vt potè de canone scripturæ de peccato originali, de iustificatione, de sacramentis & generatim de sacrificio Missæ, de purgatorio, de inuocatione & veneratione sanctorum, de sacræ reliquijs, de imaginibus sanctorum, de indulgentijs, potestate & auctoritate Papæ, de ieiunijs, de diebus festis & reliquis multis.

An præterea habeat reliquos theologiæ notos & tractatos locos.

Quem in scholasticis præsertim auctorem familiarem habeat.

An sapius sacrorum bibliorum volumina cum glossa aliouè commetario studiosè euoluerit; anque in ijs ipsis ita diligenter versatus, vt inde locos facilè apteque promere possit ad omne sacræ tractationis genus.

An sanctorum interpretationum vsu literatè peritus.

An ex antecedentibus & consequentibus verum scripturæ sensum elicere norit: anque item ex euangelistis in eodem narrationis genere versantibus.

An rursus temerè, pro suoque libito sacræ scripturam à vero sensu detorqueat.

An tropologicos morale seu sensus cum literali sensu non coherentes commentetur.

An explicandis parabolis rectè præcipuumque rerum sensum spectet, prætermittis explanationibus, quæ nihil ad propositum faciunt.

An traditionum Apostolicarum ecclesiasticarumque notitiam teneat.

An in sanctorum patrum scriptis atque sermonibus peritè versatus sit.

Quem item è patribus maximè in concionando sequatur atque imitetur.

An sacrorum temporum mysteria norit, anque sacrorum rituum significationes habeat.

An rerum in ecclesia sancta gestarum, & conciliorum præsertim vniuersalium cognitionem teneat.

An sanctorum vitas, historiamque verè norit.

An congruam canonum scientiam teneat.

An summorum pontificum iura atque instituta sciat.

An Conciliorum, prouincialium præsertim & diocesanorum decreta in promptu habeat, vt in parochorum examine præscriptum est.

An casuum conscientiae doctrina instructus sit.

An Theologiæ illius mysticæ, quæ tota in spiritualis vitæ constitutis tradendis, quæque in pur-

Quærenda in examine concionatorum & scripturæ interpretum.

purgandis affectibus, in reformationeque interiori versatur, præcepta atque exercitationes bene norit.

An denique sanctorum meditationum, orationisque mentalis vsu habeat.

An morum doctrinæ, christianæque disciplinæ locos, non solum ordine collectos, sed rectè notos habeat.

Quos locos teneat, quibus auditorum animi excitantur, vel ad Dei amorem, vel ad celestis patriæ desiderium, vel ad virtutum studium, vel ad detestationem scelerum, vel ad misericordiã, vel ad certas præterea affectiones, quæ ad celum excitatæ, christianas virtutes pariunt.

An apti denique sint atque idonei ad concionem concipiendam, & explicandam, non solum theologiæ locorum tractatione, sed similitudinibus, quæ ab agricultura, vinea, semete, alijsque rebus ducuntur quæ sub sensum cadunt atque intelligentiam præsertim eorum etiam rudium, ad quos concio habetur.

An ad concionis ingressum recta ratione vtatur, & ab ijs vitijs refugiat, quæ plerique eo in genere admittunt.

An totam concionem rectè ordineque disponat.

An dilucidè distincteque enarret.

An bene pronunciet.

An illius verba pondus habeant, anque vim iteque vt non solum audientium aures attingant, sed animos inuicem penetrent.

An in tota concione, pro cuiusque rei de qua agit ratione, rectè, aptè, decorè, & congruenter agat.

Quo in genere omni & perquirendo atque explorando, tum in alijs diligentius indagandis, examinantes prout occasio tulerit, quam diligentissimè instructiones adhibebunt, quæ de concionatoribus ad prouinciæ vniuersæ vsu ex Concilij prouincialis auctoritate, iussu nostro editæ sunt.

De ijs que doctrinæ tantum, aut in literarum studijs progressionis recognoscendæ causa examini subiciuntur.

CVM non certæ curæ, alteriusve beneficii, vel officij muneris, sed doctrinæ tantum, aut in literarum studijs progressionis recognoscendæ causa examen alicuius instituitur, diligenti etiam illa præcipuaque disquisitione, & interrogationibus supra variè descripris, pro vniuersi cuiusque conditione indagetur illius doctrina, & in ministerijs ecclesiasticis peritia atque vsus.

Horum verò classes quatuor saltem, vel etiam plures constitui poterunt, quibus pro peritiæ ratione experimèto illorum facto adscribantur.

Primæ classi adscribantur, qui & perfectè concionandi peritia, & conscientiae casuum explanationibus se tales ostendant, qui alijs multis prodesse atque præesse possint, proindeque idonei sint, non modò ad parochi, sed etiam ad Præpositi, Vicarij foranei, vel Visitatoris munus, vel ad poenitentiarum etiam, aut doctoralis aut Theologalis præbendæ obeundæ officium, dignitatemue etiam in ecclesia cathedra liassequendam, atque ad alia id generis.

Secundæ classi erunt adscribendi, qui si minus, vt illi concionari perfectè, at mediocriter, tum etiam de suggesto possint; quique in casuum con-

scientiæ summis studiosè versati sint; & verò catechismi etiam Romani doctrinam diligenter teneant.

Tertiæ erunt classis, qui intelligentiæ tantum assequuntur, vt si minus accurata doctrinæ, concionæ, at sermonè de altari saltem habere, ac Euangelium prout vsu venerit, enarrare & explicare possunt; & administrationis Sacramentorum, & casuum conscientie vsu ita periti sint, vt qui frequentius incidere solent, eos aliquo studio adhibito enodare atque explicare aptè queant.

Quartæ classis, qui si non magno literarum studio, aliquo tamen vsu apti sunt ad aliquam Euangelij breuè explanationem; notitiã quandã habent rerum ad docendum populum, quæ salutis necessariae sunt; & ad Sacramentorum administrationem, casuumque conscientie explanationem pertinent: ita vt ijs ob sacerdotum paucitatem, necessariamque causam, aliquando curatio aliqua spiritualis pro loci ratione præsertim ad tempus committi possit.

In inferiori classe reliqui adscribantur, quorum nulla ratio omnino haberi debeat in curatione animarum committenda, sacramenti que ministrandi facultate, neque in sermonibus ad populum habendis.

IN omni hac examinandi ratione Cancellarius pro sui officij munere hæc præstet.

Certum librum habeat prouisionum ecclesiarum parochialium, aliorumque beneficiorum, quæ examine adhibito, etiam ex literis Apostolicis conferenda sunt.

Quo in libro rectè atque ordine ab eo notentur hæc.

Acta examinis, quæ in singulos dies, prout examinandi occasio tulerit, fiunt.

Dies vacationis certi beneficii, & modus item vacationis, aliaque id generis.

Dies etiam promulgationis, aut prorogationis edicti, quod de concursu proponi solet; cum beneficii vacationis ratio id postulet, & reliqua etiam quæ ad promulgationem pertinent.

Nomina quoque examinatorum, quos Episcopus certi illius beneficii vacantis nomine ad examen conficiendum nominatim delegerit.

Nomina etiam eorum, qui eo nomine examinandi proponuntur.

Dies præterea, quo quisque examen subiit.

Nomina etiã examinatorum qui interfuerint.

Approbatio, aut reiectio, quam eorum iudicio singuli tulerint.

Nomè item & cognomen eius, què Episcopus tanquã aptiorem magisque idoneum delegerit, cui beneficiũ ab eo conferatur ad què spectat.

Cui libro alia præterea adscribat, quæ Episcopus censuerit.

Librum alterum cõficiat, in quo omnes & singulos, quos vel concionandi, vel confessionis audire, vel sacræ lectionis interpretandæ causa Episcopus adhibito examine vel pbat vel improbat.

In hoc ipso libro notet etiam, & nomina examinatorum, & diem quo examen confecerint, & causas item repulsæ, si quam aliquis tulerit.

Z Idipsum

Præstanda à Cancellario in examinandi ratione.

Idiplum de certo die, examine, probatione, aut reiectione eorum seruet, quorum experimentum sacre ordinationis causa fit.
 Tertium librum habeat, in quem examina referat, quae generatim instituuntur atque adeo conscribuntur ad cleri progressionem in litterarum studijs inuestigandam atque explorandam.

De initiandis ordinis Sacramento.

Prou. 1. par. 2. quae ad Sac. ord. adm. pert. pag. 72

Secunda ab episcopo in regulis qui sacris ordinibus initiari volunt.

In ijs quae concumenica synodus Tridentina de sacra ordinatione statuit, vberius etiam prouincialium conciliorum decreta explicata, multa sunt, quorum diligens ratio etiam in Regularibus habenda est, atque eorum quidem capita quaedam praecipua infra hoc decreto complexi sumus. Videat igitur Episcopus, ut quidquid de ijs ipsis capitibus, vel eodem Tridentino Concilio, vel synodis prouincialibus etiam generatim constitutum est, in illis initiandis quam diligentissimè ab ipso seruetur.

Culpae, impedimentaeue canonicae ordinis suscipiendi quarto Concilio enumerata.
 Litera testimoniales Superioris.
 Testimonium de natalibus & aetate praescripta Tridentino Concilio.
 Testificatio ordinis proximè suscepti.
 Progressio in ecclesiastica disciplina.
 Testimonium bonum.

Denunciatio nominis in ecclesia.
 Adscriptio, & ministeriū in ecclesia, cui adscriptus est.

Exercitatio functionum ordinis suscepti.
 Frequentia sacrae communionis.
 Reuerentia atque obseruantia erga sacerdotes & Superiores.

Interiorum anni inter postremum ordinum minorum gradum, & subdiaconatum, ac rursus inter vnum, & alterum eorum sacris ordinibus, nisi necessitas, aut ecclesiae utilitas iudicio Episcopi aliud postulet.

Diligens examen Episcopi.
 Litterarum scientia, & cantus peritia, ac aliae instructiones ad ordinis suscipiendi functiones rite rectèq. obeundas.

Vfus & peritia recitandi diuinum officium.
 Loco tituli censusue testificatio praestitae professionis regularis praescripta in Concilio prouinciali secundo.

QUOD de ordine sacro annexendo iam pridem decreto Concilij prouincialis primi ex Tridentina synodo constitutum est, id in executionis vsum ita ab Episcopo inducatur, ut vel presbyteratus, vel diaconatus, vel subdiaconatus non ipsis quidem canonicis, sed canonicatibus, & portionibus singulis, quae in cathedrali ecclesia sunt annexatur: nec verò annexionis decretum locum habeat in illis canonicatibus praebendisue, quibus in fundatione iam certus ordo annexus est. Quod autem canonicorum saltem dimidia pars, cautum est, ut sacerdotio presbyteratusue initiatur, in ea cum

dignitates non censeantur, totidem canonicis sacerdotales constituendi sunt, quot praeterea illa dimidia pars saltem cōficiant. Vbi primum vnicuique vel canonicatui, vel portioni sacer aliquis ordo annexus ab Episcopo est, ad eum ordinem suscipiendum canonicis etiam qui iam illud obtinebat, compellatur. Si quis autem monitus non tulerit, priuatus ab illo declaretur ad eundem Tridentini Concilij praescriptum.

Si cui etiam sedis Apostolicae litteris facultas permessa est, sibi licere ordinis Sacramentum ab alio quam ab Ordinario suo suscipere, is antequam initiatur, etiam sui ipsius ordinarij litteras obsignatas habeat, quibus vitae suae mores, disciplina, probitas, & cetera id generis testificata commendentur.

QUOD prouinciali tertio Concilio decretum est de ratione seruanda in concedendis litteris dimissorijs ab Episcopo impedito suis diocesanis pro ordinibus suscipiendis, id locum etiam habeat Episcopo absente.

Clericos verò à diocesi abientes qui dimissorias litteras petunt, Episcopus ad se examinis causa euocet; liceat tamen ei aliquando, si hoc minus commodè praestari voluerit, examen illud praecipue Episcopo delegare, in cuius diocesi illi morantur: at verò tunc litteras dimissorias ne det, antequam examinis facti litteras ab eo acceperit, cui illud delegauit.

NE Abbates, etiam baculi & mitrae iure videntes, alioque eiusmodi privilegio & auctoritate conferendi minores ordines mutentur, pariat Episcopus diocesanus tonsuram neque minores ordines sed quod Tridentina synodus veniit iuris cōferre, quam ijs qui regulares sunt, & eorum iurisdictioni subiecti; nisi & ipsius Episcopi contentus ante accedat, & illi initian di à suo Episcopo, vel regulari superiori attulerit litteras dimissorias, non generatim sed speciatim concessas. Nec verò quibusvis Abbatibus id permitti liceat, sed ijs tantum qui sacerdotio initiati sunt, & itatis benedictionis precibus consecrati.

Vi subdiaconatus ordini adscriptus est, cum statim lege adstrictus sit, canonicarum horarum officium ex Breuarij praescripto recitandi; nemo ad eum ordinem capescendum recipiat, qui in horarij illius officij, cuius lege deuinctus tenetur, rectè ac ritè recitandi vfu peritus nō sit. Inferioribus verò ordinibus initiandi, qui nullum beneficium obtinent, versari sint in beatae Mariae officij recitatione.

QUOD alio Concilio vetitum est, ne seminario titulo clerico cuiquam Episcopus ordinem aliquem sacrum conferat; id decernimus locum habere, nisi cum beneficij teminario vnio nis iure adiuncti vfi & cultui ministerium est ab illo praestandum: tuncq. certus annuus census constituatur, vnde qui eo titulo ordinè suscepit, sustentari queat Episcopi iudicio. Nec verè tamen is in illo censu vllum ius habeat, cum primum aliunde habuerit, vnde itidem

Literae testimoniales qui nam offerant in susceptione ordinum.

Qua ratione litterae dimissoriae ab episcopo concedenda.

Prou. 3. de ijs q. ad ord. sac. &c. §. in firma valetudine. pa. 94.

Abbatibus quo liceat tonsuram & minores ordines conferre. sess. 23. decr. de refor. c. 10.

Subdiaconatus suscipiendi officium diuinum recitare nouerint.

Quaedam de titulis ordinandorum. Prou. 4. par. 2. tit. quae pert. ad sac. ord. §. Ne mo tit. pag. 143

dem vitae suae sustentationi Episcopi iudicio consultum & prouisum sit. Quod si aliunde ex parte tantum eius sustentationi prouisum sit; tunc extincta censeatur illa census attributio pro tanta parte, quantum ad illam sustentationem aliunde habet.

Pensionis & patrimonij quod quis habet, & bonorum item, quae perpetuè etiam eo nomine ab aliquo ei donantur, titulo, Episcopus facrum aliquem ordinem alicui etiam familiari suo conferre potest.

Idq. de familiari etiam si alienae diocesis sit, modò post triennium ab initio familiaritatis; si ecclesiarum suarū vel necessitatem vel utilitatē hoc flagitare iudicari, ut sacris ille initiatur. At verò etiam si quis ei qui sacris initiandus est, verè spondeat certa cautione, sequae ad vitam cultum vsui necessario sunt, suppeditaturum, saltem donec ei aliunde prouisum sit, huic ob sacerdotum penuriam ab Episcopo sacer ordo conferatur licet, sine alicuius etiam vel beneficij vel patrimonij titulo.

At verò haec in primis Episcopus diligentissimè videat, ut pensionem patrimoniumue illud verè obtineat, utq. ea donatio sponsiue uerè ac sine fraude, dolouè facta sit; eiusq. tabulae ut ritè & rectè confecta sint; utq. pensio patrimoniumue, & quae dono data sunt, tantum inde census percipiatur, ut satis esse possit ad illius honestam vitam sustentationem qua in re omni cognoscenda promulgationes adhibeat, & reliquam diligentiam quarto Prouinciali Concilio in hoc genere praescriptam.

VIDEAT etiam omnino, ut quemcunque eiusmodi titulis ordinauit, etiam familiare suū, certè illum ecclesiae addicat, vbi ordinis suscepi functiones ac munera, ut ipsius Concilij decreto cauetur, ipse verè praestet.

EO sermone, quem pridie illius diei quo sacra ordinatio celebratur, prouinciali decreto haberi institutum est, illud in primis spectetur, ut quae monitiones postero die de libro pontificali leguntur, disertis verbis, ijsq. vulgari-ter conceptis explicentur vberius.

Vnusquisque porro eorum, qui sacris ordinibus initiabuntur, etiam atque etiam diligenter admoneatur, quod, quamq. sanctum munus suscepturus est.

Verum eius sermonis vis in subdiaconis potissimum monendis versetur, quò rectius dum integrum est, deliberare possint, an castitatem quae perpetua illi ordini est annexa, profiteri velint, eoq. accuratius propterea in graui illa deliberatione videant, quod Deo auxiliante praestare posse sperent, neque in eo ecclesiastico spiritaliq. munere suscipiendo quidquam agnatorum, vel huiusmodi aliena voluntate, sed spontanea deliberatione agant, nec verò in sacri eiusdem ordinis susceptione, vitae huiusmodum, aut aliud quidquam eiusmodi, sed Dei honorem sibi propositum habeant.

Huius generis sermo, à quocunque appositus

habetur utilis ille quidem est; at multis partibus longè utilior erit, atque opportunior, si eundem Episcopus accuratè studioseq. habuerit.

QUICVNQVE clericus alicui ecclesiae adscriptus, vbi ordinis à se suscepti functiones obeat, memor complurium Sanctorum, qui vel toto vitae tempore, vel multis saltem annis in alicuius etiam minoris ordinis ministerio munereue religiosè versati, ad altiore se ordinis gradum prouehi passi non sunt, eorum recordatione exemploq. excitatus, illud sedulo curet, atq. adeo efficiat, ut ordinis quo proximè initiatus est, praescriptas functiones, nō elatè, sed humiliter; non rarò, sed frequenter; nō negligētè studio, sed accurata, vereq. clericali sollicitudine & disciplina, pie, rectè atq. ritè praestet. Alioqui si in sanctis ijs functionibus negligenter, contraq. ac praescriptum est, se gesserit; illud norit, eo voluntatis suae testimonio sibi apud Episcopum aditum pracludere ad altiore gradum ascendendi.

PRAEFECTVS autem rectorue ecclesiae testimonium de clerico facturus, qui functiones in sua ecclesia obierit, haec testificationis suae litteris speciatim vereq. exprimat; quas scilicet functiones, & quādiu, & quā diligenter, & quā piè, & quā decenter, rectè ritèq. praestiterit.

EXORCISTAE munus cum sit energumenis manum imponere, à quibus ut mali spiritus eiciantur, ieiunia, & orationes Christi Domini testimonio adhiberi iuuat; eos porro clericos, qui in exorcistiarum numero adscribentur, curet Episcopus in ieiunijs, & orationibus frequentius se se exercere.

VT Acoluthi munus, quod praeter ceteras functiones fuit Episcopum comitari, ad eā ipsam functionem aliqua ex parte restituatur; curet Episcopus clericos quos in eo ordine adscriperit, eam in loco vbi ipse est, aliquando praestare, ut opus esse censuerit, praesertim cum ad aliquod Episcopale munus obeundum accedit. Siq. complures eiusdem ordinis sunt; ratione certam ineat, ut per regiones distincti, in orbem id muneris praestent.

Quae ad clericorum honestatem attinent.

Prou. 1. de vita & honest. episc. & cleric. par. 2. pag. 15.

DE tonsura clericali decretum in Concilio prouinciali primo confecimus: sed ut prouinciale ordinis quo quisque initiatus est ratione illa magnitudine distincta conspicuè ferat; certam atque praefinitam illius formam hoc decreto descripti placuit: quam omnes ita seruare iubeamus, ut neque ea minorem, nec verò etiam maiorem quilibet omnino Episcopo inferior gerat, quacumq. dignitate ille praeditus sit. Sacerdotalis igitur tonsurae forma in orbem ducta, latè & amplè pateat vncijs quatuor.

Diaconalis, vncia vna minor.
 Subdiaconalis, aliquantò angustior quam diaconalis.

Functiones minoris ordinis quae ratione à clericis praestanda.

Exorcistae in ieiunijs & creationibus se exercent.

Acoluthi episcopum comitentur.

Forma tonsurae clericalis prouinciale ordinis. par. 2. tit. de cleric. vest. &c. §. Presbyteri. pa. 18.

Par. 2. tit. quae pert. ad sac. ord. di. §. si quis pa. 142. sess. 23. decr. de refor. ca. 12.

Tit. 7. decr. 23. pag. 64.

Sacri ordines singulis canonicis annectendi, & qua ratione. Prou. 1. par. 2. tit. Regijs qui dignit. &c. §. q. bus, aut. pag. 28. sess. 24. decr. de refor. c. 12.

Infra in actis.

Clericorum vestitus in morte propinquorum

Clerici in minoribus ordinibus constituti secularia negotia fugiant. tit. de negotijs seculari a cler. fug. p. 20.

Minorum denique ordinum corona lata sit vndique vncijs duabus. Vnciæ autem mensura est ad præscriptum instructionum fabricæ ecclesiasticæ.

CLERICVS qui amictu clericali indutus incedit, ne in propinquorum, ne parerum qui dem obitu vestes lugubres more laicorum induat, gestetq. Neque verò vestis formam, aut panni genus quo clerum vniuersum uti moris est, commutet; sed pium erga propinquos mortuos charitatis studium officiumq. præ se ferat omni alia ratione, quæ cum clericali ordinis decore dignitateq. omnino conueniat.

Quæ in Concilio prouinciali primo, ijs qui sacris ordinibus, & sacerdotio initiati sunt, quiq. ecclesiasticum beneficium obtinent, de secularibus negotijs fugiendis constituta sunt; eadem pœnis iisdem, vel alijs quas arbitrato suo Episcopus edixerit irrogariuè, illis præscribimus, qui minorum ordinum clerici sunt, etiam si nullum beneficium obtinent, si modò clericalem vestitum deferunt: cum præsertim iam inde vsque à teneris annis se religionis pietatisq. institutis, & disciplinæ ecclesiasticæ moribus imbuan oportet, qui in sortem Domini vocati sunt. Atque in ijs quidem quæ illis vitanda sunt, hæc etiam cautio sit; ne sine Episcopi concessu, eoq. literis exarato laicis in seruitute famulatuuè operam nauent.

Nec verò cuiquam clerico eam facultatem det Episcopus in aliqua re inferuendi, quæ clericali vitæ rationibus, pietatisq. officijs non admodum conueniat.

Quæ ad beneficiorum collationem attinent.

Prou. 1. par. 2. quæ pert. ad collat. benef. pag. 14.

Ad benef. ecclesiastica admittendi de quibus reb. examinentur.

Collatio præbendæ theologiæ vel penitentialis quomodo faciendâ.

CVM aliquis examinatur ad aliquod beneficium ecclesiasticum, cui prouidendum sit, de eo experimentum fiat examine, non solum in literarum scientia, sed etiam in cantus peritia, ad illius beneficii functiones ritè & rectè obeundas; tû præterea in vsu ac notitia, quâ in recitandis diuini officij horarijs scibus habeat.

VI primùm præbenda vel theologalis vel penitentialis vacauerit, etiam si illius conferendæ ius ad alium quàm ad Episcopum (præterquam ad sedem Apostolicam) pertineat; editum de more proponatur, quo ad concursum euocentur, quicumque sint, qui illius muneris causa examen subire velint, aliosuè nominare, qui subeant: confecto autem constituti temporis spatio, vniuscuiusque eorum qui illo nomine conuenierint, periculum experimentum uè in literis ac doctrinis omni vel diligentissima percuntationum quæstionum uè ratione faciat Episcopus, adhibitis sibi pro arbitrio suo alijs peritis, probisq. viris; tum etiam de illorum vita, moribus, ætate, gradu, ordine, cæterisq. conditionibus ad tale munus necessarijs accuratè perquirat.

Tum demum Episcopus ipse solum rebus ijs

omnibus accuratè perpensis, maturè in domino deliberet, & liberè deligat, quem pro conscientia suæ religione digniorem aptioremq. existimet, cui tale munus, tantiq. ponderis rectè committatur.

Quæ in deliberatione idè videat, ut quod præsertim ad penitentiarium attinet, cum peritiâ necessariam spectarit; tum maximè vitæ innocentiam, morum grauitatè, spiritualium exercitationum studium, & vsu diuturniorem in audiendis confessionibus, exercitiorum prudentiam, cæterasq. religiosæ pietatis virtutes perpendat.

Ei autem quem potissimùm elegerit, nec verò alij cuiquam, conferatur ab eo cui ius competit, etiam si Capitulum sit.

Quicumque præbendam Theologalem, vel Tridentino decreto, vel aliâ auctoritate ratione uè institutam, in cathedrali collegiatisuè ecclesijs obtinet; is & quæ sacrarum lectionum genera, & quibus diebus Episcopus præscriperit, ut interpretationis suæ munere fungatur, accuratè ad illius præscriptum præstet; ita ut etiam si expedire cœsuerit, & in seminario, & in alijs clericalibus sacerdotibusuè collegijs doceat: in Basilica verò cathedrali saltem die festo semper sacrâ scripturam publicè interpretetur & exponat, nisi aliquando aliud iusserit Episcopus.

Idem ab Episcopo, aut ab alio consultus, theologiæ quæstionibus, alijsuè eius generis gratis respondeat: cæteraq. denique omnia præstet, quæ pro suscepti muneris ratione ab eo præstari debere idem Episcopus censuerit.

PERLATVM ad nos est, in nonnullis prouincijs huius ecclesijs, clericos aliquos, qui ob beneficia officia uè quæ in ijs obtinent, non solum in choro adesse, sed alia ministeria aliasq. functiones clericales ibi præstare debent, à Capitulis certo illi canonicorum numero adiungi, eamq. ob causam supranumerarios uocari; hocq. ipsum fieri nulla eis collata præbenda, nulloq. scèpè attributo cuiusuis generis emolumento censuè. ij autem eo solum titulo contenti, cum id sibi sumant, ut inferiora ministeria quæ antea obire consueuerant, præstare planè reculent. hæc sanè incommoda, grauiâ illa quidem accidunt; quòd & ecclesiæ debitis muneribus functionibus fraudantur; & diuini cultus minuitur ac labefactatur; & ordo ecclesiasticus (cum vnus plurium partes officiiq. præstare non possit) contra ac legibus canonum cauetur, non sine magna offensione peruertitur; & perniciosæ ambitionis occasio hominibus ecclesiasticis manifestò datur.

His porrò incommodis atque adeò malis, decreti huius prouincialis auctoritate occurrentium censuimus.

Itaq; si quos aliquando, ut iure permissum est, canonicos supranumerarios creari contigerit; id iustis solum causis, ac penè necessarijs, ijsdèq. cõprobatis, & perrarò qdè fieri statuim.

At verò qui in ea ipsa ecclesiâ, beneficii quod

Eorum munus quibus illæ præbendæ conferuntur.

Canonici supra numerarij quæ ratione constituenti.

Episcopus solus diœcesanus editum proponat in examine eorum qui præficiendi sunt ecclesiæ parochiali. Vid. Prou. 1. par. 2. de edito proponendo &c. pag. 15.

Permutationes beneficiorum coram Episcopo quomodo faciendæ. vbi supra.

Quomodo liceat Episcopo priuatum examen in collatione paroch. ecclesiæ inire.

ibi obtinet causa, operam ministerium uè nauare debet, quod cum canonicali officio & gradu non cõueniat, neque præstari simul possit, supranumerarium fieri creariuè prohibemus. Quicumque verò ita adscriptus est, ne à muneribus ministerijsuè, quæ priorum beneficiorum nomine in ea ecclesiâ à se præstari debent, liber aut immunis villo modo sit: immò ut illa præstet, & fructuum multa, & omni alio iure, ut canonibus decretisq. Tridentinis cautum est, Episcopus omnino agat.

VACANTE ecclesiâ parochiali, cuius conferendæ ius non ad Episcopum diœcesanum, sed ad alium, etiam ab Episcopali iurisdictione exemptum, & regularem item spectat, editum de concursu proponat Episcopus diœcesanus; & quicumque examen eo nomine subire volent, ad ipsum conueniant: qui exploratione per examinatores synodales facta, ex probatis digniorè & magis idoneum deligat, cui vacans illa ecclesiâ ab illo conferatur, cuius ius est. Si secus fiat, collatio rescissa nullaq. sit. Eadem ratio omnis adhibeatur in parochiali ecclesiâ vacante, quæ iuris patronatus est ecclesiastici, vel mixti, cuius institutio non ad Episcopum diœcesanum, sed ad alium quemcumque etiam exemptum & regularem item ut supra pertinet; ita tamen, ut quem Episcopus diœcesanus digniorè elegerit, is à patrono præsentetur ei, ad quem spectat institutio.

Si verò ad summum Pontificem institutio spectat, vel quia in mensibus referuatis vacauit, vel alia causa; tunc Episcopus digniorem eligat, ex præscripto earundem literarum Pij V. à summo Pontifice instituendum.

Interea verò dum huius generis examina & approbationes fiunt, & institutio locum habeat; idè Episcopus diœcesanus idoneu Vicariu, qui onera vacantis illius Ecclesiæ sustineat, attributa ei congrua pro arbitrio suo fructu portionem, constituat, donec ei rector præficiatur.

IN Ordinatio curatarum permutatione coram Ordinario faciendâ, ne locum habeat, quod primo prouinciali Concilio decretum est de proponendo edito examinis causa in vacatione ecclesiæ parochialis. Si tamè vel parochialis hominū multitudo valde inæqualis est, vel qui permutant, quo tempore parochiales illas ecclesias adepti sunt, examen præscriptum non subierunt, fiat tunc de illis experimentum examinis, sed absque concursu. Idem examen sine concursu adhibeatur de eo, qui beneficiu simplex commutat cum alio, quod curam animarum habeat, si quando eiusmodi permutatio coram ordinario fieri iure potest.

QVAMVIS Pij Quinti constitutione sublata non sit facultas illa, quæ in ecclesijs parochialibus conferendis data est; tum synodo prouinciali, addendi ac detrahendi præscriptæ formæ examinis; tum vnicuique Episcopo (si certis quibusdam de causis pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire censuerit)

loco concursus priuatum aliud examen ineundi: videat tamen Episcopus, ne facultate sibi data abutatur; neque verò illam adhibeat villo modo, nisi opus esse viderit, certis illis expressis causis.

QVOD synodi Tridentinæ auctoritate quarto cõcilio prouinciali nostro permissum est, simplex beneficium habentia alterum etiam eiusdè generis, quod personalis residentie munus nõ requirat, ob honestam illius vitæ sustentationem conferri; id ita locum habeat, ut ne tamen eo prætextu causauè vitæ honestè sustentandæ, plura quàm duo beneficia simplicia vni eidemq. conferri liceat sine concessu permissuè Sedis Apostolicæ.

Si cappellania etiam simplex, aliud uè beneficium, etiam iuris patronatus, ex præscripto erectionis foundationis, aut alterius constitutionis certum ordinem, aut alias condiciones requirit in eo, de quo vel collationis, vel institutionis, vel alio nomine prouidendum est illud beneficium; ne Episcopus deinceps etiam patronorum consensu permittat concedatue, ut quisquam sine sedis Apostolicæ dispensatione illud beneficium allequatur, qui verè eo ordine non sit initiatus, quamuis ætate congrua sit pro illo ordine suscipièdo; neque qui alijs conditionibus præditus non sit, & quas illa vel erectio, vel fundatio, vel constitutio requirit.

QVIBVS in ecclesijs optionis ius est, vbi dimidia pars fructuum præbendæ in illius vacatione, vel sacriftiæ, vel fabricæ ecclesiæ soluitur, ea pars pro ratione præbendæ quæ primò vacauit, soluitur.

Idè ab omnibus præstetur, qui ordine deinceps singuli occasione illius vacationis vel ad eam ipsam obtinendam optionis iure vsi sunt; vel ad alias consequendas, quæ occasione optionum successiuè vacarunt: ita ut vnusquisq. soluat pro rata tantum accessionis reddituum sibi illo ipso optionis iure factæ.

Hæc porrò solutio, vbi quisque primi anni fructus ex præbenda, quam sibi iam optauit, perceperit, statim ab eo præstetur. Reliqua item, quæ de parte fructuum dimidia persolueda olim decretis prouincialibus constituta sunt, ad eorum præscriptum seruentur.

AVCTORITATE Concilij Tridentini, & constitutionis à Pio V. Pont. max. editæ, iam nunc statuta, priuilegia, consuetudines, & illas denique cuiusuis ecclesiæ constitutiones rescindimus, planeq. abrogamus, quibus cautum est, vacantium in ea ecclesiâ dignitatum, canonicatum, præbendarum, portionum, beneficiorum, atque adeò officiorum fructus, vel distributiones etiam quotidianas, quæ inde primo vacationis anno, aut longiori breuioriuè tempore obuenerint, mensæ Episcopali, vel canonicali, alij uè loco omnes vel partem aliquam obuenerint, attribuiuè, aut in communes vsus cedere, aut inter alios canonicos mini-

Interpretatio decreti de pluralitate beneficiorum simplicium. prou. 4. par. 2. tit. de benef. collat. §. Beneficiu. p. 148

Nemini conferatur beneficium, qui non habeat requisitas ad illud cõditiones.

Dimidia pars fructuum, quæ in præbendæ vacatione persoluitur, quomodo locum habeat in ecclesijs vbi optionis ius est.

Fructus beneficiorum vel distributiones quotidianæ, episcopali, vel canonicali mensæ, alij uè loco &c. ne attribuantur.

strosuè illius alteriusuè ecclesiæ diuidi. Hæc tanquam rescissa, penitusq. sublata eiusdem Pij Pontificis sanctione, declaramus nulla esse nulliusq. planè roboris.

Nec verò loco eorum fructuum, qui eo nomine vt supra attribuebantur, ne consensu quidem Capituli, ab Episcopo statui liceat, vt deinceps qui illiusmodi dignitates, canonicatus, beneficiauè, qualia qualia sint, consequentur, aliquid vel minimum soluant, conferant uè in usum sacristiæ, aut fabricæ, aut alterius eiusmodi operis.

Quòd si post Tridentini Concilij editionem id vsquam in prouincia statutum decretum uè villo modo sit, ne tamen quidquam eo nomine accipi, exigi, aut perfolui villo pacto ratione liceat, quacunque consuetudine, decreto, statuto non obstante; nisi summi Pont. auctoritate munitum corroboratum uè sit.

Quamobrem nec Episcopus, neq. Capitulum, collegium, aliue ecclesiastici ordinis homines quorum interest, istiusmodi fructus distributiones uè, ne vllam quidem eorum partem retineant, ne uè illorum celsione petant exigant uè, nec aliud quidquam, ne eo quidem nomine quòd prædia meliora reddita sint.

Neque etiam ab ijs, qui illa beneficia etiam à sede Apostolica obtinuerint, iusiurandum exigant, vt tale quidquam obseruent; ne uè illis ipsis qui non paruerint, moram impedimentum uè afferant, quominus illorum possessionem assequantur.

Meminerint porò omnes quicunque contrafecerint, ex illa Pij Quinti sanctione, si Episcopus est, suspensionis; si Capitulum, interdicti; si alius quispiam, ex communicationis penam statim subire: cuius uinculo tam diu irretitus est, quoad restitutione primùm facta, beneficium relaxationis absolutionis uè à sede Apostolica obtinuerit.

Vbi verò sex ante Tridentini Concilij editionem mensibus fabricæ, aut sacristiæ, alterius uè pij loci vsibus distributiones eiusmodi & fructus concessi reperiuntur, eorum pars tantum dimidia eidem, vel sacristiæ, vel fabricæ, vel pio loco attribuat: reliquam autem partem omnem ad illius pontificiæ sanctionis præscriptum ij capiant, quorum beneficia sunt.

Qua ratione parochi cū primū ad stationem parochiale accedunt, à populo excipiēdi.

CV M animarum salutis, vitæque spiritualis curam parochi paternam gerant, illis tanquam parentibus debetur amor, obseruantia, cultus, atque obedientia. Si igitur hoc ipso honore dignantur, illud certè etiam æquissimum est, atque aded cum omni ratione coniunctum, vt cum primū eorum aliquis ad ecclesiæ sibi in titulum curam uè traditæ stationem venerit, aliqua externæ obseruantie significatione ab ijs suscipiatur, ad quorum parochialem curam accedit.

Quare fideles vbi primū ab Episcopo literas formatas acceperint de parochia, qui parochia li eorum ecclesiæ præfectus fuerit; diem cer-

tum statuunt, quo ei aduentanti frequentes ad parochiæ fines obuiam facti, eundem vt moris olim fuit, suscipiant, atque ad ecclesiam deducant, perpetua illum dilectione, amore, obedientia, atque obseruantia prosequētes.

Literæ autem formatæ, quas Episcopi nomine cellarius de parochia cōscribat, eiusmodi erūt, quæ à Vicario Foraneo, aliouè publicè legātur.

Filij dilectissimi. Vestra istius parochiali ecclesiæ parochus præfectus est presbyter. N. quem a- *Formula literarum cum quis ad stationem parochialem accedit.*

te, vita, moribus, doctrina, virtutum disciplina, prudentia, alijsq. rebus ad istius parochialis curæ bene gerendæ rationem opportunis, idoneum esse examine rectè confecto cognitum est.

Vestra igitur partes sunt, debito honore ex decreti provincialis præscripto illum suscipere, neque solum externa quadam obseruantia, sed intimè, atque ex animo illum loco parentis diligere, et colere, præceptisq. eius atque monitis concordantia uoluntate, libentiq. animo parere.

Quod sanè facere cum vestra potissimum interest; tum quò accuratiùs faciatis, nos Episcopali nostra auctoritate, paterna charitate vos uniuersos & singulos monemus. Valete in domino.

Quæ ad diuina officia pertinent.

Prou. 1. p. 2. tit. de min. ecclesiæ, & diu. Officijs. pag. 26.

VT passio Christi Domini Redemptoris à fidelibus in hora redemptionis suæ digna ueneratione coleretur, illud in ecclesia sancta perpetuò institutum, religiosoq. vsu, ac solemnitate ritu piè retentum est, vt in feria sexta parasceues, in qua idem Christus Dominus mysterium crucis expleuit, certa stata hora ab uniuerso clero & populo certis peractis precibus & orationibus adoretur.

Sed quoniam factum est, vt in multis prouinciæ locis, non post, sicut instituti ritusq. veteris est, sed antè stas illas preces ea adoranda proponatur, aut saltem adoratio fiat à multo populo, antequam ex ritu ecclesiæ solemniter proponatur, & à clero adoretur: nos, vt quod non sine mysterij significatione ecclesia instituit, ad stata horæ vsu, solemnemq. adorationem reuocemus; id statuimus, vt in omni prouinciæ ecclesia cathedrali sacrosanctæ crucis per quam redempti sumus, adoratio religiosè celebretur, recitato scilicet de passione Euangelio, & peractis illis stas precibus & orationibus, vt instituti ratio postulat.

Quare vnusquisq. prouinciæ Episcopus efficiat, non solum vt stata ea hora in sua basilica Cathedrali præstetur; sed caueat etiam, vt in omni ecclesia collegiata, & parochiali, in omniq. oratorio societatum, vbi fit ea adoratio, non antè, quàm in eadem basilica cathedrali, primaria uè, si locus diocesis sit, celebretur.

Nec propterea concionator desistat, quin profanctæ ecclesiæ vsu ad excitandam populi fidelis compunctionem eo sacro die eam de fuggestu proponat & ostendat.

Quin

Quin etiam curet Episcopus, concionem illam statim post recitatam passionem Dni haberi, nisi aliter aliquando magis expedire celsuerit. Et quoniam sacra ea feria *Christus Dominus humiliatus est pro nobis patri usque ad mortem, mortem autem crucis*; illius humilitatis imitatores in sanctissimæ crucis stata illa adoratione ita esse oportet, vt quod antiqui ritus est, non tantum genibus flexis, sed prostrato humi corpore humiliemur; quò significantius eo corporis habitu fixam constantemq. animi nostri humilitatem demonstremus: ideo Episcopus curet, vt corporis prostratione quæ christianæ humilitatis index est, ea solemnitate adoratio celebretur.

Ad Philip. 2.

Facultates omnes, plures missas eodem die celebrandi abrogantur.

GR A V I A pericula, offensiones, atque aded sepe iniurias sanctissimo Missæ sacrificio fieri compertum est, quòd quidam sacerdotes non semel tantum, sed pluries in die illud offerant. Quod ne in posterum fiat, præterquam salutaris illo die Dominicæ Natiuitatis, quo vnusquisque sacerdos non sine magna mysteriorum significatione ter celebrare debet, decreti huius auctoritate vetitum sit, ne ob vllam necessariam causam, neque etiam ob parochialis alteriusuè ecclesiæ egestatem, neque ob sacerdotum penuriam, nec verò ob locorum distantiam, Episcopus cuiquam sacerdoti pluries in die diuinum illud Missæ sacrificium offerendi facultatem det aut permittat: cum beatus admodum sit ille sacerdos, qui semel tantum in die illud dignè obtulerit. Si quæ verò eius generis facultas antè vel certo loco, vel sacerdoti data est, eam planè statim rescissam, irritamq. ac nullam omnino esse iam nunc decernimus.

Ecclesiæ ordinis Humiliatorum debitis officijs ac muneribus non fraudanda.

EP I S C O P V S in cuius diocesi ecclesiæ locatè olim ordinis Humiliatorum extiterunt, vbi Pij Quinti Pontificis constitutione certus sacerdotum numerus præfixus est, in eo euigilet, vt ne fratribus illius olim ordinis decedentibus, illæ ecclesiæ debitis officijs ac muneribus defraudentur; sed cum eorum aliquis mortem obit, in eius locum sacerdotem alium subrogari curet. At in quibus ecclesijs certus numerus constitutus non est; efficiat, vt quot antè sacerdotes ibi sustentari consueuerant, totidem retineantur.

Atque id quidem omne is exequatur, pænis etiam & censuris arbitrio suo propositis; vt nihil planè pereat, quod earum ecclesiarum cultui debetur.

Idem quoq. in alijs ecclesijs cauendum.

IN cappella, canonicatu, aliouè beneficio etiam simplici, quod quis vnà cum alio incompatibili ex legitima dispensatione iam obtinet, Episcopus constitutus etiam Vicarijs, certa q. fructuum parte attributa, consulat & prouideat, vt ea beneficia debitis ministerijs, debitoq. cultui non fraudentur.

Idem efficiat, si eiusmodi beneficijs quis ob aliud legitimum etiam absentie impedimentum munera sua non præstet.

EP I S C O P V S pro cæremoniæ ratione rituuè, cum Missæ conuentali, aut diuinis chori officijs in basilica cathedrali, vel in alijs collegiatis ecclesijs interest, & item cum processiones agit, aliouè eiusmodi; adhibeat sibi assistentes duos de Capitulo, qui ei, etiam cum Pontificale officium non celebrat, in omnibus his, alijsq. actionibus assistentium munera omnia præstent.

OR G A N I S T A Dominicis festisq. diebus, Episcopum ad diuina officia aduentantem, vbi primū pro basilicæ foribus est, decora organi modulatione excipiat: neque sonare desistat, quousque ad altare genibus flexis orauerit, locoq. suo sederit.

Idem præstet, cum peractis de more officijs inde discesserit.

Item dum ille Missæ sacrificium, aut vesperarum officium solemniter celebraturus, aliouè pontificali munere perfunditur, vestes sacras induit, nec quidquam canendum à choro est. Hoc verò omne agat semper, cum in diuinis officijs ad quæ Episcopus conuenit, organa pulsanda sunt.

CH O R I disciplina plena religionis est, plena pietatis; ac propterea sanctè ab ijs obseruanda est, qui in eum locum conueniunt ad Dei laudes concelebrandas.

Quare præter illa, quæ in Concilio prouinciali primo de illius cultu præfiniuimus, hæc admonemus, quò religiosius non modò excolatur, sed multis partibus augeatur sancta eiusdem chori institutio.

Primò, vt studio quodam intimæ pietatis, cuius splendor foris etiam eluceat, vnusquisque vel canonicus, vel alius minister, quicunque sit, qui chori officijs adstrictus est, ad chori disciplinam se se instruat.

Antè verò quàm eò conueniat, paululum attentè secum cogitet, & loci illius sanctitatem, & cōueniendi causam, & diuinarum laudum, quarum munus angelorum est, officia, quæ castissimè ab omnibus concelebrari oportet.

Hac ipsa in cogitatione firmiter inhaerens, ne quidquam quidem mente animoq. concipiet ab eius loci religione alienum, ne dum aget, quod Dei oculos offendat.

Paret se propterea etiam atque etiam diligenter sancta intimi animi meditatione, & religiosa oratione, vt exteriorem quoque cultum diuinorum officiorum salutariter exequatur.

Dum superpelliceum, qui amictus ex tela lineæ candida constat, induit; cogitet, quam personam sustineat, nempè à foribus labeq. puram, qualem vestitus ille indicat.

Cum almutiam pelliceam, quod in signe canonicorum est, humeris vel brachijs prout moris est, canonicus imponit; eam cogitationem suscipiat, in se restinctas ac planè mortuas esse oportere rerum mundanarum affectiones atque cupiditates, vt eius rei significans est illa animalis intermortui pellis, quam de more induit.

Si

Episcopo cum in choro diuinis officijs interest, duo assistant canonici.

Episcopum, cum ad diuina officia aduentat, organista decora organi modulatione excipiat.

Quædam de chori disciplina

Si verò vt plerisque in ecclesijs instituti consuetudinifue est, cappam induit, quæ humeros contegit, & brachia quasi deuincit; ex eo amictu intelligat, se repressas quasiq. deuinctas habere oportere appetitiones, ac se totum ad Dei voluntatem accommodare.

Cùm igitur ijs chori vestibus indutus, alium vestitum quo foris vtitur, contegat, sicq. aliam personam habitu gerat; caueat, ne quidquam etiam in sacristia agat admittatue, quod cum actione non rectè conueniat, ob quam illum habitum induit.

Ne in colloquijs quidem ab ea actione alienis se occupet: nisi curæ præsit, quæ id necessariò postulet.

Abstineat autem semper, sed maximè dum chori vestibus indutus est, vbi vbi sit vel in sacristia vel alio loco, à iocis, à ridiculè dictis, facetijsue, à cachinnationibus, à verbis futilibus atque inanibus, quæ temerè & imprudenter effunduntur.

In chorum ne properanter, quasi distributionum quæstu incitatus accedat, sed graui incessu.

Dumq. ad chorum procedit, quanquam alij comes adiunctus, at quasi solus accedat; in ea meditatione fixus, vt secum cogitet, se ad chorum, nempè ad sancta sanctorum, vt canone antiquo cautum est, & ad publicæ orationis sacrificium accedere.

Cùm in choro est, animum mentemq. ab omnibus curis, perturbationibus, & cogitationibus, à rei quæ geritur sanctitate alienis, quoad eius fieri potest abducat, seque totum in Dei cultu colligat.

Illud etiam cogitet, quam ob causam eò se cõtulerit; tum sibi statuatur, se in conspectu Dei omnipotentis, & in corona innumerabilium angelorum, & sanctorum esse.

Qua in cogitatione videat, perpetuoq. reputet, se eo loci consistere, vt Deo sanctissimum cultum venerationemq. tribuat, atque ab eo & sibi & alijs omne bonum deprecetur.

Consideret verò ipsum Deum tanquam patrem & redemptorem amantissimum, optimum, sapientissimum, misericordissimum, quiq. omnia intuens, vbique & semper est.

Tum cordis castitatem, beneq. orandi donum & gratiam à Deo supplex petat; orationisq. suæ sacrificium simul cum meritis Iesu Christi, & sanctorum, eius præsertim cuius memoriam ecclesia illo die celebrat, ad gloriam sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, & ad suam proximorumq. vtilitatem dirigat.

Cùm psallendum est, primùm psalmi argumentum mente animoq. concipiat.

Obseruet præterea, quis in psalmo loquatur; an Deus, an Ecclesia, an pœnitens, an aspirans ad perfectionem.

Attendat item, ad quem præcipuè salutarem affectum psalmus referatur.

Cùm ita se religiosè pararit, magna animi attentione se ad verba sententiaq. psalmi ac-

commodet; ita vt laudet, gemat, extimescat, sicut psalmorum voces indicant: & quod denique ore profert, animo primùm concipiat. Tum verba singula notet, interpretationem studio assequatur, vnde mens animusq. ad aliquem salutarem affectum incendatur.

Ad verba etiam adiungat animo cogitationem vel amoris vel reuerentiæ vel humilitatis. Atque ita quidem affectum aliquem excitet; vt si de virtute verba psalmi profert, desiderio accendatur imitationis; si de peccatis, intimè doleat quòd in eo statu ipse fuerit, aut certè proximi eius. Et sic de alijs item, quæ psalmo significantur.

Eam porò attentionem initio vniuscuiusq. psalmi, orationis, & aliarum diuini officij partium, tum singularum horarum canonicarum renouare atque excitare studeat; præsertim dum illa verba, quæ ad sanctæ orationis spiritum inflammandum valent, pronunciat, *Deus in adiutorium meum intende, &c.*

Idem faciat, cum aliorum se cogitationibus distrahi animaduertit.

In fine etiam vniuscuiusque psalmi se se excitet illis verbis, *Gloria patri, &c.*

In conclusione item orationum, cum dicitur, *Per Dominum nostrum Iesum Christum*, spe sancta erga illum redemptionis nostræ auctorem se se confirmet.

Et quoniam attentio valde admodum excitatur; si quæ quisque profert, rectè intelligit: ideò in ea potissimum expositione psalmorum assiduè versetur, quæ non varia sit, sed quæ rota in excitandis exercendiq. sanctis affectibus versetur.

Cùm autem magnus psallendi fructus in psalmorum affectibus versetur, siue quis in choro, siue priuatim, siue submissa, siue alta voce oret: idcirco certos sibi locos psalmorum præfiniat, quibus omnis hæc ratio concludatur.

Loci præcipui præter cæteros hi sint, vnde salutare affectus existunt; laus Dei, memoria bonorum nostrorum, commemoratio nostræ miseriam, & reprehensio malè agentium.

Psalmorum verbis cum Dei bonitas prædicatur; ad illius dilectionem, & ad gratiarum actionem de beneficijs quæ à diuina benignitate proficiuntur, se toto animo accendat.

Cùm illius infinita sapientia, & potentia commemoratur; admiratione afficiatur: tum intimè gratuletur, cum aliquid Dei auxilio benè gestum narratur.

Cùm bonorum memoria recordatioq. psalmorum vocibus excitatur; desiderium quoddam concipiat illa sibi & alijs consequendi: tum illa eadem à Deo petat: tum in Deo spem animo capiat fore, vt diuina eius ope, non modo quæ bona sunt, quæq. salutaria assequatur, sed quæ mala ac quæ perniciem afferunt, vitet. Aliquando etiam intimè in Domino gaudeat, se bona Deo iuuante adeptum esse, & mala cauisse.

Ex

Ex miseriarum commemoratione timorem concipiat, dolorem, ac humilitatem, cum suas cognoſcit infirmitates.

Ex reprehensione malè agentium, agnoscat zelù diuinæ vindictæ, & indignationem contra nequitiam.

Atque ita quidem ex salutaribus his affectibus fructum psallendi vberissimum capiet.

Peroratis psalmis, absolutoq. canonicarum horarum officio, paululum tacitus consistat, genibusq. flexis veniam deprecetur, & negligentiam, & distractionis, aliusue culpæ quam in eo precatationis officio admiserit: tumq. hoc oret, vt pro Christi totiusq. ecclesiæ meritis, orationis suæ obsequium ac ministerium gratum sit atque acceptum.

In eo psallendi officio, cum ea mētis attentio, & salutaris affectus, tum corporis decens compositio requiretur.

Ideò præter ea quæ de genibus flectendis, de capite inclinando, de stando, de sedendo, ac de cæteris partibus in primo Concilio constituta sunt, quædam etiam in choro cauemus; quæ vt potè minus decentia, & à loci illius cultu aliena, vitari oportet: ea verò tabella descripta sunt, quæ cura nostra edetur, ac in singulis sacristijs ecclesiarum, tum cathedraliũ, tum collegiatarum, tum parochialium affixa perpetuò sit.

Tum verò etiam hæc ipsa monita alia tabella descripta itidè in singulis sacristijs habeatur. **L V M I N A** duo candelabris cereoferarijsue infixa, cum processiones publicæ, etiam quæ in ecclesiæ ambitu aguntur, ab omni cuiusvis ordinis clero tam regulari quàm seculari ad crucem adhibeantur, quæ vnicuique Capitulo clerouè de more præferuntur.

E P I S C O P V S in cathedrali sua ecclesia, loco & forma, quæ in instructionibus fabricæ ecclesiasticæ ex decreto provinciali editis præscripta est, sepulcrum Episcopale primo quoque tempore faciendum curet ad communem vsum Episcoporum illius ecclesiæ.

Cuius quidem sepulcri operimento insculpta sit, ita tamen vt ne è solo aquato extet, mitra & baculus pastoralis, tantummodo cū his literis, **S E P U L C R V M E P I S C O P O R V M . N .** Hoc ipsum vnusquisque parochus ad parochorum, & Capitula ad dignitatum, & canonicorum vsum itidem præsentent.

P O S T R I D I E illius diei, quo sessio vltima synodi provincialis habita est, pro omnibus provinciæ Episcopis defunctis, præsertimq. pro ijs, si qui post proximum provinciale Concilium diem obierint, Missa solemnis à provinciæ Episcopo, cui id muneris Metropolitanus mandari, canatur: & sermo item latinus appositè habeatur, officiumq. item pro illis à quatuor etiam provinciæ Episcopis iunioribus ritè mox peragatur ad Pontificalis libri præscriptum.

In synodo quoque diœcesana die secunda pro-

clericis diœcesis defunctis oratio & commemoratio solemniter fiat.

in synodo diœcesana.

Quæ ad distributiones pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. communia de min. pag. 26.

P O E N I T E N T I A R I V S tãquam in choro præsens distributionum particeps sit, quo tempore in audiendis confessionibus versatur, non eorum solum, qui in casibus Episcopo referuatis peccarint, sed aliorum etiam quorum cunque.

Nec verò illas quasi præsens capiat, cum manè aliquando antè statam diuinorum officiorum horam, quò opportunius pœnitentibus satisfaciatur, eorum confessiones audit; & quo deinceps tempore illa celebrantur, ipse interea Missæ sacrificium facit, aut priuatim horarium canonicale officium præstat; etiã si id in fraudem non faciat.

N E Q V E distributiones itè illi quicumque sint percipiant, qui infirmitate, necessitate, aut manifesta ecclesiæ vtilitate occupati impeditiue non adsunt in choro; si antea nullo legitimo impedimento distenti, personale canonicatus sui munus obire non consueuerint: hoc enim addendum censuimus decreto, quo in Concilio provinciali primo hoc ipso de genere cautum est.

Qui peregrinationis causa absunt, ne iure quidem, facultateuè statutorum ecclesiæ, cui personalis residentie operam ministeriumq. debent, distributionum participes sint.

Immo etiam si trium mensium spatio diutius absunt, non propterea excusantur, quominus fructuum præbendæ amissione mulcentur, alijue pœnis eiusdem Concilij de diuturniore absentia sancitis.

Q V I studiorum causa quacunque facultate absunt, ne distributiones quotidianas eo ipso absentie tempore, nec verò illam præbendæ suæ partem tertiam in eius generis distributiones Tridentini decreti auctoritate iam conuersam capiant.

Idem de quotidianis distributionibus, eaq. tertia parte cautum sit, etiam si à sede Apostolica facultas absentie ob studia data sit.

Episcopus, quæ decreta de tertia fructuum parte in Concilio & primo & quarto olim fecimus, ita præstet; vt nec qui sacris ordinibus initiati non sunt, nec qui distributiones nō capiunt, ab illa præscripta tertia parte conferenda liberi immunefue sint.

Tertiæ porò partis, quæ in distributiones conuertenda est, fructuum estimatio sit, non veteri taxa etiam in codices capitulares relata; sed tanti sit, quanti census redditufue præbendarum re vera valet, deductis primò pensionibus, alijsq. oneribus legitimè impositis, pro ratione temporis quo durauerint.

Cuius tertiæ partis percipiendæ ius habeant omnes canonici, tum qui præbendam obtinent,

Pœnitentiarius quando confessiones audiens distributionum particeps sit.

Qui aliqua de causa vel necessitate absunt.

§. Nixi etiam pag. 27.

Qui peregrinationis causa absunt.

Qui studiorum causa absunt. Sess. 21. dec. de refor. c. 3.

Prou. 1. vtsup. §. efficiat. p. 27. Prou. 4. part. 2. tit. de distribut. pag. 158.

Duo lumina ad crucem in processibus adhibenda.

Episcopus sepulcrum episcopale faciendum curet.

Item parochi & capitula suum.

Absolute conc. prouinc. officij pro mortuis episcopis celebrandum.

Item clericorũ

nent, tum qui sine illa sunt, dum ij statis diebus suū in ecclesia munus præsentis obierint.

De residentia.

Prou. 1. par. 2. tit. eadem. pag. 20.

PERSONALIS residentia munus, vt re vera per eos præstetur, qui illius generis beneficia ecclesiastica obtinent, omnem ratione canonum iure Tridentinisq. sanctionibus præscriptam Episcopus ineat.

A quo munere non excusetur, neque qui beneficium ecclesiamuè habet, de cuius titulo adhuclis & controuersia pendet; nec verò item qui nondum sacerdotio, aut eo ordine quem beneficium illud requirit, initiatus est; nec præterea qui iusta aliqua causa impedimentouè distinetur.

Nec verò à residentia munere liberi sint, qui tertiam partem fructuum, qui sibi ex dignitatibus obueniebant, quas in ecclesijs cathedralibus obeunt, in distributiones contulerint.

Immò verò ij cætera etiam, quæ Tridentino decreto in sejs. 24. promulgato ipsis præscripta sunt, præstare ab Episcopo cogantur.

Ne ille quidè excusetur, cuius ecclesia aut beneficium eiusmodi est, vnde omnis, aut certè magna pars fructuum aliquo modo reseruata, ad alium peruenit.

Ne Episcopus, propterea quod sibi liberum integrumq. est, facultatem permittere, qua liceat aliquem ab ecclesia cõmissa, beneficium personale residentia abesse, ea potestate facultateuè deinceps ob cuiusvis generis causam vtatur: sed in illa concedenda modum & rationes adhibeat Concilij Tridentini sanctione præscriptas.

NE vel ad seminarij quidem curam, vel ad Vicarij munus, vel ad sanctæ etiam Inquisitionis officium, nec verò ad aliud quidquã opera sacerdotis curam animarum gerentis Episcopus ita vtatur, vt ab ecclesia beneficium eius curam tradito d. utiùs absit, ac muneri de bita residentia personalis desit.

Ne parochus animarum curator ob senectutem, aut ob aduersam valetudinẽ, cœliuè grauitatem, ab eo residentia munere excusetur.

Si verò eius inualetudo id generis est, quæ curari possit, atque eò loci, vbi ecclesia parochialis sita est, non datur ei aliunde facultas medici & medicamentorum; tunc parochus ex infirmitate illa valetudine laboranti Episcopus curationis causa facultatem dare possit, qua liceat ei tribus, quatuorue mensibus ad summum, loco propinquiori in quo eiusmodi necessaria non desint, manere, vbi valetudinem curet.

Interea ad illius ecclesie parochialis curam gerendam Vicarium Episcopus constituat parochi sumptu.

Nec præterea simultatis odijue solum causa, parochum ab ecclesie parochialis statione locouè abesse permittat; ac ne inimicitiaru qui-

dem, quæ vel leues vel fictæ sint, causa prætextuè.

Si verò vnquam graues illæ erunt ac veræ, ortaq. posteaq. parochialis curæ munus obit, idq. sine culpa parochi; permittere Episcopus poterit illum inde abesse, locoq. propinquo vbi tuto sit, morari, eo solum tempore inimicitiarum, non tamen vltra annu, etiam si diuturniores anno sint inimicitia.

Cum antea iure canonum, tum nuper Cõcilij Tridentini decretis, & synodorum prouincialiu cõstitutionibus iussum est, vnquemque parochum animarum curatorem in ecclesia sibi commissa Dominicis alijsq. præcipue festis diebus stata hora Missæ sacrificium celebrare; sacramentorum administratione, verbiq. Dei prædicatione populum pacere; doctrinæ christianæ rudimenta docere; vespertinas preces, aliaq. diuina officia canere, vel recitare; publicam sæpè orationem, ac processiones varias cum populo suo obire; pacem conciliare, controuersias componere; pauperum, & egenitium, miserabiliumq. hominum curam paternam gerere; aliaq. munera studiosè & accurate agere, quæ cum parochialis officij ratione coniuncta sunt; tum illis diebus maxime, in quibus populus artibus, operibus, & negotiis mundanis non est distentus occupatusuè, facilius, ac fructuosius præstare possunt.

Quæ omnia prout cautum est, & quemadmodum certè oportet, constituto tempore is parochus exequi nullo modo potest, qui non sine animarum sibi commissarum detrimento constitutis illis horis parochiali ecclesie non interuit, sed ea relicta ad ecclesiam cathedralẽ vel collegiatam, vbi canonicatũ aut aliud residentia beneficium iam obtinet, frequenter nimis accurrat, non sine ea auaritiæ suspitione, & cupiditatis illarum distributionu quas capiet, propterea quod ibi in diuinis officijs, Missaq. solemni præfens adsit, festo præsertim die, quo pluribus in ecclesijs vel duplicata, vel certè maiores quàm alijs diebus dari solent.

Quamobrem hoc decreto Episcopos id moneamus, ne quem parochum animarum curatorem, qui in cathedrali collegiatuè ecclesia dignitatem aut canonicatũ habeat, aliudue beneficium aut officium, cui personalis in choro residentia onus iniunctum sit, deinceps dominicis festiue diebus, ecclesie commissa statione relicta, in choro illius cathedralis collegiatuè præsentem adesse, distributionumq. quotidianarum participem villo modo pactouè fieri patiantur: sed parochiali ecclesie statis horis operam, curam, muneraq. suscepti parochialis officij vsque adeo præstare cogant, vt ei nulla stata hora desit, nullumq. officium omnino prætermittat suæ curæ sollicitudiniq. commissum.

Ecclesia parochialis, si eo loco sita est, vbi minor pars hominum parochialium habitet, multoq.

toq. plures illi sint, qui extra vrbes, municipij, lociu mœnia, vbi illa est domicilium habeat; eò tamen loci parochus in statione parochiali maneat, vbi ecclesia est. Parochialibus verò qui longius absunt, Episcopi officio & auctoritate succurratur ad Concilij Tridentini præscriptum.

Episcopi cura sit, iure agere, vt cui parochialis ecclesia intrà diocesis suæ fines posita, ab alio inferiore etiam regulari, qui illius conferenda ius habet, collata est, is in illius statione re fideat, personalisq. residentia munera præstet. Nec verò id ad illum inferiorem qui contulit, spectat.

De ecclesijs, earum supellectile, & fructibus.

Prou. 1. p. 2. tit. de eccles. & earum cultu. pag. 33.

Immunitas Ecclesiarum.

SAEPE accidit, fontes homines, qui ad ecclesiam, sacrauè loca, & alia ecclesiasticae immunitatis iure munita, præsertim vbi primum crimen patrarint, statim confugiunt, nõ solum à satellitibus magistratum iudiciumuè secularium, sed à consanguineis etiam & affinis eorum, quibus cædes iniuriauè illata est, armatorum quoque hominum collecta manu custodiri, magno cum eo periculo, vt ne grauiora interdum facinora, ac aliquando ecclesiasticae immunitatis violatio, flagitiaq. turpissima admittantur.

Quamobrem vt ijs ipsis offensionibus & malis, quæ inde sæpè existunt, occurratur, liceat discernimus iussu Episcopi, ob eam solum causam, vt cognoscatur, an qui tunc ad ecclesiam perfugium habuerit, iure vti possit immunitatis ecclesiasticae, per satellites fori Episcopalis ad carcerem clericalem, vel secularẽ (si eo loco clericalis carceris custodia tuta nõ est) eiusdem Episcopi iudicio inde abduci, tandiuq. Episcopali nomine custodiri, quoad re perpensa ipse Episcopus deliberet.

Is verò quamprimum deliberationem ineat; siq. libertate immunitate ecclesiastica illum vti fruiuè censuerit, ab omni detrimento, omniq. impensa liberum atque immunem loco restitui statim mandet, vnde abductus est: sin autem secus faciendum duxerit, foro iudicioq. magistratus secularis, prout iuris erit, illum relinqui iubeat, ad canonum & conciliorum, aliarumq. Apostolicarum constitutionum præscriptum.

Interea verò dum in custodia est, ne cuiquam liceat de eo quæstiones examenuè instituere, neque adeo contra illius personam quidquã agere, quo præiudicium illi eiufu: causæ afferatur.

Id autem vt ab omnibus inuiolatè seruetur, nec verò huius decreti nomine prætextuè quidquam contra immunitatem ecclesiasticã à iudice magistratuè seculari fiat, geratur, agaturuè; omni diligentissima cautione in eo vtatur Episcopus, censurãq. etiam proponat

arbitratu suo. VT in omni ecclesia, altari, sacristia, omniq. sacra suppellectile nitor munditiaq. eluceat, id quod etiam Innocentius Tertius Pontifex in Concilio Lateranenfi cauit, magna cura & diligentia à sacerdotibus, clericis, alijsq. ecclesie ministris adhibenda est.

Quamobrem quæ de hoc genere toto regulæ Concilij huius auctoritate per nos enucleatè prescribentur instar instructionum, eæ ab omnibus & singulis quorum interest, vbi primu in vulgus edentur, accurato studio seruentur, atque inducantur in vsu.

Puluinaria missalium vsui addicta, ne Episcopi quidem (ne dum alterius cuiusquam) genibus cubituuè villo loco, nec verò in ecclesia supponantur, neque præterea ad vllum profanum vsu adhibeatur.

Ac ne ad suggesti quidem ornatum pallia altarium vsui sint. Curandum igitur erit, quàm citissimè per facultates ecclesie fieri poterit, vt pro solemniu temporum, festorumq. dierum ratione, ornamenta suggestis ipsis propriè apposita comparentur.

Curandum igitur erit, quàm citissimè per facultates ecclesie fieri poterit, vt pro solemniu temporum, festorumq. dierum ratione, ornamenta suggestis ipsis propriè apposita comparentur.

QVAE ecclesie necesse est restituantur, atque instaurantur; earu omnis census, parsuè huic sumptui necessaria (etiam si equitibus ordinis Hierosolymitani obueniret) ab Episcopo sequestri nomine apud virum bonum depone iubeatur, qui in illarum instauracionem eiusdem iussu erogetur.

Quæ verò labentes, propeq. cadentes nullum censum habent vnde restituantur; ciuitatis, municipij, lociuè vbi sita sunt, impensis instaurantur, Episcopi cohortatione diligenti. Id omne de oratorijs etiam constitutum sit. Lapidẽ, cõmentã, tigna, omnisq. materia ecclesie diruta profanateuè, ad vsu quoque profanum, non sordidum tamen auerti adhiberi q. arbitratu Episcopi liceat.

Pecunia verò quæ inde colligetur, illius etiam iudicio in sumptus ecclesie vtilis conferatur. Missarum autem munus, quod in ea iam diruta præstandum erat (nisi Episcopus ad aliam potius legitima facultate transferre censuerit) ad ecclesiam primariam, quam matricem vocant, transferatur; vbi illius ad quem profanata ecclesie census peruenit, impensis, altare sancti, sanctuè nomine exstruatur, cuius titulo quæ profanata est, nuncupabatur.

Illius porrò cõmiterium ad eadem ecclesiam transferatur; ad eundemq. locum ossa mortuorum asportentur. VT litibus & cõtrouersijs, quæ vbique in hac prouincia permulta & varia de fructibus beneficiorum inter hæredes sacerdotis clericici mortui, & illos existere solent, qui in ea beneficia succedunt, planè accuratur; eum in ea, illa Iulij Tertij Pontificis Max. constitutio eo ipso de genere edita in vsu moremq. induta numquam sit, ius commune in toto hoc genere

Fructus beneficiorum clericici mortui quomodo ad hæredes perueniant.

Qui non excusentur a residentia munere.

Quædam de residentia parochorum.

Vsurpatores bonorum ecclesiarum excōmunicandi.

nere omnino seruari decernimus, sublatā quacunque etiam consuetudine stituta, etiā quauis Episcopali Archiepiscopaliuē auctoritate confirmato.

Vniuersitates laiciuē homines, etiā qui ius patronatus habent, qui bona, censum, iurauē beneficij ecclesiastici, aut loci pij quocunque modo vsurpauerint, aut eorum possessionem detinuerint, anathema, & alias pœnas subeant decreto Tridentino constitutas, non obstante quocunque antiquo vsu, possessione uē.

Hoc verò decretum cum illo vulgariter redditum populo edici atque promulgari sæpè iubemus, quò diligentius tale crimen caueatur.

Quæ ad synodum, cōgregationesq; alias clericales, & visitationem attinent.

Prou. 4. par. 3. tit. de Conc. prou. pag. 176.

Episcopi ad Concil. prouinciale nō accedit, pro curatorem mittat. §. Eā porrò pag. 177.

SI quando Episcopus iusta eaq; Metropolitana non probata causa ad Concilium prouinciale non accesserit, virum ecclesiasticum mittat, qui non modò legitimam absentia excusationem, vt canonum iure, Concilijq; prouincialis quarti decreto cautum est, rectè afferat, decretaq; suscipiat; sed hoc etiam præstet, vt à Metropolitanò interrogatus, rationem diligenter rectèq; reddat omnium, quæ ad eius ecclesie, cuius causa ab Episcopo huius decreti auctoritate mitti debet, rationes attinent.

De ratione habenda synodi diocesanæ. Prou. 4. part. 3. tit. de syn. dioc. pag. 179. Quinam interesse debeant. Sess. 24. dec. de refor. c. 2.

AD ea verò quæ in Concilio prouinciali quarto de synodi diocesanæ ad Tridentini Concilij præscriptum quotannis celebranda perpetua indictione decreta sunt, hæc etiam quæ sequuntur, addenda censuimus; vt cum vsui, tum rationi illius rectè ordineq; habenda prospectum & consultum sit.

Synodo diocesanæ vniuersi & singuli sacerdotes, & clerici cuiuscunque ordinis intersint, quicunque canonum iure, vel ecclesiasticis sanctionibus, vel Tridentino decreto, vel consuetudine, aliaue ratione interesse possunt, aut planè debent.

Ad sint verò inter cæteros quicunque beneficium ecclesiasticum (cuius causa de iure aut consuetudine adesse debent) in ea diocesi obtinent, cuius synodus celebratur, quāuis in alia domicilium habeant. Atque in ijs quidē quæ ad beneficium illud pertinent, eiusdem synodalibus decretis iussiq; obtemperent.

Preces ante statam illius diem faciendæ.

ANTE statam synodi diem, per mensem quinquagesimam feriam in Missæ sacrificio, si quadagesima est, oratio de Spiritu sancto dicatur; alio autem tempore, die eodem Missa celebratur, cæteraq; præstentur, prout secundo prouinciali Concilio sancitum est.

Tit. 2. decr. 8. pag. 66.

Illius denunciatio p̄ parochos.

SYNODALIS hæc actio aliquot antè diebus per parochos populo denuncietur, eorūq; vniuersi cuiusque officium sit, parochialis suæ ecclesie homines docere, tum quā sanctum salutareq; sit synodalis diocesanæ actionis institutum; tum quā ob causam quotannis ea

actio suscipiatur.

Quo de genere editas ab Episcopo literas, parochus suo quisque populo, cum in Missæ parochialis sacrificio is frequens adest, accuratè legat: cui muneri adiungat hoc etiam paternæ cohortationis officium, quo non modò illum excitet ad frequentius orationis studium synodalibus illis diebus adhibendum; sed etiā ad id singulos inflammet, vt die Dominico statam synodalem diem antecedente, verè pœnitentes & confessi sacram communionem sumant; hoc præcipuè precantes, vt quæ ad eorum salutem pertinent, Dei auxiliante misericordia per Episcopum in synodo diligenter, sanctèq; agantur.

QVO puriores autem ecclesiastici ordinis homines qui in synodo adesse debent, ad eam actionem quæ religiosam animi præparationem ab illis deposcit, conueniat; omnes & singuli Dominico illo die synodum præcedente peccata primū confessi, non solum sacerdotes Missæ sacrum faciant, sed reliqui singuli cuiuscunque ordinis clerici sanctissimam Eucharistiam sumant.

Ecclesiastici missam antè celebrant, aut comunicent.

ANTE QVAM stata synodi dies veniat, & in ciuitate ij quibus id curæ Episcopus dederit, & in diocesi Vicarij foranei, & parochi prætereà tum vrbani tum diocesanæ, vt ipsi Episcopo adiumentum afferant, diligenti aliqua earum rerum indagacione ac relatione, quibus per eum consuli aut prouideri in synodo præsertim oportebit, hæc quæ infra generatim vel vniuersè mox præscribentur, sedulo videant ac notent, vt ea omnia ad præscriptam ab eo rationem & normam tum literis, tum coram constituto tempore deferant. Idq; omne præter diligentiam, quam de hoc genere toto testes synodales ex decreto prouinciali adhibere & præstare debent.

Notanda à Præfectis vrbis, & Vicarijs foraneis, iterum à parochis, quæ omnia ad ep̄m referant.

Primò igitur ij omnes pro suorum quique munerum officiorum uē ratione & cura dispiciant, quæ clerici in clericali vitæ moribus progressio; quæ in vita spiritali disciplina; & quā sollicitum in diuinorum officiorum cultu studium; quā diligens in ecclesiasticis functionibus obeundis sollicitudo; quæ etiam, & quā frequens in literarum exercitationibus cura; qui in earum studijs progressus item.

Vicarij autem foranei, & regionarij in ciuitate præfecti, alijue ecclesiastici homines, quos ob eam causam Episcopus delegerit, exquirat; qui prætereà parochorum in primis zelus in animarum salute procuranda; quæ in Sacramentis ministrandis sedula diligentia; quā frequens in pascendis verbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus parochialis muneris partibus vigilantia, quæ uē assiduitas.

Deinde ij omnes & singuli pro sui officij munere inuestigent; quæ populi in christianæ charitatis operibus exercitatio; quā religiosus festorum dierum cultus; quā pia in ecclesijs conuerlatio; quæ in doctrinæ christi-

nae scholis frequentia: tum de alijs pijs sodalitatibus disquirant; tum denique de reliqua omni eiusdem populi disciplina, & in via Domini progressu.

Post videant, qui singularum ecclesiarū, præsertim parochialium status; an si quæ instaurationem desiderant; an debito cultu fraudantur; an sacris vestibus, ornamentis, suppellectilib; ecclesiastica ad cultum necessaria, instruetæ sint; an denique vlla ex parte incultæ. Postremò an si aliqua sunt prouincialium diocesanarūq; synodorum decreta, edicta, visitationum præscripta, aliaue Episcopalia iussa, quæ executionem non habeant; quid item impedimenti, aut difficultatis, aut denique causæ sit, quamobrem eorum executioni non sit locus.

Id autem omne, quod ad executionem attinet, notent, tum ijdem vel præfecti vel delecti ecclesiastici homines tum Vicarij foranei, tum parochi, alijq; qui ecclesiastica beneficia obtinent, prout eorum vniuersi in illis exequendis partes sunt.

Cum autem synodalis dies propè adest; Vicarij foranei pridie illius diei ad sint summo mane in adibus Episcopalibus: eoq; ipso die quā primū Episcopo nomina & cognomina tradant, eaq; ordine descripta, sacerdotum & clericorum singulorum qui ad synodū conueniunt, ac rursus absentium causis sigillatim item descriptis, quamobrem synodo non adsint. Idq; præter officium legitimæ excusationis, quam qui absunt Episcopo afferre & probare debent.

Hoc ipsum triduo vel biduo ante eum synodalem diem, qui ab Episcopo in vrbe regionibus sunt præfecti aut delecti præstent, de suæ quique regionis clericis.

Singuli autem sacerdotes, cæteri q; clerici, qui canonicarum horarum officium præstare debent; breuiarium, cum ad synodum veniunt, afferant; quod initio notatum sit nomine & cognomine possidentis.

Quomodo in itinere, & in ciuitate synoditè pore clerici se gerant.

ITEM verò ne in itinere quidem, quod synodi causa ad ciuitatem facturi sunt, à clericali vitæ disciplina, sacerdotali morum grauitate nostris decretis præscripta discedant.

Vbi in ciuitatem venerint, ne ad cauponas, sed ad amicorū si quos habent, præsertim ecclesiasticorum hominum, necessitudine, familiaritate, aut aliquo hospitij iure coniunctorum, domicilia diuertat; tumq; deinceps statim ad eum se conferant, quem occasione synodalis illius actionis clericali hospitij præfectum constituerit Episcopus; ei q; chyrographum det, quo suum quique nomen inscribant notentq; hospitij locum, & hospitem apud quem diuerterint.

Si verò quis neminem certum hominem habet, apud quem diuerteretur; primū eundem præfectum adeat, qui certum ecclesiastici hospitij locum assignabit.

CVM porrò clericali ordinis homines omni tempore alios vitæ exemplo ad virtutem inflammare debeant; tum maxime cum synodales actiones habentur, ita se gerant, in verbo, in cōuersatione, in charitate, quemadmodū Apostolus monet, vt cum eos posuerit Deus in acquisitione salutis, atque in adificationem, officij sui memores, ambulent dignè Deo, sanctèq; sicut decet ministros mysteriorum Dei uiuant. Nec verò, vt plerique solent, cum in ciuitate sunt, per plateas vagentur, aut præ curiositate hæc atque illac circumcurrant; sed ad causam ob quam conuocati sunt, tota animi cogitatione tunc attentis, in eo versentur, vt & Episcopo in ea actione puris castiq; precibus auxilium, & sibi & populis salutarem inde fructum ferant.

Qui sacerdotes sunt, singulis diebus quibus synodalis conuentus habetur, vt iussum est, Missæ sacrificium celebrent: reliqui clerici saltem primo die synodi sacram communionem sumant, idq; summo mane: facientes obsecrationes, orationes, & gratiarum actiones, postulationes pro sancta ecclesia Dei, pro summo Pontifice, pro Principibus christianis, pro vberimo synodaliū, & aliarum pastoralium actionum fructu.

VT autem Episcopus synodalium actionum officijs & curis multis tunc occupatus, aliorū ministrorum studio & opera adiueatur; triduo, aut biduo ante synodi diem ecclesiasticum hominem iuris peritum statuatur, qui promotoris munus obeat; & vnum, duosue ecclesiastici item ordinis, qui eorum, qui à synodo cui interesse debent absunt, causam rationemq; absentia eius nomine cognoscant: qui prætereà quærelas, controuersias, & accusationes eodem nomine audiant, & ipsi Episcopo referat; cui liberum integrumq; sit, etiam dum synodus habetur, quādounque libuerit, illas sibi aduocare, & alijs etiam delegare.

Deputatio pro mortuorum & quorundè aliorum officiorū.

Quæcunque porrò vel decreta, vel constitutiones, vel edicta, vel scripta cuiuscunque generis in synodo legi, promulgari uē oportebit: ijs legendis vel Archidiaconum, vel canonicū diaconum suæ cathedralis ecclesie constituatur, qui id muneris rectè obire possit: si modò is qui cancellaria Episcopalis officium gerat, canonicus illius ecclesie non sit, aut in ea dignitatem non obtineat.

Decreta in synodo à quolegenda.

Ad illum enim potius hoc officium pertinere decernimus: quo tunc impedito, ad aliū canonicum quem Episcopus vt supra delegerit.

Cleri conuocatio ad synodalem sessionē, & alia quædam.

PRIDIE item illius diei quo futura est synodus, sub primam horam noctis in omni ecclesia ciuitatis solemnè campanarum sono significatio detur synodi postero die inchoanda.

Postridie, quæ stata synodi dies est, summo mane, & cæteris deinceps synodalibus diebus in cathedrali ecclesia certis capanæ ictibus ad synodū clerus conuocetur: cuius etiam religiofiatio fiat tabella, cura Magistrum ceremoniarum publicè

publicè loco suo affixa, qua synodalis sessionis certa hora indicatur.

Qua hora vniuersi & singuli qui in synodo interesse debent, in ecclesia cathedrali non raptim sed graui incessu conueniant: vbi conuenierint, loco constituto superpellicea, quæ munda ac decentia sint, & almutias cappasue pro ecclesiæ instituto & vsu induant, quicumque dignitates, canonicatusue in ecclesia cathedrali obtinent, & qui collegiatis ecclesijs quocumque nomine præpositi sunt: quibus rectè & decenter induti, inde ad statum sessionalem locum, non turbulenter, sed quietè, & quoad eius fieri potest, bini veniant, atque ordine cõfideant.

NEC verò quisquam manè priusquam conueniat, cibum capiat, sed ieiunus adsit.

In loco igitur benedictionis confidentes Domini sacerdotes, & reliqui inferiorum ordinũ clerici, ne vocibus obstrepant, ne tumultibus rem synodalem perturbent, ne confabulationibus operam dent; sed hæc omnia cæteraq. maximè caueant, quæ ecclesiasticæ disciplinæ synodalis actionis dignitati, & loci veneratio ni non conueniunt.

Sinodali celebratæ triduum veteri ritu præstitutum est; at pro rerum quæ gerendæ sunt, ratione, Episcopus non solum breuiori, sed etiam longiori tempore synodum agat, & synodales actiones tractet licet.

Primo synodi die Episcopus processione solenni primùm peracta Missæ sacrificium celebret: tum precibus stans, & cæremonijs ad eiusdem synodi inchoationem è libro Pontificali ritè adhibitis, sermonem clero habeat eo de genere, quod synodaliibus tractationibus, & sanctæ disciplinæ accommodatum sit.

Quo sermone peractò, Archidiaconus, vel alius Episcopi iussu indicat silentium.

Deinde idem Archidiaconus, vel canonicus diaconus decreta lecturus ad Episcopum accedat, à quo illa quæ legenda sunt cum acceperit, de suggestu alta voce pronunciet.

Decreta quæ initio synodi legat, hæc sunt.

Vnum monitiones complectens, quæ ex hoc ipso decreto, atque alijs prouincialium Conciliorum constitutionibus, ac patrum regulis, prout Episcopus maluerit confectæ, ad viuendi modum, celebrandæq. synodi rectam rationem pertineant. In ijs verò monitionibus illa cohortatio etiam sit, vt triduo ieiunio, quemadmodum institutum olim fuit, synodalis triduanæ actio à clero celebretur.

Alterum, quo synodi ministrorum, & iudicũ, quærelarum, itemq. excusationibus absentiarũ vniuscuiusque audiendis ab Episcopo constitutorum nomina promulgentur.

Tertium, quo caueatur eorum qui synodo interesse debent, nomina, rectè ordineq. scripta ad Cancellarium Episcopalem deferri.

Quartum, quo caueatur item, si cui in ea synodo contigerit suo loco non federe, aut incede-

re, aut aliud quidquam agere, id propterea nemini ius acquiri, acquisitumue esse, neq. quidquam de cuiusquam iure possessioneue detrahi: sed omnia in eo statu permanere, quo antea fuisse compertum erit.

Quintum, quo excommunicationis propofita pœna prohibeatur, ne quo tempore synodus habetur, cuiquam sacerdoti clericouè à ciuitate discedere liceat, nisi missione ab Episcopo impetrata.

Sextum, quo iubeat, si quæ publica calamitas, vel ciuitati, vel diœcesi cuius synodus habetur, vel vniuerso populo Christiano imminet aut instat, orationem in Missæ sacrificio ab omnibus singulisq. sacerdotibus fieri, precesq. à reliquo clero adhiberi: cum instituti sit & ritus in eiusmodi synodali conuentu pro publicis rebus supplicationes publicas agi.

His de more promulgatis decretis, nominatim, decoreq. vocentur, qui synodo præsentés adesse debet, sicq. vocati singuli respondeant. Adsum.

Vocationis ratio ea sit, vt primò ciuitatis, deinde diœcesis clerus vocetur.

Idq. distinctè, sigillatim, & ordine præstetur.

In hac actione primò hæc legantur.

Decretum Tridentinum professionis fidei in sess. 25. adscriptum, cap. 2. cuius initium est.

Cogit temporum calamitas &c.

Decretum concilij prouincialis primi de professione fidei, quod decretum incipit, *sacri &c.*

Tum formula professionis fidei ex constitutio ne Pij Quarti Pont. Max. legatur.

Qua lecta, & fidei professione præstita, eorum nomina qui præstiterunt, à Cancellario scribantur, & in codicem distinctum referantur.

Decretum Tridentinum de examinatorebus in beneficiorum parochialium cura committenda adhibendis, sess. 24. cap. 18. conscriptum in hæc verba, *Examinatores &c.*

Deinde ab Episcopo proponantur examinatores nominatim.

De ijs probandis suffragia rectè ferantur.

Decretum itidem Tridentinum de ijs designandis, quibus causæ delegentur, pronuncietur sess. 25. cap. 10. quod incipit. *Quoniam ab malitiosam &c.*

Post, eo de genere constitutio Bonifacij Octauo, cuius initium est: *statum &c.*

His lectis illi ab Episcopo designentur, ac demum pronuncietur.

In suffragijs autem ferendis singuli spectent, ut non humanis affectibus obsequatur, sed Deo, & conscientiarũ satisfaciant, religioni, ecclesiæ vtilitati, animarumq. saluti consulant.

Tum hæc promulgentur.

Constitutio Pij Secundi contra clericos edita, qui sine canonica dispensatione extra stata tempora, ante legitimam ætatem, vel absq. dimissorijs ordinarij sui literis, se ad aliquem ordinem promoueri fecerint, ex Concilio prouinciali tertio.

Con-

Tit. de ijs quæ ad ord. sac. &c. Initio. pag. 93. ibid. §. de conf. dentijs. pag. 94. ibid. §. Quod in conc. decr. de refor. supra. pag. 15. supra. pag. 170. pag. 30.

Tit. de distribu. §. Quod de prætorum. pag. 160.

Tit. de test. Synod. pag. 179.

Constitutio item Pij Quinti de confidentijs, ex eodem Concilio, & illa etiam de canonicorum horarũ officio recitando, per eundem edita. Decretum Tridentinum de residentia sess. 6. cap. 1.

Decretum alterũ de residentia item sess. 23. c. 1 Decreta prouincialis Concilij primi de vita, & honestate clericorum.

Decreta Concilij prouincialis quarti de honestate clericorum.

Decreta prouincialis primi Concilij de diuinis officijs.

Decreta item huius Concilij prouincialis quinti de chori disciplina.

Aliæ denique, vel pontificiæ sanctiones, vel prouinciales constitutiones, vel decreta diœcesana, quæ Episcopus legenda censuerit.

HIS lectis punctatores pronuncientur ab Episcopo delecti, qui ex decreto Concilij prouincialis quarti ibidem iurent.

Deinde testes item synodales ab Episcopo delecti renuncientur, qui ad præscriptum formulæ in eo concilio editæ iurati munus suum obeant.

Quo in iureiurando hæc cautio sit, vt manè in sessione per eos præstetur, qui adsunt.

Si qui verò absunt, Vicario foraneo in cuius regione illi testes renunciati habitant, id curæ de legetur, vt ad formulæ præscriptæ ab illis iussurandum exigat, atque suscipiat.

Id verò iusurandum in altari maiori sacris reliquijs (quæ è loco vbi asseruantur, accensis luminibus afferantur) decorè collocatis, sanctè præstetur.

Alia præterea agantur, quæ Episcopus agi geritè expedire censuerit.

At verò neque sessio secunda dimittatur: nisi primò vt supra oratione publica perorata.

Tum tertia sessio indicatur.

Acta tertie sessionis. supra. pag. 181.

QVO tertiæ sessionis die demum decreta, si quæ Episcopus noua conficienda censuerit, de suggestu promulgentur.

Monitiones ex Concilio prouinciali quarto legantur.

Post certa dies synodi, quæ sequenti anno celebrabitur, decreto edito promulgetur.

Tum Episcopus anteaquam synodum dimittat, sermonem habeat paternis monitionibus plenum, & dimissioni accommodatum.

Processio sollemnis deinceps ab vniuerso clero agatur.

A qua cum reditum erit, clerus vniuersus genibus flexis tacitus per horam dimidiam oret pro rebus publicis, quarum causâ oratio Episcopi iussu indicatur.

Tum postea acclamationes sanctè fiant ex formula ab Episcopo præscripta.

Acclamationibus factis, omnes sacerdotes & clerici surgentes, cum reuerentia osculum pacis ab Episcopo accipiant, & sibi inuicem dent cum timore & amore Dei.

Si verò cleri qui conuenierint, numerus is est, vt

longius hic osculi ritus ducatur, ea ratio inea-

tur, vt Præpositi & Archipresbyteri solum ab Episcopo illud accipiant; qui deinceps suo quique clero dent; itq. inter se mutuo item.

Quod verò sancti osculi significatione ostendunt, id re ipsa præstent, vt coniuuctissimis animis, concordiq. voluntate, & pacis atque charitatis studio, quæcunque lecta sancitaue sunt, sollicitè exequantur.

Demũ Episcopus clero solemniter benedicat. Archidiaconus verò præscriptis illis pontificalis libri verbis synodi dimissionem significet.

POST primæ sessionis diem, reliquis deinceps diebus à canonico, vel ab eo qui dignitatem obtinet hebdomadario, Missa sollemnis stata hora canatur.

Pluualia item induant, qui in cathedrali ecclesia dignitates aut canonicatus habent, & singuli collegiatæ ecclesiæ quouis nomine præfecti peractò scilicet Missæ sacrificio, cum initium sit sessionis synodalis.

At in Missæ etiam solemnibus, cum Episcopus celebrabit.

Manè item singulis sessionis diebus, cum factæ preces libro pontificali præscriptæ ritè habitæ erunt; concio, sermouè ecclesiasticæ disciplinæ rationibus accommodatus ab Episcopo vel ab alio eius iussu habeatur.

Sessio autem cum ad horas pomeridianas prorogatur, detur stata hora signum campanæ ad illius significationem.

In qua cõtinuata sessione Episcopus amictum etiam, albam, stolam, pluuiiale rubri coloris, petorale, & mitram pretiosam induet, duobus de more assistentibus.

Pronuncietq. Episcopus initio orationem.

Adsumus. Vesperis autem anteaquam vniuscuiusque diei sessio dimittatur, clerus vniuersus paululum tacitus sanctè religioseq. oret, pro re de qua orationem fieri in eadem vel in prima sessione indictum est.

Cancellarius autem à promotore rogatus, omnis quotidianæ sessionis tum matutinæ tum pomeridianæ acta publica conscribat, in librumq. certum referat.

Peracta demum tota vniuscuiusque diei sessione, Episcopus de more solemniter benedicat.

HIS decretis de synodi diœcesanæ habendæ ratione, atque vsu per nos editis addi, atque de his mutari aliquid in ijs quæ aut ad dirigendæ synodi rationem, ordinemue, aut ad decretorum prouincialium, aliarumq. sanctionum promulgationem pertinent, Episcopo ex causa liceat, prout ex synodi suæ diœcesanæ vsu esse videbitur.

QVO diligentius, atque ad eò accuratius, & in vrbè ij quos vniucuique regioni Episcopus præfecerit, & in diœcesi Vicarij foranei muneris atque officij sibi commissi partes exequantur: quò itè crebrius ac vigilantius diœcesis status, cui assidua pastoralis speculatione prospiciendũ

Missæ à quo celebranda in synod. & qui vestitus, &c.

His decretis ab episcopo addi aut detrahi quatenus liceat.

Visitatio pro præfectos regionũ, & Vicariis foran. Vid. prou. 1. pag. 2. tit. de Vicariis foran. pag. 22.

Acta primæ sessionis.

est, exploratus ipsi Episcopo sit atq; cognitus, cum ex omni alia ratione, tum ex eo quod illi certo anni tempore ad ipsum studiosè referat, non solum quæ de synodo diocesana decreto generatim vniuersèq; præscripta sunt; verum etiam quæcunque sigillatim ac præcipuè pro temporum ratione idem Episcopus illis præscribenda censuerit; in hoc genere ita consultum sit, vt illi in ciuitate, in diocesiq; Vicarij foranei, in sua quique regione commissa, præter illam in suo munere gerendo curam, suasq; frequentiores per annum visitationes, præterq; Episcopi, & Episcopaliū visitatorum in visitando diligentiam, ipsi etiam singulari, accurata, diligentiq; ratione visitationem cōcreditæ sibi regionis cumulatiùs, exactiusq; obeant à die Sancti Martini vsque ad diem festū ordinationis sancti patris nostri Ambrosij. Si quis verò, vel pro regionis quæ sibi commissa est, magnitudine, vel alia causa ad statæ visitationis munus longiori tempore opus habeat, ei integrum ac liberum sit, aliquot antè præscriptum tempus diebus visitationis suæ initium facere.

Acta visitationis singuli ad episcopum referant, & quo tempore. **VICARII** autem foranei singuli, pro ratione, tum eo decreto generatim præscripta, tum ab Episcopo sigillatim præscribenda, de regione quæ vniuersiūsq; eorum Vicariæ curæ demandata est, ad eundem relaturi, in ciuitatem quotannis hebdomadè antè dominicam in septuagesima penultimæ, duodecimo scilicet antè eius dominicæ celebritatem die, summo manè in Episcopales ædes ad illum conuentiant. Id verò, nisi aliquando ob temporis quod inter Epiphaniam & Septuagesimam incurrit, breuitatem, aut aliam ob causam, eum Vicariorum conuentum alio commodiori tempore habendum esse per literas Episcopales significatum sit.

Quò diligentius verò relationem singuli Vicarij præstent; id subsidij sibi comparent, vt antequàm statim conuentus dies veniat, congregationem parochorū suæ quique regionis habeant, à quibus quæcunq; vel vniuersè vel nominatim præscripta sunt, diligenter animaduertant, & colligant.

Parochorum propterea curæ sit, certo antè cōuentualem diem tempore videre atque exquirere suarum parochiarum, parochialiumq; hominum statum, vitam, & mores.

Si quæ verò animaduertent, quibus salutariter cōsuli aut prouideri oporteat, ea sigillatim & ordine descripta suo quique Vicario tradat, vt ad constitutum tempus Episcopo referant. Vbi à conuentu qui annuè vicarij ipsi Vicarij statim die indictus est, ad suam quique ecclesiam redierint, statim quique suæ regionis parochorum congregationem iterum habeant, de ijs quæ ab ipsis, vel synodi proximè celebrandæ, vel alterius rei causa agi præstariū monuerit, aut iusserit Episcopus.

Constituti verò in vrbe ab Episcopo regionū

præfecti, quæcunque ad præscriptam illam rationem eidem referenda sunt, ea tum diligentitè itata visitationis cura, tum parochorum, quorum paulò ante relationis diem congregationem habebunt, adiumento vsi, post referent, quàm Vicariorum foraneorum dimissa erit cōstituta congregatio.

Feria præterea secunda post octauam Resurrectionis Domini, si dies festus non est; si minus, proximo primo feriali die, quo solemniter officium non fit, iidem tum præfecti regionum in vrbe, tum Vicarij foranei congregationem iterum habeant, in qua, & à parochis etià colligant, & inter se item videant, si qua reliqua sunt, quæ post illum conuentum, qui antè Dominicam in septuagesima habitus est, inciderint, quæ item ad Episcopum antè synodi diem referri oporteat: qualia sunt de ijs, qui proximo Pascha confessi non communicarint, & de alijs, quæ ad eundem deferenda sunt.

Si autem aliqua de causa ad constitutam eam diem synodus nō habebitur; ne propterea per illos omittatur, quin & præscriptam visitationem diligenter obeant; & antè Dominicam Septuagesimæ ad Episcopum conueniant, & singula alia præstent vt supra, vel illis omnibus vniuersè, vel nominatim, præcipuèq; Vicarij foraneis constitutum est; & tertia etiam post Pascha Resurrectionis Domini hebdomada ad præscriptum, eidem Episcopo cum præfecti de scripto referant ac tradant; tum ij Vicarij singula mittant.

REGVLARES quicūque sint, qui in quavis ecclesia parochiali, etiam quæ in suo Monasterio existit, quæque eidem adiuncta est, curam animarum gerunt, synodo diocesanae interfunt; ad statas illas congregationes, lectionesque, quibus parochos interesse iustum est, conueniant; menstruos item illos parochorū conuentus, quos in diocesi haberi decreto cauimus, tum ipsi adeant tum in ecclesijs vbi animarum curam gerunt, monasterij sumptu habeant; & omnia denique munera oneraue parochialia, quæ cæteris parochis imposta sunt, præstent omninò.

VRATAS ecclesias, quæ regularium monasterijs, etiam vbi abbas generalis domicilium sedemq; ordinis primariam habet, vniuersi iure adiunctæ sunt, Episcopus ex Tridentini Concilij decreto, sessione VII. cap. VII. visiter.

VISITATIONIS munus ad honorem, animarumq; salutem vtiliter institutum, quò fructuosius præstetur; maximè videbitur expedire, vt antequàm ab Ecclesia piouè loco cuius visitatio agitur, discedatur, decreta, eaq; præsertim quæ de structura supellectiliū ecclesiastica constituta erunt, rectori, alijue cuius interest, relinquuntur, vt quam primùm fieri potest, diligenter inducantur in executionis vsum.

Atque in eo quidem genere decretorum, quæ de illius vel fabricæ vel supellectilis

Regulares verò rerum parentes parochorū munera præstent.

Curatæ ecclesie regularibus subiectæ ab episcopo visitentur. decr. de refor.

Quædam de decretis in visitatione confectis. Vid. prou. 1. pa. 2. tit. de visit. pag. 23.

ratione sunt, cum in instructionibus ea ipsa de re ex prouinciali decreto editis forma præscribatur, non multum temporis ponetur.

Si quæ verò vt potè de legatis, & alijs eiusmodi causis cognosci oportebit, de ijs loci etiam visitatione confecta statui decerni poterit: sed curet Episcopus antea omnino si fieri poterit, decerni, quàm ex ipsa plebe Vicarijue regione abeat, si diocesis locorum visitatio fit. Atqui in decretis non erit generatim, sed sigillatim, & quantum fieri possit, diligenter statuendum, & à quo, & cuius sumptu, & quo tempore spatio quidquam fieri præstariū oportebit; & quæ præterea pœna negligentibus aut contumacibus erit irroganda.

Et verò si quæ in decretis exequendis difficultas vel controuersia videbitur oriri posse; curandum erit, vt planè tollatur.

Verum hac saluari diligentia videat Episcopus, ne in visitando tempus nisi necessario protrahatur, ad maiorem cleri, vel populi, vel ecclesiarum sumptum.

Nec propterea tamen vetitum sit, quominus aliquorum decretorum confessionem vel editionem differre diutius possit, si ita pro difficultate rei, aliaue ratione opus esse, aut expedire iudicauerit.

Visitationis autem decretorum exempla semel primùm gratis omnino, etiam quod ad descriptionem attinet, edantur ijs singulis, quibus pro executionis vsu edi exhiberiū oportet: iterum etiam, atque adeò sæpiùs itidem gratis vsuprà edantur; si quæ iam edita sunt, aliquo modo, sine eorum culpa tamen, amissa, deperditauè sunt.

Quæ porò decreta cum primò eduntur, in libro benè cōfecto accuratè recteq; excribantur. Iſq; liber in sacristia ecclesiæ, alioque decenti tutoq; loco asseruetur.

Subscribet præterea manu sua iisdem decretis in eo libro Episcopus, vel qui eius nomine visitauit, vel Cancellarius, vel notarius visitationis.

Eiuidè verò cællarij erit, publicis tabulis notare, i actaq; visitationis referre, quo die singula decreta ordinationesue singulæ editæ sunt.

De Episcopo, Episcopali iurisdictione, & foro.

Prou. 1. par. 2. tit. de vita & honest. epis. pag. 15. Item de Iudiciali pro episcopali. pag. 24.

Episcopus quæ ratione hospitio excipiendus. Clem. 2. Apost. constit. c. 61.

QUOD de Episcopo hospitio excipiendo Clemès Pontifex & martyr Apostolica quadam constitutione scribit, & beatus Ambrosius studiosè seruauit; id Episcopi prouincia nostræ ad vsum reuocare studeant, vt Episcopum, qui aliunde venerit benignè hospitio accipiant; cum eoq; agant, vt die festo, si permanserit, sermonem in primis habeat.

Est enim, inquit idem Clemens hospitio hortatio grata, atque utilis.

Hoc præterea etiam si ille renuat, facere co-

gant sancta quadam vi charitatis, vt populo benedicat.

SI quando contigerit, vel legatum Pontificum, vel Cardinalem S. R. E., vel Metropolitanum huius prouinciæ aduentare aut diuertere in aliquam prouinciæ diocesim aut in ea diutius etiam commorari; tunc Episcopus diocesanus, cum ei obuiam prodit, aut congressu colloquiumue cum eo habet, aut denique in eius conspectu præfens siue publicè siue priuatim adest, ne rochetum detectum ferat, sed superiori veste contegat.

Eundem honorem tribuat deferatue Apostolico suæ ecclesiæ visitatori, & illi item qui in ea regione internuncijs Apostolicis est.

SI quando aliquem ex Coepiscopis nostris in belli, famis, pestis, aut alias eiusmodi necessitates aut difficultates (quas Deus pro sua pietate prohibeat) publicas vel priuatas incidere contingat; reliqui prouinciæ nostræ Episcopi opè illi afferre ne differant, tum oratione & publicis supplicationibus, tum elemosynarum vt quisque poterit largitione.

Tum omnem etiam aliam rationem quisque ineat, qua fratris Episcopi, ac eius etiam populi laborantis calamitatibus largè atque opportunè succurratur.

SACROSANCTI Concilij Chalcedonenſis canon iubet, ab Episcopo œconomum deligi & constitui, qui ecclesiæ cathedralis prædia, bona, resq; de illius sententiæ & arbitrio administraret, vt nō modò illa non dissipentur, sed restis sit rectè administrationis ac dispensationis. Id vt à prouinciæ nostræ singulis Episcopis feruetur, hoc decreto statuimus; nec verò solum quò diligentius honorum ecclesiæ rectæ administrationi ad illius Concilij præscriptū consulatur; verum etiam quò studiosius Episcopus, cum census, supellectilis, bonorumq; eorum curatorem administratoremq; habuerit, in rerum spiritualium officijs, quæ Episcopalis muneris propria sunt, ipse omni cogitatione totoq; animo incumbat.

Eum verò œconomum, vel vt alio canone cauetur, vicedominum constituat Episcopus, nō laicum, neque sibi cognatione, affinitateue, aut fauore coniunctum, sed ecclesiasticum hominem: qui & de clero suo, & verò si talem qui idoneus sit, habere potest, diaconatu initiatus sit, quiq; in eo administrationis genere & rectè & peritè versari possit.

Cuius administrationis rationes in codicem certum rectè ordineq; relatas, tertio quoque anno ad Concilium prouinciale Episcopus afferat atque exhibeat, sollicitè pro conscientia suæ religionis totius illius dispensationis rationem in eodem Concilio redditurus.

NE prælatus exemptus, etiam si Episcopus sit, in alienam diocesim, intrà cuius fines ecclesiæ quomodocunq; exemptam obtinet, quæ iam inde etiam ab immemorabili vsque tempore iurisdictionem spiritualem habet, alium

Quæ ratione episcopus diocesanus legato pontificio, aut Cardinali vel Metropolitanano obuiam procedat.

Episcopus in calamitate positus ab alijs subleuandus.

Œconomus ab episcopo constituendus. Chalced. conc. sessione. 15. can. 26.

Tolet. 4. c. 47.

Quædam de iurisdictione episcopali.

Episcopum inducat, neque ad sacrum oleum conficiendum, neque ad chrisma ministrandum, neque ad consecrandam ecclesiam, neque ad alia pontificalia munera obeunda exercendaue: nec verò ipse illa ipsa officia muneraue ministraret aut exerceat, sine Episcopi diocesani concessu.

Ne item prælatus inferior etiam exemptus, in ecclesia locouè vbi iurisdictione spiritali utitur, Episcopo extraneo potestatem faciat ministrandi pontificalia munera.

Regulares quibus ex privilegio ius competit conferuatores eligendi, ad quos in iudicium vocentur, quos semel delegerint, ne mutant: eorumq. præterea nomina mensis spatio Episcopo diocesano significent; alioquin ad Episcopale forum in ius illos vocari liceat.

Quibus in actionibus aut deliberationibus œcumenica synodo Tridentina, aut prouincialibus concilijs constitutum est de Capituli cleriuè consilio aliquid agendum esse, non propterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse Episcopos existimet; nisi in ijs tantum, de quibus id speciatim nominatimq. cautum est.

Quædam de appellationibus.

QVOTIES Episcopus etiam tanquam sedis Apostolicæ ex decretis Concilij Tridentini delegatus, sententiam in ijs causis tulerit, in quibus ante Concilium tanquam Ordinarius eadem iurisdictione potestateue vti poterat; si ab illius sententia ad Metropolitanum appellabitur, non propterea quia alia sententia tanquam à sedis Apostolicæ delegato pronuntiata est, à Metropolitanis iurisdictione subterfugiatur, sed appellationis causæ cognitio omnis liberè eidem permittatur.

Sec. 24. de cr. de scfor. c. 20.

QVOD Concilij Tridentini decretis sancitum est, vt in visitationis, correctionis, habilitatis, inhabilitatis, & criminum causis ab interlocutoria ante definitiuam sententiam, aut ab alio quocunque grauamine ne appelletur; ita omnes ad quos pertinent, id exequantur, vt non modò appellationi non deferatur; sed neque Metropolitanus ad quem appellatum est, aut definitiuam sententiam cognitionem grauaminis suscipiat adhibeatue; ita vt ne simpliciter quidem mandet, acta causæ sumptibus appellantis mitti.

Vbi verò sententia definiens lata est, quæ ad causas visitationis; & correctionis pertinent, appellari liceat; ita tamen vt illius executione non retardet impediatur appellatio.

Quòd si de grauamine agitur, quod per appellationem à definitiua reparari nequeat, quale est grauamen indebitæ carcerationis, tunc appelletur licet, & appellationi planè deferatur.

Nec verò prohibeatur, quominus acta causæ ad iudicem appellationis deferantur.

Interea verò idem cuius causa agitur, in carcere permaneat, quoad causa cognita, iudex ad quæ appellatū est, aliter iusserit, decreueritue.

Si verò causa correctionis est, vt potè cum quis iniquè in carcerem se coniectura esse, aut diutiùs in eo fuisse conqueratur, & ad Metropolitanum propterea appellet; de prætenso excessu is cognoscat licet, dummodò quæ ordinarius iudex decreuerit, eorum executio interea non impediatur.

VT apud iudicem ecclesiasticum omni sinceritate iudicia exercentur; statuimus, atque edicimus, illum non solum liti principio, sed in omni eius parte cum expedire censuerit, atque ex officij sui munere, tam ab actore quam à reo calumniæ iusiurandum exigere posse.

Iusiurandum à quib. exigendū.

IVSVRANDVM sicut vinculum iniquitatis esse non debet; ita eius relaxatio absolutioue æquum nullum modo est, vt cuiquam præiudicium afferat.

Quomodo relaxandum.

Quam obrem ne cuiquam in posterum iurisiurandi, quo astrictus est, relaxatio, absolutioe vnquam detur; nisi ad agendum tantum, aliàs ex sacrorum canonum præscripto, at verò nullo modo ad excipiendū, ac præterea ne ad agendum quidem, posteaquam quis periurium admisit: à quo crimine Episcopus absoluat neminem.

LITERÆ monitionum de rebus surreptis ab latisue. ne deinceps dentur nisi præscriptis rationibus, quæ parum in concilio prouinciali quarto explicatæ sunt, partim in hoc enucleatius vt infra præscribuntur.

Literæ monitionum quomodo dandæ. vit. de foro episcopali, eccl. pag. 188.

NON solum excommunicationis, vt tertio concilio decretum est, sed etiam interdicti, aliarumq. censurarum vim, & potestatem parochus ijs sermonibus concionibusue aliquando explicet, quos ad populum habet.

Quædam de excommunicatione & interdicto.

Et verò publicè excommunicatos, interdictosue, qui à sacerdote celebrante vt ab ecclesia exeat, nominatim moniti permanere auferint, excommunicationis vinculo irretitos esse, neque ab alio nisi à sede Apostolica solum absolui posse ostendat, vt Clementis quinti sanctione cautum est.

Interdicta ab Episcopo promulgata, non solum quæ vniuersos, sed quæ singulos etiam attingunt, ab ordine omni regularium in suis ecclesijs & promulgentur, & seruentur item, vt Tridentinum decretum iubet.

Sec. 25. De regu. & monial. c. 12.

Parochus cum aliquos vel excommunicatos vel interdictos pronunciarit, eorum nomina, cognomina, & diem quò excommunicati interdictiue sunt, quam primùm ad fori Episcopalis cancellarium deferat.

Hic verò in tabella eo potissimum nomine confecta rectè exscribat, quæ à parochia acceperit.

Ei præterea tabellæ, quam in Cancellaria diligenter certo loco asseruet, addat, detrahat vide ac mutit, quidquid in dies singulos addi, detrahi, mutariue acciderit.

Item de clericis, qui vel suspensionis censura affecti, vel exilio multati sunt, accuratè etiam seruet Cancellarius, notato tempore quo

in

in ea suspensionis censura, aut in exilio permanere decretum est.

Quò diutiùs in excommunicationis interdictiue censura aliquis permanerit; cum absolutur, eò grauiori pœnitentia afficiatur.

Formula expeditionis ab omnibus seruanda.

IVDICIORVM caularumq. forensium, tum etiam omnium literarum, expeditionum formula, quæ ad fori Episcopalis rationem rectè instituendam, & tuendam; quæq. ad deprauatos vsus tollendos pertineat, Concilij huius auctoritate per nos conscripta, cum in licem emittetur, in omni Episcopali prouinciale tribunali accuratè diligenterq. seruetur.

In causis ordinariis nihil accipiendum. prou. 3. tit. que ad epale forum pert. pag. 104.

ILLVD præter cetera munus Episcopi est, vt in suo Episcopali foro vniuersis & singulis ius gratis reddatur. Quamobrem præter id quod alio Concilio prouinciali de muneribus & donis cauimus, hoc decreto statuimus, in ordinarijs causis nihil quidquam vel minimū, ne sporularum quidem nomine, nec à sponte etiam dantibus, aut vilo quouis modo à iudice illius fori accipi licere.

Causa à quib. nõ suscipienda, aut commendanda.

Si quis acceperit, pœnam lege Iulia repetendarum sancitam ipso facto subeat.

NE MO quisquam, neque Vicarius etiam foraneus, neque procurator, aduocatusue Fisci Episcopalis, neque auditor, nec verò alius qui in familia famulatuue Episcopi sit, caularum quæ in Episcopali foro aguntur, procuracionem, defensionem ac patrocinium, nec nomine nec re ipsa suscipiat agatue, præter illas quas debet pro suscepti officij munere, & quas præterea pias causas Episcopus ab illo suscipi agiue iusserit. Nec verò quispiam eorum patiat, famulos suos in eo Episcopali foro causas non modò agere, sed ne commendare quidem, minus verò quidquam vel minimū operæ ponere, quò præiudicium damnusue cuiquam inferatur.

Vicarij epales iudiciales deligendi.

Neque præterea ipsi vel fori Episcopalis ministri, vel Episcopi familiares in caularum commendatione auctoritatem suam interponant: nisi ij sint, quibus pro muneris sui ratione diligenter curandum est, vt lites, controuersie, & causæ præsertim miserabilium hominum, quam celerrimè, & rectissimè in primis definiantur.

ILLVD maximè expedit, cum omniq. ratione consentiens admodum est, vt Vicarij Episcopales quoad eius fieri potest, alienæ potius diocesis, quam illius sint, vbi commissum Vicariæ curæ officij munus obire atque exequi debent.

Sæpè enim fit, vt cum iustitiæ quasi oculis tenebras cognatorum affiniumue illa innata vis offundat; tum gratia metuq. eorum quibuscū vixerunt, viuendumq. deinceps est, etiam boni constantesq. viri ab æquitatis norma, rectaq. via facilius deflectant.

Si præterea id vicarij officium eis committitur, qui in aliqua ecclesia personalis residetia munus sustinet, id incòmodi quod permulti in-

terest, manifestò existit, vt non facilè, neque cumulatè vti par est, vtriusque muneris partes expleat atque exequatur.

Quare Episcopus cum alia via rationeq. in eo vicario munere sibi suaq. ecclesiæ rectè consulere potest, videat vt ne illius generis viros ad illud adhibeat.

Vicarij iurent, antequam officium suscipiant.

NE Episcopi Vicarius ministeruè iudicandi officium partesq. ab eo commissas antea aggrediatur suscipiatue, quam eidem iusiurandum præstiterit ad formulæ conceptæ præscriptū.

Protector piarum caularum ab epò constituendus, eiusq. officium.

PIARVM voluntatum executio, bonorumq. ecclesiasticorum defensio omnis iure canonū ecclesiasticisq. constitutionibus Episcopi curæ fideiq. commissa est.

Quamobrem is vel cathedralis ecclesiæ canonicum, vel alium ecclesiasticum hominem arbitratu suo constituat, qui idoneus earū piarum caularum patrocinium suscipiat atque agat.

In eam curā delectus ab Episcopo protector incumbat studio diligenti, vt & voluntatibus pijs satisfiat, & bona ecclesiæ recuperentur, & locis operibusue pijs fraus nulla vel minima, quoad eius fieri potest, adhibeatur.

Præcipuè autem in eo euigilet, vt piarum caularum aduocati & procuratores ne officio vsquam desint, quod earum procuratio ac defensio ipsis commissa deposcit.

Singulis hebdomadis semel ad minimum & procuratorem fisci episcopalis & illos conuocet, quibus cum deliberationem rationemq. omnem, vt diligentissimè potest, ineat, tum de pijs legatis exequendis, tum de ecclesiæ bonis recuperandis atque tuendis.

Quæ vel ab ipsis aduocatis procuratoribusue, vel ab alijs quorum intereit, in dies singulos prout vsu venit, exponi solent, ea studiosè attenteq. audiat: si quæ verò cognouerit in eo statu versari, vt necesse habeant aliquo officio adiuuari, aut tandem ad exitum perduci, is omni studio etià pro officij sibi commissi munere videat, ac procuret opportuna ad re adiuuandam conficiendam remedia.

Quamobrem & Vicarium generalem; & aliquando Episcopum, & iudices alios quibuscū agendum est, tories adeat, quoties adiuuamento opus erit ad causam.

Protector carceris fori epalis eiusq. officium.

SIT etiam fori Episcopalis carceris protector vnus è canonicis ecclesiæ cathedralis, vel alius ecclesiastici ordinis vir: quem secundo quoque anno, aut breuiori temporis spatio, prout maluerit Episcopus, ei curæ protectioniue præficiat; rursusq. ab illo munere libere amoueatur ante præfinitum tempus pro arbitratu suo.

Eius officium erit, exquirere diligenter ac simul curare, vt aduocatus procuratorue pauperum, satellites, & custodes carceris muneris suo ne in aliqua re desint, nequè quidquam committant, quod ijs qui in custodia sunt, fraudi damnus esse possit.

In-

Prou. 1. vsup.
Prou. 3. p. 107.

Inuestiget præterea sollicito diligentiq. studio, quæ illorum cura adhibeatur, cum in primis ad animæ salutem, tum etiam ad corporis sustentationem: & quæ verò de toto eo genere in Concilio provinciali primo, & tertio cauta sunt, an præstentur quàm rectissime: & quod denique officij erga ipsos singuli ij præstent, quibus commissum est.

Causæ item eorundem & quàm celerrimè fieri potest, rectè cum æquitasq. ratione congruenter definiantur, etiam atque etiam studiosè videat ac procuret.

Singulis hebdomadis sapè, vel minimum bis vnumquemque qui carcerè est, inuisat.

At si qui sunt, qui arctiori secretioriue custodia inclusi tenentur, eos item visitatum eat: sed hoc omne officium Vicario consentiente, eodemq. præsentè, aut procuratore Fisci Episcopalis, aliouè quem idem Vicarius maluerit; si ita magis expedire censuerit, ipse præstet, nec verò aliàs.

Carceris item custodes sapiùs per hebdomadam adhibeat, quibuscum agat quæcunq. non solum ad mores corrigendos, sed ad vitam sustentandam, necessitateq. subleuandas eorum pertinèt, qui in vinculis custodiuntur sunt. Ac proinde libenter, benigneq. audiat, quæ quotidie sibi eo de genere ab illis exponuntur: & quibus opus esse viderit, vt consulatur ac prouideatur; in ijs omnes curæ sollicitudinifq. partes, vt oportebit, quàm diligentissimè præstet.

Si porrò vel vniuersos vel singulos qui in carcere sunt, ita se malè gerere perpexerit, vt correctione monitio neu: opus habeant ad morum disciplinam, eos prout oportunitas tulerit, & monere, & hortari, & obiurgare, & corrigere ne desistat.

Si verò alios muneri suo deesse, aut in eo peccare animaduertit, cum illos sui officij atque adeò errati moneat in primis; tum si opus erit, ob eam causam Episcopum aut Vicarium generalem adeat, cuius auctoritate malorū pertinaciæ occurratur.

De Procuratore Fisci Episcopalis.

E Am curam atque adeò cogitationem procurator aduocatusue Fisci Episcopalis suscipiat, vt sibi putet procuratoris munus commissum esse in inquirenda veritate criminis de quo agitur; idèò ne eò vnquam abutatur ad innocentes opprimendos, neuè item causam aut occasionem præbeat, vt calumnijs quis vexetur atque exagitetur.

Ne vllam criminis causam suscipiat procuret, uè, quam calumniosam esse nouerit: sed cum vel calumniæ, vel rei delati innocentia constiterit, statim ab ea causa desistat.

Euigilet item vnà cum Vicario, ac sine eo etià, vt collateralis & satellites ne quidquam vel minimum extorqueant.

Testes pro informatione curiæ & sancti officij inquisitionis ipse per se etiam Vicario non præsentè, at de illius tamè mandato excipiat licet. Iis præterea quæ de testibus etiam ad defensionem causæ adhibitis instituentur quæstionibus adesse possit: nec veritum sit, quin & iudici quæstiones interrogatauè quæ ad causam pertinent, in mentem reuocet atque adeò suggerat; & testes etiam ipsos, si modò iudici placuerit, interroget: immo verò reos item, at ipso tamen iudice præsentè.

Denunciationum quoque quæ de rebus pietatis relictiue in dies singulos fient, indicem à Cancellario apud se habeat.

De præfecto reformationis tribunalis, & taxarum.

E P I S C O P V S singulis annis, aut secundo quoque anno ecclesiasticum virum decernat, qui certis illis legibus exequendis præsit tum provincialibus tum episcopalibus, quæ ad reatum fori ecclesiastici vsum, rectamq. forensium causarum normam, tum ad certam taxarationem, omnemq. denique iudiciorum conformandam disciplinam pertinent.

Is quæcunq. de omni eo genere sancita sunt, omni cautione videat, vt ab ijs quorum interest, planè seruentur, & in morem quàm diligentissimè fieri potest, inducantur.

Causarum acta & codices item, in quos solutiones sigillatim relatæ sunt, de improui so inspectet, quò faciliùs comperiat, si quid culpæ in taxæ præscriptæ ratione contrahatur.

Si verò præ quæstus cupiditate cæcellarius notariuè plus pecuniæ, quàm præfinita taxæ ratio postulat, eiufq. tabella ostendit, ab vllò vnquam exegerit, id totū eidè restitui iubeat. Et verò qui in eo genere deliquerint, pœnis etiam illos affici ab Episcopo Vicariouè procuret.

Ad Episcopum præterea illorum nomina descriptat, quos in illis exequendis quæ sibi præscripta sunt, muneri suo deesse aliquo modo animaduertit.

De Cancellario & Notarijs.

Prou. 1. par. 2. tit. de Notario, & Scribis. pag. 74.

M A X I M E interest, non modò eum qui officium tanti ponderis, tamq. valde cum Episcopali cura coniunctum gerit, quale est cancellariæ Episcopalis munus, sed illos etià qui vel substituti nomine operam simul in eo ipso munere ponunt, vel in Cancellariæ scriptorum numero censentur, cum ab omni alio negotio expeditos esse, quò attentiores sint ad operam curamq. susceptam; tum maximè vacuos ac planè liberos ab omni vel minima suspicione cupiditatis, prauæq. affectionis, ne dum corruptelæ.

Quare præter ea quæ olim hoc de genere à nobis

Notarij ac scribæ nihil dono accipiant.

bis constituta sunt, hoc decreto etià vetamus atque interdiciamus, ne eorum quispian ab vlla cuiusvis loci ordinis vniuersitate, collegio, homineq. vllò, ne diocesis quidem alienæ, qui in foro Episcopali causas, lites, & negotia cuiuscunq. generis sint, duobus ante annis habuit, aut iam nunc habet, aliquod vel minimum donum munusue etiam spontè oblatum, ac ne rem quidem esculentam quæ statim consumi possit, accipere directè aut indirectè vllouè modo possit.

N E præterea in eo foro ecclesiastico vel in alib, lites, causas, negotiaue cuiuscunq. suscipiat neque agat, nec verò dispensationes, neque alias eius generis actiones expeditionesue persequatur procuret, nisi officij quod gerit, ratio aliter deposcit, aut Episcopus iussit.

Qui contra fecerit, à muneris exercitatione suspendatur, atque eo etiam mulctetur, alijq. pœnis plectatur arbitratu Episcopi.

N E Episcopus quidquam vel spontè oblatum ne exiguum quidem à secretario scribisue dono accipi aut capi vllò nomine patiat, ne occasione quidem literarum, etiam quas pro officij munere etiam priuatim aliquando scribit.

H E B D O M A D Æ dies antiquato gentium à fide christiana abhorretium more, non stellarum errantium, lunæ, martis, mercurij, iouis, veneris, & saturni nominibus, sed feriæ appellatione & distinctione nominari sanctissimus Pontifex Siluester decreto sanciuir.

Quòd cum non sine multiplici ratione ab eo institutum sit; id prouinciæ nostræ Episcopi curèt, vt omnis ecclesiastica actio, qualis qualis sit, quæ vel in synodis diocelæanis, vel facer dotalibus clericalibusue cõuentibus, vel in canonicalibus capitulis, vel in foro Episcopali, vel vllò alio loco temporeue celebretur, non dierum qui illarum stellarum appellationem adhuc etiam vulgo retinent, nomine, sed feriæ distinctione & ordine rectè notetur.

C A N C E L L A R I V S & notarij causarū tam ciuiliū quàm criminalium acta, gesta, tabulas, instrumentaue, & processus, originales, ne vllò nomine ne inspiciendi quidem tantum causa vsquam exhibeat, nisi in proprio pluteo, aut cancellariæ archiuuè loco, idq. sine vlla mercede.

Illà verò inde aliò asportari ne liceat; etiam si cui certo homini transferenda rectè ac tuto committi possint, præterquam iudici causæ ostendenda.

Qui secus fecerit, cum ab Episcopo plectatur graui pœna, tum damnum resarciat etiam, si quid quisquam eo nomine fecerit.

Ea cautio Cancellario & notarijs adhibenda est, ne cuiquam alicuius causæ actorum attestatorum, sententiæ, vlliusq. scripturæ exemplum edant, facultate scripta editionis à vicario non data.

Qui in eo genere deliquerit, officij amissione

mulctetur, aliaq. pœna puniatur pro Episcopi arbitrio.

De certa taxæ ratione forensibus tribunalis ecclesiastici actionibus præscribenda in Concilio etiam provinciali tertio cauimus: sed quoniam nondum quidquam præstitum est, quod omnibus partibus perfectum sit; sex mensium spatium post synodi huius provincialis editionem præstitimus: quo tempore singuli Episcopi prouinciæ causis, negotijs, rebus, & actionibus singulis fori sui certas taxæ rationes quæ Metropolitanò probentur, quàm rectissime præstiruant, vt nulla auaritiæ cupiditatisue suspicio inde exsistat.

Si qui non fecerint, Metropolitanò ipsius cura sit intrà annum eorum id præstare.

P R Æ T E R alia quæ hoc de genere olim & nunc sancita sunt generatim vel sigillatim, hoc decreto statuimus, quæ infra ordine sigillatim quasi in tabella notantur, ea ipsa singula, tum literas, scriptaue à cancellario gratis & scribi, & confici, & edi.

Id verò omne vt præstetur, Episcopus omnino efficiat, ac de negligentia aliaue culpa in Concilio provinciali rationem reddat.

A C T A visitationis, eorumq. exempla, quæ ijs eduntur qui visitantur, ad præscriptum decreti hoc Concilio editi.

Facultates, quarum auctoritate Vicarij ministriq. Episcopales decernuntur.

Literæ testimoniales dimissoriaue de suscipiendis ordinibus.

Facultas Pontificalia exercendi, quæ Episcopo, alijue aliquando conceduntur.

Attestationes, quibus testatum sit, alique idoneum esse, cui beneficium conferatur, quiuè ad illud instituat, siue ea collatio institutione Romæ faciendâ sit, siue ab inferiore collatore, siue ab Episcopo.

Rogitus cessionis beneficij liberè coram Ordinario,

Processus & de natalibus, & ætate, alijue conditionibus eorum qui initiandi sunt, aut recipiendi in seminarium.

Instrumentum iurifurandi, quod ab ijs præstandum est, qui beneficia obtinent.

Instrumentum ac testimonium professionis fidei, quæ à quouis præstanda sit.

Instrumentum fideiussionis eorum, qui in seminarium recipiuntur.

Mandarum de aliquo recipiendo in seminarium.

Facultas, & probationum omnium, & pertinentium ad receptionem nouitiæ, vel ad professionem præstandam.

Confirmatio Abbatissæ seu priorissæ.

Facultates, quæcunq. monialibus earumue Monasterijs conceduntur.

Facultas ingrediendi monasteria.

Facultas accedendi ad monialium loca locationibus præfinita.

Facultas erectionis institutionisue confratriæ, scholæue.

Quæ gratis in cancellaria conficienda sunt, & etiam addenda quod ad descriptionem attinet

Supra pag. 280. §. Visitationis munus.

Confirmatio regularum alicuius scholæ, confratriæ.
 Scriptum, quo scilicet certæ ecclesiæ, scholæ, uel quis adscribitur.
 Approbatio ludi magistri.
 Literæ dimissoriae testimoniales.
 Facultas absentia causa studij.
 Facultas eleemosinam colligendi.
 Facultas faciendi sepulcrum.
 Facultas absoluedi à casibus referuatis.
 Facultas celebrandi ubique, vel certo loco.
 Facultas prædicandi.
 Facultas audiendi confessiones.
 Literæ indulgentiarum, vel earum summæ.
 Testimonium consecrationis, reconciliationis ecclesiæ, cœmiterij, altarium, & campanarum.
 Constitutio coadiutoris.
 Reductio Missarum, & de cõmutatione piorum operum.
 Facultas abeundi extra fines diocesis, vel peregrinandi.
 Literæ, quæ pro officij munere quavis de causa ad parochos, Vicarios foraneos, aliosue scribuntur.
 Executio literarum gratiosarum prothonotariatus, & equitum: harum tamen literarum causa scripturæ merces capiatur, & si quid prætereà Episcopus concesserit.
 Processus, & acta omnia, quæ conficiuntur ad miraculorum veritatem perquirendam.
 Itidem de ijs, quæ conscribuntur ad sacrarum reliquiarum veritatem indagandam.
 Facultas asportandi cadaver de loco ad locum.
 Exempla, editionesue decretorum, ordinationum, statutorum, præceptorumue, quæ Episcopus, aut eius Vicarius ex officio confecerit, seruariq. mandarit.
 Constitutio Vicarij in quavis ecclesia ad tẽp.
 Dispensationes, & processus de defectu natalium, irregularitate, vitio aut defectu corporis, etiam auctoritate ordinariæ.
 Instrumenta, & scripta quæcunque pro mensa Episcopali, & Capitulo conficiuntur, quæ item seminarij causa fiunt, ita tamen vt hoc decreto, solutionis immunitate capitulum & seminarium duntaxat fruatur: clerici verò, alijue ad quorum causam commodumue illa scripta instrumentaue intersunt, quiue earum exempla sibi edi petunt, à solutione immunes ne sint.
 Literæ, & expeditiones, quæcunque conficiuntur nomine rerum merè spiritualium.
 Expeditiones quæcunque pro pauperibus, vel miserabilibus hominibus, de quorum ægestate aut necessitate Episcopi aut Vicarij iudicio constet.
 Literæ prætereà, & expeditiones omnes aliæ, quas gratis dandas Episcopus censuerit.
 Dispensationes, & facultates, quæcunque ex decretis vel provincialibus vel diocesanis, aut eorum occasione dantur.

Emolumeta cã- DE emolumentis Cancellariæ Episcopalis, quæ

Concilio provinciali primo vendi, locari, earumue nomine quidquam perfolui vetitum est, nihil profus utilitatis priuatæ ad Episcopum, eiusue mensam, aut Vicarium, neque ad alios, præterquam ad Cancellariam, cancellariuue, ceterosq. eiusdem Cancellariæ ministros perueniat.
 Qui aliquid etiam à sponte dantibus perceperit; tum in conscientia foro ne suum faciat, sed pauperibus loci erogare omnino debeat; tum duplo mulctetur, quod vel in ecclesiæ institutionem, vel in sacristiæ vsum erogaet.

Quæ ad matrimonium pertinent.

Prõu: 1. par. 2. tit. eod. pag. 39.

MATRIMONIUM cum Sacramento legitimum sit, & maximè liberum; si quæ municipales leges, statuta decretauit sunt, quibus huic Sacramento, sancteque illius libertati contra sacrorum canonum & Conciliorum præscriptum villo quouis pacto impedimentum afferatur; eas irritas, rescissas, ac planè nullas decernimus ac declaramus.

Omnibus verò quacunque etiam dignitate potestatemque præditis interdictum iam nunc perpetuò sit, ne earum etiam legum, statutorum, decretorumue auctoritate, nec verò alia quavis ratione quidquam statuunt, decernant, iubeant, agantue, quo matrimonij libertas villo pacto neque directè nec verò indirectè læsatur.

Qui contra fecerit, pœnas & censuras Conciliorum & canonum iure sancitas ipso facto subeat.
 Episcopus verò vbi probabilem pro sua conscientia suspensionem habeat de puella minus libera voluntate; tum exquirat rem diligentissimè; tum prætereà si opus esse censuerit, illam certo loco tuto ac honesto collocet, vbi illa eidem proferat & explicet liberius suam voluntatem, qualis verè sit.

MATRIMONII denunciations, quas aliquando ab Episcopo remitti constitutione Tridentina permissum est, is videat, ne ob aliam causam, quam ea ipsa constitutione cauetur, remittat; cum scilicet Ordinarij iudicio verisimilis suspicio est, matrimonium malitiosè impediri posse.

At verò si hæc causa non subest quamobrem illas remittat, ea certè sola, quod instat sacri Aduentus quadragesimæ tempus, neque necessaria est, nec verò cum ratione contenti; cum præsertim eo sacro tempore qui iam matrimonio iuncti sunt, ab illius vlu abstinere potius cõueniēs sit, nedum sponfos vnà coniūgi. Illas verò ab Episcopo cum præsens in vrbe vel diocesi adest, solùm remitti deinceps liceat, ab alio prætereà nemine, ac ne à Vicario quidem Generali.

Matrimonij futuri denunciationibus in ecclesia de more factis, si fortè hoc accidit, vt illud du-

cellariæ ad quos pueniant Tit. de not. & scribis. S. Cancellarias verò. pag. 26.

Leges & statuta cõtra matrimonij libertatem abrogantur.

Denunciations matrimonij. Sess. 24. dec. de refor. matr. c. 1.

Sponsi quare à parochis ad monendi.

Matrimonium p verba de præfenti non contractum nullum est.

vt supra.

Sponsalia ne de præfenti contrahantur.

Sponsi doctrinæ Christianæ rudimenta noverint.

Sine parochio matrimonium nullum est.

Impedimenta! affinitatis vel consanguinitatis.

duorum mensium spacio post non cõtrahatur; ne idem antea parochus celebret, quam iterum denunciations ex Concilij Tridentini præscripto fecerit edixeritue, si modò aliud Episcopus non concesserit.

PAROCHVS, quorum matrimonium ex Concilij Tridentini præscripto publicè ter denunciatur est, eos primùm graui cohortatione diligenter moneat, vt cum ad illud ineundum ieiunijs orationibusq. se parent; tum etiam vt eo ritè celebrato, sacerdotaliq. benedictione à proprio parochio accepta, orationi frequentiori interim vacantes, triduo abstineant pro reuerentia: sicq. contra spirituales nequitias, & carnis procacitatem sanctè muniti, salutem & gratiam Dei ex eo Sacramento vberiore sibi comparare studeant.

SI qui ætate etiam legitima, & parochio præfente, testibus duobus adhibitis, & notario item, iurati sponponderunt se matrimonium inituros, ac deinde non contracto legitime per verba de præfenti matrimonio copulationem inter se inierunt; eorum matrimonium nullum ab Episcopo declaretur ac decernatur. Id verò ne accidat, parochus quàm sapissimè populum, vt opus erit, moneat, ad præscriptum Concilij Tridentini.

Eos prætereà qui ita cõtraxerint, grauius pro arbitratu suo Episcopus puniat.
 Quod si ijdem postea de præfenti matrimonium contrahere velint, ne prohibeantur, modò seruentur quæ ad Tridentini Concilij præscriptum seruari oportet, si nullum aliud in sit legitimum impedimentum.
 Cauet parochus si quando sponsalibus intererit, vt ne de præfenti, sed de futuro matrimonio illa contrahantur, sicq. propterea verborum formula dilucidè concipiatur, vt de eorum sensu nulla deinde quæstio difficultasue oriatur.

PAROCHVS quos sponfos experiundo viderit doctrinæ christianæ rudimenta planè ignorare, ne matrimonio illos antè iungat, q. ea item ratione cognorit didicisse, quæ eo de genere illos planè scire oportet.

VI testibus adhibitis, at sine parochio, aliouè sacerdote, cui is vel Ordinarius facultatè dederit, matrimonium de facto contraxerint, ne eos cogi liceat vt denuo inter se contrahant; nec rursus eo nomine impediri, quominus eorum vnusquisque cum alijs liberè contrahat: cum illud eorum factum, ne sponsalium quidem, nedum matrimonij vim habeat.

Qui quarto & quinto affinitatis consanguinitatiue gradu iuncti sunt, cum inter se matrimonium non impetrato dispensationis beneficio liberè inire contrahereue possint, ne à parochio, aut ab alio quopiam in posterum impediantur, quominus liberè contrahant, seruat regulis, Tridentina sanctione præscriptis. Parochus cum matrimonium celebrare voluerit, moneat contrahentes propositam esse pœ-

nam excommunicationis latæ sententiæ, vltra alias pœnas à iure inflictas, in eos qui in gradu prohibito consanguinitatis vel affinitatis matrimonium contrahere scienter præsumpserint, ac eos omni spe consequendæ dispensationis carere ex præscripto Concilij Tridentini. Episcopus verò seuerè animaduertat in eos, qui diuino timore postposito, in suarum periculū animarum scienter huiusmodi coniugia prohibita, etiam ex causa fornicationis (quod frequentius accidere solet) inire sub spe forsitan futuræ dispensationis præsumpserint; ac statim illos quos ei constiterit taliter contraxisse, adhibita separatione ex Concilij Viennensis præscripto, excommunicatos publicè tandiu denunciari iubeat, donec suum humiliter recognoscens errorem, absolutionis obtinere beneficium mereantur.

Irritum nullumq. ab Episcopo matrimonium declaretur, quod à parochio loci vbi illud sit, non ab eo qui parochus proprius est contrahentium, celebratur.

TRIDENTINA œcumenica synodus illud Episcopali diligentia quàm diligentissimè cõmendauit, vt si quæ vel hominum vitio, vel temporum iniuria corruptelæ in nuptijs celebrandis irrepserint, illæ radicitus extirpètur. Atque eo quidem vehemètius in eiusmodi curam incumbendum est, quò grauius atque adeò sæpius in illis peccatur.

Quare ad nuptias, matrimoniaq. impedienda vel dirimenda eò cum ventum sit, vt veneficia fascinationesue homines adhibeant, atque vsque adeò frequenter id sceleris committant, vt res plena impietatis, ac propterea grauius detestanda.

Itaque vt à tanto tamq. nefario crimine pœnæ grauitate deterreantur; excommunicatio nis latæ sententiæ vinculo fascinantes & venefici id generis irretiti sint.

Quam ipsam pœnam etiam illos subire decernimus, si qui in illis soluendis verba improba, superstitiosa, atque adeò alia, quam quæ Episcopo primùm probata sunt, adhibuerint; cum id non sine diuini cultus offensione maxime faciant.

Quo etiam genere pœnæ afficiantur, quicunque vel suaserint, vel mandarint, vel consenserint.

NE quis cuiuscunque gradus conditionisue sit, stans temporibus, quibus nuptiarum solemnitates celebrari interdictum est, domum ipsam traducat, aut nuptialia conuiuia celebret, aliaue eius generis vitia agat.

Qui autem vel per se vel alium contra fecerit, aut eius culpæ quouis modo particeps fuerit; is pœnam interdicti ab ingressu ecclesiæ ipso facto incurrat: eamq. pœnam illum tandiu sustinere volumus, quo ad sponsi Episcopi iussu separati meritis pœnas pro eorum conditione dederint arbitrio eiusdem Episcopi, & interdicto liberari eiusdem iudicio meruerint.

Ibid. c. 5.

Qui matrimonia veneficijs dirimunt aut impediunt, excommunicantur.

Qui nuptias tẽpore prohibito interdicuntur.

Dispensationes
dotis non com-
petentis causa
concessa.

IN dispensationibus matrimonialibus dotis non competentis causa concessis, si modò eo loci vbi mulier de cuius matrimonio agitur, habitatur, virum pari æqualiq. conditione non inueniri verè constet, qui sibi cognationis affinitatisuè vinculo coniunctus non sit; progrediat Episcopus ad exequendam eius generis dispensationem, etiam si in locis finitimis aliqui essent, qui nullo gradu cognationis affinitatisuè iuncti, eam cum exigua dote in matrimonium ducerent.

Satis enim est, in eo municipio locouè vbi mulier est, diligentiam matrimonij contrahendi adhibitam esse.

Nihil dispensationis causa accipiendum.

PRO dispensationum matrimonialium executione nihil quidquam profus muneris præmijue etiam sponte oblatis, ac ne pro labore quidem qui in testibus ea causa examinandis, alijue testificationibus excipiendis ponitur, Episcopus aut Vicarius eius capiat. **N**otarij verò pro examine testium quartam dumtaxat partem aurei ad summum capiant licet.

Quædam de meretricibus.

VBI certus locus meretricum habitationi præfinitus, constitutusq. est, cum extra eius fines eas habitare non liceat, si quis cuiquam earum alio quàm præstituto eo loco domum domiciliumuè locarit, excommunicationis pœna contra eum agatur.

Prostitutas scæminas meretricesuè in cauponis diuerforijs, ganeisq. ad quæstum alere, cum id & graui Dei offensione, & magno animarum detrimento, & disciplinæ christianæ iniuria fiat, hoc decreto prohibendum censuimus.

Quare ne quisquam vel caupo, vel tabernarius, vel qui cœnaculariam facit, illas in ipsis cauponis ac diuerforijs habeat alatuè ad turpè quæstum.

Qui contra fecerit post huius decreti promulgationem in eius parochiali ecclesia factam, tãquam is qui in statu damnationis notoriè versatur præmissa monitione interdicti pœna afficiatur, & alijs præterea etiam grauioribus arbitratu Episcopi.

Mulierum luxus & ornatus interdicens.

PAROCII singuli quàm maximam possunt in eo sollicitudinem persuadendiq. studium adhibeant, vt omnem luxum, cincinnorum ornatum, in aures, quod signum diaboli sanctus Augustinus nominat, fucum, & vestes in primis quas caudatas dicunt, parochiæ suæ mulieres omnino deponant.

Qua in re persuadenda argumentorum vim, rationumq. momenta sibi comparent, cum ex sancti Ambrosij patris nostri illarum luxu grauius exagitantis libris, tum ex sancti Chrysostomi, aliorumq. patrum monimentis, in primisq. ex homilia, quam eo de genere grauissimã vir doctissimus idemq. religiosissimus Iacobus Vitriacus S. R. E. Cardinalis olim habuit.

Hoc autem omne vsque ad eò ab ecclesia veti-

tum esse ille ipse affirmat, vt si caudatæ ad ecclesiam accederent, sacra Communione interdicerentur.

NVLLA est amplior hæreditas, nec præclarius patrimonium, quod parentes suis liberis relinquere, neque maius precium, honestiorq. mercedem, quam domini ijs qui sibi in seruitute operam dant, pro fidei eorum famulatu tribuere ac persoluere possunt, quàm si effecerint, vt boni christiani euadant; quæ virtus omni terreno thesauro multo pretiosior est censenda.

Quamobrem qui in aliqua domo atque familia duces sunt; curabunt diligenter, vt omnes quicumque suo sub imperio & ditione viuunt, ieiunia colant, diuini verbi prædicatione crebro audiant, Sacramentis frequenter vtantur, & omnia demum veri christiani officia exerceant: famulorum autem domini non solum diebus festis tantum eis liberi temporis concedere curent, vt eiusmodi officijs vacare possint, sed crebris item eos ac paternis hortationibus excitare non desistant, ne in studio eiusmodi tam salutari segniores neque negligentiores existant: in quo si parentes ipsi aut domini suo officio in his defuerint; procul dubio expectent fore, sibi vt antè seuerissimum Christi Domini tribunal culpe tribuantur peccata omnia, quæ liberi vel famuli non commississent, si suas illi partes in hoc alijq. eiusmodi decretis præscriptas, sibiq. maxime debitas præstitissent.

Atque id quidem multò magis timendum illis erit, qui aliquo modo impederint, quò minus pia supra scripta, & alia huiusmodi officia persoluantur; contra quos agat Episcopus pro culpa ratione.

HIS temporibus tanta puerorũ licentia est, atque adeò effrenata, vt cum peccandi materiã afferat, tum disciplinæ christianæ detrimenta importet non leuia: hinc in scholis nimia petulantia, in ecclesijs irreuerentia, turbulenta foris concitatio, atque in omni loco sese effrensus imprudentia, & penè proiecta audacia. Quare Episcopi qui omni morum speculationi sanctè inuigilare debent, videant, ne grauior res offensiones inde existant: proinde & cum magistratibus decurionibusuè agant, vt aliqua inita ratione ei rei occurrant; & præterea sacerdotes aliquot vitæ probitate castissimiq. moribus præstantes, aliosq. pios viros & salutaris animarum zelo accensos deligant, qui puerorum scholas sape inuisant, mores & vitam eorum perquirat in Dei timore, officijsq. christianæ institutionis illos contineant; idq. omne cum parentibus, magistris præceptoribusq. agant.

Curentq. vt pius aliquis ciuitatis locus, piaue confraternitas id oneris suscipiat (quemadmodum alicubi fit) vt huius generis vagantes pueri colligantur, eorumq. effrenatis moribus oportune consulatur.

Quædam de partibus famil.

Puerorum licentia coercenda.

Quòd

Quòd si hæc non successerit, aliam omnem, quæ sibi potior videatur, rationem ineant, vt puerorum effrenatæ libertati, quæ multa spiritalia incommoda parit, rectissime occurratur. Nullo verò modo patiatur, vt huiusmodi pueri ecclesiam perturbent: quod ea maxime ratione præstabitur, si parentes, vel ij ad quos id pertinet, liberos suos teneræ ætatis apud se teneant, secum ducant, eisq. ostendant piè suppliciterq. orare, & lacris interesse.

Quæ ad scholas, confratrias, & ad loca pia pertinent.

Prou. 1. par. 3. De pior. locor. admin. pag. 41.

De scholis & confratriis.

NE cuiusvis confratriæ scholæuè præfectus in scholæ suæ numero quemquam doctrinæ christianæ rudem atque ignarum adscribi permittat, cuiuscunq. ætatis aut conditionis ille sit.

Id verò curæ sit sacerdoti proprio illius scholæ, vel parochi in cuius finibus est.

Nè facinorosi homines, neque turpis vitæ aut infamiæ labe notati, in disciplinatorum, alteriusuè generis confratrijs adscribantur.

Si qui verò iam adscripti sunt, si moniti, honestæ vitæ rationibus se non conformarint, à confratrum numero Episcopali auctoritate & cura amoueantur.

Nè à disciplinatorum confratrumuè alterius generis præfecto, cuiquam qui in confratria adscribendus sit, amictum quod insigne confratriæ est, dari liceat, nisi præsentem parochi, alioque sacerdote, qui amictum illum statis precibus benedicat.

Quem amictum confratres ne vnquam domi, alioque loco, sed in schola asseruent.

Qui verò è confratria aut abibunt, aut eiicientur; illum cõfratriæ ipsi dimittant, præfectoq. sine vlla exceptione tradant.

Laici confratres cuiuscunq. confratriæ, de fidei dogmatibus ne disceptationes, colloquia, sermonesuè habeant.

Videat præterea Episcopus diligenter, vt in oratorijs suis colloquutiones de ijs tantum rebus instituant, quarum tractatio & colloquutio laicalis ordinis hominibus conueniat.

Nè quidquam quod vulgari sermone conscriptum sit, in vlla cuiusvis generis confratria scholæ legi recitariuè liceat, nisi primò ab Episcopo, vel ab eo cui ille mandarit, recognitum sit, & subscriptione comprobatum.

Quo tempore in basilica cathedrali, ecclesiæuè parochiali officium vesperarum celebratur, tunc ne in vllis confratriæ scholæuè oratorijs ciuitatis aut loci illius ab eisdem confratribus recitari liceat officia, sed vel ante vel post recitentur: ita tamen vt non solum eiusmodi officiorum occasione non diuertantur illi à diuinis officijs publicis; sed nec etiam à scholis doctrinæ christianæ, in quibus eiusmodi confratres vtilis adiutores & operarij esse solent.

Disciplinati confratresuè cuiuscunq. scholæ, cum processiones supplicationesuè collegiarum ipsi agunt, cappellanum sacerdotem uè alium adhibeant; cuius sit eam religiosam actionem dirigere: nisi cum aliquando sine sacerdote processiones supplicationisuè agendæ facultatem à parochi aut ab Episcopo impetrarint.

Nè confratri cuiquam ad confratriæ ecclesiam oratoriumuè arma vllius generis ferre liceat, nisi pro dignitatis suæ, aut officii quod gerit ratione, hoc alicui conueniens sit.

Nemini autem vnquam, cum confratriæ amictu indutus est, id liceat.

Nè in confratriarum scholarum uè oratorijs ecclesijsuè cadauera etiam sodalium sepeliri liceat, nisi id licere ex certis priuilegij tabulis, aut probatæ consuetudinis immemorabili vsu cõstitit Episcopo.

Vbi verò confratribus ius sepulturæ tantum concessum est, alij nemini neque electionis etiam iure ibi sepeliri liceat; sed ne confratribus quidem ipsis, nisi per sex menses ante obitum in sodalitiis ritè adscriptus sit.

Nè cuiquam confratriæ vsquam eleemosinam quærere liceat, nisi facultate, quæ literis exarata sit, ab Episcopo impetrata.

Nè in vlla disciplina: orum aliarum uè scholarum confratria officiales ministrosuè creati aut eligi liceat, nisi vel parochi, vel alio sacerdote ab Episcopo constituto præsentem, si modò aliud Episcopo non videatur.

Quæcumq. & in hoc quinto Concilio, & in alijs superioribus de disciplinatorum scholis, alijue confratrijs etiam laicalibus constituta aut præscripta sunt, ea Episcopus ab illis iniuolantè integreque seruati mandet; etiam si in Ecclesijs regularium illæ scholæ confraternitatesuè erectæ sint, exerceantur uè; ita vt si quid contra ab eisdem vsquam factum erit, id pro culpa modo ab Episcopo grauius puniatur arbitratu suo.

CHARITATIS beneficentiãq. omnibus officijs quæ in proximis cõferuntur, magnam celestis gloriæ mercedem propositam esse sacra literæ ostendunt; sed illa maxime Deo grata atq; accepta opera sunt, quibus benigne sit, ac succurritur egentissimis hominibus, agrotis, ac peregrinis.

Itaque vt quæ ad eam rationem pertinent, legibus & sanctionibus communia rectè obseruentur, hæc pro pastoralis curæ nostræ munere decernimus.

Primò hospitalarius, isue cui hospitalium ædium custodia committitur, vir sit, cuius fides, pietas, vitæ innocentia, sedulitas, charitas, grauium virorum testimonio commendata sit. Caueat, ne à quoquam cum hospitium ingreditur, aut cum inde discedit, quidquam vel minimum ac ne spontè quidem oblatum exigat; petat, accipiatuè.

Nè cum mendicis, qui ad quæstum omni simu

Quædam de locis pijs.

Bb landi

landi arte vtuntur, aliquam turpis lucri pactio-
nem pro ijs recipiendis ineat.
Curet item, ne quid peregrini, aduenæ, paupe-
resq. hospitio excepti, contra christianâ pie-
tatem, bonosq. mores admittant.
Quinimò certam horam tum manè tum ve-
speri præscribat, qua ictibus paruulæ campanæ
datis, omnes simul aliquantisper orent.
Doctrinæ christianæ institutionem introdu-
cat, qua præfinito aliquo temporis spatio eru-
diantur.
Si enim ijs ad corporis victum curamq. beni-
gnè suppeditatur; illud etiam maximè curan-
dum est, vt spirituale doctrinæ christianæ pa-
bulum eisdem tribuatur.
Ne pueros vnà cum adolescentioribus maio-
ribusq. natu in eodem lecto cubare permittat.
Neque item eos qui integra valetudine sunt,
cum ægrotis aliquo morbo laborantibus.
Qui autem integra sunt valetudine, ne diutius
triduo in hospitio morentur; nisi aliter ex ip-
sius hospitalis instituto permittatur.
At cum eosdem paucis post diebus redire ani-
maduerterit, inuestiget diligenter quousque
iter fecerint: ac sedulo videat, ne ij modò ad
hoc, modò ad illud hospitale domicilium di-
uertentes, se peregrinos fingant, de vrbe op-
pidouè tamen verè non exeant, turpi quæ-
stui, atque etiam aleis, multiq. alijs flagitijs
operam dantes; quod aliquando euenire com-
pertum est.
Studiosè Episcopus curet, vt in ædibus hospi-
talibus, quæ vnionis, vt vocat iure, alij domui
hospitali adiunctæ sunt, vbi longo temporis
spatio hospitalitas intermissa est, quam primò
restituatur, vt iuris est.

Quæ ad moniales pertinent.

Prou. 1. par. 3. de monial. pag. 43.

Clausura Mo-
nial. ab episco-
po conseruanda.
c. periculoso.
de sta. mon. in
6. decr. lib. 6. de
sta. reg. c. 1.
Sefs. 25. de re-
gul. & monial.
c. 5.

MEMINERIT Episcopus, se (vt est Boni-
facij Octauj Pont. & Concilij Tridentini
edita sanctio) diuini iudicij obtestationem, ac
maledictionis æternæ exterminationem esse
subiturum, si in monialium, etiam quæ ab sua
iurisdictione liberæ immunescq. sunt, clausu-
ra restituenda atque adeò conseruanda se ne-
gligenter gesserit.
Quare studiosè in eo euigilet pastorali sollici-
tudine, vt non modò in monasterijs suæ curæ
iurijq. subiectis, verum in illis quorum cura-
tioni regulares cuiusuis ordinis præfunt, illa
omni ex parte, vt diligentissimè fieri potest, ser-
uetur, propositis etiam Tridentini eiusdè Cõ-
cilij & arbitrij sui pœnis.
Contra moniales item, & illas etiam quarum
curam regulares gerunt, si quando è clausuræ
finibus exierint facultate à sede Apostolica nõ
impetrata, censuris ecclesiasticis, alijsq. iuris
remedijs agat, prout è re esse viderit.
Si quado moniales legitima facultate ad aliquod
monasterium transferri contigerit; eam curâ

Monialiũ tran-
slatio.

cogitationemq. Episcopus suscipiat, vt quò à
paucissimis conspiciantur, benè manè, sub au-
roram scilicet, à viris atate morumq. honesta-
te grauibus, cognationeq. propinquioribus
eò deducantur.

CAVEANT qui ab Episcopo superioreuè fa-
cultate habent ingrediendi monasteriũ, ne pro-
libito intrâ eius septa datæ facultatis prætextu
ingrediantur; sed tunc solùm, cum vrgens ne-
cessitas deposcet: vt ne ex sanctissimi Pontifi-
cis Gregorij XIII. sanctione, excommuni-
cationis pœnam statim subeant, à qua nisi per
sedem Apostolicam absolui non possunt.

Ne præterea religiosis hominibus septa monaste-
rij etiam suæ curæ commissi ingredi liceat, ne
ea quidem causa, vt testantium qui in monia-
lium ecclesia vel sepeliri vel anniuersaria quo-
tannis agi voluerunt, piæ voluntati satisfaciât:
sed quæ anniuersaria ex testamèto debentur,
in earum exteriori ecclesia præsent.

Nec verò processionis in solemnitate Corpo-
ris Domini agendæ causa, confessarius sacer-
dos, aut alius superior eò ingrediatur; ac ne
Episcopus quidem eo nomine, neque alios in-
gredi patiatur.

Neque item causa vel monialium cubiculis be-
nedicendi, vel ea, locauè monasterij aqua be-
nedicta aspergendi.

Nec etiam cum vestitus facer puellis traden-
dus est, vel illæ ad professionem admittendæ
sunt, vel ministrandum Sacramentum confir-
mationis, Episcopus, superioruè tam regula-
ris quàm secularis, aut confessarius aliufuè
ad septa monasterij introeat: sed in ecclesia
exteriori, vbi sanctissimæ Eucharistiæ Sacra-
mentum ad fenestellam ministratur, hæc illis
vel puellis vel monialibus in ecclesia interiori
manentibus præsentur.

Neque Missæ celebrandæ causa ad interiorè
ecclesiam monasterijue septa Episcopus supe-
rioruè introeat vnquam; nisi tantum cum præ-
fecta monasterij, aut alia monialis consecran-
da est; tuncq. ne moniales egrediantur, sed is
adiunctis etiam quos ad ministerium conficiè-
dũ necessarios habet, ministris, introeat licet,
intus Missam celebret, ritumq. consecrandi
adhibeat ad Pontificalis libri præscriptum.

MONIALIS ne atramentarium calamus, a-
liudue cuiusuis generis instrumentum, quod
ad scribendum vsui sit, in cella alioquè loco pri-
uatim habeat.

Quod si quando scribere necesse habet; id ne
faciat nisi præfectæ concessu.

Hæc verò ne facile concedat permittatue, sed
explorata perspectaq. scribèdi causa, eaq. gra-
ui & necessaria, facultatem det de atramenta-
rio, cæterisq. ad scriptionem necessarijs accõ-
modet: quæ vbi monialis adhibuerit, quàm-
primum præfectæ restituat, simulq. rectè ostē-
dat, quæcunque scripserit.

MONIALES libros cuiusuis generis apud
se minime retineant, nisi quos Episcopus, vel

Monialiũ mona-
stera quibus in
casibus ingredi
non liceat, bul-
la edita anno
1575. Idib. Iun.

Moniales nihil
priuatim adscri-
ptionis vsu ha-
beant.

Quos libros ha-
beant.

Nouitia ante
professionē vbi
examinanda.
Sefs. 25. de re-
gul. & monial. c.
17.

is, cui id curæ dederit, scripto approbarit.
VM nouitię anteaquam professionē præster,
voluntatem Episcopus pro facultate sibi decre-
to Tridentino data explorare volet, hoc agere
ei liceat, loco vbi crates monasterij sunt, nec
propterea à septis illa egrediatur: nisi causa
sit, probabilisue eiusdem Episcopi iudicio sus-
picio, quamobrem potius esse censuerit, vt
alio loco eius voluntas perquiratur: tuncq.
vel in ecclesiam monasterij exteriorē, vel
in aliam proximam, prout commodius decen-
tituè fieri viderit, illam perducere iubeat.

Libet de ritu ve-
stendi, & profi-
tendi monial.

Qua in ecclesia præsentibus matronis duabus,
ætate grauibus, honestis, & nouitiæ gradu
cognationis quantum potest propinquiori-
bus, quas ipsa aut moniales delegerint, eius
animum voluntatemq. Episcopus rectè inda-
get, loco paulò remotiori, ita vt quæ adsunt
matronæ, videre, non tamen auribus percipe-
re possint indagacionem responcionemue.
VT & in puellis moniali vestitu induendis, &
in admittendis ad professionem nouitijs, vnus
idemq. ritus ab prouinciæ Episcopis adhibea-
tur, cum eius generis regulæ variæ illæ quid-
dem, ac planè inter se diuersæ dissimilesq.
sint; liber de eo ritu huius synodi prouincia-
lis auctoritate per nos edetur, ad cuius præscri-
ptum omnis ea ratio ineatur, tum puellas in-
duendi, tum nouitias ad professionem admit-
tendi.

Præfecta moni-
al. ne ad vestitũ
aut professionē
virgines admit-
tar ante examē
episcopi.

SI quæ monialium præfecta, earumq. superior
regularis, virginem aliquam nõ explorata per
Episcopum illum voluntate, examineuè adhi-
bito, religiosum vestitum suscipere, aut pro-
fessionem conficere permiserit; ab ipso Epi-
scopo seuera pœna afficiatur.

Quæ generatim ad hæc decreta constitutionesue
pertinent.

OMNI Episcopalis sollicitudinis officio, stu-
dioq. vigilanti, Episcopi pro sui muneris
ratione in eam curam incumbant, vt quacun-
que & in superioribus nostris Concilijs, & in
hac quinta synodo prouinciæ decreta consti-
tutaq. sunt, diligentem atque adeò omnem
executionem, quemadmodum par est, planè
habeant.

Quicunque verò vel vniuersi vel singuli quo-
rum interest, non paruerint, aut aliquid con-
trà commiserint admiserintue; ij multas &
pœnas luant ijs ipsis decretis sancitas, tũ alias
præterea ecclesiasticis conciliaribusq. sanctio-
nibus, & canonum iure præscriptas.
Compellanturq. præterea ab Episcopo ad pa-
rèdum omnibus iuris remedijs, alijs etiam pœ-

nis & censuris constitutis & irrogatis pro arbi-
trio suo.

Quæcunque etiam de Sacramentorum admini-
stratione, Missæ sacrificij celebratione, diui-
norumq. officiorum modo & ratione, in hæc
& superioribus prouincialibus synodis decre-
uimus, ea planè omnia & singula ad Metro-
politana etiam, cæterasq. quascunque eccle-
sias ritu Ambrosiano vtentes pertinere sancimus,
ac declaramus: nisi si quid eiusmodi erit,
quod vel per nos, vel deinceps per successores
nostros Archiepiscopos nominatim speciãtim
quæ declaretur Ambrosianis ipsis ritibus insti-
tutisue expressè aduersari.

Si in his decretis ante alteram Mediolanensium
prouinciæ synodum vlla difficultas orta erit; eius
declarationem, tum verò præterea omnium
quæ eisdem decretis continentur, interpreta-
tionē & explicationem, nobis & successoribus
nostris Archiepiscopis perpetuò reseruamus,
salua semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quamcunque facultatem ex decretis in hac
prouinciæ synodo Mediolanensi quinta per
nos editis habet Episcopi, eam ipsos per suos
Vicarios generales exequi posse volumus; nisi
in ijs quæ propriè ad ordinem Episcopalem
pertineant, aut in quibus Vicarij à sacris cano-
nibus, aut à Concilio Tridentino, vel à nobis
expressè exclusi sint.

VT nemini eorum quæ in hac quinta prouinciæ
nostra synodo à nobis decreta sunt, ignoran-
tiam excusare liceat, edicimus, vt ex quo pri-
mum die edita in valuis Metropolitanæ eccle-
siæ proposita fuerint, ad duos menses omnes
se & his decretis, & si contrafecerint, pœnis
quæ eis continentur, teneri intelligant.

Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum
temporis initium sumendum decernimus, qui-
bus aliquid intrâ certum tempus præstari iu-
bemus.

Vnusquisque præterea Episcopus ea omnia &
singula in proxima diocesana synodo legi ac
recitari iubebit; & si ita expedire censuerit,
suæ quoque cathedralis ecclesiæ valuis propo-
ni, quò studiosius omnium animis eorum præ-
cepta fixè inhæreant.

Singulæ etiam cathedrales, & collegiatæ, &
parochiales ecclesiæ huius prouinciæ, has no-
stras constitutiones aliquo loco collocatas per
petuò asseruent.

Omnia & singula, quæ à nobis in hac quinta prou-
inciæ synodo decreta actaq. sunt, qua debe-
mus obedientia ac reuerentia, auctoritati ac iu-
dicio sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium eccle-
siarum matris & magistræ semper emendan-
da & corrigenda subijcimus.

L A V S D E O.

Finis Concilij Quinti.

Subscriptio Episcoporum.

Nos CAROLVS S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. sanctæ Praxedis, Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolanensis, de consilio & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorum subscriptimus.

Ego Cæsar Episcopus Dertonensis consentiens subscripsi.

Ego Hieronymus Episcopus Laudensis consentiens subscripsi.

Ego Petrus Episcopus Aquensis consentiens subscripsi.

Ego Dominicus Episcopus Brixien. consentiens subscripsi.

Ego Nicolaus Episcopus Cremonensis consentiens subscripsi.

Ego Hieronymus Episcopus Bergomensis consentiens subscripsi.

Ego Fr. Dominicus Episcopus Astensis consentiens subscripsi.

Ego Guarnerius Episcopus Alexandrinensis consentiens subscripsi.

Ego Io. Franciscus Episcopus Verceilensis consentiens subscripsi.

Ego Vincentius Episcopus Albensis consentiens subscripsi.

Ego Franciscus Episcopus Vintimiliensis consentiens subscripsi.

Ego Cæsar Episcopus Sauonen. consentiens subscripsi.

Ego Alexander Episcopus Casalen. consentiens subscripsi.

Ego Alexander Episcopus Vigleuanensis consentiens subscripsi.

Ego P. Cotta Episcopus Nouariensis consentiens subscripsi.

INDICTIO

Futuri Concilij sexti Prouincialis.

CAROLVS Miseratione diuina, tit. S. Praxedis S. R. E. Presbyter Cardinalis, sanctæ Mediolan. Ecclesiæ Archiepiscopus.

OMNIBVS & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis, qui & hic adsunt, & synodo prouinciali Mediolanensi quacunq; ratione interesse debent, omnibusq; item Capitulis, & Ecclesiarum cathedralium Procuratoribus, indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem synodum Prouincialem Mediolanensem sextam, Deo omnipotente auctore, & ad eius laudem, hac eadem in urbe, hoc ipso loco, Anno M. D. LXXXII. die decimo mensis Maij proximè sequentis, qui dies erit feria quinta Dominicæ tertiæ post Pascha Resurrectionis D. N. Iesu Christi inchoandam & celebrandam esse. Quamobrem eos omnes & singulos Reuerendissimos dominos Episcopos monemus, Procuratores verò Ecclesiarum cathedralium inuitamus, vt eo die ad synodum Prouincialem sextam iuuante Deo Mediolani celebrandam constituto, hic omnino intersint: nisi diem celebrationis ipsius synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse, nostris ad eos datis literis intellexerint. Quòd si ipsorum Reuerendiss. Episcoporum nostrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuncium procuratorem ad se excusandum, atque ad id impedimentum probandum ad nos mittat: cui etiam facultas ab ipso detur, ea omnia & singula nomine suo & ecclesiæ suæ recipiendi, quæ diuina gratia auxiliante in ipsa synodo à nobis de consilio & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorum constituentur, decernentur.

ORATIO
CAROLI CARDINALIS
TIT. SANCTAE PRAXEDIS
ET ARCHIEPISCOPI,

Habita in Prouinciali Concilio Quinto.

IAM ex euangelio quod modò audistis, Patres Reuerendissimi, optimè intelligitis, Apostolos à Christo Domino conuocatos, & ad prædicationem regni cœlestis missos esse cum potestate sanandi morbos, depellendiq; dæmones. Sunt etiam vobis ex euangelica illa cōmemoratione perspectæ eius apostolicæ legationis, apostoliciq; officij leges ore diuinae sapientiæ præscriptæ, rursusq; cognitum studium, quod summum in illis exequendis Apostoli magna cum omnium admiratione præstiterunt. Cum autem hoc ipso tempore Clerus, populusq; hic Mediolanensis, vos qui Apostolorum successores estis, ex legibus Christi Domini spiritu in sacro Tridentino concilio decretis conuocatos, vnà mecum ad Concilium prouinciale quintum concelebrandum conuenisse cernit: is modò illius apostolicæ conuocationis, & legationis, quæ Euangelicis verbis cōmemorata est, quasi speciem quandam ob oculos propositam intuetur. Christus enim Dominus cum videret eo tempore turbas, tanquam oues sine pastore huc atque illuc vagantes, variegq; disiectas, ac multiplici morborum genere affectas; earum statum pietatis visceribus miseratus, non fatis habuit, se vicinos, oppida, omniaq; loca finitima, & prædicando, & sanando peragrasset: sed in tanta hominum vndique confluentium multitudine, voluit etiã alios euangelicæ prædicationis, ac morborum curationis socios adhibere. Discipulos igitur orare iussit: duodecim apostolos conuocauit, eosdemq; misit ad illa munera exequenda. Nunc itidem is, qui ab ecclesiæ suæ cura & custodia oculos numquam deiecit. Erunt, inquit oculi mei ibi semper, cum è summo cœlo, tâquã ex altissima specula, prouinciã nostrã Mediolanensem, præsertim superiorum annorum pestilentia multis partibus vexatam, misereq; afflictam cerneret, non tam hominum interitu, quàm spiritualium rerum detrimētis atque damnis, quæ multa inde consecuta sunt, in tanta iactura illam misericordiæ oculis respexit, ac nos euangelij sui ministros excitauit, & ad sanctas orationes preceq; concelebrandas, & ad procuranda synodalibus episcopilibusq; laboribus remedia. Adfuitis, patres sanctissimi, religiosæ orationi, quam sine intermissione hoc sacro loco in conspectu sacrosancti Clauis Iesu Christi Domini habuimus; vt spiritus sancti lumen imploraremus, quo adiuti, prouinciæ nostræ benè gerendæ rationem iniremus, spiritualiaq; damna instauraremus: ob eam ipsam causam nullus vicus, nullum oppidum, nulla vrbs in prouincia est, quæ ad preces, & ad pœnitentiæ, sacræq; Eucharistiæ Sacramentum, & ad alia pietatis christianæ studia atque officia excitata non sit vehementer. Iam verò, Patres, hodie eodem Domini spiritu duce conuocati, hoc loco adsumus, vt & eidem precationum officio, & alijs synodalibus actionibus operam ministeriumq; nostrum præstemus. Sperandumq; est, Christum Dominum tum preces nostras exauditurum (dixit enim, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis) tum etiam nobis

bis in salutari hac tractatione versantibus adfuturum. *Ubi, inquit, fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum.* Omnis porro hæc concilij prouincialis actio formam illam, vt diximus, exhibet apostolicæ missionis & legationis. Dum enim nostras, nostrarumq; ecclesiarum res inter nos mutua charitate conferimus, dum de castissimo diuinorum officiorum cultu disquirimus, dum de cleri populiq; disciplina inuestigamus, dum & nostrorum, & apostolicæ visitationis in primis decretorum executionem inspicimus, dū rerum multarum collapsam penè institutionē ob oculos ponimus, dum de instaurationis modo consultamus, dum constitutiones alias ad damna refarciēda recte accommodatas spiritu sancto auctore conficere studemus; vniuersa hæc via & ratio eò spectat, vt istis adiumentis quæ à Deo existunt, mēs nostra illustretur, charitas in nobis inflāmetur, animarum zelus in cordibus nostris exardescat, animorum nostrorū episcopalis illa vis & ardor magis atque magis incendatur, & quasi nouus quidam spiritus in nobis, qui decretorum prouincialium virtute & auctoritate munimur, excitetur vehementius ad improbos omnes spiritus depellendos, ad vitiorum pestem propulsandam, ad sanandas spirituales ægitudines, ad afferendum denique populis curæ nostræ commissis omnem curationem. O salutare episcopaliū conciliorum labores. Adest vobis Christus Dominus: actionum vestrarum dux est spiritus sanctus: vos morum magistri, vos populorum moderatores, vos sanctarum legum auctores. Sapientia vestra christianæ disciplinæ ratio omnis instauratur; prudentia controuersia sedantur; charitate dissidia tolluntur; studio eriguntur manus remissa; virtute genua dissoluta roborantur; animisq; vires adduntur. Quid multis? hæc cōciliorum actio, nos ipsos qui doctoris officio fungimur, qui ecclesiæ medici sumus, docet, instruit, reficit, recreat, exsuscitat. Quam misera igitur superiora tempora, quibus tam diu intermissa sunt multis partibus, penèq; antiquata concilia prouincialia, & synodi diocesana neglecta. Quo factum est, vt multiplex malorum quasi sylua extiterit; basilicæ incultæ, ornamenta supellectilis ecclesiasticæ penè nulla, cæremoniarum ritus & vsus vix cognitus, diuinorum officiorum ratio penè perturbata, chori disciplina rescissa, functionum ecclesiasticarum munera contempta & spreta, stationes sacerdotales clericalesq; desertæ, omnia demum disciplinæ officia abiecta ac penè deposita, populi præterea institutio deprauata, morū corruptelæ vndiq; obortæ, festorum dierum veneratio multis peccatis violata, sacrorum locorū cultus multis partibus læsus, sacerdotalis ordinis dignitas pro nihilo habita, & cūcta denique ad eum statum deducta, vt lacrymis, luctu, cōmiserationeq; digna essent. Vidimus nos, vidimus prouinciæ nostræ faciem deformatam, nec planè à collacrymabili illo templi Ierofolymitani aspectu dissimilē: cum scilicet vastatis & dirutis ab Antiocho rebus omnibus, fortissimus dux Iudas Machabæus templi illius cultum euersum, altare violatum, ianuas exustas, & omnia perculsa ac prostrata aspexit: scissisq; vestimentis, capite cineribus asperso, suspirijs, gemitu, luctu osissimisq; vocibus, incredibilem vim lacrymarū in tātis augustissimi tēpli ruinis profudit. Gratias tibi agimus, optime Deus, cuius diuino munere Tridentinum Concilium miseris his tēporibus celebratum est: vnde præter alia quæ reipublicæ christianæ adiumenta subministrata sunt, restitutus est tandem salutaris ille vsus synodi & diocesanae & prouincialis: cuius institutum auxiliante tua diuina gratia ita suscepimus, vt hodierno die ex Tridentinæ sanctionis præscripto iam quinti prouincialis concilij initium faciamus. Non est igitur Patres, cur nostra hac cōcione concilij prouincialis necessarium vsus, dignitatem, fructus vberrimos explicemus. Vos ipsi intelligitis sacrosanctam œcumenici illius concilij auctoritatem, qua nobis iustum est prouinciale concilium tertio saltem quoque anno conuocare: vos ipsi

1. Mach. 4.

ipsi optimè meministis, per nos de vestro consilio & assensu iam certam diem concilij nostri prouincialis præstitutam, perpetuamq; illius indictionem deinceps decreto prouinciali esse cōmunitam. Est verò cur vnde digressi sumus, ad euangelicam commemorationem redeamus; quæ tota non solum huius nostri episcopalis congressus conuentusq; rationem, sed etiam munera & officia quæ in eo præstare, aut certè spectare debemus, significare & declarare videtur. Primum igitur videamus, Patres, cur Christus Dominus, cum singulos Apostolos ad apostolicæ legationis munera instruere ac mittere posset, omnes simul eam ob causam conuocauit. Qua ex re perspicuum nobis fiet, quare iam ab initio ferè nascentis ecclesiæ institutum sit, episcopos prouinciæ ad Metropolitanum conuenire, prouinciales leges sancire, sancitas, ab omnibus qui eiusdem prouinciæ sunt, suscipi ac seruari. Vna verò præter cæteras causa est, vt qui in varias diuersasq; mundi partes ad Euangelij propagationē mittebantur, eorum omnium & vna esset doctrina, & vnū apostolicū munus, & vna apostolicæ vitæ ratio. Quæ sanè res docet, eiusdem prouinciæ episcopos, quamuis distinctis diuersisq; diocesisbus præsent, eodem tamen vnus prouinciæ quasi vinculo deuinctos, vna etiā eademq; disciplinæ ecclesiasticæ ratione, eisdem præscriptis legibus, ac morum regulis, fideles sibi commissos ad viam salutis dirigere debere. Id sanè ostendunt, atque adeò iubent sanctissimorum patrum sanctiones, & conciliorum canones, quibus hoc de genere præter alia illud cautum est, vt ecclesiasticis institutis Metropolitanæ ecclesiæ se se reliquæ prouinciales dioceses conforment. Ex hac porro coniunctione, concordiq; sollicitudine, & coniunctissimo studio maxima cōmoda maximaq; adiumenta profiscuntur, non solum ad facilem ecclesiæ commissæ gubernationem, sed etiam ad omnem populorum in via Domini progressionem. Hinc enim firmissimum vniuscuiusque instituti præsidium, hinc rituum ecclesiasticorum, sanctarumq; consuetudinum perennis conseruatio, hinc disciplinæ omnis robur perpetuum, hinc rerum salutarium sanctissimū firmitamentum, hinc prompta omnium paratissimaq; ad obediendum voluntas, hinc præclara illa benè agendi, recteq; exequendi contētio, & religiosa æmulatio. At verò vbi contra res agitur; vix dici potest, quanta inde incōmoda, quàm multæ difficultates emanēt. Vos concilij estis, patres, quàm vera sint, quæ narramus: sed aliqua ex parte ob oculos ea proponamus. Si quis vestrum est; qui in oratione frequens sit, cælestium contemplationum studiosus, in episcopali ecclesiæ statione assiduus, episcopalibus item officijs, studijs, & laboribus totus addictus, abstinentiæ ac ieiunio deditus, hospitalis, pauperum, viduarū, pupillorum verè pater & pastor, piorumq; locorum patronus, & sanctorum institutorum sollicitus auctor: rursusq; si alius eiusdem prouinciæ Episcopus hæc omnia vel remissè agit, vel negligit, vel quod grauius est, cōtra facit, vel ab alio Episcopo diligenter acta minus commendat; certè omnia inde incōmodè accidunt non sine grauisimo detrimento. Sed locus hic est, Patres, vt accendamus nos ipsos, si attentius rem ipsam spectamus. Ille, qui optimi pastoris regulas sibi proposuit; prædicationis munus ad Tridentini Cōcilij præscriptum perpetuò exequitur. Ille, qui dignitatis episcopalis amplitudinē, non labores; censum, non onus; vitæ otium, nō perpetuam illam sollicitudinem multis curis implicitam in animo sibi constituit, vel rarò, vel fortassè nūquam verbi Dei pabulum populo ministrat. Ille synodum diocesana anniuersariam de more celebrat; hic ne stas quidem clericorum & sacerdotū congregationes habet, ne dum synodum conuocat: ille visitationem diocesana perenni studio obire contēdit; hic gregis sui vultū neque agnoscit, nec verò vt ab ouibus agnoscat, paterna id charitate studet: ille nihil non agit, nihil non attingit, vt morum corruptelas eripiat, vt vitia & peccata corrigat atque

atque emendet, & quoscunque aberrantes ad viam salutis reuocet; hic populi opinionione cum omnia metiatur, hominibus placere vult, peccata hominum dissimulat, saepeque causam praebet, quam obrem complures à recta deflectant. At vigilantis episcopi sollicitudo in eo etiam versatur, ut ecclesiarum cultus splendet; basilicae factae, tectae sint, omni apparatu instructae, omni ornatu & pretioso opere illustres, in omnes partes eluceant; diuinorum officiorum pietas floreat; ceremoniarum ritus excolatur; chori instructio omnis non modo retineatur, sed plane augeatur; clerus ad sacras doctrinas erudiatur; in clericali vitae officijs contineatur; sanctissimis legibus, edictis, institutionibus deuinctus, non modo à flagitijs alienus, sed ab omni suspitione integer purusque conferuetur. Quam dissimilis verò remissi negligentisque pastoris, ac sibi indulgentis ratio ac forma sit, vos ipsi videtis. Nulla in eius clero ferè disciplina, nulla populi institutio, nulla ecclesiarum instauratio, omnia denique, quae vndique praecleara episcopali cura splendere deberent, in situ & squalore propè iacent. His tam diuersis studijs, Patres, tantum abest, ut qui accenso studio ad optima quaeque ferebatur, eius industria & sollicitudo vehementius inflammetur, ut aliquando pene restinguatur: sicque sancta illa aemulatio, quae tantoperè nobis episcopis expetenda est, & valet plurimum ad omnem disciplinæ propagationem, nulla sit. Accedit etiam aliud incommodum, idque maximum; quod perspecta hac dissimili pastorum cura, populi episcopi vigilantis dioecesi subiecti, in obediendo contumaciores & difficiliore fiunt; pastori & patri suo detrahunt; eius beneficia saepe iniquius insectantur; monita non audiunt; & ut est hominum genus proclive ad quaerendas excusationes in peccatis, alterius remissione & nimia indulgentia abutuntur ad contumaciae suae & culpae omnis patrocinium. Tanta igitur dàna ac detrimenta rei christianae importari perspicimus ex illo dissimili spiritu, quem in pastoribus vnum, vno charitatis vinculo coniunctum, vnoque sollicitudinis studio incitatum Christus Dominus esse voluit. Ad hoc nos Episcopos is instruit, cum apostolis in vnum conuocatis, legationem praedicationis Euangelicae, & aegritudinum curationem hodierno euangelio committit, & certas eis vniuersis regulas apostolici illius muneris praescribit. Quam obrem persuasum iam habeamus, Reuerendissimi Patres, non mediocrem vtilitatem huius prouincialis Concilij Quinti tractatione nos prouinciae nostrae Deo in primis iuuante allaturos esse, si certam rationem, exploratamque viam plane iam nunc tandem inierimus, ut coniunctissimis animis, concordissima voluntate, pari studio, equali zelo, tanquam vno pastoralis episcopali que spiritu omnes in eam perpetuam curam incumbamus, ut praescriptas & nobis, & clero, & populo, prouinciaque nostrae leges, instituta, disciplinamque omnem exequamur. At tu Domine Deus omnipotens, qui iussisti seniores septuaginta de populo à Moysè conuocari ad ostium tabernaculi tederis illisque eodem loco commorantibus adesse, atque vnum eundemque spiritum largiri dignatus es; qui apostolis tuis in vno loco congregatis spiritum sanctum tuum misisti, eorum mentes illuminasti, corda usque adeo accendisti, ut incredibili ardore inflammati, cum se diuinæ praedicationis legatos agnoscerent, vno ardentissimo studio, ipsi dem apostolicae disciplinae institutis, toto terrarum orbe illa legatione tam admirabiliter perfuncti sint: nobis hodie nomine tuo in vnum conuocatis adesto quaesumus: mentes nostras diuini tui luminis splendore illustra, bonitate foue, sapientia rege, moderare; atque effice, ut nos vno consilio, ipsi dem vigilantiae officijs, ipsi dem monitis, ipsi dem exemplis, legationis nostrae etiam munera atque officia exequamur, & ita salutariter exequamur, ut tandem nos, & fideles prouinciae nostrae, vnum in te effecti, sempiterna illa gloria in te vno Deo perfruamur. Amen.

Num. 11.

Actor. 2.

CON-

CONCILIUM
PROVINCIALE
MEDIOLANENSE VI.

Quod

CAROLVS S. R. E. CARDINALIS
TITVLI S. PRAEEDIS
ARCHIEPISCOPVS

Habuit an. à Chr. nat. M. D. LXXXII.
Gregorio XIII. Pont.

CARO-

CAROLVS
S. R. E. PRESB. CARDINALIS
TIT. S. PRAXEDIS.

DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA
Archiepiscopus S. Eccl. Med.

Universis Prouincia Med. fidelibus salutem in Domino.

HABVIMVS superiore anno, vt scitis, sextam Episcoporum Prouincia nostrae Synodum: in qua nihil praetermittendum curauimus, quod a nobis pro nostro Episcopali officio, quo vestrum omnium saluti omni ratione seruire in Domino debemus, esset expectandum. Inter alia autem quae vestrae spiritualis utilitatis causa acta sunt, nonnulla quoque ex instituto sunt decreta, quibus morum, christianaeque disciplinae restitutionem, iam multis ante annis inchoatam, prosecuti sumus. Pauca sunt ista quidem: sed vestrum est eò diligentius, maioriq; sanctae obedientiae studio ea amplecti, tenere, vsuq; obseruare. Videte clerici, videte fideles omnes, vestrum in ijs exequendis officium, quae Sacerdotes Pastoresq; vobis gregi suo, vt Apostolus praecipit, attendentes, ad animarum vestrarum salutem praebent. Caueat vnusquisque diligenter, ne, quod ad se attinet, vigiliae, curae, & labores, quibus diuina ope sustentati, vestra causa exercemur, frustra suscepti videantur: quod quidem in die Domini, & probro, & crimini grauissimo illi daretur. Efficiate potius prompto animo & voluntate, tum rei ipsius effectu praestando, vt hoc etiam nomine in dies magis ac magis studia nostra excitentur, quibus animarum vestrarum salutem tota mente, omniq; charitatis ardore in Christo curandam suscepimus: quod vt consequi possitis, vberimas vobis diuinæ gratiae opes precamur. Dat. Mediolani 6. Cal. Maij. 1583.

INDICENDI Concilij prouincialis ratio formulaq; edicto concepta, in prouincia Mediolanensi vsque ad id temporis seruata est, quo primum in synodo prouinciali IV. ad vsum decreto reuocatus est vetus ille canone Toletano olim introductus indictionis synodalis mos, vt quae scilicet synodus deinceps futura esset, eius constitutus dies denunciaretur indiceretq; in synodo, quae illam ordine sequentem proximè antecederet. Atque haec quidem ratio Mediolani ad consuetudinem reuocata, ita ex decreto prouinciali adhibita est, vt Concilij prouincialis futuri dies ita in sessione praecedentis concilij vltima indictus, & in Calendarium eius anni, in quem illius celebritas caderet, loco suo relatus, de more etiam in basilica Metropolitana die Epiphaniarum denunciaretur certis conceptis verbis. Quorum etiam formula grandiusculis literis exarata, duobus mensibus ante constitutam Concilij sexti diem loco edicti ecclesiarum cathedralium valuis affixa est, vt infra.

Concilium Prouinciale Mediolanense sextum, per Illustrissimum & Reuerendissimum D. D. Archiepiscopum decreto edito & promulgato indictum & conuocatum, hoc anno 1582. die 10. mensis Maij Deo auxiliante in Metropolitana Ecclesia de more inchoabitur & celebrabitur.

Ex Cancellaria Archiepiscopali, die 6. Martij 1582.

CON.

CONSTITVTIONES
ET DECRETA
PROVINCIALIS SYNODI
MEDIOLANENSIS VI.

In nomine sanctae & Individuae Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti. Amen.

NOS CAROLVS S. R. E. Tit. Sanctae Praxedis Presbyter Cardinalis, Dei & sedis Apostolicae gratia Archiepiscopus Mediolani, ad Dei omnipotentis, Beataeque Mariae semper Virginis, ac Sancti Ambrosij Confessoris, & beatorum Martyrum Protasij & Geruasij, patronorum nostrorum laudem, hac pro Christianae morum disciplina conformatione, qua Clerum Populumque fidei nostrae concreditum, praevalere totis in Christo visceribus expetimus, de consilio & assensu Reuerendissimorum DD. Coepiscoporum nostrorum, in Concilio Prouinciali Mediolanensi Sexto decernimus, statuimus ac sancimus.

Quae ad fidem tuendam pertinent.

Prou. 1. tit. de profess. fidei. pag. 1.

DE commercio haereticorum quam diligentissime cauendo, nos pro nostri officij munere superioribus Concilijs Decreta aliqua confecimus, atque edidimus: quibus etiam ex Sanctissimi D. N. Gregorij Papae XII. iussione & praescripto, haec, quod diligentior porro cautio in eo genere adhibeatur, adiungenda censuimus.

Quo excipiendi qui ex haereticorum locis in prouinciam veniunt.

OPTANDVM est, omniq; pastorali studio atque officio id valde curandū, vt quae haereticorum labe infectum esse constat, nemini vnquam quicunque sit, impune permittatur ex haereticorum eorum nomine suspectorum finibus ac regionibus finitimis ad prouincia huius loca venire: Verum si quandoque aliter accidit, vbi ei rei alia ratione occurrere non possit, haec saltem caueantur atque plane seruentur.

Ne cuiquam, quem ex ijs locis proficiscetem haereticum esse certum sit, hospitium diuersoriumque praebere liceat, praeterquam in caupona publica, vel in domicilio sui procuratoris, si quem fortasse ipse habet.

Is vero qui praebuerit, illius aduentum habitationemque Episcopo, Inquisitoriue, aut Parocho, si in Diocesim venerit, confestim denunciaret.

At Ecclesiasticus homo, quicumque sit, ne eum villo modo excipiat.

Neque rursus illum in Ecclesia ingredi permittum sit, nisi sacrae concionis tempore.

NEMINI ad haereticorum fines, locaue, ne discendae etiam mercaturae causa, mittere filios liceat, qui annum saltem vigesimum quintum non agant.

Prou. 3. quae ad fidei tuendam studium pertinet. pag. 89. §. profecturus.

NE cuiquam item, vt alio Concilio cautum est, ad haereticorum loca proficisci liceat, nisi primum ab Episcopo aut Inquisitore eius rei facultate impetrarit. Atque haec quidem facultas ne cuiquam permittatur deturue, nisi a Parocho testimonium scriptum attulerit, se more catholico vixisse, sanctaque sacramenta frequentasse; hac praeterea adiecta conditione, vt si cui facultas permittitur diutius illic comorandi, is quotannis semel saltem inde redeat, vt & confiteatur, & sanctissimam Eucharistiam sumat; aut testimonij literas mittat, quibus legitime testatum fiat, se confessum constituto tempore sacram Eucharistiam sumpsisse, catholicaque fidei congruenter vixisse.

Qui vero propè haereticorum loca habitant, ijs a Parocho eam facultatem dari licebit ad breue sane tempus: ita tamen, vt cum is exiguum illud breuis morae spatium certum proficiscenti praescribat; tum illam praeterea conditionem, ne die festo illic opus faciat, nec verò mercaturam villo modo exercent, aliaue agat quae sacro festo die agi, fieri, exerceri prohibita est. Immo festo eo saltem die domum omnino redeat, & Missae, Vesperis, Doctrinaeque Christianae scholis intersit.

Nec verò cuiquam fas sit, patrimonium, bonaque sua vendere, alienareue, vt in haereticorum loca migret, ibique domicilium constituat.

Si quis in huius rei suspicionem venerit, contra eum agatur ad Canonum Pontificiarumque sanctionum praescriptum.

BIBLIOPOLAE, quiq; impressoria faciunt, ne qua aggredi volunt artem prius exercent, quae iurati, fidei professionem Episcopo conceptis formulae statuta Pontificiae verbis praestiterint.

Ne liber vel exiguus, quamuis superiorum concessu alia saepe editus, sine facultate iterum impetrata typis in vulgus emittatur, imprimaturue.

Moris olim fuit, vitandae gloriae ostentationis causa, libros aliquando alterius nomine etiam assumulato euulgari: sed quoniam haec tempora, quibus impressoria editio aditus esse potest ad nefaria quaeque profeminanda, diligentiore cautionem requirunt; interdictum esse volumus, mentito fictoque alterius auctoris

ris nomine, libros, volumina, literas, scripturae cuiusvis generis argumentinae, de quibus in indice seu Concilio Tridentino cauetur, euulgari, edi, typis imprimi, nisi consensu illius cuius nomine edentur, & Episcopi permisso.

Alioquin in delinquentem animaduertatur pro grauitate criminis, arbitrio eiusdem Episcopi. GRAVIS illa sanctio, qua summus Pont. Gregorius XIII. Iudaorum blasphemias & flagitios obuiari voluit, in omni nostra Prouincia, praesertim ubi Iudaeos habitare permillum est, quotannis non semel atque iterum, sed etiam saepe numero, pro vt Episcopus opus esse censuerit, de more promulgetur. Atque ob eam causam Concilio huic sexto in fine illam adiungi statuimus.

Qua ad concionatorem pertinent.

Prou. i. tit. de praedic. verbi Dei. pag. 2.

CONCIONATOR in Vrbe ne sine scripta Episcopi facultate pecuniae collectam inter concionandum proponat, faciatur; neque itidem in dioecesi, sine Vicarij Foranei licentia. Liceat tamen concionatoribus Regularibus in eorum ecclesijs, absque facultate illis tradita ab Episcopo, siue eius Vicario, sua Monasteria Populo commendare.

Nec vero eleemosinae causa concionatori seipsum commendare liceat: ab alijs tamen pijs honestisq. hominibus eius causa de Episcopi licentia conquiri & colligi verum non sit.

Ne in Monasterijs quidem, & locis ubi Regulares spiritualem temporalemq. Iurisdictionem habent, quisquam Ecclesiasticus homo etiam Regularis ex episcopi praedicationis munus obeat, nisi primum ab Episcopo probatus, intra cuius Dioecesis fines ea monasteria locatae sunt: Regulares vero a suis superioribus approbati, ac de eorum licentia in ecclesijs suorum ordinum praedicaturi, antequam praedicare incipiant, coram Episcopo personaliter cum ipsa licentia se praesentent, ab eo benedictionem accepturi; sine qua benedictione, aut Episcopo contradicente, praedicare non praesumant. Si quis contra fecerit, ei poenae, & censurae constitutae sint, contra alios sancitae.

De Cultu Sanctorum.

Prou. i. tit. de sacr. imag. pag. 4. & de Sact. reliq. pag. 5.

AEQVISSIMUM est, cum rationeque pietatis coniunctum, sanctorum patronorum vniuscuiusque ciuitatis Prouinciae huius sacris imaginibus Ecclesiam Metropolitanam splendescere, cum eorum etiam intercessionem patrociniumque ibi diuinis officijs & litanijs implorari moris sit. Quamobrem id cum in primis ad religionis cultum, tum ad eiusdem Ecclesiae ornatum splendoremque praestetur.

NE sine Episcopi consensu facultateque literis consignata, extra Dioecesim sacras reliquias aspor-

tari, nec vero quae etiam aliunde allatae sunt, intra dioecesis quoque fines ab vna Ecclesia eiusdem Rectore etiam de consensu Capituli alteri Ecclesiae donari, minus vero cuiquam Ecclesiastico aut laico homini eorum particulam aliquam priuatim concedi, tradi, donariue liceat, proposita excommunicationis poenae, quam subeat, tum is qui dederit concesseritque, tum ille, qui acceperit, vel asportarit, etiam Ecclesiae suae nomine. Idque omne quod de reliquijs neque dandis neque transferendis hoc Decreto alijs praecipuum est, vt Regulares etiam atque exempti seruent, eos in Domino monemus.

De diebus Festis.

Prou. i. tit. de Fest. dierum cultu. pag. 6.

DEI munere beneficioque cum Ecclesia Mediolanensis praedicatione Sanctissimi Apostoli Barnabae primum fidei mysterijs imbura, tum alia pleraque huius Prouinciae Ciuitates Euangelij lumine illustratae, causam omnem festi illius diei praecipue colendi habent. Quamobrem dies eius Natalis, qui est tertio Idus Iunij, vt de more aliorum dierum festorum, qui a Clero populoque ex praecipuo coluntur, pie & religiosè sanctificetur, Episcopus curet, ubi in sua Dioecesi non colatur, sanctificetur.

Quo religiosius in vnaquaque vicinia tam vrbis quam Dioecesis dies festi colantur, & sanctificantur. Episcopus certum librum constituat, in quem a Cancellario, cum omnes singuliq. dies festi parochiales, alijque, qui vbiq. in vicinia aliqua vel vrbis vel Dioecesis vniuersè sigillatim aguntur, tum reliqui etiam dies rectè atque ordine referantur, quibus indulgentiae, iubilei, alteriusque celebritatis causa ad Ecclesias concursus esse solet. Quo libro deprauati praeterea mores, abususque notentur, si qui illis celebritatibus esse in ijs ipsis vicinijs solent. Atque ijs quidem diebus describendis, Episcopus ad cognitionem certam parochos singulos adhibeat; quorum etiam officium sit; si quae noua in dies indulgentia Ecclesijs suis accesserit, si quae uel alia celebritas causauit denudò inciderit, quamobrem populi concursus in parochiali vicinia ad aliquam Ecclesiam fiat, de ea Episcopus certiore facere, vt illa quaecumque sit, in eundem librum referatur.

Porro eum ipsam librum accuratè exscriptum, notatis mensibus, & diebus, quibus praecipue illarum celebritates singulis in vicinijs locis aguntur, Episcopus ad te in singulos menses afferri iubeat; vt cum vniuscuiusque regionis, atque adeo pagi loci celebritate certo die agi perspexerit, de illius sanctificatione cultuque literas etiam pastorales opportunè scribat, tum aliam praeterea omnem diligentiam eo nomine adhibeat. Et vero ijs literis officijsque Populus clerusque monitus, usque adeo parochorum studijs etiam adiuuetur; vt & vitae sancti, quem praecipua ueneratione colit, exempla ad

ta, qua prohibet ne reliquiae transferantur sine Sedis Apostolicae auctoritate.

Dies Festus S. Barnabae in tota Prou. celebrandus.

Reliqui dies festi in librum referendi.

ad imitandum, & Episcopi monita paterna, & decreta quoque prouincialia dioeclesianaque, eo de genere ad exequendum sibi planè proponat; sicque a morum corruptelis, quas praua consuetudo introduxit, in festorum dierum sanctificatione abstineat.

Vigiliae quae in diem festum sanctorum cadunt non uiolandae.

SI quando dies festus sancti sanctique, cuius celebras a Clero Populoque colitur, in diem vigiliae ieiunijque incidit, quod ex praecipuo Ecclesiae seruatur; ne fideles ob festi diei solemnitatem quam agunt, (id quod a plerisque committitur ad nos delatum est) ieiunium villo modo violent, sed vt instituti ratio, Ecclesiaeque matris praecipio postulat, rectè pieque colant. Quare Episcopus, si quid istiusmodi in sua Dioecesi patrari committitur animaduertit; huic graui peccato & offensionem, omni pastoralis officij sui ratione occurrere quam diligentissime studeat.

De indulgentijs orationis causa concessis.

Quo vberiores ex orationis instituto fructus existunt, eo sapientius ad illius exercitationem fideles cohortandi sunt.

Officiu igitur Parochi sit, quod magis illos proposito spiritali dono alliciat, crebro cum occasio tulerit, indulgentiam euulgare ijs concessam, qui orationi quadraginta horarum ordinariae aut extraordinariae Episcopi iussu exposita vacauerint.

Hoc officium vt is praestet, indulgentiae literas vna cum hoc Concilio in fine edi volumus.

Idem praestet de Indulgentia iis data, qui in oratione quae dicitur sine intermissione versabuntur.

Idque ex literis Pontificijs, infra huius Concilij vltima parte eo nomine editis.

Idipsum praeterea saepenumero agat de indulgentia fidelibus data, qui vbi vbi fuerint, in eleuatione Corporis Domini orauerint.

Cuius etiam Indulgentiae literarum monimenta infra eo nomine impressa sunt.

De Parocho, & Parochijs.

Parochi aegrotantis cura quo ad corpus adque spectet. Prouin. 2. tit. 2. decr. 15. pag. 67

DE cura Parocho aegrotanti praestanda in ijs quae ad salutem animae pertinent, iam pridem in altero Concilio prouinciali constitutum est.

Et quoniam charitatis officium est, rationem etiam haberi curationis corporis; hoc Decreto itidem statuimus, vt cum Parochiae alicuius sacerdos in febrim morbumque incidit (si praesertim suorum neminem habet cuius opera adiuuante subleuetur) propinquior Parochus nullum a se officium desiderari patiat, quod ad eius valetudinem rectè curandam necessarium fuerit.

Atque in primis Vicariu foraneu, si Parochus aegrotus in Dioecesi est; si in Vrbe, Episcopus de eius aegrotatione certiore faciat.

Quo vberiores ex Concilij Tridentini praescripto Parochias nouas institui erigiu liceat; Episcopus etiam in Parochijs quae Regularium quouis modo sunt, illas constituat, certa fructuum portione attributa ad praescriptum Constitutionis Pij Quinti Pontificis.

Parochiae nouae ubi opus est ab episcopo instituendae. Sess. 21. decr. de refor. c. 4.

Vid. prou. 1. p. 2. de sacr. adm. pag. 6. §. Quae parochiales.

ET canonum ratio, & disciplina ecclesiastica id maxime postulat, vt ad Ecclesiam parochialem fideles frequentissime conueniant: id quod ab Episcopis accuratè eos moneri aecumenica synodus Tridentina pie salutariterque decreuit.

Fideles in parochialem ecclesiam saepe conueniant. Sess. 24. decr. de refor. cap. 4.

Eius Decreti auctoritate, vt pro eo quod debemus, planè obtemperemus, in vsuque Prouinciae nostrae inducamus, quod benè agendi rationibus vsuique optimè consultu esse animaduertimus; Literas monitionis eo de genere infra explicatas hoc Prouinciali Concilio sexto edimus, quas in omni parochiali totius Prouinciae nostrae Ecclesia certis festis diebus, quos pro sua Dioecesis ratione Episcopus praestituerit, de more promulgari decernimus: quod diligentius Parochiales admoniti, cum officij religiosi partes facile intellexerint, quas suae quae Ecclesiae parochiali debent, incitata quadam voluntatis propensione exequantur, quod de sacrosancti illius Concilij sententia eos salutariter & quae sapientissime monitos esse volumus.

Id vero non hac nostra solum Prouinciali cohortatione monitioneque contenti, prouinciae nostrae Episcopi praestandum curent; sed omnia alia praecipua pastoralis curae ratione, quam eius rei vsui accommodatorem potioremq. esse censuerint.

Porro monitionis huius nostrae literas, quod facilius planiusque Populus intelligat, indeque partes officij sui non solum cognoscat, sed rectè exequatur; eas in vulgarem etiam sermonem totas de verbo ad verbum conuerti, vel summam vulgariter explicari, & ita fidelibus enunciari iisdem curent, prout Dioecesis suae rationibus magis expedire viderint.

Formula literarum monitionis de conueniendae ad parochialem ecclesiam.

Formula literarum monitionis de conueniendae ad parochialem ecclesiam.

Primo enim hoc iussum est, vt Dominicis festisque diebus Parochi antequam Missam celebrent, Plebem interrogent, an alterius Parochiae fidelis adsit, qui proprio contempto Presbytero, ibi Missam audire velit; quem si inuenierint statim inde ei ciant, & in Parochialem suam Ecclesiam ad Missam audiendam redire compellant.

Deinde illud planè vetitum fuit, alienae Parochiae fidelem a Parocho ad Missam non recipi, nisi in itinere fuerit, & placitum ibi habuerit. Cuius veteris disciplinae restituenda in vsuque, reuocanda desiderio flagrans olim summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apostolica sanctione diligentissime cauit; & nuper sacra Tridentina Synodus aecumenica ab Episcopis

Formula literarum monitionis de conueniendae ad parochialem ecclesiam.

vt supra.

Cc fide-

Constitutio Greg. xiiij. de Iudaeor. blasphemijs & flagitijs edita Calc. Iun. 1582 publicanda.

Vid. Constit. Grego. xiiij. 15. Febr. 1583. edi

fideles non solum hoc moneri voluit, ut frequenter ad proprias parochiales Ecclesias saltem Dominicis diebus festisque maioribus accedant; sed illud etiam diligenter ostendit, unumquemque teneri, ubi commodè fieri potest, Parochia sua interesse ad audiendum verbum Dei; ac proinde id præterea statuit, à Parochis animarum Curatoribus inter Missarum solemnias aliquid exiis quæ in Missa leguntur, exponi, & Sanctissimi illius sacrificij mysterium aliquod explanari; plebes sibi commissas salutaribus verbis pasci, easdemque doceri, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem; in lege Domini erudiri, & sacra eloquia illis explanari; tum in unaquaque Ecclesia parochiali pueros fidei rudimentis instrui.

His igitur eiusdem Tridentinae Synodi decretis, & veteri salutari exemplo adducti, cum Populi Urbis, Diocesis, Prouinciæ, Mediolanen. nostræ, rebus ad salutem necessarijs instructum, per bona opera ad præmium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus: hac nostra monitione eos vniuersos & singulos cohortamur, ac per viscera misericordiae Iesu Christi obsecramus atque obtestamur; ut quamuis in suis vicinijs, oppidis, & suburbij, oratoria, Cappellas, aliasue Ecclesias habeant, ubi sanctis. Missæ sacrificio interesse possint; frequenter tamè Dominicis saltem alijsque solemnibus festis diebus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conueniant: ubi à Parocho cui eorum cura commissa est, verbo Dei pascantur, fidei Christianæ rudimentis, alijsque, animarum salutis necessarijs præceptis erudiantur, ad sanctissima Sacramenta religiosius percipienda instruuntur, ad eorundemque frequentem usum, ut illa sacra Synodus optat, paternis eius cohortationibus in dies magis inflammentur: tum ab eodem item audiant, qui dies festi, si qui in hebdomadam inciderint, colendi; quæ vigilia ieiunianè seruanda sint: discant ab ipso item, quæ Christianæ pietatis officia in illis religiosè colendis præstari oporteat; ac quæ præterea supplicationes, processiones, aut stationes, orationes, Indulgentiæ, Iubilea indicantur; quæ matrimoniorum denunciations fiant; quæ item pro ratione temporum admonitu iussuue Episcopali ad diligentiorum eorum institutionem promulgentur.

His atque ad eò alijs fructibus, qui ex paternis Parochi vel in cohortando vel in monendo officijs existunt, eos carere continget, qui ad Missam ijs diebus in suam parochialem Ecclesiam non conueniunt.

Immo verò quòd hoc audiendæ illis diebus Missæ Parochialis munus à fidelibus minùs diligenter præstatur, & à quibusdam planè negligitur, multa incommoda inde existunt.

Hinc in plerisque sæpè fidei articuloꝝ, & Dei, sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam christianum hominem nosse oportet, imperitia; festoꝝ dierum cultus neglectus, debita christianæ pietatis opera non exculta, non cognita Christiana familia-

rum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; sanctissimorum institutorum, & sacrorum Canonum violatus usus; hinc denique in Ecclesijs Parochialibus, quæ à maioribus tanto pietatis studio edificatæ sunt, instaurandis, ornandis, fartis tectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illis, nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad diuina officia obeunda necessaria supellex.

His tot tantisque malis atque incommodis vnusquisque occurrere studeat, id diligenter exequendo, quod sanctorum Patrum suadet auctoritas, quod Tridentina synodus moneri iubet, quod ex illius iussu nos de vniuscuiusque vestrum salute solliciti, paternis vocibus cohortamur & monemus in Domino.

Nec verò quæquæ aliquod, quod vel ex parochialis Ecclesiæ aliqua distantia, vel ex pluuia, frigore, æstu, temporumque vicissitudine existit incommodum, ab hoc officio deterreat: immo verò ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est; qui salutis suæ memores, huius rei grauitatem, eorum quæ commemorata sunt ratione perpendent; quique aliquando secum animo reputabunt, non solum parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primùm baptismo suscepto Christo Domino renati, alijs sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum etiam sacerdotem sibi loco patris esse debere, quem diligant, colant, atque obseruent; hoc sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi commissis apud Deum internum ac deprecatorum esse, diuinæ legis interpretem, dispensatorem mysteriorum Dei, Christianæ uitæ & morum disciplinæ magistrum, a quo omne petant piè rectèque, agendi consilium, ac denique ministrum omnium ferè, quæ ad salutem eis necessaria sunt.

Huic aut nostræ monitioni, et si oēs pro præcipua suæ salutis cura audiētes esse debēt; in primis tamē patres familias, tutores, curatores, ludimagistros, ceterosque aliorum moderationi curationiue præfectos cohortamur, diuinamque contestatione admonemus: ut de sua, et aliorum quorum curam gerūt, salute solliciti, primùm ipsi hæc paterna monita amplectantur, tum illos etiā crebris cohortationibus ad illa exequenda inflamment; idque curēt, ut non solum Missæ & diuinorum officiorum tempore illi in parochialem Ecclesiam conueniant; verum etiam ut institutas in ea doctrinæ christianæ scholas statis illis diebus frequentent.

CVM Ecclesiæ alicuius parochialis eiusque Parochialis ecclesiæ eiusque; rectoris necessitati Episcopus primitiarum decimarumque assignatione, aut Parochialiū symbolis collectiue prouidendum esse ex Decreto Tridentino censuerit; ad id præstandum illos ex eiusdem Tridentini & Prouincialis decreti præscripto compellat, propositis arbitratu suo pœnis, & censuris, atque etiam interdicto generali, præsertim ubi ipsi Parochiales id præstare promiserint sponderintue.

Quò

Liber Parochialis offic. eden dus. **QVO** instructiores in suis officijs Parochi sint, ob eamque rem diligentiores; cura Metropolitanani sit, ut quemadmodum canone Toletano inscribitur, officiorum parochialium liber conficiatur atque emittatur ad communem Parochorum prouincialium usum.

De Sacramentalibus.

Prou. 1. par. 2. tit. quæ ad sacr. admin. pag. 6.

Indumenta & vasa sacra à quo benedicenda.

Prou. 2. tit. 2. decr. 20.

Tabernaculum sanctissimæ Eucharistiæ benedicendum.

Aspersio aquæ benedictæ in sabbato sancto aut vig. Natiu. Domini.

Regulares olea sacra in Cathedrali accipiant.

Compatri nomina in libro notanda.

Dies baptismi quo à fidelibus colendus.

NE quis Episcopo inferior, vestes, indumenta, vasaue ad Missæ sacrificium diuinorumque officiorum cultum, aut ad altaris ornatum parata, sine sedis Apolliticæ facultate benedicat; nisi si alicui de iure talia benedicendi facultas competeret.

Quæ autem ab Episcopo, aliouè auctoritatem habente benedicta non sunt, ut alio Concilio cautum est, stata solemniter benedicantur.

SACRA prece ex formula libri Pontificalis tabernaculum etiam ligneum in quo sanctissima Eucharistia recondatur, ante benedicatur, quæ ad illius recodendæ usum adhibeatur.

QVÆ benedictæ, qua vel Sabbato sancto, vel in Vigilia sacri Diei Natalis Domini, vel alio tempore pro locorum consuetudine ædes parochialium hominum aspergi solent, aspersio cum plena mysteriorum est, tum propria Parochorum.

Quamobrem stato tempore ne alius Sacerdos quam proprius Parochus illas aspergat, aliouè ab eo constitutus; neuè item Sabbato sancto ante ille aspergat, quam benedictio solemnium fontium celebrata sit.

Aspergendo autem precibus ritè vtatur Parochus ad præscriptum libri ritualis.

Illud autem in hoc aspergionis munere caueat omnino, ut ne signo quidem aliquo, ac nutu, ne dum verbis, eo sanctæ aspergionis nomine quidquam petat exigatue.

MONACHI Regularesuè cuiusuis ordinis etiam exempti, non aliunde, sed ab Ecclesia Cathedrali intrâ cuius Diocesis fines habitât, olea sacra sumant.

Si secus fecerint, arbitrio Episcopi in cuius Diocesi manent, puniantur.

De Baptismo.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 7.

ERVVM, qui domi, aut in Ecclesia tanquam compatries ad Baptismum adhibiti sunt, nomina in libro Baptizatorum Parochus notet: ne impedimentum matrimonij contrahendi ignoretur.

RELIGIOSI instituti olim fuit, diem Baptismi quotannis à fidelibus piè celebrari; id quod sanctus Gregorius Nazianzenus aliquando ostendit.

Quæ sanè institutio cum ad pietatis Christianæ cultum piamque, morum disciplinam nõ pa-

rum adiumenti in primis adiutrice Dei gratia afferre possit: eam in usum reuocari vehementer in Domino cupimus.

Itaque Parochus & confessorius prout occasio tulerit, cohortationis officio in id incumbant, ut fidelium quorum curam gerunt, vnusquisque quo die baptizatus est, quotannis ardentiori prece, elemosina si per facultates potest, omnique charitatis opere atque officio, spiritalisque gaudij celebritate recolat, memor se chyrographo damnationis delero, hereditatis celestis participem in Christo Domino factum esse.

Quæ in cogitatione, cum semper alias, fereque in singulos dies, ut beatus Chryostomus monet, tum eo potissimum die sanctè sese excitet ad præclaram illam sponsonem & christianam professionem, quam in sacro lauacro per sponsores solemniter edidit. *Repete*, inquit sanctissimus pater noster Ambrosius, *quid interrogatus sis; recognosce, quid responderis. Renunciasti Diabolo & operibus eius; Mundo, & luxuriæ eius, ac voluptatibus; Memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat tue series cautionis.*

Parentum cura sit, diem ob eam causam notare, quo eorum filius Christo renatus est: ideoque Parochus cum baptizauerit, moneat etiam, ut id ab illis fiat, præter scriptionem quam ipse eo de genere in codicem statum parochialem referre debet.

Baptismi verò dies, qui solemniter illa abrenunciationis sponsonem professionemque, insignis est, ad omnem pietatis exercitationem usumque, non pompis sæculi, non conuiuiorum apparatus, non luxu, non operibus tenebrarum, cum dies lucis sit, celebretur; sed sanctæ charitatis erga Deum ergaque proximum officijs.

GRAVISSIMO suffocationis infantum, qui nondum ætatis suæ annum expleuerunt, periculo vt occurreretur, pena excommunicationis quam mulier in eo genere delinquens ipso facto subiret, in Concilio Prouinciali IIII. sancita est.

Verum cum aliquando causæ & difficultates incidant, ob quas non omnino præstari potest quod salutariter cautum est; ideo hoc Prouinciali Decreto eam cautionem adhibere nobis visum est, vt pro conscientia suæ religionis, Episcopus in grauioribus causis dispensare, dispensandi que aut habilitandi facultatem eo in genere Vicarijs Foraneis delegare possit, alijsque item Ecclesiasticis hominibus prudentia & rerum usu præditis.

Quòd si quis, quicumque sit, etiam præter nutriceam & matrem, non adhibita illa cautione, neque dispensatione impetrata, infantem contra præscriptum in lecto tenuerit, aut matrem nutriceam id facere coegerit, aut impederit quominus eo decreto præscripta cautio adhiberetur; is eadem pena irretitus sit, quæ illo Decreto mulieri in eo genere delinquenti constituta est.

Moderatio decreti de suffocatione infantum

par. 2. tit. de bancia p. 135.

Quae ad sanctissima Eucharistia Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 3.

PASCHAE tempore à suo cuique Parocho proprio sanctam Eucharistia ministrari, Ecclesiae institutum ac praecipuum est. Quamobrem is si quem parochialem habet, qui ex morbo laborans, aliaue necessitate vere impeditus, non potest sacro Paschae tempore ad Ecclesiam conuenire, ubi sanctissimam communionem cum ceteris fidelibus percipiat; ad illum (etiam si paucis ante diebus perceperit) ipse illo Paschali tempore de more deferat. Parochus hortetur & curet, ut unusquisque paterfamilias, praesertim dato campanae Parochialis signo, quo sacrae Eucharistiae ad aegrum deferenda significatio fit, sine mora in Ecclesiam Parochialem conueniat, vel alium de familia digniorem mittat, ad illam cerei candelae lumine prosequendam. Si quando autem is qui paterfamilias est, per necessarium occupationem non potest, saltem certum aliquem hominem, vel filium natum matrem, vel denique famulum aliumue mittat, qui id pietatis officium praestet. Atque eam ob causam domi etiam omnis paterfamilias perpetuo funale cereum, aut candelam unam, pluresue habeat, quae ad id pietatis opus officiumque vsui sint.

Quae ad penitentiae Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 10.

Quina à confessionibus audiendis amouendi. EPISCOPVS à confessionibus audiendis suspendat, aut omnino amoueat confessarios etiam regulares iam approbatos, quos pro suae timoratae conscientiae religione viderit in eo munere non ita sincere, integreque, & cum edificatione se gerere, quemadmodum & tanti ministerij illis commissi sanctitas postulat, & animarum salus deposcit, quae suae fidei concreditae sunt. SALVTARITER ex doctrina spiritus sancti cautum est, Christi fideles de peccatis confiteri debere, quotiescunque rem actionemue aliquam aggrediuntur, in qua praesens mortis periculum pertimescendum sit. Quamobrem Parochus curet atque efficiat, ut praeter id quod Pij Quinti constitutione, decretoque prouinciali de aegrotante sancitum est, si quis etiam parochialis eo profecturus est, ubi sit, aut pestis, aut haeresis, aut ubi nullam confessarij copiam habere possit, aut ad bellum iturus sit, aut pugnam inurus, aut iter infestum nauigationemque periculosam facturus; antequam viam nauigationem se committat,

Prou. 1. vtsup.

peccata confiteatur. Idem officium praestet de mulieribus proximè parituris.

ID praeterea cohortetur, ut quis nauigationem, iter longum, negotiumue periculosum suscipiturus, religiosè etiam sumat sacrosanctae Eucharistiae sacramentum: & mulier item proximè paritura frequentius. Moneat quoque saepenumero cohorteturque, ut quoties quis rem arduam & difficilem, etiam in qua nullum mortis periculum extrimescendum sit, aggredietur; primò confessus, itidem faciat: ut tanto Sacramento corroboratus, spe erectiori fiat rei bene gerendae. Cum autem vel ab itineris, vel à nauigationis, vel à belli, alteriusue rei periculo, aut à negotij (vtrumque successit) cura difficili bene iuuante Deo liber erit; hoc eum hortetur ite, ut quamprimum pie confessus, Deo gratias agat huius sacramenti sumptione; in qua praecipua quaedam ratio inest, qua Deo pro immensis in nos collatis beneficijs aliquam gratiam referamus.

Communio ite sumenda.

EPISCOPI cura praeter ceteras illa etiam praecipua esse debet, ut quantum in se est, fideles peccatorum laqueis implicitos à turpissima peccandi occasione sollicitudinis Episcopalis studio atque officio reuocet, animarumque vulneribus remedia opportuna adhibeat. Ineunte igitur in primis quadragesima quam diligentissime inuestigabit, si qui vel in Vrbe vel in Dioecesi sunt, qui opera carnis sectantes turpiter viuunt; si qui item odia & inimicitias exercent; si qui alij denique qui in aliqua peccandi consuetudine vsuque iaceant: si quos porro eiusmodi ille compererit, omni ratione atque officio illos ad id inducat, ut à via quae ducit ad interitum sine mora se abducentes, iter salutis omnino vereque suscipiant.

Epi officium cum ijs qui in peccati occasione peccauerant.

Quamobrem eos ipsos, ut pro facti ratione magis expedire iudicabit, vel priuatim ad se accersat, atque adeo instet quemadmodum ait Apostolus, opportune, importune, arguat, obsecret, increpet cum omni patientia; vel seueriori quoque disciplina in eos agat omni iure omni que officio, ad sacrorum canonum sanctionumque pontificiarum praescriptum. Nec verò antequam ipse perspexerit, istos ab ea male agendi via recessisse, peccandi que occasionem ac publicas offensiones praecidisse, permittat (etiam si qui testimonium confessarij afferant) ne in paschali quidem celebritate sacram communionem eis ministrari: quin immo illam tamdiu differri iubeat, quoad eorum veram vitae emendationem Episcopus cognouerit; immò verò contra eos, qui (quam salutaria monita spernentes, in offendiculis persterant, neque flagitiosam vitam deserunt) à sanctissimae Eucharistiae sumptione reijciuntur, agat Episcopus, agnè iubeat, ut in Concilio Prouinciali secundo agi contra illos sancitum est, qui Paschae

Tit. 1. decr. 13. pag. 63.

Paschae tempore Eucharistiae sacramentum non sumpserint; si verò in contumacia perseverauerint, in eos praeterea seuerius prout iuris est, animaduertat.

Tabella excommunicatorum in sacristia affigenda.

IVBEAT Episcopus in omni Sacristia certo conspicuo loco tabellam affigi, in qua eorum qui interdicti aut excommunicationis vinculo irretiti sunt, nomina & cognomina rectè descripta in omnium conspectu sint; ut & si quandoque fortasse praesentes sint, à Diuinis officijs Ecclesiaeque eijciantur; & si contra Concilij Prouincialis Decretum in ea censura perstiterint, in singulos menses ad eiusdem praescriptum de more denuncientur. Illorum praeterea singulorum nomina, & censurae item qua affecti sunt genus, octo post diebus quam interdicti excommunicatiue sunt, ad Regulares quoque mittantur; ut cum istis ipsi etiam agant ad praescriptum constitutionis, quam summus Pontifex Bonifacius VII. eo de genere edidit. Quod si contra fecerint, poenas subibunt ea ipsa constitutione sancitas.

Interpretatio decreti de recitandis fidei capitibus. Prou. 5. tit. quae ad doctr. Christianam. §. Primò omnib. pag. 211

QVO faciliorem executionem habeat Decretum in Concilio Prouinciali V. editum, de quatuor praecipuis illis doctrinae Christianae capitibus confessario ante confessionem à penitente recitandis; nos decernimus & declaramus, Episcopi iudicio & prudentiae hoc permillum esse, ut certis confessarijs quibus concedendum esse ipse censuerit, concedat, detque facultatem, qua illam fidei rudimentorum recitationem eo Prouinciali Concilio decretam ac praescriptam possint penitentibus aliquando remittere, quos certò sciunt illa capita rectè nosse, & ijs maximè quibus poenitentiae sacramentum frequentius ministrabunt.

Confessarij nemine absoluant sine epi auctoritate.

At verò illud Confessarius caueat, ne eius recitationis munus illis condonet, quos certò non scierit fidei rudimenta memoriter tenere ac rectè nosse. Verum cum illis qui ea ignorant, agat ad praescriptum eiusdem Concilij quinti. QVOD superioribus Concilij ex sanctae sedis Apostolicae Decreto confessarijs sacerdotibus etiam Regularibus vetitum est, ne poenitentem quemquam ex priuilegiarum quae ipsis Regularibus aut confratribus data sunt vi auctoritateque absoluant: idem ijs interdictum est, etiam Indulgentiarum literis, quae Ecclesijs concessae sunt. Ne in monasterijs quidem & locis ubi regulares spiritualem temporalemque iurisdictionem habent, quisquam Sacerdos etiam Regularis & exemptus confessiones audiat; nisi primum ab Episcopo, intra cuius Dioecesis fines ea monasteria locauit sunt, ad id probatus fuerit.

De visitatione infirmorum.

Bulla edita die 30. Dec. 1580.

SANCTISSIMVS Pontifex Gregorius XII. ut salutarem aliquam aegrotis medi-

cinam afferret, certis Apostolicis suis literis Episcopis huius Prouinciae auctoritate dedit, Indulgentiae agris concedenda, quos vel ipsi, vel eorum nomine alij visitauerint. Quae literae ut omnibus nota sint, proindeque aegroti salutare medicamentum contriti & confessi capiant ex Visitatione Episcopali, illae à Parocho, prout vsu venerit, studiosè accurate euulgentur.

Quae ad ordinis Sacramentum pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 12.

NE quis patrimonij ab alio cuiusvis conditionis homine assignati, aut promissionis titulo, quae certa cautione de re omni victui necessaria suppeditanda facta sit, sacris ordinibus maioribus initietur; nisi praeter ceteras praescriptas cautiones, illud etiam publico instrumento caueatur, ea certa adiecta clausula, ut vterque, & qui patrimonium assignat, & cui assignat, iureiurando affirmet, id patrimonium vere possideri obtinerique, ac nihil praeterea inesse doli & fraudis, nullumque esse eo nomine contractum initum, nullumque promissum factum; nec verò in posterum se aliquid acturos facturum esse, quominus clericus qui initianus est, assignato patrimonio verè reque ipsa utatur, fruatur: proindeque si quid contra actum gestum, factumue erit, id omne irritum, rescissum, atque planè ipso iure nullum, nulliusque roboris esse velle. si quid autem contra actum erit, ei praeterea qui sacris initiatus est poena sit, ut statim ipso facto Episcopi arbitrio ab ordinibus quos susceperit munere functioneque suspensus sit, nec alijs maioribus ordinibus adscribi possit. Verum ne qui patrimonium assignat, aliquo timore deterreatur, quominus illud vel assignet, aut cautionem victus qui Clerico satis sit praestet; sed quò magis ad id ipsum excitetur: statuimus, patrimonium eo nomine assignatum, cautionemque item ita esse vsui annecti, ut qui initiatus est, illud patrimonium aut cautionem alienare vel remittere nullo modo possit, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sit adeptus, vel aliunde habeat unde viuere possit: sed nec delinquendo amittere; vsque adeo, ut ne grauis quidem criminis quod ille admiserit causa praescribi, nec fisco applicari queat: sed ad eum qui assignauit, donauit, cauitorumque, & ad eius haeredes, aut ad alios qui ab intestato clerico initiato succederet, ipso iure redeat.

Quae ad capitula pertinent.

Prou. 1. par. 2. De ijs qui dignit. &c. pag. 27.

QVOD Concilio Prouinciali Secundo sancitum est, ut qui Ecclesiastici beneficij possessionem adipiscuntur, eiusdem beneficij titulum etiam non moniti mensis spatio ordinario suo ostendant; hoc Decreto constituimus, pag. 70. Canonicos etiam tam Cathedralium quam

Canonici beneficii titulum exhibeant. Tit. 3. decr. 1.

Collegiatarum Ecclesiarum comprehendere, in quibus iure legitimo præbendarum optiones fiunt; ita vt à die adeptæ possessionis, optionis instrumentum in Cancellaria Episcopali intrâ præscriptum temporis spatium exhibere debeant omnino; alioquin cõtra eos pœna eodem decreto contra beneficia obtinentes sancita, ac alijs arbitrato ordinarij agatur.

Capituli aucto-
ritas sede Episcopali vacante

CAPITVLVM sede Episcopali vacante Vicarium constituat, confirmet, qui omnino iuris canonici Doctor sit: quod si huiusmodi vir in collegio capitulouè non extat, alium de capitulo, qui quàm maximè potest idoneus sit, deligere poterit.

Eidem Vicarium semel electum mutare ob causam licebit; modò alium octo dierum spatio constituat: alioquin illius eligendi facultas ad Metropolitanũ, aut ad eius antiquiorem suffraganeũ sede Metropolitanã vacante pertinebit. Electione verò in controuersiam aut in dubiũ adducta, is electus censetur, qui à Capituli maiori parte delectus fuerit.

Ne verò æconomus ceteriue officiales semel electi à Capitulo murentur, nisi ea electio etiã viuente Episcopo ad Capitulum pertineat. Vicario autem alijsue officialibus absentibus, substitutorum electio ad Vicarium non ad Capitulum spectet.

Cum Vicarius, alijsue ex officialibus à suo munere amouendus erit, fas sit Capitulo Vicariũ ipsum officialesue ad reddendam rationẽ administrati muneris compellere; eosq. pro modo culpæ etiam non expectato nouo Prælato punire: qui nihilominus eandem administrationis rationem quã sede vacante reddiderint exigere possit, atque in eos, quamuis per capitulũ absoluti essent, animaduertere vt iuris erit.

Quæ ad Cleri disciplinam attinent.

Prou. 1. par. 2. tit. de vita & honest. episc. & cle. pag. 15.

Iusuradũ qua
forma ab Episcopis,
alijsq. ecclesiasticis
præstadũ.

QVOD ab Episcopis Prælatiue, ob dignitatem qua præcellunt, ex instituto fieri decet, vt manu ad pectus admota si quãdo oportet iusurandum præstent: id sanè vbique & semper ita ritè seruent, nisi causæ grauitas, pro ut iure cautum est, aliter postulat.

Reliqui autẽ Ecclesiastici homines, vt pote clerici inferiorum ordinum, Subdiaconi, Diaconi, & Præbyteri, si iurare necesse habent, id tantis sacris literis agant.

In causis porrò leuibus, vbi opus est, iurent, manu scilicet pectori admota; si modò superior præsens non adest: quo præsentẽ contactis scripturis iusurandum præstent.

Sacerdotes qui
non celebrant
sæpè cõcent.

SACERDOTES Missæ celebrandæ munere suspensũ impeditiue, frequẽter, & verò præsertim diebus Dominicis ac festis, sacram communionem sumant.

Clerici concubinarij
quõ puniendi.

SI quem cuiusuis ordinis clericum Episcopus concubinam mulieremue eo nomine suspectã habere, aut illius consuetudine commerciouè

vti compererit; in eum pœnis à sacris canonibus vel statutis Ecclesiæ suæ impositis animaduertat. quod si monitus speciali monitione, secundò deliquisse repertus fuerit; tertia pars fructuum prouentuumq. suorum beneficiorũ, qua ipso factò priuatus existit, iuxta Decretũ sacri Tridentini Concilij fabricæ Ecclesiæ aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur.

Sess. 25. decret. de reform. c. 14

Si autem in eodem delicto perseverans, secundæ monitioni non paruerit; omnibus suorum beneficiorum fructibus priuatus prædictis locis similiter applicandis, ab ipsorum etiam administratione eiusdem Episcopi arbitrio suspendatur; & distributiones quoque quotidianas, quas alioquin interessendo diuinis perciperet, amittat.

Et si ita suspensus nihilominus resipuerit; in eum Episcopus pro contumaciæ pertinaci ratione culpæ grauitate, sententiam priuationis omnium beneficiorum proferat, & indignus atque inhabilis ad quæcunque beneficia & officia declaretur: & præter prædictas pœnas, excommunicatione, & alijs ad præscriptum eiusdem Concilij, & pro ipsius Episcopi arbitrio plectatur.

Liberum autem erit Episcopo, monitiones has facere, tum in Visitatione, tum alijs etiam temporibus; inter vnam & aliam monitionem tempus quod sibi videbitur interponendo; procedatq. ex denunciatione, vel ex inquisitione, vel ex officio, vel alio quouis modo: & prædictam executionem nulla exemptio aut appellatio, siue ante siue post definitiuam sententiam vllò casu suspendat.

Hæc eadem, quæ de concubinato, vel alijs impudicitæ sordibus clericorum statuta sunt, seruanda erunt etiam si quis clericus modò cum vna modò cũ alia impudica muliere deliquisse comprehendatur.

De clericis fornicarijs, cum peccatum notorium est.

QVONIAM clerici in fornicationem prolapsi, quorum peccatum eiusmodi notoriũ est per sententiam seu per confessionem factam in iure, aut per euidentiam rei quæ tergiuersatione aliqua cõclari non possit: aliquando tamen ante, & sæpenumero post pœnitentiam actam, ordinis quo initiati sunt propriũ munus sine dispensatione obeunt: quippe cũ fortasse non animaduertant, neque Dei offensionem, neque canonicum impedimentũ quo ob tale crimen sese deuinciunt: idcirco clerum cum sapissimè omniq. studio periculi huius Episcopi commonefaciant; tum hoc etiam diligenter curent, vt ij ipsi clerici vsque adeò manifesta concubinatus fornicationisue labe contaminati, pœnitentiam verè peragant; & ordinis sui muneris à quo suspensi sunt, fungendi facultatem dispensationemue ante obtineant, quàm illud ipsi obeant: alioqui meminerint ij, qui in malè agendi consuetudine perseverantes, antequàm pœnitentiam præstiterint, & cuiuscunque vel peccati vel offensionis publicæ occasionem præciderint, ordinis sui functionẽ

mini-

Quæ ad diuina officia pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 26.

QVO die Sanctissimus Pontifex consecrationis coronationisue insignia accepit, pietatis ratio postulat, in eo precationem à clero pro illo piè adhiberi.

Preces p summo pont. in die consecrationis eiusdem.

Quamobrem omnis Sacerdos, quo die Summus Pontifex consecratus coronatusue est, in Missæ sacrificio stata illa oratione, *Deus omnium fidelium*, loco suo in Missali adscripta, pro eo precetur. atque ob eam quidem causam consecratio Pontificia, cum in Calendario anniuersario die suo notetur, tum etiam de more denunciatur; vt reliquis etiam cleris & populus item excitetur ad preces pro illo piè adhibendas.

SVMMO Pontifici vniuersalis Ecclesiæ pastori & parenti, si quãdo illũ agrotare cõtigerit, id charitatis officium, prout morbi grauitas tulerit, Episcopus præstari curet; vt ob eam causam in Cathedrali, collegiata, parochialiue vnaqua. Ecclesia, cleris populisq. certa stata hora pro ipso Pontifice oret.

Eodem item agrotã. vel mortuo.

Si quando autem is ex hac vita migrarit, nuncio certo mortis allato id curet; vt cum in omni Ecclesia campanarum sono, vt pro mortuis fit, de more pulsetur; tum in Basilica cathedrali Ecclesijsq. Collegiatis, Missa solemnis & officium pro eo mortuo ritè pièq. celebretur. Sacerdotes verò singuli pro eo defuncto Missam celebrent, aut saltem in ea precentur stata oratione.

PRO Episcopo, qui Pater, magister, duxq. cleri & populi est, si quando ex febre aliouè morbo laborans decumbit, omnis debita pietatis ratio deposcit, supplicationem orationemue, & publicè & priuatim sanctè celebrari.

Pro Episcopo agrotante preces faciendæ.

Quamobrem cum occasio tulerit, eius Vicarij officium erit certis diebus illam instituere atque indicare: ita vt cum in vrbis, tum etiam si ægritudo diuturnior erit, in Diœcesis omni Ecclesia tã Collegiata quàm Parochiali, pro Episcopo agrotante à Clero populoq. prece religiosa oretur, & ab vnoquoq. Sacerdote in sacrosancto Missæ sacrificio stata etiam oratio frequenter fiat.

EPISCOPVS diuinorum officiorum quibus præsens in Ecclesia adest, initium statis precibus versibusue faciat, orationesq. stas ipse dicat, binis accensis luminibus in eius cõspectum allatis.

Epus diuinorũ offic. quib. interest initium faciat.

Solemnes Missæ, Vesperæ, aliq. diuina officia, quæ ab Episcopo ritu pontificali solemniter celebrantur, quò populus frequentior conueniat, cum in Basilica Cathedrali, tum in Ecclesijs Collegiatis & Parochialibus item Ciuitatis die festo proximè præcedenti denunciatur: eamq. ob causam in Calendarium anniuersarium referantur, vt ordine descripte sunt in Concilio Prouinciali quarto.

Missæ pontif. populo denunciandæ.

Par. 2. tit. quæ ad sanct. Missæ sacrif. & diu. off. §. In sanct. Missa. pag. 152.

Si

ministeriumue Episcopo inuito executi sint, se præterea irregularitatis maculam, quæ à solo summo Pontifice deleri potest, suscipere. Si verò præstata etiam pœnitentia, & peccati offensionisq. publicæ remota præcisq. occasione id ipsum egerint, nulla saltem impetrata ab Episcopo dispensatione, qui eam concedere potest: norint se peccato mortali illigare.

Quæ ad Missam pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 8.

Cruces in altari adfit.

Quædã de pijs legatis.

CVRET Episcopus, vt in vnoquoque altari, in quo Missa celebranda est, crux adfit.

VT quæ pia legata ad remedium animæ à fidelibus relicta sunt eo nomine, vt Missæ pro se de defunctis celebrentur, executionem prout pia eorum voluntas deposcit, rectè habeant, id Episcopus quam diligentissimè curet.

Quibus autem in Ecclesijs ob multa variaque defunctorum legata Missas vsque adeò multas celebrari oportet, vt pro ratione singulorũ dierum, quos testamento aliaue vltima voluntate testatores præscriperint, muneri quod eorum pijs voluntatibus debetur, satisfieri non possit; aut eleemosina eo nomine adeò tenuis est, vt non facilè inueniatur, qui velit huic se muneri subijcere: idem Episcopus in synodo Diœcesana re accuratè cognita & perspecta, statuat quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Ecclesiarum vtilitatem viderit expedire; ita tamen, vt in singulis Missis quas iure reductionis celebrari contingeret, eorum defunctorum cõmemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios vsus reliquerunt. debita autem cõmemorationi satisfiet per intentionem applicationis Missarũ, per preces in secundo *Memento*; & per collectas faciendas in illis Missis, in quibus collectæ fieri possunt.

Ceterum intelligendum est, fructuosiores esse, magisq. prodesse preces & orationes ab Ecclesia pro defunctis institutas cum applicatione sacrificij, quàm applicationem solam; licet recompensari possit per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui facit dici, vel per intercessionem sancti cuius suffragium in Missa imploratur.

Episcopus de Cappellarum oneribus, deq. Missarum numero fundationis iure aliouè nomine illis adiuncto, ne Concilij Tridentini (quod piarum voluntatum relictis legatis solum prospexit) auctoritate quidquam statuatur; sed eo de genere, quod iure cautum est, id planè seruet atque decernat.

Clericus dum missæ inseruit ne quidquã recitet.

CLERICVS qui in Missæ sacrificio ministrat, dũ eã functionẽ obit, ne preces horarias, neue aliud quidquam de libro aliouè officio recitet; sed toto intimæ pietatis studio ad ministerium attentus sit, quod tunc piè religioseque exequi debet.

Si quæ autem Missæ aliaue officia, ob causam quæ extra ordinem inciderit, aliquando pontificali ritu solemniqu. celebranda erunt, Episcopi iussu ijs in tempore significentur, à quibus populo denuncianda sunt.

Libri antiphonarij emendandi.

LIBRI qui certis antiphonarum modulationibus olim notati, ex breuiarij nuper editi præscripto nondum emendati sunt, in sua quisque Diocesi Episcopus curet vt quam primùm & accuratè emendentur, atque accommodentur ad breuiarij noui editionem.

Quandiu Eucharistia in sepulcro afferuat ad sit sacerdos.

FERIA quinta cœnæ Domini, quò religiosus colatur & custodiatur locus, in quo sanctissimum Christi Domini corpus recòdi solemne est: Episcopus diligenter curet, vt & in Basilica Cathedrali, & in Ecclesijs tam collegiatis quàm parochialibus semper vnus saltem sacerdos, aut sacris initiatus, eo sacro loco tanquam in statione collocatus excubet, atq. euigilet in assidua precatione, sanctaq. meditatione.

Quæ ad funera pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 35.

Parochus anniuerfarij prædecessoris sui diem agat.

PAROCHVS, illius qui proximè præcessit parochi, anniuerfaria stato die quo ille obiit, celebratione Missæ parochialis agat. Sin autem pro festi solemniqu. diei ratione tunc agi non licet; alio die proximè antecedente, quo licebit, pro illius animæ salute piè religiosèq. exequatur.

Qua ratione & à quibus efferenda cadauera.

CLERICVS mortuus vestitu clericali ecclesiastico, quem ordinis sui ratio deposcit indutus efferatur: diaconali ecclesiasticaq. veste diaconus; sacerdotali sacerdos; clericus superpelliceo tonsuraq. ornatus: itidemq. alij pro ordinis ecclesiastici gradu.

Mortuum quouis etiam generis gradus dignitatisuè nomine illustrem laicum ecclesiastici homines ne efferant: ne item inferioris ordinis clericum, qui in superiori ordine constituti sunt.

At verò subdiaconum subdiaconi, diaconum diaconi, & sic ordine cæteri; nisi necessitas aliquando suadeat, digniores ab inferioris ordinis hominibus efferri.

Episcopum verò mortuum, ij qui in ecclesia cathedrali dignitates obtinent, & canonici sacerdotes, & ij digniores efferant.

Laicum autè laicalis ordinis homines; quod officium etiam qui laici piæ alicui confratriæ adscripti sunt, præstare poterunt.

Lumina, cerei, funalia, intortitiaue in funere ne restinguantur, nisi sacro officio etiam sepultura ritè absoluto atque expleto.

Missæ, cum mortui corpus sepelitur, quando comòdè fieri potest, pro eo piè celebretur: id quod & canonum iure, & sacrorum rituum libris cautum est.

Ne laici, etiam confratres, aut alij societati adscripti, sed ecclesiastici homines, mortuo cuius funus agitur, totum officium sepultura præstent:

ita vt quæ preces quiuè sepeliendi ritus ei ex Ecclesiæ instituto consuetudineuè adhibentur, eorum omnium officium non ipsi laici sed sacerdotes & clerici eo nomine vocati perfectè expleant, quoad illius corpus humatum sepultumue est.

Ne die Dominico & festo qui Ecclesiæ præcepto consuetudine votouè colatur, anniuerfaria agantur: quæ si certo aliquo festo is qui deceffit pro se agi præscripserit; aliò proximè præcedenti die, cum pro officij ratione licet, celebrentur.

Si quando autem die Dominico festouè mortuum efferri in sepulturamq. tradi contigerit; pro eo Missam conuentualem ad præscriptum Romani ritualis celebrari licebit.

In omni Ecclesia Cathedrali & parochiali singulis Dominicis anniuerfaria quæ in hebdomadam proximè sequentem in ea Ecclesia celebranda erunt, fidelibus denuncientur.

Idem de septimo, & trigésimo, & alio eiusmodi officio præstetur. Qua in denunciatione parochus cohortatione illos excitet ad orandum pro mortuis, proposita etiam humanæ vitæ conditione.

PRO fidelibus defunctis religiosas Deo preces orationemq. adhibere, officium est salubre illud quidem, sanctum, christianæq. pietatis studio planè dignum.

Quam ob causam summus Pötifex Gregorius XII. Romæ instituit prima hora noctis pro illis in singulos dies piè orari. Cuius exemplo nobis ad imitationem proposito maximoperè excitati, cum iam pridem proximis annis orationem vespertinam quam communem dicimus, pro viuis decreuerimus, hanc alteram pro mortuis iam nunc constituimus.

Itaq. vnusquisq. Prouinciæ Episcopus, pro salutis animarum zelo quo precipuè incensus esse debet, in eam curam incumbat, vt vbiq. locorum in sua Diocesi religiosè celebretur, omniqu. ardentissimo charitatis & precationis spiritu.

Illius horæ pro ratione temporis vel brumalis vel æstiuæ, proq. prudentia sua, sub primam noctis vigiliam ita statuatur, vt iam decreta oratio vespertina nullo modo impediatur.

Præfinit in Vrbe Basilicâ Cathedrali, & certas alias Ecclesias, in quibus stata hora, statoq. campanæ signo significatio huius orationis precationisue fiat.

Vnusquisq. autem fidelis, vbi vbi sit vel domi vel foris, ad memoriam mortis excitatus, primùm paulisper tacitus in mortis suæ quam breui fortalsè obibit meditatione versatus, tñ se accendat ad orationem pro mortuis, quam psalmo, *De profundis*, aut precatione Dominica & salutatione Angelica sapius repetita, intimo religiosi cordis affectu perorabit: vt defunctorum animæ è purgatorij supplicij erepta, Dei misericordia ad sempiterna celestis vitæ præmia perducantur.

Quædam de anniuerfarijs.

Oratio pro defunctis & qua hora.

Quæ ad cultum Ecclesiarum pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 33.

Parochi præterea, quò magis atque magis huius pietatis studium exardescat, sæpè accurata cohortatione ad illius studium vsuq. perpetuum parochiales suos inflammare studeant: & quò magis eosdem alliciant, indulgentiam proponant ijs concessam, qui sono campanæ moniti atque excitati ad orationem pro mortuis, piè recitauerint psalmum, *De profundis*, aut orationem Dominicâ salutationemq. Angelicam rer dixerint; cuius indulgentiæ pontificias literas, vt parochi aliquando de scripto euulgent, in sine huius Concilij loco suo impressas extare volumus.

Bulla edita die 10. Apr. 1560.

Corpora mortuorū ante quā horam sepeliri non possint.

DE LATVM ad nos est, nonnullas ex eo offensiones oriri, quòd corpora mortuorum, eorumq. præsertim qui repentina morte decefferunt, in sepulturam nimis præpropere, atq. adeò celerius quàm par est, tradantur. Quibus offensionibus vt opportunè occurratur; decernimus ne in posterum corpus aliquod sepeliatur, nisi duodecim saltem horis postquam spiritum exhalauit.

Verum si quem de improviso mors aut morbi alicuius repentina vis occupauit; is ne in sepulcrum inferatur ante vigesimam quartam huiusmodi repentinè euentus horam; nisi secus Episcopo eiuè videbitur cui ipse id curæ dederit.

Quæ ad Processiones pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 34.

STATI dies processionum quæ pro gratiarum actione fient, vt antiquis rituum monimentis traditum est, hi sint; Dominicus scilicet dies, vel feria quinta. Si verò pro calamitatibus, peste, bello, fame, alijsq. id generis supplicandum est; processiones publicæ agantur feria quarta, sexta, & Sabbato: quibus processionibus agendis etiam certas Ecclesias, pro Ecclesiæ suæ consuetudine, ac pro populi commissi pietate, Episcopus statuatur libero arbitratu suo.

Bulla edita die 5. Apr. 1580.

Supplicationibus publicis obeundis, fideles suæ quiq. Ecclesiæ parochialis vexillo prælato, vt frequentes ordine procedant, eos parochus sæpenumero, prout occasio tulerit, accuratè moneat; valdeq. accendat dono munerèq. indulgentiæ, quam summus Pötifex Gregorius XIII. pro sua paterna charitate Prouinciæ Mediolanensi concessit: cuius indulgentiæ Pontificias literas in sine huius Concilij texti impressas, ob eam causam frequenter parochialibus suis euulget.

Quò frequentiores item in cõcione sacra, in Missa maiori, Vesperis & Completorio præsentibus ad sint, ijsdem Indulgentiæ literis illos crebro cohortetur & moneat.

De bonis & iuribus Ecclesiasticis.

Prou. 1. par. 2. tit. cod. pag. 36.

QUIBUS iudicibus auctoritate Concilij Tridentini, & synodi prouincialis primæ sacras cultas data est, qua rerum Ecclesiasticarum locutiones ad longum tempus factas rescindant nullasq. decernant; perpetuas etiam locationes cognoscere, itidemq. rescindere, ac irritas facere ad eiusdem Concilij Tridentini præscriptum, ij ipsi & possint, & debeant.

QUAMQUAM de pijs legatis, decimis, primiciis ac primitiis

Instructio pro munditia rerum sacrarum.

SACRARVM rerum munditia diuinorum officiorum religioni debita, Ecclesiasticis sanctionibus cum præcepta sit, tum Decretis prouincialibus generatim vniuersèq. renouata est, vt certis regulis editis speciatim diligentius præscripta, pro curæ commissæ officio ab ijs quorum interest in omni Ecclesia seruetur, Metropolitanis cura auctoritateq. eo de genere omni instructio diligenter ordine contextatur, atque ad vsu prouinciæ edatur; quò magis rerum diuinarum cultus, suppellectilisq. Ecclesiasticæ nitore, vndique decorè & religiosè colluceat.

SI quæ delicta in Ecclesia committuntur, parochi, intrâ cuius parochiæ limites sita est Ecclesia (etiam si illa regularis sit & exempta) vbi delictum patratum est officium sit, quamprimùm Episcopo Vicariouè literis saltem significare. Idem de eo Parocho, Cappellano, Rectoreuè decernitur, in cuius Ecclesia crimen commissum est.

Parochi delicta in ecclesia commissa epò denunciant.

QUOD de velo mulierum non sine multiplici mysterio, & voce Apostolica institutum, & pontificio canone corroboratum, & sanctissimarum sceminarum exemplis vsitatum, ac diuturno vsu retentum, nos Concilio Tertio Prouinciali commonendum, & ab prouinciæ Episcopis omni ratione curandum statuimus; quò diligentius in posterum præstetur, hoc præterea decernimus.

Mulieres nõ velate ad ecclesiã ne accedant.

TIT. COD. §. GRACIALI commonendum, & ab prouinciæ Episcopis omni ratione curandum statuimus; quò diligentius in posterum præstetur, hoc præterea decernimus.

Tit. cod. §. Gracialis . pag. 101.

MULIERES cuiusuis ordinis, status, & conditionis sint, pena interdicti ab ingressu Ecclesiæ sacrae, velato in Ecclesia capite sint.

Quæ verò non paruerint, postquam ter, aut semel (quæ vnica monitio pro tribus satis sit) etiam generatim monita, in contumacia persistenter, ab Episcopo, prout expedire iudicauerit, puniantur.

IN Baptisterij sacello nullum sepulcrum sepulcrum ne construat in sacello baptistice.

Sepulcrum ne construat in sacello baptistice.

Si quod autem baptisterium extra sacellum edificatur, permittitur; ne sepulcrum proximè fiat: sed tam longè, vt ab illius sepimento sepulcrum os distet spatio cubitorum saltem trium, ac præterea concauitas sepulturae ne sepimentum attingat.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

iii.

mitijsq. decreta permulta contra debitores synodis prouincialibus promulgata sunt: nihilominus istorum calliditatibus, rursusq. eorū quibus debentur commodo non adhuc satis consultum ac prouisum est.

Quamobrem Episcopus, vel ipse per se, vel per Vicarios Visitatores suos, etiam in Visitacionis munere de pijs legatis accuratè diligenterq. inquirat; accersitisq. etiam ad se si videbitur, haredibus, alijsue qui ea exequi prestare debent, de illis ipsis decernat: certumq. præterea tēpus quo illi prestent omnino cōstituat. Atque eorum quidem omnium & singulorū qui illa prestare debent, nomina edi, in tabellamq. certam referri iubeat; quæ in vniuscuiusq. Ecclesiæ parochialis sacristia loco conspicuo affixa propositaue sit.

Si quis verò eorum qui in eam tabellam relatus est, ad constitutum tempus legata quæ debet prestare neglexerit prætermiseritue, arbitrio Episcopi puniatur; nisi re ipsa quamprimū legata quæ debet, persoluat.

Id quoque ipsum de illis qui decimas & primitias debent, hoc decreto planè constituimus & sancimus.

De Episcopo, Episcopali iurisdictione, & foro.

Prou. 1. par. 2. tit. de vita & honest. episc. pag. 15. item de iudiciali foro episcopi. pag. 24.

Epus admonitores sibi deligat.

PRO ea qua Episcopus abundare debet præstanti cura, proq. illa perfectionis Episcopalis ratione, ad quam omnes eius rationes referuntur; nihil vel minimum ei præmittendū est, quò munus quod multiplex graueq. gerit, non modò sustinere, sed explere salutariter possit, aliorū etiam subsidijs ad officij sui executionem comparatis.

Quamobrem duos sibi Sacerdotes pietatis zelo flagrantes, spiritualiq. vsu peritos ac prudētes, pro conscientia suæ religione secretò in Ciuitate deligat: quorum Sacerdotum officium in primis sit, Episcopū assidue omni charitate, & humilitate, omniq. debita obseruantia officio priuatim sincerè admonere, quidquid in eo vel desiderari vel opus esse viderint, cum ad omnis disciplinæ, tum verò ad sacri Tridentini nostrorumq. Prouincialium Conciliorum perfectam atque absolutam executionem. Ob eam etiam causam aliquē Prouinciæ Episcopum item deligat, quicum aliquando per literas pastoralis administrationis suæ rationes, consilia, omnemq. Ecclesiæ sibi commissæ benè gerendæ modum familiariter communicet; ita vt hoc subsidio sibi in omni deliberatione atq. actione opem atque adiumentum pareat.

Vicini quoq. Episcopi ad muneris sui functiones rectè progredientis exemplis se in dies ad id excitent; vt vno eodemq. spiritu, pariq. diligentia, immò verò sancta quadā pastoraliq. pæ emulationis contentione, ipse curę suę par-

tes exequatur; cum hæc accensi studij coniunctio, ad constituendam, perpetuoq. communiendam omnem disciplinam permultum intersit. sin autem fratrem Episcopū cuius Diocesis finitima est, aliquid vel in officij pastoralibus partibus, vel in Tridētinis Prouincialibus uè decretis exequendis, vel in alijs officijs pastoralibus aliquid prætermittere animaduertit; cum eo fraternè agat, vt omni vigilantia decretorum munerisq. Episcopalis executionem præstet, quę eorum utriusque præscripta est. Si quando autem ad Episcopum Prouinciæ diuertet, cum eoq. congregietur, illud sibi magnum præcipuumq. negotium propositum sit; vt cum eo Ecclesiæ suæ administrandæ rationes conferat, cōsultationeq. ineat; id quod sanctissimos Episcopos fecisse memoriæ proditum est.

Nec verò has solū rationes ineat, sed etiam longè diligentiores, quò accuratiùs commissæ officia exequatur.

VT autem familiam suam in benè uiuendi regulis atque officijs perpetuò contineat; deligat aliquem ex suis virum prudentem, spiritualiq. viræ studiosum: cui id planè mandet, vt quæ in moribus familiæ emendationem aliquando desiderant, ea quamprimū sibi referat animo simplici ac puro; vt ipse prout opportunum esse viderit, remedium adhibere possit.

At præterea quò diligentius familiæ suæ institutioni consulat; cum fraternam etiam correctionem in ea instituendam curet; tum verò frequentes spiritualium rerum collationes, & alias exercitationes, disciplinæ etiam regulas ex Conciliorum prouincialium decretis præscribat.

Quas regulas in tabella ordine descriptas, ipsi familiæ in conspectu propositas certo loco affigi iubeat.

Cum verò aliquem in ea adscribet, illas eidem proponat, anteaquam in familia illum adscribat.

QUOD Episcopus sanctè iuratus in sua consecratione promissit, se singulis annis visitare limina sanctorum Apostolorum Petri & Pauli; cum longè ab vrbe Roma absit, nec propterea id, personalis residentia munere adstrictus quotannis facile prestare possit, certum saltem nuncium ex iusiurandi præscripto ad vrbem Romam mittat, qui id obedientia officium nomine suo præstet.

Nuncium mittat ad vrbe quontannis.

Is verò quem miserit constitueritue, rectè instructus sit cognitione rerum ad Ecclesiæ suæ statum pertinentium: vt & cleri sui disciplinam, & populi in uia Domini progressionem, & omnis Ecclesiæ Diocesisq. suæ rationes, Pontifici, aut ijs quibus ille mandarit, quam rectissimè exponat.

METROPOLITANVM, si quando febris morbo uè periculosè laborauerit, Decanus Episcopus Prouinciæ, aliq. Episcopi duo Prouinciales qui

Epou officium erga Metropol. ægrotantem.

qui propiùs absunt, de illius inualentudinis periculo à Vicario illius certiores facti, nulla mora interposita inuisant, fraterna charitate confortentur, salutaribusq. consilijs opportunè iuuetur. Si verò illum obire contigerit, eius funus exequialq. itidem solemnè cõmuni ritè concelebrent, ijs omnibus piè recteq. seruatis, quæ hoc de genere constituta sunt; eoq. accuratiùs, quò præstantior est Archiepiscopalis dignitas.

Epus ægrotans si quid agere debeat.

SI quando ex febris aliouè morbo Episcopus laborat, ægrotationis initio, ac deinceps aliquando prout expedire censuerit, Cathedralis Ecclesiæ suæ Capitulum, cum quo de spiritualis sancta q. vitæ officijs ac studijs colloquia salutaria ineat, ad se conuocet.

Quod verò à sanctissimis Episcopis huius Prouinciæ, præsertim Ambrosio, Eusebio Verceilensi, Gaudentio Nouariensi, alijsq. factum esse memoriæ proditum est, id proposito etiam ad imitationem illorum exemplo Episcopus exequatur; vt cum periculosè ægrotans propediem mortem obibat, Cathedralis Ecclesiæ Capitulum cleramq. ante conuocet: cui cum pacem, charitatem, sanctorumq. virtutum disciplinam suadeat, eamq. quali hæreditariam quandam disciplinam relinquat; tum & vniuersè & sigillatim religiosis eorum precibus, sanctis sacrificijs sese que intimè commendat. Episcopus cum ægrotans in lecto iacet, frequentissimè tamen sacra Eucharistia pabulo se salutariter reficiat ac recreet: cui (saltem quamprimū, & cum pro viatico illam sumet, & semper deniq., nisi cum ipse secus iusserit) vniuerso clero & Capitulo Cathedralis Ecclesiæ prosequente, Archipresbyter, aliusue deferat & ministret, qui secundum Episcopum primariam dignitatem sacerdotalem obtinet.

Epus ad aliam ciuitatem accedens quo excipiendus.

SI quando Episcopus ad actionem solemnem, quæ in alia Prouinciæ Ciuitate locouè celebratur, accedit; itidem excipiatur, vt eum excipi decretum est, cum ad Concilium Prouinciale venit; ac præterea obuiam ei procedat Episcopus, ad cuius Ciuitatem venit.

Eius officij erga ecclesiasticos ægrotantes.

EPISCOPVS, ad quem vniuersi cleri sui cura etiam paterna refertur, zelo charitatis accensus, si quem Ecclesiasticum hominem etiam minoris ordinis intrā alicuius Parochialis viciniae fines ægrotantem audierit, ipse, aut alius eius nomine inuisat, & confortetur paternis & consilijs & officijs. quæ si illi prestare debet; certè multò accuratiùs, atque adeò ardentiori dilectione exequatur erga eos, quos habet Basilicæ suæ Cathedralis ministros, & Parochos in animarum salute procuranda adiutores. Quò verò cumulatiùs id præstet, pro sollicitudinis paternæ zelo id etiam curæ suscipiat; vt cum in stans vrbs regionibus, tum in Diocesis partibus distinctis, præter Parochum vel proprium vel propinquorem, de quo in altero Concilio aliàs cautum est, certos etiam Sacerdotes charitate flagrantes, vitæq. spiritualis moribus & vsu præditos decernat; quorū

Prou. 2. tit. 2. decret. 25. pag. 67.

munus sit, ægrotantibus clericis, cuiuscunq. ordinis sint, præsertim ope destitutis, præcipuam operam, sollicitudinem, & curam nauare, si qua opus esse viderint; cum in primis ad piè sancteq. iuuandam animæ salutem, tum ad corporis benè curandi rationem.

EPISCOPVS qui totis in Christo visceribus egentium curam gerere debet; cum ceterarum rationes ineat, quibus in difficultate annonæ populi sibi commissi egestas subleuetur; tum verò quàm diligentissimè caueat, vt in rei frumentariæ inopia, Ecclesiastici homines frumentum aliudue alimenti genus quod ad subleuandam annonam pertineat, ne supprimant abscondantue.

Eiusdē cura in annonæ caritate.

Ac præterea eos omnes & singulos pænis propositis, omniq. iuris remedio cogat, quidquid frumenti habent, siue proprium siue alienum, in priuatis aut Ecclesiasticis ædibus reconditum, apud Ecclesiasticum hominem (quem si ita expedire censuerit, eo nomine ipse constituat) sine dolo & fraude scripto profiteri; eidemq. frumenti illius omnis numerum & conditionem rectè sincereq. denunciare.

Et verò si quando annonæ grauitas difficultasq. ita tulerit, id omne frumentum venditioni exponi iubeat; ac vendi, quo pretio illius annonæ temporibus in foro frumentario vendi solet.

ÆPENVMERO accidit, de seruitute atque per alienos agros deducendæ, de oryzi intrā certos fines non serendis, atque de alijs eius generis rebus & causis, controuersias litelq. inter homines Ecclesiasticos & laicos excitari.

Quædam de iurisdictione episcopali.

Quamobrem Episcopus, cuius etiam præter cetera munus est, litium occasiones præcidere, & in commune etiam utilitatibus publicis cōsulere; quæ ad Ecclesiastici ordinis homines pertinere ex canonum sanctionibus cognouerit, ea edicto etiam Episcopali, si ita expedire censuerit, a quo iure statuat ac decernat.

Videat tamen antea diligenter, si qua in causa sedes Apostolica consulenda sit: neque verò tunc ea inconsulta quidquam agat delibere.

Quæ ad visitationem pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 23.

SINGVLIS annis Episcopus ad præscriptū Concilij Tridētini eas Cappellas visitet, quæ hisce etiam conditionibus erectæ institutæue sunt, vt Ordinarius aliusue superior Ecclesiasticus non possit, ne visitacionis quidem correctionis: causa, aut alia quauis ratione id sibi vindicare; vsque adeò vt si contra attentatum erit, nulla irritaq. sit & erectio & eiusmodi voluntas testatoris.

Sefs. 7. de decret. c. 8.

Si verò Cappellarum erectio fundatiouè, ac testatoris voluntas hisce conditionibus præscripta, Sedis Apostolicæ auctoritate comprobata erit;

erit; tunc Ordinarius earum Cappellarum administrationis, visitationis, correctionisue raris nullo modo sibi sumat: nisi fortasse, quibus restator illarum administrationem curationemue reliquerit aut commiserit, eos negligentes esse cognouerit.

Ecclesias præterea equitum ordinis Ierosolymitani is itidem visitet, vt Summi Pontificis Pij Quinti constitutio præscribit.

De Concilio Prouinciali.

Vid. Prou. 4. par. 3. tit. eod. pag. 176.

CONCILII Prouincialis celebritati atque actionibus, vt eius diligentiorum vsuum normamq. in dies teneremus, certas quasdam rationes in Synodo Prouinciali quarta constitui mus: quibus sanè rationibus operæpretium censuimus hæc adiungere, quò magis splendescant illæ actiones, indeq. fructus salutares existant.

Literæ pastorales Metropolitani promulgandæ. ALIQUOT ante Synodi Prouincialis celebritatem diebus, literæ pastorales eo de genere à Metropolitano editæ, cum in omni Prouinciæ Ciuitate, tum in vniuscuiusq. Diocesis locis vbi promulgationem fieri moris est, Episcopo curante rectè promulgentur: quò studiosius fideles excitentur ad precandi studiù, pietatisq. opera; quibus implorata diuina ope, actiones conciliari adiuuentur. Atque ijs quidè literis, si quid Episcopus pro Diocesis suæ rationibus atque vsu addendum cen fuerit, addat licet.

Episcopus ad Conc. prou. veniens quos secum habet. QVOD antiquæ disciplinæ fuit, vt Episcopus iter faciens duos saltem Ecclesiasticos homines, vnum Subdiaconum, alterum Diaconum in comitatu haberet: id pro sanctæ sollicitudinis suæ zelo ipse ad vsuum reuocare curet, cum præsertim ad Concilium veniat.

Idem ad Conc. veniens quò excipiendus. EPISCOPO ad Concilium venienti, Metropolitanæ Ecclesiæ Vicarius generalis, & alij Prælati, Ecclesiasticiq. viri, quos Archiepiscopus delegerit, duo aut tria millia passuum obuiam prodeant.

Vrbem locumue vbi Concilium celebratur mula is vectus, & insigne dignitatis Episcopalis viatorium indutus, decorè ingrediatur: cum ingreditur, sancta charitate, rogatu & concessu Metropolitanam quodammodo impulsus, in via populo benedicere non recuset.

Primò Vrbem locumue Concilij ingressus, ad Basilicam Metropolitanam primariamue accedat: vbi paulisper Deum sanctè precetur. Ad Basilicæ valuas ei obuiam veniant, & qui dignitates obtinent, & Canonici, & Clerici quicunq. illius Basilicæ.

Quòd si fortasse tunc diuinis officijs in choro occupati sunt: duo tamen, quatuorue, qui ex ordine Sacerdotum & Diaconorum digniores sunt, è Choro mittantur; qui Episcopum ingredientem excipiant, & ad altare maius deducant.

Dum atrium limenue ecclesiæ ille ingreditur, eius aduentus & ingressus solemnè campanarum sono, & nisi diuina celebrantur, organo etiam piaq. cantus modulatione excipiat. Inde à Basilica ad Metropolitanum ipse veniat; qui obuiam procedens, fratrem Episcopum omni charitate & osculo pacis benignè excipiat.

Quod Concilio Prouinciali quarto de Missa & oratione Spiritus sancti decretum est, id in posterum ita seruetur; vt à Dominica tertia ante constitutam Concilij diem, vsque ad id tempus quo illius initium fiet, singulis diebus collecta de spiritu sancto in Missæ sacrificio dicatur.

Missæ autem de eodem feria quinta celebretur, & supplicationes item fiant stas diebus ad præscriptum illius Concilij quarti. Vbi autem Concilij initium factum erit, in omni Ecclesia Prouinciæ Cathedrali & Collegiata, statim solemnèq. Missæ quæ pro Concilio dicitur, quinta quæque feria celebretur; alijs autem ferijs collecta pro Concilio à singulis sacerdotibus in Missa piè recitetur.

Cum verò Concilij Prouincialis dies instat, oratio sine intermissione, quæ à clero, & à Regularibus, & à Monialibus religiosè ob eam causam fiat, in Ciuitate instituat.

Idem in tota Diocesi præstetur: ita vt instituta quadam parochiarum regionumue vicissitudine, in primaria Ecclesia clerus populusq. Concilij causa Deum piè oret.

Hæc ipsa omnia & singula de oratione vt præstentur, in sua quisq. Ciuitate & Diocesi Episcopus curet.

VBI primùm operante Domino Concilij Prouincialis initium Decreto ob eam causam promulgato ritè factum erit, tunc hymnus, Te Deum, à Choro cantoribus piè concinatur. Vbi præterea in aliqua sessione constitutiones decretæ noua de more promulgata erunt, Episcoporumq. assensu à Metropolitano cõprobata; tum Chorus concinat etiam hymnum, Te Deum &c.

Singulis festis diebus dum Concilium Prouinciale habetur, solemnè ritu ab aliquo Episcopo Missæ celebretur; cui reliqui Episcopi ordine confidentes intersint; & concio præterea synodalibus actionibus accommodata, ab eodem alioque Episcopo habeatur.

Festo item die dum Concilium habetur, Episcopi frequentes ad Vesperarum diuinum officium conueniant, sacræq. tractationi intersint, quam Metropolitanus vel alius Episcopus habuerit.

Quo tempore Concilium Prouinciale celebratur, clerus populusq. Mediolanensis quò frequentiori pietatis studio prouinciales actiones adiuuet, septem stationales Ecclesias instar Basilicarum vrbis Romæ à Pontifice Gregorio XIII. indulgentiarum dono ornatas, ex certa parochiarum vicissitudine quam Archiepiscopus

oratio ante Concil. prou. diem faciendâ.

Conc. prouinc. initio, & in progressu quæ agenda.

scopus præscriperit, supplicationibus obeat. Dum item Concilium habetur, in hebdomada quotidie, aut saltem tribus ferijs sacræ conationes in Ecclesia Metropolitana primariaue habeantur, quibus explicetur in primis omnis disciplinæ christianæ ratio.

Singulis Concilij diebus, Clerus Ciuitatis in cappella ædium Archiepiscopaliu clericales aliquas studiorum exercitationes ineat ad præscriptum Archiepiscopi.

De Ecclesiastica disciplina certis partibus distincta ordineq. disposita, orationes latinas & frequetes Ecclesiastici homines habeant, quibus ille iusserit.

Disputationum etiam de clericalibus disciplinis studijsq. cursum pœnè assiduum eo tempore teneat; aliaq. eius generis exercitationes habeat ex præscriptis rationibus.

Triduo præterea, stas scilicet illis ferijs congregationis publicæ, in eadem cappella, explicatio disciplinæ clericalis, quæ in certas partes distributa sit, à perito sacerdotem quem Archiepiscopus elegerit, toto Concilij tempore quàm diligentissimè habeatur, adhibeaturq. ob eam rem cohortatio eius generis grauissima: cui cohortationi & explicationi clerus omnis vrbanus interfuit.

Vt autem omnis Episcoporum familia Concilij tempore studiosè vtiliterq. occupata sit; quo tempore congregatio habeatur, & manè & vespere à Theologo Metropolitanæ Ecclesiæ, aut ab alio quem Archiepiscopus delegerit, Psalmi, vel alia sacrarum literarum partes studiosè explicentur. cui explicationi atque interpretationi familiæ Episcopales præsentis attentè adsint.

Quotidie Concilij tempore dimissa Congregatione, Vespere ad cappellam inde Episcopi frequentes veniant ad orationem Vespertinam.

Conc. absoluto quid agendum. CONCILIO ritè absoluto & dimisso, Metropolitanus vnumquenq. Episcopum qui ad se salutandum venerit, discedentem sancto osculo pacis dimittat, eiusq. orationibus & precibus sese intimè commendat.

È Concilio cum ad stationem Episcopalem Episcopus redibit, paulò antè quàm itineri se committat, ad Ecclesiam Metropolitanam primariamue veniat, vbi paulisper oret.

Quædam de te SIBUS synod. SYNODALIVM testium, qui constituto Concilij tempore à Metropolitano in vnaquaq. Prouinciæ Diocesi de more electi pronunciantur, si qui absunt, nomina literis edantur & consignentur; quibus literis ipse Metropolitanus, Episcopo cuius Diocesis causa nominati ac delecti sunt, potestatem faciat adstringendi illos iureiurando, quod certis conceptis verbis ex Decreto Concilij Prouincialis quartum ab ijs præstari oportet.

Id Episcopus vbi è Concilio ad stationem Episcopalem redierit, duorum mensium spatio exequatur: deq. re ea accuratè præstita Metropolitanum per literas eo tantum nomine

scriptas certiore faciat; Testium verò, qui vel Metropolitano in synodo prouinciali, vel Episcopo ex illius auctoritate delegata iusiurandum præstiterunt nomina, à Cancellario fori Episcopalis certo libro eius iussu notentur.

Si quando testis synodalis à Metropolitano in synodo Prouinciali delectus, qui iuratus in aliqua Prouinciæ Diocesi officium illius suscepti muneris gerat, antequàm Concilij proximè futuri dies indicta venerit, diem suum obierit, Episcopi cura sit de illius obitu Metropolitanum certiore facere, qui alium in illius locum eligat; qui ex verborum formula concepta etià iuratus, illius muneris partes in illa Diocesi testis synodalis officio, charitatis zelo, sinceroq. debitæ sollicitudinis studio strenuè in Domino prosequatur.

Episcopus testi synodali ad Concilium Prouinciale venienti viaticum sumptusq. victui necessarios à Clero aliquod ante constitutum Concilij tempus contribui ex synodi Prouincialis quartæ præscripto iubeat; aut alia ratione quam potiore censuerit, pecuniam eonomine necessariam, quæ postea, vt ex illa contributione mutuanti restituatur, quàmprimùm curet; ne viatici difficultate impeditus, vllam veniendi moram interponat, sed ad constitutum tempus in Concilio præsens adesse possit.

Conc. prouinc. decreta vno volumine contextenda, & edenda à Metropolitano. QVONIAM non solum ad huius Prouinciæ commodum, sed ad rectam quandam disciplinæ Concilij Prouincialis decretæ exequentur rationem valde interesse potest, si quæ his ipsis Concilij constituta sancitæ sunt, pro subiecta materiæ ratione certis titulis ordine distincta (cum iam quinque libris, prout quinque itidem eorum Conciliorum celebritas acta est, variè dispersa sint) in vnum volumen colligantur: idèò Metropolitanam cura & auctoritate, vt alia editio omnium vsui accommodatior sit; illa quæ ijs quinque libris continentur, quæq. in hac sexta Synodo sancita sunt, rectè, prout materiæ quæ agitur quæq. tractatur ratio postulat, disposita, (salua tamen vniuscuiusq. constitutionis & Decreti Prouincialis sententia) vno volumine contextantur, atque ita ordine contexta, quàm diligentissimè edantur.

Quæ ad Synodum, & Congregationes Synodales, pertinent.

Vid. Prou. 4. tract. 3. tit. eod. pag. 179.

INDEXES, & examinatores in Synodo Diocesana constituti, etià si quando longius quàm vnius anni spatium Synodi actio differatur, suum munus exequantur.

INDVLGENTIA, cuius etiam literæ in vltima parte huius Concilij editæ sunt, congregationis nomine concessa, singulis mensibus à Sacerdotibus Foraneis ex Decreto Prouinciali

Bulla edita die 10. Apr. 1580.

D d in

in singulos menses euulgetur, quo die Missa illius congregationis celebratur.

Quae ad beneficiorum collationem pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 14.

IN beneficijs etiam Parochialibus iuris patronatus laicorum simul Ecclesiasticorumq. hominum, illud Episcopus seruet atque exequatur, quod de beneficijs quae iuris patronatus ecclesiastici sunt, Concilij Tridentini decretis cautum est.

Sefs. 24. c. 13. Sefs. 24. c. 18. & Sefs. 25. c. 9. in dec. de reform. mat.

Idipsum quoque praestet, etiam si ex vna parte ad Ecclesiam, & verò ex duabus ad laicum hominem electio spectet.

Episcopus quoque, beneficiorum, quorum institutionis ius collationisue ad quoscunq. exemptos aliosue Episcopo inferiores pertinet, ius patronatus, lites, causas, & controuersias omnes quaecunq. sint, cognoscat & definiat; clericum autem praesentatum qui instituendus erit, ad inferiores institutionis tantum causa remittat: nisi iidem inferiores iurisdictionem ordinariam haberent, cuius vigore de controuersijs super iure patronatus alioqui cognoscere possent.

Beneficia quaecunq. sint, etiam Parochialia, quae per cessionem vacant, Episcopus ne suo, aut cedentis consanguineo, nec verò item suo familiari conferat prouideatur, vt Pij V. Pontificis Apostolica sanctione vetitum est.

Nec verò alicui familiari propinquouè suo ad illius beneficij concursum aditum pateferi permittat. quòd si aliter vnquam factum erit; cum omnis collatio prouisiouè rescissa, irrita, nullaq. sit; tum praeterea illius Pontificiae sanctionis poena eo nomine constituta locum habeant.

Quae ad forum pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 24.

Oratio ante congregationes recitanda.

STATUTA illa oratio, quam in Synodis de spiritu sancto dici solemne est, illa scilicet cuius initium est, *Adsumus Domine*, ritè sanctèq. vt liber Pontificalis vetus ostendit, congregationis initio recitetur, quae de sanctae Inquisitionis officio, de iudicijs, de sententia causa ferenda habebuntur.

Itidem fiat in omni conuentu vbi de clericalibus examinibus, de electione, institutioneue eius agetur aut deliberabitur, in quem alicuius beneficij ecclesiastici cura administratione conferatur.

Quam ob causam ea oratio rectè in tabula literis consignetur: certoq. congregationum loco affixa, cum vsu venit, in promptu sit, vnà cum alia stata oratione, quam in initio & in fine aliarum actionum congregationumue ex

officio Beatæ Mariæ adhiberi instituti morisq. est.

ÆQUISSIMUM est & canone Concilij Parisiensis traditum, eum qui vicariam Episcopi personam & munus vicarium sustinet, sacris initiatum esse.

Quamobrem curet Episcopus Vicarium generalem sibi constituere, qui praeter caetera quae in Vicarij eiusmodi persona requiruntur, saltem Subdiaconus sit.

QUONIAM saepe fit, vt in causarum controuersijs (id quod vir & sanctitate & iuris scientia celebris Iuo pluribus exponit) inimicitiae orientur, simultates, odia, rixae, caeteraq. id generis, quae maximè fideles cauere debent, valde exercentur; & multa eaque graua crimina inde aliquando consequuntur, ac rursus bona salutariaue opera postponantur, aut negligantur: ideo in foro Ecclesiastico, in quo concordia potissimum, pacilitium transactionibus, atque sedationibus controuersiarum planè consulendum est, Episcopus eam in ea rationem; vt Vicarij aut Iudices fori sui, aut alij Ecclesiastici homines quos ei curae praefecerit, antequàm litis reiuè alicuius iudicium constituatur, studeant omni æquitatis officio paternoq. consilio lites dirimere, controuersias sedare, & transactionibus litigantes reconciliare: atque ad eam rem facilius conficiendam, factum de quo controuertitur, ab ipsis litigantibus, seorsum singulis ad se vocatis, studeant planè intelligere, quantum quidem commodè fieri poterit, etiam remotis vtriusq. partis aduocatis & procuratoribus. sin autem id assequi non poterunt, id saltem curent, vt lites breuius quam in foro laicali moris est, definiantur.

Lites in foro episcopali quae ratione dirimendae.

Locum verò nullum patronis, aduocatis, procuratoribus, caeterisq. litium ministris dent aut relinquunt, qui quæstus forensis auidi atque appetentes, causas praetextunt, calumniasq. adhibent, tum ad causarum transactionem impediendam, tum ad exulcerandos litigantium animos.

Istorum etiam malitiam Episcopus poena priuationis suspensionisue officij postulandi & procurandi in suo foro, alijue poenis suo arbitratu pro sua conscientia coerceat, etiam si ne vlla iudiciali causae cognitione.

Quicumq. in dignitate Ecclesiastica constituti, etiam exempti qui intra fines Diocesis sunt, & reliqui praeterea inferiores Episcopo, ne priuilegiarum, consuetudinisue praetextu, matrimoniorum, & criminum item causas etiam visitando cognoscant; sed Episcopi iurisdictioni iudiciouè relinquunt, ad praescriptum Concilij Tridentini.

Matrim. & criminales causas à solo epo cognoscantur.

Non tamen Abbates, quibus alias legitime talis iurisdictione competit, alijue inferiores (si de immemorabili consuetudine eiusmodi legitime doceant) quominus de his etiam causis cognoscant, prohibeantur.

Sefs. 24. decre. de reform. c. 20.

CONSTITVTIO decretorum & taxarum à Me,

Taxa Metropolitana ab omnibus obseruanda. Bulla edita die 4. Iunii 1580.

Metropolitano confecta, & Apostolicis literis Sacrissimi Domini nostri Gregorij Papæ XIII. confirmata & renouata, quae per iudices Synodales, & conseruatores Regularium exemptorumue quorumcunq. & per Ordinarios etiam in causis delegatis, ac per eorum omnium & singulorum Notarios seruanda, atque ad executionis vsu inducenda est, ab vniuersis, & eorum vnoquoq. cuius interest, seruetur diligenter inuiolateque: ita tamen, vt si quibus in rebus, causis, negotijsue, aliquo statuto aut consuetudine laudabili, nihil vel minus quam ea taxa praescribitur, per Iudices à Synodo deputatos, ac Regularium exemptorumue quorumcunq. conseruatores exigi deberet; consuetudo illa statutumue omnino retineatur, serueturq. ad eiusdem constitutionis praescriptum.

Quam item constitutionem seu taxam iudicibus Synodalibus & Conseruatoribus praescriptam, seruet etiam Ordinarius: nisi quibus in rebus consuetudine, decretis, vel constitutionibus, taxisue Episcopalibus, taxa minor ei seruanda proposita esset, quam omnino seruet.

Si Vicarius, Iudexue ordinarius in causis ordinarijs vel delegatis, aut Conseruator Regularium & exemptorum quorumcunq. suis in causis, aut Iudex in Synodo depuratus pro causis commissarijs, eorumue Notarij aut ministri, quicumq. contra praescriptum sanctionis illius pontificiae quidquam commiserit, deliqueritue; cum eo, quicumq. sit, ad praescriptum eiusdem constitutionis agatur.

Liber dierum utilium.

DIERVUM vtilium librum, quibus à fori sui Ecclesiastici iudicijs ferari liceat, Episcopus conficiendum edendumq. pro fori sui ratione curet.

Cauenda ab episcopo in clericis, qui in foro saeculari examinari permittuntur.

TRIFREQUENTIBUS clericorum cuiuscunq. gradus & ordinis, quos in foro saeculari concessu Episcopi examinari saepe contingit, periculis occurratur; Episcopus, eiusq. Vicarius antequàm eius examinis facultatem concedat, rerum de quibus in eo foro interrogationes quae stionesue instituendae erunt, capita diligenter & matura deliberatione perpendat.

Clericum praeterea de cuius examine agitur, ad se si libuerit, accersat: ac de iisdem rerum capitibus extra iudicium interroget. Illud autem magnoperè caueat, ne dum vnus defendendi causa, quaestiones examenuè de clerico haberi permittit, alteri aliquam vel rei familiaris, vel pecuniae, vel corporis, vel status, honorisue offensionem aut diminutionem afferat: unde cum sepe numero simultates & ceddes existunt; tum clericus etiam aliquando irregularitatis poenam maculamue contrahit.

Quarum rerum si aliquam Episcopus suspitionem ex ijs ipsis capitibus cognouerit, de quibus quaestio instituenda est; nullam clerici examinandi facultatem villo modo permittat.

Vbi verò illam aliquando dandam esse iudicauerit: tunc certis capitibus nominatimq. expli-

catis iudicio suo praescriptam, literisq. comprehensam concedat permittatur. At verò semper clerico à sacerdote iururandū deferri iubeat.

Quae ad Matrimonium pertinent.

Prou. 1. par. 2. tit. eod. pag. 39.

QUOD Concilio Prouinciali quinto cautum est, matrimonium verbis de praesenti sine parochio testibusq. contractum nullum esse, ac ne sponsalium quidem vim roborare habeat: id ita intelligendum est; eos qui ita contracterint, posse tamen Concilij Tridentini conditionibus adhibitis denuò matrimonium contrahere, dummodo intra parochiae fines, & coram Parochio proprio, testibusq. illud contrahatur celebreturue.

Matrim. sine parochio. Par. 3. tit. eod. §. Qui testibus pag. 287.

MATRIMONIUM futurum Parochus antequàm in Ecclesia denunciaret, praeter id, quod ex Concilio Prouinciali quinto perquirere à sponsis debet, illos etiam seorsum moneat; vt videant, ne matrimonio quod inter se contrahere volunt, aliquod impedimentum obstat, quod mox infra explicatum est; neue alia, quae ipse pro suo iudicio & prudentia patefacere exprimereq. debeat.

Perquirenda in sponsis. Titulo eod.

Viderint igitur, an alteri fidem adstrinxerint, aut iureiurando sponderint.

An castitatis religionisue votum ediderint.

An aliquod impedimentum inter eos intercedat cognationis etiam spiritualis aut affinitatis vsque ad gradum iure Tridentinoq. Concilio prohibentur.

Sefs. 24. dec. de refor. matr. c. 2. 3. 4. & 5.

Si verò filij familias sint, hoc Parochus valde cohortetur; vt parentibus in quorum potestate sunt, eum honorem tribuant, vt illis ne inficijs quidem ne dum inuitis rem tanti momenti ineanat.

Id praeterea studiosè paterneq. etiam vtrunq. hortetur; vt singulari quadam animi pietate, & oratione in primis frequentiori, in re tam graui ad Deum confugiat.

Quò in genere, Tobiae adolescentis, cum vxorem duxit, commemorabile exemplum imitationeq. dignum proponat.

MAGNAM in eo diligentiam adhibuimus, vt corruptelam atque adeò peccatum tolleremus, atque radicibus extirparemus, quod passim in Prouincia nostra à sponsis committitur; qui mutua copulatione antea vtuntur, quam matrimonium per verba de praesenti ritè confectum celebratumq. sit.

Sponsi ante celebrat. matrim. coeuntes puniendi. vid. prou. 2. tit. 1. decre. 27.

Verum cum nihil fermè in hoc genere haecenus profecisse animaduertamus; pro officij pastoralis munere, perniciosae isti corruptelae peccatoq. graui nos diligentius accuratiusq. prouidendum & consulendum esse statuimus.

Itaq. Episcopi cura sit, poenis & censuris quas arbitrato suo constituerit, sancire, ne sponsi, priusquam matrimonium in Ecclesia per ver-

ba de praesenti ex ritu celebraverint, non modo simul non habitent; sed ne villo quidem modo mutua consuetudine commercione vtantur.

Concubinarij grauius puniendi.

Sefs. 24. dec. de refor. matrim. c. 8.

GRAVE concubinitas crimen est: propterea quod quam ingens in eo funditus conuellendo sollicitudo, & quam longe omnium diligentissima cura Episcopi esse debeat, cum canonum leges, sacriq. oecumenici Concilij Tridentini decreta iubent, tum vero Pij Quinti Pontificis Maximi Apostolica sanctio iam pridem edita perspicue ostendit.

Qua sanctione sanctae obedientiae virtute illud iustum est, vt quae contra concubinarios eiusdem Concilij Tridentini decretis constituta sunt, in ijs ipsis omnino inuioleat. exequendis, Episcopi in sua quisq. Diocesi diligenter sanctaeq. inuigilent: Deo, Romanoq. Pontifici rationem reddituri, si in eo turpi crimine ra-

dicatus extirpando negligenter aut remisse se gesserint. Quamobrem Episcopus nemine etiam postulante aut accusante, ex officio, sine strepitu & forma iudicij, solaq. facti veritate inspecta, contra istiusmodi concubinarios, cuiuscunq. status, ordinis, dignitatisq. illi sint, seuerè agat: proindeq. penis sacrorum canonum iure, sum morum Pontificum constitutionibus, Conciliorumq. auctoritate sancitis, & alijs praeterea etiam pecuniarijs arbitrio suo grauius puniat.

Quos autem ter admonitos in contumacia persistere animaduertit; eos non solum alijs penis, sed excommunicatione etiam ex eodem Decreto Tridentino afficiat.

Peccandi occasiones a pastoribus eripiendae.

PASTORIBVS non solum pericula propellenda sunt; sed etiam omnis periculosa peccandi occasio pro pastoralis officij munere eripienda est.

Quamobrem cum quae facile existere possent fornicationes, incestus, & flagitia, vniuersaq. carnis vitia, re alia plane nulla facilius quam fuga, adiutrice in primis diuina gratia superentur: Parochus vt diligentissime poterit, & Episcopus in primis, tum auctoritate sua, tum etiam si opus erit saecularis magistratus ope implorata, id maximopere curet, vt ne cum foemina quocunq. vel arctissime propinquitatis gradu coniuncta mas simul cubet, etiam si ambo puerilitate sunt, ita tamen grandiusculi, vt aliqua inde suspicio, periculum, occasio impuri flagitij committendi existere possit.

Nec verò paupertatis, angustiae habitationis excusationi locus facile relinquatur, quod minus istiusmodi impuritatum occasio omnino praecidatur: cum humi potius, atque adeo sub dio iacere satius esset.

Parochi autem tota hac de re iudicium officiumque intercedat: qui & consilium det, & opem praesentem vt accuratissime potest, tantae impuritatis periculo praestet.

Eam ipsam curam Episcopus & Parochus po-

nant in eripiendis morum corruptelis, flagitijs, peccatis, peccandiue occasionibus, quae grauissima cum Dei offensione existunt ex nocturnis illis excubijs, quae rusticorum concursu, iuuenili turpium verborum licentia, & promiscua marium feminarumq. turba, hyeme in stabulis passim fieri solent.

OFFENSIONIBVS & peccatis, quae in cauponis committi solent, pastoralis etiam cura & officio occurrendum est; vt ereptis corruptelis, salutariter consulatur vitae Christianae moribus.

Quaedam de cauponis.

Quamobrem cum Episcopus, cuius officium est in omnium cuiuscunq. generis hominum curam incumbere; tum Parochus etiam, si quas vel cauponas vel tabernas intra parochiam suam fines habet, quam saepissime ijs qui cauponaria tabernatiue exercet, monita proponat, quae infra eorum vitae Christianae, christianisq. moribus praescribuntur ad eorum salutem procurandam.

Primum igitur caupo, non solum familiae suae, sed etiam hospitibus, peregrinis, alijsue quos hospitio exceperit, & verbis, & vitae exemplis, & humanitatis officijs prodesse studeat: ita vt eius familia, quiq. in famulatu ipsius sunt, ceteris pietatis, castitatis modestiaeq. specimen atque indicium dent.

Proinde impudicos homines, eiusue infamiae nota inquinatos, blasphemos, concubinarios eiusue nomine suspectos, aleatores publicosue lusores, & id generis nebulones, qui aduenas atque hospites dolis fallacisq. decipere solent, e familia domoq. sua eiciat: quorum loco in familia famulatuq. pios homines disciplinae Christianae studiosos habeat; qui aduenas ad orationem Vespertinam inuident, quam is domi suae curet nullo vnquam pacto stata hora praetermitti.

In cauponae vestibulo porticuue, & in singulis praeterea cubiculis, sacram imaginem apponere ne omittat: profana autem omnia, ac turpiter obscenaq. inscripta pictaue inde amoueat omnino.

Ne lenones, meretrices, histriones, mimos, & ceteros male conditionis homines, nugatoresue apud se diutius hospitari patiatur.

Religiosos & Ecclesiasticos homines ad se diuertentes, separato si commodè poterit, praesertim a foeminis, hospitio mensaq. excipiat: in honore habeat, nec verbis factisue uiolari patiatur.

Pauperibus item se talem praestet, qualem se praebere christianum hospitem decet.

Haereticos verò, si quos diuertisse animaduertit, illico denunciaret; nec villo pacto feria sexta & Sabbato, alijs item praescriptis diebus, vlli vetitos cibos quouis praetextu praebet.

Mensae initio, ab hospite, vel ab aliquo familiari benedici curet, adhibita in fine etiam gratiarum actione.

Ne virum simul & mulierem cubare sinat, quos

quos suspicetur matrimonio copulatos non esse.

Si quem, dum in caupona versatur, in febrim morbumue incidere contigerit, de eius aegritudine statim parochum certiores faciat; qui illum inuisat, & spiritualia remedia eidem quamprimum adhibeat.

Caupo deniq. Christianus ita in hospitij munere agat, vt aequitate, sinceritate, & charitate vtatur; & per opera iustitiae progrediens, damnationem aeternam fugiat, ac in aeterna tabernacula recipi mereatur.

De Disciplina Christiana Militum.

CHRISTIANORVM militum disciplina his temporibus eo prolapsa est, vt in multis Dei offensionibus, quae a militum corruptelis existunt, operapretium etiam sit inuigilari Episcopalis monitis.

Vbi igitur militum praesidium constitutum est, illud cum eorum Ducibus Praefectisque Episcopus studiosè paternaq. charitate agat, vt illi in militari statione constituti, pia Christianaeq. vitae institutis congruenter viuant: cum praesertim in militum christianorum laude positum sit, vt pietatem in primis & religionem erga Deum obseruent atque colant.

Quod ergo ad pietatis usum atque officium attinet, id omne maximè curetur.

Vt doctrinae christianae rudimentis milites rectè instituantur.

Vt frequenti sacrae & confessionis & communionis vsu se ad bene viuendum communiunt. Vt quotidie & mane & vespere certa stata hora Deum precantur.

Vt Rosario quotidiano Beatæ Mariæ Virginis, quod militibus bello contra Turcas suscepto olim praescriptum fuit, religiosè vtantur.

Vt singulis diebus mane in statione communi collecti litanias recitent.

Vt in stationis loco sacram imaginem Beatæ Mariæ Virginis, aut Sancti alicuius, quem patronum sibi atque intercessorem in caelis delegerint, ob oculos propositam habeant.

Vt sacerdotem item habeant spiritualis vitae amantem Episcopi iudicio delectum, cuius monitis in militis spiritualis exercitationibus cursum teneant.

Vt in otio militari, a librorum obscenorum, quiq. Christianos viros non decent, lectione abstineant; sed martyrum vitis legendis, in quibus fortitudo ac virtus verè militaris elucet, totos sese occupent, cum per occupationes militares possunt.

Illud verò etiam maximè Episcopus cum militum praefectis valde agat, vt ieiunia & ciborum delectum ex pracepto Ecclesiae seruent; a blasphemijs omnino abstineant, quas radicibus extirpare ille omnino conetur: cum militis Christiani officium proprium sit, etiam sanguinis profusione tueri gloriam Dei, sine cu-

ius ditina ope nihil reliquum militi Christiano est, quod gloriosum esse possit.

Vt à furto rapinisue abstineant; idque plane eis persuadeat, eius generis criminibus perpetuam infamiam inuri militi.

Vt deniq. detractiones, mendacia, ingluuiem, aleam, luxuriam, pompamq. abhorreant: sed omnes virtutum christianarum partes exequantur, quae cum in omni disciplina, tum in re militari splendescunt, vtilitateq. vberimas salutariter afferunt.

Atque ob has quidem causas inter illos pias confratrias instituire Episcopus curet.

Quae ad confratrias, plane loca pertinent.

Prou. 1. par. 3. tit. cod. pag. 41.

VNICVIQ. confratriae Episcopus sacerdotem constituere studeat, vitae spiritualis vsu peritum, beneq. in sanctis exercitationibus versatum; qui salutaribus consilijs, monitis, documentis, alijsq. officijs, confratres in omnem agendi partem tanquam pater & Dux spiritualis conformet.

Vt multarum controuersiarum dissensionumue, quae in plerisque confratrijs, ex eo quod priorem locum appetunt, multis Prouinciae locis magna cum populi offensione oriuntur, occasio tollatur:

Nos decernimus, eas confratrias, earumq. confratres scholaresue, qui in posterum, locum in publicis processionibus, sumpto de Episcopi aut Sanctae sedis Apostolicae facultate habitu, sibi dari petierint, atque obtinuerint, debere locum digniorem alijs confratribus cedere, qui habitu antiquiores consueuerunt illas supplicationes antea obire; etiam si ipsa tempore antiquiores sint, maioribusq. priuilegijs communita.

Id verò ita decretum in omni confratria seruetur, nisi cum ob causam Episcopo aliter videbitur.

Quae ad sanctae pietatis institutum atque usum salutariter instituta sunt, pastoralis curae est cauere, ne deprauatis moribus corrumpantur.

Quoniam igitur in processionibus, quae a nonnullis confratrijs societatiue noctu fiunt, religiosè quidem illis primum institutis, offensio aliqua inesse potest: idcirco ne illas in posterum noctu agi liceat, nisi & Episcopi concessu, & regulis certis ab eo praescriptis.

Mulieres autem processiones nocturnas obire interdictum omnino sit.

Episcopus non solum vt superioribus concilijs cautum est, locorum piorum administrationis rationibus intersit, sed etiam liberationi illius administrationis.

Quae liberatio ab eorum locorum praefectis solum ne fiat, sed praesente, consentienteue Episcopo, alioqui si secus fieri, rescissa sit planeque nulla, ad Tridentini Concilij praescriptum.

Quaedam de confratrijs.

Quaedam de pijs locis.

Sefs. 22. decre. de refor. c. 9.

Quæ ad moniales pertinent.

Prou. r. par. 3. tit. eod. pag. 43.

QUONIAM superioribus Concilijs provincialibus, non satis quantum rei gravitas deposcit, adhuc monialium periculo consultum ac prouisum est; quod cum ex frequenti ad earum monasteria accessu, tum ex ingressu etiam septorum clausuræ existere potest: idcirco eo de genere hæc addenda censuimus. Ut autem hæc ipsa notoria sint, edicto episcopali duorum mensium spatio, & deinceps quotannis, sermone vulgari frequenter, prout opus erit, populo promulgari, singulisq. præterea monialium Monasterijs earumq. præfectis edicti denunciariuè Episcopus mandet.

QUÆDAM de accessu in monialia. Quædam de accessu & ingressu in monialia. Quædam de accessu & ingressu in monialia. Quædam de accessu & ingressu in monialia.

Sess. 25. dec. de regul. & mon. c. 5.

NE quis clericus, laicusuè, cuiuscunq. generis, ordinis, conditionis, sexus, ætatisuè sit, absque Episcopi aut eius Vicarij concessu literis exarato, ad monialium monasteria quouis prætextu causauè, ac ne eo quidem nomine inuisendi alloquendiue puellas tantum quæ ibi educantur, vnquam accedat, propositis pœnis & censuris arbitrio Episcopi.

Ne quis item absque eiusdem Episcopi facultate scripta, intrâ septa Monasterij monialium in posterum ingredi audeat.

Si quis contrafecerit, excommunicationis pœnam ipso facto subeat, ex Concilij Tridentini, Apostolicarumq. sanctionum, quas summi Pontifices Pius Quintus & Gregorius XIII. eo nomine ediderunt, præscripto.

A qua excommunicatione non ab alio nisi à summo Pontifice Romano absolui possit.

Neque in posterum aliquis Ecclesiasticus secularis, regularis, aut laicus, quocunq. gradu, auctoritate, dignitateuè præditus, cuiquam homini Ecclesiastico etiam regulari aut laico facultatem ad Monialium Monasteria accedendi, ne colloquendi quidem gratia cõcedat: nec verò monasterij septa ingrediendi potestatem faciat, quauis consuetudine, statuto, lege, priuilegijsuè, etiam sedis Apostolicæ auctoritate ante Concilij Tridentini promulgationem roboratis & communitis non obstantibus.

Si quis contra commiserit, pœnam excommunicationis ipso facto subeat, aliasq. arbitrio Episcopi.

Abbatissæ, Priorissæ, & aliæ moniales, quæ Ecclesiasticos aut laicos homines quauis causa prætextuè intrâ monasterij septa absque Episcopi concessu literis consignato ingredi permiserint, ipso facto excommunicationis pœnam subeant; à qua è sanctionis Sanctissimi D. N. Gregorij XIII. præscripto, nõ possint nisi à Summo Pontifice absolui, præter alias pœnas eadem constitutione propositas.

Quæ verò moniales absque Episcopi concessu scriptis exarato, quemquam vel marem vel femina, contra quam supra præscriptum est, ad collocutionum, rotarumue loca admiserint, biennio mulctatæ sint suffragio omni.

Si verò iterum in hoc genere deliquerint, arbitrio Episcopi puniantur; tum deinceps si itidem offenderint, excommunicationis etiam pœnam ipso facto subeant.

Præfecta autem monasterij, facultates omnes scriptas quas vnusquisq. exhibuerit, siue de accedendo ad monasteria, siue de ingrediendo illæ sint, accuratè asseruet; Episcopoq. clausuram visitanti, & alias quoties postulabit, exhibeat, ut eas cum libro quod regeftum nuncupatur, conferre possit.

Episcopus autem, cum clausuras monialium, etiam earum quæ regularium curæ iurisdictioniq. subiectæ sunt, visitabit; de clausuræ custodia, & decretorum quæ ad eam rectè tuendam quouis modo pertinent, vñ atque obseruatione, moniales etiam singulas, ut opus esse viderit, diligenter interroget.

Collocutionum loca in monialium monasterijs tam intrinsecus quàm extrinsecus constituta, clauis clausa perpetuò sint: nisi cum ibi quis est collocutionis causa, ex facultate legitima, clauis autem apud præfectam custodiatur.

Ut autem quod de vetito ad monialium monasteria accessu cautum est, certis diebus uerè seruetur; clauis etiam adhibeatur ostio loci exterioris collocutionum in monasterijs: quæ clauis noctu præsertim ab Episcopo committatur Confessario, alijue pio viro arbitrato suo.

Is verò illis diebus ne aperiat, neuè clauem aperiendi tradat, nisi facultatem Episcopi scriptam exhibenti.

Quò autè sanctior huius clausuræ cautio adhibeatur; Episcopus, ubi expedire censuerit, pœsulum uectemue ostijs singulis clausuræ ab exteriori parte claudendum apponi mandet arbitrato suo, clauemq. noctu præsertim ei committat, quem fidum, probum, aptumq. esse iudicarit.

Occasione correctionis, penitentia, seu examinis, in causis etiam criminalibus & grauioribus, monialis è clausura ne educatur, etiam si in aliud monasterium locumue pium conducenda, ne ad breue quidem tempus.

Facultas ingrediendi septa monasterij nulla datur nisi in scripto: neque verò quæ sine scriptis concessa est, cuiquam suffragetur, nisi quædo vnà cum Episcopo is monasterium ingreditur.

Episcopus autem solummodo, at nullo modo Vicarius generalis hanc potestatem faciat, nisi speciatim ei Episcopus auctoritatem delegarit, qua alijs ingrediendi facultatem dare possit: atque Episcopus quidem eam auctoritatem minimè alij demandet, nisi Vicario tantum Generali; ac neque ei item, cum ipse præsens est.

REGULÆ constitutionesue speciatim editæ De penitentibus mulieribus quæ professionem subierint, seruentur; ne in ijs recipiendis consensus duarum partium monialiu requiratur,

Tit. de puellis ad relig. admittent. pag. 46. §. Nec verò.

vt Concilio prouinciali primo sancitum est, (id quod in alijs solum monialibus locum habere hoc loco declaratur:) sed maior pars factis sit, etiam in professione emittenda.

Nec verò in earum mulierum domicilijs certus numerus constituatur: nec rursus in iis locum habeat, quod de elemosina loco dotis alimentiuè, eiusq. summa & additione in monialium monasterijs præstari decretum est; sed illud in necessarijs alimenti expensis erogetur: reliquum autem in alias monasterij necessitates, aut in bonorum immobilium emptione arbitrio superioris conuertatur. Ijs mulieribus liceat professionem emittere, ea ætate, eoq. temporis probationis spatio, quibus iure communi licet, aut earum constitutionibus speciatim cautum est.

In earum præterea renunciatione & obligatione, constitutiones earum, & earum superioris, aut ius commune seruetur.

Neque nouitiæ, si quid in anno probationis derint, mulieresuè acceperint, pœnis plectantur, nisi speciatim aliter caueatur.

Mulieres item, quas absoluto probationis anno, non habiles esse neque idoneas ad professionem compertum est, aut si profiteri illæ recusauerint, è monasterijs nisi causis iure permissis ne eiciantur.

Verum Episcopus probationis nouitiatusq. tempus proroget licet.

Nec verò item quæ mulieres habiles non sunt ad officium, velumq. nigrum suscipiendum, etiam si domus illa conuersis opus nõ habeat, contra institutum repellantur.

QUO superiores vtantur facultate ingrediendi in Monasteria.

edita die 23. Decbr. 1581.

EPISCOPI & Prælati omnes tam saculares quàm regulares, quibus monasteriorum monialium quouis modo cura concredita est; facultate sibi ex officio data in ea ingrediendi ita demum vtantur, vt scilicet cum necessaria causa vrget ingrediantur, paucosq. comites, & eos quidem seniores ac religiosos homines secum adhibeant: ne pœnas ac censuras Gregorij XIII. Summi Pontificis constitutione ipso facto inflictas subeant; quam constitutionem accuratè seruent.

Quæ generatim ad has constitutiones & decreta pertinent.

QUAE CVNQVE etiam de sacramentorum administratione, Missæ sacrificij celebratione, diuinorumq. officiorum modo & ratio

ne, in hac & superioribus Prouincialibus synodis decreuimus, ea planè omnia & singula ad Metropolitanam etiam ceterasq. quascunq. Ecclesiâs ritu Ambrosiano vtentes pertinere sancimus & declaramus: nisi si quid eiusmodi erit, quod vel per nos, vel deinceps per successores nostros Archiepiscopos nominatim speciatimq. declaretur Ambrosianis ipsis ritibus institutisue expressè aduersari.

Si in his Decretis antè alteram Mediolanensis Prouinciæ Synodum vlla difficultas orta erit, eius declarationem, tum verò præterea omnium quæ eisdem decretis continentur interpretationem & explicationem, nobis vsque ad proximè futuram Prouincialem Synodum reseruamus; salua semper sedis Apostolicæ auctoritate.

Quamcunq. facultatem ex Decretis in hac Prouinciali Synodo Mediolanensi sexta per nos editis habent Episcopi; eam ipsos per suos Vicarios generales, aut per alios quibus concesserint & delegarint, exequi posse volumus; nisi in ijs quæ propriè ad ordinem Episcopale pertineant, aut in quibus Vicarij à sacris canonibus, aut à Concilio Tridentino, vel à nobis expressè exclusi sint.

Vt nemini eorum quæ in hac sexta prouinciali nostra Synodo à nobis decreta sunt, ignorantiam excusare liceat; edicimus, vt ea quo primum die de illis edictum promulgationis Ecclesiæ Metropolitanæ valuis propositum erit, ad duos menses omnes se & his Decretis, & si contrafecerint, pœnis quæ eis continentur, teneri intelligant.

Ab eo etiam affixionis die eorum decretorum temporis initium sumendum decernimus, quibus aliquid intrâ certum tempus præstari iubemus.

Vnusquisque præterea Episcopus ea in proxima Diocæsana Synodo, ad præscriptum sacrorum canonum, & Concilij Tridentini promulgari iubebit; & quò studiosius omnium animis eorum præcepta fixa inhæreant, singulæ etiã cathedrales, & collegiatae, & parochiales Ecclesiæ huius prouinciæ has nostras constitutiones aliquo loco collocatas perpetuò asseruet.

Omnia & singula quæ à nobis in hac sexta Prouinciali Synodo decreta actaq. sunt, qua debemus obedientia ac reuerentia, auctoritati ac iudicio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium Ecclesiarum Matris & magistrae semper emendanda & corrigenda subiicimus.

L A V S D E O.
Finis Concilij Prouincialis Sexti.

Sub.

Subscriptiones Reuerendiss. DD. Episcoporum, qui Concilio Prouinciali sexto interfuerunt.

Nos CAROLVS S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. sanctæ Praxedis, Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus S. Eccl. Mediol. de consilio & assensu Reuerendiss. Coepiscoporum nostrorum definiens subscripsimus.

Ego Cæsar Episcopus Derthonensis consentiens subscripsi.

Ego Nicolaus Episcopus Cremonen. consentiens subscripsi.

Ego Hieronymus Episcopus Bergomi consentiens subscripsi.

Ego Ioannes Episcopus Brixie consentiens subscripsi.

Ego Fr. Dominicus Episcopus Astens. consentiens subscripsi.

Ego Guarnerius Episcopus Alexandrinus consentiens subscripsi.

Ego Vincentius Episcopus Albensis consentiens subscripsi.

Ego Franciscus Episcopus Intimilien. consentiens subscripsi.

Ego Alexander Episcopus Casalen. consentiens subscripsi.

Ego Vincentius Picaluua Archipresbyter Oppidi Casinarum, Procurator specialis Illust. & Reuerendiss. Episcopi Aquensis, eius nomine interfui, & subscripsi; & omnia & singula in hac sancta sexta Synodo acta, decreta, edita, & promulgata, eius & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Io. Paulus Albergonus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Nouariæ, Procurator specialis Illust. & Reuerendiss. D. Francisci Episcopi Nouarien. eius nomine interfui, & subscripsi; & omnia ac singula in hac sancta sexta Synodo acta, decreta, edita, & promulgata, eius, & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Paulus Granutius Iur. Vtr. Doct. Prothonotarius Apostolicus, perillust. ac Reuerendiss. D. Io. Francisci Episcopi Vercellen. Sanctissimi D. N. Papæ & sanctæ Sedis Apostolicæ nunc apud Serenissimū Rodulfum Imperatorem Nuncij Vicarius generalis, eiusdemq; in hoc Specialis Procurator, eius nomine interfui, & subscripsi; & omnia ac singula in hac sancta sexta Synodo decreta, acta, edita, & publicata, eius, & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Io. Antonius Iordanus Clericus Saouonen. Illust. ac Reuerendiss. D. Dominici Grimaldi Episcopi Saouonen. hoc tempore Sanctissimi D. N. Papæ apud Auinionem Gubernatoris, ad hoc specialis Procurator, eius nomine subscripsi; & omnia ac singula in sexta Synodo Prouinciali Mediolanen. acta, decreta, edita, & promulgata, eius & Ecclesiæ suæ nomine recipio.

Ego Marcus Antonius Amidanus Presbyter Cremonensis multum Illust. & Reuerendiss. D. Ludouici Tabernæ Laudan. Episcopi, & Nuncij Apostolici ad Sereniss. & Catholicū Hispaniarum Regem Philippū Generalis Vicarius, ac ad id etiam Procurator specialis, eius & Ecclesiæ suæ nomine, omnia & singula in sexta Synodo Prouinciali Mediolanensi acta, & decreta, edita, & promulgata recipio.

INDICTIO

Futuri Concilij septimi Prouincialis.

CAROLVS S. R. E. Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Praxedis, sanctæ Ecclesiæ Mediolanen. Archiepiscopus &c.

OMNIBVS & singulis Reuerendissimis dominis Episcopis, Derthonen. Aquen. Cremonen. Bergomen. Brixien. Asten. Alexandrino, Nouarien. Vercellen. Alben. Intimilien. Casalen. Laudan. Saouonen. Vigleuanen. Placentino, Albingaumen. alijsq; vniuersis & singulis, qui Synodo Prouinciali Mediolanen. quacunque ratione interesse debent, omnibusq; item Capitulis, & Ecclesiarum Cathedralium Procuratoribus, hoc publico decreto indicimus, significamus, denunciamus, & intimamus proximam sequentem Synodum Prouincialem Mediolanen. septimam, Deo omnipotente auctore, & ad eius laudem, hac eadem in Vrbe, hoc ipso

loco, Anno Domini M. D. LXXXV. Die vigesimo nono mensis Aprilis, qui dies erit feria quinta Dominica tertia post Pascha Resurrectionis D. N. Iesu Christi, inchoandam, & celebrandam esse. Quamobrem eos omnes & singulos Reuerendissimos D. D. Episcopos monemus, Procuratores verò Ecclesiarum Cathedralium inuitamus, vt eo die ad Synodum Prouincialem septimam iuuante Deo Mediolani celebrandam constituto, hic omnino intersint, nisi diem celebrationis ipsius Synodi aliqua ex causa à nobis prorogatum fuisse nostris ad eos datis literis intellexerint. Quòd si ipsorum Reuerendissimorum Episcoporum nostrorum aliquis legitimo tunc detentus erit impedimento, nuncium procuratorem ad se excusandū, atq; ad id impedimentum probandum ad nos mittat; cui etiā facultas ab ipso detur, ea omnia & singula nomine suo & Ecclesiæ suæ recipiendi, qua diuina gratia auxiliante in ipsa Synodo à nobis de consilio & assensu Reuerendissimorum Coepiscoporum nostrorum constituentur decernentur.

ORATIO

CAROLI CARDINALIS

TIT. SANCTÆ PRAXEDIS

ET ARCHIEPISCOPI,

Habita in Prouinciali Concilio Sexto.

DIVINAE erga nos Misericordiæ munere singulariq; dono, iam Cōcilium prouinciale sextum, Patres sanctissimi, cōcelebramus. Hæc ipsa Concilij prouincialis vox, nobis qui ob eam causam duce Spiritu sancto hic adsumus, rem magnam, grauem, in omnes partes maximè vtilem, salutarem prouinciæ rationibus, atq; adeo omnis ecclesiasticæ disciplinæ vsui instaurationibusq; necessariam significat & planè ostendit.

Hæc quidem actio prouincialis, ab apostolicis vsque temporibus diuinitus instituta, & diuturna ecclesiæ consuetudine in omnes terrarum partes deriuata, sanctionibus Pontificijs corroborata, œcumenicis cōcilijs cōmunita, olim florētissima fuit. Quo factū est, vt ea iam pridem in omni prouincia fructus tulerit & vberimos & maximos. At verò vbi intermissa vel neglecta fuit, quanta & quàm grauiamur damna inde importata sint rei vniuersæ Christianæ, non est cur pluribus explicemus; res ipsa loquitur. Ijs autem detrimentis sacra Tridentina synodus vt tandem occurreret, salutare conciliorum prouincialium institutum renouauit: quod nos ex illius præscripto cum sæpenumero operante Domino adhibuerimus, aliquos illius fructus experiundo cognouimus. Et verò quorsum sanè refertur omnis prouincialium Episcoporum cōuentus? an non ad res quæ non modò sunt vtilis; sed quæ longè omnium grauisimæ? Agitur in eo gloria Dei, agitur salus animarum, agitur institutio cle

ri, agitur disciplina populi, agitur denique spiritualium ægritudinū curatio, nobis qui in Apostolorum locum successimus commissa, vt Euangelio iam modò audiuius.

Est porrò curatio hæc multiplex, & latè prætereà patet. magnum fanè negotiū ac graue, in vnius tantum animæ (pro cuius salute Christus Dominus sanguinem profudit) curam incumbere; multò grauius, plurimos variè languentes sanare; longè grauius, prouinciæ vniuersæ amplissimæ & ærotanti medicamenta opportuna apponere; sed infinitis partibus difficillimū est, morbis qui vnius episcopi studio vix aut ne vix quidē aliquando curari possunt (cū penè insanabiles sint) remedia adhibere: quæ cura maximè ad Prouincialium Episcoporum conuentum, tanquam ad aliquod sapientum medicorum collegium pertinet. At cū *omnis Pontifex ex hominibus assumptus, & ipse circumdatus sit infirmitate*; ægritudinum quoque nostrarum episcopalium curatio, cuius magna ex parte in synodis Prouincialibus ratio habenda est, explicari non omnino potest quàm grauis quàm salutaris item.

Sed est curiam hoc initio orationis nostræ paucis rem complectamur. In conuentu episcopali propositum est nobis studium curationis & nostræ & nostri gregis. Cū igitur concilij huius prouincialis sexti causa hoc sacro loco sumus, vocem illam apostolicam & diuinam, non modò omnes muneris nostri partes significantem, sed nos magnoperè mouentem audiamus: *Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos posuit Spiritus sanctus regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.*

Quare & vnam & alteram item curationē pro officij nostri munere præstemus. Res duæ sunt, quæ nobis in solemnī hac actione proponuntur; vna prouinciæ ærotantis status; altera diligentissima disquisitio salutarium medicamentorum. Atque de his quidem rebus duabus in præsentī aliquid & breui fanè dicemus.

Primū igitur, Patres Reuerendissimi, spectate quæso vnā mecum prouinciam vniuersam, quasi publicam hospitalem quandam domū amplam, in qua multitudo ingens sit hominum grauius periculoseq; ærotantiū. Proponamus hic nobis ob oculos tam infinitos homines ægrè affectos, quos Christus Dominus ab Apostolis sanari iussit: At eos in prouincia frequentissimos conspiciemus; cū præsertim his temporibus tanta malorum lues in mortalium viscera se se infuderit. En hydropi laborantes; en febri & phrenesi æstuantēs; en dæmonum impetu agitati; en lepra fœda affecti; en paralytici, & permulti claudi; en alij aridi debilesq; en gibbosi plurimi; en muti complures; en lipipientium genus; en & cæcorum & surdorū quàm infinitus numerus; quàm multos alios letargiæ morbus occupauit. O commiserantium & languentiū spectaculum? An hic, Patres, dolor noster supra dolorem? an in nobis cor nostrum mœrens? Quæ (malum) ista hydropisis quasi intus in omnium prouinciæ partium cute inhærescens? superbiæ vitio quàm multi turgescunt? quanta inde morborum pestis? quàm profusus vestium luxus? quàm nouus & inauditus pomparum apparatus? quàm varius barbarico opere ornatus? quàm innumerabilis seruorum grex? quàm effusa denique omnium rerum profluuiēs: quæ tanquàm morbus intercus in omnem prouinciæ partem se se longè lateq; diffudit. At verò quàm latè patet alia hydropisis, in exhausta illa pecuniæ fitis, & *idolorum seruitus auaritia*, & illa malorum omnium radix cupiditas? Ex hoc morbo nefaria quæque existunt. Hinc fœneraticij contractus; hinc mendacia periuriæq; commertijs contrahendis; hinc falsa quæque; hinc adulterinæ & corruptæ merces; hinc doli, fallaciæ, fraudes, & subdola quæque artificia; hinc alienorum bonorum quasi aucupia; hinc iudiciorū iniquitas, iudicum corruptelæ, pupillorum oppressiones, viduarum desolatio, & iniuria

ria denique omnis. Quàm perniciofa sitis, quæ effrenata istorum cupiditas: qui nullos sibi fines concupiscendi præscribunt; vsque adeò vt alios possessio nibus suis, etiam sæpè per iniuriam pellere manibus pedibusq; enixè operam dent. Horreant isti iudicia Dei omnipotentis, voce Isaia conquerentis & comminantis: *Veh vobis, inquit, qui coniungitis domum domui, & agrum agro copulatis vsque ad terminum loci. Nunquid habitatis vos soli in medio terra? in auribus meis sunt hæc, dicit Dominus exercituum, nisi domus multa deserta fuerint grandes & pulchra, absque habitatore.* Horribilis certè est hæc Dei comminatio: at istorum quàm ardens, Patres, quæ effusa cupiditas? En rursus circumfusa vndique alia hominum multitudo febris multiplici & graui ardore æstuantium. Iuuenes, quibus cupiditatum flammis, quasi summis febrium caloribus, & concupiscentiæ igni nō exardescunt? delictis affluunt, oculos habent plenos adulterij; & flagranti isto ardore concitati, *bibunt quasi aquam iniquitatem omnem*; nihilq; non agunt, nihilq; non attingunt, nihilq; non elaborant, vt malè agant: immò malè agendo gloriantur; & quæ malefacta non patrarint, illa ipsa quasi à se commissa insolenter vbique iactitant: vsque adeò turpiter agere, sibi gloriosum opinantur. Atque præ isto ardore, furore eò etiam præcipites feruntur, vt cum ne sacrorum quidem locorum rationem aliquando habeant; tū verò sanctum matrimoniū, sicut gentes quæ ignorant Deū, ineunt atque suscipiunt, suæq; libidini ita vacant, *sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus.* O rem cōmiseratione dignā. Febilis hic furor non modò iuuenes, & adolescentes, sed pueros, & penè infantes his temporibus aliquo modo inuasit. Quàm isti petulantes? quàm contumaces? quàm effrenati? quàm proiecta audacia præcipites? quàm turbulentī, & domi, & foris? quàm impudenti licentia ad nefaria quæque concitati? nolumus plura præ dolore. Sunt plerique alij, qui tanquam fanatici homines, ethnico more, & ioculari quadam licentia Satanæ astu introducta, laruis induti furiantur & bacchantur, choreas ducunt, tripudia agunt, spectacula profana edunt; atque in alijs istiusmodi actionibus vsque adeò insaniant, vt in tanta peccatorum quæ inde existit colluione, ne culpam quidem agnoscant. Alij porrò non tam phrenesis furore quàm dæmonis æstu agitati, eò præcipites ruunt, vt non modò medicamēta aspernentur; sed medicos & curatores salutis suæ insanabili quodam odio insectentur: & verò (quod detestabile nefandumq; facinus est) violentas manus eorum parentibus sacerdotibus, quos venerari & colere totis in Christo visceribus debent, afferant & iniiciant, eosq; aliquando truculenter impiè scelerateq; contrucidant. At lepra quàm plurimi laborant? isti, & malefactis, & flagitiorum impuritate, & vitiorum exemplis, prouinciam fœdissimè inficiunt. At vos Patres, quos huic prouinciæ speculatores Dominus dedit, rectè cernitis quàm exitiosa sit istorum perditissimorum hominum contagio, & quàm in omnes partes diffusa. Paralyticorum prætereà numerus magnus est: qui præ quadā virtutum torpedine, tanquam in mollitie carnis iacentes, ne desideria quidē rectè agendi concipiunt, ne dum sanctarum actionum officia exequantur. Sed en claudi alij. isti optimè vident, quàm valdè in Christianarum virtutū disciplina progrediendum sit, non longè tamen vti oportet, progrediuntur; immò à recta via quam semel ingressi sunt, ad vitiorū diuertacula profluunt. Alij aridi sunt: qui manu cū debiles sint, in operibus charitatis desunt, nomineq; tantum christiano gaudent. At gibbosi quàm plurimi: qui ad terram proni, humi repentes, non cœlestia sed terrena tantum spectant; & tanquàm filij terræ, animo demisso vt pecudes, ad pastum, ad crapulas & comestationes abiecti, gulæ, ventri, & ganeis dediti, *planè statuerunt oculos declinare in terram: horum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt.* Vtque quo graui corde? Ista hominum lues prouinciam nostram latè inquinat. Est etiam infinitus numerus

Hebr. 5.

Act. 20.

1. Tim. 6.

merus mutorum. sunt, qui in diuinis laudibus muti: at in maledictis, blasphemijs, diris, imprecationibus, conuitijs, detractionibus, contumelijs, lingua celeri & exercitata sunt. O detestabilem hominū pestem. Copulandis diffidentium voluntatibus silentio vtuntur: sed lingua tanquam seditionum flabello abutuntur ad discordias disseminandas. Certè lingua eorum ignis, vniuersitas iniquitatis, & *sepulcrum patens est guttur eorum: quorum os maledictione & amaritudine plenum est.* Sed quousque ista hominum lues processit? *Attendi, inquit Dominus, auscultauit, nemo est qui loquatur bonum.* Lippos alios scitis, immo & cæcos quamplurimos. En spectaculum tenebricosum & horribile. Est quædā huius sæculi cæcitas, qua vt tetra nocte circumfusi homines, oculis fidei cum & sempiternam illam cœlestem gloriam, & perpetuos inferni cruciatus, & mortem, & horribilia Dei iudicia proposita habeant, nolunt tamen videre vt bene agant. Permulti item rerum diuinarum atque adeò rudimentorum fidei ignari, veri cæci sunt: qui planè abiecta suæ salutis cura, viam cum ignorent quæ ducit ad vitam, illa imperita cæcitate prolabantur ad sempiternum interitum. Verum plerique alij cæci sunt, qui rerum futurarum quæ sempiternæ sunt, nihil prospiciunt; res autem præsentis, quæ caducæ, quæ fluxæ, quæ vix ad punctum temporis permanent, cæca quadam auiditate rapiunt. Ecquæ tandem est ista hominum cæcitas, qui res procreatas creatori, res viles & abiectas summo Deo præferunt? At surdi quàm infiniti? quàm miseranda eorum conditio? Isti in malè agendo sunt pertinaci animo, voluntateq; obfirmata, Dei vocibus obsurdescunt, pietate non molliuntur, minis non cedunt, precibus non commouentur; mentis sensu hebescentes, pericula salutis non timent; homines non metuunt; & quod grauissimū est, Deum non verentur. Iam cernitis, Patres Reuerendissimi, aliquam prouinciæ partem ægotā: aliā verò quæ ad clericales ægritudines pertinet, vos etiam optimè perspiciere potestis. Iam pridem clericali ordini remedia apposuimus, quæ pro temporū ratione opportuna iudicauimus: sed alij morbi sunt, quibus iam clericalis disciplina languescit. Vitæ honestati & morum castitati cōsulimus, ei usq; generis vitiosas aliquas partes sanauimus: ecce alia labe, quæ valdè illius ordinis dignitatem infecit: in eo inhærescit auaritia. quam ob causam (vt alia silentio præteream, quæ pastoralis animi nostri sensum excruciant) deserta sepe statione, in fori sollicitudinibus illius ordinis homines excubias agunt, lites appetunt, lites intendunt, & frequentes pleriq; in iudicijs sunt. Clericis studia præscripsimus. alij negligunt, alij clericalium studiorum fines transiliunt, alij studiorum prætextu ab ecclesia absunt, à functionibus ecclesiasticis se se abducunt, & à clericali disciplina refugiunt. alij scientia inflati, præ se alios etiam seniores quos vereri debent, superbè contemnunt, beneficia ecclesiastica tenuia contumaciter respuunt, ampla præposterè ambiunt. Quàm alij clericales morbi, Patres, quàm alia vulnera recruduerunt, quibus potius medeamur oportet, quàm enumerando refricemus.

Nihil verò attinet, cur hoc ipso loco ægritudines nostras enarremus. non enim dubitamus, quin vos, quos Dominus constituit sanare infirmos, pro conscientia vestrae religionis, non modò diligenter etiam atque etiā ipsi spirituales nostros omnium morbos videritis; sed medicamenta exquiseritis, quibus appositè curentur. Verum etiam quò rectius omnia nobiscum iterū atque iterum reputemus; illud vnum nobis omnibus persuasum esse volumus, ad ordinis nostri dignitatem auctoritatem muneris non satis esse, si certis quibusdā virtutibus, quibus cæteri homines præditi esse solent, nos exculi sumus: sed harū ipsarum virtutum ornamentis nos longè excellere oportet. In gradu enim episcopali collocati sumus: qui vt aurum cæteris metallis præstat, sic alijs vel amplissimis dignitatibus cum præcellentior sit, tãtò perfectioribus virtutibus

vsque

vsque adeò perlucere debet, vt inde ad alios splendor singularis dimanet. Vitæ innocentia, morum integritas, religionis pietas, iustitiæ cultus, & aliæ eius generis virtutes, sunt quidem nobis communes cum reliquis: sed cum multò præstantiores eæ ipsæ in nobis singularis vitæ officijs splendescere debent; tum verò aliæ sunt, quæ propriæ præcipuæq; episcoporum sunt, & cum præstantissima Dei charitate, & ardenti eius zelo in primis coniunctæ: quibus virtutibus exhibeamus nos sicut Dei ministros; iisdemq; existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Si igitur episcopali perfectione nostras actiones & officia metimur; certè diligentius aliquas etiam ægritudines nostras speculabimur.

Quamobrem cum omnes prouinciæ partes, siue populum, siue clerum, siue nos etiam spectemus, si diligentiori speculatione quàm nos dicendo commonstrauimus, intuebimur, qualem eam aspiciemus? ægotantem scilicet, & multis adhuc morbi offensionibus percussam; & ita percussam, vt reliqua cura opus sit, non mediocri sed magna. Proh dolor, quid hoc cene est? Nunquid resina non est in Galaad? nunquid nulla medicinae ratio in prouincia, & in prouincia amplissima? nunquid medicus non ibi? nunquid tot & tam sapientes episcopi; optimi animarum curatores, & præcellentes animarum medici? *quare igitur non est obducta cicatrix filia populi mei?* quam ob causam prouincia sanata non est? *Transijt messis, finita est aestas: & nos saluati non sumus,* inquit mœrens & deplorans Ieremias. Iam diu abiit tempus, quo sacra Tridentina synodus salutaris sanandis morbis leges tulit; iam pridem etiam tam sæpenumero nos, tanquam medici qui collegiatim de curandis corporibus consultationem ineunt, huc ad concilium conuenimus: at prouincia nobis in curam tradita nondum salutariter curata est? immò adhuc penè attrita penè percussa iacet? *super contritione filia populi mei contritus sum & contristatus, stupor obtinuit me.* exagitate vnâ mecum quæso Patres, dolorem vestrum; intimeq; accensi, afferte remedia & opportuna & salutaria, quæ prouinciæ ægotæ adhibeamus. *tempus est medelæ,* inquit Propheta: vos statum prouinciæ ægotantis videtis: tempus medendi est, tempus concilij. non est igitur cur à proposito, illis quæ vulgò disseminari solent vocibus dimoueamur. Quorsum tot synodalia remedia? quousque tandem tam multæ medicamentorum synodalia leges? næ istæ planè vulgares voces sunt, & dignæ planè quibus nos episcopi constantissimo mentis episcopalis studio obsurdescamus. Aliud enim nos Spiritus sancti doctrina docet, aliud Apostolorum instituta monent, aliud Patrum exempla declarant, aliud canonum leges iubent, aliud vetus ecclesiæ vsus in omnes partes utilis postulat, aliud Tridentinæ sanctiones nuper instituit, aliud nos in hac prouincia iamdiu ad consuetudinem reuocauimus. Quid? aliter muneris nostri episcopalis religio deposcit. Quàm inanes & penè nefariæ? eamq; ob causam summa animi nostri episcopalis consensione, vna conspiratione, vno spiritu explodantur illæ voces hominum, qui populum nostrum decipiunt; *dicentes pax, & non est pax.* quam imperitè hoc iactitant? quàm iniquo etiam animo sunt isti, qui curant contritionem filia populi mei cum ignominia dicentes *pax pax & non est pax?* An vbi malorum lues; pacis, concordia, & bonorum status? an vbi varia morborum species, recta valetudo? an vbi adhuc morum corruptelæ, disciplinae christianæ perfectio? Attendite quæso, qui isti homines sunt. cum talia dicunt, *liniunt parietem luto absque paleis, absque tēperatura: & vident visionem pacis, & non est pax.* cernunt isti in superioribus nostris concilijs vmbra quandam disciplinae, qua populum informare studuimus; at eius imago nondum omnibus partibus absoluta; immò cum imperfecta est, tum neque vndique etiā communita. eamq; ob causam verendum nobis est, ne illa tanquam paries malè materiatus, luto tantum absque paleis illitus corruat. longè absint à no-

E e bis

Ezech. 13. bis uoces istorum, qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite uniuersae aetatis ad capiendas animas. Næ isti his adulationum uocibus uocumq; blanditijs, cum nos fallere student, tum istis etiam illecebris populos nostros decipiunt: dicunt enim bonum malum, & malum bonum. O popule meus, quis poterit omnia mala quæ te undique premunt, enumerando percensere? audent tamen isti à salutis uia te adulationibus longius abducere.

Isai. 5. Popule meus, qui te in tanta malorum colluione beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & uiam gressuum tuorum dissipant.

Proposui iam uobis ante oculos, Patres, quandam penè necessitatem sanandæ prouinciæ. Disquiramus igitur oportet in hoc ipso concilio sexto salutares curationes, salutaria medicamenta, & præsentia remedia. Quo in officio disquisitionis, Euangelium quod nuper audiuius, nos valdè instituit, cum curationis munus Apostolis Christus Dominus commisit his uerbis. *Nihil tuleritis in uia, neque uirgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis. Quorsum hæc leges? quid ostendunt? quid loquuntur? quid præscribunt? rerum certè humanarum despicientiam, terrenarum curarum abiectiõnem, uitæ huius contemptum, animi abalienationem ab ijs quæ nostra sunt, & illam à nostris, quos cognationis uinculo natura coniunxit, quandam quasi seiunctiõnem, atque alias istiusmodi uirtutes, quæ in Apostolis eluxerunt. atque ijs quidem hoc etiam unum adiungendum est, quod in curatione spiritali plurimum ualet, ut ne Mundi prudentiæ neque nostræ innitatur. Prudentia carnis mors est, prudentia Mundi cæca & fallax: at prudentia spiritus, uita, & pax. Quæ Christi sunt, Christi spiritu agamus: ab illo pendeamus: non uulgi iudicio, non populari plausu, non priuatis rationibus curæ nostræ partes commetiamur. Hoc sanè est Apostolos, quos misit Deus infirmos sanare, salutariter imitari, hoc planè Euangelij leges seruare, hoc ipsum gerere, est salutaris curationes adhibere. Illis uirtutibus communiti, uoluntatem etiam instaurandæ prouinciæ ardore quodam inflammata & parata adhibeamus. Parauit cor suum ut inuestigaret legem, sacris literis proditum est: alio loco; *elegit sacerdotes habentes uoluntatem in lege*: eo animo cordisq; desiderio ad prouinciæ curationem accensi, imitemur duos grauissimos uiros Iosua & Efdram: hic instaurandæ disciplinæ studio exardescens, librum legis quem manu sumpsit, aliquot diebus distinctè legit, quater diu & totidem noctu, populumq; ad illius executionem mirabiliter excitauit. Iosua itidem quò posset accuratiùs omnia legis instituta uitæ suæ moribus exprimere, librum legis perpetuò in manu habere, & singula expendere iubetur. *Non recedat inquit Deus uolumen legis huius.* & quoniam lectionis studium parum utile est, nisi animi commendatio accedat, ea uerba adiunguntur: *& mediteris in eo diebus & noctibus*; nempe tanta assiduitate, quæ omnem prorsus negligentiam excludat. cum autem hæc ipsa animi uoluntas & meditationis studium parum quoque possit, nisi quæ legibus instituta sunt, ad executionis usum inducantur; sequuntur illa uerba: *ut custodias & facias omnia.* Hoc præclaro exemplo nos optimo iure eam rationem nobis ineundam censemus, ut decretorum quæ superioribus primis concilijs confecimus libros, in hac sexti prouincialis concilij actione nunquam de manibus deponamus: ad quorum præscriptum ordinem (id quod in omni synodo moris olim fuit) officij nostri partes diligentissimè perscrutemur; quas executi sumus, quæcunque illæ sint, uel de nobis ipsis, uel de clero, uel de populo, uel de ecclesijs, uel alia quauis de re constitutæ. Hic recrudescit uulnus doloris nostri: hic morbus grauis letargia laborantium: hic desidia penè omnium: hic dormitatione quadam hebescimus & tabescimus: hic nos etiam pastores & medici congelascimus: hic nos, qui alios è somno excitare debemus, sopore quodam torpescimus. Vbinam decretorum quæ confecimus*

fecimus cumulatæ executio? ubi morum corruptelæ ereptæ? ubi peccatorum publicorum semina conuulsa? ubi uitiorum publica exempla sublata? ubi disciplina publica introducta? ubi iuuenum petulantia emendata? ubi tabernis meritorijs, & malorum quasi officinis finis præscriptus? ubi ludis publicis, ac lenocinijs remedia adhibita? ubi prostibula amota? ubi popularis concursus ad spectacula publicè abrogatus? ubi antiquata spectacula? ubi bacchantium Christianorum hominum facta illa licètia repressa? ubi peccatorum colluioni modus præfinitus? Quid multis? letargiæ morbus ubique in prouincia est, letargia omnes languescimus, rebuq; exequendis omnes dormitamus.

At dicet quis, huiusce executionis atque adeò curationis opus multis partibus difficile esse. fateamur omnes, & agnoscimus. Nec uerò est, cur hoc loco difficultates, multas illas quidem ac summas, summisq; angustijs implicitas proponamus, in quas curæ nostræ munus incurrit. At nos contra quærimus: num uiribus nostris, an ope Dei tam graue onus sustineamus? si uiribus nostris; profitemur planè impar omnino esse humeris nostris: si Dei ope nitimur; non est cur illius magnitudine frangamur ac debilemur. *Qui sperat in Domino, inquit Isaias, mutabunt fortitudinem; assument pennas sicut aquila; current, & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.* At qui ad omnem in curanda prouincia dimicationem uocamur, fortitudinem Episcopalem induamur; & confortati manu Dei excelsi, ministerium nostrum impleamus. Quàm præclare Timotheum discipulum & episcopum Paulus Apostolus ad omnem episcopalem constantiam instituit his uerbis? *Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: & à ueritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Quid hic Apostolus Episcopo iubet? an ut taceat? an ut dissimulet? an ut ne resistat? an ut ab episcopali contentione desistat? an ut ab opere suscepto cesset? an ut dormitet? immo in omnes partes eum etiam atque etiam excitat. *Tu uerò, inquit, uigila: in omnibus labora: opus sac Euangelij: ministerium tuum imple.* An uerò fortassè accuratiõne nostra deterremur, quia hoc nostro frequenti prouinciæ sanandæ studio exulcerantur animi quorundam passim ditantium: nõ ferunt hæc tempora ueterum canonum & antiquæ disciplinæ medicamenta. Immo ardentius progrediamur: quoniam hæc una medicina præstantissima est, maximeq; opportunum id remedium: ut quibus olim rationibus disciplina christiana facta & propagata fuit, ipsidem ipsis & instaretur & conferretur. Iam uerò demum, Patres sanctissimi, uos optimè nostis, quàm præstanti erga Deum charitate nos accensi, quàm celestibus penè uirtutibus nos instructi, quàm inflammato uoluntatis desiderio nos flagrantes, quàm constanti episcopali fortitudine nos muniti ad prouinciam uariè languescentem nõ modò accedamus, sed ita progrediamur oportet, ut aditum omnem nobis aperiamus, cum ad ea quæ decreta sunt accuratè præstanda; tum ad illa si quæ desunt, quam rectissimè supplenda. Sed instat, urget, & magnoperè nos etiam impellit graue periculum animarum nostrarum. Huius prouinciæ salus nobis commissa est: si culpa nostra aliquis morbo languescens perit, uel nobis. *uos estis Presbyteri in populo Dei, & ex uobis anima illorum, inquit spiritus Sanctus.* Quæ nos sponderimus, & quàm sanctè & quàm religiosè sponderimus, pro grege nobis commisso, pro eius curatione, pro eius salute, uos rectè nostis. religiosè adstricti sumus conceptis uerbis, multas curæ pastorales partes earumq; executionem promissimus: sponderimus pro grege, deuincti sumus uerbis oris nostri, *capti proprijs sermonibus* curationis promissæ & susceptæ: fidem præstemus. *fili sponderisti* ut digito Dei scriptum est, *illaqueatus es uerbis oris tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum: ne dederis somnum oculis tuis: nec dormitent palpebræ tuæ. Sed uos ipsi uidetis summam uigilantiam, quam sanctis sponsonibus debemus.*

Ioan. 5.

1. Esdræ 10.

Isai. 60.

Ad accensæ autem uoluntatis nostræ studium atque officium, nos etiam inflammet desiderium gregis. Proponamus nobis hic ob oculos Probaticam illam piscinam, amplam, porticus quinque habentem; & in ijs iterum ex hac prouinciali specula prospiciamus *multitudinem magnam languentium cæcorum, claudorum, expectantium aquæ motum.* Hi omnes (intuemini quæso prouinciam omnem ægrotam) expectant motum aquæ, agitationem consolationum nostrarum, actionemq; salutarem nostrarum deliberationum: ac iam denique exardescētem pastorali studio animum nostrum etiam atque etiam excitet filiorum nostrorum clamor, quem audire uideor in ea uerba prorumpentē, quibus olim populus Hebræus Esdræ opem implorans: *Confortare & fac, tuum est discernere.* Nos, inquit, salutaribus curationibus opus habemus: uestrum est ægritudines nostras disquirere, appositeq; curare: curate quæsumus, animoq; magno sanare pergite. Vos ò filij carissimi, *consolamini, consolamini:* Erige spem tuam Prouincia Mediolanensis. *Patres isti uenerunt tibi, ut morbos & uulnera tua fanent.* *Leua popule meus in circuitu oculos tuos & uide: isti congregati uenerunt tibi.* Quorsum enim tot tantiq; labores, quos & sæpenumero antea, & hoc tempore causa tua susceperunt, spectant, nisi ut salutis fructum ipse reportes uberrimum. Tu exurge igitur, exurge, excita te ad orationis studium, ad pietatis opera; quibus implorata diuina ope, parentum tuorum perennis hæc sollicitudo adiuuetur in perpetuum. Amen.

L A V S D E O.
Partis Primæ Actorum finis.

ACTO.

A C T O R V M

S. MEDIOLANENSIS

E C C L E S I Æ.

Pars I I.

SYNODI DIOECESANÆ.

Ec 3 SYNODVS

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS I.

Carolo Borromæo S. R. E. Cardinale Tit. S. Praxedis
& Archiepiscopo Mediolani
habita

Anno à Chr. nat. M. D. LXIV. mense Augusto.

Pio III. summo Pontifice.

CVM primùm ad ecclesiæ Mediolanensis gubernacula Carolus Borromæus S. R. E. Cardinalis, Dei & apostolicę sedis gratia vocatus est: iam tum sibi in statione & vigilia Archiepiscopali perpetuò manendum esse fixa animi deliberatione constituit. Et quoniam eo tempore à summi Pontificis Pij Quarti auunculi sui (qui eum publicis christianæ Reip. negotijs interesse, & grauißimo officio ac muneri præesse voluit) latere discedere non potuit; gregis commissi charitate, & illa sui religiosi animi incitatione inflammatus, in eam rē incubuit omni studio, vt cum præsens ipse tunc non posset, alicuius spectati & probati viri vicaria opera & diligentia ecclesiam suam administraret. Itaque iam diu sollicitus, quem potissimùm in magna bonorum virorũ paucitate deligeret, cui id onus committeret, atque in cuius fide ac virtute tranquillo animo conquireret: tandem Tridétino Concilio (cuius exitus multis de causis expectandus fuit) absoluto, quem summa cura conquisierat, Deo benè iuuante inuenit. Is verò fuit Nicolaus Ormanettus, Protonotarius Apostolicus, vir prudentia integri tateq; præstans, & homo in primis antiquæ disciplinę vsu peritus, atque in vicarij muneris administratione multum sepeq; versatus. Hunc nactus Cardinalis & Archiepiscopus, Vicarium suum in vrbe diocesiq; Mediolanensi vniuersa, summa auctoritate creauit. Ormanettus autem eo suscepto onere, ut Archiepiscopi iussa mandataq; rectè exequeretur, cum cetera cleri populiq; institutioni, & moribus christianis accommodata, ad illius præscriptum prudenter egit; tum maximè sacrosancta decreta Tridétina ad vsum perducere studuit. Quamobrem Synodum diocesanam, vt eo Tridétino Concilio iussum est, Archiepiscopi mandato & auctoritate conuocauit, sessionibusq; tribus absoluit, quibus hæc gesta actaq; sunt.

Indictio huius Synodi diocesanæ primæ conquisita diligenter non inuenta est tamen.

SESSIO I.

PRI MO precibus peroratis, ceterisq; ritè a
Eis ad pontificalis libri præscriptũ, literæ Apo
stolicæ à summo Pontifice Pio Quarto editæ de
confirmatione & interpretatione sacri Concilij
Tridentini, in frequentissima synodo de loco su
periore lectæ sunt summa omnium attentione.
Decretum item Trident. quod in sessione xxv.
cap. II. decr. de refor. extat, de eodem loco pro
nunciatum fuit.

*Decretum accessit Vicarij Ormanetti de synodo dioc. Sefs. 24. dec. de
cesana inchoanda, & in singulos annos habenda reform. c. 2.
ex auctoritate eiusdem Tridentini.
Postcà decretum euulgatum est, ac de libro recita
tum, quod est in illo ipso Concilio, sessione xxv.
cap. II. decr. de reform. de recipiendis Tridenti
nis decretis, ac de fide profitenda.
Quibus decretis recitatis atque promulgatis, clerus
vniuersus qui præsens aderat, fidei professionem
præstitit ad præscriptum.*

SESSIO II.

DIE postero, qui fuit III. Cal. Septembris, sessio altera habita est, non mane, sed hora circiter decima nona.

Cuius sessionis initio ritè factò ex præscripto statutarum caeremoniarum, gesta hæc sunt.

Leitum est de loco superiore decretum Tridentinè sessione xxv. cap. x. de reform. de iudicibus quibus causa deleganda sunt.

Quo decreto recitato, Iudices Vicarij iussu ordine nominati sunt: de quibus synodus duodecim delegit.

Deinde pronuntiato publicè decreto Tridentino de examinatorebus, multi nominatim propositi fuerunt, quos octo synodus probauit suffragijs per schedulam occultè latis. Postea examinatores probati iusiurandum præstiterunt ex illo decreto.

His peractis cum aduesperasceret, sessio hæc dimissa est, & sequens indicta ad horam matutinam.

SESSIO III.

PRIDIE Calendas Septembris sessio III. acta est summo mane primùm Missa celebrata, & precibus ritè adhibitis, post promulgata & recitata publicè fuerunt decreta Tridentina, quæ præcipuè pertinebant ad fundamenta iacientia disciplinæ & correctionis morum. Atque hæc quidem sunt, quæ infra mox ordine notantur.

Decretum de Seminario, sess. xxiii. cap. xviii. de reform.

Decreta duo de vita & honestate clericorum, unum in sess. xiv. cap. vi. alterum in sess. xxi. cap. i. de reform.

Decretum de dignitatibus ecclesiasticis, sess. xxv. cap. xi. de reform.

Decretum de vestitu, capite eodem.

Decretum de sacerdotibus illiteratis. sess. xxi. cap. vi. de reform.

Decretum contra concubinarios. sess. xxv. cap. xv. de reform.

Decretum de filiis sacerdotum. ibidem cap. xv.

Decreta duo de residentia, unum in sess. vi. cap. i. alterum in sess. xxi. cap. i. de reform.

Decretum de multitudiue beneficiorum, sess. xxv. cap. xvii. de reform.

Decreta duo de prædicatione, alterum in sessione v. cap. ii. alterum in sess. xxv. cap. i. de reform.

Decretum de purgatorio, sess. xxv.

Decretum de inuocatione, & ueneratione sanctorum. sess. xxv.

Decretum de euitandis in celebratione Missæ. sess. xxi.

Decretum de legatis pijs. sess. xxv. cap. i. de reform.

His decretis ordine euulgatis ac recitatis, P. Benedictus Palmius societatis Iesuitarum præclarum sermonem habuit de residentia & disciplina cleri. Atque hæc quidem mane acta sunt.

Pomeridiana autem sessio eius diei hora circiter decima nona incepit: in qua gesta sunt hæc.

Recitatum est publicè decretum de confessarijs examinandis. sess. xxi. de reform. cap. xv.

Decretum item de frugalitate clericali, & dispensatione bonorum ecclesiasticorum. sess. xxv. cap. i. de reform.

Decretum de uisitatione. sess. xxv. cap. x.

Decretum de usurpantibus bona ecclesiastica. sess. xxi. cap. xi. de reform.

Decretum contra quæstuarios, sess. xxi. cap. ix. de reform.

Decretum de imponenda pœnitentia peccatorum grauitati congruente sess. xiv. cap. viii. in de reform. de pœnit.

Decretum de operibus satisfactionis. ibid. ca. ix.

Decretum contra publicè peccantes. sess. xxv. cap. viii. de reform.

Decretum de hospitalitate. sess. xxv. cap. ix.

Hic R. D. Ormanettus Vicarius, ut vir erat prudens, & in primis antiquæ disciplinæ magister, grauißimum sermonem habuit, cum de cleri institutione, tum de Tridentinis decretis uniuersis, quæ aut lecta, aut præ temporis angustia essent omissa, planè exequendis, atque in omnem usum inducendis.

Id quò studiosius fieret, decreto iussit, uniuersos singulosq; ecclesiasticos homines Concilij Tridentini volumen sibi comparare, habere, legereq; accurate, atque aded in primis eius decreta exequi. Pœnam præterea grauißimam sanciuir contra eos, qui secus quàm eo decreto cautum esset, fecissent.

Persecutus est etiam alio disertissimo sermone Palmius Iesuita omnem Tridentini Concilij disciplinam.

Post de libro Pontificali publicè lecta sunt clero frequentissimo statæ illæ monitiones.

Quibus lectis ritè absoluta & dimissa synodus est processione solempni.

Synodus

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS II.

Quam Illustris. & Reuerēdis. Carolus Borromæus S. R. E. Prefbiter Cardinalis Tit. S. Prædix, Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani,

Habuit anno à Chr. nat. M. D. LXIIX. die IIII. Augusti.

Pio V. Pontifice.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

VT Christiana pietas in vrbe & diocesi nostra non conseruetur solum, sed augeatur etiam, ijs maximè virtutibus, quibus Iesus Christus Dominus noster, ab ijs qui diuino se cultui dederunt, & auferri, & conseruari uoluit, vitæ innocentia, moribus sanctissimis, & castissimo cultu: illud nos cum omni æquitate coniunctum esse censuimus, ut Mediolanensis hæc nostra Ecclesia, quemadmodum ex sancti Ambrosij institutione proprijs & quibusdam certis ritibus moribusq; utitur: ita unà cum ijs quæ prouinciali Concilio à nobis iam sancita sunt, præcipuas Synodales constitutiones haberet, quibus omnibus uti par est sese conformando, uniuersus huius vrbe diocesisq; nostræ clerus, & in diuino cultu, & in verè clericalis virtutis disciplina se piè sancteq; exerceret. Sed quoniam nondum uisitationem omnem absoluiimus, neque per occupationes, quibus multis ijsq; grauißimis in hoc pastoralis curæ munere distinemur, alia item multa consequi potuimus, quæ ad illas pias conficiendas vsui erant necessariò; id propterea præstare minimè nobis licuit, quod uel maximè cupiebamus, & optabamus quidem certè. Sumus tamen eo animo eaq; mente (id quod etiam nos ualde curabimus) ut si uita nobis suppetet, proximo sequenti anno cum primùm aliam Synodum habebimus, id ipsum Dei in primis ope atque auxilio perficiamus, cum ad animarum salutem, tum ad diuini cultus christianæq; pietatis amplificationem. Interea uerò hac ipsa nostra diocæsana Synodo, primùm quæcunque ad Dei omnipotentis cultum, & ad clericorum mores uitamq; conformandam prouinciali Concilio à nobis Coepiscoporum nostrorum assensu constituta sunt; ea uobis qui huc in Synodum conuenistis, legi & recitari uoluimus; quò illa sæpius repetita, diligentiusq; animis & mentibus uestris impressa, omnia ut certè debetis, quo maximo potestis studio, inuiolatè sancteq; obseruetis. Reliqua uerò, quæ hoc ipso diocæsano conuentu à nobis, Tridentini etiam Concilij iussu, moreq; maiorum habito, decernenda & promulganda celsuimus, pauca ea quidem sunt: quæ partim ad quarundam prouincialium nostrarum constitutionum explicationem, partim ad tollendos quosdam morum errores habitu prauo introductos pertinent. Date igitur operam, ut cum hæc ipsa decreta quæ uobis iam edicimus, promulgamus atque sancimus, tum illas etiam prouinciales constitutiones omnes in usum & consuetudinem uestram, eorumq; omnium qui uestræ curæ commissi sunt, inducatis;

inducatis; cumq. animarum pastores sitis & Angeli, in luce omnium ita agere studeatis, Iesu Christo Domino ministrantes, ut qui uestram in Ecclesia conuersationem, uestraq. bona opera uiderint, glorificent Deum & Patrem Iesu Christi, cui gloria sit & laus sempiternis ætatum sæculis. Amen.

Indictio Synodi Diœcesanæ. I I.

In nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Præcedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus S. Mediolanensis Ecclesiæ,

Omnibus & singulis Christifidelibus Ciuitatis & Diœcesis nostræ Mediolanensis Salutem in Domino.

PASTORVM officium est, quacunque & ad conformandam cleri disciplinam, & ad popularium morum emendationem spectant, ea omnia diligenter accurateq. videre; ut ne illis id obijci unquam possit, quod apud Esaiam Deus emulatores & Dominus ultionum dixit, S P E C U L A T O R E S C A E C I, &c. Quare nos eo Pastoralis officij spiritu excitati, etsi uniuersa diœcesis nostræ uisitationem iamdiu à nobis inchoatâ arte absoluere statueramus, quam diœcesanam Synodum coegissemus: tamen quoniam ad eam pastoralis speculationis curam, et ad cleri disciplinam non conseruandam solum uestrum etiam augendam, adiuuenti vel plurimum ex Synodaliu rerum tractatione adferri animaduertimus; idcirco diœcesanæ Synodi nostræ, quæ ex sacrorum canonum iure, & Tridentini Concilij decreto conuocanda est, indictmentem celebrationemue alteram diutius à nobis differri non oportere censuimus. Itaque his nostris literis ipsam Synodum ad diem 26. Iunij proxime sequentis Deo iuuante iterum celebrandam indicimus ac denunciamus, quam obrem uniuersos & singulos, qui in nostra hac Mediolanensi ciuitate & diœcesi beneficia quauis ecclesiastica, etiam quæ sine ulla cura sunt, obtinent, quiq. sacris item ordinibus initiati sunt, eos præterea omnes tum secularis tum regulares clericos, qui quouis iure aut consuetudine nostræ Synodo diœcesanæ interesse debent, monemus in Domino, eisdemq. omnibus & singulis in uirtute sanctæ obedientiæ, ac penis sacrorum canonum iure constitutis iubemus, ut ipsi ea clericalis habitus

honestate, quæ nostris provincialibus concilijs, & superiori diœcesanæ Synodo, nostrisq. item editis præscripta est, cum superpellicis etiam mundis, præstituta illa die summo mane ad diœcesanam Synodum, quam in nostra Metropolitana Mediolanensi ecclesia celebrabimus, conueniant: idq. non alij eorum nomine, sed ipsimet, nisi legitima causa quam probare debent, impediti sint, præsent. Inde autem, cum conuererint, ne cuiquam nisi impetrata à nobis facultate discedere liceat: ut Dei ope atque auxilio ea agamus, quæ ad animarum salutem, et diuini cultus incrementum, cleriq. disciplinam pertinere ac præstare iudicabimus.

Edicimus præterea (id quod nostro provinciali concilio secundo decretum est) ut post indictmentem huius Synodi promulgationem, in omnibus & urbibus & diœcesis nostræ ecclesijs parochialibus, quinta quaque feria in singulas hebdomadas, quoad ipsa Synodus absoluta ac dimissa de more erit, Missa de Spiritu sancto celebretur; in Metropolitana autem & Collegiatis processionum etiâ munus singulis dominicis diebus intus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus à Deo auxilium impetretur pro optimo Synodaliu tractationum euentu.

Monemus item eos omnes & singulos, ut nec etiâ in itinere quod Synodi causa huc facturi sunt, neque uerò hic item, ab ea uiuendi frugalitate, sacerdotali modestia atque grauitate, quæ provinciali Concilio priori præcepta est, discedant; sed cum exemplum fidelibus afferant, ut monet Apostolus, in uerbo, in conuersatione, in charitate, in fide, & castitate; tum nobis hac negotium tractantibus, à Deo Opt. Max. omni animi pietate, sacrificijs, precibus, ac ieiunijs auxiliu implorare studeant. In quarum rerum fidem has literas nostra nostriq. Cancellarij manu signatas confici, sigilloq. nostro muniri & promulgari, Metropolitanæq. nostræ, & Collegiatarum ecclesiarum, Aediumq. Archiepiscopaliu ualuis publicè affigi iussimus. Quam affixionem habere eam vim uolumus, ac si ipsis singulis quorum interest, illa allata ac denunciata essent.

Dat. Mediolani in Aedibus Archiepiscopaliibus, Die 23. mensis Maij. 1571.

DECRETA EDITA IN SYNODO DIOECESANA

secunda Mediolanensi.

Decretum. I.

Supplicationes ante sacrorum ordinum collationem.

DIVINA res est sacerdotij administratio: cui si tales præficiuntur, qui illud uitæ sanctitate, doctrina, fide, & prudentia sustinere possint; tanta, tamq. salutaris populo fidelis uoluntas exiit (solet, ut omni pietatis studio, totoq. animo, & mente supplici id sit à Deo Opt. Max. precandum, quam obrem ut ieiunijs ex sancti spiritus doctrina in Ecclesia Dei institutis per quatuor anni tempora, quibus ordinis sacramento initiantur qui in Dei cultum tradere se uolunt, supplicationes etiam adiungantur; quibus, ac reliquis item pietatis officijs, id Dei ope atque auxilio consequamur, ut optimos in Ecclesia habeamus ministros: illud nos parochis nostris omnibus & urbanis & Diœcesanis iubemus, ut proximo dominico die antè stata illa quatuor ieiunij tempora, in sua quisque parochiali Ecclesia supplicationes litaniaeq. uel intus habeat, uel ijs solemnibus ritu dicendis prosequente populo Ecclesiam foris obeat: quò magis multiplicatis precibus, Sanctorumq. auxilio implorato, tum nos in eo sacrae administrationis munere adiuti, ecclesiasticos ordines in illos conferamus, qui ad eam ordinum dignitatem potestatemq., rectè, & cù Ecclesiæ utilitate gerendam aptiores erunt; tum illi etiam ipsi qui sacris primùm initiandi sunt, aut ad ulteriores ordinis gradus profecturi, ita à reliquo populo segregati, uirtutum quasi gradibus progredientes, piè atque ad eò sanctè in eo omnium longè maximo & præstantissimo sacerdotij ministerio demù se exercent, quem admodum decet ministros mysteriorum Dei.

Decretum. II.

Horarum canonicarum officij in octaua corporis Domini interdium dicendū

VRBANVS Quartus & Clemens Quintus Summi Pontifices, vnus literis editis, alter Concilio Viennensi, Indulgentias multas ijs concessit, qui & in celebritate Corporis Iesu Christi Domini, & singulis septem illis diebus proximè sequentibus ad Ecclesias conuererint, diuiniq. officijs interfuerint. Nos cum maximopere cupiamus atque optemus, populum fidei cura q. nostræ commissu summo illo Indulgentiarum beneficio piè ac sanctè frui posse; neque id ipsum facile illum assequi uideamus, nisi de Corpore Domini matutinum officium interdium dicatur: ob eam causam decernimus ac statuimus, in omnibus & singulis Ecclesijs tum urbanis tum diœcesanis, quæ collegiatæ Ecclesiæ sunt, matutinum

officium, præter alias canonicas horas, non solum festo ipso die Corporis Domini, uerum etiam singulis deinceps septem diebus interdium dici.

Ut autem multis incommodis occurratur, quæ ex eo facile existerent, si ita sero harum canonicarum horarum officia præstarentur, ut sub noctem præstari oporteret: idcirco iubemus, his ipsis octo diebus completorij officium Matutinumq. deinceps ita dici; ut omne hoc officium antè solis occasum planè absoluerit. In reliquis Ecclesijs, ubi ijs ipsis octo diebus Corporis Domini celebritati dicatis, Completoriu solum non Matutinum officium dicitur; hæc ipsa Completorij hora, antequam sol occidat iudem absoluaetur.

Decretum. III.

IN multis ijs, quæ ab sancta Dei Ecclesia piè instituta, temporum uitio sunt in nostra hac urbe & diœcesi antiquata; litaniæ maiores sunt: quas Summus Pontifex, & sanctissimus uir Gregorius primus iustissima quidem causa sanctè instituit, atque in uniuersa Christiana re publica vij. Cal. Maij, qui dies sancto Euangelistæ Marco dicatus est, eas agi ac celebrari uoluit.

Illarum pium usum in hac nostra Mediolanensi Ecclesia semel introductum, ac diu à maioribus nostris sanctè seruatum, quibusdam etiâ certis statutis eo nomine Ecclesijs, in quibus festo illo Sancti Marci die, & stationes essent, & supplicationes haberentur: eum his temporibus cum penè ita intermissum uideamus, ut nullum pristinae institutionis uestigium appareat; nos propterea, qui pro cura pastoralis quam gerimus, auidi atque appetentes sumus omnis ipij instituti in urbe ac diœcesi nostra retinendi non solum sed etiam restituendi, & quantum in nobis est amplificandi, illud edicimus ac iubemus, ut festo eo D. Marci die, signo campanæ dato, clerus secularis urbanus qui litanias minores obire solet ac debet, is uniuersus superpellicis & alijs solitis in hoc munere obeundo ornamentis indutus (id quod in cæteris supplicationibus moris est) ad Metropolitanam nostram Ecclesiam conueniat; unde profectus post Missæ sacrificium, solemnibus ritu, sanctisq. precibus ad statas eas Ecclesias procedat, quæ antiqui auctoris Beroldi libro descriptæ sunt: hocq. processionis officio perfunctus, ad eam ipsam Metropolitanam Ecclesiam ordine redeat.

Qui uerò sacerdotes eo ipso D. Marci die nonnulli in Ecclesijs extra Portæ Romanæ fines supplicationes quasdam habere solebāt; ijs abrogatis, ad has solemnibus obeundas, quas in pristinum statum restituimus, conueniant ita ut cæteri omnes.

Clerus autem diœcesanus, in ea quisq. Ecclesia, in quam ob litanias minores conuenire solet, fre-

Litaniæ maiores restitutz.

frequens adfit ad hoc obeundum christianæ pietatis officium; cæteraq. vt in illis solet, in his etiam præstet; ea intum animi pietate, religiosisque precatationibus, quibus Deus Opt. Max. placatus, tum in rebus aduersis hunc populum adiuuet; tum maximè ab ijs calamitatibus, ijsq. ærumnis perpetuò conferuet, quarum causa illæ supplicationes institutæ primùm sunt.

Volumus autem à parochis die dominico qui festum diem sancti Marci præcedit, fideles admoneri piè ac diligenter, vt ad has litanias ipsi frequentes accedant.

Decretum. IIII.

Festus dies S. Thomæ, & Cathedralis S. Petri Romæ.

DIES festus Sancti Thomæ Aquinatis, qui incidit in Nonas Martij; quo tempore quadragesimæ ieiunium agitur, vt ritu Ambrosiano inita aliqua ratione piè ac sanctè celebrari possit, quemadmodum S. D. N. Pij Quinti Pontificis Maximi constitutione iussum est; eo die celebratur, quem certum nostro Calendario quotannis præscribemus: eiusq. celebratio ita agatur, & officium dicatur, quemadmodum de reliquis quatuor Ecclesiæ Doctoribus ritu Ambrosiano dici solet.

Cathedra item Sancti Petri Apostoli qua primùm Romæ sedit, quæ ex veteri Ecclesiæ instituto xv. Cal. Februarij celebrari solebat, intermissa iam diu, quoniam à Paulo Quarto Pontifice Max. sanctè renouata est, in hac nostra & vrbe & diocesi celebretur eo ipso die quotannis ex Calendarij nostri ratione.

Decretum. V.

Horæ canonicæ & Missæ ritu Ambrosiano dicenda.

CVM officij Ambrosiani rationem ac normam vel antiquissimam esse constet, quam ab ipso Sancto Ambrosio institutam ac præscriptam Sanctus Eugenius Episcopus omni & doctrinæ & pietatis ratione retineri studuit; vt etiã conseruata est perpetuo catholicæ Ecclesiæ consensu: nos propterea, qui Dei & Apostolicæ Sedis gratia Mediolanensis Ecclesiæ administrationi præsumus, omni ratione curare debemus, vt prisca huius Ecclesiæ instituta, veteresq. ritus, atque adeò ab ipso Sancto Ambrosio introducti retineantur & conseruentur. Hoc igitur tempore cum Breuiarium Romanum ex sacro sancti Tridentini Concilij decreto restitutum, nuper Pij Quinti Pontificis Maximi iussu in lucem prodierit; eoq. edito ipsius Summi Pontificis literis interdictum sit, ne reliqua, qualia qualia sint Breuiaria, quæ ducentis ab hinc annis in vsum & consuetudinem introducta sunt, ad diuina officia in posterum adhibeantur; illudq. in primis abrogatum sit, quod à Francisco Quignonio tit. Sanctæ Crucis in Ierusalem presbytero Cardinale conscriptum fuit: nos propterea vt & exequamur quod ab ipso Sanctissimo Pontifice piè sancitum est, & antiquos

in canonicis horis & diuinis officijs nostræ Mediolanensis Ecclesiæ ritus, totamq. ipsam Ambrosiani Breuiarij rationem conseruemus; illud vniuersis & singulis ijs clericis qui Ambrosiano more diuina officia obire debent; vel quia ecclesiastica beneficia obtinent, in quibus hoc ipso ritu moreq. illa dicuntur; vel quia ipsi addicti sunt Ecclesijs eodem Ambrosiano ritu vtentibus; vel quia sacris ordinibus initiati, in huius vrbe aut diocesis clero adscripti sunt: ijs edicimus atque iubemus, vt ne ad illius Quignoniani, sed ad ipsius Ambrosiani Breuiarij præscriptum canonicas horas & diuina officia deinceps præstent. Quòd si secus ab eis factum erit; eas pœnas illos subire decernimus, quæ Lateranensi Concilio à Leone x. Pontifice Max. & prouinciali nostra Synodo contra clericos constitutæ sunt, qui canonicas horas intermittunt.

Sess. 9. cap. 9. prouin. t. par. 2. de can. horis nõ intermitt. pag. 17.

Vt verò in illis vna eademq. certissima præscripta ratio seruetur; illi ipsi omnes & singuli octo ad summum post diem Natalem Domini diebus Calendarij, habeant, quod anno sequenti accommodatum, nostraq. auctoritate confectum, quotannis in lucem emittetur.

Ne in secularibus vllis Ecclesijs, etiam si clericatus cappellæ sint, quæ vel ad ius patronatus, vel ad sodalitatem aliquam pertineant, aut oratoria item sint siue publica siue priuata, liceat (nisi facultate scripto à nobis data, quam nulla alia nisi graui causa concedemus) alio ritu quam Ambrosiano Missam aliaue diuina officia dici: modò tamen parochiales Ecclesiæ nõ sint, quæ intrà suos fines cappellas, clericatus, oratoriaue habeant; in hisq. ipsis ex veteri illarum instituto diuina officia celebrentur alio ritu.

Decretum. VI.

QUIBUS in Ecclesijs Missæ complures celebrantur; earum Rectores sacristæue libro confecto sacerdotum in eisdem concessu nostro celebrantium nomina describant, notato etiam nostrarum literarum die, quarum auctoritate id illis permissum sit. Confecto autem sex mensium spatio postquam illæ literæ datæ sunt, ne celebrare illos patiantur, qui eius rei facultatem non renouauerint.

Liber missarum in sacristia adseruandus.

Vtq. facile cognosci liceat, an sacerdotes qui in ipsis Ecclesijs Missas certo quodam præscripto numero celebrare debent, hoc ipsum munus omnino præstent; ob eam causam, præter cætera quæ in huius rei diligentia plerisq. in Ecclesijs præscripsimus, ipsi etiam Ecclesiarum Rectores, alijue ad quos hoc sanè spectat, librum alterum conficiant, curentq. vt in eo ipsis præsentibus eiusmodi sacerdotes, cum ab altari redierint, manu sua, & diem quo in illis celebrarint, & nomen tuum notent.

Si qui verò eas Missas celebrare neglexerint prætermiserintue; eorum nomina ijdem, qui in vrbe

vrbe sunt, ad nos; qui verò in diocesi, ad Vicarium Foraneum cui quisque eorum subiectus est, completo mense tribus post diebus ad summum mensis proximè ineuntis deferant, vt negligentia suæ debitas pœnas luant.

Quòd si Rectores, Sacristæ, alijue ad quos hoc pertinet, in eo negligentes fuerint, quòd eo ipso præscripto tempore tales non detulerint; mulctentur his sumptibus, qui satis erunt ad eleemosinam sacerdotibus totidem Missas celebrantibus distribuendam; quòd ij sacerdotes, quorum hoc celebrationis munus intererat, celebrare prætermiserint. Si verò in alijs ipsis rebus quas supra ediximus, vllam negligentiam admiserint; pœna mulctentur arbitrato nostro.

Decretum. VII.

Eleemosinæ præmissarum celebratione oblata quo pacto distribuendæ.

QUIBUS in Ecclesijs, vel quia certi dies festi aguntur, vel quia indulgentiæ indictæ sunt, vel alia de causa Missæ plures celebrantur, quam alijs solent diebus; tunc in ijs ob Missæ celebrationem ne sacerdoti cuiquam eleemosinas flagitare accipereue liceat, etiam si ei ipso illo nomine quisquam spontè eas offerat; sed is illas in capsula deponendas curet, quæ certo Ecclesiæ loco, aut pro sacristiæ foribus propterea collocata erit.

Cui capsulæ ijs ipsis certis diebus sacrista Ecclesiæue curator clericum aliquem probatum præficiat: cuius cura sit, & Missarum numerum describere, & notare item quorum nomine causauè illæ celebrari debeant; vt ex earum rerum notatione rationeq., sacrista curatorue sacerdotibus statim præscribat, quid pro eleemosina oblata ipsi singuli præstare debeant, ad satisfaciendum voluntati eorum qui obtulerint.

Peractis autem sacris, quæ pecunia eam ob causam in capsula deposita erit; illam Sacrista vel Ecclesiæ curator ijs Sacerdotibus pro rata distribuatur, qui eo die in illis ipsis Ecclesijs celebrarint.

Qui verò Sacerdotes propè eas Ecclesias habitant, in quibus vel dies festus agitur, vel indulgentiæ indictæ sunt, vel alia causa plures Missæ celebrantur; ij populum suæ curæ commissum moneant, quas eleemosinas Missarum celebrationi dare quisque velit, eas non Sacerdoti ipsi tradat qui celebraturus est, sed in captulam deferat, quæ eo nomine constituta erit.

Decretum. VIII.

Nemo sine facultate celebrat in ecclesijs monialium.

NEMO, etiam si parochus sit, neque vllus item quiuvis Sacerdos, cui etiam nostris literis in vniuersa vrbe diocesiq. nostra Missam celebrare concessum est, in vllis quibuslibet monialium Ecclesijs celebret; ne superioris quidem permissu, qui illarum curæ præsit, nisi facta sibi à nobis nominatim huius rei po-

testate; idq. exceptis ijs diebus, cum in ijs ipsis Ecclesijs funus exequiæue fiunt.

Decretum. IX.

NE vestes, ornamenta, aliaue cuiusuis generis indumenta ad vsum sacrum comparata, in sacrosancto Missæ sacrificio, & reliquis diuinis officijs adhibeantur, nisi ex Ecclesiæ instituto prius solemnè benedicta sint.

Vestes pro diuinis officijs benedicendæ.

Decretum. X.

QUOD in parochialibus Ecclesijs & vrbanis & diocesanis fieri solet, vt parochi fidelibus Dominico die denuncient, quæ vigiliæ, qui dies festi, quæ item ieiunia in hebdomada incidant; hoc autem ipsum cum minimè consentaneum sit prætermitti negligiue in Ecclesia Metropolitana, reliquarum Ecclesiarum quæ in nostra vrbe & diocesi sunt, matre, in quam vel frequentissimus populus conuenire solet: idè edicimus ac iubemus, vt in singulos Dominicos dies, vnus ex Canonicis eiusdem Ecclesiæ minoribus, qui ordinarioli seu notarij nuncupantur, pronunciatò in solemnè Missa Euangelio, vigiliæ, dies festos, & ieiunia, quæ sequenti hebdomoda ex sacrosanctæ Ecclesiæ ritu atque instituto agi celebrariq. debent, & reliqua item omnia quæ nostro iussu promulganda erunt, populo denuncient.

Vigiliæ & dies festi in Metropolitana denunciandi.

Decretum. XI.

IN maiori Missa, quæ in nostra Metropolitana, alijsq. Collegiatis Ecclesijs, & in ea item Missa, quæ à parochis, alioque eius nomine in Ecclesijs parochialibus quotidie celebratur, cum Corpus Iesu Christi Domini sustollitur; signum campanæ sono detur: cuius soni significatione, fideles qui in Ecclesia nõ adsunt, admoniti, ad tanti tamq. magni mysterij ac beneficij recordationem animum adijcere atque excitare possint.

Campanæ pulsatio in eleuatione corporis Domini.

Decretum. XII.

PAROCIALES Ecclesiæ extra vrbe, quarum parochi sibi persuadent, eas à cuiusuis Præposituræ iure liberas esse atque immunes, si id publicis monumentis, aliaue ratione duobus mensibus testatum non fecerint; intrà earum Præpositurarum fines esse censeantur, quibus Præposituris illæ ipsæ parochiales Ecclesiæ parochialia officia præstant, vel alio quouis tempore præstiterint.

Parochiales ecclesiæ alicui Præposituræ adiungantur.

Quòd si nulli vnquam Præposituræ ea præstiterint; sint eius quæ propius abest, iuri adiunctæ. Si verò duæ tresue Præposituræ paribus inter se interuallis distare videntur; earum parochialium Ecclesiarum curatores duobus post huius decreti promulgationem mensibus, dicta ipsius

Præpositis die vnâ cum illis ad nos veniant, deliberentq. ac statuunt nobis presentibus, cui Præposituræ se addicere velint. qua quidem re semel deliberata & constituta, Præposituræ cui se addixerint, id officij atque obseruantia in posterum præstent, quod cæteræ parochiales Ecclesiæ eidem præstare solent.

Quod autem de Ecclesijs parochialibus constitutum hoc decreto; id etiam ad eas ecclesias pertinere volumus, quæ Archipresbyteratus nomine vocantur, etiam si hæc re ipsa collegium habeant.

Ab hoc tamen ipso decreto illas parochiales Ecclesias excludimus, in quibus alius est diuinorum officiorum ritus, atque ille est qui in Præposituris adhiberi solet: ad quas illæ huius nostri decreti auctoritate solum pertinere aliquo modo possent.

Decretum. XIII.

Parochi, & reliqui ecclesiastici in festo Corporis Dñi in suam præpositurâ conueniant.

PAROCI, ij etiam qui Archipresbyteri vocantur, alijq. sacerdotes, & reliqui inferiores clerici, in celebritate Corporis Iesu Christi Domini, tum in litanijs & maioribus & minoribus, ad Præposituram diocesanam in cuius finibus habitant quotannis conueniant, & supplicationum & processionis munus superpelliceis induti omnes vnâ obeant; modò tamen eorum Ecclesiæ alium ritum in diuinis officijs non teneant, atque ille ipse est, qui in ipsa Præpositura feruatur.

Quod munus si quisquam præstare neglexerit recusatitue, id ei pœnæ sit, vt per annum ab ordinis sui munere amoueat, aliaq. præterea pœna mulctetur arbitratu nostro; idq. nisi vel ob itineris difficultatem, vel loci lōgum intervalum, vel aliam grauem ob causam sibi facultatem à nobis impetrarit, vt in sua Ecclesia id processionis munus præstet.

Decretum. XIII.

Quibus olea sancta ferre non liceat.

NE parochi laicos homines, aut clericos sacris ordinibus non initiatos mittant, quibus sanctum Oleum & Christma ad se deferendum detur.

Decretum. xv.

Libro rituali edito omnes vrbis &

INTER cætera pastoralis curæ officia, illud maximè à parochis requiritur, vt sacramenta, quæ diuinæ gratiæ instrumenta ad sanctificandas animas à Christo Domino Instituta sunt, non solum purè, sanctè, & religiosè ipsi tractent; verum etiam vt ritus & ceremonias teneant atque adhibeant, quæ in illis administrandis sanctæ Ecclesiæ instituto atque vsu comprobata sunt.

Quare vt vna sit & eadem certissima rituum ceremoniarumq. regula, qua in eorum sacramentorum administratione omnes vrbis &

diocesis nostræ sacerdotes vtantur; librum de sacramentorum ritibus, auctoritate nostra à vris grauib. & earum rerum vsu peritis emendatum ac restitutum, & à nobis sedulo recognitum in lucem emitti iussimus.

Ad cuius libri præscriptum omnes & singuli sacerdotes, qui in vrbe & diocesi nostra sacramenta Ambrosiano ritu & more ministrant, ita se instituunt, vt cæremonijs & ritibus eo libro traditis vtantur, neque vllis prætereà alijs: ideoq. mense postquam hic ipse liber editus erit, omnes ij apud se illum habeant.

In quibus parochialibus Ecclesijs intrâ vrbem Batifini fons nōdum constitutus est, tribus post mensibus ex præscripto Concilij Prouincialis, & regula Instructionum nostrarum generalium omnino construat.

Quod si hoc ipso tempore à parochis, aut parochiarum incolis fieri vel negligatur vel plane omittatur; ne in ijs Ecclesijs Baptismi sacramentum ministratur, sed ij ad quos hæc cura pertinet, in Ecclesiam nostram Metropolitanam, aliamuè Ecclesiam, quæ in vnaquaque porta eo nomine à nobis constituetur, infantes ad Baptismū suscipiendum deferendos curent.

Decretum. xvi.

ID curæ sit parochis & reliquis animarum curatoribus, vt quos compadres ita rudes esse animaduertent, qui fidei symbolum, orationem dominicam, & salutationem Angelicam ignorent; eos hoc munus obire ne patiantur. est enim ab omni ratione alienum, vt qui se Deo fideiuflores constituunt, ij res illas nesciant, quibus se alios instructuros esse sanctè pollicentur. deinde verisimile sit, vt qui in se ipsis hoc neglexerint, idq. culpæ admiserint; negligentiores etiam in eo sint, vt alij ijs rebus instructiores fiât, quarū ipsi rudes omnino sunt.

Decretum. xvii.

CLERICIS, qui sacris ordinibus initiati sunt, infansem de sacro Baptismi fonte suscipere vetitum sit, idemq. in Confirmationis sacramentò compadres ne sint.

Decretum. xviii.

CVM ad populi Christiani disciplinam & religionem conseruandam, sanctissimorum patrum sententijs, & multorum Conciliorum decretis, tum Tridentino Cōcilio, perpetuoq. vniuersæ Ecclesiæ vsu & consuetudine illud obseruatum sit, vt quæ grauiora essent peccata, non à quibusuis sacerdotibus, sed ab Episcopis solum absoluerentur: nos propterea quorundam grauiorum casuum absolutionem nobis reseruauimus, eosq. vnâ cum illis quos Concilio nostro prouinciali nobis item reseruauimus, hoc decreto infra ordine quodam descriptos explicari & promulgari volumus; ne ij quibus animarum cura commissa est,

Fons baptifinalis in parochialibus construetus.

prou. i. tit. que pert. ad bap. adm. §. Singula. pag. 7.

Compadres in fidei initijs rudes repellēdi.

Clerici compadres ne sint.

Casuum reseruatio. Sess. 14. de casu referu. c. 7.

Prou. i. part. 2. que pert. ad sacra. pen. admin. pa. 11. §. Ad hoc etiam.

&

& alij item, ad quos vt optimos & fideles minorum Dei dispensatores potestas delata est alios à peccatis absoluendi, ij per imprudentiam extra fines egrediantur peccata sibi facultatis.

Si qui verò confessores quemquam, vel his criminibus quorum absolutionem nobis reseruauimus; vel illis etiam, quorum absolutio Canonum iure, & Apostolica auctoritate Episcopis reseruata est, illigatum absoluere attentarint, nisi facta sibi scriptis huiusce absolutionis potestate; ij excommunicationis pœna afficiantur.

Casus & Prouinciali Concilio, & Synodo diocesana nobis reseruati.

Raptores virginum. Qui moniales violarint, earum uè septa ingressi sint facultate non impetrata.

Qui abortum procurarint.

Qui secundo vel propinquiori cognationis gradu incastum admiserint.

Incendiarij, & qui damni iniuriæ uè causa vites vel arbores alienas inciderint.

Ecclesiam polluentes.

Homicidæ voluntarij.

Qui parentes percusserint.

Qui locis pijs infantes exposuerint, cum habeant unde ipsos alant, neque eorum locorum damnum resarcierint.

Prou. i. par. 3. de piorum locorum adm. p. 42. §. Pœnam.

Notarij legata ad pias causas facta non denunciata, quemadmodum eis prouinciali Synodo à nobis præscriptum est.

Qui ad magicas artes, veneficia, superstitiones, & alia huius generis, Eucharistia, sacrificiè rebus abutuntur.

Qui duobus post annis quam piorum legatorum dies venit, ea pijs locis non persoluerint, aut eis alia ratione non satisfecerint.

Qui stateras, mensuras, monetaluè adulterarint, corruerint.

Qui clandestina matrimonia contrahere attentauerint, quiuè eidem interfuerint.

Qui fidei vinculo adstricti de matrimonio inter se contrahendo, antequam solemnè ritu illud ex præscripto Ecclesiæ celebrent, vnâ coeunt.

Qui hæreticos, hæresis uè nomine suspectos, eosuè item qui hæreticorum libros habet, si quos tales sciunt, non denunciant.

Qui ieiunij diebus, aliis uè cum ab Ecclesia vetitum est, nulla legitima causa, aut facultate non impetrata carne vescuntur.

Qui virginem, aliamuè cuiusuis generis mulierem quouis modo cōpulerint (causis exceptis à iure permissis) ad habitum cuiusuis religionis suscipiendum, aut ad professionem conficiendam.

Qui item auxilium, consilium, studium uè eidem præstiterint; aut quouis modo scientes huic actioni præsentés adfuerint, consenserint.

Qui nulla iusta causa cuiusuis mulieris voluntatem impederint, quominus velum acceperit,

vel votum nuncuparit.

Qui clerici item quous ecclesiastica beneficia obtinentes, habitum clericalem non induunt; aut nō ijs sacris ordinibus initiati sunt, quos ipsius ecclesiastici beneficij quod obtinent, ratio requirit.

Qui maiori excommunicationis vinculo illigati tenentur, interdicti sunt, suspensiuè; idq. siue ab homine, siue à iure.

Vt autem sacerdotes, quibus hoc audiendæ sacræ confessionis munus commissum est, eam ipsam excommunicationis pœnam, quam mox supra ediximus, vel diligentissimè caueant; sciantq. prætereà quibus quasi finibus eorum auctoritas contineatur: casus qui supra notati sunt, tum eos etiam qui summo Pontifici, & in processu Bullæ die Cœnæ Domini latæ, & Canonum iure reseruati sunt, tum illos prætereà qui ad Episcoporum absolutionem canonice sanctionibus pertinent, ordine descriptos, notatis etiam locis unde sumpti sunt; eos iussu nostro collectos diuulgari iussimus.

Quos casus tabella libellouè expressos, vnusquisque confessor apud se habeat, vnâ cum libro etiam canonum penitentialium; quorum cognitio & Canonum iure, & nostro prouinciali Cōcilio eis maximè commendata est, qui in sacris confessionibus audiendis versantur.

Quos verò casus absolutioni nostræ reseruauimus, eos parochi & vrbani & diocesani, in sua quisq. parochiali Ecclesia quotannis Quadragesimæ & Aduentus initio promulgent: vt qui confessiones audiunt, excommunicationis pœnam vitent quæ contra facientibus constituta est; tum etiam vt sciant fideles, quorum peccatorum absolutionem à nobis petat, aut ab ijs quibus id curæ dederimus.

Prou. i. Quæ put. ad sacra. pag. 11. §. Confessores.

Decretum. xix.

QVI excommunicationis vinculo irretiti sunt, vt & ij pudore affecti, in sanctæ Ecclesiæ gratiam redire studeant eò diligentius; & alij ne per imprudentiam cum eisdem vllum cōmercium consuetudinem uè habeant: parochis vrbis cum à nobis, diocesanis verò cum à Vicario Foraneo seu Præposito significatum erit, quempiam excommunicationis pœna affectum esse, ipsi quoque eundem in suis Ecclesijs primo quoque mensis die Dominico talem denuncient.

Excommunicationum denunciatio quando faciendâ.

Neque hoc agere cessent eadem constituta die, nisi certiores à nobis, vel ab illis ipsis quos diximus, facti sint, illum peracta penitentia Ecclesiæ reconciliatum esse.

Hanc prætereà diligentiam illi ipsi adhibeant, vt si qui suæ curæ commissi, per annum in excommunicatione & celsuris fuerint, neglexerintq. Ecclesiæ satisfacere; eorum nomina ad nos deferant, vt contra eos agatur, quemadmodum sacri Canones, & summorum Pontificum sanctiones in eos statuerunt, qui per annum in censuris infortuerint.

Decretum. xx.

Templorum ornatus & apparatus in supplicationibus.

VENIAM à Christiana pietate alienum est, ad ornatum templorum augendum ea adhiberi, quæ non modo religionem non excitant, sed popularium animos ad nefarias cogitationes alliciunt; idèd ne quis illis ornandis peristromata aulæaq. adhibeat obscenis figuris contexta; neque item imagines & signa apponat, quæ vel ethnicorum hominum, vel aliarum rerum quæ à loci sanctitate alienæ sint, speciem referant; cum templa Dei pijs atque honestis ornamentis illustrari atque adornari debeant.

Quod de hoc ipso templorum ornatu sancitum est; idem in apparatu, qui in supplicationibus publicis, & die præsertim festo Corporis Christi Domini fit, parochi in suæ quisq. parochiæ via, qua processions munus obibitur, seruari curabunt.

Decretum. XXI.

Eleemosinarum oblationibus q. Metropolitanæ ecclesiæ sicut ratio præscripta.

QUÆ intima animi religione & externo pio cultu à maioribus instituta sunt, ad exercenda Christianæ beneficentiæ ac pietatis officia; ea inductis nonnullis morum erroribus præstari non debent prauo quodam habitu, qui nõ solum ipsorum maiorum voluntati alienus sit, sed à re ipsa quæ sanctè geri debet, maximè abhorrens.

Quarè nos cum multis abhinc annis non sine magno quodam animi dolore animaduertimus, piam illam Christianæ liberalitatis eleemosinamq. oblationem, quæ ad religiosissimum augustissimumq. huius vrbs templum excitandum, & ad iram Dei placandam olim instituta est, eam ipsam ad quandam speciem traduci; in qua non vlla modò Christianæ virtutis significatio non eluceat, sed res omnis planè spectetur, quæ cum ipsis profanis & à Christiana religione abhorrentibus gentiliū institutis & moribus conuenire videatur; id pastoralis nostri muneris rationi alienum non esse censuimus, ei rei quantum in nobis est occurre; atque ita prospicere, vt conseruata illa quæ maximè debet, pia admodum ac liberali in templo Dei excitando atque ornando beneficentia, cui vel magna cælestis gloriæ merces propo- sita est; res ipsa nõ popularibus spectaculis, sed diuinis laudibus, hymnis, atque aded ijs Christianæ pietatis actionibus geratur, quæ hominum mentibus non vllam rerum humanarum voluptatè, sed diuinarum cultum inijciat. Itaque quæ eleemosina ab vnaquaque huius vrbs regione in singulas portas distributa, fabricæ nomine ipsi templo contribui solet; ea non pomeridiano tempore, nõ sub vesperum, sed manè, omni animi religione & mente supplici fiat.

Eo præterea processions ordine præstetur; vt primò pueri, qui in illius portè seu regionis pa-

rochijs doctrinæ Christianæ rudimentis erudiuntur, præeant; deinde ordine procedant homines sodalitatum, quæ disciplinatorum nomine vocantur; post hos clerus vniuersus illius regionis eleemosinam offerentis: isq. & litanijs dicendis, & diuinis laudibus, & hymnis sanctæ Catholicæ Ecclesiæ more institutis, id muneris obeat.

Populus verò à parochis sæpè moneatur, idq. præsertim paucis antè huius muneris functionem diebus; quanta animi religione, quàm humili corporis habitu, quàm graui & moderato incellu, quàm rectè atq. ordine hoc ipsum Christianæ beneficentiæ officium à maioribus pietatis ergò institutum obire debeat: ita vt non vlla perturbatione, non concursationibus, non tumultibus, non clamoribus, non profanis spectaculis actionibusue, nõ canticis denique, quæ vel turpitudinis vel offensionis vllam speciem præbeant, id ipsum præstet; sed ita sanè, quæ admodum reliqua omnia præstari agique solent ac debent, quæ ad Dei laudem referuntur. Videatq. propterea, ne quæ res ad salutem Ciuitatis instituta est, ea ipse abutatur ad perniciem.

Decretum. XXII.

NE imagines cereæ voti causa Ecclesijs pijs- uè locis oblatae venditari vllò modo possint, ac ne contractæ quidem etiam vetustate temporis, nisi concessu nostro in vsum Ecclesiæ conuertendæ sint.

Imagines cereæ voti causa oblatae ne uedantur.

Decretum. XXIII.

QUÆ res eiusmodi sunt, vnde in ecclesia Dei offensiones existere facile solent, ijs pastoralis cura occurrendum est diligenter. cum igitur in quibusdam nostræ diocesis regionibus puellæ nobiles non vlla penè habita virginalis pudoris ratione eleemosinas Ecclesiarum nomine quærent, idq. fiat non sine quadam offensione, & virginalis pudicitia discrimine; illud sedulo curent parochi nostræ diocesis, ne quid tale in suis parochijs posthac vlla ratione admittatur.

Puellæ nobiles ne eleemosinam ecclesiæ nomine quærent.

Decretum. XXIII.

NON animarum curatores solum, sed capellani etiã, ac sacerdotes omnes, in sacerdotibus ijs conuentibus adsint, qui de ecclesiasticis disputationibus in singulos menses haberi solent.

Conuentus sacerdotales.

Qui in vrbe sunt, ij suæ quisque portè in cuius finibus domicilium habet, conuerti intersint; diocesani verò ad eius Præposituræ conuentum se conferant, quò eorum cuiusq. parochus conueniet.

At illis qui animarum curatores non sunt, ne sententiam de ijs rebus dicere liceat, quæ in ipsis conuentibus agentur; nisi ab eo qui præerit, sententiam rogati sint.

Reli-

Reliquis verò omnibus in Conuentu actis, cum liberius parochi, de rebus ad animarum quæ eorum cuique commissæ sunt, curationem pertinentibus agere volent; tunc capellani, & reliqui qui animarum curam non habent, eius qui Conuentui præest iussu discedant.

Hoc decreto Ecclesiarum quæ in vrbe collegiate sunt canonicos (nisi parochi sunt) teneri nolumus; cum in ipsis eorum Ecclesijs certos conuentus constituturi simus inter eos; idq. etiam in quibusdam frequentioribus ecclesijs collegiatis quæ in diocesi sunt, statuemus.

Decretum. XXV.

Parochi antè conuentum sacerdotalem consecratur. Prou. I. pag. 2. de vic. foraneis pag. 27.

SI quis animarum curator, qui diocesanis conuentibus interesse debet, die ante quàm conuentus habeatur, vt Concilij nostri provincialis decreto edictum est, vel eo ipso die manè cõfessus non erit; huic illius diei Conuentui Vicarius Foraneus interdicit, nummoq. aureo præterea mulctet, quem egentibus hominibus attribuat in ea parochia, cuius parochus hoc erratum admiserit.

Itè sacerdotes, & reliqui in synodo diocesanæ.

Quo præterea die posthac diocesanæ Synodi initium fiet, eo ipso die manè omnes & singuli qui in Synodo adesse debent, ritè primùm confessi, sacerdotes quidem sacrosanctum Missæ sacrificium offerat; reliqui verò inferiores clerici sanctissimam eucharistiam sumant.

Decretum. XXVI.

Clericis à diocesis finibus sine facultate abesse non liceat.

NE clericis qui sacris ordinibus initiati sunt, quiuè ecclesiasticum beneficium, idq. etiã nullus curæ obtinent, ijs amplius octo dies continenter à diocesis nostræ finibus abesse liceat, nisi literis nostris data ipsis huiusce rei facultate.

Prou. I. de Residencia. pag. 20.

Nihil tamè propterea ijs derogatum putetur, quæ & Tridentino, & provinciali Concilio, & edicto nostro, de Curatorum residentia, aut de alijs decreta sunt, qui etiam à beneficijs suis absunt.

Decretum. XXVII.

Clerici sine licentia ne laicis operam nauent. Prou. I. par. 2. de negotijs secularibus a deleg. fugien.

VT quæ nostro provinciali Concilio sancita sunt, ea non patiamur vllò modo ab ijs negligi, quorum causa illa decreta facta sunt; idcirco clericis beneficium ecclesiasticum obtinentibus, alijs item qui sacris ordinibus initiati, laicis hominibus quouis gradu dignitateuè præditis, in quocunq. vllò munere aut officio obeundo, vel quauis causa illorum domi in vrbe forisue operam suam nauant; ijs omnibus & singulis edicimus, vt dimissa hac Synodo, mense post ab illis laicorum adibus abeant, nisi literis nostris permissum eis erit iusta causa perseuerare.

Si quibus verò huius rei hactenus potestas facta est, id eo ipso præstituto tempore nobis de-

nuncient atque ostendant.

Qui contra fecerit; ab ordinis sui munere tã diu amotus ipso iure sit, quoad nobis videbitur, arbitratoq. nostro præterea mulctetur.

Decretum. XXVIII.

QUicumque in actionibus publicis baculum, ferulamue, aut rem vllam aliam ferre solent, quod suæ dignitatis insigne sit; ij in ijs ipsis publicis munerum functionibus semper insigne tale adhibeant.

Insigne dignitatis officiuè quã adhibendum.

Quoniam verò veteri huius sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ vsu & consuetudine illud institutum est, vt parochi vrbsani, caputium quod est eorum insigne, ferant, quo à reliquis qui animarum curam non habent, instancantur; idcirco eidem iubemus, vt illud institutum retineant: ita vt si qui id eorum insigne (cuius extremam partem interiorem fascia limbouè coloris viridis vestiri iubemus) per vrbs non induant; mulctæ cuiq. sit, quoties contra fecerit, nummus aureus locis pijs arbitrio nostro attribuentur. quæ pœna is mulctetur etiã si comprehensus non esset, modò id testatum fieri alia ratione possit.

Parochi caputium ferant.

Hoc autem decreto teneri nolumus, neque Metropolitanæ Ecclesiæ canonicos ordinarios, neque alios item collegiatarum Ecclesiarum Canonicos, eosue qui in his ipsis Metropolitana collegiatisue Ecclesijs officia obtinent ecclesiastica; idq. eo solum tempore, cum ipsi canonici, aut ecclesiastica officia obtinentes, vel processiones, vel alias actiones pro muneris sui ratione collegiatim obeunt.

Decretum. XXIX.

CLERICIS iter habentibus quauis vestitu contractiori vt licebit, at decentem tamè illum, atque eiusmodi esse oportet, ex quo eos esse ecclesiastici ordinis homines agnolci facile possit.

Clericorum vestitus in itinere, & pileus itè.

Cum verò ij ex oppidis, alijsue nostræ diocesis locis venerint, quò peruenire contendunt; etiam si locus is non sit in nostræ diocesis finibus, talatem togam atque aded alias vestes ita induant, vt provinciali Concilio de clericali habitu, nostrisq. literis aliàs edictum est.

Prou. I. par. 2. de cler. vest. & c. pag. 18.

Cum autem vel itineris, vel cæli grauitate, vel capitis morbo, vel per pluias, aliaue causa illos pileo vt oportet; is eiusmodi sit, qui à militaris pilei forma distans, non turbinis speciem præ se ferat, sed talis denique sit, qui ordinis clericalis hominem deceat.

Decretum. XXX.

ET quoniam provinciali nostro Concilio vetitum est, quo tempore vel sacrorum vel exercituum causa in vnum clerici congregantur, ad mensam nõ plures quàm sex, eosq. clericos

Explicatio decreti de sacerdotali mensa in festorum celebritate.

Prou. I. par. 2. de armis ludis.

adhiberi: id quoniam non facile in nostra diocesi locum habere potest, cum ecclesie ferè vniuersè longius inter se distent, graueq. esse possit clericis de itinere fessis manè eodem die ad ecclesiam suam redire; id propterea licere volumus parochio tot conuiuas in mensa habere, quot ex Vicarij foranei facultate sibi permiffum erit: modò tamen ne in iis ipsis vllus homo laicus sit; illudq. prætereà seruetur, quod in parochialibus conuentibus de frugali sacerdotaliq. modestia à nobis præscriptum est; & sacra itè lectio in mensa perpetuò adhibeatur.

Ibid. de vic. for.

Decretum. xxxi.

Explicatio decreti de canonicis & clericis. Ibid. de clericis. Ibid. pag. 19.

QVOD provinciali nostro Concilio de Canonicali item ædium vsu & habitatione decreuimus; id locum etiam habere declaramus in illis Canonicalibus ædibus, quæ ad Canoniceorum domicilium constitutæ, vel in emphyteosim datæ sunt, vel pignori hypothecæ uè tenentur, ob sumptus qui à conductore in illis faciendis aut restituendis facti sunt; modò tamen eiusmodi ædes in canonicalis domicilij ambitu sint.

Decretum. xxxii.

Explicatio decreti de iis que in feretro adhibentur. Prou. i. de fun. pag. 35.

QVOD nostra constitutione, quam provinciali Concilio confecimus, de iis quæ in feretro & in efferendis mortuis adhibentur, decreuimus; in eo decreto cõficiendo animi nostri sensum eum fuisse declaramus, vt nihil eo ipso decreto illis parochialibus Ecclesijs, unde mortui aliò efferuntur, ademptum atque detractum esse velimus de eã canonica portione, quæ illis vel iure vel cõsuetudine debeatur.

Decretum. xxxiii.

Explicatio decreti de cruce in funere ferenda. Prou. i. uti. §. singularum.

QVOD de cruce in funere ferenda nostro provinciali Concilio cõstituimus his verbis, vt ALIÆ CRUCES IN FUNERE NON DEFERANTVR, NISI QVAS SVVS QVANQVE CLERVS SVBSEQVATVR; quoniam à plerisq. aliquando quæsitum est, an illius decreti auctoritate, ecclesijs etiam non collegiatis, sacerdotes tamen & clericos aliquot habentibus, in eo funeris officio cruce propria vti liceat; nõ in posterum ea res controuersa sit, ne uè inde vlla existat quæstio, hoc Synodali decreto mentis nostræ sensum ita exprimendum censuimus, vt de Collegiatis solum Ecclesijs, neque de vllis prætereà alijs, illa provinciali nostra constitutione sancitum esse declaremus; idque ita planè à nobis expressum, sine vlla controuersia seruari iubemus.

Decretum. xxxiiii.

Conuersæ moniales ad funus ne prodeant.

CVM ad nos delatum sit, nonnullas moniales, quæ conuersæ vocantur, in ipsis Monasteriis septis habitantes, quæ item professionem confecerunt, eas è Monasterii sui finibus ad funus prodire, idq. sit contra summi Pontificis Pii Quinti constitutionem, quæ est de clausura Monialium; nos propterea vt huic rei occurramus, illud iis ad quos ea funeris cura pertinet, edicimus, vt ne eas in funere esse patiatur, sed in Monasterium ipsas redire curent. Quòd si redire neglexerint, recufarintuè; illarum nomina ad nos deferant, vt rationem aliquam ineamus de ipsis in Monasterio retinendis & puniendis: id quod ipsius Pontificis constitutione sancitum est.

Parochi prætereà & alii funerum curatores in eo etiam vel summam diligentiam adhibeant, vt ne scemina sæculares monialibus vestibus indutæ ad funus prodeant.

Decretum. xxxv.

QVAM detestabile sit apostatarum genus, vt pote cum homines sint, quos voti fidem qua se Deo sanctè adstrinxerunt, violare non puduerit; id cum ex patrum sententijs, sacrosanctis Canonum legibus, & summorum Pontificum, Martini Quinti in primis, & Pauli Quarti constitutionibus, tum ex re ipsa atque exitu intelligi licet: præsertim cum nemo sit qui nesciat, quanta, & quàm graua sint Ecclesiæ Dei per eos omni tempore importata incommoda.

Apostata iura sua exhibeant.

Cumq. ad nos perlatum sit, eos plerosque varijs confictis causis asseuerantes sibi licere extra Monasteria quæ sui ordinis sunt, degere; hosq. ipsos nõ modò in nostrè & vrbis & diocesis Ecclesijs diuina officia obire, sed etiam (id quod grauissimum est) temeritate quadam ad ductos hoc impetrare ausos esse, vt sibi ecclesiastica beneficia, quibus etiam animarum curatio inest, conferantur: nos igitur vt hanc perniciosam hominum pestem à nostræ diocesis finibus aliqua inita ratione arceamus, vniuersis & singulis qui habitum ordinis sui deposuerint, in diocesi nostra extra religionis suæ Monasteria viuunt, hoc edicimus, vt mense post quàm hæc decreta in lucem emissa erunt, facultatem nobis ostendant atque exhibeant, qua sibi licere putent ab ordinis sui Monasterijs abesse.

Si qui prætereà ex ijs in nostra Ciuitate siue diocesi beneficium ecclesiasticum obtinènt, eo præscripto tempore illorum etiam beneficiorum quæ obtinent, titulos nobis exhibeant. Qui verò ad constitutam diem hoc non præstiterint; ii omnes tanquam ueri apostatæ, & ordinis sui desertores, à nostræ diocesis finibus nulla alia lata sententia statim exulent; & si qui beneficia ecclesiastica obtinent, illis ipso iure priuati sint.

Quòd si postea in nostrè diocesis finibus comprehendantur, graui illa apostatarum pena afficiantur, quæ summorum Pontificum sanctionibus contra eos constituta est.

De-

Decretum. xxxvi.

Arbores in prædijs ecclesiasticis sine licentia ne cadantur.

ECCLÉSIA RVM Rectores ne Ecclesiasticorum prædiorum arbores cadant, nisi quæ caduæ sunt. si tamen vsu venerit, vt alias arbores non caduas, vel ad ecclesiam, vel ad ecclesiasticas ædes faciendas restituendasuè, aut aliam ob causam cadendi oporteat; tunc facultate priùs à nobis scripto impetrata, id ab ipsis fieri liceat.

Decretum. xxxvii.

Promulgatio decretorum de occupatis ecclesiasticis bonis itemq. de decimis.

Prou. i. pag. 38 §. quibus etiam Sefs. 22. dec. de refor. c. 11.

Sefs. 25. dec. de refor. c. 12. Prou. i. uti. §. Ne per incertiam. Pia legata Archiepiscopo de nuncianda.

Ibid. p. 3. de priorum locor. ad min. pag. 41.

De locationibus prædiorum ecclesiasticorum, cõ pacto, vt illa meliora reddi liceat.

NEMO est qui nesciat, quàm graue peccatum sit, bona cuiusvis generis, fructus, emolumenta, cæteraq. eiusmodi, quæ Ecclesijs pijsq. locis debentur, per vim aut fraudem occupare. Vt igitur ab hoc nefario sacrilegio pœnæ grauitate homines deterreantur, & qui sibi huius criminis conscij sunt, quò grauioribus pœnæ vinculis se adstrictos vident, maiori cura maioriq. studio quærant salutaris pœnitentiæ remedia; id parochis nostris negotij curæq. nostra provinciali Synodo dedimus, vt grauissimum illud Tridentini Concilij decretum eo de genere latum, primo quoq. dominico die Aduentus & quadragesimæ, in Missa cum frequentior est populus, in sua quisque parochia recitet, idq. vulgari lingua exprimi voluimus. Vt autem in eo recitatio ac promulgatio vna eademq. certa sententiæ formula adhibeatur; illud ipsum auctoritate nostra vulgariter conuersum recitari ac promulgari iubemus.

Hoc idem quod de Tridentino decreto edicimus, illis ipsis diebus præstari iubemus in Bullæ à Sanctissimo D. N. Pio Quinto die cœnæ Domini latæ, ea parte quæ ad hoc occupationis genus pertinet, communi sermone promulganda.

Hoc ipsum seruetur, quod de decimis soluendis Concilio Tridentino grauissimè decretum, idem provinciali nostra constitutione promulgari iussum est.

Cum legatum aliquod pium, vel annuum, vel in perpetuum Ecclesijs locisue pijs factum est, vt vel Missæ celebrentur, vel exequiæ etiam anniuersariæ fiant; hoc præter illud quod in hac ipsa re etiam à notarijs provinciali Concilio præstari decreuimus, Ecclesiarum piorumue locorum Rectoribus administratoribusuè edicimus, vt quindecim dierum spatio post facti legati notitiam, id legatum nobis denuncient; vt quod testamento ipse testator fieri voluit, id nos pro nostra pastoralis muneris cura, piè vt decet, præstari curemus.

Decretum. xxxviii.

VSV & diuturna consuetudine compertum est, quantum Ecclesijs detrimenti damniq. sæpè importet illa prædiorum ecclesiasticorum locatio, quæ ad certum tempus pactioibus ijs

iniri solet, vt facta testaq. ea fieri, melioraque reddi liceat; ac interdum ea conditione, vt qui sumptus facti sunt, ne possint nisi in ipso extremo locationis tempore recuperari; & qui item conduxerint, eijci amoueriue à possessione ne possint, nisi quidquid in illis melioribus reddendis pecuniæ erogarint, quidquid sumptus fecerint, id omne receperint. Cum autè qui locarint, ad eos potissimum spectet, pro fructuum & emolumentorum quæ inde percipiuntur ratione, facta illa testaq. facere, ac meliora reddere; ipsi tamen collusionine & simulatione quadam vili etiam pretio locantes, ipsum locationis tempus sensim aliquando tamdiu protrahunt, quoad viuunt; tum vt ne quidquid impensarum huius rei causa factum est, ipsi soluant, sed ei qui in eius locum succedet, id oneris relinquunt; tum etiam vt cum is qui conduxerit, multum eo nomine insumpserit, non facile possit is qui illius Ecclesiæ rector succedet, ea ipsa prædia recuperare; sed ne Ecclesia ijs prædijs careat (quæ mortui rectoris culpa pretio etiã sanè vili locata sunt) eam cogatur inire rationem, vt illius Ecclesiæ prædiorum magnam partem alienet: idcirco nos, qui pro nostro pastoralis munere Ecclesiarum vtilitati consulere debemus, huic rei vnde tantum detrimenti tantumq. incommodum ipsis Ecclesijs accidere solet, ita occurrendum censuimus.

Quæcunque ecclesiasticorum prædiorum locationes in posterum eo pacto fiant, vt illa meliora reddi liceat, & quidquid in illis faciendis restituendisue erogatum sit, id ei qui conduxit, solui oporteat; hæc inita locationum pactio (nisi quæ emphyteosis nomine contrahitur) ne ius tribuat faciendi impensas, quæ in quouis ædificij genere, etsi vtilis, non tamen necessariæ sunt.

Quòd si, qui conduxerit, impensas non necessarias in illis vel faciendis vel melioribus reddendis erogarit; nulla sibi neque actio neque exceptio sit, neque item vllò retinendi iure vti possit; sed locatione confecta, quæ prædia conduxit, liberè ecclesiæ restituat reddatue.

Quòd si in locatione nominatim pactio facta sit, vt in ædificijs etiam vtilis impensas conductori facere liceat; hæc locationis conuentio conductori nullum ius tribuat recuperandi reddendiue ab Ecclesia, vel ab eo qui in Ecclesiæ curationem locatori succedet, quod ipse eo nomine erogarit.

Si verò vel ex ea ipsa vniuersali conuentione, vt prædia scilicet quæ locationi data sunt, meliora reddi liceat; vel ex facultate qua id nominatim concessum sit, vt ædes sacri aut restitui liceat, restitutiones ædificationesue eiusmodi quæ ad vsum necessarium pertineant, factæ sint: tum ob impensas eo nomine factas, conductori liceat, eius rei quam locationis nomine quotannis soluere debet, partem tertiam sibi in singulos annos retinere, quoad quidquid ne-

necessariò erogarit, ipse recuperauerit.

Sin autem ad sumptus qui necessariò facti sùt, recuperandos, non satis est ea tertia pars; tunc completa etiam locationis die, ne à prædiorum possessione is qui conduxit, amoueat; sed Ecclesiæ rectori liberum sit atque integrum, aut comparata aliunde pecunia ea ipsa prædia de conductore redimere; aut eadem illi ipsi conductori iterum locare, idque tot annis saltem, ut tertiam partem ad minimum in singulos annos eius rei retinendo quam locationis nomine soluit, id omne firma adhuc locatione recuperet, quod ipse erogarit; aut eadem prædia alteri locare, à quo locationis etiam nomine tantum pecuniæ accipere possit, quantum ei debetur qui antè conduxerit; ut hac pecuniæ summa priori conductori statim attributa, is liberam & vacuam ipsorum prædiorum possessionem Ecclesiæ relinquat. is autem qui ita cōduxit, quotannis saltem tertiam partem eius rei quam locationis nomine debet, retineat, quoad sibi de pecunia mutuo data satisfactum sit.

Si verò qui his conditionibus cōduxerint, tertiam partem in singulos annos non retinuerint, ne ius sit eis ab Ecclesia, nec à rectore qui succedet, repetendi; sed eorum culpæ adscribatur. Quod si rector partem eam acceptam ferre recularit, quam sibi conductor eo impensarum nomine retinuerit; hic qui conduxit, reliquam eius rei partem, quam locationis causa debet, soluere ne cogatur, quoad ille se accepisse legitima probatione fateatur.

Sin autem ex pactione locationis conductori licuerit alias prædiorum partes quam ædificia meliores reddere; eidem ius sit, quidquid in illis melioribus reddendis quotannis insumpserit, id certis illis singulis solutionis diebus proximè sequentibus, in singulos annos quibus locatio firma est, pro rata sibi retinere.

Quod nisi fecerit, Ecclesia, siue qui illius curationi postea præficietur, illos sumptus conductori restituere nullo iure debeat.

Quibus actionibus longius quam supra præscriptum est, tempus conductori tribuitur, in recuperandis sumptibus quos ipse fecerit; ex ijs nullum eidem ius recuperationis competat contra Ecclesiam, eumque qui locatori in eiusdem Ecclesiæ curationem successerit.

Quæ autem locationes ab aliquo Canonico Collegio de prædijs ijs fient, quæ non ad singulorum præbendas, sed ad vniuersum ipsum Collegium pertinent; eaque ita fient, ut prædia meliora conductori facere liceat; ijs locationibus ita initis, si pecunia certa pacta sit in illis melioribus reddendis, quidquid sumptus eo nomine faciendum erit, primo ipso locationis anno, & reliquis singulis sequentibus annis conductor ita pro rata retineat, ut cōfecto ipso locationis tempore, demum sibi omnino satisfactum sit de sumptibus quos ea causa fecerit.

Sin autem nulla certæ pecuniæ pactione inita sit; non ab ipso primo locationis anno, sed ab eo anno postquam sumptus eo nomine facti sunt, initium faciendo, impensas habita temporis ratione quo permanebit locatio, pro rata in singulos sequentes annos sibi retineat.

At verò quæ locationes à rectoribus iam ad breue tempus ita inita contractæ sunt, ut prædia meliora fiant, huiusque pactionis vi atque ratione, & ædificia facta recta sunt, & prædia item meliora reddita; in his locationibus ita contractis duo tresue viri vsu periti à Vicario nostro generali deligantur, quorum iudicio ad sex menses constet, quæ res in prædijs Ecclesiarum locatis meliores reddita, quæque restituta sint, & quantum pecuniæ in ijs erogatum sit, quibus rebus melioribus cognitis ac perspectis, tum Vicarius statuatur, quo temporis spatio firma adhuc locatione, is qui sumptus fecerit, eos recuperare possit.

Si verò qui iam conduxerit, in hisce prædijs aliquid melius in posterum reddiderit sumptibus suis; hos sumptus quos fecerit, ea ratione recuperet, quæ à nobis hoc decreto præscribitur; nisi id conuentum sit, ut breuiori tempore soluatur, quam à nobis statutum est.

Id autem quò facilius præstetur, ipsis beneficiarum ecclesiasticorum rectoribus edicimus, ut quæ locationum pactiones de prædijs ecclesiasticis ita contractæ sunt, ut ea meliora reddi quauis ratione liceret; duobus post huius decreti promulgationem mensibus earum exemplum nobis planè exhibeant; si modò sumptus eo nomine facti recuperati non sint; vel illarum pactionum iure est adhuc conductori permissa facultas illa ipsa meliora reddendi.

Ut verò hoc nostrum decretum omnibus notum sit ac planè perspectum; illud iussu nostro vulgariter redditum, ab omnibus & singulis nostræ vrbs & diocesis parochis, festo primo die postquam acceperint, publicè in Ecclesia legi, ac populo frequenti recitari volumus & iubemus.

Decretum. xxxix.

QUONIAM in nostra & vrbe & diocesi est quidam canonum rationi alienus admodum ac planè repugnans vsus; ut si fortè cuiusvis Ecclesiæ rector mense Augusto aut post eodem anno moritur, is qui in eius locum vacanti Ecclesiæ præficietur (etiam si qui obiit, vel paucos dies Ecclesiæ operam suam nauauerit) ne vllam quidem partem habeat censuum, fructuum, aut emolumentorum, quæ eo item anno ex illius Ecclesiæ prædijs percipiuntur. Quæ res iure nõ introducta, Ecclesijs cum maximè perniciofa sit, ijs præsertim in quibus animarum cura exercetur (quoniam non facile quispiam sacerdos illius Ecclesiæ curationem suscipit, vnde ne victum quidem vsque ad sequentis anni initium sperare possit) nos propterea sacrorum canonum auctoritatem secuti

Fructus ecclesiastici post rectoris obitum ad quem pertineat.

illud edicimus, ut si post Cal. Augusti Ecclesiæ rector decesserit, is qui illius Ecclesiæ fructus ad se pertinere afferit, & re alieno si quod ecclesia habet perfoluto, & detractis fructibus, qui ipsius Ecclesiæ Rectori & ministris ad victum atque ad reliqua onera præstanda necessarij erunt, quoad alij sequenti anno percipientur, qui ex ijs reliqui fructus erunt, eos solum sibi retineat.

Decretum xli.

De librorum impressione ac venditione.

CVM sæpè aliàs Summorum Pontificum, Gelasij in primis, Nicolai item, & Innocentij Quarti constitutionibus factum sit, ut libri falsi, adulterini, & prauis, veteratoria quadam malorum hominum arte excogitati & conscripti in vulgus ne darentur; huic etiam rei quæ maximè perniciofa est, sanctè quidem Lateranensi Concilio Leo X. consuluit grauissima edita constitutione, quæ est de librorum impressione: quam constitutionem, utpote quæ his temporibus in omnem partem valde admodum utilis ac necessaria est, tum Concilio Tridentino, tum Indice librorum Sedis Apostolicæ auctoritate edito iussum est vel diligentissimè obseruari.

Nos igitur eam ipsam constitutionem, & quod ipsius Concilij Tridentini auctoritate, Indicisq. regula sancitum est, nostro ordinario munere, & Sedis Apostolicæ auctoritate exequi cupientes; (præsertim cum vsu compertum sit, librariorum plerosque lucris solum auidos & appetentes libros quosdam imprimere, aut impressioni tradere, ac venales publicè habere, quorum lectione homines, in maximos & fidei, & morum, & vitæ errores incidunt;) has ipsis librarijs, seu librorum impressoribus, ijs item qui librum aliquem, scriptumve cuiusvis generis aliud imprimendum curant, regulas præscribimus, ex eo Lateranensi & Tridentino Concilio, & Indice librorum desumptas; quas ab omnibus & singulis ipsis seruari volumus, propositis his pœnis, quæ iisdem Concilij, & ipso Indice constitutæ extrema huius decreti parte expressè continentur.

Ne librariorum quispiam, seu librorum impressor, aliusue qui libros vel alia cuiusvis generis scripta imprimenda curat, eos eadem typis mandet aut imprimat; nisi liber aut scriptum quod impressioni tradendum est, primò recognitum sit & comprobatum, eidemque subscriptum à nobis, & ab Inquisitore, aut ab eo cui id curæ datum erit.

Cuius libri scripturæ recognitio & comprobatio, cum diligenter fiet, tum etiam gratis.

Exemplar autè subscriptionem etiam habeat, quæ ipsius auctoris manu ac nomine notata sit. Libri scripturæ quod impressum in lucem dabitur, comprobatio imprimatur vel initio vel in fine libri.

Libro scripturæ impresso nomè & cognomen

imprimendi appositum sit.

Cum primùm autem libri scripturæ impressio confecta erit; eius nobis exemplar, aut Inquisitori tradatur, aut ei qui nostra auctoritate eidem subscripserit.

Contra si quis fecerit, excommunicationis pœnam subeat; libris præterea impressis multabitur, qui publicè comburentur; per annum item ab imprimendi munere amotus erit, tum centum aureos nummos soluet: quam multa locis pijs & religiosis attribuemus.

Bibliopolis autem in libris tum emendis tum vendendis ea omnia edicimus, quæ & ipso toto Indice Sedis Apostolicæ auctoritate edito, & regulis ipsis sancita & præscripta eis sunt; quæ item prouinciali nostra Constitutione de hac ipsa re constituimus.

Quæ omnia communi sermone regulis quibusdam expressè, cum & nostra & Inquisitoris auctoritate aliàs sibi tradita sint; illa ipsa ab eis diligenter seruari mandamus, propositis pœnis ac multis quæ ipsa eiusdem Indicis regula constitutæ sunt, & alijs præterea pro culpa grauitate nostro & Inquisitoris arbitratu irrogandis.

Et quoniam hominum animis perniciem & interitum afferunt libri à pestiferis & hæreticis hominibus conscripti; nos qui pro ea pastoralis cura quam gerimus, animarum salutem confulere, nihilq. sanè prætermittere debemus, quod ad eam rem pertineat, Indicem ipsum vnà cum his decretis in lucem dari volumus; ut nostri & vrbs & diocesis animarum curatores vnà apud se habeant, studioseq. legant. nam cum auctorum, quorum libri anathematizata pœna prohibiti sunt, nomina & cognomina alphabeti literis descripta ipso Indice notentur: tum regulæ traduntur quas nosse debent, quibus animarum cura commissa est; ut qui sibi in curâ traditi sunt, eos cum opus erit, ipsi moneant, tum de libris cauendis, tum de regulis seruandis.

Quo in officij genere illud ipsis oibus edicimus, ut si qui in suæ parochiæ finibus sunt, vel hæredes, vel vltimarum voluntatum executores, qui libros habeant à defuncto relictos; illud eos moneant, quod decima regula grauissimè sancitum est, ut ne ijs ipsis vtantur, aut in alios quauis ratione eos transferant, priusquàm vel ipsos, aut eorum indicem, illi cui id negotij nostra & Inquisitoris auctoritate datum erit, attulerint, ab eoq. ipso eius rei facultatem obtinuerint; idq. nisi manifestò perspicuum sit, libros eius generis esse, ut illi ipsi omnibus permitti sint.

Hoc in genere iidem ediligentiores erunt, quò maximè nos id cupimus atque optamus; ut vrbs & diocesis nostra omnino libera sit ab ea nefariorum librorum peste, quæ fidelium animis perniciofa & exitiosa est.

Prou. r. par. 1. de profess. fid. & c. pag. 2 §. epi scopi.

Decretum XLV.

Cathedra-
ticū in
synodo
diocesa-
na à pa-
rochis
soluendū.

ILVD sacris Canonibus constitutum est, vt à singulis Parochis diocesana Synodo cathedra-
trici nomine solidi duo exigantur; idq. ar-
gumento honoris, qui cathedrali Ecclesiæ tan-
quàm matri à cæteris parochialibus Ecclesijs
tribui debet. nos tamen hanc pecuniæ summu-
lam, quæ superioribus temporibus huic Me-
tropolitane Ecclesiæ eo nomine debita est, nec
perfoluta tamen, eam omnem etsi iure nostro
exigere poteramus, quoniam quod eo nomi-
ne solui debet præscribi non potest, remitti-
mus ac condonamus ijs ipsis Parochis, qui hoc
ipsum cathedra-
tricum præstare debebant.
Sed vt in omni re Metropolitanæ nostræ Ec-
clesiæ dignitatem & ius retineamus, & quan-
tum in nobis est, conseruemus; illud vniuer-
sos & singulos Parochos monemus, vt reliquis
quæ Deo dante in posterum quotannis habe-
buntur Synodis diocesanis, hos ipsos duos

solidos, quos honoris ergò se Metropolitanæ
Ecclesiæ iure debere iam sciunt, omnino per-
soluant.

Decretum. XLVI.

NE quis clericus sacris ordinibus initiatus, Hanc synodum
quiue beneficium ecclesiasticum obtinet, omnes ecclesia-
stici apud se ha-
beant.
præstandis ijs quæ decretis his Synodalibus
sancita sunt à nobis, vlla vel excusatione, vel
exceptione vti possit, præsertim quòd ea ipsa
ignorarit; nos propterea eorū vnique edi-
cimus atque id iubemus, vt mense postquam
decreta hæc typis impressa in vulgus data erūt,
ea quisque apud se habeat, & studiosè legat.
Quibus decretis ita promulgatis, quidquid fie-
ri præstariue iussum aut veritum est, nisi facul-
tate à nobis scripto impetrata; his ipsis obtem-
peratum esse declaramus, si id Vicario nostro
generali præstetur, aut eius concessu agatur.

Finis Synod. Dioces. II.

*Indicem Librorum prohibitorum, qui in veteri editione ex superioris Synodi
decreto hoc loco impressus fuerat, quoniam ille iam denuo immutatus est, ne
opus hoc plus iusto excresceret, omittendum censuimus.*

*Libellus item Canonum pœnitentialium & casuum reseruatorum ex superioris
quoque synodi decreto hoc loco in altera editione impressus, commodiore loco
infra positus est.*

SYNODVS

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS III.

Habita Anno M. D. LXXII.

Gregorio XIII. Pontifice.

*Carolus Borromæus S. R. E. Tit. S. Prædixis Presbyter Cardinalis, Dei & Apo-
stolica sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, Uniuerso nostro Clero
Mediolanensi salutem in Domino.*

VM Romæ anno superiori essemus, indictam à nobis diocesa-
nam Synodum, quam eo ipso anno habere statueramus, à Vica-
rio nostro Generali Ioanne Baptista Castellio Protonotario Apo-
stolico nobis absentibus celebrari iussimus. Is igitur in ea man-
dato nostro, nostraq. auctoritate aliquot decreta confecit; quæ
vt executionem habeant, nos ea in lucem emitti volumus. Quamobrem
vos quod vestrum est, illa seruate, atque in vsum inducite, quo debetis &
diligentiæ & obedientiæ studio. Valet in Domino. Mediolani ex ædibus
Archiepiscopalibus, tertio Calendas Maij. M. D. LXXIII.

Indictio Synodi Diocesanae. III.

In nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Pa-
tris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

*Carolus Borromæus S. R. E. Tit. S. Prædixis Pres-
byter Cardinalis, Dei & Apostolica Sedis
gratia Archiepiscopus S. Medio-
lanensis Ecclesiæ,*

Omnibus & singulis Christianis fidelibus Ciuitatis
& Diocesis nostræ Mediolanensis
Salutem in Domino.

VRA pastoris (cuius ministe-
rio Spiritus sanctus vitur, in ciui-
tate cui ille præst, piè sancteq. in-
stituenda) spectare in primis de-
bet ad eam accommodatam pas-
cendi rationem, quæ in augendo
spiritu posita, ad colles, ad illa scilicet caelestia
tabernacula gregem compellit: id quod prophe-
ta Micheas diuinitus admonuit ijs verbis, Ac-
cedite ad montes æternos. Quo in pascendi ge-
nere, quoniam præter cætera valet multum san-
cta illa conciliarium rerum tractatio: hoc anno
nos edicto iam promulgato, cum concilium pro-
uinciale ex Tridentino præscripto indiximus; tū
diocesana Synodum, quam anno superiori à
nobis indictam per inuoluntatem nostram habe-
ri non licuit, celebrare volumus.

Quamobrem bis nostris literis vniuersis & sin-

gulos, qui Mediolani & in diocesi nostræ be-
neficia quævis ecclesiastica etiam quæ sine vlla
cura sunt, obtinent; quiq. sacris item ordinibus
initiati sunt; eos præterea omnes tū saculares tū
regulares clericos, qui quouis iure aut consuetu-
dine nostræ Synodo diocesana interesse debent,
monemus in Domino; eisdemq. omnibus & sin-
gulis in virtute sanctæ obedientiæ, ac pœnis sa-
crorum canonum iure constitutis, iubemus; vt
ipsi ea clericalis habitus honestate, quæ nostris
provincialibus concilijs, & superiori diocesana
Synodo, nostrisq. item edictis præscripta est, cū
superpelliceis etiam mundis, die decimoquinto
mensis Aprilis proximè sequentis, quem diem
inchoandæ diocesana Synodi certum indicimus,
summo manè in nostram Metropolitanam Me-
diolanensem Ecclesiam conueniant: idq. non alijs
eorum nomine sed ipsimet, nisi legitima causa
quam probare debent, impediti sint, præsent: In-
de autem, cū conuenerint, ne cuiquam disce-
dere liceat, nisi impetrata à nobis facultate.

Edicimus præterea, id quod nostro provinciali con-
cilio secundo decretum est, vt post indicta huius
Synodi promulgationem, in omnibus & vrbis
& diocesis nostræ Ecclesijs parochialibus, quin-
ta quaque feria in singulas hebdomadas, quoad
ipsa Synodus absoluta ac dimissa de more erit, in
Missæ sacro oratio de Spiritu sancto dicatur; in
Metropolitana autem, & Collegiatis processio-
num etiam munus singulis Dominicis diebus in-
tus obeatur; ex animoq. preces fiant, quibus à
Deo auxilium impetretur pro optimo Synoda-
lium

lium tractationum euentu.
Monemus item eos omnes & singulos ecclesiastici ordinis homines, ut nec etiam in itinere quod Synodi causa huc facturi sunt, neque verò hic item, ab ea viuendi frugalitate, sacerdotali modestia atque grauitate, quæ provinciali concilio priori præcepta est, discedant; sed cum exemplū fidelibus afferant, ut monet Apostolus, in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, & castitate; tum nobis à Deo optimo maximo, omni animi pietate, sacrificijs, precibus, ac ieiunijs auxilium implorare studeant. In quarum rerū fidem has literas nostras nostriq; Cancellarij manu signatas consici, sigillatq; nostras, & Collegiarum Ecclesiarum, Aedijm, Archiepiscopatum valuis publicè affigi iussimus. Quam affixionem habere eam vim volumus, ac si ipsis singulis quorum interest, illæ allatæ ac denuntiata essent. Datum ex Palatio nostro Archiepiscopali Die 8. Martij 1572.

DECRETA EDITA
 IN SYNODO DIOECESANA
 tertia Mediolanensi.

Decretum. I.

Sacrarum reliquiarij quo die earum festus agitur veneratio.

QVA in ecclesia Sancti alicuius corpus reconditū est, cum eius dies festus agitur, tunc in ea de illo Sancto Missæ sacrum ritu solemni fiat. Locus præterea ubi eius corpus situm est, decenter ornatur; tum campanarū sono, ut Ecclesiæ institutum ac mos est, ea significatione fiat, qua cognosci possit festum diem in illa Ecclesia celebrari: & omnis denique alius adhibeatur Ecclesiastica pietatis ritus ad recordandam Sancti illius memoriam.

Decretum. II.

IN sua parochiali ecclesia dum Parochus concionatur, ne ulli sacerdoti, ac ne ei quidē qui vnā cum eodem Parocho in illa ipsa ecclesia curam animarum gerit, Missæ sacrum facere, aut baptisimi (si modò mortis periculum non imminet) sacramentum ministrare liceat.

Decretum. III.

QVI sacerdotes in ecclesia collegiata vel cappellas obtinēt, vel elemosinæ nomine stant diebus ibidem Missæ sacrum faciunt; qui præterea Clerici eidē ecclesiæ adscripti sunt; ij vnā cum eiusdē ecclesiæ clero publicas supplicationes obeant, nisi sacerdotes ipsi ab eo sint munere immunes, quoniam alteri ecclesiæ adscripti iam sunt. In omnibus itē processionibus (ijs solūm exce-

ptis quæ Ambrosianarū litaniarū tēpore sūt) Clerus vniuersus ad libri sacerdotalis, vel alterius Archiepiscopi arbitratu deligendi prescriptum, semper aliquid canat cum ea re conueniens, cuius causa indictæ sunt supplicationes.

Decretum. IIII.

SINGVLIS diebus festis, qui vel Ecclesiæ præcepto vel consuetudine coluntur, in parochiali sua ecclesia Parochus vespere officium canat, datis tamen prius statuta hora ut moris est, campanarum signis. Quicumque autem sacerdos in illa ipsa ecclesia quotidie, aut ter quateruē per hebdomadam Missæ sacrum facere debet, illum adiuuet ad officium præstādū, nisi alterius ecclesiæ ministerio addictus sit, aut ab Archiepiscopo addicatur. Si verò nemo alius tunc adest, quo adiutore ad canendum vtatur; id vespere officium nō cantu, sed voce alta & clara ita recitetur, ut ab ijs qui presentes ad sunt, comode audiri possit. Id præterea officium totum ritē sic dicatur, canatur; vt psalmus nullus, neque quidquam aliud vlla causa omittatur, quod ad illius officij ritū pro festi eius diei ratione institutum sit.

Decretum. V.

IDEM etiam Sacerdos, quo tempore in eadē Ecclesia sanctissimum Eucharistiæ sacramentum vel in Altari adorandum proponitur, vel inde in tabernaculo reconditur, vel processionalis ritu per ecclesiam circumfertur, modò is alterius ecclesiæ ministerio addictus nō sit, præsens ibidem ad sit, munusq; suum & operam præstet; idq; nisi Archiepiscopi concessu tunc ei alibi ministrare inferuireq; licuerit. Neque tunc mercedis quidquam aut laboris aut elemosinæ nomine petat, nisi quidpiam ei dari Archiepiscopus iusserit; vel aliquid mercedis eorum officiorum causa tributum sit, vel certus eo nomine census sit ijs Ecclesiasticis viris constitutus, qui ibidē interfuerint. Quod si tempore, quo Cappellanus sacerdos in parochiali Ecclesia cum illis vt supra dictum est, actionum functionibus interesse deberet, aliò euocatus, funeri exequijsuē, aut cultui alius cuius diei festi operam suam nauare velit: ob eas causas ab ipsius parochialis Ecclesiæ officijs ei abesse liceat; modò id iam parocho significauerit, vt alios Ecclesiasticos homines oportune accersere possit, quorum opera ministerio vtatur, ad sacrarum functionum à quibus ipse abfuerit, cultum.

Decretum VI.

QUIBUS in ecclesijs festo solemniq; die Corporis Domini, & reliquis septem deinceps diebus, matutinum officium quod de Corpore Christi Domini nostri dicitur, inter diu prioris

Vesperarum officium in parochiali ecclesiæ festis diebus recitetur, & quinā interesse debeant.

Cappellani processionibus Sanctis. Sacra in ecclesia inter sint in qua celebrant.

Matutinum in octaua corporis Dñi qua hora dicendum.

diocesana Synodi decreto recitari aut cani debet; id absoluto completorio statim dicatur canatur; atque aded in tempore inchoetur, vt totum absoluat antè solis occasum. Quibus autem in Ecclesijs non matutinum sed completorium solūm dicitur; hoc ipsum completorij officium recitetur statim vespere absolutis.

Decretum. VII.

Sodalitates officium ritu ambrosiano in ecclesijs itam ambrosianis dicat.

QVA in Ecclesia diuinorum officiorum ritus more Ambrosiano adhibetur, si in ea aliqua piorum hominū sodalitas instituta est; ne permittat Parochus illius sodalitates homines, etiam eos quos disciplinatos vocant, in ea ecclesia alio vti ritu quàm Ambrosiano, ad recitandas canonicarum horarum preces & officium.

Decretum. VIII.

Candelarum & oliuarum benedictio in ecclesia fiat.

FESTO die Beatæ Mariæ Virginis Purificationi dicato, candelarum; & die Dominico quæ de Palmis dicitur, Oliuarum benedictio in Ecclesia ipsa solūm celebretur, neque vllò alio præterea loco. Vtroque autem tempore in singulis Ecclesijs vbi solemnis illa Candelarum & Oliuarum benedictio facta est, aut in earum ambitu, alibi processio agatur. Quo in processionalis munere Clerus die festo Purificationis candelas, Dominico autem die palmarum oliuas aut palmas præeundo manibus gestet.

Decretum. IX.

Sanctis. Sacramenti expositio imminente tempestate.

CVM grandines, nimbi, turbines, & aliæ temporum procellæ imminet; ad eas tempestates sedandas, vel vt vocant, signandas, ne Sacerdos vasculū in quo sanctissimū Christi Domini corpus asseruatur, adhibeat; sed tabernaculum accensis luminibus patefaciat, vt ea nimborum vi imminente, rogationes & preces à Clero populorū, coram Domino religiosè fiant.

Decretum. X.

Superpellicei quibus in locis non deferendū.

NE vllus cuiusvis ordinis clericus pro foribus Ecclesiæ stet, neque per vias aut vicus id temporis manserit; quamuis se id ab alio Parocho sumptis asserat, in eum tamen non secus agatur, ac si ex illius parochiæ incolis vnus eilet, qui totum ibi annum mansisset. Si quis præterea sex tantum mensibus in diocesi habitauerit; tantundemq; temporis in aliqua vrbe parochia moratus, post Pascha ad illam se confert parochiam, in qua sacram Eucharistiæ non sumptis; hic tridui spatio fidem communionis Parocho exhibeat.

Decretum. XI.

Baptismus infantum expositorum.

INFANS expositus tamen collo appensum habeat testimonium, quod baptizatus fuerit, si tamen illum baptizatum esse alia ratione nō

constet, baptizetur, hactamen verborum formul; *Si tu es baptizatus, ego te iterum non baptizo; & si nondum es baptizatus, ego te baptizo &c.* Quod si in ea testimonij schedula sit nomen adscriptum, quod illi in baptismo impositum esse asseratur, idem ipsi nomen imponatur; conferueturq; etiam illa schedula de collo pendens; ac præterea quo modo, quouē testimonio munitus reperit sit, in libro baptizatorum describatur.

Decretum. XII.

SACERDOS qui infantem ad sacrum baptismi fontem delatum verè ritēq; baptizatum esse sciens, eum iterum (quod nefas est) baptizare præsumperit, ea etiam conditione, *Si es baptizatus, ego te iterum non baptizo, &c.* præter irregularitatem quam incurrit, alia præterea graui plectatur pœna Archiepiscopi arbitratu.

Ritē baptizati ne iterū sub conditione baptizetur.

Decretum. XIII.

ANIMARVM curator qui baptismi sacramentum Infanti ministrat, ad conuiuium ne accedat, quod in ædibus parentum infantis recens baptizati ob id paratum erit. Nuptialibus præterea epulis, quæ sponso quos coniunxerit, quibusuē benedixerit, nomine paratæ erunt, ne intersit; si in eis lusus, choreæ, saltationesue agendæ sint, aut amatorij vel lasciuu cantus canendi.

Parochus quibus conuiuiis ac intersit.

Decretum. XIII.

AD preces quæ supra puerperam funduntur, cum post prolem emissam illa actura gratias ad Ecclesiam se confert, Parochus puerperæ domum ne ingrediatur, etiam si mulier ob aduersam valetudinem Ecclesiam adire nequeat. Fœminis præterea post puerperium ad Ecclesiam venientibus panis benedictus sub hostiæ forma ne præbeatur.

In puerperarū benedictione q̄ cauenda.

Decretum. XV.

QVICVNQVE in Diocesi maiorem anni partem moratus est, si is in Pascha sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum non ab eo Parocho sumptis, intrā cuius parochiæ fines id temporis manserit; quamuis se id ab alio Parocho sumptis asserat, in eum tamen non secus agatur, ac si ex illius parochiæ incolis vnus eilet, qui totum ibi annum mansisset. Si quis præterea sex tantum mensibus in diocesi habitauerit; tantundemq; temporis in aliqua vrbe parochia moratus, post Pascha ad illam se confert parochiam, in qua sacram Eucharistiæ non sumptis; hic tridui spatio fidem communionis Parocho exhibeat.

Paschæ tēpore in ea quisq; Parochia communiet in qua maiorem anni partem moratur.

Quod si non praestiterit, perinde habeatur, ac si sacram non sumpserit communionem.

Decretum. XVI.

Quarta cuique celebranti eleemosina dada fit SACERDOTI, qui singulis & festis diebus & ferijs in anno Missae sacrum pro alio facit, ne maior pecuniae summa eleemosina nomine detur, quam sit, librae scilicet imperiales centum & octuaginta. Neque Sacerdoti cuiquam, qui id Missae sacri faciendi munus per totum annum susceperit, quavis causa causave specie, ac ne sustentationis quidem aut necessitatis nomine plus petere exigere liceat. Ad quam rationis normam caetera dirigantur eleemosinae, ijs Sacerdotibus dande, qui certis anni aut mensis diebus Missae sacrum fecerint. Festis autem diebus duplum eleemosinae, quod in ferijs eo nomine erogandum est, accipi licere vetitum non sit: modò tamen propter hanc dupli rationem non augeatur certa ea centum octuaginta librarum eleemosina. Sin autem Sacerdos quispiam plus quam praescriptum est eleemosinae petet, etiam si quod petierit non sit assecutus, poena plectatur arbitratu Archiepiscopi.

Decretum. XVII.

Missarum in vnaquaque ecclesia in singulos dies distributio SI in eadem ecclesia certis hebdomadae diebus complures Sacerdotes Missae sacrum facere aliqua ratione causave debent; is, qui illi ecclesiae Rector praestet, vel si ecclesia est collegiata, Sacrista certos eis dies arbitrato suo praescribat; quibus diebus illorum unusquisque in ea ecclesia Missae sacrificium faciat. Illudque Rector aut Sacrista curet, ut singulis si fieri potest diebus, Missae totidem, nisi aliter testator caverit, celebrentur.

Qua praeterea ecclesia ita angusta atque exigua est, ut vno tempore plures Sacerdotes in ea celebrantes mutuo se audiant, alterque alterum facile perturbare impedire possit; ne eodem tempore plures quam duo Missae sacrum faciant; unusque ab altero, quam longè fieri potest, distet: idque omni tempore, tum maxime servetur, cum vel exequiae, vel dies festus, vel Indulgentiae in ea ecclesia celebrantur.

Decretum. XVIII.

In Missa conuentali lectio adiungatur. IN Collegiata ecclesia, ubi Dominicis festisque alijs diebus Missa conuentalis ritu Ambrosiano fieri solet, vetus ille ac perpetuus huius ecclesiae ritus servetur, ut eidem Missae sacro adscripta lectio ante Epistolam canatur, & is item quem vocant, Psalmellus.

Decretum. XIX.

Quibus in ecclesijs ritu Ambrosiano Oratorij suae, aut Cappellis, quae in illis sitae

sunt parochijs, ubi ritu tantum Ambrosiano celebrandum est, Missae sacrum more Romano ne fiat.

In ijs vero huius diocesis locis, ubi ritu solum Romano Missae aliaque diuina celebrantur officia, ritu celebrentur non Ambrosiano sed Romano.

Neque alijs ad ea peragenda, celebranda vel libris quisquam utatur, quam & Breuiario & Missali Pij V. Pontificis Maximi iussu editis.

Decretum. XX.

VT ecclesiae Ambrosianae ritus ab vniuersis & singulis eiusdem ecclesiae Sacerdotibus retineatur & conferuetur; ne Sacerdos vllus qui ritu Ambrosiano Missae sacrum facere debet, id per Quadragesimam sextis ferijs, ne in regularium quidem ecclesijs faciat, etiam vel funeris, vel exequiarum, vel alterius cuiusvis rei oblata causa.

Qui vero Sacerdotes, quamuis Ambrosianae ecclesiae aliquo modo addicti, ritu tamen Romano sacrum facere solent, in ecclesijs, ubi more Romano sit, ijs interdictum ne fiat.

Decretum. XXI.

QUI Cappellas obtinent, non alij eorum nomine, sed ipsi Missas diuinaque officia in Cappellis celebrent, quae praestare debent illarum Rectores; nisi aliud ecclesiasticum beneficium obtineant, quod residentiam requiratur, in eoque residentes huic muneri vacare non possint; aut ex earum Cappellarum erectione dotationeue, aut legato vel donatione, aut facultate ab Archiepiscopo impetrata, etiam per alium id muneris explere possint; aut alia sint legitime impediti.

Singula autem, ob quae Cappellanus se ab hoc munere immunem asserat, ab Archiepiscopo probentur.

Decretum. XXII.

SI ad Missae sacrum faciendum, ad aliaque diuina officia peragenda in diei Festi celebritate, aut in funere, Sacerdotes alienae Diocesis conuocandi aliquando sunt; ij solum ad ea diuinorum officiorum ministeria adhibeantur, qui a suo Ordinario testimoniales asserunt literas, quibus id perspicuum sit, eos a Missae sacro faciendo, a diuinorumque officiorum munere non esse suspensos.

Idem praeterea clericali & tonsura & vestitu eo sint, qui reliquis diocesis huius clericis praescriptus est: ijque ipsi item a Vicario Foraneo qui illius regionis curam gerit, ante probati sint idonei ad Missae sacrum, & diuina officia ritu Ambrosiano celebranda; si modò in ijs ecclesijs ubi tunc celebrandum erit, eo ritu diuina peraguntur officia.

De-

Decretum. XXIII.

Qui singulis diebus alicubi celebrare det, ne vllò die desit.

SACERDOS qui singulis diebus in ecclesia aliqua Missae sacrum facere debet, aliqua tamen causa rationeue sibi licere putat, frequenter eam Missae celebrationem semel in hebdomada intermittere ne illo intermissione die Missae sacrificium in alia ecclesia faciat, nisi prius in locum suum Sacerdotem alium substituerit, qui id praestet, quod ipse in illa ecclesia debet.

Decretum. XXIII.

Quo liceat parochio extra suam ecclesiam celebrare.

QUIBUS diebus Parochio extra parochialem suam ecclesiam Missae sacrum facere permittitur est; in quavis ecclesia, quae tamen Monialium non sit, ei illis diebus Missam celebrare liceat. Sin autem certis anni temporibus munus ille suscipere voluerit Missae sacrum in ecclesia faciendi, ubi eo munere adstrictus non tenetur; ne eum ad id illius ecclesiae Rector Sacristaue ante recipiat, quam perspexerit ei licere facultate scriptis impetrata Missae sacrificium in illa ecclesia facere.

Decretum. XXV.

Meretrices ne interficiant Missae sacro. Sess. 22. dec. de obser. & enit. in celeb. Missae.

CVM Tridentini Concilij decreto illud sanctum sit, ut is qui publice & notorie criminolus est, sacris interesse non permittatur; in eoque genere etiam sint meretrices illae quae se publice prostituunt, propterea Sacerdos Missae sacrum facturum, ubi scierit ibi publicè adesse meretricem, quae sacris interesse velit, illam admoneat, operamque det, ut inde se abducatur: quod si noluerit, is Missae sacrum ne inchoet.

Decretum. XXVI.

Interpretatio decreti synodi dioc. 2. de eleemosina dierum festorum. pag. 337.

VT omnem tollamus dubitationem, quam apud aliquos ortam esse intelleximus ex Decreto vij. primae Synodi Diocesanae Mediolanensis, in ea parte qua habetur, quod pecunia quae ob sacra peragenda in capitulo deposita erit, illam sacrista vel ecclesiae Curator ijs Sacerdotibus pro rata distribuat, qui eo die in illis ipsis ecclesijs celebrarint: declaramus sensum illius Decreti non esse, pecuniam quae pro eleemosina oblata fuerit, totam inter eos esse diuidendam, qui Missas aut diuina officia eo die in ipsa ecclesia celebrauerint; sed eius curae Praefectum eleemosinam tantum inter ipsos qui celebrarint Clericos partiti debere congruentem: Atque ideò, quod de eleemosina distributa supererit, apud virum idoneum deponi mandamus, ut in aliam Missarum, celebratione distribuatur, aut in alias res, quibus Missae sacrum eodem in templo decentius peragi possit, idque Archiepiscopi arbitratu.

Decretum. XXXI.

MATRIMONII denunciations quae diebus festis fieri debent, non ijs solum festis quaedam die-

Gg 2 die-

Decretum. XXVII.

VI in Pascha se ad sacerdotem regularem extra Diocesim commorantem contulerit, eius peccata sua confessus sit; huic tanquam inconfesso Parochus eo Paschae tempore sacrae communionem ne praebet; nisi Sacerdotem illum ad audiendas confessiones ab Archiepiscopo, & ab eo in cuius Diocesi moratur Episcopo, probatum esse perspexerit; idque scriptis, quorum vnum Archiepiscopi, alterum illius Episcopi subscriptione & sigillo munitum sit.

Nemo ad confessionem extra diocesim se conferat.

Decretum. XXVIII.

CONFESSARIVS, foeminarum aegrotatum confessiones, cuiuscunque illae fuerint aetatis, ne audiat ostio cubiculi, ubi illae decumbunt, penitus clauso.

Aegrotantium mulierum confessiones ne audiantur ostio clauso.

Decretum. XXIX.

PASCHAE tempore quot confessarios sacerdotes parochus in audiendis confessionibus adiutores sibi necessarios esse iudicauerit, totidem sibi ad illud sacrum ministerium adiungendum adiungere vetitum non sit, modò ij ad tale munus idonei ante probati sint.

Paschae tempore quales liceat parochus sibi ad audiendas confessiones sacerdotum adiungere.

Decretum. XXX.

PAROCHVS, cui ad curam gerendam Sacerdos alius coadiutor datus est, ea etiam adiuncta facultate, ut parochiae suae incolas in matrimonium coniungere possit; eius nomen, cognomen, patriam in matrimoniorum librum referat, notato praeterea die, mense, & anno, quo is adiunctus est: quae praeterea auctoritas celebrandi nuptias, vel ab Archiepiscopo, vel a se concessa eidem erit, eam itidem eo libro describat.

Coadiutor ad matrimonia celebranda in libro referatur.

Decretum. XXXI.

DENUNCIATIONES matrimonij a Parochio ante ne fiant, quam ij quorum matrimonium denunciandum est, ipsi (si curae suae ambo subiecti sunt) & non alij eorum nomine (etiam si illorum parentes sint, aut ipsorum curam gerant) illas denunciations ab ipso Parochio fieri postulent, aut ut fiant, consentiant. Quod si diuersis in Parochijs illi habitant, vnus & alter item Parochus hoc ipsum ut supra seruet. Nec verò matrimonium alter Parochus denunciet, nisi ab altero Parochio certior factus sit de consensu illius, qui alterius est curae subiectus.

Denunciations matrimonij ne fiant, nisi spolis petentibus.

Decretum. XXXII.

denunc. fiat diebus festis ex consuetudine, & alia quaedam

diebus fiant, qui præcepto Ecclesiæ coluntur; sed ijs etiam fieri liceat, qui vniuersali huius Ciuitatis consuetudine seruari solent. Eo autem die quo postrema fiet Matrimonij contrahendi denunciatio, matrimonium ne celebretur, nisi is nouissimus dies sit antè Quadragesimæ aut Aduentus initium. Omnibus autem matrimonij denunciationibus absolutis, si matrimonium ipsum absque legitima causa intrà mensem nõ contrahetur, Parochus Sponfos matrimonio ne iungat, antequàm eiusdem matrimonij denunciations iterum factæ sint.

Decretum. xxxiii.

DENUNCIATIONIS fides fiat illis tantum absolutis. **P**AROCIVS qui populo matrimonium denunciauerit, quod Parochiæ suæ incola extra illius fines contracturus est, nullam exhibeat in scriptis fidem, qua se aliquam eius matrimonij denunciationem protulisse significet, quomouit eas omnes quæ faciendæ erunt denunciations, omnino absoluerit.

Decretum. xxxiiii.

IMPEDEMIVM matrimonij ne à parcho decedatur. **S**I Parochus qui matrimonium promulgabit, aliquod denunciatur impedimentum, quamobrem inter sponfos illud contrahi non possit dicatur: is ne ad illius matrimonij celebrationem, neque ad aliam progrediatur denunciationem, etiam si id impedimenti quod afferatur, vel falsum, vel malitiosum sibi videatur, vel nullius momenti: sed rē, si intrà quindecim millia passuum ab vrbe abest, ad Archiepiscopum deferat; si verò longius distat, Vicarium foraneum de impedimento quod proponitur, certiore faciat; neque de eo quidquā antè statuat, quàm de eo quod faciendum sit, responsum acceperit.

Decretum. xxxv.

SPONSORVM benedictio quō faciendā. **C**VM sponsi benedicendi sunt; vtrumque, sponsum scilicet & sponfam Parochus benedicat. Quo in benedicendi munere Missæ sacræ pro Sponfis fiat: nisi vel Dominicus, vel Festus alius dies sit, quo die ex ecclesiæ instituto pro eis fieri nõ liceat. quam ob causam tunc ne Parochus orationem, quam Collectā vocant, pro eis perorare in Missæ sacro omittat.

Decretum. xxxvi.

MATRIMONIUM ne in alia quàm in Parochiali ea celebretur ecclesia, intrà cuius fines ij habitant, qui nuptias contrahere volunt. Quomobrem sacerdos cui celebrandi matrimonij ab Archiepiscopo aut à Parochus auctoritas tributa est, ne sponfos ab eorū parochia illius rei causa exire patiat; sed ad

parochialem Ecclesiam, in cuius finibus illi domicilium habent, ipse se conferat; eosq. ibi matrimonio sanctè iungat.

Decretum. xxxvii.

NE à sponso, neque à propinquis, aut amicis eius sponsæ, quidquam in Ecclesia eidē sponsæ cum qua matrimonium tunc contractū est, vel contrahetur, dono detur. Nec patiat propterea Parochus illam in aliqua Ecclesiæ parte aut sedere aut stare, ad accipiendā quæ ei offerentur munera.

Decretum. xxxviii.

PAROCIVS alienæ diocesis sponsum sponfamque matrimonio ne iungat, etiā si is fidem ab suo afferat Ordinario, qua testatum sit, eum nullo detineri impedimēto; quin matrimonium cum illa contrahere possit; nisi prius ea fides Mediolani ab Archiepiscopo, in Diocesi verò à Vicario foraneo sit comprobata.

Decretum. xxxix.

CANONICVS qui in ædiū canonicaliū ambitu domiciliū habet, in quo honestè habitare potest, in eo habitet, cibum capiat, & dormiat. Qui non paruerit, pro residente nõ habeatur; nisi Archiepiscopus facultatem ei concesserit alibi commorandi: sin autem idem in residentium numero nondum est adscriptus, pœnam luat Archiepiscopi arbitratu.

Decretum. xl.

QVI dignitatem Canonicatumque obtinebit, si examine primùm habito is probatus est, & idoneus ad id muneris iudicatus, quod illi dignitatis canonicatusque nomine præstare debet; in capitulum statim adscribatur; adscriptusq. residentiæ fructus, cæteraq. emolumenta percipiendi ius assequatur, illo abrogato faciendi per hebdomadam de eo periculi vsu.

Decretum. xli.

DOMVS quæ diuersis parochialibus subest Ecclesijs, ei parochiali adiudicetur Ecclesiæ, in cuius parochia est ipsius domus ianua, per quam in eam frequentior est ingressus. Quod si locus in quo est ianua, in vtriusque parochiæ sit finibus; ei subijciatur Parochus, in cuius parochia maior est illius domus pars. si verò domus ipsa æquè in vtraque sit parochia, ei parochiali addicatur ecclesiæ, quæ ipsi domui propior esse cognoscatur; nisi Archiepiscopo quandoque aliud decernendum aliqua ratione videbitur.

De-

Decretum. xlii.

QUAE ad certos vsus pios sunt relicta, in alios etiam similes vsus ne conuertantur, ne necessitatis quidem prætextu, etiam si testatoris hæredes ei rei assentiantur; nisi Archiepiscopus re perspecta eam præstiterit facultatē, quæ iure permittente ab eo dari poterit illius permutationis causa.

Decretum. xliii.

QUAE alicui presbyterorum collegio relicta sunt, vt ab eo pauperibus in eleemosinam erogentur; neque in totum, neque in partem vniuerso illorum conuentui, neque alicui eiusdem confociationis clerico, ne paupertatis quidem prætextu distribuatur, nisi facultate scriptis ab Archiepiscopo impetrata.

Decretum. xliiii.

QUONIAM vsu compertum est, parochos plerosque, Litaniarū, & Solemnitatis Corporis Domini Nostri IESV CHRISTI tempore, absq. magno suo suorumq. Parochianorum incommodo, ad Præposituras in quarum finibus habitant, se conferre non posse, vt priori concilio diocesano id ab eis faciendum esse statutum fuit: Idcirco vt ijs incommodis de opportuno remedio aliqua ex parte provideatur, ij tantum parochi illis ipsis diebus ad Præposituras accedant, qui antè decreti illius promulgationem ad eas se tunc conferre solebant; & ij præterea, quibus à Vicario illius regionis singulis annis mandabitur, vt ad eas accedant.

Decretum. xlv.

NE vlla bonorum ecclesiasticorum locatio fiat, ne ad breuissimum quidem tempus, nisi si Notarius rogatus de ea locatione instrumentum confecerit. Locator qui contrafecerit, arbitrio Archiepiscopi plectatur.

Decretum. xlvi.

IN eleemosina pro defunctorum officijs distribuenda id omnino obseruetur, vt nemini, qui duastantummodo Missas, in eadem Ecclesia in qua officia fiunt, pro mortuis celebrauerit, tantum detur eleemosinæ, ac si tres Missas ibidem dixisset; etiā si in alia Ecclesia pro anima eius pro quo officia habebuntur, se celebrasse asserat: sed tertia eleemosinæ pars ei subtrahatur, quæ vniciquæ tres Missas in eadem ecclesia tunc celebranti danda erit. Eleemosina autem quæ ipsa officia obeuntibus est distribuenda, in ecclesia non detur. Quod si sacerdos, cui ipsius officij onus in-

cumbit, hoc non obserauerit; ipse duobus mulctetur aureis; quæ multa dimidia eius sit, qui culpam illam Archiepiscopo in vrbe, aut Vicario foraneo in diocesi renunciarit.

Decretum. xlvii.

NVLIA eleemosinæ portio officio pro mortuis adscripta ijs clericis sacerdotibusue detur, qui Matutino, aut Missæ sacro quod pro mortuis fiet, solum interfuerint; sed ea portio ijs tantum distribuatur, qui non per substitutam personam, sed ipsi in toto & matutino officio & in Missæ sacro interfuerint; idq. nisi testatoris voluntate aliud cauetur. Matutino autem & Missæ sacro interfuisse censetur is, qui antequàm prima pronuncietur lectio, in officio adfuerit, in eoque præfens perseverauerit vsque in finem Missæ. Si verò quid fortassis quod differri non patiat, in aliqua Parochia acciderit, eamq. ob causam illius Parochus officio non absoluto discedere cogatur; huic nihil de eleemosina detrahatur, quæ ijs singulis distribui debet, qui toti officio interfuerint. Pro mortuis autem officium integrum peragatur, ita vt & tres nocturni, quemadmodum ritus postulat, dicantur; & id omne reliquum absoluat, quod ad illius officij rationem pertinet.

Decretum. xlviii.

CVM à defuncti hæredibus vel propinquis parabitur ijs clericis ientaculum prandiumue, qui ad funus ducendum, aut exequias, vel anniuersaria pro mortuis celebranda conuenerint; domi tantummodo eius parochi paratur, in cuius ecclesia aut parochia officia diuina pro defunctis fuerint absoluta. Sacerdotibus verò, qui non vocati ad ipsa officia obeunda, vel ad celebrandum pro alicuius diei festi solemnitate accesserint, portio nulla detur eleemosinæ illis officijs seu solemnitati addictæ; neque ad ientaculum prandiumue admittantur cæteris clericis paratum.

Decretum. xlix.

ANIMARVM curator, cuius parochiæ incolumitas ad sepulcrum est efferendus, neminem clericum etiam regularem (nisi is vnà cum Collegio suo sit) superpelliceum latus habens manicas, & vestem ad talos vsque demissam non gerentem, funeri interesse patiat.

Decretum. l.

SI ad exequias, funera, aliaq. pro mortuis officia in aliqua non parochiali ecclesia, etiam si collegiata sit, obeunda, alij Sacerdotes sunt accersendi; ad ea in primis uocetur parochus, intrà cuius parochiæ limites ipsa est ecclesia, in qua pro mortuis officia fiunt.

Gg ; Ei

Ei tamen ne maior eleemosinæ portio detur, quam cæteris singulis sacerdotibus, qui præfentes ministerium suum præstiterint.

Decretum L I.

Pallium altaris ne cuiquam ꝑ funeribus commodetur.

PAROCHVS, qui altaris pallium cuiquam etiã quavis dignitate prædito, ad funus ducendũ, seu ad faciendas exequias commodauerit; suis sumptibus aliud illi simile cõparet, quod pro funeribus commodauerat; idq. illius ecclesiæ sit vnde alterum acceperat. Pallium verò quod funeri aut exequijs faciendis commodatum erit, ad altaris vsum ne amplius adhibeatur, nisi Archiepiscopi concessu.

Decretum. LII.

Index decretorum quæ vulgari sermone certis anni diebus promulganda sunt.

DECRETA quæ mox infra notata sunt, quorã in ecclesia, cum frequentissimus populus in Missæ sacro præfens adest, de scripto, sermone tamen vulgari summam expressã legantur & promulgentur certis ijs infra constitutis diebus.

Sefs. 24. dec. de refor. c. 1.

Tridentini Concilij Decretum contra eos qui clandestinum matrimonium attentauerint, le-

- gatur initio Anni, & Calendis Nottembris.
- 2 Eiusdem Concilij Decretum de ijs qui non soluent decimas, Calendis Maii, & primo Dominico die Septembris.
- 3 Eiusdem Decretum de vsurpantibus bona & iura ecclesiastica; & pars illa Bullæ die Cœnæ Domini lata, quæ est contra eosdem, secundo Dominico die Quadragesimæ.
- 4 Edictum de ijs qui denunciant Hæreticos, hæresiu suspectos, Dominico primo die & Aduentus & Quadragesimæ.
- 5 Prouincialis secundi Mediolanensis Concilij Decretum de Notarijs legata pia non denunciãtib, Dominico primo die Quadragesimæ.
- 6 Eiusdem de Notarijs & publicis vsurarijs, quibus interdictum est ecclesiastica & Christiana sepultura, Calendis Ianuarij, & feria secunda post Pentecosten.
- 7 Eiusdem decretum de inuadentibus bona Clerici mortui, feria secunda post diem Dominicam Resurrectionis Domini.
- 8 Eiusdem decretum de melioramentis à conductore bonorum ecclesiasticorum factis, primo die festo postquam ad manus cuiusque parrochi peruenerit, & deinceps singulis annis die Dominico secundo mensis Maij.

Sefs. 25. dec. de refor. c. 12.

Sefs. 22. dec. de refor. c. 12.

Tit. 3. decr. 17. pag. 74.

Tit. 1. decr. 18. pag. 63.

Tit. 3. decr. 15. pag. 73.

Tit. 3. decr. 11. pag. 72.

Finis Synod. Diœces. III.

SYNODVS

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS III.

Habita Anno M. D. LXXIII.

Gregorio XIII. Pontifice.

In nomine sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus S. R. E. Tit. S. Prædix Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis. Uniuerso Clero nostro salutem in Domino.

DIŒCESANAM Synodum diuina auxiliante gratia iam quartam Mediolani nuper habuimus: in qua & pro vestra, & pro populi nobis cõmissi Christiana disciplina nos decreta aliquot cõfecimus ac promulgauimus: quæ nunc typis impressa in lucẽ pro dire volumus. Iis in decretis faciendis si quod sanè studium nostrum fuit; profectò idẽm vos in illis seruandis atque exequendis vsque adẽdò diligentius præstare oportet; vt vel ex hoc ipso, quod vno obedientiæ spiritu debetis officio, in dies magis tum in gloria Dei, tum in salute animarum procuranda constet fructus synodalium laborum. Valetẽ in Domino. Mediolani ex ædibus Archiepiscopalibus, pridie nonas Maij, anno Iubilei, M. D. LXXV.

Indictio Synodi Diœcesanæ. IIII.

In nomine Sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Prædix Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus S. Mediolanensis Ecclesiæ,

Vniuersis & singulis Christifidelibus Ciuitatis & Diœcesis nostræ Salutem in Domino.

IESV CHRISTI sanguinẽ & viscera redolens cura pastoralis, omnes summæ sollicitudinis partes ab ijs summopere deprecari, quos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei. Id sanè nos cum aliquando animo menteq. reputemus; planè equidem agnoscimus hereditatem nostram, in cruce eiusdem Christi Domini, & in laboribus plurimis. Quare studio perpetuo, vigilijs maximis, perenniq. diligentia elaborandum nobis est, in muneris huius quod magnum & multiplex suslinemus, perfunctione. Iam hoc anno aliquam visitationum partem obiuimus; alia sunt, quæ pro nostri officij sollicitudine à nobis prætermitti non oportet. In ijs potissimum est anniuersaria illa olim veterum canonum iure, ac nuper Tridentino decreto constituta diœcesanæ Synodi conuocatio atque actio: quam sollicitè amplecti debemus. Quocirca his nostris literis vniuersos & singulos qui Mediolani & in diœcesi nostrâ beneficia cuiusvis generis ecclesiastica, etiam quæ sine vlla cura sunt, obtinent; quiq. sacris item ordinibus initiati sunt; eos præterea omnes tũ seculares tũ regulares clericos, qui quouis iure vel consuetudine nostrâ Synodo diœcesanâ interesse debent, monemus in Domino; eisdemq. omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ, ac penis sacrorum canonum iure sancitis, iubemus atque edicimus, vt ipsi clericali habitu decenti nostris prouincialibus & diœcesanis concilijs edictisq. præscripto, ac superpelliceis præterea mundis induti, die decimo sexto mensis Nouembris proximè sequentis, quem diem inchoandæ diœcesanæ Synodi certum indicimus, summo manẽ in nostram Metropolitanam Ecclesiam Mediolanum conueniant: idq. non alij eorum nomine,

nomine, sed ipsimet (nisi legitima causa quam no- bis probare debent, impediti) omnino praesent.

Inde autem, cum conuenerint, ne cuiquam dis- scedere liceat, nisi missione a nobis impetrata.

Edicimus praeterea, id quod nostro prouinciali con- cilio secundo decretum est, ut post indicta huius Synodi promulgationem, in omnibus & urbis & diocesis nostrae Ecclesijs parochialibus, quin- ta quaque feria in singulas hebdomadas, quoad ipsa Synodus absoluta ac dimissa de more erit;

Missae de Spiritu sancto, aut si quando officij ratio aliter postulet, oratio de eodem in Missae sacro quod fit, dicatur. In Metropolitana autem & Collegiatis eccle- sijs, processionum etiam munus singulis Domini- cis diebus intus obeatur; ex animoq; preces fiat, quibus a Deo nobis auxilium imploretur in illa Synodaliu rerum tractatione.

Et quoniam religiosam animi preparationem hae Synodalis actio ab ecclesiastici ordinis homini- bus potissimum requirit, qui praesentes adesse de- bent; hoc eos omnes & singulos, quod puriores ad eam conueniant, vehementer in Domino mone- mus, ut dominico die qui proxime futuram Sy- nodum antecedit, in primum peccata confessi, no- solum Sacerdotes Missae sacrum faciant, sed re- liqui singuli cuiusuis ordinis clerici sanctissimam Eucharistiam sumant: hocq; idem etiam omnes summo mane praesent eo ipso die, quo adiutrice Dei gratia a nobis Synodi initium fiet.

Quod autem sanctius triduanae illae Synodales a- ctiones habeantur; illud tum sacerdotes, tu cle- ricos uniuersos singulosq; magnopere hortamur, ut tribus ipsis statis Synodi diebus ieiunent: cum praesertim omnis illa Synodalis tractatio sub ini- tium aduentus Christi Domini cadat ritu nostrae Mediolanensis ecclesiae. quo sacri aduentus te- pore, cum sicut olim, ita nunc a quibusdam pijs fidelibus ieiunium etiam fiat; tum ab ijs quoque illud fieri aequissimum est, qui abstinentiae, ieiunij, christianarumq; virtutum exemplo ceteris praelucere debent.

Illud item edicimus ac iubemus, ut iidem & uni- uersi & singuli, nec etiam in itinere quod Syno- di causa huc facturi sunt, nec uero hic item, ab ea clericalis uita disciplina, sacerdotali morum grauitate prouincialibus & diocesanis nostris Synodis praecipua discendant: sed ita se gerant, in- verbo, in conuersatione, in charitate, quemadmo- dum Apostolus monet: ut cum eos posuerit Deus, non in iram sed in acquisitionem salu- tis, & in aedificationem, officij sui memores, ambulent dignè Deo, per omnia ei placentes, & quae aedificationis sunt agentes, ut in illis glo- rificetur nomen Domini Iesu Christi.

monemus, ut & sua & nostra causa nobiscum orationis studium adhibeant: dieq; Dominico Sy- nodum praecedente, initio scilicet sacri Aduen- tus, primum uerè penitentes & confessi, sacrae communionem sumant; hoc maxime precantes, ut Dei auxiliante misericordia, nos ea, quae ad nostram, eorumq; omnium qui cura nostra com- missi sunt, salutem pertinent, diligenter sancteq; agamus. In quarum rerum fidem has literas nostra nostriq; Cancellarij manu signatas confi- ci, sigilloq; nostro muniri, & promulgari, Me- tropolitanaeq; nostrae, & Collegiarum Eccle- siarum, Aediumq; Archiepiscopalium ualuis publicè affigi iussimus. Quam affixionem habe- re eam uim uolumus, ac si ipsis singulis quorum interest, illa allata ac denunciata essent. Datum ex Palatio nostro Archiepiscopali, Die 18. Septembris. 1574.

DECRETA EDITA

IN SYNODO DIOECESANA

quarta Mediolanensi.

Decretum. I.

ACRI diei, quo beatus Am- brosius singulari Dei munere & gratia Episcopus populo Mediolanensi datus est, cele- britas, eò maiorem ab illo cul- tum deposcit, quò plura is be- neficia tanto patrono intercedente, perpetuis temporibus a Deo totius consolationis & pa- tre misericordiarum accepit. Quorum nos beneficiorum memoria & recor- datione excitati, proq; animarum salute, cupie- tes a clero populoq; nobis commisso debita re- ligionis studia praestari, quo potissimum tem- pore id omnis pietatis ratio postulat: pridie festi eius diei a fidelibus ieiunium seruandum declaramus & decernimus.

Quod ex praepcepto ieiunium in calendarium perpetuum eo stato die adscribi, tum a paro- chis & urbanis & diocesanis Dominico die proximè praecedenti populo religiosè denun- ciari mandamus.

Decretum. II.

PAROCHIALIS Ecclesie festo die, & in dice- cesi, & in urbe (prout etiam ex veteri consue- tudine compertum est) illius Parochiae incolae ab omni seruili opere abstineant; reliqua pre- stent, ut prouincialibus nostris concilij sanc- tum est, ad religiosum festi diei cultum.

Quo praeterea die Parochus, quae praecipue ter- tio Prouinciali concilio de uniuersuiusq; Paro- chiae festo colendo constituimus, ad excitanda fidelium pietatem accuratè exequatur.

Qui item illius parochiae aduenticij, incolae, & hospites, peregriniue sunt, festum eundem diem seruent.

Ieiuniu pridie festi diei S. Am brosi seruadū.

Festus dies ec- clesiae parochia- lis a parochiae incolis colendus.

Tit. de fest. die. cultu. S. Quo religiosius. pag. 87.

Qui

Qui in ea parochia habitant, si illo festo die ad opus faciendū aliò dolosè in fraudemue abie- rint, eos grauius Parochus arguat.

Decretum. III.

Qua hora festus dies incipiat, & desinat.

VT fideles nostrae curae commissi, quo tem- poris spatio debent, diebus festis religiosè colendis ab opere seruili abstineant; pro urbis & diocesis nostrae consuetudine, festi diei ini- tium, a media nocte quae illius diei celebra- tem proximè praecedat, fieri; & sequenti itidem media nocte eundem diem terminari & con- cludi declaramus atque decernimus.

Decretum. IIII.

Fideles diebus festis conueniat ad ecclesiam pa rochiam.

FVIT olim tanti apud antiquos patres ille sta- tus in Ecclesiam propriam parochialem fide- lium conuentus, ut ad hanc disciplinam popu- li Christiani institutioni ualde accommodata retinendam, certis decretis cautio aliqua adhi- bita sit.

Primo enim hoc iussum est, ut Dominicis fe- stisq; diebus parochi sacerdotes antequam Missae sacrum faciant, plebem interrogent, si alterius Parochiae fidelis adfit; qui proprio co- tempto presbytero ibi Missam audire uelit; quem si inuenerint, statim inde eiciant, & in Parochialem suam Ecclesiam ad Missam audie- dam redire compellant.

Deinde illud planè ueritum extitit, alienae pa- rochiae fidelem a Parocho ad Missam non re- cipi, nisi in itinere fuerit, & placitum ibi ha- buerit.

Cuius veteris disciplinae restituendae, in usumq; reuocandae desiderio flagrans sacra Tridenti- na Synodus, ab Episcopis fideles cum hoc mo- neri uoluit, ut frequenter ad proprias parochia- les Ecclesias, saltem Dominicis diebus, Festisq; maioribus accedat: tum illud etiam diligenter, unumquemque teneri ubi commodè fieri po- test, Parochiae suae interesse ad audiendum uer- bum Dei; ac proinde id praeterea statuit, ab animarum curam gerentibus, inter Missarum solemniam aliquid ex ijs quae in Missa leguntur, exponi; & sanctissimi illius sacrificij myste- rium aliquod explanari; plebes sibi commis- sas salutaribus uerbis pasci; eademq; doceri, quae scire omnibus necessarium est ad salutem; in lege Domini erudiri; & sacra eloquia illis explanari; tum in uinaquaque Ecclesia paro- chiali pueros fidei rudimentis instrui.

Nos igitur eiusdem Tridentinae Synodi decretis, & ueteri salutaris exemplo adducti, cum popu- lum curae nostrae commissum rebus ad salutem necessarijs instructum per bona opera ad praemium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus; ne fructibus ijs careat, quos percipiunt, qui ex sanctorum patrum mo- nitis ad parochialem Ecclesiam frequenter ac- cedunt: hac nostra monitione uniuersos & sin-

gulos nobis in curam traditos fideles cohor- tamur, ac per viscera misericordiae IESV CHRISTI obsecramus atque obtestamur, ut quamuis in suis uicinijs, oppidis, & subur- bijs, oratoria, cappellas, aliaue Ecclesias ha- beant, ubi sanctissimo Missae sacrificio interes- se possint; frequenter Dominicis saltem, alijsq; solemnibus festis diebus ad suam quique paro- chialem Ecclesiam conueniant: ubi a Parocho, cui eorum cura commissa est, uerbo Dei pascā- tur, fidei Christianae rudimentis alijsq; anima- rum saluti necessarijs praecipis erudiatur; ad sanctissima Sacramenta religiosius percipien- da instruantur; ad eorundemq; frequentem, usum, ut illa sacra Synodus optat, paternis eius cohortationibus in dies magis inflammē- tur; tum ab eodem item audiant, qui dies festi, si qui in hebdomadam inciderint, colendi; quae uigiliae ieiuniae seruanda sint; discant ab ip- so item, quae Christianae pietatis officia in illis religiosè colendis praestari oporteat; ac quae praeterea supplicationes, processionesue, aut sta- tiones, orationes, indulgentiae, iubileae indican- tur; quae matrimoniorum denunciationse fiat; quae item pro ratione temporum admonitio iussuue nostro ad diligentiorum eorum insti- tutionem promulgentur.

His, atque aded alijs fructibus, qui ex paternis Parochi vel in cohortando vel in monendo of- ficijs existunt, eos carere contingit, qui ad Mis- sae sacrum ijs diebus in suam parochialem Ec- clesiam non conueniunt.

Immo uero quod hoc audiendae illis diebus Missae parochialis munus a fidelibus minus diligenter praestatur, & a quibusdam planè ne- gligitur, multa incommoda existunt: hinc saepe fidei articulorum, & Dei sanctaeq; matris Ecclesiae praepceptorum, quae ad salutem conse- quendam Christianum hominem nosse oportet, in plerisq; imperitia; festorum dierum cul- tus neglectus; debita Christianae pietatis ope- ra non exculsa; non cognita Christiana fami- liarum institutio; languescens sacerdotum pa- rochorum omne officium, eorum aliquis co- temptus; sanctissimorum institutorum, & sa- crorum Canonum uolatus usus; hinc deniq; in Ecclesijs parochialibus, quae a maioribus tan- to pietatis studio aedificatae sunt, instauran- dis, ornandis, fartis relictisq; habendis cura mul- tis ex partibus neglecta; in illisq; nulla aut pe- nè exigua ecclesiastica ad diuina officia obeun- da necessaria supellex.

His tot tantisq; malis atque incommotis unuf- quisq; occurrere studeat, id diligenter exequē- do, quod sanctorum Patrum suadet institutu, quod Tridentina Synodus moneri iubet, quod ex illius iussu nos de uniuersuiusq; uestrum sa- lute solliciti, paternis uocibus cohortamur, & monemus in Domino.

Nec uero quemquam aliquod, quod uel ex parochialis Ecclesiae aliqua distantia, uel ex pluuiis, frigore, aestu, temporumue uicissitudi-

ne

ne existit, incommodum ab hoc officio deterreat: immo verò ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est: qui salutis suae memores, huius rei gravitatem eorum quae commemorata sunt ratione perpendent; qui quae aliquando secum animo reputabunt, non solum parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primum baptismo suscepto Christo Domino renati alijs Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere, quem diligant, colant, atque obsequantur; hoc sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi commissis apud Deum interprecem ac deprecatorem esse, diuinae legis interpretem, dispensatorem mysteriorum Dei, Christianae vitae & morum disciplinam magistrum, à quo omne petant pie recteque agendi consilium, ac ministrum: denique omnium ferè, quae ad salutem eis necessaria sunt.

Huic autem nostrae monitioni & si omnes pro praecipua suae salutis cura audientes esse debent; in primis tamen patresfamilias, tutores, curatores, ludi magistros, caeterosque aliorum moderationi curationi praefectos cohortamur, diuinaque contestatione admonemus, ut de sua & aliorum quorum curam gerunt, salute solliciti, primum ipsi haec nostra monita amplectantur; tum illos etiam crebris cohortationibus ad illa exequenda inflamment; idque curent, ut non solum Missae & diuinorum officiorum tempore illi in parochialem Ecclesiam conueniant; verum etiam, ut institutas in ea doctrinae Christianae scholas praescriptis illis diebus frequentent.

Illud norint praeterea vniuersae curae nostrae commissi fideles, pro modo culpae nos grauius cum illis acturos esse, qui è frequenti ad parochialem Ecclesiam conuentu cum tam salutaria in via Domini adiumenta habere potuerint; ijs neglectis, contemptisque. eo conuentu, illos comperitum erit, vel ad fidem necessaria ignorare, vel stata ieiunia non egisse, vel festorum dierum cultum violasse.

Ut autem nostra haec monitio crebrius repetita, diligentiusque euulgata, fidelium mentibus animisque infixae habeatur, quò studiosius ipsi in illius executionem, quemadmodum vehementer in Domino optamus, incumbant; eam communi sermone explicatam, de verbo ad verbum à singulis parochis quam saepissime populo sibi commisso legi & recitari mandamus.

Decretum. v.

SACERDOTES, & Clerici inferiores, Dominicis festisque diebus, qua hora in choro diuinis officijs celebrandis adstricti non sunt; parochum intra cuius parochiae fines habitant, in doctrinae Christianae scholis adiuuent in vrbe ad praescriptum eorum, quibus id curae ab Archiepiscopo datum erit; in dioecesi autem

Vicariorum foraneorum. Si quis verò pagus aut vicus frequens est; ubi (quonia ab Ecclesia parochiali distet, ab eoque non longè oratoria, cappellauè) doctrinae Christianae scholam Vicarij foranei iudicio erigi expediat; hoc idem Vicarius iubeat, ut illius pagi, seu vici, seu earum cappellarum Sacerdotes Clericiuè, id Christianae doctrinae scholas adiuuandi munus, quod in parochiali Ecclesia illis iniuimus, in ipsis cappellis oratorij suae statuto tempore praesentent.

Si quando praeterea in dioecesi per pluuiae vim, niues, aliamuè temporis grauitatem viae aut itineris difficultati adiunctam, ad eiusmodi scholas in parochiali Ecclesia qui debent conuenire difficilius possunt; illud etiam idem Vicarius procuret, ut tunc in oratorijs, vel cappellis propinquioribus, aut saltem si id non potest, alio honesto loco, per Clericum idoneum, seu per alios scholae sodales in vita & doctrinae Christianae studio instructiores, aliqua tum tradenda, tum percipiendae eiusmodi doctrinae exercitatio fiat; ne ob vllam causam statis diebus hoc institutum, atque pabuli spiritualis usus illis desit.

Decretum. vi.

SICUT sanctorum imagines sancte & decenter exornari postulat Christianae pietatis cultus: ita cauendum summo perè est, ne quod ad ornatum adhibetur, parum conueniat cum illorum sanctitate. Quare quaecunque indumenta & ornamenta, quouis genere ea sint, quibus illae exornantur, eiusmodi sint, ut nihil in ipsis inepti, nihil profani, nihil indecori, nihil denique inhonesti, aut quo fidelium mentes oculique offendi possint, conspiciatur, ut etiam Tridentino concilio sancitum est.

Sanctorum imagines deceter exornandae.

Sess. 25. decret. de Inuoc. sanct.

Decretum. vii.

UT Parocho constet, compates fidei rudimenta non ignorare, cum eos ita rudes Prouinciali concilio, & Synodali decreto illud munus obire vetitum sit; ne quos aliunde iam certò non scit fidei initijs instructos esse, ad id officij munerisue prius is adhibeat, quam sibi illi fidei Symbolum, orationem Dominicam, ut veteri Canone iussum est, tum etiam Salutationem Angelicam recitarint: interrogatiq. de fidei articulis ostenderit, se rerum quas ad salutem necessarias scire vnumquemque fidelem oportet, notitiam habere.

Compates rudes fidei rudimenta ante recitent.

Decretum. viii.

CAVEAT Parochus, Sacerdosue baptizans, Chrisma in baptismo vtatur, quam eo, quod illo ipso anno consecratum est; nisi periculo mortis instante.

De-

Decretum. ix.

Claves tabernaculi & sacrorum oleorum à parochio custodiuntur.

TABERNACULI, ubi sacratissimum Corpus Domini asseruatur, & armarij item ubi sacra olea statis vasculis inclusa custodiuntur, & fontis item baptismalis clauis Parochus diligenter cauteque apud se custodiat: ac ne Clerico quidem ministro illas vllò modo committat.

Decretum. x.

Parochus fideles ad sacramenta adhortetur. Tit. quae ad fac. Euchar. initio. pag. 92.

PAROCHVS cum ad frequentissimum Sacramentorum usum Parochiae suae fideles cohortetur, ut Prouinciali tertio concilio sancitimus; tum crebris monitis illud quod Siluerius Pontifex Maximus statuit, in consuetudinem reuocare studeat, ut qui saepius non communicant, singulis saltem Dominicis diebus in Quadragesima Corpus Domini sumant; ac praeterea diebus Dominicis aduentus.

Decretum. xi.

Parochi officium in communione aegrotantiu.

AD aegrum Parochus ipse, nisi in ualitudine, aliamuè necessaria causa impeditus sit, Corpus Domini deferat. si verò aliquando in hoc ministerio necesse habet alio Sacerdote vt; ne alio vtatur, nisi quem ad confessiones audiendas concessa scriptis facultate Archiepiscopus probauerit, idoneumque iudicauerit; cum saepe contingat, aegrum esse sanctissimum Corpus Domini deferri, iterum confiteri velle, propterea quod post-peractam confessionem aliquid commiserit, vel ante commissum recordatus sit.

Decretum. xii.

Nihil profanum de altari enunciantum.

NE Parochi, Sacerdotesue alij intra missarum solemnias, quidquam quod profanum sit, quodque ad rerum eiusmodi enunciationem attineat, de altari populo pronunciet, aut euulgent.

Decretum. xiii.

Tinnabulum cum corpore Domini eleuatur pulsandum. Tit. 2. decret. 6. pag. 66.

QUOD Prouinciali secundo concilio iussum est, in Missa conuentali & parochiali, cum Corpus Domini eleuatur, signum sono campanae dari: in alijs Missis id ita praestetur, ut tunc paruulum tintinnabulum, aut è latere altaris appensum, aut è sacristia allatum, à clerico ministro certis distinctis ictibus pulsetur.

Decretum. xiiii.

De casibus reseruatis.

QUO planius casus nobis reseruatos confessarij Sacerdotes perpetuò norint; cum temporum varietate eorum reseruacionem à nobis aliquando mutari expediat; nos praeter casus Episcopo canonum iure consuetudine reseruatos, & praeter excommunicationes atque censuras, quae vel à iure, vel ab homine existunt, quas hoc decreto nobis perpetuò reser-

uamus; eos tantum casus declaramus nobis reseruatos, quos singulis annis in Synodo, aut aliter promulgatos reseruauerimus: ita tamen, ut quae eorum promulgatio proximè facta est, vim habeat quoad altera fiet: & sicutidem perpetuò deinceps.

A quibus casibus & censuris si quis confessarius Sacerdos cuiusuis ordinis sine facultate scripta à nobis data aliquem absoluerit attentarit, excommunicationis penam Synodo dioecelana prima constitutam ipso facto subeat.

Dioec. 2. decret. 28. §. Si qui vt. rō. pag. 339.

Decretum. xv.

PAROCHVS, cum ad aegrum qui à parochiali Ecclesia longius abest, grauitate ac non sine periculo mortis febris morboque laborante sanctissimum Corpus Domini deferat; ne ubi ad parochiale domicilium ipse redierit, mortem ille prius obeat, quam ad extremam vntionis Sacramentum eidem ministrandum reuertere possit, vasculum etiam sacrae illius vntionis secum ferat, illam ei, postquam Corpus Domini praebuerit, ministraturus: si ita pro morbi ingrauescentis ratione, mortisque periculo faciendum censuerit.

Parochi erga aegros & morientes officia.

Vbi Sacramenta aegro ministrarint; dum ille sermonis & sensuum usum non amisit; eum breuibus, & suauibus, ardentibusque verbis excitare ad desiderium vitae aeternae, & ad spem de diuina misericordia concipiendam, ne opportune desistat: tum cum propè moribundus est, in illius animae commendatione, quam maxima potest intima animi pietate, statas religiosas sanctasque preces recitet.

Curetque toto eo tempore, ut domestici simul omnes qui adsunt, pro eo Deum pie precentur. Vbi hoc officium pie accurateque praestiterit, si aeger adhuc viuit, aut animam agit; ne eidem praesens adesse, omniaque salutaria officia praestare omitat.

Si verò adesse aliquando non potest; vel quia alijs grauitate aegrotantibus Sacramenta ministrare necesse habet; vel quia necessarijs parochialis curae occupationibus alijs impeditur: tunc ea pietatis officia illi à Sacerdote (si quis alius eo loco est) sollicitè praestari curet.

Ad quod etiam officium sibi hoc subsidium cum opus est, comparet; ut sodalitates sanctissimi Sacramenti, aut doctrinae Christianae homines aliquos, parochiali sua diligentia ad consolationis & spei excitandae officia aliaque eiusmodi instructos adhibeat.

Hoc etiam Parochus domesticos qui aegroti curam habent, moneat, ut ne post extremam quidem vntionis Sacramentum, quod ipse ei ministrauerit, corporis curam deserant.

Singulis mensibus vnusquisque Vicarius foraneus à suae regionis parochis perquirat, qui obierint; ijsque animam agentibus an illi praesentes adfuerint; an curae & pietatis officia omnia eidem moribundis praestiterint; tum ubi oportet-

portunè in mortuorum agnatos affinesue inciderit, parochialium Sacerdotum debitum officium ab illis diligentius recognoscat.

Quod si eos negligentiores esse animaduertit, ubi primum illos ut par est reprehenderit, tunc eorum negligentiam culpamue ad nos deferat.

Decretum. xvi.

Constitutiones ad matrim. spectantes parochi nouerint.

QUAE à Summis Pontificibus constitutiones, literarum decretales, ad Tridentinorum, quae de matrimonij impedimentis sunt, decretorum declarationem editae sunt; eas cum a ceteris, tum à parochis praecipue non ignorari oportet.

Cui rei ut occurramus, huic decretorum libro in fine illas typis impressas adiungi cœsumus.

Decretum. xvii.

Parochi officij erga patresfam.

QUO studiosus populus curae nostrae commissus in officijs Christianae pietatis instituitur, ex diuinaque legis praecipitis institutum vitae genus sequatur; id Parochus praestet, ut aliquando ineunte praesertim Quadragesima, patresfamilias qui in parochiali vicinia parochialibusue finibus sunt, omnes ad Ecclesiam parochialem conuocet, hora quam commodam censuerit.

Tit. de iis quae ad matr. sacra. pertinet. §. sicut uerberimur. pag. 103.

Quo in patrumfamilias conuentu, tum constitutionem nostram concilio tertio Prouinciali de patrumfamilias officio familiarumque institutione editam de scripto legat, singulasque eius partes explicet: tum alia praeterea doceat, quae oportuna existimauerit, quibus illi se, familiarumque suam in Christianae vitae disciplina conformet.

Decretum. xviii.

Quaedam de exorcistis. Tit. de exorcista. pag. 30.

PRIMO Prouinciali Concilio aliqua de exorcistis constituimus, in quibus ad illius muneris recte gerendi rationem haec praeterea praescribenda censuimus.

Ne igitur Sacerdoti, Clericouque saeculari aut regulari exorcismum energumenis adhibere liceat, nisi is exorcizandi facultatem scripto exarata à nobis impetrarit.

Quam facultatem ubi quis probatus obtinuerit, haec quae mox infra ordine praescribentur, accurate seruet atque exequatur.

Antequam exorcizare aliquem aggreditur, perquirat in primis energumeni energumenumue vitam ac mores; tum exploret actiones; & medicum si expedire censuerit, consulat, adhibeat: ut videat, an quod ab illo illaue agitur, fiat morbi alicuius aut bilis atrae vi, an sponte ac dissimulanter; an daemone malorumque spirituum vexatione.

Videat item, an ille excommunicationis vinculo irretitus sit, anque absolutioem accepit.

In religioso hoc exorcizandi munere, eiusue peccatione, non modo quæstum fugiat; sed ne doni

aut muneris quidquam vel minimum capiat. Ne in aedibus laicalibus, locisue priuatis; sed in Ecclesia, loco aperto & conspicuo; neque in omni quauis Ecclesia, sed in ijs solum, quas certas Archiepiscopus constituerit.

Neque in conspectu multitudinis (non remotis tamen arbitris) sed praesentibus uiris honestis, atque aetate grauibus, in ijsque uno saltem aut duobus Ecclesiasticis hominibus.

Mulierem autem energumenum cum exorcismum adhibet; id praestet duobus aetate uitaque probatis uiris, tum foeminis etiam itidem probatis praesentibus, ijsque omnibus, si fieri potest, energumenum consanguineis aut affinibus.

Mares autem alios praesentes adesse ne omnino patiantur, nisi unum Ecclesiastici ordinis hominem. Ne ante ortum, nec uero post occasum Solis cuiquam exorcismum adhibeat.

Ne duos simul, eodem tempore exorcizet, sed unumquemque sigillatim ac separatim.

In huius muneris functione, grauius, pie, & religiosè in primis se gerat. quamobrem pridie illius diei, quo alicui exorcismum adhibere incœperit, se ieiunio & oratione praeparare studeat.

Tum confessus, conscientia ab omni culpa pura ac munda, magna cum humilitate & fide, memor potestatis quam à Domino accepit expellendi daemones, ad id munus obeundum accedat.

Si Sacerdos autem est, ne cuiquam ante exorcismum adhibeat, quam Missae sacrum fecerit.

Energumenis uero exorcismum ne adhibere incipiat; nisi illi primum confessi sint: ad hocque eos cohortetur, ut omnis antea actae uitae peccata diligentem conscientiam discussione confiteantur: tum saepe moneat, ut precibus, orationibus, & sanctis meditationibus, & pietatis studijs atque exercitationibus se dent; religiosas Ecclesias, ubi Sanctorum reliquiae reconditae sint, certis diebus pie uisitent; ieiunia praeterea, & in sexta quaque in primis feria, quo die Passionis IESU CHRISTI Domini memoria recolitur, religiosè amplectantur.

Caueat dum exorcizat, ne energumenum mulieris caput, humeros, manumue tangat; neue energumenum energumenumue altari imponat; neue quidquam agat, quod offensionem praebet.

Ne alijs uero exorcismis, precibus, ritibusque ad id munus utatur, nisi ad libri iudicio Archiepiscopi comprobati rationem praescriptam.

Cui nihil ab eo addi, detrahi, ac ne mutari quidem quidquam fas sit.

Praescriptas has regulas quò diligentius seruet, tabella descriptas eo loco sibi proponat, ubi potissimum id munus geret.

Decretum. xix.

QUI in sortem Domini uocati sunt, diuinarumque rerum ministerio addicti; illorum in Ecclesia Dei status is est, ut si morum grauitate,

De clericali uita disciplina.

tate, uitaque exemplo suam ipsi dignitatem retineant, magnam afferant auctoritatem ad pie Christianoque more uiuendum.

Rursus si quidquam in ullo cuiusuis rei uel minimae genere offendunt; eorum ordo ita grauius laeditur, ut illum decoris splendorem retinere nequeat; qui ad continendos in officio laicos homines, non solum uilis, sed maxime etiam necessarius esse uidetur.

Quare de clericali uita disciplina, praeter caetera quae de eo genere per nos sancita sunt, haec etiam statuimus atque decernimus.

Sacerdotem Clericumue cuiusuis ordinis, in canticis, hymnis, psalmis, caeterisque ecclesiastici cultus officijs religiosa modulatione concelebrandis, diuinisque laudibus sanctè concinendis ita uersari conuenit; ut uoce sua sacris dicata abuti non debeat ad profanas cantiones & modulationes, atque ad uoluptarias deliciasque laicorum oblectationes.

Quamobrem caueat, ne in nuptialibus laicalibusque conuiujs aut mensis canendi operam suam nauet; ne ullo quidem, uel cognationis, uel amicitiae, familiaritatis, obsequij, alteriusue rei causa: cum praesertim Clericalem hominem inter epulas canere ueteri canone planè interdictum sit.

Omnis etiam Sacerdos Clericusue publica conuiuia uitet, & comestiones eiusmodi; quibus saepe fit, ut contemptui sit ecclesiastici ministerij dignitas.

Ne praeterea apud se libros habeat aut legat, quorum lectione benè agendi studium, morum disciplina, & timor charitasque. Dei languescere possit: quales libri sunt, qui res uel inanes, uel iocosas, uel scurriles ridiculasue, uel impuras continent.

Ne rerum nouarum curiositates confectetur.

Ne quae iocularia sunt, quae ridicula, unde cachinni risusque. solutiones excitantur, loquatur.

In omni item incessu, statu, gestu, uultu, ordinem suum Sacerdos & Clericus profiteatur; omni clericali uita actione religiosi animi mores exprimens, qui in Ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent.

In uestitu haec etiam praeter caetera quae per nos sancita sunt, seruet.

Quicumque in Metropolitana nostra Ecclesia Archipresbyteratum, Archidiaconatum, Primitiariatum, Praeposituram, Decanatum, & Canonicatum, quas Ordinarias appellant, obtinet; qui item alij in urbe & in diœcesi Mediolanensi Praepositi & Archipresbyteri sunt: eos uniuersos & singulos, eiusmodi mantellum absque manicis, quod unicam talarem adhaeret, ubique & semper, nisi itineris causa, & per pluuia, induere atque adhibere iubemus.

Si qui uero sunt, quibus pro alterius dignitatis ratione mantelletum aliquantulo tunica talari breuius adhiberi licet, illos eo uti non uetamus.

Parochi autem tum urbani tum diœcesani (qui si cut nomine, ita uita exemplo & habitu pater-

nam quandam grauitatem & professionem praese ferre praesertim in populo suo debent) togam talarem decorè confectam, quae (ut uetus est in Ecclesia Mediolanensi institutum, propriumque eorundem insigne & ornamentum) manicis sirlate amplis, quaeque ad collum aptè connectantur, semper induant; quocunque alio gradu aut dignitate praediti illi sint.

Quod de Parochis ite urbani solum de caputio Diœc. 2. decre. altera Synodo diœcesana constituimus; idem diœcesanis Parochis praescribimus.

Vicariis ite Ecclesiarum parochialium perpetuis in urbe seu in diœcesi constitutis, & de toga parochiali, & de caputio hoc ipsum statuimus.

Alios autem Sacerdotes, qui ad tempus conducti, aut Cappellani coadiutorisue nomine Parochi munus obeunt, non toga eiusmodi parochiali, neque caputio, sed ut reliquum Clericum toga infra praescripta indui decernimus.

Reliquus autem Clerus, Canonici scilicet quicumque, alijque Sacerdotes & Clerici, toga utantur; quae non manicis oblongis, neque amplis sit, sed breuibus, & ad manum usque non admodum angustè porrectis & indutis; iisque ab utroque humero decenter paulò latioribus.

In quibus si qui sunt gradualiquo ornati; illos ueltem adhibere, gradui ex Conciliorum nostrorum praescripto congruentem permittimus.

De pallio praeterea, quod ferraiolum uocant, omnes planè seruent, quod primo Prouinciali concilio per nos sancitum est.

Nec interularum manicis ad manum reflexis utantur.

Quod de collari interularum item simplici praescripsimus, id etiam eiusmodi sit, ut ne ab extrema quidem anteriori parte quasi rostratum promineat.

Neque cingula serico retisue instar contexta, aut è corio confecta adhibeant: neque cingulis sudariola accingant, aut appendant.

Caligarum usum abstineant, quae nauticarum speciem praeseferant.

Vestes quas domi priuatim induent, eiusmodi sint, quae non colore, non ulla habitus specie à clericali modestia discrepent.

Cum in Ecclesia uersantur, quo tempore superpelliceum induere non debent, ne sint sine toga exteriori: nec uero absque ea etiam in diœcesanis locis prodeant, nisi cum eos pedibus iter facientes uia difficultas & longitudo aliter cogit.

Si quò iter equo faciunt; ne absque uiatoria veste exteriori equitent, succincta interiori tunica, aut alia contractiori decenter adhibita, ad diœcesanæ primae nostrae Synodi praescriptum.

Praepositi, & urbani, quibus certum aliud indumenti genus à Sede Apostolica concessum non est, & ij diœcesani, quorum praepositurae capita plebis sunt, tunc in Ecclesia diuinis officijs, tum foris processionibus agendis, & in alijs publicis Ecclesiasticis eiusmodi actionibus (nisi cum pro solemnitarum ratione sacra alia indumenta adhibenda sunt) cappa semper,

H h quod

Titu. de cleric. vest. §. Pallium pag. 18.

Diœc. 2. decre. 29. pag. 341.

quod vetus eorum insigne esse compertū est, eiusmodi vtantur: quæ nigro colore sit, tenui eo panno confecta, quem sarzam, aut saiam vulgò vocant, à posteriori parte in longitudinem ducta: quæ decenter inuoluta, & infra sinistrum brachium demissa teneatur.

Circumamicta autem à pectore illa per hyemē fit pelle sciuria, quam dossiam dicunt; per æstatem serico violacei coloris.

Cum autem illam induunt, superpelliceo eiusmodi, quod angustis manicis sit, subtus eos tunc vt non veramus: alio præterea tempore nunquam vtantur.

Quam cappam Præpositi vrbani nō in alienis Ecclesiis, sed in suis solūm, ac præterea foris, cū aliquod Ecclesiasticæ functionis munus collegiatim cum suo clero obeunt, adhibeant; diocesanum in suis item, non in alienis plebibus.

Superpelliceis cum ministerij vsus postulat, omnes vtantur; quæ non lacera sint, non fordida, non elaborata nimis, ita vt artificij ornatus in humeris speciosus appareat.

Quibus autem rochetto vti licet, id eiusmodi sit, in quo non ulla artificiosi operis species, neque affectata elegantia ostentetur.

Modestiam verò omnes cum in omni habitu, actioneq. præ se ferant; tum in eo etiam, vt ne certo eo nomine, quod propriè Ecclesiastice Præsidibus, Ecclesiasticæq. dignitate præditis conuenit, se mutuo qui non debent, ambitiosè appellent.

Decretum. xx.

Horæ canonicæ quæ in infirmitate omittendæ. SACERDOS, Clericusuè sacris initiatus, aut ecclesiasticum beneficiū obtinens, ne morbi quidem causa quo laborat, Canonicarū horarum officium omittat; nisi de consilio confessorij Sacerdotis, & vbi adhiberi potest, medici itē: nisi is ita grauiter morbo laborat, vt planè sentiat se illius grauitate impediri, quò minus statas preces horarias recitare possit.

Decretum. XXI.

Horæ canonicæ qua pietate recitandæ. QUAM supplici mente, intimaq. animi pietate, Ecclesiastici ordinis homines horarias diuini officij preces dicere debeant; id & antiquis Patrum institutis cautum est, & Lateranensi concilio Innocentius Tertius Pontifex monuit.

Ad Hebr. 5. Cum enim non tantum pro populo, vt inquit Apostolus, verum etiam pro se ipsis, qui circumdati sunt infirmitate, orandum eis sit; id non modo sine intermissione, sed etiam studiosè ac deuotè agere debent.

Quare admonem⁹ omnes & singulos nostræ diocesis & vrbis Mediolanensis ecclesiasticos homines, vt cum eiusmodi precum Canonicarū officium priuatim præstant, ne deambulando, aliudue agendo id muneris expleant: in Ecclesiam, si ei domus sit coniuncta, aut saltē domi

in locum quoad fieri potest precatōni aptiorē se recipiant; vt animo, qui deambulationibus, & aliarum rerum actionibus distrahi quando que solet, se colligentes, ac pietatis studio accensi, orent spiritu, orent pariter & mente; quodq. ore psallunt, item spiritu psallant & mente in conspectu Domini, à quo vberimū huius debitæ pietatis fructum capient.

Decretum. XXI.

QVONIAM ad festi diei, alteriusuè eiusmodi rei celebritatem, Sacerdotum & Clericorum concursus in Ecclesia vbi illa agitur, aliquando ita frequens esse solet, vt ob eorum absentiam debito ministerio & cultu illis celebritatis diebus aliquando Ecclesiæ careāt, quibus illi adscripti sunt: nos vt huic rei occurramus, ita decernimus; vt cum ab vna Ecclesia ad alteram, in qua dies festus aliaue celebritas agitur, Sacerdotes Clericusuè euocandi sunt, ne plures quàm duodecim, aut si ex causa Vicarij foraneus scripto concesserit, ad summum in diocesi sexdecim, ac totidem etiam in vrbe adhiberi liceat; iis etiam numeratis, qui eidem Ecclesiæ vbi celebritas sit, ministrare solent.

Id autem, nisi maiorem numerum aliquando adhiberi, vel ex fundatione, vel ex legato præscriptum sit.

Illi verò omnes qui euocabuntur, in choro dū diuina officia fiunt, superpelliceo mundo decenter induti adsint; nisi cum in eadem ecclesia Missæ sacrum faciunt.

Nec verò alius Sacerdos Clericusuè qui ad celebritatē vocatus non sit, in chorum quouis prætextu adsciscatur, recipiaturuè: neue eleemosinarum quæ in illius celebritate tributæ sunt, aut tribuuntur, particeps vllō modo sit: nec verò in mensa excipiat, vt est etiam in nostra secunda Synodo diocæfana vetitum.

Quicumque, & qui præter illum numerum aliquē adscuerit, & qui minimè vocatus eò accesserit, & qui admiserit, quiuè exceperit, mulctetur arbitratu nostro.

Qui Sacerdos Clericusuè eam celebritatem agit, eadem propofita pœna, in mensæ apparatu à frugali modestia conuentibus foraneis per nos prouinciali decreto præscripta ne vllō pacto discedat; vt prouinciali secundo concilio, & diocæfana prima Synodo iussūm est.

Hæc verò pœna locum non solūm habeat, cū fercula in mensa contra præscriptum apponuntur; sed etiam si non apponantur, in apparatu tamen iam sunt.

Conuiuia, & prandia, ientaculauè, quas refectioes vocant, quæ Sacerdotibus & Clericis in vrbe ad canendum, aut ad Missæ sacrum, diuinaq. officia concelebranda vocatis, cantoribusuè ab ecclesiasticis hominibus apparari consueuerunt, cum sæpè & dictis & factis intemperanter fiant, hoc decreto vetamus: cum in

De clericorum ad dierum festorum celebritates conuentu.

Dioc. 3. dec. 43 pag. 353

Tit. 2. decr. 33. pag. 70. Dioc. 2. dec. 30 pag. 341.

in vrbe iis commodū sit, peractis diuinis officijs domum ad cibum capiendum redire; sed eorum loco aliquid honestæ mercedis aut eleemosinæ illis dari censemus.

Tit. 2. decr. 33. pag. 70.

Quod de maiori clericorum numero adhibendo in prouinciali secundo concilio permissum est; id tantum in diocesi, ijsq. locis licere declaramus, quæ ita longè inter se disiuncta sunt, vt Vicarius foraneus ea vel alia iusta causa Clericis graue esse censuerit, eo ipso manè concelebratis diuinis officijs illos domum suam reuertere; facultatemq. propterea dederit Rectori Ecclesiæ, in quam ob eorum officiorum celebritatem conuentum est, eosdē prandio excipiēdi.

Decretum. XXI.

De religiosis peregrinationib⁹.

VT ex sanctorum patrum institutis fideles curæ nostræ commissi sanctas peregrinationes suscipiant, salutisq. vberiore fructum diuina auxiliante misericordia inde capiant; nos pro paterna sollicitudine, qua illis in Domino ministramus, admonenda censuimus quæ sequuntur: primoq. clericalis ordinis hominibus hæc seruanda proponimus.

Ne cuiquam Sacerdoti clericouè cuiusuis ordinis peregrinatio, itineri peregrinationis causa sine literis nostris dimissorijs se committere liceat, vt canone veteri sancitum est.

Deinde is vel sacerdos vel clericus, vbi dimissorias literas impetrarit, antequam peregrinationi se committat; peccata primò confessus, tum si sacerdos est, Missæ sacrum quod est pro iter agentibus faciat; si clericus inferior, sacram Eucharistiam sumat.

Præterea peregrinationis comites, quos sibi adiūxerit, cum in viam se daturus est, nobis aut Vicario nostro exponat.

Quorum comitum nomina à cancellario literis dimissorijs adscribi mandamus.

Si quis item peregrinaturus, Ecclesiam parochialem, aut cappellam, aliudue cuiusuis nominis beneficium obtinet, cui ministerium aliquod debeat; sacerdotem, vel clericum, qui nobis Vicariouè nostro probatus sit, pro ratione ministerij antè substituatur, quàm iter suscipiat, ne ecclesia debito ministerio cultuq. careat: cuius rei per se præstitæ testimonium scriptū aut nobis aut Vicario nostro exhibeat. Ei autem quem substituerit, vestes sacras, ornamenta, libros, scripta, omnemq. Ecclesiasticam supellectilem committat, indice eorum omnium sigillatim, ac diligenter confecto: ne ex eius absentia aliquod detrimentum Ecclesia patiatur.

In itinere clericali habitu contractiori ad conciliorum nostrorum præscriptum omnis sacerdos & clericus peregrinus vti possit. Pileum autem induat clericali ordini congruentem, & à laicali distinctum. Tonfuram clericalem perpetuò habeat. Hebrais, & mulieribus comitem non se adiū

gat; neque eodē curru cū eisdem vehatur; neque item nisi necessitate coactus, eodē nauigio. Si apud religiosos homines, vel apud alios viros honestos diuersari potest, ab hospitij publicis abstineat.

Ad cauponas verò si diuertere necesse habet, ne vnà cum eisdem Hebræis aut mulieribus accumbat.

In publicoq. hospitio, aut alio omni tempore & loco, antequam discumbat, mensæ benedicat: tum pransus aut cœnatus, gratias agat: cæteraq. obseruabit, quæ de temperantia, frugalitate & modestia clericali nostris decretis præscripta, accuratè præstare debet.

Ne mendicet, ostiatimue victum quæreret; nisi ex voto, vel alia causa nobis probata, & facultate nominatim scriptis impetrata.

Cum ad aliquem locum vesperi perueniet; Ecclesiam quæ eo loco est, antequam ad hospitium diuertat, religiosè adeat, si potest: vbi supplex vel litanias, vel alias religiosas preces recitet.

Ne ijs etiam se adiungat in via, qui dum iter faciunt, profanis cationibus, cytharis, alijsuè musicis instrumentis vtuntur.

Abstineat item ipse à profanis canticis, colloquijs eiusdem generis, quorum vsu, pietatis in peregrinatione susceptæ studium refrigerat: psalmis, hymnis, canticis, rerum diuinarum meditationibus, & spiritualibus sermonibus, si comites habet quibuscum loquatur, corporis vel animi lassitudinem subleuet.

Ne itineris causa canonicas horarias diuini officij preces omittat: ac tum etiam stata de præcepto Ecclesiæ ieiunia seruet; nisi legitime excusatus sit.

Quotidie si sacerdos est, vbi potest, Missæ sacrum faciat; si minus, Dominicis & festis diebus id facere non omittat.

Singulis verò diebus, siue sacerdos, qñ ipse nō celebrat, siue clericus, Missæ sacro interfit.

Manè singulis diebus priusquam in viam se det, præter officium diuinum debitum, preces etiā illas piè recitet, quæ itinerarium clericorum appellatur.

In omni denique itinere quod sanctæ peregrinationis causa suscipit, eum se vitæ moribus, omniq. actione præstet, vt piè religiosèq. peregrinandi exemplum laicis præbeat. quorum si aliquem socium & comitem habet, sanctis peregrinationis exercitationibus, atque rebus ad salutem instruat.

Cum ad peregrinationis locum peruenerit, priusquam sancta loca visitet, confessario probato confiteatur; & Missæ sacrum sacerdos faciat, & sacram communionem clericus sumat.

Totusq. susceptæ peregrinationi intentus, nō rerum nouarum curiositates, non loci antiquitates, non quidquam aliud à peregrinandi proposito alienum confectetur; sed religiosa animi præparatione, loca sacra, & sanctorum ecclesias visitet: quo visitationis studio charitatis ardorem excitet.

Nec verò vbi sanctam peregrinationem absoluerit, aliò longius vagetur.

A peregrinatione reuertus, nos primùm, aut Vicarium nostrum cum literis dimissorijs, quas ei dedimus, conueniat; sanctaq. suã peregrinationis testimoniũ ab ordinario loci, aut saltem à Præfecto Ecclesiã afferat, ad quam peregrinationis causa iter suscepit; nisi literis nostris dimissorijs alius nominatim exprimat, cuius allato scripto id testatum facere debet.

Hac singula capita sacerdoti clericouè peregrinãti præscripta, quò accuratius ab eo seruentur; literis dimissorijs, quas vnicique clericalis ordinis homini peregrinationis causa concedemus, ab Cæcellario nostro adscribi iubem⁹.

LAICI etiam anteq̃ peregrinationẽ suscipiãt, Parochum Sacerdotem conueniant, à quo sanctè peregrinandi consiliũ capiant; & literas habeant ab Archiepiscopo canonicas, vt canone expressum est; quarum etiam fide testimoniouè eis liceat vbique, & cuius confessario sacerdoti ab Ordinario approbato peccata confiteri.

Deinde benedictionem ab eodem Parocho petant: qui superpelliceo & stola indutus, illis benè precetur, & benedicat stans religiosis precationibus, quæ ex ecclesiã instituto peregrinis adhibentur.

Peregrinationem verò suscipiant, vbi primò ritè confessi sacram Eucharistiam religiosè sumpserint.

Peregrinando omnia fugiant, quæ deuotionis studium perturbant, aut impediunt; & illa amplectantur, quibus illud excitari solet.

Insistent potissimùm orationi, sanctis meditationibus, pijs colloquijs; eleemosinas si per facultates possunt, largiantur; vitam emendent; morum grauitate, & Christianæ pietatis officijs se in omni re conforment.

Ad sacra loca vbi primùm venerint, nihil aliud sibi propositum habeant, quàm vt aut iubileũ indulgentiamuè consequantur, aut vota sanctè persoluant, ab omni curiositate, peccãdiqu. occasione abstinentes.

Itaque primò confessi, cum sacram Eucharistiam sumpserint, tum religiosè sanctorum statas ecclesias visitent; ita vt ex ipsorum locorum admonitione, maior affectus in ipsis exurgat ad acuendam charitatem; & sanctorum, quorum auxilium implorant, orationibus adiuuentur.

Reuertus à peregrinatione laici, primò parochum sacerdotem conueniant; à quo pro foribus ecclesiã parochialis benedicantur, adhibitis ex ecclesiã instituto præscriptis sanctis orationibus.

Decretum. XXIIII.

Cōfessarij cleri DE sacerdotibus confessarijs, quos probatos & in vrbe & in diocesi Clero nostro constituerimus, hoc decernimus; vt quos scilicet

quotannis ad cleri confessiones audiendas à nobis delectos, & in tabella notatos ei significauerimus; eiusdem cleri confessiones audiendi facultas illis sit, quo ad alia eiusmodi significatio anno sequenti per nos fiat.

Decretum. xxv.

QVO diligentius Archiepiscopo cleri in omni ecclesiastica disciplina progressus continet; vnusquisque sacerdos, & cuiusvis ordinis clericus de frequenti Sacramentorũ vsu, de functionibus in ecclesiã præstitis, de lectionibus, studiorumq. progressionibus, de ceteris exercitationibus sibi præscriptis, testimonium ab ijs singulis, à quibus ex præscripto accipere oportuerit, singulis mensibus, vel alio stato tempore per Archiepiscopum statuendo afferant; idq. ad constitutam rationem.

Decretum. xxvi.

QVOD de Punctatorũ iureiurando per nos primo provinciali concilio sancitum est; id ab vnoquoque punctatore, qui vel festi diei, vel funeris, vel anniuersariorum, vel processionum, vel aliorum denique diuinorum officiorum causa, etiam in Collegiatis constitutus sit, in publico Synodi diocesanã conuentu quotannis præstari decernimus: quò religiosius adstrictus, debitam in munere suo obeundo diligentiam cum fidelitate coniunctam adhibeat.

Decretum. xxvii.

EX provincialibus constitutionibus, sicut aliquando clerum nostrum vrbicum, modò vniuersum, modò partem ad nos conuocare debemus; quò diligentius & eius in omni ecclesiastica disciplina progressus cognoscamus, & quæ ad rei ecclesiasticæ disciplinã pertinentia sunt pro ratione officij nostri moueamus: ita certos dies (præterquàm quòd aliquando per annum, prout expedire censuerimus, ad nos accersemus) ei præscribendos censuimus, quibus tanquàm nominatim conuocati singuli pro ordinum ratione infra constituta in Archiepiscopales aedes quotannis ad nos conueniant.

Primò omnibus & singulis tum Metropolitanarum collegiarum ecclesiarum quæ in vrbe sunt canonicis, diem secundum Ianuarij; parochis vrbicis tertium; reliquo vniuerso vrbicis clero quartum eiusdem mensis diem constituimus: quo præscripto die, singuli prout iussimus, in sacello nostro Archiepiscopali adsint.

Sin autem dies Dominicus, aut Epiphaniæ vigilia incurrerit, in qua officium vespertinum solemniter fit; id alio die proximo feriali præstent pro ordinis ratione præscripta.

Heb-

Testificationes cleri ad Archiepiscopum afferendæ.

Iusiurandum à quibusvis punctatoribus præstetur. Tit. de officio punctat. pag. 29

Quibus diebus singuli ecclesiastici ad Archiepiscopum accedant.

Hebdomada præterea quæ octauã Corporis Domini sequitur; alia item hebdomada Aduentum Domini proxime præcedenti, ijdem vt supra, præscripta ordinum ratione ad nos conueniant.

Si quo autem die id præstare debent, solemnis officij, aut festi diei celebritas inciderit, id postero feriali, aut non solemnibus die præstent.

Decretum. xxviii.

De clericis custodibus, & alijs missæ sacro inservientibus.

CVM minorum ordinum functiones à clericis solum, pro ordinum in quibus constituti sunt ratione præstari debere Tridentina Synodus sanctè decreuit; tum hoc à canonum ratione, ab ecclesiasticæq. disciplinæ institutis, atque optimo vsu longè abhorrens est, ea ecclesiasticarum functionum munera à laicis hominibus aliquando obiri: idcirco nos pro nostri pastoralis officij cura, huic rei quantum possumus, aliqua ratione in nostra diocesi prouidendum censuimus.

Vbi igitur Capitula, monasteria, vniuersitates, sodalitatesuè, collegia item cuiusvis generis, ac alij præterea quibusdam homines, laicum custodis, aut monachi, vel alio nomine, certis etiam olim huic muneri attributis bonis, fructibus, redditibusuè, aut alio quouis modo nomineuè constituta mercede, habere adhibereuè solent, qui ecclesiam verendam curet, campanas pulset, lumina accendat ac deferat, aliaiuè eiusmodi ecclesiasticas functiones obeat; aut alius ceterus est, quauis ratione huic sustentationi attributus: eius laici hominis loco clericus deligatur, qui pro ratione ordinum minorum quos susceperit, earum functionum munus obeat: atque is constitutam illam mercedem, aut attributos fructus, reddituè capiat: qui si satis non sit, illa vel Capitula, vel monasteria, vel alij vt supra, ad quos vilo modo pertinet, quod deest suppleant.

In Missæ etiam sacro, non laicus, sed clericus, qui altari ministret, semper adhibeatur.

In omni igitur parochiali ecclesia illum talem parochus habeat, vt est provincialibus nostris concilijs præscriptum.

Quibus verò in cappellis altaribusuè, quocunque vel tituli, vel deuotionis, & legati nomine Missæ sacrum fit; certum item aliquem clericum, qui sacerdoti sacri facienti inserviat, sustentari iubemus: vbi non sodalitates, non ecclesiæ, ecclesiasticæuè fabricæ, aut locorum piorum curatores, neque alij sunt, qui hoc clericalis sustentationis munus ibi præstare vltro velint, aut qui iure debeant; pro earundè cappellarum altariumuè ratione præstetur: si ex tituli nomine in ijs sacri fit; eorum sumptibus qui titulum gerunt: si ex legato cuius certa summa sit; mercede ex eo detracta: si ex deuotione alioque nomine; illorum impensis id præstari mandamus, quorũ nomine illud Missæ sacrum fit: siue locorum piorum homines

illi sint, siue sodalitates, siue vniuersitates, siue priuati aliquis.

Si verò cappellæ, altaris, aut legati census vique adeò exiguus ac tenuis est, quo clerici sustentandi onus sustineri non possit; ea ratio ineatur, vt contributione vndique ex ijs cappellis, altaribusuè, quæ in eadem ecclesia, vel parochiæ finibus sunt, facta, huic clerici sustentationi satisfiat.

Quòd si ne hac quidem ratione huic rei consultum esse potest; ij quorum interest, ad nos quamprimum deferant, vt alia ratione prouideamus.

Sin autem neque Parochus præ parochialis ecclesiæ tenui reddito clericum sibi in altari ministrantem sustentare potest; neque alij sunt, qui sustentent; populi sit, totam sustentationẽ, aut partem quæ ad eam deest, subministrare.

Quibus autem clericis ita vt supra prouisum erit, pro ratione minorum ordinum quos susceperint, ecclesiasticas functiones ijs in ecclesijs vbi sustentationem capiunt, ipsi præstent.

Quibus verò in ecclesijs tribus post huius decreti promulgationem mensibus clericus eiusmodi non sit decenti habitu indutus, qui sacerdoti sacrum facienti ministret; quiq. ecclesiasticas minorum ordinum functiones illarum ecclesiarum vsui & cultui necessarias obeat: in ijs à nullo Sacerdote celebretur, nisi huius rei facultatem nominatim scripto expressam à nobis impetrarit.

Clericus ne Sacerdoti in altari antè ministret, q̃ in illius ministerij functione ritè instructus sit, & ab eo probatus, quem in singulis vrbis regionibus, & in vnaquaque plebe ceteronarũ muneri ex secundi provincialis Concilij decreto præfecimus.

Tit. 2. decr. 12. pag. 66.

Quicumque autem ecclesiasticum aliquod beneficium clericatus nomine obtinet; is cum cetera munera eidem clericatui debita præstet; tum in ea ecclesia parochiali, in qua, aut intrã cuius fines illum clericatum habet, clericum se gerat; & quæ clericis functiones sunt, illas vt par est, obeat.

Si verò iustam legitimamq. excusationem habet, quamobrem ibi debita ea munera ipse per se obire non possit; clericum alium clericatus fructibus sustineat atque adhibeat, qui partes clericalis sui muneris ibidem piè seduloq. exequatur.

Nec verò ecclesiasticus homo, Cantoris, Sacristæ, Custodis, Clerici in Missæ sacro ministrantis munus, aliamuè ecclesiasticam functionem in quavis ecclesia suscipiat; nisi illius vniuersiūq. muneris in ea ecclesia gerendi à nobis facultatem scriptam quotannis renouandam, vita etiam ac moribus à nobis probatus, impetrarit.

Qui aliter susceperit, obierit, qui item aliter quàm præscriptum est, conduxerit, aut receperit; pro modo culpæ arbitrato nostro mulcabitur.

De organista item vel laico vel ecclesiastico homine, idem statuimus.

Decretum. xxix.

De cantoribus.
Tit. de musica,
& cant. pag. 31.

QUOD prouincialis primi Concilij constitutione per nos, vt Cantores Clerici adhibeantur, decretum est; id Praefecti ecclesiarum, Capitula, collegia quaecunque, sodalitates, ceteriq. omnes ac singuli, ad quos quouis modo spectat, & in Missa sacro, & in funeralibus, & in processionibus, & in diuinis alijs officijs seruent diligenter.

Si verò clerici defint, qui cantorum in illis officijs partes praestent, laici propterea homines quibusdam in locis aliquando ad id munus necessario adfiscendi videntur; ne illi conducant adfiscatue, neque cōduci adfiscatue patiatur; nec verò cuiquam laico homini partes officium Cantoris aut musici in vlla quavis ecclesia, aut in vllis supra praescriptis officijs suscipere, aut obire liceat; nisi is eius rei facultatem scripto quotannis renouatam, à nobis, aut ab eis quibus id curae dederimus, vita & moribus antè probatus, impetrarit.

Quam facultatem qui non habuerit; vnà cum eo clericalis ordinis homo ne musicis canat.

Dum hoc cantorum officium in ecclesia obeunt, superpelliceo decenti, habituq. clericali ad nostrorum Conciliorum praescriptum vtiuntur; ita vt caligis, camiscijs, non ad collum neque ad manum crispatis, clericali more induti, & vestitu ipso, & vitæ moribus clericalem modestiam praefereant.

Ab hoc autem decreto (quod ad clericalem habitum attinet) eos qui non mercedem, vel eleemosinam inde capiunt, sed deuotionis solum studio aliquando eam in ecclesijs operam nauant, excipimus; modò tamen ipsi quoque vita & moribus à nobis, vel ab ijs quos constituerimus, scripto probati sint.

Quicumque contra quam praescriptum est, laicum hominem ad cantoris musiciue officium adhibuerint, adhiberiue aut adfisci permiserint; quiq. contra item cantoris officium susceperint obierint, pœnam subeant nostro arbitrio irrogandam.

Nec verò Regularis extra suam ecclesiam ad cantoris officium adhibeatur, nisi de superioris sui concessu, & facultate à nobis scripto impetrata; & superpelliceo indutus id munus p̄stet.

Decretum. xxx.

De missarū celebratione.

QVAE CVNQUE facultas Missae sacræ faciendi deinceps per nos cōcedetur, nulli momenti sit, atque omnino rescissa; si qui impetrarit, nō exposuerit, quo alio praeterea munere ipse adstrictus sit, in sua aut aliena ecclesia Missam celebrandi, quouis vel parochialis ecclesiae, vel cappellæ, vel legati, alioque nomine; & quantum item eleemosinae inde quouis

nomine capiat: idq. omne nominatim ac sigillatim facultatis literis expressum sit.

De eleemosinis verò Missarum celebrationi oblati in capsula deponendis, pro rationeq. distribuendis, in alia Synodo diocœsana sancitum est.

Sed quoniam sæpè fit, vt eleemosinae oblatae, quam pro rata proq. praescripta ratione distribui oportet, summa longè maior sit, quàm Sacerdotum numerus, qui ex pia offerentium uoluntate Missa sacrum facere possint; hoc decreto mandamus, si quo die vel pra paucitate Sacerdotum, vel pra angustia temporis, non poterint pro uoluntate & pietate eorum qui obtulerint, proq. suscepto onere Missae celebrari, id alijs diebus omnino ita praestari, vt eleemosina pro rata ad praescriptum Sacerdotibus distributa, qui eo die Missa sacrum ibi fecerint; reliqua conseruata in eos Sacerdotes ex constituta ratione conseruata, qui alio tempore in eandem ecclesiam euocati Missas celebrarint, ad explendam atque exequendam eorum qui eleemosinas dederint, piam uoluntatem.

Decretum. xxxi.

VBI ad aliquam ecclesiam publicè supplicandi causa proceditur, ibiq. supplicatione ab soluta processio dimittitur; ne clerus tum à stata ea ecclesia discedat, nisi peractis à clero Metropolitanæ ecclesiae de more sacrarum precū officijs atque orationibus.

Decretum. xxxii.

QVAE Synodo altera diocœsana de oblationibus, quæ Metropolitanæ nostræ ecclesiae sunt, per nos praescripta sancitae sunt; eadem in omni nostra diocœsi praestari planèq. seruari iubemus, vbicunq. oblationes cuiusuis generis ecclesijs sunt.

Vicarij autem foranei, Rectorisq. ecclesiae cui offertur, cura sit, videre ne contra fiat, quàm in ea Synodo iussum est.

Decretum. xxxiii.

AD funerale officium, cui Regularis, pro curae quam gerit munere, aut alia quavis ratione interesse non debet, si clerici fuerint seculares, qui satis sint, ne Regularis aliquis nisi collegiatim uocetur; cum praesertim eiusmodi officium quod ritu Ambrosiano fit, aliquando adhibito diuersi ritus sacerdote perturbetur.

Si verò Regularis pro cura parochialis alteriusue eiusmodi rei ratione interdum non collegiatim funus obibit; in eo vt reliquus clerus decenti superpelliceo indutus sit.

Idem in processionibus, synodis, alijsq. publicis ecclesiasticis functionibus actionibus praestet, quas obire debeat.

De-

Decretum. xxxiiii.

Anniterfaria certis diebus per agantur.

ANNIVERSARIAE statæ exequiae certis constitutis diebus agantur.

Si quibus verò diebus agi debet, per sancti alicuius celebritatem, officiuè rationem, aut per funerale hominis proximè defuncti officium agi non possunt, die proximo praecedenti quo possunt, agantur fiantue.

Certus praeterea liber conficiatur, quo anniuerfariae exequiae illæ notentur, quo die in singulis annos, & quibus, quoruè sacerdotibus adhibitis celebratae sint.

Pallia altarium ad tumbas ne adhibeantur.

Quibus pallijs altaria ornantur, ne ad tumulos, quas tumbas vocant, in officijs funeralibus vltimo modo illa adhibeantur.

Decretum. xxxv.

Altaria instauranda, & à quibus, & qua ratione.

ALTIARIA vbique in omni ecclesia instaurantur, necessarijsq. ad eorum cultum, & Missa sacrificium indumentis atque ornamentis instruuntur; cancellis ferreis, aut marmoreis, aut saltem (si minus per facultates fieri potest) ligneis circumsepiantur; idq. omne ad praescriptam nostram formam.

Hoc autem per eos praestetur, quibus ex fundatione, alioque iure, onus eiusmodi potissimum impositum est.

Si nulli ij sint, altarium eorundem censu, legatione sacri in ijs faciendi causa relicto fiat.

Si verò satis inde non est, vel nullus census; moneantur qui in illis aliquod sibi ius esse persuadent, vt praestent, aut suppleant; siue vniuersitates sint, aut sodalitates, siue ecclesiae, ecclesiasticæue fabricæ, vel piorum locorum curatores, siue fundatorum aut institutorum heredes, successoresue, siue quouis alij.

Sin autem neque ij sint, qui hoc praestare debeant, neque qui spontè velint; tunc id planè fiat eorum impensis, ad quos reliqua instauratio & ornatus Ecclesiae pertinet.

Quòd si quatuor post huius synodi promulgationem mensibus minus praestetur, vt praescriptum est; neque sint qui iure ad id compelli possint: illa altaria amoueri iubemus, eorum iuribus & oneribus per nos ad maius, aliudue altare eiusdem ecclesiae, aut intrà parochialis ecclesiae fines positum, translatis, quod debito apparatu, ornatuq. necessario instructum sit; aut commodius pro cœsus ratione instrui possit: idq. nisi vel huic incommodo aliter iussu nostro occurratur; vel hoc magis expedire cœsuerimus, vt quorum altarium exiguus census ad id praestandum, & reliqua onera eiusdem adiuncta sustinenda satis nō est, eorum oneribus omnino aut in parte per aliquod temporis spatium subleuatis, huic instaurati, apparatui, & ornatui ad ea munera pertinenti satisfieri decernamus.

Decretum. xxxvi.

IN Ecclesia, cum omnia honestè, & secundum ordinem fieri oportere beatus Apostolus Paulus moneat; ea vetus fuit, non sine aliqua multiplici praeterea mysteriorum significatione cōfuetudo instituta, vt in templo Dei separatim à foeminis viri essent.

Quod institutum, cum ad pietatis Christianæ cultum fidelibus prodesse compertum sit; tum eiusmodi est, quo intermissio, sæpè grauium Dei offensionum occasio suborta est.

Quare vniuscuiusq. ecclesiae Rectoris cura sit, vt illi in parochiali ecclesia loco à mulieribus distincto, vbi commodè fieri potest, semper sint.

Quibus verò in ecclesijs vel stationes fiunt, vel indulgentiae celebrantur, vel dies festus, aliquid aliud agitur, cuius causa frequens populi concursus esse solet; in illis ea separationis distinctionisue ratio seruetur, vt panno longè per ecclesias obducto quo partitio fiat, aut alia ratione nobis probata, in vnâ partem viri, in alteram foeminae ad orandum conueniant.

Decretum. xxxvii.

ARMATA, vexilla, trophæa, aliaq. victoriae monumenta, sepulcra quamuis inania in sublimi loco collocata, aut e parietibus prominentia, quæ ab ecclesijs amoueri decreto prouinciali iussimus, è cœmeterijs item, & sacris alijs locis amoueantur.

Nec verò ijs ipsis locis in posterum exadificentur, collocentur, affigantur, aut suspendantur.

Decretum. xxxviii.

DECIMAS ecclesiasticis hominibus debitas de quibusuis fructibus frugibusue, etiã antequàm illæ ad areas, domumue non asportatae, dum adhuc in fundo, vel in ipsis paleis sunt, exigi licere declaramus ac decernimus.

Licere item statuimus & declaramus, (si id illi maluerint) eorundem fructuum frugumue descriptionem, æstimationemq. fieri illos curare, proq. illius æstimationis ratione exigere.

Primitias item, quibus in locis ea soluuntur, ab hominibus tum nobilibus, tum ignobilibus & rusticis hominibus solui debere sancimus ac iubemus: idq. ad summè ex communi illius loci consuetudine diuturnoq. vsu comprobatae rationem.

Qui verò à decimarum solutione alicuius vel priuilegij vel causæ praetextu se immunes esse putant; ijs ex tertij Concilij decreto vt certum tempus praescribamus, quo aut priuilegium, aut causam afferant immunitatis suæ, duorum mensium spatium constituimus: quo praescripto tempore, si nihil quod releuet, attulerint; illas soluendi iure adstrictos esse decernimus; nisi

Foeminae separate sint à viris in ecclesia.

Quaedam à cœmeterijs amouenda. Prou. i. tit. de sepult. pag. 36.

De decimis ac primitiis.

Tit. quæ ad bona eccl. §. Decimarum. pag. 102.

nisi aliqua iusta causa, qui causæ iudex fuerit, tempus constitutum prorogandum censuerit. Idem de eo statuimus, qui à primitiarum solutione immunem se esse putat.

Decretum. xxxix.

Inuestituræ decimarum quæ faciendæ.

QVONIAM sæpè ob corruptas imperfectionesq. decimarum inuestituras, quæ ab ecclesiasticis hominibus fieri solent, passim ipsæ decimæ malitia hominum, vel ignorantia supprimuntur, aut amittuntur, vel saltem diminuantur, non sine magno animarum periculo, & ecclesiarum detrimento: idcirco huic rei occurrere nos cupientes, decernimus in posterum, ecclesiasticis hominibus ius decimandi habentibus inuestituras earum facere non licere; nisi & decimarum quæ ecclesiæ debentur, expressa quantitate & qualitate; & pacto nominatim explicatèq. adiuncto, ut ea scilicet decima integra, & in ipsis etiam agris pro earum modo ac ratione in instrumenta inuestituræ describenda, ab conductore, vel emphyteota exigatur; ac etiam alia pactione eidem instrumento adiecta, ut quicumque decimam soluere recusarint, eorum nomina ipse emphyteota, aut conductor, ecclesiastico homini inuestienti scriptis statim deferat; ut contra recusantes iure experiri & agere possit. Si contra quàm præscriptum est, inuestitura contrahitur, nulla sit nulliusq. roboris, pœna etiam inuestienti arbitrio nostro irroganda. Id verò nisi aliter inuestiendi facultas scripto à nobis permilla sit.

Decretum xl.

Locationes bonorum ecclesiarum propositis schedulis faciendæ.

BONORUM ecclesiasticorum locatio schedulis publicè de more propositis semper fiat; nisi eam aliquando secus fieri, facultate scripto à nobis impetrata permillum sit. Sin aliter fiat, nulla locatio sit: & qui secus locarit, pœna mulctetur arbitratu nostro.

Decretum xli.

Locatio bonorum ad dignitates, & canonicatus pertinentiū quo faciendæ.

SÆPÈ fit, ut qui in ecclesijs dignitates canonicas: usue obtinent, præbendarum suarum, quarum tertia pars ex Tridentinis decretis in distributiones conuersa est, prædia bonaue minoris locent, aut minoris locata dissimulēt; idq. omne in fraudem, vel Capitulorum, vel piorum locorum, ad quæ illis in choro nō præsentibus aut non inseruientibus ea pars eiusdem Concilij auctoritate pertineret: nos, ut quorum interest indemnitati consulamus, hoc edicimus atque decernimus; ut ne prædiorum bonorumue ad eiusmodi dignitates canonicatusue pertinentium locatio, nisi & schedulis publicè de more propositis, & præterea de Capitulorum locorumue piorum, quorum in ea tertia parte ius est, aut de virorum ab eis aut

ab Archiepiscopo delectorum assensu fiat. Si contra locatio fiet, rescissa, irrita ac nulla planè sit; pœna itidem ei qui contra locauit, proposita, arbitrio Archiepiscopi irroganda.

Decretum. xlii.

VT ecclesiasticorum bonorum cōseruatione ni cōsulatur, ac simul fraudi occurratur; nos prædiorum ecclesiasticorum à parentibus cōsanguineisq. clericorum beneficia ecclesiastica obtinentium, qui minori ætate sunt, administrationem suscipi, geri, eisdemq. per ipsos minores clericos committi interdiximus; nisi & causa ab Archiepiscopo cognita, & facultate ab eodem scriptis impetrata. Alioqui contractus quicumque ab illis in ea administratione initi, sint irriti, rescissi, ac nulli omnino; & pœna arbitratu eiusdem Archiepiscopi irroganda ei, qui contra administrarit, administrationemue suscepit, gesserit, aut qui commiserit.

Decretum. xliii.

QVI locorum piorum sumptibus gratis aluntur, curanturue, aut instituntur ad literarum artiumue artium disciplinam; ratio postulat, pietatis studijs atque exercitationibus eos præceteris deditos esse, eorumq. precibus animas illorum adiunari, à quibus illud subsidij relictum est ad eiusmodi pij instituti sustentationem. Quare illud eorum locorum curatores, vel præfectos, ac Sacerdotes præsertim qui in ijs spirituales curam gerunt, monemus; ut ab ijs qui ibi aluntur, si literas norint, statas de B. Maria Virgine preces horarias; si rudes sint, saltem institutam illam certis salutationum Angelicarum calculis orandi rationem, scilicet de B. eadem Virgine coronam in singulos dies piè præstari sedulò curent.

Decretum. xliiii.

VT pijs vniuscuiusq. generis distributionibus, quas in diocesi, vel ex vltima voluntate, vel ex cōsuetudine, aliaue ratione quis præstare debet, satisfactum esse nobis constet, prout prouinciali concilio per nos decretum est; eam rationem præscribimus, ut quod vel ab vniuersitatibus, vel à sodalitijs, vel à quouis alio homine, elemosinæ nomine, aut alijs piè in pauperes loci, aut in singulos vniuersitatis homines, aut in familias erogandum distribuendumue est, quidquid illud sit, adhibitis duobus viris per vniuersitates delectis, Vicarij q. Foranei nostri iudicio probatis, & parochi, in opera pietatis præscripta erogetur & conferatur. Cuius erogationis & distributionis ratio, tum in præcipuum certum librum referatur, notato die,

Beneficij à minore obrèti administratio cōsanguineis non committenda.

Qui in locis pijs aluntur, officium aut coronam de B. Virg. quotidie recitent.

Elemosinarum distributio quo faciendæ.

die, mense, & anno, eorundemq. subscriptione adhibita. Qui deinceps aliter, quàm hoc decreto constitutum est, se distribuisse asseruerit, cogatur tamen re ipsa ad præscriptum distribuere, nisi integram distributionem præstitisse legitime probabit.

Decretum. xlv.

Quod vberius & distinctius explicatum, in Concilio etiam Prouinciale quintum mox supra relatum est.

De synodo diocelana.

MAGNO diuinæ misericordiæ munere, in vsum ex decreto Tridentino reuocata illa anniuerfaria Synodi diocelanae actio, quæ sanctorum Patrum institutis olim introducta, vberrimos in omni diocesi fructus perpetuò attulit; illud pastoralis sollicitudinis officium nos admonet, ut cum vsui, tum rationi illius Synodi in diocesi nostra quotannis celebrandæ consulamus.

Primò igitur Synodi diocelanae iuuante Domino quotannis ineundæ de moreq. celebrandæ diem certum statuimus & decernimus, feriam scilicet quartam hebdomadæ, quæ à Pascha Resurrectionis Domini tertia est.

Id verò, nisi statam, vel pro dierum festorum in eam feriam hebdomadamue incidentium, celebritate, vel pro alia temporum & causarum ratione aliquando alio tempore celebrandam esse, Archiepiscopali auctoritate indictum sit.

Eius autem constitutæ Synodalis diei, atque adeò Synodi diocelanae indictionem (quæ deinceps ex veteri conciliorum exemplo in ipsis singulis Synodis ab Archiepiscopo fiet) omnino ratam & firmam esse volumus; tantumq. roboris habere hoc decreto sancimus, quantum illa Synodi diocelanae ratio habet, quæ edicto publico adhibetur.

Quamobrem propositis pœnis canonum iure sancitis, vniuersos & singulos qui Mediolani in diocesiq. beneficia cuiusvis generis ecclesiastica, etiam quæ sine vlla cura sunt, obtinēt; quiq. sacris item ordinibus initiati sunt; eos præterea omnes tum sæculares tum regulares clericos, qui quouis iure, vel consuetudine nostræ diocelanae Synodo interesse debent; in Metropolitana nostra ecclesia summo manè præsentibus adesse ad eam diem iubemus, quam quotannis Synodo ineundæ celebrandæq. certam statamq. hac constitutione decreuimus, prout in singulis Synodis indicetur.

Nec verò quicumque adesse debent, eorum nomine alij, sed ipsimet adsint; nisi iusta legitimaue causa impediti sint, quam nobis probent. Qui aberunt, aut alia ratione contumaces erūt, ex canonum sanctionibus debitas subeant pœnas. Certam illà Synodi ineundæ atque habendæ constitutam diem in Calendarium anniuerfarium loco suo referri, Synodalemq. diem notari decernimus; eandemq. diem in Epiphania Do-

mini ab Archidiacono in Metropolitana Ecclesia, cum in Missæ sacro solemni populus frequens est, post Euangelij recitationem de suggestu, ut moris est, vnà cum Paschæ Resurrectionis Domini denunciatione indici, significari, & denunciari iubemus.

Ante statam Synodi diem per mensem, quinta quaque feria in Missæ sacro, si quadragesima est, oratio de Spiritu sancto dicatur; alio autem tempore de eodem Missæ sacrum fiat, ceteraq. præstentur, prout secundo prouinciali Concilio sancitum est.

Tit. 2. decre. 8. pag. 66.

Synodalem hanc actionem aliquot antè diebus per parochos populo denunciari mandamus: eorumq. vniuscuiusq. officium sit, parochialis suæ ecclesiæ homines docere, tum quàm sanctum salutareq. sit Synodalis diocelanae actionis institutum; tum quam ob causam quotannis ea actio suscipiatur.

Quo de genere editas à nobis literas, Parochus suo quicq. populo, cum in Missæ parochialis sacro is frequens adest, accuratè legat: cui muneri adiungat hoc etiam paternæ cohortationis officium, quo non modò illum excitet ad frequentius orationis studium Synodalibus illis diebus adhibendum; sed etiam ad id singulos inflammet, ut die Dominico statam Synodalem diem antecedente, verè pœnitentes & confessi sacram communionem sumant; hoc præcipuè precantes, ut quæ ad eorum salutem pertinent, Dei auxiliante misericordia per nos in Synodo diligenter sancteq. agantur.

Quò puriores autem ecclesiastici ordinis homines, qui in Synodo adesse debent, ad eam actionem, quæ religiosam animi preparationem ab illis deposcit, conueniant; omnes & singulos eos Dominico illo die Synodum præcedente peccata primùm confessos, non solum Sacerdotes Missæ sacrum facere, sed reliquos singulos cuiusvis ordinis clericos sanctissimam Eucharistiam sumere iubemus.

Dioc. 2. decre. 25. pag. 341.

Idemq. omnes ij summo manè ex decreto primæ Synodi diocelanae præstent.

Antequàm statam Synodi dies veniat; & Mediolani ij quibus id curæ Archiepiscopus dederit, & in diocesi Vicarij Foranei, & Parochi præterea tum vrbani tum diocelani, ut ipsi Archiepiscopo adiumentum afferant diligenti aliqua earum rerum indagatione ac relatione, quibus per eum consuli aut prouideri in Synodo præsertim oportebit; hæc quæ infra generatim vel vniuersè mox præscribentur, sedulò videant ac notent; ut omnia ad præscriptam ab eo rationem & normam, tum literis tum coram cōstituto tempore deferant.

Primò igitur ij omnes, pro suorum quicq. munerum officiorumue ratione & cura dispiciant; quæ cleri sit in clericali vitæ moribus progressio; quæ in vita spirituali disciplina; & quàm sollicitum in diuinorum officiorum cultu studium; quàm diligens in ecclesiasticis functionibus obeundis sollicitudo; quæ etiam, & quæ fre-

frequens in literarum exercitationibus cura; qui in earum studijs progressus item.

Vicarij autem Foranei, & huius muneris in vrbe præfecti exquirant; qui præterea parochorū in primis zelus in animarum salute procuranda; quæ in sacramentis ministrandis sedula diligentia; quàm frequens in pascendis verbo Dei fidelibus officium; quæ denique in omnibus parochialis muneris partibus vigilatia, quæue assiduitas.

Deinde ij omnes & singuli pro sui officij munere inuestigent; quæ populi in christianæ charitatis operibus exercitatio; quàm religiosus festorum dierum cultus; quàm pia in ecclesijs conuersatio; quæ in doctrinæ christianæ scholis frequentia: tum de alijs pijs sodalitatibus disquirant; tum denique de reliqua omni eiusdem populi disciplina, & in via Domini progressu.

Post videant, qui singularum ecclesiarum præferim parochialium status; an si quæ instaurationem desiderant; an debito cultu fraudetur; an sacris vestibus, ornateis, supellectileq. ecclesiastica ad cultum necessaria instructæ sint; an denique vlla ex parte incultæ.

Postremò, an si qua sunt prouincialium diocesinarumq. Synodorum decreta, edicta, visitationum præscripta, aliaue Archiepiscopalia iussa, quæ executionem non habeant: quid item impedimenti, aut difficultatis, aut deniq. causæ sit, quamobrem eorum executioni non sit locus.

Id autem omne quod ad executionem attinet, no-
tent, tum ijdem præfecti, tum Vicarij foranei, tum parochi, alijq. qui ecclesiastica beneficia obtinent, prout eorum vnusquisq. in illis exequendis partes sunt.

Cum autem Synodalis dies propè adest, Vicarij foranei pridie illius diei adfint summo manè in ædibus Archiepiscopalibus: eoq. ipso die quàm primùm Archiepiscopo nomina & cognomina tradant, eaq. ordine descripta, sacerdotum & clericorum singulorum qui ad Synodum conueniunt, rursusq. illorum qui non conueniunt, causis sigillatim item descriptis, quamobrem Synodo non adsint.

Idq. præter officium legitime excusationis, quam qui absunt, Archiepiscopo afferre & probare debent.

Hoc ipsum triduo ante eum Synodale diem, qui ab Archiepiscopo in vrbe regionibus sunt præfecti præsent, de suæ quiq. regionis clericis.

Singuli autem Sacerdotes, ceteriq. clerici qui canonicarum horarum officium præstare debent, Breuiarium & Calendarium anniuersarium nuper editum, cum ad Synodum venerint, afferant; & vtrunque initio notarum sit nomine & cognomine possidentis.

Ijdem verò ne in itinere quidem quod Synodi causa Mediolanum facturi sunt, à clericalis vitæ disciplina, sacerdotali morum grauitate nostris decretis præscripta discedant.

Vbi Mediolanum venerint, ne ad cauponas, sed

ad amicorum (si quos habent, præsertim ecclesiasticos homines, necessitudine, familiaritate, aut aliquo hospitij iure coniunctos) domicilia diuertant: tumq. deinceps statim ad eū se conferant, quem clericalis hospitij præfectum constituerimus; eiq. chyrographum dent, quo suum quique nomen inscribant; notentq. hospitij locum, & hospitem apud quem diuertunt.

Si verò quis neminem certum hominem habet, apud quem diuersetur; primò eundem Præfectum adeat, qui certum Ecclesiastici hospitij locum attribuet.

Cum autem clericalis ordinis homines omni tempore alios vitæ exemplo ad virtutem inflammare debeant; tum maxime cum Synodales actiones habentur, ita se gerant in verbo, in conuersatione, in charitate, quemadmodum Apostolus monet; vt cum eos posuerit Deus in acquisitione salutis, atque in ædificationem, officij sui memores, ambulent dignè Deo, sanctèq. sicut decet ministros mysteriorum Dei, viuant.

Nec verò vt pleriq. solent, cum Mediolani sunt, per plateas vagentur, aut præ curiositate hæc atque illæ circumcursent; sed ad causam ob quam conuocati sunt, tota animi cogitatione tunc attenti, in eo versentur, vt & nobis in ea actione puris castiq. precibus auxilium; & sibi & populis salutarem inde fructū ferant.

Qui Sacerdotes sunt, singulis diebus quibus Synodalis conuentus habetur, vt altera Synodo iustum est, Missæ sacrificium celebrent; facientes obsecrationes, orationes, & gratiarum actiones, postulationes pro sancta ecclesia Dei, pro summo Pontifice, pro Catholico Rege nostro, pro vberrimo Synodaliū & aliarum nostrarum pastoralium actionum fructu.

Pridie illius diei quo futura est Synodus, sub primam horam noctis in omni ecclesia Mediolani solemni campanarum sono significatio detur Synodi postero die inchoandæ.

Postridie quæ stata Synodi dies est, summo manè, & cæteris deinceps Synodalibus diebus in Metropolitana Ecclesia certis campanæ ictibus ad Synodum clerus conuocetur: cuius etiam rei significatio fiat tabella, cura Magistrum cere moniarum publicè loco suo affixa, qua Synodalis sessionis certa hora indicatur.

Qua hora vnuerfi & singuli qui Synodo interesse debent, in ecclesia Metropolitana nõ raptim sed graui incessu conueniant: vbi cõuenerint, loco constituto, superpellicea, quæ munda ac decentia sint, aut alias sacras vestes, pro Ecclesiastici beneficij quod quisq. obtinet ratione, induant; quibus rectè & decenter induti, inde ad statum sessionalem locum, non turbulenter, sed quietè, & quoad eius fieri potest, bini veniant, atque ordine consideant.

Nec verò quisquam manè priusquam conueniat, cibum capiat, sed ieiunus adfit.

In loco igitur benedictionis confidentes Domini Sacer-

Diœc. 2. dec. 25
Pag. 341.

Sacerdotes, & reliqui inferiorum ordinū clerici, ne vocibus obstreperant; ne tumultibus rem Synodalem perturbent; ne confabulationibus operam dent: sed hæc omnia, cæteraq. maxime caueant, quæ ecclesiasticæ disciplinæ, synodalis actionis dignitati, & loci venerationi non conueniunt.

Cum autem de examinadoribus diœcesanis, ac de iudicibus causarum deligendis agatur; hoc in suffragijs ferendis singuli spectent, vt non humanis affectibus obsequantur; sed Deo, conscientia suæ, religioni, & Ecclesiæ vilitati, animarumq. salutis satisfaciant.

Quo tempore Synodus habetur, ne cuiquam Sacerdoti clericouè Mediolano discedere liceat; nisi missione à nobis impetrata.

Absoluta de more Synodo, & sanctis acclamationibus factis, tunc omnes Sacerdotes & clerici surgentes, cum reuerentia osculum pacis à nobis accipiant, & sibi inuicem dent cum timore & amore Dei.

Quodq. sancti osculi significatione ostendunt, id re ipsa præstent; vt coniunctissimis animis, concordiq. voluntate, & pacis atque charitatis studio, quæcunq. sancita sunt, sollicitè exequantur.

Decretum. XLVI.

Visitatio à præfectis vrbis, & Vicarijs Foraneis obedienda, et alia quædam.

Quo diligentius, atque ad eò accuratiùs, & in vrbe ij quos vniciueque regioni Archiepiscopus præfecerit, & in diœcesi Vicarij foranei muneris atque officij sibi commissi partes exequantur; quò item crebrius ac vigilantius diœcesis status, cui assidua pastorali speculatione prospiciendum est, exploratus ipsi Archiepiscopo sit atque cognitus; cum ex omni alia ratione, tum ex eo, quò illi certo anni tempore ad ipsum studiosè referant, non solum quæ de Synodo diœcesana decreto generatim vnuerseque præscripta sunt; verum etiam quæcunq. sigillatim, ac præcipuè pro temporum ratione idem Archiepiscopus illis præscribenda censuerit: nos in hoc genere ita consultum esse volumus, vt illi Mediolani, in diœcesiq. Vicarij foranei, in sua quiq. regione commissa, præter illam in suo munere gerendo curam, suamq. frequentiores per annum visitationes, præterq. nostram, & nostrorum generalium visitatorū in visitando diligentiam, ipsi etiam singulari, accurata diligentia, ratione visitationem creditæ sibi regionis cumulatiùs exactiusq. obeant, à die sancti Martini vsque ad diem festū Ordinationis sancti Patris nostri Ambrosij. Si quis verò vel pro regionis quæ sibi commissæ est, magnitudine, vel alia causa, ad stata visitationis munus longiori tempore opus habeat; ei integrum ac liberum sit, aliquot ante præscriptum tempus diebus visitationis suæ initium facere.

Vicarij autem foranei singuli, pro ratione tum eo decreto generatim præscripta, tum ab Archi-

episcopo sigillatim præscribenda, de regione quæ vnusquisq. eorum vicariæ curæ demanda est, ad eundem relaturi, Mediolanum quotannis in feria tertia hebdomadæ ante dominicam in septuagesima penultimæ, duodecimo scilicet ante eius dominicæ celebritatem die, summo manè in Archiepiscopales ædes ad illum conueniant.

Id verò, nisi aliquando ob temporis, quod inter Epiphaniam & Septuagesimam incurrit, breuitatè, aut aliam ob causam, eum Vicariorum conuentum alio commodiori tempore habendum esse, per literas Archiepiscopales significatum sit.

Quò diligentius verò relationem singuli Vicarij præstent; id subsidij sibi comparent, vt antequàm stati conuentus dies veniat, congregationem parochorum suæ quiq. regionis habeant: à quibus quæcunq. vel vnuerse vel nominatim præscripta sunt, diligenter animaduertant, & colligant.

Parochorum propterea cura sit, certo ante conuentualem eum diem tempore, videre atque exquirere suarū Parochiarum Parochialiumuè hominum statum, vitam, & mores.

Si quæ verò animaduertent, quibus salutariter consuli aut prouideri oporteat; ea sigillatim & ordine descripta suo quiq. Vicario tradant, vt ad constitutum tempus Archiepiscopo referant.

Vbi Mediolano, à cõuentu quem anniuersarium ipsis Vicarijs stato die indiximus, ad suam quique Ecclesiam redierunt; statim suæ quique regionis parochorum congregationè habeant, de ijs quæ ab ipsis, vel Synodi proximè celebrandæ, vel alterius rei causa agi præstariuè monuimus, aut iussimus.

Constituti verò in vrbe ab Archiepiscopo regionum præfecti, quæcunq. ad præscriptam illam rationem eidem referenda sunt; ea tum diligenti stata visitationis cura, tum Parochorum, quorum paulò ante relationis diem congregationem habebunt, adiumento vsi, post referent, quàm Vicariorum foraneorum dimissa erit constituta congregatio.

Feria præterea secunda post octauam Resurrectionis Domini, si dies festus non est; si minus, proximo primo feriali die, quo solemniter officium non fit; ijdem tum præfecti regionum in vrbe, tum Vicarij Foranei congregationem iterum habeant: in qua & à Parochis etiam colligant, & inter se item videant, si qua reliqua sunt, quæ post illum conuentum, qui ante Dominicam in Septuagesima habitus est, inciderint, quæ item ad Archiepiscopum ante Synodi diem referri oporteat: qualia sunt de ijs qui proximo Pascha non confessi sint, neq. item communicarint, & de alijs quæ ad eundem deferenda sint.

Sin autem aliqua de causa ad constitutam eam diem Synodus non habeatur; ne propterea per illos omittatur, quin & præscriptam visitationem

tionem diligenter obeant; & ante Dominicā Septuagesimæ ad Archiepiscopum conueniāt, & singula alia præsentent, ut supra, vel illis omnibus vniuersè, vel nominatim præcipueq. Vicarijs Foraneis constitutum est; & tertia etiam post Pascha Resurrectionis Domini hebdomada ad præscriptum eidem Archiepiscopo, tum præfecti de scripto referant, ac tradant; tum eidem Vicarij singula mittant.

Decretum. XLVII.

De rebus Synodalibus

SANCTORVM Patrum institutis Synodi diocesanae cum ob eam causam conuocetur, ut tanquam è specula quadam singulis diocesis partibus circumspicatis, aliqua in eis ratio inueatur, de instituenda, communiendaq. Ecclesiastica disciplina, ac de ijs statuendis, quæ ad spiritualem diocesis progressum pertinere videtur: id propterea canonum iure cautum est, ut viri ætate moribusq. graues, prudentes, ac virtutum Christianarum studiosi testes Synodales constituantur; qui ad Episcopum referant, quæcunque à se animaduersa, vel corrigi vel reformari oportere putant.

Itaque sicut ij vtiliter instituti sunt; ita cautio adhibenda est, ut illorum munus non nomine solum, sed certis officij partibus rectè, atque ex canonicis functionibus geratur.

Quamobrem hæc ex Patrum, & canonum institutis, nos de eorundem officio pro diocesis nostræ rationibus decernimus.

Primo igitur testes Synodales, quibus iuratis id muneri committetur, ut illud rectè præsentent, hoc planè perpetuò meminerint; se non amore, non odio, non inuidia, non spe, non metu, non pœna, non præmio, non cogitatione, non vlla denique re commoueri aut impediri debere, quominus statò tempore Archiepiscopo denuncient ac significant, quæcunq. corrigi, emendari, aut reformari vile sit vel necessariū. Inuestigent diligenter, quo tempore hoc munus gesserint, sine vlla tamè iurisdictione, hæc quæ sequuntur: idq. singuli, aut in vniuersa ciuitate ac diocesi, aut in regione vnicuiq. eorum, præcipue nominatim ut supra ab Archiepiscopo commissa.

An parochi, Sacerdotes, canonici, & alij quicunq. ecclesiastici homines, in ijs vitæ moribus, clericali busq. officijs atque institutis se cõtineant, quæ prouincialibus & diocesanis nostris Synodis præscripta sunt.

An quos residere oportet, præsentent in ecclesijs suis ad sint; anq. si præsentent, in Parochialibus, vel canonicalibus, clericalibusq. ædibus habitent.

An parochi præterea, alijq. animarum curatores, sollicitè ut debent, fidelium sibi commissorū saluti inuigilent.

An in Sacramentis sanctè ministrandis, in verbi Dei prædicatione, in salutaribus monitis, in rudium, & puerorum ad doctrinam Christianam

institutione, & in cæteris omnibus curæ parochialis officijs, diligentis muneris partes præsentent.

An reliqui, quicunq. sint ecclesiastici ordinis homines, ecclesiæ si quam obtinent, aut in qua dignitatem, vel canonicatum, vel cappellam, vel ecclesiasticum aliquod munus habent, aut in qua adscripti sunt, oneribus satisfaciāt & præscriptas sibi functiones obeant.

An Ecclesijs, quas ij omnes obtinent, sartæ tectæq. sint; an ornamentis, & suppellectile ecclesiastica necessaria instructæ; an in illis, cæmiterijsue aliquid incultum sit, quodq. sordibus obsolescat; anuè aliquid à religioso cultu & pietate alienum.

Videant item, an populus in via Domini ambulat; frequenq. adit diuinis officijs, & sacris concionibus; & in Ecclesia piè religioseq. versetur; atque dies festos colat.

An ieiunium quadragesimæ, quatuor temporum, tridui litaniarum, stataq. reliqua Ecclesiæ ieiunia seruet.

An item Parochis & Sacerdotibus debitum honorem tribuat; anq. eorum monitis pareat.

An eidem decimas, primitias, aliaq. debita emolumenta adiuuentauè præstare aut soluere recuset.

An in populo sacrilegi, blasphemii, concubinarij, adulteri, adulterauè, incestuosi, virginum raptores, an excommunicati, an hæresis, magiæ, superstitionum uè nomine suspecti sint.

An deniq. aliæ in eodem morum corruptelæ, quæ à nobis correctionem emendationem uè requirant.

Discipiant etiam diligenter, an quæ prouincialibus diocesanisq. nostris Synodis quouis genere decreta sancitauè sunt, ab ijs seruentur quorum interest.

Quæcunq. verò animaduernerint, quæ vel superioribus prouincialibus diocesanisq. cõcilijs decreta, nullã adhuc executionem habuerint; vel deprauata, correctionem vel reformationem desiderent; ea omnia & singula ordine in literas relata, diligenterq. ob signata, ad nos duobus saltem mensibus antè mittant, quàm Synodalis dies venerit.

Qua constituta die in Synodo ipsi præsentent ad sint: & si qua interroganda, examinanda, aut cognoscenda ab illis de ijs quæ præscripta sunt, aut de alijs quæ Archiepiscopus censuerit, coram fideliter respondeant, summaq. integritate, prout iureiurando sanctè adstricti sunt.

MONITIONES

in concilio etiam prouinciali quarto exscripte, sed hoc loco vberiores, accommodatioreseq. ad vsum ecclesiæ Mediolanensis.

PERVETVS illud institutum est, tum sanctorum Patrum usu, tum Ecclesiæ auctoritate comprobatum, ut quæ Sacerdotale clericalemq. disciplinam, officia ac partes eius, maximè attingunt,

tingunt, ea certis monitionibus, ijsq. breuibus cõtprehensa, ab episcopo in Synodis clero proponantur: quò breuius illa expressa, crebriusq. repetita, diligentius item non solum animis mentibusq. imprimantur; sed omni perpetuo studio inuiolatè seruentur.

Cuius salutaris instituti ratione atque exemplo nos adducti, præcipua quædam capita, ex pontificum sanctionibus, conciliorum decretis, Patrum sententijs, nostrisq. potissimum prouincialibus & diocesanis Synodis summatim delegimus: quæ ad vitæ, officijq. Ecclesiastici conformationem pertinentia, vos vniuersos & singulos veheementer in Domino monemus.

PRIMO igitur memores perpetuò estote vocationis, qua nos dignatus est Deus noster.

Qua assidua recordatione memoriaq. excitati, eam vos virtutem induite, ut videant alij quasi lumen aliquod vestram sanctitatem elucere: quæ si magna in alijs vitæ christianæ institutis requiritur; certè in vobis, qui mysteriorum Dei ministri, diuinæq. gratiæ dispensatores estis, maior inesse debet.

Et sicut sacro ordine à reliquis hominibus se iuncti estis; ita à communis fidelium vitæ usu se iuncti, præcipuum quoddam, atque hoc præstantius viuendi genus sequimini, quò ordinis dignitate præcellitis.

Cælestem in terris vitam tanquam Angeli Dei, moribus vestris exprimere vsque adeò studete: ut à vobis diuinarum virtutum exempla ad cæteros emanent.

Vna animi consensione, vnoq. spiritu in ijs elaborate, ut & diuino cultui, & cælestium rerum meditationibus, & orationi, & sacrarum ecclesiasticarumq. literarum studijs vacetis; tum depositis secularibus vanisq. sollicitudinibus, & ab omni uitio alieni, in via Dñi rectè ambuletis. Charitatem in primis, quæ seminarium est omnium virtutum, omni studio amplectamini.

Humilitatem, mansuetudinem, patientiam, iustitiam, temperantiam, officiaq. christianæ pietatis reliqua colite.

Quæcunq. deniq. sunt vera, quæcunq. pudica, quæcunq. sancta ac religiosa, ea cogitate, eaq. agite. Virtutes sancti patris nostri Ambrosij, quas præcipuas, & quasi hereditarias nobis ad imitationem reliquit, non adumbrare solum, sed omnino exprimere certatim contendite.

Utq. ille; sic vos abstinentiæ & ieiunij dediti, clericalis disciplina, ac vitæ castissimæ studiosi, tum patriæ cælestis sitientes, Deo seruite assiduis diuinarum laudum officijs; & in ecclesia, quasi in perpetua vestra Sacerdotali clericali, statione, continenter versamini.

Cuius rei cum exemplum singulare is dedit, tum clero Mediolanensè præcipua epistola monuit. Quæcunq. demum de muneris vestri partibus, de vitæ modo, vel pontificum sanctionibus, vel œcumenicis concilijs, vel prouincialibus diocesanisq. Synodis nostris præscripta sunt, ea vos inuiolatè seruate, ac præstate diligenter.

Omnes qui canonicarum horarum officijs deuincti estis, statas eas preces horarias recitate ad præscriptam calendarij anniuersary rationem ac ritum. Nec verò negligenter; sed attentè, piè, decorè, suppliciq. mente illas dicite.

Studiosè propterea legite, quæ præsertim à beato Antonino Archiepiscopo conscripta sunt de negligentia in persolvendis horis canonicis; ut quæ eo nomine errata fiunt, omnino caueatis.

Expletis canonicarum horarum officijs, si quid in illis aut negligentia aut alia culpa commiseritis, paululum colligentes vos, veniam à Deo petite.

QVI Sacerdotes estis, Missæ sacrum sæpius facite, sanctè ac religiose.

Ad illud faciendum parate vos omni pietate, in tam alti mysterij meditatione toto animo defixi; utq. purius id faciatis, propriam conscientiam diligenti, accurato, frequentiq. examine discutite: tum singulis saltem hebdomadis, atque adeò sæpius, et omnino semper cum peccati moralis conscij estis, vni è cõfessarijs Sacerdotibus, quos ad cleri confessiones audiendas constituerimus, confiteamini.

In ea sanctissimi Sacrificij actione, ab erroribus vel leuissimis omnino caute.

Quæ de illo piè riteq. celebrando præscriptimus, ea vos studiosè diligenterq. seruate.

DIACONI, subdiaconi, & clerici inferiorum ordinum, quicunq. estis, quæ de confitendis sæpe peccatis, de communionis frequenter sumenda, vobis præcepimus, integrè & sanctè omnia ut debetis, præstate.

Confessarios sacerdotes per nos vobis constitutos, quos etiam tanquam vitæ vestre duces ac magistros elegimus, in sacramentali confessione adhibete.

ECCLASTICAE militiæ omnes vos adscripti estis; ad pietatis, religionisq. exercitationes vos vocatos esse cognoscite.

In omni in primis sancta oratione vos assidue exercete.

Tum in meditationis, tacitæq. piæ orationis studio, singulis diebus certo temporis spatio, toto castissimi animi sensu incumbite.

Hæc sanctis precibus præter cetera supplices, præsertim afflictis his temporibus, orate patrem misericordiarum, & Deum totius consolationis. Ut misereatur populi sui.

Ut fidelium animos ad vitia fugienda, ad virtutesq. amplectendas sancti Spiritus sui ardore inflammet.

Ut è principum, regumq. animis euellantur, si qua sunt discordiæ semina.

Ut ij vna animi consensione Christi regnum propagare studcant: vnamq. Dei gloriam, atque Ecclesiæ matris defensionem propositam habeant.

Quidquid verò temporis à diuinis officijs, ab orationis contemplationisq. exercitatione, ab Ecclesiasticis functionibus, & ab alijs necessarijs actionibus vacuum habetis; non in otio, neque in desidia, nec verò in rerum nouarum curiositatibus illud

illud conerite: sed cum in sortem Domini vocati sitis, in eius lege die ac nocte meditemini.

Sacrarum igitur literarum studia diligentius colite: quæ usque ad eum complecti debetis, ut qui aspernetur; contra eum dicat Dominus; Quia tu scientiam repulisti; & ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.

Frequentes ad statas lectiones, & ad literarum tractationes vobis præscriptas conuenite.

Attento animo in ijs adeste: atque in dies ad uberiorem sacrarum studiorum fructum progressionem aliquam habete; ut ad nos aliquando uocati, & diligentia, & doctrinæ testimoniū detis.

Si qui estis, qui vel tarditate ingenij, uel ingrauescente ætate, magnum in literis progressum habere non potestis; ne desistite tamen primū oratione frequenti intelligentiam vobis necessariam à Deo petere; tum eo diligentius ad pietatis modestiæ, studium, & sanctorum morum disciplinam incumbite; tum sæpius sacerdotes peritiores consulite; & ad clericales sacerdotalesq; exercitationes conuenite & libentius & frequentius.

Concionibus etiam, atque lectionibus sacris, quæ in ecclesia constitutis diebus habentur, cum omnes quicumq; estis, tum maxime quibus potissimum conciliaribus decretis per nos iussum est; quo decet habitu frequentissimi adeste.

Lectione librorum spiritualium, & clericalium, qui probati sint, animos mentesq; uestras pascite. Quatuor præsertim locos, de duodecim fidei articulis, de septem sacramentis, de decem præceptis, de oratione Domini, in promptu atque explicatè habere omni studio contendite.

Cum ijs, & præceptorum ecclesiæ cognitionem, & preces horarias recitandi peritiam, & ecclesiasticorum rituum, ceremoniarumq; notitiam coniungite.

Pauculos eos libros, quorum necessarium delictum vobis præscripsimus, habere ne omittite, aut negligite.

Qui pro facultatibus, proq; studiorum ratione plures habere possunt, eorum optamus & laudamus in ijs comparandis diligentiam.

At libros de rebus iocosis, ridiculis, obscenis, inanibus, ad poesimq; profanæ studium pertinentibus, vulgari aut latino sermone conscriptos procul abijcite.

Nec verò musicas cantiones, ridiculè, voluptariè, parumue pudicè exaratas adhibete.

Quotidie aliquid ex sacris Biblijs legite; ac si per ecclesiasticas occupationes licet, qui apti estis, aliquid item è sanctorum Patrum opusculis, Gregorij Magni Pontificis, Cypriani, Augustini, Chrysostomi, Bernardi, & aliorum, qui sanctitatis & doctrinæ laude in ecclesia celebrantur.

In ijs ad legendum sanctissimum Patrem nostrum Ambrosium episcopum vobis potissimum proponite.

Illius præcipuè librum de sacerdotali dignitate legite: quo libro ecclesiasticos homines commouit de perfecta uitæ institutione.

Libros item officiorum, quos ubi primū episcopus is factus est, cleri Mediolanensis, potissi-

mum causa edidit, in manibus assidue habete.

Hos, atque alios præterea libros de sacerdotalis clericali, vitæ rationibus & officijs, de animarum cura, de Christiana pietatis studijs & exercitationibus, de alijsq; eiusdem generis pie confectos ita legite; ut quæcumq; ad vitæ sanctæ normam accommodata ex illis animaduertistis ac didicistis, moribus exprimatis.

Conciliorum item nostrorum constitutiones & decreta, non percurrere solum, sed usque ad eum studiosè legite; ut quæ legeritis, post etiam taciti vobiscum aliquando mente reputetis; ac videatis simul, non solum si quidquam est, quod contra illorum præscriptum egeritis, verum si quid etiam aliud est, quod ex eisdem exequi præstare uel omiseritis, aut neglexeritis.

Quod ut præstetis, curate omnino, atque efficit. Estis diuina misericordia in ecclesiastico ordine constituti, ad gloriam Dei conseruandam, propagandamq; cum ordinis vestri ministerium, quod explere debetis, videte; tum illius dignitatem ac decorum seruate.

In incessu, statu, gestu ita vos præbete, ut ab ordinis quem suscepistis nomine & ratione, nullo sanè modo discrepetis; proposito vobis beati Patris nostri Ambrosij iudicio, qui clero adseribi hominem recusauit, propterea quod eius gestus & incessus dedecet.

Habitu non exquisito, non delicato nimis, non serico, ne ornamento quidem; rursus non sordido, non neglecto; sed graui, & talari, atque eiusmodi, tum domi tum foris pro vniuscuiusq; vestrum ordinis gradusue ratione utamini, ut à decretis nostris eo de genere editis nulla in re vel minima discedatis.

Coronam, quod insigne est ordinis clericalis, pro ratione ordinis quo vos singuli initiati estis, latam & conspicuam deferre.

Parca & frugali mensa contenti sitis, & suppellectili etiam modesta, ac tenui potius.

Ab omni splendido apparatu, pompaq; sæculari abstinete.

Quæcumq; acu picta, variè intexta, aulæa item, peristromata reijcite.

Imagines domi non profanas, sed eas habete, quæ pietatis & religionis argumentum & adiumentum præbeant.

In omni vita à fastu, luxu, ambitu, ambitione, & à vanitate longè refugite.

Ne verbis quidè præscriptū vitæ modū pueritate. Nihil scurriliter, nihil iocose, nihil indecorè, nihil turpiter loquamini.

Absint à vobis maledicta, obrectationes, curiositas, leuitas, assentationes, ac nugæ.

Temperantiæ clericalis disciplinam vobis præscriptam in reliquis etiam omnino tenete.

Comestiones, comotationes, conuiuia publica, laicaliaue, tum maxime in quibus mulieres interfunt, enitate.

Hospites excipite: at illis excipiendis intrà parsimoniam fines vos continete; ita ut clericalis frugalitatis, non sumptuosi conuiuii testes illos habeatis.

A Lu-

A ludis, spectaculis, circulatorum, atque id genus vilium hominum præstigijs procul estote.

Arma abijcite.

Sic deniq; cor vestrum corroborate, ut inania spectacula non appetat, à mundi ludis atque ineptijs abhorreat.

Sensus autem vestros ita dirigite, ut cum à Deo utiliter dati sint tanquam rationis ministri, ne eos perperam adhibeat, sicut satellites cupiditatum.

Sit igitur vestre oculorum aspectus simplex, & pudicus.

Aurium sensus castus, & prudens: casta mens, casti omnes sensus.

Vitæ & morum consuetudo casta, et spiritualis.

Ad eorum sacerdotum, qui in eiusmodi vitæ studijs ac disciplina exercitati sunt, familiaritatem vos adiungite: ex qua nobis vestra ad sanctè agendum progressionem constent.

Ad castitatem autem conseruandam munitè omnem viam.

Legite propterea sæpè illū beati Cypriani Martyris de singularitate clericorum librum, qui vobis in hac, ut in alijs instruet virtutibus.

Suspectarum autem mulierum consortium omnino vitate.

Cum alijs verò quibusuis mulieribus, quamuis vel archissimo consanguinitatis affinitatisue vinculo vobis illæ coniunctæ sint, ne in eisdem domicilijs adibusue simul habitate; nisi cum ex causa alicui vestrum aliquando nos scripto cōcesserimus.

In famulatu laicorum ne sitis; multò minus sceminarum, quamuis nobilium.

Nec verò illas musicam, literasue docete; nisi scripta nominatim facultate per nos permissum cuiquam sit.

Aedes ecclesiasticas ne laicis locate, nisi concessu nostro.

Ac ne ipsas quidem patrimoniales locationi ijs date, quorum vita moresue suspecti sint.

Sæcularibus verò negotijs, ut est sancti Pauli Apostoli præceptum, ne vos implicatè.

A cuiusuis generis mercatura, quæstiosa omni negotiatione, prædiorum conductione, tum alijs, ut prouinciali decreto vobis interdictum est, prorsus caute.

Ne pecuniæ lucrivè auidi sitis. nemo potest seruire Deo, & mammonæ: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet; inquit Christus Dominus.

Si qui pauperes estis, ne cupiat diuites fieri; ut ne incidatis in tentationes multas, & in laqueum diaboli.

Paupertatem vestram ne molestè fertè: paupertatem dilexit, & docuit cælestis magister Christus; qui nascens in præsepio ponitur, & nudus in cruce moritur.

Scitote paupertati socias adiungi, sobrietatem, abstinentiam, frugalitatem, et reliquas virtutes, quibus præluce oportet ministros Dei.

Nihil timentibus Deum, sanctumq; eius nomē

inuocantibus deesse potest: multò minus religionis & sanctis sacerdotibus.

Proponite vobis sanctorum veterum patrum vitam, qui lucrum non spectabant, temporalia non quærebant; & nihil ijs tamen deerat: immo in paupertate illis aliquando abundabat, quod alijs erogarent.

Ne igitur quia tenuem redditum habetis, lucrū quærite: ne quæstum vos appetendo, iniuriam vestro ordini facite, avaritiæ sordibus volutati.

Non sæculi vos mercatores, non mammonæ ministri estis; sed Christi mercatores: nolite thesaurizare vobis thesauros in terra; sed meritiorum abundantia cum charitate coniuncta, facite thesauros in cælis.

Studete vos lucrari animas Deo, & cælesti horreum augere.

Exemplo Sanctorum, vos paupertate, vitæ sobrietate, ac parsimonia ita agite; ut non modò à superuacanearum rerum visibus abstinentes, sed vestro etià defraudantes victu, ecclesias vestras & altaria exornetis, sarta tecta habeatis, sacra suppellectili instruat.

Alienis item necessitatibus subueniatis, & pauperibus opitulemini.

Qui verò uberiores ecclesiasticos redditus habetis, Ecclesias è quarum prædijs fructus percipitis, eò magnificentius & augustius, quò amplioribus donis, bonisue, augustioriq; liberalitate illæ dotatae sunt; illustri structura, præclaro opere reficite, egregijsq; muneribus exornate, tum omni ecclesiasticæ suppellectilis apparatu instruite.

Christi visceribus substantiam ecclesiasticam erogate, pauperibus scilicet, peregrinis, viduis; pupillis, ægrotis, in vincula coniectis, captiuis: quibus egentibus & esurientibus cum subueniri possit, si alimenta necessaria denegatis, violatè charitatis rei estis in conspectu domini.

Memores estote eius, quod à sanctissimo patre nostro Ambrosio scriptum est; sua fideles eo animo obtulisse ecclesiæ ministris, ut per eorum manus (quorum fidei atque integritati summa omnia tribuebant) ad pauperes peruenirent.

vos item alij, quicumq; estis, quorum fidei Christi patrimonium propriè ad diuini cultus, pauperumq; usum commissum est, caute ne ambitione aut cupiditate prolapsi, in alium quàm cui additum est, conuertatis; idq; propterea sacrilegij rei, damnationem æternam subcatis.

UNIVERSI autem vos & singuli ecclesiastici ordinis homines (ut summatim complectamur) quæ muneris vestri sunt, vobiscum frequenter recolite: ministeriū vestrum explere studete: sanctissima studia religionis & officij vestri rebus alijs potiora ducite: in rerum diuinarum sacrarumq; cognitionem omni cura incumbite: quæ diuina, quæ sempiterna sunt, diuitiarū, et honorum, & terrenarum rerū cogitationibus abiectis amplectamini: restincto cupiditatis ardore, integros castosq; vos seruate: mundi voluptates, quæ à diuinis præceptis detorquet, declinate: prædiorū ecclesiasticorū, quæ non avaritiæ præda, sed instru-

menta charitati relicta sunt, redditu & fructibus non abutimini: humilitati studete: Charitatis opera praestate: induimini Dominum Iesum Christum, Sanctorumque eius facta imitami; ut & horum imitatione, & illius in primis diuinis praecipis institutisque conformati, in uocatione qua vocati estis, dignè Deo ambuletis; tum vitæ vestrae splendore laicis hominibus lumen praeseratis ad vitam sanctè instituentiam; tum vos repositam vobis iustitiæ coronam demum percipiatis.

Omnes praeterea ac singuli, qui huius nostræ ecclesiæ ministerio adscripti aliquo modo estis, diocesim Mediolanensem, & ecclesias quas in ea obtinetis, quibus adscripti estis, Stationes vestras, in quibus manendum vobis sit, putate.

In illis ipsi residete.

Debitis numeribus atque oneribus satisfacite. Ecclesiasticas ipsas aedes habitate: ibique domicilium vestrum verè constituite, & habete.

Alia item agite ac praestate, ex praescripta conciliaribus decretis residentia ratione.

Quicumque item clerici minorum ordinum estis, in ecclesiis quibus adscripti estis, singuli ordinis quo initiati estis functiones tali pietate obite, ut digni habeamini, qui deinceps altiore gradum assecuti, sanctæ Dei ecclesiæ inseruiatis.

Nemo autem vestrum, quicumque estis, ab ecclesiastica Statione, personalisque residentia munere discedat, nisi causis per nos probatis, & concessu nostro literis expresso.

Hæc, quæ committere atque vniuersè vos monuimus, singuli seruate studiosè ac diligenter.

AT praeterea sigillatim nominatimque vos, qui in Metropolitana ecclesia nostra dignitates obtinetis, canonici item, tum Ordinarii eiusdem nostræ ecclesiæ, tum reliquarum quarumvis ecclesiarum collegiarum, vel urbanarum vel diocesinarum, quicumque sitis, in omni canonicali disciplina officio ita agite, ut canonicè, nempe canonum legibus ad vitæ vestrae institutum pertinentibus, & constitutionum nostrarum rationi congruenter viuatis.

Id primò maximè studete, ut in conspectu Dei omnipotentis, puro corde, & casto corpore ministratis.

Tum singuli vos ordinis dignitati aut canonici annexe functiones explete, canonicalisque muneris partes praestate.

Omnes in choro statis horis assistite; & ad Deum pro fidelibus piæ religiosasque fundite preces.

Dum eo loco estis, memores estote adesse Christum Iesum Dominum: cui seruite cum timore & tremore.

Non pigri, non somnolenti, non oscitantes adeste: non mente vaga, non vagis oculis, non indecenti corporis statu.

Attentè, studiosè, ritè, piè, religiosè diuinis laudes concelebrate; & psallite Deo in conspectu Angelorum, cæcantes in cordibus vestris Domino.

In choro nemo priuatim, nemo tacitè diuinum officium recitet: sed omnes pariter quicumque ade-

stis, senes cum iunioribus laudate nomen Domini in psalmis, hymnis, & canticis.

A quibuscumque colloquiis, & à literarum, librorum lectionibus, atque ab omni vagatione abstinete. Pro temporis autem & officij ratione, sedete, state, genuflectite, caput aperite, & inclinate.

Accuratè demum omnia obseruate, quæ eo de genere vobis praescripsimus; ita ut vestro exemplo alijs sacerdotibus clericisque, & rectè ritèque psallendi, & sanctè orandi, & piè agendi animi addatis.

In psalmodiarum autem, canticorum, & hymnorum intelligentiam studiosè incumbite: ut dum psallitis, pro sensuum sanctissimorum quos mente concepsistis ratione, vos ad omnem pietatis deuotionis affectum excitetis.

Non ordinaria distributionis lucro adducti, sed Dei charitate, religionisque cultu commoti, diuinis officiis adeste; ut verè, ex animoque psalmi uerba illa concinatis: Voluntariè sacrificabo tibi, & cõfitebor nomini tuo, quoniam bonum est.

Diuinis officiis absolutis, paulùm omnes in choro piè orate; inde abeundi signo per praefectum dato consurgentes, quo ordine ad chorum accessistis, eodem in sacristiam redite; ubi cappas, qui illas induti estis, & superpellicea sine strepitu villo & susurratione deponite.

Canonicales vestros conuentus statis hebdomada diebus capitulariter habete.

Omnes qui debetis, ad illos conuenite.

Inde ne discedite, nisi missione à capituli praefecto impetrata.

Singuli ordine & loco sedete.

Sententiam modestè dicite; & suo quisque loco, nõ praeposterè.

A verbis scurrilibus abstinete.

In rebus consultandis rixas, iurgia, & contumelias cauet.

In initio & fine vniuscuiusque Capituli statas orationes dicite.

Priore loco tractanda proponite, quæ ad diuinum cultum, ad spiritualis vitæ progressionem, ad ecclesiasticam disciplinam tuendam; tum quæ ad rerum temporaliu gubernationem pertinent, ne negligite. Cætera hoc de genere toto seruate, quæ nostris constitutionibus vobis praescripta sunt.

Omnia in primis agite pace mutua, concordia voluntate, & charitate fraterna vos inuicem diligite. Canonici enim estis; qui sicut pro collegij ratione, ex antiquo instituto vna in collegiata ecclesia, vnoque item in canonicali domicilio collocati fuistis; ita vno pacis & charitatis fœdere, vnaque animorum consensione, coniunctissime, sicut nascetis ecclesiæ ministri, quorum erat cor vnum, & anima vna, experiundo videte, sicut in psalmo scriptum est, quàm bonum, & quàm iucundum sit, habitare fratres in vnum.

Quicumque verò estis, qui inter canonicos Praepositi, aut Archipresbyteri, aut alterius dignitatis nomèn gradumue obtinetis, sicut honore et dignitate praestatis; ita virtutum exemplis, uigilantiè, in vestri muneris curæque partibus obcedis sollicitudine plucete.

PA-

PAROCHI praeterea, & ceteri quicumque estis, etiam Praepositi, Archipresbyteri, alique qui animarum curam geritis, praeter ea quæ vobis cum reliquo clero communia vniuersè monuimus, illa etiam quæ praecipue de vobis per nos decreta sunt, praestate omni sollicitudine.

In primis oues vobis concredita cognoscenda sunt, & appellanda nominatim, pascenda, & custodienda item.

Animarum igitur numerum in catalogum redigite ad praescriptam normam.

Eorum qui baptizantur, qui item confirmantur, et comparum etiam qui adhibentur, nomina describite.

Matrimonia in codicem referte.

Parochia vestra incolarum vitam & mores inuestigate.

Indagate omni studio, si qui haeresi contaminati sint, aut suspecti; aut si qui sint, qui haereticorum libros habeant, vendant, emant, importent, vel legant; eosque statim denunciate.

Monete etiam populum, ut id ipsum etiam praeset ad nostri edicti praescriptum: quod statis temporibus de more promulgate.

Perquirite de dictis & factis eorum, qui ex haereticorum finibus veniunt.

Discipite, si qui è parochia vestra finibus ad loca proficiantur, ubi impune praedicatur, quod à catholica fide alienum est: tum etiam an ipsi professionis facultate impetrata, agant ad praescriptum decreti nostri in Concilio Prouinciali tertio promulgati.

Inuestigate praeterea de ijs, qui in vestra parochia docent; eorumdemque mores, vitam, & fidem obseruate; ac reliqua de ijs ipsis praestate, quæ nostris Concilijs prouincialibus praescripta iussu sunt.

Videte, & caute, ne superstitiones, magicæ cantiones, eiusmodi diabolicae superstitiones in populo vestro sint.

Cognoscite publicos peccatores, corruptores aliorum, concubinarios, adulteros, usurarios, blasphemos; & denunciate.

Cognoscite alios etiam populorum corruptores, qui festis diebus non Deo, sed aleis, ludis, choreis, diabolo seruiunt: quique festorum dierum cultum quouis modo violant, quales quales sint; neque obseruant pontificias, neque nostras de diebus festis colendis constitutiones aut edicta.

Istos ab ea malè agendi corruptela reuocare ac detertere omni pietatis officio studete.

Tum nobis etiam sicut opus erit significate, ut pro curæ nostræ officio salutare remedium afferamus.

Rursus agnoscite etiam pauperes, viduas, pupillos ceterosque, aliena ope egentes: quibus & salutari consilio, & consolatione, & re subuenite: aut si minus re potestis, cohortatione alios accendite ad eos subleuandos.

Si que illorum grauior inopia deposcit, festis etiam diebus à pia fidelium liberalitate aliquid in ecclesia colligendum curate, ut à nobis praescribitur, quod ipsis in elemosinam conferatur.

Seorsum etiam locupletes parochia incolas conuenite, quibus pauperum egestates proponite, & ostendite, eis diuitias à Deo propterea etiam esse tributas, ut inopibus succurrant.

Si qui autem potentiorum opibus in causa aliqua oppressi sunt; illos vnicè atque intimè eorum patrocinio commendate, qui vel ex suscepto officio id praestare debet, vel quibus nos hanc curam dederimus.

Pascite in primis populum vobis commissum, praedicatione verbi Dei, salutaribus monitis, administratione item sacramentorum, exemplo, & oratione.

In verbo Dei exponendo planè obseruate, quæ constitutione nostra prouinciali, & alijs concionatoribus, & vobis praescripsimus.

Pueros festis dominicisque diebus in doctrina christiana rudimentis instruite.

Prouectioris aetatis homines ad eadem intelligentiam inuitate.

Patres matresque, familias monete, ut filios, filias, ceterosque, quos in familia habent, ad statas doctrinæ christianæ scholas ipsi conducant.

Sodalium, qui ijs scholis adscripti sunt, operam ad hoc institutum adhibete: curateque, ut mutua inter eos charitas, morumque disciplina cõseruetur.

Alios etiam ad tam pium opus amplectendum alacriores reddite, atque excitate, tum assiduis vestris cohortationibus, tum promulgatione thesauri spiritualis indulgentiarum ijs concessi, qui ijs scholis adscribuntur, in illisque operam nauat.

Ne omittite diebus festis inter Missarum Solemnias, aliquid ex ijs quæ in Missa leguntur, fidelibus exponere; & sanctissimi illius sacrificij mysterium aliquod explanare; & aliquando sanctiores illius sacrarum caeremoniarum rituumque, rationes & significationes explicare, quod diligentius instructi, in dies sacrosancto illi sacrificio religiosius intersint.

Docete item, quo modo fideles signo Missæ celebranda dato, se corde contrito ad eam sanctè audiendam parent.

Curate, atque effcite perpetuis vestris monitionum officiis, ut in illa viri aperto capite, mulieres velato, & in omni eius parte utroque genuflexo, praeterquam in euangelio adsint.

Instruite etiã eos, qui religiosè non solum in Missæ sacro, verum etiam in diuinis alijs officiis uersantur.

Quando standum, quando genua flectenda, quando assurgendum.

Quam ualde dum illa fiunt, celebrantur, fugienda confabulationes, colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, immo verò inanes cogitationes, quibus à pia meditatione, & mysteriorum quæ aguntur, contemplatione, religiosaque oratione animus distrahitur; quàm denique studiosè vitanda reliqua omnia ab eorum officiorum sanctitate & cultu aliena.

Rursus quàm sanctè item, quàm religiosè, & quàm demisso humilique habitu in supplicationibus, litanijs, & Stationibus versandum sit.

Qua reuerètia, quouè pietatis studio, in ecclesiis locisque,

locisq; sacris manendū sit; quæ ab ijs procul abesse debeant: idq; ex sāctionibus pōrificijs, cōstitutionibus conciliaribus, nostrōq; præterea edito.

Qua etiam non solum intima religiosi animi præparatione, sed externa etiam cultus uestitusq; modestia, humili genuflexione, & armis depositis, ad sanctissimam communionem, tum etiam ad cetera sacramenta accedendum sit.

Tum docete, ac monete, quo modo dies festi colendi & sanctificandi sint.

Ostendite, indignissimum esse sacris illis diebus, non modo à nefarijs operibus, illicitisq; negotijs non abstinere; verum etiam religionis ac pietatis opera non præstare omni diligentia.

Ac præterea nefas esse, sacros dies, ad maxima Dei beneficia recolenda, summasq; ei laudes persolvendas, ac debitum sanctis honorem tribuendum institutos, ad illa traduci, quæ ab eo cultu abhorrent: qualia sunt tripudia, ludi, choreæ, spectacula, quibus ad turpes illecebras incitantibus salutis humanæ hostis diabolus oblectatur.

Denunciate item stata sacrorum temporum ieiunia; docete quo modo ieiunandum; quæ peccati grauitas in violandis sacris ieiunijs.

Quæ præterea christiana pietatis officia in sanctorum vigilijs.

Quam sanctè obseruandum Quadragesimale ieiunium.

Statis autem solēnibus vel Aduētus, vel Septuagesimæ, vel aliorum temporum celebritatibus, præmonete fideles, atque diligenter ex nostrarum etiam literarum præscripta recitatione ac ratione instruite, ad sacra illorum temporum mysteria sanctis pietatis officijs religiosè colenda.

Vtq; ijs omnibus pro temporum solemnitatibus, ratione illi instrui possint, sæpè monete, ut Dominicis alijsq; festis diebus, quemadmodum sacra Tridentina Synodus optat, ad parochialem ecclesiam conueniant.

Qua in re sæpius monitionem nostram in Synodo diocesana quarta eo de genere editam frequēti populo legite.

Sæpè autem ac diligenter eosdem docete, quam assidue orandum sit.

Quo modo & tacita supplicis mentis meditatione, & pijs stas orationibus precandum.

Quam studiosè & religiosè suscipiendum nostrū vespertina communis orationis institutū; quam diligenter illud semel susceptum, piè retinendū.

Ideoq; cum alijs sæpè in anno eam orandi rationem cum indulgentijs concessis per summa capita explicare; tum præcipue diebus concilio Prouinciali tertio constitutis, in maxima populi frequentia de scripto pronunciate, atque euulgate.

Dominicis diebus instituite populum, & monete pro quibus oret, ut est in eodem Prouinciali concilio per nos decretum.

Tum præterea quas singulis hebdomada ferijs præcipuas preces, christianasq; meditationes, atque in orando exercitationes sibi propositas in promptu habere possit.

Quam sæpius verò sermonibus vestris populo

proponite locos perpetuæ christiana meditationis, de morte, de iudicio, de inferno, de gloria, & præmio paradisi.

Monete præterea sedulo ac frequentissimè patres matresq; familias, ut liberos, familiamq; suam ad pietatis christianarumq; virtutum disciplinam religiosè instituant.

Ad hoc propterea patresfamilias inducite, ut de vitæ spiritualis ratione, & pijs exercitationibus libros probatos domi suæ habeant: in quorum lectione versentur, seseq; ac familiam insistant ad sanctè agendum.

De patrumfam. officio, familiæq; institutione, nostram in concilio tertio prouinciali editam constitutionem in parochiali conuentu quem præscripsimus, legite, singulasq; eius partes explicare. Tum alia præterea docete, quæ opportuna existimaueritis, quibus illi se suamq; familiam in christiana vitæ institutis atque exercitationibus conforment.

In officinis etiam & tabernis, disciplinæ vitæq; christiana rationes obseruate: si quid autem vel ab artificibus, vel ab institoribus, operarijsue committi animaduertitis, quod dissolutæ disciplinæ sit, id officinarum tabernarumue dominos grauitè monete; ostenditeq; ea in re officij sui partes.

Estis participes & socij laborum curæq; nostræ; & in messe nobis commissa operarij estis: elaborate vnà nobiscum, & contendite, ut populum cuius curam gerimus, tanquam purum triticum auxiliante diuina misericordia congregemus in horrea caelestia.

Depositum custodi, inquit beatus Apostolus Paulus: quod vobis singulis dictum esse putates; ut in grege, tanquam deposito fidei curæq; vestrae commisso diligenter custodiendo, ab omniq; peccati labe conseruando, cogitationem, sollicitudinem, curam, studiumq; omne collocetis.

Parochia igitur vnicuique vestrum concedita viciniam, cum à cæteris vitæ omnibus vos singuli sollicitè custodite; tum curate etiam, ne odia, simultates, inimicitias, factiones, temerè iurandi, malè dicendi, imprecandi prauæ consuetudines, ac ne detractiones quidem in ea sint.

At vitia in primis & peccata, ad quæ populum procliuorem esse animaduertitis, reprehendite, atque exagitate.

Nec verò dissimulate peccata: sed annunciate populo scelera eius; publicè peccantes coram omnibus arguite, ut & alij timorem habeant.

Idq; agite spiritu fortitudinis Domini: & ut strenui eius milites, bonam militiam militate, nihil planè trepidantes.

Si ab increpatione (vos monet sanctus Gregorius) reticueritis, quia contra vos odia insurgere reformidatis; non iam Dei lucra, sed vestra quæritis.

Non maledictis, non vexationibus, non calumnijs, non alicuius generis contumelijs, illud vel increpandi vel palam arguendi officium deserite, modo Christi gloria, & animarū saluti seruiatis.

Rursus non aucupanda hominum gratiæ studio id age-

id agere desistite: Seruus Dei non essem, si hominibus placerem; inquit Apostolus.

Væ vobis tacentibus, aut dissimulantibus, si grex cura vestra commissus perierit.

Sanguinem eius de manibus vestris requiret iustus & omnipotens Deus.

Si igitur peccatur; ne in increpationibus verba vestra blandientia sint: sed ut à spiritu sancto scriptum est, stimuli sint, & quasi clauis in altum defixi.

Instate opportunè, importunè, priuatis etiam ad monitionibus, consilijs, correptionibus, obiurgationibus, ut peccantes adiutrice diuina gratia in viam salutis reuocetis.

IN vsu etiam sanctè reuocate fraternam correptionem; ut non modo vos mutua christiana charitate, sed clericos minorum ordinum paternis officijs corripiatis, ac reliquos item, præsertim parochia vestra incolas.

Ad sermonum verò, admonitionum, correptionum partes explendas, locos vobis comparate, præcipue ex doctrina catechismi Romani: in quo magna cum populorum vestrorum salutari utilitate versari diligenter potestis.

Neque ad hoc multiplicis vestra ecclesiastica tractationis genus negligite adiumenta, quæ aliunde utiliter capere potestis; præsertim ex grauis doctiq; episcopi Augustini Valerij libris de ecclesiastica dicendi facultate conscriptis.

Cætera autem officia, quæ in sacramentorum administratione, in assidua ad frequentem eorum vsu cohortatione, in agrorum cura, in alijs parochialis muneris functionibus, vobis nostris prouincialibus diœcesanijq; concilijs præscripta sunt, præstate atque exequimini accuratè: ad earumq; conciliarium constitutionum decretorumue normam, omni obseruantia atque obedientia studio vos planè conformate.

QVÆ verò decretorum nostrorum partes, ad laicos, eorumq; christianam disciplinam attinet, quò sæpius euulgata atque inculcata, seruentur diligentius; illas summatim vulgari sermone expressas, crebrò prout vsu venerit, populis vestris proponite, denunciante, explicare, atque in consuetudinem inducite.

Quæcunque denique vel ad vos, vel ad laicos curæ vestrae commissos pertinent, ea per nos decreta, quo maximo potestis studio, in omnem executionem, disciplinæq; vsu introducite.

Videteq; in primis ac perpendite, quæ sint, & quam religiosæ muneris vestri partes; cauteq; ut in officijs & curæ vestrae functionibus non modo quidquam vos contra committatis, sed ne omitatis quidquā: cum in sacerdotali vita, pro muneris quod sustinetis ratione, tū grauiore, tum longè plures quam in cæteris hominibus esse possint omissionis culpæ.

VOS præterea reliqui sacerdotes quicumque estis, quibus animarum cura non incumbit, cum alia omnia, quæ ecclesiastici ordinis hominibus de diuinorum officiorum cultu, de vitæ honestate, de studijs, & vitæ spiritualis exercitationibus

præscripta aut monita à nobis generatim sunt; tum quæ nominatim sigillatimq; ad præcipuam vestra executionem attinent, præstate omnino.

VOS item reliqui Clerici inferiorū ordinum, quæcūque ad vos nominatim vel generatim spectat, agite omnia, sicut clericalis vitæ ratio, canonum, & nostris conciliaribus decretis præscripta postulat.

Clerici estis, nempe de sorte Domini, & ipse Dominus fors, pars scilicet vestra; tales præbete vos, ut & ipsi possideatis Dominum; & possideamini à Domino; vereq; dicatis, Dominus pars hæreditatis meæ.

Filijs mei, nolite negligere: vos elegit Dominus, ut stetis coram eo, & ministretis illi.

Videte igitur, quam valde intentos vos esse oporteat ministerijs vestris; & quam magna vitæ morumq; castitate.

Proborum hominum tantum, præcipue sacerdotum vitæ spiritualis laude præstantium familiaritate vitimini: ex quorum consuetudine, tum fructus vos capiat, tum nos meliorem in dies de vobis opinionem concipiamus.

Maiores veremini, & obseruate; eisdemq; reuerentè monentibus obtemperate.

Præter latinæ linguæ, & literarum studia, ecclesiastica in primis disciplinæ institutionibus diligenter incumbite.

Sic demum vos moribus, & vitæ modestia probate, ut & à parochis, & à præceptoribus vestris, tum etiam à populo bonum testimonium habeamus: vosq; dignos iudicemus, quos maioribus ordinibus adscribamus.

VOS verò, quos regionum urbis præfectos, & in diœcesi Vicarios foraneos constituimus, in explendis muneris atque officij vobis commissi partibus, sedulo inuigilate, atque elaborate.

Onus quod sustinetis, quam graue sit, quam plenum curis perpendite: tum quam in eo vobis committendo spem fiduciamq; habuimus, videte; tum efficit, ut expectationi nostræ respondeatis vigiliarum uestrarum studijs, assiduaq; sollicitudine.

Ecclesias, quæ in vniuscuiusque vestrum regione sunt, sedulo visitate; earumq; partes singulas inspiciate.

Peruestigate in vniuscuiusque parochia finibus, an aliqua publicorum peccatorum labe, an flagitia, quibus pastorali cura medeamur necesse sit.

Vniuerso clero pro regione commissa inuigilate, diligenterq; illud in primis videte, ut in disciplinæ ecclesiasticæ moribus, institutis atque officijs se contineat, clericalisq; moderationis legibus congruenter viuat.

Indecentem eius habitum omnino reijcite: morum, sanctæ vitæ, sacrarumq; literarum, & institutionis ecclesiasticæ studia, si qua in eo languescunt, excitate.

Clericos autem minorum ordinum in hoc maxime vobis commendamus, ut illorum omnes tū in vitæ moribus, tum in literarum, ecclesiasticarumq;

caq. doctrinae studijs progressionem accuratè exploratis; atque ut maximè potestis, paternis cohortationibus atque obiurgationibus, ipsiq. assiduis adiuuctis.

Ecclesiarum item cultum, nitore, cæteraq. eius generis omnia curate, quæ à vestra diligentia, quam totis in Christo visceribus ab unoquoque vestrum expetimus, & Dei gloria, & animarum salus postulauerit.

Quæcumque verò vel prouincialium diœcesanarumq. Synodorum decretis, vel præcipuis instructionibus, vel visitationum iussis præscripsimus; ea omnia ut re ipsa præstentur, studiosè perpetuò agite.

HAEC omnia & singula his monitionibus nominatim sigillatimq. expressa, tum cuncta item reliqua, vel nostris concilijs prouincialibus diœcesanisq. sancita, uel alio modo uobis præscripta, uos omnes ac singuli quorum interest, quanto potestis amore & pietate non amplectamini solum, & legite; sed mente animoq. comprehendite, seruate, omniq. sollicita executione præstate: totosq. uos ad cohortationum, admonitionum, decretorum, & constitutionum nostrarum sententiam rationemq. accommodate.

Quod omne ut faciatis, uos per unigeniti filij Dei aduentum, per eius crucem, perq. animarum uestrarum salutem obsecramus, obtestamur, diuinaq. contestatione monemus.

Rursusq. uobis ipsis uniuersis & singulis edicimus, si quis uestrum constitutionibus decretisq. nostris non paruerit, contra eum nos acturos esse ecclesiasticis canonicisq. sanctionibus.

Cauete igitur, ne quem uobiscum paternè modò agentem, sollicitèq. monentem, & in conspectu Dei uos hoc sacro loco deprecantem auditis: me eundem rursus, non in hac uita solum culpas uestras animaduertentem, sed in diuino prætereà iudicio easdem accusantem audiatis.

At ipse Deus, & pater noster, & Dominus Iesus Christus dirigat uias uestras in omni sancta obedientia; exhortetur corda uestra, & confirmet in omni opere, & sermone bono; ita ut dignè ambuletis uocatione qua uocati estis, per omnia ei placentes; sicq. sanctis uestrarum uirtutum progressionibus probati appareatis ante Deum, & patrem nostrum, in aduentu Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis eius. Amen.

Laus Deo.

Finis Synod. Diœces. IIII.

SYNO-

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS V.

Quam Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis
Archiepiscopus habuit

Anno à Chr. nat. M. D. LXXIIX.

Gregorio XIII. Pontifice.

HAEC Synodus nõ semel atque iterum, sed tertio prorogata fuit. Primùm enim Archiepiscopus uisitationis Brixienfis, quam sibi summus Pontifex commiserat, & delegauerat, munere, occupationibusq. distentus, illam de more indictam statim die habere nõ potuit. Deinde concilium prouinciale, prouincialesq. actiones impediunt, quo minùs anno sequenti, qui fuit MDLXXVI. illa iterum prorogata celebraretur. Post, peccatis hominum ita exigentibus, cum pestifera contagio in urbem, & diœcesim Mediolanensem se se infuderit; necesse habuit Archiepiscopus, charitatis, curæq. suæ pastoralis, quam pestis acerbitas summoperè requirebat, officiis occupatus, eam tamdiu prorogare & differre, quoad pestiferum incendium extingueretur. Itaque Dei munere donoq. demum Anno MDLXXIIX. cum pestis omnino abierit; nihil ille antiquius potiusq. habuit, quàm primo quoque tempore illam ritè celebrare. In qua synodo ita statuit & sancit.

Indictio Synodi diœcesanæ in posterum facta est, non editis, sed ratione veteri, quæ decreta ac renouata in constitutionem superioris Synodi IIII. relata est.

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

DECRETA EDITA

IN SYNODO DIOECESANA

quinta Mediolanensi.

Decretum. I.

NOS Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. S. Praxedis, Dei Apostolicæq. sedis gratia Archiepiscopus S. Ecclesiæ Mediolanensis, ad Dei omnipotentis, Beatæq. Mariæ semper Virginis, & S. Ambrosij Patris Patroniq. nostri laudem, hæc pro Christianæ morum disciplinæ cõformatione, qua clerum populumq. fidei nostræ concreditum præluce totis in Christo visceribus expetimus, in nostra synodo diœcesana quinta decernimus, statuimus, ac sancimus.

BEATISSIMI Martyris Sebastiani ciuis Mediolanensis, cuius dies natalis iam vltimo à temporibus sanctissimi Patris & Patroni nostri Ambrosij, sermone etiam eius martyrium celebrantis, à nostris maioribus piè cultus est, diem festum anniuersarium, qui est xiiij. Cal. Februarii, ex voto ob funestæ pestis, quæ urbem diœcesimq. Mediolanensem anno 1576. teterrimè inuaserat, contagionem religiosè nuncupato, in tabulaq. publicas ciuitatis relato, ab uniuerso & clero & populo urbis Mediolani

S. Sebastiani dies festus eius que itè vigilia Mediolani seruanda.

diolani piè item sancte q. coli atque obseruari mandamus, vt reliquos Sanctorum festos solemnesq. dies, qui ex præcepto institutoq. eccliesiæ coluntur.

Ex eadè præterea voti nuncupatione, pridie illius festi diei ieiuniū ab eodè clero populoq. Mediolanensi agi celebrariūe præcipimus.

Idem etiam in diocesi à locorum scilicet incolis præstetur; qui eidem beatissimo martyri, alijs sancto, proximæ pestilentie temporibus eius rei votum fecerunt.

Decretum. II.

De dieb' festis & vigiliis euulgandis.

tit. de fest. dier. cultu. §. Vigiliæ autè. pag. 86.

DI E R V M festorum, qui in vrbe diocesiq. nostra Mediolanensi coli, & Vigiliarū ite, quæ ieiunio abstinentiæ obseruari debent, tabula, de qua in diocæsana synodo per nos consocienda concilij provincialis tertii decreto cautum est, hæc ordine præscripta in singulos menses, ab vnoquoque parochia animarum uè curatore in illis populo denunciandis feruetur.

Tabella dierum festorum & uigil. infra cum de tabellis suo loco posita est.

Decretum. III.

De Dominica in capite Quadragesimæ.

DI V I N O munere operarij nos in hac vinea colenda constituti, perpetuo cõstantiq. cultura spiritualis studio in id incumbere debemus, vt sanctorum institutorum, factorumq. rituum disciplina, à beatissimo patre pastoreq. nostro & Ecclesiæ Doctore Ambrosio salutariter ac diuinitus introducta, non modò in hac Ambrosiana ecclesia piè sancte q. conferuetur; sed etiam si quæ vilo modo prætermissa est, qua debet religione, in vsu cõsuetudinemq. restituatur.

Cum igitur in sanctissimis Ambrosianis institutis, vnum (præter cetera quæ tēporū vitio morumq. corruptelis & negligi & violari magno cū animi dolore vidimus) illud sanè sit, quod de Dominica, quæ in capite Quadragesimæ dicitur, aliàs tum literis nostris monuimus atque ediximus, tum edicto etiam sanciuimus; eo ipso de genere quò diligentius pro Archiepiscopalis officij munere cautum sit in perpetuum, hæc vt infra decernimus & constituiamus; quæ planè à clero & populo, qui ambrosiana ecclesiæ nostræ institutis religiosè adstrictus tenetur, sanctè inuiolatè q. seruari in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, iubemus, ac mandamus.

Dominica, quæ in Capite Quadragesimæ more Ambrosiano dicitur, vt reliquæ dominicæ quadragesimales feruetur item: ab eaq. abstinentiæ quadragesimalis initium planè fiat; cū non solum ex sanctissimo patrum testimonio, sed ex sermonibus, & doctrina in primis eiusdem beati Ambrosij, præcisq. huius ecclesiæ

tabulis, atque ex omni rituum certissima ratione, illam in Quadragesimæ diebus primam Dominicam & numerari & esse liquidò cõstet. Proinde à cibis, quæ quadragesimali tempore lege ieiunij vetiti sunt, abstinere clerus & populus omnino eo die, sicut alijs dominicis quadragesimæ diebus.

Nuptiarum celebritas dominico illo die negatur itidem, vt sacrorum canonum iure, Tridentinaq. sanctione, ceteris quadragesimalibus diebus agi interdictum est.

Quocunque apostolicis sanctionibus, sacrosanctis canonum decretis, conciliorum constitutionibus, de sanctæ quadragesimæ cultu religiosaq. obseruantia vel instituta vel decreta sunt; eadem ad huius dominicæ, quæ Quadragesimæ prima est, cultum pertinere decernimus: ita vt qui hunc diem violarit, culpæ reus perinde sit, ac si alium quadragesimæ diem violasset.

Quò autem religiosius hæc dominica prima quadragesimalis colatur, quo debet obseruantia officio; Archidiaconi Metropolitanæ nostræ ecclesiæ sit, in Epiphaniæ solemnitate, vt Paschæ celebritatem denunciat; ita (quod etiam de quadragesimæ denunciatione antiquo canone institutum est) sic quadragesimalis abstinentiæ initium denunciare, in ea ipsa Dominica scilicet omnino sanctè fieri.

Parochi verò singuli, tum qui in vrbe sunt, tum diocæsani, hoc itidem præstent, ac denunciēt in Dominica proximè præcedenti, quæ Dominica in quinquagesima dicitur. In Calendario demum anniuersario notetur hic dies quadragesimæ primus.

Decretum. IIII.

BA R B A E radendæ institutum, à patribus in Concilio Carthaginensi sancitum, quodq. ex summi Pontificis Gregorij VI I. literis longè antiquissimum esse perspeximus, iam olim in omni ferè ecclesia, & in nostra hac Ambrosiana ad hæc vsque tempora (vt nos vidimus) à plerisque sacerdotibus antiquæ sanctioris disciplinæ studiosis conseruatum, ac deinceps nostris literis per nos ad vsu cõsuetudinemq. reuocatum; ita in perpetuum retineri præcipimus ac mandamus, vt vnusquisque sacerdos & clericus, quocunque gradu dignitate uè præditus barbam radat.

Decretum. V.

AV X I L I A N T E Christo Domino iã quinquagesimo tam synodum diocæsanam hoc sacro loco celebrauimus: at vos consocij estis, multa deesse, ad eorum quæ decretis & diocæsanis & provincialibus præscripta sunt vobis, perfectæ executionem.

Qua in re vnusquisque Visitatoris nostri, præfecti regionarij vrbis, atque singulorū etiã digni-

Secs. 24. decret. de refor. matr. cap. 10.

De barba radenda. Carthag. 4. can. 44.

De promulgatione aliquot decretorum.

dignitatem & canonicatum in basilica nostra Metropolitana, in collegiatis uè tum vrbistū diocelis nostræ Ecclesijs obtinentium, ac Vicariorum foraneorum, & testium synodalium, & omnium denique ac singulorum, non modò sacerdotum sed clericorum etiam cuiusuis ordinis, quibus ecclesiasticæ disciplinæ leges constitutæ sunt, studium, operam, diligentiam, sollicitudinè desideramus, atque requirimus. Proinde non solum monitiones, quas in synodo diocæsana quarta contestati vobiscum adhibuimus; & quò diligentius studiosiq. ad illarum vos præscriptum conformaretis, eadem imprimi mandauimus; sed etiam quorundam decretorum, quorum executionem diligentè studio quamprimum præstare debetis, tabellas aliquot antè mensibus editas, & vobis traditas, iterum vobis vnuerfis & singulis in hoc diocæsano conuentu inculcari diligenter iussimus & mandauimus.

Vestrum igitur erit, cum tantopere per nos omni officij genere excitati sitis, ad absolutam quandam decretorum omnium executionem, studiosè, accuratè, perpetuaq. sollicitudine agere, curare, atque ad eò perficere, vt vnusquisque vestrum diligentiam verè ecclesiasticam commendemus; nec verò accusemus aut damnemus negligentiam.

Aliquot selectorum decretorum executio, præcipuo sollicitudinis studio præstanda.

Fenestra, vnde extrinsecus Missæ sacrum inspicitur, & audiri potest, octo dierum spatio amoueat, murusq. obstruantur.

Fenestra item aliæ, vnde in ecclesiã introspicitur. Seruitutes ab omni ecclesia ad octo item dies amoueantur omnino; ita scilicet, vt ab ædibus clericibus per eam nulla exportatio, nulla importatio, nullum iter, nullus transitus fiat, non prospectus, nec verò alia eiusmodi seruitus.

De ædificijs laicalibus ecclesiæ parietes attingentibus, præstetur, quod decretis provincialibus constitutum est.

De officinis eidem coniunctis, præstetur itidem vt mox supra.

De luto, illuue, sordibus disijciendis & amouendis, præstetur & agatur ex decreto concilij provincialis ij. & ex præscripto instructionum nostrarum.

A locis sordidis cruces, & sacræ imagines, quindecim dierum spatio amoueantur.

Altaria cappellæ maiori aduersa, aut sub ambone, suggestuè, aut sub organo, aut ad pilas, columnas uè collocata, octo dierum spatio amoueantur, ex præscripto visitationis apostolicæ.

Altaria item in lateribus cappellarum posita, ad tres menses amoueantur; in earumq. medio exstruantur.

Sepulcra lapidea ex ecclesiæ cæmeterij uè pauimentò indecèter emittentia, octo dierum spatio tollantur.

Sepulcra itidem operimentum visitationis apostolicæ decreto præscriptum non habentia, ad quindecim dies humo oppleantur.

Illa item, quorum os bradellæ altaris propius est tribus cubitis, ad tres menses obstruantur, humoq. iniecta oppleantur.

Itidem de sepulturis fiat bradellam altaris attingentibus.

Cæmeteria duorum mensium spatio sepiantur: alio qui ne in ijs, aut in ecclesijs sepeliantur, sed in cæmeterio propinquiori quod septum sit.

Crux trium mensium spatio in medio cæmeterij collocetur.

Crucifixi imago in omni ecclesia ad cappellæ maioris ingressum affigatur.

In frontispicio cuiusuis ecclesiæ ex instructionū fabricæ ecclesiasticæ præscripto, quamprimum fiat.

Suggestus in omni ecclesia parochiali, ex forma ipsè instructionibus commonstrata struatur.

Altaria portatilia, mensura ampliori in ipsè instructionibus demonstrata parentur & fiant: reliqua minori mensura, ad constitutum tempus visitationis apostolicæ decreto confringantur.

Turri campanili, ex earundem instructionū præscripto, ostium cum suis valuis, clauis, sera, pessulouè ad mensem fiat.

Supellex ecclesiastica duorum mensium spatio in vnaquaque ecclesia hæc vt infra pateat.

Purificatoria, } numero & ratione olim
Corporalia. } præscripta.

Superpellicea quatuor; duo scilicet quæ parochia rectori uè ecclesiæ; ac totidem clerico vsui sint.

Signacula Missalium.

Capsula, quam scutulam dicunt, in qua purificatoria includantur.

Capsula item pro corporalibus.

Mappæ pro manibus abstergendis.

Vas ad vsu lauandi corporalia, & alia huiusmodi.

Vasculum rotundum pro recondendis hostijs magnis, & alterum item pro paruis.

Tabella orationum antè & post Missæ sacrum dicendarum.

Tabella secretorum in Missæ sacro.

Tabella orationum, quæ à sacerdote dicuntur, cum Missæ sacrum facturus, vestes induit, & exiit.

Quæ in ædificatione, fabricauè cuiusuis ecclesiæ perpetuò caueri vel curari debent, hæc sunt.

NE in ecclesia quidquam noui ædificij sine consensu nostro literis exarato fiat.

Ne item noua ecclesia exstruatur.

Ne sine concessionis etiam nostræ literis cappellæ, altaris uè locus detur, neque rursus cappella, altare uè exstruatur.

Ne præterea sine facultate à nobis data, & scripto exarata, oratoria etiã ubi nõ celebratur, fiat; neque itè pilæ struiles sacrarū imaginū erigatur.

Ne

Ne sacra imagines antè apponantur, quàm stata prece benedicantur.

Ne campana antè statam solemnem benedictionè in turri campanili appendantur.

Campanis consilandis caueatur ex instructionù præ scripto ab inscriptionibus non probatis.

Ne in ecclesia sine concessionis nostræ literis sepulcra struantur, fiantuè.

Ne in sepulcris item, aut in ecclesia, epitaphia, elogia, inscriptiones, aliaue literarum monimenta; nisi à nobis primùm probata, fiant, sculptantur, exarenturue.

Curetur, ut cœmeteria usurpata, ex decreto nostro provinciali recuperentur.

Sepeliendj in cœmeterijs usus restituatur.

Lampas non è latere, sed in medio altaris sit.

Eadem ex instructionum præscripto aurichalco coniecta sit.

Quæ ad reliquum ecclesiarum cultum perpetuò curari oportet.

VT immunda illuuiæ, urinae proiecchio, lutum, & sordes cuiusvis generis, à cœmeterijs & parietibus ecclesiæ arceantur: arbores, arbuta, stirpes, vites, hedera, rubi, spinæ, & cætera id generis ab ecclesijs & oratorijs procul sint, & amoueantur.

A cœmeterijs item quamprimùm conuellantur stirpes, & arbores etiam infrugifera.

A puluere, puluerulentoq; situ, & ab araneis, crebro, & ecclesiæ, & earum partes, & oratoria mundentur & purgentur: pauimenta item sæpius verrantur.

Capsulæ elemosinariae in vrbe ad mensem unū, in diœcesi ad duos menses, ex visitationis apostolicae præscripto ne sint, sine scripta nostra facultate.

Sedilia muliebria, vulgo bradelle, statim amoueantur.

Quæ ex instructionum nostrarum modo præfinito fiant.

Profana priuatim proprieq; intus collocata, ex visitationis apostolicae decreto statim attribuantur atque addicantur.

Ne in ecclesia, cœmeterio, atrio, vestibulo, porticu, foribus, parietibus, stillicidij finibus, res venales, ne ad ecclesiæ quidè usum, nec verò à clericis ipsis proponantur, affigantur, apponanturue.

Ne laica supellex, frumentum, legumina, fruges, nec verò instrumenta fabrilia in ecclesia reponantur.

Ne valuis foribusuè ecclesiæ schedulæ aut scripta rerum profanarum affigantur.

Exportatio & importatio rerum profanarum, iter item, transituue ad rerum item profanarum usum tollatur omnino.

Uniuersitatum consilia ab ecclesijs prorsus remoueantur.

Ad supplicij significationè campana ne adhibeatur.

Ne in ecclesia scholæ, præterquam doctrinæ christianæ, absque concessu nostro literis exarato habeantur.

De mulieribus bene velatis, ut edicto nostro cauetur, executio verè, omninoq; sit.

Omnis irreuerentia conuersationis, ut Pij Quinti Pont. Max. sanctione, & decretis nostris provincialibus cautum est, prorsus tollatur.

Mendici vagantes ab ecclesia excludantur.

Custodes, clerici, & alij ecclesiarum ministri, ad quos pertinet, in admonendis, & deserendis mulieribus ad præscriptum non velatis, & viris itè in Missæ sacro genua non flectentibus, aut in ecclesia irreuerenter versantibus, aut mendicis, per ecclesiam vagantibus, officium suum accuratè omnino exequantur.

Multa exigatur, Pij V. Pont. Max. sanctione rectoribus ecclesiarum, custodibus, & Capitulis proposita, eos corrigere negligentibus, qui in ipsis ecclesijs irreuerenter versantur.

Circulatores, & ludentes pila in plateis ecclesiarum, quo tempore diuina officia in illis celebrantur, multa plectantur.

Decretum concilio provinciali primo editum de confugientibus ad ecclesias, seruetur omnino.

Ecclesiarum & Oratoriorum clauæ, si quæ ecclesiæ sunt, quæ illas non habeant, octo dierum spatio conficiantur, & in custodiam parochi tradantur; aut si necesse est, alij item ex concessu Vicarij foranei, non conductori tamen, multa pænauè cautione facta, si ad profanos usus adhibeantur.

Ecclesiæ parochiales certis horis ad tabellæ præscriptum claudantur.

In oratorijs minoribus latitudine cubitorum viij, longitudine cubitorum decem, Missæ sacrum non fiat.

Altaria singula cruce in medio collocata semper ornata sint.

Ab vniuscuiusque eorum præterea utroque latere decenter positæ candelabris duobus.

Vestita item sint mappis mundis tribus: quarum exterior oblonga, ad imam usque altaris partem pertineat; reliquæ duæ breuiiores sint.

Gradus quoque ligneus ab vniuscuiusque altaris tergo collocatus, mappa sternatur.

Tela viridi altaria singula consternantur, ne puluere aliaue sorde mappæ inquinentur.

Ornata item sint pallio coloris cum diei festi feriæuè ratione congruentis, ex instituto S. Ecclesiæ.

Tabella secretorum etiam in vnoquoque altari apponatur. Quæ tabella peractò Missæ sacrificio erecta ne stet; sed depressa, sub tela mappauè recondatur.

Ecclesiarum quæ frequentantur, altaria singula, cum fores ecclesiæ patent, ijs ipsis ornamentis semper instructa atque ornata sint.

In reliquis ecclesijs idem diebus saltem festis præstetur.

Altare maius decentiori insigniori, semper ornatum ac vestitu instruat.

E pluribus lampadibus cum vna tantum accenditur, illa media accendatur.

Sacris corporibus sanctorum, & reliquijs insignioribus lampas adhibeatur perpetuò.

Bulla Pij V. 6. Cal. Apr. 1566.

Bul. ead.

In

In diuinis officijs præstentur omnino hæc quæ sequuntur.

Erratorum punctationes peractis diuinis officijs in sacristia denuncientur, præsentibus ecclesiasticis hominibus qui eo loci aderunt.

De moribus, & studijs cleri, hæc vt infra omnem executionem habeant.

CLERICI familiae delectus decretis provincialibus præscriptus, & vestitus item ratio seruetur: de armis item non ferendis.

De suppellectili, mensæ frugalitate, & de sumptibus superuacaneis, decretis nostris provincialibus præreatur.

De recitando diuino officio, modus & decens ratio decreto nostro demonstrata, in executionis usum inducatur.

Superpelliceo clerici, qui scilicet minoribus ordinibus, aut subdiaconatu, diaconatuue initiati sunt, sacram Eucharistiam sumendo se induant.

Omnis clerus confessorijs sacerdotibus ad confessiones eorum audiendas delectis & probatis peccata confiteantur.

Itidem præsent clerici inferiores sacerdotibus.

Crebro isti ex decretorum nostrorum præscriptis confiteantur, & sacram communionem sumant.

Idipsumq; præsent in ecclesia nominatim constituta, & in Missæ solemnibus sacros testimoniumq; huius rei scriptum afferant.

Clericalis vestitus, ex concessionis nostræ literis sumatur.

De ijs quæ infra nominatim ex decretorum nostrorum præscriptis recensentur, regulæ & leges ab vniuersis & singulis ecclesiasticis hominibus seruentur.

DE tonsura.

De interula.

De caligis.

De calceis.

De veste interiori.

De veste exteriori.

De cingulo.

De pallio ferrarolo.

De parochorum vestitu exteriori, de toga scilicet, & caputio.

De canonicorum dignitateq; præditorum Metropolitanæ ecclesiæ vestitu exteriori.

De mantelletto breuiori.

De reliqui cleri vestitu exteriori.

De cleri vniuersi vestitu itinerario.

De pileo, reticulo, & subbirreto.

De torquibus & anulis non induendis.

De dignitate sacerdotali & clericali, morum splendore tuenda.

De titulo ambitioso.

De incessu & gestu.

De consuetudine probatorum vtenda.

De otio cauendo.

De ridiculis & obscenis libris abijciendis.

De musica clericorum in laicalibus conuiujs.

De conuiujs & comeffationibus cauendis.

K k De

De cauponis.
De choreis & laruis:
De saltationibus & ludis.
De comedijs & spectaculis.
De venatione.
De pernoctatione & incesso nocturno.
De armis non ferendis.
De mulieribus non docendis.
De negotijs secularibus fugiendis.
De famulatu & obsequijs laico non præstandis.
De clericalium adium bonestate.
De imaginibus turpibus tollendis.
De clausura adium canonicalium.
De mulieribus in earum habitatione non admittendis.
De canonicalium adium locatione, ex præscripto decreti provincialis & diocesani.
De clericalium etiam adium locationibus ex eodem provinciali decreto.
De officio ritu Ambrosiano recitando.
De modo recitandi.
De precibus congregationis initio & fine dicendis.
De cleri studiorum ratione, ex regulis concilio provinciali tertio constitutis præstanda.
De librorum clericalium delictu, & apparatu, & lectione.
De parochorum libris.

De bonis ecclesiarum hæc præstentur
vt infra.

FORMA in locandis decimis, decreto synodi diocesanae IIII. præscripta.
De decimis & primitiis, etiam à nobilibus solendis, ex ratione præfinita in synodo diocesana nostra IIII.
Oblationum usus in Missa solemnibus aut parochialis sacro diebus festis restituatur.
Oblatio fiat offerenti tempore.
Offerentes Missæ sacro intersint.
Ad oblationem mares & feminae distinctè accedant; mares scilicet primò, deinde feminae.
Oblatio à publicè criminosis ne capiatur.
Ne alij eam capiant quàm parochi.
Ne per ecclesiam accipiendæ oblationis causa parochus sacerdosue valetur.
Ne rursus in oblatione patena, sed crux manipuli osculanda præbeatur.
Oblationum venditio, & alij contractus id generis prohibentur.
Parochi oblationis lucro cedant, nisi quibus id iure concessum ab Episcopo sit, aut aliàs legitime.
Caducitatum iura prosequenda.
Bonorum & iurium vniuscuiusq. ecclesiæ, ecclesiasticæ beneficii, aut Capituli, trium mensium spatium consiciatur, ex præscripto concilij provincialis primi.
De inuadentibus et asportantibus bona clerici mortui, decreta provincialia seruentur.
De ecclesiæ item scriptis instrumentis à clericis mortui hæredibus ecclesiæ tradendis.
De ecclesiarum scriptis occultatis agatur ex decreto provinciali.

De cautione synographaue solutionum, quæ ex prædictis ecclesiasticis in emphyteosim aut ad longum tempus locatis fiunt, decretum provinciale seruetur.
De bonorum item deuolutorum alienationibus.
De solutione anticipata.
De arborum incisione cauenda.
De bonorum ecclesiasticorum locatione propinquis non faciendâ.
Neque præterea patronis, nec cessionarijs, neque coniunctis item.
De bonorum ecclesiasticorum locationibus cum de melioribus ijs reddendis cautione, formula teneatur præscripta in Concilio provinciali secundo, & synodo diocesana secunda.
De bonorum ecclesiasticorum locatione publico instrumento consicienda, et schedulis proscribenda.
De ecclesiæ bonis quæ laici administrarint; instructiones seruentur vulgariter editæ.

De Canonicis hæc vt infra præstentur.

CANONICORVM à choro absentiam punctatores notent; eorum etiam qui residentie participes non sunt.
Punctationes autè anno confecto nobis tradantur.
Regula de capitulis celebrandis.
Quo tempore scilicet Capitula habeantur.
Vt ad ea canonici conueniant.
Ratio seruetur tractationum Capitularium.
Capitulum spirituale in singulis hebdomadas habeatur.
Cancellarius capitularis eligatur, eiusq. officium.
Capitularis archiepi locus statuatur; illiusq. item præfectus.
De fructuum ad sacristiam pertinentium ratione & usu, decretum in provinciali secundo concilio editum seruetur.
De fructuum præbendalium parte dimidia, aliâq. emolumentorum portione soluenda primo anno, quo quis canonicus fit, ratio seruetur in sanctione Pij V. Pont. Max. & decreto provinciali præscripta: neque omnino excedatur.
Capitularia bona ne cuiquam de capitulo locentur.

In parochijs, quæ ex instructionum præscriptis hoc ipso tempore præstari debent, hæc sunt.

TABERNACVLVM maius, serico rubro (si non est) intrinsecus vestiatur trium mensium spatium.
Conopæum ad illius tabernaculi contegendi usum duorum mensium spatium.
Tabernaculum item; aut si quod est ad usum processionum, reconcinnetur duorum mensium spatium.
Lunula illius paretur duorum mensium spatium ad formam in instructionibus præscriptam.
Pixis item; ubi non est, ad menses duos.
Vela decetia ad tegenda pixidis usum, mensium spatium.
Mappa etiam seu tobalea communionis populi usui, ad menses duos.
Laterne ad sacræ Eucharistiæ comitandæ usum, mensium duorum spatium.

Vasculum

Vasculum cum aspergillo, quo aqua benedicta ad ægros afferatur, mensibus duobus item.
Vasa purificationis forma præfinita, ad mensem.
Vasa tria sacrorum oleorum inter se distincta, forma in instructionibus demonstrata, vnius mensium spatium in vrbe, in diocesi verò duorum mensium.
Vas item alterum simile antè quadragesimæ proximæ initium.
Vas item ex instructionum nostrarum forma, ante calendâs Februarias fiat, ad aqua baptismalis accipiendæ usum.
Liber distributionis oleorum, duorum mensium spatium, in omni præpositura, ecclesiæ plebana quæ caput plebis dicitur, duorum mensium spatium paratur: & sit forma præfinita.
Confessionalia, modo & forma in instructionibus demonstrata ad duos item menses construantur; vel quæ extant, ad eandem formam redigantur.
Crucifixus, qui ad ægros defertur, decenter consiciatur duorum mensium spatium.
Thuribulum, acerra, & cochleare, forma demonstrata fiant mensibus item duobus.

A Parochis præterea præstentur hæc perpetuò.

Inuestigatio suspectorum de fide.

Observatio venientium è locis suspectis.
Diligentia & cautio cum ijs qui è locis nomine hæresis suspectis redeunt, aut ad ea proficiscuntur.
Recognitio de improviso librorum qui venales circumferuntur.
Observatio diei festi sancti Patroni ecclesiæ suæ parochialis; denunciatio item eiusdem, & reliqua decreto concilij provincialis tertij præscripta.
Instructio populi de ratione festi diei colendi, & denunciatio item eiusdem festi dominico die præcedente.
Occupatio pia populi diebus festis.
Instructio populi antè singulas anniuersarias solemnitates.
Admonitio opportuna, ne qui in vrbe habitare solent, diebus solemnibus & in quadragesima rus eant, aut ibi morentur.
Restitutio & conseruatio diligens orationis vespertinæ.
Orationis item matutinæ institutum, vt scilicet diluculo in diocesi per horæ quadrantem, & in vrbe itidem dato campanæ signo è Metropolitana ecclesia, parochi ipsius præsentia in ecclesia, quo tempore oratio fit: eiusdem item crebra cohortatio ad populum de frequenti ad orationem conuentu: admonitio item, vt si quis è populo statim ea hora ad ecclesiam precaturus non conuenit, ubicunq. tamè sit, vel domi, vel in officina tabernaculæ, vel in agro, alioque loco, oret, facta illius horæ variæ precatationis significatione campanæ sono.
Commenitio item, vt ob procellas nimbosue datis campanæ signis populus oret, et ad litanias precetur, in parochialem ecclesiam conueniat.
Restitutio veteris instituti de benedictione peregrinorum, & in itineris susceptione, & in reditu.

Impetratio literarum testimonialium, etiam in breui peregrinatione, cum admonitione & præscriptione regulari, quæ in Synodo diocesana quarta explicata sunt.
Concio & sermo intrâ Missarum solemnibus, lecto scilicet euangelio.
Executio decreti visitationis Apostolicæ, de prædicatione quæ fit aliquando de libro.
Executio decreti, de ijs qui à parochi concione non absoluta discedunt.
Solicitudo diligens pro festorum dierum cultu, vt scilicet à media nocte præcedenti vsque ad mediam noctem sequentem, festis diebus ab operibus seruilibus & alijs prohibitis populus abstineat, ex præscripto decretorum nostrorum, & visitatoris Apostolici.
Custodia, & exhibitio exempli librorum parochialium, de baptizatis scilicet, confirmatis, & matrimonio iunctis.
Celebritas solemnibus benedictionis fontis baptismalis in ecclesijs plebanis, ex præscripto ordinationis nostræ.
Inuestigatio de qualitatibus patrinorum, qui in baptismo adhibentur.
Cautio de nomine infanti imponendo in baptismo.
Euitatio comeestionum in baptismo.
Instructio populi & obstetrici de forma baptismi.
Institutum benedictionis puerperarum.
Institutum benedictionis puerorum.
Liber de Communionibus peregrinorum & aduenarum in Pascha.
Monitio & delatio fidelium non communicantium in Pascha.
Executio decretorum de arcendis à communione illis, de quibus in concilijs nostris sancitum est.
Instructio rarè communicantium.
Instructio primò communicantium.
Instructio populi in frequenti communione.
Vestitus communicantium modestus.
Armorum depositio in Communione.
Comunio populi inter Missam semper cum potest.
Locus communicantium distinctus; clericorum scilicet ad altare; laicorum in cappella choriue ingressu; mulierum in parte paulò remotiori.
Nulla elemosina queritatio tempore communionis fiat; nullaq. ob eam causam vasorum expositio.
Communio ægrotis sæpè illam petentibus ne denegetur.
Pluuialis indutio ubi potest, in sacra Communione deferenda ad ægros.
Clericorum plurium comitatus.
Preces in via dum defertur.
Officium postquam detulerit.
Executio officij sanctione Pij V. et decretis provincialibus sibi præscripti, vt ægroti confiteantur.
Cura vt idem præstent, et ægrotantis familiares, et medici.
Denunciatio eorundem delatione ad Reuerendissimum Archiepiscopum, vt alijs penis illos afficiat.
Denunciatio itè medicorum nuper aduenientium, nisi iurisiurandi præstiti testimonium exhibeant: premonitio itè ne medendi artem interea exerceant.

K k 2 Execu-

Executio scripti testimonij de aegroti confessione praescripta, antequam medicus curationem suscipiat, praescripto tempore elapso.

Executio interdicti contra medicos integre non seruantes sanctionis illius praescriptum.

Executio decreti, de ijs qui extra dioecesis fines ad confessarios sacerdotes accedunt.

Regula de confessionibus, quo tempore, quo loco, nec vero in priuatis adibus audiendis.

Cautio de casibus Episcopo vel summo pontifici seruatis.

Executio decreti de publica penitentia non remittenda nec commutanda.

Executio decreti, de ijs Episcopo deferendis, quos solemniter penitere oportet.

Decreti executio, de pecunia per penitentes soluenda attributioneue distributioneue.

Executio decreti de indulgentia etiam antiqua non promulganda sine comprobationis nostrae literis.

Stolam & superpelliceam induant Sacerdotes, cum accedunt ad ministrandum sacrum oleum infirmorum.

Executio decreti, de modo deferendi cum precibus.

Apparatus decens fiat in adibus aegroti.

Officij executio, parochi, praepositi, vicarij, & praefecti regionarij, erga parochum vicinum aegroti.

Introductio instituti, de petenda benedictione archiepiscopali a moribundis, praesertim in vrbe, locouere ubi Archiepiscopus sit.

Educatio & institutio puerorum complurimorum ad militiam clericalem.

Processio & supplicatio ante sacram ordinationem.

Residentia parochorum in adibus parochialibus vera, cibum & somnum ibi capiendo.

Instituti introductio, de genuflexione cum signum campanae datur in eleuatione Missae.

Executio decretorum, de clericorum ministerio & adiumento parochis praestando in diuinis.

Institutum de processionibus generalibus mane obeundis, ut ea ante Missam sacrum agantur.

Institutum de distinctione populi per parochias, in agendis processionibus, oblationibus, & alijs eiusmodi, retineatur in vrbe.

Itidem seruetur in locis dioecesis, cum parochiarum complurium homines conueniunt.

Executio contra mulieres, ut in ecclesijs, & in processionibus, vere omninoque, ex praescripto nostro velata versentur, & incedant.

Celebratio anniuersariorum statim suis diebus, eorumque notatio in libro certo.

Executio decreti, de elemosina funeris officijs praestatis, & loco separato distribuenda.

De mensa in funeribus.

De amissione emolumentum funeralis.

Instructio populi, de matrimonij ui & sanctitate.

Cautio de consensu matrimonij non extorquendo.

Formula executio de concessione facultatis matrimonij celebrandi.

In matrimonio celebrando abusus ille tollatur, quo introductum est, ut candelas sponsi in manibus gestent.

Cautio & diligentia de cohabitatoribus suspectis nomine coniugum.

Instructio dominorum officinarum.

Amotio aut emendatio imaginum obscenarum in adibus laicorum.

Supplicationes frequentes vacante parochiali ecclesia, ex cura vicerektoris.

Officium cum populo de solutione decimarum.

Instituti introductio, de benedicendis oblationibus quae extra Missam sacrum fiunt, ex praescripto libri sacerdotalis.

Executio decretorum de populi immodestia, & alijs abusus tollendis in oblationibus: de puellis item nubilibus, quibus ne ecclesiarum quidem nomine elemosinam quaeritare permittatur.

Decretum indictionis Synodi v. i. futurae.

SYNODVM VI. dioecesanam, quam ex sacri Tridentini Concilij decreto, anno sequenti MDLXXVIII. iuuante Christo Domino celebraturi sumus, cum stata ea die, quam in decreto nostro dioecetano praescripsimus, habere non possimus ob concilij prouincialis celebritatem; quod per nos indictum, in idem ferè tempus cadit; eam indicimus futuram esse die duodecimo mensis Iunij eiusdem anni.

Laus Deo.

Finis Synod. Dioeces. V.

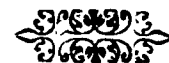
SYNO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS VI.

A Carolo S. R. E. Card. Tit. S. Praxedis Archiepiscopo.

Habita Anno à Chr. nat. M. D. LXXIX.

Gregorio XIII. Pontifice.

DECRETA quae in hac synodo VI. Archiepiscopus confecit, perpauca admodum sunt: sed synodales actiones ferè omnes consumpsit grauissimis concionibus pastoralibus: quibus frequentissimum cleri conuentum vehementer sanè accendit, cum ad omnem clericalis vitae cultum, tum verò ad sanctorum disciplinae interioris instituta, quae prodesse vidit ad maiores in religiose agendo progressiones. Quae vero literis mandata, & in hoc synodali coetu acta, de suggestu ut moris est, enunciari voluit, haec sunt.

DECRETA EDITA IN SYNODO DIOECESANA sexta Mediolanensi.

In nomine Sanctae, & Indiuiduae Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiscopus Mediolani.

Decretum. I.

De modo viuendi tempore Synodi.

QUONIAM nihil ferè saepius diuinis literis commendatum est, quam clericalis ordinis hominum vitae integritas, innocentia, fides, religio, pietas, virtutumque omnium ornamenta, quibus domus Dei potissimum excolitur; ideo vos vniuersos & singulos monemus, & per viscera misericordiae Dei nostri obtestamur, ut cum semper laicis hominibus omni virtutum splendore prae luceatis, tum maxime hoc tempore ita vos geratis in verbo, in conuersatione, in charitate, quemadmodum Apostolus monet, ut cum vos posuerit Deus in acquisitionem salutis, atque in aedificationem; officij vestri memores, in iustitia & sanctitate veritatis viuatis: sicque abstinentes ab omni specie mali, ambuletis digne Deo, qui vocauit vos in suum regnum & gloriam.

Affidue, castè, pureque, preces Deo adhibete.

Ad rei grauitatem attentis cuius causa contumetis, tota animi cogitatione in eam incumbite.

Ad cauponas ne diuertite. Nolite per plateas vagari, aut praecuriositate hanc atque illam circumcurfare.

Ad synodalem sessionem stata hora indicta sollicitè conuenite.

Nec verò raptim, sed graui incessu. Vbi conuenistis, loco constituto, superpelliceam munda ac decentia, aut alias vestes, pro ecclesiastici beneficij ratione induite.

Deceter vos induti, ad statum sessionalem locum non turbulentem, sed quietè accedite.

Bini, quoad eius fieri potest, conuenite. Ordine confidete.

Manè priusquam conueniatis, cibum ne capite, sed ieiuni adeste.

Ieiunium, quod in ecclesiasticis his actionibus olim institutum fuit, ut seruetis, hoc valde hortamur in Domino.

In loco autem benedictionis, quod est templum Dei, confidentes, ne vocibus obstrepite.

Ne tumultibus rem synodalem perturbate.

Ne confabulationibus operam date.

Ne è cancellis, intra quorum fines sessio dioecetana habetur, exite: nisi absoluta sessione, aut necessaria de causa.

Cum autem exire necesse habetis, facultatem à Vicario generali petite: reuersi ad eundem venite, antequam designato loco confideatis.

Sessione de more absoluta, ne raptim itè turbulenter discedite, sed grauiter, decoroque incessu.

Haec omnia seruate.

Cauete denique, quaecumque & ecclesiasticæ disciplinae, & synodalis actionis dignitati, & loci venerationi minimè conueniunt.

Quoniam verò in huius synodi promotione nobis

bis opus est ecclesiastici hominis adiumento, qui promotoris munus obeat; idcirco constituimus & decernimus in hac nostra synodo diocesana sexta promotorem Reuerendum D. Octavianum Abbatem, I. V. D. Canonicum Ordinarium nostrae Metropolitanæ ecclesiæ.

Si qui autem vestrum sunt, qui alicuius absentiam excusare velint, Vicarium nostrum generalem adeant, cui illius absentiae rationem & causam afferant, atque probent.

Si qui verò querelas vel accusationes contra quempiam delaturi sunt, Vicarium nostrum in criminalibus conueniant.

Decretum. I I.

Eorum qui synodo interesse debent, nomina deferenda.

VICARIJ foranei ad Vicecancellarium eorum nomina (si qui non detulerunt) deferant, qui in sui vicariatus finibus commorantes, in hac synodo præsentés adsunt. Syndici quoque portarum itidem præstent (si minus præstiterint) de ijs qui intra fines portæ suæ habitant, & huic diocesanæ synodo interesse debent; quò faciliùs cognosci liceat, qui præsentés non adfuerint.

Decretum. I I I.

De præiud. non afferendo.

DECERNIMVS, si cui contigerit, qui in hanc nostram synodum conuenerit, suo loco non sedere, aut incedere, aut aliud quippiam agere, gerere uel id propterea nemini ius acquiri, acquisitum uel esse, neque quidquam de cuiusquam iure possessione uel detrahi: sed omnia in eo ipso statu permanere, in quo antequàm hæc diocesana synodus haberetur, esse reperiébantur.

Decretum. I I I I.

Collecta in Missa pro peccatorum uenia.

EDICIMVS quoque ac mandamus, ut in Missa omnes & singuli sacerdotes, oratione, aut collectam, quæ pro peccatorum uenia postulanda dicitur, per septem dies deuotè recitent: idemque clerici pia oratione precentur. Quod ut populus etiam deuotè agat, suos quifque parochus Christi fideles diligenter moneat, atque cohortetur.

Decretum. V.

De Synodi trident. decr. recipiendis, & profefs. fidei præstanda. Scfs. 25. decr. de refor. c. 2.

SACROSANCTA Tridentina synodo illud grauissimè sancitum est, ut quicumque vel hoc tempore, vel in posterum ecclesiastica beneficia obtinebunt, qui item in diocesanam synodum conuenire debent; omnes in ea ipsa synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, recipiant omnia & singula, quæcunque eodem Concilio Tridentino decreta & constituta sunt, reliquaque omnia præstent, quæ in sessione xxv. capite I. enucleatè præscripta sunt.

Atque id ipsum quidem decretum Tridentinum nos in Synodo prouinciali prima executi, fidei etiam professionem ex formula præstitimus, quam summus Pontifex Pius quartus cõcepit & confecit.

Vniuersos igitur & singulos, qui ecclesiastica beneficia obtinent, sacris ordinibus initiati sunt, iubemus ac præcipimus, omnia & singula, quæ in œcumenica illa sacra synodo decreta ac definita sunt, recipere, fideique professionem ex Pontificia ea formula præstare: si modò aliàs id in synodo nunquam præstiterunt.

Decretum. V I.

SACRO Tridentino Concilio decretum & constitutum est, quotannis in diocesanam synodum ab Episcopis viros aliquot idoneos referri debere, qui diligenti examinis ratione, de vita, moribus, doctrina eorum quærant, qui parochialium ecclesiarum curationi præficiendi sunt.

Hoc igitur ipsum decretum nos exequi cupientes, animaduertentesque præ nostræ diocesis amplitudine maiorem examinatorum numerum requiri; proponimus vobis hos venerabiles viros viginti tres, quorum nomina à cancellario de suggestu pronuntiabuntur.

Ex ijs porrò omnibus illos deligi per vos liceat, qui vobis & satisfaciant, & probati sint: ita scilicet, ut qui dimidiam partem suffragiorum, ab ijs qui ex compromisso vestro delecti sunt ad suffragandum, tulerint, hoc examina di munus habeant, quousque alia synodus diocesana celebrabitur.

Decretum. V I I.

SACRA item œcumenica & vniuersalis Tridentina synodus iubet, aliquot viros, eosque tales deligi, quales summus Pontifex Bonifacius octauus sua constitutione præscripsit.

Qui & alioquin ad id apti & idonei constituantur, ut ipsis causæ ad forum ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandè committantur. Ut igitur illud ipsum Tridentinum decretum nos exequamur, vobis proponimus ac nominamus hos octo viros, quibus causæ delegentur; ita ut quatuor ex his suffragijs vestris pluribus designati, munus habeant eiusmodi causas iudicandi, quoad altera synodus habebitur.

Decretum. V I I I.

VERVS est consuetudo sacrosanctis canonum decretis introducta, & decreto prouinciali communita, ut Synodis singulis diocesanis, viri aliquot vita & moribus graues ac probati deligantur, qui animaduertant diligenter, an aliquid in vrbe & diocesi sit, quod corrigi emendari uel debeat: ac si quid tale cognoverint, id nobis, vel Vicario nostro generali, aut visitatoribus nostris significent; interrogati que

Tit. de profefs. fid. pag. 1.

De examinato-rib. deligendis. Scfs. 24. decr. de refor. c. 18.

De Iudicibus Synodalibus. Scfs. 25. decr. de refor. ca. 10. ca. statutum de refor. in 6.

De Testibus Synod. deligendis. Prou. 4. tit. de Test. Syn. p. 179

Decretum. X.

de aliqua re quæ emendationem requirat, summa integritate referant.

Nos propterea vetus illud ac probatissimum institutum, & prouinciale decretum secuti, huic muneri proponimus ac nominamus hos viros, quos cancellarius iussu nostro de suggestu, & in vrbe & in diocesi testes synodales pronunciat.

Superiora proxima decreta, sunt in omni synodo quasi solemniter; ut potè, quæ partim initio synodi, partim in sessione synodali, in qua de examinadoribus, de iudicibus delegatis, testibusque synodalibus agitur, promulgari de more solent.

Decretum. I X.

Liber litaniarum instructionum, & memorialis ab ecclesiasticis habendus.

OMNES & singuli sacerdotes atque clerici, librum Litaniarum nuper iussu nostro editum mensis spatio sibi comparent.

Quòd ut planè præstetur, id Visitatores nostri, & Vicarij foranei efficiant omnino.

Idem etiam de libro instructionum iamdiu in lucem edito sancimus.

Hoc ipsum constituimus de libro, quem præcipuè ad perpetuò retinendam memoriam beneficij, quod in peste mirabiliter extincta ciuitas & diocesis Mediolanensis à Dei misericordia accepit, nos confecimus, in lucem que propterea edi iussimus.

IAMPRIDEM concilii Tridentini auctoritate, vniuersis singulisque beneficijs ecclesiasticis vrbes & diocesis nostræ Mediolanensis certam fructuum portionem seminario soluendâ imposuimus.

Nunc verò cum & beneficiorum ecclesiasticorum, quæ eidem seminario adiunximus accessione, & alia præterea ratione illius census auctus sit; æquum esse statuimus (ut in eodem etiam Tridentino, prouinciali que concilio discernitur) pro ratione accessionis factæ, onere contributionis, ea beneficia quibus illud impositum fuit, leuare.

Itaque de consilio Deputatorum eiusdem seminarij, illam fructuum portionem, quam iam pridem in ipsa seminarij institutione atque erectione imposuimus, hoc decreto ad mediam illius summæ partem redigimus.

Decretum. X I.

SYNO DVM diocesanam septimam, quam sex sacri Tridentini Concilij decreto, anno sequenti M. D. LXX X. iuuante Christo Domino celebraturi sumus, ad decreti nostri diocesanæ præscriptum indicimus & significamus futuram esse eodem anno, die scilicet vigesimo mensis Aprilis.

Decima Seminario attributa ad medietatem redacta. Scfs. 23. decr. de refor. c. 18. Prou. 1. tit. de sem. pag. 13.

Indictio synodi futuræ.

Laus Deo.

Finis Synod. Dioces. VI.

SYNO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS VII.

Quam Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Praxedis
Archiepiscopus

Habuit Anno à Chr. nat. M. D. LXXX.

Gregorio XIII. Pontifice.

IN hac synodo de more promulgata sunt Concilia prouincialia duo, nempe quartum, & quintum. Qua in promulgatione synodali penè triduum cōsumptum est: ideò nullum temporis spatiū relictum fuit alijs decretis diœcesanis vel conficiendis vel euulgandis. Verùm Archiepiscopus concionibus, quas quatuor in frequentissimo Cleri synodali conuentu habuit, de toto ecclesiasticæ disciplinæ genere ita explicatè, atque ad eò vberimè differuit, vt fermè omnium constitutionum synodaliū instar illæ esse queant. Et quoniam hac ipsa synodo primùm, synodali disciplinæ modus præscriptus est certa tabella: hic apponi eam non alienum esse iudicauimus.

DECRETA EDITA IN SYNODO DIOECESANA

Septima Mediolanensi.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

NOS Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis tit. Sanctæ Praxedis, Dei apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, hæc vt infra monemus & decernimus.

Decretum. I.

De synodali disciplina.

MULTIPLEX, & graue admodum munus, cum in omnibus alijs curæ Archiepiscopalis rationibus, tum verò etiam in omni synodali actione nobis impositum esse agnoscimus. Quod sanè quidem non modò pastorali quodam desiderio, aut voluntatis significatione, sed studio, officio, atq; ad eò omni opere sanctè religiosèq; exequi debemus. Cum autem consilij sumus, eam esse humanæ conditionis

nostræ imbecillitatem, vt non simus sufficientes ne cogitare quidem aliquid ex nobis, tanquàm ex nobis; sed sufficientiam omnem, quæcūq; sit, à Deo patre luminis existere, qui postulantibus à se sapientiam dat omnibus affluenter, & non improperat eis: ideò non viribus nostris quæ exiguæ sanè sunt, confisi, sed Dei vnus cuius ministri sumus, ope atque auxilio freti, toto animo totaq; mente supplices illud ab eo deprecamur, vt quæcūq; in hac diœcesana synodali actione opportuna sunt, in ijs vel promouendis, vel decernendis, vel exequendis, adesse nobis sancti sui spiritus lumine dignetur.

Monemus præterea sacerdotes omnes & singulos, vt & sanctissimis precibus, & Missæ sacrificio, synodalem hanc nostram actionem, quam hodierno die aggredimur, adiuuare studeant; orantes in primis pro optimo eiusdem synodali actionis successu, vt ciuitas & diœcesis hæc Mediolanensis salutaribus adiuta disciplinæ institutis, in dies suffragantibus sanctissimi Patris Ambrosij, & beatissimorum martyrum Geruasij & Protasij patronorum nostrorum, & aliorum sanctorum meritis, fructus afferat vberiores in Domino.

Clerici præterea omnes & singuli, frequentiori ora-

2. Cor. 3.

Iac. 1.

ri orationis studio illud idem piè à Deo precentur.

Quoniam verò nihil ferè sapius diuinis literis commendatum est. Et reliqua, quæ mox in superiori synodo adhibita sunt ad illius celebrandæ initium.

Alia item stata decreta, ad omnem synodi inchoandæ rationem vsuq; accommodata, eodem loco explicata sunt.

Decretum. II.

Ne quisquam Mediolano ante Synodi dimissionem recedat

VOBIS præterea omnibus & singulis, qui huic synodo iure interesse debetis, pœna excommunicationis propoita vetamus, vt ne vestrum aliquis, antequam hæc nostra diœcesana synodus de more absoluta ac dimissa sit, ab vrbe Mediolano discedat, facultate sibi à nobis non concessa: sed huic synodo, synodalibusq; sessionibus aut conuentibus quibuscunq; qui indidentur, omnes & singulos vos interesse iubemus eadè propoita pœna.

Decretum III.

Pro quibus orandum tempore synodi.

ET quoniam veteris instituti solemnissq; ritus est, in eiusmodi synodali conuentu pro publicis rebus orationem fieri: ideò in omni prece, & à sacerdotibus præsertim in Missæ sacrificio, his synodalibus diebus ad Deum orationem adhiberi edicimus pro his vt infra ordine descriptis. Pro sanctissimo D. N. Gregorio Papa XIII. Pro sanctæ ecclesiæ tranquillitate. Pro Serenissimo Rege nostro Catholico Philippo. Pro felici prosperoq; successu rerum & status regni Portugalliæ. Pro sedandis tumultibus Flandriæ. Pro christianæ disciplinæ, cleri populiq; conformatione & progressionem, in vrbe, diœcesi, & prouincia Mediolani. Pro ministerio omni Archiepiscopali nostro, præsertim in hac rerum synodali tractatione. Pro ministris nostris, quos in huius vrbs, diœcesis, & prouinciæ nobis commissæ culturam adhibemus.

Decretum. IIII.

De commemoratione p mortuis. Tit. quæ ad diuin. off. pert. S. In synod. pag. 273.

EDICIMVS præterea ex decreto Concilij nostri prouincialis quinti, cras pro sacerdotibus, & clericis, qui post proximam synodū obierunt, solemnem commemorationem fieri. Decreti synodali formula de professione fidei, paulò ante in synodo sexta enucleatè præscripta est.

Decretum V.

De promulgatione dec. Trid. Conc. de residentia.

ECCLIASIATICÆ disciplinæ & tuendæ & restituendæ ratio in eo præter cætera

posita est, vt personalis residentia munus ipsi præstent, qui ecclesiastica beneficia, præsertim cum animarum cura coniuncta obtinent. Ideò hoc de genere sacra œcumenica synodus Tridentina decreta duo sancit, vnum Paulo Tertio, alterum Pio Quinto Pontificibus maximis.

Quæ duo decreta quò frequentius hominum mentibus infixæ, nulla aut obliuione, aut defuetudine abolerentur, in omni concilio non solum prouinciali sed diœcesano promulgari iussit.

Quamobrem ea ambo ad Tridentinæ sanctionis illius præscriptum in hoc nostro diœcesano conuentu euulgari, & de suggestu pronunciari mandamus.

Decretum. VI.

SANCTIONEM à Pio secundo contra clericos editam, qui sine canonica dispensatione extra stata tempora ante legitimam ætatem se ad aliquè ordinem prouehi procurauerint, legi volumus ad præscriptum concilii nostri prouincialis tertii.

De promulgat. constit. de clericis malè promotis. Bulla edita 18. Cal. Decembr. 1461. Tit. q. ad ord. sacra. pag. 93.

Decretum VII.

DE confidentiis constitutionem, quam summus Pontifex Pius Quintus edidit, quoniam in synodo diœcesana de scripto recitari, prouinciali decreto iussum est. Ideò illam à Cancellario de suggestu legi mandamus.

De promulgat. constit. de Confid. edita Cal. Jun. 1569. Prou. 3. vt sup.

Decretum. VIII.

QVALES eos esse oporteat, qui diuino cultui sacrisq; mysterijs consecrati sunt, celestis magister Christus Dominus docuit illis verbis: Vos estis sal terra, ac lux mundi. itaque nihil illos agere, nihil gerere, nihilq; præ se ferre oportet, quod non simplex, castum, integrumq; sit; vt modestiæ, morum sanctitatis, ac virtutum denique omnium cæteris exemplum, quasi lumen aliquod ipsi præbeant. Quare clericorum animis nihil frequentius infigi oportet, quàm canones, decreta, constitutiones, de vitæ honestate eorum sanctitas.

De promulg. de cr. de vita & honest. cleric.

Matt. 6.

Et quoniam eo de genere in concilio prouinciali primo certas & explicatas rationes præscripsimus, illas vobis in hoc diœcesano conuentu de verbo ad verbum publicè repeti volumus, quò diligentius exequamini, quæ ad vestri ordinis dignitatem pertinent.

Tit. cod. pa. 15.

Primo die synodali sub vesperum oratio metalis in quinque partes distributa; his verbis enunciata.

FRATRES charissimi. Toto pio affectu orate pro sanctissimo D. N. Gregorio Papa decimo

cimo tertio: ut eum Deus Spiritu sancto suo in salutari gratia conseruet, gubernet, dirigat, ac defendat.

- 2 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut inclinet Deus ad preces humilitatis nostrae aures misericordiae suae, & in protectione Ecclesiae suae sanctae antiquae brachij sui operetur miracula: ita ut hostium audacia dextera diuina auxilio prostrata, pacis tranquillitate fruatur, & in laudibus misericordiae diuinae incessabili exultatione letetur.
- 3 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate pro serenissimo nostro Rege Catholico Philippo: ut desideria in eo bona Deus quotidie multiplicet: arma caelestia eidem tribuat; quibus protectus, aduersantium conamina confringat, commissaque cultarum gentium gubernacula, iure pietatis in perpetuum tueatur.
- 4 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate; ut Deus regnorum omnium protector, in Portu galliae regnum charitatem pacis infundat, caelestique benedictione prosperum ac felicem rerum successum dignanter attribuat.
- 5 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut haereticorum feritate compressa, Flandriae status diuino munere, & pacis & fidei catholicae integritate semper exultet.

Decretum IX.

De promulgat.
Conc. prou. 4.
& 5. in synodo
facienda.

QUOD antiqui instituti est, id etiam nostris decretis cauimus, concilia prouincialia in synodo dicecesana proxima promulgari ac legi. Cum igitur nuper Concilium prouinciale & quartum & quintum ediderimus, illud expedire visum est, ut in hac ipsa synodo septima, quae vtriusque editioni proxima est, vnum & alterum item de verbo ad verbum legatur.

Decretum X.

De Breuiario
& Calendario
exhibendo.

EDICIMVS, & iubemus, omnes & singulos, qui diuini officij recitandi lege adstrikti sunt, Breuiarium & Calendarium hodie in sessionem afferre, iisque exhibere, quos recognitioni cleri praefecimus, notato in vtriusque initio nomine & cognomine possidentis.

ALTERO DIE SYNODALI.

Oratio mentalis quinquepartita enunciata
his verbis.

FRATRES charissimi. In omni actione nostra in duamur iustitia. erigamus igitur animos & corda nostra deuote ad Deum: & ab eo interna mentis oratione hac religiose precemur.

Ut impleamur agnitione voluntatis eius in omni sapientia & intellectu spirituali, digneque ambulemus vocatione, qua vocati sumus: ita ut in omni opere bono nos fructificantes, & crescentes in scientia Dei, quotidie perfectiorem iustitiam esse

riamus & sitiamus.

- 2 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut in omnibus operibus Dei veloces simus: nec fastidiosè, sed grauius, ac strenuè in vinea eius laboremus. Scriptum est enim: Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter.
- 3 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut spiritu ambulemus; desideria carnis nunquam perficiamus; affectus prauos perpetuo deseramus; semper mortificationem Iesu Christi in corporibus nostris circumferentes, vsque ad eum, ut vita eius manifestetur in corporibus nostris.
- 4 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut quae sursum sunt, ubi est Christus Dominus, in dextera Dei sedens, quæramus, & sapiamus: Omnia verò mundi huius tanquam stercora arbitantes, abundemus in diuitijs simplicitatis, bonaeque conscientiae, & opibus gratiae atque gloriae nostrae.
- 5 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut in omni humilitate, & mansuetudine ambulemus: ut solliciti seruare unitatem spiritus in vinculo pacis, & Christi Domini iugum suauis, & onus leue patienter portantes, demum habere reditemus caelestem terram vinetium, & in multitudine pacis aeternae delectemur.

Demum absoluta est synodalis promulgatio concilij prouincialis quarti: in cuius promulgationis fine cancellarius alta voce dixit. CONCILIVM PROVINCIALE IIII. Cui quadam ecclesiastica acclamatione à clero vniuerso responsum est: Deo Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis gratiae.

Decreta porro, quae statuta sunt de examineribus, de iudicibus, de testibus synodalibus, explicatae tradita sunt mox supra in synodo VI.

DIE SYNODALI III.

Concilium prouinciale quintum de more promulgatum est; cui promulgationi clerus synodalis vniuersus acclamauit, ut supra.

Decretum

De indictione synodi VIIII. futurae.

AVXILIANTE Dei misericordia, synodum dicecesanam octauam anno sequenti M. D. LXXXI. die xij. mensis Aprilis in hac ipsa nostra Metropolitana ecclesia ad praescriptum Concilij Tridētini de more celebraturi sumus; nisi per nos, aut Archiepiscopali nostra auctoritate aliter indictum erit.

Oratio mentalis quinquepartita ac distincta
his punctis.

FRATRES charissimi. Toto mentis affectu orate; ut huic urbi & ditioni Mediolanensi serenissimus Rex gubernatorem constituat; qui sapientia, iustitia, omni virtute praesse, & bonorum operum exemplo prodesse indefinenter possit.

2 Fra-

tio tulerit, in vesperis fieri: idcirco tabellam certis capitibus distinctam, ad cuius praescriptum usque ad Natiuitatem beatæ Mariæ Virginis clerus & populus hora constituta preceatur & oret, edi & promulgari decreuimus in hac verba vulgariter concepta.

Punti dell'Oratione
laquale si farà in tutte le feste diuotamente,
fino alla Natiuità della Madonna.

PER la Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. che Dio lo conserui, & guidi nel gouerno della Chiesa santa.

Per la pace & tranquillità di tutto il Christianesimo. Per il Serenissimo Re nostro catholico Filippo; che Dio le dia gratia di vincere i nemici della santa fede, & di mantenere i suoi Regni & stati sempre nella pietà christiana.

Per la Fiandra; che tolto via il disturbo che patisce dalli heretici, ricuperi intieramente la pace, e la diuotione della fede catholica.

Per la visita, che si farà quest'anno nella diocesi. Per la riforma, e progresso della disciplina christiana, nella Città, diocesi, e prouincia di Milano.

Per l'Illustrissimo & Reuerendissimo Cardinale et Arcivescovo; che Dio gli argomenti largamente le sue gratie, per ben sodisfare al suo ministerio nel gouerno di questa chiesa, e sue attioni.

Per i ministri, e cooperatori tutti, che se impiegano nel medesimo gouerno spirituale di questa diocesi.

Per il clero tutto; che nella vocatione sua ogni giorno faccia maggior frutto, & creschi in spirito di santità, e d'operationi buone a gloria di Dio, a salute dell'anime, & a edificatione della Chiesa santa.

2 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate: ut hac urbis, diocesis, & prouinciae disciplina christiana sapienter sata seminibus, uberiores fructus afferat in Domino.

3 Fratres charissimi. Pro interna deuotionis, & orationis affectu, orate pro Reuerendissimo Archiepiscopo nostro, ut spiritualibus amplificetur augmentis, & verbo atque exemplo quibus praestit proficiat ad vitam sempiternam.

4 Fratres charissimi. Toto cordis affectu orate pro ministris Reuerendissimi Archiepiscopi; quatenus dum manus in bonis operibus eleuant, laborum suorum benedictionem à Deo largissimam consequantur.

5 Fratres charissimi. Obsecremus Deum omnipotentem, ut toties praesertim in hac synodo septima nos moniti, & ad spiritum sacerdotalem excitati, adiutrice eius diuina gratia viam latam & spatiosam relinquamus, quae ducit ad perditionem; & diuinam virtutis dextera deducamur in illam angustam atque arctam semitam spiritualis vitae, quae ducit ad vitam; illamque viam usque ad obitum pergamus, quousque ad Christum Dominum perueniamus, qui est nobis via, veritas, & vita.

Acclamationibus denique de more factis, Archiepiscopus aliquo temporis spatio in omni sua diocesi precationem & orationem ab vniuerso clero & populo fieri statuit. Quam orationem communi sermone indixit, & unicuique rationi vrbis diocesisque praescripsit.

Decretum.

QUONIAM censuimus orationem in vniuersa vrbe & diocesi à clero populoque festis diebus pro rebus publicis, ut temporum ra-

Laus Deo.

Finis Synod. Dioces. VII.

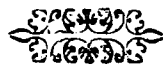
SYNO.

SYNODVS DIOECESANA MEDIOLANENSIS VIII.

A Carolo Cardinale Tit. S. Praxedis Archiepiscopo
Habita

Anno à Chr. nat. M. D. LXXXI.

Gregorio XIII. Pont. Max.

NAE hæc synodus celebrior quidem fuit quàm aliæ superiores, nõ decretis condendis, sed ijs exequendis, quæ antea concilijs vel prouincialibus vel dioecesanis iam pridem confecta atque edita sunt. Quam ob causam scrutinijs clericalis, quod ex veteri instituto in proxima superiori synodo ad vsum reuocatum fuit, accuratior sanè ratio adhibita est. Nam cum dies synodalis certus scrutinijs de more constitutus est; tum scrutinijs diligentissimi modus introductus est, ad perquirendum de concionandi ratione, quam parochi adhiberent, de diuini officijs, de ministerijs ecclesiasticis, atque de omni denique disciplina cleri. Et verò executio multis partibus quò diligentior esset; literæ synodales synodo dimissa ad populos ab Archiepiscopo diligenter scriptæ fuerunt, de iis rebus quas exequi studiosè illi deberet. Ad cæteras actiones synodales accessit etiam celebritas translationis sanctorum martyrum Marini & Leonis, & beati confessoris Arsatij Episcopi: quæ frequentissimo synodali cleri conuentu, ac summa populi frequentia, solemnijq; pompa, ac religioso viarum apparatu acta est. Ac præterea ad synodi præparationem, literæ de oratione & precatione præfectis monasteriorum regularium sermone vulgari scriptæ sunt in hanc sententiam.

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis
tit. S. Praxedis, Archiepiscopus
S. Mediolanen. Ecclesiæ.

Reuereudo Padre - Sempre sono à N. S. Dio accette l'orazioni e prieghi fatti con affetto di diuotione, e purità di cuore, & altre debite circostanze; ma quelle nondimeno che si fanno per publici bisogni spirituali, in vn concorso di frequente clero e popolo, & in occasione massime de riforme & instituti della disciplina ecclesiastica, sogliono inchinar tanto maggiormente la bontà sua diuina ad essaudirci, & mitigar l'ira cõtra di noi. Hauemo pensato adunque esser molto espediente, che in questa occasione della synodo ottaua, la quale di presente siamo con l'aiuto de Dio benedetto per celebrare, si facciano instanti & diuote orationi.

E però desideriamo, che V. R. con tutti li religiosi del suo monasterio, in questi tre giorni della detta synodo aiuti questa nostra attione, cominciando

dimane, & facendo calde orationi: nelle quali s'habbi particular memoria di raccomandare à Dio la Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. la santà Chiesa, il Re Catolico nostro, & per il buon successo di questa synodo, & per la riforma del clero e popolo di questa Città e sua prouincia, & per la perseveranza nella pietà & disciplina christiana, & finalmente per il nostro ministerio in questo gouerno spirituale, & tutti i cooperatori nostri in questa vigna del Signore; distribuendo in tal modo l'hore fra le persone del suo Monasterio, che si faccia oratione continua, se sarà possibile, per questi tre giorni, aggiungendo anco nella Messa in specie la colletta per il synodo. Sarà anco contenta V. R. questa sera al segno che si darà in Duomo, far sonare solennemente con vn segno lungo di campane doppie, & anco dimane alle diece hore con tutti li frati del Monasterio ritrouarsi in Duomo per la processione solenne, che si farà per dar principio al synodo. E la pace del Signor sia con voi. Dall' Arcivescouato li. xj. d' Aprile. M. D. LXXXI.

Literæ

Literæ quoque eo de genere ad præfectas monialium in eandem sententiam scriptæ sunt.
Traslationis porrò sanctorum, quos mox supra cõmemorauim⁹, celebritas solènis in singulis parochijs de more indicta fuit ac denunciata bis verbis.

Carolus S. R. E. Presbyter Card. tit. S. Praxedis,
Archiep. S. Eccl. Mediolanensis.

Auxiliante Dei misericordia die decimoquarto huius mensis Aprilis feria sexta, sanctorum martyrum, Marini & Leonis, S. Arsatij Episcopi & Confessoris, sacri cineres & ossa in basilica S. Stephani Protomartyris intra sacellum S. Vincentij olim recondita, processione solemnij, ritu celebri, frequentiq; vniuersi cleri & urbani & diœcesani conuentu synodali piè trāsferuntur. Cuius traslationis publicam solemnemq; processionem, & sanctam celebritatē vniuersi & singulis sacerdotibus, clericisq; qui ad synodum hæc octauam conuenire debent, et omnibus præterea singulisq; regularium vrbs ordinibus, disciplinatorum, penitentium, & aliorum pijs confratrijs indicimus: ita vt constituta ea die, summo manè datis eo nomine campanarum signis, ornatiori sacrarum vestium apparatu, crucibus insignioribus, & celebratam hanc in eadem basilica S. Stephani collegiatim conueniant; eiusdemq; solènis processionis munus piè, ritè, stasq; precibus & luminibus obeant.

Clerus autem omnis secularis tã urbanus quàm diœcesanus Missæ solemnibus in eadem basilica religiosè intersit.

Hanc præterea solemnitatem Magistratibus, Decurionibus, Doctorum, Procuratorum, Notariorumq; collegijs, & vniuerso populo significamus.

Stata igitur die, hora constituta, pietatis omnium est, dum præsertim processio agitur, ab alia omni actione, negotiatione, opere abstinere, frequentes ad celebritatem conuenire.

Omnes verò quicumque sint, collegiatim aut sigillatim, ordine tamen bini, vt processionis ritus est, sancti parochialis patroni vexillo per parochias distincti, & mulieres etiam binæ deinceps eadem distinctione, sicq; omnes ad celebritatis huius contemplationem ex ecclesiæ instituto creati, processionem prosequantur accessis luminibus, pia prece, religiosaq; veneratione; vt quorum sacras reliquias debito cultu veneramus in terris, eorum meritis intercedentibus gloriam consequamur sempiternam in cælis.

Hanc verò traslationis celebritatem, cras die Dominico Parochi singulis vrbs in Missa parochiali de more, & ad præscriptum prouincialis Concilij quarti populo enuncient. Dat. Mediolani, ex ædibus nostris Archiepiscopalis, die octauo Aprilis 1581.

In solemnij autē processione traslationis clerus vniuersus cantu solèni adhibuit hanc precationem.

Hymni, Antiphonæ, & Psalmi in solemnij processionis translationis SS. Martyrum Marini & Leonis, & S. Arsatij epi. & conf.

Hym. **A**eterna Christi munera.

Aña. **S**ub umbra domini requiescunt iusti, et sicut vitis florebit memoria eorum.

Gaudete iusti in Domino. Psal. 32.

Aña. **G**audete sancti ante conspectum agni, paratum est vobis regnum ab origine mundi.

Deus noster refugium & virtus. Psal. 41.

Aña. **P**reciosa in conspectu dñi mors sanctorum eius. Credidi propter quod locutus sum. Psal. 115.

Aña. **S**ancti tui florebut sicut lilia: & sicut odor libani erunt ante te.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo.

Psal. 14.

Aña. **I**usti & sancti in domino gaudent.

Beati omnes qui timent. Psal. 127.

Aña. **G**audete gaudio magno martyres Christi: gaudete & exultate, quia merces vestra magna est in Cælis.

Antiphonæ.

De S. Arsatio Pont. & Confessore.

Statu it illi Dominus testamentum sempiternum: & dedit illi sacerdotium magnū. Sacerdotes domini benedicite domino: serui domini hymnum dicite Deo nostro.

Confessor sancte, sacerdos magne, beate Arsatii intercede pro nobis.

In hac synodo vt in cæteris, de professione fidei, de examinatoribus, de iudicibus, de testibus synodalibus, de pñatoribus, cæterisq; acti & gesti est. Quo in genere toto decreta illa tralatitia promulgata sunt, quæ scilicet de vna in aliam synodum perpetuò transferre consueuimus ad huiusmodi vsum. Sed cleri nominatio diligentius facta est, quàm alio tempore: itidemq; scrutinijs ratio accuratius inita.

Decretum

De nominatione cleri, & scrutinio,
& cathedratico.

EDICIMVS vocationem cleri, & synodale scrutinium ad præscriptum decreti in hesterna sessione promulgati. Vocati igitur vniuersè, certo ecclesiæ titulo, bini, & ordine ad Illustrissimum Archiepiscopum accedant, & reuerentiam exhibeant.

Inde ordine etiam ad præfectos scrutinijs se cõferant. Parochi præterea ad Oeconomum: cui cathedraticum ex instituto soluant.

Decretum.

Penitentia clericis imposita synodali tempore
cauponas frequentantibus.

ÆQUISSIMUM est, ecclesiasticos homines, qui contra clericalis & synodalis disciplinae

disciplinæ leges, conciliis & prouincialibus & diœcesanis sancitas, de suggestuq. in hesternâ sessione promulgatas, ac in tabella intrâ septuaginta sessionis synodalis propositas aliquid committunt, subiacere canonicæ disciplinæ & correctioni.

Mandamus igitur hos N. N. qui hoc synodali tempore ad cauponas diuerterunt (id quod & decreto prouinciali, & disciplinâ synodalis sanctione vetitum est) superpelliceo exutos, ad altare maius genibus flexis psalmos septem pœnitentiales dicere; & cras, feria sexta ieiunare pane & aqua; & quicquid pecuniæ in dimenso cibo crastinâ feriæ erogaturi erant, id in elemosinam Christi pauperibus cõferre.

De indictione Synodi IX. futuræ.

SYNODVM nonam diœcesanam, quam ex sacri Tridentini Concilii decreto anno sequenti M. D. LXXXII. iuuante Christo Domino celebraturi sumus; cum stata ea die, quâ in decreto nostro diœcesano præscripsimus, habere non possimus ob concilii prouincialis sexti celebritatem, quod per nos indictum, in idem ferè tempus cadit; eam indicimus futurâ esse die sexto Iunii eiusdem anni.

Processione solemnè acta, acclamationibus de more factis, osculo pacis inter se dato, & cæteris ex pontificali libro ritè cõfectis, synodus ita dimissa est.

ACTORE Deo absoluta synodo, omnes & singulos qui ad hanc synodum nostram octauam conuenerunt, dimittimus in pace ad suas sacerdotales clericalesque stationes.

Qui verò in hesternâ sessione congregationi oblatorum se adscribi petierunt, nobis uel se obtulerunt, aut se offerre proposuerunt; cras ad nos in ædes Archiepiscopales veniant, ut cum eis deliberemus.

Vicariis itè foraneis cras etiâ audientiâ totius diei indicimus, & iis quoque qui aliquid habent, quod nobiscum aut ministris nostris agant. Illis quoque quibus à Visitatoribus præfecti uel scrutiniu iussum est ad nos venire.

Dimissa ritè synodo, literæ synodales ab Archiepi-

Synodus Diœcesana Med. IX. & X. Quas Carolus Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiscopus habuit Annis à Christi Natiuitate. M. D. LXXXII. & M. D. LXXXIII.

Gregorio XIII. Pontifice.

IN his duabus synodis nullum omnino decretum (præter generalia, de quibus in superioribus) conditum est. Verum in eo potissimum studium omne posuit Illustriss. Card. & Archiepiscopus, ut superioribus statuta ac decreta temporibus, in usum quam maximè fieri posset inducerentur. Quamobrè processione de more facta, usque lectis & promulgatis tum Tridentini tum etiam prouincialium Concilii decretis, quæ in unaquaque diœcesana synodo de suggesto recitari solebant, primum nominatio cleri, deinde uerò scrutinium à præfectis regionum incipit, & absolutum est. In synodo autem decima solemnè præterea Concilii prouinc. VI. quod illo ipso anno editum fuerat, promulgatio ad præscriptum sacrorum canonum, & Conc. prou. I. u. facta est.

scopo decreta sunt: quarum una edita fuerunt hoc exemplo.

Carolus Cardinalis Archiepiscopus.

Pastoralis officij nostri ratio illud à nobis deposcit, ut in synodo diœcesana, quâ ex decreto Tridentino quotannis celebramus, non solum cleri & populi disciplinam quasi è specula quadâ Archiepiscopali assidue contempleremur & cognoscamus; sed etiam in eam curâ toto animo studioque omni incumbamus, ut decreta prouincialia & diœcesana eo de genere confecta in executionis usum inducantur. Quare non sine maxima animi molestia intelleximus, quod nobis in hac synodo allatum est; in Vicariatus tui cura, populorum dies festos, qui ex ritu & instituto huius ecclesie Mediolanensis obseruari debent, ut in proxima synodo quinta decreto in tabula exarata declarauimus & promulgauimus, minime obseruari; neque adeo interdum ab operibus seruilibus, alijsque eiusmodi rebus, quæ decretis & edictis nostris prohibentur abstinere; & clerum præterea sacrorum eorum dierum officium solempne ex decretis nostris, & Calendario anniuersario non celebrare; & uerò in vestitu, atque in chori disciplina ad præscriptum decretorum prouincialium se non gerere. Itaque bis nostris literis synodalibus tibi præscribimus, & iubemus, illud omni opera, cura, studio prouideas & perficias; ut populus sicuti in tabella præscriptum est, eos dies festos colat atque obseruet; & clerus officium solenne ex Calendarij ritu de ijs celebret; & quæ de uestitus ratione, choriq. disciplina decretis prouincialibus sancita sunt, pie inuiolateq. præstet. In eam sanè rem omni sollicitudine atque officio incumbes: nam præterquam quod si te negligentem præbueris, eo nomine tanquam negligens seruus à Deo iusto iudice iudicaberis; nobis etiam palam in synodo proximè futura rationem es redditurus. Eamq. ob causam à cancellario nostro hanc culpam notari iussimus, ut quam diligentiam & sollicitudinem ad eam corrigendam ipse contuleris, suo tempore perspicere queat. *Christus te diuinæ gratiæ, sanctæq. charitatis cumulo augeat.*

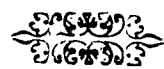
L A V S D E O.

**SYNODVS DIOECESANA
MEDIOLANENSIS XI.**

Quam Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. S. Praxedis
Archiepiscopus Mediolani

Habuit Anno à Chr. nat. M. D. XXXIV.

Gregorio XIII. Pont. Max.

*Carolus S. R. E. Cardinalis tit. S. Praxedis, Dei sedisq. Apostolicæ gratia
Archiepiscopus S. Ecclesie Mediolanensis.*

NEMO vestrum est, qui hic præsentem in synodo nostra undecima adestis, qui nesciat, quantum nostrum studium semper fuerit disciplinæ exequendæ; quam & conciliis tam prouincialibus quam diœcesanis, & omni alio Archiepiscopali munere studioque iam pridem Deo in primis benè iuuante constituimus. Sed quoniam quæ studiosè utiliterque decreta sunt, cumulationem executionis diligentiam, quam antea factum est, requirunt; ideo hoc sacro loco in conspectu Domini, omnes singulosque Vicarios, Visitatores, Archipresbyteros, Præpositos, Canonicos, Capitula etiam basilicæ nostræ Metropolitanæ, parochos, rectores ecclesiarum, curatores, præfectosque scholarum, & locorum priorum, omnem denique clerum, populumque urbis & diœcesis nostræ uniuersè sigillatimque id etiam atque etiam monemus; ut pro suo quique munere, præsertim in quibus aliorum cura commissa est, omni officio ac sollicitudine exequantur, & ad usum consuetudinemque perpetuam inducant omnia, quæcunque & sacro œcumenico Concilio Tridentino, & synodis tam prouincialibus quam diœcesanis nostris constituta sunt: ac præterea accuratè præstent, quæ per nos tradita promulgataque sunt nostris instructionibus; quas aut de foro cancellariæ; Archiepiscopali, aut de fabrica, & suppellectile ecclesiastica, aut de concionatoribus, aut de sacramentorum pœnitentiæ & sanctissimæ Eucharistiæ administratione, aut de statu cleri, & animarum uniuersuiusque parochiæ describendo, aut de festis, processionibus, officiisque mortuorum, aut de aliis quibuscunque iam dudum edidimus.

Quibus in omnibus exequendis quantum quis in officii sui munere curaque superioribus annis negligentius se gessit, tantò diligentior operam, exquisitius studium, maiorem solertiam, atque officium ardentiori cura exercitatum, nos sicut ab eo maximè requirimus, ita accuratissimè in posterum præstare debet; ut pro conscientiæ suæ religione, & officii sui curæ, & disciplinæ publicæ ac priuatæ executionibus, & uoluntati nostræ satisficiat.

Et quoniam præcipua quedam capita sunt, in quibus exequendis longè languidiori studio actum, aut fortasse crebrius peccatum est (id quod ex speculatione nostra Archiepiscopali, quam in uisitatione, alioque munere præstare debemus, hoc ipso præsertim anno animaduertimus;) ideo ut prospiciamus, atque adeo caueamus, ne quid ex eo detrimenti iam institutæ disciplinæ ratio progressioque patiat; uolumus his nostris monitis assiduam eorum exe-

cutionem excitare, eandemq; explicationibus augere, atque aded ob oculos ponere: quò distinctius & clarius, ob eamq; rem facilius & commodius in executionis usum, ab iis ipsis quorum interest, inducantur.

MONITA

Executionis Decretorum Prouincialium, & diæcesanorum.

Quæ ad fidem. Prou. 1. tit. de profess. fidei. pag. 1. De iis quæ ad fidei tuendam studium, ad doctrinam christianam, & ad prædicationem verbi Dei pertinent.

DE fidei professione præstanda, ab ijs ut infra. Ab omnibus & singulis, quicumque sint, qui publicè aut priuatim, quouis nomine, vel domi sua vel aliena, quascunque artes literarias, aut alias liberales disciplinas, etiam ipsa prima grammaticæ rudimenta, pueros, adolescentes, aliosuè cuiusuis ætatis, sexus, etiam gratis, & quacunque lectionis, interpretationis, aut repetitionis ratione, alioquò quouis modo docent.

Prou. 4. de fid. prof. pag. 114. Prou. 5. §. Ne mini. tit. quæ ad fid. pa. 206.

A profitentibus & docentibus musicâ, & arithmeticam.

A confessarijs, & concionatoribus.

Idq; antequàm probationis, benedictionisue testimoniũ è Cancellaria habeant.

Ibid.

A Medicis, & Chirurgis.

Quod etiam locum habeat in alio quouis, qui medendi artem exercent.

A Bibliopolis, & impressoribus.

Quò autem commodius fidei professio ab his singulis præstetur; apud Vicarium foraneum in diæcesi, ex facultate nostra scripta præstari licebit, notario, & testibus adhibitis.

Prou. 6. §. Bibliop. tit. quæ ad fidem tuè. pag. 299.

Vicarij foranei in diæcesi, & in vrbe Visitatoris cura sit, de magistrorum, qui publicè vel priuatim quouis modo docent, fide, vita, & moribus testimonium perquirere, vt concilio prouinciali tertio decretum est.

§. Et quoniam. tit. quæ ad fid. tuen. pag. 89.

Quod testimonium scriptum ad nos afferatur, vt de eorum probatione deliberemus.

Nec verò ad fidei professionem præstandam antè admittantur, quàm per nos de eorundem probatione deliberatum sit.

Quos autem pro loci distantia, dignitate, aliaue conditione, aut pro personæ officijue ratione, aliaue causa, ad nos fidei professionis præstandæ gratia euocari censuerimus, id arbitratu nostro, prout expedierit, statuemus.

De ludimagistris, & alijs quibuscunque, qui quouis modo vsupra docent, à parochis ex concilij prouincialis decreto mensis spatio denunciandis. Id ab illis præstetur eodem temporis spatio præscripto; cuius initium fieri declaramus ab editione horum executionis monitorum. De cæteris omnibus qui fidem profiteri debent, ex præscripta forma ab eisdem ad mensum præstetur.

Prou. 1. §. Vt autem titul. de prof. fid. pag. 1.

Quicumque negligens erit, mulctam luat numeri aurei.

DE LVDI MAGISTRORVM vi-

ta, & puerorum, adolescentumue institutione aliquando obseruanda ex decreto prouinciali. Id à parochis etiam præstetur.

Quæ ad ludimagif. pro. 3. vsupra.

Quorum etiam cura sit, vt iidem qui docent, exequantur, quæ de libris obscenis, & vetitis, & de interpretationibus morum probitati aut pietati repugnantibus, & quæ item de fidei rudimentis, & religionis christianæ præceptis die festo præsertim exponendis, & de pueris ad ecclesiam, & ad pietatis opera adducendis, eodem concilio præscripta sunt: & quæ de profanis explicationibus ad christianæ disciplinæ usum transferendis, de prece item & oratione, ante & post quotidianas scholæ exercitationes, de tabella sacre imaginis, & reliqua ludi literarij disciplina in concilio quinto constituta sunt.

Prou. 5. Quæ ad fid. tuen. pa. 210. §. episcopi.

Quæ autem toto hoc de genere Visitatori, aut Vicario foraneo referri aliquando oportebit, quàm primum prout opus erit, referant. De ludi etiam magistrorum moribus, & docendi rationibus, in prorogatione facultatis docendi diligenter perquirendis, ex concilio prouinciali quinto.

Titu. Quæ ad præd. §. Si quæ prof. pag. 211.

Visitator in vrbe, & Vicarius foraneus in diæcesi, quotannis in hebdomada septuagesimæ, de eorum vitæ moribus, docendi ratione, alijsq; vsupra præscriptis extraiudicialiter inuestiget, in sua quisque regione.

§. Quò autem exploratores.

Quæ autem ita inuestigando compererit, ea scripta in hebdomada quadragesimam proximè præcedenti ad nos mittat.

Atque in his inuestigationibus notet vnusquisque præsertim, an iidem ludimagistri decreta de illis constituta seruauerint.

Si quæ item mulieres docendi munus (præterquam in doctrinæ christianæ scholis) exercent: id omne itidem de illis seruetur; sed accuratius; neque palàm. Earum præterea scholæ frequentius à Visitatore & Vicario foraneo visitentur.

De eo quod concilij prouincialibus vetitum est, ne quis sine Archiepiscopi probatione doceat, vt caueatur, quod ad executionem attinet.

Prou. 3. vsup. §. paroch. pro. 5. vsup.

Ob eam causam parochus, Dominica prima quadragesimæ quotannis denunciaret, vt ludimagistri, & alij vsupra qui docent, fidei professionis præstitæ testimonium, & probationis facultatem, quæ sibi ad præscriptum docendi causâ ab hinc triennium concessæ sunt, ante Dominicam palmarum sibi exhibeant: qui non exhibuerint, eis docendi munere tãdiu interdicit, quoad exhibuerint.

Qui verò non paruerit, eius nomen statim ad Archiepiscopum deferat: nec verò interea eidem sine eiusdem concessu tempore paschali sacramenta ministrari permittat.

Quæ ad hæreticos. Prou. 2. tit. 1. dec. 1. pag. 61. DE EDICTO contra hæreticos promulgando ineunte aduentu & quadragesima.

Visitator in vrbe, & in diæcesi Vicarius foraneus, ac præterea vnusquisque parochus in eo inuigilet, vt si quis ludimagister, aliusuè sæcularis, aut ecclesiasticus homo, puerum adolescentemue, qui ex parochis, aut regionibus hæresis nomine suspectis oriatur, in disciplinam, vel literarum, vel linguæ Italicæ, vel mercaturæ exercendæ causa susceperit, de eius statum nos certiores per literas mensis spatium diligenter faciat: vt de pia catholicaq; eorũ educatione & institutione regulas accuratè præscriptas à nobis quam primum accipiat.

De facultate ijs concedenda, qui ad hæreticorum loca proficiscuntur: & de conditionibus seruandis, si quando conceditur.

Parochus tñ istiusmodi commercia omni pio studio atque officio prorsus euellere studebit. DE REGVLIS indictis, ab impressoribus, bibliopolis, & ab alijs omnibus quorum interest, obseruandis.

De circumferentibus libros venales, aut vendentibus, alijsuè, quos indicem subscriptum habere compertum non erit.

De recognoscendis libris à mortuo relictis. Id vt oïno seruetur, præcipua cura parochi sit.

De libris Euangeliorum & epistolarum vulgari sermone impressis. Ii prohibentur, nisi homiliæ probatæ eodem contextu adiunctæ sint.

DE HEBRÆORVM consuetudine, vbi illi commorantur, legatur sanctiones pontificiæ, vt concilio prouinciali primo, & quinto cautũ est. De corundem flagitijs tollendis euulgetur sanctio Gregorij xij.

Inquiratur diligenter & à Visitatore, & à Vicario criminali, si quando hebræi contra vetus institutum Mediolani diutius triduo commorentur: & ad nos referatur, vt opportunum remedium adhibeamus.

DE CINGARORVM vita, & moribus obseruandis. Id parochus, & Vicarius foraneus diligenter præstet; vt si quid delinquat, contra eos agatur.

DE DOCTRINÆ Christianæ libello, cũ libris rudimentorum grammaticæ imprimendo. De indulgentia scholis doctrinæ Christianæ concessa duabus ante calendas Maij Dominicis promulganda, & de communione operariorum doctrinæ christianæ calendis Maij. Hæc promulgatio fiet etiam die solemnium omnium sanctorum, & die item natali sanctorum Innocentium.

Qui ambo dies scholarum doctrinæ christianæ celebritati adscribuntur: ideoq; in illis processio solemnitas ab iisdem agatur.

In vnaquaque plebe aut Vicariatu, scholæ omnes doctrinæ christianæ veluti membra quædam inter se coniuncta vnum corpus conficiant; itaut quæ in singulas plebes distinctæ, Priori generali illius Vicariatus parent, vni-

uersæ Priori generali Mediolani obediant. De opera à sacerdotibus & clericis parochis nauanda in munere doctrinæ christianæ, seruetur decretum Synodi diæcesanæ quartæ.

dec. 5. pag. 314

Quicumque sacerdos, aut beneficium obtinens, parochum non adiuuerit, mulctetur duobus nummis realibus: alius autem clericus, arbitrio Vicarij foranei, vel Visitatoris.

Eandem operam nauent scholastici, vbi constituti sunt: secumq; præterea ad eas scholas discipulos suos perducant.

Ecclesiasticus vir vnus, pluresuè pro ratione amplitudinis regionum, in vnoquoque vicariatu constituatur, qui scholas doctrinæ christianæ diligenter & pio studio visitet: ac præter cætera sui officij munera, singulis saltem mensibus de statu & progressu vnusquisque scholæ Vicario nostro generali scripto referat.

DE FREQUENTI prædicatione verbi Dei per parochos & animarum curatores, ex præscripto Concilij Tridentini.

Quæ ad præd. verbi Dei.

Id ita præstetur, vt ii omnes (præter illos quibus causa cognita id aliquando scripta facultate remiserimus) concionentur saltem singulis Dominicis, & festis diebus: in Quadragesima præterea in singulas hebdomadas tercia quarta, & sexta: in aduentu autem, saltem feria sexta.

Quod concionandi munus, manè semper illis diebus exequantur.

Si qui autem concionatores, etiam regulares, in eorum auxilium missi sunt, non propterea ipsi illis diebus concionari desistant, sed post vesperas concionem suam habeant.

Qui parochi ad concionandum idonei non sunt, ob eamq; causam de libro iussu nostro concionari debent; alij, si fieri potest, saltem in quadragesima mittantur, qui eorum vices suppleant.

Prou. 4. tit. de verbi Dei §. Parochis. pa. 132.

Quamobrem Vicarius foraneus istiusmodi parochorum, qui in suo vicariatu sunt, indicem quotannis ante Dominicam in septuagesima cancellario Archiepiscopali mittat, vt opportunè concionandi officio consulamus.

Librum instructionum de prædicatione verbi Dei, omnes tam parochi, quàm alij, quibus concionandi munus commissum est, mensis spatium habeant, diligenterque in usum inducant.

In facultate autem quæ concionatori datur, ea conditio adscribatur, vt eum librum habeat, & antea studiosè legat, quàm concionandi munus aggrediatur. Alioqui facultas nulla sit.

De ritu, & habitu sacerdotis secularis concionantis in altari, aut in suggestu.

Prou. 4. vti. §. Parochi.

Id omne seruetur: ac præterea, quod moris est in ecclesia Metropolitana, vt pridie eius diei, quo sacerdos vel regularis vel sæcularis, vel parochus, vel præpositus concionaturus est, signum concionis vesperæ campanæ sono detur: itidemque fiat postridie manè.

Pr. 4. §. Curent
tt. de pd. Verb.
Dei. pag. 131.

De concione intrā Missæ conuentualis solemniam
post euangelium ex præscripto concilij provin-
cialis quarti habenda.

Id ut in ecclesijs etiam regularibus feruetur,
curet in diœcesi Vicarius foraneus; in vrbe
Vicarius generalis.

Ita tamen Missa in tempore celebretur, vt ad
concionem populi frequentis concursus esse
possit.

De concione. passionis Domini feria sexta in
parasceue habenda post recitatum de ea euange-
lium.

De regularibus ad concionandum non admit-
tendis sine nostra scripta facultate.

Quod parochi, & Vicarij foranei diligenter,
sed moderatè tamen præsent, etiam cum regu-
laribus mendicantibus, qui conquirendæ elee-
mosinæ occasione concionari volunt.

Nec verò eam conquisitionem in ecclesijs se-
cularibus sine facultate nostra scripta ab illis
commendari patiantur.

Parochus aduentum concionatoris, qui intrā pa-
rochiæ suæ fines eo officio functurus est, vbi
legitima testimonia ille ostenderit, tridui spa-
tio Vicario foraneo significet.

Visitator in vrbe, & Vicarius foraneus in diœ-
cesi, tum per se, tum etiam per parochos, aliosq.
pios viros, quadragesimæ tempore singulos
concionatores obseruet: de ijsq. antequam
Dominica in albis depositis aduetet (nisi quid
grauè commiserint, quod ante id temporis, &
statim denunciandum sit) ad nos per literas
deferant, vt etiam cum eisdem concionatori-
bus, prout expedire videbimus, agamus: & in
eorum delectu quem habemus, cum illorum
superioribus de eisdem aut de alijs delibere-
mus, qui sequenti anno id muneris obeant.

De pecunia collecta sine licentia scripta per
concionatorem non faciendâ, nec de se commen-
dando elemosinæ conquirendâ causa.

Id præstetur, curante Vicario foraneo in diœ-
cesi, in vrbe autem Vicario generali, & Visita-
tore.

Concionatores concionandi munere perfun-
cti, ad nos se conferant; aut impediti, per lite-
ras saltem significet, quidquid & pro Dei glo-
ria, & pro animarum salute nobis suggerendū
existimauerint.

Idem Visitatores, & Vicarij foranei de con-
cionatoribus præsent, qui aduentum tempore
mittuntur: de quibus etiam per literas ineun-
te Ianuario ad nos referant.

Referant item de parochis, qui in quadragesi-
ma concionati sunt; ac præterea quibus die-
bus, & quo paterno charitatis officio id munus
obierint.

Idem parochos etiam obseruet, qui remissius
& negligentius in concionando se gerunt;
quique loco parochialis concionis, trita quædâ
& vulgaria tantum, ac sæpenumero inania, si-
ne villo studio, breuiq. effundunt; vt isti negli-
gentiæ suæ pœnas dent.

De concione habenda ex antegressa lectione ali-
quarum clausularum de libro euangelij, sacraue
Scripturæ.

Quod aliquando in vsum à parochis induca-
tur, prout se ad eam concionandi rationem
aptos senserint.

Quibus locis complures vicinæ de alendo
concionatore conuenient, cum illuc eos mitte-
mus, pro ratione & partitione dierum hebdo-
madæ, quam Vicarius foraneus statuerit, illi
modò in vna, modò in alia ecclesia viciniae
parochiali conciones habebunt.

Vicarij foranei exercitationes, quæ oratoria
dicuntur, colloquutionum spiritualium, vbi cõ-
modè fieri potest, quàmprimùm instituant, ad
eam rationem, quæ Mediolani in ecclesia san-
cti Sepulcri seruatur.

De quarum exercitationum progressionibus
nos certiores faciant diligenter.

Præpositi, parochi, canonici, & alij quicunq.
chori officijs deuincti, qui item pro muneris
sui ratione concionari aut legere publicè de-
bent, ne concionis, lectionisue parandæ præ-
textu, aut defatigationis quæ inde aliquando
existit, causa, si à choro absunt, distributionū
illius officij participes sint, in quo præsent
non adfuerint; nisi cum aliqua corporis neces-
sitas, verè eos, vt illos etiam chori officio ad-
strictos, excusat.

M O N I T A

Executionis Decretorum, quæ ad dies
festos, sacra tempora.

Loca item, & supellectilem sacram
pertinent.

DE historia vniuscuiusq. sancti sanctæue, cu-
ius corpus, reliquiæue sacrae insignes in ali-
qua ecclesia reconduntur, conscribenda, & appro-
banda.

Qua in re illud feruetur, vt quibus in ecclesijs
vitæ sanctorum conscriptæ extant, ad nos, qui
illas recognoscendas curabimus, quàmprimùm
mittantur: nec verò antea publicè in ecclesia
legantur, quàm iussu auctoritateq. nostra pro-
bata sint.

Vbi verò scriptæ non extant, saltem nomina
eorum, & quæ præterea ex probatis monumē-
tis conquiri compeririue de illis possunt, ad
nos rectè scripta mittantur, vt eiusmodi vitæ
auctoritate nostra conscribantur.

Dum verò liber is de vita sanctorum in lucem
prodierit, legantur interea licet in vesperis vi-
giliarum solemnium ad vsum duarum lectio-
nū, vitæ in breuiario nuper adscriptæ & edite.

De festis diebus, & alijs quibusuis celebritati-
bus recto ordine in librum certum à cancellario
referendis, ac præterea morum corruptelis, quæ
quandoq. incidunt, notandis, ex præscripto con-
cilij provincialis sexti.

Pr. 4. de ver.
Dei præd. S. epi
scopus. pa. 132.

Quæ ad dies fe-
stos.
Pr. 4. tt. de sac.
reliq. S. Vniuf-
cuiusq. pa. 116.

Tt. de diebus fe-
sti. S. Quo reli-
gios. pag. 300

Id

Id vt diligenter, & quàmprimùm fieri potest,
præstetur, vnusquisq. parochus dierum festo-
rū, qui vniuersè, aut sigillatim intrā parochiæ
suæ fines coluntur, & aliarum etiam celebra-
tum, quæ indulgentiarum, iubilei, alteriusue
rei causa aguntur, ita vt populi concursus sit,
indicem Cancellario nostro Archiepiscopali,
aut Vicario foraneo in diœcesi mittat, affe-
ratuè.

Qui Vicarius illum statim eidem Cancellario
tradat, tradendumue curet.

In eo indice notentur si qui abusus in illis ce-
lebritatibus committuntur.

Idem in postetum feruetur, si quæ alia celebri-
tas, indulgentia, aliaue causa, accesserit, ob quã
ad ecclesiam parochialem concursus deinceps
fiat.

De die festo, & commemoratione sancti Am-
brofij.

Id in vsum quàmprimùm inducatur, etiã vbi
in diœcesi nostra officium more Romano fit.
De monitionibus, pro recto dierum festorum
cultu, ab omni parcho, & concionatore præ-
standis.

De cura adhibenda, vt ad dierum solemnium ce-
lebritates Magistratus in ecclesia conueniant.

In diœcesi parochorum & Præpositorum ope-
ra id agatur.

De diligentia in eo præstanda, vt ne ab vrbe dis-
cedant, qui sacro quadragesimali tempore, &
in maioribus solemnitatibus abesse solent.

Id parochi sæpenumerò populum moneant de
altari, vel inter concionandum.

De monendis patribus familias, vt quos in pa-
scendis bestijs occupant, diebus festis iubeant in-
teresse Missæ sacrificio.

Id parochi non semel atque iterum, vbi opus
est, sed sæpius quàm antea fecerunt, populum
publicè & priuatim moneant; ac præterea
cum singulis omni charitatis officio agant, vt
decretum tam salutare in executionis consue-
tudinem, ab omnibus quorum interest, indu-
catur.

Edictum de obseruatione dierum festorum,
quotannis promulgetur Dominica prima post
Pascha resurrectionis Domini.

De collectis talearum, aut exactionibus publicis
priuatissue die festo non faciendis.

Quod vt feruetur, cura præcipua sit Vicarij fo-
ranei; vt contra eos, qui die festo choreas du-
cunt, agatur ad præscriptum formulæ traditæ.
De iudicijs in nullo foro, manè, quadragesimæ
tempore, diebus ieiuniorum, & quatuor tem-
porum exercendis.

De causarum quæstionibus, seu processibus
die festo non instituentis, nec testibus exami-
nandis, nisi in casibus, iure permissis.

De contractibus in festo, executionibusq. non
faciendis, nisi cum iure nominatim permis-
sum est.

Denundinis, emporijs, aut mercatibus, die festo nõ
exercendis.

Pr. 4. tt. de san-
cto Amb. p. 120

Pr. 3. tt. de fest.
S. Vt verò. pag.
16.

Pr. 2. tit. 1. dec.
12. pag. 62.

Pr. 1. tt. de Sa-
cra. euch. S. Mo-
neant. p. 10.

Pr. 3. tt. de fest.
S. Ne collectæ.
pag. 85.

Prou. 4. de fer.
pag. 120.

Ibid. S. Ac ne te-
stes.

Pr. 3. de fest. S.
Ne contractus.
pag. 85.

Ibid. S. Ne ijs.

Quare mensis spatio Vicarius foraneus locorū
sui vicariatus indicem nobis mittat, vbi diebus
festis eiusmodi mercatus aguntur: vt à Vica-
riis nostris, & Visitatoribus, quatenus opus
sit, summarie, omniq. executione agatur, etiã
ablatis mercibus, aliaq. multa & pœna, qua
itiusmodi corruptelis, & dierum festorū vio-
lationi occurratur.

Contra etiam cupidarios, factores, offella-
rios, cæterosq. qui irritamenta gulæ ad vendē-
dum exponunt; qui flores item, vnguenta, a-
ues, & alia eiusmodi die festo vendunt; sedulo
agatur ad executionem edicti nostri de dierū
festorum obseruantia.

Quam ob causam diebus festis Vicarius crimi-
nalis, & procurator Fisci nostri, & officiales
fori Archiepiscopalis in vrbe, ac præterea in
diœcesi Visitatores, & Vicarij foranei omni ra-
tione agant cõtra eosdem, ablati etiam cistis,
vasisq. rerum, quæ venales propositæ sunt,
alijsq. pœnis eosdem mulctent; & quibus lo-
cis opus erit, satellites etiam & ministros fo-
ri secularis contra eiusmodi violatores adhi-
beant.

Vicarius criminalis, procurator Fisci, Visita-
tores, notarii, aliq. ministri fori Archiepisco-
pali nostri, vrbe, ecclesiãq. die festo obeant
& perlustrent: in eamq. curam accuratè incum-
bant, vt decreta edictaq. nostra de dierum fe-
storum cultu, de velo mulierum, & pia rectaq.
in ecclesijs conuersatione feruentur, atque ob-
seruentur.

Quæ de dierum festorum cultu, de choreis in
eorum celebritate tollendis, & de iis præterea,
quæ de disciplina & cleri & populi, & quæ et
de cultu ecclesiarum constituta sunt; omnino
præstari curent Visitatores vrbe, intrā fines lo-
corum, quæ corpora sanctorum Mediolani nū-
cupantur.

Vicarius foraneus mensis spatio omnes cuiusuis
generis abusus & corruptelas, quæ ad dierum
festorum cultum violandum in suo vicariatu
irreperunt, nobis per literas quàm diligentis-
simè significet: vt in congregatione pœnitenti-
ariæ, & fori nostri, omnibus diligenter con-
sultatis, deliberetur, quid tollendum, quidue
permittendum sit; & statuatur deniq. modus,
& ratio summarie omniq. executione contra
violatores agendi.

Contra istos violatores vnusquisq. Vicarius
foraneus formulæ præceptorum pœnaliū
vtatur, quæ in cancellaria nostra vsui est ad exe-
cutionem decretorum provincialium, & edi-
cti nostri de obseruantia dierum festorum.

In eos, qui alienæ diœcesis homines diem festū
in Mediolanensi diœcesi violant, & contra il-
los item, qui nostræ diœcesis homines aliò mi-
grantes idem admittunt, agat Vicarius fora-
neus citationibus per literas subsidiales, ad for-
mulam præscriptam.

DE edicto quadragesimæ in Dominica quin-
quagesimæ promulgando.

Quæ ad sacra
tempora.
Pro. 5. Quæ ad
dies fest. S. Quæ
omnia. pag. 213.

De

Ibid. §. Parochi pag. 215.

Prou. 4. de sacris quat. tēp. pag. 119.

Prou. 5. tit. quæ ad dies. §. Quāobrem. pa. 215.

De diebus fest. §. Episcopus. pag. 86.

Prou. 5. tit. de votis. pag. 215.

Prou. 4. De peregr. §. laici. pag. 122.

De patrumfamilias conuocatione & congregatione parochiali ante initium quadragesimæ.

Id parochus vnusquisque diligenter præstet, ita vt executionis vsus nobis constet.

De denunciatione ieiunij quatuor temporū vulgariter edicenda.

Id omnis parochus certo eo tempore ad præscriptum præstet, ex formula vulgariter explicata.

De officinis & tabernis in quadragesima eo breui tēpore claudendis, dum sacra concio habetur.

Quamobrem omnis Præpositus, Vicarius foraneus, & parochus in diœcesi, vt decretū hoc seruetur, studiosè cum mercatoribus agar; vt nos etiam in vrbe id præstandum omni officio curabimus.

Parochi quadragesimæ tēpore videant & perquirant, si quæ in parochia sua superstitiones sint.

Quas si compererint, in capita distinctas, Visitatori in ciuitate, & Vicario foraneo in diœcesi tradant.

Anteà verò quàm Synodi dies aduentet, hic, & ille nobis eas in scriptum relatas exhibeat.

DE votis, & piæ consuetudinis institutis perquirendis, ex præscripto Concilij provincialis tertij.

Si quæ igitur vota vniuersitatum de cultu certi alicuius diei festi sunt, ea Vicarius foraneus accuratè inuelliget, videatq. an votum constat, illudq. inuiolatè obseruari curet, atq. efficiat: si verò vniuersitas illius commutationem fieri petit, id ad nos referat; vt si ita expedire censuerimus, illius vniuersitatis rogatu & precibus commutatio ex nostra auctoritate fiat.

Commutationem autem cum fieri contigerit, illius ratio hæc seruabitur; vt die Dominico, qui diem votiuum proximè sequitur, oblationem ecclesiæ primùm vniuersitas per eius Syndicos publicè faciat: tum verò reliqui fideles singuli pro sua quique deuotione offerant: processio præterea intrà ambitum saltè ecclesiæ aut cœmiterij litanis & precibus de more agatur: & verò in Missâ commemoratio fiat sancti sanctæuè, cuius nomine votum nuncupatum fuit.

Parochus autem curet, vt his omnibus piis officijs populus frequens adsit: si qui tamen non aderunt, ne iis peccati scrupulus aliquis iniiciatur.

Si quando autem votum non planè constat, idq. tamen vniuersitas seruare cupit: id denuò nuncupetur, ritèq. celebretur, ex formula in concilio provinciali præscripta.

Sin autem vniuersitas tale votum nec libenter obseruat, nec verò illius commutationem fieri patitur: tunc Vicarius foraneus illius voti monumenta, scripta, & testificationes perquirat.

Si quid verò compererit, nobis mittat, vt quid quid de eo discernendum erit, statuamus.

DE vsu litterarum formatarum ad vsu pie peregrinantium introducendo.

Id cura parochi præstetur, ita tamen, vt iis tantummodo, qui eiusdem parochi testimonium scriptum habent, de vita, moribus, & de sacramentis debito tempore susceptis eæ literæ detur ex cancellaria Archiepiscopali.

Cauebit autem parochus, ne cuiquam homini vago, aut quæstuarie artis nomine suspecto, tale testimonium det.

DE nouis ædificijs in ecclesia construendis, modo & forma ad præscriptum concilij provincialis tertij.

Id ita omnino seruetur, vt antequàm in ecclesia, cappella, oratoriouè quidquam noui ædificij, ornamentum aut picturæ fiat, illius operis exemplar aut delineatio nobis primùm scripto probata, in vrbe Visitatori, & in diœcesi Vicario foraneo exhibeatur; vt de eius consilio, initio operis, progressu, & fine agatur, & præstetur omnino ad præscriptam formam.

Qui secus fecerit, omni iure compellatur ad eadem sumptu suo reficienda, in quibus deliquerit.

DE ecclesijs extrinsecus pingendis, de parietibus exterioribus, earumq. frontispicio ad præscriptum instructionum.

Qua omni in re seruetur, vt parietes, qui à tergo, & vtroque latere sunt, nō imaginibus, sed rubro colore pingantur: frontispicium autem pictura decenti & sacra, illustriq. ornatu profacultatibus condecoretur.

Nihil verò profani in vlla parietum parte affigatur,

De pingenda, sculpendauè in superiori parte ostij maioris singularum ecclesiarum, præsertim parochialium, imagine beatæ Mariæ Virginis, & sancti sanctæuè cuius nomine ecclesia nuncupatur.

De claudendis oratorijs campestribus.

Id præstetur, vt vnus cuiusque oratorii aut ecclesiæ campestris nemini iam in curam traditæ instaurationibus fabricisue duos pluresue pios homines Vicarius foraneus quindecim dierum spatio præficiat.

Si verò quidquid eleemosinæ collegerint, quid quid impense fecerint, in librum rectè referat: administratæq. huius curæ rationem sæpenuerò eidem reddant.

De pilis struilibus in vijs publicis, cruce aut sacra imagine exstruendis, conseruandis, & vbi colapse sunt, restituendis reficiendisue.

Fenestræ vnus cuiusque ecclesiæ, & oratorii retibus ferreis, aut vbi præ inopia non potest, iudicio Visitatoris, retibus funeis ceratis, quatuor mensium spatio muniantur, quoad æreis muniti poterunt.

De præscriptis in sacra imagine pingenda, aut sculpenda, non solum à pictoribus & sculprores, sed etiã ab omni rectore ecclesiarum seruandis.

Id ita præstetur, vt pictores & sculprores delineationem & formam sacre imaginis in papyro saltè expressam, nobis, aut deputatis nostris ostendant: nec verò illam pingere aut scul-

Quæ ad loca sacra. Tit. de iis quæ pert. ad ord. §. Ne in eccl. pa. 101.

Instruc. fabr. l. i. c. 3.

Prou. 4. de sac. loc. §. In vnus cuiusque. pag. 123.

Prou. 4. tit. de Orator. §. Valuis. pag. 129.

Ibid. §. Pilæ.

Prou. 4. de sac. imag. §. Pictoribus. & §. Recto ribus. pag. 118.

pere

pere aggrediantur, nisi primùm approbationis facultate literis tradita.

Seruent præterea regulas, quæ iussu nostro edentur: alioqui rectores ecclesiarum nisi probatam ne admittant; nec verò in suis ecclesijs eos pingere villo modo patiantur.

Ecclesiarum, campanarum, aliarum item rerū in suo vicariatu consecrandarum indicem Vicarius foraneus vnusquisque nobis, Cancellario uè nostro tempore Synodi deferat, vt opportune in visitatione, aliàsue consecrentur.

Sacris indumentis & locis, ne insignia stemmata uè familiarum, aliaq. profana appingantur, contexantur, aut sculpantur.

Quæ verò contexta, apposita, pictaq. septem ab hinc annis sunt, ea duorum mensium spatio amoueantur; ijs tantummodo exceptis, quæ in sepulcrorum operimentis insculpta sunt, si modò non emineant.

Insignia familiarum, quæ in funere ad parietes ecclesiæ adhibentur, ita affigantur, vt exequijs de more absolutis, absq. parietum detrimento aut deturpatione facile tollantur.

De sedilibus priuatis singulorum hominum, etiam quæ ad præscriptum confecta sunt, ab ecclesia tollendis, & præterea de cõmunibus conficiendis.

Id impensis vel vniuersitatum, vel piarum scholarum præstari poterit.

De cancellis aut clathris, de baptisterio, de altaribus, & de alijs id generis ex formula præscripta exstruedis, nusquam censeatur quidquam contra permissum, quàm decretis visitationis apostolicæ & nostris constitutum est; nisi aliter concessum esse ostenderit ex literis facultatis concessæ.

Vbi ad tempus baptisteria quæ ad formam præscriptam non omnino exstructa sunt, etiã scripto permittuntur, habeant ex visitationis apostolicæ decreto conopœum saltem, & alia quæ necessariò requiruntur.

NE ecclesiæ supellex, & indumenta, quæ ad præscriptam formam libri instructionum confecta non sunt, comparantur, sacra uè prece benedicantur: nec verò quæ comparata sunt, si cum præscripta ratione & forma non congruunt, ad vsum ecclesiæ adhibeantur; pœna ea proposita, vt eorum indumentorum supellectilem à præscripto modo diuersam qui confecerit, sumptu suo præstet ad præscriptam formam; & alia præterea multa grauiori afficiatur arbitrio Vicarij foranei, & Visitatoris.

Indumentorum sacrorum armaria, quatuor mensium spatio ad summum ex præscripta instructionum forma conficiantur, ad vsum parochialium ecclesiarum, etiam si quæ sint, quæ nullam sacramentam habeant.

Sacræ vestes, indumenta, omnisq. sacra supellex, ne in priuatis ædibus, ac ne in illis quidè, quæ sunt rectorum ecclesiarum villo modo asseruentur: vbi verò necessitas aliter fieri coegerit, id ex facultate scripta ad tempus à Visitatore impetrata, fiat licet; ita tamen, vt in armario

decenti, & loco (si melius non potest) cancellis saltem distincto, & à domestico vsu separato asseruentur.

Ne sacræ reliquiæ, olea sacra in armario sacrorum vestium contra concilij provincialis quati decretum asseruentur, sed in ipsis ecclesijs omnino recondantur, in fenestella ad præscriptum confecta.

Quibus autem in ecclesijs cappellæ maiores nondum ædificatæ sunt, aut breui ad præscriptum congruentioris formæ instauratione erūt; fenestella interim loco decenti, in qua reliquiæ sacre recondantur, & altera, vbi sacrum oleum infirmorum asseruetur, de Visitatoris sententia & consilio duorum mensium spatio ædificetur. Reliqua autem sacra olea in ciborio baptisterij custodiantur.

Supellex rerum infra ordine descriptarum, vnus mensis, duorum uè ad summum spatio, in vnaquaq. ecclesia parochiali à rectoribus, & ab alijs quorum interest, comparetur.

Qui præscripto tempore id non præstiterit, mulctetur arbitrio Visitatoris, & Vicarij foranei.

Supellex hæc est.

Alperforium ad præscriptum instructionum. Clauis inauratæ tabernaculi sanctissimi Sacramenti cum serica cordula.

Vascula sacrorum oleorum ex formula præscripta, etiam ad vsum ecclesiarum plebanarū. Tabellæ secretorum cum coronicibus ad præscriptum instructionum.

Signacula serica ad vsum Missalium. Signacula item serica ad vsum breuiarij.

Vela calicum.

Tela stragula altarum colore viridi ad præscriptum instructionum.

Panni ad vsum baptizandi ad earundem præscriptum.

Vrceoli & eorum peluiculae ex præscripto item.

Instrumentum ferreum ad vsum conficiendi hostias.

Cotila cum plumbo ad vsum hostiarum confectarum.

Telare corporalium, vt à sacerdotibus ea dealbentur, & aptentur.

Conopœum, & alia omnia ex præscripto visitationis apostolicæ, quæ ad baptisterium pertinent; & illa item quæ ad tempus permittuntur.

Vasa purificationis cum ansis ad vsum infirmorum: & theca item coriacea.

Thuribulum more Ambrosiano ex præscripto instructionum.

Telare altarium.

Confessionale.

Tabellæ ad vsum confessionalium.

Tabellæ ad vsum altarium.

Tabellæ in sacristijs ad præscriptum instructionum.

Suggestus ex præscripto item.

Sacrarium etiam aliud extra cappellam baptisterij.

Fe-

Lib. infr.

Prou. 4. de ornatu. fa. loc. §. Vt & pag. 126.

Quæ ad supellectilem eccles.

Fenestellæ vrcolorum ex præscripto instructionum.

Omnes autem & singuli quorum interest, se hæc omnia & singula præstitisse nobis testatum faciant literis subscriptione Vicarij foranei signatis: qui vnusquisq; vel diligentiam vel negligentiam in hoc genere ad nos deferat.

Pro. 5. de eccl. De regulis & instructionibus nitore & munditie ecclesiarum, altarium, sacrorum locorum, & suæ pellestilis ecclesiasticæ. §. Vt in omni. pag. 275.

Quæ regulæ in hac vndecima Synodo promulgatæ in lucem cum edentur, ab vniuersis & singulis quorum interest, in executionis vsum inducantur diligenter.

Vñs olei oliuarum commendatus ad lumen lampadum in ecclesijs, vbi fieri potest, retineatur omnino, & ad consuetudinem inducatur in omni ecclesia.

Quæ ad modum versandi in ecclesijs. Prou. 3. de cul. eccl. §. Grauius. pag. 101. Pro. 6. §. Quod de velo. tit. quæ ad process. pag. 309.

PRIMA Dominica, quæ dicitur in albis depositis, post resurrectionem Domini, id publicè generatimq; mulieres moneantur, vt in ecclesia, & in processionibus velato capite sint, sub pœna interdicti, ex præscripto edicti nostri.

Id exequatur Vicarius foraneus, aliusque, cui potestatem delegauerimus: ita ut si qua mulier contrafecerit, ecclesiæ ingressu illam interdicit, & denunciât, ad præscriptum formulæ tradita.

Pannus, quem mulieres ad velandum caput in ecclesia adhibent; non tenuis, sed densus; nõ à fronte reuulsus, nec omnino amouibilis; sed acu transfixo, aliouè opere firmiter capiti hæreat, & capillaturam omnem tegens, etiam à fronte demissus pendeat.

Alioquin sacris canonibus, & decretis conciliorum satisfacere ne censeantur: quinimmo parochi, & alij qui debent, in eas, postquam generatim monita erunt, interdicto, & alijs pœnis ad præscriptum agant.

Ruri diebus non festis mulieres summo manè ad opus in agros ituræ, & vesperi domum redeuntes, panno lineo partim complicato, & partim à tergo reuincto, caput velatum habentes, in ecclesia admittantur licet; aliàs verò si capite velato in ecclesia ad præscriptum non erunt, pœnis ex Concilijs & edictis plectantur.

Mares, si cappa, aliaue superiori veste pro ratione eorum status induti non erunt, in ecclesia ad sacramenta, aut etiam ad audienda diuina ne admittantur: Operarijs tamen summo manè ad opera exeuntibus, missæ in aurora, & causa precandi ad breue tempus diebus non festis, etiam sine pallio in ecclesia esse liceat.

In eadem Dominica edictum de recta in ecclesia conuersatione promulgetur.

Qui in eo deliquerit, contra eum Vicarius foraneus, & alius quicumq; à nobis facultatem habet, agat ad præscriptum formulæ.

Quæ ad cœmeteria. Prou. 4. de cœmit. pag. 125.

De cœmeterijs omnino claudendis.

Quæ cœmeteria, si à fronte ecclesiæ sunt, sepiantur parietibus altis cub. 3. unc. 8. ne illius aspectus impediatur: si verò à latere ecclesiæ, pa-

rietes eorum altiores sint, vt prospectus è via publica tollatur.

Quamobrem quæ cœmeteria spatio temporis quod Visitator præscripserit (non longius tamen sex mēibus) post editionem horum monitorũ, non ita septa & clausa erunt; in ijs non sepeliatur, nec verò in eorum ecclesijs etiam regularibus: idq; tamdiu, quoad de ijs præstitum non sit, quod hoc decreto cauemus.

De arboribus à cœmeterio tollendis, & de reliquorum cultu ac nitore.

Prou. 4. de orn. Sacr. loc. §. ex cœm. pag. 126.

Id ita præstetur: vt si mensis spatio post horum monitorum editionem, omnia arborum, stirpium, arbustorumque genera ab ijs non conuelantur; ecclesia, cui eiusmodi cœmeteria coniuncta sunt, tamdiu interdicta censeatur, quoad præstitum sit omnino, quod præstari mandamus.

De sepulcris ad formæ præscriptum exædificandis.

Quæ ad sepulcra. Prou. 4. de sepulcr. pag. 124.

Id vt in executionem inducatur, rectoribus ecclesiarum multam decem nummũ aureorum constituimus, ne in suis ecclesijs ea sine scripta nostra facultate extrui patiantur: qua cauendum censemus, vt exhibita prius forma, magnitudineq; ecclesiæ, locus certus statuatur ad sepulcri structuram: ea verò facultas ita concessa, Vicario foraneo ostendatur; sine cuius cõsilio & consultatione nihil quidquam in illius operis initio, progressu, & fine fiat.

Is verò curabit, vt omnia præstetur ex præscripto facultatis concessæ.

De canonicorum, & parochorum, & aliorum ecclesiasticorum hominum sepulcro.

Prou. 5. Quæ ad diu. off. §. Hoc ipsum. pag. 273. Tit. de sepulcr. pag. 124.

Id seruetur, vt extra chorum, & cappellam maiorem omnino sit, ad præscriptum concilij prouincialis quarti, & instructionum fabricæ. Id autem in Metropolitana nostra ecclesia anni spatio præstetur, curantibus fabricæ Præfectis, ad præscriptum formulæ, quam nos comprobauerimus.

De rixis in ecclesia aut cœmeterio non excitandis, neque armis stringendis.

Prou. 4. §. Ne quis. tit. de religio. pag. 127.

Qua ex re cum sæpenumerò ecclesiæ pollutio existat, parochus in cuius ecclesia id admittitur, statim Vicarium criminalem in vrbe, & Vicarium foraneum in diœcesi certiore faciat; vt inquisitione facta opportunè, qui deliquerint, iure plectantur.

M O N I T A

Executionis Decretorum, quæ ad Sacramentalia,

Et Sacramenta pertinent.

VBI contra præscriptum prouincialis quinti, regulares populo candelas benedictas, cineres, & palmas distribuunt (cum parochiale munus sit) Vicarius foraneus obseruet, nobilq; referat, vt remedium adhibeamus.

Quæ ad sacramentalia & sacramenta. tit. q. ad sac. generatim. p. 217.

De facultate exorcizandi energumenos ad præscriptum

Tit. Quæ ad sacramentalia. p. 133. Pr. I. p. 30.

ptum concilij prouincialis quarti.

Sine qua facultate, ne quis etiam regularis minus id obeat; ac ne ecclesiasticus homo huius diœcesis, extra diœcesis nostræ fines id audeat. Sacra Eucharistia, & sacrum item oleum, & alia sacra cum tangenda sunt, præcedat os, subsequatur deinde manuum ablutio: at verò post sanctissimæ Eucharistiæ tractationem, ne purificatorio digiti abstergantur, antequam abluantur.

Vascula sacri chrisimatis, & oleorũ sacrorum, ita bambacio intrinsecus munita sint, vt ne quid sacri olei inde effluere vlllo modo possit, cum circumferuntur.

Vnctio, quæ sacro oleo ad baptismum adhibetur, bambacio abstergetur, lotio autem mappa.

Quæ ad baptismum. Prou. 5. tit. de bap. §. Quoniam. pag. 219. Prou. 6. tit. de bap. §. Parentum. pag. 303. Prou. 5. de bap. §. obstetrices. pag. 220. Prou. 4. de bap. §. Graue. p. 135. Prou. 6. tit. eq. §. Grauiusimo. pag. 303.

De pompa cauenda in baptismo infantum. De die baptismi à parentibus etiam notando. De instructione obstetricum.

Qua in re magna diligentia & cura parochi desideratur.

De cautione infantibus natu minoribus vno anno adhibenda.

Decretũ ab omni parocho sæpenumerò euulgetur. idem de illius declaratione præstetur. Qua in re ab eisdem & peccati & excommunicationis causa proponatur.

Decreto autem de ea cautione satisfieri censeatur, si infantis periculo caueatur cistella ex virgulis confecta, cum non materia sed forma præstetur; præsertim in regionibus montuosis, quæ ex rerum inopia & paupertate laborant.

Quoties parochus ex certa duorum triumue testificatione etiam extra iudicium constat, alioquin eo nomine, quòd præscriptam cautionem ad infantem anniculum in lecto tenendum nõ adhibuerit; ad se præsentibus ijsdem testibus illum accersat: quibus, alijque præsentibus, si illius decreti cautionis violationem confiteatur, illum coram eisdem testibus scripto moneat, dierum quindecim spatio se ab ea culpa & excommunicatione absolutum ostendat; intereaq; ecclesiæ ingressu, & sacramentorum communione abstineat, pœna declarandæ excommunicationis proposita.

Eo autem quindecim dierum spatio confecto, illum excommunicatum decernat, declaret, ac denunciât, ex facultate quæ huius decreti facultate sibi conceditur; si modò Vicarius foraneus, aut Visitator id temporis non prorogauerit, ita tamen vt prorogatio non diuturnior sit octo diebus.

Quæ ad confirmationem.

Qua in ecclesia parochiali confirmationis sacramentum ministratur, parochus schedulas illas à confirmatis traditas diligenter in vnum colligat, & in primis studiosè de industria recognoscat.

Illas autem quæ parochialium suorum sunt, cum singulis patribus familias conferat, vt nomen errorem deleat, qui aliquando incidere potest: errore autem delero si quis inest, confirmatorum nomina in codicem constitu-

tum octo dierum spatio referat ex præscripta formula.

Alijs præterea parochis eodem constituto tempore, parochialium, qui in eorum cura sunt, confirmatorum schedulas tradat, vt eas recognoscat, & conferat item vt supra, libroq; notet ex eadem præscripta formula, & constituto itè ad id faciendum eodè temporis spatio.

De tabernaculo item sanctissimi sacramenti accommodando ad præscriptum concilij prouincialis quarti.

Quæ ad S&ist. Euch. Sacram. Tit. cod. p. 136.

De lampade coram sanctissimo Sacramento. Quæ lampas vt assidue præluceat, inuigilet Visitator, & Vicarius foraneus.

Prou. 1. §. Antè ipsam. pag. 8.

TABERNACULA gestatoria prohibentur, quæcunq; duorum mensium spatio ad præscriptam formam confecta omni ex parte nõ sint: ita vt ne minimum quidem discrepent à modo & forma demonstrata in instructionibus nostris.

De pixide, & sacculo ad vsum deferendi sanctissimi sacramenti in loca difficilia.

Prou. 4. vt sup.

Quæ pixidis sacculusq; mensis spatio paretur, ex forma demonstrata in libro instructionum nostrarum.

Vñs paruuli conopœi, quo pixis obtegatur, planè tollatur; cuius loco velum adhibeatur.

De hostijs ad sacræ Eucharistiæ vsum à laico ferminandis non conficiendis.

Prou. 4. Quæ ad s&ct. Miss. §. Hostias. pag. 151.

Vicarius igitur foraneus curet, vt cura conficiendi hostias clericalis ordinis homini committatur: & verò si commodè fieri potest, in omni parochiali, aut saltem in vnaquaq; plebana ecclesia & collegiata id ipsum præstetur: ferreaq; instrumenta ad eum vsum comparentur, etiam pecunia multatarum, si quando commodè comparari alia ratione non poterunt.

Imago sacra crucifixi, & non alia, in hostijs maioribus, & imago pietatis in particulis imprimatur; nec hostijs & particulis incongruè incisis, non seruata delineatione harum sacramentorum imaginum in eis expressa, cuiquam Sacerdoti vti liceat.

Cotylæ & vasa ad asseruandas hostias, argentea, æburnea, stamneauè, vel saltem olsea desiderantur: quòd si lignea erunt, panno serico, lineouè decorè intus vestiantur.

Integumentum verò plumbeum, panno serico, vel lineo decorè obuolutum, ad easdem hostias comprimendas in eisdem cutilis adhibeatur.

Hostiæ vigesimo quoq; die renouentur, vel nouæ comparentur, nec quæ antiquiores sunt, vsui esse possint.

Instrumentum ferreum formam rotundâ imprimens, ad excidendas ad amicum forma rotunda hostias & particulas comparetur.

Cribrum item è retibus confectum, ad expurgandas particulas à fragmentis antequam consecrentur, in vnaquaq; Ecclesia adsit.

Ad corporalia autem abluenda, & vligine triticea, quam amicum vocant, illustranda, & decorè

corè componenda , primo quoq. tempore in-
basilica nostra Metropolitana , atque in vna-
quaque collegiata ecclesia clericalis ordinis
homines instruantur : vbi autem primùm ea
lauari cõtigerit, id à subdiaconis vniuscuiusq.
ecclesie præstetur.

Ne hostiæ magnæ, siue consecratæ, site non
consecratæ, ad vsum communionis populi frã-
gantur, nisi ob vtgentem necessitatem; sed or-
biculatæ parentur.

Pr. 4. de Euch. S. Quinque. pa. 136. De sanctissima Eucharistia octauo quoq. die reno-
uanda.

Qua in re parochus & animarum curator dili-
gentior sit, atque adeò præstet, quod in sacra-
mentali libro demonstratur.

Cùm sanctissimum Sacramentum in hostia
maiori est renouandum, hæc ratio seruetur: vt
in Missa duæ aliæ maiores consecrentur; qua-
rum altera à consecrante sacerdote sumatur,
altera verò seruetur.

Quòd si hostia consecrata vterius asseruanda
non erit, sacerdos ipse cùm celebrat, eam su-
mat in Missa, nec eam populo sumendam vn-
quam tradat.

Ibidem. S. Ora- tio. pag. 137. Sanctissima Eucharistia, ne quavis causa, sed pu-
blica tantummodò, eaq. graui, exponatur, ser-
uatis omnino regulis præscriptis.

Prou. 6. tit. Que ad dia. S. Feria. pag. 308. De custodia loci, vbi feria quinta in parasceue sa-
cra Eucharistia reconditur, à Sacerdote, alionè
sacris initiato præstanda.

In omni parochiali ecclesia singulis mensibus
processio sanctissimi sacramenti stata Domini-
ca tertia agatur: in Missa præterea saltem il-
lius commemoratio fiat.

Pro. 4. de Euch. S. Quo autem. pag. 139. Vnusquisq. parochus die Dominico, qui solè-
nitatem sanctissimi Corporis Domini præce-
dit, ad confessionem & communionem sacram
sumendam, aliaq. in ea celebritate ei usq. octa-
uis præstanda, parochiales suos cohortetur, pa-
terneq. præmoneat.

Prou. 6. tit. de indulgent. S. Idem præstetur pag. 301. De indulgentia promulganda, ijs concessa qui vbi-
cunq. fuerint, signo dato eleuationis Corporis
Domini, piè orauerint.

Pr. 1. tit. cod. S. Adolescentib. pag. 8. De præparatione primò communicantium seruen-
tur hæc, vt infra.

Parochi præter diligentiam, quam in hoc offi-
cio in scholis item doctrinæ christianæ pone-
re debent, singulis mensibus semel certa con-
stituta die, pueros qui annos nouem attingūt,
ad ecclesiam euocent, sigillatimq. ad rectam
confitendi rationem instruant regulis in sacra-
mentali libro traditis: illos autem qui decen-
nium attigerint, hebdomadæ septuagesimæ ini-
tio accertant, & sigillatim instruant atque eru-
diant ad cognitionem; cultumq. sanctissimi sa-
cramenti Eucharistiæ: doceantq. quàm humi-
liter, & religiosè, reuerentèq. ad eam sumen-
dam accedant, ex regulis item præscriptis eiuf-
dem libri sacramentalis.

Idem doceant parochi, & alij vniuersè, etiam

cùm in scholis doctrinæ christianæ aliquando
concionem habent.

Cùm de pueris deliberatur, qui ad sacram cõ-
munionem accedūt, parochus quidem perqui-
rat etiam à parentibus, de eorum pietate, & in-
genij præstantia, vsuq. rationis.

Eorum, qui primò sacram communionem su-
mēt, nomina parochus in vrbe nobis antè qua-
dragesimæ tempus mittat aut afferat: in dice-
cesi autem Vicarijs foraneis.

Qui primò ad sacram communionē accedunt,
de manu parochi sui sumere studeant: si verò
visitationis occasio, aliaue tulerit, vt à nobis su-
mere possint, paterna charitate illis ministrabi-
mus, quicunq. parochi testimonio idonei erunt,
quibus ministremus.

Cùm autem primò accedunt, testificationem
scriptam ab eodem parochus habeant, quam cle-
rico ministrorū ante tradant, quàm sacram cõ-
munionem sumant.

De sacra communionē paschali tempore sumenda in ea parochiali ecclesia, in cuius finibus maio-
rem anni partem vnusquisq. manserit; alioqui
ecclesie præcepto idem satisfecisse nõ censetur.

Cui decreto hæc præterea cautio adhibeatur;
ne cuiquam eadem proposita pœna alibi com-
munionem sacram accipere liceat, etiam con-
cessu permittuq. parochi, nisi id scripto nos
probauerimus.

Cuius decreti cautionem quotannis ineunte
quadragesima ab omni parochus euulgari man-
damus.

Quicunq. verò familiam vno loco habet, ipse
autem alibi maiorem anni partem fortalsè mo-
ratur; sacra Eucharistiam in ecclesia parochia-
li sumat, intrà cuius limites familia domiciliū
habet.

De testimonio sumptæ paschali tempore sacrae com-
munionis, ab ijs afferendo qui abfuerint.

Quod ab omnibus, & ab ijs etiam, qui ad ex-
teras prouincias & nationes mercaturæ artiu-
uè causa proficiscuntur, vt inuiolatè seruetur,
parochus curet atque efficiat.

De eodem testimonio ab illis afferendo, qui sex men-
ses in diocesi totidemq. in vrbe, alionè loco man-
serunt.

De communionē peregrinorum.

Qua in re parochus seruet, vt eorum nomina,
cognomina, patriam, domiciliuè locum in li-
bro certo scribat, quem rectè asseruet.

De communionē mendicorum & vagantium in pa-
schali tempore.

Ad huius decreti executionem parochus eam
diligentiam adhibeat; vt de istiusmodi vagis
& mendicis hominibus, ab hospitibus alijstue
quouis modo hospitium exercentibus perqui-
rat, omniq. alia ratione inuestiget, vt eorum
nomina antequàm hebdomada in authentica
aduentet, nobis afferat: sicq. exequamur, vt illi
ex decreto prouinciali sacram communionem
eo paschali tempore in basilica Metropolita-
na sumant.

De

Pr. 2. tit. 1. dec. 13. pag. 63. De ijs qui paschali tempore sacram communionem
non sumpserint, monendis, interdendis, & de-
nunciandis.

Qua in re parochus hoc præstet, vt quotannis
die Dominico resurrectionis Domini, & sacris
duabus ferijs proximè sequentibus populum
publicè moneat, vt qui eo sacro tempore com-
munionem non sumpserunt, intrà octauas pa-
schæ sumant, pœna interdicti proposita: qui
verò eo tempore exacto non paruerint, eos die
Dominico octauas proximè sequenti publi-
cè interdictos denunciaret ex præscripta for-
ma.

Liceat tamen ipsi parochus in alios etiam octo
dies, vel ex facultate Vicarii foranei in diocesi,
& Visitatoris in vrbe, in dies item quindecim
post octauas resurrectionis Domini illud tem-
pus ob causam differre prorogare; sin autem
ob grauissimam causam cuiquam longius
tempus constituendum censuerit, id per literas
nobis significet, vt maturè, & salutariter de eo
deliberemus.

Pr. 6. tit. de pœnit. S. Episcopi. pag. 304. De reuocandis item à sacra communionē, & inter-
dicendis ijs, qui peccandi occasiones publicas nõ
præcidunt, etiam si emendatæ vitæ testimonium
à confessario afferant.

Parochus autem, & interdictorum hominum,
& eorum etiam, si quibus fortalsè propter
maius illorum spirituale adiumentum sacram
communionem ministrare ad tempus distulerit,
indicem nobis octo post octauas Resur-
rectionis Domini diebus si in vrbe est, si verò
in diocesi quindecim dierum spatio mittat,
proposita ei mulcta aureorum nummum qua-
tuor.

Pr. 5. de Euch. S. Parochus. pag. 221. De apparatus in adibus ægroti adhibendo, cùm san-
ctissima Eucharistia ad eum defertur.

De cereo à singulis patribus familias parando, ad
sacra Eucharistiæ comitandæ usum.

Clericus, cùm æger non potest, Confiteor re-
citet.

In ecclesia aut oratorio scholæ confratriæ si
quando sacra communiõ ministratur, is ritus
itidem seruetur, vt intrà Missarum solemniam
ministratur.

Si quæ verò fragmenta particularum consecra-
tarum supererunt, à sacerdote qui ministrarit,
antè purificationem omni sancta reuerentia
diligentissimè sumantur.

Quòd si particula, præter eas quas sumpserit,
etiam aliqua supersunt, processionis ordine,
hominibus confratriæ comitantibus, ad eccle-
siam parochialem, intrà cuius fines oratorium
est, sanctè ferat, vbi in tabernaculo asser-
uet.

Quæ ad pœnit. sacr. Pr. 4. de pœnit. pag. 139. DE Confessionalibus etiam quampluribus, de ta-
bellis diuersis eorum vniciq. assignandis.

Qua in re illud præstetur, vt in singulis paro-
chialibus ecclesijs confessionalia duo ad mini-
mum sint; & verò plura, vbi portiones iudem
quamplures, ad præscriptum visitationis Apo-
stolica.

Infra 3. par. A. Et.

Atque id mensium duorum spatio in executio-
nem omnino inducatur; nisi quibusdam pau-
peritate laborantibus alios etiam menses duos
Visitator Vicariuè generalis prorogarit.

Quæ autem confessionalia præscriptæ formu-
læ non respondent, constituto eo ipso tempo-
re reconcinentur: ab omnibusq. ostiola amo-
ueantur.

Quæ verò cancellis vti voluerit, pateant illi om-
nino, dum pœnitentis confessionem confessa-
rius audit.

In singulis porrò ijs plebibus confessionalia ge-
storia aliquot confessionis audiendæ causa
in vnaquaque ecclesia parochiali parentur,
cùm in eam vel ob visitationem vel ob a-
liam celebritatem fidelium concursus frequen-
tior sit.

Visitator in vrbe, & Vicarius foraneus in dice-
cesi id sedulo curet, vt confessionalia loco de-
centi & aperto etiam in regularium ecclesijs
collocentur.

De tabella confessoriorum sacrifiæ valuis affi-
genda.

Quod etiam à regularibus præstari curet Vi-
sitor in vrbe, & in diocesi Vicarius fora-
neus: qui etiam ineunte mense Nouembri &
Maio, nobis per literas de confessorijs regu-
laribus monasteriorum suæ regionis signi-
ficet.

Confessario qui cuiuscunq. criminis, etiã mini-
mi, socius particepsue vilo modo fuit, munere
interdictum sit confessionis eorum audiendæ,
quos illius socios habuerit.

Idem de illis item abfoluendis sancitum sit.

Si quam verò auctoritatem iurisdictionemq.
habet, ea ne abutatur, illum priuamus, quod ad
hanc causam culpamq. attinet: nec verò abso-
lutio, si quam impartierit, vllius roboris sit;
sed irrita planè ac rescissa nullaq. omnino, tan-
quàm ab eo impartita, qui iurisdictionis & fa-
cultatis expertus est.

Et verò si quis confessorius culpæ socius parti-
cipeusue aliquid contra ausus erit, excommuni-
cationis sententiam statim subeat: cuius vincu-
lo irretitus, ab alio sacerdote nisi à nobis ab-
solui non possit.

Ne quis parochus confessionem audiat homi-
num alienæ parochiæ, nisi à nobis, vicariouè
generali nostro scriptam huius rei facultatem
generatim aut sigillatim habeat.

Aduenas autem & peregrinos, quos intrà paro-
chiæ suæ fines breui tempore in diocesi mora-
ri contigerit, audire liceat, etiam tempore pa-
schali; nisi fortalsè de industria eò accesserint,
ne in parochiali ecclesia sacramenta sumant.

At verò parochus basilicæ Metropolitanæ ad
præscriptum concilij prouincialis secundi sa-
cramenta illis ministret.

Quod in nostris sacramenti pœnitentiæ instru-
ctionum additionibus cautum est, vt tempore
paschali parochi aliorum parochorum mini-
sterio

Pr. 4. de pœnit. S. Sacerdotum. pag. 140.

Tit. 1. dec. 12. pag. 62.

Infra in 4. part. A. S. orum.

M m sterio

sterio ad confessiones parochialium suorum audiendas ut possint; id de parochis tantum modo intelligi declaramus, quibus extra parochia propria fines ad audiendas confessiones probatis, scripta facultas data est.

Quare unusquisque Visitator parochorum suorum delectum habeat, quos ad audiendam confessionem fidelium extra parochiam suam de gentium de priorum parochorum facultate audire contingit: & quos delegerit, eorum nomina nobis significet, ut scripta facultas & probatio illis a nobis detur.

De confessionibus parochialium parochia vacantis, aut derelictae, aut adiumento egentis audiendis.

Id a paroco, cui illorum confessiones audiendi Vicarius generalis vel foraneus potestatem fecerit, ita seruetur; ut si eam facultatem Vicarius foraneus dederit ex auctoritate sibi a nobis per literas concessa, ne diutius duobus mensibus suffragetur, contra praescriptum facultatis a nobis permissae.

Parochus unusquisque in vrbe parochiales suos generatim ineunte quadragesima hoc moneat, ut cum ipse multis occupationibus eo tempore distineatur, quicumque alius confessarius Sacerdotibus approbatus quos maluerint, confite ri velint, eos ad confitendum adeant, & confessionis testimonium scriptum ante hebdomadam sanctam ipsi paroco tradant.

In diocesi autem & generatim & sigillatim parochus se facilem praebet, in consentiendo parochialibus suis, de quibus nulla sit suspicio, eos medicinae vitandae causa parochi iudicium subterfugere, ut ad alios confessarios a nobis testimonio scripto probatos se conferant, qui peccatorum suorum confessionem audiant.

Immo vero eam facultatem sponte sigillatim offerre debet, ijs qui lites, controuersias, dissensionesue secum exercuerint, exercentue, de ijs praesertim rebus, quae ad munus spirituale parochialis curae non attinent.

Qua in re si parochus defuerit, tunc ijs Vicarius foraneus facultatem concedat licet, ut alios confessarios adire possint.

Verum ne idem Vicarius foraneus & parochus generatim consentiat, eos a quo maluerint confessario audiri, sed ab eo quem ipse, vel parochus, vel Vicarius maluerit; vel ab illo, quem ex pluribus pijs & peritis ab eodem paroco & Vicario propositis, penitens ipse sibi delegerit.

Pr. 6. de poenit. S. Episcopi. pa. 304. De diligenti opera adhibenda cum ijs, qui peccatorum laqueis publicè aut turpissimè peccandi occasione impliciti sunt, id accuratissimè praestetur.

Quare ineunte quadragesima istiusmodi hominum, & difficultatum praeterea aliarum spiritualium, quibus parochus in sua parochia impeditur, indicem nobis ipse deferat; diocesanus autem parochus Vicario foraneo: qui om-

ni pio officio in id incumbat, ut quae concilio prouinciali sexto tota ea de re praescripta sunt, executionem habeant.

Si quid autem erit, quod auctoritatem operamque nostram desiderare videatur, nos prout opus erit idem Vicarius consulat, ut praesens opportunumque remedium adhibeamus.

De libro, indice penitentium a parochis, & alijs confessarijs tempore paschae conficiendo. Pr. 4. de poenit. S. Ultimo. pag. 140.

Id Visitator, & Vicarius foraneus praestari curet ab omnibus, praesertimque a regularibus, proposita item poena suspensionis a munere audiendae confessionis.

De quatuor capitum doctrinae christiana recitatione. Pr. 6. de poenit. S. Quo faciliorem. pag. 305.

Quod ad eos attinet, quos illa scire certum & exploratum est, parochis, & confessarijs etiam regularibus, quibus expedire videbitur, facultatem concedemus, qua illam recitationem remittant ijs, qui paschali tempore (si regularibus confitentur) illa capita paroco, ante vel post confessionem semel recitarint; & ita satisfecisse censeantur, etiam si eodem tempore paschali crebrius confiteantur.

Ex facultate etiam quam concedemus, ea recitatio illis qui in anno crebrius confitentur, in scholisque doctrinae christianae frequentes sunt, remittatur licet; ita tamen, ut ante confessionem statim saltem quater in anno illa recitent audiente paroco: alia autem semper ipsi secretò pronuncient.

Quod vero ad alios pertinet, decretum concilij prouincialis quinti, seruetur omnino. Tit. quae ad pd. & doct. christ. S. Ad salutem. pag. 211.

Regularibus autem, qui huius recitationis saluum testimonium dederint, cum penitentes, quorum confessionem audierint, re vera eam non praestiterint; poena, quam ipso facto subeant, suspensionis a munere audiendae confessionis constituitur.

Nec vero confessarius tam regularis quam saecularis, etiam cum testimonium confessionis datum penitenti non est, sine scripta nostra facultate cuiusquam confessionem audiat, nisi ille primum ea capita recitarit.

Qua de re Visitator in vrbe, & Vicarius foraneus in diocesi studiosè inquirat.

Si quem autem in hoc negligentem, aut contumacem compererit, eius nomen statim nobis deferat, ut contra eum agatur poena suspensionis a munere audiendae confessionis, & alijs etiam poenis arbitrato nostro.

Qui autem ea capita ignorat, si modo quantum in se fuit, accuratè praestitit, quod sibi de illis ediscendis praecipuum fuit; ei talem recitationem remittat licet Vicarius foraneus, ex praescripto concilij prouincialis quinti, & ex facultate nostra scripta sibi concessa: ita tamen ut ille rudis scholas doctrinae christianae frequentet, in eisque perseveret.

Si vero ea capita, vel praesentitate, vel praesentitiae hebetudine, vel alia causa se non possit ediscere dicat, nec verò scholas doctrinae christianae adire velit; neis sine nostra facultate in confessione audiatur. Immo verò si in pascha non confessus, neque sanctissimam communionem sumpserit; ingressu ecclesiae perinde interdicatur, ac si culpa negligentiae sua praescripto matris ecclesiae non paruerit.

Prou. 6. de poenit. pag. 305. S. Quo faciliorem.

ediscere dicat, nec verò scholas doctrinae christianae adire velit; neis sine nostra facultate in confessione audiatur.

Immo verò si in pascha non confessus, neque sanctissimam communionem sumpserit; ingressu ecclesiae perinde interdicatur, ac si culpa negligentiae sua praescripto matris ecclesiae non paruerit.

Quibus autem confessarijs permissum est, eam capitum recitationem penitentibus remittere; ij caueant, ne id condonent illis, quos ea capita rectè scire, memoriterque tenere, certum exploratumque non habuerint.

Aegrotis graui infirmitate laborantibus, aut in mortis articulo constitutis, cum confessarius necesse esse censerit, eorum capitum recitationem remittere poterit.

De sudastris, qui usque adeo audiendi sensu grauius laborant, ut confessarij verba ob interpositam confessionalis tabellam auditione accipere non possint; periculum primum fiat; an remedium satis sit, illos in confessione audiri hora meridiana, aliaue qua nemo ferè quifquam in ecclesia est, proindeque. Sacerdos cum illis alius colloqui possit.

Si verò ne hoc quidem satis sit, iudicium facti Vicario diocelano committitur: qui si illos aurium sensu ita captos impeditosque, verè iudicet, scriptam facultatem paroco, aliaue confessario a nobis probato permittat licet, qui eos extra confessionale audiat.

Pr. 1. de poenit. S. Salutarem. pag. 10. Pr. 4. tit. eod. S. Medici. pa. 140.

De confessione aegrotorum ad praescriptum constitutionis Pij Quinti, & decretorum prouincialium.

Id ita praestetur, ut qui confessarius aegro sacramentum poenitentiae ministrarit, testimonium scriptum ministratae poenitentiae statim ex illius constitutionis decreto ei det.

Si quid verò impedimenti inciderit, quamobrem tunc confestim dare non possit, tunc saltè antequàm ille ipse dies transeat, det omnino vel ipsi aegro, vel illis qui eius curam habet. Quod si quis parochus, aut alius confessarius saecularis non fecerit, nummis aureis duobus mulctetur: regularis autem suspensionem a munere audiendae confessionis ipso facto subeat arbitrio nostro.

Pr. 4. vtsupr. S. Nec vero.

Vicarijs foraneis in diocesi, & poenitentiario in vrbe facultatem permittimus, qua ob causam infirmis confitendi tempus secundo quoque die (ita tamen ut octo dierum spatium non excedat) prorogent licet.

Rarò tamen hac facultate vtantur, & maxima adhibita moderatione.

Prou. 1. vtsupr.

De officio Medicorum cum aegrotis praestando, ad praescriptum eiusdem constitutionis pontificiae, & decretorum prouincialium.

Id ita obseruetur, ut quicumque medicus ei constitutioni, illisque decretis non paruerit, & ad aegrorum, qui praestitae confessionis testificationem scriptam ei non ostederint, & tradiderint, curationem accesserit: in eum agatur de-

claratione poenarum a Vicario Criminali.

Quam ob causam, de Medico qui contrafecerit, quaestio processus a Vicario foraneo instituitur, & conficiatur; quem deinde statim ad ipsum Vicarium criminalem mittat.

De iureiurando Medicorum praestando pro Pr. 4. vtsupr. obseruatione illius constitutionis.

Id a medicis qui in diocesi sunt, siue etià alium de ad aegros curandos veniunt, Vicario foraneo praestari licebit, ex facultate scripta ei a nobis data.

Pr. 5. de Episcopo. S. Parochus. pag. 282.

De interdictorum, & excommunicatorum nominibus ad Cancellarium Archiepiscopalem a paroco deferendis.

Id ita praestetur, ut si mensis spatium a die denunciationis parochus eorum nomina non detulerit, aureis nummis duobus mulctetur.

Visitator autem in vrbe, & Vicarius foraneus in diocesi, eorundem, qui excommunicati & interdicti in sua regione sunt, nomina mensis spatium ad Cancellarium Archiepiscopalem deferat, & deinceps sapius prout opus erit.

Poenitentiae interdictis iniunctae, quae ante absolutionem loco publico ante ianuae ecclesiam praestandae sunt, ita longè ab ecclesiae foribus praestentur, ut ne qui interdictus est in ecclesia introspectans diuina spectare possit, quasi illis interlit.

Cum autem qui paschali tempore ob negligentiam & culpam non confessi, sacram etiam communionem non sumpserint, interdicti, eo vinculo absoluuntur; istis inter alia poenitentiae salutaris opera id etiam praescribi vtile salutareque erit, ut in singulos menses de peccatis confiteantur.

Pr. 3. tit. de poenit. S. Studet. pag. 93. Pr. 5. eod. tit. S. Quod in conc. pag. 213.

De poenitentia publica, & solemnè imponenda ad praescriptum concilij prouincialis tertij, & quinti.

Id eam executionem habeat, ut si qui tale facinus commiserint, ut poenitentia publica & solemnè satisfacere debeant, eorum nomina parochi mense ante quadragesimae initium ad nos deferant, ut ineunte quadragesima ex instituto ecclesiae ritè ea poenitentia imponatur.

Vicarius foraneus, & alius quiuis Sacerdos, cui ex facultate nostra interdicere licet, regulas seruet commonstratas.

Pr. 4. de poenit. S. Casus. p. 140.

De rerum incertarum restitutione decretum.

Ita declaratur, ut quod ad iudicium faciendum attinet, locum etiam habeat in restitutione rerum; quae casu inuentae, nec furto subtractae, aliaue dolo sublatae, aut alio modo male parte restituendae sunt.

Ad cuius decreti faciliorem executionem hoc praestetur, ut in basilica nostra Metropolitana, & in vnaquaque ecclesia diocesis plebana, certo loco conspicuo & distincto capsa perpetuò constituitur, quae literis grandaeusculis a fronte inscribatur, CAPSA INCERTORVM. ea capsula clauibus duabus inter se diuerso fabri li opere distinctis claudatur; quarum vna apud Cancellarium Archiepiscopalem, altera

apud depositarium auctoritate nostra constitutum asseruetur.

Certis præterea signis eadem capsula ita ab alijs distinguatur, ut ab omnibus etiam rudibus facile dignosci possit: collocetur autem ita commode loco, ut eò tam mares quam fœminæ facile accedant.

Quæ verò in capsula conijci non possunt, apud depositarium custodiantur.

Res verò inuentæ, quæ pecunia non constant, ne in capsula ante reponantur, quam diligenter inuestigatum sit de domino earum rerum, expresscripto instructionis quæ eo nomine edetur. Cum quod inuentum est, verè restituitur; vel si qui inuenit, præ paupertate, aliaue causa restituere non potest, idonea sponcione caueat, se mensium saltem sex spatio restitutum: tunc parochus, alijq. confessorio, quibus scripta facultas data erit, ab huiusmodi casu penitentem absolueri licebit.

Ob paupertatem, vel ob aliam causam, quæ confessorio videbitur, facultatem ei damus, ut nostra auctoritate remittere possit debitam restitutionem rei inuentæ, quæ pluris non valeat viginti solidis.

Depositarius rei inuentæ & conditionem, & venditionem, & restitutionem (si quæ verò vniquam Domino fiet) & erogationem in usum pium describat diligenter, ad præscriptum eiusdem instructionis, & præterea si quid iusu nostro inde deprometur ad usum item piû. Liber præterea rerum incertarum quæ inuentæ sunt, in Cancellaria archiepiscopali conficiatur, & asseruetur: in quo notatis perpetuo ordine diebus mensibusq., & res inuentæ in capsula coniectæ describantur, & quæ item inde depromptæ in usum pium erogatæ sunt.

Cui libro adiunctus sit index, alphabeti ordine in singulas plebes distinctus.

Huius capsulæ institutum, & locus ubi illa constituta est, bis in singulos annos, semel initio aduentus, iterum quadragesimæ principio, in vnaquaq. parochiali ecclesia à parochus denuncietur.

Quæ ad sacr. ord. dimis, & ad clericum. Tit. de Sac. ord. §. Ut ad eccl. p. 141.

De pueris à parochus in clericali disciplina instituendis, ex visitationis apostolicæ, & concilij provincialis quarti præscripto.

De quorum puerorum educatione & progressionem, vnusquisq. parochus tertio quoq. mense nobis per literas significet; idem etiam Vicarij foranei congregationis annuaria & Synodi tempore rectè præstent.

De processu, & inuestigationibus eorum qui ordinandi sunt, præstandis, id conficiatur ad præscriptam formam eo de genere traditam: utq. ita seruetur, Vicarij foranei in diœcesi curent.

De clerico parochiali habendo, & educando ad præscriptum concilij provincialis quarti.

Id omnino ita præstetur, ut parochus, aliusue, qui clericum habere debet ex decreto, aut iusu particulari, quotiescunq. non habuerit, pro

rata temporis quo illum non habuerit, multetetur, ratione supputata nummum aureorum triginta in singulos annos.

De clerico in Missa ministrante, ad præscriptum concilij provincialis quarti. Ibid. §. Quibus etiam.

Quod ut omnino in vrbe præstetur, cura sit visitatoris, ut in Ecclesijs etiã monialium, in oratorijs confratriarum & hospitalium executionem habeat.

Vbi clerici sustentandi onus populo incumbit, ut id præstet, cum eo agatur, vlt. adeò, ut etiã in eius ecclesia Missa & diuina officia non celebrentur, quoad illius sustentationi prouiderit. Vicarius tamen foraneus, ubi inhibitiõ facta non est, per mensem celebrare permittere possit, quoad prouisum erit.

Quod si ob inopiam aliquam populi ratio habenda sit, nobis Vicarius foraneus & Visitator id significet, ut remedium adhibeamus.

Ne puero laico Missa ministrandi facultas ab alio quam à nobis, cum præsentibus aderimus, fiat: quæ ne cuiquam prius detur, quam de eius peritia, vel periculum per examen fiat, vel à Vicario foraneo testimonium detur.

Quod si ante id testimonium & experimentum aliquando cuiquam ea facultas dabitur, ea conditio adscribatur, ne facultate utatur, nisi prius à Vicario foraneo examinetur, & approbetur.

De facultate, quam obtinere debent Sacrista, clerici, musici, organista, ad præscriptum concilij provincialis quarti. Ibid. §. Nec vero etiam.

Id præstari mandamus pœna arbitraria à Visitatore, & Vicarijs archiepiscopalibus propofita contra præfectum ecclesiæ, qui tales sine facultate admiserit; & contra illos item, qui tale munus susceperint: qui etiam mercede stipendiouè multentur.

Vicario tamen diœcesano potestatem facimus, ut eam facultatem ad duos menses concedere possit, dum illa à nobis impetretur.

Si quis eorum ministrorum, aut qui alia ratione alicui ecclesiæ adscripti sunt, ab ecclesia, & à præscripta functione munereuè discesserit; id parochus, præfectusue ecclesiæ octo dierum spatio Visitatori in ciuitate, & Vicario foraneo in diœcesi significet; qui de eo ipso per literas dierum quindecim spatio nos certiores faciat.

De clericis, qui ecclesijs adscripti sunt, & præsertim de eorum functionibus, ac præterea de functionum præstitarum testimonio, quæcunq. concilio provinciali primo, secundo, tertio, & quarto constituta sunt, ea accuratè, diligenterq. præstari curet, & Visitator in vrbe, & Vicarius foraneus in diœcesi, & præfectus item ecclesiæ in qua illi adscripti sunt.

De eorum adscriptorũ absentia, et erratis notandis.

Id ipsum seruetur etiam de sacerdotibus, & alijs quibusuis ecclesiasticis, qui certæ ecclesiæ non adscripti, in propriam tamen ecclesiam conuenire debent, ex decretis provincialibus.

Pro. 1. de funct. min. ord. p. 30. Pr. 2. tit. 1. decr. 24. pag. 64. & tit. 2. dec. 28. p. 69. Pr. 3. tit. de ord. sacr. §. Quod al. tera. pag. 94. Pr. 4. eod. tit. §. Minorum. pag. 146. Pr. 4. de distrib. §. Idem stat. pag. 161. Pro. 2. & 3. vlt. & Syn. diœc. 3. dec. 3. & 4. pag. 348.

De ec-

Pro. 4. de ord. sacr. §. clericos. pag. 146. **De ecclesiasticis interdendis munere ordinis suorum, qui sine facultate scripta ab Ecclesia discesserint, cui adscripti sunt.**

Id exequantur & præstent Visitatores, & Vicarij foranei.

Intra in parte 4. Astorum. **Denunciationibus faciendis à parochus, & à quouis Ecclesiastico homine, in mutatione domicilij, Ecclesiæ, cappellæ & c. ad præscriptum libri instructionum de statu cleri.**

Qui contrafecerint, ijs pœna sit arbitrio Visitatoris, & Vicarij foranei: quam pœnam uterque diligenter exequat.

Visitator tam in Vrbe quam in diœcesi statum cleri suæ regionis in singulis annis quater recognoscat: primùm in hebdomada post Epiphaniam: iterum in hebdomada quarta post resurrectionem Domini: Tertio in hebdomada prima mensis Augusti: quarto in vltimis duabus hebdomadis mensis Octobris.

Qua in omni recognitione experiundo cognoscat, præsertimq. certis examinis rationibus, quem quisq. progressum in studijs habuerit.

Pro. 1. de cler. vlt. §. Externa. pag. 18. Pr. 2. tit. 2. dec. 31. pag. 70. Pro. 4. de vit. & honest. cler. pag. 170. diœces. 4. dec. 19. pag. 361 §. In vestitu. **Unusquisq. ecclesiasticus homo vestem interiorem & exteriorem talarem, pro statu, & officij ratione, & præscripto Synodorum provincialium & diœcesanarum semper induat, & gestet.** Non modò in vrbe, sed in loco etiam sinibusue propriæ parochiæ, & in oppidis locisue insignibus saltem, frequentioribusue: cum item ad visitationem, aut congregationes foraneas, ad celebritates dierum festorum, ad funera officiaue mortuorum euocatur.

Pœnam autem multamue luat aurei nummi, quoties deliquerit, alijsque præterea pœnis multetur, pro culpæ grauitate, & personæ ratione, idq. arbitrio Vicarij Generalis, vel Criminalis, vel Visitatorum, vel etiam Vicariorum diœcesanorum.

Liceat tamen Vicario diœcesano ob locorum distantiam aut difficultatem quandoq. potestatem facere induendi vestem viatoriam breviorè loco togæ talaris, cum ad funera aliquis euocatur.

Omnis autem Ecclesiastici ordinis homo, cum iter facit, veste viatoria superiori semper utatur, etiam si pedibus iter habeat, & quocunq. item proficiscatur, eadem pœna delinquenti constituta.

Nemo, etiam in gradu doctorali constitutus, anulum gestet; nisi ecclesiastica dignitate præditus, cui cum dignitas confertur, anulus traditur tanquam illius dignitatis insigne.

Parochus doctoratus gradu ornatus, nõ doctoralem vestem, sed quæ grauissimi & præstantissimi muneris sui propria est, parochiale induat. Si quis contrafecerit, multetur statim anulo quem induit, & ijs vestibus doctoralibus: pœna etiam suspensionis à functione ordinis suorum afficiatur à Vicarijs nostris, etiam foraneis, & alia item eorum arbitrio.

Quod decretum vim roburq. habeat, à die, quo primùm editum erit.

Coadiutores curæ animarum, Curati itè amouibiles, capucium, & vestis superioris latas manicas, quæ sunt propria parochorum insignia, ne deferant: sed habitu pro ratione sui status à Conc. pro. & diœc. præscripto, contenti sint.

In vestibus color ne alius quam niger adhibeatur. Prou. 1. & 4.

Vestes etiam domesticæ clericales nigro colore sint omnino, quibus cum aliquis induitur, habeat etiam vestem interiorem saltem demissam infra genua, eamq. itidem nigri coloris.

Tegumenta illa capitis domestica & oblonga, quæ biriola vocant, & pilei item viatorij instar turbini, aut qui sunt alia forma, quam quæ præscripta & probata nobis est, interduntur omnino.

Caligæ item quouis modo turgentes, nauticarum etiam instar, & aliæ cuiusuis generis coriaceæ, vetitæ censentur.

Pallia item, quæ ferraiola vulgò vocant, & vestis denique omnis quocunq. genere, quæ diuersa sit à forma præscripta in concilij tam provincialibus quam diœcesanis, omnia eiusmodi sunt, quæ nemo ecclesiastici ordinis homo induat: alioqui ex canonum sanctionibus plectatur, ac præterea ut infra.

Quicumque in hoc vestitus genere deliquerit, multetur vestibus & indumentis, quæ contra præscriptum induerit, alijsque præterea pœnis plectatur, arbitrio Vicarij Generalis, Criminalis, aut Visitatorum, & Vicariorum etiam diœcesanorum.

Quæ omnia ut planè præstentur ab his vnuerfis & singulis cura diligentior desideratur, in executione decretorum provincialium & diœcesanorum de clericali vestitu.

Ne quis ecclesiasticus in platea, porticu, vicinijs, tabernis, officinisue publicis otiosè subsistat, aut vegetetur; neue ijs publicis locis colloquium sermonemq. habeat, in longiusq. ducat cum laicis, præsertim fœminis, etiam affinis consanguineisue, nisi necessitas postulat.

Ne item post primam noctis horam necessitate non cogente domo exeat: qui contrafecerit, multa ei sit aurei nummi, quoties deliquerit, aliq. præterea pœna pro culpæ ratione.

A domicilij, mensa, confabulationibus, & consuetudine laicorum, præsertim eorum qui suspicione malè agendi non carent, ut omnino abstineant, cura sit diligens Visitatorum in vrbe, & in diœcesi vnusquisq. Vicarij foranei; qui ut ab ista consuetudine clericalis ordinis homines auocent, multas & pœnas illis proponant, quas grauiiores etiam arbitrio nostro pro culpæ modo constituemus.

Ne secum domi fœminas, etiam arctissimo consanguinitatis affinitasue vinculo coniunctas, aut cibi parandi, aut alia domestica officia præstandi causa, aliaue causæ spec. e, etiam si non pernoctabunt, vllus ecclesiastici ordinis homo sine scripta nostra facultate vllò modo habeat, recipiatue.

Qui contra fecerit, aureo nummo multetur, M m 3 quo-

quoties culpam hanc admiserit.

Atqui ea facultas, cum nos Mediolani sumus, à nemine cuiquam permittatur nisi à nobis; ac præterea nisi primùm de statu mulieris Visitator, aut alius cui id curæ dederimus, diligenter perquisierit, testimoniumq. nobis fecerit.

Visitator vnusquisque in vrbe, & Vicarius foraneus in diœcesi, tertio quoq. mense mulieres visitet, quæ cum ecclesiasticis, etiam ex scripta nostra facultate habitant.

De iisdem præterea secretò perquirat: & si quid erit, cui consuli prouideriq. oporteat, si graue est, ad nos referat; si minus, ipse remedium adhibeat, prout opus esse viderit.

Vnusquisq. ecclesiasticus homo, quotannis in synodo diœcesana, quo die scrutinium cleri fit, suas, si quas habet, facultates eiusmodi exhibeat; quibus vel certa in ecclesia Missam celebrare, confessiones audire vel cum laicis habitare, vel mulieres domi habere sibi permillum sit.

Quicumq. non exhibuerit, id ei multæ pœnæq. sit, vt si quam habet, nihil in posterum ipsi suffragetur, ac nummum præterea aureum pendat.

Indicem quoq. librorum, cui manu sua subscriptum sit, rectè distincteq. notatum ostendat, ac tradat.

Clerici etiam singuli ecclesijs adscripti, idem de functionum testimonio præstent, arbitraria pœna constituta.

Testes synodales quarto quoq. mense, de his quæ pro ratione sui muneris debent, ad nos, vicariumuè generalem nostrum, cum absumus, scribant.

Catellos verò canesue ne ecclesiasticus quis alat, neque habeat, pœna constituta nummum aureorum decem.

Nec verò culpam hanc admittat, ne custodiendæ quidem domus causa, nec verò prætextu cohabitationis agnatorum.

Quicumq. præterea regularis aut sæcularis ecclesiasticus cum catellis canibusue ad funera officiaue aliarum celebritatum accesserit, excludatur, nec villo modo admittatur.

Quicumque contumax, & negligens erit, à Vicario foraneo, & Visitatore arbitraria pœna plectatur.

Clericos denique, qui in foro mercatorum Mediolani, vbi nullum planè negotium habent, sed præ curiositate, quæ à vitæ clericalis institutis aliena est, sæpius vagantur, præfecti, & Visitatores nostri vt diligentissime poterunt, et per se, & per alios obseruent.

Quicumque verò semel atque iterum moniti, ab istiusmodi consuetudine non abstinerint; eorum nomina ad Vicarium nostrum Generalem criminalem deferant, vt pœnis multæsiue eorum vitæ clericalis corruptela animaduertatur, & coerceatur.

Ne quis clericalis ordinis homo, qui Mediolani habitat, sine Visitatoris facultate scripta

ab hac vrbe, nec verò diœcesanus à loco vbi manet, absq. Vicarij foranei concessu itidem scripto discedat, cum is alio loco pernoctaturus est.

Quicumq. Sacerdos, aliusue qui beneficium detinet, contrafecerit, aureo nummo mulctetur: alij autem clerici plectantur arbitrio Visitatoris, aut Vicarij diœcesani.

Nec verò quicumque eorum huius absentia facultatem concedat licet, quæ triduo diutius duratura sit.

Die autem festo, ne villo quidem prætextu, parochus, canonicus, aliusue clericus certè ecclesiæ adscriptus diœcesanus Mediolanum veniat, nec eius rei potestatem Vicarius foraneus faciat, aut facta ei suffragetur, sed feriali tantummodo die.

Neque huius absentia profectioisue facultas cuiquam clericalis ordinis homini detur, qui duodecim millia passuum Mediolano distat, nisi semel ad summum in singulas hebdomadas; eaq. conditione, vt in vrbe non pernoctet, nisi ob causam, quæ facultatem concedenti probetur; eademq. in facultatis literis exprimitur.

Is verò ne vnquam eam facultatem concedat, nisi ob causam semel tantum in singulos menses. Quicumq. contra præscriptum à sua clericali statione abfuerit, aureis nummis duobus mulctetur, quoties deliquerit.

Vicario autem foraneo breuis huius absentia facultatem antiquior parochus Vicariatus, aut alius quem huic curæ nos præfecerimus, concedat licet: sine qua facultate à sua residentia abesse pernoctando non possit.

Mediolani ne Sacerdoti diœcesano Missam celebrare liceat, nisi absentia sua facultatem à Vicario foraneo scriptam, & Vicarij Generalis, alteriusue nostri deputati manu signatam ostenderit.

Nec verò quicumque Sacerdos diœcesanus, ad Missæ celebrandæ munus ordinarium, aut ad dierum festorum celebritates, aut ad funera, officiaue mortuorum, absq. Vicarij Generalis facultate scripta recipiatur: alioqui stipendio constituto mulctetur, aliaq. pœna arbitraria: qui verò receperint, eis constituta sit mulctæ, aurei nummi.

Parochi animarumue curatores, ne breui quidem temporis spatio à sua Ecclesiæ statione parochiali absint ijs temporibus, quibus fidelium confessiones frequentiores esse solent, vt concilio provinciali cautum est.

Qui contra præscriptum abfuerit, pœna ei sit aureus nummus in singulos dies, quibus sine legitima causa abfuerit, quæ à Visitatore, Vicariouè Generali probetur.

Vicarius foraneus, qui breuis huius absentia facultatem parochi dederit, alium parochum à nobis iam probatum confessionibus audiendis deligat, qui illius absentis vice partes sustineat curæ animarum.

Canonicus, aliusue chori officijs deninctus, ne diutius

Titul. de min.
Ecc. §. Ne mul-
tis. pag. 27.

tius triduo abesse possit, sine facultate nostra literis exarata, ad præscriptum concilij provincialis primi.

Quod verò de tridui absentia ex præfecti chori facultate constitutum est, id intelligi volumus de facultate, quæ etiam à Visitatore in vrbe, & in diœcesi à Vicario foraneo comprobata sit.

Vnusquisque Præpositus, & Parochus item, absentiam canonici, cappellani, alteriusue ecclesiastici hominis, qui in Ecclesia præpositurali vel parochiali residentia iure obstrictus tenetur, dierum octo spatio, si in vrbe est Cancellario, si in diœcesi Vicario diœcesano per literas denunciaret: qui Vicarius diœcesanus itidem Cancellario illas denunciationis literas mittat.

Idem de parochis animarumue curatoribus absentibus, & præterea de alijs quibuscunque clericalis ordinis hominibus, qui à diœcesi abfuerint, per Vicarium diœcesanum præstetur.

De clerico qui mensem saltem abfuerit, præstetur quod præscriptum est concilio provinciali secundo.

Quicumque clericus causa studij abfuerit, executionem decretorum provincialium præstet.

Alioqui pœnam, & mulctam subeat arbitrato nostro.

Nec verò quis clericus physica, aut iuri ciuili operam det, sine facultate sanctæ Sedis Apostolica.

De Theologis & Scholasticis. DE Theologis Scholasticisq. in diœcesi nostra constitutendis ea ratio seruetur, vt vbi comode fieri potest, præbenda Theologi & scholastici instituantur.

Scholasticus. Scholasticus præbenda, stipendio vniuersitatis curandum est vt instituat, cū aliqua si opus erit, accessione census, cappellæ, alteriusue emolumenti, cui nullum munus in choro residendi sit coniunctum, præter dies festos; vt ab omni alio munere liber, frequentior in scholis esse possit.

Vicarij igitur foranei cum populis agant de stipendio ei constituendo, vt eorum pueri & adulescentes rectè informantur pietatis moribus, & literis.

Quidquid verò cum illis egerint, aut delibera- rint, ad nos referant.

Idem Visitatores præstent, qui etiam accuratè animaduertant, an cappellania, alioque simili beneficio, aut alia ecclesiastica ratione, scholastici sustentationi adiumentum subministrari possit.

Vbi tamen vna tantummodo præbenda constitui potest, ea scholastico attribuat; qui hoc instituendæ pueritiæ & adolescentiæ munus in populis nostris obeat.

Si verò scholasticus ex scholasticæ suæ institutione Missas celebrare debet; si Sacerdos non est, anni spatio cum ad ætatem peruenerit, sacerdotio initiatur; alioqui ea præbenda statim priuetur: interea autem tanquam substitutus seruiat.

Illius munus erit in primis, omnes pueros & adulescentes, quos nos statuerimus, grammaticam, humaniores literas, & rhetoricam artem, prout eorum ingenij solertia tulerit, docere gratis.

Catechismi præterea compendium, aliaque pias institutiones iudicio nostro diebus præfertim festis explanet.

Et præterea vt maxime fieri poterit, rectè etiam scribere, quod ad characterem attinet, noscat, & doceat, quæ nos ei constituerimus, pro temporum & loci ratione.

PRÆBENDAM porrò theologalem eo iure niti volumus, vt illius optandæ locus non detur, ordineq. primarium locum in canonicatibus obtineat: vsque adeo, vt cum is qui illam obtinuerit, ad primam chori sedem post dignitates peruenerit, eo loci consistat perpetuò, etiam si post alios eiusmodi præbendam habuerit.

Sex mensium spatio is theologus diaconatus ordine initiatur: alioqui nisi præstiterit, præbenda ipso iure vacet.

Theologi præcipuum præter cætera munus hoc etiam erit, vt omni die festo sacras literas in ecclesia publicè interpretetur; in ferijs autem hebdomadæ, vbi cleri numerus est, sacram item scripturam, conscientia casuum tractationem, aut catechismi, alteriusue ecclesiasticæ doctrinæ aut disciplinæ lectionem, quam nos præscriperimus, exponat: si verò in ferijs omnibus id præstari non poterit, ter saltem in singulas hebdomadas, prout expedire censuerimus.

Clericos porrò inferiorum ordinum, aut catechismi Romani doctrina, aut alia lectione etiam separatim à reliquo clero sæpius in hebdomada erudiat atque instituat, ex præscripto regularum nostrarum.

Hæc etiam officia mox infra descripta præstet, cum vel à nobis, vel à Vicario foraneo à se præstari iussum erit.

Officio muneriq. definitoris & consultoris casuum conscientia, non solum in Vicariatu vbi domicilium habet, sed etiam in ijs alijs finitimis fungatur, idq. tam in congregatione mensura, quam etiam alio tempore.

Promotoris etiam officium obeat in studijs cleri illius regionis, rei q. literariæ excitandis: quibus in omnibus non discedet à regulis, quas nos constituerimus.

Concionatoris præterea officium aliquando præstet, cum Ecclesiæ Præpositus aliqua necessaria occupatione distinetur: cõciones quoque, & orationes publicas, quas aliquando in frequentiori cleri cõuentu recitari contigerit, conficiat, & habeat: sacras etiam confessiones in ecclesia interdum audiat, cum illius ministrum in eo munere Præpositus requiret.

Quod ad distributiones quotidianas attinet, si quando in residentia sua ecclesia sacra cõfessionem audiet, aut si aberit, re uera occupatus

tus in congregatione mensura, aut necessario itinere impeditus, quod ob eam causam susceperit in definitoris munere officiosè; earum perinde particeps sit, ac si in choro præfens ad esset: alioqui residentia legibus adstrictus sit, vt ceteri, qui chori officiis deuincti sunt.

Magister cantus. P R A E B E N D A etiã magistri cantus Ecclesiasticis, vbi comode institui poterit, præsertim in ecclesiis collegiaris insignibus, danda à nobis opera est, vt instituantur.

Omnes igitur Vicarii diocæsani etiam per literas nobis significant ac suggerant, quidquid ea in re dignum duxerint, quod nos delibremus.

Vbi præbenda hæc instituta est, aut in posterum instituetur, eo iure fixa hæreat, vt illius optanda facultatem nemo habeat.

Qui verò eiusdem præbendæ emolumentum habet, id etiam oneris sustineat, vt musicam semel singulis diebus clericis ecclesiæ adscriptos, & pauperes item pueros, adolescentescuè laicos indice nostro descriptos doceat, aliaq. præstet, quæ nos statuemus, prout occasio tulerit.

Quæ ad studia D E S T V D I O R V M ratione, doctrina, disciplinaq. clericorum inferioris ordinis, de eorundemq. institutione, qui spem præbent progrediendi in literis, quæcunque concilio provinciali tertio decreta sunt, ea Vicarius diocæsanus, adhibita etiam opera Theologi Vicariatus sui, vbi expedire cõsuerit, præstare multiplici ratione curet: primùm cū parentibus, aliusuè agat, qui eorum clericorum curam habent, vt à ludimagistro, aut ab ecclesiastico viro docto, his literarum initiis instituantur, quibus aditus fiat ad grauiora studia.

Si in eorū patria nemo est qui illos instituat, nec verò ij facultates habeant, quibus sustentari literario studio possint: Vicarius diocæsanus nobiscum agere debet, vt loci pii, vel monasterii, Ecclesiæ, aut cappellæ alicuius sumptu, aut parochi, Sacerdotis uè alterius impensa qui clericum alere debet, sustententur: aut alicui parochi, aliusuè ecclesiastico homini pio & docto in curam tradantur, à quo ipsi clericale munus præstando, & literis & disciplina instituantur ad aliquam studiorum progressionem.

Idem Vicarius diocæsanus nobiscum agat, vt ii pauperes clerici in Seminario Mediolani, aliumuè institutionis locum cooptentur, cum ea victus parte, quam ipsi præ facultatibus ad sustentationem conferre poterunt.

Quamobrem ipse Vicarius quotannis, & in anniuersaria stata cõgregatione, quæ ante septuagesimam agatur, & in altera item ante synodi diocæsani celebritatem, & potissimum prima hebdomada Septembris, quo mense visitatio Seminarii agitur, nobis per literas exponat, de eorum clericorum statu, studiis, & progressionibus.

Parochus prætereà vnusquisque bis clericis illa dili-

gentis charitatis officia præstet, quæ ex Concilio provinciali debet.

prou. 4. de ord. sacr. 5. Vt ad Eccl. 141.

Clerici denique qui Mediolani sunt, vt frequèntissimè possunt, ad ludimagistros ecclesiasticos se conferant; nec verò vsquam ad laicos, nisi ex facultate nostra sibi literis exarata.

Quò autem commodius quæcunque, & de ratione studiorum, & de parochorū, aliorumq. ecclesiasticorum hominū exercitationibus decreta sunt, perpetuo executionis vsu præstentur: in eam curam Visitatores incumbant, vt cum visitationem obeunt, vnicuique ecclesiastico homini pro ingenii illius industria, intelligentia, & munere, studiorum rationes & exercitationes singularibus decretis præstituât ac præscribant.

Singulis autem, modò vnus, modò alterius probati auctoris liber, aut eius capita aliqua præcipua proponantur, quæ certo tēporis spatio studiosè ac distinctè ipsi legant, & tractēt. Eorum autem deinceps studiorum, quæ cum Visitatore, Vicariouè diocæsano, aut cum eo, quo duce & magistro vtuntur ad doctrinarū cursum, conferre debent, rationem certis temporum interuallis, aut verbis, aut scriptis summatim saltem, certa tamen via & modo referant, vsque adeò, vt in perpetuis exercitationum curriculum illos versari idem Visitator aut Vicarius videat, ac statuât.

Quicumque in hac studiorum ratione negligēs erit, si semel atque adeò iterum monitus diligentem se non præstiterit, eius nomen ad nos deferatur, vt desidæ & negligentia suæ consulatur.

Aliis verò, prout Visitator opus esse viderit, præter illas studiorum exercitationes & collationes, iubeat etiam pœna suspensionis alia uè arbitrato suo proposita, eos certo constituto tempore Mediolanum ad examinatores, quos eo potissimum nomine constituerimus, se conferre: vt doctrinarum, librorumq. quibus ex decreto visitationis studuerint, accuratam diligentemq. rationem iis reddant.

Sicq. & alio etiam modo & industria progressionis eorum in literis non recognoscantur solùm, sed adiuuentur, atque excitentur.

Parochis autē, aliusuè ecclesiasticis, qui ad animarum curam gerendam idonei sunt, aliqua de casibus conscientia summa probati doctoris, vt potè sancti Antonini, & alterius, cuius in hoc studii genere doctrina probata eluceat, proponi & præscribi poterit: è qua summa tractatio aliqua seligatur, verbi gratia de pœnitentia eiusq. partibus, de matrimonio, de voto, de restitutione, aliisq. eiusmodi ad conscientia casus & curam animarum pertinētibus, in quibus Visitator pro personarum locorumq. ratione opus esse viderit, illi tempus, studium, industriamq. ponant.

Commentarius item aliquis antiqui patris, aut doctoris pii & probati præscribetur, quò vtantur ad euangeliorum, epistolarum beati

Apo-

Apostoli, & aliorum Apostolorum, aut alterius partis sacrarum literarum luculentam explicationem.

Sermonum etiam concionumq. sacrarum, librorumq. probatorum delectus habeatur; in quorū studio ita versentur, vt inde facile haurire possint, quæ ad rectè concionandum, & ad præclaram cleri disciplinam instituendam, & ad populum pietatis moribus informandū, vsui atque adiumento esse queant.

In concionibus autem sacris conscribendis, & habendis, præclarè elucet pietas, doctrina, & studium Reuerendi patris Aloysij Granatensis; qui omnem ferè antiquam spiritualium exercitationum disciplinam, & scribendo, & concionando ad vsum ita reuocauit, vt eius documenta & monumenta, ad omnem piè christianoq. more agendi laudem & imitationem insignia sint.

Quamobrem illius concionum volumina, quæ Mediolani iussu nostro imprimi curatum est, vnusquisque ecclesiastici ordinis homo, qui in concionandi munere versari debet, sibi parat atque habeat, duobus ad minimum mensibus postquam in lucem prodierint.

Visitator igitur, & Vicarius diocæsanus exequatur, quod nos hoc decreto præstari statuimus ad huius diocæsani nostræ vsum, & utilitatem.

Illud quoque iisdem præscribi poterit, vt ex ijs, alijsq. etiã libris ecclesiasticis piè docteq. conscripitis, doctrinarum genera sparsim tractata & scripta, locosq. communes variè hic atque illic diffusos in vnum colligant: sacra uè scripturæ auctoritates diuersis commentariis & concionibus explicatas in indicem certum ordine referant: eaq. ratione, alia uè singulari industria argumentorum genera vndique conquirant, atque excipiant, quibus sibi subsidiū comparent ad ecclesiasticarum doctrinarum cognitionem.

Qui verò aliquam theologiae cognitionem tenent, iis proponi poterit ea pars summæ sancti Thomæ, quæ pro eorum munere futura sit illis maiori adiumento, atque vsui.

Ad cuius summæ explicationem adhibere illi poterunt tractationes & commentarios studiorum præfecti iudicio probatos.

Si verò in theologiae scientia nõ adeò magnas progressiones habent, proponi eis poterunt institutiones Ioannis Viguerii, aut epitome Summæ sancti Thomæ, in cuius studio operam ponant.

Alij prout idonei erunt, adscribi poterunt, vel casuum conscientia, vel sacra scriptura, vel catechismi Romani studijs: quæ in statis congregationibus hebdomadarijs explicabuntur, ex præscripto concilij provincialis secundi.

Cum ijs etiam alij inferiorum ordinum studia sua conferant.

Si eodem loco complures Sacerdotes sunt, & illi quidem apti collationum spiritualium stu-

dio & oratorio (quod bis saltem in singulas hebdomadas habeatur) huic exercitationi illi adscribantur.

Ijs quoque illud præscribi poterit, vt aliquando conciones & latino & vulgari sermone de ijs conscribant, quæ vel ad eorum officia disciplinamq., vel ad populi commissi institutionem spectant: eas autem scriptas, Visitatori, aut studiorum præfecto tradant, atque adeò alia ratione literariae cleri exercitationes curriculaq. omni studio progrediantur.

Qui verò vel præ senectute, vel ingenii tarditate, exiguam progressionem spem præbent, cum ijs illud seruetur, quod eodem concilio constitutum est: hocq. potissimum præstetur, vt vel in Romani, vel alterius breuioris catechismi, ab auctore tamen probato conscripti, lectione studioq. diligenter versentur, eumq. vulgariter reddant, versionemq. Visitatori, aut Vicario diocæsano exhibeant.

In eo etiam studio assidui sint, vt Missæ mysteria, ritus, & caeremonias rectè teneant: & verò eam Missæ partem ritè discant, quæ sanctæ consecrationis & oblationis mysteria cõtinet. Reliqui autem qui rudiores sunt, in alicuius libri spiritualis, quem Visitator probat, lectionem, aut per se incumbant, aut alicuius probati sacerdotis opera adiuuentur; cui eos Visitator commendet, vt eius adiumento, Missæ mysteriorum, sacrorumq. rituum cognitionè percipiant, ad præscriptum concilij.

Vbi verò in aliqua parochia ecclesiastici homines duo saltem sunt, secundo quoque die ad minimum studia sibi præscripta inter se conferre ne omittant.

Vbi autem plures sunt, quorum munus diligentius in librorum tractationibus & studijs versatus sit, ita vt Visitatori ad alios erudiendos idoneus videatur; is cleri eius loci studiorum præfectus constituatur, cum quo in singulas hebdomadas ter saltem alij rationes literarias conferant.

Bis prætereà singulis hebdomadis congregatio habeatur, vbi in aliqua parochia sacerdotes quinque saltem sunt, ad præscriptum concilij provincialis secundi.

In qua congregatione id seruetur, vt quamuis parochus ex decreto provinciali conuocandæ congregationis curam habeat, tamen & cleri studiorum præfectus, & qui reliquos interroget, & quæstiones in congregatione explicet, sit is, quem ei muneri Visitator præfecerit.

Qua in parochia sacerdotes pauciores sunt quinque, eos Visitator, prout expedire viderit, vel adiungat congregationi, quæ in finitima parochia habetur, vel plurium parochialium ecclesiarum eum sacerdotum numerum non habentium, nec duobus miliaribus longius inter se distantium, sacerdotes in vnam congregationem coopte: quæ semel atque adeò sæpius in singulas hebdomadas habeat. Sed ne congregationes & exercitationes, in quibus

Prou. 3. vt sup.

Quæ ad congregationes cleri. Prou. 2. tit. 2. c. 30. pag. 69.

Tit. 2. decr. 30. pag. 69.

quibus præsens adesse clero sæculari aliquis non poterit, qui ad aliorum studia instituenda, aut ad sacras literas, & ecclesiasticas res explicandas idoneus sit, adiuumento careant, ut huic incommodo occurratur, Visitator pro ut opus esse viderit, opera etiam regularium, quorum monasterium propè sit, uti poterit, ad præscriptum eiusdem Cœcilii prouincialis. Visitatores præterea ciuitatis, quæcunque de cleri studiorum ratione & disciplina præscripta sunt, sedulo præsent: ad quam rem operam theologi suæ regionis adhibeant: omniaq. in communi Visitatorum congregatione, cui sæpenumero præsens ipse theologus aderit, cum præfecto generali studiorum cleri vrbis conferant; coram nobis, aut Vicario nostro generali.

Visitator item præter eas studiorum cleri exercitationes quas præscripsimus, alias etiam constituet ad vitæ spiritualis studia & adiuueta.

Quamobrem in omni conuentu hebdomadario, vbi de alijs disceptationibus actum est, in omniq. alia congregatione, quæ singulis hebdomadis habebitur, de rebus spiritualibus mutua colloquia fieri instituet; & de ijs præsertim rebus, quibus à peccatorum via homines auocari, christianæq. perfectionis iter & cursum tenere possunt; & de rationibus ite, quibus resistendum sit omni Satanæ tentationi. Proponentur etiam in ijs colloquijs remedia, quæ ad singula peccata vitiaq. depellenda adhiberi oporteat: & rationes pariter, quibus turbulentæ animi commotiones sedari, prauiq. habitus adiutrice Dei gratia radicatus extirpari possint.

De periculis præterea agatur, quæ vitæ spiritualis cursum interrumpunt & impediunt: rursusq. de adiuumentis, quibus illa propulsantur. De ratione pariter, quæ ad sanctæ orationis, diuinarumq. meditationum studium ac vsum fideles instrui debent.

De modo item piè deuoteq. preces horarias recitandi, & Missam sanctè religioseq. celebrandi.

De ratione item subministrandi moribundis adiuueta ad sanctè pièq. in Domino moriendum.

De alijs præterea auxilijs spiritualibus, quibus adiuuari proximus potest, ut in sanctitate & iustitia Deo seruiat.

Aliquando etiam vnusquisque conferat, quid eo die sibi in oratione & meditationibus, maiore cum animi sui vi, spiritualiq. lætitia Dei benignitas communicarit.

Frequenter quoque ex diuinis mysterijs, atque ex dictis factisq. sanctorum meditationes aliquæ excitentur, & proponantur.

Quæ sanè omnia ad executionis vsum & consuetudinem inducantur, præter illa, quæ ex decreto prouinciali in capitulis canonicorum spiritualibus præstari debent: in quibus omnibus capitulis, & congregationibus spiritualibus,

Vicarius foraneus in diœcesi, & Visitator in vrbe, frequenter quantum per occupationes poterit, intersit.

Cuius præterea officium erit, aut eo absente præfecti illius capituli, congregationisue, per se, aut per theologum lectoremue alios interrogare, colloquia spiritualia instituere, & meditationum rationes exercitationesq. proponere.

Sacerdotum etiam, aliorumq. ecclesiasticorum hominum spirituales societates, (ut olim in hac ipsa nostra diœcesi fuisse compertum est, & Mediolani floruisse ex sancto Augustino accepimus) quibus in locis, plebibusue commode fieri poterit, per Vicarium diœcesanum, aliosq. sacerdotes vitæ spiritualis studiosos aliqua diligenti ratione excitentur.

De quibus omnibus nos certiores faciant, & consulant.

Vnusquisque Visitator in vnaquaque regione, aut illis locis per nos constitutis vrbis, societatem etiam spiritualem clericorum per alios pios clericos excitet; eandemq. exercenda curet.

In qua congregatione ad spiritualium exercitationum studia clerici illius regionis die festo conueniant.

Earum autem exercitationum curricula, ut rectè instituantur atque adedè fiant, regulæ sumantur è Seminario nostro Mediolanensi; in quæ ea societas Deo iuuante erecta est.

Visitator autem vbi illam instituerit, in illius cura eò diligentius inuigilabit, quò maiores progressiones à clero inferioris ordinis habeantur, ad vitæ spiritualis studium & consuetudinem.

Visitatores in vrbe pro suæ quique regionis cura, ecclesiasticorum omnium, etiam eorum qui alienæ diœcesis sunt, qui studij, alteriusue rei causa Mediolani commorantur, vitam, mores, disciplinam obseruent: & quæ præterea decretis prouincialibus diœcesanisq. de vestitu, de tonsura, de denunciarione domicilij, & de reliqua denique omni disciplina vitæ clericali constituta sunt, ut ea ab illis inuiolatè seruentur, ipsi curent, atque adedè efficiant.

Præfectus autem studiorum ciuitatis curam etiam illorum suscipiat, in ijs quæ ad studia pertinent.

Ecclesiastici ordinis hominibus diœcesis nostræ, qui alibi literis operam in gymnasijs publicis nauant, Præfectos, quocunque studiorum causa proficiscuntur, ibi constituemus, viros spectata probitate & auctoritate, quibus illos intimè in Domino commendemus.

Idemq. etiam laicis diœcesis nostræ, qui aliò ad studia se cõferent (cum eorum quoque omnium in benè pièq. agendo progressionem vehementer in Domino expetamus) omni paternæ charitatis nostræ officio præstabis.

MONITA

Executionis decretorum quæ ad diuina officia pertinent.

DIVINVM officium in ecclesia, aut si aliquando domi, in conspectu sacrae imaginis flexis genibus omnes quicunque illius recitandi lege deuincti sunt, non deambulando, neque vagando, nec verò in via, nisi itineris necessitas aliter postulat; deuotè recitare student.

In qua officium piè recitandi ratione, clerus cū decreta nostra prouincialia seruet; tum ad eam ipsam etiam, & ad ceteras pias spiritualesq. meditationum exercitationes libellū verè aureum adhibeant, qui verè pietatis excolendæ rationibus cumulat, ob eam causam Theaurus piarum & christianarum institutionum in scribitur.

Quem libellum omnes & singuli clericali ordinis homines duorum mensium spatio ab editione horum monitorum sibi comparent, habeant, studioseq. legant.

Significatio autem diuinorum officiorum sono campanæ stata hora fiat pro ratione temporū, ad præscriptum tabellæ quæ edetur.

Ne die festo vesperarum signum in aliqua vrbe ecclesia parochiali ante detur, quàm in basilica nostra Metropolitana datum sit.

Prou. 7. tit. de off. sac. §. Habebat. pag. 28.

Prou. 4. de distrib. §. cum & Tridētini. pa. 160.

Prou. 1. tit. de his qui dign. §. constituatur. pag. 28.

De tabella clericalium functionum, alijsq. tabellis in vnaquaque sacristia ordine assignandis, decreta seruentur.

Quæ itidem à quibusvis clericis eidè ecclesie adscriptis omnino præstentur.

De hebdomadarij officio à collegiatarum ecclesiarum Canonicis in choro per orbem præstando.

Quo autem die Missam conuentualem præpositum canere contigerit, ne propterea canonicus hebdomadarius Missam celebrare in eadè ecclesia intermittat; præsertim si ibi sacerdotum paucitas est, populi verò multitudo non exigua.

Prou. 4. de sac. Mis. §. Quibus diebus pa. 154.

De duabus pluribusue Missis conuentualibus in vna quaque collegiata ecclesia in celebritate certorum dierum canendis.

Qua in re illud seruetur, ut si anniuersaria celebranda sunt, post Primam semper, & officium & Missa pro defunctis celebretur: alia autem officia pro defunctis, ut septimam & trigessimam celebrari licebit post Missam conuentualem stata hora celebratam, ut conueniendi spatium clericis aliunde aduenientibus detur.

Prou. 1. de frequent. §. Cæteris pag. 16. Prou. 2. titu. 2. decr. 26. pa. 68.

De frequenti clericorum communione.

Qua in re illud præstetur, ut in collegiatis ecclesijs nō solum diaconus & subdiaconus, qui dalmaticis induti Missæ ministrauerint, diebus Dominicis & solemnibus sacram communionem in eadem Missa conuentuali sumant; sed alij etiam canonici, Diaconi, & subdiaconi, alijsq. item clerici quicunque sint ei ecclesie adscripti, diebus sibi præscriptis.

Qua in re quicunque defuerint, si distributionum quotidianarum participes sunt, aliquot dies, non amplius tamen octo, à Visitatore, aut Vicario diœcesano, chori ingressu, aut distributionum perceptione multentur: alij verò aliqua pœnitentia correctioneue afficiantur, pro ratione negligentia, alteriusue culpæ.

Quæ verò de clericorum comunione præscripta sunt, præstentur etiam ab iis, qui parochialibus ecclesijs adscripti sunt.

De sacra communione feria quinta in cœna Domini sumenda ab vnoquoque ecclesiastico collegiata ecclesie, in Missa solemnique illo die in ea celebrabitur. Prou. 3. tit. de diu. off. §. feria. pag. 97.

Id etiam præstetur in omni parochiali ecclesia, vbi sacerdotes & clerici adscripti ad Missam eo die celebrandam conuenire debent.

De diuinis officijs die Dominico & festo stata modulatione canendis ad præscriptum concilij prouincialis quarti. Prou. 4. de sac. Mis. §. Iudè præterea. pag. 154.

Id executionem diligentem & cumulatam habeat, in basilica etiam nostra Metropolitana, & in singulis collegiatis ecclesijs, etiam diœcesanis; præter illas, quibus ob librorum inopiā aliamue causam, ad tempus nos aliud scripta data facultate concesserimus.

De hebdomadario canonico pluuiali in vesperis canendis induto diebus festis. Ibid. §. Diebus.

De Diacono & subdiacono in Missa conuentuali, canonicis, vbi potest, at vbi canonici desunt, clericis alijs. Ibid. §. Dominicis.

De lectione ante epistolam Missæ conuentualis in vnaquaque ecclesia collegiata die Dominico & festo canenda. Synod. 3. decr. 18. pag. 350.

Quamobrem lectionum capita ex antiquo libro Metropolitanæ nostræ basilicæ imprimantur, folio amplæ formæ, quæ respondeat folio Missalis.

De officio Sextæ & Nonæ ante aut post Missam conuentualem recitando pro ratione temporum diuini officij. Prou. 4. vsup. §. Horæ.

Quæ paulo ante præscripta sunt, de stata modulatione & ordine diuinorum officiorum, de lectione in Missa conuentuali, ea præstentur etiam in vnaquaque ecclesia, vel parochiali, vel alia, in qua ob diei festi celebritatem, aliamue causam, Missa, diuinaq. officia canuntur.

De vesperis etiam die festo ab omni parochio canendis. Prou. 3. tit. de paroch. §. Parochus in sua. pag. 98.

Qua in re id præstetur, ut psalmi omnes & antiphonæ ad præscriptum rubricarum Breuiarij nuper editi dicantur, multa nummi aurei constituta.

De Missis, Matutinis, alijsq. officijs diuinis in omni anniuersaria solemnitate à parochis de more ritè celebrandis, ad præscriptum concilij prouincialis quarti. Prou. 4. de paroch. §. Cū omni. pag. 166.

Quod planè seruetur in omni parochiali ecclesia, in qua Visitatores vrbis & diœcesis præstari decenter posse censuerint.

Aequissimum est, cum ritu inq. ratione, & canonum iure conueniens, à Metropolitana basilica,

filica, quæ aliarum diocesis ecclesiarum mater est, reliquas in diuinorum officiorum cultu non discrepare.

Quod igitur ex sanctæ matris ecclesiæ Romanæ instituto vsuq., & ex ecclesiæ nostræ Ambrosianæ monimentis, nos in ipsa Metropolitana nostra basilica fieri institimus, vt in vigilijs diei Natalis Domini media nocte nocturnis de more absolutis, eorumq. oratione perorata, statim Missarum solemnia celebrentur, deinde mox Laudes canantur; idem planè in omni alia vrbs diocesisq. collegiata & parochiali ecclesia ritè fieri præstariq. decernimus. Probatus ille vsus, vespèras die sabbato in omni parochiali ecclesia canendi, cum sit veluti præparatio quædam ad sacrum diem Domini cum religiose celebrandum, Visitationum nostrorum cura & officio introducat, ac præterea in vigilijs sanctorum, quoad eius fieri potest. Martyrologij vsus in ecclesia Dei peruetus, patrù institutus introductus, perpetuaq. ecclesiastica consuetudine ita retentus est, vt cum in choro publicè illud legi solemne semper fuerit; tñ in voluminibus ecclesiasticis vnus liber antiquo canone censetur, cuius lectio nominatim clericalis ordinis hominibus præscribitur.

His igitur rationibus nos adductos, vt eius vsus in ecclesia nobis commissa, quam omnibus pietatis ornamentis excolere vehementer in Domino cupimus, institueremus, ad eam ipsam rem etiam valde admodum confirmauit sanctissimi doctissimiq. patris & patroni nostri Ambrosii auctoritas: qui vt martyrum inuentione atque celebrata mirificè in Domino exultauit; sic rerum quas illi gesserunt, studio & lectione delectatus, non solum antiqua eius generis monimenta singulari cura cõquisiuit, sed etiam de sanctis martyribus, Protasio, Geruasio, Nazario, Celso, Sebastiano, Xysto, Laurentio, Thecla, Pelagia, Agnere, Sotere, alijsq. luculentè in suis libris narrauit, vt præclari eius instituti documētū exemplumq. relinqueret.

Quare quod in Breuiarij Ambrosiani iussu auctoritateq. nostra nuper editi rubrica de martyrologij vsu & lectione institimus, idemq. Deo benè iuuante iam introductum, in perpetuum deinceps ita retineri, seruari, atque obseruari in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, vt in Metropolitana nostrâ basilica, in omniq. collegiata ecclesia tã vrbs quàm diocesis de more in choro deuotè recitetur ritu vt infra.

Semper in singulos dies, præterquam triduo ante Pascha Resurrectionis Domini, legatur Martyrologium pridie illius diei, quo memoria agitur sanctorum.

Primoq. loco semper fiat memoria illius sancti, de quo officium celebratur.

Legatur autem absoluto primæ horæ officio, postquam pronunciatu erit versus, *Benedicamus Domino*. Lectionis verò vsus sit to-

no lectionum matutini.

In fine autem singularum quotidianarum lectionum semper addetur: *Et alibi aliorum plurimorum sanctorum martyrum, & confessorum, atque sanctarum virginum.*

Re. Deo gratias.

Deinde hebdomadarius absolute dicit.

Ps. Exultabunt sancti in gloria. Chorus.

Latabuntur in cubilibus suis.

Oratio absolute.

Beata Maria, & sanctorum tuorum nos Domine quasumus, continua oratione custodi: vt ijsdem suffragantibus dirigatur ecclesia, quorù commemoratione gloriatur. Per Christum Dominum nostrum. Re. Amen.

Ps. Fidelium anima &c.

Alios denique sacerdotes, & sacris initiatos, qui diuini officij in choro collegiatim recitandi lege deuincti non sunt, hoc in Domino nemus atque hortamur, vt pro pietatis deuotionisq. sacerdotalis studio, quò ardentius sanctorum exemplis ex martyrologij etiam lectione ad imitationem propositis ad sanctæ vitæ cursum progrediantur, idem quoque institutum vsuq. cum patrum regulis congruentè pia sollicitudine suscipiât, susceptumq. in omni vita retineant.

De libro Missarum, in quo singulis diebus celebrans sacerdos subscribat, ad præscriptum concilij prouincialis quarti.

Id omnino præstetur pœna aurei nummi singulis Præfectis ecclesiarum eum librum nõ habentibus; & solidorum duodecim multa sacerdoti non subscribenti constituta.

Ne sacerdoti cuiquam in confratriæ scholæuè alicuius oratorio absque facultate nostra literis exarata Missam celebrare liceat.

Vbi secus factum erit, cum ecclesiæ oratorio uè inter dicti pœna proposita sit, tum sacerdoti pœna suspensionis à celebratione Missæ per dies quindecim, ac præterea si sæcularis sacerdos erit, aureo nummo mulctetur, quoties contrafecerit.

De itinere ab ecclesiasticis non suscipiendo diebus festis, ex decreto concilij prouincialis quinti.

Id omnino parochi præstent; ita vt ne vlllo modo, ne prætextu quidem conuenienti ad diem festum in alia ecclesia finitima concelebrandum, à parochia sua discedant absintuè vlla illius diei parte, sine scripta facultate à nobis data, ac seruatis præterea reliquis, quæ clericis ad festorum dierum celebritatem conuenientibus in concilio prouinciali quarto constituta sunt.

Quicumque contra fecerit, aurei nummi multam soluat, quoties deliquerit.

Quòd si quibusdam in regionibus, præsertim montanis, sacerdotes qui ad eas celebritates euocari queant, verè non sint alii quàm parochi, Vicario diocesanò liceat tribus tantummodo ob eam causam discedendi facultatem facere.

Atque

Atque ij quidem eiusmodi sint, qui & propius absint, & pauciores populum habeant, seruatis reliquis omnibus ad præscriptum eiusdem concilij nostri.

Ne cuiquam ecclesiastico homini solemnibus diebus, earum celebritatù occasione, vlla quauis causa aut prætextu, à Rectore ecclesiæ, canonicis uè, aut ab alijs ecclesiasticis comestatio seu refectio in vrbe detur.

In diocesi autem prandium tantummodo dari liceat ijs, qui aliunde euocati sunt, non illis qui eo loci manent; cœnam verò nunquã: in quo prandio autem ne minimum quidem discedatur à regulis de frugali mensa conuentuum menstruorum.

Paretur autè in ædibus ecclesiasticis, aut in ijs quæ ecclesiasticis hominibus vsui tantum sunt.

Prou. 4. tit. de cler. ad dierum fest. con. pa. 120 *Conuiuuarum autem numerus ne maior sit quàm præscriptus est, cæteris item seruatis ad præscriptum concilij prouincialis quarti.*

Omnis sexta feria ob acerbissimam passionem Christi Domini plena est religiosi vereq. christiani mœroris: quem in quadragesima quotannis ecclesia nostra Mediolanensis quò signifiantius exprimat, filiorumq. suorum mentes atque animos ad illius recordationem & memoriam excitet, illud in antiquissimo perpetuoq. more & ritu habuit, singulis illis feriis sextis quadragesimalibus Missæ sacrificium non celebrare, cum id præter cætera mysteria summam quandam & cumulatam populi catholici spirituale lætitiã præ se ferat.

Cum hac nostræ ecclesiæ consuetudine & instituto multis ex partibus conuenit, & quod Romano more sexta feria in parasceue fieri solemne est, quodq. in quadragesima itidem præsertim illis ferijs in ecclesia græca veteri, cum qua ritus multos ecclesia nostra cões fereque eosdè habet, fieri à patribus græcis proditu est. Ad eius præterea pij doloris mœstitiæq. memoriam excitandam illud etiam accedit, quòd sanctissimum Eucharistiæ sacramentum omni sexta illa quadragesimali feria in sacrario reconditum, non exponi, sed intus alleruari, perpetuè consuetudinis in hac eadem nostra ecclesia fuit.

Et verò quanquàm vt aliquorum deuotioni aliquid daretur, non multis abhinc annis idè sacræ Eucharistiæ sacramentum in altari exponi permillum est: hæc tamen nostra ecclesia veterem ritum, precumq. officia, quæ non festam aliquam illius celebritatem, sed quæ potius pium illum religiosumq. mœrorem significant, quem ex acerbitate passionis Christi Domini fideles præ pietate intimè concipere, omniq. deuotionis officio, atque ad eò salutariibus lachrymis exprimere debèt, ad vsum reuocare ac retinere postulat.

Quamobrem vt populi deuotio ad mysterium, quæ præcipuo studio illis sextis feriis ecclesia fidelibus suis proponit, memoriam meditationemq. excitetur; & sacri ritus qui

temporum iniuria penè collapsi sunt, ad antiquæ disciplinæ ecclesiasticæ regulas restituantur; & cæremoniæ, cum sanctorum illarum feriarum officio, quod tamdiu rectè riteque seruatum est, omni ex parte conueniant; & denique illud instauretur, quod huius nostræ ecclesiæ proprium, ad præcipuam pietatis laudè insigne est: idèd hæc vt infra agèda cõsemus. Sexta quaque feria quadragesimali, in basilica nostra Metropolitana, & in ecclesijs tam collegiatis quàm parochialibus, sanctissimo Eucharistiæ sacramento alleruato & recondito in tabernaculo, vt alijs diebus moris est, sacra crux ob memoriam passionis Domini nostri Iesu Christi in altari maiori adoranda exponatur: cui sex saltem lumina adhibeantur, eo præsertim tempore, quo manè officia diuina in choro recitantur.

Populus autem ad hoc ecclesiæ institutum piè ab vnoquoque parochia erudiat, quò diligentius se se illius ritibus conformet ad deuotionis & pietatis studium, quod ei tam religioso ritu proponitur.

Excitetur præterea idem, frequentiorq. illis sextis ferijs conuocetur ad orandum, proposita etiam à sacerdote aliquo spiritualium contemplationum perito aliqua pia meditatione de Christi Domini passione, ex præscripto libri, qui iussu nostro in lucem emittetur.

Concio autem habebitur de sanctissima passione Domini, aut de parte eius aliqua, in singulas illas ferias pro ratione distributa.

In omni præterea parochiali ecclesia parochus, & solemni signo campanarum, & antegressa aliqua monitione, populum frequentem ad ecclesiam euocet; crucem in altari maiori vt supra exponat, & meditationem etiam de eodem libro proponat; & præterea diuinu officium, preces, litanias canat, aut saltem recitet, ad præscriptum Breuiarij, quod ampla forma emittetur.

De sanctissimæ crucis adoratione in parasceue, non ante in alijs ecclesijs præstanda quàm in primaria. *Prou. 5. de diu. off. §. initio. pag. 270.*

Quod à regularibus & confratrijs seruari Vicarius diocesanus curet, ac præterea visitator in vrbe.

De retinendo, augendo, atque excitando orationis tam vespertinæ quàm matutinæ instituto ac studio, ad præscriptum concilij prouincialis quarti. *Prou. 4. de oratione. pag. 129.* Cui vtrique orationi parochi ipsi in ecclesia semper interesse studeant; ita vt exemplo suo alios inflamment ad eam orationem, quæ ab omnibus fidelibus, præsertim manè & vespèris præstanda est.

De oratione item vespertina pro defunctis, & indulgentia à parochis populo crebrius commendanda, ad præscriptum concilij prouincialis sexti. *Prou. 6. de fun. §. Pro fidelib. pag. 308.*

Quæ oratio ab omnibus eadem hora, nempe ætate hora prima noctis, hyeme verò secunda habeatur.

Quam eandem horam regulares etiã seruent.

N n Huius

Huius orationis significatio campanæ sono fiat, ritu salutationis Angelicæ: ita tamen, vt inter primum & secundum campanæ signum tres etiam ictus campanæ distincti breuissimo interuallo dentur; inter secundum autem & tertium signum ictus præterea inter se se eo interuallo itidem distincti.

Ad dandum signum salutationis angelicæ, mane, vesperi, & meridie, alioq. tempore, eadem ratio in omni ecclesia seruetur, de more producta, præteretur, non tamen more festo.

Prou. 6. de indulg. §. Idē præstetur. De promulganda indulgentia orationis sine intermissione.

Id initio orationis fiat, quotiescūque habetur. Cappellæ maioris clavis, ecclesiæ vbi oratio publica agitur, tabella affigatur, ex qua populus causam illius orationis perspicat.

Prou. 3. de diu. off. §. Religiosis pag. 97. De Antiphona, Salve Regina, aliaq. antiphona de beatissima virgine Maria, pro ratione temporū singulis sabbatis canenda in omni parochiali ecclesia, ad præscriptū concilij prouincialis tertij.

Quæ etiam antiphona in vnaquaque ecclesia collegiata canatur, quibus omnes choro illius ecclesiæ adstricti præsentibus adsint.

Is autem singulis ex communi residentia censu tantum distribuatur, quantum dari solet, cum in choro interfunt officio horæ tertiæ illius sequentis Dominicæ diei.

Tantundem consequantur ex eodem censu, qui die festo in ecclesia vespertina orationi interfuerint.

Quæ tamen oratio hyeme etiam ante horam salutationis angelicæ habeatur.

His omnibus orationis officijs, & alijs item extraordinarijs, clerici, & sacerdotes, quicunque ad eadem officia conuenire in alia ecclesia non debent, in ecclesia parochiali interfint, intra cuius fines habitant: alioqui penitentia afficiantur & mulctentur, ad præscriptum concilij prouincialis quarti.

Prou. 4. de distib. §. Idē stat. pag. 161. Quæ ad processiones.

AD PROCESSIONALIS libri sufficiendi vsum, Vicarius foraneus vnusquisque nobis mensis spatium ab editione horum monitorum, indicem mittat processionum, quæ in Vicariatu suo vel vniuersè vel sigillatim aliquo loco obiri solent.

Quo in indice notatum sit, quo die, qua hora, quo ordine, per quæ loca, ad quas ecclesias, quo ritu, & quibus precibus agantur: & denique descriptum sit, quidquid vel piæ consuetudinis seruetur, vel quidquid deprauati moris irrepserit.

Idem præstent de processionibus triduanis, & Gregorianis: in quibus notent præsertim, ad quæ loca procedatur ex antiqua vel noua consuetudine.

Referant præterea diligenter, quidquid in processione solemnitate sanctissimi sacramenti seruetur, & præsertim quæ ad stationem & circuitum pertinent.

De processione generali in eadem solemnitate, Visitatores diocesis prout meliùs esse cen-

fuerint, in parochijs statuatur, an ad Præposituralem, an verò ad parochialem ecclesiam propinquiore conueniendum sit: qua in rationem habeant & distantia locorum, & frequentia populorū, & amplitudinis locorum. In eaq. processione hoc seruetur omnino, vt illa agatur ante Missam conuentualem.

Obseruent præterea Visitatores diocesis circuitum earum processionum in pagis & vicis: ac si qua emendatione aut reformatione opus est, nobis referant, aut ipsi prouideant.

De conuentu regularium ad processiones publicas vnà cum clero seculari agendas, ex decreto Tridentino, & concilio prouinciali tertio.

Sefs. 25. ca. 13. de regul. Tit. de diu. off. §. Tridentini. pag. 97.

Regulares igitur intra cuius parochialis aut præposituralis ecclesiæ fines monasterium in diocesi habent, ad omnes illius ecclesiæ processiones cum clero seculari conueniant, ad quas etiam Regulares Mediolani conuenire solent.

Qui verò huic processionum officio defuerint, postquam de hoc decreto regulares moniti erunt, nobis à Vicario foraneo deferantur.

Parochus negligentes in obeundis processionibus sanctissimi Sacramenti, quæ in singulos menses aguntur, & in alijs etiam quas agere debent, & quas item in ecclesia præpositurali, aliaue à Visitatore constituta, festo die sanctissimi Sacramenti præstare debent, Vicarius diocesanus ad nos per literas deferat, vt pro negligentia ratione contra eos agatur.

Processione solemnè ad ecclesias, etiam Regularium, cum conuentum est, in ijs eo tempore Missæ non celebrentur, vt ne à processione populus distrahatur.

In omni processione regionaria, in qua clerus scilicet vnus tantummodò regionis, aut portæ vrbis conuenit, si quādo nos præsentibus adesse non poterimus, tunc Vicarius generalis, & Præfectus regionarius illius portæ interfint.

Parochi omnes processiones obeant, quæ aut ex voto, aut ex deuotione parochialium suorū institutæ sunt, etiam si ad ecclesias longius distantes supplicationis causa procedendum sit. Id verò gratis sumptuq. suo præstent. vbi tamen consuetudinis est, cibaria, aliamq. necessariam impensam eis à populo subministrari, ea consuetudo à nobis, Visitatoreuè literis probata seruetur.

In singulis vrbis regionibus viri pij aliquot à Visitatoribus constituantur, qui in celebritate inuentionis sanctæ crucis, in qua sanctissimus clauus exponitur, cleri populiq. diocesani processiones, vbi primum Mediolanum venerit, rectè ordineq. excipiant, dirigant, instruant, & ad basilicam Metropolitanam deducant.

Ad quod munus ritè obeundum deligi poterunt aliqui operarij doctrinæ christianæ ex vnaquaque regione ciuitatis, prout Vicarius generalis Visitatorum consilio adhibito opus esse censuerit.

Quæ ad funera & exequias. F v n v s die festo ne agatur: si quando autem ob

ob vrgentem causam agi oportet, Vicarius diocesanus illius agendi facultatem scriptam ita det, vt manè nullo modo, sed post vespères agatur.

Quicunque parochus, contra fecerit, aureo nullo mulctetur: alij autem sacerdotes & clerici emolumentum amittant, quod ex funeris officio consequentur.

Pro. 6. de fune. pag. 308. §. Lumenta. De non extinguendis in funere luminibus, nisi expleto sepultura officio, ad præscriptum concilij prouincialis sexti.

Id in ecclesijs etiam regularium Visitator regionarius vrbis, & Vicarius foraneus in diocesi, ecclesiarumq. præterea præpositi potissimum præstari curent.

Pro. 1. de fun. §. clerici pag. 25. Prou. 2. tit. 2. dec. 16. pag. 67. De candelis, intorticijsq. omnibus, quæ in funere impensis hæredum accenduntur, sacristiæ, alijsuè attribuendis ad præscriptum conciliorum.

Quod in funere datur, cum præpositis, aut parochis, aut alijs non communicandum, ad præscriptum concilij prouincialis quarti.

Qua in re illud omnino caueatur, ne qui aliquando eorum nomine mittuntur, plus capiāt, quàm si proprio nomine vocati conuenirent.

Pro. 6. de fun. §. In omni. pag. 308. De anniuersarijs, & septimis item, trigessimisq. in hebdomada celebrandis, die Dominico præcedenti à parochio denunciandis, ex præscripto concilij prouincialis sexti.

Synod. dioc. 3. decr. 46. 47. pag. 353. De elemosina officio mortuorum præscripta, ijs tantummodo qui verè præsentibus adfuerint, ex decreto diocesano, & pro ratione Missarum celebratarum, & præterea pro ratione punctationis ex præscripto libro de officijs mortuorum.

In officijs mortuorum, quibus certus Missarū numerus scriptus non est, neque ex legato, neque alia ratione, sed sola pietate voluntateq. hæredum illa celebrantur, sacerdoti qui eis interfuerit, non tamen Missam in ecclesia celebrarit vbi pro defunctis sit, si hæredes qui sciunt eum alibi celebraffe, tantundem dederint elemosinæ, quantum alijs sacerdotibus qui celebrarint, satisfacere ille sacerdos censetur, si eorum defunctorum commemorationem stas orationibus fecerit eo die in propria ecclesia celebrans.

Visitator tam in vrbe quàm in diocesi diligenter conquirant, & in scriptum referant, quidquid in vnaquaque plebe aut parochia seruatur, de emolumentis quæ in funere dantur: videantq. in primis, an illa clericorum cupiditate auctæ sint, an verò diminuta quadam populorum auaritia: perquirantq. quando sit, quòd eorum emolumentorum ratio mutata sit, & quam etiam ob causam.

Quæ omnia vbi diligenter inuestigarint, ea ordine scripta nobis referant, vt ex ijs, & alijs etiam scriptis iam in Cancellariam Archiepiscopalem relatis, atque ex omni alia diligentia, quæ per Visitatores adhibenda erit, pro ratione laudabilis consuetudinis, stipendium in funeribus & exequijs per nos constituat.

Schedulæ omnes, quibus funeralium emolumentorum rationes taxatè norantur, nobis tradantur, vt illas recognoscamus.

Concilio prouinciali primo, Episcoporum exequijs cum præter cætera eam rationem constituerimus, vt ne amplius cerei vigintiquatuor in ijs accendantur: modum etiam sumptibus funerum in vrbe diocesiq. nostra Mediolanensi adhibere, & pastoralis nostræ curæ officio, & pietati modestaq. Christianæ, quæ cum in omni actione, tum in hac elucere debet, consentaneum esse censuimus: vt ne quod ad religionis cultum, & ad animarum salutem pijs suffragijs procurandam sancta mater ecclesia spiritu Dei edocta salutariter instituit, eo fideles nobis in fidem curamq. traditi, ad inanis pompæ ostentationem, ambitionis studium, luxurq. æmulationem perniciosè abutantur.

Tit. de fune. epi §. In exequijs. pag. 35.

Quamobrem in funere defuncti, quacunque dignitate, statu, ordine ille fuerit, eum sacerdotum, capitulorum, & conuentuum etiā regularium, ac præterea cereorum numerum tantummodo adhibere licere decernimus ac iubemus, qui in tabella, quam eo propterea nomine edemus, à nobis certus constituetur ac præscribetur.

Cereorum præterea pondus, & elemosina item, quanta in funus exequiasuè conferatur, in ea ipsa tabella sigillatim præscripta planè seruetur atque obseruetur.

Quicunque sit, qui contra hanc nostram constitutionem, tabellæq. eo nomine editæ præscriptum fecerit, pœna excommunicationis afficiatur, aliaq. arbitrio nostro.

Vicarius diocesanus diligenti inuestigatione perquirat, si quid pecuniæ, ceræ, alteriusuè rei, elemosinæ, aut emolumenti, confratriæ disciplinatorum, aliorumq. scholarium Vicariatus sui, cum ad funera vocantur, accipiāt, aut exigant; sibi ipsis, an scholæ eam elemosinam acquirant: quos item psalmos, antiphonas, & orationes, & quo loco temporeuè cantant aut recitent: quæ denique tam in suis oratorijs, quàm in ecclesijs etiam regularium seruent: referant præterea nobis mensis spatium, quidquid compererint, quod vel ad vsum, vel ad abusum pertinet.

De tabella onerum vniuscuiusque cappellæ, altaris, legatue ad præscriptum Concilij Prouincialis quarti.

Conci. prou. 4. tit. de cap. & altar. §. onera uero. pag. 124.

Id Visitatoris, & Rectoris, Præfectiq. ecclesiæ vniuscuiusque cura omnino præstetur spatium ad summum trium mensium.

De absentia, & erratis in vnaquaque ecclesia collegiata notandis ad præscriptum Concilij prouincialis quarti.

Prou. 4. de distib. §. Punctatorum. pa. 181.

De libris punctationum in singulas hebdomadas conferendis ad præscriptum conciliorum.

Prou. 1. de offi. punct. §. Singulis pag. 29.

De errorum expositione rescindenda, vbi aliquod diffensionis assertur.

Prouin. 4. de distib. §. Singulis.

MONITA

Executionis decretorum quæ ad Parochos pertinent.

- Prou. 4. Ibid.** Id Vicarij diœcesani, & Visitatoris regionarij arbitrio relinquatur.
- Ibid.** De supputatione canonicalis ministerij, quod vnusquisque canonicalis mense superiori in choro præstitit: & de supputatione item erratorum constituenda, ad præscriptum eiusdem concilij.
- Ibid.** De supputatione censuum capitularium in fine anni, & de attributione item pro ratione laborum.
- Ibid.** De syngraphis supputationum, à chori, & capituli præfectis, & à punctatoribus manu signandis, thesaurarioq; tradendis.
- Ibid.** De non soluendo ante stata tempora, & de modo soluendi, ad præscriptum eiusdem concilij.
- Pro. 1. de ædib. canonic. §. Quarum ædium-pa. 19.** Quarum ædium canonicalium impluuium, atriumue concludi commodè potest, claudatur omnino quadraginta dierum spatio ab editione horum monitorum: & in eo præsentur, quæ de clauibus constituta sunt.
- Prou. 3. de diu. off. §. Vt erratis. pag. 98.** E quo impluuium atriuuè, pueri, aliuè quicunque, ludis, clamoribus, aliouè modo obstrepuunt, excludantur etiam à ianitore, quem certo stipendio capitula constituunt, vbi ob capituli inopiam aliud à nobis non decernatur.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Vbi verò impluuium, atriumue apertum est, nullumq; ædium canonicalium septum eiusmodi est, quo concludi possit: Visitator rationem aliquam omnino ineat, vt & claudatur, & eadem præsentur, quæ in eodem concilio provinciali constituta sunt.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Qua in re diligentia maior, & Visitatorum, & Præfectorum ecclesiæ, & Vicariorum diœcesanorum à nobis summopere desideratur.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Erit igitur cura Visitatorum, punctatores etiã alios constituere, vbi iam constituti non satis erunt.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Punctatorum autem partes præterea erunt, in singulos menses librum punctationum Visitatori regionario vrbis, & in diœcesi Vicario diœcesano tradere, cum ad parochiales conuentus veniunt, vt in ijs errata etiam publicè legantur: & qui deliquerint, errarintuè, plectantur pro ratione culpæ & errorum.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Præfecti ecclesiarum, errata, & absentiam clericorum, qui eorum ecclesijs adscripti sunt, singulis mensibus Visitatori in vrbe, & Vicario foraneo in diœcesi significant: vt si errarint, ab eo saluari saltem aliqua pœnitentia afficiantur, ad præscriptum concilij quarti.
- De punctatoribus in celebritate festorum, funeribus, officijs mortuorum, & processionibus item, ex præscripto concilij provincialis, & instructionum nostrarum.** Idem Rectores præsent de relatione functionum, tonsuræ, habitus, & disciplinæ clericorū, qui ecclesijs suis adscripti sunt.

VICARIAE perpetuæ, vbiunque in diœcesi à nobis erigi opus est, id Vicarius diœcesanus & Visitator curent diligenter.

Præpositus ad sacramenta ministranda, aliaq; functiones ecclesiasticas obeundas in sua plebana regione cappam induat, etiam si neminè alium ecclesiasticum hominem quàm propriū clericum socium habeat.

At verò extra plebanæ ecclesiæ fines ea tantūmodo vtatur, quando vnà cum capitulo ecclesiæ suæ collegiatim incedit: si capitulum canonicorum residentium non habet, quando cum clero loci: si clerus non adsit, quando cū populo ecclesiæ præposituralis eam actionem obit, in qua si clerus esset, præsens adesset: & denique quādo cum capitulo parochorum, & cleri suæ plebis, aliquā ecclesiasticam functionem exequitur.

De partitione curæ gerendæ in ecclesijs parochialibus, vbi portiones curatæ plures sint, ad præscriptum concilij provincialis quarti.

Prou. 4. de paroch. §. Quia in ecclesia. pa. 164

Id accuratè per Visitatores in visitationis munere consultis nobis præstetur.

Quicūque parochi ex visitationis decreto, alia uè ratione coadiutorem curæ habere debent, pro temporis ratione quo nō habuerint, quidquid stipendij debuissent, id fabricæ, alij uè ecclesiæ vsui arbitrato nostro Visitatoris uè iam nunc attributum esse decernitur.

Quamobrem à Vicario foraneo sequestri nomine agatur, & quidquid sequestri iure obligatum erit, relaxetur deinde apud scholares confratriæ sanctissimi corporis Domini, aut apud fabricæ curatores, alio uè quorum interest.

Parochi, hostias, vinum ad vsum communionis populi, quam omni anni tempore etiam in Pascha agent, candelas die festo Purificationis, aut oliuas parochialibus suis stato eodie Dominico distribuendas parèt sumptibus suis, proposita multa graui, si vnquam defecerint.

Vbi tamen vsus iudicio Visitatoris probatus is est, vt parochialium impensis, aut confratriarum, aut fabricæ ecclesiæ sumptu, alia uè ratione id præstetur, eum piè seruari iubebit.

De Missarum celebrandarum munere non suscipiendo à parcho, præter id quod ex parochialis curæ officio sustinet, nisi ex facultate scripta.

Prou. 4. de sacr. Mil. §. Episcop' in facultate. pa. 148.

Quæ facultas ne ab alio quàm à nobis, cū Mediolani sumus, cuiquam concedatur.

Id Parochi seruent multa stipendij constituta, aliaq; grauiori arbitrato nostro.

De oblationibus die Dominico & festo in Missa parochiali colligendis, ad præscriptum concilij provincialis quarti.

Prou. 4. de paroch. §. Oblatio num. pa. 165.

Ita tamè, vt vbi ex consuetudine iā vel fabricæ eccle-

Synod. Diœces. XI.

ecclesiæ, vel scholæ sanctissimi Sacramenti, vel alteri pio vsui attributæ, eam ob causam fiunt, ne à parochis subtrahantur, sed eidem fabricæ scholæq; acquirantur.

Ibid. Synod. 2. dec. 21 pag. 340. Synod. 4. decr. 32 pag. 366.

Vbi pia aliqua consuetudo est oblationum, quæ à populo ecclesiæ fiant, retineatur: et manè in Missæ sacrificio illæ præstentur ad præscriptum conciliorū.

Parochus vnusquisque vrbis die festo Dñicā præcedēte, in qua oblationes ab vnaquaque regione publicè certo ordine fiunt, præmoneat populū, vt ne cōquirēdis eleemosinis, & earū oblationū occasione instrumenta musicalia per vrbem adhibeantur, aliaq; præterea præstentur ad præscriptum decreti nostri diœcesani.

De stationibus, indulgentijs, processionibus, officijsq; mortuorum à parcho die Dominico promulgandis: & de oratione item populi intrā Missarum solemnias ab ipso quoque denuncianda ad præscriptum concilij provincialis tertij.

Prou. 3. de par. §. Dominicis. pag. 98.

De denunciatione matrimoniorum, dierum festorum, vigiliarum, seu ieiuniorum, & huiusmodi parochialia officia omnia intrā Missæ cōuentualis solemnias præstentur, vbi collegiatæ ecclesiæ sunt parochiales.

Visitator regionarius vrbis, & Vicarius diœcesanus mensis spatio nobis tabellam scriptā mittat: in qua ordine scriptæ sint formulæ omnes, quibus in regione sua parochi vtuntur, ad vigiliis, dieq; festis, processiones, officia mortuorum, matrimoniaq; denuncianda, ad res item amissas aut inuentas euulgandas, & ad alia cuiusvis generis.

De enunciandis ieiuniis, vigilijs, diebus festis, processionibus, votis, officijs mortuorum, matrimonijs, rebus item amissis, inuētis, cæterisq; forma seruetur, quæ præscripta in hoc libro edetur. Baptizatorum, confirmatorum, matrimonioq; iunctorum nomina, animarum item statum, parochus vnusquisque in libros referat ex formula præscripta.

Prou. 4. de paroch. §. Neque pterea. pa. 166.

De facultate scripta impetranda à parochis pueros docentibus.

Quam facultatem qui mensium duorum spatio ab editione huius libri nō impetrauerint, nūmis aureis quatuor multentur, aliaq; grauiori arbitrato nostro.

Quam multam Vicarius diœcesanus, & Visitator regionarius vrbis exequatur sedulò.

Pro. 5. de sacr. extr. vnctio. §. Quod conc. pa. 223.

De infirmis in vicinia parochiali à parcho quotidie visitandis post Missæ celebrationem.

De cura ecclesiasticorum infirmorum, & spirituali, & temporali, ad præscriptum conciliorum.

Prou. 2. titu. 1. dec. 15. pag. 67. Prou. 6. de paroch. pa. 301.

In quam curam qua decet pietate & charitate, parochi omnes tam vrbis quàm diœcesis, & Vicarij item diœcesani incumbant.

AED ES parochiales, sacerdotalesuè, à domicilijs colonorum pariete omnino distinguantur trium mensium spatio, aut breuiori etiam tempore, prout Visitator constituerit, ex forma èt ab eodè præscripta: multa autè sit nummum aureorum vigintriquinque ei proposita, qui ad constitutum tempus id non præstiterit.

Quæ autem ædes ex visitationis decreto iam distinctæ & separatæ esse deberent, id præstetur mensis spatio, multa eadè constituta: culpa verò & negligentia præterita nomine, à Vicario generali, & criminali contra negligentem agatur multa executione.

MONITA

Executionis decretorum quæ ad visitationem pertinent.

DE populi studio paulò ante visitationis tempus, pastoralibus literis inflammando ad sacram confessionem, et communionem, orationemq; pro salutari visitationis successu.

Prou. 4. de Vi. sit. §. At verò. pag. 172.

De oratione quadraginta horarum triduo ante visitationem à parcho instituenta & habenda.

Ibid. §. Hæc ipsa.

Quæ omnia vt religiosius & facilius præstentur, Visitator, aut eo impedito, alius què nos delegerimus, aliquot ante diebus q̄ visitandi munus aggrediamur, ad pagos, vicos, locaq; singula plebis de cuius visitatione agitur, se conferet, adiunctis secum duobus pluribusuè confessorijs probatis. Eò cū venerit, vel ipse, vel alius idoneus sacerdos aduentum nostrum ob visitationem præmonebit, grauiq; & salutari concione populū lectis etiam nostris de visitatione literis pastoralibus vehementer ad ea hortetur, quæ ad spiritualem præparationem ab eo præstari conuenit.

Confessarii autem quos secum duxerit, vt audiendis confessionibus singulorum populorū assidue incumbant, rectè curet pro ratione & ordine locorū, quò illos mittere opportunius esse viderit. Atque is quidem alios etiam confessorios, etiam parochos (quos tamen potius è longinquis plebibus deligat) adiungere poterit, prout opus esse censuerit. Et verò quæ de edictis, instructionibusq; promulgandis, de ijs parandis quæ ad visitationem pertinent, de reliquisq; omnibus præstandis in concilio provinciali quarto constituta sunt, ipse locis singulis ea omnia exequi curet diligenter. Ecclesias præterea, apparatusq; omnè, quoad eius fieri poterit, ipse ante inspiciat, q̄ nos aduentemus. Populo item aditum præbeat, & potestatem faciat se conueniendi, secumq; colloquendi.

Siq; visitationis causa aliquid vel perquirèdum, vel testificandum erit, siq; viliæ causæ, aut agendæ sunt, vel transigendæ, decidendæuè, quæ nostram præsentiam non desiderant; id omne exequi ipse studeat: vt ne cū venerimus, ob eas causas diutiùs in visitationis munere versari necessè habeamus.

Vnusquisque parochus visitationis tempore, in ecclesia sacristiaq; instruenda & ornada, in scripturis, instrumentis, inuentarijs, indicibus, testificationibus, cæterisq; omnibus ex concilij provincialis quarti decreto apparandis, diligentes & assidui sint: ideò à confessionibus audiendis abstinebunt, ijs præsertim locis, quò confessorij

feffarij antea missi sunt, aut vbi nos presentes aderimus, nisi aliquando aliter faciendum censuerimus.

Idem habeat exemplar omnium indicum, quos Visitatoribus exhibere debet ex decreto concilij prouincialis quarti.

Ibidem.

Qua in re hoc videat, atque efficiat, vt earum rerum quæ notam infamiae inurere possunt, indices separatos habeat.

De Cancellaria Archiepiscopali.

QVÆCVNQVE edicta, decreta, monita, literæ item scribuntur, eduntur uè, tam pastorales, quàm etiam illæ, quæ vniuersè, aut ad Vicarios diocesanos, aut ad parochos, clerum uè à nobis nostrauè auctoritate mittuntur, Cancellarius archiepiscopalis ea omnia & singula in codices certos & distinctos rectè ordineq. referat, vt certo loco in cancellaria asseruentur perpetuò.

Exemplaria testificationum, informationum uè, aliarumq. causarum, & questionum criminalium, quæ fori, cancellariæq. archiepiscopalis nomine à Vicario diocesano conficiuntur, denuò assignata, ad Vicarium nostrum generalem aut criminalem mittantur, vt in cancellaria nostra asseruentur.

Qui Vicarius, & notario, & alijs etiam qui eo in genere operam nauauerint, debitam mercedem statim persolui iubeat, cancellariæ pecunia, alia uè ratione, ac si necesse erit, ex ærario mulctarum.

M O N I T A

Executionis Decretorum, quæ ad bona Ecclesiastica pertinent.

Tit. 3. decret. II. pag. 72.

DE bonis ecclesiasticis melioribus reddendis, præstetur, quod decretum est in concilio prouinciali secundo.

In qua re Visitatores omni diligenti ratione, etiã fructuũ sequestro illud curent, vt ea bona vbiq., illorũ qui beneficia obtinent, impensis, quatenus opus est, meliora reddantur omnino.

Ibid. decret. 10.

De syngraphis aut confessionibus locationum, linellorum ecclesiasticorum, publico instrumento conficiendis, ex decreto concilij prouincialis secundi.

Id præstetur multa pena uè constituta amissionis dimidiæ partis fructuum vnus anni.

Hæc q. omnis executio Visitatoris sit, & Vicarij diocesani.

De Mendicantibus.

CONTRA mendicos nulla inualetudine morbo uè affectos, & alios quoscunq. qui sine facultate scripta eleemosinã in diœcesi quæritant, Vicarius foraneus agar: atque vt istorum desidia & nequitie, vel malitiæ potius cõsulatur, ad cõgregatione mendicantium referatur.

Idem ab eo præstetur contra illos, qui sine ea facultate eleemosinam monialium nomine in diœcesi conquirunt: & præterea contra moniales ipsas, quæ alienæ diœcesis sunt.

De capsulis, vasculo, mensa, sine facultate scripta non exponendis ad usum colligendi eleemosinas, id omne præstetur, quod sancitum est in concilio prouinciali quarto.

Pr. 4. de ornat. sacr. loc. §. Ne in ecclesia. pag. 125.

Id ipsum omne, tum de facultate scripta, tum de duabus clauibus, seruetur, & præstetur itidem de capsulis, seu busulis eleemosinarijs, quæ cuius uel ecclesiæ, vel scholæ, vel loci pij, vel alterius pij instituti per urbem diœcesim uè circumferuntur.

Quæ capsulæ eleemosinariæ confectæ sint ad præscriptum formulæ nostræ, ac præterea à deputato nostro ob signatæ signo S. Ambrosij.

Alioqui Vicarius diœcesanus, & præterea Visitator regionarius vrbis illas auferri; & qui easdem circumferunt, puniri curent Vicarius noster & Generalis & Criminalis: cui utriusque hanc curam delegamus.

De Regularibus.

VICARIO diœcesano, aut parochi, antequàm regulares ad eleemosinas in Vicariatu viciniaq. parochiali conquirendas admittantur, eorum facultas exhibeatur.

Is autem omni modestia uideat, an vniuersè, an verò speciatim ad certa loca tantummodo ea facultas pertineat: sicque ne limites facultatis ab ijs excedi patiatur.

Parochus autem si quid in ea re dubij erit, Vicarium diœcesanum consulat.

Vicario vnicuique diœcesano facultatem delegabimus agendi contra regulares delinquentes in casibus, in quibus contra eos agere Episcopus potest de iure, tam auctoritate ordinaria, quàm ex Cõcilio Tridentino, aliter uè delegata. Qua tamen facultate Vicarius diœcesanus utatur omni moderatione & prudentia.

Quæ generatim ad hæc monita pertinent.

QVÆCVNQVE executio inferioribus delegata est, eadẽ superioribus etiã commissa censetur; ita vt quæ parochi præstare debent, in illis ipsis exequendis Vicarius diœcesanus, & Visitatores, & Vicarij superiores, pro suo quique officio incumbant diligentissimè.

Quicunq. monitis, decretis, eorumq. executio ni nõ paruerint, etiam vbi in illis ipsis certa pena constituta est, aliam præterea penã subeant arbitrio Vicarij Generalis, aut Visitatoris.

Mulctæ penæq. in tabella constituta, quæ de errorum mulctis iam pridem edita est, si in hoc monitorum decretorumq. libro grauiores sanctæ non sunt, quàm in ea ipsa errorum tabella, vt ad eiusdem tabulæ præscriptum persoluantur, officium cura q. sit vniuscuiusq. Visitatoris, & Vicarij diœcesani.

A C T O R V M

S. MEDIOLANENSIS

ECCLESIAE.

Pars III.

EDICTA VARIA
ORDINATIONES,
ET DECRETA.

EDICTA VARIATA ORDINATIONES ET DECRETA.

*Ab Illustriss. & Reuerendiss. Carolo Sanctæ Prædix Presbytero Cardinali
Archiepiscopo Mediolani varijs temporibus promulgata.*

PROXIMO Concilijs Prouincialibus Synodisq; Diocesanis lo-
co subiecimus edicta & ordinationes, varijs de rebus diuersisq;
temporibus promulgatas. Hæc enim omnia eandem etiã quam
conciliaria ipsa decreta vim habent. In ijs autem disponendis
non eum ordinem secuti sumus, quo illa edita sunt (nec enim
id commodè præstari potuit:) sed sic ea disposuimus, quemadmodum rerum
ipsarum natura ac dignitas postulare visa est. Ad extremum quoq; partis
huius addita sunt decreta generalia Visitatoris Apostolici Mediolanensis
Ecclesiæ. cum enim illa ad urbem hanc nostram & Diocesim pertineant
(quamobrem etiam in Synodo Diocesana promulgata sunt de suggestu;) in
aliqua certè huius voluminis parte collocari debuerunt.

EDICTVM DE HÆRETICIS,
Hæresum uè nomine suspectis, & ijs item denun-
ciandis, qui hæreticorum libros, scripta, aut
alia id generis Sedis Apostolicæ au-
thoritate quouis modo prohibi-
ta legunt, vel apud se
habent.

*Carolus Borromæus S. R. E. tit. S. Prædix Presb.
Cardinalis, Dei & Apostolicæ Sedis gratia
Archiepiscopus sanctæ Mediolanensis
Ecclesiæ, Vniuersis & singulis
urbis & diocesis nostræ
fidelibus
Salutem in Domino.*

CVM viam veritatis tanquam magistri men-
daces hæretici fugientes, & à corpore CHRI-
STI, quod est Ecclesia, segregati, iamq; serui
satanae facti, nihil non agant ac moliantur, vt
seducant multos; & vt lupi rapaces dissipent
gregem Domini: contra eos sanè quidem om-
nium communis esse debet vigilatia, quoniam
contra communes hostes pro communi salute
suscipitur.

Quarè nos pastoralis curæ & sollicitudinis spi-
ritu inducti, vt & quod in nostro munere po-
situm est, agamus; & ceteri à nobis item admo-
niti, quas CHRISTO Domino atque ec-
clesiæ debent officij partes, in re salutari & pla-
nè necessaria non prætermittant, ac ne in iudi-
cio CHRISTI rei sint de silentio, etiam si
non contaminentur assensu: hoc edicto, quod
de hæreticis denunciandis promulgandū quo-
tânus concilij nostri prouincialis secundi decre-

to constituimus, omnes & singulos huius ur-
bis diocesisq; nostræ homines, tum ecclesiasti-
cos, tum laicos, etiam quauis dignitate, gradu,
honore uè præditos, monemus, eisdemq; in vir-
tute sanctæ obedientiæ, pœnaq; excommuni-
cationis latæ sententiæ proposita id iubemus,
vt si eorum quispiam iam scit cuiusuis sectæ
hæreticos, aut hæresis nomine infames suspe-
ctos uè homines; aut quouis modo à fide catho-
lica aberrantes, aut eorum sectatores, fautores,
defensores, illis credentes, aut quempiam, qui
vel hæreticalia verba protulerit, vel qui hære-
ticorum libros, scripta, alia uè id generis Sedis
Apostolicæ auctoritate quouis modo prohibi-
ta legit, legerit uè, aut apud se habet, habuerit uè;
decem ad summum diebus post edicti hu-
ius promulgationem; si verò sciet in posterū,
viginti diebus postquam id norit, illos omnes
& singulos nobis aut Reuerendo Patri in hoc
statu Mediolanensi hæreticæ prauitatis Inqui-
sitori denunciaret.

Parochis præterea nostris vniuersis ac singulis, Tit. de fid. pro-
fess. pag. 1.
cum ea omnia, quæ primo prouinciali concilio
eisdem hoc de genere præscripta sunt, tum
etiã id modò edicimus atque iubemus, vt edi-
ctum hoc latino & vulgari sermone expressū,
perpetuò bis in singulis annis, semel Quadra-
gesimæ initio, iterum ineunte Domini Aduen-
tu, publicè in sua quisque parochiali Ecclesia
cum in Missa frequentior populus adest, de scri-
pto pronuncient ac promulgent.
In quarum rerum fidem edictum hoc sigillo
nostro munitum, & Cæcellarij nostri manu si-
gnatum, in Metropolitana Ecclesiæ nostræ
ædiumq; .

Tit. 1. decr. 1.
pag. 61.

M V A C T O A
S I M P L I C I T A T E
A R C H I E P I S C O P I
M E D I O L A N E N S I S
E D I C T A
V A R I A
O R D I N A T I O N E S
E T D E C R E T A

ccib H

ædiumq. Archiepiscopatum valuis, & alijs locis in quibus affigi moris est, publicè proponi & affigi item iussimus. Dat. ex Ædibus Archiepiscopatus die vigesimo Decemb. 1570.

EDITTO

Che si denuncino Heretici, sospetti d'Heresia, & quelli ancora che leggono, o hanno presso di loro libri d'Heretici, Scritti, o Compositioni altre tali in qual si voglia modo prohibite per autorità della Santa Sede Apostolica.

Quale si deve pubblicare nella Domenica prima di Quadragesima, e dell' Aduento.

Carlo Borromeo Prete Cardinale della Santa Romana Chiesa del Tit. di Santa Prassede, per gratia di Dio, & della Sede Apostolica Arcivescovo della Santa Chiesa di Milano,

A tutti & ciascuno fedeli della Città & Diocesi nostra salute nel Signore.

CONCIOSIACOSA che gli Heretici fuggendo come maestri bugiardi la via della verità, & separati dal corpo mistico di CHRISTO, che è la Chiesa, fatti già serui & ministri di Satanasso, tentino ogni via, & machinino per sedurre molti, & per dissipare come Lupi rapaci il gregge del Signore; deve esser però veramente contra di loro vna commune vigilanza di tutti, poscia che per comun salute tal diligenza s'abbraccia contra communi nimici.

La onde Noi mossi da spirito di sollecitudine & cura pastorale, & accioche essequiamo quel che è debito dell'ufficio nostro; & parimente gli altri ammoniti da noi, non pretermittino le parti dell'ufficio, che in cosa così salutare, & necessaria deueno al Sig. GIESV CHRISTO, & alla Chiesa santa, ne siano nel giudicio di CHRISTO, rei & colpeuoli di silentio, se bene non sono nel consentire di colpa macchiati: con questo Editto, quale per decreto del secondo Concilio nostro prouinciale hauemo statuito, che sia ogni anno publicato, affinche gli Heretici siano denunciati, ammonemo tutte, & ciascuna persone di questa Città & Diocesi nostra, così Ecclesiastici, come secolari, etiam di qual si voglia dignità, grado, & honore siano, & alle medeme persone comandiamo in virtù di santa obediencia, & sotto pena di scomunicazione late sententia, che se alcuno d'essi hora tiene notizia di Heretici di qualonche setta si siano, d'huomini infami, & sospetti d'Heresia, o che in qual si voglia modo deuiano dalla Fede Catholica, o che sappia lor seguaci, fautori, defensori, o credenti a loro, o alcuni, quali habbino detto al-

cuna parola Heretica, o fatto qualche atto, & cosa da Heretico; ouero alcuni, che leggino, o habbino letto, o che tenghino, o habbino tenuto presso di se libri di Heretici, scritti, o altre compositioni tali in qualonche modo prohibite per autorità della Sede Apostolica, debba al più lungo dieci giorni dopò la promulgatione di questo Editto, denunciare tutti & ciascuno tali a Noi, o al Reuerendo Padre Inquisitore di questa Città & Stato di Milano; E se nell'auenire saprà tal cosa, sia tenuto parimente a denunciarla venti giorni dopò che sarà peruenuta a sua notizia.

In oltre commetteremo & comandiamo a tutti & ciascuno Curati nostri, che oltre la piena obseruanza di tutto quelli, che in tal materia è stato loro prescritto nel primo concilio prouinciale, etiamdi sempre due volte ogni anno, cioè vna volta nel principio di Quaresima, & l'altra nell'Aduento del Signore leggino & publichino volgarmente questo Editto nelle loro Chiese publicamente, quado si dice la Messa nella maggior frequenza del popolo. In fede delle quali cose habbiamo comandato, che questo Editto segnato col nostro sigillo, & sottoscritto per mano del Cancelliero della nostra Corte Archiepiscopale, sia posto in publico, & attaccato alle Porte della Chiesa nostra Metropolitana, & del Palazzo Archiepiscopale, & in altri luoghi soliti.

Dat. nel Palazzo nostro Archiepiscopale il dì decimoquarto di Ottobre. 1572.

S O M M A R I O.

Qualonque persona ha notizia d'alcuna setta d'Heretici, e di persone sospette d'heresia, o che in qual si voglia modo deuiano dalla fede Catholica, o vero d'alcuni habbino detto parola alcuna Heretica, o fatto qualche atto, e cosa da Heretico, ouero che leggino, o tenghino, o habbino letto, o tenuto presso di se libri d'heretici, scritti, o altre compositioni in qualonq. modo prohibite dalla Santa Sede Apostolica, o che sappia e lor seguaci, fautori, defensori, o credenti a loro, sia tenuto fra dieci giorni all' hora prossimi seguenti dopò la publicatione di questo Editto; parimente chi per l'auenire sappia tal cosa, debbi fra venti simili da poi che si haurà hauuto notizia, denunciare questi tali, e ciascun di loro al Reuerendissimo Monsig. Arcivescovo, o al Reuerendo Padre Inquisitore di Milano: altrimenti s'intendino esser & siano incorsi senz'altra dichiarazione da farsi in pena di scomunicazione.

LETTERA A PAROCHI per quelli che vanno a terre d'heretici.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Mediolani.

REVERENDO Parocho. Hà inteso N. S. che alcuni di questa Città & Diocesi di Milano

lano, con occasione di mercantia, o altri pretesti, vanno fuori in varij luoghi doue sono Heretici, con manifesto pericolo, che per tal pratica vengano a preuaricare & deniare dalla Santa Fede Catholica: & ritornando poi vanno anco disseminando il veneno dell'heresia in questi paesi.

Al qual pericolo volendo sua Santità dare ogni rimedio opportuno, ci hà commesso di ordinare, si come ordiniamo in virtù della presente, auiso & lettera nostra.

Che niuno di qual si voglia stato, grado, & conditione, presuma di andare in simili luoghi, se prima non ne otterrà la licenza in scritto da noi, o nostro Vicario Generale, ouero dal Reuerendo Padre Inquisitore.

Questa licenza si darà gratis senza spesa alcuna, & con hauere consideratione alla qualità delle persone, & alla loro conseruatione nella purità della santa fede Catholica Romana.

Contra tutti quelli che partiranno senza licenza, o non obserueranno le conditioni prescritte nella licenza sudetta, si procederà dal Tribunale nostro Archiepiscopale, & dal Reuer. Padre Inquisitore, con pene, & censure ad arbitrio de Giudici, etiam come contra sospetti di heresia, conforme alla giustitia.

E perche di questo ordine, & prohibitione nessuno possa pretendere ignoranza, vi ordiniamo, che publiciate quanto prima con la presenza di due o tre testimonij all'altare fra la Messa parochiale in tre giorni di festa questa nostra lettera; & di questa publicatione nello spatio di vn mese dopò diate relatione sottoscritta da voi, & dalli sudetti testimonij alla nostra Cancelleria.

Dopò anco fra l'anno leggerete la medesima lettera alcuna volta, secondo che vedrete essere espediente.

In oltre farete ogni esatta diligenza, per raccogliere, & esibire nel termine di vn mese nota di tutti quelli, che hora si trouano fuori in simili paesi; esplicando il luogo doue sono, & l'occasione, & l'esercizio loro, & il tempo che sono dimorati fuori in quelle parti.

Dall'Arcivescouato di Milano il 21. di Aprile. 1580.

EDITTO

Che non si tengano Bibbie volgari, ne Libri di controuersie con gli Heretici.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. Sanctæ Praxedis, & Mediolanensis Archiepiscopus &c.

NON conuenendosi, che i misterij della sacra Scrittura siano da tutto il popolo indifferentemente letti & esaminati; poi che per l'altezza loro, & imperitia di molti, possono gli a-

nimi semplici facilmente implicarsi in varij errori, & restar oppressi.

Però con gran ragione e consiglio è stato in diuersi tempi proueduto, che la sacra Biblia volgare, & i libri di controuersie con gli Heretici, non fossero a tutti egualmente permessi, ma solo a persone con maturo delecto approuate; si come nel sacro Indice Romano publicato in executione del sacro Concilio di Trento, e di poi più strettamente è stato ordinato.

Di qui è che noi per il Pastorale nostro ufficio volendo diligentemente essequire i sudetti ordini; comandiamo generalmente a tutti e ciascuno della Città e Diocesi nostra, così Librari e Stampatori, come altri di qualunque stato, grado, sesso, e conditione, tato secolari quanto Ecclesiastici, etiam regolari di qual si voglia ordine, & essenti: che debbano tra termine di giorni 10. dal dì della publicatione del presente Editto, hauer depositato in mano del Reuer. Monsig. Marc' Antonio Bellino Ordinario del Duomo, e nostro Cancelliere Archiepiscopale, tutte le Bibbie volgari, e tutti i libri di controuersie con gli Heretici scritti in lingua volgare, ancorche approbati, e permessi da noi, e dal Reuerendo Padre Inquisitore, e da nostri Vicarij, o Deputati, etiamdi con licenza scritta: i quali suspendiamo, & consignamo in deposito come di sopra, fin tanto che si darà da noi altro ordine, a beneficio commune, e seruitio dell'anime; sotto pena a chi non hauerà obedito, non solamente della perdita d'essi libri, ma etiamdi di tutte l'altre censure e pene, da sacri Canoni, e constitutioni e decreti Apostolici, cōtra quelli che ritengano appresso di se libri prohibiti, statuite; alle quali si procederà contra ogn'vno irremissibilmente. Dat. Romæ in ædibus nostris Sanctæ Praxedis die 4. Decembris. 1582.

Carolus Cardinalis tit. Sanctæ Praxedis Archiep.

Ordini da obseruarsi da Librari, Stampatori, et altri, secondo le Regole & Indice di libri prohibiti, intimati, e dati a loro per commissione di Monsig. Illustr. & Reuer.

Cardinal Borromeo Arcivescovo, e del Reuer. Padre Inquisitore.

PER essequire quel che altre volte da Sommi Potefici, e già da Leone Decimo nel Concilio Lateranense, & vltimamente per l'Indice di libri prohibiti, e per constitutioni Prouinciali e Diocesane di Milano necessariamente si è costituito, per ouviare alla peste di libri cattiu, e perniciosi; si ordina e commanda.

1. Che ciascun Libraro o venditor di libri tenghi

ghi nelle lor botteghe l'Indice di libri prohibiti, accioche colti nel comprare, come nel vendere, serui come deue inuolabilmente le regole d'esso Indice; e nelle visite che per l'auenire si faranno, e con l'altre diligenze che si uisaranno, non sia trouato colpeuole.

- 2 Che ciaschedun di loro habbia nelle sue botteghe vn libro, d'inventario di tutti i libri che hora hanno, & haranno per l'auenire. Qual inuentario sarà da noi sottoscritto, visto, e riconosciuto diligentemente; sotto pena di perdere tutti li libri, che non saranno descritti in tal'inventario.
- 3 Che ciascuno d'essi dia in termine d'vn mese la copia d'esso Inuentario giusto in mano Nostra.
- 4 Che nissuno di sopradetti possa uedere, o dar in qual si voglia modo altri libri, eccetto quelli che saranno notati nel detto loro inuentario.
- 5 Che qualunche di loro ha libri posti da banda, per ordine che noi gli hauemo dato, secondo che hauemo di tempo in tempo visto i libri, in termine di dieci giorni dopo l'intimazione di questi ordini, li mandi alla Santa Inquisitione.
- 6 Che Bibie volgari non si possin vendere, se non à quelli che haranno fede, e testimonio d'integrità e bontà incrispiti dal loro Curato, o Confessore, con licenza, e sottoscrizione Nostra.
- 7 Che libri volgari delle controuersie trà cattolici & heretici non si vendano à ogni persona, mà in ciò si serui l'ordine, che si è detto delle Bibie volgari.
- 8 Che i Testi Canonici di qualunche stampa siano, ancora gli ultimamente stampati in Venetia, si tenghino nelle librerie, & vendino purgati secondo la censura di Roma.
- 9 Che le lettere intitolate di diuersi autori, non si tenghino e vendino, se non purgate nella maniera, che sarà loro ordinato.
- 10 Che opera veruna di Simon Simonio ne si tenghi, ne si venda.
- 11 Che le parafrasi del Flaminio sopra salmi nõ si vendino, se non purgate.
- 12 Che gli Adagi d'Erasmo ultimamente stampati in Parigi, non si tenghino, nè vendino, se non publicati che siano, con la purgatione fatta con l'autorità della Santa Sede Apostolica.
- 13 Che il volume intitolato, *Theatrum vite humanae*, non si tenghi, ne vendi, se non con la purgatione, che gli sarà data per ordine della Santa Inquisitione.
- 14 Che il libro intitolato, *Orthodoxographia Patrum*, parimente non si tenghi, e venda, se non purgato.
- 15 Item il libro intitolato, *La vita della Madonna*, non si vendi se non purgato.
- 16 Parimente che o'ltra i notati nell'Indice non

si possino tenere gl'infrascritti libri.

Liber Petri Pomponatij de incantationibus.
Liber F. Archangeli de Borgonouo, de nomine Iesu, Ferraria impressus.

David Chitreus.

Hieronymus Noppus.

Paulus Gazzus.

Petrus Palladius.

I fioretti della Bibia.

Rime del Bruchiello.

Le Satire alla Carlona di Andrea Caluo.

Theoderico Nemien. de schismate.

- 17 Che il libro di questo titolo, *Chronologia, authore Gerardo Mercatore*, non si tenga nè venda, se non purgato.
- 18 Che i libri, quali si hanno da purgare, secondo che è notato nell'Indice, non si possino tenere, nè vendere, nè comprare, auanti che siano purgati da quelli, à quali è commessa questa cura da Nostro Signore. Che hauendo Librari tai libri, li cõsegnino all'ufficio della santa Inquisitione con la nota, accioche con la purgatione li possino recuperare.
- 19 Che nissun libro, quale si hà secondo l'Indice, o in altro modo da purgare, ancorche l'inscrizione mostri che sia stato purgato, si possi vendere; se quella purgatione nõ è stata fatta in Roma, o in altro modo approuata per autorità della Santa Sede Apostolica, ouero se non è approuato o admeso da noi.
- 20 Che ciascun Libraro mandando altroue à chieder libri, faccia due liste; vna di quali resti nell'ufficio della Santa Inquisitione, e l'altra sottoscritta però da noi, mandi à quello, da quale chiede i libri.
- 21 Che se alcun Libraro riceuerà libro, che non sia notato nella lista sottoscrittagli, e quel libro sia cattiuo, o in qualche modo prohibito; sappia prima d'hauer à perdere tutta la quantità, che gli sarà uenuta di tal sorte del libro; dipoi facendosene Inquisitione, se sarà trouato colpeuole, ne farà castigato secondo meritarà la sua colpa.
- 22 Che quantunche la lista di libri uenuti sarà sottoscritta da noi; però i libri nuoui, che non faranno più comparir in questa Città, non si vendino, nè si mostrino, nè si ponghino à vendere sù le banche sino à tanto, che non siano reuisti diligentemente da noi, & che d'essi libri, colui che li harà hauuti, non habbia in scriptis licenza particolare di poterli vendere. La quale licenza si serui.
- 23 Che non si sballino libri, prima che siano visti da Noi. La lista di quali sarà anche sottoscritta.
- 24 Che verun Libraro mandi libri fuora, che nõ mostri la lista à Noi.
- 25 Che nissuno possa comprar libri vecchi, o libreria lasciata da alcun defunto; che l'Indice di quelli non si mostri prima à Noi; se però

- però non constasse notoriamente, che quei libri fossero già permessi ad ogni persona.
- 26 Parimente che alcun Libraro vendendo à vn altro Libraro la libreria, o somma de libri, mostri à noi la lista.
  - 27 Che heredi, & effecutori di testamenti, & ultime volontà diano à Noi l'inventario de libri lasciati, prima che loro gli uisino, o trasferischino in qual si voglia modo in altre persone, come si ordina dal Sacro Concilio Tridentino nella decima regola dell'Indice.
  - 28 Che Librari parimente de libri vecchi offeruino come di sopra; & di più ogni mese mostrino à Noi i libri, che quel mese haranno comprato.
  - 29 Che nissuno Stampatore, Libraro, o altri che faccino stampar libri o scritti di qualunche altra sorte, li stãpi, se prima il libro o la scrittura che s'hà da stampare, non è reuisto, approuato, e sottoscritto da Noi, e notato in vn libro particolarmente à tal effetto deputato.
  - 30 L'originale d'esso libro o scrittura, che è per stamparsi, habbia ancora la sottoscrizione dell'istesso autore.
  - 31 L'approbatione del libro, o scrittura che si stamparà, si ponga in principio, o nel fine del libro.
  - 32 Nel libro o scrittura stampata si metta il nome e cognome del stampatore.
  - 33 Finita che sia la stampa del libro o della scrittura, il suo originale si dia in mano Nostra.
  - 34 Che libri, quali hanno da sua Santità priuilegio sotto pena di scomunica, di non stamparsi se non da quelli, à quali è concesso tal priuilegio, non si stampino da altri, ne vendino se non della stampa di quello, à chi è concesso il priuilegio: se però non constasse, che ad altri fosse concesso di stamparli.
  - 35 Che ciascun Libraro, e Stampatore habbia questi Ordini affissi nella sua libreria, à fine di hauerli à offeruare diligentemente.
  - 36 Qualunche Libraro, o venditor di libri, o Stampatore de libri contrafarà à gli ordini sodetti, cascherà nelle pene ordinare nell'Indice del sacro Concilio Tridentino, & altre ad arbitrio di Monsig. Illustrissimo Arcieuescouo, e R. P. Inquisitore.

E D I T T O

Per la offeruanza delle Feste.

Carlo Cardinale Borromeo Arcieuesc. di Milano.

MOLTO hà incaricato il sacro Cõcilio di Trento ogni Prelato, à fare che nel sua Città e Diocese li giorni di festa siano celebrati religiosamente, e con diuotione. Parimente Pio Quinto di tanta memoria, per sue Bolle rinouando li statuti & Canonici antichi sopra l'offeruanza de le feste, fece alcune prouisioni intorno à questo, e strettamente cõ

mandò à gli Ordinarij de luoghi, che ne procurassino la diligente effecutione, e per questa causa imponessero pene contra li transgressori ad arbitrio loro.

In conformità & effecutione delle quali cose, nel Tit. de fest. dicit. primo nostro Cõcilio Prouinciale, & poi più cultu. p. 6. & 8.

ampiamente nel terzo, si sono fatti alcuni Decreti in questamateria, per i quali specialmente sono stati prohibiti li abusi e corruttele, che in questa Città & Diocesi erano più frequenti contra l'offeruanza di esse feste, o di maggior disturbo & impedimento à la loro debita e conueniente santificatione.

Hora intendiamo con molto dispiacer dell'animo nostro, che in questa Città varie persone non ostante questo persequerano in alcune de li sudetti abusi e corruttele, con pregiudicio non poco dell'honor di Dio, & dell'offeruanza che deuono à Sacri Canonici, constitutioni de Sommi Pontefici, e Concilij, per autorità de quali habbiamo fatte queste prohibitioni.

E perche questi publici peccati (massime in cosa che spetta al culto Diuino, come è questa) sogliono più grauemente prouocare l'ira di Dio sopra de popoli; & in ogni caso è debito dell'ufficio nostro Pastorale procurar di leuarli, e far ogni cosa, perche realmente si ellequiscano le sudette prouisioni, & ordini: perciò cõ questo nostro Editto per prima, seconda, e terza e perentoria monitione, commandiamo tutte le infrascritte cose in virtù di santa obediencia, e sotto pena ad arbitrio nostro, et andio fino à l'interdetto dall'ingressò della Chiesa, secondo la qualità della colpa, & contumacia di ciascuno: alla qual pena siano tenuti nõ solo quelli che immediatamente cõtraueranno, mà ancora chi farà contrauenire altri, come i Padri li Figliuoli, li Padroni e Maestri li loro Seruitori, Garzoni, e Lauranti.

Che ogni persona di qual si voglia stato, conditione, e grado che sia, inuolabilmente offerui le cose ordinate da noi nel primo e terzo Concilio Prouinciale, intorno à l'offeruanza, culto, e santificatione delli giorni di festa.

E l'offeruanza, che come di sopra si deue à ciascuno giorno di festa, sia intiera di ventiquattro hore continue, cominciando dalla mezza notte precedente il giorno della festa, sino passata l'altra mezza notte seguente, come habbiamo dichiarato nel Decreto fatto da noi ultimamente nel Sinodo Diocesano.

Et cõsi ordiniamo douersi offeruare da Carretieri, Cauallanti, e Conduccieri, Barbieri, Sarti, Calzolari, & altri Artegiani, e loro Garzoni, Seruitori, o Lauranti, e altre persone di qual si voglia arte, professione & essercitio che siano. Che specialmente nelli medemi giorni nõ si mettino fuori in essa Città, ne si portino intorno per vendere, ne si vendino effettivamente cose non mangiatue, di qual si voglia sorte che siano; ne anco Libri, Imagini, Pitture, Merzarie minute Fiori, Pianta, Vcelli, e simili cose.

O o Non

Hæc licentia sub
lata est penitus
in Indice nouo.
In obseruatione
circa quartã
regulam.

Diœc. 4. dec. 3.
pag. 357.

Nò si veda cosa, che ptega à gioco di dadi, ò carte. Non si vendano, ne diano à fitto maschare, ne veste ad vfo di mascherarsi.

Non si tenghi scuola di scrima, ne di ballare, saltare, e simili cose.

Non essercitino li Ciarlatani, e simili sorte di gente, le sue vane ciancie; ne vendano alcuna cosa, ancor che acque, ò altro, sotto pretesto di vender medicamento.

Non si vendino cose mangiarue, che non sieno necessarie al vitto humano di quel giorno.

IN queste anco che sono necessarie, si seruino le infrastrate Regole.

Non si mettino ò tenghino fuori in vendita nelle piazze che sono auanti alla Chiesa nostra maggiore, ne auanti all'altre Chiese.

Ne meno in altro luogo presso ad essa Chiesa maggiore, ne alle altre per braccia 20. ne in modo alcuno, etiandio con qual si voglia distaza dalla Chiesa, dentro i confini & territorij delli borghi, terre, e luoghi della Diocesi, ne quali si celebri quel giorno solennemente qualche festa speciale d'essi luoghi.

Ne per vendere esse cose necessarie al vitto, si tenghino in qual si voglia piazza, contrada, ò altro luogo in publico tende, ò padiglioni, ò rastelli con esse robbe affisse, eccetto che il pane per occasione del sole ò della pioggia si possi tener sotto dette tende.

Ne per causa ò occasione di vendere esse robbe, si tengano le botteghe aperte, ma solo sia lecito à tener aperto l'vciolo di dette botteghe.

Ne dette robbe, eccetto medicinali, quantunque minute, si vendino dopò il segno del campanone grosso nella Città, e fuori dopò il segno di campana, che si darà per ordine nostro in quei luoghi doue sarà bisogno; sino che non sieno passate nel verno le 23. hore, nel resto dell'ano finiti il Vespro e altri diuini officij e la lettione sacra nella Chiesa maggiore, quato alla Città, & nelle Chiese parochiali quato alla Diocesi.

I Fornari anco per il medesimo spatio di 24. hore intiere, dalla mezza notte precedente il giorno di festa, alla mezza notte seguente, offeruino di non burattare farina, ne cuocere pane, ne far altre simili attioni pertinenti al loro mestiero: e li molinari di non condurre grano al molino, ne farina alli fornari, ne ad altre case particolari, ne picchiar mole, ne acconciar ruote, ne far altro essercitio simile ne i molini; se non quando per caua di molte feste continuamente successive l'vna à l'altra, ò per altro publico bisogno haueranno licenza in scritto dalle persone deputate da noi à questo effetto. In fede delle quali cose habbiamo comandato, che questo nostro Editto sottoscritto di mano nostra, e del Cancelliere della nostra Corte Archiepiscopale, sia posto in publico, & attaccato alle porte della Chiesa nostra Metropolitana, e del Palazzo Archiepiscopale: e vogliamo che tal affissione habbia quella istessa forza, come se à tutti fosse stato particolarmente intimato,

notificato, e presentato. Dat. nel Palazzo nostro Archiepif. il 13. di Nouembre. 1574.

EDITTO

Per la prohibitione di Giostre e spettacoli nelle Domeniche e Feste.

Carolus S. R. E. Card. tit. Sanctæ Prædix, Dei & Apostolica Sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis.

HABBIAMO più volte ammonito tutti, & con lettere, e con ragionamenti nostri in Chiesa, e con altri officij di paterna cura; con quanto studio di deuotione, e pietà christiana si douessero celebrare quei sacri giorni della Domenica di Settuagesima, Sessagesima, e Quinquagesima: i quali la S. Madre Chiesa ammaestrata dallo Spirito Santo, celebra con riti, cerimonie, e voci piene di penitenza. Ultimamente poi continuando noi l'oratione, che per istanza del Sereniss. Rè Catolico haueuamo instituita, e per li traugli della Fiandra, e per i bisogni della Chiesa santa, habbiamo ordinato nella presente settimana processioni publiche, e l'oratione solenne delle quaranta hore, e prediche continue nella Chiesa nostra Metropolitana. Con tutto ciò hauemo visto con le lagrime à gli occhi, & con intimo dolor nostro, quanto poco conto habbiamo fatto alcuni, sì di questi officij, come della gratitudine douuta à Dio per la liberatione dalla peste, l'anno passato fatta à questa Città; sì anco della afflictione in che siamo, per la perdita del Serenissimo Principe di Spagna, & altri attinēti à sua Maestà Catolica. Anzi (quel che non aspettauamo già mai) habbiamo veduto contra l'instituto di quel sacro tempo, e contra alla disposizione anco de i sacri Canon, constitutioni de i Sommi Pontefici, decreti Prouinciali fatti in esecuzione del sacro Concilio di Trento, & Editti nostri; violate e profanate con giostre, spettacoli, tornei, balli, maschere, e dissolutioni che ne seguono, quelle santissime Domeniche di Settuagesima, Sessagesima, e Quinquagesima: & quel che aggraua più, à tempo à punto, che celebrauamo nella nostra Chiesa Metropolitana i diuini officij, e che portauamo in processione il Santissimo Sacramento, ò che l'haueuamo esposto scoperto sopra l'altar maggiore per l'oratione solenne publica; e quando predicauamo la parola di Dio, & il popolo tutto che era nella Chiesa, con preghi ad alta voce dimandaua à Dio misericordia; strepitauano quasi sù le porte della Chiesa, & intorno tamburri, trombe, carrozze di concorso, gridi, e tumulti di tornei, corriere, giostre, mascherate, & altri simili spettacoli profani, con publico, e scandalosissimo disturbo & impedimento di quei diuini officij, e sante orationi, e con irreuerenza del Santissimo Sacramento.

Oltra che disturbi & impedimenti così fatti, erano anco spesse volte nella piazza istessa della

ORDINE

Che non si venda, ne compri in giorno di festa.

Carolus Cardinalis Archiepif.

REVER. Parocho. Voi sapete per gli ordini già fatti, e publicati sopra l'osservanza delle feste, esser prohibito il vendere e comprare qual si voglia sorte di cose, eccetto le mangiarue necessarie al vitto humano solamente di quel dì; le quali però non si potessero tenere esposte, ne vendere, se non alle hore determinate, e con le Botteghe del tutto ferrate, eccetto l'vchiolo di esse: e nondimeno si vede tali ordini esser molto negletti, tenendosi da molti aperte le Botteghe, e massime de Poster, e vendersi pollaria, frutti, & altre cose, anco per le Piazze e contrade, quasi come gli altri dì, con publico scandalo, e pernicioso esemplo, che si dà alle altre Città, e luoghi di questa Prouincia, non senza nota di questa religiosa Città; che si veda tollerarsi in essa simili abusi con così manifesta offesa della Diuina Maestà, e tanto detrimento delle anime; che in luogo di santificare le feste con essercitij di deuotione e religione, s'habbino da occupare gli huomini nel vendere e comprare, e spesse volte dir bugie, e spergiurare, per auaritia & auidità di guadagno. Onde volendo noi per debito dell'officio nostro far procedere irremissibilmente contra i transgressori, all'esecuzione delle pene contenute ne i sudetti ordini, e specialmente nell'Editto sopra ciò publicato fin del 1574. habbiamo voluto prima ordinarui, si come vi ordiniamo con questa, che la prima festa dopò la riceuuta di questa, non manchiate di fare officio paterno col popolo della vostra Cura, esortando, e pregando ogn'uno nelle viscere del Signore, che voglia disporli all'osservanza e debito culto delle feste, con astenersi del tutto da ogni essercitio profano, conforme à gli ordini sudetti: e vi sforzate di far conoscere ad ogn'vno l'officio suo, di dispensare quel sacro tempo tutto fruttuosamente in essercitij santi, e di pietà Christiana; e quanto ciò importi al viuere christiano, & alla salute delle anime: certificando ogn'vno, che si procederà contra i transgressori alle pene sopradette, & anco all'escomunicazione, se non stimeranno le altre pene minori. Auuertendo, che non solo quelli che vendono; ma anco quelli che comprano, sono violatori delle sacre feste, e partecipi del peccato: però ogn'vno procuri di prouedersi il dì innanzi la festa di quello che le farà bisogno, almeno fuori di certe poche cose, che si lasciano per l'Editto nostro vendere la mattina per tempo à certi luoghi.

Similmente ricordarete ad ogn'vno l'osservanza del conuersare e stare in Chiesa cò la debita reuerenza, & honestà, còforme all'Editto nostro sopra ciò publicato nel medesimo anno 1574. & auisarete, che non si tolleranno più à modo alcuno, che donne di qual si voglia stato

O o 2 e con-

la Chiesa, e sù le strade per doue passauano le processioni, & per doue anco noi andauamo alla Chiesa, di maniera che alle volte fummo in vn certo modo impediti.

Hora intendiamo più oltre, che non ostante i ricordi nostri intorno al celebrare come si deuole la Quadragesima santamente, con frequentar le stationi, indulgenze, le prediche, le sacre lettioni, i diuini officij, e l'opere di penitenza, si fanno nuoui apparecchi, per profanare anco con simili giuochi, spettacoli, giostre, e suiamēti, le Domeniche, e sacro tempo della Quadragesima, & massime questa prima Domenica che è domani, giorno così insigne, e che per antichissimo instituto di questa Chiesa è celebrato con officij solenni, e pontificali, & è priuilegiato anco dalla Santa Sedia Apostolica cò la concessione di plenaria Indulgenza, e cò inuito di tutto il popolo alla Santa Communionem per questa causa, come per tanti anni à dietro è in osservanza.

Onde volendo noi per debito dell'officio nostro rimediare così publico scandalo, e prouedere alla debita osservanza de i sacri giorni delle feste, in esecuzione de i sacri Canon, e Constitutioni de i Sommi Pontefici, e massime di Pio Quinto santa memoria, e del sacro Concilio di Trento, e decreti Prouinciali: comandiamo per virtù di questo Editto, che non sia alcuno di qual si voglia preminenza, dignità, prerogatiua, stato, grado quanto si voglia illustre, ordine, sesso, & conditione, che ardisca ne presuma nella detta Domenica prima, che è domani à gli otto del presente, e nell'altre Domeniche e feste di quaresima, far giostre, tornei, ò altri spettacoli profani di qual si voglia sorte, ne anco nell'altre domeniche e feste dell'anno, nel tempo che si celebrano i diuini officij nella Chiesa nostra Metropolitana; sotto pena di scòmunica Latæ Sententiæ, da incorrerli ipso facto, tanto da quelli che attualmente giostrassero, facessero tornei, ò altri spettacoli sudetti, quanto da quelli che ne fossero in qual si voglia modo autorità: dalla quale scomunica riferuiamo à noi soli l'assoluzione: e sotto pena dell'interdetto dell'ingresso della Chiesa, da incorrerli similmente ipso facto, da quelli che scientemente coopereranno in qualche modo, ò vi staranno presenti, e faranno spettatori, così huomini come donne.

Restando nel resto fermi tutti gli altri Decreti, Editti, e pene altre volte per ordine nostro publicate intorno all'osservanza della santa Quaresima, e sacri giorni delle Domeniche e feste. In cuius rei fidem hoc edictum nostrum manu nostra signatum, nostriq. Vicecancellarij subscriptione, sigilloq. nostro Archiepiscopali S. Ambrosij munitum, Basilica nostra Metropolitana, ædiuq. Archiepiscopaliu valuis publicè proponi atque affigi mandauimus. Datum Mediolani in ædibus Archiepiscopali-bus die 7. Martij. 1579.

Questa Indulgenza è stata trasportata nella Quinquagesima.

e conditione, entrino, ò stiano in Chiesa, ancor che sia de regolari, senza velo ò drappo, che cuopra loro tutto il capo, nel modo prescritto nel sudetto Editto; e pubblicherete anco per interdette senza altra monitione tutte quelle, che nella vostra Chiesa còtraueranno: alla quale dichiarazione si procederà anco da noi, e nostri Vicarij, etià ex officio, contra quelle che s'intenderà, e si hauerà informatione, che habbiano contraenuto, ancor che fossero nelle Chiese de regolari.

Dat. Mediolani ex ædibus Archiepiscopalis die 11. mensis Nouembris. 1581.

O R D I N E

Che non si facciano maschare ne i giorni di festa.

Carolus S. R. E. Card. tit. Sanctæ Prædix, Dei & Apostolica Sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis.

CON grande nostro dispiacere vediamo, che etiandio dopò tanti ordini publicati da noi, e per Editti particolari, e per decreti prouinciali, sopra la religiosa osseruanza delle feste, sotto diuerse pene, e censure Ecclesiastiche; non cessano però alcuni spiriti inquieti, & perturbatori della Christiana disciplina, d'andar tuttauia profanando quei sacri giorni in diuerse maniere, con maschare, discorredò per la Città, e facendo di se spettacolo così alieno dalla professione Christiana, suuando se, & altri da i diuini officij, dalle sacre lettioni e prediche, dalle scuole della Dottrina christiana, dalle sante stationi, & indulgenze, dalle visite di Chiese, e di luoghi pij, e da altri essercitij; a' quali con ogni feruente studio di pietà in giorni così religiosi deue attendere il popolo Christiano. Onde noi volendo e per zelo della gloria di Dio, e de i suoi Santi, e per la charità paterna, cò la quale susseratamente nel Signore amiamo tutti, còforme al debito dell' officio nostro pastorale, non lasciar adietro per quanto è in noi diligenza alcuna, in ouuiare a questi danni spirituali, & à i scandali, che molti ne nascono; & alla rouina di tant' anime, che ne vā congiunta; e per leuar ogni preteffo d'ignoranza, ò dubbio, che alcuno hauesse, ò potesse haue-re, se questi tali siano compresi nelle sodette nostre prohibitioni: auisiamo, & ammoniamociauno, qualunque si sia, che si guardi in tutti i modi da qui innanti da profanare quei sacri giorni di santificatione con maschare, e simili altre profanità già esplicate nei nostri Concilij Prouinciali, & Editti.

Altrimente si procederà contra di loro alla dichiarazione, & effecutione delle pene già in esse proposte, e ad altre anco all' arbitrio nostro. Comandiamo poi, che le presenti dimane siano lette e publicate nella nostra Chiesa Metropolitana secondo il solito, e da tutti li Parochi di

questa Città trà la Messa, e che siano affisse ne' soliti luoghi publici.

In oltre vogliamo che nella Diocesi i Parochi Diocesani medesimamente le leghino & publicchino, subito che le haueranno hauute,

In cuius rei fidem has manu nostra signatas, subscriptione etiam Cancellarij nostri Archiepiscopalis, & sigillo Sancti Ambrosij patroni còmuniri volumus.

Dat. Mediolani ex ædibus nostris Archiepiscopalis die 27. Ianuarij. 1582.

Carolus Cardinalis tit. Sanctæ Prædix Archiep.

E D I T T O

Per il conuersar con riuerenza e diuotione nelle Chiese.

Carlo Cardinale Borromeo, Arcuescouo di Milano.

FV da Gregorio Decimo Sommo Pontefice nel Concilio Generale di Lione santamente statuito, che li fedeli entrino in Chiesa con humiltà e deuotione, la conuersatione loro in esse sia quieta, grata à Dio, & à chi la vede e considera, non solo sia d'ammaestramento, ma di edificatione.

Che nelle Chiese cessino qual si voglia consuegli, e publici parlamenti delle Vniuersità, e compagnie.

Cessino i vani, e molto più li osceni e profani colloquij.

Cessino le confabulationi di qual si voglia sorte.

Siano finalmente al tutto aliene da esse Chiese qualunque altre cose, che possano sturbare il diuino officio, & offender gl'occhi della Maestà Diuina; accioche doue si vā per dimandar à Dio perdono de peccati, quiui non si dia occasione di peccare, ouero non siano altri depresti commettere peccati.

A gli Ordinarij de luoghi poi commanda, che facciano osseruare le sudette cose, e con censure Ecclesiastiche per autorità di questo Canone raffrenino le cose di sopra prohibite; & agionghe altre cose appresso in questa materia.

Per questo medesimo rispetto della dignità e decoro della casa di Dio, e delle cose sante che in essa si trattano, mosso il santo Concilio di Tréto, commanda à tutti li Vescouj, & Ordinarij de luoghi, che nò tollerino che si celebri il santo sacrificio della Messa, se prima quelli che vi sono presenti, non sono così decentemente còposti nell'habito del corpo, che per essi dia-no manifesto segno d'esser iui presenti, non solo col corpo, ma con la mète, & con deuoto affetto del cuore.

Còmanda di più, che leuino dalle Chiese ogni colloquio vano, ragionamèti profani, passeggiamenti, strepiti, e romori, & ogni attione secolaresca;

Si deue pubblicare nella prima Domenica dopo Pascha, e nella terza di Ottobre.

laresca; si che si conosca, & si possa con verità dire, che la Chiesa è casa di Dio, e casa di oratione.

Et in somma che per l'auttorità datali da esso Santo Concilio, & ancor come Delegati della santa Sede Apostolica, prohibiscano, commandino, corregghino, & ordinino non solo le cose sudette, ma tutte quelle di più, ch'essi giudicaranno conuenirsi alla riuerenza del santo Sacrificio della Messa, e de i diuini officij, & al decente culto e decoro delle Chiese.

E che con censure Ecclesiastiche, & altre pene da constituirsi ad arbitrio loro, contringhino il popolo Christiano ad osseruare inuiolabilmente, quanto essi sopra ciò ordinaranno, e commandaranno, non ostante anco qual si voglia consuetudine.

Volendo similmente Pio Quinto di santa memoria che li predetti Concilij fossero essequitati, fra le prime cose che ordinò subito all'onto al Ponteficato, fù di commandar per lettere sue Apostoliche, publicate sotto il dì primo Aprile 1566. in nouando la constitutione di Gregorio Decimo, che nelle Chiese entri il popolo se dele con humiltà, e deuotione, & iui stia con silenzio, & iui attenda à deuote orationi; & che tutti con i ginocchi à terra adorino il santissimo Sacramento: quiui cessino gl'inhonesti, vani, e profani colloquij, e qualunque altra cosa, che possa portar scandalo, ò perturbatione alli diuini officij.

E commanda à gli Ordinarij de luoghi, che facciano osseruare tutte queste cose nelle loro Città, e Diocesi.

Propone anco varie pene à quelli, che còtrauenissero, e specialmente contra coloro che nelle Chiese tenessero ragionamenti scurrili, & vsassero parole ò segni osceni, ò facessero atti inhonesti.

Ordina finalmète varie diligeze per il medesimo fine, del còuerfar santamente nelle Chiese.

Hora noi per l'obedienza, che douemo à queste sante Constitutioni de Sommi Pontefici, e sacri Concilij, e per il debito dell' officio nostro pastorale, in cosa che tanto concerne l'honore di Dio, come questa; habbiamo deliberato mettere con ogni diligenza in effecutione le sudette ordinationi, giuntamente con li Decreti delli Concilij nostri Prouinciali fatti in questa medesima materia: e specialmente rimediare alle graui, e publiche offese, che in questa Città si fanno à Dio, con la mala conuersatione nelle Chiese, & altri luoghi sacri, e nelle sante processioni, massime doue sia maggior concorso di popolo; come à quelle Chiese, doue è l'Oratione delle Quaranta hore, la Statione di Roma, ò qualch'altra concessione d'Indulgenza, ò dono spirituale, ò la festa propria di quella Chiesa, ò altra festa solenne.

I quali disordini sono talmente venuti in colmo, che ci fanno grandemente temere d'alcun seuro flagello di Dio sopra questa Città, se nò

vi si piglia presto rimedio tale, che se ne veda vera emendatione.

Oltre che etiam il sacro Aduento del Signore, nel quale siamo entrati, e la celebratione dell' Anno santo che s'auuicina, maggiormente ci stimolano à prouedere senza dimora alli sudetti abusi; & à far che le feste, e le memorie de Santi si celebrino da tutti (commanda il sacro Concilio di Trento) religiosa & santamente; e che le persone diuote nell'andare, e pigliare le Perdonanze, Stationi, Indulgenze, & altri simili doni spirituali, e nell'interuenire alle sacre processioni, e nel visitar le Chiese, e sacre reliquie, almeno non riceuano impedimento, ò distractione da quelli, che con poco timore di Dio, & in perditione dell'anime loro si danno à simili dissolutioni.

Per tato per autorità nostra ordinaria, e per quella, che à noi è data dalli sudetti Concilij, & ancor come delegati della Santa Sede Apostolica, con questo nostro Editto per prima, seconda, terza e perentoria monitione, commandiamo à ciascuna persona di qual si voglia grado, stato, ò conditione che sia, tutte l'infrastrate cose, sotto pena ad arbitrio nostro, etandio sino all'interdetto dall'ingresso della Chiesa inclusiuè, e della escòmunicatione in sussidio, & altre pene contenute ne i sacri Canoni, e Constitutioni de Sommi Pontefici, secondo la qualità della colpa, e contumacia di ciascuno. Niuno Laico entri, e stia nel Choro dell' Ecclesia stici, si regolari come secolari, in tempo che si recitano ò cantano i Diuini officij.

Niuno qual si voglia ardisca nelle Chiese di questa nostra Città ò Diocesi così regolari come secolari in alcun tempo passeggiare.

Ne in esse Chiese star fermo in circolo di gente, eccetto per occasione di predica, ò lettioni sacre, ò altra attione Ecclesiastica.

Ne appoggiarsi à gli Altari, ò al vaso dell'acqua santa, ò al fonte del Battesimo.

Ne federe irreuerentemente con le spalle voltate al santissimo Sacramento dell'Altare, ò inconuenientemente mettersi in faccia alle Donne.

Ne meno far romore, ò strepito, ò cosa per la qual si disturbino li Diuini officij.

Non far atti, sguardi, parole, ò segni dishonesti verso alcuna Donna, ancorche impudica.

Ne far ragionamenti, ò trattati di cose oscene, ò profane, ò di negotij secolari.

Ne per le cause sudette fermarsi alle porte, ne appresso d'alcuna Chiesa, nella quale sia la Statione, ò Indulgenza, ò l'Oratione delle Quaranta hore, la festa d'essa Chiesa, ò altra simile occasione di concorso di popolo.

Niuna Donna, di qual si voglia stato, grado, e conditione si sia, entri, ò stia in Chiesa per alcuna causa ò occasione, ne accompagni le sacre processioni col capo che non sia coperto di velo non trasparente, ò Zendale, ò tela, ò altro panno di tal modo, che stiano coperti realmente tutti li capelli:

Niuno stia nelle porte, ò fuori della Chiesa à vedere & vdire la Messa, e Diuini officij; se non doue per la picciolezza della Chiesa non si potesse in modo alcuno star dentro.

Niuno entri in Chiesa con cani da caccia, ne sparaueri, ò altri simili uocelli, ne con archibugi, ne balestre, ne arma d'haſta, ne simili, eccetto li Alabardieri de i Magistrati.

Ne appoggi le sodette armi alle porte, ò à muri de Chiesa; ne le ponga in cimiterij, ò in atrij di Chiesa.

Nelle Chiese, nelle quali d'ordine nostro sarà deputato luogo distinto delli huomini da quello delle donne, niuno huomo passi, ne si fermi nel luogo deputato alle donne, ne esse donne in quello delli huomini.

No s'accosti alcuno all'Altare, ne alli gradi d'esso, mentre che si celebra la Messa: anzi in simil caso il Sacerdote che vorrà celebrare, faccia discostare ogn'vno: e mentre ch'egli celebra, il Chierico faccia il medesimo.

Ad essa Messa vadano, e stiano tutti gli homini cò cappe, ò gabbani, ò simili vesti di sopra, secondo la loro conditione, eccetto quelli che per pouertà non possano prouederſene.

E nel resto anco, come commanda il Concilio di Trento, con habito del corpo talmente composto, che mostrino esser presenti à tanto sacro officio, non solamente col corpo, ma con la mente ancora, e con deuoto affetto del cuore.

Stiano à tutta la Messa col capo scoperto, e con ambe le ginocchia inginocchiati, fuori che quando si legge l'Euangelio, che si leuino in piedi; & all' hora nò sia lecito ad alcuno il sedere, ne anco alle Donne.

Non si partino dalla Messa, prima che sia finito di leggere l'Euangelio, che si legge dopò la Beneditione del Sacerdote, che si dà nel fine della Messa.

I poueri mendicanti & altri, ancorche deputati da qual si voglia Scuola, Hospedale, ò luogo pio, non vadano per le Chiese, ma stiano alle porte à dimandar l'elemosina.

Nelle Chiese, & ne i loro Cemiterij & atrij nò si facciano cose profane, ne processi, ne se diano sententie ne ciuili ne criminali, ne si facciano contratti di qual si voglia sorte, ne essattioni, ne pubblici parlamenti, sindacati, consigli pubblici, ne gride, ne qual si voglia altro negotio profano.

Ne si tengano cose alcune da vendere, ancorche per causa pia; eccetto però che fuori di esse Chiese ne i Cemiterij si possano vendere candele & cere da offerire, & simili cose pertinenti al culto diuino.

Niuno riponga nelle Chiese, ò tenga riposto grano, legnami, ne altra cosa profana, & indecente.

Niuno vrini, ne getta immonditie in esse Chiese, ne fuori dietro à i muri, ne in atrij d'esse, ne in Cemiterij.

Mentre si fanno le processioni, e particolarment

te quando si porta il santissimo Sacramento, e doue per qualche Indulgenza, ò predica, ò festa della Chiesa, ò qual si voglia altra causa è concorso di popolo, si stia, e si vadi in Chiesa, & nelle processioni, con quella riuerenza e modestia, che conuiene in così sante e religiose actioni, offeruando diligentemente tutto quello che in questa parte è stato ordinato ne i nostri Concilij Prouinciali.

Nelle processioni delle letanie, & altre, niuno porti dietro, ò metta fuori in quelle strade e luoghi doue si passa, cosa alcuna da mangiare, ne da bere, ò per se, ò per vendere ad altri.

Commandiamo ancora à tutti li Capitoli, Rettori, Vicarij, Sacristi, Ostiarij, & altri Custodi della Chiesa Metropolitana, delle Collegiate, e Parochiali, che ammoniscano tutti i prefati delinquenti nelle Chiese; & che nò permettano, che in esse si facciano le cose di sopra proibite, ouero almeno ne auuertiscano noi, ò gli Officiali nostri: nel qual officio se faranno neglimenti, incorrano la pena di pagar duoi Scudi per ciascuna volta, conforme alla Bolla suddetta di Pio Quinto di santa mem.

Ricordiamo anco à Religiosi ouero Regolari, il commandamento che à loro è fatto nella detta Bolla in virtù di santa obediencia, di douer deputare qualch'uno nelle lor Chiese, che scacci fuori questi tali; E se faranno in ciò neglimenti, vuole che siano grauissimamente ripresi dall'Ordinario; e riculando essi d'obedire, incorrano in grauissime pene in essa Bolla contenute.

E per questo li ammoniamo, e preghiamo nelle viscere del Signore, che per riuerenza & honore di Dio, e per essequire il sudetto Concilio di Trento, e Bolla di Pio Quinto, & anco l'altre Bolle del medesimo Pio Quinto di santa mem. di 27. Giugno 1566. stampate presso il Concilio nostro primo Prouinciale, facciano essattissimamente offeruare nelle loro Chiese le sopradette cose.

In fede delle quali cose habbiamo commandato, che questo nostro Editto sottoscritto di mano nostra, e del Cancelliere della nostra Corte Archiepiscopale, sia posto in publico, & attaccato alle porte della Chiesa nostra Metropolitana, e del Palazzo Archiepiscopale:

& vogliamo che tal affissione habbia quella istessa forza, come se à tutti fusse stato particolarmente intimitato, notificato, e presentato.

Dat. nel Palazzo nostro Archiepiscopale il 13. di Nouembre.
M. D. LXXIII.

EDITTO

Del modo d'andare alla Madonna di S. Celso, & altre Chiese, per occasione d'Indulgenze, stationi, orationi &c.

CAROLVS

S. R. E. Presb. Cardinalis Tit. Sanctae Praxedis, Dei & Apostolicae sedis gratia Archiepisc. S. Ecclesiae Mediolanensis.

NON possiamo senza gran pregiudicio della coscienza nostra, e pericolo di qualche nouo flagello e ruina dalla mano di Dio sopra questo popolo, dissimular in esso le publiche offese, che si fanno à sua diuina maestà, ne anco le manifeste occasioni di esse; molto meno quelle, con le quali vò più apertamente congiunta grauissima ingiuria al diuino culto, come è l'irriuerenza e l'abuso delle Chiese e luoghi sacri, delle feste e solennità de i santi, e di quell'instimabil tesoro delle sante indulgenze; del quale con il caro prezzo del suo sangue sparso nella santa Croce, e con i meriti, fatiche, martirij, & morte de i suoi serui & amici hà arricchito Christo Signor nostro la sua cara sposa la Chiesa santa, e per mezzo del suo Vicario in terra ha fatto, e fa alla giornata così abbondante parte à questa Città & popolo. Di qui è che sentiamo grandissimo dolore, in veder con gli occhi nostri troppo ingrattamente continuati, e moltiplicati in questa Città varij publici scandali e peccati intorno à queste cose; in tempo specialmente, nel quale la fresca piaga della pestilèza passata, pareua che douesse bastare à frenar in questo tutti quelli anco, ne i quali per altro non fosse ne timor di Dio, ne punto di desiderio della sua propria salute.

Il che è anco tanto maggiormente di vniuersale scandalo à questo popolo, & occasione manifesta à molti de nuouo peccati, quanto che si commettono simili transgressioni nelle parti più frequenti della Città, e ne i luoghi e tempi più sacri e solenni, e di maggior concorso delle genti; ne ciò passa più senza manifesto dispreggio delle constitutioni de sommi Pontefici, de sacri canoni, de concilii, & vltimamente di quello di Trento, e de i Sinodi, & altri ordini da noi publicati in questa materia. Però vedendo noi, che, ne l'Editto nostro passato, ne tutti gli officij, che infinite volte e con nostre lettere, & in voci habbiamo fatto intorno à questo, e per noi stessi, e per i Parochi, e Predicatori, & altri nostri ministri, e cooperatori in priuato & in publico, con il popolo tutto, & anco con i Magistrati di questa Città; ne le diligenze fatte sopra ciò da loro, hanno bastato sin qui à rimediare à si fatti scandali e peccati publici: habbiamo deliberato di aggiungere hora alcune più efficaci prouisioni, prima che sia come necessitata la diuina giustizia à castigar peccati così graui, con mandar al

cuna vniuersal calamità ò estermínio sopra tutto il popolo, come già haueua cominciato con la pestilèza.

Prima dunque renouiamo l'Editto sotto il dì 13. di Nouembre dell'anno 1574. publicato da noi sopra la conuertatione nelle Chiese; & ordiniamo, che da tutti i parochi di questa Città & diocesi sia di nuouo letto al popolo solennemente frà la Messa insieme con questo nostro secondo Editto, e da tutti à chi si spetta offeruato inuiolabilmente l'vno è l'altro.

Poi in oltre per l'officio nostro, e per l'autorità dataci in qualunque modo da sacri canoni, e concilij, e da constitutioni de sommi Pontefici, e specialmente dal sacro Concilio di Trento, anco come delegati della santa Sedia Apostolica, con questo nostro Editto, per prima, seconda, terza e perentoria monitione, commandiamo come qui à basso, in virtù di santa obediencia, e sotto pene ad arbitrio nostro, etiam di interdetto dalla Chiesa inclusiue, & anco di scomunicatione in sussidio, & altre pene da incorrerſi, e dichiararſi, ò infligerſi ad arbitrio nostro, secondo la qualità della colpa, e contumacia di chi contrarà.

Che nella Città gl'huomini, di qual si voglia stato, grado, e conditione che siano, dopò mezz' hora dal suono del campanone grosso della Chiesa nostra Metropolitana sino à mezzo dì, e le donne dal mezzo dì sino à sera, non vadano ne i giorni di festa alla Chiesa di S. Maria di S. Celso, ne in qual si voglia giorno à quella ò altra Chiesa della Città, doue sia all' hora Indulgenza plenaria, ò la statione di Roma, ouero li celebri quel giorno la festa principale di detta Chiesa, ò per occasione di altra festa, ò indulgenza, ò altra diuotione frequente di genti.

Che ne anco vadino huomini, ne donne all'oratione delle 40. hore ordinarie in questa Città, in quelle hore che di sopra gli vietamo rispettuamente, eccettuati quelli, à quali per il com partito fattoſi dalli nostri deputati secondo il solito di questa oratione, toccherà d'andarui à quell' hora.

Che in tutti i casi, alle Chiese doue siano l'oratione delle 40. hore, ò la statione di Roma, ò altra solennità, ò concorso di genti come di sopra, ne anco la mattina, vadano donne tutta, ne parte della strada, in altro modo che à piede. Da tutto ciò eccettuamo le persone, alle quali per infermità, indispositione, grauidanza, ò altro ragioneuole impedimento, sarà da noi concessa licenza in scritto di andar altrimenti, ò in altro tempo: le quali però quando non offeruino il modo espresso da noi nella licenza, sia e nulla la licenza, & esse sottoposte & obligate alle medesime pene.

Eccettuamo anco, che i contadini, & altre persone habitanti di fuori della Città, possano liberamente andar ad ogni Chiesa da tutte le hore in queste occasioni; e gli habitanti di ciascu

na parochia possano andare à tutti i tempi alla loro Chiesa parochiale, & alle processioni particolari, che faceffe la vicinanza di essa parochia à qual si voglia Chiesa, conuenendoui processionalmente distinte le done dagli huomini; e tutto il popolo possa sempre andare alla Chiesa commune matrice de tutti, cioè alla Chiesa Metropolitana; è parimente che tutti possano andare anco nelle hore di sopra prohibite in ogni Chiesa à uire le prediche, & sacre lettioni.

Ecce tuamo anco che i seruidori de le gentildonne possino accompagnarle anche nelle hore, nelle quali veriamo alli huomini andarui.

In oltre riferuiamo, è dechiariamo riferuati à noi tutti i peccati mortali, ehe cò parole, gesti, ouero altri atti lasciui si commetteranno da questo giorno innanzi nella Città ouero nella diocesi, da huomini ò donne, nelle Chiese, è luoghi sacri, è vie publiche, etiam dalle fenestre, e porte delle botteghe, ouero case, nelle occasioni delle donne che vi sono, passano per andar ò tornar dalle diuotioni dette di sopra: è reuochiamo quanto à questi casi hora à noi riferuati, ogni facultà da noi concessa da qui indietro à qual si voglia confessore: è comandiamo à tutti i sacerdoti secolari & regolati sotto pena di escommunicatione lata sententia, che non assoluino, chi farà da qui innanzi incorso in questi casi riferuati, senza la facultà scritta da noi, ò dal Reuerendo Ordinario penitentiero maggior della Chiesa nostra Metropolitana: la qual licenza sia data dopò il presente Editto: è quando anco gli sarà concessa la facultà di assoluere in simili casi, non assoluano contra la dispositione de i sacri canoni, è decreti del Concilio di Trento, e nostri prouinciali, e tauoletta nostra già pubblicata de casi riferuati, quelli che haueranno pubblica è notoriamente peccato, senza che preceda la publica satisfatione, e penitenza.

Questo nostro Editto, & ogni sua dispositione ordiniamo, che habbia vigore sino à tanto, che noi veduta vera emendatione, daremo espressamente in scritto altro ordine.

AMMONIAMO POI, effortiamo, e preghiamo per la misericordia di Dio tutti si huomini come donne, che fuori delle hore che habbiamo di sopra vietate distintamente à loro, conuenghi frequente ogniuno alle Chiese, doue è statione, indulgenza, oratione di quarant' hore, ò altra diuotione.

Che ogniuno si nell'andare, come nel tornare, fughi ragionamenti vani, & altra cosa, che non conuenga alla diuotione, & alla indulgenza perche si va, & in somma qual si voglia cosa, che possa offendere la maestà di Dio.

Che ciascuna donna di qual si voglia grado e conditione, nell'andare alle diuotioni lasci ogni vanità nel vestire e nell'ornarsi, & vadi con ogni santa modestia Christiana, e con habito demesso.

Quanto poi al velarsi intieramente, come habbiamo ordinato nel nostro Editto del conuertire fantamente in Chiesa, lo faccia ciascuna di maniera, che non habbiamo à essequire contra di loro le censure e pene; come faremo, & habbiamo ordinato che i nostri Vicarij e ministri faccino irremissibilmete per l'auenire, poiche in alcune, dopò tanta sollecitudine nostra, si vede si lunga contumacia, e disobediencia.

In quarum rerum fidem, hoc nostrum edictum sigillo Archiepiscopali Sancti Ambrosij munitum, subscriptioneque Reuerendi Ordinarij Cancellarij nostrae Ecclesiae Mediolanensis signari, idemque basilicam Metropolitanam nostram valuis affigi, & ab vnoquoque parochio legi, & promulgari mandauimus. Dat. Mediolani, die 8. Martij. 1578.

Carolus Card. tit. S. Praxedis Archiep.

EDICTVM,

Et decretum de Dominica prima Quadragesimae.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. Sanctae Praxedis, Dei & Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Sanctae Ecclesiae Mediolanensis.

DESSIMO à tutti notitia l'anno passato 1576. con vna nostra lettera publicata il primo di Marzo, dopò matura consideratione e consulta fatta, si in Roma, come in questa Città, con persone dotte, religiose, e di molta prudenza, che il principio della Quadragesima secondo il nostro istituto e rito Ambrosiano si è la Domenica, che ne i libri ecclesiastici di questa Chiesa nostra se chiama, DOMENICA IN CAPITE QUADRAGESIMAE: che è quella, quale immediatamente segue la Domenica di quinquagesima. Et hora perche nissuno qualunque se sia sotto la cura nostra pastorale, stia, ò metta più per l'auenire in dubbio, se sia tenuto d'offeruare quella Domenica, come principio, e giorno veramente di Quadragesima; noi con il presente Editto più espressamente diciamo, dichiariamo, & in oltre decretiamo, ordiniamo, e comandiamo in virtù di santa obediencia, che tutto il nostro clero e popolo della Città e Diocesi di Milano, e qualunque d'esso, per l'auenire offerui perpetuamente quella istessa Domenica, non altrimenti che l'altre Domeniche che seguono della Quadragesima; & come Domenica, quale è veramente la prima quadragesimale.

Però tutto quello, che per constitutioni de sommi Pontefici, ò per decreti de Concilij, ò per sacri Canoni, ò per altre leggi si è comandato della Quadragesima, si quanto à i cibi, & alla

alla prohibitione delle nozze, come alla santa offeruanza nel resto; ordiniamo e decretiamo, che ciò habbia luogho da offeruarsi nella sodetta Domenica, nel medemo modo che s'offerua nell'altre Domeniche di Quadragesima. In cuius rei fidem, hoc edictum, nostra, nostrique Cancellarij manu signatum, nostroque item sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij munitum, promulgari, & Ecclesiae Metropolitanae aediumque Archiepiscopaliu valuis publicè affigi mandauimus. Dat. Mediolani in aedibus Archiepiscopaliibus die 5. Februarij. 1577.

EDITTO

Per l'offeruanza della Quadragesima, in executione del Concilio di Trento, e dei Concilij Prouinciali.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. S. Praxedis, Archiepiscopus S. Ecclesiae Mediolanensis.

Si deue publicare nella Domenica della quinquagesima

OGNI tempo, e giorno ci mostra i benefici di DIO; ne è parte alcuna dell'anno, che sia senza qualche sacro misterio; acciò con tinuamente ringratiamo Dio delle misericordie e gratie, che ci hà per sua bonrà fatto. Ma quando arriuamo à quei giorni, che sono per i misterij della nostra redemptione più celebri & illustri; tanto più sollecitamente dobbiamo essercitarci nella disciplina delle virtù Christiane: accioche si come i misterij istessi sono per la parte loro maggiori, così noi con l'offeruanza nostra auanciamo, quel che ordinariamente sogliamo fare.

Se dunque ogni solennità di tempo ricerca, e dal Pastore sollecitudine, & da i popoli offeruanza, che si deue alla celebrità di quel solenne misterio: il sacro tempo della quadragesima fra gli altri particolarmente lo ricerca.

Fù il digiuno quadragesimale consecrato da Christo nostro Signore: fù comandato da gli Apostoli: fù sino da quei tempi Apostolici offeruato perpetuamente in tutta la Chiesa di DIO.

E questo tempo quadragesimale come vna de cima di tempo, che con maggior diligenza di opere sante dobbiamo à sua diuina Maestà.

E tempo, che pieno di misterij, vò innanzi immediatamente non senza misterio alla gran solennità della Pasqua: per la quale, si come scrive Leone santissimo Pontefice, nella Chiesa santa è consecrata la dignità di tutte le solennità: di maniera che ci inuita à maggior profiti spirituali.

Onde è, che già così studiosamente il popolo Christiano si preparaua alla religiosa offeruanza di questo tempo.

Conueniua vna settimana auanti che cominciassela Quadragesima, nelle Chiese frequen-

temente à confessarsi, à pigliar le penitente: si comunicaua poi nella Quadragesima ogni Domenica; & offeruauano alcuni quei giorni quadragesimali con digiuno in pane & aqua; altri in herbe sole, e legumi; & erano alcuni, che vsauano cibi secchi solamente, & questi anco in poca quantità.

Attendeva ciascuno in quei giorni più diligentemente à correggere i suoi costumi; à deporre gli odij, & inimicitie; à conciliarsi pace cò tutti; à reprimere la carne, & à castigarla con i cilicij, con le discipline, e spesse volte col giacere e dormire in terra: à far oratione più souuentemente; à piangere i peccati; à dare dell'elemosine più che ne gli altri giorni dell'anno. Questi erano gli essercitij dell'antica disciplina Christiana.

La onde noi, che vnicamente vi amiamo nel Signore, mossi dall'officio nostro, e dalla consideratione di questo sacro tempo, nel quale già si vedeua così gran diuotione; e dall'altra banda desiderando, che tempo così religioso sia in maggior offeruanza; & per essequire anco in ciò il decreto del Concilio di Trento, & i concilij nostri Prouinciali: habbiamo voluto con il presente Editto ordinare e comandare alcune cose, per prouedere à gli abusi; & in fieme alcune altre ricordare, come parte ne ricorda sino à hora il padre e protettore AMBROSIO sanro; à fin che con tali ricordi eccitiamo anco ogn'vno à ripigliare le buone vsanze, che già erano in questo popolo.

Primieramente dunque per virtù del presente Editto, conforme particolarmente al decreto del Concilio Prouinciale V. comandiamo le cose infra scritte, da offeruarsi inuolabilmente nella Città, e Diocesi nostra.

Che nissuno di qualunque stato, grado, ordine si sia, nella Quadragesima (la quale secondo il rito della nostra Chiesa comincia nella Domenica detta IN CAPITE QUADRAGESIMAE, che è la prima Domenica di essa quadragesima) mangi carne di veruna sorte, ne oue, ne butiro, latte, formaggio, ne altri cibi, qualunque si siano, vietati nel tempo quadragesimale.

Che conforme all'obbligo che tutti hanno sotto pena di peccato mortale, ciascuno in ciascun giorno quadragesimale fuora delle Domeniche digiuni, eccettuati quelli, che per l'età sono eccettuati da questo obbligo.

Che i cibi vietati non si ponghino in ogni luogo publicamente à vendere per vsò di ammalati, è di infermi, ma solamente in certi luoghi à ciò deputati: che quanto alla carne in Milano farà la Tanaglia appresso il Verzero; è per la diocesi si faccia medesimamente la deputatione in qualche luogo simile: è ciò quanto à vendere la carne, si comincia seruare il Venerdì immediate precedente la detta prima Domenica.

Che non si vendino i cibi sodetti à bottega tutta

ta aperta, ma la maggior parte ferrata.
 Che non si ponghino fuora pubblicamente su le piazze à vendere, etiandio ne da contadini, ò altri.
 Che non sia lecito venderfi da ogni vno, ma solamente da quelli, che haueranno licéza in scritto, nella Città dal nostro Vicario generale, nella diocése dal Vicario foraneo.
 Che non si venda ogni forte di carne, se non di Vitella, ò d'altro animale, che à giudicio de medici sia solamente per vfo de infermi.
 Che non si venda à ogn'uno, ma solamente à chi haurà licenza da i Deputati à ciò, come qui di sotto.
 La quale licenza se non harà tempo determinato, sia à fatto finita, subito che cessa la causa per la qual è concessa.
 Ma se la detta causa durarà più di dieci giorni; di nouo si ottenghi la detta licenza, altrimenti s'intenda estinta.
 E' il medesimo si faccia di m^a in mano almeno ogni dieci giorni, fin che farà bisogno.
 Che Hosti, Tauerneri, ò altri ch' alloggiano, è danno da mangiare, ò tengono camere locande, non tenghino, ne vendino, ne mettino fuori à vendere, ne ponghino in tauola à forastieri, ò viandanti, ò ad altri, qualunque siano, carne, latticini, ò altri cibi prohibiti nella quadragesima: se non haranno particolarmente la licenza in scritto dal detto nostro Vicario generale nella Città, nella Diocése dal Vicario foraneo.
 Che ne anco cibi tali, comprati, ò portati da altri, li cuochino, ò acconcino, ò in altro modo preparino.
 Che ne parimente cotti, ò preparati, ò acconci altroue, lascino mangiare nella loro hostaria, albergo, camera locanda, ò luogo che sia sotto la lor cura, senza la sudetta particolar licenza.
 Tutte le sopradette cose, e ciascuna d'esse, noi comandiamo sotto le pene e multe da applicarsi à luoghi pii, penitente, e censure ordinate da i sacri Canoni, e concilij, e Constitutioni Apostoliche contra i violatori della sacra quadragesima, & altre anco, etiam dell'interdetto dalla Chiesa, e dalla scomunica in sussidio all'arbitrio nostro, secondo la trasgressione, e la gravità della colpa di qualunque contrafacesse.
ESSORTIAMO poi, e ricordiamo l'infra-scritte cose, che altre volte parte ricordate à questo popolo dal suo Pastore Santo Ambrosio, parte da altri santi Padri, parte da noi ne i nostri Concilij Prouinciali, particolarmente nel Quinto, e Sinodi diocesani, hanno à eccitare l'anime de i fedeli; che sono sotto la nostra cura, à maggior profitto spirituale, & à salute loro.
 Che ogni vno in questo tempo di quadragesima cerchi di ritirarsi à disciplina più seuera di vita, e conformarsi à instituti, e costumi conuenienti al detto sacro tempo.
 Che ciascun fuga il vestir di seta, e sontuoso; ma

velta conforme al tempo, che è di penitenza, e di digiuno.
 Che si lascino à fatto le inimicitie, gli odij, le risse, i rancori, e si habbia pace con tutti.
 Che il christiano procuri di raffrenare gli appetiti carnali, non solo con stretta astinenza, e digiuno; ma anco con cilicij, e discipline.
 I maritati, se nò tutta la quadragesima, come mostra il canone antico; almeno ne i giorni di Domenica, studijno d'astenersi d'accordo, si come ciò piamente ammonisce il santissimo Pontefice Nicolò primo.
 In ogni tempo conuiene che il Christiano s'astèghi da burle, e ciancie: ma in tempo della quadragesima tanto più diligentemente hà da farlo, quanto più souente, e studiosamente hà di attendere all'oratione, all'astinenza, & à ogni forte di penitenza.
 Fuggirà dunque i solazzi, i ragionamenti vani, & molto più i lasciui, e scandalosi.
 Si astenerà dalle caccie, come b^e ammonisce quel santo Pontefice, nel detto tempo di quadragesima; nel quale non è lecito mangiare carne, e però non conuiene cercare carne.
 Non cercherà in questo tempo delicatezze de cibi quadragesimali, ne meno empirà la tauola cò varietà de viuande.
 Si guarderà di far conuiui, ne anco le domeniche di quadragesima, si come il medesimo Pontefice ammonisce.
 Sarà ciascun più assiduo nell'oratione: con dolore piangerà i suoi, e gli altrui peccati.
 Farà elemosina ciascuno, purchè possi più larga; e massime il ricco, come ricorda S. Agostino, q^l che col digiuno auanza di non spendere, darà per elemosina à i poueri di Christo.
 Più spesso conuerà alla Chiesa: starà à gl'vficij diuini, alle orationi, con ogni attentione, e meditatione santa.
 Ogni mattina cerchi per ogni modo vdiré la Messa.
 Ogn'vno si sforzi di vdir la predica: e per questo tenga la bottega ferrata à quell'hora.
 La mattina si tenghi questa buona vsanza, di non aprire i tribunali, sino che non è finita la predica.
 I lettori e professori publici, e maestri di Scuola, conduchino i suoi scuolari alla predica.
 Qualunque in altri tempi suole andare, ò stare in villa, nel tempo di quadragesima procuri di ritirarsi alla Città, & alle terre principali donde sono, per vdir le prediche, i diuini officij, & fare altri essercitij spirituali, che ricerca quel sacro tempo.
 Ricordiamo in oltre particolarmente à gl'infermi, come anco habbiamo ordinato nel nostro Concilio Prouinciale secondo; che essendo à loro concessa in scriptis la licenza di mangiare nella quadragesima, carne, ouero oui, butiro, e simili cibi; la vsino moderatamente, e con pietà christiana: nè mangino tali cibi in publico; ne alla presenza di tutti i suoi di casa; ma in luogo

luogo appartato, e ritirato, e con vn dolore intimo prendano così fatto cibo; poiche nel tempo che gli altri digiunano, loro non lo possono fare.
 I Medici poi, per quel che tocca à loro, si ricordino, che il Christiano ha d'hauer cura del corpo talmente, che maggior conto hà da tener della salute dell'anima.
 Però vedano bene, di non partecipare de i peccati d'altri, con la facilità e larghezza loro nel far fede della necessità de cibi prohibiti.
 Ultimamente ogn'vno attenda con tanta pietà e diligenza alla santità della vita, che se nò ogni giorno, almeno tutte le Domeniche possa santamente comunicarsi: come già fù instituto religioso nella santa Chiesa.
 Finalmente essortiamo, & amoniamo tutti, che essendo questo tempo quadragesimale, tempo consecrato à digiuno, e tempo di penitenza; ciascuno con l'obbligo che hà, di astenersi da i cibi vietati, s'astenga insieme da ogni forte di delizie; e sopra ogni cosa fugga il peccato, e l'occasione di peccare.
 Il tempo di quadragesima è tempo accettabile, e tempo di salute, che così lo chiama la Chiesa santa.
 Ciascuno però cerchi con ogni maggior studio, di piacere à Dio; di far la sua santissima volontà; di spogliarse de i vitij; di far bene; e per ogni via essercitarsi per quanto può, nelle virtù, & opere christiane: che quest'è il digiuno, che per bocca d'Esaià profeta Iddio dice che gli è accetto, e grato.
 Speriamo, che ogn'vno in questo tempo non perderà tempo, ma che attenderà all'accumularsi gratie, e meriti di vita eterna; il che Iddio conceda per sua diuina misericordia. In quarum rerum testificationem hoc edictum manu nostra signatum, & subscriptione Cancellarij nostræ ecclesiæ Mediolanensis, sigilloq. Archiepiscopali S. Ambrosij munitum, publicè affigi mandauimus. Illudq. quotannis Dominico die in Quinquagesima, aut alio die festo Dominicam primam Quadragesimæ proximè præcedente, de more promulgari iubemus. Dat. Mediolani in ædibus Archiep. die quarto Februarij 1581.

Deputati à dar le licenze.

DEputiamo nella Città il Reuerendo Canonico Ordinario Penitentiero della nostra Chiesa Metropolitana, à dar licéza, à chi harà necessità di mangiare come di sopra, cibi prohibiti nella quadragesima.
 Deputiamo per il medesimo effetto nella Diocése ciascun Parocho nella sua propria parochia.
 Ordiniamo, che nella Città non si dia la sudetta licenza, à chi non essibirà nella forma stampata per ordine nostro la fede del proprio Curato; & anco del Medico, quanto à quelli che lo possono hauere.

Il medesimo quanto alla fede del Medico, ordiniamo che si offerui nella Diocése.
 In oltre deputiamo per quelli, che pretendono ha uer legitimo impedimento, e causa di essere escusati dal digiunare, il proprio Parocho ad approuar la causa, & impedimento loro, e darle la licenza in scriptis: nella qual cosa incarichiamo la conscienza di esso Parocho.

Edictum de sacra ordinatione.

CAROLVS

S. R. E. Presb. Cardinalis Tit. Sanctæ Prædix, Dei & Apostolica sedis gratia Archiepisc. S. Ecclesiæ Mediolanensis.

MAGNA est sacramenti ordinis dignitas, magnaq. huius dignitatis præstantia: ac magnum propterea ponderis est, maximiq. momenti, sacros ordines & conferre, & suscipere: id quod cum sapè beatus Apostolus Paulus multis verbis doceat; tum aliorum etiam Apostolorum exempla monent; tum sacrosancta præterea ecclesiæ instituta planè declarant: quibus cautum est, sacram ordinationem solemniter haberi certis stans quatuor anni temporibus, orationi & ieiunio consecratis: tum id ipsum item apertè significant sanctorum patrum decreta, & illa quidem multa, de eorum qui ordinis sacramento initiari volunt, vita, moribus, genere, patria, ætate, institutione, loci educatione, doctrina, instructioneq. in lege Dei, & cæteris virtutibus edita.
 Cum igitur summa cura, summaq. diligentia, ac sollicitudo plena uigilantia, plenaq. prudentia adhibenda sit in dispensatione diuinorum munerum, & cælestium dignitatum, cuiusmodi sunt in ecclesia clericorum ecclesiasticorumq. hominum munera: nos sacram ordinationem proximè solemniter celebraturi, ut ne ordines aut indignis conferantur, aut vitio suscipientium dignitas ordinum minuatur; hæc, partim ex sacrorum canonum iure, partim ex pontificum sanctionibus, partim ex patrum regulis, partim ex œcumenica Synodo Tridentina, partim ex nostris prouincialibus Concilijs sumpta, hoc nostro edicto comprehensa, eo de genere toto monemus, statuimus, edicimus, ac promulgamus.

Ac primùm quidem denunciamus, ab omni sacræ ordinationis limine & ingressu arcendos esse omnes & singulos canonicis impedimentis irretitos; veluti minores natu, sacramento christiatis non confirmatos, rudes & ignaros, criminosos, solemniter pœnitentes, neophytos, ebriatos & gulæ deditos, impudicos, lapsos post ordinem susceptum, periuros, vsurarios manifestos, infames, ratiocinijs obligatos, seruos, corpore vitiatos, insigniter deformes, illegitimè natos, peregrinos & ignotos, bigamos, irregulares quouis alio modo, suspesos, interdictos,

excommunicatos, amentes, morbo caduco laborantes, enervatos, non examinatos & probatos, furtim per saltumque promotos.

Si quis verò huiusmodi, vel alio quouis impedimento, etiam occultè illigatus teneatur, illud planè nobis saltem patefaciat, antequàm se sacris istis clericalis militiæ mysterijs obtrudere audeat.

Porro sciat quisque, sibi ad examen pro quocunque ordine accipiendò aditum aliter non patere, quàm si decenti vestitu clericali indutus, & cum congrua pro sui status & ordinis ratione corona se se coram examinatore sistat.

Scriptas quoque ætatis, natalium, aut dispensationis concessæ, beneficii ecclesiastici, vel pensionis, patrimonij, testificationesq. aliquas decretis provincialibus præscriptas, Vicario nostro generali recognoscendas, illiusq. subscriptione signandas ac approbandas quisque initiandus prius exhibeat, quàm se examinandum sistat coram examinatore: qui & ipsi quoque à nostro Cancellario Archiepiscopali ante omnia de huiusmodi testationibus certi instructiq. reddantur.

Quicumque vel tonsura clericali primùm initiari, vel ad ordines maiores statim illa ordinationis die per nos promoueri volunt, his literis edicimus atque significamus, ipsos omnes & singulos mense ante statam ordinationis diem ad nos continere; tum sua, suorumq. parentum, patriæ, parochialisq. ecclesiæ in cuius vicinia natus est, & in qua item habitat, nomina; tum præterea (eos scilicet, qui sacrum ordinem suscipiunt) beneficium ecclesiasticum, pensionem, aut patrimonium, aut sponsonem vel cautionem, cuius nomine titulouè vnusquisque eorum sacro ordine initiandus est; rectè diligenterq. singula notata ad R. Canonicum Ordinarium Cancellarium nostrum Archiepiscopalem afferre.

Omnes verò tum eos ipsos, tum alios, qui ordinibus etiam minoribus initiari volunt; si in vrbe illi quidem sunt, feria secunda hebdomadæ ordinationem proximè præcedentis; si verò diocesani, & alij qui extra urbem habitant, ante quartam feriam hebdomadæ in quam sacra ordinatio incidit, ad nos examinis causâ iterum conuenire significamus atque edicimus.

Quo tempore omnis, quicumque vel primam tonsuram, vel ordines minores maiore suè suscepturus est, ea singula quæ mox infra ordine præscribuntur, de se literis legitime testata nobis faciat.

Primò se legitimo matrimonio natum esse, aut ob natalium impedimentum secum super illo ordine què suscepturus est, dispensatum esse. Præterea se vel origine, vel beneficio ecclesiastico quod in diocesi nostra obtinet, vel decenali domicilio, vel alia ratione diocesanum esse; aut familiarem nostrum, qui per triennium nobiscum commoratus sit.

Tum à Parocho, & ludimagistro, eouè quem in quouis studiorum genere audit, aut si in Seminario adscriptus est, ab illius rectore loco parochi ob signatas literas afferat, quibus de vitæ suæ disciplina moribusq. testatum fiat.

Doctrinæ item Christianæ scholas se frequentasse: id testimonij afferat, vel à præfecto illarum in parochiali vicinia sua constituto, vel ab eo qui omnium id generis scholarum curæ præest.

Hæc præterea testimonia afferet, qui prima tonsura initiari voluerit.

Se sacro chrismate confirmatum esse.

In ecclesia frequentius, religiosiusq. versatum esse.

Spe esse, se in clericali ordinis disciplina permanurum.

Hoc verò testimonium à parocho, aut ab eo sacerdote habeat, cui in disciplinam à nobis traditus est, postquam clericali ordinis suscipiendi animum voluntatemq. nobis patefecit. Sacram item communionem crebrò per annu sumpsisse.

Qui verò aliquo minore maioreuè ordine initiandus est, testimonium præter ea quæ supra præscripta sunt, afferat etiã de his quæ sequuntur. De prima tonsura, ordines quem proximè suscepit.

De illius ordinis functionibus à se præstitis: idq. testificationis habeat à præfecto ecclesiæ, cui adscriptus est.

In qua verè ac speciatim exprimat, quas functiones, & quamdiu, & quam diligenter, & quam piè, & quam decenter rectè riteq. præstitit.

De habitu clericali ad provincialium diocesanorumq. conciliorum præscriptum post ordinem proximè susceptum à se continè gestato. Quam testificationem à parocho afferat.

De confessione frequentiori ex decretorū provincialium præscripto: cuius rei testimonium ob signatum ab aliquo Confessario sacerdote probato ad audiendas confessiones clericorum habeat.

De sacra communione, vt decretis provincialibus iussum est, crebrius sumpta.

Hoc autem testatum afferat, vel à parocho, vel à præfecto ecclesiæ in qua adscriptus est, vel ab alio sacerdote qui iussu nostro ministrarit.

Quicumque prima tonsura initiandus, aut alicui maiorum ordinum adscribendus est, ea præterea de se nobis testata faciat.

De se ex præscripta formula denunciations in ecclesia cathedrali, tum in propria parochiali, tum in illa etiam, in cuius finibus postremò domicilium habuit, tum etiam vbi per nos denique iussum erit, publicè die festo inter Missarum solemnias factas.

Qui sacrum ordinem suscipiturus est, præter cætera testetur.

Ætatem sanctione Tridentina præscriptam; annos scilicet vigintiduos, si subdiaconatum; viginti

viginti tres, si diaconatum; viginti quinque at rigisse, si sacerdotium suscipiturus est.

Censum item vel ecclesiasticum vel laicalem, quem & pacificè possideri, & tantum esse verè constet, quantum ad vitæ eius sustentandæ usum satis esse censuerimus; aut census loco sponsonem certa cautione factam ab aliquo, se quæ ad vitæ cultum usu necessaria sunt, illi qui sacris initiandus est, suppeditaturum, saltem donec ei aliunde prouisum sit, eaq. donatio, sponsonem verè ac sine fraude dolouè facta sit, eiusq. tabulæ ritè & rectè confectæ.

De eo autem censu sponsonem factas esse publicè die festo denunciations inter Missarum solemnias, tum in cathedrali Ecclesia, tum in propria parochiali, tum in illa etiam, in cuius finibus postremò domicilium habuit, tum demique vbi illas fieri per nos iussum erit, tum omnino in parochiali Ecclesia, intrâ cuius limites maior census siue ecclesiastici, siue alterius generis pars posita est.

Quicumque verò subdiaconus aut sacerdos creandus est, id præter alia testificationis afferat, se de peccatis omnis antea vitæ in primis confessionum, spirituales exercitationes ad decreti in visitatione Apostolica editi, & nostræ Synodi provincialis quartæ præscriptum præstitisse teporis spatio per nos constituto, adhibito sibi duce & moderatore viro religioso, à nobisque in primis probato.

QUICUNQUE de vestitu ecclesiastico, de frequenti sacramentorum usu, de ecclesiasticis functionibus, de vitæ morum disciplina literas testificationis exhibiturus est, eas recenter datas, aut renouatas confirmatasque afferat, ita scilicet, vt ne vetustiores sint duobus mensibus antè statam ordinationis diem.

Si verò quis à domicilio suo diu abfuerit, quâ obrem vetustiores testificationis literæ accipi debeant; recentiores simul, à quibus debet, afferat, eo loco datas, vbi proximè moratus est: & si locus extra diocesim est, ab eiusdem loci Episcopo ob signatas, vel communitas eius auctoritate.

QUI alienæ diocesis est, hæc ab ordinario suo habeat.

Literas dimissorias de ordine suscipiendo. Literas testificationis de ordine proximè suscepto.

Testimonium scriptum de statis denunciations ordinis suscipiendi.

Testimonium de natalibus, aut de dispensatione legitima super defectu natalium.

Testimonium de functionibus præstitis.

Dispensationem super interstitio, si quâo scilicet non confecto illo temporis spatio, quo ex Concilio Tridentino in ordine suscepto versari debet, ad alium maiorem ordinem pro ecclesiæ suæ utilitate ac necessitate Episcopus eum promouendum censuerit.

Testimonium cõprobationis scientiæ per examē, aut literas facultatis de examine faciendo.

Testimonium item de vita, & moru honestate. Testimonium præterea afferat (qui scilicet ordinem sacrum suscipiturus est) de patrimonio, vel de titulo, vel de cõsuetudine, aut sponsonem cautione.

Literæ verò dimissorias de ordine suscipiendo, & testimoniales de præstitis functionibus, & de vitæ morumq. honestate, ne vetustiores sint duobus mensibus à die sacre ordinationis suppeditandis.

Si verò alicuius diuturna absentia antiquiores etiam literas accipi probariuè postulet; recentius datas à quibus debet, inde afferat, vbi proximè commoratus est: siq. extra diocesis suæ fines locus est, illas ab eiusdem loci Episcopo ob signatas, aut eius auctoritate cõmunitas afferat.

REGULARIS qui ad sacram ordinationem conueniet, primam tonsuram aut ordines suscipiturus, caueat ne obstrictus sit aliqua culpa impedimentouè canonico supra de alijs initiandis demonstrato.

Ipsè quoque mense ante statam ordinationis diem ad nos conueniat, & nomen cæteraq. supra de alijs ordinandis præscripta ad Cancellarium Archiepiscopalem deferat.

Testata præterea hæc habeat.

Exercitationem frequètem functionum illius ordinis, quem proximè suscipit.

Frequentiore confessionem, & sacram communionem.

Progressionem in ecclesiastica disciplina. Obedientiam & reuerentiam erga sacerdotes & superiores.

Loco tituli censusuè afferat testificationem præstitæ professionis regularis.

Testimonium item habeat, De denunciatione sui nominis publicè in ecclesia facta.

De ætate item, vt supra de alijs cõstitutum est.

De tráfacto interuallo post ordinem proximè susceptum à Tridentino Concilio præscripto.

Afferant literas dimissorias à Superiore de ordine suscipiendo, quo eorū quilibet initiandus est.

Quæ literæ ne vetustiores sint duobus mensibus, à die sacre ordinationis suppeditandis; nisi ob absentiam Superioris, aliamuè causam, eas longiori tempore datas, renouatasque accipi, probariuè debere censuerimus.

Testimonium etiã scriptum à Superiore suo, qui ostendat eum vita & moribus præditum esse, qui dignus sit, vt illi ordini adscribatur, quo is initiari vult: sit verò hoc testimonium non antiquius duobus mensibus, vti in Superioribus est declaratum.

Si verò diutius à Monasterio abfuerit, hoc testatum afferat à superiore Monasterij, in quo proximè commoratus est.

Testificationem item de ordine, qui proximè præcedit, iam suscepto.

Si verò statum tempus præscriptum à Concilio Tridentino, quod interiectum esse debet inter susceptionem vnus & alterius ordinis, nondum expletu est; tunc à suo Superiore scriptum afferat, quo testatum fiat, vtile ac necessarium

Pp cessarium

cessarium Ecclesie sue, Monasterioue esse, secundum dispensari super eo interstitio.

Quod si quis statura die non adfuerit, aut quae ex praescriptis ad se pertinent, singula non bene nec satis testata fecerit, sciat se ab ordinatione, quae statim eo tempore habebitur, exclusum fore.

DOMINICO autem promulgationis huius edicti die, ob sacram ordinationem proximam futuram in singulis parochialibus ecclesijs processio de more agatur litanis ac supplicationibus publicis; in quibus unusquisque secum mente reputans, quam pauci operarij in melle multa sint, hoc Deum toto corde exoret, ut qui Dominus est messis, ipse mittat operarios in messem suam, lumenque nobis praebet in ijs deligendis, quos ordinibus adscribamus, tum quos elegerimus, ope diuina illi adiuti in sanctitate & iustitia ei seruiant, eiusdem gloriam omnibus in rebus sibi proponentes.

Quod ut eo nomine Deum populus supplex facilius oret, id illum singulis diebus Dominicis per mensem ante statam sacrae ordinationis diem crebra cohortatione parochi inter Missarum solemniam praeroneant.

Dominico praeterea die illam proximam praecedente, pastorales etiam nostras literas de scripto accuratè iterum recitent, tum diligentem etiam admonitionem populum ad illud excitent, ut non modo supplicationes ob eam causam nostro Concilio prouinciali secundo decretas, pie religioseque tunc obeat; sed illis ipsis stans, qui sequuntur, sacrae ordinationis diebus, frequens in oratione pure sancteque versetur; tum quae die sacra ordinatio habebitur, quae in vrbe sunt, in Metropolitana ecclesia frequentissimi praesentes ad sint, huic orationis officio studiosius attentis, ut à Deo Sanctorum ope ijs fidelium praecationibus impetrata, & nos ordines ijs conferamus, quos viles operarios ecclesia Dei postulat, & qui ordines suscipiunt, in dies progressus maiores in vitam morumque sanctitate, religione, doctrina, atque prudentia faciant; ijsque virtutibus adiutrice diuina gratia aucti, cum exemplum pie sancteque agendi laicis perpetuo praebent, tum Deo in primis, cui in ministerium dicati sunt, grati ministri, pro populo intercedentes, caelestia diuinæ gratiae misericordiamque munera vberiora impetrant, ipsique digni sint donis & priuilegijs, quae singularia, & Deo, & ecclesia ministris suis benigne concessit.

Indictio diei sacrae ordinationis.

CAROLVS

S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. Sanctae Praxedis, Dei & Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus S. Ecclesiae Mediolanensis.

AVXILIANTE Domino Deo, ac Salvatore nostro Iesu Christo, nos ex sanctae matris Ecclesiae institutio, sacram ordinationem in nostra Metropolitana Ecclesia solemniter cele-

braturi sumus, proximis stans quatuor temporibus, die scilicet Sabbato mensis N. proxime futuri. Quare edictum nostrum de sacra ordinatione editum, ut omnibus ad quos spectat, notum sit; intra Missarum solemniam in nostra Metropolitana Ecclesia de suggestu cum nostris pastoribus eo de genere editis, & his etiam nostris indictionis diei sacrae ordinationis literis legi; atque in eius item valuis, ut moris est, affigi; & quod praeterea peruulgatius sit, à parochis omnibus & singulis, tam in vrbe quam in diocesi, die Dominico proximo postquam has Archiepiscopales literas acceperint, hoc idem fieri mandamus.

Omnes verò & singuli, quicumque vel clericali tonsura, vel aliquo ordine initiati sunt, ut omnia & singula praestent atque exequantur, quae cumque edicto illo nostro de sacra ordinatione praescripta sunt, his nostris literis edicimus, atque monemus. Dat. Mediolani ex aedibus nostris Archiepiscopalibus, Die

INSTRVCTIO

Pro Parocho ad fidem faciendam de natalibus, & aetate ordinandi.

PRIMO videat, an ordinandi nomen, cognomen, & baptismi tempus reperire possit in libro illo, in quo baptizatorum nomina ex more & praescripto S. Concilij Tridentini notantur. Et si inueniat, exemplum ex illo libro exscribat, ac sua, & duorum, si commodè fieri possit, testium manu ob signatum mittat, ut constare possit, quo tempore ordinandus fuit baptizatus.

Similiter ex libro matrimoniorum capiat exemplum si reperiat, ut probetur legitimum matrimonium inter parentes ordinandi contractum. Si haec non reperiantur, & ad maiorem fidem, ut constet an ex legitimo matrimonio, & ex quibus parentibus, & quo tempore natus sit ille qui ordinari cupit, parochus testes fide dignos, vicinos, parentes, & alios qui ordinandum norunt, examinet hoc modo.

In praesentia duorum proborum virorum, vel vnius notarij, si commodè reperiat, deferat cuilibet testi iuramentum de veritate dicenda circa aetatem, & natales ordinandi.

Tum separatim, & secretè coram eodem notario vel duobus testibus examinet quemlibet testem, & eius dicta scribat, eum interrogando primum.

- 1 An nouit N. qui fuit denunciatus in Ecclesia, & vult ordinari.
- 2 An nouit eius parentes, & quanto tempore, & qua occasione eos nouit.
- 3 An sciat, quod N. sit eorum filius, & quomodo sciat.
- 4 An sciat, quod eundem N. illi quos eius parentes testatur, pro suo filio aluerint, tenuerint, ac tractarint. Et an communi voce & fama omnium, eum pro talium filio haberi, & reputari sine ulla suspitione contrarij sciat.
- 5 An sciat quo anno, mense, die sit natus, & ubi natus sit, & qua occasione, memoria teneat annum,

Gl'infra critti sono, che non possono essere promossi.

CHI non ha l'età requisita.

Chi non è cresmato.

Chi è rozzo e ignorante.

Chi è criminoso, o solito à commettere delitti.

Chi haueffe fatta publica, e solenne penitenza.

Chi è Neofito, cioè di nouo venuto alla religione christiana.

Chi è lapsò, cioè caduto in peccato di fede dopo l'auer preso ordine.

Chi è spergiuro.

Chi è usuraro manifesto. Chi è infame.

Chi è obligato à rendere conti per qualche compagnia di traffichi o maneggi.

Chi è scibauo.

Chi è defettofo nel corpo, o stroppiato.

Chi è notabilmente deforme.

Chi non è nato di legitimo matrimonio.

Chi è forastiero, & incognito.

Chi è bigamo, cioè c'habbia hauuto due moglie.

Chi è irregolare in qual si voglia altro modo.

Chi fosse stato in guerra, doue ne sia seguita morte d'huomini.

Chi haueffe essercito l'officio del Giudice Criminale nel foro secolare.

Chi haueffe dato sentenza capitale.

Chi haueffe dettato, o scritto atti, sentenza, o processi in causa della quale ne sia seguita sentenza capitale.

Chi haueffe essercito l'officio di Procuratore, o Fiscale, doue habbia potuto incorrere in irregolarità. Chi è sospeso.

Chi è interdetto dall'ingresso della Chiesa.

Chi è escommunicato. Chi è pazzo.

Chi è sottoposto à mal caduco.

Chi è vessato da spiriti immondi, o inspirato.

Chi è approuato senza effame.

Chi è promosso per salto, cioè non passando ordinatamente da vn ordine à l'altro.

Chi non ha seruato i debiti interstitij di tempi nel pigliare ordini.

Il Paroco, quando publicarà questi impedimenti, procurarà di dichiararli al popolo, doue ne sia bisogno.

EDICTVM.

Contra clericos habitum clericalem non induentes.

CAROLVS

Borromaeus miseracione diuina S. R. E. tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Mediolanensis.

num, mensem, diem, locum natiuitatis eiusdem. N. & occasionem huiusmodi memoriae speciatim declarer, dicendo (exempli gratia) quia eodem anno seu mense ego uxorem duxi, vel fuit mihi nata proles, vel ex sacro fonte suscepi. N. vel mea proles, vel vxor, aut pater, mater obijt mortem eodem mense, vel tale signum aliud ostendat, quo se tempus natiuitatis eiusdem. N. memoria tenere probet, cum sine tali notabili signo hominum memoria soleat esse labilis circa tempus diu praeteritum.

Tum rogetur, an sciat. N. esse legitime natum ex iisdem parentibus, videlicet ex legitimo matrimonio, & quomodo sciat eisdem parentes esse coniuges legitimos.

1 An fuit praesens quando se coniunxerunt eo matrimonio per verba de praesenti, & an illa verba audiuit.

2 An verò audiuit duntaxat dici, & à quibus, & quandiu.

3 An in illa parochia omnium iudicio, & voce publica ac fama habeantur pro viro & vxore sine ulla rumore in contrarium iisdem parentes N. ordinandi.

4 An simul cohabitent, & se inuicem tractent populo sciente tanquam coniuges, & quomodo, quare, & quamdiu ille id sciat.

5 An ille signum aliquod notabile teneat memoria, quo adducitur, ut tempus, & locum matrimonij, contracti, & coram quibus contractum fuit, iam post tot annos recordetur.

PATER, & mater quoque ordinandi possunt examinari, de aetate sui filij, & de suo quoque proprio matrimonio, ut videatur, quomodo cum testibus concordant.

Si ipse parochus aliquid nouit de aetate ordinandi, & matrimonio legitimo parentum eius, testari id in schedula scribendo sua manu poterit, & in verbo sacerdotis significare se veritatem dicere: causamque suae scientiae, secundum ea quae superius notata sunt, exprimat.

Prudenter utatur parochus instructione superioris adnotata secundum testium qualitatem, & astutiam vel simplicitatem; ut simpliciores iuuet istis interrogationibus ad testificandum veritatem directè, & concludenter; atutos vero non instruat ad falsum deponendum, eos particulariter rogando, quos potius expedit generaliter rogari de causa suae depositionis, seu scientiae.

Formula di denunciare, o publicare al popolo nella Messa in giorno di festa, quelli che hanno d'esser promossi à ordini.

SI notifica alle charità vostre, come N. figliuolo di N. della terra di N. è per promouersi all'ordine del N. & però se alcuno di voi sapesse, che fosse impedimento alcuno, per il quale non possa esser promosso à detto ordine, venga à notificarlo à me N. ouero vada à notificarlo al molto R. Monsig. Vicario Gen. Archiepiscopale.

ET si nos veterum canonum, & Tridentini concilij iussa exequentes, iam pridem publico edicto, quod Vicarius noster generalis die 25. Octobris 1564. nostro nomine promulgauit,

mulgavit, nostræ Civitatis & Diocesis clericos monuimus, ut habitum, & clericalem tonsuram, quæ est spiritualis militiæ insigne, sumerent, ac deferrent: animaduertimus tamen nonnullos adhuc contumaces esse.

Quamobrem prosequentes nos quæ provincia li nostræ Mediolanensi Synodo decreuimus, hoc edicto publicè proposito, omnes & quascunque Ecclesiasticas personas, quæ aut factis initiatæ sunt, aut dignitates, personatus, officia, beneficiaue qualiacunque etiam simplicia obtinent, etiam si studij causa absint, & in publicis gymnasijs, aut vbiuis locorum sint, vehementer hortamur in Domino, ac semel, iterum, & tertio, trinaq. hac monitione præmissa monemus; ut qui in provincia sunt, ad duos menses clericalem habitum sumant, & deferant, ordini suo ac dignitati congruentem; tonsuramq. clericalem presbyteri tribus digitis, cæteri inferioris ordinis clerici duobus saltem ex omni parte latam perspicue gerant: damusque eis ad id omnino efficiendum, pro primo viginti dies, pro secundo alios item 20. pro tertio & peremptorio termino 20. etiam reliquos duorum mensium, quos præscripsimus dies. qui verò extra provinciam sunt, illud idem ad tres menses præstent; ijsq. vnum pro primo, alterum pro secundo, & tertium mensem pro tertio & peremptorio termino assignamus. quòd si qui huic nostro edicto nõ paruerint; si beneficia Ecclesiastica obtinent, aut eorum fructus referuatos habent, omnibus ij anni vnus fructibus iure ipso priuati sint, quos arbitrato nostro pijs locis aut operibus attribuemus: sin autem beneficium Ecclesiasticum nullum obtinent, trium mensium carcere eos multandos declaramus; & qui sacris ordinibus initiati fuerint, etiam ab ordinum suorum munere sint suspensi.

Ab eo autem tempore, quod & ad tonsuram & habitum clericalem sumendum hoc edicto præstitimus, post mensem, si qui vel eum non suscepisse, vel susceptum deposuisse conuicti fuerint; eos beneficijs atque officijs Ecclesiasticis omnibus iam nunc, etiam nulla alia declaratione facta, priuatos esse declaramus.

Præterea quoniã quæ nos provinciali nostræ Mediolanensi Synodo de clericalium vestium colore, de sericis vestimentis aut ornamentis, de interiori veste, de mantelleti longitudine, de pallio quod ferrarolum vocant, de caligis non inflatis nec dissectis, de camiscijs vt dicunt lateucatis, aut arte elaboratis, de anulis, & reliquo denique clericorum vestitu cõstituiimus; ea cum intelligamus à pluribus negligi, inter alias pœnas, quas de clericis in eo genere contumacibus ex illo nostræ Synodi decreto pro personarum conditione & modo culpæ arbitrato nostro sumemus; vestimentorum etiam, quibus quisque clericus contra illud decretum usus fuerit, amissionem ei denunciamus, eaq. contumacibus clericis adempta, pauperibus di-

stribuemus. In quarum rerum fidem hoc edictum cõfici, & signo nostro munitum, nostriq. Cancellarij manu subscriptum, Metropolitanæ nostræ Ecclesiæ valuis affigi, alijsq. locis in publicum proponi iussimus. Dat. Mediolani ex ædibus nostris Archiepiscopalibus die 24. Decembris. 1566.

E D I C T V M

De horis Canonicis ad præscriptum Breuiarij noui Ambrosiani recitandis.

C A R O L V S

S. R. E. Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiscopus, vniuerso Clero Mediolanensi salutem in Domino.

DIUINAE misericordiae munere donoq. Ecclesia Mediolanensis, cuius Archiepiscopalem curam & administrationem Dei fedijsq. Apostolica gratia gerimus, cum multis alijs ornamentis exulta sit, tum hoc vno etiã, quòd diuinorum officiorum ritum præcipuum, atque eum quidem antiquissimum habet: quem ab sancto Ambrosio patre patronoq. nostro institutum, & à beato Simpliciano auctum, deinceps Archiepiscopi qui ordine successerunt, tanquã amplam sibi hereditatem relictam religiose conseruauerunt.

Itaque nos vbi primùm ad hanc Archiepiscopalem curam gubernationemq. vocati sumus, cum alia, quæ vel ad cleri disciplinam, vel ad populi morum conformationem, vel ad ecclesiarum instaurationem, ornatumq. pertineret, pro sollicitudinis nostræ officio non solum cõcilijs, tam provincialibus quàm diocesanis, sed omni alio Archiepiscopali munere, quantũ in nobis fuit, benè iuuante Deo procurare studuerimus: in id quoque maximè incumbere, operæpretium esse censuimus, vt antiqua Ecclesiæ huius nobis commissæ instituta, veteresq. ritus, atque adeò ab ipso S. Ambrosio institutos rectè tueremur, & vbi opus esset, instaurarem. Quamobrem multis ab hinc annis, præter cætera quæ ad huius ecclesiæ rones vsumq. opus esse vidimus, illud maximoperè curauimus, vt Breuiarium in primis adhibito peritorum piorumq. hominum consilio recognosceremus, ritumq. & congruenter veteribus Ambrosianis institutis conformaremus.

Quo in genere cum exemplaria antiqua, aliaq. comprobata huius ecclesiæ monimenta adhiberi mandauimus; tum verò totius officij normam, in multiplici Breuiarij Ambrosiani varietate diuersis temporibus non rectè à nonnullis Sacerdotibus priuatim introductã, ad ritum accommodari voluimus, quem clarissimi diuinorum officiorum scriptores docent; & Theodorus in primis Archiepiscopus prædecessor noster, qui eiusdem Ambrosiani diuinarum precum

precum officij nocturni matutiniq. partes piè & eruditè explicauit luculenta mysteriorum interpretatione.

Hoc igitur Breuiarij opus demum diuinæ pietatis abundantia confectum, & ritui veteri accommodatum, & quod ad lectiones sacræ scripturæ attinet, cum ratione, canone, atque instituto antiquo huius nostræ ecclesiæ congruens, cæterisq. partibus absolutum, in lucem emitti iussimus.

Quare vniuersis & singulis ecclesiastici ordinis hominibus, etiam Regularibus, qui iure, instituto, consuetudine, constitutione, decreto nostro, aut alia quacunque ratione, causaue, Ambrosiano more diuina officia obire debent, ijs edicimus, & in virtute sanctæ obedientiæ iubemus, præcipimusq., vt ad huius Ambrosiani nostri Breuiarij præscriptum canonicas horas diuinumq. officium deinceps perpetuò, tam publicè quàm priuatim præstent. Quòd si quis secus fecerit, cum eum canonicarum horarum officio quod debet, non satisfacere declaramus; tum pœnis affici facimus, quæ Lateranensi Concilio à Leone X. Pont. & alijs sanctionibus Pontificijs, ac provincialibus synodis Mediolanensibus contra clericos constitutæ sunt, qui canonicarum horarum officium intermittunt.

Illud autem eos vniuersos singulosq. hortamur, ac monemus, vt diuinæ charitatis studio incensi, ita se in huius Breuiarij vsu exercent, vt quod ore psallunt, mente spirituq. idem intimè psallant: sicq. toto animo suæ pietatis fructus in dies vberrimos à Deo percipere studeant, intercedente beatissimo patre Ambrosio, in cuius ecclesia ipsi ministrant. Dat. Mediolani 8. Idus Septembris. 1582.

E D I C T V M

De ædibus, & habitatione ecclesiasticorum.

IO. BAPTISTA CASTELLIVS I. V. D. Protonotarius Apostolicus, Reuerendiss. in Christo Patris, & Illustriss. Domini, D. Caroli Presbyteri Cardinalis Borromæi nuncupati, S. Mediol. Eccl. Archiep. Vic. gen. &c.

Vt ea quæ in Concilijs Mediolanensibus sancita sunt, de clericis vnã cum laicis, aut in laicorum ædibus non habitandis, exactius executioni mittantur quàm hucusq. missa sint: Edicimus, ac iubemus, quòd à festo S. Michaelis proximè venturo in antea, persona aliqua ecclesiastica non audeat neque præsumat habitare in domibus laicorum, etiam consanguineorum, aut affinium, quouis consanguinitatis, aut affinitatis gradu coniunctorum, sine nostra speciali in scriptis licentia.

Quòd omnes & singulæ personæ ecclesiasticæ cuiuscunque qualitatis, dignitatis, & gradus, habitantes in domibus conductis, debeant per totum præsentem mensem Iulij, in manibus

R. D. Ferrandi della Cruce, Archidiaconi Ecclesiæ Mediolanen. detulisse eorum nomina, & cognomina, ac locum habitationis eorum.

Et quòd omnes & singulæ ecclesiasticæ personæ habentes domos ecclesiasticas locandas, intra decem dies proximos præf. R. Archidiacono notulam deferant eorum domuum locandarum, aut earum partis, vel solitarum locari, cū qualitate, & situ earum.

Quòd intra præsentem mensem debeant cum effectu denuciare, & excumiasse omnes & singulos laicos è domibus ecclesiasticis, quas ipsi locarunt; nec illas in posterum eidem, aut alijs locare absque nostra in scriptis speciali licentia, etiã quòd pars domus locada, aut ædes ipsæ totaliter essent segregatæ à domibus, aut cubiculis, quæ ab ipsis personis ecclesiasticis inhabitantur.

Præterea etiam de mado prædicti Illustriss. D. Cardinalis annullamus omnes facultates cuiuscunque personæ ecclesiasticæ, etiam per Illustriss. Dominum concessas, vt in laicorum ædibus, aut vnã cum laicis habitare possint, nisi intra quindecim dies proximos à nobis confirmationem obtinuerint.

Declaramus tamen, nos illos, qui alijs edictis nostris, & decretis Synodalibus super his omnibus aut singulis alijs statutis & publicatis non paruerunt, à pœna in quam ob id inciderunt, non liberare, nec absoluerè.

Qui præscripto tempore conductori laico nõ denunciauert, vt è domibus ecclesiasticis conductis prædicto tempore discedat; multetur tanta pecuniæ summa, quanta quolibet anno ex ficto domus Ecclesiæ suæ locatæ percipere solet, aut potest.

Si verò contra præsentis edicti tenorem, ecclesiasticas ædes locare ausus fuerit, locatio irrita sit & nulla; neque conductori ex ea aliquod ius acquiratur, tanquàm ex ea, quæ facta sit lege prohibente; Clericus verò fictum amittat, & locis pijs applicetur, insuperq. multetur & puniatur ad nostri arbitrium.

Qui verò contra alia in hoc monitorio nostro cõprehensa commiserit, pœnam, & multam arbitrio nostro subeat.

Et vt hæ nostræ, quas vim edicti publici habere decernimus, ad omnium notitiam verisimiliter peruenire valeant; volumus, & mandamus ipsas affigi valuis Ecclesiæ Mediolanen. Palatii Archiepiscopatus, & Ecclesiarum collegiatarum S. Ambrosij, & S. Mariæ della Scala Mediolani; atque eas ita affixas arctare omnes & singulos supra nominatos decernimus, ac si eis omnibus & singulis præsentis nostræ literæ personaliter fuissent intimatæ. In quorum testimonium præsentis fieri iussimus, & sigilli nostri impressione muniti: de quarum affixione, positione, & dimissione, relationi cuiuslibet nuncij in hac parte nostri plenam dabimus fidem. Dat. Mediolani die Martis 12. mensis Iulij. 1569. Indictione 12.

Edictum de residentia.

Carolus Borromaeus miseratione diuina S. R. E. Tit. sanctae Praxedis Presbyter Cardinalis, Archiepiscopus Mediolani.

QUONIAM multorum, qui curata cuiusvis generis beneficia, officiaue ecclesiastica, Praepositorum, atque alias ecclesiasticas dignitates obtinent, in ijsq. residere iure vel consuetudine debent, ea est contumacia, ut neque veterum Canonum, concilijq. Tridentini decretis, nec Pij Quarti Pontificis Maximi constitutione, nec postremo Sanctissimi D. N. Pij V. iussu, neque edictis praeterea nostro nomine promulgatis adduci potuerint, ut beneficiorum suorum residentiae quam debent, praesentes satisfaciunt; cumq. id nos pro nostri Archiepiscopalibus muneris ratione diutius ferre nullo modo possimus, nec sanè debeamus; ad ultima quidem remedia descendere cogimur.

Quamobrem hoc nostro edicto, omnes & singulos, quicumque in nostra Mediolanensi & ciuitate & dioecesi beneficia eiusmodi in titulum vel commendam habent, vehementer hortamur in Domino, requirimus, ac semel, iterum, & tertio, hacq. trina monitione praemissa monemus, praecipimusq., ac mandamus; ut si in prouincia illi sunt ad duos menses, quorum 20. dies pro primo, alios deinde 20. pro secundo, tum reliquos 20. pro tertio & peremptorio termino ipsis assignamus; si extra Prouinciam, ad tres, unum pro primo, alterum pro secundo, tertiumq. mensem pro tertio item & peremptorio termino, ad sua beneficia se conferant, atque in ijs quemadmodum sacro Tridentino concilio sancitum est, assidue residendo, nisiquam inde discedant, nisi à nobis permiffa sibi in scripto huiusce rei facultate.

Quod si qui salutis suae immemores, hoc ipso tempore quod ad residendum praescripsimus, ad suorum beneficiorum residentiam non accesserint; aut sine nostra scriptis permiffa facultate inde postea discedentes, amplius duobus mensibus siue continuatis siue interruptis in anno absuerint, etiam si eo temporis spatio ipsi in alijs suis beneficijs, canonicatibus, dignitatibus, etiam si in quacunque cathedrali Ecclesia sint, resederint: eos praeter poenas, quae & sacrorum Canonum decretis, & eodem concilio, & Pij Quarti Pont. Max. constitutione non residentibus propositae sunt, ordinum suorum munere officioq. suspensos, ac eisdem curatis beneficijs iure ipso priuatos declaramus.

Interim autem fructus quos absentes suos non faciunt, nec sine conscientiae lae retinere possunt, Fabricae Ecclesiae cui quisque praest, & ornamentis, pro rata temporis eorum absentiae adiudicamus. à qua poena, atque etiam à mortali peccato, quod ut Tridentino concilio declaratum est, committunt, qui sine nostra scri-

pra facultate absunt, ne ij quidem immunes sunt, qui, quonia à suis ecclesijs absentes, apud nos, & à nobis ipsis saepe videtur, nostro quafacito permiffu se abesse existimant: quod à nostri animi sententia longè alienum esse, etiam his literis declaramus.

Edicimus praeterea ac iubemus omnibus, quicumque Ecclesiastica beneficia, curata, vel non curata, in titulum aut commendam obtinet, quae tamen personalem residentiam iure vel consuetudine requirunt, si qua non residendi studij causa permiffa facultate tueri ac defendere se posse arbitrantur, quod minus ipsi in suis residentiae beneficijs, ut eam ad idem tempus supra respectiue praescriptum, nobis aut Vicario nostro exhibeant; alioqui sciant, nos de eis poenas esse sumpturos, quae contra non residentes constitutae sunt. In quarum rerum fidem hoc edictum confici, signoq. nostro signatum, & nostri Cancellarij manu subscriptum, Metropolitanæ nostrae Ecclesiae valuis affigi, alijsq. locis publice proponi iussimus. Volumusq. eo vnumquemque ita teneri, ut si ipse personaliter monitus esset, ac citatus. Datum Mediolani ex nostris Archiepiscopalibus edibus, die 10. Ianuarij. 1567.

Edictum de Visitatione.

CAROLVS Miseratione diuina Tit. S. Praxedis Presbyter Cardinalis Borromaeus, Archiepiscopus Mediolani.

CVM ad nostri pastoralis officij rationem Visitationis cura ita pertineat, ut ex sacrorum Canonum iure, & Conciliorum decretis praetermitti neque possit, neque debeat: nos illud à nobis debitum munus, omni qua maxima possumus diligentia, Deo iuuante aggredi atque perficere cupientes, perutile fore existimamus, omnibus & singulis iurisdictionis nostrae fidelibus, caeterisq. quorum id interest, hoc significare.

In eam verò curam ita incubemus, ut non ordinaria nostra solum, verum etiam delegata nobis auctoritate accuratè visitemus omnes & singulas has Mediolanensis & Ciuitatis & Dioecesis Ecclesias; Metropolitanam nostram, collegiatis, earum item capitula, tum personas; curatas praeterea Ecclesias, etiam eas, quae ipsi Metropolitanæ, collegiatis, alijsue Ecclesijs, Monasterijs, Collegijs, aut pijs quibusuis locis annexae sunt.

Monasteria item quae commendata sunt, Abbatia, Prioratus, siue Praepositorum, aliouè nomine nuncupata, in quibus non viget regularis obseruantia; caetera quoq. beneficia curata, ac non curata, saecularia, regularia quouis modo, comendata, etiam si exempta sint; Ecclesias ite quascunq. quauis ratione exemptas, quauis ip-

nullius

nullius dioecesi sunt, quibus Metropolitana nostra propior sit quam alia cathedralis Ecclesia; omnes denique Ecclesias non curatas, cappellas, oratoria, hospitalia, collegia quacunq., cōfraternitates laicorum, Montes pietatis, piaq. loca omnia, quamuis exempta sint, etià ad laicorum administrationem pertinentia; Moniales etiam quae Sanctae Sedi Apostolicae immediate subiectae sunt, quauis etiam Sancti Petri, vel Sancti Ioannis capitulorum nomine, vel alio quouis modo nominantur; Monialium item quarumcunq. clausuram; Monasteria insuper in quibus cura exercetur animarum personarum saecularium, in ijs quae ad Sacramentorum administrationem pertinent; omnes denique & quascunq. saeculares personas Ecclesiasticas, etiam exemptas, & regulares extra Monasterium vitam agentes.

Hoc igitur nostro publice promulgato edicto, omnes & singulos certiores facere volumus, nos die vigesimo quinto huius mensis visitandi initium facere velle, eo animo eoq. consilio, ut quantum in nobis est, diuina benignitate adiuti, omni & diligentia, & pietatis, & pastoralis officij studio in ea incubamus, quae ad animarum salutem, ad cultus diuini rationem, ad Ecclesiarum statum, ad Christianam morum institutionem, ad Cleri, & fidelis populi vitae atque officij disciplinam spectare iudicabimus.

Quare monemus omnes & singulos, ad quos earum Ecclesiarum, Monasteriorum, & piorum locorum quae diximus, cura, vel gubernatio, vel administratio, vel Missarum ac diuinorum officiorum quae in ijs praestanda sunt celebratio, aliorumue munerum functio pertinet, ut quo die singulas illas Ecclesias, locaque visitabimus, proferant ac ostendant nobis, vel ei cui tale munus delegauimus, vel Cancellario nostro cuius opera in hoc visitationis munere utemur, tuorum omnium beneficiorum, & factorum ordinum titulos, & Ecclesiarum capitulorumue statuta, constitutiones, ac obligationum onera quae eis imposita sunt. Inventarium praeterea bonorum mobilium & immobilium, atque eas res omnes ostendant, quae ad Ecclesiae aut pij loci cultum, apparatus, & ornatum pertinent.

Si quis autem, cuiusvis ordinis aut dignitatis sit, aliqua in medium afferre voluerit, quae ad Dei laudem, Ecclesiarum commodum, & animarum salutem interesse putauerit; eum hortamur in Domino, ut omnia ea nobis vel sermone vel scripto patefaciat.

Et quoniam ab ijs quae alijs praestant, initium sumi decet; primum Metropolitanam nostram Ecclesiam visitabimus, ad alias deinde Ecclesias & loca quae diximus progrediemur, ea seruata ordinis ratione, quae ad eam rem bene gerendam magis expedire nobis videbitur.

Itaque monemus, praecipimus, atque citamus capitulum Ecclesiae nostrae Metropolitanæ, eiusq.

Archipresbyterum, Archidiaconum, Primicerium, Praepositorum, Decanum, Canonicos qui ordinarij appellantur, Notarios, Primiceriorum lectores, Mazzeconicos, cappellanos, custodes obedientiarum, clericos, veglones & veglonissas, cappellanum curatum curam animarum exercentem in parochialibus Ecclesijs Sanctorum Theclae, & Ioannis ad fontes Monasterij Lantasi, & Galdini, Archipresbyterum ite, & canonicos Decumanos, scholares, cofratre, & beneficiatos officiales, ministros, caeterosq. singulos, qui nostrae Metropolitanæ Ecclesiae ministrant vel ministrare debent, ut eo quem ediximus die 25. summo mane omnes ad visitationem conueniant, ac sui quisq. beneficij quod in ea Ecclesia obtinet, titulos, dispensationem, statuta, constitutiones, ordines, obligationumq. onera, nobis ut supra ediximus exhibeat, in eaq. Visitatione quam statuto iam die aggrediemur, etiam si non eo ipso die absolue re poterimus, tamdiu adesse pergat, quoad omnibus ijs quae ad eam pertinent, quaeq. nos necessaria & opportuna censuerimus, perfectis, illam omnino absoluerimus.

Et ut haec nostrae literae Cancellarij nostri manu subscriptae, sigilloq. nostro signatae, quas edicti publici vim ac testimonium habere decernimus, omnibus ijs quibus ediximus, ac alijs quorum id interest, & in posterum quauis ratione intererit, notae ac manifestae planè esse possint; volumus eiusdem nostrae Metropolitanæ Ecclesiae, & aliarum huius Ciuitatis Ecclesiarum, quae collegiatae sunt, ac Monasteriorum valuis affigi, ac relinqui; eosq. omnes quos diximus, eisdem ita teneri, ut si illi ipsi personaliter moniti, requisiti, ac citati essent.

In quorum testimonium has confici, & signo nostro muniti iussimus.

De earum verò affixione, quod quibus noster in hac parte nuncius ad nos referet, in eo fidem illi omnino habebimus.

Dat. ex nostris Archiepiscopalibus edibus die 22. Iunij. 1566.

EDITTO

Per la effecutione de Legati pij.

Carolus Borromaeus S. R. E. tit. Sanctae Praxedis Presbyter Card. Dei & Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Sanctae Mediolanensis Ecclesiae.

DESIDERANDO noi che non periscano totalmente le pie volontà di quelle persone, che hanno lasciato ne i loro testamenti, o per instrumenti di donazione, dotationi, fondationi, o in qual si voglia altro modo, che in alcune Chiese di questa nostra Città o diocesi si celebri certo numero di Messe; mà hanno lasciato così poca elemosina à chi le celebrerà, che

EDITTO

Per la notificatione De legati pij.

*Carolus Borromæus, miseratione Diuina S. R. E.
Tit. Sanctæ Prædixis Presb. Cardinalis,
Sanctæq; Mediolanensis Ecclesiæ Ar-
chiepiscopus, & Vallis Soldæ
Dominus, &c.*

Però in virtù di questo nostro Editto, e perentoria monitione, e requisitione, ammoniamo ogni e qualunque persona tanto Ecclesiastica quanto Secolare, che habbi carico di essequir, ò di far essequir per qual si voglia obligatione simili legati e carichi, ò veramente habbia interesse in far celebrare dette Messe per fondatione, eretitione, ò dotatione di Cappelle; debba fra il termine di otto giorni prossimi auuenire dopò l'affissione del presente nostro Editto, monitione, e requisitione, hauer dato nota delli oblighi di celebrare Messa, à quali per fondatione, ò dotatione, elemosine, legati, donationi, còuentioni, ò per qual si voglia causa è tenuto, & nel predetto tēpo hauer dedutto in mano del Reuer. Dottore Messer Antonio Sordo Canonico di Santo Nazaro di Milano deputato da noi à questo effetto, tutti e ciascun testamento, legato, instrumento, e ragioni, per quali siano costituiti questi oblighi sopradetti; et insieme innanzi ad esso Dottore hauer dedutto ogni causa, ragione, interesse, ò pretensioni, per quali coloro che doueriano celebrare, pretendano che le Messe si debbano ridurre à minor numero, & quelli che deueno far celebrare, che siano ò non siano in caso di riduzione; accioche considerato il tutto diligentemente, possiamo nella prossima nostra Sinodo Diocesana, con l'autorità concessa alli Vescou dal Concilio di Trento, far sopra ciò, doue sarà bisogno, quella deliberatione, che per coscienza nostra ci parerà tornare à maggior honore e culto di Dio, e utilità delle Chiese.

Altramente passato detto termine, tutti quelli che non haueranno fatto questa notificatione, e deduzione, saranno altretti da Noi per ogni debito modo di giustizia al celebrare e far celebrare tutte le Messe da principio imposte per le cause sudette, non admettendo le escusationi di tenuità d'elemosine, ne altra escusatione che sopra ciò volessero di poi addurre.

In quorum &c. Dar. Mediolani in Palatio nostro Archiepiscopali die 29. Martij. 1572.

Carolus Cardin. Borromæus Archiepiscopus Mediolani.

VOLENDO noi, si come siamo tenuti per debito dell'officio nostro Pastorale, che ad ogni nostro potere siano essequite & adempite cò effetto tutte le institutioni, e legati pij fatti à Chiese, luoghi, opere, e persone della Città e diocesi nostra di Milano da qual si voglia persona dall'anno 1570. à dietro. Perciò comandiamo con questo nostro Editto à ciascuna persona tanto Ecclesiastica quanto secolare, di qual si voglia grado, stato, e conditione che si sia, informata ò per rogito d'instrumenti, ò per hauerlo vditto dire, ò per qual si voglia altra notizia che habbi di dette institutioni ò legati fatti à pie cause dal detto anno 1570. à dietro, li quali non siano fin qui stati adempiti & effectuati; debba sotto pena di escumatione, da quale non possa esser assoluto se non da sua Santità, ò da noi; nel termine di giorni 24. prossimi dopò la affissione del presente Editto; de quali ne assegnamo otto per il primo, otto per il secondo, e gli altri otto per il terzo & vltimo perentorio termine, hauer notificato, quelli che habitano nella Città in mano del Cancelliero nostro infra scritto, e quelli che seranno nella diocesi in mano del Notario deputato dal Vicario Foraneo del luogo oue sarà publicata, le institutioni e legati pij sudetti, con la espressione de nomi, cognomi, habitatione de testatori, ò altri che habbino disposto; gli heredi d'essi, ò altri che siano tenuti ad essequirli; i beni obligati per le cause sudette; le qualità e quantità de legati e carichi; i nomi de Notari che ne sono rogati, & tempo de rogiti; & in effetto darne tutta quella maggior chiarezza che sapràno e potranno. Comandiamo in oltre à tutti li Arcipreti, Preuosti, Rettori delle Chiese si Collegiate come Parochiali di questa nostra Città e diocesi, che in virtù di Santa obedientia, essendo loro ciò imposto, debbano nel tempo che in giorno di Festa si celebreranno li diuini officij, e mentre farà maggior numero di popolo nelle lor Chiese, publicar il presente nostro Editto, e con ogni charità essortar tutti i fedeli Christiani dell'vno e l'altro sesso à far le sudette notificationi, à fine di non incorrere in escumatione.

Et accioche questo nostro Editto verisimilmente venghi à maggior notizia di ciascuno, vogliamo che ne sia affisso vna copia à la Chiesa nostra Catedrale, vna al nostro Palazzo Archie-

Archiepiscopale, & vna à ciascuna Chiesa Collegiata si della Città come della diocesi nostra. In quorum fidem &c. Dar. ex Palatio nostro Archiepiscopali Mediolani die Lunæ. 5 Maij. 1572.

Carolus Card. Borromæus Archiep. Mediolani.

DECRETVM

De aquis, per Ecclesiarum, Clericorumque agros ducendis.

IO. BAPTISTA CASTELLIVS
Protonotarius Apostolicus, & Canonicus Bononiensis, Illustrissimi & Reuerendissimi D. Caroli Cardinalis Borromæi Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopi Vicarius Generalis, etc.

QVONIAM ad nostras sæpenuerò aures deuenit, & ad aliorum huius Curie Archiepiscopalis Ministrorum deuenisse intelleximus, Laicos homines huius Ciuitatis & Diocesis Mediolanensis egrè admodum ferre, Clericos, Ecclesiarumq; Rectores, Administratores, cum eis pro sua, Ecclesiarumque suarum utilitate aquam pro irrigandis agris ducere placuerit, Laicos ipsos etiam inuitos, ad propriorum prædiorum alienationem pro alueo aquæductu faciendo statutorum ac constitutionum Mediolanen. iure compellere; ipsos verò Clericos Laicis hominibus ob similem aquarum deriuationem transitum in Ecclesiæ solo petentibus sæpè denegasse, & denegare: Considerantesq; hac in re non de Ecclesiæ, eiusque Ministrorum damno, sed utilitate euidenter agi; tum ex eo, quod Clerici à Dominis aquarum per agros Ecclesiæ decurrentium facultatem ipsos agros irrigandi facile obtinere poterunt, ex eaq; irrigatione redditus Ecclesiæ facile augetur; tum etiam ex pretio, quod ex prædij parte consequentur, quæ pro ipsius aquæ alueo faciendo alienabitur: ex quibus fortasse causis nonnullos tam sæculares quàm regulares Clericos ius hoc per fundos suos aquæ ducendæ, aliàs spontè animoq; libenti laicis hominibus quandoq; concessisse, atque ob id partem fundi Ecclesiastici ipsarum aquarum dominis vendidisse intelleximus.

Idcirco his, atque alijs præterea causis animum nostrum mouentibus, volentesq; hac in re æquitati inherere, decernendum duximus prout decernimus.

Vt cuiuscunq; Ecclesiastico, Laicouè homini ius aquæ ducendæ aut deriuandæ vndeunq; habenti, ipsam aquam per agros cuiuscunq; Ecclesiæ, ipsorumque Clericorum (eo tamen loco ex quo minus damnum incommodumq; ipsi Ecclesiæ irrogetur) deriuare, eaq; omnia, quæ pro huiuscemodi deriuatione necessariò faciendæ erunt in ipsis agris, aut subtus, aut super ru-

giis, aut aquæductus ipsius Ecclesiæ facere liceat.

Si tamen antea ipsius Ecclesiæ Rectori, Administratori, aut quocunq; titulo eam possidenti verum pretium agri ob id alienandi, quartaq; pars vltra ipsius pretij æstimationem, ac damni, quod Ecclesiæ ob id inferri posse verisimile erit, arbitrio duorum in hac re peritorum communiter electorum solutum sit: quibus in æstimatione discordantibus, vel de communi partium consensu; tertius adhibeatur, vel ab Ordinario detur, consensuq; maioris partis ipsorum omnis difficultas dirimatur.

Si que præterea prouisum fuerit, ne etiam futuris temporibus reliqua Ecclesiæ prædia, per quæ aqua ipsa decurrat, ex aqua ducenda, etiam tempore quo ex pluuijs augetur, inundentur, aliudue damnum patiantur; atque etiam cum subtus vel super rugias Ecclesiæ aqua ducenda erit, Ecclesiæ cautum sit, ne aquæ superiores ipsius Ecclesiæ in inferiores decendant, aut alueus aquæ præter solitum eleuetur, aut ob id solitus aquæ decursus aliquo modo impediatur.

Itaque præterea, cui aquæ deriuatio concessa erit, pontes, aliq; ædificia, quæ huic rei necessaria erunt, etiam lapidea, proprijs sumptibus facere, & manutenere teneatur.

Ne tamen pretium, quod ex agro Ecclesiæ ob id vendito percipietur, in alios quàm deceat, expediatq; usus, conuertatur; id mandamus, vt pretium ipsum penes idoneum virum deponatur; deincepsq; in emptionem bonorum immobilium, si quæitas pretij ad id sufficit, aliàs in reparationem Ecclesiæ, bonorumque ipsius, aut pro comparandis indumentis, aut vasis, rebusue alijs pro diuini cultus decore, aut ipsius Ecclesiæ ornamento, arbitrio Reuerendissimi pro tempore Archiepiscopi Mediolanensis conuertatur, ac distribuatur.

Insuper ne fraus, damnumue ipsi Ecclesiæ in pretio, locouè per quem aqua ducenda erit, facile irrogari possit; id expressè prohibemus, ne contractus, conuentiouè aliqua super præmissis ipsius pretij solutio integra, aut pro parte fiat, nisi coram Reuerendissimo pro tempore Archiepiscopo Mediolanensi, eiusque Vicario Generali, eouè, qui ab ipsorum altero facultatem obtinuerit, vt ipsi contractui, conuentiouè interessè possit.

Si secus factum fuerit, contractus, conuentiouè nullus, nullauè sit; isq; præterea, qui agrum Ecclesiæ inconstituto Ordinario alienare præsumperit, arbitrio ipsius Reuer. Archiep. puniatur. Vt autem Decretum hoc nostrum ad omnium & singulorum notitiam, quorum interest, aut interessè poterit, facile peruenire possit; id volumus, vt ipso in valuis Ecclesiæ Metropolitanæ, & Palatii Archiepiscopi Mediolanensis, ipsiusq; copia ibi dimissa, ita omnes & singuli in ipso decreto comprehensi afficiantur, & arctentur, ac si illis personaliter intimatum fuisset. Dar. Mediol. in Palatio Archiep. die 21. Augusti. 1572.

Edi-

Edictum contra concubinarior.

Carolus Borromæus miseratione diuina S. R. E.
Tit. sanctæ Prædixis Presbyter Cardinalis,
Archiepiscopus Mediolan.

PASTORALIS nostri officij ac vigilantiæ ratio postulat, vt qui nostræ curæ traditi sunt, eos, si qui sunt qui à recta & christiana viuendi via aberrantes, in vitiorum sordibus viuunt, ab ea improbitate ad meliorem vitam, ab iniquitate ad iustitiam, à peccatorum caligine ad lucem filiorum Dei reuocemus. itaq. cum ad nos delatum sit, nonnullos huius & ciuitatis & diocesis homines suæ salutis oblitos, statuto ab Ecclesia tempore non confiteri, neque sanctissimū Eucharistiæ Sacramentum sumere; alios in concubinato, aut adulterio viuere; alios etiam à connubij consuetudine recessisse; ac sæpè eos sui officij monitos, salutaribusq. cohortationibus ad respiciendum excitatos, in carnis operibus nõ sine grauiissima aliorum offensione, & maxima salutis suæ perniciæ longius progredi: nos propterea pro nostra Pastoralis muneris ratione, vt quantum in nobis est, oues aberrantes ad ouile compellamus, & in viam virtutis, vnde digressæ sunt, reuocemus; omnes Mediolanensis huius & ciuitatis & diocesis tam fœminas quàm mares, qui proximo superiori Resurrectionis Domini Pascha confessi non sunt, aut sacrosanctæ Eucharistiæ sacramentum non sumpserunt; quiq. matrimonio coniuncti, sanctissimo hoc neglecto sacramento, connubij consuetudinem absq. sanctæ Matris Ecclesiæ iudicio atque auctoritate dimiserunt; hos omnes, tum concubinarior etiam, ac adulteros, siue laici, siue clerici, cuiusuis etiam dignitatis sint, vehementer hortamur in Domino, requirimus, ac semel, iterum, & tertio, trinaq. hac monitione præmissa monemus; dâtes duos pro primo, duos pro secundo, duos item alios dies pro tertio & peremptorio termino, vt ipsi ad sex continuos dies de suis peccatis confiteantur, confessiq. Eucharistiam su-

mant, certamq. huiusce rei fidem nobis faciât; ac qui matrimonio iuncti sunt, à cuius consuetudine vt dictum est, se abduxerint, ad eam nè redeant; adulteri q., concubinarij, adulteræ, & concubine, se ab ea peccati labe, mutuaq. illa inter se praua consuetudine, ac domicilij etiam vsu omnino remoueant.

Hæc q. omnia in virtute sanctæ obedientiæ precipimus ac mandamus, cum pœna etiam excommunicationis latæ sententiæ, & aureorum centum, ac maioris minorisue summæ, quam arbitrio nostro pro delinquentium conditione referuamus, eamq. omnem multam domui sanctæ Mariæ, quæ dicitur *Del Soccorso*, adiudicamus; publicæ item pœnitentiæ, quam vt nobis expedire videbitur, iniungemus, aliis præterea pœnis, sacro Tridentino concilio, & canonum iure constitutis; quas nulla citatione, nullaq. declaratione facta, eos omnes & singulos quos diximus, statim subiisse declaramus, cuiusuis generis, ordinis, gradus & dignitatis illi sint, qui huic salutari nostro edicto non paruerint.

Idemq. tibi N. proponimus atque edicimus. Confecto autem illo sex dierum spatio, contumaces omnes ac singulos monemus, & citamus, vt primo iuridico die statim sequenti afferant causam, eamq. interim probent, si quam probabilem habent, vel se habere persuadent; quamobrem eos, vel ipsorum aliquem cõdemnare, publicare, declarare, et cet. publicaq. pœnitentia afficere, executionisq. deniq. mandatum nos relaxare non debeamus, vel Vicarius noster criminalis id efficere non debeat, & alii quibus nos hoc munus delegabimus.

Volumus præterea his nostris literis eorum vnumquemq. ita teneri, vt si illi ipsi personaliter moniti & citati essent, etiam si hæc literæ in cuiuslibet ipsorum domicilio relicte & relaxatæ sint ab aliquo, præsertim curiæ nostræ Archiepiscopalis publico nuncio; cui iurato ea de re fidem omnino habebimus.

Datum ex nostris Archiepiscopalibus ædibus die 21. Augusti. 1566.

DE-

DECRETA QVÆDAM TVM CONCILII TRIDENTINI,

*Tum Prouincialium & Diocesannarum Synodorum certis anni
temporibus promulganda.*

DECRETO

Del Concilio di Trento, contra quelli che tentano di fare Matrimonio clandestino: qual Decreto si douerà publicare nel principio dell' Anno, & il primo di di Nouembre.

DOPPO che in tre giorni di Festa continoui si faranno fatte le denonciationi del Matrimonio, che si douerà contrahere, si debba celebrare esso Matrimonio alla presentia del Curato de' Sposi, ouero d'alcun Sacerdote, che dal Reuerendissimo Arciuefcouo di Milano, ò dal l'istesso Curato habbia auctorità di congiungere detti Sposi in Matrimonio, & in presenza ancor de duoi, ò tre Testimonij almeno, altrimenti essi sposi sono inhabili à poter contrahere detto Matrimonio.

E li Testimonij che si troueranno presenti al Matrimonio che si farà attentato di contrahere contra la detta forma, e similmente quelli, che haueranno voluto contrahere tal Matrimonio, faranno graueamente puniti ad arbitrio del medesimo Reuerendissimo nostro Arciuefcouo.

DECRETO

Del Concilio di Trento, nella Sess. 25. à cap. 12. contra quelli che deuono pagar decime alle Chiese: qual si douerà publicare il primo di di Maggio, & la prima Domenica di Settembre.

ESSENDO il pagamento delle decime debito à Dio, non si deuono sopportar quelli, che con varie arti cercano sottrahere il pagamento d'esse Decime debite alle Chiese, poi che questi tali son' vsurpatori delle robbe d'altrui. Onde la Santa Synodo di Trento, cõmanda à ciascuna persona di qual si voglia grado, ò conditione, à quale spetta il pagar Decime à Chiese, che integramente paghino quelle decime che sono obligati da pagare; & vuole che quelli che le sottraheranno, ò impediscono che non siano pagate, siano scomunicati, ne s'affollino, se non fatta l'intiera restituzione d'esse decime.

DECRETO

Del Concilio di Trento, al cap. 11. della Sess. 22. contra quelli che occupano beni Ecclesiastici, si publicarà la seconda Domenica di Quaresima.

SE L'auaritia radice di tutti i mali, intanto occuperà l'animo d'un Chierico, ò Laico, di qualche dignità risplenda, anco Imperiale ò Regale, che presuma per se ò per altri, con forza, ò con timore, ouero ancora per supposita persona di Chierici, ò Laici, ouero con qual si voglia arte, ò procurato colore conuertire in proprio vsu, & occupare, ò impedire, che non si riceuano da coloro, à chi di ragione toccano le giurisdittioni, beni, censi, & ragioni, anco feudali, & emfiteotiche, frutti, emolumenti, ouero qual si voglia ouentione, che si debbano conuertire in necessità de i Ministri & pouerì d'alcuna Chiesa, ouero di qualche beneficio secolare, ò regolare, di Monti di pierà & d'altri luoghi pij; questo tale sottogiaccia all'anathema, cioè alla maledittione, & scomunicazione maggiore fin tanto, che harà intieramente restituito alla Chiesa, & suo Amministratore ò beneficiato le giurisdittioni, beni, robbe, ragioni, frutti, e rendite, le quali harà occupato, ouero in qual si voglia modo, anco per donazione di supposita persona gli saranno peruenute alle mani; & di poi harà ottenuta l'assoluzione dal Santiss. Signor nostro Pontefice Romano.

E se farà patrone della medesima Chiesa, sia subito oltre alle altre pene, priuo anco del ius patronato.

Et il Chierico, che sarà stato fabricatore di questo scelerato inganno, & di tale vsurpatione, ò ne sarà stato con sentiente, sottogiaccia alle medesime pene; & di più resti priuato d'ogni sorte di beneficio, & sia fatto inhabile à qualunque altro beneficio, & anco dopò l'intiera soddisfazione, & assoluzione si sospenda dall'essetione de suoi ordini ad arbitrio del suo Ordinario.

Quella parte della Bolla in Cena Domini, spettante à questo proposito.

EScomunicano ancora & anathematizzano quelli, che vsurpano, ò sottraheno le giurisdittioni,

ditioni, ò frutti, redditi & prouenti appartenenti à persone Ecclesiastiche per ragione di Chiesa, Monasteri, & altri beneficij Ecclesiastici, & per loro ottenuti; ouero per qual si voglia occasione ò cause senza espressa licenza del Pontefice Romano le sequestrano; ouero, che senza simile speciale & espressa licenza del Pontefice Romano impongono collette, decime, taglie, prestanze, & altri pesi alli Chierici, Prelati, & altre persone Ecclesiastiche, ò à i loro beni, ò delle Chiese, Monasteri, & altri beneficij Ecclesiastici, & à i frutti, redditi, & prouenti di quelli, & con diuersi esquisiti modi le riscuotono, ouer le accettano, da chi gli le dà & concede spontaneamente.

D E C R E T O

Del Concilio Prouinciale secondo de Milano, per lo quale si statuisce il modo, con quale si deuran recuperare le spese fatte, ò che si faranno ne' miglioramenti de' beni Ecclesiastici condotti ad affitto, tradotto in volgar per ordine del medemo Concilio: si deue pubblicare il primo giorno di Maggio.

Carlo Cardinale Borromeo Arcivescovo di Milano.

DAL L'VSO & lunga pratica manifestame te si vede, quan'ò per il più sia di danno alle Chiese quello affitto, che sino à vn certo tempo si suol fare di beni Ecclesiastici, con patti tali, che possino essere migliorati; & bene speso anco con patto, che le spese in essi fatte non possino essere recuperate, eccetto in fine dell'affitto, & in oltre che li conduttori non debbano esser leuati di possesso, se non saranno rimborsati di tutto quello, che hanno speso in bonificatione d'essi. Però noi prouedendo all'utilità delle Chiese, & volendo rimediare à questa cosa, dalla quale si cagiona così gr' danno, & incommodo ad esse Chiese, determiniamo in questa maniera.

Qualunque fitto nell'auenire si farà di beni Ecclesiastici, con patto che possino essere bonificati, & che quel tanto, che si sarà speso in restaurarli & migliorarli, habbia da pagarsi al conduttore; questo patto di locatione non dia facultà di poter in qual si voglia edificio fare spese vtili, eccetto quelle, che non eccedano maggior somma, che quella sia, quale il conduttore possa recuperare ritenendosi ogni anno mentre dura la locatione, la terza parte di quello, che deue pagare per conto del fitto.

La qual terza parte si ritenerà ogni anno, fin tanto ch'egli si rimborsi, di tutto quello, che vi sarà speso.

Mà se si saranno fatte qualche spese pertinenti à vso necessario, siano di qual si voglia somma, all' hora per simili spese il conduttore nel medemo modo si ritenga ogni anno la terza parte. E se quella terza parte non sarà bastante per

ricuperare le spese necessariamente fatte, non si leui il conduttore dal possesso de beni, ancor che sia finito il termine della locatione, fino à tanto che resti sodisatto: mà sia in potestà & arbitrio del Rettore della Chiesa, ò prouedendo di danari altroue, ò in qual si voglia altro modo ricuperare detti beni da esso conduttore; ouero, consentendoui il Vescouo, di nuouo fermar seco l'affitto de li medemi beni, e questo almeno per tanti anni, che ritenendosi ogni anno almeno la terza parte, di quanto deue pagare per conto dell'affitto, venga à ricuperare tutto quello che sarà speso, auanti che finisca il termine d'esso affitto.

Mà se quelli, che haueranno pigliato li beni ad affitto con tali conditioni, non si riteneranno ogni anno la detta terza parte; non possino cò ragione alcuna ricercarli nè dalla Chiesa, nè dal Rettore che in essa succederà; mà s'imputi à colpa loro.

Ancora in quelle locationi, che già son state fatte dalli Rettori con tal conditione, che quelli quali prendono ad affitto, bonificano le possessioni, e per vigore e ragione di tal patto, gli edifici sono stati restaurati e riparati, ouero per l'addietro si migliorarono con spese del conduttore; di quelle spese che sarà fatto, il conduttore se ne rimborsi nel modo, che da noi si prescriue con questo Decreto: se però non si sarà patteggiato, che si paghino in minor termine, che da noi non è determinato.

E se quello che già hà preso ad affitto, & hà fatto miglioramenti nelli beni, nõ vuol ritenersi quella terza parte; ma vuole in vn solo pagamento rimborsarsi di tutto quello che di già vi sarà speso, depositi quella terza parte, che gli è lecito di ritenersi ogni anno presso persona sicura, acciò si resti con speranza di potere pur vna volta in qualche modo ricuperare essi beni Ecclesiastici.

Mà se il conduttore non sarà depositato quella terza parte, mà la sarà pagata al Rettore della Chiesa; lo Rettore che succederà, possa ridimanda la da lui; ouero metterla à conto delli miglioramenti che son fatti.

E lo Rettore, quale temerariamente harà riceuuta questa terza parte, sia punito ogni anno della metà de i Frutti, che gli peruiene da esso beneficio Ecclesiastico.

In oltre, se vi saranno alcuni creditori per spese fatte in qual si voglia possessioni Ecclesiastiche quali possessioni non siano possedute da loro, mà dal Rettore, per qualunque ragione si sia, acciò quelli non restino più lungamente hipotecate (ilche talhor è auuenuto cò vna certa mutua collusione) in questo medemo fatto procuri il Vescouo, che con il medemo annuo pagamento della terza parte, etian d'esso sequestrare i frutti, ò in qualunque altro modo, siano rimborsati delle spese fatte.

Sia però in potere del Vescouo in tutte queste cose, se alcuna volta occorrerà, che, ò per la povertà

uertà del beneficio, ò per altra giusta cagione gli paia che si paghi ò ritenghi qualche cosa meno di quella terza parte, di concedere ciò in scriptis à suo beneplacito.

Et accioche questo decreto venga à notitia d'ogn'vno; tutti & ciascuno Parochiani della Città & diocesi, il primo giorno di Festa dopò che essi l'haranno riceuuto, lo leggeranno & recitaranno nelle loro Chiese pubblicamente & nella maggior frequenza del popolo, in questa forma volgare, fatta con autorità nostra.

D E C R E T O

Del Concilio Prouinciale secondo di Milano, sopra gli miglioramenti che si fanno delli Ecclesiastici in essi beni: qual si publicherà ogni anno la seconda Domenica di Maggio.

QVelli che dopò questo Decreto pigliarano ad affitto beni di Chiesa à certo tempo, con patto di poter far miglioramenti, & che le sia restituito poi quanto haueranno speso in farli, non possino in qualonche forte di beni, spendere per sola utilità d'essi beni più di quello che ritenendo ogn'anno la terza parte di quanto debbono pagare di fitto ogn'anno; siano in capo della sua locatione integramente sodisfatti, & rimborsati, si come facendo spese, & miglioramenti necessarij in detti beni, douerano ritenere parimente la istessa terza parte, se però il Conduttore, & locatore non fossero conuenuti, che si rimborsasse in più breue tempo.

Et venendosi al fine della locatione, & non si essendo il Conduttore pienamente rimborsato di quanto ha speso con la terza parte, che ha uerà ritenuta ogn'anno, essendo per altra via sodisfatto dal Rettore del beneficio, del quale siano li beni che hauerà condotti, possa il Conduttore in questo caso, ritener detti beni fin tanto, che ritenendo ogn'anno la sudetta terza parte, sarà intieramente sodisfatto di quanto hauerà speso.

Quelli che hauendo condotti con tali patti, & haueranno fatti miglioramenti, ò vtili, ò necessarij, e non si retreranno la sudetta terza parte ogn'anno, non possino di poi ridimandare al nuouo Rettore quanto haueran mancato di ritenersi, mà il tutto s'imputi à lor colpa.

E non volendo essi Conduttori far ritenzione di questa terza parte ogn'anno, mà volendo che in vna sol volta gli sia restituito tutto quello, che per tal causa haueranno speso, debbano essi Conduttori ogn'anno depositare detta terza parte presso qualche idonea persona, & nõ la paghino al Rettore, altrimenti la paghino à suo danno, ne le sia fatta buona dal successore nel beneficio, nel conto che se hauerà à far seco sopra li miglioramenti.

Quelli che innanzi questo Decreto hanno condotti beni Ecclesiastici, e che per il patto sudetto hanno fatto, ò per l'auenire faranno miglioramenti in essi beni, si rimborsino nel medemo

modo, come gli altri sopradetti, & non rimborsandosi vadino à danno loro.

D E C R E T O

Publicato nel Concilio secondo Prouinciale, contro gli Notari che non haueranno reuelata in tempo gli legati à cause pie fatti nelli testamenti da loro rogati: qual si publicherà la prima Domenica di Quaresima.

OGni Notaro, che saperà esser stato rogato auanti questo Decreto d'alcun Testamento, ò d'altra vltima volontà, doue sieno fatti legati à cause pie, se fra sei mesi da poi ch'hauerà saputo la morte di quel testatore, nõ hauerà manifestato tali legati al Reuerendiss. Arcivescovo di Milano, o suo Vicario, incorra subito in pena d'escommunicatione. E nella medema pena incorrano quelli che dopò esso decreto saranno stati rogati de legati pij fatti, come di sopra è detto, se fra il termine di tre mesi dopò che haueranno inteso che il Testatore sia morto, non li haueranno denunciato ad vno delli sudetti Reuerendiss. Arcivescovo, ò suo Vicario.

D E C R E T O

Del Concilio Prouinciale secondo, e terzo contra gli inuasori de beni e robbe de beneficiati morti: qual si douerà publicare il primo di dopò la Domenica di Resurrectione.

CH I ardirà temerariamente pigliare, ò vsurpare beni d'alcuna persona Ecclesiastica morta, spettanti alla Chiesa, ò beneficio Ecclesiastico che esso morto in vita sua hauesse posseduto, ouero che spettino ad alcun ministro d'essa Chiesa, incorra subito in escommunicatione.

Con questo decreto vogliamo che siano astretti ancor quelli, i quali senza fare inuasione ò violenza alcuna, tra'portano ò conducono fuori di casa di quella persona Ecclesiastica supellettile, ò cosa alcuna, ò scritti spettanti alla Chiesa della quale egli era Rettore, prima che tutti gli beni mobili, libri, scritti, & altre simili cose appartenenti per altro all'heredità, siano riferite nell'indice da chi sarà deputato dal Reuerendiss. Arcivescovo per tale vfficio.

D E C R E T O

Del Concilio Prouinciale secondo di Milano, per il quale si proibisce che li Vsurari non siano sepolti in sepoltura Christiana, se non si sarà seruato quanto in esso si contiene: qual si douerà publicar il primo di dell' Anno, et il primo Lunedì dopò la Domenica della Pentecoste.

GLi Vsurarij manifesti, non sieno sepolti in luogo sacro, ancor che nelli lor Testamenti hauessero commesso che fosse fatta la restitutione di tutte quelle Viture che hauessero essat

te, ò riceuute, se prima, ò essi mentre vissero, ò loro heredi dopò la lor morte, non hauerano con effetto sodisfatto intieramente à coloro, da quali le riceuerno, ouero essendo essi creditori absenti, non haueranno data idonea sicurtà di sodisfarli.

Il Parocho, che sapendo quelli tali esser stati Vfurarij manifesti, gli hauerà sepolti, sapia esser incorso in pena di scomunica.

D E C R E T O

Del Concilio terzo Prouinciale, contra di coloro che vanno à confessarsi fuori della Diocesi: qual deue publicarsi la prima Domenica di Quaresima.

Colui il quale à posta anderà à confessarsi de suoi peccati ad vn confessore, anco regolare fuori della Diocesi; se quel confessore non sarà approbato per vdiere le confessioni, e dal Vescouo di quel luogo, e dal Reuerendiss. Arciuescouo, il Parocho nel tempo della Pascha non ministrerà il Sacramento dell'Eucharistia à questo tale confitente, come à colui che veramente non si è confessato.

E di più l'ordinario di quel Sacerdote, il quale non essendo approbato per confessore, hà vdiuto la confessione di colui, non permetta che confessi alcuno nella sua diocesi per duoi anni à venire, ne meno che predichi.

D E C R E T O

Del Concilio secondo Prouinciale, e della Sinodo vndecima Diocesana, che ogn'vno si comunichi al tempo della Pascha in quella Parochia, nella quale habita la maggior parte dell'anno: si deue publicare la terza Domenica di Quaresima.

Si auisano tutti, che nel tempo della Pascha sotto pena di esser tenuto come che non habbi sodisfatto al precetto della Chiesa, ciascuno si comunichi nella sua Parochia, non solamente quelli che hora habitano ne i confini della Parochia, ma ancor quelli che habitano iui la maggior parte dell'anno, ò vi sia almeno stato per lo spatio di sei mesi; Eccettuando però se questi tali non siano venuti ad habitarui pochi giorni, o pochi mesi auanti, con animo di starui per l'auuenire; ouero se non mostrano licenza in scritto dal Reuerendissimo Arciuescouo, ò dal proprio Parocho di comunicarsi altroue; ouero se non sono peregrini ò forastieri, e questo nella diocesi: per che nella Città questi tali forastieri riceueranno il Sacramento dell'Eucharistia nella Chiesa Catedrale.

Di più sotto la medesima pena s'auisano tutti, che niuno ardisca di comunicarsi fuori della Parochia in detto tempo di Pascha, ancor che gli sia stato concesso e permesso dal proprio Parocho, se questa tale licenza non sarà approbata

in scritto dal Reuerendiss. Arciuescouo. Ma se vi è alcuno il quale hà in vn luogo la sua fameglia, & egli habita per sorte altroue la maggior parte dell'anno, questo tale si comunichi in quella Chiesa Parochiale, doue habita la sua fameglia.

D E C R E T O

Del secondo Concilio Prouinciale, e della Sinodo Diocesana vndecima contra quelli che non si comunicano nel tempo della Pascha: qual deue publicarsi nella seconda ò terza festa di Pascha.

Avisiamo tutti è ciascuno fedele della nostra Parochia, quali hannol'età legitima di riceuere come comanda la santa Madre Chiesa, la santa communione nel tempo della Pascha, & non l'hanno ancora riceuuta, che per tutta questa settimana, ò Domenica prossima che viene confessandosi prima la riceuano: altrimenti se costoro nel detto termine ò al più sei giorni dopò l'ottaua di Pascha non haueranno ciò fatto, noi n'auisaremo il Reuerendissimo Arciuescouo, accioche di subito siano publicati mentre che si dirà la Messa per interdetti dall'ingresso della Chiesa, e dalla sepoltura Ecclesiastica, & i loro nomi siano affissi alle porte della Chiesa Parochiale; e questa sola monitione vi diamo auiso che basti per tre.

D E C R E T O

Del Concilio Prouinciale quarto è sesto, che non si tenghino i fanciulli nel letto senza la custodia prescritta: quale si deue publicare la quarta Domenica di Quaresima.

Graue e spietata è la sceleratezza di coloro, i quali per imprudenza sua soffogano i fanciulli, tenendoli nel letto senza risguardo alcuno prima che tocchino vn'anno. I quali perche ne per altra via, ne per la grauezza della cosa colla quale primieramente s'offende Iddio, ne per la crudeltà esscrabile, si sono potuti contenere fino à quest'hora ne i debiti termini, habbiamo pensato di rimediare à questa sceleraggine con le pene. Si che qual si voglia huomo ò donna, ancor che non sia la madre ò la balia, terrà nel letto qualche fanciullo senza quella custodia che gli è stata prescritta dal Reuerendissimo Arciuescouo, & insegnata dal proprio Parocho, prima che habbi compito vn'anno (non hauendo di ciò ottenuta dispensa) e colui parimente il quale sforzará la madre ò la nutrice à farlo, ouero impedirà che non si serui la douuta cautione come di sopra; tutti questi cascano ipso facto nella pena di scomunicazione: e calcandoui dentro, non faranno assoluti senza vna graue, & insigne penitenza, la quale sia d'essempio à gli altri.

DE-

D E C R E T O

Del Concilio terzo e sesto Prouinciale, contra le donne che non vanno velate in Chiesa: qual deue publicarsi nella Domenica dopò Pascha di Resurrectione.

PER grauissime ragioni ammonisce & comanda l'Apostolo S. Paolo, che le donne entrino in Chiesa con il capo velato. Questo medesimo insegna il Prencipe de gli Apostoli S. Pietro: per comandamento ancora del quale Lino suo successore santissimo ordinò l'istesso con vn suo decreto. Siche attesi questi instituti Apostolici, & essendo molto lontano da quelli antichi essempi di donne santissime, e dall'antica disciplina, e dall'vso e costume delle Città bene institute & ordinate, e finalmente lontano da ogni ragione, come è stato spiegato e mostrato da i Padri della Chiesa, che le donne vadino con la testa scoperta. Per tutte queste ragioni è stato ordinato dal Reuerendissimo Arciuescouo, che le donne di qual si voglia ordine, stato, & conditione stiano in Chiesa col capo velato. E questo sotto pena dell'interdetto dall'ingresso della Chiesa. E quelle che non vbbidiranno dopò l'essere auisate tre volte, ouero anco vna volta sola, il qual solo auiso basti per tre; auuertite anco generalmente, per seuerarano nella contumacia; saranno punite dal Reuerendissimo Arciuescouo in quella maniera, che giudicherà sua Signoria Reuerendissima essere espediète.

D E C R E T O

E letera del Concilio sesto Prouinciale, e della Sinodo quarta diocesana, per esortare i fedeli che vadino le feste alla Chiesa parochiale.

FV di già ne passati tempi stimato tanto da gli antichi padri quel solito conuenire de fedeli nella propria Chiesa parochiale, che per mantenere questa disciplina, la quale fa molto à proposito per ammaestramento del popolo christiano, vi è anco stata vfata qualche diligenza con decreti particolari.

Perciò primieramente fu comandato, che i parochi nelle Domeniche e giorni di festa, auanti che comincino la Messa, dimandino alla plebe, se vi è alcuno, il quale sia d'altra parochia; che disprezzando il proprio sacerdote, voglia vdiere iui la Messa: e se vi si ritrouerà alcuno, subito lo scaccino fuori, e lo sforzino di ritornare nella propria Chiesa parochiale ad vdiere la Messa.

Di poi fu al tutto prohibito, che niun fedele della parochia altrui, fosse riceuuto, & ammesso dal parocho alla Messa, se non per occasione di viaggio, od habbi il piaccimeto di star iui. Perloche il sacro Concilio di Trento brama molto, e desiderando ardentemente resti-

tuire l'antica disciplina, e rimetterla in vso, hà voluto, che & i fedeli fossero auisati da Vescouo, che frequentassero le proprie Chiese parochiali, almeno i giorni di domeniche, e le feste maggiori dell'anno; e di più, che diligentemente anco fossero auuertiti, che ciascuno è obligato, purchè possa farlo commodamente, à ritrouarsi presente nella sua parochia ad vdiere la parola di Dio. E perciò hà di più anco determinato, che i sacerdoti quali hanno cura d'anime, spieghino alcuna di quelle cose, che si leggono nella Messa, e dichiarino qualche misterio di quel Santissimo sacrificio, e che paschino con parole salutifere le plebi che gli sono raccomandate, e gl'insegnino le cose che tutti sono obligati di sapere per poterli saluare, che gli ammaestrino nella legge del Signore, e gli spieghino le sacre scritture, e che in ciascuna Chiesa parochiale i fanciulli siano instrutti nelle cose della fede.

Noi dunque mossi da i decreti del medesimo Concilio di Trento, e dall'antico e salutare essempio, desiderando grandemente di condurre il popolo commesso alla cura nostra instrutto nelle cose necessarie alla salute per mezzo delle buone opere all'eterna felicità; accioche non resti priuo di quei frutti, quali conseguiscono coloro, che per gli ammaestramenti de santi Padri vanno spesso alla Chiesa parochiale: con questo nostro auiso essortiamo, preghiamo, e scongiuriamo per le viscere di misericordia di Nostro Signor Giesù Christo tutti e qual si voglia fedele che sono soggetti alla cura nostra, che vogliano (non ostante che habbino nelle vicinanze nelle ville e borghi, oratorij cappelle, & altre Chiese doue possono essere presenti al santissimo sacrificio della Messa) ciascuno nulladimeno souente volte, almeno le Domeniche, & altre feste solenni venire alla sua Chiesa parochiale: nella quale siano dal parocho à chi è commessa la cura loro, cibati colla parola di Dio, ammaestrati nelle cose della fede christiana, & altri precetti necessarij alla salute delle anime; siano instrutti à riceuere cò maggior pie: à i santissimi sacramenti, e siano anco infiammati cò paterni auisi di giorno in giorno à frequerarli maggiormete, come desidera quel sacro Còcilio; e di più sentano anco dal medesimo parocho, quali siano i giorni di festa, che si deuono santificare in quella settimana, quali siano i digiuni e le vigilie che deuono farsi; imparino dall'istesso ancora, quali siano quelli vfficij di pietà Christiana, che fanno di mestieri per la religiosa osseruanza di quelle; e di più quali siano le supplicationi e processioni, ouero stationi, indulgenze, giubilei, che si publicano, le denonciationi de matrimonio che si fanno, e tutte quelle cose anco, che conforme alla qualità de tempi per maggior ammaestramento loro si leggono per auiso e comandamento nostro.

Hora di tutti questi, & altri frutti ancora, che si

cauano da i paterni officij del parcho, nelle sue essortationi & auisi, auiene che restino priui coloro, i quali ne i giorni di festa non conuengono nella sua Chiesa parochiale. Anzi perche questo vfficio di vdire la Messa parochiale in quei giorni non è adempito da fedeli con quella diligenza che conuiene, e da molti vien negletto del tutto, ne seguono molti inconuenienti. quindi spesso la maggior parte non fanno gli articoli della fede, & i commandamenti di Dio, e della santa madre Chiesa, quali è necessario che vn huomo Christiano li sappia, se vuole salvarsi; l'osservanza delle feste non è stimata; non si esercitano le opere di pietà christiana; non si conosce la institutione christiana delle famiglie; languisce ogni vfficio de sacerdoti parochi, & in qualche parte si sprezzano; è violato l'uso de santissimi instituti, e de sacri canoni; quindi finalmente negletto il debito di ristorare, adornare, e racconciar le Chiese parochiali, le quali sono state edificate con tanto studio da suoi maggiori; onde alle volte non vi si ritroua niuna o ben poca della necessaria supellettile per celebrare i diuini officij.

Ogn'vno dunque procuri di rimediare à tanti e si graui inconuenienti, mettendo in esecuzione con ogni diligenza, quel che ci persuade de il costume de santi Padri, che commanda di essere auisato il santo Concilio di Trento, quello che noi per commandamento di detto Concilio, solleciti della salute di ciascun di voi, cō paterni voci vi essortiamo & auisiamo nel Signore.

Ma ne anco vi sia alcuno che si lasci tirar à dietro da questo vfficio, per qualche scommodo che nasce ò da qualche lontananza della Chiesa parochiale, ò da pioggia, freddo, caldo, e mutationi de tempi: anzi è di necessità, che ciascuno s'infiammi maggiormente ad essequirlo diligentemente, come speriamo nel Signore, se questi tali ricordeuoli della sua salute, verranno bilanciando la grauezza di quella cosa col la ragione delle cose già dette; e chi frà se stessi riuolgeranno alcuna volta nell'animo tuo, che non solamente gli è data la Chiesa parochiale, nella quale da principio rinasciuti à Christo N. S. col riceuere il Sacramento del battesimo, si alleuano poi con gli altri sacramenti per con

seguire l'eterna salute; mà che anche deouono hauer il parcho suo proprio sacerdote in luogo di padre, e come tale amarlo, riverirlo & honorarlo; mettendosi questo auanti gli occhi, ch'egli è mezzano appresso il Signore, e prega per tutti quei fedeli che gli sono raccomandati alla sua cura; è interprete della diuina legge, dispensatore de misterij de Dio, maestro della vita christiana, e della disciplina de costumi, dal quale prendano ogni consiglio di far pia e drittamente; & alla fine minitro di quali tutte quelle cose, che sono necessarie alla salute.

E se bene à questa nostra ammonitione deouono tutti esser vbbiditi, per la cura particolare che deouono hauer della propria salute; principalmente nondimeno essortiamo, e scogiuriamo da parte del Signore i padri di famiglia, tutori, curatori, maestri, e tutti quelli che hanno cura e gouerno d'altri, che essendo solleciti della propria salute, e di quelli che son soggetti al gouerno loro, essi primieramente abbraccino questi nostri auisi, & infiammino quelli ancora con spesse essortationi ad essequirli, e procurino che quelli non solo vengano nella Chiesa parochiale nel tempo della Messa, e de diuini officij, ma che anco iui frequentino le scuole della dottrina christiana già instituite ne i giorni determinati.

Sappino anco di più tutti i fedeli commessi al nostro gouerno, che noi cōforme alla grauezza della colpa, più seueramente procederemo contra di quelli, che hauendo potuto col venire spesso alla Chiesa parochiale conseguire tanti aggiuti salutiferi nella via del Signore, negletti tali aggiuti, e non facendo alcuna stima di venire nella detta Chiesa, si ritrouarà, ò che non sappino le cose necessarie della fede, ò che non habbino offeruati i digiuni, ò violata l'osservanza delle feste.

Et accioche questo nostro auiso reiterato più volte, e publicato con maggior diligenza, resti impresso e scolpito nelle menti e ne gli animi de fedeli, accioche poi essi attendino con maggior sollecitudine ad essequirlo, come grandemente desideriamo nel Signore; commandiamo che sia letto in lingua volgare, e recitato à parola per parola spessissime volte da ciascun parcho al popolo commesso alla sua cura.

DECRETO

461

DECRETA GENERALIA VISITATORIS APOSTOLICI IN SYNODO DIOECESANA MEDIOLANENSI V.

Iussu Illustris. & Reuerendis. Caroli Cardinalis Archiepiscopi
De suggestu lecta & promulgata vt infra.

Carolus S. R. E. Presbyter Card. Tit. S. Praxedis, Dei & Apostolica sedis gratia S. Mediol. Eccl. Archiep.

Præfatio ad lectionem decretorum Visitatoris Apostolici.

Sicut vtile salutareq. est, ac necessarium visitandi munus: ita illud in vrbe diocesiq. nostra Mediolanensi Visitator Apostolicus Reuerendissimus Episcopus Famaugustanus vtiliter accurateq. præstitit. Quare vt cum vrbe diocesiq. nostra vtilitati atque spiritualibus progressionibus seruiamus; tum maximè etiam satisfaciamus & debito obedientiæ officio, & pia vigilantis illius Episcopi sollicitudini, & ardenti desiderio, quo decreta illa exequendi tenemur: vobis vniuersis & singulis, per quos illorum executio diligenter præstanda est, ea ipsa decreta iam pridem vobis edita, in hoc diocesano conuentu etiam atque etiam studiosè repeti inculcariq. mandauimus.

DECRETA GENERALIA

A Reuerendis. D. Hieronymo
Episcopo Famaugustæ,
Apostolico Visitatore Sanctæ Mediol.
Ecclesiæ confecta.

Quibus tamen de particularibus Decretis nihil derogatur. in ijs scilicet, in quibus contra, non præter ipsa generalia quidquam statuitur.

QVAE AD CVLTVM
Ecclesiarum pertinent.

SACERFONS.

NON baptizetur in ijs Ecclesijs, in quibus sacer Fons nullus est.
Sex verò mensium spatio transacto à Decretorum horum editione, non baptizetur in ijs sacris Eccl.

tibus, qui infra notata sigillatim descripta non habebunt: sed ad viciniorum Ecclesiam eiusdem Portæ vel Regionis in vrbe, Plebis autem in Diocesi infantes deferentur ad baptizandum, in qua Ecclesia Fons ipse ad eam formam erit redactus: Quod si nullus in ipsa Plebe, aut Regione Urbis eiusmodi Fons reperietur (ab eadem Plebe, aut Regione, nisi aliter aliquando Reuerendissimo Archiepiscopo videbitur, nõ recedendo) in eo Fonte interea baptizetur, qui Vicarij Foranei in Diocesi, in Vrbe verò Præfati Portæ, vel alterius ad id electi à Reuerendissimo Archiepiscopo iudicio, plura ac potiora habebit ex requisitis.

Quæ quidem hæc sunt.

- 1 Petra, non lateritia, sed è marmore constans, vel è solido lapide: si qua verò eiusmodi Petra reperietur, quæ tuta non sit, & aqua effluat, Vas in ea ramuncum stannatum ponatur, quod eiusdem magnitudinis sit ac petra ipsa; eamq. strictim vndiq. & aptè tangat, eiq. coniunctim adhareat: atque id, donec petra alia tuta cõparetur; quod erit curandū, vt quam primū fiat.
- 2 Operimentum, quod Ciborium appellatur.

Lq 3 Atq;

Atque id quidem quacumque forma sit, locum aptum habeat ad Sancta olea, atque alias res ad baptizandum necessarias commodè asseruandas.

3 Tabella intra Ciborium ac Fontem ipsum collocata, Fontis ipsius ostium claudens: quæ quidem Tabella in ipsa tantummodo Baptistierii desiderabitur, quæ lapide aded magno constabunt, ut licet eius medietas à Tabellæ ipsius parte, quæ immobilis est, occupetur; satis tamen abundè locus relinquatur ad infantis caput immergendam.

4 Conopæum, quo Ciborium ipsum aptè tegatur.

5 Septium; quod si per facultates, Reuerendissimi Archiepiscopi, vel eius cui id muneris ipse dederit, iudicio, ferreum vel lapideum esse non poterit, eiusdem scripta facultate ligneum construatur.

6 Tegmen, ubi Baptistierium extra Nicciam sit, vel Cappellam fornicatam; quod quidem tegmen ex asseribus etiã poterit constare, vel tela decenter picta.

Verùm in parietis concavitate ad hemicycli speciem (quæ Niccia, ut supra vulgò dicitur,) vel in Cappella Baptistierium ipsum multò decetius consistet: quam Nicciam, seu Cappellam qui se obligarint constructuros, anni etiã illis terminus à Reuerendissimo Archiepiscopo concedi possit.

7 Sacrarium, quod omninò iuxta ipsum Fontem sit in pariete excavatum; vel in columella iuxta ipsum Fontem erecta, ut eodem sepo planè, & Fons ipse, & Sacrarium concludatur.

8 Pictura in pariete Sancti Ioannis Christum Dominum baptizantis: eò ornator atque decetior, quò erit Ecclesiæ ipsa insignior.

Collocatus ipse Fons sacer sit à sinistris in Ecclesiæ ingressu.

Verùm tractatur de ea re accuratius in libello, què confecit Illustriss. Ordinarius ex Concilii Provincialis Decreto, de rebus Ecclesiæ materialibus; ad quorum exactam formam Baptistieria ipsa omnia erunt utique redigenda: Atque ut id facilius etiã intelligatur, & habeat unus quisque unde sibi exemplum sumat; ponatur ad earum instructionum præscriptum Fontis ipsius exemplar in Cathedralis Ecclesiæ Sacristia.

Ac in Plebibus quidem, & alijs insignibus Ecclesijs (ut par est) multò ornatio, & celebriori etiã forma quàm in cæteris, Fons ipse desiderabitur. curetur autè ut tam Baptistierij, quàm Sacrarij amplioris antiqua forma (cuius nunc aliqua alicubi apparent vestigia) retineatur, ac restituatur.

In Ecclesijs autem Diocesis huius, quæ ritu Romano utuntur, pari ratione procedatur: sed Tabella illa ostium Fontis claudens, in his planè requiritur: siquidem in his per infusionem, non per immersionem baptizatur: Sacrarij autem forma non erit eadem; sed ea pro ecclesiarum conditione demonstratur in generalibus Instructionibus superscriptis.

Præter Sacrarium ipsum sacro Fonti adiunctum,

alterum etiã in Parochialibus Ecclesijs, atque etiã in Collegiatis, & cæteris omnibus, in quibus frequenter solet celebrari, erit construendum iuxta Generales ipsas Instructiones. Antiqua Sacraria, quæ ad formam præscriptam non sunt, vel ad eam formam redigantur, vel omnino tollantur.

Vascula pro sanctis oleis.

DE forma Vasculorum pro Sanctis Oleis, & Sale, & de Cutulis, & Bursis pro eorum custodia, tractatur item abundè in Instructionibus superscriptis: Verùm ponatur materiale eorum Vasculorum itidem exemplar in Cathedralis ipsius Ecclesiæ Sacristia.

Vasculum Olei infirmorū alibi non teneatur quàm in Ecclesiâ, fenestella ad præscriptū Concilij Provincialis III. constructa.

Quibus verò ex eodem Concilio aliquando domi habere ipsum Sanctum Oleum permittitur, fenestellam ipsi loco decenti in eadem domo construant, ut in honore custodiantur.

Alia Vascula in ipso Sacri Fontis Ciborio, ut supra dictum est, erunt asseruanda cum Sale.

ALTARE.

Altare unumquodque esse debet huiusmodi necessariò.

LAPIDEVM, vel saltem lateritium, ita constructum aut reconcinnatum, ut fenestella, foramennè nulla ex parte relinquatur, ubi quidquam asseruari possit aut recondi, nisi forte reliquæ Sanctorum sint: sed si columellis erit suffultum, neque in eo quidquam subius ponatur. Altitudinis à Scabello ligneo vel Bradella cubitis duobus uncijs octo sit; longitudinis verò utique ad minus cubitis quatuor, latitudinis item saltem cubitis duobus.

Hæc autem habeat omninò.

- 1 Iconam, vel saltem picturam in pariete.
- 2 Crucem.
- 3 Candelabra saltem duo.
- 4 Cartulam cum secretis è regione positam Sacerdotis celebrantis.
- 5 Petram sacratam (si mensa ipsa consecrata nō sit) mensa ipsius medio aptè insertam. Mensa autem unicuique non consecrata tabula lignea superponatur, quæ mensam ipsam totam contegat, in eaq; sacrata Petra inserta sit: consecrata verò Mensa tela cerata cooperiatur, quæ totam ipsam Mensam tegat, etiã si ex parte lateritia sit.

Petræ ipsæ sacratæ ad annum permittuntur, quæ longitudinis unciarum xiiij. latitudinis verò x. saltem sint; quæ verò longitudinis xvj. paulò verò maioris latitudinis erunt, ad biennium; quæ autem xvij. longitudine, latitudine autem paulò item maiores erunt, ad triennium: sed transactò triennio permittitur nulla, quæ

Tit. quæ ad sacramentalia & sac. pag. 91. §. Sacrum præterea.

quæ præscriptæ magnitudinis, unciarum scilicet viginti in longitudine, sexdecim in latitudine non reperietur, præter capsæ cui inserta erit, dimensionem.

Quæ minores sunt prima tolerata mensura, frangantur statim, reliquæ quæ in eis inveniuntur, honestè asseruatis.

6 Tobaleas tres, quarum una ad planum usque pertingat, aliæ duæ, quæ diuise sint, totam mensam contegant.

Totidem Tobaleæ præterea esse debebunt, ut possint mutari, cum erunt purgandæ.

7 Puluinar unum paruulum pro Missali in Altare sulciendo.

8 Telam viridem, aut alterius coloris, ad Tobaleas à puluere defendendas.

9 Telare ligneum vulgò appellatum, cui pallium possit commodè affigi.

10 Pallium decens, quod tamen non idem semper esse debebit.

11 Scabellum ligneum, vulgò Bradellam, quæ à fronte Altaris cubitos saltem duos producta latè pateat.

12 Tegmen ex asseribus, aut tela cærulea honestè picta confectum, ubi fornix non est, qui totum Altare tegat, aut ei aded proximus, ut sæpè purgari facile & commodè possit.

13 Fenestellam in pariete à parte Epistolæ aptè constructam, ad aquam excipiendam ablutiois manuum Sacerdotis celebrantis, & ad peluim cum Urceolis collocandam.

14 Septium ferreum, vel lapideum, altitudinis cubitorum circiter trium, aut (si ita Reuerendiss. Archiepiscopo videbitur, vel in Visitatione ita cautum sit) ligneum; quod quidem ligneum ea altitudine, & forma etiã poterit construi, ut ad illud possint commodè genua flecti.

Inter septium autem & altare (non tamen maius) id spatij sit, ut clerico ministranti locus relinquatur, Missam audientibus non item: distet verò omnino septium ipsum à scabello ligneo saltem cubito uno uncijs octo: & quamuis interuallum illud paulò esset maius, eò tamen Missa audientibus non erit permittendus ingressus.

In his autem Cappellis, quæ quidem habent septium, sed longè distans ab Altari, sepes altera erit apponenda.

In Altaribus verò maioribus pro situs capacitate spatium ipsum esse debebit; sed planè huiusmodi, ut Missis maioribus possit commodè ministrari.

15 Tintinnabulum vel appensum ad Altare, vel certè è Sacristia delatum.

SE X mensium spatio transactò à Decretorum horum euulgatione, in his altaribus non celebretur, quæ ad præscriptam formam non erunt redacta, ipsæ, omnibus rebus instructa, quæ supra declarata sint; etiã si maiora altaria sint.

In quibus autem Ecclesijs plura altaria sunt, in eo celebretur, (licet maius non sit) quod ad præscriptam formam erit redactum; quòd si nullum in ipsa Ecclesiâ erit eiusmodi, in eo celebretur,

quod Vicarij Foranei, vel alterius ad id deputati à Reuerendiss. Archiepiscopo in Diocesi; in ciuitate verò Præfeti Portæ, vel alterius iudicio; In Regularibus autem Ecclesijs, eiusdem Ecclesiæ superioris sententia, ad ipsam formam magis accedet, eamq; plus imitabitur, atque exprimet: Anno verò elapso Altaria omnia demoliantur, quæ supradicta requisita non habebunt; præter maius, quod curetur omni ratione, ut ad formam primo quoque tempore redigatur. Ecclesiæ ipsius Sindicos curatoresq; si qui sunt, ab Ecclesiæ ingressu prohibendo, Ecclesiâ ipsam interdicens, Rectorem multando, atque etiã à Missa celebratione suspendendo, aliq; huiusmodi respectiue agendo, quæ Reuerendiss. Archiepiscopo videbuntur expedire.

Quod idem fiat sex mensium tantum transactò termino, in his Ecclesijs, in quibus Altare maius unicum est.

In Regularium autem Ecclesijs si id non præstabitur, Reuerendiss. Archiepiscopi munus sit, Superiores ea de re admonere, & duorum mensium elapso termino, si ea admonitio non proderit, id ad Sanctissimum D. Nostrum omniino referre.

In quo Reuerendissimæ ipsius Dominationis conscientia vehementer oneratur.

Liberum autem atque integrum sit Reuerendiss. ipsi Archiepiscopo, & Regularium Superioribus Provincialibus, anni spatium superscriptum Altaria ad formam non redacta demoliendi, ad sex præterea menses protrahere, si antè caueatur publico instrumento idoneè, id eo termino omniino præstandum.

Quòd si Altare aliquod reperietur, cui Nicciam quis vulgò appellatam ad Emicycli speciem in parietis concavitate ad formam velut construe re, aut fortasse Cappellam integram edificare; secundus ad id annus concedi possit, præstita cautione superscripta.

Neque Altare ullum in posterum edificetur, cui quidquid desit ex superscriptis requisitis; quodq; præterea non habeat iuxta Instructiones generales, Calicem, & alia instrumenta, paramenta, & ornamenta congrua ad Missam celebrandam: vel idoneè publico instrumento cautum sit, infra biennium ad summum fore, ut ea comparentur.

Altare unumquodq; statim amoueatur, quod subter Suggestum, aut Organum, aut ad columnam, vel Pilam edificatum sit, aut aduersum sit Altari maiori; neque in posterum Altare ullum in locis eiusmodi edificetur, aut quod alteri Altari, præsertim maiori, nimis propinquum, aut ubi septum commodè non admittat, atque Ecclesiâ nullo modo impediatur, vel planè non respondeat formæ, & regulis præscriptis in generalibus Instructionibus superscriptis.

Obligationes atque onera quæ Altari alicui imminet, adimpleantur interea ad Altare illud, in quo superscripta ratione poterit celebrari.

Quæ obligationes autem & onera, item emolumen-

ta quaecumq., atque etiam Tituli altarium, quae vel iam amota sunt, vel amovebuntur, particularibus, vel generalibus huius Visitationis decretis, transferantur ad alia Altaria iam constructa vel construenda in eadem Ecclesia, quae Reuerendiss. Archiepiscopus, vel Regularis Superior censuerit.

Quod si Altare aliquod cum dote, vel legato reperitur huiusmodi, quod Reuerendiss. Archiepiscopo, vel Provinciali Regulari videbitur ornamentum afferre Ecclesiae, neque esse demolendum, sed omnino instruendum; neque ratio alia appareat id faciendi; subtrahi possit interea, vel totum, vel aliqua ex parte seruitium, & ea pecunia ipsi instructioni applicetur.

Verum si redditus debiti seruitij necessariam impensam superabunt, totum illud quod superabundat, ad hanc impensam transferatur: Atque id, nisi nominatim aliter in ipsa Visitatione cautum, insumme sit, aut aliter Reuerendiss. Archiepiscopo videbitur, & Regularium Provincialibus iusta de causa; qui etiam rationem habeant aliorum onerum, si qua eidem Altari nominatim incumbunt.

SACRISTIA.

H A E C habeat Sacristia vnaquaque.

Armarium, vel Vestiarium ad Paramenta conseruanda: ipsa verò Paramenta eiusmodi, quae iuxta Instructiones generales à Reuerendiss. Archiepiscopo ex Decreto Provincialis Concilij constitutas, pro Ecclesiae, aut Cappellae, atque etiam altarium facultate requiruntur. Idem dicitur de Missalibus, de Calicibus, Patenis, velis pro ipsis Calicibus cooperiendis, & sacculo pro ijs reponendis, Corporalibus, Purificatorijs; quae omnia ad praescriptam eisdem regulis formam & mensuram sint, neque Vas desit ad ea lauanda ramneum stannatum; sed ex Aurichalco, vbi facultates suppetunt; neque item Peluicula, & Urceoli desideantur: Non adhibeantur autem in Sacrificio Urceoli argentei, vel ex alia materia, ut apparere extra clarè non possit aqua & vini color. Non desint item in Parochialibus Thuribulum cum Nauicula, & Cochleari, & Situlum pro aqua benedicta cum Aspersorio, & Pocula vitrea ad dandam Purificationem; quae nullo modo detur Calice.

Oratorium separato quantum fieri poterit loco positum, atque disiuncto, in quo possit Sacerdos in solitudine se colligere, & orare; ut dicetur inferius, cum de ipsis Sacerdotibus, & Missa agitur: Ad ipsum verò Oratorium in pariete Orationes ad id propriae affixae sint.

Labellum cum Manutergio appenso ad manus abluendas & abstergendas ante & post Missae celebrationem.

Cartulam cum orationibus sacro uniuersis indumento accommodatis; quas attentè recitet Sacerdos, cum sacras ipsas vestes induit, & exiit.

Tabellam appensam in pariete cum descriptis one-

ribus Missarum, & Annualium omnium; quae illi incumbunt Ecclesiae: & quo die unumquodque erit persoluendum.

Librum pro Missis annotandis ad praescriptam regulam, ut in singulos dies celebrantur.

Silentij nomen appensum magnis literis; quod seruetur utique, omisis verbis omnibus, quae necessarii eo in loco proferenda non sunt; quod re ipsa omnino praestetur.

Ligneum ostium (vbi id commodè fieri poterit) extrinsecus communi ostio appositum, quod pondere appenso, ex se ipso pessulo claudatur; fenestellamq. habeat clatris ferreis septam, unde laici homines possint, si quid velint, è Sacristia quaerere; quibus laicis è patere ingressus nisi urgenti necessitate non debet. Vbi verò ostium ipsum extrinsecus fieri non poterit, fenestella ipsa omnino aperiatur ad praescriptam formam in communi ostio.

Decebit autem, ut in Sacristia insignium praesertim Ecclesiarum, si tapetia desint, crata lignea pavimento ipsi superponatur, in qua Sacerdos stans sacras vestes induat.

Hostia à laico homine nullo conficiantur.

Vbi in Visitatione locus Sacristiae constructioni expressè assignatus non est, priusquam ea edificetur, forma accipiatur à Reuerendiss. Archiepiscopo.

TABERNACVLVM LIGNEVM
pro Sanctissimo Sacramento
conseruando.

P A N N O serico ab intus ornatum sit.

Conopeo decenti pro Ecclesiarum facultate contentum.

Benè, ac tutò clausum: cuius clavis à nemine, quam à Rectore teneatur.

Ita aptatum, ut ex eo possit Sanctissima ipsa Eucharistia commodè extrahi, neque super Altare propterea ascendendum sit.

Vacuum à Reliquijs, vasculo Olei infirmorum, atque etiam inani Vase; ut omnino nihil aliud ibi conseruetur, quam Sanctissima Eucharistia.

Decebit autem, ut lampas è regione non à latere praeluceat.

Antiquae custodiae in pariete Sanctissimi Sacramenti penitus amoueantur; vel signo omnino delicto, in alios usus adhibeantur, ut Reliquiarum, aut Olei infirmorum, ad praescriptam formam aptatae.

TABERNACVLVM PRO
faciendis Processionibus.

C L A R O vitro vndiq. circumdatum sit.

Lunulam habeat, in qua Sanctissima Eucharistia inseritur, huiusmodi, ut possit commodè aperiri, & fragmenta colligi, si qua fortè ibi relicta sint: Ipsa autem Lunula, & Basis, & Scutulus saltem ex argento constet.

Ponatur verò in ipsa itidem Cathedralis Ecclesiae

siè Sacristia Lunula huius materialis forma.

P I X I S.

A Tabernaculo supradicto disiuncta sit, et ad formam conflata, ex argento inaurata; quae forma itidem ponatur in eadem Cathedralis Ecclesiae Sacristia.

Duas Pixides vnaquaque Parochialis Ecclesiae saltem habeat, alteram maioris formae pro communione generali, alteram minoris pro Sanctissimo Sacramento ad infirmos deferendo. Pro qua Pixide ad infirmos ipsos deferenda, Bursa à Parocho vnoquoque per Diocesim habeatur ornatissima, cum opus fuerit, adhibenda.

RELIQVIARIVM.

Reliquia in honore conseruentur in Ecclesia, Reliquiario pro Ecclesiarum facultatibus, & dignitate constructo, ad formam Generalibus instructionibus demonstratam.

SANCTISS. CRUCIFIXI IMAGO.

Ecclēsia nulla sit, quae Sanctiss. Crucifixi imaginem sculptam non habeat, loco conspicuo inter Altare maius & populum; sed è ornatiorem, quod Ecclesia ipsa erit insignior.

CONFESSIONALE.

Parochialis vnaquaque Ecclesia, item singula Parochiali annexa, in qua audiri confessiones soleant, Confessionale vnum saltem habeat; duo verò, quae ultra quadringentas animas curat. Ecclesiae verò etiam non Parochiales, tam seculares, quam Regulares, quae plures Confessarios habere consueverunt, tot Confessionalia habeant, quot Confessarios.

Confessionalis ipsius perfecta forma in Cathedrali Ecclesia poterit cognosci; ad quam vnusquisque suum redigat, in Vrbe trium mensium ad summum spatium, in Diocesi verò sex; qui terminus possit à Reuerendiss. Archiepiscopo protrahi ad tres menses in pauperibus Diocesis Ecclesiis. In ipso Confessionali affixa itidem sit Bulla in Cœna Domini, vel eius transumptus; Notula casuum reseruatorum Reuerendiss. Archiepiscopo; Forma absolutionis; & Orationes quaedam pia ad id impressae; quae omnia in iisdem Cathedralis Ecclesiae Confessionalibus conspiciantur.

Èo termino transacto, qui mulierum confessiones in Ecclesia audierit, etiam si Regularis sit, non constitutus ad eam formam Confessionalibus, vel saltem non habentibus, quae in eis potissima sunt, ut asseres, & laminam, Confessarium à femina honestè ac tutò iudicio Reuerendiss. Archiepiscopi diuidentes; à Confessario munere ipso facto suspensus sit, quoadusq. Reuerendiss. Archiepiscopo videbitur.

Idem sancitur, si quis in his Confessionalibus mu-

lieres audiendo, eas genuflexas habuerit è conspectu sedis suae, non loco à latere penitenti constituto.

Confessionale autem ipsum loco aperto atque conspicuo sit in omnium oculis collocatum, ut et Confessarius, & confitens possit ab vnoquoque facile conspici.

VAS PRO AQVA BENEDICTA.

In Ecclesia sit, non extra.

In ingressu Ecclesiae, & ad Portam vnquamquaque à dextris, non à sinistris introeuntium.

Marmore constet, vel petra solida, non lateritia. Columella, vel alia Base suffultum sit.

Aspersorium decens habeat appensum, non ex spongia, sed è setis confectum.

FENESTRAE.

Nulla permittatur fenestra, ex qua foris stans Missam quis possit videre, sed in edificentur omnes duorum ad summum mensium spatium; alioquin Ecclesiae ipsae interdicantur, donec id praestitum sit.

Fenestrae omnes vitro, vel saltem tela contexta sint, atque etiam clatrate, praesertim in Parochialibus, nisi altè admodum sint: Opportunum autem videretur, ut rete etiam rammi, vel saltem fili essent contexta, ne in Ecclesiam possent aues intrare, & nidus construere; quos nidus nihilominus amoueat statim Rector, sub pena scutorum sex, Sodalitati Sanctissimi Sacramenti applicandorum.

SEPVLCRA.

Marmore, vel petra solida contexta sint duplici, vel saltè unica, ita aptè utiq. atque compressè, ut inde malus odor exire nullo modo possit: atque id trium ad summum mensium spatium: quo termino transacto, Sepulcra omnia in quibus id non erit praestitum, humo impleantur adeo quato solo, et nullus in illis amplius sepeliatur. In posterum verò nulla in Ecclesiis Sepulcra edificentur, nisi ostium illarum duplici petra obstruatur, octo inter se uncis distante; & humus inter utramque petram ponatur, quò tutior à fetore reddatur Ecclesia.

Petra autem ipsa ostij aequalis vndequaquae sit, neque figuram vllam, aut insculptas literas, vel aliud quidquam habeat, quod supereminet ac superstet.

Sepulcrorum ipsorum in posterum edificandorum ostium longè absit ab Altaris Scabello ligneo, vel Bradella, cubitis ad minus tribus: Sepulcra verò ipsa ad Scabellum ligneum non pertingant.

Verum curetur omni ratione, ut antiquus, ac probatissimus mos sepeliendi in Cœmeterijs in usum renouetur: neque Sepulcra noua in Ecclesiis edificentur absque licentia in scriptis obiecta à Reueren-

uerendissimo Archiepiscopo: In Regularium vero Ecclesiis, saltem à Reuerendo Patre Prouinciali: qui eiusmodi licentiam dare non possit, nisi ea Sepulcra ad præscriptam formam conseruantur.

COEMITERIA.

TFTO clausa sint cœmeteria omnia, & in eorum ingressu crata ferrea, vel saltem lignea apponatur, ut in ea brutis impediatur accessus. quod si ratio possit iri, ut etiam canes arcerentur, præclarè actum videretur.

Vites, arboresq; omnes fructiferae è Cœmeterijs omnibus extirpentur, atque benè illa purgentur; idq; fiat duorum ad summum mensium spatium, sub pœna Reçtori ipsi Reuerendiss. Archiepiscopi arbitrio.

Campestrium & aliarum ruralium Ecclesiarum clauis à Parocho teneantur, nisi aliq; id à Reuerendiss. Archiepiscopo committatur; neque in illis quidquam profani reponatur; cureturq; omnin ratione, ut clausa seruentur: Quod si omniconatu & diligentia, ac censura etiam ecclesiastica, & temporali multa adhibita, id non poterit obtineri, & pro stabulis, vel alijs vsibus indecentibus illa omnino dignoscuntur inferuire (ut in Visitatione alicubi cognitum est:) satius videtur esse, ut demoliretur, quam ut diutius permitteretur, ad vsus eas tam sordidos ac inhonestos adhiberi.

Si verò quidquam habebunt Ecclesiæ huiusmodi in redditu, ea pecunia ad earum clausuram potissimum tuendam insumatur.

Decernitur autem, & declaratur ex nunc, pauperibus loci Vicarij Foranei iudicio diuidendum, quidquid profani in huiusmodi, atque etiam in alijs quibusvis Ecclesiis reperitur.

Hæc de materialibus Ecclesiarum rebus collecta sunt, in quibus peccari frequentius cognitum est in Visitatione: Plura verò, atque exactiora ab Illustriss. Ordinario animaduersa atque comprehensa sunt in suprascripto libello, quem de ea re confecit ex Prouincialis Concilij Decreto; ad quem libellum hæc quoq; omnia referantur, eaq; ad expressam in eo rationem & formam perficiantur: & item ea, quæ ab Illustrissimo ipso Ordinario in suis iam peractis Visitationibus decreta sunt, et in hac Visitatione comprobantur.

MENSVRA Cubiti de qua in his Decretis agitur, quæ vncijs xxiiij. constat.

Eius Cubiti quarta pars transfersa hac linea describitur, sex vncijs dispartita.

QVAE PERTINENT Ad Clerum.

ETSI ea est Cleri huius Mediolanensis, tum in Diuino cultu, Ecclesiasticisq; muneribus; tum in domesticis moribus, atque institutis disciplina; ut eius nequaquam pœnitendum sit: tamen cum nonnullis in rebus multorum studium ac diligentia desiderata fuerit, in parendo salutaribus iamdiu ab Illustriss. Ordinario præscriptis, & frequenter innouatis monitis atque præceptis: Quædam visa sunt hoc loco colligenda, in quibus cognitum est peccari crebrius, ut planè vitentur in posterum; & nouæ etiam rationes ineantur ab eodem Illustriss. Ordinario, ut præceptis illis ac monitis omnino obtemperetur.

Missæ ne omittantur, quæ tum proprio Parochiæ munere, tum ex Altarium, aut Cappellarum institutione, aut quouis legato, aliove nomine, celebrandæ sunt: Quod si maius sibi aliquis onus ex institutione, aut legatis impositum sentiat, quam ut ferre videatur posse; non sibi ipsi ea in re ius dicat, sed ad Reuerendiss. Archiepiscopum confugiat, qui onus ipsum legitime subleuabit.

Idem dicitur de Annualibus.

Habeat Parochus vnusquisq; requisitos libros, atque etiam ex Spiritualibus aliquem; qui si à Clerico in Mensa quoq; priuata legeretur, optime factum videretur: sed Benedictio Mensæ ipsius, ac postea gratiarum actio nequicquam omittatur.

Libri autem ipsi tractentur, & statuta lectiones frequententur, & Congregationibus; incumbaturq; omni ratione in sacrarum literarum studia, & in deuotionis ac pietatis spiritum acquirendum. Festis diebus Parochus nullus sit, qui Populum suum in Missa non alloquatur, aut (si ad id idoneus non sit, donec Coadiutorem eo in munere habeat) è libro saltem recitet aliquid, quod ab omnibus intellectum, eorum animos ad amorem Dei, & proximi dilectionem possit accendere:

Quamobrem qui recitabit, id, quod lecturus est, antè solus diligenter cognoscatur, eiusq; sensum percipiat; quem si libro dimisso postea suis verbis explicaret, magis Populo absque dubio prodesset: Populum verò alloquendi nulla potest utilior excogitari ratio, quam si Euangelium ipsum interpretetur, cuius explicatio, & interpretati ipsi facilius erit, & auditoribus fructuosior, si libro Euangeliorum ante Sacerdotem collocato, Euangelium Lector (cuius id proprium munus est) si adsit; sin minus, Clericus (dum commodè legat) aut planè Sacerdos ipse, per membra, clausulas, & sententias sedatè, distinctè, atque ex ordine pronuntiando, eadem illud ratione exponatur: Verum si quid erit Reuerendiss. Archiepiscopi iussu in Missa enunciandum, aut è scripto recitandum, id erit faciendum antea; neque supradicta omittenda, si tempus patietur.

Cum sacramentum aliquod administratur in frequentia Populi, eius vim atque virtutem explicare non omittat Sacerdos.

Suum

SVM ETIAM MVNVS diligenter obeant Parochi.

IN Ecclesiarum, sacrarumq; Officiorum, ac totius diuini cultus decore ex animo diligendo, atque eam dilectionem re ipsa comprobando.

In continendo in officio, & deuotione Populum, ut pie ac religiosè se gerat in Ecclesia, & à præscriptis ea in re legibus non recedat; atque ut mulieres à viris separatae atque disiunctæ sint, præsertim in Prædicatione.

In Doctrina Christiana Scholis fouendis, atque augendis; atque in instituendis pœcudum, aut iumentorum Pastoribus, cum domi degunt in hyeme.

In Choreis publicis, ac ludis Festo die impediendis; Idetinendo præsertim tunc temporis Populum in Ecclesia, diuinis Officijs, sacris precibus, & pijs sermionibus occupatum.

Vespertinae Orationis probatissimo instituto retinendo.

In curando, ut vnusquisq; & pauperes etiam male vestiti, qui propterea ingredi Ecclesiam erubescunt; et Pastores ouium, aut iumentorum, Missam audiant Festis diebus, idq; in Parochiali propria: Munusq; sit Reuerendissimi Archiepiscopi operam dare, Romani etiam Pontificis implorata si opus sit auctoritate, ut impedimenta amoueantur, si quæ obstant Decreto huic saluberrimo, de Missa audienda ab vnoquoq; in propria Parochiali Festo die. quæ Missa oportuno tempore celebretur, neque ad cuiusvis auctoritatem differatur: sed in quibus Parochialibus Ecclesijs plures Missæ celebrantur, vna celebretur in Aurora quotidie, nisi Festis diebus ea re Populus à Prædicatione cognoscatur auerti.

In benè instruendo atque erudiendo, qui primùm ad Sanctissimam Communionem accedunt.

In non admittendo ad tenendum infantem in Baptismo, qui prima Fidei rudimenta ignorat.

In Baptizatorum ipsorum, & compatrum nomina, item Matrimonia contrahentium annotando; & Statum Animarum consiciendo ad præscriptam formam; ipsosq; libros statutis temporibus deferendo in Archiuum Archiepiscopale.

In Medicos admonendo, & ludi Magistros, ut salutaribus Apostolicis, & Prouincialibus Constitutionibus, quæ eos tangunt, obediant.

In Hæreticis hominibus, aut suspectis hæresis peruestigandis, eorumq; nominibus infra statutum terminum deferendis, & omni adhibenda diligentia, ne aut vicinitas, aut conuersatio sanos inficiat.

In describendo singulis annis vniuersos suæ curæ commissos doli capaces; & in non administrando in Paschate Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum, nisi confessis sibi, aut alicui ex Confessarijs approbatis: de qua Confessione fidem scriptâ ferant: quam fidem Confessarij omnes promptè faciant; & apud se etiam nomina confitentium describant, ut multis fraudibus occurratur.

Missæ celebretur, non quasi ex consuetudine, sed magna cum attentione, & deuotione, sedatè, tran-

quillè, leniter; ut spiritualem, ac diuinam rem agi omnes cognoscant.

In Missa nihil addatur, vel omittatur; Sacerdosq; ad id benè instructus in vnaquaq; Plebe per Diocesim, & in singula Regione per Ciuitatem, iuxta Prouincialis Concilij Decretum nominetur; ad quem accedat vnusquisq;, ut cœmonias in Missa requisitas benè cognoscat.

Dum Sacris vestes induit Sacerdos celebraturus, præscriptam indumento vniciq; orationem ac preces recitet; item post Missam celebratâ: & antè ac post se ipsum colligat, cogitans, quid acturus sit, & egerit.

Missæ verò eodem tempore in Altaribus ita inter se disiunctis ac separatim celebrentur, ut alter Sacerdos ab altero non perturbetur, neque si fieri possit, audiatur: In quo peccari solet maxime, dum Officia pro Defunctis peraguntur; cum Sacerdos vnusquisq; more impatientis, quid deceat ea in re, nihil curat: Quod si tempus eo die non patietur, ut Missæ illæ omnes celebrentur, in alteram potius diem differantur aliqua, quam ut salubri huic Decreto non pareatur.

Dum autem Missam Reuerendissimus Archiepiscopus celebrat vel publicè vel priuatim in Ecclesia, aut Sermonem habet, Missa alia interea in eadem Ecclesia non celebretur, donec Benedictio in fine Missæ impartita sit, nisi aliter aliquando urgenti de causa eidem Archiepiscopo videbitur: Hoc idem Institutum induci paulatim poterit in Missis etiam Conuentualibus, ac præsertim in Oppidis, & Pagis, & præcipuè Festis, ac solemnibus Ecclesiarum ipsarum diebus.

IN COLLEGIATIS ECCLESIIS seruentur accuratius, quæ in Prouincialibus, & Diocesanis Synodis ea de re statuta sunt.

DE hora incipiendi diuina Officia.

De accedendo, stando, & recedendo è Choro. De recitando, aut canendo distinctè, & explicatè. De punctandis absentibus, aut qui vetitum quid in Choro admiserint.

De Missis duabus solemniter celebrandis, cum vel feria, vel diei festi ratio ita postulat.

De duabus Lectionibus in Missa solemniter cantandis ex Ecclesiæ huius instituto.

De Canonicalibus adibus habitandis, earumq; communi porta noctu claudenda.

De Archiuo construendo.

De Lectione Theologica, vel saltem Grammatices, pro conditione Ecclesiarum habenda.

De Baculo in Processionibus à Præpositis deferendo: Item de Cappa Præpositis ipsis nuper concessa.

De Spiritualibus Capitulis celebrandis: à quibus qui sine legitimo impedimento absuerit, diei illius distributiones amittat, quas acqviserit.

De cura diligenti habenda, ut iuxta Bullam felic. Recor. Pij V. & decreta Archiepiscopalia, Populus honestè ac religiosè versetur in Ecclesia.

IN

IN SVIS ETIAM MODERANDIS moribus, & ad præscriptam sibi iamdiu Regulam conformandis, Clerici diligentes sint.

IN Avaritia evitanda, præsertim in Funeribus; quo in genere peccatur maiori cum scandalo. In frugalitate victus sectanda.

In consecrante non contemnendo, licet ingenio, vel doctrina inferior sit.

In abstinendo à vestibus vetitis, & coloribus, & à nimia cum Sæcularibus familiaritate, & à vagando per Vicos, & Plateas.

In Tonstris deferenda, præsertim labiorum.

In se presentando Reuerendiss. Archiepiscopo, vel eius Vicario, cum è Diœcesi quis Mediolanum accedit.

Omnino qui stat, videat, ne cadat, & qui se aliquid in via Domini proficisci sentiat, gradum non sistat, sed progrediendo quotidie magis, & vitæ Sacerdotalis puritatem, ac sanctimoniam plus plusq; in dies amplectendo, ad metam contendat, ad quam, non ante, coronatur.

Qui ad Subdiaconatus Ordinem promovendi erunt, in tam magna totius suæ vitæ deliberatione omittere nullo modo debebunt, quin antè ipsam Promotionem generali antea vitæ totius Confessione facta, in spiritalibus exercitationibus saltem per mensem versentur, duce sibi aliquo ea in re Religioso ac pio viro & moderatore assumpto, à Reuerendiss. Archiepiscopo ad id comprobato: quod etiam à Diaconibus omnibus planè desideratur, antequàm ad Sacerdotij gradum ascendant.

Idem si Sacerdotes etiam facerent, atque ij quoque, qui procellioris ætatis sunt, magnum inde planè fructum perciperent: Valde item esset utile, ut Sacerdos unusquisq; atque etiam Clericus tam in Civitate, quàm per Diœcesim, certum ac firmum Confessarium Sacerdotem haberet ex approbatis, à quo nisi in magna necessitate non recederet; siquidem animæ solet non minus obesse Confessariorum mutatio, quàm corpori Medicorum.

Functiones sibi assignatas in Statutis Ecclesiis obire unusquisq; non præmittat; & confiteri præscripto tempore peccata sua; & Sacram Communionem sumere, omni pietatis, & in viâ salutis progrediendi studio; & fidem habere scriptam Confessionis, ut eam iuxta præscriptum exhibeat.

Sacerdotes autem in primis Decretum ipsum de frequenti Confessione faciendâ servent accuratissimè, Confessarius ad eorum confessiones audientas probatis.

Clericus saltem unus in unaquaq; Parochiali Ecclesia sit, qui à Parocho ipso non occupetur in vilibus & sordidis operibus, quæ ei impedimento sint ad suum munus exequendum, & literas addiscendas: cureturq; à Parocho unoquoq;, quò poterit maiorem puerorum numerum ad Ecclesiasticas res, & disciplinam appli-

care, ut iam omnes admonuit Illustriss. Ordinarius.

Laici non permittantur functiones exercere minorum Ordinum, & merces quæ Custodi alicubi assignata est, ei detur, qui spem præbeat in Ecclesiastica via progrediendi:

Atque is etiam habitu utatur Clericali, præsertim in Ecclesia: omninoq; tota hac in re executioni demandetur Decretum Synodi quartæ Diœcesanæ.

Inventaria bonorum immobilium Ecclesiarum quarumcunq;, quæ adhuc delata non sunt, infra annum omnino deferantur in Archiivium Archiepiscopale, iuxta Provincialis Concilij sanctionem.

Nulla aut Capsula, aut Cutula, aut Vas aliud, aut excavatum lignum, aut aliud quidvis ponatur in Ecclesia, etiam Cathedrali, vel Atrio, quavis occasione, vel causa, ad Eleemosinam recipiendâ, nisi de licentia Reuerendiss. Archiepiscopi in scriptis obtenta: tuncq; Capsule illi, vel rei aliæ ad id paratæ, duæ claves apponantur diuerso fabrilis opere fabricatæ; quarum altera teneatur ab eo, quem ad id Reuerendiss. ipse Archiepiscopus nominarit; altera ab ijs, quorum nomine ea Eleemosina colligetur.

Merces, quæ datur à Populo curatis suis, ita firmetur, ut perpetua sit, & certa; quò Sacerdotes suam ipsi Populo operam præstantes, ut propriis omnibus præsentibusq; suam mentem cogitationemq; defigant: quod facere neutiquam poterunt, si ex aliorum nutu pendebunt, ac variis hominum opinionibus nitentur.

Commune Diœcesanorum Sacerdotum, & Clericorum Hospitium Mediolani constituatur, ratione iamdiu excogitata ab Illustriss. Ordinario; ut Caupona penitus vitentur, & impense etiam Sacerdotum ipsorum consulatur.

QVAE PERTINENT Ad Pia Loca.

AD MINISTRATIONIS Sodalitatum, Scholarum, Hospitalium, Consortiorum, Congregationum, Fabricæ Ecclesiarum, & Piorum locorum quorumcunq; rationes exhibeantur quotannis Reuerendiss. Archiepiscopo, vel ab eo ad id electo; ab eodemq; Sodalitates, Scholæ, Consortia, Hospitalia, Fabricæ Ecclesiarum, Congregationes, & Pia ipsa loca quæcunq; visitentur iuxta Sacros Canones, & Sancti Tridentini Concilij Decretum: Ipsiq; Administratores, vel Deputati, aut Scholares seruent diligenter Provincialia Decreta, de Iuramento præstando, de Bonis non alienandis, de Inventario Bonorum omnium immobilium conficiendo: cuius Exemplum Notarij publici auctoritate munitum in Archiivium Archiepiscopale infra annum omnino deferant; tum reliqua præsentent, quæ ipsis ab iisdem Conciliis præscribuntur; illudq; in primis, ut in Eleemosinarum distributione,

quicumque id oneris habent, atque omnes planè in tota ipsa administratione, eam rationè ineant, atque ita se gerant, ut constare facile possit Reuerendiss. Archiepiscopo, Pia omnia relicta, iuxta testatorum, vel aliorum qui dederunt voluntatem, executioni penitus fuisse demadata.

Librum autem habeant, in quo distinctè & explicatè descripta sint legata omnia, & onera, quæ illis imminet; cuius Libri exemplum, publici item Notarij auctoritate munitum deferant in Archiivium Archiepiscopale: Tabella præterea sit in loco affixa, in quo solent congregari, cum iisdem oneribus, & legatis strictim annotatis, mensium ordine servato, & rerum ipsarum genere, ad formam Tabellæ illius, quæ à Congregatione Sancti Ioseph nuper impressa est: In quibus quidem libris, & Tabella, ea in dies erunt addenda, vel demenda, quæ aut auferri contingit, aut minui.

Nullo modo permittatur, ut Administratores supra scripti Fabricæ Ecclesiarum, aut Piorum locorum quorumcunq;, vel eorum Procuratores Urbani, vel Rurales, aut eorum filij, vel propinqui, vel alius qui ex illis pendeat, Emphiteosis, locationisve nomine conducatur prædia, aut aliud quidvis, quod ad suam administrationem, vel procuracionem pertineat: Si quis autem est qui id fecerit, statim ab ea administratione vel procuracione amoveatur, cæteraq; in ea re seruentur, quæ Decreto Provinciali cautæ sunt.

Ipsi verò Procuratores, animadvertatur, ne rerum sibi arrogent imperium, diutius in Procuracione illa perseverantes; qui, si alioquin erunt idonei, poterunt ad alias provincias, aliâq; onera transferri.

Sed omnino curetur, ut administrationis suæ rationes frequenter Procuratores ipsi exhibeant; & Formula eis præscribatur, qua Diarios, & Codices tenere possint eiusmodi, ut facile, atque explicatè describatur, & cognoscatur expensaratio, & accepti.

Liber separatus habeatur in Capitulo unoquoque, Fabricæ Ecclesiarum, & Piorum locorum quorumcunq; in quo libro apposito dic describantur Propositiones omnes, quæ in ipso Capitulo fiunt, & non obtinentur; ut constare facile possit omni tempore, eas fuisse reiectas.

Decreta omnia, vel Ordinationes, quæ sunt in Capitulo fabricæ Ecclesiarum, & Piorum ipsorum locorum, exarentur in libro ad id confecto à Cancellario, eisdemq; subscribatur ab ijs, quorum id munus est, planè antè proximum futurum Capitulum; in quo etiam Decreta illa ab eodem Cancellario recitentur.

Eleemosina, quæ per capita, non veris pauperibus

distribuantur, inter ipsos pauperes tantummodò erogentur; nisi sex mensium spatio probatum sit Reuerendiss. Archiepiscopo, ita expressè à Testatore fuisse cautum, atque iussum.

Sodalitates omnes Disciplinatarum Regulam habeant Sodalitatibus huiusmodi ab Illustriss. Ordinario conscriptam, & impressam, eamq; exequi omni studio nitantur.

Aliarum item Piarum Sodalitatum, & Confraternitatum Regula, ac libri, vel Constitutiones, aut Orationes, à Reuerendiss. ipso Archiepiscopo recognoscantur, iuxta Decretum Concilij Provincialis Secundi; quæ verò nullam Regulam habent, ab eodem Archiepiscopo eam sumant quò citius.

Convivia ex Sodalitatis alicuius facultatibus, aut eleemosinis fieri solita, nullo modo in posterum celebrentur.

DECRET A supra scripta generalia, item particularia suo quæque loco posita ad Pia loca pertinentia, ut executioni omnino demandentur, efficiat Reuerendiss. Archiepiscopus.

AT QVE hæc quidem omnia, quæ tum priuatis, tum communibus Decretis continentur, non tã ad novas leges condendas, quàm ad vetera Illustrissimi ipsius Ordinarij Statuta executioni planè demandanda, conscripta sunt.

CAET ERA, ut in Concilij Provincialibus, Diœcesanis Synodis, & impressis Illustriss. ipsius Ordinarij Instructionibus, Generalibusq; Admonitionibus, & Edictis: quæ cuncta, ut pie, ac prudenter composita, magnoperè comprobantur: quibus etiam ea in dies erunt addenda, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam quotidie magis augendam, & præse illi probatissima (quantum fieri poterit) conformandam Spiritus Domini suggererit.

EX POENIS, vel multis, quæ passim in huius Visitationis Decretis posita sunt, primùm ea fiant (si præfinito tempore non erunt peracta) quæ decernuntur: tum quod erit reliquum, in eius ipsius Ecclesia, in qua ea Statuuntur, commoda, atque ornamenta, vel in alium pium usum, Reuerendiss. Archiepiscopi arbitrio conuertantur: Vbi verò multa non est apposita, ab eodem Archiepiscopo, pro sua prudentia, & charitate apponatur.

DECRETORVM OMNIVM, tã particularium, quàm Generalium Visitationis huiusmodi executio, Illustriss. & Reuerendiss. D. Carlo Cardinali tit. S. Praxedis Archiepiscopo summo perè commendatur: de qua quidem executione reddere ipse rōnem debeat, & Summo Pōtifici, cuius nomine, atq; auctoritate hæc Visitatio facta est; & Christo Domino in die IVDICII.

L A V S D E O.

Partis tertie Actorum Finis.

R R A C T O R V M

ACTORVM

S. MEDIOLANENSIS

ECCLESIAE.

Pars III.

INSTRUCTIONES

VARIÆ.

L A V S D E O

INSTITVTIO AGRI...
R...

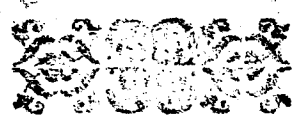
Rr & IN.

M V R O T O A

S. MEDIOCRITATE

INSTRVCTIONES

PARTE III

INSTRVCTIONES

VARIAS

INSTRVCTIONES PRÆDICATIONIS VERBI DEI.

Ex Concilij Prouincialis III. decreto omnibus concionandi munere in vrbe diœcesi prouinciaq. Mediolanensi fungentibus editæ, Caroli S. R. E. Card. tit. S. Prædixidis, & Archiepiscopi iussu.

*Carolus S. R. E. Tituli Sanctæ Prædixidis Presbyter Cardinalis,
Dei & Apostolica sedis gratia Archiepiscopus Mediolani,
Vrbis, diœcesis, prouinciaq. Mediolanensis Concionatoribus Salutem in Domino.*

PRÆDICATIONIS verbi Dei officium in ecclesia sancta tantum illud sanè est, vt ad Dei gloriam, & ad cœlestis regni propagationem, & ad animarum salutem plurimum interfit, non solum quales sint, qui præstantissimo illo munere funguntur, verum etiã qua via, quauè ratione illud præstent. Quare superioribus annis eo de genere nos decreta aliqua in concilio prouinciali primo confecimus, deinde alia concilio item prouinciali tertio, tum alia etiam quarto adiunximus, ad rectam illius sacræ prædicationis disciplinam. Verum quò accuratius, vberioriq; spiritali fructu concionatores tantæ rei munus administrarēt atque exequerentur; nos de Episcoporum prouincialium, qui præsentibus in eo tertio concilio adfuerant, sententia & assensu, instructionem grauissimæ illius functionis, quæ vniuersæ nostræ prouinciæ vsui esset, per nos illis edendam decreuimus. Itaque certis regulis, quas partim ex iisdem nostris concilijs, partim ex sapientum virorum, sanctorumq; hominum disciplina, partim ex optimorum concionatorum vsu accepimus, illam Deo iuuante confecimus: in eaq; concionatoris imaginem, si minus omnibus numeris absolutam, perfecteq; expressam, at certè aliquo modo adumbratam ijs omnibus & singulis proponimus, qui vel pro pastoralis officio, vel pro ratione datæ facultatis, munus prædicationis in vrbe, diœcesi, prouinciaq; Mediolanensi nostra obeunt. Multa sunt, quæ ad concionandi rectum officium pertinent: sed ea tantum breui complexi sumus, quæ opportuniore videntur, quæque concionandi rationibus accommodatiora, concionatorem adiuuare, atque ad ea in primis instruere possunt, quæ proposuimus. Hæc enim si ad vim illam diuinam, quam sacrarum literarum verbis spiritus sanctus iniecit, rectè accesserint: vix dici potest, quàm facile cœlesti in primis ope, non modò bonorum mentes ad omnem partem pietatis religionisq; inflammentur; verum etiam malorum & peccantium durissima corda infringantur, animiq; hominum

num sceleratorum tenebricosa vitiorum nocte circumfusi, suauissima luce veritatis collustrentur. Huius igitur instructionis regis cum illi omnes & se, suumque officium, & ceteras actiones conformare debeant; tum vero ut id ipsum omni studio iisdem praestent, in sua quisque dioecesi Episcopus prouinciae nostrae decreti etiam prouincialis auctoritate curabit. Verum quod instructio haec omnis ad singulas prouinciae partes rectius accommodata, eò vberior pietatis fructum fidelium animis afferat; ab vnoquoque prouinciali Episcopo aliquid ei (praeterquam illa, quae decretis nostris prouincialibus speciatim sigillatimue cauta sunt) addi, detrahi, rursusque mutari liceat, prout ex ecclesiae dioecesisue suae vsu viderit. Et vero nos, sicut diligentiam, quam eo in genere Episcopi prouinciae ponent, magno his instructionibus adiumento fore arbitramur: ita non dubitamus, quin ex studio quo ad eas ipsas exequendas concionatores vtentur, spiritualia illa commoda existant, quae vehementer expetimus, cum ad Dei gloriam, tum ad animarum salutem procurandam.

DE IIS QUIBUS VERBI DEI PRAEDICANDI MUNUS INCUMBIT.

ESTIFICOR coram Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius, & regnum eius, praedica verbum, inquit sanctissimus Apostolus Paulus in epistola quam Timotheo Episcopo & discipulo scribit.

2. Tim. 4.

Quibus ex verbis perspicuum planè fit, quod & sacrarum literarum monumentis perpetuo proditum, & aliorum Apostolorum, veterumque patrum exemplis demonstratum, oecumenica etiam Synodus Tridentina proxime censuit; verbi Dei praedicatione episcopi esse munus praecipuum, idemque maxime necessarium.

Sess. 24. c. 4. de refor.

Toto igitur pectore in eam curam incumbens, gregem sibi commissum, tum per se ipse, tum per alios verbo Dei pascet, ad illius Tridentinae synodi, & conciliorum prouincialium praescriptum. Parochus praeterea animarumue curator, sollicitudinis pastoralis memor (in cuius sanè partem vocatus est, tanquam fidelis operarius ad messem missus, qui Episcopum opera sua adiuuet) eam praecipuam praedicationis verbi Dei curam sibi quoque impositam praestet atque exequatur, ex praescripto item decretorum, & oecumenicae eiusdem Synodi Tridentinae, & prouincialium conciliorum.

Ibidem.

Si quis id aliquando praestare non poterit, sub sidio omni, quod illis Synodis commostrarum est, omnino vtatur, ut verbi Dei pabulum statis diebus nullo modo desit gregi sibi incurram tradito.

Et vero quanquam Episcopus assiduis officij sui pastoralis laboribus muneribusque occupatissimus, saepe ad omnem populum sibi commissum concionem habere non potest: tamè tam veterem, atque adeo ab apostolicis vsque temporibus deriuatam rationem adhibere stude-

bit, ut dioecesis suae populis à se distantibus per literas pastorales aliquando concionetur. Hanc enim concionandi viam non modò sanctus Paulus Apostolus tenuit, sed etiam ceteri Apostoli, qui per epistolas absentibus praedicaunt.

Idem ab antiquis sanctissimisque patribus factitatum esse constat: quorum animi eo charitatis amore flagrant, ut alij in exilium pulsi, alij in custodiam detrusi, vel alia ratione à grege commisso procul remoti absentibus, cum coram non possent, epistolarum pastoralium scriptione vterentur ad concionandum. Atque hoc quidem concionis genere Episcopus cum saepe vtatur, tum maxime quo tempore solemnes anniuertariae mysteriorum nostrae redemptionis celebritates aguntur.

Cum autem id saepe contingat, ut Episcopus nò solùm in ecclesia cathedrali, sed in vniuersa dioecesi verbi diuini ministerium alijs deleget: quàm diligentissimè videbit, cui illius facultatem det, ne tanto muneri iniuria fiat, neue res sanctissima violetur; cum praesertim non cuiusuis sit, inquit Nazianzenus, de Deo, diuinis que rebus differere, concionariue.

Non facile igitur illam ei concedet, qui sacerdos non sit, ut sanctissimi Leonis Pontificis canone constitutum est.

Si quando verò ob iustam aut necessariam causam diacono permittit; habebit rationem non solùm doctrinae, & morum disciplinae (quae duae res in concionatore requiruntur) sed etiam aetatis: quae solida & confirmata spectari in eo debet, sanctissimi sapientissimique Pontificis Gregorij Magni iudicio.

Nullo autem modo concionandi potestate faciet permittetur ei, qui diaconus non sit.

Neque item indocto, vel inepto, vel vitioso, vel vitij criminisue infamia notato; neque saecularibus negotijs implicito: quem Nazianzenus in primis ad hoc munus nequaquam idoneum esse existimauit.

Qua in re habenda est etiam ratio corporis. Ideo cui concionandi munus committitur, nò erit is tur-

is turpiter distortus, vel aliqua corporis parte vique adeo deformis, ut cum à sacris quoque ordinibus suscipiendis canonum iure repellatur, iudicet Episcopus illius deformitatem id generis esse, ut indecorè etiam, ac non sine aliqua inde populi offensione, ille praestiturus sit tam graue praedicationis ministerium.

Solent enim in concionatore quaedam corporis deformitates, praesertim si sint per insignes, tum offensionem, tum risum asserre.

Regulares porò cuiuscunq. ordinis, qui tanquam Episcopi, parochiae adiutores, in hoc munere vicariam operam nauant; licet ab illis qui eorum curam praesunt, concionandi facultatem habeant, ne in suis ecclesijs, ut Tridentino concilio sancitum est, concionentur, nisi benedictionem ab Episcopo antè petierint: neque autem villo sanè modo eo contradicente, repugnanteue. In ecclesijs quae ordinis sui non sunt, nullo praeterea modo, ut eadem Tridentina sanctio cautum est, nisi scripta facultate ab Episcopo concessa.

Sess. 5. c. 2. de refor.

Ibidem.

Facultatis verò, & benedictionis testimoniù, antequàm concionandi munus aggrediantur, rectori ecclesiastico oppidi, pagi, lociue vbi concionaturi sunt, exhibeant.

Qui praeterea regulares non sunt, concionandi munere (praeter parochum in ecclesia parochiali) nunquam fungantur sine illa Episcopi facultate scripta.

Nec verò quisquam, ne regularis quidem, etià in sui ordinis ecclesia ante concionari ingredia- tur, quàm Episcopo fidei professionem ad sanctionis pontificiae praescriptam formulam praestiterit, aut illius praestitae testimonium obli- gnatum exhibuerit.

De disciplina virtutum, & vita innocentia concionatoris.

Exod. 29.

ILLVD maxime sibi persuadebit, qui concionandi munus suscipit, se, nisi rectè, & euangelij quod praedicat legibus congruenter vixerit, non magnam in audientium animis vim imprimere.

Quemadmodum enim in arca testamenti duo illi Cherubim ita collocati erant, ut semper mutuo se aspicerent: ita vita concionantis doctrinae ex altera parte respondere debet, vsque adeo ut & vitam doctrina collustret, & doctrina rursus vita corroboret, viresque eidem perpetuo addat.

Nam de abstinentia, ieiunio, lachrymis, oratione, eleemosina, patientia, aliaque christiana virtute cum concionatur; magnum certè pondus, maximumque momentum apud auditores habet, si in omnibus eius vita virtus elucet, cuius praepcepta concionando tradit.

Sciat itè, se exiguum porò fructum spirituale fide libus allaturum, nisi verè, ex animo, totoque spiritu dicat: ita verò dicere is certè potest, qui verè spiritualis est; sanctaeque vitae institutis at-

que vsui planè deditus.

Hoc praeterea in animum inducet, se nò posse vitiorum, nec verò virtutum vim naturamque, satis planè ostendere; neque rursus docere, quemadmodum haec amplectendae sint, & illa fugienda (cum tamen in vtroque eo genere officium concionatoris maxime eluceat) nisi depulsis primùm vitijs, & mundi huius cupiditatibus abiectis, maximarum virtutum praesidiu vsu atque exercitatione benè religiosequ. agendi sibi comparauerit.

Mundari enim prius oportet, quàm mundare, inquit beatissimus Pontifex Gregorius Magnus.

Erit igitur concionator singulari vitae innocentia, moribus sanctissimis, & diuinis virtutibus instructus.

Dei igitur timore, terrenarum rerum despicientia, animarum salutis zelo, humilitate, mansuetudine, patientia, charitate, ceterisque religiosae disciplinae ornamentis benè munitus sit.

Quo de genere toto audiet sanctissimum virum Ioannem Chrysostomum ita monentem: *Doctor, concionatorue omnibus debet virtutibus esse excultus.*

Debet enim pauper spiritu esse; ut auaritia studium, atque omnem quaestus cupiditatem libere reprehendat.

Debet perpetuo sua & aliena peccata lugere; ut eos exagitet, qui antequàm peccant, peccare non verentur; & ubi peccauerint, dolorem non concipiunt scelerum quae admisierint.

Debet esurire & sitire iustitiam; ut operum bonorum studio languescens excitet verbo Dei, & exemplo suo accendat.

Debet esse mansuetus; ut ametur potius quàm timeatur.

Debet esse misericors erga alios, & seueritatem sibi adhibere.

Debet esse mundo corde, ut ne cogitationes quidem inanes & inutiles huius saeculi suscipiat, ne dum saecularibus negotijs se implicet.

Debet esse pacificus, ut populum quem docet, sollicitus sit seruare unitatem spiritus in vinculo pacis.

Debet esse paratus ad omnes res, vel difficillimas, pro gloria Dei, proque Ecclesia ferendas, non inani quodam animi impetu, sed solida veraque constantia digna martyribus.

Neque sanè solùm his Chrysostomi monitis se conformabit; sed disciplinam imitabitur aliorum duorum etiam graecorum patrum, qui & sanctitatis, & doctrinae laude celebrantur, Basilij, & Gregorij Nazianzeni.

Hic in libro primo quem de theologia elucubratus est, ille in epistola quam de vita solitudine ad eum ipsum scripsit, aliquando docet, qualem eum esse oporteat, qui concionatoris officium & personam sustinet.

At verò vitae perfectae, quam optimus quisque concionator instituat, genus potissimum sequetur ad praescriptum Gregorij Magni Pontificis: qui cum saepe concionatorem informat;

tuna

tum verò & in libro pastorali, & in morali-
bus, præsertim libro xxx. cap. xx. i. & libro v. r.
cap. xv. alijq. prætereà locis; quibus perspi-
cuum sit, qui verbi diuini ministerium susci-
pit, talem esse debere, qualem se fuisse san-
ctus Paulus Apostolus ostendit his verbis: *Mi-
hi mundus crucifixus est, & ego mundo.*

De scientia concionatoris.

IAM verò concionator antequàm prædica-
tionis officium aggrediatur, in omnis sacræ ec-
clesiasticæq. doctrinæ studijs, vt maximè po-
test, versari debet: præsertim si adhuc nullum
docendi munus vnquam gessit.

Habebit omnes theologiæ notos & tractatos
locos.

Traditionum apostolicarum ecclesiasticarum-
que notitiam tenere studebit.

In sanctorum patrum scriptis atque sermoni-
bus peritè versatus erit.

Sanctorum item spiritualiumq. interpretatio-
num vsu literatè peritus erit.

Nec verò ignorabit sacros ecclesiæ ritus, qui in
sacramentis, in diuinorum officiorum cultu, in
tota deniq. ecclesiastica ratione instituti sunt:
eorumq. mysteria & significationes, quibus ex-
plicandis mentes fidelium accendantur ad pie-
tatis studium.

Cognoscat item rerum in ecclesia sancta gestarum,
ac memoriæ veteris, & antiquitatis ecclesiasti-
cæ ordinem: maximè autem sanctorum pa-
trum historiam, summorumq. Pontificum, &
Episcoporum, quorum sanctitas præclare elu-
xit, vitas.

Tenebit prætereà aliquam veterum canonum
scientiam, summorumq. Pontificum descripta
iura atque instituta, & conciliorum decreta.

Theologiæ illius, quæ tota in spiritualis vitæ
instituti tradendis, quæq. in purgandis affec-
tibus, in reformationeq. interiori versatur; at
que ob eam causam mystica, aut therapeutica
vocatur, præcepta atque exercitationes bene
norit.

Sanctarum, meditationum, orationisq. menta-
lis vsu ac peritiam habebit, vt alios ad cœle-
stium contemplationum studium erudire con-
cionando possit.

Casuum conscientie doctrina instructus erit.
Morum, & virtutum christianarum locos, non
solum ordine collectos, sed rectè notos ha-
bebit.

Locos item omnes sibi comparabit, quibus au-
ditorum animi commoueri atque excitari so-
lent ad Dei amorem, ad cœlestis patriæ deside-
rium, ad pœnitentiam, ad scelerum detestatio-
nem, ad virtutum studium, ad metum diuini
iudicii, ad spem misericordie, ad misericordiæ
charitatemq. erga proximum, & ad cæteras
prætereà affectiones, quæ ad cœlum excitatæ,
christianas virtutes pariunt.

Locos etiam illos tenebit, qui sapissimè vsu ve-

niunt; vt pote de diuitiarum & honorum de-
spicientia, de condonandis iniurijs, de rebus
aduersis constati christianoq. animo ferendis,
de immoderatis sumptibus, alijq. morum er-
roribus eripiendis.

Copiosa quasi suppellectile instructus erit do-
ctrinarum, quibus aliquando vtetur cum opus
erit, tum ad coarguendam impiorum hominum
audaciam, qui de fide catholica malè sentien-
tes, ecclesiæ veritatem oppugnant; tum ad ec-
clesiæ dogmata rectè pieq. commostrandam; tū
verò ad alia multa eius generis.

Præcepta etiã rectè intelliget officiorum, quæ
magistratum, quæ ciuium, quæ seniorum, quæ
adolescentum, quæ viri, quæ vxoris, quæ parē-
tum, quæ liberorum, quæ dominorum, quæ ser-
uorum, quæ denique præcipua singulorum:
vt si quando vsu venerit, de illis ex præscri-
pto diuinarum literarum, sanctorumq. patrum
quàm optime concionetur.

Illud denique non parum expediet, si concio-
nator etiam græcè, & hæbraicè nosse studebit:
nam harum linguarum peritia, cū ad alia mul-
ta utilis est, tum maximè & ad eliciendos ex
eadem scriptura plures catholicos sensus, &
ad explicandas illas sacrarum literarum voces
ac dictiones, quæ magnam vim magnamq. em-
phasum habent.

Vim & copiam habebit similitudinum, quæ ab
agricultura, vinea, semente, Sole, Luna, alijq.
rebus ducuntur quæ sub sensum cadunt at-
que intelligentiam, præsertim eorum etiam
rudium, ad quos concio habetur.

Agricolis porro si concionabitur, plurimum ad
rem proderunt similitudines, ab agro, vinea,
frumento, vitibus, lino, cannabi, arboribus, stir-
pibus, alijq. agriculturæ partibus ductæ: itidē
eueniet, si alterius cōditionis auditoribus ap-
tè illas ita accommodabit, vt eorum ordo postū-
labit: qui sanè quidem cū ad certam quandā
status sui cognitionem doctrinamq. natura du-
cantur; tum certè facilius multò trahuntur, si
vel à vitæ, vel ab artis, vel ab alterius rei quā
profiterentur genere, documenta sumuntur.

Multiplicem etiam variamq. copiam argumēto-
rum colliget, quæ propriè ac rectè accommo-
detur.

Sunt vrbani, & rustici; sunt nobiles, & igno-
biles; sunt magistratus, & priuati; sunt docti,
rursusq. imperita multitudo.

Pro audientium igitur genere, locos doctrina-
rum, ex quibus concionem conficiet, non mo-
dò distinctos, sed optimè explicatos habebit.
Atque in hoc quidem multiplici genere cōcio-
nator videbit, ne quæcunq. (vt sanctus Grego-
rius scitè monet) legerit, aut sciētia comprehē-
derit, omnia enunciet, atque effundat: sed de-
lectū habebit, ita vt documenta alia exponat,
alia tacita relinquat, prout locus, ordo, condi-
tioq. auditorum deposcit.

Sicut autem rerum, quæ supra mox commemo-
ratæ sunt, quarumq. prior cura esse debet, scien-
tiam

tam tenere concionatorem oportet: ita etiam
sibi parare necesse habet bene concionandi mo-
dum.

Ex præceptis igitur rhetoricæ ecclesiasticæ lo-
cos discet, vnde concionis exordium, quando
eo vtendum esse iudicauerit, rectè ducat, vt ab
vitijs exordijs longè refugiat.

Disponendæ concionis modum intelliget.

Dilucidè distincteq. rei enarrandæ rationem
percipiet.

Bene pronuntiandi, decoreq. agendi vsu
tenebit.

Verborum pondera vimq. ita habebit, vt au-
dientium animos penetret.

Quare priusquam concionandi munus aggre-
diatur, vires suas bene cognitatas habebit: vt
nec materiam quæ ingenij sui viribus præstet,
nec formam dicendi sumat, ad quam apposi-
tus nullo modo videatur.

Ad quam sanè rem multum adiumenti hoc af-
fert, si amicum, aut alium adhibebit, præser-
tim concionandi vsu peritum; qui semel, ite-
rum, atque adeò sapius publicè concionantē
audiat: quiq. non ambitiosè corrigat, sed libe-
rè; priuatim, remorisq. arbitris moneat, si
quid in aliqua parte erratum sit.

Ad imitandum etiam sibi constituet aliquem
prædicandi laude florentem.

Quo in genere illud accuratè cauebit, vt ne
(quod plerique faciunt) leuia quædam, ac sa-
pe etiam vitiosa imitetur; sed illa tantum, quæ
sapientum iudicio præclara atque egregia in
eo potissimum cernuntur.

Verum enim verò sicut diligentissimè videre
debet, quem cōncionatoribus qui nunc sunt,
aut certè superioribus temporibus extiterunt,
ad imitationem deligat: ita maximè sibi ve-
teres patres proponat, quorum in dicendo vir-
tutes sequatur; Gregorij Magni & Chrystosto-
mi disciplinæ moralis copiam; Leonis Magni
& Basilij grauitatem; Nazianzeni vim, Nyssē-
ni subtilitatem, Augustini acumen, Ambrosij
temperatum dicendi genus, Bernardi dulcem,
deuotamq. orationem; atque omnino admira-
bilem & diuinam eloquentiam sanctissimi Pau-
li Apostoli: cui vni omnia quæ summi sunt
concionatoris, atque adeò oratoris, multis præ-
claris exemplis tribuunt doctissimi patres, Au-
gustinus, & Chrystostomus.

In concione autem quam habiturus est, illud
sibi potissimum proponet, in quo omnes ner-
uos roborq. industriae suæ adhibeat, & in quo
munus suum versari cognoscat; vt auditorū
scilicet animos commoueat: cū præsertim pec-
cent homines, non tam quia verum ignorent,
quàm quòd malè affecti sint.

Dabit igitur operam, vt quemadmodum per
singula corporis membra sanguis diffunditur;
ita in omnibus concionis suæ partibus quædā
insint, quæ ad commouendum valeant.

Quare locos omnes optimè percipiet sanctarū
affectionū, quæ mox supra commemoratæ sunt.

Posteà verò quàm ijs doctrinarum ornamen-
tis Deo bene iuuante instructus ad prædica-
tionis functionem accesserit: hæc quæ sequitur,
omnino curabit, atque exequetur.

*De præparatione quam concionator vniuersè gene-
ratimq. adhibebit ad concionandi munus
salutariter exequendum.*

QUO studiosius, atque adeò religiosius cō-
cionator muneri præstāssimi, quod san-
cte & suscipere, & gerere debet, partes exequa-
tur; illius in primis dignitatem auctoritatemq.
attentè cogitabit.

Qua in cogitatione hæc quatuor facillè pspiciet.
Primum scilicet ad Dei omnipotentis gloriā,
ad animarumq. salutem referri omnem cōcio-
nandi vim ac rationem.

Deinde se, qui prædicationis munus aggre-
ditur, ministrum esse, per quem verbum Dei ab
ipso diuini spiritus fonte ducitur ad fidelium
animas diuinitus irrigandas.

Post, res etiam sanctas diuineq. traditas à se
tractari oportere.

Tum prætereà id prædicationis munus quod
capescet, non modò sanctissimis ac diuinis vi-
ris, prophetis, Apostolisq. à Deo commissum,
sed ab ipso etiam Dei filio Christo Domino
præstitum esse.

Verum quò magis atque magis se se excitet; vi-
debit diligenter, quanta, & quàm summa diffi-
cultas ei proponitur, qui in tanta, tamq. perpe-
tua & mundi & Satanæ oppugnatione fidelium
animas ad viam Domini renouare contendit.

Atque ijs quidem sempiternis aduersarijs cū
ad resistendum se imparem esse senserit; non
modò illis virtutum armis, vt ostendimus, se
communit, sed assidua prece, & ieiunio fre-
quenti Dei auxilium implorabit, ad impetus
hostium adeò importunorum repellendos.

Cū autem bene appositèq. dicere, sit omnium
iudicio vel maximè difficile; huius sanè rei
difficultatem aliquando, ac potius frequenter
meditabitur; vt ardētiori studio confugiat ad
Deum, qui diuini sui spiritus afflatu omnia
dicendi adiumenta subministrare potest.

Neque porro viribus suis fides; sed imbecilli-
tatem suam rectè agnosens, se se coram Deo
abijciet: cuius cœlesti benignitate ipse, quam-
uis abiectus, & prædicationis munere indig-
nus, adiuuetur.

Vtq. ad omnia sancta studia, quibus iuuare
possit, vehementius accendatur, secum sapè
reputabit, quàm magnum præmium consequa-
tur, qui ab errore vitæ suæ peccantē abduxerit.

*Qui enim conuerſi fecerit peccatorem, inquit
sanctus Iacobus, ab errore vitæ suæ saluabit ani-
mam eius à morte, & operiet multitudinem pec-
catorum.*

Hæc sapè, pieq. meditatus, is qui cœlestis do-
ctrinæ concionator futurus est, cū viderit,
quanta res sit, quàm diuina tota cōncionandi
ratio;

ratio; tantæ rei quasi horrore quodam perfusus, ad eam suscipiendam se diuina in primis ope præparabit, atque muniet.

Hæc igitur supplex continenter peter.

Vt diuino adiumento, propriæ laudis aut gloriolæ non modò studio, sed ne opinione quidem efferatur; nullamq. illius rationem planè habeat.

Vt se vehementius in dies inflammet, cum ad præclaram illam diuinæ gloriæ cupiditatem, tum ad singularem erga proximos charitatem concipiendam.

Ad quas res duas potissimum ipse omnes nervos intendet pietatis suæ.

Vt denique ope diuina, & rei cuius tractandæ munus suscepit, sanctitati; & personæ quam concionatoris sustinet, dignitati atque officio respondere possit.

Sibi verò quàm maximam potest, vim in eo adhibebit, vt tota mente totoq. animo defixus in cœlesti Christi Domini regno propagando, in procurandaq. animarum salute, suorum & commodorum & vtilitatum obliuiscatur omnino.

His igitur virtutibus, nempè sacris doctrinis, vitæ innocentia, morum sanctitate, & cœlestium rerum contemplationibus, is qui concionator futurus est excultus, idoneum se præbebit, vt ad prædicandum missus, populo valde proficit, tribus his quæ Sanctus Bernardus commemorat, verbo, exemplo, & oratione.

Fugiet autem tanquam pellem, omnem ambitionem, omnemq. illius suspensionem.

Ne loca insigniora, vbi prædicationis suæ semen spargat, ambiat, affectuè: memor Christi Domini, quem à patre è cælo demissum ad erudiendum genus humanum, pagos, & vicos, & castella obijisse legimus.

Nunquam in opinionem inducet, maiori atq; nobiliori suggesto se dignum esse.

Fuit hæc quondam incredibilis ambitio ethnicorum oratorum.

Christianus autem concionator ab istius ambitionis suspitione alienus esse debet, qui ad prædicandum Christum Crucifixum, non ad sui ingenij ostentationem vocatus est.

De præcipua vitæ ratione, quam scilicet speciatim concionator adhibebit, vbi concionandi munus suscepit.

QUOD sanè verò iam initio positum est, quodq. S. Augustinus scitè præscribit, in illud toto animo totisq. viribus adiutrice diuinæ gratia, concionator cum concionandi munus susceperit, incumbat, vt verbis perpetuò æqualem paremque vitam agat.

Est porrò euangelica doctrina, verbiq. Dei prædicatio, ignis ille semper in altari exardescens: cui perpetua sollicitudine is subministrare debet ligna, nempè optima præclaraq. vitæ suæ sanctissimæ exempla, officia, atque opera vir-

tutum, quibus corda fidelium accendat ad sanctè agendi studium.

De diuino illo viro Ioanne Baptista illud euangelij literis proditum est, quod *lucerna erat ardens, & lucens*: quippè cum cœlestem illam doctrinam quam docuit, virtutum sanctarum splendore perenni collustrauit.

Quare perpetuam sanctissimæ vitæ consuetudinem seruabit.

In incessu, statu, accubatione, deiectione vultus, oculorum demissione, capitis inclinatione, genuum inflexione, in omni deniq. motu corporis tenebit grauitatem & decorum, à persona quam sustinet non alienum.

Erit in omni colloquio grauis, mansuetus; ac salutaris.

In habitu vestituq. religioso sacerdotaliq. modestus.

In victu temperatus & parcus: ac ciborum varietatem fugiens, frugalitatis abstinentiaq. studiosissimus.

Nec verò præ concionum laboribus, aliaue causa nisi necessaria, id studium remittat: tantum abest, vt à statis ieiunijs se eximat: immo verò illa religiosè colat, vt cæteros exemplo suo accendat ad leges abstinentiæ ieiunijq. rectè seruandas.

Si quo autem in loco vbi concionatur, moris est, cibum à fidelibus concionatori opiparè præterq. modum apparari: & verbis, & ipsa frugalitate qua perpetuò vretur, omniq. alia ratione, ab eo apparatu eos reuocare studebit.

Apud laicos cænare, prandereuè, vt potest maxime recufabit.

Venientium ad se hominum salutationes quotidianas atque frequentes ne patietur.

Familiaritates & consuetudines laicorum valde euitabit.

Cum autem eius vita debeat esse specimen virtutum omnium, non solùm ne peccato, sed etiã ne exemplo vnquam nocebit.

Caveat quàm diligentissimè fieri potest, ne cuiquam etiam arripere volenti, vel obloquendi, vel malè suspicandi quauis de re, quæ reprehendi meritò possit, occasionem dictis aut factis præbeat; ne eius ministerium quod sanctum est, vituperetur.

Quare cum cætera, quæ supra præscripta sunt, accuratè seruet; tum hæc infra descripta.

In proprio monasterio, qui regularis est, habitet; aut in ædibus parochialis, collegiatæuè ecclesiæ, vbi concionatur; aut saltem in alijs ecclesiasticis domicilijs, si villo modo potest, ac distinctis omnino à laicali habitatione.

Ne eò fœminas ad colloquium secum ineundum introducat, admittatue.

Ne ad mensam & conuictum adhibeat aliquem præsertim laicum, nisi spiritualis religiosæq. vitæ studiosum.

Ne ostentet, quæ ad propriam laudem referri posse videantur.

Communi autem vtilitati seruiet.

Erk

Erit in omnes beneficis: vt quisque adiumento indiget, ita opitulabitur, & consolando, & consulendo, & benignè faciendo.

Nihil nisi quod honestum, quod pium, quod religiosum, quod sanctum sit, aut admirabitur, aut optabit.

Prædicationis porrò nomine occasioneuè concionator regularis eleemosinam nullam paciscetur: si quæ spontè datur (præter illum quãdo extra monasterium degit quotidianum cibum) monasterio ordinis sui eam in commune conferet; aut superiori pro instituti cuiusque ratione & regula tradet; memor voti paupertatis, quo adstrictus, nihil proprium habere debet: immo illud proprietatis vitium in homine regulari detestabile fugiet, & corde, & ore, & opere.

Nihil sibi peret, nec verò extorquebit.

Non vestem, non indusia, non sudariola, non cætera id generis sibi quaritabit.

Nec vllum præterea munus, etiam cibarium capiet: nisi valetudinis imbecillitas aliquid esculentæ aut poculentæ rei donum requirit.

A superiore autem expectare debet indumenta, & alia necessaria vli vel vitæ vel studiorum. Parochus etiam, aliufuè, quicumq. in sacra prædicationis munere versatur, itidem rectè seruabit.

Omnis denique concionator quicumque sit, cauebit, vt nò solùm crimine, sed etiam omni vel leuissima suspitione auaritiæ careat: quæ vbi in animum irrepserit, paulatimq. illum occuparit, omnem sanctè agendi cursum atque adeo progressum impedit.

Ne animo quidem appetat, nedum petat quidquam, quod sibi aliquam cupiditatis notam inurat.

Nullis etiã perturbationibus animi succubet. Ne iracundiæ cedet.

Non alij in eadem vrbe eodemq. oppido concionanti frequentiores auditorum multitudinem inuidebit.

Et verò (quod diligentissimè cauere debet) neque aut verbo, aut facto, aut alio modo ei detrahet.

Auditores ab illo auocare non studebit.

Sed vt est Apostoli præceptum, *honore præueniens*, illum diliget, colet, obseruabit.

Nec præterea despondebit animum, si per paucos auditores ad se conuenire viderit: quoniã summus ille magister vitæ Christus Iesus, cum Dei sapientiam, vitamq. æternam monstraret mundo, paucitate discipulorum cõtentus fuit: immo aliquando solam mulierem Samaritanã habuit, quæ illum & de diuino cultu, & de cęlesti gratia loquentem audiret.

In rebus aduersis omnem animi abiectionem vitabit.

Pro gloria Christi, pro salute animarum, in omni oppugnatione, nihil non fortiter constanterque æget.

Amore Dei inflammatus, non modò probra,

conuicia, contumelias patienter feret; sed mortem ipsam si opus fuerit, forti inuictòq. animo subibit.

Offeret, commendabit se diuinæ luci, & præclusis sensibus in illius infinito amore immensaq. charitate conuiescet.

Superbiam, fastidium, atque arrogantiam valde cauebit.

Ac propterea illa tantum sola proferre studebit, non quæ qualis aut quantus ipse sit, declarent, sed quæ audientibus salutariter profutura sint.

In omni denique actione, functioneq., vniuerso populo spiritale gaudium, virtutumq. sanctarum exemplum præ se feret.

Hæc verò vt Dei beneficio donoq. rectè assequatur; id valde curabit, vt singulis diebus matutinas & cæteras canonicarum horarum preces officiumq. ritè, distinctè, pieq., ex instituto atque ex præscripto regula quam profiteatur, si regularis est, aut si secularis clericus choro adstrictus, ex illius disciplina, cum potest, in ecclesia, atque in ipso choro vnà cum cæteris præstet.

Recitato officio, aliquid temporis in diuinarum rerum contemplatione, pioq. tacitæ meditationis studio ponet.

Ita enim fiet, vt diuini amoris ardore inflammatus, qui orando meditandoq. maxime exardescit, auditores suos, ad charitatis, quæ seminatum est omnium virtutum, studium incendat ardentius.

Missæ sacrificium quotidie offerre non prætermitter, nisi legitima causa impediatur.

Hoc sanctissimi sacrificij offerendi vsu frequenti, cum sibi in omnes sanctè agendi partes plurimum proderit; tum fideles etiam excitabit, vt sacrificij sanctissimi sint cultores, & diligentiores & religiosiores.

De præparatione qua concionator vtetur ad singulas conciones.

PRIMUM, cum prædicandi munus, non humanæ scientiæ aut eloquentiæ, sed diuinæ virtuti ac spiritus sancti gratiæ inniti concionator intelligat; diligentissimè sibi cauendum existimabit, ne mortali culpa affectus *Spiritum sanctum contristet*, & apostolicum opus, atque adeo D. N. Iesu Christi munus attingat.

Sed cōscientiam antè ab omni peccatorum impuritate pœnitentiæ sacramento expurgabit, quàm ad verbi Dei tractationem accedat.

Et verò grauissimam illam prophetæ obiurgationem vehementer pertimescendam ducat: *Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas; & assumis testamentum meum per os tuum?*

Deinde cum concionis quam proximè habiturus est causa, se studio dabit, sanctum Thomam Aquinatem, & alios sanctitatis laude claros viros ad imitationem sibi proponet; qui religio-

Plal. 49.

Ioan. 4.

sa aliqua precatone vsi sunt, prius quam studijs se dederent.

Post breui oratione ad Deum vsus id omnino studebit, vt quod in concione dicturus est, antea bene cognitum habeat: vbi verò ex studio, librorumq. tractatione cognouerit, ac perceperit, quod concionaturus est, tum singulas concionis partes quas animo concepit, etiam atq. etiam diligenter pieq. meditabitur.

Qua in meditatione ita religiosè se se afficere conabitur, vt audientium animos mentesq. ad illum ipsum pietatis affectum sancte q. agendi ardorem, quantum in se est, excitet.

Ad se ardenti pietate inflammadum, dum etiã in concionis studio tractationeq. versatur, Christi Domini cruci affixi, vel Apostoli Pauli predicantis (vt sanctus Chrysostomus fecisse traditur) imaginem sibi ob oculos ponet: quam tacita meditatione intueatur.

Maximè verò nocte qua concionis diem præcedit, eam præparationem adhibebit, vt ardentem Deum oret, omnis sapietia, omniumq. sanctorum virtutum auctorem, qui & sibi, & alijs qui audituri sunt, largiatur, vnde diuinus cultus, & salus animarum adiuuetur.

Nec porro nostra ætate defuerunt, qui non solum profusis lachrymis, sed cælo etiam verberibus corpore id à Deo petere consueuerunt.

Id etiam institutum habebit, vt ante quam suggestum ascendit, perpetuò sibi proponat concionem eiusmodi, qua scilicet vel multitudo sit hominum esurientium, cibumq. à prædicatione sua expectantium; vel cæcus claudorū, paralyticorum, hydropis laborantium, mutorum, cæcorū, surdorum, malo dæmone estuatum, leprosum, valetudinis beneficium querentium.

Huc cum spectare debeat, ita in omni concionandi parte se comparet, vt eorum rationibus salutiq. prospiciat, & consulendo, & consolando, & omni officio, præstantiq. remedio.

Consideret præterea, se piscatorem hominum esse: idèò neruos omnes intendere debet, atque adèò expiscari, vt sagenam euangelicam impleat, nempe animas pereuntium Christo Domino lucrifaciat. quare videat, ne in prædicationis officio langueat.

Sed vt sanctas commotiones in alijs excitet, tales primùm animo suo ipse concipiet, atque in se se exsuscitabit: ita vt quales in aliorum mentes transfundi cupit, ipse illas animi sui sensibus rectè conceptas, quasi spectandas cæteris proponat.

Id assequi studebit primùm ardenti precatone; deinde rei de qua dicturus est, explorata cognitione; tum vehementi cogitatione, & quasi ob oculos posita specie ipsius rei quam meditatione concepit; ac præterea attenta lectione loci sacrae scripturae, qui cum re conueniat, quam animo excogitatam habet.

Et quoniam ad commouendos animos parum valet concio alieno labore conscripta: nunquã

ad affectionum excogitationem aliena concionis industria vtetur: sed ingenio suo concipiet ac gignet, quò vehemētius primùm se, deinde alios afficiat.

Disciplina enim cibus qui populo proponitur, mente propria, quasi stomacho concoctus, vires maiores habet ad omnem sanctam commotionem.

Ne igitur concionator se totum in alienas conciones temerè ingurgitet: satius est, eas ex sanctissimorum ecclesiae doctorum, Gregorij Magni, Ambrosij, Augustini, Chrysostomi, aliorumq. patrum homilij, sermonibus, & tractationibus confici, & quasi constari.

Eam quoque præparationem in omni concione rectè explicanda adhibebit, vt quem deuotionis ardorem ex religiosa diuinarum precū recitatione, sacra celebratione, & pia meditatione Deo iuuante conceperit, eundem studio sè curet secum in suggestum deferre.

De concionatoris officio in suggestu.

ATQVE hæc quidem sunt, ad quæ concionator se parat, antequam suggestum ad concionandum ascendat: quem vbi ascendit, illud in primis breui tacita oratione rursus à Deo precabitur, vt syncerum castumq. sit prædicationis suæ studium; vt nemini noxium; vt & sibi, & omnibus in commune salutare.

Hocq. etiam summa prece tacitus contendet, vt si fortasè in concionando se vel gloria inani, vel alio vitio attentari aliquando contigerit; id, & alia omnia, quæ aliorum quam ad diuinam gloriam, ad animarumq. salutem spectent, Deus diuine suæ gratiæ virtute disijciat, atque planè auertat.

Deinde, quod antiquissimi instituti est, ac non sine mysterio quidem, salutationem angelicã, non festinanter, non canorè, sed graui piãq. pronuntiatione, ac genibus flexis recitabit, ad præscriptam verborum formulam qua ecclesia sancta vtitur: ita vt ne verbum quidem vel addat, vel detrahat, vel mutet, quod ab illius instituta ratione diuersum sit.

Si concionatur intrã Missarum solemniam quæ ipse celebrat, salutatione angelica non vtetur. Dum in concione versatur, sibi ob mentis oculos perpetuò proponet tanquam in aduerso pariete Christum Dominum in maiestate iudicantem: qui ab se quoque iam iam *uulcationis rationem* deposcat.

Post concionem verò, prout ratio valetudinis tulerit, antequam cibum capiat, paulisper orabit: sicq. quos progressus concionando facere cœpit, eos orando prosequetur: & sic deinceps adinuabit perpetuo opere sanctitatis, ac voce virtutis.

De

De ritu concionandi.

SACRAM concionem intrã Missarum solemniam, euangelio scilicet recitato haberi, antiqui instituti est.

Id igitur seruabitur non solum ab Episcopo, parochia, animarumq. curatore, aut sacerdote Missam celebrante, sed à quocunque alio concionaturo, etiam qui tunc celebrat ibi.

Episcopus in Missa solemnium sacrificio concionem habebit, mitra, episcopaliq. sacro omni vestitu indutus.

Ministros sacris indumentis vestitos sibi concionanti ab utroque latere assistentes adhibebit, ex veteri canone septem, vbi potest; si minus, pauciores.

Ministram præterea pluuiali indutum; qui à latere sinistro baculum pastorem ante se sustineat.

In Missa sacrificio non solemnium concionatur, vtetur stato Missa vestitu, mitra, baculo, & ministris saltè duobus superpelliceo indutis: qui si canonici sunt, canonicali chori vestitu induentur.

In alia actione quam in Missa sacrificio, alio tempore, pluuiale, mitram, baculumq. adhibebit, & duos pluresq. ministros sibi assistentes arbitrato suo, prout actio solemnium, & frequentia populi, & ecclesiae vbi concionatur, ratio postulat.

Qua etiam in actione cappam episcopalem, & stolam potius quam pluuiale & mitram adhibeat licet, & duos item sibi assistentes, superpelliceo, aliove chori habitu indutos; & duos præterea ministros, vnum qui pastorem baculum, & alterum qui mitram à dextero latere teneat.

In actione minus solemnium, in ecclesia non in signi, rochero, & mozaera vtetur, stola adiuncta, adhibitis etiam assistentibus & ministris vt supra cum insignibus episcopalibus.

Sed in omni alia functione, præterquam in Missa sacrificio, triplici hac indumentorum ratione prout maluerit, vtetur; ita vt modò pluuiale, modò cappam episcopalem, modò rochetum mozetamq. cum stola induat, pro temporis, loci, personarumq. ratione.

Si quando ex tempore vsu venerit vt concionetur, vbique etiam sine stola gregem suum verbo Dei, salutaribusq. monitis pascet.

In ecclesia cum concionatur, id muneris obibit sedens in medio altari in faldistorio, aut in sede loco eminentiori collocata, aut in cathedra episcopali; aut etiam suggestum, ambonemq. ascendet: vbi itidem sedens concionem habebit, mitra item cæterisq. vt supra pro ratione adhibitis.

Si in oratorio, aliove loco concionem habebit; de suggestu, si vllus est, aut de sede aliquantò altius collocata concionabitur.

De libro etiam vbique concionetur licet ad præscriptum concilij prouincialis quarti; ita

vt vel ipse, vel Archidiaconus, aliusve quem maluerit, ei per clausulas sacrae scripturae verba distinctè de libro pronunciet, quæ ipse deinceps ordine sigillatim explicet.

Parochus autem animarumq. curator, qui inter Missarum solemniam concionem habet; aut in altari ab epistolæ latere capite aperto concionando stabit; aut opportunus suggestum ascendet: vt facilius (præsertim cum populus frequens conuenit) ab omnibus exaudiri possit. Quo in loco capite aperto erit, & stabit, aut se doli inhærebit, casula dum concionatur indutus vel exutus, prout maluerit.

Alius verò sacerdos, cum non celebrat, inter Missarum solemniam concionaturus, non in altari sed de suggestu concionem habebit.

Quòd si parochus animarumq. curator, aut alius sacerdos, aliquando intrã Missarum solemniam, quæ alter sacerdos celebret, aut alio tempore quam in Missa concionatur; ad eius muneris functionem superpelliceo & stola vtetur.

At verò Regularis qui parochus non est, stolæ & superpellicei loco, vestitum adhibebit, qui ex regula præscripto in choro ad diuinorum officiorum celebritatem adhibetur.

Diaconus si quando ex facultate permissa concionatur, superpelliceo etiam vtetur, & stola in transuersum ducta.

Si præterea parochus, aliusve concionator, in Oratorio, aut Sacello, alibi concionem habiturus est, vbi suggestus nullus sit: aptiorem decentioremq. locum ibi deliget, vnde concionetur.

Poterit autem idem parochus aliquando, cum ita expedire viderit, concionando libro euangeliorum vti: de quo libro ipse sacra verba per clausulas & sententias distinctè pronunciat; tum ordine sigillatim explicabit.

Quibus temporibus concionandum est.

PRÆDICATIONIS munus, nullo neque tempore, neque loco sibi Christus Dominus præfinit: neque Apostoli item, qui omni loco, omniq. tempore sacrosanctum euangelium disseminarunt.

Huncq. prædicandi morem sanctissimi viri, Dominicus, Franciscus, & Vincentius secuti sunt: qui vel in ipsis agris conciones habuissent se dicuntur.

Cum igitur vel temporis, vel loci opportunitas tulerit, non solum in ecclesia (qui locus prædicationis proprius est) sed vbique, omniq. tempore sacra concione populus Dei pascendus erit.

Quamobrem Episcopus in primis oblata sibi occasione, semper, & vbique gregem suum verbo Dei salutaribusq. documentis pascet pro munere suo pastoralis: cum eius & dicta & facta, quasi perpetuam quandam prædicationem ministrare præbereue debeat.

Sf Om-

Omnibus autē saltem Dominicis, & solemnibus diebus festis, in Quadragesimāq. & Aduentu quotidie, aut saltē tribus hebdomadæ diebus, quemadmodum œcumenica synodus Tridentina sanciuit, sacras scripturas, diuinamq. legē annuntiabit: & aliās, quotiescunque id oportunē fieri possē iudicauerit.

Idem officium præstabit in sacris quatuor temporibus, scilicet anni solemnitatibus, supplicationibus solemnibus, iubilæi indulgentiæ, & celebritatibus, in synodalibus actionibus, in omni sacramentorum administratione, in omniq. consecratione & benedictione solempni, & in omni denique muneris episcopalis functione, quæ mysterij quod agit explicationem postulare videatur.

Quo in pascendi munere vsque aded diligens erit, vt si quando episcopum qui aliunde uenerit, hospitio exceperit; hanc etiam occasione nactus, cum eo agat, vt concionem populo habeat: id quod ex Clementis Pontificis & martyris constitutione in cōcilio prouinciali quinto cautum est.

Parochi uerō, omnesq. animarum curatores itidē omnibus Dominicis, & solemnibus diebus festis, & in quadragesima aduentuq. diebus singulis, aut tribus saltem quibus episcopus iusserit, ex Tridentina sanctione, & prouinciali decreto, uerbo Dei populum pascent.

Cum item quatuor ieiuniorum tempora, aduentus Domini, septuagesima, & anniuersariæ Domini solemnitates instant; idq. constitutis aliquot antē diebus, ad præscriptum concilij prouincialis tertij.

Idem præstent, quoties sacramenta ministrabunt, idq. præsertim catechismo Romano.

Is etiam diebus, cum proximē sacramentum Confirmationis ab Episcopo ministrandū erit, ac præsertim de eo sacramento; quō populus ad illud religiosē suscipiendum instructior accedat.

Id ipsum etiam agere non omittent, cum aliqua statæ processiones, vel alię supplicationes ob publicam causam extra ordinem indictæ agentur.

Cum iubilæum item celebratur.

Quo præterea die vel exequias agent, vel ædiū benedictionem, vel alterius rei benedicendæ, vel piæ societatis instituendæ, vel cuiusuis rei agendæ, quæ parochi sacerdotis officium attingat, munus aggredientur.

Nemo autem præter parochum animarum uerō curatorem, cuiuscunque ordinis sit, aut quocunque loco concionetur, concionem habebit, vt à Clemente quinto pontifice in cōcilio Viennēsi sancitum est, qua hora episcopus in eadem urbe, oppido, locouē concionatur: nisi aliter is concesserit.

Nec uerō etiam parochus, quando episcopus ita iusserit.

Illud enim episcopo, cui prædicationis munus præcipuē incumbit, tribui æquissimum est.

Proinde cæteri concionatores quibus prædicatione delegata est, id etiam non est cur ægrē ferant, si in quadragesima, Aduentu Domini, alio uē tēpore, certos aliquos dies potissimum episcopus aliquando deligat, quibus in ecclesia cathedrali, alio uē loco ubi illi concionetur, oues sibi commissas ipsemet pabulo uerbi Dei pascerere aut reficere uelit.

Dum concio habetur, in ecclesia ubi habetur, missa non celebretur, ne in loco quidem subterraneo, quæ confessio dicitur.

Videbit etiam concionator, ne à prandio, qua hora doctrinæ christianæ scholæ habentur, concionetur: neque item qua hora diuina officia in cathedrali ecclesia, vel parochiali celebrantur: à quibus populus abduci non debet.

Ne noctu vnquam concionem habeat: sicubi uerō concionem de passione Domini haberi de nocte moris est, in matutinum tempus sextæ feriæ transferat.

Materia sacre concionis unde sumenda.

PRIMO concionator ita suam instituet concionē, vt ex doctrina constet euangelica: quæ ubique gentium & terrarum omni creaturæ à Christo Domino & magistro uitæ iubetur prædicari.

Ita uerō constabit, vt ad illam ipsam præclarē contexendam, alia diuinæ legis diuinarumq. literarum testimonia, sanctorum patrum disciplinas & exempla, sacras ecclesiæ traditiones, sanctiores interpretationes, & totius ecclesiasticæ antiquitatis cognitionē rectē appositeq. vt vsu uenerit, accommodet.

Euangelicæ igitur historiæ commemorationē nunquam omittet: vt (quod sæpè fit) aliud dicendi argumentum non sumat; nisi uel temporis, uel celebritatis, uel officij quod peragitur, ratio, aliter aliquando deponere uideatur: aut opportuniùs aliquando censuerit alias Missæ partes tractare, vt mox infra.

Epistolæ etiam, quæ in Missa ex instituto ecclesiæ recitata est, explicationem dilucidam cum euangelij interpretatione interdum coniungat.

Ex vna & altera explicatione locos aliquot cōmunes deliget: quibus populum ad Dei charitatem, ad proximi dilectionem, ad uitæ christianæ instituta, ad pietatis opera atque officia inflammet.

Proponet item sapiūs fidelibus, quid eo die ecclesia Dei precetur, quidq. potissimum oret. Quamobrem aliquando preces seu orationes, quæ collectæ nominantur, præsertim quæ primo loco ponuntur, fidelibus accuratē pieq. exponet.

Sacrificij etiam Missæ, diuinorumq. officiorū, & anniuersariarum solemnitatū, ac temporū mysteria auditoribus diligēter explanabit: vt ritē recteq. instructi, ecclesiæ filij à matre in tanta mysteriorum celebritate non modò

ope-

operibus non discordent, sed ad omnē religionem, eorum quæ sanctē aguntur cultum, ardētius inflammentur: atque aded uerbiorem spiritalem fructum ex rebus diuinis capiant.

Instituta præterea ecclesiæ, sanctasq. consuetudines, vt occasio tulerit, docebit.

Sancti cuius dies festus agitur, uitam uerē grauiorēq. conscriptam, patrum iudicio comprobata, vt infra præscribitur, commemorare non omittet, aliquo delectu exemplorum, quibus animos cōformet in omnes benē sancteq. agendi partes.

Digredietur interdum, vt & occasio, & arguementi ratio feret, ad symboli, orationis dominicæ, salutationis angelicæ, decem præceptorum, & sacramentorum explicationem.

In omni porrò materia, genere concionis tractationis uē, hæc cauebit vt mox infra.

Ne à ueteri uulgataq. Bibliorū editione perpetuo sanctæ ecclesiæ vsu comprobata, proferēdis diuinarum literarum sententijs discedat, sed illam pro authentica habeat, vt decreto Tridentino cauetur.

Ad planiorem tamen illius explicationem uerbioremq., ut etiam licebit græca, & hebraica lectio.

Ne sacram scripturam ad suos sensus contorqueat, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta mater ecclesia, aut contra unanimes patrum consensum, vt sapienter eadem Tridentina synodus cauit.

Si quam uerō nouam interpretationem ab ecclesiæ sensu patrumq. sententijs non alienam, quæ uel fidei catholicæ doctrinam illustret, uel pietatis studium excitet, aliquando afferre cogitat; aliquid breui præfabitur, quo id sibi licere humiliter præsertim ab episcopo præfente petat.

Subtiliores quæstiones apud imperitam multitudinem ne attingat.

Ne de beatissimæ Virginis immaculata conceptione disputare ausit, contra præscriptum sanctionis pontificiæ Pij Quinti.

Ne hæreticorum nomina, portenta illa quidē & monstra in uulgus dicat: nisi cum aliquando, & in locis eorum finitimis, ubi ea nota per uulgataq. sunt, istorum nefaria doctrina exagitata & explodenda est.

Ne facerias, ridicule uē dicta afferat.

Ne res ineptas, uel superuacaneas, uel parum fructuosas afferat; sed eas tantum, quæ dignæ Dei templo, dignæ christianis moribus, auribus iudicentur.

Ne nouas allegorias comminiscatur; sed eas feligat ex receptis ab ecclesia scriptis.

Ne quidquam ab ecclesia, eiusq. institutis, ritibus, consuetudine, perpetuoq. vsu alienum, quodq. cum probatis ecclesiæ doctoribus consentiens non sit, proferat.

Ne historias ex apocryphis scriptorib⁹ narret. Ne uulgaria, ac minus comprobata, cum de sancto concionatur, in medium afferat; sed quæ

uera, grauiorēq. uirorum literis prodita, fidē augent doctrinæ catholicæ, atque audientium mentes ad pietatis studium incendunt.

Proinde aliquod peculiare præcipuumq. donum diuinitus ei datum exquirat, quod auditoribus enunciet.

Neque id omni loco, sed potissimum in extrema parte concionis.

Ne miracula narret, quæ certi auctoris testimonio non commendentur.

Ne incerta, quæq. speciem falsi præferunt, commemoret.

Ne futurorum prædicationem sibi sumat.

De extremo iudicij die & Antichristi aduentu ita ad populum uerba faciat, ut ea expectatione peccatores terreatur; de tempore autem quo illud futurum sit, nihil pro certo affirmare audeat.

Ne ex profanis libris (qui non sine reprehensione ab hominibus religiosis legi possent uidentur) quidquam in medium afferat.

Ethnicorum doctrinam, poetarum uersus, philosophorum disciplinas, quæ religioni christianæ non alienæ sed accommodatæ uidentur, ad utilitatem & vsum reuocari, sancti doctores, Augustinus, & Hieronymus, aliq. censuerunt. Sed concionator hoc faciat quā rarissimē: neque ubi primò disputationem aliquam aggressus est, sed posteaquā sacrarum literarum testimonio attulerit.

Nec uerō in illis doctrinis longior sit, quā deceat, sed paucis quidquid ab eis afferet, complectatur; atque ita quidem, vt multæ cognitionis ostentationem caueat.

Ne patrum sententiam temerē vnquam refutet: cum autem in medium attulerit, antē sapienter perpendat: præsertim græcorum patrum, quorū interpretatio fidei catholicæ hostibus contaminata aut deprauata est.

Ne singulares quasdam opiniones (quæquā illæ quidem in scholis afferuntur) ad concionem adhibeat.

Si quando doctrinam scriptoris alienæ scholæ afferet, de ea honorificē aliquid paucis præfabitur.

Ne doctores & auctores neotericos in mediū afferat.

Ea est enim suggesti auctoritas; vt sacram scripturam in primis, & sanctorum ueterum patrum doctrinam requirat.

Ne sanctorum doctorum prolixas sententias sed breues latino sermone recitet.

Si eos complures aliqui nominatim appellare cōtigerit: primò ueteres, tum ordine deinceps alios ab illorum ætate recentes nominabit.

Ne profanum quidquam, ne edicta laicalia, ne cætera id generis de suggestu enunciet.

Ne pauperem quidem eleemosinæ nomine cōmendet, nisi episcopi eius uē ministrorum auctoritate.

Ne indulgentias item populo promulget, nisi vt per episcopum iussus erit.

Si 2 Ne

Sess. 24. c. 4. de refor.

Tit. de episcopo pag. 230.

Vt supra.

Tit. quæ ad concionat. pert. pag. 88.

Sess. 4. de decret. edit. & vsu sac. libr.

Ibidem.

Ne quemquam nominatim insectetur, vel ita verbis depingat, ut quo de loquatur, facile possit auditor animaduertere.

Ne in ordinem vllum, aut statum, aut vitæ genus ab ecclesia receptum inuehatur.

Ne episcopos, aliosque prælatos, nec verò civiles magistratus in cõcione asperius obiurget; sed si quando occasio tulerit, piè potius admoneat.

Ne cum reprehendit, id hominum, sed peccatorum odio, immo pietatis & charitatis studio ductus faciat.

Ne vitijs exagitantibus quasi furenter iratus excandescat nimis.

Ne iniuriosa verba proferat, neque ignominiosa.

Ne obrectationibus, quæ aliquando fiunt, & querimonijs de suggestu respondeat.

Ne de suggestu vnquam cõqueratur, sibi coronam non adesse frequentium auditorum.

Reprehendat tamen licet, præsertim parochus, negligentiam populi, si quando non frequens ad concionem conuenit.

Ne aures facile præbeat laicis clericorum vitæ detrahentibus, aut ciuitatis rectorum præsidum culpam aliquam calumniantibus; sed omnia antè diligenter diuq. perpendat, quàm ad reprehensionem descendat.

Ne statim cum concionari aggressus est, sed postquam aliquot concionibus habitis, prudētis, docti, & religiosi concionatoris nomen adeptus est, ad vitia acrius insectanda se conferat.

Sed in eo genere, in omniq. admonitionis atque exhortationis officio eam beneuolentiam & charitatem auditoribus suis ostendat, atque adeò præstet, qua patens liberos amplectitur. Assidueq. secum reputet, quod Apostolus scripsit: *Filioli, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.*

Ad Gal. 4.

Peccata studio concionatoris tollenda, quæ frequentius contra diuinæ legis præcepta committuntur.

ET quoniam animarum salus in eo posita est, ut populus fidelis, quæ mala peccataq. sunt, fugiat; & rursus quæ bona, virtutumq. officia pietatis studio conseruetur: ideò hæc genera assidue concionator vrgeat atque instet, pro conditione loci, rationeq. personarum quibus prædicat.

Vniuersè verò peccata omni increpatione exagitet: cruciatus tormentaq. perennia ac sempiterna damnatorum exaggeret: sæpè mundi res caducas, breuiq. interituras, & eius infinita incommoda ad omnem exagitationem studiosè proponat ac recenseat calamitates.

Atque mala quidem, vitia, ac peccata quæ concionator tollere studebit, permulta sunt; sed quæ contra legis diuinæ præcepta committuntur, quæq. eripere omni perpetuo prædicatio-

nis officio contendet, hæc frequentiora sunt. Detestabile blasphemiarum scelus, ac nefaria maledicta, quæ in Deum, sanctosq. conijciuntur.

Superstitiones, auguria, diuinationes, veneficia, cantiones, & cætera id generis, quibus castissimus Dei cultus violatur.

Dierum festorum violatio.

Immodestus, ac parum pius quorundam accessus ad ecclesias, indulgentias, stationes, & supplicationes publicas: quò omni religiosa pietate frequentissimus concursus esse debet ad vberiore gratiam promerendam.

Impura in illis item, aut in earum atrijs, & cœmiterijs conuersatio, ac nequaquam cum pietatis christianæ rationibus conueniens, præsertim cum diuina celebrantur.

Nefarium rei familiaris cum alterius iniuria parandæ atque augendæ studium.

Pecuniæ conciliandæ sitis, & omnis denique auaritia.

Tot contractuum genera, quæ excogitata sunt in fraudem legis omnem vsuram prohibentis. Litium, & controuersiarum immoderatum illud studium, christianoq. nomine indignum. Improbis eorum, qui malas causas defendunt.

Auaritia, atque negligentia illorum, qui lites longius ducunt.

Nequitia item illorum, qui litibus iurgijsque odia & inimicitias alunt.

Malitia præterea quorundam, qui tanquam hirudo litigantium, omni litigandi arte immoderatos sumptus exhauriunt.

Calumniæ quæ passim in foro versantur.

Adulteria, stupra, incesta, fornicationes, operaq. carnis.

Impia licentia falsi testimonij dicendi, aut falso iurandi, etiam in re aut vita cuiuscunque tuenda.

Impurus vsus ganeas frequentandi, heluandiq. auaritas, atque omne gulæ, & ventris explendi vitium.

Nec verò satis putet, vniuersè generatimq. peccatum & vitium reprehendere; sed ad species, præcipuasq. actiones, quæ prauæ inde existunt, in vsuq. sunt, descendat: quò rectius auditores peccata cognoscant, multoque cautiùs fugiant.

Et quoniam plerique sunt, qui certis vulgaribus argumentationibus disciplinæ christianæ repugnantibus vtuntur ad peccatorum excusationem; de industria aliquando prout vsu venerit, concionator piè docteq. ostendat, quàm magnopere isti argumentationis atque opinionis humanæ errore decepti, à via salutis aberrant.

Atque ij quidem, alij sunt, qui honorum studijs ambitioniq. seruiunt, propterea quod & mundo, & propinquis satisfaciendum putet. Alij angustam illam viuendi viam ad euangelij præscriptum minimè tenent, quia cõem vitæ consuetudinem amplectendam arbitrentur.

Alij

Alij pietatis opera multa aspernantur, quoniam aicularum ea potius esse arbitrantur, quàm virorum.

Sunt, qui à perfectiori vitæ ratione, atque à frequenti sacramentorum vsu se atque adeò alios abducent, quòd sine eo diligentiori studio homo salutem consequi possit.

Sunt item qui peccata excusent adolescentiæ nomine, vel aliam causam prætexunt.

Atque ita quidem multi malè agere pergunt, vulgi opinionibus falsis, ineptisq. argumentationibus ducti, quæ à concionatore coarguendæ atque refutandæ sunt.

Officium concionatoris in perpetuo reprehendendis tollendisq. prauis consuetudinibus, vnde peccandi seminaria extant.

PUBLICORVM peccatorum illecebras, quas homines deprauatæ consuetudinis errore decepti pro nihilo putant, concionator perpetuo reprehendat, atque in summum odium adducere contendat; ostendetq. quàm grauius Deum offendant; quàm multa mala, atque adeò publicæ etiam calamitates, infinitaq. detrimenta inde existant.

Spectacula, ludos, ludicrasq. res id generis, quæ ab ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæq. christianæ aduersantur, perpetuo detestabitur, execrabitur: demonstrabit incommoda, publicasq. ærumnas inde in christianum populum dimanare.

In quam sententiam valde populum confirmabit argumentis, quæ grauissimi viri, Tertullianus, Cyprianus martyr, Saluianus, & Chrysostomus afferunt.

In eoq. argumenti genere nullum aliud omittet, quo tanta corruptela radicitus extirperet. Choreas, saltationes, ac tripudia, è quibus mortifera cupiditates excitantur, de suggestu sæpè grauius reprehendet atque insectabitur.

Scenicarum personarumq. actiones, vnde tanquam è quodam seminario semina malefactorum ac flagitiorum penè omnium existunt, quàm à christianæ disciplinæ officijs abhorretes, quàm valde cum paganorum institutis cõuenientes, atque diaboli astu inuētæ, omni officio à populo christiano exterminandæ sint, qua maxima potest religiosa contentione ager.

Omnem in muliebri vestitu luxum, caudatas vestes, superbium ornatum, deformem illam capitis ornandi speciem, muliebres fucos ac pigmenta, cæteraq. ad molliem, atque adeò ad libidinis incitamentum fœdè excogitata, omni persuasionum vi, & argumentorum quasi telis oppugnabit: quæ multa subministrabunt magni illi ecclesiæ viri, Cyprianus martyr, Basilus, Augustinus, & Ambrosius in primis.

Effusam etiam virorum impensam, & omnem intemperantiam, quæ ad barbararum gentium à fide alienarum similitudinem tam valde accedit, omni studio coarguet.

Seruorum, quorum opera nulla est neque domi neque foris, multitudinem inutilem ac desidem, superuacaneam dissuadebit.

Epulas illas sumptuosas, & comestiones immoderatas à frugalitate christiana alienas, omnis intemperantiæ, impudiciæ, libidinis, aliorumq. vitiorum illecebras arguet, increpabit, atque planè dissuadebit.

Omnem aleam, omnemq. eius generis ludum, vnde iurgijs, furto, maledictis, ac alijs malis maleficijsq. quasi fores aperiuntur, grauius obiurgabit atque exagabit.

Eorum peccatum insectabitur, qui ædes suas quasi ludum aleatorum exponunt.

Multorum otiosam vitam ac voluptariam ita facile peccatis expositam reprehendet quàm sapissimè.

Concionatoris officium in instituendis fidelibus ad sanctissimum sacramentorum usum.

CVM autem nihil possit esse populo christiano vtilius, quàm scientia, & rectus vsus sacramentorum: quàm religiosè, quàm piè, quàm humiliter ad illa accedendum sit, accuratè docebit.

De baptismo cum loquetur, cætera cum exposuerit quæ ex catechismo Romano sapienter præscripta sunt; tum in eo versabitur, ut deprauatum vitæ morem fidelium exagitet, qui contra quàm in baptismo sponderint, viuunt, & carni, & mundo, pompisq. eius, & Satanæ atque illius operibus; Deo autem mortui sint: & quàm laboriosa putet, quæ Dei sunt; quàm rursus facilia, quæ mundi, quæ carnis, quæ Satanæ.

Quo in genere omnem concionis suæ vim concionator adhibebit.

Neque præterea omittet, compates docere ac monere, quàm solliciti esse debeant, ut quos in baptismo susceperunt, fidei christianæ rudimentis, sanctarum virtutum officijs quibus ad salutem via munitur, rectè instituant.

De confirmationis sacramento concionem instituet: in qua diuina illa dona cum commemorauerit, quæ Deus illis impartitur, qui ritè sancteq. hoc sacramentum suscipiunt; tum ostendet, quàm sollicitè, quantaq. religiosi animi præparatione fideles ad id suscipiendum conuenire debeant.

Exponet item, ad quæ vsui sint ea spiritus sancti munera.

Arguet, qui negligentes sint, ac planè desides in ijs accipiendis.

Admonebit & hortabitur ad illa rectè obeunda. Monebit, ut qui ad hoc sacramentum accedunt, in primis instructi sint fidei christianæ rudimentis, & virtutum christianarum officijs.

Cohortatione item ager, ut cum hoc sacramentum ministratur, & pro ijs qui suscipiunt, & pro illis qui eosdem adducunt offerunt, ac tenent pieq. orent.

Sf 3 Cæ-

Cætera præstabit ex præscripto literarum episcopaliū.

Pœnitentiæ, & sanctissimæ Eucharistiæ frequentiam esse fructuosissimam, & maximè commendandam, rationibus multis, & sacræ scripturæ testimonijs comprobabit.

Eam consuetudinem cõcionando inducere studebit; vt populus, si minus dominico quoque die, saltem semel in singulis mensibus confiteatur, & sacram communionem sumat.

At in quadragesima, & in aduentu, vt singulis diebus dominicis hoc faciat: id quod antiquæ fidelium pietatis est.

De ordinis sacramento cum tempus postulat, aget quàm diligentissimè.

Quo in genere cum cætera cõmemorabit, quæ multa catechismi Romani literis prodita sunt; tum clericorum vitæ instituta, muneris sui partes, ac functiones.

Quàm ab omni labe puros eos esse oporteat.

Quàm à perturbationibus animi alienos.

Quàm continentes, & quàm abstinentes.

Quàm castissimis moribus præditos.

Quàm spiritualis vitæ studiosos.

Quàm omni virtutum exemplo præstantes.

Quàm in primis charitatis, quæ seminariū omnium virtutum est, amantes.

Quàm diuini cultus zelo accensos.

Quàm salutis animarum cupidos & appetentes.

Quàm doctos, omnifq. disciplinæ sanctæ peritos.

Quàm liberales eleemosinis dandis, qui præsertim vberes fructus ex ecclesiasticis prædijs capiunt.

Quàm hospitales item.

Quàm benignos salutaribus consilijs dandis.

Quàm munificos, ac prõptos in omni spiritali dono, opereq. misericordiam.

Quàm valdè diligentes & sollicitos in ordinis sui functione.

Hæc omnia, longèq. plura, prout in Domino expedire viderit, piè, doctè, sapienterq. ita explicabit, vt populus accendatur ad honorem & obseruantiam, quam nauare præstareq. ijs debent, qui ecclesiasticis ordinibus adscripti sunt.

Quod argumenti genus nactus concionator fideles docebit officia erga clerum.

Ostendetq. in primis, quàm magnus honor tribuendus sit Episcopo, vt patri, vt domino, vt pastori, vt spiritalium comodorum auctori, salutemq. populi omni sollicitudine procuranti.

Quam in sententiam multa dicet, cum ex sacris literis, tum ex sanctorum patrum documentis, ex doctrinaq. præsertim beatissimi pontificis & martyris Clementis.

Eius præterea monitis, iussis, edictis, decretorum sanctionibus quàm prompta volūtate & obsequio parendum sit, sæpenumero grauitèr docebit. *Episcopo enim*, inquit diuinus Ignã-

tius martyr, *subiecti estis, velut Domino.* Nam ipse vigilat pro animabus vestris, vt qui rationem Deo redditurus sit.

Reueremini, alio loco scribit, *Episcopum, sicut Christum, quemadmodum nobis præceperunt apostoli. Episcopus enim typum Dei patris omnium gerit.*

Sed hæc, & alia id generis concionator è fontibus hauriet diuinarum ecclesiasticarumq. literarum.

Quanta sit sacerdotij dignitas demonstrabit: qua reuerentia, quo honore populus eos prosequatur, qui sacerdotio initiati sunt.

Parochos præsertim quàm valde colat, qui curatores animarum sunt, qui pastores, qui parentes spirituales, quiq. paterna sollicitudine in populi salute, salutaribusq. commodis euigilant.

Quàm grato propterea animo, quàm pia liberalitate, quàm libenter decimas primitiasuè eis debitas soluat.

Quàm paratissima ad obediendum voluntate eorum cohortationibus, monitis, præceptisq. obtemperet.

Quàm frequenter cum vsu venerit, eos adeat, à quibus salutaria consilia petat.

Quàm sæpè, præsertim diebus dominicis festisq. ad parochialem ecclesiam conueniat, vbi salutariter erudiatur ad omnem benè recteq. agendi disciplinam.

Rursum concionando monebit parentes, quàm diligentem educationem filijs adhibere debeant, quos ordini ecclesiastico destinant.

Qua in re multa quæ his temporibus necessaria sunt, tum ad parentum instructionem, tum ad filiorum rectã in disciplina clericali educationem, illos commonefaciet grauitèr & accuratè.

Populum hortabitur, vt statis illis quatuor anni temporibus, & priuatim in suis quisque ædibus, & publicè in ecclesia oret, ad litanias conueniat, Deum precaturus pro ijs qui ordinis sacramento initiantur: Cæteraq. præstet ex præscripto literarum episcopaliū.

Tractationem de sacramento matrimonij quàm sæpissimè suscipiet: cum ad omnem licentiam prolapsa sit hominum libido.

Docebit illius sacramenti vim, & sanctitatem. Monebit, quàm religiosa præparatione idè sit ineundum.

Hortabitur Tobiam exemplo ad orationem, ad ieiunium, tum ad confessionem, & communionem, antequàm matrimonium conficiant.

Instruet in primis fideles, cur nubendum: quo in genere multa disferet de educatione filiorum. Commonefaciet etiam, vt antequàm matrimonium contrahant, rectè discant se filios esse, nēpè parentibus obediētes esse, illisq. se amorem, metum, obseruantiam, & venerationem debitam præstare.

Quo fiat, vt cum ex matrimonio liberos susceperint, rectè sancteq. educent: alioquin

con-

contra faciant, inde & sibi & alijs infesta proles existet.

Admonebit item, vt videant cui nubant: à Deo presentur vt rectè nubant: ne tribulationem carnis quam habituri sunt, habeant ad perniciem, sed ad salutem: nam proprium donum Dei est vxor bona, & prudens.

Vt in re tanta parentum consilium adhibeant: quod quamuis necessarium non sit, lex tamen naturalis humanaq. suadet, & sacrarum literarum exempla docent.

Vt considerent ætatem, & mores.

Vt pro dote magna virtutem putent.

Vt qui se continere non possunt, melius esse doceat, vt nubant.

Alia multa speciatim admonebit, prout opportuna esse viderit.

Præcipuè verò in id incumbet, vt si quæ morum corruptelæ nuptijs celebrandis ex deprauato vsu adhibentur, radicibus extirpètur; præsertim saltationes, choreæ, cyathorum confractioes, vocum à profano gentiliū more nō abhorrentium strepitus in vijs plateisq.; ac præterea fascinoes, veneficiaq. in ijs impediendis.

De sacramento quoque Extremæ vnctionis dicet accuratè, præsertim cum de morte concionem habet.

Qua in tractatione fideles docebit, vt quando in febrem morbumuè incidunt, ipsi statim tum confessionis & sanctissimæ Eucharistiæ sacramenta, tum hoc extremæ vnctionis in tēpore petant; & præsertim cum integra mente sunt. Docebit vim sacramenti; ex qua consolatione illis iniiciet: cum viderint nullum sibi remedium defuisse, quod mater ecclesia adhibet ad filiorum salutem.

Ostendet religiosas preces, quæ in eo sacramento peraguntur, salutariter prodesse.

Et cætera multa adiunget ad sanctam spem excitandam.

De virtutum officijs bonisq. operibus exponendis.

SICVT autem in vitijs dissuadendis atque exagitandis nō modò vniuersè, sed speciatim singulas partes, vitiosasq. actiones persequi concionator debet: ita virtutes, earumq. præcipua officia exponet, nō modò in vniuersum, sed sigillatim, ac diligenter.

Quare ad certas species descendet, quæ ad verum Dei cultum, quæque ad animarum salutem pertinent.

Hocq. diligentius atque enucleatius præcepta institutaq. huius generis præcipua tradet, quò negligentius his temporibus tractari solent.

Spiritalis vitæ partes atque officia, quæ ex intima sanctissimorum virorū disciplina deponentur, exponere studebit præclare, atque vsque adèò accuratè, vt nullū spiritalis sanctæq. institutionis locum reliquat.

Ad euangelica consilia amplectenda, ad perfectioris vitæ disciplinam suscipiendam, ad mundi contemptum audientium animos sæpè impellet: quò studiosius cœlestis spiritalisq. vitæ instituta amplectantur.

Atque hic quidem amplissimus campus est, in quo sæpè christiani concionatoris excurrat sermo.

Nec prætermittet auditores ad misericordiam eleemosinæq. opera perpetuè excitare.

Nam hic locus latè patet, pertinetq. ad omnes. Huic consequens est concionari aliquando de hospitalitatis officijs, de hospitalibus, de societibus seu sodalitatibus charitatis, atque de omni cura pauperum.

Alter locus, etiam, atque is quidem vberimus est, de eleemosina spiritali.

Qui locus à concionatore nūquam omittatur, cum vsu venerit; veniet autem sæpissimè.

Correctionis igitur fraternæ, quæ ad eleemosinæ spiritalis speciem refertur, necessitatem demonstrabit: corrigendi fraternè modū docebit: præcepta atque instituta vtiliter prouideretq. tradet.

Ad pœnitentiæ exercitationes, corporis macerationem castigationemq. populum sæpè accendat.

Ad ieiunium, prout vigilia, & aduentus, quadragesimæq. tempora incidunt, sæpè concionem transferet, qua & ieiunij necessitatem, & salutes fructus qui inde existunt, vberimè exponet.

Et quod plurimi interest, docebit sancti ieiunij certas leges, quas religiosi viri non modò instituerunt, sed executi sunt diligentissimè.

Atque in hoc genere versabitur, & sæpius, atque diligentius, quò grauius ab omnibus ferè peccatur.

Quò autem frequētius, atque adèò studiosius, non modò sermonibus suis, sed etiam tractationibus ad pietatis opera, & spiritalis vitæ studia exercitationesque populus exciterur: quam sæpissimè cõcionator piorum librorum lectionem suadebit, ostendetq. salutes vtilitates, quæ inde vberimè existunt.

Contraq. nihil non agat, vt librorum inutiliū, atque adèò turpiū, quorum studio morum disciplina corrumpitur, vsus omnis plane extinguatur.

Idem aget de turpibus obscenisq. imaginibus, atque alia ratione improbatis.

Sacras tantum imagines, quæ ad pietatem animos inflamment, domi, & vbique haberi debere docebit.

Ethnicorum libri, qui in falsorum deorum commentitiarumq. fabularum commemoratione versantur, vt ex omni puerorum schola literariaq. infantum exercitatione tollantur, cum occasio tulerit, concionando suadere ne desistat.

At doctrinæ christianæ institutionem, qua pueris prima fidei rudimenta traduntur, quàm sæpissimè

pissimè atque maximè populo suadebit, & cõmendabit.

Quo in genere ostendet, quò nobiliores sunt, in illius doctrinæ scholas eò frequentiores cõuenire debere, & ad docendum, & ad perdiscendum, quæ in christiana nobilitate præstissima sunt, salutis nostræ necessaria instituta ac præcepta.

Nec verò ve: bis solùm, & cohortatione aget, sed exemplo suo accendet.

Ideo eas scholas sæpenumero ipse adibit: suã item operã illis nauabit, prout Episcopus, episcopale uè Vicarij eandẽ ab ipso requisierint. Porro illud omnino præcipuum munus suum esse putabit, vniuscuiusque status homines docere atque instruere, beati Pauli exemplo; qui excellens, omnibusq. numeris absolutus vniuersarum gentium concionator, omnes ad officij sui functiones erudiuit.

Monebit igitur sapissimè parentes, liberos, virum, vxorem, dominum, seruum, clericum, laicum, priuatum, magistratum, eius officij quod cuiusque proprium erit.

Quauè ratione fieri possit, vt bonis animi, corporis, & externis ad consequendam sempiternam beatitudinem vtantur.

Qua moderatione, prospera; qua patientia rursus, aduersa ferre debeant.

De filiorum autem educatione, & totius familiarum cura quàm diligentissime aget, & crebrò item; cum optima hæc institutio maximi interfit ad omnes totius Christianæ disciplinæ rationes.

Quo in officio, matrum ad vanitatem filias instruendum, & dominarum in pudicitia ancillarum tuenda negligentium, culpas valde coarguet.

Commendabit vt supra, obseruantiam, & obedientiam, quæ præstanda est pastoribus, & sacerdotibus, ac quæ item principibus, & magistratibus, & denique maioribus.

Monebit, quàm crebrò pro illis Deũ precetur. Qua moderatione de eis loquatur, cum in hoc sapissimè peccetur.

Rursus magistratus cum opus est, & alios qui præfunt, commonefaciet, populi commoda nõ sua spectare debere: exemplo, & auctoritate ad veras virtutes, ad optimamq. disciplinam illum dirigere: paterno amore eundem amplecti, religionem in primis, iustitiam, clementiam, fortitudinem, & temperantiam in omni vita colere.

Nobiles, humilitatis officia, modestiæ partes, cæterasq. virtutes, quæ nobilitatis splendore prælucent, accuratè docebit.

Nullam nobilitatem esse ostendet, quæ cum Christiana nobilitate sit conferenda.

Proinde homines, nobiles præsertim qui ruri habitant, cum aliquando insolentius se gerat, admonebit, quàm benignè, quàm modestè, cū rusticis, cum pauperibus, cum cæteris inferioris ordinis agant: ac docebit, quàm valde in-

decorum sit atque adeò turpe, & christiana nobilitate indignũ, imbecilliores iniuriosius tractare, opibus oppugnare, & (quod flagitiosissimum est, & ad infamiæ notam insigne) puelularum pudicitiam attentare.

Ignobiles ad verã nobilitatem, quæ in religionis pietatisq. cultu, & in præclaris humilitatis, patientiæ, christianarumq. aliarum virtutum officijs elucet, vehementer accendet.

Diuites monebit, quomodo ad salutem dirigant diuitiarum vsum.

Quo item modo omnia misericordiæ opera. Docebitq. omnes diuites esse, quia participes diuitiarum & thesaurorũ cælestium fecit nos Christus, cœli & terræ rex, & bonorum omnium dominus.

Pauperes frequenter ad patientiam cohortabuntur; consolatione leniet; atque excitabit ad sanctarum virtutum copiam, & vium.

Pro hominum denique conditione varia salutis præcepta illis tradet: ita vt & rusticis hominibus, & colonis, cæteri q. cuiusvis ordinis ac status deesse nolit, neque cohortatione, neque admonitione, neque officio ad vniuscuiusque institutionem christianam accommoda. o.

Hæc, atque adeò alia multa, vt & locorum, & temporum, & personarum ratio postulabit, sibi ad concionandum piè prudenterq. concionator comparabit: ad quæ item sicut expedire videbit, ab euangelij tractatione opportunè apteq. digredietur, cum digressionis locus erit.

Denique id concionator sibi statuet, ad auditorum salutem, quidquid dicturus est, referre: itaque omnia planè cauebit, quæcunq. ab eo proposito aliena sint.

Quæ verò meditati sibi in mentem venerint, omnia ad eum finem referet.

De ecclesiæ institutis, & precandi studio fidelibus proponendo.

CVM cætera ecclesiæ instituta, vt paulò antè commemoratum est, ritusq. pro ratione temporum populo concionator proponeret: tum sæpè in omni concione illum docebit, quando, pro quibus, & quomodo oret.

Vt manè saltem, & vesperi precari ne omittat ex instituto vespertinæ, & matutinæ orationis.

Vt statis canonicis horis, cum diuinorum officiorum significatio campanis datur, si minus ad ecclesiam conuenire potest, cum intelligat eo signo se ad orationem vocari, saltem paulùm, se mente colligens tacitè precetur, vel orationem salutationemq. angelicam piè attentèq. pronunciet.

Vt signo campanæ dato, quo ad Missæ sacrum vocatur, paulisper se colligens, mortalis peccati conscius, dolore ex eo affectus, proposito illius confitendi suscepto supplicet à Deo veniã perat.

Vt cum datur, & vesperi, & manè, & meridie signum salutationis angelicæ, genibus flexis vbi

vbi vbi sit oret, vt sanctissimi instituti est. Idem faciat feria sexta ad nonam, cum campana pulsatur ad orandum, & ad passionem Domini paululum pia mentis cogitatione recolendam.

Vt certum diè sumat, quo pro defunctis oret, secundam scilicet quamque feriam.

Vt cum orationis signum campana parochiali datur, pro eo qui nuper ex hac vita migravit, illius animam pia precatione commendet.

Absoluta item concione, præsertim diebus festis, fideles excitabit ad orationem preceq. adhibendas pro fidei christianæ propagatione, pro summo Pontifice Romano, pro episcopis, pro principibus, pro magistratibus, pro emendatione vitæ peccatorum, pro extirpatione hæreticorum, pro conuersione infidelium, pro auersione calamitatis si quæ impendet, ac denique pro publicis alijs necessitatibus, si quæ vnamquam præcipue sunt; ac pro alijs etiam causis, quas pro temporum varietate episcopus indixerit, aut significauerit.

Docebit, quomodo oret, piè, attentè, perseueranter, humiliter, toto spiritu: & quo statu etiã corporis, tam in ecclesia, quàm domi; nempe genibus flexis, iunctis manibus, aut erecto aut prostrato corpore, & capite demisso, aut rursus brachijs expansis instar crucis, sublatis in cælum oculis.

Si quid in eo genere peccatur (vt ab ijs fit, qui vnum tantum genu in oratione flectunt) aut certè quidquam id generis committunt, quod precantis pietati nõ conueniat, id graui sermone coarguet.

Oratio enim humilem & religiosam corporis positionem requirit.

Cura concionatoris in eripendis corruptelis, instituentis operibus pictatis, in concione accomodanda ad episcopalis gubernationis rationem.

CVM verò ad concionandum aliquò concionator venerit, vel ab episcopo, vel à parcho, aliocũ ecclesiæ rectore, accuratè illius loci morum corruptelas conquiret: quas vt occasio feret, verborum vi, & sententiarum pondere, & in primis sacrarum literarum testimonijs exemplisq. constantissimè vsque adeò exagitat, vt funditus, quantum in se est, extirpet, Deo benè iuuante.

Eas item consuetudines, quæ & si malæ non videntur, tamen occasionem præbent peccandi.

Nec verò semel atque iterum, sed sæpenumero prout vsu venerit, illas ipsas detestabitur. Immo perenni quadam doctrinæ, ardentisq. cohortationis perseuerantia, & perpetua quasi contentione (id quod olim sanctissimos viros, Ambrosium, Augustinum, & Chrysostomum fecisse traditum est) inueteratos malè viuendi mores, deprauatamq. consuetudinem radicitus euellere studebit.

Curabit etiam rursus in omni loco vbi concionatur, aliquod pietatis opus, ei loco ad piè agendi studium episcopi iudicio aptius conuenientisq. institui; aut institutum vehementius excitari.

Pia item instituta, religiosaq. consuetudines, quàm diligentissimè, ac perpetuò retinendas esse, ac si quæ vel antiquatæ sunt, vel intermissæ, ad vsum reuocandas ostendet.

Id verò omne persuadere non desistet, quoad rem confecerit, quam salutariter in Domino optat.

Omni præterea concionum suarum vim ad episcopalis pastoralisq. gubernationis rationes accommodabit: episcopi monita, iussa, edicta, decreta, instituta, ac disciplinam omnem perpetuò cõmendabit, atque adeò tuebitur; vt & clericus, & populus, concionibus suis benè excitatus, ei obtemperet, pareat omni sanctæ obedienciæ spiritu.

Sanctæ præterea Inquisitionis perpetuò se studiosissimum præbebit: illius officij partes acriter defensione tuebitur: illorum qui præfunt, auctoritati, edictis, decretis, quàm diligentissimè parendum sit, crebrò vt vsu venerit, præclare ostendet: populum docebit, quanta vnicuique necessitas imposta sit deferendi illorum nomina, qui vel factis, vel dictis, vel alio quouis modo à doctrina catholica aberrant: quicq. contra sanctiones, decreta, edicta uè, eiusdem officij causa nominatè promulgata, agunt, aut dicunt. Si verò ipse aliquando, vt euenire potest, vel verbo vno labetur errabit uè; confestim in nullaq. mora interposita, ex Episcopi, Inquisitionis præscripto, sententiam, aut concionem retextat, atque ad verum fidei doctrinæq. orthodoxæ dogma reuocet, quidquid fuerit, in quo ab illius doctrinæ decretis aberrarit.

Idq. non obscure agat, neque aliqua verborum circuitione; sed apertissimè planissimeq. erratum suum emendet; aut sententiam, si ambiguè dixerit, explicet ad illorum præscriptum.

Concionator quoque regularis parochorum curæ omnino prodesse studebit: ita scilicet, vt nõ modò nihil quidquam proferat, quod parochialis curationis officia inturbet; sed omne studium adhibeat, quo populus in omnes parochialis curæ partes piè sancteq. conformetur.

Facultate autem, si quæ sibi dabitur, vel sacræ confessionis audiendæ, vel etiam absolueudi à casibus reseruatis, ita vtetur; vt & parochiale vtilitatem, & populi disciplinam nunquam vilo modo labefaciet, sed communiat omni studio atque officio.

Quo in genere toto instructiones de ministerio pœnitentiæ quàm accuratissimè adhibebit. Et verò in primis proponet sæpè auditoribus Concilij Tridentini decreta: ex quo, tanquam è purissimo fonte hauriet, quæ pertinent ad mores omnium ordinum corrigendos, fidem explicandam, & christianam disciplinã restituendam.

Conciliorum item provincialium nostrorum, & episcopaliū synodorum constitutiones ac decreta non modò ad populi memoriam reuocet; sed docebit, quàm utilis eorum executionis usus, quàm inde vberimus fructus: Proinde crebrò in hoc officij genus incumbet, ac nullam planè occasionem prætermittet.

De ijs quæ ad formam concionis pertinent.

MATERIAM concionis cum ex euangelij tractatione, alijsq. locis aptè appositis, digressionibusq. concionator sibi parauerit: ita eam disponat, vt oratorie illius concionis partes, quatenus vel euangelij, vel rei alterius de qua dicturus est, ratio patitur, nullæ desiderentur, præsertim quæ illustriores sunt, quæq. ad commouendum pertinent.

Instruat autem atque exornet, non verborum vel lectissimorum inani sonitu, & sermone nimis elaborato, & penè calamistrato ac fucato, quo nihil potest esse infructuosius: sed graui plenoq. sanctæ doctrinæ, ac referto disciplina, quæ verè christiana, præstansq. sit ad salutem. Ita præterea quæcunq. ad dicendum piè meditata sunt, distinctè partiatur, vt auditores omnia & facillè percipiant, & memoria teneant; quò maiorem inde fructum capere queant. Memoriam cuncta ita mandare studeat, vt fugiat tamen memoriam ostentationem, vt potè in sententijs quamplurimis pronuntiandis, aut certè rebus permultis recensendis.

Vbi ad finem concionis venerit, breui epilogo sapè vtetur, quo partes concionis breuiter repetat.

Tum concionem concludet more sanctorum patrum, breui precatone, gratiarum actione, & laudibus benignitatis Christi Iesu Domini nostri.

Aboluta concione, paululum de suggestu, vel apud altare genibus flexis tacitus orabit: tum auditores aliquando moneat, vt itidem faciât. Si apud rudem multitudinem concionatur, orationem dominicam, salutationem angelicam, & symbolum apostolorum à populo vnà secum purè ac distinctè toto corde pronuntiari; tum Dei misericordiam humiliter voce implorari aliquando curet.

De Decoro.

PRIMO totam concionem accommodabit concionator ad ingenium conditionemq. hominum, apud quos concionaturus est. Nihil enim ineptius & absurdius dici fingiue potest, quàm si in pauperrimo pago, apud rusticos fame frigoreq. confectos ita concionatur, vt in opiparas epulas, splendidissimas vestes aut argento intextas, quas homines indigentissimi ne somniarunt quidem, perpetuò inueharur. Concionaturo igitur hæc erunt cogitanda om-

nia, non solum scilicet auditorum status, sed etiam locus, tempus, res de qua dicturus est, & personæ suæ auctoritas, & vitæ genus, vt aptè, decorè, conuenienter, & cum dignitate concionetur.

Itaque, quæ inuoluta, vt commonimus, quæq. explicatu difficilia sunt, de ijs apud rudes nullam concionem instituet: nec verò græcæ, hebraicæ, chaldaicæ, Syracæ. dictionis vim, quando cum iisdem ager, interpretari studebit.

At contra, si ad eruditissimam quamq. explanationem apti sunt qui audiunt, nullum genus prætermittet disertæ interpretationis, quam ipse rectè norit.

Sed quando non æqualis est omnium conditio, vt diximus, non idem vitæ modus; certè concionis argumentum non dissimile erit à statu eorum qui audiunt.

Et verò quemadmodum ab audientium conditione discrepare non debet: ita talem esse se conuenit, qualem eorum mores requirunt.

Mendaces Cretenfes, male bestie, ventres pigri, inquit sanctus Paulus. omnis porro obiurgatio vel acerrima ad eorum emendationem adhibenda fuit.

Duri certè obiurgandi sunt, & tractandi durius; at mitius, qui in pestifera viuendi consuetudine non peristunt.

Hoc docet idem sanctissimus Pontifex Gregorius exemplo galli; qui, vt media nocte in artissimo hominum somno rauè quodammodo canit, deinde sub auroram suauis cantum emittit: ita concionator homines in peccatorum quasi somno grauissimè dormientes obiurgationibus acerbis excitet; cum ijs verò, qui in via virtutis tanquam vigilantiores facti sunt, cohortationum suauitate alliciat ad omnem in rectè sanctèq. agendo progressionem.

Neque præterea concio diuersa erit, ab euangelij quod eo die à populo auditum est, historia: quæ si ministrat genus concionandi de penitentia, non aliud concionator sumet, quod nullo modo conueniat cum illius diei euangelica lectione: nisi aliquando à re proposita digrediendi materiam aliquis locus, aut occasio præbeat.

De elocutione concionatoris.

Elocutionis genus exquisitum ne affectet. Fucum omnem fugiat.

Imperitæ multitudinis consuetudinem loquendi ne sequatur: cum in ea sint multa absurda, multaq. indigna concionantis grauitate.

Dicendi forma vtatur, cui per artem atque exercitationem par esse possit.

Verba antiqua, & peregrina fugiat.

Fati, fortunæ, infortunij nomina, aliaq. id generis ab ecclesiæ vsu iam pridem explorata, omnino cauebit.

Epithetorum item nimium vsus, & poeticum dicendi genus ne consecetur.

Anicu-

Anicularum non adhibeat prouerbia.

Inflata oratione ne vtatur, sed graui.

Exordiat moderato & temperato dicendi genere: in quo exordio vitentur similitudines, præsertim poetico more explicatæ.

Vocabulorum frequentem synonymiam omnino caueat: nisi cum vnum altero significatius, aut magis proprium fuerit.

Metaphoras, similitudines, & exempla à rebus maximè notis & insignibus sumat: nam deijcit maiestatem orationis, qui à rebus humilibus similitudines frequenter trahit.

Vim illam dicendi vehementem & concitatam ne affectet importunè: sed ijs præparationis vijs quæ supra commòstratæ sunt, ad eam spiritus sancti ope atque auxilio feratur, vt auditoribus proficit.

Eiusdem rei repetitionem vitet, quoniam molestæ est, & affectum restinguit.

Cum de peccatis ad luxuriam pertinentibus agit, cautionem adhibeat, ne imprudens in obscena verba incidat.

Et videat in primis, ne loquendo turpes cogitationes iniiciat.

Exclamationes videat, quo loco adhibeat: ac rarò quidem certè.

Adulationis verba omnino fugiat, cum de magistratibus, aut apud eos verba facit.

Ambitiosum dicendi genus caueat.

Splendidos titulos, & nomina adiuncta illustria, vt, *serenissimus David*, planè rejiciat.

Honorifica tamen, breuiq. præfatione eos viros excipiet, quorum exempla proponit ad imitationem: id quod aliquos antiquos patres, præsertim Gregorium Nazianzenum facere animaduertimus.

Verba ecclesiastica, & si minus elegantia habent, ne dicere recuset: at profana, & noua repudiet omnino.

Apostolos, martyres, virgines, confessores, & qui cælesti gloria perfruuntur, sancti nomine semper appellet.

Dictionem vitet, quæ indignationem, & fastidium parit, præsertim cum de incommodis suis loquitur.

Attentionem cum petit, ne arroganter faciat: ne uè se magna dicturum & admirabilia polliceatur.

Ne ambiguè loquatur; vt eadem oratio variū sensum possit asferre.

Ne concisè item; vt auditores incerti sint, & animo pendant.

Ne obscurè; vt dictū facillè percipi non queat.

De voce, & corporis motu.

DE pronuntiatione, gestu, actione, ab antiquis rhetoribus permulta tradita sunt: quæ exquisito quodam studio perinde consecrari, quasi in ijs ipsis benè concionandi finis positus sit, hoc longè alienum esse debet à concionatore verbi Dei: cum ij præsertim motus

corporis aliquos commòstrarint, non modò leues, pueriles, sed planè histrionicos, ob eamq. rem indignos & persona concionantis, & auctoritate suggesti; qui locus grauissimus est.

Quæ igitur de toto illo genere isti præceperunt, eorum tantum, quæ ad grauitatis, decoriq. laudem insignia sunt, delectum quendam à concionatore haberi conueniens est; vt aliquid etiam adiuuenti inde sibi comparet ad fidelium animos inflammandos, studio rei de qua concionem instituit.

Vocem igitur, & actionem ita temperare concionator conabitur, vt non ex arte petere, sed verè, & ex natura dicere videatur.

Pro rerum quas dicit varietate, voce & gestu vario vti studebit: ne fortè res mediocres, aut etiam fortassè leues magna contentione tractet, quasi sola voce, & gestu velit persuadere; aut verò quæ magna sunt imminuat; aut cuidam recitanti potius, quàm ex animo dicenti similis videatur.

Ita illud vitium quoq. cauebit, ne vno vocis sono tota constet oratio; quod satietatè parit. Vocis mollitiem, vel suauitatem quandam, magnitudinem item ne affectet; ne item in quouis genere nimiam contentionem.

Vt nimiam tarditatem, quasi verba difficilè inueniens; ita nimiam celeritatem fugiat: non enim proficit oratio ita effusa, sed quasi animos auditorum præteruolat: itaque pro rerum opportunitate, nunc tardè, nunc celeriter eloquatur.

Canoram vocem in exordio, & magnam fugiat; hæc enim & modestum exordium esse vetat, & reliquæ orationi pronuntiandæ nocet. In alijs fortassè imitandis prudentiam adhibeat; ne vel leuia quædam, aut etiam vitiosa imitetur; aut ea, quæ cum alijs conueniant, à se tamen aliena sunt.

In gestu & corporis motu tantum item faciat, quantum natura rerum patitur: quod vel ex eo discere potest, si aliquos rectè natura tantum pronuntiantes in communi consuetudine obseruet.

Ita neque eodem gestu semper vtetur; neque manu eodem modo composita; neque vno brachio tantum; neque eodem motu corporis, & eadem vultus moderatione.

Non importunè suggestum palmis feriat; sed cum rei magnitudo poscit.

Non per suggestum quasi volitabit, nunc ex hoc, nunc ex illo angulo proficiens.

Non quasi ex suggesto medium corpus demittet; aut alijs multis moribus vtetur, qui aut deformes sunt, aut digladiantis potius quàm dicentis esse videntur.

Hæc omnia facillè cauebit, si christianam modestiam, & grauitatem prædicatoris non obliuiscetur: nihilq. audebit, quod supra vires, artè, & exercitationem suam esse suspicetur; quodq. ex conceptu affectu non proficiatur.

Sed vt distinctiùs de pronuntiatione præscribatur,

tur, quæ in voce, & corporis motu versantur, hæc concionator teneat.

In exordio vocem sedatam adhibeat, & quotidiano sermone proximam.

In narratione vocis varietate utatur, ut quod quidq; pacto gestum sit, ita narrate videatur. res enim strenuè gestæ, vocis celeritate; quæ verò dignitatem habent, plenis faucibus, & sedatissima voce narrandæ sunt.

In cohortatione quæ in epilogo concionis fit, primò voce utatur attenuatissima, quæ sit faucibus contractis: deinde clamore leni, non obstrepero; mox sono æquabili; ac postremò voce celeri.

In conuestione item, quæ pars etiam epilogi est, vocem adhibeat depressam, crebra intervala, longa spatia, & magnas commutationes.

In corporis statu & motu hæc caueat.

Ne in suggestu vnquam corpore innitatur; sed rectus stet, aut sedeat.

Ne deiecto, ne supino, ne præduro, ne in latius inclinato capite sit, sed planè recto.

Ne supercilia cõtrahat, ne diducat, ne remittat.

Ne nares corruget, ne moueat, ne inflet, ne digito diducat, ne plena manu resupinet.

Ne labra lambat, ne mordeat.

Ne mentum pectori affigat.

Ne humeros attollat, ne rursus contrahat.

Ne brachium tanquam gladiator immoderatè projiciat.

Ne læuam manum iactet nisi rarò, & in maximo concionis æstu.

Ne manum supra oculos tollat, ne demittat infra pectus.

Ne digitorum gestum indecorum adhibeat, sed decentem; nempe in principijs lenem, & in vtranque partem modicè prolatum; in narrando paulò productiorem; in reprehendendo acrem & instantem.

Ne argutijs digitorum utatur.

Ne femur feriat, nisi rarò, cum indignationem mouere studet.

Ne pedibus supplodat, nisi opportunè in summa contentione.

Ne tussiat, ne expuat crebrò, nisi necessitate coactus.

Ne in eloquendo per nares maiorem spiritus partem effundat.

Ne crebro anhelitu iumenta imitari videatur onere laborantia.

Hæc atque adedò alia ut fugiat, in consilium adhibeat prædicationis vsu peritos.

Sunt etiam quedam alia capita ad concionatores pertinentia, quæ quoniam vulgari sermone confecta sunt, infra suo loco cum instructionibus alijs communi lingua editis posita sunt.

SACRAMENTALE AMBROSIANVM.

In quo continentur instructiones pro administratione
omnium Sacramentorum.

*Carolus S. R. E. Presb. Card. tituli S. Praxedis Archiepiscopus
vniuerso Clero vrbis diæcesisq; sue Mediolanensis
salutem in Christo Iesu.*

NOBIS in Archiepiscopali hac vigilia versantibus ea præter cæteras vna proposita est sollicitudo, ut quam ecclesiæ huius hæreditatem sacram, iam olim Ambrosius sanctissimus à beatæ memoriæ Archiepiscopis, Miroclete, Eustorgio, & Dionysio acceptam, se conseruaturum esse dixerat, eam deinceps ab ipso Ambrosio patre auctam, & perpetuo sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ matris consensu retentam, & religiosa consuetudine, vsuq; prædecessorum nostrorum constantissimè conseruatam, nos pariter Deo benè iuuante integram non modò seruemus, verùm etiam si quam eius partem vel negligenter amissam, vel certè aliquo modo parum cultam animaduertimus, diligentissimè itidem & restituamus, & excolamus. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui consolatus est nos in laboribus, vigilijsq; huius ipsius nostræ sollicitudinis. Superioribus annis Breuiarium, quod opus fuit diuturni temporis, magnæq; diligentia, ita restituendum curauimus, ut antiqua huius nostræ ecclesiæ monumenta, veteresq; concelebrandis diuinis laudibus Ambrosianos ritus iam planè integros liceat agnoscere. Nunc sanè sunt item reliqua, in quibus iamdiu fixæ cum sint non solum cogitationes, sed labores nostri; denique apparere, & extare debent. Atque in ijs quidem (præter Missale, in cuius quoque edendi curam incumbimus) præcipuum etiam opus est, quod Sacramentale ex vetustissimo vsu vocamus. Id porrò si ferius, quàm decreto Synodali iam pridem promiseramus, in lucem prodijt, vos ipsi probè nostis factum esse multitudine, magnitudineq; occupationum Archiepiscopalijs; quibus pro temporum varietate nos non solum in singulos dies, sed in singula ferè momenta assidè distenti, necesse sapissimè habuimus cursum interrumpere industria & curæ, quam in eo conficiendo diligentissimam ponere iam pridem statueramus. Verùm si recta reputamus via, profectò ab huius nobis commissæ Ecclesiæ rationibus haudquaquam alienum fuit, rem, quæ tempus, & diligentiam postulabat, diutius differri; ut pluribus, quàm ab initio potueramus, ijsdemq; necessarijs partibus eam absolutam redderemus. Copiam certè habuimus exemplarium, quæ & manu scripta, & impressa, eaq; antiqua admodum, ex multis tam basilicæ nostræ Metropolitanæ, quàm aliarum ecclesiarum vrbis, diæcesisq; vniuersæ tabularijs conquisita, ac suppeditata, adhiberi ab ijs eccle-

T t siastici

fiatistici ordinis viris volumus, quos & pietatis studio flagrant, & doctrina laude claros, & rituum sacrorum vſu literatè peritos ad opus delegimus. Ex ſancti Ambroſij item fontibus multa hauſimus, quem Eccleſia hæc patrem magiſtrumq; habet omnium virtutum gloria florentem: quiq; cum de ijs qui initiantur myſterijs, tum de ſacramentis libros præcipuè ſcripſit. Neque ſolum his domeſticis adiumentis contenti fuimus, ſed aliunde ſubſidia comparauimus, ab ijs præſertim religioſis ſcriptoribus, qui rituum noſtrorum & diligentiffimi interpretes, & teſtes locupletiffimi extiterunt. Cum ijs igitur monumentis recognoſci ab initio potuit, vt certè recognitum eſt, opus Sacramentale, quod modò emittimus. Sed quoniam ad eius perfectionem etiam non parum intereſſe cenſuimus, exſpectare, vt prouinciæ concilia aliquot haberemus, in quibus ſingulis, ſapientiffimorum Epiſcoporum conſilio, & pietate, nos ea de re non doctrina ſolum, ſed vſu probatum aliquid ſemper ſtatuere: rem vſque adeò protulimus, vt ſynodis prouincialibus Dei munere ſex iam demum celebratis, neceſſarium opus plurimis decretis adiuuerimus. Accedit etiam hoc, quòd cum editionis libri Sacramentalis diem de die vſque adeò duxerimus, vt omnis diœceſis noſtræ viſitationem antè abſoluerimus: ex hac ipſa Archiepiſcopali ſpeculatione, in qua vſu multa comperimus ad Sacramentorum adminiſtrationem cultumq; opportuna, quæ minus præſtabantur, adiumenta item rei conficiendæ non parua ipſi ſubminiſtrauimus. quæ quidem adiumenta, in ijs quæ inſtructionum, ſeu rubricarum nomine cuique ſacramento copioſè adijci iuſimus, in primis apparebunt. Quamobrem ſi diutiùs libri editio iam prorogata eſt: diuturnitas tamen vtilitates permultas peperit, quas ex aſſiduo illius vſu vos ipſi cognoscetis. Sacramentale igitur edimus, multis partibus excultum atque abſolutum, vt mox ſupra demonſtrauimus. Veſtrum eſt omnium & ſingulorum qui ſacerdotes eſtis, quiq; in vrbe, & diœceſi noſtra Mediolanenſi ſacramenta ritu moreq; Ambroſiano miniſtratis, ita vos huius Sacramentalis regulis inſtituere, in omneſq; partes conformare, vt cum ad illius præſcriptum ea purè, ſanctè, & religioſè tractetis; tum cæremonijs & ritibus hoc ipſo traditis vtamini, neque vllis prætereà alijs. Atque ob eam ſanè cauſam iubemus, vos vniuerſos ſinguloſq; quorum intereſt, duobus poſt editionem menſibus hoc ipſum habere, legere, atque in vſum introducere, vt charitatis veſtræ, qua in procuranda animarum ſalute eximiè præcellere debetis, ſtudium in Domino commendemus.

R V B R I C A E

SEV INSTRUCTIONES
G E N E R A L E S.

De ſacramentorum adminiſtratione.

IN ſanctiſſimis ſacramentis & miniſtrandis & percipiendis, religioſa, diligentiq; cura requiritur. Quæ ſanè res cum ex ipſis myſterijs intelligi poſſit; tum etiam perſpicitur ex precibus, & ſacris cæremonijs, quæ à diuinis, apoſtolicisq; traditionibus deriuata, ac perpetuo ſanctæ Eccleſiæ vſu corroborata, ad hæc vſque tempora piè retinentur. ſacramenta enim

à Chriſto Domino ſaluatore noſtro inſtituta, & ad communem omnium ſalutem propoſita, cum cœleſtia munera ſint, atque inſtrumenta diuinæ gratiæ, ſolemnibus cæremonijs tractantur, & miniſtrantur: vt eorum tum adminiſtratio ſancta ſit, tum perceptio plena religionis. Quarè primo loco hæc generatim traduntur, vt tam qui ſacramenta miniſtrat, quàm qui ſumit, ad pietatis ſuæ partes breuiter inſtruantur.

Primo igitur parochus, omniſq; ſacerdos, cuius eſt ſacramenta adminiſtrare, meminiffe debet, ſancta ſe tractare, omniq; ferè temporis momento paratum eſſe oportere ad tam ſanctæ adminiſtrationis munus. Quamobrem is, cum alios per ſacramenta purget, atque illuminet, hoc maxime ſtudebit, vt ipſe vitam purè, caſtè, ac religioſè agat, mentemq; item & animùm

animùm ab omni peccati labe purum adiutrice Dei gratia conſeruet diligenter. Nam eſſi ſacramenta, diuinam quidem virtutem quæ illis ineſt, nunquam amittunt; tamen impurè ea miniſtrantibus aternam mortem afferunt. Itaque primum ſollicitè, & intimè recogitare debet, an alicuius peccati mortalis (quod ſanctiſſima cautione ſacerdos euitare debet) ſibi conſcius ſit. Quòd ſi reum ſe eſſe nouit, priùs ſacramentali confeſſione ſe expiare ſtudebit: contritionem certè habere quàm diligentiffimè curet.

Quacunque diei aut noctis hora ad ſacramenta miniſtranda vocabitur (cum præcipuum eius munus, cuius cauſa à reliquo populo ſeparatur, ab eccleſiaq; ſuſtentatur, præter cætera, eorum adminiſtratio ſit) nullam tam ſanctis pietatis officijs moram interponet. Immo populum ſæpenumero, prout occaſio tulerit, accuratè præmonere, vt cum opus eſt parochiali miniſtratione atque officio, ſe quàm primum, & liberè accerſat, nulla habita nec temporis, neque loci longè diſtantis, neque aliterius cuiuſcumque incommodi ratione.

Cum autem accerſetur, tantùm abeſt, vt verbis, vel vultu, vel alio ſigno oſtendat ſe grauè iturum, vt illius, cui miniſtrare debet ſalutis deſiderio ſe accenſum patrem præbens, verborum benignitate, vultuq; hilari charitatem paternam ſignificante, & libentiſſimè, & vt poteſt, celerrimè accedat.

Antè verò quàm accedat, paululum ſaltem in ſacræ actionis quam ſuſcepturus eſt meditatione attentè verſabitur. Atque vt & ipſe ſanctè miniſtret; & cui miniſtrabit, piè ſalutariterq; percipiat (niſi cum neceſſitas eum feſtinare cogit) genibus flexis ad altare paululum orabit, & hanc orationem adhibere poterit, vbi propria adſcripta non eſt.

Psall. Veni ſancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium: & tui amoris in eis ignem accende.

Ŷ. Gloria patri, & filio, & ſpiritui ſancto.

Œ. Sicut erat &c. Iterum. Veni ſancte Spiritus. Ŷ. Dominus vobiscum. Œ. Et cum ſpiritu tuo.

Oratio. Domine Deus omnipotens, qui me indignum propter tuam miſericordiam miniſtrum feciſti ſacerdotalis officij, propitiuſ eſto mihi peccatori, vt condignè poſſim diuina clementiæ tuæ ſacramenta fidelibus ad ea confugientibus miniſtrare. Per dominum noſtrum &c.

Et prætereà ne titubanter quidquam in miniſtratione agat, quamuis ordinem miniſtrandi, cæremoniaſq; ritè teneat, antè tamen quàm miniſtret, attentè ex libro religioſa animi intentione, quæ agenda ſunt, recognoſcet.

Si incommoda valetudine laborat, qua tamen à ſacramenti miniſtratione non impediatur, alium ſacerdotem ab Archiepiſcopo probatum ſibi comitem adiunget: quo adiutore vtetur, ſi quando præ ægritudine, vel in via, vel in miniſtratione deſiceret.

Accerſet item parochiæ ſuæ clericos, quos decenti habitu, & ſuperpelliceo in primis rectè indutos, tot vt poterit adhibebit, quot ſacramenti ratio depoſcet.

Præmonere eos breui cohortatione quandoque, quàm modèſtè, & quanta deuotione eam functionem proſequi debeant.

Hoc etiam præcauebit, vt veſtes ſacræ, ſupellex, & vaſa, quæ ad miniſtrationis vſum adhibentur, ab omni ſorde pura ſint, atque adeò quodam eccleſiaſtica munditiæ nitore colluceant. In omni ſacramentorum adminiſtratione ſemper ſuperpellicem decens, & ſtolam adhibebit. quæ ſtola colore erit, quem ſacramenti miniſtrandi ratio ritè poſtulat.

De libro hoc preces, & ſacramentorum formulaſ, cæteraq; pro ratione eorum quæ miniſtrabit, rectè leget: nec verò memoriæ, quæ plerunque labitur, confiſat.

Sacramenti quod miniſtrabit, vim, ratione, vſum, ſalutareſq; fructus, prout temporis, ac perſonæ ratio, & præſentium multitudo tulerit, diligenter explicabit, præſertim catechiſmi Romani doctrinis: quas partim etiam ſumere poterit ex libris ſancti patris noſtri Ambroſij de ſacramentis; & de ijs qui initiantur myſterijs. Cum verò cæremoniæ, quæ ad ſacramenta adhibentur, mentes illorum qui eas intuetur, accuratèq; obſeruant, ad ſublimium rerum cogitationem erigant, fidemq;, & charitatem in ijs ipſis excitent; earum etiam vim, ſanctioresq; ſignificationes, vt diligentiffimè poterit, idem populo exponet, cum vſu venerit.

Ritibus autem, & cæremonijs vtetur hoc libro præſcriptis: quibus nihil, ne alicuius quidem priuatæ deuotionis nomine addet, nec detrahet; neque verò aliquid mutabit: niſi aliter aliquando faciendum rubrica ſuo loco oſtèdat.

Dum verò ad miniſtrandum proſciſcitur, animi meditatione attentus erit ad rem, quam ſanctè acturus eſt: piè pſalmos, & orationes ſtatim in hoc libro præſcriptas recitabit. Nihil quidquam cum alio colloquetur, niſi neceſſitatis cauſa, & quàm breuiſſimè: neque ſalutationibus in via vacabit.

Grauitè prætereà matureq; incedet, non properanter, niſi inſtante neceſſitate. callopodijs autem, ſeu zoccolis, nunquam vtetur ſanctiſſimis ſacramentis ferendis.

Sacramentum prætereà aliquod cum miniſtrat, vt id magna cum religione præſtet, ſingula verba, quæ ad illius formam rationemq; pertinet, omni animi attentione & pietate diſtinctè pronunciabit, & clara item voce, vt ab illis audiri poſſit, quibus miniſtratur.

Sacras item preceſiones ſanctè grauitèq; dicet. Solènes prætereà alios ritus cæremoniaſq; ita decenter obſeruabit, vt veluti antè oculos ponere videatur eximia illa dona, quæ in eo ſacramento continentur.

Ita verò demum in omni ſacramenti adminiſtratione ſe geret, vt non actione ſolum tota;

sed vultu etiam, illos qui adsunt, incitet ad pietatem, ac deuotionem.

Illudque, norit præterea officij sui esse; & hac sancta administrandi ratione, & præterea assiduis orationibus, & doctrina, & omni sacerdotali industria, fideles sibi commissos tales efficere, quibus dignè, vtiliterque sacramenta ministrari possint.

Lumina adhibebit in ministratore, prout sacramenti ratio deposcit: id quod cum mysterij significatione, & reuerentiæ, cultusque officio fit. Sacramenti ministratorem cum aggreditur, id intendat, idque sibi agere proponat, quod Christus Dominus instituit, & sancta mater Ecclesia intendit, atque agit.

In ipsa verò ministratore, animo menteque defixus erit in cogitatione sacramenti quod ministrat. idque quantum fieri potest, studiose curabit.

Illud porro cauebit, vt ne in ministratore, eiusdem causa aut occasione aliquid exigat, petatur aliquo modo. Sed quæ gratis accepit, gratis ministrat, sine aliqua vel minima cuiuscunque auaritiæ suspitione.

Vt autem sacramentis debitus religionis cultus, etiam externus, ab ijs tribuatur qui ea suscipiunt: non patietur quemquam ad illa suscipienda accedere, nisi exteriori quoque habitu, vestiumque modestia, debitam illis venerationem præferat.

Videbit igitur, vt viri armis depositis, vtque mulieres rectè velato capite accedant; vt omnes vestitu, & toto corporis habitu modesto humilitatem christianam præferant.

Curabit etiam pro loco, & tempore, & personarum ordine, vt idem faciant, quicunque dum sacramentum ministratur, aliquod officium præstant, vt potè patrini, & paranymphi.

Monebit id quoque reliquos omnes qui adsunt, vt remoto inani colloquio, actusque indecenti, piè ac deuotè vt debent, intersint capite aperto, mente etiam ipsi reputantes cœlestia illa dona, quæ sacramentorum virtute fidelibus impartuntur.

Iudæos autem, infideles, hæreticos, & excommunicatos non patietur in sacramentorum ministratore præsentem adesse: nec verò catechumenos.

Cætera denique omnia ritè & ordine seruabit, prout vnicuique sacramenti ministratori accommodata, suis quæque locis sigillatim demonstrata sunt.

Cum verò sacramenta quinque tantum, nempe Baptismum, Eucharistiã, Pœnitentiam, Matrimonium, & Extremam vnctionem, Parochus ex officio administrare possit, eorum cæremoniæ, quas rectè seruet, locis proprijs præscriptæ sunt.

Reliquis autem sacramentis duobus, Confirmationi, & Ordini, quorum administratio solius Episcopi est, non cæremoniæ administrandi in hoc libro describuntur; sed adiungi operæpretium fuit breuem quandam instructionem

rerum, quas cum ea Episcopus solemniter ministrabit, debet ipse Parochus, pro curæ parochialis munere agere atque exequi.

Rubricæ, seu instructiones.

De Baptismi ministratore.

BAPTISMVS inter sacramenta sicut primum locum obtinet, ita maximè etiam necessarius est: cum sine eo nemini pateat aditus ad cœlestem regnum: *Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei*, inquit Christus Dominus. Quare Sacerdos cuius est hoc sacramentum ministrare, cum ea omnia, quæcunque ad illud conficiendum attinent, rectè scire, accuratè animaduertere, riteque seruare debet: tum pleraque etiam, prout vsu venerit, populum accuratè præmonebit, ac docebit. Quæ omnia vt ordine facileque præstet, hoc loco breuiter traduntur, atque exponuntur.

Quæ Parochus in Baptismi ministratore, quod ad eius materiam, & formam attinet, animaduertat, & populum etiam doceat.

IN Baptismo, sicut in cæteris sacramentis, cum præter eius qui ministrat intentionem, de qua mox supra dictum est, materia, forma, & minister requirantur; de ijs Parochus vt infra obseruabit, ac fideles quoque instruet, ac monebit, prout opportunum viderit.

Quod igitur ad huius sacramenti materiam pertinet, id animaduertet, vt aqua (quæ materia sacramenti Baptismi est) nō solum vera, naturalis sit, sed etiam eo ipso anno, quemadmodum sanctè cautum est, benedicta in Sabbato sancto Paschæ Resurrectionis Domini, aut Sabbato Pentecostes.

His igitur duobus Sabbatis, quibus ex veteri instituto fontis baptismalis benedictionem agi celebrarique solemne est, ipse cum clericis parochiæ suæ quotannis, si in vrbe est, ad Basilicam Metropolitanam; si in diocesi, ad ecclesiã plebanam tempestiuè conueniet: vasculum proprium, atque vsui huic tantummodo addictum, idemque nitidum afferet; quo aquam baptismalem inde in ecclesiam suam reportet.

Eò cum venerit, superpelliceo, & stola alba indutus, cum clero ecclesiæ vbi fontis celebritas agitur, processionem ordine ad fontem obibit, & ministerium etiam suum, vbi opus erit, in benedictione præstabit.

Peracta solemnè benedictione, vasculum quod portauit, offeret, vt aqua benedicta impleatur: impleti os diligenter occludet: tum illud velo albi coloris conteget, in parochialemque ecclesiam debita veneratione deferet, clericis duobus proximè præeuntibus, qui lumina portet. Ad ecclesiam suam vbi venerit, vasculum cum luminibus in fonte baptisterij collocabit: inde

Psal. 41.

Instruct. Baptismi.

in sacristiam rectè veniet: vbi mox sacris Missæ vestibus se induit, sicque indutus cum clero & populo ad fontem procedit: vbi canit antiphonam. *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus*. Mox vasculum aquæ baptismalis capit, effunditque in fontem, ac mox adiuuante Diacono, alioque ministro, aliam præterea aquam, quantum satis sit ad eum implendum, quem statim rectè claudet.

Tum quo ordine venit, ad altare procedit, & Missam celebrat. nec verò antè Missam celebrabit his Sabbatis, nisi absoluta fontis actione. Sed si ob viæ longitudinem, aliamuè causam ad suam ecclesiam in tempore redire non possit, vt post huiusmodi actionem liceat Missam celebrare; illam antè celebrare poterit; reliqua verò vt dictum est peragere.

Aquam baptismalem (quoniam puram illam quidem, mundam, nitidamque esse, ob tanti sacramenti dignitatem conuenit) in ipso fonte per totum annum, quoad eius fieri potest, tum decorè, tum purè conseruabit. Quam ob causam cum fontem pro sacramenti maiestate expresscripto decenter extructum, ornatumque habebit: tum etiam totum ipsius fontis opus vndique ita contextum tenebit, vt nec puluis, neque vllæ alię fordes intrò penetrent, quibus aqua corrumpi, aut impura fieri possit.

Quòd si intrà annum, præ temporis diuturnitate, aliamuè causa illam corrumpi contigerit, in sacristiam propè fontem Parochus proieciat: statimque & fontem purgabit; & verò si in vrbe est, ad Metropolitanam; si in diocesi, ad plebanam ecclesiam veniet, vnde proprio vasculo nitido aquam baptismalem accipiat, in parochialemque ecclesiã secerè ferat: vbi quàm primum in fontem effundet, baptismalique aquæ allatæ tantum etiam aquæ puræ, nitidæ, & recentis addet, quantum satis erit.

Hoc ipsum quoque præstabit, si etiam aqua baptismalis per annū aliquo modo defecerit.

Si verò in ecclesia, vel Metropolitana, vel plebana, vbi fontis benedictionem fieri solène est, aquam baptismalem corrumpi, aut deficere cõtingerit: tunc Archipresbyter, aut Præpositus, rochero, cappa, & stola violacea indutus, fonte primum diligenter purgato, & aquæ puræ, mundæ, recentisque pleno, oleoque sacro, quod aquæ immisceri debet, parato, benedictionem ommissis cæteris cæremonijs peraget, vt infra suo loco inter Benedictiones, adhibitis saltem duobus clericis.

At verò ne temeraria manus abutatur aqua baptismali ad superstitionem, & perniciem; sacerdos fontem ex expresscripto benè communitum, sera etiam, clauisque claudet, quam ne clerico quidem committens, apud se custodiet perpetuò.

Et quoniam interdum accidit, vt in summa hyeme aqua baptismalis vi frigoris congeliet, aut gelida nimis fiat: tunc vt aliquo calore lique-

facta, aut calefacta, vsui ad baptizandum infantem esse possit (cum animaduerti debeat, ne illa gelida nimis ei noceat) aliam aquam va se mundo calefactam immisceri licet. quæ aqua calefacta longè paucior erit, quàm illa quæ benedicta est. Quæ in re etiam cauebit sacerdos, ne quid aliud commisceat, quàm aquam puram, ac naturalem, quamuis calidam.

Verum cum huius sacramenti ea sit necessitas, vt etiam à laicis instate mortis periculo illud administrari liceat: ne hoc quidem, cum occasio tulerit, præstare prætermittet, vt populum huius sacramenti materiam doceat esse, omne naturalis aquæ genus, siue ea maris sit, siue fluuij, siue paludis, siue putei, siue fontis, quæ sine vlla adiunctione aqua dici solet. Alijs autem liquoribus, aut aquis, quæ è floribus, herbis, alijsuè id generis exprimentur, eliciuntur, Baptismus confici non posse ostendet: aquam præterea puram mundamque esse, pro sacramenti dignitate conuenit: nisi necessitate urgente, in qua vt licet etiam aqua lutulenta.

Sequitur forma baptismi, quæ est:

Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Quæ, dum infans ter mergitur, continuata pronuntiatione, & singulorum verborum distinctione, rectè integreque profertur, nihil addendo, omittendo, aut mutando.

Et verò quod ad formam ipsam pertinet, ipse Parochus non solum populo generatim ob baptizandi necessitatem; sed etiam priuatim, præcipueque obstetricibus, in ecclesia tamen, eam planè ostendet, ac traderet.

Quam etiam formam an illa rectè teneant, aliquando eodem loco accuratè videbit, ac diligenter queret. Proindeque illarum, quæ intrà parochiæ suæ fines habitant, nomina certo libro descripta habebit, vt illas interdum instruat, non solum Baptismi quæ materia sit, vt mox dictum est, sed quæ etiam forma, & quæ intentio baptizantis.

Ab hac autem ipsa baptismi forma ne minimū quidem vnquam discedat, vt expresscriptum est, nisi cum forma sub conditione vtendū sit, quæ est cum adiunctione verborum: quæ infra suo loco ponitur.

Qua forma vtitur, cum infans, aliusuè qui Baptismo offertur, re diligenter perquisita, dubium relinquitur, aut certe non apparet, eum baptizatum esse: vt de expositis, inuentisque paruulis dubitari, atque ignorari sæpenumerò solet. Quòd si re accuratè inuestigata, exploratū habuerit, illum forma seruata baptizatum esse; caueat omnino, ne hanc sub conditione baptizandi formam adhibeat: cum sacrilegium committat, si contra fecerit; & illud impedimentum contrahat, quod sacri canones irregularitatem vocant.

Si verò fœtus ex vrero matris, quæ in partu periculose laborat, vel manu, vel pede, vel alia aliqua parte extrans, ob necessitatem in ea ipsa

parte ab obstetrice baptizatus est; cum super-
stes erit, sub eadem conditione baptizetur,
adhibitis ceteris Baptismi caeremonijs. Si ve-
rò in capite, quod primum ex utero prodijt,
baptizatus est, forma rectè seruata; quando
superuixerit, ad ecclesiam deferatur, cui tan-
tùm reliquæ caeremoniæ adhibeantur, quæ ad
solemnitatem Baptismi attinent.

Si quando præterea monstrum humanum Baptif-
mo offertur, videndum est antequàm baptize-
tur, an vna persona sit, an verò duæ: tum
masculus ne sit, an femina. Siq. re perspecta
dubium est, an sint duo, utpotè quia duo ca-
pita non habet, nec pectora bene distincta;
vnus intentione certa, neque vaga, simplici-
ter baptizetur: alter verò, seu alij sub condi-
tione: *si non es baptizatus &c.* Si verò quia
duo capita, pectora duo, aut corpora etiam
distincta in monstro apparent, homines duos
esse perspicuum est, singuli simpliciter bapti-
zetur. Quod si mortis periculum in mora
erit, numero plurali baptizetur: *Ego vos ba-
ptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus
sancti.* Sin autem vna persona est, ut potè
vnum tantùm caput habens, tanquàm vnus
baptizetur, etiam si alia membra plura gemi-
natauè habeat.

At verò monstrum, quod hominis speciem
non præfert, non baptizetur, nisi primùm
Archiepiscopus consulatur: de cuius etiam cõ-
silio agetur, quod supra de monstro humano
dictum est, si tempus dabitur.

De ministro Baptismi.

MVNVS conficiendi hoc sacramentum
quamuis sacerdoti commissum sit: tamen
cogente necessitate, omnes, etiam laici, & fœ-
minæ quoque sine solemnibus tamen caeremo-
nijs baptizare possunt. Illud verò cauendum
est (quod etiam Parochus, prout occasio tu-
lerit, accuratè monebit) vt ne fœmina viro
præsente; neque laicus clerico præsente; ne-
que rursus clericus præsente subdiacono; hic-
que itidem coram diacono; nemoq. præterea
eorum coram sacerdote baptizare audeat: ip-
se autem norit, sibi licere baptizare, etiam
præsente suo Episcopo.

Et quoniam si vel à muliere, vel à laico fe-
cüs sit, graue peccatum admittitur, id etiam
monebit.

Obstetricibus autem, quæ baptizare consue-
uerunt, formamq. Baptismi tenent, baptiza-
re quidem necessitate urgente permittitur,
etiam præsente laico, qui huius sacramenti cõ-
ficiendi planè ignarus rudisq. sit.

Verùm grauissimè Parochus monebit, quàm
grauiter illæ peccent, si quando mortis necessi-
tate non cogente, Baptismũ ministrare audèt.
Quamobrem illud etiam interdum opportu-
nè nunciabit, vt cum mulier propè paritura
agrè se habet, de eiusque partu timetur, stu-

deat in primis Parochum in tempore accerfe-
re: aut, si eum habere non potest, aliquem ex
ecclesiasticis ministris, aut denique virum lai-
cum baptizandi peritum in promptu habere:
vt ne obstetricibus fœminis, nisi in summa ne-
cessitate, cui aliter prouideri nullo modo po-
tèst, baptizandi locus vnquam detur.

Parentes autem omnino caueant, ne liberos
suos baptizent absque manifesta necessitate,
cum scilicet alij quoquo modo apti non ad-
sunt, & periculi vrget necessitas. quod ipse
etiam monebit, prout vsu aliquando veniet.

De modo ministrandi Baptismi.

MINISTRATUR Baptismus triplici mo-
do, immersione, infusione aquæ, & asper-
sione. Sed immersionis modus cum antiquis-
simo in sancta Dei Ecclesia instituti ritusq. sit,
idemq. in ecclesia Ambrosiana perpetuò reten-
tus: ab ea mergendi consuetudine recedi non
licet, nisi imminens mortis periculum instet;
tumq. vel aquæ infusione, vel aspersione mini-
strabitur, seruata illa stata baptizandi forma.
Ad aquæ baptismalis infusionem non manus,
sed vas ob eam causam paratum adhibebitur.
Id Parochus mergendo seruabit, vt ab ea par-
te fontis baptismalis stet, vbi directo obitu
orientem spectet.

In immersione hoc seruabit, vt infantis latera
manu vtraque firmiter excipiens, illius supini
occiput ter mergat: primò dicens, *In nomine
patris*, iterum, *& filij*, tertio, *& Spiritus
sancti.* Qua in immersione animaduertet, vt
dum mergit, infantem ne laedat, at aquam ve-
rè illius occiput immersione tangat.

Si quando autem duo, pluresuè infantes Baptif-
mo offeruntur, eorum vnique exorcismũ,
catechismũ, & reliquas stas caeremonias se-
paratim adhibebit: super ijs tamen simul ora-
tiones dicere poterit, numerumq. commutare
vbi opus est, vt pluribus conueniat.

Infantibus autem oblati, partim maribus, par-
tim fœminis, separatim, atque ordine ministra-
bit, maribus scilicet primò, & deinde fœmi-
nis, mutata nominis verbiq. ratione pro sexus
genere.

Et verò quod in Ecclesia Ambrosiana veteris
instituti & consuetudinis est, decreto etiam
prouinciali renouatum, vt infantes in hebdo-
mada authètica nati, Sabbato sancto ad Basili-
cam Metropolitanam; & qui item hebdoma-
da Pentecosten proximè antecedente in lucem
editi sunt, ad eandem Basilicam Baptismo of-
ferantur; id vnusquisq. Parochus seruet; vt
ijs solemnè ritu huius ecclesiæ Archiepiscopus
Baptismũ ministret. A qua solemnitate, quæ
Archiepiscopalis muneris est, alius omnino vel
Archipresbyter, vel Præpositus, vel Parochus,
tam vrbis, quàm diœcesis abstinebit.

Prou 4. tit. que
pert. ad sacram.
bap. pag. 135. 9.
Si quis.

De caeremonijs quæ in Baptismo adhibentur.

RITVS, caeremoniæ, & solemnitates, quæ
in Baptismo adhibentur, eiusmodi sunt, quas
omitti nefas est, nisi cum baptizandi necessitas
instat.

Quamobrem Parochus cum illas, tum earum
mysteria & significationes rectè tenebit, vt &
religiosè ritèq. hoc sacramentum ministret;
& peritè pieq. earũ mysteria fidelib⁹ exponat.
Has autem stas caeremonias sacerdos cum Ba-
ptismũ ministrabit, numquam planè omit-
tet, nisi quando ob necessitatem ministrabit.

Atque omnes quidem hæ caeremoniæ precatio-
nesq. ad tria capita rediguntur.

Aliæ enim sunt, quæ antequàm accedatur ad
Baptismi fontem, seruantur: aliæ, quæ cum ad
ipsum fontem ventum est, adhibentur: & aliæ
præterea, quæ peracto iam Baptismo addi so-
lent.

De caeremonijs, quæ priusquam Baptismus ministratur, adhibentur.

IN primis aqua paranda est, qua ad Baptismũ
vri oportet.

Consecratur enim Baptismi fons, addito mysti-
cæ vnctionis oleo: neque id omni tempore,
sed Sabbato Paschæ Resurrectionis Domini,
& Pentecostes.

Hæc enim facta duo tempora, mysteriorum
plena, Baptismo celebrando solemnè legiti-
maq. esse docent Ecclesiæ Patres, & in primis
Leo Pontifex sanctissimus.

*Nam quamuis, inquit is, totum, quidquid in
Christo Domino, & virtutis diuinæ est, & infir-
mitatis humanæ, ad nostræ reparationis tendat
effectum, propriè tamen Paschali tempore, nem-
pe in morte crucifixi, & in resurrectione ex mor-
tuis, potentia baptismatis nouam creaturã con-
dit ex veteri, vt in renascentibus, & mors Chri-
sti operetur, & vita, dicente beato Apostolo Pau-
lo; An ignoratis, quia quicumq. baptizati su-
mus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati su-
mus? Consepulti enim sumus cum illo per Ba-
ptismũ in mortem, vt quomodo surrexit Chri-
stus à mortuis per gloriam patris, ita & nos
in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complan-
tati facti sumus similitudini mortis eius, simul
& resurrectionis erimus, &c. ex quibus appa-
ret, Paschale tempus electum ad filios hominum
regenerandos, & in filios Dei adoptandos.*

Epist. 4. ad Epi-
scopos Siciliae.
cap. 3.

Ad Rom. 6.

Ead. epist. c. 4.

*Huic paschali obseruantia additur etiam Pen-
tecostes ex aduentu Spiritus sancti consecrata so-
lemnitas, quæ de paschalis festi pendet articulo.
Eo autem die, quo omnem credentium numerum
promissus Spiritus sancti repleuit aduentus, triũ
millium populum sua prædicatione conuersum
laacro baptismatis consecrauit.*

Aqua autem adhibetur, ad significandam animæ
ablutionem, quam Baptismus efficit.
Ideoq. ab Apostolo *lauacrum* appellatur: oleũ

autem ad ostendendam gratiam Spiritus san-
cti, quæ per Baptismũ datur.

Deinde antè fores ecclesiæ, qui Baptismo ini-
tiandi sunt, offeruntur, propterea quòd indigni
sint, qui more fidelium, domum Dei, ante-
quàm Christo Domino se addixerint, ingre-
diantur.

Tum verò Parochus ab eis exquirat, qui illos
offerat.

Quo cognito, ter conceptis verbis, eum qui ba-
ptizandus est, interrogat: *Abrenuncias, &c.*
Et eius nomine patrinus ad singulas interroga-
tiones respondet. *Abrenuncio.*

Et quoniam huius sponsonis chyrographum
sanctè conceptum magnam vim habet in cœ-
lo, tum Parochus illos admonet, & testatur
dicens: *Memor esto sermonis tui, &c. vt ex
his verbis intelligant, quàm diligenter hæc
sponsonis præstanda sit: sciantq. hanc professio-
nem christianorum esse propriam, vt non sint
de hoc mundo, sed cor habeant ad Dominum,
qui in cœlis est, expectantes beatam spem, &
aduentum gloriæ magni Dei.*

Ad huius, aliorumq. mysteriorum explicatio-
nem adhibebit doctrinam patris nostri san-
ctissimi Ambrosij.

Et verò cum huius ipsius mysterij, harumque
sponsonum ratio diligentissimè explicata sit
canone Concilij Parisiensis, non alienum est
illius verba excipere: *Constat igitur vnum
quemque fidelem Deo in baptisate duarum
pactiõnum nexibus se obligare: altera, qua ab-
renunciare Diabolo, & omnibus operibus eius,
& omnibus pompis eius: altera verò qua se in
patrem, & filium, & Spiritũ sanctum credere
profiteatur.*

Conc. Paris. 2.
lib. 1. cap. 9.

*Vnde etiam sub eiusdem sanctæ Trinitatis in-
uocatione baptismatis gratiam consequitur.*

*Cum ergo post huiusmodi abrenunciationem
quibuslibet illecebris vitiorum illectus, ad ea
quibus renunciauit, redit; nec non & post tantæ
fidei perceptionem in apostasiam aut infidelita-
tis, aut hæreticæ prauitatis, aut fraterni schis-
matis prolabitur: proculdubio vtriusq. pactio-
nis transgressor efficitur; quarum altera, quia
Baptismi iteratione nequit, pœnitentiæ lamen-
tis, elemosinarum largitionibus, ceterisq. bono-
rum operum exhibitionibus dilui potest.*

*Altera verò, quæ prædictæ contagionis lepra cõ-
maculata fuerit, nisi hac primùm per Christi
caruerit gratiam, & ad unitatem Ecclesiæ redie-
rit, mundari, & pristina fidei colorem, sanita-
tisq. vigorem recuperare non poterit.*

*Quia ergo flammæus ille gladius, qui propter
peccatum primi hominis ianuam paradisi obice
mortalibus immobili oppilauerat, in sacro san-
cto baptismatis fonte extinguitur, & eadem
ianua credentibus aperitur: omnibus fidelibus
studendum est, vt pactiõnis, & sponsonis, quam
cum Deo in baptisate fecerunt, semper me-
mores existant; caueantq. ne quibuslibet vitiorũ
fordibus se maculantes, non solum eundem sibi
reac-*

Gen. 3.

reaccédant ignem, verum etiam immundum spiritum à se tempore baptismatis expulsum, cum septenario demonum numero sibi addito, ad se quoquo modo redire faciant: sicut illis, ut Dominus ait, nouissima peiora prioribus: & impleatur in eis quod beatus Petrus Apostolus ait: Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuertere ab eo, quod traditum est illis, sancto mandato. apteturque eis illud, quod idem ait: canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in volutabro luti.

Postea salua oris sui Parochus tangit infantis aures, & nares, prolatis Christi Domini verbis, quibus aures, & linguam surdi, & muti tangendo usus est: Ephata, hoc est adaperire: celebratur enim mysterium apertionis aurium: ut aperiantur nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, & pietatis æternæ; & ad discernendum bonum odorem à malo, sanam doctrinam à corrupta: aures autem ad audiendum mandata Dei; ut doctrina quæ de ore altissimi fluxit, per eius aures intret, & ei suauiter oleat.

Deinde adhibetur exsufflatio, ut hoc mysterio Spiritui sancto cedat fugiens malignus spiritus: id quod fit non sine Christi exemplo, qui insufflauit in discipulos suos, ut Spiritum sanctum eis daret.

Tum sequitur exorcismus ad expellendum Diabolum, eiusque vires frangendas & debilitandas sacris illis & religiosis verbis.

Obsignantur præterea oleo sacro, figura crucis, pectus, & scapulæ: ut intelligamus, eos qui Baptismo initiantur, quasi Christi athletas, ait sanctus Ambrosius, luctamen huius sæculi lucturos. Solent enim luctantes inungi. Deinde, ut sciamus Baptismi gratiam non nostris meritis, sed Christi beneficio, & gratuita misericordia donari, quæ oleo significatur. Præterea quia oleum est medicamenti species, quandoquidem Samaritanus infudit in vulnera oleum, & vinum: ideo hac vnctione demonstratur, intima animæ nostræ vulnera, & morbos hac medicina curari; fomitemque ipsum, quamuis non omnino extinguitur, at certe debilitari, viresque & robur spirituale nobis addi, quo Satana, carnisque tentationum impetus depellamus. Pectus præterea vngitur, ut intelligamus, mentem animumque diuina virtute corroborari. Scapulæ verò, quia dantur homini vires ad iugum Christi Domini ferendum.

Inungitur autem, & retrò, ut vndique muniatur, & confirmetur, ad opera bona præstanda corde, & corpore, voluntate, & opere.

Nomine deinde, quod parentes imponi volunt, appellatur, signoque sanctæ Crucis obsignatur: quod ostendit, eum qui Baptismo initiatur, Christi Domini seruituti addici, cum nominis impositio signum sit dominij. Quam ob causam cum vellet Deus docere Adam, eum principem, & dominum esse omnium animantium, ad eum illa adduxit, quibus nomina imponeret. Saltem in illius os qui ad Baptismum adducen-

duus est, inseritur, quo significatur, eum fidei doctrina, & gratiæ dono consecuturum esse, ut à peccatorum putredine liberetur, saporemque bonorum operum percipiat, & diuinæ sapientiæ pabulo delectetur.

Iis peractis, infans in Ecclesiam introducitur: ubi primum apud sacrum fontem humi collocatur. Qui ritus cum supplicem eius petitionem, qui se baptizari postulat, ostendit (cum prostrati humi olim baptismum peterent) tum significatio est sanctæ humilitatis, quam Christianus profiteri debet.

Tum sacerdos vnà cum eo qui baptizandus est, aut si infans, cum compatre, commatreue dicit symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam. Quæ res indicat fidei professionem, quam christianum publicè præstare oportet.

De cæremonijs, quæ cum ad Baptismi fontem ventum est, adhibentur.

SED cum iam Baptismum administrari oportet, quærit Parochus ab eo qui baptizandus est, num baptizari velit: quo quidè per se, vel eius nomine patrino annuente, statim de fide orthodoxa ab eo quærit trina interrogatione, ut tres sunt in diuinitate personæ. Id verò fit, ut sciamus, primum sine recta fide Baptismum nihil ad æternam salutem prodesse: Nam qui crediderit, & baptizatus fuerit, hic saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. deinde, hoc Baptismi sacramentum esse, dicitur, sacramentum fidei, ut per illud infantibus habitus fidei infundatur; & adulterum fides gratia Dei illustretur, formetur, & perficiatur. Trina item interrogatio, trinaque responsio, quæ fit verbo, Credo, adhibetur: ut multiplicem lapsum, inquit sanctus Ambrosius, superioris ætatis, absoluat trina confessio. Denique ut vobis, inquit idem, afferatur exemplum, sanctus Apostolus Petrus posteaquam in passione Domini lapsus videtur infirmitate conditionis humanæ, qui antè negauerat, postea ut illum lapsum aboleret, & solueret, tertio interrogatus à Christo, si Christum amaret, tunc ille dicit: Tu nosti Domine quia amo te. tertio dixit, ut tertio absolueretur. Sicut ergo peccatum dimittit pater, sic dimittit filius, sic & Spiritus sanctus.

Interrogatus ter mergitur, in memoriam mortis, & resurrectionis Christi Domini: utque intelligat, se cum Christo consepultum resurrecturum esse. Trina autem mersione, significatur triduana Domini sepultura.

De cæremonijs, quæ peracto Baptismo seruantur.

POST Baptismum dicitur litania genibus flexis; ut intelligamus, Baptismi sacramentum eum communi omni sanctorum adscriptum esse, quorum nomina inuocantur. Inungitur præterea à Parocho in vertice sacro chrismate, ut intelligat se ab eo die Christo capiti

pitit tanquam membrum coniunctum esse, atque eius corpori insitum, & ea re christianum à Christo, Christum verò à chrismate appellari. Induitur postea baptizatus veste alba. quæ vestis, inquit sanctus Ambrosius, est indicium, quod baptizatus exuerit inuolucrum peccatorum, & induerit innocentia casta velamina. Indicat item resurrectionis gloriam, ad quam per Baptismum renascimur.

Libertatem christianam, quam hoc sacramentum affecuti, erepti de seruitute Diaboli. Innocentiam, atque integritatem, quam in omni vita baptizatus seruare debet.

Lætitiam internam, & gaudium spiritus. Sicut enim vestis pulla est signum tristitiæ, ita candida gaudium indicat.

Traditur demum baptizato in manum cereus ardens. quo cereo significantur tres theologice virtutes, quæ ipsi hoc sacramento infunduntur; fides in lumine, charitas in calore, spes in cerei recta altitudine: quæ sursum ascendit; ut spes nostra ad cælos usque excitatur, atque erigitur. Id præterea, quod Baptismo nobis fit communicatio lucis, & depulsio tenebrarum: ob eamque causam Baptismus sacramentum illuminationis, & baptizati, ij quidem illuminati à patribus dicuntur.

EX antiquissima catholice Ecclesiæ consuetudine, cum præter ministrum qui Baptismum conficit, alij etiam ad sacram ablutionem adhibeantur, qui patrini, aut compatres vocantur: Parochus de ijs vt infra animaduertet, ac seruabit. Non adhiberi sinet ex ijs plures, quam vnum tantum, siue virum, siue mulierem, ex sacrorum canonum præscripto; vel ad summum vnum, & vnã, vt Concilio Tridentino statutum est. Non tamen simul virum & vxorem adhibebit. Ne excommunicatos, interdictos, publicè criminosos, infameque; pueros natu minores quatuordecim annis; nec præterea qui sana mentem non sunt; neque eos, qui in Pætcha communionem non sumpserint; nec verò monachos, regulares, clericosue sæculares sacris initiatos, ad infantem de Baptismo suscipiendum adhiberi sinet. Nec præterea illos, quos putet ignorare symbolum, orationemque Dominicam, salutationem angelicam, rudimentaque fidei christianæ; neque item eos, qui nondum Confirmationis sacramentum susceperint. Eam quoque rationem cohortando habebit, vt ne peregrini, hospites ignoti, & ij denique compatres adhibeantur, quorum domicilium cum longè absit, verisimile non est, consuetudinem inter baptizatum eorumque ita futuram, vt suscepti muneris functionem in eo instruendo præstare possint.

Præmonebit autem accuratè parentes paulò antè Baptismi ministrationem, vt compatres tales deligant, quales eos esse oportet; qui & vitæ exemplis, & christiana disciplina, castisque moribus alios instruere debent. Itaque in hoc delectu, non nobilitatis, aut diuitiarum, non

potentiæ, non auctoritatis, non potestatis, non amicitia, non cuiusuis alterius commodi, emolumentum rationem habebunt; sed eos potius feligent, qui filiolorum animæ magis consulere, quam qui inopiæ subuenire possint.

Compatres, cum in Baptismi ministerio symbolum & orationem Dominicam dici ritus postulat, vnà secum recitare iubebit.

Nō patietur autem eos sacri attingere chrismata. Neque item infanti, eiulue parentibus quidquam Baptismi tempore ab eo, eam donari; neque vt canone vetitum est, quidquam sibi pecuniæ dari.

Infantem propterea quem baptizauerit, supra altare non collocabit: ne inde compatrum muneribus redimatur.

Ne compatri, comatriue linteola ad Baptismum adhibita, tageda, aut osculanda exhiberi sinet. Compatres denique is cum sæpè alias, præsertim pætchali tempore, & in Pentecoste; tum maxime posteaquam Baptismum ministrauerit, huiusce debiti officij monebit; docebitque eos hac potissimum lege obstrictos esse, vt spirituales filiolos perpetuò commédatos habeant; ad vitamque christianam instituant; ac iuxta sancti Augustini sententiam admonere non desistant, vt castitatem custodiant, iustitiã diligant, charitatem teneant; & ante omnia, nisi à parentibus, aut ab alijs instruantur, symbolum, orationemque Dominicam illos doceant: decalogumque etiam, & quæ sunt prima christianæ religionis rudimenta. Proinde ipse Parochus inibit studiosè certam aliquam rationem perquirendi etiam huius officij, quod compatres verè præstent. Speciatim autem grauibis verbis eos commonefaciet, quorum filiolos animaduertet doctrinæ christianæ scholas non frequentare, puerilibus ineptijs, ac vitijs deditos esse, aut in rebus humanis, puta in pascendo grege ita perpetuò occupatos, vt ne festis quidem diebus ad Missam accedant.

De ijs, quæ Parochus antequam infans in ecclesiam ad Baptismum deferatur, curet, ac præmoneat.

PAROCIVS infantem natum in ecclesiam quamprimum, aut omnino, vt in Concilio Prouinciali i. cauetur, antè nonum diem ad Baptismum suscipiendum deferri curabit. Idque etiam, cum ob necessitatem domi baptizatus est, vt statæ cæremoniæ ex ritu ecclesiæ suppleantur. Sine villo pompæ ornatu, sed simplici amictu eundem deferri præmonebit; cum candela: quæ, vbi commodè haberi poterit, ceræ albæ erit.

Admonebit etiam de nomine quod infanti imponetur, vt turpe non sit, non obscenum, non ridiculum, non fabulosum, non ethnicum, non falsorum Deorum, non brutorum animantium, non facinorosorum hominum: nisi nomen tale

1. Petr. 1.

Ioann. 20.

Luc. 20.

Gen. 1.

Mart. vi.

Ioann. vi.

Sess. 24. de reformatione matris. cap. 2.

Tit. de bapt.

le fit, quod sancti habuerunt. Est enim cum pietatis, disciplinaeque Christianae ratione atque officio coniunctum, quo primum tempore nomen Christo Domino in Baptismo datur, id eligi, atque imponi, cuius nominis recordatione fideles aliquando excitati, neque turpiter agant, & in ijs piorum operum curriculum versentur, quae proponunt eis exempla sanctorum, quorum nomina habeat.

Exposito autem infanti nomen imponet, quod in schedula collo eius appensa scriptum est: illudque notabit certo libro, quod facilius, atque adeo certius, qui infantem exposuit, si quando voluerit, ex nomine recognoscat.

Quam ob causam aliquando pro opportunitatis ratione, hospitalium locorum ubi infantes exponi moris est, administratores, praefectos monebit, ut ea ipsa schedula asseruetur diligenter.

Cum vero saepe alias, prout locus, tempus, personarumque conditio tulerit, tum maxime cum expositum baptizat, hoc grauer monebit; ut omnes, quicumque sint, caueant suos, aut alienos filios exponere, nisi virgens magnaque necessitas id facere cogat: tuncque si fieri potest, ne exponant in compitis, via, aliove loco, ubi facile perirent; sed in hospitalibus, locisque speciatim eo nomine constitutis; ac praeterea collo appensa alligatae infantis qui exponitur schedula, aut nota alia indicante nomen, & Baptismum, si baptizatus est.

Cum infans praesertim si iter longius est, ad Baptismum feretur, vas etiam aquae portari monebit Parochus; ut si quod fortasse mortis periculum (quod aliquando incidere potest) in itinere euenerit, ministraretur etiam in via periculo instante.

Vestem etiam candidam paruulam instar pallioli, e tela linea, aliove genere, non serico tamen, albi coloris confectam, quae collo annecti possit, e domo parentum infantis portari significabit: qua veste illum baptizatum induet cum dicit, *Accipe vestem candidam*, ut infra suo loco.

De ijs quae Parochus curet, cum timetur de partu.

QUONIAM de improviso periculum partus incidit, hoc etiam Parochus aliquando monebit; ut obstetrix, aliaue mulier in partu praesens, si quando aliquam in parturiendo ita laborantem animaduertit, ut foetus periculum mortis probabile antequam integre nascatur immineat, ubi primum aliquod membrum vitalem motum habens ex matris utero extare videbit, illud aqua perfundens, aspergensque, nullo nomine imposito baptizet, dicens; *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*

Si quando autem in partu mulier obierit, hoc fieri admonebit, ut uterus aperiat, indeque foetus eductus, si uiuit, quamprimum baptizetur. Id

verò magna cautione fiat, ut & is uiuus ex utero extrahatur, & tunc in primis, cum mater uere mortua est, ne pro salute filij mater occidatur. Hoc uero etiam parentes, & domesticos, prout oportunitas feret, admonebit; pro foetu qui in utero est, Deum assidue intimeque precari, ut ille incolumis in lucem edatur, dignusque sit anteaquam obeat, Baptismi gratiam percipere, ne sine salutis sacramento decedat.

Et quod pia deuotionis est, id quoque prout usus uenerit admonebit, ut tempori pariendi propinqua mulier ad ecclesiam accedat, ubi pro ea praesente sacerdos oret.

Mulier autem eo nomine cum ueniet, pie ac deuote ad altare maius benedictionem suscipiet; quam ille rite adhibebit, ut suo loco descripta est.

De ijs, quae Parochus ipse seruet, & paret, antequam Baptismum ministret.

PRIMO Parochus uidebit, ut sine conscientia peccati mortalis, quemadmodum supra in rubricis generalibus traditum est, pure sancteque sacramentum hoc administret.

Ieiunus, & mane ministrabit, nisi necessitas aliter postulat. Nec uero ante ortum, neque post occasum solis, nisi itidem necessitate urgente.

Ex aliena autem parochia infantem delatum non baptizabit, nisi instante necessitate, aut de Episcopi, Parochiaeque proprii licentia; aut alia legitima facultate. Quamobrem primum quaeret, an suae Parochiae sit infans Baptismo oblatus.

Diligenter in primis ante inuestigabit, an infans baptizatus sit, & a quo, & qua materia, & qua forma. Eum uero qui baptizauit, de forma prolata interrogabit, ut certo sciat, an ea recte adhibita sit. Quam si certo compererit rite adhibitam esse, nullo modo Baptismum iterabit, sed preces, & alia quae ad Baptismi solemnitatem pertinent, supplebit.

Neque autem in priuatis aedibus, oratorijs, aliove loco, praeterquam in ecclesia Parochiali, baptismaliter, solemniter baptizabit.

Paulo ante quam Baptismum ministrat, praeparabit oleum sanctum, & chrisma, suis quodque uasculis perspicue ut supra distinctum, eo ipso anno in hebdomada sancta die Coenae Domini benedictum. Veteri autem uel oleo sancto, uel chrismate non utetur, nisi antequam nouum habeatur, necessitas illius utendi inciderit. Omnis autem Parochus, usque adeo in tempore alium sacerdotem, aut clericum sacris initiatum mittet, qui sacrum oleum recens ferat e Basilica Metropolitana, ecclesiaeue plebana, ut eo recenti uti possit, neque necesse habeat uetus adhibere. Verum si recenti iam allato aliquid reliqui est de veteri, in Lampadario statim comburatur.

Si uero oleum sacrum, chrismaue intra annum deficere uidetur, neque aliunde haberi potest; in tempore aliud non benedictum, ut alio loco dictum

dictum est, sensim tantum infundet, ut hoc minus sit quam illud, quod consecratum benedictum est.

Parata quoque habebit haec omnia, utpote peluuium uel ecclesiae addictam, in qua lauet manus peracta Baptismi ministratio: vas item aquae; mappulam; bambacium ad abstergendas infantis partes, oleo, & chrismate sacro linatas; quod quidem bambacium afferet in peluicula deceti, in eadem reponendum post absterfionem, medullam panis item ad abstergendos sibi digitos inunctos; uasculum cum sale benedicens; mantile decens, & mundum ad abstergendum caput baptizati ad praescriptum Concilij Prouincialis quarti.

Tit. de bapt.

Sal, non domo infantis qui baptizandus est, asportatum, sed in uasculo, quod uasi chrisomatis adiungitur, bene paratum habebit; ita ut purum sit, candidum, nec uero commixtum, ac praeterea non humidum, sed siccum.

Illud uero speciatim benedicet ad usum eius qui tum baptizandus est: neque sale utetur diebus Dominicis exorcizato ad aquae benedictionem. Si quid uero supererit, cauebit, ne aliò asportetur, sed in sacrarium, aut in aquae benedictae labrum proicietur.

Parabit item hunc librum: in quo prauidebit etiam, ac dispiciet ordinem, & caeremonias Baptismi.

Habebit etiam unum, aut plures ubi fieri potest, clericos paratos, superpelliceis indutos, sibi opportunè ministrantes.

In altari praeterea, si quod in baptisterio, aut prope baptisterium est, paratas habebit candles duas: quae accensae colluceant, dum Baptismum ministrat. quod si altare satis commodum Baptisterio non sit, in mensa ibi cum mappa decenti posita eadem lumina habebit.

In ipsa autem ministratio, praeter caetera, quae uel generatim, uel speciatim iam supra tradita sunt, haec etiam animaduertet, ut ubi litera N. scribitur, nomen eius, eorumque, qui catechantur, baptizanturue, apte recteque exprimat pro ratione sexus, numeri, & casus.

Ubi adscripta est crux, crucis figuram formabit.

His ita paratis & animaduertis, Parochus, sacerdosue, infante ad Baptismum oblato lauat manus; superpelliceo, stolaque violacea in exorcismis, catechismisque utitur; cum ad baptizandum accedit, illa deposita, aliam albi coloris sumit.

Accedens igitur ad fores Ecclesiae, interrogat primum, qui susceptores sint: tum baptizandi ordinem tenet, ut infra.

Ordo Baptismi paruulorum.

INFANS sub vestibulo Ecclesiae praefortibus à compatre, aut commatre, brachio dextro illum, uel illam sustentante, ita offertur, ut eò

specu Parochi sit: qui superpelliceo, & stola violacea indutus, in limine ostij Ecclesiae stans, primum interroget, an suae Parochiae; tum masculus ne sit, an foemina: post, an domi baptizatus. Ubi uero baptizatus non sit, ita ut infra ordine riteque interrogat: & aduertat, ut genus in pronunciando semper mutet, si foemina fuerit, ut in rubricis dictum est.

Parochus. *Quis illum offert?* Patrinus. *Ego.* Par. *Quid uult fieri?* Pat. *Christianus.*

Par. *Meretur à parentibus suis?* Pat. *Meretur.* Tum Parochus abrenunciationis mysterium inchoando, ad infantem uersus, interrogat.

Abrenuncias Diabolo?

Patrinus pro infante respondet.

Abrenuncio.

Parochus. *Abrenuncias saeculo, & pompis eius?* Patrinus. *Abrenuncio.*

Tum Parochus illum admonet, & contestatur dicens.

Memor esto sermonis tui: & nunquam tibi excidat tua series cautionis. Pat. *Memor ero.*

Deinde Parochus pollice & indice salua oris sui perfuso, tangit infantis aures, & nares.

Cum tangit aures, dicit. *Ephata, quod est, adaperire.*

Nares tangendo, dicit. *In odorem suauitatis, in Christo Iesu Domino nostro, in vitam aeternam. & Amen.*

Post ter faciem illius ad similitudinem Crucis exufflat, dicens.

Exuffla te immundissime spiritus, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Tu autem effugare Diabole: appropinquabit enim iudicium Dei.

Hic oleo catechumenorum pollice suo intincto, eum ungit in pectore, & inter scapulas, signum Crucis faciendo, simulque dicens:

Ego te linio oleo salutis, in Christo Iesu Domino nostro, ut habeas vitam aeternam. & Amen.

Postea bambacio partes uinctas abstergit; quod in peluicula reponit, ut post Baptismum coburatur, & in sacrarium mittatur, ac deinceps dicit.

Domine uobiscum. & Et cum spiritu tuo.

Oratio. Aeternam, & iustissimam pietatem tuam deprecor Domine sancte, pater omnipotens, aeternae Deus, luminis auctor, & ueritatis, super hunc famulum tuum N. ut digneris eum illuminare lumine intelligentiae tuae. Munda eum, & sanctifica: da ei scientiam ueram, ut dignus efficiatur accedere ad gratiam Baptismi tui. Teneat firmam spem, consilium rectum, & doctrinam sanctam: ut aptus sit ad percipiendam gratiam tuam. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Exufflat in faciem eius ad similitudinem Crucis, tum dicit.

Exorcizo te, omnis immundissime Spiritus, in nomine Domini nostri Iesu Christi. Omnis incurfus aduersarij, omnis ira, omne phantasma, eradicare, & effugare ab hoc plasmate Dei, quod Dominus noster Iesus Christus hodie ad templum sanctum suum uocare dignatus est, ut fiat templum

plum Dei vini, & Spiritus sanctus habitet in eo, in nomine + Dei patris omnipotentis, & in nomine + Iesu Christi filij eius, qui venturus est iudicare viuos, & mortuos, & seculum per ignem. R. Amen.

Hic interrogat, quod nomen parentes, aut offerentes infanti imponi volunt, eoq. nomine appellans, crucem in fronte faciens dicit:

N. Accipe signum sancte + Crucis, serua precepta diuina: verbo Dei hodie renascaris, & celesti luce formaris. Ingredere templum Dei viui, & sublato errore tenebrarum, euasisse relinque mortis latens agnosce. Nunc ergo promissa celestia, & aduentum Dei omnipotentis expecta; ut possis sperare venturum verbum genitum, in finali partu editum, credentibus annunciatum, in cuius inuocatione illuminaris, cuiusq. signaculo in fronte signaris, per hoc signum quod non delebitur, in nomine + Dei patris omnipotentis, & in nomine + Iesu Christi filij eius, qui venturus est iudicare viuos, & mortuos, & seculum per ignem. R. Amen.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus, cui ad imitandum nulla paruitas non idonea est, qui omnem aetatem, omnemq. sexum ad maiestatis tue cultum dignanter admittis; tibi hac noui hominis exordia, & rudis vite dicamus infantiam. Da ut hunc ignarum mali paruulum vniuersi tui signo sancte + crucis tueatur inscriptio: tuus sit, tibi adoleseat, te timeat, te diligat, te creatorem suum semper agnoscat, & ad sanctum lauacrum regenerationis te deducere perueniat. Per eundem Dominum nostrum, &c.

Hoc loco Parochus exorcizat, & benedicit sal. In quo benedicendo exufflat super illud ad similitudinem crucis, & dicit:

Exorcizo te creatura salis, in nomine Dei patris + omnipotentis, & in charitate Domini nostri Iesu + Christi, & in virtute spiritus + sancti. Exorcizo te per Deum + viuum, per Deum + verum, per Deum + sanctum, per Deum, qui te ad tutelam generis humani procreauit, & populo venienti ad credulitatem per seruos suos consecrari precepit.

Proinde rogamus te, Domine Deus noster, ut hac creatura salis in nomine sancte Trinitatis efficiatur salutare sacramentum, ad effugandum inimicum: quam tu, Domine, sanctificando + sanctifices, & benedicendo + benedicas: ut fiat omnibus accipientibus perfecta medicina, permanens in visceribus eorum. In nomine eiusdem Domini nostri Iesu Christi, qui venturus est iudicare viuos, & mortuos, & seculum per ignem. R. Amen.

Deinde accipit sal benedictum primoribus digitis, & dum modicum immittit in os infantis, eum nominatum appellando, ita dicit.

N. Accipe sal sapientie: propitiatum sit tibi in vitam eternam. R. Amen.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus patrum nostrorum, Deus vniuersae

conditor veritatis, te supplices exoramus, ut hunc famulum tuum N. respicere digneris propitius: ut hoc primum pabulum salis gustantem non diutius esurire permittas, quominus cibo repleatur caelesti: quatenus sit semper diuino spiritu feruens, spe gaudens, & tuo nomini seruiens. Perduc eum ad nouae regenerationis lauacrum, ut cum fidelibus tuis promissionum tuarum eterna praemia consequi mereatur. Per Dominum nostrum, &c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus qui Moysi famulo tuo in monte Sinai apparuisti, & filios Israel de terra Aegypti eduxisti, deputans eis Angelum pietatis tuae, qui custodiret eos die & nocte; te quasumus Domine, ut mittere digneris sanctum Angelum tuum, ut similiter custodiat & hunc famulum tuum N. & perducatur eum ad gratiam Baptismi tui. Ergo maledicte Diabole recognosce sententiam tuam, & da honorem Deo viuo, & vero; da honorem Iesu Christo filio eius, & spiritui sancto; & recede ab hoc famulo Dei, quia istum sibi Deus, & Dominus noster Iesus Christus ad suam sanctam gratiam, & benedictionem, fontemq. baptismatis vocare dignatus est. Et hoc + signum sancte crucis, quod nos fronti eius damus, tu maledicte Diabole nunquam audeas violare. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum, qui venturus est iudicare seculum per ignem. R. Amen.

Hoc loco Parochus exuit stolam violaceam, & induit albi coloris aliam: qua non infantem tangens, sed nutu significans ut introeat, praecedendo illum introducit in ecclesiam, dicens: Ingredere fili in Domum Dei: audi patrem tuum docentem te viam scientiae.

Dum accedit ad fontem, potest dicere psalmum sequentem. Psalmus 41.

Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: ita desiderat, &c. usque ad finem. cum Gloria patri, &c. Sicut erat, &c.

Infans apud sacrum fontem humi collocatur, pedibus versis ad baptismalem fontem: & sacerdos ad altare spectans, vna cum compatre, com matreue dicit, Credo, & Pater noster. Deinde

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Omnipotens sempiternae Deus, respice propitius de excelsa sede maiestatis tuae super hunc famulum tuum N. competentem, qui ad tuam cucurrit ecclesiam. Concede ei Domine, ut sub protectione manus tuae ad sacri baptismatis gratiam peruenire mereatur. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Postea interrogat eum qui baptizandus est proprio nomine hoc modo.

Parochus. N. Quid petis? Patrinus. Baptizari.

Par. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem caeli & terrae? Pat. Credo.

Par. Credis & in Iesum Christum filium eius unicum Dominum nostrum, natum, & passum?

Pat. Credo.

Paro-

Pat. Credis & in spiritum sanctum: sanctam ecclesiam catholicam: sanctorum communionem: remissionem peccatorum: carnis resurrectionem: vitam eternam? Pat. Credo.

Deinde Parochus infantem lupinum à patrino sublato vtraque manu excipit, ita ut dextera capiti eius propior sit, tum ter occiput mergit in aqua in crucis formam. Et mergendo, si certò scit, illum non esse baptizatum, explicatè profert.

N. Ego te baptizo, in nomine patris, + & filij, + & spiritus + sancti. Amen.

Quae verba proferantur, dum ter mergit; semel dum ait: N. Ego te baptizo, in nomine patris. Iterum dum ait: & filij. Tertio dum dicit: & Spiritus sancti. Amen.

Compater autem postremò manum infanti supponit, & de fonte leuat: atque ita tenet, ut orientem spectet.

Si autem Parochus re inuestigata atque explorata, dubitat, an infans baptizatus sit, ita dicit: N. Si baptizatus es, non te baptizo: sed si nondum baptizatus es: Ego te baptizo in nomine patris + & filij + & spiritus + sancti. Amen. Idq. mergendo modo supra notato.

Parochus baptizati infantis caput mantili abstergit: tum genibus flexis cum compatre, dicit litaniam.

Baptizato infante, sacerdos intingit pollicem in chrismate, & profert orationem sequentem: & dum dicit, Ipse te liniat, &c. vngit verticem infantis in formam crucis.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus omnipotens, pater Domini nostri Iesu Christi, qui te regenerauit ex aqua, & spiritu sancto, quiq. dedit tibi remissionem peccatorum omnium; ipse te liniat chrismate salutis in Christo + Iesu Domino nostro, in vitam eternam. R. Amen.

Deinde bambacio eum abstergit, & reponit ut supra: imponitq. ei vestem candidam; & dum imponit, ita dicit:

Accipe vestem candidam, sanctam, & immaculatam, quam perferas sine macula ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, ut habcas vitam eternam, & viuas in secula seculorum. R. Amen.

Postea dat Compatri, commatriue infantem in dextera tenenti, candelam accensam, & ait:

Accipe lampadem ardentem irreprehensibilem: custodi Baptismum tuum, serua Dei mandata; ut cum Dominus venerit ad nuptias, possis ei occurrere vna cum omnibus sanctis in aula caelestis, habearisq. vitam eternam, & viuas in secula seculorum. R. Amen. Y. Dominus vobiscum.

Oratio. Omnipotens sempiternae Deus, qui regenerasti famulum tuum ex aqua, & spiritu sancto, quiq. dedisti ei remissionem omnium peccatorum: tribue ei continuam sanitatem, ad cognoscendam diuinitatis tuae virtutem. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, &c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus. R. Amen.

Y. Procedamus cum pace. R. In nomine Christi.

Y. Benedicamus Domino.

R. Deo gratias.

Y. Benedictio Dei omnipotentis, patris, + & filij, + & spiritus + sancti, descendat super te, & maneat semper. R. Amen.

Quae seruanda sunt post Baptismum.

BAPTISMO expleto, medulla panis digitos Parochus abstergit: aqua manus ambas solus lauabit, neque vllus praeterea alius: aqua ablutionis in sacrarium statim effunderet.

Si quae autem lintea ad abstergendum infantis caput allata erunt, ea sic adhibita, in vsu profanum non conuerteret. quòd si ecclesiae vsibus accommodari non queunt, comburet: cinerè verò in sacrario recondet.

Lotis manibus, sermonem pro personarum multitudine, statuq. habebit; in quo praeterea cetera aliquam etiam considerationem christianam explicabit, de solempni sponione, quam vnusquisque fidelis in Baptismo facit; ut fideles qui adsunt, tam sanctae promissionis recordatione excitati, videant, atque exequantur, quae solempniter sponderunt.

Compates praeterea monebit, docebitq. eorum officij partes, quas pro susceptionis, fideiussionis munere praestare debent; ut scilicet, quem admodum sanctus Augustinus monet, infanti semper sollicitudinem verae charitatis impendant, curentq. ut is instituat doctrinae christianae rudimentis: admoneantq. ut idem castitatem custodiat; à maledicto, & periurio linguam cohibeat; cantica turpia & obscena non proferat; superbia non efferatur; non inuideat; iracundiam, odiumue in corde non teneat; & alia id generis.

Demonstrabit item cognationem spiritualem, quae inter Compates & baptizatum, illiusq. patrem & matrem; ac praeterea inter baptizantem, baptizatum, baptizatiq. patrem & matrem tantum contracta est.

Quae cognatio spiritualis, docebit, quam mutuis sanctae charitatis officijs, & quam sincere, & quam castè in primis colenda sit.

Monebit, de poena excommunicationis decreto Concilij Prouincialis proposita ipso facto subeunda, si ante annum exactum puerpera, nutrixue, aut alia quaevis mulier, aut alius quicumque vir, infantem vna secum in lecto teneat sine praescripta cautione; aut si quis id facere coegerit.

Monebit item, ut puerpera, simulatq. domo pedè à partu efferet, ecclesiam parochiale adeat, vbi benedictionem accipiat, statim prece praescripta in huius libri parte secunda.

Cauebit, ne ob eam causam ipse puerperae domum ingrediatur, etiam si illa aduersa valetudine laboret.

V u Ne-

Neque eidem panem benedictum sub hostiæ forma præbebit.

Cauebit à comellationibus Baptismi tempore, etiam domi parentum infantis.

Notabit præscripta ratione in libro baptizatorum, anteaquam discedatur, si commodè fieri potest, nomina, & cognomina ac patriam infantis, parentum, & patrini, ac matrina, siue in ecclesia, siue domi infans baptizatus est: annū item, & diem, cæteraq. ad præscriptum formulæ tradita.

Monebit denique, eundem Baptismi diem à parentibus notari: ut quo die infans baptizatus est, eum ex instituto patrum, quotannis ardentiori prece, elemosina si per facultates potest, omniq. charitatis opere atque officio, spiritalisq. gaudij celebritate recolat: memor se chyrographo damnationis deleto, hereditatis cælestis participem in Christo Domino factum esse. Repete, inquit sanctissimus pater noster Ambrosius, quid interrogatus sis; recognosce, quid responderis. Renunciaſti Diabolo, & operibus eius, mundo, & luxuria eius, ac voluptatibus. memor esto sermonis tui, & nunquam tibi excidat tuæ series cautionis.

Ordo

Supplendi in ecclesia solemnes Baptismi cæremoniae, cum infans domi ob necessitatem baptizatus est.

PAROCIVS superpelliceo & stola violacea indutus, in limine ecclesiæ de infante domi baptizato in vestibulo ecclesiæ oblato ut superius dictum est, interrogat. deinde à patrino nomē infantis inquit; tū illū appellans dicit: *N. Memor esto sermonis tui, & c. ut supra.*

Deinde Parochus pollice & indice salua oris sui perſuſo, tangit infantis aures, primò dexteram, deinde sinistram dicendo:

Ephata, quod est, adaperire, & c. ut supra.

Hic oleo catechumenorum pollice suo inuncto, eum vngit in pectore, & inter scapulas, signum crucis faciendo, simulq. dicendo:

Ego te linio oleo salutis, & c. ut supra.

Postea bambacio partes vnctas abtergit: ac deinceps dicit. *ŷ. Dominus vobiscum*

Oratio. Aeternam, ac insissimam pietatem tuam deprecor Domine sancte, & c. ut supra.

Hic illum appellans signat in fronte signo crucis, his verbis:

N. Accipe signum ✝ sanctæ crucis, & c. ut supra.

ŷ. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus, cui ad initiandum nulla paruitas non idonea est, & c. ut supra.

Hoc loco Parochus exorcizat, & benedicit sal. ut supra.

Deinde accipit sal benedictum, & c. ut supra.

ŷ. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus patrum nostrorum, & c. ut supra.

Deinde stola alba suscepta, introducit eum in ec-

clesiam, & ait. *Ingrederi fili, & c. ut supra.* Dum accedit ad fontem, potest dicere psalmum. *Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū, etc. ut supra.* Infans apud sacrum fontem humi collocatur: & sacerdos vnà cum compatre, cōmatreue dicit, *Credo, & Pater noster, ut supra.*

ŷ. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Omnipotens sempiternæ Deus, respice propitius de excelsa sede maiestatis tuæ super hunc famulum tuum N. qui ad tuam cucurrit ecclesiam. Per Dominum nostrum, & c.

Deinde dicit cum compatre litaniam genibus flexis, ut supra.

Postea persequitur reliqua omnia vsq. ad finem.

De Baptismo adultorum.

LICET Episcopalis cura sit, quemadmodum Prou. 5. tit. de Bap. pag. 219. S. Libris. concilij Prouincialibus decretum est, ut quæ cura & diligentia ex canonum præscripto, Patrumq. doctrina adhibenda est, in ijs ad Baptismum admittendis, qui adulta, seu perfecta sunt ætate, ea ne vilo modo omittatur; immo Episcopi plerumq. eius ætatis homines ipsi baptizare soleant: hoc tamen loco ea res omnino prætermittenda non fuit.

Cum is Baptismum petit, siue Iudæus ille sit, siue paganus, siue alius; primò quarantur testimonia certa de eius conditione, antea cta vita, statūq. omni: & hominis voluntas diligenter exploretur; vtrum ex animo, veraq. pietate Baptismum petat.

Si ita comperiat, per pium religiosumq. virum inquiretur, vtrum priorem vitam rationem deserere verè proponat; vtrum peccatorum suorum pœniteat, atque in posterum abstinere statuat.

Ad quæ si ille rectè, pieq. animo sit paratus; tum idoneo religiosq. viro cōmittatur, à quo per aliquot menses (nisi iusta, vel necessaria causa breuius spatium requirat) fidei doctrina, & christianæ vitæ institutionibus accuratè erudiat; & congrua quoq. abstinentia exerceatur.

Cum satis fuerit Archiepiscopi arbitrio christianè instructus, ad ecclesiam ducatur communi vestitu, albam vestem mox post Baptismum ritè accepturus; eiq. statæ cæremoniæ adhibeantur ex ordine Baptismi paruulorum.

Et quoniam dilatio Baptismo adulti conuenit, poterit plerumq. ad maiorem sacramenti cultū, vnum ex statis temporibus Paschatis, & Pentecostes expectari.

Interroganti respondeat ipse, non patrini: quod si fortè mutus, aut furiosus baptizandus esset; Archiepiscopus consulatur: qui item statuat, quando illa interrogatio adhibenda sit, *Meretur à parentibus?*

Patrini tamen semper assistat, tanquam qui pro baptizando spondeat.

Genuflexus debet, qui baptizandus est, fidem profiteri, Baptismumq. petere.

Bapti-

Baptizetur per immersionem, ut ritus Ambrosianæ ecclesiæ postulat, si quidem commodè fieri possit; alioqui per infusionem.

Quomodo autem qui baptizatus est, postea curetur, siue à patrinis, quorum proprium officium est, siue ab alijs ab Archiepiscopo probatis, cōcilio Prouinciali primo expressum est, quo loco de Iudæis agitur.

Tit. de Iud. pag. 54.

DE SACRAMENTO Confirmationis.

Rubricæ seu instructiones.

Quæ Parochus, alijue sacerdotes curent, atque exequantur, Episcopo sacramentum Confirmationis ministrante.

QVI per Baptismū christiani facti sunt, quoniam ij adhuc imbecilli in spiritali certamine viriliter pugnare non queunt; Christum sacramento, quo spiritus sanctus in corda fidelium se infundit, roborati, nisi aliud illius efficientiam impediatur, aduersus omnes carnis, mundi, & Diaboli impetus fortiores fiunt, nouæq. virtutis robore firmiores Christi milites esse incipiunt. ob eam causam Confirmatio sacramentum hoc appellatur. cuius sacramenti ministrandi solus Episcopus habet potestatem ordinariam. At Parochus tamen pro curæ suæ munere in eo inuigilabit, ut aliquas etiam partes curet atque exequatur, quæ ad illud piè religioſeq. suscipiendum attinent.

Primum igitur Dominico, festiue die, qui solemnem huius sacramenti administrationem proximè præcedet, pastorales Archiepiscopi literas promulgabit; vnde etiam instructionem suam met sermonis & cohortationis suæ.

Argumentum quoque ei vberimum ad instruendum populum suppeditabunt, sacramenti huius vis, natura, & dignitas, salutareſq. effectus; ac præterea rituum & cæremoniarum quæ adhibentur, sanctiores significationes: quæ in re etiam catechismi Romani doctrinam, & sententias patrum appositas habebit.

Materia huius sacramenti est Christisma, quod ex oleo & balsamo solemni Episcopi consecratio ne conficitur: atque id non omni quouis tempore, sed statò sacro solemniq. die cœnæ Domini. Hinc ostendet Parochus, quanta religione, quantis virtutibus, quam multis rectè factis conscientia christiani hominis nitere debeat; quandoquidem nitorem illum oleum significat, quod cum pingue sit, naturaq. sua distuat, gratiæ etiam plenitudinem exprimit; quæ per spiritum sanctum à Christo capite in alios redundat, atque effunditur. Hic locus est, quo Parochus demonstrabit illa diuinæ gratiæ munera fidelibus collata: ex quibus diuinæ misericordiæ abundantiam pietatis officijs agnoscant,

religioſeq. recolant. Virtutum autem omnium, quibus homo christianus circumfluere debet, suauitatem in omnem partem diffundere illū oportere, significat illud quo linitur, balsamū oleo mixtum, cuius odoratus iucundissimus distillat. quod idem, quoniam putrescere non finit, quæ illo fuerint circumlita, ostendit, hominem confirmatum facilius à contagione peccatorum defendi posse.

Forma illa solemnis, qua Episcopus in sacramento hoc ministrando vitur, plena mysterijs est: quibus etiam populo explicandis Parochus studium adhibebit: diuinam potestatem, quæ, ut principalis causa in sacramento operatur, ostendet in ijs verbis: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Tum præterea in ijs verbis, *Confirmo te Christmate Salutis,* obseruabit, atque adeò exponet robur animi, & spiritus, quod per sacram vñctionem fidelibus ad salutem tribuitur: id quod latius explicabit ab effectibus huius sacramenti, qui mox infra ordine exponuntur. Sed huius diuini roboris & fortitudinis, quæ hoc sacramento confertur, exemplum longè omnium maximè illustre Parochus faciliè ab sanctis Apostolis sumet: qui antea quidem imbecilles, timidiq. clausis ædibus se continebant; sed vbi postea die sacro Pentecostes spiritum sanctum acceperunt, facti sunt viri fortes, constantissimi, atque ad omne certamen & pugnam pro fidei confessione, & propagatione expeditissimi: ita ut summa apostolicæ virtutis contentione vnuerſum orbem terrarum, breui, etiam repugnantibus importunissimis hostibus, Euāgelij luce collustrarint. Atque huius quidem generis copia ex alijs quoque locis magna Parocho concionanti suppeditabitur.

Obseruabit item Parochus, dum sanctæ Confirmationis formulam Episcopus profert, ab eo simul imprimi fronti eius quem confirmat, signum crucis.

Primum eo ritu ostendet, christianum hominē, non verecundiam, quæ in fronte maximè elucet; neque metu, nec periculo perterriti vnquā debere, quin palam, & liberè Iesum Christum ignominiosè pro peccatis nostris cruci affixū, & omnem eius doctrinam confiteatur. Deinde appositè etiam exponet, illo crucis signo quo Christus Dominus triumphauit, christianum hominem, in cuius fronte, dum confirmatur, illud imprimitur, in numerum adscribi fortissimorum eius militum.

Hunc instruendi populi locum is nactus, admirabiles etiam alios huius sacramenti effectus diligenter exponet. illum præsertim, qui ad spiritus sancti septem dona pertinet: de quibus tū alij Patres, tum S. Ambrosius ita loquitur.

Sequitur spiritale signaculum, quod audistis hodie legi, quia post fontem superest, ut perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis spiritus sanctus infunditur: spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, atque virtutis, spiri-

V u 2 tus

tus cognitionis, atque pietatis, spiritus sancti timoris. Septem quasi virtutes spiritus. Et omnes quidem virtutes ad spiritum pertinent, sed istae quasi cardinales sunt, quasi principales. Quid enim tam principale, quam pietas? Quid tam principale, quam cognitio Dei? Quid tam principale, quam virtus? Quid tam principale, quam timor Dei? Sicut timor seculi infirmitas, ita timor Dei magna est fortitudo. Istae sunt septem virtutes, quando consignaris. Nam ut ait Apostolus sanctus: Quia multiformis est sapientia Domini nostri, & multiformis sapientia Dei; ita multiformis est spiritus sanctus, qui habet diuersas variasque virtutes.

Cum dona spiritus sancti parochialibus suis exponet, illos etiam ad id inflammabit, ut ea cum frequenter, tum vero quo tempore hoc sacramentum ab Episcopo ministratur, animo menteque reputent, ac simul videant in tanta diuinorum munerum gratia progressiones suas. Repete, inquit sanctus Ambrosius, quia recepisti signaculum spirituale, spiritum sapientiae, & intellectus, spiritum consilij, atque virtutis, spiritum cognitionis, & pietatis, spiritum sancti timoris: & serua, quod accepisti. Signauit te Deus pater, confirmauit te Christus Dominus, & dedit pignus spiritus in corde tuo, sicut apostolica lectione didicisti.

In Pentecoste praecipue hoc sacramentum ministrari ostendet, quoniam eo maxime die Apostoli spiritus sancti virtute roborati confirmati sunt: cuius facti recordatione fideles admonebit, quae, quantaque mysteria in sacra Confirmatione cogitanda sint.

Episcopus eum leuiter in maxilla caedit, quem chrismate confirmat. Hunc ritum Parochus ita docebit, ut sciat homo christianus, se iam militem esse, cuius pugna, & victoria eluceat in patiendis iniurijs, non in illis inferendis: deinde se in christiana militia constitutum esse, in qua non huius vitae iucunditates & comoda quaerant, sed incommoda potius, atque adeo mala multa patienter ferat: ac praeterea intelligat officij sui esse, in acie stare, telaque vnde veniant obseruare; ita ut quamuis illis telorum ictibus corpus, honor, opesque laedantur, anima tamen nullo pacto offendatur.

Patrinum hoc etiam sacramento adhiberi ostendet, ut sciat christianus, se spiritus sancti gratia perfectionem ita esse affecturum, ut sibi ipse tamen non fidat, sed aliorum, qui vel aetate, vel disciplina prouectiores sunt, monita consiliaque libenter audiat, atque amplectatur.

Postremo pacem confirmatis dari ostendit, ut intelligant, se gratiae caelestis plenitudinem, & pacem quae exuperat omnem sensum, consecutos esse.

Ex ijs omnibus denique ritibus facile parochialibus suis demonstrabit, quanti momenti sit esse confirmatum.

Iam vero sacramentum hoc, ut mox supra demonstratum est, cum sit res sanctitatis plena, per

quam fidelibus diuina munera tam largè impertiuntur: Parochus id vigilantissime studebit, ut sui parochiales, qui nondum confirmati sunt, nullam in eo suscipiendo negligentiam committant; utque praeterea pie religioseque suscipiant.

Si quos autem negligentes animaduertit, eos paterna obiurgatione id valde cohortabitur, ut ad Confirmationis sacramentum suscipiendum, data praesentis Episcopi ministracione celebrantis opportunitate, seintinent; alioquin illis timendum valde esse demonstrat, quod cum potuerint, in re salutari tam negligentes extiterint. Atque in Confirmationis sacramento suscipiendo negligentes, ut decreto prouinciali ex canone Rhemensi cauetur, canonicis subiacent disciplinis. Et praeterea parentes, quorum negligentia id factum est, ex libro poenitentiali poenitentiam olim egisse annos tres apparet.

Preparatio ante ministracionem sacramenti Confirmationis.

PA V C I S ante ministracionem diebus, Parochus in cuius Parochia huius sacramenti ministratio indicitur, primo orationem publicam instituet, ut sui diuinæ gratiae dona vberissime recipiant. distinctè per familias notabit, qui hoc sacramentum nondum susceperint; indicemque illorum rectè atque ordine conficiet.

Pueros describet, qui annum octauum attigerint. quam aetatem si quos rationis vsu, deuotionisque studio antecedere forte viderit, eos quoque in numero eorum adscribet, qui Confirmationis sacramento initientur; ut spiritus sancti virtute confirmati, accedant etiam ad praestantissimum Eucharistiae sacramentum.

Qui in puerili aetate confirmati fuerint, ij, ut aetate procedente à parentibus ea de re fiant certiores, Parochus moneat.

Aegrotos praeterea nondum confirmatos designabit, eosque Archiepiscopo denunciabit, ut ne ingravescente morbo sine hoc sacramento decedant.

Notandis nominibus eorum, qui Confirmationis suscipient, hoc curabit, ut si qui turpe nomen habent, illud mutent, sumantque in Confirmationis sacramento nomen Sancti alicuius, quem in caelis patronum deligant, & ad imitationem sibi proponant ad pie agendum, illius virtutum exemplis, recordationeque excitati. quam in sententiam dicet etiam, ut supra in sacramento Baptismi demonstratum est.

Praemonebit ut nemo excommunicatus, interdictus, in graui, publicoque peccato iacens, accedat ad hoc sacramentum; neque qui in Paschate communionem abstinerit.

Illud vero maxime hortabitur, ut hoc sacramento cum spiritus sancti gratia vberissime conferatur, ad eam consequendam se ieiunijs, elemosina qui per facultates possunt, alijsque pietatis officijs & operibus parent: atque in primis

frequentiore, & ardentiore religiosae orationis studio deuote se se exercent, exemplo sanctorum Apostolorum; qui dum expectarent spiritum sanctum, perseverantes erant in oratione, & ieiunio. sed efficiet saltem, ut pridie diei Confirmationis ieiunent, qui possunt.

Hoc vero diligenter curabit, ut de peccatis confiteantur; confessioque ad Confirmationis sacramentum accedant; tum confirmati sacramentum communionem sumant; si commodè seruari poterit, antiquae consuetudini erit accommodatus. seruent certe illi, qui ad id rectè praeparati, tunc primum sacramentum communionem percipere solent.

Confessionis autem praestitae testimonium scriptum ei praebent, cui cura haec commissa est. Praemonebit item, ut omnes mane ieiuni illud suscipiant; quemadmodum & ieiunus Episcopus ministrat.

Ut mares, tam qui Confirmationem suscipere solent, quam qui ad eam patrinus adhibebuntur, vestitu simplici, moderato, & modestiae christianae consentaneo accedant; & arma item deponant.

Idem foeminae praestent: ita scilicet, ut ne fucos, & pigmentis facie illita, non immoderato capitis, corporisue ornatu accedant; sed ita, ut cum capite rectè velato sint, tum reliquo vestitu, cultuque eiusmodi, qui christianas mulieres, graueque decet.

Ut omnes qui confirmandi sunt, accedant non incompositis, atque vsque adeo promissis capillis, ut penè frons obtegatur. Neque rursus fronte sint aut forte madida, aut sordibus confersa. Pridie igitur diei quo Confirmationem suscipient, caput lauent, aut mudent; capillos item tonderi curent.

De modo procedendi ad sumendum Confirmationis Sacramentum.

Constituta die bene mane omnes & mares & foeminae cum suis patrinis in ecclesiam suam Parochialem ad signum campanarum conueniant, ut hora tertia confirmari possint. inde praesente Parocho, parochiali que sancti Patroni vexillo, ut moris est praelato; ad Basilicam Metropolitanam, aut collegiatam, aliamue, vbi hoc sacramentum Archiepiscopus ministraturus est, bini ordine procedant.

Quam vero diem, & ecclesiam certam Archiepiscopus ad hoc sacramentum ministrandum unicuique viciniae parochiali constituerit: id ita cuncti seruent, ut ne quisquam neque alia die, neque in alia ecclesia illud sumat: nisi fortasse constituta ea die necessariò impeditus sit.

Venient autem primo in locum, scribendis illorum qui confirmandi sunt schedulis praefinitum. Eoque loci testimonium praestitae confessionis sacerdotibus, ac luthisque dabunt, huic curae praefectis. Deinde ut experiundo cognoscatur, an

& ipsi qui confirmandi sunt, & patrinus eorum, quos rudiores esse probabile sit, orationem Dominicam, salutationem Angelicam, solum Apostolorum, & Decalogum rectè norint, Parocho in primis, & reliquis deputatis memoriter reddant; nisi tamen id in confessionis sacramentum praestitisse, in testimonio ipsius confessionis appareat.

Idem foeminae exequentur loco deceti, sibi potissimum separatimque constituto. Vbi haec fidei rudimenta reddiderint, accipiant singuli statim suscipienda Confirmationis schedulam: inde ad suam quique ecclesiam partem, foeminae ad septentrionalem, mares ad australem reuersi, pijs precationibus meditationibusque parent se ad sacramentum hoc deuote rectèque suscipiendum.

Quam schedulam vbi acceperint, alium patrinum quam in ea notatum nemo sibi quisquam eligat. Si vero quis ob causam eum mutet, schedulam item aliam sibi conficiendam statim curet, in qua is scribatur.

Quibus locis fideles conueniunt, ne fusi vagè varieque dispersi sint, dum morantur; sed omnes simul, & qui confirmandi sunt, & patrinus, deceter se habebunt, ut sese pie cum silentio praeparant, precibusque vacent: aut etiam vnà cuncti litanias recitent; quod ut verè praestetur, ecclesiae presbyteri, ac ministri diligenter curent.

Prouideatur etiam, ut omnes Missae sacrificio deuote intersint.

Dum ad inuocandum spiritus sancti gratiam preces fierent, omnes genibus flexis deuote orabunt, in mysterij meditatione fixi quod peragendum est.

De Patrinis.

QUI confirmandi sunt, singuli patrinum sibi adhibent: cuius munus est, filiolum quem in Confirmatione tenuit, monere, eique tanquam ducem se praebere, ut in quotidiano spiritali certamine aduersarium vincat: sed & si rudem illum viderit, non solum fidei christianae documentis instruere, verum etiam ad viam salutis, virtutumque christianarum disciplinam erudire cohortationibus, atque exemplis, ut in sacramento Baptismi traditum est.

Quamobrem patrinus is deligatur, qui non solum doctrinae christianae instituta praecipuaque teneat; sed etiam qui vitae pie exemplo ita se instituit, ut magister, vereque patrinus, ac dux alijs esse possit ad bene agendum, progrediendumque in via Domini.

Nec vero patrinus casu eligendus est, ut potè homo quisquam planè ignotus, aut verò hospes & peregrinus, cuius consuetudinem in posterum probabile sit minime habendam.

Patrinum autem vnum duntaxat ad hoc sacramentum quis deliget: matrinam itidem vnà. Erit patrinus qui deligetur, vbi fieri potest, natu maior eo, quem sibi filiolum in Confirmatione suscipit; aut saltem id aetatis, ut illius re-

Etè instruendi partes officiūq. præstare queat. Id denique seruabitur, vt (quoniam ita honesta ratio postulat) neque fœminis mares, neque rurſus fœminæ maribus patrini vel matrinæ adhibeantur. Neque item minores quatuordecim annis, nisi quando necessitas aliter cogit. neq. pater item, aut mater: neque vir, aut vxor. Ne patrini, qui in Baptismo, vel catechismo adhibitus est, idem in hoc sacramento adhibeatur, nisi necessitate cogente.

Nemo autem neque in hoc etiam sacramento patrini sit, qui excommunicationis, aut interdicti vinculo irretitus tenetur: quiuè item Paschali tempore proximo sacram communionē non sumptit: nec verò præterea, qui in graui, publicoq. peccato iacet.

Ne item patrini sit, qui sacro chrismate nondum confirmatus est. sed neque quo die quis confirmatus est, eo ipso die alios confirmandos offerat. Idemq. in fœmina seruetur.

Nemo patrini, matrinæ eodem die plures in Confirmationis sacramento teneat quàm vnum, nisi ex Archiepiscopali facultate.

Hæc Parochus præmonebit, & cætera item, quæ pro temporum ratione Archiepiscopus præmonenda censuerit, literis eo nomine editis.

De Ecclesia, & apparatu ad Confirmationis ministrandæ usum.

ECCLĒSIA (quæ ampla, vt commodè capiat multitudinē fidelium, qui confirmandi sunt, & cunctis vicinijs parochialibus commoda esse debet) distincta sit item ad præscriptum tabularo, telauè, vt mares à fœminis separatim maneant, neuè ordine dispositi, è conspectu, regio neuè sint.

Collegiata quoque rectè erit, aut saltem eiusmodi, in qua aliquis cleri numerus sit, è quo sacerdotes, acoluthiq. deligi possint, qui solemnè huic actioni ministerium operamq. nauent.

Parochus, Præfectusue ecclesiæ, vbi solemnè huic sacramenti ministratio celebrabitur, eâ piè ornabit ad præscriptum, præsertimq. altare maius, vbi ministrari solemne est.

Signum item campanarum solemne dari curabit, tum vesperi antè ad significandam huius ministerij celebritatem; tum manè, vt ad conueniendum in tempore omnes excitentur.

Apparentur autem atque instruuntur commodo loco, & decenti, rebus ad scribendum usum necessarijs mensæ duæ; vna in qua marium, altera in qua fœminarum nomina ordine exscribantur. Eæ verò ita distincte, atque ad eò seorsum collocabuntur, vt earum situs nullam commixtionem permixtionem confusionemue pariat.

Res porro, quæ ad ministrandam huius sacramenti usum necessariæ apparabuntur, erunt hæc.

Indumenta sacra, tum Archiepiscopi, tum assistentium.

Vasculum chrismatis, in peluicula ritè & de-

centur accommodatum.

Lana gossipina, seu bambacium, ad vsum abstergendæ frontis sacro chrismate illitæ. cuius bambacij tanta copia parabitur, quanta satis videtur, pro ratione multitudinis fidelium ad Confirmationem suscipiendam conuenientium. Mantilia duo vsui ecclesiastico addicta, vnum ad abluendam, alteram ad abstergendam frontem. Pelues duæ, vna ad bambacium colligendum, altera ad manus lauandas.

Medulla panis ad abstergendas manus, & manutergium.

Cerei duo, qui præferentur Archiepiscopo sacramentum hoc ministranti.

Vas aquæ ad alterum mantile madefaciendum.

De sacerdotibus, alijsq. ministris ad solemnè huius ministrandæ usum adhibendis, eorumq. officio.

DELIGENTVR sacerdotes, alijue facti ministri moribus graues, qui schedulas eorum scribant qui confirmandi erunt, qui huic officio satis sint.

In his potissimum vnus eligatur: cui vt supra recitent fidei rudimenta qui cõfirmandi sunt; & alij qui schedulis subscribat.

Nemini schedulam sumendæ Confirmationis dabant, qui patrini, aut si fœmina, quæ matrinam secum non habeat.

Patrini, & matrinam adhiberi non sinent, nisi si ijs conditionibus vt supra demonstratis.

Et verò antequàm schedulam dent, hæc sedulo videbunt: an confirmandi sint ætate præscripta, an confessi, anq. item habitu decenti; & omnino an aliquid habeant contra quàm præscriptum est. Instruent autem, vbi hæc viderint, ad præscriptum.

Vbi breui instruxerint, tum demum Confirmationis suscipiendæ schedulam dabunt: in qua nomen eius qui confirmandus est, patris item, & cognomen, parochia, aut locus notabuntur. patrini item, & eius patris nomen, & cognomen, parochia, locusue.

Si nupta erit, pro patris nomine ei adscribent nomen coniugis, cognomen verò familiæ, in qua nata est, & mariti item. Idem de matrina nupta seruabitur.

Nomina autem singulorum, vt potè & eius qui confirmandus est, & patrini, à capite lineæ ponantur.

Formula Schedulæ.

N. filius N. Parochiæ S. N.

Patrini N. filius N. Parochiæ S. N.

Si matrimonio iuncta erit, formula adhibebitur hæc.

N. vxor, N. Parochiæ, &c.

Schedulis singulis subscribetur, vt supra.

Schedulæ singulæ singulis dentur.

Præpositus ecclesiæ, in qua solemnè hæc actio celebratur, aliusue qui dignitate præstet, ad vasculum chrismatis, & ad librū pontificalem minister

Archi-

Archiepiscopo præstò erit, veste indutus, qua in choro ad diuina officia vitur.

Minister alter adhibebitur, qui schedulas colligat, in ijsq. scripta nomina Archiepiscopo ordine recitet, voce quæ audiatur.

Is hæc animaduertet vt schedulæ ex formula rectè confectæ sint: vt præterea ne patrini alius adhibeatur, quàm in schedula notatus. iridem de matrina: ne item qui accedit, alterius parochiæ sit, quàm eius, quæ tum ad confirmationem vocata est.

Ne quis item alterius diocesis sine facultate sui Episcopi, ad præscriptum Conc. Prou. 4.

Nec verò schedulas manu alterius scriptas, quàm eius, cui cura potissimum data est, accipiet: vt certum exploratumq. esse possit, de ijs, qui fidei rudimenta recitarint.

Singulas demum schedulas vt accepit, ordine in filum acu infiget, quem paratum habebit. Præstò erunt præterea alij ministri duo, quorum erit, caeremonias ritè curare; vt scilicet qui confirmandi sunt, sinistrum pedem supra dextrum suorum Patrinarum ponant, manibus piè iunctis sint, & recti stent.

Videbunt item cætera vt seruentur, quæ de vestitus modestia præscripta sunt.

Obseruabunt etiam, vt patrini matrinæ, vnum, vnamue, nec verò plures in confirmatione eodem die teneat, nisi vt supra.

Aderunt item ministri alij duo: vnus, qui sigillatim dum Archiepiscopus confirmat, ordine abstergat bambacio frontes eorum qui confirmati sunt: tum idem bambacium, quod ad abstergendum usum adhibuerit, in peluim ab acolutho manibus sustentatam ponat; vt deinceps comburatur, combustumq. projiciatur in sacrarium. Alter qui mantili madido abluat frons confirmatorum, & mantili altero abstergat. Cauebit autem, vt ne guttula quidem aquæ è mantili madido in terram defluat.

Ambo hi ministri moribus & ætate graues erunt, modestiaq. exemplis probati, ij præsertim, qui ad fœminarum confirmationem adhibebuntur.

His præstò erunt itidem clerici duo, vnus qui peluim gesserit ad colligendi bambacij usum: alter, qui alteram peluim habeat mantilis madefaciendi causa, ad frontes abluendas.

Alius item præter hos adhibebitur: cuius cura erit, confirmatos in ordine continere, dareq. operam, vt ne quisquam inde discedat, nisi cunctis qui in ordine sunt, confirmatis. Quos vbi confirmatos viderit, inde ad certum locum, cappellamue deducat, vbi litanijs, alijsq. orationibus sanctè precentur, quoad Archiepiscopus precibus ritè peractis omnes solemnè benedictione dimiserit.

Idem de fœminis confirmatis exequetur, illas etiam deducendo ad certum locum à maribus separatum, vbi itidem orient.

Sacerdos præterea præstò erit, qui prout parochiarum ordo postulat, in ecclesiam introdu-

cet eos, qui confirmandi sunt. Proinde ex scheda quam in manu habebit, ordine parochiarum fideles ad Confirmationem euocabit: singuliq. parochijs locum constituet, viris quidem distinctum à fœminis.

Quo in officio ita ager, vt in tempore introducat, ne ministratiōi mora interponatur.

Acoluthi præterea aderunt duo, qui Archiepiscopo ministranti cereos accensos duos præferant: ostiarij duo, pluresue, qui ianuam custodiant, vt ad confirmationem vocati ordine ingrediantur.

In Confirmatione hæc vt infra seruabuntur.

PRIMUM in ecclesiam introducti qui confirmandi sunt, mares vt dictum est, à parte australi, fœminæ à septentrionali manebunt. Genibus item flexis, manibus antè pectus iunctis orabunt.

Omnes præterea alij, quicumque sacro illi ministerio adsunt, silentio sancto videntur, sancteq. precabuntur.

Summa animi attentione spectabunt solemnè mysterij celebritatem.

Mente secum reputabunt illa spiritus sancti dona, quæ sacramenti huius virtute fidelibus impartuntur.

Tacita etiam meditatione videbunt, quanto peiore ipsi ijs donis indigeant.

Acceriti autem primò mares, deinde fœminæ, cum suis quique patris, matrinæ, graui incessu, non turbulento, & ceteri præproperouè gressu, manibus iunctis, ad Confirmationem accedent: locoq. & ordine ad præscriptum monitoris consistent.

Archiepiscopus cum propius ad confirmandum accedet, ordine quique sinistrum pedem, vt supra dictum est, supra dextrum patrini, aut si fœmina est, matrinæ ponet, manibus deuotè iunctis. Quo in statu permanebit, quoad frons abluta, absterlaq. erit. Nemo autem frontem sacro chrismate illitam attingat, ne crucis quidem causa, nisi prius ablutam, atque abstersam. Inde postea omnes simul ordine ad constitutum locum venient, vbi sanctè precentur vt supra dictum est, vsque ad solemnem Archiepiscopi benedictionem.

Post confirmationem quæ agenda sunt.

IMPERTITA confirmatis solemnè benedictione, vnusquisque Parochus curet parochias suos reducere ad ecclesiam suam, ordine quo venerunt: vbi hæc moneat.

Vt recens confirmati, ob sacramenti reuerentiam eo saltem die à frontis lotionem abstineant.

Vt pro pietatis studio orationem dominicam, salutationem angelicam, & tymbolum, singulis septem diebus septies, qui literarum rudes sunt recitent; officium autem de spiritu sancto septies itidem qui legere norint: memores septem

septem cœlestium donorum, quæ illius sacramenti virtute acceperunt.

Vtq. solliciti sint in ijs religioſe conſeruâdis. Vt anniuersarium ſtatum illum diem, quo confirmati ſunt, religioſius ſinguli pietatis officijs, & precibus colant; conſeſſiq. ſacram Eucharistiã ſumant, vt benigniſſimo Deo gratias agant de donis acceptis.

Eum confirmationis ſuæ diem ob eam cauſam certo libro adulti notent: itidemq. faciant parentes eorum, qui pueri confirmati ſunt.

Cognitione quoque ſpiritualem denunciabit, quæ contracta eſt inter confirmatum, parentes eius, & patrinam.

Denique ad præſcriptam formulam referet in librum quem paratum habebit, nomina & confirmatorum, & patrinorum, matrinarumue.

DE SACRAMENTO

Sanctiſſimæ Eucharistiæ.

Rubricæ, ſeu inſtructiones.

Quæ Parochus populum doceat.

Nihil habet eccleſia hoc ſacramento dignius, nihil admirabilius, nihil ſalubrius, nihil ſanctius. Continetur enim in eo præcipuum & maximum Dei donum, & ipſe omnis gratiæ, & ſanctitatis fons, auctorq. Chriſtus Dominus.

Parochus igitur vt populum ſibi commiſſum idoneum reddat ad maximos vberriſſimq. huius ſacramenti fructus percipiendos; ſingulis diebus feſtis, qui ſcilicet frequentem illius communionem proximè antecedent, atque adeo ſæpius prout opportunum viderit, illum accurata, piaq. concione docebit, planeq. explicabit fidem, doctrinam, excellentiamq. huius præſtantiffimi ſacramenti: quo item modo ad illud ſumendum accedant; quàm admirabiles itidem illius fructus ſint, quanta vis, ac dignitas: & denique vbi ſumpſerint, quo modo gratiam conſeruent.

Hos autem fructus enumerare poterit.

Gratiam in animam influit, cum purè, & ſanctè ſumitur: *Qui manducat*, inquit Dominus, *meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.* Qui enim pietatis & religionis ſtudio affecti hoc ſacramentum ſumunt, Chriſti corpori tanquàm viua membra inferuntur, ſiquidem ſcriptum eſt: *Qui manducat me, & ipſe viuet propter me.*

Animam alit, atque ſuſtentat: quoſque vſus corpori panis & vinum adfert, eos omnes animæ ſaluti, & iucunditati, ac meliori quidem ac perfectiori ratione, Eucharistiæ ſacramentum præbet.

Vires animæ addit, efficitq. vt ſpiritus diuinarum rerum delectatione magis comoueat, vt

virtutibus augeatur, ac diuinè corroboretur.

Venialia peccata hoc etiam ſacramento remittuntur: vt merito dicat S. Ambroſius, *panem hunc quotidianum ſumi in remedium quotidiana infirmitatis.*

Vires præbet, vt à criminibus fideles puros & integros, atque à tentationum impetu incolumes conſeruent. Ac prætereà tanquàm cœleſti medicamento animam præparat, ne alicuius mortiferæ perturbationis veneno facilè infici, & corrumpi queat.

Concupiſcentiæ ardorem debilitat, dum charitatis igne animos fidelium vehementer inflammatur.

Postremò vt vno verbo dicatur, ſummam vim habet ad æternam gloriam comparandam. eius videlicet gratia, dum hanc vitam fideles degunt, conſcientiæ pace & tranquillitate perfruuntur: deinde eius virtute recreati, nõ ſecus atq. Elias, *qui ſubcineritij panis fortitudine ambulauit vsque ad montem Dei Oreb*, cum ex vita emigrandi tempus aduenit, ad æternam gloriam & beatitudinem aſcendunt.

De frequenti ſacra communionis vſu.

Ad ſaluberrimum igitur huius ſacramenti frequenter ſumendi vſum Parochus fideles cohortabitur, atque excitabit, naſcentis Eccleſiæ inſtitutis, ac exemplis, & ſanctorum patrum omnium conſentiente doctrina, vt ex ca rechiſſimo Romano diſcere poterit; & ſententia œcumenicæ Synodi Tridentinæ: quæ optaret quidem, fideles in ſingulis Miſſis non ſolum ſpirituale affectu, ſed ſacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicare. curabit certè, vt præter Paſchatis communionem, quæ Eccleſiæ præcepto neceſſaria eſt, ſaltem in præcipuis ſolemnitatibus, veluti die Natali Domini, Epiphania, Pentecoſte; in diebus ite feſtis maioribus beatæ Mariæ Virginis communicent.

Crebris prætereà monitis, illud quod beatiffimus Siluerius Pontifex ſtatuit, in conſuetudinem reuocare ſtudebit, vt qui ſæpius non comunicant, in quadrageſima ſaltem Dominicis diebus corpus Domini ſumant, & die item cœnæ Domini ex antiquo inſtituto; ac prætereà in Aduentu itidem præſent.

Eam prætereà conſuetudinem in parochia ſua introducere curabit, vt quoties quis iter longum, aut inſeſtum, remq. arduam & difficilem, etiam in qua nullum mortis periculum extimeſcendum ſit, aggredietur; qui item aliqua graui perturbatione, vel ex filiorum, coniugiuè obitu, vel ex bonorum amiſſione, vel ex alia re aduerſa affligitur, ſacram communionem conſeſſus ſuſcipiat. Idemq. faciat, itinere, vel negotio difficili quod ſuſceperit, conſeſto, vel quocunq. beneficio accepto; gratias Deo acturus huius ſacramenti ſumptione: in quo præcipua quædam ratio ineſt, qua Deo pro

3. Reg. 19.

Scs. 22. de ſacr. Miſſæ, c. 6.

pro immenſis in nos collatis beneficijs aliquam gratiam piè referamus.

Curabit item, vt mulieres proximè parituræ hoc ipſum præſtent, ac prætereà cum primum à puerperio ad eccleſiam accedent.

De cuſtodia ſanctiſſimæ Eucharistiæ.

OMNEM etiam maximam diligentiam, curam, ſummumq. ſtudium Parochus in eo ponat, vt, cum ipſe tremendum hoc ſacramentum, qua debet reuerentia, debitoq. cultu tractet, cuſtodiat, & adminiſtret; tum etiam populus ſibi commiſſus religioſe colat, ſanctè, ſerè quenterq. ſuſcipiat.

Sacroſanctam Eucharistiã, vt decèſſimè fieri poteſt, in altari maiori cuſtodiat, & aſſeruet. Ad cuſtodienti aſſeruendiq. vſum habebit tabernaculum ad præſcriptam rationem factum. quod quidem clauè (quam apud ſe tenebit, neque clerico committet) benè clauſum habebit; ne, quod eccleſiæ, & Chriſtiano populo datum eſt ad ſalutem, maleficorum manus Diabolo operante ad perniciem abutatur: id quod etiam veteri canone cautum eſt. Alioqui ſi ea in re negligentiam ipſe commiſerit, graues ſibi pœnas ex canonum diſciplina propoſitas eſſe meminerit.

Eius ornatus exterior, & veſtitus interior, & oſtiolum erit ad præſcriptam formam.

Prætereà tabernaculum ipſum, aptè, rectè, & decenter, firmiterq. collocabitur, fixumq. altari inhaerebit: conopœo decenti operietur: atque ab omni alia re vacuum erit: neque prætereà armarium vllum, etiam ſubtus habebit.

Pixides item habebit tanto ſacramento dignas, ex canone, & ad præſcriptum.

Lampadarij ſit, in quo lampades accenſæ ſemper coluceant; ſiq. non plures, vna ſaltem in conſpectu ſanctiſſimæ Eucharistiæ. Lumen vero lampadam oleo oliuæ nutrietur; nec verò alterius generis adhibeatur, niſi quibus locis Archiepiſcopus ob eam cauſam conceſſerit, quia nullum eius generis haberi poteſt.

Sanctiſſimæ autè Eucharistiæ, pro parochiæ magnitudine, & communicantium multitudine, particulas opportuno tempore habebit: ſed quinque ſaltem perpetuo cuſto diet in pixide. Eas autem octauo quoque die ad ſummum renouabit, præfertim quinta quaque feria, ſi commodum erit; in qua Chriſtus Dominus hoc tantum ſacramentum inſtituit: hoſtiæ autem adhibeantur recentes, & à viginti diebus ad ſummum conſeſtæ. Id verò etiam præſtabit, vt vbi recentes conſecrauerit, veteres primò miniſtret.

Qui ad ſacram communionem admittendi ſunt.

OMNES fideles ad ſacram communionem admittendi ſunt, exceptis ijs, qui iuſta ratione prohibentur. qua de re quæ à ſacris do-

ctoribus traduntur, cognoscere ſtudeat. ſed hoc loco hæc ſummatim monentur.

Non admittuntur ad communionem hæretici, ſchiſmatici, excommunicati, interdicti, publicè criminofi, manifeſteq. infames; vt meretrici, publici concubinarij, foeneratores, magi, ſortilegi, blaſphemi, & alij id generis publicè facinoroſi homines. Atque iſti quidem ſi ad pœnitentiam & communionem admiſſi, poſtea in eiſdem peccatorum ſordibus verfabuntur; ad huius ſacramenti perceptionem rursus ne facilè admittantur, quoad ipſe Parochus qui illorum curam gerit, eos vitam & mores re ipſa emendaſſe perſpexerit.

Reis capite damnatis in tẽpore miniſtrabit: aget verò cum iudice, magiſtratuè, vt quo die illi corpus Domini ſumpſerint, ne eo die ob reuerentiam afficiantur vltimo ſupplicio.

Amentibus prætereà hoc ſacramentum non miniſtrabit; quãuis ſi antequàm in infaniam incidèrint, piã & religioſam animi voluntatè præſe tulerint, licebit in fine vitæ ex decreto Concilij Carthaginenſis, modò vomitionis, vel alterius indignitatis, & incommodi periculum non ſit. licebit etiam, ſi quando ad ſanitatem redeunt, & deuotionem oſtendunt, dũ in eo ſtatu manent; ſi idem periculum abſit.

Pueris item, qui propter ætatis imbecillitatem nondum huius ſacramenti cognitionem, & guſtum habent, ſacram Eucharistiã non miniſtrabit.

Nec verò grandiuſculis præbebit, qui tunc primum illam ſumere voluerint; niſi aliquot antè diebus eos examinarit, atque inſtruxerit de vi & ratione huius tanti ſacramenti. Id verò quò diligentius præſtet, in quadrageſima per ſingulas parochiales familias delectum habebit puerorum, atque adoleſcentum, qui primum in Paſchali celebritate proxima ſacram communionem ſumpſerint. Ac prætereà his ipſis omnibus in ſingulas quadrageſimæ hebdomadas certos præſtituet ſcrutinij dies, quibus illos non ſolum accuratè examinet, ſed inſtruat quàm diligentiffime.

De præparatione animi.

PORVLVM etiam docebit, qua præparatione, & quanta animi religione ac pietate, quàm ſupplici mente, & humili etiam corporis habitu ad illud ſumendum accedere debeat: quãtaq. rursus illis ſupplicia parata ſint, qui indignè illud ſuſcipiunt.

De qua quidem animi præparatione hæc poſtiſſimum tradet.

Primum fidelis vnufquiſque ita paratus & inſtruetus eſſe debet, vt huius ſanctiſſimi ſacramenti fidem integram teneat, rectèq. diſcernat meſam à menſa, hanc ſacram ab alijs profanis, cibum à cibo, cœleſtem hunc panem à communi; rectèq. ſciat, in communionem quæ ſub vno tantum ſpecie à laicis ſumitur, integrum corpus

Ioan. 7.

Ibidem.

pus Domini etiam cum sanguine sumi: & cū frangitur hostia consecrata, totum Christi Corpus in qualibet parte fracta contineri.

Conscientiam præterea suam scrutetur diligentissime, ne forte exitiali aliquo peccato contaminatus sit, ut prius contritionis, & confessionis medicamento eluatur. Atque omnem præterea adhibeat diligentiam, ne quid ei desit ad summam animi integritatem, & innocentiam.

Omnem distractionem mentis, animiq. somnolentiam depellere studeat.

Exquirat tacitus à seipso cum timore an illud Petri Apostoli sibi usurpare liceat: *Domine, tu seis, quia amo te.*

Videat etiam, num pacem cum alijs habeat; nū proximos verè, atque ex animo diligat.

Ab omni desiderio, delectatione, omniq. sensus amore, quo diuinæ charitatis studium languescit, purum integrumq. animum conseruare studeat; sensusq. omnes seueritate quadam moderata cohibere, etiam in rebus licitis.

Sanctis item meditationibus ad Dei amorem inflammet animi sui voluntatem, quam pietatis operibus etiam atque etiā sæpè confirmet.

Desiderium cœlestis huius cibi sumendi excitet duplici consideratione; quarum vna est, ut altissimi huius sacramenti excellentiam, admirabilemque fructus, salutaremque utilitates meditetur: altera est, ut tacitus etiam cogitet ipsi rituales inopiam suam, spiritalesque suas necessitates.

Humilitatem autem, & reuerentiā excitabit, ita ut secum mente reputet, totum Christū ibi esse, quem in cœlo Angeli adorant; ad cuius nutum columnæ cœli contremiscunt, & pauēt; cuius gloria plenum est cœlum & terra. Deinde cogitabit, quàm indignus ipse sit, cui tantū diuinumque beneficium à Domino tribuatur. Atque his quidem; alijsque meditationibus ita se parabit, ut & sancto desiderio, & summa reuerentia, humilitateque, ad sacram mensam huius pabuli cœlestis accedat.

In communionem ipsa ut sanctè religioseque fideles animo versentur, hæc docebit Parochus, & oportune præmonēbit.

In primis quo ardentius sanctum amorē, qui in sacra communionem requiritur, fideles in se excitent, illos docebit, quo modo eo temporis momento quo sacram Eucharistiam sumunt, passionem Christi Domini, ex cuius vulneribus pius ille amor hauritur, religiosè meditetur: tum etiam considerent præiens illud beneficium, in quo tanta cum dignatione, immè saq. charitate Christus Iesus se communicat, & intimè illis se coniungit.

Deinde ut spem eorum inflammet, demonstrabit, tunc temporis illis considerandum, in Christo Domino esse quiddam piam christianorū fiduciam, spemque excitare potest: cum ipse sit & omnipotens, qui omne bonum conferre potest; & summè benignus, qui magis desiderat

conferre nobis sua dona, quàm nos recipere; & sapiens, qui benè nouit, quæ nobis & expediunt, & opus sunt ad salutem.

Ac præterea ad hoc illos instruet, ut in ipsa sanctissima communionem, toto corde, omniq. intimi animi pietate Deo gratias agant de tanto beneficio, infinitaq. charitate, qua erga populum christianum vsus est.

De præparatione corporis.

NEQUE verò animi solùm, sed etiam corporis præparatione opus est. De qua hæc Parochus proponet.

Ut ieiuni fideles ad sacram mensam accedant, ita ut saltem dimidia antecédentis diei nocte, vsque ad illud temporis punctum quo Eucharistiam accipiunt, nihil omnino comederint, aut biberint: etiā si postea dormierint, quàm comederunt.

Sed præstantissimi huius sacramenti dignitas hoc postulat, ut pridie illius diei quo illud sumunt, ieiunium celebrent, aut saltem parcius cœnent: & quod fideles aliquando facere cōsueuerunt, in orationibus, pijsq. meditationibus parte noctis vigilent, aut saltem prolixius orent, quàm alias soliti sunt.

Postulat etiā, ut qui matrimonio iuncti sunt, aliquot dies à concubitu vxorum abstineant, Davidis exemplo admoniti, qui propositio-

nis panes cum à sacerdote suscepturus esset, se, suoque pueros ab vxorum consuetudine pueros iam tres ipsos dies esse professus est: & ex canone etiam veteri, qui tres, vel quatuor, aut etiā octo dies abstinentiæ in hoc genere proponit. Quod ad corporis habitum pertinet, quem in sacra communionem adhibeant, hæc Parochus præmonēbit, & curabit.

Ut summa reuerentia, omniq. humilitate fideles accedant, & sumant.

Oculis non vagis, sed in Christi corpus piè coniectis.

Barbæ pilis circa os benè præcisus.

Ore supra pannum lineum suppositum modè rectè porrecto.

Capite non demisso.

Lingua paululum labrum inferius intus attingente, non tamen extra os prominente; in qua particulam suscipiant: neque linguam ipsam retrahant, priusquam presbyter manum remouerit: tum verò caput humiliter demittant.

Ita etiam ut suspirijs abstineant, quibus particulæ possint excuti.

Manibus pectori admotis instar crucis, ex veteri fidelium disciplina: aut supplicibus, iisdemque nudis.

Pallio quantum fieri possit, adhibito.

Non birretis, pileisue pluma inaniter ornatis. Armis depositis.

Toto denique corporis habitu decenti, humiliter, & modesto, non sordido.

Mulieres, non sumptuosas, non caudatis vestibus

Quæ obseruentur post communionem.

Hæc verò Parochus præterea fideles monebit.

Ut ne posteaquam sacram communionem sumplerint, ab ecclesia statim discedant, sed permanent in oratione, quantum fieri possit, quieto & remoto loco: proindeque certam aliquam precandi rationem illis indicet; rudiioribus, ut ter, aut quinquies, *Pater noster*, & *Aue Maria* dicant: alijs, pro eorum captu, rosarium Beatæ Mariæ Virginis: alijs orationes in officio eiusdem beatæ Mariæ virginis dispositas, quæ inscribuntur *orationes post communionem*; & quæ S. Ambrosij sunt, præsertim indicet, & antè & post communionem.

Monebit etiam, ut reuerenter glutiant; ut benè se purificent; ne statim spuunt, sed per quartam saltem horæ partem à sputatione abstineant. Si verò necessitas coget prius spuere, id in loco saltem fiat à pedibus prætereuntem remoto.

Ne præterea statim cibum capiant, sed dimidia post sumptam sacram communionem, aut saltem quarta horæ parte.

De ministrante sanctissima Eucharistia.

HOC institutum Parochus perpetuò seruare studeat: ut quod antiquissimi ritus est, intra Missarum solemnias post sanguinis sumptionem præbeat sacram communionem: cum tamen nonnunquam accidat, ut etiam extra Missam præbenda sit.

Cum celebrata Missa sacram communionem statim ministrat, vestitus sacerdotalibus, quibus in Missa vsus est, indutus ministrabit, calula tantum deposita, & manipulo item.

Si verò alio tempore extra Missarum solemnias; tum superpelliceo, & stola rubra utitur.

Eum verò ordinem in sacra communionem ministranda seruabit, ut primò sacerdotibus, si qui aderunt qui illam sumant, superpelliceo, & stola instar crucis antè pectus composita indutis; deinde clericis pro ordinis gradu, superpelliceo tantum indutis; postea verò laicis maribus, tum sceminis, nullo discrimine conditionis habito.

Locus præterea distinctis ministrabit; nempe clericali ordinis hominibus in gradibus altaris; at laicis, tam maribus quàm sceminis loco remotiori aliquantò ab altari.

Præparatas habebit hostias, prout numerus est fidelium, qui sacram communionem suscipiēt; sed plures etiam, quàm eorum numerus est.

Erunt hostiæ rotundæ, non quadræ, non angulares, recentes, iusta magnitudine, integræ, non fractæ, non incisæ, nec verò dimidiatæ, tantum fragmenta hostiæ maioris: tales item, ex quibus fragmenta faciliè non fiant.

Pixidem paratam habebit, quæ pro communicantium numero particulas capiat: nam patenam non adhibebit, cum amplius sex sunt, qui communicant.

Altaria vbi ministratur, luminibus collucebunt. Clerici ad sint duo cum superpelliceo, qui pixidi supposita mantilia sustentent.

Diaconi præterea duo, aut subdiaconi, vel saltè clerici, qui purificationem, & mantile præbeant. Vinum ad purificationem faciendam; quod album si fieri possit, adhibeatur: & aqua ite quibus opus sit, vtrumque in vas nitidis, ijsque vitreis, vel crystallinis, & ei vsui tantum addictis. Ne verò ad capiendā eleemosinā occasione sacrae cōionis vas exponat, alio modo vtatur.

Ut ne posteaquam sacram communionem sumplerint, ab ecclesia statim discedant, sed permanent in oratione, quantum fieri possit, quieto & remoto loco: proindeque certam aliquam precandi rationem illis indicet; rudiioribus, ut ter, aut quinquies, *Pater noster*, & *Aue Maria* dicant: alijs, pro eorum captu, rosarium Beatæ Mariæ Virginis: alijs orationes in officio eiusdem beatæ Mariæ virginis dispositas, quæ inscribuntur *orationes post communionem*; & quæ S. Ambrosij sunt, præsertim indicet, & antè & post communionem.

Monebit etiam, ut reuerenter glutiant; ut benè se purificent; ne statim spuunt, sed per quartam saltem horæ partem à sputatione abstineant. Si verò necessitas coget prius spuere, id in loco saltem fiat à pedibus prætereuntem remoto.

Ne præterea statim cibum capiant, sed dimidia post sumptam sacram communionem, aut saltem quarta horæ parte.

Ut animi cogitationes, sensus omnes, & linguam cohibeant: abstineantque præcipue eodie à verbis otiosis, cogitationibus inanibus: sed in sanctis meditationibus, precibus, diuinorum officiorum frequentia, ecclesijs etiam frequentandis, alijsque pietatis officijs atque operibus versentur.

Ut denique assistant Christo hospiti sanctissimis exercitationibus atque actionibus: à profanis autem negotijs & secularibus abstineant: quod si non omnino possunt, curent tamen à sancta communionis sumptæ meditatione, & à sui intima custodia non alienari.

Ut denique assistant Christo hospiti sanctissimis exercitationibus atque actionibus: à profanis autem negotijs & secularibus abstineant: quod si non omnino possunt, curent tamen à sancta communionis sumptæ meditatione, & à sui intima custodia non alienari.

Ut denique assistant Christo hospiti sanctissimis exercitationibus atque actionibus: à profanis autem negotijs & secularibus abstineant: quod si non omnino possunt, curent tamen à sancta communionis sumptæ meditatione, & à sui intima custodia non alienari.

De præparatione, quam adhibebit Parochus in communionem frequentis populi.

CVM dies instat communionis sacrae frequēti populo ministrande, pridie illius diei Parochus scamna oblonga, & alta, & lata ad formam præscriptam apparatus: mappas itidem à sorde puras & candidas, quibus illa rectè ordineque sternantur, pro frequentis populi ratione.

Parabit mappam lineam subtili textura nullo artificio elaboratam, quæ cubitis tribus longa feratur, si opus sit, sub pixide, & manibus ministrantis.

Scabella duo decentia: in quibus collocentur vasa, & cætera ad purificationem vsuum.

Mantilia ad scabella illa sternenda. Intortitia duo, plurauē, pro ratione diei solemnibus; quibus lucentibus clerici itidem duo præeant sacerdotem ministrantem.

Clericos parochiæ suæ omnes stata communionis die præsentés adesse præmonēbit: qui superpelliceo induti, ministrantem pro munere sui functione adiuuent.

Altare

Altare vnum maribus, alterum fœminis constituet, vbi communicent; maxime si ingens populi sacram communionem fumentis multitudo est.

Deliget verò in sacra cõmunione fœminis ministranda, si opus sit, sacerdotem adiutorem spectata integritate; & clericos probatos, qui illum ministrantem etiam adiuuent.

Omnibus rectè paratis, vespere, aut prima hora noctis signum campanarum solemne dabit, quo fideles, qui sacram communionem postridie sumpturi sunt, se excitent ad meditationem, orationem, omnemq. aliam pietatis præparationem: alij verò etiam precetur sibi id gratiæ dari, vt desiderio & voto sacra Eucharistiæ sumendæ incenduntur, quò frequentius ad diuinam hanc mensam veste nuptiali ornati accedant.

Inter communicandum præterea id etiam per alium idoneum sacerdotem aliquando præstabit, vt verborum pondere, & sententiã quasi iaculis, opportunaq. aliqua, & breui cohortatione populus collectus excitetur, cum ad hanc sanctissimam præparationem, tum ad frequentiam huius sacramenti. præterea & ex veteri instituto antiphonam, & psalmos item vt infra, à reliquo clero parochiali religiosè cani studebit; & etiam repeti, si spatium detur.

Ordo ministrandi sacram communionem.

PAROCIVS sanctissimam Eucharistiã ministraturus; si quidem intrã Missam, seruentur rubricæ Missalis; si statim post Missam, casulam à parte Euangelij, & manipulum deponit: si alio tempore, lotis manibus induit superpelliceum, & stolam rubri coloris: ad gradus altaris orat: mox ascendit.

Facta genuflexione, ad populum conuersus, à parteq. Euangelij stans capite aperto, sermonem habet ad communionem accommodatũ, si tempus opportunum dabitur.

Deinde monet, qui communicaturi sunt, ne cedant, nisi pacem cum proximo habeant; & omnino nisi rectè purgati sint, & præparati.

Rursus genuflectit; pixidem è tabernaculo extrahit; aut si extracta est, eam aperit; & repetita genuflexione, à parte Euangelij consistit, ita versus ad populum, vt tamè etiam sanctissimum sacramentum reuerenter manibus iunctis aspiciat.

Tum Diaconus, aut Clericus superpelliceo indutus à parte epistolæ genuflexus, monet omnes, signum crucis sibi quemque adhibere; ipseq. alta, & clara voce signans se dicit: *In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.* & manibus iunctis confessionem generalẽ dicit eadem voce, & tarda pronuntiatione: illis

simul cum eo distinctè pronuntiantibus; aut saltem attentissimè audientibus.

Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ semper virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Ioanni Baptista, sanctis Apostolis Petro & Paulo, beato Ambrosio confessori, omnibus sanctis, & tibi pater; quia peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere, mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa: idè precor beatam Mariam semper virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Ioannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum & Paulum, beatum Ambrosium confessorem, omnes sanctos, & te pater, orare pro me ad Dominũ Deũ nostrum.

Qua cõfessione pronuntiata Parochus dicit: *Deo gratias.* Tum statim pergit dicere, manibus iunctis. *Misereatur vestri omnipotens Deus: & dimissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos ad vitam æternam. R. Amen.*

Post manu dextera crucis signum fidelibus communicantibus adhibet, & dicit.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens, & misericors Dominus. R. Amen.

His pronuntiatis ad altare se conuertit, genuflectit, manu sinistra pixidem prehendit: & conuersus in medio altari ad populum, duobus digitis pollice & indice sacramentum accipit, paululumq. de pixide eleuat.

Tum Diaconus vel Clericus genuflexus vsupra, clara voce dicit:

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo tuo, & sanabitur anima mea.

Quod iterum, ac tertio repetet; per singulas vices pectus percutiens. qua formula etiã vtẽdum est, cum fœminæ communicatio ministratur. & qui communicaturi sunt, vnã cum clerico eam pronuntiabunt, saltè submissa voce.

Postea Parochus ad communicandum accedit; initiumq. facit ab ijs, qui à parte epistolæ sunt; singulisq. sacramentum præbens, signũ crucis super pixidem ante faciem communicaturi faciens, dicit

Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animã tuam in vitam æternam. qui accepturus est respondet, *Amen.*

Videat verò Parochus, vt antequàm sacramentum præbeat, satis spatij relinquat ad dicendum. *Amen.*

Dum sacramentum præbet, adsit minister superpelliceo indutus, qui vasculum purificationis manu dextera tenens, sinistra mappulam ad abstergendum os, Parochum modico interiecto spatio sequitur, & ministrat vasculum ad purificandum, & mappam ad abstergendum. quod vasculum ita poterit etiam fœminis ministrare; vt cum primæ porrexerit, ipsa reliquis det, & omnes inter se tradant.

Si præbendo sacramentum, digitos ex ore communicantium madefaciat; purificatorium sibi in peluicula decenter afferri iubeat, quo eos ab-

abstergat; vel ipse ad altare reuertatur, & id faciat.

Parochus posteaquàm omnibus sacramentũ præbuerit, digitis pollice & indice quibus ministravit super pixide simul iunctis, ad altare reuertitur. Ibi deposita pixide supra corporale, eaq. contecta, tum facta genuflexione, statim digitos, quibus sacramentum tetigit, à parte epistolæ vino & aqua abluit in vase non consecrato, quod præbetur ijs, qui communiceant: tum purificatorium abstergit: & rursus facta genuflexione, pixidem reuerenter reponit: & dicit.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Domine sancte, pater omnipotens, eterne Deus, te humiliter deprecamur: vt accipientibus fratribus, & sororibus nostris sacrosanctam Eucharistiã corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi filij tui, & animæ, & corporis sit salus. Per eundem dominum nostrum &c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus: & dum dicit, signum sibi crucis adhibet. R. Amen.

Y. Procedamus cum pace. R. In nomine Christi.

Y. Benedicamus Domino. R. Deo gratias.

Y. Pax, & benedictio Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti, descendat super vos, & maneat semper. R. Amen. & ita dicendo, signo crucis populo benedicat.

Oratio præcedens ita dicitur: vt illud nomen, *fratribus*, omittatur, quando fœminis solum cõmunio ministratur: & verò contra, cum ministratur maribus tantum, omittitur illud, *sororibus*; Itidemq. singulari numero dicitur *fratri nostro*, si mari tantum; ac præterea, *sorori nostre*, si fœminæ solum ministrabitur.

Antiphona, & psalmi dicendi pro opportunitate in frequenti cõmunionem, vt supra præscriptum est.

Antiphona. *Dominus dabit.*

Psalmus 84. Benedixisti Domine terram tuam. &c. vsque ad finem. Gloria patri &c.

Psalmus 22. Dominus regit me, & nihil mihi deerit. &c. vsque ad finem. Gloria patri &c.

Psalmus 33. Benedicam Dominum in omni tempore. &c. vsque ad finem. Gloria patri &c.

Antiphona. *Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum.*

Quæ Parocho seruanda sunt in paschali cõmunionem.

PASCHAE tempore, præter ea quæ mox supra demonstrata sunt, hæc Parochus seruabit.

In paschali cõmunionem, vt nemo parochialium legitime ætatis, quemadmodum est sanctæ matris Ecclesiæ præceptum, omittat hoc sacramentum percipere in sua parochiali ecclesia; sæpenuero Parochus in quadragesima populo promulgabit, atque ad eò explanabit consti-

tutionem illam, in Concilio Lateranensi ab Innocentio Tertio Pont. editam, cuius initium Cap. 21. est: *Omnis vtriusque sexus.* Censuramq. in ea sancitam diligentissimè proponet.

Quæ constitutio vt perfectè seruetur, in quadragesima item per familias, vt Concilio Provinciali cautum est, nomina eorum describet, qui per ætatè rationis vsum adepti, in pascha sacram communionem confessi sumere debent. Hortabitur autem eos, vt qui in pascha sacram communionem sumere debent, ipso die paschæ Resurrectionis id præstent. Quo paschæ tempore ipse, non alius sacerdos ministrabit. si verò frequentem populum habet, alium quoque sacerdotem adhibeat tunc licet.

Quibus paschæ tempore sacramentum hoc ministrat.

PAROCIAE suæ fidelibus in pascha ministrabit: alienæ autem parochiæ nullo modo, nisi vt infra. Proinde quod antiquis canonibus cautum est, ad populum conuersus antequàm ministret de altari enunciat; alienæ parochiæ fideles ad proprium Parochũ remitti, à quo sacram cõmunionem in paschali cõmunionem sumant.

Iis etiam ministrabit, qui maiorem anni partem in parochia habitauerint: illis quoque, qui saltem sex menses.

Peregrinis item, & aduenis, in diocesi: at Mediolani eos ad Metropolitanam ecclesiam, vbi communionem sumant, abire Parochus præmonet.

Illis præterea, qui paucis antè diebus aduenierint, animo constituendi domicilij.

Et verò illis quoque, qui facultatem ab Archiepiscopo literis concessam habuerint.

Aegrotis etiam parochialibus, etiam si communionem sumpserint, in pascha quoque afferet, & ministrabit.

Qui parochiales paschæ tempore à parochia abfuerint, nisi se communionem sumpsisse testatum fecerint, in eos ad præscriptum conciliorum provincialium agat.

Qui autem præstituto paschæ tempore non communicauerint, eos ex præscripta formula ad altare altero ex diebus festis pascha proxime sequentibus monebit: & in contumacia perseverantes, ad Archiepiscopale forum deferet.

Formula monitionis.

Omnes & singulos parochiæ nostræ fideles legitime ætatis, qui in pascha ex præcepto sanctæ matris Ecclesiæ sacram communionem sumere debent, qui nondum sumpserunt, hoc monemus; vt intrã hanc hebdomadam, aut Dominica proxima sequenti confessi sumant: alioqui illos, qui ad constitutam eam diem, vel ad sex dies post octauam paschæ ad summum non præstiterint, ad Reuerendissimum Archiepiscopum deferemus.

mus; ut mox ingressu ecclesie, ecclesiasticaq; sepultura interdicti, intra Missarum solemniam denuncientur, valuisq; ecclesie parochialis nomina eorum affigantur. Atque hanc quidem vnicam monitionem pro tribus satis esse, vobis edicimus. Quam quidem monitionem etiam vulgari sermone explicabit.

Habebit igitur Parochus librum comunions paschalis, in quo praeter parochiales, aduenatum etiam comunicantium nomina separatim notabit.

De exponenda sacra Eucharistia in oratione quadraginta horarum.

CORAM sanctissima Eucharistia oratio quadraginta horarum in ecclesijs fiat, vbi Archiepiscopus stauerit; & quando id concesserit. Ne quavis causa tamen Eucharistia palam, & aperte exponatur, sed publica tantum, eaq; grauius alijs verò de causis orationem licebit instituire, sed non sacramento aperte exposito.

Exponatur ordinariè in altari maiori: sed in alio quoque, si ita Archiepiscopus censuerit.

Quod vt cum dignitate, decorè, religioseque agatur, altaris, vel cappellæ, vbi palam exponetur, collocabiturue, ornatus decens sit, ac religiosus.

Cerei praeterea in altari accensi, ad summum decem, minimum verò sex, decenti crassitudine, ac longitudine colluceant: lampades item ne plures quam duodecim, aut tredecim; nec verò pauciores quam tres: idq; nisi Archiepiscopus ob causam permittat, vt maior luminum numerus aliquando adhibeatur.

Orationis initio, cum sanctissimum sacramentum palam proponendum est, primum datis solemniter de more pridie illius diei vesperi, & iterum eo die paulò ante campanarum signis; praesens adsit, cum sacerdos pluuiiali rubro indutus, qui illud religiose proponat; tum illius ecclesie vbi oratio futura est, aut toti parochie, si ecclesia parochialis est, clerus superpelliceo vestitus, qui in hac functione illum adiuuet.

Si verò qui conuenerint clerici vel parochiae vel ecclesiae, pauciores sint quam sex; alij aliunde euocentur, vt ne eo numero pauciores adsint, hiq; cum luminibus accensis: tum homines itidem parochiae, in cuius ecclesia finibusue oratio exponitur, praesertim sanctissimi sacramenti sodalitati adscripti.

Processio cum sanctissimo sacramento exponendo per ecclesiam agatur litanis, statimq; antiphonis, precibus, & orationibus; tum cereis accensis, & umbella idemq; in eo reponendo seruetur.

Dum illud in altari propositum est, interdum clerici duo superpelliceo induti capite aperto ad altare semper assistant; quorum alter Diaconus saltem sit: noctu verò saltem vnus, isq; in sacro ordine constitutus.

Ad altaris verò, cappellæue, vbi propositum sanctissimo sacramento oratio sit, candelas, affixæ sint tabula precum & orationum, quæ pro tempo-

rum calamitatumq; ratione, orantium vsui ex sanctæ matris Ecclesie instituto accommodata, eaq; literis grandiufulis exscriptæ, loco perspicuo sint.

Ad excitandam praeterea populi in ista hac oratione versantis pietatem, hoc curetur, vt aliquando quo praesertim tempore, quauè hora frequens est fidelium ad eam concursus, sermo, isq; breuis, ad piæ meditationis studium inflandum appositè habeatur.

Hoc orationis tempore, in ecclesia vbi illa celebratur, foemina à maribus separata, tabulato ad instructionum praescriptum interiecto, aut saltem alio intersepto adhibito orent.

Ne sumptus huius orationis causa ad eleemosinam excipiendam vas aliquod exponatur, aut alia ratione quaeratur; nisi quantum Archiepiscopi facultas dabit.

Ne noctu foeminis ista hora ad orandum aditus in ecclesiam detur.

Quod si noctu orantes deerunt, sanctissimum sacramentum in tabernaculo reponatur.

Si fortè ex hac, vel alia causa, Archiepiscopi iussu aliquando noctu intermitteri conigerit; interdum compensetur maiori orandi spatio.

Cum oratio noctu celebratur, ne propterea ecclesiae ostia pateant, sed clausa, pulsantibus, & ad orandum conuenientibus etiam lingulis aperiatur.

In ecclesijs monialium cum oratio hac celebratur, nemo prorsus noctu in illam ad orandum intromittatur. Verum ibi sanctissimum sacramentum per noctem in tabernaculo maiori repositum, moniales solum ab interiori ecclesia adorantes, nocturno eo tempore per istas horas in oratione perseuerent; summo verò mane iterum è tabernaculo illud depromatur.

De veteri illo, & ordinario instituto orationis quadraginta horarum per vrbes ecclesias ordine & continenter habendæ, seruentur in concilijs, alioque modo praescriptæ regulæ.

DE SACRAMENTO

Pœnitentiæ.

Rubricæ, seu instructiones.

Quid Parochus generatim doceat horteturq; populum sibi commissum.

PAROCIVS fideles sibi commissos, quantum potest, sæpè hortetur, vt ad pœnitentiæ sacramentum, non solum cum ex præcepto Ecclesie tenentur; sed quam frequentissimè accedant. Moneat sapius, pœnitentiæ quidem radices esse amaras, sed fructus suauissimos. doceat, per pœnitentiæ nos in Dei gratiam restituere, quo nihil nobis debet esse optatius. animam quouis scelerum pondere oppressam per eam subleuari, conscientia pacem & tranquill-

quillitatem, quæ omnes superat voluptates, tribui. Proinde his, alijsq; fructibus propostis, & ex doctrina praesertim catechismi Romani explicatis, studeat, quotiescunque se occasio offerat, fideles ita permouere, vt ad tantum remedium beneficiumq; animæ suæ comparandum frequenter sese excitent: idq; ea præparatione fiat, quæ tantis fructibus digna sit; ita vt in spiritu humilitatis, & amaritudine animæ suæ, peccator quisque sua possit peccata deflere, & confiteri.

Antè Quadragesimam moneat fideles parochiae suæ, qui confessionis frequentem vsum non habent, quemadmodum decreto Concilij Provinc. V. iubetur; vt se ad confessionem parat: neque eam differant in postremos Quadragesimæ dies.

Moneat, opportunè se se sacra confessione munire illos, qui eò proficiscuntur, vbi mortis periculum sit; vel vbi confessarij copiam habituri non sunt. item si rem arduam & difficilè sint acturi. quod idem transacta re facere, ad gratias Deo purius agendas hortetur: quibus de rebus in Concilio sexto praescriptum est.

Quomodo se comparet: & ne auctoritatis suæ fines transeat.

ANIMADVERTET Parochus, & Confessarius, ne, dum hoc sacramento vulneribus aliorum medetur, ipse telo peccati se configat. Quamobrem caueat, ne mortifero peccato inquinatus, ad sacramenti ministracionem accedat; neque item censuræ ecclesiasticae, aut alio canonico impedimento irretitus.

Immo verò ita sanctè viuere studeat, vt pœnitentes non verbis solum, sed exemplis quoque ad virtutum christianarum officia erudire possit: neque eius dicta à factis villo modo dissentiant. quantum enim magis omni virtute, praecipueq; charitate paterna, zeloq; salutis animarum ipse praecellenti or erit, tanto aptius erit instrumentum bonitatis Dei.

Quò magis autem ad omnem vitæ bonitatè sese excitet, cum sæpenumero secum ipse tacita meditatione cogitabit, cuius vicem ipse gerat, & quam sanctæ sint suscepti ministerij sui partes: tum verò id omne attentissima contemplatione reputabit, cum ad audiendam confessionem vocabitur.

Quo tempore ita se geret, vt neque in incessu, neque in gestu, motuue alio corporis, neq; etiã in vestitu videatur, nec verò in eius voce quidquam audiatur, quod nõ deceat virum graue, atque adeò sanctum, quiq; meminerit, se tenere locum Dei.

Intimè verò, atque in corde suo humiliter desentiet, ita vt tanquam in Dei conspectu cum reuerentia & timore sancto ministerium audiendæ confessionis peragat: & animo vsq; adeò se demittat, sancteq; abijciat, vt pœnitentes quorum confessionem audit, se meliores putet.

Ad audiendas porrò confessiones, non inani gloria, non lucri cupiditate, non curiositate, non denique villo humano affectu ductus; sed salutaris fidelium procurandæ studio inflammatus accedet.

Nec propterea quenquam pœnitentem subterfugiendi laboris causa reijciat, ne nutu quidem, nedum verbis: immo se paratum semper, proutum, facilem, humilemq; præbebit.

Ita etiam se constanter geret, vt nullius metu, aut gratia, officio suo desit.

Caueat Curatus, ne ijs temporibus, quibus confessiones frequentiores esse solent, praecipue per octo dies antè Natalem Domini, & à Dominica de Lazaro vsq; ad resurrectionis octauam, etiam aliò ad funera, & alia sacra officia vocatus, illud audiendæ confessionis munus in sua ecclesia sine causa necessaria prætermittat, aut villo modo differat.

Et quoniam confessionis minister, iudicis, & medicum simul personam gerit: vt & quod ad iudicem attinet, ex varijs peccatorum generibus, quæ grauiora, quæ leuiora sint, quouè modo corrigenda, pro cuiusq; hominis ordine & genere iudicare possit; & tanquam medicus ea remedia ægroto adhibeat, quæ ad illius animam sanandam, & in posterum contra vim morbi muniendam aptiora videantur: opus est, vt is tunc scientiam atque eruditionem, tum prudentiam studeat sibi, quantam potest, comparare; tum ex divina gratia, quæ assidua precatione supplex à Deo petat; tum ex auctoribus probatis, qui eam materiam piè, pleneq; tractarunt.

In primis benè cognita habeat, quæ monitis seu instructionibus in hac ecclesia editis ad Confessariorum vsum continentur.

Sacramenti igitur huius doctrinam omnem rectè nosse studebit: ita ut quæ illius ratio, qui effectus, quæ illius partes, quæ earum partium vis & natura, petite intelligat.

Quæ peccata mortalia, & quæ venialia cognoscat. Peccati circumstantias sciat, quæ praesertim mutant speciem peccati; & quæ in confessione explicandæ sunt; quæ restituendi onus inducant.

Censurarum rationem & vim rectè intelligat, & quibus criminibus annexæ illæ sint.

Causas reseruatòs in promptu habeat; ita vt rectè sciat, qui iure canonum Summo Pontifici, qui rursus Episcopo, qui praeterea in Bulla Cœnæ Domini, quiq; pro varietate temporum Episcopo reseruatòs sint.

Differentiam satisfactionum pœnitentialium etiã probe noscet, ac praeterea canones pœnitentiales vt infra ordine decalogi explicatos.

Memoria tenebit causas, quibus confessio sit iteranda.

Cognitum etiam habere Confessarius omnis debet, ac praeterea animaduertere, antequam ad audiendas confessiones accedat, quanta sit auctoritas potestatisq; iurisdictionis suæ: ita vt cum norit, & quos, & à quibus peccatis, censurisque

Tit. quæ ad sacra. pœn. pert. pag. 222.

Prou. 6. tit. de sacra. pœn. pag. 304.

Infra in instructionibus vulgaribus.

absoluere possit, tum etiam caueat, ne facultatis suae fines prætergrediatur.

Supra. pa. 410.

Parochus quisque ne eorum confessiones audiat, qui alienae parochiae sunt, nisi facultatem eius rei habeat, ad præscriptum Synodi vndecimae. Excommunicationis latae sententiae poenam recordentur Confessarij, quam subire eos decretum est in Concilio quarto, qui sine Episcopi facultate hoc Sacramentum ministrant: qui que aliquem absoluere audeant à casibus Archiepiscopo reservatis sine ipsius facultate, ut in quinto Concilio decretum est.

Pag. 409.

Ne obliuiscatur item excommunicationis illius, cui in Sinodo vndecima subiecti sunt ij, qui socios criminis audent absoluere.

Pag. 411.

Item decretum aliud memoria teneant, factum in eodem Concilio quinto in hæc verba.

Ne facultatum, priuilegiorum uel iure, quae cuiusque, etiam Rosarij, & cruce signatorum scholæ, confratris, collegiorum, etiam laicorum, quae uel collegis, confratribus uel in eo adscriptis antè uel post Concilij Tridentini confirmationem concessa sunt, confessarij, cuiusvis ordinis sit, ab ijs casibus quos sibi Episcopus in sua diocesi reseruauerit, poenitentes sine illius facultate absoluat. Si contra fecerit, suspensionem à diuinis ipso facto incurrat.

Quod idem fieri prohibitum est, etiam ex indulgentiarum literis, quae ecclesijs concessae sunt, Concilio prouinciali sexto.

Tit. vlt. sup. pag. 305. §. Quod superioribus.

Quae Parochus speciatim doceat, horteturque, facere poenitentes in sacramento poenitentiae.

P OENITENS antequàm ad Parochum, sacerdotem uel cui peccata confiteatur accedat, multitudinem, & grauitatem peccatorum, qui bus se irretitum esse sentit, uehementer intimè dolebit ac deplorabit, Dei que misericordiam omni prece flagitabit. Proposita sibi ob oculos sanctissima Christi crucifixi, uel alia pia imagine, cor suum pro peccatis remittendis effundet, excitans, & humilians spiritum uehementer ad compunctionem.

Primò peccata omnia præsertim grauiora ad memoriam reuocabit: qua in recordatione excitabit deuotionem, & cordis compunctionem.

Et quò magis & contemptum sui ipsius, abiectiōnem, humilitatem que, ac deuotionem in se excitet, recensebit gemens peccata, quae uehementius suam conscientiam angunt.

Et quò diligentius conscientiam examinet, sibi proponet ob oculos decalogum, ad cuius singula præcepta se, mores, vitam que, suam accurate contemplantur.

Singula que, præcepta ita examinabit, ut perpendat, atque adeò uideat sigillatim, si quae contra unumquodque præceptum, uel cogitatione, uel uerbo, uel opere admiserit, commiserit: aut rursus si quid de eo omiserit.

Aliud præterea examen conscientiae suae inibit ex septem peccatis capitalibus singulis, quae

item aut cogitatione, aut uerbo, aut opere commiserit, aut omissione etiam.

At uerò omnem examinandae conscientiae rationem fideles præsertim rudes Parochus Confessarij uel aliquando docebit, prout opus esse uiderit.

Cum igitur poenitens ex singulis notatis capitibus conscientiam suam quanta potuit diligentia examinauerit; desiderio consequendae remissionis peccatorum accensus, ad Confessarium uices Christi gerentem accedet: cui omnia & singula peccata quae in memoriam uenerint, si deliter, & integrè exponet.

Accedet autem ad confessionem habitu demisso, & humili, ac nullo planè ornatu, & depositis armis. Si uerò clericalis ordinis est, sine superpelliceo.

Ad pedes Confessarij genua ambo flectet, nullo supposito puluinaro, nisi aliud necessitas postulat.

Decenter se toto corporis habitu & situ ita se componet, ut instar supplicantis sit.

Erit capite aperto, uultu demisso, manibus iunctis & supplicibus.

Faciem sacerdotis non spectabit, ut meminerit, se non coram homine peccatore, sed coram Deo altissimo esse; ut agnoscendo, & confitendo offensas, humiliter veniam petat.

Mulier autem penitus ita capite uelato erit, ut uelut densum caput operiens, demissum sit usque ad supercilia.

Quae in ministracione sacramenti poenitentiae Parochus & Confessarius obseruet.

A D audiendam confessionem cum accedit, antè breui precatōne, qua diuinæ gratiae lumen in eo ministerio ritè peragendo sibi potest, tacitus utetur: ac præterea preces adhibere poterit, quae infra notatae sunt.

In ecclesia, non autem in priuatis aedibus confessiones audiat, nisi ex causa necessaria, uel urgente: quae cum inciderit, studeat tamen in oratorio, aut certè decentissimo loco id præstare.

Habebit igitur in ecclesia sedem confessionalem ad præscriptum, in qua sacras confessiones excipiat: duas uerò, ubi quingentarum animarum cura geritur; plures, ubi plures sunt Confessarij. quae sedes confessionales, patenti & conspicuo ecclesiae loco, non autem in ecclesiae, aut cappellae alicuius angulis constitutae sint.

Affixa hæc sint cuique confessionali; sacra imago, litera diei Cænæ Domini illius anni; tabula casuum reseruatorum; orationes dicendae antè confessionem; formula absoluendi.

Mulieres antè solis ortum, uel post eius occasum confitentes in ecclesia ne audiat: neuè uilo modo extra sedem confessionalem; & medio inter eum & mulierem intersepto.

Superpelliceo, & stola uioleae coloris utetur; nec uerò ynquã stas, sed sedes audiet, & absoluet, cuius-

euilicunque gradus sit poenitens. neque dum poenitentem audit, inde discedet aliò uocatus, nisi necessaria causa. Dum uerò audit, non aliò neque oculis, neque animo mente uel vagabitur; sed ad poenitentis confessionem attentus erit, illius que, peccata una cum eo intimè dolebit: memor sanctissimorum patrum, ac præsertim beati Ambrosij, qui poenitentium confessionibus audiendis lachrymas perpetuò profudit, eorum culpas simul dolendo.

Vultu, & oculis ita compositis se in sedili confessionali habebit, ut re uera ostendat, se de poenitentis salute paternè sollicitum; ita tamen ut nullo penitus signo inspectantibus indicare possit, se grauitate fortasse sceleris alicuius commoueri.

Ante confessionem Parochus Confessarij uel perquirat generatim statum poenitentis, si eum minime norit. Tum hæc inter cetera.

Quandiu est, quòd confessus non sit.

An poenitentiam impositam præstiterit.

An examinandae suae conscientiae, antequàm ad confessionem accesserit, diligentiam prout opus est, adhibuerit: alioqui differenda esset confessio.

Parochus item interrogabit, an suae sit parochiae, si dubiter.

Si Confessarij nihil impedimenti ob stare uiderit, ad confessionem ueniendum erit: quae ut fructuosior sit, rectè faciet Confessarius, si breui, & efficaci aliqua monitione prius poenitentem præparabit, & accendet ad piè confitendum.

Confessarius quisque antequàm confessionem audiatur, efficiat, ut poenitens ipso audiente recitet orationem dominicam, salutationem angelicam, symbolum fidei, & decalogum, ad præscriptum concilij prou. quinti: nisi eius recitationis certis personis aliquando remittendae facultatem habeat, ut sexto prou. concilio, & dicecesano vndecimo permissum est. cum ijs uerò, qui ea capita recitare nesciunt, aut difficile discere possunt, agat ad præscriptum eorundem conciliorum.

At uerò omnino perquirat, si rudes quidam homines ad confessionem accedentes fidei articulos ignorent, & si opus esse uiderit, eos doceat; ita ut explicitè eos & intelligentèr sciant, non autem quasi recitantes tantum.

Testimonium eiuudem recitationis ne tradat ijs, qui non recitarint; cum etiam regularibus saltem dantibus poena sit suspensionis à munere audiendi confessiones, ex Synodo xj.

Pag. 410. §. Regularibus aut.

Poenitens ipse omnia & singula peccata confitebitur: eum que, confitentem Confessarius adiuuabit, prout opus esse uiderit.

Postea eundem ipse interrogabit, an alia peccata recorderetur. demum de singulis decalogi præceptis, de septem peccatis capitalibus (si tamè expedit pro ratione personae uiderit) item de ommissis, & commissis circa præcepta Ecclesiae, opera misericordiae, uirtutes theologicas, usum quinque sensuum.

Extra materiam peccatorum non uagabitur in confessione.

Prudens cautus que, erit in interrogationibus; ne, rudibus præsertim, atque utriusque sexus iunioribus, ad nouum, & nunquam antea attentatum scelus occasionem aperiat, atque det. hi tamen de peccatis, quorum nullam in confessione mentionem fecerunt, & in quibus probabiliter existimari possunt deliquisse, prudenti cautione interrogandi erunt; ne aut pudore, aut ignorantia celent peccata.

Studeat uerò semper exquirere, si quid poenitens norit, quòd ad sanctae Inquisitionis officium sit deferendum.

Si censura, aut peccato poenitens sit irretitus, à quo ipse non possit absoluere; ne tamen eum reijciat, sed potius iuuare studeat. qua in re, cum liceat eum à quibus potest absoluere, & pro reseruatorum absolutione mittere ad eum qui habet absoluendi facultatem; uidebit tamen, utrum animae illius magis consulatur, si ipse absoluendi facultatem impetret coram, si fieri possit, alioqui per literas saltem, id que, caute quantum fieri possit: ut ita poenitentem uno tempore ab omnibus peccatis absoluat.

Caueat, ne excommunicatum prius absoluat à peccatis, quàm ab excommunicatione sit absolutus. Videat diligenter, ne quem absoluat, qui uel odiu, inimicitiam uel deponere nolit; uel restituere pro facultate recuset alienum; uel à statu peccati mortalis paratus non sit discedere, occasionem uel simili peccati uitare: qua de re doctrinas probatas studeat rectè cognoscere, & secudum eas se gerere.

Obseruet, si quod peccatum mortale in confessionibus præteritis studiosè subtrahit, ut iterari sit opus. In eo maxime cautus sit absoluendo, cui cum facultas ad sit aliena restituendi, uel legata pia persoluendi, id que, iam aliàs in confessione promiserit, præstare tamen neglexit.

Peccata quadam magis uisitata, & quae maximo sunt fidelibus populis damno, & scandalo, studiosius persequatur: contractus, quibus usura palliata inest, ut in cambijs, & uenditionibus multis: crimen falsi testis: choreas, & spectacula; uenereas amicitias; & eiusmodi.

Antequàm poenitentiam imponat, & absolutionem tribuat poenitenti; uidebit, an propter Deum ueram peccatorum suorum contritionem habeat: an que, certum deliberatum que, ei sit, in posterum quantum in se est, diuina gratia adiuuante à peccatis abstinere; & quae antea commiserit, pro ijs satisfactionem persoluere. Quòd si ita animo affectum uiderit, monebit, ualde que, hortabitur, ut pro tanto beneficio maximas gratias Deo agat, ab eo que, celestis gratiae præsidium petere nunquam desinat; quo adiuutus, prauis cupiditatibus facile resistere possit.

Si uerò talem contritionem illum non habere intellexerit; illius desiderio accendere conabitur, hoc admonens, propter Deum ipsum usque, adeò quantum potest, eum peccata dolere oportet.

X x 3 tere

tere, vt saltem adiutrice diuina gratia, quam à Deo intimè precetur, ex sacramentiq. virtute, ex attrito contritus fiat.

Quòd si pœnitens nullam contritionem, nec verò saltem attritionem, aut neque propositum abstinenti in posterum ab aliquo mortali peccato ostendet; eum minimè Confessor absoluat: sed tamen eum salutaribus consilijs, & bonis operibus præscribendis iuuet: quod idem præstet, si antè confessionem id animaduertit; cauendo, ne quemquam asperius tractans, culpa sua inducat, vt vel desperet, vel à confessione abhorreat.

Cauet autem omnino, ne verbo, aut signo, aut alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem; sed si prudentiori consilio indigerit, illud absque vlla expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali iudicio sibi detectum præsumpserit reuelare, non solum à sacerdotali officio deponendum, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum esse, canone decretum est.

Confessionis testimonium signatum ne dare omittat peccata confessis in Pascha, vt de ea Parochis constet.

Item agrotationis tempore, vt possit medicis ostendi: quod qui non fecerit, eum, si regularis sit, suspensionem; si alius mulctam, pecuniariam subire synodo xj. decretum est.

Pag. 411. §. Quod si quis.

Confitentium nomina & cognomina Paschæ tempore in librum certum appposito die referat, vt is possit petenti Archiepiscopo ostendi.

Ne quid accipiat in facta huiusmodi ministracione, neue arcam aut vas aliquod habeat ad elemosinam hac de causa etiam dissimulanter excipiendam.

Si quid pecunie dare pœnitentes ad satisfactiois, vel pœnitentiæ opus debent, id ne sibi cõfessarius sumat, etiam si erogandum sit in Misæ sacris faciendis.

De cohortatione & monitione Confessoris ad pœnitentem.

CONFESSIO auditæ, perpendens peccatorum quæ ille admiserit, magnitudinè; nempè qualia sint, quàm graua, & quoties peccarit: pro eorum grauitate, proq. illius qui cõmiserit, conditione, cohortationes, monitiones paterna charitate adhibebit, atque correptiones etiam, reprehensionesq. graues, prout opus esse viderit.

Hæc porrò pœnitentem valdè cohortabitur in Domino: vt in officij, aut artificij quod exercet, aut ordinis statusuè sui munere se iuste recteq. gerat.

Benè, ac christiano more viuendi regulas demonstrabit, prout opportunum esse viderit pœnitenti, præsertim patrifamilias, & omnino pro personæ illius ratione, idq. etiam ex libellis eo de genere editis.

In primis, vt sanctissima sacramenta, confessio nem, & communionem deuotè frequentet.

Quotidie, manè saltem vespèriq. ad præsidij orationis confugiat, in qua aliquid de passionis Domini nostri, vel alijs mysterijs meditetur; supplexq. omni intima pietate Deū adoret, ei de beneficijs vniuersè speciatimq. acceptis gratias agat; & factò breui conscientiæ suæ examine, ab eo tota mente totoq. corde petat misericordiam ac veniam errorum suorum; & lumen prætereà, ac virtutem, qua ipse adiutus rectè ambulet, atque adeò progrediat in via mandatorum diuinæ legis.

Docebit etiam optimū fore, si aliquem ex sanctorum numero patronum cœlestem deligat, præcipuè beatissimam Virginem Mariam matrem Dei, cuius intercessionem quotidie imploret.

Sancti etiam cuius nomen habet, exempla virtutum imitari studeat: & quorum sanctorum dies festi coluntur, cum eorum celebritas anniuersaria agitur, ab vniuscuiusque illorum vita aliquam virtutem præcipuam discat, quam sibi quoque proponat ad imitationem.

Et verò pietatis christianæ officia, atque opera charitatis, vt maximè potest, sollicitè amplectatur.

Peccata verò, atque adeò omnem peccandi occasionem fugiat: hisq. fugiendis ipse pœnitenti remedia salutaria demonstrabit.

Eundemq. prætereà adhortabitur, vt malorum consuetudinem deuotè, bonorum, pieq. agenda studiosorum non solum familiaritate, sed cõsilio vtatur.

Pœnitentem vt affectum esse animaduertit, ita opportunè, salutariterq. monebit. Afflictū ad patientiam hortabitur exemplo Christi Domini, & sanctorum eius. Si quem æterni supplicij commemoratione vehementer angere viderit, eum in spem diuinæ bonitatis, & misericordiæ infinitæ eriget. alium qui grauissimè peccarit, si neque contritum, neque attritum viderit; metu diuinæ iustitiæ perterrefaciet, cum eodemq. ager vt supra. agrotum verò cõsolabitur, vt demonstratum est in ea parte, quæ est de visitatione infirmorum.

Omnino more periti medici sciet infundere vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias, & peccati; quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandam agrotum.

Quamquam autem absolutio, quæ est forma sacramenti pœnitentiæ, consistit in illis verbis, Ego te absoluo, debet tñ cõfessarius alia quoque addere, vt infra suo loco in ordine notata sunt.

De modo imponenda pœnitentiæ.

PŒNITENTIA imponenda, adhibebit & prudentiam, & pietatem, & iusticiam.

Habe-

Habebit rationem status, conditionis, sexus, & ætatis.

Videbit, ne ei qui in aliena potestate est, eam pœnitentiam iniungat, qua vel præiudicium afferatur illius iuri, qui pœnitentem in potestate habeat; neue eam, qua vel occasio detur spiritalis ruinæ, vel pœnitentis, alteriusuè peccatum detegi, vel aliquod scandalum suboriri, vel ipse pœnitens nimium deterreri, remissiuè & repidus reddi possit. Quamobrem talem imponet, qualem ab eo præstari posse iudicet. proinde aliquando, si ita expedire viderit, illum interroget, an possit, anue dubitet pœnitentiam sibi iniunctam peragere: alioquin eam mutabit, aut minuet.

Considerabit item animum mentemq. pœnitentis, ac fletum, gemitum, & lachrymas intimi doloris indices.

Cum hæc Parochus, pro prudentia, charitateque sua spectabit, tum verò maximè videbit, vt ne pro peccatis grauibus leuissimas pœnitentias imponat: id quod & Confessoribus, & pœnitentibus periculosum est: cum id à sacris literis, & à conciliorum decretis, & à sanctorum patrum sententia alienum sit. nam diuinæ literæ, ab ijs qui pœnitentiam agunt, hoc est flagrant, vt fructus dignos pœnitentiæ faciant. vtq. ad Dominum conuertantur in ieiunio, fletu, & planctu. Et verò qui peccatis grauibus leues quosdam pœnitentiæ modos imponunt, hi (canon inquit) consuunt puluillos, secundum propheticum sermonem, sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. Immo Concilium Tridentinum docet, alienorum peccatorum participes fieri eos Confessores, qui dum cum pœnitentibus indulgentius agunt, leuissima quadam opera pro grauissimis delictis iniungunt.

Matt. 3. & 4. Luc. 3.

Sess. 14. c. 8. de Sac. pœnit.

Sess. 24. cap. 8. decr. de refor.

Si quis igitur grauiter, publiceq. peccarit: cum publicam pœnitentiam restituendam esse sacra Tridentina Synodus decernat, ei publicam pro ratione criminis imponet.

Si cui autem, cum publicè offenderit, pœnitentia publica imponenda est, is ab ea longè refugiat; ne desinat propterea persuadere, vt suscipiat: si minus persuasionibus potest; consulat Archiepiscopum.

In peccati grauitate perpendet item, quoties admiserit: nam si quis in eodem peccati genere sæpius offenderit, dignus est, qui grauiori pœnitentia afficiatur.

Pœnitentis prætereà culpas graues perpendenti, sibi ob mentis oculos proponet canones pœnitentiales, qui lumè & sibi, & pœnitenti quoque afferat; quo videant, quemadmodum pro peccati ratione, pœnitentia & imponenda, & suscipienda sit.

Eorum canonum tamen pœnitentias, vt tempora ferunt, pro charitate & prudentia sua minuet, prout peccati, & peccatoris circumstantiæ requirent: in quibus, præter eas quæ paulò antè demonstratæ sunt, rationem etiam habe-

bit contritionis eius, qui peccauit.

Demonstrabit tamen ijs qui grauius peccarint (quò magis scelerum suorum magnitudinem agnoscant) quanta ipsis pœnitentia ex canonum regulis imponenda esset. nec verò putent sua peccata leuia esse, quia parua illis pœnitentia data est: sed hoc factum esse, ne eam, quæ proculparum ratione iniungenda erat, deserant cum periculo salutis suæ. Proinde pœnitentes ideò hortandi erunt, vt præter pœnitentiæ opera imposta, plura etiam alia præstare conentur.

Iniunget prætereà pœnitentiam pro culpæ, & personæ ratione: Ita vt superbis humilitatis opera: Carnis voluptatem sectantibus, ieiunia, abstinentiam, cilicij gestationem, aliamq. corporis macerationem, pro peccati grauitate indicat: In oratione negligentibus, vt singulis diebus manè saltem, & vespere orationi vacent; serua secunda, & alijs certis ferijs pro defunctis orerit, certis item definitisq. diebus, deuotè visitent stationales, & præcipuè deuotionis ecclesias, & altaria; præsertim in quadragesima, & in aduentu.

Mundi pompas, choreas, aliaq. opera satanæ sectantibus, eam pœnitentiam imponet, vt in hebdomada manè certis diebus (id quod in singulos dies etiam faciendum esse grauissimè beatus Chrysostomus monet) sancta meditatione sibi proposita, solemnem illam sponsonem, quam per compadres in baptismo sanctè fecerunt, redintegrent, intimè Deum precando: in qua precatione, firmo stabiliq. animi proposito statuunt, se Christo Domino adherere, renunciareq. iterum atque iterum sæculi pompis, operibus tenebrarum, & diabolo in primis: cui se aduersarios esse & professi sunt, & profitentur perpetuò.

Pœnitentiæ genera.

ATQVE hæc quidem pœnitentiæ genera à sanctis viris accepta, ecclesiasticæq. disciplinæ interpretibus, pro peccatorum ratione adhiberi poterunt.

Vt pœnitens vestium sericarum vsu, auri ornamento, conuiuiorum apparatu, venatione, aliquo certo tempore absteat.

Vt egentibus hominibus cibum suppeditet, ac ministret: pedes item lauet.

Vt peregrinos pro facultatum ratione hospitio excipiat.

Vt in publica domo hospitali, locouè pio aliquot dies operam nauet.

Vt visitet, qui in carcere sunt, eosdem consoletur, & cum per facultates potest, alar certo præstituto tempore.

Vt se per aliquot dies in monasteriū aliquod, aliumuè semotum locum abdat, vbi pœnitens viuat.

Vt aliquot diebus carne, aut vino itè absteat. Vt certis diebus, præsertim feria quarta, sexta, & sabbatq. ieiunet: vel etiam vesca-

tur solum pane, & aquæ potu utatur.
 Ut certo aliquo tempore non equiter.
 Ut si facultates suppetunt, certam pecuniæ, aut frumenti, aut vini quantitatem in elemosinam pauperibus Christi conferat.
 Ut genibus flexis, aut etiam brachijs extensis in modum crucis, certo tempore, & hora præfinita, ante crucem, aliamuè sacram imaginem in ecclesia oret.
 Ut humi aliquandiu iaceat, cubetue.
 Ut flagella certis præscriptis diebus sibi adhibeat.
 Ut cilicium aliquot dies induat.
 Ut religiosam aliquam peregrinationem suscipiat, sancteq. conficiat.
 Ut statos psalmos pœnitentiales, aliasq. pœnitentiales preces piè recitet aliquot dierum spatio.
 Ut certas ecclesias, puta stationales, vel præcipuæ deuotionis uisitet.

Ordo

Ministrandi Sacramentum Pœnitentiæ.

CONFESSARIUS superpelliceo, & stola violacei coloris indutus, prius genuflexus orat, ut tanto possit ministerio satisfacere; tum has quoque preces adhibet pro opportunitate.
Y. Cor mundum crea in me Deus.
R. Et spiritum rectum in noua in uisceribus meis.
Y. Ne proicias me à facie tua:
R. Et spiritum sanctum tuum ne auferas à me.
Y. Redde mihi lætitiã salutaris tui.
R. Et spiritu principali confirma me.
Y. Docebo iniquos vias tuas:
R. Et impij ad te conuertentur.
Y. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ:
R. Et exultabit lingua mea iustitiam tuam.
Oratio. Domine Deus omnipotens, propitius esto mihi peccatori, ut dignè possim tibi gratias agere; qui me indignum propter magnam tuam misericordiam ministrum fecisti officij sacerdotalis; & me exiguum, humilemq. mediatorem constituisti adorandum, & intercedendum ad Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, pro peccatoribus, & ad pœnitentiam reuertentibus. Ideoq. dominator domine, qui omnes homines vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire; qui non vis mortem peccatorum, sed ut conuertantur, & uiuant; suscipe orationem meam, quam fundo pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pœnitentiam uenerunt, & des illis spiritum compunctionis, quo respiciant à Diaboli laqueis, quibus adstricti tenentur; ut ad te per dignam satisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum nostrum, &c.
 Tum sedet, ut præscriptum est. Pœnitens autem humili habitu, positus humi genibus, iunctis in modum supplicis manibus, se ad confessionem parat.
 Confessarius perquirat de illius statu, & interro-

gat, quæ supra sunt præscripta.
 Cum ad confessionem ueniendum est, pœnitens primùm munit se signo crucis dicens:
In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.
 Deinde benedictionem ab eo petit his uerbis.
Benedicite pater. Tum Confessarius inquit:
Dominus sit in corde tuo, & in labijs tuis, ut dignè, & competenter confitearis omnia peccata tua.
 Deinde pœnitens dicit orationem dominicam, salutationem angelicam, symbolum Apostolorum, & decalogum, cum ex supra explicatis debet.
 Tum recitat confessionem generalem usque ad ea uerba: *Ideo precor: percutitq. pectus ad ea uerba mea culpa, &c.*
Confiteor Deo omnipotenti; beatæ Mariæ semper uirgini; beato Michaeli Archangelo; beato Ioanni Baptista; sanctis Apostolis Petro, & Paulo; beato Ambrosio confessori; omnibus sanctis; & tibi pater: quia peccavi nimis cogitatione, uerbo, & opere; mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. quam si memoriter nescit, adiuuante te, suggerenteq. Confessore id præster; & si opus est, etiam uulgari sermone.
 Peccata sua exinde confitetur, adiuuante quotiescunque opus est, sacerdote: qui demum interrogat, an alia recordetur, & eius conscientiam perfectius examinat, prout conditio personæ postulat: & ad dolorem & contritionem efficacibus uerbis inducere conatur.
 Postremò pœnitens accusat se de oblitis, & dicit reliquum confessionis generalis.
Ideo precor beatam Mariam semper uirginem; beatum Michaelem Archangelum; beatum Ioannem Baptistam; sanctos Apostolos Petrum & Paulum; beatum Ambrosium confessorem; omnes sanctos; & te pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum. deinde pœnitentiam, absolutionemq. humiliter petit.
 Pœnitentiam confessarius imponit: remedia peccatorum tradit. mox si tunc absoluedus est; dicit primò distinctis uerbis, ut à pœnitente audiatur, capite aperto, & manibus iunctis:
Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducatur te ad uitam æternam. pœnitens respondet: *Amen.*
 Deinde signum crucis dextra formans uersus pœnitentem, dicit:
Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus. pœnitens respondet: *Amen.*
 Deinde caput operit: manu dextra supra caput pœnitentis eleuata & extenta absoluit hac formula; & dum dicit: *In nomine patris, &c.* crucis signum dextera format uersus pœnitentem.
Dominus noster Iesus Christus te absoluat; & ego auctoritate ipsius qua fungor, absoluo te ab omni uinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, si quod incurristi, quantum ego possum, & tu indiges.

De-

Deinde ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
 Tum sacerdos capite aperto, & manibus iunctis dicit:
Passio Domini nostri Iesu Christi; merita beatæ Mariæ uirginis, & omnium sanctorum; & quidquid boni feceris, & mali sustinueris; sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium uitæ æternæ. pœnitens respondet: *Amen.*
 Et confessarius dicit, *Vade in pace, & noli amplius peccare.*
 Neque omittit uitæ præcepta tradere, & omnino salutis pœnitentis consulere, ut supra explicatum est.

De absolutione ab excommunicatione.

SI certum sit aliquem incurrisse excommunicationem; & absolutionem debita pietate postulet: si Confessarius absoluedi facultatem habeat, eum forma à iure præscripta absoluet: his seruatis.
 Primò, ut in magnis saltem criminibus excommunicatus iuret parere mandatis Ecclesiæ super eo, de quo est excommunicatus.
 Deinde, ut pro offensa, aut damno parti satisfaciat, si, & quatenus tenetur satisfacere: & si nõ potest in præfenti, promittat, & caueat cautione saltem iuratoria.
 Postremò eum absoluet: cuius absolutionis quæuis non sint determinata uerba, hac tamen infra descripta uisitata formula & ratione utetur.
 Sed mulierem absoluedam nunquam humeros nudare iubebit, neque absoluedus uerberabit.
 Neque etiam uirum secretò confitentem, si sit in præfentia alterius. Si uerò in occulto sit, aut fortè absolutio danda sit in foro exteriori, omnia seruabuntur.
 Absoluedi ratio.

Pœnitentem igitur utroque genu flexo, & manibus simul iunctis, humerisq. paululum nudatis, uirga, aut funiculis percutit, dicendo psalmum quinquagesimum, *Miserere mei.* aut alium ex pœnitentialibus, cum *Gloria patri etc.*
 Deinde dicit. *Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison. Pater noster, &c.* Secretò.
Y. Et ne nos inducas in tentationem.
R. Sed libera nos à malo.
Y. Saluum fac seruum tuum.
R. Deus meus sperantem in te.
Y. Nihil proficiat inimicus in eo.
R. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.
Y. Esto ei Domine turris fortitudinis.
R. A facie inimici.
Y. Domine exaudi orationem nostram.
R. Et clamor noster ad te perueniat.
Y. Dominus uobiscum.
R. Et cum spiritu tuo.
Oratio. Deus, cui proprium est misereri semper & parcere; suscipe deprecationem nostram: ut hunc famulum tuum quem excommunicationis cate-

na constrinxit, miseratio pietatis tuæ clementer absoluat. Per Dominum nostrum, &c.
 In qua oratione mutandum est genus, prout quis mas est, uel femina.
 Quibus peractis eum absoluit hac formula.
Ego absoluo te à uinculo excommunicationis, & restituo communioni fidelium. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.
 Si quando committatur confessario absolutio suspensionis, uel interdicti, quamuis nulla sint uerba constituta; hac formula utetur.
Ego absoluo te à uinculo suspensionis, uel interdicti. In nomine Patris & Filij, et Spiritus sancti.

Canones Pœnitentiales,

Quorum cognitio Parochis, confessoribusq. necessaria est, dispositi pro ratione ordinis, decalogi.

PATRES docuerunt, quàm necessaria admodum sit sacerdotibus qui in audiendis pœnitentium confessionibus uersantur, canonum pœnitentialium scientia. Etenim si omnia, quæ ad pœnitendi modum pertinent, non prudentia solum, ac pietate, sed iustitia etiam metienda sunt: certè norma hæc è canonibus pœnitentialibus sumatur oportet. Sunt namq. ij quasi regulæ quædam, quibus cum ad culpæ commissæ grauitatem rectè dignoscendam; tum ad imponendam pro illius ratione ueram pœnitentiam sacerdotes confessarij ita diriguntur, ut ubi singula, & quæ ad peccati magnitudinem, & quæ ad pœnitentis statum, conditionem, ætatem, intimumq. cordis contriti dolorè pertinent, accuratè perpenderit; tum demum pœnitentiam iudicio ac prudentia sua moderentur. Atque hæc quidem, omnisq. alia, quæ multiplex est huius necessariæ cognitionis ratio à patribus explicata, facit, ut quoniam admodum loco suo supra dictum est, canones pœnitentiales pro decalogi ratione dispositi, in ultimam huius libri partem referantur, unde aliqua eorum notitia ab ipsis confessarijs sacerdotibus sumi possit.

Præceptum I.

Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.

Canones Pœnitentiæ.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

QUI à fide Catholica desciscens, intimo summoq. præuaricationis suæ dolore affectus ad ecclesiam redierit, pœnitentiam aget annis decem. Quo temporis spatio decurso ei communiq. præstari debet.

Por. R. tit. 7. c. 4
 Syn. Elib. c. 12
 Anf. lib. 11. cap. 120.

Qui

ostiaro itidem : pro lectore itidem : pro exorcista similiter : pro acolutho similiter : pro subdiacono similiter : pro diacono similiter. Quapropter omnis qui interfecerit voluntarie presbyterum, ita pœnitere debet, ut octo homicidia commissa, & nunquam debet esse sine pœnitentia.

Iuo par. 10. Si quis presbyter presbyterum occiderit; pœnitentiam aget annos viginti octo.

Iuo ibid. c. 15. Si quis presbyterum armis contra se irruentem occiderit; pœnitens erit annos decem.

Pœ. R. tit. 1. c. 13 Greg. 11. in ep. 8 Ad Bon. Mog. Anf. li. 11. c. 51. Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit; toto vita sua tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu: abstineat à carne, & vino, dum vixerit: Ieiunet secunda, & quarta, & sexta feria. item

Pœ. R. tit. 1. c. 22 Syn. v. 10. m. c. 30 Bur. lib. 19. Iuo ibid. 163. 164. & c. 173. ex ep. Nicolai Pa. Si quis parricidium fecerit; id est, patrem, aut matrem, fratrem, sororem, patruum, amitam, aut materteram occiderit: si casu, neque per iram fecerit; ut homicidij sponte commissi pœnitentiam aget: si sponte, & iratus; pro foribus ecclesie per annum stabit Deum orans. Anno peracto, in angulo ecclesie per annum item stabit. Quibus peractis, si pœnitentiæ fructus in eo conspicietur, sacra communio participet fiet. Carne abstinebit tota vita: quotidie ieiunabit præter dies festos: à vino, cervisia, mellita abstinebit dies hebdomadæ tres. Pedibus quocunq. ierit, iter faciet: armis nunquam utetur, nisi contra paganos: uxorem si non habet, nunquã ducet. ite

Pœ. R. c. 14. tit. 1 Anf. lib. 11. c. 48. Qui voluntarie genitorem suum, aut genitricem occiderit; extra patriam septem annis exul fiat: tunc demum vsque ad mortem cum fletu, & gemitu pœniteat. Si autem nolenti accidit, decem annis pœniteat iudicio sacerdotis.

Qui voluntarie filium suum, vel filiam suam, vel germanum, aut germanam suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: deinceps viginti annis pœniteat. Qui verò voluntarie auum suum, vel auiam suam, vel nepotem suam, vel patruum, aut auunculum, seu amitam, siue materteram, aut filium, vel filiam germani sui, aut germanæ, seu consobrinum suum, siue consobrinam suam occiderit, id est à tertia usque ad septimam: si verò tertia fuerit, duodecim annis inermis pœniteat: si quarta, undecim annis pœniteat: si quinta, decem: si sexta, novem: si septima, octo annis pœniteat. Si autem nolens, arbitrio sacerdotis pœniteat. Qui voluntarie patrem suum, aut matrem, vel filium, aut filiam de sancto lauacro, seu fratrem, siue sororem in Christo, aut Dominum suum, vel Dominam, seu uxorem suam occiderit; quinque annis extra metas ipsius terræ exul fiat: tunc demum quindecim annis inermis pœniteat. Si verò nolens, septem annis pœniteat. Qui vitricum suum voluntarie occiderit, aut noueram, seu priuignum, siue priuignam, vel socerum suum, aut socram suam, seu generum suum, siue nurum; decem annis pœniteat. Si verò nolens, quinque annis pœniteat.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Si quis filium non sponte occiderit; ut homicidij sponte commissi pœnitentia afficietur.

Quæ mulier filios suos necarit; peracta septennali pœnitentia, in monasterium detrusa, monasticam vitam perpetuò regulariter aget.

Si qua mulier post partum filium, filiamue sponte interfecerit; pœnitentiam aget annos duodecim: & nunquam erit sine pœnitentia. Paupercula si ob difficultatem nutriendi id commiserit, annos septem.

Si qua mulier sponte abortum fecerit; pœnitentiã aget tres annos: si nolens, quadragesimas tres. ite

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadragesima dies, pœnitens erit annum: si verò post quadragesima dies, annos tres: si verò postquam editus est in lucem, tanquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium necarit; pœnitentiam aget annos decem.

Qui nolens filium oppreberit; si post baptismum, pœnitentiam aget dies quadragesima in pane & aqua, oleribus, ac leguminibus: abstinebit ab uxore dies totidem. Deinde pœnitens erit tres annos per legitimas ferias: tres præterea quadragesimas in anno obseruabit. Si autem baptismum, quadragesima dies ut supra, & quinquennij præterea pœnitentiam explebit.

Cuius paruulus sine baptismo per negligentiam moritur, tres annos pœniteat; unum in pane & aqua. Infans infirmus & paganus commendatur presbytero: si moritur absque baptismo, deponatur: & si per negligentiam parentum fuit, annum unum pœniteat.

Cuius filius sine confirmationis sacramento moritur; parentes, quorum negligentia id factum est, pœnitentiam agent annos tres.

Si quis explenda causa libidinis, vel odij meditatione, ut non ex eo soboles nascatur, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non posset generare, aut concipere; homicida teneatur.

Occidisti uxorem tuam, legitimo matrimonio sociatam, sine causa mortis; non tibi resistentem, non insidiantem quoque modo vitæ tuæ: non inuenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem: sed incitatus à diabolo, impio inflammatus furore, latrocinij more, atrocior et crudelior omni belua, eam gladio tuo interemisti. Et nunc post mortem eius addis iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo: qui matri non pepercisti, & filios tuos idem orphanos fecisti, ut superinduceres mortis causam post mortem. Et per unum homicidam, & reprobum testem incusare vis mortuam. hoc nec Euangelium, nec vlla diuina, humanaq. lex concedit, ut vnus testimonio etiam idoneo aliquis cõdemnetur, vel iustificetur. Quanto magis per istum tam flagitiosum & scelestum, nec illa vna debuit condemnari; nec tu poteris post eius mortem excusari. Prius causa criminis subtiliter erat inuestiganda; & tunc si rea fuisset inuenta, secundum legis tramitẽ debuit excipere vltionis vindictam. Nam & si verum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mentitus est; post septem annos pœnitentia peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si vo-

Quæ mulier filios suos necarit; peracta septennali pœnitentia, in monasterium detrusa, monasticam vitam perpetuò regulariter aget.

Si qua mulier post partum filium, filiamue sponte interfecerit; pœnitentiam aget annos duodecim: & nunquam erit sine pœnitentia. Paupercula si ob difficultatem nutriendi id commiserit, annos septem.

Si qua mulier sponte abortum fecerit; pœnitentiã aget tres annos: si nolens, quadragesimas tres. ite

Mulier partum suum perdens voluntarie ante quadragesima dies, pœnitens erit annum: si verò post quadragesima dies, annos tres: si verò postquam editus est in lucem, tanquam homicida.

Quæ sceleris occultandi causa filium necarit; pœnitentiam aget annos decem.

Iuo par. 10. c. 186.

Pœn. R. tit. 1. c. 26. Bur. lib. 19.

Pœ. R. tit. 1. c. 33 Bur. lib. 17. c. 17. vlt. Anf. pœn. Bed. c. 3.

Pœ. R. c. 27. 28. Bur. lib. 17. c. 53 Iuo pa. 9. c. 103 & pa. 10. c. 183. Pœ. R. li. 1. c. 29. Bur. lib. 17. ca. 58. & lib. 19.

Pœn. R. tit. 1. c. 31. Anf. lib. 11. cap. 41. 42. Pœ. Bed. c. 2.

Ex pœ. Theo.

Pœ. R. tit. 1. c. 32 Bur. li. 17. c. 57. c. vlt. de hom.

Pœ. R. tit. 1. c. 11 Grat. 33. q. 2. c. 8. Bur. lib. 6. c. 40. Iuo pa. 8. c. 126

voluisses: occidere eam nullatenus debuisti.

Duo consilia proponimus tibi: accepta tecum deliberatione duorum elige magis quod placeat, & miserere animæ tuæ: & tu hic in isto angusto tempore positus, ne sis tu ipse tuimet homicida, & in æternum pereas. Relinque hoc malignum sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus; multorum fratrum precibus adiutus, obserua cuncta simplici animo, quæ tibi ab Abate fuerint imperata, si fortè ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis. Istud consilium, ut certissime scias, leuius, ac salubrius est; ut sub alterius custodia luceas deslenda peccata. Secundum autem consilium tale est. Arma depone, & cuncta secularia negotia dimitte. Carnè, & sagimen omnibus diebus vitæ tuæ non comedas, excepto vno die Resurrectionis Domini, & vno die Natalis Domini. Cæteris temporibus in pane & aqua, & interdum leguminibus, & oleribus pœniteas. In ieiunijs, & vigilijs, & orationibus, & in elemosinis persecuta omni tempore. Vinum, & medonem, & mellitam, & ceruisiam nunquam bibas; nisi in illis prædictis tribus diebus. Uxorem ne ducas, concubinam non habeas, adulterium non facias, absque coniugio in perpetuo permanes. Nunquam te in balneo laues, equum non ascendas, causam tuam & alterius in conuentu fidelium non agas. In conuiujs lætantium nunquam sedeas: in ecclesia segregatus ab alijs christianis post ostium humiliter stes, ingredientium, & egredientium orationibus se suppliciter commendes. Communionem Sacri Corporis & Sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te existimes; in vltimo termino vitæ tuæ pro viatico (si obseruaueris consilium) ut accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa duriora, quæ tibi iuxta pondus tanti facinoris essent adijcienda. sed si hæc omnia, quæ supra misericorditer dicta sunt, perfecto corde Deo auxiliante perfeceris, & custodieris; confidimus de immensa clementia Dei, remissionem tuorum peccatorum te habiturum; & secundum boni iustiq. pastoris imperium resoluat te sancta Ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, ut per ipsius gratiam, qui eam suo sanguine redemerat, sis solutus in cælis. Sin autem aliter feceris, & sanctæ matris Ecclesie salubre consilium despexeris; ipse tibi sis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, maneat: sanguisq. tuus sit super caput tuum, & sub indissolubili anathemate permanes: donec Deo, & sanctæ Ecclesie satisfacias.

Pœ. R. tit. 1. c. 12 Bur. lib. 6. c. 39. Iuo p. 10. c. 168.

Gr. 23. q. 5. c. 12 Bur. lib. 19. c. 30

Iuo p. 10. c. 186 Par. 10. c. 145.

septem ex alteri canonis prescripto, annos quinque. Si quis hominẽ necare voluerit, neque hoc scelus patrare potuerit; ut homicida pœnitentiã afficietur. Alius canon de homicidio voluntario.

Si quis homicidium sponte commiserit, vel odio, vel possidende hereditatis causa: primò ieiunet in pane & aqua, deinde pœnitentiam agat annis septem. Primo anno post illos quadragesima dies, à vino, caseo, pisce abstinebit. In secundo, & tertio similiter ieiunet: tertiam autem, & quintam feriam, ac sabbatum redimere potest. Reliquis quatuor annis ieiunabit in singulis tres quadragesimas, primam antè Pascha, alteram antè diẽ festum Sancti Ioannis Baptiste, tertiam antè Natiuitatem Domini.

Si quis fecerit homicidium pro vindicta parentum, ita pœnitentiam aget, ut homicida voluntarius. Itidem pro vindicta fratris.

Qui pro vindicta fratris, annum unum, & in sequentibus duobus annis, tres quadragesimas, & legitimas ferias.

Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit; pœnitentiam aget annos tres.

Si quis iussu Domini homicidium perpetrarit; dies quadragesima in pane & aqua, & præterea septem annos sequentes per legitimas ferias ieiunabit.

Qui in bello publico iussu principis legitimi tyrannum interfecerit; pœnitens erit tres quadragesimas per legitimas ferias.

Qui liber iubente maiore suo innocentem occiderit; pœnitentiam aget annum unum, & sequentes duos, tres quadragesimas, & legitimas ferias.

Qui homicidij auctor fuit ob consilium quod dedit; erit in pœnitentia quadragesima dies in pane & aqua, cum septem sequentibus annis.

Qui insidiatus est alicui, ut ab alijs occidatur, licet ipse non occiderit; pœnitentiam aget quadragesima dies in pane & aqua, & septem sequentes annos obseruabit.

Qui accusarit aliquem, ob eamq. accusationem occisus est: quadragesima dies in pane & aqua cum septem sequentibus annis in pœnitentia versari debet. Sin autem ob accusationem debilitatus est; tres quadragesimas pœnitentia per legitimas ferias.

Qui insanus homicidium perpetrarit; leuiorem pœnitentiam explebit.

Qui publicè pœnitentem occiderit, tanquam de homicidio sponte commisso duplicem pœnitentiam aget.

Qui furem, aut latronem interfecerit; quadragesima dies ab ecclesia ingressu abstinebit: et præterea in tertia feria, & in sexta, & Sabbato ieiunabit.

Si quis casu homicidium fecerit; pœnitens erit quadragesima dies in pane, & aqua: his peractis, benedictio ab oratione fidelium segregatus non communicabit, neque offeret. Post biennium, in communionem orationis suscipietur: offeret autem, non tamen communicabit. Post quinquennium ad plenam communionem recipietur: à cibis abstinebit arbitratu Sacerdotis.

Qui hominem tanquam feram aliquam latentem

Y y inopi-

inopinato occiderit; quadraginta dies penitentia aget in pane & aqua; & quinque sequentes annos arbitrato Sacerdotis.

Pe.R.tit.1.c.15 Si plures homines unum per rixam adorti occiderint: quicumque eorum plagam ei inflixerit, tantquam homicida penitentiam aget.

Pe.R.tit.1.c.17 Qui homicidio, quod postea factum est, consenserit; penitentiam aget annis septem: tres in pane & aqua. Sin autem voluerit, nec verò potuerit; tres tantum annos. Si quis nolens homicidium patravit, penitebit quinq. annis, et duobus in pane et aqua.

Pe.R.tit.1.c.23 Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum praeceiderit; penitentiam aget uno anno per legitimas ferias: siq. cicatrix gravis est, ut vulnervatum deformem reddat; quadraginta etiam dies penitebit in pane & aqua.

Pe.R.tit.1.c.23 Si quis iustum proximo dederit, nec nocuerit; tridui penitentia aget in pane & aqua: clericus, unius anni & mensium sex.

Pe.R.tit.1.c.16 Si quis aliquem per iram percussit debilitaverit; soluta medicamenti impensa, si laicus est, penitens erit quadraginta dies in pane & aqua: si clericus, duas quadragesimas: si diaconus, septem mensibus: si presbyter, uno anno.

Pe.R.tit.1.c.16 Si quis Episcopus homicidium fecerit; in penitentia sit quindecim annis, dignitatisq. gradu amoveatur, vitæq. suæ cursum peregrinando cõficiat. Presbyter penitens erit annos duodecim: quatuor ex his in pane & aqua; & Sacerdotij gradu priuetur: Diaconus annos decem; tres ex his in pane & aqua: clericus inferioris ordinis, annos septem; tres in pane & aqua.

Bur.li.10.c.60. Si quis fratri suo quem oderit, reconciliari nõ vult: tamdiu in pane & aqua penitentia aget, quoad reconcilietur.

Præceptum VI.

Non furaberis.

Canones Penitentia.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Pe.R.tit.4.c.14 **Bur.lib.19.** **QVI** furatus est aliquid de ecclesie suppellectili, vel thesauro: quod sustulit, reddat; & tres carinas cum septem sequentibus annis penitebit.

Ibidem. Qui sacras reliquias furatus est, illis restitutus septem carinas ieiunabit.

Pe.R.tit.4.c.1 **Bur.li.11.c.27.** Pecuniam ecclesiasticam furatus, quadruplum reddet; si quid item de ministerio ecclesie aliquo modo surripuerit, penitens erit annos septem.

Si quis vel ecclesiasticas oblationes rapuerit, vel rapientibus consenserit; quadruplum restituet, & canonicè penitens erit.

12.q.2.c.17. **Ex ep. Nicolai** **P.p. ad Frontanum.** **Arch. Burdeg.** Sacrilegus, rerumque ecclesiasticarum inuasor, uno anno extra ecclesiam Dei maneat: secundo anno pro foribus ecclesie sine communionemaneat: tertio anno in ecclesia inter audientes sit sine oblatione; carne, vinoq. abstineat, præterquam in Pascha, & die Natali: quarto anno, si fructuosus triennio penitentia. fructus extite-

rit, communioni fidelium restituatur, ea lege, ut spondeat, se in posterum tale quidquam non commissurum. ac præterea sine esu carnis, & potatione vini, usque ad septennium penitens permanebit.

Qui ecclesia incenderit, illam restituet, penitentiaq. aget annos quindecim, & pretium det pauperibus. Itidem qui incendio consenserit.

Si quis malo studio, vel odio, vel ulciscenda iniuria causa, incendium commiserit, committitue iusserit, curaverit, aut incendiario auxilium, vel consilium scienter dederit; excommunicatur: si mortuus erit, christiana sepultura carebit. Nec verò absolvetur, nisi damnum pro facultatibus resarcuerit: iuretq. se in posterum tale facinus nunquam admitturum. Penitentia præterea hæc ei constituetur, ut Hierosolymis, aut in Hispania, in servitio Dei totum annum permaneat.

Si quis sepulcrum violaverit; penitens erit annos septem: è quibus tres in pane & aqua.

Qui sepulcrum infregerit, ut defuncti sepulti vestimenta furaretur; penitens erit annos duos per legitimas ferias.

Qui de oblationibus, quæ ecclesiis factæ sunt, aliquid retinuerit: penitens erit dies quadraginta in pane & aqua.

Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit; quadruplum restituet, & penitentiam aget dies viginti in pane & aqua.

Qui hospitalis domus administrator aliquid de administratione subtraxerit, restituet quod abstulit; penitensq. erit annos tres.

Qui pauperem oppresserit, eiusq. bona abstulerit: reddet ei suum, & penitens erit dies triginta in pane & aqua.

Clericus furtum capitale faciens; septennium penitentiam explebit, laicus quinquennium: & quod furatus est reddat.

Si quis per necessitatem, cibum, vel vestem furatus sit; in penitentia erit hebdomadas tres: si reddiderit, ieiunare non cogitur.

Qui fregerit noctu alicuius domum, aut aliquid auferet: pretium reddet, & penitentiam aget annum in pane, & aqua: si non reddit, annos duos.

Si quis furtum de re minori semel, aut bis fecerit; restituta re, penitentiam aget annum unum.

Qui rem inuentam non reddit, furtum committit: idcirco tanquam de furto penitentiam aget.

Si quis usuras accipit, rapinam facit: ideoq. quicumque illam exegerit, penitentiam aget annis tribus, uno in pane & aqua.

Præceptum VII.

Non mœchaberis.

Canones penitentia.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

SI laicus solutus cum femina soluta concubuerit, penitens erit annos tres: & quanto sapius, tanto maiori penitentia afficietur.

Itidem, qui cum ancilla coierit.

Vxor,

Syn. Mog. c.9. **Pe.R.tit.16.c.2** **Bur.lib.9.c.69.** Uxor, conscio viro mœchata, ne in obitu quidem communicabitur: si dignam penitentiam egerit, post decem annos sacram communionem sumet.

Si quis uxorem nolentem adulterium perpetrare coegerit: penitentiam aget dies quadraginta in pane & aqua, & septem præterea annos, è quibus unum in pane item & aqua.

Ex pen. vet. Si quis coniugè fornicari cõsenserit; diebus omnibus vitæ in penitentia erit arbitrio periti sacerdotis.

Sy. Nan. c.14. **Iuo pa.8.c.207** **Bur.lib.9.c.70.** **Ibidem.** Vir solutus, si cum alterius uxore adulterium commiserit: penitentiam aget annos septem: mulier quinq. Mulier soluta, cū alterius marito adulterium patræs, penitentia afficietur decemali: ille quinquennali.

Syn. Elib. c.69. **Pe.R.tit.3.c.4** Si quis maritus semel lapsus est, penitentiam aget annos quinq.

Bur.lib.9.c.67. **Syn. Elib. c.4.** Si sapius mœchatus est, in fine mortis est conueniendus: siq. promiserit se cessaturum, dabitur ei communio.

Pen. Bed. c.2. Qui sæpè fornicatur, laicus cū laica, penitentia aget tres annos.

Ex Conc. Tol. 3 Si quis uxore simul et concubinã habuerit; in penitentia erit annos septem, et amplius pro ratione culpe.

Pen. ibidem. Maritus si ancilla concubina vitur, penitentiam aget annum unum, quadragesimas tres, & legitimas ferias tribus mensibus. Illa si inuita violatur, quadraginta dies; si consentiens, quadragesimas tres, & legitimas ferias.

Pe. R. c.20. Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, penitens erit quadraginta dies.

Pen. Bed. c.2. Si quis adolescens cum virgine peccauerit, penitentiam aget annum unum.

Pe. R. c.27. **Bur.lib.19.** Qui puellam, aut mulierem libidinosè obrectauerit, si clericus est, quinq. dies; si laicus, tres dies penitentiam aget: monachus, vel Sacerdos, à ministerio suspensus, penitens erit dies viginti.

Bur. li.19.c.138 Si quis in balneis cum muliere se lauauerit, penitentiam aget triduo.

Bur. ibidem. **Pen. R. c.20.** Qui concupierit virginem, quam postea uxorem duxerit; penitentiam aget annum unum per legitimas ferias: si verò non duxerit, annos duos per legitimas ferias.

Pen. R. ibid. Si quis mulierem alij desponsam in matrimonium duxerit; eã dimittet: & penitens erit quadraginta dies in pane et aqua, cū septè annis sequentibus.

Pen. Bed. c.2. Vidua quæ stuprum admiserit, penitentia aget annum totum, et præterea in altero anno dies ieiuniorum.

Pen. R. c.5. Si quis cum uxoris suæ sorore per imprudentiam fornicationem admiserit; penitentiam sibi indictã aget, si probauerit se tale scelus inscienter fecisse.

Pe. R. tit. 3. c.7. Cum duabus sororibus fornicatus, penitentiam aget toto suæ vitæ tempore. item

Syn. Mog. c.3. **Bur. lib.17.c.8.** **Iuo par. 9. c.70** **Tart. lib.5.c.30** Qui cum duabus sororibus, vel cum nouerca, vel cum sorore sua, vel cum amita, vel cum nuru, uel quo deniq. incestum admiserit: ab ingreßu ecclesie abstinebit annum unum: quo anno præter festos dies pane solum & aqua utetur, arma non feret, osculum nemini præbebit, sacram communionem nisi pro viatico non sumet; sex deinde annis ecclesiam ingreditur, sed carne, & vino, & sicera non utetur, nisi festis diebus. Postea verò duobus annis quando carne vescetur, à potu vini abstinebit: quod si biberit, carne non vescetur,

nisi Dominicis diebus, & præcipuis festis: deinde usque ad obitum perpetuo præter festos dies à carne abstinebit. Tres legitimas ferias singulis hebdomadis ieiunabit, & quadragesimas tres singulis annis legitime custodiet.

Qui incestum fecerit, ei alij annorum duodecim, alij quindecim, alij decem, alij septem penitentiam constituant.

Quicumque sacerdos spiritualem filiam violauerit, dignitatis honorem amittet, & perpetuam penitentiam aget.

Qui item Sacerdos hoc facinus admiserit, omni muneri sui functione multatus, penitentiam etiã peregrinando aget annos quindecim: deinde in monasterium abiens toto vitæ tempore ibi Deo seruiet. femina autem res suas in elemosinam pauperibus conferet, in monasterioq. Deo seruiet omnibus vitæ suæ diebus.

Si Episcopus hoc admiserit, penitentiam aget annos quindecim.

Qui monialem violarit, penitens sit annis decem. Presbyter si fornicationem admiserit, spontè confessus penitentiam aget annos decem hoc modo: tribus mensibus à cæteris remotus pane et aqua ieiunabit, diebus autem festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur; sacco indutus humi cubabit, diu noctuq. misericordiã Dei implorans.

Deinde unum annum & sex menses in penitentia, ieiunioq. panis & aqua explebit, præter festos dies, in quibus vino, & sagimine, caseo, ouisq. canonicè uti poterit. Finito primo anno & dimidio, sacra communionis particeps fiet, psalmos in choro ultimus canet, officia minora geret. Postea verò quàm septimum penitentia annum expleuerit, omni quidem tempore præter paschales dies, singulis hebdomadis per legitimas ferias in pane & aqua ieiunabit. Expleto septennio, usque ad finem decimi anni sextam feriam in pane & aqua ieiunabit.

Qui cum brutis coierit; penitentia afficietur annorum decem, & diuturniori etiã pro personæ cõditione.

Qui contra naturam coierit; si seruus est, scopis castigabitur, & penitebit annos duos: si liber est, & matrimonio iunctus, annos decem: si solutus, annos septem: pueri dies centum: laicus matrimonio coniunctus si in consuetudine habet, annos quindecim: si clericus, de gradu amotus, ut laicus penitentiam aget: qui cum fratre tale scelus admiserit, ab omni carne abstinebit, penitensq. erit annos quindecim: si clericus diuturniori, & grauiori penitentia afficietur.

Mulier in se, aut cum altera fornicans, penitentia afficietur duorum annorum. Vir se inquinans primò dies decem; si iterum, dies viginti: si tertio, dies triginta: siq. nefariè agere perget, penitentia accessio ei fiet: si puer, dies quadraginta: si maior quindecim annis, dies centum.

Puer paruulus oppressus à maiore, hebdomadam ieiunabit: si consenserit, dies viginti: si coinquatus erit, dies centum: si voluntatem suam expleuerit, annum unum.

Qui complexu femina, vel osculo polluitur; penitentiam

C. si quis sacer. 30. q. 1. Cap. deuotam 27. q. 1.

Pen. R. tit. 8. c. 6

Grat. dist. 82. c. vlt.

Anf. lib. 8. c. vlt. Bed. c. 8. in pen.

Pen. R. tit. 3. c. 17. & 19.

Bur. li. 17. c. 32.

Pe. R. tit. 3. c. 18

Bur. lib. 17. c. 34

Iuo par. 9. c. 92

Tur. lib. 1. c. 33.

Pe. R. tit. 3. c. 15

Bur. li. 17. c. 27

Pe. R. tit. 3. c. 13

Pen. Bed. c. 2

tiam aget dies triginta: qui contra eum inuerecundo, menses tres.

Pœ.R.tt.3.c.23 Qui concupiscit mente, sed non potuit; dies decem pœnitentiam aget.

Pœ.R.tt.3.c.29 Bur.lib.19. Qui turpiloquio, aspectuq; pollutur negligens, nec verò peccare voluit; pœnitentiam aget dies viginti: si verò impugnatione tentationis, & cogitationis inquinatur, pœnitentiam aget dies viginti.

Quicumq; lenocinium exercebit, pœnitentiam aget annos duos per legitimas ferias. item

Syn. Elib. c.12 Qui hoc facinus admiserit, sacram communionem non accipiet nisi in fine.

Ex Syn.Rom. Si quæ mulier cerussa, aliove pigmento se oblinat, ut alijs visus placeat; pœnitentia afficitur annorum trium.

Præceptum VIII.

Non falsum testimonium dices.

Canones Pœnitentiæ.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Bur. lib. 19. tit. de fals. test. Pœ.R. tit. 2. c. 13 Pœ.R. tit. 2. c. 12 Qui affirmat verum, quod falsum est; pœnitentiam aget ut adulter; ut homicida, qui sponte id facinus admiserit.

Qui falso testimonio consenserit; pœnitens erit annos quinque.

Qui proximo falsum crimen obijcit, pœnitentia afficitur ut falsus testis.

Bur. li. 19. c. 117 Pœ.R. tit. 1. c. 26 Bur. lib. 10. c. 56 Qui proximo peccatum imputarit, priusquam seorsum eum arguerit; primum illi satisfaciens, pœnitentiam aget tres dies.

Si quis contra proximum lingua lasciuus erit, tridiana pœnitentia expiabitur.

Syn. Mag. c. 8. Bur. li. 10. c. 12. Idem ibid. c. 26. Si quis murmurauerit, iudicio Sacerdotis pœnitentiam aget pro culpa grauitate.

Si quis conuictum manifestum fratri intulerit, diuturna expiabitur pœnitentia pro modo peccati.

Ibidem 63. Si quis facile detraxerit, falsumq; in hoc dixerit; pœnitens erit dies septem in pane & aqua.

Bur. lib. 19. Pœ. tit. 7. c. 14. Qui falsitatem, fraudem in ponderibus, & mensuris admiserit; pœnitens erit in pane et aqua dies viginti.

Falsarius, in pane & aqua pœnitentiam aget quantumdiu uiuit.

Præceptum IX.

Non concupiscas rem proximi tui.

Canones pœnitentiæ.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

Pœ. Bed. c. 7. REM alienam nefarie concupiscens, auarusq; pœnitens erit annis tribus.

Qui aliena furari concupiscit, furtum est: qui item aliena rapere cupit, rapina est: qui res ecclesiæ furari appetit, sacrilegium est: idè cum nefarie concupiscendo grauius peccet, ut peccati mortalis pœnitentiam aget Sacerdotis arbitratu.

Qui rem aliquam proximi pretiosam inuenire cupit,

ut illam sibi retineat: mortale peccatum concipit, cuius pœnitentiâ aget, ut supra dictum est de furto.

Præceptum X.

Non desiderabis vxorem proximi tui.

Canones pœnitentiæ.

Si quis contra hoc præceptum aliquo modo peccarit.

SI quis concupiscit fornicari; si Episcopus, pœnitens erit annos septem: si presbyter, quinque: si diaconus, vel monachus, tres; & quibus vnū in pane & aqua: si clericus, aut laicus, annos duos. Si quis in somnis ex immundo desiderio pollutur; surgat, & cantet septem psalmos pœnitentiales: & die, triginta. Si clericus, aut laicus ex mala cogitatione, concupiscentiaq; semen effuderit; pœnitens erit dies septem.

Canones Pœnitentiæ

De septem peccatis capitalibus.

CAPITALIA peccata, quæ principalia etiam vocantur, ut potè è quibus omnia vitia principia habent; sunt, superbia, vanagloria, auaritia, luxuria, inuidia, ira, gula, & accidia.

Pro capitali mortaliq; crimine pœnitentia septem annorum indicitur, nisi peccati grauitas, & personæ status seueriores, diuturnioresq; pœnitentiam requirant.

Pro capitali crimine pœnitentiam aget laicus annos quatuor, clericus quinque, subdiaconus sex, diaconus septem, presbyter decem, Episcopus duodecim.

Sed demonstrata iam paulò antè sunt pœnitentiæ, quæ ex canonum disciplina constituuntur ferè pro peccatis mortalibus, quæ ex his septem capitalibus vitij originè trahunt. Pro gula autem vitio sunt hi præcipui pœnitentiæ canones.

Canones Pœnitentiæ

De gula, & ebrietate.

SACERDOS imprudenter ebrius factus, in pane & aqua pœnitentiam aget dies septem: si negligenter, dies quindecim: si per contempum, dies quadraginta.

Diaconus, & alius clericus ebrius factus, arbitrio Sacerdotis pœnitens erit.

Monachus ebrius, pane & aqua mensibus tribus: si clericus, viginti dies.

Laicus ebriosus grauius arguatur, & pœnitentiam agere à Sacerdote cogatur.

Qui humanitatis gratia alium inebriare cogit, pœnitentiam aget dies septem: si per contemptum dies triginta.

Qui ad bibendum inuitat plus quàm natura fatalis est, pœnitentiam aget.

Qui præ ebrietate & crapula vomitum fecerit, si præ-

Declarationes ex pœnitentiâ Romano.

presbyter, aut diaconus, pœnitentiam aget dies quadraginta.

Si monachus, aut clericus, dies triginta.

Si laicus, dies quindecim.

Si laicus item, à vino, et carne abstineat dies tres.

Si quis gula causa antè horam legitimam ieiunium fregerit; duos dies pœnitentiam aget in pane & aqua.

Ex pœn. ant.

Ex eodem.

Si quis nimio cibo se ingurgitauerit, ut inde dolorè senserit; vnū diem pœnitentiâ in pane & aqua.

Canones Pœnitentiæ

de varijs peccatis.

C. Relatum de consecr. dist. 2. SI quis Sacerdos Missam canit, neque communicat; per annum pœnitentiam aget, nec verò interea celebret.

C. si qs. 17. q. 4. Sacerdos excommunicatus, si celebrat; tribus annis pœnitens sit, hebdomadisq; singulis feria secunda, quarta, & sexta, à vino, & carnibus ieiunet.

C. Accedens, dist. 50. Sacerdos, Sacerdotij sui gradu ordinèq; in perpetuum amotus, si celebrare audeat, priuatur communionem Corporis & Sanguinis Iesu Christi vsque ad vltimum diem, & in excommunicatione est, viaticum tantum in fine sumens.

C. nõ oportet, 30. q. 3. c. si per negligentiâ de consecr. dist. 2. Si gutta Sanguinis Christi in terram cadit; Sacerdos in pœnitentia sit quinque diebus; si super altare, & ad pannum vnum transit, diebus duobus; si vsque ad pannos duos, diebus quatuor: si vsque ad tres, diebus nouem: si vsque ad quatuor, viginti diebus.

Si incautè dimisit, quamuis nil nefandi acciderit; tribus mensibus à sui muneris administratione amouetur.

C. si quis per ebrietatem de consecr. dist. 2. Qui per ebrietatem Eucharistiam euomit; si laicus est, quadraginta diebus; si clericus, sexaginta; si Episcopus, nonaginta diebus; si infirmus, pœnitentiam aget diebus septem.

Scienter rebaptizatus, si propter hæresim hoc sceleris admittit, pœnitentia afficiatur septem annorum, quarta, & sexta feria ieiunans, & tribus item quadragesimis pane & aqua.

Si verò pro munditia hoc facere putarit; eum pœnitentia tribus annis, quòd si ignoranter; non peccat: sed idè non promouendus, licet sit excellens.

Cap. eos quoq; de consecr. dist. 4. Si Episcopus, presbyter, diaconusue spontè est rebaptizatus; quantumdiu uiuit, pœnitens sit. Alij verò clerici, & monachi, & moniales, ab hæreticis uolentes rebaptizari, pœnitentiâ agant duodecim annis.

Cap. si qua 31. q. 1. Sacerdos qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officij sui administratione amouetur.

Cap. Nemo de fecr. dist. 2. Sacerdos, qui pallijs altaris mortuum inuoluit, pœnitens sit decem annis, & quinque mensibus: diaconus autem annis tribus, & sex mensibus.

Pœn. Rom. Bur. lib. 19. Qui legata pia ecclesiæ non soluit, vno anno pœnitens erit per legitimas ferias.

Conc. Geng. Qui vir faciem suam transformauerit habitu muliebri, & mulier habitu viri; emendationem pollicitus, annis pœnitens sit tribus.

Pœn. Rom. Bur. lib. 19. cap. 121. Infirmos, aut vinctos visitare negligens, pœnitentiâ aget dies decem, pane & aqua visitans.

Pœnitentia vnus anni, qui in pane & aqua ieiunandus est, talis esse debet. In vnaquaque hebdomada tres dies, idest, secundam feriam, quartam, & sextam in pane & aqua ieiunet; & tres dies, idest, tertia feria, & quinta, & sabbato, à vino, medone, mellito, ceruisia, à carne, & sagimine, & à caseo, & ouis, & ab omni pingue pisce se abstineat: manducet minutos pisciculos, si habere potest; si habere non potest, tantum vnus generis piscem, & legumina, & olera, & poma si vult comedat, & ceruisiam bibat. Et in diebus Dominicis, & Natalis Domini, illos quatuor dies, & in Epiphania Domini vnū diem, & in Pascha vsque in octauam diem, & in Ascensione Domini, & in Pentecoste quatuor dies, & in Missa S. Ioannis Baptistæ, & S. Mariæ, & duodecim Apostolorum, & S. Michaelis, & S. Remigij, & omnium sanctorum, & S. Martini, & in illius sancti festiuitate, qui in illo episcopio celebris habetur: in his supradictis diebus faciat charitatem cum cæteris Christianis, idest, vtatur eodem cibo & potu quo illi: sed tamen ebrietatem, & ventris distensionem semper in omnibus caueat.

Pœnitentia secundi anni talis esse debet: vt hos duos dies, idest, secundam feriam, & quartam in vnaquaque hebdomada ieiunet vsque ad vesperam, & tunc reficiatur de sicco cibo, idest pane, & leguminibus siccis, sed coctis; aut pomis, aut oleribus crudis; vnum eligat ex his tribus, & utatur, & ceruisiam bibat, sed sobriè; & tertij diem, idest sextam feriam in pane, & aqua obseruet: & tres quadragesimas ieiunet, primam antè Natalem Domini, secundam antè Pascha, tertiam antè Missam S. Ioannis; & si tota quadragesima antè Missam Sancti Ioannis imple re non possit, post Missam impleat. Et in his tribus quadragesimis ieiunet duos dies in hebdomada ad nonam, & de sicco cibo comedat, vt supra notatum est: & sexta feria ieiunet in pane & aqua. Et in diebus Dominicis, & in Natali Domini illos quatuor dies, & in Epiphania Domini vnū diem, & in Pascha vsque in octauam diem, & in Ascensione Domini, & in Pentecoste quatuor dies, & in Missa S. Ioannis Baptistæ, & Sanctæ Mariæ, & duodecim Apostolorum, & Sancti Michaelis, & Sancti Remigij, & omnium sanctorum, & Sancti Martini, & in illius sancti festiuitate, qui in illo Episcopatu celebris habetur, in his supradictis diebus faciat charitatem cum cæteris Christianis: sed tamen ebrietatem, & ventris distensionem semper in omnibus caueat.

Pro vno die quem in pane & aqua ieiunare debet, quinquaginta psalmos genibus flexis in ecclesia si fieri potest, decantet. sin autem, in loco conuenienti eadem faciat, & vnum pauperem pascat: & eodem die, excepto vino, carne, sagimine, sumat quidquid velit.

Qui in ecclesia genua centies flexerit, idest si centies

Y y 3 ties

Cap. 23.

Cap. 24.

Cap. 25.

Cap. 26.

ties veniam petierit; si fieri potest ut in ecclesia fiat, hoc iustissimum est: si autem hoc fieri non potest, secretè in loco conuenienti eadem faciat: si sic fecerit, eo die, excepto vino, carne, & sagimine, sumat quod placeat. qui psalmos non nouit, vnum diem, quem in pane & aqua pœnitere debet, diues tribus denarijs, & pauper vno denario redimat: & eo die, excepto vino, carne, & sagimine, sumat quidquid velit.

Cap. 27.

Qui verò psalmos non nouit, & ieiunare non potest, pro vno anno, quem in pane & aqua pœnitere debet, det pauperibus in eleemosinam viginti duos solidos, & omnes sextas ferias ieiunet in pane & aqua; & tres quadragesimas, id est, quadraginta dies ante Pascha, & quadraginta dies ante festiuitatem S. Ioannis Baptistæ; & si antè festiuitatem aliquid remanserit, post festiuitatem adimpleat; & quadraginta dies antè Natiuitatem Domini. In his tribus quadragesimis quidquid suo ori præparatur in cibo, vel in potu, vel cuiuscunq. generis illud sit, esti met, quanti pretij sit, vel esse possit, & medietatem illius pretij distribuat in eleemosinam pauperibus, & assidue oret, & roget Deum, ut oratio eius, & eius eleemosinæ apud Deum acceptabiles sint.

Cap. 28.

Item qui ieiunare non potest, & obseruare quod in pœnitentiâ scriptum est; faciat hoc quod Sanctus Bonifacius Papa constituit. Pro vno die quæ in pane & aqua ieiunare debet, roget presbyterum, ut Missam cantet pro eo (nisi sint crimina capitalia, quæ confessâ prius lauati cū lachrymis debent) & tunc ipse adsit, & audiat Missam, & deuotè ipse offerat proprijs manibus panem & vinum manibus sacerdotis, & intentè respondeat, quantum sapit ad salutationes, & exhortationem sacerdotis: & humiliter Deum deprecetur, ut oblatio, quam ipse presbyter pro se & pro peccatis suis Deo obtulerit, Deus omnipotens misericorditer per Angelum suum suscipere dignetur: & eo die, excepto vino, & carne, & sagimine, comedat quidquid vult: & sic redimat reliquos anni dies.

Cap. 29.

Si quis fortè non potuerit ieiunare, & habuerit vnde possit redimere; si diues fuerit, pro septè hebdomadibus det solidos viginti: si non habuerit vnde tatum dare possit, det solidos decem: si autem multum pauper fuerit, det solidos tres. Neminem verò conturbet, quia iustissimus dare solidos viginti, aut minus: quia si diues fuerit, facilius est illi dare solidos viginti, quam pauperi tres: sed attendat vnusquisque cui dare debeat, siue pro redemptione captiuorum, siue super sanctum altare, siue Dei seruis, siue pauperibus in eleemosinam.

Cap. 30.

Qui non potest sic agere pœnitentiam ut superius diximus, faciat sic. Si tres annos continuos ieiunare debet, & nō potest, sic redimere potest. In primo anno erogat in eleemosinam solidos viginti sex, in secundo anno erogat in eleemosinam solidos viginti, in tertio anno solidos decem & octo; hi sunt sexaginta quatuor solidi.

Potētes autem homines plus dare debent, quia cui plus committitur, plus ab eo exigitur. Et qui illicita committunt, etiam à licitis se abstinere debent, & corpus debet affligere ieiunijs, vigilijs, & crebris orationibus: caro enim lata trahit ad culpam, afflictâ reducit ad veniam.

Alie declarationes breues.

CONFESSARIVS, cum ex ijs quæ scripta sunt, intelligat, pro ratione & temporum & personarum diuersas pœnitentias fuisse, earumq. redimendarum certam rationem adhibitam esse: arbitrio tamen suo illis omnibus mitigandis moderandisq. agat, ut initio traditum est.

De Pœnitentia per legitimas ferias constituta; cōfessarius animaduertet, eo nomine intelligi feriam secundam, quartam, & sextam, canonum legibus pœnitentiæ ieiunioq. præscriptam.

Carinæ ieiunium, quod aliquando pœnitentiâ canone cauetur, id appellatur, quod per quadraginta dies in pane & aqua fiebat, ut sæpenu mero Burchardus interpretatur. Carinam alij dicunt, quidam carenam, alij carentenam, alij quadragenam.

Pœnitentia per tres quadragesimas indicta, ita intelligitur, ut cui imponebatur, is in anno pane & aqua ieiunaret quadragesimas tres: quarum prima est antè diem Natalem Domini; altera antè Pascha Resurrectionis; tertia, quæ scilicet per dies tresdecim antè diem festum Sancti Ioannis Baptistæ agebatur, quemadmodum ex Cōcilij Salegustadiensis decreto perspicitur potest.

DE VISITATIONE,

Et cura infirmorum,

Rubricæ seu instructiones.

OMNI tempore Parochus gregi suo inuigilare debet: sed cum primum aliquis eius curæ commissus in morbum incidit, tunc maxime omnem Parochialis charitatis diligentiam ipse in eo ponet, ut ægrotantem in via salutis rectè dirigat, & à nequissimi Dæmonis insidijs conatibusq. tueatur ac defendat præsidio salutarium adiumentorum.

Quod concilio Agathensi olim piè cautum est, id Synodo Prouinciali renouatū, idem Parochus præstare curet; ut Missa celebrata, si quos in Parochiali vicinia habet, frequenter, atque adeo quotidie, cum per alias parochialis curæ suæ occupationes potest, visitet: eisdemq. præstet, prout opus esse viderit, officia charitatis, & sollicitudinis, Parochiali muneri suo coniuncta.

Quamobrem non expectabit, dum ab egroto vocetur; sed ipse vltro ad illum veniet. Parochiales item suos & vniuersè & sigillatim, sæpenumero prout occasio feret, hoc monebit,

Prou. 5. quæ
pert. ad sacr. ex
tr. vnct. pa. 223.
§. Quod Conci
lio.

hit, ut se accersant, cum primum aliquis in febrem morbumue incidit.

Et verò quoniam alijs Parochialis curæ officijs aliquando fortasse distineri potest: propterea parochiæ suæ Sacerdotes si quos habet; aut saltem laicos aliquot homines, virtute, & vitæ spiritualis vsu præstantes deliget, qui ægrotum adeant, recteq. cohortentur; cum ad vim morbi patienter in Domino ferendam; tū ad alia christianæ pietatis officia præstanda.

Ad ægrotas mulieres etiam accedet; sed sibi comitem adiungere curabit, virum vel ecclesiasticum, vel laicum sanctæ charitatis operibus deditum: & omnino nunquam erit in cubiculo solus: & cum necesse fuerit ob pœnitentiæ sacramentum ministrandum, patienti tamen ostio id præstabit.

Illis maxime visitandis & consolandis assiduam charitatem nauabit, qui rerum omnium indigentia, & morbi acerbitate miserabilè in modum afflicti, curationem difficillimam experiuntur. quorum paupertatem commotus zelo pietatis ita subleuabit; ut & ipse, si per facultates potest, de suo aliquid erogat; & aliorum eleemosinas cōquirat; & eo nomine collectas certis diebus in Ecclesia edicat ad præscriptum concilij quarti prouincialis.

Tit. quæ ad pia
loca pertinet. §.
Primo quoque
pag. 197.

Parochum propinquum, & sacerdotem item, clericumq. parochialis vicinæ suæ, cum ægrotare audierit, quamprimum inuisit, si præsertim aliorum ope destitutum videat; consoleturq. in primis remedijs animæ salutaribus, & adiuuentis corporis valetudini opportunis.

De ægri statu, genereq. morbi, aduersus valetudine perquiret. eius item mores, vitam, actiones, negotiaq.: ut sciat salubria dare consilia, opportunaq. adhibere remedia, omniq. sancta consolatione iuuare.

Cum ad illum veniet, super eum orabit ratione præscripta; neque semel tantum, sed sæpius, & quotiescunque opportunè id facere poterit. poteritq. vti modò vna, modò alia ex formulis precum, & sacrarum lectionum, quæ ad id præstandum in Sacramentali traduntur.

Accedet parochiali vestitu de more sine superpelliceo indutus.

Cohortationes & monita ad ægrotum.

PRÆMEDITATVS veniet, ut habeat argumenta ad persuadendum apposita, ac præsertim exempla sanctorum; quæ rectè apteq. adhibita, valde commouent. his autem cohortationum locis vti poterit, etiam alijs qui adsint, paululum secedere iussis, ita ut non audiant, si ita opus esse quandoque viderit.

Hortabitur, ut febrem egritudinemue in quam incidit, patienter ægrotus in Domino ferat: gratiaq. ei agat de ægrotatione qua corpus affligitur. cum iade animæ utilitas salutaris existeret possit, si verè, pièq. charitatem Dei erga se agnoscens, confirmabit se ipsum in omni pa-

tientia: vnde fructum vberimum capiet.

Demonstrare poterit, à Deo, qui fons est omnium bonorum, factum esse, ut infirmus prosperam corporis valetudinem amiserit; quoniam illius animæ salutariter consultum esse vult emendatione vitæ antea.

Si verò ægrū disciplinæ spiritualis, sanctorumq. virtutum studiosum esse animaduertit; morbi vim à Deo illatam esse ostendet, ut in spiritualis vitæ cursu quem suscepit, maiori progressionem versetur, atque adeo perfectius insistant.

Habebit etiam Parochus alios locos, quibus infirmum excitabit ad patientiam christiano homine dignam, & ad fructum ex inualetudine capiendum.

Monebit etiam, ut ne Dæmonis astu, neq; medicorum pollicitationibus, nec propinquorum, aut amicorum, domesticorumue blandis cohortationibus se villo modo decipi sinat, quò minus in ea quæ sibi salutaria sunt, incumbat. Quare hoc infirmo suadere studebit, ut quod item S. Ambrosius sacris scripturis monet, salutare Dei in primis concupiscat, nepe Christum Dominum; sicq. animæ æternam salutem primò expetens, quærat deinde, quæ ad corporis valetudinem attinent.

Quæ quidem Parochus pro ratione morbi, & ægroti conditione, maiori studio, efficacia, vel amplificatione etiam agat.

Videbit, an aliquid domi, præsertim in cubiculo illius sit, quod cum disciplinæ christianæ moribus minus conueniat.

Sacras imagines Christi Domini crucifixi, beatæ Mariæ Virginis, & sancti præsertim apponi curabit, quem æger præcipue veneratur, quem uè patronum cœlestem sibi delegit. Si verò neminè potissimum delegerit, ut deligat, eiusque sacram imaginem domi, in cubiculoque præsertim habeat, Parochus studebit.

Valculum aquæ benedictæ, quando collocatū nō sit, collocari iubebit propè lectū ubi iacet.

Monebit ut eleemosinas det quamplurimas, pro facultatum scilicet ratione, & modo.

Ut pro se orationem, supplicationemq. à religiosis hominibus fieri postulet, omniq. ratione curet.

Ut item domi suæ pro se, dum æger est, familia quotidie certa hora precetur.

Ut ipse cum per morbum potest, aliquid piè meditetur de vanitate mundi, de exemplis patientiæ, de fructu tribulationum, de cœlesti gloria.

Ut quotidie si per valetudinem potest, vel coronam beatæ Mariæ Virginis; vel si literas non rit (quod S. Augustinus fecisse traditur, dum æger fuit) septem psalmos pœnitentiales piè recitet: aut omnino aliquid precum pro viribus suis adhibeat.

Si Sacerdos, aut alicuius sacri ordinis homo est, qui diuini officij recitandi lege adstrictus sit; suadebit, ne recitare facillè omittat, nisi vi morbi,

bi tandem coactus, & de consilio confessarij, & medici.

Proponet etiam ægrotanti, prout illius conditio tulerit, aliquas breues orationes, quas iaculatorias dicimus; præsertim è psalmodum libro sumptas, quæ facillè in promptu sint.

Pollicebitur quoque, se pro eo in Missæ sacrificio, alioq. tempore piè oraturû, curaturumq. vt parochiales itidem pro eo faciant. Id verò ipse omnino præstabit, collectam pro eo dicens, aut saltem orans; idq. frequenter pro ægri necessitate.

Ideò denunciabit etiam populo singulis diebus Dominicis oratione pro egrotis parochiæ suæ.

Monebit, vt cum conualuerit, primò ad ecclesiã veniat, vbi super eũ orationes dicantur; quod in multis ecclesijs pij, frequentisq. est instituti.

De Confessione.

HOC in primis suadebit, vt de peccatis confiteatur: idq. maximè studebit, vt ad generalem de tora vita antea facta confessionem illũ inducat: proindeq. eius vtilitates, fructusq. salutare breui enarrabit, quos inde capiet.

Si verò æger se difficilem præbebit, vt aut confiteri nolit, aut confessionem longius differre velit; eius rei causam Parochus studiosè perquirat: quæ vnde accidat, vbi animaduertit, tunc illam appositis rationibus amouere studebit. siq. rectè, salutariterq. suadendo illum à proposito deducere non potest; ne tamen ei confitendi tempus proroget vltra quàm liceat, nisi re primùm cum Archiepiscopo, aut eius Vicario communicata.

A medicis autem opportunè contendet, vt facris decretis, pontificiæq. constitutioni Pij Quinti obtemperantes, ad illum inuisendum curandumq. non accedant post præscriptum tempus, nisi ex confessarij scripto cognouerint, eum de peccatis confessum esse.

Et quoniam causa, quamobrem ille confiteri nolit, aut differat, multiplex & varia esse potest; vt potè, vel desperatio, quam ex peccatorum magnitudine, multitudinè concepit; vel affectus alicuius peccati quod abijcere nolit; vel accidia quædam, qua fiat, vt is laborem se disponendi exhorrescat; vel alia grauis causa, quæ eum à confitendo deterreat: ideò benè notos habebit locos, rationes, & argumenta suadendi, vel dissuadendi, prout causa tulerit, qua æger impeditur, aut deterretur.

Quamobrem aliquod studium in ijs libris legendis ponet Parochus, quorum doctrinis methodus traditur, ad eos qui moriuntur iuuados. Cum ægrum autem vel eius spontè, vel hortatu admonitioneq. sua Parochus ad confessionem accensum viderit; tunc ad confitendum condicet diem & horam ei commodã, nisi tñ periculum sit in mora: nam si morbi vis nullam dilationem patietur, cum eo æger, vt confessum confiteatur. Si item eo ipso tempore præpa-

ratus videbitur, eius confessionem audiet: in qua si illum, vel morbo, vel imperitia, vel timore, in enumerandis, discernendisq. peccatis impeditum esse animaduertit, adiumentum pro charitate prudentiaq. sua ei afferet.

Si fœminæ confessionem audiat, ostio patenti id præstet.

Curet ad id munus exequendum, superpelliceũ, & stolam paratam habere.

Sacræ omnino decentiæ consulere studeat, quàm maxime pro loco, & tempore potest, ex ordine sacræ pœnitentiæ ministrandæ supra explicato.

Neque omittat testimonium confessionis scribere; ne pœnam incurrat, de qua supra in Sacramento pœnitentiæ dictum est.

Pœnitentiam ne ideò tamen nimis leuem imponet, quòd iusta ab homine iacente non possit præstari; si probabile sit quòd conualescet, & tunc præstare poterit, quod non potuerat iacens. quòd si credibile sit, eum non amplius surrecturum; rationes pœnitentiæ iustæ eliget, quæ possint præstari à iacente; veluti magnam eleemosinam pro facultatum modo. Suadebit verò semper, vt morbi afflictiones pœnitentiæ loco libenter accipiat, Dominoq. pro peccatis suis offerat.

Item vt indulgentiam consequi curet, ex Pontificia, seu Archiepiscopali concessione.

De Communione.

COHORTABITUR ægrotũ Parochus, vt sacram communionem sumat, etiã si grauius non ægrotet; maximè si festi alicuius celebritas id suadeat. neque ipse ministrare recusat si sapius in eadem infirmitate pro deuotione & desiderio ægroti; præsertim si ille cum valet, solet frequentare: de quo in Conc. Prou. 4. decretum est.

Pro viatico ministrabit, cum probabile est, quòd eam amplius sumere non poterit. cauebit autè ne ita cunctetur, vt periculum adeat ægrotus moriendi priusquàm sumat.

Cum præterea posteaquàm viaticũ, extremamq. etiam vnctionem æger suscepit, aliquot dies superstes sibi sacram communionem ministrari petit, eius pio desiderio Parochus non dederit: sed pro viatico illam iterum in eodem morbo non ministrabit. Ideoq. in ministrando vtetur illis verbis: *Corpus &c.*

Vt quo maximo potest, ac debet, pietatis studio, & fidelium frequentia, ad ægrotos sanctissima Eucharistia deferatur; hæc vt infra Parochus diligenter curabit, atque exequetur.

Primùm in sua parochiali ecclesia confratriã corporis Christi instituet præscriptis regulis.

Aget cum vnoquoque patrefamilias, vt cum signum campanæ eo nomine datur, ipse in ecclesiam parochialem ad comitandum tantum sacramentum conueniat, aut saltem filium natum maiorem, aut omnino aliquem ex familia ob-

eam

eam causam mittat. habeatq. præterea domum, pluresuè candelas cereosæ; quibus in hoc pietatis christianæ officio vtatur.

Populum præterea sapius cohortabitur, vt frequens semper, omniq. animi pietate ac religione venerabile sacramentum comitetur.

Neque hoc monere desistet, vt quando sacerdoti illud deferenti fideles obuiam fiunt, ipsi etiam prosequantur; quiq. equo, aut curru vehuntur, descendant etiam, & comitentur item, nisi necessaria, vel vrgenti de causa vehemèter impediuntur.

Quò autem ardentiùs ad id religiosè agendum fideles excitentur, crebrò etiam prout occasio tulerit, indulgentiam eo nomine concessam euulgabit.

Sacerdotes, & clerici ecclesiæ parochialis, nisi necessaria occupatione distinentur, etiam comitari studebunt.

Familia ægrotantis obuiam procedet cereis accensis, omni pietatis cultu, ac depositis armis.

Parochus ad infirmum sacram Eucharistiam ipse feret, nisi morbo inualetudineuè, aut necessaria causa impeditus sit. cum verò alio sacerdote vtitur, is sit, qui ex concilio prouinciali quarto requiritur.

Noctu non afferet, nisi periculo mortis instante. Particulas autem duas feret: nisi cum aliquando ob mortem instantem, vel noctu defert; vel certus est Parochus necesse esse, vt statim post communionem extremam etiam vnctionem ministrat.

Allaturus, accuratè hoc præmonebit: primùm vt ægrotantis ad quem defertur, cubiculum ab omni sorde & inquinamento purgetur; amotaq. omni re profana, exornetur, vbi potest, pio apparatu, & sacris imaginibus: tum præterea mensa consternatur mappa nitida, appareturq. cruce, aliaue effigie sacra, candelabris, & candelis saltem binis. In qua mensa super corporali pixis cum sanctissimo ipso Sacramento collocabitur. sit præterea vas vitreum ad ablutionis vsũ.

Qui ob egestatem id minus præstare possint, eos curet Parochus iuuari à confratribus sanctissimi Sacramenti.

Certis campanæ percussionibus parochiæ suæ clericos, & parochiales, præsertim confratres sanctissimi sacramenti conuocabit.

In deferendo vtetur pluuiali, vbi per loci, temporisq. conditionem fieri poterit: aliàs verò superpelliceo & stola.

Curabit etiam clericos habere, non solum qui res sacras afferant in ministracione adhibendas, sed qui comitentur, & vnà cum eo preces recitent.

Ij superpelliceo induti sint; & si capitulum canonorum ad sit, etiam alijs indumentis, quibus vtuntur in choro.

Sanctissimum Sacramentum deferet vasculo decoro ad præscriptam formam: quod vasculum vel tenui linteo, vel velo ab humeris demisso

decenter contegetur. si verò ob necessitatè noctu, & locis asperis, montuosisq., via præcipiti, aut lubrica deferet; sacrum illud vasculum in sacculum decentem qui à collo pendeat, ita includet, vt si fortasse ipse labatur, sacramentũ in terra decidere nullo modo possit. Umbellã præterea vbi potest adhibebit, maioris vel minoris formæ pro locorum conditione ad præscriptum.

Cum Parochus accessit ad ægrotum, diligenter videat (si quidem grauius laborat) an integro sensu sit; an item periculum tussis; anq. item vomitus. si tunc non potest sumere, necessitate, viq. repentina morbi impeditus, aliquantulum morabitur Parochus; dumq. in mora est, ipse, & reliqui fideles genibus flexis corã sanctissimo Sacramento orabunt. At verò si perseveret impedimentum, illud proponet ei adorandum, si modò ægrotus ita desideret: & impertita ei figura crucis benedictione cum ipso Sacramento, discedet. eodem modo oret, proponat, & benedicat, si, cum venerit, ab initio viderit fieri non posse, vt ægrotus sumat. sed ne deferat tamen vnquam ad eum, quem sumere non posse antè nouerit.

Si autem sumere potest, Parochus illum suauiter alloquetur; & quæret, an aliquid reliquũ sit quod confiteri velit: tuncq. libenter eum audiet, & absoluet: interrogabitq. item, an sanctissimum Corpus Domini sumere velit; & si pro viatico dandum sit, id quoq. exprimet: ad quod piè deuoteq. sumendum paucis verbis inflammabit.

Si quando sine sacra hostia redibit, Parochus antequàm domo ægroti abscedat, lumina extinguat iubebit; superpelliceum, stolam, tintinnabulum, umbellam non adhibebit; pixidem palam non deferet.

Prælato alicuius ecclesiæ, qui in lecto ægrotans frequentissimè sacra Eucharistia pabulo salutariter se reficiet, eam, & cum primò in ægrotatione, & cum pro viatico sumet, sacerdos qui post illum in ipsa ecclesia primariam dignitatem, locumue obtinet, deferet ac ministrabit, vnuerso clero eiusdem ecclesiæ prosequente, & societate etiam sanctissimi corporis Domini. Si verò sapius sacram communionem sumet, alius inferior sacerdos, vel Parochus ministrabit, societate tantummodò corporis Domini comitante.

Alijs sacerdotibus eodè modo deferetur, eiusdè ordinis saltem sacerdotibus, alijsq. clericis comitantibus.

Ægrotus si per valetudinem potest, è lecto surget: decoreq. vestitus; & si est sacerdos, superpelliceo stolaq. indutus, genibus flexis erit, dum sumet.

Monita, si morbus grauior fuerit.

SI morbus grauior, & cū periculo fuerit, Parochus ægroti suadebit, vt dum integra mē-

te

te est, rem omnem suam rectè constituat, & testamentum faciat.

In testamenti factioe significabit, quanti inter sit religiosos homines doctrina & pietatis vfu præstantes adesse, de quorum consilio ad remedium animæ suæ in vltima voluntate pro facultatibus aliqua pia opera statuat.

Legata pia quæ fecerit, præstari quàm primum, aut etiam ipso viuente monebit; cum hoc ei plurimum suffragari possit ad animæ salutem.

Hæc in primis monebit: quæ quanquam semper præstanda sint, tali tamen tempore in primis: vt si quid alieni habet, si per facultates potest, quàm primum restituat, aut saltem id præstari in testamento caueat.

Vt si de alicuius fama detraxit, curet ei aliqua ratione satisfacere.

Vt si quos inimicos habet, illis omnino ignoscat, omnemq. facultatem, & inimicitias deponat.

Vt si quem offenderit, læserit, vt potest satisfaciatur.

Si ab aliquo læsus, aut fortè vulneratus sit, ei ex animo & toto corde ignoscat, offensionem quæ remittat.

Perquiret item, an sacro chrismate confirmatus sit. quod si illum adhuc non esse viderit, etiã iacentem, si adest Episcopus, confirmari; si minus adest, id cum per valetudinem poterit, vt quàm primum præstet, accuratè monebit.

Monebit etiam, vt morbo magis etiam ingrauescente, sanctissimum viaticum, & extremæ vnctionis Sacramentum in tempore petat; vt dum sensibus integris, & mente viget, piè religioseq. sacramenta accipiat.

Aget cū eo, vt si Dei gratia munereq. ab eo morbo conualecet, vitam omnino emendet, aut sanctiorem viuendi disciplinam suscipiat.

Demonstrabit, satanam nihil non agere, vt impediatur salutaria eius remedia: ideoq. in id studere, vt infirmo in animum sæpenumero inducat, nihil periculi ex morbo quo laborat imminere: medicos autem verborum blanditijs spem longioris vitæ sæpè polliceri, in idipsum quæ familiares etiam & cognatos incumbere.

Periculum igitur morbi ei ita celari ne sinat, vt eum mors opprimere possit inopinantem & imparatum. Atque opportunè inducet illum, & suauiter, vt velit suum sibi periculum patefieri.

Animaduertet autè, ægrotos tribus potissimum solere valde molestis cogitationibus affici, anxietateq. perturbari. quarum primam affert mortis metus; alteram conscientia peccatorum; tertia oritur ex contemplatione diuinæ iustitiæ. quam obrem in promptu habebit argumenta ad persuadendum apposita, pro conditione ægrotantis: quem lenibus suauibusq. verbis alloquetur.

Ostendet, mortem christianis hominibus nõ modo extimescendam non esse, sed etiam amandam, & expetendam: quæ nisi intercedat, fie-

ri non potest, vt à peccati seruitute, & huius vitæ calamitatibus atque incommodis omnino liberati, æternam felicitatem per Iesu Christi meritum consequamur. Atque in hoc suadendi genere rationes & locos sibi sumere poterit ex libro S. Cypriani, qui est de mortalitate.

Quem metum depellere studebit, non solum multis alijs rationibus; sed etiam & sacrarum literarum auctoritatibus, & exemplis sanctorum, & sacris precibus & orationibus.

Si ob affectum quo erga res terrenas irretitus tenetur, aut ob alias causas mortem exhorrescit: hunc affectum expellere conabitur rationibus ab earum vanitate vitioq. deductis.

Ad sedandam perturbationem quæ oritur ex conscientia peccatorum, hortabitur, vt frequenti confessionis, & sacræ communionis vfu sese religiosè corroboret: credatq. omnino sacramentis peccata infinita Dei benignitate deleri.

Ad iustitiæ verò diuinæ contemplationem ægrotum valde se abijcientem, eriget commemoracione infinitæ bonitatis diuinæ; quæ nunquam patitur fideles esse destitutos, qui velint, quam diu in huius vitæ cursu versantur, pœnitentia exactæ vitæ peccata diluere.

Si impatientem ægrotum viderit, ei proponet passionem Christi Domini, tormenta sanctorum martyrum, exempla aliorum sanctorum, Iob, Tobie, Ioseph, & aliorum. Merita prætereà ostendet patientiæ, quæ multa sunt, & maxima. causas item ostendet afflictionum, quas Deus pater amantissimus, & medicus sapientissimus, tanquam medicamenta fidelibus adhibet.

Orationibus etiam breuib. vtetur, quas vnà cum ægrotum pronuntiabit, ad illius impatientiam sedandam, depellendam.

Cohortabitur prætereà, & consolabitur eum, prout affectum esse viderit; agerq. pluribus, aut paucis, pro prudentia charitateq. sua. In eoq. denique diligens erit, vt omnem ex infirmi animo mœstitiam abijciat, paratq. sit, depositum suum, quancunq. illud repetere Deus voluerit, libentissimè reddere.

Si in vrbe, aliove loco æger est, vbi Archiepiscopus moretur; eum inducat ad benedictionem Archiepiscopalem vnà cum indulgentia, cuius facultatem Apostolicam habet, piè petendam. ipsum etiam Archiepiscopum ipse poterit quædoque de illius morbo ægritudine certiorè facere; qui eundem spontè visitabit, & consolabitur; aut alium mittet.

Ingrauescente morbo Parochus infirmum crebrius inuiset, & iuuare ad salutem conabitur quàm diligentissimè.

Si mortis tempus instare viderit, ager ad præscriptum, commendationisq. animæ officium præstabit. Monebit etiam instante periculo se confestim vocari, vt in tempore prestò sit morienti.

Ordo

Ordo ministrandi Eucharistiæ Sacramentum infirmis.

PAROCHVS conuocatis parochiæ suæ clericis certis campanæ percussionibus; & item confratribus sanctissimi Sacramenti in ecclesia parochiali; paratis item cereis, & umbella: manus lauat.

Posteà superpelliceo, stola, & pluuiali rubeis indutus, ad altare genibus flexis paululum tacitus orabit: mox ascendit, genuflectit, aperit tabernaculum; iterum genuflectit, extrahit pixidem suo velo rectoram; super corporali in altari explicato collocat; rursus genuflectit, & claudit tabernaculum.

Tectis serico velo rubeo humeris, brachijsq., sumit pixidem; vtraque manu eodem velo cooperata, sinistra pedem tenens, dextera nodum ipsius pixidis, & sub umbella procedit; quæ à dignioribus laicis deferetur.

Clericus vnus præbit, qui aquæ benedictæ vasculum cum aspergillo deferet; & tintinnabulum item per certa intervalla pulsabit: cuius fonitu populus ad religionis cultum sanctissimo Sacramento tribuendum genibus flexis prociens excitetur.

Alter item clericus, si fieri poterit, adiungetur, qui bursam rubeam corporali incluso concinnè feret ante pectus; & item librum hunc, de quo ipse Parochus, quæ oporteat, recitabit.

Cerei duo lateribus inclusi à confratribus sanctissimi Sacramenti præferentur: quæ lumina veterum vi, præsertim per hyemem, extingui nõ possint.

Septem psalmos pœnitentiales Parochus in via piè recitabit: quos, si longum est iter, repetet, præsertim psalmum *Miserere*: & alias etiam religiosas preces, hymnos, & psalmos accommodatos, quatenus spatium dabitur; idq. cum sacerdotibus, & clericis, qui comitabuntur, alternatim.

Reliqui fideles bini prosequuntur, orantes ipsi quoque: primo loco scholares sanctissimi Sacramenti: deinde reliqui, viri scilicet, postremo fœminæ; hæc capite velato, illi omnes capite aperto: omnes manu candelas accensas tenentes, vt plures possunt. viri autem aliqui poterunt à lateribus etiam cum luminaribus comitari.

Cubiculum ægrotantis Parochus ingrediens dicit: *Ps. Pax huic domui.*

Re. Et omnibus habitantibus in ea.

Tum reponit sanctissimum Sacramentum in mensa apparta, candelis accensis, supposito pixidi corporali explicato: & genuflexus illud adorat. Posteà surgens, aspergillum cum aqua benedicta accipit; ægrotum aspergit ad similitudinem crucis, cubiculum, & reliquos qui præfentes adsunt, dicens antiphonam.

Asperges me hyssopo, & mundabor; lauabis me, & super niuem dealbabor.

Ps. Gloria patri, &c. Re. Sicut erat &c. tum repetit antiphonam.

Asperges me hyssopo, &c. vt supra.

Mox dicere pergat preces sequentes, ita versus ad ægrotum, vt tamen etiam sanctissimum Sacramentum reuerenter aspiciat.

Ps. Saluum fac seruum tuum.

Re. Deus meus sperantem in te.

Ps. Mitte ei auxilium de sancto.

Re. Et de Sion tuere eum.

Ps. Nihil proficiat inimicus in eo.

Re. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.

Ps. Esto ei domine turris fortitudinis.

Re. A facie inimici, & persequentis.

Ps. Domine exaudi orationem nostram.

Re. Et clamor noster ad te perueniat.

Ps. Dominus vobiscum. Re. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium; auxilij tui super infirmum famulum tuum ostende virtutem: vt ope misericordie tue adiuutus, ecclesie tue sanctæ incolumis representari mereatur. Per dominum nostrum &c.

Si ægrotus extra lectum genibus flexis esse poterit, vt supra dictum est; scannum panno mudo ecclesiastico ltratum ante se habeat: aut ipsum pannum saltem à clericis, clericouè sustentatum. Si verò in lecto esse necesse sit; vt potest eleuatus, & amictus, communicabit, panno itidem ante se extenso.

Hic clericus versus sanctissimum Sacramentum & Parochum genuflexus, monet ægrotum & ceteros omnes, signum crucis sibi adhibere: & ipse signans se dicit: *In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.* & manibus iunctis confessionem generalem dicit; ægrotum si potest cum eo saltem submissa voce pronunciantem, aut saltem attentè audiente: percutitq. ter pectus ad ea verba, *mea culpa, &c.*

Confiteor Deo omnipotenti, &c. vt supra.

Qua confessione pronunciata, Parochus dicit: *Deo gratias.* tū ita im pergat dicere manibus iunctis: *Miseretur tui, &c. vt supra.*

Post manu dextra crucis signum versus ægrotum adhibet, & dicit: *Indulgentiam absolutionem. vt supra.* Posteà dicit sequentem orationem manibus extentis, & clerico librum tenente.

Oratio. Dominus noster Iesus Christus, qui dixit discipulis suis: quæcunq. ligaueritis super terram, erunt ligata & in celo; & quæcunq. solueritis super terram, erunt soluta & in celo: (de quorum numero, quamuis indignos nos esse voluit) ipse te absoluat ab omnibus peccatis tuis, quæ quouis modo, cogitatione, locutione, & operatione egisti: atque à peccatorum nexibus absolutum, perducere dignetur ad regna celorum. Qui cum Deo patre, & spiritu sancto viuit, & regnat in secula seculorum. Re. Amē.

Vbi Parochus hæc precatus erit, ad mensam se conuertit, genuflectit, aperit pixidem; iterum genuflectit,

nusflectit, manu sinistra pixidem prendit, & alterius manus duobus digitis pollice & indice sacramentum accipit, paululumq. de pixide eleuat, & conuersus in medio mensæ versus ægrotum, vt is illud adoret, breui pro personæ, & temporis ratione excitat illius fidem, & deuotionem.

Tum clericus genuflexus vt supra, dicit:

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo tuo, & sanabitur anima mea. quod iterum, ac tertio repetet, per singulas vices pectus percutiens. qua formula etiã vtendum est, cum sceminae communio ministratur. & ægrotus vnã cum clerico eam pronuntiabit, saltem submissa voce.

Quibus verbis pronunciatis, Parochus cautè & diligenter præbet ei sanctissimum Sacramentum, & signum crucis super pixidem antè faciem ægroti faciens, dicit:

Corpus domini nostri Iesu Christi custodiat animã tuam in vitam æternam. ægrotus respondet.

Amen. videat verò Parochus, vt antequàm Sacramentum præbeat, satis spatij relinquat ad dicendum: *Amen.*

Si verò infirmo communionem pro viatico ministrat, dicat hoc modo:

Accipe frater, si verò scemina est, soror, viaticum Corporis Domini nostri Iesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducatur in vitam æternam. ægrotus respondet. *Amen.*

Posteã Parochus digitis pollice & indice quibus ministravit, super pixide simul iunctis, ad mensam reuertitur. vbi deposita pixide super corporale, eaq. contacta, tum facta genuflexione, statim digitos quibus Sacramentum tetigit, vino & aqua abluit in vase non consecrato ad eum vsum præcipue parato, quod secum portandum curabit; tum purificatorio abstergit. clericus autem præbet ægroti ablutionem: quod si ægrotus sumere non potest, eam ad ecclesiam deferret, & in sacrarium mittet.

Facta purificatione, Parochus stans vt supra dicit manibus iunctis.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Deinde manibus extentis orationem sequentem.

Domine sancte, pater omnipotens, æterne Deus, te humiliter deprecamur: vt accipienti fratri nostro, vel sorori nostræ, sacrosanctam Eucharistiam corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi filij tui, & animæ & corporis sit salus. Per eundem dominum nostrum. &c.

Hic infirmum Parochus aliquid admonebit, ex ijs quæ supra exposita sunt: hocq. in primis, vt in tempore petat extremã vñtionem: siq. in eo statu est, vt non sit differenda, ipse Parochus nullam moram interponet.

Videbit antequàm inde discedat, vt si aliquando Sacramentum palato ægroti adhæserit, tantũ vini, aut aquæ det, vt illud glutiat: quod vbi factum viderit, ad mensam genuflectet, & pi-

xidem capiet, vt attulit; & versus ægrotum cum ea crucis signum faciet.

Ita ad ecclesiam rediens quo ordine venerat, dicit canticum sequens: & item alias religiosas preces ad hunc vsum accommodatas (præcipue cum longum est iter) cum sacerdotibus, & clericis alternatim vt supra.

Benedicite omnia opera Domini Domino. &c. vsque ad finem cantici.

Reuersus verò collocat debita reuerentia pixidẽ cum Sacramento super altari, supposito corporali extento; genuflectit; posteã stans manibus iunctis dicit:

Y. Panem de cælo præstitisti eis.

R. Omne delectamentum in se habentem.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Tum manibus extentis dicit orationem sequentẽ.

Deus qui nobis sub Sacramento mirabili passionis tue memoriam reliquisti; tribue quæsumus: ita nos corporis & sanguinis tui sacra mysteria venerari; vt redemptionis tue fructum in nobis iugiter sentiamus. Qui viuus & regnas. &c.

Qua oratione peracta, genuflectit; pixidem vtraque manu tenens, iugnum crucis cum ea versus populum adhibet, benedicens his verbis:

Benedicat vos omnipotens Deus, pater, & filius, & spiritus sanctus. R. Amen. deinde conuersus ab alia parte ad altare, reponit pixidẽ in tabernaculo, genuflectit, posteã claudit.

Tum indulgentiam publicè denunciat ijs concessam, qui Sacramentum eo modo comitatur: paucis verbis eos cohortans, vt in religiofo eo instituto perseuerent: & ita fideles in pace dimittet.

DE SACRAMENTO

Extremæ Vñtionis.

Rubricæ, seu instructiones.

EXTREMO vitæ nostræ tempore præsidia diuinæ gratiæ nos eò plura habere conuenit, quò & vehemètius torquemur metu mortis impendentis, & in periculo etiam maiori versamur. Sicut igitur clementissimus Redemptor noster diuina in alijs sacramentis adiumentum fidelibus, dum in hoc sæculo viuunt, parauit: ita hoc extremæ vñtionis sacramento, finem vitæ huius, tanquam firmissimo quodã, cælestiq. præsidio communiuit.

Hoc Sacramentum à Christo Domino vt cætera sacramenta est institutum; apud Marcum quidem insinuatum, per Iacobum autem Apostolum ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum. *Infirmatur*, inquit, *quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum; & allenabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.*

Ad-

Administrantur in ecclesia fidelibus plures sacræ vñctiones, veluti, Baptismi, Confirmationis, Ordinis: & quoniam hæc extrema est, quæ fideli grauius periculoseq. ægrotanti ministratur; ideò sacramentum extremæ vñtionis appellatum est, & sacramentum etiam vñtionis infirmorum, & prætereã sacramentum exeuntium.

Hoc sacramentum, vt alia sacramenta, constat ex materia, & forma. Itaque eius materia est oleum ab Episcopo consecratum, liquor scilicet, non ex quauis pingui crassaq. natura, sed ex olearum baccis tantummodò expressus. Atque hæc quidem materia aptissime illud significat, quod sacramenti vi intus in anima efficitur; mitigatur enim animæ dolor & tristitia vñctione quadam inuisibili; eiusq. vires creantur, vt infra dicitur latius.

Forma verò sacramenti est verbum, & solemnitas illa precatio, qua sacerdos ad singulas vñctiones vtitur, cum inquit: *Per istam vñtionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum deliquisti; & sic de reliquis.* Quò fit, vt cum aliorum sacramentorum forma, vel absolute significet quod efficit, vt illa, *Ego te baptizo; vel tanquam ab imperantibus pronuncietur, vt in sacramento ordinis, Accipite potestatem; hæc vna extremæ vñtionis forma precatio quadam absoluat.*

Atqui sacramenti huius minister sacerdos est rite sacerdotio initiatus: nec verò tamen cuius id ex sacris decretis administrare licet; sed proprio Parocho qui iurisdictionem habeat, aut alteri, cui ille, Superioruè ministrandi sacramenti facultatem ex causa dederit.

Fructus atque vtilitates quæ ex hoc sacramento capiuntur, Parochus accuratè studioseq. explicabit, cum in visitatione infirmi opportunum viderit; tum maxime in cohortatione ad illud spontè petendum; & in primis in ministratore, quantum per temporis angustiam, & morbi vexationem potest.

Prima igitur vtilitas & effectus huius sacramenti est, quòd peccati reliquias tollit, tanquam complementum sacramenti pœnitentiæ. Quæ reliquæ peccata esse intelliguntur, siue mortalia, siue venialia, quæ post alia sacramenta remanent. potest enim fieri, vt ignorante eo qui commisit, vel non valente confiteri, peccatum mortale remaneat: in quo delendo ita hoc sacramento iuuatur; vt fieri possit eum per hoc sacramentum saluari, qui alioqui fuisset damnandus.

Hæ reliquæ etiam sunt, torpor, mœror, & anxietas quædam, quæ ex peccato relinquuntur, & hominem morti proximum affligit.

Sunt porro multa, quæ ægrotantem variè affligunt; & mortis naturalis metus, & diuini iudicij horror, quo maxime terretur; & morbi vis: quæ illum ita deprimit, vt de Deo, diuinisq. & cælestibus rebus, ac de animæ sua

salute cogitationes aliquando suscipere non possit. Fitq. sæpè interdum, vt morbo vexatus, paulo momento huc atque illuc impellatur, modò ad querelas, modò ad suspiciones, modò ad impatientiam, aliaq. huius generis prauas affectiones, quæ illius animam lædunt. Aduersus hæc porro omnia incommoda sacramentum hoc tanq. saluberrima medicina valet, eamq. vim diuinitus habet, vt leuius ea ferat.

Alia est vtilitas; Cum enim Diabolus, qui diuturno vsu conditionem, ingenium, moresq. ægrotantis didicit, extremo eo tempore omne certamen variè aggrediat, vt eum distrahat, desperatione, & animi abiectioe perturbet, aut nimia arrogancia atque elatione quadam attollat: hoc sacramento vires infirmo diuinæ subministrantur, quibus aduersario fortiter resistat.

Cum igitur aduersus hostem animam corroboret; tum etiam corpus, vbi animæ saluti expedierit, aliquando sanat.

Hoc etiam sacramentum, fidelis qui illud piè sumit, palam publiceq. quodammodo profitemur in obitu fidem catholicam. Apertè enim declarat, se, sicut ad id tempus in ecclesia militante cum fidelibus communionem habuit; ita in fine se se habere; sperareq. in ecclesia triumphante consortium habiturum cū sanctis, qui æterna cum Christo gloria perfruuntur.

Ceremonia & ritus ministranda extrema vñtionis.

PRIMO multæ ad Deum preces pro eo piè adhibentur, quibus diuinum eius auxilium imploratur: leguntur litanie, Sanctiq. Dei inuocantur: & nullum omnino est sacramentum, quod pluribus precibus administratur: egent enim fideles eo potissimum tempore magno auxilio: & ideò Parochus, alijq. omnes præsentés toto corde precantes tunc eniti debent, vt laboranti subueniant.

Prætereã corporis partes vnguntur; quæ veluti sensuum instrumenta homini data sunt. oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odorem, os propter gustum & sermonem, manus propter tactum. sicut enim in morbo corporis ea pars curatur tantum, à qua morbus manat, non autem totum corpus; ita hic ea tantum membra vnguntur, in quibus potissimum sentiendi vis eminet, vnde peccatum quasi per ostia intrare solet. renes quoque veluti voluptatis & libidinis sedes: tum pedes, qui sunt nobis ingressus, & ad locum mouendi principium.

Quæ duæ partes postremæ non tamen ita sunt necessariae vt aliæ, quæ sunt quinque sensuum, ideò in scemina renium vñtionem omittet.

Si quis membro aliquo careat, quod inungi præscriptum est, vngat partem ei propiore.

Reliquis infirmis manus ab interiori parte inungent, sacerdotibus verò ab exteriori parte, cum prius in sacra ordinatione vñctæ fuerint.

Vngendis autē oculis, alijsq. membris, quæ in homine paria sunt, hoc valde cauebit, ut cum vtrūque membrum vnus tantum sensus sit, vtriusque itidem vñtionem absoluat vnica solum verborum forma, licet duas cruces faciat. Vngetur autem primò dexterum, deinde sinistrum, cruce vniciusque impressa oleo sacro.

Vnguntur oleo, quia gratia spiritus sancti, quæ oleo significari solet, anima pfunditur, ad peccata, peccatorumq. reliquias abstergendas, animam alleuiandam, & confirmandam.

Forma adhibetur, quæ precationem habet, cum S. Iacobus dixerit, *creuit super eum &c.* Atque cum hoc sacramentum sit quoddam pœnitentiæ complementum; infirmiq. eo maximè tempore non possint opera pœnitentiæ facere, ex sola misericordia remissionem expectat, quæ precatione imploratur.

Crux item, dum vñtio sacro oleo adhibetur, imprimitur; ut sciamus, hæc dona nobis concedi meritis crucis & passionis Domini; utq. eo signo, in pugna quæ cum aduersario sustinenda est, vtamur, sensusq. nostros muniamus; itemque vt ad Christi iudicis tribunal signum crucis deferamus, quo ostendamus, nos sub crucis vexillo constanter vsque ad obitum pugnasse.

De diligentia in ministrando.

OMNEM diligentiam Parochus in eo adhibebit, ut cum periculo mortis ægroto impendat, supremūq. vitæ dies instare videtur, illud in tempore ministret: proposito sibi exemplo sanctissimi Episcopi Malachæ, qui cum culpæ suæ, licet immeritò adscriberet, quod mulier quædam sine hoc sacramento decessisset; totam noctem lachrymans sese afflixit, ita vt Dei misericordia manè illa quasi è somno excitata, è lecto se erigens hoc sacramentum acceperit, & etiam à morbo conualuerit.

Quare cum quis eius curæ commissus periculose ægrotat, cum ab ecclesia Parochus abesse non debet, tum illum, vt de visitatione dictum est, frequenter visitabit: paratūq. erit die noctūq. nulla interposita mora in tempore ministrare.

Vt autem in tempore ministret, cum sapè aliàs, vt potè cum ægrotantem primò visitat, tum quo etiam tempore sacram Eucharistiam pro viatico ei ministrat, hoc illum monebit, vt dum sana mente est, sibi ministrari petat: simulq. item demonstrabit, quàm salutariter expediat, vltro sponteq. piè sacramentum hoc deposci.

Ad quod etiam sacramentum percipiendum quod magis fideles accendant, eius fructus atque utilitates aliquando, prout opportunum esse viderit, accuratè explicabit: idemq. vniciusque infirmo cum ministrat, præstare non omittet, quantum sanè tunc per temporis angustiam, morbiq. vexationem potest.

Atque cum ad ægrum valde periculose ægrotantem sacram Eucharistiam pro viatico fert, vasculum etiam sacræ vñtionis afferet, præsertim si infirmi domicilium ab ecclesia longè abest: vt si morbi vis magis ingrauescet, in tempore ministret.

Ministrabit autem, dum æger integris sensibus est. Quod si aliqua morbi vi infirmus oppressus, dubitatur, viuulne sit, an mortuus: tunc diligenter de hoc sacerdos videbit, cõsulto etiã medico, si in tanta temporis breuitate potest: si non potest, & in dubio est, ea conditione vtetur: *Si es viuus, per istam sanctam vñtionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid &c.*

Si æger autem in eo statu est, vt spiritum antè exhalaturus videatur, quàm sacramenti huius ministracionem ipse Parochus absoluere possit, tunc psalmis, & litanijis prætermisissis, statim formula verborū, singulas corporis partes, quas vngi ritus postulat, inungit. Siq. superstes erit, tunc statas reliquas preces, litaniasq. adhibebit. Si verò dum vngitur, spiritū emiserit, vngere Parochus desistat.

Rursus, si aliquando acciderit, ipsum Parochum, dum vngit, præ virium imbecillitate, aliouè casu deficere: alius sacerdos, si præsens aderit, aut aliunde statim euocatus, reliquas partes quas ille non vnxerit, vngere ritè perget: vñctas autem denuò non vngit.

Si per errorè sacerdos aliud oleum, quàm quod infirmorum est, ad ægrotum vngendum vnquam adhibuerit, etiam si chrisimatis, aut catechumenorum sit; vt erratum emendet, olei sacri quod proprium infirmorum est, vñtionem eidem adhibeat, tumq. sacramenti formam iteret.

Ministraturus, quot commodè potest habere, presbyteros, & clericos adhibere studeat superpelliceo indutos, qui ipsum & ministrantem, & precantem, pietatis, orationisq. studio in eo ministerio adiuuent.

Quod si plures habere non potest, vnum saltem omnino adhibeat clericum sibi ministrantem.

Accedat illud ministraturus stola violacea, & superpelliceo indutus.

Vas sacri olei ne sinu, brachiouè comprehensum, sed sacco serico violacei coloris aptè inclusum cordula serica à collo pendens reuerenter ferat.

Mensam propè ægrotantis lectum paruulam, vbi commodè fieri potest, parati, mappaq. candida sterni curet: super qua vas sit cum bambacio ad abstergendas vñtiones, micaq. panis ad abstersionem digitorum. Sit ibidem vas alterum aquæ ad manus lauandas, & candela cereæ item parua.

Qua in mensa vas sacri olei à parte lecto viciniore ponatur; à laico autem homine ne manenteneatur.

Curet, vt toto eo tempore domestici simul omnes qui

qui adsunt, pro eo Deum piè precentur. Hoc etiam Parochus domesticos qui ægroti curam habent, moneat, vt ne post extremæ vñtionis sacramentum, quod ei ipse ministravit, corporis curam deferant.

Quibus ministratur Sacramentum extrema Vñtionis.

MINISTRATUR hoc sacramentū adultis, periculose ægrotantibus, propeq. moribundis, & senio etiam confectis, in diem morituris, etiam si ægroti non sint; peste item laborantibus, tamen si mortis periculum imminere tunc non videatur, cum de repente mors nec opinantes eos occupet; periculose etiam vulneratis ad mortem.

At nō infantibus, puerisq., qui nullum adhuc rationis vsum habent, neque peccata admittunt; nec furiosis, amentibusq. toto vitæ tempore insaniam vexatis; nec excommunicatis, interdictis, impenitentibusq.

Neque mulieribus in partu laborantibus; neque ad bellum proficiscentibus, neque nauigationem, aut peregrinationem suscipientibus; neque ijs, qui mox vltimo supplicio afficiendi sunt; neque etiam perpetuo carcere multatis ministratur; nisi cum hi ex morbo in periculo mortis versantur.

Infirmis autem, qui sana mente dum erant, illud petierunt, aut verisimile est, quod petissent; etiam si postea in amentiam incidissent, vel ratione, sermoneq. vt defierint, ministrabitur item.

Si verò dum infirmus amentia phrenesiue laborat, verisimile sit, vt indecore, aut spurcè, impureq. aliquid agat, quo irreuerentia sacramentum huic fiat; non vngetur, nisi alicuius complexu ita teneatur, vt firmus stabilisq. hæreat.

Cæcis, surdis, mutis, paralyticis, quamuis eo sensu vel videndi, vel loquendi, vel ambulandi semper caruerint, præbebitur: peccare enim potuerunt per internas potentias, quibus ea membra respondent.

Item ei ministrari debet, qui fortè dum est in articulo mortis, sit baptizatus.

Quæ preparatio ad extrema Vñtionis sacramentum adhibenda.

QUONIAM nihil sacramenti gratiam magis impedit, quàm mortiferi alicuius peccati cõscientia: idcirco in eo ministrando vsum cõsuetudinemq. hanc tenebit, vt si fieri potest, infirmum non antè vngat, quàm peccata confessus sit, ac præterea sacram Eucharistia sumpserit, aut saltem sit confessus; si fortè nō potuerit infirmus ob stomachi, gutturisq. impedimentum sanctissimam cõmunionem sumere. Si quem verò de repente morbi vis occuparit, si quem verò de repente morbi vis occuparit, si neque confiteri, neque communicare poterit; ex aliqua tamen contritionis, aut pietatis

significatione conijcitur, eum velle sibi hoc sacramentum extremæ vñtionis ministrari: tunc Parochus ministrabit.

Quò diligentius item infirmum præparet, præter alia, quæ ei de vi, salutaribusq. fructibus huius sacramenti vt supra dictum est, diligenter exponet, hoc etiã persuadent, vt ea fide se vngendum præbeat, qua olim, qui ab sanctis Apostolis sanandi erant, se ipsos offerre consueverunt. in primis autem animæ salus, deinde etiã corporis valetudo, cum conditione, si ad æternam gloriam profutura sit, expetenda est. Tum verò demonstrabit, illum dubitare non debere, quin sanctæ illæ preces à Deo exaudiantur, quibus ipse Parochus, sacerdos iue, ecclesiæ, & Domini personam gerens, vtitur ad huius sacramenti ministracionem.

Decebit etiam maximè eam corporis præparationem adhibere, vt partes vngendæ prius abluantur, quantum cõmodè fieri possit, ad sacri olei reuerentiam, præsertim quæ sordes solent magis contrahere.

Quoties hoc sacramento vtendum est.

INTELLIGET Parochus, infirmum, quamdiu in eadem ægrotatione, & in eodem mortis periculo versatur, semel tantum esse extrema vñtione liniendum. Quod si vñtione suscepta cõualuerit, quoties postea vitæ discrimen inciderit, toties hoc sacramentum ei adhibebitur. Item in morbis quibusdam diuturnis, puta in hydropisi, si ob mortem impendentem quis vñctus fuerit, & euaserit; deinde ex eodem morbo in alium similem casum, & periculum mortis rursus inciderit; rursus etiam vngi debebit.

Ordo ministrandi Sacramentum Extrema Vñtionis.

PAROCIVS vocatus ad ministrandum Sacramentum extremæ vñtionis, omnibus ijs, quæ mox supra præscripta sunt, rectè animaduersis, & præparatis; vt parochiæ suæ fideles excitet ad orandum pro infirmo, & conuocet suæ parochiæ sacerdotes alios, clericosq., quorum ministerio vt supra dictum est, in administratione vtatur; campanæ signum statim dandum curabit, quod à ligno cõmunionis distingat.

Mox verò indutus superpelliceo & stola violacea, accipit vas olei sacri.

Clericus indutus superpelliceo vas feret aquæ benedictæ cum aspersorio, & librum hunc sacramentalem.

Curabit etiam crucifixi paruam imaginem afferri, si fortè ea ægrotò desit. item cereum laterena inclusum: idq. per clericum, si adsit.

Tintinnabulum verò non adhibebitur.
 Dum in via est, & ad ægrotum accedit, psalmum
 50. dicit, & alias pijs precibus.
 Cubiculū autē, ubi ægrotus iacet, ingrediens, dicit.
 ✠. Pax huic domui.
 R. Et omnibus habitantibus in ea.
 Tunc vas olei facti reponit in mensa præparata,
 ubi candela accensa sit. deinde dicit:
 ✠. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
 Oratio. Deus qui benedixisti vestigia Apostolorū
 tuorum Petri, & Pauli, atque Andreae, dignare
 benedicere domum istam, atque ingressum istum.
 Expelle hinc Domine omnes insidias diaboli; &
 reple eam omni gaudio, letitia, sanitate; & pa-
 ce; & fac eam abundare omnibus bonis: ut de
 tua largitate semper abundet, & angelus tuus
 bonus semper eam in pace custodiat. Per Do-
 minum nostrum. &c.
 ✠. Propitius sis nobis omnipotens, & misericors
 Deus, qui fecit cælum & terram, & benedicat
 nos. R. Amen.
 Hic aqua benedicta Parochus ægrotum ad simili-
 tudinem aspergit, & astantes, & cubiculum
 item, dicens.
 ✠. Pax, & benedictio Dei omnipotentis, Patris,
 & filij, & Spiritus Sancti, descen-
 dat super domum istam, & super omnes habi-
 tantes in ea. R. Amen.
 Asperzione peracta, & crucifixi etiam imagine an-
 te oculos ægroti collocata, Parochus ab illo
 querit, an aliquid habeat, recordetur, quod
 confiteri velit: siq. nihil quidquam habet, cle-
 ricus versus sacram imaginem & Parochum
 genuflexus, monet ægrotum, & ceteros om-
 nes, signum crucis sibi adhibere: & ipse signas
 se, dicit.
 In nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.
 & manibus iunctis confessionem generalem
 dicit, ægroti si potest, cum eo saltem submis-
 sa voce pronunciantem, aut saltem attentè audiē-
 te: percipitque ter peccatus ad ea verba, mea
 culpa &c.
 Confiteor Deo omnipotenti, &c.
 Deinde Parochus manibus iunctis dicit.
 Misereatur tui, &c.
 Deinde signum crucis dextra formans versus æ-
 grotum, dicit:
 Indulgentiam absolutionem, &c.
 Postea omnes qui adsunt, & præsertim familiam
 præsentem, genibus flexis orare iubet: tum
 is genibus etiam flexis, dicit vnà cū alijs præ-
 byteris, vel clericis, si plures interfunt, si mi-
 nus, cum vno, psalmos pœnitentiales, & lita-
 nias vt mox infra, si tempus datur: alioqui si
 non datur, vt supra, dum ab alijs psalmi, & lita-
 nia dicuntur, ipse stata formula inferius de-
 scripta vnget.
 ✠. Deus in adiutorium meum intende.
 R. Domine ad adiuuandum me festina.
 Gloria patri. &c. Sicut erat, &c.
 Antiphona. Infirmus sum.
 Psalmus 6. Domine ne in ira tua arguas me, &c.

vsque ad finem. Gloria patri, &c.
 Antiphona. Infirmus sum sana me domine Deus
 meus.
 Antiphona. Sperantes in domino.
 Psalmus 31. Beati quorum remissa sunt iniquita-
 tes, &c. vsque ad finem. Gloria patri, &c.
 Antiphona. Sperantes in domino misericordia cir-
 cundabit.
 Antiphona. Intende in adiutorium.
 Psalmus 37. Domine ne in ira tua arguas me,
 &c. vsque ad finem. Gloria patri, &c.
 Antiphona. Intende in adiutorium meum domine
 Deus salutis meæ.
 Antiphona. Peccaui domine.
 Psalmus 50. Miserere mei Deus secundum ma-
 gnam, &c. vsque ad finem. Gloria patri, &c.
 Antiphona. Peccaui domine, peccaui; & inique
 egi; munda me à peccatis meis: quia potens es,
 miserere mei.
 Antiphona. Clamor noster domine.
 Psalmus 101. Domine exaudi orationem meam:
 & clamor meus. &c. vsque ad finem.
 Gloria patri. &c. Sicut erat. &c.
 Antiphona. Clamor noster dñe ad te perueniat.
 Antiphona. Fiant domine.
 Psalmus 129. De profundis clamavi ad te domi-
 ne. &c. vsque ad finem. Gloria patri, &c.
 Antiphona. Fiant domine aures tuas intendentes
 in vocem orationis meæ.
 Antiphona. Exaudi me.
 Psalmus 142. Domine exaudi orationem meam:
 auribus percipe. &c. vsque ad finem. Gloria
 patri. &c. Sicut erat. &c.
 Antiphona. Exaudi me domine in tua iustitia: &
 non intres in iudicium cum seruo tuo.
 Antiphona. Infirmorum propitiator, abiectorum
 protector, desperandorum saluator, Deus pa-
 tris mei, & Deus hereditatis Israel, dominator
 cælorum & terræ, creator aquarum, rex totius
 creaturæ tuæ, exaudi preces nostras.
 Deinde dicuntur Litanie.
 Quibus absolutis dicit. Pater noster. Secretò.
 ✠. Et ne nos inducas in tentationem.
 R. Sed libera nos à malo.
 ✠. Adiutorium nostrum in nomine Domini.
 R. Qui fecit cælum & terram.
 Credo in Deum. secretò.
 ✠. Carnis resurrectionem.
 R. Vitam æternam. Amen.
 ✠. Saluum fac seruum tuum.
 R. Deus meus sperantem in te.
 ✠. Mitte ei domine auxilium de sancto.
 R. Et de Sion tuere eum.
 ✠. Nihil proficiat inimicus in eo.
 R. Et filius iniquitatis non adiciat nocere ei.
 ✠. Esto ei domine turris fortitudinis.
 R. A facie inimici, & persequentis.
 ✠. Domine exaudi orationem nostram.
 R. Et clamor noster ad te perueniat.
 ✠. Exurge Christe, adiuua nos.
 R. Et libera nos propter nomen tuum.
 ✠. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
 Oratio.

Oratio, Quam super ægrotum Parochus stans,
 manumq. dexteram illi imponens dicit: quod
 idem faciunt reliqui sacerdotes qui adsunt.
 Sanctum, ac venerabile nomen gloriæ tuæ inuoco,
 excelsè Deus, pater omnipotens, qui fecisti cælū
 & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.
 Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, qui
 in altis habitas, & humilia respicis; respice su-
 per impositionem manuum, quam facimus super
 hunc famulum tuum. N. quæ manus spiritua-
 liter operentur super eum. Da ei Domine sani-
 tatem corporis, & integritatem mentis, longā-
 nimitatem vitæ, prosperitatem in valetudine; &
 ab omni inquietudine inimici libera eum, qui libe-
 rasti filios Israel de terra Aegypti, Petrum de
 custodia carceris, Paulum de vinculis, Susannā
 de falso crimine, Danielem de lacu leonum, tres
 pueros de camino ignis ardentis, Ionam de pro-
 fundo maris, Lot de Sodomis. Ita ei miserearis
 domine, qui misertus es ciuitati tuæ Ninive. Do-
 mine sis ei adiutor, protector, atque defensor, si-
 cut fuisti puero tuo Dauid ad expugnandum Go-
 liath: & aperi oculos cordis eius ad cognoscen-
 dum voluntatem tuam, sicut aperuisti oculos ca-
 pitis Tobie ad videndum visibilia: & perduc eū
 ad regnum tuum cælestē. Per dominum. &c.
 His precibus peractis, vel dum peraguntur, vt su-
 pra dictum est, Parochus pollice intincto oleo
 facto vnget in formam crucis has septem cor-
 poris infirmi partes, oculos, aures, nares, os, ma-
 nus, pedes, ac renes. Dumq. vnget, verborū for-
 mā vt infra in singulis partibus profert, crucis
 signum singulis etiam adhibendo. Vbi verò
 vnquamque partem vnxit, ipsemet, aut Sa-
 cerdos alius si adest, aut clericus sacris initia-
 tus, partem inunctam continuo tergit bambac-
 cio, quod in vase mundo ponitur ad eū vsum
 parato, quod secum portandum curabit; quod
 que deinde peracta tota vnctione ad ecclesiā
 defertur, & ibi comburitur: cineres verò pro-
 jiciuntur in sacrarium.
 Ad oculos, primò dexterum, deinde sinistrum.
 Per istam vnctionem, & suam piissimam misericor-
 diam ✠ ✠ indulgeat tibi Dominus quidquid
 per visum deliquisti. R. Amen.
 Ad Aures. Per istam &c. ✠ ✠ indulgeat tibi
 Dominus quidquid per auditum deliquisti.
 R. Amen.
 Ad Nares. Per istā &c. ✠ ✠ indulgeat tibi Do-
 minus quidquid per olfactum deliquisti.
 R. Amen.
 Ad os, labris compressis. Per istam &c. ✠ in-
 dulgeat tibi Dominus quidquid per gustum, &
 locutionem deliquisti. R. Amen.
 Ad manus. Per istam &c. ✠ ✠ indulgeat tibi
 Dominus quidquid per tactum deliquisti. R.
 Amen. Sacerdoti infirmo non interius, sed
 exterius manus vngetur, vt supra dictum est.
 Ad pedes, in plantis. Per istam &c. ✠ ✠ indul-
 geat tibi Dominus quidquid per gressum deli-
 quisti. R. Amen.
 Ad renes. Per istam &c. ✠ indulgeat tibi Do-

minus quidquid per lumborum delectationem de-
 liquisti. R. Amen. Mulieri renes non vn-
 guntur, vt dictum est.

Postea Parochus digitum pollicem, quo vnxit,
 medulla panis benè fricat, & aqua abluit in
 vase supradicto: tum manutergio abstergit,
 abluionis verò aquam cum micis refert in Sa-
 crarium.

His finitis dicit sequentes orationes ad ægrotum
 versus, manibus extensis.

✠. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
 Oratio. Deus Angelorum, Deus Archangelorū,
 Deus omnium Patriarcharum, & omnium san-
 ctorum, Deus vniuersa creaturæ conditor: qui di-
 xisti Apostolis tuis; Ite, super ægros manus impo-
 nite; demonia eijcite; gratis accipistis, gratis
 date: vbi nos indigni, & peccatores manus in tuo
 nomine imponimus, tu domine tuam spiritalem
 imponere digneris. Per dominum nostrum &c.

Oratio. Domine Deus, qui per beatum Apostolū
 tuum Iacobum dixisti; infirmatur quis in vobis?
 inducat presbyteros ecclesie, & orent super eū,
 ungentes eum oleo in nomine domini, & oratio fi-
 dei saluabit infirmum, & alleuiabit eum domi-
 nus, & si in peccatis sit, dimittet eum: cura quæ
 sumus redemptor noster gratia sancti spiritus la-
 guores istius infirmi; sana vulnera, eiusq. remit-
 te peccata, atque dolores cunctos cordis, & cor-
 poris ab eo expelle, plenamq. ei interius exte-
 riusq. sanitatem misericorditer redde: vt ope mi-
 sericordiæ tuæ restitutus, & sanatus, ad pristinā
 pietatis reparetur officia. Qui viuus &c.

Orationes sequentes alternatim, si plures adsunt
 sacerdotes, dicunt: singulæ cū, Dñs vobiscum;
 & concluduntur item singulæ: Per Dominum.
 &c. Si verò Parochus solus est, ipse singulas
 dicit: primæq. tantum præponit, Dominus
 vobiscum. & vltimam solum concludit, Per
 dominum. &c.

✠. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
 Oratio. Respice domine famulum tuum in infirmi-
 tate sui corporis laborantem: & animam reso-
 ue quam creasti. Ut castigationibus emenda-
 tus, continuo se sentiat tua medicina saluatum.
 Deus qui facturæ tuæ pio semper dominaris affe-
 ctu: inclina aurem tuam supplicationibus no-
 stris: & famulum tuum aduersa valetudine cor-
 poris laborantem placatus respice: & visita
 eum in saluari tuo: & cælestis gratiæ presta
 medicinam.

Omnipotens sempiternæ Deus, salus æterna creden-
 tium, exaudi nos pro famulo tuo, pro quo mise-
 ricordia tuæ imploramus auxilium: vt reddita
 sibi sanitate, gratiarum tibi referat actionem.
 Deus qui beatum Petrum apostolum misisti ad Ta-
 bitham famulam tuam, vt eius precibus susci-
 taretur ad vitam: exaudi nos quæsumus: &
 famulo tuo, quem in nomine tuo visitat no-
 stra fragilitas, exorata medicina tuæ medela
 subueniat.

Deus infirmitatis humanæ singulare præsi diū, au-
 xilij tui super infirmum famulum tuum ostende

virtutem: & ope misericordiae tuae adiuto salutiferam regni caelestis tribue medicinam. Per do-
minum nostrum. &c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.
Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus. R. Amē.

Y. Procedamus cum pace.

R. In nomine Christi.

Y. Benedicamus Domino.

R. Deo gratias.

Y. Pax & benedictio Dei omnipotentis patris
& filij & spiritus sancti descendat
super te, & maneat semper. R. Amen.

Quae Parochus aget post ministracionem.

PAROCIVS ministrato sacramento extre-
mae vnctionis, si videt spatium vitae esse, an-
tequam discedat, aegrotum alloquetur, & co-
solabitur breuibus, ac suauibus, ardentibusq.
verbis: quibus illum maximè hortetur ad vim
aegritudinis patienter pro Christo Domino su-
stinendam, ad rerum humanarum cogitatio-
nes abijciendas, ad satanae suggestiones Chri-
stiana virtute depellendas, ad spem de diui-
na misericordia concipiendam, & ad deside-
rium in primis vitae aeternae. Tum praeterea
haec hortabitur: vt se piorum religiosorumq.
hominum precibus & orationibus commen-
det; pijs lectionibus audiat, si potest, praecipue
Domini passionem, quam ipse etiā Parochus
pro opportunitate leget: eleemosinas, si po-
test, det: propositaq. sibi ob oculos Christi
passione & cruce, assidue pie meditetur mor-
tem, quam omni sanctae christianaeq. humili-
tatis significatione fortiter obeat: velitq. in ci-
nere, & cilicio vt poenitens mori, quemad-
modum Christianum hominem decere, san-
ctus Martinus affirmavit, & suo exemplo do-
cuit. Quod si infirmus ita velle mori dixerit,
tunc Parochus cinerem, & cilicium benedi-
cet.

Manibus etiam iunctis instar crucis, exemplo
S. Ambrosij proposito, vt moriatur, pie po-
terit moneri.

Ne verò crucifixi imago, & etiam alia pro deu-
otione desit morienti; cuius aspectu excitetur,
recreeturq.: quam crucifixi imaginem ipse etiā
moriens manu pie tenere poterit.

Monebit praeterea Parochus domesticos, vt pro
infirmo orent, ac ne corporis curam deserat:
hocq. in primis, vt aliquot antè mortem ho-
ris mittant qui se vocet, vt in commendatio-
ne animae praesto esse possit.

De cura item spiritali aegroti caetera praestare Pa-
rochus studebit, quae supra titulo de visitatio-
ne infirmorum ordine praescripta sunt.

Ad ecclesiam demum, quo modo venit, redibit,
deuote dicendo psalmum, *Qui habitat*, &
alias pijs orationes.

Alia officia Parochi erga infirmum propè
moriturum.

CV M. tempus instabit, quo aegrotus propè
moriturus sit, Parochus tum celerimè præ-
stabit commendationis animae officium, tum
omni ratione infirmum tali tempore iuuare
conabitur.

Si indulgentiam ille ex legitima facultate conse-
qui possit, in memoriam redigat, proponens
etiam, quid ad cosequendum agi debeat. si ipsi
Parochi, aut confessorio fortè commissa sit ip-
sa concessio, poterit verbis vti ad id ritè accom-
modatis.

Procul secedere iubebit coniugem, liberos, do-
mesticos, praesertim gementes ac lugentes,
eosq. item, quos in vita charos ille habuit.

Magno etiam animae fructu moribundis, quate-
nus expedire videbitur, ad fidei articulos, alia
que vt infra confirmanda, & profitenda indu-
cet; maximè si aegrotantem & morientem da-
emonis impulsu aliquo modo haesitantem, aut
titubantem Parochus animaduertit. Interro-
gatus autem aegrotus verbis respondebit: sin
autem morbi vi respondere lingua non poterit,
saltem dum mente integra est, nutu, aut si-
gno aliquo exteriori respondebit.

Interrogationes autem adhibebit vulgari sermo-
ne, si latine aegrotus nesciat. sunt autem hu-
iulmodi.

Nonne frater charissime, firmiter credis omnes ar-
ticulos fidei, & quidquid sancta Romana catho-
lica & apostolica credit Ecclesia? R. Credo.

Nonne detestaris, reprobas, & anathematizas om-
nes haereses, & quidquid eadem detestatur, re-
probat, & anathematizat catholica mater Ec-
clesia? R. Detestor, reprobos, & anathematizo.

Nonne vis mori in soliditate fidei catholicae, vt ve-
rus christianus? R. Volo.

Cognoscis ne, te multum, & saepius offendisse crea-
torem tuum, animam tuam, & proximum tuum?
R. Cognosco.

Doles ex corde de omni offensa qualitercunque con-
tra Dominum Deum tuum, te ipsum, & proxi-
mum tuum commissa? R. Doleo.

Nonne omnem quem pateris dolorem, propter Deum
in poenitentiam tuorum peccatorum patienter &
aequanimiter toleras? R. Tolerō.

Nonne te poenitet ingratum fuisse Deo de multis
beneficijs in te collatis ad salutem animae tuae?
R. Poenitet.

Et quod toties recidisti in peccata post acceptam ab
eo misericordiam? R. Doleo.

Nonne cognoscis tibi opus esse Dei misericordiae,
& quod meritis passionis Iesu Christi poenitens
saluaberis? R. Cognosco.

Poterit etiam quandoque cohortari, & facere, vt
eo modo quo potest, secum oret, etiam vulgari
sermone, si opus sit, aliquo ex infra scriptis mo-
dis, prout viderit expedire animae morientis.

In manus tuas Domine commendo spiritum meum:
sedemisti me Domine Deus veritatis. Dulcissimi-
me

Psal. 23.

me Iesu Christe, ob virtutem tuae sanctissimae
passionis, iube me adscribi in numerum electorum
tuorum: adiuua me Redemptor meus in hac ex-
trema necessitate; succurre animae egenti, sed in
te solum speranti: totum me tibi do, non me re-
nuas: ad te venio, non me repellas: sonet in men-
tis meae auribus vox illa tua dulcis: Hodie
mecum eris in Paradiso.

Luc. 23.

Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui pro salute
mundi in cruce es felle, & aceto potatus: sicut
tu consummatis omnibus in cruce expirans, in
manus patris commendasti spiritum tuum: sic
in hac hora mortis meae, in manus pietatis tuae
commendo animam meam, vt eam in pace susci-
pias, & electorum choris aggregari praecipias.

Ibidem.

Deus meus, Deus meus, misericordia mea, refugium
meum. Te desidero, ad te confugio, ad te venire
festino: ne despicias me sub tremendo discrimine
positum, adesto mihi propitius in his meis ma-
gnis necessitatibus. Ad te venio, qui nullis dees:
cupio dissolui, & esse tecum. In manus tuas com-
mendo spiritum meum Domine. Respice in me
Domine Deus veritatis: & presta mihi Deus
meus, vt in pace dormiam, & requiescam. Amen.

Psal. 4.

Hac item, & simili ratione poterit cohortari.
Commenda te gloriosae virgini Mariae, dicens: Ma-
ria mater gratiae, mater misericordiae: tu nos ab
hoste protege, & in hora mortis suscipe.

Inuoca angelos, tuum praecipue custodem, dicens:
Angele Dei, tu praesertim custos mihi assiste mi-
granti ex hac vita: custodite me Angeli ab im-
mundorum spirituum inuasione; & animam meam
in vestrum consortium assumite.

Commenda te sanctis Dei, praesertim quibus ma-
gis deuotus fuisti, dicens: Sancti Dei omnes ve-
stro nunc mihi opus est patrocinio: vestris ora-
tionibus citò mihi succurrite: tu praesertim Be-
atissima virgo, tu sancte. N. vel sancta. N. in
quem, vel quam confidentiam semper habui: in
hoc extremo necessitatis articulo non me dese-
ras: sed si vnquam alias, nunc maximè me apud
Deum adiuua.

DE SACRAMENTO Ordinis.

Rubricę seu instructiones.

Quae Parochus doceat, & exequatur.

SA CRAMENTI ordinis dignitas, vtilitas,
& necessitas quanta sit, ex eo perspicue mani-
festum est, quod alia sacramenta ab illo ita pen-
dent, vt sine eo illa partim confici, ministrariq.
nullo modo possint; partim solemnem caeremo-
nia, & religioso quodam ritu, ac pio cultu care-
re videantur.

Atque si summus eius gradus spectetur, hoc est
sacerdotium; eius nobilitas atque excellentia
apparebit: Sacerdotes enim Dei interpretes &

internuncij quidam sunt, qui eius nomine diui-
nam legem, & vitae praecipua homines edocet,
& ipsius Dei personam in terris gerunt. nō an-
geli solum, sed Dij etiam appellatur, quod Dei
immortalis vim & numen apud nos teneant.
Potestas Corpus & Sanguinem Domini nostri
conficiendi, & offerendi, tum peccata remitten-
di, quae illis collata est, humanam quoque ra-
tionem, atque intelligentiam superat; nedum
ei aliquid par & simile in terris inueniri queat.
Inferiorum quoque graduum dignitas ex eo-
dem ipso capite potest demonstrari, prout ma-
gis. minusue ad altaris sacramenta suo quisq.
ministerio accedit.

Cum igitur hoc sacramentū Archiepiscopus edi-
cto proposito se ministraturum esse significa-
bit, haec & alia multa ex catechismo Rom. &
alijs doctrinis opportuno tempore Parochus
tradet populo; & ijs praesertim, qui ordines
suscepturi sunt. & haec praeterea exequetur.
Edictum de sacra ordinatione praefinito tem-
pore promulgabit: literas pastorales item eo
ipso de genere.

Processionem eo ipso promulgationis die in-
trā ambitum Ecclesiae aget, litaniasq. supplex
recitabit.

Singulis diebus Dominicis per mensem ante
stata ordinationis tempora praemonebit, atq.
hortabitur populum ad pie religiosaq. praeca-
dum pro sacra ordinatione proximè futura.

Dominico autem die ordinationem proximè
antecedente, literas Archiepiscopi pastorales
iterum de scripto recitabit.

Supplicationem praeterea processionemue sta-
tam iterum obibit.

Denunciabit populo ex praescripta formula sta-
torum sacrorum temporum ieiunia, & frequen-
tius ob sacre ordinationis causam orationis stu-
dium, praesertim stas ferijs, quarta scilicet, sex-
ta, & sabbato.

Formulam denunciationis temporum vide supra
Conc. 4. Prou. pag. 119.

Monebit autem praecipue, vt populus precetur;
& pro Archiepiscopo, vt ordines ijs conferat;
quos viles operarios ecclesia postulat; & pro
ijs qui ordines suscipient, vt in dies habeant
maiores progressiones in sanctis virtutibus.

Et verò cum vel edictum Archiepiscopale, vel li-
teras eius generis pastorales, vel eorū qui hoc
sacramento initiandi sunt, nomina euulgabit,
vel tempore orationis; de illius dignitate ser-
monem studiosè instituet ad populum, vt su-
pra demonstratum est.

Quo in tractationis genere ita toto animo, at-
que adeo omni piarum meditationum studio
incumbet, vt cum sibi, tum alijs etiam ecclesia-
stici ordinis hominibus, tū parochialibus suis
concionando verè profit.

Primum verò ipse sanctis meditationibus &
precibus se se etiam atque etiam excitabit ad
eam gratiam resuscitandam, quam hoc sacramen-
to adeptus est. Deinde eo intimae pie medi-
tatio-

rationis studio accensus, cum alios, qui ad ordines vocati sunt, ad eadem pietatis officia ordinis dignitati cōuenientia vehementius inflam- mabit; tum alios clericalis ordinis homines ad earum rerum cognitionem erudiet atque in- struet, quibus viam sibi ad vltiores gradus facilius munire possint.

Præterea alios accendet, qui vel sua sponte & voluntate, vel parentum cohortationibus, clericalis vitæ genus sequi velint.

Parentes etiam excitabit, vt filios huic militiæ sac- cræ offerant, oblatosq. religiosè educant, aut educandos curent. Et quos offerunt, melio- res & aptiores ministerio Dei deligant; & quorum indoles præferat spem virtutum disci- plinæ sanctissimæ clericalis.

Docebit item, qua intentione offerant; non rei familiaris augendæ causa, non questus auidita- re, non familiaris suæ sustentandæ studio, nō hono- rum cupiditate, non ambitione, neque de- niq. rei alterius cuiusvis humanæ affectu; sed ea solùm causa, vt Deo, ecclesiæq. seruiant.

Reliquis autem fidelibus ostendet, quanta sit cleri dignitas, & quo honore digni ecclesiæ mini- stri. Proinde grauitè, paternèq. eos arguet, qui clericos, sacerdotesque negligunt, vel asper- nantur. Proponet istis molestias, curas, vigi- lias, quas populi causa illi sustinent: vsq. adeo vt isti intelligant, honorem, quem ipsi clerica- li, sacerdotaliue dignitati præstant, non tanti esse, qui dignitatis, officij, & laborum sacerdo- talium clericaliumue magnitudinem adæquet. Iniquum esse demonstrabit, honorem Sacerdo- tibus non exhibere, qui sese pro populo Deo obstrinxerunt.

Docebit præterea, dignitatem Sacerdotalè cle- ricalèmq., non à persona eorum qui illam ob- tinent, siue obscuro loco, siue humili genere na- ti sint; sed ab officij munere administrationeq. pendere: nec propterea illos æstimandos esse, quatenus homines sunt, sed tanquam dispensa- tores mysteriorum Dei: quorum omnis admi- nistratio illis commissã, ad populi salutem, & perpetuam vtilitatem spectat.

Sed cum multæ summorum pontificum episto- læ & canones demonstrant ac declarant hono- rem, qui honoratis clericis (quos Sacerdotes, & diaconos intelligunt) tribui debet; tum ve- rò vnus præcipuus est à Concilio Matifconensis patribus conscriptus in hanc ipsam sententiã: *Statuimus, vt si quis quempiam clericorum ho- noratorum in itinere obuium habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris veneranter, sicut cō- decet Christianum, illi colla subdat, per cuius of- ficia & obsequia fidelissima Christianitatis iura promeruit. Et siquidem ille secularis equo ve- hitur, clericusq. similiter; secularis galerum de capite auferat, & clerico sincera salutationis munus adhibeat: si uerò clericus pedes graditur, & secularis vebitur equo; illic ad terram de- fluat, & debitum honorem prædicto clerico sin- cere charitatis exhibeat: vt Deus, qui vera cha-*

Conc. Matifc.
l.c. 15.

ritas est, in vtrisque latetur, & dilectione sua vtrunque adsciscat. Qui uerò hæc, quæ spiritu sancto distante sancita sunt, transgredi uoluerit, ab ecclesia, quam in suis ministris debonorat, quamdiu Episcopus illius ecclesiæ uoluerit, sus- pendatur.

Quam gratus autem sit Deo honor, quam gra- ta obedientia, quæ ecclesiasticis hominibus, præsertim sacerdotibus præstatur, facile osten- det sacrarum literarum doctrinis: rursusque quod præmium ob eam causam à Deo ferent, qui illius ministros suscipiunt, & honorant, quiq. illis obediunt. *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit: & qui recipit Pro- phetã in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet:* inquit Christus Dominus:

Sunt huius generis loci quamplurimi, quibus Parochus abundare debet, vt & se, & alios ex- citet ad muneris sui partes.

Docebit eos qui Ordinis sacramento initiantur, vt non solùm quod cum omnibus cōmune est, sibi proponant, vt omnibus in rebus Dei glo- riæ seruiant; sed etiam alicui certo ecclesiæ mi- nisterio addicti, vitæ innocentia, morum casti- tate, iustitia, religione, pietate, sanctitateq. ca- teris longè præstent, præcipuis illis muneribus & functionibus obeundis, quas in ecclesia exe- qui debent: & uerò tales deniq. se exhibeant, præsertim qui sacerdotio initiantur, curamq. animarū suscipiunt, quales beatus Paulus Apo- stolus esse oportere scribit, nempe *irreprehen- sibles, sobrios, prudentes, pudicos,* & reliquis virtutibus exultos: quarum officia, & Apo- stolica doctrina, & sanctorum patrum discipli- na, & sacrorum conciliorum decreta, & cano- num leges, & sanctæ matris Ecclesiæ instituta ac ritus in illis maximè desiderant, qui Christi Domini sacerdotio funguntur.

Declarabit etiam Parochus, vt ecclesiastici mini- sterij, & præsertim sacerdotalis functionis ex- cellentiam fideles intelligant, præcipua mune- ra atque officia, quæ Christus Dominus clerica- lis ordinis hominibus, ac potissimum sacerdo- tibus commendauit; vt animarum salutem, quæ profuso sanguine in ara crucis operatus est, per illos consuleretur.

Primum Christus Dominus hoc mandatū eis dedit, præcipuumq. munus commisit, vt euan- gelium prædicarent, regnū Dei annuntiarent, vimq. diuinæ legis traderent, omnesq. institue- rent ad scientiam salutis.

Deinde Baptismum, & alia sacramenta, quibus diuina gratia impartitur, & augetur, per eos ministrari uoluit.

Præterea, sacerdotes sacrificium pro se ipsis, & pro omni populo facere præcepit.

Hæc & alia munera atque officia sanctissima, quibus salus populi curatur, Parochus accuratissimè explicabit; vt qui ecclesiastico ordini adscribi uolunt, faciliè intelligant, se vocari ad magnas, diuinæq. functiones. docebit uerò, nō humana quidem industria ea geri posse; sed diuina

diuina gratia, cœlestiq. virtute opus esse, quæ per Ordinis sacramentum, & ex sancta animi præparatione, spiritualibusq. exercitationibus ministris ecclesiasticis confertur.

De denunciatione & Inquisitione Parochi.

Denunciationem de ijs qui ordinandi sunt, in ecclesia parochiali habendam, itemq. in- quisionem de eorundem natalibus, ætate, mo- ribus, & vita faciendam, fideliter diligenterq. præstet; literaq. testimoniales accuratè confi- ciat ad Archiepiscopum dandas ex eius man- dato.

Formula denunciationis vulgari sermone conce- pta, supra posita est. pag. 447.

Parochus præterea, vt populus intelligat impe- dimenta, quibus aliquis irretitus Ordinis sa- cramento initiati non potest, aut non debet; ea quæ sint, quandoque denunciet; & si opus est etiam explanet. sunt autem.

Minores ætate cuique ordini requisita.

Criminosi.

Hæresis nomine suspecti.

Ebriosi.

Impudici.

Vlurarij.

Scurræ, mimi, comedi, histriones.

Infames quocunq. modo, & vitijs dediti.

Ratiocinijs obligati.

Insigniter deformes, & corpore vitati.

Illegitimè nati.

Bigami quacunq. bigamiæ specie.

Irregulares, veluti

Qui stipendium belli fecerint, vnde cades ho- minum extiterit.

Qui sententiam capitis tulerint.

Qui criminis capitalis acta, sententiam, testifi- cationesq. dixerint, aut conscripserint.

Qui causas criminales egerint.

Suspensi.

Interdicti.

Excommunicati.

Amentes.

Morbo caduco laborantes.

Energumeni.

Antè tempus, aut per saltum ordine initiati.

Qui beneficium, aut facultates non habent, vn- de viuere possint, si sacros ordines susceperint sunt.

Qui non sunt confirmati.

Cum autem de ætate, natalibus, moribusq. ordi- nandi ipse studiosè omni via inquirere debeat; de ætate quidem, & natalibus ad hanc rationem perquiret; si modò id munus, alij ab Archi- episcopo non mandetur.

Primo videbit, an eius qui initiandus est, no- men, cognomen, & diem certum in libro paro- chiali baptizatorum comperire possit. è quo li- bro, si inuenit, exemplum exscribat: suaque, duorumq. testium manu, si commodè fieri po-

test, obsignet: vt constare possit, quo tempore is baptizatus fuit.

Ex libro item matrimoniorum, si inuenitur, exemplum item sumet, cuius testimonio pro- betur, matrimonium inter illius parentes legi- timè contractum.

Quòd si fortassè eiusmodi libri non extant; eam inibit rationem, vt testes fide dignos, nem- pè vicinos, parentes, aliosue qui illum norint, ex mandato Archiepiscopi peritè examinet; ita vt ex eorum testimonio constet, ex quibus pa- rentibus, & quo tempore natus sit, anq. ex le- gitimo matrimonio.

Si uerò de illius ætate, & de parentum matri- monio, ipse Parochus aliquid nouerit: id in verbo sacerdotis uerè testatum faciat literis manu sua scriptis, atque obsignatis: quibus te- statum etiam faciat rationem, & causam, vnde illa sciat.

De vita & moribus, interrogabit præcipuè ordi- nandi magistrum ac præceptorem, si quem ha- bet; & parochiales item homines morum gra- uitate probatos, & alios quoque, qui illum bene norint.

Ipsè uerò semper quam diligentissimè obseruabit clericorum parochialium vitæ disciplinam, mo- res, studiorum, & exercitationum clericalium instituta, omnemq. agendi vsum; vt opportu- no tempore de ijs possit testificari.

Cura Parochi de adscribendis militiæ clericali.

CONDITIONES eorum qui initiandi sunt, Parochus benè nosse studeat: vt quan- tum in eo sit, qui ex eius parochia sint ordina- di, curet ijs non carere.

Vt instructi in primis sint vitæ spiritalis studijs atque exercitationibus.

Norint sanctas illas virtutes christianas, quarū officijs ipsi arctius quam laici homines deuin- ciuntur. Atque illæ quidem sunt, deuotionis pietatisq. zelus, castitas, sobrietas, pax, chari- tas, oratio, vsus frequens sanctissimorum sacra- mentorum, aliarq. multæ vitæ spiritalis exer- citationes, in quibus perpetuus esse debet eccle- siasticæ vitæ cursus.

Quò diligentius item clericalis disciplinæ, vi- tæq. religiosæ institutis, ij, qui vel spontè se clericali militiæ adscribi uolunt, vel à parentibus adhuc infantes destinantur, imbuantur; id crebrò illos Parochus præmoneat, vt ecclesiam vel parochialem, vel aliam, quæ ex decretorum prouincialium præscripto eis assignata fuerit, frequentiùs adeant; functiones, quas clerici in ecclesia obeunt, ceteraq. id generis ministeria studiosè obseruent, ad rationem functionum, quæ in Concilio Prouinc. primo, & quarto præ scriptæ sunt: & ex forma, quam Archiepiscopus in eo genere proponi iusserit, item vt eccle- siasticorum hominum pietate præcellentium consuetudine vtantur.

Hac ipsa in re valdè etiã elucebit Parochi pie- tas,

tas, si quam plurimos potest pueros, præsertim pauperes bona indole præditos, qui spem afferant, se sacris initiatos, ecclesiæ ministros viles fore, ad ecclesiasticæ vitæ normam accuratè erudiat.

Doctrinis etiam vt pro ratione ordinis, cui adscribi volunt, eruditi sint, curet.

Musicæ modulationis, quem firmum cantum vocant, periti, vt ordo postulat, in quem volunt cooptari.

Cæremonias ritusq. ordinis intelligant, quò initiantur.

Curabit etiam, vt cum antè statam ordinationis diem ad Archiepiscopum conueniant, decenti vestitu clericali induti sint, & congrua pro sui ordinis ratione clericali tonsura in vertice insigniti. Qui verò tonsura nondum initiati sunt, vestitum clericalem tantummodò induant ex facultate concessa.

Docebit, vt testimonia Concilij Prouincialibus, & in primis Concilio quarto præscripta, afferant.

Tit. quæ pertinet ad sac. ordinis. pag. 241.

DE SACRAMENTO Matrimonij.

Rubricæ, seu instructiones.

Quæ Parochus doceat.

VT matrimonium inter fideles sanctè contrahatur, eò diligentius Parocho curandum est, quò grauius aliquando à plerisque peccari solet.

Habebit igitur ipse in primis rectè cognita præcepta illa omnia, quæ in matrimonijs rectè cõficiendis seruari oportere, æcumenica Synodus Tridentina iussit: vt illa ipsa omnia accuratissimè, inuiolatèq. seruanda curet.

Dabit etiam operam, vt illius Tridentinæ sanctionis iussa præceptaq. parochiales sui teneat. Proindeq. sæpenumero, præsertim verò certis stans Dominicis diebus illam sanctionem rectè denunciabit, atque adeò explicabit, ad præscriptum diocesanæ constitutionis.

Sacramenti autem huius institutionem, vim, naturam, & sanctitatem, Parochus, aliusuè sacerdos, cui facultas celebrandi matrimonij data, aut permissa est, sæpenumero, & vt maximè potest accuratè, fidelibus ex catechismi Romani doctrina explicabit; vt omnes non solum perspicuè intelligant, sed religiosè obseruent, cuius rei causa matrimonium institutum sit, & quam animi præparationem, pietatemq. in eo contrahendo requiratur.

In hoc porrò tractationis genere Parocho quò sapius versandum est, eò studiosius rationes colligendæ sunt, ex sacris literis, alijsq. ecclesiasticis monumentis depromptæ, atque ex sanctæ disciplinæ Christianæ fontibus haustæ; qui-

Ses. 24. de cr. de refoz. matrimonij.

bus potissimum hæc tria doceat: primùm, quò modo matrimonium sanctè cõtrahendum est: deinde quò modo in eo castè, pieq. versandū; tum quò præterea modo in eo bene moriendū. Docebit igitur, quò animi affectu, & quam ob causam fideles matrimonium ineant. Quo in genere demonstrabit, ad illud eos non explendæ libidinis causa duci oportere, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus: neque præcipuè efferræ cupiditate diuitiarum: sed cum proli suscipiendæ gratia, quæ sanctam catholicam religionem colens, ad cœlestium præmiorum hæreditatem, christianæ vitæ præceptis, pieq. agendi vsu instituat: tum etiam causa vitandæ fornicationis: & vt coniuges alter alterius ope adiuti, vitæ incommoda facilius ferre, & senectutis inbecillitatem sustentare queant.

Nec verò vniuersè solum, sed sigillatim speciatimq. prout vsu venerit, id officium omni charitate præstare studebit: vt cum de aliquorum matrimonio agitur, eos moneat, quàm singularem mentis integritatem, & pietatè adhibeant; cum ad rem non humanam, sed diuinam, hoc est matrimonij sacramentum, aggrediantur: ad det verò etiam Tobix exemplum ex sacris literis maximè ad hanc rem accommodatum.

Simul verò vt fideles quoque intelligant, quibus factis temporibus à nuptijs abstinentidum sit, ac præterea in frequèntiori orationis studio, quod dierum celebritas, & mysterium postulat, vigilantius incumbendum: ipsarum nuptiarum interdictionem eodem sacro Concilio cõfirmatam diligenter quoque enunciat; ita scilicet, vt eam demonstrat inchoatè à prima Dominica aduentus vsque in diem Epiphaniæ; & à Dominica in capite quadragesimæ vsque in octauam Paschatis inclusiuè.

Neque id cohortari prætermittet (quanquam non est necessarium) vt ex imitatione antiquæ fidelium pietatis, in stans ecclesiæ ieiunijs, præsertim solemnium quatuor temporum, à nuptiarum celebritate fideles abstineant. Si enim coniuges cum orationi, & ieiunijs vacandum est, Apostolus monet, ab matrimonij vsu abstinere: profectò æquissimum esset, & cum sancta disciplina consentiens, eos illo vel breuissimo tempore ab nouo coniugio ineundo se continere.

Et quoniam matrimonij libertas violari nullo modo debet, anathema, quod synodus æcumenica Tridentina ijs constituit, qui vi, metu, alioq. modo libertatè impediunt, vbi opus erit, euulgabit: vt perspicuè omnes intelligant, quàm grauius peccent, qui hoc admittunt.

Hæc etiam vt infra accuratè cauebit.

Non passim omnibus matrimonij cõtrahendi aditum patefaciet, quos ipse præsertim non norit.

Vagantium hominum, & peregrinorum matrimonium nõ facile celebrabit, sed diligenti primùm ex Concilij Tridentini præscripto inquisitione facta, & testimoniorum, quibus legitime

Psal. 29.

Tobiz. c. 8.

Ses. 24. de cr. de refoz. matrimonij. cap. 9.

Ibid. cap. 7.

mè de illis testatum fuit, cautione studiosè adhibita, req. omni ad Archiepiscopum delata, ac facultate celebrandi matrimonij ab eodem impetrata. Quam cautionem eò diligentior tunc adhibebit, cum parochia sua eo loci est, quò diuersarum nationum, præsertim hæreticorum, aliorumue, cum quibus cõtrahi nefas est, concursus sit: aut propius abest à regionibus ipsorum hæreticorum.

Si verò agatur de contrahendo matrimonio cum persona quæ in locis hæreticorum habitet, vel vbi hæreticorum more viuere licet; ne ad secundam denunciationem Parochus veniat, neque alio modo in ea re progrediatur, nisi prius nomen, & cognomen personæ quæ in ipsis locis habitat, Archiepiscopo denunciarit; & ab eo facultatem progrediendi impetrarit ex conc. Prouinc. 2.

Decr. 25. pa. 64

Neque præterea faciliè matrimonio eos coniungat, qui coniuncti, cum fuerint aliquandiu absentes, obijssè rumor est; nisi certam exploratamq. obitus notitiam habuerit, & vt const. Clem. 3. cautum est, certus nuncius de morte allatus sit.

De Parochi diligentia in denunciationibus, alijsq.

Later. 2. c. 51. Trid. vsup. c. 1.

ANTEA QUAM matrimonium celebret, tres denunciations ad Concilij Generalis, & Lateranensis, & Tridentini præscriptum, tribus continuis festis diebus, & de Ecclesiæ præcepto celebrandis, publicè in ecclesia etiã vtriusque, si diuersæ parochiæ contrahentes sunt, inter Missarum solemnias faciet: nisi aliquando Archiepiscopus ex eiusdem concilij Tridentini decreto aliter iusserit.

Ibidem.

Denunciationem vllam ne remittat, nisi ex facultate ipsius Archiepiscopi.

Antea verò quàm matrimonium denunciaret, cognoscat quales sint, de quorum cõtractu agitur: an ætate legitima, qua conditione, an aliquo propinquitatis gradu inter se coniuncti, quo contrahere non possint.

Quamobrem cum accuratè studiosèq. norit canonica impedimenta, & quæ futurum matrimonium impediunt, & quæ contractum dirimant: tum etiam illa aliquando, prout vsu venerit, diligenter exponet, cum multa ea sint, quæ tamen breui enumerantur his versibus.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen. Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si fortè coire nequibus. Hæc faciendæ vetant connubia, facta retrahant.

Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum. Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Atque in his quidem rationem habebit impedimenti ex fornicatione contracti, de quo in sacro Concilio Tridentino cauetur.

Vsup. cap. 4.

Gradus item consanguinitatis, & affinitatis bene notos habebit: & quo gradu contrahiliceat, id etiam rectè sciet, atque adeò interdum pro-

ut occasio tulerit, accuratè exponet ex Cõcilio Tridentino, & probatis documentis.

Matrimonium præterea gradu prohibito contrahi ita non licere ostendet decreti Tridentini auctoritate; vt scienter contractum, etiam separari, & spe dispensationis consequendæ carere debeat; quin etiam pœnam excommunicationis latæ sententiæ eos subire, qui scienter ita contraxerint ex clem. const.

Cap. 5.

Spiritualis quoque cognationis impedimentum & nosse, & enunciare aliquando debet, vt declarauit sacra Tridentina synodus: quæ in Baptismo, baptizantem, & suscipientes, cum baptizato, eiusq. patre, & matre; in Confirmatione verò patrum item & confirmantem cum confirmato, & parètib; itidem illius hanc cognationem spirituales contrahere definiuit; omnibus inter alios huiusce cognationis impedimentis omnino abrogatis.

Cap. 2.

Antequàm denunciaret, primùm à mari, tum à femina Parochus exquirat, an matrimonij quod inter eos tractatur, denunciationis fieri placeat; & an spontè & liberè ad eam rem veniant: & omnino antequàm denunciations inchoet, habeat consensum eorum qui contracturi sunt; quòd si in diuersis parochijs illi habitet, vtriusque item Parochus hoc ipsum seruet. Neque matrimonium alter Parochus denunciaret, nisi ab altero Parocho certior factus sit de postulatu, aut cõsensu illius, qui eius est curæ subiectus.

Qua in re caueat, ne dum matrimonij denunciandi tantummodò voluntatem eorum notam exploratamq. inuestigando habere vult, ea inuestigatione matrimonij, aut sponsalium consensum exquirat.

Itaque de stans solùm denunciationibus explicatè ac distinctè, separatimq. ab vtroque perquirat, idq. à femina loco honesto, & in propinquorum conspectu; ita tamen, vt ne quicquam audiat; neque ita propè sit, vt illa præ pudore, vel alia causa minus liberè animi sui voluntatem exprimere audeat.

Si verò filij familias sunt, conuenit etiam, vt scicitur, de parentumne voluntate, an contra, inuiti sint matrimonium. nam quamuis eorū consensus necessariò non requiratur; si tamen contra faciunt, causam perquiret: qua cognita, illos cohortari paternè non desistet, vt parètib; in quorum potestate sunt, eum honorem tribuant, vt scilicet illis ne inscijs quidem, nedum inuitis, rem tanti momenti aggrediantur: nisi fortè parentes futurum matrimonium malitiosè impediunt.

Monebit præterea eosdè separatim, vt videant, ne matrimonio quod inter se contrahere volunt, aliquod impedimentum sit.

Eos itè graui cohortatione diligenter moneat, vt antè denunciations orationibus se muniat, remq. totam precibus piorum, sanctisq. sacrificijs commendent: tum ad matrimonium dein de ineundum ieiunijs, orationibusq. se parent; sicq. cõtra spirituales nequitas, & carnis procacita-

cacitatem sanctè muniti, salutem & gratiam Dei ex eo Sacramento vberiore sibi comparare studeant.

Denunciationes ipsas, pronuntiato euangelio, aut concione absoluta, Parochus ad populum cõuerfus faciet in hanc sententiam.

Formula di denunciare il Matrimonio.

*Si notifica alle charità vostre; come N. figliuolo di N. della nostra parochia, è con l'aiuto & gratia di Dio per far matrimonio con N. figliuola di N. della parochia medesima nostra. Però se alcuno di voi sapeffe, che trà di loro fusse impedimento alcuno di parentela, ouero di cognatione spirituale, che nasce dal battesimo, ò dalla cresima, ò altra prohibitione; ouero impedimento, per il quale non potessero insieme far matrimonio; venga, come è tenuto in coscienza, à notificarlo à me curato quanto prima: auuertendo, che si come ciascuno è tenuto notificare l'impedimento, che sà; così dee guardarsi di notificarne alcuno falsamente: che oltre al graue peccato che cõmetterebbe, ci è ancora la pena della scomunica. & questa è la prima nostra monitione. Ita dicit Parochus, si fuerit prima denuncia- tio: si fuerit secunda, ita dicit: **E questa è la seconda nostra monitione:** Si fuerit tertia denun- ciatio, sic dicit. **Questa è l'ultima, e perentoria monitione.***

In denunciatione hoc animaduertet Parochus, vt & nomen, & cognomen, & patrem, & paro- chiam contrahere volentium nominet; si pater decessit, dicat, *Filius*, vel *filia quondam D. N.* Si intereà dum denunciationes fiunt, aliquod impedimentum certum patefiet, constiterit; abstinere matrimonij contractione. Sin au- tem aliqua existet dubitatio, ambiguitas, aut probabilis suspicio impedimenti alicuius: de re tota Archiepiscopu certiore faciet, nihilq. prætereà agat, nisi de illius mandato. Si ve- rò nullum patefiet denunciabiturq. impedimẽ- tum, sed adhuc aliqua suspicio subesse potest; ipse Parochus per se diligentiùs inquiret, an ali- quod huiusmodi impedimentum matrimonio obstat: & quò cautius id agat, cum viro & mu- liere, de quorum matrimonio agitur, aut cum eorum parentibus seorsum colloquetur; gra- uiterq. monebit, vt liberè dicant, si cuius rei conscij sunt, quæ matrimonio contrahendo le- gitimum impedimentum afferre possit.

Si probabilis dubitatio impedimenti sit, siue ex verbis eorum qui contracturi sunt, siue aliù de; superfedat, & consulat Archiepiscopum, aut eius Vicarium.

Multò magis si fama impedimẽti oriretur, aut testis aliquis etiam vnicus de impedimento af- firmaret.

Si verò nullum impedimentum appareat; tunc matrimonium denũciare, & celebrare pergat: caueatq. ne sine causa procrastinet.

Si quem item malitiosè falsum aliquod impe- dimentum attulisse animaduertit, quò matri- monium impediret; non propterea (re tamen

benè cognita) desistet à denunciationibus, & celebratione matrimonij.

Matrimonij denunciationibus factis, si forte accidit, vt illud duorum mensium spatio non contrahatur; ne illud celebret, nisi ritè repe- titis denunciationibus: si tamen Archiepiscopus aliud non concesserit.

Quo die denunciatio vltima facta est, ne ipso die, nisi impetrata ab Archiepiscopo facultate matrimonium celebret: nisi ea denunciatio facta sit pridie illius diei, quo est initium Qua- dragelime, vel Aduentus. hortetur verò, vt in alterum, aut tertium, aliumuè diem differant; vtq. intereà orationi frequentius vacent, Mis- samq. de Spiritu Sancto cum oratione de Bea- ta Virgine, aut alia, vt est in Missa pro faciendo matrimonio, pro se celebrari deuotè curent.

Monebit coniuges vehementer, vt ne ante matri- monij celebrationem copula vrantur, neque si mul habitent, aut aliquod commercium habeant: simul denuncians, grauissimis decretis secundi & sexti Concilij illius peccati absolu- tionem Archiepiscopo esse referuatam, eiq. gra- uem pœnitentiam esse decretam.

Monebit itè, hortabitur, vt eadem caueant, antequàm benedictionem in ecclesia susceperint.

Agat omni cohortatione cum sponfis, vt ad ma- trimonij celebrationem ne accedant prius, quàm peccata diligenter confessi sacram communio- nem sumpserint; saltemq. triduo ante matri- monij consummationem. omnino autem & ie- iunio, & alijs pijs præparationibus ad huius- modi sacramentum pura mente accedant.

Vt item die matrimonij celebrationis & bene- dictionis, ad ecclesiam accedant omni vestium moderatione, dignaq. sanctitate christianæ re- ligionis: ita vt quantò generis claritate illu- striores sunt, tantò studiosius in luce omnium splendescant virtute præcellenti; quæ Christia- næ nobilitatis propria, in abijciendo sæculi lu- xu, fugiendiq. barbarici vestitus sumptibus maximè elucet.

Vt rem omnem deprauato vsu introductã pro- fanam in sancta matrimonij sui celebritate caueant: vt olim fuit, bibendi, cyathiue frangẽ- di corruptela.

Ne matrimonio quempiam iungat, qui illud cõ- trahere attentarit sine Archiepiscopi concessu; nisi delictum ita occultè sit admissum, vt nullu eius rei extet legitimum indicium.

Ne solempnes nuptias sinat celebrari, nisi post dilu- culum postridie illius diei, qui postremus est temporis, quo nuptiarum celebritas iure sacro- rû canonu, & ritu huius ecclesie interdicta est. Ne eodem tempore permittat sponsam do- mum traduci, aut nuptialia conuiuia celebra- ri: monens, pœnam interdicti ab ingressu eccle- siae ipso facto incurri ab ijs, qui cõtrafecerint.

Omni autem tempore curet ea celebrari, quẽ- admodum modestiæ christianæ conuenit.

Moneat quandoq. fideles sibi commissos, de gra- uissimo

uissimo eorum scelere vitando, qui ad res ma- trimoniales impediendas veneficijs falcinatio- nibusue vtuntur: doceatq., eos pœna excom- municationis læ sententiæ esse irretitos: & eos item, qui in soluendis ijs veneficijs verba improbata, & superstitiosa adhibent, ex Conc. quinto.

Tit. quæ ad ma- trim. pt. 5. Tri- dentina. p. 287.

Qui ad ecclesiam sponfos deducturi sunt (qui pa- ranymphii dicti sunt) ij sint ætate prouecta, & morum grauitate præditi, & plerunq. eorum propinquus, & parentes.

Velatam sponsam deduci monebit, cum ob de- centiam, Apostoliq. præceptum; tum ob signi- ficationem subiectionis erga virum: Rebeccæ etiam exemplo, quæ vt sponsum conspexit, pal- lio caput velauit.

Gen. 24.

Manè celebrabit, non à prandio: nec verò vn- quam noctu.

In ecclesia item parochiali ante altare maius: neque alio prætereà loco, aut alia ecclesia.

Si domi aliquando fieri ab Archiepiscopo con- cedetur; id fiet loco eius decentiori, vbi sit itè sacra imago, alijs profanis reiectis.

Meminerit, præter ipsius Parochi præsentiam, duorum etiam vel trium testium præsentiam necessariam esse, ex Triden. decreto.

Vbi sup. c. 1.

Ne matrimonio iungat, qui doctrinæ christia- næ rudimenta ignorant.

Quomodo in matrimonio sit versandum, & moriendum.

QUOD ad illam partem pertinet, quomodo in matrimonio sit versandum: docebit op- portuno tempore Parochus officia viri erga- vxorem, rursumq. vxoris officia erga virum. Monebit, vt incommoda matrimonij patienter ferant, cõtenti ea, in qua vocati sunt vocatione. Quàm diligenter etiam fidem, quam sibi mu- tuam præstiterint, inuiolatam seruent vsque ad mortem.

Quàm seipfos inter se vnice diligat sancto cor- dis affectu, ita vt nefarijs aliorum amoribus non capiantur, nec thorum maritalè inquinẽt.

Purum matrimonium sit, & ab obscenarum cupi- ditatum contagione liberum, inquit S. Grego- rius Nazianzenus. Cum enim matrimonium à Deo institutum sit, præcipuè ad sobolem procreandam, quæ sanctè educetur; sanctè illo vti debent: *vnusquisq. sciat*, vt Apostolus mo- net, *vas suum possidere in sanctificatione, & ho- nore, non in passione desiderij, sicut & gentes, quæ ignorant Deum. nõ enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.*

Vt illud meminerint Apostoli, quòd *mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non ha- bet, sed mulier.*

Vt in magnis anni solemnitatibus, diebusque Dominicis, ex Nicolai primi rescripto; diebus ieiuniorum, & certo tempore orationi assigna- to, & quibus diebus Eucharistiam sumpturi

sunt, sumpserintuè, à copulatione, actuq. ma- trimonij, quantum possunt, de communi con- sensu abstineant.

Vt cum vxor grauida est, frequentius ambo in oratione precibusq. versentur, quibus à Deo prolem optimam impetrent.

Vt vbi liberos susceperint, nihil potius curent, quàm vt in timore Dei, & disciplinæ christia- næ institutis educant, & conforment ad præ- scriptum instructionum eo nomine editarum.

Vt rem familiarem modis nefarijs nullo modo augeant; neque studeant locupletiores fieri cõ- offensione Dei, & iniuria proximi.

Vt patrum familias instituta exequantur libro instructionum explicata.

Sed vberiore etiam cohortandi materiam Pa- rochus sumet ex sanctis præcationibus, quibus in nuptiaru benedictione mater ecclesia vitur.

De alia verò parte, qua scilicet ratione in matri- monio moriendum sit; hæc doceat.

Primùm, vt in ægrotatione, sicut in omni alia re necessaria, sibi mutuam opem ferant, atque succurrant omnibus officijs, quæ cum ad corpo- ris curationem, tum in primis ad animæ salutẽ pertinent.

Vt propterea in ægrotatione nullum alter alte- ri præstet impedimentum, quominus continuã habeat Dei memoriam: immo verò potius se- se mutuo consolentur salutaribus consilijs; hocq. cohortentur, aliosq. item hortatores ad- hibeant, vt sanctissima sacramenta, pœnitentiã scilicet, & Eucharistiam, & extremam vnctio- nem in tempore suscipere ægrotus curet.

Vt liberos etiam suos pie, ardentisq. charitatis studio admoneat, instruatq. ad vitæ christianæ rationes. Et verò vitia, quibus potissimùm il- los deditos esse animaduertit, vehementer obiurget. Demum benedicat exemplo sanctis- simorum patrum.

Vt domui suæ benè disponat, & testamentum rectè conficiat, præsentem etiam patre spirituali: de cuius consilio in testamenti etiam factio- ne remedia quærat animæ suæ.

Vt in extremo etiam illo spiritu sese alacriter in Domino confirmet ad mortem suscipiendã, expectans post separationem huius vitæ mor- talis coniunctionem perpetuam in vita sempiterna.

Sed vberiore prætereà cohortandi materiam Parochus sacerdosuè sumet, prout sponforum conditio poscere videbitur.

De benedictione nuptiarum.

DOCEBIT Parochus opportunè, quanti benedictio nuptiarum facienda sit: quæ vt S. Augustinus ait, in paradiso initium habuit, quamq. S. Patres maximè commendarunt.

Item de pœna suspensionis ipso facto illi ex conc. Trident. incurrenda, qui sponfos benedicir sine proprij Parochi, vel Ordinarij licentia, sicuti qui matrimonio coniungit.

Aaa

Bene-

Benedicet autem semper Missa celebrata, cui sponsi ipsi interfint.

Caueat autem, ne quando coniuges in primis nuptijs benedictionem acceperint, eos insecundis benedicat; siue mulier, siue etiam vir ad secundas nuptias transeat: si verò ea consuetudo vsquam est, vt si mulier nemini vnquam nupserit, etiam si vir aliam vxorem habuerit, nuptiarum benedicantur, ea vtendum est. Sed viduarum nuptias non benedicat, etiam si eius vir nunquam vxorem duxerit.

Contracto matrimonio, Parochus eodem die quo illud contraxerit, celebrauerit, si manere poterit, sponsum sponfamque benedicat: alioquin alio festo die, & triduo, & nouè saltè die antè consummationem matrimonij id fieri curabit.

Nuptiarum benedictionem, si tempus datur, die festo præcedenti denunciabit; idque populū grauitè monebit, vt sponsum à Deo gratiam celestium benedictionum precetur; quibus perfusi, matrimonium sanctè tractent, salutaresque inde fructus capiant.

Ordo Celebrandi Matrimonium.

PAROCIVS matrimonium celebraturus, superpelliceo stolaque pro tempore indutus, in limine ecclesie, aut antè altare sponsum aqua benedicta primùm asperget, vno aut duobus clericis adhibitis superpelliceo item indutus: quorum vnus librum, alter vas aque benedictæ cum aspersorio habebit.

Deinde, vbi antè altare sponfam, eiusque parentes propinquo suo ad sinistram; sponsum verò cum eius parentibus propinquoque item ad dexteram collocauerit; ipse Parochus sermonem habebit de vi, sanctitate, & cæremonijs huius sacramenti, aut etiam de tribus illis capitibus, quæ principio proposita sunt: quo scilicet modo matrimonium contrahendum, quo modo in eo versandum, & moriendum.

Ab soluto sermone, præsentibus propinquis, & alijs pluribus, hoc ipsos sponsum admonet, vt eorum vterque sigillatim nominatimque interrogatus, ore, atque explicatè interrogationi respondeat, animoque consentiat: si verò quis eorum mutus est, aperto nutu, certoque signo consentiat. Sicque primò sponsum, deinde sponfam, nomine, titulouè, pro ratione conditioneque personæ interrogat his verbis, vulgariter tamen prolatis.

N. vis accipere, & iam nunc accipis N. hic præsentem in tuam legitimam vxorem, sicut præcipit sancta mater ecclesia?

Vbi sponsum explicatè responderit, *Volo, & accipio aut, Ita Domine*, tunc sponfam interrogabit.

N. vis accipere, & accipis N. hic præsentem in tuum legitimum maritum, sicut præcipit san-

cta mater ecclesia? R. Volo, & accipio, aut, Ita Domine.

Quibus consentientibus, Parochus dicit hæc verba Euangelij:

Quod Deus coniunxit, homo non separet.

Interea sponsum genua flectunt, & Parochus dextera sua sponsum dexteram apprehendit, & ad significationem vinculi fideique coniugalis imponit manui dexterae sponsæ: summumque stola in modum crucis imponit ambabus sponsum manibus, & apertè dicit:

Ego auctoritate sanctæ matris ecclesie, qua fungor, coniungo vos in matrimonium. ter signum crucis super vtrunque faciendo. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

R. Amen.

Deinde aqua benedicta eos aspergit, dicens: *Per aquæ benedictæ asperisionem, det vobis omnipotens Deus suam gratiam, & benedictionem.*

De benedictione anuli.

Quibus peractis Parochus benedicit anulum à sponso datum Acolutho, qui illum in peluicula rectè collocatum benedicendum offert.

Parochus dicit:

Y. Deus in adiutorium meum intende.

R. Domine ad adiuuandum me festina.

Y. Gloria patri, & c. R. Sicut erat, & c.

Haleluia, Kyrie eleison, ter.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Benedic quæsumus Domine anulum hunc, quem nos in tuo nomine benedicimus; vt quæ eum portauerit, in tua pace consistat, & in tua voluntate permaneat & in amore tuo viuat, & senescat, & multiplicetur in longitudine dierum. Per Dominum nostrum, & c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Deinde aspergit anulum aqua benedicta; postea illum sumit, & tradit sponso, qui digito quarto anulari sinistrae manus sponsæ eum imponit, dicente Parocho, ac semel signum crucis faciente.

In nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

R. Amen.

Fit autem hoc ad significandum, quòd eo pigmore sponsum corda iunguntur: nam & in eo digito vena quedam esse dicitur, quæ ad cor vsque peruenit. Mox dicit:

Y. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

R. A templo sancto tuo, quod est in Ierusalem.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Respice quæsumus Domine hanc coniunctionem, & bene dicere digneris hunc famulum tuum, & hanc famulam tuam, quatenus inuolantam sibi inuicem fidem perpetuò seruantes, tibi valeant adhaerere. Per Dominum nostrum, & c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Kyrie eleison, ter.

Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus. R. Amen.

Y. Procedamus cum pace. R. In nomine Christi.

Y. Benedicamus Domino. R. Deo gratias.

Ma-

Matrimonio ritè celebrato, Parochus paternè sponsum monebit, Christianos decere, in ea celebratione à saltationibus choreisque abstinere, vt canone cautum est.

Notabit verò ipse quàm primum in libro parochiali matrimoniorum proprio nomina coniugum, & testium, diem præterea, annum, & locum contracti matrimonij ex formula præscripta: quem librum apud se accuratè custodiat.

Ordo Benedicendi sponsum et sponfam.

SPONSVS & sponfa antè consummationem matrimonij peccata confessi, veniunt statuto die in ecclesiam parochialem sponsum: vbi loco decenti Missam genibus flexis audiunt. Parochus autem, sacerdosque pro sponsum Missam celebrat, vt in Missali, nisi celebranda erit de Dominica, aut de sancto: tuncque fit commemoratio pro sponsum.

In Missa datur pax sponso primùm, deinde sponsum. præbetur etiam facta communio sponsum.

Celebrata Missa, & deposita planeta, & manipulo, Parochus ante altare sponsum genuflexis dicit.

Y. Deus in adiutorium meum intende.

R. Domine ad adiuuandum me festina.

Gloria patri, & c. Sicut erat, & c.

Haleluia, Kyrie eleison, ter.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus, qui potestate virtutis tue de nihilo cuncta fecisti, & dispositis vniuersitatis exordijs, homini ad imaginem tuam facto ideò inseparabile mulieris adiutorium condidisti, vt femineo corpori dares de virili carne principium: docens, quod ex vno placuisset institui, nunquam licere disiungi. Deus, qui tam excellenti mysterio coniugalem copulam consecrasti, vt Christi & Ecclesie sacramentum præsignares in fœdere nuptiarum. Deus per quem mulier iungitur viro, & societas principaliter ordinata ea benedictione donatur, quæ sola nec per originalis peccati pœnam, nec per diluuij est ablata sententiâ. Respice propitijs super hanc famulam tuam, quæ maritali iungenda consortio, tua se expetit protectione muniri. Sit in ea iugum dilectionis, & pacis: fidelis, & casta nubat in Christo: imitatrixque sanctarum permaneat famularum. Sit amabilis vt Rachel viro; sapiens vt Rebecca; longæua, & fidelis vt Sara. Nihil in ea ex actibus suis ille auctor præuaricationis usurpet; nexa fidei, charitatisque vinculo, permaneat vniuerso iuncta; concubitus illicitos fugiat; muniat infirmitatem suam robore disciplina. Sit verè cunctia grauis, pudore venerabilis, doctrinis celestibus erudita: sit secunda in sobole, sit probata, & innocens; & videat filios filiorum suorum vsque in tertiam & quartam generationem, & ad optatam perueniat senectutem; & demùm ad beatorum requiem, & ad regna perducatur celestia. Per Dominum nostrum, & c.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Deinde Parochus cum clerico dicit psalmum. 127.

Beati omnes qui timent Dñm, & c. vsque ad finem.

Gloria patri, & c. Sicut erat, & c.

Kyrie eleison, ter. Pater noster. Secretò.

Y. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos à malo.

Y. Saluos fac seruos tuos.

R. Deus meus sperantes in te.

Y. Mitte eis domine auxilium de sancto.

R. Et de Sion tuere eos.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob sit vobiscum: & ipse adimpleat benedictionem suam in vobis, vt videatis filios filiorum vestrorum vsque ad tertiam, & quartam generationem. Et postea vitam æternam habeatis sine fine, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre, & spiritu sancto viuat, & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. R. Amen.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus. R. Amen.

Y. Procedamus cum pace. R. In nomine Christi.

Y. Benedicamus Domino, R. Deo gratias.

Tum aspergendo sponsum aqua benedicta, dicat.

Y. Pax & benedictio Dei omnipotentis patris:

& filij & spiritus sancti descendat

super vos, & maneat semper. R. Amen.

Peracta benedictione sponsum hoc monebit, vt non ètè saltem sequenti in castitate & virginitate permaneant propter reuerentiam ipsius benedictionis. Caueant verò omnino vt supra dictum est, saltationes, & tripudia, aliaque omnia matrimonij sanctitati repugnantia.

Si thalamo nuptiali benedicendum est, Parochus benedicet ex præscripta formula.

Rubricæ, seu instructiones Generales.

Pro benedictionibus.

IN omni benedictione sacerdos superpelliceo, & stola præterea pro ratione temporis vtetur, nisi aliter notabitur.

Stando semper benedicet, non sedendo, aut genua flectendo; & capite aperto.

In principio cuiuscunque benedictionis dicit quæ sequuntur; & dum dicit: *Deus in adiutorium, signum crucis sibi adhibeat.*

Y. Deus in adiutorium meum intende.

R. Domine ad adiuuandum me festina.

Y. Gloria patri & filio, & c. R. Sicut erat, & c.

Haleluia. In quadragesima omisso haleluia, dicatur Laus tibi domine, rex æternæ gloriæ.

Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Postea oratio, vel orationes propriae.

In fine benedictionis semper dicat:

Aaa 2 Y. Do-

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison.
Y. Benedicat, & exaudiat nos Deus. R. Amen.
Y. Procedamus cum pace.
R. In nomine Christi.
Y. Benedicamus Domino.
R. Deo gratias.

Postea aspergat aqua benedicta ter res: primo in medio, secundo a parte dextra, tertio a parte sinistra, nihil dicendo: nisi in proprijs locis aliter notetur.

Cum sacerdos aliquid benedicturus est, habeat duos clericos: quorum vnus vas aquae benedictae cum aspergillo, alter vero librum hunc ritualem teneat; aut vnum saltem, qui ei actioni inseruiat.

Benedicet in ecclesia ad altare stans in cornu epistolae, aut etiam in sacristia ad mensam decentem, pro ratione eorum quae benedicuntur. Sed caueat, ne benedictionis gratia ponat aliquid indecens super altare, veluti esculenta: sed quod eiusmodi est, ponatur super aliquod scannum paratum loco commodo.

INSTRUCTIONES Ad funera ducenda,

Et alia officia mortuis praestanda, maximè ex Concil. Prouinc.

De tempore sepeliendorum corporum.

Prou. 6. tit. que ad fun. pert. §. Delatum. p. 309

NE corpus aliquod sepeliatur, nisi duodecim saltem horis postquam spiritum exhalarit. Verum si quem de improviso mors, aut morbi alicuius repentina vis occupauit, is ne in sepulcrum inferatur ante vigesimam quartam huiusmodi repentini euentus horam, nisi Archiepiscopus aliter ex causa concesserit.

Prou. 1. tit. de funer. pag. 35.

Antè solis ortum, & post occasum, mortuus ad sepulturam ne efferatur; neue inter maioris missae celebrationem, quae de tempore fit, in ecclesiam inferatur.

Dioc. 11. p. 422

Aptissimum vero tempus ad fidelium corpora sepelienda est matutinum; vt scilicet pro eis Missa defunctorum ex ecclesiastico ritu, si commodè possit, & ritus non impediatur, celebretur. Curandum est, ne die festo funus ducatur: aut si ducendum sit, vt fiat post Vesperas. Sed non prohibetur tamen, quin ob vrgentem causam Missa conuenientialis pro mortuo qui sepelitur, tali die celebretur, nisi alioquin ritus id nullo modo ferat.

De funere ducendo.

Prou. 1. vt sup.

SINGULARVM Ecclesiarum cathedralium, collegiarum, ac parochialium Ecclesiarum clericis, vna tantum suae ecclesiae crux praeferratur; neq. aliae in funere deferantur, nisi quas suus quanq. clerus subsequatur. Quod si alij

quoq. clerici inuitati fuerint, eius rectoris qui inuitauit, crucem sequantur.

Cum mortuus efferendus erit, cuiusvis ecclesiae clerus qui vocabitur, in vnam proximam mortui aedibus ecclesiam congruo processionis ordine conueniat. Inde omnes ordine prodeuntes bini, canentes antiphonas suo loco notatas, aut aliquos psalmos, si via longior fuerit, mortuum ab eius aedibus ad sepulturam comitentur.

Cum ad ecclesiam venerint, omnes corpus suo ordine circumstent, instituta officia celebrantes; nec prius discedant, quam corpus in sepulcrum illatum fuerit.

Deinde singularum ecclesiarum clerici, eodem ordine quo venerant, crucem praeferentes, ad ecclesiam suam redeant.

Caueat omnino Parochi, ne pallia, aut alia altaris ornamenta adhibeant, accommodentue ad ornatum feretri, aut tumbae: sed feretro pallia adhibeantur, comunibus cuiusque vicinitate sumptibus comparata; atque omnibus in funere gratis accommodentur ad Conc. Prou. 1. & 4.

Si vero propinqui, vel haeredes mortui, alio pallio proprijs expensis comparato vt voluerint; post funus illic ei ecclesiae in qua corpus sepultum fuerit, acquisitum sit: quod si aureum vel sericum, aut omnino pretiosum fuerit, ad eiusmodi vsum nullo modo in posterum adhibeatur, sed in eiusdem ecclesiae ornamentum conuertatur.

Cum ex parochia cui saecularis sacerdos praesit, mortuus efferatur, vt in parochiali ecclesia sepeliatur, cui Regularis sit praefectus, vel contra; tunc vtrique Parochi superpelliceo & stola induti pares progrediantur. Reliqui vero regulares eum locum teneant, quem in generalibus processionibus tenere consueuerunt; non obstante quauis consuetudine, vel pacto, qua inter se fecerint.

Funeribus, defunctorum officijs, anniuersarijs celebrandis, cum rector ecclesiae praeter clericum ministrum suum, alios etiam sacerdotes, clericosue, quorum ministerio operantur vt accersere, adhibereue necesse habet; hoc ordine (nisi aliud defunctus, haeredesue illius voluerint) illos euocet: primo scilicet, si quos habet illius animarum curae gerendae quouis modo socios, collegas, adiutoresue; tum illius ecclesiae titulares, vel canonicos, vel chori ministros, vel demum cappellanos: item deinde clericos alios, ecclesiasticae functioni, officioque in ea ecclesia addictos, adscriptosue; tum praeterea alios, quos mortui haeres, aut is cuius interest, accersiri euocariue maluerit; nec vero plures adhiberi vilo praetextu, etiam huius decreti liceat, quam ille velit, vel sacerdos, vel alios, etiam clericos tantum, puerosq. clericali vestitu indutos, etiam quos illi euocati secum duxerint; neq. rursus ad eleemosinam emolumentum eius generis eo nomine percipiendi parte vlla; neque

De Cereis, & Eleemosinis.

Ibid. dioc. 11. pag. 423.

neque denique vllum non vocatum admitti. Illud Praepositi, Archipresbyteri, Parochi, retores, & alij quicunq. clerici caueant, ne ad funus ducendum, aut officia pro mortuis celebranda alios pro se mittant, emolumentum, aut eius partem ipsi percepturi; neque secum pueros, aut clericos ea spe perducant, mittantue, vt eleemosinae, quae illis data erit, participes ipsi sint; nec sanè verò vllam eius partem vilo quouis praetextu, etiam spontè oblatam capiant: neq. item qui mittuntur plus capiant, quam si proprio solum nomine vocati essent.

Ibidem.

Funeris ducendi certa hora constituatur, qua omnes quicunq. euocati sunt conueniant, vt nulla interposita mora ad illud procedatur.

Ibidem.

Cautio sit, vt ne simplices homines quidquam superstitionis causa apud mortuum in feretro, aut in eius manibus ponant: aut aliud quod superstitionis speciem praeseferat, aut suspicionem habeat, committant.

Ibid. pag. 158.

Cadaver cum efferatur, via procedatur, quae a domo ad ecclesiam recta, ac breuis sit: si verò vltique adeò breuis & compendiosa est, vt ordines eorum qui comitantur funus, intra illius fines contineri non queant, tunc via paulò longiori funus ducatur: idq. iussu, concessuue sacerdotis qui funeri praesit.

Ibidem.

Sermo si quis in funere habebitur, non domi, aut alio eiusmodi loco, sed in ecclesia habeatur.

Prou. 1. vt sup. pag. 36.

Nemini quemquam in funere laudare liceat, nisi & personam, & laudationem scriptam ante probauerit Archiepiscopus: liceat tamen in funere concionem habere, quae tota referatur ad humanam miseriam fidelium oculis proponendam, omnemq. ad vigilandum, & se parandum cohortandos, vel ad alia huius generis documenta tradenda.

Prou. 4. vt sup.

Qui in funere, officijsue funeralibus, vel exequijs quidquam vt infra peccarit; eius funeris, officijsue funeralis omni eleemosina emolumentoque careat omnino: pœnaq. sit Episcopi arbitrio, tam ei si acceperit, quam praefecto, rectoriue qui dari curarit, consenserit, permiseritue. Quicunq. a funere, funeralibusue officijs eiusmodi abfuerit.

Qui item ad temporis, vel officij punctum ab Episcopo praestitutum non adfuerit.

Qui funere, officioque pro mortuis non peracto discesserit, quod fit dum corpus sepulturae traditur.

Rursus, qui non peractis funeralibus officijs discesserit.

Qui item habitu, prout Episcopus praescripserit, non conuenierit, interfueritue.

Qui contra decretorum prouincialium praescriptum quidquam in illis peccarit.

Qui item alia commiserit ex ijs, ob quae Episcopi iussu pro absente habendus sit.

Qui item funeris, exequiarumq. curatores, vt potè antiani, vel alio vocati nomine, per se munus sui partes non obierint.

QVONIAM antiquissimi est ecclesiastici ritus, cereos accensos in exequijs, & funeribus ducendis adhibere; caueat Parochus, ne mortuorum corpora ad ecclesiam comitentur sine lumine, etiam si gratis id officij praestet.

Luminaria vero, cerei, & funalia, quae ob sanctiores significationes in funere a quibuscunq. etiam dignitates obtinentibus, & ecclesiae maioris canonice accensa deferri decretum est; ne ante restinguantur, quam totum officium etiam sepulturae ritè absolutum sit: quod si ex causa corpus tunc fortè sepeliri non possit, ne corpus tamen in sepulcrum sine lumine relinquatur.

Quod de luminum numero, & pondere, ac etiam de eleemosina auctoritate Archiepiscopi praescriptum fuerit, id omnino seruetur. interim Parochi, alijq. caueant, ne haeredes defunctorum grauent immoderatis sumptibus, maximè cum aliqua auaritia suspicione.

Si mortuorum haeredes ita se impiè gesserint, vt religiosum exequiarum institutum negligentes, Cruci, clericis, & funeri debita lumina adhibere nolint; cogantur auctoritate Archiepiscopi ea comparare, quae necessaria videbuntur.

Candelae omnes, cerei, & quae intortitia vocantur, quae circum Crucem, & cadaver ad ecclesiam deferuntur, & alia quae circa feretrum, & in altaribus, ac reliquis in locis, dum diuina officia in funere celebrantur, hederum impensa accenduntur, ita Deo oblata etiam intelligantur; vt eius ecclesiae sacristiae, in qua mortui corpus humanum erit, continuo addicta sint: ita tamen, vt liceat rectori ecclesiae, vel ijs ad quos alioqui ipsi cerei pertinerent, quod diuinis officijs supererit, in alium eiusdem ecclesiae vsum, vel etiam ad vitae suae dispensationem arbitrata suo conuerrere.

Exequiarum, sepulturae, & anniuersariorum causa nemo quidquam paciscatur, aut cum auaritia suspicione exigat; sed iis eleemosinis contentus sit, quae aut consuetudine probata dari solita sunt, aut Archiepiscopi auctoritate probatae fuerint, aut deinceps probabuntur.

Qua in re illud etiam seruetur, ne tantum clericis, quantum sacerdotibus tribuatur; neue clerici sacerdotum loco adhibeantur.

Miserabilium autè personarum, quibus mortuis nihil, aut ita parum superest, vt suis impensis humari non possint, exequiae gratis omnino fiant.

Eleemosina, quae clero ob funus, aut defunctorum officium datur; ne in ecclesia, commiteritue, aut spectante populo, sed eo remoto, locoque separato, factis exequijs officijsue, distribuatur.

Ne pactioes de funere, aut de exequijs pro mortuo celebrandis cum defuncti haerede, aut alio ad quem pertineat, a Parocho, alioque ea conditione fiant, vt certa cerarum pars, quae

exequiarum officijs supererit, ipsi hæredi, aut alteri restituatur.

Ne Parochi, alijue clerici, neq. item exequiarum curatores, alijue, quicunq. in funere operâ ponunt, pignora capiant, quibus sibi caueant de funerali eleemosina, aut de eorum opere in funere præstito mercede.

Prou. 4. vtsupr. Pro crucibus autem, & quæ circa cadauer, aut cœnotaphium disponuntur; pro campanis item, lampadibusue, aliove prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigatur, nec capitulû, nec quisquam de capitulo, nec rector, nec sacrista, custos, aliusue clericus quicunque; nisi si quid est, quod fabricæ, aut sacristiæ campanarum nomine dari piæ consuetudinis Ordinarius esse censuerit; idq. verè in eum vsus edat. At pro crucibus nihil omnino, quouis etiam fabricæ vel sacristiæ nomine accipi liceat.

Ibidem. Capitula, canonici, & alij ministri quicunq. sint ecclesiârû, ne cœnotaphij quod in officio pro mortuis ex tabulis struitur, nomine quidquâ capiant.

Ibidem. Quantum clericorum vsitato nomine dari solet, tantum custodibus, qui in minoribus ordinibus constituti sunt, detur; si in sacris fuerint, habeant quantum sacerdotum nomine datur. Qui verò custos, vel crucem prætulit, vel campanas pulsauerit, tunc ille accipiat, quod eo nomine tantum dari statutum est.

Eius generis homines, & alij qui in funus se ingerunt, nec quidquam opere ponunt, nihil omnino consequantur.

Prou. 1. & 4. vts. Ne clerici, neue alij quicunq. sint, qui aliquam in funere curam ponunt, vestes, indumenta, ornamentaue cadaveri adhibita, nisi à spontè offerentibus accipiant; sed gratis, ac sine mora ijs ad quos pertinent, omnia planè restituunt.

Prou. 4. vtsupr. Pro loco in quem mortuus infertur, à nemine, ne sacristiæ quidem, aut fabricæ, ecclesiæ, aut cōfraternitatis alicuius, alteriusue pij vsus nomine, quidquam prorsus exigatur: piæ tamen & laudabiles consuetudines seruabuntur.

De ritu funerum.

OFFICIUM, seu officij exequiarum, illa pars quæ litanias sequitur, & incipit, *Usque in vita*, nullo modo omittatur; sed totum omnino absoluat, etiam si ex causa corpus tunc sepulturæ non tradatur.

Prou. 6. vtsupr. Quod antiquissimi est instituti, illud quantum fieri poterit, retineant Parochi, & alij funerum curatores; vt Missa præsentè corpore defuncti pro eo celebretur, antequàm in sepulturam inferatur; cuius quidem celebrandæ locus in officio exequiarum adnotabitur.

Ibidem. Laicum hominem defunctum, quouis etiam generis, gradus, dignitatisue nomine illustrem ne clerici efferant; sed laici: qui alicuius confratriæ etiam esse possunt.

Ibidem. Non liceat laicis hominibus, etiam confratribus, aut alij societati adscriptis, mortuo cuius fu-

nus agitur, totum officium sepulturæ præstare; sed sacerdotes & clerici eo nomine vocati id totum perfectè expleant: poterunt tamen cōfratres, si clerici defint, in cantandis psalmis, & litanijs sacerdoti respondere.

De sepultura.

CONSUETUDO multis locis intermissa mortuos in cœmeterijs sepeliendi restituatur; inde submotis, si qui ea vsurparint.

Et si cui locus sepulturæ deinceps dabitur in ecclesia, humi tantum detur; & sepulcrum in quo conditur, opere fornicato cum reliquo ecclesiæ pavemento æquatum sit.

Ne cuiquâ ex vlla cuiusuis ordinis ecclesia mortui cadauer perpetuè sepulturæ traditû asportare liceat, nisi facultate ab Episcopo impetrata, eaq. literis nominatim exarata.

Parochus, intrâ cuius parochiæ fines aliquis alienæ parochiæ occisus est, eius cadauer liberè alio transferri nullo prætextu prohibeat: nihilque ea de causa accipiat. Si verò translatio eadem cum funere sit, liberum ei sit vt iure suo.

De funeribus, & exequijs clericorum.

SACERDOS, aut clericus defunctus, vbi locus fuerit, vestibus quotidianis communibus vsque ad vestem talarem inclusiue, tum vestitu clericali ecclesiastico, quem ordinis sui ratio deposcit, indui debet.

Sacerdos quidem supra talarem vestem, alba, cingulo, amictu, manipulo, stola, & casula, seu planeta albi coloris induitur.

Diaconus, alba, cingulo, amictu, manipulo, Dalmatica, & stola super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextera annectatur.

Subdiaconus verò, alba, cingulo, amictu, manipulo, & Tunicella.

Alij verò inferiorum ordinum clerici, superpelliceo supra vestem talarem, & insuper tonsura ornari debent.

Itidem alij factu vestitu, pro ordinis, dignitatisq. ecclesiasticæ gradu.

Qui in superiori ordine constituti sunt, inferioris ordinis clericum non deferent; sed Sacerdotem Sacerdotes, Diaconum Diaconi, Subdiaconum Subdiaconi: & sic ordine cæteri efferant, nisi necessitas aliquando suadeat digniores ab inferioris ordinis hominibus efferri.

Episcopum verò mortuum, ij qui in ecclesia cathedrali dignitates obtinent, & canonici digniores efferant.

Canonici mortui funus, eiusue, qui eiusdem ecclesiæ, in eadè dignitatem obtinebat, capituli sumptibus à reliquis canonicis fiat, tum pro eius animæ salute Missa conuentualis celebretur, & vnusquisq. item canonicus, ministerue eiusdem ecclesiæ qui sacerdos sit, Missam itidem pro eo celebret.

Paro-

Ibid. d. 15.

Parochi mortui funus, vniuersi illius regionis, in qua ille habitabat, Præposituræue, Plebanatus, aut Archipresbyteratus Parochi obeant: nisi foraneus illius regionis Vicarius minorè numerum statuendum censuerit.

Primo autem post eius obitû die eorum vnusquisque pro ipsius animæ salute Missæ sacrificium faciat. Quòd si eo die pro mortuis fieri ex ecclesiæ instituto vetitum sit, alio proximo die quo interdictum non sit, omnino fiat.

Ibidem.

Pro mortuo rectore decem ad summum dierû spatio omnes eius regionis aut plebanatus Parochi in ecclesiam conueniant, quæ eis à clericorum regionis præfecto, aut Vicario Foraneo præscribetur: qua in ecclesia pro eo Missam conuentualem solemni ritu celebrent; tû supplicationibus & precibus Deû piè sanctèq. orent, vt orbatò gregi rectorem dare velit iuxta cor suum.

Quicunque verò eiusmodi pietatis officia præstiterint, eorum nomine causauè nihil neque exigant, nec petant.

Is verò cui vacantis ipsius parochialis ecclesiæ administratio commissâ est, fideles illius parochiæ incolæ sæpè hortetur, vt omni intima animi pietate à Deo rectorem precentur, qui illius ecclesiæ curationem gerere rectè possit.

Prou. 6. vtsup. Parochus, illius qui proximè præcessit parochi anniuersaria, statò die quo ille obiit, celebratione Missæ parochialis agat; si autem pro festi, solemniq. diei ratione tunc agi nõ licet, alio die proximè antecedente quo licebit, pro illius animæ salute piè religioseq. exequatur.

De Officijs defunctorum.

Prou. 6. vtsup. **I**N omni ecclesia parochiali, vel collegiata, singulis Dominicis anniuersaria quæ in hebdomadam proximè sequentem in ea ecclesia celebranda erunt, fidelibus denunciètur. Idemq. de septimo, & trigesimo, & alio huiusmodi officio præstetur, adhibita breui cohortatione ad orandum pro mortuis.

Quòd si huiusmodi anniuersarij dies in Dominicam, aut aliam diem, quæ ecclesiæ præcepro, aut consuetudine colatur, incidant; officia mortuorum transferantur, non quidem in sequentem diem, prout in sanctorum officijs fit, sed in præcedentem, vt antiqui est instituti.

Prou. 1. vtsup. Postquàm corpus sepulturæ traditum est, Parochi eos ad quos pertinet, piè hortabuntur ad sacra diuinorum officiorum suffragia mortuis præstanda: qua in re illud caueant; ne quod pietate adducti suadere debet hæredibus mortuorum, id cupiditate impulsî molestius flagitent, ac sic fidelibus offensionem sint.

Porro tempus opportunum ad huiusmodi officia pro defunctis celebranda ecclesiastico ritu introductum, est dies tertia, septima, trigesima, & anniuersaria: quod non ita intelligendum est, vt alijs diebus pro mortuis sacra officia præstare non liceat; sed quòd his diebus

mortuorum commemoratio celebrari consueuerit; cuius ritus mysteria à sacris scriptoribus traduntur. Nonam autem diem, quia superstitionibus gentilium non vacat, nunquâ ecclesia catholica admisit, vt S. Augustinus præcipuè testatur.

Consueuerunt etiam alij quadragesimum, alij quinquagesimum, alij sexagesimum, alij denique centesimum diem in defunctorum memoriam celebrare, vt potè qui mysterijs non vacent.

Missâ defunctorum corpore præsentè omni die celebrari potest, præterquam in pasche, & paschate: quibus diebus non licet corpus sepulturæ tradere, nec Missam pro eo cantare.

Orationem vespertinam pro mortuis in hac prouincia institutam Parochi omnino retineri studeant; ac propterea sæpè accurata cohortatione ad illius studium, vltimq. perpetuum parochiales suos inflammare studeant; centum dierum indulgentiam proponentes, ijs à Gregorio XIII. concessam, qui sono campanæ moniti pro mortuis piè recitarint psalmû *De profundis*, aut orationem dominicam, aut salutationem angelicam ter dixerint.

Quæ oratio ab omnibus in omni parochiali ecclesia eadem hora, nempe ætate prima hora noctis, hyeme verò secunda hora habeatur.

Cuius orationis significatio campanæ sono fiat ritu salutationis angelicæ; ita tamen vt inter primum & secundum campanæ signum, necnon inter secundum & tertium, tres etiam ictus campanæ distincti breuissimo interuallo dentur.

De curando cadauere.

POST QUAM anima egressa fuerit de corpore, corpus domi lauari debet, & omnino ita curari, vt quamdiu steterit super terram, non fetear. illud autem monebunt Parochi, vt virosum corpora à viris, mulierum autem à mulieribus curentur. vestiatur deinde corpus vestibus communibus.

Tum qui aderunt sacerdotes, aut ipsis absentibus, laici dicent orationes, *Deus venia dator. &c.* aliam itè. *Deus qui humanarum &c.* suo loco dispositas.

Collocabunt deinde corpus sic indutum, vel super mensam aliquam, vel in terra loco decenti super aliquod stragulum, aut tapete, & ad pedes, caputue semper candelam accensam habebunt; parua item aliqua Crux super pectus, & inter manus defuncti ponatur: aut vbi Crux desit, manus in modû crucis cõponatur.

Sæpè etiâ aspergatur corpus aqua benedicta.

Quibus non liceat concedere ecclesiasticam sepulturam.

STUDEAT Parochus cognoscere, quibus sepulturam ecclesiasticam concedere non liceat:

ceat : caueatq. ne aliquem, contra quam sacro-
rum canonum iure statuitur, ad illam admit-
tat. qua de re hæc illi ex sacris doctrinis de-
prompta sunt.

Negatur ecclesiastica sepultura paganis, Iudæis,
& hæreticis, cum eorum fautoribus.

Excommunicatis maiore excommunicatione, etiã
iniuste; qui in eorum obitu ab ea non fuerint
absoluti.

Interdictis nominatim; & contrafacienti propo-
sita est pœna excommunicationis: & durante
tempore interdicti, illis qui sunt de loco in-
terdicto: atque ijs quibus est interdictus in-
gressus ecclesiæ.

Blasphemis manifestis Dei, & sanctorum, quan-
do pœnitentiam contemnunt.

Seipfos occidentibus ob desperationem, vel ira-
cundiam, si decedant absque pœnitentia: se-
cus si ex furore, vel insaniam.

Morientibus in torneamento, siue extra tornea-
mentum ob vulnus in eo receptũ, etiam si eos
pœniteat; modò sint de numero eorum, qui
in eo dimicabant, vel in eo se exercentibus ar-
ma suppeditabant; nam astantes non compre-
henduntur. extenditur tamen hæc pœna ad
morientes in hastiludijs, quando huiusmodi
ludi itidem exercentur cum probabili pericu-
lo mortis.

Corporibus exenteratis, & dilaceratis contra cõ-
stit. Bonif. viij. quod non procedit, si id non
fiat propter vindictam; sed vel ob anotiã,
vel ne corpora fœteant, vel huiusmodi.

Infantibus mortuis absque Baptismo, si de ven-

tre matris mortuæ sunt extracti; secus si non
sunt extracti.

Manifestis raptoribus, & violatoribus ecclesiãrum;
si tamen hos pœnitet quando moriuntur, ec-
clesiastica conceditur sepultura: sed clerici nõ
debent eorum sepulturæ interesse, nec eorum
eleemosinas accipere, si præter pœnitentiam,
etiam non satisfecerint ex impotentia.

Manifestis vsurarijs, nisi pœniteant; item si recu-
sent præstare cautionem de facienda restitu-
tione; & est excommunicatus, qui aliter eos
in loco sacro sepelit.

Religiosis, qui in eorum obitu inuenti sunt pro-
prietarij, & absque pœnitentia obierunt.

Iis de quibus certum est & manifestum, quòd se-
mel in anno non receperunt sacramentum pœ-
nitentiæ, vel sanctissimæ Eucharistiæ in Pa-
scha sine licentia Confessarij; & absque villo
signo contritionis obierunt. Si verò dubium
est, vel occultum, quòd non receperint ea Sa-
cramenta; non debet eis denegari ecclesiasti-
ca sepultura. Ad probandum autem, quòd
huiusmodi homines aliquod signum contri-
tionis dederint, sufficit vnus testis; & hæredes
tenentur pro eo satisfacere, vt opus est.

Cuilibet notorio peccatori morienti in peccato
mortali absque villo signo cõtritionis; & vnus
tantum testis sufficit ad contritionem proban-
dam vsupra.

Si quis autem prædictorum in loco sacro fuerit
sepultus; si discerni potest, exhumandus est;
aliàs non; & ecclesia, vel cœmeterium est re-
conciliandum.

Prou. 2. tit. 1.
decr. 18. pa. 63.

INSTRUCTIONVM FABRICÆ.

ET SVPELLECTILIS ECCLESIASTICAE.

LIBRI II.

Caroli S. R. E. Card. tit. S. Praxedis Archiepiscopi iussu ex prouin-
ciali decreto editi ad prouinciæ Mediolanensis vsũ.

Carolus S. R. E. Presb. Card. tituli S. Praxedis Archiepiscopus
S. Ecclesiæ Mediolanensis; Clero populoq. prouinciæ nostræ
salutem in Domino.

Tit. quæ pert.
ad offhatum, &
cultum eccles.
pag. 101.

EX decreto in Concilio prouinciali III. per nos edito, hæc & fa-
brica, & supellectilis ecclesiasticæ instructiones in lucem da-
mus: in quibus sanè cum de sacris ædibus, cappellis, altaribus,
oratorijs, baptisterijs, sacrarijs, cæterisq. id generis extruendis;
tum de vestibis etiam sacris, ornamentis, vasibus, alioq. eccle-
siastico apparatu conficiendo, ea potissimum præscripsimus, quæ prouin-
ciæ nostræ ecclesiarum frequentiori vsui & ornatui opportuna atque accõ-
modata vidimus. Illas autem tum multiplices ecclesiasticæ ædificatiõnis for-
mas; tum eius itẽ partes, atque ornamentorum species varias, quæ præ-
fertim in nostra hac prouincia vel rarò fortassè in vsũ cadent, vel certè ar-
chitectonicæ artis professorum iudicium consiliũ nõ necessariò requirent;
tum immensum præterea illum pretiosæ supellectilis apparatus consultò
prætermisimus. Cum enim in prouinciali illa synodo de Coepiscoporum
nostrorum consilio opus hoc nostræ cura conficiendum statuerimus: illud tã-
tum spectauimus, vt & ædificij, & ornatus, & apparatus ecclesiastici nor-
ma & forma certa, cum rationibusq. patrum conuenienti, per nos commõ-
strata, prouinciales nostras eo de genere constitutiones ac decreta in execu-
tionis vsũ induci sedulò curaremus; & ecclesiarum simul omnium, præci-
pueq. parochialium splendori & cultui in posterum prospiceremus. Atque
sicut quidem opus hoc porrò necessarium arbitrati sumus; ita multis parti-
bus illud implicitum & difficile, à nobis desiderare perspeximus, tum diu-
turiorem diligentiam, tum otium plurimum: quo si aliàs caruimus, occu-
pationibus archiepiscopalibus variè distenti; certè his temporibus maximè:
quibus pro eo sanè quod debemus, necesse habuimus, nostri gregis pestife-
ræ contagionis morbo laborantis saluti perpetuò inuigilare, succurrereq.
omni paternæ sollicitudinis officio. Erat igitur, cur si omnia complecti vo-
luissemus, instructionum harum nostrarum editionem in aliud tempus, lon-
giusq. differremus: sed cum superiores causæ, tum in primis debitum studiũ
executionis, & prouincialium nostrarum constitutionum, & Apostolicæ vi-
sitationis,

IN.

sitationis, nos eò planè impulerunt, vt ne rem illarum constitutionum de-
cretorumq; executioni necessariam diutius prorogaremus; cum scilicet &
altarium, & baptisterij, & aliarum ecclesiae partium exaedificationes, & su-
pellectilis apparatus, illis ipsis decretis fieri praestariue oporteat, pro ratio-
ne formae his nostris instructionibus demonstratae. Quamobrem eas in lu-
cem edimus: in quibus complexi sumus, vt mox narrauimus, quae prouin-
ciae nostrae vsui potiora ac frequentiora animaduertimus. Ad caetera verò
(multa illa quidem) quae ab architectonicae artis scriptoribus sapienter, co-
piosè, vtiliterq; tractata, ad augustissimam eam sacrarum basilicarum, & ad
ecclesiasticae omnis aedificationis splendorem pertinent, vt peritorum archi-
tectorum consilium adhiberi oportere censemus; sic in ijs ipsis antiquam il-
lam, ab apostolicis vsque temporibus excitatam fidelium pietatem ac reli-
gionem, quae in ijs aedium sacrarum exstructionibus, in admirandoq; sacrae
supellectilis apparatu praclarè eluxit, imitandam proponimus. Porro in-
gens olim extitit ecclesiarum, & structura, & multitudo, vt vestigia indi-
cant, quae his temporibus cernuntur: ingens praeterea, pretiosaq; admodum
sacrorum indumentorum, & vasorum copia. Calices, candelabra, & reli-
qua eius generis permulta vsui ecclesiastico dicata aurea atque argentea, tū
vestimenta, vel inaurata, vel auro, argento interiecta, omnemq; denique ec-
clesiasticam supellectilem, non modò Romae, Ierosolymis, Constantinopo-
li; sed (quod ad nostram pietatem inflammandam plurimum roboris habe-
re debet) Mediolani tanti fuisse accepimus, vt inde pater patronusq; noster
sanctissimus Ambrosius satis habuerit, quo aliquando in summa vrgentiq;
necessitate, vel captiuos redimeret, vel pauperes aleret. Libros item codi-
cesq; sacros inauratos, & purpura byssoq; vestitos, & auro, argento calatos,
ac nonnullos aureis, argenteis literis, ijsq; vncialibus, scriptos olim fuisse,
ab sancto Hieronymo memoriae proditum est. Antiquae igitur huius pieta-
tis, religiosaeq; liberalitatis, omni perpetua imitatione dignae, exemplis non
solum externis, verum domesticis vos excitati, quaecunque nostris his instru-
ctionibus de fabrica supellectileq; ecclesiastica p̄niuiimus, quò plura olim,
longeq; maiora eo ipso de genere praestita esse cernitis; eò libentiùs prom-
ptiusq; suscipite, atque vsque adeò exequimini; vt & nos vestrum istud pie-
tatis studium in Domino commendemus, & à Deo bonorum omnium re-
muneratore, vos vberimum, & sempiternū inde praemiū capiat. Valete.

INSTRUCTIONVM

Fabricae ecclesiasticae.

LIBER I.

DE SITV ECCLESIAE.

Cap. I.

ECCLIESIA cum aedificanda est, primū
Episcopi iudicio, & de architecti quem is ad-
hibuerit probarituē consilio, locus huic aedi-
ficationi accommodatior eligi debet.
Qua in re valdè spectetur, vt vbicunque illa
exstruatur, loco editiori aliquantò fiat.
Si verò vbi exstruenda est, loci positura pla-
na omnino tota sit; deligatur saltem in ea si-
tus, qui ita extet, vt exstructa ecclesia, tri-
bus, aut ad summum quinque gradibus ad eā
ascendatur.

Sinautem ne hoc quidem loci natura patia-
tur, cum partem nullam sic extantem, pau-
loq; eminentiorem habeat; id subsidij com-
paretur structura basium ecclesiae: quae in al-
tum ducta, naturalem illam loci planitiem
ita superent, vt ad ecclesiae pavementum illis
tribus vel quinque gradibus ascendatur.

In situ praeterea deligendo ea etiam cautio ad-
hibenda est; vt, & quò maiori in veneratio-
ne ecclesia habeatur, & quoad eius fieri po-
test, ab omni strepitu, vnde diuinorum offi-
ciorum interturbatio existit, longiùs absit; il-
lius positura loco sit, qui ab omni luto, caeno,
spurcitia, ab omniq; sordium genere, à stabu-
lis, caulis, cauponis, officinis ferrarijs, empo-
rijs, atque ab omni foro venalitia procul di-
stet; ac ne è regione quidem istiusmodi loco-
rum propè sit.

Cautio item sit, vt situs eiusmodi quaeratur,
vbi ecclesia exaedificari queat, insulae instar;
mon-

nempè ab aliarum aedium parietibus interual-
lo aliquot passuum, vt infra loco de platea de-
monstratur, disiuncta ac separata, quemadmo-
dū antiqui instituti est, ratioq; certè postulat.
Id verò cum vbique, tum in pagis, locisue, vbi
aedificia crebra nō sunt, cōmodiùs agi poterit.

*De vicinitate & coniunctione aedium ecclesiasti-
carum cum situ ecclesiae.*

AT illud tamen ab ecclesiastica aedificatio-
nis ratione alienum non est, vt ab aliquo
latere domicilia ministrorum ecclesiae, praer-
sertim verò episcopalia, canonicalia, & paro-
chialia sint; non illa quidem habitationis aedi-
ficio parietibus ecclesiae inhaerentia, sed muris
per illud areae distantiae spatium ductis cō-
iuncta, sacrarumq; aedium situi vicina, vt cō-
cilij Carthaginienensis canone cautum est.

Conc. Carthag.
4.c.14.

Ministrorum autem, qui custodes, sacristaue
dicuntur habitatio, vt res ecclesiasticae eorum
fidei commissa, ab omni sacrilegij, furti, incē-
dijue periculo tutiores sint, ecclesiae aut sacri-
stiae adiuncta, locouē eiusdem sacristiae supe-
riori, vt in nonnullis ecclesijs est, exstrui pōt.
Qua in exstructione haec videnda sunt.

Primò vt huius habitationis structura ne ec-
clesiae prospectus impediatur, aut offendatur;
neue ecclesiae fenestris luminibusue obstrua-
tur, aut impedimentum afferatur.

Deinde vt ne eiusdem habitationis prospectus
vllus, aut fenestra fiat, vnde in ecclesiam in-
trospectetur.

Praeterea ianua ne sit, qua iter aditusue per ec-
clesiam pateat, ad quotidianum, priuatumq;
rerum domesticarum importandarum, expor-
tandarumue vsum; sed quā tantum ad diui-
na officia, & munera sua obeunda, ab illis in
ecclesiam conueniatur.

De area Ecclesiae.

POnenda praeterea cura est, vt ne loco humi-
do vliginosouē area ecclesiae deligatur; nec
verò propè colles, aut decliua loca, quò aut
torrens, aut alia aquae vis fortè defluens, de-
trimentum aedificio afferre possit.
Si quando tamen in cliuo aedificari necesse est,
ibi hominum opera planities fiat, quae respon-
deat magnitudini futurae ecclesiae: à cuius ter-
go, laterue, spatium itidem planum cubito-
rum duodecim, & amplius, pro aedificij ratio-
ne interfit ad excisam praeruptamue rupem;
haecq; etiam firmo pariete muniatur, effossis
praeterea hinc inde canalibus, per quos aqua
interdum confluens aliò deriuetur.

De amplitudine situs Ecclesiae.

Situs praeterea ecclesiae amplitudo ita patens
esse debet, vt non solum multitudinem popu-
li locum incolentis, vbi ecclesiae, vel parochia

lis, vel collegiatae, vel cathedralis aedificatio
futura est; sed frequentiam etiam hominum
interdum ad solemnitates confluentium cape-
re queat.

Qua in re ratio illa negligenda non est, vt vni-
cuique homini tantum spatij esse possit, quan-
ta est ab omni parte mensura vnus cubiti &
vnciarum octo; idq; praeter spatium, quod co-
lumnar, pilaeue, ac parietes capiunt.

DE ECCLESIAE FORMA.

Cap. II.

AT QV E haec quidem breuiter de ecclesiae
situ: sequitur illius exaedificandae forma: quae
cū multiplex esse possit, ad eā sanè deligendam,
pro situs ratione, proq; aedificationis amplitu-
dine, architecti periti consilium Episcopus ad-
hibere debebit.

At verò illa huius aedificij ratio iam inde ab a-
postolicis ferè vsque temporibus ducta, potior
est, quae crucis formam exhibet, vt planè ex
sacris basilicis Romanis maioribus ad eū mo-
dum exstructis perspicitur.

Illam porro aedificij rotundi species, olim idolo-
rum templis in vsu fuit; sed minus vsitata in
populo christiano.

Ecclesia igitur omnis, ac illa praesertim, quae in
signem structurae speciem requirit, ita exae-
dicanda potius erit, vt crucis instar sit: quae cū
multiplex, tum oblonga esse potest; haec in fre-
quentiori vsu, reliquae minus vsitatae sunt.

Ea igitur, quae crucis oblongae similitudinem
praesertim aedificatio, vbi potest, in omni eccle-
sia, vel cathedrali, vel collegiata, vel parochia-
li, quae exstruenda est, seruetur.

Vbi verò situs de consilio architecti, aliam po-
tius quam longam aedificij formam postulat,
ad illius praescriptum modum Episcopi iudi-
cio comprobatum, eiusmodi structura eccle-
siae fieri poterit.

De modo ecclesiae aedificandae instar crucis.

HAecq; ipsa Ecclesia, siue vnam tantum, siue
tres, siue quinque, vt dicunt, naues habitura
est, crucis instar, cum alia multiplici ratio-
ne & modo, tum hoc vno constare potest; ex-
structis scilicet extra cappellae maioris ingres-
sum duabus ab utroque latere cappellis; quae
ad brachiorum similitudinem productae, à to-
to ecclesiae aedificio pro amplitudine extent;
ac foris aliquantulum pro architecturae ratio-
ne promineant.

DE PARIETIBVS EXTERIORIBVS,
& frontispicio. Cap. III.

RELIQUA autem, quae ad structuram ge-
nus, ad parietes benè materiatis, eorumq;
firmitudinem, incrustationem, rectoriumue
opus, aliaq; id generis atinent; pro ecclesiae
exae-
dicandae

exaedificandæ modo, proq. regionis lociue cōditione, iudicio Episcopi, ac de architecti consilio diligentius statuentur.

Illam tamen ratio in parietibus extrinsecus habeatur; ut qui à latere, & à tergo sunt, in ijs nulla imago exprimat: qui à fronte, eò decet tiorum angustiorumq. aspectum præferent, quò sacris imaginibus picturifue sacram historiam exprimentibus ornatiores erunt.

In frontispicij igitur pio ornatu, pro structura ecclesiastica ratione, proq. ædificij magnitudine, architectus videat, ut cum nihil profani appareat; tum rursus splendide pro facultatibus exprimat, quod loci sanctitati conueniat.

Illud verò præter cetera adhibeatur, ut in vniuersiufque ecclesiæ, præsertim parochialis frontispicio, à superiori scilicet parte ostij maioris, extrinsecus pingatur, aut sculpatur decorè religiosoq. imago beatissimæ Mariæ Virginis Iesum filium in complexu habentis: à cuius latere dextero exprimat effigies sancti, sanctæ uè, cuius nomine illa ecclesia nuncupatur; à sinistro alia item sancti, vel sanctæ, cui præ cæteris parochiæ illius populus uenerationē tribuit: aut saltem (si totum id triplicis imaginis opus fieri non potest) sancti, sanctæ uè folius tantum figura fiat, cuius nomine ipsa ecclesia appellatur.

Quòd si vel annunciationis, vel assumptionis, vel natiuitatis Sanctæ Mariæ titulum diemue festum ea ecclesia habet; beatissimæ virginis effigies exprimat, quæ mysterij rationi conueniat.

Ut verò à pluuia & temporis iniuria perpetuò defendatur; id structurae opere solerter prospicere architecti erit.

Cætera porro, quæ aut sculpturae, aut picturae opere, alijq. grauibus ac modestis ornamentis, frontispicij ecclesiæ maiestatem augustam religiosamq. reddunt, Episcopus architecto etiam si opus est adhibito uiderit, prout ecclesiastica ædificationis quæ struet, ratio poscet.

DE ATRIO, PORTICU, ET vestibulo. Cap. IIII.

ATRIA præterea in fronte sacrae ædis, pro area ratione, proq. ædificij ecclesiastici structura fiet, de architecti consilio, intus ab omni parte porticibus cinctum, alioq. decenti architecturae opere ornatum.

Si verò præ sit angustia, aut præ tenui celsu, id exaedificari non potest; porticus saltem à fronte itidem extruenda curetur.

Quæ porticus columnis marmoreis, aut pilis lapideis latericijfue erecta, longitudine omnino ecclesiæ latitudinem adæquet.

Lata autem, atque alta ita esse debet, ut longitudinis suæ rationi rectè conuenienterq. respondeat.

Hæc forma in vnaquaque ecclesia parochiali

porticum extare conueniens erit. Si per inopiam ne id quidem præstari potest; saltem prorsus curetur, ut ante ianuam maiorem vestibulū eiusmodi extruatur, quod duabus tantum columnis vel pilis aliquantulū ab ea distantibus exaedificatum, forma quadrata sit: tantumq. spatij habeat, ut paulò latius quàm ecclesiæ ianua pateat.

DE TECTO. Cap. V.

ET quoniam tecti magna est habenda ratio, propterea quòd omne ædificium tueatur: si quidem eo sublato, aut malè confecto, putrescit materies, labascunt parietes, omnisq. sensim dissoluitur structura; certè in ecclesia tegenda, quæ sacris imaginibus, omniq. pio ornatu, & religioso apparatu, ad perpetuitatem extruitur, diligens ac singularis industria requiritur architecti.

Qui quamcunque tecti, vel displuuiati, vel testudinati, vel laqueati formam, pro ædificij ratione delegerit; videat in primis, ut & materia lignea fabrilis, nempè tigna, canterij, templa, asseres, & alia id generis, ex quibus illud constat, & contignatio omnis benè firma sit.

Tegendi autem tecti ratio, cum & pro regionum vsu, & pro ædificiorum modo diuersa sit; ipse uiderit, quæ ecclesiæ extructioni sit accommodatior.

In ecclesiarum autem, quæ insigni structura exaedificantur, & amplo censu sunt, tectis operiendis, tegulas, si minus areas, ut olim, at saltè plumbeas adhiberi conueniet.

Laqueata tecta in ecclesijs construi, cum basilicarum quarundam Romanarum vsus docet; tum mysterij significatio suadet: fornicata tamen fieri non alienum erit pro locorum consuetudine, quò tutiora ab incendio ædificia sint; qualia sanè fornicato opere tecta in basilicis urbis & prouinciæ Mediolanensis insignibus atque antiquis cernuntur.

Cautio verò in eo adhibenda erit, ut tecti proiectura eiusmodi fiat, qua stillicidia ab imis parietibus arceantur, proculue sint; idq. aptè ac decenter, prout certo structurae opere potest, fieri architecti cura erit.

Ne item suggrundijs ob stillationem diuturnam detrimentum parietes aliquando capiāt; eorum fundamenta, ubi primū è terra extare incipiunt, pauimentis lithostratis benè consolidatis, suggrunda latius aliquantò productis sternantur: tum verò terra congesta inde procul perpetuò amota sit.

Ne præterea ijdem possint per pluuiam stillicidijs penetrari, si fortasè aliquando regulæ, imbricesue corrupti fuerint; in illorum summitate, quæ tecti trabibus subiacebit, structura loricauè testacea cum coronis prominentibus adhibeatur, quæ tecti etiam proiecturam adiuuabit.

DE

DE PAVIMENTO.

Cap. VI.

ATQVE hætenus quidem de tecto: nunc sequitur pauimentum: quod in ecclesia nō spicatum, non è laterculis coctilibus, non alio latericio opere, nisi vitriato sit; sed in insigni saltem ecclesia, cappellisq. maioribus, & alijs præclaræ structurae, marmore, aliouè solido lapide stratum sit, opere item tessellato, aut scutulato politè confecto, aut musiuo item.

In alijs uero ecclesijs & cappellis, ubi hoc non potest, silicibus expolitus, vel opere testaceo confectum.

In pauimento, quale quale illud sit, neque pictura neque sculptura crux exprimat; nec uero præterea alia sacra imago, historiaue, ac ne alia item, quæ sacri mysterij typum gerat.

DE OSTIIS. Cap. VII.

DE ostijs, & antepagmentis sacrarum ædiū multa à sapientibus architectis præscripta sunt: quæ pro ecclesiæ ædificandæ ratione, proque structurae modo seruari accuratius debet. Illud uero caueatur, ut à superiori parte ne illa arcuata sint (cum à portis urbium dissimilia esse debeant) sed quadrangula, qualia in basilicis antiquioribus conspiciuntur.

Nec uero humili structura depressiora sint, sed duplo altiora, ut architecturae ratio fert, quàm latitudo patet.

Superiori parti coronix decenti opere adiungi potest, è qua rotundum instar hemicycli & scaphæ emineat; ubi sacrae imagines, ut supra præscriptum est, sculpanitur, aut pingantur, ut in antiquis, ijsq. insignioribus basilicis Mediolanensibus perspiciuntur.

A fronte ecclesiæ ostia extruantur; imparia uero sint, ac planè totidem, quot naues è quibus ecclesia constat.

Media autem nauis (si è pluribus nauibus ecclesia constet) tria ostia, ubi præ amplitudine potest, à fronte habeat; si uero ex vna tantum, hæc omnino ostia tria à fronte habeat. nam pluribus ostijs, cum ob alia multa, tum ob virorum mulierumq. distinctionem, ad ecclesias ingressum patefieri debere, indicant basilicæ Romanæ.

Ostium medium à cæteris, & laxamento, & ornatu præcipuè distingui debet, præsertim in basilica cathedrali; ubi illud sculptura leonum exornari decet exemplo templi Salomonis, qui in basibus illos sculpi iussit, ut præsulum indicaret vigilantiam; idipsumq. in complurium huius Mediolanensis prouinciæ basilicarum cathedralium ianuis ita extructis præclare cernitur.

Ostiorum ecclesiæ ualua eiusmodi esse debet, quæ non tam ornatum quàm firmitudinem ostentent.

Porro è cypresso, aut cedro fieri conueniens

3. Reg. 7.

esset; si minus, è nuce ubi potest fiant, opere fabrilis ornata, quod non pictura tenuitatem imitetur, sed sculptura piè expressum aliquantisper emineat: laminis autem aeneis illas quæ insignioris ecclesiæ sunt, vestiri, opereq. sacrarum imaginum cælato ornari conuenientius erit; cum basilicarum Romanarum ualua, non modò aneas, sed argenteas, argentouè illitas aliquando extitisse memoriae proditum sit.

Hæc ostiales ualua, & pessulis, & feris, & clauibus grādiusculis à parte anteriori firmiter munita sint: ab exteriori autè parte nullo modo. Vbi uero id aliquando fieri necesse sit, in vniuersi tantum ianua, quæ à latere maioris ianuae est, ualuis ostiolum paruulum extrui liceat, ijsdè instrumentis extrinsecus munitum, firmiterq. compactum.

À tergo autem, nec uero præterea à lateribus vllum ecclesiæ ostium extruatur; nisi quo ingressum fieri necesse est, vel ad sacristiam, vel ad campanile, vel ad cœmiterium, vel ad ministrorum ecclesiæ domicilia.

Neque item propè altare vllum, vel è regione eius laterali, aliouè eiusmodi loco, qui illud rectè spectet: indeq. sacris altaris ministerijs, aut impedimenti, aut irreuerentiæ, perturbationisue periculum aliquando existere possit.

DE FENESTRIS.

Cap. VIII.

HÆC de ostijs satis sint, cum alia multa Architecti periti iudicio relinquuntur: superest de fenestris, quæ pro ratione architecturae, proq. modo & magnitudine ædificij in ecclesijs & in cappellis struentur.

Neque est, cur de earum longitudine, ac latitudine quidquam, aut de forma hoc loco multa tradantur; cum potius ab architectonica arte huius generis præceptio sumenda sit.

Ea autem in sacrarum adium fenestris forma vel plurimum seruata est, ut à parte superiori paululum rotundæ, à lateribus aliquantulò intrinsecus latiores appareat quàm extrinsecus, prout etiam mysterij ratio à patribus demonstrata suadet.

In media ecclesiæ nauis, ubi per tecti eminentioris altitudinem potest, tum in nauibus etiā inferioribus laterales fenestrae fient, eaq. impares ab utroq. latere: atque in vniuersiufque intercolumnij medio ita ordine extructæ, ut rectè sibi respondeant, neque à zophoro, epistylionè tecti valde distent.

Vnde uero lumen præcipuè ecclesia & cappella maior excipiat, fenestra orbicularis ampla pro modo ecclesiæ instar oculi à fronte supra ostium maius exaedificetur, atque extrinsecus ornatur pro structurae modo.

In alijs nauibus à frontispicio item fiant forma oblonga architecti iudicio.

Verum lumen etiam excipi potest ad cappellæ & ecclesiæ vsu, è tholo, ex vmbilico scilicet

Ccc fasti-

fastigiatae fornix, lanternis vndique factis. In cappella maiori, ac praeterea in singulis minoribus, pro earum magnitudine ac modo, ab utroque latere eae item fiant, ut vtrinque lux praebatur.

Si vero à lateribus lumen excipi nullo modo potest, neque satis est, quod ab orbiculari, alijque frontispicij fenestris imbibitur, quodue aliunde excipitur; è pariete qui à tergo cappellae est, recipiatur.

Cautio autem adhibeatur, ut nullam altaris cuiusvis partem ne minimam quidem fenestram posterioris parietis occupent: tum maxime, ne altare quod eidem parieti propè sit, recta spectent, aut vilo sane modo supra altare sint.

Ceterum si aliunde lumen commodè & decèter sumi non potest; tunc fenestra, quae necessariò supra altare extruenda est, ab ima parte paulò acclivius foras prominens, opere testaceo, aut tabula solida marmorea aereauè strata, eiusmodi sit, ut aqua foras omnino defluat; intrò verò ne gutta quidem penetret.

Cautio item sit, ut si montolo, alioque loco vbi ventorum vis maxima esse soleat, ecclesiam extruendam contigerit, ita fenestram vndique à septentrione praesertim architecturae rationibus fiant, ut à nulla parte ecclesiae detrimentum, neque periculum sacris ministerijs, neque incommodum fidelibus orantibus existat.

Fenestrae omnino altè, atque ita extruantur, ut inde qui foris stat, introspicere non possit. Vbi autè necessariò fenestra minus alta quam praescribitur, aliquando extruatur necesse esset (quod facile vsu veniet in veteribus ecclesijs refarciendis) ea muniatur vitreis valuis, quae nullo modo aperiri possint, ne introspectetur.

Fenestrae autem omnes, quales quales sint, clathris ferreis, vbi potest, muniantur, adiuncto etiam opere vitreo & pellucido, neque vlla ex parte picto, nisi imagine tantum Sancti, cuius nomine ecclesia cappellauè nuncupatur; ut lumen illustrius ad illius cappellae ecclesiae usum excipiantur.

Sint item extrinsecus filis aereis instar retis vndique septae.

Quae operis vitrei sepimentiuè extructio ornatio esse potest pro aedificij modo.

In ecclesijs autem, quibus ob inopiam vitreo opere confici non possunt, sint opere saltem telae instructae.

At è quocunque genere opereue sint, eiusmodi tamè esse debent, ut aperiri, aut amoueri aliquando possint, ad omnis vaporis in ecclesiae cappellauè ambitu conclusi exhalationes.

DE ECCLESIAE SCALA ET gradibus. Cap. IX.

IAM verò est, ut de ecclesiae scala & gradibus aliqua instructio fiat, cum ad illam editiori loco extruendam ascendere necesse sit.

Si igitur loci situs, vbi ecclesia extruenda est, ita è planitie eminent, ut scala quae pluribus gradibus constet, opus sit; tunc illa pro ecclesiae modo late patens, è marmore, aut è solido saltem lapide struatur, gradibus totidem, quot ad ascendendum vsus commoditatemque necessaria sunt.

Qua in re videndum est, ut illi & numero impares existant, & quinto, tertioque quoque gradu planum fiat, quod pro ascensus ratione cubitis circiter tribus congruenter pateat.

Si verò praesens ascensus altitudine ordines graduum plures statui oporteat, haec etiam ratio habenda est, ut illi quoque numero impares extent.

Gradus autem singuli altitudine sint vnciarum octo, latitudine circiter cubitali, aut paulò ampliori pro structurae genere.

DE CAPPELLA MAIORI. Cap. X.

NUNC verò quoniam quae exposita sunt, omnia ferè ad exteriorem ecclesiae fabricam pertinent, sequitur ut de interiori dicatur.

Ac primo quidem loco de cappella & altari maiori.

Situs igitur huius cappellae in capite ecclesiae loco eminentiori, è cuius regione ianua primaria sit, deligi debet: eius pars posterior in orientem versus recta spectet, etiam si à tergo illius domicilia populi sint.

Nec verò ad solstitialem, sed ad aequinoctialem orientem omnino vergat.

Si verò positio eiusmodi esse nullo modo potest, episcopi iudicio, facultateque ab eo impetrata, ad aliam partem illius extruatur verti poterit: tuncque, id saltem curetur, ut ne ad septentrionem, sed ad meridiem versus si fieri potest, planè spectet.

Porro ad occidentem versus illa extruenda erit, vbi pro ritu ecclesiae à sacerdote versa ad populum facie missae sacrum in altari maiori fieri solet.

Cappella haec fornicata sit; nisi praeerea opere, aut alia illustri picture structurae specie, pro ecclesiae quae extruatur ratione ac dignitate, decorè ornata.

Eius pavementum extruatur ecclesiae solo altius, pro situ loci, proque ratione item ecclesiae: quae si parochialis est, altius vncijs octo ad minimum, aut cubito vno ad summum; si collegiata, vel cathedralis, aut certe parochialis in signis, haec altitudo ne minor sit cubito, nec verò maior cubito itidem, & vncijs praeterea sexdecim.

Vbi verò in cappella maiori locus subest, quae Confessio dicitur, ad illius loci altitudinem huius pavementi altius extruendi ratio aptè & decenter referatur.

Gradus ad cappellae maioris ascensum, è marmore, lapideue solido, aut è latericio opere, vbi nulla

nulla copia lapidis marmorisue est, confecti sint: ijque numero impares, vnus scilicet, tres, aut quinque, pluresue pro altitudinis ratione.

Quorum singulorum graduu altitudo ne maior sit vncijs octo; latitudo autem ne minor sexdecim, nec verò maior cubito.

Si pavementi cappellae altitudo paulò minor sit cubito; ad ascensum tres gradus extruuntur pari altitudine.

Si verò ea altitudo cubitum aliquatò excedit, gradus quinque; si autem illa ob confessionis locum longè maior est; totidem fiant (at impares numero) quot ad ascendendum vsus necessariae sunt: ijque singuli aequalem itidem altitudinem habeant pro ratione vnciarum, quibus altitudo est eiusdem cappellae pavementum; sed nūquam tamen maiorem illis octo vncijs.

DE ALTARI MAIORI. Cap. XI.

ALTAIRE maius cappellae suae loco ita constitui potest, ut ab ipsius altaris gradu infimo vsque ad cancellos, quibus illa septa, sepiè dauè est, spatium inter sit cubitorum octo, atque vbi potest, ecclesiaeque amplitudo pro decori ratione postulat, etiam plurimum; ut id spatij commodo vsuique sit clero frequenti, ad missae solemnis sacrum, diuinorumque officiorum celebritatem aliquando conuenienti.

Idque propterea vbi opus sit, si à tergo cappellae extrinsecus situs est, vbi illius spatium produci possit, vsque adeò producat, ut tantum spatij cappellae detur, quantum supra praemissum stratum est: si hoc non potest, atque praesens loci exiguitate angustiaque, illius altaris cappella non tantum spatij in ecclesijs parochialibus, collegiatisue habet; tunc ille inter altaris imum gradum & cancellos situs interiectus, spatium esse debet cubitorum ad minimum quatuor; ut saltem in missae solemnis sacro pro caeremoniarum quae obeundae sunt, ratione, spatij locus congruus detur & sacerdoti celebranti, & diacono, & subdiacono; alijque clericis in eo ministrantibus.

Cui angustiae breuique cappellae ut ab anteriori parte illud saltem cubitorum quatuor spatium interuallumue detur; ea si opus sit, iniri potest ratio, ut illius planum gradusque eiusmodi sint, reconcinneturue, qui è cappella ipsa extantes, forisque aliquantulum decorè prominentes, octoguli, aut sexanguli formam praebant.

Sin autè extra illius fines intercolumnia sunt, sique id ecclesiae amplitudo postulat, illud ipsum spatium parari capiuè poterit, eiusdem cappellae pariete vsque ad prima illa intercolumnia producto.

Vbi denique praesens angustia situs locique finibus exiguum aut nullum ferè spatium esse potest; id saltem omnino praestandum est, ut altare parietis qui ab illius tergo est, propius admouea-

tur; & à clathris, si illud quatuor cubitorum spatium habere nequit, distet saltem pro situs ratione, quam maxime potest, ita tamen, ut ab ipso etiam pariete procul sit cubito vno & dimidio.

Sit autem altare maius à scabelli solo altitudine cubitorum duorum & vnciarum octo, & ad summum decem; longitudine cubitorum quinque, ac plurimum, pro ecclesiae cappellae magnitudinis ratione; latitudine verò cubitorum duorum & vnciarum duodecim, ac plurimum item pro longitudinis & situs modo.

De gradibus altaris maioris.

PRAETerea si à lateribus, & à fronte spatij satis datur; gradus tres adhibeatur, vnus scilicet quem per se bradella facit, tum alij duo ipsa bradella inferiores: qui duo è marmore solidouè lapide fieri debent; aut si id non potest, è latericio opere: lateque pateant vncijs ad minimum sexdecim; viginti verò, si potest, ac plus item, vbi decorè pro spatij ratione fieri possit.

Gradus verò tertius, qui ex ipsa bradella existit, è scutibus tabulis esse debet.

Bradella autem à fronte altaris cubitos duos, & à lateribus etiam producta, vncias sexdecim late pateat, ita ut à tribus partibus illud complectatur.

Altitudo item singulorum graduum sit vncijs octo.

Vbi verò pro ecclesiae altarisque maioris amplitudine gradus plures esse possunt, ibi quinque extrui poterunt, latitudine & altitudine mox praescripta.

De situ imaginis Crucifixi.

SVBI ipso autem cappellae maioris fornicato arcu, in omni ecclesia praesertim parochiali, crucis & Christi Domini in ea affixi imago, ligno aliouè genere pie decorèque expressa proponatur, apteque collocetur.

Quo loco si minus rectè pro humili arcus fornicisue depressione collocari potest; parietis, qui tunc supra ipsum arcum est extrinsecus inherens, affigatur sub tecto laqueato: aut certe super ianua clathrati cancelli cappellae omnino ponatur.

DE CHORO. Cap. XII.

CHORI praeterea locus, à populi statione, ut vetus structura & disciplinae ratio ostendit, seclusus, cancellisque septus, cum ad altare maius esse debeat, siue ab anteriori parte (ut antiqui instituti est) illud circundet; siue à posteriori sit (quia vel ecclesiae situs, vel altaris positio, vel regionis consuetudo sic postulat) vsque adeò late, longeque, vbi pro situs spatio potest; patere, etiam in hemicycli, vel in alterius

formæ, pro ratione cappellæ ecclesiæ, modū, architecti iudicio debet; vt & amplitudine, & ornatu item decenti, ecclesiæ dignitati, cleriq; multitudini aptè respondeat.

DE TABERNACULO SANCTISSIMÆ Eucharistiæ. Cap. XIII.

Prou. r. tit. quæ pert. ad sacram. Euch. pag. 8.

QUONIAM verò ex decreto prouinciali tabernaculum sanctissimæ Eucharistiæ in altari maiori collocari oportet, de eo instructionem aliquam hoc loco fieri conuenit.

Primò illud in ecclesijs insignioribus, vbi potest, è laminis argenteis, aut æneis, ijdemq; inauratis, aut è marmore pretiosiori, fieri decens est.

Quod tabernaculi opus politè elaboratum, & aptè beneq; inter se compactum, pijs item mysteriorū passionis Christi Domini imaginibus exculptum, & inaurato artificio certis locis periti viri iudicio decoratum, religiosi & venerandi ornatus formam exhibeat.

Intrinsicus autem tabulis populæ circumactum esse debet, vel alijs eiusmodi; vt ab humiditate, quæ ex metalli marmorisue genere existit, sanctissima Eucharistia illo amictu omnino defendatur.

Vbi tabernaculum eiusmodi non fiat; tunc è tabulis, non nucis, vel alijs, quæ humiditatem gignunt, sed populæ, aut similibus politè elaboratis, & religiosarum vt supra imaginū sculptura ornatis, ijdemq; inauratis extruatur. Amplum pro dignitate, & magnitudine, rationeue ecclesiæ, in cuius altari maiori collocandum est.

Forma vel octangula, vel sexangula, vel quadrata, vel rotunda, prout decentius & religiosius accommodata videbitur ad ecclesiæ formā. In summo tabernaculo sit imago Christi gloriosè resurgentis, vel sacra vulnera exhibentis: vel si in altari exiguæ alicuius ecclesiæ per tabernaculi occupationem congruus locus cruci (quæ aliàs super eo collocaretur) esse nō potest, ea pro alia sacra imagine in tabernaculi summitate vel perpetuò affigatur, vel processione causa aliquando amouenda, decorè cōstituat, affixa Christi crucifixi sacra effigie. Benè præterea idem tabernaculum super altari basis ornata firmitudine suffultum, aut firmis altaris gradibus decorè confectis, aut angelorum statuis, alijsue suffulcimentis religiosum ornatum exhibentibus sustentatum, firmiter fixum hæreat; tum benè etiam clauemunitum sit.

A summo fronte altaris procul collocatum extet, non minus cubito vno & vncijs sexdecim, ita vt corporale latè expandi, & pixis, cum aliquādo vsu venit, cōmodè in altari poni possit: neq; rursus à fronte sic distet, vt ad sacram Eucharistiam depromendam sacerdoti gradu etiā ligneo opus sit; nisi situs, & illius structura ratio aliud necessariò postulet.

In insignioribus porò ecclesijs, vbi præsertim à tergo altaris chorus est, proq; illarum structura ratione eius altaris latitudo ampla admodum est, remotius esse potest: quoniam ab illa chori parte posteriori commodè & decenter ipsa sacra Eucharistia è tabernaculo sumi potest: tuncq; ab eadem chori parte ostiolum alterum præscripta forma fiat.

Atque sub tabernaculo armariolum nullū sit; ac ne asseruandis quidem libris, supellectiliue ecclesiæ locus sit.

Vbi in altari ita vt supra collocari, suffulcitur præ illius angustia tabernaculum totum non potest: à tergo suppositis basibus, aut alijs suffulcimentis benè firmis, illud aut totum, aut pars nitatur; ea tamen forma & ratione, vt neque spatium inter altare & parietem interiectum (quando exiguum est) impediatur, quominus altare circui possit.

Panno serico rubri coloris, si ambrosiani ritus ecclesia sit; aut albi, si Romani, intus ab omni parte vestitum atque ornatum sit.

Ostiolum habeat ab anteriori parte ita patens, vt paruulum alterum tabernaculum, quod intus in eo includitur, facile commodeq; introducatur, & expromatur: ita præterea ad aperendum accommodatum, vt totū in frontispicio à latere planè hærens, sacerdotis inde sacræ Eucharistiam depromentis brachiū manumue non impediatur.

Sit verò ornatum sacra Christi Domini crucifixi, aut resurgentis, aut vulneratum pectus exhibentis imagine, aut alia pia effigie.

DE CAPPELLIS ET ALTARIBVS minoribus. Cap. XIII.

HÆC breuiter de altari, & cappella maiori, deq; adiunctis dicta sint: restat separatim alia instructio de cappellis & altaribus minoribus, præter ea quæ suo loco demonstrata, maioribus & minoribus cappellis, altaribusue communiter conueniunt.

Primū igitur cum altaria plura exedificari oportet, & ecclesia instar crucis exstructa abside constans duo quasi brachia habet; tunc à capite vnus & alterius brachij locus aptè conueniens erit, vbi altaria duo exedificentur; vnū à dextro, alterum à sinistro; si modò spatium sit pro modo latitudinis infra præfinitū.

Is locus, si cappella cum altari ibi extruenda est, latè patere debet cubitos ad minimū nouem & vncias octo.

Si verò ad hemicycli formam parietis concauitas facienda est, cui altare inhæreat; eius loci latitudinem esse oportet cubitorum saltem sex & vnciarum sexdecim.

Quæcunque etiam ecclesia, siue tribus nauibus, siue vna tantum constat, extra suæ cappellæ maioris situm, ab vtriusque lateris capite locum habet, sicut supra mox præhniimus, ita patentem, vbi in vno & altero item latere, pro modo

modo formaq; præscripta, cappella, & altare decorè apteq; exedificari possit, aut ad hemicycli saltem speciem parietis concauitas fieri queat, cui altare innixum hæreat; cum in eiusmodi ecclesia, præter illas duas quæ à brachijs sunt, alia etiam cappellæ cum altaribus extruenda sunt, in vtriusque illius lateris capite exedificari poterunt; nisi illis quæ in capitibus brachiorum sunt, vicinæ nimium sint, contra ac infra præscriptum est.

Quarum cappellarum vnaqueque, siue in dextero, siue in sinistro latere, ita extruatur, vt vbi plures naues sunt, in medio naui sit, in cuius capite est.

Vbi verò ex vna solū naui ecclesia constat, in medio parietis spatio struatur, quod inter cappellam maiorem & angulum ecclesiæ interiectum est; ita tamen, vt hæc à maiori cappella saltem distet cubitis duobus: si modò ædificij ratio, pro oneris quod sustinet, grauitate, structuraq; forma, spatium maius non postulet.

Si verò ad hemicycli formam in parietis concauitate altare collocandum est: id etiam in medio illo, vel naui, vel spatij vt supra interiecti fieri debet: sic tamen, vt altari maiori non valde propè extruatur; quominus sacerdos in vno celebrans, ab alio qui sacrum in altero facit, impediri, perturbariue queat.

Id igitur omne, quod de cappellis, altaribusq; in vno & altero item latere à capite ecclesiæ extruendis mox præscriptum est; in ecclesijs locum habere potest, vbi cappella maior extructa, & altare ibi situm ita existit, vt intus sit spatium cubitorum saltem quatuor.

Quibus verò in ecclesijs præ sitis angustia altare maius cappellam non habet; aut si habet, vsq; adeò illa exigua est, vt altare in ea extructum foras in ecclesiam versus promineat; indeq; altaria quæ à lateribus sunt, facile prospiciantur: tunc ab ijs partibus, lateribusue, quæ ab illarū capite sunt, etiam si spatium pro ædificationis ratione supra præscriptum aptè ampleq; interiectum esset, altaria tamen fieri non debent; tum quia minus decenter extarent; tum quia dum in vno altari sacerdos sacrum faceret, ob propinquitatem alterum sacerdotem in alio celebrantem impediret, aut interturbaret.

Vbi item altaribus compluribus opus est; illorū ædificationi locus tertius propterea aptus erit, nempe ecclesiæ latus vtrumque; vnum scilicet quod ad meridiem, alterum quod ad septentriones vergit.

Quo in vtroque latere cappellæ cum altaribus extrui poterunt, quæ ab ecclesiæ corpore extant, forisq; promineant: sed in illis extruendis ea infra præscriptæ rationes seruari debent.

Vt cappellæ æquè inter se distantes exedificentur; tamq; lato spatio inter vnā & alteram interiecto, vt ab vnus cuiusque cappellæ vtroque latere fenestræ extrui possint, vnde lumē aptè aperteq; excipiantur.

Si verò ita inter se distantes extrui non possunt, coniunctæ tamen ita fiant, vt semicirculi, aut semioctanguli forma prominenti spatij inter se præbeant, vnde lux à lateribus recipiatur.

Vt in ecclesia, quæ nauibus pluribus constat, è conspectu intercolumnij omnino rectè sint; ne ipsis columnis pilisue earum prospectus impediatur.

In ecclesia autem quæ vnā tantum nauim habeat, medium planè respiciant, quod inter vnum & alterum arcum tignumue est, quo tectum opere fornicato aut laqueato suffulcitur, sustineturue: aut si cappellæ latitudo superet latitudinem eiusmodi spatij, neque illud fieri queat; summitate arcus cappellæ ad perpendicularium tignum sustineatur.

Cappellæ minores omnes, vna eademq; latitudine, longitudine, & altitudine constent; ac demum, pro omni ex parte, quoad eius fieri potest, sibi inuicem conueniant.

Quæ verò tamen sunt in capite brachiorum ecclesiæ crucis formam exhibentis, ex pro ratione situs, vt cæteris aliquantò ampliores, sic forma illustriori etiam esse poterunt; modò inter se illæ vna alteri omni alia ex parte respondeant.

Nè subter suggestū, vnde vel organo sonatur, vel euangelium epistolauè pronuntiat, aut tōcio habetur, vnde canitur, vilo modo cappellæ minores altariaue exedificentur.

Ne inter pilam structilem columnauè, aut arcum tignumue, quo tectum suffulcitur, in ingressu ecclesiæ primo loco situm, & parietem qui ab anteriore ecclesiæ parte est, cappella vlla extruatur; nisi illa tantum, quæ in ecclesijs vbi animarum cura geritur, baptisterij collocandi causa nomineue sine altari exedificanda est.

Altaria cappellæue à pariete qui in frontispicio ecclesiæ è regione altaris maioris est, nullo modo exedificentur; neque item alio in loco, in quo sacerdos celebrans terga vertat cappellæ maiori.

Cappellæ minoris latitudo patens esse poterit cubitis nouem, aut vndecim, & amplius prout est ecclesiæ situs amplitudo: nec verò minor cubitis septem.

Longitudo autem ab ingressu vsque ad parietem cui altare adhæret, ducta, minor cubitis septem esse non debere videtur; vt & ministranti clerico spatij satis sit, & ne quidquam de ecclesiæ parte aut nauis cancellis occupetur, neque maior item: vt ne populus qui in Missæ sacro præfens adest, cappellarum lateribus impediatur, quominus ab omni ferè ecclesiæ parte sacerdotem celebrantem conspiciat.

Si verò tantum spatij cappellis minoribus dari non potest; fieri poterit etiam longitudo minor, quinque videlicet cubitorum & vnciarum octo.

Quæ ratio cum locum planè non habeat in illis

lis cappellis, quæ in capite ecclesiæ à latere cappellæ maioris sunt; ideo illæ longitudine aliquantò maiores permitti poterunt quàm aliæ.

Si præ situs angustia quibusdam in ecclesijs, cappellæ quæ præfinito modo formæ. foris omnino emineant, exstrui non queunt; exstrui poterunt saltem, ut maximè pro eiusdem situs ratione foris extare prominere possunt.

Sin autem loci situs is est, ut ædificari non queant, quæ foris ut præscriptum est, emineant, atque extent; ab ecclesiæ vno & altero itè latere necessaria tantum altaria fieri poterunt, exstructis parietis concavitate hemicyclis, scaphisue, pro situs lociq. ratione foras decorè prominentibus.

Si verò ne ad hemicycli quidem formam exstrui vilo modo possunt; tunc altaria parieti hærentia, ob causam necessariam tantum fieri poterunt, aut erectis columnis duabus, aut alijs fulcimentis decentibus intus ab ecclesiæ pariete paululum extantibus, vno à dextero, altero à sinistro latere.

Quæ ambæ columnæ inter se à superiori parte opere fornicato vel eiusmodi cõiuncta sint, aut hemicyclis pictura saltem ad ornatus speciem decorè expressis.

Quæcunque denique altaria, ob causas supra expositas ijs in locis exstruantur, exstructaue sunt; vbi præ situs angustia cappellæ magnitudine præfinita ædificari non possunt, ita ut cancellos clathraue à recto pariete extare forisq. prominere necesse sit; ea singula in arcum sic redigi poterunt, ut cubitum vnum & uncias sexdecim nõ excedant; nec verò super ijs gradus vllus adhibeatur, ut & illa, & cancelli, quàm minimè possunt, foris promineant.

Eorundem tamen altarium cancelli à scabello seu bradella cubiti vnus & uncias saltem octo spatio interiecto figantur, ut id spatij clerico in Missæ sacro ministranti omnino detur. Denique si ecclesiæ amplitudo latè patens id fert, angustior fieri poterit, exstructis ab utroque latere cappellis longitudine, & altitudine, ac forma supra præscripta; cum præ amplitudine valde patenti, locus earum instructioni supra præfinitæ intus eiusmodi esse possit, ut ecclesiæ altitudinis spatium inter illas interiectum congruenter etiam pateat.

Cappellarum minorum pauimentum altius quàm ecclesiæ solum octo vncijs strui debet, amplius verò aliquando ut infra permitti poterit.

Vniuscuiusque cappellæ minoris limen, vbi per facultates fieri potest, è marmore lapideue solidò esse debet; ac sexdecim, & ad summum viginti vncias latè pateat; tum eiusmodi sit, ut & ingressus gradum faciat, & ipsum cappellæ solum æquet: isq. vnus tantum gradus ad cappellæ ascensum exstruatur.

At præter illum liminis gradum, duos alios inferiores pro loci situsue ratione, & cappellæ

amplitudine, vbi maior pluribus gradibus exstructa sit, fieri permittum erit: isq. si minus è marmore, at saltem è solidò lapide, aut demum è lateribus fiant.

Eorum latitudo eadem sit, quæ supra demonstrata est de liminis gradu: de altitudine idem seruetur, quod dictum est de gradibus cappellæ maioris.

Vnaqueque cappella, sicut de maiori dictum est, fornicato opere exstruatur.

Altaria in fronte media vniuscuiusque cappellæ construuntur, non à lateribus.

Ea singula minora à scabelli, quam bradellam vocat, solo, superficieue, in altitudinem erecta sint cubitis duobus & vncijs octo.

Longè pateant cubitis quatuor & dimidio: nec verò minus quatuor saltem cubitis.

Lata sint cubitis duobus.

Scabellum seu bradella altaris, tabulis asseribue ligneis conficitur; latitudineq. sit cubitorum duorum, altitudine vnciarum octo.

Longius præterea quàm altare ita pateat, ut vnumquodque eius latus excedat vncijs sexdecim, neque verò plus cubito; rursusq. ab utroque latere illud cingat; si modò præ angustia cappellæ, hæc latitudo lateralis non impediatur clericum ministrantem: tunc enim non excedat, sed tantum adæquet altare.

COMMVNIA CAPPELLARVM altariumue maiorum & minorum.

Cap. XIII.

DE minoribus cappellis & altaribus breui hac instructione explicata, sequuntur communia cappellarum, altariumue maiorum & minorum, quæ in exstructione seruanda sunt. Altaria non ex opere ligneo, sed ex lapidibus lateribusue exstrui debent; atque ita vndique obstrui, ut fenestella foramenue nulla ex parte in ipsis relinquatur, vbi quidquam asseruari recondiue possit.

Nec verò ideo prohibentur altaria, quæ quatuor pluribusue lapideis columellis aut pilastratis angularibus suffulciantur, qualia in provincia Mediolanensis vsu cernuntur. quinetiam altaria quamuis muro obstructa, eiusmodi pilastratis ab angulis suffulciti congruum est; ne pars illa chrisinate inuncta, si latericia sit, facile de crustata collabatur.

Neque præterea sub ijs quidquam omnino reponatur.

Altaria singula, quæ non tota cum sacerdote item celebrante opere fornicato, sed tecto laqueato teguntur, aut fornice ita altè exstructa, ut ea fornix commodè sapiusq. purgari non queat, integumento etiam, quod capocielo dicunt, operiantur.

Idq. vel ex marmore solidò lapide, aut etiã latericio opere, erectis columnis quatuor, si altare maius est; si minus, lateraleue, duabus, aut alijs decentibus fulcimentis intus ab ecclesiæ

ecclesiæ pariete paululum distantibus, vno à dextero, altero à sinistro latere, quæ operimentum sustineant opere fornicato aliaue ratione confectum, vel ex tabulis sectilibus, aut è tela cærulea decenter depicta fieri poterit.

Quod è ligno aut tela integumentum, cathenis ferreis è tecto vel è pariete pendentibus, aut alia firma structura sustineatur.

Hoc autem operimentum cuiusmodi sit, vndique ita latè patere debet, ut altare ipsum, & Sacerdos ibi Missæ sacrum faciens, omnino cõtegatur; quò diligentius & ille & altare, à puluere omniq. labenti forde defendatur.

Sit verò hoc integumentum vsque ad eò altari proximum, ut ab eo aliquantisper pro decori ratione elatum, commodè tamen & facile purgari queat.

De fenestella vrceolorum.

Fenestella in pariete qui à tergo altaris est, à latere vbi epistola legitur, ornate politèq. fiat; eaq. ex marmore solidò lapide, vbi potest.

A solo altè exstruatur cubitis duobus.

Eius verò latitudo sit vncijs sexdecim, altitudo viginti quatuor; sitq. distincta marmoreo lapideoue opere transuerso.

Pars inferior vsui sit ad proiciendam aquam ablutiois manuum Sacerdotis sacrum facientis. Ideoq. in medio foramen exiguum habeat, vnde de illa defluat in cisternulam suffollam.

Superior verò pars vsui erit ad peluim cum vrceolis dum Missæ sacrum sit reponendam.

Quoniam verò altare maius aliquando longè distat à pariete posteriori, cui sæpè adhæret chorus; id propterea si loco constituto fenestella ea collocari nequeat, tunc in pariete à latere epistolæ, vel eius loco propè altare cõstrui, vel etiam remotius vas aliquod è solidò lapide decoro ornato poni poterit, in quod ea aqua infundatur; ita tamen, ut neque impedimentum, neque deformitatem afferat.

De clauo ferreo appendendi birreti.

Clauus ferreus, quo birretum Sacerdotis celebrantis appendatur, aliquo ornamento, præsertim ex aurichalco, affigatur ab eodem latere epistolæ, propè eam fenestellam, aut etiã alio congruo eiusmodi loco, non altius à pauimento cubitis duobus.

De Tintinnabulo.

Tintinnabulum paruum vnicuiq. altari à parte vnde euangelium legitur parieti laterali affixum hæreat, appenso funiculo tam longo, quo clericus minister, cum Corpus Domini eleuatur, vti possit, ad illud certis distinctis ictibus pulsandum.

Vbi verò altare sine cappella est, ita ab altari

distet, & è pariete quantum potest, emineat, ut funiculo ducto altare non impediatur, neque Sacerdos inturbetur.

Quod verò attinet ad maius altare, commodius minister clericus tintinnabulo gestatorio è sacristia allato quàm appenso vretur. nihilq. propterea est, cur eo loci illud appendatur: præsertim in amplioribus ecclesijs.

De clathratis cappellarum, & altarium cancellis.

Anteriori vniuscuiusq. cappellæ, etiam maioris parte, vnde ingressus sit, clathra ferrea cubitis tribus alta in summo gradu cappellæ figantur: nec verò tamen aliquando altiora prohibentur, vbi præsertim hoc septo tutiora & munitiora esse oportet.

Eaq. omnia, vbi per facultates potest, paruulis pilis aut vasculis ad aliquam speciem decorè confectis, in parte tum ima, tum media, tum summa exornari debebunt.

Si verò cappella, ut aliquantò maior sit, octanguli, sexanguliue formam exhibet: clathra itidem in eius summo gradu figantur, quæ ei formæ respondeant.

Ab ima verò parte per altitudinem circiter cubiti opere aliquo artificioso ferreo illa inter se densè instructa sint, ut canibus ingressus nullus sit.

In clathrorum medio ianua clathrali etiã opere decenter constituatur, quæ valuis vtrinque, & pessulo, ac fera claudatur.

Vbi verò vis & copia ferri, quo ad cappellarum instruendarum vsum clathra consentur, haberi minus potest, si ibi lapides solidi, marmorauè apparari queant, è marmore, aliouè solidò lapide, columellæ opere (quod uocant, balustris) addita coronice fieri poterunt, aliquantò clathris ferreis humiliores, quibus cappellarum pars anterior septa ornetur, atque instruat. Quibus autem in ecclesijs, cappellis, altaribusue, præ tenuitate facultatum, nec clathra ferrea, neque marmoreas lapideasue eiusmodi columellas, ad sepiendi, orandi, vsu comparari posse Episcopus iudicaret; in ijs id opere ligneo polito ac tornatili præstari eiusdem concessu poterit.

Cancelli autem lignei depressiores itidem ac humiliores quàm clathra ferrea aliquantò esse debebunt, in quorum summa parte ad ornatu coronix apponatur.

Vbi cappellæ altarium minorum amplæ sunt, quæ aliquam populi multitudinem dum Missæ sacrum sit capiant, quamuis clathra in ingressu habeant, in earum tamè parte interiori quæ propè altare est, cancelli item lignei saltem figi debebunt; quibus illud ita sepiatur, ut & præsentis populi frequentia paululum à Sacerdote sacrum faciente seclusa distare compellatur; & locus sit clerico ministranti.

De coronice lignea altaris.

VNicuique scabello, etiam maioris altaris, coronix lignea tribus digitis, nec verò amplius alta adiungatur; qua à tribus item partibus illud cingatur: ita vt à parte anteriori pallij, & à lateribus mantilium tobaleatumue extremitas eiusdem coronicis opere vsque occultetur; etiam vbi altaris scabellum à fronte tantum extat.

De instrumento telari altaris.

AD altare etiam instrumentum adhibeatur, quod telare dicunt: in quo pallium expansum, paruulifq. vncis affixum, ipsi altari accommodetur: idq. è quernis nucisue afferibus sit, tum perpolitè confectū, tum etiam vncijs quatuor latum; atque eiusmodi, quo altaris mensa ab anteriori parte, rursusq. ab vtroq. latere circundetur.

Cuius telaris capita summitatesue parieti affigantur innectanturue, cui altare inhaeret.

Fulcimenta item quibus telare ipsum sustentatur, ex iis nucis seu quernis afferibus duo sint; vnum à dextro, alterum à sinistrali altaris cornu anteriori; & alterutrum vncijs quatuor latitudine esse debet.

Vbi verò altare à pariete remotius est, telare totum altare vndiq. cingat; ad sintq. duo alia fulcimenta in cornibus posterioribus altaris, quibus ab ea parte sustineatur.

A parte etiam superiori, quæ altaris mensam æquat, idem telare in ipsa superficie aliquot exiguas fossulas tenuiter concavas habeat; ijsq. singulis fossulis tenues clavi vncinuli, quibus pallij cordulæ, minutiue anuli annectantur, & ita inferantur atque infigantur, vt ipsius altaris solum non superent.

E quibus fossulis vna omnino fieri debet, quæ in telari ad medium altare sit: reliquæ autem hinc inde binæ, ternæue, vel plures pro amplitudine altaris, æquali interuallo esse possunt.

De gradu ligneo à parte posteriori altaris.

GRadus in altaris minoris superficie à parte posteriori vnstantum isq. ligneus adhiberi poterit: ea lōgitudine sit, quæ altare æquet; latitudine vnciarum octo, altitudine etiam totidem.

In altari maiori ne fiant; nisi cum cubitis tantum duobus minusue à pariete posteriori illud distat: tuncq. eiusmodi gradus vnus pluresue decenter adhiberi poterunt; ita tamen, vt circuitus altaris sub ea structura non impediatur.

De mensa altaris maioris.

ALtari maioris, in quacunq. vel cathedrali, vel collegiata, vel parochiali ecclesia, tum etiam minoris, quod consecrandum sit, mensa

marmorea, aut è solido lapide curari debet: & vbi potest, ita longè lateq. sicut altare pateat. Vbi apparari non potest, quæ sit tantæ latitudinis, non tamen latè minus patere debet cubito vno & dimidio: longitudine verò ipsum altare omnino adæquet; nisi vbi pro loci regionisue situ, ne eiusmodi quidem adhiberi possit, cui à fronte agglutinetur; à tergo, qua parte deest, suppleri poterit cæmentario latericioq. opere.

De fenestella reliquiarum sacrarum in altari consecrando.

IN altaris fronte tergoue sub ipsa mensa, fenestella quatuordecim vel sexdecim vncijs ampla, aut in stipite mensaue illius, pro ratione cōsecrationis, qua libro pōtificiali præscripta Episcopopus vti maluerit, fossa instar sepulcri, eodè quo fenestella, sed multò minori spatio exstruenda est; vbi cum illud consecratur, sacræ reliquiae reconduntur.

Ea verò fenestella ab ostio occludi debet tabella marmorea lapideauè, in qua sculpta sit crucis imago: tum nomina quæ constant sacrarum reliquiarum in altari recōditarum insculpentur.

Vbi verò non fenestella sed fossa adhibebitur, inscriptio hæc, aut ab aliquo altaris latere, aut in mensa fiat, literis incis.

Fossa verò quæ in mensa est, tabella item marmorea, ita firmiter & accuratè occludatur, vt nihil omnino superemineat.

De mensa altaris, & tela cerata.

ALtari consecrati mensa, etiam si eius pars è lateribus facta sit, tota tegatur cerata tela: quæ telari præscripto inclusa, clavis cōfigatur. Vniuscuiusq. altaris non consecrati solum, pauimentumue, mensa ex tabulis scilicet politè confecta, atque ad illud contegendum vndique ampla consternatur.

Huic mensæ altare portatile aptè inferatur, atque ita, vt inter vtrumq. mensæ cornu in medio collocatum, ab ipsius fronte non longius distet spatio vnciarum octo.

Cuius portatilis altaris longitudo, non ab vno ad alterum cornu, sed à fronte in posteriorem partem spectet.

Sic verò illud insertum sit, vt è mensæ superficie vix paululum aliquid extet, quo Sacerdotis celebrantis tactu dignosci possit.

De Lapide altarium portatiliū.

Lapis autem altaris portatilis, à parte superiori secturam in planum ductam, quam sinusum dicunt, vndiq. habeat.

Quæ sectura latè pateat medio transuerso digito.

Lapis longè vncias viginti, latè sexdecim pateat,

teat, præter capsæ dimensionē cui insertus est. Capsa eius è nucea omnino tabula sit, crassitudine vnciarum circiter duarum aut plurium pro lapidis crassitudine.

Tabulæ verò illi in omni latere intus à summa parte pro lapidis longitudine & crassitudine concavata ipse lapis inseratur, ita vt, illa concavata tabulæ linea prominente, eiusdem lapidis sectura operiatur.

In qua capsæ sacrarum reliquiarum reconditarum quarū nomen cōstat, inscriptio planè fiat. Cum verò altare consecratum transferri contigerit, quod vt ne iterum consecrari opus sit, ea transferendi ratio adhiberi poterit: vt primò illud totū afferibus tabulisq. ligneis rectè aptèque conclusum, è loco ita amoueat, vt stipes à solo ecclesiæ conuulsus, ne minimū quidem ab altaris mensa disiungatur; sed totus affixus ei inhaereat, ne consecratio violetur.

Altaria autè quæ angustiora aut breuiora sunt, quam forma præscripta postulat, latiora, longioraue fieri poterūt, vel lapideis, vel latericij, vel ligneis additamentis decenter apteq. confectis, ab eorum lateribus, fronteue, prout vsus tulerit, appositis.

Sin autem humiliora sunt præfinito modo, altiora fieri poterunt, mensa politè atque ad eodè altè confecta, vt præfinitæ altaris altitudini respondeant: in eaq. mensa lapis consecratus includatur præscripta forma.

DE LOCIS, VASIS, LOCVLISVE, quibus sacræ reliquiae reconduntur.

Cap. XVI.

EXPOSITA breui cappellarum & altariū maiorū minorūq. instructione, consequens est, vt loca, vasa, loculos, aliaq. eiusmodi commonstremus, quibus sacræ reliquiae reconduntur, aut asseruantur.

Sanctorum igitur corpora, quacunq. recondenda sint in ecclesia, partem illam subterraneam habente, quæ confessio, vulgò scrololum dicitur; in ea præsertim, & in altaribus ipsi lapideis, aut subter ea, vt antiqui instituti est, piè decenterq. recondantur.

Quam ob causam è marmore, vel saltem è solido lapide arcam leuigato opere intus expolitā fieri conueniet; quæ ex operculo eiusdem generis fastigiato constans, sacræq. corpora benè inclusa continens, intus subtiliue in illis firmiter collocetur.

Alio etiam præter altaria ecclesiæ loco conspicuo reponi poterunt: tuncq. arca è marmore pretiosiori exstruatur: quæ extrinsecus etiam opere sculptorio elaborata, pio religiosoq. ornatu emineat.

Hæc igitur, quatuor, pluribusue (si pro situs ratione commodè potest) collumellis itidè marmoreis aptè cōfectis sustentata, aut in gremio ecclesiæ, prout loci amplitudo fert, aut in cappella insigniori (præterquam in ea, vbi sanctissimè

Eucharistiæ sacramentum asseruatur) decetius collocabitur.

Si in gremio ecclesiæ ponetur, à pariete, omniq. alio opere vndique disincta extet: si verò in aliqua cappella, à posteriori eius parte, vel à latere altaris collocari poterit; aut parieti inhaerens, aut in illius decenti cōcauitate paululum inclusa, à pauimentoq. cappellæ altaris cubitis quatuor exstrueta extabit.

Arca verò omnis quocunq. loco conspicuo posita, siue è pauimento, siue è pariete emineat, clathris ferreis pro situs ratione aptè decoreq. muniti debet.

Sin autem non in altari, neque subter, sed alio loco sub pauimento iam recōdita sunt sanctorum corpora; sternatur tamen omnino locus, ac muniatur clathris ferreis ab omni latere, tum à parte superiori dense confectis.

Vt autem sanctorum corpora, sacræue ossa, incorrupta atque inuolata, ab omniq. sorde & puluere pura, tum ab omni vi ac iniuria perpetuè tuta conferuentur, hæc sanè cautio adhibeatur: vt cum arca omnis, vel conspicuo loco, vel in altari subtiliue posita, ita extrinsecus inter se solidè compacta, & fibulis etiam ferreis, plumboq. ab omni latere conglutinata sit, vt ne rimula quidem appareat; tum præterea in eam alia capsæ, vel aurea, vel argentea, stamneauè, eaq. inaurata, firmiter quoq. confecta includatur, in qua sacræ corpora recondantur.

Sint autem cum in capsæ reconduntur, inuoluta & vestita panno serico, aut pretiosiori velamine, coloris ad sanctum sanctamue, cuius sacræ ossa reponuntur, ex ecclesiæ instituto ritè accommodati.

Capsa autem, vel theca, vel loculi, vel vascula, cuiusmodi sint, stata prece in libro pontificali ritualiue præscripta ritè prius benedicantur, quam reliquiae sacræ in illis includantur.

Qua verò in arca, diuersa sanctorum corpora reponenda sunt, vt inter se distincta internoscantur: arca eiusmodi fiat, quæ opere sculptorio, pro sanctorum corporum, sacrarumue reliquiarum numero bipartita, & tripartita sit, aut tabulatis, marmore, aliaue ratione decetè apteq. diuisa, aut saltem ipsi solum capsulis argenteis stamneisue distincta.

Tabella item aenea singulis capsulis includatur: in qua incisæ literæ nomina sanctorū indicent. Inscripção præterea in arcæ lapide incidatur: ex qua sanctorum nomina, & corpora, quo tempore recondita, rursusq. vnde translata, & alia id generis, si modò certa sint, perspicue cognoscantur.

Sanctorum autem capita, quæ à corporibus disincta sunt, vt aliquando statis diebus pro pietatis studio fidelibus ostendatur exponanturue, separatim à corporibus locis infra præscriptis reponi cōueniens erit; inclusa scilicet in theca aurea, aut argentea; vel vbi præ inopia nō potest, aenea inaurata, q. capitis cū collo dimidia-toq. pectore formā similitudinēq. exhibeat.

Si quæ verò corpora Sactorum adhuc integra, membrifq. suis omnino coniuncta, vel in altari, vel in arca conspicua reconduntur, vt cerni aliquando possint; ita altare, arcauè struatur, vt à fronte fenestellulam clathris ferreis aneis uè munitam, quæ firmis vasculis ad præscriptâ infra rationem claudatur, ornatè cõfectam habeat, vnde inspici queant.

Quibus verò locis sacra aliqua sanctorum mēbra, insignēq. sacræ reliquiæ asseruantur; ibi certus locus, in quo illæ decenter religioseque recondantur, ad vnius, aut alterius formæ infra primo loco descriptæ modum, sacrarum Basilicarum Romanarū exemplo, exstrui poterit.

De prima forma loci.

In ecclesiæ nauī quæ ampla sit, à latere euangelij, lōgeq. à columnis pilis uè naualibus quatuor aut quinq. cubitis suggestus struatur, magnitudine cubitorum item circiter quinque: isq. quatuor columnis è marmore aut è solido lapide cõfectis, altitudine sex aut octo cubitorum suffulciatur & sustentetur.

Super suggesti exstructione, armarium, vbi sacræ reliquiæ reponantur, è marmore aliouè lapide, ornatè & decorè fiat: quod intrinsecus tabellis nucis pretiosioribus vndiq. vestiatur, fericoq. ornatur, coloris ex ritu ecclesiæ sacris illis reliquijs, quæ recondendæ sunt, accommodati: tum præterea ostiolo constet, quod valuis extrinsecus ære intectis, & ferico eiusdem coloris intrinsecus ornatis, claudatur: ad quod etiam claudendum pessuli duo, seræ duæ saltè, clauis totidē, eaq. singulæ diuerso fabrilī opere, adhibeantur.

A summa columnarum parte loco suggesti plano podium etiam exstruatur cubito vno & dimidio latum, tamq. longum, prout est eiusdē suggesti longitudo.

Quod podium à parte anteriori repagulum habeat; idq. vel ex ære fusili, vel è ferro, vel è marmore, aliouè solido lapide, vel è ligno tonatili opere sit.

Scalas nullas cochlides alia uè forma habeat; sed eæ lignæ gestatoriæ tunc solùm adhibeantur, cum sacræ reliquiæ certis solemnibus diebus populo ostenduntur.

De altera forma loci.

Si quæ verò ecclesiæ non satis ampla magnitudine reliquijs insignes vt supra habent; in earum ferè ipso medio, propius tamen altari maiori, vel apud parietem qui in capite ecclesiæ extra cappellam maiorem à latere euangelij est, podium exstruatur: quod parieti affixū, longè lateq. pateat ad formæ superioris præscriptum.

In intima parte parietis, cui illud affixum agglutinatum est, armarium in quo illæ asseruantur, è marmore aliouè solido lapide fiat; ta-

bulis quæneis aut alterius generis ad diuturnitatem accommodatis intrinsecus circumuestitum, ac serico item eius coloris, qui ex instituto ecclesiæ, cum sanctis quorum illæ reliquiæ sunt, conueniat, vndique ornatum: quod valuis æratis, & feris duabus, ijsq. diuersis vt supra, claudatur.

Huic scala lapidea ligneauè, qua podium ascendatur, accommodari potest, si modò à posteriori parte armarij fieri commodum sit, vt ecclesiæ spatium non impediatur: alioqui scala gestatoria vt supra adhibeatur.

De tertia loci forma.

Forma loci tertia hæc sit: eaq. in ecclesijs reliquijs sacras habentibus, vbi nullus locus ad primæ aut secundæ formæ supra præscriptæ modum exstructus est, aut exstrui potest.

In cappella maiori, intrâ eius scilicet septa, à parte euangelij, armarium quod ad altare maius versus vbi potest rectâ spectet, ita latè, lōge, altè, profundeq. in ipso pariete concauetur, prout sacrarum reliquiarum quæ in eo asseruandæ sunt, multitudo ac magnitudo postulat. Altè à pavimento cappellæ ad solum suum vsque exstructum sit cubitis quatuor; intus tabulis vndique sepiatur, tum aliquo panno serico eius coloris, qui sacris reliquijs conueniat, circumornatur.

Benè muniatur & claudatur valuis ære extrinsecus munitis, ijsq. decentibus, seris, solidis, dupliciq. claue, & vnaquaque fabrilī opere diuersa.

Quo in armario ita ornatè instructo sacræ reliquiæ vasculis loculis uè inclusæ ordine recondantur.

De vasis & loculis reliquiarum, quæ locis supra præscriptis reponendæ sunt.

Vascula quibus recondantur, ex auro, argento, aut è chrystallo, aut ex aliquo metalli genere sint, eaq. artificio elaborata atque inaurata, prout illè insignes sunt, & ecclesiæ vbi asseruantur, facultates ferunt.

Ea totidem sint, quot sanè illarum genera quæ habentur; vt singulæ, binæ uè, aut plures singulis vasculis distincto ordine separatim asseruantur: singula vela sint, quibus illa vasa integantur, eaq. colore distincta, pro sacrarum reliquiarum, quæ in vasculis asseruantur, ratione.

Si verò sacræ reliquiæ eiusmodi sunt, quæ tenues, non vascula maiora sed loculos minores requirunt; ita recondantur.

Tabula scetilis, è nucæ ligneauè alia, & pretiosiori etiam materia, vt potè eburnea argenteauè deligatur: quæ fabri opere politè elaborata, tam latè longèq. pateat, vt ad vsum cuius causa paratur, satis esse queat.

In ea totidem capsulæ, seu loculi, ij que singulorum vnciarū mensura concauentur; quot sacræ

DE SACRIS IMAGINIBVS picturifus. Cap. XVII.

eræ reliquiæ recondendæ asseruandæ sunt. In loculi vndique à parte summa paruulis cornicibus inauratis ornentur.

Hæc tabula his loculis exstructa, opere vitreo operiatur ita, vt singuli loculi vitro pellucido contegantur.

Quod vitreum integumentum, coronicis lignæ inauratæ, vel pretiosioris etiam materiæ ornatu vndique muniatur, vt fixum firmumq. habeat.

Singulæ præterea sacræ reliquiæ serico taffetano duplici, ormesinouè, aut aliquo serico pretiosiori, auro, argentouè intexto inuolutæ recondantur, eo distincto serici colore, qui pro sanctæ matris ecclesiæ ritu, sanctis vel apostolis, vel martyribus, vel virginibus, vel confessoribus, quorum reliquiæ ibi reconduntur, conueniat.

Eæ in quocunq. loculi, armarij, vasculi uè genere reconditæ sint, singulæ, quarum nomina constant, inscriptionem in charta pergamenâ patenibus literulis expressam, earumq. vnicuique, vel potius serico in quo illæ singulæ inuolutæ sunt, affixam habeant: qua vniuscuiusq. sancti sanctæ uè reliquiæ quæ in ijs reconduntur, planè significantur.

Si quæ verò ex certis monumentis constat, quorum potissimum sanctorum sint, ita tamen inter se permixtæ apparent, vt diiudicari non queat, quæ præcipue propriæ huius aut illius Sancti sint; eæ in vno eodemq. loculo vasculouè recondantur: cui loculo vasculouè singulæ eorum omnium sanctorum nomina inscribantur, quorum reliquiæ in eo asseruantur. Idem de inscriptione vasculi loculi uè, in quo sacræ reliquiæ quæ in eo asseruantur, inscriptiones quidem habent, at ab illis seiunctas, varieq. ita permixtas, vt ijs ipsis adhibitis nulla distinctionis ratio iniri possit.

Rursus si quæ sunt, quarum nomina non constant; in loculo vno recondantur, inscriptione etiam hac adiuncta.

RELIQUIÆ SACRÆ, QVARVM NOMINA IGNORANTVR.

In armarij item vbi sacræ reliquiæ reconduntur pariete etiam adiuncto, sanctorum pictura religiose decoreq. exprimat, quorum insignio res præsertim reliquiæ in eo reconditæ asseruantur.

Fiant virgæ duæ è ligno eburneo, aut quod vocat, braxilio, aliouè genere decenti, ac tricubitales sint: quæ à summa parte lamina argentea, exiguifq. vncis binis constet; vnde fidelium corona præcariæ appendantur, ad sacras reliquijs, vel potius eorum vasa tangenda.

Quacunq. deniq. in ecclesia Sanctorum reliquiæ corporauè sunt, in ea loco conspicuo atque illustri, vt potè in columna cappellæ maioris à latere euangelij, aliouè insigni loco, tabula vel ænea vel marmorea literis grandiusculis incisa, firmiter parieti columnæ uè agglutinata collocetur: in qua res tota de reliquijs ibi reconditis breuiter summamq. narretur.

IAM verò de sacris imaginibus piè religioseque exprimendis, cum maxime ex decreto Tridentino, cõstitutionibusq. prouincialibus Episcopus cauere debet; tum etiam pictoribus & sculptoribus grauis pœna mulctauè proposita est, vt æijs exprimendis à præscriptis regulis discedant.

Sanctum præterea est de rectoribus ecclesiarum, si in suis ecclesijs imaginem effingi ponuè permiserint insolitam, & Tridentini decreti præscriptis rationibus repugnantem.

Quæ in imaginibus sacris cauenda; quæ rursus seruanda sunt.

Primò igitur in ecclesia, aliouè loco, ne imago sacra exprimat, quæ falsum dogma contineat; quæq. periculosi erroris rudibus occasionem præbeat; quæ uè sacræ scripturæ, vel traditioni ecclesiæ repugnet: sed quæ veritati scripturarum, traditionum, ecclesiasticarum uè historiarum, matrisq. ecclesiæ consuetudini et vsui conueniat.

Præterea sacris imaginibus pingendis sculpendis uè, sicut nihil falsum, nihil incertum apocryphum uè, nihil superstitiosum, nihil insolitum adhiberi debet: ita quidquid profanum, turpe vel obscenum, inhonestū, procacitatem uè ostentans omnino caueatur: & quidquid item curiosum, quodq. non ad pietatem homines informet, aut quo fidelium mentes oculiq. offendi possint, profus vitetur item.

In illis autem, sicut sancti cuius imago exprimens est, similitudo quoad eius fieri potest referenda est; ita cautio sit, vt ne alterius hominis viuentis vel mortui effigies de industria re præsentetur.

Effigies præterea iumentorum, canum, piscium, aliorum uè brutorum animantium, in ecclesia aliouè sacro loco fieri non debent; nisi historiarum sacræ expressio ex matris ecclesiæ consuetudine aliter quandoq. fieri postulat.

De decore sacrarum imaginum.

Sacrarum imaginum expressio tota, prototypi dignitati & sanctitati, aptè ac decorè, corporis habitu, statu, & ornatu respondeat.

De insignibus Sanctorum.

Quæ præterea ob significationem rei sacræ imaginibus sanctorum appinguntur, eiusmodi apponantur, quæ ex ecclesiæ instituto aptè decoreq. conueniant; vt corona, quæ scuti rotundi instar, sanctorum capitibus apponitur; palma in manibus martyrum; mitra, & baculus pastoralis, quæ Episcopis dantur; & alia id generis: tumq. quod proprium est ac præ-

Sess. 25. in dec. de inuoc. sanct. prou. 1. de sacr. imag. pag. 4. pr. 4. tit. eodem. §. Quod de sacrosanct. p. 18

præcipuum in signe cuiusque sancti. In quibus omnibus diligentia adhibenda est, vt ex historia veritate, ecclesiæ vsu, & patrum præscripta ratione exprimantur. Videndumq. est, vt Christi Domini corona, à coronis sanctorum distinguatur, cræcis figura. Hocq. cauendum est item, vt eiusmodi corona nemini apponatur; nisi quos ecclesia canonizauit.

De locis pictura sacra non conuenientibus.

Nec verò sacra imago etiam in ecclesia humi exprimatur; neque locis item viginosis, quæ picturæ corruptionem ac deformitatem aliquo temporis spatio gignunt, effingatur; neque sub fenestris, vnde aliqua pluuiæ gutta stillare possit; neque eo loci, vbi clauis aliquando figendi sunt; neque rursus humi, sordidoq. lumentouè villo loco. Quo loco ne historia quidem sancti sanctæque exprimatur: nec verò vlla sacrorum mysteriorum figura; neque præterea vllus eorundem ty pus, significatione.

De ritu benedictionis imaginum.

Nec verò loci solum habenda ratio est, sed antiqui ecclesiasticiq. ritus: vt cum scilicet expressæ sunt sanctorum imagines, solemnibus benedictione statiq. precibus pontificali sacer dotaliue libro præscriptis consecrentur.

De nominibus sanctorum aliquando inscribendis.

Nec verò alienum illud est, vt in multitudine sacrarum imaginum quæ in ecclesijs exprimuntur, imaginibus minus notis nomina sanctorum subscribantur; quod & veteris consuetudinis est, & sanctus Paulinus illo versu ostendit.

Martyribus mediam pia nomina signant.

De parergis & additamentis ornatus causa.

Parerga, vtpotè quæ ornatus causa imaginibus pictores sculptoresue addere solent, ne profana sint, ne voluptaria, ne deliciosa, ne denique à sacra pictura abhorrentia; vt deformiter efficta capita humana, quæ *Mascharoni* vulgò nominant; non auiculæ, non mare, non prata virentia, non alia id generis, quæ ad oblationem delicosumq. prospectum atque ornatum effinguntur: nisi eiusmodi sint, quæ cū historia sacra quæ exprimitur, verè conueniant; aut tabulæ votorum, in quibus & capita, & alia vsupra ad eorum explicationem pinguntur. Ornamenta item, indumetaue alia, quæ factis imaginibus appinguntur, nihil ineptum, nihil

deniq. habeant, quod nihil parum e cum sanctitate conueniat.

De tabulis votorum.

Votorum item tabulæ, donaria, ex cera fusiles imagines, & eiusmodi aliæ, quæ ad memoriam vel recuperatæ valetudinis, vel periculi depulsi, vel beneficij diuinitus mirabiliterq. accepti in ecclesijs ex antiquo more insti tutoq. suspendi solent; cum sepe falsò, indecorè, turpiter, superstitioseq. effingantur, in ijs ipsis exprimendis cautio sit supra præscripta.

DE LAMPADIBVS, LAMPADARIOUE. Cap. XVIII.

DE lampadibus verò, & lampadario pensili, quo illæ appensæ in conspectu sanctissimi sacramenti, & sacrarum reliquiarum vel imaginum sustinentur, instructionis locus hic erit. Primò lampades, pro ecclesiarum ratione & dignitate, ex argento, aut aurichalco, prout est ecclesiasticæ consuetudinis, esse possunt: sicut etiã ex auro etiam confectas, in basilicis maioribus adhibitas esse animaduertimus, adiucto & collocato intus vasculo illo vitreo ad lychni vsu. At in locis alpinis frigore rigentibus, vbi in hyeme ob gelu vasa vitrea sepe cõfringuntur, vascula ætaria intus in lampadibus collocata adhiberi licebit.

De forma lampadum.

Lampadum forma, cum multiplex esse possit, prout temporum cursus tulit; nulla quidem improbatur, modò ecclesiæ consuetudini conueniat: at illæ tamen forma oblonga olim vsu frequentatæ, valde probantur; quæ scilicet à summa ima q. parte amplè patent, in medioq. angustè conflata, quasi nodo quodam concluduntur; & à summo labro tribus cathenulis eiusdem metalli appenduntur.

De Lampadario, eiusq. forma.

Lampadarium autem instrumentum, quo lampades pensiles certo numero sustinentur, in orbem ductum, & altè paululum exstructū instar turris multis delphinis ad lampadum sustentationem constans esse potest. Cuius generis lampadaria antiqua fuisse constat, quæ phara canthara nominantur. Idq. lampadarij genus in ecclesijs insignioribus adhiberi decens erit; præsertim ex aurichalco ornate confectum. Alterum lampadarium è paruula trabe benè firmata esse potest, totum artificiosè inauratum, & coronicibus decenter ornatum; delphinos etiã (vt veteris olim vsus fuit) ligneos in summa parte

parte ad ornati speciem habere poterit. id autè tanta longitudine sit, quantam lampadum numerus requirit, quæ ad luminis vsu adhibentur. Tertia lampadarij species adhibetur, quæ trianguli formam exhibet. Hæc q. in vsu esse potest, vbi tres lampades pensiles adhibentur.

De numero lampadum.

Lampadario in longitudinem ducto, tres vel quinque lampades in minoribus ecclesijs affigantur, in maioribus septem, vel tresdecim. Hæc q. ordine rectè collocatæ, dimidio ferè cubito inter se distent. Lampadario in orbem ducto, & instar turris columnæ erecto, plures lampades pro illius fabricæ ratione affigi possunt. At in omni lampadario cautio sit, vt lampades impares sint.

De loco lampadarij.

Omne verò lampadarium, ex vna etiam lampade constans, non à latere, sed è regione conspectuè altaris, aut sacrarum reliquiarum, aut sacræ imaginis, vsupra appensum, & ad præscriptum distans, rectè constituitur, ductorio funiculo adiuncto. Tam longè autem appensum ab altaris scabello distet; vt si fortè aliquando stillans est, non inquinetur olei stilla sacerdos aut clericus, dū initio missæ vterq. in imo scabelli gradu est: rursusq. à pavemento ecclesiæ in altum nõ minus septem cubitis ducatur, ampliùs verò pro ratione ecclesiæ. E lampadibus, cum vna solum quæ colluceat, accendenda est, illa in medio collocata tantum accendatur.

DE BAPTISTERIO. Cap. XIX.

HIS omnibus expositis, nunc locus est, vt ad baptisterij rationem formaq. commòstrandas transeamus. Baptisterium igitur cum sacrario in singulis cathedralibus, & item (vt in cõcilijs nostris prouincialibus præscriptum est) parochialibus, atque in alijs etiam quibusuis ecclesijs, vbi vel animarum cura geritur, vel facultate ab Episcopo ob causam data illud constitui concessum est, forma & modo infra præfinito pro vniuscuiusque ecclesiæ ratione amplitudineue exstruatur.

De loco, & forma cappellæ Baptisterij.

Primò in vnaquaque ecclesia cathedrali, & archiepiscopali, præpositurali, aliouè nomine, quæ caput plebis sit, Baptisterij locus & forma hæc esse potest.

Locus à fronte ecclesiæ, prout situs fert, distans, ad meridiemq. vergens, architecti iudicio deligatur; quo in loco sancti Ioannis Baptistæ nomine facellum cappellauè, cuius vacuum sit triginta tribus circiter cubitis, exedificetur insigni structuræ opere, pro illius ecclesiæ ratione.

Forma exedificationis rotunda, aut octangula, aut sexangula, aliaue eiusmodi, quæ perfecti circuli fines non egrediatur, adhibenda est: illa verò accommodatior & decentior, quæ octanguli similitudinem exhibet.

Tectum ædificij huius fornicato concameratouè opere sit; ac pro modo formæ eminentiùs fastigiato, laminiq. plumbeis operto; tum in ipso summo fastigio è tholo constet, vnde lux ab omni parte excipiat.

Pauimentum è marmore lapideue solido, & opere tessellato, aut vbi id non potest, testaceo saltem fiat: à soloq. viæ publicæ extet altiùs gradibus tribus pluribusue; modò ne solo ecclesiæ altius sit.

Ianua ad occidentem versus spectet, paruo vestibulo ornata; formaq. vt supra in ostio ecclesiæ demonstrata.

Fenestræ plures pro ædificij modo, & architecti periti iudicio; singulæ autem forma eidem architecto probata pro ratione ædificij. Ædificij totius altitudo vsque ad summum fastigium ducta, latitudini respondeat pro operis ratione; idq. de consilio item architecti.

De altari Cappellæ Baptisterij.

Altare vnum tantum in hoc sacello exedificandum est; cubitis duobus à pariete ad orientem versus exstructo distans; si modò amplitudo sacelli tantum spatii ferat: forma autem reliquorum altarium, & modo præfinito fiat, muniatur, sepiatur, instruatur, atque ornatur.

Super quo item altari in pariete expressa sit sacra historia Sancti Ioannis Baptistæ: Christum Dominum baptizantis.

Si verò ne altare quidem præfinita amplitudine & ratione exstrui villo modo potest; illius saltem loco sit icona, aut pictura sacra in pariete expressa sancti Ioannis item Baptistæ.

De loco Baptisterij, vbi separatim ab ecclesia exstrui non potest.

Vbi præterea facellum Sancti Ioannis Baptistæ ab ecclesia separatum non est, neque item præfinito exedificari potest; tunc in sacello ecclesiæ Baptisterium forma infra suo loco demonstrata fieri poterit concessu Episcopi.

De distinctione Baptisterij more Romano
& Ambrosiano.

Sequitur, ut Baptisterij formam demonstramus: quā ita distinximus, prout baptismi ministrandi nunc vsus est.

More Romano baptisterium illud diximus, illam scilicet baptisterij formam accommodatā ad baptizandum aquae effusione; cum in ecclesijs ferē omnibus ritu Romano vterentibus, ita baptizari moris & consuetudinis frequentioris hodie sit.

Alteram porrò formā exstructam ad vsum baptizandi immersione, appellauimus baptisterium Ambrosiano more; ut pote cum hic immersionis vsus in ecclesijs ritus ambrosiani feruetur ac retineatur.

De situ & forma baptisterij more Romano.

Situs Baptisterij in media cappella esse debet; isq. cum latē patens cubitos vndecim; tum ita profundus, ut à cappellae pavimento descendatur tribus saltem gradibus; hocq. descensu & aliquantula profunditate, aliquam sepulcri similitudinem exhibeat.

In imo autem graduum descensu spatium vacuum sit, quod per diametrum amplē pateat cubitos septem & uncias sexdecim.

In eo spatio medio vas baptisterij in quod aqua defluet, ponatur: cuius latitudo vacua per mediam rectam lineam sit cubitis tribus; altitudo duobus.

Forma autem sit, vel rotunda, vel octangula, vel alia, quae cum forma cappellae conueniat.

Cōficiatur verò ex vno si potest lapide solido marmoreo, vel alterius generis; aut è duabus pluribusue laminis marmoreis lapideisue, crassitudine vnciarum octo.

Eaq. laminae solidae, nec spongiosae sint; recte, atque apta commissura inter se compactae, ac firmiter conglutinae; intrinsecus praeterea opere leuigato expolita; extrinsecus decenter ornatus specie pie exculptae.

Huius vasis fundus sternatur ac solidetur, si ex vno tantum lapide non constat, scilicet crustis marmoreis siliceisue, apte vsupra inter se connexis, bitumineq. bene firmatis.

Vndiq. item diuexus, ac paululo accliuor sit, exiguos aliquot canaliculos habens: quibus ad foramen medio situ sub basi columellae suffissum aqua deriuetur.

Sub fundo praeterea huius vasis cisterna paruula pro sacrario loco subterraneo effodiatur: in quam aqua ex infantis qui baptizatur capite dilapsa confluat.

In eiusdem fundi lociue medio columella marmorea figatur erigaturue, supposita eius scapo basi triangula, aut quadrangula, sexangulaue, aut alia quae videbitur forma: eaq. politē & ornato opere decenter elaborata.

In columellae huius summa parte, vas ipsum baptismale (in quo per totum annum baptismalis aqua seruabitur) apte decenterq. collocetur.

Quod vas forma rotunda, vel octangula sit, aliaue eiusmodi, quae respondeat formae cappellae, vasisq. inferioris: latē autem pateat cubitos duos, profundē autē vncias circiter duodecim, aut paulò amplius, pro vrbs locorumue amplitudine, proq. ecclesiarum ratione.

Hoc vas altius collocatū illo inferiori esse poterit vncias circiter sexdecim; altitudine scilicet ab inferioris summo labro, ad huius quod superius est vasis labri summitatem perpendicularo ducta.

De cochleari argenteo.

Cochleare argenteum, ad aquam infantis qui baptizatur capiti infundendam adhibeatur: idq. è superiori vase manubrio à summa parte paululum adunco appendatur.

Eiusmodi sit, ut ab illius ore è parte sinistra labrum paulò contractius instar paruuli canalisis existat; vnde in infantis caput aqua tenuiter effundatur.

De situ & forma Baptisterij more Ambrosiano.

Atque haec quidem de forma & situ baptisterij more Romano: nunc sequitur situs & forma more Ambrosiano.

Primò situs baptisterij in media cappella, atq. eiusmodi, ut gradibus eò cum descendatur, ad instar sepulcri sit; quemadmodum supra in forma baptisterij Romani demonstratum est.

Vasis autem baptismalis forma, quam ex antiquis baptisteriorum vestigijs peruectem esse animaduertimus, haec ipsis baptisterijs exstructis praefinita, in eiusmodi ecclesijs cathedralibus, plebanis, preposituralibus, archipresbyteralibusue adhibenda erit.

Vas è marmore lapideue solido non spongioso fiat: quòd si ex vno tantum integro lapide marmoreo fieri potest, ad baptismalis fontis instar sepulcri exstruendi vsum accommodatius erit; si minus ex vno solo, è duobus; ac si ne ex his quidem, è pluribus lapidibus quadratis apte inter se compactis, bitumineq. firmiter consolidatis exstrui potest.

Qui lapides crassitudine vnciarum octo ab inferiori parte leuigato opere expolito; ab exteriori decenter pia sculptura elaborati esse debent.

Forma, ut illud superius more Romano, octangula, aut rotunda, aut alia cum aedificij ratione conuenienti.

Altitudine ab ima ad summam partem ducta esse debebit cubitorum duorum.

Latitudine per vacuum ducta tricubitali.

Foramine ab ima parte, quae ad orientem versus statuatur, triunciali sit: vnde, cum aqua baptis-

De mensa.

baptismalis renouatur, vetus in sacrariū, quod subtus, ut infra demonstratur, instar paruulae cisternae exstruetur, defluat.

Id verò foramen ligno querno, vel fraxineo, eoque arido, stuppae inuolucris obducto, aut alia firmiori ratione bene obstruatur.

Fundo solidò integroq. constet, si ex vno tantum lapide factum est: si verò è pluribus; fundum habeat, accurato diligentiq. testaceo opere confectum, & solidè ita pavementatum, ut ne rimula quidem sit, vnde aqua sensim effluere villo modo possit.

Eiusmodi praeterea fundus sit, ut totus accliuiter pendeat ad foramen versus.

In umbilico cappellae situsue praefinito, eiusmodi vas firmiter communitū statuatur ut supra.

Cisternula, in quam aqua baptismalis cum renouatur, effluet, à parte orientali pro sacrario suffodiatur, in plano quod circum baptisterij vas est.

Quae cisternula propè baptismali vasi adhaerens, ex ostiolo vndiq. cubitali constet; hocq. valuulis, sera, ac pessulo firmiter muniatur; tantumq. pateat, cum per illud aperto vasis foramine aquam effundi opus est.

Communia Baptisterij Romani & Ambrosiani.

Huius baptisterij Ambrosiani & Romani, quod ad exstructionem attinet, haec communia esse possunt: operimentum seu ciborium, situs spatium, sepimentum, ornatus, tectum, & conopœum, ut mox infra vniuscuiusq. forma demonstratur.

De ciborio.

Operimentum igitur, quod ciborium dicunt, & vtriusq. baptisterij vsui accommodatū esse potest, è marmore lapideue solido in ecclesijs insignioribus fiat: & columellis pilastrisq. angustioribus, ut in intercolumniis latis como di spatii detur, altitudine duorum cubitorum suffultum, firma structura nitatur.

Quae columellae pilastratue, vbi ritu Romano baptisterium est, vasis inferioris labro summo fixae collocentur; vbi Ambrosiano, in vasis ipsius baptismalis labro consolidatae harent. In earum columellarum summitate, Epistylia & Zophori ornatus decens, coronisq. de architecti consilio adhibeatur; tum totum opus operimenti contegatur tecto marmoreo, forma orbiculari, aut pyramidali: in cuius summa parte statua collocetur Sancti Ioannis Baptistae Christum Dominum baptizantis. Spatia autem illa inter pilastras interiecta, valuulis aeneis aliqua pia historia conflata ita occludantur; ut cum vsu venerit, amoueri queant.

Vasi baptisterii, siue Romano siue Ambrosiano more forma supra praescripta exstructi, & caeteris item alia forma infra demonstratis, ad baptismalis aquae asseruandae mundiciem, mensa è duabus tabulis nucis constans, fibulisq. ferreis media inter se iuncta, & inter ciborium vasisq. ipsum collocata adhibeatur: quae eiusdem vasis ostium pro illius vasis forma & modo planè tegatur, & claudatur. Quae mensa, vbi ritu Ambrosiano mergendo baptizatur, in baptisterijs solum amplioribus locum habeat; ne infantis immersio impediatur: in omnibus autem, vbi ritu Romano baptismus infusione ministratur, esse potest.

De situ vtriusque Baptisterij.

Situs verò vtriusq. baptisterii forma eadem sit, qua vas baptismale, & cappella. Huius situs planum solidetur tessellato opere marmoreo: cingatur columnario opere à summo gradu.

De columnario.

Forma columnarii sit, pro baptisterii aedificationis modo.

Constet columnis octo, ordine singulis; aut sexdecim, ordine binis: si sexangula forma, ex columnis sex, aut duodecim, pro forma ratione. Ornetur, & cingatur à summa parte zophoro & coronicibus de architecti consilio.

Operiatur tecto laqueato, aut fornice, aut opere concamerato arundinibus firmiter contexto, tectorisq. incrustatione, & albarii operis celati inauratisq. specie exornato.

Interseptum sit etiam hoc columnarium clathrato opere ab vna ad alteram columnam ducto: atque ita omnino, ut de clathratis ferreis cappellarum supra praescriptum est.

De conopœo.

Conopœum ad ciborium totum contegendū adhibeatur: idq. è serico aut subserico coloris albi sit; qui color mysterii huius sacramenti rationibus respondet: non tamen è tela decenti eiusdem coloris vetatur.

De armario sacri chrismatis &c.

Armarium autem, in quo sacri chrismatis & olei catechumenorum vasculum, liber ritualis sacramentorum, mantilia, & reliqua ad baptismi ministracionem necessaria reponuntur, ad baptisterii Romano Ambrosianouè more exstructi vsum, in ipsa cappella ab aliquo latere in pariete, aut parieti adhaerens, de consilio architecti fieri poterit; valuis, sera, & pessulo bene clausum, marmoreoq. opere

sculpturae pijs imaginibus elaborata ornatum: intrinsecus autem partitum ac decenter distinctum, pro ratione & usu rerum quae ibi asseruandae sunt; tum verò tabulis populæ circumamictum, aut alijs eiusmodi, vt ab humilitate, quæ ex muro aut marmore existit, omnino defendatur.

Panno autem serico albi coloris vndique circumuestitum sit.

De baptisterio angustiori.

Vbi verò præ situs angustia, aut præ tenuitate facultatum, Sancti Ioannis Baptistæ sacellum, & baptisterium ita amplum atque altum extrui non potest; eadem tamen vtriusque seruata forma angustius fiat: ita vt baptisterium, remoto columnario opere, clathris solum ferreis, gradui (quem vnum tantum in descensu habeat) affixis cingatur: & tecto sacelli solo operiatur; cum alterum proprium præ ædificij humilitate habere non queat.

Facultas præterea operimenti, ciborijue, etiam cum armario coniuncti, ex ligno forma vt infra demonstrata construendi erit, vbi marmoreum illud fieri non poterit.

De altera sacelli situsue forma, ad vtriusque baptisterij & Romani & Ambrosiani usum.

In omni ecclesia parochiali, aliaue inferiori, vbi fontem baptismalem constitui concessum sit, intus ad ostium maius, & à latere vbi euangelium legitur, sacellum cappellauè extruatur; quæ instar aliarum cappellarum lateralium sit, quæ pro altaribus exædificantur.

De illius pauimento, limine, longitudine, latitudine, altitudine, toto deniq. spatio, fornice, clathris ferreis, alijsue, & cæteris, seruentur quæcunq. in alijs cappellis quæ cum altaribus sunt, præscribuntur.

Quibus verò in ecclesijs præ situs angustia extrui non potest, quæ tantæ magnitudinis sit, quantam præfinitimus; ea tamen omnino exædificetur, quæ situs sui spatio baptisterij saltem opus totum supra demonstratum capiat; tum præterea aliquantulum loci sit sacerdoti baptismum ministranti, & compatribus.

Si verò ab euangelij parte ad præscriptum cappella hæc extrui nullo modo potest; ab altera parte, vbi præfinita forma, & commodius possit, ea exædificetur arbitrio Episcopi, vt infra exponitur.

Vbi autem per loci angustias, nec ab altera parte, neque hac exigua quidem magnitudine fieri cappella potest; tunc ab euangelij latere ad ostium paries aliquantulum ita concuuetur, vt foris etiam ad hemicycli formam promineat; in qua concuuitate baptisterium totum aut pars aptè cohæreat; & clathris ferreis à tribus partibus sepiatur.

Vbi præterea neque hac forma extrui potest; ab eo ipso latere propè parietem illud collocetur; ea tamen adhibita ratione, vt ne vel impediri vel occupari à situ ianue possit, quæ ab eo latere fiet: & clathris item vt supra muniat: ita tamen vt inter hæc & ipsum baptisterij opus spatij tantum intersit, quantus est cubitus, aut paulò amplius pro situs ratione.

Illa autem cautio, ne baptisterij situ, ianua quæ à latere maioris ostij est, impediatur, adhibenda est etiam accuratè in omni infra demonstrata baptisterij forma.

Verum quò maximè, si potest, caueatur, ne baptisterium parieti proximum adhæreat; cum ecclesia nullis etiam nauibus constans, ampla tamen est; tunc ad illius ostium ab eodem euangelij latere, situs, qui ab vno & altero pariete cubitis duobus vel pluribus pro spatij modo, seruata illa vt mox supra ratione æquè distet, clathris ferreis, forma quadrata aut octangula, vel eiusmodi præfinitur.

In cuius situs medio baptisterium cuiusmodi forma sit ita collocetur; vt ab omni clathrorum sepimento cubiti vnus & dimidij saltem si potest, spatio absit.

Si verò nauibus & intercolumnijs non valde inter se distantibus ecclesia extructa est; intrà illius tantum intercolumnij ecclesiæ ostio maiori proximi fines, ab eo ipso euangelij latere, aut in eo spatio, quod intercolumnio & ianua maiori continetur, baptisterium præscripto spatio clathris ferreis concludatur; atque ita, vt is situs conclusus, formam quadratam, aut octangulam, aliamue, quæ pro loci ratione commodior decentiorq. videatur, exhibeat.

Quæcunq. verò de forma clathrorum, & altitudine, loco de cappellis supra dicta sunt, eadem in clathris pro baptisterio seruanda erunt.

Baptisterium quocunq. situ vel forma in ecclesia constructum, si Episcopi iudicio præ tenuitate facultatum cancellis ferreis sepi non potest, nec marmoreis item; ligneis saltem muniat, vt de cappellis præscriptum est.

De loco baptisterij à dextro latere.

Vbi Episcopi iudicio, à dextro potius quam à sinistro ecclesiæ latere commodius præscripta ratione baptisterium constitui queat; ab eo eiusdem facultate data ponetur, seruata in cæteris proximè præscripta ratione.

Baptisterij cappella, seu hemicyclus, seu paries, proxima pictura sancti Ioannis Baptistæ ornatur Christum Dominum baptizantis.

In eiusmodi cappella, aut loco situue, baptisterium, ad quod vno pluribusue gradibus descensus fiat, & forma in cæteris etiam superius demonstrata, ecclesiæq. vel Romanæ vel Ambrosianæ vsui accommodata extruatur, si pro facultatis ratione potest: si minus, forma sequens formanda est more Romano.

Forma

Forma secunda Baptisterij more Romano.

Vas rotundum, aut alia decenti forma quæ vnde debetur, è marmore aliove solido lapide, per diametrum latè cubitis duobus & dimidio patens fiat; profundum vncijs octo, aut decem ad summum; & in fundo sensim concuum, cum suis vt supra, canaliculis.

In base columnarè collocabitur; à pauimento autem vsque ad labrum vasis non altius cubitis duobus.

In eius medio foramen digito circiter patens sit: quod per columellam basemq. vsque ad paruulam cisternam effusæ aquæ baptismalis excipiendæ causa suffollam penetret.

De altero vase.

Præterea in eiusdem vasis medio, alterū etiā vas marmoreum itidem forma simili, at amplitudine minori; ita vt per diametrum cubito vno & vncijs octo cum ipsius vasis crassitudine latè patens statuatur.

Idq. vas sustentetur aliquo marmoreo lapideoue fulcimento, quod in vase inferiori nitatur. Hocq. ipso in vase minori baptismalis aqua asseruetur.

Forma secunda baptisterij more Ambrosiano.

Forma autem baptisterij Ambrosiani secunda hæc erit.

Vas modo ac forma vt mox supra more Romano præfinita fiat: at in medio non perforatū, sed profundius excauatum: nec verò superiori vase, vt illud, constet.

Sin autem vas ipsum non ex solido lapide factum sit, ita vt aqua sensim disperdatur; in eo inferatur aliud vas stamneum æreumue stannatum, donec aliud lapideum solidum, nec rimosum spongiosumue paretur.

De sacratio.

Sacrarium autem ad baptisterij huius more Ambrosiano extructi vsus, fieri potest uno aut altero modo infra demonstrato de sacrationis; ita tamen, vt & baptisterium & sacrarium intrà vnus septi fines concludantur.

Communia vtrique secunda baptisterij formæ.

Pauimentum autem baptisterij (cuiusmodi forma, siue Romano siue Ambrosiano vsu demonstrata sit) etiam in ecclesia ita profundè sternatur, vt si minus tribus gradibus, vno saltem ad baptismum descendatur; quamuis baptisterij vas columella suffulturn emineat. Baptisterio, quod extra cappellam hemicycliue concuuitatem, totum, vel ex parte positum est, siue parieti inhæreat, siue ab eo distet, fiat tegu-

mentum, aut opere fornicato, quod duabus pluribusue columnis ab ipso pariete paululè extatib. suffulciatur; aut struatur tabulis scætilibus, ijsq. pictura piè ornatis; aut è tela picta fiat. Quod è ligno, aut è tela integumentum, cathenis ferreis è tecto pendentibus, aut alia firma structura sustineatur.

De ciborio, & armario.

Ciborium verò & armarium vtriusque commune, eiusmodi fiet.

Pyramidis forma illud extruetur, ex tabulis scætilibus nucis politè elaboratis, & vbi potest, pictis etiam, atque decorè inauratis.

Quæ tabulæ inter se aptè commissæ & compactæ, omni coassatione cohæreant: earumq. commissuræ paruulis tenuibusq. asculis coronibusue rectè annexis ita contegi debent, vt nec puluis, neque vllæ aliæ sordes in baptisterium penetrent.

In ciborium labro vasis inferioris baptisterij, si Romani moris est; si Ambrosiani, summitate labri ipsius vasis baptismalis nitatur atque suffulciatur.

A cuius ciborij parte superiori, armarium paruulum asseruandis sacris oleis, alijsq. rebus ad baptismi ministrationem necessarijs accommodatum, extrui debet: quod à summo vase distet vncijs circiter octo, intrinsecus autè tela serica coloris albi benè circumuestiatur.

De ciborij altera forma.

Ciborij præterea forma altera esse potest: quæ è ligno etiam vt altera confecta, columellis & pilastratis ligneis suffulta, eodem modo fiat, quo supra demonstrata est forma ciborij marmorei.

De valuis ciborij.

Ciborij valua, quacunq. forma illud sit, anterioriorem parietem ecclesiæ spectare debent; vt & baptizantis sacerdotis facies, & infantis qui baptizatur caput, ad orientem versus respiciat.

Nec verò intrinsecus sed extrinsecus illæ aperiantur: & amplæ præterea sint, vt iis apertis totius baptisterij dimidia pars pateat. Clauæ autem, sera, pessuloq. firmissimè claudantur.

De baptisterij forma tertia ex vsu Romano tantum.

Alia tertia sequitur baptisterij forma, quæ vsui Romano tantum accommodata, permitti poterit, vbi Episcopus præ magna inopia necessariò illam concedendam censuerit. Lapis marmoreus solidus opere sculptili eiusmodi appareatur; qui forma ouata sit, ac longè

Ccc 3 cubitos

cubitos duos & uncias octo pateat; latè cubitum vnum & uncias duodecim.

In quo lapide vasa duo, eaq. vnciarum trium interuallo inter se disiuncta scalpro politè concaveantur; quæ & forma rotunda sint, & eadè altitudine, amplitudineq. item.

Tum columella etià ad formæ præscriptæ modum sub ovato lapide statuetur.

E duobus his vasibus vnum erit ad altare maius vergens, in quo aqua baptismalis asseruabitur; alterum in quo dum baptizatur, aqua eadem effundetur, idq. spectans ad parietem altari maiori appositum.

Ideoq. in huius fundo paruulus canalis fiat, per quem ad foramen, quod à latere in vna parte fodietur, aqua ducatur; indeq. per columellam intus vacuum penetrans, ad subterraneam paruulam cisternam defluat.

Hoc item baptisterium operimento ciboriouè ligneo ex præscripta supra forma contegatur: armariolo itè vt supra exstructo, & conopæo item adhibito.

Hæc de baptisterio; sequitur de sacrario breuis instructio.

De sacrario. Cap. XX.

SACRARIUM igitur, præter illud quod cū baptisterio iunctum est, alterum etiam quod alijs vñibus in ecclesia esse debet, in omni cathedrali, præpositurali, archiepiscopicali, parochiali, & alia quavis ecclesia in qua Missa aliquando celebratur, exstruatur, ad vnius vel alterius formæ quæ sequitur præscriptæ modū. Idq. in cappella maiori si commodè potest, neque vllum impedimentum præbet; vel alio ecclesiæ loco, qui sacrariæ propior sit, eiusq. vñi accommodatior, à populi autem conspectu remotior; vel in ipsa potius sacraria, si hæc ampla sit, ac præsertim si ecclesia frequentior, eiusq. clerus multus.

Sacrarij prima forma.

Sacrarij prima forma hæc sit: vt vas scilicet è marmore lapideuè solido fiat, instarq. fontis baptismalis concaveatur: longè patens sit cubitum vnum, latè uncias sexdecim: forma rotunda, vel ovata, vel quadrata, aliaue quæ minus situm impediatur.

In medio fundo concavo foramen habeat forma quadrata, quod largè ab omni parte pateat uncias circiter quinque.

Suffulciatur columella quadrata, aliaue pro ratione vasis, supposita paruula basi: ita vt ab ecclesiæ pavimento vsque ad summum eius labrum, altè exstructum sit cubitis duobus.

Habeat sub foramine paruulū tubulum aqueductum uè in, media columella effossum scalprum uè: qui quadrata etiam forma, amplitè itidem pateat uncias quinq.; vt per eum aquæ, cineres, aliaq. id generis quæ effundentur aut

proijcientur, deorsum effluant. Infra hunc tubulum aqueductum uè cisterna suffodiatur, in quam quæcunq. effusa proiecta uè erunt, recipiantur.

Id sacrarium integumento operiatur, quod ex tabulis nucis sit; atque eiufmodi, vt à parte superiori sensim leni accliuitate quasi pyramidis instar emineat.

Claudatur autem firmissimè pessulo, fera, & clauè.

Sacrarij forma secunda.

Altera præterea sacrarij forma hæc erit. Fenestella in pariete vncijs viginti vel cubito, prout illius crassitudo est, concava exstruatur; quæ cubito etiam vno ac paulò ampliùs latè pateat; alta verò sit cubito item vno & dimidio.

Ab ecclesiæ pavimento in altitudinem exstruatur cubitis circiter duobus.

Cuius fenestellæ solum è solido lapide, eoq. concavo sit, in quo foramen insit vt supra.

Forma amplè quadrata: tum aqueductus, & subtrus item suffossa cisternula: valuulis suis, fera, & clauè occludatur.

De vase aquæ sanctæ. Cap. XXI.

HACTENVS de sacrario; nunc de aquæ sanctæ labro vaseuè: quod è marmore lapideuè solido, non spongiolo, ac sine rimis sit; columellæq. scapo decenter elaborato suffulciatur.

Collocetur non foris, sed intus in ecclesia; ita vt è conspectu ingredientium sit, à latere dextro vbi potest.

Alterumq. collocetur quæ ingrediuntur viri, alterum quæ mulieres.

Parietis non inhærens, sed ab eo distans pro situs spatio: columella vt supra, aut pila, baseuè sustentetur; in qua nihil profanum appareat. Aspergillum decens habeat, è labro cathenula appentum.

Quod vel ex aurichalco, vel ex ebore, vel è ferro politè tamen elaborato, vel ex alio genere quod conueniat, conficiatur: à summa parte non è spongia constet, sed è setis.

E spongia autem esse potest: si in pilula ex argento, aurichalco, aut stamno vndiq. perforata illa includatur, præfixis extrinsecus setis.

DE AMBONIBVS, ET SVGGESTV. Cap. XXII.

HABENDA est quoque in ecclesijs insignioribus, ac præsertim in basilicis cathedralibus, ratio ambonum: quos & magnos, & ornatè confectos, & tabulis marmoreis ornatos extitisse, in basilicis Romanis perspicere licet, & alibi etiam, æneis cœlato sacrarum imaginum opere expressis.

De

De duobus ambonibus.

DE CONFSSIONALI.

Cap. XXIII.

Item duo pro ecclesiarum magnitudine constitui possunt; vnus altius exstructus, de quo euāgelium; alter de quo epistola lectio uè sacræ scripturæ in maioribus solemnitatibus pronūciatur. Hicq. paulò depressior sit, quàm ille vnde euāgelium legitur.

De vno ambone.

Vnus etiam tantum Ambo, vt in multis ecclesijs cernitur, esse potest; qui & euāgelij & epistolæ simul lectioni vsui sit: ita tamen, vt in eo locus vnde euāgelium recitatur, aliquantò eminentior sit; pars verò vnde epistola, aliquo gradu inferior sit.

Infima item pars sub ambone, vel alius locus inferior detur, vbi cantoribus clericis uè sparium sit, vnde in solemnitatibus certisq. diebus de antiquo ecclesiæ more stant cantica præsertim inter epistolam & euāgelium canant. In Ambone, vbi potest, constituantur duo graduum ordines; vnus quo sit ascensus ad orientem versus, alter occidentem spectans, quo fiat descensus.

De situ Ambonum.

SI vnus tantum Ambo in ecclesia constitutus sit, is à latere euāgelij statuatur.

Si duo; vnus, vnde scilicet epistola legitur, à latere epistolæ; alter verò qui est euāgelij, ab euāgelij latere constituatur; ita vt diaconus inde euāgelium legens, ad meridionalè ecclesiæ partem vertatur, ad quam viri conueniant. Atque ij quidem è marmore lapideuè alio confici debent, & ornari præterea aliquo piæ sculpturæ opere.

Aut è latericio lapide exædificari possunt, exornari tamen eos decet laminis marmoreis lapideis uè ornatè elaboratis, aut æneis ijsq. inauratis, quales hodie etiam visuntur.

De suggestu.

IN vnaquaque autem ecclesia parochiali vbi Ambo constitui non possit, vnde & euāgelium pronuciari, & sacra concio haberi possit; suggestus omnino ex tabulis scilicet ijsq. firmioribus, decenti opere & forma ab eodem euāgelij latere exstruatur; vnde & euāgelij lectio, & concio sacra haberi queat. Illud denique caueatur, vt cum ambones, tū suggestus, in gremio ecclesiæ, loco conspicuo, vnde vel concionator, vel lector ab omnibus & conspicui, & audiri possit, aptè collocati, ab altari maiori (vt pro ecclesiæ ratione fieri decorè potest) non longè admodum sint; quò sacerdoti, vt decretum est, intrà Missarum solemniam concionanti comodiori vsui esse queat.

DEMONSTRATA Ambonis, ac suggesti item forma, vnde sacra uel lectio vel concio habetur, restat aliqua etiam instructio operis lignei, ad pœnitentium confessiones audiendas rectè decenterq. accommodari, quod confessionale appellamus.

De Confessionalium numero.

Primò igitur in ecclesia cathedrali confessionalia totidem construuntur, quot pro iubilè indulgentiarum uè celebritate, aut solemnitate ratione, sacerdotes confessarios constitui adhiberi uè, opportunum necessarium uè videbitur.

In singulis item ecclesijs collegiatis secularibus regularibus uè, totidem etiam, quot sanè requiruntur pro confessariorum sacerdotum ratione, qui in frequentiori populi concursu esse adhiberi uè ibi plerunq. solent.

In vnaquaque præterea parochiali ecclesia statuatur confessionalia duo; vt viri (quod sæpè non sine irreuerentia loci, sacræq. illius actionis, & offensione piorum cernitur) cū mulieribus ne confusè permixti, ne uè etiam dense inter se compressi sint, cū ad sacram confessionem frequens concursus est: sed ita distincti, vt hi in vno, illæ in altero consistantur;

quemadmodum in plerisque huius prouinciæ ecclesijs certus ijs ipsis & distinctus est locus: tum præterea vbi illud non ex prouinciali decreto distingui iussum est, vt vnum parochiano, alterum confessario alij sacerdoti vsui sit, si quem ab Episcopo probatum ille aliquando eiusdem concessu in frequenti consentantium multitudine adhibere necesse habeat.

In qua verò parochiali ecclesia plures parochi portionarij, alij uè sacerdotes etiam coadiutores sunt, qui confessionis audiendæ munus exercent; totidem item confessionalia fieri debent, quot sanè illi sunt.

Quod verò de duobus confessionalibus in vna quaque parochiali ecclesia statuendis supra animaduertitum est; id etiam præstandum erit in singulis ecclesijs, quæ licet parochiales non sint, tamen ijs ipsis aut parochiali quouis iure subiectæ, aut annexæ, aut adiunctæ, aut intrà earū fines constitutæ sunt; aut eiufmodi sunt, in quibus aut sacerdos quispiam residere, qui idem confessarij munus obbeat; aut parochus quouis iure vel quouis causa debeat, soleat uè. In ecclesijs item non parochialibus, vbi doctrinæ christianæ scholæ exercentur, confessionale adhibeatur vnum saltem; vel duo item, si vtriusque sexus schola christiana ibi exercentur; vel demum plura etiam, vbi plures confessarios sacerdotes tempore scholæ christianæ adhibentur ex decreto prouinciali.

For-

Forma, ad cuius præscriptum confessionale extruendum erit, hæc est; qua seruata, licebit aliqua præterea ornamenta adhibere, vt potè in anteriori parte coronices elaboratas, aliud uè ornatu genus decens.

Primo ex tabulis scilicet, vel nuceis, vel certe alterius cuiusvis generis totum sit; septum scilicet ijs & à latere vtroque, & à tergo, & à parte superiori eiusdem intectum; à parte anteriori apertum omnino, neque villo modo occludatur.

Habeat tamen, præsertim in frequentioribus ecclesijs, ostium ex crate cancellisue ligneis inter se vnciarum circiter quatuor spatio distantibus cum sera clauis, vt cum confessarius in eo non est, ne ibi cum irreuerentia ministerij quod ibi agitur, laici vagi, & sordidi homines sedeant, otioseue dormitent.

De basi.

Basis huius confessionalis, vbi sacerdotis confessorij & penitentis pedes innixi hærent, ab ecclesiæ pavimento alta extet vncijs ad summum octo; latè cubitis duobus; longè cubitis circiter quatuor pateat.

De sede confessorij.

Sedes confessorij in eo sit: quæ à basi alta sit cubito & vncijs circiter tribus; lata à dextera ad sinistram partè cubito item & dimidio; à fronte ad tergum, vno tantum cubito.

De confessionalis altitudine.

Totius huius confessionalis structuræ altitudo à basi vsque ad summum ducta, cubitis quatuor constet.

De assula in qua confessorius nitatur.

In parte interiori tabulæ intermediæ inter confessorium & penitentem assula item collocetur; in qua ipse confessorius brachio nixus hætere possit: eaq. instar repaguli sit, ita vt & deprimi, & rursus pro libito extolli queat.

De scabello penitentis.

A parte exteriori penitentis scabellum ab ima parte latum vncijs quattuordecim, basi innixum, & tabulæ intermediæ hærens, accliuiterq. ab imo ad summum ascendens, altum à basi extet cubito & vncijs viginti. Cuius summitatis tabella leniter accliuiter sit: in qua penitens manibus supplicibus niti possit, dum in confessione genibus flexis est; eademq. lata vncijs duodecim; longa cubito vno & dimidio.

In ima parte habeat hoc scabellum gradū annexū, super quo penitens genua flectat: quod supra basim emineat vncias octo, latè pateat vncias sexdecim, ea longitudine qua scabellū.

De fenestella intermedia.

Fenestella, in medio tabulæ, quæ inter confessorium & penitentem interiecta est, fiat: cuius pars ima emineat supra sedē confessorij cubitum & vncias octo; quæ vncijs sexdecim alta, duodecim verò lata sit.

Hæc verò fenestella diuisa sit in spatia paria tria, relictis in ipsa duabus columellis, seu paruis fulcimentis eiusdem tabulæ.

Cui fenestellæ à parte penitentis affigatur lamina ferrea plena foraminum: quæ singula instar cicercis minuta paruaq. sint.

Fenestellæ præterea à parte confessorij configatur tela tenuis saia, aut multitia, quem burtum dicunt.

De imagine crucifixi.

A parte penitentis quæ exterior est, loco supra fenestellam, crucifixi imago in charta religiosè expressa apponatur.

De ijs quæ affigenda sunt certis confessionalis tabulis.

Tabulæ inter confessorium & penitentem interiectæ, affigatur ab illius anteriori parte alia tabula, quæ tranuersè pateat cubitū vnū: ita vt pars paulò maior ad penitentem versus; altera ad confessorium versus spectet.

In huius tabulæ parte quæ ad confessorium spectat, intus fixa collocet, & imago aliqua Christi Domini, aut beatæ Mariæ virginis, & sub ea tū oratio illa præparatoria impressa ad vsū confessoriorum Sacerdotum, cum ad penitentium confessionem audiendam accedunt, tum forma absolutionis.

Alteri etiam tabulæ, quæ à confessorij altero latere est, neque fenestellam habet, intus affixæ sint literæ processus in cœna Dñi, prout quotā nis à Sanctis. D. Nostro promulgatæ erunt. In alia tabula quæ à tergo est, canonum penitentialium tabella collocetur.

Tabulæ supra fenestellam, à parte scilicet confessorij, apponatur tabella casuum, quorū absolutionem sibi Episcopus reseruat: quique alio quouis iure, vel eidem, vel summo Romano Pontifici reseruat sunt.

De capsulis elemosinarijs in confessionalis non struendis.

NEC in eo confessionalis capsulæ loculiue vli omnino colligendæ elemosinæ causæ struantur.

struantur quouis prætextu, aut eidem propè affigantur.

Confessionalia quo loco ecclesiæ constituenda.

A latere ecclesiæ extra cappellæ maioris ambitum loco aperto patentiq. confessionalia constituantur: partim à meridionali regione, partim à septentrionali.

In alijs etiam ecclesiæ locis, pro ratione amplitudinis & situs ecclesiæ, Episcopi concessu aliquando collocare licebit, vt in cappellis quibusdam amplè patentibus, aut in earum aditu vel limine: ita vt confessorius intrā clathri septa, penitens verò extra sit: quò fiat, vt clathris cappellæ arceantur, qui inordinate cōcurrētes ad sacram confessionem, nimisq. propè alium qui tunc peccata sua confitetur, vel ipsum penitentem, vel confessorium facillè inturbat.

De loco confessorij, & penitentis item.

Confessionale in ecclesia, si ab euāgelij quod in altari maiori recitatur, latere collocabitur; tunc penitentis scabellum & fenestella à dextera confessorij sit; rursusq. ab illius sinistra, cum à latere epistolæ illud erit: vt & confessorius à parte superiori ecclesiæ semper sit; penitens aspectu sit ad maius altare, caputū ecclesiæ versus.

DE TABVLATO AD VSVM ecclesiæ distinguendæ. Cap. XXIII.

ET quoniam ex instituta antiqua, à beatoq. Chrysostomo testificata consuetudine, & in plerisque huius prouinciæ locis olim vsitata, in ecclesia separatiim à sceminis viri esse debet; forma & modus distinctionis ecclesiæ eiusmodi esse potest.

In ecclesia igitur, insigniori præsertim, à cappellæ maioris ingressu vsque ad ianuam maiorem, tabulatum per medium ecclesiæ gremium rectè ductum, columellis ligneis solidis quinque cubitorum spatio singulis inter se distantibus, in pavimentoq. firmiter agglutinatis affigitur: ac si tabulæ scilicet ex quibus compactum est, aliquando amouendæ sunt, canalibus paruulis in vnaquaque columella ab vno & altero item latere excavatis, alioque modo confectis, totum altè committitur.

Cuius tabulati altitudo cubitis circiter quinque exstruitur.

Ita verò in ianua maiori committatur, vt illum mediam diuidat, sicq. diuisa ac distincta, partim viris partim mulieribus ad ecclesiam aditū diuisim distincteq. faciat.

Sint autem in tabulato ianuæ quædam certis locis perspicuis: quæ valuis & pessulis clausæ, tunc solum aperiuntur, cum ab vna ad alteram

partem transitum necessariò fieri opus est.

A qua parte autem concio habetur, quò facilius commodiusq. fideles concionatorem conspiciant; tabulatum (cum eo tempore demissus aliquantò extare debeat) à summa parte tabulis committatur: quæ fibulis ferreis annexæ, & hinc inde paruulis pessulis clausæ, cum opus est aperiri & demitti possint eiusdem fibulis appensæ.

Quibus etiam in ecclesijs aliquando necesse est, vt cum ab vna parte Missa celebratur, qui ab altera sunt, eidem Missæ sacro intersint; eadè ratio tabulati demittendi adhiberi poterit.

Fibulæ autem ad tabulati demittendi vsū (vt genibus flexis fideles à qua parte sunt, sacerdotem in altera celebrantem prospiciant) à pavimento distent cubitis duobus; si ad concionis audiendæ vsū tantū sunt, cubitis tribus.

DE SEDILIBVS MULIERIBVS, quas bradellas dicunt. Cap. XXV.

QUIBUS in ecclesijs Episcopus aliquem bradellarum vsū permittendum cōsuevit, earum forma sequens constituetur; quæ in ecclesia à parte mulierum collocatæ, cum ad sedendum, tum ad genua flectenda illis vsuerunt.

Pars verò mulierū septentrionalis sit, nisi quibus in ecclesijs, pro ratione situs, aliaue causa Episcopus aliter statuerit.

Alteres igitur seu trabes paruulæ quæ tres, crassitudine vnciarum quinque, longitudine cubitorum trium & vnciarum sexdecim, altitudine vnciarum octo, in ecclesiæ solo rectæ suppositæ, tribusq. circiter cubitis singulæ inter se distantibus, tabulis scilicet totidem, cuiusmodi generis sint, ijsq. singulis latitudine vnciarum octo, æquali inter se spatio distantibus contratæ, vna scilicet in medio, reliquæ duæ in extremitatibus, bradellas humiles eatq. tripartitas ita constituant, vt inde cum vsu venerit, ne impedimento sint, amoueri queant. Angustiores verò sint, vbi eas latiores loci situs non requirit.

Atque hæc quidem forma bradellarum: quæ ab ea parte per ecclesiæ longitudinem ductæ, singulo cubito inter se distantes, totidem collocabuntur, quot pro ecclesiæ amplitudine Episcopus concesserit.

Sint autem procul omnino à cappella altaris maioris octo circiter cubitis, vel amplius pro ecclesiæ ratione; à tabulato intermedio spatio viæ latæ quatuor cubitis, pluribusue pro magnitudine ecclesiæ; ab altero latere, via etiā tantidem spatij.

Nec verò propè vlla altaria sint, sed paulò remotiora.

In medio autem bradellarum situ via præterea tranuersalis sit, quæ tantundem pateat.

A parte autem ecclesiæ quæ virorum est, nul-

De ostio.

lae bradellae sint, quibus genua flectantur. Si quae verò sedilia conceduntur, ea è tabulis item scilicet confecta, forma oblonga sint; neque à tergo habeant longuria, quibus homines ab humeris nitantur: & vel parietibus haerentia, vel intrà intercolumnij spatia recta potissimum collocentur. Et eiusmodi sint, quae geri amoueriùe singula possint, prout vsu venerit: atque ita disponantur, vt ecclesiae impedimento non sint; atque ita etiam, vt qui sedent, à sanctissimo Sacramento auersi non sint; neque rursus altaribus haereant.

DE TURRI CAMPANILI, ET Campanis. Cap. XXVI.

ATQUE haec quidem sunt, quae ad interiorum ecclesiae fabricam, vsuue pertinent: nunc aliqua sequuntur, quae adiuncta ecclesiae sunt.

Ac primo loco de turri campanarum, quam campanilem dicunt.

Vbi campanarum causa turris exaedificanda est, haec mox infra demonstrata seruari poterunt. Sit turris campanarum quadrata forma, aut alia, vt pro ratione ecclesiae lociue architecto videbitur.

In altum exstruatur illius iudicio pro amplitudine item ecclesiae.

De tabulatis.

Habeat tabulata, quot idem iudicabit; imò autem fornicatum, reliqua superiora ex assulis firmis confecta, & summum opere item fornicato.

De fenestris.

Fenestras in singulis tabulatis habeat: quae ab omni parte exstructae, longiusculae sint, elegantioremq. formam pro structurae modo exhibeant.

Quae autem in summo tabulato, columellis aut pilastratis distinctae, ab omni latere patentiores sint; aut alia forma de architecti consilio pro aedificij ratione.

De scalis.

Calas pro aedificationis ite modo, vbi potest, cochlidas, aut alia forma; eaq. vel lapideas, vel ligneas: quibus ad campanarum locum ascensus commodus sit, neque periculosus.

De fastigio.

Fastigium non triangulum, sed circulatum, & pyramidale: in cuius summo, vt mysterij ratio postulat, galli effigies firmissimè affixa crucem erectam sustinere poterit.

De numero campanarum.

Haec turris, si ecclesiae cathedralis est, septem aut quinque ad minimum campanas; si collegiatae tres, grandiore scilicet, media, & minimam; si parochialis totidem, aut duas saltem habere debet; eaq. distincto quodam soni concentu inter se rectè consentientes, pro varia diuinorum officiorum quae sunt ratione ac significatione.

De horologio.

In qua turri praeterea horologium pro aedificij forma artificioso opere confectum collocari conuenit: ita vt horae cuiusque ratio, intus campanae sono, foris stellae effigie quae in orbe ducatur, perspicuo loco constituta, significetur.

De altera forma campanilis.

Haec supra demonstratae regulae de turri forma, deq. horologio, locum habeant in ecclesijs inferioribus.

Vbi verò loci situs, & facultatum tenuitas, turrim campanilem tantum sumptus fieri non patitur; in ecclesiae angulo à dextera ingredientis extra tamen ecclesiam prominens non longe à ianua exstrui potest; forma, quae de architecti consilio probabitur; ita tamen, vt in ea ostium insit, intus ab ecclesiae parte non foris exstructum; & valuis seraq. vsupra munitum.

De pilis latericijs pro campanili.

Vbi autem ea est facultatum angustia, vt campanarum turris nulla quidem exstrui queat; interim dum facultas sit, pilae latericiae in summo pariete haerentes, eaq. arcuatae fieri possunt, vnde campanae appendantur.

Qua in re videndum est, vt apto loco constituantur; atque ita, vt funes earum tractorij, ne in cappella maiori, vllaue alia, aut in medio ecclesiae ostio, aut alio eiusmodi loco pendeant: ijdemq. per tubum ligneum in fornice insertum ducti tractiue, fornicatum opus ne sensim diruant.

De

De campanarum benedictione, & quae ijs conflandis vitanda sunt.

Campanae verò neque in turri neque alio loco collocandae sunt, nisi primum soleni benedictionis precumq. ritu ex ecclesiae instituto consecratae: cuius consecrationis monimentum aliquo loco turris vel ecclesiae cõsignetur. Illae praeterea ne rem vllam profanam inscriptam inscriptamue vllò modo habeant; sed sancti patroni ecclesiae, aliamue sacram imaginem, piamq. inscriptionem.

DE SEPULCRIS, ET COEMITERIIS. Cap. XXVII.

SEQUITUR de sepulcris & coemiterijs instructio; quae eiusmodi est.

Ac primò quidem sicut Episcopos, presbyteros, aliosq. ecclesiasticos homines intus in ecclesia sepeliri canones sanxerunt: ita de eorum sepulcris aliqua instructione cauendum est.

Episcopalis igitur sepulturae locus in basilica cathedrali pro chori foribus ingressiue esse potest: vbi si locus decens aliquando non datur, alius deligatur, qui religioso venerabilique Episcopali nomini ac dignitati conuenientior sit: non in choro tamen, neque in cappella maiori, sed extra illius fines in alia ecclesiae parte decentiori atque insigniori.

Sit ea à caeteris, etiam canonicalibus sepulcris, loco, & insigni praeterea aliquo episcopali distincta.

Sepulcra item sint canonicalia duo, à dextero latere sepulturae episcopalis; eaq. vt supra aliquo interiecto spatio separata: in quibus & canonici, & capitulari dignitate praediti sepeliuntur.

Totidem praeterea à sinistro latere certo etiam intervallo disuncta: in quibus caeteri basilicae cathedralis sacerdotes, clerici, alijq. ecclesiastici ministri humentur.

In ecclesijs collegiatis sepulcra tria sint ante etiam chorum, aut alio loco etiam digniori; non in choro tamen, nec verò in cappella maiori, aliaue; vnum in medio situm, in quo Praepositi, vel Archipresbyteri, vel alio nomine rectores earum solum humentur; alterum, in quo canonici; tertium in quo caeteri sacerdotes, clerici, ministriq. earum ecclesiastici.

Praeterea in singulis ecclesijs parochialibus etiam duae sepulturae sint, loco vt supra demonstrato; vna propria parochorum rectorumue earum; altera clericorum parochialium.

Vbi vel in atrio, vel in porticu, vel in exedris, vel in coemiterio locus nullus dari potest sepulcris communibus; intus in ecclesiae ingressu saltem quatuor eo nomine struantur.

Alia verò sepulcra laicorum propria, in ecclesia sine Episcopi concessu fieri non debere decretum est.

Quae si fieri exstruiue concessum erit; ne pro-

pè altaria, vt Varensi concilio cautum est, struantur fiantue: nisi tam longè distent, vt sepulcrale os ab eorum scabello, bradellauè procul absit spatio saltem cubitorum trium.

Nullò sanè modo intrà chori & cappellae maioris fines; neque rursus intrà cappellarum minorum cancellos exstruantur, quibus à populo sacerdos celebrans separatur.

Fornicato autem opere fiant; quaeque è solo ecclesiae nullo modo extent emineantue, sed illud planè adaequant.

Ab vtroque ecclesiae latere, vbi fieri permissum erit, dextro scilicet ac sinistro, eo ordine disposita exstruantur, vt è regione sibi singula respondeant.

De duplici integumento sepulturae.

Operiantur sepulcra ne vllò vnquam tempore forteant, duplici integumento: quod quadrata vel alia decenti forma pro loci ratione è lapide solido sit; ita tamen, vt inter vtrumque aliquid spatij relinquatur; & inferius integumentum è rudi, illud superius è polito lapide struatur, ecclesiae pavemento aequale; quod sepulcrali ori vndique aptè cohaerescat.

De anulo sepulcri.

Anulus praeterea in medio integumento superiori affigatur ad illius eleuandi vsu: ita tamen vt nihil emineat; sed tantundem integumentum excauetur, quantum anuli crassitudo capiat.

Rursus alia etiam ratio praetermittenda non est; vt illud integumentum sustollatur per clauios duos, qui aliqua crassitudine sint; quique ab eiusdem integumentum superiori parte in vtroque latere traiectioni nihil planè extent; ab inferiori autem paulò oblongiores quam integumentum crassitudo est, singuli ferrum transuersale firmiter haerens habeant: quo dum fune vni cuique clauo adhibita integumentum eleuatur, sustineri queat.

In superiori potè integumento, ne crux, sacraque alia imago effigiesue sculpatur, aut alio modo exprimatur: vt ne pulueris lutiue sortibus, & spato inquinetur, ac transeuntium pedibus conculcetur.

Neque verò etiam sculptrae ornatus, literarum incisio, aut inscriptio vlla, aliudue quidquam fiat quod emineat: neque rursus quidquam etiam tessellato opere, etiam si non supereminet, inscribatur, sculpaturue, quod Episcopo antè probatum non sit.

De coemiterijs.

CVM sepulcris coniuncta instructio esse debet de coemiterijs: in quibus mortuos sepeliendi morem antiquum tantoperè à patribus comprobatum, in vsu ex decreto concilij pro-

Pro. 4. tit. de sepulcris. pag. 124.

Pro. 1. tit. de sepulc. pag. 36.

uincialis, per Episcopos nostræ prouinciæ, vbi potest, restitui cupimus.

Cœmeteria igitur, vt animaduerti licet, alia in porticu atriuu ecclesiæ, à fronte scilicet; alia à tergo; alia à latere septentrionali; alia à meridionali; quædam ab omni illarum parte sunt. nec verò verum est, quin adhuc etiam ab eisdem singulis omnibus partibus constitui possint.

Porro quæ à fronte in atriuu ecclesiæ extructa sunt, quamuis ad excitandam, vel charitatis erga mortuos fideles, vel conditionis humanæ memoriam in ipso prospectu hominū sint; tamen quoniam ob iter ac tritam viam, qua transitus per ecclesiam hanc atque illuc fit; facilius patent, vel animalibus, vel seruitutibus, vel deambulationibus, congressibus, & alijs hominum actionibus eo sacro loco indignis, quam obrem etiam sæpè ob alia, quæ quotidie humanitas incidunt, violari contingit; ideo à fronte in atrijs porticibus ecclesiæ (cū ab alio latere fieri possunt) non extrui expedit.

A septentrionali autem ecclesiæ parte illorum situs potior deligatur: aut ab eo latere, in quo maximè ædium clericalium transitus quotidianus, fenestrarum prospectus, stillicidiorū etiā projectura, aliæque eiusmodi seruitutes vitari possunt.

Ampla autem cœmeteria esse debent, pro ecclesiæ cui adherent situu spatio, proque hominum item multitudine.

Forma esse possunt oblonga aut quadrata archi tecti iudicio, ac pro situs modo.

A parietibus nuda esse non debent, sed vndique ijs sepra.

Qui parietes à terræ solo altè exædificentur cubitis circiter septem.

Vbi verò tanta parietū altitudine præ loci inopia extrui non possunt; ita saltem altè exædificentur, vt animalibus aditus præcludatur: hæcque altitudo non minor sit cubitis tribus.

Vbi verò præcipue rupes erunt, quibus cœmeterij situs concluditur; eæ pro sepimento parietum esse poterunt.

Parietes autè manufacti extrinsecus albario opere incrustentur; in locis verò insignioribus decens erit, si intrinsecus ab omni parte porticibus vestiantur, sacrisque picturis historijsue ornentur.

In ijs porro porticibus sepulturæ æquali spatio inter se distinctæ, recto ordine ad præscriptæ formæ rationem fieri possunt.

Vbi porticibus cœmeteria non circumuestiuntur; parietes saltem exornari debent aliqua sacra pictura certis eorum locis expressa.

In medio eorum situ, crux ex aurichalco, aut marmore, aliuu lapide confecta collocetur: quæ in columnâ marmorea lapideauè, seu in pilâ structili suffulta, aliquo decenti integumento operiatur, aut è ligno altè erecta constituatur. Cappella item paruula, eaq. in orientem versus,

vbi potest, extruatur: in qua preces pro mortuis aliquando fiunt.

Habeat item vas aquæ sanctæ forma supra demōstrata, cū aspersorio, non tamen appenso, sed quod amoueri possit ad aspergendi vsum.

De loco offario.

Certus præterea locus intus sit, pariete vndique seprus, & tecto ac fornice vbi potest oportus: isque in omnium conspectu sit; vbi mortuorum ossa aliquando effossa ordine struatur.

De ostijs cœmeterij.

Cœmeterij porro tria ostia à fronte esse possunt; nisi situs ratio eiusmodi est, vt à latere etiam illa fieri necessariò postulet.

Si verò cœmeterium ecclesiæ ab aliqua parte continens est, ab ea parte ianuam item habeat, qua ad ecclesiam aditus sit, cum vel diuorū officiorum pro mortuis, vel processionū causa vsu venerit.

Ab ostij autem maioris à fronte extructi summa parte, quæ extrinsecus est, sacrosanctæ crucis imago exprimat, in extremo crucis affixa imagine capitis aut cranij hominis mortui. Quæ ostia, à quacunque parte sint, firmis valuis, pessulis, & claue munita & clausa, ne pateant nisi cum vsus venerit.

Nullæ vites, arbores, arbuta, stirpes cuiusuis generis, non modò frugiferæ, sed quæ etiam nullum omnino fructum baccatuè gignunt, in ijs esse aut conteri debent.

Immo verò ne fenem quidem, herbaue virefcens quæ pabulo detur, sit.

Abfit strues lignorum ac tignorū; tum omnis aceruus cæmentorum, lapidumque; omnis denique res, loci sanctitati, religioni, & decoro repugnans.

DE SACRISTIA.

Cap. XXVIII.

DE ædificijs præterea ecclesiæ adiunctis, sacristiæ ædificatio vna ac præcipua etiam est: de qua instructionem hoc loco breuiter contexamus.

Porro sacristia (quæ ab antiquis camera aliquando, & secretarium item dicitur; locus scilicet, vbi sacra supellex recondebatur) in omni cuiusuis generis ecclesia extruatur: quæ pro cathedrali, collegiata, & parochiali ecclesiæ magnitudine, & pro numero ministrorū, proque copia sacre supellectilis ampla sit, atque eiusmodi, vt paulò longius pateat.

Nec verò improbarur vsus duarum sacristiarum in insignioribus & frequentioribus ecclesijs: quarum vna capitulo, & chori supellectili; altera sacerdotibus cappellanis, & reliquis ecclesiæ ministris, ac reliquæ supellectili vsui sit.

Ab

Ab cappella altariuè maiori tantum interfit, vt sacerdos Missæ sacrum solemniter facturus, cum illis qui ei ministraturi sunt, inde processionaliter ad altare ordine progredi possit, vt antiqui moris est, cum mysterij significatione. In cæteris parochialibus, & alijs inferioribus ecclesijs, commodi causa permitti poterit Episcopi iudicio, vt sacristia à cappella altariuè maiori minus absit; tum verò curandum erit, vt à domicilio parochi non valde distet.

De situ sacristiæ, & fenestris.

Omnis autem sacristia ad orientem, & ad meridiam versus, quoad eius fieri potest, omnino spectet.

Ita verò construatur, vt illius substructione, luminibus eiusdem cappellæ maioris non obstruatur.

Fenestras duas pluresue habeat, easque vbi potest, è regione sibi respondentes, ac præsertim à dextro & à sinistro latere; vt cum habeat vnde aer exeat, eius locus non humidus sit, neque vlginosus; sed si quæ vligo est, inde aliquando patefactis fenestris foras se det.

Quæ fenestræ duplicibus clathris ferreis, vel simplicibus saltem densioribus & firmioribus sepiantur & muniantur; tum etiam opere vitreo, & reti, vt in præscripto fenestrarum ecclesiæ demonstratum est.

Contecta verò sit opere fornicato, aut saltem laqueato.

De pavimento sacristiæ.

Pavimentum habeat, non tabulis constructū, sed eiusmodi, quod subtrus paruulis fornicibus constans, totum amplè fornicatum, ab humo altiùs aliquantò vbi potest, præ humiditate extruatur; ne indumenta sacra ob loci situsue vlginem putrescant, aut corrumpantur.

Cui rei quò cautiùs prouideatur; extrinsecus etiam terra congesta parieti adhærens, ac stillicidia ite, quæ humiditatem gignūt, inde procul amoueantur; tum solum præterea exterius statuminetur, ruderibusque & calce solidetur.

De ostio sacristiæ.

Ostium sacristiæ huiusmodi sit, cuius aditus non in cappellam maiorem (nisi in ecclesijs minus insignibus secus permittendum Episcopus duxerit) sed in locum publicum, nempe in gremium ecclesiæ rectè pateat. Benè autem septum sit firmissimis valuis, pessulo solido, sera & claue itidem firma. Ostij valuis è regione aliæ valde tenuiores extrinsecus aut intrinsecus respondeant: quæ à parte inferiori tabulis scilicet, à superiori tela confectæ, laicis aditum & aspectum in sacristiam præcludant: eaq. pondere graui ap-

pensio, per se pessulo artificiosè confecto claudantur.

Quibus in valuis tenuioribus à parte superiori paruulam fenestellam, eamque clathratam extrui non vetatur; quæ perpetuò intrinsecus clausa, non aperiatur, nisi cum aliquid è sacristia petentibus, inde responsum datur.

De loco sacre imaginis, & altaris in sacristia.

IN omni sacristia loco magis conspicuo sit sacra icona; tum etiam (si amplitudo sacristiæ patiatur) altare, vel mensa, armariumque, quod formam altaris præbeat, instructum cruce, candelabris, mappaque constratum; apud quod sacerdotes celebraturi sacris vestibus induantur.

De oratorio, aut altari in sacristia.

SIT præterea oratorium ab aliqua sacristiæ parte, siue prominens, siue intus decenti loco, idque instar paruuli cubiculi, quò sacerdos Missæ sacrum facturus se recipiat, ibique se colligens, paulisper meditetur, & oret.

Proinde tum altare paruum sit, in quo proposita crucifixi effigie, aut alia pia imagine sanctæ præcetur; tum scabellum, vbi orando genua flectat.

Si verò sacristia ita exigua & angusta est, vt eiusmodi oratorium habere nullo modo possit; ab aliquo eius latere quod orationi commodius sit, scabellum saltem, seu bradella, apud loco tela saltem vel panno obducto, collocetur; vbi sacerdos genua flectens oret, affixa in pariete aliqua vt supra imagine sacra.

De tabella orationum.

IN oratorio quocunque sit tabella, in qua orationes ad Missæ sacrum præparatoriæ descriptæ sint.

De vase aquario.

VAS præterea aquarium, quod manibus abluendis vsui sit, è solido lapide fiat: cui papilla vna, aut prout opus erit, plures infigantur.

Ab inferiori parte sinus aquarius concauus, ad excipiendam aquam quæ inde effluit, è lapide item marmoreuè solido sit: foramenque habeat, vnde per fistulam aqua in paruulam cisternam subterraneam, vel aliò deriuetur, vbi commodius sit illam ab sacristiæ pariete procul deducere. Vbi verò redditus exiguus est, pro eo vase aquario quod è solido marmore præscriptimus, situla adhiberi poterit appensa; cui papilla affixa instar gallinæ hæreat, vnde aqua ad ablutionis vsum sensim effluat, subiecto vt supra sinu aquario.

Ddd Sinus

Sinus autem & vas aquarium, omnino aut aliqua ex parte, in parietis concavitate quæ hemicycli exigui formam præbeat, ornate extructum intrus inhaereat; ne si foris extaret, sacrificiæ situm impediatur. Ad abstergendas manus linteum vasi aquario proximum ab opere instrumentouè tornatili pendeat; idq. candidum sit.

De armario sacrorum indumentorum.

Armarium præterea amplum, in quo sacra indumenta asseruentur, ex tabulis nucis conficiatur.

Apauimento sacrificiæ altè extructum sit cubitis duobus & vncijs quinque.

Capsulas ductiles habeat, easq. distinctas, ac longè patentes; in quibus & pro colorum varietate indumenta sacra expansa dispartitaq., & ordine asseruentur.

Super eo præterea armariola item, aut sub eo loculi ab illarum capsularum latere sint separati etiam extructi; vbi sacri calices, patenæ, corporalia, purificatoria, vela, & alia id generis munda rectè atque accommodatè recondantur.

Ab altero latere loculi itè: in quibus illa quæ abluenda sunt, reponantur.

Claudatur hoc tum armarium, tum armariola valuis politè ac distinctè confectis, feris, & elauibus item distinctis.

Atque eiusmodi armaria totidè sint, quot multitudo sacræ supellectilis possit.

De longurijs ad usum exponendi sacræ vestes.

Longuria etiam politè confecta, funibus ductilibus & trochleis appesa in Sacristia sint: quibus sacra indumenta, prout vsu venerit, exponantur, extendanturue.

De armario librario.

Alia præterea armaria, structura quæ cæteris supra præscriptis respondeat, fiant; vnū scilicet, in quo libri ecclesiastici, ad psalmodiam, & alium chori & ecclesiæ vsum pertinentes aptè conseruentur: alterum, in quo iura, instrumenta, & scripturæ omnes sint ad ipsam ecclesiam spectantes; idq. vbi aptius tutiusq. archivium ecclesiæ non habeat: tertium item (si ecclesiæ parochialis sit) in quo certi libri parochiales, scilicet matrimoniorum, & baptizatorum, confirmatorum, & alia eiusmodi seruentur; tum etiam separato loco literæ pontificiæ, edicta episcopalia, literæ Episcopi pastoralis quæ in dies promulgantur, tum alia scripta ad ecclesiæ vel animarum parochiali curæ commillarum regimen spirituale spectantia. Hæc tria armaria singula singulis clauibus tuto claudantur.

Eorum autem loco vnū solum armarium; locis tamè pro librorum scripturarumue ratione intrinsecus aptè distinctum, extrui possit: vbi vel codicum scripturarumue paucitas, vel ecclesiæ exiguitas, non duo aut tria vt supra requirit.

De vestiario insigniori.

Vestiarium in sacristijs insignioribus ex eodem genere esse potest: in quo pretiosiora indumenta reconduntur.

Longitudine sit pro sacrificiæ ratione: altitudine cubitorum circiter septem: profunditate duorum.

Pars huius vestiarij inferior duobus cubitis alta, capsulis ductilibus loculisue constet: superior verò à tergo angustius, à fronte aliquantò latius sensim patens nullis loculis distincta sit; sed tota sine distinctione longè patens, habeat ab vno & altero latere totidem pro vestiarij profunditate tenues assères erectos, sibilisq. ductilibus annexos, quibus singulis à superiori parte singula longuria inferiori suffixo fulcimento sustentata firmiter hæreant, vnde sacra indumenta expansa pendeant.

De armario indumentorum canonicalium.

Si cathedralis, vel collegiata ecclesiæ sit, habeat præterea armaria pro asseruendis superpelliceis, ceterisq. indumentis, quæ canonici, & alij chori ministri in choro adhibere solent; vel eorum loco capsas decentes circum sacrificiam sitas: quæ vsui etiam sint ad sedendum Capitulo, cum illud eo loci habetur.

DE LOCO VBI FERETRA, & cætera id generis asseruentur.
Cap. XXIX.

Locus præterea alius sacrificiæ, aut cœmiterio saltem propior, in omni ecclesiæ parochiali, & collegiata aptè extruatur: in quo feretra, candelabra ferrea grandiora, cœnotaphia, vasa olearia, perticæ, scalæ, scopæ, ligones, batilla, sustentacula crucum, instrumenta ad abstergendum vsu accommodata, cæteraq. id generis reponantur; vt ecclesiæ ipsa & sacrificia, tū ab omni re indecenti, tum ab omni impedimento planè libera vacuaq. sit. Isq. locus ostium habeat, valuis, pessulo, seraq. benè septum.

DE ORATORIO, VBI MISSÆ sacrarum aliquando fieri debet.
Cap. XXX.

CONSCRIPTIS breuiter instructionibus, & fabricæ ecclesiasticæ, & partiū adiutarum, cōsequens est instructio de oratorijs: quo-

quorum vnū est, vbi Missæ sacrarum aliquando fit; alterum quod in vijs extruitur, vbi nō celebratur.

Simplex igitur ecclesiæ seu oratorium eiusmodi sit, vt vna tantum naui constet; cuius longitudo sit non minor cubitis duodecim; latitudo verò decem; & altitudo situs rationi aptè conueniat.

Habeat præterea in capite cappellam (quæ, si fieri potest, in orientem vergat) cubitis circiter octo, ampliusue, prout situs ratio fert, latè patentem; ea verò longitudine & altitudine, quæ cum latitudine conueniat.

Ad eius ingressum gradus vnus tantum sit, cui ex præscripta forma clathra infigantur.

Cuius altare, pavementum, tectum fornicatū, fenestræ, fenestella vrceolorum, campanula à latere appensa; & reliqua ita sint, vt de cappellis altaribusue minoribus præscriptum est. Ad altare verò accessus fiat duorum graduum: quorum vnus sit is, quem ipsius altaris scabellum facit.

A gradu autem inferiori scabelli vsque ad clathra ima, spatium interuallumue sit saltem cubitorum duorum.

Fenestræ præterea oratorij in altum ita extructæ sint, vt qui foris stat, inde introspicere non possit.

Ianua è regione altaris; fenestra item, quæ in orbem ducta, instar oculi ex præscripto modo fiat.

Labrum item aquæ benedictæ forma constituta propè ianuam intus statuatur.

Cappellæ maiori adiunctam sacrificiæ habeat: quæ vbi potest, ad meridiem spectet: amplaq. sit pro oratorij magnitudine, & instructa supellectili, ac cæteris rebus quæ vsui sint ad præscriptum.

Ab altera parte, quæ sacrificiæ respondeat, parua turricula à parochiali omnino dissimilis fieri potest; sin minus, duæ pilæ lapideæ in pariete summo iam præscripta ratione struatur, vbi campana vna tantum suffulciatur.

Si oratorium eiusmodi futurum est, vbi plures Missas eadem penè hora celebrari oporteat; ab vno & altero item latere cappellæ singulæ paulum à maiori distantes, forma in ecclesiæ fabrica præscripta fieri possunt.

Reliquarum etiam partium forma & ratio, quæ ad oratorium pertinere possunt, sumenda ex ijs, quæ præscripta sunt in ecclesiæ fabrica.

DE ORATORIIS IN QVIBVS
Missæ non celebratur.
Cap. XXXI.

ORATORIA porrò vbi Missæ sacrarum non fit, quæ in vijs extrui solent, extruuntur non in campis, sed in via publica; vt iter facientes eorum locorum prospectu piè comoti, paululum precando consistant.

In quibus etiam exædificandis viæ locus deligatur paulò editior; & à vehiculorum actu aliquantò remotior; quò melius à luto, aquaue lutulenta defendatur.

Forma quadrata, vel rotunda, vel alia, quæ pro loci ratione decentior videatur, ornate exædificentur; beneq. tecta sint, vt sacræ imagines à pluuia integræ conseruentur.

Opere tectorio foris incrustentur; intus verò politè dealbata, crucifixi, aut beatæ Mariæ virginis, aut sancti sanctæue alicuius imagine sacra, aut tabula piè expressa, quæ parieti hæreat, exornentur.

Altare nullum omnino habeant.

Singula fenestellulas tres firmiter clathratas, vnde precandi causa introsum genibus flexis inspicitur, in parte anteriori habeant; duas hinc inde ab ostio, & in valuis tertiam.

Si oratoria angusta sunt, in ipsis valuis vna solum fieri aptè potest.

Valuis & claue ab ostio muniantur.

Quæ verò oratoria ita angusta fiunt, vt ne ostij quidem valuis intus patentes capiant; ijs nullus ingressus detur; sed cancellis ligneis ab ostij parte sepiari possunt, reliqua ædificationis ratione ad præscriptum seruata.

Si verò pariete à lateribus non sepiantur, cancellis etiam ligneis ab illis partibus claudantur.

Neque alienum esset longurijs circumsepire, vt equi iumentauè, atque bestiarum procul sint.

Arubis & spinis, alijsque id generis quæ adnasci solent, ab arboribus item, stirpibus, alijsque eiusmodi arbutis remota sint; vt ne rami diffusis tecta operiant, vnde detrimentum ipsis tectis existat.

Et quoniam sacræ imagines, quæ in exteriori pariete oratorij exprimi solent, cum ita expositæ sint, luto sordèuè inquinari, vel indecentius iniuriosiusue tractari possunt; ne extrinsecus in ipsis Oratorij parietibus pingantur, aut alio modo exprimentur, nisi edito loco hat, vbi ab omni labe integræ conseruentur.

DE ECCLESIA MONIALIUM.
Cap. XXXII.

DEMONSTRATA forma aliarum ecclesiarum, sequitur instructio ecclesiæ monialium. Hæc igitur extrui potest, quæ vna tantum naui constet; in orientemq. versus (si pro monasterij situ fieri potest) spectet. Ampla sit pro situs ratione, tecto fornicato, aut laqueato, ceterisq. rebus instructa ad præscriptum.

De altari maiori.

Cappella maior nulla in ea insit: sed paries in transuerso fiat, quo interior ecclesiæ, ab exteriori vbi sacerdos sacrarum facit, diuidatur. Parieti illi in transuersum ducto altare innitatur, in eius medio exædificatum: quod altitudine,

rudine, longitudine, & latitudine sit, altari maiori supra praescripta.
 Gradus in ascensu altaris tres sint, vna cum eo quem scabellum constituit: singuli autem gradus forma & modo supra praefinito.
 Scabellum verò seu bradella, eiusmodi ite supra in altaris maioris exstructione constituta.

De fenestra in altari maiori construenda.

E Conspectu altaris in transuerso eo pariete fenestra fiat: vnde moniales Missae sacrum spectent & audiant.
 Quae fenestra ita sicut altare late patens sit, altè ducta cubitis circiter duobus; cuius ima pars à superficie altaris pariete altè exstructa sit cubito vno cum dimidio.
 Munita sit opere clathrato ferreo, eoq. duplici, ac simili, & inter se vncijs circiter duodecim distanti.
 Vniuscuiusque autem clathrati operis cancelli ita tamen compacti sint, vt vnus ab altero interuallum sit non amplius vncijs tribus: atque ita bene septi, vt vnus ab altero diuelli diuinguè nullo modo facile queat.
 Intrinsecus autem valuas habeat pessulo & clauè munitas: quae aut à lateribus aperiantur, aut trochlea, funiculoq. tractili sursum ducantur.
 Altare concamerato opere contegi poterit, pariete crassiori facto, aut columellis binis pilisue paululum ab ipso pariete distantibus erectis: quibus opus fornicatum cameratum nitatur.
 Quae columellae ab altaris vtroque cornu distent cubitis duobus.
 Si fornix non sit integumento ligneo, vel ex panno serico telae confecto, eoq. aptè ornato, quod capocelum vocant, operiatur.

De fenestra ad usum exponendi vestes sacras.

IN pariete transuerso inter vnam & alteram ecclesiam interiecto, à parte quae monialium sacristiae commodior sit, fenestra fiat, rota aptè constituta, vnde sacrae vestes ad Missae sacri usum exponantur.
 Quae rota fenestrae à solo pavimento altè exstructa sit tribus circiter cubitis.
 Haec ipsa rota eiusmodi sit, vt tota penè sit inhaereat in crassitudine parietis, qui aliquo incrustationis opere crassior propterea fiat.
 Muniatur valuis ab vno & altero latere: quae binae sint; vna ab interiori monialium parte, altera extrinsecus: & ambae aptè claudantur clauibus.
 In huius fenestrae & rotae structura, seruentur caetera infra communiter praescripta rotis conficiendis.

De fenestellula ad usum ministrandae sacrae Communionis.

AB altera parte altaris in eodem transuerso pariete, fenestellula alia sculptorio inauratoq. opere pie ornata exstruatur: vnde monialibus sacra communio ministretur.
 Cuius fenestellulae planum aequale sit, & à pavimento ecclesiae altè exaedicatum cubitis duobus, vncijs xvj. Haec fenestellula late pateat extrinsecus cubitum vnum & vncias duodecim, altè exstructa cubitum itidem vnum & vncias xvij. ita vt in primo aspectu latioris, intrinsecus autem angustioris formae speciem praeferat.
 Tota autem in ipsa parietis crassitudine inerit, quae cubitalis sit, ita tamen vt intrinsecus à parte monialium, extremi parietis crassitudo ne latior sit vncijs duabus aut tribus.
 Intus verò in eo extremo pariete spatium insit cubito vno: in quo spatio fenestellulae altitudine vnciarum octo, latitudine sex fiat: vnde monialibus sacra Eucharistia praebetur.
 In fenestellula à parte interiori valuulae ferreae aut aeneae sint politè confectae, quae pessulo & clauè obserentur: à parte exteriori valuulae paulo maiores, quibus rota fenestellula sepiatur, adiunctis sera, clauè, & pessulo.
 Sub ipsa fenestellula in pavimento ecclesiae paruum scabellum collocetur, altitudine vnciarum octo, quod tapeto sterni possit; vbi stans sacerdos sacram communionem monialibus ministrat.
 Hoc autem scabellum modò altius modò humiliter exstrui poterit, pro statura sacerdotis ministrantis.
 A parte verò interiori vbi moniales sunt, scabellum alterum non minus duobus cubitis ab omni parte patens, ad quod aliquot gradibus ascendatur, exstrui poterit; ita vt ibi genibus flexis, illae facile fenestellulam vnde sacram communionem sumunt, ore attingant.
 In ipsius autem fenestellulae pariete nihil impedimenti subtus ex assibus exstruetur, quò propius monialis sacramentum sumens ipsi fenestellulae haereat.

De fenestra sacrarum reliquiarum.

Fenestra praeterea alia fiat, quae à parte superiori fenestellulae vnde sacra Eucharistia sumitur, in ecclesia exteriori sit: vbi sacrae reliquiae si quae sunt, rectè atque ordine recondantur.
 Quae fenestra ab interiori parte altitudinis sit vnciarum sexdecim, latitudinis duodecim: munita verò clathris ferreis, adiuncto opere vitreo pellucido, pannoq. serico obducto, & valuis praeterea clausis; ita vt sacras reliquias inspicere, nec verò tangere villo modo queant.
 A parte verò exteriori, quae in ecclesiam spectat, eiusmodi sit, vbi oculi vasculae reliquiarum

De cappellis.

rum aptè collocentur; valuasque habeat bene firmas, seris & pessulis tribus munitas; quae tribus etiā clauibus, & vnaquaque fabrilis opere diuerso distincta claudantur.

De fenestra sacri olei infirmorum.

IN superiori praeterea parte fenestrae, vbi rota collocata est, fenestellula pro praescriptae formulae ratione exstruatur: in qua sacrum oleum infirmorum asseruetur.
 Haec verò fenestellula à parte tantum exterioris ecclesiae patefieri queat, adhibitis firmis valulis, sera, & clauè.
 Sine autem nulla in ea ecclesia reliquiae extra altare asseruandae sunt; haec in superiori parte fenestrae fiat, vnde sacra communio ministratur.

De gradibus altaris.

A Gradu ultimo scabelli altaris distantes sex cubitis tres alij gradus, aut plures pro situs ratione, de architecti consilio fiant: per quos ad gremium ecclesiae descendatur.
 Quod aliquantò humiliter pavimento erit, vbi altare exaedicatum est.
 In summo gradu clathra ferrea ad praescriptum suffigantur.
 Gradus ij singuli ne altiores sint vncijs octo, ne latiores viginti quatuor, in transuersumq. ecclesiae ducti; aut tam longè patentes, quantum spatij ostium in clathris ferreis capit.

De sacristia.

IN capite ecclesiae parua sacristia, cuius ianua intrā clathrorum fines sit, aptè exstruatur; quae sacerdotibus sacras vestes exuentibus vsui sit.
 Qua in aedificatione illud caueatur, ne quidquam operis (siue fenestra sit, siue rota, aliudue eiusmodi) fiat, vnde in monasterium monialium prospectus, aut auditus sit.
 Idq. propterea labrum aquarium, quod in sacristia exteriori ad usum lauationis manuum exstruetur, nullum omnino tubulum canalem uè habeat, per quem ex interiori monasterij sacristia aquam excipiat, quae eò aliunde importetur, aut infundatur.
 Ne uè quidquam aedificij in superiori parte fiat, quò ipsis monialibus aditus villo modo esse possit.
 Fiat in ea, & oratorium, & altare vnum, quod vsui sit, cum sacerdotes sacris se vestibus induunt; & vasculum praescriptae forma ad abluendas manus, idq. ne in pariete inter monasterium & sacristiam interiecto; & armarium item, in quo sacra indumenta asseruentur; & aliud praeterea nihil.

IN monialium ecclesia cappellae duae, vna à dextro, altera à sinistro latere fiant, forma praescripta, eaq. in gremio ecclesiae; si ibi ob aliquam causam plures Missas eodè tempore aliquando celebrari necesse est.

De fenestra altaris.

Cautio sit, vt fenestra altaris clathrata ita constituantur, ne inde in viam publicam, praetertim vbi spectacula aguntur, aut multitudinis frequens transitus est, prospici possit.
 Cui rei vt occurratur, atrium paruulum pro foribus ecclesiae exstruendum est: cuius atrij ianua ab aliquo latere sit, quod ipsis foribus ecclesiae rectè non respondeat; aut certè si aliud fieri non possit, ipsius ecclesiae aditus è latere sit: idq. architecti iudicio pro situs ratione.

De ecclesia interiori.

Ecclisia interior vna tantum nauis constet, sine vllis cappellis: pavimento vndique aequali sit, neq. ab vlla parte gradibus paulò altior.
 Illud item pavementum aequale sit pavimento, vbi altare extrinsecus collocatum est.
 Illud vbi maxime potest, cauendum est, ne monialium ecclesia interior propè vias publicas exstruatur: quae si pro situs ratione exaedicetur aliquando necesse est, ne à pariete qui ad vias publicas vergit, fenestrae fiant; sed lumen excipiat à parte quae monasterium attingit: còtraq. fiat in ecclesia exteriori, cuius fenestrae non à monasterio, sed à via publica sint.

De turri campanili.

Turris Campanilis ecclesiae interiori monialium coniuncta esse debet: cuius neq. ostium, neque fenestra, ac ne rima quidem vlla, in ecclesiam exteriorem aliqua ex parte spectet.
 Altè exstruatur pro ecclesiae ratione, ita tamen, vt humilior ac depressior existat, quam structurae forma modulq. postulet.
 Primum eius tabulatum fornice bene firma còstet: in qua, vel ab aliquo latere inesse potest ostiolū angustum, per quod cum necesse erit, ad summam turrim ascensus detur: neq. alium de aditus pateat.
 At foramina exigua sint, per quae tractorij campanarum funes tantum ducantur.
 Ostiolum verò illud ita compactum sit, vt claudatur pessulis binis, seris binis, clauibus binis, opere fabrilis diuerso.
 Reliqua superiora tabulata ex materia lignea esse poterunt: lumen excipient ex fenestriculis exiguis, ijdemq. clathratis: summum verò fenestras vt moris est habebit.

DE MONASTERIO MONIALIUM
Cap. XXXIII.

ECCLIAE monialium adiunctum est illarum monasterium: de quo demum restat, ut instructionem aliquam breui conscribamus.

Cone. Agath. c. 28.
18. q. 2. Monast. puell.

Primò monasterij huius situs deligatur, qui ex canonis Agathensis cautione, procul ut par est, absit, cum à monachorum regularium monasterijs, tum etiam à canonicalibus clericali-bus aedibus, ecclesijs collegiatis, à turribus, à mœnijs publicis, propugnaculis, vallo, arce, & à præaltis aedificijs, vnde etiam prospectus intrò esse possit.

Laicali porrò edificio coniunctum, vbi fieri potest, nulla parte sit: sed aliquo interuallo distinctum ac separatam.

Longè item à plateis, emporijs, omni foro, viaq. denique, qua iumenta, currus, vehicula, aliaq. id generis crebrius agi duci solent; & à locis item, vbi multitudinis vel concursatio, vel conuentus, vel strepitus sit.

Rursus cautio etiam sit, ne eius monasterij positio eligatur in loco abdito, occulto, valdeq. ad modum remoto ab hominum frequentia: ne præterea (quod sacra Tridentina Synodus à monasterij monialium ratione alienum censuit) extra vrbs, oppidi, alterius loci mœnia vllò sanè modo.

Loca huius monasterij omnibus partibus absoluti, de quibus infra sigillatim dicem, hæc sunt, pro vario vsu distincta.

Ac primò quidem inferiora.

Atrium Capituli.
Triclinium, quod Refectorium dicunt.
Cella vinaria.
Coquina.
Locus Calefactionis.
Locus vasis aquarum ad manus abluendas.
Locus Laborum.
Porticus.
Cella interior & exterior ad colloctionis vsu.
Ianua.
Rotæ.
Furnus.
Locus lauationis.
Tonstrina.
Locus cancellariæ.
Promptuarium.
Officina aromataria.

Loca superiora.

Locus Dormitionis, aut cellæ dormitoria.
Locus scholæ Nouitiarum.
Locus vestiarius.
Horreum.

Loca distincta.

Valerudinarium.
Locus educationis puellarum.

Viridarium.
Carcer, & locus secessionis.
Locus interior & exterior confessionis.
Diuerforium item exterius colonorum aduentantium.
Diuerforium confessarij sacerdotis.

De Atrio Capituli.

Atrium in quo capitularis monialium conuentus habetur, magnum esse debet pro monialium numero, constitutis ab omni parte sedilibus.

Forma sit non oblonga, nec verò angusta; sed quoad ei fieri potest, quadrata specie potius; ut quando à præfecta cohortatio monitione fit, vndique commodius exaudiatur.

Subobscurum potius esse debet quam illustre: tum præterea picturis aliquot pietatem excitantibus ornatum; ab ea præsertim parte, in qua præfectæ sedile collocatum est.

De refectorio, & cella vinaria.

Triclinium, quod Refectorium vocant, loco exstruatur, qui cæteris monasterij partibus commodior sit.

Structura ampla fiat, quæ commodè capiat non modò moniales omnes ab omni parte parietum sedentes; sed aliquantò etiã plures, quas deinceps in monasterium pro illius amplitudine, facultatumq. ratione recipi posse verisimile est.

Habeat à capite ornatum sacrarum imaginum piè decoreq. pictarum: ab vno etiã latere suggestum in medio pariete exstructum, vnde sacra lectio commodè in omni parte audiatur. Fenestras item ab utroque latere, vnde lux hauriatur.

Cellam præterea vinariam subtus exaëdicatam, quæ fenestras itidem habeat ordine recteque partitas.

Vtrique loco, Triclinio scilicet, & cellæ vinariæ, locus alius propè esse debet, isque vsui præfectæ cellæ vinariæ, ad lagenas, crateras testaceas, vasaq. eiusmodi vinaria & aquaria reponenda: aut si fieri potest, ob eum ipsam vsu cohortis paruula cum puteo.

De Coquina.

Coquinæ positio, ut maximè potest, triclinio propè sit; ut inde per fenestram, aut paruulo vestibulo interiecto, fercula lanceis exponantur monialibus in triclinio ministrantibus. Eius situs amplè patere debet, camino, qui illi magnitudini pro ratione respondeat, exstructo; clibano item paruo, in quo esculenta coquantur.

Huic coquinarie structuræ loca hæc ad eiusdem vsu adiuncta esse debent; cella, vbi cocti cibi dimensio sit; cella promptuaria penariauè escul-

De cellis colloctionis.

esculenti obsonijue quotidiani; locus ad lances, ollas, vasauè escaria lauanda; & cohors præterea ab alijs separata cum puteo: vnde si aqua tubulis ligneis ductilibus hauritur, adhiberi accommodariue poterunt canales plumbei, aut lignei, alterius generis, per quos prout opus erit, aqua in locum lauationis, & in coquinam ducatur.

Alia itè cohors exstruetur ad gallinarij vsu.

De loco lauationis manuum.

Locus vasis labriue aquarum, ad quem moniales antequam mensæ benedicant, manus abluturæ conueniunt, à triclinio, & ab atrio capituli non longè exstrui debet; ea porrò magnitudine, quæ monialium numero respondeat. Quo loco malluuium, vas scilicet aquarium, vel marmoreum, vel æneum, alterius generis in pariete agglutinatum, totidem papillas habeat, quot eius longitudo requirit: subtus exaëdicato præterea sinu aquario concauo & accliuo, vnde per foramina aqua è malluuiio effluens aliò deriuetur.

De loco calefactionis.

Locus calefactionis, quem hypocaustum dicunt, camerata scilicet structura, vbi igne succenso moniales per hyemem ad calefaciendum conueniunt; exaëdicari potest non longè à triclinio & loco lauationis manuum: isq. tantæ magnitudinis esse debet, quanta numerum earum capiat. Caminum structilem quaqua versum latè patentem habeat, aut parieti herentem, aut in medio exstructum; ut ab omni parte locus sit ad calefaciendum.

De loco laborum.

Loci laborum, quò ad opera manibus elaboranda moniales certis horis conueniunt, situs illustris esse debet, nec ab vlla parte subobscurus; ut vndiq. lumen hauriatur, quod in laboribus conficiendis, & in operibus vel contextendis, vel acu pingedis elaborandisue necessariò requiritur. Sit item per amplius, & structura eiusmodi, qua locus luminosus reddatur.

De porticibus.

Porticus simplices sint, nempè è simplici columnarum, aut pilastrarum ordine constructæ: atque adeò structura omni humilis potius, quam magnifica & sumptuosa: ab omniq. parte ductæ, quadri formam præbeant. Hæc, ut aliæ supra expositæ aedificationes, tecto laqueato, alioque ligneo opere costare possunt: at ob perpetuitatem, tum etiam ut periculum incendij cautiùs euitetur, opere fornica to potius fieri debent.

Cella colloctionis & interior & exterior, loco non semoto neque abdito, sed publico per spicuoque exstrui debet, ac propè monasterij ostium auditorij.

Interioris cellæ fenestræ lumen à monasterio intrinsecus excipiant; exterioris verò, à parte quæ extrinsecus est.

Porrò illa cautio adhibeatur, ut præter vnam, pluresue fenestras ad colloctionem accommo-datas, in pariete inter vtramq. cellam interiecto nulla omnino alia insit.

De fenestris colloctionis.

Fenestra colloctionis benè munita sit opere clathrato ferreo duplici, vnciarum circiter duodecim interuallo inter vnum & alterum interiecto.

Opus verò clathratum eiusmodi sit, ut spissi clathri firmiter infixi inter se singuli, non amplius distent vncijs tribus.

Instruatur præterea lamina ferrea: quæ latius paulò quam fenestra vndiq. patens, à parte monasterij intus parieti infixa, firmoq. bitumine agglutinata, clathrato opere interiori adhærescat.

Sit verò plena aliquot foraminibus magnitudi-ne ciceris, iisdemq. inter se distantibus spatio vnciarum circiter trium.

Habeat item fenestellulam in medio exstructam, vncias sexdecim vndiq. patentem: quæ sera, vete, & clauè claudatur.

Obducatur item fenestra intrinsecus tela nigri coloris affixa, instrumento telari quod aperiri queat.

Quibus porrò in monasterijs illud ordinis regulæq. institutum est, ut fenestra colloctionis nullus monialium conspectus detur, in ijs illa fenestra simplici tantum opere clathrato instructa, & lamina ferrea obducta sit, quæ nullam fenestellulam habeat; & telare eiusmodi quod non aperiat.

Vbi ob monialium multitudinem, duabus, tribusue, aut pluribus ad colloctionem fenestris opus est: eas vno in loco cellauè, si commodum est, intus exstrui expedit ad rationem præscriptam: ita tamen, ut rectè ordineq. longè ductæ, spatium inter se habeant quatuor vel quinque cubitorum.

Distingui tamen ac separari illæ poterunt pariete interiecto, si modò in eo fenestra aperta-ruè sit, vnde monialis ad clathratam colloctionis fenestram colloquens, ab alijs quæ in cæteris deinceps fenestris colloquuntur, rectè conspiciatur.

Nec verò rota ductilis in vllò colloctionis loco imponatur constituturæ, nisi in vno tantum; nempè in fenestra ad eam rotæ colloctionem potissimum accommodata.

De Ianuis.

Ianuæ duæ tantum, vt par est, in monasterio struantur; vna, quæ auditorij dicitur, vsui ad ingressus necessarios; altera ad iumenta, curus, vehiculauè agenda.

Illa prior loco nõ obscuro neque occulto, sed conspicuo, omnibusq. monasterij partibus comodo fiat; nec verò amplè pateat: valuis benè firmis duplici assere confectis, & vectibus, pessulifusè binis, & clauibus fabrili opere inter se differentibus claudatur.

In ijs porrò valuis ostiolum præterea construat, idemq. firmissimis valuis, fera, aut vecte, pessulo, clauèq. duplici ac diuersa munitum; vt ne ob rem minimam ianua grandior aperiat, patefiatue necesse sit.

In his valuis insit exigua fenestricula, vel orbicularis, vel quadràgula, vel alia quauis forma: nec ampliùs vndique pateat quinque aut sex vncijs.

Muniatur lamina ferrea, minutis foratibus grano millij nõ maioribus plena: intrinsecus præterea obtegatur crassa tela, aut tenui tabella: quæ reuolui possit, cum foras prospectatur.

Situs autem ianuæ huius is esse debet, vt inde, cum fores aliquando aperiantur, nullus monialibus prospectus in viam publicam esse possit, sed impediatur obstruaturue atrio aliquo interiecto: aut ianua à latere aliquo fiat, vnde non rectà eò spectetur, sed in aliquem vestibuli parietem proximum.

Ianuæ porrò limen è marmore lapideuè solido sit, atque eiusmodi, quod strictim illà attingat. Antepagmenta item vtrunq. ianuæ latus firmiter muniat: ab omniq. parte valuis arctissime cohærescant.

Rimæ præterea tum ianuæ tum ostioli, ita benè compactæ commissiue esse debent, vt nullum ne tenuissimum quidè conspiciam insit. Huic ianuæ proxima esse struiue debet paruula cella: vbi ianitrices opus faciant, indeq. fores pulsantibus præstò sint, vt respondeant.

Proximè item rota constituetur, quæ ad eam iantricum cellam, aut ad locum proximum spectet.

Ianua altera vehicularis loco item conspicuo extruatur, tanta sanè magnitudine, quanta vsui esse potest ad vehicula, cisia plaustrauè agenda. Limine lapideo vt supra marmoratouè constare debet, vt ne exiguæ quidem rei exitus relinquantur.

Nullum verò ostiolum planè habeat.

Valuis duplicibus, vectibus firmissimis, clauiuè que duplici, at opere fabrili distinctarum firmitudine vt altera instructa sit.

Præterea opus valuarum duplicatum in vno pariete adhiberi potest; vnum scilicet intrinsecus à parte monialium, alterum forinsecus à via publica.

Ianua hæc ad eam monasterij partem struatur, vbi & lignile, & cella carbonaria ad coquinæ

vsu, & apotheca vinaria comode esse possit. Procul ab hac ianua quatuor aut quinque cubitis, intus in monasterio tranfenna ex asseribus querneis roboreisue ijs singulis spatio vnciarum circiter trium inter se distantibus, aut ex alia firmissima materia, eodem interuallo conficiatur: quæ vsque ad ianuæ culmen altè ducta, vectibus suis, fera, & clauibus benè claudatur.

De rotis.

Rota, vel in ecclesia, vel propè ianuam, vel alio loco ad præscriptum constituta, aut aenea sit, aut lignea, ab omni parte laminis, quas de tola dicunt, diligenter vestita.

Altè pateat cubitum & vncias octo; latè cubitum item: at ab ore ne latius vncijs sexdecim. Tota deniq. rectè commissa, apteq. compacta sit, vt ne rimula quidem ab vlla omnino parte sit appareatue, vnde foras spectetur.

Intrinsecus à parte monasterij vncum ferro, aut vectem paruulū firmiter infixum habeat, quo obfirmetur, ne forinsecus circumagi possit, nisi à monialibus qua inuis sunt, relaxetur. Claudatur etiam ab interiori parte firmis valuis, vecte, fera, & clauè.

De furno.

Furnus, à loco cubiculari quem dormitorium vocant, & vestiario, vt longissimè pro situs ratione potest, extruatur, ne vllum incendij periculum inde creetur.

Huic propè struatur farinarium, loco vel superiori, vel inferiori, vel alio quouis commodiori: alter item locus, vbi incernicula, cribra, cæteraq. instrumenta farinaria reponuntur: nisi farinarium eiusmodi sit, quod hæc etiam comode capiat: tertius præterea locus erit panificii, vbi panis scilicet fit, & fermentatur: isq. vndiq. benè conclusus & constipatus.

Huic panificii loco, & puteus, & paruulus furnus cum ahenò coniuncti sint.

In præfurnio foramen cubitale insit: per quod carbones cadentes, omnifusè pruna furnaria in fossam subtus fornice substructam demittatur. A parte superiore furni paruulum vaporariū, vulgò la stufeta, extruatur: quod multiplici vsui esse poterit.

Nec verò in exædificatione furni negligenda ratio est loci, vbi ligna arida, aliaq. materia comode esse possit ad furni calefaciendi vsu.

De loco lauationis.

Locus lauationis viridario hortifusè proximus esse debet ob id comodi, vt quæ lota madiatue sunt, in ijs loco aprico expandantur, solique exponantur.

Si horti desunt, structura fiat, ad quam gradibus scilicet ascendatur: vbi à summo porticus pensiles sint, longuriis perticifusè rectis ac trā uersalibus

uersalibus distinctæ: vnde vestes, stragula, lintheamina, & alia lota id generis quæcunq. Soli exposita pendeant, vt assiccescant.

Hæc porrò structura loco aprico sit, non sublimis admodum, vt ne inde aliorum extra monasterij fines prospectus fiat.

Si quando verò is lauationis locus præ situs angustijs extrui in plano monasterij non potest, subtus comode extruatur.

Porrò lauationis locus amplè satis patere debet, pauimento etiam latericio, aliaue materia constructus: habeat puteum, vnde tympano (quod rotæ haustoriæ genus, la tromba dicunt) aqua hauriatur: habeat item labra aquaria lapidea, furnulos clibanosue cum ahenis.

Huic loco substernatur fossa lacunauè profundè ampleq. effossa, in quam aqua diffusa descendat.

Huic etiam cõiuncta sit cella carbonaria: è qua carbones promantur ad ahenā calefacienda.

De tonstrina.

Luacri loco propè esse conuenit couriceum, nempè tonstrinam: vbi moniales capita lauent.

Sit in tonstrina caminus, furnus exiguus, ahenum furno impositum ad lixiuij conficiendi vsu, & receptaculum aquæ sordidæ.

De loco Cancellariæ.

Cancellariæ situs deligatur loco monasterij commodissimo; & luminoso admodum: quo loco benè materiata cella exædificetur, vbi præfectæ monialium conueniant ad putandas subducendasue monasterij rationes.

Sit hæc cella tabularum constructione vndiq. cinctā sittybis, armarijs, ac forulis distincta: in quibus cõdices rationum monasterij, aduersaria, volumina accepti & expensi, scripta, instrumenta, actauè publica ad monasterij ius quouis modo pertinentia accuratè asseruari possint, & arcæ ite nummaria, aliaq. præterea id generis. Binis clauibus, seris totidem, vectibus etiā binis, duplicibus quoq. firmissimis foribus claudatur.

De promptuario.

DE cella penaria ad esculenti quotidiani vsu accommodata diximus: sed habenda etiā ratio est promptuarij; loci scilicet, vbi frugum, leguminum, olei, & aliarum rerum, quæ ad annonaria cibaria pertinent, annona reconditur; indeq. rursus prout vsu venit, promitur. Promptuarium hoc extruatur loco semoto: opere tectorio, gypsatouè vndiq. densè ita incrustetur, vt ne rima quidem vsquā appareat; quò cautius muribus foricibusue omnis foratus penitus præclusus sit.

Habeat captas, cistas, fiscinas, & vasa quæq. re-

positoria suis locis distincta.

Claudatur duplici fera, clauèq. diuerso opere confecta.

De officina aromataria.

Monasterij vsui officina aromataria medicinalia esse potest: in qua & si nõ omne medicinae genus asseruatur, ea tamen simplicia medicamenta quæ facillè cõficiuntur, quæq. ad subitanei morbi accessiones depellendas aut mitigandas valent, inesse debent.

Huius officinæ medicamentariae situs procul sit aliquantulum ab ecclesia, à loco laborum, ab omni deniq. monasterij parte, quæ strepitibus exposita esse non debet: cum hæc ob herbarum contusionem, medicamentorum confectionem, multiplicem mortarij situm, frequentemq. conuersionem, ab illis vacua non sit. Loco extruatur non æstuoso, sed subalgido potiùs.

Distincta sit intus asseribus parieti agglutinatis infixusue, certo aliquo spatio singulis inter se disiunctis: inter quos transuersales tabulæ aliquot firmis fulcimentis subnixæ infigantur, in quibus tanquam certis repositorijs vasa quæ aromataria ordine collocentur.

Huic officinæ propè adiuncta sit paruula cella: vbi aquæ distillatæ, & reliqua vascula vnguentaria medicamentariaue asseruentur.

Hæc verò cella suppleat, si quando officina tabernauè vasa hæc non capit.

Alteræ præterea subfrigida itidem: vbi herbarum, vasq. ad distillandi vsu reponuntur, & carbonum aliquantulum.

In vna ex his cellis caminus struatur.

Aquariolum item sit, vnde aqua in suffossam lacunam deducatur.

Si præterea cohortis cum puteo locus dari posset, multum afferret commoditatis: si minus, hæc aromatariæ officinæ structura propè puteum fiat.

Atque hæc quidem de inferioribus monasterij partibus: nunc ad superiores transeamus.

De superioribus monasterij partibus: ac primùm de atrio cubiculari, siue loco dormitionis.

Superiores monasterij partes initio commemorauimus: in ijs potissimum cautio diligens certa q. ratio habenda est atrii cubicularis, quod Dormitorium dicunt.

Primò igitur eius situs loco deligatur, qui non patiat coeli grauitatem; sed ad eam partem vergat, vbi pro climatis ratione aer non aduersus sit, non crassus, non concretus.

Sit verò in primis nulli seruituti expositus, vt aliunde introrsum prospectus detur: aut eius luminibus extrinsecus alia parietis ædificiue substructione officiat: neque rursus inde aliorum prospiciatur.

Atrium cubiculare, prout structuræ inferioris ratio

ratio fert, monialitumq. numerus postulat, triplex aut quadruplex erit; ita ut in omni claustrum parte vnū sit: idq. tanta latitudine & longitudine, quanta est edificatio locorū inferiorū. Ab vnoquoq. atrij capite fenestræ grandiores vnde lux hauriatur, struantur, à pavimento præalta sex aut septem cubitis.

Firmiter verò clathratae sint, & opere præterea vitreo pellucido obductæ opertaue: ita tamen, ut superior earum pars ad aeris conclusi euaporationem aperiri aliquando possit.

Sin autem ab atrij latere aliqua fenestricula etiam opus est; fiat ab ea parte tantum, quæ in claustrum vergit.

Atrium vnumquodq. in partes diuisum exiguis cellis distinguetur: quæ singulæ quinque aut sex cubitis amplæ, stercis deorsum contextis, aut telis, tentoriolisve expansis separabuntur.

Quod si atria dormitionis communia (sicut ita fieri debere instituti antiqui ratio suadet) non fient; sed propriae cubiculares cellæ separatim distinctæq. extruantur; eæ inter se proximæ coniunctæq. esse debebunt, & ordine ab vtroque latere ductæ, aditu medio interiecto, in quadrum si fieri potest, desinent.

Hæc ne amplæ sint, sed ab omni parte cubitorū circiter septem magnitudine paruulum lectulum capiant.

Simplici humiliq. structura sint, nullaq. pictura.

Fenestriculam vnā tantum habeant singulæ. Ostiolum item: quod non fera aut vecte claudatur, sed pessulo (quod alzapiede dicunt) valuis ita affixo, ut forinsecus funiculo attracto facile aperiat; caminum verò nullum omnino. Si quādo maiori aliquantō amplitudine eæ cellæ struendæ erunt; cautio omnino adhibeatur, ut in iis spatium detur, quod lectulos tres saltē capiat, vel plures arbitrato superioris; duos autem dumtaxat nullo modo.

Cautio præterea sit, ut fenestra nulla struatur, vnde extra monasterii fines spectetur: si quæ verò aut in vlla cella, aut alio loco superiori fiat necesse est, e qua vel in hortos, vel in loca proxima prospectus sit: huius fenestræ antis seu pilastratis clathra ferrea vndiq. infigantur firmissimè: quibus forinsecus spatium cubiti vnus dimidii opponatur trifenna, e marmore, aut e laminis ferreis confecta, foraminibusq. vncialibus plena, & totam fenestram ab omni parte complectens, parieti suffixa cohærescat.

Nulla porò ne exigua quidem fenestricula, neque in inferioribus, nec in superioribus monasterii partibus extruatur, vnde in viam publicam prospectetur.

Atria deniq. dormitionis, siue communia, siue cellis propriis distincta, eam structuram habere debent, ut vna scala tantum, aut duabus ad summum eò ascendatur: sicq. illarum foribus aditibusq. clausis, nullus alius præterea aditus insit, per quem ad ipsa atria ingressus ascensusue fiat.

HIS dormitionis locis situ semoto latrinæ proximæ ita construuntur, ut certa sedilia habeant: quæ singula intermedio aliquo interiecto distincta, secessum exiguum præbeant, in quem monialis se coniciat, ne à cæteris conspicatur.

Totus verò is latrinarum locus, non modò conclusus, sed benè cõstipatus esse debet, ut neque conspectus exsistat, neque teret odor.

De loco scholæ & Nouitiarum.

SITU ab atris cubicularibus separato, & à monialium frequentia paululum semoto, gynecæum nouitiarum construatur; locus scilicet scholæ, vbi illæ degant.

Qui locus ample patere debet; tum ad eam partem vergat, quæ cœli salubritatem habeat: benè verò conclusus, latrinas suas habeat, & cæteras partes vsui necessario accommodatas.

De Vestiario.

LOCO aprico extrui debet vestiariū commune, ab vtroque latere fenestratum: in quo vestiario lanae vestimenta tantum seruentur.

Vndique cinctum sit armariis altitudine quinque aut sex cubitorū, ordine præterea recteq. distinctis: quæ singula forulos suos habeant tantæ longitudinis, quanta statura longitudo est vestitus monialis.

Pro vestiarij foribus porticus longè ducta & aperta sit: vbi forinsecus instrumentis ferreis parieti certo interuallo suffixis, collocatisq. inter vnum alterumq. instrumentum longioriis perticisue transversalibus, vestimenta certo tempore inde pendeant, atque excutiantur.

Huic vestiario cella item vestiaria iuncta esse debet: in qua vestes lineæ, omnisq. lineæ suppellex recondantur: si modò vestiariū supra demonstratum ea magnitudine nō sit, quæ capacitas armariæ suppellectilis lineæ distinctè capiat.

At verò vbi potest, potius esse debet, ut hæc à vestiario distincta sit.

Tertia præterea cella vestiaria adiungi debet, suis itidem armariis vndiq. instructa: vbi lodicæ, culcitæ, cæteraq. id generis obstragula, ac vestes pelliceæ, distinctè distributeq. reponantur.

At cella hæc non situ aprico, sed algido potius struenda est.

De granarijs.

GRANARIA struantur loco ianæ proximo: eorum scalæ situ conspicuo sint; fores benè firmæ; duplici claue, fera, & vecte singulæ claudantur.

EXPOSITIS inferioribus & superioribus monasterij partibus, reliqua etiam loca & domicilia sunt, quæ ab illis seiuncta aliquo modo esse debent.

Ac primū quidem de valetudinario dicimus. Porò valetudinarium (locus is scilicet, in quo valetudinarie, ægritudineq. affectæ, vel conualescentes moniales curantur) extrui debet in situ non interiori monasterij, sed paululo remotiori, quam proximè ianæ auditorij, at loco in primis salubri.

Hæc valetudinarij structura partes item habebit tum superiores tum inferiores; triclinium videlicet longè patens cubitis circiter viginti, latè pro ratione longitudinis; coquinam vnā, cellam promptuariā vnā, cellam lauationis vnā, cohortem cum suo puteo vnā, lignile vnum, porticum vnā, cellas binas ternasue inferiores; quæ mediocri magnitudine singulæ tres lectos capiant, & caminum præterea habeant, aut singulæ, aut binæ.

A superiori autem parte cellæ cubiculares sint quatuor aut sex, moderata etiam amplitudine: eaq. item ut supra camino instructæ sint: habeantque secessum latrinarum paulò supra descriptum.

Vbi præterea ad valetudinarij huius vsum locus paruulo viridario dari potest; benè consultum esset valetudinarie huic structuræ: cuius totus ambitus ostio tantum conflans, foribus vnis claudatur.

De loco educationis puellarum.

QVIBUS in monasterijs puellas in monialium disciplinā traditas educari permissum est; ibi certum ijs domicilium construatur, vbi distinctè à monialibus alantur: omniaq. ab illis præter ecclesiam separata habeant.

Id sanè domicilium partibus his constet; atrio exiguo cum suo camino, cella penaria, cohorte cum puteo, & parua porticu, lignili, & cubiculis inferioribus binis; à superiori parte, atrio dormitionis, aut aliquot grandioribus, quæ singula lectulos tres saltē, quatuorue, aut plures, nec pauciores capiant.

Huius domicilij circuitus vnus tantum foribus contineatur.

Viridarij etiam locus vbi esse potest, commodus erit.

De hortis viridarionè monasterij.

HORTI monialium ob multa violandæ claustræ pericula non esse debent vasta amplitudine.

Cum enim præ vastitate non facile possint parietibus cingi; id sit, ut in monasterij partes vulgò pateat & aditus & prospectus.

Sint igitur spatium centum cubitorum, aut pau-

lò amplius ab omni parte.

Vndique parietibus cingantur, crassitudine cubiti vnus & vnciarum octo; altitudine non minori sexdecim cubitis, eaq. à superficie terre ducta.

Nec verò etiam si horti circumcingi commodè facileq. possint, præscriptum cubitorum centum spatium eos excedere conueniens est; ut ne cum præ magnitudine, à monialibus, cõuerisue quæ intrà monasterij claustra degunt, coli conseriue non queant, necesse sit contra claustræ regulas rusticos exterorū, operarios ad eorum culturam consitionemue introduci.

Ne taleæ, ne plantæ aliæ, ne vites, ne arbores cuiusvis generis propè parietes conferantur intrinsecus, neque verò extrinsecus, nisi interuallo distantes cubitorum ad minimum sex.

Neque in eorum fundo arbores gradiores ferantur; sed arbuta humiliora, eaq. rariora. Nec lignorum strues in ijs fiat, non paleæ, non fœni aceruus.

Non præterea tugurium vllum, non casa quæuis vel humillima struatur.

Nec fœni fecio, pratouè fundus eorum destinetur: sed perpetuò eiusmodi sit, in quo olera, herbæ medicæ, & coquinariæ, non voluptariæ serantur.

Si per hortos fossa canalibusue aquæ deductio firmiter cautio sit, ut ille aqueductus firmissimè operiatur aliquo lapideo cæmentitiouè opere, ducto ab ore quo aqua influit, longè cubitos circiter sex & foris & intus dimensos.

Os verò, per quod ab initio illius lapidei operis confluit aqua, & alterum vnde in illius fines effluit, cancellis ferreis vtrinque muniatur. Itidemq. fiat in extrema ea hortorum parte vnde foras erumpit.

Rursus idem aqueductus sine vllis clathratis cancellis fieri poterit, si totus tanto spatio tegatur, quantus hortorum fundus est, per quem aqua fluit.

Si quam deductionem inde fieri opus est, vel ad hortorum irrigationem, vel ad lauationis vsum; riuli aliquot deriuari per minuta foramina poterunt quò volunt, rursusq. ad aqueductum reduci.

De carcere, & loco secessionis.

MONASTERIA, ut olim etiam habuerunt, carcerem firmum habere debent: in quæ, si quæ monialis aliquando à disciplina aberrans flagitiosè egerit, pro culpa grauitate detrudatur. Porò carcer à via publica, & ab ædibus item vicinæ procul erit, sed intima superioris monasterii parte, quæ à monialium etiam frequentia & concursu remotior sit.

Benè munitus, benè materiatus, beneq. fornicatus: fenestriculâ cubitalem firmiter clathratam altè à solo extructam habeat, vnde parū luminis excipiat: ostiolum item binis munitum valuis, in quibus interioribus fenestellula mini-

minima infit, binifq. feris, ac binis vectibus claufum.

Compedes etiam, vt in antiquis etiam regulis cautum est, habeat, & manicas ferreas; quibus vinciantur cum opus est, in carcerem coniecte. Nec verò in carcere caminus, neque foramen aliud infit; nisi latrina, angustis tubulis substructa.

Non longè à carcere locus secessionis sit: isq. & liberior & commodior quàm structura carceris.

Quo in loco moniales à cæteris semotæ, aliquãdo salutarem pœnitentiam ob leuiore culpas peragant.

De loco audiendæ sacræ confessionis.

Atque hætenus quidem de monasterij partibus: nunc sequitur vt dicamus de locis adiunctis.

Est igitur primùm habenda ratio loci, in quo moniales confitentur.

Cuius loci situs paululo ab ecclesia remotior, cellam alteram forinfecus iunctam habere debet, vbi confessarius sacerdos earum confessiones audiat.

Locus porrò interior vbi moniales confitentur, à parte inferiori sit, ne scalæ ascensu opus habeant: benè verò pauimētatus sit, aut opere fornicato subtus constet, ne humidus vlginosus uè sit; ab omni item strepitu valdè admodum semotus, atque adeò vndiq. accommodatus, vt ne monialis confitendo audiri à quoquam alio quàm à confessario possit.

Ab omni deniq. parte spatium habeat cubitorum circiter sex aut septem.

Confessarii sacerdotis item cella, eodem modo & forma extrinfecus iuncta struat.

In pariete vtriusq. loci cellæ communi, fiat ad confessionis vsum fenestricula altitudine cubitali ad summum, latitudine vnciarū circiter sexdecim pro altitudinis ratione.

Quæ fenestricula, & clathratis ferreis, & lamina ferrea cum suis minutis foraminibus, & tela præterea nigra affixa benè munita nullo modo aperiri possit.

Eodem in pariete rota inesse poterit, dimidio minuscula quàm aliæ præfinitæ: hæc q. rota ad vsum exponendi confessario, si quas res necessarias habet.

Eademq. rota, firmiter beneq. instructa extet, vt de aliis rotis demonstratum est.

De diuersorio confessarij.

Exædificetur præterea diuersorium, in situ intrà ianuam exteriorem viæ publicæ iunctam, & illam interiorem qua ad claustra aditus sit, interiecto; cellis duabus, vna inferiori, altera superiori constans: quibus confessarius sacerdos vti possit, cum pernoctare necesse habet, vt moniali cuiuspiam periculose ægrotanti

præstò sit sanctissimorum sacramentorum ministracione.

Hoc diuersorium, & caminum, & latrinam, & alia vsui necessario accommodata habeat; at rotam nullam, nullamq. fenestram omnino, vnde vel aspectus, vel collocutio quouis vnquam prætextu esse possit.

Nec verò plures habeat cellas præter illas duas; vt omnis alia conuersationis aut commercij occasio ab eo remota exclusauè sit: neque denique vllum præterea locum vel exiguum.

Ita enim omnino fiet, vt minor, aut nulla comoditas occasioe relinquatur in eo commorandi, nisi necessaria de causa.

Quæ ratio locum etiam habeat in diuersorij sequentis ædificatione.

De diuersorio exteriori famulorum, & colonorum aduentantium.

Diuersorium in eodè intermedio situ, quod aduentantibus colonis, famulis uè monialium vsui sit, construatur. quod diuersorium cubacula bina trina uè habeat, at nullam nec rotæ, neque collocutionis fenestram.

Neque ab re esset, vt id à monasterij ædificio disiunctum aliquo exiguo spatio sit, vt ne saltè tectis coniungatur.

De domicilio Conuersarum.

Domicilij extra clausuræ fines positi, in quo Conuersæ non professæ habitent, ea ratio in illius ædificatione haberi debet, vt scilicet intrinfecus à parte monialium claudatur, aperiatuè.

Id verò præstari poterit ratione infra demonstrata.

In illo ipso intermedio situ extra clausuræ fines domicilium fiat, quod Conuersas tot capiat, quot ad monasterij vsum opus esse verisimile est.

Habeat hæc domicilij habitatio singulas partes necessarias; locum dormitionis scilicet communem, coquinam, puteum, lignile, & alia ite loca vsui necessario opportuna.

Porrò in huius domicilij exstructione hæc cautio sit, vt ne in parietibus exterioribus ad viam publicam spectantibus fenestra vlla, ac ne foratus quidem exiguus, conspicillum uè minimum fiat.

Vt deinde vna tantum ianua constet: quæ propè clausuræ monasterij parietem, quicumq. ille sit, exstruat.

Fiat in eo clausuræ pariete foratus amplitudine vnciarum circiter sex: per quem vectis ligneus eadem crassitudine transmissus, idemq. in transuersum actus, ac paululum in parietem qui è regione est, iniectus, firmiter illius ianuarum valuas occludat.

In cuius vectis summa parte quæ à monialibus est, clavis seraq. ita aptè accommodata sit,

vt in-

vt intrinfecus moniales faciliè aperiant, rursumque claudant.

Si verò ea transuersarij vectis ratione confecti non potest, vt ianua illa occludatur; hoc etiã fieri faciliè erit: vt vectis non transuertus, sed rectè ad ianuam quæ è foratus regione est, ductus, à summa parte valuis innixus atque oppositus, firmè occludat.

In hoc domicilio à latere monasterij fenestricula exigua, quæ non amplius vndiq. pateat quinque aut sex vncijs, munita etiã lamina ferrea, plenaq. minutis foraminibus extruenda est: vnde præfecta Conuersas euocet, ac spectet an domi sint, cum ianua clausa est; tum illæ foras discessuræ, benedictionem missionemq. inde ab ea petant.

Cautiones quædam in tota monasterij ædificatione.

Primò in tota monasterij ædificatione diligens clausuræ ratio habeatur; vt scilicet illius situs quantuscunq. est, omni ex parte idoneis beneq. materiatis parietibus cõcludatur: quorum præterea altitudo sit cubitorum ad minimum vigintiquatuor, exceptis hortorum muris, quorum altitudinè supra demonstrauimus: crassitudo cubitalis, ac paulò etiam maior; at minor certè nullo modo.

Porrò à parietibus exterioribus nullus infit caminus in ijs effossus: at eminēs, è superficieque intrinfecus extans non vetatur; nulla præterea fenestra, non fenestricula, non conspicillum, ac ne rimula quidem, vnde etiam minus prospectus sit.

In singulis monasterij partibus ad communè vsum exstruendis, vt potè Refectorio, Capituli atrio, Valetudinario, Dormitorio, Calefactio nis, Lauationisq. manuum, & laborum item loco, atque alijs id generis, tum in primis in ecclesiæ interioris ædificatione, non negligenda sed adhibenda ea cautio est, vt singula eiusmodi loca, ad quæ moniales frequentes conuenire solent, ampla structura sint; quæ comode capiant, non modò omnes quæ iam sunt, sed aliquantò plures, quas etiam deinceps in idem monasterium recipi pro facultatum eleemosinarumque ratione & accessione posse verisimile est. Illa porrò etiam cautio vel maxima sit, vt ne in vlla colloquij exteriori cella, nec in vllò vel confessarij sacerdotis, vel colonorum, famulorum uè aduentantium diuersorio, neque in vlla alia quouis monasterij parte exteriori, ædi-

ficacione extrinfecus facta, locus superior quicumq. sit, ad quem monialibus aditus detur: nec rursus in vlla monasterij parte interiori locus item superior, quod alijs accessus ingressu uè esse vllò modo possit.

Est illud præterea cauendum, vt quicumq. in monasterio sunt aditus, vestibula, angiportus, aliæque id generis, ne tenebricosa, ne subobscura sint, sed dilucida & illustra.

In omni denique, vel anguli, vel aditus, vel scalæ, vel atrij monasterij capite, sacra aliqua imago piè expressa extet.

CAUTIONES QUÆDAM DE
omni Ecclesiastica ædificatione.

Cap. XXXIII.

Hæc de fabrica exteriori & interiori ecclesiæ, de cœmiterijs, de sacristia, alijsq. partibus ædificationi ecclesiasticæ adiunctis, de ecclesiæ simplicis, & oratorij exstructione, ac rursus de ecclesiæ, monasterijq. monialium structura, speciatim supra locis suis scripsimus.

Illud verò generatim ad omnem ecclesiasticam ædificationem attinet, vt scilicet neque in ecclesiæ, cappellæ, altaris, partibus cuiusuis alteri, q. ipsius ecclesiæ vsum de corem uè attingat, fabrica, ornatuq., nihil operis quale quale sit, statuat, fiat, inscribatur, effingatur, exprimat uè; quod à christiana pietate & religione remotu, aut quod profanum, quod deformè, quod voluptariu, quod turpe vel obscenum sit; quod uè popularem magnificentiam, aut familiaru insignia ostentans, gentilicij operis speciem præbeat.

Non vetatur tamen pro fabricæ firmitudine (si ita architectonicæ ratio aliquando postulat) aliqua structura, generis vel dorici, vel ionici, vel corinthij, vel alterius huiusmodi operis. Id omne cum fabricæ præfecti architectu uè, an tequam ædificationis initium fiat, consultò caueant: tum in primis curæ episcopalis est videre, ne quid tale ab ijs in opere ecclesiastico committatur.

Id denique in huiusce etiam libri conclusione ponimus, vt cum de dote vel ecclesiæ, vel sacello, vel altari certa constituenda, iure canonum cautum sit; Episcopus priusquam eiusmodi ecclesiasticæ ædificationis aut foundationis facultatem det, eo de genere diligenter consultoq. idonea sponfione publicisq. tabulis caueat, ex eorundem canonum præscripto.

INSTRUCTIONVM
SVPELLECTILIS
ECCLESIASTICÆ

LIBER II.

SUPERIORI libro modum formamq. exposuimus fabricæ ecclesiasticæ exterioris atque interioris: nunc sanè cōsequēs est alter liber, in quo de ecclesiastica supellectile dicemus.

Ac primò quidem simplicem illius apparatus, sacris ministeriis, atque vniuscuiusq. ecclesiæ partibus, & pro ministrorum numero, & pro ecclesiarum etiam ipsarum ratione ac dignitate congruentem uno in conspectu cōstituumus. Deinde, quoniam pro officiorum item solemnitate, & pro varia ratione, sacram illam supellectilē, cum multiplicem, variam, coloribusq. distinctam, tum quibusdam stas diebus pretiosiorē esse conuenit; operæpretium fuit, certis regulis constitutis ostendere etiam, quæ ecclesiastica ea supellex, rursus q̄ duplex, q̄ itē triplex, quæ quadruplex, quæ quintuplex, quæ deniq. multiplex, pro necessario commutationis vsu lauandi causa esse debeat. Postremò aliquam omnem enumeratæ supellectilis formam commonstrare volumus, vt apparatus omnis, & cum solemnitatum rationibus, rituumq. regulis atque institutis conueniat, & in omni ecclesia, vbi per facultates potest, quò decentior omni ex parte existat. Iam verò in toto hoc genere initium à basilicæ cathedralis supellectile instituumus: tum reliquarum deinceps ecclesiarum, nempè collegatarum, parochialium, ac simplicium apparatus ordine prosequimur.

DE SVPELLECTILE
Ecclesiæ Cathedralis.

Cap. I.

BASILICÆ igitur cathedralis erit vt infra demonstratur, supellex: cuius etfi certè aliqua pars communis esse potest solemnium Missarum, tum Episcopatum, tū aliarum quæ collegiatim celebrantur, & aliorum præterea diuinorum officiorum: est illud tamen cum omni ratione conuenientius, vt vbi per facultates potest, in ecclesia cathedrali apparatus sit sacrarum vestium, ornamentorum, & reliquæ supellectilis, vsui solùm, proprièq. addictus Missis, diuinis officijs, cæterisq. sacris ministerijs, quæ ab episcopo peraguntur. Itaque cathedralis hæc supellex distinctè exponetur: ac primò sanè loco hæc episcopatum officiorum, deinde illa quæ vsui est, cum diuina officia per alios peraguntur.

SVPELLEX

Missarum, diuinorum officiorum, ministeriorumq. Episcopatum propria.

Supellex Episcopali vsui solùm addicta hæc erit: quæ infra commonstrata, partim ad altaris maioris apparatus attinet; partim præcipua ac propria est vestium Episcopatum, ad Missæ sacrificij, & diuinorum officiorum ministeriorumq. sacrorum solemnem celebritatem vsumq. necessarium; partim ex indumentis est, quib⁹ vtitur, quicumq. ecclesiæ ministri Episcopo solènter celebranti ministrant; partim verò (quæ reliqua supellex est) ex multiplici genere cōstat, quò infra exponitur titulo suo.

Apparatus Altaris maioris Episcopo celebrante.

CRUX.
Candelabra septem cum operculis ternis extinctorijs.
Emunctoria duo.
Tabella secretorum vna.
Mappæ, quas tobaleas dicunt, minores duæ.
Mappa, seu tobalea maior, vna.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontispicij Altaris.
Tela stragula Altaris.
Tapetia, seu stragula bradellæ, & graduum altaris, & plani item, quod à fronte, & ab vtroque eius latere est.

Vestes, indumenta, ornamenta, & Episcopalia, Missarum, diuinorum officiorum, ac ministeriorum solemnium vsui necessaria.

CALIGARUM par.
Sandaliorum par.
Amictus vnus cum fascia, seu auriphrygio.
Albæ cum suis grammatis, seu auriphrygijs.
Cingulum, seu Zona cum suo succinctorio.
Cruce pectoralis ad collum appendenda.
Stola.
Tunica, quam tunicellam etiam dicunt.
Dalmatica.
Chyrothecarum par.
Planeta.
Subbirreta mitralia quatuor.
Mitræ pretiosæ binæ.
Mitræ simplices binæ.
Anulus episcopalis insignior.
Gremiale.
Baculus pastoralis.
Manipulus.
Pluuiale.
Pectorale ad pluuiale connectendi vsum.

Indumenta Ecclesiæ ministrorum Episcopo solemniter diuina officia celebranti inseruientium.

Pluuiale sacerdotis assistentis ad librum.
Tunicellæ duæ vsui duorum assistentium diaconali vestitu.

Ami-

Instruct. supell. eccles. Liber II.

Amicus vsui diaconi vnus; in ecclesia Metropolitana duo cum suis fascijs, seu auriphrygijs.
Amictus item vsui subdiaconi vnus; in Metropolitana duo cum suis fascijs seu auriphrygijs.
Alba diaconalis vna item; at in Metropolitana duæ, cum suis grammatis seu auriphrygijs.
Alba subdiaconalis vna etiam; duæ verò in Metropolitana cum suis grammatis seu auriphrygijs.
Cingulum diaconale vnum; item in Metropolitana duo.
Cingulum subdiaconale, vnum; in Metropolitana duo.
Dalmatica diaconalis vna; in Metropolitana duæ.
Tunicella subdiaconalis vna; at in ecclesia Metropolitana duæ.
Stola diaconalis vna; at in Metropolitana duæ.
Velum subdiaconale ad vsum ferendi calicis patenæ, vt sustinendæ.
Pluuiale vsui sustinentis librum.
Pluuiale præterea vsui sustinentis candelam accensam.
Pluuiale vsui ferentis baculum.
Velum vsui cappellani sustinentis mitram.
Vela item, seu continentia, vsui ministeriorum portantium indumenta ornamenta, & episcopalia, cum Episcopus scilicet illis vel induitur vel exiit: eaq. duodecim.

Reliqua supellex Missæ, diuinorum officiorum, aliorumq. ministeriorum episcopatum solemnium vsui.

CALIX.
Patena.
Velum calicis.
Corporale.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamulæ, seu vrceoli quatuor.
Peluis vrceolorum.
Missalia duo.
Liber Missarum episcopatum cantus modulatione notarum.
Signaculum Missalis.
Integumentum Missalis.
Puluinar Missalis.
Pontificalia duo.
Signacula pontificalium bina.
Integumentum pontificalis vnum.
Instrumenta duo vsui candelæ sustinendæ cum suis emunctorijs.
Thuribula bina.
Acerræ binæ.
Cochlearia bina.
Vestitus sedis episcopalis.
Scabella picta vsui assistentium Episcopo.
Faldistorium.
Integumentum faldistorij.
Puluinaria faldistorij duo, vnum ad sedendi,

alterum ad genua flectendi vsum.
Abacus.
Mappa abaci.
Candelabra abaci bina.
Sustentacula Mitrarum bina.
Vasa, seu hydræ ad ornatum abaci, tria, aut plura.
Vrceus magnus, quod bocale dicunt, vnus, aut duo.
Peluis magna vna, aut duæ.
Mantilia ad vsum abstergendi manus quatuor.
Lectonarium ad vsum Missæ solemnem in ecclesia Metropolitana.
Integumentum lectionarij.
Epistolarium.
Integumentum epistolarij.
Euangelistarium.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Integumentum lectorilis.
Vas gestatorium aquæ benedictæ.
Aspergilla duo.
Pannus lineus, seu sabarium ad abstergendum caput baptizati vsui in baptismis solemnibus.
Ampulla crySTALLINA balsami cum cochleari argenteo.
Pelliculæ item ad vsum multiplicis ministerij episcopalis quatuor, sexuè.
Forfices ad vsum sacræ ordinationis bini.
Vasa tria vsui sacris oleis conficiendis; vnum scilicet in quo sacri chrisimatis, alterum in quo sacræ extremæ vnctionis; tertium in quo catechumenorum oleum consecratur.
Vascula præterea sacrorum oleorum ministratoria totidem.
Vasculum item vnum tripliciter inter se distinctum, vsui sacri olei; catechumenorum scilicet, chrisimatis, & infirmorum, in varijs ministerijs episcopatum.
Vela tria serica, vnum ad vsum contegendi vas chrisimatis, alia duo ad integenda vasa, vnum olei infirmorum, alterum catechumenorum.
Candelabrum vnum vsui sacræ ordinationis.
Vrceoli etiam vsui sacri ordinationis.
Liber exorcismorum vsui sacræ ordinationis exorcistarum.
Liber epistolarij vsui sacræ ordinationis subdiaconorum.
Liber euangelistaris vsui sacræ ordinationis diaconorum.

Supellex, quæ Missarum, & officiorum episcopatum vsui propriè vt supra addicta, pro varietate colorum quintuplex esse debet.

CVM porrò sacræ vestes indumenta, & altaris, & episcopi celebratis, & ministrorum, esse debeant coloris cōuenientis officio, & Missæ diei, ex instituto sanctæ matris ecclesiæ, quæ coloribus

quinque vti consuevit; albo scilicet, rubro, violaceo, viridi, atque nigro; fit, vt pro hac colorū varietate in diuinis officiis instituta, quintuplex sit sacrarum vestium & indumentorum apparatus supra nominatum expositus. Vestes igitur sacræ, indumenta, ornamentaue, quæ ordine infra numerantur, quinq. singula esse debent, colore scilicet diuerso; vt pote albo, rubro, violaceo, viridi, & nigro; exceptis quibusdam indumentis nominatum infra monstratis, quæ quadruplicia tantum sunt, quoniam nigro colore non adhibentur. Pallium altaris. Velamentum frontispicij altaris. Caligæ } Hæc indumenta quadruplicia tantum erunt, quia nigro colore esse non debent. Sandalia }
 Auriphrygium, seu fascia amictus.
 Grammatæ, seu auriphrygium albæ.
 Stola.
 Tunica.
 Dalmatica.
 Chyrothecæ) quarum scilicet paria quatuor tantum erunt, quia nigro colore non adhibentur.
 Planeta, seu Casula.
 Gremiale.
 Manipulus.
 Pluuiale.
 Pluuiale assistentis sacerdotis.
 Tunicellæ) vsui assistentium diaconali vestitu.
 Auriphrygium amictus diaconalis vnum; in Metropolitana duo singulorum colorum.
 Auriphrygiū item amictus subdiaconalis vnum; in Metropolitana duo singulorum colorum.
 Grammatæ, seu auriphrygium albæ diaconalis vnum; in Metropolitana duo.
 Grammatæ, seu auriphrygiū albæ subdiaconalis vnum; in Metropolitana duo.
 Dalmatica diaconalis vna; in Metropolitana dua.
 Tunicella subdiaconalis vna; in Metropolitana dua.
 Stola diaconalis vna; in Metropolitana dua.
 Manipulus diaconalis vnus; in Metropolitana duo.
 Manipulus subdiaconalis vnus; in Metropolitana duo.
 Pluuiale vsui sustentis librum.
 Pluuiale item vsui sustentis baculum episcopalem.
 Hoc verò indumentum quadruplex tantum esse debet, quoniam in officiis pro mortuis nō adhibetur baculus.
 Pluuiale præterea vsui sustentis candelam accensam.
 Velum calicis.
 Sacculus corporalis.
 Signaculum Missalis.
 Puluinar Missalis.
 Signaculum pontificalis.
 Integumentum pontificalis.
 Vestitus sedis episcopalis.

Indumentum faldistorij.
 Puluinaria faldistorij.
 Integumentum lectionarij.
 Integumentum epistolarij.
 Integumentum euangelistarij.
 Integumentum ambonis, vel suggesti.
 Integumentum lectorilis.

Supellex indumentorum, quæ è lino, byssonè confecta, ministerijsq. episcopalibus addita, & in simplici numeratione supra mox posita, ob mundiciem, necessariumq. lauationis vsum multiplicia esse oportet, vt infra vberius exponitur de supellectile indumentorum linearum.

Primò igitur altaris indumenta linea, byssinaue, vsui Missis episcopalibus sunt, quorum tota summa erit numero infra mox notato.
 Mappæ maiores tres.
 Mappæ minores sex.

Indumenta linea episcopalia.

Amictus octo.
 Alba totidem.
 Corporalia sex cum suis pallis.
 Purificatoria duodecim.
 Mantilia ad vsum abstergendi manus numero duodecim.
 Mappæ abaci tres.
 Sabatia ad vsum baptismorū solemnium tria.

Indumenta linea vsui ministrorum Episcopi inferuentium.

Amictus diaconales octo; in ecclesia Metropolitana sexdecim.
 Albae diaconales totidem; in Metropolitana vt supra sexdecim.
 Amictus subdiaconales octo; in Metropolitana sexdecim.
 Albae subdiaconales octo; in Metropolitana etiam sexdecim.

DE SUPELLECTILE,

Quæ canonicis, caterisq. Ecclesie Cathedralis ministris in Missis conuentualibus diuinisq. officijs vsui est.

Exposita supellectile, quæ episcopali vsui propriè addita est; sequitur vt dicatur de supellectile, quæ canonicis caterisq. ecclesie cathedralis ministris in peragendis diuinis officiis necessaria est.
 Hæc porro ordine distincta, partim ad altaris maioris apparatus; partim ad Missæ conuentualis, & diuinorum officiorum vsum; partim ad cultum & administrationem sacræ Eucharistiae, aliorumq. sacramentorum; partim ad alia ecclesiastica ministeria, & alia item spectantia ad funeralia officia; alia denique ad sacrificiam pertinet.

Hic

Hic sanè distinctionis modus, in reliquarum etiam ecclesiarum, prout earum vniuscuiusq. ratio tulerit, supellectile commōstranda præstiniendaq. seruabitur.
 Primo autem loco supellectilis apparatus simplex exponetur.

Apparatus Altaris maioris.

CRux.
 Candelabra sex cum suis operculis extinctoriis binis.
 Emunctoria duo.
 Tabella secretorum.
 Mappæ minores duæ.
 Mappa maior vna.
 Pallium.
 Velamentum ad ornatum frontispicij Altaris.
 Tela stragula Altaris.
 Tapetum bradellæ altaris.
 Tabellæ orationis de Sancto, cuius nomine altare cappellauè maior nuncupatur, duæ; vna à dextro, altera à sinistro latere clathrorum altaris cappellauè extrinsecus affigenda.
 Tabellæ item duæ orationum de Sancto Sanctisue, quorum insignes reliquie in eo altari reconditæ sunt.

Supellex ad vsum sacrificij Missæ Conuentualis, & diuinorum officiorum.

Amictus sacerdotalis cum suo auriphrygio, seu fascia.
 Alba sacerdotalis cum suis auriphrygijs, seu grammatis.
 Cingulum sacerdotale.
 Manipulus sacerdotalis.
 Stola sacerdotalis.
 Planeta.
 Pluuiale.
 Amictus diaconalis cū auriphrygio, seu fascia.
 Amictus subdiaconalis cum fascia, seu auriphrygio.
 Alba diaconalis cum suis grammatis, seu auriphrygijs.
 Alba subdiaconalis cum suis gramulis, seu auriphrygijs.
 Cingulum diaconale.
 Cingulum subdiaconale.
 Dalmatica diaconalis.
 Tunicella subdiaconalis.
 Manipulus diaconalis.
 Stola diaconalis.
 Manipulus subdiaconalis.
 Velum subdiaconale, ad vsum ferendi calicis, patenzuè sustinenda.

Supellex quæ sequitur, propria Missæ tantum.

Calix.
 Patena.
 Velum calicis.

Corporale cum palla.
 Sacculus corporalis.
 Purificatorium.
 Hamularum, seu vrceolorum paria duo.
 Peluicula vrceolorum.
 Missalia tria.
 Integumentum Missalis.
 Signaculum Missalis.
 Puluinar Missalis.
 Lectionarium ad vsum Missæ solemnis in ecclesia Metropolitana tantum.
 Integumentum lectionarij.
 Epistolarium.
 Integumentum epistolarij.
 Euangelistarium.
 Integumentum euangelistarij.
 Integumentum ambonis, vel suggesti.
 Cereostata octo cū suis operculis extinctorijs.
 Tabella gestatoria pacis offerenda.
 Sudariolum ad nares expurgandas cum opus est in Missæ sacro.
 Funiculus cum globulo, vnde sudariolum pendat.
 Crepidarum mundarum paria terna.

Supellex, quæ Missæ Conuentualis, diuinorum officiorum, processionumq. vsui communis est.

CRux Capituli.
 Thuribula duo } Ad thurificationis vsum.
 Acerræ binæ }
 Cochlearia bina. }
 Pluuialia tot, quot sanè quidem sunt ecclesie canonici, & dignitate præditi, & Mansionarij, alijq. id generis ministri episcopo celebrante.
 Planeta etiam totidem, quot canonici alijue sunt, qui sacerdotales præbendas habent, certis statis diebus adhibenda ex libro caeremoniarū.
 Dalmaticæ diaconales, quot canonici alijue qui diaconales præbendas obtinent.
 Tunicellæ subdiaconales itidem vt proximè supra.
 Cereostata bina ad vsum processionum.
 Canthari item in ecclesia Metropolitana bini.
 Candelabrum cerei paschalis.
 Labarum, seu vexillum sancti patroni Ciuitatis ad vsum processionum.
 Crotala, seu crepitacula lignea tria saltem, ad vsum pulsandi loco campanarum in tenebris hebdomadæ sanctæ.
 Candelabrum triangulare ad vsum sustentendi candelas in tenebris hebdomadæ sanctæ, præterquam in Metropolitana.
 Stragulum fedilis, in quo sacerdos Missæ sacrum faciens, & ministri aliquando assident.
 Aulæ, panniuè plures, ad vsum ornandæ cappellæ maioris, & chori, aut basilicæ, solemnioribus diebus.
 Lectorilia stataria chori duo.
 Lectorilia minora gestatoria tria saltem.
 Integumenta lectorilium statariorum.
 Integumenta lectorilium gestatoriorum.

Ecc 3 Li

Libri, seu volumina ad usum diuinorum officiorum in ecclesia Metropolitana pro ritus Ambrosiani ratione.

B Reuaria forma grandiori tria saltem.
 Calendaria anniuersaria seu perpetua tria item.
 Psalteria præterea cum hymnis tria saltem.
 Libri de hymnis musica modulatione notatis tres saltem.
 Antiphonaria de Dominicis tria.
 Antiphonaria de Sanctis tria.
 Antiphonaria feriata tria.
 Lectionaria matutinalia tria.
 Homiliaria tria.
 Lectionaria ex libro Genesis ad officia Quadragesima post horam Tertiam & Nonam duo.
 Lectionaria item de Exodo ad officium Dominicarum Quadragesima post primam Missæ orationem.
 Ex Prouerbis Salomonis duo item.
 Lectionaria item ex sermonibus sancti Ambrosij ad officia Dominicalia Quadragesima duo.
 Lectionaria item de vitis Sanctorum in stas quibusdam vigilijs duo.
 Pontificalia tria.
 Cæremonialia tria: vnum quod dicitur Romanum, alterum Ambrosianum, tertium Paridis de Grassis.
 Sacramentalia quatuor.
 Processionalia, seu libri Litaniarum processionum, quinque, pluresuè.
 Libri ad usum funerum & officij mortuorum quinque pluresuè item.
 Libri cantus Ambrosiani varietate tonorum distincti, ad usum lectionum, psalmodiarum, & id generis aliorum, numero tres.
 Libri, in quibus hymnus, *Gloria in excelsis*, *Symbolum*, & *Sanctus*, musicis notis descripta sunt, numero tres.
 Libri de cæremonijs Missæ tres item.
 Libri de computo ecclesiastico duo.

Libri seu volumina ad usum diuinorum officiorum in alijs ecclesijs cathedralibus.

B Reuaria forma ampla tria.
 Calendaria perpetua tria.
 Diurna aut psalteria cum hymnis tria.
 Hymnaria musico cantu exscripta tria.
 Lectionaria tria matutinalia.
 Homiliaria tria.
 Antiphonaria de Dominicis duo.
 Antiphonaria de Sanctis duo.
 Gradualia de Dominicis duo.
 Gradualia de Sanctis duo.
 Manualia duo item.
 Martyrologia item duo.
 Libri de officio mortuorum duo etiam.
 Ritualia tria.
 Processionalia tria plurauè.
 Pontificalia tria.

Cæremonialia totidem; duo scilicet Romana, tertium Paridis de Grassis.
 Sacerdotalia duo.
 Rationalia diuinorum officiorum duo item.
 Libri de computo ecclesiastico duo quoque.
 Libri præterea ij. probati, de musico cantu modulatione diuinorum officiorum, numero tres, pluresuè.

Supellex, quæ ad cultum et administrationem sacre Eucharistiæ, aliorumq; Sacramentorum vsui est.

C Onopœum tabernaculi maioris.
 Tabernacula paruula duo: alterum altius, atque ornatus; alterum minori & altitudine & ornatu.
 Amboq; ad usum exponendæ in altari sacre Eucharistiæ, & in processibus ferendæ.
 Pixides quatuor: vna vsui ad conseruandam sanctissimam Eucharistiam; altera ad illa ægris ferendam; reliquæ duæ, ac plures etiam pro ratione frequentis populi ad sacram communionem conuenientis, eaq; grandiores; & ad eum usum, cum scilicet aliquando eodem tempore viris separatim à fœminis sacra Eucharistia ministratur; eodemq; item tempore alia hostiæ ad eiusdem populi communionem cõsecrandæ sunt.
 Vela quatuor, ad usum sacre Eucharistiæ quæ in tabernaculo maiori asseruatur, decenter cõtegendæ.
 Vela præterea duo, ad sacra Eucharistiæ contegendæ vsu, cum ad ægros scilicet illa fertur.
 Velum vnum ad illam in processibus solennibus ferendam.
 Umbellæ duæ, vna vsui cum ad ægros sacra Eucharistia defertur, altera in processibus adhibenda.
 Crux, in qua Christi Domini imago affixa pendat, eaq; decenter expressa, ad ægros sæpe ferenda.
 Laternæ grandiores sex vsui sacre Eucharistiæ ad ægros ferendæ.
 Cereoferaria breuiora viginti quatuor, deferendis luminibus vsui, cum sacra Eucharistia fertur.
 Tintinnabulum gestatorium vnum, cum sacra Eucharistia fertur.
 Mappæ ad apparatus communionis in ecclesia ministrandæ.
 Mappulæ præterea breuiores subter sanctissimam Eucharistiam sustinendæ, dum in ecclesia, aut ægrotis ministratur.
 Vasa pro purificatione populi quatuor, sexuè.
 Vasa pro vino purificationis maiora quatuor, ac minora totidem.
 Scamna item oblonga ad apparatus communionis populi, sex, plurauè, prout est eius frequentia.
 Vasa duo sacrorum oleorum, chrisimatis, catechumæorum; eaq; ad usum parochialis curæ, quæ in ecclesia cathedrali geritur, cum suis cotylis, & facculis.

Hæc

Hæc verò duplicia sint: vt in Pascha illis vacuis parochus animarum curator ad olea sacra recens consecrata suscipienda vtatur; aliaque rursus retineat ad asseruandum quod reliquum est sacrum oleum vetus, quo vti possit, si in parochiali cura opus esset, dum alia vasa parantur ad recens oleum sacrum recipiendum.
 Vasa item duo olei sacri infirmorum ob eiusdem parochialis curæ vsum, cum suis cotylis, & facculis.
 Vbi verò plures parochi animarum curatores sunt, totidem etiam vasa sint instructa olei sacri.
 Pannus lineus, quod fabariū dicitur, ad usum abstergendi caput infantum baptizatorum.

Supellex quæ multis ministerijs sacris communis est.

V As vnum vsui aquæ Dominicis diebus benedicendæ.
 Vasculum gestatorium aquæ benedictæ.
 Aspergillum.
 Peluis grandiuscula gestatoria vna saltem ad usum lauationis manuum.
 Irceolus ob eundem vsum grandiusculus vnus item.
 Mantile grandius ad manus abstergendas.
 Vasa vsui excipiendi oblationes duo saltem.
 Superpellicea ad vsum varium ministeriorum sacerdotalium.
 Superpellicea vsui clericalium ministeriorum.

Supellex officiorum funeralium propria.

F Eretra duo.
 Pallia feretralia duo saltem: vnum quo cadauera contegantur, cum efferuntur, & cœnotaphia item; alterum, quo eadem cadauera substernantur.
 Cœnotaphium gestatorium, quæ tumba dicitur, vnum.
 Basis cœnotaphij vna item.
 Pânus stragulus eiusdem basis vnus etiam, aut basis saltem decenter picta.
 Cruces, quæ circa cœnotaphium collocantur, quatuor.
 Scabella sustentaculauè crucum quatuor ite.
 Candelabra ferrea octo, aut duodecim, pluraue ex vsu basilicæ cathedralis.

Supellex Sacristiæ cathedralis.

I nstrumenta ferrea bina ad vsum conficiendi hostias.
 Vasculum vnū pro asseruandis hostijs magnis.
 Vasculum item vnum pro hostijs paruis.
 Capsulæ corporalium binæ.
 Capsulæ binæ ite vbi purificatoria reponuntur.
 Sacculus calicis.
 Sacculus pixidis.
 Thecæ calicum numero tot quot sunt calices.

Mantile grandius loco appendendum vbi manus lauantur.
 Mappa ad vsum altaris sacristiæ seu armarij, apud quod sacerdos vestes sacras induit.
 Tapetia duo saltem, vicissim loco sternenda, vbi sacerdos se induit; aut eorum loco clathra lignea.

Crepidarum mundarum paria tria, si quando opus est calceos luto inquinatos deponi.

TABELLA de professione fidei.

Tabella de sacris reliquijs in basilica cathedra li reconditis.

Tabella Indulgentiarum eidem ecclesiæ perpetuo concessarum.

Tabellæ binæ de orationibus preparatorijs, ad vsum sacerdotum qui celebraturi sunt.

Tabellæ item binæ orationum, quas pronunciant sacerdotes dum sacras vestes induunt.

Tabella distributionis horarum pro Missis celebrandis.

Tabella præterea de Missis, commemorationibus, funeralibus, & alijs eiusmodi officijs: quæ in singulas hebdomadas certis stas diebus,

vel ab vniuerso Capitulo clerouè ecclesiæ, vel ab vnoquoque sacerdote cappellano, in singulis altaribus cappellisuè, ex fundatione, institutione, aut legati elemosinæ uè nomine, aut aliqua alia obligatione præstari debent.

Tabella, quæ dyptica dicitur, de singulis Episcopis, qui in ecclesia cathedrali ordine præcesserunt.

Pro quibus Episcopis in Missæ sacro aliquando precandum est.

Tabella processionum vna.

Tabella item de titulis, dignitatibus, canonicatibus, præbendis, & reliquis beneficijs, officijsuè ecclesiæ.

Tabella de Missis, officijsq; diuinis, quæ ab Episcopo ex decreto prouinciali quarto, atque ex consuetudine ecclesiæ solenniter peraguntur.

Tabella rursus perpetua de officijs functionibusuè item perpetuis Archiepiscopis, Archidiaconi, & reliquorum singulorum, dignitates, canonicatus, aut alia beneficia in ecclesia cathedrali obtinentium.

Tabella vna pluresuè perpetuæ item de his officijs, vt potè.

De officio Præfecti.

De officio Magistri cæremoniarum.

De officio Sacristæ.

De officio Mansionariorum.

De officio Magistri chori.

De officio Custodum.

Tabella item hebdomadaria horariauè eiusmodi officiorum.

Tabella præterea de regulis distinctionis officij solemnitis & non solemnitis in ecclesia Metropolitana pro Ambrosiani instituti ratione; officij item simplicis, semiduplicis, & duplicis, in alijs ecclesijs cathedralibus pro Romani ritus vsu.

Tabella item de certis stas horis diuinorum officiorum.

offi-

officiorum, & pulsationis campanarum.
Tabella colorum: in qua scilicet colores demonstrantur, qui singulis diebus ex sanctę matris ecclesię instituto adhibentur.
Tabella de statutis canonicalibus capitularibus.

Tabella triplex regularum de punctationibus.
Tabella de regulis capitulorum congregationum canonicalium, sacerdotalium, & clericalium.

Tabella item de functionibus minorum & maiorum ordinum.

Tabella clericorum qui adscripti sunt.
Tabella de ijs, quęcunque ad ecclesię cultū, decorem, ac nitorem pertinent.

Tabellę denique alię numero plures, quęcunque de ritu disciplinae ecclesiastica edentur.

Tabella statutorum dierum, quibus decreta, vel de canonicali, vel clericali disciplina, ex constitutione prouinciali legenda sunt.

Tabella item instar calendarij, selectorum decretorum, sanctionum, constitutionumq. tam Pontificalium quàm Episcopaliū, quę certis anni diebus euulgari debent.

Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.

Tabellę duę pluresuē de diuersis orationibus pro varietate temporum, vsui fidelium ad eā orationem conuenientium.

Tabella etiam de officiis parochialibus.
Tabella item una de confessarijs.

Tabellę duę excommunicationum; vna latino, altera vulgari sermone explicata.

Tabella vna festorum dierum, qui ex præcepto, vel ex consuetudine, votouē coluntur.

LIBER præterea anniuersarius isq. vnus, de sacerdotibus celebrantibus: in quo scilicet libro sua manu notent subscribantue sacerdotes, qui singulis diebus in ea ecclesia Missę sacrum fecerint.

Liber rursus vnus, idemq. anniuersarius, de punctationibus sacerdotū qui nō celebrant.

Liber item anniuersariorum quę quotānis celebrata sunt.

Liber vnus de distributione sacrorum oleorū.

Liber, siue volumen vnum constitutionum variarum pontificalium, quę in singulos annos editę sunt, atque edentur in posterum.

Liber item vnus, seu volumen decretorum, edictorum, & aliarum id generis sanctionum Episcopaliū.

Libri quoque seu volumina sequentia, ut potē.

Bibliorum sacrorum volumen vnum.
Iuris canonici corpus vnum.

Concilij Tridentini volumen vnum.
Concilij Prouincialis vniuersiusque Mediolanensis volumen vnum.

Synodi vniuersiusque Dięcesanę volumen vnum.

Liber, seu exemplum vnum decretorum visitationis Apostolicę.

Liber etiam vnus harum Instructionum.
Liber historię probatę de reliquijs sacris in ecclesia reconditis.
Liber canonum pœnitentialium.

Libri item Parochiales in Ecclesia cathedrali, hi scilicet.

Liber de Baptizatis.
Liber de Confirmatis.
Liber de Matrimonio iunctis.
Liber de votis, & pijs consuetudinibus.
Liber de statu animarum.
Liber de distributione eleemosinarum.
Liber de peregrinis paschę tempore in ecclesia cathedrali sacram communionem sumen-
tibus.
Liber formularum de denunciationibus dierum festorum, & cuiuscunque generis ad parochi munus pertinentis.
Liber, seu volumina literarum & instructionū pastoralium de solemnitatibus, de sacris temporibus, & alijs.
Formę etiam, seu designationes baptisterij, sacriarij, reliquiarij, & aliarum omnium singulariumq. rerum operumue, quę his duobus instructionum libris commonstrata sunt.

Supellex instrumentalis, quę certo loco Sacristię proximo asseruatur.

Tripodes cum suis patellis vasibusuē focarijs numero tres.
Forcipes ferrei tres item.
Cochlearia ferrea totidem.
Vasa olearia maiora tria ad vsū olei lampadum recondendi.
Vasa minora, qui gutti dicuntur, totidem ad illum ipsum vsū.
Infundibula & vasa duo, ad olei ē vase maiusculo depromendi, rursusq. in alterum minusculum infundendi vsū.
Scopulę paruulę ex cannulis palustribus ad deterfionis vsū numero decem.
Scopę maiores numero quinque.
Scalę gestatorię numero tres: quarum vna altior.
Ligones tres.
Bartila totidem.
Hastilia seu perticę quinque.
Longuria totidem, plurauē.
Spongię grandiusculę quatuor.
Rutra duo.

DE RATIONE MULTIPPLICIS APPARATVS.

QUONIAM verò pro ratione officij diuini, quod modò solemnus, modò minus solemniter fit, prout diei vel celebritas, vel commemoratio, vel solemnitas quę agitur, requirit

rit; illud planè conuenit, vt sicut ei diei aut solemnitati officium omni ex parte consentit; ita ex sanctę matris ecclesię vsū apparatus respondeat sacrarum vestium, & materia ē qua confecta sint, pretiosiori, & ornatu insigniori, & colore item, qui vt supra in supellectile vsui episcopali propriè addicta enucleatius præscriptimus, conuenire debet cum officio quod agitur.

Quare iam comimōstrato simplicis supellectilis apparatu, regulę tradendę sunt supellectilis, quę pro officij vsu multiplicanda est.

Ac primò quidem de ea, quę si materia & ornatu spectatur, alia duplex, alia triplex apparanda est.

Quę porrò supellex duplex esse debet, illius ratio hæc est; vt vna sit vsui quotidiano, altera vsui solemniorum dierum; eaq. & pretiosiori materia, & ornatu insigniori.

Res igitur quę sub hanc duplicis supellectilis regulam cadunt, hæc sunt, vt potē.

Enumeratio rerum quę duplicantur.

CRUX.
Candelabra sex. * *
Emunctoria duo. *
Tabella secretorum. *
Mappa maior. *
Mappę minores. *
Tela stragula altaris. *
Tapetum bradellę altaris. *
Cingulum sacerdotale. *
Cingulum diaconale. *
Cingulum subdiaconale. *
Hamularum paria duo. *
Pelucula vrceolorum. *
Tabella gestatoria pacis offerendę. *
Thuribula duo. *
Acerrę binę. *
Cochlearia bina. *
Cereostata bina. *
Conopœum tabernaculi maioris. *
Vmbella processionalis. *
Vasculum gestatorium aquę benedictę. *
Aspergillum. *
Peluis ad vsū lauationis manuum. *
Vrceolus grandiusculus. *

Supellex rerum quę triplices esse debent.

Quęcunque autē res infra demōstratę sunt, hac regula comprehenduntur, vt triplices esse debeant; cum singulas singulis diebus pretiosiori & materia & ornatu respondere conueniens sit: ita scilicet vt quę minus pretiosę minusuē insignes existunt, vsui quotidiano sint; quę verò aliquando pretiosiores, in festorum dierum officio; quę denique longè insigniores & materia, & opere, & ornatu; in solemnitatibus vt par est maioribus adhibeatur. Atque hæc quidem sunt.

Pallium.
Velamentum ad ornatum frontispicij altaris.
Amictus sacerdotalis cum fascia.
Alba sacerdotalis cum auriphrygio.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis. Planeta.
Amictus diaconalis cū fascia, seu auriphrygio.
Alba diaconalis cū grāmatis, seu auriphrygijs.
Amictus subdiaconalis cum fascia, seu auriphrygio.
Alba subdiaconalis cum grammatis, seu auriphrygijs.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum lectionarij in basilica Metropolitana.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Integumentum Missalis.
Puluinar Missalis.

* Integumentum lectorilium gestatoriorum, & strariorum.

Supellex sacrarum vestium indumentorumuē supra nominatim expositorum, quorum apparatus quintuplex esse debet.

Atque hæc quidem res sigillatim supra enumeratę, sub rationem triplicis supellectilis cadunt: nunc sequitur regula, qua comprehenduntur indumenta ornamentuē sacra, quorum supra expositorum vnusquisque apparatus, tum qui pretiosior, tum rursus qui minus pretiosus, tum item qui quotidianus est, quintuplex requiritur, pro instituta in diuinis officijs colorum varietate; ita scilicet, vt quotidiani vsus apparatus sit, vnus albo colore, alter rubro, tertius violaceo, quartus viridi, & quintus nigro.
Hęcq. item regula fit de apparatu tum solemnium dierum vel officiorum, tum solemnitarum etiam maiorum.
Indumenta verò quintuplicis huius apparatus sunt scilicet.

Pallium.
Velamentum frontispicij altaris.
Auriphrygium amictus sacerdotalis.
Auriphrygium albę sacerdotalis.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus subdiaconalis.
Grammata, seu auriphrygiū albę diaconalis.
Grammata, seu auriphrygium item albę subdiaconalis.

Dal-

Dalmatica diaconalis.
 Tunicella subdiaconalis.
 Stola diaconalis.
 Manipulus diaconalis.
 Manipulus subdiaconalis.
 Velum subdiaconale ad vsum ferendi calicis, patenæue sustinendæ.
 Velum calicis.
 Sacculus corporalis.
 Signaculum Missalis.
 Integumentum Missalis.
 Puluinar Missalis.
 Integumentum lectionarij.
 Integumentum epistolarij.
 Integumentum euangelistarij.
 Integumentum lectorilium statariorum.
 Integumentum lectorilium gestatoriorum.
 Integumentum ambonis, vel suggesti.
 Pluualia tot, quot canonici, & dignitate præditi, Manfionarij, alijq. id generis ministri.
 Sed hæc triplici tantum colore, scilicet albo, rubro, & violaceo.
 Planetæ etiam totidem, quot canonici, dignitate præditi, alijue sunt qui sacerdotales dignitates obtinent: sed triplici tantum vtsupra colore, albo, nigro, & violaceo.
 Dalmaticæ item, quot canonici, alijue diaconales præbendas obtinentes, triplici etiam colore vt supra.
 Tunicellæ subdiaconales itidem vtsupra.

Supellex indumentorum lineorum, quæ multiplicata esse debent ob commutationis vsum, dum partim ea lauantur.

Indumenta è lino, bysso, cannabiuè confecta, quæ ministerijs ecclesiasticis addicta sunt, cū munda in primis, nitida, candida, ab omniq. labe pura atque integra non sine mysterij etiā significatione ex patrū traditione esse debeāt; ac proinde crebrò purgari lauariq. opus sit: vt dum lauantur quæ sordida sunt, alia nitida non desint ad vsum sacrorum ministeriorum; multiplicata ac plura ob mundiciem retinendā sanè quidem illa esse oportet.
 Ponemus igitur mox infra singula eiusmodi indumenta, eorumq. enumeratorum totam summam.

Indumenta linea Altaris in Missis conuentualibus.

Mappæ maiores sex.
 Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea sacerdotalia in Missis conuentualibus.

Amicus viginti,
 Albæ viginti,
 Corporalia decem & octo.
 Purificatoria triginta sex.

Mantilia ad vsum abstergendi manus in Missa sacro vigintiquatuor.
 Mantilia in Sacristia appendenda ad vsum lauationis manuum duodecim.
 Sudariola ad vsum purgandi nares cū opus est in Missa sacro, triginta.
 Funiculi sudariolorum cum globulis decem.
 Mappæ quinque vsui altaris mensæue, vbi sacerdos sacris vestibus induitur.
 Sacculi linei vsui vniuscuiusque calicis bini.

Indumenta linea vsui ministrorum in Missa conuentuali inseruientium.

Amicus diaconales viginti item.
 Albæ diaconales totidem.
 Amictus subdiaconales viginti item.
 Albæ subdiaconales totidem.

Indumenta linea vsui sacrae communionis populo in ecclesia ministranda.

Mappæ longiores ad substernēda scāna, numero decem, plures paucioresue pro populi ratione.
 Mappæ breuiore subter sanctissimam Eucharistiam sustinendæ, dum sacramentum ministratur, quinque.

Indumenta linea vsui varijs ministerijs.

Superpellicea quatuor sexue ad varia sacerdotalia ministeria.
 Superpellicea tria pluraue vsui clericaliū ministeriorum.
 Sabaria ad vsum abstergendi caput infantum baptizatorum sex, pluraue.

DE SUPELLECTILE ALTARIS
 minoris in basilica cathedrali.

ATQVE hæc quidē de supellectile altaris maioris, & reliquo omni apparatu mox suis titulis supra distinctè exposito: nunc verò sequitur supellex altaris minoris in cathedrali basilica positi, proprios annuos redditus, aut censum, aliudue emolumentum ex legato aut aliunde habentis, vt ibi Missæ sacrum fiat.
 Quæ porro supellex vniuscuiusque scilicet altaris minoris apparabitur hæc vt infra.
 Crux vna.
 Candelabra duo cū suis operculis extinctorijs.
 Emunctorium vnum.
 Altare portatile, cū scilicet altare ipsum consecratum non est.
 Tabella secretorum.
 Mappæ minores duæ.
 Mappa maior.
 Pallium.
 Velamentum frontispicij altaris.
 Tela stragula altaris.

Tabella

Tabella orationis de Sancto, cuius nomine altare vocatur.
 Tabella orationum de Sancto Sanctisue, quorū insignes reliquæ in eo altari reconduntur.
 Amictus cum fascia, seu auriphrygio.
 Alba cum suis grammatis, seu auriphrygijs.
 Cingulum.
 Manipulus.
 Stola.
 Planeta.
 Calix.
 Patena.
 Velum calicis.
 Sacculi calicis.
 Theca calicis.
 Corporale cum palla.
 Sacculus corporalis.
 Capsulæ binæ vsui corporalium.
 Purificatorium.
 Capsulæ binæ vsui purificatoriorum.
 Vreolorum paria duo.
 Peluicula vreolorum vna.
 Missale vnum.
 Integumentum Missalis.
 Signaculum Missalis.
 Puluinar Missalis.
 Mantile ad manus abstergēdas in Missa sacro.
 Sudariolum ad nares expurgandas cū opus est in Missa sacro.
 Funiculus cum globulo.
 Crepidarum mundarum par.
 Cereostata bina.
 Opercula eorum restinctoria totidem.
 Tintinnabulum gestatorium, si quādo vtsupra altari appensum non est.
 Armarium proprium, aut locus proprius armarij proprii in sacristia: in quo calix, patena, corporalia, & purificatoria, & cætera id generis, tum præterea in quo sacra vestes ornatae ad huius altaris vsum reponantur.

Enumeratio rerum, quarum apparatus pro dici ratione duplex, & pro colorum varietate idem quintuplex est.

IN hac altaris minoris supellectile ratio habēda est rerum tantum, quæ pro vsu quotidiano, festorumq. dierum celebritate duplices esse debent, & pro colorum distinctione, singulæ præterea quintuplices.
 Quæ igitur res duplicantur, vt scilicet ad quotidianum & solemnius officium adhibeantur, hæc sunt.
 Pallium.
 Auriphrygium, seu fascia amictus.
 Auriphrygium albæ.
 Manipulus.
 Stola.
 Planeta.
 Velum calicis.
 Sacculus corporalis.
 Integumentum Missalis.

Puluinar Missalis.
 Harum sacrarum vestium & indumentorum apparatus vterque, vnus scilicet vsus quotidiani, & alter pretiosior solemniorum officiorum, quintuplex esse debet: ita vt vniuscuiusque apparatus indumenta singula sint numero quinque, nempe vnum colore albo, alterum rubro, tertium violaceo, quartū viridi, quintū nigro.

Lineorum indumentorum supellex.

LIntea præterea indumenta, quæ ob causas supra in altari maiori expositas plura etiam in minori esse oportet, hæc sunt nomina, singulæq. supputata.
 Mappæ maiores tres.
 Mappæ minores sex.
 Amictus duodecim.
 Albæ totidem.
 Corporalia quinque.
 Purificatoria decem & octo.
 Mantilia minorata ad manus abstergendas in Missa sacro sex.
 Sudariola ad nares expurgandas sex.
 Funiculi sudariolorum cum globulis tres.

Supellex altaris minoris nullo modo dotati, ab Episcopo tamen ob necessariam causam permitti.

SI quod verò altare minus Episcopus ob necessarium vsum ornatumue, aut construendum, aut quod constructum est, permittendū censuerit; nec vlla tamen ratio sit, qua ad illud instruendum atque ornandum omnis illa supellex mox supra in altari minori demonstrata parari possit; aut breui temporis spatio id omne genus præstari non queat: vt tamen interea dū reliqua supellex apparabitur, opportuno tempore illud apparatus ornatumue esse possit, supellex saltem exigua infra notata comparanda erit.
 Crux vna.
 Candelabra duo.
 Pallia saltē quinque ex diuersis coloribus pro instituto ecclesiæ.
 Altare portatile, si altare ipsum consecratum non sit.
 Mappæ breuiore tres.
 Mappæ longiores duæ.
 Tabella orationis de Sancto cuius nomine altare nuncupatur.
 Tabella item orationis de Sancto, cuius reliquæ insignes in eo altari reconduntur.

Supellex vsui communi altarium minorum.

IN Basilica cathedrali sæpè contingit, & canonicos, & alios sacerdotes solo deuotionis studio, non ex aliquo vel pij legati, vel dotis altaris, tituliue onere, in altario maiori aut minori Missæ sacrum facere: quò fit, vt nisi alia sacra-

facrarum vestium supellex in sacristia sit, necesse habeat uti sacro vestitu, qui proprie Missæ conuentualis cultui addictus est; indeq. eueniat, ut illius vestitus pars, & planeta præferatim, frequenti vsu conteratur, attrituq. lacere- tur, & corrumpatur: sicq. cum reliquis Missæ conuentualis indumētis, cum dalmatica scilicet & tunicella quæ attrita non sunt, minus decorè conueniat.

Rursum altare indotatum in eadem Basilica ut supra aliquando permittitur, ut plerunque fit, supellectilem non habet necessariam ad Missæ sacrum faciendum: scpeq. etiam hoc accidit, ut quod altare dotatum est, tota illa præscripta supellectile ob census tenuitatem ali- uè causam instrui non potest, aut saltem ad eam comparandam longius temporis spatium requirit.

Ideo ut huius & illius altaris ornatui atque apparatus ad Missæ sacrum necessario subueniatur; utq. vestitus Missæ conuentualis vsui adductus integer totus & inter se congruens conseruetur, simulq. eorum sacerdotum vsui pro uideatur: est sanè conueniens in eadem basilica cathedrali præter proprium vniuscuiusque altaris apparatus aliam etiam sacrarum vestiū supellectilem comparari, quæ vsui communi sit & illorum canonicorum sacerdotum, & altaris indotati & dotati etiam, aliqua tamen apparatus parte egentis.

Hæc porro supellex tanta sit saltè, quanta vni- cuique altario minori supra præscribitur.

DE SUPPELLECTILE ECCLESIAE Collegiatae. Cap. II.

IAM verò comonstrauimus supellectilem Basilicæ cathedralis: consequens est ecclesiæ col- legiatae supellex: quæ primò quidem ad alta- ris maioris vsum apparabitur hæc infra nomi- natim posita.

Apparatus altaris maioris.

CRUX.
Candelabra sex cum operculis extinctorijs binis.
Emunctoria duo.
Tabella secretorum.
Mappæ minores duæ.
Mappa maior.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontispicii altaris.
Tela stragula altaris.
Tapetum bradellæ altaris.
Tabella orationis de Sancto cuius nomine al- tare cappellauè maior nuncupatur.
Tabellæ item duæ orationum de Sancto San- ctisue, quorum insignes reliquiæ sacræ in eo al- tari reconditæ sunt; vna à dextero, altera à si- nistro latere clathrorum altaris, cappellæuè, extrinsecus affigenda.

Supellex ad vsum sacrificij Missæ Conuentualis, & diuinorum officiorum.

AMictus sacerdotalis cum auriphrygio, seu fascia.
Alba cum auriphrygio, seu grammatis.
Cingulum sacerdotale.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis cū fascia, seu auriphrygio.
Amictus subdiaconalis cum auriphrygio ite.
Alba diaconalis cum auriphrygio seu gram- matis,
Alba subdiaconalis cum auriphrygio, seu grā- matis,
Cingulum diaconale.
Cingulum subdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale, ad vsum ferendi calicis, patenæuè sustinendæ.
Pluuialia vsui in vesperis solemniorum cele- britatum pro ecclesiarum more ac ritu.

Supellex quæ sequitur, propria Missæ tantum.

CALIX.
Patena.
Velum calicis.
Corporale cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularum, seu vrceolorum paria duo.
Peluicula vrceolorum.
Missalia tria.
Integumentum Missalis.
Signaculum Missalis.
Puluinar Missalis.
Lectioarium ad vsum Missæ solemnæ in ec- clesijs collegiatis ritus Ambrosiani.
Integumentum lectioarij.
Epistolarium.
Integumentum epistolarij.
Euangelitarium.
Integumentum euangelitarij.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Cereostata sex cum suis operculis extincto- rijs.
Tabella gestatoria pacis offerendæ.
Sudarium ad nares expurgandas, cum opus est in Missæ sacro.
Funiculus cum suis globulis.
Crepidarum mundarum paria tria.

Supel-

Supellex, quæ Missæ conuentualis, diuinorum officiorum, processionumq. vsui communis est.

Libri seu volumina ad vsum diuinorum officio- rum in ecclesijs collegiatis ritus Ambrosiani.

CRUX Capituli.
Thuribula bina. } Ad thurificationis
Acerræ bina. } vsu.
Cochlearia bina. }
Cereostata bina ad processionis vsu.
Opercula totidem ad restinguendos cereos.
Canthari bini in ecclesijs ritus Ambrosiani.
Candelabrum cerei Paschalis.
Vexillum, seu labarum Sancti ecclesiæ collegia- tæ, in qua scilicet animarum cura geritur.
Crotala, seu crepitacula lignea duo ad vsu- pulsandi loco campanarum in tenebris hebdo- madæ sanctæ.
Candelabrum triangulare vsui sustinendi can- delas in tenebris hebdomadæ sanctæ in eccle- sijs ritus Romani.
Stragulum sedilis, in quo sacerdos Missæ sa- crum faciens, & ministri aliquando assident.
Aulæ, panniuè ad vsu ornadæ cappellæ ma- ioris, chori, aut ecclesiæ, solemnioribus fe- stis diebus; si modò per ecclesiæ facultates po- test.
Lectorile statarium chori grandius vnum, aut duo.
Lectorilia minora gestatoria duo item.
Integumenta lectorilium statariorum.
Integumenta lectorilium gestatoriorum.

Libri, seu volumina ad vsu diuinorum offi- ciorum in Ecclesijs collegiatis ritus Romani.

BReuaria forma ampla duo.
Calendaria perpetua duo.
Diurna aut psalteria cum hymnis duo.
Hymnaria musico cantu exscripta duo.
Lectioaria duo matutinalia.
Homiliaria duo matutinalia.
Antiphonaria de Dominicis duo.
Antiphonaria de Sanctis duo.
Gradualia de Dominicis duo.
Gradualia de Sanctis duo.
Manualia duo item.
Martyrologia itidem duo.
Libri de officio mortuorum duo etiam.
Ritualia duo.
Processionalia duo, plurauè.
Pontificalia duo,
Cæremonialia totidem, vnum scilicet Roma- num, alterum Paridis de Grassis.
Sacerdotalia duo.
Rationalia diuinorum officiorum duo item.
Libri de computo ecclesiastico duo quoque.
Libri præterea, hiq. probati, de musico can- tu, modulatione uè diuinorum officiorum nu- mero duo, pluresuè.

BReuaria duo forma grandiori.
Calendaria anniuersaria seu perpetua duo.
Psalteria cum hymnis duo.
Libri duo hymnorum musica modulatione notatorum.
Antiphonaria de Dominicis duo.
Antiphonaria de Sanctis duo.
Antiphonaria ferialia duo.
Lectioaria matutinalia duo.
Homiliaria duo.
Lectioaria duo de vitis Sanctorum, de qui- bus in stas quibusdam vigiliis vesperè solem- nes fiunt.
Pontificalia duo.
Sacramentalia duo.
Cæremonialia duo; vnum Ambrosianum, al- terum Romanum.
Processionalia, seu libri litaniarum & proces- sionum duo.
Libri ad vsu funerum & officij mortuorum duo.
Libri duo cantus Ambrosiani, varietateq. toni- rum distincti, ad vsu lectioarium, psalmoru, & id generis aliorum.
Libri duo, in quibus hymnus, Gloria in excel- sis, Symbolum, & Sanctus, musicis notis di- stincta sunt.
Libri cæremoniarum Missæ duo.
Libri de computo ecclesiastico duo item.

Supellex, quæ ad cultum et administrationem sacræ Eucharistiæ, aliorumq. Sacramen- torum vsui est.

COnopœum tabernaculi maioris.
Tabernacula paruula duo; alterum altius, at- que ornatus; alterum minori & altitudine & ornatu: amboque ad vsu exponendæ in al- tari sacræ Eucharistiæ, & in processionibus ferendæ.
Pixides duæ, vna vsui ad conseruandam san- ctissimam Eucharistiam; altera ad illam in ec- clesia ministrandam.
Vela tria ad vsu sacræ Eucharistiæ quæ in ta- bernaculo maiori asseruatur, decenter conte- gendæ.
Velum vnum, idq. insignius, ad illam in pro- cessionibus solemnioribus ferendam.
Umbella vna pretiosior scilicet in solemniori- bus processionibus adhibenda.
Mappæ ad apparatus communionis in eccle- sia ministrandæ.
Mappula præterea breuior subter sanctissi- mam Eucharistiam sustinenda, dum illa mi- nistratur.
Vasa pro purificatione populi quatuor sexuè.
Vasa pro vino purificationis maiora quatuor, ac minora totidem.

Fff Scam-

Scamna item oblonga ad apparatus communis populi sex.

Porro in ecclesia collegiata ubi animarum cura geritur, præter suppellectilem proximè commostraratam, hæc etiam sit vt infra notatur. Pixides plures, vt in Basilica cathedrali supra narratum est.

Umbella altera, qua sacra Eucharistia contegatur, cum ad ægrotos deferatur.

In locis autem montuosis, ubi per semitas angustosq. tramites sanctissima Eucharistia aliquando fertur, umbella tertia angustior sit, atque eiusmodi, quæ ab vno tantum homine su finire portari queat.

Vela præterea duo ad sacra Eucharistia contegenda, vt sum, cum ad ægrotos scilicet illa fertur.

Laterna grandiores sex.

Cereoferaria breuiora vigintiquatuor ferè die luminibus vsui cum sacra Eucharistia fertur.

Tintinnabulum gestatorium vnum, cum sacra item Eucharistia deferatur.

Imago Christi Domini Crucifixi vna eaq. decenter expressa ad infirmos deferenda.

Vasa sacrorum oleorū chrisimatis & catechumenorum duo, eaq. duplicata cum suis coryllis, & sacculis.

Vasa olei sacri infirmorum duo item cum suis coryllis & sacculis: vbi verò plures parochi animatum curatores sunt, totidem etiam vasa olei sacri.

Vas præterea vnum pro suscipienda deferendaque aqua baptismali ab ecclesia cathedrali, vel plebana; si quado ea ecclesia collegiata foranea caput plebis non est.

Sabarium, seu pannus lineus, ad vsum scilicet abstergendi caput infantum baptizatorum.

In ecclesia autem collegiata quæ caput plebis est, præter cætera singula quæ mox numerata sūt, vasa etiam tria sint, vsui ad sacra olea ab ecclesia cathedrali sumenda, tum plebis suæ ecclesijs parochialibus distribuenda.

Supellex quæ multis ministerijs sacris communis est.

Vasa vnum vsui aquæ Dominicis diebus benedicendæ.

Vasculum gestatorium aquæ benedictæ.

Aspergillum.

Peluis grandiuscula gestatoria vna saltem ad vsum lauacionis manuum.

Vitreolus ob eundem vsum grandiusculus vnus item.

Mantile grandius ad manus abstergendas.

Vasa vsui excipiendi oblationes duo saltem, si collegiata curata est.

Superpellicea vsui vario sacerdotalium ministeriorum.

Superpellicea vsui clericalium ministeriorum.

Supellex officiorum funeralium propria.

Eretra duo.

Pallia feretralia duo saltem: vnum quo cadauera contegantur, cum efferantur, & cœnotaphia item; alterum, quo eadem cadauera substernantur.

Cœnotaphium gestatoriū, quæ tūba dī, vnum. Basis cœnotaphij vna item.

Pannus stragulus eiusdem basis vnus etiam, aut basis saltem decenter picta.

Cruces quæ circa cœnotaphium collocantur, quatuor.

Scabella sustentaculæ crucum quatuor itē. Candelabra ferrea octo, duodecimue.

Supellex Sacristiæ Collegiata.

Instrumentū ferreū ad vsum cōficiēdi hostias, Vasculum vnu pro asseruandis hostijs magnis.

Vasculum item vnum pro hostijs paruis.

Vas vsui abstergendi calices, patenas, & lauandi corporalia ac purificatoria.

Capsulæ corporalium duæ.

Capsulæ itē duæ vbi purificatoria reponuntur.

Sacculus lineus calicis.

Thecæ calicum numero tot quot sunt calices. Sacculus pixidis.

Mantile grandius loco appendendum vbi manus lauantur.

Mappa ad vsum altaris sacristiæ seu armarij, apud quod sacerdos vestes sacras induit.

Tapetum vnum, loco sternendum vbi sacerdos se induit: aut eius loco clathra lignea.

Crepidarium mundarum patia tria.

Tabella de sacris reliquijs in ea ecclesia collegiata reconditis.

Tabella Indulgentiarum eidem ecclesiæ perpetuò concessarum.

Tabellæ binæ de orationibus præparatorijs, ad vsum sacerdotum qui celebraturi sunt.

Tabellæ item binæ orationum, quas pronunciant sacerdotes dum sacras vestes induunt.

Tabella distributionis horarum pro Missis celebrandis.

Tabella præterea de Missis, commemorationibus, funeralibus, & alijs eiusmodi officijs: quæ in singulas hebdomadas certis stas diebus, vel ab vniuerso Capitulo clerouè ecclesiæ, vel ab vnoquoque sacerdote cappellano, in singulis altaribus cappellifusè, ex fundatione, aut legati eleemosinæ nomine, aut aliqua alia obligatione præstari debent.

Tabella, quæ dyptica dicitur, de singulis Episcopis, qui in ecclesia cathedrali ordine præcesserunt.

Pro quibus Episcopis in Missæ sacro aliquando precandum est.

Tabella processionum vna.

Tabella itidem de titulis, dignitatibus, canonicibus, præbendis, & reliquis beneficijs, officijs ecclesiæ.

Tabella vna pluresuè perpetuæ, de muneribus fun-

functionibusuè Præpositi, aut Archipresbyteri, aut Decani, aut alterius qui in ecclesia collegiata primarium locum tenet; & reliquorum etiam singulorū Canonicatus, dignitates, officia in eadem ecclesia obtinentiuu.

Tabella item vna pluresuè perpetuæ item de his officijs, vt potè.

De officio Sacristæ.

De officio custodum aliorumue id generis.

Tabella item hebdomadaria horariauè eiusmodi officiorum.

Tabella vna de distinctione officij simplicis & duplicis pro Romani ritus vsu: aut solenis & non solenis pro Ambrosiani instituti ratione.

Tabella de certis stas horis diuinorum officiorum, & pulsationis campanarum.

Tabella colorum: in qua scilicet colores demonstrantur, qui singulis diebus ex sanctæ matris ecclesiæ instituto adhibentur.

Tabella de statutis canonicalibus, capitularibusuè.

Tabella triplex regularum de pūctationibus.

Tabella de regulis capitulorum congregationuè canonicaliū, sacerdotalium, & clericaliū.

Tabella item de functionibus maiorum & minorum ordinum.

Tabella clericorum qui adscripti sunt.

Tabella de ijs, quæcunque ad ecclesiæ cultum, decorem, ac nitorem pertinent.

Tabellæ denique aliæ numero plures, quæcunque de ritu disciplinauè ecclesiastica edentur.

Tabella statutorum dierum, quibus decreta, vel de canonicali, vel clericali disciplina, ex constitutione prouinciali legenda sunt.

Tabella etiam regularum de oratione quadraginta horarum.

Tabellæ duæ, pluresuè de diuersis orationibus, pro varietate temporum, vsui fidelium ad eam orationem conuenientium.

LIBER præterea anniuersarius isq. vnus de sacerdotibus celebrantibus; in quo scilicet libro sua manu notent subscribantue sacerdotes, qui singulis diebus in ea ecclesia Missæ sacrum fecerint.

Liber rursus vnus idemq. anniuersarius, de pūctationibus sacerdotum qui non celebrarint.

Liber item anniuersariorum, quæ quotannis celebrata sunt.

Liber, seu volumen vnum constitutionum variarum pontificalium, quæ in singulos annos editæ sunt, atque edentur in posterum.

Liber item vnus, seu volumen decretorum, edictorum, & aliarum id generis sanctionum episcopialium.

Libri quoque seu volumina sequentia, vt potè.

Blibiorum sacrorum volumen vnum.

Concilij Tridentini volumen vnum.

Concilij prouincialis vniuersiuique Mediolanensis volumen vnum.

Synodi vniuersiuique Diocesanæ volumē vnū. Liber, seu exemplum vnum decretorum visitationis Apostolicæ.

Liber etiam vnus harum Instructionum.

Liber historiæ probatæ de reliquijs sacris in ecclesia reconditis.

Liber canonum pœnitentialium.

PORRO si Ecclesia collegiata est ubi animarum cura geritur, in ea præter numerum vniuersæ supellectilis mox supra commostraratæ, fit etiam hæc vt infra.

Tabella officiorum parochialium.

Tabella festorum dierum ordine notatorum, qui vel ex præcepto, vel ex consuetudine votuè coluntur.

Tabella instar calendarij selectorum decretorum, sanctionum constitutionumq. tam pontificalium quam episcopialium, quæ certis annis diebus euulgari debent.

Tabella sacerdotum confessoriorum.

Tabellæ binæ excommunicationum; vna latino, altera vulgari sermone explicata.

Libri præterea parochiales, vt potè hi.

Liber de Baptizatis.

Liber de Confirmatis.

Liber de Matrimonio iunctis.

Liber de votis, & pijs consuetudinibus in parochiali vicinia collegiatæ ecclesiæ.

Liber de statu animarum.

Liber de distributione eleemosinarum.

Liber formularum de denunciationibus dierum festorum, & omnis cuiuscunque generis ad parochi munus pertinentis.

Liber, seu volumen literarum & instructionum pastoralium, de solemnitatibus, de sacris temporibus, & alijs.

IN ecclesia porro collegiata quæ caput plebis est, præter libros, & cæteros vniuersiuique supellectilis apparatus proximè enumeratos, fit etiā.

Liber vnus de distributione sacrorū oleorum.

Supellex Instrumentalis, quæ certo loco Sacristiæ proximo asseruatur.

TRipodes cum suis patellis vasibusuè focarijs numero duo.

Forcipes ferrei duo item.

Cochlearia ferrea totidem.

Vasa olearia maiora duo ad vsum olei lampadarum recondendi.

Vasa minora, qui gutti dicuntur, totidem ad illum ipsum vsum.

Infundibula & vasa duo, ad olei vase maiusculo depromendi, rursusq. in alterum minusculum infundendi vsum.

Scopulæ paruulæ ex cannulis palustribus ad deterfionis vsum numero sex.

Scopæ maiores numero quinque.

Scalæ gestatoriæ numero duæ, quarum vnâ altior.

Ligones duo.
Batilla totidem.
Hastilia seu perticæ quinque.
Longuria totidem, plurauè.
Spongiæ grandiusculæ duæ.
Rutta duo.

De supellestiale rerum, quæ pro solemniorum dierum ratione vsuq; duplicantur.

Commonstrato simplicis supellestialis apparatu, sequitur alius rerum, quæ pro ratione supra in supellestiale Basilicæ cathedralis explicata, duplices esse debent; ita scilicet, vt singularum numerus supra demonstratus duplicetur necesse sit; cum singulæ quæ ad quotidianum vsum adhibentur, eadem & materia & ornatu insigniores esse debeant in solemniorum dierum celebritatibus. Sunt igitur hæc, quæ numero duplici apparantur sunt.

Cruz.
Candelabra sex.
Emunctoria duo.
Tabella secretorum. * *
Mappa maior.
Mappæ minores.
Tela stragula altaris.
Cingulum sacerdotale.
Cingulum diaconale. * *
Cingulum subdiaconale.
Hamularum paria duo.
Pellicula vrceolorum.
Tabella gestatoria pacis offerendæ.
Thuribula duo.
Acerræ binæ.
Cochlearia bina.
Cereostata bina.
Conopæum tabernaculi maioris.
Vmbella processionalis.
Vasculum gestatorium aquæ benedictæ.
Aspergillum.
Peluis ad vsum lauationis manuum.
Vrceolus grandiusculus.

Supellex rerum quæ triplices esse debent.

Quæcunque autè res infra demonstratæ sunt, hac regula comprehenduntur, vt triplices esse debeant: cum singulas singulis diebus pretiosiori & materia & ornatu respondere conueniens sit; ita scilicet, vt quæ minus pretiosæ minus insignes existunt, vsui quotidiano sint; quæ autem aliquantò pretiosiores, in festorum dierum officio; quæ denique longè in signiores & materia, & opere, & ornatu, in solemnitatibus maioribus sicuti par est, adhibeantur.

Atque hæc quidem sunt.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontispicij altaris.
Amictus sacerdotalis cū fascia, & auriphrygio.

Alba sacerdotalis cum auriphrygio, & grammatis.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis.
Planeta.
Amictus diaconalis cū fascia, seu auriphrygio.
Alba diaconalis cum auriphrygijs.
Amictus subdiaconalis cum fascia, seu auriphrygio.
Alba subdiaconalis cum auriphrygio, seu grammatis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Integumentum Missalis.
Integumentum Missalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epistolarij.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Integumentum lectorilium.
Pluuialia vsui in vesperis solemniorum celebratum.

Integumentum lectionarij in ecclesijs collegiatis ritus Ambrosiani.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum epistolarij.
Integumentum lectorilium gestatoriorum, & statariorum.

Supellex sacrarum vestium indumentorum, quorum apparatus quintuplex esse debet.

Atque hæc quidem res sigillatim supra enumeratæ sub rationem triplicis supellestilis cadunt: nunc sequitur regula, qua comprehenduntur indumenta ornamentauè sacra, quorū supra expofitorum vnusquisque apparatus, & qui pretiosior, & rursus qui minus pretiosus, & item qui quotidianus est, quintuplex requiritur, pro instituta in diuinis officijs colorum varietate; ita scilicet, vt quotidiani vsus apparatus sit, vnus albo colore, alter rubro, tertius violaceo, quartus viridi, & quintus nigro. Hæcquæ item regula est de apparatu solemnium dierum, vel officiorum, tum solemnitatum etiam maiorum.

Indumenta verò quintuplicis huius apparatus sunt scilicet.

allium.
Velamentum frontispicij altaris.
Auriphrygium amictus sacerdotalis.
Auriphrygium albæ sacerdotalis.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis.
Planeta.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium item amictus subdiaconalis.
Auriphrygium albæ diaconalis.
Auriphrygium item albæ subdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Stola diaconalis.

Mani-

Indumenta linea vsui varijs ministerijs.

Manipulus diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale ad vsum ferendi calicis, patenæue sustinendæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.
Signacula Missalis.
Integumentum Missalis.
Pulvinar Missalis.
Integumentum lectionarij.
Integumentum epistolarij.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Integumentum lectorilium.
Pluuialia vsui in vesperis solemniorum celebratum.

Numerus linteorum indumentorum.

Linea præterea indumenta, quæ ob causas supra in Basilica cathedrali expofitas plura etiã in collegiata ecclesia esse oportet, hæc sunt, quæ omnia supputata infra numero notantur.

Indumenta altaris.

Mappæ maiores sex.
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea sacerdotalia in Missis conuentualibus.

Amiectus viginti.
Albæ viginti.
Corporalia duodecim.
Purificatoria viginti quatuor.
Mantilia ad vsum abstergendi manus in Missæ sacro duodecim.
Mantilia in sacristia ad vsum lauationis manuum octo.
Sudariola ad nares expurgandas cum opus est in Missæ sacro, duodecim.
Funiculi sudariolorum cum globulis sex.
Mappæ tres ad vsum altaris seu mensæ in sacristia, vbi sacris vestibus sacerdos induitur.
Sacculi singulorum calicum bini.

Indumenta linea ministrorum.

Amiectus diaconales viginti.
Amictus subdiaconales totidem.
Albæ diaconales viginti.
Albæ subdiaconales viginti.

Indumenta linea ad vsum sacre communionis ministrandæ.

Mappæ longiores scamnorum sex, pluresuè.
Mappæ breuiores subter sanctissimam Euchariistiam sustinendæ tres.

Superpellicea sacerdotalia tria, quatuorue.
Superpellicea clericalia tria, quatuorue.
Sudaria quatuor, plurauè, si collegiata curata est.

De supellestiale altarium minorum collegiata ecclesia.

Singula præterea ecclesiæ collegiatae altaria minora, omnes singulosque apparatus vniciueque altari minori supra in Basilica cathedrali ordine nominatim positos atque enumeratos habeant ad vsum atque ornatum suum.

Supellex altaris minoris ob necessariam causam permitti.

Altari præterea minori quamuis indotato, ob necessariam tamen causam ab Episcopo in ecclesia collegiata permisso, supellex apparetur, vt supra demonstrata est in Basilica cathedrali.

Supellex communis.

In ecclesia collegiata apparatus præterea communis esse debet vsui Missæ sacri sine cantu faciendi, in altari tam maiori quam minori: pro ut & hic ipse apparatus, & quantus esse debeat, supra demonstratur & præscribitur in Basilica cathedrali, ob causas eo loci expofitas.

DE SUPELLESTILE ECCLESIAE Parochialis. Cap. III.

Collegiatae Ecclesiæ supellestilem proximè expofuimus: nunc sanè locus est eodem ordine dicendi de supellestile Ecclesiæ parochialis.

Atque primò quidem de apparatu altaris maioris.

Apparatus Altaris maioris.

Cruz.
Candelabra sex cum operculis extinctorijs binis.
Emunctoria duo.
Tabella secretorum.
Mappæ minores binæ.
Mappa maior.
Pallium.
Velamentum ad ornatum frontispicij Altaris.
Tela stragula Altaris.
Tapetum bradelicæ altaris.
Tabella orationis de Sancto, cuius nomine Altare Cappellau: maior nuncupatur.
Tabellæ item duæ de Sancto Sanctissimè, quorū insignes reliquiæ in eo Altari recoditæ sunt.

Supellex indumentorum parochi ad usum Missæ parochialis sine cantu.

A Micus cum auriphrygio, seu fascia.
Alba cum auriphrygio, seu grammatis.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.

Supellex indumentorum, quæ communia sunt vsui Parochi, & reliquorum clericorum, non solum in solemnibus Missæ parochialis sacro cum cantu, sed etiam in alijs diuinis officijs ministrantium.

A Micus cum auriphrygio, seu fascia.
Alba cum auriphrygio, seu grammatis.
Cingulum.
Manipulus.
Stola.
Planeta.
Pluuiale.
Amictus diaconalis cum auriphrygio, seu fascia.
Amictus subdiaconalis cum auriphrygio, seu fascia.
Alba diaconalis cum auriphrygio.
Cingulum diaconale.
Cingulum subdiaconale.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Manipulus diaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale, ad vsum ferendi calicis, patenæ uel sustinendæ.

Supellex reliqua propria Missæ tantum.

C Alia.
Paterna.
Velum calicis.
Corporale cum palla.
Sacculus corporalis.
Purificatorium.
Hamularum, seu vrceolorum paria duo.
Pellicula vrceolorum.
Missalia duo.
Integumentum Missalis.
Signaculum Missalis.
Puluinar Missalis.
Lectioarium ad vsum Missæ solemnibus in Ecclesijs parochialibus ritus Ambrosiani.
Integumentum lectioarij.
Epistolarium.
Integumentum Epistolarij.
Euangelistarium.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum suggesti.
Cereostata quatuor.
Opercula eorum restinctoria totidem.

Tabella gestatoria pacis offerendæ.
Sudariolum ad nares expurgandas cum opus est in Missæ sacro.
Funiculus cum globulo unde sudariolum peditat.
Crepidarum mundarum par vnum; si quando opus est sacerdotem celebraturum calceos luto inquinatos deponere.
Tintinnabulum gestatorium, ubi appensum non est.

Supellex, quæ Missæ, diuinorum officiorum, processionumq; vsui communis est.

T Huribulum. } Ad thurificationis
Acerra. } vsum.
Cochlear. }
Canthari bini in ecclesijs ritus Ambrosiani.
Candelabrum cerei paschalis vnum.
Vexillum, seu labarum Sancti patroni parochiæ in processionibus oblationibusq; adhibendum.
Crepitacula lignea bina ad vsum pulsandi in tenebris hebdomadæ sanctæ.
Candelabrum triangulare ad vsum sustinendi candelas in tenebris hebdomadæ sanctæ in ecclesijs ritus Romani.
Tapetia, aut stragula ad ornatum sedilis, in quo sacerdos Missæ sacrum solemniter facies, & ministri aliquando assident.
Aulæa, panniuæ plures ad vsum ornandæ cappellæ altarissimæ maioris, aut ecclesiæ, in solemnioribus festis diebus, si modò per ecclesiæ facultates possit.
Lectorile statarium chori vnum.
Lectorilia gestatoria duo.
Integumenta lectorilis statarij.
Integumenta lectorilium gestatoriorum.

Libri, seu volumina diuinorum officiorum in Ecclesijs parochialis ritus Romani.

B Reuiriaria duo, quorum alterum ampla forma.
Calendarium perpetuum vnum.
Diurna aut psalteria cum hymnis.
Hymnarium musico cantu exscriptum vnum forma ampla.
Homiliarium vnum matutinale.
Antiphonarium de Dominicis vnum.
Antiphonarium de Sanctis vnum.
Graduale de Dominicis vnum.
Graduale de Sanctis vnum.
Martyrologium vnum.
Liber de officio mortuorum vnus.
Rituale vnum.
Processionale vnum.
Pontificale vnum.
Cæremoniale vnum.
Sacerdotale vnum.
Rationale diuinorum officiorum vnum.
Liber de computo ecclesiastico vnus.

Libri,

Libri, seu volumina ad usum diuinorum officiorum in Ecclesia parochiali ritus Ambrosiani.

B Reuiriaria duo; quorum alterum forma ampla sit, alterum parua.
Calendarium anniuersarium vel perpetuum vnum.
Psalteria cum hymnis duo, vnum forma grandiori.
Liber hymnorum musica modulatione notatorum vnus.
Antiphonarium de Dominicis vnum.
Antiphonarium de Sanctis vnum.
Antiphonarium feriale vnum.
Homiliarium vnum.
Lectioarium de vitis Sanctorum in statis quibusdam vigilijs vnum.
Pontificale vnum.
Cæremonialia duo; vnum Ambrosianum, alterum Romanum.
Sacramentalia seu ritualia duo.
Processionalia, seu libri litaniarum & processionum duo.
Libri ad vsum funerum & officij mortuorum duo.
Liber cantus varietate tonorum distincti, ad vsum lectionum, psalmodiarum, & id generis aliorum, vnus.
Liber vnus de cantu hymni, *Gloria in excelsis, Symboli, & Sanctus*.
Liber vnus de cæremonijs Missæ.
Liber vnus de computo ecclesiastico.

Supellex, quæ ad cultum et administrationem sacræ Eucharistiæ, aliorumq; Sacramentorum vsui est.

C Onopœum tabernaculi maioris.
Tabernaculum paruum ad sacræ Eucharistiæ in altari exponendæ vsum, & in processionibus ferendæ.
Pixides duæ; vna maior ad sacræ communionis in ecclesia populo ministrandæ vsum; altera minor, quæ ad illam ægrotis ferendam adhibetur.
Vbi verò pro facultatibus potest, tertia præterea pixis sit, conferuandæ sanctissimæ Eucharistiæ vsui.
Verum si ecclesiæ parochialis frequentia populi magna est, non modò tres pixides, sed plures etiam esse debent, ut supra in Basilica cathedrali narratum est.
Vela duo ad vsum sacræ Eucharistiæ, quæ in tabernaculo maiori asseruatur, decenter conlegendæ.
Vela item maiora duo, ad sacræ Eucharistiæ vsum, cum ad ægrotos scilicet illa defertur.
Vmbella, cum sacræ Eucharistiæ ad ægrotos fertur.
Alterâ item pretiosior, ubi pro facultatibus potest, in solemnioribus processionibus atque officijs adhibenda.

In locis autem montuosis tertia angustior, ut in Ecclesia collegiata curata expositum est.
Laternæ grandiores quatuor.
Cereoferaria breuiora duodecim, plurauè, deferendis luminibus vsui, cum sacræ Eucharistiæ defertur.
Tintinnabulum gestatorium vnum ad eundem vsum.
Mappa ad apparatus communionis in ecclesia ministrandæ.
Mappulæ præterea breuiores subter sanctissimam Eucharistiæ sustinendæ, dum illa ministratur.
Vasa ad vsum purificationis populi quatuor.
Vasa vinaria pro vino purificationis duo.
Scamna item oblonga ad apparatus communionis quatuor, sexuè.
Imago Christi Domini crucifixi gestatoria ad vsum ægrotorum vna.
Vasa duo sacrorum oleorum, chrisimatis & catechumenorum; eaq; duplicia, cum suis sacculis & cotylis, ob causam supra enarratam in suppellectili Basilicæ cathedralis.
Vasa duo sacri olei infirmorum cum suis cotylis & sacculis.
Vbi verò plures parochi animarum uel curatores sunt, totidem etiam vasa instructa sunt olei sacri.
Sabarium, seu pānus lineus pro baptizatorum capite abstergendo.
Vas vnum vsui suscipiendæ & ferendæ aquæ baptismalis ab ecclesia cathedrali, vel plebana.

Supellex quæ multis ministerijs sacris communis est.

V As vnum vsui aquæ benedicendæ diebus Dominicis.
Vasculum item vnum gestatorium aquæ benedicendæ.
Aspergilla bina, è quibus vnum ornatius.
Peluis grandiuscula gestatoria vna ad vsum lauationis manuum.
Vrceolus ob eundem vsum grandiusculus vnus item.
Mantile grandius ad manus abstergendas.
Vasa vsui excipiendi oblationes duo.
Superpellicea vsui vario sacerdotilium ministeriorum.
Superpellicea vsui ministerijs clericalibus.

Supellex quæ officiorum funeralium propria est.

F Eretum vnum.
Pallia feretralia duo: vnum quo cadauera cõtegantur, cum efferuntur, & cœnotaphia item; alterum, quo eadem substernantur.
Cœnotaphium gestatorium, quæ tumba dicitur, vnum.
Basis cœnotaphij vna item.
Pannus stragulus eiusdem basis vnus etiam, aut

aut basis saltem decenter picta.
Cruces, quæ circa cœnotaphium collocantur,
quatuor.
Scabella sustentaculæ crucum quatuor ite.
Candelabra ferrea octo saltem.

Supellex Sacrificii parochialis.

Vasculum vnum pro asseruandis hostijs magnis.
Vasculum item vnum pro hostijs paruis.
Vas item vnum vsui abstergendi calices, patenas, & lauandi corporalia, ac purificatoria.
Capitula corporalia duæ.
Capsula item duæ, vbi purificatoria reponuntur.
Sacculus calicis.
Thecæ calicum, numero tot, quot sanè sunt calices.
Sacculus pixidis.
Mantile grandius loco appendendum vbi lauantur manus.
Mappa ad vsum altaris Sacrificii, seu armarij, apud quod sacerdos vestes sacras induit.
Tapetum vnum loco sternendum vbi se sacerdos celebraturus induit, aut eius loco clathra lignea.
Crepidarum mundarum par.
TABELLA de sacris reliquijs in ea ecclesia reconditis.
Tabella de Indulgentiis perpetuò concessis eidem ecclesiæ.
Tabella de orationibus quæ preparatoria dicuntur, ad vsum sacerdotis celebraturi.
Tabella orationum, quas pronunciat sacerdos dum sacras induit vestes.
Tabella item vna distributionis horarum pro Missis celebrandis, vbi plures illæ fiunt.
Tabella præterea vna de Missis, commemorationibus, funeralibus, & alijs eiusmodi officijs, quæ in singulas hebdomadas certis stas diebus, vel à Parocho, vel ab vniuerso Clero ecclesiæ, vel ab vnoquoq. sacerdote cappellano, in singulis altaribus cappellis, ex fundatione, institutione, aut legati, eleemosinæ uè nomine, aut aliqua alia obligatione præstari debent.
Tabella, quæ dyptica dicitur, singulorum Episcoporum qui ordine in ecclesia cathedrali præcesserunt, pro quibus quandoq. in Missæ sacro precandum est.
Tabella de processionibus.
Tabella de cappellis, titulis, altaribus uè eiusdè ecclesiæ.
Tabella officiorum parochialium.
Tabella de distinctione officij simplicis, semiduplicis & duplicis pro Romani ritus vsu; aut solemnibus & non solemnibus, pro Ambrosiani instituti ratione.
Tabella de certis stas horis diuinorum officiorum, & pulsationis campanarum.
Tabella colorum: in qua scilicet demonstrantur colores, qui singulis diebus ex sancta ma-

tris ecclesiæ instituto pro officij ratione in sacris indumentis adhibentur.
Tabella regularum de punctationibus.
Tabella vna de regulis congregationum sacerdotium, & clericalium.
Tabella clericorum qui adscripti sunt eidem ecclesiæ.
Tabella de iis quæ ad ecclesiæ cultum, nitorè, decorem uè pertinent.
Tabellæ alia, quæcunq. de ritu disciplina uè ecclesiastica edentur in posterum.
Tabella festorum dierum ordine notatorum, qui vel ex præcepto, vel ex consuetudine, votuè coluntur.
Tabella vna instar calendarii selectorum decretorum, sanctionum, constitutionumq. tam Pontificalium quàm Episcopaliū, quæ certis anni diebus euulgari debent.
Tabella regularum de oratione quadraginta horarum.
Tabellæ binæ de diuersis orationibus pro varietate temporum vsui fidelium ad eam orationem convenientium.
Tabella sacerdotum confessoriorum.
Tabellæ duæ excommunicationum; vna latino, altera vulgari sermone explicata.
Tabella de votis, pæsuè in situis loci, oppidi uè parochialis.
LIBER præterea vnus isq. anniuersarius de sacerdotibus celebrantibus: in quo scilicet libro sua manu notent subscribant uè sacerdotes, qui singulis diebus in ea ecclesia Missæ sacrum fecerint.
Liber de punctationibus sacerdotū qui non celebrarint.
Liber anniuersariorum quæ quotannis celebrata sunt.
Liber vnus de baptizatis.
Liber de confirmatis.
Liber de matrimonio iunctis.
Liber de statu animarum.
Liber distributionis eleemosinarum factæ quotannis adhibito Parocho.
Liber descriptionis bonorum & iuriū ecclesiæ.
Libri præterea sequentes, seu volumina, utpotè.
Bibliorum sacrorum volumen vnum.
Concilij Tridentini volumen vnum.
Concilij Prouincialis vniuscuiusque Mediolanensis volumen vnum.
Synodi vniuscuiusque Diœcesanæ volumen vnum.
Liber canonum pœnitentialium.
Liber de vita sancti patroni parochialis Ecclesiæ.
Liber historiae probatæ de reliquijs sacris in ecclesia parochiali reconditis.
Liber, seu volumen literarum & instructionū Pastoralium, de solemnitatibus, de sacris temporibus, & alijs item.
Liber formularum de denunciationibus festorum

rum dierum, & omnis vniuscunq. generis ad parochi munus pertinentis.
Liber cōstitutionum variarum Pontificalium, quæ in singulos annos editæ sunt, atque edentur in posterum.
Liber, seu volumen edictorum, decretorum, & aliarum id generis sanctionum Episcopaliū.
Liber, siue exemplum visitationis Apostolicæ.
Liber harum Instructionum.

Supellex instrumentalis, quæ certo loco Sacrificii proximo asseruatur.

Tripus cum patella, vase uè focario.
Forceps ferreus vnus.
Cochlear ferreum vnum.
Vas oleariū grandius vnum etiā ad vsum olei lampadum asseruandi.
Guttus, seu vas olearium minusculum vnum item eidem vsui.
Infundibulum vnum, & vas ad vsum olei è vase maiusculo depromendi, rursusq. in alterum minusculum infundendi.
Scopulæ paruulæ ex cannulis palustribus ad detersionis vsum numero quatuor.
Scopæ maiores numero duæ.
Scalæ gestatoriæ duæ; quarum vna humilior.
Ligones duo.
Batilla totidem.
Perticæ, seu hastilia duo.
Longuria totidem, plurauè.
Spongia grandiuscula vna.
Rutrum vnum.

De supellestiale rerum, quæ ad solemniorum dierum rationem vsuq. pretiosiores cum adhibendæ sint, duplices esse debent.

Commonstrato simplicis supellestialis apparatu, est præterea alius ex ijs rebus constans, quæ duplicentur necesse est; cum singulas quæ vsui quotidiano sunt, eadem & materia & ornatu insigniores adhiberi solemnium dierum celebritas pro officij solemnitate postulet.
Sunt igitur hæc, quæ duplici numero apparari debent.
Cruces.
Candelabra quatuor cum suis operculis duobus restinctorijs.
Tabella secretorum.
Mappæ minores.
Mappa maior.
Amictus sacerdotalis cum fascia, seu auriphrygio.
Alba sacerdotalis cum auriphrygio, seu grammatis.
Stola sacerdotalis.
Planeta sacerdotalis.
Manipulus sacerdotalis.
Cingulum sacerdotale.

Amictus diaconalis cum fascia, seu auriphrygio.
Alba diaconalis cum auriphrygio, seu grammatis.
Stola diaconalis.
Cingulum diaconale.
Dalmatica diaconalis.
Amictus subdiaconalis cum fascia, seu auriphrygio.
Alba subdiaconalis cū auriphrygio, seu grammatis.
Tunicella subdiaconalis.
Cingulum subdiaconale.
Hamularum paria duo.
Pellicula vrceolorum, seu hamularum.
Calix.
Patena.
Tabella gestatoria pacis offerendæ.
Cereostata bina ad vsum processionum.
Conopœum tabernaculi, maioris.
Tabernaculum paruū ad vsum sacre Eucharistiæ in solemnioribus diebus ferendæ.
Vela ad vsum sacre Eucharistiæ contegendæ in solemnioribus processionibus.
Vmbella.
Thuribulum.
Acerra.
Cochlear.

Supellex sacrarum vestium indumentorum uè supra nominatorum, quorum apparatus quintuplex esse debet.

Pro instituta in diuinis officijs colorum varietate, apparatus singulorum indumentorum, tam ad vsum quotidianum, quàm ad tolemnioris officij celebritatem supra expositorum, quæ infra nominatim ponuntur, quintuplex esse debet; nempe vnus colore albo, alter rubro, tertius violaceo, quartus viridi, quintus nigro.
Quæ sanè indumenta hæc sunt.
Pallium.
Velamentum frontispicij altaris.
Auriphrygium amictus sacerdotalis.
Auriphrygium albæ sacerdotalis.
Manipulus sacerdotalis.
Stola sacerdotalis.
Planeta.
Pluuiale.
Auriphrygium amictus diaconalis.
Auriphrygium amictus subdiaconalis.
Auriphrygium albæ diaconalis.
Auriphrygium albæ subdiaconalis.
Dalmatica diaconalis.
Tunicella subdiaconalis.
Stola diaconalis.
Manipulus diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Velum subdiaconale, ad vsum ferendi calicis, sustinendæ uè patenæ.
Velum calicis.
Sacculus corporalis.

Signaculum Missalis.
Integumentum Missalis.
Puluinar Missalis.
Integumentum lectionarij in ecclesijs ritus Ambrosiani.
Integumentum epistolarij.
Integumentum euangelistarij.
Integumentum ambonis, vel suggesti.
Integumentum lectorilis.
In Parochialibus ecclesijs vbi frequentius Missæ conuenientialis sacrum fit, rationi conueniens est, apparatus albi & rubri coloris nō modo pro officiorum ratione celebritateq. duplicem, sed etiam triplicem esse, vt tertia eorum indumentorum supellex sic minus pretiosa vsui Missæ conuenientialis per hebdomadam aliquando celebrandæ.

Numerus indumentorum linearum.

Linea item indumenta, quæ ob causas supra in basilica cathedrali expositas plura etiam in parochiali ecclesia esse oportet, hæc sunt, quæ omnia supputata infra numero notantur.

Indumenta altaris maioris.

Mappæ maiores quatuor.
Mappæ minores duodecim.

Indumenta linea sacerdotalia in Missa parochiali sine cantu.

Amiētus duodecim.
Albæ duodecim.
Corporalia octo cum pallis.
Purificatoria decem & octo.
Mantilia ad vsum abstergendi manus in Missæ sacro octo.
Mantilia in sacristia ad vsum lauationis manuum quinque.
Sudariola ad nares expurgandas cum opus est in Missæ sacro, sex.
Funiculi sudariorum cum globulis tres.
Mappæ altaris in sacristia tres.
Sacculi singulorum calicum bini.

Indumenta linea in Missis cum cantu.

Amiētus sacerdotales duodecim.
Albæ sacerdotales totidem.
Amiētus diaconales duodecim.
Albæ diaconales totidem.
Amiētus subdiaconales duodecim.
Albæ subdiaconales totidem.

Indumenta linea ad vsum sacre communionis ministrandæ.

Mappæ longiores scammorum quatuor, plura.
Mappæ breuiores subter sanctissimam communionem.

nionem dum ministratur sustinendæ, tres.

Indumenta linea vsui varijs ministerijs.

Superpellicea sacerdotalia duo, triaue.
Superpellicea clericalia duo item, triaue.
Sabaria quatuor.

De supellectile altarium minorum parochialis ecclesie.

Singula præterea ecclesie parochialis altaria minora, omnes singulosq. apparatus vnicuique altari minori supra in Basilica cathedrali ordine nominatim positos atque enumeratos, habeant ad vsum atque ornatum suum.

Supellex altaris minoris ob necessariam causam permissi.

Altari præterea minori quamuis indotato, ob necessariam tamen causam ab Episcopo in ecclesia parochiali permissi, eadem supellex apparatus, vt supra demonstrata est in basilica cathedrali.

Apparatus communis.

Apparatus præterea communem in ecclesia parochiali esse conueniens est, vsui Missæ sacri etiam ab alijs sacerdotibus sine cantu faciendi: prout & hic ipse apparatus, & quantus item esse debeat, supra demonstratur atque prescribitur in basilica cathedrali, ob causas eo in loco expositas.

DE SUPELLECTILE ECCLESIE simplicis, eiusque Sacristie.
Cap. IIII.

In Ecclesijs simplicibus, & Oratorijs, vbi Missæ sacrum aliquando fit, vnicuique altari non solum maiori verum etiam minori, si quod in ijs est, apparatus, atque sit supellex supra prescripta vsui altaris minoris in Basilica cathedrali, tum præterea hæc quæ ordine infra notata est.

Vas vsui absterfionis calicum, patenarum, & lauationis corporalium, ac purificatoriorum.

Mantilia longiora, quatuor apud labrum lauationis manuum appendenda.

Mappæ duæ ad vsum altaris sacristie seu armarij, apud quod sacerdos sacras vestes induit.
Tapetum, seu clathra lignea, vbi sacerdos sacras vestes induit.

Tabella sacrarum reliquiarum in ea ecclesia reconditarum.

Tabella item de Indulgentijs eidem ecclesie perpetuo concessis.

Tabella orationum, quibus præparatorijs vitur sacerdos celebraturus.

Tabella orationum ad vsum sacerdotis sacras vestes induentis.

Tabella

Tabella de Missis, funeralibus, commemoracionibus, & alijs officijs.
Tabella colorum, qui in sacris indumentis pro ritu officij singulis diebus adhibentur.
Liber Missarum: in quo scilicet vnusquisq. sacerdos sua manu notet & scribat, qui in singulos dies Missæ sacrum fecerit.
Liber de ceremonijs Missæ.
Liber harum Instructionum.
Vas olearium maius pro oleo lampadis.
Vas minus itidem ad vsum infundendi olei in lampadem.
Infundibulum, & vas ad olei è vase maiusculo excipiendi, rursusq. in alterum minusculum infundendi vsum.
Scopulæ paruulæ ex cannulis palustribus.
Perticæ, hastiliaue.

Dalmaticæ diaconales.
Tunicellæ subdiaconales.
Stolæ diaconales.
Manipulus diaconalis.
Manipulus subdiaconalis.
Auriphrygium, seu fascia amiētus diaconalis.
Auriphrygium item amiētus subdiaconalis.
Sacculus corporaliū.
Puluinar Missalis.
Integumentum Missalis.
Integumenta librorum, euangelistarij, epistolarij, lectionarij.
Integumentum lectorilium statariorum.
Integumentum lectorilium gestariorum.
Integumentum ambonis, suggestiue.
Integumentum faldistorij.

Vestes atque indumenta eiusdem coloris, quo sunt vestes supra enumerata, licet è materia diuersa constent.

DE CONVENIENTIA INDUMENTORUM & ORNAMENTORUM. Cap. V.

EXPOSITIVVS apparatus omnem sacre supellectilis, tum simplicem, tum duplicem tum triplicem, tum deniq. quintuplicem, multiplicemue.
Cuius vniuersi apparatus vestes atque indumenta, quoniam quædam non colore solum, sed materia è qua confecta sunt, conuenire inter se debent; ac rursus alia, quamuis panno materiaue ab illis differant, tamen eodem colore vt illa sint, oportet; tum præterea quædam illorum indumentorum ornamenta sunt, quæ ratio postulat, vt ornatu, materia, colore, & opere, artificioue, vt plurimum inter se singula respondeant: bene est, vt exposito tam multiplici apparatu, commonstremus etiam, quæ sacra indumenta colore, & materia; ac quæ item colore solum cū illis conuenientia esse debeant; & quæ deniq. ornamenta, materia, colore, & opere, inter se vt maximè fieri potest, congruere debeant.
Atque apparatus quidem, qui eadem materia, eodemq. colore simul constare debet, est sacrarum vestium atque indumentorum, quæ ordine infra nominatim notantur.

Sacræ vestes & indumenta eiusdem materia, & coloris.

PAllium.
Planeta.
Stola sacerdotalis.
Manipulus sacerdotalis.
Pluuiiale.
Auriphrygium, seu fascia amiētus sacerdotalis, diaconalis, & subdiaconalis.
Grammata, seu auriphrygium albæ sacerdotalis, diaconalis, & subdiaconalis.
Sandalia.
Caligæ, quas olim hyacinthino colore fuisse proditum est.
Gremiale.

Dalmatica. } Episcopalis.
Tunicella. }
Chyrotecæ Episcopales.
Velum calicis.
Integumentum sedis Episcopalis.
Velum frontispicij altaris.
Vela, seu continentia subdiaconales.

Indumentorum ornamenta, materia, colore, opere, artificioue inter se vt maximè potest, conuenientia.

CRuces frontispicij pallij.
Cruces planetæ.
Cruces stolæ sacerdotalis, & diaconalis.
Cruces manipuli sacerdotalis, diaconalis, & subdiaconalis.
Cruces fasciæ amiētus.
Auriphrygium pluuiialis.
Grammula, & fasciæ dalmaticæ diaconalis.
Grammula, & fascia tunicellæ subdiaconalis.
Ornamentum puluinaris Missalis.
Ornamentum sacculi corporalium.
Ornamentum integumenti codicum.
Laciniæ singulorum integumentorum & puluinarium continere etiam debent cum coloribus ornatus; ita scilicet, vt aurum cum auro, aut argentum cum argento, & sericum cum colore ornatus panniue conueniat.

PARS SECVNDA.
LIBRI II.

De forma supellectilis.

IAM denique restat altera huius libri pars: in qua supellectilis omnis mox supra enumerata, rei q. ad vsum ecclesiasticum pertinentis, forma à nobis exponenda est; ac ita quidem, vt aliquando etiam materia simul ostendatur, è qua

è qua res vnaquæq. pro præstantiæ ratione conficiatur.

Primo igitur loco erit Crux.

De Cruce.

CRucis porrò, quæ vel super altari maiori, vel super tabernaculo, forma Eucharistiæ collocabitur, forma penè quadrangula erit: cuius tamen pars inferior paululum oblonga in tubulum desinet; ut cum ad usum processionum, aliarumq. ecclesiasticarum actionum opus erit, à suo possit fulcimento commodè eximi. Ea autem magnitudine crux erit, quæ cum altarij amplitudine aptè decorèq. conveniat.

Ex aureis, aut (si minus per facultates possit) argenteis laminis crux altarij maioris erit in basilica cathedrali, ecclesijsq. collegiatis: hæc q. vsui solemniorum dierum, atque officiorum: altera autem ex aurichalco inaurato condecorè cælara elaborata, alijs diebus adhibenda. Ex hac item materia, vel ex argento illa etiam erit, quæ in alijs ecclesijs præsertim parochialibus super altari maiori collocabitur.

Fulcimentum, quo aptè crux in altario sustineatur, ex auro, aut argento, aut saltem ex aurichalco, aut denique ex ligno inaurato, in ecclesijs scilicet quarum census tenuis est, eleganter decoraq. forma confectum, ad congruentem altitudinem surgens, atq. aptè tubulo infigatur.

Crucis item quæ in altario minori ponetur, cū fulcimentum, tum forma eadem, aliquantòq. minor esse poterit, sed exemplis esse non debet. Materia si minus aliquando ex aurichalco, pretiosioruè metallo, at ex ligno esse poterit picto decenterq. inaurato.

Crux porrò Capituli, vel illa quæ in processibus, in mortuorum exequijs, alijsq. sacris & ecclesiasticis actionibus de more præfertur, hastile habeat benè firmum, idemq. decenter pictū, cui aptè inferatur.

Vbi verò (ut in ecclesia Ambrosiana) moris est à Capitulo, alioq. ecclesiastico Collegio, vel à parochis alijsuè animarum curatoribus, crucè forma quadrata, quæ duobus cubitis pauluè amplius altè lateq. pateat, in illis ecclesiasticis actionibus sine hastili, sed breui manubrio eiusdem metalli proferri; is quidem mos sanè quam vetus vsuque probatus, planè retinendus est.

De Candelabris.

Candelabra altarij maioris (quæ etiam aurea olim fuisse animaduertimus) si ex auro per facultates fieri non possunt, saltem ex argento conficiantur ad usum solemniorum officiorum, ita ut & metalli genere, & opere cum cruce congruant.

Alia verò quæ vsui quotidiano sunt, ex aurichalco constare poterunt: è quo metallo in om-

ni ecclesia adhiberi conueniens est. Ex ligno autem opere tornatili confecta in reliquis altarijs minoribus aliquando permittuntur, si ex aurichalco, pretiosioruè materia per facultates fieri non possunt.

Candelabri basis, quem pedem dicunt, rotunda, vel triangularis potius existat, atque ut maximè fieri potest, cum illa congruens quæ cruci subiacet.

Sic verò vndiq. pateat, firmaq. sit, ut præ cerei crassioris qui imponetur pondere aut longitudine, candelabrum non vilo modo corruat.

Eiusdem scapus opere cælaro rectè, piè, decenterq. elaboratus, sensim angustius ascendat in altitudinem, quam altarij, ecclesiæq. ratio requirit. Rursusq. in summitatè circularem decorè patulam desinat. In qua summitatè candelabri acumen teres extet, cui vasculum itidem ex argento vel aurichalco infigi possit; in quo vasculo cerei inferantur.

Et quoniam vsu venit, ut quæ candelabra ex auro argentouè sunt, facile vacillent, atque inclinentur; ac ferè etiam particula, ex quibus simul conglutinatis illa fabricata sunt, dissoluantur; vile erit virgam ferream per totū candelabri scapum transire: quæ virga in superiorem partem exiens, locum vasculo præscripto, candelæuè infingendæ præbeat.

In parte autem inferiori ita claudatur lamina ferrea in orbem versatili, ut particulas omnes quæ candelabri scapum constituunt, aptè constringat, iunctaq. simul, ac rectas planè teneat.

Candelabrum cerei paschalis ex laminis argenteis, aut ex aurichalco, aut saltem ob ecclesiæ inopiam è solido ligno, opere tornatili, toruq. inauratum ac piè ornatum, altitudine constet cubitorum ferè quinque.

Basi præterea firmissima suffulciatur; ut vbi moris est (quemadmodum olim fuit) stas illis diebus in media ecclesia ante altare maius collocetur.

Si verò pensile adhibetur, nulla basis opus est. Cantharus (quod candelabri genus est in ecclesia Ambrosiana) ex auro, vel ex argento, vel aurifili, aurichalcouè esse potest, prout ecclesiæ in qua adhibetur, ratio postulat.

Breuior quàm cætera candelabra, ac leuior itè: scapo præterea subtiliori constet, quò facilius manu apprehendatur.

Base triangulari, & reliquo ornatu sit, qui decentem speciem exhibeat.

Candelabra ad vsum processionum, & metallo, & forma existant, ut illa quæ vsui sunt altarij maioris; sed longitudine aliquantò breuiori, & crassitudine minori item esse poterunt.

De emunctorio, & operculo.

EMunctorium, ex eodem metallo è quo sunt candelabra, longitudine vnciarum duodecim: Operculum ad vsum restinguendi cereas è te-

nui

hui lamina, quam tolam vocant, constat: forma præterea decenti.

De Tabella secretorum.

Tabella secretorum, non quærnea, non nucæ, neque denique è ligno subobscuro sit, sed ex abiete, aliaue id generis arbore albicanti, ne pagina agglutinata obscurecat.

Latè aliquantò amplius pateat, quàm longè: à parte anteriori coronicibus vndiq. decorè ornatur.

A mensa altaris aliquantò altius sustineri debet aliquo fulcimento decorè confecto, ut secretorum pagina propius ad oculorum cõspectum accedat.

Atque hæc quidem vsus quotidiani.

Illa verò solemniorum dierum speciosior esse debet, ita ut & coronice auratas, aut præclare pictas, & paginam secretorum maiusculis literis impressam, & eius imagines literasq. illas grandiores, minio, auroq. splendescetes habeat.

De Mappis tobaleisue altaris.

Mappæ (quæ vela, velaminauè, aut sindones alias dicebantur) supernam altaris partem contegentes, è lino, aut vbi lini copia non est, è cannabi sint.

At illæ pretiosiores vsui solemnium dierum, Episcopaliuq. officiorum, è tela linea item, vel cannabina, sed longè tenuiori contextæ: reliquæ vsus quotidiani è tela eiusdem generis, non crassa nimis, nec verò rudi; sed eiusmodi, quæ opere textili benè, firmiter, ornateq. confectæ sint.

Verum nullè porrò Mappæ altaris ab vlla parte bambacio cærulei alteriusuè coloris elaboratæ sint.

Grandiores porrò Mappæ ea sint longitudine, ut ab utroq. altaris latere profundius circiter tribus digitis quàm planum bradellæ demissæ sint.

Latitudine verò totam altaris mensam contegant, ac gradum item qui super altari est: si modo, in altari præsertim maiori ob tabernaculi impedimentum, separatim operiri obtegiue cõmodius non sit.

Eæ præterea mappæ, quæ minores adhibentur, integræ, atque ut olim eiusmodi existant, quibus tota integraq. illa superior altaris pars seu mensa cõsternatur; eæq. inter se distinctæ sint ac sanè separatæ omnino.

De Pallijs.

Pallium, seu palla, vestimentum scilicet, quod antè altare tenditur suspensum, paulò longius quàm altare patere debet; eoq. altius, ut ab ima parte paululum sub coronice scabelli eiusdem altaris occultetur.

A superiori parte palmum à summo distante, lacinijs, quas frangias dicunt, auro sericouè elaboratis, pro colorum ratione ex ecclesiæ ritu præscripta ornatur.

Intrinsicus tela bambacina, aut alia tenui materia vestiatur; quæ à superiori parte palmo vno excedat, ut sub mappis reflecti possit.

Instruatur etiam à summo intrinsicus parvulis minutisq. anulis æreis, ferreisue, quibus suspendatur affixum telari altaris.

Cui pallio ab exteriori parte, crux aut imago Sancti, Sactorumue quorum nomine altare dicatum est, aut alia sacra effigies aptè recteq. in medio affluatur.

Id quod antiqui instituti esse ex eo etiam accepimus, quòd Zacharias Pontifex pallam auro intextam Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi imagine ornatam beati Petri Apostoli altario obtulit.

Pallium pretiosius, utpotè vsui solemniorum officiorum ac dierum, sit è serico, auro argentouè intexto, nempè opere attalico, quod broccatum dicunt, vel acu decorè picto.

Illud verò quotidianum ex alio serici genere, aut subserico.

Idq. etiam in ecclesijs permittitur, quarum tenuis census ferè non potest illum pretiosioris pallij sumptum.

Pallia autè quæ humiliora aut depressiora iam extant, quàm altaris altitudo requirit, altiora fiant, in summa parte additamento eiusdem panni materiauè factò, apteq. connexo: quod laciniæ quam frangiam vocant, aut alterius rei ornatu decenti obtegatur.

Quæ verò pallia breuiora sunt, quoniam altaria longius ducta sunt, ea aptè reconcinnari poterunt, aut produci alijs pro longitudinis altarium ratione additis, decenterq. annexis, eiusdem alteriusuè panni sericiuè aut materiae sacris.

De velamento seu fascia ad ornatum altaris.

Velamentum (quod ad ornatum frontispicij altaris in Missæ sacro adhibetur, superioriq. parti pallij in ipso altari tanquàm frontale quoddam obtenditur) eiusmodi sit, ut demissum, vsque ad serica filamenta quæ pallio affixi solent, vel paulò infra perueniat.

Longè præterea pateat, ut adæquet altare, aut paulò amplius.

Eius extremitas quæ in hominū conspectu est, simbria decorè exornatur.

E pretiosa tela linea, eaque tenui admodum cõfectum, per latitudinem lineis acu aliaue ratione elaboratis, apteq. certo interuallo dispositis, distinctè ornatum appareat.

Pretiosius porrò, quod solemnioribus diebus officijsq. vsui erit, insignius esse debet, auro scilicet argentoq. contextum.

De Tela stragula altaris.

Tela stragula altaris, longitudine ac latitudine fit, quæ totam illius mensuram vndiq. conregat, & paulò amplius item: lacinijs breuioribus ab omni parte decorè cincta.

Colore viridi fit.

Quotidiana è lino, cannabiue: illa verò vsui solemnitatum è serico, aut è subserico.

De stragulis Bradellæ & graduum altaris.

Stragula Bradellæ & graduum altaris, plani item cum opus est, tapetia sint, aut panni lanei, ij. pretiosiores pro solemnitatum ratione, proq. ecclesiarum dignitate. Latè, longè, & amplè ita pateant, vt & bradella, & altaris gradus eorum operimento cõsternantur omnino, atque adeò amplius saltem cubito vno.

De caligis Episcopalis.

Caligæ Episcopales ita longæ esse debent, vt vsque ad genua protensæ, ligulis in ea parte adstringatur; quemadmodum cum mysterij significatione conueniens est.

De sandalijs.

Sandalia, calcei scilicet quibus Episcopus ad Missæ sacrum solemniter faciendum vtitur, è solea integra subtus consistit, à parte autem superiori decenter ornata: quæ fenestrata etiã supernè olim fuisse non sine mysterij ratione Innocentius III. Pont. ostendit.

De Amictu.

Amictus (qui quoniam humeris imponitur, superhumeralis etiam appellabatur) eiusmodi vt olim fuit, esse debet; cui fascia assuatur, quæ tanquam collare quoddam circa collum super casulam aptetur.

Fimbria porro fasciæ cõdecenter exornata sit: cui præterea tres cruces annectantur, una in medio, & in vtroq. capite duæ.

Longa sit fascia hæc cubitum circiter vnum & vncias sex: lata vncias circiter septem.

Porro amictus è tenui candidaq. tela linea sit: pretiosior è subtiliori.

Longitudine esse debet cubitorum circiter duorum; latitudine autem sesquicubitali.

In duobus eius angulis anterioribus assuuntur funiculi: qui crucis instar supra pectus transuersi, indeq. in tergum ducti, moxq. reuocati, connectuntur, vt ne suo loco amictus moueatur.

Si verò amictus sine fascia adhibetur; in eius medio crux vnciarum duarum longè ab extremitate digitis duobus, supernè acu aliaue ratione affigetur.

Extremitates autem amictus, præterquam ex

ea parte quæ collum ambit, aliquo modesto opere exornabuntur: cæteræ eius partes, vt illa superioris amictus fasciam habentis.

De Alba, & auriphrygio, seu grammatis.

Alba (quam candidam vestem camisum etiã à colore vocant) è tela tenui candidaq. fit; illa pretiosior è tenuiori.

Longè autem quatuor cubitos producta & succincta, cum à lumbis vndiq. redundet, tum ad pedes vsque pertingat.

Latè præterea cubitos quatuor ac paulò amplius circumqua. pateat.

Manicas habeat longitudine sesquicubitali, latitudine ab humeris penè cubitali, quæ vsque ad manus sensim angustius ducantur.

Consuta autem sit non artificioso sed simplici acus opere: in extremis verò manicis, & in summa veste aliquid dumtaxat sit acu paululum ac tenuiter elaboratum.

Et ab ima parte aliquantulum reflexum.

In ima parte albæ à fronte & à tergo, & itidem in extremis eius manicis quadræ particule (quas grammatas seu auriphrygium appellat) panni serici, qui coloris & panni eiusdem vt casula sit, rectè assuantur.

Quæ grammata circumqua. fimbrijs densis exornata sint.

Vbi verò Albæ sine auriphrygio seu grammatis adhibentur, amplè ab ima parte circumqua. que pateant cubitos sexdecim: sicq. paulò & latiores & longiores sint, quam aliæ grammatis ornatae, vt circumplicata ac succincta, ad lumbosq. reflexa, rugarum crispatione decorum exhibeant.

De Cingulo.

Cingulum (quæ Zona ab Innocentio III. Põr. appellatur) ex candido lino, vel cannabi tenui sit confectum; longitudine cubitorum circiter septem.

Cuius cinguli capita globulis eiusdem materie inserantur, filamentorum manipulis appensis, quos floccos dicunt.

Cingulum verò Episcopale, à sinistro latere duplex vt vocant succinctorium seu succingulum (quo scilicet stola cum cingulo cõnectitur) habere debet pro ratione mysterij.

De Stola.

Stola (quæ item Orarium, & palla lino stina à Damaso vocatur) extrinsecus materie colore cum planeta congruat: intrinsecus autem tenui serico vestitur eiusdem coloris item.

Longè cubitis circiter sex, ita vt infra genua producat: latè autem pateat vncias sex; ab vtraque autem extrema parte sensim latiusculè patens lacinijs seu frangijs ornatur, quæ longè longitudine sint vnciarum trium: cui præterea cruces

tres

tres annectantur, vna in medio, reliquæ duæ in eius partibus extremis.

Vnaqueq. verò crux paruula sit forma quadrata; quæ ab omni parte vncijs circiter tribus consistet.

Stolæ sacerdotali nihil appendatur: Episcopali verò, & diaconali ab vtraq. media eius parte funiculi serici, eodemq. colore, & flocculis laciniatis ornati annectantur, ij. ad illius rectè connectendæ vsum.

De Tunicella.

Tunica Episcopalis, quam Tunicellam dicunt, è serico tenuiter contexta esse debet: paululo angustior & breuior quam Dalmatica infra descripta.

De Dalmatica.

Dalmatica crucis formam præbere debet, ita vt non recisus manicis, sed ad manus vsque protensis, ij. idemq. latè patentibus conficiatur.

Episcopalis amplioribus manicis quam diaconalis, hæc latioribus quam subdiaconalis; quæ tunicella vocitata, illas angustiores habere debet.

Ex eadem materia Episcopalis consistet, quæ Tunicella Episcopalis.

Longa esse potest cubitis duobus & vncijs sexdecim, atque eiusmodi quæ infra genua protendatur vncijs circiter decem; lata verò à summo, seu ab humeris, cubito vno & vncijs circiter quatuor, ab extremis oris vndiq. patens cubitis circiter quinque, vel amplius, vt eius latitudo cum mysterij significatione conueniat.

Diaconalis verò, & Tunicella subdiaconalis, lineis, seu fasciis coccineis ornatur, à fronte & à tergo hinc inde à summo vsque ad imum ductis.

Auriphrygio præterea insignitur, nempe quadratis particulis auriphrygio contextis, inter lineas coccineas illas in extremitate à tergo & à fronte assutis.

Extremitates huius vestis omnes, præter eam quæ circa collum est, fimbria cum modicis filamentis exornantur.

Interior autem pars tela eiusdem coloris texta sit.

De Chirothecis Episcopalis.

Chirothecæ episcopales contextæ esse debent, & circulo aureo insigniter in extrema parte ornata.

De planeta.

Casula (quam alij phelonium, & planetam etiam ab ampla latitudine dicunt) cubito

tres, & paulò amplius latè patens sit; ita vt ab humeris proiecta, complicationem vnus saltem palmi infra vtrumque humerum recipere possit.

Longè autem cubitos totidem, aut aliquantò longius demissa sit, vt penè ad talos vsque pertineat.

Fasciam item latam vncijs octo ad minimum quæ assuta sit, ab anteriori & posteriori parte vsque ad extremum dependentem habeat: cui altera fascia transuersalis in summa propè parte & à fronte & à tergo adiuncta, crucem vtrinque exprimat.

De subbirreto.

Subbirretum mitrale non è serico sed panno laneo sit: idemque forma rotunda non quadrata.

De mitra.

Mitra quæ pretiosior est, è serico auro interornata, Episcopalis dignitatis splendorem præferret.

Altera simplex, è tela lini purissimi, eaq. tenui & candida conficitur, colore autem albo.

Circulo aureo circumamicta à parte qua induitur caput: cornua item duo à summo præ se ferens, vnum à fronte, alterum à tergo: duas etiã lineas in humeris pendulas habet; quarum extremitates seu fimbriæ lacinijs constant.

De anulo.

Anulus Episcopalis ex auro puro puto solidè conflatus, palam habet cum gemma pretiosiori, in qua nihil sculpti esse debet.

De Gremiali.

Gremiale longè consistet cubitis circiter duobus, latè cubito vno tantum, & vncijs item circiter duodecim; intrinsecus tenui serico eiusdem coloris vestitum; vndique verò cinctum laciniarum auro argenteoq. intextarum ornatum.

De Baculo Pastoralis.

Baculus pastoralis, à parte ima præacutus, à media totus rectus, à summa retortus esse debet.

Oratio, aut sudario non ornatur, si Episcopalis est: quo insigni Abbatialis ab illo distinguitur.

Longitudine recta est cubitorum trium & vnciarum duodecim: pars verò illius retorta, totidem vncijs, aut paulò alius eninet.

A summa rectitudinis parte, est crassitudine orbiculari vnciarum circiter septem: quæ propè ad imam partem descendens paulatim diminuatam, vncijs quinq. constat: in ipsa verò planè ima parte, ferro, vel argento, aliouè metalli genere præacuitur.

Pars recta baculi integitur laminis solidis argenteis nulla cælatura ornatis: retorta, laminis itè argenteis cælatura elaboratis, & fabri argentarii iudicio inauratis.

Connectitur autem cum illa parte recta aliquo cælati argenti opere certis locis inaurato; quod sexanguli formam exhibens, sacris imaginibus ornatur.

De Pluiali.

Vestis, quæ Pluialis vocatur, semicircularèq. formam exhibet, ad imos vsque talos protenditur, longitudine scilicet cubitorum trium & vnciarum circiter sex constans; & pro semicirculi ratione latè patens.

A fimbrijs ornatum laciniarum habet: à parte solùm anteriori tota ab summo ad extremum vsque aperta; hinc & inde auriphrygio sacris etiam imaginibus intexto decoratur: à posteriori parte infigne quod caputium dicunt, bremibus admodum lacinijs, ornatu verò auriphrygiato qui anteriori respondeat.

A summa verò parte anteriori tantum fibula inconspicua connectitur: intrinsecus autem serico tenui, aut panno bambacino eiusdem coloris circumuestitur.

De Pectorali.

Pectorale (ornamentum scilicet illud, quo ante pectus pluiale connectitur) duobus vnciis subiectis, ex argento inaurato conflatum esse debet; cui lapis aliquis pretiosus inseratur, aut sacra imago.

De velo subdiaconali.

Velum subdiaconale (fascia scilicet illa, quæ subdiacono vsui est ad contegendum calicem, cum illum instructum in altare defert) ex velo fit; auro, aut argento intextum; à lateribus ornatum fimbrijs; à capitibus etiam filamentis aureis, aut argenteis, aut certè auro & argento admixto.

Longè sit cubitos sex; latè verò patens, quanta est veli propria latitudo.

De velis ministerialibus.

Vela ministerialia (nempe fasciæ illæ, quæ à collo pendent ministrorum, Mitram, aliaue indumenta Episcopalia ferentium, vel sustinentium) longitudine consistunt cubitorum circiter sex; latitudine tam ampla, quanta est tela è qua confecta sunt.

Confecta autè esse debent è velo candido bambacino, eoq. tenui admodum, à capitibus filamentis sericis albis ornata.

De Velo Calicis.

Velum Calicis ab omni parte cubito & vncijs duodecim, ac paulò amplius latè patens fit: ab oris vndiq. opere serico, auro argenteouè tenuiter ornatum.

Pretiosius autem auro & argento contextum fit, fimbrijs itidem aureis aut argenteis adhibitis.

De Calice.

Calix ex auro puro, aut si præ facultatum tenuitate non potest, ex argento puro itidem conficiatur, eoq. inaurato ab omni parte interiori & exteriori: cuius pes ex aurichalco inaurato permitti potest, si præ inopia ex auro argenteouè fieri non potest.

Qui pes amplè pro illius magnitudine ita pateat, vt firmissimè vbi collocatur hærens, cadere non queat: forma autem, aut octangula, aut sexangula, aut alia eiusmodi sit.

In cuius pedis superficie imagines appareant, quæ tamen manum non impediunt, aliqua sacra passionis mysteria significantes: nulla expressa sint signa ad ornatum inanem spectantia.

Nodus in medio decorè rectèq. ornatus, nihil vel minimum eminens habeat, quod dum calix capitur, incommodè capiat, aut digiti quidquid lædantur, præsertim quo tempore in Missæ sacro ille indice & pollice coniunctis manu teneatur.

Cupa aliquantulum in fundo angusta, sensim vsque ad summum labrum latior fiat.

Labrum eiusmodi sit, vt neque extrinsecus neque intrinsecus villo modo reflectatur.

Calix maior, pretiosior scilicet, ex auro puro puro, & purum imaginum cælatura insigniori, qui ad Missæ sacrum, solemniter faciendum adhibeatur, amplè in orbem pateat vncias saltem octodecim: ab imo autem vsque ad summum altitudine sit vnciarum quatuordecim; ampliori verò etiam in ecclesia cathedrali, collegiata, ac parochiali insigni.

Calix minor, qui in Missæ non solemnis sacro vsui est, amplitudine in orbem ducta vnciarum quatuordecim, altitudine duodecim.

De Patena.

Patena eodem auri aut argenti genere, quo calix est: quæ si argentea est, inaurata vndiq. esse debet, nihil artificiosè elaboratum, ac ne circulum quidem circino profundiusculè ductum villo modo habeat.

De Purificatorio.

Labrum extremum circulare, ita tenue admodum, vt adiuuentum inde sit ad sacræ hostiæ fragmenta rectè facileq. colligenda.

Illam mediam tenuem concauitatem habeat, quæ amplitudinem labri Calicis ferè adæquet.

Patena maior & pretiosior quæ calici gradiori conueniat, amplè in orbem pateat vncias triginta octo, vel amplius pro amplitudine calicis; minor verò triginta duas.

De Sacculo Calicis.

Sacculus Calicis & Patenæ è lino fit, vel ex canabi; latè tam patens, longèq. productus, vt minimè arcuè calicem capiat.

Ab altera parte clausus erit, & tota tela quantum lata est, crispata, & in orbiculum confuta & connexa: aut etiam ita confutus erit, vt duo anguli fiant, sicut communiter fit; tunc enim transuersus calix in ipsum sacculum constringendus est.

De Theca Calicis.

Theca lignea ad calicem itidem vnà cum sacculo condendum comparata, simplici opere, nulloq. profano ornatu ita conficiatur, vt ad calicem cum patena capiendum apposita sit: operculo etiam adhibito, quo compressè claudatur: intrinsecus laneo panno, aut holoserico quem villutum dicimus, extrinsecus corio circumuestitur.

Cui etiam linea, siue cingulum ex corio ad eam gestandam insertum adhibeatur.

De Corporali.

Corporale è tela linea pura & candida fit, ac simplex item; nihilq. elaboratum, & nihil sericum intextum habeat; ab oris autem acus opere simplici punctum solùm retortum sit.

Longè autem vncias triginta ad minus pateat, latè totidem; ita verò complicatum, vt nullæ eius extremitas appareat.

In Cathedrali, & Collegiatis aliqua corporalia esse debent ampliora pro altaris maioris amplitudine.

De Sacculo Corporalis.

Sacculus corporalis à fronte fit cruce vel alia sacra imagine in medio intexta; à tergo etiam ex eadem materia & colore, intrinsecus verò subserico, aut tela tenui candida circumuestitus: latè verò vndique pateat circiter dimidio cubito, vel paulò amplius.

Ab oris verò inserantur funiculi serici cum globulo, quo adstrictus claudatur.

De Hamulis.

Hamule, non ex argento, stanno, aurichalco, aliouè metalli genere, sed è crystallo pelucido non picto; & deniq. ab omni parte forditibus puræ, & suo quæq. operculo stanneo argenteouè aptè connectæ: pretiosiores autem aureo.

De Pellicula.

Pellicula hamularum è stanno britannico puriori fit; pretiosior auro, aut argento saltem: opere autem cælato piam speciem exprimente: fundo intrinsecus constet lato ac plano, neque elaborato, quò firmissimè hamulæ impositæ hæreant.

De Missali.

Missale, opere librario benè firmiterq. compactum & conglutinatum, tenuioribus tabellis sectilibus corio intectis operiatur. In quo corio nihil profani elaboratum impressum extet, sed crucis infigne, aliouè sancti piam imago.

Ad Missalis autem ornatum folia inaurata existant.

Pretiosius porro, & operimento præterea coriaceo inaurato, & forma ampliori constet, tum literis etiam insignioribus impressum.

De Signaculo Missalis.

Signaculum Missalis, cornu transuersale vnde funiculi pendent, habeat è sericis filamentis confectum, atque ita latum, vt eiusdem Missalis crassitudinem adæquet.

Funiculos verò sericos duodenos, colore diuerso distinctos pro officij ratione atque vsu: ac longè ita ductos, vt Missalis longitudinem vix quinque vncijs excedant.

Pretiosius verò signaculum è cornu transuersali constet, quod solidum aurum, aut argentum sit, idq. inauratum.

De Integumento Missalis.

Integumentum Missalis ita longè deductum sit, vt ab ima parte etiam reflexum, octo vncijs superet coriaceum Missalis operimentum:

à summa verò nihil omnino extet. Latè præterea patens, vt ab vtroque latere intrinsecus reflecti commodè queat. Subuestiatur tela linea aut bombycina, præter partem quæ infra pendens, eodem panno reflexo ornatur.

Huius integumentum extremitates, quæ Missale à lateribus & à capite circumdant, lineæ sericæ opere textili, quæ verò ab ima parte, lacinijs sericis ornantur.

Pretiosius autem integumentum habeat extremitatum ornatum, & lineæ & lacinijs, auro argentouè intextis insigniorem.

De Puluinari Missalis.

Puluinar, quod Missali libro supponitur, plenum sit non pluma, non tomento lanae coccina, sed lana solida, pilis ceruinis. Longè patens cubito, & paulò amplius; latè vncijs circiter decè & octo; ornatum ab vnoquoque angulo laciniatis fibulis; confutum simplici opere: sed partes extremæ confutæ integantur ornamento eiusdem generis & coloris. Cui puluinari nihil aliud, ac ne scabellum quidem subiiciatur; nisi cum sacerdoti oculorum aspectu laboranti opus est ad Missale alijs tollendum. Porro scabellum puluinari aliquantò angustius, vtrinque quatuor baculis transversaliter inter se exigua linea lignea in medio connexis firmatur.

De Instrumento candelæ sustinendæ ad officiorum Pontificalium usum.

Instrumentum quod vsui est sustinendæ per cappellanum candelæ in Missis officijsq. pontificalibus, ex argento; pretiosius ex auro aut argento inaurato fiat: manubrio longitudinis vnciarum quindecim, & à summa parte orbiculo constet, cui media intus lunula infixæ inhaereat ad candelæ imponendæ usum.

De Thuribulo, Acerra, & Cochleari.

Thuribulum, acerra, & cochleare, ex aurichalco singula sint artificiosè cælata atque ornata periti artificis iudicio.

Pretiosiora autem ex argento, aut ex auro, vbi per facultates fieri possunt.

Quod sanè thuribulum, cum quadruplici catenula, & operculo eiusdem metalli, vbi ritu Romano sit; at Ambrosiano more, cum catenula triplici, sineq. operculo adhibetur. Longitudo porrò catenularum sit cubitorum duorum & vnciarum circiter duodecim.

De vestitu Sedis Episcopalis.

Sedes Episcopalis, vt ex patrum instituto collocatur loco conspicuo atque illustri; ita vesti-

tu decenti pro solemnitate ratione ornari debet.

Porro vestitus eius sit è pannis sericis raris, non villosis, nec auro argentouè intextis. Illius gradus tapetibus pannisue lineis sternuntur.

De Scabellis assistentium Episcopo.

Scabella ministrorum Episcopo assistentium, è tabellis sectilibus populeis, abiegnisue consistent; cubito aut paulò amplius altè constructa; tum forma quadrata, quò firmitus hæreant; decorè præterea picta.

De Faldistorio.

Faldistorium, non amplum, neque altè extructum, vt sedes cathedrae Episcopalis, sed longè depressius esse debet: nec præterea à tergo, neque à lateribus quidquam habeat, quo sedes Episcopus nitatur.

E quaternis lignis nuceis, binis scilicet ab anteriori, totidemq. à posteriori parte inauratis, laminarum argentearum tegmine ornatis, iisque singulis ab omni laterali angulo formam capitis leonini paululum prominentis in summo exhibentibus, decorè aptè, firmiterq. constans, fedile coriaceum habeat solidum; idemq. non pluma, sed tomento pilisue minutim concisis plenum.

De Integumento Faldistorij.

Integumentum faldistorij subuestitum esse debet tela bombycina.

Ita verò dissectum, vt sedili tantum inherens, à reliquis partibus vsque in pavementum defluat.

De Pulvinariibus Faldistorij.

Pulvinaria faldistorij, vnum genu flexionis, alterum sessionis vsui, è serico villosis consistent. Eorum longitudo sesquicubitalis erit, latitudo porrò cubitalis.

De Abaco, & cæteris.

Abacus (mensa scilicet illa, in qua vasa magna ex auro argentouè confata, ad ornatum in signia, & rei diuinæ necessaria, ac vestimenta quædam, Mitraeque; atque alia id generis exponuntur) è tabulis sectilibus populeis; abiegnisue politè cõfecta, longè pateat cubitis quinque, paulouè amplius pro Ecclesiae magnitudine, choriue ratione; latè cubitis duobus & vncijs duodecim: alteq. item extruatur cubitis & vncijs totidem.

À tergo autem gradibus duobus pluribusue constet pro vasorum ratione.

Suffulciatur porrò binis ternisue tripodibus querneris aut nuceis, ad sustentationis firmitudinem.

Abaci

Abaci mappa è lino pretiosiori bissonè elegantè contexta, ita vndique pateat, vt à fronte & à lateribus ad pavementum vsque pertingat: tum à tergo si fieri potest, abaci gradus aptè contegat.

Si minus, altera eiusdem generis adhibenda est, qua gradus sternantur.

Vasa item ad abaci ornatum in gradibus exposita, ampullari forma sint, prout in vasis sacrorum oleorum cõfectioni dicatis demonstratur infra suo loco: altitudine cubitali, aut paulò maiori consistent.

Quæ verò in medio collocantur, aliquantò altiora esse debent.

Ex auro præterea, aut ex argento consistunt, in quibus profana cælatura nulla extet, sed pia ac religiosa.

Pelues aquariae, seu bacilia, quos fontes appellant, ex eodem etiam metallo, eademq. cælatura, tum amplitudine sesquicubitali per diametrum ducta.

Vrcei eiusdem item cælaturæ, metalli, ac magnitudinis præterea cum peluibus aquarijs cõuenientis decorè.

De linteo ad usum abstergendi manus.

Linteum quod manibus abstergendis in Missa sacro vsui est, ex lino tenui contextum, longitudine bicubitali, latitudine verò sesquicubitali constet: tum præterea vno & altero capite ornatum lacinijs & filamentis eiusdem materiae, & ab extremitatibus lateralibus acus opere simplici punctim retortum sit.

At illud quod Missæ Episcopalis vsui erit, cum è lino pretiosiori, tum amplitudine maiori, atque ornatu insigniori existere debet.

De Libris, Lectorario, Epistolario, & Euangelistario, eorumq. integumentis.

Hi libri, nempe Lectorarius, Epistolarius, & Euangelistarius, & Characteribus litterarum insigniores, & opere librario benè compacti cõglutinatiue, & decorè, firmiterq. operiti sint ad diuturnitatis usum, tum ita ornati, vt de Missali demonstratum est.

Ad ornatum præterea illud piè accommodatum esset, si sacrae mysteriorum imagines in ijs libris certo loco impressæ, minio & auro expolirentur.

Integumentum porrò eorum librorum tale esse debet, quale integumentum Missalis demonstrauimus.

De Integumento Lectorilium, & ambonis.

Integumentum Lectorilis statarij longè protenditur ferè vsque ad pavementum: latè patet vt lectorilis structura: à parte in qua libri apposti hærent, corio vestitur.

Integumentum lectorilis gestatorij, latum vt

est pannus quo vestitur; longum ad pavementum vsque.

Suggesti ambonisue integumentum, longitudine esse debet, qua est ipsius suggesti opus; latitudine, quæ vndique illud totum complectatur.

De vase gestatorio aqua benedicta.

Vas gestatorium aquæ benedictæ, vsui officiorum Episcopaliū accommodatum, ex argento, eoq. certis partibus inaurato cõfectum, piè etiã alicuius cælaturæ speciè præbeat. Ex eodem item metallo, non inaurato tamen, eodemq. piè opere cælatum adhibeatur in Ecclesijs cathedralibus, collegiatis, & parochialibus item, ceterisq. aliqua ratione insignibus: at ex aere, aut aurichalco conflatum, in ecclesijs census tenuitate laborantibus permittitur.

De panno ad abstergendum caput baptizati.

Pannus, seu fabarium, quod ad baptizati caput abstergendum adhibetur, è tela byssina, quod pretiosius vsui ministerij Episcopalis est, constare debet; è tela vero linea, quod ab alijs adhibebitur.

Erit verò circūquaque aptè decorèq. fimbriatum è tela vel byssina, vel lintea.

Longitudine erit cubitorum trium; latitudine verò tanta, quanta est telæ è qua constat latitudo.

De vasis sacrorum Oleorum.

Vasa Basilicæ cathedralis, in quibus sacra olea conficiuntur, ex argento, aut saltem è stano Britannico, eoq. puro puto & pretiosiori consistunt.

Forma ampullari sint: quæ ventre amplo & turgido cõfecta, à summo vsque ad collum sensim orbiculari accliuitate sine villo cælaturæ opere ascendente, ore hianti pauloq. extant, ab extremo in angustum paulatim vsque ad pedem deducta, opere sphaerali concludantur: cui pes à summa parte angustè, ab imo latius patens firmissimè hæreat.

Geminis ansis consistent: quæ cælaturæ speciè in ea parte exhibeant, in qua cum vasibus annectuntur.

Operimento integantur semisphaerali, quod in fastigio paruulam cruce affixam habeat, ita autem annexum, vt à fibula argentea stanneaue qua annectitur, totum à tergo pendeat; vt ne eo elato, Episcopi consecrantis manus in crucibus super oleis conficiendis impediatur. A fronte aptè ac firmiter in superiori propè vtrius parte paruulus tubus agglutinatus hæreat, vnde oleum defluat.

Itq. eiusmodi sit, qui ab imo patulus, sensim angustè ascendens, pari cum vasis altitudine, & à summo paululum incuruus ore angustior extet.

Vasa

Vasa tria præscripta forma conficiantur; vñ in quo sacri chrismatis, alterum in quo sacrae extremæ vnctionis, tertium in quo catechumenorum oleum consecretur. Singula vasa distincta sint inscriptione, literis grandiusculis inauratis expressa. Singula autè vasa olei, magnitudine sint, quæ cum Basilicæ cathedralis ratione cõueniat: sed eiusmodi tamen, quæ in consecrationis ministerio commodè & gestari & tractari possint.

De Velis vasorum sacri olei.

Vela (quæ superiora tria vasa triplicis sacri olei contegant, cum illud die Cænæ Domini conficitur) lōgitudine circiter cubitali sint; latitudine quanta est veli; illudq. vasis chrismatis è serico albo, reliqua duo ex rubro.

De Vasculis ministratorijs.

Vascula ministratoria totidem sint, quot vasa sacrorum oleorum, inscriptionibus etiã distincta, eadem forma, è stanno aut argento itidem, nec verò è vitro confecta: eaq. longè angustiora; quæ olei pondo, minora duo tantum capiant; à tergo solum anсата.

De Forfice ad usum sacrae ordinationis.

Forfex ex ferro, at certis locis inaurato conflata, vnciarum duodecim longitudine cõstet.

De Peluicula ad varia ministeria Episcopalia.

Peluicula vsui variorum Episcopaliū ministeriorum, ex argento conflata, profunda cõcauitate conflet, tum amplitudine sit vnciarum duodecim per diametrum ducta.

De Libro exorcismorum.

Hic Liber exorcismorum, vt cæteri libri ecclesiastici, opere librario decenter confectus, operimento tegatur, quod supra alijs voluminibus præscriptum est.

De Cereostatis.

Cereostata seu cereoferaria artificiosè tornata sunt, auro, aut coloribus decorè obducta in superiori parte qua cereus infigitur. Eorum orbis, ex charta ferrea, idest tola congruenter pateat, extremitate sursum reflexa, ad guttas capiendas quæ ex cereo defluunt. Alterius verò generis cereoferaria, quas cancelas appellant, infra ex ligno tornatili sint, supra verò quadrifariam secto, & ad cereos excipiendos apto; ornata verò vt alia.

De Operculis.

Opercula ex tenui charta ferrea fiant, quæ infra patulo circuitu sint, supra in acumè definant: bacillis aptè inferantur, vt per eos cerei quamuis altè positi extingui à ministris possint; hæc aliqua maiora ad vsum maiorum, aliqua verò minora ad minorum vsum conficiantur.

De Labaro, seu Vexillo.

Vexillum Sancti patroni vrbs, & opere, & materia, & ornatu insignius sit quam parochiale, tum amplitudine præterea maiori, quæ formam ferè quadratam exhibeat. Vexillum verò parochiale (quod siparum aut fanon ecclesiastico nomine vocatur) è tela auro argenteouè intexta, vel è serico firmiter contexto sit.

Longè pateat cubitis tribus & dimidio, lateque totidem, ita vt formæ quadratæ speciem præbeat.

Qua forma insigne illud augustissimumq. Cõstantini Imperatoris vexillum, quod Romani labarum dicunt, cruce pretiosa, cuius imago cælitus apparuit, intextum fuisse ex antiquis monumentis constat.

Porro è materia longè pretiosiori fiat, vbi præ parochialis vicinæ facultatibus potest.

Imagine effigieue Sancti aut Sanctæ, cuius nomine ecclesia parochialis nūcupatur, depictū, ornatum, aut contextum sit.

Colore præterea, quem sancti sanctæue cuius vexillum præfertur, imago pro ecclesiæ ritu deposcit.

Vndique cinctum ornatu laciniarum eiusdem coloris cuius vexillum est, permixtis etiam filis argento aurouè intextis.

Appensum præferatur ex hastili ligneo, eoque solido: cui à summa parte crux paruula quadrata præfigatur.

Hastile autem vexillo longius sit cubitis circiter duobus: colore item quo vexillum.

Vexillum verò, quod dum sceminæ in supplicationibus publicis procedunt, pro parochialis vicinæ distinctione præferunt, & materia, & colore, & imagine, & ornatu sit vt illud supra descriptum: at latè longèq. constans vno tantum cubito, & hastili breui ac tenui: cui item crux paruula in summo affigatur.

De Crotalis ligneis.

Crotala lignea, quæ ex vsu ecclesiæ in hebdomadæ sanctæ tenebris adhibentur, ex tabula sectili nucæ, quæneauè fiant: longitudine verò sesquicubitali, & latitudine cubitali consent.

A summo habeant foramen per quod manus infertur, lamina ferrea munitum; tum præterea laminas quatuor quinqueue ab vtraque parte

parte affixas ex ære seu ferro, vel totidem pilas ex ligno rotundas fune appensas, sonū ex percussione reddentes.

De stragulo sedilis sacerdotis.

Stragulum sedilis, in quo sacerdos Missæ sacrum solemniter faciens confidet, è panno laneo, aut serico raso in Basilicis insignioribus. Ita verò latè longèq. pateat, vt à tergo etiam sedile contegens, capite celebrantis paulò altius extet, & infra ad pavementum vsque propè pertineat.

De Aulais.

Aulæ in ornanda Ecclesia, siue ex corio, siue ex lana consent, ne profanis imaginibus humanis, aut belluarum picturis; sed religiosis pijsq. figuris mysterij sacri historiam significatibus contexta sint: & ijs potissimum, quæ Christi Domini, vel Sancti cuius nomine ecclesia cappellauè nuncupatur, res gestas exprimunt.

De lectorilibus.

Lectorilium genera duo; alterum sit, posita columella lignea, aut aliquo alio apto fulcramento cum basi congruente & decora, aut etiã armario exstructo pro recondendis libris ad vsum chori: supra quod fulcimentum tabula lata & longa, quantum satis sit ad capiendum apertos libros, decliui positura collocatur.

Aut verò sit tanquam duplicis faciei, vt ab vtraque, tabulæ quæ supernè in culmè coeant, duobus libris imponendis locum præbeant: è nucleo ligno erit artificiosè exculto, & alio etiam præsertim picto aut inaurato.

Alterum gestatorium magis est, & duplex: cuius partes sunt ex longis & angustis asserculis confectæ: per clauum in vtraque media parte fixum quo coniunguntur, in vnum coeunt cū tollitur & gestatur: & cum ponitur ad lectionem, supra & infra deducuntur, supra verò corio vtrinque affixo tenentur ad libros capiendos aptè composito.

Huius quoque ligna ornatum & artificium desiderant.

Hac eadem forma alia etiam lectorilia fiunt: nisi quod plicatilia, vt ita dicam, non sunt: & loco corij lignis tenentur in superiori parte.

Lectorilium integumentis circumstantur sericæ lineæ cum filamentis suis; ab vtroque quidem capite per vnias tres prolixis; ab alijs autè partibus, breuioribus & modicis, telaq. subtè recta sint: ita longa verò, vt vtrinque ad terram vsque demittantur: lata paulò magis quam ipsa lectorilia.

Tabernaculum huiusmodi sustentatur, in orbem latiusculè ductus, forma sexangula vel octangula sit, quod firmitus & decentius hæreat.

Nodus in medio decorè recteq. ornatus, nihil vel

De libris, seu voluminibus ecclesiasticis.

Volumina diuinorum officiorum vsui addita, vt potè Breuiaria, Lectionaria, & alia id generis in priori huius libri parte enumerata, planè eiusmodi sint, quale Missale paulò ante demonstrauimus.

De Conopæo.

Conopæum Tabernaculi sanctissimæ Eucharistiæ, in ecclesijs ritu Romano, è serico auro argenteouè intexto, vulgò brocato, vel è tela argentea aureauè, aut saltem è serico simplici coloris albi.

In ecclesijs ritu Ambrosiano videntibus, ex eadem materia, at rubri coloris.

Amplè vndique pateat pro tabernaculi maioris amplitudine; ita vt à summa parte crispatum, in fimbrijs etiam non angustè sed longè latius decenter respondeat.

Habeat verò vt moris est, ab extremis partibus ornatum laciniarum decorè contextarū.

Conopæum verò baptisterij è serico albo sit, vel saltem (in ecclesijs scilicet, quarum census tenuis est) è tela lineæ tenui; amplitudine autem & ornatu vsupra.

Appendatur & annectatur in ciborij summa te cruce subiecta.

De Tabernaculo paruulo sanctissimæ Eucharistiæ.

Tabernaculum paruulum sanctissimæ Eucharistiæ, sit ex auro, aut argento puro puro, eoque certis locis inaurato; aut saltem ex aurichalco cõstare debet, quod auri puri specie bene integatur.

Forma rotunda sit, & altitudine cubitali, aut maiori minoriue pro tabernaculi magni ratione: amplitudine, quæ hostiam amplam commodè capiat.

Distingui debet certis spatijs intrà columellas interiectis: quæ columellæ ornate fabrefactæ, non impares (ne sacrae hostiæ prospectum à latere impari impediatur) sed pares, nepe quatuor, aut sex, aut octo esse possunt: quæ si octo, binæ collocentur.

A summa parte columellarum existere debet ornatus è zophoro corinthio (quod opus fregio vocant) & coronicibus constans: ita vt in eo tabernaculi fastigium semisphærale aut pyramidale nitatur, adiunctis in ima parte fastigij duabus fibulis, siue vnias, quibus fastigium cum zophoro connectatur, affixa in summo paruula cruce quadrata, aut imagine Christi Domini crucifixi, vel resurgentis.

Pes, quo tabernaculum huiusmodi sustentatur, in orbem latiusculè ductus, forma sexangula vel octangula sit, quod firmitus & decentius hæreat.

Nodus in medio decorè recteq. ornatus, nihil vel

vel minimum eminens habeat, quo dum capitur, incommodè capiatur, aut digiti quidquam lædantur.

A parte inferiori tabernaculi, lamina orbicularis omnino argentea atque inaurata pro illius magnitudine esse debet: quæ sensim à lateribus indeq. circum in labijs eminens, fundum constituat; atque eiusmodi, vt cum vltu venerit, amoueri queat.

In cuius laminæ, fundiue superiori parte, mediâ affigi debet parua lunula aurea, vel saltem argentea inaurata duplex: quæ breui tenuiq. suffulcimento sustentata, à fundo paululum extet; tantulo præterea spatio diuisa, quantum sacra hostiæ crassitudo capit: eo item fabriliter operè confecta, vt vna alteri in sustentaculo firmiter apteq. inserta, aliquando disiungi possit: quò accuratiùs, si quæ fragmenta hostiæ sacræ in paruulo illius mediò spatio remanserint, colligantur.

A parte autem inferiori lamina hæc paruulo tenuiq. tubo transuersali constet; per quem spinula argentea ducta, eam laminam firmiter cū tabernaculo planè connectat.

Tabernaculo ita constructo, vas forma orbiculari illius magnitudini aptè conueniens, à summa parte clausum & solidum, ab ima vero apertum, è crystallo, aut è vitro pellucido pretiosiori apparari debet: quod intrâ ipsas tabernaculi columellas inferatur: vnde sacræ hostiæ prospectus esse possit.

De Pixide.

Pixis, quæ ad sanctissimam Eucharistiam rectè pieq. custodiendam adhibetur, ex auro, aut ex argento puro saltem, eiq. inaurato fieri debet.

Quæ pixis cum ex argento fit, si minus ab interiori & exteriori parte auro nõ illinitur, saltem ab interiori parte illinitur.

Cuius pes, vt manu facile firmiterq. capi queat, altitudine sit sex vnciarum.

Nodus in medio decorè recteq. ornatus, nihil vel minimum eminens habeat, quo dum pixis capitur, incommodè capiatur, aut digiti quidquam lædantur; præsertim quo tempore inter Missæ sacrum populo sanctissima Eucharistia ministratur, & illa indice & pollice coniunctis manu tenetur.

Vas seu cuppa, forma rotunda aut ouata profunda sit, & decenter pro profunditatis ratione ampla in fundoq. medio paululum aliquid habeat, quod in orbem tenuiter emineat.

In summa pixide circulus tenuis à labro minimè distans in sit, cui in orbem prominenti operculum innitatur.

Pixidis operculum forma itidem rotunda sit, vel ouata, quæ respondeat formæ pixidis, quod in medio in se pyramidis extet: ab vno & altero item latere paruulos tenuesq. vncias habeat, quibus in circulo aptè includatur.

In eius summo crux paruula, aut imago Christi crucifixi vel resurgentis infixæ hæreat. Vbi præ inopia aliud non potest, Episcopi iudicio, operculum, & pixis ex aurichalco aut stanno inaurato esse poterit.

De sacculo Pixidis.

Sacculus in quem pixis includatur, cum sacra Eucharistia per loca montuosa, præruptosq. colles via difficili defertur, è serico villosò, beneq. contexto sit, colore autem albo ritu Romano, sed rubro more Ambrosiano.

Intrinfecus circumuestitus tela bābacina, eiusdem coloris vt est sacculus.

Altior paulò sit pixide quæ includitur. Fundum habeat firmiter conlutum, bene crispatum, non quadratum, sed rotundum inflexat rosæ.

A summa parte funiculos sericos, eosq. solidos certis foraminibus ita insertos habeat, vt cum ducuntur, sacculi os adstrictū benè cohæreat. Qui funiculi ita oblongi sint, vt cum vsu venerit, illis collo appositis pixis inde pendeat.

De velis Pixidis.

Vela pixidi aut tabernaculo minori adhibenda, auro, aut argento sint contexta; vel quod magis laudabile esset, aurea, aut argentea, fimbriis circumquaque ex eadem materia adhibitis.

Eiusdem verò mensuræ cum ijs velis erunt; quæ calicibus adhibenda præscripsimus, vel maiora pro pixidis magnitudine.

Vela maiora ad sanctissimam Eucharistiam deferenda vsum auro pariter aut argento intexta, aut si quis velit, etiam aurea aut argentea, lata sint vt veli tela, longa cubitis sex.

De Umbellis.

Umbellæ, vna scilicet ad sacræ Eucharistiam contegendæ, altera ad insigniorum processionum officium vsui, è serico aut panno, auro argentouè intexto sint.

Vmbellæ autem minus pretiosa è panno subserico, vel saltem è zambelloto confici poterit.

A superiori parte contextæ sint tela bambacina: vndique verò ornatum habeant dupliciū fasciarum, quæ duodecim circiter vncijs longè pendeant: ijsq. fascijs confutæ sint ab omni parte fimbriæ filamentis satis prolixis.

Potrà inter vtramque fasciâ hastile inferatur: quod panno adaptatum & annexum, rectè extendat latera vmbellæ.

Cuius vmbellæ lateribus singulis, hastilia picta paribus inter se spatijs disposita, quibus illa tolli & gestari possit, quatuor pluræque eiusdem vmbellæ magnitudine supponantur. Sint verò vmbellæ rubri coloris, vbi ritus Ambrosianus est, at vbi Romanus, albi.

Tertia

De vasis Purificationis.

Tertia vmbellæ, quæ adhibenda est, vbi sæpè per semitas & angustos tra mites sanctissima Eucharistia fertur, eiusmodi sit, quæ in orbem ducta, ac non nihil fastigiata, latè per diametrum pateat cubitis circiter tribus: fasciola præterea circumdetur, quæ ex eadem materia constans, filamentis appensis circulatim pendeat. Sustentetur verò hastili vno, à cuius summo capite, tanquam à centro quodam, radij quidam lignei exeuntes vmbellæ vndique fulciat. Sit porò hoc hastile in media parte ita flexū, vt cum ab eo qui post sacerdotem incedit, sustineatur, in ipsius tamen sacerdotis caput amplè diffundatur.

De Laternis.

Laternæ ad sanctissimi Sacramenti ferendi vsum comparentur quatuor: quæ ex ligno inaurato pictouè, aut ex tenuissima saltem lamina ferrea consent: in ijsq. fenestellæ aptè dispositæ cornu pellucido clausæ existant; feruntq. præterea intrinfecus promineat, cereis inferendis insigendisuè accommodatum. Vt autem aptè præferantur, hastilibus longitudine quatuor cubitorū firmiter infixæ hæreat.

De Cereostatis breuioribus.

Cereostata breuiora, quæ vsui esse possint sacræ Eucharistia associandæ, ea forma apparari debent, quæ cereoferarijs longioribus præscripta est: at hæc breuiora esse debent: vt cum vsu venerit, cereis insertis possint manibus gestari. Colore vel rubro vel albo, prout ecclesia more vtitur Romano, aut Ambrosiano.

De Mappis ad vsum sacræ Communionis.

Mappæ, quibus scabella oblonga ad sacræ communionis in ecclesia ministrandæ vsum parata sternuntur, latæ sint non minus cubitis duobus: longæ verò, vt est scabellorum longitudo.

Mappulæ autem breuioribus, quæ ad eum vsum parantur, cum in ecclesia, vel ægrotis sacra Eucharistia ministratur, confectæ sint puro & tenui texturæ opere: longè pateant cubitos tres, latè circiter duos: ac ne extremitates quidem fimbriatas habeant, præter capita, quæ certè exornari conuenit.

De Scabellis oblongis.

Scabellæ oblongæ, quæ vsui sacræ communionis fidelibus in ecclesia præbendæ sunt, altitudine constent cubitorum circiter duorum, latitudine vnciarum sexdecim: sintq. condecoratæ dolata.

Vasa ad purificationis vsum parata, caueatur, ne si aurea aut argentea sint, calicis formam exhibeant; neque verò similia item cyathis vinarijs: è crystallo saltem conficiantur. Oenophora è stanno parentur, ita ampla, quæ purificationis vinum contineant: vrcei item minores.

De Cruce ad ægrotos ferenda.

Cruce quæ ad ægros fertur, ex auro, argento, uè, aut aurichalco, è ligno picto inauratoq. præclarè confecta, eiusmodi sit, in qua Christi Domini imago decorè expressa pietatem excitet.

De Tabella gestatoria pacis.

Tabella gestatoria pacis, quæ pretiosior est, ex auro, vel argento; minus pretiosa, ex aurichalco conflata, aliquoq. piæ cælaturæ ornatu insignis, imaginè pietatis condecoratè egregieq. expressam exhibeat: latitudine constet vnciarum octo, longitudine duodecim circiter; à tergo manubriū habeat eiusdem metalli.

De superpelliceo.

Superpelliceum è tela lini, aut cânabi puri sit, eaq. non rudi sed candida, non crassiori sed tenui potius.

Manicis ita oblongis, vt crispatæ vsque ad digitos summos pertingant; quæ esse possunt cubitis circiter duobus vel circa; latè autem patentibus in orbem cubitos circiter quatuor. In ipso ore forma rotunda potius quam quadrata: latum pro capitis crassitudine.

A pectore nullo modo scissum, aut dissectum. Longè ductum infra genua, atque aded ferè vsque ad crura media.

Latè pateat ab extremis oris in ambitum cubitis circiter tredecim vel circa, ab humeris cubitis octo circiter, ita vt aptè conlutum & crispatum decenter appareat, pro humerorum latitudine, corporisue crassitudine.

A nulla parte neque nimis, neque affectata artificiose operis elegantia elaboratum, ab humeris præsertim non specioso artificij ornatu.

De vasis instrumentis quæ in sacristia reconduntur.

Vas ad vsum aquæ benedicendæ paratur, quod non luteum, non testaceum fictileuè sit; sed æreum, stannoq. intrinfecus illitum; binis ansis, & ore patenti ampleq. constans, fundo item paulò quàm os angustiori; ita tamen, vt firmiter vas hætere possit.

Pollubrum, vas scilicet lauandis manibus sacerdotis, & vasculum ite aquæ infundendæ aptū, cum

cum is extra Missæ sacrum aliqua sacra ministeria obit, condecens congruentiq. inter se opere sint, ac magnitudine: ex argento autem confentur, aut saltem è stanno pretiosiori; tû piæ alicuius cælaturæ, aut incrustationis ornatu consistent.

Mantilia grandiora (quæ, præter ea quæ in sacristia appendenda sunt, ad abstergendas manus extra altaris usum parari debent) filo non crasso nimis intexta, & ab omni parte condecens exornata sint, tum ab utroque etiam capite filamentis adiunctis.

Longè pateant cubitis tribus; latè verò, quanta sanè est telæ latitudo.

De Vasculis sacrorum oleorum in Plebana ecclesia.

Vascula sacrorum oleorum vsui Plebanæ ecclesiæ, grandia sint pro ecclesiarum quibus distribuenda sunt, numero.

Quæ vascula argentea sint, aut saltem è stanno pretiosiori; literis vt infra inter se distincta: quibus singula sacra olea internoscantur.

Instar phialæ sint, operculoq. duplici integantur; vno quod in os vasis inferatur, altero quo vasis collum extrinsecus tegatur: quod utrunque in gyrum obliquè torqueatur: vt ijs ita firmiter opertis, oleum sacrum effundi nequeat. Capsulam habeat, quæ seruandis portandiq. sacrorum oleorum vasculis vsui sit, cum ad ea ab ecclesiâ cathedrali accipienda statò paschæ tempore mittetur.

Ea capsula è ligno sit, in tresq. partes distincta; vt in singulis partibus vnumquodque sacri olei vasculum cû bâbacio aptè collocetur. Corio decenti vndique pro integumento muniat; ornatuq. serico rubro intrinsecus circumuestiatur.

Operculum habeat eiusmodi, quod extrinsecus planum non sit, sed forma paulò eminentiori.

Clauis & fera ita claudatur, vt cum ad accipiendâ sacra olea portatur aperta tradita, possit à cathedralis ecclesiæ ministro, postquam is olea tradiderit, claudi digito paululum à superiori eius parte presso: nec aperiri subinde alia clauis queat, quàm illa ipsa, quæ apud Præpositum asseruatur.

De Vasis sacrorum oleorum in Parochiali Ecclesia.

Vascula Parochialis ecclesiæ ad usum sacra olea seruandi, vbi præ inopia ex argèto fieri non possunt, è stanno puro, eoq. nobiliori sienti tum perpolita mundaq. omnino sint.

Tria autè parentur, forma rotunda, atque eiusmodi, quæ inter se nulla planè dissimilitudine sint: atque sic quidem aptè coagmentata coniuncta, vt trianguli figuram exhibeant.

Iis omnibus vasculis simul contegendis oper-

culum vnum solidum adhibeatur, ita cōfectu; vt & paululum vasculorum contegendo vndique capiat, & cum illa operiuntur, hoc non disungatur; sed in vna parte filum hæreat; totumq. vasculorum opus operiatur.

Id operculum, etsi totum solidu vnumq. est; triplici tamen circulo distinctum, tripliciq. cōcavitate ab interiori parte constans, rursus ab exteriori paululum eminens (quæ concavitas vsui sit ad reponendum bambacium, quo sacrum oleum opertum est, cum illud postea ad ministerium adhibetur) & intrinsecus & extrinsecus in vnoquoque circulo literas apertè expressas habeat, quibus vniuscuiusque sacri olei vasculum distinctè internoscatur.

In primo vasculo sacrum oleum chrismatis asseruetur.

In altero oleum catechumenorum.

Operculum vasculi sacri chrismatis insculpitur his literis, CHR.

Alterum quo vasculum olei catechumenorum insculpitur, CATH.

In tertio vase, alterum vasculum quod minusculum sit, ex argento, aut stanno, aut è salice inferatur, operculo contectum.

In hoc ipso vasculo sal asseruetur, vt cum sal renouari opus est, hoc exiguum vasculum inde tutò depromatur, ac periculum euitetur sacri olei effundendi, aut sale permiscendi.

Cotyla præterea, quam scatulam dicunt, è nuce aliaue materia solida opere tornatili cum operculo fiat, totaq. corio contegatur; cuius operculum corio item intectum, ornatu aliquo impresso atque inaurato decoretur.

Tum scatula & operculum à parte interiori aliquo ornamento serico albo vestiatur.

Quæ ita confecta sit, vt paulò depressior sit quàm vasculi altitudo, quò facilius aperiat, neque necesse sit inde depromi.

Sacculus è serico confectus sit albo colore: si quando vsu venerit in locis montuosis facultate ab Episcopo data baptismum ministrari in alia ecclesia, quàm in Parochiali quæ remotior sit.

De vasculo extremæ unctionis.

Vasculum sacri olei extremæ unctionis ex argento aut stanno pretiosiori sit, idq. à reliquis sacrorum oleorum vasculis separatum.

Cui operculum in medio paulisper concavum affixum ita sit, vt cum vasculum aperietur, nō disungatur.

Eius inscriptio hæc sit, EXT. VNC.

Ad hoc vasculum asseruandum scatula item vt supra adhibeatur.

Sacculus item sericus coloris violacei, cuius forma sit eadem, quæ sacculo præscripto vasis chrismatis, & sacri olei catechumenorum constituta est.

Fundum habeat forma non quadrata, sed rotunda instar paruulæ rosæ; cordulas item sic ob-

oblongas, vt parochio animarumue curatori vsui esse possint ad vasculum collo appēdēdū.

De vase ad aquam baptismalem ferendam accommodato.

V certum vasculum sit, quo & in vrbe è cathedrali, & in diocesi è præpositurali plebana ecclesia in Sabbato sancto vigiliaq. Pentecostes ad vnamquamque parochialem ecclesiam aqua baptismalis afferatur; parochi singuli phialam paruulam ex argento aut è stanno pretiosiori dedita opera confectam sibi cōparent, quæ huic solum, neque alij præterea vsui sit.

Hæc porrò phiala eiusmodi sit, quæ duas tresue vncias aquæ capiat: habeat præterea tum operculum catenula minuta affixum, quo in orbem vbique versatili integatur; tum altera item catenulam operculo vncijs tribus altior, quæ illi deferendæ vsui esse possit; adiuncta huic catenulæ cordula serica, quæ dum asfertur, à collo sacerdotis ferentis pendeat.

De Vasculo in quo sacra hostiæ asseruantur.

Vasculum quod sacris hostijs asseruandis paratur, ex operculo constans, forma rotunda sit, ex argento, aut saltem ex polito ligno tornatili aliaue decenti materia, decoroq. item ornatu & opere confectum: intrinsecus verò è rico panno vestitum.

Latè pateat vncias quatuor pluresue, vt hostiæ inde promi commodè possint.

Alterum item vasculum minoribus hostijs asseruandis paratur, quod ex eadem materia, eodem opere, eodemq. ornatu constet; at amplitudine maiore, nempe sex pluriumue vnciarum per diametrum ducta, vt pro ratione loci plures hostias capere queat.

De Vase ad usum abstergendi Calices, & lauandi corporalia.

Vas ex aurichalco confectum aut æneum paratur instar peluis, binis manubrijs constans, atque ab vno labro ad aliud cubito vno & vncijs octo pluribusue, pro ratione ecclesiasticæ supellectilis, vndique amplum, oreq. eminenti, per quod quasi per canalem aqua inde paulatim in sacrarium effundi possit.

Quod vas vsui solum sit abstergendi calices, & lauandi corporalia.

De Capsulis corporalium, & purificatoriorum.

Capsulæ corporalium, è specioso ligno, aut certè condecens ornato sint: intus verò serico, aut tenui panno lineo circumuellite; forma verò quadrata.

Capsulæ item purificatoriorum, itidem vestitæ atque expolitæ.

De tapeto vsui sacerdotis sacras vestes induentis.

Taperum decens paratur, quo is sacristiæ locus sterneratur, vbi sacerdos sacrum facturus se induit.

Vbi verò præ inopia non potest, loco tapeti tabulatum instar clathrati operis sit, à pauimentò altè exstructum vncijs sex; ita tamen exiguis foraminibus quadratis, trium scilicet vnciarum tantum, plenum sit, vt stantis sacerdotis pedes non offendant.

De Mantilibus vsui abstergendarum manuum.

Mantilia quæ abstergendis manibus vsui in sacristia parantur, eo opere quod Damascenum dicunt, confecta sint; tanta latitudine consistent, quanta est propria telæ latitudo; longitudine verò cubitorum octo, aut pluriū pauciorumue, pro loci altitudine, depresso neuè.

Hæc porrò mantilia tornatili ligno, quod altè collocatum, beneficio ferri quo traicitur, circumuoluatur, extensa imponantur.

Quorum mantiliū capita eatenus demissa sint, vt hominis stantis vsui esse possint; funiculis verò in fertis hinc inde colligentur, vt per tornatile lignum circumduci queant.

De Tabellis quæ in sacristia affiguntur.

Tabellæ, quæ multiplices variæq. mox supra præscriptæ in sacristia affiguntur, non querneæ, non nucæ, neque denique è ligno subobscuro sint; sed ex abiete, aliaue id generis arbore albicante: vt ne literarum paginæ quæ illis agglutinabuntur, reddantur obscuriores, sed illustres potius, ex albedine ligni cui affiguntur.

Ad quarum tabellarum ornamum coronices ab omni parte adhibeantur; exq. expolitæ, aut præclarè pictæ aut etiam inauratæ pro ratione paginarum quæ ipsi tabellis affiguntur.

De supellectile officiorum suæ ad nom.

Cenotaphia, quas tumbas dicunt, in diocesium officiorum pro mortuis celebritate adhibenda, aut in arcum, aut in arcum ducta esse possunt.

Stragulum cenotaphij, ad basin sedetis sternendam quæ cenotaphio subici solent, è panno saltem laneo coloris nigri paratur.

Aut verò basis nigro colore pingatur, crucisq. etiam, mortuorumq. capitibus albis appictis. Pallium vel tegendi cadaveris, vel cenotaphij sternendi vsui paratur: hoc cenotaphij sine cruce; illud verò cadaveris cruce in medio habeat.

Vtrumque porro sit colore nigro; ac nisi pretiosius quis malit, è panno serico villosò, què villurum dicunt, aut saltem laneo contextum.

De crucibus cœnotaphij.

CRuces cœnotaphij, ex aurichalco saltè, aut ex ligno etiam decorè picto conficiantur.

Quæ cruces vt rectè stèt, bases marmoreæ, aut saltem ligneæ, ad eas aptè sustentandas parentur, in quarum medio foramen rectum insit, quod earum hastile capiat.

Sint verò à parte transuersa latitudinis cubitorum duorum; à recta longitudinis totidem præter manubrium.

De Candelabris cœnotaphij.

Candelabra cœnotaphij ex ferro confectur; altitudine content cubitorum duorum & dimidij; suffulciantur firma base, quæ instar tripodis, aut alterius firmioris generis sit, ne fortè præ pondere & lógitudine cereorum facile corruant: orbem præterea è lamina ferrea conflatum à superiori parte habeant; cuius orbiculi extremitas sursum reuocata, ceram defluentem contineat.

Super hoc item orbiculo apex ferreus infixus extet; cui vasculum inferatur, ad cereos excipiendo aptè accommodatum.

De alia Supellestili instrumentali.

TRipus ad thuris adolendi vsum, cum Missæ, & Vesperæ solemniter fiunt, è patella, aut vase focario constet: in quo ignis prunaue accensa teneatur: è ferro autem, aut ex aurichalco sit.

Cui tripodi adiungatur etiam cochleare cum manubrio adunco & forcipe ad prunam excipiendam.

Vasa in quibus oleum ad vsum lampadum recodetur, è lapide sint, aut è querno saltem ligno; operculis item content aptè compositis.

Guttus olearius, in què scilicet è vasibus olei infunditur, è stanno, aut saltem ex ferrea lamina tenui confectus, ore fati patulo sit; è quo

oscillu excitetur rostri instar, per quod tenui fluxione oleum in lampades transeat.

Infundibulum eiusmodi sit, quo oleum ex vasibus lapideis querneisue haustum in guttum effundatur: cuius infundibuli manubrium extremum reflexum sit, vt appendi possit.

C A P V T

Ad duos harum Instructionum libros pertinens.

HÆC de Ecclesiæ fabrica, tum interiori tum exteriori, ac de supellestili præterea ecclesiastica ratione formaq., duobus harum instructionum libris nos complexi, edimus ad Prouinciæ nostræ vsum.

In omni autem (vt decretis prouincialibus sanctum est) ecclesiæ, cappellæ, altaris, ædificijq. alterius ecclesiastici constructione faciendâ, instaurandâ, refarciendâ, in omni ecclesiastico ornatu, & sacræ supellestili apparatu, ratione ac forma etiam his instructionibus quocunque modo demonstrata præfinita, ab ijs quorum interest, Episcopi sui iudicium, & consilium, assensusq. adhibeatur; vt cum omnia ad diuinum cultum pertinentia illius iudicio dirigantur; tum ipse etiam accuratè videat, vt omnia & singula, quæ his duobus libris comprehensa aut demonstrata sunt, quoad eius fieri potest, rectè conformentur harum nostrarum Instructionum præscriptis.

Quoniam verò quæ hoc & illo superiore libro præscripta sunt, præ sumptibus, aliaue difficultate, in vnaquaque ecclesia non omnia singulae statim & vno eodemq. tempore præstari fortasse poterunt: idem Episcopus pro sua prudentia dispiciet ac statuet, quæ primùm, quæ deinde magis necessariò paranda faciendâ, quæ post item, & quæ vltimo loco pro ecclesiarum ratione, proq. opportunitate præstanda ordine sint, siue ad fabricam, siue ad supellestili modum vsumq. pertineant: ita vt demum quantum fieri potest, singula Ecclesiæ, Cappellæ, Altaria, & partes etiam singulae ædificatæ, restitutæ, instauratæ, instructæ, exornatæq. sint ad harum instructionum præscriptum.

REGVLAE,
ET INSTRUCTIONES
DE NITORE ET MVNDITIA
ECCLESIARVM, ALTARIVM,
Sacrorum locorum, & supellestili
ecclesiasticæ.

*Caroli S. R. E. Cardinalis tituli Sanctæ Prædix
Archiepiscopi iussu,*

Ex Concilij Prouincialis V. decreto confectæ, & in Synodo XI. Mediolanensi promulgatæ ad prouinciæ Mediolanensis vsum.

Prou. 7.

SACRARVM rerum mundi tiâ, ecclesiasticis sanctionibus præceptam, à maiorum nostrorum cõsuetudine, diligentiq. vfu acceptâ, graui decreto prouinciali à nobis cõstitutam, nõ fati vsum est vniuersè ijs præscribere, qui eiusmodi curæ præfeci sunt; nisi certas etiam & proprias præceptiones explicaremus, quibus res singulae mundè seruentur; atq. id eò magis faciendum fuit, qd & in omnes partes debi intelligitur cultui, officijsq. diuinis; & facile etiam ex vfu quodam inconsiderato à sacerdotibus negligi perpicitur. quæ quidem non ad rerum diuinarum decorum tantum valebunt; sed ad ipsarum quoque rerum integritatem, & incolumitatem, quæ cum munditia coniuncta est, plurimum conducent. debent verò qui eiusmodi curationem sortiti fuerint, his præscriptis ita vt; vt cum omnia in eis contenta præstiterint, industria suæ tamen aditum ad alia omnia clausum nõ arbitrentur, quibus opus Domini perfectius efficiatur.

Primum igitur bis annis singulis, semel ante natalis Domini diem, iterum ante pentecostis solennitatem, vniuersæ ecclesiæ, & sacellorum superficies interior, à solo ad fastigium emundetur diligenter à puluere, operibus araneorum, & omni sordè, per operarios in rebus eiusmodi exercitatos.

Idem præstetur in facie ecclesiæ, si artificio sit ad puluerem aut sordes contrahendas apto.

Quod sculptum, fictum, cælatum fuerit, præsertim si idem sit pictum, aut auratum; molliter tractetur, sæpiusq. si opus sit, purgetur: adhibitis ad tergendum mollibus penicillis, aut scopulis ex palustris arundinis quasi pluma.

Columnarum, si sint, bases saltem; vasa aquæ benedictæ; gradus; cancelli; tabulæ quæ sepulcra claudunt; mensæ altarium, si consecratæ nõ

sint; sacrarij pars exterior; labra ad vsum manuum abluendarum; & omnia lapidea quæ in ecclesia & sacristia sunt, nitida reddantur: quæ asperiora sunt, arena & aqua fricentur: lauigata, aqua & cinere: lucida tergantur, adhibito eo veluti vngue, seu puluere, quæ sit ex politura crysalli, cum panno coactili, quem seltrum appellant. aut verò etiam ratione præscripta supellestili, quæ est ex aurichalco. quæ verò ita absterfa, & lauata fuerint, siccetur et diligenter. Singulis mensibus, si fieri possit, eadè pars interior ecclesiæ & cappellarum mundetur, quantum homo in solo stans, & scopulam arundini seu pertice benè longæ alligatam adhibens, facere possit. Neque verò tunc omittatur pars superior cappellarum, si arudo pertingat. tunc anguli omnes verrantur, scânis quibuscunque altariumq. suppedaneis seu bradellis remotis. si id comode fieri possit. ad huiusmodi autè vsum etiã adhiberi poterunt perticæ coniunctæ, & per funem ductiles; ita vt magis minusue altè adigi pro necessitate possint.

Eadem diligentia sacristiæ adhibeatur. Quæ ex ligneo nuceo, aut simili sunt, ostia, valuæ, suggestus, subsellia chori, lectorilia, candelabra ad chori vsum, cornua quibus sustentantur lampades, altarium suppedanea, sedes confessionales, scabellia genualia seu scâna ad genua tectendû, scrinia, armaria, & si quæ alia sunt huiusmodi in ecclesia, & sacristia, eodem temporis intervallo benè abstergantur laneo panno, aut lineo crasso, sed molli.

Solum chori ligneum benè itidem fricetur crassiori panno.

Bis verò singulis annis, eadem, quatenus comode fieri possit, fricentur nucleis in panno incluis: præter ea tamen, quæ sandaracha, quæ vernicem dicunt, sunt oblita.

Interim dum hæc præstentur, velentur picturæ, & altaria recta sint.

Cubiti qui ex vncijs viginti quatuor constat dimidia pars vnciatim delineata, hæc est.

tur, non ideo tñ extraordinariè quoq; fieri nõ poterunt, si oporteat, prout ei visum fuerit, cuius hoc interest; puta si ex labe que fortè asper sa sit, aliquid saluo decoro non possit adhiberi; aut alia causa incidat.

Præcipuis solemnitatibus, sicuti Natali Domini, Resurrectione, Ascensione, Pentecoste, solemnitate Corporis Domini; Natiuitate, Assumptione, & annũciatione Beatissimę Virginis; festo Sancti Ambrosij, omnium sanctorum, & Sancti titularis ecclesię: & si quę sunt eiusmodi, munda omnia adhibeantur: & pulchriora item ad descriptionem de apparatu faciendam.

Mappę altarium Missis finitis contegantur stragulis suis. prius verò leuiter purissima scopula, eius generis quod vestimentis adhibetur, propriè ad eum vsum destinata purgentur: ipsa stragula singula hebdomada diligenti agitatione à puluere mundentur, & purgentur; præter id quod etiam quotidie mane eadem leuius excuti debent. tum aeri tertio quoque mense exponantur.

Corporalia, & purificatoria, cum remouentur, vt alia adhibeantur munda, ponantur in arcula seu canistro ad eum tantum vsum destinato: & antequam foras dentur ad lauandum, domi ab eo qui sit in sacris lauentur in proprio vase superius commemorato, lixiuia, & sapone adhibito; & mox bis aqua sola abluantur. quod ex lauatione superest, in sacrarium fundatur.

Albæ, & superpellicea lauta, crispanda dentur more solito; quoties reponuntur, aptè saltem contorqueantur, si non crispentur.

Corporalia item dentur personis peritis, vt amylo inducto ea durefcere faciant, & complicant præscripta ratione. tempus huic operi aptum erit à Mense Maio ad Octobrem.

Recondantur verò hæc linea omnia benè sicca & cõplicata separatim suis locis, vt sint in promptu; apponanturq; rosa sicca, & lauandula, aut similia, tum ad maiorem munditiam & elegantiam, tum vt à tineis libera sint.

Nullus sacerdos ad Missam faciendam accedat se dis calceis, aut crepidis. ideo semper crepidæ in sacristia habedę sunt ad eiusmodi vsum. si sacerdos sit externus, eius rei admoneatur. neq; verò item ministri ad inseruiendum accedat, nisi mundis calceis, aut crepidis.

Habeatur coram in sacristia scopula, qua sacerdos & clerici vtantur ad vestimenta mundanda, antequam ad sacrum accedant.

Omnia indumenta distinctis proprijs scrinijs habeantur; & secundum coloris, pretijq; varietatē: linea quoq; pro genere & pretio distincta sint, apponanturq; cuiq; generi proprię schedulę.

Capsulæ recondantur ductilibus capsis, quæ in armaria inseruntur; atque posita crassiore charta quæ fundum capsę contegat, appositisq; sic eis rosarum folijs, & lauandula, aut similibus, ponatur capsula cū manipulo suo, & stola; mox alia eiusdem generis pro altitudine capsę addantur item integumenta Missalium, quæ sint

eiusdem generis, & sacculi seu bursa corporaliū. recondantur verò casulæ benè extentæ si ne ruga aut plicatura: eodem modo dalmaticę, & tunicellæ. supra omnia aut alia charta sit, vt res mūdiores seruetur. Quæ sunt ex auro, seu argenteo panno, aut ornamenta habent auro vel argento asperiora; habeant pannum inter vtranque superficiē, ne cõfricata corrodantur. Pluuialia, maxime si aurea vel argentea sint, vel recondantur in amplo armario extenta; vel reponantur plicata vt alia; ita tamē vt nullo modo inflectatur quæ pars pensilis à tergo est; & interponatur pannus, vt modò dictum est.

Quandocumque extrahuntur hæc indumēta, substernatur eis mappa munda: & si aliquo spatio relinquenda sint, stragulum supersternatur.

Quæ raro adhibentur, quandoque in sereno cęlo explicata exponantur, ne fortè mucescant, vel malè oleant; sed non in sole. poterit id fieri mense Maio, & Septembri, & semel in hyeme, pro opportunitate temporis.

Pallia altarium habeantur semper si fieri possit suis telaribus extentè affixa, poteruntq; vni asserculorum structuræ duo affigi diuersi coloris; vt pro diei conditione necesse non sit nisi vertere telaris faciē. ita in amplo armario erecta habebuntur, dempta linea filamentorum, quæ assuta non sit. interponatur verò pannus, siue inter duas palliorum facies in armario, siue inter pallij & altaris faciem; ad vitandā eā, quam supra diximus cõfricationem. commodum verò erit, pannum esse adeò latū vt vtrāque telaris faciē, & sic pallia ab vtraque parte affixa contegat: & ita in media sui parte affixus telari, nunc quidem hinc inde extendatur, & ab omni latere ligaculis connectatur, nunc verò ad vnā partem tātum; prout duas facies telaris aut vnā contegere oportuerit. illud etiā cautionis adhibeatur in telaris asserculo superiore; vt eius angulus inferior cui palliū adhæret, omnino recidatur, & deprimatur, vt nullo modo possit acumine lædere pallium. cū altari pallia adhibentur, velamentum in superiori parte concinnè eis obtendatur. Missarum tempore tantum, ne sacerdos impediatur, vel adherendo lædat paramenta: quod ne pedibus fiat, prohibebit tabella, quæ à suppedaneo surgens in altitudinem trium aut quatuor digitorum altare circummunit. Quod si ea asserculorum contabulatione haberi non poterunt; ita plicentur, vt si quæ crucis species, aut imago affixa est, non inflectatur; cautioque adhibeatur si oporteat, interpositi panni.

Tapetia, crassioresq; panni ad soli insternendi vsum, cū recondenda sunt, prius purgentur cera, & si quid aliud sordidū inhæserit; aeri post exponantur, & diligenter exagitentur ad excutiendum puluerem; scopula benè mundetur; & ita complicata suis locis recondantur.

Sacristiæ fenestræ sæpè pateant sereno siccoq; cęlestium capsulæ ductiles paulūm educantur, vt etiam quæ intus sunt, sentiant aeris beneficium.

INSTRUCTIONES CONGREGATIONVM DIOECESANARVM,

Illustris, & Reuerendiss. in Christo Patris & Domini D. Caroli S. R. E. presb. Card. tit. S. Prædix Archiepiscopi Mediolani iussu,

Ex Concilij prouincialis I V. decreto editæ ad prouincię Mediolanen. vsum.

Carolus S. R. E. presb. Card. tit. S. Prædix, Dei & Apostolicę sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, uniuerso clero urbis, diæcesis, & prouincię nostrę Salutem in Domino.

Tit. de Vic. foran. pag. 21.

NEMO est, qui disciplinæ ecclesiasticę vsu peritus sit, quin intelligat, quanti ad illam non solum constituendam, sed etiam tuendam, atque adeò propagandam intersint illi sacerdotales & clericales conuentus, quos ex Concilij Prouincialis primi decreto, Vicarij diocesanij in sua quique regione pro muneris commissi officio singulis mensibus in orbem habere debent. Sunt enim ij tanquam scholæ, atque exercitationes, non solum studiorum, sed etiam officiorum ecclesiasticorum, in quibus cum animarum curatores, tum ceteri clericali ordinis homines versantur. Nullaq; illorum instituta ratio est, quæ in omnes partes utilis non sit, non salutaris, & ob eam rem necessaria. Pietatis porrò officia populo in ijs præstantur; preces publicę pro viujs & defunctis adhibentur; studia cleri excitantur; morū clericalium disciplina breui quodam scrutinio conformatur; ecclesiarum cultus & ornatus adiuuatur; omnis denique rei ecclesiasticę quæ ad eam pertineat institutio, ad vnum eundemq; executionis vsum pariter vbique ex decretorum synodaliū auctoritate introducitur: & verò quod maximè refert, cū in aliquo eiusmodi conuentu clerus versatur, non solum alius ab alio mutuum adiumentū sumere potest, quo vtatur ad muneris sui functiones, sed etiam cū in quodam actionum sacerdotaliū quasi teatro sit, ibi, si quem eximia aliqua virtute præcellere animaduertit, ab eo exemplum sumat licet ad illius virtutis imitationem. Quamobrem cū tanta tamq; magna inde commoda existant, cūq; longè plura ac maiora in dies, diuino in primis munere futura demum speremus, si tales conuentus rectè, ordine, & clericali normæ cõgruenter perpetuò habeantur: nos illis celebrandis leges in concilij prouincialibus nostris cū præscripsimus, non solum easdem in vnum collectas, verum etiā alia nonnulla ex disciplinæ conuentualis rationibus vsuq; accepta, decreti prouincialis auctoritate hoc breui libro complexi, vobis omnibus & singulis quorū interest, iam tandem edimus. Vestrum est igitur, ita diligenter agere, vt & quam in hoc ipso libro decernendo paternam sollicitudinē Episcopi pastoresq; vestri vnā nobiscum posuerunt, & quam nos potissimum curam studiumq; in eodem conficiendo atque edendo adhibuimus, eam omnem vos exequendo vicissim accuratissimè præstetis. Valete in Domino.

QUAE AD VICARIUM DIOECESANUM PROPRIE SPECTANT.

TIT. I.

Tit. de Vic. forane. cōstit. p. 22.

VM in Concilio provinciali primo de Vicarijs foraneis diocesanisue creandis decretum est, ea sanè ipsis cura commissisa fuit, ut certis quibusdam legibus parochiales in diocesi conuentus haberent.

Quas quidè leges, & pleraq. alias cæteris deinceps Synodis provincialibus ad id munus ritè rectèq. obeundum constitutas, hoc libro distinctius atque enucleatius explicari, operæpretiū esse censuimus.

Illud igitur Vicarius diocesanus, ad quem horum conuentuum præcipua cura delata est, in animo propositum fixumq. habeat, se munus atque adeo onus sustinere non leue, sed graue admodum, ac planè multiplex: in quo scilicet cleri pietas, moderatio morum, obediētia, rerum sacrarum studia, & virtutum exercitationes continentur: quæ omnis sacerdotalis clericaliſq. disciplinæ firmamenta ac præsidia sunt maxima.

Quamobrem is cum semper, omniq. loco, tum verò in huius muneris sui administratione, talem, & diuinæ charitatis ardore, & sacrarum rerum studio, & vitæ morumq. integritate, & doctrina, & virtutum officijs, sanctèq. factis se præbeat ac præstet, ut clerus cuius curam gerit, exemplis præclaris in dies magis atque magis in omnes piè rectèq. agendi partes conformatus, religionè & sanctitate florens, fructus ferat fidelibus salutes & vberrimos.

Et verò in primis hæc diocesanarum congregationū instituta & præcepta, ex decretis provincialibus, & aliquo disciplinæ vsu rationibusq. sumpta, non memoria solum comprehendat; sed etiam, id quod caput est, in omnem executionem, omnemq. rei benè gerendæ consuetudinem, quoties occasio feret, rectè inducat.

Quò plus autem subsidij ad eam ipsam rem sibi comparabit, eò in omnes partes vtilior erit muneris sui functio atque administratio.

Quamobrem sæpenumero Episcopum, cuius auctoritate consilioq. potissimum niti debet, ac curatè consulat, non solum de ijs, quæ his præceptionibus exequendis vsui atque adiumento esse possunt, verum etiam si quæ aliquando inciderint, quæ vel dubia, vel difficilia explicanda sint.

Quæ verò in munere sibi commissio rectè gerendo partes sint, facile ex ijs perspiciet, quæ mox infra commonstrantur.

Primò ipse Vicarius duodecim antè diebus quam stata congregationis dies venerit, de illius & die certo, & loco vbi futura est, Episcopum per literas certiorè faciat: ut si quando voluerit, aut ipse, aut eius iussu Visitator, aliufuè quem maluerit, congregationi præsens in tempore adesse possit.

Ad locū, qui congregationis futuræ causa indicatus est, summo manè primus omnium se conferat: postremus inde discedat.

Ad quæstiones, quæ de casibus cōscientiæ proponuntur explicandas, præmeditatus ita accedat, ut theologos etiam, aut iuris pontificij peritos, si res feret, in consilium adhibeat: & sic quidem aptè, grauitè, doctè, & sententiā suam exponere, & eius rationem reddere possit, non sine aliorum qui adsunt, consensione.

Eo ipso conuentus die antequam in viam sedet, summo manè Missam celebret, nisi aliquādo secus sibi videatur.

Vbi primùm ad constitutum congregationis locum peruenerit, ecclesia perspecta, apparatusque omni, copiam sui populo faciet, ita ut secum colloqui agereq. facile ille possit, si quid forsasè velit, quod ad Dei cultum, ecclesiæuè ornatum amplificandum, conseruandumque, aut ad animarum salutem spectet.

Quo in audiendi munere tamdiu versabitur, quoad initium fiet officij pro defunctis.

Cui officio omnino interfit, reliquis occupationibus intermissis.

Si verò infirma valetudine, aut alia iusta causa impeditus, conuentui, qui ad constitutam diè indictus est, interesse ipse non poterit, in aliam diem ne eum proroget aut differat: sed eius loco præsens adlit is, quem Episcopus substituet, aut quem ipse Vicarius delegauerit.

QVI AD CONVENTVM DIOECESANVM VENIANT.

TIT. II.

AD conuentum diocesanum Vicarius foraneus ex Concilij provincialis primi decreto sacerdotes omnes cogat, qui in regione sibi commissā curam animarum quouis nomine gerunt.

Capitula item & canonicos accerfet; nisi quos ob eorum multitudinem non interessè Episcopus censuerit, cum ipsi & celebres & frequentes de rebus spiritualibus conuentus habeant.

Idem de alijs inferioris ordinis ministris decretum sit, qui chori officijs deuincti sunt.

Eò præterea accedant omnes, & qui beneficia ecclesiastica obtinent, & qui item sacris ordinibus initiati sunt; ijs tantummodò exceptis, quos ob ingrauescentem ætatem, aut ob aliam causam, hoc onere liberos & solutos esse Episcopus iusserit.

Verum quò faciliùs diiudicare Episcopus possit, quos hac lege deuinctos teneri oporteat: Vicarius diocesanus in anniuersaria septuagesimæ congregatione, Synodoq. item diocelana, ad eum nomina deferat Sacerdotum & clericorum totius regionis sibi concredita.

De quibus singulis non ambiciosè, sed sincerè vereq. referat, quam & in doctrinarum, & in virtutum disciplinis progressionem habeant.

Qui

Vbi supra §. Hi autem.

Qui in numero adscriptus, siue ab Episcopo extra ordinem conuenire iussus, abfuerit; absentia tamen causam Vicarius cognoscat: quæ sine legitima causa abfuerit, præter alias pœnas quas Episcopi arbitrio luet, ne minus etiam quarta parte nummi aurei mulctetur. Nec verò multa maior sit aureis nummis duobus. Atque intrà hos quidem limites multa pro culpa modo, & personæ ratione temperare, Vicario diocelano liceat.

Vbi cleri numerus maior erit quam triginta, aut regionis spatium decem millibus passuum amplius patebit; aut verò alia causa erit, quam ob rem omnes in vnum locum conuenire nō possint: tunc Episcopus re perspecta causauè cognita, eiuſdè regionis clerum in duos pluresuè conuentus tribui dispartiriue, aut capitulū canonicorum, si quod erit, non euocari iubebit; aut aliam aliquam rationem, prout expedire viderit, iniri statuet, quæ nec tam salutare institutum omittatur, nec clero plus oneris imponatur, quam ferre possit.

Neque verò vnquam nisi grauissima causa, eiuſdem regionis plebisq. clerus (cū quasi vnum corpus sit) in multas partes dittrahi diuelliq. debet.

QVI DOMI SVÆ CONVENTVM HABERE DEBENT.

TIT. III.

DOMI suæ conuentum habeant, sumptusq. necessarios eo nomine faciant omnes, quibus animarum cura quouis nomine commissisa est.

Vicarij item perpetui, quiuè aliorum vice, certo incertouè tempore curam animarum gerūt, conuentum impensis eorum habeant, quorum nomine animarum curationem sustinent; nisi aliter vel inter eos conuenierit, vel ab Episcopo decretum sit.

Regulares itè, siue suo, siue sui ordinis nomine curam animarum gerunt, id oneris suo loco subeant, ijsdem legibus deuincti quibus cæteri item parochi; nisi illis petentibus, Episcopus, prout expedire iudicauerit, in alia eiuſdem loci ecclesia, aut in alia etiam parochia congregationem illorum sumptibus haberi statuerit. Vbi laicorum impensis curator animarum alitur, si, cū cleri eo loco cogendi tempus incidit, nullus erit; nihilominus cogetur sumptibus laicorum: qui à Vicario diocelano non vlla importunitate, neque vlla efflagitatione ad impensas suppeditandas incitabuntur; sed piè benigneq. inducentur, propositis salutaribus vtilitatibus, quæ cum ad eorum parentes vita hac perfunctos ex sacrarum Missarum diuinorumq. officiorum celebritate dimanabūt; tum ad ipsos etiam ex concione indulgentijsq. pertinebunt, quæ fidelibus cōcessæ sunt, qui diuinis illis officijs interfuerint.

Quòd si nulla ratione ad id perducipotuerit, tamdiu conuentus prorogetur, quoad illius Ecclesiæ curator creatur: cui sanè ea dilatio nihil detrimenti vllō modo importet. Cū autem vertente tempore conuentus celebritas, ad Ecclesiam cuius curationem gerit, ordine redit; tunc impensis suis ipse conuentum habeat.

In Ecclesijs præterea vbi animarum curatio geritur vacantibus, conuentus eodem ordine habeatur sumptibus earundem Ecclesiarum.

Qui domi suæ conuentum habent, eos par nō est impensas erogare minus necessarias.

Quamobrem quicunq. conuenierint, ne seruos secum adducant, neque adeò clericos, hoc veritum sit. Quòd si ob valetudinis imbecillitatè, aliamuè iustam causam, cuiquam seruum clerici cumuè secū ducere permissum erit, caueat omnino Vicarius diocelanus, ne parochus in cuius Ecclesia conuentus habetur, quidquā sumptus in eum seruum clericumue erogat, ne se is quidem offerat, atque adeò obtendat.

Verum si fieri commodè potest, extra ædes vbi clerus coactus est, serui, ac multò magis iumenta equiuè diuertant heri impensis.

Vbi plures portiones parochiales sunt, aut beneficia, tituluè, aut præbendæ coadiutorales, quibus ab institutionis initio cura animarum incumbit, quamuis populus distinctus non sit; tamen diuersi conuentus à suo quiq. portionario Sacerdote certis temporum interuallis habeantur. Si verò aliquam è portionibus vacare contigerit, idem decretum sit, quod de ecclesiarum curis vacantibus præscriptum est.

In ecclesijs autem collegiatis, vbi ad præposituram cura animarum pertinet, impensas præpositus faciat. Idem præstet, etiam cū in ea præpositurali ecclesia adiutores curæ parochialis sunt, siue substituti canonici, siue cappellani, atque adeò qui titulum obtinent; si modò non sint quasi portionarij, quorum munus supra demonstratum est. Sin autem cura animarum adiuncta capitulo sit, impensam faciat ac præstet idem capitulum.

Qui ad conuentum diocelantum accedit, si beneficium ecclesiasticum obtinet, aut sacris initiatus est, lege tamen conuentus habendi non adstringitur; solidos sex, aut quot pro tēporis vel regionis ratione Episcopus præfuerit, secum afferat: quos solidos rectori ecclesiæ vbi conuentus habetur, rectè fideliterq. coram vicario persoluat. Eam verò pecuniam si rector accipere recusat, tunc is in arcam confratriæ sanctissimi Sacramenti illius ecclesiæ statim depolat, in codicemq. accepti referri curet.

Nec verò statam hanc solidorum solutionem à Vicario, aut ab eo qui conuentum habet, condonari, remittiue vllō modo liceat; ut ne istius modi condonatione, eiuſuè exemplo, cæteris iniuria, vel detrimentum fiat. Si verò Vicarius, aut ille contrafecerit, quadruplum Episcopi auctoritate persoluat.

OR-

ORDO IN CONVENTIBVS
habendis.

TIT. IIII.

ORDNIS ratio ea erit, vt in orbem perpetuo quodam cursu, clerus semel singulis mensibus, modò in hanc modò in illam ecclesiam parochialem conuocetur.

Atque hyeme quidem ijs locis conuentus indicatur, ad quæ & accessus facilior, & iter breuius erit.

Qua in re, quantum ratione prouideri poterit, omnino locorù incommoda temporum opporunitate mitigentur; rursumq. horum acerbitas illorum lenitate temperetur. Et denique itinerum difficultates, Vicarij prudentia, de seniorum sacerdotum consilio Episcopo approbante minuatur.

Ordo præterea (nisi Reuerendissimus Episcopus aliter censuerit) de conuentus consultatione à Vicario constituatur, & à Cancellario regionario describatur, in actaq. referatur.

Si verò ordinis ratio aliquando mutetur necesse est, vt & locorum, & temporum incommoda euitentur; de mutatione in proximo superiori conuentu agatur, ac deliberetur.

Si quid autem temporis progressu Vicarius conuentusq. ob iustam causam renouari mutariq. oportere censuerit; id ne cuiusquam incommodo detrimentouè fiat. Nemoq. plus oneris sustinere cogatur, quàm muneris sui partes, & facultates tulerint.

Si quis suo tempore graui aliquo incommodo conuentum habere non poterit, is interposita Vicarij auctoritate cum alio conueniat, qui id oneris suscipiat, vicem illius ipse alio tempore subiturus.

DE TEMPORE CONVENTVS
habendi.

TIT. V.

Vbi supra.

CONVENTVS ex Synodi Prouincialis primè decreto in singulos menses semel cogatur. Si qua autem in regione ob hyemis vim, vno alterouè mense conuocari nõ videbitur: id Episcopo inconsulto ne fiat, quemadmodum in Synodo Prouinciali quarta decretum est.

Verùm vt quàm minimo parochialis curæ detrimento damnoq. tam utilis conuocatio fiat, id Vicarius accuratè præuideat, ne conuentus qui proximè futurus est, in aliquam solemnem celebritatem incidat; quæ vel ex ecclesiæ præcepto vbiq. terrarum, vel eo potissimum loci agitur, in quem clerus cogendus est. Ne uè in ea tempora incurrat, quæ in sacris confessionibus audiendis, sacramentis ministrandis, alijs uè parochialibus actionibus ministerij suè gerendis, consumi solent, & debent.

Cuiusmodi est tota hebdomada, quæ diem Na-

talem Iesu Christi Domini proximè antecedit, & hebdomada item duæ ante Pascha Resurrectionis, & omnis præterea hebdomada, quæ aliam insignem celebritatem antegreditur, in qua fidelium confessiones comunioneq. frequentiores esse solent. Eiusmodi celebritates sunt, vt potè sacri dies Pentecostes, solemnitas Corporis Domini, assumptio beatissimæ Virginis Mariæ, dies festus omnium Sanctorù, dieq. que item officio pro defunctis eo loci dicatus, vbi conuentus proximè futurus esset.

Cùm autem de Episcopi sententia conuentum aliquando intermitteri contigerit, in ea cura cui gilet Vicarius diocæsanus, vt tam salutare munus quamprimùm reperatur, & quidquid dâni detrimenti factum est, frequentioribus conuentibus, omniq. alia ratione resarciatur ac que instauretur. Qua in re si remissum se negligentemq. præbuerit, pœnam pendat Episcopi arbitrio.

Summo manè quoad eius fieri poterit, omnes singuliq. ad locum conuenient, qui in conuentu proximè indictus est.

Vicarius, eos qui seriùs conuenerint, seuerè reprehendat; & quos sæpiùs huius negligentia reos animaduertit, eorum nomina ad Episcopum deferat.

Quicumq. autem officio pro defunctis non interfuerit, solidis decem mulctetur; totidè si Missa conuentuali; quinq. si præsens processioni non interfuerit.

Qui verò tam sero venerit, vt muneri, quod sibi in proximo conuentu demandatum est, præstò esse non potuerit, nummis realibus tribus mulctetur.

Quam mulctam omnem pro contumaciæ culpæ ratione arbitrato Vicarij diocæsanus auge ri liceat, ita tamen, vt ne nummi aurei lummam excedat.

DE VESTITV AD CONVENTVM
deferendo.

TIT. VI.

VESTITVM decretis prouincialibus vnicuiq. præscriptum, pro ecclesiastici beneficij quod quisque obtinet, dignitatis uè ratione singuli induant, & gestent. Si verò ob itineris difficultatem gestari non potest, certè eo loci vbi conuentus habetur, omnino induant.

Qui alium vestitum induerit gestari uè, pœnis contra illos qui eo in genere peccarint, constitutis afficiatur: nisi fortassè cuiquam ob iter longius, aliam uè causam, facultas ab Episcopo permessa sit breuioris vestis induendæ & gestandæ.

Superpelliceum item afferat, etiam si regularis sit. Id verò eiusmodi sit, vt neque situ sordeuè squalleat, nec verò vetustate obtritum sit; sed candidum, ab omni labe purum, decens, & latis præterea manicis, & ad manù vsq. deductis

Præ-

Præpositus, præter superpelliceum, non in sua tantum ecclesia cùm conuentus habetur, sed in omni etiam ecclesia intrà plebis & præposituræ suæ fines, baculo, & cappa, alijs uè insignibus utatur, quibus in ecclesia sua uti potest. Nemo deniq. sine recenti tonsura, pro ordinis quo quisq. initiatus est, ratione compareat, barbaq. item ad præscriptum.

Pro. 5. tit. Quæ ad cleric. honesta. attin. p. 267 dioc. 5. de cr. 4. pag. 382.

QUO MODO SE QVIS QVE paret, ac gerat, vbi ad congregationis locum venerit.

TIT. VII.

CVM quis ad congregationem venit, in ea cogitatione versabitur, vt ad locum se venire putet, in quo, quasi in quodam sacerdotali gymnasio exercitationes fiant; in quibus perpetuus cursus esse debet eorum, qui spirituali aliorum curæ præsumt. Ideò ad omne opus bonum paratus atque instructus accedet.

Antequàm in viam se dabit, se & meditationibus, & oratione, & earum rerum quæ in conuentu agenda sunt, studio atque officio præmuniet, ita vt specimen det industriæ, virtutisq. suæ sacerdotalis.

Nihil in itinere agat, quod cum sacerdotali clericaliq. dignitate & decoro non conueniat.

Vt verò frequentes conuentus sunt, sic maiores in sanctè agendo progressionibus eius esse debent; vsque adeò, vt his mensuris conuentibus tanquam assiduis exercitationibus, ipse in virtutù schola disciplinaq. veluti per gradus progrediens, perfectus Dei minister esse possit.

Quæcumq. igitur in conuentu præclare agatur, ea sibi proponet, cum ad vitæ suæ emendationem, tum ad omnem perfectionis progressum; quò in primis spectare debet omnis sacerdotalis & clericalis sollicitudo.

Ad constitutum autem locum conuentus cùm proficiscitur, breuiarium, & calendarium secum feret. Eò cùm peruenerit, primò in ecclesiam rectè proficiscatur: vbi Deum sanctis illius ecclesiæ patronis intercedentibus suppliciter deoret, vt clerus popululq. salutarem inde fructum ferat.

Deinde Vicarium adeat, vt se aduentasse significet. Vicarius autem singulos qui aduenerint, apud se diutius morari nõ patiat, sed quamprimùm dimittet, vt Missam celebrèt, cæteraq. officia obeant, quæ eo die præstare debent: atque in eorum quidem munerum functionibus diligentissimè incumbant, vsque adeò vt cætera omnia post habeant.

Proximè conueniat ecclesiæ rectorem is sacerdos qui Missam celebraturus est, vt illius celebrandæ horam certam sibi ille præscribat. Singuli deniq. se conferant ad præfectum magistrumq. chori, vt ab illis ritè instruantur ad muneris sui eo die obeundi partes rectè exequendas.

Omni quidem tempore sacerdos vitæ moruq. exemplis præluere debet, tum verò cùm celebratur conuentus: quò tanquam ad quoddam sacerdotalium actionum theatrum freques populi concursus esse solet. In omni igitur actu, gestu, sermone, omniq. officio vnusquisq. ita se gerat, vt charitatis, pietatis, deuotionis, humilitatis, & sanctitatis exempla ad laicos dimanent.

Hoc porrò vnusquisq. studebit, vt si quem virtute aliqua præcellere animaduertit, ab eo exemplum sibi sumat ad eximiæ virtutis imitationem. Sanctos enim viros inter se congressum habuisse memoriæ proditum est, vt alius ab alio mutuam adiumentum acciperet, quo vteretur ad cursum perfectionis.

Nemo autem per oppidum pagum uè quò clerus conuenerit, vagetur: neque hanc, neque illam concursus: neque otiosè, curiosè uè obambulet: neque negotia cuiusuis generis antè dimissum conuentum cum laicis habeat.

Neque liceat item cuiquam, aut singulares magnificaq. priuatorum domos, aut loca amœna (quod animi leuitatis indicium est) lustrare.

Si quis eo loci vbi conuentus habetur, quidquid vel verbis, vel factis commiserit, quod præ indignitate animos incolarù offenderit, perturbauerit; eum pro modo culpæ Vicarius & mulctet, & ad Episcopum præterea deferat.

DE INDICTIONE FUTVRI
CONVENTVS.

TIT. VIII.

CONVENTVS antequàm dimittatur, Vicarius plebanus, certam illius qui proximè futurus est, diem locumq. constitutum ex præscripta formula indicat & significet.

Statuet item de eo, qui ex omnibus concionem ad populum habiturus est; & de altero item qui potissimum ad clerum, si fortassè ita oportere iudicabit.

Deligat etiam Sacerdotem, qui Missam conuenticalem celebret; & ministros, diaconum, subdiaconum, & acoluthos: cæremoniarum item præfectum, à quo cæteri in sacris literis minus versati instrui possint ad cæremoniarum usum. Deligat autem ad id muneris illum potissimum, quem maximè omnium idoneum existimauerit.

Declaret præterea nominatim, qui sacerdotes in futuro conuentu Missas sine cantu celebrèt: quoniam non ab omnibus celebrari opus erit, sed ab ijs tantummodo, qui & propius absunt, & earum ecclesiarum sunt, quæ præter parochum alios habent sacerdotes, quæ uè minorè habent populi multitudinem.

Nec verò plures Sacerdotes aliunde ad Missas celebrandas euocentur, quàm quatuor, vel summum sex.

Hunc ministrorum delectum, indictionemq. futuri

DE CONFESSIONE

TIT. IX.

futuri conuentus, Vicarij iussu cancellarius de scripto pronunciet.

Eius porrò ecclesiæ, in qua conuentus habebitur, rectori, propter multas occupationes quibus necessarîo distinebitur, ne munus adiungatur vt Missam canat: sed liberum ei sit, summo manè celebrare.

Ne cui impositum à Vicario munus detrectare cum altercatione liceat.

Si quis autem impeditus legitime erit, quo minus id munus obire possit, qua decet modestia, illud ipsi exponat, eiusq. iudicio audiens erit, atque obediat. Quòd si iniuriam sibi fieri aliquando putarit, ad Episcopum confugiat, qui rem totam cognoscat, atque dijudicet.

Præterea quibuscum ei videbitur, etiam separatim figillatimq. agat, vt eo die manè in ecclesia frequentes esse velint: tum verò illud omni studio curabit, vt reliquus populus sibi commissus, terrenis negotijs posthabitis in ecclesia frequens diuinis officijs intersit, cogitationeq. & animum ad spiritualem hanc actionem adiciat. Quamobrem graui, charitatistq. plena cohortatione illum accendet, cum ad cætera pietatis officia, tum in primis ad confessionem, cõmunionem, frequentius orationis studium, & ad preces etiam pro defunctis.

Parochus, apud quem conuentus proximè habebitur, die dominico antecedenti constitutam illius diem populo ex decreto Concilij Prouincialis secundi denunciet: eumq. cohortetur, vt ad ecclesiam frequens ea ipsa die conueniat, vt orationis, quæ pro mortuis viuifq. fiet, participet sit; vtq. vnus etiam anni indulgentiam à Sanctis. D. N. Gregorio XIII. concessam, cuius exemplum in huius libri parte vltima editum est, & aliam præterea dierum quadraginta ab Episcopo datam consequatur; cum illa ab vnoquoq. Episcopo in sua diocesi iis concedi decretum sit, qui in conuentu diocæsano diuinis officijs concioniq. intererunt.

Pridie diei conuentus, solemniori longiorq. campanarum sono vesperi paulò post salutationem Angelicam, & ipso etiam die quo conuentus celebratur summo manè celebritatem hanc populo significet.

Vicarij autem munus erit, ea refecare, quæ populo occasione præbere quacunq. ratione possunt, quominus mane eo die in ecclesiã conueniat ad diuina officia, ad concionem audiendam, & ad preces pro se, pro suisque omnibus viuis & defunctis fundendas.

Quem etiam hoc præmonet, vt aliquando de officio patrisfamilias, institutioneq. christiana sermonem accuratè studioseq. instituat: ac præterea de frequenti orationis vsu cum populo agat, eundemq. accendat etiam atque etiam ad illud in nostra prouincia institutum vespertinae & matutinae orationis.

PRIDIE diei conuentus, singuli ecclesiastici ordinis homines qui eo conuenire debent, de peccatis suis ritè sacerdotibus confiteantur, quibus audiendi cleri confessiones ius est. Confessarij autem eo die in primis faciles, paratos, ac promptos se præbeant ad ministerij sui functionem: ac propterea die sequenti etiã ad constitutum locum, vbi cõuentus habetur, tempestiuè ire contendant.

Afferant singuli confessionis suæ, ab eo tempore quo conuentus vltimò habitus est, testificationem, confessarij manu exaratam, aut certè subscriptione signatam ad formulã præscriptam.

Qui verò iusta causa impeditus à cõuentu abfuerit, quocunq. gradu præditus, suæ tamen confessionis testimonium mittat: qui autem vel non attulerit, vel non miserit, nummo aureo vno mulctetur.

Vicarius diocæsanus licet vnus sit è confessariis cleri, eo tamen die manè quo cõuentus habetur, ab eo munere vt poterit, abstineat.

DE OFFICIO MORTVORVM,
Missæ conuentuali, & supplicatione.

TIT. X.

VBI eo die manè omnes cõuenerint, superpelliceis induti, totum officium pro defunctis (quod tribus nocturnis & laudibus continetur) non raptim, non turbulentè, non præpropera quadam voce; sed grauius, distinctè, piè, & religiosè concinant; vt alios etiam incitent, & ad orationem pro defunctis, & ad meditationem mortis.

Deinde Missa solemniter celebretur à sacerdote, ministris adhibitis, quibus in proximo conuentu iussum est.

Iiq. pro ratione muneris quo funguntur, sacris vestibus induti sint.

Ea Missa solemniter fiet pro defunctis in ea ecclesia cæmeteriò sepultis, nisi aliquando in cõuentu qui Synodum Prouincialem diocæsanae proximè antecedit, aut in alia eiusmodi occasione, de Spiritu sancto eam celebrari Vicarius maluerit, vt ex decreto Synodi Prouincialis primæ permiffum est; ea tamen lege, vt officium pro mortuis nunquam omittatur. Postea Missa celebrata, siue pro defunctis, siue de Spiritu sancto, solemniter defunctorum absolutio fiet, supplicatioque item processio per cæmeterium agatur.

Quod munus sacerdos obeat is, qui Missam solemnem celebravit, pluuiali nigro indutus, diapno crucem, acoluthis aquam benedictam cù aspersorio, & thuribulum cum acerra præferentibus, cæteris verò cereos accensos gestantibus,

De Vic. Foran.
pag. 21. §. Tum
vniuersi.

DE SANCTISSIMA
communione.

TIT. XII.

SANCTISSIMAM Eucharistiam diaconi, subdiaconi, clericiq. inferiorum ordinum ritè intrà Missarum solemniam sumant: deinde laici, qui confessi sumpturi sunt.

DE CONCIONE.

TIT. XI.

Antea verò quàm Missa solemniter celebretur, ad populum de suggestu concio ab eo habeatur, quem in proximo superiori conuentu Vicarius delegerit.

Cui Vicario rector ecclesiæ accuratè significabit, quæ ad illius loci vbi cõuentus celebretur, hominum disciplinam, spiritualiq. vitæ studium concionantis officio excitandum vsui esse possint; quæ praua consuetudo, quæ morum corruptelæ, quæ publica peccata exagitanda, omniq. ratione ex hominum mentibus prauoque vsu radicitus extirpanda: quæ rursus virtutes potissimum disseminandæ, quæ item pietatis opera instituenda, aut certè excitanda: & ad quas deniq. res ij homines inflammandi, & à quibus reuocandi.

Atque ea ipsa quidè omnia Vicarius rectè suggeret concionatori: qui studium diligens ponet in euangelio, quod die dominico proximè sequenti de more in ecclesia legetur: concionemq. sanctioribus illius explicationibus cõtinet, totamq. populi apud quem concionatur, vtilitatibus spiritualibus aptè accommodabit: capita autem rerum de quibus dicturus est, cù Vicario communicabit.

Illud porrò meminerit, se ad populum concionem habere, non ad clerum: idè eam cautionem adhibebit, ne sacerdotum & cleri mores publicè reprehendat, sed eorum dignitatem dilaudet, ac tueatur: ac de populi erga parochos, cæterosq. ecclesiastici ordinis homines officijs atque obseruantia, vt poterit, accuratissimè dicet.

Quòd si Vicarius id opportunum esse duxerit, vt ad clerum etiam aliqua concio habeatur atque instituat, tunc absolutis omnibus officijs quæ præsentè populo aguntur, eoq. dimisso, ipse, aut alius eius iussu breuiter clero concionetur: at illud videat, vt ne ob eam causam populus propria concione careat.

Concioni clerus superpelliceis indutus loco maxime cõspicuo ab initio vsque ad finem interfit.

Quicunq. sine Vicarij auctoritate, aut absq. iusta causa quam ipse cognosceret, abfuerit, solidis decem mulctetur.

Vicarius porrò absentia causam excusationeq. nullam nisi necessariam accipiat.

De ritu administrandi sacramenta.

DE MAGISTRO CAEREMONIARVM,
chori præfecto, & punctatoribus.

TIT. XIII.

CAEREMONIARVM magister, chori præfectus, & punctatores ad conuentus celebritatem adhibeantur, quos Episcopus delegerit.

Si qua autem in re qui ad conuentum veniunt, minus exercitati erunt, eorum opera se se edoceri curabunt, qui in ecclesia cathedrali ijs munibus funguntur.

DE VISITATIONE ECCLESIAE
vbi conuentus habetur.

TIT. XIII.

SACRIS, & cæteris quæ supra mox demonstrata sunt, peractis, Vicarius alijs etiam præsentibus, superpelliceo & stola indutus, eam ecclesiam breui & quasi summam visitabit: nimirumq. perspiciet tantummodò, qua ratione sanctissimum Sacramentum asseruetur, & quo item modo reliquiæ sacræ, vt quæ se habeat baptisterium, sacrarium, sacra olea, sacrificia, suppellex ecclesiastica, libri, & cætera id generis.

Videbit item ea, quæ ad illam ecclesiam benè ordineq. statuendam Episcopus aut eius generales Visitatores decreuerunt, an executionem habuerint.

Ecclesiæ visitatione breuiter absoluta, Vicarius initio aut in fine cõgregationis, prouidè viderit, ipsos etiam ecclesiasticos homines diligenter inspiciet.

An tonsura decenti.

An barba ad præscriptum.

An vestitu præscripto.

An superpelliceo mundo ac decenti induti sint.

An breuiarium, & calèdarium anniuersarium habeant.

An confessionum testificationes probabiles habeant.

Breuiter item interroget.

De Missæ celebrandæ ritu & cæremonijs.

De diuini officij recitandi modo & ritu, pro festi diei, aut feria ratione.

De ritu administrandi sacramenta.

l i i De

De exercitatione orationis, præsertim mentalis.
De vitæ sacerdotalis ratione.
De studijs.
De visitatione & cura infirmorum.
De alijs præterea generatim ac breuiter scruta-
bitur, quæ pro prudentia sua viderit expedi-
te, prout ratio personarum, & temporis spa-
tium tulerit.

DE REFECTIONE.

T I T. X V.

His ita gestis, omnes ecclesiastici qui in con-
uentu adfuerunt, in parochi aedes, vbi se ci-
bo reficiant, non turbulentur non effusè, sed
modestè grauitèq. conueniant.
Ne in mensæ apparatus à frugalitate sacerdo-
taliq. modestia infra præscripta vllò vnquam
modo discedatur.
Quicumq. id culpæ admiserit, & Vicarius item
qui permiserit, aureis nummis sex plectatur.
Quæ multa locum habeat, non solum cum
mensæ ferula apponuntur; sed etiam quam-
uis minimè apponantur, sunt in apparatus tamè
& in promptu.
Mensæ igitur frugalis apparatus ita adhibeatur
vt infra.
Vnum tantum ferculum sit, idq. vno solum-
modo conditum: vnus etiam tantummodò ci-
bus iurulentus.
Quod vt commodius faciliusq. præstetur, eius
ferculi loco oua tria tantummodò apparentur,
aut pro temporum regionumq. conditione, vn-
ciæ carnis septem, nõ tamè c. pullis gallinaceis,
neque sanè ex alio volatiliū, aut ferarū quo-
uis genere.
In quadagesima autem obsonium quadagesi-
male vnum itidem sit, non pretiosum, non ex-
quisitum, non diuersè conditum, neque item
vncias septem pro vnusculiusq. cibo excedens.
Nec verò vini nigri genus plus quam vnum,
& ad summum alterum vini albi.
Fructuum autem genera non apponantur nisi
duo tantum, præter lacticiuium vnus generis.
Nemini qui ex conuentu est, munus donumue
cuiusvis generis vllum, ne esculentum quidem
poculentumue accipere liceat, nisi ille sit qui
refectionem dat, cui aliquid accipere vetitum
non sit; ita tamen, vt qualitate vel quantitate
doni munerisue quod accipitur, nullo vnquã
modo ne minimum quidem à præscriptis fru-
galis refectionis mensæue regulis discedatur.
Qui secus fecerit, pœnam luat duorum aureo-
rum.
Nullus homo laicus mensæ accumbat; nullus
præterea ecclesiasticus, qui in eius conuentus
numero adscriptus nõ sit, aut ab Episcopo mis-
sus, aut ob grauem causam, quæ maximè ad il-
litis actionis bene gerendæ exemplum interfit,
à Vicario vocatus exceptusq. sit.
Clerici autem, planè nulli discumbant ad men-

samue adhibeantur, nisi quos ecclesiæ rector
permissu Vicarij euocarit adhibuerit, vt vel
templum apparent, vel Missæ ministrent, vel
operam in mensa nauent.
Atque ij quidem ne plures sint numero qua-
tuor.

Nemo præterea clericus, aut laicus, ne coquen-
di quidem cibi, aut mensæ ministrandi causa,
aliouè vllò prætextu domum introducat, aut
recipiatur, præter eos, si quos rector eccle-
siæ vbi conuentus habetur, in famulatu quoti-
diano domi habet, assidueq. alit.

Vicarius autem, & rector, qui secus quam præ-
scriptum est, quemquam in mensa domiue ad-
hibuerit, receperit, aut admiserit, nummis sex
aureis mulctetur, quoties contrafecerit.

Mensæ priusquam accumbatur, Vicarius bene-
dicat, aut is quem substituerit, si quando ipse
aberit.

Omnes verò in eadem vnaq. mensa discum-
bant, præter clericum lectorem, & duos in ser-
uientes ministrantefuè.

Lectio partim ex monitionibus synodalibus
quæ ad parochos pertinent, partim ex libro què
Episcopus probarit, in mensa perpetuò adhi-
beatur.

Is autem liber de rebus conscriptus sit, quæ ad
vitam moreq. clericales conformandos vsui
atque adiumento sint: nisi conciliorum decre-
ta legi maluerit.

Plurimum etiam proderit ad vitæ sacerdotalis
perfectionem liber singularis vereq. aureus
Sancti Basilij, qui inscribitur *de regulis fustius
disputatis*: cui libro vtiliter etiam adiungetur
alter eiusdem de moribus, quo omnis vitæ di-
sciplina instituitur ad euangelij præscriptum.
Illud deniq. omnes curabunt, vt cum corpora
ad labores sustinendos cibo reficiuntur, tum
mentes potissimum spiritualibus epulis recre-
entur.

Mensæ autem vbi discubuerint, antequam ci-
bum capere incipiant, paululum in mora sint,
memoria repetentes pœnam, quam Adam ex ci-
bo vetito tulit.

Non igitur antè lectionis initium vesci inci-
pient, signo dato ab eo qui præest.

Dum verò cibum capiunt, meminerint tempe-
rantia & sobrietatis, quæ ecclesiasticos homi-
nes decet.

Voracitatem autem, à qua abhorreere debent,
cum inde tot tantaq. incommoda atque adeò
mala existant, vt omnino fugiant; dum vescun-
tur, mente etiam repetant, vt Angeli & Sancti
homines in caelis diuina pascatur gloria, alias-
que sanctas meditationes accipiant, ad præ-
sertim attentissimi quæ leguntur.

Comessatio deniq. compotatioq. omnis cum pla-
nè sacerdote indigna sit, antè & post item cibū
sumptum absit.

Si quis contrafecerit, in eum Vicarius grauitè
animaduertat: eademq. pœna afficiatur, quicū
que culpæ socius particepsue erit.

DE

DE TEMPORE, LOCO, RATIO-
neq. questionum explicandarum.

T I T. X V I.

Cibo sumptò, postquam de more gratia
Deo actæ sunt, omnes superpelliceis induti,
qui officij auctoritate aut dignitate præditi
sunt, suo quem in choro adhibent habitu ve-
stiti, in Ecclesiam; quæ si longius distat, in sa-
cellum; si que nullum est, in parochi aedes con-
ueiant: vbi (id quod ex decreti prouincia-
lis auctoritate in omni clericali conuentu ser-
uandum est) statim illam orationem à qua
vnusculiusq. congregationis initium sit, Vica-
rius deuotè dicet; neque conuentum dimit-
tet, nisi perorata ab eodem altera eiusdem ge-
neris precatione.

Prout. 3. tit. de
ijs quæ ad cap.
pert. pag. 99.

Deinde ijs exclusis quos adesse non licet, &
Ecclesiæ, lociue vbi conuentus habetur, fori-
bus clausis, suo quicq. loco non tumultuariè ra-
primq., sed grauitè ordineq. condeant.

Atque ordo quidem hic erit, vt mox infra.

Vicarius, aut si hic abest, ille qui pro Vicario
est (quia Episcopi vicem gerit) primarià vbi-
que sedem locumue obtinebit.

Proximum locum, qui præcipuam in capite
plebis dignitatem habet.

Huic definitor propè affidebit.

Capitulum deinde canonicorum plebis, si col-
legiatim aderit.

Postea si alius Præpositus, aut Archipresbyter
cum capitulo aderit, eius capitulum subsequa-
tur.

Deinceps alius in dignitate constitutus, qui si-
ne capitulo aderit.

Iis proximi erunt parochi titulares, & Vicarij
perpetui: inter quos idem considendi ordo
erit, qui antiquitatis in parochia quam in ea re-
gione regunt, possessione.

Parochis titularibus proximi erunt qui titulū
non habent, eadem ratione; tum coadiutores.

Post hos canonici, qui non collegiatim sed ex-
tra ordinem conueniunt.

Deinde Cappellani titulares, si modò Sacerdo-
tes sint: & inter hos primo loco sedebunt, qui
beneficij ratione chori officijs deuincti sunt,
deinceps reliqui eodem ordine omnes, quo ad
beneficium peruenerunt.

Post hos erunt Sacerdotes, qui clericatum,
aliudue eiusmodi beneficium obtinent.

Sequentur Cappellani qui titulo carent, eo or-
dine, quo in sacerdotij, diaconatus, subdiacona-
tusq. gradu constituti sunt.

Eademq. ratio seruabitur inter clericos infe-
riorum ordinum, quorum vltimus locus erit.
Externi autem (si quando ijs ad congregationē
aditus dabitur) primum locum teneant inter
eos, qui eiusdem ordinis dignitatē sunt. Re-
ctor Ecclesiæ vbi conuentus habetur, reliquis
omnibus Sacerdotibus locum cedit, eorūq. ho-
nore præueniet, vt Apostolus monet.

Si quis in conuentu loco suo non confederit, aut
extra ordinem sententiam dixerit, pro culpæ
modo plectatur vicarij arbitrato.
Absint ab omni conuentu ioci, cachinni, scurri-
liter dicta, rixæ, contentiones, pertinacisue al-
tercationes.

Si fortasè rixæ, contumeliæ, dissidia, conuitia-
uè, aut iniuriæ aliquando oborientur, eos inter
quos extiterint, Vicarius adhibitis duobus tri-
busue alijs de conuentu si opus erit, quampri-
mum reconciliare studeat.

Nec verò corrigere mulctareq. eos prætermi-
tat Vicarius: & præterea illorum nomina idè
aut punctator ad Episcopum deferat, qui pro
culpæ grauitate alia pœna arbitrato suo afficiat.
Huic officio si Vicarius aut punctator defue-
rit, pœnam ipse luat, qui id agere neglexerit.

QUESTIIONVM EXPLICANDA-
rum modus.

T I T. X V I I.

CONVENTV coacto, silentioq. indicto, sin-
gulas quæstiones Cancellarius de scripto pro-
nunciet.

Tum Vicarius de singulis quæstionibus senten-
tiam omnes roget.

Qua in re ab ijs initium faciet, qui vltimo loco
sedebunt, sicq. ordine ad eos perget, qui sibi
proximi assident.

Is verò sententiã ne dicat, sed de aliorum sen-
tentiis iudicium breuiter ferat, vel eas interpre-
tetur, vel dicenti animum addat, vel hasitan-
tem excitet.

Ac denique se gerat tanquam præfectū, atque
adeò iudicem vnusculiusq. ingenij, solertiae,
studij, doctrinæ, ac diligentia.

Omnium sententijs auditis, Definitor Vicarij
iussu rem explicet, decidat, ac definiat.

Ad propositam quæstionem vnusculiusq. expli-
catè distincteq. respondeat: opinionemq. suã
argumentis non tam è schola quam ex vsu re-
rum sumptis confirmet: doctorem vnde eam
acceperit, locos non de scripto, sed memoriter,
& ad verbum latinè recitet, nisi ob causam Vi-
cario aliter videatur.

QUESTIIONVM EXPLICANDA-
rum materia.

T I T. X V I I I.

EA sit quæstionum materia, quam hominum
mores, & rerum quæ ea in regione vbi con-
uentus habetur, geruntur, actiones negotiatio-
nesue subministrant.

In ijs deniq. rebus quæstiones versentur, quæ
ad casus conscientia, non ad ingenij exercita-
tionem pertinent; vsque adeò vt qui in diocæ-
sano conuentu sunt, rerum potius tractationē
& vsū, quam verborum argutias cōsēdētur.

ii 2 CV

CVIVS SIT QVAESTIONES
proponere.

T I T. X I X.

QVAESTIONES proponere eius sit, apud quem conuentus celebrabitur.

Is verò ubi conuentum apud se proximè futurum esse sciuerit, præter ea, quæ pro Ecclesiæ suæ utilitate, & animarum quarum curam gerit, salutaribus commodis consulenda censuerit, quæstiones etiam ordinarias quas ipse propositurus est, à Definitoribus habere studebit, easq. parochis, & aliis sacerdotibus in conuentu proximo superiori tradet.

Definitor autem quæstiones ab eo accipiat, quem huic muneri Episcopus in ciuitate præfecerit, aut ab eo saltem recognosci, probarique curet, ut Episcopus maluerit.

DE STUDIO AD QVAESTIONES
explicandas adhibendo.

T I T. X X.

VT omnis quæstionum explicatio utilis & salutaris sit, studium propterea non medio creponi debet in grauissimorum auctorum commentarijs.

Libros porro huic studio necessarios sibi quisque cõparare studeat, eosq. potissimum, quos ingenij sui industria accommodatos esse Definitor de Vicarij consilio iudicabit.

Cum autem præ rei familiaris tenuitate librorum copia apparari nõ potest, cumuè talis multitudo ob ingenij imbecillitatè inutilis est: tunc utilissimum erit, vnum è recentioribus scriptoribus seligere, qui aliorum sententias breuiter dilucidèq. comprehendat, ac recenscat.

Qui toto hoc in genere (quod parochis valde necessarium est) progressionem non exiguam facere volet, positus quæstionibus ieiunè exilerit, respondere non contentus, vniuersam earum materiam intelligentia percipiat, capita rerum vnde cætera proficiscuntur, memoria comprehendat; axiomata, è quibus quæstionum omnium definitiones pendent, teneat; multum doctorum auctoritati, plurimumq. rationibus tribuat.

Cum ijs autem qui grauissimarum disciplinarum scientiam tenent, suorum studiorum rationem conferre, valde admodum vtile est.

Quare vnusquisq. id curet, ut aliquem habeat theologiæ aut iuris canonici peritum, quo magistro duceq. vtatur, ad rerum dubiarum, & magnarum difficultatum explicationes.

Vbi quæstionum exemplum habuerit, confestim in earum studium incumbet diligenter. Opinionem verò, quam probabilitate ductus sequi statuerit, ubi eam intelligentia comprehenderit, accuratè describat, in certa quædam capita conclusionèq. distinguat, earum rationes

subijciat, distinctionesq. item, rerum dubiarum interpretationes, exceptiones, & auctores adiungat.

Hanc opinionis sententiæq. suæ descriptionem, veluti quoddam studij sui testimonium & argumentum secum ad conuentum afferat.

Qui hanc studiorum suorum rationem neglexerit, is quarta aurei nummi parte mulctetur.

Si verò negligentia contumaciam adiunxerit, eum Vicarius definitore ad Episcopum deferat, cuius auctoritate, & desidia excitetur, & contumacia coerceatur.

DE DEFINITORE.

T I T. X X I.

DEFINITOR in omni conuentu is erit, qui in ea plebana regione præbendam theologalem obtinet, nisi aliud fortasse statuendum Episcopus censuerit.

Eius munus erit, ubi omnium sententias audierit, summam colligere quæ fuse dicta sunt; prætermissa commemorare, falsa à veris, dubia à certis, singularia à communibus discernere; dissidentes inter se doctorum opiniones conciliare; & quæ verior doctrina sit, exponere; ac rem denique omnem enucleatè explicare.

Vt verò muneris sui partes præclare obeat; magnum in eo studium ponet, ut grauissimos quoq. scriptores euoluat, optimas sententias seligat, quas benè notas planeq. perspectas habeat, ut alios facile docere possit.

Ad studium opus est etiam cõsiliium adiungat: quamobrem in magnis difficultatibus consulat præstantes theologiæ, aut iuris canonici scientia viros episcopo probatos, in primisq. Ecclesiæ cathedralis pœnitentiarium: ijsq. familiaris esse studeat, quorum consilio in rebus ambiguis nitatur.

Vt verò & studium, & consiliium ad officium suum adhibere possit, quæstiones de quibus in conuentu differendum est, ad se quamprimum mitti curet: nec verò eas euulgari patiatur: nisi à se primùm recognitas, tum ab eo probatas, quem huic curæ Episcopus præfecerit.

Dum autem sententiæ dicuntur, id caueat Vicarius, ne nouæ quæstiones, & à re de qua agitur alienæ interferantur; aliaue res geratur, quam quæ instituta est.

Amputet inania, aliena, atque inutilia; quæstiones verò in verbis positas longè abesse iubeat. Quæstionum explicationem, quam Cancellarius in acta referat, ei accuratè dicet: exemplum eius ad cancellarium episcopalem quam primùm Vicarius mittat.

DE

DE ACTIS CONVENTVS DE RELIQA CONVENTVS
conscribendis.

T I T. X X I I.

T I T. X X I I I.

VICARIVS diocesanus, si notarium hominem ecclesiasticum, eumq. idoneum & probatum, quem ei Episcopus constituerit & dederit, habet; huc ipsum ad ea adhibeat, quæcunq. in conuentu agenda, scribendaue sunt. Idemq. cõgregationis diocesanæ cancellarius censetur: qui omnia, quæ ad illius acta conscribenda pertinent, gratis omnino præstet.

Si verò talem quemquam non habuerit, alium ex ipso conuentu deliget, qui & ad dictandum, & ad scribendum, eiusdè Episcopi iudicio magis idoneus erit.

Eius munus sit, omnia conuentuum suæ regionis acta diligenter conscribere, & in librum referre, quem eo potissimum nomine confecerit.

Quæ verò sigillatim ab eo notentur oportet, hæc sunt.

Locus ubi conuentus habitus est.

Annus.

Mensis.

Dies conuentus.

Qui præsentés adfuerint.

Qui rursus abfuerint.

Absentiæ excusationes; quæ acceptæ, quæ iterè reiectæ.

Qui Missam solemnem celebrarit, quiq. ministrauerint.

Qui sigillatim reliqui sacerdotes, qui Missæ sacrum fecerint.

Qui ad populum, clerumue concionem habuerint.

Ecclesiæ, ecclesiasticorumque hominum visitatio.

Qui præterea testificationes confessionum non attulerint.

Quæ item quæstiones propositæ, earumq. singularum explicatio.

Indictio futuræ congregationis.

Quid etiam Episcopi iussu promulgatum sit.

Mulctæ quoq. & pœnæ quibus irrogatæ sunt, ordine describantur: & culpæ item, causæque, quamobrem quis mulctatus est.

Omnis autem mulcta apud regionis thesaurarium deponatur, aut in aliqua certa arca eo nomine constituta rectè asseruetur.

Mulctarum verò libri exemplum in singulos annos ad Episcopum afferatur: cuius arbitratu, vel in suppellectilem sacram, quæ conuentus foranei vsui sit, vel in subleuationem inopiarum sacerdotis, clericuè pauperis, vel in aliud opus pium illæ erogentur.

-M-

HIS ita actis, conferant remotis cappellanis inter se parochi qui ad conuentum accesserunt; quæ ad boni sacerdotis, parochiq. munus, atque ad animarum curam benè gerendâ pertinent: consulant item de suæ quicq. parochiæ incommodis ac difficultatibus, quarum explicatio aliorum consilio operaq. opus habeat.

Dum verò parochialis collatio fit, separatim alio loco fiat breuis pro temporis spatio collatio inter cappellanos, eo præsentem quem Vicarius delegerit: idq. prout idem pro prudentia sua expedire censuerit.

Vicarij autem de conscientia casibus Sedi Apostolicæ atque Episcopo reseruatæ, & de canonicis pœnitentijs libellum nostræ cura editum reliquis Sacerdotibus legent: aliquot præterea capita, tum harum constitutionum, tum earum quæ in Synodo diocesana pro temporum ratione decernentur, ac pariter aliquid ex probata summa de casibus conscientia explicabunt.

Res item plena utilitatis erit, aliquam illius libri partem tractare, qui de parochialibus officijs ex concilij provincialis sexti decreto in lucem iussu nostro emittetur.

Absoluto conuentu, antea quàm itineri se committant Sacerdotes, in Ecclesia omnes flexis genibus, preces itinerarij quæ in officio beatæ Mariæ virginis præscriptæ sunt, deuotè recitent.

Quibus precibus peroratis, tum deniq. inuicè se more sacerdotali salutantes, seq. item orationi mutua in visceribus Iesu Christi commendantes, in pace discedant ad suas quisq. sacerdotales & clericales stationes, eo studio ex conuentus celebritate accensi, ut & in Dei gloria, & in salute animarum procuranda in dies magis atque magis constet fructus, quem ex eodem conuentu tulerunt.

Quæcunq. ratio, norma, ac disciplina de diocesanarum regionum conuentibus vel vniuersè vel speciatim hoc libello præscripta est, ea omnis in conuentibus regionum vrbis planè seruetur, atque obseruetur, præter eam tantum modò partem, quæ de refectione præscripta, in conuentibus vrbis locum habere non potest; cum clerus suam quisq. domum congregatione dimissa ad cibum capiendum redire commodè possit.

Episcopus autem pro sancta sua sollicitudine, cum præsertim interdum eo loci fortasse est ubi conuentus habetur, aut ab eo propè abest, interesse etiam studebit; quò diligentius præsentia sua rei benè institutæ cursum progressionèque adiuuet, & cleri qui conueniunt animos, pietatis, ac disciplinae studio in-

Iii 3 cen-

Tit. de parochio.
S. Quo instruo-
tiores. pa. 303.

centos, vehementius inflammet ad constantem progressum.
 At verò cum per occupationes alias pastores frequens in conuentu esse non possit, id certe curabit, ut Visitator generalis, si quem in ea conuentus regione haber, sapissimè præsens adsit.
 Si quid verò erit, quod his congregationum legibus addendum, aut fortasse demendum, aut aliqua potiori ratione agendum Episcopus censuerit, prout è diocesis suæ ratione vsuq. esse viderit, id ei liceat.
 Si qui denique alij, quicunq. sint, sacerdotum, clericorū, qui aliquando cōuenire solent ad societates quæ disciplinæ ecclesiasticæ causa vsquam habentur, ij in omnes partes, quoad eius fieri potest, iisdem decretis, regulis, & legibus conformentur & dirigantur, quæ hoc ipso libro editæ continentur.

CONCESSIO INDVLGENTIARUM
celebrantibus, & conuenientibus ad Missam congregationum foraneorum.

GREGORIUS PAPA XIII.

VNIVERSIS Christianis fidelibus presentes literas inspecturis salutem & Apostolicam benedictionem. Ad augendam fidelium religionem & animarum salutem cœlestibus Ecclesiæ thesauris pia charitate intenti, omnibus & singulis Sacerdotibus Prouinciæ Mediolanensis, qui Missam congregationis, quæ quolibet mense à Sacerdotibus foraneis ad præscriptum Decreti Prouincialis Mediolanensis habetur, celebrauerint; necnon omnibus Christianis fidelibus, qui dicta Missæ interfuerint; unum annum de iniunctis eis, seu alijs quomodolibet debitis penitentis misericorditer in Domino relaxamus. Presentibus perpetuò valituris. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub anulo piscatoris Die decimo Aprilis. M. D. LXX. Pontificatus nostri anno octauo.

Ces. Glorierius.

[Faint, mostly illegible text in the left margin, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

IN-

INSTRVCTIONES
AD FORI ARCHIEPISCOPALIS
REFORMANDI VSVM
PERTINENTES.

Illustrissimi Cardinalis tituli Sanctæ Præsedis Archiepiscopi iussu edita.

COMMVNIA
pluribus Vicarijs, & Iudicibus, & alijs Officialibus.

Quales esse debeant officiales.

QVIBVS præcipua munera in huius Ecclesiæ regimine sustinenda sunt, eos tum magis liberos esse oportet ab omni intemperata animi affectione, unde tot mala sæpè extant in omni administratione; tum etiam alijs occupationibus expeditos, quò liberius toti incumbant muneri suscepto, vt dignitas huius ecclesiæ, & negotiorum eius multiplicitas valde postulant; tum præterea necessarium est diutius versari in hac ecclesiâ, vt norint plenius rationes huius regiminis, quod Conciliaribus, & alijs proprijs constitutionibus, decretis, & instructionibus tam varijs & multiplicibus nititur. Rursus multum refert, vt hæc officia exercent, non quasi mercenariorum more aliquando maius emolumentum alibi quaesituri, aut iam iam in alias partes ad libitum recessuri: sed potius ita affecti erga hanc ecclesiâ, ecclesiasticosq. in ea labores, vt in hac ipsa varietate officiorum & salutarium occupationum huius vniuersæ administrationis perpetuò versari optent; ac sperent, modò vnū, modò aliud munus implendo, se ad salutem progressumque Cleri & populi huius Ciuitatis ac Diocesis peruenturos, & meritum cœlesti sibi cumulaturos.

Lucri auidi non sunt.

Aliunde oriendi.

Ex congregatione Oblatorum eligendi.

Sacris initiati.

Generalis verò Vicarius, & visitatores (si potest) sint Sacerdotes. Nemo quoduis præfecturæ, aut iudicandi officium in foro Archiepiscopali ambiat, aut id donec muneribus cuiusvis generis cuiquam datis vel promissis assequi, vel obtinere quoquo modo audeat. Nemo officium sibi ab Archiepiscopo deman datum exercere incipiat, antequam in manibus eiusdem iuxta formam his decretis præscriptam iuramentum præstiterit. Iuramenti præstent.

Nemo Vicarius, etiam Generalis, aut Visitator, aliusue quicumque sit, in ijs capitibus infra descriptis se immisceat contra præscriptum. In quibus rebus se non immisceant.

Hæc infra præscripta capita Archiepiscopi solum auctoritati reseruata sint; nisi ipse sigillatim & nominatim quidquam alicui ex iis concesserit.

Qua in re nulla clausula generalis, aliaue eiusmodi literarum patentium sui officij suffragetur.

Decreta interpretationis decretorū, tam prouincialium quàm diocesanorū, & edictorum, item aliarum quarumcunque reformationum ad Tribunal & eius taxas spectantium.

Taxæ præfinitio in omnibus illis clausulis, in quibus expressa præfinitio non inuenitur in tabella edita, vel edenda, aut alijs his vel alijs decretis reformationis.

Deputatio Vicariorum quorumcunque, etiam Foraneorum, Præfectorum, Visitorum, Cancellariorum, Notariorum substitutorum, & scriptorum.

Dispensationes quæcunque in decretis visitationis Apostolicæ, & Prouincialibus, & Diocesanis, & alijs edictis, & ordinationibus Archiepiscopalibus.

Facultates omnes, quæ ad Archiepiscopū spectant, literarum Apostolicarum, etiam occasione absolutionis in foro conscientiarum.

Interpositio auctoritatis ordinariæ, decretiuè eo nomine, in alienationibus bonorum ecclesiasticorum, aut piorum locorum.

Monialium vestitus; ad professionem admisso, & velatio.

Concessio, & renouatio, confirmatiouè facultatis ingrediendi Monialium septa clausuramque qua-

quacunq; causa, & quibuscunq; personis. Admissio, receptio ad primum ingressum, aut ad stabilimentum clericorum aliorumq; in congregationem Oblatorum S. Ambrosij, necnon receptio, & dimissio.

Itidem de receptione, & dimissione clericorum Seminarij.

Electio, & comprobatio, & confirmatio Sacerdotum, ad Cleri, & monialium, & puerorum Collegij S. Mariæ confessiones audiendas.

Regimen totum Congregationis Oblatorum S. Ambrosij.

Prouisiones quorumcunq; beneficiorum, etiã iurispatronatus Laicorum.

Admissio resignationum beneficiorum, & permutationum.

Vniones, diuisiones, annexiones, & separationes, suppressionesq; beneficiorum quorumcunq; aut etiam viarum, & cassinarum, ædiuicium, ac familiarum à suis Parochijs.

Concessio, & confirmatio facultatis, prorogationesq; in ijs quæ proximè describuntur.

Audiendi confessiones.

Concionandi.

Missas celebrandi.

Exercendi curam animarum.

Absentia à Diocesi; vel etiam in Diocesi à beneficio residentiam requirente.

Habitandi in domo laicali.

Locandi domos ecclesiasticas laicis.

Retinendi mulieres in domo.

Aliarum denique rerum, quæ ex prouincialibus, vel Diocesanis, alijsq; edictis Archiepiscopalis facultate postulant; si modò ad disciplinam morum Cleri populi uè, vel rituum ecclesiasticorum spectant.

Liceat tamen Vicario Generali, Visitatoribus, & Præfectis generalibus, & Præfectis etiam, Visitatoribusq; regionum Vrbs & Diocesis, in regione sibi sigillatim commissa eiusmodi facultates dare ad duos menses; non autem longiori spatio, etiam alio quouis prorogationis, & confirmationis nomine.

Rursus illi omnes meminerint, parcè sibi utendum esse hac facultate; scilicet in Ciuitate, absente Archiepiscopo; extra Ciuitatem uero, in actu eorum visitationis, vel saltem ex vrgenti causa, quæ eorum iudicio relinquatur.

Vnusquisq; Vicarius, siue Iudex etiam appellationum, promotor etiam Fisci, indicem habeat librum; in quo describat omnes causas, quas in dies coram eo institui, aut iam institutas progressionem habere cõtingerit, eiusq; curam promoueri, cum expressione loci, tituli causæ, & actoris, & rei, & anni, mensis, & diei, quibus initium fiat vnicuiq; causæ.

Eodem libro in singulos dies scribat summam quæ aguntur in illis causis; ut puta, contestationes litis, articulos datos, testes examinatos, publicationem testium factam, & reliqua eiusmodi; ut possit facilius procedere ad eorum expeditionem.

Vnusquisq; Vicarius, & Visitator, & Præfectus, summarium faciat literarum quas recipit, ad officium suum pertinentes; describens à tergo saltem capita rerum.

Nullus Vicarius, etiam Foraneus, Visitator, Promotor Fisci, Auditor, Familiarisq; commensalis Archiepiscopi suscipiat, agatur, aut ab ijs qui in eorum familia seruitio sunt, suscipi, vel agi patiat, causarum in hoc, aliouè quocunq; foro, tutelam, defensionem, procurationem, siue nomine, siue re ipsa, præter illas, quæ ex officij sui ratione in hoc foro incumbant illis: neque rursus officium notariatus apud se exerceri patiantur.

Nemo item eorum causas quascunq; commendet iudicibus; nisi quibus ex officio, vel Visitatoris, vel Præfecti, vel Promotoris, vel huiusmodi incumbat, promouere causarum expeditionem, præsertim miserabilium personarum.

Nec uero patiantur hoc officium præstari per suos famulos, familiare suè.

Neque rursus patiantur, eorum famulos, seu scribas, quidquam ab illo, quouis nomine occasione uè, literarum etiam priuatarum quas ratione officij scribunt, recipere, etiam spontè oblatum.

Ne à Cancellario, eius uè Notarijs substitutis, aut à Procuratoribus, vel Aduocatis, quidquam quamuis minimum quocunq; prætextu nomine uè percipiant.

Nec uero etiam ab alijs cuiuscunq; conditionis, qui causam vel negotium in hoc foro aliquo tempore habere possint, aliquod genus muneris etiam esculenti recipiant.

Hæc uero omnia & singula supra decreta præscribimus sub pœnis & multis arbitrata Archiepiscopi.

Ne quis vel Procurator, vel Notarius, aut scriptor fori Archiepiscopalis, in edibus Archiepiscopalis arma ferat.

Ne item verba turpia, vel iniurias in aliquem proferat; tantò minus coram Reuerendis Archiepiscopo, aut eius Vicarijs, sub pœna suspensionis ab officio, ac alijs etiam pecuniarijs, arbitrio Vicarij Archiepiscopalis imponendis.

Ne item quisquam alius, etiã ex litigantibus, audeat coram Vicarijs, & in loco audientia vel Cancellaria verba iniuriarum, ac quouis modo turpia proferre, sub pœna arbitrio ut supra.

Si quis vel Procurator, vel alius quicumq; etiam ex litigantibus, per se vel per alios, cum armis, cultello, seu tempore, aut quouis alio instrumento aliquem vulnerauerit, percussuerit, etiam sine sanguinis effusione, vel euaginatæ ensibus, armis, seu cultellis rixam fecerit coram Vicarijs nostris, vel in locis Audientia, aut Cancellaria; pœnam incurrat quinquaginta aureorum locis pijs assignandorum, & grauiorem pro ratione culpæ arbitrio Iudicis. Et præterea si Notarius, aut scriptor, sit

Summarium literarum faciant.

Aliorum officij non attingant.

Nihil accipiat.

Procuratores & Notarij, arma ne ferat.

Verba turpia, vel iniuriosane proferant.

Ne quenquam percutiant.

Nota-

priuatus in perpetuum ipso iure ab exercitio Notariatus, & Procuratoris in foro Archiepiscopali; ac etiam cõtra eos agatur ulterius iuxta conditionem criminis, & sacrorum canonum, ac legum sanctiones.

Congregationes habendæ & quando.

Habeantur perpetuò congregationes ut infra, tum Sacræ Inquisitionis, tum Pœnitentiariae, tum consultationis causarum, tum visitatorum, tum Seminarij, tum rituum & caeremoniarum ecclesiasticarum, & alius literariæ, alteriusq; generis.

Congregatio sacrae Inquisitionis celebretur quotiescunq; opus erit; alia uero singula semel tantum in hebdomada ut infra.

Itidem fiat de congregationibus disciplinae, rituum, caeremoniarum ecclesiasticarum, aliarumq; rerum, quæ ad diuinum cultum pertinent.

Pœnitentiariae, feria secunda: hyeme post vespas; æstate autem in vesperis.

Consultationis causarum, feria tertia post pradium.

Visitatorum, feria quinta post vespas.

Seminarij, feria tertia manè post diuina peracta.

Piarum causarum, & carceratorum, feria secunda.

Congregatio quo loco habendæ.

Locus his singulis congregationibus sit certus assignatus in ædibus Archiepiscopalis prope cubiculum Reuerendissimi Archiepiscopi; præterquam consultationis causarum, quæ habetur in cubiculo Audientia Vicarij generalis.

Congregationi Sacrae Inquisitionis præsit Archiepiscopus, & eo absente Vicarius Generalis, cum eoq; Reuer. Inquisitor.

In reliquis uero cõgregationibus idem Archiepiscopus, vel Vicarius generalis.

At uero illis impeditis, ipse Canonicus Ordinarius Pœnitentiarius in pœnitentiaria; in cõsultatione causarum, alter ex Visitatoribus generalibus, vel demum vnus ex Vicarijs, ciuilibus vel criminalibus, ordine supra constituto.

In ceteris uero congregationibus pfectus eius congregationis ab Archiepiscopo constitutus præsideat.

Qui interfint congregat.

Congregationi Inquisitionis interfint Archiepiscopales Vicarij ciuiles & criminales, Theologus Cathedralis, tum alij Theologi, & Canonistæ ab Archiepiscopo & Reuerendo Inquisitore adscripti huic congregationi; Senator etiã Reginus assistat, & post eum iurisperiti laici cõsultores congregationis; Aduocati etiam, & Procuratores seu Promotores Fisci tũ Archiepiscopalis tum Sacti officij apud Inquisitores.

Cæremoniarum ac rituum, & rerum huiusmodi cõgregationi, aliqui ex canonicis Cathedralis, Magister Cæremoniarum, & alij arbitrio Archiepiscopi.

Pœnitentiariae, præter Pœnitentiarium, adscripti sint Archiepiscopi libero arbitrio tũ Theologus Cathedralis, tum alij tres Theologi ex clero seculari, vel etiam aliqui ex clero Re-

gulari, & sex canonum Doctores.

Inter hos autem duo sint, alter Theologia, alter Canonum Doctor insignis: quorum præcipuè consilium adhibeat Pœnitentiarius in cõsultationibus frequentioribus, & in deliberationibus capiendis in ipsa congregatione.

Congregationi visitatorum interfint Visitatores omnes tam Diocesis quam Vrbs; tũ alij, quos ei congregationi Archiepiscopus adscripserit.

Congregationi consultationis causarum interfint, præter Vicarium generalem, Visitatores generales, Vicarij ciuilibus & criminalium causarum, Protector piarum causarum, Protector item carceratorum, Aduocati & Procuratores pauperum, ac sollicitator, tum Aduocatus, & Procuratores Fisci, Cancellarius, eius uè substitutus, tum Auditores Archiepiscopi, tum denique alij iurisperiti ecclesiastici, quos ei cõgregationi Archiepiscopus adscripserit.

Seminarij Congregationi interfint constituti ex Decreto Concilij Tridentini, pro ratione materiae de qua agendum est.

In his quæ ad mores pertinent, delecti promoribus.

In temporalis administratione, electi pro rebus temporalibus; tum præter alios, Rectores Seminarij vtriusque, & aliorum etiam, si plura in vrbe Seminaria esse contingerit.

Tum etiam qui ministri aliquando vocandi erunt pro negotijs tractandis.

Piarum causarum, & carceratorum congregationi præsit Præfectus, vel carceratorum, vel piarum causarum, ut vnus altero digniorem locum habeat in capitulo Metropolitanæ ecclesiæ; interlit vterque eorum; tum Aduocati pauperum.

In congregatione sacrae Inquisitionis, à dextris ecclesiastici, primò Vicarij, tum Theologi, tum Canonistæ; itaut qui ex clero seculari sunt, primum locum obtineant.

A sinistris uero Senator Reginus, tum iurisperiti Consultores iuxta cuiuscunq; ipsorum dignitates prærogatiuas.

In alijs uero, à dextra eius qui præest, sint ecclesiastici seculares, à sinistra regulares; vel à dextra Theologi, & à sinistra canonistæ: vel denique à dextra qui ecclesiastici sunt, à sinistra uero laici, si eos adesse contigerit; ita tamen, ut digniorem locum obtineant post Vicarium generalem visitatores generales, ac inter eos is, cui præcipuè cura ciuitatis commissa est; tum Vicarius ciuilibus, & item Vicarius criminalium causarum, qui superiori loco sedent vel posteriori, ut vnus altero in officio antiquior est; nisi pro conditione personarum aliquando Archiepiscopus aliter iusserit.

Post Vicarios ciuilem & criminalem sedent quicumq; interfunt ex dignitatem obtinentibus, & ex canonicis seu ordinarijs Metropolitanæ, deinde reliqui iuxta gradus eorum dignitatis.

Ante-

Librum causarum indicè habeat.

Ordo sedendi in congregationibus.

Preces initio & in fine Congregat. recitandæ.

Res tractandæ ad singulos mittendæ.

Quando intermittendæ.

Res tractandæ in singulis congregationibus.

Antequam incipiatur Congregatio, recitentur preces ad impiorandum diuinum auxilium; in fine item aliæ preces de more ad præscriptam formam à Præsidente ipsius congregationis cæteris adiuantibus.

Res in congregationibus tractandæ cura Præsenti à Cancellario in superiori proxima congregatione, vel (nisi aliud necessitas tulerit) triduo saltem antè tractationem illam habendam tradantur seu transmittantur suo ordine ad singulos eos, qui consultationi illi interesse debent.

Et si in vna congregatione ob difficultatē non poterit res decidi, in aliam differatur deliberatio.

Nunquam intermittantur hæc cōgregationes, nisi cum dies festus ex præcepto cadit; quo casu indicetur alia dies à Præsente congregationis in superiori proxima congregatione: exceptis congregationibus pro sancto officio, & illis quæ spectant ad diuinum cultum, & pœnitentiariam; eas enim si opus erit, etiam diebus festis celebrari aliquando licebit.

Habeantur verò hæc omnes congregationes et extraordinariè sapius in hebdomada vt opus erit, iudicio vel Præsenti particularis cuiq. cōgregationi, vel Vicarij generalis.

In congregatione pro sancto officio nihil prorsus tractandum erit, nisi de pertinentibus ad fidem.

In congregatione Pœnitentiariæ, ea solum quæ ad pœnitentiam, & ad forum conscientia spectant.

In congregatione consultationis causarū proponantur & discutiantur Iudicis arbitrio grauiora dubia in infra scriptis materijs.

Primò, vbi controuersia est de admissione vel probatione iurispatronatus.

Secundò, vbi agitur de nullitate vel validitate Matrimonij, aut de separatione thori.

Tertiò, in causis quæ directè spectant ad iurisdictionem Archiepiscopalem; aut aliàs ecclesiasticam; aut denique violationem ecclesiasticæ libertatis & immunitatis.

Quartò, in causis criminalibus, vbi agitur de pœna corpori infligenda à relegatione supra, siue clerici, siue laici.

Tum aliæ singulæ causæ, dubiæ in causis ordinarijs, de quibus Archiepiscopus vel Vicarius, vel eo absente Visitator generalis, ob partium querelam, aliamuè causam ibi consulendum auferit.

Tum denique alia dubia in materia legum & canonum in dies suborta, in quibus aliquis ex Vicarijs, vel Visitatoribus, Iudicibusuè eius congregationis consultationem desiderat, ac postulat.

In omni hac causarum consultatione nihil detractum sit Iudicis auctoritati, quominus liberè causam decidat prout sibi de iure videbitur, sed vota omnia consultiua tantum sint.

In illis legatur index causarum pendentium in

criminalibus singulis hebdomadis: in ciuilibus verò singulis quindecim diebus.

Quæ verò pendent aliunde ex causa appellationum, singulis mensibus; & rursus quæ pertinent ad Mensam Archiepiscopalem, singulis mensibus.

Describantur verò in tot libris, quot genera cōgregationum sunt, earum singularum acta à Cancellario, eiusuè substituto.

Quòd si nemo illorum aliquando intererit, tunc qui præest congregationi, aut eius iussu alius ex his qui interfunt, describat in folio, quod postea quàmprimū tradat Cancellario, vt in libros suos ipse referat.

Forma autem describendi sit hæc.

Initio libri ponantur nomina eorum qui interesse debent: tum vnus cuiusque congregationis dies quo habita est; tum qui interfuerunt.

Dubia proposita.

Resolutio post singula; cum votis singulorū, & rationibus præcipuis.

DE OFFICIO VICARII Generalis.

VICARIUS generalis, tam in spiritualibus quàm in temporalibus liberam habeat administrationem in tota Ciuitate, & Diœcesi; necnon & in Prouincia, in ijs quæ ad Archiepiscopale officium quomodolibet spectant; ijs exceptis, quæ supra Archiepiscopo soli reseruata sunt; & aliàs, prout in eius Vicariatus instrumento, seu literis patentibus declarabitur. Curæ illi sit executio Sacrorum Canonum, & literarum omnium, & constitutionum Summorum Pontificum, & Concilij Tridentini, tum Conciliorum Prouincialium, & Diœcesanorum, Visitationis quoque Apostolicæ, & edictorum generaliumq. decretorum, ac ordinationum etiam singularium, præsertim visitationis Archiepiscopi, vel vicariorum, taxarum quoque, & huiusmodi.

Idq. in clero, & in populo, & in Visitatoribus etiam Generalibus, & in Vicarijs etiã Foraneis, Iudicibus, Præsētis, Cancellario, & eius substitutis, & scriptoribus, Procuratoribus, ac reliquis fori ministris; quibus omnib⁹ superuigilet diligenter.

Nec patiatur intermitteri suis temporibus promulgationes literarum Pontificiarum, conciliorumq., decretorum, & edictorum Archiepiscopaliū, & huiusmodi generalium sanctionū, quominus præscriptis temporibus fiant. Caueat verò maximè, ne rescribat, aut agat quidquam cōtra eas, earumue decreta; neque in Prouincialibus, vel Diœcesanis, alij suè Archiepiscopaliū sanctionibus dispense sine Archiepiscopi præcipuè facultate, vel mandato; neque rursus manum apponat ijs, quæ Tridentinum Concilium, aut Prouincialia per solum Episcopum præstari posse decreuerunt,

nisi

Acta cōgregat. in librum referenda.

nisi ex sedis Apostolicæ auctoritate data, spectatiuè Archiepiscopi mandatum habuerit.

Conuocet congregationes, etiam extraordinarias cum opus erit.

Ne intermitti patiatur lectiones, & studiorum cleri alias exercitationes, neque verò orationē vespertinam, stas processiones antiquas, vel à nobis constitutas, restitutasuè, alia denique huiusmodi instituta quomodocunq. pertinentia ad disciplinam cleri, populiuè.

Affiduus incumbat audiendis & expediendis ijs, qui in Ciuitate vel Diœcesi quotidie ad eū conueniunt pro negotijs ad munus eius pertinentibus; tum omni celeritate, vt opus est, respondeat literis Visitatorum, Vicariorum Foraneorum, & Parochorum Diœcesis; eosq. ad sapissimè scribendum de rebus suæ curæ commissis frequenter excitet suis etiã literis. Vt autem ipse liberior sit ad alia multiplicia quotidiana muneris sui negotia, eaq. grauiora peragenda, studeat sibi quantò minus fieri potest assumere, vel auocare causas, quæ suos habent vel habere possunt iudices ordinarios; sed eas ab eisdem iudicibus cognoscendas vel decidendas quantò citius fieri potest, sedulo procuret: causas etiam delegatas, nisi grauiores sint, per alios Vicarios potius cognosci vel decidi studeat.

Alios Vicarios, & Iudices, ac etiam Promotores Fisci, Visitatores quoque & Præsētos, modò vniuersos modò singulos ad se vocet aliquando, ac ab eis diligenter inquirat de eorū causis & negotijs, præsertim grauioribus & difficilioribus, vt opus esse censuerit.

Si quæ ecclesiæ collegiatae, aut Monialiū monasteria, eorumuè (si Regularibus subiecta sint) clausuræ, aut si quæ pia loca, præsertim insigniora in Ciuitate ab Archiepiscopo ipso singulis annis visitata non erunt, vel ab eius generali visitatore, & piorum locorum rationes ab illis recognita; ne omittat ipse visitare, & rationes etiam à pijs locis per se, vel per alios ad id constitutos ab Archiepiscopo ad præscriptum Concilij Tridentini exigere semel saltem in anno.

Quæ verò in Diœcesi sunt, vt cum illis idem præstetur ab ijs, quibus id muneris Archiepiscopus dedit, summopere curet.

Circa carceratos diligenter præstet, quæ suo loco in his decretis, & in Concilij Prouincialibus de illis præscribuntur; eaq. vt diligenter præstentur ab alijs ad quos spectat, præter visitationem generalem singulis mensibus constitutis, sapius ipse ex improuiso visitet carceres, & carceratos singulos inquirat diligenter, ac provideat, vt in spirituali & corporali cura illorum, ac illorum etiam causæ, nemo illis, aut suo munere desit.

Non se immisceat sub quouis prætextu in aliquo ex reseruatis soli Archiepiscopo, nisi ex speciali delegatione.

Nihil statuat de iure patronatus in vllum be-

neficiū, admittendo, probandouè, nisi habita prius notitia à Cancellario Archiepiscopali, & vocato Fisci Promotore pro defensione libertatis, beneficiorum, & iurisdictionis Archiepiscopalis.

In fabricis, & reparationibus ecclesiarum circa materias, si quid vel de nouo statuendum, vel immutandum, non deliberet nisi factu verbo cum Archiepiscopo, vel audito Præsente ab illo fabricis ecclesiarum.

Si verò de prorogatione aliqua longioris termini assignati agitur, audiat prius Visitatorem generalem, si adest, vel etiam visitatorem & Præsētum sigillatim eius regionis.

Non immutet statuta à Visitatoribus nisi factu verbo cum Archiepiscopo, vel ipsis auditis; id maximè caueat in relaxatione sequentium ab illis factorum.

Illud idem facere curet in rebus Seminarij, in quibus vsupra audiat illius Præsētum.

Quod etiam seruare studeat in quibuscunq. alijs, quibus Præsētus specialis ab Archiepiscopo constitutus est, nisi temporis angustia, vel rei modicitas aliquando aliud postulet.

In absolutionibus in foro conscientia remittat ad Pœnitentiarium in ijs omnibus, in quibus ille facultatem habet ab Archiepiscopo. Adstet quantum potest examini ordinandorum, & prouidendorum de beneficijs, vbi nō sit præsens Archiepiscopus.

In separationibus Thori, & declarationibus nullitatis, vel inualiditatis matrimonij, faciat verbū cum Archiepiscopo, si adsit, antequam rem totam decernat; alioqui conferat cū congregatione consultationis causarum.

Non remittat denunciations Matrimoniorū præsentis Archiepiscopo; eo autem absente ne faciat nisi ex rationabili causa, iuxta dispositionem sacri Concilij Tridentini.

Eidem curæ sit conseruatio ac defensio Iurisdictionis & immunitatis ecclesiasticæ, ac inter alia protectio ecclesiasticarū personarum, & monialium, & piorum locorum, cum deportari in Ciuitatem contigerit ecclesiasticos fructus, vel ad eorum vsum fructus, & ad victū necessaria, supellectiles, & alia ne vexentur à publicanis & eiusmodi contra immunitatē ecclesiasticam, testimoniaq. propterea vt opus erit, ac mandata, & inhibitiones super eo Publicanis & alijs faciat, vt iuris erit.

DE VISITATORIBVS.

CVta Pastoralis hoc à nobis deposcit, vt ad Animarum, quas pro sua diuina misericordia is fidei nostræ concredi voluit, salutē procuradam, omnia paternæ sollicitudinis officia exequamur sanctè in primis & diligenter. In ijs sanè officijs, quæ permulta quidem illa sunt plena laborum, pleraq. vigiliarum, vnū est etiam porro multis nominibus Gregi à pastoribus debitum, & pacendis curandisq. animabus

Sess. 24. dec. de refor. matr. c. 1.

Sess. 22. dec. de refor. c. 9.

Sess. 24. decre. de refor. c. 3.

mabus necessarium, Visitatio scilicet; Quam spiritus sancti doctrina salutariter institutam, facta œcumenica Tridentina Synodus ab vniuersis & singulis quorū interest, ita accuratē præstari fanciuit, vt propriam quique diœcesim per seiplos, aut si legitime impediti sunt, per alios, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem visitent; sic tamen, vt tota biennio per se, vel per visitatores compleatur.

Animaduertimus autem non posse per seipsum Archiepiscopum solum huius diœcesis totius, quæ longè lateq. patet, Visitacionem ad constitutum biennij tempus ex Tridentino præscripto plenè absolueret; tum præterea concilij Provincialibus, & Synodis diœcesanis, & Visitacione item Apostolica, quam Reuerendiss. Episcopus Famaugustanus in Vrbe diœcesiq. prouidentissimè executus est; & instructionibus præterea pro temporum ratione vario degere editis, multa sanè quidem decreta esse, vel de cleri vita, vel de diuinorum officiorum cultu, vel de functionum ecclesiasticarum religiosa diligentia, vel de ecclesiarū ornatu, vel de earum instauracione, vel de ecclesiasticæ suppellectilis apparatu, vel de populi disciplina, vel de omni denique in Christianæ spiritualisq. vitæ officijs progressu utiliter confecta: quæ sanè vt perpetuam executionem habeant, perpetuam multorum Archiepiscopi cooperatores diligentiam & curam adhibendam esse cognouimus, præter Archiepiscopi, ac vnius etiam Visitatoris generalis officium.

Itaque ea inita est à nobis deliberatio, vt quò diligentius & visitatio vniuersa absolueretur, & in executionis vsu perpetuò salutaria decreta inducantur; ecclesiastici aliquot homines, spectata morum probitate, prudentia, doctrina, disciplinaq. ecclesiasticæ vsu periti deligerentur, quibus tum visitandi, tum omnè executionem procurandi promouendiue munus committeretur.

De numero & officio Visitatorum.

Visitatores generales quot eorumq. munus.

Vo igitur Præfecti & Visitatores generales ab Archiepiscopo constituantur ad biennium. Liberumq. sit Archiepiscopo, confirmare seu progare officium semel & pluries arbitrio suo. Eorū iurisdicctio & auctoritas ad omnia tã ciuitatis quàm diœcesis loca, omnesq. personas, quouis etiam dignitatis & honoris gradu illustres pertineat. Potestatis facultatisq. literæ patentes fidè faciunt, quæ vtriq. indistinctè competat, siue visitacionibus incumbatur, siue non: ita tamen, vt quædam ampliores facultates illis cõpetat, cum seipso visitant loca diœcesis, quàm cum in vrbe etiam in visitacione sunt, vbi facilis est omnibus recursus ad Ministros alios cõ-

stitutos, scilicet Vicarium generalem, & ciuiliū, vel criminalium causarum, tum etiam ad Pœnitentiarium & Archiepiscopum in casibus conscientiar.

At verò vt suscepto oneri plenius commodiusq. satisfaciant, alter ciuitatis, alter diœcesis visitacionibus præcipuam curam habeat.

Is, cui ciuitatis visitanda prouincia data erit, visitet quotannis collegiatis ecclesiis in primis, & loca pia insigniora, ab eisq. rationes administrationis exigit ad præscriptū Conci. Trid. tum verò hoc idem officium præstet erga reliquas ecclesias, scholas, & pia loca; illis tamen exceptis, quæcunque ipse Archiepiscopus, vel Vicarius generalis eodem anno visitarit, aut visitanda reseruarit.

Qui verò diœcesi dabit operam, si propter locorum interualla integrā nequiverit, at maiorem eius partem visitare ita procurabit, vt omnino ante exactum biennij curriculum vniuersa diœcesis loca ipsemet visitarit.

Præsent congregacioni hebdomadariæ, ac alijs extraordinarijs Visitacionibus absente Archiepiscopo, & Vicario generali: idq. officium sit maximè eius, qui ciuitatis visitacioni præerit. In Visitacionis & Præfecturæ suæ munere ea omnia officia præstent, regulasq. feruent, quæ infra Visitatoribus cõmuniter præscribimus, eò diligentius, quò ipsi vniuersè ea cura demandatur; alijs vt plurimum elaborandum erit in certis vel ciuitatis vel diœcesis regionibus.

Eam ob causam erunt eorum visitaciones, præsertim diœcesanæ, aliquantò magis compediariæ quàm aliorum Visitatorum.

Sint verò duodecim alij Præfecti, & Visitatores ad biennium constituti, confirmandi vt supra pro libera voluntate Archiepiscopi: quorum sex singulis portis Ciuitatis seu regionib, alij sex singulis sex partibus diœcesis Præfecti & Visitatores constituti sint, vt infra.

Primæ regionis Præposituræ capita plebium tredecim.

- Soma.
Arsagum.
Mezana.
Galaratum.
Frassinum.
Corbetta.
Parabiagum.
Rosatum.
Casoratum.
Decimum.
Rhaudum.
Trenum.
Cesatum.

Secundæ regionis Præposituræ capita plebium 8. & præterea oppidum idest parochiale.

- Vallis Leuentinæ.
Vallis Blenij.
Vallis Riperiarum.
Vallis Capriaica.
Porticia.

Sess. 22. dec. de refor. c. 9.

Alii visitatores inferiores, eorumq. munus.

Primæ regionis capita.

Secundæ regionis capita.

Ca-

- Canobium.
Vallis Traualia.
Legiodunum.
Belutium.
Angleria.

Tertiæ regionis Præposituræ capita plebium septem.

- Arona sola. Oppidum cum cura.
Arcisatum.
Varisium.
Applanum.
Castrum Seprium.
Olgiatum Olonq.
Dairagum.
Neruiatum.

Quartæ regionis Præposituræ capita plebium 8.

- Gallianum.
Marlianum.
Alliatum.
Sevesum.
Desium.
Modoetia.
Bolatium.
Bruzzanum.

Quintæ regionis Præposituræ capita plebium 11. præterea Parochia vna separata.

- Derisium.
Bellanum.
Perleidum.
Varena, cura sola.
Vallis Saxina.
Leucum.
Olginatum.
Brippium.
Assium.
Vglonum.
Incinum.
Massalia.

Sextæ regionis Præposituræ capita pleb. nouem, præterea tres Vicariatus.

- Vicomercatum.
Triuiliū.
Sforzatica.
Vaprium.
Gorgonzola.
Meltium.
Septala.
Chignolum.
Melegnanum.
Sancti Iuliani.
Locatum.
S. Donati.
Segratum.

Metropolitanæ Veruntamen ecclesia ipsa Metropolitana Archiepiscopi, vel Vicarij generalis, vel Visitatorum generalium, aut eius quem Archiepiscopus nominatim ad id delegarit, visitacioni & præfecturæ sit reseruata: excepto, q. quoad curam sanctæ Teclæ, & alia ad id pertinentia commissa Præfecto & visitatori portæ orientalis; quò verò ad ecclesiasticas personas curæ illius visitatoris commissa censeatur, in cuius

Porta quæque illarum habitat. Singuli potissimum incumbant administracioni sibi sigillatim, ac nominatim commissæ, siue visitando, siue etiam extra visitacionem: eorum tamen facultas visitandi se extendat etiam ad alias partes omnes tum ciuitatis, tum diœcesis; vt cum vsu venit Archiepiscopo, vel ob impedimentum alicuius eorum, vel ob aliam causam, per alium visitacionem aliquam obire extra regionem illi sigillatim attributam, nulla mora sit sine aliarum literarum expeditione & necessitate.

Horum etiam Visitatorum & Præfectorum in suo munere Iurisdicctio complectatur omnes personas, vt dictum est supra de visitatoribus, ad præscriptum literarum singulis concedendarum. Iis Visitatoribus & Præfectis, quibus potissimum Regionum Diœcesis certa cura cõmissa est, dentur quædã ampliores facultates in Regione illa, præsertim in foro conscientiar, quo tempore visitacionem obeunt: quæ minùs necessariæ sunt vrbis Reg. visitantibus, quoniã ibi facilis est aditus Vicariorum, & Pœnitentiarij; & Archiepiscopi pro ratione cuiusque indigentiar.

Præter annuas visitaciones, quas in omnibus locis sibi commissis integrè obibunt, adhibito Notario vel scriptore, qui Clericus sit, si haberi potest, sæpius per annum, tum ecclesias, tum domos clericales, tum in hospitalibus Pauperum curam & tractacionem improuisò visitabunt & in Ciuitate, & in Diœcesi.

In Ciuitate frequentes adsint, modò vnus modò alij lectacionibus communibus Cleri, tam in Archiepiscopatu, quàm in Collegio Braida, scilicet de casibus conscientiar, de explicacione Euangelij, & eiusmodi. Tum etiam verò singuli quam sæpius possunt, lectacionibus suarum quisque Portarū Regionum præsent.

Præsent congregacioni Parochorum menstruæ suæ quisque Regionis. In Diœcesi adsint sæpè congregacionibus foraneis, etiam ex improuisò. Congregatio generalis omnium visitatorū habeatur coram Reuerendiss. Archiepiscopo per plures dies continuos, vt opus erit, ter in anno statutis temporibus, scilicet post Epiphaniam, ante Sratam congregacionem generalem Vicariorum Foraneorum, in octaua Paschæ Resurrectionis D. N. Iesu Christi, In octaua item corporis Domini. Conueniant præterea simul sæpius, vt iusserit Archiepiscopus.

In illis congregacionibus Archiepiscopo referant, eumq. consulant de difficultatibus & dubijs grauioribus occurrentibus in eorū officio. Conferant inter sese diligenter, vt omnes eadem ratione & præscriptis regulis conformiter munus suum obeant, decretaq. exequantur: quod magnam facilitatē afferre solet omni executioni.

K K K Con-

Conueniant semper omnes ad cōgregationes generales Vicariorum Foraneorum quascunque, tum ordinarias, quas quomodocunque in Ciuitate habeant.

Cum Mediolani sunt, etiam ij quibus visitatio Diœcesis præcipuè cōmissa est, conueniant tamen semper congregat. hebdomadar. visitationum.

Ne visitent vlla de causa nisi vrgentissima loca Diœcesis à Natiuitate Domini vsque ad cōgregationem Vicariorum Foraneorum ante septuagesimam habendam: sed tunc incumbat præparacioni visitationum anni ineuntis.

Sic etiam intermittat visitationes omnino per octo dies ante & post Pascha Resurrectionis; & rursus à festo Ascensionis vsque ad octauam Corporis Christi.

In visitatione seruent exactè instructiones editas in Concil. Trident. & Prouincialibus; præsertim primo, & quarto: tum præterea quæ infra descriptæ sunt, aut in dies ab Archiepiscopo addentur.

Adhibeant sibi ad vsum visitationis, vt opus fuerit, prærogatorium propediem edendum cura nostra; in quo summatim descriptæ sint omnes sanctiones conciliorum Triden. & Prouincialium, & Diœcesanorum, necnon & Instructionum huius ecclesiæ, præsertim de fabrica & supellectili ecclesiæ; quò diligentius incumbant eorum plenæ executioni.

Quæ potissimum cura visitatoris præstanda sunt.

De fabrica, & supellectili ecclesiastica generatim.

Tollantur fenestæ super altaribus, vbi potest; si non potest, prouideatur periculis.

Item lateralis rectè altaribus.

Adhibeantur clathræ ferreæ fenestris, præsertim Parochialibus.

Item vitro, & rete æreo, vel tela muniantur.

Cappellis præsertim maioribus fornix fiat.

Accommodetur omnino spatium inter altare maius & cancellos.

De altari exstruendo, vndique obturatis foraminibus, eiusque bradellæ mensura, septis, integumento, fenestella, tintinnabulo, clauis pro birreto, coronice scabelli altaris, telari, tela cerata si consecratum sit, aut aliàs tabulato super mensa non consecrata, ac de Pallio, tobaleis, cruce, tabella secretorum, ac relicto necessario apparatu, executio decreti diœces. 4. decre. 35. & Visitacionis apostolicæ; scilicet demolitionis, vbi cautio non datur accommodandi ad formam instructionum.

Septum secundum in cappellis amplis.

Tollantur gradus super altari, qui sint contra instructiones.

Præparentur mensæ consecrandæ in altaribus

maioribus Parochialium; idque ante visitationem nostram cuiusque loci.

Tollantur altaria, quæ sunt in loco Baptistæ riji construendi.

Item quæ nimium vicina altari maiori, vel inter se.

Cappellæ minores mensura constituta, aut tollantur, aut aptentur.

Accommodentur ad formam, tum cappellæ, tum gradus earum, & altarium, & altitudo pavimenti quantum potest, vt inter se respondeant.

Accommodentur gradus vbique, vt sint impares.

Porticus, aut vestibulum, saltem Parochialibus ecclesijs, quàm primùm poterit.

Pavimentum ecclesiæ nõ ex lateribus deinceps.

Amoueantur omnino loca superiora ecclesijs, vbi profana seruentur, vel dormiatur, vel habitetur.

Tabulatum diuisionis ecclesiarum fiat saltem in parochijs.

Accommodatio oratoriorum vbi non celebratur, omnino, vel demolitio.

Vt nulla ornamenta, nullæ picturæ intus vel foris profanæ sint.

Emendatio errorum in sacris imaginibus, earumq. ornatu, ex Conc. Prou. 1. titulo, *Quæ pag. 4. seruanda in sacris imaginibus.*

Requisitio à Rectoribus ecclesiarum pro emendatione.

Tractatio cum pictoribus, & artificibus in posterum, vt non nisi probatas imagines sacras efficiant, ex eodem Prou. 1. tit. *Quæ seruanda in sacris imaginibus.*

Campanilla accommodetur, vt ascendi possint.

Item crux in summitate eorum.

Funes campanarum accommodentur.

Duæ saltem campanæ Parochialibus, si potest. De bonis fabricæ in proprium & vtiliore vsum

erogandis. Pro. 2. tit. 3. d. 18. pag. 74.

Sigillatim subitò exequenda.

Altarium demolitio, vbi facienda est. Altarium portatiliu confractio, si nõ ad mensuram.

Sepulcrorum quæ extant, amotio.

Sepulcrorum obstructio, si loco prohibito.

Amotio bradellarum & sedilium ab ecclesia, & huiusmodi impedimentorum.

Item profanarum supellectilium, aut rerum.

Item locorum superiorum, vbi dormitur, vel habitatur, vel profana seruantur.

Dilaniatio corporalium, & purificatoriorum, rerum indecentium ratione mensuræ, vel foridum quæ purgari non possunt.

Profanatio calicum & patenarum indecentium.

Clausio & obstructio portarum lateralium.

Dilaniatio Missalium, & Breuiariorum, & Toblearum, & superpelliceorum, ac sacrorum indu-

indumentorum, quæ in illa ecclesia toleranda non videntur.

Amotio arborum, vitium, stipitum, & huiusmodi in cœmiterijs, & locis sacris.

Item ramorum incisio, qui obfunt parietibus vel rectis ecclesiæ.

Quibus aliquod spatium dari potest; non tamen ultra duos menses in Ciuitate, & tres in diœcesi.

Altarium reconcinnatio ad mensuram.

Item bradellarum altarium.

Coopercula altaribus, si fiant vel ex ligno, vel ex tela.

Tela ad regenda altaria.

Telare altari adhibendum.

Septa altarium, quæ cancellis ligneis fieri concessum erit.

Tecta altarium lignea, aut ex tela, sericouè.

Fenestella pro vrceolis.

Tintinnabulum, siue cāpanula ad vsum Missæ.

Cruces singulis altaribus adhibendæ.

Candelabra item.

Bacilula, & Vrceoli.

Tobaleæ, & pallia, Planetæ, & sacre vestes pro vsum altarium ad præscriptum Visitacionum pro ratione supellectilis omnino necessariæ.

Confessionalia.

Tapetum, vel clathra, vbi sacerdos induitur in sacratio.

Antiporta sacristijs ecclesiarum collegiarum, & Parochialium.

Lauacrum in sacristia.

Tabulata diuitoria marium à fœminis in ecclesijs curatis.

Vasa aquæ sanctæ.

Tres portæ in facie ecclesiæ.

Quibus spatium dari potest vsque ad sex menses.

Baptisterium cum suo sacratio.

Cancelli altaribus ex marmore, vel ferro, facta cautione.

Abacus, siue Armarium pro sacris vestibus seruandis, & omni sacro apparatu.

Septum cœmiteriorum ex muro.

Secunda pixis, vbi tantum est vna.

Quibus aliud spatium arbitrio Visitatoris, pro ratione magnitudinis impensarum, & reddituum ecclesiæ ac populi, ac aliorum quæ præstari debent, vel aliorum fructuum huiusmodi impensæ attributorum, dari potest.

Ligneum tabernaculum, vbi non est; vel vbi etiam sit, sed incongruum maiestati ecclesiæ, & nobilitati loci.

Sacella, siue cappellæ, & altaria, quæ concessum erit exstrui, vel remanere.

Ecclus honorificus pro reliquijs.

Reliquarium.

Sacrarium in cappella maiori, vel sacristia, aut propè.

Pavimentum ecclesiæ.

Contignatio laqueata, quæ dicitur soffitta, seu fornix ecclesiæ.

Thuribulum & naucella ex argento, vbi fieri potest.

Tobaleæ, Pallia, Planetæ, & sacre vestes, pro ornatu & vsum altarium, & ministrorum, ad præscriptum instructionum pro ratione supellectilis plenæ.

Tecta altaribus ex marmore, aut ex alio opere honorifico.

Reliqua item ex instructionibus.

Loca, & formæ pro fabrica materiali, iudicio Visitatorum & Præsectorum statuenda & exequenda.

Altaris maioris locus, & item chori, & Cancellorum illius.

Reliquarium, & item sacrorum oleorum.

Baptisterij situs, ac Sacrii vicini.

Iudicium de sepro ferreo, vel ligneo, altari- V. A. pag. 467. bus, & Baptisterijs ex visitatione apostolica, §. 14. & pa. 467. & instructionibus. §. 5. Instr. fabr. f. 71.

Item de altero sacratio penes altare maius, vel sacristiam.

Item de sacro oleo infirmorum Prouinc. 3. de Pag. 91. §. Sacram. Diœc. 4. decre. 19. vbi conceden. seruari aliquando domi; & tunc designatio loci ad formam instr.

Altarium etiam, & cappellarum, quæ reparanda, quæ demolenda sunt, & qua forma, ex probatis in instruct.

Fenestellæ vrceolorum.

Clauis pro birreto sacerdotis celebrantis.

Tintinnabuli.

Campanilis.

Fenestrarum.

Ambonis locus & forma designetur, vbi constructui potest.

Suggesti item, vbi non fiat Ambo.

Numeri, & loci Confessionalium, & reliqua praxis tota de confessionalibus, eorumq. forma & tabellis affixis, & capitulis remotis.

Ianua certæ, & locus in ecclesia fœminis separatum à viris.

Loci sedilium virorum & mulierum,

Loci sepulturæ sacerdotalis, & aliarum, præsertim communium pro populo: tum priuatarum, si quando concedenda erunt à nobis.

Crucis cœmiterij.

Cappellæ paruulæ in Cœmiterio, vbi potest.

Vasis aquæ sanctæ in Cœmiterio.

Carnerij in Cœmiterio.

Ostiorum trium Cœmiterijs cum sera & clauis.

Clausura Cœmiterij.

Designatio, & deliberatio, quæ ecclesiæ custodiendi nõ possunt à profanis, & fordibus, & ideo demolenda ex visitatione apostolica.

In sacristia.

V. A. tit. de cœm. pag. 466.

K K K 2 In

Armarij.
Lauatorij.
Oratorij.

Loci scripturarum de reliquijs.
Scripturarum ecclesiæ.
Literarum Pontificiarum, & eiusmodi, ad officij Rectoris curam pertinent.
Librorum Parochialium, scilicet.
Baptismorum, Matrimoniorum, &c.
Labijs olei lampadæ.
Loci p̄ diuersa supellectili crassiori ad vsum ecclesiæ.
Domus Parochialis.
Fenestellæ in ea pro oleo sacro infirmorum in his parochijs, vbi aliquando asseruari ibi necesse sit.
Transitus domus Parochialis, vbi opus sit, sine seruitute Cæmiterij, vel ecclesiæ.
Deuatio viæ publicæ, vel aliæ seruitutis Cæmiterij loci processionum quotidianarum circa ecclesiam.
Loci, & caularum, vbi vna tantum particula Sacræ Eucharistiæ deferri debet, P. I. de Euchar. pr. 2. tit. 1. decr. 1. 1.

Ratio impensæ fabricæ, & supellectilis ecclesiæ.

IN singulis ordinationibus, quibus impensæ faciendæ sunt à beneficiato, taxetur summa impensæ cum præfinitione termini, vt puta centum singulis annis vsque ad perfectionem operis impositi, vel emptio pixidis intrâ tres menses, vel etiam taxatio pretij, scilicet pixidis trium, sex, decem aureorum, vel plurium, pro ratione ecclesiæ eiusq. reddituum.
In huiusmodi etiam, cum faciendæ sunt à Populo, præfinitur tempus quantum potest, sicutis vel consulibus prius auditis.
Vbi non constat, an ad Rectorem, vel ad Populum pertineat impensæ; dicatur absolute, *fiat Pixis, &c.* non assignando onus impensæ magis ad populum, quam ad Rectorem.
Vbi etiam constat ad Rectorem pertinere, speratur tamen adiumentum à Populo, caueatur verba in ordinatione, quibus populus videns obligationem sacerdotis, retrahatur ab ornatu & subuentione ecclesiæ; sed vel de consensu statuatur, quid Populus, quidue Rector præstet; vel dicatur absolute, *fiat Pixis, &c.* non assignando cuiquam illud onus; monendo tamen sacerdotem, vt (quidquid à Populo habere potuerit adiumenti, vel non) ipse omnino spatio constituto præstet: de qua monitione constat in actis vel taxetur sacerdos: verbis, quibus præsupponitur adiumentum dandum à populo illi operi, vel taxæ sacerdotis esse in adiumentum populi ad illud opus exequendum.
Regula sit, vt cum ecclesiæ redditus suppetunt commodè ad omnes impensas, nõ compellatur populus nisi ad Cæmiterij impensam, præter qu-

vbi consuetudo esset populo etiam alia præstandi, quæ communiter est in territorio Bergomeni, in ditione Heluetiorum, in locis etiã alijs, præsertim montanis; & remotioribus ab vrbe.

Si verò non suppetunt fructus Ecclesiæ præter victum sacerdotis, totum quod deest Parochiali ecclesiæ, ac ædibus Parochialibus, in fabrica, supellectili sacra, vel Clerici sustentatione, curandum est impensa Populi.

In alijs verò Altaribus quàm maiori, seruetur decretum dioc. 4. decr. de eo genere.

Si pro ratione reddituum partien. est onus impensæ inter Parochum & Populum, semper assignentur potiùs sacerdoti, quæ pertinent ad paramenta, tobaleas, corporalia, & huiusmodi, & reparatio Altaris maioris.

Populo verò potiùs quæ pertinent ad Baptisterium, campanas, campanile, muros, tectum, & pauimentum, ianuas ecclesiæ: quoniam ad hæc populi propensiores sunt, ac existimant se magis teneri.

Quæ ad sacram Eucharistiam, communiter assignentur præstanda sumptu scholæ Corporis Christi; nisi illius magna inopia aliquãdo cogeret adiumentum illi dari à Parocho, vel vniuerso populo, præter frequentes oblationes & eleemosinas, quæ cura est Parochi quærerunt à Populo eius scholæ, & harum impensarum nomine, vt opus fuerit.

In taxandis cappellani fructibus pro reparatione & ornatu, habeat ratio, ne grauetur redditus pro rata, quæ assignaretur mercenario implenti onera & munera illius cappellæ ad rationem præscriptam, decr. dioc. 2.

Si verò titularis valde inops esset, aliquid amplius poterit relinquere ipsi arbitrio Visitatoris, reliquum applicari impensæ faciendæ.

De fructibus etiam beneficiorum vacantium, vel debitis Altaribus ob Missas nõ celebratas, attribuantur fabricæ, ornamentis, & supellectili sacra, & alijs necessitatibus eorundem ecclesiæ, & Altarium; vbi alij non sint, qui de iure teneantur, vel sponte præstent.

Vltimum remedium pro hac impensæ sit, quando alia vice omnes defunt, supercedere à toto seruitio vel parte eius cappellæ per aliquod tempus, & quod in hoc impenderetur si à mercenario præstan. esset, assignare eidem impensæ; facultatemq. dare titulari qui inops sit, suscipiendi in alio Altari vel ecclesia eleemosinam cū onere Missarũ, loco illorũ fructuũ qui subtrahuntur pro impensæ Altaris: hæc q. ratio seruetur etiam in cappellis & Altaribus mercenarijs, quæ non habent vnde reparentur & ornentur alia ratione, vt in decr. dioc. 4.

In his quæ minutiora sunt, vt clauis rerum sacrarum & ecclesiarum, corporalia, purificatoria, vasa pro sacris oleis, cutula hostiarum, & corporalium, Vas pro illis lauan. mantilia pro ablutione manuum, & huiusmodi, nõ excusetur Rector vilo quouis inopiæ prætextu, quominus

Pag. 367. decr. 35.

minus etiam negligente populo ab ipso præstentur ordinationis tempore constituto.

Quæ nobiscum, vel cum præfecto nostro fabricarũ ecclesiasticarum consultare debent.

Situs Altaris maioris cum sua clathra in collegiatis ecclesijs, & Parochialibus.
Collocatio Baptisterij.
Item Sacristiæ nouæ.
Item Campanilis noui.
Item Cæmiterij noui.
Item domus Parochialis nouæ.
Deliberatio de facultate clathrorum ligneorũ.

De Reliquijs sacris.

Recognoscant sacras reliquias ex monumentis antiquis, aut schedulis affixis, aut testibus; & inspiciant item si commodè possunt. Indicem summarium illarum conficiat ad formam præscriptam in decretis Cancellariæ.

De Indulgentijs.

Recognoscant eas ex monumentis antiquis, aut testibus. Indicem item vsupra conficiant.

De bonis Ecclesiasticis.

Inuentarium bonorum ecclesiasticorum, & piorum locorum sitorũ in singulis parochijs, etiam per publicationem monitoriarum, & compulsuarum.

Coactio ad soluendas decimas, his qui præterdunt exèptiones; nisi eas ostenderit ex Concil. Prou. 3. Dioc. 4.

Item ad soluen. in agro, & ex omnibus fructibus, ex Conc. Prou. 3. §. 4.

Recognitio decimarum ecclesiarũ à laicis possessarum ex p. 3.

Recognitio vnionum p. 1.

Item locationum ad longum tempus, p. 1. p. 2.

Recusio alienationum illegitimarum, etiam cū pacto confirmationis, non tamen secutæ p. 2.

Recognitio Inuentarij bonorum, & iuriũ p. 1.

Inuentarium authenticum bonorum ecclesiasticorum, vel piorum locorum existentium in territorio cuiusq. parochialis, facta publicatione monitoriæ.

De Archiujs constituendis.

Cvet Visitator omnino in primis institui vnũ vel plura Archiua in singulis Plebibus in sacristia ecclesiæ pleb. vel alijs, & ecclesijs præsertim insignioribus illius Plebis, in quibus possint tuto custodiri, in quibus Archiujs redigant omnes scripturas ecclesiarum inferiorum ad formam decreti Prouincialis. Idemq. fiat in ecclesijs Ciuitatis.

In singularum ecclesiarum visitatione conficiatur inuentarium scripturarum; cuius copia altera sit penes Rectorem ecclesiæ illius de cuius interesse agitur, altera penes Archiuistam, tertia penes acta Visitatoris in Cancellariam recondenda: tum iubeat scripturas illas omnes authenticas, & alias quæ momenti alicuius sint, afferri ad Archiuium constitutum pro illa ecclesia, retenta copia, vel transumpto authentico deferenti, si ipse voluerit. Constituatur Archiuista in Archiujs Diocesis literis patentibus Archiepiscopi; qui sit Notarius, cum auctoritate transumptan. authenticas scripturas, vt possint Rectores ecclesiarũ illis vti, cum opus erit.

Constituatur taxa modica ipsi Archiuiste, quæ do edet instrumenta.

Quæ instrumenta opus erit transferre Mediolanum, vt transumptetur in Archiuio Archiepiscopali, deferantur per Archiuistam, vel Notarium substitutum Cancellariæ, eumue qui conscribit acta Visitatorum, neque exeant de eorum manibus.

Si quando tamen necesse fuerit iussu Vicarij Generalis, seu Visitatorum generalium, liceat ab illo Archiuio plebano seu particulari dari Rectori vel titulari originale ad certum breue tempus, ex causa exhiben. coram Iudice, ac deinde restituèn. retenta in actis copia collationata citata parte.

Si quando ex aliqua causa non posset haberi instrumentum foundationis, vel Dotatoris cappellarum, & Altarium, vel eiusmodi; procuraret saltem Visitator scire, quis sit Notarius, de eoq. fiat mentio, & de eo qui tunc habet illud instrumentum, & reponatur tunc in Archiuio illo, tum in Cancellaria nota illa.

De beneficijs vacantibus.

Describatur titulus beneficij, & modus vacationis ad præscriptum decretorum de Cancellaria.

An Parochialis ipsa commendata sit Parocho vicino, alijsue indigentijs spiritualibus, an verò regatur à sacerdote approbato, & cum debita facultate nostra, etiam pro confessionibus audiendis, & eiusmodi approbatio sit & facultas ea, & an ea adhuc vigeat, quæ & exhibeatur.

Si tempore vacationis satisfactũ sit oneribus in toto vel in parte, & exprimatur pro qua parte, & per quos sacerdotes, quo ad munus Missarum.

Quis tempore vacationis fructus percepit, administrationem habuit, & qua facultate.

Quantitas & qualitas fructuum & reddituum exactorum toto tempore vacationis.

Quantitas expensarum factarum, singula singulis congruè referendo.

Calcula cum exactoribus, siue depositarijs fructuum, ideoq. & noscatur quidnã exactũ

K k k 3 sit,

fit, agatur con. fictabiles & alios pro toto debito, donec ostendant cui soluerint.

Provideatur debito seruitio & satisfactioni durante vacatione.

De fructibus, attribuatur fabricæ, ornamentis, & suppellectili sacre quidquid opus erit, vbi alij non sunt, qui de iure teneantur, vel sponte præsent.

Deputentur depositarij idonei, & Curatores eorundem fructuum & beneficiorum vacantium.

In cappellis titularibus vel mercenarijs assumant diligenter informationes de Missis non celebratis à pluribus annis, & compellant cappellanos, aut hæredes, aliosuè ad quos spectat, ad proban. satisfactionem, dato congruo termino; alioquin ad satisfaciend. condemnent etiam pro præterita omissione, factis præterea sequestris, & relaxis exinde concessis, prout iuris fuerit.

De fructibus ecclesiasticis.

Videant rationes fructuum beneficiorum vacantium ad præscriptum instructionum de eo olim factarum.

Deputent depositarium idoneum, & curatores eorundem fructuum.

Videant rationes multarum, & aliarum quarum cunque eiusmodi applicationum.

Rationes mediorum fructuum, ac aliorum reddituum sacristiæ.

Rationes tertiorum præbendalium applicationum residentiarum, scilicet an dati sint deseruentibus in ecclesia, vel usurpati forsitan à solis præpositis.

Rationes tertiorum præbendalium fabricæ ecclesiæ applic. scilicet an consumpti in his fabricis quæ ad solum præpositum spectant, vt puta ædibus ipsius, vel in suppellectili, quæ ad curam sibi incumbentem solum spectet.

Faciant sequestra fructuum beneficiorum, quæ retinentur cum alijs incompatilibus.

Beneficiorum absentium, qui debet residere.

Cappellaniarum titularium vel mercenariarum, pro satisfactione Missarum, & aliorum onerum, etiam de præterito, quorum non constet satisfactio, donec constare faciant.

Portionis fructuum, vt ædes beneficij reparentur quantum potest à Titularibus.

Pro reparatione fabricæ, & suppellectilis sacre, quæ providenda sit à beneficiato, pro ea portione quam sustinere potest, vel ratione beneficij, vel alia de causa.

De diuinis officijs, & distributionibus.

Disciplinam chori, & diuinorum officiorum ac Processionum, & funeralium restituant, & instituant omnino executionem decretorum prouincialium &c. ac instructionum de funeralibus: multatando etiam de culpis præteritis; in-

crepando præfectos, ac punctatores, & alios deputando vt opus fuerit, præstito illis iuramento, & dando formam supputationum, & solutionum, ad præscriptum instructionum de hoc. Plenam abolitionem exequantur officiorum B. M. prohibitorum, ex Bulla Pii Quinti, & pr. 3.

Prohibeant libros apochryphos in omnibus ecclesijs ex pr. 1.

Deligant Magistrum Cæremoniarum in singulis plebibus ex pr. 2.

Abusum hebdomadæ, & sex mensium, si alicubi sublatus non est, seuerè plectant. Diœc. 4.

Veram præxim multarum distributionum pro et ratis in diuinis officijs, etiam extraordinarijs. Faciant applicationem tertiorum fructuum præbendalium residentiarum, & dentur seruientibus in ecclesia ex pr. 1. & 4.

Fraudem in præbendarum illarum locationibus tollant ex Diœc. 4.

Præxim introducant supputando distributionum solutiones, ex forma collegiatis vrbis ecclesijs per nos tradita.

Abrogent statuta, & consuetudines symoniacarum pr. 2.

Deligant, vbi dubium est, diem consecrationis Ecclesiæ pro celebritate anniuersaria, ex pr. 3.

De moribus, & studijs cleri generatim.

Coactio ad residentiam veram, cibum & fornum capiend. in ædibus ecclesiæ, & canonicis, vbi potest, & multa de præterita contumacia, culpauè alia.

Conficiant indices cleri plures, præsertim eorum qui apti sint ad seminaria, ad præscriptam rationem in decretis de cancellaria.

Index omnium obtinentium beneficia incompatibilia, scilicet duo, vel plura in eadem ecclesia, vel etiã in diuersis ecclesijs, si vtraque personalem requirant residentiam.

Index omnium beneficiorum non curatorum, qui non resident, ac sequestrum cum denunciatione Vicario criminali.

Deputent confessores cleri in diœcesi. Item sigillatim cleri inferioris, ex pr. 2.

Adscribant clericos ecclesijs vt inseruiant: ite scholis christianis adiuuandis: ite scholis Græmaticæ, cantus, scribendi, & cæremoniarum, ex pr. 3. & certo sacerdoti, qui eos bonis moribus indutos & ornatos reddat ex pr. 2. & sapè nos admoneant de eorum profectu, vel defectu. Honestis occupationibus clerum exercent ex tra diœc. 4.

Cura studiorum cleri episcopo ex pr. 3.

Prouisio, vt Theologi collegiarum munus suum obeant, & fructuose.

Obseruatio clericorum, vel pensionariorum non recitantium officium, ex pr. 1. & pr. 3.

Cura sacerdotum mendicorum, ex pr. 3.

Exhibitio facultatum & licentiarum omnium clericalium, etiam respectu mulierum.

Si

Si quos viderint abuti licentijs à nobis impetratis, aut alias non expediri eas facultates; illas reuocent, vel suspendant, ad nosque de eo rescribant.

De ædibus canonicalibus, & alijs ecclesiasticis. Reuocent omnium licentias habitationis mulierum in ædibus canonicalibus.

Laicos expellant ab ædibus ecclesiasticis.

Prohibitio habitationum suspectarum & indecentium, vt opus censuerint.

Coactio ad habitationem, & reparationem ædiu ecclesiasticarum quantum potest, ad effectum residendi ex pr. 1. & diœc. 3. etiam per sequestrum portionis fructuum.

Vt circa fabricam ædiu canonicatum expendantur tertij fructuum præbendalium applicati.

Vt canonicæ, & earum portæ claudantur.

Designatio ædiu canonicalium comparandarum vel fabricandarum, etiam per alienationem bonorum stabiliu residentiarum per nos faciendam, vel assignationem partis residentiarum vel præbendarum quotannis; id referendo prius ad nos.

Causæ circa mores & disciplinam cleri, præsertim pro executione decretorum, omni breuitate expediantur, etiam extraiudicialiter & summarie in loco visitationis, & vbique.

In omni correctione, præter pœnas & multas irrogandas, fiant prohibitiones & præcepta sub pœna alicuius contrarij actus illi delicto ad cautionem in posterum, vt puta.

Ne colloquantur cum certa muliere.

Ne recedant à finibus suæ Parochiæ.

Ne celebrent extra eam.

Ne comedant in domo aliena.

Ne conuersentur cum villo nobili.

Vt adeant quotidie sacerdotem pro discendo aliquid.

Restitutio congregationum mensualium, & hebdomadariarum, & capitulorum spiritualium.

De Parochiis.

Executio pœnæ contra parochos in omissione (sui officij), & rigorosa contra non denunciantes, &c.

Executio reliquorum in instructionibus iussu nostro impressis de sacr. Euch. de sacr. pœnit. de statu animarum, de statu cleri.

Declaratio de domo pluribus parochialibus subiecta exequenda ex diœc. 3.

De auaritia multorum generum in funeralibus seuerè puniend. iuxta concilium pr. 1. & 4. & instructiones impressas.

Idem in Baptismis, & Matrimonijs.

De Vicarijs Foraneis.

An applicationes multarum, ad suum, vel ecclesiæ suæ commodum directè vel indirectè conuerterint.

An liber de multis impositis, attributis, & exactis.

An negligentia, aliaue culpa in exactione multarum, & in executione conciliorum, & iussionum nostrarum etiam in alijs procuranda.

An receperint pecunias, vel munuscula, etiam esculenta, in absolutionibus casuum referuatarum, vel interdictorum, vel pro procuracione dispensationum matrimonialium, & eiusmodi: aut in visitationibus, aut in processibus cõficiendis, vel ipsi, vel eorum notarius, familiaris.

An aliàs occasione sui officij Vicariatus soleant accipere, præsertim à sacerdotibus.

An grauis impenfa data prætextu nomineuè Notarij.

An comeestatio, vel frequens refectio sine necessitate apud sacerdotes in Vicariatibus, etiã prætextu visitationis.

De tyrannide etiam in clerum populumue, clypeo eius officij.

An iniustitia facta, vel iustitia negata aut dilata, amore, odio, gratia, aliaue causa.

An imperitia perniciofa & intolerabilis, vnde amouendi sint officio.

De priuatis etiam illorum culpis in moribus, vel cultu, & regimine suarum ecclesiarum, occasione præsertim non habendi in iis partibus superiorem, qui scruteretur eorum vitam & facta.

An absint sine causa à choro, ecclesiæ: aut ne negligent officium concionandi, & sacramenta ministrandi suo populo, prætextu Vicariatus, aut visitationum.

Quæ ad laicos spectant.

Receptio fidei professionis à publicis professoribus qui adhuc non præstiterunt, & ludi magistris, & alijs docentibus, etiam Musicam, & artes liberales, ex Bulla Pij IIII. & Prouincialibus Concil. 1. & 3.

Inquisitio, & probatio morum ludimagistrorum.

Obseruatio eorum perpetua ex Concil. pr. 3.

Visitatio eorundem ex pr. 3.

Distributio concionatorum extraordinariorum per Diœcesim, ex conc. pr. 1.

Conquisitio dierum festorum veterum, & piarum consuetudinum, ex pr. 3.

Persuasio populis conueniendi ad missam, & audiendi verbi Dei festis diebus in Parochia, ex prou. 1.

Institutio orationis matutinæ & serotinæ, vbi non sit; & restitutio, vbi intermissa est.

Iuramentum Medicis, & inhibitiõ eis qui adhuc non præstiterunt, ad præscriptum Bullæ Pij IIII. die 6. Martij 1556. & reliqua executio illius constitutionis, ex pr. 1. 2. & 3.

Delectus secretus in singulis Parochijs duorum vel plurium proborum virorum, qui denuncient malos mores sacerdotum & clericorum, ac etiam abusus populi & laicorum.

De

De Scholis, & confratris, & pijs locis.

NE erigantur sine facultate.
Neue habitum sumant.

Institutio fodalitatum doctrinæ christianæ, ex prou. 2. & 3. & diœc. 4.
Visitatio, & alia adiumenta spiritualia confessorum, & concionatorum scholaribus ex pr. 3.
Coactio Clericorum ad adiuuandum eas.
Institutio societatis corporis Domini, ex pr. 2.
Confratriæ fraternæ correctionis erigendæ, ex prou. 3.
Erectio societatis S. Vrsulæ in oppidis insignibus. Item Sanctæ Annæ.
Item charitatis.
Institutio societatis nominis Iesu, ex pr. 2.
De societatibus sacerdotalibus seruetur Decretum Diœc. 3.
Incumbant executioni eorum omnium, quæ generatim ac sigillatim præscripta sunt Concilijs Prouincialibus, & præsertim primo, & quarto, tum maximè visitat. Apostolica, siue de qualitatibus administrationū, siue de modo administrationis, siue de rationum redditione, siue de cura omni cognitionis, & executionis piarum voluntati integrè, siue de cura, & vita spirituali eorum, qui in locis pijs recipiuntur, tum etiam eorum qui administrant.

De Regularibus.

Capita, in quibus si opus erit, cogendi.

FIdei professio professoribus, ex Bulla Pij IIII. Emendatio errorum in sacris imaginibus, atque earum ornatu, & cautio in posterum ex Conc. Trid. pr. 1. tit. *Quæ seruanda sunt in sacris imaginibus effingendis.*
Ne prædicent sine facultatis benedictionis uel testimonio, pr. 3. tit. *De his, quæ pertinent ad concionatores.*
Regulæ de exorcismis energumenorum seruandæ, diœc. 4. decr. 18.
Ne sine facultate scripta audiant confessiones, pr. 1. tit. de sacr. pœnit. §. *Qui. Paroch.*
Confessores ne se ingerant in casibus referuatis sine episcopi facultate, pr. 3. de pœn. sacr. ex constit. Pij V. die 10. Aprilis 1572.
Ne relaxent publicam pœnitentiam sine episcopi conf. pr. 1. tit. de sacr. pœnit. §. *Iidem quem admodum.*
Testimonia confessoris promptè danda pœnitentibus, uel infirmis, uel in Paschate. A. V.
Exhibitio intrâ mensem Episcopo Indulgentiarum quarumcunq. suæ ecclesiæ; & unde de illis constet.
Ne indulgentias publicent populo absq. episcopi facultate, pr. 1. de prædicat. uerbi Dei.
Ut qui sunt in diœc. conueniant ad processionem generales in parochia, uel plebe, ubi habetur Monasterium, ex declaratione apostolica.

Capita, in quibus si opus sit, comminandum de referendo sanctissimo, uel agendo cum eorum superioribus.

Concordia cum parochis in oppidis, & vicis, ubi pauci religiosi, ne impediunt missam, & sermones parochiales.
Auaritia cauenda in confessionibus audiend. prou. 1. tit. de ijs, quæ ad sacr. admin. pert. §. *cum sacramenta.*
Nota confessoriorum episcopis in initio aduentus, & Quadragesimæ, pr. 1. de sacr. pœnit. instruct. de sacr. pœnit.
Lectio singulis Mensibus, uel alio certo tempore frequenter inter illos ad præscriptum instructionum nostrarum de confessoribus.
Observatio vera earundem instructionum.
Liber de nominibus pœnitentium conficiendus in Paschate, & exhibendus promptè episcopo, ex Vis. Apostolica.
Exclusio mendicantium, & malè conuersantiū in ecclesia, ex Bulla Pij V. etiam interdicens ex facultate à nobis data superiori cuiusq. Monasterij, & substituto.
Requisitio executionis totius ordinationum visitationis Apostolicæ illis factarum sigillatim uel generatim.
Demolitio Altarium iussu eisdem ordinationibus fiat sine mora.
Prorogatio bimestris data quoad demolitionem Altarium, quæ facien. esset, solum quia nō sint redacta ad formam, licet loco decenti sint; modò tamē in eis non celebretur interim iux. ordinationes prædictas.

Capita, quibus hortandi, & persuadendi.

Inuentarium, & recognitio, ac repositio in ecclesia sacrarum reliquiarum, & reliqua executio in earum cultu, ex instr. Pullatio campanarum pro institutione orationis uespertinæ & matutinæ.
Item *Aue Mariæ* ter in die.
Copia optimorum Concionatorum in Ciuitatis & Diœcesis Monasteriis semper, pr. 1. tit. de Prædic. V. D.
Deputatio concionatorum certis locis Diœcesis per annum, ibidem.
Regulæ concionatorum seruandæ, prou. 1. de prædic. V. D.
Informatio singulis concionatoribus de loci indigentijs danda à Vicarijs Foraneis, & Parochis.
Concio inter Missam fiat.
Ne commendent pauperes sine licentia, pr. 1. de prædic. V. D.
Distinctio mariū à feminis in ecclesia semper.
Observatio Decreti de benedictione, & processione candelarum, & palmarum, prou. 3. de sac. §. *Quod pietatis.*
Consecratio ecclesiarum & Altarium maiorum, si non sit facta, fiat.

Su-

Superpelliceum & stola in Sacramento pœnitentiæ administrant. omnino, saltem in ecclesia; nisi qui cappam adhibere solent in choro loco superpellicei; quo casu stola tum omnino adhibeatur.

Observatio Regulæ seu tabellæ editæ de oratione quadraginta horarum, etiam extraordinaria.
Persuasio populis frequentis cōmunionis, non è contra, pr. 3. de ijs, quæ ad sacr. Euch. pert. §. 1. d. 4. dec. 10.
Praxis instructionis primò communicantium, ex instructionibus impressis de Euch. Item pr. 1. tit. quæ pert. ad sacr. Euch. §. *Adolescentibus.*
Tabella confessoriorum in foribus sacristiæ, pr. 1. de sacr. pœnit.
De accedente ad confessorios in aliena Diœcesi, pr. 3. de ijs, quæ pertinent ad pœnit. sac. §. 1. Regulæ, quo loco & tempore confessiones audiendæ, ac ne in priuatis domibus, pr. 1. tit. de sacr. pœnit.
De confessionalibus habent. quotq., & qua forma, & quo loco, ex instruct.
Tabellæ, & alia affigenda confessionali, instruct. Item capsulæ remouendæ, instruct.
Confessores habeant casus referuatos, pr. 1. tit. de sacr. pœnit.
Ne se ingerant in dispensationibus occasione Iubileorum, nisi facultas expressè data sit, pr. 3. de ijs, quæ pertinent ad sacr. pœnit. §. *Ne Confessary.*

Conformitas in cultu materiali ecclesiarum.

Vasis aquæ benedictæ, & asperforij affixi locus, & forma, ex instruct.
Sacrarium ad formam omnino instruct.
Pixis pro Eucharistia ad formam instruct.
Tabernaculum cum lunula ad formam instruct.
Vestitus Tabernaculi maioris intus asseribus, & serico foris conopœo, ex instruct. V. Ap.
Ne in tabernaculo illo alia, V. Ap.
Ut in altari maiori ubiq. pr. 1. de sacr. Euch. §. *Episcopus.*
Aptatio Tabernaculi in Altari commoda, V. A. instruct.
Renouatio sacræ hostiæ singulis hebdomadis. Vis. Apost.
Lampas antè perpetuè, pr. 1. de sacr. Euch. §. *Episcopus.*
Vasa purificationum ad formam, pr. 3. de sacr. Euch. V. Ap.
Locus sacri olei infirmorum, & forma vasis, ex instruct. pr. 3. de sacr. extr. unct. §. *ad Sac.*
Observatio decreti de sepulturis, etiam iam factis, Vis. Apost.
Mundities Altarium, ecclesiarum, sacristiæ, sacræ supellectilis, & rerum omnium sacrarum.
Fabrica Altarium, & cappellarum, & supellex sacra omnis ad formam instructionum nuper impressarum; & ecclesiarum.
Benedictio paramentorū antequàm adhibean-

tur in usum, ab ijs qui facultatem habent à se de Apostolica, uel à nobis habebunt.

De moribus eorum.

Videant omnes ecclesias Regularium Virorum, non tamen per modum Visitations, ne que ibi scribatur à Notario, unde ipsi violari putent eorum immunitatem: diligenter speculando, si quid sit, quod ad ordines Visitations apostolicæ exequendos, uel aliàs ad decenciam earum ecclesiarum pertinens, de quo admonendi sunt, uel nobis significari. noteturque domi quidquid animaduersum fuerit non executum, aut aliàs prouidèdū: ea item de quibus illi admoniti fuerint; non tamen illud cū aliis in actis ponatur, sed ad partem, nisi aliquid esset ex his capitibus, de quibus regulares ab ordinario compelli possunt.
Si qua deformatio sit, aut querela denunciatio fiat de moribus virorum Regularium qui in Monasterijs degunt, assumantur informationes secretæ, vigore etiam literarum Apostolicarum nobis concessarū, processum informatiuum ad nos quam primum transmittèdo.

De Monialibus.

Visitent Visitatores ecclesias exteriores Monialium ordinario subiectarum; sed ordinationes conferant cum Vicario Monialium antè publicationem.
Si quid ad aures deueniat de vitæ honestate, aut violatæ clausuræ, uel familiaritate, aut frequentia Virorum ad parlatoria, aut alijs abusus Monialium, tam ordinario quàm Regularibus subiectarum, conficiant secretò processū informatiuū separatim, & trās mittant ad nos.

Aliqua curanda in monialibus exemptis.

Observatio decretorum de Monialibus primi Concilij prouinc. extensorū ad Moniales exemptas, etiam subiectas Regularibus, auctoritate Pij V. & declaratione etiam Gregorij XIII.
Plena observatio decretorum Visitatoris Apostolici circa Moniales.
De sanct. Euch. in Altari maiori collocanda.
De fenestra inter ecclesiam interiorem & exteriorem.
De musica non adhiben. in ecclesijs exterioribus.
De fenestris, rotis, locis colloctionum, prospectibus, & alijs deniq., præsertim ad clausuræ custodiam, uel securitatē, uel honestatem quouis modo pertinentibus, ingressu Monasteriorum, uel accessu, sine licentijs Registratis in Archiepiscopali Curia; & domibus hospitiorū, & confessoriorum.
Ut caueatur maxima frequentia, accessus uel Regularium ad Monasteria Monialium, sibi, uel alijs subiecta.

Ne

Nelatici in eorum ecclesijs exercent functiones ecclesiasticas contra decretum Cōcilij Tridentini; sed conducant, habeantque clericos, & in minoribus ordinibus cōstitutos, qui in Missa facerdoti celebranti ministrent, & alias ecclesiasticas functiones obeant, inhibēdo etiam ipsi laicis, si opus aliquando fuerit.
Ut caueantur superflua impensae Monialium.

De Processibus in Visitatione perficiendis vel remittendis ad Iudices Ordinarios.

Quacunque expediri possunt in actis Visitationis, non differant.

Quaecunque verò vel ob grauitatem, vel ob difficultatem personae negantis delictum, maturius iudicij requirent, & longiorem deliberationem, processum informatiuum diligentissime conficiat; cuius copia authenticā deinde statim remittant ad Vicarium Criminalem, retento originali in actis, facto praecepto de eo, ut certo termino se praesentet coram ipso Criminali Vicario, vel eo etiam carcerato, aut habita fideiussione, prout causae, vel delicti commissi ratio postulat.

Reliquas causas ad mores & disciplinam cleri pertinentes, praesertim pro executione decretorum, omni breuitate expediant, etiam extrajudicialiter & summarie in loco Visitationis, & vbique.

Poenas, multas, poenitentias priuatas & publicas arbitrio suo irrogent, & exequantur.

Negotia quoque ciuilia, quae post sumptas informationes terminari non possunt, ex quo egeant ulteriori processu, remittant Vicario Ciuili Curiae Archiepiscopalis, vel generali, ut rei qualitas postulat.

In dubiis merè legalibus consulat Vicarium Criminalem, vel ciuilem, vel Generalem, pro ratione materiae.

In reliquis ad nos scribant, vel ad Vicarium generalem.

Si autem aliquid reperiri, vel deferri cōtingat contra Clericum de regione alij Visitatori assignatā, habita authentica copia talis delationis, cum informationibus scriptis dirigatur quamprimum ad manus Visitatoris illius regionis, retento originali.

Memorialia secreta cōtinentia criminalitatem absque inditiis, seruentur extra acta Visitationis penes Visitatores cum indice, tradanturque Archiepiscopo.

Preparatio pro Visitatione.

Visitator colligat libros in Visitatione deferen. ad usum visitationis.

Decreta Visitationis apostolicæ generalia.

Concilium Tridentinum.

Prouincialia.

Dioecelana.

Institutiones concionatorum.

Instructiones alias infra scriptas.
De ritibus, & caeremoniis Missae Ambrosianae.
De Euch. administratione.
De Sacramento Pœnitentiæ.
De funeribus.
De fabrica & supellectili ecclesiastica.
De statu cleri perpetuo habendo.
De animarum statu conficiendo.
Regulas expositionis orationis 40. Horarum.
Edictum de cultu dierum festorum.
Edictum de cultu ecclesiarum.
Indicem librorum prohibitorum.
Constitutionem San. in cœna Domini.
Casus referuatos Summo Pontifici, vel Archiepiscopo.
Regulas scholæ doctrinæ christianæ.
Regulas scholæ Corporis Christi.
Regulas scholæ Charitatis.
Regulas Disciplinorum.
Decreta reformationum, & taxarum Tribunalis, & Cancellariæ.
Tabellam tertiam errorum cleri 1577.
Libellum selectorum aliquot capitum executorum præcipue.
Tabellam capitum aliquot cum regularibus tractatorum, 1577. mense Augusti.

Libellos item distribuendos.

Regularum supradictarum aliquot exemplaria.

Libellum litaniarum & psalmorum pro oratione à summo Pontifice Gregorio indicta.

Libellos doctrinæ christianæ.

Exercitorum tabellas varias, & examinis, &c. à Iesuitis confectas.

Libellorum à præposito S. Fidelis confect. aliquot exemplaria.

Calculos Aue Mariæ distribuendos cum Indulgentiarum sibi concessarum tabella.

Libellorum de moribus Christianis ad patrefamilias, & dominos Apothecarum, & reliquos fideles, aliquot exemplaria.

Practicam orationis P. Mathiæ Capucini.

Alios libros populares, qui in dies imprimuntur.

Visitator habeat literas patentes sui officii.

Alias literas facultatum aliquarum nominatim sibi datarum.

Habeat notarium ex substitutis Cancellariæ ab Archiepiscopo delectum.

Instructionem visitatorum hanc.

Instructionem de modo procedendi in delictis, & multis, & poenis, ac poenitentis iniungendis clericis vel laicis, in causis quæ expediri possunt in visitatione.

Indicem plebium regionum, & Parochiarum assignatarum nominatim suæ visitationi.

Designationes item, & delineationes singularum regionum visitandarum distinctas.

Indicem, & facultates vicariorum foraneorum illius Regionis quam visitaturus est.

Vi-

Visitationes quoque ultimo tempore plenè factas earundem regionum.

Recognitis scriptis Archiuij ad singulas Regiones tunc visitandas pertinentibus, colligat memorialia opportuna à Cancellario, vel ex ipsis scriptis, & libris cancellariæ, & aliunde.

Indicem habeat foundationum regularium statutorum, & eiusmodi in Archiuiis existentium ex illis locis; tum ut vsui sint, si quādo illi opus essent; tum ne duplicato labore describantur iterum in Visitatione noua.

Transmittat autem in tempore literas, & instructiones ad singulos Vicarios foraneos, monendo illos ad rescribendum de receptione: & fiet mentio in actis de receptione.

Habeat secum literas pastorales pro visitatione ab Archiep. ad singulos populos visitan.

Habeat varias formulas, ut infra.

Reconciliationis ecclesiæ, & cœmiterij, etiam separati, si Visitator sacerdos sit.

Denunciationis excommunicati, & interdicti. Absolutionis ab excommunicatione solemni.

Relaxationis interdicti.

Præceptorum, seu ordinationum contra concubinos, inconfessos, & alios delinquentes.

Sequestrorum impressorum variis formis.

Cautio num præstandarum iuxta qualitatem casuum.

Instructionum Parochis & Rectoribus ecclesiarum pro præparatione Visitationi præmittendam; hanc scilicet, quæ sequitur.

Instructio pro Rectore ecclesie Visitandæ.

Triduo proximo antequam Visitationis initium fiat cuiusque vel ecclesiæ curatæ, vel oppidi, praesertim insignioris, celebretur in eadē ecclesiā oratio 40. Horarum à clero populoque illius Parochiæ oppidiq. continenter pro salutari Visitationis euentu.

Parochus verò, aliusue ecclesiæ Rector, vel Praefectus, in qua animarum cura geritur, cum visitandus erit, Pastorales Archiepiscopi literas visitationis nomine editas duobus ante illius aduentum proximis festis diebus intrā Missarum solemniam, cum populi frequentia adest, de scripto recitet.

Itidem praestet de literis, quas de confirmationis sacramento ritè religiose suscipiendō Archiepiscopus instructionum monitionumque nomine ediderit.

Hoc ipsum præterea exequatur de alijs item literis, edictis, instructionibusque, quas ob visitationem euulgari ille iusserit.

Sacerdotibus quoque, & alijs quorum interest, Archiepiscopales instructionum literas de scriptis, tabulis, libris, aliisque rei ecclesiasticæ monumentis, instrumentis, ceterisque, id generis matre præparandis, quò Visitandi ratio breuior explicatorque sit, significet, & recitet: ac si opus esset, earum exempli rescribendi copiam illis faciat.

Quarum literarum, edictorumque Archiepiscopali euulgationem recitationemque, & sermonem, & concionem, & monitionibus, & omni alio tum publico tum priuato cohortationum officio prosequatur, prout expedire animaduertent: quò fidelium animos diligentius præparet, atque excitet ad suscipiendum Archiepiscopalis visitationis officium, vberissimo ac salutari cum animarum fructu.

Illud verò curet, ut nemo qui intrā Parochiæ suæ fines habitat omnino sit, qui eo visitationis tempore confessus, sacram communionem non sumat; idque ab Archiepiscopo ipso, etiam si in alia parochiali ecclesiā sumere oporteret, scilicet eo loco, vbi ille manè visitans Missam sacram faciat.

Nemo item, qui Chrismate non antè confirmatus, modò ætate in confirmationis literis Archiepiscopalis præscripta sit, illud ab eodē tunc non accipiat.

Quamobrem tum pridie diei visitationis, tum maxime vbi Archiepiscopus visitationis causa iam aduentare cognouerit, certo aliquo solenniq. campanarum sono illius aduentum fidelibus significet; quò frequentius etiam ex agro euocati, omni alia prætermissa actione conueniant, ei que tale tamque necessarium munus obuenti diligentius præstent, quia debent obseruantia, ac ueneratione.

Studeat item confessorum sacerdotum qui ad id muneris probati sint (nisi Archiepiscopi cura præmittantur) copiam necessariam habere; qui biduo, triduoque Parochiæ suæ hominum confessiones audiant, aut confessos reconciliet: ut statuta Visitationis, aliaue die quam Archiepiscopus statuerit, præparati sint ad sacrā communionem, & ad confirmationem, qui nondum confirmati sunt, ab eo sanctè sumendam.

Ac propterea confessionum causa eo tempore confessionalia multa ad formulam demonstratæ præscriptam confecta, certisque locis in ecclesiā sua decenter collocata, si totidem non sunt quot necessaria viderit, aliunde habere curet.

Hostias, vinum, vasa, mappas, & alia ad sacræ communionis Populo administrandæ usum necessaria accuratè apparet.

Locum item in ecclesiā præparet atque ornet; vbi ab Archiepiscopo confirmationis Sacram. fideles religiose suscipiant.

Suggestum item decenti ornatu instruat, vnde tunc ille, aliusue Populo sermonem concionemque habere possit, tum Archiepiscopalia, monita de scripto pronunciar.

Pridie illius diei quo Archiepiscopus visitaturus est, chirographa schedularum in promptu esse curet, eorum qui confirmationis Sacram. suscipiunt, & compatrum, cōmatrumque, item, ex præscripto instructionis literarum de confirmationis sacramento promulgatarum.

Omnium, singularumque rerum, quæ vel consecrandæ, vel benedicendæ sunt, ut potè ecclesiæ, Cœmiterij, Altarium, campanarum, vestium, indu-

indumentorum, tabernaculi, calicum, corporali-um, crucum, imaginum significationem indi-cis ordine exaratam Archiepiscopo ante diem visitationis ita in tempore det, vt cum de appa-ratu, tum de certa hora vel die illas sacras actio-nes obeundi deliberare possit.

Sacristiam præterea adornet atque instruat, in qua ex armarijs exposita sint sacra indumen-ta, vestes, pallia, vasa, ac reliqua omnia eccle-siastica supellectilis instrumenta atque orna-menta; præter illa, quæ in ecclesiâ Altariumq. apparatu & vſu tunc erunt: eaq. ordine, ac pro colorum ratione distinctè collocata ita ap-pareant, vt eo & loco & tempore in visitando cognosci certè, facileq., ac breui possint.

Certo item, decentiq. sacristiæ loco libri ac vo-lumina ecclesiastica, vt Missalia, Breuiaria, le-gionaria, Antiphonaria, & alia id generis suis operimentis politè contecta, in oculis Archiepi-scopi appareant.

Tuto item eiusdem loco in promptu sint scri-pta, monita, codice vſe, quibus testificatio fiat sacrarum Reliquiarum in ea ecclesiâ seruata-rum.

Eodem loco tabulæ item scripta uè Indulgentia-rum eidem ecclesiâ concessarum.

Separatim alio sacristiæ loco, vel in Archiuio, si illud à sacristiâ distinctū sit, in promptu ha-beat tabulas, scripta uè, ac monumenta quæuis pro ratione annorum distinctè notata, quæ ad ecclesiâ, Altarium, cappellarum uè iura, priui-legia, bonaq. testificanda pertineant.

Librum item statutorum & constitutionū, & tabulâ rituū cōsuetudinū uè, si quas peculiare illa ecclesiâ, eius uè clericus habeat; præsertim in diuinis officiis, ecclesiasticisq. functionibus.

In promptu præterea ac parata inuentaria hæc infra ordine præscripta, rectèq. confecta ha-beat, quibus singulis manu sua subscriptum sit. Primo inuentarium sacrarum Reliquiarum in sua ecclesiâ reconditarum, ac simul monimen-torum, literarum uè illas verè testificantium. Alterum, in quo descriptæ sint Indulgentiæ om-nes illi Ecclesiæ, eius uè cappellis aut Altaribus perpetuò concessæ, aut ad tempus, quod adhuc peractum non sit.

Tertium, in quo sacræ vestes, pallia, indumen-ta, & ornamenta singula, omnia quæcunq. sup-ellectilis ecclesiæ sint, rectè, ac distinctè de-scripta notata uè appareant.

Quartum, in quo libri scripta literæ, ac instru-menta id generis, quibus bona, iura, priuilegia ecclesiæ, Altarium, cappellarum uè testificata apparent, notata sint.

Quæ inuentaria, quo tempore, & quibus præ-sentibus proximè facta sint, ex illius descriptione appareat; vt si ita opus aliquando erit, rectè conferri possint, eademq. exscripta in Visita-tionis acta referantur, prout Archiepiscopus censuerit.

Paratum habeat, ac exhibeat indicem dignita-tum, canonicatum, portionum, & aliorum id

generis titularum, Altarium, Cappellarum, & clericatum, quicunq. sint in illa ecclesiâ, cum explicatione eorum census, ac onerum vnici-que adiunctorum, tum etiam fundationum, in-stitutionum uè, & notariorum qui fundationū tabulas confecerint; tum singulorum præterea, qui ea altaria, cappellas, portiones, canonicatus, dignitates, aliud uè quouis etiam mercena-rio titulo obtinent.

Indicem etiam similem cum simili explicatio-ne titularum, & beneficiorum quorumcunq., tum ecclesiarum, & oratoriorum secularium, etiam campestrium, quæ sita sunt extra illam ecclesiâ, intra fines tamen eiusdem Parochiæ. Indicem item sodalitarum, confratriarum, lo-corum operum uè piorum quouis modo in ea ecclesiâ institutorum, quo exprimat, & insti-tutio, & institutionis tabulæ, à quo scilicet No-tario confecta.

Rursus indicem similem scholarum, cōfratria-rum, hospitalium, locorum & operum piorū quorumcunq., quæ extra illam ecclesiâ, intra fines tamen Parochiæ sita sunt.

Indicem quoq. Monasteriorum, Præpositura-rum, & huiusmodi domuum regularium, tam virorum, etiam si commendatæ sint, quàm fe-minarum, etiam quæ ab Episcopi Iurisdictione immunes sint, quæcunq. in illius Parochiæ finibus sita sunt.

Paratum item indicem habeat, ac exhibeat, in quo Clerici in suæ ecclesiæ finibus habitantes descripti sint, notatis eorum vniciuſq. tum nominibus, tum domicilijs habitationibus uè ecclesiasticis aut secularibus; hoc item adscri-pto, an soli, an vnâ cum alijs vel ecclesiasticis vel laicis habitent.

Indicem item puerorum adolescentum uè, vi-tæ ecclesiasticæ disciplinam ingredientium. Musicorum item, Cantorum, organoq. in qua-uis ecclesiâ sonantium.

Laicorum item hominum, si qui sunt sacerdo-ti in sacro Missæ, aut in diuinis officijs, funera-libus etiam, & in alijs ecclesiasticis muneribus operam aliquam præstantes.

Indicem etiam Prædiorum, bonorumq. eccle-siæ suæ, rursusq. fructuum & censuum quos inde percipit, & aliorum item reddituum, vt potè oblationum, elemosinarum, quæ statis quibusdam anni diebus, vel ob solemnitates, vel ob anniuersaria, aliam uè causam fiunt.

Huic rursus alius index adiuctus exhibeatur, vsurpationum bonorum iuriumq. illius eccle-siæ, & alienationū præterea triginta antè Con-cilij Tridentini celebrationem & confirmatio-nem annis factarum.

Indicem etiâ det reddituum vel veterum vel recentium, capitulo, clerico uè illius ecclesiæ com-munium.

Indicem quoq. distinctum reddituum, emolu-mentorum, onerum, & aliarum vsupra præ-scriptarum rerum, quæ ad ecclesias tunc vacan-tes pertinent: notato etiam tempore quamdiu

vacent;

vacent; & illius item, qui earum fructus, vel decimas, vel primitias, vel alios cuiusuis gene-ris redditus exigit, nomine descripto, & au-ctoritate qua exigit.

Indicem præterea census, ab eo qui sibi tan-quàm Rectori obuenerit, distincti ac separati; vt potè illius, qui vel ad fabricam illius ecclesiæ, vel ad luminum, vel ad sacristiæ, vel ad alte-rius eiusmodi rei vsum erogationem uè per-tinet.

Promptos item habeat codices parochiales; vnum scilicet baptizatorum, alterum eorum qui matrimonium contraxerint, tertium illo-rum qui christiama susceperint, quartum, quem proximè confecerit, de numero, statuq. ani-marum.

Regestum etiam, aut exempla constitutionum Pontificiarum, vel literarum pastoralium, aut instructionū id generis, & edictorū, quæcunq. ab Archiepiscopo acceperit: in quibus singulis exemplis notatus sit dies, quo illa populo promulgari, legerit uè.

Paratos item libros, & tabulas singulas, indi-cis uè habeat, ac exhibeat, qui debent in sacri-stiâ esse ex præcepto Conciliorum Prouincia-lium, Diœcesanorum, ac instructionum.

Si præterea curam administrationem uè habeat bonorū ecclesiasticorum, separatim ab ijs quæ sibi ad vitæ sustentandæ vsum attributa sunt, aut fructuum vacantium sibi commendatorū; susceptæ, administrationem uè curæ rationum codi-cem in promptu habeat, atque exhibeat.

Separatim verò in prōpriu habeat vt Archiepi-scopo tradat, tabulam decretorū prouincialiū, Diœcesanorumq., quæ vel ad diuinorū officio-rum cultum, vel ad parochialis curæ, discipli-næq. christianæ rationem pertinentia, nondū in Parochiæ suæ finibus executionē habuerint, caulis, & impedimētis quoq. explicatis, cur in executionis vsum adhuc inducta non sint.

Tum præterea indicem manu sua confectum det, eorum qui infra notati sunt, si qui in parochiæ suæ finibus id generis homines extant.

Hæreticorum, hæresiuè nomine suspectorū, aut libros hæreticos, prohibito uè habentium, vel legentium.

Publicè vt infra potissimum delinquentium, maleq. facta committentium; blasphemantiū scilicet, superstitione, maleficijs, magicisq. arti-bus vrentium.

Eorum qui in Pascha confessi sacram commu-nionem non sumpserint.

Simoniacorum.

Vsuras exercentium.

Concubinariorum, concubinatorum uè nomine su-spectorum.

Illorum etiam, si qui publicè notorieq. crimi-nosi, quibus pro Tridentinæ sanctionis, conci-lijsq. primi, & tertij Prouincialis decretorū ra-tione, solennis, vel publica indicenda sit pœnit-tia; vt aut tūc Archiepiscopus eam iudicio suo statuatur, aut illos quos solemniter pro peccati

grauitate pœnitere visum est, à cancellario no-tatos ad se ineire quadragesima venire iubeat; cuius temporis initio illa de ecclesiæ sanctæ more ipsi iubeant ritu solemnem.

Coniugum inter se disiunctorum, neque simul habitantium.

Eorum, qui cognatione affinitate uè iuncti, ma-trimonium gradu prohibito contraxerint.

In ecclesiâ parum reuerenter, ac non debita ve-neratione versantium.

Illorum, qui diebus festis Missæ sacro non in-terfint, aut feruilibus operibus dies festos vio-lare, aut choreis, comestationibus, alijsq. eiuf-modi actionibus profanare solent.

Talis, alea uè ludentium, aut istis domicilia ex-ponentium.

Libros de rebus obscenis, parumque honestis conscriptos, obscenasq. item imagines haben-tium.

Eorum etiam, qui inertie, desidia, otio, vel cau-ponis tabernis uè vinarijs dediti sunt.

Marium, sceminarumq., vestitum immodera-tum induentium, non sine manifesta Dei ho-minumq. offensione.

Omnium denique deprauatorum morum in Parochiæ suæ hominibus frequentium, ac pu-blicorum.

Indicem item eorum hominū intra parochiæ suæ limites habitantium, quibuscumq. Archiepiscopus visitans pro varijs visitationis officijs ali-quando colloqui agere uè necesse habet: horū scilicet.

Patrum familias.

Ludi literarij magistrorum, pædagogorum, musicam etiam, scriptionem, arithmeticam, aliaq. artes liberales profitentium.

Mulierum item docentium, puellaq. sibi in disciplinam traditas domi educantium.

Medicorum, chirurgorum, Tonsorūq. rem-edicam exercentium.

Pictorum, & sculptorum.

Bibliopolarum, impressorūq. facientium.

Ministrorum publicorum, vt Syndicorum, so-dalitates vniciuſq. Præfectorum, curatorū uè, & aliorum id generis.

Notariorum.

Opificum, artificum uè in Parochia sua frequen-tiorum.

Hominum operibus pijs exercendis aptiorū, aut iam debitorum; & eorum, qui vitæ spiri-tualis, disciplinæq. christianæ studiosi, adiu-menta subministrare possunt rationibus paro-chiæ benè instituendæ vsui necessarijs.

Pauperum, viduarum, pupillorum, cæterorū-que verè miserabilium.

Cauponariam, canaculariam uè exercentium.

Saltandi, tripudandi uè, ac sonandi in choreis artem profitentium, docentium uè.

Exhibeat ipse ordinem instrumenta quibus ini-tiatus est; ac beneficij illius, tum cæterorum- etiam, si quæ alia obtinet; tum literas, tum facultates scriptas, si quas ab Archiepiscopo,

LII eius uè

eiusve ministris habet, vel suo vel ecclesie sue nomine; vt puta suscipiendi munus Missarum celebrandarum, audiendi confessiones eorum qui non sint de sua parochia, cohabitandi cum laicis, vel extra aedes ecclesiasticas, adhibendi fœminas sibi inseruientes, locandi laicis domũ ecclesiasticam, exponendi capsulam pro elemosinis, & eiusmodi.

Exhibeat item libros proprios, quos ex decretis Prouincialibus, aut ex visitationum, alijusve Archiepiscopi iussionibus habere debet; vt potè Breuiarium, Missale, calendarium proximè editum, librum rituales seu sacramentorum, Homiliarium, Psalterium, volumen Bibliorũ, Catechismum Romanum, codices Conciliorũ, scilicet Tridentini, Prouincialium, & Diœcesanorum: quibus in libris inscriptum sit nomen possidentis.

Exhibeat præterea indicem librorum aliorum, quoscuq; impressos, aut manu exaratos habet. Quod de sacris reliquijs indulgentijs, indumentis, ornamentis, supellestilibus ecclesiasticis, libris, scriptis, inuentarij indicibus, foundationum tabulis, redditibus, emolumentis, oneribus, vsurpationibus alienationibusque, titulis etiam beneficiorum, & ordinibus, ac cæteris deniq; Parocho, Rectoriue, aut Prefecto ecclesie in qua animarum cura geritur, præscriptũ est; id omne & Pæpositi, & Canonici, & cappellani, etiã mercenarij, & alij dignitatum, canonicatum, Altarium, cappellarum, aliorumue beneficiorum titulum obtinètes, aut quouis nomine administrationem curamue habentes; & rursum fabricarum præfecti, & sodalitatũ, hospitalium, elemosinarum, locorumue ac operũ piorũ quorumuis curatores, cum visitandi erunt, præstent; quatenus eo de toto genere cõstitutũ villo modo pertineat ad eorum dignitates, beneficia, cappellas, & altaria, ritulos, ac ordines, aut ad fabricas, hospitalia, elemosinas, pia loca vel opera, aut etiam ecclesias, Altaria, cappellas, eorundem Præfectorum vel curatorum administrationi & procuratori commissas. Parochi sit autè, aut Præfecti rectorisue vt supra, intrã cuius parochie fines facienda est visitatio (nisi Archiepiscopus alijs potiùs id muneris aliquando dederit) illos omnes & singulos in tempore præmonere, vt præscriptum ap paratum conficiant, atque in visitatione præsentès adsint; tum præscriptam rationem qua id præstent, diligenter docere.

Porrò rector Ecclesie, quacunq; ex ijs in præscriptis officijs pertinent ad præparatione pro Archiepiscopo recipiendo, & sacramenti christi ministracione, aut etiam sanctissime Eucharistie administracione ab illo facienda, præmittet; cætera omnia seruabit, cum non Archiepiscopus, sed alius eius nomine visitaturus est; neq; Archiepiscopus ea occasione accessurus ad illa loca, causa illas ministraciones præstandi, aut visitationem per alios cœptam suo aduentu perficiendi.

De ordine generatim.

IN prima visitationis descriptione quæ fit in folijs, post descriptionem vniuscuiusq; rei ponatur sua ordinatio breuiter: cum verò referetur in librum, ordinationes omnes collectæ ponantur post descriptionem actuum earundem visitationum, in quarum fine ordinationes omnes simul promulgatæ sint.

Ea quæ pertinent ad Altaria quacunq;, ponantur sub Altaribus, quamuis Altare, vel onus sit alicuius scholæ; reliqua verò pertinentia ad ipsam scholam, describatur in sua visitatione immediate faciendâ post visitationem ecclesie antè alias scholas & ecclesias ab extra existentes.

Aduertatur, quòd de eis quæ infra per compendium descripta sunt in ordine visitandi, ea quæ reperientur adesse, & conuenire, neque positũ est verbum, *descriptio*, omittentur omnino in statu, & ordinationibus, & de eis nulla penitus fiet mentio.

De eis verò, quæ non adsunt, seu conueniunt, fiat tantum à dicto loco suo, non autem aliqua status descriptio; nisi vbi scilicet positum verbum, *descriptio*; vt puta singularum reliquiarum, olei infirmorum domi, consecratio facta ecclesie, & Altarium, fundationes, legata, & deuotiones altarium, cum nomine cappellanorũ, & redditibus, vsurpationibus, alienationibus illegitimis, & Paro. vsurpationes, & seruitutes cœmiterij, paramenta sacristie, domus ecclesie, & redditus, cum vsurpationibus, & vt supra ecclesie onera parochialia circa diuina: Numerus familiarum, numerus animarum, descriptio in libris processuum, eorum quæ emergunt contra laicos ex exhibitione notularum iuxta institutiones præparatorias: Item eorum quæ emergunt contra clerum ex attestacione vicinorum, & alijs vt supra. Horum autem processuum, seu denunciationum quæ delictum concernant, sit Index in actis visitationis.

Defectus, & culpe notabiles, maxime circa sacramenta, non describantur in statu; verum ordinatio super inde faciendâ ita clarè explicetur, quòd huiusmodi defectus pateat.

Abusus & defectus capitulares plenè describantur in statu: ordinationes verò restringantur ad executionem decretorum Prouincialium, & Diœcesanorum, & aliorum huiusmodi, & sub pœnis &c.

De descriptione Cleri.

HAbeant Visitatores notulam distinctam in singula plebe, & Parochia, personatum ecclesiasticarum ibi habitantium; & ibi fiat eorum status personalis plenè ad parrem, ac edantur ordines.

Si quando verò beneficiatus in ea plebe, & parochia, alibi habitet, describat solummodo

modò nomen titularis, redditus & onera beneficij; nam status plenus erit postea in loco habitationis describendus: si verò habitat extra Diœcesim, describatur status personalis ad partem in eo loco, vbi inuenitur obtinere beneficiũ, omni inquisitione possibili vbiq; facta de eo, maxime circa vitã & mores: & saluo si iste absens etiam aliud beneficiũ obtineret in Diœcesi, tunc status personalis describatur sub eius beneficij visitatione, vbi ille residere teneatur; si verò beneficiũ residentie nullum obtinet ibi, vbi primò reperitur, eius mentio faciendâ est in visitatione.

De moribus autem, vbiq; aliquid reperitur de clerico præsentè vel absente, notetur, & sumantur informationes postea reponendæ in statu vel in processibus suo loco.

Ordinationes verò edantur in loco habitationis, illis exceptis quæ ad beneficiũ pertinent; quæ sub ipso beneficio collocari debent; vt de residentia, de Clerico manutenendo, & satisfacione cappellæ.

Quicumq; puer adulescentisue est, qui clericali vitæ amore ac spe ductus, habitum clericalem iam suscepit, & assidue defert; quamuis primè tonsuræ nõdum initiatus sit, is etiam notetur; separatim tamen à Clericis.

Idem præstetur de his, qui ad eandem clericalem militiam educantur, quamuis clericalem habitum nondum susceperint, gestarintue.

In statu Ecclesie & Altarium, immediate post descriptum nomen titularis, describatur etiam breuiter, si quæ idem Titularis obtinet beneficia, vbiq; ea obtinet, etiã extra Diœcesim, vt puta; *Presbyter N. Rector, etiam Canonicus Parisij, & Cappellanus Sanctæ Mariæ de Vicomercato*; & si alibi habitet, dicatur; ac etiam locus vbi habitat.

In fine visitationis cuiusque, vel Ecclesie insignis in Ciuitate, vel Plebis in Diœcesi: Promulgatio cum ordinatione in congregacione cleri illius, vel ecclesie, vel regionis.

Addat etiam ordinationem generatim de executione visitationis Apostolicæ, & aliarum ordinationum præteritarum.

Pœnæ etiam impositionem generatim. Reservacionem denique, aliam ordinationem tradendi.

Ordo Visitacionis sigillatim.

In capite Plebis.

INSERTIO literarum patentium delegationis Visitatoris in exordio actus Visitacionis in capite Plebis tantum: in alijs ecclesijs eiusdem Plebis omittantur.

Mentio in eodem exordio de literis & instructionibus præparatorijs transmissis Vicario Foraneo, & sermone ad populum.

Mentio de alijs Visitacionibus iam antea factis; & per quos; & quo tempore.

Lectio literarum patentium delegationis supradictæ.

Exinde subsequuntur ea omnia, de quibus infra in ordine Visitacionis Curatæ ecclesie; saluo, quòd si in hoc capite plebis non adest cura Animarum, omittantur omnia de animarum cura loquentia; & saluo, quòd in omnem casum locis suis addenda sunt nomina Pæpositi, Canonici, & officialium, redditus præbendales, residentialesq;, cum oneribus, abusibus, & inobseruantijs capitularibus; statutis etiam capitulorum, applicationibus Tertiorum &c.

De curata Ecclesia.

OMittuntur supradicta quatuor capitula. Fit mentio de receptione in ecclesia; & à quibus.

Fit oratio submissa antè Altare maius per Visitatorem in habitu equestri.

Sermo, cum significacione clero & populo per Visitatorem de causis eius aduētus, & eiusmodi. Secessus in sacristiam: & ibi sumptio cottæ, & stolæ.

Sanctissima Eucharistia visitetur cum quampluribus luminibus; ordinatio.

Reliquiæ Sacræ cum quatuor vel sex luminibus; descriptio in filcia, quæ Sanctorum Reliquiæ sint, vnde constet de illis; & ordinatio.

Baptisterium visitetur cum duobus luminibus, ordinatio.

Olea sacra, & catechumenorũ, & christiatis, cum duobus luminibus: ordinatio.

Sacrarium penes Baptisterium: ordinatio.

Oleum infirmorum cum duobus luminibus: ordinatio.

Et si teneretur domi, descriptio etiam causæ; eaque nihilominus describatur hoc loco, quamuis visitetur post domi.

Sacrarium aliud penes Altare maius, vel sacristiam: ordinatio.

Ecclesia, an consecrata: & quomodo constet, descriptio; & si extat scriptura, ponat copiam in filo; alioquin ordinatio.

Altare maius, an consecratum; & vnde constet, descriptio; & si extat scriptura, ponatur copia in filo; alioquin ordinatio.

Præterea ordinationes singulorum deficientiũ ex instructione Generali.

Si rector ultra onus Parochiale habet aliquod aliud onus ad ipsum Altare maius ex legato, vel aliter; descriptio; & quæ merces: & habeatur copia legati ponenda in filo; & si non exhibetur, fiat ordinatio.

Si per alium satisfecit, descriptio.

Si non satisfecit, & à quo tempore citra, descriptio, & ordinatio.

Visitatio Altarium minorum singulorum, incipiendõ à latere euangelij, & finiendõ à latere epistolæ.

Altare Sancti, N. S. si indotatum, & ibi celebratur ex mera deuotione, & de hoc clarè cõ-

Act; dicatur expressè, quòd id fit ex deuotione talis N. Verùm si hæsitetur, an id fiat ex deuotione, vel potius ex obligatione; tunc Visitator vtatur his verbis, scilicet, *ex deuotione talis, N. vt ipse asserit*: ne describendo simpliciter ex deuotione per talem, quandoq. hæc scriptura produci, vel allegari posset ad se eximendū ab onere & obligatione: & isto casu fiat descriptio, cuius nomine celebratur; quis cappellanus; qua mercede; & à quo tempore citra, tã ipsi, quam eius prædecessores.

Si dotatum, & mercenarium sit; quæatur, & fiat descriptio à quo constitutum fuerit onus; & quæ merces; & per quem soluatur, etiam si fortasse per aliquam scholam ad id altare erectã: & habeatur scriptura constitutionis præfatæ, vt ponatur in filo; & deinde ordinatio. Si non satisfit; & à quo tempore citra; descriptio, & ordinatio.

Si dotatum titolare, vbi titulus ipse fuerit ad dictum Altare translatus, fiet descriptio, & vnde constat de translatione: & instrumentum translationis ponatur in filo, si haberi poterit: fiat deinde ordinatio.

Si sit, vel prætenditur de iure patronatus, dicatur quorum sit; & ne describendo simpliciter tale beneficiū esse de iure patronatus, hæc summa quandoq. allegaretur, & iudicialiter produceretur ad demonstrandum ius & titulum prætensi per eum iuris patronatus, de quo tamē aliter non constaret, neq. forsan verè esset: Ideò in descriptione huiusmodi Visitatores semper vtantur his verbis; scilicet, *de iure patronatus, vt prætenditur, familiæ de Monetis*.

Descripto semper nomine fundatoris, quale onus, & qua die, & à quo Notario receptū fuerit instrumentum foundationis; & habeatur copia ponenda in filo: vel si erit exhibita, & dimissa in aliis Visitacionibus, dicatur; & vbi nõ exhibeatur, neque fuerit exhibita, ordinatio, vt exhibeatur, si haberi potest.

Nomen titularis; & si præsens, vel absens; & vbi; & si residere tenetur, ordinatio.

Si ipse titularis per se, vel per mercenarium satisfacit oneri: & quis mercenarius, quæuè elemosina ipsi mercenario.

Si non satisfacit oneri: & à quo tempore citra, ordinatio.

Exhibitio Inuentarij bonorum & iurium stabilium, cum litibus, vsurpationibus, & prætensionibus ad formam præscriptam in instructione præmittenda: quod ponatur in filo, & fiant ordinationes opportuna.

Exhibitio Inuentarij paramentorum, quod ponatur in filo; & fiant ordinationes opportuna.

Altare Sancti N.

Confessionalia; ordinatio etiam de loco vbi collocari debent.

Vas aquæ Sanctæ, ordinatio.

Pulpitum, ordinatio.

Capsa, & banchalia eleemosinarum, ordinatio.

Sedilia muliebria, & alia impedimenta, ordinatio.

Vas oleorum pro lampade, & alia indecentia in ecclesia; ordinatio.

Portæ in frontispicio; ordinatio.

Ostia lateralialia, ordinatio.

Fenestræ, ordinatio.

Parietes, ordinatio.

Tectum, ordinatio.

Paucimentum, ordinatio.

Sepultura, & sepulcra supra terram, ordinatio.

Cæmeterium, & eius seruitutes, et vsurpationes; descriptio & ordinatio.

Sacristia, Inuentarium paramentorum in filo, & ordinationes de paramentis, de oratorio, fenestris, lauatorio, guarnerio paramentorum, & Archiuo scripturarum; de libro notæ Missarum; de tabellis tenendis in sacristia; de libris tenendis in sacristia.

Adest custodia titularis, vel mercenaria, sustos est, N. electus, Inuentarium bonorum, vel nota mercedis est in filo; ordinatio.

Domus parochialis an adsit, descriptio, & ordinatio.

Conuocatis fabricerijs exhibuerunt inuentariū reddituum fabricæ in filo; visi sunt libri rationum malè tenti; ordinatio.

Factis calculis repperitum est, quòd D. N. The-saurarius restat debitor de libris & c. ordinatio.

Interrogationes Parocho de bonis, & redditibus, cum vsurpationibus, litibus, & prætensionibus, Inuentarium in folio, & fiant ordinationes opportuna.

Unio clericatus Sancti, N. eidem parochiali ecclesie facta, descriptio, & inuentarium bonorum in filo.

De Missis, & diuinis officijs, descriptio, & ordinatio.

De pertinentibus ad curam animarum, scilicet.

Familiarum numer. summatim descriptio.

Animarum num. summatim descriptio.

Libro rituali, ordinatio.

Libro Baptifimorum, ordinatio.

Libro Chrismatorum, ordinatio.

Libro Matrimoniorum, ordinatio.

Libro status distinctè singularum familiarum, & Animarum parochiæ, ordinatio.

Registro, seu filiciæ literarum Archiepiscopaliū, ordinatio.

Libro Registri Bullarum, & dictorum publicatorum, ordinatio.

Item de omnibus, & singulis alijs, quæ requiruntur in literis, & institutionibus præparatorijs Visitacionis, descriptio vt infra.

Exhibeat Inuentarium omnium iurium, & scripturarum pertinentium præfatæ Ecclesiæ, & eius Altaribus, quod videatur in filo.

Exhibeat Inuentarium omnium iurium,

&

& scriptorum pertinentium præfatæ ecclesiæ, & eius Altaribus, quod videatur in filo.

Exhibeat notam omnium votorum publicorum, & piarum consuetudinum vniuersitatis huius parochiæ, vt in filo.

Exhibeat indicem eorum omnium, quæ de laicis requiruntur ex dietis instructionibus generalibus, quæ listæ videantur in filo.

Culpa reperta in Rectore ob non denunciatiōnem inconfessorum, vel aliorū delinquentiū. Processuum singulorum confectio circa delicta Laicorum denunciata.

Conuocatio nobiliū, & Vicinorū, tum simul, tum aliquorum separatim magis probatorū. Interrogatio circa vitã, moresq. parochi, & aliorū clericorū, etiam circa negligentiam in sacramentorū administratione, & circa emolumenta extraordinaria, maximè in funeralibus Baptifimis, & matrimonijs; descriptio in libro processuum, & si quod processu dato etiam iuramento dignum; alioquin sola ordinatio quæ ostendat defectum.

Scholæ Sacramenti.

Visitatio scholæ sacramenti, cum eius erectio, ne, regulis, inuentario paramentorum, reddituū, & calculis administrationis; descriptio, & ordinatio.

Visitatio scholæ Doctrinæ christianæ; descriptio, & ordinatio.

Visitatio si quæ alia schola in eadem ecclesia. Interrogatio Parocho de alijs clericis, & ecclesijs secularibus, oratorijs, scholis, locis, pijs, & Monasterijs, tam virorum quàm mulierum intra fines Parochiæ existentium: descriptio distincta; præter listas tradendas ex instructionibus antè transmissis.

Visitatio singulorū de clero in illius parochiæ finibus habitantium; descriptio plena in libris particularibus, vel etiam in libro processuum, vt dictum est in Regulis de actis describendis, ac illorum habitationum, cum exhibitione licentiarum, & eiusmodi.

Visitatio domus, & librorum ludi magistrorū, & eiusmodi scholarum.

Item Bibliotecarum, & impressorum officinarum.

Visitatio ipsarum ecclesiarum secularium, oratoriorum, ac reliquarum scholarum, & locorū piorum, & descriptio.

Descriptio in folijs particularibus, vel etiam in libro processuum, vt dictum in singulis actis describendis.

Circa visitationem ipsarum scholarum, & status locorum piorum, aduertatur principaliter.

AN auctoritate ecclesiastica erectæ, descriptio.

An Regulæ, & statuta comprobata auctoritate ecclesiastica, descriptio.

An habeant oratorium, vel Altare; descriptio, & ordinatio.

An sacristiam; descriptio.

An Campanile; descriptio.

An celebrare faciant Missas; descriptio.

An habeant paramenta; descriptio.

An redditus: & sub quib⁹ onerib⁹; descriptio.

An olim visitata; & an reddant rationes administrationis (quæ omnino videantur tunc etiã à Visitatore) descriptio: & fiat calculus, ac subscribatur, ac firmetur manu Visitatoris, in ipsis libris, vel saltem rogatu Notarij.

DE OFFICIO VICARII in causis Ciuilibus.

VICARIVS Ciuilis hora iuridica pro tribunali sedeat, tam quoad obseruationem terminorum, quàm quoad prolationem sententiarum.

Causas summarias, & præsertim miserabiliū personarum, & piorum locorum, ac ecclesiarū breui manu; reliquas verò omnes resecatis superfluis citius quoad fieri poterit, expediat, ad præscriptum reformationis fori Archiepiscopalis nuper factæ.

A partibus, & earum procuratoribus pro ipsarum faciliore expeditione, etiam ex suo officio, si expedire videbitur iuramenta calumniæ exigat.

Nulla modo se immisceat tam in reseruata soli Archiepiscopo, quàm etiam Vicario generali, aut Præfectis seu visitatoribus generalibus, sine speciali facultate.

Nec quidquam prorsus agat, nisi in pertinentibus ad causas coram eo pendentes, & eorum occasione emergentibus iuxta ipsius facultates, nisi speciatim demandetur ab Archiepiscopo, seu Vicario generali.

In causis grauioribus examen testium notario nõ comittat; sed per seipsum testes interroget. Vbi emerferit aliquis articulus spectans ad crimen, facta prius diligentia quæ erit necessaria pro expeditione causæ ciuili, articulū ipsum ad Iudicem criminalem remittat: & si cognouerit illum esse detrimento causæ ciuili, in ea supersedeat vsque ad decisionem præfati articuli, etiam nõ expectata inhibitione ipsius Iudicis criminalis.

Sententias nunquam proferat in ordinarijs, nisi ad eum delato prius extractu vnã cum testium depositionibus, vt nedum merita causarum, verum etiam ordinem iudicarium videat: ex cuius omissione in partium litigantium dispendium tot nullitates facile extant; vt antè ferendam sententiam in demeriti earundem partium prospicere possit.

A quocunq. onere, nisi tale sit, quod per definitiuam reparari possit, partem appellantem super reponat, & eas toties quoties necessarium fuerit, audiat.

DE OFFICIO VICARII Criminalis.

IN VIGILET die nocteq. super inquirendis & puniendis criminibus: & in illis procedat, tam infante Promotore Fisci, quam ex suo mero officio; delinquentesq. repertos debitis pœnis afficiat.

In omnibus causis quæ ad ipsum adducuntur, reperto crimine, provideat indemnitati partis, etiam parte ipsa nõ existente in iudicio, & non petente.

Visitet coniectos in carcerem singula hebdomoda ex improviso; quæratq. de illorum necessitatibus spiritalibus & temporalibus; & remoto custode, aliisq. ministris, de eorum tractatione diligenter inquireat; & in quibus emendatione, vel provisione opus esse inuenerit, ipse pro suo officio si potest, remedium illis adhibeat; alioqui procuret sine mora à Vicario generali, vel Archiepiscopo.

Sit etiam eius curæ videre, ne collateralis careat debito numero satellitum; & ne quisquã ipsorum extorsionem aliquam faciat; & ne loco ipsorum satellitum alij ducantur; neque illi, & carcerum cultos, in ea cura vel decipiantur, vel cum iniuria aut impietate versentur.

Animaduertat seuerè in eos, qui absque licentia accedunt ad Monasteria, & alloquuntur Moniales; eos præsertim, quos in facto contigerit à satellitibus deprehendi in statis locutionis locis contra formam edictorum.

In causis contra clericos notitiam plenam assumat à Visitatoribus & Præfectis.

In primis illius curæ sint, quæ pertinent ad diuini cultus obseruantiam; vt executio edictorum de obseruantia dierum festorum, de recta ratione accedendi ad stationes, indulgētias, & orationem quadraginta horarũ, & modo quo populus in ecclesijs versari debeat.

Propterea sæpè proficiatur ipse illis diebus ad ea loca, & ecclesias, vbi concursus est populi ex huiusmodi causis; vt suo aspectu & officio terreat petulantes iuuenes, ac mulieres nõ velatas; corripiatq. sæpè in facto ipso, tũ aliàs etiam contra eos, vt opus erit, agat.

Eam ob causam etiam præter Visitatores Portarum, Regionumue, sæpè mittat alios, tum Fiscales, promotores, Notariosq. substitutos; tũ etiam collateralem, & satellites.

Sic etiam cõtra emporia exercentes, & apothecas diebus festis apertas habentes, & venalia exposita in plateis in facto deprehensos, aut choreas ducentes, aliisue eiusmodi profanis rebus abutentes sacris diebus festis, contra præscriptum Conciliorum, & edictorum Archiepiscopaliũ, coërceat, & pœnas exequatur: idẽq. etiam circumueat aliquando, & ipse, & alij vsupra.

Edicta omnia, & decreta etiam de vitæ & morum honestate in clericos diligẽter exequatur:

& in facto corrigat sine mora vagantes, ociosos in plateis, vias, & apothecis.

Item deferentes vestitum nõ ad formam: itemque alios transgressores quoscunq. decretorũ. Visitatoribus etiam sigillatim constitutis ordine auxilium & operam præstet in tuenda ecclesiastica disciplina morum cleri & populi; tum ipse quoque idem per se curet omni studio.

Conficiat librum, in quo describat nomina eorum qui in carcerem detruiti sunt; diem carceris ingressus; causas pro quibus detinentur, cum adducuntur ad publicam carceris partem.

Cum decernitur copia iudiciorum, & cum fertur sententia contra eos, & quãdo relaxantur; & quibus conditionibus.

Item Indicem omnium, qui nominantur in testes, vel socios criminum; quos librum & indicem singulis hebdomadis legat, vt possit prospicere, ne negligentia, carcerati diutius detineantur, ac vt examinandi ac citandi, examinẽtur, & citentur.

Habeat præterea librum, in quo describat summarium, seu substantiam memorialium, & informantium circa delicta quæ traduntur in dies.

DE PRAEFECTO REFORMATIONUM, et Taxarum fori.

CONSTITVATUR ab Archiep. singulis annis vel biennijs ecclesiastica persona, quæ præsit executioni Reformationum Tribunalis foriue ecclesiastici, ac præsertim tabellæ de Taxis: eidemq. præfecto Taxarum præscriptarum executio, ac Reformationum omnium Tribunalis obseruatio curæ sit.

Is præfectus aliquando ex improviso processus videat, & libros solutionum factarum; vt facilius comperiat, si quid culpe est in ipsarum Taxarum obseruantia.

Partibus verò, quas in solutionibus contra præscriptum Taxæ, vel decretorum nostrorum, vel reformationis huius, à Cancellario, aut substitutis Notarijs onerari contigerit, restitutionem integram fieri iubeat; & cõpellat eos, ad quos spectat; pœnasque in eos notarios delinquentes prosequatur. Archiepiscopo autem præterea nunciet, quoscunq. in hac executione muneris suo quomodolibet deesse animaduertit.

DE OFFICIO ADVOCATI Fisci.

ADVOCATVS Fisci, cum in causis vel criminalibus, vel alijs vt paulò infra suo loco dicetur, ad promotionẽ Procuratorum, Promotorumue Fisci quomodolibet spectantibus articulus iuris emerferit, intersit: prius à Promotoribus Fisci de meritis ipsarum certior factus, tam voce, quàm scriptis eas causas pro veritate & iustitia apud ipsos Vicarios, ac etiam Archiepiscopum, & quoscunq. alios, apud quos opus

opus erit, tueatur; & illorum patrocinium suscipiat: memorq. sit in calumnijs cauendis, eorum quæ infra in Procuratoris seu Promotoris Fisci officio edicimus.

DE OFFICIO Promotoris Fisci, & substitutorum.

SIT vnus promotor Fisci, Clericus, & iuris vtriusque Doctor; qui habeat vnum, aut plures socios, vel substitutos, vt Archiepiscopus opus esse censuerit, cum congruo stipendio. Omnes autem ab eodem Archiepiscopo deligantur.

Meminerint verò illi, se esse Procuratores veritatis, & non debere sub eius clypeo innocentes opprimere, vel aliàs esse in causa, vt quis calumnijs fatigetur.

Nullam causam promoueat super quocunq. crimine, quam iudicauerint esse calumniosam; sed cum primùm de calumnia constiterit, vel de Rei innocentia; ab illa desistant.

Eorum curæ sit promotio omnium causarum criminalium; in quibus cum diligentia dent operam, vt crimina publicè vindicentur ad præscriptum sacrorum Canonum.

Ante omnia promoueat omni vigilantia causas fidei.

Causas inconfessorum, & non communicatorum in tempore Paschatis.

Causas ad cultum diuinum spectantes; vt, de inobseruatione aut violatione dierum festorum, de mala versandi ratione in ecclesijs contra præscriptum constitutionis Pij V. & decreta Prouincialia, Diœcesanaue, & edicta Archiepiscopalia.

Causas item simoniæ, sodomiæ, blasphemiar, ac concubitus, ad præscriptum sacrorum canonũ, & constitutionis præsertim Pij Quinti. Causas eorum, qui beneficia incõpatibilia retinent.

Tum eorum, qui à beneficijs residentiam personalem requirẽtibus absunt; præsertim à Parochialibus, & canonicatibus.

Ad illos etiam spectat, assistendo causis, tueri libertatem ecclesiarum ab his, qui cõtendunt ius patronatus in illis habere.

Illorum itidem officium erit, cum sollicitudine promouere causas omnes, etiã ciuiles, quæ ex officio tractantur, quãuis etiã assistat pars; præsertim pro executione Piorum relictõrũ, & bonorum ecclesiasticorum, piorumue locorum vsurpatorum recuperatione.

Itidem de causis quomodolibet spectantibus ad mensam Archiepiscopalem, iurauẽ spiritalia vel temporalia Archiepiscopatus.

Itidem de causis, vbi de ecclesiastica iurisdictione vel libertate tuenda agitur.

Inuigilent simul cum Vicario criminali, ac etiã seorsum ab eo, ne collateralis careat debito numero satellitum; neque tam ipse, quàm satelli

tes extorsionem aliquam faciant; ne item loco satellitum alij ducantur.

Liceat Procuratoribus Fisci, testes pro informatione Curia, & sancti officij, à seipso etiam citra præsentiam Iudicis, de illius tamen mandato, recipere; & examini quorumcunq. testium in causis etiam ad defensionem producendorum in præsentia tamen iudicis interesse, ac interrogatoria ad causas ipsas faciẽtia Iudici subministrare, vel etiam si Iudici placuerit, ipsos testes interrogare.

Quoscunq. etiam reos similiter interrogare, non secus, vt Vicarius ipse in criminalibus, cum ipsius tamen Iudicis præsentia.

Habeant librum, in quo hæc describantur, nõ secus ac Vicarius criminalis.

Nomina carceratorum.

Diem carcerationis.

Causas pro quibus detinentur.

Tum quo die ad publicam custodiã ducuntur. Itemq. cum decernitur copia iudiciorum.

Cum fertur sententia contra illos.

Dum relaxantur, quibus conditionibus relaxantur.

Indicem testium habeant nominatorum in testes, & socios criminum.

Hos libros singulis hebdomadis legat, vt iam præscriptum est Vicario criminali.

Alium librum habeant, in quo summarie notent reos condemnatos pœna, seu multa pecuniaria, qui vsui sit illis, cum intersunt calculis Depositarij multarum.

Item habeant Indicem omnium causarum pendentium, quæ ad suam promotionẽ spectet, siue ciuiles, siue criminales sint.

Habeantq. à Cancellario indicem notificationum quorumcunq. legatorum, relictõrũue piorum, quæ in dies fiunt.

DE MINISTRIS piarum causarum, ac carceratorum.

CVM piarum voluntatum executio, ac bonorum omnium ecclesiasticorum defensio, ad Episcopum potissimùm spectet; personam ecclesiasticam deligat ex Canonicis ordinarijs Ecclesiæ Metropolitanæ, qui protector sit causarum omnium piarum.

Eius curæ sit, vt pijs voluntatibus satisfiat, bona ecclesiarum recuperentur, ac omnia pia loca operauẽ, quoad fieri potest in aliquo non fraudentur.

Habeat apud se Indicem causarum omnium de pijs relictis exequendis, & recuperatione, confectioneue bonorum iuriumq. ad loca ecclesiastica, piãue, etiam Monialium spectantia.

Præcipuum eius sit officium, speculati & inuigilare, ne in aliquo Aduocati, promotores, sollicitatoresue deficiant ab eo, quod iniunctum ipsis munus exoptulat.

Conuocet saltem semel in hebdomada Aduocatos

catos promotores Fisci, ac sollicitatores earumdem causarum, cum quibus agat omnia, quæ ad voluntatum piarum executionem, iurium prædictorum recuperationem, & consecutionem pertinent.

Promptè audiat ea, quæ in dies tum ab his tum etiam à partibus referuntur; & quæ provisione ac expeditione indigere cognoverit, omni sollicitudine, etiã ex officio, ut neceffe erit provideat, procuretue.

Qua de causa adeat quoties opus erit, & Vicarium causarum civilium, ac Vicarium generalem, & aliquando Archiepiscopum, seu alios Indices ad hoc officium exequendum specialiter constitutos.

Ipsè partiatur omnia negotia causaru inter Aduocatos.

Protektor carceratorum. Sit Præterea Protektor carceratorum vnus ex Canonicis ordinariis ecclesiæ Metropolitanæ, quæ Archiepiscopus libero arbitrio suo deligat singulis biennijs.

Eius officium sit, speculari & inuigilare super Aduocato & Protectore pauperum, & præfecto spiritali carcerum, ac rursus collateralibus, ac satellitibus, & carcerum custodibus, ne muneris suo vlla in re desint, aut quid aliud committant in damnum carceratorum.

Sollicitè præterea inuestiget de cura spiritali carceratorum, & rursus de corporali, de quibus illorum causarum expeditione, & quomodo cum illis agatur ab his singulis ad quos spectat. Visitet pluries, & saltem bis in hebdomada singulos carceratos, etiam qui in carceribus secretis sunt, habito consensu Vicarij criminalis, seu cum eius interuentu, vel Promotoris Fisci, alteriusque quem Vicarius criminalis maluerit; si id expedire iudicauerit.

Sæpius etiam in hebdomada conuocet Præfectum spiritalium carcerum; cum eoque tractet ea omnia, quæ ad morum correctionem, corporisque carceratorum necessitates & egestates pertinent; ac prompto animo audiat etiã ea, quæ in dies ab ipso referuntur; & quæ provisione indigere cognoverit, omni sollicitudine, ut opus erit provideat, procuretue.

Si carceratos ipsos vniuersos vel singulos, morum disciplina, correctione, monitione indigere inuenerit, opportune admoneat, & corripiat; si alios muneri suo deesse, singulos sui officij moneat, excitetque; tum Vicarium causarum criminalium, generalem etiam, & Archiepiscopum ut opus fuerit, adeat.

Inter sit verò semper carcerum visitationi, quæ in singulos menses fiet.

Habeat apud se semper indicem singulorum carceratorum.

Aduocati pauperum ex Canonicis. Canonici, tum ordinarij Metropolitanæ ecclesiæ, tum alij Collegiarum ecclesiarum Urbis, in quibus à nobis auctoritate Apostolica instituta est præbenda canonialis, canonistalique; ij omnes pro ratione muneris Aduocati pauperum à nobis attributi eiusmodi doctorali-

bus præbendis, præsent omni fide ac diligentia officium suum, tam in ciuilibus, quam in criminalibus causis pauperum, ecclesiarum, piorumque locorum, quæ vel in Archiepiscopali foro, vel etiam coram conseruatoribus, & delegatis iudicibus in hac vrbe agitantur.

Vnusque inter illos sit, qui singulis trimestribus per vices in orbem carceratorum in primis curam & defensionem agat.

Præterea quicumque ecclesiastici homines Mediolani commorantes iurisperiti sunt, eorum vnus semper per vices, quemadmodum iam à nobis cum illis actum est, vnoquoque trimestri in orbis officio Aduocati pauperum fungatur. Ne autem ex frequenti mutatione Aduocatorum, causæ dispendium patiantur; qui suo trimestri iam functus est officio, perseueret nihilominus in Aduocati munere quoad illas causas, quæ ab illo susceptæ, in fine trimestris nondum perfectæ erunt.

Procuratorem pauperum saltem bis in hebdomada ad se conuocent, & ab eo de omnibus carceratis, præsertim qui in secretis detinentur, edoceantur, ut eorum defensionis suo tempore incumbere valeant.

Demum omni ratione diligenter curent pro sui officij munere, ne carceratis, vel à iudicibus, vel à collateralibus & satellitibus, alijsque carcerum custodibus grauamen aliquod inferatur. Ea de causa si quid prouidendum erit, adeant quoties oportet, & Vicarium ipsum causarum criminalium, & Vicarium generalem, & aliquando etiam Archiepiscopum, ut neceffe fuerit.

Ex collegio Procuratorum, vnus semper per vices in orbem singulis trimestribus, quemadmodum promptè facere susceperunt, Procuratoris pauperum officium obeat; transactoque trimestri, non qui sufficitur in eo munere, sed qui functus est, is causas iam inceptas sed nondum perfectas prosequatur.

Eius officium sit, procurare pro pauperibus in causis criminalibus, quæ in Archiepiscopali foro agitantur, siue illi carcerati sint, siue extra carceres.

Visitet singulis diebus carceres: non tamen eos qui carcere secreto detinentur, alloquatur, audiatur.

Describat in libro accuratè nomina omnium qui ad carceres ducuntur, & causas eorum detentionis, diemque quo ad latiores carceres remittuntur; & an ante vel post prandium.

Sollicitetque assidue Vicarios, tam pro examibus carceratorum, quam pro illorum expeditione. Si viderit aliquem longiori tempore in secretis carceribus quam par sit detineri, aliudue grauamen alicui carcerato inferri: vel à Iudice, vel ab alijs remedium procuret; tum ipse per se vbi potest, adeundo etiam si opus est Archiepiscopum; tum opera in primis ipsius Protectoris.

Curet, ut omnia apud carceratos inuenta, per-

Aduocati pauperum ex collegio procuratorum.

collateralem Depositario consignentur; fideliterque custodita eisde integrè restituantur suo tempore.

Petatur, si sibi videbitur, copiam iudiciorum, tanquam vnus de populo; protesteturque. nõ procedi contra carceratum, nisi data ei copia ad finem; vt si reus perfecto examine citra rigorosum eam copiam habere voluerit, de quo ipsum reum alloquetur, nullum interim grauamen irreparabile per definitiuam patiatur.

Omnia tamen aduocatis pauperum, & protectori carceratorum referat; ac de eorum consilio circa reorum defensiones peragat, quæ oportet.

Sit sollicitator omnium eiusmodi causarum vnus ex lectoribus siue Maceconicis ecclesiæ maioris ab Archiepiscopo deligendus.

Cuius munus erit incumbere causarum expeditionibus, tam civilium quam criminalium, quæ ex officio, & ope Aduocatorum, & Procuratorum pauperum, piarumque causarum tractantur.

Habeat Indicem omnium causarum piarum, & carceratorum, quibus ipse ex mandato Protectorum causarum incumbit.

Habeat etiam Indicem, seu inuentarium omnium legatorum, ac piarum voluntatum, iuriumque ecclesiasticorum, quæ nõ habent integræ executionem: & item prædictarum præsentium ecclesiasticarum, & locorum piorum.

Quibus de causis ter in hebdomada, & pluries, adeat Cancellarium; & omnia quæ de nouo emerferunt, ad prædictos indices referat, Protectoribusque statim significet.

Sæpius adeat carceres publicos, & à carceratis in illis existentibus audiat libenter eorum necessitates; & quibus opus erit, omni sollicitudine & pietate referat, quibus opus esse iudicauerit.

Adeat præterea Protectores carcerum, ac causarum piarum Aduocatos, Procuratoresque pauperum; & quod agendum prouidendumque erit pro carceratorum ac causarum expeditione, promoueat, agat, excitetque; & quoties oportet erit. Vicarios tam civilium quam criminalium causarum, aliosque iudices adeat.

COMMVNIA

Protectores, Aduocatis, & Procuratoribus.

VT autem res diligentius tractetur, ij omnes, tum qui obtinent præbendas doctorales, tum etiã qui ex alijs viris peritis ecclesiasticis vices suas Aduocati pauperum tunc agunt, conueniant semel in hebdomada, vel sæpius etiam si opus fuerit, coram Protectore carceratorum, ad sitque etiam Procurator pauperum; ac ibi inter se partiantur causas vel negotia, aliaque tractent opportuna, pro pauperum causis diligenter tendis.

Protektor, Aduocati & Procurator prædicti, nullam causam ad offensionem contra aliquem reum in Archiepiscopali foro suscipiant; licet extra carceres causa ipsa tractetur.

Ne protektor carceratorum, Aduocatiue, & Procurator prædicti, à pauperibus quorum causas tuentur, quidquam minimum etiam spontè oblatum quouis nomine accipiant, aut ab eorum agnatis, aut ab illis quorum causas tuentur, procurant, aguntque; sed gratis omnino munus illud obeant.

Neque etiam à carceratis diuitibus quidquam pro patrocinio curationeue accipiant; nisi ex licentia Archiepiscopi, aut Vicarij generalis, in scriptis obrenta.

De visitatione generali carcerum.

VNoquoque mense ad summum fiat visitatio generalis carcerum; in qua visitatione adsint omnes infra scripti.

Vicarius generalis.

Visitatores generales.

Vicarius in criminalibus.

Vicarius in Ciuilibus.

Cancellarius Archiepiscopalis.

Notarij substituti, qui dant operam processibus criminalibus.

Protektor carceratorum.

Qui ex Canonicis doctorales præbendas obtinentibus pro aduocatione incumbit; tum alter item ex clero pauperum Aduocatus.

Aduocatus Fisci.

Promotores Fisci, & substituti, si qui sint.

Procurator pauperum.

Præfectus carcerum.

Item alij quicumque electi sunt consultores, vel admissi quouis nomine in congregatione hebdomadaria consultationis causarum.

In primis ante tres dies visitationis faciendæ affigatur Tabella ad valuas Palatii, vel ad locum solitum; cum hac inscriptione.

DIE IOVIS, VEL SABBATI, &c. ERIT VISITATIO CARCERVM.

In loco visitationis conueniant omnes supradicti; & facta de more oratione, Procurator pauperum habeat præ manibus cedulam, in qua descripti sint omnes carcerati iuxta prioritatē eorum carcerationis, & causæ detentionis; instetque vnusquemque ex carceratis (exceptis illis, qui pro causa fidei detenti sunt) adduci ad præsentiam visitorum, etiam ex ijs qui sunt in secretis (nisi Vicarius in criminalibus, Archiepiscopo, vel ei qui præsidet visitationi, probabilem adduxerit causam, vel palam vel secreto vt magis expedire censuerit, propter quã sic eos retineri neceffe sit, nec expediat eos adduci) & admittatur omnes, qui voluerint pro ipsis carceratis audiri, semotis tamen si qui sunt in secretis.

Adducto carcerato, Iudex causæ referat statum causæ ipsius; deinde relato, audiatur quidquid docere

docere voluerit Promotor, & Aduocatus Fisci; & deinde tā ipsemet carceratus, quā Aduocati, & Procurator pauperum, & alij si qui adfuerint, qui ipsius causam tueri voluerint, omnibusq. auditis, decernatur à Præsede visitationis coram concilio, quid de eo carcerato agendum sit; & scribatur decretum per Cellarium, siue eius substitutum.

Finita visitatione, Vicarius generalis accedat præcipuè ad eos qui adducti non fuerint, curetq. ab eis intelligere, quomodo & qualiter cum eis se habeat custos carceris circa victū & reliqua necessaria; & si aliquo indigeant ipsis carceratis prout expediens videbit & opus erit, prouidete non differat: alios etiam carceratos femotis satellitibus & custodibus alloquatur, prouideatq. eorum indigentis; curetq. vt de cetera tam Concilij Prouincialis, quā huius reformationis, circa spiritualem & corporalem carceratorum gubernationem, tum alia ad officium, præsertim collateralis, & satellitum, & custodum carcerum pertinentia seruentur.

Archiepiscopus studeat ipse maximè saltem singulo trimestri officium istud generalis visitationis præstare per se, non autem per Vicariū generalem.

DE PRÆFECTO Spirituali Carceratorum.

DE P V T E T V R Sacerdos Præfectus spiritualis carcerum: cuius officium proprium sit cura omnis spiritualis, & quæ ad mores attingit, tum carceratorum, tum collateralis, & custodū satellitumq. præsertim qui apud carceres commemorantur; ac præterea omnis diligentia pro bona tractatione corporali eorumdem carceratorum.

In singulis diebus celebret Missam in Sacello carcerum: cauere tamen debet Præfectus, ne carcerati inquisiti de hæresi admittantur ad Missam, nec ad sacramenta; nisi de expresso consensu Vicarij generalis.

Dominicis diebus benedicat aquam, & cum illa aspergat singula loca carcerum, & carceratos; sed ex fenestra tantum quæ in ostio est, sine ingressu carceris, quoad carceratos qui sunt in secretis.

Cura ipsius sit, vt carcerati confiteantur saltē quatuor temporibus anni; videlicet, Natiuitate Domini, in Paschate Resurrectionis, in Pentecoste, in Assumptione Beatæ Virginis Mariæ; sapius etiam ipsis carceratis id postulanti- bus, aut desiderantibus: quibus stans temporibus accerferet sacerdotem alium admodū probatum qui eorum confessiones audiat; eiq. detur facultas absoluedi à casibus Archiepiscopo reseruatis, vt Archiepiscopo videbitur.

Ipse verò sanctissimam Eucharistiā ministret ijs qui parati erunt; & in tempore Paschatis fidem scriptam faciat de communione cuius-

cunque carcerati suis Parochis. Saltē semel in hebdomada per se, singulis autem mensibus per alios probatos Sacerdotes ad id ab Archiepiscopo constitutos, concionē habere, aut fermocinari non omittat ad existentes in publicis carceribus.

Idem doceat doctrinam Christianam existentes in carceribus publicis, saltē diebus festis; ac præterea etiam sapè per hebdomadam.

Curet, vt in singulis carceribus sit sacra imago Saluatoris nostri, vel Beatæ Virginis; & inter illas imago sancti Leonardi Aduocati carceratorum.

Item libri aliquot spirituales, qui probati sunt à Vicario generali.

Curet etiā, vt carcerati in publico carcere existentes, quotidie manè & vesperi omnes simul canant genuflexi Litanias; vacent frequentius in die festo orationibus.

Idem inuigilet super carceratorum moribus; & præsertim mulierum quæ in carceribus retinentur.

Videat, ne carceratis ægrotantibus desint, Medicus, medicina, aliaue necessaria cura.

Attendat præterea, ne in cibarijs carceratis tradendis aliqua fraus committatur; sed illis secundum communem prouisionem ad præscriptum Taxæ, victum, supellectilem, & alia necessaria subministrent.

Si in aliquo, quod ad morum correctionem, vel corporis necessitatem pertineat, prouideri opus esse iudicauerit, ad carcerum Protectore recursum habeat.

Hac de causa singulis diebus visitet sigillatim singulos carceres publicos, & carceratos in illis existentes duntaxat; alios verò non, nisi ex consensu Vicarij criminalis; quæratq. de illorum indigentis spiritualibus & temporalibus; ac remoto custode, de eorū tractatione in omnibus diligentissimè inquirat.

Carceratorum causas non audiat, neque in his aliquo pacto se ingerat; sed id munus Protectoris, Aduocati, atque Procuratoris carcerum curæ sollicitudiniue penitus relinquat.

Sint aliqua loca distincta à carceribus, tuta quidē, sed comodiore, ad vsum illorum, qui condemnantur, vel damnantur ad carcerē perpetuā, vel ad tēpus, vel etiam quibus extrajudicialiter imponitur huiusmodi sequestratio pro varijs culpis, vel delictis: nec verò cum eo loci sunt, grauentur impensa vlla collateralis, vel custodis: sed vel aliquis ex charitate inferuiat, vel alia ineatur ratio pro necessario seruitio illis impendendo sine eorum impensa: præterquam ratione cibariorum, si modum habeant; alioquin etiam de cibarijs prouideatur, vel de applicatione mulctarum, vel denique impensa Archiepiscopi.

DE OFFICIO Collateralis, & Custodis Carceris.

COLLATERALIS, & carcerum custos, officium iniunctū non exercent, nisi prius iuramentū ad formā præscriptā præstiterint. Collateralis neminem capiat sine mandato in scriptis habito à Vicarijs, nisi deprehenderit aliquos in flagranti crimine: quo casu ipsos capere possit, & ad presentiam Iudicis deducere: & ad huiusmodi effectum detur mandatum generale ipsi collateralis seu satellitibus, capiendi quoscunque in flagranti crimine repositos; & præsertim concubinos cum concubina repositos.

Et vbi habuerit mandatum capiendi personas, nihil de bonis audeat auferre, sub pœna furti, & concussionis; nisi à presbyteris, vel clericis deprehensis deferentibus res prohibitas, vel arma: quæ auferre sibi liceat, & depositario consignare, ad præscriptum Conc. Prou. In ipsa verò captura nemini iniuriam inferat, nec verberet; nisi defensionis suæ causa, vel aliàs resistentes, & vim facientes, & se opposcentes ne capiantur, & ex eo vim inferre volentes.

Ductum ad carceres, antequam illum in secretis reponat, ab eo auferat quæcunque; apud ipsum reperta, quibus seipsum offendere, aut aliàs quibus tentare possit fugam arripere.

Pecuniæ item quæcunque, & quales, ac reliquæ res carceratis ablatæ, ipso reo præsentate scribantur in libro, ac consignentur depositario fori; & cum è carceribus reum ipsum relaxari contigerit, eidem reo restituantur, quæ de iure restitui debet; nec aliquid de his prorsus apud se retineat.

Captos pro indicijs, ponat semper in secretis; quamuis etiam in mandato id expressè nõ cõtineatur.

Denuncietq. omnes statim, cum eos in carcerem detruferit, Vicario in Criminalibus.

Custodis cura sit, vt carcerati omnes qui in custodia publica retinentur, cum Missæ sacrum sit in carcerum sacello, intersint Missæ; ijs exceptis, qui de crimine hæresis inquisiti fuerint; quos sine expresso consensu Vicarij generalis non conducatur; illosq. quantum fieri potest, ab alijs seiunctos ac segregatos retineat.

Si in aliquo creditor remanserit ipsius carcerati, facto prius calculo cum interuentu Procuratoris pauperum, de rebus carcerati à Depositario eidem satisfiat.

Ne liceat sibi vllam rem insolutū ab ipso reo accipere, nisi ex decreto, & auctoritate Vicarij criminalis: qui Vicarius res ipsas insolutum dadas à peritis personis æstimari faciat; data etiā facultate ipsi carcerato pro eodem pretio infra aliquod tempus arbitrio suo recuperandi. Satellites nõ retineat, nisi quos nouerit in huiusmodi officio & exercitio aptos, nec solitos

extorsiones facere; sciatq. pro ipsis satellitibus, si quid in exercitio suo admitterint, teneri ad omne damnū parti, vel ipsis in carceribus præsentandum.

Nullum genus muneris neque esculenti neque poculenti, neque ipse, neque Satellites à carceratis; etiam prætextu cuiuscunque seruitij eis præstiti vel facti, etiam si spontè oblatū fuerit, accipere (sub pœna fustigationis, & etiā trirremium, qualitate causæ & personæ pensatis, vt Iudici visum fuerit) audeat, siue præsumat; etiam postquam à carcere quis liberatus: vel relaxatus fuerit.

Neque etiam ab aliquo alio qui in carceribus emancipatus fuerit, sit, seu emancipari possit, seu aliorum carceratorum intuitu nomine; sub eisdem pœnis vt supra.

Nullas literas, neque nuncium ad carceratos in secretis existentes, neque etiam ad alios, si sit id eis prohibitum; neque ab ipsis carceratis ad alios, sub eisdem pœnis deferat, neque deferri permittat.

In casibus in quibus permittitur, diligenter inquirat, ne in illis, aut cum illis (præsertim ad existentes in secretis) transmissis quidquid reconditum sit, per quod ipse carceratus de aliquo moneatur; illudq. repertum statim Vicario deferat.

Ne autem à carceratorum, qui in secretis retinentur, agnatis, amicis, alijsuè ipsorum curam habentibus, prouisionem aliquam accipiat; sed ex communi prouisione sine fraude aliqua ad præscriptum subministret: ijs verò qui in publica custodia positi sunt, omne id quod ab eorum agnatis cognatisuè vt supra offertur ipsis tradendum, sine aliqua diminutione fideliter tradat.

Carceres ipsos tam in die quā in nocte visitet; & diligenter inspiciat, ne carcerati inde fugam arripere queant; nihilq. in ipsis carceribus dimittat, per quod carcerati ipsi aliquid moliri possint ad fugam arripendam.

Singulis diebus vesperi ingrediatur singulos carceres; in hisq. diligenter inquirat, an ibidē tale sit, vel esse possit, quo ad effectum prædictum ipsi carcerati vti possint.

Sciatq., si ab ipsis carceribus culpa sua & negligentia aliquis carceratus fugam arripuerit, se grauissimè puniri debere.

Seruet deniq. taxā, quā in tabella præscriptissimus seruadā ab ipso; nec maiore accipiat, etiā à sponte dantibus, sub pœna dupli; ac aliàs pro ratione culpæ grauiter arbitrio Reuerendiss. Archiepiscopi, seu Vicarij generalis punietur.

DE OFFICIO Nunciorum, seu seruitorum Fori.

SINT plures Nuncij in foro Archiepiscopali ab Archiepiscopo probati, qui intinctum officium fideliter exercent.

Curent

Curent omni sollicitudine, & fidelitate relationes quascunque in termino citationis in officio Cancellariæ causarum actuarijs facere: quod si neglexerint, pœna etiam priuationis ab officio arbitrio Vicarij generalis mulctent. Maneant loco certo penes audientiam diebus iuridicis tempore audientiae per mediam horam antea, pro recipiendis citationibus, expeditionibus, ac relationibus in termino præfixo faciendis.

Caueant tamen, vt si quando aliquos eorum à ciuitate discedere contigerit, citationum executarum ante discessum relationes faciant; alias verò socio in officio exequendas relinquunt, sub eadem pœna.

Habeant librum, in quo si contigerit aliquem verbotenus citari, scribant diem, & pro qua die citauerint, si scribere sciuerint; sin autem non, statim in Cancellaria referant actuario citationem ipsam quam fecerint.

In citationibus verò quas in scriptis faciunt, modum in eis præscriptum diligenter obseruent, nihilq. de eo prætermittant.

Animaduertantq., ne citationes, vel monitoria, in quibus sit clausula; *Quod si commodè in personam exequi nequeant, fiat executio ad domum, vel ad valuas*; exequantur per afflictionem, nisi priùs facta diligentia de reperiendo personaliter citandum, & eo non reperto.

DE OFFICIO

Depositarij in mulctis, & pœnis, & causis fori Archiepiscopalis.

SINT deputati in ciuitate tres Depositarij honestæ & probatæ vitæ: vnus, apud quem deponantur pecuniæ soluendæ ex causa mulctarum & pœnarum, qui eas distribuat iuxta præscriptam applicationem Reuerendiss. Archiepiscopi.

Alter item, apud quem deposita quæcunque pecuniaria, quæ causarum ciuiliū, vel mixtarum occasione, iudicis mandato, vel ex voluntate partium quomodolibet fieri contingerit.

Tertiùs denique, apud quem deponantur omnes & quæcunque res auferendæ, tam occasione causarum ciuiliū, quàm criminalium, & mixtarum, aut aliàs quomodolibet ad finem

subhastadi, vt in casu in quo distribui possint, pijs locis vt supra distribuuntur, vel parti restituantur, vt iuris fuerit: & vbi contingerit aliquid ex dictis rebus subhastari occasione pœnæ vel mulctæ, pretium habitum ex dicta subhastatione integrum consignet alteri Depositario.

Ne ij Depositarij de familia Archiepisc. sint; sed, vt conuenientius est, sint extra familiam honestæ vitæ; & vbi commodè possit mulctarum & pecuniarum quomodocunque depositarij loco, sit aedes sacra aliqua, ecclesia scilicet locusuè pius Archiepiscopi iudicio semper ad libitum eligendus, eiusuè sacrista, vel alius minister eiusmodi.

Iidem Depositarij præstent iuramentum ad præscriptam formam, antequàm exerceant prædictum officium.

Habeant suum quique librum, in quo scribant recepta, & data.

Eorum libri sint chartulati, & signati manu Iudicis in principio.

Singulis verò mensibus, vel sæpiùs, prout visum fuerit Reuerendiss. Archiepiscopo, Cancellarius librum deferat eidem Archiepiscopo ostendendum, cum nota totius summæ mulctarum ac pœnarum applicandarum; ac eiusdem mandato earum applicationes in eodem libro describantur, quæ fiet pijs locis, vel operibus; cui applicationi subscribat Archiepiscopus, explicando singulas summas, tum propterea ipse expediat mandata dictarum applicationum scribenda ab Archiepiscopo vel Vic. generali. Computorum verò rationes eorum Depositarij videantur saltem singulis sex mensibus coram Vicario generali, adhibitis Canonici Ordinarijs ecclesiæ Metropolitanæ ab Archiepiscopo deputandis, ac Promotore fiscali, & aduocato pauperum; tuncq. conferantur libri Depositarij cum libris à Promotore fiscali confectis de mulctis exactis.

Consolidatio computorum describatur in eodem libro tam Cancellarij quàm Depositarij; quæ subscribatur à Vicario, Cancellario, & Depositarijs.

Nec Vicarij, nec promotores fiscali, pecunias, quæ mulctarum occasione soluuntur, penes sese, etiam depositi causa asseruent; sed omnes in manibus Depositarij persoluantur.

DE

DE CANCELLARIO, ET CANCELLARIA ARCHIEPISCOPALI.

MAGNA atque ampla negotia sunt, quæ ad Archiepiscopale huius ecclesiæ Metropolitanæ benè gerendæ rationem atque vsum pertinent: eorumq. magnitudo & pondus, magna ex parte sustinetur, & Cancellariæ officio, & persona Cancellarij.

Quamobrem non cuius homini, sed grauissimo viro, vel dignitatem in hac ecclesia obtinente, vel canonico ordinario, eius curæ officium iam impositum esse, ex antiquis eiusdem ecclesiæ tabulis animaduertimus: vel certe munus ipsum dignitatè olim fuisse, ex Innocentij I I Pont. Max. literis perspeximus.

Nos igitur, & tanti muneris grauitate, & maiorum exemplo adducti, cum de cancellarij persona, tum de eius multiplici munere, hæc vt in fra decernimus, instituiamus, atque sancimus.

De conditionibus Cancellarij.

Officium Cancellarij exerceatur semper per vnū ex Canonicis ordinarijs in ecclesia Metropolitana, liberè constituendum & amouendum ab Archiepiscopo pro tempore, ad nutum ipsius Archiepiscopi.

Deligat Archiepiscopus virum qui Diaconus sit; vel eiusmodi ætatis, vt à die adeptæ possessionis intrà sex menses promoueri possit ad Diaconatum, & re ipsa promoueat: alioquin si per eū steterit quominus promoueat, nullum omnino inde emolumentum quouis nomine prætextuè percipiat.

Studeat Archiepiscopus id muneris committere ei potius qui habeat præbendam Diaconalem, quàm alij; & item (si commodè possit) ei, qui sacrorum canonum Doctor sit; & per aliquod tēpus in eiusdem Cancellariæ vsum & exercitio, aut in huiusmodi officijs fuerit versatus. Non habeat ille beneficia quæ requirant residentiam personalem, præter ordinariam in Ecclesia maiori.

Sit Notarius Apostolicus, antequàm officium Cancellarij exerceat; alioquin nullum Cancellariæ emolumentum percipere possit.

Sit spectatæ vitæ & morum, de quo constet informationibus Archiepiscopi iussu sumedis. Sciat aptè scribere; elegantem verò & ornatū stylum scribendi habeat, tum latina, tum communi lingua.

De hac omni scientia examinetur per Vicariū generalem, & alios duos eligendos ab Archiepiscopo, coram ipso Archiepiscopo.

Habeat ex emolumentis Cancellariæ 100. aureos singulis annis in singulos mēses pro rata persolvendos, siue certa constituta portione, siue assignata rata aliqua parte singularū expeditionum Cancellariæ, quibus præfixa taxa est, unde tantundè percipiat, si diligenter muneri suo incumbat; siue etiam attributa illi ex omnibus Cancellariæ emolumentis certa taxa pro singulis expeditionibus Cancellariæ, etiā quæ nihil soluunt, q̄ tantundè afferat prouetus Cancellario, qui assiduè sit in suo munere p̄stado.

De Collegio Notariorum substitutorum in Cancellaria.

IN Cancellaria Archiepiscopali, præter Cancellarium, sit collegium decem notariorum, qui substituti sint eidem Cancellario, eundemq. adiuuent in oibus Cancellariæ negotijs, vt opus erit, & infra præscribetur; eiuq. nomine agant omnia Cancellariæ negotia per illos tractada, etiam si absint à ciuitate, vt in visitationibus. Iis singulis constituta sit annua portio ex emolumentis Cancellariæ in singulos mēses pro rata persoluenda, seruata ratione supra præscripta in emolumentis Cancellariæ; eaq. maior minoruè sit pro cuiusq. conditione & labore, Archiepisc. arbitrio; sed nullo modo plus cētum aureis annuis ad summū quisquam percipiat. Nec verò, etiam scriptorum nomine, plures ijs Notarij substitutis in Cancellaria aut in foro Archiepiscopali esse possint; nisi pro multitudine negotiorum, Archiepiscopus aliquando alios duxerit esse adiungendos vel Notarios, vel solum scriptores.

Nec rursus quisquam alius notarius, præter suscriptos substitutos in Collegio Notariorum Cancellariæ adscriptos, valeat recipere, seu cōficere vlla prorsus instrumenta actauè ad Cancellariam pertinentia, vel eiusdem Cancellarij nomine; sub pœna falsi, & excommunicationis quam ipso facto incurrat: nisi aliquando ex vrgenti causa Archiepiscopus in scriptis concesserit iusseritue aliquem extraneum substituti Cancellarij officio fungi: quo casu ille serua re teneatur quæcunque Notarij substitutis Cancellarij præscripta sunt.

De conditionibus Notariorum substitutorum, & scriptorum.

Notariorum electio.

Eligantur ij Notarij substituti ab Archiepiscopo; qui vel perpetui sint, vel ad nutum amoueri possint, vt ipse eorum singulorum agnitis conditionibus magis expedire censuerit.

Habitus.

Qui autem in perpetuum delecti fuerint, ij tamen ex demeritis amoueri liberè possint ab Archiepiscopo.

Actas.

Sint Clerici, & Clericalem habitum semper gerentes, vbi possint haberi eiusmodi; præsertim verò substituti in actibus voluntariæ iurisdictionis, & in causis Sanctæ Inquisitionis, & criminalibus.

Tit. de notar. & scribis pag. 15. §. Qui in Collegium. Approbatio.

Annus ætatis suæ xv. saltem attingant, & sint versati per quadriennium integrè petiteq. in Notariatus officio, ex Concilio Prouinciali primo; nisi aliter Archiepiscopus ex causa aliquando admittendos censuerit.

Scientia.

Probentur examine habendo coram Vicario generali, adhibitis sibi Vicario ciuili, vel criminali, & Cancellario Archiepiscopali, & alio perito Notario.

Scriptores quales.

Sint aliqui inter illos (ij præsertim qui Cancellarium in actibus voluntariæ iurisdictionis adiuuabunt) scientia, & alijs conditionibus supra de Cancellario præscriptis præditi; aut saltem eiusmodi, vt aliquando ad ordinariam in ecclesia Metropolitana, & ad officium ipsum Cancellarij eligi, illudq. congruè exercere & aptè possint.

Eorum omnium studia.

Si qui verò scribæ aut scriptores ordinarij aliquando assumendi erunt ad aliquid scribendum, aut scripturarum copiam faciendam, aut etiam aliqua acta recipienda quouis nomine; ij, si potest, & ætate prouecti sint, & clerici, & habitu clericali incedentes; tum verò omnino ab Archiepiscopo prius moribus & vita probati, atque ad id munus ab eodè scripto constituti; nec verò alij vlllo modo.

Diebus festis ad diuina officia conueniant.

Meminerint verò ij maximè, se eo loci adscitos, non ad temporanea lucra sectanda, sed quasi in schola quadam variorum exercitiorum; in qua, tum cognoscant negotia huius ecclesiæ, & apti fiant adiuuando eius regimini aliqua sua opera; tum Archiepiscopus cognoscat, quid talenti quisque illorum habere possit, quod in illius obsequia & seruitia impendant suo tempore.

Ideoq. (quantum per occupationes licebit) ne studia bonarum literarum intermittant, sed incumbant illis; vt suo tempore ad Seminaria, aliaue loca remitti restituiue possint, plenus illis operam daturi; vel alijs muneribus huius ecclesiæ inferuire, vt Archiepiscopus censuerit.

Notarij omnes substituti ac Scribæ qui clerici sunt, & habitum clericalem gestant, decenti superpelliceo induti, omnibus diebus fe-

stis diuinis intersint officijs, his in ecclesijs quibus adscripti fuerint.

Ii verò qui adhuc nulli ecclesiæ addicti sunt, in Metropolitana ecclesiâ functiones agant, ac diuinis officijs intersint; nisi cum eo tempore iussu Archiepiscopi, seu Vicarij generalis, aliorumue huius fori Archiepiscopalis ministrorum, adeunt illas ecclesias, in quibus pro alicuius sancti celebritate, seu indulgentijs, aliaue deuotione populus frequens erit; aut monasteria, eorumque certa alloquendi loca, aliaue Urbis partes, ad agnoscendam, procurandamue Archiepiscopalem decretorum edictorumue obseruationem ac executionem, præsertim de cultu festorum, & honestate in ecclesijs, & accessu ad prædicta monasteria; aut alijs de causis aliò mittuntur.

At verò tamen ijs singulis ex emolumentis Cancellariæ tantum detur, quantum ad illorum victum & vestitum necessarium erit arbitrato Archiepiscopi.

Communia Cancellario, & substitutis, & scriptoribus.

Cancellarius, & Notarij substituti, eorumque Collegium, nullam omnino facultatem iussu habeant vnquam quouis nomine propria statuta constitutionesue condendi; nec admittendi vel excludendi eos Notarios substitutos, qui ab Archiepiscopo pro tempore eidem collegio Cancellariæ adscribentur.

Omnes, scilicet tam ipse Cancellarius, quam prædicti Notarij substituti, & scriptores etiã, seruent plenè hæc reformationis decreta, ac cætera omnia statuta, constitutiones, taxas, regulas, & iussa Reuerendissimi pro tempore Archiepiscopi.

Maximè refert, eum qui gerit officium tantum ponderis, & tam multiplicis curæ ac sollicitudinis, rursusq. tam intimum Archiepiscopo, quale est officium Cancellariæ Archiepiscopalis; eos item qui illi substituti nomine & officio cooperantur; ac denique illos etiã, qui scriptorum Cancellariæ officio adscripti sunt; tum expeditos esse ab alijs omnibus negotijs, vt toti huic vni curæ incumbant; tum maximè liberos esse ab omni suspitione vel minima, non modò corruptelæ, sed etiam cupiditatis, vel etiam cuiuslibet priuatæ animi affectionis.

Ideò ante omnia eis singulis & vniuersis hæc omnino vetamus.

Ne vllum vel minimum munus, etiam spontè oblatum, etiam rerum esculentarum, & quæ statim consumi possint, accipere directè vel indirectè possint à quavis vniuersitate, Collegio, vllouè homine Ciuitatis vel Diocesis Mediolanensis; nec verò ab vlllo etiam alienæ diocesis, qui lites negotiaue in Archiepiscopali foro (quæcunque sint) vel ha-

Eorum merces.

Cancellariæ constitutiones seruandæ, quæ.

Interdictio munerum, & negotiorum alienorum.

buit;

buit, vel habet, vel habere aliquando potest.

Ne cuiusquam negotia, lites, dispensationes, aliaue expeditiones causasue, in vlllo vel ecclesiastico vel laicali foro agendas, promouedas, tractandasue suscipiant, aut re ipsa agant, tractent, promoueantue; nisi cum ratione officij ex constitutionibus Cancellariæ illud præstare debeant; aut aliquando (præsertim in negotijs miserabilium personarum extra forum Archiepiscopale promouendis) aliter Archiepiscopus expresse iusserit.

De iuramento Cancellarij, & Notariorum substitutorum, & scriptorum.

Assumens officium Cancellarij, vel Notarij substituti in Cancellaria, in primis iuramentum præstet in hac quæ sequitur formam.

Forma iuramenti.

Ego N. Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Canonicus Ordinarius, & Archiepiscopalis Cancellarius

vel si Notarius substitutus sit, omiſſis verbis supra virgulis notatis, eorum loco hæc infra virgulis notata ponens.

Cancellariæ Archiepiscopalis Not. substitutus,

subdat: Nihil vel dedi, vel pollicitus sum gratia huius officij obtinendi.

Ero fidelis Reuerendissimo Archiepiscopo; & si sciam aliquid in damnum ipsius, suæq. iurisdictionis ecclesiasticæ, aut Mensæ Archiepiscopalis tractari, illi detegam per me, vel per alium.

Iniunctum mihi officium ex bona conscientia diligenter ac fideliter exercebo, ad præscriptum Constitutionum, ac decretorum, & reformationum Archiepiscopaliū ad Cancellariam pertinentium: cupiditate, amore, odio, & timore remotis.

De his quæ videbo, & audiam, & requisitus fuero, sine diminutione veritatis, & commixtione falsitatis, consciam instrumenta & acta iudicialia; & alia etiam, quæ ad voluntariam Iurisdictionem pertinent, conscribam.

De omnibus instrumentis, & scripturis publicis, quæ asseruari perpetuo vel ad tempus in Cancellaria constitutum est, librum Imbreuiaturarum, Prothocollum, librum extensorum, Rubricellam, ac alios libros præscriptos consciam; in illisq. omnia ad præscriptum referam, vel referenda curabo.

Secreta omnia mihi iniuncta, ac etiam omnium causarum celabo; attestationsq. testium, ac rerum constituta, & sententias, antequam sint promulgatæ, & à Iudice subscriptæ, nemini pandam.

In causis verò Sanctæ Inquisitionis, denunciantium, ac testium nomina secreta retinebo, etiam

in editione testificationum.

Litigantibus, cum petierint ipsi, vel aliquis eorum, in singulis terminis successiue copiam dabo, cum per Reuerendiss. Dominum Archiepiscopum, seu eius Vicarios, & ministros decreta fuerit; & præcipue appellantis ad sedem Apostolicam, ad præscriptum Concilij Tridentini, sine recusatione, & fraude.

A litigantibus in quorum causis fuero Notarius, vel à quocunque alio huius Ciuitatis & Diocesis homine, seu etiam ab alio, qui in Archiepiscopali hoc foro lites aut negotia habuerit, habeat, vel habere aliquando possit, directè vel indirectè, seu eorum nomine quavis de causa non accipiam munus aliquod vel minimum, etiam spontè oblatum, etiam si esculentum poculentumue, & quod statim consumi possit.

Instituta officij Cancellariæ, & taxas à Reuerendissimo Archiepiscopo Cancellariæ præscriptas integrè seruabo; neque vlllo modo quidquam supra præscriptum exigam, aut accipiam, etiam à spontè dantibus; nec vlllo vnquam tempore illas etiam declarando & interpretando immutabo.

Non promouebo, nec procurabo, agamue vllam causam, aut litem, aut expeditionem cuiusvis generis, in vlllo quouis vel ecclesiastico vel laicali foro, contra præscriptum harum Cancellariæ constitutionum, & decretorum.

Omnia & singula superscripta sine dolo & fraude integrè præstabo; & ita iuro, & promitto; sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Evangelia per me corporaliter tacta.

Hoc idem iuramentum præstent singuli scriptores Cancellariæ, excepto capite quinto & septimo, quæ ad illos non pertinent.

De Residentia eiusdem Cancellarij & aliorum item.

Cancellarius munus suū per seipsum in omnibus præstet, nisi cum valetudine aliquando impeditus erit; & illis exceptis, in quibus officio.

ob multitudinē negotiorum aliamue causam, hisce constitutionibus, aut alia Archiepiscopi voluntate iudiciouè permittetur vti opera substitutorum.

Si verò diuturna sit valetudo, itaut eum impediatur ab exercitio sui officij congruè præstantibus alijs id muneris committere.

Idem faciat, si ille absit à Ciuitate ultra sex menses continuos, vel interpolatos in vno anno; etiam ex legitima causa, & facultate.

Ne ei à Ciuitate abesse, etiam modico temporis spatio liceat, sine licentia Archiepiscopi.

Interim dum vel abest, vel ægrotat Cancellarius, vel nondū statutus est; officij exerceatur per vnū ex ordinarijs ab eodè Archiepiscopo eligendum, licet conditiones non habeat supra requisitas; dummodò Notarius sit, quo

M m m 2 ad

ad ea quæ Notarij operâ necessariò requirunt. Licebit tamen Archiepiscopo deligere alium etiã ecclesiasticum hominem, qui ordinarius non sit, si ita ipse Archiepiscopus expedire iudicauerit, qui Vicecancellarius vocetur; id verò ad sex menses liceat: quo temporis spatio vel cancellarium ex ordinarijs deligat, vel ordinarium ad illud exercendum officium per aliquod tempus constituat.

Eius verò Vicecancellarij, vel cõstituti loco Cancellarij nomine omnia agantur in cancellaria, sicuti de cancellario præscribitur.

Idem seruetur, quoad promulgationes litterarum Apostolicarum vel Pastoralium & huiusmodi faciendas in ecclesia, quo tempore Cancellarius delectus nõdũ erit in Sacro ordine constitutus.

Notarii suo loco resideant.

Notarij substituti Archiepiscopalis Cancellariæ tam ciuiliũ quàm criminalium causarũ, atque aliarum voluntariæ iurisdictionis expeditionum scriptores, etiam in loco ipsis cõstituto assiduè resideant pro eorum officio exercendo; nec discedant inconsulto Cancellario. Singulis diebus, exceptis dũtaxat festis de præcepto, officio assistat & incumbant perpetuò; nec die solũ, sed nocte etiam, vt res ac necessitas requirit, & Cancellarius, vel Vicarij Archiepiscopales iusserint.

Tẽporibus verò aliarum feriarum quouis nomine institutarum, quæ ex præcepto in festâ coli non debeant; & si residere in loco audientiæ non debeant, tamen omnes interfint in Cancellaria; ac ibi tum scriptiõibus omnium rerũ, tum varijs expeditionibus quas in dies fieri contigerit, ex Cancellarij iussu incumbant.

De Cancellarij officio.

Cancellarij officiu sit, confectio & expeditio omnium litterarum tam priuatarum quàm etiam patentium, decretorum, ordinationum, constitutionum, instrumentorum, omniumq. rerum voluntariæ iurisdictionis; quas fieri cõtingerit per Archiepiscopum, eiusq. Vicarios, Visitatores, Præfectos, & alios quoslibet ministros iurisdictionem habentes, qui faciunt idẽ Tribunal pertinens ad regimen S. Metropolitanæ ecclesiæ Mediolanensis, eiusq. prouinciæ. Omnia item acta iudicialia, tam ciuilia quàm criminalia, constituta etiam, & cætera quæcunq. occurrentia in causis, & pro illarum expeditione.

Instrumenta pertinentia ad Mensam Archiepiscopalem.

Quæ item pertinent ad Seminarium, Seminaruẽ Clericorum.

Instrumenta alia, quæcunq. in officio Cancellariæ fient.

Præsentationes Breuium, Bullarum, mandatorum, litterarum, scriptorum, expeditionumq. quarumcunq. quæ à Sanctissimo D. N. Papa, ab eiusq. Sancta Sede Apostolica & Cu-

ria Romana, ad Archiepiscopum, & officiales Curia & fori Archiepiscopalis dirigi contigerit: licebit tamen per alios Notarios qui non sint extra Cancellariam, recipi inhibitiones, quæ à Curia Romana, vel à Iudicibus ab ea delegatis emanant ad ipsum Archiepiscopum & Vicarios; & appellationes extraiudiciales, si quæ aliquando interponantur, antequàm Archiepiscopus aliquid iudicialiter contra appellantem egerit; vt puta citãdo, inhibendo, vel præcipiendo: tum denique si quam aliam litterarum expeditionum præsentationem aliquãdo Archiepiscopus vel Vicarius generalis ex causa maluerit per alios præsentari.

Ad idem officium pertineant etiam cõtractus omnes, qui necessariò requirunt cõsensum, cõfirmationem, decretum, vel auctoritatem Archiepiscopalem quouis modo.

Editio in forma publica auctoritate munita actorum, & instrumentorum, ac scripturarũ, quæ in Archiuo deinceps recondentur; etiam si confectæ sint ab alijs Notarijs.

Promulgatio & denunciatio Populo omnium litterarum Apostolicarum, Archiepiscopaliũ etiam, quæ ad indulgentiarum concessionem pertinent, edictorum etiam, & decretorum, & alia huiusmodi; & indiõiones solennes Synodorum, & aliarum huiusmodi actionum: quàm quàm quod ad denunciationem populo faciendam attinet, quædam ex tabella ecclesiæ Metropolitanæ, vel aliàs iussu Archiepiscopi denuncianda erunt ab Archidiacono, vel Diacono induto sacris vestibus, qui Missæ facto tũc ministret: aut quia minoris momenti sunt, à canonicis minoribus eiusdem ecclesiæ Notarijs appellatis.

Summaria item eiusmodi litterarũ, & versiones in lingua vulgari conficiendæ, & alia pertinentia ad eandem promulgationem.

Archiuũ Archiepiscopalis, siue ad vsum Mensæ & ecclesiæ ipsius Metropolitanæ, siue ad vsum vniuersæ Prouinciæ ex decretis conciliorum Prouincialium, diligens institutio, cura, & custodia.

Indiõtio Clero populouẽ omnium rerum agendarum.

Conuocatio processionum, & congregationũ variarum coram Archiepiscopo, præfectis, Vicarijs & alijs eiusmodi ministris habendarũ.

Item conuocatio examinatorum.

Notatio in certis libris actorum quotidianarũ congregationum variarum, quæ fiunt corã Archiepiscopo, & Vicario, aut Præfectis generalibus; & aliorũ vt opus fuerit; præsertim quæ de rebus grauioribus sunt.

Promotio item, tum maximè apud Archiepiscopum, & Vicariũ, & Visitatores, præfectos uẽ generales, tum apud alios etiam fori ministros, omnium rerum quæ statis anni tẽporib⁹ ab illis agendæ sunt pro bono regimine huius ecclesiæ; tũ vniuersæ, vt puta promulgationes litterarum Apostolicarum, & decretorum, & edi-

edictorum Archiepiscopaliũ, indiõiones Synodorum, edicta sacre ordinationis, literæ Pastorales ad populum, visitationes vrbs diocesisq.; vt exactio rationum à locis pijs, editio instructionum generalium, pro ratione variorum temporum; vt in litanijs, in Quadragesima: tum etiam sigillatim, vt collecta memorialium ex libris Cancellariæ pro instructione cuiuscunq. visitatoris, cum profecturus est ad visitationem, concessio, confirmatio, renouatio, vel reuocatio litterarum patentium, & facultatum, cum opus est, visitatio carcerum, missiones variæ per Dioccesim, campanæ, altaria, ecclesiæ uẽ consecrandæ, & eiusmodi.

Promotio item in congregatione consultationis causarum, expeditiones, maximè criminaliũ, & relictorum piorum, vsurpationũ ecclesiarum, quæ præsertim tractentur ex officio.

Partitio negotiorum inter Cancellarium & substitutos.

Quæ à solo Cancellario præstãda.

Cancellarius adiutus etiam à duobus superscriptis substitutis, det operã omnibus expeditionibus, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. Ipse Cancellarius per se recipiat quæcunq. acta, præsertim grauiora, pertinentia ad ipsum Archiepiscopum; vt puta.

Sacras ordinationes.

Indiõiones, celebrationes, & promulgationes Iubileorum, Indulgentiarumq. plenariarum, Synodorum, ac aliarum eiusmodi grauiũ rerũ. Consecrationes ecclesiarum, & altarium, præsertim insignium, quæ in Ciuitate fiant.

Recognitiones item, & translationes solennes reliquiarum sacrarum vbiq. faciendas.

Alia denique eiusmodi.

Quæ à substit.

Cæteri actus, & instrumenta voluntariæ iurisdictionis potissimũ per dictos duos substitutos nomine Cancellarij recipiantur, nisi quæ Archiepiscopus, vel Vicarius generalis, ob rerum grauitatem, aut Illustrium personarũ dignitatem aliam uẽ causam, ipsum Cancellariũ per se recipere iusserit.

Quæ à Notarijs.

Quæ verò sunt contentiosæ iurisdictionis in causis ciuilibus & criminalibus, recipiãtur Cancellarij nomine per Notarios substitutos, nisi ex causa vsupra aliquando aliud Archiepiscopus iusserit, vel Vicarius generalis.

Quæ ab alijs sũt Cancellarij nomine facta censentur.

Ita verò quæcunq. ad Cancellariam pertinentia omnia fiant sub nomine ipsius Cancellarij, vt licet recipiantur à substitutis, censeantur omnia ab ipso recepta, & de illis quorum rogatus sit ipse rogatus.

In subscriptionibusq. hoc idem seruetur, vt semper fiant nomine Cancellarij.

Nullus verò ex Notarijs substitutis subscribat alicui actui voluntariæ iurisdictionis, sed solus Cancellarius; nisi sit absens, aut ægrotet, alia uẽ causa ab Archiepiscopo probata impeditus; aut ille actus fiat, non ab Archiepisco-

po, nec à Vicario generali, sed ab alio inferiori ministro; quibus casibus subscribat Notarius substitutus, sed nomine Cancellarij vti. Cancellarius in actibus publicis ad fauorem partium, & in omnibus iudicialibus, & contractibus, subscribat se semper nomine Notarij, & Cancellarij.

Cancellari⁹ quò subscribat.

In alijs sufficiet nomen Cancellarij sine expressione nominis Notarij.

Apponat vbi necesse erit, semper Notarij signum.

Subscriptio autem sit in hanc formam.

N. Notarius, & Cancellarius Archiepiscopalis, vel N. Cancellarius Archiepiscopalis.

Notarij autem substituti subscribant in hanc formam.

Pro Cancellario Archiepiscopali N. Notarius substitutus.

Quicunq. Notarius substitutus Instrumentum ad Cancellarium pertinens, suo non Cancellarij nomine receperit; Qui item Instrumentum ad Cancellarium pertinens, suo nomine ediderit, licet non publica auctoritate munitum; Qui ex sua breuiatura in substantialibus aliquid mutauerit; Qui Instrumentum nomine Cancellarij receptum suppresserit: ij omnes & singuli, vltra pœnam falsi, ac alias pœnas quas de iure incurrunt, eo ipso officio Notarij sint priuati, ac perpetuò ad illud exercendum inhabiles.

Capita in quibus notarii puniendi sunt, si deliquerint.

Qui instrumentum nomine Cancellarij receptum, eius uẽ breuiaturam Cancellario consignare malitiosè distulerit; aut ex negligentia culpauit instrumentum aut breuiaturam amiserit; vltra refectionem damnorum propterea parti illatorum, arbitrio Archiepiscopi seuerè puniatur.

Cancellarius ipse interfuit frequentioribus Cleri congregationibus corã Archiepiscopo, aut Vicario generali habendis; cæteris verò alijs ex substitutis, pro ratione materiæ tractandæ, & congregationis habendæ.

Cancellari⁹ qui bus cõgregationibus interfuit.

Partitio negotiorum inter substitutos.

Omnes & singuli Notarij substituti & scriptores Cancellario in omnibus pareant, Cancellariæq. officijs dent operam in omnibus causis, actis, & negotijs indistinctè, vt illis iusserit Cancellarius.

Ipse verò Cancellarius partiatur illis negotia, vel generatim, vel sigillatim; idque vel per sortes, vel re communicata cum Vicario generali, vel alijs vt opus erit, pro conditione causæ requirẽtis maiorem industriam, vel alia ratione; & vbi à Vicarijs extraordinariè requiratur de aliquo substituto idoneo pro ratione negotiorũ causarum uẽ ad quas adhibendus est, prouideat de Notario, itaut satisfaciat Iudici, vt æquitas & ratio postulabit.

Quòd si aliquis ex substitutis ob suspiciõem alterius partis aliã uẽ causam amouẽdus erit, tũc

M m m 3 ser-

seruetur formā iuris in cōcordandis partibus coram Iudice.

Communiter tamen, nisi aliud Archiepiscopo videbitur, ita distincta sint illis negotia, ut scilicet duo sint adiutores & substituti Cancellarij in rebus uoluntariæ iurisdictionis; quorum vnus det operam expeditionibus variarum licentiarum, facultatum, & literarū parentium, necnon & aliarum, etiam ad Seminarium, & monasteria monialium pertinentium: Alter uero instrumentis cuiusvis generis conficiendis.

Vnus Notarius substitutus in causis Inquisitionis, qui etiam processus criminales monialium & regularium virorum conficiat.

Vnus, aut duo alij Notarij substituti in causis criminalibus.

Duo in causis ciuilibus ordinarijs.

Duo item vel tres ad usum uisitationum, tam per Archiepiscopum, quam per alios eius ministros faciendarum.

Notarij uero causarum ciuiliū non se interponant in causis criminalibus, nec e conuerso; nisi aliter Cancellario, vel Vicario generali ex causa aliquando videatur.

De scripturis in Cancellaria conficiendis.

Communia de forma scripturarum, & librorum.

NVLLE Cancellariæ expeditiones dictæ conscriptæ uel à partibus, alij suæ petentibus capiantur; sed à Cancellario ipso, eius uel substituti dictentur, & conscribantur, extendantur uel.

In librum dietimi redigantur formulæ quarūcunque expeditionum, quas in dies ab Archiepiscopo probari & stabiliri cōtingerit ad usum huius fori Archiepiscopalis.

Omnes uero expeditiones fiant ad præscriptū formularum stabilitarum; nisi aliquando expressè Archiepiscopus vel Vicarius generalis aliquid immutandam detrahendum uel censuerit.

Cumq. aliquid in vlla expeditione præter formam præscriptam ponendum erit, conficiatur in primis in Cancellaria minuta illius expeditionis, eaq. ostendatur Vicario generali, & ab eo approban. certa aliqua nota subfigentur; tum demum ipsa expeditio Archiepiscopo subscribenda afferatur, signo in ea posito, per quod Archiepiscopus facile videre possit, quid extraordinarium in ea contineatur.

Idē seruetur in omnibus illis expeditionibus, quibus adhuc nulla forma probata expressè est præscripta.

In calce cuiuslibet expeditionis, quæ fit in scriptis ab Archiepiscopo vel Vicario generali, notentur summatim & breuiter quæ in ea continentur.

Ne actis, decretis, ac ordinationibus, alij suæ

cuiusvis generis scripturis, quæ ab Archiepiscopo, seu à Vicarijs, & Iudicibus subscribi solent, Cancellarius, eius uel substituti Notarij subscribant; nisi uisa prius Archiepiscopi, seu Vicarij, Iudicis uel subscriptione.

Applicationes Tertiorum, præbendarum, canonicatum, uel dignitatum ex Tridentini Concilij decretis faciendæ, expediantur per publicum Instrumentum, & in librum Instrumentorum referantur.

Item seruetur in certo numero monialium cuiq. monasterio ex Concilio Tridentino & Decreto congregationis vrbis statuendo.

Omnes expeditiones ad moniales pertinentes, antequam Archiepiscopo, vel Vicario generali subscribendæ offerantur, prius Vicario ipsarum monialium exhibeantur subsignandæ, unde appareat ab eo probari; nisi cum ab illis secus iustum fuerit.

Stylo cuique ne subscribat Cancellarius, uel substituti, sine expressa licetia Archiepiscopi: sed seruetur decretum Concilij Prouincialis. Cancellarius, quoties his Decretis constitutio nibus uel iubetur conficere librum aliquem authenticum, seruet hanc rationem; ut initio libri ponat inscriptionem his uerbis:

In nomine Domini, Amen. Hic liber est mei N. Notarij, & Cancellarij Archiepiscopalis, in quo describam, seu describendum, uel redigendum curabo à personis mihi fidei (Hic ponatur naturam rei continendæ in libro; ut puta) legata pia quæ nota fient, breuia, & literas Apostolicas facultatum, & priuilegiorum concessorum ecclesie Mediolanensi, incipiendo ab anno 1579. in Kal. Ianuarij: qui quidem liber est foliorum 800. & in fidem prædicta scripsi, adhibito meo consueto tabellionatus signo.

Ego idem N. Notarius, & Cancellarius scripsi, & subscripsi manu propria.

Libri omnes in Cancellaria perpetuò seruandi, præterquam causarum, & huiusmodi, conficiantur in charta magna, dicta, Quinternetorum; omnesq. sint eiusdem mensuræ.

Libri uero causarum, tam ciuiliū, quam criminalium, sint ex charta media, ac inter se eiusdem mensuræ: ex eadem charta media sint folia, & quinterneti, quibus in casibus ea adhiberi iubemus loco librorum.

Filiciæ omnes habeant Chartonem in inferiori & superiori parte, cum descriptione uniuscuiusque filiciæ, ut facilius & conferuentur, & reperiantur scripturæ.

Cancellario curæ sit maximè, ut tam quæ ab illo per se ipsum expedienda sunt quam quæ ab eius substitutis, omni celeritate & diligentia sine vlla mora quoad fieri possit expediantur; tum etiam literæ patentes, & exempla scripturarum, quæ à Cancellario exeunt quauis causa uel nomine, sint plenè emendata; etiam quod attinet ad orthographiam.

Sess. 21. dec. de reform. c. 3.

Sess. 25. dec. de regul. & monia lib. cap. 3.

Prou. r. titu. de not. & scribis. pag. 25. §. Postulantibus.

De

De triplici libro Instrumentorum.

Primus liber Diarius, seu folia tempore stipulationis.

Habeat Cancellarius librum, in quo tempore stipulationis scribantur ueluti per compendium instrumenta, quæ per ipsum & Notarios eius substitutos nomine suo rogari contigerit in officio.

Quod si extra officium de aliquo instrumento rogatus ad cancellariam quouis modo pertinenti fuerit aliquis eorum, & in folio descriptis, is reponat folium in filcia.

Secundus liber Prothocoll.

Omnino autem intrà duos menses redigantur in Prothocollum instrumenta illa singula, tam quæ in libro, quam quæ in folijs prædictis descripta erunt: excipiantur tamen instrumenta, quæ ad telam iudicariam pertinent; ea enim redigenda erunt in actis causæ in librum illū, uel folium, non autem in Prothocollum.

Prothocollum uero sit notatum per numerum foliorum, & Cancellarius sub hac formula, in principio dicti Prothocolli manu sua scribat.

In nomine Domini, Amen. Hoc est Prothocollum mei N. Notarij, & Cancellarij Archiepiscopalis, in quo describam & redigam, seu describenda uel redigenda curabo à personis mihi fidei, omnia instrumenta quæ ad Cancellariam pertinent; & ex decretis & constitutionibus cancellariæ in Prothocollum redigi debent, de quibus me rogari contigerit; incipiendo ab anno 1579. quod quidem Prothocollum est foliorum . . . . & in fidem prædicta scripsi; adhibito etiam meo consueto tabellionatus signo.

Et hoc etiam subscripsit Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Archiepiscopus, uel, Reuerendus Vicarius generalis; & in singulis abbreviaturis in Prothocollum redactis subscribat per huiusmodi uerba.

N. N. Cancellarius, & Notarius rogatus.

Idcirco omnes substituti, qui receperint instrumenta ad Cancellariam pertinentia (exceptis ijs quæ ad telam iudicariam spectant ut supra) teneantur, si in ciuitate receperint, eo die quo receperint; si uero extra, intrà quindecim dies ab eo die quo receperint, consignare folium, seu folia abbreviaturæ, & instrumenti quod receperint, cancellario, sub pena quinquaginta aureorum, & alia arbitrio Archiepiscopi.

Filcia.

Cancellarius etiam seruet in filcia ea omnia folia vnà cum suis, collecta reductaq. in ordinem, per seriem dierum, mensium, & annorum: & utraq. filciam scilicet & prothocollum sub clauis, ut supra dictum est.

Tertius liber extensorum.

Cum uero contingeret peti, ut aliquod instrumentum à partibus in publicam formam redigatur, uel aliàs promulgetur; extendatur in alio libro quem habeat extensorum; ad hoc, ut cum contigerit aliquid promulgandū, seruetur conformatas; tūc uero in prothocollo illo promulgato addatur in margine hæc uerba: *Editum, & extensum;* adijciaturq. nomen eius cui editum est; ut puta, *uenditori, conductoriuè.*

Rubricella.

Conficiat præterea Rubricellam instrumento

rum omnium; in qua ponantur ordine alphabetico, titulus contractus, nomina contrahentium, & folia prothocolli: sed aduertatur, ut, ubi cōtrahitur cum Ecclesia, ponatur ecclesia, non autem titularis, seu procurator; sic etiam in alijs, principalis, non procurator, & in margine ponatur locus, ut puta.

Inuestitura Vineæ facta per Ecclesiam Parochialem Sancti Martini, in fol. 100.

In his tribus libris ponantur etiam instrumenta ad Seminarium, & ad moniales pertinentia; non autem quæ ad Officiū Sanctæ Inquisitionis.

De libro Registri literarum patentium cum rogitu & testibus.

Habeat Cancellarius librum auctoritate publica munitum, expeditionum uoluntariæ iurisdictionis, in quo describat omnes patentes literas, quæ non sunt per instrumenta, sed per patentes cum rogitu adhibitis testibus, ut puta.

Erectiones beneficiorū, & dignitatum, ac monasteriorum, & piorum locorum, ac officiorū ecclesiasticorum.

Vniones perpetuas, translationes, reductiones missarum, anniuersariorum, onerumq. attributiones, expeditiones alias, quibus mutatur in perpetuum status beneficiorum in aliquo.

Consecrationes ecclesiarum.

Facultates ab Archiepiscopo, aut alia ratione, datas cognoscendi causas, & alia quæ iurisdictionis sunt exercendi.

Collationes, & prouisiones beneficiorum.

Electiones Vicariorum, & aliorum ministrorum fori.

Creationes Notariorum.

Literas dimissorias.

Absolutiones ad effectum agendi.

Item absolutiones gratiosas.

Dispensationes in casibus, in quibus potest Archiepiscopus dispensare.

Alia quæcunq., quæ expediri possint per patentes, & requirunt rogatum Notarij; non tamen pertinentia ad Officiū Sanctæ Inquisitionis.

In hoc libro extendantur omnes expeditiones de uerbo ad uerbum.

De libro Registri literarum patentium sine rogitu aut testibus.

Habeat alium librum publica auctoritate publicum; in quo describantur omnia uoluntariæ iurisdictionis quæ fiant per patentes literas, in quibus non est necesse, ut Notarius de illis sit rogatus, aut testes adhibiti; ut puta, facultates

Prædicandi.

Confessiones audiendi.

Transferendi corpora mortuorum.

Sepe-

Sepeliendi non obstante interdicto.

Locandi domum laicis.

Cohabitandi cum fœminis.

Recedendi ab ecclesia sua.

Alia quæcunq. varia rogitum nõ requiritia, exceptis quæ pertinent ad monasteria monialium; de quibus fiat liber separatus, vt infra.

In hoc libro ponantur expeditiones extensæ de verbo ad verbum, eo modo quo conceduntur; illis exceptis, quæ habent vnam, vel plures formas præscriptas & expressas; in quibus satis erit describere diem, & nomina, & alias circumstantias adiectas sigillatim præter formam, ac si quid de formula immutatum est; in reliquis se remittere ad formam.

Si plures formulæ sint, dicatur concessa ad primam, vel secundam, vel tertiam formam: ipsæ verò singulæ formulæ omnes descriptæ sint in principio libri.

De libris in causis ciuilibus.

Lib. manualis actorum.

Habeat librum manuum publicæ auctoritate munitum ad formam positam in libro Prothocolli: in quo describantur omnia acta quæ fiunt in singulis causis ciuilibus ordinarijs, etiã Summarijs & executiuis, etiam appellatiõnũ, iuxta ordinem præscriptum in modo procedendi ipsarum causarum.

Lib. testium.

Habeat librum auctoritate publica munitum vt supra: in quo describantur depositiones ac dicta testium, quos examinari cõtingerit in quibuscunq. causis, quæ à Vicario in ciuilibus cõmuniter cognosci solent.

Lib. sententiarum.

Habeat librum publicæ auctoritate corroboratum, vt supra: in quo describantur omnes sententiæ; & in eodem notetur etiam quæ feruntur, prout in cedula; idq. intrã duos menses à die pronuntiationis, vt in cedula: quæ cedula etiam reponatur in filcia. Si verò contingat appellari; cedula etiam appellatiõnis ab appellante data, reponatur in filcia.

De libris causarum ciuiliũ ad Vicarium generalem spectantium.

Habeat præterea alios libros, quot necessarii fuerint ratione supra scripta; in quibus separatim ad formam actuum & depositionũ in causis ordinarijs describantur omnia acta, depositionesque, quæ coram Vicario generali, vel alio Iudice, coram quo fieri contingat aliquid eorum, quæ ad officium Vicarij generalis, vel ordinaria vel delegata auctoritate pertinent in causis ciuilibus.

De libris in causis criminalibus.

Lib. Informationum.

Habeat quatuor libros publicæ auctoritate munitos in causis criminalibus. Primum, in quo describantur querelæ, denuntiationes, expositiones, ac dicta testium pro in-

formatione Curia recipiendorum; quæ quidem querelæ, denuntiationes, & dicta testium recipi possint à quolibet ex substitutis, cum interuentu Procuratoris Fisci; etiam sine præsentia Iudicis criminalis: qui inscribatur; *liber Informationum.*

Secundum, in quo describantur omnia constituta reorum: & nuncupetur, *liber Constitutionum.*

Tertium verò, in quo describantur dicta testium, tam pro Fisco, quàm pro ipsis reis, parte citata examinandorum: appelleturque *liber Testium.*

Quartum, qui vocetur *Manualis actorum*, in quo describantur omnia acta, quæ fieri contingunt in causis criminalibus, eadem ratione qua dictum est supra de manuali in causis ciuilibus. Hi verò quatuor libri duplicari uel multiplicari debent pro numero Notariorum substitutorum, qui causis criminalibus dant operam; ita vt singuli eorũ quatuor libros illos habeant ad vsum processuum Ciuitatis, ac totidem pro Diœcesi; excepto libro manuali, qui communis erit & Diœcesi & Ciuitati.

Habeat librum auctoritate publica munitum Cancellarius præterea sententiarum, eadẽ forma qua supra in ciuilibus confectum: in eo tamen non describantur sententiæ visitatiõnũ; neq. quæ ad moniales, aut regulares viros pertinent.

Si continget fieri gratiam de aliquo crimine, vel moderatiõne pœnæ, Cancellarius in librũ sententiarum, & ipsis cedulis sententiarum, & in manuali, vbi ille sit condemnatus per viam decreti, notet in margine breuibus verbis prædictam gratiam, & moderatiõnem.

Interdicta, quæ fiunt Mediolani à Vicarijs, summatim sine processu notentur in manuali; & relaxatio ipsorum notetur item in margine decreti interdicti.

De processibus ciuilibus vel criminalibus extraordinarijs extra Ciuitatem.

Si contingat extra Ciuitatem siue in ciuilibus siue in criminalibus causis testes extra visitationem examinari, in quaternis depositiones describantur; nisi ob grauitatem causæ Vicarius iusserit non in quaterno, sed in libro quæ secum Notarius afferat, describi.

Hæ verò depositiones in quaternis scriptæ, statim ac Mediolanum delatæ fuerint, feruentur in filcia connexa simul in modum libri; notario tamen suo loco numero testium, & foliorũ illorum examinum in libris ordinarijs criminalibus, vel ciuilibus; vt natura examinum postulabit.

De indicibus varijs in libris ciuilibus & criminalibus.

Index librorum ciuiliũ & criminalium, fiet in singulis libris ordine alphabetico per materias

rias, eum nomine ecclesiæ, vel personæ, & aduersarij, & foliorum: in margine verò notetur locus; intus etiam in principio processus, seu causæ, sententiæque, ponatur locus, & titulus causæ; vt puta, *Triuilijs vsurarum.*

Forma indicis erit hæc infra.

Locatio bonorum ecclesiæ, Sancti Martini facta N. fo. 100.

In ciuilibus secundus index alphabeticus, cum nomine tituli ecclesiarum, de quarum bonis, & iuribus facta est lis, hoc modo.

Sancti Bartholomæi, Plebis Castriseprij.

Habeat verò hic secundus index titulum in hunc modum.

Index ecclesiarum, de quarum bonis & iuribus contouertitur in hoc libro.

In criminalibus verò secundus index condemnatorum, indicatorũ, & Inquisitorum, & quod absoluti sint ab inquisitione, & processu.

In libro item sententiarum criminalium, præter indicem sententiarum, alius index particularis condemnatorum.

Tertius index in ciuilibus, & criminalibus, nomine testium, in initio libri testium.

Quartus similis in criminalibus initio libri informationum, de nominibus testium examinatorum pro informatione.

De libris, & scripturis ad Sanctum Officium Inquisitionis pertinentibus.

Habeat totidem libros pro causis Sancti officij Inquisitionis coram ordinario cognoscendis separatos ab alijs; sed confectos eadẽ ratione quinquepartita, cum suis indicibus annexis, vt supra dictum est in alijs causis criminalibus; non tamen seruata distinctione vlla inter processus Ciuitatis & Diœcesis.

Habeat præterea librum actorum congregationũ Sanctæ Inquisitionis: quæ describantur etiam cum agitur in eis de processu, causauè pendente coram R. P. Inquisitore.

Habeat item librum, in quo hæc sint descripta.

Formula iuramenti procuratoribus dandi.

Item consultoribus.

Edictum proponendum quotannis.

Formula delegationis facultatum conficiendi processus in causis fidei.

Literæ Apostolicæ, & alia facultates, priuilegiauè ad Sanctum officium pertinentia.

Ordinationes quæcunq. & decreta, Romæ, vel hic facta, ad idem spectantia.

Habeat item indicem eorum, quibus data est facultas eiusmodi, & regestum electionis.

Regesta literarum super eo missarum ad varia loca.

Filcias literarum ab vrbe missarum super eo.

Filcias literarum à Diœcesi missarum super eo.

Indicem nominum Reuerendi Inquisitoris, & Vicarij, Fiscalisq., & Notarij illius, & Consultorum Sancti officij.

In scrinio recõdito libros prohibitos ex causa

processuum asseruandos.

Indices omnium & singularum scripturarum supradictarum.

Indices commorantium in locis suspectis ex Diœcesi.

Informationum, & testimoniorum quæ ab illis exhibentur, filcias.

De libro professionum fidei.

Habeat librum auctoritate publica munitum professionis fidei Regularium, & seculariũ, etiam laicorum professorum, & ludi magistrorũ cuiuscunq. facultatis, vel artis liberalis quomodocunq. ex Tridentino Concilio, & ex bulla Pij V. & Concilij Prouincialibus.

De emissionem autem professionis fidei faciat publicum Instrumentum, atque ideò faciat mentionem de rogitu, & testibus adhibitis: & hic liber sit loco Prothocolli, quoad hæc instrumenta tantum.

In eo describat summarie vt infra, nomen, cognomen, & patriam professoris, vel ludi magistris.

Diem professionis fidei emissæ.

Nomen Vicarij, seu delegati, in cuius manibus emisit professionem.

Scientiam & artem quam docet.

Nomen monasterij, lociue, in quo degit, & docet.

Testimonium, si quod admissum sit, de professione alibi facta, & in cuius manibus.

Mandatum sumendi informationem de fide & moribus.

Testimonia ab ipso de hoc exhibita.

Approbationem, & facultatem datam docedi.

Habeat præterea filciam, in qua seruet supradictas scripturas.

De processibus, & visitationibus monialium.

Processus singuli, & acta Visitatiõnum Monialium, conscribantur separatim in Quinternettis, ad maiorem facilitatem deferendi ad singula monasteria cum opus est, vnum processum sine altero: & feruentur in filcijs, facto tamen manuali, ac Indicibus, vt de alijs processibus dictum est.

De processibus Regularium virorum.

Idem feruetur in processibus Regularium virorum, quacunq. auctoritate eos confici contingit, si degant in claustris, aut aliàs sub obedientia superiorum Regularium.

De libro visitationum carcerum.

Habeat Cancellarius librum visitationis carcerum, hoc ipso nomine inscriptum; in quo describantur acta, & ordinationes omnium visitationum

visitationum carcerum, quæ sunt singulis mensibus, sub hac forma. Die, &c. fuit facta visitatio carcerum, in qua interfuerunt omnes infra scripti, videlicet. Describantur hic singuli qui interfuerunt, tum nomen cuiusque carcerati cum suo decreto facto in visitatione, hoc modo. Paulus N. decretum est dimitti cum fideiussione, &c. Habeat hic liber Indicem alphabeticum ordine nominum carceratorum.

De libris actorum visitationum.

Libri actorum visitationum sint distincti ab alijs actis, & processibus; sed in reliquis ordine supra disposito, etiam quoad indices per singulos Notarios substitutos, qui eiusmodi acta describunt dietim: ita tamen, ut acta visitationum ab initio ipso conscribantur in folijs, sed redigantur in librum auctoritate publica confirmatum, omnino distincta per Plebes singulas, & portas in qualibet visitatione; saltem antequam se conferat visitator ad aliam Plebē, aut vicariatum Diocesis visitandum; aut in Civitate implicet se alijs pluribus visitationibus. Attestationes verò & informationes testium, & examina reorum, in libris describantur: & si quando necessē sit ad Vicarios aliquem processum transmitti, antequam redeat visitator, aut visitationis Notarius substitutus Cancellarij; mittant, retento omnino penes se originali, donec ipse Mediolanum veniat.

In causis visitationum civilibus, satis sit habere duos libros: alterum manuum, in quo sententia etiam describantur; alterum verò qui contineat informationes, & examina testium. Itidem fiat in causis criminalibus; hoc addito, ut in libro testium ponantur etiam constituta reorum.

Filia actorum. Sit præterea filia, in quam hæc redigantur. Foundationes capellarum. Legata.

Inuentaria Reliquiarum, & Indulgentiarum, & indumentorum sacrorum cuiusque ecclesie, & Altaris separatim, & reliquæ suppellectilis Sacristie cuiusque generis; & omnia alia inuenta, indices, & alia exhibita à Parochis in executione instructionis pro visitatione ante trā missæ.

Citationes. Præcepta. Comparationes. Relaxa. Sequeltra, & Relationes eorum. Alia etiam eiusmodi. Institutiones, & confirmationes locorum. Regula eorundem.

Notarius substitutus visitationis, iuxta regulas

prescriptas in causis civilibus & criminalibus, omnium scripturarum, vel publica auctoritate munitarū, vel aliarum quarumcunque, quæ ad illius manum deuenient occasione visitationis, necnon & actorum ipsius visitationis, conficiet indicem dietim, seruata ratione data Cancellario in eo genere.

Eadem ratione notet etiam, si quas scripturas foris dari oportuerit, postquam ad illius manum peruenerint.

Cum primū redierit ex visitatione, infra tres dies consignet acta, tam prima illa in folijs conscripta, quam etiam post redacta in librum, cū suis indicibus, & alijs scripturis quibuscunque Cancellario per inuentarium.

De libro Indice multarum.

Cancellarius habeat librum indicem, in quo describantur summam omnes multæ, & condemnationes, ac pœnitentiæ, quæ pecuniariæ sint; vel rerum, quæ pecuniæ appellatione cenferi possunt: etiam si ex causa Sancti officij Inquisitionis sint, et iam per Vicarios Foraneos, aut Visitatores, aut etiā per literas, aut aliās etiam extrajudicialiter impostæ; cum nota cautionum, & terminorum datorum pro satisfactione illarum.

Quæ pertinent ad disciplinam morum clericalium.

Si liber perpetuus vnus, & plures, quorum necessarij erunt pro descriptione status personalis Clericorum singulorum huius Diocesis; & eorum, qui Clericali militiæ proximè adscribendi sunt. In eo describatur singulorum status exactè, ad infra præscriptam formam.

Formula describendi statum Clericorum, vel eorum qui clericali militiæ adscribendi sunt.

Primò ponat in capite pagine, si in Vrbe domicilium habeat, nomen suæ portæ, seu regionis Urbis, tum Parochiæ: si in Diocesi, plebis & Parochiæ, & oppidi vel Vici, in quibus domicilium habeat.

Idemque seruetur, si ali enigena sit. Secundò ponatur dies, mensis, annus, quibus describitur status huiusmodi: idemque fiat suo loco, quoties aliquid addetur in descriptione huiusmodi status.

Tertiò Nomen & Cognomen, & locus originis, cum eisdem conditionibus, quibus dictum est in descriptione domicilij, & vitæ præteritæ, præsertim antequam clericali militiæ adscriberetur; atque pro fessio, si quam professus est.

Quartò, Parentum Nomen & Cognomen, conditio generis, vitæ ratio, vel artis professio, nūc, & olim: fratrum quoque, & sororū numerus.

ceptarum, vel datarum.

Consignatio Cancellario.

De libro status personalis cleri

Domicilium.

Tempus descriptionis status.

Nomen cognomen & professio.

Parentes.

Si

Si cui præterea ex his alijsue agnatis necessaria vtilisq. sit illius opera, ad vitæ sustentationem, ad custodiam, tutelam, curationem, vel administrationem.

Patrimonium. Quintò, Patrimonium proprium, an commune cum alijs, re ipsa, an spe successione legitima, eiusque valor, & redditus annui, proportionem ad illam quoquo modo pertinentes.

An æris alieni onera. An litium civilium profanarum, vel criminalium implicationes.

Habitatio. Sextò, Habitatio vbi; & si in vicinia suspecta sit; & an ædibus ecclesiasticis, vel secularibus; & an proprijs, vel alienis; & à quo tempore citra habitat in illis.

Si earum pars, vel alia ædes illis coniunctæ; vel quæ communem cū illis aditus inuani habeant, à laicis habitentur; & quo nomine; & habitantes cuius conditionis, viteque rationis sint: frater eos scemina; etiam illæ, cuius ætatis, atque conditionis.

Si communem mensam habeat cum laicis, etiā agnatis. In hisque omnibus ponatur qua licentia, vel si sine ea.

Familia. Septimò, quam familiam habeat. Quos Clericos in ea; & in quibus eorum opera vtatur. Si scemina in ea sint; cuius ætatis, conditionis, & qua licentia.

Habitus, & vestitus. Octauò, Habitus ipsius qualis sit describatur; si cincinni in capite, vel alia huiusmodi, quæ præferunt cordis vanitatem.

Si tonsura incongrua ordini suo. Si Pileum acutum, vel sericum. Si labrorum superiorum pili, barbæ non rarsa, aut non propè cutem omnino incisa.

Si mantellum breue nimis, is cui liceat deferre; vel adhibeat is, cui non licet; vel longum etiam deferat, qui non debet.

Si pallium appellatum Ferraiolo, deferat extra tempus pluuie, & eiusmodi: aut tūc etiam sine veste interiori talari, aut ad collum non adformam.

Si serico ornata indumenta quæcunque, vel alterius coloris quàm nigri, etiam vestis Domestica; vel fordida, & lacerata, vel incompositè gestata.

Si vestis interior non talaris. Si vestes reflexæ post collum, aut antè apertæ; etiam si domesticæ.

Si manicæ strictæ pendentes. Si caligæ turgidæ. Si lactucæ manicis, vel collo; vel acū elaborata collaria.

Si anulos cui non liceat; aut si licet, is tamen non eo lapide ornatus est, qui ecclesiasticū hominem decet; aut plures adhibeat.

Si cingulum coriaceum. Si afferat odores. Si ligamina accincta sub bris genua.

Si pera ferro fulcita.

Nonò, corporis habitudo. Si notabilis deformitas, defectusue respectu visus, auditus, loquelæ, gibbi, claudicationis, mutilationis membrorum, tumoris in gutture, cicatricis, vel alterius signi in facie.

Si aliqua inualetudine insanabili, vel diuturna, statim tempore illum vexante labore; vt pectoris, stomachi, capitis, lepræ, morbi caduci, paralytis, malinconia, &c.

Si incessus, gestusue in aliquo corrigendus. Decimò. Dotes animæ.

Si indoles bona, vel mala: & an præferat ingenium, memoriam, capacitatem, & spem profectus pro ratione ætatis, vel non.

An peritiam legendi, distincteque pronuncian di habeat sine barbarismis, & alijs similibus erroribus.

Si scribendi competenter, vel etiam perfecte; & aptus ad discendum, vel etiā docendū alios. An doctrinæ Christianæ iuxta libellum interrogatorium communem; vel si etiam Catechismi Canisij, vel etiam Romani.

Si in ea docenda vel discenda non incumbit in eo loco in quo adscriptus est.

Si non eorum quæ spectant ad ordinem quo insignitus est, scientiam habet. An Grammaticæ in minoribus & maioribus regulis, & constructionis grammaticalis, & eliciendi sensus.

Si intelligentiæ linguæ latinæ. Si componendi latinè. Si etiam epistolæ.

Si orationes. Si logicæ. Si Philosophiæ; & à quanto tempore citra.

Si Theologiæ; & à quanto tempore citra. Si huiusmodi studijs ordinatè faciendis saltè aptus, adeoque illis iam adscriptus, vel nunc adscribendus.

An non aptus, ideoque extraordinaria opera ad alia studia adiuuandus; scilicet via compendiaris; & in ea adscribendus primæ, secundæ, tertiæ, vel quartæ classis.

An saltem necessariam sui ordini sacerdotali cognitionem sacrificij Missæ habeat; vt non suspendendus sit à celebratione.

An etiā vltiorem notitiam habeat mysteriorum Missæ, præsertim canonis.

An ritè calleat Ceremonias Missæ ritu Ambrosiano, vel etiam Romano, vel non.

Si etiam Ceremonias chori in officijs solemnibus.

Si ad illas regendas, aliosque docendos nunc aptus, vel aliquando futurus.

An versatus in aliquibus libris spiritualibus; & quibus.

Si in casibus conscientie versatus, practicè saltem. Si etiam Theoricè, & quantum. Si audierit Confessiones vnquam. Si ex Confessoribus deputatus pro Clero, vel etiam pro Monialibus.

Si exer-

Si exercuerit curam animarum; & quandiu; & vbi.
 Si nunc aptus ad huiusmodi.
 Si ad Conciones in suggesto aptus scientia, ac etiam actione.
 Si saltem ad sermonizandum certis locis, vel confratribus, vel Monialibus, vel saltem in Altari, vt Parochus.
 Si in his diutius se exercuerit; & quibus locis.
 An nunc id munus obeat Parochus in sua ecclesia; aliàs in ea, cui ad hoc præstandum adscriptus est.
 Si neque ad legendum ad Altare aptus est.
 Si aptus ad docendum; & quas scientias, & lectiones; & quomodo.
 Si ad repetendum; & quomodo; quidè.
 Si ad præfecturam aliquam studiorum, vel lectionum, & exercitiorum huiusmodi obeundam.
 An in conferentijs casuum ponendus in prima, secunda, vel tertia classe.
 Si aptus futurus sit ad huiusmodi aliquo tempore.
 An habeat libros, requisitos, scilicet.
 Breuiarium, Plalterium, Calendarium, Sacra Biblia, Catechismum Romanum, Concilium Tridentinum, Concilia Prouincialia Mediolani, Constitutiones Synodales Diocesanas, Instructiones Fabricæ & supellectilis Ecclesiasticæ.
 Et si Parochus est, Homiliarium, & Summam Antoninam, & alias probatas, & instructiones Prædicatorum, & Confessorum, & Parochorum.
 An præterea emerit libros illi specialiter iniunctos; & operam dederit illis, & studijs illi iniunctis olim.
 Si non sub Magistris assignatis.
 Si profecerit, vel ne; & quantum post aliud examen.
 Si spes sit vt proficiat, vel non.
 An mediocris peritia cantus firmi.
 Si etiam Figurati.
 An id practicè tantum, vel etiam Theoricè.
 Si componat musicè.
 An aptus ad huiusmodi discendum.
 Si etiam ad docendum alios.
 Si actu nunc doceat.
 An profecerit discendo, vel ne.
 Si saltem profecturus.
 Si non sub Magistro, cui fuit adscriptus.
 Si canat, an habeat libros musicos profanos.
 Si psallere sciat organo.
 Si etiam alijs musicis instrumentis; & quibus; & si adhibeat vnquam illicita clerico.
 Si peritia scribendi, & scientia literarum aptus ad Notariatum cleri.
 Si saltem futurus aptus.
 Si dederit operam legibus ciuilibus, vel etiam Sacris Canonibus; & quamdiu.
 Si in Theologia, vel vtroque iure, aut sacris Canonibus tantum doctoratus.
 Si in Seminario, aliquo Collegio, Confortiue

Ecclesiastico, aut in congregatione oblatoꝝ Sancti Ambrosij adscriptus est: & à quo tempore; & quo gradu, conditionibus.
 Si in vlla ex præfecturis, congregationibus, officijsuè ecclesiasticis infra describendis constitutus est; aut idoneus qui constitui possit.
 Si legitimus.
 Si de ea constet per processum formatum & approbatum à deputato.
 Si illegitimus; qualis sit illegitimitas, & ex quibus.
 Si super ea legitime dispensatus ad aliquos, vel ad omnes ordines; vel etiam ad beneficia simplicia; vel etiam ad alia quæcunq; etiam curata, & dignitates.
 Sub quibusq; conditionibus, si illæ seruata.
 Si alienigena.
 Si obtineat beneficiu in diocesi, & ob id iam factus Diocesanus; vel diuturnitate temporis, adiunctis alijs circumstantijs necessarijs, contraxit domicilium in diocesi.
 Si alioquin dimissoriam habeat à suo ordinario, à quo data sit.
 Quo tempore.
 Si ad tempus; & quantum; an verò indefinitè.
 Si ad executionem ordinum tantum; an etiam ad suscipiendos ordines; & quos.
 Si ad beneficia; & quæ.
 Quibus de causis concessa Dimissoria.
 Quibus conditionibus.
 Quibusuè attestacionibus.
 Quos ordines habeat.
 A quo fuerit promotus, & vbi.
 Quo die, mense, & anno.
 Ad quem titulum beneficii, vel Patrimonij.
 Si ad patrimonium ordinatus, an verè illud possideat.
 Si antè ætatem, & extra tempora promotus.
 Quibus facultatibus, & dispensatione; & an omnia ritè & rectè expedita, & examinata.
 Si habeat beneficia, regressus, pensiones, & reservationes; & quam, seu quas; & eorum literas omnes expeditas habeat.
 Si obtineat plura beneficia inuicem incompatibilia.
 An dispensatus super pluralitate ipsorum beneficiorum.
 Si in his omnibus aliquis defectus aut vitium nullitatis, vel subreptionis, &c.
 An dicat horas canonicas; & si sacerdos sit, missa celebret ritu Ambrosiano, an Romano; & si alio ritu q̄ debet, qua facultate id faciat.
 Si collegiatè officium recitet, & in quo loco, & ecclesia: idq; si quotidie pro ratione oneris incumbentis suo beneficio.
 An nõ arctatus beneficii ratione, Parocho suo diebus festis coadiuet in vesperis, & alijs officijs solemnibus.
 An præterea diebus festis conueniat ad Missa maiorem, & vespas, in alia ecclesia cui adscriptus est, ibique sua munera, & ordinis functiones assignatas exercent, vel non.

An

An confiteatur Deputatis pro confessione facerdotum: vel si clericus inferior, Deputatis expressè pro ipsis clericis inferioribus, vel non; & cui ex his; & à quo tempore citra, & quouis in mense.
 An Sacerdos Missam saltem diebus festis, & Clericus inferior communionem frequenter, saltem bis vel semel in mense, iuxta Decretum Prouinciale.
 Idq; quoad inferiores, in ecclesia, cui adscripti sunt; & an inter Missæ solemnem sacram; & de eo fidem exhibeant, iuxta formam: & à quo tempore citra.
 Si Sacerdos, in qua ecclesia celebret Missam; & quãtam elemosinam ex eo, & à quibus, & quo nomine percipiat.
 An licentiam habeat ibi celebrandi; eaq; an ad tempus, vel perpetua, vel renouata.
 Si celebret in ecclesia Monialium, habeatq; ad id specialem licentiam, vel non.
 An eius licentiæ conditiones seruata ab illo.
 An benè audiat in Vicinia sua; & vbi per plures annos antè versatus est: præsertim in aliqua administratione, officio, vel beneficio; vel è contra.
 Si ex processibus Criminalibus fori Archiepiscopalis aliquid contra eum pendet; nunc aut olim pronunciatum sit, siue condemnando, siue absoluendo.
 Si quædam extat suspicio, vel querela, aut denunciatio contra eum, ex memorialibus positris in filcia, vel libris status in Cancellaria, non ramen adhuc deductis in Processum.
 Non erit tamen necesse scribere responsum ad omnes singulas supra descriptas interrogationes; sed illas tantum, quæ ponuntur absolute, vel per interrogationem, An: quæ verò per conditionem, si, earum respõsum scribatur, si erit affirmatiuum; alioquin non.
 Nullus autem ordo sit in describendo unū, vel aliud prius; sed singula nomina habeant tres vel quatuor chartas; in quibus addi possint dietim, quæcunq; superuenerint ad eorum statum pertinentia.
 Ei libro sit Index alphabeticus ordine nominum cuiusq; clerici, cum numero foliorum libri, vnde reperiri possit statim illorum status: & cum titulis singulorum Beneficiorum quæ obtinent in hac Diocesi, vel etiam in aliena.
 Alii præterea indices plures ex libro status extracti ad clericalem disciplinã pertinentes, vel ad vsum variorum negotiorum huius regiminis.
 Ponatur Parochia, & locus sub ordine alphabetico nominum ipsorum.
 Clericorum singulorum in Ciuitate commorantium.
 Clericorum in Diocesi commorantium.
 Clericorum huius Diocesis extra eam commorantium: in hoc ponatur locus, in quo morantur; & quid profiteantur.
 Clericorum alienæ Diocesis in hac Ciuitate, vel Diocesi commorantium: in hoc fiat men-

tio de Domicilio contracto, Dimissoriauè, aut Beneficio, cuius ui legitime hic morantur.
 Clericorum sigillatim, qui habent dimissorias literas, qui possint accipere & ordines & Beneficia in hac Diocesi.
 Clericorum commorantium in singulis Portis vel Regionibus Vrbis, & Plebibus Diocesis, ordine Portarum, & Plebium, & Parochiarum.
 Clericorum cuiusque ecclesiæ, siue Metropolitanæ, siue collegiatæ, siue Parochialis.
 Primò dignitates obtinentes.
 Secundò Canonici.
 Tertio Beneficiati alii choro adstricti.
 Quarto Cappellani, & alii Mercenarii.
 Quintò Cappellani Titulares, & eiusmodi.
 Sextò adscripti pro functionibus exercendis in singulis ordinibus suo ordine.
 Præpositorum Diocesanorum nomina, ordine prioritatis quo quisq; consecutus est præposituram: vt sit ordo in illis vocandis nominandis in synodo Diocesana, & processionibus, & huiusmodi.
 Idem de singulis Parochis cuiuscunq; Portæ, Plebisuè, vt ordine conueniant.
 Idem de Canonicis, & alijs beneficiatis cuiuscunq; Ecclesiæ Collegiatæ in Vrbe, & Diocesi; prout ratione possessionis adeptæ beneficii, vel admissionis ad residentiam, solent ipsi inter se præcedere.
 Clericorum, qui in Diocesana synodo fidei professionem emiserunt; idq; præter notã in actis Synodi retinendam.
 Protonotariorum.
 Theologiæ Doctorum.
 Canonum Doctorum.
 Prædicatorum.
 Confessorum populi.
 Confessorum Sacerdotum in Ciuitate & Diocesi.
 Confessorum Clericorum qui nondum Sacerdotes sunt.
 Confessorum ordinariorum Monialium.
 Confessorum extraordinariè Monialium.
 Adscriptorum singulis Classibus scholarum, & studiorum, ac lectionum, siue Braidæ, siue in Ædibus Archiepiscopalibus, siue in singulis portis Vrbis, aliisue scholis deputatis, siue in plebibus diocesis.
 Adscriptorum alijs varijs scholis, vt cantus, vel scribendi, vel huiusmodi.
 Consortiorum ipsorum Clericalium.
 Clericorum cuiusq; Consortii Clericalis.
 Clericorum cuiusq; Seminarii.
 Clericorum, qui petunt adscribi Seminario, cū filcia cedularum relationis de eorum examine, & breui statu.
 Clericorum Oblatorum Sancti Ambrosij.
 Clericorum qui petunt admitti in ea.
 Adscriptorum singulis scholis doctrinæ Christianæ.
 Adscriptorum singulis ordinibus maioribus vel minoribus.
 Adscriptorum singulis locis, Monasterijsuè,

N n n vt ibi

ut ibi peccata sua confiteantur.
 Clericorum nullum beneficium habentium.
 Clericorum habentium beneficia incompatibilia; & quæ.
 Clericorum transferendorum ab vno ad aliud beneficium.
 Clericorum inhabilium, vel decrepitate, vel valetudine &c.
 Absentium à debita residentia suorum beneficiorum.
 Clericorum absentium causa studij à Diœcesi.
 Clericorum absentium causa studij à suo beneficio residentiali, sed Mediolani studentium.
 Clericorum absentium ad tempus cum licetia.
 Clericorum relegatorum certis locis, aut exulantium; cum filicia testimoniorum quæ affirmant.
 Clericorum, quibus negata aliqua licentia; & qua de causa; vt videatur, si iterum petant.
 Clericorum, qui commendati sunt aliorum certæ curæ.
 Clericorum varijs dotibus talentis præditorum, vel aptorum ad varia officia.
 Qui apti concionibus.
 Qui ceremonijs docendis, exercendis.
 Qui musica firmæ, vel figuratæ docendæ.
 Qui peritiæ scribendi, & eam docere possunt.
 Qui lectionibus, vel repetitionibus grauioribus.
 Qui ludi Magistri officio.
 Qui audiendis confessionibus; & an cleri, vel Monialium, vel Laicorum tantum.
 Qui exorcismis in energumens exercendis.
 Qui pueri apti vitæ Clericali.
 Qui apti Seminario Sancti Ioannis.
 Qui Canonice Seminario.
 Qui Seminario Caprini.
 Qui Beneficijs Curatis.
 Qui alijs locis adiuuandi in studijs, vel moribus.
 Qui apti alijs adiuuandis in moribus; vt illorum curæ accommodentur.
 Qui item in studijs, alijsque artibus liberalibus.
 Qui apti varijs Præfecturis, congregationibus, cõsultationibus, alijsque officijs infra descriptis.
 Vicarius Generalis.
 Consultores Sanctæ Inquisitionis.
 Doctores, partim in Theologia; partim in Canonum scientia.
 Præfecti Ciuitatis & Diœcesis Generales duo.
 Præfectus Ecclesiæ Metropolitanæ.
 Visitatores & Præfecti regionũ Ciuitatis sex.
 Vicarius Ciuilis.
 Vicarius Criminalis.
 Aduocatus Fisci.
 Promotores Fisci duo.
 Auditores ad arbitrium Archiepiscopi.
 Præfectus executionis reformationis Tribunalis.
 Protestor causarum piarum.
 Protestor Carceratorum.
 Aduocati causarum piarum, & pauperum.

Procuratores pauperum.
 Sollicitator.
 Præfectus spiritualis Carcerum.
 Consultores congregationis causarum.
 Cancellarius Archiepiscopalis.
 Notarij substituti Cancellariæ.
 Scriptores Cancellariæ.
 Pœnitentiarius.
 Consultores Pœnitentiariæ.
 Pœnitentiarij minores.
 Vicarius Monialium.
 Consultores congregationis Monialium.
 Præpositus Generalis Sancti Sepulcri.
 Præpositi cuiusq. domus Collegiatæ ac confortij eiusdem Societatis.
 Alij Ministri eiusdem Societatis.
 Rectores plurium Seminariorum Mediolani, & foris.
 Præfecti & alij Ministri eorundem Seminariorum.
 Rector, & Ministri plures Collegii B. Mariæ, tum Collegii Heluetiorum.
 Rector, & Ministri Collegii.
 Clericatus Sancti Simonis.
 Syndici Cleri Portarum, seu regionum Vrbs.
 Vicarii Foranei.
 Præfectus, & examinatores prædicatorum.
 Præfectus, & examinatores Parochorum.
 Præfectus, & examinatores pro sacra ordinatione.
 Præfectus, & deputati Seminarij.
 Præfectus Generalis, & alij Ministri inferiores vitæ Christianæ.
 Præfectus Generalis orationum, & quadraginta horarum.
 Præfectus, & consultores studiorum Cleri.
 Lectores, & ludimagistri pro Clero in literis, vel peritiæ scribendi, vel cantu, vel Ceremonijs.
 Præfectus, & consultores congregationis Cæremoniarum.
 Præfecti calculis distributionum collegiarũ in vrbe duo.
 Præfectus sacrarum picturarum, & librorum.
 Præfectus fabricarum ecclesiarum.
 Præfecti sacræ supellestilis, duo.
 Præfectus fabricæ Ecclesiæ maioris.
 Præfecti alii eodem ex capitulo, tres.
 Archiepiscopalis Oeconomus Canonicus Ordinaris Metropolitanæ ecclesiæ.
 Præfectus Hospitalis Mendicantium.
 Præfectus fabricæ Sancti Sebastiani.
 Præfectus deputatus Capucinarum.
 Præfectus hospitalis Pietatis.
 Præfecti inferiores ibidem ecclesiastici sex.
 Præfecti hospitalis maioris duo.
 Præfectus, & deputati hospitij sex.
 Testes Synodales Prouinciales.
 Testes Synodales Diœcesani.
 Punctatores collegiarum.
 Punctatores funeralium, & festorum.

Libri

Libri pertinentes ad Seminarium, & societatem Oblatorum Sancti Ambrosij.

Liber iurium. Habeat librum iurium Seminarij; in quo hæc descripta sint extensè.
 Erectio & institutio Seminarij.
 Vniones quæcunq. eidem factæ.
 Literæ confirmationis Apostolicæ, & aliorum priuilegiorum.
 Inuentarium honorum & iurium.
 Constitutiones & regulæ.
Liber actorum. Habeat item librum actuum congregationis Seminarij.
 In eo sint etiam deputationes Rectorum, ac deputatorum pro tempore, tam spiritualium, quam temporalium.
 Index etiam aliorum quorumcunq. officialiũ.
Lib. Clericorũ adscriptorum. Habeat item librum Clericorum Seminario adscriptorum.
 In eo describantur dietim qui admissi fuerint, cum cõditionibus quibus admissi sunt, scilicet.
 Si quidquam annuatim solunt.
 Qualis causa, & quando data.
 Clerici status breuis; scilicet.
 Nomen, & Cognomen eius, & patris.
 Aetas clerici.
 Patriæ habitationisue locus, Parochia, Plebs, portauè, si in vrbe est.
 Qualitas literarum dimissoriarum, si alienæ diœcesis est.
 Ordo quem habet.
 Beneficium, si quod habet.
 Talenta, & progressiones cuiusq. in studijs, & moribus.
 Similes libros habeat in omnibus ferè pro societate Oblatorum Sancti Ambrosij.

Libri examinum in genere.

Habeat librum non authenticum; in quo describantur examina, quæcunq. fient in genere ad cognoscendum scientiam alicuius sine certa approbatione, ad aliquod Beneficium, vel ad ordines.
 Describantur in hoc libro nomina eorum qui examini interfuerunt, & dies examinis, & status examinati breuis, scilicet.
 Nomen, cognomen, habitatio, Parochia, & Plebs, seu Porta, Aetas, Ordo, Beneficium, & scientia demum.
 Index huic libro sit, cum nominibus eorũ qui examinantur.

Libri Sacrarum Ordinationum.

Habeat Cancellarius librum Sacrarum Ordinationum authenticum.
 In quo libro describat dietim, quæcunq. pertinent ad celebrationem sacrarum ordinationũ, etiam quæ priuatim fiunt, hoc ordine.
 Publicationem edicti ordinationis habendæ

cum indictione ordinationis.
 Præsentationem promouendorum.
 Delegationem processus informatiui, & publicationis nominum; ac etiam tituli Patrimonij, & relationis transmissionem.
 Assignmentem loci & temporis exercitorum suscipientibus ordines sacros.
 Exhibitionem testimoniorum & dimissoriarum ab ipsis ordinandis factam.
 Delectum examinatorum.
 Examen.
 Approbationem, vel reiectionem ex votis secretis examinatorum, cum expressione causæ reiectionis, quæ expressa sit in tractatione inter illos habita palam ante vota secreta.
 Recognitionem generalè admissorum in examine, quoad testimonia & dimissorias exhibitæ, & informationes de illis sumptas ex officio, & alias eorum qualitates.
 Deliberationem Archiepiscopi super interstigio anni præscripto à Concilio Tridentino.
 Lectionem literarum apostolicarum Pij II. de ordinatis illegitimè.
 Literarum testimonialium ordinationis expeditionem.
 Facultatem & approbationem ad primam Missam.
 Habeat præterea filcias processuum super infra scriptis, videlicet ætate, & legitimitatis testimonio, & publicatione.
 Patrimonio, vel Beneficio, aliouè titulo, moribus &c.
 Item dimissoriarum superioris.
 Item dispensationum variarum.
 Item aliorum eiusmodi.
 Habeat hic liber Indicem nominum ordinatorum ordine alphabetico pro singulis ordinationibus habitis; tum alium, ratione singulorum ordinum tunc collatorum.

Libri Prouisionum Beneficiorum per examen.

Habeat Cancellarius librum prouisionum Parochialium, aliorumque Beneficiorum per examen, etiam ex literis Apostolicis, qui inscribatur: *Liber Prouisionum Beneficiorum per examen.*
 In illo libro dietim describat quæcunq. pertinentia ad prædictas prouisiones; scilicet.
 Vacationem beneficii: notando vnde constet, scilicet ex literis Vicarii Foranei, vel aliunde; & quo die, mense, & anno; quo item loco, per cuius obitum, vel resignationem, priuationem, uè, aut alterius beneficii affectum, & huiusmodi: tum si quæ circumstantiæ sunt, quæ obrem illud beneficium affectum sedi Apostolicæ vel reseruatam sit; quiq. Notarius rogatus sit de resignatione &c. aut de apprehensione alterius beneficii, per quã illud vacaret.
 Describat item deputationem, electionem uè depositarii fructuum durante vacatione.
 Tum deputationem Vicarij in spiritualibus.

Nnn 2 Diem,

Diem, & loca propofiti edicti, fi eiusmodi Beneficium fit, vt de eo proponatur edictum; tñ & prorogationem termini, fi quæ fiat, eius editio, ac ratio edicti promulgari, seu termini prorogati.

Nomina examinatorum delectorum ab Archiepiscono ad examina pro illo beneficio.

Nomina eorum qui Dietim proponuntur examinandi eo nomine; describendo eorum breuem statum, scilicet Cognomen, habitationem, Parochiã, Plebem, seu Portam, ætatem, ordinẽ, & Beneficium, si quod aliud habet.

Mandatum pro informationibus sumendis de illorum singulorum moribus.

Summam informationum sumptarum.

Præfinitionem termini prorogati, si facta sit prorogatio ad Beneficium.

Diem examinationis cuiusque.

Nomen eorum qui examini interfuerunt.

Suffragia lata secretò post collationem palàm inter illos factam de examinati cõditionibus; approbationemq̃, vel reiectionem ab examinibus factam.

Delib. rationem & delectum ab Archiepiscopo de magis idoneo.

Expeditionem demum factam ab Archiepiscopo, seu testimonium, vt ab alijs fiat, ad quos spectat.

Notet eodem libro summam suo loco exhibitionem literarum Apostolicarum, si quæ facta sit, pro collatione in forma dignum ab Archiepiscopo exequenda.

Idem de electione ac præsentatione facta ab habentibus Iusparonatus, atque edicto eo nomine propofito.

Idem de institutione ab Archiepiscopo, vel Inferiore etiam facta.

Notet etiam appellationem, si quam fieri cõtingat, & Decretum responfionis.

Apprehensionem item possessionis, si per eam vacet aliquod aliud Beneficium.

Forma autem scribendi in libro, hæc sit; Vt initio folij scribatur vacatio; deinde continenter successiue cætera ad formã; & relinquatur spatium congruum, in quo omnia subsequenter describi possint, vsque ad Prouisionem inclusiue.

Quòd si ante prouisionem huiusmodi vacent alia, nihil interponatur; sed in singulis Beneficijs describantur, quæ oportet continuare ad formam præscriptam.

Habeat hic liber Indicem duplicem alphabeticum scilicet, tum nominum Beneficiorum, ad quæ quisq̃ examinatus est, tum nominum examinatorum, siue approbati, siue reiecti sint.

Hoc præterea animaduertat Cancellarius, vt nihilominus scribantur in diario communi Cancellariæ omnia eiusmodi acta; scilicet Publicatio edicti, mandatum, informatio, literarum Apostolicarum exhibitio, electio, præsentatio & eiusmodi; tum etiã seruet in filcia informationes, edicta, literas Apostolicas, & alia eiusmodi.

Libri Concionatorum, & professorum Sacrae Scripturae, & item confessoriorum.

Habeat librum Concionatorum, & Professorum Sacrae Scripturae, per ordinẽ Religionum, præmissis tamen Sacerdotibus secularibus; in quo describat nomina Concionatorum vsque ad dimidium paginae, & simul adnotet vnicuique nomen; an admissus per examen, vel sine; an generaliter in tota Diocesi, & perpetuò, vel ad certum locum, vel tẽpus; an petierit benedictionem pro concionibus habendis in ecclesijs sui ordinis; an verò etiã data facultas pro ecclesijs secularibus: è regione verò in altera parte paginae adnotet, an benè se gesserit; an defecerit, & in quo &c. vt in subiecto exẽplo. *Frater Alexius de Mantua, approbatus sine examine, ex testimonio per literas Vicarij Foranei, vel præfecti datas N. Iunij N. 1578. vel per examen coram Reuer. N. cui examini interfuerunt RR. N. N. Petijt benedictionem, vel accepit facultatem concionandã in tota Diocesi, vel sigillatim in loco, &c. & ecclesia S. N. &c. per proximam quadragesimam vel sine vlla expressione indefinitè, visis testimonialibus literis ad hoc munus à R. D. Prouinciali ordinis datis die &c. mensis &c. anno &c. Non satis fecit ob imperitiam, vel parum conuertendo, vel cum secularibus nimis conuersando, vt constat testimonio Vicarij Foranei literis datis die, &c.* In eodem libro describat etiam reprobatos, notatis nominibus Præfecti & examinatorum qui interfuerunt, & causis reprobationis.

Habeat librum Confessoriorum similem superiori in omnibus, simulque omnia supradicta in ijs quæ conuenire possunt in materia confessorum.

Libri pertinentes ad Congregationes.

Habeat librum actorum congregationis pœnitentiariæ.

Librum item alium, in quo hæc sint.

Instructio Pœnitentiariæ.

Vniones quæcunq̃ huic officio factæ.

Inuentarium bonorum præbendæ pœnitentiariæ.

Priuilegia & Declarationes ad officium pœnitentiarij pertinentes.

Constitutiones & regulæ officij.

Collatio officij extensa singulis pœnitentiarijs. Facultates singulis annis datæ ab Archiepiscopo ipsi pœnitentiario.

Habeat item Indicem nominum Deputatorum Congregationis pœnitentiariæ.

Indicem Cõfessoriorum probatorum Vrbs & Diocesis.

Indicem eorum, qui ad sunt verè.

Filciam literarum à Diocesi scriptarum.

Registrum literarum ab eo scriptarum, ratione facultatis casuum, vel consultationis.

Filciam dubiorum proponendorum.

In

In ijs autem caueat ne nomina consulentium Pœnitentiariæ congregationem exprimentur; etiam si ipsimet consulentes ea propalauerint, nisi quando factum erit prorsus notorium & manifestum.

Habeat librum alium, in quo hæc sint.

Fundatio Mensæ Pœnitentiariæ minoris.

Bona & iura Pœnitentiariarum minorum.

Regulæ Congregationis minorum Pœnitentiariarum.

Tabellæ dierum quibus assistere debent.

Habeat item Indicem Pœnitentiariarum.

Canones Pœnitentiales.

Tabellam casuum referuatorum.

Tabellas varias ad officium Pœnitentiariarum spectantes.

Indicem casuum variorum.

Tabellam notæ absentium, præsentiumue.

Filciam proponendorum.

Habeat denique librum actorum congregationis.

Lib. actorum Cõgregationũ Clericalium. Habeat librum authenticum actorum variarum congregationum generalium, aut aliàs frequentius, Cleri secularis vel regularis coram Archiepiscono, vel Vicario aut Præfectis, seu Visitatoribus Generalibus.

Lib. actorum congregationũ de cultu diuino. Librum authenticum etiam, in quem conferantur scripta & acta congregationum, de ritibus, cæremonijs, & de cæteris; in quibus appareat propria consuetudo ecclesiæ Ambrosianæ; tum alia ad diuinum cultum spectantia.

Filcia quæstionum Congregationum parochialium. Filciam etiam habeat quæstionum propositarum in Cõgregationibus Parochorum Vrbs & Foraneorum, ac resolutionum illarum.

Libri de moribus Regularium Virorum, & Monialium.

Lib. de moribus regularium virorum. Sit præterea liber vnus ad mores Regularium pertinens: in quo describat Cancellarius singula Monasteria & domos Regularium titulata & commendata quæ Conuentum habeant, eaque ordine Congregationum: sub singulis autem monasterijs seu domibus referat dietim quæcunq̃ deferuntur, spectantia ad præstantiam & virtutes insignes, vel abusus defectiue, & crimina vel communia vel particularia in illis ecclesijs, Monasterijs, vel personis, earumq̃ moribus.

Index sit ordine nominum Religiosorum qui delati sunt, descriptiue alterutro nomine, vel insignis virtutis vel prærogatiue alicuius, aut rursus delicti vel criminis.

Index sit ordine nominum Religiosorum qui delati sunt, descriptiue alterutro nomine, vel insignis virtutis vel prærogatiue alicuius, aut rursus delicti vel criminis.

Lib. de moribus monialium. Sit liber alter similis de moribus Monialium, tã subiectarum ordinario, quàm regularibus, eodem ordine scriptus, cum simili indice.

Habeat Cancellarius Indices infra scriptos ad mores Monialium pertinentes.

Nomina monialium cuiuscunq̃ Monasterij.

Nomina Protectorum singulis Monasterijs.

Nomina Conuersarum, si quæ facultatem habent foras manendi, & quæstuarii.

Indices piorum hominum, qui obseruent cir-

cumeundo, an seruentur regulæ de Parlatoijs. Index causarum probatarum pro ingressu Claustræ Monasteriorum.

Nomina Medicorum, & aliorum, quibus data facultas est per totum annũ ingrediendi in casibus necessarijs.

Lib. admissio- Puellarum in Moniales. Habeat librum admissio- nem, cum sua filcia respondente; in quo notet omnia hoc ordine.

Petitionem admittendæ puellæ ad religionem. Deputationem Confessorum ex decreto Prouinciali.

Dispensationem anni, vel partis anni, si data sit ex aliqua causa.

Facultatem ingrediendi Monasterium in fine anni, si data sit, causa videndi monasterium.

Exhibitionem cedulæ promissionis dotis; quæ etiam seruet in filo.

Examen pro admissione ad religionem.

Concessionem faciendi capitulum pro admissione.

Instrumentum depositi dotis, ad effectum implicandi pecuniam, & promissionem census annui, & aliorum: quod instrumentum registretur in libro instrumentorum.

Examen post sex menses pro habitu suscipiendo.

Exhibitionem fidei Sacramenti Chriftatis suscepti.

Exhibitionem fidei solutionum duodenæ, & vestimentorum.

Concessionem induendi habitum.

Exhibitionem fidei susceptionis habitus.

Exhibitionem fidei ætatis annorum xvj, completorum.

Examen pro admittenda professione in fine anni probationis.

Concessionem faciendi capitulum pro admissione ad professionem.

Emissionem professionis.

Implicationem pecuniæ dotalis in bonis stabilibus.

Habeat præterea Filciam, in qua seruet testimonia supradicta.

Libri pertinentes ad mores populi.

Habeat librum de disciplina populi; in quẽ referat dietim, quæ pertinent ad mores populi vniuersè vel cognoscendos, vel corrigendos.

Indexq̃ sit Alphabeticus pro ratione materiarum.

Habeat singulos libros pro singulis portis seu regionibus Vrbs, & Plebibus, ordine Parochiarum: in quos referat vsupra quæ pertinent ad mores singulorum de populo, vel etiã cuiusq̃ populi, vel loci; notando prius quæ frequentiora delicta in illo populo sunt; qua in re parochia S. Teclæ annexa Ecclesiæ Metropolitanæ censeatur tota in porta Orientali; quamuis ex parte pertineat ad Portam Romanam.

N n n ; Tum

Tum abusus particularium Laicorum, scilicet.

Violationis festorum.

Blasphemiarum.

Concubinatus.

Adulterij, incesti, &c.

Cohabitationis cum mulieribus suspectis.

Meretricum.

Lenonum.

Chorearum.

Locorum, in quibus Aleatores congregantur.

Maritorum & Vxorum non cohabitantium,

vel dissidentium.

Vfurariorum.

Contumacium erga suos Curatos, disciplinam

uè ecclesiasticam.

Rixarum.

Inimicitiarum publicarum.

Simulatum.

Latronum.

Quæstuariorum.

Alia huiusmodi.

Index alphabeticus horum librorum sit quadruplex; vnus scilicet ordine nominum Laicorum, alter ordine materiarum, tertius ordine locorum, quartus ordine titulorum ecclesiarum. In eisdem libris referat summam delationes, inquisitiones, processus, condemnationes, cautiones, præcepta pœnalia super moribus; vt puta, in concubinatis, blasphemijs, violationibus festorum, & alijs huiusmodi ad laicos pertinentibus.

Lib. publicatio- nis. Decreti Trid. de Matrimonijs.

Habeat librum authenticum promulgationis decreti Tridentini de matrimonijs in singulis Parochijs, ad formam decreti Prou. tertij de matrimonio, ac relationis de eo factæ; quas etiam relationes seruet in filcia diligenter apud librum.

Habeat hic liber Indicem alphabeticum duplicem; scilicet, nominum locorum, seu regularum, & item tituli ecclesiarum Parochialium, vbi facta promulgatio est.

Varij Indices. Sint Indices ad disciplinam populi pertinentes vt infra. Locorum, ad quæ Concionatores tempore quadagesimæ mitti debeant.

Locorum, vbi commodè constitui possunt Concionatores per annum, pro locis circumuicinis Diœcesis.

Locorum, in quibus Choreæ, conuentus illi perniciosi ad stabula vel profana huiusmodi sapius.

Confraternitatum & scholarum piarum.

Locorum piorum.

Deputatorum, & præfectorum cuiusq. loci pij.

Locorum, ad quæ mittendi sunt Concionatores tempore Aduentus.

Magistratum inuitandorum ad solemnitates, processiones & alia.

Singulorum virorum qui sunt in vnoquoque Magistratu, collegione laicali insigniori Abbatum cuiusq. artis.

Præcedentiarum inter quoscuq. Magistratus

& vniuersitates occasione processionum & eiusmodi officiorum.

Aliquorum Virorum Piorum in singulis Parochijs & Scholis pro informationibus habendis.

Locorum Diœcesis, & viarum in Ciuitate, in quibus Iudæi habitant, vel aliquando cõueniunt. Locorum vbi sunt institutæ scholæ doctrinæ christianæ.

Similis vbi schola Corporis Christi.

Virorum in singulis Parochijs & scholis, qui apti curis spiritualibus.

Item qui apti ad faciendas maiores eleemosinas.

Medicorum omnium, & aliorum, qui tenentur præstare iuramentum ex Bullis Pij V. in vrbe & Diœcesi.

Locorum omnium Diœcesis, in quibus consueuerunt nunc olimuè manuteneri ludimagistri, & quo stipendio, à quibusuè; tum illorum locorum, in quibus vel petitur prouideri de Magistro, vel expedit procurare; idq. ordine portarum, Plebis, & Parochiarum.

Liber index ludi Magistrorum, ac professorum quorumcunque, exceptis regularibus docentibus in Monasterio, cum statu & informatione morum cuiuscunque, quæ in dies habeat à Curatis, Vicarijs Foraneis, Visitatoribus.

Index Priorum singularum scholarum.

Liber mendicantium Vagabundorum, ex Concilio Prouinciali.

Filcia literarum testimonialium de his.

Index licentiarum eisdem concessarum, pro eleemosinis per Ciuitatem vel Diœcesim quærendis.

De libris status Ecclesiarum, & iurium Ecclesiasticorum.

Habeat libros necessarios perpetuos pro plena descriptione status cuiuscunque ecclesiæ & exemptæ & regularis, & loci pij huius Diœcesis, cum suis omnibus bonis & iuribus. Sint libri inter se distincti infra scripta ratione. Libri certi vt infra, de iuribus Archiepiscopalibus.

Liber ecclesiæ Metropolitanæ.

Libri singuli portarum seu regionum Vrbs, & Plebium Diœcesis; ordine Parochiarum in hanc formam.

Ponatur nomen ecclesiæ plebanæ.

Titulus Altarium in ea existentium.

Nomen etiã ecclesiarum, oratoriorum uè vnà cum eorum Altaribus intrâ limites Curæ dictæ Parochiæ consistentium.

Describatur Index Parochialium ecclesiarum intrâ limites illius plebis existentium.

Describatur nomen titulusuè vniuscuiusque Parochialis.

Titulus etiam singulorum Altarium in ea existentium; & nomen singularum ecclesiarum, oratoriorum uè secularium, vnà cum eorum

De Ostijs.

orum altaribus intrâ limites dictæ Parochialis consistentium.

Index similis ecclesiarum, Altarium, & Oratoriorum regularium, tam virorum, quàm mulierum.

In ijs scribantur quæcunque pertinent ad ecclesias, etiam regulares & exemptas, & Altaria, & loca, quæ in earum Parochiarum finibus posita sunt, exactissimè, ad formam infra scriptam; status scilicet perpetuus cuiuscunque ecclesiæ, earumq. bonorum ac iurium immobilium cum suis oneribus inuentarium, siue Altaris, ac Beneficij, lociq. pij ex prima fundatione, siue post ex pijs relictis, aut alia ratione, vnde unq. illis acquisita sint.

Si quæ item deinceps iura annua perpetua, vel ad certum tempus quocunque nomine addi, vel detrahi, aut immutari contingat.

Forma autem in ea descriptione hæc sit.

Primo ponatur descriptio & delineatio, seu designatio & forma structuræ ecclesiæ, cum suis cappellis, Altaribus, Cœmiterio, domo annexa, & eiusmodi; seruatis infra præscriptis regulis.

Regula seruanda in vniuscuiusque Ecclesiæ descriptione, in Archivio Cancellariæ Archiepiscopalis seruanda.

In superiori parte chartæ, in qua Ecclesiæ delineatio fit, describatur.

Titulus Ecclesiæ, cum nomine portæ vrbs, vel Plebis in Diœcesi, in qua sita est; tum etiã Parochiæ, in cuius finibus est.

De ecclesia ipsa generatim delineentur, & commonstrentur hæc singula.

Status, & positura, constructionisque vniuersæ forma.

Longitudo.

Latitudo.

Altitudo item à pavimento ad tabulatum.

Vnicuè præterea, an pluribus nauibus cõstet.

De pavimento.

Si ad illius ingressum ascendatur, aut descendatur; & qua altitudinæ.

De tecto.

An fornice, vel tabulato, vel tegulis tantum cõstet.

Quot fornices arcubus, aut tabulatis tignis tectum cõstet; & quæ distantia ab vno tigno seu arcu ad alium.

Quot columnis pilis uè cõstent naues; earumq. inter se distantia, longitudo, latitudoque seu crassitudo.

Ostia quot sint ad vsum populi; & quibus in locis.

Item si quæ ad vsum Sacrifiæ, vel campanilis, vel Cœmiterij, vel ædium clericalium.

De Fenestris.

Fenestræ quibus in locis sint.

De Cappella maiori.

Status & positura.

Mensura longitudinis, altitudinis, & latitudinis.

An fornicato opere, vel tabulato vsupra.

Quo loco fenestræ.

Altitudo pavementi cappellæ à reliquo pavimento ecclesiæ.

Altitudo plani bradellæ à pavimento cappellæ. An ad Orientem cappella spectet, vel ad aliam partem.

Distantia altaris à muro posteriori.

Distantia item à limine ingressus.

An in limine septum ferreum, lapideum uè, vel ligneum, alterius uè generis.

De cappellis, & altaribus minoribus.

Si quæ altaria sine cappellis sint annexa parietibus, vel hemicyclis, seu niccis, commonstrentur, cum mensura latitudinis, altitudinis, ac concavitatis hemicycli, seu nicci; & quibus locis.

Mensura longitudinis, latitudinis, & altitudinis cappellæ.

Item pavementi eius à reliquo pavimento, tū plani bradellæ à pavimento cappellæ distantia.

Eius tectū, an fornicatū, seu tabulatum, vsupra.

Quo loco fenestræ sint, ostia uè.

De illarum item & altarium septo.

De Campanili.

Quo loco in ecclesia.

Quo loco eius ostium.

Quot campanæ.

Quæ forma campanilis.

De Baptisterio.

Quo loco.

Quæ forma.

De Cœmiterio.

Quo loco sit.

Quæ longitudo, & latitudo.

An in cœmiterio seruitus, trāsitus, aut fenestrarum prospectus parochi, vel alijs, etiã laicis.

An muris septum.

De

De situ exteriori.

ciascuno, e nelli capi gli sono i resalti di cubiti

AN situs à lateribus ecclesiæ & à tergo capellæ maioris sit ipsius Ecclesiæ, aut saltè publicus; atque ita amplius, vt locus sit capellis construendis, ampliandisue, vt opus ali quando erit. An si non ita sit, pretio tamen comparari facillè possit. Idem commonstrandum est de finibus & situ antè ianuam seu faciem Ecclesiæ, si quando ab ea parte ecclesiæ ampliari opus esset.

De Sacrifflia.

Quo loco sita sit. Quæ longitudo, latitudo, altitudo. Quo loco oratorium. Quo loco labellum lauatorium. Quo loco fenestra. Quo loco Ostia.

De Aedibus Parochialibus ecclesiasticisue.

AN Ecclesiæ annexæ immediatè, vel medià cohorte vel iorto, & eiusmodi. An verò separata omnino, & qua distantia.

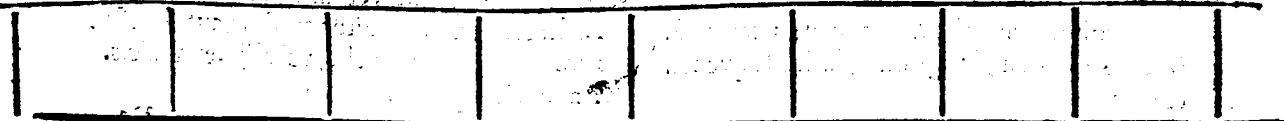
De delineatione.

Quæcunque ex his delineatione commōstrari commodè non possunt, commonstrentur breuibus verbis descriptis in folio separato à charta eiusmodi delineationis. Si quæ fabricæ designatæ sunt, aut decretæ in visitatione, quibus aliquid mutandum sit de forma constructionis, vel ecclesiæ, vel Cappellæ quæ nunc est; vel designetur, ac commōstretur lineis alterius coloris à delineatione formæ quæ nunc est; vel verbis explicetur in folio illo separato. In mensuris describendis feruetur vbique ratio cubiti & vnciarum, ad rationem & mensuram infra descriptam.

Formula eiusdem descriptionis.

LA Chiesa di S. N. de N. plebe di N. quâ inclusa, all'ingresso di essa descende onze. E fatta in volta. La volta è alta sopra il pauimento cubiti. Ha tre archi, & quattro campi. Li campi sono larghi cubiti . . . per ciascuno. Li pilastri de gli archi sono larghi cubiti 3. per

Cubitus, quo vnus cuiusq; ecclesiæ dimensio facienda est, constat vncijs viginti quatuor. Eius tertia pars, in vncias octo diuisa, demonstratur linea sequenti transuersa.

Si

Della Cappella Maggiore.

ALta sopra il pauimento della Chiesa vno cubito. E in volta. La volta sopra il pauimento di essa è alta cubiti. Ha due fenestre in testa fuora dell'altare. La bradella è alta sopra il pauimento di essa cubiti. Ha la ferrata all'ingresso.

Delle Cappelle ò Altari.

LA cappella signata A, di San Giouanni è in volta. Alta cubiti. La bradella è sopra il piano della Chiesa onze. La cappella signata B, di S. Lucia è in volta, & è alta cubiti. Il pauimento di essa è alto sopra il pauimento della Chiesa onze. La bradella è alta sopra il pauimento di essa onze. Ha due fenestre laterali in essa. La cappella signata C, del Battisterio descende onze. Ha vna fenestra sola verso ponente. L'Altare signato D, di S. N. è alto sopra il pauimento vno scalino di onze. & vna volta sopra con due colonne alta cubiti. La bradella di esso è alta sopra esso onze. L'altare signato E, di S. N. è solo con la bradella alta onze. Non ha capocielo. La cappella signata F, di S. N. ha la bradella sola sopra il pauimento alta onze. E in volta alta cubiti. Ha due fenestrole da lati dell'altare. L'Altare signato G, ha la bradella sola sopra il pauimento alta onze. e la ferrata è pià tata nel pauimento. Non ha capocielo. Il Campanile ha due Campane. La Sacrifflia è alta cubiti. E in volta. Ha sotto le voltine. E asciutta. Ha due fenestre à oriente. Il lauatorio presso all'uscio. L'oratorio verso oriente in vn cantone.

Titulus, iura, & redditus.

SECundò ponatur titulus Sacti, in cuius honorem denominata est ecclesia; tum etiam titulus, quo dignoscitur status, & qualitas ecclesiæ; scilicet si parochialis, si dignitas, si collegiata ecclesia sine cura animarum, vel si cum cura, explicetur cui incumbat onus curæ: tum etiam ponantur aliæ prærogatiuæ, priuilegia; & alia eiusmodi: si quis etiam ius patronatus aliquod in eam prætendat; & quo iure. Ponantur etiã terræ singulæ, cum explicatione cuius status sint; campus scilicet, vel vinea, vel pratium, eorum qualitas, & quæ iura aquarum &c. Arbores, seruitutes actiuæ & passiuæ, cohærentiæ quatuor, cum explicatione partis orientalis, meridiei, septentrionalis, & occidentalis. Mensura perticatus. Titulus originalis, ac modernus possessionis, vel alterius iuris, etiam cum oneribus iniunctis; si quod onus; in quibus; etiam per rogatus instrumentorum; per quos Notarios; quo tempore; & an sint penes ipsum describi facientem. Tum denique redditus annuus communiter cuiusque petiæ, si possit explicari sigillarim: alioquin ponatur omnium simul, & vno anno computato cum alio. Designatio item & delineatio ad formam præscribendam; saltem vbi de facili confines confundi possunt.

Si sint redditus Emphiteotici illius ecclesiæ vel Altaris; explicet quid, & quantum soluatur quotannis; & à quo, & quo nomine; & vnde constet, hoc modo.

N. quotannis soluere tenetur fictum vnum emphiteoticum librarum num. N. vel modiorum num. N. tritici, vel mixtura, aut cuiuslibet alterius rei, super petia terræ, campi, vel vineæ. N. sita in territorio N. vbi dicitur N. & describantur locus, & mensura perticarum, & cohærentiæ omnes; ac fiat designatio, & delineatio, prout dictum est de petia terræ, quæ plenè sit ecclesiæ: exprimat origo, & descensus emphiteosis à primo emphiteota ad vltimum; & cum oneribus celebrationis diuinorum, & aliorum, si quod tale ex legato, vel aliter incumbit.

Adiecta memoria instrumentorum dicta de causa, ac successu totius temporis dictæ emphiteosis rogatorum; cum specificatione notariorum qui ea rogant, ac temporis rogatus; & si talia instrumenta reperiuntur penes beneficiatum, & seu aliam personam.

Decimæ. Si sint etiam Decimæ, describantur hoc modo. Communitas N. ecclesiæ meæ S. N. decimas in annos singulos soluere tenetur, nimirum, vel ex quibuslibet Decem, vel ex quindecim, vel ex viginti vnam, de omnibus fructibus quos ex suo territorio percipit; idque ex antiquissima consuetudine, vel ex obligatione ab ipsa communitate facta; vt patet instrumento rogato per

N. notarium &c. Si non persoluantur decimæ de omnibus fructibus, loco dictionis illius vniuersalis (ex omnibus) particularia nomina earum rerum ex quibus decimæ persoluantur, exprimentur: verbi gratia, ex milio, frumento, vino, lacte, &c. Si non soluantur per totam communitatem, sed per nonnullos particulares duntaxat, loco dictionis, (communitas) nomina eorum describenda erunt, qui ad id tenentur.

Si quispiam, non ex omnibus fructibus quos de bonis suis percipit, decimas persoluere teneretur, sed tantum ex determinata petia terræ, vineæ, &c. loco eius quod dicitur; (ex toto eius territorio) illa solum petia terræ vel pars territorij obnoxia decimæ, & situs exprimat: & eo modo describatur quo & reliqua bona, scilicet posita mensura, & cohærentijs. Si tota communitas decimas persoluere teneretur, & aliquis soluere recuset, quia se ab onere exemptum esse præten dit; vel si quis aliter quàm ceteri persoluat exemptionis suæ prætensiones si quas habet, in alia charta eiusdem libri seorsum, aut in fine omnium iurium quæ illa ecclesia pacificè possidet perscribat eadem forma; appositis rationibus siue prætensionibus ecclesiæ contra hoc exemptione prætendentes, & renitentes: adiecto tempore ex quo illi non soluerint, qui se exemptos existimant.

Si generaliter vel particulariter Decimæ conuentionales præstentur, exprimat, à quibus hæ præstandæ sint: an ex instrumento cum superiorum cōsensu & auctoritate id appareat: præterea tempus rogatus instrumenti adijciatur, ac notarij rogati nomen: vel si conuentionales nuncupentur, quia sic vsus obtineat; & quandiu talis consuetudo sit in vsu; & si cum ecclesiæ iactura introducta sit, quia minus persoluantur quàm ab alijs.

Quæ omnia pariter in dicto folio separato eiusdem libri describantur. Nunquid decimæ persoluantur in agro, vel postquam fructus à solo separati sint, aut in horreum cōgesti, æstimatione tamen facta in agro, vel ad discretionem partium. Et an hoc in ecclesiæ detrimentum cedat, etiã seorsum in dicto folio libri separato erit annotandum.

Si soluantur primitiæ, describantur hac forma. Primitiæ. Communitas loci N. subiecta ecclesiæ sancti N. plebis N. ei quotannis persoluit modia mixtura, siliginis, & milij, vel frumenti, numero N. vel tot modia, numero N. trium bladonum mixtura, vel quiduis aliud, per singulas familias, aut per singula capita prout in facto erit; & omnes eius communitatis particulares homines dictas primitias indistinctè persoluant. Quod si quis non persoluere deprehendatur, apponatur particula, hoc, & illo excepto qui non soluit; ac tamdiu est (numero annorum expresso) quod non soluit; aut persoluere recusauit;

uit; hac, vel illa de causa, quæ seorsum in folio separato eiusdem libri, aut in fine eorum quæ plenè possidentur, exprimat; omnibus item iuribus parochi contra præfatos si quæ habet adiectis.

Quòd si id instrumento obligationis cautum sit, similiter exprimat, dicendo; *prout constat instrumento rogato per N. notarium &c.*

Quòd si is sit mos antiquus persoluendi, similiter exprimat, sic more antiquo receptum esse.

De libris.

Si præter eas terras, libellos, decimas, primitias, & iura, quæ possidet in ea ecclesia vel altari pacificè, sine aliqua quæ possidet quidem, sed super eis vexatur lite, aut etiam non possidet, præterit tamen ius habere in illis, sua uè esse; siue illa terræ sint, siue fictum libellarium, siue decimæ, siue primitiæ, siue ius aquarum, siue aliud quidquam: ponatur in eodem libro seorsum, vel alio folio, in fine eorū quæ possidet pacificè; expresso tēporis spatio quo non possidet, & causa etiam, & ratione, prætextu uè quo alij occupant, aut ab illa ecclesia eximere & usurpare procurant, contendunt uè lite; tum iura etiam ecclesiæ in contrarium scientia, siue instrumenta sint, siue antiqua possessio, consuetudine.

De decimis, & primitiis laicorum.

Si alicubi decimæ vel primitiæ per aliquam cōmunitatem, vel per alios particulares laicos homines exigantur; id ipsum seorsum in eodem folio adnotetur; adductis rationibus huiusmodi exactionis decimarum ac primitiarū. Quòd si beneficiatus aduersus eos præensionem aliquam habet, eam in idem referat.

Eleemosinæ. Si sint notandæ eleemosinæ, seruetur forma infra præscripta.

Eleemosinæ quæ singulis annis tali loco Plebis N. distribuuntur.

Syndici talis loci, siue prior, discipulū talis scholæ, unoquoque anno pauperibus talis loci distribuunt sextarios tot frumenti, mixturæ, alterius uè rei; aut tot brentas vini, unicuique pauperi erogando panem unum, vel tantum frumentum; siue eleemosina à tali persoluitur, & legata fuit à tali, testamento, siue instrumento rogato à tali Notario, tali die, mense, & anno.

Si autem huiusmodi eleemosina pauperibus non diuiditur, sed omnibus; ubi dicitur (*Pauperibus*) scribatur, *omnibus & singulis uniuersitatis dictæ, siue omnibus focis.*

Si dicta eleemosina fiat ex fructibus bonorum uniuersitatis, bonorum uè relictorum alicuius Testatoris legato; ubi dicitur (*quæ persoluitur, & legata fuit,*) dicat, *quæ est ex fructibus talium bonorum relictorum à tali, siue uniuersitatis, positorum tali in loco, describendo ut in formula notarum de bonis.*

Si aliquis tenetur facere eleemosinam quotannis, vel tantum semel, aut alio modo, & ille non exequatur; Parochus, vel Vicarius nota aliqua significet, exprimatq. folio certo cau-

sam qua non soluerit, & quotannis huiusmodi eleemosinam non dederit.

Si Parochus huiusmodi eleemosinas ab alijs quàm ab ijs qui distribuunt, aut aliter quàm distribuuntur, distribuendas censuerit; folio certo distincto distinctè perscribat, & mittat simul cum notis.

Si aliqua merces detur illis qui eleemosinas partiuntur, Syndicis, vel Priori, vel scholaribus; dicatur, *ob laborem huiusmodi distributionis, quam ex dicta eleemosina faciunt, datur illis hæc merces ex illa eleemosina.*

Libri de statu hospitalium.

IN ijs libris, præsertim de locis pijs, inter alia describantur summam hæc, si possit.

Foundationes.

Erectiones.

Confirmationes.

Statuta.

Regulæ.

Priuilegia.

Ad quem spectat confirmatio, electione præfectorum, seu Deputatorum.

Ordinationes quæcunque.

Libri status ecclesiarum regularium.

IN ecclesiarum Regularium statu, describat etiam hæc præter alia.

Redditum Monasterij summam.

Numerum Religiosorum qui consueuerunt ibi morari.

Tum inter illos quot sacerdotes.

Quot Missæ quotidie celebrentur cōmuniter.

Libri status Monialium.

IN statu uero Monialium, siue exemptarū, siue quouis modo subiectarū iurisdictioni Archiepiscopi, describat constitutionem numeri earum factam ex Decreto Trid. & Congregationis; & quando; & à quo facta sit; & quomodo de ea constet.

Tum etiam an consueuerint retinere puellas educandas.

Libri de iuribus Archiep.

DE iuribus autem Archiepiscopalibus, præter librum Inuentarij bonorum & Iurium Mensæ Archiepiscopalis, habeat hos etiam libros, & scripturas.

Librum authenticum omnium instrumentorum ad mensam Archiepiscopalem pertinentium hucusq. factorum, cum indice.

Item alium similem authenticum omnium eorum quæ deinceps fient, cum indice.

Librum etiam Inuentarij scripturarum authenticarum, & instrumentorum omnium, de fictis libellarijs, decimis, & alijs quibusque ad eandem

dem mensam pertinentibus, cum indice alphabetico ordine materiarum.

Habeat etiam libros infra scriptos ad Vallem foldam pertinentes.

Librū, in quo sint registrata iura Archiepiscopalia in illam Vallem.

In alio libro Statuta Vallis, & Priuilegia, Reformationes, & Decreta Archiepiscopalia, proclamata & edicta.

In alio libro.

Deputationes Auditorum.

Prætorum.

Fiscalium.

Notariorum.

Syndicatorum.

Habeat Registra literarum ad illa loca in regimine temporali.

Filcias literarum ab illis partibus ad Archiepiscopum, & Auditorem.

Registrum gratiarum, licentiarum, & expeditionum.

Librum Memorialium summarium.

Filciam Memorialiū inde ad Archiepiscopū, vel ad ministros eius.

Habeat libros & scripturas ad iurisdictionem Archiepiscopalem aut ecclesiasticam pertinentes, ut infra.

Libros processuum singulorum expletorum, cum indice alphabetico causarum principaliter respicientium ipsam iurisdictionem expressè, vel eius violationem directè, non autem incidenter.

Filcias informationum, literarum patentium, & aliarum scripturarum ad id pertinentium.

Acta Cōgregationum super huiusmodi causis. Registra literarum ad Urbem Romam super his.

Filcias literarum super his ab vrbe Roma.

Acta, scripturas uè Romæ factas super his; seriem cuiuscunque causæ grauioris in librum relatum, etiam quoad registra, & filcias literarum, & alias eiusmodi scripturas.

Indicem Causarum, & processuum, & scripturarum, quæ indirectè pertinent ad causas iurisdictionis quouis modo, & collocatae sunt suis locis particularibus; ut puta, si aliqua ecclesia litigari prætedendo exemptionem, vel non esse ex subditis, vel ex Prouincia, aut habere iurisdictionem, vel collationem, & similia, sicut de causis iurispatronatus.

Registrum facultatum æconomi status Mediolani.

Indicem facultatum ac priuilegiorum personarum vel realium Abbatum, aliarum uè dignitatum, cum facultate vel prærogatiua aliqua reseruata; ut deferendi Mitram, & eiusmodi.

Istarum uero scripturarum, sit copia authentica (si possit) in Cancellaria suis locis particularibus.

Instrumenta authentica protestationis factæ ab his, qui dignitates, aut officia perpetua obtinent in ecclesia Metropolitana, vel in collegia

tis, in exercitio facultatum ab Archiepiscopo habitatum: ne prætendant aliquando illi, vel alij, nomine dignitatis aut officij exercuisse illa.

Indicem facultatum à nobis datatum in eiusmodi.

Varias informationes ad eandem materiam iurisdictionis pertinentes.

Varias item scripturas alias.

Indicem scripturarum, quæ sint suis locis alibi collocatae, quia incidenter tantum tangunt iurisdictionem.

Item librum authenticum registri quarumcunque facultatum & priuilegiorum apostolicorum, ac aliorum quæ insignia sint, competentium quouis nomine titulouè huic Archiepiscopatui, eius uè Archiepiscopis.

Huic libro index sit ordine temporis concessionis.

Filcia quoque sit, seu collecta Breuium & literarum quibus ea cōtinetur, cum suo indice.

Item indicem etiam alphabeticum habeat ordine tituli ecclesiarum, omnium priuilegiorum, & facultatum Archiepiscopaliū, vel aliorum huiusmodi indultorum cōcessorum quibusuis ecclesijs vel personis in hac diocesi.

Varij indices ad ecclesias pertinentes.

Sint ijs singulis libris, de statu, bonis & iuribus ecclesiarum, sui indices multiplices. Vnus ordine ipso ecclesiarum & locorum sub suis Parochijs & plebibus, in cuius finibus sunt, & est descriptus status.

Secundus ordine alphabetico tituli ecclesiarum cuiusque aut beneficii, loci uè pij.

Tertius cuiusque Altaris, ordine tituli Sancti, cuius nomine dicatum est.

Indices alij plures singularum Ecclesiarum locorum uè, pro natura & conditione ecclesiæ cuiusque; ut puta.

Ecclesiarum Collegiatarū Urbis & Diocesis, Parochialium titularum.

Parochialium mercenariarum.

Cappellarum curatarum, quæ titulatae sunt.

Cappellarum curatarum mercenariarū ad numerum populorum amouibilibium.

Coadiutoriarum titularium in cura animarū.

Coadiutoriarum mercenariarum in cura animarum.

Canonicatum, quibus onus est coadiuuandi in cura animarum.

Dignitatum huius Diocesis.

Præbendarum Theologalium, siue Magistratum.

Præbendarum Canonicalium,

Canonicatum.

Cappellarum titularium.

Cappellarum mercenariarum.

Clericatum.

Beneficiorum super quibus prætenditur ius patronatus.

Be-

Beneficiorum aliorum varij generis, vt:
 Prioratum, Maceconicatum, Custodiarum
 titularium, seu Monacatum.
 Custodiarum mercenariarum.
 Monasteriorum virorum non commendato-
 rum.
 Ponantur verò ordine suarum Congregatio-
 num.
 Monasteriorum, quæ commendata conuentū
 habent, ordine vtsupra.
 Monasteriorum, quæ commendata conuentū
 non habent, ordine vtsupra:
 Monasteriorum Mendicantium, ordine vtsup.
 Domuum Clericorum Regularium varij ge-
 neris, ordine vt supra.
 Monasteriorum Monialium subiectarum Ar-
 chiepiscopo iure ordinario.
 Monasteriorum monialium subiectarum Ar-
 chiepiscopo, etiam vti delegato Apostolico.
 Monasteriorum Monialium subiectarum Re-
 gularibus.
 Ponantur ordine Congregationum.
 Domuum piarum sceminarum.
 Hospitalium Peregrinorum.
 Hospitalium infirmorum, vel alterius generis
 variorum.
 Societatum eiusdem titu. Regularium varijs
 locis; vt putà: Corporis Christi.
 Doctrinæ Christianæ.
 Charitatis.
 Disciplinatorum.
 Conceptionis B. Mariæ.
 Pœnitentiæ.
 Virginum Sanctæ Vrsulæ.
 Viduarum Sanctæ Annæ.
 Sancti Mauritij.
 Societatum aliarum variarum.
 Locorum piorum variorum.
 Eleemosinarum Vicinantiarum.
 Fabricarum Ecclesiarum.
 Tabellam etiam ordinis, qua inter se præce-
 dūt singulæ Collegiæ ecclesiæ seculares vel
 regulares; tum etiam parochiæ, plebes, portæ
 uè; tum denique confratriæ, & scholæ variæ,
 siue ordine antiquitatis, siue ex priuilegio, &
 insignitate, siue ex vsu: notet etiam vbi sit in
 hoc aliqua controuersia.
 Librum etiam Indicem Beneficiorum Diœ-
 cesis.
 In eo scribat ordine Metropolitanæ ecclesiæ,
 Portarum seu Regionum Urbis, & Plebium
 Diœcesis, & suarum Parochialium vtsupra,
 beneficia omnia, & singula titulata totius Diœ-
 cesis, explicato titulo Beneficij, ac summam
 redditu; tum etiam nomine Possessoris, vel
 eius per quem vltimo vacarunt, si vacent.
 Librum etiam Indicem inscriptum: *liber Ec-
 clesiarum, & Altarium*. In eo describat or-
 dine suo, scilicet Metropolitanæ Ecclesiæ, Por-
 tarum seu Regionum Urbis, ac Plebium Diœ-
 cesis, & singularū Parochialium vtsupra, om-
 nes & singulas Cappellas, & oratoria totius

Diœcesis, etiam si Regularium sint, vel loco-
 rum piorum, cum suis Altaribus, & titulis de-
 scribendo vno verbo, si consecrata sint.
 Indicem ecclesiarum consecratarum
 Indicem ecclesiarum quæ consecrandæ sunt.
 Indicem Oratoriorum.
 Altarium consecratarum.
 Altarium non consecratarum.
 Altarium, quæ omnino ex Decreto Prouincia-
 li consecrandæ sint.
 Ii singuli Indices, tum à libro status, tum inter
 se separatis libris, quinternisue conscripti
 sint.
 Iis tamen singulis adscribatur numerus folio-
 rum loci; vbi in libris status ecclesiarū adscri-
 ptio plena eius rei indice significatæ facta est.

*Alij libri & indices de statu, bonis iuribusq;
 ecclesiasticis.*

Habeat totidem libros, eodem ordine quo
 libros status bonorum & iurium ecclesia-
 rum, altarium, & piorū locorum describi ius-
 sum est; quibus describantur, quæcunque ad
 statum, bona, & iura ecclesiastica pertinet; sed
 eiusmodi sint, vt in dies mutantur; vtputa, va-
 cationes, prouisiones omnium legatorū piorū
 executiones & omissiones, lites, dispositiones
 fructuum vacatium, deputationes depositario-
 rum, ordinationes materiales, prorogationes
 terminorum super his, applicationes multarum,
 sequestra cum expressione causæ, & rela-
 xationes cum expressione cautionis datæ, vel
 solutionis factæ; & alia eiusmodi.
 Habeat etiam Indicem omnium Cautionum
 datarum, cum expressione summe, & causæ, &
 personæ, & diei, & folij libri instrumentorū,
 siue actorum, in quo extensum est instrumen-
 tum cautionis; sicq; in alphabetico ordine no-
 men eius, pro quo data est cautio.
 Indicem cassationum earundem cautionū, eo-
 dem modo vtsupra.
 Filciam reductionum missarum, quæ postulā-
 tur in dies.
 Itidem de anniuersarijs officijs, quæ reduci
 postulant.

De libro sacrarum Reliquiarum.

Habeat librum authenticum Sacrarum Re-
 liquiarum totius Diœcesis, sine ordine;
 etiam si in ecclesijs Regularium, & exem-
 ptis.
 In eo hæc describat summam sine vlllo or-
 dine.
 Quomodo constet, & vbinam sint documen-
 ta de illis.
 Quando translata.
 Filciam etiam habeat processum, & informa-
 tionum scripturarum, & instrumentorum su-
 per ijs.
 Index sit multiplex.

Vnus

Vnus ordine Sanctorum, quorum sunt sacra
 Reliquiæ.
 Secundus ordine Metropolitanæ ecclesiæ, Por-
 tarum seu Regionum Urbis, & plebium Diœ-
 cesis.
 Duo alij Alphabetici; scilicet;
 Tertius ordine tituli cuiusque ecclesiæ.
 Quartus ordine nominis locorum.

De libro Indulgentiarum.

Habeat librum Indulgentiarum authenticū
 sine ordine.
 In eum librum redigat exemplum extensum
 omnium indulgentiarum, hætenus quibus-
 uis ecclesijs, etiam regularibus & exemptis
 huius Diœcesis concessarum, & quæ in poste-
 rum concedentur, à Sede Apostolica, vel alijs,
 siue in perpetuum, siue ad tempus quod non-
 dum finitum sit, describendo ex literis con-
 cessionum.
 Index quadruplex sit, vt dictum est supra de
 libro Sacrarum Reliquiarum.
 Item alius Index ordinetur Anni, quasi ad
 modum Calendarij.

*De libro Consecrationum, votorum, &
 funeralium.*

Lib. consecra-
 tionum.

Habeat librum authenticum consecrationū
 & benedictionum ecclesiarum, Altariū,
 Cœmiteriorum, Campanarum, quæ per Ar-
 chiepiscopum, seu per alios habentes priuile-
 gium de eius consensu fient in dies.
 In hoc ponat diem consecrationis, titulū ec-
 clesiarum, Campanarum consecratarum inscri-
 ptiones, aliaue signa quibus distinguantur.
 Reliquas item sacras Sanctorum reconditas
 in consecratione Altarium.
 Dotationem etiam, & nomina personarum,
 quarum intuitu & petitione facta est consecra-
 tio Altaris, vel ecclesiæ.
 Item facultatem apostolicam, cuius vi alij con-
 secrant, & consensum Archiepiscopi ad hoc
 præstitum.

Lib. Votorum. Librum authenticum Votorum, & piarum con-
 suetudinum cuiusq; Populi, vel loci; tum etiā
 vniuersæ Diœcesis, ex Prouinciali tertio.
 Filciam probationum & Instrumentorum su-
 per eo.

Lib. Funeraliū. Librum authenticum de vsu quartæ funeralis in
 ter Parochos & Regulares, in singulis locis,
 ordine Plebium, & Parochiarum; cum filcia
 probationum & informationum super eo.
 Librum authenticum ordine simili, de vsu om-
 nium cuiusvis generis emolumentorum Cleri-
 vario in funeralibus in singulis locis; aduer-
 tendo ad vsum à duodecim annis supra, deinde
 ad augmenta facta post de facto avaritia
 Clericorum.
 Filciam informationum super eo.

*De libris relictorum & onerum ad pias
 causas.*

Habeat librum authenticum, in quo descri-
 bat extensè sine vlllo ordinae loci, temporis,
 vel ecclesiæ, omnia instrumenta quæ colligi
 poterunt vndecunque; præsertim verò à can-
 cellario vltimo, & alijs præcedentibus, in ma-
 teria relictorū onerum uè ad pias causas, bene-
 ficiorum, cappellarum: item altarium erectio-
 nes, dotationes, vniones, translationes, ac eo-
 rum onerum reductiones, commutationes, at-
 tributiones, & declarationes quauis auctori-
 te factas; omnia etiam pia relictæ, etiam si ec-
 clesijs regularibus & exemptis facta.
 Item alium similem, in quo describantur quæ
 in posterum fient, vndecunque collecta.

Indicem habeant ij libri quintuplicem.
 In primo ponantur legata, donationes, & hu-
 iusmodi relictæ pro missis.
 In secundo quæ pro alijs diuinis officijs, &
 funeralibus.
 In tertio, quæ pro eleemosinis, & alijs huius-
 modi operibus pijs.
 In quarto ordine alph. nomina ecclesiarum,
 vel piorum locorum, ad quæ pertinent ea reli-
 ctæ dispositiones.
 In quinto ordine alph. nomina locorum,
 vbi sunt ea legata, & obligata, & obligationes
 præstandæ.

Habeat filciam cedularum notificationum reli-
 ctorum piorum quorumcunque, quæ in dies
 ad cancellariam deferuntur, vel à notarijs, vel
 à Præfectis locorum piorum, vel à priuatis
 personis.
 Cautè verò videat, vt in cedula distinctè no-
 tata sint, quæ oportet, vt
 Annus, mensis, dies, &c.
 Notarius rogatus.
 Quid relictum.
 Cui relictum.
 Quanto tempore præstandum legatum, siue
 relictum.
 A quo relictum.
 A quibus præstari debet.
 Alia eiusmodi.
 Quod si quid deficiat, curet omnino suppleri
 ab eo qui differt, antequam recedat.
 Minimeque omnino notet nomen differen-
 tis.

Habeat præterea librum indicem authenticum
 perpetuum omnium piorum relictorum.
 In eo describat summariè;
 Nomen relinquentis.
 Diem, & annum relictæ,
 Nomen notarij rogati.
 Onera imposita.
 Quantitatem legatam.
 Bona obligata.
 Hæredes, vel successores in onere soluen-
 di.

Q o o An

An ad tempus; vel in perpetuum.
 Alias præterea conditiones.
 Indicem notariorum antiquorum, quorū scripturæ inquirendæ fient, pro iuribus ecclesiasticis in ciuitate, & diœcesi.
 Indicem notariorum aptorum ad hanc inquisitionem.
 Indicem laicorum, qui possideant decimas; & quo titulo.

De libro Beneficiorum vacantium.

Habeat librum beneficiorum vacantium. In eo describat singula Beneficia vacantia, ordine plebium, & parochialium, & parochiarum Urbis: ac primò plebes, & canonicatus suos; deinde parochiales eius; tertio cappellas; quartò alia beneficia simplicia; sicque in singulis plebibus.
 Exprimanturq. qualitates beneficij; an parochiale, canonicale, cappellania, aut clericale.
 Si parochiale; an verò titolare cum proprijs vel saltem in perpetuum assignatis certis redditibus; an verò cum mercede arbitraria.
 Onera cuiusque, distinguendo in missarū, vel anniuersariorum, aut aliorum diuinorum officiorum celebratione.
 Summas item redditus.
 Si quæ item pensio super eo soluat, & cui.
 Rursus, si in beneficio prætendatur ius patronatus.
 Diem item vacationis.
 Tum nomen eius, per quem vacat.
 Locum item, vbi defunctus qui obtinebat.
 Qualitates etiam personæ, vt si protonotarius, vel familiaris summi Pontificis, vel alicuius Cardinalis; & alia, vnde possit esse aliquo modo affectio, vel reseruatio beneficij quouis modo.
 Tum etiam qualitates beneficij, quæ idè operantur; vt si prima dignitas, si beneficium litigiosum, & alia eiusmodi.
 Habeat hic liber indices singulos singulis generibus beneficiorum; vt facillè reperiri possint, scilicet omnium parochiarum, & omnium canonicatum vacantium, & omnium clericatum; & sic de alijs.

Quæ pertinent ad libertatem ecclesiasticam tuendam.

Habeat indicem grauaminum cleri.
 Informationes super singulis.
 Iura pertinentia ad singula.

De libris, & scripturis ad prouinciam pertinentibus.

Habeat indicem ecclesiarum cathedralium. Prouinciæ iura authentica; & alia quæcunque spectantia, ad ecclesiarum, etiam exemplarum, subiectionem huic Metropoli, aliam-

uè recognitionem, saltem quoad Concilia Prouincialia: vt est electio vigore concilij: Quorum exempla ponantur in libro authentico cum filijs opportunis.
 Alia iura quæcunque pertinentia ad Metropolitanam iurisdictionem, collecta in libro vt supra.
 Instrumenta authentica, si quæ sint, in his recondantur tutius; vel index sit in scrinio communi prouinciæ.
 Copiæ singulorum Prouincialium Conciliorum, & antiquorum Regestum, literarum, particularium distinctæ per singulas ecclesias.
 Collecta literarum ab Archiepiscopis eodem ordine distincta.
 Acta; vt filiciæ visitationis locorum Prouinciæ, distincta per singulas Ecclesias.
 Liber memorialis rerum grauiorum, ad loca Ecclesiæ suæ, vel eius bona, vel ad mores populi & cleri pertinentium, ordine ecclesiarum cathedralium.
 Distinctio etiam Diœcesis à Ciuitate, & plebibus, & Parochijs, si potest.
 Processus quicunque facti in ipsa Prouincia.

De libris ad Cancellariam ipsam sigillatim pertinentibus.

Habeat libros ad Cancellariam ipsam spectantes, vt supra.
 Librum iurium Cancellariæ; in quo hæc sint extensa.
 Erectio officij Cancellariæ.
 Vniones, si quæ factæ.
 Statuta, constitutiones, & reformationes Cancellariæ.
 Prouisio, seu deputatio Cancellarij pro tempore.
 Indicem distinctum scripturarum ibi asseruatarum, quarum emolumenta transeunt ad successores.
 Indicem Notariorum, aliorum uè, qui habent scripturas Notariorum Archiepiscopaliū antiquorum.
 Item eorum, qui facultatem habent edendi illas authenticas.
 Tabellam taxæ Notariorum Cancellariæ, & aliorum officialium.
 Statuta Collegij Procuratorum.
 Indicem librorum, & filiarum, quas Cancellarius ex ratione officij sui conficere & habere debet.
 Decreta & ordinationes eorundem.
 Indicem Notariorum substitutorum Cancellariæ.
 Indicem scriptorum Cancellariæ, & reliquorum omnium officialium.
 Indicem Procuratorum Collegij fori Archiepiscopalis.
 Item Procuratorum aliorum, qui iuramento præstito aliquando procurant in foro ecclesiastico.

No-

Notariorum Apostolicorum qui creati sunt, & qui creantur in dies.
 Indicem præterea Præfecturarum, Congregationum, & officiorum variorum, tam ecclesiasticorum, quàm laicalium, quæ quouis modo spectant ad regimen huius Ecclesiæ, & disciplinam omnem cleri & populi.
 Indicem quoque singulorum Deputatorū in singulis præfecturis, congregationibus, & officijs prædictis, siue ecclesiasticis siue laicalibus.
 Habeat alium librum authenticum publicatum, & relationum, de publicationibus quæ in dies fiunt, de literis pontificijs, decretis, Concilij edictis, & eiusmodi; cum indice ordine materiarum, tum etiam filicia ipsarum relationum, & literarum.
 Indicem annum ad formam Calendarij; in quo quasi memoriali redigat omnia, quæcunque populo per annum promulganda sunt; siue in cathedrali, siue ad valuas adium Archiepiscopaliū solùm, siue in vniuersis Parochijs, vel ecclesijs, ac etiam regularibus, vtputa: Edicta de reuelandis hæreticis, bullæ pontificiæ, quibus præscriptum est publicari quotannis decreta plura, Tridentina, prouincialia, & diœcesana.
 Indicem similem ordine Calendarij, in quo descripta sint, quæcunque ab Archiepiscopo, Vicario generali, Visitatoribus, Vicarijs, Parochijs, alijs uè huius ecclesiæ ministris, statis diebus vel temporibus per annum, præter publicationes prædictas, præstanda sunt.
 Atque idè curæ cancellarij sit, in tempore fuggerendi ijs ad quos spectat; vt putà, examina ordinandorum, calculi locorum piorum, congregationes cleri vrbani, & Vicariorum foraneorum, visitationes variæ, missiones prædicatorum, & alia multa.
 Habeat librum authenticum cum indice alphabetico ordine materiarum, in quo redigat omnes stylos curiæ olim probatos, & qui deinceps probabuntur, autoritate Archiepiscopi.
 Habeat item tabellam, quæ à nobis stabilietur, perpetuò affixam publicè: in qua descripta sint festa tam mobilia quàm immobilia, in quibus ius non redditur; nec non feriæ, vt puta messium, vindemiarum, & aliarum.

De scripturis ad cancellariam deinceps suo tempore colligendis.

Archiepiscopus, Vicarius generalis, & alij visitatores, & Præfecti quicunque, si quæ eorum notitiæ venerint, quorum causa quàm primùm aliquid præstandum sit curæ Cancellarij, vt in vacatione beneficiorum, & huiusmodi; statim cancellariæ denuncient.
 Omnes verò hæc ad eos ratione eorum officij vñdecunq. scriptæ, in filicia feriatum reductæ

vnoquoque mense ad Archiuuium transmittantur seruandæ.
 Literarum etiam, quas ad quoscunque ratione officij sui intrà vel extra diœcesim scripserint, exemplum, siue regestum conficiatur; quod deinde in Archiuio cancellarij in fine cuiusq. mensis asseruandum tradatur Cancellario.
 In filijs, & registris literarum hanc rationem adhibeat; vt distinguantur per menses.
 Vt simul cotiunctæ sint, quæ Archiepiscopi, & quæ Vicariorum sunt; visitationes uè.
 Registra verò ipsa literarum Archiepiscopi, ac aliorum ministrorum, ac rursus literas ad ipsos scriptas, ordine mensium simul collectas, distinctas tamen aliquo intermedio, quo dignoscatur, quæ cuiusque, vel Archiepiscopi, vel Vicarij sint, seruet perpetuò in Archiuio.
 Vt regesta, & filiciæ separatim ab alijs sint, literarum ad sanctam inquisitionem pertinentium.
 Vt item literarum ad varia loca prouinciæ pertinentium.
 Vt item literarum, ad iurisdictionem Archiepiscopalem, aut ecclesiarum pertinentium.
 Vt item literarum, ad iurisdictionem temporalem vallis Soldæ pertinentium.
 Vt item literarum ad monialium mores pertinentium.
 Vt item literarum ad regularium virorum mores spectantium.
 Vt item literarum generalium, siue ad vicarios foraneos, siue ad Parochos, siue ad Iudices parochiarum, siue ad præfectos, aut visitatores, siue ad Episcopos etiam Prouinciæ, aut status Mediolani.
 Si quæ informationes, alia uè scripta alicuius monent, præsertim in rebus grauioribus, regestis literarum, aut filijs literarum aliunde perceptarum, aut rursus ad alios ab Archiepiscopo eius uè ministris ratione officij sui trāsmissarum; illæ ad sua loca in Archiuuium redigantur, in scripta breui summula materiæ quam continent, tum die datæ literarum, quibus ea scripta coniuncta erant; & nomine etiam illius, à quo datæ illæ literæ, & ad quem datæ; tum super literis ipsis exterius, vel si regesta sint, in margine, fiat mentio, quo loco Archiuuij, quouè die ea recondita sint.
 Cancellarij cura sit, vt processus omnes foranei, qui in dies ad cancellariam transferuntur, ijs substitutis, qui similibus causarum expeditioni incumbunt, consignentur, ac Vicario, & promotori fiscali notificentur.
 Omnia memorialia, scripturauè cuiusuis generis tam ab Archiepiscopo, quàm à Vicario generali, & visitatoribus generalibus, quæ alijs consignandæ sunt, dentur cancellario distribuenda: notent tamen prius in illis vno verbo, quod super ijs ab eo præstari debeat, ad quem mittuntur.
 Alij verò Vicarij exceptis foraneis, etiam

monialium, & præfecti vel visitatores, & huiusmodi ministri, si quæ memorialia, scriptaue illis dantur, quæ ratione materiae vel alia causa alteri dari debeant, ipsum qui dat, cum ipso memoriali vel scriptura dirigant ac remittant, ad eum, ad quem spectat illa materia, causaue. Quæ verò ad suum officium pertinent, ea tamiste, quam Archiepiscopus, & Vicarius Generalis, & Visitatores, & alij, tum auditores, tum promotores filii, tum œconomus mensæ Archiepiscopalis, tum alij eiusmodi omnes & singuli, in quo statu reperiuntur in fine cuiuslibet mensis (nisi iam processus super illis ceptus sit, aut in processum ante inchoatū relata sint) tradent Cancellario asseruanda, reseruata sibi illorum vel compendio vel nota; vt si quando iterum illis vsui esse possint, vel pro perfectione negotij, vel alia de causa, recuperare possint, quoties opus fuerit, restituenda tamen demum Cancellariæ.

Hocq. omnes, si ea sint de rebus grauioribus; vtputa, de ecclesiasticis bonis iuribus, etiam monasteriorum, locorumue aut operum piorum, aut de pijs legatis relictis, aut de moribus Cleri aut Populi, aut de alijs denique materijs, de quibus sciunt constitutos esse certos libros, filcias, aut notas, vel indices in Cancellaria seruandos.

Cancellarius verò, quæ distribuenda sunt, alijs statim distribuat; notetq. in dies in Diario libro dictæ distributionem, atque exponat in publica tabella foras in valuis ostij Cancellariæ affigenda; vt partes sciant, ad quos recurrant pro expeditione; exceptis ijs quæ pertinent ad causas criminales, quæ palam exponi præiudicialiter: tum præterea extrahat, & referat, quæ oportet suis locis in libris Cancellariæ. Notarij substituti deinceps, cum primùm initium fiet ali. cui causæ ciuili vel criminali, etiã delegatæ, statim significant Cancellario, vt in Indice causarum & alibi vt oportet describat; rursus etiam significant, cum finis alicuius causæ fiet, vt itidem præstet.

Quæcunque nomine Cancellarii vel rogantur instrumenta, vel decreta interponuntur, telam iudiciariam concernentia, vel decernuntur extraiudicialiter, aut expediuntur etiam ad volūtariæ iurisdictionis actus pertinentia, vt in causis negotij suæ, quæ ad bona iurauæ ecclesiastica, & piorum locorum, aut cõseruanda, aut recuperanda pertinent; aut ad legatorum piorum consecutione, & executione; aut ad mores Cleri, vel Populi; aut ad alia, de quibus supra iussum à Cancellario fieri indices, libros, aut in certos libros referri debere: ea Notarij substituti significant Cancellario omnino eodē die, si in vrbe sunt; si foris, triduo postquam redierint; sub pœna decem aureorum, & alia arbitrio Archiepiscopi; vt ab illo suis locis in varios libros Cancellariæ pro ratione materiae ad id constitutos notari sine mora possint.

Ex regestis verò literarum, ab Archiepisco-

po, eiusque ministris conscriptarum, aut ad illos scriptarum, tum etiam ex memorialibus, & scripturis allatis vndecunque vsupra; tum ex instrumentis receptis; tum ex notulis à substitutis eius dietim ei tradendis; tum si opus erit ex regestis etiam expeditionum actorum voluntariæ iurisdictionis; & alijs denique omnibus scripturis ab ipso dietim confectis, seu ipsi vel tradendis vel exhibendis quouis modo, vel nomine; extrahat Cancellarius quidquid pertinet ad libros, indices, quos ex his decretis conficere, & habere debet; & sigillatim describat suis locis, & in indices etiam constitutos sine mora referat.

Exempli causa, si quid erit pertinens ad mores populi generatim, referatur in libro de disciplina populi generatim.

Si ad mores Cleri generatim, in libro de disciplina Cleri generatim.

Si ad mores cuiusque vel loci vel hominis laici sigillatim, in libris eo nomine constitutis, ordine Plebium in Diœcesi, & portarum in Vrbe, & parochiarum.

Si ad statum personalem alicuius Clerici, in libros status clerici suo loco proprio.

Si ad bona & iura ecclesiastica, vel piorum locorum; referatur in libris eo nomine constitutis, ordine Plebium, & portarum: & præterea si hoc de concessione, indulgentiaue, aut legato pio sit, vel fundatione cappellæ; referatur etiam in libros & indices specialiter eo nomine constitutos.

Idemq. seruet, si quid ad monialium, regulariumue mores vel bona pertineat; vt notatum est in regula de conficiendis libris ijs singulis nominibus.

Studeat verò dietim extrahere vndecunq. op^o est, quidquid referendum est vel summatum vel extensè in libros & indices varios, quos in Cancellaria haberi iussum est; ne si mora interponatur, res postea difficilior fiat: idque in omnibus æquè seruetur.

Memorialia etiam, & scripta quæcunque sibi vndecunque data, allataue, si quid perspicuitatis, vel vtilitatis maioris afferre aliquando possunt negotijs, quæ inde in libros vel indices Cancellariæ relata & descripta sunt.

Curet quàm diligentissimè Cancellarius, adhibita etiam opera & cura Promotoris filii, vt peracto Paschatis Resurrectionis festo, Parochi, & alij Confessarij sacerdotes vrbis, infra quindecim dies exhibeant in Cancellaria libros indices, in quibus eorum, quorum confessiones in Paschate audierunt, nomina notata sint; tum Parochi cedulas de communionem in actu ministracionis communionis paschatis ex forma instructionum nostrarum super eo receptas; easq. promotores ipsi cum Parochis videant & recognoscant diligenter; & conferant nomina in libris & indicibus confessorum relata, aut etiam in libris animarum status parochiæ confectis descripta, cum exhi-

exhibitis cedulis: & inde cura cuiusq. Parochi adhibita colligant, qui inconfessi remanserint, aut Sacram communionem non sumpserint in Paschate; & in libros Cancellariæ referant vno loco, cum causa ob quam inconfessi sint; tum præterea ad Vicarium Generalem relata referant, vt agatur contra illos ad præscriptum decretorū Prouincialium, & instructionum, omnibus remedijs.

In Diœcesi verò Vicariorum Foraneorum cura sit, libris ac cedulis per ipsos diligenter vsupra tum Parochis recognitis & collatis inuicem, cum modo exequendi ad præscriptum contra inconfessos, & non comunicatos; tum cedulas, & indices asseruare vsque ad proximam visitationem nostrorum Visitatorum, etiã generalium; tum nominum eorum ad Cancellariam infra mensem exhibere notam, ad præscriptum referendam in eiusdem libris.

Cancellario curæ sit, singulis annis colligere à Parochis, & alijs, vt putà deputatis locorum piorum, indices, & denunciations legatorum piorum eo anno factorum, & alias huiusmodi denunciations certis anni temporibus fieri debitas: habeatq. propterea indices singulorū, qui eas facere debent; & si qui statuto tempore non fecerint, det notam Promotoribus Fisci; vt vel agant ad pœnam contra ipsos, vel saltem compellant præstare quod debent.

Libri à Parochis in Archiuum quotannis deferendi, & asseruandi.

Liber baptismorum.

Chrismatorum.

Matrimoniorum.

Status animarum.

Libri etiam confecti à Magistro Cæremoniarum, deferendi sunt ad Archiuum singulis annis.

De custodia scripturarum in Cancellaria.

Inuentarium omnium & singularum scripturarum, librorum, indicumq. prædictorum semel ab initio seriatim conficiatur, cum interuentu Cancellarij deputandi per Archiepiscopum; cui copiam in forma authentica cõsignet Cancellarius; tum deinde dietim notet quæcūque in dies receperit, atq; inuẽtario illi addat suo tempore; inuentariaq. ac scripta, & diariū librū de quo infra, recognoscenda Archiepiscopo exhibeat, quoties iusserit.

Litere apostolicæ originales de facultatibus & priuilegijs huius ecclesiæ, vel Archiepiscoporum; & de fundationibus, ordinationibus, & translationibus perpetuis magni momenti, & de alijs grauioribus materijs; primò exempla in libro in forma authentica, tum etiam extracta copia in folijs separatis, non modò ipsa originalia, sed etiam liber authenticus, in quo exemplata sunt, recondantur in Archiuo Cancellariæ loco tutiori sub tribus clauibus; quarum altera sit penes Archiepiscopum, altera

penes Cancellarium, tertia penes œconomum mensæ Archiepiscopalis: nec vnquam originalia extrahantur, sine causa graui Archiepiscopi ipsius iudicio. Folia verò in quibus copia est, sint penes Cancellarium sub clauibus, pro vsu quotidiano vt opus erit.

Similiter sub eisdem tribus clauibus seruetur acta & decreta Conciliorum Prouincialium cum subscriptione Episcoporum, & acta Diœcesum decreta, constitutiones, reformationes, & fori Archiepiscopalis taxæ, & alia eiusmodi descripta in forma authentica, & etiã processus grauiores in causis iurisdictionis ecclesiasticæ: neque vnquam extrahantur, nisi vsupra.

Sic etiam sub tribus clauibus seruentur processus causarum Sanctæ Inquisitionis.

Harum clauium tertia, non œconomus, sed Vicario Criminali curæ erit.

Denique sub tribus clauibus seruentur omnia ad pœnitentiarum pertinentia; sed tertia clauis non penes Vicarium, aut œconomum, sed penes pœnitentiarum seruetur.

Instrumenta alia, & scripturæ authentica, & breuia apostolica, fundationes cappellarum, & alia eiusmodi, nunquam extrahantur ab Archiuo; sed eorum copia vel exempla habeantur tradenda cum opus fuerit: sed tamen si quando Archiepiscopo, vel Vicario Generali, alijue Vicario, vel alicui ex visitatoribus Præfectis, uel huiusmodi Iudicibus opus fuerit inspectione originalis, ipsemet Cancellarius, vel vnus ex eius substitutis illud deferat ac exhibeat inspiciendum: idq. reportet in Archiuo. Processus monialium, & virorum regularium, sub duabus clauibus seruentur: quarum vna seruetur penes Cancellarium, altera verò penes Vicarium Monialium: & si virorum regularium sit, penes Archiepiscopum.

Reliqua scripta Archiuum non authentica, vt informationes, & copiarum instrumentorum, vel alia, tradi possunt aliquando Vicarijs, & Visitatoribus, ac alijs huiusmodi, cum opus erit: hac tamen ratione seruata; vt si quando opus erit visitatori actis visitationis, Cancellarius det illi primam copiam, scilicet in folijs scripta, recepta à præfato Visitatore cedula restitueda, cum primùm illi restituerit scripturas.

Cõsignet verò per inuentarium diligenter singulas scripturas, quæ coniunctæ erunt illis actis.

Regesta, & filciæ literarum custodiantur sub vna clauis.

Habeat quæque porta Ciuitatis, & plebs Diœcesis Scrinium, & præterea faculū; in quo reponantur scripta, & iura ecclesiastica in fasciculis colligata, notataq. per numerum.

Scrinium integrum literarum & registorum Vicariorum, Visitatorum, aliorumue.

Recondantur in alio scrinio omnes actorum libri (vtputa professionum fidei, consecrationum, translationum reliquiarum) tripliciter distincti; scilicet, Primò qui pertinent ad eccle-

fiat, & iura ecclesiarum, & piorum locorum: Secundò, qui pertinent ad mores cleri; Tertio, qui pertinent ad mores populi.

Parochorum libri, quos exhibent, veluti Matrimoniorum, Baptizatorum &c. ponantur sub suis Parochijs.

Libri autentici qui passim præ manibus sunt habendi, in Cancellaria ponantur, quò commodius habeantur; seruata tamen semper quò magis poterit, rerum, personarum, & locorum distinctio.

Indices verò non autentici, in alio armario distincti tripliciter quantum potest, vt supra.

Scriniis benè tutum in loco remotiori, pro processibus, & rebus ad Sanctum Inquisitionis officium pertinentibus.

Armarium distinctum pro regularibus viris, & monialibus.

Item de rebus Prouinciæ seruetur.

Armaria distincta plura de rebus communibus in materijs vniuersalibus.

Hæc verò distinctis armarijs seruanda sunt, vt in vario genere sunt. Nam alia sunt ad reformationem pertinentia: & hæc, vel vniuersalia, vt Bullæ Apostolicæ ad totum orbem christianum pertinentes, vel ad vsum vrbs Romæ tantum, vt reformatio pœnitentiariæ, & eiusmodi &c. vel aliarum variarum ciuitatù. quæ exemplo seruire possunt huic ecclesiæ, vt varia concilia extera prouincialia vel Diœcesana, edicta etiam episcopalia: vel denique huius Ciuitatis, vt,

Institutiones Visitatorum, Constitutiones, & reformationes huius ecclesiæ, materiæ Decretorum, Constitutiones, & libri ad id pertinentes.

Concilia varia.

Ordinationes variæ datæ Clero.

Tabellæ ad disciplinam Cleri pertinentes.

Quæ pertinent ad librum ritualem, vel ad ceremoniale Missæ.

Tabellæ Punctatorum, & alia huiusmodi.

Generales ordinationes ad populum pertinentes, quales sunt:

Institutiones, ordinationes.

Regulæ Corporis Christi.

Charitatis.

Sanctæ Annæ.

Item aliæ societates laicorum vniuersales.

Priuilegia illis concessa.

Banna etiam Gubernatoris, & magistratuum laicorum, ad mores aliquo modo pertinentia:

Alia verò sunt distinctè seruanda, Communia quidem, sed non ad reformationem spectantia; vt edicta ecclesiastica vel laicalia, de abundantia bladorum, de aquis deducendis, de peste cauenda, &c.

Sic alia scrinia pro recòdendis alijs varijs scripturis communibus.

De editione scripturarum, & earum taxis.

Cancellarius animaduertat, vt in singulis expeditionibus alicui tradèdis sic procedatur, vt coniungantur quæ oportet, pro ratione illius expeditionis vel còsequendæ vel in vsum adhibendæ: exempli causa, ne tradat literas prouisionis beneficij Curati ante emissam ab illo professionem fidei, & iuramentum debitum, ex præscripto literarum apostolicarum, & Concil. Tridentini, & Prouincialium: sic de professione fidei seruetur in traditione facultatis concionandi, vel profitendi, aut quouis modo docendi: sic concionatoribus, & confessorijs regularibus tradat instructiones nostras de ratione seruanda in munere illo præstando; tum sigillatim in loco illo pro ratione suæ indigentia, vt Archiepiscopus iusserit: sic de alijs. Notetq. cui traditæ instructiones sint.

Si quando autem ob inopiam indigentiamuè loci ac necessitatem illius incolarum, admittitur aliquis ad conciones habendas, aut confessiones audiendas, aut curam animarum gerendam, alioquin non ferendus ob imperitiam, alia uè ob causam: tunc ne expediat literas patentes, vnde alibi censeatur ad ea munera probatus; sed det literas Archiepiscopales clausas ad Vicarium Foraneum, aut Visitatore præfectum uè illius regionis, aut ad Parochum; quibus liceat illos eo solum certo loco, certoq. temporis breui spatio præscripto, pro ratione necessitatis loci in illis muneribus versari; neque tamen approbationem ostentare, vt examinis iudicium alio tempore in nostra vel alia Diœcesi hoc comprobationis testimonio effugiat, vt aliquando contingit.

Habeat librum Diarium; in quo describantur dietim scripta omnia quæ contigerit dari extra Archiuum: cum autem restituentur Cancellario, statim partita vnaquæque scripturarum restitutarum deleatur.

Cancellarij notarij tam ciuilium quàm criminalium causarum, acta, instrumenta, processu uè originales Cancellarij recepti, atque fabricati, per se aut alios, ex quauis causa, etiam videndi tantum, nunquàm exhibeant nisi ad eorum bancum, vel in loco Archiuij, & Cancellariæ; idq. sine aliqua mercede faciant: aliò verò transferre, etiam per nuncios quantumuis sibi fidos non audeant; etiam si partium consensus adesset: qui secus fecerit, arbitrio Archiepiscopi grauiter puniatur, & parti etiam lætæ pro suo interesse satisfaciatur.

Caveant Cancellarius, & Notarij substituti Criminales, ne alicui tradant copiam alicuius processus, sententiæ, depositionum testium, seu alterius scripturæ, sine licentia Vicarij Criminalis aut Generalis sibi in scriptis danda; sub pœna priuationis officij, ac alijs arbitrio Reuerendis Archiepiscopi imponendis.

Si quando ab Archiepiscopo, Vicario Generali, Præfecto vel Visitatore, vel à Fiscali, vel alio

eiusmodi Ministro significandum erit, vt nihil transeat in aliqua materia, seu expeditione; Cancellario curæ sit, tum cauere, tum significare & Vicarijs & Notarijs substitutis, & alijs vt opus erit.

Notarius substitutus, pecunias quas occasione processus, & totius causæ, cuius ipse actiuus est, receperit, in dies in processum referat, ac in fine illius, totum id quod receperit, scribat.

Si Vicarius causæ, gratis expediri in toto vel in parte mandauerit, gratis expediantur; idq. totum eius còscientiæ ac arbitrio relinquitur.

Ne Notarij, seu alij, quibus in Archiuo inueniendi scripturas, etiam antiquas, onus iniunctum erit, aliquid mercedis seu muneris titulo, etiam à sponte dantibus accipiant.

Si tamen aliquando ob scripturarum antiquarum qualitatem, seu alia quauis de causa, aliquid solui pro labore, iustitiæ & rationi consonum erit; id tantum quod Vicarius Generalis iudicauerit, persoluatur.

Ne rursus etiam ad formam horum decretorum eorum quisquam accipiat aliquid; sed omnes pecuniæ quacunq. de causa debita pro expeditionibus leuioribus; utputà comparationum, relaxorum, & huiusmodi modici momenti, habeat quisq. Notarius capsulam immobiliter annexam banco suo, in quam reponat taxam præfinitam, illamq. in dies in libello, quem omnes substituti habeant, referre teneatur, habita mentione causæ in omnibus partibus, & singulis diebus pecuniæ prædictas vnà cum partitarum libello consignet Depositario, qui in capsula reponat.

Ex quibus soluatur illa merces, quam pro ratione laboris & scripturæ, eisdem ex præscripto in altera tabella conficienda iussu nostro, de distributionibus inter Cancellarium & singulos eius substitutos Notarios & scriptores, & alia Cancellariæ onera partienda, aut certum stipendium in earum locum vel supplementum per nos decernendum, quousq. experimento

facto per aliquod tempus, firmiter statuatur per nos tabella earum partitionum.

Pro grauioribus verò rebus, scilicet, quibus manum apponit ipse Cancellarius, ac editionibus processuum sententiæ & huiusmodi, in ijs remittat partem ad capsam depositariæ Generalis Cancellariæ; cuius curæ erit exigere totam constitutam taxam, seu portionem illam, quæ tunc ad bonum computum soluetur in ipsa capsula depositariæ generalis, ac in libro magistro rationum iudicis referendam; vltra quod de ea portione soluta, in margine ac sine processu mentio facta sit.

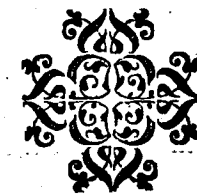
Cuius capsulæ clauis sint tres; & ita partita, vt altera sit penes præfectum executionis reformationum tribunalis; altera penes Cancellarium; altera verò penes Notarium illum substitutum, qui taxarum solutionibus Præfectus sit.

In fine verò mensis capsula illa generalis depositarij aperiat, his vocatis ac præsentibus, qui ipsorum clauis retinent; & pecunijs numeratis, computisq. factis omnium rationum ac partitarum, quæ in cuiuslibet substitutorum libello ac depositarij descripte reperiuntur, pecuniæ sic conseruatæ (deductis prius alijs impensis Cancellariæ nomine faciendis) inter Cancellarium, substitutos Notarios, & scriptores ad rationem constitutorum illis singulis emolumentorum diuidantur: & quidquid deesse contigerit ad integram solutionem dictorum emolumentorum prædictis ministris, & alijs impensis, totum suppleat mensa Archiepiscopalis.

Taxæ fori Archiepiscopalis, omnes editioni dantur, ac deinceps in loco Cancellariæ publico, in quo ab omnibus uideri & legi possint, continuè appensæ retineantur.

Quæcunq. expeditiones, alia uè taxata sunt, nihilominus quandocunq. Archiepiscopus ex causa sibi benè visa iusserit gratis expediri, gratis dentur ad eius præscriptum.

F I N I S.

RE

RELIQVA AD INSTRUCTIONEM ALIQUAM PERTINENTIA, vulgari sermone conscripta.

RICORDI

Di alcune cose cauate dal Concilio di Trento, e dal Concilio Prouinciale di Milano, e di alcuni disordini che nella Città sono; che sparsamente nelle lor prediche potranno i Predicatori a luogo e tempo, secondo le occasioni che haueranno, ricordar & auuertire il popolo, prendendo hor questo, hor quello ricordo nelle mani.

HE chi conosce alcuno Heretico, o sospetto di Heresia, lo denunci alli Superiori, cioè al Reuerendiss. Arciuescouo, ouero al Reuerendo Padre Inquisitore.

Che i Maetri da Scuola non leggano, ne facciano leggere à putti, libri che siano contra la pietà Christiana, e buoni costumi. Ma oltra le cose di humanità, gli ammaestrino anche nelle cose della Dottrina Christiana.

Che i padri e le madri mandino li suoi figliuoli le feste alle Chiese, ad imparare le cose pertinenti al viuer Christiano.

Che non si tengano in casa libri dishonesti e prohibiti.

Che le feste si santifichino come si deue; & non si vendano cose vietate; ne si tengano le botteghe aperte; ne si balli.

Che i fanciulli si facciano battezzare nel termine di otto giorni, & non si differisca più oltra; perche incorrono la scomunica quelli che in ciò sono negligenti; e si eleggano compari timorati di Dio, che à tempo possano esser veri Padri Spirituali d'essi fanciulli.

Che i publici Concubinarij, Vfurarij, e Bistemmatori, e simili altri huomini scelerati, se dopo ch'vna volta saranno ammessi alla comunione, torneranno al vomito, non saranno più ammessi, se in verità non si conosceranno emendati.

In Bulla Pij V. conceditur tantummodo trifidierum spatium.

Che gli ammalati si confessino quanto prima, e non differiscano più di quattro giorni; altrimenti non saranno medicati da medici; à quali sotto pena di scomunica lata sententia, è prohibito passato detto termine di medicare. Che i patroni, mercanti, ouero artigiani, non tengano in casa ouero in bottega, famigli ouero garzoni bistemmatori; se hauendoli vna volta ammoniti, non si faranno corretti.

Che in Chiesa, e specialmente mentre si predica, o si celebrano li diuini officij, non si passeggi; non si cianci, non si trattino negotij secolari, no si vagheggi, non si stia appoggiato à gli Altari, alli battisterii, à li lauelli d'acqua santa, ne con le spalle riuolte al Santissimo Sacramento, ne si stia in piede mentre si leua l'hostia, & il calice.

Che il matrimonio si celebri nel modo che ha ordinato il Sacro Concilio di Trento.

Che non si tengano in casa imagini profane, ouero lasciuie & dishoneste; & i pittori s'astengano di pinger tali.

Che chi entra nelli monasterii di monache senza licentia dell'Ordinario, cade in escommunicatione, o maschio, o femina che si sia, per il Decreto del Concilio di Trento.

Sess. 25. de Regul. & monial. c. 5.

Che chi mette in Monasterio alcuna figliuola, ouero per farla monaca, o per altra causa, contra sua voglia, cade in escommunicatione, per Decreto del medesimo Concilio.

Ibid. c. 18.

Si efforti il popolo alla frequentatione de' Sacramenti; & auisar tutti, che non stiano à confessarsi fino alla settimana santa; & riprender quelli, che ogni Anno mutano confessori.

Che quei che sono negligenti in pagar legati pii, non saranno assolti senza la precedente satisfattione; e parimente quelli che per testimonio falso in giudicio hanno dannificato il prossimo in robba o fama; il medesimo de gli Vfurarii.

Auisar il popolo dell'obbligo di digiunar tutta la Quaresima.

Ripreder il popolo de gl'infrascritti errori; cioè, delle Vsure, delle superstitioni, di strigarie, di carnalità, di crapule, e dell'andar alle bettole, & hostarie, e massime le feste; de i giuochi, delle pompe; e particolarmente le donne, e de' suoi bellerti, e rizzi, & abbellimenti; delle bugie de mercanti, de balli, e de suonatori che suonano le feste per guadagno; dell'andar alle perdonzanze per vagheggiare, e della irriuerenza che circa ciò si vfa alle Chiese, e scandali che si danno con le parole e coi gesti indecenti, dissoluti, & immodesti; di vender le feste cose non necessarie, e consequentemente prohibite.

AVVERTIMENTI Per il Sacramento della Cresima,

Da leggerfi da ciascun Curato della Città al suo popolo, nell'occasione dell'amministrazione d'esso Sacramento, che farà il Reuerendissimo Arciuescouo.

Professione che fa il Christiano nel Sacram. della Cresima.

NEL Sacramento della Cresima fa professione il Christiano d'essere soldato di Christo, e di combattere fortemente contra li vitiij e peccati; & in segno di questo il Vescouo batte con la mano quello che si Cresima; denotando, che si come dal canto d'Idio gli è dato in esso Sacramento forza copiosa per vincere tutti gl'inimici dell'anima; così loro si hanno da preparare à tollerare ingiurie, steti, e la morte, doue sia il bisogno, per amor di Christo.

Età conueniente p riceuerlo.

Et à questo effetto, chi fa tal professione, è bene che habbia qualche capacità per intendere il beneficio, e li doni e gratie dello Spirito Santo, che è per riceuere per mezzo di questo Sacramento: per tanto nissuno si appresenti à riceuerlo, che non sia entrato ne i do deci anni; quando però non ne habbia dal Reuerendiss. Arciuescouo espressa licentia. Dall'altra parte, chi è arriuato à quell'età, non douerà per nessun modo esser negligente nel venire à pigliarlo.

Preparatione.

Quelli che hanno da riceuere questo Sacramento, nel quale si conferisce la gratia del Spirito Santo, studino di prepararsi diuotamente con digiuni, orationi, & altre buone opere; e sopra tutto siano contriti e confessi diligentemente de suoi peccati. E quando andarano per riceuerlo, presentino la fede sottoscritta dal Cofessore, d'esserli confessati.

Compatri, e 4 commadre.

Quelli che hanno da combattere con l'arme materiali, massime non essendo esperti in esse, sogliono pigliar vn Padrino che gli ammaestri; così il Christiano pigliando questo Sacramento per entrar nella battaglia spirituale contra di tutti li nemici dell'anima, piglia vn Padrino, che per altro nome si chiama compare; acciò habbi di lui cura, e protectione, in ammaestrarlo, & aiutarlo: & in segno di questo, il compare nella Cresima tiene, e sostiene il figlio; dando ad intendere, che fino à quell'hora è stato debole & infermo, ma che per l'auenire sarà più galiardo; e bisognado, che lui l'aiuterà.

Però auuertischino li Compatri, che oltre l'obbligo che hanno con li suoi figlio; d'ingnarli le cose necessarie, come il Pater noster, l'Aue Maria, il Credo, & i dieci comandamenti, quando non li sapessero; sono etiam obligati à indirizzarli nella via delle virtù Christiane, con ammonitioni, e buoni esempj.

Li Compatri e comare contraheno con quello che tengono alla Cresima, certa parentela spirituale, come nel Battesimo: la qual impedisce il farsi matrimonij trà loro; & essendosi fatti, non vagliono, non vi essendo intrauenuto la dispensatione del santissimo Papa. E tale parentela spirituale è trà il compare, o commare, e quello che lui ha tenuto alla Cresima, e suo Padre e Madre.

Non si deue elegger in questo Sacramento, se non vn compare, ouero vna commare.

Non importa che il compare o commare sia parente à quello che ha da esser Cresimato, pur che non gli sia Padre, o Madre, o Marito, o Moglie.

Per maggior conuenienza e decoro d'honestà, offeruino le donne tenerli alla Cresima frà di loro, e gli huomini tra loro; e prima si presetino gli huomini tutti, e poi le donne.

Nessuno tenghi altri à Cresima, che non sia Cresimato egli prima; però chi non fusse, si può far prima Cresimare, e subito esser compare o commare ad altri.

Nessun compare o commare tenghi più di duoi o tre alla Cresima in vn medesimo di.

Nessuno che sia escommunicato, interdetto, ouero habbia peccati graui, e publici; o che non sia communicato alla Pascha prossima passata, ardisca farsi Cresimar lui, o tener altri à Cresima.

Nessuna donna venghi à riceuere questo Sacramento della Cresima, o à tenere altri alla Cresima, con vani ornamenti di capo, rizzi, fucio, bellerti, pendenti all'orecchie, o vestiti d'oro, ritagli, ricami, o altri simili sfoggiamenti. Et in somma sarà vestita con habito modesto e semplice.

Habito conueniente.

Ne parimente si presentino huomini per pigliar la Santa Cresima, o per esser compari ad altri, che siano vestiti con vani ornamenti d'oro e d'argento, ritagli, sfoggiamenti di berrete, con armi, & altre simili cose.

Ne alcuno vi vada, come da qualchuno si suole, con incompositione e longhezza di capelli che cuoprino la fronte; ne meno con la fronte bagnata di sudore, o con altra lordezza, onde se impedisca il ministrare gli questo Sacramento, o si faccia con indecenza d'esso.

Quelli che sono stati Cresimati vna volta, si guardino di farsi Cresimare vn'altra; perche questo è vn Sacramento che si riceue vn sol volta, come il Battesimo. quelli però che non si ricordano d'esser Cresimati, hauendo fatto la debita diligenza di saperlo dal Padre o Madre, o altri che lo potessero sapere, e non trouando alcuna certezza, deouono farsi Cresimare.

Niuno si faccia Cresimare due volte.

Ogniuno venghi à Cresimarli quella mattina, & in quella Chiesa che si è deputata per ministrare in essa questo Sacramento alle persone della sua Porta; ne alcuno s'appresenti

Ne fuori della Chiesa deputata.

- Portino il bollettino. 18
- Siano digiuni. 19
- Dicasi nel riceuero. 20
- Ninno si tocchi la fronte. 21
- Non si parti prima della benedictione. 22

dette auuertenze. Sarà però cosa conueniente, che'l Curato auisi questi tali di ciò prima secretamente, o alla presenza d'vna o due persone probate, acciò che non vengano à riceuere publica vergogna, presentandosi alla comunione, la quale deue esso negargli, come s'è detto di sopra; massime c'hauerà commodità di farlo, douendo loro presentargli di tre di innanzi la fede di essersi confessati, quando si confessino da altri, che dal proprio Curato.

Ma se fosse secreto l'impedimento; e lo sapesse fuor di confessione, faccia seco il medesimo officio & instantia con ogni carità secretamente, perché non venghino à riceuere la comunione ne in quel stato; non già glie la neghi, quando si presentassero publicamente à comunicarsi. Se anche fusse secreto, in modo che lo sapesse solo in confessione, non deue far seco altro fuor di confessione, che raccomandarlo à Dio con oratione, e se si presentasse alla comunione, non può negargliela.

Ma quando il Curato hauesse dubio, se quello impedimento fosse publico, o notorio, o no; se è nella Città, ricorra al Vicario nostro generale; e se è nella diocesi, al Vicario foraneo; e conferisca seco, e faccia quanto da lui gli sarà ordinato: e se al Vicario foraneo resterà alcun dubbio, ne dia auiso à noi.

Non admetta alla comunione alcuno c'habbia commesso peccati publici, o notorij, prima che habbia publicamente satisfatto al scandalo, o mal esemplo dato publicamente; ancor che habbia fede legitima d'essere assoluto da penitenti nostri, o altri confessori etiam regolari. Ne meno admetta quelli, che fossero obligati secondo gli ordini del Concilio di Trento, o de nostri Sinodi Prouinciali, o de sacri Canonj à far penitenza publica, ouer anco solenne, per qualche delitto commesso publicamente in conspetto di molti, d'onde altri fossero commossi & offesi per il scandalo, douendo simil persona fare publicamente condegnà penitèza secondo la qualità della colpa, acciò che riuochino alla retta via co'l testimonio de la sua emendatione, quelli che co'l suo esemplo hanno prouocati al male; eccetto però se gli constasse, che questa sorte di penitenza gli fosse stata commutata da noi in altra.

Quando li putti o putte della sua Parochia sono già peruenuti all'età di dieci anni, si che sia no vicini ad habilitarsi presto à riceuere la santissima comunione, non lasci che per negligenza sua, o de i Padri o madri loro, procedano più oltre ne gl'anni senza godere di questo spiritual thesoro, come alcune volte habbiamo trouato, che alcuni hanno scorso con gran trascuragine e crassa ignorantia molti anni: ma quanto prima diligentemente gl'instruisca delle cose necessarie, per poter riceuere degnamente il Santissimo Sacramento, e ben instrutti che saranno delli innumerabili frutti che da esso si cauano, e con quanta humiltà, reuerenza, e purità

Diligentia de' Curati verso quei che prene gono alla debita età di comunicarsi.

purità di conscientia si debba riceuere, li faccia comunicare: e per questo specialmete nella prima settimana di Quaresima, o se meglio gli parerà, nelle feste di Natale, & altre dell'inverno, massime nelle Ville, per maggior commodità di quei figliuoli che in altro tempo sono più occupati nella pascoli delle bestie, & altri essercitij simili, recognosca dal stato delle anime, e con altri modi, quelli che saranno peruenuti alla sodetta età, e li chiami à se separatamente, o molti insieme, e gl'instruisca come è detto di sopra: sceligia poi quelli che con questa diligentia, o altra che farà, dopò si saranno habilitati à poter comunicarsi nella Pasqua prossima, quali admitterà, rimettendo gli altri ad altro tempo per far seco noua diligentia in questo.

Auuertisca di non admettere alcuno alla prima comunione, se oltre la sodetta diligente instruzione, non l'hauerà confessato tre o quattro volte.

Quando però alcuno de i figliuoli della sua parochia sia solito di confessarsi da alcun altro confessore approbato da noi, e gli faccia constare per fede del confessore che esso sia idoneo, e da lui instrutto sufficientemente à riceuere la santissima Comunione, e che da lui si sia confessato almeno tre o quattro volte, & esso conosca quello per confessore approuato da noi, e timorato di Dio, e pio; lo puotrà admettere alla comunione sopra quel testimonio, se bẽ non haurà esso Curato vsto le diligentie sopra scritte: altrimenti anch'esso facci il suo debito; interroghi il figliuolo, e riconosca come sia sufficientemente instrutto; e supplicha quel che bisogna per questo conto; e poi che li parerà bẽ instrutto, gli ministri il Santissimo Sacramento della Eucharestia, senza che in tal caso aspetti d'hauerlo confessato tre o quattro volte, poi che in questo supplisce la fede del confessore.

Ma quando gli consti per fede pur del confessore scritta, che gli sia già stata amministrata la prima comunione da esso confessore, lo puotrà anche lui admettere nella Pasqua, & in altri tempi dopò.

Diligenza verso gli altri. Dia il Curato questa medema instruzione alli adulti anco, particolarmente à quelli, che si comunicano di raro, & vniuersalmente tutto il suo popolo in tutti i giorni Paschali, & altri, quando comunicherà frequenza di persone.

Comunione Pasquale. Il Curato nella Pasqua comunichi nõ solo quelli che in quel tempo si trouarano habitare nella sua parochia; ma quelli ancor che vi saranno habitati la maggior parte dell'anno, o almeno sei mesi. In oltre quelli, che vi saranno andati ad habitare, se ben di pochi giorni o mesi innanzi, cõ animo però di fermarsi e stanciarui, ouero esibiscano facultà ottenuta in scritto da noi, o dal suo paroco, di potersi comunicare in altro loco.

Di più nella diocesi quei viandanti anche, o forestieri, che per passaggio vi capitaranno negli giorni Paschali.

Ma nella Città questi forastieri o viandanti si deuerano tutti comunicare solo nella nostra Chiesa Metropolitana.

Auuertirà nõ dimeno il Curato, o sia della diocesi, o sia della Metropolitana, prima che li comunichi, di notare sopra d'un libro appartato il nome, e cognome, il loco dell'origine, ouero domicilio di quelli viandanti e peregrini che si comunicaranno: e conserui detto libro presso di se fidelmente, & in oltre frà 15. giorni, ne dia nota à noi in scritto, sotto scritta & affirmata di sua mano.

Quando alcuno, che hauesse habitato nella diocesi sei mesi, & altrotanto nella Città sotto vn'altra Parochia, ritorni dopò Pasqua in quella Parochia, nella quale non si farà comunicazione, esibisca frà tre giorni à quel Curato la fede d'essersi comunicato; e non lo facendo, esso curato lo reputi, e faccia seco come con gli altri non comunicati alla Pasqua.

Se alcuno hauendo dimorato la maggior parte dell'anno nella diocesi, non si sarà comunicato la Pasqua da quel Curato, nella cui parochia harà dimorato quel tempo, benchè dica di essersi comunicato altroue, nõ dimeno si proceda contro di esso, come se fosse vno di quelli, che hauesse habitato tutto l'anno nella sua parochia.

Non admetta, ne accetti il Curato escusatione alcuna di qual si voglia della sua Parochia, che non sia comunicato nella sua Chiesa la Pasqua, benchè allegghi qual si voglia impedimento, di non hauer potuto comunicarsi in essa, o hauer hauuto causa legitima di comunicarsi altroue, & esibisca fede autentica, o altra probatione d'hauerlo fatto; ma lo rimetta à Milano à dedurre innanzi à noi le sue ragioni, assignandoli dodeci o quindici giorni al più, dentro il qual termine, se non gli esibirà l'admissione & approbatione nostra delle sue escusationi, o commissione di soprasedenza, o altro ordine nostro, l'habbi per non comunicato, e proceda con lui, come con gli altri non comunicati alla Pasqua.

Il medesimo faccia con ciascuno, che nella Pasqua si troui absente dalla diocesi, se dopò che sarà ritornato, fra 15. di non si confessi e comunichi nella propria parochia; ouero frà detto termine non gli esibisca lettere nostre, per le quali se gli commetta, che lo debba admettere per comunicato, perche habbia esibito à noi fede in scritto del curato, & ordinario del loco, doue sarà stato in quel tempo Paschale, nel modo, che si ordina nel Concilio nostro terzo Prouinciale, di essersi all'hora comunicato. Il Curato nella Quaresima alcune volte, e particolarmente nella Domenica delle palme, per se stesso, e per i Predicatori, doue ne sono, auuertisca il suo popolo, che ciascuno venendo à la

Tit. que ad Sacram. Euch. pa. 92. §. Quicumq. Diligenza nel far esibire i bollettini della comunione nella Pasqua.

com-

comunione Paschale, porti il bollettino, nel quale sia scritto il suo nome, cognome, e la casa doue habita, per lasciarlo ad esso Curato: e che altrimenti non sarà ad messo; come in fatto gli ordiniamo, che senza esso bollettino non admetta alcuno.

Nel tempo poi dell'amministrarsi la Santissima Comunione nella Pasqua, deputi persona della quale si fidi, e quale doue si può, sia almeno chierico, che con la cotta, prima ch'esso cominci a comunicare, dia principio à raccogliere li bollettini da quelli, che si verranno presentando alla comunione: e cominci à far questa raccolta di modo, che preuenga sempre il sacerdote d'vna ò due persone, e non più, ad ogni schiera; e nel riceuere ciascun bollettino, lo legga subito in voce tale, che il sacerdote, e quattro ò cinque delli più vicini di quella schiera possano sentire; & così letto, subito l'infilzi, ò metta in vn sacchetto decente, e così faccia di mano in mano de gli altri per ordine; e subito finita la comunione, li consegna tutti in mano al Curato: quale quanto prima gl'incontri col stato delle anime, ò quinteretto alfabetico d'esse, per vedere chi si sarà comunicato, o no, e conserui li bollettini, per hauerli pronti in mostrargli ad ogni requisitione nostra, e del Vicario foraneo nella diocesi.

Non potendo il Curato hauer persona ecclesiastica p questo effetto, pigli qualche scuolare, ò altra persona diuota, e fida, che sia pratica della parochia; e quando fosse così picciola e solitaria villa, che non si trouasse iui persona che sapesse leggere, o fosse atta à questo; il Curato douerà egli prima hauer fatto li bollettini, e dato il suo à ciascuno, che lo presenti in quell'atto della Comunione, in mano di chi hauerà egli deputato, d'adoglielo spiegato, perche non gli possa dare dui per vno, seruato nel resto il modo come di sopra.

E se bene non si potrà leggere all'hora, nondimeno questa diligenza congiunta con l'occhio del Curato nel comunicare, e col riuedere poi i bollettini che saranno stati fatti da lui, e scontrare il numero d'essi, con la nota che deurrà hauer tenuta del numero di quei bollettini ch'auerà dato fuori, potrà facilmente assicurarlo che non gli sia fatta fraude, massimamente in vna terra ò villa picciola.

Il Curato il giorno di Pasqua, & il Lunedì e Martedì seguente, per la trina monitione ammonisca il suo popolo, che tutti debbano esser comunicati per tutta l'ottaua di Pasqua; e che tutti quelli che non si saranno comunicati, passato quel tempo, senza altra monitione li publicarà per ordine nostro interdetti dallo ingresso della Chiesa secondo la forma delli sacri Canoni: Et esso Curato faccia anco priuatamente per tutta l'ottaua, con quelli ch'aueranno mancato, i debiti officij di Charità, acciò che satisfaccino al loro obligo Christiano; e non satisfacendo, passata l'ottaua, nel primo

giorno subsequente, e poi anche nella festa prossima publichi interdetti dalla Chiesa quelli, che in effetto non si saranno comunicati, seruando nella publicatione la infra scritta forma. *D'ordine dell'Illustrissimo e Reuerendissimo S. Cardinale S. Prassede Arcivescovo della Santa Chiesa di Milano, &c. Si dichiarano interdetti dall'ingresso d'ogni Chiesa, e come escommunicati, condannati alla sepultura del Terrazzo in euento della morte senza euidenti segni di penitenza gli infra scritti, per non si esser comunicati nella Pasqua di Resurrectione di nostro Signor Gesù Christo prossima passata, come commanda la Santa Madre Chiesa.*

Diamo però facoltà al Curato di sopra federe dall'interdetto per tutta la settimana che segue dopò l'ottaua di Pasqua, contra alcuni particolari, che pareffe à lui essere così ispediente per qualche buon fine.

E se è curato della diocesi, cōcediamo che possa sopra federe anco per l'altra subsequente settimana seconda dopò l'ottaua, hauendone licenza, ò commissione dal Vicario foraneo, di modo tale che chi si comunicarà fra questo termine di sopra fedenza come è detto di sopra, se ben non l'hauerà fatto nel tempo debito secondo l'ordine della Chiesa, nondimeno se gli farà gratia di non interdirlo, ma hē dourà il Curato in tal caso correggere questa negligenza ò contumacia con qualche penitenza spirituale à suo arbitrio.

Ma sia auuertito il Curato, e Vicario foraneo, à non usar questa facoltà se non con gran consideratione, e graui cause.

E se pur anche fosse alcuno, al quale per grauissima causa giudicasse, che si douesse dare maggiore sopra fedenza, n'auisará quanto prima dopò Pasqua, e ci risolueremo secondo che ci parrà conforme all'honor di Dio, seruizio di quell'anima, e cōseruatione della disciplina ecclesiastica.

Non intēdiamo già che si proceda all'interdetto cōtra quelli, à quali esso Curato hauesse per rispetti conuenienti commandato di differire per qualche tempo la comunione per maggior aiuto delle anime; ma di essi subito con sue lettere ci dia nota, e delle cause perche voglia che differiscano, quando le sappia fuor di confessione, e parimente quello che gli occorrerà sopra ciò, acciò che possiamo dargli ordine, & il rimedio che deurrà usare per salute delle anime loro.

Parimēte ci dia nota in scritto per tutta la settimana seconda dopò l'ottaua se è nella Città; e terza se è nella diocesi, di quelli ch'auerà interdetti, e di quelli anco, con quali hauerà usato della facoltà di sopra federe dall'interdetto, quando bene hauessero satisfatto nel termine della sopra fedenza, & insieme delle cause, quando le sappia fuor di confessione.

Gli interdetti publicamente dallo ingresso della Chiesa, perche cōfessati, come è precepto della

Quei che non si son comunicati nella Pasqua si publicano per interdetti dalla Chiesa.

la Santa Madre Chiesa, nella Pasqua non si sono comunicati, non si assoluino & liberino dallo interdetto, se prima oltre la debita satisfatione proportionata al scandalo ch'aueranno dato, non lo assicurano di confessarsi e comunicarsi, & esser obediēti per l'auuenire al li commandamenti della Chiesa, e specialmente à questo, di confessarsi e comunicarsi nella Pasqua; e dopò che saranno liberati, il Curato publichi al popolo la sua liberatione.

Il Curato douendo ministrare la Santissima comunione al Popolo in Chiesa, ò sia nella Messa, ò fuori d'essa, offerui diligentemente il decreto del primo nostro Concilio Prouinciale, di comunicare gli huomini separatamente dalle donne.

Il che potrà fare facilmente in alcun de i modi infra scritti.

Prima nel tempo della Pasqua diuida quelli giorni, ne i quali comunemente si suol comunicare il Popolo, assegnandone alcuno particolarmente per far la comunione de gli huomini, & in quel giorno comunichi gli huomini solamente, & alcuno per far la comunione delle donne, e parimente in quel giorno comunichi solamente le donne; e faccia così à tempo questo assegnamento, che lo publichi in Chiesa nel giorno della Domenica delle palme.

Ma se alcuno (come molti sogliono) vorrà cōmunicarsi più volte in questo tempo Pasquale, e per questo, ò per altra causa particolare desiderarà comunicarsi nell'istesso giorno assegnato per le donne, ò qualche donna nel giorno assegnato per gli huomini, potrà nondimeno ministrargli il Santissimo Sacramento dopò la comunione di quelle persone, alle quali sarà assegnato quel giorno.

Potrà ancora senza far la diuisione delli giorni, quando la Comunione si faccia fuor della Messa, eleggere due altari, vno per gli huomini, e l'altro per le donne, li quali siano vno per banda della Chiesa, di modo che non siano necessitate à incontrarsi le donne con gli huomini nell'andare e ritornare dalla comunione. Et il Curato cominciando prima dalla parte de gli huomini à riconciliarli, se non saranno riconciliati, poi à comunicarli; come hauerà comunicato vn pezzo da quella parte, vada dall'altra parte delle donne facendo il medesimo, poi ritorni dalla parte de gli huomini; e così à vicenda venghi à comunicarli tutti senza fare aspettare noiosamente le donne sin al fine.

E doue saranno più Curati in vna istessa Chiesa, potrà anche farsi con questa diuisione di altari la comunione nella Messa, & vno potrà attendere alla reconciliazione, poi celebrare, e ministrare la comunione dalla parte de gli huomini, e l'altro dalla parte delle donne; e così faccia ogn'altro confessore approbato, che si trouarà all'hora in quella Chiesa, quāto al vdir

le confessioni, ò ueramente mutaranno luogo alcuna volta scambievolmente fra loro, per lo disfare à chi da ciascun lato desiderasse confessarsi più da vno che dall'altro. In ogni caso doue sarà alcuno d'essi, che habbi facoltà delli casi riservati da noi, passi hora dalla banda de gli huomini, hora da quella delle donne, acciò che chi hauerà bisogno di lui in questo particolarmente, vi possa andare senza dare sospitione alcuna de li consistenti alli circostanti. Doue sia poco numero di anime, comunichi nell'istesso giorno prima gli huomini poi le donne, facendo che tra tanto che comunicarà gli huomini, le donne stiano nella parte della Chiesa assegnata loro; così faccia cō gli huomini, mentre le donne si comunicaranno.

Questo terzo modo si offerui sempre nelle cōmunioni che si fanno fra l'anno per qualche solennità, ò per deuotione; saluo se per la numerosità del Popolo non pareffe meglio al Curato di seruare il modo di diuidere gli altari, com'è detto di sopra, poiche in simile occasione non si può usare il primo modo di diuidere i giorni.

In quelle Chiese doue alle volte per qualche impedimento non si potesse seruire d'alcuno delli sodetti modi, si tollera che si mettano due schiere di banche fuori della cappella grande, distante l'vna dall'altra due ò tre braccia nel medesimo dritto, si che occupino quasi tutto il trauerso della Chiesa; e sia de gli huomini quella schiera, che sarà posta nella parte della Chiesa assegnata à gli huomini; e delle donne, quella che sarà dalla banda assegnata ad esse donne; facendo che tutti stiano volti con la faccia verso la testa della Chiesa, & in questo modo cōmunichi prima vna schiera di huomini, poi vna di dōne, e così seguiti alternatamente, finche sarà finita la comunione.

Per ministrare il Santissimo Sacramento con decenza, e sicurezza de pericoli, che non cada in terra qualche particola ò frammento, si proueda in ogni Chiesa Parochiale delle infra scritte cose da gli scuolari del Corpus Domini, cō l'aiuto se sarà bisogno, di qualche raccolta di li mosina, che si faccia nel popolo di quella Parochia per questo, ò cōtributione del Rettor della Chiesa, secondo che comportarà la qualità delli suoi redditi.

Di banchi in numero sufficiente per li circoli ò schiere delle cōmunioni più numerose, com'è la Pasquale, le quali banche siano alte da terra vn braccio & vn quarto.

Di touaglie, ò seruiette, ò tele bianche, quali siano lunghe, & in numero tale, che sia à sufficienza per coprir tutte le sodette banche, e per poterli mutare e lauare spesso à i suoi tempi fra l'anno; e siano larghe quant'è l'altezza della tela nostrana, acciò che coprano tutte le banche.

Di quattro almeno, ò più seruiette di tela di lino sottili, che siano sepiici senza lauoro alcuno

ppp nel

Apparato necessario per ministrare la Santissima comunione.

Banchi.

Touaglie.

Seruiette.

nel mezo, ò dalle bande, se ben potranno effere lauorate da i capi, longhe da due ò tre braccia, alte quanto è l'altezza della tela nostrana. Queste sono per tenerfi sotto la pisside e le mani del Sacerdote, mentre che andarà comunicando li circoli di persone che saranno dietro alle banche sodette, e potranno anche seruire per tenerfi similmente sotto, quãdo si comunicano gl'infermi.

Scabelli per la purificazione cò sue seruiette Di dui scabelli decenti per prepararui sopra le cose necessarie per la purificazione nel luogo istesso, doue staranno le persone deputate à dare la purificazione nelli capi de circoli ò schiere di quelli che si comunicheranno, come si dirà più à basso.

Di 4. seruiette conuenevoli per poter coprire quelli scabelli.

Vasi.

Di 4. vasi che siano netti e lucenti, per gouernare dentro il vino da purificare; e di quattro altri vasi piccioli, per dare à ciascuno la purificazione: li quali vasi siano della forma, che se gli darà per ordine nostro.

Nè più lasci il Curato, che persone particolari faccino portare iui suoi vasi, ne bicchieri, ne vino particolare per la sua purificazione.

E parimente di seruiette picciole, almeno quattro, per asciugar la bocca à quelli che si faranno purificati.

Le quali tutte touaglie, seruiette, vasi grandi e piccioli si lauino spesso, e si conseruino sempre per questo effetto netti e mondi in sacrestia, ne si adopriano mai ad vso profano.

Cerei e torchie

Vi siano sempre pròti 6. cerei honoreuoli, per accendere sopra ogni altare, innanzi al quale si farà la comunione fuori della Messa, per tutto quel tempo che durarà essa comunione; e due torchie, ò cerei grossi, per portare sempre innanzi al Sacerdote, quando farà la comunione, ò per mettere dalli capi delle schiere, ò banche, e circoli delle persone, che si hanno à comunicare, come si dirà qui à basso.

Ministrie ecclesiastiche, e loro officio.

In ogni luogo doue si ministrerà in Chiesa la Santissima comunione, vi siano, doue sarà possibile, otto ministri ecclesiastici; li quali con cotta seruino al tempo delle communioni, massime numerose, per fare gl'infrascritti officij.

Vno che nella Pasqua, prima che il Sacerdote cominci à ministrare la Santissima comunione, dia principio à raccogliere li bollettini di quelli che si presenteranno alla comunione, li legga, e consegnì, come è detto al suo luogo. Vn'altro, doue è vso che le persone si presentino alla comunione con vna candela accesa in mano, che preceda à quello delli bollettini, di due persone per schiera; il quale con vna mano vada pigliando le candele, e le estingua in vna cassetta di legno che hauerà nell'altra mano, la quale habbia nel fondo vn poco d'acqua, accioche non faccino fumo.

Il quale vso di presentarsi con le candele accese nella comunione, che restano poi alla Chiesa, ò al Curato, per mettiemo che si offerui

doue hora si troua, nella comunione sola della Pasqua; e per li misterij santi che contiene, e per vna certa ricognitione del Curato; purchè si smorzino, come è detto di sopra, prima che il Sacerdote s'accosti à quello che vuol riceuere la comunione: mà ne gli altri tempi lo proibiamo, per le incommodità e pericoli, che come l'esperieza ci mostra, porta à questa ministratone.

Dui altri, vno de quali stia dalla banda destra del Sacerdote, l'altro dalla sinistra, che tenghino sotto la pisside e le mani di esso mentre va comunicando, e sotto il mento di quelli che si comunicano, vn panno di lino, accioche non caschi fuor di quel panno particola ò frammento alcuno per qual si voglia accidente: E questi cò'l panno sodetto, potranno bastare senza altro apparecchio di banche e sue touaglie, quãdo si facesse nella Messa, ò fuori di essa all'altare vna comunione di poco numero d'anime commune di dieci ò dodici persone.

Dui altri, i quali tenendo in mano due torze ò cerei grossi accesi, precedano sempre il Sacerdote mentre va ministrando la santissima Comunione; ouero quando il circolo ò schiere siano breui, stiano genuflessi cò tutte due le ginocchia in terra, vno p capo del circolo, ò schiere. Altri dui, i quali stiano vno per banda della Chiesa, per dare la purificazione à quelli che si faranno comunicati; e stiano in loco tale, che quelli che pigliaranno la purificazione, nõ voltino le spalle al Santissimo Sacramento, ne dia no impedimento à quelli che voranno andare à comunicarsi, ne tra loro faccino cõfusione, ne essi siano impediti in far l'officio loro condecientemente e come si conuiene.

E quando farà tempo che faccino il suo officio, ogn'vno di loro terrà con la man dritta il vase picciolo, nel quale porga la purificazione, e con l'altra mano la seruietta da asciugarli la bocca quelli che sono purificati, hauendo preparato appresso di se vn scabello da vn canto còperto d'vna touaglia, sopra la quale vi siano li duoi vasi grandi, vno col vino, e l'altro con acqua netta, & vn'altro vase picciolo, perche così si possa dar acqua à chi non soglia mai bere vino, e rinfrescare i vasi piccioli, ò mutarli alcuna volta.

Ma quando il Curato per le cõmunioni più numerose giudicasse più ispediente per maggior commodità, e manco tumulto, ò disturbo, far dar la purificazione al popolo prima che si par ta dalla istessa banca doue s'è comunicato, in tal caso l'apparecchio del scabello & altre cose sopradette per essa comunione, hauerà da essere in vn sol loco della Chiesa, da vn lato dell'altare innanzi al quale si fa la comunione; & i due ministri per la purificazione non staranno separati al loco designato di sopra, mà tutti due insieme s'aiutaranno à dar essa purificazione, tenendo vno dalla man destra il vase picciolo cò'l vino cò'l quale si habbino à purificare,

e dal-

è dalla sinistra la seruietta, e porgendo à ciascuno cõmunicato prima esso vase e vino, poi la seruietta d'asciugarli.

Benche meglio sarà, malsime quando si purificaranno donne, che porga il vino da purificarsi, e la seruietta da asciugarli solo alla prima persona del circolo, & essa poi porga le cose sudette à chi le viene appresso, e così di mano in mano fino al fine di quel circolo ò schiera; doue poi il ministro ripigli il vase, e la seruietta, e torni da principio del nouo circolo; l'altro gli anderà appresso sempre con li duoi vasi grandi, vno del vino, e l'altro dell'acqua, per supplire nel vase picciolo secondo il bisogno il vino, & anco l'acqua per rinfrescarlo spesso, e per ogni altro bisogno.

Ma in questo caso auuertiscano di non dar, ne lasciar pigliar la purificazione ad alcuno, se nõ qualche breue spatio dopò che sarà comunicato, come d'vn *Pater* & vn' *Aue Maria*: e per questo non comincino à dar la purificazione al circolo, sino che sarà già comunicato fin'à otto persone, e così si vadi sempre porgendo la purificazione dietro al Sacerdote che va comunicando, con distanza dal vase della purificazione al Sacerdote di otto ò più persone.

Doue e quando non si possono hauer chierici, ò non in tanto numero, ò quanto ricercano i bisogni de quali si è detto di sopra, potranno seruire per necessitã in alcune delle cose sudette, ò putti con vesti longhe e cotte condecienti, ò in difetto loro alcuni scolari del Corpus Domini; i quali per questi, e molti altri seruitij che potranno far nel portarsi il Santissimo Sacramento à gl'infermi, prouedano quanto prima di quattro ò sei abiti come quelli delli discipolini, ma senza coperta del capo, e doue si possi, di tela san gallo, e color rosso, de quali si vestano quelli Laici scolari, che seruiranno ad alcuno delli sodetti officij.

In ogni caso, doue alcuna volta non si potesse hauer tutto questo aiuto, quelli dui che riceueranno le candele, e li bollettini di quelli che si comunicheranno, già non faranno bisogno fuor delle communioni Paschali; si puotrà anche supplire al bisogno di tenere le due torze ò cerei accesi, con mettere le istesse torze ò cerei in candelieri ò cangelle fermate da i lati del le schiere ò circoli di quelli che si comunicheranno, senza che alcuno le tenga in mano: ne anco saranno necessarij quelli dui deputati per la purificazione del popolo, potendosi mettere vn solo, ò anco niuno, quando si dia la purificazione, non nelle schiere, ma da i lati, doue vadino le persone Communicate partendosi dal le banche ò schiere, oue si fa la Comunione; nel qual caso basterà apparecchiare in loco cõueniente sopra li scabelli e touagliole come s'è detto, duoi vasi grandi, l'vno cò'l vino, e l'altro con l'acqua da purificare, i vasi piccioli per porgere, e riceuerli la detta purificazione, e le ser-

uiette d'asciugarli; e lasciare che ogn'vno, cõm'è Comunicato vada di mano in mano à purificarsi da se stesso, senza che vi assista alcuno.

Et all'ultimo per necessitã si potrebbe anco cõmunicare con le banche sole, e sue seruiette ò touaglie sopra senza li duoi da i lati del Sacerdote che teneffero sotto il panno.

Le persone quali haueranno à seruire nella comunione delle donne, in portare li cilindri, ò tenere sotto le seruiette, ò in dare la purificazione, quanto più si possi, siano approuate, di buoni costumi, e mature d'anni, ò all'incontro di età puerile, e simplici.

Quando occorre al sacerdoti di ministrare la cõmunione fuor della Messa, ancor che fosse subito fornita essa Messa, non ministri con gli habiti con che si trouarà hauer celebrato, ma se ne spogli, e la ministri vestito solamente di cotta e stuola.

Il Curato nella Pasqua egli stesso e non per altro Sacerdote comunichi tutti quelli che habitano nella sua parochia, saluo se non fosse necessario per la numerosità del popolo che pigliasse alcuno in aiuto; nel qual caso pigli Sacerdote molto pratico, e conoscente delli huomini della parochia, & aueduto, perche non li sia fatta qualche fraude nell'ordine che si è dato de i bollettini da presentarsi nell'atto della Comunione.

Il Curato occorrendogli ministrare la Santissima Comunione al popolo fuori della Messa, faccia che siano apparecchiate tutte le cose di sopra ordinate; se vi sono persone da reconciliare, vi attenda, e faccia che sopra l'altare siano accesi sei candelotti decenti; e poi prima che vadi all'altare, si laui le mani in sacrestia e si vesta di cotta e stuola, faccia accendere due torze ò cerei grossi, quali siano porrati da duoi chierici con cotta; e nell'intrar della cappella, nel piede della bradella nel mezo dell'altare faccia à capo scoperto verso il Santissimo Sacramento la debita genuflessione; e quando la pisside non sia sopra l'altare fuori del mondino, perche hauesse lui ò altro fatto la consecrazione delle particole in quella mattina, stando li duoi chierici sodetti, vno per banda della bradella, e con tutte due le ginocchia inginocchiati cò le torze ò cerei in mano, apra l'uscio lo del mondino, e come l'hauerà aperto, faccia di nouo la genuflessione, poi leui fuori del mondino la pisside, e la ponga così coperta sopra l'altare con il corporale sotto iui preparato e steso per questo effetto.

E come ve l'hauerà posta, leui alquãto il coper to della pisside, e riconoscendo con l'occhio le particole che vi sono, la cuopra e faccia vn'altra genuflessione.

Habbia per regola generale circa il far le genuflessioni al Santissimo Sacramento, che gioggedo all'altare, ne faccia vna all'ultimo grado; e prima che leui la pisside fuor del mondino poi-

chel'ha aperto, vn'altra; toltola fuori, e scopertala, vn'altra; quando l'ha riposta nel mondino, vn'altra; e quest'ordine tenga ogni volta che depone e ripiglia la pisside sopra l'altare, di far vna genuflessione volendo scoprirla o leuarla, vn'altra volta hauendola deposta o coperta.

Quando sarà per cominciare à fare la comunione del popolo nella Messa, o fuori, ritirandosi presso il corno dell'altare dalla banda del Vangelo, si volti con la faccia verso il popolo; e se non hauerà fatto quella mattina il sermone o predica prima in pulpito, ouero al suo tempo nella Messa, doue habbi detto alcuna cosa al popolo sopra la eccellentia e frutti mirabili di questo santissimo Sacramento, e sopra la preparatione con che si deue riceuere; farà all'hora questo officio, hauendo à comunicare più di vinti persone, o in circa: & auuertirà nel fine, che tutti stiano inginocchiati: e se è tempo Paschale, auisará, che se vi è alcuno che non sia di quella parochia, vada alla sua parochia à comunicarsi, come vogliono i Sacri Canonici che si faccia nel tempo della Pasqua; poi faccia far al popolo seco insieme il segno della Santa Croce, dicendo, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* E poi la confessione generale in lingua volgare, conforme all'uso di questa diocesi, finche ordinaremo altro, nella forma qui prescritta, senza diminuire, mutare, o aggongerui parola alcuna.

Io confesso à Dio onnipotente, alla B. Maria sempre vergine, al B. Michel Archangelo, al B. Giouanbattista, alli Santi Apostoli Pietro e Paolo, al B. Ambrosio confessore, à tutti li Santi, & à voi Padre; che ho peccato grauemente col pensiero, colla parola, e coll'opra, per mia colpa, per mia colpa, per mia grandissima colpa. Perciò prego la B. Vergine Maria, il B. Michel Archangelo, il B. Giouanbattista, li Santi Apostoli Pietro e Paolo, il B. Ambrosio confessore, e tutti li Santi, e voi Padre; che vogliate far oratione per me à Dio Signor nostro.

Fatta la confessione dal popolo nel modo sodetto, ello curato dica, *Deo gratias*, e seguiti. *Misereatur vestri omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis vestris, perducatur vos ad vitam aeternam. Be. Amen.*

Poi faccia con la mano destra il segno della Santa Croce sopra il popolo, e dica, *Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum vestrorum tribuat vobis omnipotens et misericors dominus. Be. Amen.*

Detto questo si riuolti all'altare, faccia la genuflessione, scuopra con la man destra la pisside, faccia la genuflessione di nouo, poi pigli con la man sinistra la pisside, e riuoltandosi al popolo pigli con le due dita della man destra vna particola, e la tenghi vn poco eleuata sopra la pisside, e dica al popolo; *Eleuate la mente vostra con ogni humiltà e diuotione, e dite tre volte come dirò io. Signor non son degno che en-*

trate nella casa mia, ma solo dite con la vostra parola, e salua sarà l'anima mia.

Come hauerà fatto dir seco tre volte le parole sodette, si parta dall'altare, andadogli innanzi li duoi chierici fodetti, e quello che hà da riceuere i bollettini, come s'è detto di sopra al suo luogo; e descenda alla schiera o circolo delle persone che vorrà comunicare, e prima di comunicare ciascuno, faccia con la particola il segno della Croce verso quello che vuol comunicare, e dica, *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam.*

Amen.

Nel fine delle quali parole gli porga il Santissimo Sacramento.

Auuertisca il Curato di non porgere il Santissimo Sacramento à persone che si trouino essere dietro quelli che sono in circolo o schiera, e specialmente che perciò in quell'atto della comunione non possono mettere il capo tanto innanzi, che il mento sia sopra della banca, e gli ministri possino tenerli il panno sotto, come s'è ordinato.

E questo per il decoro conueniente, e per il disturbo che si dà da questi tali, à quelli che sono nella schiera, e per euitar il pericolo che non caschi particola o fragmento fuori del detto panno, come s'è detto di sopra.

Andando il Curato da vn luogo all'altro per qual si voglia occasione con la pisside in mano, dopò che hauerà cominciato à ministrare il Santissimo Sacramento della Comunione, tenghi sempre le due dita con le quali si ministrano vnite insieme sopra di essa pisside; e sempre che gli occorra riponere la pisside sopra dell'altare, absterga bene le due dita sopra di essa, per farui cader dietro quei fragmenti, ch'esso vedesse che gli fossero restati attaccati nel ministero della comunione, o sia per far all'hora ablutione d'esse dita, o no, secondo che si dirà più à basso.

Finito c'hauerà di comunicare, se ne torni all'altare, e riposta la pisside nell'altare sopra del corporale, la ricuopra con il suo coperchio, di poi faccia la genuflessione.

E se la comunione si ministrerà fra la Messa, faccia quello che bisogna sin'al fine della Messa, come si dirà nelle auuertenze della Messa: ma se è fuor della Messa, subito faccia l'ablutione de detti con i quali hà toccato il Santissimo Sacramento, con vino sopra il calice, e si asciughi le dita con il purificatore, poi si riuolti al popolo e serui il modo qui prescritto in darli la beneditione.

Auuertendo se comunicerà se non huomini, di lasciar nell'oratione quelle parole, & *sororibus*, & all'incontro, se comunicerà se non donne, di lasciar, *Fratribus*, e di dirla in singulare quando comunicasse vna sol persona, dica dunque.

Dominus vobiscum.

Be. Et cum spiritu tuo.

Domine sancte pater omnipotens, aeternus Deus, te humiliter deprecamur; ut accipientibus fratribus & sororibus nostris sacrosanctam Eucharistiam Corporis & Sanguinis Domini nostri Iesu Christi filij tui, & anima & Corporis sit salus. Per eundem dominum nostrum, &c.

Be. Amen. Ps. Dominus vobiscum.

Be. Et cum spiritu tuo. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Ps. Benedicat & exaudiat nos Deus, e nel dirlo segni se stesso, poi segue, Be. Amen. Ps. Procedamus cum pace.

Be. In nomine Christi Ps. Benedicamus Domino, giungli le mani insieme. Be. Deo gratias. Ps. Pax & benedictio Dei Patris.

Queste parole dicendo, faccia tre segni di Croce al popolo *+ omnipotentis, & Filij, + & Spiritus + Sancti, descendat super uos, & maneat semper. Be. Amen.*

Il vino dell'ablutione douerà il Curato se comunicerà fra la Messa fumerlo lui, nel modo che si dirà nelle auuertenze della Messa, altrimenti potrà offeruare vno de questi infra scritti modi in farlo fumere.

Prima hauendo à comunicare persona che sia in sacris, l'auisi che non si purifichi sin al fine della comunione, & à questo faccia poi nel fine fumere tutta l'ablutione c'haurà fatta nel calice. Secondo non hauendo persona in sacris, potrà dar quel medesimo auiso à qualche chierico che se habbia à comunicare, offeruando il medesimo, eccetto che voterà l'ablutione del calice in vn vase della purificatione & in esso gliela porgerà; e non hauendo chierico, potrà dar il medesimo auiso à vn laico, facendolo aspettare à purificare, e facendo fumer l'ablutione pur uotata dal calice nel vase come di sopra.

Auuertisca anco se andasse in longo assai la comunione, di non lasciar restarli attaccato à le dita quell'humidità, che suole per il frequente toccar il Santissimo Sacramento con le dita bagnate ne la bocca di molti che si comunicano, dal che può nascere schifo à gli altri c'hanno da comunicarsi, o pigliar poi l'ablutione; per la qual causa farà impediente andar all'altare, e far l'ablutione vna, o due, o più volte fra mezzo di tutta la comunione secondo il numero, e tutte le ablutioni si potranno far in vn medesimo calice, e darle ad altri à fumere, come si è detto di sopra.

E ritornando à comunicare, non accaderà che faccia di nouo la confessione, ma replicar solamente quelle parole. *Signor io non son degno &c.* Eccetto se facendosi la comunione fuori della Messa, non s'interponesse qualch'altre azione di ascoltare la confessione o reconciliazione d'alcune persone: nel qual caso si laui le mani, e faccia anco dire la confessione nel modo come di sopra.

Auuertisca anco, che quando in questa comunione seruasse il secondo modo proposto di sopra, da tenerli in comunicare gli hu-

mini diuisi dalle donne, cioè hauesse apparecchiato à due altari nel medesimo giorno; in tal caso dopò che habbia prima dato principio alla comunione de gli huomini, & habbia comunicato vn pezzo dalla lor parte, volèdo partire per andare à comunicare vn'altro pezzo dalla banda delle donne, deponga sopra l'altare la pisside, e sopra di essa alterga li detti, e la cuopra, e faccia la genuflessione.

Poi vadi al corno dell'epistola, & iui faccia l'ablutione delli detti con vino, ouero con vino & acqua, e li asciughi col purificatore, dopò questo riuoltandosi al popolo con la faccia, dica l'oratione. *Domine sancte pater &c.* Posta di sopra, e dia la beneditione con la destra à quelli huomini che si faranno comunicati; poi ripigliando la pisside nella mano sinistra, andarà all'altare innanzi al quale si hà da fare la comunione delle donne, quale sia apparecchiato decentemente, e con corporale, e lume, come s'è detto di sopra.

Et iui farà far la confessione alle donne nel modo già detto, e le comunicerà per vn pezzo, seruando le medesime regole dette di sopra. Poi tornerà seruando il medesimo ordine dalla parte delli huomini à comunicare vn'altro pezzo; e così vada alternando successiuamente sin'al fine, seruando sempre il medesimo modo nel passare da vn'altare all'altro, che s'è detto di sopra.

Ma quando partendosi dalla parte de gli huomini, o sia delle donne, per andare à comunicare dall'altra, bisogna se confessare e reconciliare qualche persona, in quel caso riponga la pisside sopra dell'altare, e vi attenda.

E come harà finito le confessioni e reconciliazioni, si laui le mani, e ritorni con le debite genuflessioni e lumi à pigliare la pisside, e di nouo faccia dire la confessione, e parole. *Signor non son degno &c.* come s'è detto di sopra.

Quando anco non s'interponga altro, ma si faccia al medesimo altare la comunione de gli huomini e donne, che è il terzo modo proposto nel principio per separatione de gli huomini dalle donne, in tal caso non occorrerà far ablutione di detti, nè lauar le mani; mà quando si faccia questa comunione fuori della Messa, e sia numerosa assai, sarà spedito licentiar gli huomini con l'oratione e beneditione, e nel principio della comunione delle donne fare la confessione, & il resto come di sopra.

Nel fine della comunione fatta l'ablutione con l'ordine detto di sopra, data la beneditione, e riposto il Santissimo Sacramento, si laui le mani.

In occasione d'ogni comunione che si faccia fra l'anno, s'offeruà pur anco l'ordine sopra scritto, saluo che non si piglieranno bollettini, ne candele da quelli che si comunicano; e se faranno in poco numero, cioè non più di dieci in dodici, si potranno comunicare alligra-

dell'altare con il panno tenuto sotto, come s'è già detto, senza fare apparecchio di banche con le touaglie sopra; ma se faranno doneche si comunicano, auuertirà il Curato, che ne anco per questa causa si accostino all'altare e suoi gradi, ma discenderà esso vn poco, com'è à dire alla bocca della cappella grande, ò altro simile lougo, secondo la qualità del sito della Chiesa, & iui le comunicerà pur co'l panno solo come si è detto, senza banche, quando nõ siano più di diece ò dodici.

Cose delle quali hanno i Curati da auuertire il popolo per accostarsi come si deue alla comunione.
Tit. Quæ pert. ad Sacr. Euch. pag. 8. §. Quis sumit.

IN effecutione di quello che già ordinassimo nel Concilio nostro primo Prouinciale, per maggior riueranza del Santissimo Sacramento dell'altare, il Curato alcune volte fra l'anno, massime nella Quadragesima, e specialmente la Domenica delle Palme, auuertisca il suo popolo per se stesso, e per li predicatori se ve ne sono, delle cose infra scritte.

Che tutte le donne di qualunque grado, stato, ò conditione si siano, venghino in ogni tempo alla santissima Communione senza ricci, fuco, belletto, pendenti d'orecchie, ventagli, ornamenti, ò veste d'oro, ricami, ò ritagli, & altri simili sfoggiamenti; ma vi venghino con vesti semplici, e cõ il capo velato, con panni ò drappi di lino, ò altra tela, ò zendale di colore modesto, ò con velo nõ trasparente, e che siano cõ perte tanto innanzi sopra la faccia, che nell'atto del comunicarsi nõ possano vedere in faccia il Sacerdote, ma bene possano vedere il Santissimo Sacrameto, quando egli gli lo porgerà. Che gli huomini similmente vadino alla santissima comunione vestiti semplicemente, e senza ornamento d'oro, d'argento, ritagli, ricami, sfoggiamenti di berrette, & altre simili vanità; ne habbino, almeno in quell'atto, arme ofensue, ne anche defensue scoperte: altramente che non faranno ammessi quelli ne quelle alla Santissima Communione; come colì ordiniamo, che non s'admettano in alcun tempo, senza l'habito e modestia che s'è detto di sopra.

Perche nell'atto di riceuere la Santissima Communione, massime fra persone rozze, ò altrimenti poco instrutte, possono accascar molti inconuenienti di irriueranza & indecoro al santissimo Sacramento; però habbiamo voluto dar al Curato i seguenti auuertimenti così minuti, de quali ne douerà instruir opportunamente in generale e particolare il suo popolo, anche nell'istesso tempo che ministrerà la santissima comunione, secondo che vedrà il bisogno, accioche sappiano con che modestia, e gesto anco esteriore deuno presentarsi à riceuerla.

Che nelle ville, oue è questo abuso d'andarui alcuni huomini in giubbone ò saglio, si leui; e niuno se non per gran necessitã di pouertã, vi vada senza cappa, ò mantello, ò gabbano. Che niuno habbi in quella occasione le mani impeditate di guanti, muffole, facciotto, & altre simili cose.

Che metre alcuni succedono à gli altri ne i cicoli per comunicarsi, ò vanno à purificarsi, muouano non con fretta inordinata, ma cõ ogni modestia, quiete, e riueranza.

Che quando egli se gli accosta per comunicare, ciascuno ch'è per comunicarsi, pigli con ambedue le mani l'estrema parte del panno di lino per scõtro à se, tenuto da quelli duoi che s'è detto di sopra, e l'alzi conuenientemente sotto il suo mento, per ogni accidente che potesse occorrere.

Che nell'atto del riceuer il Santissimo Sacramento, non sporghi innanti, ò ritiri indietro il capo, cõ vna certa frettolosa vehementia, come sogliono molti, con pericolo di qualche inconueniente.

Che nel riceuerlo stia con il volto alquanto alzato per maggior commodità.

Che apra la bocca competentemente di modo, che nel porgerli il Santissimo Sacrameto, il Sacerdote non habbia à scontrar nella barba, nelle labra, ò ne denti superiori.

Che sporghi la lingua talmente, che la punta d'essa non ecceda li denti inferiori, ma la fermi no sopra di esso.

Che dopò di essersi comunicato, abbassi alquanto il capo, non con fretta, ma riuerentemente, e non prima che il Sacerdote habbia già ritirata à se la mano con che l'ha comunicato.

Che come habbia riceuto la santissima comunione, la inghiotisca cõ riueranza, cercando di accostare la lingua al palato di sopra meno che sia possibile.

Che dopò che ciascuno hauerà riceuto il santissimo Sacrameto, stia nell'istesso luogo meditando per il spatio d'vn Pater noster & vn'Aue Maria, e poi leuandosi in ogni modo vadi à purificarsi al luogo che sarà deputato per questo, quando il Curato non habbia ordinato di darle la purificatione nell'istesso luogo, doue si è comunicato.

Veda di non sputare se nõ dopò che si sarà purificato per meza hora almeno, e quando per cattarro, ò altro accidente gli occorresse necessariamente di sputare prima, ciò faccia in vn muro, ò altro luogo che nõ sia calpestrato, ò in vn facciotto netto, e poi lo brusi, ò almeno non volendolo bruciare, lo laui, e getti su'l fuoco la lauatura.

Non mangi prima di meza hora dopò riceuuta la Santissima Communione.

Riceuuta la purificatione, si ritiri in qualche luogo della Chiesa pur verso l'altare maggiore, & in luogo doue non impedisca gli altri, & iui stia inginocchiato à far oratione, mentre si vanno comunicando gli altri tutti.

Che non parti della Chiesa quelli che sono comunicati, prima che sia finita tutta la Messa nella quale si fa la santissima comunione, e quando si faccia fuori della Messa, non prima di render le debite gratie à Dio, e riceuer la benedittione

medittione dal Sacerdote, con l'oratione che è per dir nel fine d'essa comunione.

Che quelli che sono presenti, stiano tutti con duoi ginocchi inginocchiati cõ ogni diuotione.

ISTRUZIONE A I SACERDOTI,

Per celebrare la santa Messa secondo
il rito Ambrosiano.

Della preparatione interiore.

Considerationi generali del Sacerdote prima che celebri.

IN N A N Z I che il sacerdote si pari cõ le vesti sacerdotali per celebrare il santissimo sacrificio della Messa, deue prima raccogliersi in qualche luogo secreto in ordine, e considerare la grandezza & importanza del sacrificio che ha da offerire, e disporli per offerirlo con quell'attentione, riueranza, e purità, che così sublime operatione ricerca; & in particolare deue esaminare se stesso come dice S. Paolo: acciò che non solo nõ incorra la colpa di quelli che ardiscono trattare questo santissimo e diuinitissimo misterio con la conscienza immòda; ma possa per diuina misericordia partecipare delle molte gratie apparecchiate à quelli, che degnamente l'offeriscono.

Per questo egli hà da considerare, che nella celebratione della santissima Messa, è ministro della santa Chiesa della più alta e perfetta operatione che ella faccia nel culto diuino; e che giuntamente rappresenta la persona di Christo nostro signore, & è suo ministro nella maggior cosa che egli oprasse in terra per la salute dell'huomo; e finalmente che egli essercita la più eccellente attione che far possa vn membro del corpo mistico di Santa Chiesa, il cui capo è Christo.

Il Sacerdote è ministro della Chiesa, e prega per gli altri.

Ricordisi dunque che è ministro della Chiesa, e che in nome di essa si mette come mediatore tra Dio e gli huomini, per riconciliarli con sua maestà, & impetrarli gratia che degna mette assistano al sommo sacrificio della Messa, & partecipino delli frutti di esso, con il mezo dell'oratiõ che egli fa in nome della Chiesa per la salute vniuersale de tutti i fedeli viui e defonti, cõ ogni sorte d'oratione che à Dio si suol fare. Imperoche, come mostra santo Agostino, nel santissimo sacrificio della Messa si contengono quelli quattro modi di orationi, che S. Paolo numera nella prima Epistola à Timoteo, dicendo: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus.* Le quali orationi essendo formate con lo spirito di Dio dalla santa Chiesa, il Sacerdote che in nome di lei le porge al Signore, deue sforzarsi di rappresentarle col medesimo spirito, con il quale sono state ordinate.

Deue oltre di questo auuertire, che egli è mini-

stro d'essa Chiesa in esibire à Dio creatore e Signor nostro quella perfetta adoratione, che cõmunemente è chiamata da Theologi, *Latria*; che principalmente consiste, come santo Agostino insegna, ne gli atti interni, nelle virtù Theologiche, fede, speranza, e charità, le quali in questo santissimo sacrificio si deuno essercitare, & ne gli atti interiori di core contrito & humiliato di laude di Dio, e d'attioni di gratie; e finalmente nell'esteriori, riuerenze, inchini, genuflessioni, estension, eleuationi di mani e d'occhi, e percussioni di petto; le quali attioni tutte nella Messa più volte si fanno.

Deue in oltre molto più attentamente considerare il Sacerdote, che come ministro di Christo, & in persona sua, non solamente rinnoua la memoria della passione e morte sua, rappresentando nelle vesti Sacerdotali, ò nell'altare attioni che fa nel celebrare, tutto il corso della sacratissima passione del Signore; ma che di più ancora offerisce quell'istesso propitiatorio sacrificio, che esso Signor nostro e sommo Sacerdote offerì nell'altare della santa Croce, spargendo il suo pretiosissimo sangue; e l'offerisce in quel misterio, e sotto quelle specie, che egli prima della sua morte nell'ultima cena offerì al Padre eterno, quando diede podestà, e comandò à gli Apostoli, & a' successori loro, che facessero il medesimo.

E questa podestà concessa al Sacerdote, di trassustanziare il pane e vino nel vero e real corpo e sangue di Christo, e d'offerirlo in sacrificio, lo fa più sublime non solo di tutti gli altri huomini, ma ancora de gli Angeli del Paradiso; con la qual operatione veramente diuina, resta venerando à essi Angeli, molti de quali quando celebra gli assistono con gran riueranza e stupore: e non solo adorano Christo iui realmente presente; ma ancora, come dice S. Gio. Chrisostomo, riuerenti, facendo oratione per noi, hauendo il tempo à ciò accommodato, e la sacra oblatione in lor' fauore: imperoche si come gli huomini quãdo vogliono mouere i Principi à misericordia, pongono i rami d'oliua, al qual'albero gli ricorda no la clementia; così gli Angeli in quel tempo in luogo di rami d'oliua mostrano al Signor il corpo del suo figliuolo, e pregano per tutto il genere humano, quasi dicendo: Per quelli Signor pregamo, che tanto amasti, che per la loro salute moristi, e fosti crocifisso: per quelli supplichiamo, per i quali hai sparso il sangue: e per quelli oriamo, per i quali hai sacrificato il tuo corpo. Tutto questo dice san Chrisostomo.

Finalmente cõsideri il Sacerdote, che nella celebratione della Messa, come membro di Christo partecipa, e riceue l'hostia, c'ha sacrificato al Signore; diuentando albergo & habitatione della diuinità & humanità di Christo Signor nostro.

Questo in breuità è quel che opra e fa il Sacerdo-

Rappresenta la persona di Christo.

Si fa albergo del Signore.

Consideratione

particolari.

te quando celebra; il che bene inteso, e considerato, bastaria à far conoscere con quanta riverenza e purità debba accostarsi à questi sì alti e tremendi misterij: nondimeno essendo quell'azione di tanta importàza, sarà vile considerarla più particolarmente, per riscaldare & accendere la tepidità e freddezza nostra, causata forse per nostra colpa da quell'istesso, che ci deuria infiammare à maggior diuotione, cioè dall'esserne concessa questa veramente inestimabil gratia di poter quotidianamente celebrare: conciosia che si come quanto più familiarmente vn'anima còuerfa con Dio, tanto più cresce in cognitione & amor verso di lui, e conseguentemente in riueranza, e diuotione, e filial timore; così quanto più frequenta con spirito e carità questo altissimo Sacramento, tanto maggiormente cresce in riueranza e diuotione verso quello: ma perche noi per lo più distratti in varie cure, e con la mente occupata in cose terrene celebriamo, & alcuni forse (cosa veramente horrenda) con la coscienza macchiata, hanno tuttauia ardimento di farlo, perciò molti restano nell'istessa sua tepidità; & alcuni tuttauia peggiorando, incorrono di continuo in maggior peccati.

In che maniera ecciti l'attentione.

Per tanto il Sacerdote col maggior raccoglimento & attentione che gli sarà possibile, domandi al Signor gratia, e giontamente si sforzi à far tutte queste azioni ch'interuengono à questo santissimo sacrificio, in quel modo che la grandezza di esso richiede; auuertendo prima con quanta purità & attentione si deue rappresentare innanzi al diuino conspetto in nome di santa Chiesa: perche quantunque i suoi proprii peccati, benche graui, nõ possono impedire, che le orationi ch'in nome di essa si fanno, nõ siano accette alla diuina Maestà; riguardando il Signore non la persona che porge l'orationi, ma la santa Chiesa in cui nome le porge, & per tanto l'essaudisce: nondimeno grauissimamente offende il Signore la profanatione e temerità del Sacerdote, che essendo inuolto ne' peccati, presumi di presentarsi in nome della Chiesa santa & immacolata, innanzi al santissimo e purissimo suo conspetto. Et è necessaria in offerire al Signor queste orationi maggior attentione e riueranza, che non si ricerca nell'orationi sue particolari, nelle quali però, si come siamo ammoniti nella sacra scrittura, è necessario prepararsi prima di farle. *Ante orationem prepara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.* procurando d'hauer l'animo suo priuo di ogni affetto di peccato, e di tener raccolte & vnite le potenze dell'anima in Dio: per tanto deue molto maggiormente procurare di offerire queste orationi con la debita precedente buona dispositione e preparatione.

Giouerà ancora à eccitare nel Sacerdote l'attentione nell'orationi, il far con molta riueranza e corporal decentia e maturità, l'inclinatio-

ni, le genuflessioni, l'estension, & eleuationi di mani e d'occhi, le benedictioni, e santificationi, e tutte l'altre cerimonie esteriori con uia consideratione della presenza di Dio; imperoche facendole senza attentione e spirito, restano l'esteriori cerimonie come corpo senza anima; delle quali nè il Sacerdote molta utilità spirituale puol cauare; e gli circostanti vedendo la poca riueranza con che egli celebra, vengono à perder la deuotione che hanno alla Messa, & incorrono in qualche notabili irreuerenze, con le quali vediamo star molti alla presenza di questo tremendo sacrificio.

Da questo potrà comprendere il Sacerdote, con che attentione, riueranza, e purità debba offerire il santissimo sacrificio: poi che le orationi, & altre cerimonie che dalla S. Chiesa sono instituite, per prepararsi e disporfi alla degna oblatione d'esso, la ricercano così grãde. Il che acciò più distintamente conosca, consideri, che essendo la Religione tra tutte le virtù morali la maggiore e più nobile; l'offerire sacrificij alla diuina Maestà, è perfettissima operatione d'essa Religione, nella qual si riconosce Iddio per supremo Signore, dalla cui bontà l'huomo riceue ogni bene, & è liberato da ogni male: e quest'operatione è sempre stata propria di quelli, che per qualche priuilegio d'ecceellenza di virtù sono stati reputati migliori, e più degni de gli altri huomini; e così Iddio in ogni legge, e stato, ha ricercato grande preparatione in quelli che gli offeriuano sacrificij.

Per questo leggiamo, che accettò il sacrificio d'Abel, e rifiutò quel di Chaim; perche Abel, come testifica S. Gio. nella sua prima Canonica, e S. Paolo nell'Epistola à gli Hebrei, offeriu con fede, accompagnata da buone opere; il che non faceua Chaim: e però nella Gen. è scritto. *Respexit Deus ad Abel, & ad munera eius; ad Chaim autem, & ad munera eius nõ respexit;* dimostrando in ciò lo Spirito santo, che prima riguardaua Iddio lo stato delle persone offerenti il sacrificio, e che secòdo la qualità d'esse l'accettaua, ò rifiutaua.

Noè parimente, al qual Iddio rende testimonio, che era huomo giusto e perfetto, dopò che conobbe il mondo esser con l'acque del Diluuio in vn certo modo come purgato dall'immonditie e bruttezze de' peccati; per le quali Iddio l'hauea sommerso, offerì sacrificio gratissimo al Signore.

Abraamo non prima di essere uscito della terra sua, e sua cognatione, e della casa di suo padre, cioè dal consortio e compagnie de' peccatori, e dallo affetto delle cose terrene, e venuto nella terra che il Signor gli hauea mostrato, fabricò altari, & offerì sacrificij al Signore.

La istessa preparatione veggiamo che offeruorno gli altri Patriarchi, i quali non sacrificauano

Gen. 4.
Ioan. 3.
Ad Hebr. 11.

Gen. 8.

Gen. 12.

cauano à Dio, se prima non santificauano se stessi, e tutta la lor famiglia.

Crebbe nella legge di Mosè la perfettione del culto diuino, e però gli sacrificij da sua diuina Maestà ordinati in figura del grã sacrificio che offerì Christo, & offeriamo ancora noi al Padre eterno, ricercauano maggior preparatione: doue che nell'Esodo espressamente Iddio comanda, *Sacerdotes qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos:* e tante volte replica, & inculcaua queste parole à i Sacerdoti, *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen eius; incensum enim domini est, & panes Dei sui offerent; & ideo sanctificentur.* E si comprende la gran purità, e preparatione che si ricercaua in quelli Sacerdoti, per le tante ablutioni, sacre ontioni, purificationi, apparati di vesti, astinenze dal vino, dal non accostarsi ne toccar morticinij, ne qual si voglia altra immonditia, e dall'integrità ancora con perfettione di tutte le membra del corpo, che in loro si ricercaua; cioè che non fosse nè difetto ne macchia alcuna in esso; e quantunque questa nettezza e perfettione fosse esteriore e corporale, conforme allo stato di quella legge, & capacità di quel popolo: à noi però che sappiamo tutte queste cose esser state figura della verità che noi possediamo manifestamente, dimostrano con quanta monditia, e riueranza debbiamo offerir questo santo e vero sacrificio da quelle figurato, come ben dice San Basilio con queste parole, *Moses equidem formam dans his qui tunc erant ad nostram commensationem in lege à Deo data erudit nos, quòd tantò magis impius est, qui cum macula audet tractare corpus Domini, qui dedit seipsum pro nobis oblationem & hostiam in odore suauitatis, quantum corpus unigeniti filij Dei excedit arietes & tauros: non in comparationis ratione; incomparabilis est enim excellentia.* Ilche volse mostrar l'istesso sommo Sacerdote Christo Giesu, quando institui, & offerì questo sacrificio nella cena, che prima laudò i piedi a' suoi Apostoli, e disse: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus:* volendo dimostrare, che tutti quelli che hanno da offerire il corpo e sangue suo, non solo deuono essere nell'intentione e volontà loro netti e mondi; ma ancora deuono hauer gli affetti della parte inferior dell'anima significati per li piedi, lauati di ogni poluere di terrena cupidità & amore: e però, come par che dica San Dioniso Areopagita, il Sacerdote prima di offerire questo purissimo sacrificio, si laua l'estreme parti delle mani; per mostrare, che deue hauer sempre le mani, cioè le operationi nette e monde; ma quando ha da sacrificare, deue procurare somma & estrema nettezza e purità, hauendo auanti à gli occhi quelle spauenteuoli parole dell'Apostolo: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indi-*

Serm. 2. de bap.
cap. 3.

gnè, iudicium sibi manducat, & bibit, non iudicans corpus Domini.

E se offeriamo à Iddio questo sacrificio in persona, e come Vicarij di Christo sommo Pontefice; è ben ragion che procuriamo d'imitare quella perfettione, che descrive l'Apostolo nell'Epistola à gli Hebrei, parlàdo di esso sommo Sacerdote Christo, *Talis decebat, ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior caelis factus.* Perche si come questa potestà di consecrare, & offerire il corpo e sangue di Christo Saluator nostro, eccede la gratia concessa à gli Angeli, come detto habbiamo; così deue esser la sua vita celeste & angelica, come parimente san Basilio con la dottrina dell'istesso Apostolo ammonisce con queste parole. *Necessarium est igitur semper quidem, maxime verò in tempore talis ac tanti mysterij, seruare preceptum Apostoli dicentis, has igitur habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perfectentes sanctificationem in timore Domini, nemini dantes ullam offensionem ne vituperetur mysterium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros.*

Se à questo aggiungerà il Sacerdote, che egli come membro di Christo partecipa del corpo e sangue suo, la qual participatione ricerca speciale purità, con santità, come si comprende, tanto da quello che in figura di questo comandaua Dio à gli Sacerdoti nella legge vecchia, quanto ancora da quello che molto più manifestamente ci dimostra & insegna il santo Euangelio; molto maggiormente conoscerà l'obbligo, che egli ha da disporfi per offerire questo santo sacrificio, e parteciparne con ogni santità. Nella legge duaque dice Iddio queste parole, *Loquere ad Aaron, & filios eius, ut caueant ab ijs, quae consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificatorum mihi, quae ipsi offerunt mihi: ego Dominus: dic ad eos, & posteros eorum; omnis homo, qui accesserit de stirpe uestra ad ea quae consecrata sunt, & quae obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram domino, ego Dominus.* Sopra le quali parole, dice il medesimo S. Basilio. *Tales minae propositae sunt contra eos, qui simpliciter accedunt ad ea, quae ab hominibus sanctificata sunt. Quid verò quis dixerit contra eum, qui in tantum ac tale mysterium audet? quanto enim hic plus templo est, iuxta ipsam domini vocem, tanto grauius & horribilius est, in inquinamento anima audere contingere corpus Christi, quam attingere arietes, & tauros.* L'Euangelio poi c'insegna, che niuno deue intrauenire al celeste conuiuio, senza la veste nuptiale della carità. E veramente niuno può essere degno al bergo di Christo amator della Purità, che nõ sia parimente mondo e netto; si come per incarnarsi elese il purissimo e castissimo ventre di

Cap. 4.

di Maria Vergine, e dopò la morte volse esser inuolto in vn lenzuolo mondo, e posto e collocato in vna sepoltura noua; così per habitare non vuole se non anime, che siano pure e monde.

Et auenga che sia impossibile alla nostra imbecillità & imperfezione, quantunque vi consumassimo tutto il tempo di nostra vita, talmente prepararci e disporci, che possiamo presumere di esser degni di offerir questo tremendo sacrificio dell'altare, e riceuer la santissima hostia; per il che la Chiesa innanzi che la riceuiamo, ci fa vsar le parole del Centurione, nelle quali confessiamo la nostra indegnità: con tutto ciò è però obligato ogn'vno à disporci di maniera, che non senta in se cosa alcuna, per la quale accostandosi à questi diuini misterij incorra nella sententia ch'è in S. Paolo, data contra quelli, che indegnamente gli partecipano. Per questo deue il Sacerdote esaminar bene la propria coscienza & intentione, & vsar alcune considerationi, con le quali possa con maggior fede, amor, riuerenza, diuotione, e frutto, accostarsi al santo Sacramento.

Esame della coscienza per lenare gli impedimenti, e quali siano.

Esamini adunque prima la propria coscienza, conforme al bisogno, e stato suo, vsando la diligenza necessaria in cercar s'ha qualche impedimento per lo qual non sia degno prima d'esserne liberato, offerire questo sacrificio.

Tali impedimenti sono prima le censure Ecclesiastiche, come le scomuniche, suspensioni, irregolarità, & interdetti, ne quali se fosse incorso prima d'hauerne riceuuta legitima assoluzione, non può celebrare senza incorrere in grauissima colpa: & dopò il peccato mortale è impedimento, che medesimamente senza esserne prima assoluto, non può il Sacerdote celebrare, acciò non gl'intrauega quel che al superbo Aman accadette, il quale insuperbitosi di essere chiamato al conuito regale della Regina Ester, se ne partì poi sententiatto alla forca; ò che non gli siano dette quelle parole; *Amice quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem?* ò vero che non si verifichi anco in lui quel detto del Profeta. *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.* Ne si deue contentare il Sacerdote di essere netto da colpa mortale, ma deue guardarsi da peccati veniali, & di quelli esaminarsi, & confessarsi. Perché se ben da se stessi non rendono l'huomo indegno di questo sacrificio; nondimeno togliano del seruire della carità, & del gusto e sapore, e consolationi spirituali, che da questo cibo celeste sogliono sentire l'anime da tali peccati pure e monde: & è da temere, che facendo poco conto de simili peccati, & cò essi celebrando, non incorra in qualche occulto peccato mortale, al quale i peccati veniali non estimati dispongono.

Et ascolti à questo proposito, quel che dice S. Basilio. *Non solum enim horrendam conditionem habet is, qui inquinamento carnis, & spiritus indignè accedit, accedens autem sic reus corporis & sanguinis Domini; sed etiam qui otiosè & inutiliter manducat, & bibit; propterea quòd non per memoriam Domini Nostri Iesu Christi, qui pro nobis mortuus est, & resurrexit, manducat, & bibit.* Per tanto procuri con molta diligenza la maggior purità di coscienza che gli farà possibile, mettendo in essa minarla più, ò manco tempo, secondo lo stato e qualità sua, ò uero della longhezza del tempo, nel quale non si farà confessato. Perché maggior diligenza deue metter vno, che ha cura d'anime, ò gran famiglia, di modo che gli possono essere imputati molti peccati, che altri per sua colpa commettono, che quello che non ha altra occupatione, che attendere à se stesso; medesimamente maggior diligenza si ricerca da chi sia stato più giorni senza còfessarsi, che da quel che due, ò tre, ò più volte la settimana suol confessarsi, come si doueria sforzare ogni Sacerdote di fare.

Nel discutere & esaminare la sua intentione, deue il Sacerdote esser diligente in auuertire, massime se egli ce'ebra per obligo di qualche cappella, ò beneficio, ò in qual si voglia modo che non si muoua per rispetto humano, ò di auaritia, ò di vanagloria, ouer lo faccia per vna certa vergogna, ò timore riprensibile, ò per vna certa vianza, e senza spirito; ma procuri prima di celebrare, di riferire la sua intentione, pretendendo di voler fare quello, che Christo Giesu Signor nostro cò la santa Chiesa, de quali è ministro, intende, e vuole che egli faccia; cioè di consecrare, & offerire il vero corpo e sangue di nostro Signore, à gloria & honore della santissima Trinità, beneficio di S. Chiesa, & aiuto di tutti i fedeli: & in particolare poi applichi la sua intentione à pregare per quelli, per i quali è obligato, ò per la elemosina riceuuta, ò per obligo di Cappella, ouero per hauer cura delle anime loro e giouamente le applichi per i bisogni di S. Chiesa, per l'estirpatione delle heresie, e conuersione de gl'infedeli; per i suoi superiori, per li Signori temporali, e quelli che gouernano, per i parenti, benefattori, amici, e nemici, per quelli che sono in peccato mortale, per i tribulati, e finalment e per tutti i fedeli defonti.

Dipoi deue il Sacerdote con alcuna consideratione eccitare nell'anima sua l'affetto di quelle virtù, che particolarmente si ricercano per offerire l'affetto. *Varie considerationi per eccitare l'affetto.* ferire, e riceuer degnamente questo santissimo Sacramento; cioè di attuale e viuua fede della reale presenza di Christo, la quale incredibilmente gioua alla riuerenza, & attentione di ferma speranza, che per mezzo di questo dono e gratia, della quale per misericordia di Dio partecipa nel Sacramento, s'ha da vnire, e congiungere col suo Signore, stando esso nel Signore,

Intentione del Sacerdote qual esser debbia.

Signore, e reciprocamente habitado il Signor in lui, e che sarà per esso fatto degno di partecipare dell'eterna beatitudine: ecciti ancora l'affetto di carità, considerando l'immenso amore, col quale il clementissimo nostro Signore per vltima e perfettissima dimostrazione della sua eccessua carità verso di noi, dopò l'hauerla manifestata in tanti altri modi, l'ha dimostrata con questo incomprendibile beneficio, per esserli lasciato in cibo de' suoi fedeli per infiammare i cuori loro nel suo amore. Dopò ecciti in se l'affetto di profonda humiltà, considerando da vna parte l'immenza grandezza e dignità del contenuto sotto le specie del Sacramento, essendo iui non solo l'amatissimo corpo, e santissima anima di Christo nostro Signore, ma ancora per necessaria concomitantia tutta la santissima Trinità, del che nõ si può dire ne pensare cosa maggiore; e dall'altra parte si volti à considerer la bassezza e viltà sua, gli molti suoi peccati, ingratitude, negligenze, repidità, e la prontezza sua alle vanità, dissolutioni, commodi, & altre cose terrene, e la difficoltà alle virtù, & opere buone, à i veri e celesti beni; e particolarmente cò la maggior còfusione interiore di se stesso che gli sia possibile, si humilij nel cospetto del Signore, per il poco frutto, che questo efficacissimo e potentissimo cibo opera nell'anima sua, per solo mancamento e difetto suo.

E per eccitar l'affetto di queste virtù, niuna còsideratione è più à proposito, e più efficace, che quella della passione del nostro Saluatore; anzi essendo questo sacrificio memoria, e rappresentatione della sua morte, non può il Sacerdote senza nota di negligenza lasciar di hauerne particolar memoria.

Ne solo quando offerisce questo sacrificio, e rinoua la memoria della passione del Signore, deue di essa particolarmente ricordarsi; ma la doueria hauer sempre auanti gli occhi, come dice san Basilio, domandando, *Quid est proprium illorum, qui manducant, & bibunt poculum domini?* e risponde, *seruare perpetuam memoriam illius, qui pro vobis mortuus est, & surrexit.* Vltimamente per eccitarsi maggiormente alla diuotione, e per impetrar per se e per gli altri quelle virtù ò gratie, de quali ha maggior bisogno, deue il Sacerdote con quel maggior seruior di spirito che le farà concesso, formar qualche oratione mentale piena d'affetto, domandando in essa particolarmente al Signore quelle virtù & gratie, delle quali secondo l'occorrenze si sentirà hauer maggior bisogno, ò per se, ò per altri, e qualunque siano à questo proposito state formate da molti santi e serui del Signore, molte diuotissime orationi, e particolarmente dal nostro santissimo Padre Ambrosio, alcuna delle quali è bene che il Sacerdote attentamente dica; non deue però lasciare di formarne alcuna cò il proprio affetto, secondo la gratia che il Si-

gnore gli darà.

Et à questo proposito si può seruire della feruentissima oratione, la quale racconta S. Gio uanni nel capo decimosettimo, hauer fatto il nostro Signore Giesu Christo, dopò che nel l'ultima cena hebbe offerito se stesso sotto le specie di pane e di vino, nel modo che noi l'offeriamo. E douendo in breue offerirsi nella propria forma del suo santissimo corpo col spargimento del suo pretiosissimo sangue sopra l'altare della santissima Croce, nella quale oratione si contiene vna perfettissima forma d'orare, mostrandosi, e quello che orando domandar debbiamo, e lo spirito, & affetto, col qual habbiamo à farlo.

Potrà dunque ad imitatione di Christo, cò gli occhi del corpo e della mète eleuati e fissi nel Signore, con affetto filiale pregare il celeste padre, che vogli darci questi doni e gratie, che a' suoi eletti suole comunicare, acciò che gli spendiamo in manifestare e dichiarare à gli altri la gloria sua, non solo con le parole, ma molto più col splendore delle nostre buone opere, per le quali sia glorificata la sua diuina maestà; e che custodisca noi, e tutti quelli per i quali siamo obligati pregare, da ogni male, e liberarci dal modo, e far che e fra noi stessi, e con sua diuina Maestà tutti siamo vna cosa; di modo che e l'intelletto e volontà nostra si conformi sempre col Signore; e finalmente ci conceda quella gloria, che ha apparecchiato innanzi la constitutione del mondo a' suoi eletti.

Vsando il Sacerdote il predetto modo di prepararsi per celebrare il santissimo sacrificio della Messa, con l'aiuto di Dio sentirà crescere còtinuamente in se quelli doni e gratie, che si sogliono comunicare à quelli che degnamente l'offeriscono.

Della preparatione esteriore.

HAuendo il Sacerdote fatta la debita preparatione interiore, deue anche prepararsi esteriormente. Però auuertirà esser digiuno dopò la meza notte talmente, che non habbi mangiato nè beuto cosa alcuna, ancor che fosse per modo di medicina. Habbia le vesti non fordide, ne macchiate, ne stracciate; ma decentemente monde, lunghe fino à i tali de piedi, e nel resto anche conuene uoli in ogni parte al grado suo Sacerdotale, secondo i decreti Prouinciali e diocesani; le mani nette, l'onghie tagliate, la chierica patente secondo gli ordini, e però rinouata almeno ogni quindici di, ò in circa. La barba parimenti, e i suoi labri superiori, & in ogni parte ben rafa, ò tagliata sotto affatto, contorme all'antico istituto di questa Chiesa: e però rinouarà la rasura ogni quindici di, ò la incisione ben sotto, alquanto più sp'esso. Il capo netto, si che non imbratti l'ambito.

Di

Di alcune circostanze da seruari, toccanti al Sacerdote, al luogo, tempo, ouer modo di celebrare, & agli astanti.

Oltra questa preparazione interiore & esteriore, douerà il Sacerdote che è per celebrare la Messa, auuertire, che in ciò concorrono tutte l'altre debite circostanze, e specialmente che non faccia questo officio contra alcuna prohibitione ò impedimento che ne hauesse dalli sacri Canonj, e costituzioni de sommi Pontefici, ò da Concilij, ouero Sinodi prouinciali, ò diocesani di questa Metropoli, ò per rispetto della persona sua, ò del luogo, ò del tempo, ò del modo, ò delli auditori & astanti, ò di altra circostanza: ne meno tralasci nel far questo ministero l'osservanza d'ogni regola ecclesiastica circa il tempo, luogo, modo, e persone, & altre cose; per la qual causa si porranno qui hora alcuni capi, à quali specialmente per questo effetto douerà hauer l'occhio. Quanto alla persona sua, auuertisca, che non hauendo mai più celebrato Messa, deue prima essere instrutto per conto delle cerimonie della Messa dal maestro di esse cerimonie, ò altro deputato per questo, & hauerne la probatione à ciò dall'Arciuescouo, ò altro deputato, prima di celebrare essa prima Messa. Habbia òco l'occhio à celebrare in tutti i giorni che deue per qual si voglia obligo; cioè se è parochiano, le feste, e tre giorni della settimana nella Chiesa parochiale, e quello di più, che per la qualità e bisogno del luogo ouer popolo gli farà ordinato dal Reuerendiss. Arciuescouo ò suoi ministri. Se ha oblighi di cappelle, legati, ò altre elemosine per questo, adèpica tutti essi oblighi precisamente, celebrando tutti i giorni che deue per questa causa senza eccezione. Se per causa di reductione fatta da Superiori, è obligato à fare alcuna commemorazione, ouero à dire collette; lo faccia effettivamente con forme all'obligo.

Quanto al luogo habbia l'occhio alli capi infra scritti.

Essendo di diocese forestiera, deue prima hauer le lettere dimissorie perciò, e testimoniali del suo Vescouo; e queste deueno esser così di recente fatte, ò confermate, e rinouate, che non sia spirato e passato il termine espresso e limitato in esse lettere, e confirmationi, ò rinouationi; ouero essendo le dimissorie senza predefinitione di tempo, deueno esser date, ò rinouate così recentemente, che non ecceda lo spazio di due mesi, se è della prouincia; e fuori della prouincia, quatro; fuori d'Italia sei mesi, dal giorno ch'è venuto in questa diocese: e se ciò non potesse essere, per hauer egli vn pezzo fa viuuto e conuersato fuori; e forse lungi dalla sua diocese; deue almeno haue-

re in luogo della rinouatione, ò confirmatione sudetta, altre testimoniali da gli Ordinarij de' luoghi, doue hauerà vissuto fuori, massime nell'ultimo tempo.

Deueno le dette dimissorie e testimoniali essere prima riconosciute, & approuate, & ammesse dall'Arciuescouo.

Deue hauer dal medesimo Arciuescouo la licenza scritta di celebrare in questa diocese.

Quando anco sia di questa diocese, volendo celebrare in detta Chiesa, à nome di certo legato, cappella, ò altro simile obligo ordinario di certe Messe tra la settimana, ò mese, & anno; deue hauer dall'Arciuescouo, non solo la licenza generale, ma anco la speciale, di celebrare in quel luogo, Chiesa, & altare, & à còto di qual particolare obligo; & in questa licenza perche sia valida, deueno essere espresse le infra scritte circostanze.

S'egli è obligato à celebrare altre Messe, ò come Parochiano, ò per alcuna cappella, ò legato, ò per altra causa, & in qual Chiesa, altare, e terra, ò luogo.

Quanta elemosina, ò emolumento per quel si voglia modo ha per conto di quell'obligo, e celebratione.

Quali giorni è obligato à celebrare per quel conto.

Il nome della terra, ò luogo, e della Chiesa, Cappella, & Altare, doue si concede la licenza di celebrare.

La elemosina, & emolumento, che se gli da per occasione di questo obligo che piglia.

Il numero delle Messe, & i giorni nelli quali ha da celebrare queste Messe.

Il tempo limitato, nel quale ha da durare quella licenza, ò confirmatione, ouero rinouatione di licenza.

Non deue celebrare in Chiesa, ò luogo della Diocese di rito differente da quello quale esso è obligato di osservare, ne mutare, non hauendo legitima facultà.

Non celebri in Chiesa, ò luogo polluto, prima di esser racconciata; ò non essendo prima sacrata, auanti di esser rebenedetta.

Ne anco in Chiesa, ouero Altare, ouero anco in terra, villa, e luogo che fossero specialmente interdetti.

Ne meno in Chiesa, ouero altare, che fossero prohibiti dalla celebratione in essi, anco per qualche ordine, ò decreto generale; come per non essere redotto ò accommodato, & ornato, e proueduto alla forma delle Istruzioni generali, ò per altra causa.

Ne meno in luogo, che ricercasse speciale licenza oltre le sudette; come se fosse Chiesa di Monache, senza hauer prima essa licenza.

Ne meno in luogo, che ricercasse speciale approuatione; come se la Chiesa non fosse sacrata, ò come oratorio non fosse stato visitato, & approuato dall'Arciuescouo, e data facultà di celebrarvi la Messa.

Ne

Quanto alle persone assistenti alla Messa, hauerà auuertenza ne' capi infra scritti.

Ne in altare, doue habbia in qillo istesso giorno celebrato sopra alcuno Vescouo, non haue do di ciò la licenza da esso Vescouo.

Ne in altare troppo vicino all'altro, doue in vno medesimo tempo si celebra.

Quantunque l'oratorio fosse approuato, deue nondimeno fuggire l'vso di esso troppo frequente, per il quale si deuino le persone dalla Chiesa matrice, contra l'attentione del Concilio Tridentino; ò che in altro modo sia prohibito per la dispositione de sacri Canonj, e Concilij, e decreti Prouinciali, e diocesani, & altre ordinationi dell'Arciuescouo; come per la solennità d'alcuni giorni, cioè del Natale, Epifania, ò Resurrectione del Signore, & altri simili, quato a gli Oratorij priuati; ò per le conditioni poste nella approuatione, e licenza d'esso Oratorio.

Deue celebrare nell'altare, Chiesa, ouero oratorio istesso, doue ha obligo per la fondatione, ò per altro modo di celebrare quella Messa, se di questo non hauesse dispensa, ò special facultà dall'Arciuescouo, ò altro deputato da lui con simile autorità, ò altra facultà legitima.

Quanto al tempo habbia l'occhio alli capi infra scritti.

CHE non celebri innanzi all'aurora, eccetto nel sacro giorno di Natale di Nostro Signor Giesù Christo; ò dopò mezzo giorno, contra la dispositione de sacri Canonj.

Ne in giorno, nel quale per ragione del rito ecclesiastico non gli fosse lecito dir Messa; come à Sacerdoti del rito Ambrosiano, nelli Venerdi della Quadragesima, & a altri tutti nel Sabato santo innanzi l'hora determinata.

Che celebri nell'istesso giorno, nel quale è obligato a celebrare quella Messa, ò per la fondatione di questo obligo, ò per la tauoletta fatta dal Rettore o Sacrista della Chiesa, ò per altro ordine dato da chi ne ha la facultà e cura dall'Arciuescouo.

Che l'hora sia opportuna, cioè quato alla Messa parochiale circa a due hore di Sole, ò altro tempo ordinato dall'Arciuescouo per meglio commodità de popoli; nell'altre Messe l'hora pur assegnata, ò sia quella dell'Aurora, ò sia altra hora posta in tauoletta, ò in altro modo ordinata da chi tiene cura di questo.

Che non celebri nell'istesso tempo, nel quale nell'istessa Chiesa celebra all'hora l'Arciuescouo, se per vrgente causa esso non hauesse data di ciò licenza; ne meno mentre in essa Chiesa si predica dal parochio, ò altro.

Che in giorno di festa non celebri prima di essere finita la predica ò sermone parochiale nella parochia, nella cui Chiesa, ò suoi confini ha da celebrare questa Messa, quato non habbia di ciò facultà dall'Arciuescouo, ò consenso del parochio.

CHE non celebri alla presenza d'alcuno de nonciati nominatamente escommunicato, o interdetto, ancor che in altra Chiesa, ò parochia, ouero prohibito dalla Messa di ordine dell'Arciuescouo, come publica e notoriamente criminoso, in effecutione del Concilio di Trento. Sess. 22. decre. de obseruan. & cuit. in celebr. Missa.

Che non cominci la Messa, prima che gli circonstanti si siano posti in ginocchione, e talmente composti, come ordina il Concilio di Trento, di habito, e gesto, che diano testimonio di essere presenti, non solo col corpo, ma ancor con l'animo.

Dell'attentione nella Messa, & continuatione.

IL Sacerdote dopò ch'hauerà detto, In nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti, per incominciare la Confessione, farà specialmente auuertito di non attendere ad alcuna altra cosa, ne volterà altroue gli occhi, ne meno guarderà ad alcun altro Sacerdote che celebrasse in altro altare, benche alzasse il santissimo Sacramento, ma continuamente seguirà la sua Messa sino al fine.

Non si fermerà ad aspettare alcuno, ò tornerà ad incominciare la Messa à istanza di qual si voglia persona che soprauenisse per vdirlo.

Del segno della Croce.

Ogni volta che il Sacerdote si farà il segno della Croce, se lo farà dalla fronte al petto, e dalla spalla sinistra alla destra, con la mano destra, e con tutte le dita giunte insieme, e distese, voltando la palma della mano a se, & tenendo la mano sinistra appoggiata sotto al petto.

Ne si metterà la mano dritta in mezzo al petto, ne alla bocca, dipoi che si harà fatto il segno della Croce.

Parimente benedicendo il popolo, tenerà la mano sinistra appoggiata al petto; ma benedicendo altra cosa, come l'hostia, ò calice, tenerà sempre la mano sinistra in piano sopra l'altare dal lato sinistro del corporale, talmente però, che sia fuori d'esso corporale.

Benedirà con la mano destra distesa, auuertendo a voltare sempre il taglio del doto piccolo verso quella cosa che benedice.

Auertirà di non fare la Croce in modo di quatro punti, ma in due atti solamente, vn dritto, e l'altro trasuersale.

Nella linea dritta distenderà tutta la mano, tenend'anco disteso il doto grosso per dritto presso all'altre deta, nella trasuersale la piegarà alquanto.

Farà

Farà la detta croce così acconcia, e distinta- mente, che non sia ne troppo presto, ne trop- po tardi, ne confusa, ne impettatamente, ò a modo quasi di circolo.

Quando gli accasca, massimamente nel canone della Messa, hauere le braccia distese, ò le ma- ni alzate, e disgiunte, e douerà far croci; pri- ma si giungerà le mani innanzi al petto, poi stenderà la mano dritta a farle, mettendo e te- nendo la sinistra come si è detto, sopra l'altare al lato sinistro del corporale, ouero al petto, hauendo a benedire se stesso.

Del modo di tener le mani.

LE mani nella Messa si tengono alcuna volta giunte, hora stando il Sacerdote dritto, hora a capo chino; altre volte aperte, e distese; tal volta appoggiate di quà e di là dal libro; altre volte appoggiate sopra l'Altare, di quà & di là dal corporale; alcuna volta ancora distese sopra la oblata; & per vn pezzo si tengono anche il dito grosso e l'indice con- giunti.

Delle mani giunte.

Quando si giungono, si farà così. Il Sacerdo- te giungerà le mani innanzi & appresso al petto in modo, che giustamente s'incontrino le palme, & vgualmēte le dita l'vn con l'altro alla punta; qual punta miri in alto; & il dito grosso della mano destra stia sopra l'altro gros- so della sinistra in modo di croce.

Si tengono giunte innanzi al petto, stando il Sacerdote dritto, quando dice l'Antifona, cioè, *Introibo ad altare Dei*, & il Salmo, *Judica me Deus*, insieme col ministro alter- natamente; e quando nel fine ripete la detta Antifona; e quando dice, *Confitemini domi- no, quoniam bonus*; mentre che anco il mi- nistro dice il *Confiteor*, e mentre, che ascen- de l'altare, dicendo, *Oramus te Domine*, &c. e sempre andando dal mezzo all'vno ò l'altro corno dell'altare, ò da gli corni al me- zo, leggendo l'Ingressa, la *Gloria*; e nel fine di tutte l'orationi, che si dicono ò con voce alta, ò secrete, cioè nel dire, *Per dominum no- strum &c.* sin'al fine, ouero, *Per Christum Dominum &c.* ouero, *Qui cum patre &c.* ouero, *In unitate spiritus sancti &c.* Pari- mente dicendo la salutatione del popolo, *Do- minus vobiscum*, innanzi il titolo de gli Euan- gelij del primo fra la Messa, e del secondo nel fine della Messa, e dicendo l'Euangelio, l'An- tifona dopo l'Euangelio, & il *Pacem habete*, l'Offertorio, il *Credo*, e nel dire quelle paro- le, *Præceptis salutaribus*, sino al *Pater*, & il *Confiteor*; e quelle parole, *Offerte vobis pacem*, & il *Transitorio*, e l'Euangelio nel fi- ne della Messa.

Si tengono le mani giunte innanzi al petto a

capo chino, mentre che'l Sacerdote dice la *Co- fessione*, & il ministro risponde, *Misereatur tui &c.* e quãdo dice l'oratione, *Rogo te &c.* sino a quelle, *Oramus te Domine &c.* e quan- do dice, *Iube Domne benedicere. Dominus sit &c.* per pigliar la benedittione innanzi di dir l'Euangelio.

Si tengono poi giunte a capo chino, ma profon- damente, & appoggiate allo altare, in modo che le ponte delle dita picciole incontrino nel la faccia dell'altare di sotto della mensa, e con tutte l'altre dita appoggiate sopra l'estremità dell'altare, quando egli dice, *Munda cor me- um &c.* & dopò l'oblatione la prima oratio- ne *ad munus oblatum*, cioè, *Omnipotens sem- piterne Deus placabilis &c.* & il *Sanctus &c.* sino al *Benedictus*, e dalle prime parole del canone. *Te igitur*, sino a quelle, *Vti accepta habeas*, & anco quando dice, *Supplices te rogamus*, sino a quelle, *Vt quotquot*; e tutte quelle orationi che si dicono dallo, *Offerte vo- bis pacem*, sino a quelle parole; *Domine non sum dignus*, & poi il *Placeat &c.*

Dicendo queste due orationi, cioè, *Suscipe san- cta Trinitas hanc oblationem pro emundatione &c.* & *Hanc igitur oblationem*, sino alle sue conclusioni, tenerà le mani giunte, ma di- stese sopra l'oblatione, talmente che il polli- ce della destra s'incroci sopra il police della si- nistra, e l'vno e l'altro sia di sotto le mani. Nel salutare il popolo con il, *Dominus vo- biscum*, sempre (doue però non è espressam- ente auuertito di far altrimenti) distenderà, e raggiungerà insieme le mani subito, non velocemente, ma con grauità, stando con il capo dritto: così anco si raggiungeranno nel dire, *Vobiscum*, dopò hauer detto, *Pax & communicatio Domini. &c.*

Nel voler fare il, *Memento*, per i viuui, ò per i morti, giungerà le mani auanti al petto, ò alla faccia, così tenendole mentre che fa il, *Memento*, cioè, sin che in quello per i viuui dirà, *Et omnium circumstantium*, & in quel- lo per i morti dirà, *Ipsis Domine, & omnibus in Christo quiescentibus*, poi le disgiungerà.

Delle mani disgiunte.

SI tengono disgiunte innanzi al petto in que- sta maniera, che le palme non siano riuol- te verso l'Altare, ò vero il sacerdote istesso, ma l'vna risguardi l'altra, e le punte delle di- ta siano volte in sù: e siano esse dita, & il pol- lice distese l'vno accosto all'altro senza alcun' interuallo, tenendo però congiunti il pollice & indice à suo tempo.

Et siano allargate le mani l'vna dall'altra, & al- zate con misura tale, che ne in larghezza, ne in altezza l'estremità delle dita auanzino la misura delle spalle.

Così si tengono nel dire tutte le collette, si- no alla conclusione, e l'oratione seconda dopò l'obla-

Forma di tene- re le mani giun- te.

Quando si ten- gano le manigiu- te.

Forma di tene- re le mani dif- giunte.

Qua- ndo si ten- gano le mani di- giunte.

Del baciare l'Altare.

L'oblatione, cioè, *Et suscipe sancta Trinitas hanc oblationem, quam tibi offerimus pro re- gimine &c.* & altre leguenti sino all'Offerto- rio, quando si dicono, & ancora da quel- le parole, *Verè quia dignum &c.* sin al *San- ctus*, & nel canone da quelle parole, *In pri- mis qua tibi offerimus*, sino al *Memento* per i viuui; & poi subito dopò quelle parole, *Et omnium circumstantium*, sino alle parole, *Hanc igitur oblationem*, e poi dopò la eleua- tione del santissimo Sacramento, dalle paro- le, *Supra qua propitio*, sino al, *Supplices te rogamus*, e subito disgiungendo le mani dopò il *Memento* per li morti, da quelle paro- le, *Ipsis domine & omnibus in Christo &c.* sino alla conclusione di quella oratione, & poi detto che habbia, perco'endosi il petto, *Nobis quoque minimis, & peccatoribus*, si- no alla conclusione di essa oratione, parmen- te l'oratione dominicale, *Pater noster &c.* & il *Libera nos quasumus &c.*

Legendo l'Epistola, & il verso, ò altro can- to dopò essa, tenerà le mani disgiunte, e po- ste vna di quà & l'altra di là dal libro, in mo- do che para di tenerlo.

Quando che bisogna far le genuflessioni nel mezzo dell'altare, appoggerà in piano la me- tà delle mani sopra l'altare dall'vna parte e dal l'altra del corporale, ma fuori d'esso corpo- rale, di modo che la distanza dell'vna mano all'altra sia di tre palmi in circa.

Il medemo farà ogni volta che hauerà da bac- ciare l'altare.

Del congiungere, & abstergere il pollice & indice.

LE dita pollice & indice dell'vna e l'altra mano si terranno congiunte dopò c'ha depo- sta l'hostia consecrata sopra il corporale, dopò l'eleuatione d'essa per l'adoratione, ne più si disgiungono sino fatta l'ablutione, eccetto che nel trattar d'essa hostia.

Tutte le volte che ha deposta l'hostia sacra so- pra il corporale dopò hauerla toccata, come dopò hauerla deposta fatta l'eleuatione per l'a- doratione, dopò hauerla rotta, dopò hauer- la sonta, e raccolti gli fragmenti della patena, si abstergerà le dita pollice & indice, l'vno con l'altro sopra il calice, acciò se vi fosse tac- cato qualche fragmento, vadi nel calice.

Sempre che ha da pigliare il calice, la patena, l'animitta, la pisside, ò altro vase nel qual sia- no hostie per la comunione, tenerà le sudet- te dita pollice & indice cõgiunte, e piglierà le cose sudette fra l'indice & il dito di mezzo.

Nel voltar le foglie in quel sudetto tempo, a- doprà il dero di mezzo.

NE L baciare l'altare, farà in esso il Sacerdo- te prima la croce, con la mano distesa, & baciàr l'altare. baciàr l'altare in quel luogo; ma nel tem- po che ha il pollice, & indice congiunti, farà la croce con le tre altre dita leguenti.

L'altare si bacia cinque volte. La prima, quando ascende l'altare innanzi al- l'ingressa. Quando si bac- ci l'altare.

La seconda, quando dice, *Vti accepta ha- beas*.

La terza, quando dice. *Ut quotquot ex hac altaris participatione*.

La quarta, dopò dette l'orationi della pace, prima che dica, *Pax tecum*, quando vi sia persona a chi s'habbi da porger la pace dal ministro.

La quinta, dopò hauer detto, *Placeat tibi &c.* prima che si benedica il popolo.

E tutte le sudette volte si bacia in mezzo auanti se sopra il corporale; il che si deue sempre far con auuertenza di non toccar l'animitta ch'è sopra il calice, e specialmente l'hostia, quan- do è sopra il corporale già consecrata, ò da consecrarsi.

Dell'inchinationi del capo.

L'Inchino del capo si fa in due maniere; alle volte molto profondo, di modo che si pie- ga ancho la schena; & altre volte s'inchina so- lamente il capo. Due forme d'in- chinare il capo.

Il primo d'inchinarsi profondamente, si fa di- cendo il *Confiteor*, e mentre che il ministro ri- sponde il, *Misereatur*, e quando il Sacer- dote dice l'oratione, *Rogo te &c.* e nel di- re anco, *Munda cor meum*, & à quell'o- ratione, *Omnipotens sempiterne Deus, placabilis*, & dall'incominciare, *Sanctus*, sino al *Benedictus*, e dicendo quelle parole, *Sup- plices te rogamus*, sino a quelle, *Ut quotquot*; e quando dice quelle orationi, che sono dal- lo, *Offerte vobis pacem*, sino a quelle paro- le, *Domine non sum dignus*, & anche dicen- do, *Placeat tibi Deus*.

Farà parimente inchino di capo alla croce an- cora tutte quelle volte, che farebbe genufles- sioni per esserui il santissimo Sacramento so- pra l'altare, celebrando oue non sia; e che no- minerà il santissimo nome di Giesù, ò della beata Vergine Maria.

Il secondo d'inchinar solamente il capo, si fa nelle orationi, doue si nomina il santo del quale si dice la Messa, ò si fa commemoratio- ne, ò quando si nomina il Papa viuente, & in alcune parole specialmente notate nel *Gloria*, & nel *Credo*, & nel fine di tutte l'ora- tioni, quando si concludono con il, *Per domi- num nostrum &c.* Seconda manie- ra quando si fac- cia.

Il secondo d'inchinar solamente il capo, si fa nelle orationi, doue si nomina il santo del quale si dice la Messa, ò si fa commemoratio- ne, ò quando si nomina il Papa viuente, & in alcune parole specialmente notate nel *Gloria*, & nel *Credo*, & nel fine di tutte l'ora- tioni, quando si concludono con il, *Per domi- num nostrum &c.*

In ogni altro luogo, doue trouarà specialmente notato di douer far inchino, se farà semplicemente auuertito de far inchino di capo, seruarà il secondo modo; doue si dirà di fare inchino profondo, seruarà il primo.

Delle genuflessioni.

FArà genuflessione, quando nell'Epistola dice quelle parole, *In nomine Iesu omne genu flectatur*, tenendo le mani al libro, come le ha.

Il simile nell'Euangelio dell'Epifania, quando dice, *Proidentes adorauerunt eum*.

Parimente in quelle parole dell'Euangelio, *Inclinato capite emisit spiritum*, nel qual luogo offeruarà ancora di fare quel poco di dimora inginocchiioni, si come è nel Messale espresso.

Il medesimo farà nell'Euangelio di S. Giouanni, *In principio*, in quelle parole, *Verbum caro factum est*: e questa genuflessione farà, tenendo le mani giunte, ne voltandosi col corpo verso la croce, ma stando così riuolto al dritto del libro come prima.

Il medesimo d'inginocchiarsi stando pur con le mani giunte, farà nel simbolo quando dice, *Et incarnatus est*, fino a quelle parole, *Et homo factus est*, inclusiue.

Quando dice Messa all'altare doue è riposto il santissimo Sacramento, farà di più le genuflessioni infrastrate.

Quando il santissimo Sacramento è fuori scoperto.

La prima quando giunge a i gradi dell'altare, auanti che ascenda ad esso altare.

La seconda, dopò che ha ordinato il Messale, quando è disceso al luogo, doue fa la confessione.

La terza, quando è asceto all'altare dopò fatta la confessione.

La quarta, quando vuol andare a lauar le dete, prima che consacri.

La quinta, quando ritorna da lauare.

La sesta, quando vuol andare a leggere il Trástorio.

La settima, quando si volta a benedire il popolo.

L'ultima, quando vuol partire dall'altare, e questa deue fare di sotto all'ultimo grado.

Oltre di queste, farà anco le genuflessioni ordinarie notate ne i suoi luoghi, che si fanno nel pigliare, o deponer l'hostia sacra, coprire, o scoprire il Calice, come sarà notato particolarmente a suoi luoghi.

A queste s'aggiungono altre in alcune occasioni che possono occorrere straordinariamente: come hauendosi da voltare per far sermone, riceuere oblationi, o ministrar la santa Comunione.

Nelle quali occasioni, quando si voltarà dall'altare al popolo, e riuolterassi dal popolo all'altare, farà genuflessioni, quella prima, e questa dopò essersi voltato.

Quando poi il santissimo Sacramento vi è, ma riposto e chiuso dentro il Tabernacolo, farà le medeme genuflessioni, eccetto la terza, quarta, quinta, sesta, e settima.

Nel far le genuflessioni, le farà talmente sempre, che tocchi con il ginocchio terra, o sia il piano della bradella dell'altare; e tenerà la metà delle mani appoggiate all'altare, di qua e di là fuori del corporale, con distanza di tre palmi in circa fra l'vna e l'altra.

Delle percussioni del petto.

L percuotersi il petto si fa in tre tempi: primieramente nel far la confessione si percuote tre volte, quando si dice, *Mea culpa &c.*

Dipoi in quelle parole, *Nobis quoque minimis, & peccatoribus*, si percuote vna volta.

In oltre si percuote tre volte in quelle parole, *Domine non sum dignus*, che si dicono tre volte.

Quando si percuote nel far la confessione, tenerà la mano sinistra sotto al petto.

Quando si percuote ne gli altri duoi tempi, tenerà la mano appoggiata sopra l'altare.

Dopò la percussione del petto, non metterà la mano alla bocca, come alcuni vñano di fare.

Quando il ministro replica poi la confessione, e che in quelle medeme parole si percuot, esso Sacerdote non si percuoterà, ma starà pure con le mani giunte; e dritto.

Percuotendolo poi a quelle parole, *Nobis quoque minimis & peccatoribus*, lo percuoterà con le tre dete vltime, & auuertirà di non toccare la pianeta con le due dete congiunte che hanno toccato il santissimo Sacramento. Il medesimo offeruarà nel percuoterlo, quando dice tre volte, *Domine non sum dignus &c.*

Del leggere.

Leggerà la Messa nel Messale, ne dirà a mente se non le cose che è necessario dir così, come il salmo, *Iudica me Deus*, e tutto il resto che dice da principio, con la confessione generale, e l'oratione, *Rogo te altissime*, che dice prima che egli ascenda all'altare, la benedizione che piglia all'Epistola & Euangelio, il *Munda cor meum*, e le orationi che dice mentre prepara il Calice con vino & acqua; le Orationi quali si dicono nell'offerire l'hostia & il Calice, quelle poche parole, che si dicono auanti l'eleuatione dell'hostia, & anche del calice, *Eleuatis oculis &c.* l'oratione che si dice mentre si leua il calice, *Mādās etc. &c.* *Quid*

re-

retribuam Domino &c. e quell'oratione anco che dice dopò la fontione del sangue, nel farsi infondere nel calice la purificazione, e l'ablutione.

Leggerà bene, spedito, distinto, puntato, e deuotamente, no in fretta, ne più adagio di quello che conuiene, ne affettatamente, ma offeruarà mediocrità, e sopra tutto procurerà di legger con diuotione tale, che anche ecciti diuotione in quelli che l'ascoltano, con pensar sempre al gran misterio che tratta.

Nel leggere, e pronunciare, vsarà gesti tali, che non si vegga confusione, mancamento, ne affettazione.

Non aggiongerà, etiam per diuotione, ne smuirà, ne mutarà cosa alcuna, sì nelle parole, come nelle cerimonie, ma dirà semplicemente la Messa, come è nel Messale, seruate però le regole del Calendario, e questa instruttione.

Leggerà con voce non molto bassa, ne anche molto eleuata, ma conueniente al decoro di quel sacro ministerio.

Pronunciarà distintamente tutte le parti della Messa, ma le cose che s'hanno da dir secretamente, leggerà in modo, che i circostanti no le possino vñdere.

L'altre cose, come l'Ingressa, il *Dominus vobiscum*, la Gloria, le Collette, l'Epistola, il verso con l'Alleluia, quando si dice l'Euangelio, il post Euangelio, & oratione sopra il sindone, e poi l'oblation dell'hostia, l'Offertorio, il Credo, l'oratione sopra l'oblata, il Prefatio, il Sanctus, il Confrattorio, il Pater noster, l'oratione, *Libera nos quæsumus*, con l'altre cose che seguono fino all'oratione, *Pro pace*: il Trástorio, l'oratione *Postcommunione*, con il resto fino al *Placeat*, la benedizione, l'Euangelio di San Giouanni, *In principio &c.* le dirà con voce eleuata.

Leggerà anco con voce alquanto eleuata quelle prime parole. *Nobis quoque minimis*, e quelle *Pax tecum*, quando si dala pace, & ancor quelle, *Domine non sum dignus*, seguitando il resto secretamente.

Delle Orationi, o Collette.

Douendosi dire più orationi, o collette, siano dispari; cioè tre, o cinque, o al più sette; no si eccederà questo numero in verù modo. Quando anco in festa, nella quale si deue dire vn'oratione solamente, occorre per ragione dell'officio e rito della Chiesa, che sia da far vna commemorazione, all' hora faranno due solamente.

Nel dir esse collette si seruarà quest'ordine, che la prima sia sempre quella della Messa che dice, dopò la quale seguiranno l'altre che deue dir per ragion dell'officio, & istituto o rito della Chiesa, se ce ne sono in quel giorno, come commemorazioni d'Ottaue e de santi nelle Domeniche o feste d'altri santi de quali

dice la Messa; poi le votue.

Nelle collette votue fra le commemorazioni de santi, quanto al dir l'vna prima dell'altra, si seruarà quest'ordine.

La prima sarà della santissima Trinità, o dello Spirito santo, o della Croce, e poi della Madonna, de gli Apostoli, de Martiri, de Vergini, de Confessori Pontefici, de Dottori, e l'ultima de confessori non Pontefici.

Se s'hauerà a far commemorazione *pro Papa*, *pro Ecclesia*, *pro Archiepiscopo*, *pro Imperatore*, *pro Rege*, *pro pace*, *pro bello contra paganos*, & altre per qualunque causa, si farà dopò l'orationi de Santi; ma però fra queste si seruarà, che quella la qual è *pro re grauiori*, si faccia prima, e così l'altre con quest'ordine.

Se si fa a commemorazione de morti, farà nel penultimo luogo.

Nel còcluder l'orationi si seruarà questo modo. La prima oratione o colletta si terminerà sempre con la sua conclusione. *Per dominum nostrum &c.* o altre, come è notato nel Messale. Poi l'altra oratione, o più che siano, si finiranno sotto vn'altra sola conclusione.

Se nel Messale non sarà notata la conclusione dell'oratione, si hauerà questo auuertimento, che l'oratione diretta al Padre si còcludi, *Per dominum nostrum &c.* se al Figliuolo, *Qui uiuis, & regnas cum Deo patre in unitate spiritus sancti &c.* Se nel principio dell'oratione si fa mentione del figliuolo, si dirà, *Per eundem &c.* Ma se nel fine, si dirà, *Qui tecum uiuit &c.* Et se si fa mentione del Spirito santo, dirassi, *In unitate eiusdem &c.*

Del Sermone, e publicationi, raccomandationi de poveri, e confessioni generali, & oblationi pubbliche, da farsi da Parochi nella Messa.

IL sermone o predica fra la Messa, parimente le denuncie, e publicationi, e cose simili, & anco la confessione generale che si fa fare al popolo da Parochi, si faranno tutte dopò l'Euangelio immediatamente, con questo ordine; che prima sia il Sermone, secondo le denunciationi, terzo la confessione generale; l'oblatione poi, o sia offerta, si farà immediatamente innanzi che il Sacerdote offerisca l'Hostia & il Calice per il sacrificio della Messa.

Della comunione del popolo fra la Messa.

Hauendo il Sacerdote da comunicare altri nella Messa, e non essendoui hostie piccole per questo già consecrate, o non essendo a bastanza; se quelli che s'hanno a comunicare faranno poco numero, come diece, ouero dodici, nel preparar l'hostia su'l calice, riceuerà anche l'hostie piccole cò quella diligenza,

Q99 3 che

che si dice dell'hostia per la Messa al suo luogo; e porterà esse particole da consecrare sopra la patena insieme con l'hostia, quando v'è all'altare per celebrare.

Mà se farà maggior numero, preparerà innanzi la pisside con dentro l'hostie già riuedute con diligenza come s'è detto, collocandola sopra l'altare coperta, ma senza velo sopra, accioche il popolo non pensasse che fossero consecrate; e doue alcuna volta non fosse pisside, s'adopri in suo luogo vn calice, non altro vaso, qual si cuopra con vna animetta.

Farà parimente preparat dal ministro le cose necessarie; come banche, e rouaglie sopra, panno da tener sotto il mento, vino, vasi, e feruier te per le purificationi, come nelle auuertenze generali della comunione si ordina.

Dopò ch'esso sacerdote hauerà collocato il calice sopra l'altare, accommoderà anco il vase dell'hostie piccole coperto come di sopra vicino al calice, e sopra la pietra sacra nel'angolo posteriore dal canto dello Euangelio.

Nel tempo dell'offerire, prima che pigli la patena in mano con l'hostia grande, se vi è vase con hostie per comunicare altri, lo scuoprirà; il che potrà fare per più commodità con la mano sinistra; e ciò faccia senza mouere il vase dal suo luogo: e fatta la oblatione lo ricuoprirà, dopò che hauerà riposta la patena sotto il corporale.

Ma se non vi sarà vase appartato, ma pure vi siano alcune poche hostie sù la patena da consecrare, la offerirà sopra la patena; e detta la oratione della oblatione, e fatta la croce come si dice a suo luogo, nello offerire dell'hostia, le riponerà tutte insieme sul' corporale, nella parte sinistra verso l'Euangelio: poi con destrezza con la istessa patena riponerà l'hostia grande a suo luogo nel mezzo.

Giunto al tempo della consecratione, dopò che hauerà lauate le mani, se vi sarà vase con altre hostie che s'habbino da consecrare, lo scuoprirà pur con la mano sinistra, non mouendo il vaso dal suo luogo.

Riposta che hauerà l'hostia sacra nel suo luogo, dopò l'eleuatione d'essa, prima di far la genuflessione, coprirà con la mano sinistra il vaso delle hostie piccole consecrate, pigliando il coperchio fra l'indice & medio della mano.

Dopò che hauerà riceuuto il sangue, coprirà il calice con l'animetta, e lo metterà vn poco da canto; poi metterà il vase doue sono l'hostie consecrate, in mezzo del corporale, e farà genuflessione al santissimo Sacramento, e fattosi vn poco in parte verso il corno dell'Euangelio, si voltará al popolo, in modo però che non volti intieramente la schena al santissimo Sacramento; e farà dire la confessione dal ministro, in quell'istesso modo, che stà nella sua regola del seruire alla Messa, & in questa istessa Instruptione nel principio dell'ordine della Messa, stando egli con le mani giunte, e con

il pollice & indice congiunti.

Detta la confessione dal ministro, dirà, *Deo gratias, Misereatur vestri &c.* e risposto dal ministro, *Amen*, dirà, *Indulgentiam &c.* e ciò dicédo farà il segno della croce sopra quelli che sono da comunicare con la mano destra, tenendo sempre congiunte le dita sudette, e mettendo la sinistra al petto.

Ciò fatto, volterassi all'altare nel mezzo, e scoperto la pisside nella quale faranno l'hostie fare con l'indice & medio della man dritta, farà genuflessione; poi leuato, piglierà essa pisside fra l'indice e medio della sinistra, e con il pollice & indice della destra piglierà vn comunichino, alzandolo così vn poco, di modo che il popolo lo veda; & il ministro dirà insieme con il popolo queste parole. *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur anima mea.*

Le quali parole ripeterà la secóda, e terza volta: dipoi accostandosi à loro il Sacerdote, e cominciando dalla man dritta loro, che sarà dalla banda dell'Epistola, comunicherà à vno per vno, e porgendo à ciascuno il santissimo Sacramento colla man dritta, farà con esso il segno della croce, e dirà. *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam aeternam*: e quell'istesso che si comunica, auanti che pigli il santissimo Sacramento, risponderà. *Amen*.

Se farà la comunione del Clero, lo comunicherà all'altare; se comunicherà il popolo, lo comunicherà alquanto discosto dall'altare.

Finito che hauerà di comunicare, se haurà adoperato pisside, e non vi siano restati dentro comunichini, la deponerà sopra l'altare, e scuoprirà il calice che ha adoperato alla Messa, e farassi infonder dentro il vino dal ministro per la purificatione del Calice, prima che abstergerui sopra le dita, pollice & indice; perche se poi vi cadesse qualche frammento taccato, non resti taccato al calice, ma si sumi più facilmente; poi nettarsi le dita sudette sopra esso calice, l'vn con l'altro; e poi pigliará la pisside nella quale erano l'hostie consecrate per la comunione del popolo al pomello di mezzo, fra l'indice e medio della mano sinistra; & tenendolo pendente sopra del calice con le dita pollice & indice della man destra, qual gli verrà più comodo, mandarà diligentemente nel calice qual si voglia frammento benché minimo, che sia restato dentro. Poi deposta la pisside da lato, abstergerà vn'altra volta quel dito che ha adoperato con l'altro; e tolto il calice fra l'indice e medio della man dritta, l'andarà mouendo vn poco, di modo che se fosse qualche frammento taccato dentro, il vino lo leui, e si possi sumere. Ma se nella pisside delle hostie per la comunione per il popolo ne saranno restate alcune, subito finita la comunione de porrà essa pisside su l'altare nel mezzo, e farà vna genuflessione, poi la coprirà con il suo coperchio

perchio e velo con l'indice e medio della man dritta; e fatta vn'altra genuflessione, farà l'ablutione delle dita cò il calice, come si dice à suo luogo nell'ordine della Messa.

Habbia in questa occasione auuertenza il Sacerdote, di non cominciare à dire l'Antifona chiamata, *Transitorio*, e l'oratione *post communionem*, prima che habbiano preso la purificatione quelli che sono comunicati; perche possano star tutti attenti anco à quelle partidel la Messa.

Del tenere, & adoperar fazzoletti, occhiali, e berettini.

Per ogni bisogno che possa hauere il Sacerdote di fazzoletto all'altare, l'abbia decente, e netto; & quando si veste de i paramenti per dir Messa, se l'accomodarà sotto il cordone dalla mano destra con vn cordoncello, alla forma delle Istruptioni generali. Hauerà quest'auuertenza, di tor quasi come per vnanza di adoperarlo sempre auanti che laui le dita, per douere poi far la consecratione. Se poi mentre stà con le dita giunte dopò la consecratione sino alla purificatione, glie ne occorresse necessitá, auuertirà à non toccarlo con le ponte delle dita congiunte, e lo maneggerà con la mano di modo, che non separi le dita pollice & indice.

Adoperando per necessitá occhiali, auuertirà che siano tali, che non li calchino facilmente dal naso; farà anche bene per questo, accommodarli con vn cordoncello legato alla testa.

E quando non siano così legati, potendo commodamente senza essi leggere il canone, per la maggior pratica che hà in quella parte della Messa (senza però dirlo à mète) deponerà per tutto quel tempo gli occhiali, sin che habbia sotto il sangue, per fuggire meglio ogni pericolo, che cadessero sopra il Santissimo Sacramento.

Mettendoli, ò leuandoli, dopò che tiene congiunte le dita pollice & indice, gli pigliará fra l'indice e medio. Quando li leua e mette giù sopra l'altare, non gli ponerà su'l corporale.

Chi per bisogno porta il berettino, nõ lo tenerà più in capo dopò che è giunto all'altare, senza espressá licenza del Reuerendis. Arciuescovo in scritto; ma leuatoselo di capo, lo darà al ministro à gouernare; & hauendo licenza di tenerlo, lo leuarà in ogni modo prima che laui le dita per consecrare, dandolo al ministro da gouernare sino dopò l'ablutione delle dita, dopò la fontione del Santissimo Sacramento.

Oratione per dir la Messa.

IL Sacerdote bene preparato interiore & esteriormente secódo le regole date di sopra, e vestito delle vesti sue comuni interiore & este

riore, tali in ogni parte, come deue tenere in publico, e come si è detto di sopra, andarà nella Chiesa doue è per celebrare, ouero nella sacrestia di essa.

Oratione da farsi prima di dir la Messa.

Quii inginocchione, se è nella Chiesa, infanzi all'altar maggiore ò altro più ritirato dalle genti, secondo la qualità della Chiesa, e dell'hora, e sua diuotione; se è nella sacrestia, nell'oratorio di essa auanti l'immagine sacra che sarà iui, dirà con voce bassa l'infra scritti Salmi con le sue preci, & orationi, ouero l'oratione di Sant'Ambrosio *ante communionem*, accò modata à ciascun giorno della settimana, come più à basso si dirà.

Antiphona. Ne reminiscaris. Psal. 83. Quam amabilia sunt tabernacula tua Domine virtutum, &c. vsque ad finem. Psalmi cum Gloria Patri, & filio, &c.

Psal. 84. Benedixisti Domine terram tuam, &c. cum Gloria Patri, &c.

Psal. 85. Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me; quoniam egenus, &c. vsque ad finem, vt supra.

Psal. 115. Credidi propter quod locutus sum, &c. vt supra.

Psal. 129. De profundis clamaui ad te Domine, &c. vt supra.

In fine Antiphona.

NE reminiscaris Domine delicta nostra, vel parentum nostrorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris.

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Pater noster. &c.

Ps. Et ne nos inducas in tentationem.

Re. Sed libera nos à malo.

Ps. Ego dixi Domine miserere mei.

Re. Sana animam meam, quia peccavi tibi.

Ps. Conuertere Domine aliquantulum.

Re. Et deprecabilis esto super seruos tuos.

Ps. Fiat misericordia tua Domine super nos.

Re. Quemadmodum sperauimus in te.

Ps. Sacerdotes tui induantur iustitiam.

Re. Et sancti tui exultent.

Ps. Ab occultis meis munda me Domine.

Re. Et ab alienis parce seruo tuo.

Ps. Domine exaudi orationem meam.

Re. Et clamor meus ad te veniat.

Ps. Dominus vobiscum. Re. Et cum spiritu tuo.

Aures tue pietatis, mitissime Deus, inclina precibus nostris, & gratia sancti Spiritus illumina cor nostrum, vt tuis mysterijs dignè ministrare, teq; aeterna charitate diligere mereamur.

Deus cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, & quem nullum latet secretum; purifica per infusionem Sancti Spiritus cogitatione

nes cordis nostri, ut te perfecte diligere, & dignè laudare mereamur.

V Reigne Sancti Spiritus renes nostros & nostrum Dominum; ut tibi casto corpore seruiamus, & mundo corde placeamus.

Mentes nostras quasumus Domine, paracletus qui à te procedit illuminet; & inducat in omnem, sicut tuus promisit filius, veritatem.

Adsit nobis quasumus Domine virtus Spiritus Sancti; qua & corda nostra clementer exparget, & ab omnibus tucatur aduersis.

Deus qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti; da nobis in eodem spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere.

Conscientias nostras quasumus Domine visitando purifica; ut veniens Dominus noster Iesus Christus Filius tuus, paratam in nobis inueniat mansionem. Qui tecum viuuit, et regnat, etc.

Dipoi dirà l'Oratione di Sant'Ambrosio, Partita per tutti i giorni della settimana, conforme alla Tauoletta stampata.

Con queste accompagnerà il Sacerdote quella oratione di più, vocale, ò metale, che li suggerirà la sua diuotione: e per nõ hauere poi a fare troppo dimora nel *Memento*, che si fa nel principio del canone per i viui e poi per i morti, si ridurrà a memoria attentamente tutte quelle cose, per le quali vuol pregare nella Messa, e con l'intentione sua sino dall' hora applicarà diuotamente a quelle cose ò bisogni il sacrificio della santa Messa, che è per offerire.

Ciò fatto riconoscerà li paramenti, perche non vi manchi cosa alcuna: e siano tutti conformi insieme, e di colore accomodati alla Messa che è per celebrare, secondo il rito quale sarà descritto nella tauoletta.

In questo auuertisca, che doue sarà sacrestia, sempre si pari in essa sacristia, e non all'altare, ancor che fusse cappellano di scuole, ò altrimenti destinato dal titolo principale di quella Chiesa.

Poi pigliarà il Messale, trouarà la Messa che è per dire, la leggerà, e metterà i segnacoli all'orationi, & alli luoghi doue bisogna.

Dipoi lauerà le mani, dicendo con voce bassa l'oratione, che segue.

Da Domine virtutem manibus meis ad abstergendum omnem maculam; ut sine pollutione mentis & corporis valeam tibi seruire. Amen.

Prepararà poi il calice, nettandolo di dentro cõ il purificatorio, qual piegato poi lo metterà sopra il calice; e sopra il purificatore ponerà la patena, e sopra essa patena l'hostia; qual auuertirà che sia ben conditionata, non troppo vecchia, non troppo grossa nè sottile, in modo che se gli possa facilmente romper in mano; non rotta, nè con buchi, nè macchiata dentro, e che non habbia sopra, ò attaccati fragmenti, che facilmente possino staccare nel trattarla con le mani; per la qual causa la nettarà leggiermen-

te d'intorno con due dita: la qual hostia coprirà con l'animita, e sopra essa porrà il velo decente, di poi sopra il velo metterà la borsa di colore conforme ai paramenti con i quali deue celebrare; dentro della qual borsa sarà il corporale piegato, netto, e grande secondo la misura data nell'auuertenze.

Hauendo così disposte e acconcie le cose sudette, se ha da ordinare alcuna cosa al ministro, ò altri, come d'acceder i lumi, preparar gli orzuoli, & acconciare il resto che bisogna, lo farà; perche non habbia poi a distraersi la mente, cõ dire, ò ascoltare alcuna cosa dopò che hauerà cominciato a vestirsi, ò sarà già vestito.

Anzi da questo punto innanzi, fin che finita la Messa sia suestito, & habbia fatto quel spatio di oratione che le detterà la sua diuotione di fare dopò la Messa, procurarà con ogni diligenza di tener l'animo raccolto al mistero tremendo che è per trattare; nè voltare gli occhi in parte, che gli possa causare alcuna distrazione.

DEL VESTIRSI.

Primieramente sopra le vesti communi, oue ro anco leuata la veste esteriore (pur che l'interiore sia in effetto longa, e conueneuole, come s'è detto) sopra essa iola si vestirà la cotta, doue si possa hauere commodamente; e dirà la seguente oratione.

Exue me Domine veterem hominem cum afflictibus suis, & indue me nouum, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis. Amen.

Poi riuoltate le maniche della cotta sopra le spalle perche non impediscano, si vestirà il camiso, ponendo prima entro il capo, poi mettendo il braccio destro nella manica destra, e dipoi il sinistro nell'altra, accomodandoselo alla persona, e dicendo con voce bassa.

Indue me Domine vestimento salutis, & iustitie tunica me ambire dignare. Amen.

Vestitosi il camiso prenderà il cingolo, quale gli sarà dato di dietro dal ministro che gli serue alla Messa, e se lo cingerà; e si farà accomodare di maniera il camiso, che penda honestamente, & ugualmente sopra l'estremità delle vesti da ogni banda, e sia alto da terra circa vn dito. Nel prender il cingolo dirà,

Præcinge Domine cingulo fidei, & virtute castitatis lumbos mei cordis & corporis, & extingue in eis humorem libidinis, ut iugiter in eis maneat vigor castitatis. Amen.

Appresso pigliando con ambedue le mani l'annitto, bacciarà la Croce che vi è nella sommità, e ponerà sopra la testa; e tirandosi ambedue le cordelle dell'annitto innanti il petto in modo di Croce, prima vna dalla sinistra alla destra, e l'altra poi dalla destra alla sinistra, cõ ambedue le mani dietro le ridurrà, e poi legarà d'auanti sè, dicendo in quel tempo.

Pone Domine in capite meo galeam salutis ad expugnandas

pugnandas diaboli fraudes. Amen.

Auuertirà d'acconciarcelo di maniera, che cuopra i panni auanti la gola, quanto sia possibile. Poi prenderà il manipulo, e bacciarà la Croce che è posta nel mezzo, e lo metterà al braccio sinistro, dicendo.

Merear precor Domine manipulum portare mente flebili; ut cum exultatione portionem cum iustis accipiam.

Dipoi presa la stola con ambedue le mani, la bacciarà nel mezzo, e se la metterà al collo; e trauerandola innanzi al petto in modo di Croce, metterà la parte che pende dalla spalla sinistra, verso il braccio destro, e l'altra che pende dalla destra, verso il sinistro; le quali legarà al cingolo cõ l'estreme parti di esso, di modo che l'estremità della stola siano all'incontro de i ginocchi, e dirà.

Stola, domine, iustitie circunda ceruicem meam, & à corruptione peccati meam purifica mentem. Amen.

Metterà poi la pianeta, dicendo.

Iugum tuum, Domine, suauis est, & onus tuum leue: presta, ut illud sic portare valeam, quatenus tuam consequi possim gratiam. Amen.

Et hauendo in capo l'annitto con la gramola, ò ornamento da riuoltare, se lo farà riuoltare, decentemente dal ministro sopra la sommità d'essa pianeta.

Poi farassi voltare sotto le parti della pianeta che vengono su le braccia per la larghezza.

Vestito il Sacerdote di tutti i paramenti, se vi restasse d'apparecchiare qualche cosa all'altare, come lumi, orzuoli, ò altro, come s'è detto di sopra, mandarà il ministro à farlo.

E se non fosse anco tempo d'uscire à celebrare, si tratterà orando e meditando nell'oratorio che sarà nella sacrestia; nè si partirà, fin che non è per andare all'altare.

Dell'andar del Sacerdote all'Altare.

Quando il Sacerdote sarà per uscire di Sacrestia per andare all'Altare, piglierà con la mano sinistra al nodo il calice, così preparato, come s'è detto di sopra, e tenendo la mano destra sopra la borsa che è sopra il calice, andará col capo coperto all'altare. Portarà il calice alto ugualmente al petto, & al quanto discosto, andando innanzi il ministro, con le cose che si diranno nell'istruzione per il suo officio; & esso lo seguirà immediatamente.

Anderà con gli occhi bassi, e grauemente, e con il corpo dritto, ne saluterà, ò risaluterà alcuno per la via, e schiuerà ogn'altra distrazione, & ogni occasione di non hauer à mouer nè l'una nè l'altra mano dal calice, che porta all'altare, per il pericolo di qualche accidente, che potrebbe seguir con scandalo & offesa del popolo, indecentia del ministerio suo per questo. Se gli accade passar dinanzi à l'altare maggio-

re, sarà riuertenza alla Croce ò Sacra Imagine sopra d'essa, pur col capo coperto.

Il medesimo offeruerà con l'Arcivescovo.

Doue anco sia il Santissimo Sacramento per qual si voglia occasione, nel passar auanti farà la genuflessione parimente col capo coperto, eccetto che passando auanti, oue sia esposto nel Tabernacolo aperto, ò fuori d'esso per l'oratione publica delle quarant'ore, ò simil cosa, ò doue dal Sacerdote che celebra, s'alzasse all'ora il Santissimo Sacramento per l'adoratione del popolo, farà la genuflessione & adoratione col capo scoperto.

Arriuato che sarà il Sacerdote all'altare, stando nel mezzo innanzi ad esso nell'ultimo grado, si scoprirà con la mano destra la testa, dando la beretta al ministro che lo serue, e s'inchinerà facendo graue e profonda riuertenza col capo all'immagine del Crocifisso ch'iuui farà. Ma se ne l'altare sarà il Santissimo Sacramento, in luogo d'inchinare il capo, farà la genuflessione.

Il che fatto ascenderà al mezzo dell'altare, doue nella parte dell'Euangelio ponerà il calice con la mano sinistra, e togliendo il corporale fuori della borsa con la mano destra, riponerà la borsa sopra l'altare con la mano sinistra nella parte dell'Euangelio al lato della tauoletta de secreti, & appoggiata al grado sopra l'altare.

Poi spiegarà il corporale sopra l'altare nel mezzo, assicurandosi bene se fosse altare portatile, di mettere il corporale sopra di esso, e lascerà vno ò due dita di spatio fra il corporale e l'estremità della parte dinanzi de l'altare verso se stesso; e sopra esso corporale fermerà il calice con l'altre cose sudette coperte con il velo.

Quando per necessaria causa si fosse parato all'altare, e non in sacrestia, offeruarà pure le medesime auuertenze nell'acconciare il calice.

Hauendo il Sacerdote fatto questo, s'accostarà alla parte dell'Epistola, & iui aprendo il Messale sopra il cuscinetto, di nuouo trouerà la Messa, e riconoscerà li segnali accomodati al suo luogo.

Il che fatto discenderà con le mani giunte auanti al petto all'ultimo grado per incominciare la Messa, & iui farà la debita riuertenza alla Croce, ò genuflessione al Santissimo Sacramento.

Del principio della Messa.

POI stãdo dritto il Sacerdote si farà il segno della Croce, dicendo con voce intelligibile e chiara; *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* E gionte le mani innanzi al petto, seguirà dicendo l'Antifona, *Introibo ad altare Dei. &c. Ad Deum, qui lætificat iuuentutem meam,* Dapoi stando nel medesimo modo, incomincerà, e seguirà col ministro scãbieuolmente il Salmo seguente.

Sacerdote. *Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta.*

Chierico. *Ab homine iniquo & dolo eripe me.*

Sacerdote. *Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me repulisti?*

Chierico. *Quare tristis incedo dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.*

Sacerdote. *Introibo ad altare Dei, ad Deum qui laetificat iuuentutem meam.*

Chierico. *Confitebor tibi in cythara Deus, Deus meus: quare tristis es anima mea? & quare conturbas me?*

Sacerdote. *Spera in Deum, quoniam confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus.*

Chierico. *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.*

Sacerdote. *Sicut erat in principio, & nunc, & semper, & in secula seculorum.*

Chierico. *Amen.*

Il qual Salmo finito, replicherà l'Antifona, *Introibo &c.* con il ministro come di sopra.

Poi subito foggionerà il verso, *Confitemini Domino quoniam bonus.* *R. Quoniam in seculum misericordia eius.*

Poi profondamente inchinato, pur con le mani gionte innanzi al petto, farà la confessione in questo espresso modo.

Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Ioanni Baptista, Sanctis Apostolis Petro & Paulo, beato Ambrosio confessori, omnibus sanctis, & vobis fratres, quia peccavi nimis cogitatione, verbo, & opere.

Quivi disgionerà le mani mettèdo la sinistra sotto al petto, e con la destra si percuoterà il petto tre volte, dicendo, *Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa.* Poi raggiognerà le mani innanzi al petto, & seguirà. *Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Ioannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum & Paulum, beatum Ambrosium confessorem, omnes sanctos, & vos fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.* Mentre che il ministro risponderà, *Deo gratias*, e poi dice il, *Misereatur tui, &c.* il Sacerdote resti pur con le mani gionte, e capo profondamente chino, e nel fine risponderà. *Amen.* Et all' hora si drizzerà, e starà poi dritto mentre che il ministro dice il *Confiteor.*

Seguiterà poi il Sacerdote, stando pur dritto con le mani gionte innanzi al petto, e dirà. *Misereatur vestri omnipotens Deus, &c.*

Poi dirà, *Indulgentiam absolutionem, &c.* facendosi il segno della Croce in questo modo; Metterà la mano alla fronte, dicendo, *Indulgentiam*, poi al petto, e dirà, *Absolutionem*, e finalmente al canto diritto, dicendo, *Omnium peccatorum nostrorum*, nel fine gioggendole, dirà,

Tribuat nobis omnipotens, & misericors Dominus. R. Amen.

Dirà poi, *Adiutorium nostrum &c.* e si farà il segno della Croce nel medesimo modo.

R. Qui fecit caelum, & terram.

Dirà poi, *Sit nomen Domini benedictum*, gionte le mani. *R. Ex hoc nunc & usque in seculum.*

Dell' Oratione, Rogo te altissime, &c.

POI dirà nel medesimo luogo secretamente, stando col capo profondamente chino, & alzati gli occhi verso la Croce, e cò le mani gionte, l'oratione, *Rogo te &c.* sino à quelle parole, *Oramus te &c.* & all' hora tenendo pur le mani gionte, ascenderà al mezo dell' altare, dicendo con gli occhi eleuati, e secretamente, *Oramus te &c.*

Finita la detta oratione, & arriuato all' altare, farà il segno della Croce con la mano destra di stesa nel mezo dell' altare auanti à se, e bacciarallo, tenendo in tanto la sinistra distesa, & appoggiata sopra l' altare fuori dal corporale, e gionte le mani farà riuerenza alla Croce con inchino di capo, ma essendoui il santissimo Sacramento elposto, farà genufessione, come s' è detto di sopra nelle regole generali.

Dell' Ingressa.

DIndi anderà con le mani così gionte al lato dell' Epistola, e poi facendosi il segno della Croce, dirà l' Ingressa con voce chiara, & con le mani gionte auanti al petto.

In questo lato saluterà il popolo con il *Dominus vobiscum*, & dirà il, *Gloria in excelsis*, ne i giorni ne i quali si douerà dire, & iui starà fin che hauerà detto l' Epistola, & il versicolo in l' *Alleluia*, ò canto solo, che si douerà dire per ragion della Messa.

Del Gloria in excelsis.

COmincierà il, *Gloria in excelsis*, con le mani gionte innanzi al petto, quali disgionerà, & alzerà vn poco, dicendo, *in excelsis* e raggiogneràle insieme, inchinando il capo verso la Croce, quando dice, *Deo.*

Seguiterà poi a dirlo tutto, pur con le mani gionte, inchinando il capo anco verso la Croce quando dice, *Adoramus te. Gratias agimus tibi.*

Iesu Christe. suscipe deprecationem nostram. vn' altra volta dicendo nel fine, *Iesu Christe.*

Gionto a quell' vltime parole dell' Hinno, *In gloria Dei patris. Amen.* Si farà il segno della Croce; poi raggiogendo le mani dirà tre volte, *Kyrie eleison.*

Dell' Oratione super populum.

Detra la, *Gloria*, ouero quando non la douerà dire, detto che hauerà la Ingressa, e salutato

tato il popolo, con il *Dominus vobiscum*, dirà l' oratione *Super populum*, e terminarla cò la sua conclusione, *Per Dominum, &c.* ò altra, come sarà notata.

Se accaderà dire vn' altra, ò più orationi, offeruarà il modo & ordine posto di sopra nella Regola generale delle orationi, e collette.

Dell' Epistola, ò Lettione.

Dette l' orationi, e nel fine di esse di nuouo salutato il popolo con il, *Dominus vobiscum.* e *R. Et cum spiritu tuo*, pronunciarà il titolo dell' Epistola, ò lettione, tenèdo le mani disgionte, e poste vna di quà, e l' altra di là del libro, appoggiate in modo, che paia di tenerlo. Poi leuando dal libro la mano dritta, e facendosi il segno della Croce, dirà fra se con voce bassa queste parole, cioè se farà del testamento vecchio, *Prophetica lectio sit nostra salutis eruditio. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* Et se del nuouo, *Apostolica doctrina repleat nos diuina gratia. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.*

Et in l' vna, e l' altra lettione, quando dirà, *In nomine Patris, &c.* si farà il segno della Croce come di sopra.

Poi riposta la mano dritta al libro, leggerà l' Epistola, ò lettione, tenendo pur sempre di quà e di là le mani appoggiate al Messale, come s' è detto.

Nel fine della lettione ò epistola prolongherà vn poco la voce nel proferire l' vltima parola, in modo che dia indicio del fine, dopò il quale risposto che habbia il ministro, *Deo gratias*, all' hora il Sacerdote stado come prima nel medesimo luogo, e con le mani al Messale come di sopra, leggerà l' *Alleluia*, & il verso in *Alleluia*, ò il canto solo, secondo, che sarà notato nel Messale.

Dell' Euangelio.

LEquali cose lette, il Sacerdote istesso porterà il Messale aperto col suo cocino sotto dall' altra parte dell' Altare dal lato dell' Euangelio; e mentre che passa il mezo dell' Altare, inchinerà il capo alla Croce, ò farà genufessione essendoui il Santissimo Sacramento; e da quel lato accomoderà il Messale fuori del corporale, di modo che la sua parte posteriore riguardi l' angolo del corno posteriore dell' Altare. Accomodato così il Messale, ritornerà nel mezo dell' Altare, e cò le mani gionte auanti il petto, e capo profondamente chino, dirà, *Munda cor meum, ac labia mea omnipotens Deus, qui labia Esaiæ Prophetae calculo mundasti igneo; ita me tua grata miseratione dignare mundare, vt euangelium tuum dignè valeam nunciare, per Christum Dominum nostrum. Amen.*

Poi fatto inchino alla Croce con il capo, ritornerà al libro, e stando volto verso esso libro

con le mani gionte auanti al petto, e dritto anco con gli piedi, dirà con voce che s' intenda, *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Dipoi accostando la mano sinistra sotto il petto, con il pollice della mano destra farà vna Croce sopra il principio dell' Euangelio che ha da leggere, dicendo, *Lectio*, ouero, *Initium*, doue si deue dire, poi sopra se stesso alla fronte, dicendo, *sancti*, poi alla bocca dicendo, *Euangelij*, poi al petto, dicendo, *secundum. N.* come poi è nel Messale. Risposto dal ministro, *Gloria tibi Domine*, voltandosi verso la Croce, inchinando il capo, e giogendo le mani innanzi al petto, dimanderà la benedittione, dicendo queste parole, *Iube Domine benedicere*, poi seguirà dicendo la benedittione, *Dominus sit in corde meo, & in labijs meis, vt dignè, & compe- tenter annunciem Euangelium suum. Amen.* facendosi in tanto il segno della Croce.

Poi giogendo le mani innanzi al petto, e stando alquanto curuo con la faccia al dritto del libro, reciterà l' Euangelio sin' al fine, qual finito, rispondendo il ministro, *Laus tibi Christe*, il Sacerdote alzando vn poco il Messale, bacciarà il principio dell' Euangelio che hauerà letto, non facendo altra Croce sopra, dicendo queste parole, *Per Euangelica dicta deleantur nostra delicta. Amen.*

A questo tempo farà, se hauerà da far Sermonne, Publicationi, Denuncie de matrimonij, e poi farà dire la confessione generale al popolo, seruado in ciò le cose notate nel libro Rituale.

Delli, Dominus vobiscum, Antifona, & orationi super Syndonem.

Detto l' Euangelio, e baciato, il Sacerdote verrà al mezo dell' Altare, doue poi hauerà à stare, sin che douerà dire il Transitorio, e l' oratione *post communionem*, eccetto quando vada a lauar le mani; e per questo s' accomoderà il Messale, tirádolo più appresso, se li pareffe che restasse troppo discosto. Iui stando, e disgiongendo e raggiogendo subito le mani auanti al petto, saluterà il popolo con il *Dominus vobiscum*, risponderò il ministro, *Et cum spiritu tuo. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.* Poi disgiongendo e raggiogendo subito le mani innanzi al petto, dirà vn' altra volta, *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Con le mani parimenti gionte innanzi al petto leggerà l' Antifona, quando sarà segnata nel Messale, che si chiama, *Antiphona post Euangelium.* Dirà poi la terza volta, disgiogendo, e raggiogendo subito le mani, *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Poi tenendo pur le mani gionte, dirà, *Pacem habete. R. Ad te Domine*, e la quarta volta disgiogendo e raggiogendo le mani saluterà il popolo, col, *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Poi aprendo le mani, dirà l' oratione super Syndonem, & hauendone a dir più d' vna, seruerà l' ordine e modo

modo detto di sopra nelle Regole generali, tenendo le mani distese & eleuate sin' alla conclusione, come s'è detto di sopra nelle medesime Regole.

Dell'Oblatione.

Detta l'oratione super Syndonem, se si ha da far' offerta, il Sacerdote all' hora la riceverà feruando l'ordine dato nel libro Rituale.

Poi preparerà l'oblatione della Messa, con l'ordine posto qui di sotto, dicèdo ogni cosa secretamente.

Leuerà prima il velo di sopra del calice cò ambedue le mani, e lo collocherà piegato dietro di esso calice fuori del corporale, di modo che stia decente e conuenientemente.

Dipoi collocherà il calice dalla banda dell'Epistola, e leuarà la Palla ò animetta dalla Patena, e ponerà sopra il corporale sul mezzo del lato verso l'Epistola.

Quando poi vuole offerire, piglierà con la mano destra la Patena, & aggiungendouli subito la mano sinistra decentemente, la eleuarà sin al petto, e con gli occhi diuotamente eleuati, drizzando l'intentione sua ad offerire per consecrar l'Hostia grande, & altre se n'hauesse poste per comunicar ò in vaso, ò sopra la Patena, farà l'oblatione, dicèdo l'oratione che è nel Messale. *Suscipe, &c.*

Nel fine dell'oratione, quando dirà, *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* farà con l'istessa Patena e Hostia sopra essa, vna Croce sopra il corporale, senza però toccarlo, e metterà l'Hostia nel luogo, doue hauerà fatta la Croce, cioè circa il mezzo della parte dinanzi di esso corporale.

Fatta l'oblatione del Hostia, il Sacerdote riponerà dalla sua banda destra la Patena, riponendola per la maggior parte sotto il corporale. Poi preso il calice cò la mano sinistra al nodo, lo netterà di dentro col purificatorio, quale ri posto disteso, e piegato pur dalla medesima parte destra sotto quella parte della Patena che resta scoperta, si discosterà alquanto col calice dal mezzo dell'Altare, e lo riponerà verso il lato dell'Epistola, e lo preparerà in questo modo.

Primieramente metterà il vino nel Calice, dicèdo queste parole. *De latere Christi exiit sanguis.*

Nel metterlo, auuertirà di tenere l'orciuolo vicino assai al calice, & a fonder il vino continuamente non a gocciolate nel calice, e nò nel mezzo, ma da vn canto; acciò che nò sparga di gocciolate esso calice, ne faccia schiuma.

Dipoi benedirà l'acqua, facendo vna Croce sopra d'essa, e dicèdo, *Et aqua pariter. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.* e gettatone in terra, ò nella baciletta alquanto, ne metterà vn poco nel calice.

Poi si ritirerà nel mezzo dell'Altare, e stenden-

do il braccio destro lo prenderà scoperto al nodo, e riportandolo nel mezzo auanti al petto, raggiungerà la sinistra al piede, & così tenendolo, & eleuando gli occhi, e la mente a Dio, l'offerirà con l'altra oratione che è nel Messale, *Suscipe clementissime pater hunc calicem &c.* Auanti che lo deponga in mezzo de l'Altare, farà con esso vna Croce sopra il corporale, comè anche si è detto della Patena & Hostia, e poi lo coprirà con l'animetta.

Dell'Orationi secrete dopò l'oblatione.

Deposto il Calice nel mezzo dell'Altare, e coperto con l'animetta, il Sacerdote col capo profondamente inchinato, e con le mani giunte dirà secretamente l'oratione, *Omnipotens sempiterne Deus placabilis &c.* la qual oratione è nel Messale.

Detta che hauerà questa oratione, si drizzerà, e con le mani alzate innanzi al petto, e disgiunte, dirà l'altra, *Et suscipe sancta Trinitas hanc oblationem quã tibi offerimus pro regimine &c.* E poi in tutte le feste e giorni che si deue dire, quell'altra che seguita, *Suscipe sancta Trinitas hanc oblationem quam tibi offerimus in memoriam &c.* stando pur con le mani aperte, & alzate innanzi al petto, e l'ultima che incomincia, *Et suscipe sancta Trinitas hanc oblationem pro emundatione mea,* dirà con le mani distese sopra l'oblatione, talmente, che il pollice della destra s'incroci sopra il pollice della sinistra, e sia l'vno e l'altro di sotto il resto delle mani.

Quando vorrà dir quelle parole, *Benedictio Dei &c.* giungendo le mani, e subito separandole, benedirà l'oblatione, e raggiungendo le mani come prima distese sopra l'oblatione, finirà l'oratione di essa oblatione, giungendo le mani nel dire. *Per Christum Dominum nostrum, &c.*

Dell'Offertorio, e Symbolo.

Dipoi dirà con le mani giunte l'Antifona, che si chiama, *Offertorium*, la quale Antifona detta saluterà il popolo, col, *Dominus vobiscum*, e douendo dire, il *Credo*, aprirà le mani, l'alzerà vn poco, e le raggiungerà innanzi al petto, e con voce chiara lodirà, inchinàdo il capo al principio. *Deum*, e simile; quando dice, *& in Iesum.*

Quando poi verrà a dire, *Et incarnatus est,* farà la genuflessione, e starà così genuflesso sino che hauerà dette quelle parole, *Et homo factus est.*

Poi drizzandosi, seguirà tenèdo tuttavia sempre le mani congiunte, e parimenti inchinerà il capo quando dirà, *Simul adoratur.*

Gionto a quelle parole, *Et vitam venturi,* si farà il segno della Croce.

Dell'Oratione super oblata, e del Prefatio.

Detto il *Credo*, saluterà il popolo, col, *Dominus vobiscum*, dipoi dirà l'Oratione che si chiama *Super oblata*, laqual'oratione finita, e dette le altre se ve ne faranno da dire, con l'ordine e modo detto di sopra nelle Regole generali, gionto a quelle parole, *Per omnia secula seculorum*, metterà le mani in piano sopra l'altare di qua e di là dal corporale, e rispondendo, *Amen*, dirà, *Dominus vobiscum*, e risposto dal ministro, *Et cum spiritu tuo*, egli s'giongerà, *Sursum corda*, alzando le mani disgiunte sin' al petto; e risposto che gli sia, *Habemus ad Dominum*, all' hora raggiungerà le mani, & inchinerà il capo, dicèdo, *Gratias agamus Domino Deo nostro*, e risposto dal ministro, *Dignum & iustum est*, leuarà, e stese le mani disgiunte come prima, egli seguirà a dire, *Verè quia, &c.* e finirà il Prefatio nel medesimo modo.

Quando dirà, *supplici confessione dicentes. Sanctus, &c.* di nuouo giungerà le mani dinanzi al petto, e starà inchinato col capo profondamente, sin che verrà a dire, *Benedictus qui venit. &c.* & all' hora drizzatosi, dirà quelle parole, *Benedictus qui venit in nomine Domini, Osanna in excelsis.* e nel medesimo tempo si farà il segno della Croce, di modo che il prefatio si finisca col farli la Croce.

Del canone.

Finito il Prefatio, il Sacerdote cò le mani giunte, & accostate alla faccia dell'Altare con le pòte delle dita picciole, alzati gli occhi a Dio, e subito abbassatoli, inclinatosi profondamente, incomincerà il canone dicèdo secretamente, *Te igitur, &c.* come è nel Messale, sino a quelle parole, *Rogamus, ac petimus*; quali dette che habbia, si drizzerà, e farà vna Croce sopra il corporale nel mezzo, & baccierà iui l'altare; poi drizzandosi giungerà le mani insieme, dicèdo, *Ut accepta habeas, & benedicas,* & subito disgiungendole farà tre Croci comunemente sopra l'Hostia e Calice insieme, seguitando a dire, *Hac + dona, Hac + munera, Hac + Sancta sacrificia illibata*, poi seguirà a dire cò le mani separate, & alzate innanzi al petto, sin al *Memento*, facendo mentione nominatamente del Papa, e dell'Arciue-scouo.

E se farà sede vacante, non si farà commemorazione se non di quello che viue.

Quando vuol dir' il primo, *Memento*, e far memoria delli viui, per quali hà proposto pregar nella Messa, abbassando le mani, & alzandole subito, le giungerà innanzi al petto, ò alla faccia, e starà così vn poco quieto, e col capo alquanto basso raccommanderà con la mente quelle persone, e bisogni, che si hà proposto. Il che fatto, disgiungerà le mani, e tenendole se-

parate, & alzate innanzi al petto, seguirà sin' a quelle parole, *Hanc igitur oblationem.*

Quando poi dice, *Hanc igitur oblationem, &c.* tenerà le mani distese sopra l'oblatione, e raggiungerà di nuouo le mani, quando dice, *Per Christum Dominum nostrum*, & seguirà a dire, *Quam oblationem tu Deus, &c.*

Mentre dice, *Benedictam, + Adscriptam, + Ratam, +* farà il segno della Croce tre volte comunemente sopra l'Hostia e Calice insieme.

Dipoi quando dice, *Ut nobis + corpus,* farà separatamente sopra l'Hostia sola vna croce, e quando dice, *Et + sanguis fiat,* ne farà vn'altra sopra il calice solo.

Fatte le sopradette croci, di nuouo poi raggiungendo le mani dirà, *Domini nostri Iesu Christi,* con inchino di capo.

Poi con le mani giunte al petto, e con gli occhi bassi, s'accosterà al corno dell'Epistola, & iui stando col lato sinistro volto all'altare, e non con le spalle nè con la faccia, si lauàrà l'estremità delli deti, cioè delli pollici & indici sopra la baciletta tenuta dal ministro in mano fuori dell'Altare, senza dire cosa alcuna.

E lauatosi le dete, se le asciugherà con la seruietta apparecchiata dal ministro sopra il corno dell'Altare a questo effetto.

Ciò fatto, giungerà le mani al petto, e ritornerà al mezzo dell'Altare, e fatto inchino alla Croce, dirà secretamente, *Qui pridie &c.* e poi disgiunte le mani, dicèdo, *Accipiens*, piglierà l'Hostia con il pollice & indice della mano destra, e subito aggiongerà li dui simili altri deti della sinistra, e così con ambedue le mani tenèdo l'Hostia, e stando dritto nel mezzo dell'altare, continuerà a dire, *Eleuauit oculos in caelum ad te Patrem suum omnipotentem.*

Le quali parole mentre che dice, alzerà gli occhi al Cielo, & poi gli abbasserà, e dirà, *Gratias agens*, facendo vn poco d'inchino col capo. Qui tenendo l'Hostia con l'indice e pollice della mano sinistra solamente, con la destra farà il segno della croce sopra l'Hostia vna volta sola, dicèdo *Benedixit*, & aggiongerà poi in tener l'Hostia anco il pollice & indice della mano destra, seguitando a dire, *Fregit deditq; discipulis suis dicens ad eos, Accipite, & manducate ex hoc omnes* appoggiarassi con li gomiti e braccia dal cubito abbasso sopra l'altare vn poco allargati, & inchinandosi alquanto, e fermato il capo sopra l'Hostia, non però troppo vicino ad essa, con riueranza proferirà secreta, distinta, continuata, & attentamente le parole della consecratione. *Hoc est enim Corpus meum*, sopra l'Hostia grande, con intentione ancora a tutte l'altre, che iui hauesse preparate per consecrare.

Dell' Eleuatione dell' Hostia.

Fatta la Consecratione, esso Sacerdote tenendo l'Hostia Sacra come di sopra, tra le quattro dita sopra il corporale, e tenendo l'altre sei dita distese, e giunte l'vno con l'altro, appoggiati i gomiti come di sopra sopra l'Altare, farà genuflessione, e tenendo gli occhi fissi, adorerà riuertentemente l'Hostia sacra.

Poi tenendo fermi li cubiti, si leuerà, e fermatosi bene sopra li piedi, all' hora alzerà l'Hostia sacra tanto in alto, quanto acconciamente può; sempre però sopra l'Altare, e corporale, per fuggir ogni pericolo & indecentia, tenendo le dita sempre nel medesimo modo giunte, e con gli occhi fissi in essa Hostia, la tenerà alquanto così in alto, accioche il popolo in tanto l'adori.

Poi abbassando a poco a poco le mani, riuertentemente al luogo donde leuò l'Hostia sacra, le uerà la mano stanca, e con la destra riponendo la sopra il corporale, farà genuflessione, & adorerà.

Auvertirà, che dopò hauerla così riposta, non se pari più le dita, cioè l'indici dalli pollici, infino che hauerà fatta l'ablutione delle dita, se non quando vorrà toccare o pigliare l'Hostia Sacra, e nel altergere sopra il calice esse dita per qualche fragmento che vi fosse attaccato: & hauendo a muouerla, lo farà in maniera, che non para d' alzarla vn'altra volta per l'adoratione del popolo.

Auvertirà anco, che mentre eleua l'Hostia sacra, fra la consecratione di essa e quella del calice non interponga alcuna parola.

Della Consecratione & eleuatione del Calice.

Dipoi leuerà, e scoprirà il calice, posando l'animitta sopra l'Hostia, & astergerà sopra esso calice le quattro dita che hanno toccato l'Hostia sacra, e stando dritto dirà, *Simili modo postquam cœnatum est, accipiens calicem, e prenderà il calice con ambedue le mani, cioè con la dritta il nodo, e con l'altra sotto il nodo istesso fra l'indici e medij, & alzandolo alquanto dall'Altare, e ponendolo subito giù, dirà, Eleuauit oculos ad cœlos ad te Deum Patrem suum omnipotentem, & in dir queste parole, alzerà gli occhi al Cielo, e poi gli abbascerà, e seguitando, Item tibi gratias agens, inchinerà alquanto il capo; e dicendo, benedixit, terrà il calice, cioè il nodo sotto la coppa con la mano sinistra pur fra l'indice e medio, e con la destra farà il segno della croce sopra di esso. Qual fatta subito accosterà la destra al calice, di maniera che con essa tenga il nodo sotto la coppa fra l'indice e medio, e leuando la sinistra dalla coppa, tenga con essa il piede pur fra l'indice e medio, e così tenendolo seguiterà così a dire, Tradiditq; discipulis suis, dicens ad*

eos, Accipite, &c. & appogiatosi con li gomiti sopra l'Altare, e con il capo inchinato, non però troppo vicino al calice, proferirà con riuertenza, secreta, distinta, continuata, & attentamente le parole della Consecratione del Calice.

Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Le quali parole dette, rimetterà il calice al suo luogo sopra il corporale, rimouerà le mani, & appoggiare all'altar le tre dita vltime di ciascuna mano, fatta vna genuflessione, riuertentemente adorerà il prezioso sangue del Signore; e le uatoli ripiglierà il calice scoperto cò ambedue le mani, cioè con la destra il nodo sotto la coppa fra le dita indice e medio, e con la sinistra il piede fra le sudette dita, e l'alzerà in alto quanto commodamente può, dicendo, *Mandans quoque, &c.* come è nel Messale, tenendolo così alquanto dritto sopra il corporale, & hauendo verso il calice sempre fissi gli occhi, lo mostrerà al popolo per adorare.

Fatto questo abbassando a poco a poco le mani al luogo donde lo leuò, leuerà quando sarà vicino al corporale, la mano stanca, e cò la dritta riponerà esso calice riuertentemente sopra il corporale nel luogo suo; poi lo ricoprirà con l'animitta, e facendo genuflessione, l'adorerà. Leuatoli dipoi il Sacerdote con le mani e le braccia distese di quà e di là a modo di Croce, stando nel mezzo dell'Altare, dirà secretamente, *Unde & memores &c.* E quando dice questa parola, *Offerimus*, raggiungerà le mani dinanzi al petto, e disgiogendole subito, metterà la sinistra sopra l'Altare, com'è si detto nelle Regole generali, e stendendo la destra, farà cò essa il segno della Croce tre volte comunemente sopra l'Hostia e calice insieme, mentre che dice, *Hostiam + puram, Hostiam + Sanctam, Hostiam + immaculatam.*

Poi quando dice, *Hunc panem + sanctum vitæ æternæ*, ne farà vna sopra l'hostia, e l'altra sopra il calice, dicendo, *Et calicem + salutis perpetuæ*, continuerà poi in dire il resto, stando cò le mani distese, & eleuate innanzi al petto, e le raggiungerà inchinandosi profondamente con la testa, quando dice, *Supplices te rogamus, &c.* fino a quelle parole, *Ut quotquot, &c.* Quiui drizzatosi con le mani disgiunte, facendo vna croce con le tre vltime dita della mano destra sopra il corporale nel mezzo innanzi a sè, baccierà iui l'Altare. Qual bacciato si drizzerà, raggiunte le mani innanzi al petto, poi disgiunte, e poste le tre dita vltime della mano sinistra sopra l'altare, dicendo, *Sacrosanctum + corpus*, farà il segno della Croce con la mano destra sopra l'Hostia vna volta sola, & vn'altra sopra il Calice, dicendo, *& Sanguinem + sumpserimus*, Poi dicendo, *omni + Benedictione, &c.* segnerà,

rà, posta la mano sinistra di sotto dal petto, cò la destra se stesso con il segno della Croce.

Quando poi dice il *Memento* per i morti, dette tutte quelle parole, *Memento etiam Domine, famulorum famularumq; tuarum, qui nos precesserunt cū signo fidei, & dormiunt in somno pacis*, giungerà le mani eleuate innanzi al petto, o sin alla faccia.

In oltre hauerà nel meditare gli occhi aperti, e riuertentemente intenti al Santissimo Sacramento.

Continuerà poi il resto con le mani innanzi al petto disgiunte, & alzate.

Quando verrà a quelle parole, *Nobis quoque minimis, & peccatoribus*, le dirà con voce vn poco alta, e con le tre dita vltime della destra si percuoterà il petto, auuertendo di non toccar le due giunte, e seguitando il resto secretamente, e con le mani disgiunte & alzate, al fine dicendo, *Per Christum Dominum nostrum*, inchinerà alquanto il capo, giungerà le mani, e poi le disgiungerà subito, drizzandosi mentre che dice, *Sanctificas, + viuificas, + benedixit, +* e farà tre volte la Croce comunemente sopra l'Hostia e calice insieme con la mano destra, tenendo la sinistra sopra l'Altare.

Detto, *Et nobis famulis tuis largiter prestas ad augmentum fidei, & remissionem omnium peccatorum nostrorum*, scoprirà il calice con la mano dritta, pigliando l'animitta fra l'indice e medio, e mettendola su'l corporale dal canto dell'Epistola, farà genuflessione al Santissimo Sacramento, dicendo, *Et est tibi Deo Patri omnipotenti.*

Leuatoli poi, e presa l'Hostia sacra riuertentemente fra il dito grosso e l'indice della destra, ponendo la mano sinistra al nodo del calice sotto la coppa, farà con l'Hostia sacra sopra la bocca di esso calice tre volte il segno della Croce da l'vn orlo o labro a l'altro, dicendo, *Ex + ipso, & per + ipsum, & in + ipso omnis honor, virtus, laus, & gloria.*

Fatte queste tre croci, muterà l'Hostia che teneua da mano dritta alla mano stanca, pur fra il pollice & indice, e piglierà la Patena con l'indice e medio della mano destra, e farà altre tre croci con essa, tenendola dritta in taglio, e non piana sopra l'Hostia e calice, dicendo, *Imperium, + Perpetuitas, + & Potestas + in unitate Spiritus sancti.*

Poi poserà la Patena a pie del calice, si che l'vltimo labro di essa appoggi vn poco sopra esso piede, tenendo come prima l'Hostia sacra, & alzandola alquanto dirà con voce alta, *Per infinita sæcula sæculorum. R. Amen.*

Tenendo l'Hostia sacra sopra la bocca del calice, la diuiderà con riuertenza vguualmente in due parti, dicendo secretamente, *Corpus tuum frangitur, Christe, Calix benedicitur*, e riponerà sopra la Patena quella parte che ha nella destra.

Dipoi diuidendo ancora l'altra parte, dirà, *San-*

guis tuus sit nobis semper ad vitam, & ad saluandas animas, Deus noster.

Posta giù anche quella parte che tiene con la sinistra, appresso l'altra parte già riposta sopra la Patena, ponerà dentro al calice cò la mano dritta la terza parte dicendo, *Commixtio consecrati &c.* & astergasi quella parte delli pollici & indici che hanno toccato l'Hostia sacra l'vn con l'altro sopra il calice, acciò se vi fosse attaccato qualche fragmento, vada nel calice.

Coprirà poi con l'animitta il calice, & farà la genuflessione al Santissimo Sacramento, e leuatoli dirà nel Messale l'Antifona qual si chiama, *Confractorium*, con le mani giunte innanzi al petto.

Del Pater noster, & altre cose dipoi.

Detto che hauerà il confrattorio, disgiungerà le mani, e subito le raggiungerà innanzi al petto, dicendo secretamente, *Oremus*, inchinando vn poco il capo al Santissimo Sacramento, poi drizzatosi pur con le mani giunte dirà con voce alta, *Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audemus dicere: qui ui stenderà & alzerà le mani innanzi al petto, e tenendole così dirà il, Pater noster, e quando dirà quelle parole sanctificetur nomen tuum, inchinarà alquanto il capo.*

Nel fine del quale rispogli dal ministro, *Sed libera nos à malo*, il Sacerdote secretamente dirà, *Amen*, e con voce alta seguiterà dicendo, *Libera nos quæsumus, &c.* E così dicendo si farà il segno della Croce, posta la mano sinistra sopra l'Altare.

Quando che dice, *Pax, & communicatio*, si farà parimente il segno della croce posta la mano sinistra sopra lo Altare, mettendo la mano dritta alla fronte quando dice, *Pax*, al petto quando dice, *& communicatio*, alla spalla sinistra quando dice, *Domini nostri*, poi alla dritta quando dice, *Iesu Christi*, Poi giungendo le mani, dirà, *sit semper vobiscum*, rispogliato che gli sia, *Et cum spiritu tuo*, soggiungerà esso tenendo pur giunte le mani, *Offerte vobis pacem. R. Deo gratias: e subito dirà secretamente, con le mani giunte & appoggiate all'Altare, e con il capo profondamente chino, e con gli occhi intenti al Santissimo Sacramento l'oratione, Domine Iesu Christe, &c.*

Quali orationi finite, se hauesse a dar la Pace al ministro per porgerla ad altri, farà con le tre dita che ha disgiunte, cioè il medio, e duoi se guenti vna Croce sul corporale nel mezzo auanti sè, & iui baccierà l'Altare, tenendo le mani appoggiate nel modo che le tiene facendo le genuflessioni, e se s'hà da porgere come s'è detto la Pace, dirà, *Pax tecum*, al ministro, baccian do in vn medesimo tempo la Pace instrumentale che gli farà sporta da esso ministro.

Ma se non ha da porger la Pace ad alcuno, lascierà di dir il, *Pax tecum*, ne farà il bacio del altare, ne quello della Pace.

Poi stando come prima inchinato, con le mani parimente gionte, e con gli occhi fissi al Santissimo Sacramento, dirà almeno vna delle orationi che si deono dire, *ante communionem*, poste nel Messale.

Poi medesimamente inchinato, percuotendosi il petto con le tre dita disgiunte, & auuertendo di non toccare con l'altre due, tenendo pur le tre dita della sinistra appoggiate al altare, dirà con voce vn poco alta. *Domine non sum Dignus*, & appresso secretamente, *ut intres sub testum meum, sed tantum dic verbo tuo, & sanabitur anima mea.*

Detto, e fatto così tre volte, farà vna genuflessione adorando il Santissimo Sacramento, dicendo, *Quid retribuam Domino, &c.* Poi leuatosi piglierà col pollice & indice della mano dritta le due parti dell'Hostia sacra, dicendo, *Panem caelestem, &c.* e con la mano sinistra fra l'indice e medio la Patena sotto essa Hostia, tenendo l'altre dita della mano dritta sotto la Patena, e stando dritto farassi con l'Hostia e Patena sotto il segno della Croce dalla faccia al petto senza però toccarsi, dicendo secretamente, *Corpus Domini nostri, &c.* il che fatto poi riuertentemente suma quelle due parti del Hostia, senza far'altra genuflessione, e gionti il pollice & indice della mano dritta, riponerà la Patena a piè del calice come prima.

Poi starà vn pochetto con le mani gionte, & alzate innanzi alla faccia, meditando diuotamente il misterio del Santissimo Sacramento che ha preso, & in tanto deglutendo riuertentemente e discretamente esso Santissimo Sacramento.

Poi scoprendo con la mano destra il calice, farà genuflessione, e leuato dirà, *Quid retribuam Domino pro omnibus qua retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini in uocabo: laudans inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero*, e così dicendo, piglierà di nouo la Patena fra l'indice e medio della mano dritta, e con essa raccoglierà diligentemente li fragmèti del Hostia sacra, se alcuni ne fossero rimasti sopra il corporale; poi tenendo la Patena pendente sopra il calice con l'altra mano, cioè la sinistra, e pur fra l'indice e medio, astergerà col Pollice o Indice della destra la Patena sopra il calice, di maniera che ogni frammento ancorche minimo che vi fosse sopra, si ponga in esso calice; ponendo poi giù la Patena, astergerà anche quelle parti delli pollici & indici che hanno toccato l'Hostia sacra, l'vna con l'altra sopra il calice, acciò se vi fosse attaccato qualche frammento, vada nel calice.

Poi piglierà il calice con l'Indice e medio della mano dritta sotto il pomo, e segnerà con esso calice dalla faccia al petto senza toccarsi, posta la sinistra sopra l'altare, e dirà in tanto se-

cretamente. *Præsta queso Domine, &c.* come è nel Messale, & auicinandosi il calice alla bocca, e pigliando la Patena con la sinistra pur fra l'Indice e medio, e tenendola sotto, sumi il precioso sangue di N. Signore, stando dritto; il che farà con tal destrezza & accuratezza, che fugga ogni pericolo di spargerlo, e di far strepito indecente con la bocca: & perche niente del sangue resti nel calice, lo tenerà vn poco pendente cò la Patena sotto, e vedèdo descender qualche gocciola, la suma dal calice.

Riceuuto il sangue, deponerà la Patena che tiene da mano stanca, e dirà, *Quod ore sumpsimus &c.* e nel medesimo tempo tenendo con la mano destra pur fra l'Indice e medio il calice al nodo, lo sporgerà fuori del corporale verso il ministro al corno del Epistola, senza deporlo, e senza mouersi dal mezzo del altare, e si farà infondere dal ministro vn poco di vino, e piegando alquanto il calice in diuerse parti, farà che il vino tocchi doue ha toccato il sangue santissimo; e s'alcuni s'hauerano a comunicare, cuoprirà il calice, & auanti che si faccia porgere il vino per la purificatione, li comunicherà, seruando gli auuertimenti dati di sopra nelle Regole generali della comunione. Ma non essendoui alcuno da comunicare, suma la purificatione per quella parte e labra del calice, per le quali hà preso il santissimo Sacramento, per purificar meglio esso calice, tenèndoui sotto la Patena.

Poi deposta la Patena sopra il corporale, e mettendo le quattro dita pollici & indici sopra la bocca del calice, e con l'altre sostenendo esso calice, si accosterà vn poco al corno del Epistola, e si farà infondere l'ablutione, lauando le quattro dita sopra di esso calice, e lo riporterà nel medesimo modo in mezzo al suo luogo.

Poi asciugatosi con il purificatorio, tenendolo nella mano sinistra sotto la bocca, sumerà quel Ablutione, e poi con il purificatorio istesso si asciugherà la bocca, e poi il calice diligentemente.

Poi piegato il purificatorio, lo metterà sopra la bocca del calice, e poi la Patena, e l'animetta sopra, e poi il velo, e con la sinistra mettendo il calice così ordinato fuor del corporale verso il corno del Euangelio, piegherà il corporale, e messolo nella borsa, lo ponerà con la destra sopra il velo del calice, e con la sinistra riporterà esso calice nel mezzo dell'altare al luogo suo.

Dell'Oratione dopò la Comunione.

Cio fatto il Sacerdote, fatta riuertenza con le mani gionte al corno del Epistola, doue il ministro douerà portar il Messale, mentre ch'egli dopò la comunione attende ad accommodare il calice, & in questo luogo leggerà l'Antifona, che si chiama *Transitorio*, tenendo le mani gionte, & eleuate innanzi al petto.

Poi

Poi disgiunte, & raggiontele subito, dirà, *Dominus vobiscum*, e l'oratione *post communionem*.

Essendoui altre collette da dire, seruerà l'ordine e modo che s'è detto nelle Regole generali.

Finite l'orationi, dirà, *Dominus vobiscum*, di nouo aprendo, e raggioncendo le mani; e mentre che il ministro risponde, *Et cum spiritu tuo*.

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison. se n'anderà con le mani gionte nel mezzo dell'altare, quiui dicendo, *Benedicat, & exaudiat nos Deus*, posta la mano sinistra sopra l'altare, si farà con la destra il segno della Croce, e risposto dal ministro, *Amen*. subito raggiongerà le mani, dicendo, *Procedamus cum pace*, e risposto stogli, *In nomine Christi*, dirà pur con le mani gionte, *Benedicamus Domino*. *Re. Deo gratias*, esso con le mani gionte appoggiate al altare, e profondamente inchinato, dirà secretamente, *Placeat tibi Deus, &c.* Cio fatto, mentre che il ministro porterà il Messale dal corno del Epistola a quello del Euangelio, e fatta la Croce nel mezzo del Altare fra se & il calice, baccierà iui l'Altare, & alzando, e giongendo le mani, inchinerà il capo alquanto verso la Croce, dicendo, *Benedicat vos omnipotens Deus*, con voce alta, e subito facèdo genuflessione se vi fosse il Santissimo Sacramento, con le mani gionte insieme, e cò gli occhi bassi verso terra si volterà al popolo, e lo benedirà cò la mano destra, facendo vna sol volta il segno della Croce, e non tre; e tenendo la sinistra al petto, e dicendo, *Pater, & Filius, & Spiritus sanctus*.

Così benedicendo, compirà il circolo, stando però sempre nel mezzo dell'altare, saluo che se vi fosse il Santissimo Sacramento fuori scoperto sopra l'altare, nel voltarsi à dar la benedictione, accosterà le spalle non al mezzo dell'altare, ma vn poco più verso il corno dell'Euangelio, e nel medesimo luogo finirà il circolo.

Poi volto verso l'angolo posteriore del corno dell'Euangelio sopra il Messale, che risguardi l'angolo sudetto posteriore, con le mani gionte auanti al petto, dirà con voce chiara, *Dominus vobiscum*. *Re. Et cum spiritu tuo*, pronuncierà il titolo dell'Euangelio, facendo le medesime Croci con l'istesso ordine al libro, alla fronte, alla bocca, & al petto, qual s'è detto all'Euangelio fra la Messa, e poi leggerà cò le mani gionte auanti il petto.

Quando dice quelle parole, *Et verbum caro factum est*, farà vna genuflessione, stando pur con le mani gionte, e volto con la faccia come prima.

Finito l'Euangelio, piglierà il calice nel modo che lo prese in sacrestia, & disceso all'ultimo grado dell'altare, si riuolga, e faccia riuertenza alla croce, profonda, o se vi fosse il Santissimo Sacramento, vna genuflessione come si è detto; e facendosi dare la beretta dal ministro, si co-

pirrà, e tornerà alla Sacrestia senza salutar alcuno, e seruando anche nel resto in ogni cosa la Regola prescritta nell'uscire, & andare all'altare, dicendo fra tanto l'Antifona, *Tres in camino ignis*, & il Cantico, *Benedicite*, col resto. Gionto in Sacrestia si fuestirà delli paramenti con quest'ordine, cioè cominciando a leuar la Pianeta, poi la stola, dipoi il manipolo, poi l'amitto, e dipoi il cordone, e finalmente il camiso.

Delle orationi & altre cose dopò la Santa Messa.

Antiphona. *Tres in camino ignis.*

Canticum. *Benedicite omnia opera Domini Domino. &c. usque ad finem.*

Psal. 15. Laudate Deum in sanctis eius, &c. In fine Gloria Patri, &c.

Antiph. *Tres in camino ignis deambulabant, & collaudabant Dominum regem, canentes ex unio ore dicentes hymnum Deo.*

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison. Dominus vobiscum.

Re. Et cum spiritu tuo.

Oratio. *Deus, qui tribus pueris in camino ignis positis quartus adesse dignatus es; cui facillimum est igneas temperare naturas, et extinguere flammaram impetus; eandem Domine ad protegendas, & liberandas animas nostras extende virtutem tuam.*

Oratio. *Aktiones nostras, quasumus Domine, asseruando praeueni, & adiuuando proseguere; ut cum tua nostra operatio, & oratio à te semper incipiat, & per te capta finiatur.*

Oratio. *Da nobis quasumus Domine, vitiorum nostrorum flammam extinguere: qui beato Laurentio tribuisti tormentorum suorum incendia superare. Per Dominum nostrum, &c.*

Re. Dominus vobiscum.

Re. Et cum spiritu tuo.

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Benedicat, & exaudiat, &c.

Suestito che sia il Sacerdote, di nouo si lauara le mani, e posto inginocchiioni farà vn poco d'oratione nell'oratorio della Sacrestia, o in Chiesa, auanti che si parta, e potrà dir l'Oratione di San Tomaso *post communionem*, meditando l'eccellenza di così gran misterio, e ringratiando Dio benedetto per tanto dono riceuuto.

Hauendo il Sacerdote celebrato Messa, per satisfazione di qual si voglia obligo di cappella, legato, o funerale, etiam straordinario, o altro; auuertirà di scriuere la celebratione nel libro deputato à questo in Sacrestia, prima che parta di essa Sacrestia, seruando in ciò la forma data per li Decreti, & Ordini Generali.

Auertirà poi anche il Sacerdote di non mangiar subito d'hauer celebrato, nè meno sputar;

e quando fosse necessitato, sputerà in luogo decente.

Vederà anco, che fuori di bisogno non si occupi subito in negotij, onde possa facilmente esser distratto dalla diuotione acquistata nella celebratione della Messa.

ISTRUZIONE PER celebrar la Messa

Per i Defonti.

NELLA Messa per i Defonti, il Sacerdote seruarà le medesime cerimonie scritte di sopra, eccetto le seguenti.

Non dice il Salmo, *Iudica me Deus*, ma detta l'Antifona, *Introibo ad altare Dei*, e risposto dal chierico, *Ad Deum qui latificat &c.* dice *Confitemini Domino &c.* come di sopra.

Nel cominciar l'Ingressa fa il segno della Croce sopra il Messale senza toccarlo, dicendo *Requiem aeternam &c.*

Non dice il, *Gloria in excelsis*, ne meno, *Kyrie eleison*.

Nel dir più orationi, non interpone collette de i Santi, o per i viui, ne per alcuno bisogno, ma tutte per i Defonti.

Non dice all'Epistola *Apostolica doctrina &c.* nè si fa il segno della Croce.

Non dice, *Alleluia*.

Non dice all'Euangelio, *Iube Domine benedicere*, ne anco, *Dominus sit in corde meo*, ma nel cominciar a dire il titolo del Euangelio, fa la croce nel libro, nel fronte, nella bocca, e nel petto come di sopra, nel fine non baccia il Messale, ma rispostole dal Chierico, *Laus tibi Christe*, dice l'Antifona, *Requiem sanctam &c.* e poi il *Dominus vobiscum*, con l'oratione *super Syndonem*, senza dire, *pacem habete*.

Nel metter il vino nel calice dice, *De latere Christi exiuit sanguis*, e mettendo l'acqua dice, *Et aqua pariter*, senza far il segno di Croce sopra d'essa. Non dice il *Credo*.

Non dice, *Offerte vobis pacem*, ma in luogo suo dice, *Agnus Dei*, come nel Messale, tre volte, con le mani giunte, e senza percuoterli il petto.

Non dice l'oratione *pro pace*, cioè, *Domine Iesu Christe qui dixisti Apostolis*, ma l'altre che se guono, ne dà la pace.

Detta l'oratione *post communionem* dice, *Dominus vobiscum*. *R. Et cum spiritu tuo*, senza dire *Kyrie eleison*.

Và nel mezzo dell'altare, e dice, *Requiem aeternam &c.* facendo il segno della Croce con la mano destra stesa sopra l'altare senza toccarlo, e rispostole dal Chierico, *Et lux perpetua &c.* soggiunge, *Anima istius*, ouero, *Anima istorum &c.* se la Messa si dirà per più Defonti.

Detto il, *Placeat*, come di sopra, non dà la be-

neditione, ma va alla parte dell'Euangelio; oue lo dice come di sopra.

ISTRUZIONE Al Chierico, o Acoluto, che serue alla Messa.

L'Esperienza ci mostra in tutte le cose, quanto importi che colui quale desidera incamminarsi a qualche professione, incominci da principio a esser diligente, e studioso di far bene quello in che s'incamina, per poter poi far di più in di miglior progresso.

Et se ciò auuiene in ogni honesto esercizio, e professione; molto maggiormente deuono haue l'occhio a questo li figliuoli giouanetti, che desiderando d'indrizzarsi al seruitio di Dio nella vita e professione ecclesiastica, incominciano ad esercitarsi nelle prime fontioni di essa. Fra le quali di grandissima importanza è il seruire e ministrare al Sacerdote nel Santissimo Sacrificio della Messa: doue ministrando, rappresentano gli Angioli che ministrano auanti il conspetto del Saluator nostro Christo Giesù.

Quelli adunque, quali si esercitano in questo, pensino spesso volte la dignità di tal officio, e grandezza della sua vocatione; e procurino sopra ogni cosa di farlo con quella purità d'intentione, e santità de costumi in tutta la loro conuersatione, e vita, che corrisponda a quello che ricerca così nobile ministero.

Dopo questo, cerchino esercitarlo attualmente con ogni attentione, e debita diligenza, non solo interiormente, ma anche in tutto quello che tocca gli atti e gesti esteriori; in modo tale, che & essi s'odisfacciano intieramente, quanto sia possibile, al loro officio; & diano ferma speranza in questi primi exercitij ecclesiastici, di douere andare innanzi felicemente in questa santa vocatione; & il popolo, da quello che vede far' a loro quando si troua a veder Messa, resti edificato, & insieme instituito, come debba starui con silenzio, attentione, diuotione; e come a suoi tempi deue opportunamente farli il segno della santa Croce, inchinare il capo, stare inginocchiato, tener le mani giunte, percuoterli il petto, e far simili altre attioni debite & conuenienti nell'vdir Messa.

A questo effetto dunque offerui diligentemente le auuertenze infra scritte.

Auuertenze generali per l'Acoluto, o Chierico, che serue alla Messa.

Per potere conforme a i decreti del Sacro Concilio di Trento, conuenientemente esercitare tutte le funzioni che occorrono in questo ministero di seruire al Sacerdote nella Messa, farà da procurarsi, che sia questo ministro nell'ordine di Acoluto, in tutti i casi almeno che sia Chierico.

Habbia il detto Acoluto o Chierico la tonsura in capo, patente vn dito e mezzo in ogni lato, rinouata almeno ogni quindici giorni.

Sia vestito di habito clericale condecete in tutte le cose, conforme a i decreti Prouinciali e diocesani di questa Metropoli, fino al collo del piede; & specialmente non habbia calce con i costali borfati, ouero larghi alla marinaresca, ma semplici, e distese; ne di altro colore, che negro.

Habbia le due vesti, vna di sotto quale sia cinta decentemente, e l'altra di sopra, pur negre, e che le giungano tutte due fino al collo del piede; non affettate, ne vane, ne stracciate, o fordidie, ma decenti, che al collo siano senza riflessione di bauaro, e quella di sopra ferrata alla gola con rampino, e tutte due con le maniche di esse vestite, e nel resto anche alla forma ordinata.

Sia vestito di tutte due queste vesti tutte le volte che è in publico, o sia in Chiesa, o fuori, eccetto che quando si mette la cotta, se bene farà meglio che sia sopra tutte due, gli farà nondimeno lecito cauarsi la veste di sopra, e vestire la cotta sopra quella di sotto.

E quando gli occorre esser per Chiesa, in tempo che non sia bisogno haue la cotta, sia vestito di tutte due le vesti.

Lauisi le mani, poi metta la cotta.

La cotta sia di tela mediocre, non troppo grossa, o sottile, ne con lauori, o altrimenti affettata: sia netta, non stracciata, ne con buchi dentro: habbia larghe le maniche, e longhe secondo la misura data nelle istruzioni generali, cioè almeno di due braccia.

Di essa cotta sia vestito, non solo quando assiste, o serue alla Messa, o ad altri officij diuini; ma anco tutte le volte, che in sacrestia aiuta a vestire il Sacerdote, ouero in Chiesa fa alcuno ministero, se non fosse di notte, o d'altra hora, nella quale fosse ferrato ogni adito al popolo in essa Chiesa; ouero se non facesse qualche cosa grossa, come faria mutar banchi, bradelle, scale, scopare, tapezzare, o altra simile, e questo fosse fuori del luogo, doue all'hora si celebrassero gli officij diuini.

Mentre ch'è con la cotta, stia a capo scoperto; non tenga guanti, ne meno la muffola, o manigheti di pelle, quando ministra al Sacerdote. Faccia la genufessione con il ginocchio destro, ogni volta che passa auanti all'altare maggiore, & anco ad altro, doue fosse il santissimo Sacramento.

Il medesimo farà all'altare, doue apparecchia. Et questo osseruarà anco tutte le volte, che passa d'una parte all'altra di detti altari.

Quando anco passerà auanti altri altari di qualche particolar diuotione, farà vn profondo inchino.

Farà inchino di capo al Sacerdote, ogni volta che gli occorrerà fare qualche ministero innanzi a lui; come il porgerle paramenti, or-

zuoli, seruietta, o simile cosa, o pigliar da lui la beretta, ouero occhiali, o altra cosa.

Nell'occasione della santa Messa, farà solleccito, e bene auuertito, che si offeruino gli ordini de i Concilij prouinciali, e Sinodi diocesani, & editti Archiepiscopali, accio in attione così santa, & in Chiesa, si stia come si conuiene.

E se vedrà cosa inconueniente, e che sia contra gli ordini dati, ne auisará quelli che contrarfaranno.

Il ch'egli farà con la modestia, grauità, & humiltà, che conuiene a vn buono Chierico.

E se vedrà cosa graue, come vno notoriamente interdetto, o scomunicato presente alla Messa, il quale ammonito non voglia partire, se il celebrante non farà intrato nel canone, lo auisará perche cessi.

Il medesimo farà, quando vedrà notabile irruenza, & altro graue scandalo.

Quando anco farà cosa, alla quale egli con auisarla non possa effettivamente prouedere; ne dia auiso al prefetto di quella Chiesa, o a quello che ha cura di prouedere a simili disordini. E fra l'altre cose offeruarà, e farà, come qui di sotto.

Non permetterà, che laico alcuno entri dentro i cancelli dell'altare; molto meno, che alcuno s'accosti a i gradi d'esso.

Auisará, che si stia inginocchiato, ogni volta che cominciata la Messa, vedesse qualchuno che stesse in piede, fuor dell'Euangelio che si legge fra la Messa, o nel fine d'essa.

Auisará anco, che si stia con silenzio, e riuerenza, ogni volta che senta, o veda, che fra la Messa si ragioni, o si stia da qualchuno con poca riuerenza.

Auuertirà parimente le donne, le quali non hanno velato il capo secondo la forma, a coprirsi. Farà, che nelle Chiese doue è diuisione, gli huomini stiano dalla banda loro, e similmente le donne dalla loro, a vdir la Messa.

E doue non fosse, che parimente gli huomini stiano distinti dalle donne, come si conuiene nella Chiesa.

Auuertirà similmente, che quando il Sacerdote ministrerà la santissima Communione, gli huomini s'appresentino prima, e dipoi le donne, distintamente, e con ordine.

Egli poi mentre che il Sacerdote celebra, starà attento, diuoto, & humile.

Non dirà all'hora officio, non leggerà altra cosa, ma sia tutto intento all'attione santa del Sacerdote, & al ministero suo.

Starà sempre nell'infimo grado dell'altare, inginocchiato con ambedue i ginocchi, hora da vn lato hora da vn altro del Sacerdote, secondo che egli si muta, con la faccia sempre riuolta alla sacra imagine dell'altare, saluo quando hauerà a leuarsi per far qualche ministero.

Tenerà anco le mani giunte insieme, ogni volta che farà inginocchiato, & anco quando

do sarà in piedi per vdir l'Euangelio.
Starà anco nell'vdir l'Euangelio alquanto
chino & curuo.

ORDINE DELL'APPARECCHIARE per la Messa.

Apparato dello Altare.

QUANDO ha da preparare l'Altare per la
Messa, prepari, e faccia, che vi siano tutte le
cose necessarie con questo ordine.

Pallio di colore conforme al rito ecclesiastico,
secondo la festa, ò feria corrente in quel gior-
no, ò Messa votiuua che fosse per celebrarsi al-
l'ora in quell'Altare, come è notato nella ta-
uoleta de i colori.

E questo oltre al colore conueniente, sia anco
più e meno prezioso, per la possibilità della
Chiesa, ò altare, secondo che la festa, ouero of-
ficio corrente, sarà più o manco solenne.

La pietra sacrata nel mezzo alla misura e for-
ma dell'Instruzioni; se però l'Altare non è cò
sacrato.

Tre touaglie nette, delle quali le due prime
siano almeno grandi quanto è la metà dell'Al-
tare, e la terza superiore di tal grandezza, e l'ò
ghezza, che penda dalle parti fino di sotto del
forlo della bradella dell'altare.

Vn'altra touaglia monda per coprire il scalino
sopra l'altare, doue però vi sia.

Vna croce nel mezzo.

Duoi candelieri almanco, e questi vguale, e cò-
formi, e corrispondenti di fattura, se si può,
alla croce.

Due candele lunghe conuenientemente, a tal
che nelle Chiese anco, & altari più poveri,
non si vnsino, quando saranno più corte di
cinque deti.

La continenza auanti l'Altare conforme di co-
lore alli paramenti, doue si può hauere.

La tela che copri l'Altare per conseruar mon-
de le touaglie: la quale tela nell'apparechia-
re l'Altare per la Messa, pieghi; & essendo in-
chiodata che non si possa leuare, l'accommodi
così piegata al luogo sopra l'altare sotto a i cò-
delieri. Et non essendo inchiodata, la leui del
tutto, piegandola, e riponendola iui in qual-
che luogo fuori dell'Altare.

Quando sia per apparecchiare l'altare, habbia
seco vn scopino di piuma, con il quale netti
vn tratto la touaglia di sopra, e sotto le toua-
glie l'Altare istesso, quando ha bisogno, per-
che non vi sia poluere, ò altra sordidezza: e
netti anco la bradella, ò il tapeto di essa, quan-
do vi sia.

Ordini d'apparechiare per la Messa, essendo già
l'Altare parato.

Essendo apparecchiato l'altare nel modo su-
detto, iui prepari gl'orzoli mondi, cò i suoi

coperchi, l'vn con vino, l'altro con acqua, fa-
cendo ogni diligenza di hauere vino bianco; e
l'acqua sia monda, e l'vno, e l'altra sia cauata
di recente.

Prepari la baciletta sotto gl'orzoli netta, la ser-
uietta per sciugar le mani grande secondo gli
ordini.

Ponga la baciletta con gl'orzoli nella fenestrel-
la, auuertendo, che sia netta e monda da polue-
re, e ragnare.

Ponga la seruietta piegata al suo luogo.

Prepari in luogo vicino all'Altare due scan-
zelle con le sue torcie, ò candelotti dentro, e
le bacchette con i suoi capelletti, e candele for-
tili in cima.

Auvertisca nell'accendere i lumi dell'altare, e
delle scanzelle, di farlo con le candelotte che
saranno in cima de i capelletti; nell'estinguerli
poi non lo faccia con le dita, ne con buffarli so-
pra, ne rouersarle ne i candeglietti, ne in terra,
ne con cacciarle al muro; ma vfi li sudetti ca-
pelletti, i quali non leuarà, sin che essi lumi nò
siano bene estinti.

Prepari vn moccatore secondo l'ordine, per
sinoccare, & accommodare i lumi, & auverti-
sca di non farlo con le dita, ne con altro modo
disconueniente.

Prepari vn campanello per sonare nel tempo
del prefatio, a quelle parole, *Sursum corda*, al
Sanctus, & all'elevatione dell'Hostia sacra, e
del calice, quando però non sia attacca: o vici-
no all'altare.

Prepari anco, quando vi sia qualchuno da cò-
municare a quella Messa, le cose che si sono
dette nell'auvertenze per la comunione, ò
di sopra nell'istruzione generale per la cele-
bratione della Messa.

Apparechi vn velo, per adoprarlo nel far ba-
ciar l'Euangelio, e la pace anco instrumentale
cò il suo velo attaccato, quado a quella Messa
vi hauesse a essere prelato, ò altro a chi si do-
uesse portare a far baciare.

Hauendo apparecchiato tutte le sudette cose
all'Altare, ritorni in sacristia, doue laui vn'al-
tra volta le mani, se sarà bisogno per hauerle
imbrattate.

Apparechio delle vesti sacre.

Collocchi poi sopra il lato destro dell'altare,
ò armario, doue si ha a vestire il Sacerdote
per la Messa, cioè alla sua sacristia, i paramenti
che bisognano per questo, cò l'ordine infra scr.
Primo la Pianetta; la cui vltima parte penda
giù vn poco nella faccia dell'altare.

Poi sopra di essa la stola, poi il manipolo, di-
poi l'amitto, e poi il cordone, finalmente il ca-
misfo bene ordinato, e non inuilupato; e poi
sopra tutti i sudetti paramenti vna cotta netta,
doue si possa hauere commodamente; e vn faz-
zoletto ancora netto, con la sua cordetta, per
appenderlo al cordone secondo la forma.

Modo

Modo di aiutare a vestire il Sacerdote
e seruirlo nella Messa.

Auti a vestire il Sacerdote con modestia, hu-
miltà, e riuerenza.

Gli sporga il camiso in modo, che prima met-
ta dentro il capo, poi si vesta la manica dritta,
poi la stanca: gli dia poi acconciamente il cor-
done di dietro; & nell'accommodar le fim-
brie del camiso, auvertisca a farle pendere tut-
te intorno vualmente, e che non siano sopra
da terra più di vn dito grosso.

Accommodi la stola al sacerdote, quando alle
volte accade che si rouersi nel metterla.

Accommodi sù le braccia la pianeta, piegata
di modo, che la bocca di essa sia verso il petto,
& la parte di dietro verso di sopra, che piglià
dola il sacerdote, le metti dentro il capo senza
che habbia di mutarla; & la tiri giù di dietro
decentemente, accommodando l'ornamento
dell'amitto sopra di essa pianeta.

Se per qualche accidente non hauesse acceso i
lumi, e preparate le cose necessarie prima di
vestirsi il Sacerdote le vesti sacre, prepari le su-
dette cose, auanti che il Sacerdote eschi di Sa-
cristia per andare all'altare, acciò non habbia
poi causa di partirse dall'altare, ne discorrere
per Chiesa, e di fare aspettare esso Sacerdote
all'altare.

Quando poi sarà tempo che eschi il Sacerdote
à celebrare, egli con il capo scoperto pigli il co-
scino con ambedue le mani, appoggiandolo de-
centemente al petto sù il braccio stanco, e so-
pra d'esso il Messale; ne porti alcun'altra cosa.
Vscito della Sacristia, dia segno della Messa cò
alcuni borti dal capanello atraccato fuori del-
la porta di essa Sacristia.

Il medemo farà, gionto che farà nella cappella
doue all'ora si harà a celebrare, col campanel-
lo che vi sarà attaccato, ò che hauerà porta-
to dalla Sacristia.

Faccia doue sarà bisogno, dar luogo al Sacer-
dote dalle genti modestamente senza strepi-
to, sì per riuerenza del Sacerdote, sì anco
perche le vesti sacre di esso Sacerdote nò s'im-
brattino con i piedi di quelli che saranno ingi-
nocchiati per la via doue passa.

Vadi innanzi al Sacerdote con gli occhi bassi,
e con modestia.

Nell'andare non ragioni, ne saluti, ne risaluti
alcuno.

Passando auanti doue sia il santissimo Sacramē-
to, ò senza esso a l'altare maggiore, faccia la ge-
nuflessione.

Gionto all'altare doue si ha da celebrare, fac-
cia la genuflessione secondo la regola data di
sopra.

Iui prenda la beretta sportale dal Sacerdote,
e la porti al suo luogo fuori dell'altare dal la-
to dell'Epistola.

Poi deponga il Messale al lato dell'Epistola,
& iui si fermi mentre che il Sacerdote ricono-

sce i segnali, e sinche descende a cominciar la
Messa.

All'ora postosi a lato stanco del Sacerdote,
quando deue fare la confessione, con ambedue
le ginocchia, vn poco però dietro a esso, non
sopra la bradella, ma da basso, sinche il Sacer-
dote sarà asceto all'altare: all'ora poi egli an-
darà più innanzi nella medema parte ad ingi-
nocchiar si sopra la bradella; ne si mouerà da
quel luogo, sin che il Sacerdote non andarà
dall'altro canto dell'altare à dire l'Euangelio.

Quando il Sacerdote si fa il segno della croce
per incominciare la Messa, segnisi egli anco-
ra, senza però dire, *In nomine patris, &c.*

Detto dal Sacerdote, *In nomine patris, & fi-
lij, & spiritus sancti. R. Amen.*

Detto dal Sacerdote, *Introibo ad altare Dei.*

R. Ad Deum qui letificat iuuentutem meam.

Dipoi risponda al Sacerdote i versetti del Sal-
mo, *Iudica me Deus*, alternatamente, come
di sopra.

Mentre che il Sacerdote nel dir la confessione
nomina, *beatæ Mariæ, e beatam Mariam*,
& inchina il capo, egli anco lo inchini, stan-
do nel resto della confessione, mentre che la
fa il Sacerdote, con il capo dritto; & auverti-
rà a non percuoter si il petto, ne metter si la ma-
no alla bocca, quando il Sacerdote a quelle pa-
role, *Mea culpa*, si percuote il petto.

Finito che hauerà il Sacerdote di dire la con-
fessione, egli dirà, *Deo gratias. Misereatur
tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus pec-
catis tuis perducatur te ad vitam æternam.*

Risposto dal Sacerdote, *Amen*, egli abbas-
sa il capo, stando come s'è detto, con le mani
gionte, replichi la confessione nel modo infra
scritto, inchinando alquanto più il capo, qua-
ndo dice quelle due volte sudette, *beatæ Ma-
riæ, e, beatam Mariam.*

*Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ sem-
per virgini, beato Michaeli Archangelo, bea-
to Ioanni Baptista, sanctis Apostolis Petro
& Paulo, beato Ambrosio confessori, omni-
bus sanctis, & tibi pater, quiui fa inchino
al Sacerdote, & seguita: quia peccauimus nimis,
cogitatione, verbo, & opere: e percuotendosi
tre volte con la mano destra il petto, ne met-
tendosi poi la mano alla bocca, ma tornando-
sele a giungere insieme, seguita à dire, Mea
culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo
precor beatam Mariam semper Virginem, bea-
tum Michaelem Archangelum, beatum Ioan-
nem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum
& Paulum, beatum Ambrosium confesorem,
omnes sanctos, & inchinando il capo dice, &
te pater orare pro me ad Dominum Deum no-
strum. Risposto dal Sacerdote, Deo gratias.
& detto il, Misereatur vestri &c. risponde-
rà, Amen. dicendo il Sacerdote, Adiu-
torium nostrum in nomine Domini, anch'egli si fa
il segno della croce dalla fronte al petto, e poi
risponde: Qui fecit celum, & terram. Det-
to*

to dal Sacerdote, *Sit nomen Domini benedictum*. *Re. Ex hoc nunc, & usque in seculum*. Quando poi il Sacerdote ascende all'altare egli vada a inginocchiarsi pur da quella istessa parte sopra l'inferior grado dell'altare, doue stia fin'al tempo che si douerà dire l'Euangelio.

Finita l'ingressa, quando il Sacerdote dirà, *Dominus vobiscum*. *Re. Et cum spiritu tuo*. Finita l'oratione, *Per omnia secula seculorum*. Risponda. *Amen*.

Et se'l Sacerdote dirà altre orationi, come replica la conclusione, *Seacula seculorum*, esso risponda. *Amen*. Detta dal Sacerdote l'epistola, Risponda. *Deo gratias*: Quando il Sacerdote va a l'altro cato dell'altare a legger l'Euangelio, si leui, e vada da l'altro lato d'onde il Sacerdote s'è partito, e passando nel mezzo faccia genuflessione, conforme alla regola data, e stia poi da basso dell'ultimo grado in piedi come s'è detto, per scontro al luogo doue il Sacerdote ha detto l'Epistola, voltato però come sta il Sacerdote, sul medemo dritto nel quale era al corno della bradella, finche il Sacerdote hauerà finito l'Euangelio.

Detto dal Sacerdote, *Dominus vobiscum*, per incominciar l'Euangelio, Risponda. *Et cum spiritu tuo*. Parimente quando il Sacerdote dice, *Lectionis Evangelij secundum N.* si farà anch'egli il segno della croce alla fronte, alla bocca, e al petto, con il pollice della mano dritta. Poi risponda. *Gloria tibi Domine*.

Quando il Sacerdote nel legger l'Euangelio nomina, *IE SVS*, egli inchini profondamente il capo.

Nel fine dell'Euangelio; risponda. *Laus tibi Christe*, e subito, non partendo però dal luogo, s'inginocchi sopra l'infimo grado, in quell'istesso loco doue staua in piede, ma voltato colla faccia a rimpetto dell'altare.

Detto l'Euangelio, se il Sacerdote farà fermone all'altare, egli stia in piedi dalla parte dell'Euangelio per fianco, guardando il Sacerdote, & ascoltandolo con attentione.

Finito il sermone, dicendo il Sacerdote, *Dominus vobiscum*. Risponda. *Kyrie el. Kyrie el. Kyrie el.*

Nelle Messe pro defunctis, lascierà di dire i *Kyrie eleison*.

Detto la seconda volta dal Sacerdote, *Dominus vobiscum*. Risponda. *Et cum spiritu tuo*.

Detto la terza volta dal Sacerdote, *Dominus vobiscum*. Risponda. *Et cum spiritu tuo*.

Detto dal Sacerdote, *Pacem habete*, Risponda, *Ad te domine*.

Detto l'altra volta, *Dominus vobiscum*, Risponda, *Et cum spiritu tuo*.

Poi leuifi, e fatta nell'istesso luogo la genuflessione come si è detto, vada a pigliar la baciletta con gli orzoli, non passando sopra la bradella dell'Altare, ma di sotto essa, e la prepari in questo modo.

Metta la baciletta con dietro gli orzoli nell'angolo anteriore d'esso lato de l'Epistola; & egli stia a questo lato, di modo che risguardi il Sacerdote.

Quando vorrà il Sacerdote pigliar il vino, gli farà egli inchino col capo; e poi scuopra gli orzoli.

E mentre che il Sacerdote infonde il vino & acqua nel calice, egli tenga la baciletta sotto a l'vno e l'altro orzolo, accioche cadendo qualche gocciola di vino o acqua, non cada sopra la tovaglia, ma nella istessa baciletta.

E rimettendo gli orzoli nella baciletta, la ritorni al luogo suo nella fenestrella.

Dipoi egli ritorna a inginocchiarsi doue era prima che si leuasse per questo effetto, & quiui starà finche sarà tempo di accender le torze. Dopò l'oblatione, quando il Sacerdote dirà, *Dominus vobiscum*, Risponda, *Et cum spiritu tuo*.

Quando il Sacerdote dice il, *Credo*, inchini il capo a quella parola, *Deum*, poi vn'altra volta, *Et in Iesum*: quando poi viene a quelle parole, *Et incarnatus est*, inchini più profondamente il capo, e stia così chino, fin che il Sacerdote hauerà detto, *Et homo factus est*. Inchinarà anco poi il capo a quelle parole, *Simul adoratur*.

Finito il *Credo*, quando il Sacerdote replica, *Dominus vobiscum*, Risponda, *Et cum spiritu tuo*.

Detto dal Sacerdote l'orationi dopò il *Credo*, alla conclusione. *Per omnia secula seculorum*. Risponda, *Amen*.

Al prefatio poi, detto dal Sacerdote, *Per omnia secula seculorum*. Risponda. *Amen*.

Dipoi al, *Dominus vobiscum*, Risponda. *Et cum spiritu tuo*.

Poi al, *Sursum corda*, Risponda, *Habemus ad Dominum*, e suoni quattro o sei botti di campanello, che farà iui attaccato, o c'hauerà portato dalla Sacristia.

E il medemo farà al, *Sanctus*, & all'elevatione, come di sotto si dice.

Al, *Gratias agamus*, Risponda, *Dignum & iustum est*.

Dopò il, *Sanctus*, nel principio del canone vadi ad accender i lumi de le scanzelle col candelino posto sopra il capelletto della bacchetta, come di sopra.

Auertedo di non far cascar cera sopra l'Altare: & accenderà sempre i lumi d'ambidue le scanzelle, i quali tenerà sempre accesi, finche il Sacerdote non hauerà riceuuto la purificatione dopò la comunione sua, e di quelli che si faranno comunicati.

Dipoi porti con la destra la baciletta col orzolo de l'acqua, e la seruietta piegata con la sinistra, al lato dell'Epistola, doue deposto essa baciletta, stesa la seruietta sopra quel lato dell'altare, e leuato il coperchio dall'orzolo, aspetti iui il sacerdote, e preso con la destra esso orzolo,

orzolo, infonda l'acqua sopra i deti d'esso Sacerdote, tenendo con la sinistra la baciletta sotto, accio dentro d'essa si raccoglie l'acqua della luatura; di poi vada a votare essa acqua nel buco della fenestrella, doue riposta la baciletta & orzolo a luogo suo, ritorni a inginocchiarsi dal canto dell'Euangelio sopra la bradella vicino al Sacerdote.

Quiui inginocchiato, quando il Sacerdote alzerà la sacra hostia & il calice, egli con la mano sinistra tenendo la cordella del campanello che sarà attaccato, o il campanello c'hauerà portato di Sacristia, suoni sei botti, a duoi, a duoi, o alquanto alla distesa, che durino dall'adoratione del Sacerdote, fino al deporre dell'Hostia sacra.

Et il medemo farà nell'elevation del calice. Auertedo di tener gli occhi fissi al santissimo Sacramento, adorandolo con ogni riuerenza. Deposto che hauerà il Sacerdote sopra l'Altare il calice, si leui, & faccia la genuflessione al santissimo Sacramento, e vada a riponer la seruietta piegata a luogo suo.

Dipoi ritorni a inginocchiarsi a l'ultimograde dell'Altare dal canto dell'Epistola, stando con diuotione, & con le mani gionte come di sopra.

Quando il Sacerdote dice quelle parole, *Nobis quoque minimis*, & si percuote il petto, egli ancora se lo percuota vna volta sola.

Detto di poi dal Sacerdote. *Per infinita secula seculorum*. Risponda, *Amen*.

Nel fine del, *Pater noster*, Risponda, *Sed libera nos a malo*.

Mentre che'l Sacerdote dice, *Libera nos quesumus*, & si fa il segno della croce, anco esso se lo farà.

Quando poi il Sacerdote dice, *Maria*, inchini il capo profondamente; & quando dice, *Iesu Christi*, l'inchinerà più profondamente.

Nel fine poi del, *Libera nos*, a quelle parole, *Seacula seculorum*, Risponda, *Amen*.

Detto dal Sacerdote, *Pax & communicatio &c.* e si fa il segno della croce, anco egli se lo farà, e risponderà poi, *Et cum spiritu tuo*.

Detto dal Sacerdote, *Offerte uobis pacem*, risponda, *Deo gratias*. Quiui se hauerà a dar la pace ad alcun Prelato o Signor temporale, si leui in piedi, faccia la genuflessione al santissimo Sacramento, & ascenda all'Altare, e pigli la pace istromentale; la qual tenga con la mano destra sopra l'Altare con la faccia di essa verso il Sacerdote, e dopò che il Sacerdote hauerà baciato l'Altare, e detto, *Pax tecum*, egli iui così apparecchiato con la pace, gli la porga a baciare, e risponda, *Et cum spiritu tuo*. Poi facendo la genuflessione al santissimo Sacramento, la porti a chi ha da portarla, e giontoui auanti, non le farà inchino o genuflessione all'hora, ma toccando con il velo tutta la faccia della pace, doue si ha a baciare, baci la parte di esso velo che ha toccato la pace, & poi porga

con la mano destra essa pace al Prelato o Signore che fosse presente, dicedo, *Pax tecum*. Poi se farà Prelato, farà la genuflessione, se sarà Signore temporale, le farà profondo inchino, più o meno secondo la qualità della persona. Ilche douerà fare con ciascuno di quelli, a quali hauerà data la pace, se più ve ne saranno, & a ciascuno dirà, *Pax tecum*.

Dipoi ritorni all'altare, doue faccia la genuflessione, e deponga sopra di esso la pace al luogo doue prima la prese, e farà nel partire vn'altra genuflessione.

Poi ritorni a inginocchiarsi doue prima si leuò, se non fosse tempo di portar da purificare al Sacerdote.

Dopò che il Sacerdote hauerà riceuuto l'Hostia sacra & il calice, porterà la baciletta con li orzoli al lato dell'epistola come fece prima, e sportole il calice dal Sacerdote, prima che gli infonda il vino per la purificatione, farà inchino di capo, ilche farà anco dopò che l'hauerà infuso, il medemo seruarà nel dargli l'ablutione delle dita.

Nel infonder il vino per la purificatione, auuertisca di farlo adagio, e con modestia, auuertendo ad infonderlo nel mezzo del calice fermamente, e tener con due dita l'orzolo alto dalla bocca del calice almeno quattro dita, affin che'l Sacerdote le possa far cenno, quando ha da cessare d'infondere.

Quando il Sacerdote hauerà da comunicare altri nella Messa, auanti che porti al Sacerdote da purificare, auisará quelli i quali s'hanno a comunicare, se sono in habito clericale, che vengano a inginocchiarsi ne i gradi dell'Altare, se sono laici, nel grado fuori della ferrata della capella.

E quando farà comunione numerosa, offeruarà le auuertenze date sopra di ciò.

Inginocchiati quelli che si vorranno comunicare, anco egli s'inginochiarà al lato dell'Epistola, riuolto con la faccia verso la parte dell'euangelio; doue farà la confessione, dicedo *Confiteor Deo &c.* come di sopra. E di poi dirà tre volte, *Domine non sum dignus &c.* E mentre che'l Sacerdote piglia il santissimo Sacramento per ministrarlo, egli sporga il panno da tener sotto la bocca a chi s'ha da comunicare, & in quel mezzo che'l Sacerdote ministra la santissima comunione, porga con la mano destra il vaso da purificare, e la seruietta da sciugar la bocca con la mano sinistra, a quelli che si faranno comunicati.

Dopò la purificatione loro, riporti esso vase della purificatione e seruietta a luogo suo.

Poi porga da purificare al Sacerdote, come di sopra.

Data l'ablutione delle dita al Sacerdote, riporti la baciletta con gli orzoli a luogo suo, poi vada a portare il Messale e cosino dalla parte dell'epistola, facendo genuflessione nell'andare e ritornare per il mezzo dell'altare, auuertendo

tendo di passare giù dalla bradella. Il che fatto, smorzará i lumi delle scancelle con i suoi capelletti, come di sopra. Estinti i lumi delle scancelle, vada a inginocchiarsi nell'ultimo grado dalla parte dell'Euangelio, doue stia finche il Sacerdote haurà data la benedictione nel fine della Messa.

Detto dal Sacerdote, *Dominus vobiscum*, auanti l'oratione, *Post communionem*, risponda, *Et cum spiritu tuo*.

Finita la conclusionè dell'oratione con il, *Sæcula sæclorum*, risponda, *Amen*.

Detto dal Sacerdote nel fine dell'oratione, *Dominus vobiscum*, risponda, *Et cum spiritu tuo*, *Kyrie eleison*, *Kyrie el. Kyrie el.* Iquali *Kyrie eleison* lascierà di dire nella Messa *Pro defunctis*.

Quando dice il Sacerdote, *Benedicat, & exaudi nos Deus*, si faccia il segno della croce, & risponda, *Amen*.

Nella Messa *Pro defunctis*, detto dal Sacerdote, *Requiem æternam, &c.* risponda, *Et lux perpetua luceat ei*; se si celebrará per più defonti, dirà, *ets*.

Nella medema Messa, quando il Sacerdote dice, *Anima iustus*, ouero *Anima iustorum*, &c. risponda, *Amen*.

Nell'altre Messe, detto dal Sacerdote, *Procedamus cum pace*, risponda, *in nomine Christi*. Poi detto da esso Sacerdote, *Benedicamus Domino*, risponda, *Deo gratias*.

Mentre che poi il Sacerdote dice l'oratione, *Placeat, &c.* egli leuato in piedi, e fatta la genuflessione come di sopra, vadi a pigliar il Messale cò il cofcino, e discendendo dalla bradella, lo porti al lato dell'Euangelio, & nel passare, faccia parimente la genuflessione come di sopra; & ponghi il Messale al detto lato dell'Euangelio, ruolto in maniera che la metà del Messale riguardi l'angolo del corno posteriore dell'altare.

Poi collocato così il Messale, egli ritorni al lato dell'Epistola, doue stia giù della bradella cò le mani giunte, e capo chino, come s'è detto di sopra nell'altro euangelio.

Et quando il Sacerdote dirà, *Dominus vobiscum* auanti l'Euangelio, il titolo d'esso euangelio, e si farà il segno della croce, alla fronte, alla bocca, & al petto, risponderà anco egli, e farà come si è detto nell'altro euangelio: a quelle parole, *Et verbum caro factum est*, farà la genuflessione, come anco fa il Sacerdote.

Nel fine dell'Euangelio, risponda, *Deo gratias*. Subito poi fatta la genuflessione all'altare, smorzará i lumi sopra l'altare con li capelletti, come di sopra, e prima al lato dell'epistola, e poi a quello dell'Euangelio, facendo la genuflessione nel passare come di sopra.

Pigliará poi il Messale cò il cofcino, e la beretta del Sacerdote, la quale gli porgerà subito che'l Sacerdote farà disceso all'infimo grado dell'altare, & habbia fatto la riuerenza.

Data la beretta al Sacerdote, farà nel partire la genuflessione all'altare, e non ripigliará all'horali orzoli, ne altra cosa, ma ritornerà sino in sacristia, andando innanzi al Sacerdote, & offeruando il modo con che venne all'Altare, cioè con gli occhi bassi, cò il Messale su'l braccio, e col far dar luogo se bisognerà al Sacerdote, e non salutando, ne risalutando alcuno. Arriuato in Sacristia, deponerà il Messale al luogo suo, aiutará con modestia a suestire il Sacerdote, riporrá le vesti sacre al suo luogo senza confusione, ne inuiluppo, anzi le riporrá cò ordine, che vn'altro Sacerdote che si vogli parare per celebrare la Messa, le troui ordinate, cioè Pianeta, stola, manipolo, amitto, cordone, camiso, e poi la cotta, se però il Sacerdote il qual ha già celebrato, l'habbia usata.

DELLI DIFETTI Che possono occorrere nella Messa.

IL Sacerdote che ha da celebrare, deue con ogni diligenza auuertire, che non li manchi alcuna delle cose, che sono necessarie a far il sacramento dell'Eucharistia: percioche può intrauenire alcun difetto dalla parte della materia che si ha da consacrare; altri dalla parte della forma, che si ha da usare in essa consecratione; e dalla parte del ministro, che ha ciò da operare: & ogni vna di queste cose che patisce difetto alcuno, cioè la materia debita, la forma con l'intentione, e l'ordine Sacerdotale nel Sacerdote, non si faria altrimenti il Sacramento.

Et essendoui queste cose predette, benchè vi mancaste ogni altra cosa, vi faria il vero Sacramento.

Gli altri difetti che potessero occorrere, benchè non impediscono la verità del Sacramento, possono nondimeno intrauenir ò con peccato, ò con scandalo.

Delli difetti della materia.

DAlla parte della materia potrà intrauenir difetto, se vi mancherà alcuna di quelle cose che vi sono necessarie; percioche di necessità si ricerca, che l'hostia la qual si ha da consacrare, sia di pane di formento, & il vino di vite, e che questa tal materia sia nell'atto della consecratione presente al Sacerdote.

Delli difetti del pane.

SE'l pane non farà di formento, ouero essendo di formento, farà misto con grano di altra sorte, in tanta quantità che non si conosca per pane di tal sorte, ouero che in altro modo sia corrotto, non si fa il Sacramento.

Se questo pane farà fatto con acqua di rose, ouero di altra distillatione; vi è dubbio se si può consacrare.

Se

Se il pane si farà cominciato a corrompere, bẽ che non sia corrotto del tutto, ouero se secondo l'uso della Chiesa latina non sia azimo; si farà il Sacramento, ma il Sacerdote peccará grauemente.

Se il Sacerdote celebrando, innanzi la consecratione auuertisca che l'hostia sia corrotta, ouero che non sia di formento; tolta via quella ne potrà pigliar vn'altra, e di nouo cominciare dal Canone, e seguir la Messa.

E se ciò auuertirà dopò la consecratione, anco dopò c'hauerà sonto quell'hostia, e quel sangue; ne pigliará vn'altra, e comincerá dalla consecratione, cioè da quelle parole. *Qui pridie &c.* e quando anco nõ hauessè sonto quella prima, la fumerá dopò la consecratione del corpo, e del sangue, ouero la dará ad vn'altro da fumere, ouero in altro luogo riuerentemete la conferui. Ma se l'haurá sunta, fuma tuttauia anco quella che haurá consecrata; perciò che il precetto della perfettione del sacramento è di maggior importanza, che non è che sia sunto da chi è digiuno.

E però da auuertire, che se ciò intrauenga dopò la suntuone del sangue, si deue di nouo pigliar vna nuoua hostia, e del vino con l'acqua, fatta prima l'oblazione, e seguir tutto il resto, accioche il Sacramento non rimanga imperfetto, & accioche si serui il debito ordine. Se l'hostia consecrata disparirà, ouero per alcun caso, come per vento, ouero per miracolo, ouero che fosse tolta da vn'forze, ò da altro animale, e che non si potessè ritrouare; in tal caso se ne deue consacrar vn'altra, cominciando da quel luogo. *Qui pridie &c.* fatta prima l'oblazione di quella; e se quell'animale si potrà prendere, si deue uccidere, e bruciare, e le ceneri si deuono riponere nel sacrario.

Delli difetti del vino.

SE'l vino sia diuentato del tutto aceto, ouero putrefatto, ouero che sia canato di agresta, ò di vna non matura, ouero vi sia posto tanta acqua, che'l vino sia corrotto; nõ si fa Sacramento. Se'l vino hará cominciato a diuentare aceto, ouero corrompersi, ouer fosse alquanto agro, ouero fosse mosto all'ora cauato dall'vua, ouero non vi fosse posta acqua, ouero fosse mescolato con acqua di rose, ò di altra distillatione; fa il Sacramento, ma il Sacerdote grauemente pecca.

Se il Sacerdote innanzi la consecratione del sangue, benchè dopò la consecratione del corpo, auuertisca, che non vi sia ò vino ò acqua, ò ne l'vno, ne l'altro nel calice; deue subito mettervi il vino con l'acqua, & consacrare, cominciando da quelle parole; *Simili modo &c.*

Se dopò le parole della consecratione auuertirà non vi esser stato posto il vino, ma l'acqua sola; deue riuotar fuori l'acqua, e di nouo mettervi il vino con l'acqua, e ricominciar dalle parole predette.

Se auuertirà questo dopò c'hauerá sonto il corpo, ouero quell'acqua; pigli vn'altra hostia, & il vino nel calice, e consacrati ogni cosa, e nel fine li fuma, bẽche habbia prima sunta vn'altra hostia, e l'acqua; e questo per seruar la integrità del Sacramento nella celebratione.

Se il Sacerdote si accorgerà innanzi la consecratione, ò dopò, che il vino sia aceto, ò in altro modo corrotto, seruará quanto è detto di sopra, come se si fosse aueduto che nõ vi fosse stato posto vino nel calice, ò acqua sola.

Ma se s'accorgerà innanzi la consecratione, nõ esser stata posta acqua nel vino; subito ve la metti, e dica le parole della consecratione: ma se ciò auuertirà dopò la consecratione del calice, non ve la debbe metter a modo alcuno, per cioche non è di necessità del Sacramento.

Se la materia che si douesse metter per rispetto di mancamento ò del pane ò del vino, non si potessè in alcun modo hauere, e ciò intrauenga innanzi la consecratione del corpo, non si deue proceder più oltre: ma se dopò la consecratione del corpo, ouero anco del vino, si cõprede qualche difetto nell'vna, ò nell'altra specie, essendo già vna consacrata; all'ora se nõ si potrà in alcun modo hauere, si deue seguir, e finir la Messa. Ma se aspettando per alquanto si potessè hauere, si deue alquanto aspettare, accioche il sacrificio non rimanghi imperfetto.

Delli difetti circa la forma.

Possuno occorrer ancor alcuni difetti circa la forma, mancando alcuna cosa di quelle, che sono necessarie all'integrità delle parole in essa consecratione.

Le parole della consecratione, che sono la forma di questo Sacramento, sono queste.

Hoc est enim corpus meum. Et queste altre. Hic est enim Calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Se alcun dunque minuisse, ò mutasse qualche parte di questa forma della consecratione del corpo, e del sangue, e che per tal mutatione le parole non significassero quell'istesso, non faria altrimenti questo Sacramento.

Se aggiungesse alcuna cosa, che non mutasse la significatione; faria ben il Sacramento, ma peccaria grauissimamente.

Se il Sacerdote nõ si ricorda di hauer detto qlle parole, le quali comunemente si dicono nella consecratione, non si deue però turbare.

Se però veramente, ò probabilmente li cõsterá di hauer lasciato alcuna di qlle cose che sono di necessità del Sacramento, cioè la forma della consecratione; ritorni a replicar essa forma, e poi seguiti il resto per ordine. Ma se non faranno di necessità del Sacramento, procederà di lungo senza replicarle altrimenti.

Sss Delli

Delli difetti circa il ministro.

Possono occorrere alcuni difetti anco da parte del ministro, circa a quelle cose che si ricercano in lui; come sono, prima l'intentione, poi la disposition dell'anima, e del corpo, delli vestimeti, e del ministerio, quanto a quelle cose, che in lui possono occorrere.

Delli difetti circa l'intentione.

Se alcuno non ha intentione di cōsecrare, ma delusoriamente far' alcuna cosa, & anco se alcune hostie rimanghino sopra l'altare per dimenticāza, ouero alcuna parte di vino, ò qual che hostia sia nascosa, non hauēdo il ministro intentione di consecrare, se nō quelle che egli vede.

Et anco se hauerà innanzi a se vndeci hostie, & hauerà intentione di consecrare se non dieci, non hauendo determinato quali debbano esser quelle dieci, non consacra altrimente; perche in tal effetto si ricerca l'intentione.

Ma se crederà che siano dieci, & hauerà intentione di consecrar tutte quelle c'hauerà innanzi di sè, benchè fossero più, saranno tutte consacrate; e perciò il Sacerdote doueria sempre hauer questa intentione, cioè di cōsecrar tutte quelle c'hauerà poste innanzi per cōsecrare.

Se il Sacerdote credendo d'hauer vn'hostia sola, dopò la consecratione si accorgerà che saranno due attaccate insieme, nel sumere le sumerà tutte due.

Se s'accorgerà dopò c'hauerà sotto il corpo, & il sangue, ouero anco dopò l'ablutione, che ui siano restati alcuni fragmenti consecrati, li deue sumere, siano ò piccioli, ò grandi, perche pertengono al medesimo sacrificio.

Ma se hauerà lasciata vn'hostia integra consecrata, la deue riponer nel tabernacolo con le altre; quando ciò non potesse fare, la deue lasciare sopra l'Altare coperta decentemente sopra li corporali, all'altro Sacerdote c'ha da celebrare dopò esso; il qual sumerà essa hostia insieme con quella, che ha da consecrare; ouero, ne l'vna, ne l'altra di queste cose si possono fare, la deue conseruare decentemente nel calice, ouero sopra la patena, fin'a tanto che si possi reponer nel tabernacolo, ouero sia sunta da alcuno. Se non la potrà honestamente conseruare, la potrà sumere egli stesso.

Se l'intention non sia attuale nella cōsecratione per l'euagatione della mente, ma virtuale solamente, andando il Sacerdote all'Altare cō intention di far quello che fa la Chiesa, consecrará, e farà il Sacramēto; ma deue sēpre il Sacerdote procurar d'hauer anco l'intention attuale.

Delli difetti della dispositione dell'anima.

Se alcuno essendo sussepo, scomunicato, e degradato celebrará, farà egli certo il Sacramē-

to, ma peccará grauissimamente; tanto per rispetto della cōmunione qual riceue indegnamente, quanto per l'effecutione de gli ordini, la qual gli è interdotta.

Se alcuno hauendo copia di Confessore celebra in peccato mortale, pecca grauemente; e similmente non hauendo copia di confessore, se in caso di necessitá celebra in peccato mortale senza contritione; pure deue quanto può prima confessarsi.

Se nel celebrare il sacerdote si ricorda di esser in peccato mortale, habbi contritione cō proposito di confessarsi, & satisfare.

Se si ricorderà esser scomunicato, ouer sussepo, ouero che il luogo sia interdotta, similmente deue hauer contritione con proposito di dimandar l'assolutione.

Ma se ciò si ricordasse innanzi la consecratione, se nō si teme di scádalo, deue lasciar la Messa già incominciata; altrimente però deue fare, se sarà publicamente scomunicato.

Delli difetti della dispositione del corpo.

Se alcuno dopo la meza notte non farà digiuno, ancor che non hauesse gustata se non acqua sola, o altra beuāda, ò altro cibo, che fosse ancora per modo di medicina, quantunque fosse di pochissima quantitá, non potrà quel giorno comunicarsi, ne celebrare.

Ma se innāzi la meza notte haurá preso cibo, ouero beuanda alcuna, ancor che da poi non hauesse dormito, ne habbia padito, nō pecca a cōmunicarsi, e celebrare; ma faria ben meglio, che per la perturbatione della mēte, per la quale si toglie la diuotione, si astenesse alle volte. Se qualche reliquie del cibo restate in bocca s'inghiotiranno, non perciò impediscono la cōmunione, non essendosi aghiotite per modo di cibo, ma per modo di salua.

Il che farà il medesimo, se alcuno lauandosi la bocca, non volendo aghiotisce qualche goccia di acqua.

Se il Sacerdote celebra più messe in vn giorno, come la festa della Natiuitá, nell'ultima Messa sola si deue pigliar la purificatione.

Se la notte hauerà patita pollutione in sogno, la qual sia causata da qualche precedente inonesto pensiero, il qual sia peccato mortale; ouero gli sia auuenuta per troppo crapula; si deue astener dalla cōmunione, e celebratione.

E quādo anco fosse dubio, che il precedētē pensiero fosse peccato mortale, farà meglio astenersi, quando non vi sarà caso di necessitá.

Ma essendo certo, che in tal pensiero nō vi sia stato peccato mortale, ouero ciò non sia auuenuto per alcuna causa tale, ma solamente per natural causa, ouero per diabolica illusione; potrà comunicarsi, e celebrare; saluo se da quella commotione del corpo non fosse successa tanta perturbatione di mēte, che giudicasse esser meglio l'astenersi.

Delli

Delli difetti che possono occorrere nel ministerio.

Possono ancora occorrere delli difetti nel ministerio, se alcuna delle cose che vi si ricerca no, vi mancará; com'è, se non si celebrará nel luogo sacro, ouero deputato dal Vescouo; ò nell'Altare non consecrato, ne coperto con tre rouaglie; se non vi sono le candele di cera accese; se non sia il tempo debito da celebrare, il qual è comunemente da l'aurora sino al mezo giorno.

Se il celebrante non hauerá almeno 'detto il Matutino con le laudi: Se lascierà alcuna delle vesti sacerdotali: Se tali vesti, ouero touaglie non saranno state benedette dal Vescouo, ò da altro che habbi tal potestá.

Se non vi sarà ministro che serui alla Messa, ouero che vi sia, ma che non può seruire, come vna donna.

Se non vi sarà calice con la Patena conueniente, la coppa del quale deue essere d'oro, ouer argento, ma non di rame, ò di vetro.

Se li corporali non saranno mondi, li quali deueno esser di lino semplice senza alcū ornamēto di seta, ne in mezo, e benedetti dal Vescouo, ò da altro che habbi potestá intorno a ciò.

Se celebra col capo coperto senza dispatione.

Se non vi sarà il Messale, quantunque sapesse a mente la Messa qual vorrá dire.

Se celebrádo il Sacerdote fosse violata la Chiesa innanzi il Canone, deue lassár la Messa; ma se dopò, non si deue lasciar.

Se il Sacerdote innanzi la consecratione si infermasse grauemente, ouero che li venisse altro accidente, ouero anco che morisse, si lascia la messa; ma se ciò intraiene dopò la consecratione del corpo, innanzi la consecratione del sangue, ouero anco dopò la consecratione di tutti due, la messa si deue finir per vn altro Sacerdote, da quel luogo doue l'infermo hauerá lasciato: e se tale non morirá, ma farà infermo di tal sorte, però che possi comunicarsi, e nō vi sia altra hostia consecrata, deuesi diuider quell'hostia, e darla meza all'infermo, e l'altra sumerla colui che finirá la Messa.

Il Sacerdote hauēdo solamente detta meza la forma della cōsecratione del corpo, ouero meza la forma della cōsecratione del sangue, morirá, all' hora similmente vn'altro sacerdote potrà finir la Messa; e sopra l'hostia medesima, ouero sopra l'istesso calice, replicará la forma intiera della consecratione, da quelle parole:

Qui pridie quám, &c. & nella consecratione del sangue, e da quell'altre, *Simili modo post quám &c.* ouer potrà anco sopra vna nuoua hostia, e sopra vn nuouo calice dire tutta integra la forma della cōsecratione, e riferuar l'hostia prima fra le reliquie, ouero sumerla dopò l'ablutione del sangue, se li constará che non sia cōsecrata; ma quādo di ciò vi fosse dubio, è più sicuro sumerla dopò la fontione dell'altra;

& il simile del sangue, che farà restato mezo consecrato.

Se alcuno fuori di questi casi di necessitá non sumerá li sacramēti intieramente, peccará grauissimamente.

Se alcuna mosca, ouer ragno, ò altro cascará nel calice innanzi la consecratione, deue il Sacerdote gettare il vino sotto l'altare, e metteruene dell'altro nel calice con vn poco d'acqua, & offerirlo, e seguir la Messa.

Ma se vi cascará dentro dopò la consecratione mosca, ò alcuna simil cosa, la quale facesse nausea al Sacerdote, la deue cauar fuori, e lauarla col vino, e dopò la Messa bruciarla, e le ceneri, & il vino gettar nel sacrario; ma se non li farà nausea, ne vi farà pericolo alcuno, la sumerá insieme col sangue.

E se alcuna cosa, ò animale venenoso cascase nel sangue, ouero che prouocasse il vomito, deue riponer quel vino consecrato in vn'altro calice, & in quello ponerui del vino con l'acqua di nuouo, e consacrarlo; e finita la Messa deue metter vna pezza, ouero della stoppa in quel vino riseruato, e lasciarla tanto, che tutto il vino sia desiccato, poi bruciarla, e gettarla nel sacrario.

Se alcuna cosa venenata toccherà l'hostia consecrata, all' hora il Sacerdote ne deue consecrar vn'altra, e sumerla al modo antedetto, e quella conseruará nel tabernacolo in luogo separato: e se si hauerá preso quell'animale, l'ucciderá, e bruciará, come s'è detto di sopra.

Se quando il Sacerdote sume il sangue, rimarrá la particola dell'hostia nel calice; la deue ridurre col doto fin' alla bocca del calice, e sumerla innāzi la purificatione; ouer metterá del vino nel calice, e la sumerá.

Se l'hostia si trouerá rotta innanzi la consecratione, se il popolo nō se ne accorgerà, la potrà consecrare; ma se ui potesse essere scandalo al cūno, ne deue pigliar vn'altra, & offerirla.

E se hará fatta l'oblacione di quell'altra, la sumerá dopò l'oblacione.

Se l'hostia apparerá rotta innanzi l'oblacione, se ne deue pigliar vn'altra intiera, potendosi però ciò fare senza scandalo, ouer longa interpositione di tempo.

Se per il freddo, ouero per negligenza l'hostia consecrata sarà cascata nel calice, perciò non si deue reiterare cosa alcuna, ma deue il Sacerdote seguir la Messa.

Se nell'inuerno il vino si congelerá nel calice, si deue inuolger il calice in alcun pāno caldo; se questo non giouasse, ponerlo in acqua bogliente, pur che non entri nel calice mētre che si liquefará.

Se per negligēza cascará alcuna goccia del sangue di Christo sopra la tauola, lo deue leccar con la lingua, e rader quel pezzo di tauola, tanto che sia leuato via tutto; e se non sarà tauola, si deue rader il luogo, & abbruciare, e la cenere reponer presso all'altare.

S s s 2 Se

Se cascherà sopra la pietra dell'altare, deue il sacerdote forbitre la goccia, & il luogo si deue benissimo lauare, e quelle lauature si gettino nel sacrario.

Se farà spanto sopra le touaglie, e le hauerà tra passate tutte tre, si deuono lauar esse touaglie tre volte, doue sarà cascata la goccia, tenèdo sotto vn calice, e q̄lle lauature si deuono gettar nel sacrario; e q̄lla parte delle touaglie dopò che farano state lauate, si deue tagliar via, & abbruciarle, e quella cenere gettar nel sacrario.

Ma se farà cascata tal goccia in sul corporale solamente, ouero sopra li paramenti sacerdotali, basterà a lauar bene il luogo, e quelle lauature gettar nel sacrario.

Se per caso cascherà sopra il tapeto, ò altri panni che si mettino sotto li piedi, bisognerà lauar il luogo, e tagliar via quella parte, & abbruciarla, e metter le ceneri nel sacrario.

Ma se per caso interuenisse, che dopò la consecratione si spandesse tutto il sangue, se ue ne sarà rimasto qualche poco, deue fumerlo; e di quello che sarà spanto, si deue fare come è stato detto di sopra; ma se non ve ne sarà rimasto, ponerà di nouo del vino e dell'acqua nel calice, e lo consecrará, cominciando da quelle parole, *simili modo postquam &c.* fatta però prima l'oblatione del calice.

Se il sacerdote vomitarà l'hostia consecrata, e le specie di essa apparino intiere, le deue riuerentemente fumere, se non li faranno nausea; percióche all' hora si deuono separare, e riponerle in qualche luogo sacro.

Ma se nõ vi apparerà specie alcuna, si deue brusciar il vomito, e gettar le ceneri nel sacrario. Se l'hostia cõsecrata, ouero qualche particula cascherà in terra, si deue ricogliere cõ riueranza; & il luogo doue era cascata, si deue nettare molto bene, & alquãto raderlo, e la poluere, ouero q̄lle rasure si deuono metter nel sacrario. Se cascherà fuori del corporale sopra le touaglie, ò altro fazzouolo; tal touaglia, ouero fazzouolo, si deue molto ben lauare, e le lauature gettarle nel sacrario.

Possõno ancora occorrere molti altri difetti nel ministerio, se il sacerdote non saprà li riti, e le cerimonie che si deuono seruar nel celebrare, delli quali si dice nelle Rubriche del Messale.

AVVERTENZE

Di Monsig. Illustriss. Cardinale di S. Prassede Arcivescovo di Milano.

Ai Confessori della Città, e Diocesi sua.

ACCIOCHE li Cõfessori amministrino il Sacramento della penitenza, con quel frutto ch' esso può fare nelli penitenti, che è la vera emendatione della vita; & nõ manchino in negotio di tanta importanza con carico delle proprie conscienze, della debita diligenza; come è da temere grandemẽte, che in questo siano colpeuoli molti, vedendosi vnuerfalmen-

te così poca emendatione in quelli, che tanti e tanti anni sono venuti a questo Sacramento: habbiamo messo insieme tutti gli ordini & auuertenze nostre già in diuerse occasioni sopra questo date, & aggiunte alcune, che habbiamo giudicato utili, e necessarie à questo effetto. Però li esortiamo nelle viscere del nostro Signor Gesu Christo, che come ricerca il debito dell' officio e vocatione loro, in questa materia e negotio così importante alla salute dell' anime, vogliano con ogni diligenza cooperare, e promouere l' intentione nostra, d'incaminare questo popolo che il Signore ci ha dato a reggere, nella via della salute.

Niuno sacerdote secolare ò regolare s'intrometta a ministrare il Sacramento della penitenza, se non ha l'approuatione e licenza da noi in scritto, come ordina il Concilio di Trento; perche altramente incorrerebbe ipso facto in scomunicatione, per decreto del primo concilio nostro Prouinciale, e consequentemente celebrando poi, in irregolarità.

Guardisi ciascuno di non ingannarsi in questo, sotto pretesto che li confitenti siano putti, perche facilmente può accadere, che in molti di loro, quantunque siano di poca età, si trouino peccati mortali. Ne meno s'inganni sotto pretesto di necessità, pigliando per necessità ogni sorte d'infermità; ne anco le graui e pericolose, quando si può hauer ricorso al proprio Curato, ò altro confessore da noi approuato.

Ne si deue introuere quãtunque hauesse il cõsenso del Curato di quel penitente, ò de nostri Vicarij foranei, se essi nõ hauessero special facultà da noi di poter concedere q̄sta licenza.

Quelli Sacerdoti che haranno licenza da noi di poter confessare, con limitatione di certo tempo, di certo luogo, ouero di certa sorte di persone, auuertischino di non eccedere la forma della licenza che gli è stata concessa.

Tutti li Superiori de regolari quanto prima ci daranno la lista de' suoi confessori approuati, che di presente sono nella Città, e diocesi, col nome e cognome, e patria. E perche spesso volte occorre, che per le loro obedienze si mutano; per tãto daranno a noi la sudetta lista due volte l'anno; vna volta la prima settimana dell' Aduento, & l'altra la prima di Quaresima.

Ne quelli Confessori che sono nella diocesi, recusino di esibire a i Curati, ò a i Vicarij foranei di quei luoghi oue stanno, la fede della loro approbatione alle confessioni, ogni volta che ne faranno richieste.

Nelle Chiese ancora, doue sono più Confessori, si terrà alla porta della Sacrestia vna tauoletta ò lista de' confessori di quella Chiesa da noi approuati, mutandola di tempo in tempo, secondo che si muteranno essi Confessori.

I Confessori, che haueranno da noi facultà di assoluere da censure, e casi riservati, la vno con moderatione in edificatione e non in destructione; perció quando giudicheranno, che ritorni

Niuno confessi senza facultà dell' Arcivescovo. Sess. 23. dec. de reformat. c. 15. Titu. quæ pert. ad sac. penit. Qui parochialem, pag. 11.

Si dia la nota de confessori regolari all' Arcivescovo.

Licenza de' casi riservati come si debba usare.

ritorni in uile & aiuto del penitente incorso in alcun di essi, mandarlo da noi, siano auuertiti a farlo.

Studio de Confessori ne casi di conscienza.

Tutti li Confessori, quantunque da noi admessi per idonei, nondimeno per li molti casi che alla giornata occorrono a i penitenti, che sogliono essere spesse volte difficili, auuertischino di hauer continuamẽte per le mani alcuni buoni & approuati autori di casi di conscienza; e quando essi soli non fossero sufficienti col proprio studio à risoluerli, habbino ricorso à persone più intelligeni e versate in dette materie. Però sappino, che a questo effetto noi habbiamo dato cura e carico particolare al Penitentiero maggiore della Chiesa nostra Metropolitana, di consultare, e discutere diligentemente con theologhi, e canonisti, i dubij che in materia de' casi di conscienza occorrono nella nostra diocesi; e dopoi d' hauer partecipato con noi le cose più graui, dar la resolutione di essi a quelli che la ricercheranno.

Essaminino ancora bene le proprie forze, e scienza, e non s'ingeriscano a sentire confessioni di persone, che dubitano che siano inuolti in casi, che non si sappiano essi risoluere.

Habbino buona notizia delle censure, e casi riservati, e particolarmente della Bolla in Cœna Domini; & medesimamente leggano spesso li Canon penitentiali, & queste nostre auuertenze.

Confessori siano di buona vita.

Conciosia cosa che chi ministra qual si voglia Sacramento in peccato mortale, pecca mortalmente, per questo deuono li Confessori diligentemente auuertire, di non andare a sentire le confessioni ritrouandosi in qualche peccato mortale; e molto meno trouandosi legati in qualche censura Ecclesiastica.

Anzi il zelante Confessore, e desideroso di aiutar l'anime, e d'indirizzarle nelle virtù christiane, e dargli li rimedij spirituali per vscir dal peccato, & insegnarli a conoscere le astutie del nemico della nostra salute, e finalmente di spogliare il penitente de l'huomo vecchio, e vestirlo del nouo, e formare in esso vn perfetto christiano; non si deue contentare di andare ad amministrare questo Sacramento senza peccato mortale: ma conoscendo, che per i sopradetti effetti importa molto praticar prima in se stesso, quel che desidera in altri; perche più mouono gli esempi che le parole; ne si può bene insegnar ad altri la virtù che non si hà; per tanto deue hauer grandissimo desiderio di perfectione propria, & eccitarsi nelle virtù necessarie per acquistarla.

E perche quando si ammettono Regolari alle confessioni, solamẽte sono esaminati della sufficienza e dottrina, essendo che per lo più non possiamo noi hauer certa notizia della bontà de i loro costumi: per questo incaricamo la conscienza de i loro Superiori, che non ci proponano a questo ministerio se non persone, che siano di bontà e virtù tale, che possano degna-

mente amministrare questo Sacramento: di che ci faranno fede in scritto, ne senza essa noi gli admitteremo.

Siano prontia vdir le confessioni, e si guardino non solamẽte di mandar in dietro per fuggire la fatica, quelli che vègono per confessarsi, ma ne pur mostrino con cenno ò parole di ascoltarli mal volentieri: anzi faccino sì, che i loro penitenti sappino, che essi sentono cõsolatione e piacere de simili fatiche per beneficio loro. Per questa causa, & accioche li penitenti nõ si scusino di non essersi confessati, massime a tempi debiti, per non hauer hauuto commodità di Confessori; auuertischino li Confessori, ancorche altroue siano chiamati a Funerari, & altri officij, di non intermettere se non per causa necessaria, il confessare nelli tempi, ne i quali sogliono essere più frequenti le confessioni; specialmente per otto ò più giorni innanzi la Natiuità di N. S. nella Quaresima, massime dal mezo d' essa sin' a tutta l'ottaua di Pasqua, alcuni giorni a tempo di Giubilei, & altre feste, & solennità, nelle quali ordinariamente il Popolo, ò tutto, ò parte suole confessarsi.

Desideriamo anco, che li Superiori de' Regolari auuertischino a questo, procurando che nelli sopradetti tempi siano nelle loro Chiese quel maggior numero di Confessori dotti, e timorati di Dio, & da noi approuati, che sia possibile.

Li Confessori Regolari quando saranno chiamati a confessare infermi, se la necessità del tempo nõ persuade altro, s'informino dal proprio Curato dello stato e conditione dell' infermo; acciò possino attendere diligentemente al scarico delle conscienze di quello, massimamente in quell' vltimo punto, del quale grandemẽte dipende la salute ò perditione eterna di ql' anima: & se non hauerà hauuto tempo di farlo prima, veda almeno di farlo dopò essa confessione quanto prima, perche e lui, & il Curato possino meglio soddisfare, ciascuno al loro officio, in aiuto spirituale di quell' infermo.

Il Confessore che harà amministrato il Sacramento della penitenza a qualche infermo, sia pronto a sottoscriuere la fede secondo la forma stampata d' hauerlo confessato, acciò che li Medici non abbandonino la sua cura, cõforme alla Bolla di Pio Quinto di santa mem. & al Decreto del primo Conc. nostro Prouinc. ouero della negligenza loro in sottoscriuere dette fede di nõ pigliano occasione di escusarsi dall' osservanza della sopradetta Bolla, e Decreto.

Non confessi in casa di Laici, huomini ò donne di qual si voglia qualità, se non in caso d' infermità; & in tal caso confessando donne, tenga l'vscio aperto, si che possi esser veduto da quelli che stanno nella stanza più vicina.

Fuori del caso sodetto, nõ ascolti mai le confessioni delle donne, ancorche solamente volessero riconciliarsi, se non in Chiesa, e nelli cõfessionali; ne prima che si leui, ne dopò che tramonti il Sole.

Siano pronti a vdir le confessioni.

Alcune cose da osservarsi nella Confessione de gl' infermi.

Tit. quæ pert. ad sacra. penit. vsupra.

In che luoghi, & a che hore si debbiano udir le confessioni ò nõ.

Numero, forma, e luogo de confessionali.

In essi confessionali ordinariamente ascoltarà anco le confessioni de gli huomini che vdirà in Chiesa.

Per questo siano in tutte le Chiese confessionali corrispondenti al numero de Confessori che sogliono esser ordinariamente in ciascuna d'esse, & siano della forma che habbiamo ordinato vniuersalmente.

Siano posti detti confessionali in luogo della Chiesa talmente aperto, che da ogni parte si veggano: e se con questo si può insieme fare, che siano in luogo doue habbiano qualche riparo, che mentre alcuno si confessa, impedisca gli altri d'accollarsi troppo vicino al confessionale, si faccia; altramente doue è questo abuso, sarà officio del confessore leuarlo, con fare scostare le genti troppo vicine, prima che si metta a sedere nel confessionale, & anche mentre ascoltarà le confessioni, se l'occasione lo ricercerà,

Intentione, e Deue il confessore talmente ordinare, e regolare la sua intentione in amministrare questo sacramento, che non si muoua per rispetto alcuno temporale, ma per sola gloria di Dio, e desiderio della salute delle anime: per tanto ogni volta che sarà chiamato, o si metterà a vdir le confessioni, alzando la mente al Sig. Dio, indirizzi attualmente la sua intentione a questo fine, considerando attentamente che vada a lauare quei penitenti nel pretiosissimo sangue del nostro Saluatore Gesu Christo.

Et perche sono molti pericoli nell'amministrare questo sacramento, cioè, o di errare nella decisione de casi & oblighi che occorrono, o di dare il beneficio dell'assoluzione a quelli che ne sono indegni, ouero di restare in qualche modo con l'anima sua macchiata, sentendo molte immonditie d'altri; per tanto non deue mai il Sacerdote andare a vdir confessioni, che prima con alcuna breue oratione secondo la commodità, non dimandi lume e gratia al Signore di non commettere alcun errore; e di lauare talmente le macchie dell'anime d'altri, che non imbratti la sua.

Insieme preghi per la vera cōuersione di quelli, de quali è per vdir la confessione: Per questa causa ogni confessore habbia scritto presso di se gl'infra scritti versiculi del Salmo 50. & oratione anticamente vsata nella Chiesa, e ne sia anco affissa copia nella Sacristia d'ogni Chiesa doue siano confessori, & vn'altra copia sia affissa dentro alli confessionali, acciò che auanti il confessare li sacerdoti dichino questa, o qualch'altra, conforme alla diuotione di ciascuno.

- Y. Cor mundum crea in me Deus,
- R. Et spiritum rectum innoua in visceribus meis.
- Y. Ne proiecias me a facie tua,
- R. Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.
- Y. Redde mihi latitiam salutaris tui.
- R. Et spiritu principali confirma me.
- Y. Docebo iniquos vias tuas.

- R. Et impij ad te conuertentur.
- Y. Libera me de sanguinibus Deus, Deus saluatoris meo.
- R. Et exultabit lingua mea iustitiam tuam.

Oratio. Domine Deus omnipotens, propitius esto mihi peccatori, ut dignè possim tibi gratias agere; qui me indignum propter tuam magnam misericordiam ministrum fecisti officij sacerdotalis, & me exiguum humilemque, mediatorem constituisti ad orandum & intercedendum ad Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum pro peccatoribus, & ad penitentiam reuertentibus. Ideoque dominator dominus, qui omnes homines vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, sed ut conuertantur, & viuant; suscipe orationem meam, quam fundo pro famulis & famulabus tuis, qui ad penitentiam venerunt; ut des illis spiritum compunctionis; respiscant a Diaboli laqueis quibus adstricti tenentur, ut ad te per dignam satisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum &c.

Li Sacerdoti secolari ascoltaranno le confessioni, ancor che de gl'infermi, e nelle case loro, con la cotta e con la stola.

Habito de confessori.

Non ascoltino senza nostra speciale licenza nella Città, o de nostri Vicarij foranei nella diocesi, dopò la Domenica delle Palme sino a tutto il giorno di Pasqua inclusiuè, le confessioni, se non di quelli che saranno confessati di poco prima, o almeno dopò la Quinquagesima precedente, eccetto in caso d'infermità; e gli altri tutti siano rimessi a confessarsi dopò Pasqua dentro dell'ottaua, conforme all'ordine dato da noi alli Curati, per le cause contenute in esso.

Non si odanole confessioni la settimana santa.

Vedendo che alcuno senza giusta causa lascia il suo ordinario confessore, che era più atto ad aiutarlo nella via della sua salute, procuri con buon modo di rimandarlo a esso, biasimando questa pernicioza negligenza che hanno le persone, di non eleggere vn confessore ordinario spirituale, & intelligente; e la dannosa e nocua frequente mutatione d'essi: perche si come li medici corporali, che hanno pratica e cognitione della natura e complessione de gli infermi, non si mutano facilmente, perche essi fanno meglio applicare li rimedij necessarij al suo male; così li penitenti non deueno lasciare quel medico spirituale, il quale conoscendo li suoi bisogni, gli può applicare più opportuni & vtili rimedij. Ma se per qualche buon rispetto admette alla confessione persona, che hauea continuato per alcun tempo a confessarsi con vn altro buono e zelante confessore, farà molto vtile farlo con participatione di esso, o almeno far che il penitente habbia da lui buona licenza.

Si effortino i penitenti a non lasciare il solito confessore.

Li Confessori, massime quelli che confessano nelle terre della diocesi, cerchi no d'intendersi bene colli Curati di quei luoghi, doue o per hauere monasterij, o per predicare, o per qualche altra

Confessori s'intendano e stiano vniti con i Curati.

Non s'ascoltino le confessioni di chi non è preparato, interiore, & esteriormente.

Difetto di preparatione esteriore.

Difetto di preparatione interiore.

tra occasione confessano; di modo che non assolino quelli, che per viuere scandalosamente, e perseverare nello stato di peccato, o per hauer obbligo di sodisfare a penitente publiche, legati pi, e simili cose, non farebbono assolti da i Curati, se prima non satisfacessero a questi loro oblighi: & a questo fine deueno li superiori de regolari speffe volte ammonire li suoi confessori, effortadoli a questa santa vnione in edificatione delle anime: auuertendoli ancora, che occorrendo nella risoluzione di qualche caso alcun disparere tra loro, e Curati, si governino con tal prudenza, che no venga a notizia de laici, e ricorrano a noi per la decisione.

Siano auuertiti di non admettere alla confessione quelli, che non verranno a quella con la debita interiore & esteriore preparatione; ammonendoli con parole caritative secondo la capacità di ciascuno, che vadino prima a prepararsi conuenientemente, e poi tornino.

Niun confessore dunque ascolti confessioni di donne che vengono per confessarsi, con ricci, fucio, bellerti, pendenti da orecchie, vani ornamenti, o vesti d'oro, ritagli, ricami, o altri simili sfoggiamenti, & in somma che non siano vestite con habito modesto, e semplice, e che non habbiano il capo velato condecientemente, o con velo che non sia notabilmente trasparente, o panno di lino, o lana, o almeno zendale di colore modesto, come conuiene alla riueranza che si deue a questo Sacramento, & alla cognitione, e contritione, con le quali si deue andare a presentarsi innanzi al tribunale e giudicio del Signore, e come rea dimandargli misericordia e perdono.

Il medesimo si offerui con gli huomini, cioè di non admettere alla confessione quelli, che vengono vestiti con vani ornamenti d'oro e d'argento, ritagli, sfoggiamenti di berette, con armi, & altri simili cose.

Riceraranno con molto maggior diligenza la preparatione interiore, che è necessaria a quelli che vengono a questo Sacramento. la quale preparatione consiste in hauer fatta buona e diligente esaminatione de suoi peccati, e procurato d'hauer quel dolore, che giustamente si deue, con fermo e risoluto proposito di satisfare al passato, & emendarsi per l'auuenire.

Quelli dunque, ne quali scorderanno che non vi sia tal preparatione, cercherà con ragioni farli capaci, che tornino e s'apparecchino debitamente.

Li segni, per li quali si potrà da principio conoscere, che vengono senza debita preparatione, sono.

Se vengono alla confessione immediatamente, partendosi da qualche occupatione temporale senza esser stato per qualche spatio di tempo in oratione; ouero se si vede, che non hanno alcuna cognitione de i peccati commessi; ouero se già il confessore certamente, che tuttauia perseverano in essercitij illeciti, o che han-

no in se qualche peccato, ouero occasione manifesta induttiva a peccato, ne hanno intentione di lasciarla; o se potendo restituire la robba d'altri, non la restituiscano.

Ha però da auuertire il confessore, che quando vede che li penitenti hanno fatto dal canto loro qualche diligenza per prepararsi a confessarsi debitamente, & nondimeno o per l'incapacità loro, o per altro, non gli pare che habbino la necessaria dispositione; deue supplire esso, procurando d'indurli a la contritione de suoi peccati, co mostrare la brutezza della colpa, la grauità d'essa per esser contra Dio, l'infinito danno dell'eterna dannatione che per essa s'incorre; & con questo veda d'indurli e disporli di modo, che di tutti e ciascun peccato mortale sia almeno così attrito, che possa sicuramente dargli l'assolutione.

Oltre di questo instruirà diligentemente li penitenti secondo il bisogno di ciascuno, & massime quelli che di rato si confessano, della dispositione e modo di confessarsi; particolarmente inculcando l'importanza della integrità della confessione, & delle altre circostanze requisite a essa.

E santa vsanza di far venire li putti e putte, quantunque non passino cinque o sei anni, a vno a vno innanzi al confessore, acciò che comincino, & a poco a poco vadino instruendosi & introducendosi nella cognitione, & poi nell'uso di questo Sacramento: deueno nondimeno i Sacerdoti esser auuertiti, di non dare l'assolutione sacramentale a quelli, ne quali non si vede materia d'assolutione, ne tanto uso di ragione, che si possa giudicare che siano capaci di questo Sacramento: & vsarano particolar di diligenza d'instruire li putti e putte, come sono arriuati alli sette o otto anni, secondo la capacità loro, della necessità e virtù di questo Sacramento, e modo di venire ad esso.

Osseruazioni nelle confessioni de putti o putte.

Ascoltando il confessore le confessioni d'alcuni putti o putte peruenuti all'età di dieci in dodici anni, li quali il confessore conosca capaci di presto poter essere habilitati a riceuere la santissima Communione; non lasci, che per negligenza sua, o de padri o madri, procedano più oltre senza godere di questo spirituale tesoro; ma quanto prima diligentemente li instruisca delle cose necessarie, per poter riceuere degnamente il Santissimo Sacramento, e delli innumerabili frutti che da esso si cauano, e con quanta humiltà, riueranza, e purità di coscienza si deue riceuere: & dopò hauerli prima confessati tre o quattro volte, o gli amministri lui la santa Communione, & gli ne faccia fede da esibire al Curato, perche li admetta poi alla Communione Paschale; o veramente li faccia la fede, che sono instruiti & idonei per riceuere la, e li rimetta al Curato.

Nel principio della confessione innanzi che il penitente cominci a dir i suoi peccati, deue il confessore (massime con persone rozze, ouero che

Interrogazioni da farsi nel principio della confessione.

che rare volte si confessano) premettere alcune interrogazioni, per saper meglio gouernarsi con lui: & sono le infrascripte.

Prima se non conosce, che il penitente sia di quelli, che egli ha facoltà di poter confessare, lo ricerchi di ciò; & trouando che non sia, lo rimetta a chi lo può confessare.

Et quando sia di quelli, & nondimeno non habbia cognitione del penitente, lo interroghi del suo stato, conditione, professione, arte, o esercizio che fa.

Gli domanderà, quanto tempo è che non si sia confessato, ricordandogli il grandissimo frutto, che si cava dal confessarsi spesso.

Se ha fatto la penitenza impostagli.

Se sà li articoli della fede, e li precetti del Signore, e della Santa Chiesa: & non sapendoli, si gouernerà conforme a quello che si dirà più a basso.

Se ha usato in esaminare la sua coscienza la debita diligenza; la quale deue esser tanta, quanta si suol mettere in negotio importantissimo, essendo veramente tale andar a questo Sacramento.

In questa occasione secondo che vedrà esser bisogno, lo instruirà anco come debba fare l'esamine della coscienza, per ridursi a memoria tutti li peccati commessi con le loro circostanze; cioè che vada tra se stesso discorrendo la sua vita; prima quanto alla diuersità delle età, cioè pueritia, giouentù, &c.

Secondariamente quanto alla diuersità de' stati, nelli quali si sia trouato; come sarebbe prima che si maritasse, poi nel matrimonio, &c.

Terzo quanto a gli accidenti diuersi di prosperità, & aduersità, e di sanità, & infermità; li varij tempi, li diuersi officij che ha esercitato; le compagnie che ha tenuto; li luoghi, paesi, e case, doue è stato, & ha conuersato; finalmente in tutte queste cose ricerchi, se ha peccato col cuore, con la lingua, o con l'opere.

L'auisi parimente delle conditioni, che si ricercano alla buona confessione, dichiarandogli le con la maggior breuità e facilità che sia possibile: e potrà ridurre a quattro o cinque più principali, quelle sedici che sogliono mettere li Dottori, comprese in questi versi.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, Atq. frequens, nuda, & discreta, libes, veracūda, Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata, Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Gli dimanderà, se sà di esser incorso in qualche caso riservato, ouero in qualche scomunica; ouero se sà di hauere qual si voglia altro impedimento, per il quale egli non lo possa assolvere: et trouando all'hora, o nel corso della confessione tal impedimento, non proceda più oltre; ma auisi il penitente, che non può essere da lui assoluto; & essendo nella Città, che gli è necessario presentarsi innanzi a noi, o al Penitentiario maggiore della Chiesa nostra Metropolitana, o altro a chi sia da noi data facoltà

di assolvere in simile caso: ma quando per qualche rispetto giudicasse il Confessore, non conuenire che si presenti il penitente, venga lui per le facoltà dal Penitentiario, o da noi.

Se il penitente è fuori della Città, & il caso è tale, che possa esser subdelegato il Confessore istesso ad assolverlo dal nostro Vicario foraneo, o altro delegato da noi in quelle parti per simili occorrenze de' casi riservati; procuri la facoltà opportuna, altrimenti rimetta il penitente ad essi, eccetto se ne loro anco hauessero da noi facoltà di tale absoluteione de' casi riservati, o questo caso non fusse compreso nelle loro facoltà; & all'hora potendo il penitente venire a Milano, l'efforti a farlo; non potendo, pigli da lui licenza di scriuere, o dire il detto caso a noi, o al Penitentiario maggiore, per hauer la potestà di assolvere: & occorrendo per questo di scriuere, lo faccia con prudenza, e maggior cautela che sarà possibile, acciò che il caso non venga a notizia d'altri: e quando la cosa fusse di tal importanza, che se la lettera si perdesse, o fusse intercetta, portasse notabile pregiudicio al penitente; lo faccia venire in persona a Milano, quando però non paresse al Confessore di venir lui medesimo.

In tali casi sarà bene, che ricorra, o indirizzi i penitenti più tosto dirittamente al Penitentiario maggiore, che altroue; perche egli è specialmente deputato da noi con ampla facoltà anco di subdelegare altri, in tutti i bisogni che occorrono per l'absoluteione de' casi riservati; & doue anche non potesse lui, ha da noi ordine di procurar presso a noi, o doue sia necessario, ogni opportuno aiuto in simili bisogni.

Aduerta, che se trouasse il penitente legato di qualche scomunica, l'instruisca quanto sia graue la pena della scomunica, & quanto pericoloso sia perseverare in quella, & con quanta diligenza si deue fuggire, ilche farà mostrandogli gli effetti d'essa.

Interroghi, se sà alcuno heretico, o sospetto di heresia, o altra simile cosa, quale habbia da denunciare per vigore de' nostri editti, o del Padre Inquisitore: e trouando che habbia tale obligo, lo faccia satisfare: & se hauesse per colpa sua passato il termine che si dà a fare dette denuncie dopò di hauer hauuto notizia del heretico o sospetto, lo faccia ancora procurare di hauer licenza di essere assoluto, per non hauer denunciato a tempo.

Deue fare quelle interrogazioni delle confessioni passate, che sono necessarie per conoscere, se fusse incorso in alcun caso, per il quale fussero state nulle, & però si douessero reiterare; come sarebbe, si fosse confessato da chi non hauesse potestà di assolverlo; o da chi non hauesse usata la forma legitima dell'absoluteione; o da Sacerdote tanto ignorante, che non intendesse, o sapesse le cose che sono necessarie per amministrare questo Sacramento; ouero se gli hauesse scientemente taciuto qualche peccato

cato mortale, o diuisa la confessione, dicendo a vn Confessore vna parte de' suoi peccati, & a vn'altro l'altra; ouero se si fosse confessato senza hauere alcun dolore de' suoi peccati, o senza proposito di emendarli; ouero senza usare diligenza di forte alcuna per ricordarsi de' peccati.

E perche per il più si suole usare molta negligenza in far le confessioni come si deue, massime nel tempo che la persona non viue in timor di Dio, & ha pochissima, o niuna cura dell'anima sua, di modo che più presto si confessa per vna certa usanza, che per cognitione ch'egli ha de' suoi peccati, e desiderio di emendarli; & in ogni caso per la grande viltà che è di confessarsi generalmente, massime nel principio che l'huomo si risolve di volerli da douero emendare, e conuertire a Dio; esortino li Confessori, secondo la qualità delle persone, a luogo, e tempo li penitenti a fare vna buona confessione generale, acciò che per mezzo di quella rappresentandosi innanzi a gli occhi tutta la vita passata, si conuertano con maggior feruore a Dio, & satisfacciano con questa, a tutti li difetti che fussero interuenuti nelle confessioni passate.

Finite le dette interrogazioni, che sono come preamboli, e preparatorij a la confessione, induca il Confessore in ogni modo il penitente, ch'esso dica prima tutti li suoi peccati, de quali si ricorda.

Il che fatto che habbia, e trouado come per lo più suole accadere, che il penitente habbia bisogno d'essere interrogato, acciò che per mezzo dell'interrogazioni intenda molte cose, ch'egli si sarà scordato, o hauerà confusamente dette; auuertendo in particolare di domandare sempre il numero de' peccati mortali commessi, di modo che se bene il penitente non li saprà precisamente riferire, nondimeno li faccia dire poco più o manco quel numero, che pensa essere più appresso alla verità.

Proceda in queste interrogazioni con ordine, cominciando da gli comandamenti del Signore, a i quali se bene si possono ridurre tutti li capi delli quali si deue interrogare, nondimeno con persone che vengono di raro a questo, è ben discorrere ancora per li sette peccati capitali, cinque sentimenti, precetti della Chiesa, & opere di misericordia.

Deue essere il Confessore prudente, usando particolar diligenza in domandare di quei peccati, ne i quali gli huomini dello stato nel quale è il penitente, sogliono per lo più incorrere. E nei peccati carnali, insieme con la prudenza deue usare molta cautela, in non cercar altro, quando hauerà inteso la specie del peccato, e le circostanze grandemente aggravanti.

Per questa causa il Confessore deue essere instrutto, quali sono le circostanze che mutano la specie del peccato, o che grandemente l'aggravano; però che queste due sorte di circon-

stanze necessariamente si deuono esplicare nella confessione, sopra di che ricorrerà alle Somme, doue dichiarano quel verso.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Sia particolarmente cauto & auuertito, del modo con che deue interrogare donne, e putti, acciò non gli insegnino quel che non fanno; e si sforzi d'usare parole, che non offendano l'orecchia del penitente; guardandosi mentre che confessa, di non far atto ne gesto alcuno, per il quale qualche circostante si potesse accorgere di grauezza di peccato, nella persona che ha innanzi; & anco per non spauentare il penitente, di modo che per questo tacesse qualche altro graue peccato; anzi gli faccia animo a confessare ogni enorme e brutto peccato.

Il Confessore che ha qualche priuilegio, facoltà, & autorità di commutare li voti di quelli che si confessano, non li commuti, se non in altre opere pie, maggiori, e più grate a Dio, o almeno uguali, hauendo diligente riguardo alle spese, fatiche, & altre incommodità che harebbono patito, se hauessero adempiuti i loro voti. Se ha facoltà da giubilei o priuilegij per lettere Apostoliche, di assolvere da peccati benché enormi, e pene, e censure Ecclesiastiche; sia auuertito, che non può però dispensare con quelli che faranno incorso in irregolarità, saluo se nelle dette lettere Apostoliche non si fa di questo espressa mentione.

Acciò che li Confessori siano instrutti di non dare il beneficio dell'absoluteione a quelli, che veramente ne sono indegni, come per inconsideratione, e negligenza, o altra causa spesso accade; d'onde nasce, che molti perseverano lungo tempo nelli medemi peccati con mirabile ruina delle anime loro; per questo habbiamo così il parere de' molti Theologi secolari e regolari di varie congregazioni, notato qui a basso, quello che si deue offeruare da li Confessori in alcuni casi più frequentij; però siano essi auuertiti di gouernarsi in assolvere o no in questi infrascripti casi, nel modo che si dirà.

Perche dunque ogniuno che sia peruenuto all'uso della ragione, è obligato sotto pena di peccato mortale a sapere tutti quelli articoli del Simbolo Apostolico, che sono solennizzati dalla santa Chiesa, e quali siano, almeno quanto alla sostanza, e li comandamenti di Dio, e della santa Chiesa, che obligano a peccato mortale, e comunemente si sogliono insegnare nelle scuole della Dottrina Christiana; per questo trouando il Confessore, che il penitente non sapia le sopradette cose, se non sarà disposto a impararle quanto prima, non deue assolverlo: ma quando si esibisca pronto di farlo, se altre volte essendo stato ammonito dal Confessore, o sia l'istesso o altro, o dal suo Curato, in particolare a impararle, (di che auuertisca d'interrogarlo) non ha fatto la debita diligenza per impararle secondo la sua capacità, differisca l'assolu-

Cautione nel commutare voti, & assolvere da peccati enormi, o censure.

Alcuni casi ne quali non si deuono assolvere i penitenti.

Quei che non fanno gli articoli della fede, &c.

Diligenza del confessore in aggiutare i penitenti al confessarsi bene.

soluzione fino a tanto che in qualche modo satisfaccia : ma non essendo stato di ciò auisato , lo assolua , dandogli prima quella instruzione delle sopradette cose , che gli fosse necessaria , per essere all' hora capace dell' assoluzione .

Padri e Madri di famiglia negligenti nel gouerno .

Trouando Padri e Madri di famiglia , che non vfa no diligenza di fare imparar le sodette cose a quelli che sono sotto alla lor cura , e non le sano , ò siano figliuoli , e figliuole , ò seruitori , e seruitrici (delche auuertiranno d'interrogarli particolarmente ;) ouero non procurano che offeruino li precetti di Dio Signor nostro , e della santa Chiesa ; oueramente , quello che è peggio , gli impediscono ad offeruarli , come fanno quelli , che tengono tanto occupati li seruitori e seruitrici , che in vn certo modo li mettono in necessità di lauorare per li proprij bisogni le feste ; ò che non gli danno tempo , che conforme al precetto della Chiesa possino vdir Messa ; ò che senza sapere , quali della sua fameglia hanno legitimo impedimento , gli danno , ò lasciano dare indistintamente da cena in casa sua nel tempo della Quaresima , e nelli altri giorni di digiuno ; ò gli danno auanti l' hora debita in tali giorni la mattina da desinare ; ò che non gli ammoniscono e correggono , quando transgrediscono essi precetti ; e quando li seruitori sono incorreggibili , e scandalosi , non gli danno licenza di casa sua .

In tutti questi casi , se non promettono di satisfare realmente a quello che sono tenuti , e d'emendarli della negligenza vfata nella cura della sua fameglia nelle sudette cose , non li assoluera .

Ma promettendo di farlo , se non saranno più stati ammoniti dal Confessore , ò Curato , nel modo che s'è detto di sopra , gli potrà assoluere ; Et se sono stati ammoniti più volte , nè si sono in modo alcuno corretti , differisca di dargli l'assoluzione , finche habbiano dato principio , & veri segni , e proua per qualche tempo dell'emendatione .

Violatori delle feste . Tit. defest. dier. cultu. pag. 85 .

Il medesimo modo offerui con quelli , che contra la dispositione delli Concilij nostri Prouinciali , e particolarmente del terzo , & altri nostri ordini , nelli giorni di festa perseuerano in lauorare , e vedere , ò fare altre cose prohibite nelle sopradette nostre dispositioni , & ordini .

Quei che attendono alle pöpe .

L'istello offerui con quelle persone , le quali nel superfluo ornato del corpo , e pompe , peccano mortalmente .

Casi ne quali per le pompe si pecca mortalmente .

Et perche sono ridotte le pompe di questi tempi nel maggior colmo che possino essere , & in bona parte per colpa , e negligenza de Confessori ; li quali senza cösideratione alcuna , e forse senza farne conscienza alli penitenti gli assoluono ; si metteranno distintamente li casi , nelli quali le persone per le superflue pöpe & ornato peccano mortalmente ; accioche poi nell'assoluerle , si reghino secondo gli auisi dati di sopra . Quando dunque viano pompe , ò si ornano a fine di peccato mortale ; peccano mortalmente .

O quando per simili ornamenti transgrediscono , ò fanno che altri transgrediscono qualche commandamenti di Dio , ò della Chiesa ; come faria lauorando le feste , ò facendo lauorare , ò lasciando la Messa , ò facendola lasciar per ornarsi , ò essendo causa che il marito , ò altri a quali spetta di mantenerla , spendino più di quello che portano le sue forze , onde sappia , ò deua ragioneuolmente sapere , ò dubiti probabilmente , che per questo naschino odij e diffidij in casa , il marito , ò altri sudetti biastemino , facciano guadagni ò contratti illeciti , cessino colpeuolmente da elemosine debite , ò da satisfare li legati pij , ò altri debiti a quali sono obligati , ò ritenghino , ò differischino la mercede debita a gli operarij , ò facciano nuoui debiti , che dipoi non possino a suo tempo pagare ; dalle quali cose ne segue danno notabile del prossimo , nõ possino collocare le figliuole in matrimonio quando sono in età cöueniente , ilche suole par torire per lo più grandi inconuenienti ; ò ne nascano , ò siano per nascere altri simili peccati , che si vedono seguire communemente per le fouerchie pöpe & ornato ; nelli quali casi l'vsa re dette pompe , & ornato , è peccato mortale .

E perche è quasi impossibile , quando vna persona sfoggia più di quel che portano le sue facultà , che nõ conosca , ò possa , e debba conoscere , che ne seguono , ò habbino a seguire simili peccati ; si può quasi far vniuersal giudicio , che tali siano in peccato mortale ; se dalla diligente discussione , che farà il Confessore col penitente , nõ gli constarà del contrario per qualche particolare causa .

Pecca anco la persona mortalmente nel modo dell'ornarsi , quantunche la spesa nõ passi lo stato , e facultà sua ; come se l'ornato è induttiuo da se a lasciua , oueramente per cömune interpretatione de gli huomini ; ouero se quantunque non sia induttiuo da se , nondimeno s'accorge , ò dubita probabilmente , che per occasione di tal modo d'ornamento nõ vfato communemente dalle persone probate del suo stato , qualche persona particolare si muoue ad amarla inhonestamente , ò si nutrisca in questo peccato , & tuttrauia fa niuna , ò poca stima della salute spirituale del suo prossimo , qual vede ro uinare in questo suo straordinario ornato , & perseuera pure in esso ; ouero quando è fatto tal ornamento con intentione di mostrare varij affetti d'amore inhonesto , e dar segno d'essi con vestire varij colori , ò in altro modo .

Auertisca ancora , che non solo non si possino assoluere quelli , che veramente non hanno ferma deliberatione di lasciare il peccato mortale ; mà nè anco quelli , che se ben dicono di desiderare di lasciarlo , nõ dimeno affermano , che gli pare , che non lo lasciaranno : se questi tali non vogliono pigliare quelli rimedii , senza li quali il Confessore giudica , che torneranno al peccato .

Si differisca anco l'assoluzione , finche si vede qual-

Non si debbono assoluere quelli che non vogliono accettare i rimedii per fuggire i peccati .

qualche emendatione , a quelli che quātunque dichino , e prometino di lasciar il peccato , nõ dimeno il Confessore giudica probabilmente , che non lo lasciaranno , come sono alcuni huomini , specialmente gioueni ociosi , che il più del tempo stanno in professione di giuochi , crapule , amori , peccati carnali , biastemme , parole dishoneste , mormorations , odij , detractioni , e vengono solamente gli vltimi giorni di quaresima a confessarsi ; & a quelli , che molti anni hanno perseuerato , e sono ricaduti nelli medesimi peccati , ne hanno fatto diligenza alcuna d'emendarli .

Quelli che non vogliono lasciare le occasioni de peccati mortali .

Non si possono parimente assoluere quelli , che non hanno vera risoluzione di lasciare insieme con li peccati mortali , le occasioni d'essi .

E perche è di molta importanza , che li Confessori intendano bene questo , però a instrutione loro s'esplicherà più distesamente .

Quali siano queste occasioni .

Chiamasi occasioni di peccato mortale tutte quelle cose , le quali danno causa di peccare ; ò perche da se stesse sono induttie al peccato , ò perche il confitente è solito in quelle talmente a peccare , che ragioneuolmente deue il Confessore giudicare , che per il suo mal habito nè anco per l'auenire s'atterrà , se in quelle occasioni perseuererà .

Prima sorte di occasioni che sono per se induttie al peccato .

Nel primo ordine d'occasioni , cioè , quelle che di sua natura sono induttie al peccato , sono il far professione di giuoco di carte , ò dadi , ouero tener casa apparecchiata a questo effetto per altri , tener in casa , ò a sua requisitione la persona con la quale si pecca , ò in altro modo cohabitare seco , perseuerare nelli ragionamenti , sguardi , conuersationi , & altri gesti e pratiche d'amori lasciui .

Essendo dunque inuolto il penitente in alcuna di queste occasioni , ò altre a queste simili , se la detta occasione è tale , che sia in essere , come tener la concubina , ò simile ; non deue il Confessore assoluerlo , se prima attualmente nõ lascia essa occasione ; ne l'altre occasioni , come professione di giuochi , sguardi , conuersationi , gesti &c . se non promette di lasciarla ; & quando anco prometta , se hauendo promesso altre volte , nondimeno non si sia emendato , differisca l'assoluzione , sin tanto che veda qualche emendatione .

Che si deue fare quando non si può lasciar la occasione senza pericolo , ò scandalo .

E perche può accadere tal caso , che'l penitente cö tutti li ricordi e modi che gli vengono proposti dal prudente e zelante Confessore , veramente non possa lasciare l'occasione senza pericolo , ò scandalo , deue il Confessore seruirsi de questi remedij .

Primieramente differisca l'assoluzione sin tanto , che veda certa proua di vera emendatione ; & se non potesse differire l'assoluzione senza pericolo di qualche infamia del penitente , e veda in lui tali segni di contritione , e tal dispositione e prontezza a ricuere gli rimedii , che il Confessore giudicherà necessarij perche si emendi , deue proporgli quelli , che gli parranno più

opportuni e necessarij , come per essemplio , ordinargli che non si troui solo con la tal persona , assegnargli orationi , qualche maceratione della carne , e sopra tutto le frequenti confessioni , & altri simili , quali se esso accetterà , il Confessore potrà assoluerlo .

E se dopo questa diligenza fatta da lui , ò da altro Confessore precedente , non si sarà emendato , non gli dia l'assoluzione , finche attualmente non habbia leuata l'occasione , ò non paia al tramente a noi : dal quale faccia ricorso in tale occasione , conferendo con noi il caso senza scoprire le persone .

Occasioni di peccati mortali nel secondo ordine , cioè per rispetto della persona , sono quelle cose , le quali ben che siano in se lecite , nondimeno ragioneuolmente si giudica , che il confitente tornerà alli medesimi peccati , che già in quelle ha commesso , se in esse perseuera , come per il passato ha fatto .

Seconda sorte d'occasioni , quādo si giudica che per quelle che per quelle penitente tornerà a cadere .

Tale a molti sogliono essere per la corruttela del mondo , la militia , la mercantia , li Magistrati , l'auuocare , il procurare , & altri simili esercitij ; nelli quali l'huomo che è abituato a peccare spesso mortalmente in bestemmie , furti , ingiustitie , calornie , odij , fraudi , pergiuri , & altre simili offese di Dio , sà che perseuerando in tali exercitij , gli occorreranno le medesime occasioni ; nè vi è ragione di pensare , ch'egli habbia a essere più forte contra il peccato , che nel passato sia stato , e consequentemente ritornerà a gl'istessi peccati .

Però i tali deuno , come dice Sant'Agostino , ò lasciare l'exercitio a loro pericoloso , ò almeno non exercitarlo senza licenza & obediencia d'vn buono & intelligente Sacerdote : il quale non deue assoluere l'huomo in tale stato , se ha opinione ragioneuole , che sia per ritornare alli medesimi peccati , quando perseueri nella medesima occasione ; però deue far proua della sua emendatione per alcun tempo .

Et in questo è d'aprire gli occhi tanto più , quāto che il difetto in questa parte de i Confessori , fa che quasi in tutte le arti & exercitij reghino molti abusi , e peccati grauissimi ; senza li quali pare per questo , che hoggidi molti nõ sappino exercitare anco le cose in se stesse giustissime .

Come per essemplio , nelli Magistrati , & altri officij , si giurano molte cose , che non s'offeruano .

Nel consigliare , auuocare , e procurare , si serue alla malignità de clienti , & all'ingiustitia contra la propria consciencia .

Nella militia , alle regole del duello , a gli odij , & homicidij , a professione di giuochi , alla biastemma , alla rapina , alle meretrici .

Nelle mercatie , all'vfure , alle fraudi delle robe , in mischiare , e dare la trista per la buona , ò vedere per più quello che vale manco , in pergiurare facilissimamente , in fraudare li datij , & altri peccati .

Molti

Molti artigiani s'occupano così la festa come il dì di lauoro, talche mai non si danno al culto diuino, nè ascoltano la parola di Dio, & al medesimo modo occupano la sua famiglia. Et così si trouarà che molti in tali essercitij sono continuamente viuuti in peccati mortali: li quali non si deouono stimare capaci dell'assoluzione, senza prima usare diligenza di liberarli dalle occasioni, ò fargli più forti. Anzi usando il Confessore di maggior diligenza, trouarà forse, che alcuni di questi tali mai si sono bene confessati: e ritrouando che veramente sia così, douerà mostrargli che per ciò deouono (oltre la detta proua di reale emendatione, ò il scotarsi dall'essercitio a lui pericoloso) confessarsi generalmente, & usare rimedij forti per la sua salute.

Molto più douerà esser auuertito il Confessore in quella sorte d'essercitij & operationi, le quali non hanno seco alcuna necessità, & utilità: e se non sono in quella prima sorte d'occasioni per se induttive al peccato mortale, e con sequentemente da lasciarsi ordinariamente da ogni sorte di persone; nondimeno inclinano al male, e tirano molto facilmente, e spesso volte l'huomo a diuersi peccati mortali; come sono l'andare a balli, il conuersare con bestemmiatori, braui, & altre male compagnie, il frequentare le taverne, l'ociofità, e simili cose; per occasione delle quali, essendo solito l'huomo a peccare mortalmente, non deue essere assoluto, se prima non le rinuncia, e prometta d'astenerse, e lasciare realmente detta occasione.

E se pure paterà al Confessore di poter veramente credere la prima ò seconda volta alla promessa che fa il penitente, di lasciare la detta occasione, potrà con essa promessa assoluerlo; ma più oltre non lo faccia, anzi differisca l'assoluzione, fin che veda l'attuale proua, che si sia leuato fuori di questa occasione.

Nò si assoluano quei che fanno contratti prohibiti, & illeciti. Si guarderà ancora il Confessore di assoluere quelli che essercitano contratti nominatamente prohibiti ne i nostri Concilij Prouinciali, ò che altrimenti sono manifestamente illeciti, se prima non li rescindono, e fanno la debita satisfatione.

E se li contratti sono dubiosi, prima d'assoluerli, mandino il caso al nostro Penitentiero maggiore, quale harà cura di procurare presso di noi la risoluzione: ma in tal caso se il penitente darà sufficiente cautione di stare a quello che sarà deciso, lo potrà assoluere, & ammettere alla comunione.

Quei che deuo no notificare qualche cosa p publico Editto &c. Neanco assolua, etiam in vigore di qualche Giubileo, quelli che non hanno notificato quel che fanno, di cose chesiano stati ammoniti di notificare per publico Editto, ò Monitoria Papale, ò Archiepiscopale, se prima non fanno tal notifikatione, e satisfatione a tutto quello che siano obligati, per il danno che fusse seguito per non hauer notificato. Non assolua innanzi la debita restititione, e sa-

tisfatione quelli, che hanno di ciò qualche obligo, potendo farlo.

Eccettuando quelli che sono in graue e pericolosa infermità, alli quali però commandi, & incarichi, che quanto prima satisfaccino.

Usato che harà il Confessore le sopradette diligenze, se non hauerà trouato impedimento alcuno, per lo quale debba negare, ò differire l'assoluzione, faccia che il penitente concluda la confessione, chiamandosi in colpa di tutti li peccati confessati, & d'altri, che con parole, pensieri, opere, & omissioni ha commesso, de quali non si ricorda.

Il che fatto mostrandogli il Confessore (massime se è persona che di raro si confessa) la grauità de peccati, discendèdo in particolare a quelli, nelli quali trouarà più inuolto il penitente, gli darà quei rimedij contra detti peccati, che gli parranno più spediti: nel che gionarà, che il Confessore habbia familiare quel libretto intitolato, *Methodus confessorum*, oueramente, *Directorium confessorum*.

Di più se sarà dibisogno, gli ordinarà che satisfaccia, restituendo ò robba, ò fama, ò honore che hauesse tolto al prossimo, e data la salutara penitenza conforme a quello che a basso si dirà, l'assoluerà.

Se per sorte il penitente fusse incorso in qualche censura, dalla quale egli lo possa assoluere, deue premettere detta abtolutione a quella de peccati; & è bene sempre premetterla ad cautelam, in quanto egli può, & il penitente ne hauesse bisogno.

Similmente se il penitente hauesse qualche caso riservato, non lo assolua, se non ha hauuto facoltà: altramente incorrerà nella scomunica del nostro Sinodo diocesano: Nè li regolari, quantunque godano del priuilegio del *Ma* *rcmagnum*, ò altri, senza nostra particolar licenza possono assoluere detti casi, come la Santità di Papa Gregorio XIII. di parere della Congregatione delli Cardinali interpreti del Concilio di Trento ha dichiarato.

Molto meno s'ingeriranno d'assoluere da i casi contenuti nella Bolla in Cæna Domini, ne altri riservati alla Sede Apostolica.

Et acciò che tutti della nostra diocesi osseruino la medesima forma d'assoluere, vñino la seguente; auuertendo di non lasciare le parole, nelle quali consiste la forma dell'assoluzione, cioè; *Ego te absoluo*; Terranno dunque questo modo: *Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam. Amen.*

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen.

Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate ipsius absoluo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, si quod incurristi, quantum possum, & indiges: Deinde Ego te absoluo à peccatis tuis in nomine

Quel che deue fare il confessore nel fine della confessione prima che dial'assolutione.

Offeruanze nell'ingiongere la sodisfatione ò penitenza.

Nell'ingiongere la satisfatione, e penitenza, deue il Confessore essere circospetto, acciò non le imponga tanto leggiere, che la potestà delle chiau ne venga in disprezzo, e che esso nõ par recipi de' peccati d'altri; nè meno tanto graui, ò longhe, che li penitenti ò ricusino d'essequire, ò accettandole, non l'essequiscano poi intieramente.

Per tanto deue il Confessore sapere li Canoni penitentiali; perciòche quantunque si possino, e si debbano moderare ad arbitrio di prudente e discreto Confessore, secòdo la contritione del penitente, ò la qualità, e diuersità delle persone, & altre circostanze; nondimeno è bene sempre guardare li sodetti Canon, & a quelli come a regole conformarsi quanto si giudicherà spedito; e quantunque il Confessore nõ imporrà la penitenza del Canone antico, douerà nondimeno spesso volte manifestarlo al penitente, per indurlo a maggior contritione, et à essequire tanto più prontamente la minore Penitenza che gli sarà stata ingionta, cauando utilità dalla benignità che hoggi usa seco la Santa Chiesa, in mitigar il rigore dell'antica disciplina Ecclesiastica.

Procuri, che le satisfationi corrispondano a peccati commessi, come, imponendo per li peccati carnali, digiuni, vigilie, peregrinationi, cilicij, & altre simili cose, che possono macerare e mortificare la carne.

Per il peccato dell'auaritia, oltre le debite restitutionsi, imponga elemosina còforme alla facoltà di ciascuno.

Alla superbia, & altri peccati spirituali, conuie ne l'oratione; con la quale humiliandosi innanzi a Dio, s'acquista forza e vigore di resistere a simili peccati.

Alla negligèza d'imparare le cose Christiane, gl'imponga d'ascoltare le Prediche, & andare almeno per certo tempo alle Scuole della Dottrina Christiana.

A gl'indeuoti, e tepidi nelle cose della salute propria, gli imporrà il visitare e frequentare le Chiese, diuini officij, e frequentare l'oratione.

Alli biastemmatori particolarmente imponga graue penitenza secondo la qualità della colpa, còformandosi alla dispositione de Sacri Canon, Decreti de Pontefici, Concilio Lateranense, & ordinatione de nostri Concilij Prouinciali.

Deue però il Confessore usar prudenza, hauèdo riguardo alla qualità delle persone, nõ imponendo elemosine a pueri; nè ordinarle a quelli, che con le proprie fatiche si guadagnano il viuere, digiuni; & hauendo il medesimo

fimo riguardo nelle altre penitenze. Auuertisca di non assoluere publici, ò scandalosi peccatori senza ingionger loro publica satisfatione, e penitenza proportionata al suo errore; acciòche con la correctione loro sodisfacino al scandalo dato, in conformità del Concilio di Trèto, e di quello che s'è ordinato sopra di questo nel primo, e terzo nostro Concilio Prouinciale: nè commuti dette satisfationi ò penitenze publiche in altre secrete, senza hauerne da noi espressa facoltà.

Perche sia più libero il Confessore a fare gl'officij che deue co' penitente, & habbia con esso più autorità in tutte le cose, che gl'ordinarà per la salute d'esso, fugga non solo ogni auaritia, ma anco ogni minima sospitione d'essa. Particolarmente non dimandi, nè pur con cenari, danari, ò altra cosa nelle confessioni, nè per occasioni d'esse; anzi non solo con le parole, ma più ancora con li fatti dia ogni testimonio d'abborire simili cose.

Ingiongendo penitenza al penitente di far dire Messe, non l'applichi diretta nè indirettamente, nè a se, nè alla sua Chiesa, ò Monasterio.

Il medesimo serui nelle satisfationi che gli occorrerà far fare per occasioni di debiti incerti, per commutatione di voti, ò simili altre cose. Nè meno pigli danari, ò altre cose da restituire, eccetto se la necessità per nõ iscoprire il penitente, lo ricercasse; & in tal caso procuri vna poliza di riceuta da colui, a chi hauerà fatta la restititione, e la consegna al penitente: & in tutto proceda di maniera, che fugga ogni ombra & apparenza d'auaritia.

Guardisi sopra tutto il Confessore di non scoprire nè con parole, nè con segni in qual si voglia maniera il peccatore, ò il peccato, ò alcuna delle circostanze della persona, cò la quale il peccato è stato commesso; finalmente cosa alcuna sentita in confessione, per la quale si possa in qual si voglia modo venire in notitia di qual si voglia etiam minimo peccato confessato.

E quando gli occorrerà dimandar consiglio, per sapere la risoluzione di qualche caso che gli sia occorso in confessione, sia molto auuertito di farlo con persone, & in modo, che non si possino accorgere quale sia la persona.

E per questo è bene, che in tutto s'astèga di parlar con altri de peccati vdti in confessione; e parlandone per qualche bisogno con l'istesso penitente, non lo faccia senza sua licenza in altro modo che in atto di confessione sotto il medesimo sigillo.

Essendo il Confessore ricercato dal penitente, che gli facci fede d'hauerlo confessato, per poterlo esibire al suo Curato, come douerà far sempre nelle confessioni Paschali; la facci nella forma infra scritta. e perche de queste fedì se ne daran no molte copie in stampa ad ogni Confessore, auuertisca esso di tenerle a mano, e di nõ le dare ad alcuno, se nõ quelle che sottoscriuerà per quelli c'hauerà confessato.

Seff. 24. de. de. refor. c. 8. Prou. 1. de pœn. p. 11. S. Idem. Prou. 3. cad. pag. 93. S. Studcat.

Confessori fughino ogni auaritia ò suspitione di essa.

Confessori guardino bene di nõ iscoprire la confessione.

Modo di far le fedì per le confessioni.

La forma della fede sarà questa.

1375. *Adi del Mese di*
Ho ministrato il Sacramento della Penitenza a
habitante nella Parochia di

Scriva nel primo bianco, il dì che si farà cōfessato, nel secondo il mese, nel terzo il nome e cognome d'esso penitente, e nel quarto il nome della Parochia doue habita; nel fine poi il confessore sottoscriua il suo nome, e cognome, & il titolo del beneficio, ò officio Ecclesiastico, dal quale più comunemente si denomina; come dire, Rettore, Vicerettore, Canonico, ò Cappellano della Chiesa N. ò essendo regolare habitante nel Monastero N. & tutto ciò che si hà da scriuer ne i bianchi della detta fede stampata, sia di mano dell'istesso Confessore, ò almeno il dì, e mese, e la sodetta sottoscrizione.

Sarebbe anco bene, che ogni Confessore notasse sopra d'un quinternetto il nome e cognome di quelli, a quali hauerà dato dette fedesotscritte; e che conseruasse esso quinternetto presso di se, ò dia a noi, ò nella diocesi a nostri Vicarij foranei, fatta l'ottaua di Pasqua, a ciò che meglio possiamo sapere che non sia fatta fraude nelle fedes da qualche inconfesso.

Per maggior instruzione del modo che hāno a tenere li Cōfessori nell'aiuto dell'anime di quelli, a quali haueranno amministrato il Sacramento della penitenza, accioche possino perfeuerare, e far progresso nella gratia riceuuta, habbiamo notato gl'infra scritti ricordi.

Deuono li Confessori conforme all'obbligo di buoni padri spirituali, pigliar special assonto d'instruire, & incaminare nelle virtù Christiane, e nella vita spirituale tutti i loro penitenti, ma principalmente quelli, da quali saranno stati eletti per Padri loro spirituali, alli quali ordinarmente faccino ricorso p cōfessarsi, e cōsigliarsi nelli dubij, & occorrenze della loro salute. Procurino dunque di confirmare in tale stato i loro figliuoli spirituali, che siano veramente constanti nel proposito di più presto che offendere la Maieità di Dio mortalmente, perdere non solo la robba, e l'honore, ma ancora la propria vita; e habbino seruate, e viuio desiderio di cōformarsi sempre alla sua santissima volōtā. Per questo gli instruiranno del fine per il quale è stato creato l'huomo, e tutte l'altre cose; cioè di seruire, & obedire a Dio in questa vita, e nell'altra goderlo eternamente: e che però loro deuono hauer animo di adoprare, e lasciare tutte le cose, tanto quanto li possono seruire a cōseguire questo fine, ò impedire da esso; e facciano, che a questo habbiano indirizzato se stessi, e le sue ationi, insieme con tutto quello che hanno in questo mondo.

Di modo che nel viuere, nel vestire, nel conuersare, nel negoziare, & in tutti gli altri essercitij che faranno, si governino di forte, che tutti gli aiutino a conseguire questo fine: e siano apparecchiati di moderare, e regolare, ò di lasciar qual si voglia delle sodette cose, in quel-

lo che'l suo padre spirituale giudicārà esser necessario per la sua salute: il quale considerato lo stato e qualità di ciascuno, gli incaminarà conforme a esso stato al sopradetto fine.

Gli instruiscono del modo di orare secondo la capacità di ciascuno, accostumando tutti, che faccino ogni giorno almeno due volte oratione; cioè la mattina quando si leuano, e la sera quando vanno a letto.

Oltre l'essortarli a sentire ogni giorno Messa, & andare le feste a li diuini officij; e particolarmente a quelli che saranno capaci, così huomini come donne, insegnare il modo di fare oratione mentale; a gli altri, mostrare, come debbano dire deuotamente il Rosario, ò la Corona, ouero l'officio della Madonna, ouero li sette Salmi penitentiali, ò altre simili orationi: inducendo però generalmente tutti i suoi figliuoli spirituali a far l'essamine della consciēza; per il quale sarà a proposito, che piglino quel tempo della sera, nel quale sono inuitati col segno della campana a far insieme con tutta la famiglia oratione.

Gli essortino alle frequenti confessioni, e cōmunioni, e vedano di ridurli secondo il consiglio di santo Agostino, che ogni Domenica si comunichino: & quando trouasse alcuno, che nō fosse disposto a far questo, cerchino di disporlo pian piano, essortandolo prima a confessarsi, e cōmunicarsi le feste principali dell'anno, cioè oltre la Pasqua, alla Pentecoste, l'Assontione della Madonna, ogni Santi, il Natale, e la Domenica in capite Quadragesima; per guadagnare l'Indulgenza plenaria, e prepararli al santo digiuno quadragesimale; e dopoi accrescedoli alcuni giorni, lo riduca a confessarsi, e comunicarsi ogni mese; Il che fatto c'hauerà, sarà facil cosa di ridurlo alla comunione di ogni otto giorni.

Habbiano particolar cura, che spēdano li giorni delle feste in honore e seruitio del Signore. Per questo gli indurrano a entrare in alcune di quelle compagnie, che hanno per istituto particolare spendere i giorni delle feste in orationi, & essercitij di opere pie, come la scuola della vita Christiana: tengano particolar conto, se sono padri ò madri di famiglia, che gouernino le loro case a honor di Dio; e particolarmente habbino cura, che i loro figliuoli vadino alla Dottrina Christiana, e di condurgli le feste seco alle Prediche, Vesperij, lettioni sacre, e gl'incaminino sù la via del confessarsi, e comunicarsi spesso.

Procurino, che se hanno moglie, le tirino anch'esse alla frequenza delli Sacramenti; ouero se le figliuole spirituali hanno marito, faccino il medesimo; ricordandoli quello, che san Paolo dice, *che'l buon marito molte volte guadagna la moglie a Christo, e spesse volte la moglie guadagna il marito.*

Faccino comprare a quelli che fanno leggere, & hanno il modo, alcuni libri spirituali e deuoti,

uoti, quali leggano ò faccino leggere insieme con la sua famiglia la sera, massime li giorni delle feste: & a questo effetto sono buone le vite de Santi Padri, il Gerson dell'imitatione di Christo, l'opere di Fra Luigi di Granata, gli essercitij della vita spirituale, & il Rosario di Don Gaspare Loarte, la pratica dell'oratione mentale del P. F. Mattia Capuccino, & altri simili.

Inculcaranno spesso a i ricchi, che sono dispensatori di Dio delle ricchezze che hanno; che se bene possono sostentare con esse, e mantenere lo stato e grado loro, deuono però farlo Christiana, e modestamente; si che nō solo non spēdano in questo più di quello che portano le sue forze, ma più tosto meno, conforme anche a quello, c'hanno conosciuto, & insegnato sino i Gentili.

Che hanno grande obbligo di fare elemosine, auisandoli, che per non errare in precetto di tanta importanza, si regolino col consiglio di persone spirituali, & intelligenti.

E finalmente conforme allo stato e conditione di ciascuno suo figliuolo spirituale, a tutti daranno quelli ricordi, & aiuti, che giudicheranno necessarij, & vtili, acciò si conseruino, e creschino nella via del Signore.

Aggiunta per i Curati alle auuertenze
de i Confessori.

HA VENDO noi dato a i nostri Curati, & insieme a gli altri Confessori della Città e diocesi nostra, le auuertenze comuni a questi & a quelli, che ci sono parse vtili e necessarie da darceli per hora circa l'amministrazione del Sacramento della Penitenza; habbiamo ancor voluto aggiungere alcune altre poche cose nella medesima materia pertinenti solo a essi Curati, affincbe loro col legger spesso, e praticar bene le principali comuni, e questa poca aggiunta particolare, adempiscano meglio il suo officio.

Il Rettore della Chiesa curata, non s'ingerischi a sentire confessioni d'alcun nostro diocesano, che non sia della sua Parochia; & per questo, se non conosce che il penitente sia delli suoi parochiani, lo ricerchi prima di ciò, e trouando che non sia, non lo confessi. Potrà nondimeno il Curato della Città, & anco il Curato fuori nella diocesi, confessare quei diocesani, & altri forasteri, che si ritrouarano per qual si voglia causa nella sua Parochia, fuor del tempo della Pasqua. Potrà ancora quello della diocesi in tempo Paschale confessar quelli d'altra diocesi, che sarà nō nella sua Parochia, se bene non vi habbino domicilio, quando però non si fossero partiti dalle proprie Parochie, & andati là a posta per questo effetto.

Ma nella Città nel tempo Paschale, il Curato solo della nostra Chiesa Metropolitana ministrarà in essa Chiesa li Santi Sacramenti alli forastieri che saranno in Milano per passaggio, ò per altra occasione, che non habbino domicilio fermo sotto altra Parochia della Città. Al tempo della Pasqua il Curato potrà pigliare in aiuto per vdir le confessioni tanti Sacerdoti quanti gli parerà, pur che siano ò altri Curati, ò altramente da noi approuati in scritto a questo officio d'vdir le confessioni, quando l'approuatione sudetta non fosse ristretta e limitata a certo altro luogo, ò a tempo, che già fosse finita.

Nelli casi anco di necessità, ne i quali nō si possi hauere ricorso al proprio Curato, ò al Vicario foraneo nella diocesi, ò al Generale nella Città, perche deputino alcuno; potrà ogni Curato ascoltare le confessioni di quelli che non sono della sua Parochia.

Potrà con licenza ò commissione scritta dal nostro Vicario generale, ò dal Foraneo nel suo Vicariato, ascoltare le confessioni di qualche popolo, doue sia la cura vacante, ò bisognosa, per l'assenza, ò altro legitimo impedimento del proprio Curato.

Potrà anco ascoltar le confessioni di quelli, che li sono stati rimessi da cōfessare dal proprio Curato, ò Vicario Foraneo, quando esibiscano la licenza che gli n'habbia data in scritto.

Il Sacerdote, ò sia Vicario Foraneo, ò altro, che habbi alcuna facoltà da noi d'assoluere da i casi riseruati, potrà senz'altra licenza confessare quei popoli, ne i quali può nelle occorrenze essercitare questa facoltà; ma auuertisca d'vsar li solo in bisogni urgenti, e nella sua propria Chiesa, non in quelle d'altri Rettori, se non con buona satisfatione loro, affincbe tutto ciò sia a edificatione e non a dissolutione della disciplina, & obediēza de i popoli verso i suoi Curati.

Deue il Curato esser facile a cōsentire a i suoi sud diti, de quali non ha sospicione che lo faccino dar licēza a sud diti di confessar si altroue.

Deue il Curato esser facile a cōsentire a i suoi sud diti, de quali non ha sospicione che lo faccino dar licēza a sud diti di confessar si altroue.

Et il Vicario Foraneo nella diocesi supplisca ogni difetto de i Curati in simili materie, faccndo dar da loro, ò dando lui medesimo simili licenze ò consenso di confessarsi da altri che dal Curato, a tutti quelli ne i quali gli parerà così ispediente.

Auertiscano però & il Vicario, & il Curato, di non dar tal consenso in vniuersale, che possino andar a confessarsi da qual si voglia Confessore

fiore; ma proponendo loro alcuni in particolare delli più buoni, & intelligenti, gl'indirizzi ad essi, ò a quel di loro che farà con maggior satisfazione del penitente.

Curati fuggano il proprio interesse nelle confessioni.

Auvertisca il Curato diligentemente a proceder con tanta candidezza nella ministracione del Sacramento della Penitenza, che non solo vi meschi, ma ne anco dia sospicione di meschiar alcun suo particolar interesse in questo ministerio.

Però quando habbia alcun del suo popolo che gli fosse debitore, anco liquidamente, ancorche sia per decima, ò primitia, ò cosa simile, e non lo volesse satisfare, onde che non potesse con buona coscienza assoluerlo, più tosto che negargli esso l'assoluzione in simile occasione d'interesse suo, lo rimetta ad altro confessore, & ad esso lasci la cura di procedere in ciò seco, secondo gli dettarà la sua coscienza.

Non si debbono vdiare le confessioni la settimana santa.

Difficilmente si confessa bene, chi confessandosi diraro, aspetta quelli ultimi giorni della settimana santa, nelli quali tutti li Curati, & altri confessori, si truouano più che in tutto il resto dell'anno occupati, ò nelli officij diuini, ò nell'amministracione d'altri Sacramenti, ò in altri officij spirituali, & in tanto concorso, che si fa all'hora da essi, non possono bene satisfare al debito loro, ne alla discussione della coscienza de' confitenti, ne a gli altri loro bisogni in quella occasione.

Per questo si deue procurare con ogni diligenza, che tutti siano confessati prima della Domenica delle Palme, e così preparati a far in santità speciale quella settimana santa, nella quale li Sacerdoti non habbino da occuparsi in questo, se non per le reconciliazioni.

A questo effetto il Curato, e particolarmente, e pubblicamente, per se stesso, e per li Predicatori, spelle volte nella Settuagesima, con occasione anco della Communionione della Domenica in capite *Quadragesima*, con la quale s'acquista l'Indulgenza plenaria, e poi anco nelle prime due ò tre Domeniche di Quaresima, ammonisca il popolo a trouarsi confessato al tempo sudetto della Domenica delle Palme; & il Curato per facilitar questo, potrà ripartire le contrade, ò famiglie, e case della sua Parochia, assegnando a ciascuna parte distintamente il tempo d'andare a confessarsi, ò pur dare il primo luogo a putti e putte, il secondo alle donne, & il terzo a gli huomini, di modo tale, che tutti a quel tempo siano confessati.

Alche acciò siano più stimolati, laudiamo grandemente l'offeruanza dell'uso di questa diocesi, d'astenersi da carne, oua, e Latticini, anco dopo la Quaresima, quelli che ancora non sono comunicati, finche habbino riceuta la santissima Communionione; il qual uso procuri il Curato che si offerui anco nell'auuenire; e metta ogni altra diligenza che a lui parerà a proposito, per indurre le persone a satisfare a questa nostra auuertenza; fra li quali mezzi ci piace an-

co quello, ch'alcuni Curati hano usato sin qui non distribuire l'oliua benedetta in quella Domenica delle Palme a chi non s'è confessato.

In ogni caso non ascolti le confessioni nella settimana santa se non come si è detto nelle auuertenze comuni; & il Vicario Foraneo non vfi della facoltà che si gli dà iui di dar licenza in questo, se non per cause speciali, & a particolari persone, ne per più che il Lunedì, Martedì, e Mercoledì santo; e con fare, che se gli aggraua la penitenza per la negligenza d'hauer tardato.

Acciò che il Curato sappi, che tutto il suo popolo sia confessato nel tempo della Pasqua, habbi scritti i nomi di tutti loro per via d'alfabetto, oltre la descrizione più piena per via delle contrade, e case, della quale più diffusamente s'è detto nell'auuertenze pertinenti alla descrizione del stato delle loro anime; e quando vengono a confessarsi, segni con vn punto ò linea il nome di quello ò quella che si farà confessato; ouero quando confessarà, habbi presso di se vn quinternetto, e come hauerà confessato qualche vno, scriua sopra d'esso il nome e cognome del confessato, e della casa doue egli stà.

E di quelli che si confessarano da altri confessori, non ammetta alla Communionione della Pasqua alcuno, che non habbia esibita in mano d'esso Curato fede d'essersi confessato da confessore approuato da noi, scritta & sottoscritta nella precisa forma infra scritta, & habbia fatta questa esibitione almeno di tre giorni innanzi la Communionione; acciò che il Curato quando vi hauesse dubio, possa fra questo tempo chiarirsi se quella fede sia vera, e se il confessore sia delli approuati: ilche potrà conoscere dalla Tuoua de confessori approuati da noi, che si truouano hora in questa diocesi, che sarà presso gli Sindici nella Città, & in mano delli Vicarij Foranei fuori, oltre il registro vniuersale d'essi Confessori approuati, che sarà presso del nostro Cancelliero, e del Penitentiero maggiore della Chiesa nostra Metropolitana.

La forma della fede sarà questa
1575. *Adi del Mese di*
Ho ministrato il Sacramento della Penitenza a
habitante nella Parochia di

Nel primo bianco di questa fede douerà esser scritto il dì che si farà confessato; nel secondo, il Mese; nel terzo, il nome e cognome d'esso penitente; e nel quarto, il nome della Parochia doue habita.

Nel fine poi si douerà sottoscrivere il Confessore con il suo nome e cognome, e titolo del beneficio, ò officio Ecclesiastico, dal quale più comunemente si denomina, come dire, Rettore, Vicerettore, Canonico, ò Cappellano della Chiesa N. ò essendo Regolare, habitante nel Monasterio N. & tutto ciò che si deuerà scrivere nei

Curati come procurino di sapere, se il suo popolo si sia confessato nella Pasqua.

me i bianchi della detta fede, douerà essere di mano dell'istesso Confessore, ò almeno il dì, e mese, e la sudetta sottoscrizione.

Sia auuertito il Curato di pubblicare al popolo due ò tre feste della Quaresima quest'ordine nostro, di douer lui far nota di tutti quelli che si confessarano da esso Curato, e di non douer ammettere alla santa Communionione, quelli che confessandosi da altri, non esibiranno a esso Curato di tre giorni innanzi ad essa santa Communionione la fede nel modo sopradetto, d'essersi confessati da Confessore approuato da noi.

Il Curato poi al più tardi, subito fatta l'ortua di Pasqua, facci scontro col libro del stato dell'anime, di quelli che hauerà notati che si siano confessati da lui, & anco di quelli che li haueranno presentare le fedi autentiche della forma che habbiamo detto di sopra, d'essersi confessati da altri Confessori approuati da noi; e se è Curato della Città, per tutta la seconda settimana, e terza nella diocesi, dopo l'ortua sudetta, habbia dato in mano nostra con sue lettere sottoscritte da lui, e sigillate, nota delli nomi e cognomi di quelli, ch'essendo arriuati all'età di dieci anni, hauerà trouato che non si siano confessati da lui, ò da Confessori approuati da noi, esprimendo la causa, per la qual siano restati, quando la sappia fuor di confessione.

Questo istesso ordine tutto si offerui inieramente anco nelle Parochie doue sono più Curati. Per satisfar bene il Curato all'officio suo, non si còtenti di quato gli habbiamo detto nelli auuertimenti comuni a loro, & a gli altri Confessori, d'instruire il suo popolo delle cose pertinenti a questo Sacramento della Penitenza, ma douerà ancora ragionarne alcuna volta ne suoi Sermoni in Chiesa massime nell'Adueto, e dalla Domenica in Settuagesima fino a mezza la Quaresima; e perche non ne restino priui quei figliuoli che fuori si occupano in pasce re bestie, & altri simili exercitij continuamente, offerui il Curato di radunarli a questo effetto nelle feste di Natale, & altre dell'Inuerno, massime su l'hora della sera, nel qual tempo stanno più a casa, & instruirli anch'essi, ò ciascuno in particolare, ò più insieme, come meglio gli parerà.

Perche vna delle principali cure che deue hauer il Curato, è che a gl'Infermi siano amministrati li Sacramenti che sono necessarij al ben morire, delli quali il primo è quello della Penitenza; per tanto oltre à quello che per questa causa è comandato a i Medici per la Bolla di Pio V. di santa memoria, e per li Decreti nostri Prouinciali, deue per ogni via usar gradissima diligenza in saper quando alcuno della sua cura s'ammala; e se bene douerà spesso all'Altare effortargli, che subito che alcuno s'inferma, gli suoi parenti, ò altri di casa l'auiino; nondimeno non si deue contentare di questa diligenza, trouandosi per esperienza, che molti sono negligentissimi di chiamarli a tempo

che possono legittimamente confessarsi: onde deue egli dimandare spesso se vi sono infermi per la Parochia; & oltre di questo, in ogni modo s'instituischino due ò quattro Infermieri secondo il bisogno delle Parochie, che siano delli Fratelli della compagnia del santissimo Sacramento, ò della Dottrina Christiana, ò di qual si voglia altra Confraternità, li quali habbino officio di sapere quelli che si ammaliano nelli loro quartieri, & essercitar verso di loro la carità in tutto quello che sarà di bisogno per aiuto dell'anima e del corpo, doue possono, massime nelli mali pericolosi; & prima d'ogni cosa habbino carico, subito che fanno di qualche ammalo nella Parochia, darne senza dimora auiso al Curato, il quale sarà diligente in visitare subito l'ammalato, & indurlo alla Confessione, & ad ogni altra cosa che li bisogna per salute dell'anima sua.

Alcune altre auuertenze per chi hauerà d'amministrare il Sacramento della Penitenza in questa Città, e Diocesi di Milano.

Il Confessore si moua ad amministrare il Sacramento della Penitenza, non per rispetto alcuno humano, ò temporale; ma per zelo della salute delle anime, ricomperate col Sague precioso del Figliuolo di Dio.

Serui l'uso de confessori di legno in Chiesa, come ordina il Concilio prouinciale; e quelli per confessar le donne, siano situati in luogo aperto della Chiesa; ne iui confelsi donne, se non di giorno.

Non confelsi ne huomini ne donne in case secolari senza necessità; e quando confessa donna inferma, faccia star aperto l'uscio della camera. Non admetta a la confessione li Concubinarij, Biastemmatori, e simili altri peccatori consuetudinarij; ancor che dichino, ò promettino di emendarli; se per alcuni mesi prima non hauerà conosciuto in loro veri segni di emendatione, secondo l'ordine che esso confessore hauerà dato loro.

Similmente non admetta li vsurarij, se prima non haueranno rescisi li contratti feneraucij, fatte le debite restitutioni.

Non confelsi alcuna persona del clero secolare, se non sarà specialmente a questo deputato. Riprenda grauemete quelli che mutano li Confessori senza causa.

Auvertisca di non admettere facilmente a la confessione alcuno, che da altri Confessori sia stato reietto; acciò che non distrugga quello che l'altro ha edificato, ò ha procurato di edificare.

Non hauendo più che gran pratica de casi di coscienza, fatta col studio de sacri canoni, e somme, non s'ingerisca a confessar ogni sorte di persone; ma habbi occhio a misurare le forze della sua scienza e pratica.

Quando hauerà accettato alcuno per confessarlo, guardi bene con qual contritione sia venuto, e con qual proposito di lasciar non solo li peccati, ma ancora le occasioni de peccati.

Procuri di eradicare con ogni diligenza alcuni peccati permanenti, & altri disordini, & occasioni de peccati; come sono, inimicitie, litigij, cauillazioni de Auuocati e procuratori, belletti, ricci, e simili vanità; E nelli giorni di festa, il lauorare, e vendere cose non necessarie per il viuere, e carte; & in simili giorni di festa locar abiti e maschere, ouero insegnar a ballare & a giuocar di schirma per prezzo.

Habbi bene a la mano il modo di esaminare & interrogare diligentemente il Penitente delli suoi peccati, e delle debite circostanze.

Non assolua prima della debita sodisfazione, quelli che hanno da sodisfare a qualche debito, o restituzione di quel d'altri, se essendo stati auisati nella passata confessione, benchè fatta da altri confessori, non haueranno sodisfatto.

Ne parimente assolua quelli, che hanno da sodisfare per legati pij, se non come di sopra: ma se allegaranno cause d'impotenza, o altre escusationi, li rimetta al Reuerendissimo Arciuescouo, qual si riferua questa cognitione.

Ne anco assolua quelli, che non haueranno notificato quel che fanno di cose perse, ouer rubate, dopò che saranno stati ammoniti per publico editto, o Monitoria Papale, o Archiepiscopale, se prima non fanno tal notificatione. Osseruando ciò molto più diligentemente nella notificatione di Heretici, o sospetti d'Heresia in qual si voglia modo.

E similmente non assolua quelli, che per falso testimonio in giudicio, hanno pregiudicato o all'honore, o alla robba d'alcuno; fin che non habbino fatto la debita restituzione.

Legga spesso, e tēga appresso di se, ouero affissi a la sedia doue confessa, la Bolla in Cœna Domini, e gli altri casi riservati a la Sedia Apostolica, & Archiepiscopale: e quelli che haueranno simili casi, indirizzili a chi hauerà facultà di assoluere sopra essi, prima che s'intrometta a confessarli, ouero assoluerli delli altri.

Si faccia ben pratico delli canoni penitentiali, quali parimente tenga appresso di se; e quando gli parerà ispediente, dica alli confitenti la penitenza, che secondo essi conuerrebbe loro per i suoi peccati, accioche da quelli con maggior studio si guardino, quanto più ritrouano benigna la Chiesa in mitigar la penitenza de Canonici antichi.

Occorrendogli caso alcuno, per lo quale li penitenti meritassero penitenza publica; come quelli che publicamente & in cospetto de molti haueffero commesso tal peccato, che non fosse dubio, che li altri per il scandalo fossero restati offesi e commossi; ricorra dal Reuerendissimo Arciuescouo, accioche essendo ispediente, possa mutar la penitenza publica che si gli douerebbe imponere, in altra penitenza, secò-

do il Decreto del Sacro Concilio Tridentino. Per fuggire ogni sospicione, non dimandi, ne pur con cenni, dinari, o altra cosa nella confessione, ne per occasione di essa.

Quando gli occorrerà dar penitenza di elemosine, o di Messe, ouero di altre cose simili; non applichi dette cose, nè la esecuzione di esse direttamente o indirettamente, ne a se, ne al proprio Monastero, o alla sua Chiesa.

Il medesimo offerui nelle sodisfazioni che gli occorrerà far fare per occasione de debiti incerti, o per commutatione de voti, o simili altre cose ch'egli faccia per qual si voglia legitima facultà.

Non admetta a la prima Comunione alcuno, se non l'hauerà confessato tre o quattro volte continue, e ben istruito delli frutti & importanza di tal Sacramento, e con quanta humiltà, riuerenza, e purità di coscienza si deue riceuere. La medesima instruzione faccia a quelli che di raro lo riceuono, dichiarando loro l'vtilità inestimabile che caueriano frequentando questo santissimo Sacramento, e quello della penitēza. Non licentij da se li penitenti, senza hauer dato loro li opportuni rimedij preteruatiui dalli peccati, ouero alcuno indrizzo in qualche pio & vile esercizio, per far maggior profitto nella vita Christiana.

AVVERTENZE

Per i Reuerendi Confessori, che si desidera siano da i Superiori di ciascun Conuento fatte offeruare.

I Superiori d'ogni Conuento ci diano copia de nomi e cognomi de tutti i Confessori approuati da noi, tato per la Città, come per ciascun luogo della nostra Diocesi.

In ogni Conuento nella porta della Sacristia, e ne i confessionarij, sia affissa la tauola de i deputati a le confessioni; e niuno oltra i designati habbia ardire di confessare.

I Superiori de i Conuenti, non essendo li deputati alle confessioni d'vna medesima sufficienza, diano ordine a detti suoi confessori, che qualità di persone hanno a confessare, e de casi da quali habbiano da assoluere, secondo la sufficienza maggiore o minore d'ogn'vno d'essi confessori.

Chi è di età di trenta anni in giù, non confessi donne, se non hauerà dato tal conto di se con la buona vita, e costumi, che li suoi Superiori giudichino che lo possino concedere.

Niuno dimandi, ne pur con cenni, danari, ne altro per la confessione.

Quello che gli è offerto spontaneamente, sia posto in vna cassa commune nella Chiesa dal medesimo che offerisce, in luogo publico, senza che si possa sapere dal Superiore che cosa habbia guadagnato questo ne quell'altro.

Il qual Superiore potrà poi prouedere a i loro bisogni secondo la sua discretione.

Tutte

Tutte le celle fatte per confessioni siano murate da fuori, ouero distrutte; accioche più non si vna a tal effetto; e s'introduca l'vso de confessionarij di legno, come ordina il Concilio Prouinciale.

E quei per confessare le donne siano situati in luogo aperto della Chiesa; ne si confessino le donne se non di giorno.

Esfortino quelli che saranno venuti tardi alla confessione, a confessarsi per l'auuenire a buon'ora, e non aspettare la settimana santa.

Tengano appresso di se, ouero affissi nella sedia i casi riservati alla Sedia Apostolica, & Archiepiscopale.

Non confessino huomini ne donne in case private senza necessità.

Persuadino i confessori ai confitenti la frequentatione della confessione, e comunione.

Riprendano grauemente questi che mutano spesso volte confessori.

Non assoluano quei che hanno da sodisfare a qualche restituzione di quello d'altri, o pagamento de legati pij, prima della debita satisfatione, se potendo sodisfare, non hauerano sodisfatto, sendo stati auisati nella passata confessione, ancorche fusse da altri confessori; eccetto quelli che sono grauemente ammalati.

A i Concubinarij, & Vsurarij publici, vna volta alla comunione ammessi, se dopoi nella loro scelerata consuetudine ancora farano perfeuerati, non più diano licenza di comunicarsi, se effettivamente non gli conosceranno emendati.

Nel confessar quei giovani, che vorranno esser ammessi alla prima comunione, diligentemente li instruiscono della virtù & importanza di tal sacramento, e con quanta humiltà e riuerenza si debba riceuere; e quali supplicij haueranno a patire coloro, che indegnamente lo riceuono.

La medesima instruzione & esame facciamo a quei che di raro lo riceuono, dichiarandogli l'vtilità inestimabile che ne cauariano frequentandolo.

Striano auuertiti di non assoluere quelli, che per falso testimonio deponuto in giudicio, hanno pregiudicato o a l'honore, o a la robba d'alcuna persona, finche non habbiano fatta la debita restituzione ad ogni modo loro possibile.

Similmente non assoluano quelli, che non haueranno notificato quel che fanno di cose perse, dopoi che saranno stati ammoniti a notificarlo per publico editto del Reuerendissimo Arciuescouo, se prima non fanno tal notificatione.

Con ogni diligenza esaminino le conscienze de i confitenti, s'hanno dato ad vsura, o fatto contratti illeciti di qual si voglia sorte; e trouandoli in simili peccati, che per niun modo gli assoluano, se non precedente la debita sodisfazione secondo la disposizione de i sacri Canonici.

Auuertiscano anco a gli infra scritti peccati or-

dinarij permanenti, i quali procureranno di eradicare, & sono questi. Inimicitie, Litigatori ostinati, Auuocati cauilloso, vedere, e lauorar le feste; e fra questi sono annumerati i Sonatori de Balli, che per prezzo suonano alle Feste, Giuocatori, Belletti, Ricci, e simili vanità, massime alle Vedoue, e Fanciulle da marito, Libri lasciati, e prohibiti, secondo le regole dell'Indice, Superstitioni & incanti, pompe, e mangerie eccessiue.

Si facciano ben pratici de i Canonici penitentiali, e dicano a i confitenti la penitenza che gli conuerrebbe per ogni lor peccato: accioche da essi peccati con maggior studio si guardino, quanto che ritrouano più benigna la Chiesa in mitigar la penitenza de Canonici antichi. Et occorrendogli caso alcuno, per il quale li confitenti meritassero penitenza publica, come quelli che publicamente & in cospetto de molti haueffero commesso tal peccato, che non fusse dubbio che gli altri per il scandalo fossero restati offesi e commossi, ricorrano a Noi, accioche essendo ispedite, possiamo mutar la penitenza publica, che se gli douerebbe imponere, in altra penitenza secreta, secondo il Decreto del sacro Concilio Tridentino.

Auuertimenti particolari

Di Monsig. Illustriss. Cardinale di S. Prassede, Arciuescouo di Milano, Alli Confessori, e Penitenti deputati per il Giubileo.

HAVENDO noi gli anni passati dato fuori per i Confessori nella Città e Diocesi nostra alcune auvertenze, nelle quali sono molti importanti ricordi intorno al ministerio del sacramento della penitenza; non occorre ripetere hora le medesime cose a Confessori da noi deputati specialmente o generalmente per il Giubileo dell'Anno santo, concesso da N. S. in questa Città e Diocesi; ben gli incarichiamo tutti a riuedere con diligenza le dette auvertenze, e mettere in pratica tutte le parti sue, più intieramente che non si è fatto infino a qui da molti.

Queste auvertenze habbiano alla mano, & offeruino con molta diligenza, specialmente ne i capi infra scritti.

Della preparatione interiore & esteriore de i Penitenti.

De i negligenti nell'imparare, o fare imparare a suoi figliuoli e fameglia la dottrina & vita Christiana.

De li padri di fameglia, che non hanno la cura spirituale che deuono anco nel resto delle famiglie loro.

De gli fouerchi, e perniciosi ornati, e pompe delle donne, e de gli huomini.

Delli peccatori consuetudinarij, & altri; che se bene si confessano anco ogni anno, non dan-

no

no però reali segni di alcuna emendatione, ne di vera penitenza.

Dell'obbligo di lasciar l'occasioni del peccato. De i contratti illeciti.

Delle debite restitutioni, e sodisfattioni a legati pii, & altri creditori, & anco alla fama altrui, da farsi prima dell'assoluzione.

Delle pubbliche sodisfattioni, e penitenze.

Dell'indurre le persone ad vna confessione generale, e poi a confessarsi, e comunicarsi spesso.

Dell'aiutare i penitenti dopò la confessione al buono indrizzo loro spirituale, & alla perfeueranza.

In tutti i sodetti capi, & in molti altri, ne i quali spesso gli huomini stanno inuolti nel peccato, senza pur conoscerlo; come sono, tener libri lasciui, quadri e figure inhoneste, case aperte per giuochi, affittar case a persone di mala conditione, tenere, o permettere nelle sue Hostarie, Cafe, o Camere locande, sotto nome di affitto o altro, barattarie, giuochi, meretrici, balli nelli giorni di festa, & altre dissoluzioni: Parimente nell'arti illecite, nelle mercantie, e specialmente ne i cambii, facciano tal diligenza con esami & interrogazioni del penitente, e discussione delle cose, che cauino i penitenti veramente fuori delle tenebre, e delle catene del Demonio, e non perdino se stessi con essi loro.

Instruiscano i penitenti, secondo che vederanno esser di bisogno, dell'oratione che haueranno a fare, e cause per le quali hanno a pregare, & altre conditioni, che hano da obseruare precisamente per conseguire il Giubileo.

Auuertiscano a non incorrer nell'errore, che alcuni Confessori fanno nelle materie di restitutione, differendo insino al fine della confessione il trattarne col penitente, onde poi se ne scordano.

Induchino i penitenti che fanno leggere, e quando gli parrà così ilpediente, le impongano anco necessariamente, di prouedersi d'alcuni libri spirituali, quali giudicheranno più accomodati al bisogno di ciascuno d'essi, e pigliar vso di leggerli spesso, e procurar di cauarne frutto: specialmente poi a questo effetto gli propongano alcun libro di quelli che si sono stampati di presente per ordine nostro in occasione del Giubileo, cioè, quello del Reuerendo Bascape Canonico Ordinario nella Chiesa nostra Maggiore, & quello del Reuer. Preposito di S. Fedele del Giesù.

Induchino i penitenti padri di famiglia con ogni diligenza, ad introdurre doue non era, & rimettere oue sia tralasciato o raffreddato nelle case loro, il santo instituto dell'oratione quotidiana della sera, e gli altri tutti a conuenirui, e frequentarla, o sia nelle case, o sia nella lor Chiesa parrocchiale, in quei giorni, & luoghi, doue per ordine nostro si fa questa oratione della sera nella Chiesa.

Esfortino i penitenti ad intrare in alcuna diuota confraternità, acciò con tal mezzo si fuissero dalle male compagnie & occasioni, e spendino vtilmente il tempo, massime della festa.

Diano per rimedio a peccatori, che facciano qualche penitenza subito fatto il peccato; come a blasfematori, a baciari in terra, o dar qual che limosina, ouero dire alcuna breue oratione; ad alcuni assuefatti al peccare, che si confessino ogni settimana, ouero ogni quindici giorni per alcun tempo, secondo che gli possono indurre soauemente; così vno altri rimedii opportuni, perche si conseruino, ne ricadano nelli peccati: in che si seruino particolarmente del libro de Remedii de peccati del Padre Loarte della compagnia del Giesù, e parimente de l'ultima parte d'un altro libretto del Padre Frate Luigi Granata dell'ordine di S. Domenico; i quali libri tutti duoi vsciranno fuori hora ristampati d'ordine nostro.

Vadino anco distribuendo opportunamente a i penitenti che fanno leggere, secondo che ne vederanno il bisogno, alcuni fogli di quei rimedii particolari de i duoi peccati più frequentati, cioè della carne, e della blasfemia: con imporgli per penitenza tra le altre cose, che li leggano tante volte il mese o la settimana, più o meno, secondo che giudicheranno bisogno, sino all'altra confessione che faranno; ouero con essortarli a far questo, sinche gli habbiano ben presi a memoria, o fattisegli molto famigliari.

Nelle confessioni generali se troueranno la coscienza intrigata, non habbino fretta di dar l'assoluzione; ma facciano tornare i penitenti vna, o due volte, o tre, o quante giudicheranno spediente, a fine che sia la coscienza ben sgrauata: & in tanto li aiutino con qualche meditatione della grauezza del Peccato, Morte, & Inferno, e simili.

Auuertiscano i Confessori deputati da noi generalmente o specialmente per il Giubileo senza alcuna limitatione, che se bene per virtù del Breue di sua Santità, & della deputatione nostra, hanno ampia facultà d'assoluere i penitenti da i casi riseruati, anco alla Sede Apostolica; non vno tal facultà in destructione, ma in edificatione dell'anime.

Auuertiscano, che il Breue di nostro Signore non dà facultà d'irritare, dispensare, o commutare voto, ne meno di dispensare in caso di matrimonio prohibito, o permettere che i malamente coniugati, etiam occulti, restino insieme; ne concede il poter dispensare con maritati prohibiti per causa d'incesto, di voto, o per altro a dimandar il debito; ne altri sopra irregularità, ne habilitare, o cosa simile: potranno bene assoluere dal peccato incorso per la transgressione del voto, o per altri ecclesiastici ne i sopradetti casi, ma non habilitargli in ciò; essendo che la facultà s'estende solo ad sacramentalem absolutionem peccatorum, &

ad

ad absoluendum ab excommunicatione. Con tutto questo essendo ricercati d'alcuna commutatione di voto, dispensa, o altra habilitatione, e cose simili, ricorrono da noi, ouero dal Reuer. Penitentiero maggiore ordinario della Chiesa nostra Metropolitana, ouero fuori dal Vicario Foraneo, perche si possano consolare & soccorrere quei penitenti nelli loro bisogni, secondo che si vedrà essere spediente per beneficio delle loro anime, con le facultà particolari che habbiamo dalla santa Sede Apostolica, ouero con scriuerne a Roma. Auuiso anco i penitenti che hanno censure Ecclesiastiche, che per vigore del giubileo s'assoluoano solo, & ad effetto di conseguire il Giubileo con reincidentia in foro conscientiae; & che in foro fori sono obligati a chieder l'assoluzione dall'Ordinario, o altro superiore al quale spetti, sodisfare alla parte, se ci entra obbligo di restitutione.

Non accettino da penitenti danari, ne qual si voglia altra cosa, sotto qualunque pretesto, etiam di celebrare, o far celebrare Messe; o far altra opera pia; e tutto ciò sotto pena di excommunicatione.

Non applichino a beneficio proprio, o di altra persona particolare, ne della sua Chiesa ne Monasterio, limosina, ancorche per celebratione di Messe, ne per altre sodisfattioni, etiam d'oblihi incerti, ne per penitenza ch'impongano a i penitenti.

Ne meno pigliano danari, o altre cose da restituire, eccetto se la necessità per non scoprire il penitente lo ricercasse; & in tal caso procurino vna poliza di riceuuta da colui a chi haueranno fatta la restitutione, e la consegnino al penitente; & in tutto procedano di maniera, che fuggano ogni ombra & apparenza anco auaritia.

Nelle applicationi che gli occorrerà di fare per le occasioni sudette, o simili, habbiano a memoria specialmente l'vrgente bisogno della reparatione della Chiesa di S. Lorenzo maggiore: quale raccomandino opportunamente alli penitenti.

Non confessino per il Giubileo senza particolare ordine nostro fuori delle Chiese assegnate generalmente, o particolarmente deputate da noi a ciaschedun di loro; eccetto quei penitenti, che da noi haueranno special licenza per alcuna causa di confessarsi in altra Chiesa, ouero in casa priuata per occasione d'infermità, o altra simile; e quando dal Penitentiero maggiore, o Vicario Foraneo per alcuni straordinarij bisogni saranno mandati ad alcun'altra Chiesa.

Mentre ascoltano le confessioni, habbino sempre la cotta, e stola; eccetto se sono di quei religiosi, che in Chiesa ne i Diuini officij vna la cappa, o altro habito in luogo di cotta; nel qual caso in questa occasione potranno far il medesimo; e se sono deputati generalmente

per il Giubileo, habbino anco in mano la bacchetta, quando confessano nelle Chiese deputate a questo.

Siano solleciti a trouarsi la mattina per tempo nella Chiesa, al confessional deputatogli; ne assentarsene per tutto il giorno, se non per quel spatio che sia necessario per il desinare, o per altra vrgente necessità.

Quello che sopra ogni cosa desideriamo da loro, è, che veggano la buona dispositione; che già da molti segni si vede in questo Popolo a rinouarsi spiritualmente, e riceuer prontamente quelli aiuti & indirizzi che gli faranno dati in questa occasione: però in conformità di questa dispositione procurino con instante orationi, con ardente charità, e straordinaria diligenza nel loro ministerio intorno alle confessioni, & anco dopò con altri officij spirituali, di far quel frutto in loro, che ricerca si rara occasione, come è questa del Giubileo dell'Anno santo.

Quelli Confessori che sono deputati o permessi da noi a confessar per il Giubileo, ma limitatamente, auuertiscano di non ecceder le loro facultà: come a dire, i Curati a quali si è concesso di confessare quelli soli della sua parochia, e quelli anco Curati, & altri che si è dichiarato, o concesso, che confessino solo quelli che non hanno casi riseruati: & a questo effetto prima d'inecominciare ad ascoltar la confessione, faccia nodiligenza i primi di sapere, se chi se le appresenta è della sua parochia: questi altri d'intendere da essi penitenti, s'hanno, o possano hauer casi riseruati: nel qual caso gli rimettino a confessarsi intieramente da Confessori deputati con la facultà piena del Giubileo, poiche essi non possono impacciarsi di loro, & non incorrano nell'errore di farli dimidiare la confessione, assoluendoli loro da i peccati riseruati, cosa che non possono.

Auuertiscano anco quando rimettono alcuno al Penitentiero maggiore o ad altri Confessori, per hauer il penitente bisogno di maggior facultà della loro, o per altra causa, auuertiscano con molta cautione di non far bollettino, o dar altro segno con che si scuopra diretta o indirettamente alcuna cosa che sia sotto il sigillo e secreto della confessione.

Dia notitia il Vicario a gli altri Confessori del Vicariato deputati da noi o con facultà ampla o con limitata alle confessioni per esso Giubileo, delle nostre istruzioni fatte per essi, che si mandano stampate con queste, delle quali darete copia a ciascuno d'essi, o fate che loro stessi se la facciano, perche sappino quello c'hanno da fare.

AVVERTIMENTI

Per quelli che hanno da riceuere gli ordini minori, ò maggiori.

QVELLI che desideraranno esser promossi alla prima Tonfura, vn mese innanzi il tempo della ordinatione si presentino auanti a noi; e ci diano i nomi loro, e de suoi Padri, la Parochia, e luogo doue habitano: e se habitano nella Città, facciano quest' officio personalmente; se nella Diocese, basterà che'l facciano per mezzo del Vicario foraneo, ò d'altri; accioche possiamo in tempo, da chi meglio ci parerà, far prendere informatione de i natali, età, e costumi loro, & altre qualità.

Tutti quelli che verranno per esser promossi alla prima Tonfura, ouero ad alcuno de gli ordini minori, portino ad ogni ordinatione alla quale verranno, fede in scritto della probità e buona vita loro, dal lor Curato, e dal Maestro nella cui Scuola attendono a i studi. Et essendo già Chierici, ò più oltre ne gli ordini; portino ancor fede in scritto da vno de i Confessori deputati ad ascoltar le Confessioni de i Chierici non Sacerdoti, di essersi confessati da lui almeno vna volta il mese; specificandosi nella fede, quanto tempo è ch'egli ascolta la sua confessione, frequentata come di sopra.

Vna simil fede portino circa la Comunione dal proprio Curato, ouero da chi gli hauerà comunicati, quando si fossero comunicati in altra Chiesa.

Parimente portino fede del Rettore di quella Chiesa, alla quale saranno stati ascritti nella ordinatione, d'hauere in essa seruito almeno tutte le feste a i Diuini officij, e particolarmente d'hauer esercitato spesse volte in essa la funzione, & altri essercitij, che si contengono nella Tauola di dette funzioni prescritta da noi, secondo l'ordine che hauerà riceuuto, in quanto cōportarà la qualità di detta Chiesa, à giudicio d'esso Rettore, ouero de nostri Vicarij. Le fedi, che si appartengono alla Confessione, e Comunione, e buoni costumi, essendo di alcuni de i Seminarij, siano fatte dal Rettore del Seminario, nel quale sono.

Et hauendo come s'è detto il Chiericato, ò alcun' ordine; portino vn'altra fede dal loro Curato, d'essere andati in habito Clericale, & honesto continuamente secondo l'ordine del Concilio Prouinciale, e d'hauer portato la corona Clericale, e che'l lor Curato non habbi veduto, che dopò c'hanno pigliato l'habito Clericale, ò almeno dopò la publicatione di questi nostri auuertimenti, habbino portato calze d'altro colore che nero, ne calzoni imborfati, ne sagli, ne camiscie crespe alla gola, ne alle maniche, ò altri simili habiti indecenti, contra il Decreto del Concilio Prouinciale. Porteranno ancora gl'istromenti de tutti gli ordini, che haueranno riceuuti sin'a quel tempo.

Quelli che desideraranno esser promossi ad alcuno de gli ordini maggiori, ancorche siano de Seminarij, almeno vn mese innanzi il tempo della ordinatione si presentino auanti a noi, e ci diano i nomi loro, e de suoi Padri in scritto; la Parochia doue stāno, e doue per tre anni adietro hanno habitato; e l'ordine, che desideraranno riceuere: E se habitano nella Città, facciano questo officio personalmente; se nella Diocese, basterà che facciano per mezzo del Vicario foraneo, ò d'altri; ma questi della Diocese haueranno da fare quest' officio duoi mesi innanzi al tempo della detta ordinatione.

Quelli che vorrāno esser fatti Soddiaconi, diano anco col medesimo ordine il titolo del beneficio al quale haueranno da esser promossi, ouero nota del patrimonio che douerà supplire per il beneficio; accioche potiamo, si come ci comanda il Concilio Tridentino, in tempo fare, da chi meglio ci parerà, prendere informatione sopra tutte le qualità loro e conditioni requisite, per assicurare la coscienza nostra nella promotione, con hauer la relatione a tempo debito.

E siano auuertiti, che nessuno che non habbi beneficio Ecclesiastico di valore almeno di cento cinquanta lire l'anno, sarà ammesso al Soddiaconato, se non hauerà altri prouenti ch'arriuino alla sodetta somma.

E se alcuno inclinato a questa vocatione Ecclesiastica, non si trouerà hauer beneficio Ecclesiastico sofficiente, ne frutti Ecclesiastici, ò altri prouenti laicali, ch'arriuino alla somma sodetta; non resti però d'attendere a far profitto nelle lettere, e costumi, & essercitij Ecclesiastici, e di presentarsi al suo tempo per il Soddiaconato a l'essamine della ordinatione; perche essendoci occasione d'hauer a proueder a qualche beneficio, potiamo hauerne memoria, & aiutare il buon desiderio suo di seruire a Dio in questa vocatione.

I predetti ordinandi a gli ordini maggiori, porteranno anch'essi la medesima fede della Confessione, cōmunione, seruitio della Chiesa, e fontione, habito, tonsura, calze, sagli, e camiscie, come si è ordinato ne i promouendi a gli ordini minori; Eccetto che i Soddiaconi e Diaconi doueranno portar fede d'essersi confessati e comunicati almeno due volte il mese.

Quegli, a chi commetteremo l'inquisitione di questi ordinandi a gli ordini maggiori, pubblicherà, ò farà publicare da vn Sacerdote in Chiesa in vn giorno di Festa di precetto, nella celebratione della Messa parochiale, il nome dell'ordinando, e l'ordine ch'è per riceuere, nella forma infra scritta.

Si notifica alle Charità vostre, come N. figliuolo di N. desidera farsi promouere a l'ordine sacro del Soddiaconato; però se alcuno è che sappia ch'egli habbia tale impedimento, ò sia talmente criminoso, che non debbia esser ammesso a questo sacro ordine, vada a notificarlo a Mon-
signor

signor Illustrissimo Arcivescovo, ò suo Vicario, ouero a me N.

E dopò la publicatione, farà processo sopra i natali, età, costumi, e titolo dell'ordinando, ò sopra alcuno de questi capi, secondo la commissione che hauerà da noi, se già haueffimo per altra via hauuto piena notizia de gli altri capi.

Et accioche il processo che sopra questi capi douerà fare, sia in forma che faccia fede; osseruarà diligentemente i seguenti auuertimenti.

Il modo di prouare che l'ordinando sia nato di legitimo Matrimonio, sarà che si prouoi per istromenti, ouero per testimoni, che dicano, che del tal tempo successe Matrimonio fra N. & N. specificando il nome del Padre e Madre di quello che desiderarà esser ordinato: ouero che i detti Marito e Moglie habitauano, ò habitano in vna medesima casa insieme, e publicamente si nominauano, trattauano, & honorauano l'vn l'altro come Marito e Moglie; e che da tutti i vicini, e da quelli che si conosceuano, erano, ò sono reputati per Marito e Moglie. e circa questo modo di prouare il Matrimonio per trattato, i testimoni dicano, quali siano stati i trattati, che gl'inducono a credere, che fossero, ò siano Marito e Moglie; e foggiongano, che quel tale che si douerà ordinare, (nominando il suo nome) è nato da i detti, stando lei con il detto Marito, ouero dopò la morte del Marito, essendo restata grauida d'esso Ordinando nella morte del Marito; E ch'essi Marito e Moglie l'hanno trattato e reputato sempre come figliuolo legitimo nato di loro, & esso trattaua, e reputaua loro, come suoi Padre e Madre.

Douendo prouare d'essere dispensato sopra i natali, si facci portar il processo della sua dispensatione.

Il modo di prouare l'età, sarà per le Comandri, che aiutorno a partorirlo, ò per la nutrice che lo allattò, ò per il Compadre ò Comadre che l'ha leuato da Battesimo, ò per il Sacerdote che l'battezzò, ouero per altri testimoni, che dicano, che nacque di tal tempo, allegando la causa della scienza; ouero dicano hauerlo veduto viuo del tal tempo, dal quale sin'a questo presente tempo siano corsi tanti anni, che l'ordinando habbi gli anni che dirà d'hauer; ouero per parenti che siano vicini, e che depongano, che tra i parenti & vicini di quel tempo era publico e notorio, che'l tale, Padre de l'ordinando, hebbe in quel tempo questo figlio.

Et in tutti questi casi si ponga precisamente, non solo l'anno, ma ancora il mese & il giorno, se la difficoltà potesse batter sopra il mese e giorno.

La Madre e Padre essendo viui, testifichino ancor'essi l'età del suo figliuolo.

Et essendoui sopra ciò, ò scrittura del Padre.

de l'ordinando, la quale quello, à chi haueremo dato cura di far questo processo, giudichi esser degna di fede, ò libro del Battesimo del Curato, si produrrà copia di queste scritture.

Il modo di prouare il titolo del beneficio, e valore di esso, e la somma de i prouenti, che doueranno succedere in luogo del beneficio; sarà, che si produci la prouisione del beneficio, e si dia nota de i beni pertinenti a detto beneficio, con le loro coherenze, e si prouoi il valore per testimonio di persone informate della rendita d'essi beni: & essendo affittati, ò liuellati, si produca l'istromento della locatione: e non si trouando istromento, si produca qualche confessione, per quale consti di detta somma. Et in questo modo si potrà ancor prouare l'entrata, ò prouenti, che doueranno seruire per titolo del beneficio.

Douendosi prouare d'hauer pensione sufficiente, si produrranno le Bolle, ò supplicatione autentica di detta pensione.

E successiuamente nella Chiesa Parochiale, doue habita l'ordinando, se da noi non sarà ordinato che si facci in altro luogo; l'istesso, c'hauerà cura da noi di far questo processo, ò altro d'ordine suo, le due prime Domeniche successive dopò ch'esso hauerà riceuuta la commissione da noi, publicarà esplicitamente la detta nota data da l'ordinando, & auiserà il popolo, che se vi è alcuno, che sappia l'entrata notificata, ò tutta, ò in parte, non esser veramente del detto ordinando, ouero esser obligato ad alcuno, lo palesi à lui priuamente. Questa Inquisitione, c'hauerà fatta, mandarà à noi sigillata, subito che l'hauerà finita, finendola però tanto à tempo, che sia in man nostra almeno quindici giorni auanti il tempo della ordinatione: & hauendo vfato diligenza per finirla in detto tempo, e non hauendola finita à bastanza, s'imputi à l'ordinando; ne possa in quella promotione esser promosso, se à noi per causa ragionevole non parerà altrimenti. Tutti quelli che vorranno esser ammessi ad alcuno de gli ordini minori ò maggiori, si doueranno presentare personalmente innanzi a noi, con tutte le fedi requisite, quindici giorni auanti il dì dell'ordinatione, se staranno nella Città; ma se saranno di fuori, basterà comparire con le fedi sodette, il Lunedì precedente al giorno dell'ordinatione; accioche potiamo poi far discussione delle fedi c'haueranno portate, & essaminarli circa la sufficienza nella dottrina.

Tutti siano auuifati, che quanto alla dottrina, saranno interrogati delle cose, che spettano a quell'ordine che verranno per riceuere, e sopra tutto, di quelle che si contengono nel Catechismo Romano; sopra quali ciascuno douerà saper rispondere, e rederne conto cōpetentemente a giudicio nostro e de gli Essaminatori, in proportione a l'ordine che vorrà riceuere.

Et

E particolarmente non si ammetterà alcuno alla prima Tonfura, se non saprà leggere, e scrivere, e farà instrutto nella dottrina Christiana.

Non si ammetterà a gli ordini minori, chi non hauerà in oltre intelligenza della lingua latina.

Non si ammetterà a gli ordini maggiori, chi non mostrerà nell'essamine hauer fatto tal profitto nelle scienze, che ci dia buona speranza, di douer essere utile alla santa Chiesa il lor ministerio in quelli ordini.

Tutti saranno esaminati e sperimentati nel cāto fermo, secondo che ci parrà conueniente, rispetto alle futioni Ecclesiastiche, c'haueranno ad esercitare.

Saranno anco sperimentati nella pratica del Breuiario tutti quelli che saranno beneficiati, ouero verranno per riceuer qual si voglia de gli ordini maggiori.

Se alcuno leuarà nostre lettere dimissorie per ordinarli altroue (lequali non si concederanno prima che non siano fatte di lui tutte le inquisitioni & altre diligenze sopra scritte) fra spatio d'un mese dalla data di dette dimissorie, si presenti innanzi a noi ò nostro Vicario generale, con le lettere testimoniali dell'ordine c'hauerà riceuuto, acciò se ne facci nota; e se per qual si voglia causa non fusse stato ordinato, restituisca le lettere dimissorie al Cancelliere Archiepiscopale.

I Regolari, che vorràno esser promossi a qualche ordine, basterà che portino fede dal Superiore del Monasterio, del quale essi all' hora saranno di famiglia, de i costumi, e bontà di vita, e testimonio in scritto dal medesimo Superiore co' giuramento, ch'essi habbino l'età espressamente requisita dal Concilio Tridentino per quell'ordine che desidereranno.

Tutti quelli che saranno stati approuati per ordinarli, il giorno innanzi all' ordinatione, al primo suono del Vespro si troueranno nell' Arciuelscouado, perche siano da noi riconosciuti, e posti in lista, & ascritti alle Chiese doue haueranno a seruire; & anco perche odano il sermone che sarà fatto loro in occasione de li ordini che saranno per riceuere il giorno seguente.

Tabella functionum infra suo loco posita est, cum de Tabellis.

AVVERTENZE

Per la celebratione di Feste, Officij, & essequie funerali.

Carolus Cardinalis Tit. S. Praxedis Archiepiscopus. 1573.

Del Prefetto.

ACCIÒCHE sia meglio satisfatto alla pia mente de quelli, che hanno lasciato, ò dan-

no alla giornata elemosine per far celebrare officij de morti; & acciò siano detti officij e funerali, e parimente le Feste delle Chiese, ancora doue non sono Collegij ordinarij, e redditi di residenza, celebrati con diuotione, riueranza, & edificazione del popolo, rimossi li disordini che vi si fossero introdotti: ordiniamo che in tutti i luoghi doue si fanno detti officij, Feste, e funerali, il più degno Sacerdote presente del Capitolo d'alcuna Collegiata, che vi si trouerà quanto alle persone d'esso Capitolo & luoi officiali, quanto poi a gl'altri tutti, il Curato, nella cui parochia si fa la Festa, ò l'Officio, e funerali, ò di doue sia il morto, se il corpo si portasse a Chiesa di regolari; sia Prefetto in quella Festa, Officij, e funerali, talmente che habbia facoltà di comandare al detto Clero, & a ciascuno d'esso, e che da esso Clero gli sia prestata obediencia in tutto quello che ordinarà spettante alla celebratione di detti officij, acciòche si faccino con ogni decoro, integrità, modestia, e diuotione, e distintamente, e rimossi tutti i mancamenti, ò disordini, che sono notati nelle Tauolette nostre descritte qui à basso, l'vna d'alcune regole date in particolare al Prefetto, l'altra delli errori che si hanno da notare dalli Pontatori: e perciò a quelli che non obediranno, e che non si troueranno presenti, o trouandouisi commetteranno alcuni errori compresi in esse regole, leui l'elemosina che se li doueria per quella Festa, ouer officio, se vi fosse interuenuto & non hauesse commesso errore. la quale elemosina si dispèsi tra gl'altri Sacerdoti che interuenendo haueranno seruati gli ordini: e quando per la qualità dell'errore questo gli paia poca dimostrazione li inibisca anco che non interuenghino in alcun luogo a Officio, corpo, ò Festa, per quel tempo che a lui pare, pur che non ecceda vn mese.

Et auuertisca esso Prefetto, che ha egli da renderci conto non solo d'ogni colpa sua particolare, ma d'ogni disordine d'altri, che dopo questo nostro auiso sentiremo esser passato in simili attioni alla presenza sua, e ch'egli non ne habbi fatto il debito risentimento e dimostrazione conforme a queste nostre auuertēze.

Del Pontatore.

Quanto alli Canonici, & Officiali ordinarij di Choro couenuti collegiatamente, ò sia nella lor istessa Chiesa collegiata, ò in altra Chiesa, doue si faccia officio, ò funerali, sia Pontatore quello che in esso Capitolo si trouerà deputato da Noi ordinario Pontatore nella sua Chiesa, & in sua assenza il suo substituto.

Quanto poi a gl'altri tutti, facendosi detti officij, funerali, ò Festa in Chiesa Collegiata, ò altra doue per il numero grande che vi è di Cappellani, ò altro simil proprio Clero, sia da Noi stato deputato speciale Pontatore; al-

l'istesso Pontatore d'essa Collegiata, o altra Chiesa, & in sua assenza al suo substituto tocchi l'officio di Pontatore, non solo per rispetto del Clero di quella Chiesa, ma anco per gli altri Sacerdoti e Chierici che vi siano inuitati.

Ma se si faranno in altra Chiesa non collegiata, ne in altra doue sia deputato speciale Pontatore come di sopra, e vi haueranno a interuenire più di sei tra Sacerdoti e Chierici; in tal caso il Curato, Prefetto, Cappellano, ò altro a chi spetta di far l'inuito per simili occasioni, domandi sempre nel numero di quelli che ha da inuitare, vno de i quattro Pontatori generali deputati da Noi per queste, e simili occasioni straordinarie in quella porta, da mutarsi pur da Noi ogni anno più tosto ò più tardi, secondo ci parerà espediente.

E quando alcuno delli quattro Pontatori essendo inuitato fosse impedito, che non potesse andare ò a Festa, ò a Funerali, ò a Corpo, secondo l'inuito; ne auisi in tempo chi l'hauerà inuitato, il quale in tal caso domandi vno de gli altri Pontatori dati al Sindaco come di sopra. Questo Pontatore speciale ò generale, & il Capitolare respettiuamente, tenghi nota delle assentie, & errori che si commetteranno come di sopra a detti Officij, funerali, ò Feste, secondo la Tauoletta delle pontationi sodetta.

Sia officio di questi Pontatori di prohibire, che non si riceuino, ne diano elemosine a Sacerdoti ò altri Chierici, contra la nota da lor tenuta, ancor che fosse ordinato dal Prefetto; ma che si essequisca, quanto è detto di sopra.

Tenghino anco in pronto la nota seruata da loro nelle occasioni come di sopra, per esibircela ogni volta che la ricercaremo; e quando non la ricercassimo prima, almeno la presentino senza altro ogni tre mesi in mano del Visitatore della porta, ò altro che da Noi sarà deputato, insieme con la nota delle Feste, Officij, ò funerali, a quali respettiuamente sono interuenuti, e del giorno che si sono fatti, e nome di quelli Sacerdoti e Chierici che vi sono conuenuti, ò per elemosina hauuta, ò per altro obbligo, cominciando à Calende d'Aprile per il tempo decorso innanzi, e così poi successiuamente di trimestre in trimestre.

Occorrendo per qualche urgente bisogno, che alcuno delli Pontatori fosse forzato partirsi dalle Chiese doue hauesse a interuenire a Festa, ò a funerali, o officio, prima del fine d'essa Festa, o Officio, o funerali; in tal caso, elegga vno de Sacerdoti presenti in suo luogo, che faccia il suo officio, e consegnia a esso Pontatore quanto prima la nota che hauerà fatta, perche si congionga co' l'rimanente.

Tauola delli errori che si hanno da notare, correggere, e rimediare con l'opera delli Prefetti, e Pontatori sopra scritti.

CHI in Choro, e ne i sodetti officij non è vestito di cotta monda, e decente.

Chi non ha la chierica manifesta e grande proportionatamente all'ordine.

Chi non ha la sottana fin' al collo del piede.

Chi ha vesti o calze d'altro color, che negro.

Chi ha la camicia co' le latughe al collo, ò alle mani, ouer lauorata esquisitamente.

Chi stando in Choro, ò altroue alli sodetti officij, tiene il capello fuor che per pioggia nella strada.

Chi nel medesimo luogo ò tempo dice l'officio priuatamente.

Chi legge libri, lettere, ouer altre scritture, fuori di quelle che all' hora sono necessarie per la qualità dell' officio che si celebra.

Chi dorme in Choro, se auuertito da chi gli se de vicino, ò da altro Chierico d'ordine del Prefetto, persevererà, ò tornerà à dormire.

Chi ride, ò parla con chi si sia, eccetto che parlassi per cagione dell' officio suo, o per risposta necessaria da farsi in qualche urgente caso; mentre che se con laico, ò altra persona di fuori, ciò si faccia per mezzo del custode della istessa Chiesa, ò altro Chierico.

Chi va vagabondo in choro, ò altroue si parte dal luogo ò schiera sua, se non per essequire l'officio suo, ouero per cagione di cedere il luogo al superiore.

Chi essendo spesso auisato che faccia le cerimonie conuenientemente secondo la forma prescritta di esse, trascura d'obedire all' ammonitioni, ò le disprezza.

Chi dalla parte sua non canta insieme con gli altri, eccetto che non sia impedito da qualche infermità.

Chi non recita tutto quello che va recitato.

Chi parte dal Choro, ò dall' officio, prima che finiti gli officij.

Chi finiti gli officij partirà non accompagnandosi con gli altri a due a due per ordine sin dentro la Sacrestia, ò doue haranno d'andare tutti insieme a deporre le cotte.

Chi nelli Officij de funerali non si trouerà auanti che s'incominci a leggere la prima lectione, e continuerà sino al fine della Messa.

Chi non starà in piede mentre si leggerà ò catterà il Passio.

Chi non starà inginocchiato mentre si cantaranno le Letanie.

Chi non va alla Chiesa a leuar la Croce, ò almeno non si troua sotto la Croce quando si leua il corpo del morto.

Chi non accende la cera auanti l'officio s'incominci, e che dopò d'hauerla, l'estingua auanti l'ultimo dell' officio, ouero commette simile altra sordidezza di auaritia.

Chi fa portare la Croce à Chierici, ò ad altri
V u u senza

AVVERTENZE
Per le processioni generali.

Carolus Cardinalis tit. sanctæ Prædix Archiepiscopus Mediolani.

LA Domenica, ò altra Festa immediate precedente il giorno della Processione, ciascù Curato auisará il suo popolo del giorno d'essa Processione, e della causa perche si fa; e di quà pigliará occasione d'effortarlo efficacemente a volerli trouare presente, & accompagnar detta Processione, non meno col corpo, che con lo spirito, e con vn santo desiderio, che Dio per sua bontà essaudisca quelle communi preci e supplicationi per beneficio publico e priuato dell'anime e corpi nostri, e de nostri prossimi, ricordandoli anco la modestia, diuotione, & ordini con li quali si deuono accompagnare queste Processioni.

Per questo anco la sera innanzi alla mattina della Processione, all' hora che sonerà il Duomo, suoni ciascun' altra Chiesa vn segno doppio con tutte le Campane, per dar auiso al Popolo della Processione generale della mattina seguente, & inuitarlo, ò ricordarli a conuenirui; e quando occorrerà che si facciano più Processioni per la medesima causa, il medesimo si faccia nell' altre sere susseguenti, che immediatamente precedono i giorni d' esse Processioni. Ciascuno del Clero la mattina del giorno della Processione, si troui in Duomo subito sedito il segno delle Campane che si dà per questo effetto, per conuenir tutti al principio della Processione.

Le Croci siano portate da persone atte, & in modo decente, cioè non in spalla, ma dinanzi; e si auertisca di non ripotle in luogo alcuno, ma gl' istessi ministri che l' hanno portate, le tēghino, fermandosi con esse presso all' ingresso della Cappella grande.

Seruiuo l' ordine, e luogo a loro depurato, cioè ogni Capitolo delle Chiese Collegiate, con quelli che ancor non sono Sacerdoti, & habitano nella Porta d' essa Collegiata, e con gli ascritti a detta Collegiata stiano vnico'l Preuosto, ò Prefetto d' essa Collegiata; auuertedo specialmente li Ecclesiastici di Porta Orientale che non sono Sacerdoti, di andare cò la Collegiata di S. Stefano, e quelli di Porta Ticinese con quella di S. Lorenzo.

Gli Parochiani di ciascuna Porta stiano al luogo de Parochiani con il suo Sindico.

Gli Cappellani si reggano sotto quello, che sarà deputato per guida e capo nella Porta doue ciascuno d' essi habita.

Le Chiese doue si va con la Processione siano decentemente ornate, e nell' apparecchio dell' Altare non vi si mettano Calici, ne Patene, ò simili altri vasi, ne Angeletti, ò cuscini, ma solo la Croce, ò figure sacre, con sei lumi almeno che siano decenti.

Habbi

senza sottana, ò cotta conueneuole.

Chi adopra Pallij d' Altare per coprire il Cataletto, se non fossero già dismessi da gli Altari, & applicati perpetuamente a quell' viso.

Chi ricusa obedire al Prefetto in le cose pertinenti a quell' officio, & a celebrarlo con riuertenza, e decencia, & edificatione del popolo presente.

Tanola di altri errori che pur si hanno a scibifare coll' opera e vigilanza delli Prefetti.

CHE non si ammettino a simili officij, ò alla participatione dell' elemosine che si danno per questo, Chierici di qual si voglia sorte, che non habbino fede d' essere descritti nel libro dello stato.

Che non si ammettino parimente Putti, ò altri Laici, che non siano descritti da Noi, & approbati a ciò in scritto.

Chè non si diano in Chiesa l' elemosine di danari, ò di cera di qual si voglia Officio, ò Festa, ò Corpo.

Che nel riceuere, ò dare dette elemosine, non si usino atti, ò parole contentiose, ò che mostrino sordida auaritia, ò altramente scandalo.

Che non si augmentino, ò facciano aumentare a se stesso, ò ad altri le solite elemosine senza nostro espresso ordine.

Che non si scotano, ò riceuano, o si faccia dare ad altri, ò per se, elemosina, che si deue dare ad alcuno che era inuitato, e poi non vi è venuto, ò non vi è restato sino al fine, ò sia per altro modo indebita, ò sia per se stesso, ò altri. Che si dian l' elemosine intiere, non ritenendo per se alcuna cosa, ò sia in quella de Sacerdoti, ò Chierici, ò Putti, ò altri, che in qual si voglia modo interuenghino in simili occasioni.

Che nel numero che si ha da inuitare non si tralasci senza giusta causa d' offeruare il debito ordine, cioè di chiamare prima li Canonici, poi gli officiali titolati di choro, nel terzo luogo gli Cappellani titolati, e poi gli non titolati di quella Chiesa, poi gli ascritti ad essa; e poi Curati più vicini, eccettuati sempre Custodi, e Chierici di quella Chiesa, che si preferirà a tutti.

Che non se inuiti maggior numero di quel vorrebbono quei del morto, ne si constringano, ò inducano essi direttamente ò indirettamente a questo.

Che non si sepelisca in Chiesa altroue che in sepultura fatta in volta, e che si richiuda bene con la sua pietra.

Che non si diano elemosine a Sacerdoti, ne da Sacerdoti si riceuano, ò da chi si sia, per causa di detti funerali, officij, ò Feste, se non dopo finito l' officio, ò funerale, ò Festa; & all' hora anco con l' interuenuto consenso del Prefetto, & anco insieme del Pontatore, ò per loro ordine commune in scritto, e non altrimenti.

Habbi ciascuno la sua Cotta monda, decente, e non stracciata, e con le maniche larghe secondo gli ordini; e tanto lunghe, ch' arriuno sino alla mano, ancorche siano crespe, ne si riuoltino sopra le spalle; e li Reuer. Preuosti habbino anco la cappa, e la ferola; e li parochi habbino la veste con le maniche larghe, & il cappuccio.

Non portino guanti, ne cappello, ne habbino in mano fiori, ò altra cosa vana, e indecente.

Nell' entrare, & nell' uscire di Chiesa e dauanti a quelli altari, doue si dice qualche oratione per strada, & anco quando s' incontra qualche imagine sacra, stiano col capo scoperto, e serui no gli ordini, e quelle auuertenze, che dal maestro delle cerimonie, ò da altri da lui deputati saranno date.

Nel principio della processione nella Cathedral, e poi anco nelle altre Chiese, oue occorra al Clero fermarsi in esse per fare alcuna statione, ò publica supplicatione, ciascuno del clero partendosi di Chiesa per inuiarsi alla processione, faccia riuertenza con genuflessioni, prima al santiss. Sacramento posto nell' Altare maggiore, e poi al Reuerendiss. Arcivescouo. Il medesimo faranno in ogni occasione, che haueranno di passare auanti a esso Arcivescouo, etiam per la strada.

In quei luoghi nondimeno, doue l' Arcivescouo non si trouará sedere su la Bradella dell' Altare, batterà, che nell' istesso atto di fare la genuflessione al santissimo Sacramento, volti ciascuno vn poco il capo anco verso l' Arcivescouo nella medema genuflessione.

Ciascuno Ecclesiastico di qual si voglia grado, dignità, e conditione che sia, nel fare riuertenza all' Arcivescouo sempre facciano genuflessione con il ginocchio sino a terra, eccetto il Capitolo, & Ordinarij del Duomo, e Protonotarij quando sono vestiti nell' habito di Protonotario con rocchetto e mantelletto di sopra, quali fanno riuertenza di capo ben profondo.

Seruiuo tutti sempre in Chiesa e per strada il debito silenzio e modestia in ogni cosa.

Vadino a due a due, e fra vna coppia e l' altra vi siano sei brazza d' intervallo, non si accostando ne si discostando mai più di questo spazio. Auuertischino quando di dietro sarà data voce ò auiso di caminare, ò di fermarsi, secondo che portano le occasioni, di essequire prontamente l' auiso, e di più auersarsi l' vn l' altro, si che l' vna coppia auisi subito l' altre vicine che li precedono, e così di mano in mano.

Il medesimo faranno quado di ciò saranno auisati dalli Custodi, ò altre persone deputate ad inuiare e fare caminare le processioni: li quali Custodi per questa causa leguitaranno le processioni di fuorauia lateralmente a canto al suo Capitolo; e parimente quelli altri deputati a quest' effetto, leguitaranno a canto a quel Collegio ò corpo di Clero, al quale saranno assegnati. Si suonino le campane picciole e grosse a dop-

pio, in quelle Chiese doue passerà la processione, & in quelle doue si farà la Statione, si suonino dal principio che comincerà a entrare la processione sinche sarà entrato tutto il Clero; e cessino poi per non sturbare l' officio che si celebra: e per la medema causa non si suonino le campane delle Chiese vicine a i luoghi, doue, e mentre si canta, e dice il *Mastorum*.

In quel procinto, che la processione ita per arriuate in qualche Chiesa, non si suonino ne si madino fuori Messe in quella Chiesa, e sinche non sarà finita la Statione, & il Clero e popolo che profeguisce la processione, sia uscito di Chiesa; perche non si diuertisca esso popolo dall' assistere a queste supplicationi & orationi publiche, e leguitar esse processioni.

Ogn' uno stia vnito col suo capo come di sopra; altrimenti facendosi ricognitione particolari, ò generali, chi non si trouará al suo luogo e ordine, s' intenderà essere incorso nella pena. Quando con la processione si ritorna in Duomo, niuno si parti sin che non sij entrata tutta la processione, e si sia compito l' officio che si fa, e riceuuta la benedictione; e di mano in mano che entrano, si vadino distendendo dalla porta grande sin al ingresso del choro facendo due ale, incominciando a fermarsi alla porta quelli che sono li primi a entrare, seguitando poi gli altri successiuamente.

Occorrendo qualche pioggia, nessun particolare si copri con mantello, ò capello, se non quando, e come gli sarà ordinato come di sopra.

Oltre a tutte queste auuertenze, si raccorda che non si manchi di offeruare tutte l' altre che per conto delle Processioni sono ordinate nel Concilio Prouinciale primo, nel titolo *de processionibus & supplicationibus*. e ne gli altri ancora.

Auuertenze particolari da offeruarsi per le Litanie triduanne oltre l' altre soprascritte.

L Clero di quelle Chiese, nelle quali si entra con la Processione, si troui alla porta con li Piuiali rispettuamente, e cò l' Apsforio & acqua benedetta a riceuere il Reuerendissimo Arcivescouo.

Arriuato il Clero nella Chiesa della Statione, niuno eschi sinche si leui il suo ordine & il suo capo; e quelli che sono prima a entrare, incomincino a fermarsi, e sedere ne luoghi vicini alla porta, offeruando sempre in ciò l' ordine ch'aueranno dal Maestro delle Cerimonie.

Conuenendoli uscire per alcuna necessità corporale, non vada ad altro luogo, che a quello che sarà deputato presso quella Chiesa per simili bisogni; e ciò con licenza del suo Prefetto della Porta ò Collegiata sua, e non altrimenti; e tornato subito si presenti al detto Prefetto.

Se fosse necessitato partirsi per altra causa, non lo faccia senza licenza del Reuerendissimo Arcivescouo, ò suo Vicario, ò Deputato; e tornato subito si presenti al medesimo.

Vuu 2 Niuna

Niuna persona Ecclesiastica stia fuori della Chiesa mentre si fa la Statione; e non essendo la Chiesa capace a ricevere tutto il Clero, quella parte che non vi potrà capire, stia auanti la porta di essa Chiesa raccolta insieme in silenzio e diuotione, inginocchiati in piedi, secondo l'ufficio che si farà all'hora, se non farà dato ordine di andare alla Chiesa, doue è la statione seguente: nel qual caso vi vada solamente quel Collegio, e quella parte di Clero, alla quale sarà specialmente ordinato dal Maestro delle Cerimonie.

Il Clero di Centoferoli, e ciascun capitolo, e Clero di ciascuna porta, canti l'Antifona, e Litanie, secondo l'ordine dato in scritto alli Rogatarij del Clero.

Se in qualche Chiesa collegiata conuerranno Musici per cantare le Litanie, ò altro, siano vestiti con habito Ecclesiastico, e con le cotte, e cantino le Litanie speditamente nel modo che si fa in Duomo, dicendo però le Litanie proprie di quella Chiesa secondo il libro.

Nelle Chiese in queste Stationi triduane non si suoni organo per modo alcuno.

Ciascuno Rettore di Chiesa doue si faranno le sodette Stationi, faccia leuar le brelle che sono per Chiesa, e proueda di buon numero di banchi; quali non douranno esser manco di cento, acciò in ogni modo ve ne sij per tutto il Clero; e faccia tener le porte delle Chiese serrate sin alla venuta del Clero, & habbi cura diligente che non enri pur vn secolare prima che sia entrato tutto il Clero, ne lasci che sia occupato da altri il luogo delli Ecclesiastici; e chi non haurà prouisto a sufficienza, & osservato come di sopra, s'intenda di essere incorso nella pena di sei scudi.

Proueda anco di vasi da orinare sin al numero di 12. e li riponerà in luogo comodo per questo effetto, più vicino che si possa doue si entra per la Chiesa; e faccia ferrar la porta della casa, sin tanto che durarà la Statione, acciò non si possa con tale occasione andare in altro luogo che ritornare in Chiesa.

In quelle Chiese doue occorrerà andare a far stationi, oue non sia Rettore titolare, ò mercenario, Collegij, ò altri Deputati, che ne habbino cura; il Parochiano di quella vicinanza doue è la Chiesa sudetta, habbia carico di prouedere; altrimenti sia carico di esso, di auisare quelli i quali haueranno di fare detta prouisione.

La doue si vuol cantare il *Maistorum*, il Curato parimente di quella vicinanza habbi questa cura; di fare che sia preparato condecientemente con banche coperte di panno a sufficienza per il Capitolo del Duomo, & alcuni altri, & a parte per li Magistrati secolari della Città che soglion interuenire a simili processioni, & auisi alle Chiese vicine che non si suonino campana, mentre si canta e si dice il *Maistorum*.

Alcune altre auuertenze per le Litanie triduane.

Carolus Cardinalis Archiepiscopus.

R Eueren. Parocho. Nell'occasione di queste sacre Litanie triduane, che la settimana prossima dopò la solennità dell'Ascensione di Nostro Signore secondo il rito di questa nostra Chiesa celebraremo, voi la Domenica precedente che sarà a 22. del corrente mese, nella Messa Parochiale ne darete piamente e con carità quella instruzione al vostro popolo, che il Signore vi foggerirà, e si ricerca dall'ufficio vostro; & efficacemete ammonirete a farle, e celebrarle con quella pietà e diuotione, con la quale furno santamente istituite.

Gli ricordarete dunque in prima l'obbligo che ciascuno (se non è per l'età, ò per altra legittima causa impedito) ha di digiunare quelli tre giorni.

In oltre per parte nostra l'ammonirete, che in ciascuno di quelli tre giorni, per quello spatio di tempo che dureranno le processioni, si tenghino le botteghe serrate, & ogn'vno si astenghi da opere seruili.

Che tutte le donne nella processione siano velate nel medesimo modo, come deuono stare in Chiesa per gli ordini nostri, stando, e seguitando le processioni separatamente dagli huomini.

Di più esortarete i Padri di famiglia, che loro conuenghino a queste pubbliche, e sante Rogationi, e procurino che il loro figliuoli, e gli altri di casa facciano il medesimo, secondo l'antica deuotione di questo popolo.

Che tutti venghino nel primo giorno d'esse Letanie la mattina al segno della Campana nella Chiesa Metropolitana a riceuere diuotamente le sacre ceneri; e chi pure non fusse a tempo di riceuerle nella sudetta Chiesa, faccia diligenza di riceuerle a san Simpliciano, ò in altre Chiese delle prime stationi, doue quella prima mattina si ministreranno, a chi non l'harà riceute.

Nel che auuertirete i fedeli, che secondo l'istituto e rito di questa nostra Chiesa, si deuono pigliar in quel primo giorno d'esse Letanie, e non in altro tempo dell'anno.

Auertirete anco, che ne huomini ne donne entrino nella Chiesa, doue s'andarà processionalmente a far le Letanie e stationi, prima che sia entrato tutto il Clero; il qual entrerà primo, poi gli huomini, & vltimamente le done, secondo l'istituto & ordine delle processioni, il quale ordine hauranno anche da seruare nell'andar nelle processioni.

Che parimete gli huomini e le done in quelli sacri giorni di rogationi più specialmete fughino il vestir poposamente, & ogni ornato; e vestino talmente, che mostrino modestia, e san-

ta

ta penitenza, secondo che ricerca l'istituto delle Litanie, ammoniscono i santi Padri, vuole la pietà christiana, e la Chiesa c'inuita: quale in quelli tre giorni con l'apparato istesso, cò il colore delle vesti, ordine di stationi, con la cerimonia delle ceneri, & altri particolari riti, cerca di promouere la diuotione de fedeli a orationi, astinenze, vigilie, & elemosine, & ad ogni altro santo esercizio di penitenza.

Nel dar questi ricordi al Popolo, oltre che ne hauete graue e copioso soggetto dall'ufficio di esse Litanie, li potrete anco leggere questa nostra.

Et attenderete con ogni diligenza e carità christiana, particolarmente in questa occasione, all'effecutione dell'auuertenze generali per le processioni, stamplate, & altre volte madateui. Pregarete poi nelle vostre orationi Dio nostro Signore, che benedichi questa Città, e prospere la sua misericordia sopra di essa; e gli faccia gratia in quei sacri giorni, di prepararsi talmente, che possa conseguire in abondanza i frutti dello spirito santo, la cui solennità celebraremo la Domenica seguente. Così faccia la diuina bontà, che siano esauditi i nostri, e vostri prieghi. Dall'Arciuescouato alli 10. di Maggio 1583.

AVVERTENZE

Per le processioni del Corpus Domini.

Carolus Cardinalis tit. Sancta Praxedis Archiepiscopus.

R Euer. Parocho. Auuicinandosi la solennità del Corpus Domini, douete mostrar al vostro popolo il modo e la diuotione, con quale deue studiare a prepararsi per celebrarla, conforme alle santissime ordinationi de i sommi Pontefici Romani, Urbano Quarto, Clemente Quinto, Martino Quinto, & Eugenio Quarto.

Però dimani nella vostra Messa Parochiale l'esortarete instantemente, che ciascuno per conseguire l'Indulgenze concesse in quella solennità, si confessi, e chi può, faccia elemosine, & attentamente faccia oratione, & altre opere di deuotione e pietà Christiana.

Esortarete anco, che il giorno auanti la Solennità digiuni.

Che nella Solennità si comunichi.

Che diuotamente ciascuno, e nella Solennità, e ne i giorni dell'ottaua si troui al primo Vespro, al Matutino, & a tutte l'altre Hore, alla Messa solenne, & alla Processione.

Et per accendere tanto più ogn'vno, gli denunciate l'infrastrate Indulgenze concesse da li detti Sommi Pontefici, a quelli che veramente pentiti e confessi faranno le sopradette cose. A chi starà al primo Vespro della Solennità,

cento anni d'Indulgenza.

A chi starà nella Solennità alla Messa solenne, parimente cento anni.

A chi starà al Matutino, similmente cento.

A chi starà al secondo Vespro, ancora cento.

A chi starà a Prima, a Terza, & a Sesta, a Nonna, & a Compieta, quaranta anni d'Indulgenza per ciascun'hora.

A chi starà ne i giorni dell'Ottava a Matutino, Vespro, Messa, & a gli Officij delle sudette Hore Canoniche, parimente cento.

A chi digiunerà il giorno auanti la solennità, similmente cento.

E celebrando in quel sacro giorno la Chiesa così ineffabile misterio con solennità di processione, deuono li fedeli, raccordandosi dell'immenza carità di Giesu Christo Redentore nostro, che ci ha dato l'anima sua in prezzo della salute, & il corpo suo in cibo, mostrarli con ogni veneratione grati per così grande e diuino beneficio.

Però e per debito di pietà christiana, e per l'istituto della Solennità istessa, e per conseguire l'Indulgenza, hanno da trouarsi tutti ad accompagnare essa solenne processione.

Esortarete dunque instantemente quelli della vostra cura, che tutti vi conuenghino; ne stiano alcuni huomini ne donne, di qualunque età e grado siano, su le porte, ò alle finestre a vedere.

Ma se alcune donne per infermità, ò altra debolezza non potranno accompagnare la processione, ammonitele, e pregatele da parte nostra, che stando alle porte, stiano con ogni humiltà, modestia, riuerenza, senza vanità, ne apparato alcuno, nel tempo che passerà il Santissimo Sacramento: e non si fermino iui a far spettacolo di se al popolo, con dar occasione a molti di peccare, e cò poca riuerenza di quella sacra solennità.

Auifarete parimente, che secondo gli ordini nostri tutte le donne siano velate.

Item che nissuno interrompa nella Processione l'ordine del Clero, ne vada confusamente: ma esortarete tutti da parte nostra, che dopò il Clero seguitino gli huomini, & dopò loro le donne; e tutti con deuotione, e silenzio. Et cò questo vi benediciamo. Dall'Arciuescouato il di 5. di Giugno 1574.

AVVERTENZE

Per la processione del santo Chiodo, che si fa ogni anno nella festa dell'Inuentione della Croce.

Carolus Cardinalis tit. Sancta Praxedis Archiepiscopus Mediolani.

R Euer. Curato. Martedì, che sarà alli 3. di Maggio, sarà la festa della Santa Croce, Vuu 3 come

come sapete, festa deputata da noi gli anni passati per solennità, e special venerazione del sacro Chiodo di N. Sig. riposto nella nostra Chiesa Metropolitana.

E perche il giorno seguente alli quattro s'ha da celebrare il sinodo Diocefano Decimo, vengono a restare impediti quei giorni, che seguono dopo la festa della santa Croce, per le azioni sinodali; di maniera che non si può fare immediatamente dopo quella solennità, la solita oratione delle quarant' hore nanti il sacro Chiodo, habbiamo deliberato d'anticipare.

Però la Domenica auanti, che sarà il primo di Maggio dopò il Vespero, faremo la processione col sacro Chiodo nella nostra Chiesa Metropolitana per dare principio all'oratione sudetta, la qual poi finiremo il Martedì mattina con la processione solenne a San Sepolcro ritornando alla Chiesa Metropolitana, doue cantaremo Messa Pontificale, lasciando però il sacro Chiodo sopra l'altare tutto quel giorno per consolatione del popolo fino alla sera, che si riporrà al suo luogo.

Però s'ausa tutto il Clero secolare, e Regolare a conuenire alla processione nel principio, e nel fine dell'oratione con abiti solenni, & lumi, e venire poi collegialmente a far la sua hora di oratione, quale le sarà assegnata con quella pietà, e diuotione, che ricerca questa solennità. qual in questo popolo è di singolare diuotione, & offeruanza.

Ciafcano Paroco poi auisará il suo popolo a conuenire a queste processioni nel principio, e nel fine deuotamente, & chi può con i lumi accesi, & visitare piamente questo sacro Tesoro per conseguir l'Indulgenza plenaria, la qual si manda insieme da pubblicare, & altre che nostro Signor ha concesso perpetuamente in questa occasione, venendo parimente col popolo sotto il Confalone, a far la sua hora d'oratione.

Effortado ciafcano anco in generale, & in particolare a volere agiutare con larga elemosina l'opera de i Misterij della Passione, che s'è cominciata a fare alla Chiesa di San Sepolcro, doue s'andarà con la seconda processione la mattina d'essa solennità della santa Croce, Et il Signor vi benedica. Dall'Arciuecouato li 23. Aprile 1583.

AVVERTENZE

Per la Processione che si fa a San Gregorio.

Carolus S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus.

L Vnedì prossimo, che sarà il secondo giorno di Pentecoste, dopò il Vespro a hore 20. secondo il buon istituto de gli anni passati, faremo la solita processione generale a San Gre-

gorio fuor di Porta Orientale di questa Città; per esoner l'Indulgenza plenaria concessa da Nostro Signor Papa Gregorio XIII. a chi visiterà quella Cappella, e per la solita commemorazione de i morti al Cemiterio.

Perciò ciafcano Paroco Domenica prossima auisará di questo il suo popolo, acciò non manchi di conuenire a questa processione, & actione, che tutta deue eccitare gran pietà, e carità christiana, per la memoria di quelle graui afflittioni della pestilenza passata, effortando poi in generale, & in particolare ogn'vno, che arriuando alla fabrica di quella Chiesa, che già secondo il nostro disegno si fa, la voglia agiutare cò larghe elemosine, che in quell'istesso luogo si riceueranno da persone da noi deputate; e medesimamente andando a quel Cemiterio, doue sono sepolti tanti morti nel tempo delle pestilenze passate, iti nel luogo parimente a ciò da noi deputato, vogliono con le loro pie elemosine agiutar l'opra, c'habbiamo dissegnato di fare, ch'è di cingere quel Cemiterio di muro, perche sia difeso quel sacro luogo dall'ingresso de animali, e da ogni altra immonditia; & a questo effetto andará anco processionalmente ciafcano Paroco con il suo popolo sotto il Confalone il giorno seguente a quell'hora che li sarà più commoda, non solo a pigliar l'Indulgenza, ma anco a far l'oblatione all'vno e l'altro luogo, che per ciò sarà parecchiato.

Per tanto tutto il Clero secolare, e Regolare, di questa Città alla sodetta hora precifamente conuerrà in Duomo per la detta processione. Dall'Arciuecouato a 26. Maggio 1583.

RICORDO

Per la processione che si fa a San Sebastiano.

Carolus Cardinalis, & Archiepiscopus.

R Euer. Curato. Se vi raccorda, che Martedì alli 15. del presente hauerete da condurre il vostro popolo processionalmente cò la Croce e Confalone alla Chiesa di S. Sebastiano; e questa mattina gli ne darete auiso, effortandolo a far oblatione per la fabrica di quella Chiesa, ma lassarete però che i Sindici della Parochia vadino con il Sig. Vicario di Prouisione. Dall'Arciuecouato alli 13. d'Ottobre 1577.

Auvertenze per l'Oratione delle quaranta hore. 1577.

L A fantissima oratione ordinaria delle Quarant'hore, principiarà nella vostra Chiesa de S. N. la quale oratione farete con ogni diuotione, diligenza, caldezza, e con auvertenze delli ordini infra scritti, fatti da sua Signoria Illustrissima e Reuerendiss.

Carolus

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis Tituli Sancte Praxedis, Archiepiscopus.

L E Chiese nelle quali si metterà l'oratione, siano solamente di quelle, nelle quali si suole tenere il Santissimo Sacramento.

L'ordine d'essa si stabilisca, mettendosi in ciafcauna porta de Chiesa in Chiesa secondo il comodo delle strade.

E tal ordine non si muti poi mai senza espresso ordine nostro in scritto.

I prefetti delle porte si prenderanno cura ordinaria di questa Oratione. ciafcan nella sua Porta, oltre il prefetto speciale deputato da noi alla cura di tutte le orationi publiche; con vedere spesso, se le cose vanno ordinate, e congregare quei che sono deputati a ciò, per trattare seco, e prouedere a tutto quello che bisogna. I deputati alla cura di questa Oratione oltre il Prefetto della Porta, & oltre il Prefetto specialmente deputato all'Orationi publiche, faranno il Sindaco delli Parochi della porta, e tutti i Priori delle Scuole del Corpus Domini della porta, & i Parochi, quando faranno chiamati dal Prefetto della porta.

Mètre l'oratione ordinaria dura in quella porta, non se ne metta de straordinaria senza ordine nostro in scritto.

Per far questa Oratione, il Santissimo Sacramento si collochi sopra l'Altare maggiore, e fuori del Tabernacolo maggiore, con vno velo di sera che copri il Tabernacolo piccolo che ha dentro il Santissimo Sacramento: e sia tanto lungo, che faccia due ali dalle parti, cioè sin' alli duoi corni dell'Altare, vno dell'Euangelio, l'altro dell'Epistola.

Si ornì il luogo doue si mette, con religiosa politezza, non usando moschetti, ne altri ornamenti profani, ne razzi con historie, & imagini lasciuie, ò altrimenti profane.

E s'orni la Cappella solamente; e doue si possa commodamente, si facci oscura la detta Cappella, si che non habbi altro chiaro che de i lumi, come si acconciano i Sepolchri la settimana santa nelle Chiese Romane; per accompagnare il misterio dell'istituto di questa Oratione, e per eccitarfi più a diuotione.

Le candele ò cerei al più siano diece, almeno sei, di honesta grossezza: e vi siano anco lampadi, che nõ siano però più di dodeci ò tredici. Nella cappella, ò luogo doue sarà posto il Santissimo Sacramento, non intreranno dentro i cancelli i laici.

Mentre che il Santissimo Sacramento stà fuori, vi stiano assisteti di giorno duoi Chierici cò le cotte, vno de quali sia Diacono almeno, e di notte vno solo, almeno Subdiacono.

Proueggasi ad ogni modo, che le donne vi facciano oratione separate da gl'huomini, con tele, ò altri drappi, finche si pongano le asse.

S'appicchino tauolette in luogo commodo, doue siano scritte varie orationi appropriate a

varij bisogni che vengono, massime al flagello che ci trauglia di presente.

Nel mettere, e leuare dell'Oratione si suonino le campane: siaui vn Sacerdote cò'l piuiale, stola, e velo sopra le spalle: & insieme tutto il Clero di quella Chiesa, e Parochia se farà tale, cò le cotte.

E se questo clero non arriuisse almeno a otto persone cò i chierici, se ne inuitino d'altre Chiese ò Parochie secondo il bisogno, tanto che almeno vi sia il numero sudetto.

Vi siano anco i scolari del Santissimo Sacramento di quella Parochia, e tutta la vicinanza frequente.

E per questo quando si suonerà per mettere, ò leuare l'Oratione, subito tutte le botteghe di quella Parochia siano serrate, e restino chiuse per quello poco spatio, che durerà quella processione, e Litanie, come si dirà qui a basso.

Facciati processione, e si cantino le Litanie, e fue orationi, con le altre solite cerimonie.

E la processione si potrà fare ò dentro, ò fuori della Chiesa, secondo che sarà grãde essa Chiesa, e serà commodo di stendere la processione.

E si terrà l'ordine che segue.

Nel mettere l'oratione, il Sacerdote stando inginocchiato incensará tre volte il Santissimo Sacramento, prima che lo leui fuori del Tabernacolo maggiore: poi leuato fuori, si farà cò esso la processione, cantandosi l'Antifone appropriate.

Qual processione finita, si collocará esso Santissimo Sacramento alla vista del popolo: poi si canteranno le Letanie, Preci, & Orationi inginocchione.

Nel leuare la detta Oratione, primieramente si cantaranno le medeme Litanie, Preci, & Orationi: di poi finite, il Sacerdote inghenocchiato incensará come di sopra: dopò quale incensatione, si farà anco come di sopra la processione: e finita che sia, il detto Sacerdote benedirà il popolo con il tabernacolo minore, doue è il Santissimo Sacramento: dipoi lo riporrà al loco suo nel tabernacolo maggiore, e l'incensará come di sopra; & poi subito chiuderà il detto Tabernacolo maggiore.

Nelle Chiese doue sarà l'oratione, per quel spatio di tempo che si fa, non si celebri Messa, ò altri diuini officij, ma si satisfaccia alli obliighi che vi fossero, nelle Chiese vicine, ò altre a giudicio del Prefetto della porta.

Siano però eccettuate le Collegiate secolari, e regolari, doue si potrà dire le solite hore canoniche, e Messa carata: ma in luogo della Chiesa più lontano che si possi dall'Altare maggiore; e le Chiese de Monache, nelle quali si potrà dire vna, ò due Messe balle per le Monache. Il che si facci in hora di minore frequenza di popolo.

Vi sia sempre in Oratione buõ numero di persone, della Parochia specialmente, quando si fa nella Chiesa Parochiale, compartendosi tutte

le

le famiglie e persone di essa Parochia secondo l'hore: non assegnandosi però tempo di notte e donne; & a ciascuna hora si diano alcuni boti di campana, per dare auiso a quelli che hanno ad intrare a tale oratione.

L'oratione nõ cessi mai nè di giorno nè di notte, sia in qual si voglia Chiesa: e doue si vedesse, che non vi fosse modo di continuare così con frequenza di persone che faccino l'oratione, si tralasci quella Chiesa.

Ancora che la notte si faccia oratione, la Chiesa però non stia aperta, ma ciascuno picchi, e se gli apra: e potranno tuttauia andare ad orare, non solo quei che faranno nel compartito fatto, mà altri ancora.

Si proueggia anco che vi si faccino alcuna volta, secondo che vi si vedrà frequenza di popolo, pij & affettuosi ragionamenti, da persone deputate, & approuate da noi.

Questi ragionamenti siano breui, in modo che non eccedino vn quarto d'hora; e siano più tosto eccitamenti d'oratione, e come punti di meditatione, che in forma de sermoni, ne di prediche.

Comincisi l'oratione nella Chiesa seguente, vn' hora prima che finisca nella precedente, e duri in ciascuno luogo il tempo preciso solo delle Quarant'hore, e non più oltre, ancor che fosse bisogno leuarla, ò metterla di notte.

Non si mettino, ne lascino fuori bacili per riceuer elemosine; mà più tosto cassette con licenza nostra: delle quali ne terrà vna chiave il Curato, & vn'altra quei della Scuola del Corpus Domini; ò doue tali non siano, chi sarà deputato dal Prefetto della porta, e si spendano i danari come quì a basso.

Se sarà bisogno, si mandino fuori ne i confini soli di quella Parochia, persone atte, da essere elette dal Prefetto con participatione del Curato, e Priore della Scuola del Corpus Domini di essa Parochia: le quali persone raccolgano elemosine per fare le spese che bisogneranno, al giudicio de medemi: e ciò che auanzerà, si spendi pure per uso del Santissimo Sacramento in quella Chiesa con nostra licenza, ouero in foccorrer le Chiese della medema Parochia, ò porta, che non haueranno il modo di fare la spesa dell'Oratione.

Dat. Mediolani, ex ædibus Archiep. die 27. Junij, 1577.

AVVERTENZE

Per l'Oratione sine intermissione.

Vide infra, in septima parte, literas pastorales de instituto orationis vespertinae, & cetera quae sequuntur.

AVVERTENZE

Per la Benedictione delle case.

Vide in parte septima huius voluminis, literas

pastorales eo de genere: quas literas deinde sequitur ordo benedictionis adium.

AVVERTENZE

Per il Giubileo dell'Anno Santo.

Vide infra, in parte septima, literas pastorales de anno Iubilii, & cetera deinceps, quae ordine explicata sunt.

AVVERTENZE

Per hauer notitia del Stato del Clero.

Carolus Cardinalis Tit. S. Praxedis Archiepiscopus. 1573.

NON sia lecito ad alcuno Laico di qual si voglia età, stato, ò conditione, vestirsi in habito Ecclesiastico per portarlo ordinariamente, ò per qual si voglia occasione, anco di seruitio Ecclesiastico ordinario ò straordinario, se za nostra et pressa licenza in scritto.

Nissuno Laico come di sopra, passati due mesi sia admissò da alcuno Rettore di Chiesa, Sacerdote, Sacrestano, ò da altro a chi spetta a seruire alle Chiese, come in portar Croce, Ciloftri, suonar campane, e simil altro seruitio, Ecclesiastico, ò sia con habito Ecclesiastico, ò senza esso; se prima non sarà da noi, ò da chi hauerà di ciò facoltà da noi, approbato a quello, e ne elsi birà fede, e licenza in scritto: nel quale ordine però non sia compreso, chi per qualche vrgente bisogno seruisse accidentalmente in simili cose.

Nessuna persona Ecclesiastica secolare, etiam di qual si voglia ordine, grado, dignità, ò conditione che sia, passati due mesi si possa preuale-re di qual si voglia nostra licenza data da noi, ò da altro nostro ministro, ancora per lettere priuate a Vicarij foranei, ò all'istesse persone Ecclesiastiche, di celebrare Messa, ministrare qual si voglia Sacramento, assoluere da censure, ò peccati riseruari, predicare, star assente dalla Diocese, ò da suoi beneficij per causa di studio, ò per altri suoi negotij, esser promosso ad alcuno ordine, tener donne in casa, habitare in casa de secolari, ò cò secolari, ò tener seco altri, ò di qual si voglia altra licenza pertinente alla persona sua: ma s'intendono dopò detto termine di due mesi tutte reuocate.

E quelli che ne otterranno di nuouo, douerà no fra sei giorni dopò la data d'esse, esibire tal licenza al Prefetto, per poter far nota al suo libro, & ottenere da lui la sottoscrizione sopra d'essa licenza in questa forma, N. Praesentibus. E passati li sei giorni, la detta licenza, sin tanto che non sarà sottoscritta come di sopra, sia, e s'intenda esser nulla, e di niun valore, e per tale sia hauuta da ogni persona a chi sia esibita, e si proceda con chi l'harà ottenuta, come se non gli fosse stata concessa.

Habito Ecclesiastico non si vesta senza licenza.

Laici non s'ammettano a funzioni Ecclesiastiche senza licenza.

Varie licenze de gli Ecclesiastici reuocate, come s'ottengono di nuouo.

Il medesimo diciamo nelle licenze a Laici per pigliar l'habito, ò alcun seruitio Ecclesiastico. Eccettuamo però in questa ordinatione, le licenze che si fanno da nostri Vicarij, etiam foranei, & anco da noi quì per assentie, & altre cose momentanee, che nõ durino più di dieci giorni.

Ogni persona Ecclesiastica come di sopra, habitate nella Città, e suoi corpi santi, che mutarà casa, ancorche sia nella medesima parochia, ne dia però sei giorni auanti che parta, notitia al Rettore della cura, & al Sindico della porta; & andando in altra Parochia, similmente fra sei giorni dopò che harà pigliata nuoua habitatione, ne dia notitia al Curato, e Sindico del luogo, doue andarà ad habitare, e ne dia anco particolar notitia nel medesimo termine al suddetto Prefetto.

Questa medema notitia al Sindico della sua Porta, & al Prefetto come di sopra; sia tenuto di dar il Curato, nella cui parochia mutarà casa, ò da essa si partirà alcuno del Clero sudetto; e quello doue andarà ad habitare come di sopra, fra termine di sei giorni dopò la notitia, che harà ò dal medemo che mutarà habitatione, ò in qual altro si voglia modo della loro partita, ò nuoua habitatione rispettiuamente come di sopra.

Simil notitia diano al Prefetto come di sopra, nel medesimo termine li Sindici delle Porte, nelle qual muteranno casa, ò di doue si partirà no, e doue andaranno ad habitare rispettiuamente questi tali come di sopra.

Et in tutti i casi sudetti si douerà dare detta notitia, non solo per quelli che haranno domicilio fermo in quella parochia, ò porta; ma anco di quelli che ancor che siano forastieri, haranno fatto dimora più d'otto di continui in quella parochia, ò porta.

L'istesso nel mutar il seruitio delle Chiese alli quali sono ascritti. Nissuno muti, ò lasci in tutto ò in parte il seruitio della Chiesa, alla quale sarà stato ascritto per interuenire in essa alli diuini officij, ò Messe grandi, e Vesperi, ò essercitij di funzioni di suoi ordini.

Ne lasci, pigli, ò muti Cappelle nõ titolari, ouero qual si voglia obligo di celebrare Messa, se non ne harà data notitia otto giorni innanzi al Rettore, ò Prefetto della Chiesa doue celebrerà, alla quale era stato ascritto, & al Rettore, ò Prefetto della Chiesa, alla quale harà hauuto licenza di transferirsi, & al Rettore di quella, doue vorrà pigliar Cappelle come di sopra, ò nuouo obligo di celebrare, & ottenutane da noi la licenza in scritto, sottoscritta anco dal Prefetto come di sopra.

Li Rettori delle Chiese parimente, dal seruitio delle quali alcun Cappellano come di sopra, ò altrimenti ascritto partirà, ouero doue vorrà pigliare, ouero harà pigliato nuouo obligo di Messe come di sopra, ò doue sarà stato ascritto, ne dia notitia in termine di tre giorni al detto Prefetto.

Chi ottiene qualche nuouo Chi lascierà, ò otterrà alcun beneficio di qual si

wglia forte, ancorche per translatione d'vn beneficio ne dia notitia ad vn' altro, ne dia notitia similmente nota vsupra. al sopradetto Prefetto fra sei giorni dopò che harà preso il possesso; si come fra il medesimo tempo darà all'istesso Prefetto il nome del Notaro, che sarà rogato di queste resignationi ò prouisioni.

Simile notitia dia fra vn mese al sudetto Prefetto, il Rettore di quella Chiesa, & il Sindico di quella porta, nella quale esso harà ottenuto il beneficio, ò lasciato l'altro; e se il beneficio che lassarà, ò otterrà, harà Chiesa separata dall'altra Chiesa, ne dia nota il Rettore della Chiesa curata, ne confini della quale sarà il beneficio.

Pigliando alcuno l'habito Ecclesiastico cò nostra Parimente chi licenza, ò veramente riceuendo la prima ton- ottienel'habito sura, ò qual si voglia ordine Ecclesiastico, simil Ecclesiastico. mente ne darà notitia al sopradetto Prefetto, dandoli il giorno, Mese, & Anno, & a qual titolo sarà stato ordinato.

E se fosse stato ordinato da altro che da noi, cò che dimissoria, ò licenza, e questo fra sei giorni dopò che l'harà pigliato; & ordinandosi alcuno fuori della Prouincia, faccia dopò che sarà tornato a Milano, ò nella Diocese la medesima notificatione fra il medemo termine; e presenti le lettere testimoniali dell'ordine riceuuto in mano del detto Prefetto; il quale non le admetta prima che siano state viste, & approbate dal Vicario Generale.

Altramente non sia admissò in qual si voglia Chiesa alla funzione di quell'ordine che harà preso, ne ad altro ministerio ò seruitio Ecclesiastico, tra tanto che dal predetto Prefetto si faccia fede che habbia sodisfatto.

Nissuno abbandoni, ò muti le lezioni publiche, Non mutino, ò priuate, scuole della Dottrina Christiana, e lascino lezioni, maestri di lettere, ò di canto, ò congregazioni, & scuole, congregazioni simili, alli quali sia stato ascritto da noi, senza licenza nostra in scritto, e sottoscritta dal sudetto Prefetto come di sopra.

Morendo alcuno Ecclesiastico come di sopra, si Si dia notitia dia simile notitia dal Curato doue egli sarà morto, al Sindico, e da quello doue hauerà il domicilio vltimamente; & hauendo beneficio, da quello sotto la cui parochia haueua beneficio, a ciascun Sindico della porta; ò se il beneficio sarà in Chiesa collegiata, al Rettore d'essa collegiata, & essi Sindici, e Rettore al Prefetto fra termine di sei giorni dopò la notitia.

Questa medesima notitia si dia nel sudetto modo, quãdo alcuno del Clero come di sopra, s'infermasse, e che per l'infermità luga, ò per qualche accidente di sordità, mancamento di vista, debilitatione di membri, ò altri simili, restasse ro impediti, ò fosse bisognueole di sospendergli dal seruitio delle loro Chiese.

Et quando ciò occorresse ad alcuno degli Curati, ò Rettori, il Curato, ò Rettore più vicino sia quello, che ne dia notitia nel modo sudetto.

Tutte

Tutte le notificazioni sudette si diano da chi si spetta in scritto.

Rettori, e Sindici Li Rettori delle Chiese Parochiali, e Sindici delle porte, habbino sempre espresso di loro l'Indice, ciascun del suo Clero; cioè il Curato di quelli Ecclesiastici che habitano sotto la sua Parochia; Il Sindaco di tutti quelli della sua porta; Il prefetto d'ogni Chiesa, di tutti quelli che sono beneficiati ò ascritti in essa, aggiungendo, leuando, e mutando di mano in mano, secondo che occorrerà farsi alterationi necessarie, ò con ordine nostro.

gli ordini sopra Tutti gli ordini sopradetti si offeruino anco dal Clero della nostra Diocesi, eccetto però doue si nomina li Sindici, e Porte, là s'intenda il Vicario foraneo, e suo Vicario; e doue quelli della Città deouono fra sei giorni dare le notificazioni, quelli della Diocesi la diano fra dieci giorni, e quelle che vanno al prefetto, fra venti giorni.

AVVERTENZE Per far il stato dell'anime.

*Carolus Cardinalis Tituli Sanctae Praxedis
Archiepiscopus. 1574.*

HABBIAMO più volte, e nelli Concilij Prouinciali, & in altre prouisioni ordinate, che ciascun Curato douesse fra certo termine fare il stato di tutte le sue anime; e trouando che molti hanno pretermesso di farlo, ouero non l'hanno fatto secondo il bisogno, ne uolendo che si differisca più oltre cosa tanto importante, senza la quale, oltre a gli altri inconuenienti, possiamo poco assicurarci di sapere quali siano cresimati, ò nò, e quelli che nella Pasqua si siano confessati & comunicati, ò nò, e quali siano peruenuti, ò nò, all'età e cognitio ne nella quale siano habili a detti Sacramenti; di nuouo auisiamo à tutti li Curati della Città e Diocesi, che rimossa ogni escusatione e pretesto, ò habbino fatto e consegnato detto stato altre volte, ò nò, l'habbino da ridurre nettamente in scritto di presente con l'ordine e modo che sarà qui a basso, facendone due copie; vna che ritenghino presso di loro, l'altra presentino al più tardo prima della festa dell'Ascensione prossima, quelli della Città in mano nostra, ò del nostro Cancelliere Archiepiscopale, e quelli della Diocesi in mano del Vicario foraneo; il qual Vicario la consegna poi a noi, ò nostro Cancelliere come di sopra, innanti la festa del Corpus Domini.

Esta medema descrizione & esibitione di copia facci ogni anno ciascun Curato, come di sopra, dal giorno di S. Martino fino al principio di Quaresima, e tutto ciò sotto pene arbitrio nostro, d'applicarsi a luoghi pij: nelle quali pene incorreranno anche quelli che dopo il sodetto tempo visitati da Visitatori no-

stri generali, ò anco dalli Vicarij foranei, saranno trouati non hauere presso di se il libro del stato sodetto, ò non hauerlo in quella forma, che se gli ordina.

Lasciamo però in facoltà di ciascun Curato, di seruirsi del libro di questo stato primo che darà hora, per duoi ò tre altri anni auenire, hauendo lasciato nel libro suo, e nella copia data à noi spatio tale tra la descrizione di vna famiglia all'altra, che vi si possano descriuere tutte quelle mutationi, che trouarà esser fatte d'anno in anno in quella casa ò famiglia: Con che ogni anno nel sodetto tempo habbia realmente riconosciuto cò diligentia di nuouo il stato delle sue anime, & aggiunto al suo libro, & anche esibito a noi la nota di quelle mutationi che faranno fatte, per aggiogersi alla copia del stato, che ci hauerà prima presentato.

Ma in tal caso a questo effetto tenghi vn'altro libretto particolare, che sia come giornale, sopra del quale scriua come qui a basso, le mutationi occorrenti alla giornata, cioè.

In vna parte tutti quelli che nasceranno frà l'anno.

In vn'altra parte quelli che sopraueniranno frà l'anno ad habitare nella parochia.

In vn'altra tutti quelli che si faranno partiti della Parochia, per non habitare più iui.

In vn'altra tutti quelli che alla giornata moriranno.

In vn'altra tutti quelli che faranno venuti la prima volta alla comunione.

In vn'altra tutti quelli che faranno stati dopò Chresimati.

In vn'altra tutti quelli che faranno poi peruenuti all'età delli dieci anni.

Con questo libretto potrà più facilmente ogn'anno al tempo detto di sopra fare nuoua recognitione di tutte le sue anime: nella quale scoprendo altre mutationi fatte in esso stato, più di quelle che hauerà notato al giornale, douerà subito aggiungerne nota in esso giornale, poi riportare ogni cosa nel libro del suo stato e quinternetto alfabetico, e poi mandarè l'istesso giornale a noi, per riportarlo nella copia del stato che sarà presso a noi, senza che esso faccia nuoua fatica d'altra scrittura da darci per questo conto.

Le auuertenze che douerà hauere ciascun Curato nel descriuere detto stato, faranno queste.

Che scriua distintamente le case della sua Parochia, se è nella Città, ò in terra grossa, a contrada per contrada; ò se le contrade non hanno nome, a quartiere per quartiere, distinguendo esso Curato la Parochia in tanti quartieri ò parte, con assegnare ad ogni quartiere ò parte, il suo nome: le altre case poi scriuerà distintamente a terra per terra, ò membro nel quale sono, ò a cassina per cassina, nella quale sono comprese, secondo li suoi nomi.

Che doue habitano molti pisonanti in vna medesima casa, scriua ciascuno d'essi, che sia capo di

di famiglia, con la sua famiglia, distinto da gli altri, pur nella medesima casa.

Che descriua ciascuno sotto la casa e luogo doue habita lui stesso, e non doue habita il padre, madre, ò altri da chi dipenda, ancor che sia nella sua Parochia; e se habita fuor della Parochia sua, lasci che lo scriua quel Parocho sotto la cui parochia habita.

Che se bene si dice qui a basso, che in far questo stato habbi a mettere l'età di quelli che si descriueranno, basterà però a intender le età delli adulti, come potranno cò di grosso, senza altra sottile inuestigatione; ma si bene vfar diligentia in sapere le età delli putri, per esser auuertiti di quelli che di tempo in tempo perueranno all'età, & altre habilita delle còfessionni, comunione, & anche della Cresima, rispetto à gli ordini nostri.

Che a quelli, che faranno da comunione scriua per scontro nel margine. Co.

A quelli che faranno Cresimati. Ch.

A quelli che faranno Cresimati, e da Comunione. Co. Ch.

A quelli che moriranno faccia vna ✝

A quelli che passaranno, ò toccheranno delli dieci anni, noterà nel margine vn X. che gli farà segno per sapere, quali secondo l'ordine dato da noi, douerà ogni anno presentare le fedi di essersi confessati, quando non si confessino dal Curato proprio; e questo medesimo segno, rispetto all'vso c'habbiamo noi di non cresimare quelli, che non arriua ancora a toccare di dieci anni, seruirà per raccogliere presto quali esso douerà far venire alla Chresima, quando si ministrerà questo Sacramento, e massime in quella Parochia, ò doue quelli di quella parochia siano auisati per venire a riceverlo.

E starà auuertito di aggiungere di mano in mano questo X. a tutti quelli, che nò hauendo prima, arriuaranno a quella età di tempo in tempo; si come douerà anche aggiungere il Ch. a quelli che di tempo in tempo riceueranno la Chresima, & a quelli che verranno la prima volta alla comunione il Co. Ne mai leuarà lo X. fin tanto che non faranno comunicati, & anche Chresimati; e questo farà nò solo nel libro del stato, ma anche nel detto quinternetto.

Et accioche possi il Curato più facilmente far scòtro di quelli, che si faranno confessati e comunicati, ò nò, e medesimamente delli Cresimati, tenerà vn'estratto per Alfabetto dal libro del stato sodetto, scriuendo solamente il nome e cognome di ciascuno; e quando vi fosse più nomi e cognomi còformi, scriuerà il nome del padre di questi còformi, ò la casa doue habitano, per discernarli l'vno dall'altro: col quale estratto potrà poi scontrare quelli che esso hauerà confessato nella Quaresima, ò che nel tempo Paschale gli portarono le fedi delle còfessionni fatte da altri confessori approuati da noi, e li bolettini che li faranno stati presentati nella comunione, come più amplamente

dell'vno e l'altro capo si è detto nelle auuertenze della confessione e comunione, e parimente i bolettini di quelli che alla giornata haueranno riceuto il Sacramento della Chresima, quali bolettini nel tempo della Chresima, ò poco dopò, gli faranno consegnati per ordine nostro.

Auertisca parimente che conforme alli ordini al tre volte dati da noi, non si dia fuori ad altra persona nota di detto stato, ne quinternetto; il che si offerui anche dal nostro Cancelliere sotto la medesima pena.

Descriua adunque con queste auuertenze per ordine tutte le persone di ciascuna famiglia, specificando l'età, l'arte, ò professione di ciascuno di loro, e come sia di quella famiglia, cioè se sia figliuolo, fratello, seruo, ò altro, facendo mentione di tutti con questo ordine, cioè.

Prima descriua di chi sia la casa, & in che loco. Il nome del padre di famiglia.

Della moglie.

Delli figliuoli.

Delli Abiadeghi.

Delli fratelli del padre di famiglia, quando habitino insieme, e sono vna medesima famiglia, & in tal caso anco.

Della moglie de i fratelli.

Delli figliuoli de i fratelli.

Delli Abiadeghi delli fratelli del padre di famiglia.

Delli seruitori, e seruenti.

De alcuni altri che habitassero seco a dozzena, ò per altro modo.

La forma della scrittura douerà riuscire in questo modo, cioè per essempio.

Nella contrada del Maino

Ouero, nella Cassina del pero

Ouero, nel luogo de Bruchi

Nella casa di M. Francesco delli Amici habita
Co. Ch. Gio. Antonio di Piatti d'anni 50. Barbiero,

Co. Ch. Margarita sua moglie d'anni 25.

Co. Francesco suo figliuolo d'anni 22. Sartore.

Co. Antonia sua figliuola d'anni 18.

Co. Ch. Georgio fratello di Gio. Antonio sodetto d'anni 40. lignamaro.

Co. Ch. Franceschina sua figliuola d'anni 30.

Ch. Co. Baldfare suo figliuolo d'anni 12.

X. Ch. Anna sua figliuola d'anni 10.

Dionisio Abiadegho di Gio. Anto. anni 7.

Catherina Abiadegha vsupra anni 4.

Camillo Abiadegho di Georgio anni 6.

Bianca Abiadegha vsupra anni 3.

X. Co. Pietro di Porri anni 40. Seruo.

Co. Ch. Hellena di ruggieri anni 46. seruente.

X. Co. Bernardina di scappi anni 25. balia.

Si lascia al Curato di tener quella via che gli parerà meglio, per hauere cognitione vera di questo stato, pur che lo descriua, e consegnasse complitamente nel modo, e tempo soprascritto: e non è dubbio alcuno, che quelli ch'attendono col zelo e diligenza che deouono alla cura delle

le sue anime, non trouaranno impedimento re-
leuare in hauere certa e precisa cognitione del-
le sue anime per farne questa descriptione; la
quale quando bene non se gli ordinasse di da-
re nelle mani nostre, pur conoscono, che gli è
necessaria per fare bene il suo officio nel go-
uerno di esse anime: onde l'istesso zelo & car-
rità verso il suo popolo gli aprirà molti mo-
di di essequire questo ordine nostro: tuttauia
per dirgliene alcuno.

Potrà andare a casa per casa da se, o chiama-
do seco qualche huomo pio che sia vecchio
nella parochia, e di buona conscientia.

Potrà anche in casa sua informarsi da diuerse
persone delle famiglie, & anime sodette, facen-
done lista, poi con la lista in mano andare inue-
stigando di trouarne il conto.

Potrà quando è per confessare, prima che ascol-
ti le confessioni, farsi dare dalli capi di fameglia
nota distinta di tutta la fameglia sua.

E doue trouarà alcuno renitente, douerà farlo
capace di quato importi questo al buon gouer-
no spirituale di tutti loro, & in ogni caso da al-
tri hauer quel lume, che non potrà hauere da
quel medesimo; come dalli vicini, da quelli
che habitano nel medemo stallo, o casa, dalli
patroni delle case doue habitano a fitto, da li
figliuoli, da li serui, & in somma da chi farà
meglio disposto di dargli questa informa-
tione.

Instruttione à i Vicarij Foranei.

Carolus Cardinalis Tit. S. Praxedis
Archiepiscopus.

Quei c'hanno
beneficio Eccl.
faccino la pro-
fessione della
fede.

Chi hà Chieri-
cato, o cura d'a-
nime, manteng-
hino vn Chie-
rico.

FARETE far in mano vostra la professione
della fede secondo la forma della Bolla di Pa-
pa Pio Quarto, a tutti quelli del vostro Vica-
riato, i quali hauendo beneficio Ecclesiastico
di qual si voglia sorte, ouero essendo in ordine
facto, non l'hanno fatta nel Sinodo nostro pas-
sato Diocesano, o per non esserui trouati, o
per qual si voglia altra causa.

Astringerete tutti quelli quali hanno chierica-
to, per quanto comporta l'entrata di esso Chie-
ricato, mantenghino vn Chierico che di conti-
nuo vadi in habito lungo, e decente, e serua al-
la Parochiale, dentro i confini della quale sarà
il Chiericato; e questo Chierico si mantenghi
sempre, oltre il Chierico che habbiamo com-
mandato in diuerse Parochie che sia mantenu-
to a spese del proprio Rettore; & doue sarà
Chiericato così tenue, che non basti per se alla
suddetta manutentione, fate che per il resto il
Rettore aiuti, mentre non sia di quelli Rettori,
i quali sono stati grauati da noi a mantenerne
vno a spese loro.

E se di quà a due mesi prossimi non haueràno,
così li Rettori da noi comandati di questo, co-
me li detti possessori di Chiericati, prouisto de
detti Chierici, trouateli voi, e pagateli dell'en-

trate de detti Rettori rispettuamente, e delli
detti chiericati; i redditi de quali farete seque-
strar di presente, per valerui di quel tanto che
sarà bisogno per il mantenimento d'essi Chie-
rici.

In quelli luoghi poi, oue per non esser Chieri-
cato alcuno, e per esser pouerissime le Paro-
chie, non si potrà far questa prouisione, alme-
no come si è ordinato nelle nostre instruttio-
ni generali, siano in ogni Parochiale alcune ve-
sticciuole, e cotte da Chierici, le quali si vesta-
no quei figliuoli che seruiranno alle Messè, &
a gli altri diuini officij.

E perche vna delle principal cose, nelle quali de-
sideriamo d'esser aiutati da voi, e da tutti li Cu-
rati, è questa, in procurare che si allieui buon
numero de Chierici bene instrutti nelle disci-
pline Ecclesiastiche, e santi costumi, i quali col
tempo habbiano da essere vtili instrumenti di
Dio nella restauratione spirituale di questa no-
stra Chiesa di Milano; incarichiamo perciò grã-
demente voi e ciascun Curato, ch'ogniuno nel
la sua Parochia studij di introdurre maggior
numero de putti che potrà, nella professione
ecclesiastica; hauedo mira ad eleggere per que-
sto quei figliuoli, che vedranno per l'indole
sua, e per la educatione, di maggior speranza;
e se tra questi saranno molti de poueri, tanto
più ci farà caro.

E se bene alcuna volta trouarete i padri reni-
tenti, o poco disposti a questo, che i suoi figli-
uoli s'allevino in questa vocatione, hauendo
loro maggior inclinatione di darli qualche ar-
te per interesse temporale; non mancarete voi
di essortarueli con molte ragioni che vi soue-
neranno facilmente, & inuitarli anco cò la spe-
ranza, che quando loro saranno incaminati vn
poco innanzi, saranno riceuuti, & educati cò pa-
terna carità nel Seminario nostro di Milano.
Per il qual fine ciascuno di voi Curati studia-
rà alleuare questi figliuoli ne i ministerij del-
la Chiesa, insegnandoli a seruire alle Messè, &
altri diuini officij cò ogni riueranza e diuotio-
ne; ne perdonarete a fatica alcuna della perso-
na vostra medema, per insegnarli non solo a
ben leggere e scriuere, ma per introdurli anco
ne i principij della grammatica, & altre buone
lettere; massime in quei luoghi, oue non saran-
no maestri publici che possano far questo offi-
cio così bene come voi, o forse non voranno
farlo per la pouertà d'essi figliuoli.

Sopra tutto poi procurarete, che con la età cre-
schi in loro la modestia e bontà de costumi
come conuiene, particolarmente in quelli che
caminano in questa vocatione ecclesiastica.

E perche intendiate quanto questa cosa ci sia a
cuore; comandiamo a tutti li Curati, che fra
tre mesi ci mandino in scritto il nome, cogno-
me, età, & altre conditioni di quei putti, che
nelle loro Parochie haueranno cominciato ad
incaminar in questa via; e di poi almeno di sei
in sei mesi ci auisino cò sue lettere, di quelli che
di

Si allevino mol-
ti Chierici per
seruitio della
Diocesi.

Ecclesiastici si
confessino da i
confessori depu-
rati.

Sacerdoti si co-
fessino spesso.

di più haueranno pur introdotti in questa vo-
catione, & insieme del progresso che tuttauia
faranno, e nelle lettere e ne i costumi; stando
auertiti, che come prima alcuni haueranno
erà a sufficienza per farsi Chierici, li mandino,
o conducino essi a Milano nelle quattro tem-
pora, perche li diamo la prima tonsura, & hab-
biamo occasione di veder il frutto delle loro
fatiche & industria; Dopo che questi hauer-
anno hauuta la prima tonsura, faranno i Cura-
ti ogni diligenza che li padri li mantenghino
in habito clericale decente, sino al tempo che
saranno posti nel Seminario sotto alla nostra
particular cura; Nelle quali cose tutte voi co-
me Vicario nostro, riscaldarete continuamente
i Curati, & vsarete quella diligenza che ci
promettiamo dalla sollicitudine e pietà vostra.
E conuenientissimo, che tutti quelli che in qual si
voglia modo caminano nella vocatione eccle-
siastica, poiche essi hanno da esser giudici del-
le conscienze d'altri, e come guide loro nella
vita spirituale, essi anco purghino le conscien-
ze proprie col mezo della confessione sotto il
giudicio e ministerio di persone probatissime,
e nella scienza, e ne i costumi.

Però saranno descritti nelle annessè ordinationi
particolari per il vostro Vicariato quei Sacer-
doti, i quali soli per la cognitione che ne hab-
biamo, si sono approvati da noi in quella Pie-
ue per vdir le confessioni de altri Sacerdoti, e
Chierici.

Resta che voi ne diate notitia al Clero di que-
sta Pieue, & in nome nostro comandiate, che
nessun altro fuor che li descritti, s'impacci in
questo officio; e ciascuno si elegga fra questi
quello che giudicherà più a proposito per be-
neficio della sua anima; concediamo però che
se alcuno si trouarà hauer da celebrare, e non
hauer all'hora tempo, o commodità di ricor-
rere ad alcuno di questi approvati da noi per
questo officio, possa confessarsi a qual si vo-
glia altro Sacerdote Curato, o altrimenti ad-
messo alle confessioni da noi, & essi vdir la sua
confessione: ma ben li aduertirete tutti per par-
te nostra, che non abusino questa facultà che li
concediamo.

Di più perche non occorra il scandalo, che hab-
biamo inteso d'alcuni con molta nostra mole-
stia, che celebrando spesso volte, sono negligen-
tissimi nel frequentar la santa confessione, li es-
sortarete in nome nostro con ogni efficacia,
che per le viscere di Giesù Christo vogliano
spesso considerare, quanta purità di conscien-
za ricerca l'altezza del misterio che hanno a
trattare, e la dignità dell'Hostia che offerisco-
no nella santa Messa; e per questo siano stu-
diosissimi di mondarli bene con la sacra con-
fessione, prima che si presentino alla sacratissi-
ma mensa dell'Altare; e li ricordarete che
ogni tre mesi ciascuno di essi vi dia fede in scri-
ptis di alcuno delli sudetti approvati, che esso
sia confessato da lui quel trimestre, almeno o-

gni settimana come ricorda il Concilio nostro
Prouinciale, se la conscienza di qualche pecca-
to mortale non lo hauerà necessitato, o il desi-
derio di caminar innanzi nella via spirituale, e
la debita riuerenza a quel tremendo misterio,
non l'hauerà persuaso a farlo più spesso.

E voi mandarete quelle fedi in mano nostra, a
ciò noi habbiamo cagione di còsolarci nel pro-
fitto di questo nostro ricordo.

Auertirete anco i Sacerdoti, che si castigheràno
seuerissimamente, se essendo sani, si confesserà-
no e reconciliaranno in altro modo, che stado
inginocchiati.

Se vi constarà, o farà significato, che alcun Sacer-
dote, o costituito in ordine sacro, o semplice
Chierico, che habbia beneficio di qual si vo-
glia sorte, vadi in habito laicale; fatene pri-
ma processo informatiuo, e mandatelo a noi;
e poi se esso personalmente sarà nel vostro Vi-
cariato, fate a lui commandamento, che in ter-
mine di tre giorni comparisca personalmente
auati il nostro Vicario generale, a vederli pri-
uar del beneficio se pur ne hauerà, & non ne
hauendo, a vederli punir legitimamente.

Come vedrete, o vi constarà per altro modo legiti-
mamente, che alcun Prete, o sia Chierico del vo-
stro Vicariato habbia portato o porti camiscia
con latuche, o al collo, o alle maniche, o calze
gonfie, o borfate, o saio, o sottana che non arri-
ui almeno a meza gamba, o cappello aguzzo,
il qual s'intenda prohibito per sempre, & an-
che non aguzzo fuori di occasione ragioneuo-
le, o ornamento di veluto, o di altra seta sopra
qual si voglia sorte di veste; fateli voi subito
vn precetto in scritto, o a bocca presente vn te-
stimonio almeno, che in termine di due gior-
ni vi habbi portato quella camiscia, o altra co-
sa prohibita come di sopra, sotto pena, oltre la
perdita di esse robbe, di altra graue ad arbitrio
nostro; Delli quali danni e pene tutte assegni-
mo vn quarto alli delatori, & il resto alla scuo-
la del Corpus Domini di quel luogo, o Paro-
chia, nella quale habitarà quel Prete, o Chieri-
co, o beneficiato che contrauenirà come di so-
pra; ouero ad ornamento di quella Chiesa me-
dema ad arbitrio vostro.

All'essecutione delle quali pene, procederete
etiam con farne fare le pignorationi, se sarà bi-
sogno.

Fate diligenza per saper se nel vostro Vicariato
sono Sacerdoti, & altri costituiti in ordini sa-
cro, che contra gli ordini dati nel Concilio no-
stro Prouinciale, lascino habitare nelle case lo-
ro Ecclesiastiche, donne di qual si voglia sorte,
& età, etiam che siano madri, e sorelle loro, o
che habitino essi in casa de laici, ancorche pa-
terne essendoci donne; o che habbino affitta-
te in tutto, o in parte le case della Chiesa,
senza licenza nostra, o del nostro Vicario ge-
nerale, data, o rinouata in scriptis dopò la
celebratione del Sinodo nostro Diocesa-
no.

X x x

E di

Prou. r. tit. que-
pert. ad celeb.
Missæ. S. vt quò
puriores. p. 9.

Eccles. che non
vanno in habi-
to, si notificchi-
no.

Pena de gli Ec-
cles. che non por-
tano l'habito
decente.

Si dia notitia
de gli eccle. che
habitano infie-
me con i laici.
Prou. r. tit. de
clerical. x. d. ib.
pag. 19.

E di quelli che trouarete esser incorsi in questa disobediencia, ne darete auiso a noi prima che passi il mese di Genaro prossimo; come farete ancora, se farà alcuno che desidero licenza per qualch'vna delle sodette cose, e presupponghi hauer causa per la quale ragioneuolmente ci possiamo mouere a concedergliela, dandocene relatione nel tempo sudetto, con intiera informatione delle persone, dell'età, & altre circòstanze, affinche possiamo noi più sicuramente deliberare quel che farà più ispediente.

Descrissioni di Li Rettori descruano sopra vna tauoletta tutti gli officij, & annuali, & altra celebratione di Messe, che per obligo de legati, ò per qual si voglia sorte di lassiti, ò de instrumeti, ò di consuetudine si deue far nelle Chiese loro a tempo, ò in perpetuo; & dichiarino, se l'obligo è di Messa quotidiana, ò di certi giorni della settimana, ò del mese.

Prou. r. tit. de officior. Sacriste pag. 28. §. Habeat.

Et oltre il tenere essi vna copia nella Sacristia sua conforme al decreto del Concilio nostro Prouinciale, ne consegnino due copie a voi fra vn mese, delle quali vna mandarete a noi subitro, e l'altra tenerete presso di voi.

Et astringerete ogni vno che farà tenuto, alla satisfactione delle Messe, annuali, ò altri officij, distributione d'elemosine, e simili, conforme al obligo.

E se qualch'vno si lamentasse di non poter soddisfare a questi oblighi per la tenuità dell'entrata, e perciò ne dimandi diminutione, dite che in questo mezzo adempisca effettivamente quanto è tenuto, ma che metta in scritto vna esposizione della diminutione che desiderarebbe, e la dia a voi, insieme con due copie autentiche, vna della fondatione, ò institutione, ò legato, ò lassito, e l'altra de tutti li beni, redditi, & entrate, accioche da queste possiamo veder l'obligo e la mente de Testatori, e la necessitá di riduzione.

Voi haute che hauerete le dette copie, v'informate secretamente, se hauendo quella cappella, ò legato, ò lassito, beni immobili assegnati per satisfactione dell'obligo, saranno descritti tutti puntalmente quei beni, la qualità di essi, e la entrata che se ne vuole cauare ogni anno.

E per cappelle, ò legati, ò lassiti, che non hanno simili beni immobili, ma entrata di danari, ò altra sorte de frutti, farete la medema diligenza, affinche possiate sapere, se veramente haueranno esibito la quantità e qualità dell'entrata; perche noi, se vederemo causa ragioneuole di riduzione, non mancaremo di farla, seruata la forma del Concilio Tridétino, dopò che haueremo hauuta la vostra relatione.

Paramenti di Chiesa si benedicano.

Non si mettano in opera touaglie da altari, camispianete, ne altre simil cose di Chiesa; se prima non saranno benedette secondo l'istituto di Santa Chiesa, da noi, ò da chi hauerà questa facultá in Milano, ò nella Diocese.

Non sia più nissuno Sacerdote, che si caui la Pianeta, prima che habbi finito del tutto l'Euangelio, che si dice nel fine della Messa.

Non si caui la pianeta fin dopò l'Euangelio di S. Giouanni. Corte siano cò le maniche larghe.

Per tutto il mese di Genaro prossimo siano fatte alle cotte le maniche larghe in bocca, almeno due braccia di giro; ma se faran più larghe, farà anco tanto più conuenueole; e di longhezza almeno arriuno al nodo della mano.

Passato detto termine, tutte le cotte che non faranno accomodate a questo modo siano da voi leuate senza remissione alli patroni di esse, e donate a qualche Chiesa pouera.

Quei Sacerdoti, ò Chierici, che interueniranno a officij diuini, ò siano di feste, ò di morti, di qual si voglia sorte, senza chierica manifesta, ò con habito indecente, ò senza cotta, ò con le labre coperte dalla barba, contra il Decreto del Concilio nostro Prouinciale, non partecipino della limosina, ò altro emolumento, che gli si douerebbe per quel officio; ma si dispensi subito senza remissione e senza dilatione da voi, & in vostra assenza dal Curato doue si farà l'officio, gli altri Sacerdoti e Chierici, che vi saranno interuenuti con habito conueniente.

Chi non è vestito alla forma non sia parte di elemosina ne diu. off. Prouin. r. tit. de cler. vest. p. 18.

Ne i funerali non si vsino altri pallij communi, che vno deputato per questo effetto dal Curato, il quale sia de i più vili che habbia nella sua Chiesa, e se vsi a poueri e ricchi, a nobili & ignobili indistintamete, fin tato che dalli comuni, ò dalle vicinanze, ò da altri farà fatta prouisione de pallij noui, quali si vsino gratis secondo che ordina il Concilio nostro Prouinciale.

Pallij de morti.

E se questa prouisione non sarà fatta fra quattro mesi, ci darete auiso de i luoghi, ne i quali sarà stata questa negligenza.

Prouin. r. tit. de funer. §. Dent operam. p. 35.

In tutti gli officij da morto si dicano per ogni modo tutti tre li notturni.

officij de morti

Nessuno Curato si parta fuori della sua cura per starne assente la notte per qual si voglia occasione, senza licenza vostra in scritto; ne voi gliela darete mai per giorno di festa, ne quando sapesti che hauessero nelle loro Parochie infermi pericolosi della vita, ne per quelli giorni, nelli quali il nostro Concilio Prouinciale proibisce precisamente l'assentarsi dalla cura, ne per andar fuori della Diocese, ne senza causa ragioneuole, ne per più di tre giorni: perche se haueranno necessitá di più lungo tempo, la potranno dimandar a noi per se stessi, ò per mezzo vostro.

Curati come non siano absentati dalla lor cura

E voi ogni tre mesi scriuerete a noi, a chi hauerete concesso tali licenze, e quante volte: e chi contrauenirà, sia punito in scudi duoi per ogni volta.

Prou. r. tit. que pert. ad sac. pg. §. Caueant curati. pag. 11.

Tutte le volte che li Curati vengono a Milano, si presentino innanzi di noi, ò del nostro Vicario generale; e quando l'vn e l'altro di noi fusse impedito, vadino all'Archidiacono del Duomo, ò Prè Girolamo Rabbia Ordinario, deputati da noi a questo effetto; accio possiamo intendere

curati venendo a Milano si presentino.

intendere; come procedono le cose delle loro cure; si come anco habbiamo ordinato nelle istruzioni nostre generali: il che tanto più douerete fare voi per esser nostro Vicario.

Eccles. che non hanno i libri ordinati loro siano puniti. Prou. r. tit. Qui libri possid. a Clericis leg. p. 18.

Auifarete tutti li Sacerdoti Curati e non Curati, e Chierici, che qualonque di loro per tutto il mese di Genaro prossimo non vi mostrerà, ò per altro modo vi farà constare, che habbi almeno li libri ordinati nel nostro Concilio Prouinciale, e di più le Istruzioni nostre Generali, & il Sinodo nostro Diocesano, li farete pagare quattro scudi, i quali voi stesso spenderete tutti in prouederli delli sudetti libri, e de altri, che avoi pareranno opportuni al bisogno loro.

Se però a voi parerà dar ad alcuno vn poco più di tempo per causa della pouertá grande, ce ne contentiamo, pur che non passi tre altri mesi.

Non si suoni Messa prima che sia detta la Parochiale.

Non permettete che in alcun luogo de Chierici secolari si tuoni Messa, eccetto che nelle Parochie, prima che sia finita la Messa Parochiale, se però il Curato non vi consentisse; sotto pena a chi contrauenirà d'vn scudo per volta, il quale si spenda in beneficio della Parochiale; dentro i confini della quale si farà contrauenuto.

Curati spieghi no l'Euangelio al popolo ò leggan il Catechismo volgare. Prou. r. tit. de predic. verbi Dei. pag. 2.

Farete che quei Curati, i quali a vostro giudicio sono atti a esplicare l'Euangelio al suo popolo, e sermonizare al'altare, satisfacciano in questo al loro obligo.

E se ogni mese non vi consegnaranno vno de suoi sermoni in scriptis da mandar in mano nostra, come comanda il Còcilio nostro Prouinciale, li punirete per ogni volta dopò la seconda ammonitione in due scudi, da spenderli nelle loro Chiese.

Gli altri poi, che a vostro giudicio nõ sono ancora atti a questo, fate per ogni modo che leggano in quel tempo medemo, per spatio almeno d'vn terzo di hora, vn pezzo del Catechismo volgare in luogo di sermone; e massime in quella parte che è più necessaria, e più facile a la cognitione del popolo, come il Simbolo, il Decalogo, & il Pater nostro; ouero leggano qualche Homelia di Giouanni del Bene, ò di Lodouico Pittorio, sin tanto che si farà stampare Homiliario particolare Ambrosiano; auuertendoli che leggino adagio, e preueghino diligentemente quel che hauerano a leggere a l'altare, perche possano poi leggere al popolo intelligibile, e diuotamente.

Dottrina Christiana.

In tutte le Parochie si attenda dal Rettore, ouero Curato, ad insegnare la Dottrina Christiana i giorni di festa; e per questo effetto si istituca la solita Scuola; & astringete tutti li Sacerdoti e Chierici della Parochia sotto le pene che pareranno a voi, ad aiutar il loro Curato in questo officio; quando da lui saranno ricercati.

Equelli che trouano i popoli affatto renitenti a venire, se ancora non fanno questi primi

rudimenti necessarij, e condurre i loro figliuoli a questa Scuola, dopò hauerli spesse volte cariteuolmente ammoniti, anche in nome nostro, ne diano auiso a noi; ne admettano i figliuoli alla comunione da principio, se prima non haueranno imparati questi rudimenti.

Ne i giorni di festa medesimamente fate che si Vespro in gior dica il Vespro in tutte le Chiese Parochiali, ancor doue non è solito di dirsi, & anche doue il Curato non può hauer Sacerdote, ne Chierico che l'aiuti: nel qual caso procurará esso Curato d'instituire persone pie de secolari che l'aiutino.

ni festiui.

E si procuri anche introdurre innanti ò dopò il Vespro qualche processione, ò altre simili diuotioni, per occupar il popolo in esercitij spirituali, e deuarlo da inali trattenimenti, e massime dal ballare, e giuocare in quei giorni di festa.

E fateli sapere, che doue faremo ricercati de doni spirituali di qualche indulgenza a chi interuerrá in queste processioni, ne concederemo.

In esecuzione della Bolla di Papa Pio Quarto di felice memoria, e del Concilio nostro Prouinciale, farete fare la professione della fede

Maestri di scuola la facciano la professione della fede.

secondo la forma espressa nella istessa Bolla, da tutti quelli Ecclesiastici, e secolari, che tengono scuola di lettere di qual si voglia sorte nel vostro Vicariato, se non vi constará che l'habbino fatta nel tempo della visita in mano nostra, ò de nostri Visitatori: e quelli che sono Ecclesiastici, nel Sinodo Diocesano.

Prou. r. tit. de profess. p. 1.

Se dopò questo tempo venerá alcuno nuouo maestro in quelle parti per insegnar a figliuoli; datecene auiso in termine di otto giorni, mandandoci insieme la informatione che hauerete tolta de i suoi costumi, perche possiamo darui ordine di far fare a loro la medesima professione, e dirui quello che ci occorrerà circa loro.

E perche il Concilio Lateranense comanda, che i Maestri di scuola siano tenuti a istituire i scolari anche nelle cose pertinenti alla pietá, e diuotione, come ne i precetti diuini, articoli della fede, himni sacri, salmi, e vite de Santi; anzi che ne i giorni di festa niente altro possino insegnarli, se non cose pertinenti a deuotione e pietá Christiana; e di più che siano tenuti essortarli, e sforzarli quanto possino, che nõ solo vadino alle Messe, ma ancora a i Vesperi, & altri diuini officij, prediche, e sermoni; inuitandoli anche che nessuna cosa possino leggerli che sia còtra li buoni costumi, ò che gli induchi a impietà: Però ricordarete spesse volte a quei Maestri che faranno nel vostro Vicariato, di satisfare al loro obligo; e procurarete che secondo la capacitá maggior e minor de scolari, gli facciano imparare a memoria prima quei libretti della Dottrina Christiana, che si viano comunemente nella nostra Diocese

Alcune auuertenze circa a Maestri di scuola, quanto al insegnare. Later. sub Leone x. Scis. 9.

nelle scuole instituite per questo effetto; E poi se vi parerà che essi Maestri siano idonei, e sufficienti a questo, farete che dichiarino a fuoi scolari il Catechismo del Padre Canisio, e glielo facciano anche imparare a memoria, e recitare fra loro spesse volte, massime le feste; le quali feste faranno ogni diligenza i Maestri perche da essi scolari siano tutte spese in diuotione & essercitij spirituali.

Dopò bene inteso questo Catechismo, quelli Maestri che vi pareranno assai intelligenti per questo, potrete fare che anche passino alla espiatione del Catechismo Romano, in quelle parti massime più morali, e facili, come il Decalogo, & oratione Dominica.

Et voi ci terrete auisati della diligenza che faranno li Maestri in tutte queste cose.

Non tengano libri prohibiti.

Auuertirete appresso tutti questi Maestri, a non tener libri prohibiti nell'indice; & dopò che li hauerete dato questo auuertimento, visiterete tal volta a l'improuiso i libri loro, guardando diligentemente se haueranno libri contrarij al detto Indice; e trouandone gli ritenerete appresso di voi, e ce ne darete auiso.

De gli heretici, o sospetti d'heresia, Indice de libri, &c.

Auuertirete ancora spesse volte li Curati dell'obbligo che necessariamente ha ogni persona di denonciare, se conosce alcuno che sia heretico, o sospetto di heresia, acciò siano auuertiti detti Curati, che non hanno autorità di assoluere quelli, che sapendo, non vogliono denonciare tal sorte di persone; e possano dar spesso anch'essi questo auiso a fuoi popoli.

Procurarete poi, che in ogni luogo siano bé seruuate le regole dell'indice de libri prohibiti; il quale è stampato insieme con li Decreti del Sinodo nostro Diocesano.

E sopra tutto stiano auuertiti al procedere de forastieri che verranno nelle Parochie loro, massime di Conciatetti forastieri, de Francesi, de Resegatti, & di quelli forastieri che vanno dimandando limosina, & di Piemontesi che portano ceste al collo con dentro coltelli, strin ghe, & altre simili sorte di robbe da vendere; e spesso a l'improuiso cercaranno cò ogni diligenza nelle ceste loro, per vedere se hauessero libri prohibiti; e trouandone, o potendo sapere, che alcuno de questi tali, o altro di qual si voglia sorte forastiero, o del paese, e Parochie loro habbia detto o fatto cosa alcuna contraria e repugnate alla fede Catholica, ne auisino subito voi, quando essi non possono far ritenere questi tali; & voi con prestezza procurarete di farli prendere, o altro rimedio, come ricerca rà il bisogno.

Ma quando la cosa fusse tale, che senza pericolo o di fuga, o di altro simile, portasse dilatione, ne auisino subito noi, con piena instrutione del fatto.

Della commu nione Pasquale

Li Curati essortino gl'inconfessi delle lor cure, a confessarsi e comunicarsi dentro di quindici giorni; e se a qualch'vno parese a voi dar anco tempo insino alla festa prosima della Puri-

ficatione, per poter in quel tempo trattar qualche pace, o per altro simile rispetto, pur che non sia per causa di concubinato, ce ne rimettiamo a voi; ma passato il termine prefisso, ordinate alli Curati, che a quelli che faranno restati per vn'anno o per due di confessarsi e comunicarsi, o che faranno confessati, ma non comunicati, interdicano nominatamente a l'altare in giorno di festa l'ingresso della Chiesa, nel modo che stà nell'alligata copia stampata, e sigillata col nostro sigillo.

E morèdo questi tali, si sepeliscan al terraccio. Di tutti quelli poi che faranno publicati in questo modo, farete uene dar nota da i Curati medemi; la qual nota darete voi alli altri Curati del Vicariato, comandadogli sotto graue pene che li publichino anch'essi nelle loro Chiese, e che stiano auuertiti che non entrino in Chiesa veruna.

Ma essendoui alcuno inconfesso, o non comunicato di tre anni, senza altro auiso, nè interdetto, fatelo citar voi subito innanti al Vicario nostro Criminale, con vn commandamento delli stampati, che hora vi si manda.

Et a detto nostro Vicario Criminale rimanderete la relatione insieme con la fede del Curato loro, che sia stato tre Pasque senza commu nione.

E se alcuno allegasse di essersi confessato e comunicato fuori della Parochia, e che voi, o li Curati per qualche causa habbiate sospetto non esser vero; non ve ne portando la legitima fede, non admettete scusa alcuna, ma si proceda contra di lui come contra gli altri inconfessi.

E quelli che hanno habitato nelle Parochie sei mesi continui dell'anno, siano obligati anco essi a dar detta fede; E tutte queste fedi le portino i Curati a voi, perche facciate diligenza di veder se sono legitime.

Et accioche le donne, o putti, non siano necessitati venir a Milano per assolutione de peccati di carne, che forsi commetteràno, & in questo modo scuoprire, o almeno entrar in sospetto di hauer fatto alcun peccato graue e reueruato; Però vi concediamo facultà, che potiate assoluere tutte le donne di qualonche età, & i putti sin'alla età de sedeci anni, da ogni e qualonche peccato di carne c'habbino commesso, ancorche sia a noi reueruato; eccettuate però la madre, c'hauesse peccato con il figliuolo, o la figliuola con il padre.

Ne ardate per tale assolutione pigliar alcuna cosa, ne piccola, ne grande, ancorche vi fosse offerta, o data spontaneamente.

Dandoui anche facultà di potere per alcun caso particolare de i sodetti, dar questa medesima autorità di assoluere le sodette persone, ad alcuni Curati del vostro Vicariato, secòdo che a voi, per l'occorrenza del caso, parerà esser necessario, o opportuno.

Cercate di sapere se quelli Medici, che si trouano nel vostro Vicariato, o vi vengono d'altri luoghi

Autorità di assoluere donne, o putti da casi riferuati.

Medici non visitino gli infermi inconfessi.

luoghi a medicate, seruando l'ordine del Concilio nostro Prouinciale, in abbandonare gl'infermi dopò il quarto giorno, che li haueràno visitati, non confessando dentro di quei quattro giorni; e potendo venire in luce che alcuno contrauenghi a l'ordine del detto nostro Concilio, ce ne auisarete, mandandoci processo informatiuo quanto prima del nome del medico, dell'infermo, e di questa contrauentione.

Tutti sentano Messa ne' giorni festiui.

Ogni Curato facci ben capace il suo popolo, che chi non vuole andar a Messa le feste di commandamento, incorre in peccato mortale; anzi che contra quelli che lasciaranno di andarui più feste, si procederà con ogni seuerità in conformità de sacri Canon.

Et voi fare che ogni tre mesi li Curati ci mandino in scritto il nome di questi tali, che lasciaranno di andar ad vdir Messa i giorni di festa, & anco di quelli che sapranno in esse feste hauer più volte lauorato, o fatto lauorare contra la forma de sacri Canon.

E perche sarà forsi alcuno che si vorrà scusare, con dire, che hauendo li pascoli lontani dalla terra, gli è necessario star lui, o lasciar altri alla custodia delle bestie; si auuertisca che quel poco di tempo che va ad vdir la Messa, non impedisce che non vi resti del giorno assai per gouernare e pascolare anche le bestie: e però, che cò questa scusa non sia chi lasci la Messa i giorni di festa, ne permetta che, o figliuoli, o famigli, o altri la perdano.

Ma quando pure in qualche luogo alpestre la molta distantia de pascoli, o altra euidente necessitá delle bestie, alcuna volta ricercasse altra mente, auuertiteli che vn vicino de pascoli raccomandi per vna festa le sue bestie a l'altro vicino, & poi l'altra festa, l'altro vicino raccomandandi le sue a lui; & vadano procurando con questo, o altro modo, che ne anche questi curatori di bestie, se sarà pur possibile, lascino pasfar due feste che non ascoltino Messa.

No si faccia mercato in giorni di festa.

Quando in qualche luogo del vostro Vicariato cadesse alcuna festa che sia d'obbligo, o per precepto, o per consuetudine, in giorno solito di farfi mercato, fate che quindici giorni innanzi il Curato auisi il popolo, che, se non si lasciarà star di far mercato in quel giorno di festa, voi di ordine nostro farete star serrate tutte le Chiese del luogo, & le vicine a vn miglio per tutto quel giorno intiero; e non vi lasciate dir Messa, se non a Chiese serrate, e senza canto alcuno, o suono di campana, ne entrar alcun laico.

Onde per euitare questo interdetto, & altre pene debite, il Còsole, & altri principali del luogo, piglino cura particolare di non lasciar far il mercato; & voi, bisognando, dimanderete l'aiuto di còresto Podestà.

Et accioche questo ordine si sappia ancora, da quelli massime che sono soliti frequentar quel mercato, fate che ne i luoghi di quei contorni,

doue si faranno mercati, si attacchino tre, o quattro polize che dicano, Nel luogo di non si farà mercato l'enerà adì del presente mese, per esser il giorno della festa di S.

Et con altro modo ancor, come a voi parerà bene, farete che questo ordine nostro venghi a notizia delle persone, che concorreranno a i mercati.

E quando vediate finalmente, che tutte queste prouisioni non bastino a leuar il mercato per quel giorno di festa, essequirete per ogni modo l'ordine sudetto.

Et accioche nelle Chiese de frati si serui anco questo interdetto, se pure ve ne saranno, li auisarete di questo nostro ordine; perche oltra che per il Concilio di Trento sono obligati ser uare ancora nelle loro Chiese l'interdetti che pongono li Vescoui, noi qui in Milano faremo ancora le prouisioni necessarie con i loro superiori: lasciando però che detti frati possino celebrare a beneplacito loro secretamente nella forma sudetta.

Questo medemo ordine seruarete per leuare anco le fiere che si fanno in giorno di festa.

Prouedete con quel miglior e più ispediente modo che parerà a voi, che i popoli, quando vanno a deuotioni, come a Letanie, Processioni e simili, vadano senza armi, almeno de asta, e senza archibuggi, e diuisi gli huomini quanto sia possibile dalle donne; e che non si attenda a crapule, o altri disordini, ma alla diuotione, come ricerca il santo Instituto di quell'atione. E se i popoli, dopò le debite ammonitioni, & altre prouisioni che pareranno a voi, perseverarano di fare inconuenienti notabili nelle sudette Processioni, li Curati li abbandonino, ne si trouino a modo alcuno con loro alle dette processioni, pur che non sia quella del Corpus Domini, o delle Letanie maggiori o minori, o altre processioni generali comandate da sua Santità, o da noi.

Modo di andare alle processioni.

Dopò la debita diligenza fatta da vostri Curati, e da voi, con l'aiuto anco de i Magistrati e padroni temporali di ciascun luogo, per estirpare certi abusi e disordini frequenti, come il ballare nelle feste, giuocar in publico, o a giuochi illiciti, e conuenire senza bisogno alle bettole & hostarie, far opere seruili, o non andar a Messa le feste comandate, portar arme astate, o archibugi in Chiesa, star fuora della Chiesa, o sopra la porta di essa, mentre si celebra la Messa, o altri diuini officij, o partirsene mentre si fa il sermone dal proprio Curato, dispensare a non bisognosi le elemosine de poveri, còsumar dette limosine, o altri redditi di Hospitali, & altri luoghi pij in altro vso che in quelli per i quali sono stati instituiti; ci darete auito del luogo, e persone, ne quali faranno questi disordini, e delle difficultà che trouarete, acciò noi anco possiamo mettere l'opera nostra per rimediari.

Abusi da leuarsi in giorni di festa.

Cercanti senza licéza siano pu anti.

Mettete ordine, che non siano ammessi a patto alcuno, anzi che vi sia subito dato auiso da Curati, se capitaranno nel vostro Vicariato Questuanti, o altri che cercano limosina per qual si voglia luogo, e sotto qual si voglia nome e titolo, senza lettere nostre patenti testimoniali; se bene fossero de Hospitali, & luoghi pij di Milano.

Et voi procurarete che siano presi per dargli il debito castigo; ouero gli farete dar figura di presentarsi innanzi a noi, mandandoci processo informatiuo del delitto che haueranno commesso, in questuare contra gli ordini del sacro Concilio di Trento: ouero, se non potrete all' hora, almeno ne darete subito auiso a noi.

Contratti vsurarij si leuino.

Attendete a vedere bene diligentemente tutti li contratti vsurarij del vostro Vicariato, & studiate di estinguerli di commun consenso delle parti.

Et quando ciò non vi riesca, datene auiso a noi, affinche possiamo procedere in queste cause per i termini di giustitia; & rimettere a noi anche li querelanti se ve ne sono.

non si mettano bradelle i Chiesa senza licéza.

Nessun Rettore di qual si voglia Chiesa lasci mettere in Chiesa bradelle da nessuna persona, di che conditione e stato si voglia, senza licéza nostra in scritto, sotto pena di dieci scudi a esso Rettore.

E siano auisati li patroni di quelle che hora vi si trouano, a ristringerle fra vn mese alla misura data nelle Istruzioni nostre generali. Altramente siano disfatte, & applicate alla Chiesa; & essendoui circa ciò fatta qualche difficoltà, datecene auiso.

S'auisino i Notari della notificazione de legatipij.

Diano i Curati spesse volte notitia a i Notari, del Pobligo a che sono astretti dal Concilio nostro Prouinciale, di notificare i legati pij nel spatio di due mesi; & della pena di escōmunicatione inflitta a chi non lo fa, publicando a l' Altare alcune volte quell' istesso decreto in lingua volgare, che è per questo effetto nel Sinodo nostro Diocesano.

Vica. Foranei si faccino render conto delle amministrazioni de luoghi pij.

Vi concediamo parimente autorità di farui render conto delle amministrazioni de beni d' Hospitali, Monti di pietà, Confraternità, Misericordie, Carità, Consortij, Discipline, Elemosine, Scuole, e d' altri luoghi pij, con qual si voglia nome nominati; e di riceuere da gli amministratori presenti de tutti i sodetti luoghi fra l' termine d' vn mese, e da quelli che per l' auenire faranno eletti, auati ch' entrino ad amministrar detti beni, il giuramento di essercir l' officio loro fedelmente.

Et trouando alcuno renitente in questo, gli comandate in scritto, che comparà innanzi a noi, sotto quella pena che a voi piacerà.

Cappellani mandino copia all' Arcieuescouo delle fondationi, &c.

I Cappellani tutti, & quelli massime, che hanno cappelle, quali sono, o si pretende che siano iuris patronatus, di qual si voglia famiglia, mandino a noi copia autentica delle fondationi, e dotationi di esse cappelle, & i titoli delle prouisioni in persona loro, fra vn mese.

In effecutione del Concilio nostro Prouinciale, Scritture per l' Archiuo.

vogliamo, che in questo vostro Vicariato si costituisca l' Archiuo delle scritture di tutti i beneficij & luoghi pij di esso Vicariato.

Et però vi commettiamo, che con quella maggior sollecitudine & diligenza che potrete, attendiate a venir in cognitione, presso di chi si trouino scritture tali; astringendo i titolari a trouarle, e chi ne hauerà notitia, a palesarle; che per questo effetto vi mandiamo le alligate copie di monitorij da far publicare nel Vicariato vostro.

E di quante scritture potrete venir in cognitione, come di fondationi, adotationi, consegne di beni, recognitioni, cōfessioni, o altre di qual si voglia sorte, ne mandarete a noi l' inuentario co' l' nome di chi le hauerà presso di se.

Occupatori de beni Eccles.

Non pretermettete diligenza alcuna, per trouare chi occupa beni, o liuelli, o decime, o legati pij, o altre ragioni simili di Chiese e luoghi pij, e trouandone, fatene processo informatiuo, & mandatelo a noi.

Affitti de beni Ecclesiastici.

In oltre commandiamo a tutti li sudetti Cappellani di cappelle, & altri titolati di qual si voglia sorte di beneficio ecclesiastico, quali cappelle, o beneficio si pretenda che sia iuris patronatus, che ne a quelli che pretendono d' esser patroni, ne a massari di essi, ouero a persone da loro supposte, diano ad affitto, o a lauoro, o in qual si voglia altro modo, i beni di esse cappelle e beneficij, sotto pena della perdita de frutti di due anni, & d' altre pene ad arbitrio nostro.

Et se già sarà fatta alcuna di queste locationi, subito finita, non si rinouui più.

Parimente comandiamo sotto le medeme pene, che non sia Rettore di qual si voglia sorte de beneficij o cappelle che possa ne locare, ne lasciar godere diretta o indirettamente, sotto qual si voglia pretesto, o colore, beni di quel beneficio, o cappella, che gli sarà stata resignata, ne a chi gli hauerà fatta la resigna, ne ad alcun paréte infino al terzo grado del medemo, che hauerà resignato.

Riuedete ogni anno in nome nostro, come commanda il sacro Concilio di Trento, li conti di tutte le fabriche di Chiese, Scuole, Confraternità, Hospitali, Limosine, Misericordie, & altri luoghi pij, che sotto qual si voglia nome sono nel vostro Vicariato; & fate che in essi si offeruino tutti gli ordini del Concilio Tridentino, e nostro Prouinciale; e che si mutino, secondo il decreto d' esso Concilio, ogni anno li amministratori, & altri ufficiali, riceuendo dalli noui il giuramento statuito nel detto Concilio Prouinciale, e facendo che alla presenza vostra si renda conto dalli vecchi dell' amministrazione passata.

Nelle qual cose se trouarete renitenza, ce ne darete auiso; & nondimeno citando a comparire innanzi a noi fra tre giorni, quelli che ricusaranno di mostrarui i conti della amministrazione

strazione

Vista si effequisca.

strazione sua, contra quello che commanda il sacro Concilio di Trento; mandandoci anche nel medemo tempo auiso con vostre lettere della loro contumacia.

Attendete con ogni diligenza, a far effequire per tutto il vostro Vicariato le ordinationi della visita, & di tutte habbiate copia presso di voi, per poter saper ciò che si ha da fare. E perche quando si sono fatte le dette ordinationi, si è sempre inteso, che oltre esse si debbe mandare in effecutione anche quello che habbiamo ordinato nelle nostre istruzioni generali, auuertirete, che in ogni Chiesa siano poste in effecutione dette Istruzioni generali, quanto prima sarà possibile. E fate che ciascuno Curato, Cappellano, o interressato, pigli copia da voi fra otto giorni delle ordinationi particolari delle sue Chiese, che hora vi mandiamo, cioè quelle che tocca a loro ad essequir, o far essequire, o che per altra causa sarà ispediente che habbiano presso di se.

Rilasso de frutti ecclesiastici si faccia con citatione della parte.

Tutte le volte, che hauerete sequestrati frutti, o entrate di qual si voglia sorte Ecclesiastiche, prima che ne facciate il rilascio, citate la parte, Ad videndum relaxari &c.

Et non state ad aspettare, che di quà vi si mandino sequestri, quando vedrete che il bisogno o occasione non porti dilatione; Ma in virtù delle facultà che vi habbiamo concesse nella patente del vostro Vicariato, fate voi i sequestri, valendoui delle copie che vi mandiamo stampate.

Chiese disfatte

Non verrete però al rilascio, senza prima darne auiso a noi, o al Vicario nostro generale.

Sempre che vi commetteremo che facciate disfate alcuna Chiesa, o picciola o grande che sarà, farete mettere nel mezo del sito di essa vna Croce grande di pietra viuua, o di legno bene forte, acio vi resti del continuo, in segno, che vi sia stata vna Chiesa; Ne lasciate che mai se ne disfaccia alcuna, se prima non ne hauerete licentia particolare in scriptis da noi, o dal nostro Vicario generale.

Queste ordinationi, & altri editti si conserui no dai Vic. for.

Conseruate registrati in vn libro, o cusite insieme gli istessi originali delle presenti ordinationi nostre, così generali, come particolari, nel qual libro cusirete anco tutti gli Editti, & altri ordini nostri, che alla giornata vi verranno dalle mani nostre per esser publicati; & insieme ancora tutte le lettere, che da noi, o dal nostro Vicario generale, o da altri nostri Ministri vi saranno scritte d' ordine nostro, perche ad ogni bisogno si possino vedere: & voi le riuederete spesso, per essequir quelle cose che saranno restate adietro; facedo anche che ciascun Curato habbi vn libro, nel quale tenghi cusito le ordinationi particolari della sua Chiesa & cura, e le lettere & ogni altro ordine, che da noi, o da nostri Ministri saranno indrizate nelle sue mani.

I quali libri siano e da voi, e da ogni vno di

loro conseruati in luogo conueniente & sicuro, perche possino seruire per informatione delle cose di quelle parti ne i tempi che hanno da venire, a chi succederà nel vostro officio, o ne i loro beneficij. Dat. &c.

ORDINI Per le Congregationi Foranee.

PER introdurre più frequenti essercitij de studii nel nostro Clero foraneo, & leuar i disordini & abusi che cominciauano a meschiarsi nelle Congregationi foranee commandate nel Concilio nostro Prouinciale, habbiamo deliberato instituire alcune Congregationi particolari, oltre le generali d' ogni mese, & a queste, e quelle dar la forma e modo di celebrarsi, con questi ordini che seguono.

Pena di chi non conuene alle congregazioni.

Qualunque Sacerdote del vostro Vicariato, che senza legitimo impedimento, del quale vi facci constare legitimamente, non conuenirà alle congregazioni d' ogni mese contra l' ordine datogli nel Decreto 24. del Concilio Diocesano, ouer senza vostra speciale licenza, tagli per qualche necessità, se ne partirà prima che da voi sarà licentia tutta la congregazione; se sarà curato, incorra la pena de doi scudi; & non essedo Curato, di vn scudo per ogni volta che hauerà fallato, la qual pena ipso facto sia applicata a beneficio della Chiesa, alla congregazione della quale hauerà mancato di interuenire, & voi ne farete l' effecutione dentro di otto giorni.

Se sarà alcuno de Diaconi, Subdiaconi, & altri chierici non Sacerdoti, negligente o contumace a gli ordini nostri, in conuenir & restar alle dette congregazioni, o a quelle delle quali si dirà qui di sotto, dopò la prima monitione che gli farete, ne darete subito auiso a noi, & a loro farete precetto di presentarsi innanzi a noi fra tre giorni, per riceuere punitione della loro contumacia.

Congregationi non si facciano in di di festa.

Il medesimo farete con li Sacerdoti, i quali dopò hauer vna volta pagata la pena pecuniaria, per non esser conuenuto alle congregazioni, o partiti senza licenza, ricaderanno la seconda volta nella medesima contumacia.

Non si faccino le dette congregazioni in giorni di festa commandata, o della festa principale del luogo, doue si farà quel giorno la congregazione.

Si dia auiso al popolo della futura congregazione.

Il Curato della Chiesa, doue la congregazione s' hauerà a fare, ne auiserà la Domenica innanzi al suo popolo, con essortarlo a trouarsi uolentieri per vdire le salutari esortationi al bene, & farsi partecipi di quelle orationi per l' anime loro, e de suoi defonti, & guadagnare anco l' Indulgenza di giorni quaranta, la quale concediamo a tutti quelli che saranno presenti a tali diuini officij.

Tutti

Ecclesiastici come conuegnano alle congreg.

Messa & officii per i morti nel le congreg.

Sermone.

Tutti gli Sacerdoti & chierici di ciascuna congregazione, conuegnano in habito e tonsura conueniente, e con le loro cotte; e quelli che non si trouarano impediti a celebrare la sua Messa, ò per hauerla l'istesso giorno per bisogno del suo popolo celebrata alla sua Chiesa con licenza vostra, ò per altro impedimento legitimo, la celebrino nella Chiesa della congregazione, con quell'ordine fra loro, che da voi gli sarà dato.

E medesimamente da quello, che ne hauerà hauuto il carico, si canti la Messa solenne de morti, con le sequenze che cominciano (*vsque in vita*) & altre preci solite; & facciano la processione del Cimiterio con l'asperione solenne: sia però in facoltà vostra, di far celebrare alcuna volta la Messa del Spirito santo, in luogo di quella de morti, come permette il Concilio Prouinciale, pur che in tal caso non lasciate mai la processione del Cimiterio, & le sequenze del (*vsque in vita*) e le Litanie e preci solite per i defonti.

A meza la Messa solenne nel tempo solito si farà da quello al quale hauerete dato questa cura vn deuoto sermone, nel quale deuerà attendere con ogni affetto ad edificare quel popolo ne i costumi christiani, dilatandosi più contra quei peccati, i quali vederà esser più frequentati in quel paese, & in particolare essortandolo efficacemente à congregarsi almeno negli santi giorni delle feste alle proprie Chiese, e lasciare li diabolici abusi de balli, giuochi, stauerne, & comestioni, & opere seruili, e con spirito deuoto ridursi dentro esse Chiese, non sopra le porte, ne meno con armi hastate, archibugi, ò altre simili indecenze ad udirli diuini officij, & in particolare la Messa comandata dalla santa Chiesa a tutti i fedeli, & così dopò il desinare al suono della Campana congregarli alle Chiese ad imparare dal loro Curato, & altri deputati la dottrina Christiana tanto necessaria a tutti li fedeli; & frequentare le sante confessioni, almeno oltre il tempo della Pasqua di Resurrectione comandato con strettissimo interdetto dalla santa Chiesa, il tempo della Pasqua del Spirito santo, dell'Assunzione della Beata Vergine, & della Natiuità del nostro Signor GIESV CHRISTO. Et chi hauerà a far questo Sermone, lo conferisca in scritto con voi vna settimana innanzi che lo dica.

Refettione.

Finiti li diuini officij conueniranno tutti li Sacerdoti in casa del Curato di quel luogo, dal quale li sarà dato vna sobria refettione; & per ristauo della spesa sua, li Sacerdoti non Curati, poi che essi non hanno carico di dar la refettione in giro a gl'altri, pagheranno per ciascuno cinque soldi per ogni congregazione al Curato che gli hauerà data la refettione.

Non ammetta esso Curato alla detta refettione alcun laico, sia chi si voglia.

Non dia il Curato sudetto a patto alcuno in

questa refettione più d'vn fercolo cotto ad vn solo modo, & vna minestra, & vna sola sorte di frutti, sotto pena di tre scudi, d'essere subito dati nelle mani vostre per impiegarli in qualche spesa a vso commune delle congregazioni, come sarebbe vn paramento de morti con le tonicelle, per quando si faranno le congregazioni in luogo doue non ne sono, ò altra simil cosa ad arbitrio vostro; & se in spatio di tre giorni non hauerà pagata nelle mani vostre la detta pena, gli farete precetto, che in termine di duoi giorni compari auanti di noi; & voi ci darete auiso della contumacia, & del precetto fattogli: nel che se mai ci constasse che hauendo alcuno Curato transgredito l'ordine nostro, voi non habbiate fatta l'esecuzione della pena nel tempo statuito, ouer fattoli il precetto sudetto, & a noi inuiata la relatione della sua contumacia, dichiaramo ex nùc, che siate incorso nella pena di sei scudi d'applicarsi al medesimo seruitio.

Nella detta refettione preceda sempre la benedizione del cibo, & seguiti poi il rendimento di gratie, secondo il rito & modo stampato nel fine de Breuiarij, ò nel Sacramentario, & sempre mentre starete alla mensa, senza alcuna interposizione si legga da vno, che almeno sia chierico, alcuna deuota Homelia, ò qualche cosa del Catechismo volgare, ò altra spirituale lettione, che gli sarà da voi imposta. Dopò rese le gratie al Signore, subito esclusi tutti, alla presenza solo di persone che siano in sacris, ouero chierici, si legga con attenzione di ciascuno innanzi ogn'altro ragionamento qualche cosa del Concilio nostro Prouinciale, massime della seconda parte, & voi ò altro per ordine vostro lo dichiarate; & il medesimo si faccia tall' hora del Sinodo nostro Diocesano.

Propongasi poi dal Curato doue si fa la congregazione, la materia che sarà stata ordinata da voi nella congregazione precedente per trattarsi, & in essa ciascuno parli ordinatamente al suo luogo, quando da voi gli sarà accennato; ne interrompa per modo alcuno il fratello, ne si rimetta nel voto a quelli che haueranno già detto il loro parere, ancora che in sustanza conuenisse con alcuno de loro, ma dica esplicitamente il suo voto; ò se per la memoria, ò per altra causa non può far altrimenti, almeno lo porti scritto di sua mano, & lo reciti de scripto al suo tempo.

Dopò li Curati, inuitarete anco a dar il suo uoto li altri Sacerdoti, quanto comporterà il tempo; & li altri chierici inferiori solamente starranno ad udirlo.

Ciascuno d'essi Sacerdoti, a chi occorresse qualche caso di coscienza dubitabile nell'amministrazione della confessione, ò de gli altri sacramenti, ò del modo & rito dell'officiare, potrà medesimamente proponerlo per instructione sua, & de gli altri, hauendone però prima

Cose che s'hanno da far e trattare nelle congreg.

Intimazione della seguente congregazione.

Ecclesiastici negligenti nell'istudij auisino nel le congreg.

Si dia nota all'Arcivescovo delle congreg.

ISTRVTTIONE GENERALE dell'Illustrissimo & Reuerendissimo Sig. Carlo Cardinale Borromeo Arcivescovo di Milano.

Per le cose materiali pertinenti alle Chiese, insieme col modo di essequire alcuni decreti del Sinodo prouinciale di Milano, & alcuni altri auuertimenti per beneficio della sua diocesi.

LE Chiese siano tenute in ogni sua parte di Delle Chiese in dentro e di fuori ben reparate & ornate; e generale. sopra'l tutto i tetti bene acconci, acciò non vi possa piovare dentro.

Sotto i tetti si facciano le volte di muro, se si Volte. può, almeno sopra la cappella maggiore, oue si tiene il santiss. Sacramento; & il resto della Chiesa si procuri, che'l sia tutto soffittato per maggior decetia; e non potendosi soffittar tutta, si soffitti almeno sopra l'altar maggiore. I muri dentro sieno dipinti con imagini sante, Muri. & altre pitture honeste, e deuote; ò almeno sieno imbiancati.

Alle finestre siano poste le ferrate per maggior Finestre. sicurezza della Chiesa; eccetto se non fossero tanto alte, che non vi fosse pericolo, ch'alcuno facilmente vi potesse entrar per quella parte. Habbiano anco le finestre le sue stamegne, ò di vetro, ò almeno di tela, le quali si possino aprir d'estate.

Il suolo sia ben salegato, e non habbia foppe, Suolo. ne inegualità alcuna, e sia scopato almeno vna volta la settimana.

Tutte le porte delle Chiese habbiano i suoi ca Porte. tenazzi, e la chiaue; e siano, almen di notte tenute ferrate, e la chiaue sia custodita dal Parochiano; e nelle Chiese non curate, ne campestre dal medesimo Parochiano.

Le Croci, il nome di Giesù, & altre imagini Imagini. de Santi scolpite in terra, ò dipinte in luoghi immondi, sieno quanto più tosto, & almeno fra vn mese scancellate e leuate via.

Dentro ciascuna porta delle Chiese parochia- Vaso dell'acqua li si ponga vn Vaso di pietra con acqua santa, qua santa. acciò che il popolo ne l'entrare la possa pigliare, e si leuino via quelli che son fuori di Chiesa; e l'acqua santa si muti del tutto ogni otto giorni, qual si faccia sempre con Cotta, e Stola auanti la Messa, e da poi si asperga con essa il popolo.

Dentro le Chiese non si tenghino cose profane, come Grano, Vino, Legne, e simili cose; e si leuino via le casse, banche, & altri impedimenti; Dando però facoltà a i nostri Vicarij, d'accommodare appresso a i muri, e fra l'vna colòna e l'altra, ò doue paresse a loro meglio per il decoro della Chiesa, qualche banche per sedere, le quali non impediscano la Chiesa.

E doue a noi parerà di lasciar qualche bradelle per comodità di qualche d'one, vogliamo che tali bradelle non sieno più larghe d'vn braccio dal sedile al bredellino doue s'iginocchia. Nelle

Cose proibite da tenersi o farsi nelle Chiese e Cemiterij.

Nelle Chiese, e ne i Cemiterij, non si mangi, beua, ne dorma; ne si facciano in modo alcuno dentro d'esse o di fuori le veglie; ne si còducano le bestie ad esse Chiese nel tēpo delle loro feste, o vigilie; ma auati vn' hora di notte almeno si ferrino; eccetto la notte di Natale, per la celebratione della Messa, e Diuini officij. Non si sepelisca alcuno in Chiesa, se non in sepolture fatte in volta, e ben coperte con la sua pietra, ne ue se ne facciano di nuoue senza nostra licenza.

Non si porrino in Chiesa Arme astate, schioppi, balestre, archi, ne Vccelli di qualonque sorte da caccia; E sia in facultà de i Curati, restar di dir la Messa, e gli altri Diuini officij, ogni volta che vedranno in Chiesa simili cose; e che quei che le hanno, non volessero obedire a quest'ordine.

Ammonisca il Curato, che niuno stia fuori della porta della Chiesa ad vdir la Messa, eccetto in caso, che la Chiesa fosse piena di gente, onde non vi si potesse stare.

Cemiterij

I Cemiterij sieno tenuti chiusi con muri, e porte; e doue sarà tanta pouertà de gli huomini, che i nostri Vicarij giudichino non poterli serrare di muro, che almen si ferrino in altro modo, che caualli, & altri giumenti non vi possano entrare; e si tengano netti da rouede, & altri impedimenti, & immondicie.

Campanile

Ciascuna Chiesa parochiale habbia il suo Campanile ben reparato con due Campane almeno, s'egli è possibile, e si tenga ben mondo.

Sacristia

Ciascuna Chiesa habbia, s'è possibile, vna Sacristia, quanto più appresso si può a l'Altare maggiore, per riporui dentro i paramenti, così d'essa parochia, come delle sue Cappelle separatamente, & altre cose necessarie per il seruitio della Chiesa, ne i suoi armarij, e repositorij appartati: & in essa sempre si appari il Sacerdote, quando vuol celebrare, e no altroue.

Lauatorio della Sacristia

In essa Sacristia si faccia, se si può commodamente, vn lauatorio di pietra, o vi si tenga vn Sedelino con acqua, accioche i Sacerdoti si possino lauar le mani, quando vogliono celebrare, co'l sugamano attaccato per sciugarli le mani: & essendo la Sacristia capace, vi sia vno altare coperto di touaglie, & ornato con qualche comodità per orare, e per confessarsi i Sacerdoti che hanno a celebrare.

Cafe ecclesiastiche

Si tenghino ben reparate le cafe delle Chiese, accommodandole oue ne è bisogno, di stanze honeste, e non fontuose.

Altari

Gli altari che sono fuori delle porte delle Chiese, sieno destrutti, ne vi si possa più in modo alcuno celebrare, se non si accommodarano in forma di Cappella, che si possa chiudere. Il medesimo si faccia di quelli, che sono ne gli Oratorij, o Cappelle aperte, e campestre, se non sono ferrate con porte, e ben coperte, & ornate; & in queste anco non si possa celebrare senza nostra licenza in scritto, conforme a l'ordine del Concilio Prouinciale.

Sieno gli altari alti almeno venti oncie, e la mensa dell'altare longa almeno tre braccia da muro, e larga di netto senza i scalini almeno dodeci oncie; e quelli altari che sono più bassi, più stretti, o più corti della detta misura, sieno ridotti, & accommodati a tal misura, abbassando la bredella, se si può commodamente, o alzando la mensa su l'altare insieme co'l muro che la sostiene, se questo si può far commodamente senza disconfacrar l'altare, in caso che sia consacrato, ouero ponendo tauole sopra la mensa per inalzarla, accio sia della predetta misura, con vsar poi la pietra consacrata inserta in dette tauole; Ma quei che fossero troppo alti, si potrà prouedere co' alzar la bradella innanzi, & accrescere, se sarà bisogno, il numero de scalini; Ma per allargar poi, & allongar la mensa, si aggiogano tauole da tutti i lati di quella, che sieno vguale alla sua superficie, per far la misura della larghezza e lunghezza che si ricerca; E quanto all'altezza di quelli altari, che si ritruouano già fatti, e consacrati, quando fossero poco meno alti della misura data da noi, si rimette al giudicio de i nostri Vicarij, di tollerargli nel modo che si ritruouano di presente, se a loro parerà.

Al piede di ciascuno altare dinanzi, sia vna bradella di tauole, longa almeno alla misura dell'altare, e larga oncie dieciotto, accio il Sacerdote possa commodamente inchinarsi dinanzi al Sacramento quando celebra, e sia questa bradella ben ferma, e piana.

L'altar maggiore sia eleuato dal piano più degli altri, duoi, o tre gradi per maggior decoro. Sopra gli altari non consacrati, & sopra i consacrati, oue si sono aggiunte tauole, si ponga nel mezzo giustamente la pietra sacra, incastrandola nella pietra della mensa, o accommodandola sopra essa fra le tauole soprapposte, vguualmente, si che la non sia punto eminente dalla superficie di essa mensa; E tutti gli altari non consacrati habbino il suo cauo fatto alla misura della pietra, per riponerui detta pietra, quando si vorrà celebrare.

Le pietre sacrate sieno senza la sua cassa, loghe almeno otto oncie, e larghe sei, accio comodamente si possa riponere sopra l'hostia, e'l calice. Tutte le pietre, così de gli altari consacrati, come de i portatili, sieno coperte con la tela inchiodata, che non si possa rimouere, accio che non siano toccate da i secolari.

Si tenghino gli altari tutti oue si celebra frequentemente, sempre coperti co' due touaglie, lunghe almeno come l'altare, e larghe almeno vn braccio da panno, & con vn'altra sopra quelle più longa, che cuopra tutta la mensa, & anco ambiduo i lati de l'altare sin a terra.

Sopra queste touaglie per conseruarle monde, si ponga vna tela verde, o d'altro colore; la quale si leui via, o si ritiri da parte, quando si vuol dir Messa, e finite le Messe, si ritorni al suo luogo.

Gli

Gli altari oue non si celebra se non di rado, basterà tener coperti, oltra la sudetta tela verde come di sopra, con vna sola touaglia che copra tutto l'altare, & aggioga sin a terra da tutti i duoi lati; ma quando vi si vuole celebrar Messa, si aggiogano l'altre due necessarie. Habbia ciascuna altare vn Pallio dinanzi di continuo, almeno di legno, o di tela dipinto, e nelle feste ve se ne ponga vn'altro di qualche materia honoreuole.

Sopra gli altari che non sono coperti di volta di muro, o di soffite di tauole, si ponga vn baldochino, o capocielo di tauole, o di altra più honoreuole materia, che lo cuopra tutto, accio dal tetto non vi cadessero sopra qualche immonditie.

Ciascuno altare habbia qualche imaginì sante in scoltura, o in pittura in Ancona, s'è possibile, o almeno nel muro, & habbia vna Croce almen di legno con duoi candeglieri conformi, o almen di ferro; Ma l'altar maggiore ne habbia almen duoi di ottone, oltra quelli di ferro, o di legno, ornati & honoreuoli, e la Croce d'ottone.

Intorno a gli altari, se si può commodamente, e se'l decoro lo comporta, si facciano le ferrate di ferro, o cancelli di legno, accio nessuno possa appoggiarui sopra.

Calice e suoi instrumenti & ornamenti.

In ogni Chiesa parochiale oue è più d'vn'altra, sieno almeno duoi calici, accioche quando si fanno officij de morti, e nelle feste del titolo della Chiesa, i Sacerdoti possano commodamente celebrare.

Medesimamente ciascuna cappella, la quale habbia più di lire cinquanta d'entrata, habbi vn Calice proprio, e tutti gli altri appartamenti necessarij alla Messa.

I Calici sieno tutti ben dorati con la sua patena; la quale sia tutta solia senza alcun lauoro, & almeno la coppa del Calice sia d'argento sopradorata.

Ciascun Calice che s'adopra ordinariamente, sia fornito almen di quattro corporali con le sue animette; due borse da corporali per conseruarui dētro detti corporali, e per ornar l'altare; dieciotto purificatori, sei fazzoletti d'asciugar le mani per il celebrare, e duoi veli per coprire il Calice, quando si vuol andare a dir Messa.

I corporali tutti sieno lunghi tre quarte in quadro; non sieno lauorati nel mezzo, e sieno accoci con l'amido, accio c'habbiano maggior fermezza, e politezza, e sieno lauorati d'intorno di morinello.

Le borse de corporali sieno tutte di qualche sorte di drappo d'ambidue le parti.

I purificatori sieno di buona tela, più tosto sottile, che grossa; lunghi mezzo braccio in quadro, & habbiano vna Crocetta nel mezzo, e la morinella d'intorno.

I fazzoletti da sciugar le mani sieno lunghi tre quarte, e larghi duoi.

I Calici con le patene, accio'teno tenuti mondi, si tengano inuolti in fodrette, o facchette di tela bianca; Medesimamente i corporali sieno candidi, e si mutino ogni volta, c'habbino qualche macchia, o bruttezza; ne più s'adoprina, quando haueranno qualche buco dentro, ouer macchia quale non si possa leuare; & il medesimo si faccia de i purificatori.

I Calici, patene, corporali, e purificatori, si lauino da persone che sieno in sacris, e l'acqua si getti nel santuario; & in ciascuna Chiesa si habbia vn vaso d'ottone, o di rame conseruato nella Sacristia, del quale non si serua ad alcun'vso profano, per poter lauar in esso le sudette cose.

In ogni Chiesa ancora sia vna scatola honoreuole per gouernar le Hostie.

Paramenti per la Messa &c.

Si habbino anco nelle Chiese parochiali più pouere almeno tre Pianede, vna rossa, l'altra bianca, e la terza nera da morti, più honoreuoli che si può, con le sue stole, e manipoli della medesima sorte di drappo, c'habbiano le sue Croci; & i manipoli si possano stringere & allargar co'l solito bottone e cordone; e còtre Camisi, c'habbiano le maniche strette, e tre amitti; e tutti questi habbino gli ornamenti alle Pianede, e con i suoi cordoni da tingere.

S'habbi ancora vn Piuiale, e tre Pallij de i sopradetti colori, per l'altar maggiore, se si può; Ma nelle Prepositure, e Chiese collegiate, & altre Chiese oue sia miglior modo, si habbi maggior numero di Pianede, Piuiali, Pallij, Camisi, & altri fornimenti, che sieno più honoreuoli.

Ricordandosi anco oltra i sopradetti tre colori, del Verde, e Morello, per adoperarsi ne i tempi còuenienti secondo l'istituto della Chiesa.

In ogni Chiesa parochiale almeno si habbino duoi Messali, vna Pace di legno dipinta, ouero d'ottone, vn Sedelino d'ottone, o di rame per l'acqua santa, ne serua ad altr'vso, con gli asperforij; o di ottone, o di legno intorniti, o d'altra materia più honoreuole; ne s'vino spoglie per asperforij; vn Turibolo d'ottone, c'habbi le catene lunghe vn braccio e mezzo, con la sua Naucella, & Cuchiaro conforme; Duoi cossini ouero scabelli da tenerui sopra i Messali, quando si celebra; Due baccinette d'ottone, o di stagno, ouero di vetro per lauarli le mani nella Messa; Due para d'orzuoli di vetro, o di cristallo.

Tabernacolo per la custodia del Santis. Sacramento.

Si faccia vn Tabernacolo di legno, quanto più bello, e più honoreuole si può; il quale si foderi tutto di dentro di qualche sorte di drappo di seta, e nel fondo d'esso si tenga anco sempre vn corporale disteso che lo cuopra tutto, per riponerui sopra il vaso del santissimo Sacramento.

Si tenga detto Tabernacolo sopra l'altar maggiore alquanto rileuato da l'altare, accioche sia meglio veduto dal popolo.

Si cuopra detto Tabernacolo per maggior riuerenza

nerenza, e per difenderlo dalla poluere, con vn velo, o con qualche sorte di drappo di seta; il quale però si possa scoprire in qualche solennità, se così piacerà al Curato; e detto velo, o drappo sia fatto in forma di padiglione.

Si faccia vn Vaso coperto tutto dorato, di tal grandezza, che si possa comodamente abbracciar con la mano fra il piede, e la coppa; & almeno detta coppa sia d'argento, ma solia nella parte di dentro, e senza alcun lauoro; e sia tutta dorata di dentro e di fuori insieme col suo coperto, per conseruarui il santissimo Sacramento, & anco per ministrarlo con essa in Chiesa al popolo, e fuora a gl'infermi.

Il coperto di detta coppa sia comodato di maniera, che si possa leuar a fatto da essa, quando si vuole comunicare; ma poi si possa serrare cosiffuramente con vna agucchia d'argento dorata, o altro simile instrumento, che cadendo per caso il Curato mentre lo porta, non si possa aprire.

In esso Vaso il Curato conferui non meno di tre Communichini del continuo, per gli accidenti che possano occorrere ogni hora; ma nõ già Hostia grande, se non nel tempo che si hãno a far le processioni solite, ouero nell'oratione delle quarant'hore.

Vi sia anco vn Tabernacolo d'argento, o d'altra materia conueniente sopradorato, con il cristallo, ouer vetro, da vfarli a portare il santissimo Sacramento nelle processioni, e mettere l'oratione delle quarant'hore.

Dinanzi al santissimo Sacramento arda continuamente giorno e notte almeno vna Lampada; nella quale si vfi solamente Oglio d'Oliua, sendo possibile.

Si rinuoui dal Curato il santissimo Sacramento almeno ogni quindici giorni, riceuẽdo esso nella Messa innanzi la purificatione tutte l'hostie e particole che si trouano nel vaso.

Sopra questo vaso, e quando sta riposto nel Tabernacolo, e quando si porta a gl'infermi, si tenga sempre vn velo honoreuole.

Dentro il Tabernacolo non si tengano, ne si gouernino Reliquie, ne Ogli santi, ne Calici, ne Vasi, ne alcun'altra cosa; se non il Vase, dentro il quale è il santissimo Sacramento; e si tenga la portella del Tabernacolo sempre serrata con chiauue bene custodita dal Curato, per euitare tutti gl'inconuenienti.

In alcuna Chiesa nõ si mettano le orationi delle quarant'hore senza licenza nostra, o almeno del Vicario foraneo; & ad vn' hora di notte si gouernino, e le porte delle Chiese si serrino; ne mai stiano fuori senza honoreuoli e conuenienti lumi innanzi il santissimo Sacramento, e senza custodia di qualch'uno, che ne habbia particolar cura.

Auifino i Curati quei che verranno per comunicarsi, che si vestano honestissimamente, e che niuno porti sopra il tutto arme d'alcuna sorte, almeno in quell'atto.

Oratione delle 40. hore.

Communione del popolo.

Quando occorre comunicar qualche infermo, si dia prima vn segno particolare con la campana per inuitar il popolo d'ogni sesso, e specialmente i descritti nella compagnia del Corpus Domini, ad accompagnare il santissimo Sacramento con riuerenza e diuotione.

E se il Curato ne hauerà notitia in tempo, darà anco vn segno simile la sera auanti dopo l'Aue Maria, accioche il popolo stia meglio preparato.

Si porti detto santissimo Sacramento, e nelle Processioni, & a gl'infermi sotto vn baldachino di qualche drappo honoreuole, con quel maggior numero di torcie, o candelotti, o altri lumi minori accesi, che si può; oltre vn Lanternone almeno, del quale si proueda in ogni Parochia, & habbi il manico lungo, ne s'adopri ad altro vfo; E per strada quando si vada a comunicare qualche infermo, si vada suonando il Campanino, per auuertir quelli che sono nelle case, ch'adorino il santissimo Sacramento, e preghino Dio per quell'infermo.

Si porti anco il Sedelino dell'acqua santa con l'asperforio, per poter con essa aspergere l'infermo, & circostanti.

Medesimamente si porti vn panno di lino che sia netto e fortile, da ponere dinanzi a l'infermo quando se gli porge il santissimo Sacramento; & il medesimo si offerui con quelli che si comunicano in Chiesa; & per il quale effetto in ogni Chiesa parochiale si proueda di panni di lino longhi e stretti, quanti bastino.

Non si porti nel vaso sopradetto manco di duoi Communichini, quando si vada a comunicar fuori, accioche comunicato l'infermo con vno d'essi, si possa con l'altro ritornare alla Chiesa con la medesima processione & adoratione del popolo; & auanti che'l Curato riponga il vaso del Sacramento nel Tabernacolo, voltatosi verso il popolo il quale sia inginocchiato, da l'altar maggiore cõ esso gli dia la beneditione, e poi lo riponga dentro, dicẽdo qualche Oratione, o Antifona accomodata al Sacramento.

Si concede però, che quando fuori della Città si hauerà da portare il Sacramento a luoghi molto lontani dalla Chiesa, o per strade difficili, e pericolose di cadere, o tempo fastidioso per pioggia, o vento, si lasci di portare il Baldochino, e si porti vn Communichino solo; & in tal caso il vaso sopradetto del Sacramento si riponga in vna Borsa di seta honoreuole, c'habbia vn cordone sicuro da mettersi al collo il Curato per assicurarsi, che anco quando gli cadesse, non possa riuscir alcuno scandolo, ne irriuerenza al Sacramento; & per tal fine si faccia al presente questa borsa, la quale non serua ad altr'vfo; & in questi casi, se vi farà qualche Chiesa più vicina a l'infermo della parochiale, nella quale nõ sia

De gl'infermi.

Processioni de gl'infermi.

Custodia delle sante reliquie.

Battisterio, & altre cose pertinenti al battesimo.

prohibito celebrare, potrà il Curato in essa celebrare, sendo in termine di poterlo fare, e da li leuar il detto Sacramento per portarlo a l'infermo per maggior commodità.

Si faccia vn velo honoreuole longo almeno quattro braccia, co'l quale il Curato si cuopra le spalle, & insieme il vaso del santissimo Sacramento, quando lo porta a gl'infermi, & in processione.

In ogni parochia oue non è anco instituita la Compagnia del santissimo Sacramento, s'instituisca al presente, con la regola che sarà prescritta da noi.

E se la qualità del luogo, e delle persone ne farà capace, s'instituisca anco la Compagnia della Charità, con la regola che pur è anco prescritta da noi.

Rimettendo in arbitrio de nostri Vicarij, doue à loro parerà espediẽte, d'instituire in vna sola compagnia tutti o parte de gli uffici pertinenti all'vna e l'altra.

Le sante Reliquie (oue ce ne sono) sieno tenute con riuerenza in qualche sacchettini di seta, & in luogo decente, e chiuso, distinguendo quelle c'hanno certo nome co' i detti sacchettini particolari, ciascuno de quali habbia cucito sopra il nome in carta pecorina scritto, le quali Reliquie così distinte sieno riposte in qualche vaso, o reliquiario honoreuole, talmente accomodate, che per occasione di mostrarle non s'habbino da cauar fuori di detto vase, o reliquiario; ne si mostrino senza lume, ne per guadagno.

Vi sia vn battisterio di pietra viua, in forma rotonda, con il piede parimente honoreuole, per conseruarui dentro tutto l'anno l'Acqua del Battesimo: e si auuertisca, che per qualche caso l'Acqua del Battisterio non si possa disperger prima, che venga il tempo statuito dalla Chiesa Ambrogiana, o rinouarla.

Sopra il Battisterio si faccia vn ciborio, ouero coperto di legno in forma piramidale, che lo cuopra bene da ogni parte, e si tenga ben serrato con chiauue; e detto Battisterio si ponga appresso la porta maggiore a man sinistra nell'entrar in Chiesa; eccetto se per qualche rispetto conueniente non fosse stato nella visita assegnato altro luogo.

Dentro a detto ciborio s'accomodi vn'assa trauerso, per riporui la scatola che contiene gli Ogli sacri pertinenti al Battesimo, & anco per riporui separatamente le tele, pannetti, ouero seruiette, con le quali si asciuga il capo al battezzato.

Sopra esso ciborio si ponga vn padiglione di tela colorata, o d'altra più honoreuole materia per coprirlo, accioche la poluere non possa entrarui per le fessure.

Quanto al modo di Battezzare, s'offeruino l'antique consuetudini di ciascun luogo; o infondendo l'acqua sopra il capo de l'infante, non con le mani, ma con vna tazzetta di vetro, o

d'argento, la quale si cõserui fuori dell'acqua dentro il ciborio; ouero immergendo detto infante nell'acqua.

L'Acqua del Battesimo si rinuoui, e benedica solennemente la mattina del Sabato santo, e nella Vigilia della Pentecoste, nel modo, e con le cerimonie consuete.

Habbiano i Parochi due seruiette per asciugar i battezzati, le quali si ripogano nel ciborio come di sopra, ne s'adopri ad altr'vfo; ne meno per tal'effetto detti Parochi possano adoperare altri fazzoletti, o drappi. E circa l'amministrazione di questo Sacramento del Battesimo, e compadri, s'offerui con diligenza quanto è stato ordinato dal concilio Prouinciale.

Tengano i Curati in vn libro apartato nota di tutti quelli che si battezzano, scriuẽdo in libro questa forma.

Adi del mese di 1567. è stato battezzato da me Prete N. Curato di S. N. vn figliuolo, o figliuola nasciuti adi del mese di di Messer N. del tal parentato e luogo, e di Madonna N. del tale parentado sua moglie, e gli è stato posto nome N. Il compadre è stato M. N. del tale parentado e luogo, e la commadre Mad. N. figliuola o moglie di Messer N. Se vi farà stato solo il compadre, o sola la commadre, scriuerà solo quel nome.

Se'l figliuolo non sarà nato di legitimo matrimonio, e che'l Padre e la Madre non vogliano essere conosciuti, si scriuerà in libro a questo modo. È stato battezzato vn figliuolo, o figliuola di Padre e Madre incogniti: e nel resto come di sopra.

L'oglio santo per la estrema unctione, si conferui separatamente in vn vaso d'argento, o di stagno coperto; il qual vase si tenga rinchiuso in vno scatolino di noce, e'l tutto in vna borsa di qualche drappo di seta, e sia ben custodito in qualche luogo honolto, e ben ferrato.

Le scatole oue si conseruano gli Ogli sacri, sieno secondo la forma, che sarà data da noi a i Vicarij foranei.

Si faccia vn santuario in luogo decente della Chiesa, o della Sacristia; e si tenga coperto e ferrato, acciò non vi si possano gettare immõditie; e la bocca d'esso santuario sia alta da terra per vn braccio e mezzo, co'l coperto e chiauue sopra.

Si faccia vn confessionale di legno, c'habbia la sedia del confessore, e la bradella da inginocchiarsi il confitente: ma fra l'vna e l'altro sia vn tauolato d'asse, con vna fenestrella nel mezzo ferrata con lama di ferro, o tola busata con piccioli buchi, accioche'l cõfessore possa meglio intendere il confitente, & esser inteso da lui. Detto confessionale sia accomodato in Chiesa in luogo aperto; ne si odano le confessioni di donne in altro luogo; ne di notte, se nõ per causa d'infermità, nelle lor case.

Ne i confessionali si tenga affissa la tauoletta de i casi riseruati, che sarà data da noi.

Oglio dell'estrema unctione, & altri.

Confessionale & altre cose pertinenti al confessare.

accioche i confessori ne possano hauer più certa memoria. Hauendo noi nella visita trouato molta varietà ne i nostri Parochiani e Confessori, circa il modo da tenerli nel dare l'assoluzione, nella quale varietà anche è auuenuto, che alcuni hanno lasciato le parole essenziali della forma del Sacramento; accioche non occorran più simili inconuenienti, ordiniamo a tutti i nostri Parochiani, e Confessori, ch'vino di questo modo d'assoluzione sottoscritta, che per la breuità sua è allai commoda da tener à memoria; auuertendo bene nel pronunciare le parole, di non omettere le parole necessarie all'assoluzione, quali sono ABSOLVETE. Il modo dell'assoluzione sarà questo.

Misereatur tui omnipotens Deus &c. Et Indulgentiam, absolutionem, & remissionem &c. Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate ipsius te absoluo ab omni vinculo Excommunicationis minoris, si qua teneris. Deinde ABSOLVETE à peccatis tuis, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Passio Domini nostri Iesu Christi, & merita Beatæ Mariæ semper virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum tuorum, in augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Amen.

Mà auuertiscano di non assolvere alcuno Scómunicato di Scómunicazione maggiore, e da casi riseruat al Papa, ò a noi, senza special facultà da esso, ò da noi a loro concessa.

Vista de gl'Infermi. Sieno i Curati diligenti in visitar gl'infermi, per poter loro amministrare opportunamente i santi Sacramenti: & auisino i Vicarij nostri, se i Medici essequiscono la Bolla di nostro Signore, e decreto Prouinciale, non visitando gl'infermi dopò il quarto giorno della sua infermità, i quali ammoniti da essi che si confessino, non hanno voluto vbbidire, per darcene poi auilo.

Celebratione di matrimonio. Tengano i Curati nota di quelli che si maritano, e custodiscano bene il libro, seruando per lo auuenire l'infra scritta forma nel notargli in libro.

Fatte le tre denonciationi ne i tre giorni di festa infra scritti, cioè a di. & a di. & a di. Ne hauendosi inteso essere alcuno legitimo impedimento tra M. N. figliuolo di M. N. del tale parentato e luogo, è stato celebrato il matrimonio fra essi per parole di presente nella presenza di me Prete N. & à mia interrogatione, presenti gl'infra scritti testimoni, videlicet M. N. del tal parentato, e luogo, e M. N. &c. a di del mese dell'anno

In caso che noi, ò il Curato concedessimo licenza ad vn altro Prete, di congiungere i sposi in matrimonio; esso Curato nel predetto libro ne faccia nota, registrando la licenza, e da poi il Prete, che con la detta licenza hauerà in luogo del Curato, offeruate le debite solenni-

tà, scriuerà ne l'istesso libro il successo di quel matrimonio secondo la sopra scritta forma, scriuendo però in luogo di quelle parole (da me Prete N. Curato) da M. Prete N. del tale parentato, e luogo; di licenza del Reuerendiss. Arcivescovo, ò del suo Vicario, ò di Prete N. Curato di Santo N.

Auuertisca il Curato ch'hauerà da celebrare detto matrimonio, se l'huomo e la donna fra quali si hauerà da celebrare, saranno di diuerse parochie, di non dire le parole, che prima non habbia la fede in scritto delle tre publicationi fatte dal Parochiano dell'altra parte; qual fede conferui in filza appresso al detto libro de matrimonij.

Ammoniscano spesso volte ne i suoi sermoni il popolo, ad offeruar quanto è stato ordinato dal Concilio Tridentino circa al contrahe-re i nuoui matrimoni, esponendogli quel decreto, accio che i giouani da marito per ignoranza non si lascino sedurre da alcuno con vane promesse, restano poi con vergogna ingannate; e nelle confessioni ancora ammoniscano del medesimo le giouani da marito, e le lor madri.

Et perche tra le stampe antiche e le moderne del libro intitolato Sacramentario, si ritroua qualche diuerfità, ancorche di poco momento, accioche la nostra Diocesi sia conforme ne i riti e cerimonie Ecclesiastiche, tosto d'ordine nostro si darà in luce il detto libro ristampato e ridotto alla debita purità; quale ordiniamo, che ogni Curato habbi appresso se, & offerui intieramente in ogni occorrenza.

Descruiano i Curati in libro appartato tutti i fuochi, & tutte l'anime sottoposte alla sua cura, co'l nome, cognome, età, e stato di ciascun'anima, con quella maggior diligenza che sarà possibile; e faccia mentione di quelli che non sono cresimati, ne mai comunicati, procurando poi che si cresimino, e si comunichino, essendo per la età, e per l'altre qualità habili alla comunione.

Haueràno d'accommodare questo libro ogni anno, secondo le mutationi che saranno fatte. Diano i Curati ogni tre anni copia di questo libro della descrizione dell'anime, & anco de quelli de i battezzati, e de i maritati, e cresimati à noi, portando la prima copia fra tre mesi; ne lo lascino vedere da altre persone.

Tutte le lettere, editti, ordinationi generali ò particolari, che da noi, ò nostro Vicario, ò nostri Visitatori saranno mandate, ò date à i Prepositi, ò Curati, sieno governate in filza appresso i libri sopradetti.

Facciano i Curati vn Inuentario di tutte l'entrate, e beni stabili d'ogni sorte della lor Chiesa, & altre sottoposte a quella cura, con la nota delle sue scritture, e ragioni, sottoscritta da i Consoli, ò Sindici della sua terra, per appresentarla à noi nel sopradetto termine di tre mesi.

Sempre

Sempre ne i giorni di festa instruiscono i Curati il popolo nella via di Dio, esponendogli il sacro Euangelio, ò facendo altra pia e salutare effortatione; e principalmente esponano il Catechismo nouamente stampato per ordine di N. S. Papa Pio Quinto.

Le feste dopò il delinare diano segno con la campana a i Putti e Putte, accio vengano alla Chiesa per imparar la dottrina Christiana compresa nel libretto stampato.

Tenendo separati i maschi dalle femine, e seruendosi in questa institutione anco dell'opera d'altre pie persone secolari, così huomini, come donne; & effortino i grandi e prouetti d'ogni sesso, che vengano anch'essi ad imparar la medesima dottrina, non la sapendo.

Si canti ogni festa vn Vespero nelle Chiese parochiali, suonandosi prima tre volte la campana per conuocar il popolo à venirui; e'l Parochiano instituisca alcuni del popolo più atti à rispondere e seruirlo in questo officio.

Procurino i Curati, che ne i giorni di festa non si balli, e tanto più quando si dice il Vespero, ò altri Diuini officij; insegnando al suo popolo spesso volte, come si hanno da santificar le feste, consumandole in orationi, diuotioni, & opere pie, e non in simili vanità e pazzie.

I Preti, & altri ordinati in sacris, & Chierici, vadano le feste alla sua Chiesa parochiale per seruire & aiutar il Curato ne gli officij Diuini; & egli ogni tre mesi scriua à noi se lo fanno, accio possiamo riconoscere le fatiche de diligenti, e correggere i negligenti.

Essequie e fune rali. All'essequie, ò funerali de morti di qualunque grado ò conditione si sieno, non si porti se non vna Croce per la Chiesa parochiale del defonto, & vna per ciascun Conuento de Frati, ò Chiesa collegiata de Preti, che vi fossero inuitati; e se'l defonto sarà portato a sepelire ad vn'altra Chiesa, si porterà anco la Croce di quella Chiesa; e per strada non cessino di cantare Antifone, & altre cose, secondo la forma del libro Sacramentario, andando deuotamente.

Non si suonino campane per i morti dopò l'Aue Maria che si suonerà per segno della loro morte, se non quando il morto si porterà alla sepoltura; & al più per vn' hora auanti.

I Curati, & altri Preti, vadano alle processioni, essequie, & officij da morti, nel loro habito condecete, ò con le cotte, e vi stiano con silentio, e diuotione, si che'l popolo ne resti edificato, e cantino l'officio intieramente con tutti tre i notturni.

Chierici. I Chierici che seruono alle Messe, & altri Diuini officij, vadano vestiti di veste nera, longa sin a i piedi, e di cotta netta. E se in ogni cura per la povertà non si può mantener vn Chierico, vi sia almeno nella Sacristia vna veste, e vna cotta, per vestir qualche Putto nel tempo che serue alla Messa, & altri seruitij per il culto Diuino.

I Diaconi, e Subdiaconi, & altri Chierici inferiori, sieno diligenti a frequentare la confessione, e comunione, conforme al decreto del Concilio Prouinciale; e la confessione faranno a quei Sacerdoti, che da noi saranno deputati a questo in ciascuna Prepositura.

La comunione haueranno a fare nella propria Parochia in giorni di festa nella Messa cantata, se si canterà, altramente nella Messa parochiale; e doueranno i Parochiani auuertire a i Vicarij nostri, di quelli che saranno negligenti nell'offeruatione di quest'ordine.

Niuno Prete affitti in tutto ne in parte le case della Chiesa, senza licenza nostra in scritto, ò di alcuno de nostri Vicarij in quelle parti.

Ne meno possa tenere in casa alcuna donna di qual si voglia sorte, come ordina il concilio Prouinciale, senza nostra licenza.

Perilche fra vn mese ogn'vno darà nota a i detti nostri Vicarij, della seruitù, ò altra donna che habbia in casa, accioche secondo le informationi che ne pigliaremo, si possiamo risoluere di concedergli la licenza, ò no, come giudicaremo più espediente.

Non s'ammetta in alcuna Chiesa, Cappella, ò Oratorio, ancorche di Ius patronato, alcun Sacerdote regolare, ò secolare, ò sia della Diocesi, ò di fuori, a pigliare a celebrare in perpetuo, ò a tempo, senza la licenza nostra in scritto da essere innotata ogni sei mesi; Ma per transito, ò per officio straordinario, di festa, ò funerali, ò simil cosa, diamo licenza che possano essere ammessi i regolari, che haueranno dimissionarie, ò lettere parenti dal suo Superiore, e quei della diocesi di Milano, che'l Rettore di quella Chiesa saprà essere beneficiati nella detta nostra Diocesi, e i forastieri, che mostreranno le lettere dimissionarie de i loro Ordinarij date dentro di sei mesi, ò nel modo ordinato nel Concilio Prouinciale.

Dalla eleuatione del Corpo, e del Sangue di nostro Signore, fin'alla fontione, si tengano le torcie accese.

Procurino i Curati, che i Priori, Sindici, o Theforieri delle Chiese, e delle Scuole, e Confraternità, Hospedali, & Monti di Pietà, & elemosine di contrate, ò comuni, si mutino ogn'anno, oue non fosse cōsuetudine di mutargli più spesso, ne sieno confermati, se non per vn altro anno al più.

Da i detti Sindici, ò Theforieri, i quali hanno amministrato l'entrate & elemosine di esse Chiese, e Confraternità, e luoghi pij d'ogni sorte, i Vicarij nostri, ò chi da loro sarà deputato, si farà rendere fedelmente i suoi conti del passato nel termine di tre mesi; e nell'auenir almeno in capo a l'anno sempre alla presenza de i deputati a questo.

Auuertiscano che i luoghi pij, quali non sono instituiti à fine di prestar danari, non prestino per qual si voglia occasione li loro danari a persona alcuna, ne a le proprie communi-

Yyy 2 tà

Hæc postea immutata sunt.

Affitto delle case ecclesiastiche

Celebrationi di Messe.

Luoghi pii spedi &c.

ra, ò vicinanze; ma li spendino in vñ solo a quali sono destinati.
 Procurino i Curati, che dette Scuole, e Confraternità, essequiscano con diligenza i legati, & altri carichi, a i quali sono obligati, e che'l Grano, Sale, danari, & altre cose lasciate da distribuirsi per elemosina, sieno distribuire non a tutti della comunità, ò vicinanza, ma solamente a i veri poveri; e se non state alienate terre, liuelli, ò altre ragioni di detti luoghi, & opere pie, senza autorità della Sedia Apostolica, ò dell' Arcivescouo, che si recuperino; e per questo effetto daranno a i Vicarij nostri fra tre mesi nota di tutte le alienationi de simili beni, ò ragioni, fatte da trent'anni in quà, per farcene relatione, accioche possiamo farci la debita prouisione: & il medesimo faranno delle alienationi in qual si voglia modo fatte de beni Ecclesiastici dopo il sudetto tempo.
 Procurino medesimamente, che anco le persone particolari, c'hanno legati da essequire, satisfacciano al suo obligo, proibendo da i Sacramenti quelli, che restano di farlo per altra causa, che per impotenza.

I Preuosti, & altri Curati, ogni volta che per qual si voglia occasione veneranno a Milano, si presentino innanzi à noi, ouero a chi per noi sarà deputato nella casa nostra Archiepiscopale a questo effetto, per darci conto delle cose della sua cura, e riceuere da noi quei ricordi & agiuti, che saranno bisogno per il buò gouerno di quell'anime, che le son comesse. I Vicarij deputati da noi essequiscano diligentemente quanto nel concilio Prouinciale è stato ordinato pertinente al loro officio, facendo sopra'l tutto ogni mese la cògregatione de Curati commessi alle loro custodie, nel modo e forma iui prescritta, & essequendo tutti gli altri ordini loro dati, facendoci poi spesso auisato, ò con lettere, ò alla presenza, come passano le cose, e particolarmente circa l'osservanza del Concilio; e delle presenti istruzioni, & ordini; e nõ manchino almeno ogni tre mesi, scriuerci minutamente di tutti quei Curati, ò Canonici, e Capellani, ò altri obligati alla residenza, che nella loro Prouincia non haueranno sodisfatto al debito loro di residere; e per quanto tempo, e perche causa, se lo sapranno.

Vicarij Foranei procurino l'executione de concilij &c.

Actorum Partis Quartæ Finis.

ACTO.

ACTORVM
 S. MEDIOLANENSIS
 ECCLESIAE.

Pars V.

INSTITVTIONES
 & regulæ diuersi generis.

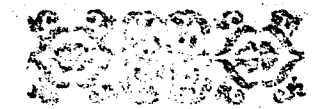
DE

100
M V R O T A

2. MEDIOCRITATE

FOCI ESTE

LIB. V.

INSTITUTIONES

& Regulae quibusque

DE

DE DISCIPLINA
FAMILIAE

Illustriss. & Reverendiss. DD. Caroli Cardinalis Sanctae
Praxedis Archiepiscopi Mediolani.

DISCIPLINA, quae ad hu-
ius domus administrationem
spectat, duabus partibus con-
tinetur, quarum altera perti-
net ad spiritalem familiae pro-
gressum, altera ad rei familia-
ris curam; de quibus etiam diuisim erit tracta-
dum: ac primo quidem loco de spiritali, se-
cundo de domestica administratione. vtraque
pars proprijs eget praefectis, & ministris: &
ideo eorum quoque officia ex ordine descri-
bentur. horum sane omnium cum praefectoru-
rum ministrorum ad vtramq. administratio-
nem spectantium, Rector & quasi modera-
tor is erit, cui Praepositi domus nomen datur.
Eum namq. personis rebusq. omnibus ceu du-
cem praesse decet, ad eumq. propterea vtraq.
domus administratio maximè spectabit; de cu-
ius quidem officio, post eos qui rei spiritali in-
seruiunt, infra agetur, cum reliquorum officia
perscribentur.
Verùm de horum omnium officijs antequàm
sigillatim agatur, praemittenda erunt nonnul-
la, quae ad vniuersam familiam spectant, quaeq.
tum generatim, tum particulatim ab omnibus
seruari debent. sed quoniam de familia supe-
riori & inferiori statim sermo incidit, hoc lo-
co familiam vtramq. declarare visum est.
Familia superioris appellatione vocentur Vi-
carij, Fiscales, Notarij, Visitatores, Auditores,
Canonici, rei domesticae rectores, cubicularij,
Sacerdotes, & Clerici in sacris constituti.
Inferioris verò, Clerici sacris nondum initiati,
alijq. laici omnes, varijs rei domesticae mune-
ribus implicati.

DE GVERNATIONE
Spiritali.

Pars Prima.

Oratio menta-
lis, diuino of-
ficio, & alijs
preces.

Primò quidem qui manus officium recita-
re ordinis vel officij nomine tenentur, neque
residètia addicti sunt, mane in antecubiculum
Reuerendiss. Archiepiscopi conueniant.
Ibi primum conscientia examinada quartam

horae partem tribuent: deinde Romani, & Am-
brosiani separatim matutinas horas voce sub
missa quidem, sed clara, distinctè, attentè, reli-
giosè recitabunt.
Inferior verò familia quotidie item mane sub
auroram, ad Matutinum officium & horas Bea-
tissimae Virginis Mariae persolueudas in ora-
torio decenter conueniat.
Quare quo tempore campana triplex Matuti-
ni officij dabitur signum, ad primum quidem
signum familia se vestiat, ad secundum in ora-
torium conueniat, & per id tempus vsque ad
tertium signum aliquid pie meditetur circa pun-
cta proximo superiore vespere data, de quibus
suo loco dicetur.
Tertio autem dato signo, Matutinum officium
statim inchoet, quo perfecto horarum subinde
preces persoluar.
Diuinis laudibus persolutis, eadem inferior
familia tota in Ecclesiam maiorem Missam au-
ditura sese recipiat: si quis tamen horum per
id temporis fuerit aliquo modo legitime im-
peditus, is domi manere nequaquam pro-
hibetur.
Similiter qui de numero superioris familiae es-
se dicuntur, Missae Sacrificium quotidie oppor-
tuniori tempore vel audiant, vel faciant si Sa-
cerdotes sint: illi tamen qui Reuerendiss. Ar-
chiepiscopum comitantur, veluti cubicularij,
subcubicularij, famuli à pedibus, Missam ab eò
dem Reuerendiss. Domino audiant omnes, vbi
ipse illam celebrabit.
A prandio qui primae mensae accubuerint, siue
ex inferiori, siue ex superiori familia fuerint,
in oratoriu ascendant omnes ad Litanias enun-
ciandas; post quas qui superiori quidem sunt
conditione, si placet statim exeant; alij quoad
vesperarum completorijque preces persolue-
rint, ibidem commorentur.
Ad signum praeterea, quod propter institutio-
nem Christianae vitae hora opportuna quoti-
die dabitur, hyeme quidem ante coenam, a sta-
te verò à prandio, quicumq. ex inferiori sunt
ordine, in oratorio praesto sint.
A cena verò qui primi fuerint cibis refecti, vbi
cunq. sint conditione, confertant se in suum
vtriq.

Doctrina Chri-
stiana.

Collationes spi-
rituales.

812

Actorum. Pars V.

utiq. conlaue, ibiq. Spiritu sancto dictante, aliquid quod ad ipsorum animæ salutem spectet, ad finem vsque secundæ mensæ inuicem pertractent, pios aliquos inter se sermones conferentes: qui quidem, cum postremi venerint qui secundæ mensæ accubuerunt, locum illis concedant; quò illi quoq. per quartam horæ partem munus idem obire inuicem valeant. Quoties huiusmodi spiritualis collatio fiet, familiæ superiori adsit spiritualis Præfectus; Inferiori verò, qui illius vicem gerit.

Cum item spirituali huic collationi Vicarius Generalis interfuerit (qui quidem in eam cum alijs Vicarijs quamsepissimè fieri potest, adesse debet) illius sit munus, proponere de quibus rebus colloquendum erit, præcipereq., ne quis nisi monitus loquatur, ac præterea longiores recitare sermones, & quæstiones tollere: tum præsertim illud semper seruare debent cõfidentes, vt à Vicario ex ordine moniti, quid præcipue animum suum meditando mouerit, quamue consolationem illis Deus communicauerit, breuiter humiliterq. respondeant.

Ante eiusmodi collationem, qui præstantior tum in cœtu fuerit, statam orationem recitet, at que inde colloctioni initium faciat.

Examen conscientie, & pun-
ta.

Postquam eiusmodi sermonis communicatione, & datum iam orationis habendæ signum, in oratorio vtraque familia tota conueniat, ibique per quartam horæ partem exactum conscientie examen faciat. quoties tamen Reuerendiss. Archiepiscopus domi fuerit, neque orationi interesse poterit, apud illum cubiculi magister solus, vel cubicularius alter manebit.

Examine hoc perfecto, ad puncta, quæ quotidie de more proponuntur proximo sequenti die matutino tempore meditanda, vnusquisq. mentem intendat. Mox facta super omnes aquæ sanctæ asperzione, abdat se vnusquisque in suum cubiculum, nec varijs locutionum ambagibus quisquam alios remoretur, aut perturbet.

Caveant Domini quoad eius fieri possit, ne sine iusta causa famulos impediunt, quominus omnibus his spiritualibus officijs interesse queant.

Famuli verò, cum iusta de causa impediti, adesse hinc exercitationibus non poterunt, apud spiritualem Præfectum aut eius vices gerentem absentie rationem reddant.

Confessio, & cõmunio.

Præterea prima quaque cuiuslibet mensis Dominica die, & solemnioribus item totius anni diebus festis, in Ecclesiam maiorem conueniat vtraque familia tota, præter sacerdotes, vt ibi sacram Eucharistiam sumat.

Eam Missam dicet, atque Eucharistiam ministrabit præfectus spiritualis, vel eius Vicarius.

Die autem sabbati, quæ antecedit primam hanc mensis cuiusq. Dominicam diem, & in vigilijs item solemnium dierum festorum, ad Diuini

Antonijs adem, aut Barnabæ, aut Fidelis, aut sã Sepulcri familia ipsa tota, vt sacerdoti pec-

cata confiteatur, adeat; cuius confessionis, si ad ex confessarij chirographo eodem die vespere spirituali præfecto faciat.

Qui verò sequenti die ante communionem faciendam rursus cõfessario indiguerint, adeant eos, qui in Ecclesia maiori cura Præfecti spiritualis ad id deputati prestò erunt.

Quadragesimalis victus initium à secunda feria Ieiunia, post quinquagesimam faciunt; Ieiunij verò, à secunda feria post Quadragesimam.

Quare per omne Quadragesimæ tempus, Dominicis diebus exceptis, semel tantum in die post meridiem cibum capiant.

Quòd si quid alicui amplius opus erit, vespere panis vnciam cum dimidia, & vini poculum tantum capere liceat.

Quòd item in reliquis vigilijs ex præscripto Ecclesiæ, & sacris quatuor anni temporibus, & triduo post Ascensionem Domini, omnino seruandum erit.

Per aduentum autem, secundum antiquam Ecclesiasticorum hominum consuetudinem, cibus quadragesimalibus vtantur: si quis tamen per idem temporis propter infirmam corporis valetudinem iisdem cibus vti tutò non poterit, necessitatem præposito significet; qui vt opus ceperit, de congruentibus cibus provideat: quibus quidem in cubiculo priuatim erit vescendum.

Sexta quaque feria à cœna absteineat, acetario coctio crudouè pro anni tempore, & fructuum præterea portuicula contenti, Paschali tempore excepto, & item Natali Domini, si incidat.

Quòd si in eandem feriam festum incidat ex præcepto celebrandum, tunc die præcedenti ieiunium instituat: si tamen hæc quoq. dies festiua non celebretur: si verò sabbati die ieiunandum erit, liberum sit cuiq. ieiunium sextæ ferie ommittere, & cœnam iunere, si ab ea abstinere sine valetudinis damno non possint.

Præterea sexta quoque feria vespere per hyemale tempus disciplinam persoluto cõscientie examine in oratorio mox adiungant.

Quarta quaque feria, Natali pariter excepto, si inciderit, ab esu carniū omnes absteineant; & vigilijs præterea sanctorum Mediolanensis ecclesiæ Episcoporum; atque die item, quæ solemnitate Concilij tum Prouincialis, tum Synodalis antecedit; nec nõ diebus omnibus quibus Synodus ipsa absoluitur.

Atque eiusmodi quoq. victus ratio, quod ad ieiunium vel abstinentiã spectat, non à domesticis tantum, sed ab exteris quoque omnibus qui hospitio domi recipiuntur, seruanda erit; neque enim hospites antiquum eiusmodi domus religiosumq. viuendi institutum violare, sed potius ad ipsum seq. suamq. familiam conformare decet.

Veruntamen ea cautio adhibeatur circa hospites ipsos, vt cum ieiunandum erit, si quando illorum quempiam mane non pransum esse,

contingat, cœna concedatur.

Item si tempore aduentus quisquam propter stomachi imbecillitatem à quadragesimalibus cibis abhorreat, pinguiores congruentioresq. parentur. Atque item feria sexta si solidioribus quis indigeat cibus, eius necessitati satisfiat. atque tum quidem cum à domestica victus ratione discedendum erit, ijs certè victus in cubiculum deferendus erit.

Clerici, & alij ad diuina officia dieb. festis conueniant.

Sacerdotes clericiq. inferiores, qui alicuius ecclesiæ seruituti speciatim sunt adscripti, in singulis festis diebus ad eam se conferant: cæteris verò qui nullis adhuc ecclesijs speciatim sunt addicti, etsi Sacerdotes sunt, maiori ecclesiæ adscripti intelligantur. quare in eam festis diebus veniant suis induiti superpelliceis, vt ordinis ratione in Missa Decumanorum tuas functiones exequantur, aliaq. munera, quæ illis à Præfecto chori de mandato Reuerendiss. Archiepiscopi præscripta erunt, sacramq. Eucharistiam in eadem ecclesia sumant, quibus diebus id facturi erunt.

Hi præterea omnes, cum in domum recipiuntur, sibi de superpelliceis provideant, quibus vtantur, cum illis opus erit.

Vicarij, Fiscales, & Visitatores, cum illos ad ecclesiam maiorem venire contigerit, qui alio nomine choro adscripti non sunt, sine superpelliceo in suo habitu maneant, vt expeditius possint vltro citroq. cõtere ad varias ecclesias, prout suo officio opus esse cognouerint.

Quoties Sanctissimam Corporis Christi Eucharistiam infirmo alicui domestico afferri contigerit, luminibus accensis ad id munus tota conueniat familia.

Idipsum agat tertia quaque mensis Dominica, cum Sanctissimum Corpus Domini per ecclesiam maiorem deferetur, à confratria associatum, quæ à Dominico ipso corpore nomen desumpsit.

Illud item præstet prima cuiusq. mensis Dominica, cum per eandem ecclesiam in honorè Beatissimæ Virginis Rosarij processio fiet.

Imagines, & vas aque benedictæ in cubiculo.

Habeat in suo quisq. cubiculo piam aliquam, aut Iesu Christi D.N. aut Beatæ Virginis Mariæ, aut sanctorum alicuius imaginem; aquam præterea benedictam; nec profanam rem vllam teneat, quæ scandalum aut malum exemplū spectantibus possit afferre.

In cubiculo domesticorum, externorum conuentus ne fiant, neue tempus inanibus colloquijs otiosè conteratur.

Priuatim verò cautum sit, ne clerici ex Seminario in domesticorum cubiculis versentur, neue domestici se in Seminarium, nisi negotij causa conferant.

De Præfecto spirituali.

PRÆFECTVS spiritualis illud seper magis magisq. cogitet, turpe esse, hominem, qui in alios animaduertere debet, redargui culpa; &

quam alios seruare vult, ipsum non exercere disciplinam: sibi propterea, cui rerum spiritualium curam gerendi onus incumbit, & in viam morum, ecclesiasticamq. disciplina alios continendi, ita viuendum esse, vt nõ modò omni reprehensione careat, sed à se ipso præsertim pietatem, humilitatem, mansuetudinem, ac demum ecclesiasticæ vitæ normam omnem familia omnis ediscat.

Illud in primis curet, vt quæ ad spiritualem progressum spectant, rectè, decetè pieq. fiant; tum quotidianæ exercitationes, atque aliæ ite alijs destinatæ temporibus, statutis horis seruètur: sed maxime familiæ paci studeat, animumq. tranquillitati; vitam moresq. præterea vnusquisq. spectet, præsertim familiæ inferioris; vt cum opus erit correctione, pie opem ferat. qua quidem in re istud quoq. ad ipsum spectabit, si quando ab erroribus quempiam familiæ inferioris posse auocari desperet, vel alium quemq. diligenti indigere cura, Præpositum cõmonefacere, qui desperatum eiiciat, indigenti verò, alterius domestici pij viri opera auxilietur, illi hunc commendans, in eiusq. disciplinam tradens.

Pro diuersa temporum ratione, horam præscribat clerico oratorio inseruienti, vt trino campanæ signo familiam ad oratorium accersat, ad diuinas laudes persoluendas.

Illius quoq. cura sit, opportunum tempus eidem clerico decernere, qui eodem signo familiam quotidie ad institutionem vitæ Christianæ cõuocet. Cuius quidem exercitationi, vel ipse, vel qui ipsius vicem gerit, intererit, vt eiusdem Doctrinæ punctum aliquod declaret, quod ex precatone Dominica, aut Decalogo, aut Symbolo, sumi poterit.

Eius quoque intererit, deligere decuriones nõ nullos, ex his qui in eadem doctrina prouectiores habebuntur, qui minus instructos erudiant. Hos verò rudiores varias in classes diuidere, & cuiq. classi subsellium in oratorio tribuere; vbi sub suo quisq. decurione iugiter se exerceat.

Vespere curet, vt puncta proponat is sequenti die meditanda, cuius intererit: quibus quidem propositis familiam commonefaciat, vt orationem Dominicam & salutationem Angelicam ter quisque secretò dicat, gratiam aliquam à Deo petiturus, maximeq. in domesticarum rerum angustijs.

Eiusmodi autem punctorum materiam perpetuò seruari studeat. Die veneris qui antecedit primam cuiuscunq. mensis Dominicam, in qua sacram Eucharistiam vnuerse familiæ sumendam esse diximus, circa altaris Sacramentum puncta proponantur: cæteris autem veneris diebus circa Domini passionem, vt ea ratione præparatio congrua fiat disciplinæ mox post proposita puncta faciendæ.

Diebus autem sabbati, & Vigiliarum item ab ecclesia statutarum, proponantur puncta ex Evangelio,

gelio, quod sequenti die in Missa secundum Ambrosianam Ecclesiam ritum legitur.

Idemq. seruetur per totum Quadragesimæ tempus. Reliquis autem totius anni diebus omnibus accepto Euangelico contextu legatur quoti die particula illius, quam iustam esse censebit is, qui proponet, seruata semper continuatione contextus ab initio vsque ad finem: eaque lecta, primum secundum simplicem verborum sensum, qui literalis sensus vulgò dicitur, explicatio subiungatur: Deinde paucis verbis ex eam tria documenta colligantur, quæ materia sint longioris meditationis, sequenti die vt diximus, ab vnoquoque exercendæ.

Tabellam habeat, in qua eorum nomina ordine sint descripta, qui ad illa ipsa puncta proponenda idonei censebuntur, eumq. cuius intererit, singulis sabbatis moneat, vt sequenti hebdomada fungatur officio.

Punctatorem deligat pium diligenterque, qui quotidie illos ex inferiori familia notet, qui isto tempore in oratorio ad horas gratiasq. Deo persoluedas interesse neglexerint, atque absentium nomina ad Vicarium quotidie deferat; qui illos, nisi iusta de causa abfuisse constiterit, per cibi subtractionem puniat.

Prima quaq. Dominica mensis à tota familia domus confessionis schedulas sibi afferri, & qui facere omiserint, ad Præpositum deferri curet.

In cœnaculo tam mane quàm vesperi, præter lectionem scripturæ sacræ, & Martyrologij, librum aliquem Italico idiomate conscriptum legendum proponat, quæ pro ratione temporum solemniumq. dierum magis conuenire ceter fuerit: quod verò ex Sacris Biblijs, aut ex martyrologio legetur, stâdo & detecto capite semper legi; quod ex alijs Reuerendis Archiep. absente, sedendo & capite aperto, at illo præsentem, stando, detectoq. capite similiter legi procurabit.

Infirmorum diligentissimam curam agat, sæpè inuisat, consoletur, necessitates eorum, tum ad corpus, tum ad animam spectantes cognoscat, atque illis vt peropportune subueniatur, pia omni ratione curet; Medicos, Confessoresq. accersiri iubeat, atque quotidie cum ingrauescit morbus, vocari aliquem ex Patribus sancti Antonij, vel Barnabæ, vel alterius familiæ, qui illos consoletur, piaq. alia præstet officia. Nullum demum à se desiderari officium patiat, quod ad eorum valetudinem rectè curandam, animamq. iuuandam pertineat.

Cum præfulem aliquem illustremque personam in domo hospitari contigerit, vespertinam orationem ante cœnam fieri (quam alias omitti necesse est) sedulo curet.

Disciplinam, quæ sexta quaque feria per hyemale tempus exiti facienda, si quando ob lunæ cæterorumq. astrorum splendorem, quominus in oratorio fiat, impediri eueniet, aulam ante oratorium positam parati curabit, in quam se

conferat familia, pium istud obsequium Deo præstitura.

De Præfeto Oratorij.

PRÆFECTVS Oratorij hæc curet diligenter.

Pro ratione temporis, & dierum solemnitate, oratorium appareatur, ac ornatur, coloreq. varientur.

Cum Reuerendis. Archiepiscopus domi aderit, subsellium perpetuò paratum in oratorio stato loco seruetur.

Cum præfules item, præstantiue dignitate viri hospiti suscepti domi manebunt, iuxta illorum conditionem sua quoque subsellia in oratorio præparata sint.

Cum per eos præfules Missæ sacrum fiet in oratorio, audietur; cum item vel ij, vel alia insignes personæ precibus vespertinis intererint, musici veniant, qui sacras illas functiones pijs modulationibus decorent.

Cum Reuerendis. Archiepiscopum in oratorio concionaturum apud clerum percipiet, cathedra de more ornatur.

Cum Matutinum officium cæteraq. horæ Canonice à familia inferiore persoluentur in oratorio, tum diuinum officium vbiq. dirigatur ab eo, qui fuerit in digniori ordine positus: quo tempore clerici à secularibus hominibus choris distincti sint, choriq. ipsi alteri alteris vicissim respondeant.

Post puncta quæ meditanda vesperi proponuntur, detur liber ei, qui in toto cœtu præstat, qui precationem alta voce ex eo recitet, & ea finita, tribusq. datis campanæ signis Angelicam salutationem ter dicendam esse commonefacientibus, afferatur eidem vasculum aquæ sanctæ suo cum aspergillo: Ille verò ad subsellia quæq. commeet, omnesq. aqua sancta aspergat; dumq. id fit, versiculum illi illum dicant ac repetant, *Asperges me Domine hispo, & Gloria Patri, &c.*

Si verò Reuerendis. Archiepiscopum, aut aliam præstati dignitate personam in oratorio adesse contigerit, liber ad illum à Canonico maiori Diacono, & aspergillum similiter à Sacerdote maiori, vasculum verò à cubiculario deferatur. At si neque ipse Archiepiscopus, neque alius dignitate insignis adsit, tum libri, aspergilli, vasculi afferendi munere fungatur clericus oratorij, vnà cum alio qui ex toto illo cœtu præstantior extiterit: Propterea cum aderit Vicarius Generalis, ipse fungatur officio; quo absente, Præpositus; & eo item absente, Præfetus spiritalis: quo quidem etiam absente, Sacerdos qui præstantior extiterit.

De Clerico Oratorij.

CLERICVS Oratorio inseruiens, omni religionis studio ministerium suum obeat, diligenter.

ligerentq. exequatur.

Rerum diuinarum in primis cultum & sacræ suppellectilis nitorem studiosè curet.

Cum præterea ipse alios ad orationem, spiritalesq. exercitationes inuiter, sua præsertim interesse meminerit, cæteris omnibus deuotiorum religiosiorumq. esse oportere.

Quotidie oratorium verrat; puluerem à sedibus excutiat; altare præparet; suppellectilem mundam nitidamq. conseruet, & diligenter custodiat.

Hora à præfeto spiritali præscripta quotidie sub auroram trino campanæ signo ad matutinum officium familiam vocet: sintq. campanæ signa, quarta horæ parte inter se distincta.

Suo item tempore, signo campanæ dato, inferiorem familiam ad exercitationem Doctrinæ Christianæ quotidie inuiter.

Peracta oratione vespertina, quæ post enunciata puncta meditationi deseruietia secretò subsequetur; tribus campanæ ictibus Angelicam Salutationem ter dicendam esse significet.

Vespertinæ orationi, cum neque Illustris. Cardinalis, neque alium præfulem, aliumque præstanti dignitate virum adesse in oratorio contingerit; tum librum, aspergillum, & vasculum aquæ benedictæ illi afferat, qui ex cœtu præstantior fuerit.

Cum Illustrissimus Dominus in cœnaculo nõ aderit, nec præful alius, aliaue insignis persona, ad vtramq. mensam legat.

À prandio statim prima mensa confecta, in oratorio præsto sit, vt Litanij enunciandis, & Vesperarum & Completorii officijs persoluedis vnà cum alijs intersit.

Quotidie summo mane, cum Reuerendis. Archiepiscopum domi aderit, Præfetus oratorij conueniat, à quo sanè perquiret, num ipse Dominus in oratorio vel ecclesia maiori, vel alia sacrum sit facturus; vt vel oratorium instruat, vel sacram suppellectilem aliò deferre possit, quò ille est iturus.

Idiplum præstet, cum apud eundem Archiepiscopum Præful aliquis hospitabitur.

Cum sermonem concionemue in oratorio cū clero Reuerendis. Archiepiscopum erit habiturus, subsellia qua decet ratione disponenda curabit.

Verum tum quoq. cum Reuerendis. Archiepiscopus aberit, reclusum mane oratorium, & altare de more instructum quotidie asseruabit, vt si qui sunt Sacerdotes domestici, qui ibi dem sint celebraturi, ipsis pateat aditus, & suum tribuat officium.

Quibus hebdomadæ diebus Metropolitanus Theologus conscientie casus in oratorio explicaturus erit, nata hora adsit, signoq. campanæ conuenientem Clerum in oratorium conuocet.

Cum ad Matutinum officium, cæteraq. horas canonicas, & Litanias item persoluedas, stas horis in oratorium conueniet familia; tum ca-

nistrum statim arripiat copia libellorum referentem, quos officiola Beatæ Virginis Mariæ appellant, eorum item in quibus Litanie perscriptæ sunt; quorum singulis singulos per sua quæque subsellia distribuatur, quos deinceps omnes, vbi ad finem ventum erit, asseruandos colligat.

Tum rursus quoq., cum vnaquaq. sexta feria eidem familiæ ad disciplinam exercendam flagella erunt distribuenda, eadem quippe ratione se gerat.

DE GVERNATIONE Rei familiaris.

Pars Secunda.

FAMILIA omnis, cuiusuis gradus existat, Mensa. in vnum ac eundem locum, cui nomen cœnacula datur, ad cibum capescendū decenter conueniat.

Quia verò totum non capiet vnus idemq. & eodem tempore locus vtriusq. familiæ conuentum, prima secundaq. instruetur mensa; vt qui primæ minus possunt, secundæ accumbant mensæ.

Antequàm quisquam discumbat cibum capturus, mane & vesperi benedicat is, qui dignitate est præstantior: qui post epulas etiam Deo gratias agat. Tum quoq. dum benedicitur, & gratiæ aguntur, respondeant clerici, laicique omnes.

Cum verò aderit Reuerendis. Archiepiscopus, à digniori Canonico Ordinario Tabula deferatur, in qua variæ sint notatæ benedictionis formulæ pro temporum anni ratione. Idemq. fiat, si personam aliam ecclesiastica dignitate insignem adesse contigerit.

Quoties Reuerendis. Archiepiscopum aut Præful alius tum aderit in cœnaculo, Præpositus, vel Vicarius, vel præstantior alter ex ordine (præter Vicarios, cæterosq. Tribunalis Officiales) assistat mensæ; cuius erit munus, mensas circumcirca prospicere, & singulos obseruare accumbentes, vt cibos maturè afferri, & quæ illis præterea opus esse viderit, apponi curet.

Per totum edendi tempus tum manetum vesperi, si nullus ex Seminario venerit adolecens concionem aliquam aut orationem latinam habiturus, lectio sacrorum librorum adhibeatur: primum verò legatur vnus ex sacris Biblijs caput; post, alterum ex Martyrologio, quod ad diem sequentem pertineat; demum aliquod ex pio libro aliquo, qui Italico sermone sit conscriptus.

Vbi Reuerendis. Archiepiscopus, aut alius Præful interfuerit, vnus ex cubicularijs sit is qui legat, aut alius ex familia præcipuus.

Alias verò Clericus oratorij mane Vesperiq. ad vtramq. mensam legat.

Ille verò qui ex Seminario ad concionandum venerit,

venerit, si quidem prius finem fecerit dicendi, quàm ab edendo cessatum sit, librum spiritua- lem aliquem à præfecto spirituali eligendum legendo ad finem vsque mensæ prosequatur. Inter edendum, concionanti vel legenti silen- tium præbeant conuiuæ; vt non solum corpo- ris cibo, sed etiã epulis animæ recreari possint. Quoniam verò semper hospitem habenda ratio erit, vt debiti illis à domesticis præbeantur honores, propterea Vicario Generali alicuius Episcopi in Cœnaculo comesuro Vicarius do- mus Generalis locum concedet in accubitu. Quòd si Canonicus item adierit aliquis, supe- riorem pariter concedent illi locum canonici ordinarij.

Quam quidem rationem in paribus honoran- dis semper & vbiq. seruare decebit.

Viris eiusmodi magnam aliquam personam sustinentibus, siue in superiori conclau, siue in Cœnaculo discumbant, cubicularij deser- uiant à magistro Cubiculi delecti.

Vestitus Familia omnis domi & foris mediocri atque de- coro vestitu sit contenta; qui neque studiosus sit quæ sitis, neque nimis abiectus, neque vl- lum argenti, aut auri, aut sericæ materiæ orna- mentum habeat. Fugiat omnes vestium, cal- ceorum, aut crepidarum discissiones. caueat à turgidis dissectisq. caligis, & à crispo indusio- rum collari. sit habitus domesticorum omniũ simplex, laneus, & nigri solum coloris, & de- mum, qui homines verè ecclesiæ deditos, Dei- que ministros monstret; nisi fortasè alium co- lorem dignitatis gradus postulauerit. Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, ceteriq. Cle- rici, habitum gerant non affectatum, non for- didum; superpellicea apprimè munda, nõ stu- diosè elaborata. duabus incedant induti vesti- bus talaribus, neque sine his vnquam aut do- mi esse, aut foras egredi liceat. si tamen iter fa- ciendum sit, contractiore habitu, sed simplici, & homini religioso congruo vti, minimè pro- hibentur.

Nemo ex ijs breuiorem togam (vulgò mantel- letum vocant) nisi illi dignitatis ratione conuenerit, ferre audeat; neque pallium, fer- rarolum vulgò dictum, nisi per pluias: sed ne que tum eo absque talari tunica vti fas sit.

Nemo item ex eisdem catenam auream ex collo suspensam, aut monilia in brachijs fe- rat, aut in digito anulum; exceptis ijs, quibus propter dignitatis gradum iure concessus est anulus.

Serui Pallium, siue ferrarolum induant: neque familiæ adscribantur, priusquam ad normam præscriptam sint induti, deq. habitu, moribus, & ætate à Præposito seu Vicario probationem obtinuerint.

Arma ludospe- ctacula & hu- iusmodi caueat. Nullus ex familia nec armis certare, nec chat- tis lutorijs aut talis, aut pila maiori, aut alio eiusmodi indecoro ludi genere ludere, luden- tesuè spectare, nec choreas exercere, nec perso- natus incedere, nec venationi, fabulis, come-

dijs, alij suè histrionum impuris actionibus va- care audeat.

Rerum nouarum curiositas fugiatur: vitentur pariter sermones dissolutiores, libri scurriles vel impuri, profanæ cantiones, deliciosæque modulationes.

Nemo conuiujs sæcularium hominum inter- sit, aut ad bibendum quemquam incitet, aut ad cauponam, nisi itineris necessitate coactus eat.

Idque cum alicui acciderit, tum ne vnà cū mu- lieribus discumbat, omnino caueat.

Nemo in ianuis domus aut commoretur, aut ambulet: frequentem sæcularium hominum consuetudinem omnes fugiant; multoq. etiã magis à domibus eorum abstineant.

Æstatis tempore nemo post vigesimam tertiã horam extra domum maneat, hyeme verò post datum Salutationis Angelicæ signum: quòd si quis legitimis impeditus de causis, præscriptũ temporis spatium præterierit, apud præpositũ aut Vicarium facti rationem reddat.

Vicarij nullum munus, ne esculentum quidem, poculentumue, etiam si exigui sit pretij, neque à cancellario, neque à Notarijs, neque à dome- sticorum quoquam, neque ab litigantibus, alijf- uè apud se causas agentibus acturisue aliquan- do accipiant.

De Vicarijs, Vi- sitoribus, & huiusmodi.

Hoc idem perpetuò obseruent Visitatores, scri- bæ, Notarijque. Illud etiam obseruent, vt seruos habeant pios beneque institutos, qui habitu & consuetudi- ne, disciplinæ domus respondeant.

Ac quoniam Vicarij, & qui publico funguntur officio, præcipua pars censentur esse domus; idcirco vt vnus modi suiq. similis perseueret disciplina, meridianæ vespertinæq. orationi, & ceteris spiritualibus exercitijs interessè stu- deant.

Cum item prandij vel cenæ campanæ sono da- bitur signum, ad primam mensam venire, vel certè impediti, ad secundã contendant; ac pro- pterea quocunq. tempore enitantur, vt per quartam saltem horæ partem ante primã men- sam quiescant negotia, claudaturq. audientia locus.

Quare vt tollantur incommoda, quæ propter publicas audientias euenire solent, quæ quidẽ tum ob sui tarditatem disciplinam domus sæ- pius perturbant, tum verò præterea litigatori- bus & clientibus propter sui incertitudinem officiant; pro temporum varietate, certa hu- iusmodi omnibus Tribunalibus communis au- dientia hora decernatur: videlicet à Paschate vsque ad Calen. Septembris matutino tempo- re, hora duodecima, vespertino, vigesima pri- ma; à Calend. Septembris vsque ad Calend. Nouembris, matutino tempore hora decima quinta, vespertino vigesima secunda: à Calen. Nouembris vsque ad Pascha, matutino tempo- re, hora decima sexta cum dimidia, vesperti- no, vigesima secunda.

Vica-

Vicarij item, cum rerum gerendarum ratio- ne Illustrissimum Cardinalem conuenire cu- piunt, statutam eligant pomeridianam horam, neque nisi à magistro cubiculi vocati, acce- dant.

Horæ autem meridianæ audientia ita partitæ feruentur. prima dabitur his, qui à secretis sunt propter literarum expeditionem: secun- da signaturæ Cancellariæ: tertia Vicario ge- nerali, Criminali item, & Ciuili.

Quòd si rem aliquam contingat celeri indi- gere expeditione, tum schedulam obigna- tam ad Illustrissimum Dominum mittant, pau- cis rei seriem exponentes. si quid verò sit, quod literis committendum esse non existi- ment; audientiam petant.

Visitatores & Auditores, quo tempore Illu- strissimus Dominus audientia incumbit, inte- resse, tum propter rerum gerendarum facili- tatem, tum propter madorum acceptionem, studeant, quantum possunt.

Nemo ex familia Vicario Ciuili, vel Crimina- li, aut Fiscali, aut Notariis, aut Visitatoribus causam vllam commendet.

Vicarij, & Visitatores neminem seruorum scri- barumq. suorum permittant causas apud se procurare, vel commendare, aut rem vllam, etiam vltro datam accipere, siue propter li- teras per eos etiam priuatim scriptas, siue ob res alias; atque ne per eos secreta scriptura- rum negotiorumue manifesta fiant, inuigi- lent.

Nemo præterea coram Iudice Sæculari abs- que Illustrissimi Cardinalis venia tanquam- caudicus vel patronus causam vllius agat, aut ullius Principis procurator sit, alicuiusue tu- telam suscipiat, aut negotiationibus se immi- sceat, aut in mercaturis se medium interponat, aut aliena prædia conducatur.

Quando idem Illustrissimus Cardinalis foras prodibit, sectentur eum nobiles domestici om- nes, præter Vicarium Generalem, Ciuilem- que, ac Criminalem, & præter Fiscalem, & eos qui alicuius Ecclesiæ residentia sunt ad- dicti.

Quare à signo campanæ statim præstò sint an- te Illustrissimi Cardinalis cubiculum, eum, quocunq. iuerit, comitaturi: præeantq. om- nes, aut equo insidentes, aut pedibus iter fa- cientes, siue per Urbem, siue extra Urbem Il- lustrissimum Dominum ire contigerit, præter illos, qui dignitate sunt insignes, qui illum à tergo comitabuntur.

Hospites in ædibus Illustrissimi Cardinalis commorantes vnus tantum è familia visitet ab eo delectus.

Cum aliquis non contemnendè existimationis in hisce ædibus prandeat, aut cenabit; qui ex familia illi in mensa proximè accumbet, cu- ram suscipiat illius officij gratia ad cœnaculũ comitandi, suoq. in loco sistendi.

Caueat vnusquisque, ne in suo cubiculo priua- tim cibum capiat; multoq. etiam magis ne foris.

Quòd si quando cuiquam in suo cubiculo ci- bum capere opus sit; Præpositum domus, aut Vicarium de hoc commonefaciat. si verò iusta de causa alicui foris prandendum aut cenan- dum sit, ab eodem Præposito istud faciendi ve- niam petat.

Suo quisque tandem muneri diligenter sedateq. operam nauet; ne quid tumultus in familia ex- citent, enixè caueant omnes: nihil omnino dicant, faciantue, quod contra bonos mores, a- licuiusue existimationem sit: nemini denique risus aut scandali occasionem pariant.

Que generatim caueant.

De Præposito.

P R A E P O S I T I munus sit, curam gerere omnium personarum, officiorum, negotio- rum, & rerum domesticarum; nihilque per- mittere, sine consilio & consensu suo fieri, aut innouari.

Interueniat omnibus deliberationibus de vi- ctu parando, de redditibus, & de sumptibus faciendis; & à suo Vicario crebrò certior fiat, de ratione ac diligentia quam adhibet in ra- tionibus atque expensis domesticis cognosce- dis.

Eius erit, vtriusque familiæ superioris atque inferioris necessitates diligenter cognoscere, & vniciq. prospicere pro conditione perso- næ, & magnitudine rei; & saluis domus in- stitutis, omni charitate satis omnibus in omni re facere.

Si quis propter manifestam corporis infirmi- tatem communibus cibis vti non poterit, cu- ret, vt pro ipsius conditione & necessitate, quã ta fieri poterit charitate tractetur.

Adhibeat summam diligentiam, vt domestica disciplina seruetur; vt vnusquisq. munere suo diligenter fungatur; atque in primis famu- los in officio contineat; in corrigendis erratis vtatur circumspectione, neque citra casum ne- cessitatis seueritatem adhibeat.

Curet, ne vlla schedula quæ ad expensas do- mesticas pertineat, à supputatore admittatur, nisi eam ipse prius recognouerit, & subscripse- rit: atque idcirco in pretio rerumq. aestima- tione, hominum in hoc genere peritorum cõ- silio vtatur.

Curet, vt ministris, & famulis, itemq. officiali- bus reliquis stipendium & merces suo cuique tempore, quantum fieri poterit, persoluantur. Cum ad ipsum deferentur mandata à credito- ribus domus subscribenda, ea quàmprimùm expediat; curetq., ne creditoribus offensionis materiam præbeat, vel domus existimatione nomenq. imminuat.

Cuiusq. anni principio accipiat à supputato- re rationes omnes reddituum, atque expen- sarum, tum Archiepiscopatus, tum Patrimo- nij,

Z z z

nij, quas vbi diligenter recognouerit, earum summam Illustrissimo Domino tradat.

Si quem de familia inferiori esse acceperit mali exempli, & de cuius emendatione desperetur, eum domo eiiciat.

Quod si quid in familia superiori etiam animaduertit, quod vel scandalum afferre, vel labem aspergere domui possit, ad Illustriss. Do. minimum referat.

Attendat diligenter atque obseruet familiae praesertim superioris mores atque actiones, & in suo cuiusq. officio diligentiam, vt statum familiae Illustrissimo Domino certo significare possit; vt ab eo cognosci possint boni & necessarii, contra minus boni atque idonei ad eius famulatum; vt alteri excitentur ad progressum in omni virtute, alteri ad mores emendandos.

Singulis hebdomadis congregationem faciat in suis cubiculis, de rebus domesticis, vt si quid opus erit, statuere possit.

In congregationem adhibeat Vicarium, Oeconomum, Praefectum spiritalem, Magistrum cubiculi, Praefectum stabuli.

Vitet omnem singularitatem; atque ita se gerat, vt ipsius vita omnibus exemplo esse possit.

Curet singulis mensibus, vniuersalia capita, quae totius familiae progressum spiritalem, & moralem viuendi rationem complectuntur, in coenaculo legi.

Eadem omnibus, qui in hanc ipsam domum recipiuntur, siue de superiori siue de inferiori familia sint, initio statim perlegenda tradat; ac praeterea quae ad vniuersumq. officium pertinent, si Praefecti vel Ministri fuerint; vt sciat quilibet eorum, quo pacto in rebus sui officij gerere se debeat.

Homines matrimonio coniunctos, cuiusvis sint conditionis, tanquam ab huiusmodi vitae instituto alienos, vel rei familiari inutiles, ad officia domus nullo pacto admittat.

Ne famulum quempiam in familiam adscribat, de quo sufficientem probationem de vita & moribus non habeat, qui item ad praescriptum domus vestitus non sit.

Officiales, quos ad domestica munera obeunda domi habere necesse est, viros bonos, peritos, recteque instructos cognitione rerum ad sui officij statum pertinentium deligat: nullum propterea horum, quod ad praescriptas attinet conditiones in familiam adscribat, quorum bonum testimonium non habeat.

Quotannis Tabellam conficiat, in qua eorum nomina distinctim ponantur, quibus & ligna per hyemem ad calefaciendum, & candelae per annum erunt impertiendae, atque vtrarumque rerum portionem item, quae vnicuique danda erit, praescribat.

Curet vt in duobus cubiculis superioris conclauis accendatur ignis per hyemem; quorum vnus cubicularijs, alter subcubicularijs,

& seruis a pedibus, & reliquae etiam familiae vsui sit: atque inferius item paretur iudem ignis per idem tempus paulo ante prandium & coenam, ad quem calefiat familia omnis, priusquam ingrediatur coenaculum.

Praesulibus atque viris insignibus hospitio receptis, e superiori familia quempiam ab Illustrissimo Domino eligendum designet, qui illorum curam gerat, eos affectetur, & de ijs omnibus, quae opus fore intellexerit, mature prouideat.

Medicis quoque domus, physico scilicet & chirurgo mercedem constituat congruentem, quam duobus anni temporibus persolui curet.

Praeterea vero, quae de coenaculi disciplina, & de hospitum acceptione subduntur, exacte diligenterque seruari curet.

Coenaculum erit mensis circuncirca regulari forma cinctum, atque ab altera parietis tantum parte discumbetur.

Cibi, non integri, sed concisi apponantur; & conuiuiarum vnicuique pro status conditione portiones aequae impertiantur.

Vinum item album nigrumque, propinetur in mensa: inferiori tamen familiae alterutrum genus appositum sufficiat.

Superiori familiae semper apponatur quadruplicis portio generis, nempe prima & postrema esca, iurulentum ferculum, & oblonium simplex elixum, vel tostum.

At omnibus tamen Ieiuniorum temporibus duplex adhibebitur oblonij portio.

Et inferiori quidem familiae licet alias tres tantum statuatur ferculorum species, tamen ipsi quoque statis Ieiuniorum diebus secunda oblonij portio amplius erit adhibenda.

Cum aderunt hospites, viri praesertim Ecclesiasticae dignitatis, vel alioqui honorum gradibus ornati; his gemina obloniorum, primae item vel postremae escae portio superapponenda erit.

At vero quando item magni Praesules, & viri Principes, aut alioqui dignitatibus insignes erunt discumbentes, vt illorum vel statui, vel consuetudini, vel stomacho indulgeatur, triplicem ferculorum cuiusque generis portionem apponi licebit.

Atque primorum quidem & postremorum ciborum ea ratio habeatur, vt pro stomachis imbecillioribus vnus saltem inter eos coctus paretur, & valetudini magis consentaneus: iurulentum quoque ferculi alterum genus paratum sit pro his, quibus fortasse commune appositum minus probabitur.

Cum in conclauis superiore Praesules viri, Principesque, vel alij dignitate insignes accumbent, illis integrae, non concisae dapes apponentur.

Vinum item non de more Coenaculi sistetur in mensa, sed penus Vinaria loco solito parabitur;

bitur; non tamen ferculorum numerus praescriptus ratione vlla erit augendus.

Quod si qua ex parte erit excedendum, circa primas tantum escas vel postremas aliqualis condonetur excessus.

Cum viri eiusmodi dignitate insignes in conclauis superius comensuri conuenerint, circum circa parietes mensae quoque aptandae erunt, vt a latere tantum parietis ex ritu coenaculi consideant, & subsellia ipsa pannis erunt violaceis aut viridibus ornanda.

Quod ad cibos attinet, pretiosi quidem & nimium exquisiti elaboratiue, tum immoderato sumptu conquisiti fugiantur: quales essent leporum, perdicum, aliarumque eiusmodi ferarum & syluestrium auium, necnon omnia saccharo artificiose condita, bellaria, placenta, pastilli esculenti instar dulciarij panis, caeteraque escaurum lenocinia, episcoporum mensis minime congruentia.

Vina vero Principibus eiusmodi viris exhibenda, suis praegustanda pocillatoribus tradantur; vt ex illorum palato potiora deligantur.

Quouis antistite seu magno Principe domi hospitante, vestitus nullus apparatusque, siue conclauis in quo editur, siue cubiculorum vbi dormitur, parietibus adhibeatur.

Mensae tamen, tabulaeque, tum conclauis, tum cubiculorum, tapetibus honorifice sint ornatae; lecti quoque suis cincti conopseis, & peristromatibus circumducti: ostia etiam aulae praecclusa similibus.

Atque huiusmodi quidem ornatuum genera, rubro colore, aut violaceo, aut viridi infecta erunt, neque vllis depicta figuris.

Idipsum amplius erit cum hospitibus diligenter obseruandum, vt cum primum fuerint excepti, aliqua praesertim auctoritate viri, prima vice sui commodi causa priuatim in cubiculo esui conuenientia deferantur, mox in coenaculum illi deducantur.

De Vicario.

RERUM, quas ad officium Praepositi pertinere praescripimus, Vicarius executor esse maxime debet. ipsum enim decet, singula propius diligentiusque curare, & circumspicere; atque in primis efficere, ne ministri otientur, sed in suo quisque munere exerceatur. Inuiset saepe cellam vinariam, promptuarium, vestiariam, culinam, stabulum; atque in primis famulorum curam gerat: secus enim semper male illi habebuntur, ex quo existunt querelae quotidianae, & famulorum mutationes.

Caueat, ne in mensam vel cibi male olentes, vel indiligenter conditi, vel Vinum corruptum inferatur.

Exigat tempestiue ab Oecono, ea quae ad familiae victum totius anni comparanda sunt:

res enim suo tempore emptae, & meliores sunt, & viliores.

Sed de summa rerum emendarum agat prius in congregatione rerum domesticarum.

Erga aegrotos charitatem adhibeat, illos saepe inuisat, eorumque necessitatibus cum corporis tum animi prospici curet; illudque persuasum habeat, cum his in vtroque homine male actum iri, si ipse quidquam de cura ac diligentia remittat.

Amplius circa eos ipsos eam adhibeat cautionem, vt qui inferioris sunt familiae, in valetudinarium a decubitu statim se conferant: caeteri vero in cubiculum inferius a Praeposito eligendum descendant, quod & medicis, & egrorum curatori commodum sit.

Curam gerat externorum, efficiatque, vt pro cuiusque conditione excipiantur atque tractentur.

Per diem saepe, & noctu interdum, domum circumeat, atque circumspiciat, ne vel ludatur, vel quid aliud minus decens fiat.

Quotidie sub noctem librum dispensatoris recognoscat, & cum emptoris rationibus conferat, singulisque hebdomadis per se vel per alium rerum pretia cognoscat: vt intelligat, an emptor sese fideliter gerat.

Curet, vt sibi exploratum sit, quidquid vnaquaque cuppa vini capiat, & cum exhausta fuerit, videat, an capacitati illius expensum respondeat.

Tradat dispensatori cellae Vinariae rationes, & ab eo rationes expensarum exigat.

Habeat penes se indicem omnium vini generum, quae in cellam vinariam importata sunt, & iustam illorum mensuram; vt ipsi constet suis temporibus, an satis ea summa sit ad familiae victum, domusque necessitatem.

Habeat penes se indicem vestiarij, itemque rerum omnium domesticarum; item indicem ornamentorum atque apparatus oratorij; easque res omnes anno vertente recognoscat.

Loquatur saepe cum ministris, vt ex ijs plenior notitiam sibi comparet rerum, quae ad ipsorum munus spectant.

Die veneris sub vesperam emptorem ad se vocet, cum eoque statuatur cibos, qui pro tempore per totam hebdomadam erunt adhibendi in singulos dies.

Conueniat cum Mercatoribus de pretio rerum; vt cum Tabernario, de aromatibus, saccharo, cereis, intortitijs, & alijs huius generis rebus: itemque cum macellario de carnibus; & cum caseario de caseo, atque omnibus pinguedinum generibus, quae ad familiae victum pertinent.

Iubeat, emptorem codices habere separatos rationum, quas cum Mercatoribus singulis ipse contraxerit: praeterea his in codicibus res quasque perscribere ab iisdem Mercatoribus receptas; tempus item, vt diem mensum, annum quo receptae sunt; rerum ipsa-

rum pariter vel pondus; demum quotiescunq; res domum perferentur, eosdem codices vna cum rebus ipsis dispensatori reddere.

Quoniam autem in rebus quæ ad pharmacopolam pertinent, varia ratione peccari, atque propterea maximum ærario domus damnum quotannis inferri cõtingit; cum præsertim nedum medicamenta, sed gulæ quoque oblectamenta, & à domesticis pluribus, & ab exteris item, qui ad hanc ipsam domum diuertunt, pro vniuersarumq; arbitrio nomine domus in dies accipiantur; omnino horum vitiorum summa cautio sit, atque vna prouiso, vt pharmacopolam Vicarius certiore faciat, nihil illi expensum ferendum, quod curatori agrorum acceptum relatum non sit, atque prius in eius codicibus à medicis descriptum.

Cum notationem acceperit à Præfecto spiritali, eorum, qui spiritalibus exercitationibus domus non interfuerunt, illis quorum excusationem non admisit, Architriclino mandat, vt in prandio vel cœna portionem vnam vel duas subtrahat pro culpæ ratione.

Horas statutas & ad prandendum & ad cœnandum Præfecto cœnaculi pro tempore perscribat.

Quoniam ex veteri domus instituto, Cellarius hoc præterea iniunctum onus habet, vt pistori deseruiat ad panem conficiendum, quod quidem malè succedere vsu compertum est, cum propterea vel breui moriatur cellarius ipse, vel in grauissimos morbos sæpius incidat, dū excalefactus sudoreq; perfusus, è calido in frigidum & subterraneum locum descendit, vt suo muneri satisfaciat; illud propterea curet Vicarius, vt in locu cellarij alter substituatur, qui pistori ad panem cõficiendum opem ferat. In Aduentu Præfulum & Principum Virorū, de victu tum in prandio tum in cœna parâdo, adhibito quoq; in consilium Magistro cubiculi & Architriclino, quotidie deliberetur.

De Oecono.

O E C O N O M V S exactioibus reddituum Archiepiscopatum, & patrimonialium, & pensionum fideliter ac diligenter operam nauet, iuxta mandati rationem, quod ab Illustris. Domino accepit.

Pari ratione linibus, conseruationibusq; iuriū Mensæ, locationibus item, instaurationibusq; possessionum necessarijs sedulo incumbat.

Si quid tamen circa possessionum instaurationem faciendum sit, nihil omnino agat absque Illustrissimi Domini consilio, à quo sumptum faciendi normam facultatemq; accipiat.

Caueat item ab omni impenâ, vel emptionis, vel fabricæ, vel alterius rei generis, causa vtilitatis possessionibus inferendæ: sed rem omnem Illustrissimo Domino integrâ relinquat; qui pro rei necessitate, & temporis occasione, quid agendum deliberabit.

Prouideat statutis temporibus iuxta congregationis rerum domesticarum consultum, de his rebus quæ opus erunt domui, veluti de frumento, vino, oleo, lignis, feno, palea, auena, leguminibus, caseo, tela, candelis, & alijs huius generis.

Quod tamen ad pretium harum rerum omnium attinet, nihil prorsus decernat, nisi re primum cum Præposito communicata; cuius cõsilio reliquos item sumptus domesticos faciat.

Nihil prorsus vendat alienetue, quod ad rem familiarem, vel ad possessionum fructus pertineat, absque Præpositi consensu: pecuniam item nullam exigat, sed Thesaurario omnem persolui curet.

De Magistro Cubiculi.

M A G I S T E R Cubiculi, qui præ alijs Reuerendiss. Archiepiscopo adest, & cum his versatur quotidie, qui ipsum Dominum negotiorum causa adire cupiunt; sit disciplinæ omnis domesticæ apprime peritus, prudens, modestus, beneuolus, & talis, vt omni Christianarū virtutum genere, & charitate præsertim, omnibus satisfaciat; tum ab ipso præclarum quisq; fumere possit exemplum amoris, obseruantia, pietatis erga Archiepiscopum, & habeat quod imitari possit, ad bene beateq; agendum.

Huius intererit, vltro citroq; renunciare, mandataq; exequi, horis à Reuerendiss. Archiepiscopo statutis, quicum etiam preces pertoluet. Sed in primis præcipue illi curæ sit, ipsa Archiepiscopi persona; vestes illi renouet, ac cõmutet stans diebus, eumq; commonefaciat de congregationum temporibus, domesticis officiis, & rebus eiusmodi alijs agendis.

Mane præsto sit, cum se Archiepiscopus vestiet, illiq; manibus extergendis linteum porrigat, & insigne superpelliceum.

Campanulam pulsandam curabit, quò ad eius signum cæteri conueniant cubicularij.

Pro sacri ordinis ratione Missæ seruiat assistendo, vel aquam effundat manibus; abaco quoq; assistat, cum Missa canitur pontificali more.

Cappam induat Dominum atque exuat; pileum porrigat eidem, & excipiat; pallium quoq; cum oportet.

Vestis extollat, cum scalas Archiepiscopus ascendet.

Domesticos commonefaciat, cum Dominus ipse prodire volet, idq; signo campanulæ, quo ceteri conuenire, & illum comitari possint, quousq; visum fuerit oportere, equestre vel pedestre iter confecturum.

Hoc idem præstabit, cum Princeps aliquis, aut magnus Antistes adueniat, Archiepiscopum conuenturus, vt illi & obuiam prodire, & officij gratia commodè affectari possint.

Omni modestia atque grauitate in consuetudinem se adiungat virorum, splendore nominis

aut

De Cubicularijs.

aut virtutis laude præstantium, qui Reuerendiss. Archiepiscopo allocuturi domum cõueniunt, neque propter grauissimas Domini occupationes, ipsi statim optatus ad eum patere potest aditus.

Libris spiritalibus seu Latino seu Italico sermone conscriptis tabulas munitas asseruet: vt ij qui Archiepiscopum adeunt, iocundo copiam lectionis fructu teneri possint.

Obseruabit, vt in cubiculo Reuerendiss. Archiepiscopi modestiam omnes & silentium adhibeant, & in illius cõspectu nudo semper stent cubicularij capite, nisi secus Archiepiscopo circa quosdam videatur: vt plurimum autem audientia intersint.

Curet loca stans horis verrenda, & excutendum à sedibus puluerem, & vt ratio temporis fert, candelas mandat sistendas, & ignem exstruendum.

Ad imparatos rerum euentus in cubiculo Reuerendissimi Archiepiscopi proximiori cubet. Memorialium omnium quæ deferuntur curam habeat, illaq; vt in manus veniant Archiepiscopi curet; tum visa in librum referat. cancellario deinde seu eius coadiutori concedat; præter secretiora aliqua, quæ illi concedenda curabit, cui mandatū fuerit ab Archiepiscopo. Subcubicularijs & famulis à pedibus mandata dabit, tum horum etiam qui à pedibus sunt, in obseruationis cubiculo binos cubare curabit. Cum ad ipsius aures peruenerit, cognatum aliquem aut affinem, aut alioqui præstantem nobilitate virum Reuerendissimo Archiepiscopo charissimum, morbo correptum esse, de ijs illum faciat certiorum. Quod sanè ipsum de domesticis quoq; erit faciendum.

Animaduertat diligenter, vt hospites omnes domi bene accipiantur; qui statim vt venerint, architriclinum & vestiariū moneat, vt de victu & de cubiculis pro statu illorum decenter prouideatur.

Equorum quoq; vel præcipuam curam gerat, vt illi item bene habeatur; atque cum iis opus erit, senioribus ac dignioribus meliores & commodiores aptentur.

Præterea cum Reuerendiss. Archiepiscopo ab Vrbe discedendum erit, ea omnia præparari curet, quæ ad iter conficiendum opus fore acceperit. Notationem item faciet eorum, qui vnà erunt profecturi, eandemq; magistro stabuli transmittet, vt iusta equorum inter eos pro status ratione distributio fiat.

Tum quoq; egredientem Archiepisc. ab Vrbe, quatuor millia passuum saltem affectabitur, reuertenti item totidem obuiam procedet.

Si quando negotiorum causa domi manente Archiepiscopo, à cubiculo abesse cogatur, priusquam domo discedat, antiquiorem cubicularium substituat, aut quem maluerit Archiepiscopus.

C U B I C U L A R I I illud sciunt, oportere se in omnibus actionibus prudenter esse, & omnia vitare, quæ dignitati Illustr. Domini, & disciplina domus offensionem aliquam præbere possunt. Sit eorum habitus decretis diocesanis conueniens: qui verò in aliquo gradu positi sunt, beneficium nullū habentes, neque huic adscripti Ecclesiæ, Doctoris toga vti poterunt. Cum ad cubiculum Illustris. Domini veniet, suas habeant vestes; neque interiorem tatum vel familiarem vestem induti prodire audeant. Mane ad secundum Matutini officii signum ad antecubiculum vestiti cõueniant, vt Diuinum officium vnà cum Illustris. Domino recitent. Diuino absoluto officio, eorū quilibet suo intertus officio incumbat; & qui Sacerdotes sunt, Missæ sacrum faciant, vt Domino seruire, cum tempus vestiendi adierit, maturè possint.

Cum grandioris deinde campanæ sonus audietur, adsint omnes, & quidquid præterea est familiaris cubiculo deseruientis; vt vestire, comitarique Illustris. & Missæ sacrificio seruire valeant.

Tum Cubiculariorum vnus qui dignior habeatur, cappam exuat: Inferior alter sandalia induat: cæteri aquam dent manibus vicissim: Duo deinde ex digniorib; qui sacerdotes sint, assistant, & horum præstantior libro, alter Calici; tres alij superpelliceo induti seruiat: duo autem ex iunioribus officio acoluthorum fungantur. Hic verò Magister ceremoniarum admonendus est, vt functiones fieri ab his qui ad eos ordines sunt promoti, quorum propria illa sunt, sedulo animaduertat.

Cum extra oratorium, & Ecclesiam Metropolitanam Illustris. Dominus celebrabit, & aderunt nonnulli ex Canonicis Ordinarijs, ipsi cubicularij locū concedant, seruireq; permittat. Quoties Illustris. Cardinalis more pontificali Missam celebrabit, ex cubicularijs quatuor sine superpelliceo assistant abaco: cum aut processione, aut alterius muneris pontificalis occasio continget, duo: cum ille ipse sacris tantum adierit officijs, vnus: cæteri superpelliceū induant.

Qui ex cubicularijs Sacerdotes sunt, aut in sacris cõstituti, crucem Domini ante ipsum Cardinalem ferant.

Orationi meridianæ vespertinaq; intersint cubicularij omnes, præter magistrum cubiculi, vel cubiculariū eius substitutū, cum eidem orationi Illustris. Cardinalis adesse non poterit. Tempore publicæ audientia cubicularij præsto sint omnes, mandata ab Illustris. Domino accepturi. Quòd si audientia vltra prandii horam protrahatur, maneat Magister cubiculi cum cubiculario altero, & subcubiculario, reliqui prorsum eant.

Cum Illustris. Dominus in cubiculo erit, ante cubiculum ingredi nullum patientur absque

Zzz 3 licentia

licentia Magistri cubiculi vel eius substituti. Sciant enim eiusmodi locum referuatum esse; in eum propterea nullos nisi Prælatos & nobiles insignes debere introduci.

Mane ante signum campanæ grandioris, quo tempore Illustris Dominus exutus adhuc est, neque prælatos in antecubiculum admittant; tum quoque caueant, ne mandata Illustrissimo Domino deferant, nisi ob urgentes penitentiarum casus. Quod ipsum sanè vesperi quoque seruadum erit, ubi in cubiculum Illustris Dominus se receperit.

Non omnibus tamen cubicularijs concessum est, mandata exponere: illud enim Magistri cubiculi, vel alterius eius vicem gerentis proprium munus est: quare ad eos eant, si quid nuncian- dum erit.

Quoties Illustris Dominus domi erit, adsint omnes, præter eos, quos abesse oportet de licentia ipsius Domini, negotiorum causa.

Sed tamen priusquam discedant, Magistrum cubiculi certiore faciant.

Dum in antecubiculo manebunt, fugiant otium legendo vel scribendo, occasiones item inaniū ferinonum; tum præsertim cum adierunt prælati & nobiles personæ: quos spiritualibus colloquijs oblectare pro ratione status debebunt, vel certè silentio reuereri, modestiam & obseruantiam præferentes.

Si quando ægrotum aliquem inuisere, vel domum aliam ingredi alterius officij causa Illustris Dominus contigerit; tum sanè cum mulieres adierunt, duo ex cubicularijs Sacerdotes Dominum vbiq. comitentur, & in quocunq. eubiculum ille iuerit, ipsi quoque, etiam non vocati, simul ingrediantur, neque à latere vnquam discedant.

Atque hi quoque præterea per noctem in antecubiculo perpetuò dormiant, ut sui Domini vitæ & actionum omnium, tum domi, tum foris testes esse possint.

Quoniam verò à domo Episcopali omnis superbia spiritus omnique ambitio procul esse debet; propterea ceteros omnes, seque inuicè cubicularij obseruare debebunt.

Adolescentes quidem, seniores & digniores, non pro ratione ætatis tantum, sed etiam gradus, & sacrorum ordinum, atque inter eos maxime magistrum cubiculi.

Cum Illustris Cardinalis in cœnaculo edet, nullo alio præsertim prælato, vnus ex cubicularijs mensæ seruiat, vnà cum duobus saltem subcubicularijs.

At præsentibus alijs prælati, vel insignibus viris, tot seruiant, quot satis esse magister cubiculi iudicauerit: ac præterea omnes epulas ferant aperto capite, & vnus sacro insignitus ordine legat.

Cubicularius caudæ ferendæ fertiens, qui Sacerdos erit, maturè semper sacrum faciat, ut cum Illustrissimus Dominus in Ecclesiam maiorem est iturus, muneri suo satisfaciat.

Cubicularijs suos in antecubiculum seruos introducere nefas sit. Ipsi enim, cum illorum opera uti velint, exeant.

Cum Reuerendissimus Dominus per urbem eques gradietur, cubicularii quibus seruos habere concessum est, secum illos ducant.

Cum item per urbem idem Dominus iter faciet, vel equitando, vel pedibus ambulando, cubicularii præeant omnes; cauentes ne inter Illustrissimum Dominum & Sanctum Crucis vexillum se intromittant: subsequantur prælati, & qui dignitate Ecclesiastica ornati sunt.

De Cappellano.

CAPPELLANVS audito primo Matutini signo, ad cubiculum Reuerendissimi Archiepiscopi prestò sit, vel preces Matutinas cum illo persolaturus, vel eidem seruiturus in Ecclesiam ituro.

Huic sacellum curæ sit, vestesque, quas in sacro Missæ ministerio adhiberi oportet, ex ordine paratas habeat, numquam verò Missæ non intersit.

Si quando ipsum oporteat celebrare, maturè præparet se: cum verò Reuerendissimus Archiepiscopus cappam gestat, ipse vestibus indutus violaceis, caudam gestaturus conueniat.

Si Missa Pontificali ritu cantetur, superpellicem induat se, infulamque regat pro dignitate. Eum decet præsertim Reuerendissimo Archiepiscopo quous loco inter comedendum legere. Non in Vrbe minus quam extra, crucem ferat, quoties iter equestre suscipitur ad lustrandam Diocesim, vel aliò Iurisdictiones faciendas.

Peras item seu sacculos gester, in quibus adseruatur apparatus Missæ, si non adierit hominis alterius potestas.

Sacelli vestes & simillima queque ad eum usum pertinentia sibi putet esse concredita. Quorum propterea potissimam habeat rationem, eaque cum opus fuerit, consulto domus Præposito, curet instauranda.

Nec huic quidem prodire liceat inconsulto cubiculi magistro, qui quæ ad rem pertinere videbuntur, aliter prouideat.

De Præfeto stabuli.

STVDEAT, ut famuli sibi subiecti bene exercitati sint in omni muneris sui parte; ut equos diligenter curent, & quotidie peccant, & perficient, & strigidi expoliant.

Sæpè ipsis tibias lauent, præsertim cum humidis temporibus luto sedantur; & ut suis horis potus ipsis præbeatur, & quantitas auenæ præscripta.

Ne vnquam sinat sterces in stabulo cumulari, ne fumi atque prauæ exhalationes inde sublatae equorum oculos ledant.

Curet, ut hora ante lucem famuli expergeant, &

& ad munus suum obeundum se accingant, ac primum quidem stramen amoueant, tum lupatis adhibitis strigidi per dimidiam horam equos expoliant; ad hæc palea vel feno tibias, ventrem, omnesque corporis partes diligenter perficient: postremo equis potum præbeant atque auenam. Tum simum eijciant.

Curet, ut in stabulo pro ipsius magnitudine sit armarium capax, quod quidem tot cellulis distinctum sit, quot opus erit. vnaqueque autè cellula quatuor ephippia contineat.

Sub singulis cellulis constituatur capsula ad alia equorum ornamenta reponenda.

Itemque vnaqueque cellula suam clauem habeat, quam famulus cuius intererit, asseruet. Debent enim famuli habere res, quarum curam gerunt, separatas, & clauis obsignatas, ne vel inter se eas furentur, vel ab alijs ipsis surripiantur.

Cum ex itinere equi reuertentur, per se, vel per alios inspiciat, si quid eis necessarium desit; si pedes soleis bene muniti sint; si ephippium lacerum, aut inconcinnum; si capestris egeant, aut medicamentis: ut quam primum ea comparari possint.

Si cui de familia equitandum sit, si equi domestici nulli erunt, conducticios parat; tum nomen eius, cui equum tradet, & numerum dierum quibus vtetur, describat.

Habeat tres libros, in quibus separatim perscribat rationes, quas cum ephippiario, & cum fabro Ferrario, & cum habenarum artifice contrahit: in quibus præterea libris perscribet res omnes, quas recipit, & opus quod quisque eorum facit.

Studeat ut semper boni equi parentur.

Si qui vel morte, vel senio, vel infirmitate deficient, Præpositum certiore faciat, ut in locum malè affectorum & debiliū, ematur boni, & ad vsus domesticos accommodati.

Curet, ut fenestræ stabuli hyeme appetente tela vel papiro diligenter obsignentur, noctu verò etiam ligneis foribus obsirmentur, atque etiam interdum ad solem grauiorem arcendum. Caueat, ne fenem in fenile inferatur, nisi bonum, & sine puluere.

Curet, ut vel in stabulo, vel ad ipsius latus famuli per noctem dormiant, ad eos casus, qui noctu sæpè euenire solent, & ob eam etià causam magna laterna in medio stabulo continenter ardeat.

Paratam habeat magnam capsam ad auenam asseruandam, quæ in singulas hebdomadas consumetur. Eius capsæ clauem penes se habeat.

Cum verò mane & vespere auena inde prometur, ipse, vel alius, qui ei vices gerat, adsit. Mane postquam equi comederint, lupata admoueantur, ipsique ianuam versus conuertantur duabus funibus hinc inde alligati.

Cum in stabulum equi deuenient sudore perfusi, curet eos contegi, & adhibitis lupatis altè alligari, ne humi procumbant, neque co-

medant, donec fuerint refrigerati.

Famulis seuerè iniungat, ut cum aliquid acciderit vel in ornamentis, vel in ipsorum equorum corporibus, quod reconcinnandum vel curandum sit, ipsi statim significetur.

Vere appropinquante, Præpositum admoneat de feno, stramento, atque auena in totum annum comparanda.

Et si quid earum rerum per annum defuerit, idem faciat.

De Præfeto Cœnaculi.

PRÆFECTI quidem, priusquam familia cœnaculum ingrediatur, munus erit circumspicere num rectè disposita sint omnia circa Cœnaculum ipsum, atque prouidere num parata sint esui necessaria.

Duobus vtatur famulis qui Cœnaculi curam gerant, quique inter edendum familiæ vtrique seruiant. Horum enim alter vnà cum præfeto ipso familiæ superioris ministrabit: circumferente enim famulo escas tabule superpositas, præfetus eas ordinatim distribuet: Inferiori quoque familiæ famulus alter satisfaciet, qui asportando distribuendoque, officio fungetur vtroque.

Duobus campanæ signis familiam ad edendum conuocet, ea vero signa spatio semihoræ sint inter se distincta.

Ad primum cœpanæ signum ministros omnes culinæ & Cœnaculo deseruientes ad cibum capefcendum conuenire compellat, quò deinde primæ & secundæ mensæ commodè seruire possint.

Nullum quemquam in Cœnaculum introducat, qui è familia non sit, nisi à Rectoribus domus vel magistro cubiculi facultatem habeat.

Istud tamen prudenter agat, ne quis ab eo imprudenter lædatur.

Cœnaculi fores recludi ne sinat, neque è familia vllum introduci, nisi post datum secundæ campanæ signum: rursus cum post primam escam appositam iurulentumque ferculum, tertium quoque obsonium apponetur, tum fores item claudat, neque amplius vllum ad cœnaculum adire nisi mensa confecta sinat.

Inferioris familiæ nullum inter edendum colloqui patiat. quòd si quis ab eo monitus à collocationibus non desistat, tum præpositum statim Vicarium eum commonefaciat.

Cœnaculum mane & vesperi à duobus Cœnaculi famulis diligenter verri, qui squillas, puluerem & sordes omnes auferri, cistros præterea, furculas, cochlearia, ciatos, sialas, lauacrum que optime ablui abstergiq. curet.

Cum prandij vel cœnæ tempore ipsi qui culinæ inferuiūt panem daturus est, ab architriclino primum sibi afferri postulet numerum eorum, quibus panis dandus erit; quandoquidem illorum numerum modò augeri modò immi- nui sæpè contingit.

De Thesaurario.

Thesaurarius ne pecuniam suæ fidei concreditam ad suos vel aliorum vsus conuertat sine expressa licentia Illustrissimi Domini, neque diem debitoribus proferat sine eiusdem consensu: librum accepti, atque expensi sæpè inspiciat, & cum pecuniam vel recipit vel soluit, continuò nomen referat in rationes.

Habeat penes se indicem omnium colonorum, & debitorum: quorum nomina & cognomina diligenter perscribet, vt cum tempus postulat, pecuniam ab eis recipere pro debiti solutione, & de eadem pecunia fidem illis rectè prescribere possit.

In exitu cuiusque hebdomadæ, significet Præposito summam pecuniæ quam penes se habet, vt ipse possit ad eam rationem dirigere administrationem suam.

Pecuniam dicatam vsibus ordinarijs seruet se paratim ab ea, quæ ad extraordinarias expensas conferri debet.

Sæpè Illustris. Domino significet summam pecuniæ extraordinarijs vsibus dicatam, vt ipse norit quâto sumptus facere possit sine æris alieni necessitate.

Ne pecunias negotietur, eas quæ sunt iusti pòderis pluris vendendo, quàm in communi vsu positum est, aut permutando, neque aliorum pecunias depositas apud se habeat, ne inde còfusio existat.

A canonicis ordinarijs omnibus, qui domi alitur, iustam eam pecuniæ portionem exigat, quæ in sumptus annuos pro vnoquoque illorum impenditur.

De Elemosinario.

Elemosinarius subueniat inopiæ locorū piotorum, & pauperum hominum in libro descriptorum pro assignata portionis & temporis ratione.

Quod ad huiusmodi elemosinæ genus attinet, ab ijs fidem scriptam accipiat, quibus illa impertietur, atque de re omni anno vertente præposito rationem reddat.

De reliquo, cum plus dimidio aurei nummi largiendum erit, Præpositum consulat.

Adolescentibus hominibus, & benè valentibus, qui labore & industria suam subleuare egestatem possunt, nihil det; at senibus, infirmis, debilibus, & his qui alioqui in manifesta egestate positi conspiciuntur, pro statu & necessitate congruenter subueniat.

Pueros ratione elemosinæ accipiendæ in domum nullo pacto admittat, cum præsertim ea de causa apothecas, in quibus se exercent, auferentes, impudentiæ, turpitudini, & ignauiæ operam dent.

Quotiescunque schedulam accipiet, in qua de paupertate alicuius hominis aut familiæ fides fiat à paroco vel à vicinis, priusquam aliquid

largiatur, domum illius adeat, diligenterq. de paupertate perquirat, cū multæ fraudes ab improbis & immeritis hominibus in re huiusmodi strui soleant, quibus pauperes alios meritos defraudant, debitam intercipientes elemosinam.

De Vestiario.

Vestiarius librum habeat, in quo ordine descripta sit supellex omnis domestica, quæ quidem & particulatim & capitulatim notanda erit.

Librum quoque alterum, in quo vniuscuiusque cubiculi seiunctim res perscribantur.

Iis quidem qui de familia sunt, cubicula cum impertientur, rerum quoque numerum & conditionem simul assignet ea lege, vt si quid pro tempore deperdatur, ipsis pereat.

Vestitus atque ornatus omnes Illustris. Domini, tum eos qui illius personam, tum qui ecclesiam, tum qui cubicula attingunt, tueatur, custodiat, incolumesq. seruet. Omnia, quæ rerum harum cura exposcit, sedulo tempestiueq. præster; maculas auferat; si quæ labefactatæ, reficiat, instauret, si laceratæ, vel indecoratæ, vel senio confectæ erunt: Boreæ flanti interdum exponat, sæpè verò excutiat, flagellisq. cadat, à tineis & muribus præseruet. At nihil præterea horum vlli accommodare vlla ratione aufit.

Pro diuersa dierum & functionum ratione colores habitusq. circa Illustris. Dominum variet, variatimq. cubicula præparet, atque ad Ecclesiam, quò ille sacrum faciendi vel aliæ functionis gratia est iturus, congruentes transmittat ornatus.

Cum Illustris. D. iter facturus est, omnia præparet, quæ opus erunt, illiq. illa tradet, cuius fidei committenda esse percipiet.

Cum occasio dabitur pontificiarum functionum, aliarumq. ceremoniarum Ecclesiasticarum, ceremoniarum atque cubiculi item Magistrum conueniet, ijsq. de rebus cum his ipsis communicet.

Cum Præpositi mandato supellectilem aliquam emi contingeret, rem omnem capitatim in libro vt dictum est, notet.

Præterea si quæ res in Vestiario desunt, quas emi opus erit, earum nomina in schedula notet, atque ad Præpositum deferat.

Si quid de rebus ad Vestiariæ siue ad reliquã domus supellectilem spectantibus deperdi subripit, aliquando contigerit, Præposito significet: quo item die, quoque euento amissum sublatumue illud sit, in librum referat.

Instaurationis domus, vt parietum, tectorum, rerum lignearum, aliarumq. huiusmodi curam gerat.

Hospitibus designata cubicula, munda, decenterq. ornata seruet, vt cum venerint, parata & commoda, vel rebus saltem necessarijs

Institut. Familia Archiep.

rijs instructa comperiant.

Vrgeat, efficiatq. vt è domo, illiusq. vel abditissimis partibus lordes omnes scopator eiciat. Vbi tempus supellectilem lineam mutandi fuerit, quæ domui multimodis vsui est, mundam ministris ne tradat, antequam sordidam recipiat.

Singulis hebdomadis quidquid lineæ materiæ impurum sordidumq. domi fuerit, dealbatori tradat ad dealbandum; sed prius rei cuiusq. tum numerum, tum conditionem perscribat, atque cum restituetur, vtrunque perspiciat.

Res omnes quæ notari solent, sigillo Illustris. D. signet, deuret autem extremas rerum nonnullarum partes, in quibus impressa nota reserari facile potest.

Si lineæ refarcienda erunt, aliam lineæ generis, vnde ex rescissione numerum imminui necessarium sit, Vicario primò quid facto opus sit, communicet, atque vbi perfectum opus fuerit, quod de iusto numero imminutum erit, in librum referat. Tum præterea Vicarium certiore faciat, si quid propter vetustatem corruptum sit, atque de libro delectat.

Sub discessum hospitem cubicula inuisat atq; supellectilem numeret, demum cum abierint, clauis recipiat.

In vnoquoque cubiculo ad vsu hospitum deputato arcam seruet sera cleueq. instructa, in qua lineæ munda, ceruicalia lineæ, mantilia, mappæ, candelabra, & quæ ad scribendas literas, & quæ ad caput curandum necessaria sunt, obsignentur.

Bis singulis hebdomadis, scilicet dominica die & feria quinta, pannos lineos qui cenaculo vsui sunt, commutet, idest mûdos sordidis substituat, atque verò etiam sæpius, cum hospites aderunt. Linea item munda singulis sabbatis ad cubilia ornanda familiæ superiori exhibeat: inferiori autem familiæ satisfiet, si in singulos menses bis illa commutentur.

De Curatore Aegrorum.

Curator Aegrorum omni officio ac potius charitate domi infirmos prosequatur, valetudini eorum sedulo inferuiat, prudenterq. prospiciat, maturè cum præcepta medicorum exequatur, tum medicamenta & cibaria offerat. Cum primum morbo correptus quis decubuit, Vicarium moneat atq; Præfectum spiritalem. Postridie à decubitu Confessariū accersat, pridie tamen Aegrotos moneat, vt ad confessionem

rectè faciendam se componant. Illud verò maturius quoque efficiat, si forte inualescere morbus nimis videatur. Quòd si quis à confessorre abhorreat, Præposito, & spiritali Præfecto significet.

Quotidie sub vespere Vicario rationem reddat quo pacto se habeat infirmi, eorum necessitates ad amussim exponat, schedulam deinde subscribendam exhibeat, in qua perscripta sint omnia, quibus infirmis ad præscriptum medicorum satisfaciendum erit, vt per illius schedulæ à Vicario subscriptæ traditione, quæ opus erunt, à ministris accipere possit.

Quoties quis egrotabit, à valetudinario noctu caueat ne absit, lucernam præterea totam noctem accensam alleruet.

Duos penes se libros habeat, in quibus medicamenta omnia separatim à Medicis domus describantur, in quorum quidem vno illa notentur, quæ ad pharmaciã, in altera verò, quæ ad chirurgiam pertinent. Præterea rem nullã, cuiuscumque generis sit, à pharmacopola accipiat, quæ in duobus libris scripta nõ deprehendatur.

De Ianitore.

Ianitor, qui etiam scopatoris officio fungetur, hyeme quidem duabus post horis noctis, æstate verò hora prima clauis fores claudat, neminem quenquam ab eo tempore ingredi egredi uè patiatur absque Præpositi vel Vicarij licentia. Præterea per æstiuum tempus vigesima tertia diei hora cancellos ante fores ipsas constitutos obsignet, obsignatosq. ad præscriptam noctis horam custodiat. Interim exteris certè introeundi atque exeundi potestatem faciat, contra familiarium nullum absque Præpositi vel Vicarij licentia egredi permittat.

Domum à sordibus inquinatã omni cura studioq. vindicet.

Post occasum solis laternas omnes accendat, quæ pluribus dispositæ locis diuersas domus partes collustrant.

Diebus solemnibus cum familia omnis domo abest diuinis intèta officijs, ipse domi maneat, diligenterq. illam custodiat. Solent enim nefarij prædones sæpè huiusmodi nocti occasionem, vacuas hominibus domos diripere explareque.

Ad ea omnia quæ opus erunt Vestiario pro cubicularum apparatu faciem promptumq. quocumque tempore se præbeat.

INSTITUTIONVM AD OBLATOS S. AMBROSII PERTINENTIVM EPITOME.

Carolus S. R. E. Presb. Card. tit. S. Praxedis, Dei & Apostolicae
sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, Oblatis

Salutem in Domino.

NVNC tandem filij, quas iamdiu à nobis expectasse vos, vel potius expetisse scimus, Congregationis nostrae institutiones, in manus vestras editae veniunt. Prodeunt illae nunc quidem ex intimis animi nostri sensibus in lucem, in sinumque vestrum recta festinant. Vestra iam interest, promptè eas excipere, libenter amplecti, diligentiè obseruare, atque in eo honore semper habere, quem & earum aequitas cum incredibili Ecclesiae nostrae utilitate coniuncta, & nostra erga vos pietas, & fides vestra, & vestrum obediendi institutum efflagitare videtur. Nam labor noster, ac studium, quod in hisce condendis adhibuimus, irritum planè esset; & vos praeterea omni fructu què ex illis capere oportet, omnino careretis; Si vos opera sollicitudinisque nostrae vestris animis studiisque vestris haud respondeatis, haecque nostras, quas vobis in praesentia offerimus institutiones, toto pectore non amplectamini. Quare ne id accidat vnquam, magnopere cauere debetis. Nam vt corporis humani constitutio, absque neruis, & compagis vinculorumque; adminiculo cohaerere, vimque suam conseruare non potest; sic societatis huius corpus neque stare neque contineri valet sine certis quibusdam institutionum quasi vinculis. Varias quippe sunt ac multiplices animorum propensiones, diuersa studia, atque mores. Quamobrem nisi quibusdam praceptorum sanctionibus collegia connectantur, & ad vnum finem dirigantur; ne quamprimum dissoluantur dirimanturque; periculum est. Illis enim voluntatum varietas, studiorum diuersa ratio, morum dissimilitudo temperatur; dispersa colliguntur; dissipata colligantur; multa demum vnum efficiuntur. Cum omnes autem, qui se in aliquam societatem aggregarunt, magnam adhibere oporteat diligentiam & curam, ad eius societatis leges cognoscendas, atque obseruandas; tum vos id maximè ac diligentissimè facere omnino debetis. Magna enim principiorum est vis, ac latius emanans, seque in omnem partem innata quadam facultate diffundens. Atque vt ab radice arbor, & à fonte effluunt riui; ita suis principijs caetera quoque omnia respondent. Cum igitur huius congregationis vos ipsi primordia, & quasi primitiae sitis; illud in animum planè inducere debetis, & quasi altius figere, vestrum hoc in genere exemplum plurimum esse momenti, non solum apud praesentes, sed apud posteros etiam habiturum: in eamque propterea toto pectore curam esse incumbendum, vt quam optimum atque praestantissimum sit exemplum istud vestrum. Vos estis, filij, tanquam *Civitas in altissimo monte sita*, & oculis omnium exposita. In vos praesens hominum aetas, in vos posterii animos mentesque; conuertent. Quapropter cauendum vobis est, ne quid indecorum, ne quid remissum, ne quid ab instituta vitae ratione alienum in vobis animaduerti vllò vnquam tempore possit. *Vos estis lucerna Congregationis*

gationis huius in sublimi candelabro, vnde in omnes partes splendor lumenque diffundatur, accensa. *Vos estis sal*, quo coetum hunc Oblatorum in omnem aetatem condiri oportet. Maneat igitur praeclearae mentis vestrae, praestantiumque actionum splendor in oem aetate: vigeat virtutum vestrarum memoria in omnia saecula. Nihil vnquam de honesto studio, nihil de praestanti in quouis virtutis genere contentione remittite. Non quantum profeceritis, sed quantum ab antiquis illis probis huiusce etiam ciuitatis sacerdotibus, quantum ab Apostolis, quantum ab ipso IESU CHRISTO Domino nostro ab sitis, vobiscum cogitate. Haec institutionis vestrae regulas in manibus semper, multo autem magis in animis, & in actionis vsu habete. Nihil in his temere, nihil inconsiderate positum est, nihil superuacaneum, nihil inutile. Omnia à nobis diligenter expensa sunt, & cum lectissimis sapientibusque; viris collata, & quod caput est, magnis ac diuturnis precibus, atque etiam lachrymis à Deo postulata, & vt speramus, impetrata. Quare neque quidquam est, quod in his iure contemni possit, aut parui aestimari debeat. Omnia enim tum ad animarum salutem procurandam, tum ad ipsam congregationem conseruandam ita spectant, vt si quidpiam eorum omittatur; vel vestrum officium cum aliquo animarum dispendio desiderari, vel statum ipsius congregationis damnum facere necessesit. Sed de his satis. Reliquum iam est, filij, vt vos congregationem istam Oblatorum sancti Ambrosii, quam nos totius Mediolanensis Ecclesiae causa instituisse scitis, sic complectamini, vt illam & virtutum vestrarum exemplis foueri, & spiritualibus progressionibus ornari, & benefactis auctiorem splendidiorumque; reddi, in eaque amplificanda neque piam voluntatem ardensque; studium, neque promptam obedientiam, officiumque; perfectum in vobis desiderari cognoscant omnes: vobisque; praeterea persuadeatis, nos pro Archiepiscopalis nostri muneris ratione, proque; paterna charitate qua vos vnicè in CHRISTO diligimus, vestras in via Domini progressiones, quantum in nobis est, perpetuo esse adiuturos; de vobisque; adeo sollicitos fore, vt quemadmodum pro Ecclesiae huius salute non inuigilare solum, sed vitam etiam profundere, si opus sit, parati sumus: ita nihil inexcogitatum, nihil intentatum in posterum simus relicturi, quod ad vestras omnium, vestraque; congregationis rationes pertineret arbitraberimur. At verò vt immortalia denique praemia reportetis, abundantiorumque; in dies diuinam gratiam consequamini, Deum orabimus, obsecrabiturque; omni assidua prece. Dat. Mediolani, Idibus Septembris. 1581.

INSTITUTIONVM AD OBLATOS PERTINENTIVM EPITOMES,

LIBER PRIMVS.

De Scopo Oblatorum, & congregationis illorum
fundamentis. Cap. I.

OBLATORVM Cōgregatio, cum ex hominibus cōstet, qui sanctissimo Patri Ambrosio Ecclesiae Mediolanensis Antistiti & Patrono vltro suaque; sponte sese offerunt; debent illi profecto omnes sibi persuadere, ad multiplicia huius Ecclesiae munera fungenda, & ad pia praeclearaque; opera praestanda sese vocari. Hos enim Ambrosio Duce militantes, qui tam

strenue, dum in terris fuit, pro Ecclesia Mediolanensi se gessit, illius exemplo labores quosque perferre, difficillima quaeque superare, omnine virtutum genus complecti, animaque; tandem omni sanctarum virtutum contentione ad CHRISTVM ducere oportet. Quare ita etiam se conformare omnino debent, vt in rebus gerendis, atque in omni viuendi ratione, sanctum quendam animi ardorem perpetuo sentiant, atque alant.

Vim autem istam animi insignem praeclearaque; virtutem tum demum assequi se posse confidant, si huius quidem dioecesis animas, quasi fructum esse vberissimi agri à sanctissimo illo Patre nostro ex culti meminerint in primis; tum dies noctesque; secum cogitauerint, agrum hunc à praestantissimo illo viro diuinis doctrinis, sanctis exemplis, assiduis vigilijs, egregijs meritis, & laboribus summis comparatum fuisse; ac post eum denique Archiepiscopis successo-

cessoribus, illisq. adeo omnibus, qui in hac cura quouis modo opem ferunt, à Deo ac Domino Nostro IESV CHRISTO plurimum esse commendatum.

Hac si præstiterint, illud etiam planè sequetur, ut eos singulari potius erga animarum salutem pietate, & inflammato diuini cultus desiderio, studioq. obtemperandi ijs, qui in illos diuinam potestatem exercent atque auctoritatem, huius congregationis susceptum institutum perfecte exequi, quàm pœnarum metu, cognoscant omnes.

Cùm autem huic cōgregationi huiusmodi sit propositus scopus atque finis; illud etiam vt necessariò cōsequens, recipiatur oportet, eiusdem congregationis homines Reuerendissimi Archiepiscopi Mediolanensis ecclesiæ ministros omnino esse debere; cui scilicet pastoris, speculatorisq. officium in hac ecclesia, eiusdemque procuratio atque gubernatio, vt illius animas ad æternam salutem iter dirigat, cōmissa est. Quocirca præcipuum etiam huius congregationis fundamentum, in exquisita ac planè perfecta erga ipsos Archiepiscopos ecclesiæ Mediolanensis obedientia positum esse debet, ad Dei gloriam, & animarum eiusdem ecclesiæ salutem impensè procurandam, adiuuandamq. & promouendam.

Huiusmodi autem obedientia duabus rebus innitatur oportet, voto, & constitutionibus: voto quidem, tanquam forma voluntatè perficiente atque firmante: constitutionibus vero, quasi regula dirigente, viamq. præmonstrante eorum, quæ amplectenda, & quæ fugienda sunt: de quibus mox agetur, postquam de genere illorum, qui in numerum oblatorum recipiendi sunt, & de eorundem conditionibus, muneribusq. (cùm ordo rerum ita postulare videatur) pertractatum erit.

De conditionibus eorum, qui in congregationem Oblatorum recipiendi sunt.

Cap. II.

IN Oblatorum congregationem adscribatur atque admittantur, cum nostræ huius, tum alterius etiam cuiusvis diocesis homines, qui sacris Ordinibus initiati sunt; vel si nondum initiati, ea tamen ætate sunt, & illis conditionibus præditi, vt qui illis inicientur, digni & idonei habeantur.

Nisi fortè (quod ad ætatem attinet) propter alicuius vel insignem animi indolem, vel præstantes animi virtutes, vitæq. conspicuam probitatem, in hoc immaturioris ætatis non habendam esse rationem, congregationisq. nihilominus eum adscribendum, Reuerendissimus Archiepiscopus censuerit: qui certè tamen decimum sextum annum saltem agat.

Neque verò alicuius receptioni impedimento sit, quòd ecclesiasticum beneficium, officiumve cuiusvis generis ille obtineat; si mo-

dò quod residendi onus coniunctum habet, intra huiusce Diocesis limites contineatur.

Iam uerò cùm huiusce congregationis actiones præstantissimæ atque grauissimæ sint omnes, vt potè quæ animarum fructum, Mediolanensisq. huius ecclesiæ cultum complectuntur; ea sanè cura animaduersioq. à Reuerendissimo Archiepiscopo adhiberi debet, in quo omnis huius rei facultas posita est, vt literatura non vulgari exculsi, pietate insignes, egregijs moribus, præstantiq. ingenij indole præditi, cæterisq. virtutibus ornati, cū industria partis, tum diuino munere infusus, eligantur, qui in Oblatorum congregationem sunt cooptandi.

Ita enim fore cum ratione sperandum est, vt si non omnia institutæ congregationis munera, at plura certè ex his singuli illorum rectè obeant.

Contra verò reijciantur omnes, tum indocti, tum quorum ingenium rude, aut impuri improbiuè mores reclamant; tum verò etiam maxime, qui alio nomine causauè sacris canonibus ab ordine sacro suscipiendo aut exequendo prohibentur.

Admittantur verò etiã præter huiusmodi clericos, laici aliqui viri, & uxorem habentes, & domi suæ commorantes; qui pietate insignes, & ad ea officia præstanda accommodati censentur, quæ congregationis instituto pro illorum conditione conueniunt.

Verùm qua ratione, ac diligentia, cautioneue in hisce omnibus seligendis, ac comprobandis, tum quibus ritibus & cæremonijs in illis ipsis in congregationem recipiendis sit vtendum; ex constitutionibus ipsius congregationis perendum erit.

De forma oblationis. Cap. III.

SED quoniam ex Oblatorum numero non censetur quispiam esse, qui voto obedientiæ oblationem non confirmauerit; propterea cùm Reuerendissimo Archiepiscopo quis sese offert, tum obedientiæ votum coram illo nuncupet oportet, iuxta formulam verborum, quæ mox præscribetur.

Liberum tamen sit Reuerendissimo Archiepiscopo, sola aliquando oblatione facta, voti nuncupationem receptionemq. in aliud tempus, atque adeo in aliquot etiam menses differre, non tamen ultra annum, nisi insignis aliqua causa obstiterit.

Immo verò si quis absque Reuerendissimi Archiepiscopi facultate concessuè, votum intra annum coram Archiep. ipso nõ fecerit; is à cōgregatione statim exclusus penitus censetur. Voto autem ritè nuncupato, atque ab Archiepiscopo recepto, congregationis is adscriptus statim dicatur, sitq. & eius legibus & institutis addictus perpetuò, & indulgentijs, priuilegijsq. Oblatorum omnibus fruatur.

Sed

Sed quod de oblatione voto confirmanda præmissum est, id de clericis præsertim intelligatur; cùm laicos oblationem voto confirmare, necessarium non sit.

Qui quidem laici omnes nullum in congregationibus conuentibusue Oblatorum locum quouis nomine prætextuè habere censendi sunt: tamen & illi quoque omnes nihilominus omnium congregationis bonorum operum, benefactorum, ac meritorum participes sint. Porro autem ipsa voti clericorum formula, hoc modo, hisq. verbis concipi debet.

Ego N. Omnipotenti Deo, & sanctissimo Patri nostro Ambrosio, coram Beatissima Virgine Dei Matre Maria; & tota cælesti curia, ac tibi quoque locum Sanctissimi Patris nostri Ambrosij hic obtinenti, Reuerendissime Domine Pater Archiepiscopo, cæterisq. deinceps Archiepiscopis sanctæ Mediolanensis ecclesiæ successoribus tuis, promitto, spondeo, ac voueo perpetuam obedientiam, in his omnibus quæ mihi præcipiuntur, ad Dei gloriam, & salutem animarum eiusdem ecclesiæ procurandam, adiuuandam, & promouendam, ad præscriptum institutum congregationis Oblatorum Sanctissimi Patris nostri Ambrosij; illudq. præterea spondeo, ac voueo, me in congregatione & instituto hoc perpetuò victurum. Quòd si voto obedientiæ in aliud tempus prorogato, sola fiat oblatio; talis ferè erit oblationis formula, qualis voti obedientiæ existit; nisi quòd in locum horum verborum, Promitto, spondeo, & voueo, hoc ipsum verbum, offero, substitui debet.

Sed quoniam sola voti nuncupatione clericus quisque Oblatus esse non censetur, nisi votum quoque ipsum ab Archiepiscopo recipiatur; idcirco receptionis eiusmodi formulam hoc loco præscribere visum est.

Domine noster Iesus Christus, pro cuius amore & gloria propagandæ studio hanc oblationem fecisti, tibi benedicat, & gratia sua perpetuò te custodiat; & sanctissimus Pater Noster Ambrosius quem præcipuum Patronum elegisti, suis precibus & meritis gratiam tibi impetret, qua in huius congregationis instituto vberes fructus ad Dei gloriam & animarum salutem proferas Mediolanensi Ecclesiæ. Et ego tibi benedico, teq. in numerum Oblatorum recipio.

Formula verò oblationis laicorum talis sit.

Ego N. in conspectu Omnipotentis Dei, Gloriosissimæq. semper Virginis Mariæ, necnon Beatissimi Patris nostri Ambrosij, ac totius curiæ cælestis prostratus, tibi Reuerendissime Archiepiscopo, Pater & Domine mi, cæterisq. deinceps Archiepiscopis sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis successoribus tuis, perpetuam obedientiam offero, tam in ijs, quæ ad curam, salutem, spiritualemq. progressum animæ meæ pertinent, quam in illis etiam, quæ ex congregationis huius institutis per me præstanda erunt, in operibus officijsq. charitatis in Deum, & misericordie in proximos, adhibendis.

Hactenus de conditionibus, & forma oblationis, cum clericorum, tum laicorum. Sequitur de muneribus vtriusque Oblatorum classis.

De ijs quæ ab Oblatis præstari debent.

Cap. IIII.

Oblati clerici iuxta præscriptum Reuerendissimi Archiepiscopi, illiusq. iudicium, quod de vnoquoque eorum faciet, prout & occasio postulabit, & vniuscuiusque ingenium, doctrina, animiq. instructio atque vis monstrabit, ab illius iussis nusquam recedentes ita se comparent, vt semper parati sint ad sacras lectiones exercendas, ad concionandum, ad confessiones audiendas, aliaq. catholicæ ecclesiæ sacramenta ministranda, ad animarum curam suscipiendam ac gerendam, ad ecclesiasticas functiones quaslibet cuiuslibet ecclesiæ præstandas, ad pauperes erudiendos, ad clericorum educationem & institutionem, ad seminariarum, collegiorumq. piorum gubernationem, ac procurationem, aliaue officia in his ipsis locis exequenda, ad Visitationis, Missionisq. munus rectè ac diligenter obeundum, ad quamlibet denique actionem piam promptè administrandam, & ad omne charitatis & misericordie officium piè, studiosè, aptè, accurateq. obeundum.

Laici verò oblatis ea misericordie charitatq. erga alios munera sedulo pièq. præstent, quæ congregationis instituto pro illorum conditione conueniunt.

Grammatici literas gratis pauperes, pueros, & adolecentes doceant: Medici ægros curent: Iurisperiti, & Causidici lites dirimant ac sedent; diffidia tollant; pacem concilient; egentium, Viduarum, Pupillarum aliorumq. in carceres coniectorum, ac defensoribus destitutorum causas agant, & tueantur; eorundemq. ærumnas ac calamitates diligenti opera, omninq. ratione subleuent: Vnusquisque illorum pijs locis charitatis omnia præstent officia: Xenodochiorum ægros inuisant: moribundos, vt piè, christianaq. fide nixi in Domino moriantur, sedulo cohortentur: eos qui in carcere detinentur, amanter consolentur: alia denique istiusmodi christianæ charitatis, qualiacunque illa sint, exerceant officia.

Quoniam autem inter præcipua huius congregationis munera, vt etiam ex pontificijs literis Gregorij XIII. cognoscere licet, clericorum cura & institutio censetur, eorum præsertim qui in seminarijs educantur, quemadmodum ad eandem quoque spectat cura, tum Collegij Heluetiorum, Rhætorumue, (cuius quidem gubernatio ab Archiepiscopo Mediolanensi facultate per literas pontificias eiusdem Gregorij XIII. tradita pendere perpetuò debet) tum Collegij Borromæi in Ticinensi vrbe constructi, vnde plures quocunque tempore pro-

fecturos esse sperandum est, qui literis orinati, & ecclesiastica disciplina informati, Mediolanensi ecclesie inseruiant; idcirco & tota ipsa congregatio vniuersè, & sigillatim Oblatorum quilibet, istorum adolescentum, istorumque collegiorum, aliorumque, præterea, pro Clericorum, laicorumque, institutione, in hac Ciuitate, Diocesiue, eadem deinceps ratione cōstruendorum, procurationem libentissimo animo suscipiant; cum id Reuerendissimus Archiepiscopus huic cōgregationi tanquam vnū ex præcipuis muneribus ad ipsam pertinentibus imponendum statuerit.

Præterea verò, cum & visitatio, & missio, præstantissimæ ac vtilissimæ partes sint omnium huius congregationis functionum, ipsique Archiepiscopo acceptissimæ; propterea cum Reuerendissimus Archiepiscopus opera Oblatorum uti voluerit, in prouinciæ Mediolanensis, alicuiusue eius partis visitatione, cum auctoritate etiam Apostolica faciendâ, alijusue in functionibus cum Archiepiscopali auctoritate præstandis; vel cum missio item ad Deum cultum, animarumque salutem procurandam illis ab eodem præscribetur; tum sedulo, libenterque suam in his præstent operam.

Quamobrem si fortè in Regiones Heluetiorum, aut Rhetorum, illiusue subiectionis populorum, nonnullos, qui ex eisdem regionibus sint, ab Archiepiscopo aliquando mitti cōtingat, pro fide catholica vel seruanda, vel inflauranda, aut alia quouis de causa ad ecclesie dignitatem spectante; tum verò vel maxime per summam obedientiam se se promptos ad hæc exequenda exhibeant, omni officio, ac pietate potius studentes, ut his in locis catholicam fidem promoueat, ac tueantur, pestiferamque hæresim radicis euellant, si quam ea infectam Prouinciæ, Prouinciæque partem comperiant.

Illas enim regiones Mediolanensis ecclesie Diocesi finitimas, & coniunctas, à labe hæresum curari, puraque seruari quàm maxime refert, ne ad aliquam ecclesie nostræ partem serpat exitiosa eiusmodi lues.

Cæterum ut alijs etiam in rebus sciant Oblati, quæ vi voti obedientie facere, quæ uè omittente ac vitare illos oporteat; hæc quoque sedulo animaduertant.

Nulli Oblatorum liceat, neque beneficium aliquod, siue ecclesiasticum, siue alterius generis sit, accipere, nisi Reuerendissimo Archiepiscopo iubente; neque item cuiusuis beneficii ratione, quamuis ab alijs vocatus, vel etiã ex decreto ipso Tridentino nominatus ille sit, examini se se hoc nomine subijcere; neque rursus acceptum dimittere, nisi eodem Archiepiscopo consentiente.

Contra verò, quale quale sit beneficium, quod suscipere iusserit Archiepiscopus, id illi omnes promptè, ac nihil tergiversantes suscipiant; seruatis tamen & Canonum, & Pontificum, &

Conciliorum sanctionibus, quibus & beneficiorum multitudo prohibetur, & de suscipiendis probatione cauetur.

Nullus Oblatus ad beneficium officiumue deferendum vel dimittendum adstringitur, si quod fortè illorū aliquis habet, cum vel sese offert, vel votum obedientie nuncupat, vel in congregationem recipitur.

Quod autem de beneficijs non dimittendis sine consensu Archiepiscopi supra dictum est; id adeò ratum esse debere decernitur, ut etiam si Oblatorum quispiam cumulatiore opera studiat, maiora ad vniuersæ Diocesis utilitatem conferendi desiderio accensus, beneficium, officiumue vllum ecclesiasticum, cui vel residendi in choro, vel aliud quodcunque onus sit cōiunctum, relinquere velit; id nulla ratione facere possit absque Reuerendiss. Archiepiscopi consensu.

Eo enim renuente, libenter retineant Oblati quod habent; annuente autem, dimittere illis liceat, si placet; seruatis tamen summorum Pontificum, Conciliorumque, sanctionibus, & sacrorum Canonum legibus, de beneficiorum dimissione.

Beneficium, officiumue ecclesiasticum obtinentes, cui residendi onus coniunctum est, (inter hæc autem beneficia, quod attinet ad huiusmodi constitutiones, canonicatus etiam omnes esse intelligantur quarumcunque ecclesiarum, in quibus canonici nonnulli in choro cōueniunt saltem diebus festis ad diuina aliqua officia cōcelebranda) cum in Oblatorum congregationem cooptantur, licet ut ceteri Oblati Reuerendissimo Archiepiscopo eiusdem obedientie vinculo subijciantur; nullis tamē teneantur legibus, aut institutis, quæ functiones beneficio officioque quod habent, debitas impediunt, atque ne muneri satisfaciant, quod natura illius beneficii officijue postulat, prohibent.

Porro autem qui beneficium dimiserint, cum propter huiusmodi beneficii dimissionem soluti sint, liberamque illorum naturam acquiserint, qui nulla residendi necessitate sunt adstricti; eorundem quoque partes conditionemque sequantur, necesse est.

Si qui rursus Oblati nulli residendi iure ecclesie addicti, Reuerendiss. Archiepiscopo iubente beneficium aliquod ecclesiasticum post susceperint, cui residendi munus debeatur; hi quippe cum in illorum classem, qui residendi vinculo sunt adstricti, adscripti iam sint propter beneficii illius adeptionem; eorundem deinceps conditionem naturamque sequi debent.

Hæc igitur diligentissimè, perpetuoque seruent atque præstent Oblati, qui se obedientie voto Reuerendissimo Archiepiscopo manciparunt.

Verum si quis perfectioris vitæ desiderio incensus, quod suscepti huius instituti studijs, officijs, atque exercitationibus liberius seipsam dedat,

dedat, vel paupertatem etiam vouere, vel saltè exteriorum bonorum quorūcunque, siue laicalium, siue ecclesiasticorum, quæ quouis modo, vel in præsentia habet, vel in futurum habebit, reddituumque, ex bonis illis proficiscentium administrationem & usum omnem, seruatō possessionis ac dominij, ut dicunt, iure, obedientie voto subijcere velit; & hoc quoque reddituum subiectionis, aut paupertatis votum, explorata illius mente, planeque perspecto constantis animi desiderio, vel in ipso voti obedientie tempore, vel alio deinceps Archiepiscopus suscipiat.

Hisce enim votis obstricti Oblati, tum faciliorem perfectionis acquirendæ viam ingredi, tum sæcularibus curis omnibus soluti, vniuersæ congregationis spiritualia bona atque incrementum liberius atque impensius procurare poterunt.

Si quis igitur paupertatem vouere voluerit, tunc voti formula talis sit.

E G O N. Dei benignitate & misericordia in sanctissimi Patris nostri Ambrosij Oblatorum numerum adscriptus, perfectioris nunc vitæ desiderio ductus, coram diuina Maiestate spondeo ac voueo, me ex huiusce congregationis instituto, paupertatem perpetuò seruaturum.

Quod si bonorum tantum subiectionem vouere voluerit, eadem seruetur voti formula; nisi quod pro postremis illis verbis. *Spondeo, ac voueo, me ex huiusce congregationis instituto paupertatem perpetuò seruaturum*, hæc erunt subdenda, *Bonorum quorūcunque, siue laicalium, siue ecclesiasticorum, quæ aut in præsentia possideo, aut ad me in posterum quouis nomine peruenient ac pertinebunt, fructuumque, pariter atque reddituum ex ijs bonis prouenientium administrationem, curam, & omnem usum (saluo tamen iure possessionis, ac dominij) Reuerendissimi D. Archiepiscopi obedientie ad huiusce congregationis præscriptum subijcio, addico; & ita voueo.*

De conditionibus ad votum, cum subiectionis bonorum & fructuum, tum paupertatis, pertinentibus. Cap. V.

Verum quod ad subiectionis bonorum fructuumque, votum attinet, & illud quoque decernitur: per huiusmodi votum non prohiberi Oblatos, quominus alia etiam bona, quouis nomine, titulouè, ac iure acquirere & consequi possint; aut quominus Archiepiscopo iubente, quoduis ecclesiasticum beneficium, siue illud residendi munere obstrictum sit, siue liberum, suscipere, & retinere valeant: Sed istiusmodi tamen omnia bona, atque beneficia, eorumque, fructus omnes eadem sortiri subiectionis legem, quæ superioribus imposita est, eodemque, teneri voto.

Qui verò paupertatem vouerunt, illorum votum in hac congregatione duas habere condi-

tionem annexas declaratur: quarum vna est quod, quanquam qui ita vouent, quominus bona aliqua, siue mobilia, siue immobilia, fructusue eorum, aut quouis modo acquisitos redditus possideant proprio nomine, vi voti prohibentur; ipsi tamen bonorum omnium, fructuum, ac iurium quorūcunque, quæ quouis nomine titulouè ad eos spectare alioqui possunt, non suo quidem proprio, sed congregationis nomine, administrationis capaces censentur: cum præsertim eorum loco ipsa cedat congregatio, cui sanè omnia per eos acquisita bona iuraque, annexa statim intelligantur: quæ cū priuilegio Sanctissimi D. N. Gregorij XIII. omnium legatorum, donationum, dispositionumque, omnium quocunque nomine, & à quibusuis pijs hominibus proficiscentium capax facta sit; eorum quoque Oblatorum loco ac nomine, qui paupertatis voto adstricti sunt, succedendi vim habere, subrogataque, censeri decernitur, quibuscunque bonis quacunque ratione iureque, ad illos spectantibus. Altera conditio est, quod vouentes possint absque voti solutione, vel prauaricatione, immo debeant omnino Archiepiscopo iubente quodcunque beneficium recipere, quod animarum curam tituli nomine exercendam coniunctam habeat: cum præsertim ea conditione, & eo animo nuncupandum esse eiusmodi votum, talemque, nuncupatum naturam seruare debere sancitur, ut spontè suscipiendi quidem beneficium, ut diximus, facultatem vouenti adimat, eum tamen non impediatur, quin ab Archiepiscopo iussu, recipere possit, ac debeat.

Cæterum, cum in hocce homines huiusmodi conferentur beneficia; tum votum paupertatis quo illi obstringebantur, in votum subiectionis illicò commutatum censetur, atque homines ipsos eorum ordini adscriptos iam esse, qui fructuum & bonorum subiectionem ex congregationis instituto præstare debent.

Quanquam istis quidem qui huiusmodi paupertatis voto tenentur, non sint danda ecclesiastica beneficia sine magna ab Archiepiscopo adhibenda cautione.

Cum enim hi quasi fundamenta quædam & bases congregationis sint; istos ipsos & in ædibus sancti Sepulcri, & in alijs eiusdem generis perpetuò commorari, & ad vnumquodque officij genus quocunque tempore, cum in Ciuitate tum in Diocesi promptè exequendum, liberos esse & expeditos maxime decet.

De ratione administrationis fructuum Archiepiscopi obedientie subiectionum. Cap. VI.

Neque verò fructus Reuerendissimi Archiepiscopi obedientie subiecti in alium usum impendi conuertiuè debent, quam aut in subleuanda inopia & indigentia ipsorum Oblatorum, eorumque, consanguineorum vel

affinium : aut in ijs rebus iuuandis ac præstan-
dis, quæ ad quoslibet congregationis vius per-
tinent, aliaue pia opera.

De ratione votorum supra expositorum.
Cap. VII.

AT verò duplex votum supra expositum,
siue sit obedientiæ tantum, siue subiectio-
nis honorum, paupertatisque; non solemne, sed
simplex & dicatur, & habeatur, etiam si coram
pluribus testibus, publicisq. & solemnibus ad-
hibitis cæremonijs celebretur.

*De facultate, & ratione excludendi Oblatos à
congregatione. Cap. VIII.*

Quemadmodum verò multiplicibus mini-
sterijs, varijsq. operibus Oblatos, quam-
plurima pietatis & charitatis semina spargen-
tes, vberimosq. fructus inde colligentes, &
vniuersæ Mediolanensi Ecclesiæ plurimo ad-
iumento, & congregationi ipsi incredibili or-
namento perpetuo fore, & præterea vniuer-
sæ quoque congregationi charissimos futuros
esse haud dubium est: ita sanè si quis eorum
(quod Deus auertat) sui muneris & dignita-
tis oblitus, propriamq. & aliorum salutem ne-
gligens, atque constitutionibus suæ congrega-
tionis non parens, fœcordiæ & vitijs se tradi-
derit, vnde alijs quidem scandalo, congrega-
tioni verò dedecori sit; hunc à congregatio-
ne excludendum esse inficiandum non est. qua
ratione enim tuendi corporis causa, corrupta,
morboq. marcescentia membra præcidere se-
cariq. aliquando oportet; eadem nempe con-
seruandæ congregationis gratia, si qui ex Ob-
latis magnis animi vitijs laborauerint, à Reue-
rendissimo Archiepiscopo segregandi sunt &
excludendi, voti vinculo soluti, quod in con-
gregatione nuncuparint, siue illud obedienti-
æ tantum sit, siue etiam paupertatis, vel
subiectiois honorum.

Non solum autem hos delictorum gratia, sed
bonos etiam interdum iusta aliqua de causa di-
mittendi facultas apud Archiepiscopum omni-
no libera sit. quorum tamen nullum missum
faciat, nisi voti cuiuscunque in congregatione
emissi vinculo liberatum.

Qui autem exclusi quacunque causa fuerint; hi
liberi omnino sint ab omni conscientiæ scrupulo,
quod ad vota emissa atinet.

Neque semel dimissi iterum recipiantur.

Si qui excludendi sunt, ijs planè omnia, quæ
per illos ad congregationem peruenerunt bona,
restituuntur, tum mobilia quæ extant, tum
immobilia, si qua vel ab initio secum attule-
rint, vel per eos quouis nomine acquisita sint;
deductis tamen impèis illa bona meliora red-
dendi gratia, aut alia huiusmodi ratione, quo-
uis modo factis.

Si quos verò vel paupertatis voto deuinctos,

vel ad Titulum mensæ communis sacris initia-
ros, vel certè eidem mensæ adscriptos, exclu-
dendos esse Reuerendissimus Archiepiscopus
censuerit; si ea inopia laborent, vt vnde vi-
tam sustentent, non habeant; illorum inopiæ,
priusquam excludantur, consulere debet Re-
uerendissimus Archiepiscopus, ne illis defint,
quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt:
nisi culpam aliquam admiserint, per quam
Sacrorum Canonum iure beneficijs etiam Ec-
clesiasticis, si quod haberent, multari de-
buisse.

INSTITUTIONVM AD

OBLATOS PERTINENTIVM
EPITOMES,

LIBER SECVNDVS.

De varijs Oblatorum Domibus & familijs.
Cap. I.

OSTQVAM de votorum, quæ
ab oblatis fiunt, nuncupaturæ,
officiorumq. ratione, superiori
libro pertractatum fuit; nunc
de ædium familiarumq. ipso-
rum Oblatorum multiplici ra-
tione in hoc altero libro agendum videtur.

Harum igitur familiarum domus, aliæ propriæ,
aliæ communes dicuntur. Propriæ illæ sunt,
quæ Oblatorum vsui solum dicata, proprijs il-
lorum institutis reguntur; Vt domus sancti Se-
pulcri, & aliæ in posterum construendæ, quæ
eadem viuendi rationem, eademq. sequuntur
instituta: quas quidem collegiatis etiam do-
mos in hisce cõstitutionibus vbique nominari
placuit. His communis, certus, stabilisq. ac
firmus in perpetuum victus designatus est.

Præter has autem, illæ quoque, in quas Obla-
torum nonnulli simul victuri conueniunt, be-
neficia obtinentes, quibus residendi onus ad-
iunctum est, propriæ eodem modo habeantur,
& proprio nomine conuictorum domus ap-
pellentur: quibus tamen neque certus, neque
stabilis, perpetuusque victus vt superioribus, cõ-
stitutus est. Communes verò dicuntur, vt Se-
minariorum, ac multiplicis hominum generis
collegiorum domus, quas tum Oblati, tum cle-
rici alij communiter studij causa vnà incolunt,
varia in his pro diuersa personarum ratione
instituta seruantes.

Verum quoniam Oblati in eiusmodi domos
recipi nequaquam omnes possunt, aut propter
multitudinem, aut quia propter impedi-
mentum beneficiorum, quibus residendi onus cõ-
iunctum est, in domibus ecclesiarum quibus infer-
uiunt, habitare tenentur; horum certè omni-
um gratia, qui extra dictas domos domicili-
um habent,

habent, ne illis instituendis sua defint auxilia,
plura etiam alia varijs in locis constituentur
Oblatorum consortia: quibus singulis præ-
positi singuli, de quibus infra suo loco dice-
tur, à Reuerendissimo Archiepiscopo deligen-
di prærent.

Quæ igitur ad omnium istiusmodi domorum,
& familiarum distinctionem, & propriam Ob-
latorum in illis viuendi rationem pertinent;
sigillatim hoc libro comprehenduntur.

Quæ verò illarum, vniuersaq. adeò congrega-
tionis procuracionem, gubernacionem, ad-
ministracionemq. complectuntur; ex præscri-
ptionibus & constitutionibus ipsius congrega-
tionis vberius sumere oportet: Cum præfer-
tim nihil eorum, quæ ad singulorum Oblato-
rum institutum pertinent, pars illa cõtineat:
Sed ea tantum tradat, quæ scire illos oportet,
qui Oblatorum gubernacioni, eorumq. con-
gregacioni præsunt.

De Collegiatis domibus. Cap. II.

Oblatorum cõgregacionis in perpetuum quasi
basis sit Ecclesia sancti Sepulcri, eiusdem-
que domus Præpositus, quasi caput: Huic ve-
ro Capiti, atque vniuersæ huic Congregatio-
ni regendæ, rebusq. omnibus quæ ad illa per-
tinent, gubernandis, Reuerendissimus Archie-
piscopus Ecclesiæ Mediolanensis præsit.
Porro autem Ecclesiam sancti Sepulcri his po-
tissimum rationibus deligere placuit.

Nam & iam pridem à populo Mediolanensi
magna veneratione illa colitur: & in media ci-
uitate constructa, quasi Umbilicus iacet: & su-
periorum temporum malitia, cum dilapsa cle-
rici disciplina, deprauatisq. populi moribus, ra-
rò pietas appareret; tum veneranda ista eccle-
sia perpetua pietatis & religionis semina ser-
uauit: quandoquidem in hanc perpauca rece-
pti sacerdotes, viri integerrimæ vitæ, salutisq.
Animarum studiosissimi, præstantissima pieta-
tis opera indefessi semper ediderunt: inter cæ-
teraq. institutum scholæ Christianæ celeberrimi-
mum in multas partes primi disseminarunt.

Liceat verò semper Reuerendissimo Archiepi-
scopo alias etiam collegiatis huiusmodi do-
mos, præter illam sancti Sepulcri, huius con-
gregacionis quasi membra & in Ciuitate &
Diocesi constituere: si modò aliunde certus
victus illis in perpetuum assignetur, qui suste-
ntationi eorum qui ibidem commorantur sunt,
sufficiat. Sintq. qui illic habitaturi sunt Ob-
lati, decem, vel octo saltem numero.

Quòd si ædes etiam nonnullas, tanquam obla-
torum hospitia, qui ad functiones pro sui insti-
tuti ratione in Diocesi præstandas, aliaue de
causa mittuntur, cõstituere decreuerit Archie-
piscopus; his & Oblatorum numerum qui ad
illas diuertant, & sumptuum rationem atque
summam, pro sua voluntate decernere pote-
rit; prout animarum Diocesis saluti, & con-

gregacionis disciplinæ conseruandæ conduce-
re cognouerit.

Hæc tamen duo Archiepiscopi successores no-
stri in primis pro prudentiæ suæ ratione dili-
genter animaduertent: quorum vnum est, præ-
stare Oblatorum numerum, redditusq. ipsos
domus sancti Sepulcri augere, quam plures
in ciuitate collegiatis domos ad vsu Obla-
torum erigere ac constituere: Alterum verò,
neque plures domus sancti Sepulcri, alijque
collegiatis huiusmodi domibus, quam illarum
sumptu ali possint, adscribendos esse oblatos;
ne quæ ad viuendum sunt necessaria, illis de-
fint: neque etiam iusto numero pauciores, vt
ad huiusce Ecclesiæ administracionem plures
habeantur ministri.

In ædibus igitur sancti Sepulcri, alijq. istius-
modi deinceps erigendis, habitent oblato om-
nes, diaconatus saltem ordine insigniti, bene-
ficiūq. quod residendi munus requirit, non
obtinentes.

At verò illi omnes excipiantur, qui Reueren-
dissimi Archiepiscopi iussu, vel apud illos ma-
nent, qui beneficia residendi oneri subiecta ha-
bentes, vitam communiter degunt; vel in pijs
Collegijs, domibusue Seminariorum, aut
alijs etiam locis, in quibus literarum studijs
opera datur, commorantur; vel in diuersas
Ciuitatis Diocesisque partes missi, multiplicia
Congregationis gerunt munera; aut denique
ex causa ab Archiepiscopo probata, per facul-
tatem ab eodem scriptis traditam ad breue ali-
quod tempus absunt.

Hos quidem enim omnes à domo sancti Se-
pulcri, alijq. eius generis collegiatis ædibus
ob eas causas abesse liceat.

Oblati in ædibus sancti Sepulcri vel huiusmodi
commorantes, victu communi vtantur: præ-
scriptiones eiusdem ædibus datas, viuendi nor-
mam atque rationem complectentes, diligen-
ter custodiant.

Quòd si horum alicui patrimonium, benefi-
ciumue Ecclesiasticum simplex, vel quoduis
aliud facultatum genus fuerit, vnde suppedi-
tari victus possit, ijs, vt illarum ædium fami-
liam qua cum vnà viuunt, quantum sumptus,
qui pro illis fit, requirit, subleuent, iustamq.
propterea ex facultatum suarum fructibus por-
tionem conferant, magnoperè persuasum esse
cupimus.

Eorum nemini liceat, in bonorum suorum,
aut beneficiorum, aut negotiorum rationibus
administrandis, litibus per se aut alijs rebus
incumbere, quæ congregacionis instituto non
conueniant, & spiritualis vitæ progressioni,
salutiq. aliorum procurandæ officiant.

At hæc omnia fiant (si modo fieri possunt) vel
à congregacionis procuratore, vel ab alio, quæ
ipsi Oblati deligere maluerint: nisi ob iustam
causam aliquam huiusmodi rerum tractanda-
rum facultatem Oblatis ad tempus tradiderit
Archiepiscopus.

Sed & illi quoque in illis ipsis collegiatis ædibus Reuerendissimi Archiepiscopi iussu habitare permittantur Oblati, qui residendi muneri alligatum beneficium non habentes, quamquam neque Diaconatus ordinem susceperunt, neque ea ætate sunt, ut suscipere eum liceat; tamen ad diuinum cultum, domesticauæ negotia illius Ecclesiæ domusue collegiatae necessaria sunt.

Porro autem ex Oblatorum numero, qui beneficium Ecclesiasticum obtinent residendi munus adiunctum habens, nullus omnino, etiam si bonorum suorum subiectionem Reuerendissimo Archiepiscopo vouerit, domui sancti Sepulcri, aut alijs eiusmodi in posterum constituendis, neque adiungatur, adscribaturue, neque fructibus earum alatur, neque demum in illis commoretur.

At contra, quicumque Oblatorum neque Ecclesiasticum beneficium obtinent, neque patri monium, quod ad sumptus necessarios satis sit; ij ad titulum mensæ communis domus sancti Sepulcri, vel aliarum huiusmodi, sacris ordinibus initiatur: neque inde quoque alantur, nisi illis quidem Seminariorum sumptu, vel alia ratione prouisum fuerit.

Quod si illorum victui tamen aliunde quacunque ratione consultum fuerit, vel quantum satis est Archiepiscopi iudicio, vel aliqua ex parte; illinc sanè mensæ communi parcentes, ut ex Pontificijs literis declaratur, victum capiunt. Communis autem mensæ sumptibus, ut supra traditum est, alantur, non solum qui commemorati sunt, sed illi etiam maxime, qui votum paupertatis Archiepiscopo ritè nuncuparint: ac illi præterea in vniuersum, qui quauis ratione mensæ illi à Reuerendissimo Archiepiscopo adscripti sunt.

Cui quidem Archiepiscopo etiam illos adscribere liceat, qui sacris ordinibus iam initiati, aliunde etiam habent unde viuunt; si modò beneficium officioe residendi munus adiunctum habente careant.

De domibus conuictorum. Cap. III.

Vicumque in Canonicalibus Ecclesijs tres saltem oblato, beneficium, cui residendi munus sit annexum, habeant, ideoque illic eis habitandum sit; hi ex congregationis instituto, Archiepiscopi iudicio ad simul viuendum se conferant; cum scilicet illic, vel plurium datur copia domuum quæ contiguæ sint, vel vna saltem adeo ampla, ut illos omnes excipere possit. Hoc idem faciendum erit, si in eodem oppido tres saltem Oblati erunt: nisi eorum cohabitatione victusque communione, impediri functiones ad Ecclesiâ pertinentes quibus illi adscripti sunt, Reuerendissimus Archiepiscopus iudicauerit.

In omnibus autem Conuictorum domibus, eadem ab ijs omnibus qui illic degent, viuendi

instituta omnino custodiantur, quæ à familia sancti Sepulcri obseruantur; in ijs scilicet rebus, quæ cum illorum statu qui residendi munere adstricti sunt, Reuerendissimi Archiepiscopi iudicio conuenire possunt.

De Oblatorum habitatione in Domibus Seminariorum, Collegiorumue Piorum. Cap. IIII.

Oblati, quibus locus ex instituto in Conuictorum collegiatisue domibus non relinquitur, omnes, si fieri possit, in Seminarijs, collegijsue pijs educantur, absque tamen congregationis, & collegiatarum eius domuum sumptu: & Ecclesiasticis præterea studijs ritè instruantur.

Ac ex his quidem, quicumque aut optimis naturæ donis præditi, aut bonis diuinitus infusis donati, eam probitatis, & ingenij indolem præferent, ut cum literis, tum christiana in primis probitate præstantes eos fore spes iam certa concipiatur; hos omnes, etiam si sacris omnibus ordinibus initiati sint, in seminarijs diu retinendos, resque eis necessarias suppeditandas sua Archiepiscopali auctoritate curet Archiepiscopus; ut huic tandem Ecclesiæ, congregationisque ipsi, præstantiores vberioresque fructus suo tempore afferre possint: neque interea congregationi incommodo, sumptuiue sint.

Si cui Oblato beneficium cui residendi onus sit adiunctum habenti, à sua ecclesia abesse propter literarum studia concessum sit; huic in collegijs, domibusue Seminariorum habitandi locus procuretur, iustaque suorum fructuum portio pro sui sustentatione ab hoc ipso conferatur.

Quicumque autem in ædibus Seminariorum, collegiorumue degent; præscriptiones & institutiones quæ in illis seruari solent, quandiu illic degent, custodiant; & illa præterea omnia, quæ Oblatis in domo sancti Sepulcri alijsue eius generis viuentibus præscripta sunt; quatenus Seminariorum, collegiorumue institutis non repugnant.

De Oblatis communis vitæ institutum non exercentibus. Cap. V.

Si qui Oblati sint, quibus neque in collegiatis domibus, neque in Conuictorum, aut Seminariorum, Collegiorumue piorum ædibus locus sit; ij porro donec in ea loca mitti possint, alijs honestis locis Reuerendissimi Archiepiscopi iussu commorentur: Vbi & literis operam nauent, & certæ ecclesiæ adscripti, functiones sui ordinis præstent, atque in his præterea rebus operam infumant, quæ ad eorum institutum potissimum spectant.

Verum enim uero, & illi ipsi de quibus paulò ante diximus, & alij quoque, qui propter residendi impedimentum, neque in proprijs, neque in

De oneribus à congregatione non recipiendis. Cap. VII.

Neque onera vlla extrinsecus oblata, neque bona vllius generis cum oneribus coniuncta, neque quidquam eorum, quæ piorum legatorum ratione atque titulo ita sunt instituta, ut illis vel perpetua onera, vel etiam ad tempus annexa sint, liceat congregationi, vel congregationis vlli familiæ, Præpositouè, vel cuius aliorum qui congregationi regendæ præsent, absque Reuerendissimi Archiepiscopi consensu accipere.

**INSTITUTIONVM AD
OBLATOS PERTINENTIVM
EPITOMES,
LIBERTERTIVS.**

De pijs exercitationibus singulorum Oblatorum, ad ipsorum disciplinæ spiritualis incrementum pertinentibus. Cap. I.

VM officium, ad quod Dei benignitate & munere Oblati omnes vocati sunt, ad animarum salutem spectet, diuinumque ac supernaturale sit; idcirco charitatis desiderio, veraque

in Deum pietate accensi, magis ac magis in hac ipsa animarum salute elaborandum esse (quod proculdubio præstantissimum Dei donum est) sibi omnino persuadeant, oportet: atque illis potissimum rationibus se id adepturos confidunt, quibus supernaturalis ac infusæ virtutes omnes, quæ vera sunt animarum iuuandarum instrumenta, impetrari exorarique à Deo largitore solent; orationibus videlicet, ieiunijs, vigilijs, sanctarum scripturarum studijs, meditationibus, ipsaque humilitate potissimum.

Cum enim iuuare alios, ad christianamque religionem ac pietatem, veraque virtutes dirigere sibi proposuerint Oblati; ipsis quam maxime perfectæ in primis animorum suorum institutioni, vitæque integritati incumbendum est quæ antè omnia alia ecclesiasticis, sacerdotalique ordine insignitis hominibus inesse debent.

Hæc autem perfectio virtutum omnium, ardentissimo studio & charitate in primis, atque familiaritate coniunctioneque cum Deo per spirituales exercitationes assiduas comparatur; tunc verò etiam recta atque sincera animi intentione, in rebus actionibusque omnibus ita obeundis, ut non propria vel affectio, vel utilitas, sed Dei gloria, animarumque salus vbiq. spectetur, ac præferatur.

Quare sedulo eos operâ dare oportet, ut quam diligentissimi sint, non solum in cognoscendis, sed in repellendis etiam prauis omnibus cupidita-

in communibus Oblatorum domibus degere queunt; in vnaquaque Vrbe regione, vel in singulis diocesis plebibus, aut in certa quadam Vrbe diocesisue parte, ut res occasioque feret, Archiepiscopi iudicio delecta, Præpositum consortij Oblatorum eiusdem partis vel regionis statis temporibus conueniant, illiusque iussis obtemperent.

At verò ille ipse Præpositus sic sui consortij curam gerat, ut tales se præstent Oblati (quantum ad munus instituti exequendum, viuendique rationem attinet) ut quamuis à communi mensa seiuncti (parim habitent, eorum tamen, qui vnà in proprijs communibusue ædibus viuunt disciplinam, pro statum ratione, quantum fieri potest, imitari contendant.

Præterea verò tum hic ipse Præpositus, tum illi Oblati omnes Præposito sancti Sepulcri subijciantur.

Et qui in ciuitate commorantur, semel saltem singulis mensibus Reuerendiss. Archiepiscopum adeant: Præpositum verò sancti Sepulcri semel singulis hebdomadis.

Qui verò in diocesi, tertio quoque mense ad Reuerendiss. Archiepiscopum, Præpositumque sancti Sepulcri semel saltem veniant, nisi aliter iudicauerit Reuerendiss. Archiepiscopus; ut progressus sui, quem aut in studijs literarum, & rerum spiritualium, aut in tuorum munerum administratione, animarumque fructu fecerint, rationem reddant.

De hospitio Oblatorum. Cap. VI.

Hebr. 13.

CVM autem inter Ecclesiasticarum virtutum munera, non vltimum certè locum hospitium obtineat, per quam Antiqui illi Patres, ut ait D. Paulus, *Deo placuerunt, Angelis hospitio receptis*; si qua iusta de causa, qui in Diocesi morantur, nulloque residendi iure sunt obstricti Oblati, Mediolanum venerint; benigno illos omnes hospitio excipiat Domus Sancti Sepulcri.

Idemque præstent alia quoque eius generis domus, quæ in Diocesi Deo iuuante constituentur. Neque enim Oblatorum disciplinæ conuenire videtur, vbi sint tales ædes constitutæ, ad alias diuersi generis hospitij causa diuertere.

Sed neque qui Ecclesiasticum beneficium, officiumue personalis residentia obtinent, ad laicales Domos hospitij causa in Vrbe diuertat: sed vel in eas ædes veniant, quæ clericorum causa Hospitalij nomine nuper constitutæ sunt, vel in alias Ecclesiasticorum hominum, præsertim verò Oblatorum, & eorum maxime qui Conuictores dicuntur.

Verum si quos horum frequētius diuturniusue in Vrbe morari iusta de causa contingat; hi cum Præposito sancti Sepulcri re communicata, quod ad victus impensam attinet, quod ab Hospitalibus sua causa impenditur, illius iudicio compensent.

ditatibus; tum ijs quidem, quibus ad corporis voluptates sensuumque illecebras alliciuntur homines; tum illis quoque, quibus ad vitæ comoda, atque ad diuitiarum opumque amorem & desiderium trahuntur.

Præterea verò etiam, ut proprii iudicij, propriæque voluntatis æqui iudices sint; ac moderatores.

Porrò autem pernecessaria quoque censenda est ad institutum scopumque huius congregationis summopere tuendum, perfecta charitas, & animorum coniunctio, tum cum membris alijs, tum cum ipso capite.

Quamobrem ament in primis, & obseruent Præpositum suum, inter eos locum Dei gerentem, illique non solum externa præceptorum executione promptè & nauiter obediant, sed interno etiam animi affectu; ita ut & voluntatem suam Præpositi voluntati consentientè perpetuò habeant, & mentem quoque ipsam ita accommodent & componant, ut toto pectore complectantur ac probent, quidquid Præpositus probauerit, conuenireque censuerit.

Iraque maleuolas murmuraciones & detractiones omnes, quibus Præpositi auctoritas lædi ac minui potest, charitasque mutua refrigerari, non aliter quam pestem ipsam, congregationumque omnium omnis disciplinæ & perfectionis certissimam contaminationem & extinctionem fugiant.

Temeraria de fratribus iudicia etiam atque etiã caueant, multoque magis etiam omnem similitatem ac malevolentiam, omnemque animi amaritudinem, quæ quacunque causa aduersus fratres concipi possit.

His igitur instructi Oblati seipfos primò, ut prius dictum est, in dies magis ac magis in sincera ac pura illa charitate, qua vna permoti spontè suauis huius obedientiæ ac disciplinæ iugo lenique oneri sese submiserunt, perpetuò exerceant, gratiamque hanc à Deo singulari munere sibi collatâ continuè cõseruare studeant; atque in hoc spiritu iugiter ita crescere, ut omni terreno atque humano affectu exuti, in solius Dei desiderio, ac ardentissima in Deum diuinaque res omnes religione atque reuerentia se totos occupent.

Dominum in conspectu suo semper habeant, intueanturque, & coram illo ambulent; id est in eius sanctissima voluntate implenda studiosissimè inuigilent.

Externi etiam Diuini cultus, qui internæ pietatis indicium est, diligentissimi atque exactissimi obseruatores sint; sibi que persuadeant omnino; pietatem erga Deum fontem vberimum esse, à quo virtutes omnes emanant, vimque omnem, & dignitatem hauriri animus.

Quamobrem nisi frustra laborare velint, atque loco verarum solidarumque virtutum, earum umbras atque imagines tantum sectari; in ea vna consequenda sibi maximè elaborandum, atque eam continuis ab ipso auctore Deo vo-

tis & precibus petendam, in animum inducendâ oportet.

Sanctissimam Virginem Dei Matrem Mariam, perpetuò pro humano genere intercedentem, atque huius Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, cuius ministerijs sese obtulerunt, peculiarem patronam, præcipuo pietatis affectu prosequantur.

Cumque illa Mediolanensi populo varia beneficia à Filio suo Domino nostro Iesu Christo sepius aliàs impetrauerit in omnibus periculis, ærumnisque, siue totius Ecclesiæ, siue congregationis suæ; ad hæc autè vel maximè in missionibus ab Archiepiscopo imponendis, aliarumque grauium rerum tractationibus, ad illius patrocinium atque præsidium fidenti animo confugiant.

Meminerint etiam, se Beato Patri nostro Ambrosio oblatos esse: quam ob causam illius librorum studiosos eos esse decet, illorumque in primis, quos ille ad huius Ecclesiæ clerum de officiis conscripsit.

Magnam curam operamque conferant ad imitationem illarum virtutum, quas tanquam hæreditarias sanctissimus ille Parens posteris reliquit: quare ut obsequentes filios decet, peculiari quodam ardore animi atque affectu illas complectantur.

Ex his præcipuæ illæ sunt, ad Ecclesiæ gubernationem, atque episcopale onus inuitus ingressus, quotidiana abstinentia, diuturna & ferè assidua in ecclesijs statio, frequentis orationis & meditationis studium, religiosa & laboriosa sanctissimorum Sacramentorum ministratio, diligens episcopaliū ecclesiasticarumque functionum exercitatio, in sacris studijs institutio nibusque christianis, quas & sermonibus & libris confecit, assidui magnique labores, constantia & fortitudo in omnibus, quas à mundo & Satana illatas pertulit, oppugnationibus, animi mansuetudo cum magnitudine coniuncta aduersus potentium hominum impetum atque furorem, prudentia in rebus gerendis, morum grauitas singularis, disciplinæ ecclesiasticæ diligentissimus cultus, pro fide catholica acerrima dimicatio, mira erga sanctam Sedem Apostolicam obseruantia, magna commiseratio erga pauperes, benignæque largitiones, charitas illa sempiterna memoria digna, qua profusus lachrymis peccata aliena delenuit; vique adeo, ut animos in malè agendo obfirmatos, ad penitentiam lachrymas perduxerit.

Has igitur, & alias virtutes, quas & operum exemplis, & scriptis, Sacerdotibus cleroque. Pater Ambrosius reliquit, sibi quisque, qui Oblatorum numero adscriptus est, ob oculos ponat; tum videat etiam atque etiam diligenter, nequam culpæ maculam contrahat, neque quidquam aut cogitet, aut loquatur, aut faciat, quod à sanctissimis illius Patris institutis, consilijs, monitiuè alienum sit; ne, si quid eiusmodi admiserit, indignum se præbeat singulari illius

pa-

patrocinio, efficiatque, ut quam præstitit semel oblatio, minus ei grata sit.

Omnes præterea pro status sui ratione in eam curam incumbant, ut sacrorum canonum, constitutionum pontificiarum, conciliorum, & decretorum ad morum ecclesiasticorum rationem pertinentium, non modò notitiam ac scientiam teneant, sed executionem quoque, atque usum; immo verò istum ipsum præcipuè adiungant, tum ad suam, tum ad aliorum vitæ institutionem.

Illud etiam præcipuè curent, ut cognita perspectaque planè habeant omnia, quæcunque ad huius Ecclesiæ ritus, caeremonias, instituta, decreta, constitutiones, atque adeo institutiones cuiusvis generis pertinent; eaque ipsa eo maiori studio, libentiusque seruent, atque exequantur, ut reliquos ecclesiasticos homines suo exemplo trahant, incitentque, vehementer ad eadem ritè exequenda.

Prælectionibus sacris, & concionibus, & ecclesiasticis conuentibus, & alijs disciplinæ ecclesiasticæ communibus exercitationibus antè alios intersint; nisi ob grauiore alias occupationes magisque necessarias à Reuerendis Archiepiscopo aliquando impediuntur.

Omnibus etiam Archiepiscopalibus Vicarijs, atque Visitatoribus antè alios promptè omnibus in rebus obediant, sacerdotisque omnes reuerentur, seniores præsertim, in primisque Vicarios Foraneos, Præpositos, & Parochos, quibus omnibus se se submittant, humileque præbeant.

Ecclesiarum præterea, altarium, & omnis sacræ suppellectilis nitore, ornatus, atque apparatus studiosi sint.

In Diuinis item officijs, ac ministerijs ritè pieque celebrandis atque obeundis, decet eum cultum, summamque reuerentiam adhibeant.

In primis autem vitæ innocentiam, ac morum castitatem integritatemque, summa cura summoque studio perpetuò prosequantur.

Victus, ac vestitus, domesticæque suppellectilis moderationem clericali ordine dignam, concilijs prouincialibus, & diocesanis, alijsque Archiepiscopalibus institutionibus & decretis præscriptam exactè custodiant.

Singulis diebus, præter cõsuetas preces quæ Deo voce persoluntur, manè primùm, deinde vespere, orationi quæ solo mentis motu fit, mentalisque, propterea nuncupatur, oblato omnes tum clerici tum laici vacent; vespereque præsertim in conscientiæ penetralia accurato seueroque examine introeant, ut eam, si fortè inquinata sit, emundent atque purgent.

Sacerdotes bis saltem singulis hebdomadis (nisi sapius etiam id faciendum sit) peccata, si qua commiserint confiteantur; atque ita viuere studeant, ut quotidie Missæ sacrificium celebrare dignè possint.

Clerici verò, & laici octauo quoque die peccata sua confiteantur, & sanctæ Communionis Sacramentum sumant: quanquam id sapius

rariusuè facere debebunt, prout Confessarij iudicium illis præscribet.

Confiteantur autem semper eiusdem Congregationis Sacerdotibus, à Reuerendis Archiepiscopo, vel Præposito Sancti Sepulcri constitutis.

Quòd si illis eiusmodi Sacerdotes propter locorum distantiam conuenire difficilè graueuè fuerit; tum commodiores alios cõfessores idoneos aliunde illis assignare Archiepiscopo vel Præposito liceat.

Vniuersi autem Oblati, etiam laici, quotannis illis ipsis Sacerdotibus, quos idem Præpositus ad hoc munus delegerit, generaliter semel cõfiteantur, ab eo tempore confessionem huiusmodi inchoantes, qui postremam pariter omnium peccatorum confessionem præstiterunt; nisi de aliquibus interdum aliter censeat Præpositus ex Confessarij consilio.

Hac enim ratione in suscepto huius vitæ instituto firmius cõfirmabuntur, atque ad Deum inferendum magis ac magis excitabuntur.

Virent quoque diligentissimè, ne quemquam diligant singulari præ cæteris amoris affectu, qui ut plurimum inordinatus esse solet; sed æquali omnes, pro singulorum ratione & statu, charitate prosequantur; illorum tamen familiaritatem potius ac sapius vtentes cõsuetudine, ex quibus cumulationem percipere spiritualem vtilitatem possint.

De exercitationibus ad proximorum salutem iuuandam pertinentibus. Cap. II.

Postquam autem huiusmodi virtutibus tanquam firmissimis præfidijs instructi fuerint Oblati; tum virtutem illam, quæ in huiusce Congregationis hominibus maximè omnium elucescere debet, quæque in salutis animarum desiderio atque auxilio in primis posita est, quam maximè excitare, atque exercere debet. Quamobrem omnes in eam curam incumbant vehementer, ut ad omnia officia rectè obeunda se parent atque instruant, quibus via fit ad salutem animarum iuuandam & procurandam. Quantò enim præstantiores in eo genere euadent, tantò melius suscepti instituti atque uocationis suæ scopum assequantur.

Maximam autem vim ad eum charitatis erga animarum salutem ardorem, non modò in mentibus concipiendum, sed alendum fouendumque habent, quæ subduntur.

Nempè sancta consuetudo, exercitatioque pia precandi perpetuò retenta, atque adeo in dies aucta; qua veluti interprete Deum coram familiariter pij homines alloquuntur.

Sic enim diuino spiritu afflari, sanctoque salutis animarum desiderio magis accendi solent. Illuc etiã spectat, animo assidue cogitare, quam nobiles sint animæ & præstolæ in conspectu Domini; quanta sit earum dignitas, quas proprio sanguine redimere filius Dei non recusat;

uit;

uit; quamq. præcellens opus sit, in eo salutari officio Dei cooperatores esse, quo nihil certè in terris maius, aut nobilius illustrius excogitari potest.

Ob oculos mentis præterea sempiternam gloriam sibi perpetuò proponat, quam mercedis loco, ijs qui nauiter munus hoc præstant, præparauit Deus: contra verò vniuersas pœnas ijs constitutas, qui rem tantam contemnunt, intueantur.

Sedulò præterea animaduertant, quanta veteris testamenti literis mandata hominis gratia fecerit Deus: Atque in eo potissimum cogitationem mentemq. omnem figant, vt attentè considerent aduentum in terras Domini nostri Iesu Christi Filij Dei, diligenterq. perpendant, dum nobiscum in terris commoratus est, quanta desiderio salutis nostræ accensus fecerit, quantaq. perpeffus sit: cogitent denique hominum animas, ipso augustissimo Christi sanguine redemptas & ablutas fuisse.

Hæc si cogitent oblatis, iure ac merito sperari debet, talibus cogitationibus quasi quibusdã facibus animum illorum ita accensum iri, vt nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire reculent, ne pretiosissimi Christi Sanguinis fructus in ipsis, alijq., ipsorum negligentia aut culpa deperant.

Considerent præterea horribilem animarum stragem, quam generis humani sempiternus hostis Sathanas facit; quantam in illis perdendis sollicitudinem adhibeat; quibus vratur ministris; qua alacritate, sollicitudineq., quibus laboribus & vigilijs scelesti illi ministri opus vrgeant, indefessi atque assidui, ijdemq. perpetui, & obfirmati.

Quare turpissimam rem sese facturos existimare debent Iesu Christi ministri, si ita Domini sui voluntatem, dignitatemq. suam, atque sempiterna præmia paruipendent, vel à Christiana charitate tam alienos se præbeant, vt à Satanæ ministris superari se sinant; patianturq., vt illi maiori studio ad se & alios perdendos, quam ipsi ad suam aliorumq. salutem tuendam incumbant.

Sed illud quoque considerent, quanta, quamque ampla sit hæc messis; quanta spiritalium bonorum egestas; quanta salutariter agentium penuria; quam pauci verò ministri, qui sancto desiderio accensi, suis neglectis commodis, terreniq. utilitatibus, solam Christi Domini nostri gloriam, animarumq. salutem spectent.

Præterea sibi constituant: ante oculos, plurimos maximosq. labores, quibus sancti Apostoli pro animarum salute, dum in terris degerent, perfuncti sunt; atque inter hos, sancti Pauli in primis perpetuas vigilias, itinera, conatus, & præclaras contentiones atque actiones.

Respiciant innumerabiles Martyres, sanctos Episcopos & Sacerdotes; qui sancto animarum amore flagrant, omne laborum periculumq. genus libentissimo animo subierunt.

Vt autem etiam eorum, qui in misero peccati mortali statu perseuerant, misereri sciant, nullumq. laborem ad eos tam ingenti miseria liberandos subterfugiant, immo verò libet animo in hoc maximè laborent; secum ipsi cogitent, quantis in calamitatibus, periculis, horribilibusq. malis versentur, qui peccato mortali adstricti tenentur.

Hæc profectò omnes, in quibus aliqua lux pietatis residet, mouere, & vehementer afficere debent, ad animarum salutem studiosè quarendam, curandamq.

Porro autem seipos ad id muneris rectè accurateq. obeundum vtilis idoneosq. præstabunt; primum quidem, si in virtutibus illis de quibus dictum est, adipiscendis atque exercendis, quibus diuini honoris & gloriæ, animarumq. salutis studium acquiritur, & nutritur, maximam operam adhibuerint.

Deinde autem, si externis etiam instrumentis atque subsidijs, quæ non parum hominum salutem iuuant, vt instructi sint, non vulgarem operam dederint.

Sed ita tamen, vt per huiusmodi adiumenta, se tantum spiritualis fructus colligere possent, quantum diuinam gratiam iuxta Dei summe prouidentia ordinem cooperari crediderint; qui bonorum omnium, tam naturalium, quam supernaturalium auctor est, quiq. præterea omnia ad suam gloriam vult referri.

Hæc autem, quæ externa subsidia atque instrumenta vocantur, diuinarum, & ecclesiasticarum, aliarumq. bonarum literarum studia sunt; illa nempe, quæ præcipue de rebus illis tractant, quæ ad proximi salutem iuuandam conferunt.

Ac propterea omnes huiusmodi studijs pro suo capto grauitè incumbere debent.

In studijs autem, actionibusq. omnibus, mentem ab omni labe puram integramq. conseruent; eaq. omnia ad Dei gloriam, animarumque salutem referant; hocq. sanctum propositum quotidie in suis precibus renouent, pieq. Domino offerant, ac commendent.

Meminerint etiam perpetuò obedientia, quæ maximè propria est illorum instituti, non minus circa studia ipsa, quam res alias omnes.

Quamobrem prompta, æquabilisq. animi alacritate, in ea studia incumbere semper parati sint, quæ Reuerendissimus Archiepiscopus magis probauerit; idque tam in ipsa studiorum materia capeffenda, quam in eorum ratione præscribenda.

Inter hæc autem instrumenta, de quibus modò diximus, connumeretur etiam vel maximè ratio ac via Diuini verbi prædicandi: quæ qui dem eam verborum sententiarumq. grauitatem, eamq. vim spiritus complecti debet, quæ dignitas & præstantia huius muneris requirit. Nam huius quidem muneris siue materia, siue finis spectetur; tanta vndiq. dignitas ostenditur, vt nõ facile aliud excogitari diciuè possit, quod illo præstantius sit, aut altius, aut magnificent-

scentius: siquidem omnia christianæ religionis mysteria, ac sacramenta, omnes virtutes, omnia, quæ ad eiusdem religionis fidem, fideiq. fructus spectant, omnia denique, quæ à Deo ad homines proficiuntur, & ad Deum proficiscentes homines iuuant, verbi diuini nomine continentur.

Illud præterea præstat hoc idem munus, vt Dei cognitio in audientium animis in dies magis ac magis feratur, longeque propagetur.

Quod quidè natura vniuersæ finis est, ad quod condita omnia procreataq. sunt; vt scilicet Diuinæ Maiestatis inexplicabilis amplitudo intelligatur, eaq. cognita, ad procreatoris sui gloriam omnia referantur.

Huc sanè hominum mentes diuini verbi Prædicatores conuerrere contendunt; hæc de causa illorum animas sapientiæ luce illustrare nituntur, charitate inflammare, omni animi contentione permouere; ob id in omnè partem audientes impellere conantur, modò diuini officij terrore, supplicijq. sempiterni magnitudine concutientes atque exagitant, modò cælestis præmij spe excitantes, modò diuinæ misericordiæ fiducia leniètes, semper autem à morte peccati ad vitam spiritualem reuocantes.

Hinc fructus ille præstantissimus, salus animarum, oritur: qui quidem quanti faciendus sit, ex incredibili animarum ipsarum dignitate concipi intelligi potest; quæ si cui fortè obscura est, clarissima Iesu Christi verba perpendat, animam vnam toti mundo præferentis.

Quid prodest, inquit, homini, si vniuersum mundum lucretur, animam verò suam detrimentum patiatur?

Eiusdè præterea res gestas omnes animaduertat. Quid enim aliud ille voluit, cum è cælo descendit, laboriosissimam vitam in terris duxit, acerbissimam denique mortem subiit, quam hominum animas ab æterno periculo & morte liberare? Hic certè laborum omnium susceptorum scopus, hic sanguinis effusus, hic Crucis, hic mortis fructus fuit.

Eo in opere adiutores ei sunt, qui verbi Diuini prædicationi operam nauant.

Quare cum eo officio fungantur Diuini verbi Prædicatores, quo Christus ipse perfunctus est, ab eodemq. præstantissimo munere animarum salus pendeat; illius dignitatem præstantiamq. intuetes Oblati, maxima certè tum verborum, tum sententiarum grauitate, vt diximus, maximamq. vim spiritus illud tractare debent, nihil eo neque vtilius homini, neque Deo gratius aut acceptius, à quouis homine præstari posse pro certo habentes.

Colloquia insuper, quæ in familiari consuetudine sæpius haberi accidunt, de ijs potissimum, cum occasio dabitur, instituantur, quæ ad mores formandos, animarumq. institutionem plane christianam pertinent.

Fiat autem colloquium eo verborum sententiarumq. pondere, vt hominum mentes ad id

quod queritur, impellant, atque accendant. Sed quamuis omnes quidem in procuranda iuuandaq. animarum salute studiosi esse debent; nemo tamen, nisi prius recum Præposito communicata, quidquam tractet, siue spirituale, siue aliam alteriusq. generis curam suscipiat.

Sed hætenus quidem de ijs, quæ pro animarum salute Oblatis sunt faciendæ.

Vnum tantum superest præcipiendum, vt semel saltem singulis mensibus in Missæ sacrificio vnusquisq. Oblatus Sacerdos pro ijs qui de congregatione benemeriti sunt, precetur.

Omnes præterea Sacerdotes huius congregationis, si quem Oblatorum è vita migrare contingat, Missæ sacrificium pro eo celebrent, aut saltè in eo sacrificio precationem adhibeant.

De exercitationibus Oblatorum vitam communem simul degentium. Cap. III.

Hætenus dictum est de ratione qua singuli se exerceant Oblati, vt suam ipsorum primum, deinde aliorum salutem iuuent; deinceps quo pacto illi se gerant, qui in eisdem edibus simul commorantur, communiq. vtuntur victu, agatur.

In ædibus igitur sancti Sepulcri, atque in alijs itè eiusdem generis, in quibus simul commorantur Oblati, illi quidem qui ecclesiasticum beneficium, cui residendi adiunctum est onus, nõ obtinent, omnes simul diuina officia precesq. horarias in oratorio enuncient; illis tamè exceptis, quibus Præposito iubente eo tempore in alijs muneribus versari contingat.

Festis item diebus, cum clericorum, sacerdotumq. copia dabitur, & templum amplum ad eò fuerit, vt Archiepiscopi iudicio fidelium hominum multitudinem capere possit, sine vllò ex loci angustia impedimento Confessionum audiendarum, & sacramenti Communionis ministrandi; tum sacrosancta Missa, tum reliqua diuina officia solemnibus adhibitis caeremonijs canantur.

Quibus omnes eiusdem domus Oblati intersint, præter eos, qui vel in Confessionibus audiendis, aut alijs ministerijs spiritalibus obediendis occupati, vel domesticis rebus necessariis, aliaue iusta causa impediti, Præpositi iudicio interesse non poterunt.

Interim verò, dum exiguus adhuc Oblatorum est numerus, neque Ecclesia vt decet ampla; ad eas Ecclesias se conferant, suas ibi præstantes functiones, ad quas iussu permissiue Reuerendissimi Archiepiscopi eo nomine mittentur.

Sub vesperam quotidie in eodem templo sancti Sepulcri, atque in alijs eiusdem generis domibus Oblatorum, antiphona de beatissima Virgine Maria canatur, pro temporum diuinorumque officiorum ratione; cui quidem orationi omnes eiusdem domus, & Sacerdotes, & Clerici, & Laici adsint.

Illa finita, enunciatur psallenda de beato Ambrosio patrono huius congregationis & ciuitatis, vnà cum oratione de eodem.

In omnibus ædibus, in quibus simul viuent Oblati, à Præposito, aut ab eo cui ille iusserit, frequentes exhortationes apud illos habeantur, qui eiusdem domus sunt; quibus de huius congregationis instituto scopoq. proposito quàm sapientissime agatur.

Frequenter autem per singulas hebdomadas, de rebus spiritualibus vicissim fiat colloquia, maximè verò de ijs rebus, quibus dirigi homines adiuuariq. possint ad viam peccatorum deserendam, & ad christianæ perfectionis semitam sequendam; atque de ratione item, qua tationibus Satanæ sit resistendum.

Proponantur etiam in his colloquijs remedia, quæ contra singula peccata viciaq. adhiberi oporteat; & rationes pariter, quibus prauis animi habitus amoueri, funditq. euelli possint. De periculis præterea agatur, quæ vitæ spiritualis cursum comitantur, impediuntque progressum; de auxilijs item, quibus illa propulsantur.

Et de ratione pariter, qua instrui homines debeant, ad sanctarum meditationum, orationisq. studium.

De ratione quoque, subministrandi moribundis adiuuenta, ad sanctæ pieq. in Domino moriendum; deq. alijs insuper rebus spiritualibus, quibus, vt Domino rectè seruiat, adiuuari proximus potest.

Aliquando etiam, cum Præposito, vel Præfeto spirituali visum fuerit, simul cõferant Oblati singuli, quid eo die sibi in meditatione orationeue maiore cum animi sui vi spiritualiq. gustu Dei benignitas communicare atque elargiri dignata fuerit.

Et quoniam Sacerdotes in hisce domibus collegiatis degentes, frequentes esse debent in cõfessionibus populi audiendis; illud quoque custodiant, vt singulis hebdomadis ter inter se de conscientia casibus disputationes & consultationes ineant; quibus vnus præsit, quem Præpositus delegerit.

Bis saltem singulis hebdomadis, quarta scilicet, sextaq. feria, in ecclesia sancti Sepulcri, & in alijs similibus, de rebus spiritualibus publica habeantur colloquia; quibus vtriusque sexus homines interesse possint.

Singulis diebus festis sacra vel concio, vel sanctarum scripturarum explanatio in eisdem ecclesijs fiat; cum scilicet copia dabitur Oblatorum, qui huiusmodi muneribus obeundis satisfacere possint.

Oblati, qui in Ciuitate sunt, in ædibus autem vitæ communis domicilium non habent, sæpius per hebdomadam, tum ad sui confortij Præpositum, tum ad ædes sancti Sepulcri, cum exercitationes spirituales fiunt, accedant.

Qui in diocesi autem habitant, ad eiusmodi exercitationes obeundas, prout Præpositus san-

cti Sepulcri pro locorum propinquitate aut longinquitate censuerit, ad Præpositum se conferant, cuius curæ commissum est cõsortium Oblatorum illius plebis, vicariatus, aut regionis, in qua illi habitant.

Oblati qui in Seminarijs educantur, Sacellum habeant proprium, aut ædiculam orationi dicatam, quò simul frequentius iussu & cura Præfecti sui spiritualis cõueniant; ibiq. præcipuas quasdam spirituales exercitationes, præter illas quæ propriæ sunt cæterorum Seminarij clericorum, simul exequantur.

Cum autem Oblatum aliquem è vita discedere contigerit, ad Altare maius sancti Sepulcri pro eius anima à probatissimis Sacerdotibus iussu Præpositi sancti Sepulcri primo quoque tempore tres Missæ celebrentur.

Quòd si is, qui è vita discessit, ex aliqua Oblatorum domo collegiata extiterit; ab eadem familia officium præterea funebre cõuentuale eadem de causa celebretur.

INSTITVTIONVM AD

OBLATOS PERTINENTIVM EPITOMES,

LIBER QVARTVS.

De ijs quæ ad Oblatorum missionem pertinent. Cap. I.

M in locum aliquem mittuntur Oblati, præstantissime istius actionis pondus & dignitatem animaduertentes, secum ipsi magis ac magis cogitent oportet, clericos homines ex omni christianorum numero diuinitus esse delectos, vt, cum *luminis*, tum *salutis* facultatem atque vim erga alios omnes exercentes, cœlestis illos sapientia luce illustrent, atque è tenebris peccatorum ad claritatem Diuinæ gratiæ euocent atque deducant; vitæ verò optimè institutæ sale cõdiant, ac diuinis oculis gratos reddant: quod sanè vt præstent perficiantq. omnino, singularem quandam gratiam per sacros ordines Diuina largitate sibi fuisse tributam meminisse debent.

Consuetit porrò Deus munificentissimus, ac sapientissimus, cum serium aliquod munus negotiumue hominibus iniungit, ad illud ipsum transigendum vim quoque propriam, singulareq. donum impertiri.

Mandasse olim Moyfi Deum Iudaicæ gentis curam, omnium contumacissimæ, illiq. propterea ad hanc prouinciam facile administrandam, mansuetudinem planè singularem addidisse, ex sacris literis nouimus: sicuti & Iosue aduersus Cananæos summam rei militaris prudentiam, summamq. virtutem; Salomoni sapientiam

tiam penè incredibilem, ad gentem sibi creditam regendam: Machabæis animum in impios inuictum.

Ita sanè hominibus sacro ordine initiatis, vnà cum onere gratiam & robur ad onus ferendum necessarium per Episcopi manus impositione Deum tribuere minimè est ambigendum.

Quare cauendum porrò diligenter ipsis est, ne, quod Apostolus monet, gratiam sibi à Deo collatam, in *uacuum accepisse* ostendant, illamque inanem reddant; quam Diuino consilio donatam sciunt, vt illam excitantes, summo pereq. colentes, atque exercentes perpetuò, suam, & aliorum vtilitatem & salutem procurent; tum quidem Iesu Christi Domini gloriam præclaris studijs apud omnes amplificando; tum verò exemplum omnibus quàm optimum proponendo, quo mores vitamque componant: cum illos certè vel ob eam rationem maximè in altissimo dignitatis gradu, quasi in altissimo monte Deus collocauerit, & in conspectu omnium propositos esse voluerit.

Nam vt Nautæ periculosis maris tempestatibus iactati, ad accensas in altis turribus faces iter dirigunt cursumq. contendunt; ita sanè homines varijs infestissimi sæculi agitati procellis, in Sacerdotum vitam ac mores, tantquam in lumina quædam clarissima oculos intendunt.

At verò cum huiusmodi viuendi ratio clericis omnibus debeatur; quoniam tandem pacto se gerere debent Oblati, ad clarissimum istius congregationis institutum vocati, maximaque propterea in hominum expectatione positi?

Hi certè cum ante alios ad præclaras actiones iam hæc Diocesi præcipue præstandas diuinitus vocati censeantur; nisi diligentius ac studiosius vocationem istam obire assiduis vigilijs, indefessiq. laboribus se totos in hominum salutem impendere, cæterosq. demum omnibus in rebus singulari studio superare cõtendant; neque suo muneri, neque diuinæ vocationi, neque hominum expectationi satisfacisse, sibi omnino persuadeant, oportet.

Cum autem in omnibus institutæ congregationis functionibus tales se præstare debent; tum maximè in missione omnium præstantissima. Quare quæ subiiciuntur monita atque præcepta ad missionem pertinentia, perspicere diligenter, planeq. custodire debent.

Principio igitur, quemadmodum periti Agricole nihil in vite relinquunt, quod vel vuarum ortum impedire, vel progressum remorari, vel maturitati officere posse censent, sed illud omne amputant, circunciduntque: sic muneris sui obseruantes adeo esse debent Oblati, vt quæ à Diuini nominis propagatione, atque animarum salute aliena sunt, reijciant profusus, aboleantque.

Quare illud in primis curent diligenter, ne vlla in cultu ostentatio cernatur, nulla in sermo-

ne petulantia, nulla in moribus dissolutio, nulla in vita turpitudò.

Illud deinde maximè referre ad dignitatem clericalem conseruandam meminerint, omni loco omniq. tempore de rebus spiritualibus sermonem sæpè inferre: quod vt copiosius faciliusq. præstent, animam diuinarum rerum assidua commentatione pascant, memoriisque sacrarum historiarum commemoratione exerceant.

Et quocunq. tandem missi fuerint, vultu ibi, incessu, gestu, verbis, omni denique corporis atque animi moderatione, eam viuendi normam præferant ac seruent, quam & institutum congregationis, & Ecclesiastici ordinis ratio, & exemplum quod omnibus optimum præbere debent ad quos mittuntur, ab eis omnino exoptulant.

Sciant autem, se muneris sui partes eò melius executuros esse, quò plus probatæ vitæ exemplo cæteris hominibus præstiterint.

Meminerint verò etiam, magni referre ad hominum salutem, Ecclesiæ sacramentorum administrationem summa cum dignitate tractatam.

Cum enim animus noster rerum sensibus subiectarum aspectu primùm moueatur, ex his autem ad eorum quæ sensus effugiunt, supernaturaliaq. dicuntur, considerationem & amorem homines excitentur ac traducantur; nihil omnino illis prætermitti debet eorum, quæ ad res sacras cum dignitate atque amplitudine extrinsecus etiam tractandas administrandasque spectant.

Vt autem Sanctis Apostolis in huiusmodi missionis genere vnusquisq. Oblatorum magis ac magis pro sua virili similis fiat; quò sub oculis hominum viliora, difficilioraue factu erunt ea, ad quæ obeunda missi fuerint; ac denique quò plus pro animarum salute & Dei gloria pati illos oportuerit; eo alacriori fidentioriq. animo iniunctam missionem amplectatur, exequanturque.

Cæterum vt piè & laudabiliter se gerant, missionisq. munus cum opus erit alacriter suscipiant, diligenterq. obeant, ac denique missionis muneri planè vereq. satisfaciant; Sanctos Apostolos ac discipulos à Christo Domino multoties missos imitari studeant: qui sine vilo humano præsidio subsidiouè, primùm per totam Iudeam missi, diuino auxilio & benignitate freti, iniunctum munus fortiter præstiterunt; atque eam eiusdem prouidentia & cura, spem, animique virtutem conceperunt, vt deinde per totum orbem Christi nomen humanis auxilijs destituti, ferre, prædicareq. non dubitauerint.

Horum igitur Sanctorum Apostolorum præclarum exemplum, diuinamq. mentem imitati, in eum, qui in Christi Iesu nomine illos mit tet, omnem tum viatici, tum cuiusvis alterius rei necessariæ curam omnino reijciant.

Si quid tamen sit, quod illum scire qui mittit

interesse animaduertant; illud eidem, siue Archiepiscopus ipse sit, siue Præpositus sancti Sepulcri, patefacere non omittant.

Auaritiam non solum omnem, sed leuissimam etiam illius suspicionem prorsus fugiant. Redditibus præterea, fructibusq. beneficiorum Ecclesiasticorum, ad quorum curam aliquo tempore gerendam mittentur, se nullo modo inferant.

Sed eo victu contenti, qui sibi ad Reuerendissimi Archiepiscopi præscriptum assignabitur, vel literis patentibus, vel alia ratione explicandum, administrationem reddituum illorum Ecclesiasticorum ab illis geri sinant, quibus id muneris incumbit, iniunctumue fuerit.

Nec verò Oblatorum cuiquam aut emolumentum aliquod a quoquam, munusue vllum ne minimum quidem exiguiq. pretij, aut esculentorum poculentorumue quippiam accipere liceat, quacunq. causa mittantur, & qualiacunq. sint ea munera, quibus ex instituto congregationis Reuerendissimi Archiepiscopi iussu fungi illos contingat; nisi si quid ab eodem Archiepiscopo eidem dari præscriptum permissum ue fuerit.

Neque in Diocesi tantum ista obseruentur, sed in Vrbe quoque, atque in omni prorsus actionum genere, ad quas mittantur.

Quintodecimo saltem die à suo discessu, & de statu suo, & de fructu quem Dominus per eorum labores donare dignatus sit, Præpositum sancti Sepulcri per literas certiores faciant diligenter: Singulis verò mensibus Reuerendissimum ipsum Archiepiscopum, aut Vicarium eius generalem: sed & citius etiam, si quid forte contingat, aut si quid in mandatis habeant, quod eidem celerius significandum sit.

Priusquam autem se itineri committant, patentes literas Reuerendissimi Archiepiscopi à Præposito sancti Sepulcri accipiant: qui tum literas illas, tum alia omnia ad missionem necessaria expediri curet, illisq. præterea à Cancellario Archiepiscopali indicem plebium & locorum quod quisque mittendus est, descriptum accipiens tradat.

Vicarium deinde generalem, Visitatores item generales, ac præterea proprium illius plebis visitatorem ad quam mittitur, si in vrbe sint, conueniant; vt si quid illi forte habeant, quod eis significandum, præcipiendumue sit, ante profectioem accipiant.

In discessu demum à Reuerendiss. Archiepiscopo benedictionem petant, illoque absente, Præposito sancti Sepulcri se sistant atque exhibeant, illorumq. monita omnia accuratè cognoscant, ac tota mente complectantur.

Ad Vicarium Foraneum statim rectè profisciscantur, eique patentes literas exhibeant.

Ab eodem quæ cuique loco ad spiritus auxilium necessaria sint, sciscitentur, cum eodemq. conueniant de diebus, statisque horis, quibus in vnamquamq. illi subditam parochiam ventu-

ri sunt, vt ille interim Parochos suos certiores mature faciat.

Vt Parochus Dominico die, alioque præcedente festo, populo significet, quo die aderit Oblatus, pridieq. illius diei eundem populum de illius aduentu sono campanæ admoneat, demum verò etiam cum aderit, statim eodem campanæ signo illius aduentum significet, eademque ratione ad sacram concionem audiendam cum tempus aderit, populum conuocet, diligenter curent.

Festis diebus, quibus frequentior numerosiorq. populus ad Ecclesiam confluat, atque spiritualibus rebus maius nactus orium facilius incubit, verbum Dei pro viribus diuersis locis horisq. diuersis prædicent; mane scilicet vno in loco, cum missa celebratur; à prandio alio in loco, cum rudiores homines fidei Christianæ docentur principia; & vesperi alio rursus loco, ante vel post salutationem Angelicam, vt frequentia populi occasio suadebit.

Alijs autem diebus, quibus populi secularibus curis implicati, diutius in Ecclesijs immorari prohibentur; summo mane, priusquam homines ad secularia opera accedant, in vna parochiali Ecclesia prædicent; vespere autem illius diei, in altera: nisi forte aliquando propter alium cuius loci vberiore fructum, alicubi diem totum commorari opus esse censuerint.

Nullo tamen loco vltra diem vnum in eius generis missionibus vlla de causa morentur, nisi Reuerendissimus Archiepiscopus aliter iusserit.

Quibus autem locis Concionis causa occupati non sunt, ibi in audiendis Concisionibus, si Sacerdotes sint, atque in alijs spiritualibus curis se totos exercent; homines inter se dissentientes conciliando; vtrum mundè ac decenter sacra loca, vasaque, atque omnis denique suppellex Ecclesiastica custodiatur, inspiciendo; rudiores homines in rebus Christianis instituendo; in Scholis etiam eorum qui Disciplinati vocantur, & alijs huiusmodi hominum conuentibus, ad virtutem religionemq. capeffendam fratres ac collegas hortando; aliaq. eiusmodi officia præstando, quæ ad animarum salutem procurandam accommodata sunt.

Illa verò potissimum quæ sequuntur, tum publice tum priuatim omni studio procurent.

Vt Doctrinæ Christianæ Scholæ in singulis Parochijs instituantur, restituanturue, atque ad præscriptum institutionum ab earundem Priore generali traditarum augeantur.

Vt quotidianæ orationis vespertinæ vsus singulis locis retineatur omnino, & vbi intermissus est, restituatur.

Vt Matutina quoque oratio post auroram statim instituat.

Vt ad Ecclesiam suam omni animi alacritate & liberalitate benè instruendam, & ornandam, atque augendam Ecclesiasticam suppellectilem

ctilem populus vnusquisque promoueat. Vt vel tempore sui aduentus, vel proximo die festo post discessum, qui confessi reperiuntur, sacram sumant Eucharistiam, idemq. deinceps sæpius faciant.

Quin etiam ad peccatorum omnium totius superioris vitæ vniuersalem confessionem repetendam illos studiosè cohortentur; eamque ob causam curent diligenter, vt industria Parochorum, auctoritate Vicariorum foraneorum, ad ea loca ad quæ ipsi mox venturi sunt, vel eodem tempore, vel proximo sequenti die festo, ex vicinis Vicis oppidibus probatior complures vocentur sacerdotes, qui operam suam ad audiendas confessiones omni cura studioq. præsent.

In eam verò etiam curam incumbant, vt, qui sint tum cleri tum populorum mores, ex probatis viris diligentissimè perquirant, omniaq. notent libello aliquo, quæ emendatione egent videantur; de quibus mox cum Reuerendissimo Archiep. opportuno tempore agant. Si quid autem eiusmodi offenderint, quod præfens postulet remedium, Reuerendissimum Archiepiscopum, vel eius Vicarium generalem certiores statim faciant.

Qui Sacerdotes erunt, quotidie Missæ sacrificium celebrè eo loco, in quo concionem sunt habituri: quam quidem diebus festis post recitatum Euangelium statim habeant; cæteris autem diebus ante Missam, nisi aliter faciendum præfens populi suaserit utilitas.

Qui verò Sacerdotes non erunt; tum à Reuerendiss. Archiepiscopo, vel à Præposito sancti Sepulcri, quo die primum ab Vrbe erunt discessuri, tum deinde & singulis diebus festis, & sæpè etiam alijs per hebdomadam, à Parocho loci in quo erunt, vel à socio suo Sacerdote cum bini mittentur, Sanctissimam sumant Eucharistiam.

Cum primum ad aliquem locum peruenerint, statim se ad Ecclesiam conferant, ibiq. ante Sanctissimum Dominici corporis sacramentum per aliquod temporis spatium orent; tum ex Parocho, alijsq. Ecclesiasticis & probis viris, proprios illius populi mores, & abusus, & deprauatas consuetudines cognoscant, vt suis concionibus vberiores fructus ea ratione incolis pariant.

Perpetuò autem apud homines Ecclesiasticos, & Parochos potissimum, hospitentur; vel si Ecclesia vacet, saltem in Ecclesiasticis ædibus, si fieri possit.

Sicubi autem forte Oblatus aliquis alius domicilium habere comperiat, quò ipsi venerint; apud eum maneant, Sacerdotali charitate, frugalitateq. qua excipiuntur, contenti.

Quæ de muneribus reijciendis, deq. literis ad Reuerendiss. Archiepiscopum, & ad Præpositum sancti Sepulcri sæpius dandis, alijsq. multis in missione præstandis præscripta sunt, seruet diligenter; ac præterea etiam quacunq. in ter-

tio libro Constitutionum Oblatorum, cum titulo de pijs exercitationibus singulorum Oblatorum ad disciplina spiritualis incrementum, cum titulo, de exercitationibus ad proximorum salutem iuuandam, notata reperiuntur.

Illud quoque meminerint Dominica voce admoniti, vt *quamcunq. domum ingrediuntur, & pacem illi domui præcentur, & pro ratione suæ missionis, vt vera pax inibi existat, omni officio efficiant.*

Reuersi à missione, Præposito sancti Sepulcri literas patentes restituant, vt eadem iterum, eum denuò mittentur, accipiant.

Hac igitur ratione se gerant Oblati, cum aliò mittentur, hæc omnia seruent diligenter, fideliterq. præsent.

Hæc enim Congregationis Oblatorum præstantiora sunt munera, vtilioresq. functiones: quare & his potissimum ad Ecclesiæ Mediolanensis dignitatem amplificandam, vniuersaque Diocesis utilitatem procurandam, enixè incumbendum est.

In laboribus autem missionum, alij suè alterius generis nauiter suscipiendis atque exequentis, crebrò tum corporis tum animi vires excitent spiritualium præmiorum memoria, quibus Oblatorum tum ingressum ipsum in congregationem, tum singulos hosce labores Sanctissimus Pontifex Gregorius XIII. summa charitate fusè lateq. profectus est.

Atque ea quidem spiritualia præmia, hæc plane sunt.

Concedit enim Summus Idem Pontifex omnibus quidem primum & singulis congregationis Oblatis, qui & nunc, & deinceps vnquam erunt, qui totius antea vitæ peccata confessi, Sanctissimum Eucharistiæ sacramentum sumplerint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem.

Iis quoque, qui die festo S. Ambrosij, S. Simpliciani, & Epiphaniæ Domini, Missam deuotè celebrauerint; plenariam Indulgentiam. Præterea in cuiuslibet ipsorum mortis articulo, nomen *Iesus, Maria*, deuotè inuocantibus, plenariam Indulgentiam.

Item quoties sacramenta ministrabant; Indulgentiam vnus anni.

Item quoties ex missione prædicabant; Indulgentiam trium annorum.

Itè quoties exercitationes & functiones alias ad Dei cultum & proximi salutem præstiterint; Indulgentiam vnus anni.

Item quoties ex congregationis instituto simul congregati, collationibus, colloquijsue spiritualibus, aut lectionibus sacris, hortationibusque, aut alijs pijs exercitationibus, per semihoræ spatium vacauerint, aut ad canendas litanias, aut recitandum Antiphonam Beatæ Mariæ, *Salve Regina*, vel aliam pro temporis ratione; Indulgentiam centum dierum.

Item quoties examen conscientia agent, futuræ meditationis argumentum accipient, aut

rationem peractæ meditationis confessorio aut Praefecto spirituali reddent; Indulgentiã vnus anni.

Item quoties Rosarium Beatæ Mariæ Virginis recitauerint, qui consueuerint saltem singulis Sabbatis, & vigilijs festorum dierum eiusdem Mariæ Virginis illud recitare; Indulgentiam vnus etiam anni.

Item quoties pro Oblato defuncto ex instituto Congregationis orabunt; Indulgentiam trium annorum.

Item quoties peccata confitebuntur, aut Misfam celebrauerint; septem annorum Indulgentiam.

Quantum peccet, qui præscriptas constitutiones non seruauerit. Cap. 11.

Qvod autem ad harum præscriptionum Constitutionumq. vsum tenendum ac seruandum attinet, licet ad præclaram animi institutionem, atque ad veræ religionis, omniumque Ecclesiasticarum Virtutum consecutionem, progressumq. spiritualem, perutiles atque per necessariæ illæ sint; si quem tamen eas aliquando non seruare contigerit, nõ plus illum tunc peccare declaratur, decerniturque, quàm præuaricationis ipsius, operisue in quo peccatum est, ratio aliàs postulare.

L A V S D E O.

Institutiones Seminarij, quæ hoc loco imprimenda erant, propter nonnullum impedimentum coacti sumus in finem vsque huius quintæ Partis differre.

CON-

CONSTITVTIONI E REGOLE

DELLA COMPAGNIA E SCVOLE,

DELLA DOTTRINA CHRISTIANA,

Fatte dal Cardinale di Santa Prasse, Arcivescovo, in esecutione del Concilio Secondo Prouinciale, per uso della Prouinciadi Milano.

Delle parti e condizioni, che hauere deuno gli operarij e fratelli della Compagnia & Scuole della Dottrina Christiana. Cap. I.

NON può ben essere esercitato vn' officio & mestiero d'importanza, se nõ da qualificate persone, quali habbiano, ò tutte, ò almeno le principali condizioni, che per ben essercitarlo sono necessarie; Hora essendo l'insegnare la Dottrina Christiana cosa diuinissima, secõdo il testimonio che ne fa S. Dionisio Areopagita, per esser non altro, che vn cooperare con Dio, à ridurre l'anime al suo primo principio, & vltimo fine, che è Dio stesso; è necessario, che gli fratelli & operarij in questo essercitio siano qualificati, & che procurino hauere le condizioni principali almeno, se non ponno hauer tutte quelle, che sarebbero à così diuino officio necessarie.

Et accioche possi ciascuno queste condizioni sapere, & se non le hanno, eccitarsi à conseguirle; sarà bene porle nel principio di questo libretto, nel quale della Compagnia, & delle Scuole della Dottrina Christiana si tratterà; & potrà seruire à ciascun de fratelli questo principio, come per un specchio, nel quale procuri vedere in parte i suoi difetti; & quanto sia atto à questo essercitio, ò più tosto quanto gli manchi per poter in esso perfettamente essercitarsi.

La prima conditione dunque, che hauer deuno i fratelli di questa compagnia, è, che douerebbero esser in vn certo modo luce del mondo. Perche se bene l'esser luce del mondo, propriamente à Sacerdoti, & ad altri officiali, & ministri della santa Chiesa s'appartiene; nondimeno i fratelli lodetti, & cooperatori deuno essere nelo stato e grado loro ancor essi in qual che modo come luce per illuminare gli ignorantissimi con la Dottrina che à loro insegnano, & con il buon essempio di vita, & edificatione de buoni e di santi costumi, che à tutti darano.

Secondo, perche senza amor verso Dio Signor nostro, si come operare non si può cosa che à lui sia grata; così ne si può cominciare ad operar bene in questa impresa senza charità, ne manco perseverare in essa; per questo deuno i fratelli di questa Compagnia in questo amore verso Dio esser molto segnalati, & di esso tutti accesi & infiammati; con ogni studio e diligenza cerchino essaltare l'honore & gloria della Diuina Maestà, non lasciàdo per questo alcun modo & mezzo à loro possibile, & arto per farlo.

Terzo, è necessario c'habbiano gran zelo della salute delle anime ricomperate col pretioso sangue del Saluator nostro Giesu Christo: questo zelo sarà manifesto, quando si vedrà, che ciascuno infiammato di desiderio, che non si perdino quelle anime, le quali con così grande precio sono ricomperate; con ogni studio e diligenza s'affaticarà, & essercitarà fruttuosamente in questa opera.

Ma se per lo contrario si vedrà tepido, freddo, e negligente in questo importante seruigio di Dio, si scorgerà esser in lui poco zelo della salute delle anime, & esser poco atto à questo essercitio.

Quarto, bisogna c'habbiano suiscerata charità verso tutti i prossimi, la quale mostrano col'affaticarsi, & adoperarsi in tutte quelle cose; nelle quali giudicaranno poter aiutare; e col rallegrarsi del bene di ciascuno, come del suo proprio; e dolendosi d'ogni male e trauaglio nel quale si ritrouassero, come se loro stessi nel medemo trauaglio fossero.

Quinto, con l'istessa charità, con la quale riceuono, & insegnano a quelli che nelle loro scuole vengono per imparare, cerchino, e si sforzino di tirar alle scuole quelli che non ci vengono.

Sesto, accioche quella sentenza di San Paolo non sia contra de fratelli di questa compagnia, che dice: tu che gli altri insegni, non hai cura d'insegnare te stesso; deuno i fratelli molto bene intendere e sapere quelle cose, che alli altri procurano d'insegnare: oltre che non può alcuno

ben prestamente, & fruttuosamente vna cosa insegnare, se esso non la possiede, & intende benissimo; e si dice, che'l segno che vno sappia, è saper bene insegnare ad altri.

Settimo, è molto necessaria loro la pazienza; parte per sopportare le molte fatiche, che nelle scuole si prouano, & i difetti di quelli, che vengono per essere da loro insegnati; come l'importunità de piccioli, & immodestia, & arroganzia de grandi: parte ancora per tollerare, anzi far poco conto delli disprezzi, de quali alle volte saranno fatti degni: anzi doueriano coll'elempio de santi Apostoli, e di tanti altri martiri, andar allegri d'esser fatti degni di patir oltraggio per amor del nome del Signore.

Ottauo, deuono hauere molta prudenza, per saperli molte volte accommodare alla capacità d'ogn'vno, facendosi secondo il consiglio dell'Apostolo, *picciolo con i piccioli, infermo con gli infermi*: & per dirlo in vna parola col suddetto Apostolo, *deuono farsi tutte le cose con tutti, per potere tutti guadagnare à Christo*.

Nono, bisogna che vno gran cura & sollecitudine, in cercare di mantenere, e di accrescere ogni giorno vn'opera di tanta importanza, quanto è questa: il che faranno, se con diligenza, & prontezza procurerà ciascuno di far bene l'officio suo, non sparmando a fatica veruna, che vedrà essere per quello necessaria.

Queste, & altre molte conditioni che per breuità si lasciano, deuono essere risplendenti in quelli, che vn si alto & importante officio haueranno da esercitare.

E se per caso ad alcuno parerà troppo difficile cosa hauere in se stesso le sodette qualità, non deue sgomentarsi, e conseguentemente tirarsi indietro, o lasciar di esercitarsi in questa opera, ma più tosto confidatosi nell'infinita liberalità di Dio, che abbondantemente dà a tutti che lo pregano, s'inanimi, e con viuo cuore, e con humiltà, gli domandi quanto per ben esercitare questo officio gli sia necessario; & tanto più deue sperare d'ottenerlo, quāto che per suo amore, honore & gloria pretende impiegarlo.

Si quis vestrum indiget sapientia (dice San Giacomo) *postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropert, & dabitur ei.*

Se niuno di voi (dice egli) ha bisogno della sapientia (per la quale intende ogni virtù necessaria à ciascuno per fruttuosamente operare il seruiugio Diuino) la dimandi a Dio, che senza rimproverare ad alcuni, dà abbondantemente a tutti, e gli farà concessa. oltre di questo deue ancora con molta diligenza & studio affaticarsi, & adoperare per conseguire le sodette conditioni, i mezzi necessarj, de quali di sotto si dirà.

Delli mezzi, che deuono adoperar i fratelli di questa Compagnia, per conseguire le sopradette conditioni, & virtù necessarie.
Cap. 11.

QVANTUNQUE ogni virtù & dono perfetto, come San Giacomo dice, da di sopra descenda dal Celeste Padre, & datore de tutti i beni; nondimeno per riceuerli, bisogna che gli huomini s'affarichino in prepararli, e fare quanto ponno dal canto loro per renderne degni. e però gli fratelli, à quali Dio N.S. ha donato buona volontà d'adoperarsi in questo tanto vile esercizio, deuono prepararli à riceuere da Dio gratia, per bene, & vtilmente affaticarsi in esso, & cercare per questo mezzi necessarj; de quali i principali sono questi, che in questo luogo si scriueranno.

Et prima perche è necessario per lo ben operare, lasciare primieramente il male, doueranno i fratelli nell'entrare in questa compagnia fare vna confessione generale, se prima non l'haueranno fatta; confessandosi di tutti i peccati, che sin a quel tempo haueranno in tutta la loro vita commessi; con la quale confessione fatta con le conditioni debite, e circostanze necessarie compitamente, cancelleranno tutte le macchie de peccati vecchi, & suppliranno à i mancamenti, quali nelle passate confessioni hanno, o per trascuraggine, o per poco lume di gratia commessi, come quando poco si curauano di ben prepararli, ne cercavano la debita contritione & dolore de i peccati, & haueuano poco sentimento delle grandi offese fatte a Dio, con poco proposito d'emendarsi, & lasciarono altre cose, che al ben confessarsi sono necessarie; & ponno sperare, che dopò fatta questa confessione generale, restaranno senza scropolo, & nella loro coscienza quieti.

Et accioche con maggior frutto la facciano, conuiene, che si raccolgano qualche poco di tempo, nel quale con amaritudine dell'anima pensino sopra gli anni loro passati, e giorni della vita loro male spesi; cominciando da quel tempo, nel quale cominciarono ad hauere l'uso della ragione, discorrendo d'anno in anno secondo i luoghi e tempi doue si faranno trouati, e secondo gli exercitij che haueranno fatti; esaminino bene la loro coscienza sopra i Comandamenti della legge Diuina, e sopra quelli della santa Chiesa, e sopra i peccati mortali; e doue troueranno essere cascati, si sforzeranno d'hauere quel maggior dolore che potranno; aiutandosi per conseguirlo, hora considerando la seuerità della Diuina giustitia; hora col metterli auanti l'orrore della morte, & spauento delle pene che à quella seguono nell'inferno; hora riducendoli à memoria i molti e gran beneficij, che da quello hanno riceuuti, contra il quale tante offese & peccati hanno commessi.

Rotranno altre cose simili trouare per conseguire

quire dolore necessario, e contritione conueniente alla buona & fruttuosa confessione. Fatto c'haueranno questo apparecchio, cerchi no Confessore di scientia, & di bontà, quanto si può perfetto, accioche si confessino, e da cui possano essere aiutati, & indrizzati nel rimanente della vita; & sarà molto bene, & à loro di gran giouamento, eleggere quello, à cui ancora dopò seguitino confessarsi; & faranno certi, che così faranno meglio aiutati, hauendo vno spirituale medico, che habbia della loro vita, costumi, & inclinationi piena notizia. Fatta questa confessione, haueranno ordinariamente da confessarsi tutte le volte che la Regola generale à tutti commanda: benche deuono tutti ricordarsi, che quanto più spesso lo faranno, tanto sarà loro di maggior giouamento spirituale, per arriuare a quella perfectione, che si desidera a tutti i fratelli di questa Compagnia.

Il secondo mezzo efficacissimo è la frequenza del santissimo Sacramento dell'Eucharistia, che vuole dire buona gratia; & contiene in se l'istesso autore della gratia, che è quello stesso figliuolo di Dio Christo Giesù, che per noi si fece huomo, & volse morire nel legno della Croce, à cui piacque darsi sotto specie di pane, & di vino; si perche intendiamo, che non è meno questo per sostentare l'anima necessario cibo, che'l pane materiale sia per sostentare il corpo; si perche è proprio di questo Sacramento, dare alle anime nostre forza, come si dice, che questo pane terreno fortifica il corpo: il che ne fu significato per quel pane succineritio di Elia, da cui egli riceuè tanta forza, che caminò sino alla cima del monte Oreb, & con quello solo si mantenne quaranta giorni.

Dà ancora questo Sacramento grandissimo lume alle anime, quali con dignità à loro possibile, & con conueniente apparecchio lo riceuono; la qual virtù di questo Sacramental cibo, ci figurò quel mele, che gustato da Giunata già stracco, & per la stracchezza quasi cieco diuenuto, gli restituì insieme le forze, & la vista.

Ha in se raccolto questo Sacramento ogni sapore spirituale; come la manna che fu data nel deserto al popolo da Dio eletto, tutti i sensuali sapori conteneua; & è finalmente vna raccolta, & compendio, come dice David, *ò memoriale di tutte le opere marauigliose*, che Dio habbia mai fatto al mondo. Et però deuono i fratelli di questa Compagnia essere di questo Sacramento molto desiderosi, & affamati, diligenti in apparecchiarli per ben riceuerlo, deuoti, & feruenti per frequentemente riceuerlo. E benche la frequenza di questo Sacramento sia importante in qualunque altra persona; nondimeno pare che sia molto necessaria alli fratelli di questa Compagnia, che nell'insegnare la Dottrina Christiana s'affatica; officio tanto

alto, che senza particolare aiuto di Christo, fare non si può degnamente, & senza che esso dia la sapienza, & le parole per bene farlo: come ci fu significato, quando col carbone di fuoco tolto dall'altare, furno mondate le labra balbutienti di quel Profeta, perche annunciasse poi quello che Dio gli commesse.

Hora al nostro proposito il carbone, è il santissimo Sacramento; l'Angelo, è il Sacerdote, che con quella toccando la lingua nostra, insieme la scioglie, & ci dà spirito d'insegnare questa santa dottrina.

L'apparecchio che deuono fare, oltre la sacra confessione, non si potria compitamente esplicare, se non con molte parole; ma in breue si può dire, che il giorno auanti la comunione douerebbono fare qualche poco di astinenza, o altra penitenza corporale; con la quale macerando la carne, maggior forza haueffe lo spirito loro per considerare, & cōtemplare tanto Sacramento, & Mistero.

Douerebbono leggere qualche libro spirituale, nel qual si tratti di questo Sacramento.

Conuiene ancora che facciano qualche pia meditatione, & in particolare sopra la passione di Nostro Signore, per memoria della quale propriamente fu instituito: o chi questo non potesse fare, faccia qualche elemosina secondo la sua possibilità, o qualche altra cosa, con la quale disponghi l'anima sua al riceuere con maggior frutto & vtilità spirituale tanto Sacramento.

Per obligo i fratelli deuono comunicarsi vna volta il mese tutti insieme, cioè quelli della Città fra loro, & gli altri di fuori nelle sue terre, nel giorno & luogo che loro sarà ordinato dalli Superiori.

A questo effetto hauerà cura l'Auifatore di ogni scuola, d'auifare tutti i fratelli della sua scuola, due Domeniche auanti la Domenica determinata per la Comunione generale; accioche tutti possino saperlo a tempo, per prepararli bene prima alla sacra confessione, & dopò al riceuimento della santissima comunione: s'auifare questo stesso nella congregazione di tutti i fratelli.

Et perche potrebbe essere, che quando questo s'auifa, alcuni delli fratelli siano assenti, che ne in l'vno, ne in l'altro luogo si ritrouano quando si dà questo auifo; per questo l'auifatore prima che auifi nella sua scuola, vegga il Catalogo de i fratelli, & noti quelli che all'hora ci mancano, & habbia cura di trouargli, andandogli a casa se sarà bisogno, & auifarli a tempo.

Siano auifati tutti i fratelli, che quando si riducono la mattina alla Chiesa oue si farà la comunione, siano preparati à tempo, e che non sia loro bisogno all'hora confessarsi; & in particolare quelli che solo vna volta il mese si comunicano, douerebbono almanco duoi o tre giorni auanti essersi confessati.

Ma perche non conuene, che a pena confessati riceuano il santissimo Sacramento, e non è cosa probabile, c'habbiano potuto fare apparecchio conueniente alla confessione, & alla comunione in tanto poco spatio di tempo, & è vna irriuereza dell'vno & dell'altro Sacramento, farlo così a vn certo modo (come si dice) a staffetta; tra perche se all' hora vorranno farlo, si tratteria troppo in longo la comunione; ne conuene che gli altri che sono tanto tempo auanti preparati, s'incomodino per la negligenza de questi che non l'hanno fatto: farà bene, che tutti quelli d'vna scuola si riduchino insieme in vn luogo particolare, accioche l'auisatore di quella scuola che hauerà la lista in mano de suoi, possi sapere, quali, & quanti della sua scuola vi mancano. Sia obligato l'auisatore mancando qualche fratello quel dì alla comunione, di riferirlo al Priore della sua scuola; & il Priore informisi bene della causa, perche non si sia comunicato; & se l'impedimento sarà stato legitimo, e degno di scusa, procurino che auanti che passi quella settimana, sia comunicato: ma se per negligenza, o per altro rispetto di poca importanza l'hauesse lasciato, sia corretto in tal modo, che se farà de fratelli nuoui, sia come se non fosse scritto nella Compagnia; ma se fosse delli stabiliti, nò habbia per vn'anno voce in congregazione, ne officio alcuno nella compagnia.

Nella congregazione che quel giorno si farà dopò l'opera, tutti i Priori portino il numero de i fratelli della sua scuola, che quel dì si sono comunicati, & di quelli che hanno mancato di farlo; & iui gli riferiscano al Priore generale in presenza della Congregazione tutta, accioche tutti s'inanimino più a farlo, & con frutto; e quelli che non l'hanno fatto si confondano.

Dourà essere sempre fatta da Sacerdote approbato vna esortatione alli fratelli auanti la santa Comunione; nella quale esortatione si tratti d'el frutto del Sacramento, e dell'utilità di frequentarlo, e del modo di apparecchiarsi a riceuerlo, e del ben confessarsi; o qual che cosa della Dottrina Christiana, eccitando, e spronando i fratelli al faticarsi per insegnarla con frutto; o esortandoli alla carità, & vnione fraterna, & del buon gouerno delle lor famiglie, e di altre cose, che si giudichino essere al proposto per loro utilità spirituale.

Il terzo mezo sia l'oratione, e mentale, e vocale; accioche con l'vna e con l'altra parte di noi, cioè con l'anima e col corpo lodiamo Dio Signor nostro. E ben vero, che come l'anima è più nobile del corpo, e più atta a lodar Dio; così la mentale oratione è ancora più della vocale nobile, & eccellente, & a tutti più fruttuosa; della quale comunemente si intende no le lodi, che nella scrittura si veggono darli all'oratione: Et in questa deuono i fratelli del

la Compagnia molto essercitarsi; accioche più instrutti, con maggior lume di spirito possino fruttuosamente faticarsi nelle Scuole della Dottrina Christiana.

A questo effetto habbino nelle loro case alcun luogo accommodato, & ornato con qualche diuota imagine; doue alcune volte, & a certi tempi si ritirino, in particolare la mattina auanti che cominciano altro essercitio; e si essercitino in meditare, o la morte che presto deuono tutti aspettare, e che ci viene inauedutamente; o gli peccati che hanno nella loro vita commessi, e de quali deuono rendere conto strettissimo il giorno del giudicio, così particolare a ciascuno, come vniuersale, doue tutti faranno ragunati; o l'horribilità delle pene dell'inferno, preparate a quelli che in disgratia di Dio moiono, che non haueranno mai fine.

Potranno ancora pensare sopra la vanità, e breuità di questa vita caduca, e frale; o altre simili cose pensino, che possino condurli al timore del peccato, & dispreggio del mondo, & incaminarli all'acquisto delle virtù Christiane.

Potranno altre volte meditare i molti, & grandi beneficij, c'hanno dalla liberale, & benigna mano di Dio riceuuti; la gloria del Paradiso, & eterna felicità de i beati in cielo.

Deuono spesso pensare sopra la vita, passione, & morte del nostro Salvatore.

E questa meditatione deue essere più frequente, & familiare, a quelli che più sono nell'oratione mentale essercitati, & prouati nel seruiugio di Dio.

Altre volte potranno meditare sopra le vite de Santi, considerando in esse quei viui essempj di virtù, & santità; & specialmente quelli della Beatissima Vergine nostra Madonna, & Signora.

Sarà loro molto fruttuoso ancora il pensare sopra i proprij vitij, & difetti, che si conoscono hauere; & sopra le virtù, che gli mancano: quello giouaragli per lasciarli, e cauarfegli da torno; questo per inanimarsi a conseguirle.

Sopra tutto deuono ricordarsi di far l'essame di coscienza la sera, discorrendo sopra tutto il progresso delle loro attioni di quel giorno, dimandandone da Dio perdono, prima che vadino al letto, proponendosi di confessarsene, e d'emendarfene insieme, coll'aiuto & fauor diuino.

Ne però deuono perdersi d'animo, quando nelle sudette orationi non trouassero quel gusto che vorrebbero; ma si confidino, & sperino, perseverando nell'oratione, che al fine non mancherà Dio, Padre delle consolationi, fargli di quello che desiderano, gratia copiosa; & faranno certi, che se bene senza questo diletto spirituale spédano quel tempo nell'oratione, non farà loro senza frutto delle anime, ancor che no'l sentano.

In questo luogo forsi conuerrebbe dire qualche cosa

cosa del frutto, utilità, & necessità, che habbiamo di questo santo essercitio dell'oratione mentale, accioche i fratelli a lo studio, & frequentanza di quella s'essercitassero; ma perche in breui parole si potria dir poco, si essortano, che debbiano leggere libri che di questo copiosamente trattano; & in particolare di quello del Padre Frà Luigi di Granata dell'oratione.

E benchè gli tre sodetti mezi siano tali, che se faranno ben pigliati, & eseguiti, possino essere come sicuri & certi i fratelli, che acquistaranno le qualità, & virtuose conditioni, che (come s'è detto) sono necessarie a quello, che perfettamente si voglia nell'opera della dottrina Christiana essercitare; nondimeno per lo medemo effetto sarà per quarto mezo, & molto buono, l'essercitarsi nell'opere della misericordia; come in dar elemosine, cialouno secondo lo stato, & facultà sua; visitare, & seruire gl'infermi; visitare quelli che sono in carcere, & dargli quel suffragio che si può; & in fatti non lasciar passar giorno, che in qualch'vna delle opere della misericordia, o sia spirituale, o corporale, non si sia quel giorno essercitato: si perche è scritto, che i misericordiosi conseguiranno misericordia; si perche farà vn metter in pratica quella dottrina, la quale fa professione d'insegnare altrui.

Il quinto mezo non meno delli altri buono, è l'obediencia che tutti deuono osservare verso i superiori, tanto vniuersali di tutta la Compagnia, come verso i particolari di ciascuna scuola; poiche non può essere moltitudine ben gouernata & retta, se non hà vno al quale tutti obediscano. il che la natura ci fa manifesto; poiche tutti i membri del nostro corpo a vn solo capo sottoposte; e tutti i cieli sono sottoposti al primo mobile, da cui il moto, & l'infusso riceuano; & tutto l'vniuerso da vn solo Monarca Dio Signor nostro è retto & gouernato: & l'esperienza ci mostra, che quanto più l'obediencia vien offeruata ne i Regni, Republiche, Città, & case de particolari; tanto più in esse si vede pace, quiete, & fiorire ogni virtù, bontà nell'vniuersale, & ne i particolari soggetti; & per lo contrario, tutti i disordini, & mancamenti, in qual si voglia congregazione, o Compagnia, nascono dalla disobediencia: Deuono adunque affatto essere rassegnati i fratelli di questa Compagnia, in quanto appartiene alle cose della Dottrina Christiana, in mano delli superiori; & prima del Reuerendissimo Vescouo, e dopò a tutti gli altri, che da quello primo subordinatamente gouerneranno: & siano certi, che come dal capo a tutti i membri del corpo, dal primo Cielo vien la virtù comunicata fin all'ultimo, & dopò all'aria, all'acqua, alla terra, che a quel primo Cielo soggetti sono; così la gratia & virtù dello Spirito Santo, vien prima da Dio comunicata al capo & primo superiore, da cui poi si diffonde all'vno

prima più vicino, dopò quello a gli altri, secondo che al primo sono più vicini. Questo ne significò Dauid, quando dice, che l'onguento posto prima nel capo, descende nella barba d'Aaron, sin alle fimbrie della sua veste; cioè, che la gratia dello Spirito Santo, prima vien comunicata al superiore & primo capo, e da quello poi nelli altri superiori discende, & per mezo di questi a tutti i soggetti, & veri obediēti. Ne basta obedire con gli effetti soli, & opere di fuori via, ma è necessario farlo con l'inclinazione della volontà, & giudicio; poiche se la volontà mancasse di foggioarsi, non vi farà prontezza, ne caldezza nell'operare; & se il giudicio non si sottomette, manterrà perpetua lite & dissensione tra fratelli, superiori, & sudditi. E però quasi la rouina di tutta la Compagnia, & perdimento di quanto frutto si può sperare da questa santa opera; o l'altro scandalo che si daria a quelli che vengono per essere insegnati, & a quali essi deuono essere d'ogni virtù Christiana specchio, e viuo ritratto di vita Christiana; la quale è fondata in obediencia a superiori & maggiori.

Ultimo mezo è questo che hora habbiamo toccato, & nel quale tutti gli altri si rinchiudono; cioè, che i fratelli di questa Compagnia deuono con ogni possibile diligenza sforzarsi d'essere a tutti specchio di quella vita, la quale, o le cui regole & precetti professano d'insegnare: ricordandosi, che se bene con parole e viuua voce è necessario sia insegnata, nondimeno più con essempio s'insegna, come dice S. Gio. Chrisostomo, che con parole, & voce: metransi à mente, quello che tante volte Christo à Scribi, & Farisei rimproueraua, perche insegnauano la legge di Dio, & essi nulla faceuano; Alcoltino le minacce, che Dio per bocca del Profeta Dauid predisse a questi tali, con quelle parole; *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Perche tu vai con parole raccontando, & insegnando i miei precetti, & vai narrando il testamento mio, o patto, che hò fatto con i miei Santi: *tu vero odisti disciplinam, & proiecasti sermones meos retrorsum;* Essendo che tu hai hauuto in odio la disciplina, & ti hai gettato le parole, & la legge mia dopò le spalle; e tutto quello che segue in questo Salmo, fa molto a questo proposito.

Dunque se vogliono fare alcun frutto, che à loro meritorio, & à Dio sia grato, si sforzino hauer prima in effetto essequito in loro stessi, quello che con parole vorranno insegnare alli altri: Pongansi spesso l'essempio di Christo Nostro Signore, che fu prima Maestro di questa Dottrina; e vedranno, che non cominciò ad insegnare, se non dopò che trenta anni haueua con effetto senza parlare, & con buono essempio messo in opera tutto quello, che doueua insegnare; accioche con verità dire à suoi Discepoli potesse, *vi hò dato l'essempio, fate*

fate come ho fatto io: così hanno dopo lui fatto gli Apostoli, e successori di quelli, imitando il capo, e Maestro loro: così ha da fare qualunque vuole essere nel Paradiso, grande; doue quello grande farà, c'hauerà ben operato, & insegnato: e questo ben operare, accioche sia fruttuoso, deue essere con amor grande, e con ogni affetto di cuore possibile, come ben mostrò fare Dauid, quando diceua, *che tanto la Diuina legge amaua, che non di altro il giorno pensaua, se non di lei.*

E tutto questo che s'è detto de quelli che insegnano nelle scuole, si deue intendere di tutti quelli, che come fratelli di questa compagnia conuengono alle scuole della dottrina Christiana; poiche quanto gli vni e gli altri fanno, è al medemo fine dirizzato, che è d'incaminare l'anime al Paradiso, che si fa con varij modi, & essercitij, che in questi luoghi si mettono in opera. Onde se bene i discepoli di Christo non furono tutti Apostoli, ò tutti Euangelisti, nondimeno perche tutti per vn medemo fine di tirare l'anime alla fede di Christo, & all'offeruauza delle cose necessarie per saluarli s'affaticauano; per questo tutti furono effempio, e specchio di vita Christiana: così conuiene di dire a i fratelli di questa Compagnia; che se bene non tutti con voce, e parole insegnano, nondimeno tutti si deuono così diportare ne i loro essercitij, che quella dottrina che cò parole insegnano, l'insegnino con viuui effempi di virtù, e con buone opere Christiane, e con la buona edificatione.

Tutti dunque conoscere deueno l'obbligo, c'hanno di bene, e christianamente viuere; e tutti sforzarsi di farlo: se desiderano, che dalle fatiche loro riesca copioso, e lodeuole frutto: e quelli che così faranno, potranno essere certi, c'haueranno efficacissimo mezo, anzi tutti gli altri mezi; perche in questo, come s'è detto, gli altri si contengono, per conseguire le virtù, e qualità, quali s'è detto essere necessarie a fratelli, & operarij di questa Compagnia.

E per toccare in breuità le cose particolari dello stato di ciascuno; si dirà prima, che gli maritati, e padri di famiglia haueranno questo mezo nello stato, e grado loro, se con ogni loro potere procuraranno di gouernare Christianamente le loro case, e famiglie; e prima sforzandosi di stare con la sua consorte in pace, e conformità; perche vna delle cose che Dio molto ama, & apprezza in vna casa (come dice la scrittura) è che'l marito e moglie mantenghino con casto, e matrimoniale amore, pace, vnione, e quiete tra di loro, d'onde la pace & quiete risulta di tutta la famiglia; & per lo contrario l'inquietudine, & discordia nelle case, per la più parte nasce dalla disunione del marito & della moglie; come non ponno bene stare le membra, quando il capo non si troua bene.

Non facciano, ne permettano che si facciano

in casa sua spese superflue in pompe e vanità, & stiano più presto sotto quello che richiede lo stato suo, che sopra; e così auanzino qualche cosa, secondo il consiglio dell'Apostolo, *per souenire à bisognosi.* Parimente deueno alleuare gli loro figliuoli in timore, & amor di Dio, proponendogli spesso per eccitarli a questo, il castigo ch'egli dà a cattiuu, & premij che largamente dona a buoni; ammaestrà doli ancora, che ogni cosa riconoscano dalla liberale mano di sua diuina Maestà, & da quella sperino, & aspettino ogni bene.

Habbiano cura di bene costumarli, incitando gli a buoni costumi più con amore della virtù, e con premij, che con castigo: benchè nel bisogno deueno anco riprendergli, & quando questo non basta, doueranno con modestia, & discretione castigargli: che non manco in questo mostreranno loro l'amore che gli portano, che fariano accarezzandoli: imitando in questo il Nostro Signor Dio, che quelli che ama corregge secondo il bisogno.

Dopo la cura de figliuoli, seguita appresso quella che hauer deueno de seruitori, & famegli, garzoni, e lauoranti di bottega; non comportando in loro cosa che offendere possi gli occhi di Dio: cerchino ancora con amor inuitargli alla vita che a Christiano conuiene, correggendoli, alle volte auisandoli, & ammaestrandogli più cò buono effempio di vita, che con parole; non mancando però anchora farlo con le parole: & in somma non comportino nelle loro case persone scandalose, & biasfematrici, ò che siano in qualche altro vitio inuolte; ma cerchino fare che si emendino, quando li capitassero tali in casa; ò se fossero incorrigibili, gli mandino fuori di casa, quanto prima li conosceranno per tali: ne li lascino persuadere a trattenerseglì appresso, da guadagno, da commodità, ò da altro humano rispetto; poi che di maggior importanza ha da essere l'utile spirituale, che'l temporale: il quale utile spirituale facilmente può perdersi, cò hauer in casa persona scandalosa, che è bastante a corrompere tutta la famiglia; come vn membro putrido tutto il corpo, & vn grano d'ua tutto il racemo intero: oltre che'l effempio in casa e fuori è scandaloso, essendo vero quel prouerbio, che quali sono i capi, & superiori, tali sono le membra, e gli sudditi; ne può hauer buona fama colui, che in casa nudrisce infami persone.

Auertano ancora molto bene, che i loro traffichi, negotij, & essercitij siano leciti, & giusti, senza fraude, & inganno del prossimo; accioche non possi esser loro detto, *pradicas non furandum, & furaris*; tū insegnino che non s'hà da robbare, & robbi.

E quando hauessero in qualche negotio dubbio, non si fidino di se stessi; perche il proprio giudicio nell'interesse proprio non è sicuro; Essendo molte volte oscurato dall'affetto, & cupi-

avidità del guadagno: e però cerchino di conferire in simil occasione ogni cosa col suo Padre spirituale, quale per dottrina, e coscienza sia atto ad indirizzargli per buona via; ò se vedessero per simile occasione hauer bisogno di Sacerdote più consummato nelle lettere, & qualificato, procurino trouarlo; a guisa che farebbero in cercare medico perfetto, quando di qualche pericolosa malatia dubitassero.

Osseruino essi prima perfettamente le feste cò mandate, e procurino che tutti i suoi di casa l'osseruino, dandogli commodità d'vdire messa, e predica; e così ancora lascino, che si diano quel dì all'opere pie con essi loro, anzi gli conduchino alle scuole della dottrina christiana, e gli inuitino alle opere pie, & ad ascoltare gli diuini officij.

E sopra tutto habbino cura, che non solo non facciano male, e si diano al ben operare, come s'è detto, ma che osseruino perfettamente quanto è necessario per la lor salute; come i diuini comandamenti, e quelli della Chiesa, & in particolare del confessarsi, e comunicarsi a tempi debiti, il digiunare i giorni comandati, quelli che non hano legitimo impedimetro. Et al fine con loro non deueno esser così austeri, che gli diano cagione d'hauer auersione di animo, ouero odio verso di loro; ma più tosto cerchino essere da loro amati, douendo sapere quanto sia meglio l'essere per amor seruiti, che per timore.

Et per questo non deueno vsare verso di loro parole ingiuriose, villanie, ò altre cose tali, che gli possino essasperare. Tali doueranno essere quelli che gouernano altrui, se vorranno essere degni di questa Compagnia.

Conuiene ancora che quelli che sono ad altri soggetti, ò seruidori, si sforzino essere loro obediendi, *seruendogli come à Christo, ancora che fossero discoli*, dice l'Apostolo: ilche s'intende nelle cose lecite, & honeste; perche se i patroni li comandassero cosa di peccato, non solo non deueno obedire, ma ancora se volessero astringerli, sono obligati a partirsi da loro, per non commettere offesa contra Dio: & si come di sopra s'è detto, che i patroni hanno da cercare seruitori buoni, ben costumati, & che non habbiano vitio, & se de cattiuu hauessero, & incorrigibili, se ne liberassero; così de seruitori dir si può, che se fossero con patroni cattiuu, & vitiosi, doueriano fuggire da loro, per non esser con essi loro condannati, & puniti.

Siano poi fedeli nelle cose che alla robba appartengono; & molto più in quelle dell'honore: gli portino honore & riuerenza ancora nell'intimo del cuore, non riguardando tanto loro, come persone soggette a peccati, quanto quello che rappresentano, che è Dio Nostro Signore. Habbiamo di questo, quello così illustre Effempio di Giosepe nell'Egitto, che tanto amore e fedeltà seruò al suo patrono,

quantunque quello fosse infedele; onde meritò di vil seruo diuentare col gran Signore, & quello che a tutti era soggetto, signoreggiò tutto l'Egitto, fatto la prima persona dopo il Rè. Procurino nella vita loro honestà, e buoni costumi, & cerchino quanto sopporta lo stato loro, imitare la virtù, & costumi buoni de suoi patroni, & si sforzino quanto ponno, d'acquistarsi tutte le altre virtù che di sopra si sono dette.

Ma perche quanto sin'hora s'è detto, conuiene a tutte le sorte di persone di questa compagnia, in qualunque grado si ritroui, & qualunque officio, & carico c'habbia in essa; hora è necessario trattare de particolari officij di ciascuna scuola.

Dell'Officio del Sacerdote. Cap. III.

TRA gli altri graui flagelli, che Dio solea minacciare al popolo d'Israele, vno era di leuare a Sacerdoti l'intelligenza della legge, accio che non potessero insegnarla: così in Ezechiele minaccia a quel popolo dicendo. *Quarent visionem de Propbeta, & lex peribit à Sacerdote.* Et all'incontro tra gli altri beni che solea all'istesso popolo promettere, vno era di dargli Sacerdoti molto nella sua legge periti, & essercitati; come si legge in Gieremia nel cap. 31. *Inebriabo animam Sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis meis adimplebitur, ait Dominus.* Doue significa, che l'abondanza della Dottrina de Sacerdoti insegnata al popolo, farà, che tutti faranno e di dottrina insieme, & d'ogni bene del Signore ripieni. Et benchè possi Dio immediatamente per se stesso insegnare tutti, & illuminare il cuore di ciascuno, senza aiuto d'alcuno laico, ò Sacerdote; nondimeno ha così la sua diuina Sapienza ordinato, che ci siano Sacerdoti, a quali hauendo abondanza della sua dottrina con maggior lume comunicata, ha voluto, che sia dato come proprio quell'officio di insegnare la sua legge al popolo: & questo pare che'l Saluator del mondo volesse significarci, quando alle turbe per mezo delli Apostoli volse distribuire il pane, dimostrandoci chiaramente, che'l distribuire il pane della dottrina Christiana a fedeli, è proprio officio de Sacerdoti. Furno ancora i Sacerdoti per la simbria delle veste d'Aaron significati, nel quale l'unguento che dal capo che è Christo, discende, si sparge per tutto.

Hora se è proprio officio de Sacerdoti, insegnare questa Dottrina Christiana al popolo, non è dubio, che è necessario, che in ogni scuola la sia almeno vn Sacerdote, come padre spirituale di tutti gli altri che vi conuengono, & esso come principale operario della scuola sia a tutti gli altri anteposto in scuola.

Sarà questo Sacerdote per l'ordinario il Parochiano di quella Parochia, doue sarà la Scuola

la: quando dal Reuerendissimo Vescouo non fosse deputato altro sotto di questo Sacerdote, si anderanno procurando d'incaminare, & fare pratici gli altri Sacerdoti, & chierici, che farano nella stessa scuola descritti, ò che a quella in qual si voglia modo conuerranno.

Il Sacerdote dunque che farà in questo officio, conuiene, che si come nella dignità & officio che ha da Dio riceuto, tutti gli altri operarij auanza di gran lunga; così si sforzi d'auazarli nella scienza, nella diuotione, nella perfectione, & in ogni altra virtù Christiana; in particolare (essendo quello, a cui gli altri hanno da far ricorso, e da cui deouono tutti essere ammaestrati) deue essere luce di tutti gli altri, che con la scienza, con la purità della vita, con l'honestà de costumi, col viuo essemplio d'ogni sua azione, faccia lume a tutti quelli che nella sua scuola conuerranno.

È necessario ancora, che essendo di tutti quelli della sua scuola padre spirituale, porti grande amore & affettione a tutti della Compagnia, & in particolare a quelli della sua scuola. Con questo affetto gli indirizzerà ouunque macasserò nelle regole & ordini della Compagnia, gli aiuterà in tutti i bisogni, & gl'animerà a pigliar per seruigio di Dio ogni impresa che a loro sarà data in questo santo esercizio.

Cercherà con ogni studio (come a buon padre spirituale conuiene) di conoscere tutti gli fratelli della sua scuola; che potrà ageuolmente fare, se spesso tratterà con loro, confessandoli almeno vna volta il mese, e più spesso douerano farlo in particolare i dodici principali operarij & ufficiali della scuola, accioche con l'essemplio loro gli altri operarij ancora lo facciano, che così potranno meglio essere dal suddetto padre & Sacerdote aiutati.

Trattando con essi, intenda i bisogni loro, tanto dell'anima, quanto del corpo, per poterli dare, ò procurare aiuto, quando esso per se stesso non potesse; consolandogli ne i traugli, visitandogli nell'infermità, correggendoli ne gli errori, & in fatti in ogni conto, se gli mostri vero padre, & del bene loro corporale, & principalmente dello spirituale amatore.

Procuri sopra ogni altra cosa, che tra loro siano vniti & concordi; & quando saprà essere nata qualche discordia tra alcuni d'essi, cerchi ancora con l'aiuto & mezzo de fratelli pacificatori ridurgli a pace & concordia; si sforzi d'impe dirgli ogni occasione di peccato, come sono giuochi, balli, mascare, compagnie dissolute, hostarie, & bettole, & altri abusi simili, de quali non solo deouono i fratelli guardarsi, ma procurare che ancora gli altri si guardino.

Sia sollecito il Sacerdote in essortare i fratelli alla frequenza de santi Sacramenti: il simile farà con i putti, che faranno nella scuola in età di farlo.

Venghi presto alla scuola, si perche darà buon'essemplio alli altri facendolo, si perche darà co-

modità a quelli che di lui hauerano bisogno, di poterli commodamente parlare, ò di comunemente poterli confessare seco.

Sia sollecito in visitare le scuole, & in vedere come va l'opera, come tutti s'esercitano nell'officio loro, se s'osservano le regole & ordini dati, se tutti i fratelli danno di se stessi edificazione; & sforzisi con la grauità hauer così accompagnata la dolcezza, che con l'vna induchi tutti a riuierlo, & con l'altra ad amarlo, & così riprendendoli, auisandoli, & correggendoli, farà con loro ogni buon frutto.

Deue ancora il Sacerdote spesse volte pascere quelli della sua scuola della parola di Dio, e per ordinario lo faccia la Dominica auanti quella nella quale si fa la Comunione generale, riducendo a tutti in memoria la grandezza & l'importanza di quel santissimo Sacramento, & insegnandoli & come deouono prepararsi, & quanto importi il ben prepararsi a riceuere tanto Sacramento.

Se nella Dominica della Comunione toccherà a lui dir messa, & comunicare gli fratelli, douerà con diligenza procurare, che tutte le cose pertinenti a questo sacrificio vadano cò ogni decoro, riueranza, quiete, & deuotione, & auanti la comunione gli faccia vn breue & deuoto ragionamento, infiammandoli di maggior desiderio di frequentarlo, & di maggior feruore di seruire la Diuina Maestà, in particolare quest'opera.

In ogni ragionamento & essortatione che farà alli fratelli, si ricordi di trattargli sempre qual che ponto sopra le cose pertinenti al ben spendersi nell'opera della dottrina Christiana, mettendoli auanti il bene, che ponno fare in essa, raccordandogli il beneficio che Dio gli ha fatto in chiamarli a questo pio esercizio, l'obbligo grande che hanno d'affaticarsi in esso, & altre cose simili che ponno animargli.

Douerà il Sacerdote quattro volte l'anno almanco dar in scritto al Reuerendissimo Vescouo conto della sua scuola, così del frutto spirituale delli fratelli, come anco del progresso che fanno gli altri nell'imparare; insieme gli darà conto delli disordini, se ve ne saranno occorsi, ò che vi fossero al presente; & tutto faccia con sincerità & purità, hauendo sempre l'occhio alla gloria di Dio, & ben essere della sua scuola.

Quando saprà essere qualche cosa di scandalo, col l'istesso modo ne dia quanto prima auiso al suddetto Reuerendissimo Vescouo, & quando vedesse che da altre occupationi impedito, ò per altro, tardasse a darci rimedio, non lasci di ricordarcelo di nuouo, confidandosi che il Signore leuerà al fine gli impedimenti, che il Vescouo incontra in quella buona opera, & remunererà la buona intentione anco di esso Sacerdote; anzi aspetti, che quanto più si sforzerà a torre della sua scuola l'occasione dell'offesa di Dio, & quanto maggior farà la difficoltà

facoltà & la fatica di leuarlo, tanto farà a lui maggiore, & più pretiosa apparecchiata la corona del premio in Paradiso.

Dell'officio del Priore. Cap. IIII.

Il primo officio in ciascuna scuola (dopo quello del Sacerdote) è quello del Priore, come l'istesso nome ce lo mostra; poiche il Priore è capo di tutta la scuola, però dell'officio suo conuen che prima de tutti gli altri si tratti. Prima dunque tra se stesso deue considerare il Priore, quale sia nella scuola il grado & stato suo; & trouandosi essere quello da cui dipende tutto il buon governo della sua scuola, conoscerà quanto debbia esser sollecito in antivedere le cose che ponno succedere per conseguirne bene, ò per schiuare i disordini, che l'occasione potesse apportargli; il che farà col pensare spesso sopra le cose della sua scuola.

Dopo perche è officio suo, di procurare che tutti i fratelli della sua scuola siano tali, quali è necessario che siano i fratelli della compagnia, secondo le conditioni che sono di sopra dette; è necessario, che esso sia in tutte le cose eccellente, & nelle virtù christiane quanto si può irreprensibile, accioche come lucerna accesa e posta sopra il candeliere, faccia col suo essemplio lume a tutti della sua scuola, onde di poi con libertà & con frutto potrà sperare di riprendere quelli, che conforme alle regole & ordini non caminassero; & facendo come buon capitano loro la scorta, possi arditamente dire, come disse a suoi soldati Gedeone, *fate voi, come vedete far me.*

Perche s'è detto, che'l Priore è capo di tutta la scuola, & è proprio del capo regere & promouere tutte le membra del corpo; però è necessario, che'l Priore sappia bene l'officio di ciascuno a lui sottoposto, visitandogli spesso, & vedendo come ciascuno di loro nell'officio suo si diposti.

Si sforzerà se alcuno si fosse ritirato & quasi perduto, di ridurlo, & con essortatione infiammare il tepido, spronare con amoreuole riprensione il negligente, con caritatiua seuerità correggere quello che erra, a fin che reuisto dell'errore s'emendi: tra quali erranti s'alcuno conoscesse incorrigibile dopo molte monitioni, ne dia al Priore Generale auiso, perche si prouegga più efficacemente.

Procurerà ch'ogni mese si leggano le regole pertinenti alli ufficiali, & in particolare quelle che sono più necessarie per promouere le scuole, & per lo frutto maggiore di esse; come sono quelle de i maestri, & quelle che vedesse meno osservarsi; e questo lo facci in congregatione, quando tutti della sua scuola vi sono, ò doue a lui meglio parerà: faccia leggere ancora l'indulgenze concesse alla Compagnia, accioche se ne rinfreschi a tutti la memoria, & cresca l'affetto di conseguirle.

Hauerà cura diligente, che alla comunione d'ogni mese niuno de suoi manchi, sollecitadogli auanti il tempo a confessarsi, e prepararsi; e quelli in particolare, quali conoscerà essere più tepidi: ma per inuitargli anco a frequenza maggiore, doueria esso farla tanto più spesso: e si ricordi vna ò due Dominiche auanti, auisare tutti i fratelli per la comunione futura.

Deue il Priore hauer bene a mente, & più in esercizio la pratica delle scuole, che verso il fine di questa parte nel proprio luogo si metterà; & operi che nella scuola della quale ha cura, quato sia possibile s'offerui; che così si conferuerà nell'insegnare conformità vniuersale di vna con l'altra scuola, & insieme si conferuerà l'vnione & pace tra i capi & ufficiali di questa compagnia.

Subito che sentirà il segno della cāpana, che si dà per la dottrina Christiana, procuri trouarsi alla scuola, accioche con la sollecitudine sua animi tutti a far l'istesso, & che arditamente possi riprendere quelli che tardassero più di quello che conuiene, & accioche possi indirizzare tutti gli ufficiali nell'officio loro, ne permetta che nella sua scuola sia persona otiosa.

Non solo douerebbe essere il Priore sempre assistente alla scuola sua, ma con la diligenza, & sollecitudine sua doueria spronare gli altri ufficiali a fare che mai dal suo officio s'assentasse: nondimeno se alle volte per qualche vrgente necessitā gli fosse bisogno assentarsi, ne dia auiso a tempo a quello che deue tenere il suo luogo, accioche senza detrimento della sua scuola l'vno possi per l'altro supplire.

Mentre nella scuola s'attende all'insegnare, vada alle volte il Priore visitando i maestri, & in particolare quelli, de quali ha qualche sospetto di negligenza, ò d'insufficienza, l'vno spronando, l'altro con carità insegnandoli; & se conoscerà esser bisogno, potrà dopo la scuola chiamare quelli c'hauerà notato di notabile negligenza, ò d'ignoranza, & fargli da parte l'officio di carità, che per non interrompere la scuola, non hauerà forsi potuto fare prima.

Nel disputare che faranno i putti, & nell'ellaminarli, si come gioua molto riprendere i negligenti, così molto più vile loro sarà dare premio a quelli che si faranno portati meglio nell'essame, ò nella disputa.

Auertisca, che tanto l'esercizio dell'insegnare, quanto quello della disputa, non passi molto il tempo determinato, per non tediare gli fratelli, & gli altri, con la lunghezza del tempo.

Sopra ogni altra cosa vegga bene, & diligentemente procuri, che i putti imparino cò la dottrina christiana il viuere christiano, che è il fine, per lo quale si viene a queste scuole; & s'alcuni d'essi fossero in qualche vizio imbrattati, sia da suoi operarij procurato che si facciano mondi & netti.

Quando venisse in scuola il Priore Generale, ò

qualche Prelato, dia segno a tutti, accioche s'inginocchiino, & facciano oratione; ne alcuno prima si leui, che'l sudetto Priore Generale ò Prelato si sia leuato, & habbi dato loro la benedittione.

Segnerà col suo numero tutti i banchi di scuola, & è cosa molto vtile, assegnare a ciascuno de maestri il luogo suo, accioche possino i maestri essere sempre nell'istesso luogo ritrouati da suoi scolari; che altramente, ò conuerà che i scolari mutino sempre maestro con pochissimo frutto loro, ò che perdano molto tempo in cercare il maestro proprio.

Finito l'essercitio, se gli sarà presentato qualche scolare discolo, c'habbia in scuola commesso qualche errore degno di correctione, farà bene che publicamente, secondo che'l fallo, e la conditione del scolare comporterà, gli dia la penitenza; hauendo con la carità accompagnata la prudenza & la discretione.

Habbia cura il Priore, & la dia ancora a ciascuno de maestri, che i putti che già fossero capaci della comunione, siano instrutti bene nella preparatione che deue farsi per riceuere tanto Sacramento, & quando al Confessore parerà, gli faccino comunicare, incaminandoli alla deuota e spessa comunione, & al frequentare le scuole.

Non minore cura hauer deue, che i putti imparino la dottrina Christiana, che gli adulti & huomini di età, quali ò non l'hanno mai imparata, ò dimenticandose non la fanno al presente bene; & con destrezza procuri, che questa sorte di gente per vergogna non resti di lasciarsi insegnare cosa loro tanto necessaria, & però alla cura de' qlli deputerà persone nõ meno sufficienti & graui, che prudeti & discrete.

Procuri che nella sua scuola dal Sacerdote padre spirituale, ò da altra persona ecclesiastica approbata, sia più ampiamente esplicata la Dottrina Christiana, in forma di esortatione ò letione, à quelli che già fanno bene il libretto; e questo seruirà ancora per trattenergli in scuola, & per fargli più atti ad insegnar altrui quello che essi hanno imparato.

Quando si farà la congregatione auanti il Priore Generale, dia conto di tutta la sua scuola, tanto del frutto & progresso d'essa in generale, & in particolare di ciascuno de' soggetti, se sarà bisogno, quanto ancora de' disordini & incõuenienti che fossero occorsi, & massimamente de' quelli, a quali non hauerà potuto dar riparo, acciò che'l sudetto Priore Generale con la congregatione opportunamente vi prouegga; insieme riferirà il numero de' fratelli della scuola, & di quelli che si sono comunicati la Domenica deputata, & il numero de' scolari che sono nella sua scuola.

Hauendo hauuto dalli suoi infermieri auiso della malattia di qualchuno de' fratelli della sua scuola, ne faccia fare oratione particolare a tutti della scuola, tanto fratelli quanto altri,

finita l'oratione solita dopò la scuola; & se sarà malattia d'importanza, ne dia auiso al Priore Generale, che ne farà fare oratione nelle altre scuole; insieme lo faccia visitare, e potendo esso ancora lo visiti, e per quanto sarà a lui possibile, procuri gli sia prouisto ne i bisogni del corpo, e molto più dell'anima.

Et accioche tutta la compagnia in molta pace & carità si conserui, di che tutti i Superiori hanno d'hauer cura particolare, & massimamente il Priore nella sua scuola; procuri che tutti l'obediscano nelle cose che alla Dottrina Christiana appartengono, & egli dia loro effempio col riuerire & obedire al Sacerdote, & alli Visitatori mandati dalli Superiori a visitare la scuola: & consideri, che si come l'officio suo nella scuola è sopra di tutti gli altri, così deue esso essere a tutti & sopra tutti più esemplare, massimamente nell'obedientia, & humiltà.

Habbia cura diligente, che non si manchi di farsi la congregatione a tempi suoi, & straordinariamente quando fosse bisogno; & mancando il sacerdote che deue dire l'oratione, non vi essendo altro Sacerdote che supplisca, esso Priore la dichi con diuotione & humiltà conueniente.

Faccia molto conto del parere delli Discreti, ne lasci cosa veruna proporre nella congregatione, ne esso stesso la proponghi, senza hauer la prima con i duoi Discreti consultata; & s'al parere di più di loro parerà spediente di proporla, la proponghi nel nome del Signore, altrimenti lasci di proporla, se non hauesse altra commissione da Superiori.

Dell'officio del Sottopriore. Cap. V.

E Necessario al Priore dargli vn'altro fratello pratico nelle cose della dottrina Christiana, & nelle regole, & che sia virtuoso, & habile a questo officio, il quale mancando per qualche accidente il Priore, possi supplire in luogo del Priore.

Però deue il Sottopriore hauer ancora esso le regole del Priore, intenderle bene, & hauerle molto in pratica, accioche nell'assenza del Priore, quando esso douerà reggere la scuola, non manchi in cosa ch'al suo officio appartenghi, ne in cosa per l'assenza del Priore la Scuola patisca.

Ancora che'l Priore sia presente, douerà il sottopriore essere in aiuto del Priore nelle cose che esso fare non potesse; ma non faccia cosa alcuna in scuola che all'officio del Priore appartenghi, se non di commissione del Priore, non pigliandosi in cosa alcuna autorità di Superiore, se non in quanto il Priore gli commetterà, ma basterà a lui essere al Priore uiuo instrumento, per adoprarli secondo il beneplacito di esso Priore.

E necessario che sia molto vnito col Priore, sì per l'edi-

l'edificatione de' i fratelli, si ancora per nõ metter confusione e disturbo nella scuola; il che farà, se si ricorderà, ch'esso non ha altra autorità essendoci il Priore, se non quanta da lui gli sarà comunicata.

In assenza del Priore tenerà il suo luogo, ma non metta nuoui ordini in scuola, ne introduchi nouità alcuna, ne contrauenghi a quelli, che fossero dal Priore, ò d'altri superiori introdotti: douerà essequire con carità & diligenza quelli che sono introdotti.

Potrà nondimeno proporre al Priore, quello che gli parerà meglio ò d'innouare, ò di torre quello che s'è introdotto, & acchettandosi alla determinatione del suo Superiore, farà quanto esso hauerà proposto.

Quando il Priore sarà presente, & potrà senza aiuto del sotto Priore proueder a tutte le cose dell'officio suo, attenda il sotto Priore all'insegnare, ò aiutare in qualche altro officio, secondo che'l Priore conoscerà essere bisogno.

E perche questo officio di sotto Priore, contiene ancora maggioranza & superiorità, deue procurare il sotto Priore essere tale, che per virtù meriti degnamente essere alli altri proposto; & esso dal canto suo si stimi a tutti inferiore, & si conserui in molta humiltà, perche così & in se stesso & nelli altri farà maggior frutto.

Dell'officio delli Discreti. Cap. VI.

E Proprio di persone saue, nelle cose c'hanno da fare non fidarsi del proprio giudicio; & è scritto, che la sapientia si ritroua, doue s'adopra consiglio; e l'esperientia ne insegna, che quelli che del proprio giudicio molto si fidano, spesso cascano in errori: e per questo si reputa necessario, che in ogni scuola della dottrina Christiana, siano tra gli altri officiali duoi Consultori, ò Discreti, così chiamati per la discretione & prudenza, che deono hauer in dar consiglio quando sarà bisogno.

Quelli che a questo officio saranno eletti, oltre la prudenza & giudicio naturale, congiunto con la sperienza nelle cose della Compagnia che deono hauer, bisogna che siano molto timorosi di Dio, c'habbiano mortificate quanto è possibile le proprie passioni & affetti disordinati, & siano d'ogni proprio interesse spogliati; accioche ne i consigli che daranno, solo risguardino a quello che giudicarano esser maggior gloria di Dio, & maggior utilità & frutto spirituale delle anime, & del particular bene & buon progresso della compagnia, ne da interesse, ne d'amor proprio impediti.

Questi duoi consultori, ò discreti, saranno quelli che federanno appresso il Priore, ò sotto Priore, ò quello che al Priore tenerà il luogo, quando si farà la congregatione, accioche più facilmente consultare possino tra loro le cose che saranno proposte da trattare.

Deuono sforzarsi non solo con carità, ma con di-

ligenza, & prudenza, di consultare sopra le cose loro proposte, & prima che dicano il parere loro, procurino d'intendere & capire bene la cosa della quale si consulta, ne siano precipitosi in risoluerli, massimamente se la cosa sarà d'importanza, ma con maturità di giudicio la considerino; & se forsi non così presto la potessero capire, dimandino tempo da pensarli, & da consultarli nell'oratione prima col Spirito santo, raccomandandosi a Dio.

Procuri ciascun di loro d'essere in dire il parere suo, ò rifiutare quello dell'altro quando sarà bisogno, non meno breue che humile & modesto, ne dia causa col modo di dire, di scandalo, ò d'alteratione all'altro fratello.

Deue acquietarsi al parere di più, ne mostrar ostinatione dopò che hauerà detto il suo parere, saluo essendo la cosa d'importanza, non gli parrebbe spediente di rappresentarla al Superiore maggiore, non per parere di vincerla, ò perche ha fatto quello che esso sente, ma perche considerata bene la cosa, al suo giudicio gli parrebbe douer fare così per più gloria di Dio.

Siano amatori del bene commune della Compagnia, & in particolare del bene & buon progresso della sua scuola, lasciando da parte ogni emulatione, amore, interesse, & stimatione propria.

Ancora che non fossero dimandati, se gli souenià qualche cosa che gli pare per lo commune bene della scuola, lo potranno con modestia & humiltà proporre, accioche possi deliberarsi quello che sia il meglio.

Accioche meglio consultare possino sopra le cose che saranno proposte, doueranno hauer ancora essi le regole del Priore, & di tutti gli altri officiali.

Dell'officio dell' Auisatore. Cap. VII.

TRA le spirituali opere di misericordia, e delle più vtili & fruttuose al prossimo, è quella che appartiene alla correctione fraterna: e benche tutti i Christiani siano obligati offeruando le debite circostanze, correggere il prossimo suo quando erra, nondimeno deue esser molto proprio delli fratelli di questa Compagnia, come quelli che sono applicati & dedicati a questa opera d'insegnare ad altri, nõ con le parole solo, ma più con i fatti, la Dottrina Christiana; & per questo deue ciascuno d'essi essere apparecchiato, di essere corretto douun que mancasse della rettitudine del ben viuere, & insieme con carità di correggere quel fratello, che dall'istessa rettitudine mancasse: questo de tutti i fratelli in generale s'intenda, ma in particolare poi se sarà vno a questo officio deputato in ciascuna scuola, chiamato Auisatore, a cui conuerà cõ ogni diligenza auuertire qlli fratelli, che in qualunque modo mancassero ò fossero in qualche difetto cascati, & con carità auisarli & fraternamente correggerli.

Quello a cui sarà dato questo officio, è necessario che habbia molte parti & buone qualità, perche sia in vn certo modo irreprensibile, accioche liberamente possi con la debita carità riprendere ogn'vno in qualunque errore fosse calcato; auuertendo di non fare mai la correctione al fratello, prima che à Dio in qualche breue & deuota oratione non si sia raccomandato, & nelle cose di maggior importanza, ne faccia fare oratione in scuola dalli fratelli, & dalli altri.

Deue essere molto zelante, prima dell'honore & gloria di Dio, & poi desideroso del bene & salute del prossimo, & in particolare di quelli della compagnia.

È necessario ancora, che l'Auifatore sia molto esercitato nella pratica dell'insegnare la dottrina christiana, che sappia bene le cose della compagnia, & che habbia, & intenda le regole de tutti gli officiali, accioche possi conoscere facilmente quello, in che ciascuno della scuola manca all'officio suo.

Oltra delle cose che appartengono all'insegnare la dottrina christiana, & all'officio di ciascuno in scuola, di due altre cose più importati deue hauer diligente cura l'Auifatore circa li fratelli; che è della vita loro, quale sia in casa & fuori; & in particolare le cose seguenti: se alcuno di loro fa mestiero illecito; se quello che è lecito, lecitamente & senza fraude l'effercita; se si ritroua in qualche manifesto peccato mortale, ò in pericolo d'incorrerci per l'occasione presente; se pratica con persone scandalose, si che dalla sua pratica dia sospetto di vita non buona; se giuoca a giuochi illeciti, ò a giuochi leciti con scandalo: insieme cerchi con destrezza sapere, come in casa si diporti con la sua famiglia, in che modo gli prouegga nelle cose spirituali prima, e poi nelle temporali: di più consideri le passioni di ciascuno, & come l'habbia mortificate, ò se procura di mortificarle; se nel parlare sia colerico, ostinato, mormoratore, detrattore, ò habbia altro vitio manifesto, ò difetto, anchorche picciolo paia; perche se ben in altre persone possi parere picciolo, in vno di questa Compagnia, che deue attendere a maggiore perfectione di vita, & insegnare altri più con l'esempio che con le parole, non è vitio così picciolo, che non si debba stimare grande. E sia certo l'Auifatore, che se bene in apparenza gli parerà questo officio de i difetti altrui curiosità & peccato, nondimeno fatto con questa intentione di aiutarlo, gli farà di gran merito appresso Dio nostro Signore. Se alcuno di questi tali si trouasse nella sua scuola, & gli parerà che la sua correctione gli debba fare frutto, con carità & mansuetudine lo auisi & corregga a tempo & luogo conueniente & opportuno; non mostrando altro affetto per lo quale l'auisi, che d'amore; & il riprendere sia con tal dolcezza & grauità, che non possi altrimenti

te il fratello che hauerà errato, interpretare la sua intentione; & così sia certo, che farà cò l'aiuto di Dio frutto grandissimo.

Ma quando conoscesse che esso per se stesso non farebbe frutto correggendo quello che hauerà errato, ò che hauendo fatta la correctione con alcuno, non hauerà con esso lui potuto fare frutto; ricorra al Sacerdote della scuola, ò al Priore, perche essi vi proueggano nel modo che a loro parerà.

Non deue esser pusillanime l'Auifatore, ma più tosto come è l'impresa grande e d'importanza, deue esser animoso, & confidato tutto nel Signore, per cui amore piglia questo carico; ne deue temere che il fratello quale da lui sarà corretto, gli resti manco amico & amoreuole che prima li fosse; si perche non deue più stimare l'amicitia delle creature, che faccia quella del creatore; si perche ha da pensare, che il fratello gli sia grato & obligato del beneficio che gli hauerà fatto in auisarlo dell'errore proprio: correggi il fauio, & ti amara, dice la scrittura.

Deue ben auuertire, che hauendo fatta a qualcuno la fraterna correctione, se non si emenda così subito come douerebbe, & esso desidera, non prenda mala opinione di lui, ne li mostri con segno alcuno essere di lui mal satisfatto; ne parli delli difetti di altri mai, se non con quelli che potranno aiutarli, & con intentione che siano aiutati; perche altrimenti sarà mormoratione, & contra la carità. Anzi ne esso deue per curiosità alcuna cercare di sapere gli errori altrui, se non cò questo fine, che è d'aiutarli, e di procurare che siano aiutati.

E per concludere, si come questo officio è grande & di molta importanza, così conosca l'Auifatore, che gli è necessario molto l'aiuto di Dio, & però s'efferciti molto nell'oratione per impetrarlo dalla sua Diuina Maestà.

Dell'officio del Cancelliere. Cap. VIII.

IN ogni scuola di questa Compagnia deue esser vno c'habbia questo particolare officio di notare le cose che in detta scuola pertengono, & sia chiamato Cancelliere.

La principale occupatione del Cancelliere, sarà di scriuere in vn libro che a questo fine hauerà apparecchiato, tutti i fratelli della sua scuola, notandoui il nome, cognome, habitatione, arte, mestiero di ciascuno: & quando accaderà che alcuno di essi della sua scuola mancaste, ò perche desse fine alla sua vita in questo modo, ò che sia mutato in altra scuola, ò che fosse dalla Compagnia cassato; lo noti: & si ricordi di anno in anno mandare al Priore Generale di tutta la Compagnia; la poliza de tutti i fratelli, che all'hora faranno nella sua Scuola.

Hauerà parimente cura di scriuere la tauola dell'ordine della scuola, nella quale siano notati i maestri, i discepoli, e tutti gli altri officiali, che

che faranno nella scuola; & insieme habbia cura di fare mettere a tutti i banchi della scuola il suo numero per ordine, come s'è detto nell'officio del Priore.

Nella Congregatione scriuerà tutte le determinationi che in essa si faranno, & nel bisogno sia pronto di renderne conto sufficiente, ò quando da Superiori ne fosse dimandato; & così se bisognerà scriuere polize, ò altre cose pertinenti alla scuola, con carità, & diligenza lo faccia, aspettando da Dio d'ogni bene operare largo remuneratore, il suo premio & mercede.

A lui faranno consegnate tutte le scritture, libri, regole, ordini, lettere, & altre cose che sono della sua scuola; & ne i bisogni ne dia conto ogni anno col Priore, ò Sottopriore: faccia inventario ò lo rinoui, delle cose della sua scuola, & lo consegnì al nouo Cancelliere, s'egli fosse per essere mutato, ò lo ritenghi appresso di se, quado fosse nell'istesso officio confermato. Hauerà cura nella Congregatione di chiamare i fratelli, e di notare quelli che vi mancastero; & trouando che alcuno mancaste più volte, ne dia al Priore auiso, accioche gli ne domandi conto; & se fosse per negligenza mancato, lo corregga.

Legga nella Congregatione i giorni determinati, alcuni capitoli delle regole, & quelli in particolare, che al giudicio del Priore faranno più al proposto.

Se nella Congregatione fosse determinato alcuna cosa, per dargli presta speditione, la noti in memoriale, & la dia a quello a cui sarà data commissione d'essequirle; & nella seguente congregatione dimadi da quello, s'habbia eseguito, ò no, secondo che fù determinato.

Nel principio della Congregatione legga le determinationi, che furono fatte nella congregatione precedente, accio si vegga se sono eseguite, ò no.

Oltra le predette cose deue insegnare a scriuere a quelli discepoli, che dal Priore gli saranno designati, quali per ordinario doueranno essere quelli che sono mediocrementemente nella dottrina Christiana instrutti, ò quelli che altrimenti non verebbero alla scuola, se non fossero insegnati di scriuere; ne a li vni, ne alli altri insegnarà scriuere, se prima non haueranno recitata la lettione della Dottrina Christiana.

Nell'esempio del scriuere che gli darà, auuertisca che siano buone sentenze, & santi documenti, accioche insieme scriuano, & qualche frutto ne riportino.

Dell'Officio delli Pacificatori. Cap. IX.

SI come è molto necessario nella scuola hauer persone che nelle discordie occorrenti mettano pace, & concordia; così è di molta importanza l'officio delli Pacificatori, che di pacifica

re & concordare li fratelli della loro scuola haueranno cura. La dignità di questo officio, non si potrebbe in altro miglior modo dichiarare, ne più essagerare, che dicendo ch'il metter pace è stato proprio officio del figliuolo di Dio, venuto al mondo, solo per pacificare la gente humana con l'eterno Padre; & che per bene eseguire questo officio suo, dopò tanti suoi stenti, & sudori, & fatiche, spargendo il suo precioso sangue nel legno della croce, finì la sua vita, compiaciutosi così smorzare quella graue discordia, & torre così grande inimicitia, ch'era tra noi miseri mortali, & la maestà del grà de Iddio.

Hora quelli che nella scuola haueranno questo carico, spesso tra loro stessi considerino la grandezza dell'officio loro, & con ogni diligenza & studio cerchino di corrispondergli.

E perche non può riconciliarsi, & rappacificarsi l'vno fratello con l'altro con viua pace & concordia, se non con quello vincolo di pace che è la carità; per questo è necessario, che gli pacificatori siano essi prima di carità ripieni, & siano bene con Dio vniti & cògiunti, onde ogni carità a noi deriuua; & male vno potrà l'altro a vnione con carità ridurre, s'egli si troua di carità priuo.

Deuono essere molto diligenti nel principio delle discordie, & prima che passino molto auanti, ò che si inuecchino i rancori, & auersioni delli animi, di mettere pace & concordia: essendo spesso molto facile nel principio ch'il fuoco s'accende smorzarlo, & doue poiche s'è ben acceso, ò non si può smorzare, ò non senza gran fatica; oltra che auuiene ben spesso, che quando è stata tra duoi longa discordia, non sogliono hauer mai vera pace & carità tra loro.

Quando la discordia fosse tra fratelli nata per còto di robba, & facessero tra loro lite con scandalo, si sforzino i pacificatori di farli conoscere di quanto maggior importanza sia la pace & carità, che non è la robba; & si sforzino trouare modo & via, si che presto si tronchi la lite, & che la giustitia habbia luogo quanto si può, dando a ciascuno quello che è suo; & questo potranno fare con còsoglio di persone che se ne intendano, & auuertiscano in cose di importanza di non essere precipitosi in dar giudicio, del quale resti più del douere caricato il fratello.

Quando la discordia & lite fosse di tanta importanza, che giudicassero i pacificatori, che essi non bastassero per torla via, già s'hauessero in torno a ciò qualche tempo adoperato in vano, facciano ricorso al Priore della scuola, & Sacerdote, ò al Prior Generale, che con qualche mezo possi più facilmente leuarlo.

Ancora che la principal cura delli pacificatori sia di mettere pace & concordia tra quelli della Compagnia, nondimeno non deue la carità essere tra così stretti termini rinchiusa, si che

non s'estenda ancora alli altri fratelli nostri, & prossimi; E però hauerà ancora ciascuno di essi cura, se nella sua Parochia & contrada fossero persone in discordia ò lite, & procuri cò l'istessa diligenza & carità pacificarli, vñando con loro l'istessi mezzi, che vñare suole & deue con quelli della nostra Compagnia; e quando ò essi non potessero farlo, ò che vi fossero persone a questo deputate, cerchino d'aiutare quelli che ponno farlo, ò che n'haueranno cura.

E necessario che li pacificatori si come deouono hauere gran zelo dell'honore & gloria di Dio, & amore verso il prossimo, & desiderio del ben'suo; così habbiano grand'animo, pazienza, & gran confidenza nel Signore, si che non si sgomentino di prendere ogni difficile impresa che al loro officio s'appartenghi, non guardando a proprio interesse; & confidatisi in Dio, non manchino procurare di condurre a fine l'impresa cominciata, sperando certamente, che ancora nel principio hauessero hauute molte repulse, onde la cosa gli paia impossibile, al fine Dio li darà vittoria; & ancora che mai ottenessero quello che desiderano, non faranno defraudati dalla loro mercede; sapendo che oltre della pace che procurauano dare alli altri, e non è stata accettata, si tornerà a loro Pacificatori; & che Dio non tarò all'opera riguarda, la quale nõ dipende da noi, quanto alla nostra buona volontà, con la quale aiutati dalla diuina gratia, si facciamo di merito e premio degni.

Tra gli altri mezzi che doueranno adoperare per mettere pace tra fratelli (quali deouono essere tutti quelli che gli pareranno dibisogno, non sparmiano a fatica veruna) deue essere l'oratione, che essi doueranno fare, & deouono procurare, che altri facciano nella scuola; & se fosse d'importanza, ricorrano a confessioni, cõmunioni, digiuni, ò altre penitenze, secondo che al Sacerdote, ò Confessore loro parerà.

Dell'Officio delli Sopramaestri. Cap. X.

SI lascia alla consideratione del Reuerendissimo Vescouo, il deliberare se tal volta la grande diuersità de costumi delli huomini delle ville, & luoghi diocesani, da quelli che habitano nella Città, patisce, ouero forsi anco ricerca qualche diuersità nel modo d'insegnare la Dottrina Christiana; & specialmente se il modo d'insegnarla per via di canto vñato in alcune parti, sia d'introdurre anco in questa prouincia, specialmente nelle ville, & luoghi diocesani, per il frutto che ne può risultare di douersi quelli huomini per questa via affectionare più a questo esercizio, & spesse volte dopò nelle campagne, & lauorerij suoi trattenerli & occuparli vñalmente nel canto della Dottrina, in luogo di quei profani canti, & tal' hora inhoneste voci, che li odono alcuna volta in così fatte occasioni, non senza pregiudi-

cio della purità di quella semplice & sancta vñstità.

Intorno a questo dūque auuertiranno specialmente gli Sopramaestri, che s'offerui il modo prescritto dal Reuerendissimo Vescouo.

Maggior diligenza doueranno anco mettere i Sopramaestri, in schiuare che non si introduca nelle scuole varietà de libri della Dottrina, ma tutti siano conformi, & approuati, & assegnati per questo dal Reuerendissimo Vescouo. Si come anco non doueranno lasciare, che per qual si voglia occasione e pretesto, in alcuna scuola si leggano, ò portino libri, etiam spirituali, & buoni, che non siano specialmente approuati, & ammessi dal medesimo Vescouo ad vso delle sodette scuole.

Quelli che haueranno il nome de Maestri, e l'officio, deouono procurare essere essi stati prima buoni discepoli del primo & vnico nostro Maestro Christo Giesù, hauendo da lui imparata quella tanto necessaria virtù dell'humiltà, insieme con amorevolezza & mansuetudine congiunta, per riceuere qualunque vorrà a loro sottometerli per imparare la Dottrina Christiana: & perche gli scolari per lo più imparano, non solo la dottrina delli loro maestri, ma pigliano insieme gli costumi, e però si sforzino d'essere de tali costumi e di vita tanto Christiana, che mostrino d'essere stati veri discepoli di Christo, & diligenti imitatori delli suoi Apostoli; con che non solo haueranno dato dottrina, & modo di viuere Christianamente a loro scolari; ma glielo imprimeranno & stamperanno nel cuore col buono essemplio loro.

Considerino ancora tutti i maestri, quanto sia d'importanza l'officio a loro dato in questa santa Compagnia, che è quello (per dirlo in breue) per lo quale, & al quale sono ordinati tutti gli altri officij, e destinati tutti gli ordini & regole della Compagnia; poiche tutti li officij & ordini sono fatti, a fin che i scolari siano bene insegnati & instruiti nella Dottrina Christiana, & nelle virtù; & buoni costumi ammaestrati.

Hora se gli maestri, ò per negligenza & trascuraggine, ò per qual si voglia altra cosa, dell'officio loro mancassero, in vano fariano tutte le fatiche delli officiali, & nulla fariano tutti gli ordini & regole della Compagnia: & perciò deouono così sforzarsi di fare bene con diligenza & carità l'officio loro, come se da quello s'aspettasse tutto il frutto delle scuole; & come se da essi s'hauesse da dimandare il conto, di quanto bene si potrà fare in esse, che non si sia fatto.

Siano duoi i Maestri principali ò sia Sopramaestri, de quali l'officio sarà, prima con matura consideratione del sito & capacità della loro scuola, ordinar ò far ordinare i banchi, ne quali i Maestri insegnano i putti, & altri che venissero per imparare, mettendo in ciascuno banco

banco il numero, & assegnando a ciascuno de Maestri il suo luogo.

Distinguano tutti nelle loro classe, & ordini, secondo la loro capacità & ingegno, & a ciascun de Maestri diano quel numero de Discepoli che gli parerà; & procurino d'accommodare la qualità loro, alla qualità & sufficienza de Maestri; ne permettano, che i Discepoli d'vn Maestro vadino ad altro Maestro, se essi non giudicassero essere spediète mutarli per conueniente rispetto; ne in questo habbiano altro riguardo, se non alla gloria di Dio, & alla vtilità di quelli, che vengono ad imparare nella loro Scuola.

Mettano in ciascun luogo silentieri bastati, si che tenghino quieti i putti, accioche i Maestri siano solleuati, ne gli sia necessario interrompere l'insegnare per tener quieti i loro scolari ò altri che facessero rumore.

Auisino i Maestri, che non mutino luogo, ne discepoli, senza sua saputa, & licenza del Priore; & gli domandino conto de i Discepoli che gli sono stati assegnati, de quali n'habbia l'istesso Maestro il catalogo sempre in mano.

Habbiano cura, che gli Maestri offeruino vn istesso modo d'insegnare, che sarà quello, che tutta la compagnia vniuersalmente tiene in tutte le scuole, ne introduchino nouo modo d'insegnare senza saputa del Priore generale, & consenso, & approbatione del Reuerendissimo Vescouo; & questo per maggior frutto de scolari: & oltre gli altri rispetti, per la pace & vnione, che deue offeruarsi tra gli Maestri dell'istessa scuola, & tra vna scuola con tutte l'altre della compagnia, al che serue molto questa vniformità.

Habbino vn cartone, nel quale per ordine siano descritti tutti i Maestri della scuola con i loro scolari, & quado alcuno de Maestri mancasse, lo notaranno, & in altro giorno gli domanderanno la ragione perche mancasse; & se lo conolcessero negligente, si che da loro auisato non si emendasse, ne diano all'auisatore, ò al Priore relatione, perche essi proueggano; & insieme quando manca, mettano qualch'vn'altro in luogo suo.

Procurino, che siano in scuola alcuni fratelli, i quali non habbiano certo luogo per insegnare, ma che siano buoni per metterli in luogo di quelli, che alle volte mancassero.

A loro toccherà esaminare cõ la presenza del Priore ò Sottopriore quelli fratelli, che deouono essere messi per Maestri; auuertendo di nõ mettere a questo officio tanto d'importanza, se nõ quelli, che sono sufficienti in dottrina, & prouati in bontà di vita, & di costumi.

S'alcuno fosse stato ammesso, & che dopò fosse trouato insufficiente, procurino d'insegnarli con amorevolezza & carità; & se bisognerà, sin tanto che egli impari, metteranno vn'altro in suo luogo, accioche li scolari à lui designati per l'insufficienza sua non patiscano, ma

se fossero di vita scandalosa (che Dio non voglia) procurino con i superiori, che sia leuato; auuertendo sempre di sopportare più vno di dottrina insufficiente, che vn'altro che sia di vita scandalosa, & di maggior dottrina.

Habbiano cura, che i Maestri venghino presto a scuola, & che quanto prima si mettano a insegnare; che non perdano tempo in esaminare i loro scolari; che insegnino bene; & in fatti, che offeruino compitamente le loro regole; riprendano, ammoniscano, & esortino, secondo che l'occasione lo richiederà e bisogno, accioche facciano tutti l'officio loro.

Quando gli fosse presentato qualche Discepolo per esser messo in più alta classe, lo esaminino bene; & trouandolo buono per maggior lectione, lo consegnino à quel Maestro che gli parerà buono, & che sia al proposto per lo scolare predetto.

Ricordino, che si come sono sopra tutti i Maestri della loro scuola, così deouono tutti auanzare di virtù & Costumi, di diligenza & sollecitudine, per lo bene della scuola, & vtilità de quelli che vengono per essere da loro insegnati; & siano di tal essemplio à tutti, che meritamente siano chiamati sopra Maestri, & degni da tutti in ogni conto esser imitati, & si facciano come forma & essemplare di tutti i Maestri.

Dell'officio delli Maestri. Cap. XI.

Tutto quello che di sopra s'è detto de i sopra Maestri, & di quanta importanza sia l'esercitare con diligenza & carità l'officio di Maestro, riputinsi tutti i Maestri esser detto à loro stessi; anzi molto più à loro propriamente conuiene, poiche essi sono quelli, che immediatamente insegnano à scolari; & i sopra Maestri à questo fine sono indrizzati, accioche i Maestri fruttuosamente & vñalmente il loro officio esercitino.

Deuono dunque esser solleciti in andar à buon' hora alla scuola, facèdo che più tosto essi aspetino i scolari, che si facciano da loro aspettare: siano solleciti in insegnarli, & procurino insegnarli bene, cioè distintamente, senza confondere, senza tagliare, ò mutare le parole; procurino che le parole ch'insegnano, siano bene intese dalli scolari, secondo che comporterà la loro capacità.

Vada ciascun delli Maestri (subito che entra in scuola, & fatto c'hauerà l'oratione) à quel banco che dal sopra Maestro gli sarà designato; & venèdo scolari alla sua cura commessi dal sodetto sopra Maestro, con carità, amorevolezza, & mansuetudine gli riceua, mostrando verso di loro affetto & amore paterno.

E prima che cominci ad insegnarli, gli dimandi s'hanno messo in esecuzione le cole, che altre volte gli hanno raccomandate; come se sono stati alla messa, s'hanno la mattina & la sera fatta l'oratione, se si sono segnati nell'anda-

re à letto, nell'uscire di letto, di camera, & di casa; se sono stati obediendi à suoi maggiori in casa; se sono stati modesti in casa, in strada, & deuoti in Chiesa, & altre cose secondo che insegna la Dottrina Christiana.

Quando hauerà qualche scolare c'habbia bisogno di più alta lettione, di quella che à lui è designata, n'auisi vno de i sopra Maestri che l'effamin; & se gli parerà, lo mandi à quel Maestro, che giudicherà più spedito.

Habbia bene à mente il modo & pratica dell'insegnare, & dell'ordine che deve tenerli nella scuola, che si metterà verso il fine di questa prima parte.

Procuri hauere sempre alcuni de suoi così ben instrutti, che domandato da quello che hauerà la cura della disputa, possi designarglieli; & insieme gli altri siano bene ammaestrati, che essendo esaminati, sappiano rispondere à quello che gli sarà dimandato.

Habbia cura d'insegnare à suoi scolari, non solamente la lettione corrente nel libretto, ma molto più l'instruirà nelle virtù, & buoni costumi; & procuri che quello che gli insegna à mente, lo mettano con gli effetti in esecuzione: gli riduchi à memoria gli auuertimenti & regole della tavoletta; & in fatti habbia la mira di fargli buoni & perfetti Christiani, dando li tutti gli auisi, ricordi, & mezzi, che Dio nostro Signore si degnerà metterli innanzi.

Siano i Maestri à sopra Maestri obediendi, e riuerenti à tutti i superiori, & quelli a quali fosse data la cura di fare esercitare i putti alla disputa, ò il carico d'aiutare li scolari che disputano, lo facciano con non minor prontezza, che charità, & diligenza.

Facciano gran stima dell'ufficio loro, & habbiano spesso l'occhio all'essempio di Christo, che cò tanta charità, & amoreuolezza accettò quel fanciullo che gli andò auanti, & riprese coloro che voleuano prohibirlo; & quanto egli stimasse gli fanciulli, lo mostrò, quando disse, che era meglio à quello che daua à vn fanciullo scandalo, che appiccato vn fasso al collo, si buttasse in mare, che dare scandalo à vno de minimi fanciulli: considerino spesso, quanto frutto potranno fare in quelle anime ricomprate col pretioso sangue di Christo, à tempo che non hanno peccato, ne habito alcuno cattiuo, che si può dire, ch'il ben ammaestrare i putti, è vn riformare il mondo à vera vita Christiana.

Delle cose che si hanno da insegnare.
Cap. XII.

Perche le scuole della Dottrina Christiana, à questo fine sono instituite, acciò s'impari vn vero viuere Christiano, che consiste in alcune cose principali, che nel libretto della Dottrina Christiana si contengono; per questo è necessario, che in quelle siano bene & spesso am-

maestrati: ne sarà cosa difficile alli fratelli farlo, se prima in se stessi haueranno acquistato l'habito del vero viuere, che à Christiano si còuiene.

E prima è che l'insegna ben farsi il segno della santa Croce, proferendo distintamente & bene le parole latinamente & volgarmente; che sappiano il *Pater noster*, l'*Aue Maria*, *Credo*, i Commandamenti della legge, e quelli della santa Chiesa, l'opere della misericordia, il numero de peccati in generale, & in particolare: le sorti d'essi.

Dopò l'insegna, che non basta saperli segnare, & saper il *Pater noster* con altre orationi, se non si segnaranno quando bisogna; come nell'andare al letto, & leuari da quello, nell'uscire fuori di casa, & nel principio delle sue orationi; come anco, che alcune volte il giorno facciano oratione, la mattina dopò che si sono leuati, & la sera prima che vadino al letto esaminino la loro conscienza, nel modo che nel libretto si contiene.

Ancora, che offeruino i còmandamenti, si quelli della legge, come quelli della santa Chiesa, i quali deuono essere loro spesso dichiarati; che si guardino da i peccati; che seguitino la virtù; che fuggano i viti; non perdano il tempo, & in particolare quello della festa; che frequentino la scuola della Dottrina Christiana.

Gli esserti spesso alla riueranza verso i loro maggiori, alla obedienda verso i loro superiori, alla modestia nelle strade & luoghi publici, alla deuotione & riueranza nella Chiesa, in particolare quando si dice Messa, alla quale deuono stare deuotamente inginocchiati con ambedue le ginocchia; à lasciare gli giuochi, & in particolare delle carte, & dadi; che si guardino delle parole sporche, & ingiuriose.

Gli insegna finalmente tutte le altre cose, che à figliuoli de Christiani conuengono, & alla professione che fanno, di preparare il vero viuere Christiano, per conseruari sempre in gratia di Dio, & figliuoli di esso adottiui.

Offerui in intagnarli modo decente, guardandosi di dirgli parole ingiuriose, & molto più delle dishoneste, ò di villania; si perche non conuene in simile scuola usarle, si perche essi non le imparino, & non si facciano lecito dirle alli altri.

E benchè sia bisogno alle volte riprenderli cò parole acerbe, nondimeno è più spedito, che questa legge & dottrina d'amore, con amore, che con timore s'insegna; e meglio sarà cò promesse di premij, che con minaccie; con doni, che con castighi indurli ad imparare.

Deue hauere delli suoi scolari sufficiente cognitione, non solo in vedere come imparano mentre stanno in scuola, ma ancora alle volte se in casa studiano sopra la lettione; conosca i loro Padri, & sappia doue habitano, per poterli informare come si portino ne i costumi, & che vita tengono; & se alle volte mancassero, li visiti-

visiti, ne domandi da quelli di casa, perche non frequentino la scuola; procurando il tutto fare con destrezza & modo tale, che mostri, non curiosità, ma paterno amore verso di loro, & acceso desiderio del loro bene.

Dell'ufficio del sopra Silentiero. Cap. XIII.

NEL *Silentio s'intendono le parole de Sanij*, dice la Scrittura; & perche i putti, come non hanno quell'uso, ò compimento della ragione, che possino da per loro stessi in silentio mantenersi mentre da Maestri sono insegnati, è necessario siano alcuni de fratelli, de quali l'ufficio sia di fare, che mentre i scolari, & in particolare i putti sono in scuola, stiano quieti in silentio, & attendano ad ascoltare i loro Maestri, o la disputa & esame, che à quella hora si farà: e perche è tale l'ufficio loro di fare stare gli scolari in silentio, saranno chiamati propriamente silentieri: e perche doue è moltitudine, ordinariamente nasce confusione, se non vi si ripara con metter in essa qualche ordine, il quale ordine consiste nella subordinatione de molti à vn solo, pare che sia necessario douendo essere in ogni scuola molti silentieri, dar loro vn capo & superiore, al quale gli altri obediscano, che per essere sopra loro, si potrà chiamare sopra silentiero.

Questo dopò i Portieri douerà essere il primo che venghi alla scuola, acciò che possi vedere, se la scuola è stata da Portieri scopata & netta; se sono accommodati i banchi, & ordinati al modo, che da i sopra Maestri gli sarà data còmissione; & se trouasse mancare qualche cosa di queste, procuri sia messa in ordine prima, che vengano i fratelli, & i scolari.

Faccia, che i silentieri subito che saranno venuti, vadino alle loro classe, & banchi, che à ciascuno di loro saranno assegnati; & procuri che facciano bene l'ufficio loro commesso; & visiti spesso hor questo hor quello altro silentiero, per vedere come nell'ufficio suo ciascuno d'essi si diporti.

Bisognà, procuri d'instituire & insegnare quel silentiero, che vedesse mancare nell'ufficio suo per ignoranza; ammonisca quello, che ò per negligenza, ò per poco zelo c'ha delle cose di Dio, mancasse nell'ufficio suo; & il tutto faccia con destrezza, & charità, per guadagnare il fratello, & che la scuola sia in quiete & silentio.

Quando alcuno de silentieri mancasse di venire all'ora debita, metterà vn altro fratello in luogo suo; & venendo, l'auisi che sia sollecito; & se più volte mancasse, dopò d'hauerlo auisato, & visitato, & fatte seco le debite correctioni, ne dia auiso alli superiori, che prouegano più efficacemente.

Si trouerà presente quando i scolari vāno fuori di scuola, & faccia che i silentieri vi si trouino ancora tutti al suo luogo, che per ordine inui-

no i scolari verso la porta donde hanno da uscire; & che vadino quieti, & modesti, facendoli fare riuerēza all'Altare prima che partino. Et al fine così si diporti nell'ufficio suo, come se tutta la quiete che si può & deue sperare, dipēda da lui; hauendo l'occhio à Dio d'ogni picciolo bene remuneratore larghissimo.

Dell'ufficio delli Silentieri. Cap. XIII.

Deuono essere silentieri bastanti per mantenere la scuola in quiete, & forse sarà necessario, che per ogni duoi Maestri sia vn silentiero, che de quelli scolari à i duoi Maestri designati habbia cura, più ò manco, secondo il numero de fratelli, & il bisogno che richiederà, à giudicio del sopra Maestro.

Habbia ciascuno de silentieri il suo luogo assegnato, ò dal Priore, ò dal sopra silentiero; & procuri di conoscere bene i Maestri, & gli scolari loro, de quali esso hauerà hauuta còmissione di tener in silentio, & potrà ancor esso hauere delli scolari il Catalogo, se saprà leggere, & vedere quando manchi ò scolare ò Maestro, per darne al sopra silentiero, ò al sopra Maestro auiso, perche si prouegga.

Habbia ogn'vno de silentieri vna barchetta in mano, che seruirà loro non tanto per castigare i putti, che deue fare rare volte, & con persone discole; quanto che per minacciarli, & con tale paura mantenerli quieti, & alle volte per auisargli con essa senza chiamargli, per non rompere il silentio.

Deuono i silentieri trouarsi presto in scuola, per mettere in ordine i banchi, & raccorre i putti, che altrimenti fariano rumore & strepito, & forse altri inconuenienti: & acciò che venēdo i scolari, gli facciano andare alle classe & tughi loro; così deuono essere li ultimi à partirsi di scuola, per fare che i scolari vadano fuora di scuola quietamente, con ordine, e senza strepito.

Quando vorranno i scolari andar fuora di scuola per fare qualche loro bisogno, i silentieri habbiano cura di fargli lasciar il libretto, nel quale sia scritto il proprio nome; ne lascino andare alcuno senza licenza, ne più d'vno per volta; & tardando più di quello che douerebbe, ne domandino la cagione; & essendo degno di correctione, n'auisino il sopra silentiero, ò sopra Maestro.

S'alcuno de putti hauerà commesso qualche notabile errore in scuola, c'habbia bisogno di correctione, n'auisaranno i Maestri; & se è cosa di molta importanza, ne dia raguaglio al sopra Maestro, ò sopra silentiero; à cui starà di presentarlo al Priore, ò sotto Priore, che gli dia la penitenza che gli parerà.

Si ricordino i silentieri, d'uscire con i scolari alla loro custodia commessi ogni sorte d'amoreuolezza, carezzandoli, acciò che più volentieri venghino alla scuola, & con maggior quiete vi stiano,

stiano, & con più diligenza imparino; & rare volte con loro vñno asprezza di parole, & più rare de fatti.

La necessità dell'ufficio loro costringe i silentieri quasi sopra ogni altro ufficiale ad essere sollecito di venire in scuola, & che per causa leggiera non lascino di venirli.

Finita l'opera al tempo di licenziare gli scolari, procurino che si partino con modestia & quiete, accompagnandoli a due a due, & insegnandoli a fare riuerenza all'Altare prima che si partino, & salutare partendosi quelli che restano, & per quanto potranno, facciano che cò l'istessa modestia per strada se ne vadano alle loro case; & siano certi questi fratelli a quali è dato l'ufficio de silentieri, c'haueranno gran merito appresso Nostro Signore Iddio, se con carità, & diligenza l'essercitaranno, & faranno quant'ogni altro partecipi di tanto frutto, quanto si fa nella sua scuola.

Dell'ufficio delli Infermieri. Cap. XV.

IL visitare gl'infermi, ogn'vno sa, che è delle principali opere di misericordia corporali, per le quali N. S. ci promette il regno del Paradiso; però in questa còpagnia, nella quale si pretende non solo insegnare altri con parole, ma più ancora con fatti & buon essempio l'essercitarsi nelle opere della misericordia, è necessario che vi siano alcuni deputati alla visita delli infermi fratelli della sodeta compagnia, a quali sia dato per particular ufficio di visitare gl'infermi fratelli: s'intende però non essere scusatati gli altri fratelli, che essercitare potessero questa santa opera, ancora che a loro questo ufficio non fosse particolarmente assegnato.

Siano due ò più, se la moltitudine de fratelli lo richiederanno, c'hauranno questo ufficio d'Infermiere in ciascuna scuola; & quando sentiranno ch'alcuno sia infermo, non manchino di visitarlo, & con quella maggior carità che potranno, consolarlo.

Ricordinsi gli infermieri di quello che di se stesso dice l'Apostolo, *chi è che sia infermo, & che io con lui non mi infermi*; mostrando in se stesso, & insegnando a noi, qual affetto hauer dobbiamo verso i nostri fratelli infermi, che è d'inferrarsi infermandosi, cioè condolarsi con essi loro dell'infermità, mostrandoli la compassione che dell'infermo habbiamo; & così gl'infermieri con l'infermo che visiteranno si deuono condolare, & insieme con ogni dolcezza & destrezza l'essortino alla pazienza, & alla obediencia de quelli che lo gouernano nell'anima, & nel corpo, & che metta in esecuzione quello, che ha longo tempo in scuola imparato, & insegnato alli altri; & che voglia sforzarsi di dare a quelli che lo visitano, & gouernano buona edificazione.

Ne basti alli infermieri visitare gl'infermi cò còsolargli con le parole solo; ma deuono sfor-

zarsi con gli effetti aiutargli, con porgerli qual che limolina se faranno poueri, accioche all'anima & al corpo dell'infermo diano il suo refrigerio.

Quando visiteranno alcuno infermo, in casa di cui siano Donne, guardisi prima di non andar vn solo, ma accòpagnato da vn altro fratello d'anni & di virtù maturo, & siano nel conuersare molto cauti; si per non dar di loro mal odore, si accioche essi non riceuano danno nelle proprie anime, mentre il corpo & anima del fratello vogliono aiutare.

Per questo, e per ogni altro rispetto, nõ vadi mai solo alcuno delli infermieri, quando gli occorrerà visitare qualche infermo, ma siano sempre due; & caso che alcuno delli infermieri nõ fosse, ò hauesse alcuno impedimeto, per lo quale non potesse accompagnare l'altro infermiere, vada con l'infermiere qualche altro fratello, che parerà essere più habile a questo effetto.

Procurino d'intendere prima, se l'infermo è confessato; e caso che non fosse confessato, l'essortino a confessarsi, ancor che la malattia non paresse di molta importanza; & così al comunicarsi: & se è bisogno, essi li chiamino il Curato, & facciano che l'infermo l'vno & l'altro Sacramento riceua quanto prima; & se vederanno, che l'infermità sia pericolosa, procurino che al suo tempo habbia l'estrema vntione; & in fatti in tutti i bisogni dell'anima del fratello infermo, così si diportino, come per la loro propria.

Sarà bene con destrezza dimandare all'infermo s'ha fatto testamento; & se per caso non l'hauesse fatto, procurino che lo faccia, & accomodi bene le cose sue, mentre l'infermità gli lo concede: benche doueriano essere tutti essortati i fratelli, preuenire l'infermità, e mentre sono senza impedimento accomodare le cose loro, accioche nell'infermità potessero liberamente attendere solo all'anima.

Auifino il Priore della scuola, ò quello che tenerà il luogo del superiore, che se gli parerà faccia fare oratione alli fratelli & scolari della scuola per la sanità dell'anima & del corpo del fratello infermo; & quando l'infermità fosse più graue, s'al giudicio del superiore parerà, ne dia al Priore generale auiso, accioche nelle altre scuole si faccia oratione per l'istesso.

A loro toccherà dare auiso al superiore, quando alcuno de fratelli passerà di questa a miglior vita, accioche a tempo per l'anima del morto possa farli le solite orationi.

Non deue questa carità delli infermieri essere ristretta solo alli fratelli della compagnia, ma quando sentiranno ancora nella loro Parochia persona inferma & bisognosa d'aiuto, facciano seco l'istessa carità, che fariano cò i fratelli della compagnia, sapendo che tutti siamo fratelli & coheredi di Christo.

Dell'ufficio del Portiero. Cap. XVI.

IL fratello a cui sarà dato di portiero l'ufficio, si sforzi essercitarlo con diligenza, essendo certo, che se la sua carità sarà maggiore di quella delli altri, ancor che l'ufficio suo parerà alli huomini minore, maggiore sarà il suo premio & corona di giustitia in Cielo; ne guardi la bassezza dell'ufficio, ma più tosto la grandezza e Maestà di quello, per lo cui seruggio in quell'ufficio s'affatica, che è Dio N. S.

In ogni scuola sarà vno al manco, & più secondo la grandezza della scuola, c'haueranno cura di far dare segno con la campana, per conuocare i scolari quando sarà tempo; & per questo conuiene che siano solleciti, che à buon'hora si trouino in scuola per aprirla a tempo, si come ancora finita l'opera doueranerrarla: ben che se si facesse l'opera in Chiesa, aprire & serrare la Chiesa a loro non toccherà, ma a quello che della Chiesa ha cura.

Perche la nettezza esteriore ha significatione dell'interiore dell'anima, è bene, che doue si attende alla nettezza interiore, si procuri ancora nell'esteriore conueniente nettezza; per questo i portieri haueran cura che la scuola sia netta, scopandola, ò facendola scopare, quando n'hauerà bisogno.

Apparecchiarano i banchi à buon'hora, accioche quando vengono i fratelli, & putti, trouino ogni cosa apparecchiata, & comincino a dar principio all'opera, ne sia loro bisogno aspettare, che le cose necessarie si mettano all'ordine.

Cominciando la gente a venire in scuola, stiano alle porte tutto il tempo che si fa l'opera, ne mai di lì si partino, fin che sarà finita.

Auuertiscano, se quelli ch'entrano fanno la debita salutatione; se pigliano l'acqua benedetta; se s'inginocchino auanti l'altare a fare vn poco d'oratione; e se vederanno, che alcuno in qualch'vna di queste cose mancasse; con la debita carità & destrezza l'auifino & ammoniscano, & quando più e più volte mancasse, ò ne facesse poco conto, ne diano auiso al Priore che lo castighi.

Auuertiscano di non lasciare intrare in scuola cani, ò altro animale brutto, & nelle scuole delli huomini, che non entrino donne, ò altre persone, che potesse l'opera disturbare; come sono huomini mondani & carnali, che poco sono differenti dalli animali brutti, saluo se nõ sperassero, che ancor essi potessero coll'essempio de fratelli, & con l'vdire le cose che in scuola s'insegnano, conuertirsi a Dio, & mutar vita.

La medesima cura & auuertenza hauerano i Portieri uscendo i discepoli di scuola, c'haueranno d'hauere quando entrano; non permettino poi, che alcuno di loro esca di scuola senza licenza; ne lascino uscire più d'vno alla volta. finita l'opera, che escano a due a due, con modestia & senza strepito; & se vederanno de di-

scoli & immodesti, li riprendano, & giudicando essere bisogno, ne diano auiso al Priore.

Quando in vna scuola vn portiero non bastasse, & che al giudicio del Priore ve ne fossero due, ò più, sarà bene che'l Priore dia la cura principale a vno di loro, a cui gli altri prestino obediencia; accio ogni cosa proceda cò ordine senza confusione ò disturbo, & in tutto si dia al prossimo grande edificazione, & al celeste Padre honore & gloria.

Prattica & modo di fare l'opera.

Cap. XVII.

PRima con la cāpana si chiama il popolo per tempo auanti vespro, tanto che si possi stare all'opera due ò tre hore, massime quando sono i giorni lunghi.

Dato il segno della campana, il portinaro apra la porta della scuola, ò Chiesa, se lui ne ha cura, & apparecchi le bache, & stia alla porta aspettando che le persone venghino.

Farà entrare gli discepoli & altri con riuerenza, insegnandoli a salutare con dire, *Iddio vi dia pace*, & farsi il segno della santa Croce con l'acqua benedetta, & a dire il *Pater*, & l'*Aue Maria*; ò se non fanno, almeno inginocchiarsi diuotamente verso il Santissimo Sacramento, ò verso l'Altare maggiore, & se fossero in qualche cappella, verso l'altare di quella; & poi li mandi a sedere in suo luogo.

In aiuto del portinaro per questi effetti, deue il Priore deputare alli fratelli, che sappiano fare il medesimo cò buon modo; & deue esso Priore andare alla scuola per tempo, e gli altri operarij similmente essere solleciti, & incominciarre secondo che vengono i figliuoli ad insegnarli, & farli stare in silentio.

S'insegnano i discepoli per quel tempo che parerà conueniente al Priore, il quale starà sopra vedendo che ogn'vno operi, & se nõ sarà d'impedimento all'ufficio suo, egli consegnerà gli due che doueranno fare la disputa, pigliando delli più intelligenti, & viuaci.

Il Sottopriore ancora, & l'auifatore insegnando, similmente daranno spesse volte d'occhio alla scuola; & vedendo alcun disordine, faranno segno a silentieri, ò a chi tocca, senza fare alcuno strepito, & perciò questi & altri operarij più pratici, stiano in diuerse parti della scuola, eccetto se mentre gli altri insegnano volesse il Priore conferire qualche cosa con loro.

Dopò fatto vn pezzo questo essercitio d'insegnare, tanto che ogni maestro possi hauer insegnato, & fatto recitare tutti i suoi discepoli (che saranno per ordinario, doue sia ben formata la scuola, quatro ò sei per Maestro) il Priore darà segno col campanello, & inginocchiandosi, farà inginocchiare tutti, grandi & piccioli, & farà l'oratione consueta auanti la disputa.

Poi leuatosi cò pigliar egli, & gli scolari che doueranno disputare, la benedittione dal Sacerdote

dote se vi farà, gli farà salir in luogo eminente, vno dall'vna, e l'altro dall'altra parte della scuola, e dirà che tutti li fratelli e scouolari stiano attenti.

E farà, che quelli doi si facciano bene il segno della Croce, con dire le parole ad alta voce, e recitino la parte del libretto, che gli hauerà designata, vno interrogando, e l'altro rispondendo.

E facendoli fermare, domanderà gli altri scouolari, che stanno ad ascoltare vn dopò l'altro, & in tal modo, che niuno de quelli che deuono essere domandati, sappia quando, ne chi d'essi debba essere domandato, per tenerli più attenti & essercitati tutti.

Auertisca però, che la disputa contenga parte di quello, che in tutte le classe & ordini de scouolari s'insegna, accioche possi a ciascuno domandare di quello, che nella sua classe & ordine impara; & per questo deuono sedere insieme tutti quelli che sono dell'istessa classe, accioche possi senza fatica & perdimento di tempo domandare ciascuno quando gli tocca; e con occasione di quello che haueranno recitato, dirà qualche parola, per far che tutti mettino mente, & s'imprimano nell'animo le cose vdiute: in tutto quello essercitio spederà circa mezz' hora.

E se lui non potrà, ò non voglia qualche volta far questo, dia ordine al Sottopriore, ò all'Auifatore, ò ad altro Maestro, che lo faccia.

Fornito questo farà leggere la tauoletta delli costumi, che tutti odano.

E poi farà di nuouo inginocchiare tutti, facendo l'oratione, come è scritto nel libretto dell'oratione.

In fine leuatosi, se non farà da fare la visita delli scouolari per vedere quelli che mancano, ò se non farà da far qualche correctione ad alcuno di loro, gli darà licenza, con dir che vadano con modestia & silenzio, & che si ricordino delle cose imparate, & di ritornare la festa seguente a buon hora; ma se fosse di far la visita, la quale è bene fare spesso doue sono in buon numero, la faccia, & dia ordine a ciascuno a chi tocca per quelli che mancano, cioè alli proprii silentieri, & Maestri, alli quali faranno stato consegnati.

Similmente s'alcuno delli figliuoli fosse stato insolente, il suo silentiero l'appresenti al Priore in fine dell'opera, & prima che niuno parta gli faccia la debita correctione, riprendendolo paternamente, & dandogli qualche castigo secondo l'errore, in essempio di tutti.

All'incontro a quelli che impareranno bene, & faranno migliori, per più inanimarli, e cò l'essempio loro mouere altri, darà alcuna volta premio di qualche imaginetta de Santi, ò corona, ò altra cosa deuota.

Mandati a casa i scouolari, se farà da fare la visita delli fratelli, la quale è bene similmente far spesso, doue è molto numero di persone, la faccia.

Et il Cancelliere segnerà alla tauoletta, chi man-

ca, & gli darà in memoria all'Auifatore, ò se fossero infermi alli infermieri, che facciano l'officio suo; oltra che ogni Maestro doueria hauere cura particolare del suo silentiero, & il silentiero del Maestro, & tutti gli fratelli generalmente d'ogn'vno, & il Priore di tutti più che ciascuno.

Dopò si farà la Congrega, & s'vdirà la effortatione, quando vi sia il Sacerdote che la faccia, se però per qualche causa non si giudicasse meglio farla auanti della congrega, ouero anco molto prima.

Nelle Città gli Priori di tutte le scuole anderanno dopò la Congrega sua particolare, ouero se'l tempo fosse breue, manderanno alcuni delli fratelli prima bene informati alla Congregatione generale, per dare relatione dello stato & bisogni delle loro scuole.

Ne i luoghi della Diocese doue sarà congregazione Diocesana, si farà il medesimo alla congregazione Diocesana, e le scuole che saranno raccomandate ad alcuna congregazione Generale ò Diocesana, manderanno ciascuna di loro vna volta il mese a quella congregazione, vno ò duoi fratelli, à referire, come in quel mese faranno passate l'opere.

All'incontro le congregazioni, alle quali saranno raccomandate altre scuole, manderanno vno ò duoi fratelli a visitarle ogni mese, & intendere del frutto & progresso loro, & aiutarle in quello che haueranno bisogno.

PARTE SECONDA.

Dell'Institutione & ordine della Compagnia della Dottrina Christiana. Cap. I.

MANIFESTISSIMO il bisogno che hanno innumerabili persone, che da molti s'abbracci questo santo essercitio d'insegnare le cose Christiane. Imperoche ben si può dire quello che dice il Profeta; *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*; Et è proprio del Sacerdote questo officio, cioè d'insegnare alli popoli la legge di Dio, come apertamente ce lo dichiarò il Profeta Malachia, quando dice; *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.*

Però da Sacri Canon, & Constitutioni Apostoliche, & Decreti Prouinciali, s'ordina a tutti i Parochi, che insegnino, & facciano insegnare la Dottrina Christiana nelle loro Chiese Parochiali, ò in altre, secondo che a loro & a suoi Superiori Ecclesiastici pareranno più comode & più atte per tale essercitio.

E perche non è possibile, che'l Parocho solo possi supplire a così gran bisogno del popolo, con tanti altri carichi della cura; deuesi procurare, che

che sia aiutato d'altre buone persone Ecclesiastiche, quanto si può, & anco secolari scritti nella compagnia della Dottrina Christiana, procurandosi in ciascuna Parochia vna ò più scuole, secondo che'l Reuerendissimo Vescouo vederà richiedere il bisogno.

Per maggior fermezza & stabilità del gouerno di queste scuole, & accioche il Reuerendissimo Vescouo possi hauere maggiore, & più certa cognitione del tutto; deuono tutte le scuole, tanto della Città, quanto della Diocese, essere vna sola Compagnia della Dottrina Christiana, & dependere da vn solo capo, & da vn solo gouerno nel modo seguente, & come si dirà poi più diffusamente a basso al suo luogo; la quale compagnia consiste in tutti gli fratelli che sono stabiliti.

Del numero de questi sia nella Città vna congregazione chiamata generale, che rappresenti il corpo di tutta la lodetra compagnia.

Siano ancora nella Diocese alcune congregazioni, chiamate Diocesane, ordinate in certi luoghi.

Nelle altre parti della Diocese oue non si può costituire congregazione Diocesana formata, sia deputato in supplimento vn capo Diocesano a ciascuna parte, che tenga vnite le scuole circonuicine.

Ciascuna particular scuola della Città sia immediatamente suggesta, & raccomandata alla congregazione generale.

Ogni scuola della Diocese sia assegnata, & raccomandata ad alcuna delle cōgregationi Diocesane, ò in defecto d'essa, ad vn capo Diocesano costituito in quella parte; eccetto quelle scuole che sono vicine alla Città per certo spatio a giudicio del Reuerendissimo Vescouo, le quali dependeranno immediatamente dalla congregazione generale, come se fossero dentro della Città istessa, & il simile d'alcune altre scuole della Diocese; quali ò per la lontananza non possono essere commodamente sotto il gouerno d'alcuna congregazione, ne capo Diocesano; ò se bene per la vicinanza potrebbero essere assegnate, & raccomandate ad alcuna delle congregazioni, ò capi Diocesani, nondimeno per maggior bene della compagnia, & di quelle istesse scuole, si giudica expediente, che per alcuno tempo siano immediatamente sotto il gouerno particolare della congregazione generale.

E tutta questa partitione, & assegnatione, ò subalternatione di scuole in particolare alla congregazione generale, ouero alle congregazioni & capi diocesani, si faccia dal Reuerendissimo Vescouo, come a lui parerà expediente; & nondimeno siano sempre vguualmente soggette al gouerno vniuersale della congregazione generale tutte le scuole particolari della Città, & della Diocese, & insieme le cōgregationi Diocesane, & i suoi priori & capi Diocesani, d'ogni sorte che siano.

Non s'intende essere legitimamente creata compagnia, scuola, ne congregazione nella Città, ne fuori nella Diocese, ne essere partecipe delle indulgenze, & Priuilegi a questa Compagnia concessi da Sommi Pontefici, & da Reuerendissimi Vescouo, se non dopò che sia creata, ò confermata per lettere ò patenti del Reuerendissimo Vescouo, & scritta nel libro della congregazione generale, & ordinata sotto il gouerno particolare, ò della congregazione generale, ò d'alcuna delle congregazioni ò capi diocesani.

Dell'Institutione della Congregatione Generale, & sue parti. Cap. II.

Principalmente perche vi sia sempre numero de Sacerdoti bene instrutti nelle cose della compagnia, & affezionati ad ella, per poterli impiegare in varij officij & imprese d'essa compagnia; siano sei Sacerdoti chiamati assistenti, & più e meno secondo la grandezza della Città & Diocese, & copia de buoni Sacerdoti, a giudicio del Reuerendissimo Vescouo. Siano anco dodeci i fratelli chiamati primarij della compagnia, quali possono essere Ecclesiastici, & laici.

Saranno gli vni & gli altri di questi, de i più graui, maturi, & sufficienti della Compagnia stabiliti in essa, & che nell'operare siano conosciuti più diligenti, & più zelanti del seruicio di Dio N. S. della salute del prossimo, & dell'accrecimento della compagnia.

Doueranno essere disobligati & disoccupati più che sia possibile d'ogni carico & officio d'altra amministrazione, etiam di scuole, & luoghi pii, & molto più da obbligo ordinario di residenza quotidiana, come Parochi, & Canonici di Chiese collegiate, & altri obligati a gli diuini officij quotidiani in choro. Priori, Tesorieri, & Cancellieri de luoghi, ò scuole pie, & anco da ogni officio incompatibile in essa compagnia, come de Priori & sottopriori di scuole particolari.

L'electione delli assistenti si farà dal Reuerendissimo Vescouo liberamente, come gli parerà, & quelli dureranno nell'officio a beneplacito di esso Vescouo.

Li primarij doueranno essere eletti con la nomina da farsi con bollettini secreti nella congregazione generale, e poi la libera electione del Reuerendissimo Vescouo, nel modo posto qui a basso, doue si tratta dell'electione del Priore generale; il qual Vescouo potrà eleggere, & deputare in questo luogo di Primario, ouero vno de i nominati della congregazione generale, ouero altro (pur che sia del numero de i fratelli stabiliti) secondo che al suo giudicio parerà meglio nel Signore, & gli farà poi lettere patenti della sua deputatione.

Dureranno questi nel loro officio sei anni: dopò il qual spatio necessariamente staranno vacan-

ti almeno duoi anni da questo officio de Primarij, & anco da quello posto qui a basso de coadiutori.

Ilche acciò nò sia in pregiudicio del buon governo della Compagnia, rispetto della mutatione delli huomini più informati delle cose sue, si faccia ogni anno la mutatione solo di duoi Primarij, cominciando il primo anno di mano in mano gli altri duoi prossimi in ordine.

Durante anco il spatio delli sei anni, sarà in facoltà del Reuerendiss. Vescouo ad ogni tempo, per qualunque causa a lui parerà essere così spedito nel Signore, mutare, e rimouere ciascun di loro, & rimettere altri in loro scontro in quel luogo.

Nelli sodetti assistenti & Primarij congiunti al Priore & Sottopriore generali, de quali si dirà a suo luogo, consiste pienamente la congregazione generale, & tutta l'autorità della Compagnia, & ogni facultà in deliberare le cose di essa, come se tutta la compagnia fosse raunata insieme.

Dichiarando però, che senza l'interuento, & consenso del Priore Generale, niuna autorità ò facultà hà detta Compagnia in qual si voglia cosa; & doue anco sia congiunta la presenza & consenso del Priore Generale, non hanno i sudetti nella Compagnia anco di fuori tutte radunate insieme, autorità ne facultà d'innouare, ò mutare, di scemare, ò di accrescere, ne alterare cosa veruna di quello, che sta scritto e determinato nella regola presente, ne di far altro fuor di quello che contiene essa regola, senza l'autorità, consenso, & determinatione, & approbatione scritta del Reuerendissimo Vescouo proprio, & Superiore di essa Compagnia, & sua Congregazione Generale.

Alcune cose più quotidiane & di minor importanza si trattaranno dal Priore Generale, solo con il Sottopriore, & Discreti, & tal'ora con li Visitatori Generali insieme, ouero an che gli assistenti, secondo che più gli mostrerà essere espediente.

Siano anco altri dodeci fratelli chiamati coadiutori, Ecclesiastici, ò laici della Congregazione Generale, per aiutare con consiglio & con l'opera i molti bisogni d'importanza, che necessariamente occorreranno in compagnia così grā de come è questa.

Tutto quello che s'è detto circa gli Primarij, delle conditioni, electione, & tempo di duratione, & vacatione biennale, & facultà al Reuerendissimo Vescouo di mutatione, habbia luogo anco in questi coadiutori; eccetto che potranno i coadiutori essere dal Reuerendissimo Vescouo eletti al luogo de primarij, etiamdio immediatamente senza la vacatione biennale del loro primo luogo de coadiutori.

Delli officij necessarj nella congregazione generale.
Cap. III.

Saranno in questa Congregazione Generale diuersi officij per douersi esercitare sempre da persone distinte, cioè:

Priore Generale.
Sottopriore Generale.
Visitatori Generali due.
Discreti Generali due.
Auifatore Generale.
Cancelliere Generale.

Tutti questi doueranno ordinariamente essere del numero delli assistenti, ouero primarij, ouero coadiutori; se non paresse al Reuerendissimo Vescouo tal volta cauare anco di fuori della congregazione, ma del numero delli fratelli stabiliti nella compagnia, il che sarà in suo arbitrio.

Vi sarà vno sostituto del Cancelliere, ò più se bisognasse; e questi potranno essere del numero delli fratelli stabiliti.

Vi saranno in oltre dodeci visitatori chiamati regionarij, & più e meno a giudicio del Reuerendissimo Vescouo; & questi potranno essere anco del numero delli fratelli stabiliti.

Hauerà la Compagnia fuori del suo corpo vn Protettore.

Sotto a questo Protettore saranno aggiunti fuori del corpo della compagnia sei cittadini chiamati Deputati.

Intorno a quali officij si dirà più a basso al suo luogo, le conditioni che hanno d'hauere le persone, il modo come s'hanno da eleggere, & le qualità d'essi officij.

Della necessità, tempo, persone, & modo della Congregazione Generale.
Cap. IIII.

E cosa certa, che più veggono gli occhi di molti che d'vn solo, & Dio promette special gratia & fauor suo a quelli, che per suo seruigio in suo nome si congregano: e però è necessario per il buon governo & promotione di questa Compagnia, & per prouedere a molti bisogni, & schiuare molti disordini, pericoli, & disturbi, che ponno alla giornata accadere, ò alla compagnia tutta in generale, ò qualche sua parte, che spesso si volte si faccia la Congregazione generale; accioche quello che vn solo non potrebbe, molti insieme con la gratia del Spirito Santo proueggano.

Per l'ordinario dunque, ogni Domenica dopò finito l'esercizio della Dottrina Christiana, si radunerà nel luogo a questo effetto deputato; & se alle volte il bisogno richiedesse fare la Congregazione anco straordinariamente, potrà il Priore Generale conuocargli, secondo che'l

che'l Signore gli mostrerà essere spedito per suo seruigio, e bene della compagnia.

Le persone che a questa congregazione deuono conuenire, sono gli assistenti, gli primarij, e gli coadiutori; e se alcuno (ancorche non fosse di questi) si trouasse però in officio di Priore, ò Sottopriore, Visitatore, Discreto, Auifatore, ò Cancelliere generale.

Tutti questi haueranno voto decisiuo, & il Priore generale hauerà duoi voti: sarà nondimeno in potestà del Priore generale, secondo che giudicherà essere più espediente, trattare, consultare, e deliberare le cose anco più graui senza gli dodeci coadiutori, si come alcune cose più quotidiane, e di minor importanza, potrà deliberare con il Sottopriore solo, e Discreti, & tal'ora con gli visitatori insieme, ouero anche gli assistenti, secondo che Dio gli mostrerà essere espediente.

Alla congregazione che ogni Domenica si deu fare, conuertano ancora tutti i visitatori regionarij, i sostituti del Cancelliere, gli Priori, & Sottopriori, & Auifatore della scuola della Città: nondimeno niuno d'essi hauerà voto in congregazione; anzi douendosi determinare qualche cosa, doueranno uscire della congregazione mentre si determina, se non paresse alla congregazione lasciarli presente, pur che non diano voto; eccetto quei che per altro l'haueranno, cioè, che fossero del numero delli assistenti, primarij, ò coadiutori.

Il Protettore douerà necessariamente trouarsi alla Congregazione, doue si farà la nomina per la electione, ouero rinouatione del Priore generale, ò Sottopriore, & de i fratelli assistenti primarij, & coadiutori, & delli officij della Congregazione Generale: alle altre Congregazioni generali potrà trouarsi quando parerà a lui; & douerà farlo alcuna volta: & all'ora non hauerà voto, ma precederà a tutta la congregazione.

I sei deputati conueneranno alcuna volta, quando per qualche causa particolare tocante al loro officio vi saranno chiamati dal Protettore.

Haueranno tutti i suoi luoghi determinati da sedere: & prima il sotto Priore, & poi gli Sacerdoti federanno alla man destra del Priore Generale, & presso di loro gli altri Ecclesiastici, secondo l'età, ò dignità di ciascuno: alla sinistra poi tutti i laici, stando appresso al Priore generale li duoi discreti, per meglio poter conferire con esso lui le cose, de quali s'hauerà da trattare in congregazione: vicino à loro starà l'Auifatore, & seguitando gli altri di mano in mano secondo l'officio, età, ò grado loro.

Il Cancelliere stia doue sarà più commodo per l'officio suo.

Quando conuertà il Protettore, habbia il primo luogo sopra tutti, etiamdio al Priore Generale.

Dopò i Sacerdoti a man destra staranno i gentil'huomini, quando alcuna volta fossero chiamati dal Protettore, come si è detto, in congregazione.

Oltra di questi luoghi siano altri luoghi preparati, doue federanno quelli che la Domenica veneranno dalle scuole per fare le loro relationi: & come saranno secondo la diuisione della Città in certe parti distinti, così siano tanti banchi per loro apparecchiati, & sia determinato a ciascuna parte il suo luogo. Dopò il Priore Generale ò qualche altro Sacerdote, secondo al Priore Generale parerà, faccia a i fratelli vna breue essortatione, inanimandoli all'opera di questa santa compagnia; & tratti nell'essortatione sempre cose pertinenti à quest'opera, lasciando che d'altre cose si tratti in altro luogo & occasione.

Quando sarà hora di cominciare la Congregazione, si faccia con diuotione la solita oratione, domandando a Dio gratia & lume, per potere in quella Congregazione determinare quello, che sia a sua gloria, & bene della compagnia, & di poterli spogliare d'ogni affetto humano, che potesse impedirli per fare quello che è secondo il beneplacito di sua Diuina Maestà.

Fatta l'oratione, il Cancelliere chiamerà tutti nominatamente quelli che sono della congregazione, & così secondo che sono chiamati, così l'istesso ordine senza confusione ciascuno vada al luogo suo.

Dopò chiamerà quelli che vengono per fare le relationi, che anderanno ancor essi al luogo apparecchiato, il che si faccia con quiete, modestia, & senza tumulto ò confusione.

Dopò che tutti saranno accomodati al suo luogo, i Visitatori delle scuole diano della loro visita conto, con la breuità maggiore che potranno.

Dopò loro per ordine come sono chiamati, dia no ragguaglio delle loro scuole in particolare: riferiscano il numero delle persone che vengono alla scuola, tanto de grandi, quanto de piccioli; il numero de fratelli; lo stato & progresso della scuola; la diligenza che vñano i fratelli; il frutto che si fa nell'insegnare la dottrina, & buoni costumi; della cura che tengono in offeruare le regole.

E questo che delle scuole delli huomini si dice, sia inteso ancora di quelle delle donne, per coloro c'hanno la cura di visitarle.

Hauerano sempre rispetto all'edificatione de circostanti, quando faranno simili relationi, & però non dicano cosa in particolare di scandalo; ma se cosa fosse occorso, di cui bisognasse darne a Superiori conto, lo facciano in scritto, ò a bocca separatamente; accioche senza dar materia di scandalo, ò d'infamia d'altri, si proueda a quello che sarà bisogno.

Delle cose de quali sarà fatta relatione, starà in arbitrio del Priore Generale di far no-

tare il Cancelliere quello, che gli parerà degno d'esser notato.

Essendo spedite le relationi, & douendosi trattare qualche cosa in congregatione, il Priore generale darà licenza a quelli che non hanno voto in essa; & partiti che faranno, farà che'l Cancelliere legga le determinazioni della congregatione prossima passata, per vedere se sono state essequite, ò nò; & se non fossero essequite, si vegga la cagione, & si metta rimedio spediente, acciò quanto prima s'essequiscano; e se fosse stato per negligenza di qualch'vno de' fratelli, se gli dia penitenza, acciò che nò si trattino le cose del Signore con minor diligenza di quelle, che al mondo, & alla carne appartengono.

Fatto questo, farà proporre dal cancelliere le cose che in quella congregatione s'haueranno da trattare, e le quali esso Priore generale hauendole prima conferite con i Discreti, gli hauerà dato in scritto: le leggerà con quell'ordine che gli faranno date, e finche non sarà spedita la prima, non proponghì l'altra.

Tutti i fratelli per ordine diranno sopra la proposta il parer suo; & il Priore concludendo numererà gli voti; e se la cosa di cui si tratta richiedesse che si dia in secreto la voce, si faccia con le ballotte con l'istesso ordine.

Il Priore Generale mentre la cosa da trattare si propone, non mostri essere più a vna parte inclinato, che a vn'altra, ma indifferente mostrandosi, aspetti a dire il parere suo dopò che tutti gli altri haueranno detto il loro; potrà bene proponendosi, dire per vna parte & per l'altra le ragioni, che fanno difficile ò dubbioso il negotio, & questo per aprire a fratelli la strada di poter meglio intendere la difficoltà, & di poter con maggior giudicio & fondamento ò per l'vna ò per l'altra parte dire il parer suo.

E quando per caso occorresse, che essendo eguali le voci per l'vna e per l'altra parte, si che la cosa rimanesse ancor in dubbio, all'hora il Priore farà che i fratelli facciano oratione a Dio Signor nostro; & egli con il Sottopriore, i Discreti, & Sacerdoti Coadiutori Supernumerarij, la decida, secondo che Dio loro mostrerà: & in qualunque modo che le cose si determinino, faranno scritte dal Cancelliere, che a questo effetto deue hauere vn libro appa recchiato.

E quello s'intenda essere determinato, che alla maggior parte de' fratelli sarà parso, & dalle più voci approuato.

E però da sapere, che benchè tutta l'autorità & podestà della compagnia consista ne i fratelli di questa congregatione, e possono insieme congregati determinare sopra tutte le cose pertinenti al bene essere delle scuole, & buono gouerno de i fratelli della compagnia, tanto dentro nella Città, come di fuori nella Diocesi; nondimeno si dichiara di nuouo, che

non hanno autorità d'innouare, di mutare, di scemare ò d'accrescere cosa veruna, ne di far altro, fuor di quello che sarà nelle regole determinato, senza l'autorità, consenso, & determinatione, & approbatione del Reuerendissimo Vescouo; & di quelli delli quali potranno determinare, non facciano cosa veruna senza l'interuento, consiglio, & consenso del Priore Generale, che in detta Congregatione tiene il luogo, & rappresenta la persona del Reuerendiss. Vescouo.

Quando si douesse dare a qualch'vno commissione di essequire alcune cose determinate in congregatione, se gli dia in scritto, acciò che n'habbia più fresca memoria, & acciò che quello essequisca, che in congregatione sarà determinato, & nel modo, che gli sarà ordinato, & nulla cosa faccia di proprio giudicio.

Quelli a quali sarà dato commissione d'essequire qualche cosa, dopò l'hauerla essequita, ne diano subito relatione al Priore Generale, ò al Cancelliere; il simile facciano, se non hauesero potuto essequirlo per qualche difficoltà; acciò nella prima Congregatione se ne possa fare relatione a i fratelli della congregatione.

E perche, oltra che le cose ch'al seruigio di nostro Signore Giesù Christo appartengono, si deouono trattare con molta carità, & prudenza, ancora richiedono in quelli che le trattano, ordine, modestia, & che schiuino ogni cosa, che confusione apportare possi & disordine; per questo niuno de' fratelli parlerà della cosa proposta, se non quando a lui toccherà di parlare, ò farà dal Priore domandato; ne mentre vn'altro parla, altro interponga cosa alcuna, ma con pazienza aspetti la sua volta; ne con parole, ne con segni, ne chiaramente, ne copertamente mostri di far poco conto del parere d'altro, ancora che non paresse molto al proposito; anzi deue stimare ogn'altro più di se stesso fauio, & di maggior carità, & di maggior spirito.

Quando alcuno parlasse, ò facesse qualche segno, mentre l'altro dice il suo parere, si che possi interromperlo, ò impedire che non sia con attentione ascoltato; l'Auifatore gli faccia segno che taccia, & quando non s'emendasse, il Priore lo faccia tacere, & gli dia la penitenza.

Quando occorrerà a vn fratello riprouare il parere dell'altro, lo faccia con gran modestia; ne mostri farlo per altro, che perche così gli pare più a gloria di Dio: ne mostri affetto contrario al fratello, di cui rifiuta il parere, ne mostri farne poco conto; & in somma col riprouarlo, non dia in modo alcuno occasione al fratello di turbarli seco, & però s'astenerà da parole, & detti mordaci, ò scherzevoli: & quello di cui il parere l'altro riproua, istimi che il tutto si fa per gloria di Dio, & soppor-

sopporti con pazienza; ne con parole, ne con segno alcuno si mostri risentito, ne in congregatione, ne manco di fuori, acciò che tutti possino liberamente, & senza rispetto alcuno dire il parere suo; ne voglia alcuno pigliare a petto cosa alcuna, ne spoliare, come si dice, la sua opinionone; ma siano tutti fratelli a lasciare il proprio parere, & inclinare il suo giudicio a quello che gli altri sentono: & acciò che la diuersità di parole non sia cagione di leuargli quella carità & vnione tra loro fratelli, che tanto è necessaria, & senza la quale non possiamo operare cosa meritoria; credano, che quello che a i più parerà, farà quello che a Dio, per cui si tratta il negotio, più piacerà; e si rendano tutti sicuri, che'l Signore a cui seruono, & per lo cui honore & gloria si congregano, non permetterà, che i serui suoi s'ingannino.

Giouerà molto a ciascun de' fratelli mentre v'è in congregatione di spogliarsi d'ogni affetto & interesse proprio, & andare non come tale ò tale persona, ma come indegno seruo del Signore, & vn membro di quella congregatione, & minimo fratello della compagnia, & per tale douerà offerirsi al Signore, & così giudicherà d'ogni cosa, come non a se tocchi ma a persona publica: habbiano tutti come presente il Signor nostro Giesù Christo, & così si portino come se presente con gli occhi lo vedessero.

Se le cose che saranno proposte per ordine del Priore saranno spedite presto, si potrà domandare ciascuno, s'hauesse qualche cosa da proporre: & non hauendone, faccia con modestia segno di nò; ma hauendone, vada al Priore & glie la dica; acciò che esso confertola con i Discreti, & giudicando douersi proponete, la proponghì, & si determini nel modo sodetto; ò se non ui fosse tempo da terminarla, la potrà rimettere a vn'altra congregatione. Finita che sarà la congregatione, facciano l'oratione, & riceuta la beneditione dal Priore, tutti si licentino.

Delle conditioni, & officio del Priore Generale. Cap. V.

Quando il Priore Generale ordinariamente tenere in tutta la Compagnia il luogo del Vescouo, douerà essere tale, a cui meritamente possa darli vn tale officio, & di tali forze, nelle cui spalle sicuramente possa metterli vn tal peso & carico, di regere & gouernare vna così santa & così importante opera come questa.

Deue essere Sacerdote di buona & sana dottrina, & più deue essere persona di molta edificazione, & grauità; acciò che cò l'vna sapia quello che deue insegnarsi, con l'altra sia a tutti esempio di vita Christiana, & che cò affetto mostri nell'attioni & portamenti suoi, quello che procura che s'insegni nelle scuole.

Deue ancora hauere buona cognitione e prat-

tica di questa compagnia, per poterla ben regere, & gouernare, & promouerla a quel fine, per lo quale è stata instituita: habbia gran cognitione del modo di gouernare, & conueniente all'essere della compagnia.

E necessario, essendo come Padre dato per regere così grande moltitudine de' fratelli, & altre genti che alle scuole conuengono, che sia di molta patientia & magnanimità, per sopportare l'imperfettione de' tanti, sotto il suo spirituale gouerno sottoposti; & per non sgomentarsi nell'auersità & contrarietà, che dalli nemici del nostro bene gli faranno poste auanti, còfidandosi molto nella bontà Diuina, che nò abbandona mai chi in lui si confida, & in particolare quelli, che per lo suo santo seruigio s'affaticano, & pigliano simili carichi.

E benchè da Dio di molte virtù & prerogative dotato, nondimeno dee riputarsi inhabile a così grand'officio; & però douerà isforzarsi d'essere molto sollecito, si che per sua colpa & negligenza non occorra disordine alcuno nell'osservanza delle constitutioni & regole della compagnia; imaginandosi essere questa compagnia, come vn horiuolo di molte rote ben composto, ch'vna moue l'altra, & ch'ogni picciolo intopo che ad alcuna auenghi, tutte l'altre ancora disconcia, & impedisce.

Conocerà essere officio suo proprio, d'hauere cura vniuersale di tutta la compagnia, & di tutte le scuole d'essa, tanto nella Città, quanto di fuori nella Diocesi; & in particolare di quelle che sono nella Città, tra quali sono comprese quelle, che ancora che siano fuori, sono però immediatamente sottoposte alla congregatione di Milano, come di sopra si è detto.

Douerà essere molto bene informato di tutte le scuole sodette, acciò che possa sapere i bisogni d'esse, & trouarli rimedio; ò non potendo esso per se stesso, possa col Procuratore, ò con il Vescouo conferire il bisogno, ò hauere da loro aiuto, & fauore.

E necessario, c'habbia molto bene per le mani tutte le regole pertinenti all'officio di ciascuno, per poter sapere, se ciascun faccia bene l'officio suo; e doue manchi, per potere aiutarlo, & al meglio operare promouerlo.

Sarà molto spediente, che conosca tutti i principali operarij della Compagnia, tanto nella Città, quanto nella Diocesi; acciò che possi preualersene a tempo, & in particolare questo s'intenda de' Sacerdoti, che sotto la sua cura in quest'opera s'esercitano; quali come fratelli in Christo trattandoli, & accarezzandoli, gli dia quel'aiuto che potrà, e così gl'inanimi quanto può mai ad adoperarli in questa santa opera.

Procuri che tutti gli officiali seruino bene le regole dell'officio loro; e per quanto potrà, procuri d'interrogarli, per conoscere se le fanno, se le leggono alle volte, e se n'hanno quella pratica che è loro necessaria.

Visitarà il più spesso che potrà, le scuole della Città, & in particolare quelle de quali non ha buone relationi, ò perche manchino nell'osservanza delle regole, ò perche habbiano di qual che riparo bisogno.

Visitando alcuna scuola, cercherà di accarezzare gli operarij di essa, e dirgli qualche parola, per più animargli & aiutarli in così perfetto e buon esercizio.

Si sforzerà vna volta il mese, ò non potèdo, al manco più volte l'anno, fare la Comunione generale alla Compagnia, facendo loro qualche spirituale ragionamento; e procuri che almeno vna ò due volte l'anno siano dal Reuerendiss. Vescouo comunicati.

Questo stesso farà ancora nelle scuole delle donne, de quali non minor cura douerà hauere, che di quelle delli huomini.

Visitare almeno vna volta l'anno tutte le congregazioni Diocesane, e Priori di esse; e s'egli non potesse, facci che'l suo Sottopriore lo facci; e se per caso nel vno potesse nell'altro, procuri che vno de Sacerdoti coadiutori soprannumerati delli vintiquattro fratelli della Congregazione Generale le visiti, il quale habbia particolare informatione di tutte, per potere prouedere a i loro bisogni.

Non introdurrà cosa nuoua senza cōsenso del Reuerendiss. Vescouo; e prima la conferirà cō i suoi Discreti; ne senza il consiglio almeno d'vno di loro, ptoporrà, ne lascerà proporre cosa alcuna nella Congregazione, se altro non paresse al Reuerendiss. Vescouo.

Hauerà speciale cura di tenere molto vnita la Compagnia, & che in tutti sia vn cuore & vn'animo, con gran dispositione d'impiegarsi al seruuigio di Dio in questa opera.

E però intenderà minutamente da i pacificatori le dissenzioni e discordie, che ò tra particolari fratelli nascessero, ò garre tra i capi delle scuole, & altri officiali; & con ogni diligenza e carità si sforzi, ò per se stesso, ò con l'aiuto d'altri, di leuarle via.

Quando con licenza del Reuerendiss. Vescouo mandarà cō consenso della congregazione a piantare ò a visitare l'opere fuori della Città, darà a i visitatori le patenti ò lettere di credenza; ne manchi a bocca dare l'istruzione, effortandogli a fare questo officio con molta edificatione, con pazienza, e carità; ricordandogli dell'officio importante che hanno a fare, e però di quanta virtù & humiltà deouono essere ornati, reputandosi indegni d'esercitarlo. Non mandi fuori a visitare, ò piantare opera alcuna, se non due ò tre accompagnati, & che siano persone, che oltre la pratica & habiltà che haueranno a fare questo officio, siano di molto buona vita, & edificatione; & faccia che vno sia il superiore, a cui l'altro, ò gli altri se più saranno, obediscano, come se fosse il Priore stesso.

Quando saranno tornati, si faccia rendere le

patenti, ò lettere particolari. Habbia la nota di tutte le congregazioni Diocesane, e faccia tenere conto delle lettere, che da quelle ò da loro Priori Diocesani gli saranno mandate; & le darà risposta, secondo che vederà il bisogno.

Procuri dargli aiuto ne i bisogni, quando da loro sarà ricercato; & se trouasse alcuno de Priori Diocesani negligenti, ò che poco si curi del bene della sua congregazione, ne dia al Reuerendissimo Vescouo auiso, perche possa prouedergli.

Efforti spesso i fratelli al ben operare in questa compagnia; e procuri che vi siano Sacerdoti prouati, che facciano questo officio spesso volte nelle scuole; similmente procuri a suoi tempi più opportuni dal Reuerendiss. Vescouo ò sua Cancellaria gli ordini necessarij, perche i Parochi, & i Predicatori nella Città & fuori, nelle prediche alle volte la raccomandino, & mostrino il frutto che fa questa compagnia, & effortino il popolo ad abbracciarla, & quelli che in essa non si esercitano, s'applichino ad esercitarsi; & predichino ancora alle volte le molte indulgenze concesse a i fratelli di detta compagnia.

Procuri, che così à tempo s'ispediscano, tanto l'esercizio delle scuole, quanto le congregazioni, che possino i fratelli andare alla predica & letione, che in Duomo, ò in altre Chiese si faranno; & se vedesse che si predicasse a hora molto incommoda, si che i fratelli fossero costretti, ò macare all'officio loro nell'opera della Dottrina Christiana, ò di lasciare le prediche & letioni, ne dia auiso al Reuerendissimo Vescouo, procurandone rimedio.

Douerà esso Priore generale essere ordinario confessore delli vintiquattro della Congregazione generale, & almeno vna volta il mese gli confesserà, de quali douerà hauere molta cura: & si come essi riuerranno lui, & amaranno come padre, e come a Priore & Superiore daranno humil obediencia; così esso douerà come figliuoli amarli, e procurarli ogni bene, e con ogni sollecitudine guardarli, non solo da i peccati, ma anco da ogni pericolo, & occasione del peccato.

Procurerà d'hauere de Sacerdoti atti per confessare gli altri fratelli, & almanco n'habbia tanti, che a ciascuna parte della Città possi assegnarne vno.

Questi Sacerdoti, oltre la bontà della vita che doueranno hauere, doueranno essere affectionati all'opera, accioche possino meglio aiutare i detti fratelli al ben affaticarsi in essa.

Di questi stessi potrà seruirsi in far fare l'effortationi nelle scuole alli fratelli. A questo fine procurerà di affectionare alla compagnia molti Ecclesiastici, inuitandogli tal volte, hora alle scuole particolari, hora alle congregazioni generali, perche vadino introducendoli nella cognitione della Compagnia, & insieme pigliandogli amore,

amore, onde possa sperare, e riceuerne maggior aiuto dalle opere loro a semplici della compagnia.

Al Priore Generale toccherà di fare le patenti, come a delegato dal Reuerendiss. Vescouo, a tutti gli officiali inferiori; fuor che al Sottopriore generale; alli visitatori generali, & al Cancelliere generale; a quali come al Priore generale il Vescouo farà la patente, come ancora quelle che si doueranno dare a quelli, che vanno a visitare, ò piantare qualche scuola nella Diocesi.

Habbia cura, che i fratelli della congregazione generale venghino al tempo suo al luogo determinato; e quando alcuno mancasse, procuri saperne la causa, e se per negligenza, ò per lieue causa hauesse lasciato di venire, gli dia la penitenza.

Potrà il Priore scaricarsi di molte brighe nella persona del Sottopriore & sostituto, dando a lui la cura, & il modo di esseruirle.

Dia almeno vna volta il mese al Reuerendiss. Vescouo ragguaglio della compagnia in generale, & in particolare delle cose d'importanza che saranno occorse; e più spesso trattarà con sua Signoria Reuerendissima delle cose di detta Compagnia, secondo che'l bisogno & occorrenza lo richiederanno: & come vorrà essere per la migliore della Compagnia, che tutti li rendano obediencia perfetta, & essarta; così in ogni altra virtù procurerà nell'obediencia essere specchio a suoi inferiori.

Procuri spesso raccomandare a Dio nostro Signore così gran cura che ha preso, & immaginarsi, che senza il diuino aiuto non potrà bene gouernarla.

Procuri ancora che i fratelli ne facciano spesso oratione, & oltre al raccomandarle, ò farle raccomandare al Signore, metterà ancor esso ogni studio & forza che Dio gli hauerà concessa per bene gouernarla, impiegandoli tutto il suo pensiero; & per questo non douerà hauere d'altra Compagnia cura: assai gran seruuigio a Dio nostro Signore pensi d'hauere fatto, quando hauerà ben retta e gouernata questa Compagnia.

Delle conditioni, & officio del Sottopriore generale. Cap. VI.

Essendo tanto grande la cura di questa Compagnia, non pare che sia possibile che vn solo possi essere bastante a satisfare intieramente a quella: per questo s'è giudicato necessario dare al Priore generale vn'altro che sia in vece sua, & a lui sostituto, dal qual possi essere solleuato di qualche parte del peso suo. Questo si come ha da essere sostituto & Vicepriore generale, è necessario c'habbia buona parte delle conditioni & qualità ch'al Priore s'è detto essere necessarie, tanto di buona & sana dottrina, quanto di vita esemplare, & di

edificatione; si che meritamente possi in assenza del Priore tenere il luogo di quello.

Per questo douerà essere Sacerdote, & hauerà tutta l'autorità, che dal Priore gli sarà data. In assenza del Priore nella congregazione starà in luogo del Priore, & gli farà delli fratelli hauuto quel rispetto che se gli deue, come a quello che all'hora rappresenta la persona del Vescouo.

Essequirà con ogni diligenza & carità, tutto quello che gli sarà dal Priore commesso per conto della Compagnia.

Procuri d'essere con la debita subordinatione molto vnito col Priore, & gli sia così obediante, come esso vorrebbe che a lui fosse obedito; & dia in questo grand'esempio con ogni humiltà a i fratelli.

Deue sopra tutto essere molto pratico nelle cose della Compagnia, & hauere molta notizia delli ordini, regole, & modi della Compagnia che si tengono, tanto nell'esercizio dell'insegnare, quanto nel gouerno della Compagnia.

Procuri ancora d'hauere buona cognitione de i fratelli & operarij della Compagnia; tratti con loro con ogni humiltà, & mansuetudine, & se gli mostri amoreuole, & affectionato, & con questo cerchi farseglì amoreuoli, aiutandogli quanto potrà, & inanimandoli al seruuigio di Dio, al quale sono chiamati.

Quando tenerà il luogo del Priore nella Congregazione, essendo il Priore assente, faccia offeruare, & offerui tutte l'ordinationi del Priore Generale della Congregazione; & proponendosi cosa di tanta importanza che richieda matura deliberatione, non la lasci determinare, ma la differisca alla Congregazione, nella quale vi sia il Priore Generale presente.

Riferisca sempre, quanto hauerà operato al Priore, col quale spesso tratterà delle cose della Compagnia, & se ne faccia in questo modo molto pratico; & sentendo qualche disordine in alcuna scuola, ò discordie tra fratelli, ne dia quanto prima al Prior generale auiso.

Raccomandi al Signor nostro questa Compagnia, & vigili sopra di essa cō ogni cura & sollecitudine, sperando dall'istesso Signore largo remuneratore copiosa mercede.

Non cōuiene, come s'è detto del Priore, c'habbia cura d'altra opera pia, ma si contenti di fare con diligenza frutto in questa, nella quale Dio l'ha chiamato.

Delle conditioni, & officio de i Discreti. Cap. VII.

Nella prima parte doue s'è parlato di tutto quello che appartiene al gouerno di scuole particolari, si sono date molte regole delli Discreti delle scuole particolari, quali regole sono, & possono essere comuni & a questi & a quelli, se non che quanto è cosa più d'importanza

tanza dare consiglio per cose pertinenti a tutta la Compagnia, che consigliare sopra quelle d'vna sola scuola, tanto maggiore de uono essere in questi, che in quelli, le doti e conditioni, che a fratello di tal officio si richiedono, e con tanto maggior perfezione de uono offeruarle.

Procurino non solo trouarsi presenti alla congregazione ogni volta che si fa, ma ancora de uono essere più de gli altri solleciti, per dar tempo al Prior generale, che con essi loro possi cōferire le cose, che nella Congregazione si de uono trattare.

De uono sforzarsi di saper le cose di tutte le scuole della Compagnia, tanto di quelle della Città, quanto di quelle di fuori per la Diocesi; accioche essendo bene informati, possino bene consigliare delle cose per quella occorrenti.

Per questo trattaranno spesso con i visitatori generali & Regionarij della Città, & della diocesi; poi che essendo quelli di tutte le scuole ben informati, meglio d'ogni altro gli potranno dare delle cose occorrenti nelle scuole piena & compita informatione.

Saria molto bene, che alle volte andassero per le scuole, a vedere come le cose passano, & come tutti nell'officio loro si portano, & compitamente l'offeruano, per poterne dare ancora essi giudicio quando occorrerà, non solo per relationi d'altri, ma per quello che essi stessi haueranno veduto.

De uono ancora essere molto pratici nell'officio di tutti gli officiali della Compagnia, per poterne dar buon giudicio; & si sforzino sapere, & intendere bene le regole delli officiali, per sapere discernere quando saranno in congregazione, doue si sia errato, & habbia bisogno di rimedio, e doue no.

Delle conditioni, & officio dell'Auisatore generale. Cap. VIII.

Accioche in questa compagnia non manchi l'offeruanza della correctione fraterna, anzi con ogni migliore, e possibil modo s'essequisca, secondo che'l Signor nostro Giesù ce l'ha raccomandata, si è giudicato spediente, che ci sia vn Auisatore generale; di cui farà la cura, di vedere, & auuertire gli andamenti & attioni de fratelli della nostra compagnia; & trouando alcuni d'essi che mancano della rettitudine della vita Christiana, vli questo santo officio di carità con essi loro, auisandogli: & nell'auisargli tenga quella regola & modo, che Christo n'ha insegnato, d'auisargli da solo a solo; e poi lo faccia con darne a Superiori auiso, se vederà in loro ostinatione, accioche non si lasci modo, col quale si pensi di poterli aiutare.

E benchè l'Auisatore generale douerà far questo officio con tutti i fratelli della Compagnia,

nò dimeno hauerà speciale cura delli vintiquattro, e delli altri che entrano nella Congregazione generale.

E per questo douerà hauer gran cognitione e notitia di loro, e con destrezza s'informi della loro vita, delli costumi, e portamenti, tanto in casa quanto di fuori; sappia s'alcuno di loro habbia mestiero illecito, o scandaloso, & che poca edificatione possi dare in esso a profissimi; sappia s'hauesse con alcuno, o inimicitia, ouero discordia, o principio di essa; & quando trouasse in qualche errore alcuno de fratelli, il primo aiuto che potrà dargli, sarà fare oratione per lui, & fare che gli altri fratelli ancora la facciano; auuertendo di non nominare mai la persona per cui fa pregare, per vietare quanto sia possibile, di macchiare la fama del fratello.

Dopò cerchi mezzi d'aiutarlo, auisandolo per se stesso, se non dubitasse del frutto; & quando si dubitasse che'l mezzo suo non fosse per aiutarlo, procuri quel mezzo d'altri, che più spediente gli parerà; & se tale non fosse tra quelli della compagnia, cerchi altra persona che'l Signore gli metterà innanzi, per poterlo meglio aiutare.

E se per caso (che à Dio non piaccia) il Priore, o alcuno de Sacerdoti si trouasse in qualche errore, serui prima il medemo modo, in quanto a pregare, o far pregare per lui: dopò consideri la cosa bene nel Signore, & se gli parerà di poterlo aiutare con auisarlo, lo faccia con ogni humiltà, modestia, & destrezza possibile; & quando o vedesse, che per se stesso auisando, non gli possi arreccare giouamento alcuno, o hauendolo auisato non habbia fatto frutto seco, cerchi qualche persona d'autorità, che auisandolo possi sperare d'aiutarlo: & quando con questo mezzo vedesse di non poterlo aiutare, riferisca il tutto al Reuerendiss. Vescouo: & in tutte queste cose habbia grande auuertenza di farlo, senza che il fratello di cui si tratta, resti in qualche modo infamato. E perche deue l'Auisatore ancora hauer cura, che nella congregazione si seruino gli ordini, & le regole, però è necessario, che egli sia sollecito, & si sforzi di ritrouarsi a tutte le congregazioni.

E benchè da questo che s'è detto, si può da ogn'uno conoscere, che l'Auisatore deue essere persona di molto giudicio, & di molta prudenza, & autorità; nondimeno pare che per l'officio suo si richiega nell'Auisatore maggior spirito: poi che l'esperienza in segna, che la prudenza troppo humana, producendo varij & molti rispetti humani, causa più delle volte, che non potendosi correggere i viti di i profissimi per simili rispetti, in tanto creschino, che poi non si troui per loro rimedio d'aiutarli; che se nel principio fossero stati con spirito & carità corretti, si fariano con facilità emendati: però sia essortato l'Auisatore con viuo spirito

rito di carità verso Dio nostro Signore, & del prossimo, lasciando da parte ogni humano rispetto, auisare qual si voglia de fratelli, che in qualche difetto vedesse inuolto; ne permetta mai, che per simili rispetti resti veruno fratello d'emendarli; certificandosi, che non auisandolo potendo, viene in vn certo modo a cōferire a i peccati di quello, che potendo doueria correggere: non per questo si vieta, che non vli il correttore quella prudenza nell'officio suo che se gli conuiene, ma solo questo s'è detto, che non lasci giamai la correctione fraterna per humani rispetti.

Quando hauerà auisato alcuno più e più volte, e lo troua negligente nell'emendarli, ne dia al Priore o Sottopriore auiso, accioche prouedino essi più efficacemente.

Prima che alcuno sia stabilito, procuri d'hauerne minuta informatione, secondo le sodette conditioni, che a vn fratello della compagnia sono necessarie, & ne dia al Priore generale raguaglio.

Se vederà alcun disordine nelle cose della Compagnia, & hauendo dato al Superiore nella Compagnia altre volte auiso, non gli sarà stato proueduto, ne dia raguaglio quanto prima al Vescouo, o a quello che tiene il luogo suo, come il suo Vicario generale, ouero il Protettore della Compagnia; & in far simili officij, procuri spogliato d'ogni affetto, di dire ogni cosa con sincerità, senza amplificare o esagerare il fatto, ne anco diminuirlo.

Procuri in ogni cosa hauer ben congiunte la diligenza con la prudenza, e l'vna e l'altra auuiata di carità; per non lasciare di vedere cosa, che potesse alla compagnia apportar danno alcuno, ouero che potesse dargli aiuto.

Faccia ogni cosa quanto sarà possibile, col consigliarsene col Priore, o Sottopriore, cō qualche hauerà ancora da consigliarsi delle cose, che in congregazione s'hauerà da proporre.

Quando mancherà alcuno de vintiquattro nella Congregazione, cercherà di sapere la causa per che sia mancato, e ne darà al Priore raguaglio; & se trouerà alcuno de fratelli infermi, ne dia auiso all'infermiere della scuola, nella quale è scritto il fratello infermo.

Mancando per qualche accidente in congregazione il Priore, e Sottopriore, esso tenghi nella congregazione il luogo del Priore; e per questo, e per la nomina anco in altro del suo officio, douerà procurarsi, che si metta vn Sacerdote in questo officio.

Delle conditioni, & officio del Cancelliere Generale. Cap. IX.

Perche le cose sono molte, e di qualche importanza, che occorrono di questa Compagnia nel gouerno generale, e de quali conuiene tener memoria; è necessario oltra il Cancelliere particolare di ciascuna scuola, che sia vn'al-

tro, che delle cose vniuersali che appartengono a tutta la compagnia tenghi memoria, e sia Cancelliere generale; del qual sopra s'è detto, che per l'importanza dell'officio suo, deue in ogni congregazione ritrouarsi.

Quale debbia essere la persona a cui douerà darsi simil officio, dall'importanza d'esso può conoscersi.

E prima oltra la bontà e virtù che douerà hauer, oltra l'amore e zelo verso le cose della compagnia, oltra l'intelligenza delle cose, e saper bene scriuere; è necessario c'habbia gran pratica e cognitione delle cose della compagnia, che sappia bene gli ordini e regole di quella.

Douerà hauer alcuni libri; nel primo de quali scriuerà tutti gli fratelli approuati per ordine, secondo il tempo che furno approuati: e benchè alcuni fossero nella compagnia prima d'vn'altro ammessi; nondimeno quello d'essi precederà, che sarà stato prima approuato.

Noterà il nome, cognome, habitatione, & nome della patria di ciascuno di loro; auuertendo sempre di lasciare tra l'vno & l'altro alquanto spazio, per poter notare quando occorresse ch'alcuno d'essi mutasse habitatione, & stanza: farà qualche segno auanti il nome di quello che morisse, ouero partisse, o che fosse della compagnia per qualche accidente casato.

Nell'altro libro scriuerà le scuole, & congregazioni, che sono sotto il gouerno generale della compagnia, con questo ordine; che prima siano notati quelli della Città; dopò le altre, secondo il tempo che furno cominciate; & approuate; & noterà il tempo nel quale furno cominciate, & riconosciute dalli visitatori generali.

Nel terzo libro noterà tutte le scuole della Città & di fuori, che sono immediatamente sotto il gouerno particolare della congregazione generale; & i nomi anco de i suoi Confessori, Priori, Sottopriori, Officiali, & operarij.

Nel quarto libro scriuerà prima il nome & cognome del Prior generale, & delli vintiquattro della Congregazione; Sacerdoti, che sono coadiutori soprannumerarij, con l'electione, & confirmatione di tutti quelli che si eleggono, & confermano.

Dopò scriuerà le proposte & risoluzioni che nella congregazione generale si faranno, secondo ch'al Priore parerà; ne scriuerà altra proposta di quella, che dal Priore gli sarà data, consigliata prima con i Discreti.

Auertisca di scriuerla prima in vn foglio di carta, & così scritta la mostrerà al Priore; accioche se gli paresse di mutare qualche cosa, lo possi fare: & dopò che da lui sarà veduta, & approuata, la scriuerà nel detto libro, con la determinatione che sarà fatta in congregazione sopra di essa.

Quando alcuna determinatione douerà darsi a qual-

a qualch'vno per ordine della Congregazione, ò del Priore, per dargli effecutione; gliela dia in scritto, accioche non se ne dimentichi; & nella congregazione seguente legga le commiffioni date, accioche si vegga se sono state effequite, & nel modo che fu ordinato.

Legga ancora in congregazione a i fratelli le cose proposte nella congregazione precedente, per vedere se siano effequite quelle, à quali fu determinato si dessè effecutione; accioche non rimanghi cosa imperfetta; ne altro si proponghi, fin tanto che alle cose passate non sia data impeditioe.

Hauerà cura particolare di ricordare al Priore, & alli altri fratelli, che gli ordini dati siano effequiti.

Oltra di questo al Cancelliere generale tocca tenere conto delle polize, che gli faranno date per diuerse occorrenze delli fratelli, & di tutta la Compagnia.

Tenerà ancora memoria delle relationi, che faranno i Visitatori, tanto della Città, quanto di fuori nella Diocese; mostrerà gli auisi e polize al Prior generale, accioche egli vegga, se deouono proporfi in congregazione, ò se esso possi, ò deue dargli speditioe, senza proporfi in congregazione.

Douerà ancora per ordine del Priore e della Congregazione scrivere lettere alle congregazioni Diocesane, & ad altri, secondo che sarà bisogno, & a lui tocca tenere il sigillo della Compagnia.

In congregazione, prima che altro si faccia, ò che si mettano a sedere i fratelli, leggerà, fatta l'oratione, la polizza delli vintiquattro; i quali con quell'ordine che faranno chiamati, si metteranno a sedere; & noterà con qualche segno quelli che mancaranno, de quali ne darà nota all'Auisatore, accioche egli s'informi, perche siano mancati.

E proprio officio suo fare le patenti, quali il Priore douerà fare; ò se faranno quelle quali si deouono fare dal Reuerendissimo Vescouo, esso le procurerà.

Sarà bene c'habbia il Catalogo di tutte le Parochie, tanto della Città, quanto della Diocese, delle terre ancora, e Chiese d'essa, e sappia in quale vi sia piantata l'opera, e doue manchi, doue possi piantarsi, ò nò; accioche possi darne nota al Priore, & alli altri Superiori, quando sarà ricercato.

Dia a ciascuno delli sostituti visitatori la nota delle terre, e parochie, e Chiese, che sono in quella parte che a lui tocca; doue siano le scuole, e doue non siano ancora piantate, e doue si possino piantare.

Hauerà la nota di tutte le cose della compagnia; in particolare delli banchi che s'adoprono per insegnare la Dottrina Christiana, de i pulpiteri della disputa; e procuri, che non si perdino: anzi sarà bene, che tutte siano segnate cò qualche particular segno, acciò siano conosciute

che sono della compagnia della Dottrina Christiana.

Tenerà tutte le scritture pertinenti alla compagnia, e quando sarà bisogno, l'habbia in pròto. Deue hauere delli libretti, per dare alli visitatori, quando vanno visitando le scuole della Diocese; & delle regole, per distribuirle a fratelli, quando gli faranno domandate.

Con carità & amoreuolezza cerchi d'instruire & ammaestrare il fratello, che per coadiutore e sostituto gli sarà dato, accioche possa meglio aiutarlo; & in ogni caso possa quando bisogna in sua assenza satisfare per lui, e forsi anco in altro tempo succedere nel suo officio.

Delle conditioni, & officio del Sostituto del Cancelliere generale. Cap. X.

IN breue si può dire, che l'officio del Sostituto, è di essere come instrumento viuuo del Cancelliere, supplendo con carità & diligenza in tutte le cose, alle quali non potesse interamente satisfare il Cancelliere.

Deue esser di tali conditioni il sostituto, quali di sopra s'è detto essere al Cancelliere stesso necessarie; tra perche deue fare le medeme cose, tra perche deue in assenza del Cancelliere sostenere il luogo & officio suo; & anche perche morendo quello, esso potrebbe nel luogo suo essere posto.

Non farà cosa alcuna, se non con commissione ò consenso del Cancellier generale, quale deue riconoscer per suo immediato superiore.

Farà tutte le cose che dal sudetto Cancelliere gli faranno ordinate, pertinenti al suo officio; e quando sentisse alcuna cosa contraria al parere del suo Superiore, con grande humiltà gliela proponghi, con indifferenza però di fare, ò non fare, come da lui gli sarà ordinato, senza contrastare seco, ne mostrerà segno veruno, ò d'ostinatione, ò di nò far volòtieri quello che gli è stato ordinato, ancora che fosse al suo giudicio, e volontà contrario.

In cose d'importanza, hauendo sentimèto contrario da quello del Cancellier generale, potrà se gli parerà proporlo al Priore generale; e douerà rimetterfi affatto a quello che da lui sarà determinato, senza parlarne con altra persona, ne mostrerà mala satisfatione delle cose che faranno determinate, ancora che fosse al suo giudicio repugnanti.

Douerà trouarsi in tutte le congregazioni delli vintiquattro, ò che vi sia, ò non vi sia presente il Cancellier generale, & sederà appresso il sudetto cancelliere, per poterlo ne i bisogni aiutare.

Ne sarà necessario che sia delli dodeci, ma basterà che sia delli vintiquattro.

Delle

Delle conditioni, & officio de i Visitatori generali. Cap. XI.

SE bene, ne quello che pianta, ne quello che irriga le piante, si può dire essere cosa alcuna, ma solo Dio che dà l'accrescimento, è il tutto in tutte le cose; nondimeno ha voluto la diuina sapienza (che ogni cosa soauemente dispone, & conduce al suo fine) che sia nella Chiesa santa, & chi pianta, & chi irriga le piante, se ben egli è quello che ogni cosa conduce a perfectione.

Però è necessario, che siano in questa Compagnia ministri & ufficiali, che attendano a piantare, & irrigare le scuole piantate nella Città, & fuori per la Diocese.

Questi faranno i Visitatori, che haueranno propriamente questo officio, di piantare con l'autorità de Superiori, & visitare le scuole.

E perche vn solo non potrebbe supplire alle scuole della Città, & a quelle di fuori, è necessario che siano duoi Visitatori Generali: li quali se bene haueranno autorità l'vno & l'altro di essercitare il loro officio nella Città & nella Diocese secondo i bisogni; nondimeno vno di essi più in particolare attederà alle scuole della Città, & anche a quelle di fuori, che sono immediatamente sotto la cura particolare della Congregazione generale; l'altro attederà alle scuole della Diocese.

E perche ordinariamente, massime nella Diocese, i Superiori delle scuole sono Sacerdoti, doueranno questi Visitatori generali esser Sacerdoti, massime quello che più ordinariamente attende a visitare la Diocese.

Sotto di questi faranno sino al numero di sei Visitatori per vno, chiamati regionarij, & più & meno, come parerà al Reuerendiss. Vescouo, secondo che sarà compartita la Città, & la Diocese, si che i Visitatori regionarij della Diocese, habbiano ciascuno vna parte della Diocese in sua cura distribuita.

E quelli della Città, habbino partita tra loro la cura delle scuole della Città, & delle altre appoggiate medesimamente alla Congregatione generale, & consequentemente raccomandate all'ordinaria cura di quel Visitatore generale.

Deuono l'vno & l'altro hauer gran cura, che s'offeruino le regole in tutte le scuole fuori & dentro, e procedano con gran conformità, nò per mettendo nouità alcuna in veruna scuola; & doue trouassero cosa dalle altre differente, procurino con diligenza leuarla; cercando però fare ogni cosa con destrezza, si che il prossimo & della verità resti capace, & senza disedificatione, scandalo, & auersione d'animo il tutto si faccia.

Questo finalmente potranno fare, & procureranno, che tutti gli ufficiali offeruino le regole a loro date, le quali essendo le medeme date a tutti, ben offeruate, cagioneranno questa

vniformità, madre dell'vnione & pace Christiana.

E necessario ancora, che essi siano molto ben instrutti nelli ordini, regole, & pratica che s'ha d'haudere nelle scuole della Compagnia, per potere conoscerne, doue s'offeruino, & doue nò, gli ordini & regole, & accioche possino insegnare quelli, che trouassero male ammaestrati.

E perche s'è detto, che due sono le cose al loro officio pertinenti, piantare le scuole che non sono, & visitare le piantate; bisogna che habbiano, & regola nel piantarle, & nel visitarle. Non siano molto facili a piantare scuole: perche se bene è necessario che siano molte, per potere insegnar a tutti quelli c'hauno bisogno d'imparare la dottrina christiana; nondimeno non conuiene tanto moltiplicare le scuole, che siano più di quello, che ò sia bisogno, ò possino mantenersi bene.

Non douanno piantare scuola, senza prima hauer veduto il bisogno del luogo doue s'ha da piantare, e considerato bene il modo di poterla sostenere quando sarà piantata; non essendo cosa conueniente, piantare scuola, che poco dopò douesse esser abbandonata; & però doue fosse bisogno di piantarla, procurino con ogni diligenza trouar modo, & persone, che possino sostentarla, con frutto & edificatione del prossimo.

Dopò che si faranno del bisogno informati, & del modo di poter far caminare la scuola che douerà piantarsi, riferiscano il tutto al Prior generale; il quale se gli parerà, lo conferirà cò i Discreti, & lo proporrà in congregazione; e secondo l'ordine che dal Prior generale haueranno, essequiscano.

In quanto poi appartiene al visitare, douanno hauer per scopo principale, di vedere tutti i disordini che possino essere nelle scuole, tanto circa le persone particolari, quanto nell'vniuersale dalla scuola; & trouandoui disordini, procurino con carità & diligenza togli via, & fare che i fratelli & ufficiali tutti conoscano il male, che dal non offeruare gli ordini & regole deriuua.

Veggano diligentemente, se gli ufficiali hanno, intendono, & offeruano le regole dell'officio loro, & procurino con destrezza & carità aiutarli oue mancassero.

Quando visiteranno le scuole, accioche possino ben conoscerne, se s'offeruano in esse gli ordini & regole; stiano al principio sino al fine dell'opera, & visitino tutti gli ufficiali, mentre s'essercitano nell'officio; & trouado ch'alcuno d'essi mancasse, l'instruiscano con amoreuolezza & charità, & se conosceranno essere bisogno dargli maggior instructione, dopò l'opera separatamente lo chiamarano, & l'instruiscano in quello che haurà bisogno essere instrutto.

Si trouino nelle congregazioni particolari del

le

le scuole che visiteranno, auisandogli in generale dell'osservanza delle regole, & nel particolare, doue haueranno trouato mancamento.

Il tutto facciano con mostrare molta carità, accompagnata con modestia, & humiltà, cò che si faranno beneuoli gli animi de fratelli, & prenderanno in bene quanto gli haueranno auisato.

Attendano nella visita a conseruare gli fratelli, con dare loro buoni ricordi, aiutargli al faticarsi in questa vigna del Signore sino al fine, che paga l'opera nostra; & insieme procurino d'acquistare delli altri.

Se trouassero tra fratelli discordie, a quali non sia stato dato rimedio, cerchino con ogni prudenza & carità affaticarsi per mettere tra loro pace; & quando essi non potessero pacificarli, cerchino mezi conuenienti che possano farlo, informandosi bene del tutto dalli fratelli c'hanno di questo la cura in quella scuola.

Procurino con destrezza & prudenza, che li Sacerdoti confessori ordinari siano diligenti in confessare quelli che vengono alla scuola.

Veggano se in ogni scuola vi siano tutti gli officiali necessarii, secondo che richiedono gli ordini & regole; & non essendoui compito numero, diligentemente procurino compirlo, & almanco vi siano quelli, che sono di maggior importanza, come è Priore, Sottopriore, Auifatore, Maestro d'insegnare, & Silentiero.

Attendano diligentemente, che visitando, o facendo visitare le scuole, s'informino bene dello stato & conditione delle scuole, accioche cò pita relatione ne possano dare a Superiori, & al gouerno della compagnia.

Veggano se tutti fanno frutto, tanto nell'imparare la dottrina, quãto nell'apprendere buoni costumi, & mettere in effecutione quel ch'ãno imparato in scuola; se si confessano a tempi suoi; & quelli che sono atti per comunicarsi, se frequentano le communioni, & sono obbedienti a loro Maestri, & riuerenti a tutti i maggiori.

Ricordaranno a tutti della scuola l'obbligo di comunicarsi vna volta il mese, & veggano se s'offerui da tutti questa regola.

Non si fidino della loro memoria, che per natura è labile, & non può ritenere perfettamente molte cose; però doueranno notare diligentemente le cose, che haueranno trouate bisognose di rimedio, a quali essi non hauendo potuto dare rimedio, la Congregatione prouedi. Nel fare le relationi, si come non deono lasciar cosa che sia di consideratione & edificazione, e che habbia bisogno di rimedio; così si deono guardare da vn lungo raccontare di cose impertinenti, d'amplificationi, & esagerationi, facendo maggior le cose col raccontarle, che in verità non siano.

S'haueranno cosa, o che potesse dar poca edificazione, o scandalo, o infamia al prossimo; se

non hauerà bisogno di rimedio, lo taccieranno: se hauerà bisogno di prouisione, a quelli soli la raccontino, che potranno, & doueranno prouederli.

E bêche siano loro dati in aiuto sei visitatori, nondimeno per poter tenere quanto sia possibile più visitate le scuole, è necessario che essi le visitino per se stessi quanto più potranno; doue non solo vederanno i disordini che vi sono, ma ancora conosceranno, se i loro substituti fanno benel'ufficio loro.

Dell'ufficio del Visitatore della Città.

Cap. XII.

POche cose ha l'ufficio del visitatore della Città, che non siano già dette di sopra, doue s'è parlato di quelle che in vniuersale si poteano dire dell'ufficio de visitatori; & però il suddetto visitatore pigliarà quanto di sopra s'è detto, come cose proprie dell'ufficio suo, osservandole con quella debita carità e diligenza che si richiede.

Perche non è necessario far molta fatica per visitare tutte le scuole della Città, però douerà almanco due volte l'anno hauer visitate tutte le scuole della Città, e quelle di fuori, che immediatamente sono soggette alla Congregatione generale.

Visitarà più spesso quelle, che ò fossero nouamente piantate, ò che hauessero maggior bisogno; & in particolare quelle, che per qualche occorrenza fossero poste sotto la cura della congregatione generale per qualche tempo. Douerà spesso secondo l'ordine che ne hauerà dal Prior generale, solleuar il suo collega da qualche parte del suo peso, con aiutargli a visitar fuori, essendo quell'impresa più faticosa. Faccia, che i suoi Visitatori regionarij siano diligenti in visitar quelle scuole, che da lui gli saranno assegnate; con essi tratti spesso, & da loro potrà informarsi del bisogno di ciascuna scuola; & secondo che vederà, potrà esso dargli aiuto, ò riferirlo nella Congregatione.

Hauerà sei Visitatrici regionarie elette dalla Congregatione generale, de quali si feruirà in visitar le scuole delle Donne, ne mai visiterà scuole delle donne, senza la presenza di quella Visitatrice regionaria, alla cui cura è raccomandata la scuola che douerà visitare.

Trattando con esse, non meno prudenza dimostri, che modestia; si che visitandole, consistino della sua modestia edificate, come col fauore della sua prudenza aiutate nel seruitio di Dio.

Vegga, se nelle scuole delle donne ci vadino alle volte huomini, ò putti, o vi siano persone che possono disturbarle; & procuri, che siano ancor esse aiutate con effortatione di qualche Padre maturo d'anni, & più di spirito.

A lui toccherà dar ordine, che due volte l'anno si faccia la disputa generale; vna delli huomini,

ni, che si farà nella Domenica della santissima Trinità; l'altra delle donne, che farà la Domenica dopò la Madonna d'Agosto.

Procuri che nell'vna & nell'altra siano bene instrutti gli disputanti, & che vi si ferui modestia, ne cosa si intrometta, che non habbia quel decoro, che a simili esercitij si conuiene, schiuando quanto sia possibile, confusione e disordine, che oue è così gran moltitudine di gente, suol accadere.

Per inaninare tutti in queste dispute generali, & altre, sarà bene che si diano alcuni premij a quelli, che nella disputa si sono meglio diportati.

Queste regole del visitator generale della Città, deono essere osservate ancora da i Visitatori regionarij, quanto a loro appartengono; quali Visitatori regionarij deono in tutto dipendere, & obedire al Visitatore generale.

Del Visitatore della Diocese. Cap. XIII.

Quanto è maggior il numero delle scuole della Diocese che non è quello della Città, & quanto più lontane sono dalla Città; tanto più faticoso si rende l'ufficio del Visitatore della Diocese: & però conuiene, che oltre la molta pratica che hauer deue nelle cose della Compagnia, & esercizio nel reggere queste benedette scuole, sia anco molto diligente & risoluto nelle cose sue, non lasciando di prouedere, che siano tutte le scuole visitate & aiutate in tutti i bisogni occorrenti.

Visitarà esso in persona almeno vna volta l'anno tutte le scuole della Diocese, e più spesso quelle, che per relatione delli Visitatori regionarij conoscerà hauer maggior bisogno, e farà che essi almeno due volte l'anno visitino le loro scuole, & più spesso, se più bisognasse d'aiuto.

Vno de i principali aiuti, che douerà procurarsi il Visitator della Diocese nel suo officio, sarà quello de i Visitatori del Reuerendissimo Vescouo, generale, e particolari della Diocese. A questi farà ricorso spesso, & in presenza, e con lettere, e da loro leuarà lettere a Vicarij foranei & a Parochi opportunamente, per riscaldarli, e per leuare gli impedimenti che incontrerà secondo il bisogno: quãdo saprà che essi visitino in qualche parte, farà a proposito che a quel tempo vada ò mandi a visitare le scuole di quelle parti, perche si faccia con maggior frutto, con il caldo di quella visita più vniuersale.

Quando s'inuiarano persone in quelle parti, procuri che s'accompagnino & indirizzino a loro con lettere, ò sue, ò del Prior generale, ò dell'istesso Reuerendissimo Vescouo tal volta secondo il bisogno.

Questo istesso officio & diligenza si faccia secondariamente con i Vicarij foranei, con i quali sia commercio frequente di lettere intor-

no alle cose delle opere.

A questi, quanto comporterà l'occasione, & còmodità del viaggio, & la vicinanza loro, si presentino, & esibiscano le patenti & lettere, & domandino ogni aiuto i visitatori generali della Compagnia, & loro sostituti, & coadiutori, che vanno fuori per la Diocese.

Benche non si possano con tanta perfezione nelle ville esattamente osservare tutti gli ordini & regole, tra perche le persone non sono tanto capaci, tra perche molte volte non v'è copia bastante de soggetti, & officiali; nondimeno procuri, che quanto sia possibile si osservino le regole & ordini, & si conserui la possibile conformità con queste della Città.

Oltre gli sei visitatori regionarij, sono necessarii a questa visita molti sostituti pratici nell'esercizio, zelanti dell'honor di Dio, & desiderosi del bene del prossimo: per questo procuri con ogni diligenza hauerne buon numero, accioche non si manchi per penuria d'operarij di visitare spesso tutte le scuole.

Per hauerne de simili soggetti, oltre la diligenza che esso deue usare in cercarne con i visitatori regionarij, potrà aiutarli col fauore e diligenza del visitatore della Città, che hauerà per ufficio suo maggior cognitione de soggetti, quali nella Città si ritrouano.

Si ricordi di non mandar mai vn solo fratello a visitare le scuole per la Diocese, ma imitando il Signor nostro, che a due a due mandaua i suoi discepoli, gli accompagni sempre a due a due, dando sempre vn meno esperto a quello, che nell'esercizio è più pratico; perche cò questo modo verrà ancora il compagno ad imparare, e farsi pratico in questo esercizio.

Farà vna lista de tutti quelli fratelli, che gli pareranno buoni per questo esercizio, e la dia al Prior generale; che hauendola con i Discreti consultata, la proporrà, e leggerà in congregatione; nella quale s'approueranno, ò rifiuteranno, secondo che'l Signore ispirerà, quelli che deono ò no, mandarsi alla visita di fuori.

Non mandarà, & ordinarà a visitatori regionarij, che non mandino sostituti a visitare per la Diocese, senza hauerne la patente, e senza che prima habbia dal Reuerendissimo Vescouo la benedittione, ò in sua assenza dal Prior Generale.

Procurerà hauerne apparecchiato buon numero de libretti, e regole, per dare a quelli che v'ano a visitare, che le consegnino al Priore delle scuole quali visitano; che gli venderanno a quelli, che ne haueranno bisogno.

Ancor procurerà d'hauerne delle imagini, corone, e grani benedetti, & altre cose simili, per dare a disputanti premio.

Habbia duoi libri, vno nel quale habbia scritto tutte le Parochie e luoghi oue sono piantate le scuole della Dottrina Christiana, & insieme li nomi de fratelli di ciascuna scuola, e quelli

Eccc nei

ne i quali si potriano piantare, accommodandolo in modo, che possi notare quelle che hanno bisogno, ò di visita, ò di qualche altra cosa: l'altro nel quale faccia scriuere le relationi di quelli, che tornano dalla visita.

Quando esso visiterà, si troui ancora nelle Congregationi Diocesane, e con spirito e carità auisará loro de mancamenti, che hauerà trouato nelle scuole, inanimandogli con spirituale esortatione al caminare innanzi, & al condurre a perfettione così santa opera.

Hauerà ancora in ogni Diocesana congregatione eletto vna, ò due donne visitatrici regionarie, con la quale visiterà, & farà visitare le scuole delle donne.

Auisará i visitatori regionarij, & suoi sostituti che visitano le scuole, che occorrendo trattare con il Curato, ò Sacerdote della Chiesa, nella quale si fa l'opera, parlino con lui con grande humiltà ricordandosi, che sono come suoi indegni ministri, coadiutori, & operarij; & s'alcuna volta auenisse che da lui ò da altri non fossero ben veduti, ne con quella carità riceuuti che si douerebbe, non per questo lascino di essercitarsi con ogni carità, spirito, & humiltà; poiche non dalli huomini, ma da Dio aspettano delle loro fatiche la mercede; anzi deouono essere apparecchiati di riceuer e opprobrij, villanie, & scorni, per assomigliarsi in qualche parte al Signor nostro; & riceuendole alle volte, s'allegriano essere fatti degni di patire per il nome di Giesù Christo, villania, ò scorno.

Subito che faranno tornati quelli che hanno fatto la visita, si facciano fare le relationi, & si scriuano nel foderetto libro, per poterle riferire nella congregatione.

Due ò tre volte l'anno facciano leggere in congregatione generale sommariamente le relationi delli visitatori, & in particolare faccia leggere le cose di edificatione, ò quelle che richiegonno aiuto, e rimedio.

Assegnará a ciascuno delli visitatori regionarij quel numero de sostituti per visitare chi gli parerà, considerando sempre il bisogno più e meno delle parti della diocese, accioche meglio possa compartirgli.

Sarà bene che quei fratelli c'haueranno visitata vna, o due volte vna scuola, seguitino a visitarla, s'haueranno in essa fatto frutto; così quelli che l'hauranno piantata; tra perche lo faranno con maggior applicatione di animo, tra perche ne hauerà maggior cognitione, e pratica.

Offerui poi il Visitatore tutti quei ricordi, che comunemente spettano a lui, & al visitatore della Città; scriuerà in particolare a i priori diocesani, e rescriuerà con carità & amoreuolezza a tutti i priori delle scuole della diocese ne i bisogni.

Ricordi per li Visitatori Regionarij, della Diocese. Cap. XIII.

Intendano bene quanto s'è detto del visitatore della Diocese essere ancora detto a loro, e procurino metterlo in esecuzione con ogni cura e diligenza.

Siano obbedienti al suo visitatore, ch'è loro immediato superiore, non facendo cosa straordinaria, che non l'habbino conferta con esso lui, & che non habbino da lui hauuto pieno consenso.

Procuri ciascuno d'essi, hauere di quella parte che gli è stata assegnata molta cura, & con vna santa emulatione cerchi l'vno auanzar l'altro, & deue sentir particolarmente contento quado dalle relationi fatte da loro, ò da suoi sostituti, alcuno vedrà qualche suo maggior frutto.

Si sforzi ogni vno di loro hauer molta buona informatione delle sue scuole, delli soggetti, & ufficiali di esse, & habbia delle scuole, & delli ufficiali, & soggetti scritto il catalogo in vno cartone con alcuni segni, per poterli ben ricordare di quelle, c'hanno maggior bisogno di visita, ò che non sono visitate: vn simile n'habbia delli soggetti, per poter notare quelli, che sono più atti per essere, ò in questo, ò in quell'altro officio deputati.

S'informi doue recapiti i fratelli, & in particolare gli ufficiali delle sue scuole, quando vengono nella Città, per poterli alle volte trouare, & hauer nuoua informatione delle cose della Compagnia in quella parte, mostrando verso loro gran carità, & amore, con che deuno farlegli amici, per poter con maggior sicurezza valerli di loro nelle cose della scuola.

Scruiano ancor essi alle volte alli Priori delle opere di fuori, & rescriuano; e per tener tra loro amicitia, & amoreuolezza, & per trattare le cose necessarie alle scuole, che non hanno potuto risolvere, mentre si trouano in visita.

Ricordi per li sostituti delle visite della Diocese. Cap. XV.

Questi che faranno chiamati in aiuto di così grand' officio di visitar le scuole della Diocese, deouono essere tali, che siano degni per le virtù christiane conosciute in loro, per la molta pratica nelle cose della Dottrina Christiana, & per modo buono, e santo di procedere, a quali tanto carico & cura possa commetterli, e tali, che ouunque saranno mandati, lascino dalle loro virtù e buon' esempio, e grad' odore; e tutti edificando, inuitino tutti ad amar questo santo esercizio, e guadagnino alla compagnia del Signore molti fratelli, che è tra gli altri frutti, che dalle loro fatiche si desidera; e spera raccorre.

Prima che vadano, secondo che dal visitatore gli sarà commesso, pigliino la beneditione del Reuerendissimo

uerendissimo Vescouo, ò dal Priore generale in sua assenza, e la patente; senza la qual non s'intenda esser sostituto delle visite di questa Compagnia, ne da Superiori essere mandato. Auanti che si partino, se non fossero ben instrutti dell'opera, e luogo, doue sono per andare, s'informino, ò dal visitatore regionario di quella parte della diocese, ò dal visitatore generale di essa, ò da altro, secondo che meglio nel Signore le parerà.

Porteranno seco alcuni libretti per distribuire, coronette, grani, & Agnus Dei benedetti, per dargli a fratelli, & a quelli, che meglio si diportaranno, ò nell'esercizio loro, ò nel disputare.

Se prima che arriuieno a quella per la quale sono mandati, nel viaggio senza molto trattenerli potessero visitare qualche altra scuola, che non richiedesse molta fatica, e spatio di tempo, lo faranno, hauendolo prima consultato con il visitatore generale.

Prima di arriuare al luogo doue sono destinati, ò almeno dopò quanto prima, secondo che porterà l'occasione & comodità del viaggio, si consegnino al Priore della Congregatione Diocesana, sotto il cui governo è quel luogo, per pigliare da lui tutto il lume, & auiso, & ordine, che sarà bisogno, mostrandoli le patenti & dando le lettere che hauerà a lui per sua iustificatione.

Questo istesso officio faranno secondo la comodità, & occasione, & commissione che haueranno dal visitatore, con il Vicario foraneo di quelle parti, & molto più col visitatore generale, ò particolare del Reuerendiss. Vescouo, che si trouasse in quelle parti.

Arriuati alla terra doue sono mandati, vadino dritto alla Chiesa, raccomandando à Dio nostro Signor l'opera, per la qual sono mandati da suoi Superiori; & offerendosi come vili instrumenti della compagnia, si confidino più nella protezione della Diuina Maestà di far frutto, che nel molto sapere, ò molta isperienza, che habbino.

Dopò si presenteranno al Sacerdote che ha di quella Parochia la cura, con gran riueranza, & humiltà, guardandosi di mostrar segno di alteratione, ò di far del maestro, & superiore; ma se gli offeriscano come loro vili ministri, & coadiutori in questa opera.

Gli presenteranno le patenti ò lettere che haueranno, & pigliaranno da lui l'ordine di quanto si hauerà da fare circa l'opera, per la quale sono mandati.

Se il Sacerdote facesse loro grand'istanza per trattenergli ad alloggiare con esso lui, potranno restare, il che non faranno, se non molto pregati, & con persone delle quali n'habbiano certezza, che gli farebbero piacere restando; altrimenti se ne vadino altroue ad alloggiare, cõfidandosi che Christo Signor nostro gli provvederà opportunamente, come già non lascio

mancare cosa alcuna al viuere necessaria a suoi discepoli, quando senza alcuna humana provisione gli mandaua per il mondo; & quando non haueressero chi loro per l'amor de Dio alloggiassero, paghino qualche vno che gli dia alloggiamento, & di quello che haueranno seco portato, si facciano da loro le spese, viueno come a poteri di Christo si conuiene particolarmente.

E questo dourà loro dar gran contento, vedendosi così poter meglio assomigliarsi a quei santi di Christo Discepoli, che per seminare per tutto il mondo la sua santa dottrina; tanto patirono.

Douunque alloggiaranno appresso qual si voglia persona, si ricordino che essi rappresentano iui tutta la Compagnia, e che dal loro procedere faranno tutti che con loro trattano di tutta la Compagnia giudicio; però non lascino di far cosa per dar loro edificatione; & si guardino con ogni cura di dare mala edificatione in alcuna cosa: nel parlare siano parchi, & parlino solo di cose buone, e spirituali, non mostrando però far molto del sauto, e saputo: nell'auisare, ò riprendere altrui non siano presti; ma considerino bene il tempo, il luogo, & qualità delle persone, & il modo che conuiene, per non dar materia di scandalo: non lascino di far l'oratione a tempi debiti; & in particolare quella della sera.

Siano tra loro molto concordi & vniti, ricordandosi, che il Signor con quelli alberga che viueno in pace, & che la virtù vnita ha sempre maggior forza, oltre che non potrebbero discordando tra loro dar buona edificatione a fratelli con quali trattassero.

Quello nondimeno che è più pratico, sia come capo, e superiore della visita, l'altro men pratico stia all'obedienza di lui, non intromettendosi in cosa alcuna senza la lui commissione. Quello però à cui di superiore è dato il carico, non si stimi poter fare ogni cosa a modo suo, ma che douerà consigliarsi con i compagni; e quando di loro fosse il parere meglio che l' suo, l'ammetta; e quando altramente procedesse, saprà, che douerà essere da compagni il procedere suo riferito à Superiori, e che ne hauerà la penitenza che meritarà.

E benché il superiore debba così procedere con i suoi compagni, nondimeno caso che altrimenti facesse, doueranno i fratelli più tosto all' hora acquietarsi, che resistendogli ostinatamente, dare occasione di scandalo; & dopò riferiranno il tutto a Superiori, quando saranno tornati.

All' hora competente la mattina si presentino alla messa con i fratelli di quella scuola, nella qual messa dopò che l' Parochiano hauerà per commissione del Reuerendissimo Vescouo esortato il popolo che venghi alla dottrina, tutti vnitamente con la douuta diuotione si comunichino.

Dopò difinare subito si trouino col Priore ò Sottopriore di quella scuola in Chiefa, prima che venghi il popolo; facciano dar al suo tempo il segno della campana; & veggano, che tutta la pratica & modo che offeruare si deue, si offerui, & doue mancassero, lo auifino, ò nell' effercitio stesso, ò dopò la cōgregatione. Potranno in particolare ad alcuni parlare per inanimargli più nell' effercitio, & officio loro, & inuitare altri che farano presenti a farli scriuere, & impiegarli in questo santo effercitio, guardandosi però di sermoneggiare, ò per modo di effortatione parlare in publico.

Finito l'effercitio, si riduchino con gli altri fratelli in cōgregatione; oue auifaranno quello che haueranno trouato di bisogno; intenderanno da loro i bisogni dell' opera; veggano s'è tempo di innouare gli officij, & gli rinouino; ò se bisogna creare qualche vfficiale, che per alcuno accidente mancasse, e lo creino, seruando in tutto la forma della Compagnia.

Dopò che gli parerà hauer sodisfatto a pieno, e lasciatoli qualche ricordo pertinente al bene effercitarsi in questa opera, e fatta l'oratione, pigliano da loro licenza; & hauendo fatto scriuere quelli che si faranno offeriti, portaranno seco la lista de tutti i fratelli di quell' opera che hanno visitata, doue haueranno ancora notati i bisogni dell' opera, & noteranno insieme le cose d'edificatione che in quella haueranno trouate, accioche in cōgregatione se ne facciano relationi.

Se fossero dati per compagni a qualche Predicatore, ò altro Sacerdote, trattino con esso lui con molta riuerenza, & humiltà.

Delle conditioni, & officio del Protettore della Compagnia. Cap. XVI.

Essendo molte & di molta importanza le continue occupationi che apporta seco l'officio del Reuerendissimo Vescouo, non è possibile che possi così attendere ne i particolari bisogni di questa compagnia, come per lo buò progresso d'essa è necessario: per questo si reputa necessario, che sia alcuna persona, che tenghi in luogo del Vescouo la protectione di questa compagnia, al quale ricorrendo immediatamēte il Priore generale, possi hauerne aiuto e fauore ne i bisogni occorrenti.

Per questo deue il Protettore (che così sarà chiamato) essere persona, che con quella dignità nella quale si troui, habbia molta autorità, accompagnata con molta prudenza, & maggior zelo & amore verso la compagnia, accioche possi e vogli ne i bisogni foccorrerla: nè la prudenza & autorità valerebbe cosa alcuna, se non hauendo alla compagnia affectione & zelo, non volesse affaticarsi per souenirla, oue & quando fosse bisogno; nè amore & zelo farebbe bastante, se non hauesse l'autorità, ò mancasse di prudenza.

Eleggere il Protettore toccherà al Reuerendissimo Vescouo, si come ancora di confermarlo, ò di mutarlo ad ogni suo beneplacito.

L'officio del Protettore in breue si può dire essere, di hauer cura e protectione della Compagnia, e ne i bisogni propostigli dal Priore, ò da altri, cercare di dargli aiuto, ò per se stesso potendo, ò con l'autorità principalmente e potestà del Reuerendiss. Vescouo, e poi con ogni altro mezo che Dio gli mostrerà spediēte, e la cosa ò il bisogno richiederà, conforme alli ordini che esso hauerà per questo dal Reuerendissimo Vescouo.

Al Protettore toccherà di trattare con il Reuerendiss. Vescouo le cose più importanti della Compagnia, che tal volta non potrà così immediatamente trattare sempre il Priore generale, per la multiplicità d'occupationi e cure del gouerno suo ordinario di questa Compagnia.

Quando hauerà relatione di qualche disordine che sia occorso, ò pericolo che sopraffia, ò impedimento c'habbia la compagnia, al quale non habbia potuto, ne possa far riparo opportuno il Prior generale, ò perche la cosa ricerchi maggior autorità della sua, ò per qual si voglia altra causa; all' hora specialmente impiegherà il suo officio, & autorità, con chi sarà bisogno, facendo ricorso opportunamente anco al Reuerendiss. Vescouo, & suoi ministri, per l'aiuto che bisognasse.

Auuertisca, che quando da alcuno inferiore li farà fatto lamento d'alcuno Superiore, & in particolare del Prior generale, che non gli dia così credenza, che cōfermi il fratello nella sua opinione, & animo contra quel Superiore, & così deroghi all'autorità di quello; ne mostri all'incontro di dargliene così poca, che gli lieui, e speranza di rimedio, & animo di dargliene più auiso.

Ricorderà alle volte a tēpo opportuno al Reuerendiss. Vescouo, che faccia da Parochi e Predicatori raccomandare al popolo questa compagnia, & dichiarargli il frutto che in essa si fa, & quanto sia hoggidì di bisogno al Christianesimo questo santo effercitio.

Quando sarà alle volte chiamato alla cōgregatione generale, dourà andarci, & tal volta anco non chiamato; ma non mancherà per cōto alcuno d'andare in quelle, nelle quali s'hà da fare la nomina per l'electione del Priore, & Sottopriore generale, & delli assistenti, & primarij, & coadiutori, & delli ufficiali tutti della cōgregatione generale.

Domandando alle volte come passino le cose della Compagnia, ò dal Priore generale, ò d'alcuni altri, mostrerà insieme d'amare il buon essere della Compagnia, & conoscendo così i bisogni, gli potrà meglio dare qualche riparo.

Sarà ancora come capo delli sei cittadini deputati, che trattano le cose temporali della Compagnia,

Compagnia, & alle volte gli congregherà seco per trattare de i bisogni temporali della Compagnia, & in simili occasioni, ò per qualche altra ragione, alle volte potrà seco menarli nella Cōgregatione generale.

Senza di lui essi non faranno cosa di rileuo in quel maneggio, & esso hauerà facultà di far insieme con loro i contratti opportuni in quella administratione, dalle alienationi stabili in fuori, & altri contratti che il Reuerendissimo Vescouo hauesse alla sua autorità riferuato, e comunicerà col Priore generale, & col Reuerendissimo Vescouo tutte le cose importanti.

Delle conditioni, & officio de i sei Deputati. Cap. XVII.

Saranno questi laici eletti dal Reuerendissimo Vescouo, & mutabili a suo libero beneplacito.

Douerano essere persone principali, & di molta pietà, & insieme autorità nella Città, Gentil'huomini, ouero mercanti, atti ad aiutare in molti modi la Compagnia.

Haueranno in questo officio che per amor di Dio sopra di loro prendono, capo il Protettore della compagnia, col quale consulteranno, & tratteranno tutte le cose occorrenti, & bisogni del loro maneggio; e per questo effetto alcune volte, secondo che faranno da lui auifati, si congregaranno insieme innanzi di lui.

La loro cura principale, insieme col sodetto protettore, sarà delle cose temporali della compagnia, & n'haueranno tal cura, qual conuiene a cose proprie del Signore.

Tutte le cose temporali consisteranno per il più in entrate applicate a questa Compagnia, & in legati che gli faranno fatti, & elemosine, che principalmente essi deuono secondo i bisogni procurar appresso quelli, da quali ne potranno sperare, massime per la sustentatione delli visitatori, & altri operarij, che vanno a torno per la diocesi; i quali essendo per il più poveri, non potrebbono senza qualche sussidio sustentarsi fuori in quest' opera, ouero lo farebbono con grauezza delle persone & luoghi doue andassero, & non senza molto pregiudicio delle loro case & famiglie, per l'abbandonamento che bisogna far spesso delle sue botteghe & artificij per quell' opera.

Sarà loro officio trattare, ò nella loro consulta con il Reuerendissimo Vescouo, ò con altri che gli parerà buono, secondo la volontà di esso, del modo di poter prouedere di limosine alla compagnia, & appresso a quelli che possano dargliene; alche giouerà molto, se essendo così ben informati dell'importanza di questo effercitio, & del frutto che si fa da i fratelli, tanto dentro quanto fuori della Città, & insieme quanto bene si spendano i denari che sono dati per lo bisogno di questa compagnia.

Vno di essi deputato dal Reuerendissimo Ve-

scouo a questo, tenerà i denari, & conto delle intrate & vscite, delle quali ne renderà conto al Reuerendissimo Vescouo, & al Priore generale della Compagnia due volte l'anno, ò più, secondo che da ciascuno di loro sarà ricercato.

Daranno fuori i danari ad ordine, e con i mandati sottoscritti dal Prior generale, specialmēte a fratelli che vanno per la diocesi nell' opera loro, & in ogni altro seruitio della Compagnia.

Al fine deuono con ogni cura e diligenza, in ogni conto & occasione che se gli offerirà, hauer protectione della compagnia, come di cosa molto grata alla Diuina Maestà, per l'honor di cui tante diuote persone s'affaticano, aspettando copiosa remuneratione da Dio nostro Signore.

Del modo d' accettare & stabilire i fratelli della Compagnia. Cap. XVIII.

Non è di poca importanza l'vsare accurata diligenza in accettare i fratelli nella compagnia, e molto più nel stabilirli; e per questo i Superiori a quali è dato questo carico, deuono sforzarsi di accettare quelli, che nel Signore gli pareranno habili per affaticarsi in questo effercitio, & stabilire quelli, che non solo hanno dato di se qualche segno di virtù, ma che hauerano fatto qualche progresso in essa. Habbiano auanti gli occhi, quel che Dio fece fare al seruo suo Gedeone, che di tanta moltitudine de soldati che haueua seco menato, pochi ne scelse, con quali hebbe così grande & miracolosa vittoria; & si rendano certi, esser vero quello che è scritto, che *cosi in pochi come in molti il Signore dà la salute*; si che non deuno per tema d'esser pochi operarij, ò per desiderio di aggregarne molti, essere più di quello che si conuiene facili in accettare ò stabilire i fratelli.

Prima adunche che si accetti alcuno, si pigli informatione delle qualità sue, circa la vita che ha tenuto per il passato, e che al presente tiene: & se fosse stato di vita scandalosa, ma al presente fosse emendato, & viuesse al modo che conuiene a persona di questa Compagnia, potrà essere accettato; ma se al presente non fosse emendato, si che si trouasse in vita poco christiana, e che potesse dar mala edificatione, non si accetti, fin tanto che con l'aiuto del Signore si sia incaminato in miglior vita: a questo s'aiuti con l'oratione, & priuati ragionamenti, e se gli assegni per confessore il Sacerdote che confessa gli altri fratelli di quella scuola doue egli vā, & se gli faccia frequentare i Sacramenti, & la scuola, e se gli assegni anco qualch' vno de fratelli che n'habbia cura, & che possi incaminarlo alla vita, che a fratelli di questa Compagnia si conuiene; e quando si vederà emendato della passata vita,

& incaminato bene alla via del Signore, potrà esser ammesso e ricevuto nella compagnia. Si sappia ancora, che esercizio fa, & che mestiero sia il suo; e caso che facesse arte illecita, o mestiero, nel quale non potesse perseverare se non difficilmente senza peccato mortale, non sia accettato, sin tanto che non sia disposto di lasciarlo, e pigliarne vn'altro; ma s'hauesse buon animo di farlo quanto prima, gli si potrà dar speranza che sarà accettato, e tra tanto si cerchi d'aiutarlo con i mezzi che di sopra si sono dati.

L'ordine che si deve tenere in tutte queste azioni, sia questo.

Che il fratello che desidera e domanda essere ammesso, parli col priore della scuola; il quale priore lo faccia scriuere al Cancelliere; e di poi nella prima congregazione si propongha a fratelli, accioche tutti possino informarsi di lui; e darne quella relatione che troueranno, al Priore, & a i Discreti; ma si guardino nelle relationi che faranno, di non scoprire difetti e peccati occulti, e di non macchiare la fama d'alcuno; ma dicano solo, quel che pubblicamente si sa di lui, come è il mestiero, e se altra cosa di lui sapranno, che sia a tutti che lo conoscono manifesta; altramente dicano, che per buon rispetto non gli pare debbia essere proposto.

Se da queste informazioni prese, il Priore con il parere delli Discreti giudica secondo le regole poste di sopra, che la persona che dimanda d'essere accettata non habbia le condizioni conuenienti per essere accettato, non deve proporre per essere accettato; ma se all'incòtro si trouasse hauere in parte le condizioni che sono a i fratelli di questa compagnia necessarie, il Priore hauendo conferto ogni cosa con i Discreti, lo dia in nota al Cancelliere, che lo proponga la seconda volta in congregazione, & si pigli il parere delli fratelli della congregazione, se si deve accettare; & se hauerà più della metà delle voci, sia accettato nella compagnia: e facendolo intrare dentro, gli si dica, come è accettato; & il Sacerdote gli dirà qualche parola per inanimarlo a questo santo esercizio; e splicandogli l'importanza di esso, & ricordandogli l'obbligo che ha, di sforzarsi per corrispondere alla speranza, che di lui hanno i fratelli che l'hanno accettato.

Dopò le dirà le cose che douerà fare, per esser al suo tempo stabilito nella compagnia, che qui immediatamente si metteranno.

GRANDE deve essere la cura, che s'ha da tener in accettare i fratelli, ma molto maggiore douerà esser quella che s'ha d'hauer per stabilirli; perche fin che non sono stabiliti, non possono esser chiamati della Compagnia, ne sono effettivamente di essa, e però più facilmente possono essere lasciati fuori di essa, & licenziati; ma essendo stabiliti, difficilmente si cancellano dalla compagnia, & non senza mala edificazione

si possono mandate fuori. Non deve dunque essere alcuno stabilito, se non dopò vn'anno, dal dì che fu accettato nella Compagnia, eccettuati gli Sacerdoti, & altri ufficiali, quali si potranno stabilire con assai minor probatione.

Prima che venghi il tempo, il Cancelliere di quella scuola, nella quale fu scritto alcuni dì auanti, ricordi al Priore della scuola, o all'auisatore, come s'approssima il tempo di stabilire il tale fratello, accio egli ne dia al Priore generale auiso, il quale ne pigli informatione, per poter nella prima congregazione generale se gli parerà, secondo l'informationi hauute di lui, stabilirlo.

In questo tempo di probatione, douerà hauere frequentato la scuola, non hauendola mai intermessa se non per graue importanza conosciuta dal Priore della sua scuola, e che nella scuola si sia diligentemente & con frutto affaticato, secondo il talento che il Signore gli hauerà concesso; & di questo il Priore, & i Discreti, ne faranno al Prior generale, & alla Congregazione generale, fede.

Douerà hauere data buona edificazione di se stesso, si che habbia lasciata affatto la vita passata, se sarà stata cattiuu, & habbia lasciato ogni mestiero illecito, & cattiuue compagnie, & che habbia in casa sua & fuora buon testimonio della sua vita & costumi.

Douerà hauere mostrato segno, & dato saggio d'hauer in se le qualità, in tutto, o in gran parte, che sono necessarie alli fratelli della Compagnia, & scuole; e se non l'hauerà, almeno si vegga & conosca habile per acquistarle in breue; e di questo ancora il Priore & i Discreti ne douerà fare la fede e testimonio alli sodetti Priori generali e fratelli della Congregazione generale.

Al fine douerà quest'anno hauere frequentato la comunione generale, senza hauer mai mancato, saluo per impedimento necessario, conosciuto dal Priore della sua scuola.

Queste relationi doueranno esser fatte al Prior generale, e fratelli della congregazione generale; e poi proposto in essa congregazione, se hauerà più della metà delle voci, potrà nella prima radunanza generale della compagnia tutta esser stabilito: nel qual giorno il Priore e Sottopriore della scuola nella quale è scritto, l'appresenterà al Prior generale, dopò c'hauerà detto messa, e comunicati i fratelli, stando all' hora il Prior generale vestito con la cotta e con la stola; al quale il fratello inginocchiato humilmente domandi esser stabilito & accettato nel numero de fratelli della compagnia; & il Prior generale lo domandi, s'è disposto di perseverare in quella, con animo d'affaticarsi per seruigio del prossimo, e gloria di Dio, cò viuo desiderio, & fermo proposito di sforzarsi di viuere e morire in gratia di Dio: & dicèdo di sì, di nuouo lo domandi, se ha ani-

mo

mo fermo e stabile di offeruare gli ordini e regole della compagnia, di obedire con prontezza alli Superiori in quello che appartiene alle cose della Dottrina Christiana, di accettare senza molta replica qualunque sorte d'ufficio che gli sarà dato da i Superiori, & essercitarlo cò quello compimento e perfectione che a lui sia possibile: & affermando egli di sì, lo benedica, e fattolo leuare l'abbracci prima esso Prior Generale, e dopò gli altri Sacerdoti che iui faranno presenti; dopò l'abbraccino tutti i fratelli di mano in mano con ordine senza còfusione, in segno di carità, e per allegrarsi insieme con vincolo di pace, per meglio poter seruir a Dio in questa compagnia. Dopò si canterà il *Te Deum laudamus*; e s'auisaranno tutti, che quel mese devono fare per quel fratello oratione particolare ogni dì, e per l'accrescimento della compagnia; & il fratello sodetto farà particolare oratione ogni dì, dicendo almanco vn *Pater*, & vn *Aue Maria* per tutti li fratelli, e per la compagnia stessa in qual si voglia luogo piantata.

Della erettione delle Congregazioni Diocesane.
Cap. XIX.

EMolto bene, che alcuna volta insieme si congreghino i principali delle scuole Diocesane, & imitando quella della Città, trattino le cose di maggior importanza, & procurino di vedere i bisogni delle loro scuole per prouedergli douè essi potranno, o per referirlo alli visitatori, che diano loro auiso per prouederli: per questo effetto sarà nella Diocesi, secondo la distributione che al Reuerendissimo Vescouo parerà, in alcuni luoghi vna Congregazione Diocesana, che sarà nel modo seguente. In ogni terra o borgo grosso della Diocesi, nel quale sono due, tre, o più scuole, & parimente in quelle terre e luoghi, ne i quali, se bene non ha ciascuno di loro più d'vna scuola, nondimeno per la molta vicinanza possono senza molta fatica conuenire insieme gli habitatori: douerassi erigere vna Congregazione Diocesana, & a questa Congregazione si raccomandará no le scuole de i luoghi còuicini per certo spazio di miglio, o per ragione de i confini spirituali della pieue, o con altra regola, a giudicio & arbitrio del Reuerendissimo Vescouo, il quale farà questa determinatione maturamente cò la visita sua personale, o de suoi visitatori, mandando anco persona della compagnia giudiciofa & pratica di questa opera, come vederà essere bisogno, massime il visitatore delle scuole della Diocesi, il quale nel medesimo tempo faccia piena cognitione de i soggetti che sono in quei luoghi, per adoperarsi in questa opera.

Hauendo il Reuerendissimo Vescouo determinato il luogo, nel quale si ha da mettere la congregazione Diocesana, con le terre e scuole,

quali vuole siano a quella sottoposte immediatamente, sua Signoria Reuerendissima deputará il Priore Diocesano capo della congregazione, proponendo a questo effetto la congregazione generale informata dal Visitatore della Diocesi alcuni soggetti, & deliberando Monsignor Reuerendissimo questo officio in vn de quelli che dalla congregazione gli saranno proposti, o in vn'altro, secondo che conoscerà essere al seruigio di Dio più espediente, & di miglior bene della Compagnia, & di quella Congregazione Diocesana.

Eletto che sarà il Priore Diocesano, gli sarà data commissione, che da ciascuna congregazione delle scuole particolari a lui soggette siano nominati alcuni per li dodici della congregazione Diocesana, & per alcuni coadiutori anco del luogo, se sarà habile a dar tanto numero di persone idonee, i quali esso o portará o manderà in scritto al Priore generale, il quale con la congregazione generale informata dalli visitatori Diocesani, farà electione de quelli, che nel Signore conoscerà essere più atti per questo officio.

E se parerà alla congregazione generale di aggiungere alli dodici Diocesani altri dodici, o minor numero de coadiutori, secondo la relatione & informatione hauuta da i Visitatori della Diocesi della quantità e qualità de fratelli in quelle terre, l'aggiogneranno nel modo che si fa nella Congregazione generale, & Monsignor Reuerendissimo satisfacendosi, gli confermerà.

Se in dette terre vi fossero Sacerdoti intelligenti & pratici nell'opera, procuri che entrino nella compagnia, e fra tanto che venga occasione di mettergli nel numero delli dodici, gli ammettano nella congregazione per coadiutori, o per assistenti, come si fa nella congregazione generale; & essendo habili, potranno hauere nella congregazione ogni sorte di carico a loro conueniente.

A tutti questi se gli manderà la patente del Reuerendissimo Vescouo della erettione di quella congregazione, & le patenti della deputatione del Prior Diocesano, e della confirmatione di quelli, che in essa congregazione hanno da ridursi, si scriuerà nel libro della congregazione generale.

Dell' erettione de Capi Diocesani.
Cap. XX.

Nelle terre piccole, quali non hanno più d'vna scuola, e che sono distanti dalle altre terre, si che non possi tra esse farsi congregazione Diocesana, si potranno almeno vnire tutte tra loro, e darle dal Reuerendissimo Vescouo vn Sacerdote, che sia anco Prior Diocesano, che con i Visitatori mandati dalla Città, farà electione di vno o duoi fratelli delle scuole tra loro più vicine, secondo che parerà alla Congregazione

gregatione Generale, e dal Reuerendissimo Vescouo farà determinato; i quali almeno vna volta il mese insieme si riduchino, quella Dominica che si faranno comunicati, e tratteranno de i bisogni delle loro scuole, nel modo che si fa nelle Diocefane congregationi, pigliando quato si può della forma e modo che in quella si tiene: che se bene in tutto essere nõ può simile, non si manchi d'acostarfe gli quanto più sarà possibile, offeruando, come si dirà al suo luogo, le regole e modi che in esse deue tenerfi.

Del modo di erigere Scuole nella Città, ò fuori delle Terre, che sono immediatamente raccomandate alla Congregatione.

Cap. XXI.

Quando il Visitator Generale della Città, conoscerà essere bisogno in qualche Parochia; ò in qualche parte della Città, & terre sottoposte alla sua visita, piantare nuoua scuola, ò perche habbia egli veduto & conosciuto il bisogno, ò che gli sia stato riferito da suoi sostituti; riferisca nella Congregatione Generale ogni cosa, sforzandosi dare a quelli della congregatione piena informatione, si del bisogno del piantarla, come del modo di poterla & piantare & mantenere: e se a quelli della congregatione parerà bene, a più voti si determini della Chiesa & luogo più commodo doue si habbia da piantare, & se ne dia a Monsignor Reuerendissimo auiso; a cui starà di confermare, ò nõ, quanto di questo in congregatione sarà determinato: & pigliato la volontà & consenso suo, si faccia electione almeno di cinque fratelli delli approvati, che siano (se sarà possibile) di quella istessa Parochia, ò parte della Città, nella quale si deue piantare la scuola: de quali fratelli vno sia Priore; il secondo sia vn maestro d' insegnare a leggere, che potrà seruire ancora per sottopriore; il terzo sia maestro di scriuere, che seruirà per Cancelliere; il quarto sia il silentiero; il quinto portinaro: & fatta questa electione de fratelli, procuri il Prior generale, che sia mandato in quella Chiesa e Parochia vn Sacerdote approvato, che predichi in commendatione, & raccomandatione di questa santa opera, publicando ancora le Indulgenze a questa Compagnia concesse, essortando tutti nel miglior modo che Dio gli ispirarà, ad abbracciarla, & farsi scriuere in essa; & insieme auisi, come in quella Parochia la seguente festa si piatarà vna scuola della Dottrina Christiana.

La seguente festa, nella quale si hauerà da piantare la scuola, vadino la mattina con i sodetti cinque fratelli a quell' opera determinati, il visitatore della Città, & il sostituto, alla cui cura è sottoposta quella parte della Città, ò Parochia; & alla Messa del Parochiano tutti si comunichino con gli altri fratelli che vi concot-

teranno, nella qual Messa faranno ancora dal Parochiano publicate le indulgenze sodette. Dopò disfnare a hora solita farà dare il segno della campana per conuocare il popolo; e tutti i sodetti, visitatore, sostituto, e fratelli si troueranno a buon hora in Chiesa; e cominciando dall' intrare che faranno i figliuoli in scuola fino al fine, procurino, che esattamente offerui la pratica data di sopra, & offeruata in tutte le altre scuole; e farà bene, che per qualche volta almanco il sostituto si ritroui in questa scuola, sin tanto che la vederà ben incaminata.

Nella congregatione che si fa dopò l' essercitio, si scriuano i fratelli che si faranno offeriti; & il visitatore pigliato del tutto nota, ne dia nella congregatione generale pieno ragguaglio; e se così parerà alla congregatione, si farà espedire le lettere patenti dal Reuerendissimo Vescouo, e notare nel libro solito dal Cancelliere generale l' erettione di questa nuoua scuola.

Il Priore della sodetta scuola; quando vedrà d' ha uere buon numero de fratelli atti per essere posti in qualche officio, in vna delle feste come si suole, li elegga nella loro congregatione particolare, e consegna l' officio a ciascuno, secondo che sarà eletto, procurando con ogni carità e destrezza, nel principio che non faranno così pratici, d' aiutarli, e d' insegnarli, inanimandogli tutti, e sopportando in questo principio qualche imperfezione, vedendo l' animo loro buono ad imparare.

Il numero delli officiali faranno dodeci, con quali dopò l' essercitio si congregarà, trattando de i bisogni della sua scuola, per riferirli alla congregatione generale.

Trattarà spesso col visitatore e sostituto del progresso della sua scuola, e de i bisogni e modi con i quali si possi aiutare, per fare che vadi innanzi a maggior gloria del Signore, & utilità del prossimo.

All' vltimo procuri che sia dato a fratelli di quella scuola vn Confessore che habbia di quelle anime sollecitudine particolare, e bene incaminarle a tanto seruigio di Dio nostro Signore.

Questo simile modo di piantare le scuole per li luoghi della Città, potrà seruari ancora nella Diocese, oltre di quello che specialmente si dirà qui sotto al suo luogo.

Modo di piantare le Scuole per la Diocese, da raccomandarsi alli Priori Diocesani, ò alli Capi fuori. Cap. XXII.

SE in qualche luogo della Diocese fosse bisogno piantare nuoua scuola, essendo fatto di questo relatione dal visitatore nella Congregatione generale, si farà come di sopra s' è detto; delle Scuole della Città: & hauuta del tutto la determinatione, il visitatore sodetto della Diocese procuri hauerne vn Sacerdote appro-

bato, col quale manderà in quel luogo doue douerà piantarsi quella scuola il sostituto suo a cui tocca quella parte della Diocese, & iui accompagnatosi col Priore Diocesano, ò se nõ fosse terra, che sia, ò possa essere ridutta sotto qualch' vna delle congregationi Diocefane, col Parochiano della terra: il Sacerdote mandato farà la sua predica, commendando, & raccomandando questa santa opera, & essortando come s' è detto di sopra tutti ad abbracciarla. Pigiara dodici fratelli per li officiali; & se si potessero per alcuni giorni pigliarne almeno cinque di quelli, che in qualche altra scuola della cõgregatione Diocesana fossero stati essercitati, faria molto al proposito.

Tutto questo sia rimesso al parere delli visitatori, & Priori Diocesani.

E se questo non si possa fare, si pigli di quelli che iui si ritroueranno più habili ad essercitar simil officio, & in congregatione secreta si pigliaranno i voti per la sodetta distributione, assegnando a tutti l' officio, che gli sarà fatto.

Di tutto quello che sarà fatto, il sostituto visitatore dia ragguaglio pieno alla congregatione generale; doue se parerà, si pigli della nuoua scuola la cura dalla cõgregatione generale. Si veda ancora se potesse sottoporsi a qualch' vna delle congregationi Diocefane, e se n' habbia cura quanto sia possibile maggiore, mandandouisi spesso de i fratelli per visitarla.

Ma se parerà di raccomandarla a qualch' vna delle Diocefane, gli si raccomandandi con le lettere patenti del Reuerendissimo Vescouo; & il Priore Diocesano per alcuni giorni, fin che la vegga ben incaminata, la visiti, e vi si troui ogni festa.

Dalla congregatione generale alle volte sia fatta visitare, per vedere se così raccomandata camini innanzi, ò pur habbia bisogno d' esser sottoposta per alcuni giorni immediatamente alla sodetta congregatione generale; & dando di quello che troueranno, non men sincera che compita informatione alla congregatione. Se parerà alli fratelli della cõgregatione di pigliarne la cura, la pigliino, & per alcuni giorni la facciano continuamente visitare da i fratelli della Città, procurando che vadi cõ loro qualche Sacerdote probato, che con l' essortationi infiammi li fratelli & il popolo alla frequenza della scuola.

Et alle volte il sostituto istesso la visiti, & quando sarà bene incaminata, si consegna al priore Diocesano con la patente del Reuerendissimo Vescouo.

Il medesimo si potrà fare con quella, che non hauerà congregatione Diocesana, alla quale possi sottomettersi, con patente del Reuerendissimo Vescouo, come s' è detto di sopra di quelle terre picciole, che non ponno hauerne congregationi Diocefane, raccomandandole a quel Sacerdote, che tiene quasi il luogo di Priore Diocesano.

Non hauerà il Priore Diocesano nella congregatione Diocesana autorità di erigere compagnia, ò piantar scuola alcuna, essendo questo riservato come s' è detto alla congregatione generale della Città, con l' approbatione & intentione del Reuerendissimo Vescouo, dal quale si pigliarà la patente in ogni scuola di nuouo piantata.

Modo di riconoscere le Scuole già incominciate. Cap. XXIII.

LE Compagnie che sono già state erette, e le scuole che sono state piantate, non con questa forma che di sopra s' è detto, ne sono ancora scritte a libro, ne hanno patente, e per non essere ancora incorporate nella compagnia, nõ ponno conseguire le indulgenze alla sodetta Compagnia concesse; doueranno essere riconosciute da i visitatori della compagnia, visitandole, e vedendo il modo col quale si sono gouernate, & al presente si gouernano.

I quali visitatori, dopò che haueranno veduto il tutto, & informatosi bene della qualità del luogo doue si fa, e del numero, e sufficienza d' operarij e fratelli di quella scuola, riferiranno ogni cosa alla Congregatione generale, dalla quale pigliaranno l' ordine, e maniera, di ridurla al modo commune della Compagnia.

Tornarano con tal ordine alla scuola, e sarà bene c' habbiano con essi loro vn Sacerdote approvato, che con la predica, oltre la commendatione di questo essercitio, raccomandandi l' vnione, che deuno gli operarij, & tutti quelli della Compagnia hauerne tra loro; gli dichiarino quato per bene e fruttuoso affaticarsi in esso, sia necessaria la subordinatione delle scuole alle congregationi Diocefane, & vltimamente alla generale.

Faranno i visitatori quel modo che si è detto di quelli che vanno a piantare le scuole nuoue, e mettano in effecutione la pratica commune di tutta la compagnia, dichiarandola alli operarij; e se gli parerà bene, mutino, non solo gli ordini che essi offeruauano diuersi da quelli della compagnia, ma ancora gli operarij e gli officiali di detta Scuola, facendone di nuouo di quelli, che più atti gli pareranno; e cerchino con ogni studio di ridurla alla forma delle altre.

Ma tutto questo deuno fare con tanta carità, e destrezza, che non paiano che siano andati per distruggere quello che si era fatto; ma con ogni humiltà cerchino farli capaci di questo miglior modo, per lo qual introdurre s' affaticano.

E quando l' haueranno alla forma commune ridotta, ne daranno ragguaglio alla congregatione generale; e per lo giudicio di detta congregatione, & determinatione del Reuerendissimo Vescouo, si farà scriuere dal Cancelliere generale, & se gli manderà la patente, &

così

così si farà partecipe delle Indulgenze alla compagnia concessa.

È perche è di maggior difficoltà ridurre vna scuola già incominciata sotto diuersa forma, & vsanza, alla forma & pratica commune della Compagnia, che piantarne qual si voglia di nuouo la prima volta sotto la solita forma di detta compagnia; però sarà necessario, che non si consegnino la cura di simili cose, ne a Priore Diocesano, ancora che commodamente si potesse fare, ne a quello che hauesse luogo quasi di Priore Diocesano; ma che per alcuno tempo sia governata dalla congregazione generale, dalla quale saranno mandati spesso i visitatori & fratelli per aiutarla, & ridurla affatto alla forma & pratica delle altre: quando poi si vedrà sotto tal forma ben incamminata, all' hora col consenso della cōgregatione, & approbatione del Reuerendissimo Vescouo, si potrà consegnare a chi parerà meglio la cura di simil scuola. E questo modo di riconoscere le scuole incominciate, s'ha da offeruare tanto in quelle della Diocefe, quanto in quelle della Città.

Dell' electione, & duratione del Priorato generale, & delli altri officij della Congregatione generale. Cap. XXIIII.

B Enche l' electione, e confirmatione del Priore generale, sia tutta posta nella volontà & beneplacito del Reuerendissimo Vescouo, a cui starà anco di mutarlo, o confermarlo, secondo che conoscerà essere meglio & più spedito per honor di Dio, & maggior progresso della compagnia; nondimeno nella Congregatione generale farà facultà di nominare alcuni & proporli tutti a Sua Signoria Reuerendissima; che se gli piacerà, elegga vno di quelli, che nella Congregatione sono nominati; o se non gli parerà, ne elegga qualunque altro, anchorche non fosse nominato, secondo che sarà dal Spirito Santo illuminato.

Hora questa nominatione sarà fatta con tal ordine.

Prima douerà il Prior generale che all' hora si ritrouerà, o Sottopriore, caso che il Priore non vi fosse, la Dominica penultima innanzi alla prima Dominica dell' Aduento del Signore, dare ordine, che in tutte le scuole si faccia oratione per la nuoua electione del Prior generale, & rinouatione delli altri officiali, che douerà far si per il seguente anno.

La Dominica medesima nella congregazione generale il Priore in presenza del Protettore, che douerà esserui presente, renda conto dell' administratione sua de i tre anni passati, & delle cose principali occorse in detto tempo; & il tutto sia con breuità, & humiltà.

Dopoi affittandosi con il Protettore, faccia leggere le regole dell' officio del Prior generale, e notando l' importanza, efforti tutti a raccomandare l' electione del nuouo Priore a

Dio nostro Signore con ogni caldezza di Spirito, e che si sforzino a riceuere da lo Spirito Santo, lume di poter nominare vno, che sia tale qual si cōuiene al bisogno della compagnia, e c' habbia le qualità che tegli richiegon; e gli auisi a portar scritta la nomina nella Dominica seguente, notificandoli, che potranno anco nominare il Priore vecchio, se così più gli piacesse per la confirmatione.

Nella Dominica seguente conuenendo i fratelli della congregazione generale, porterà ciascuno vn bolettino, nel quale prima che venghi in congregazione, douerà hauerui scritto quel che nel Signore fra tutti gli Sacerdoti assistenti, e primarij, e coadiutori della cōgregatione generale, hauerà giudicato essere più habile per questo officio di Priore generale, etiaudio che fosse il vecchio, per confermarlo: e serato senza mostrarlo ad alcuno, ne anco a i fratelli della Congregatione istessa, ne manifestare quello che iui sia nominato, lo metterà nella cassetta ferrata, la cui chiave douerà essere prima in mano del Reuerendissimo Vescouo, per questo effetto auanti al Protettore apparecchiata: il quale pigli la cassetta sopradetta così serrata, & a Sua Signoria Reuerendissima la porti, & consegni: & esso veduto tutti i soggetti nominati, & hauuone particolare consideratione, farà electione di vno di loro, o d' altro, come che il Signore Iddio gli ispirerà per maggior beneficio di questa cōpagnia. Il giorno poi di festa immediatamente seguente, si congregino tutti i fratelli, doue vi taranno col Vescouo il Protettore, il Priore generale, e tutti gli altri officiali della compagnia, e dopò fatta l' oratione, il Prior generale vecchio rinuncij l' officio in mano di Sua Sig. Reuerendissima dimandando con ogni humiltà perdono, se non hauesse con quella carità & diligenza che doueua, essercitato vn così importante officio; dipoi Monsignor Reuerendissimo dando in nota al Cancelliere generale quello che hauerà eletto per Priore generale, lo faccia a tutti publicare.

L' eletto è confermato Priore generale, con humiltà inginocchiato dauanti sua Signoria Reuerendissima, & bacciandoli la mano, con prontezza accetti l' officio & carico, che dal suo Pastore dal Spirito Santo guidato gli sarà imposto, confidandosi nella diuina bontà & misericordia, che quanto maggior carico gli darà, tanto ancora maggior accrescimento di gratie gli concederà.

Tutti all' hora i fratelli della congregazione generale andarano a far riuerenza ad esso Priore; il quale gli abbraccerà di vno in vno, e gli domanderà che preghino per lui il Signore: di poi si canterà il *Te Deum laudamus*, in rendimento di gratie.

Si spediranno poi subito le lettere patenti della sua deputatione, o confirmatione, se così fosse, del vecchio: e doueranno essere ordinariamente

riamente di vn triennio, con tutto che sarà libero al Reuerendissimo Vescouo, anco auanti al fine, fare nuoua electione, & deputatione d' altri in quello officio.

Nel medesimo modo, luogo, & tempo si farà l' auiso, la nomina, deputatione, & publicatione, & espeditione di patente del Sottopriore, Discreti, Auifatori, & Visitatori generali, & anco delli Regionarij, e del Cancelliere, & suo sostituto; la deputatione de quali anco essa douerà ordinariamente il tempo di tre anni, se altrimenti non paresse al Reuerendissimo Vescouo: & potranno essere confermati, come s' è detto di sopra dal Prior Generale: e si seruarà in tutto il modo detto di sopra, eccetto la riuerenza che si fa al Prior generale, & il canto del *Te Deum laudamus*, che si fa solo nella electione di esso.

Dell' electione, & duratione delli Priori, & Sottopriori particolari delle Scuole.
Cap. XXV.

I L Priore particolare di ciascuna scuola, e Sottopriore, non potranno essere delli assistenti, ne de primarij, ne de coadiutori della congregazione generale.

Doueranno essere ogni anno, o mutati, o confermati: oltra che anco fra l' anno potrà il Priore generale con la congregazione cassarli, o mutarli ad altra scuola liberamente, come gli parerà espediente, non ostante le patenti dateli a più lungo tempo.

Non douerà hauer carico di administratione d' altre scuole, o pij luoghi.

Si farà la electione, o rinouatione, e la publicatione loro ogni anno al medesimo giorno, che si è stabilito di sopra per la mutatione delli altri officij; con l' essere stati auifati i fratelli di ciascuna Scuola alcuni giorni auanti, accioche tutti possino farne oratione, e ritrouarsi presenti, quando nella loro scuola si deue fare la nominatione del nuouo Priore; & la Dominica innanzi alla Dominica dell' Aduento, congregatisi tutti, & inuocato l' aiuto de lo Spirito Santo, ciascuno secondo l' ordine che fogliono seruare in scuola, vada al Cancelliere, e gli nominini secretamente vno per Priore, & vn' altro per Sottopriore della loro scuola, che nel Signore gli parerà più atto.

E sappiano, che non solo possano nominare quelli che sono nella loro scuola, ma ancora altri che siano in altre scuole, & anco il Priore vecchio per la confirmatione.

Il Cancelliere haute queste nominationi, senza manifestarle ad altri, le consegni al Cancelliere generale, che le leggerà in congregazione: alla quale starà di eleggere delli nominati, quelli che conoscerà esser più habili all' officij nominati.

Oltra ancora la congregazione generale (e questa via sarà più breue, & più spedita) rimet-

tere al Priore generale con li duoi Discreti, & Visitatori generali, che facendo prima tra loro matura consideratione, facciano de i Priori & Sottopriori l' electione, che meglio gli parerà tra i nominati, & la portino al Reuerendissimo Vescouo a tēpo, accioche se gli parerà l' approui, o se vorrà Sua Signoria Reuerendissima mutarne alcuni, habbi tempo di poterlo fare.

Il giorno poi deputato, che douerà publicarsi nel triennio il Priore generale & altri officij della cōgregatione Generale, si publichino ancora questi, quali saranno prima perciò chiamati al luogo della Congregatione Generale, & all' hora tutti inginocchiati, con humiltà mandaranno a Sua Signoria Reuerendissima la beneditione.

Et a questi basterà hauere la patente del Priore generale della compagnia, & quelli che saranno confermati habbiano dall' istesso la confirmatione.

TERZA PARTE.

La qual contiene alcune regole particolari, pertinenti alle Scuole, & Congregationi Diocesane.

Della subordinatione & obediēza alla Congregatione Generale. Cap. I.

N ECESSARIO per degnamente caminare nella vocatione nella quale sono chiamati i fratelli di questa Compagnia, che si come tutti fanno vn corpo, così habbiano vn' istesso spirito, co' quale siano tutti a quel fine guidati, che in essa cōpagnia si propone a tutti. E perche nō è possibile, che siano molti da vno spirito guidati & retti, se non hanno tra loro qualche legame che consiste in vna subordinatione d' inferiori a superiori, de minori a maggiori; per questo è necessario, che tutte le congregazioni, & scuole Diocesane, siano subordinate a quella della Città: che per star propinqua al Reuerendissimo Vescouo di tutte le Compagnie capo principale, è cosa certa che più de lo spirito partecipi, che a quello la diuina bontà largamente comunica, e dona.

E si come le congregazioni sodette, e scuole Diocesane deouono essere subordinate, & governate dalla generale cōgregatione della Città; così s' intenda essere necessario, che tutti i Priori Diocesani che sono capi di quelle congregazioni, & Priori, & altri superiori delle scuole particolari sodette, siano subordinati & soggetti a quelli della Città, che loro dalla congregazione generale saranno ordinati.

Però siano tutti ammoniti, tanto le congregazioni & scuole; quanto i Superiori Diocesani di

di esse, che sono obligati di stare alla obediencia, non solo delli Superiori generali della compagnia; ma ancora a quelli particolari, che per lo miglior gouerno loro, saranno dati dalla detta generale congregatione; come sono visitatori generali, suoi sostituti, & altri, che con patenti del Reuerendissimo Vescouo, o del Prior generale della congregatione gli saranno mandati.

E questo douerà essere loro molto caro, di hauere persone di molta pratica nelle cose pertinenti per ben insegnare la Dottrina Christiana, & zelo verso la compagnia, quali per amor di Dio, non risparmiando a fatica & trauagli, cò molto incomodo delle vite & cose proprie, inuigilino sopra di loro: & doueranno ringratiarli, che per loro bene tanto volentieri si affaticano, & insieme si edificano della loro buona volontà, e di così buon animo, che per l'aiuto del prossimo lascino le case, & cose proprie.

Così cerchino d'imitargli, non solo apprendendo da loro il modo d'insegnare; & regole di ben reggere le scuole; ma ancora l'esempio che essi li danno, con affaticarsi tanto volentieri per lo bene & per la salute del prossimo, che è il vero seruire a Dio Nostro Signore in questa compagnia; & vero modo d'insegnare, che è non solo con le parole, ma più con fatti insegnare altrui il ben viuere Christiano.

Questa subordinatione, non solo contiene l'obbligo di offeruare tutte le regole, modi, & riti, che in tutta la compagnia si offeruano; ma ancora in abbracciare prontamente gli ordini & determinazioni, che loro saranno dati da Superiori; & mettere in esecuzione, quanto gli sarà da loro commesso, o sia cosa generale a tutta la Diocesi, o sia particolare per qualche scuola, o congregatione Diocesana; anzi si sforzaranno di riconoscere tanto beneficio che il Signor gli ha fatto, & di rendergliene gratie; & con effetto mostreranno la loro gratitudine verso Dio prima, e poi verso essi Superiori, che con tanta sollecitudine vigilano sopra di loro.

Della Communion. Cap. II.

Tutti si comuniceranno quel dì, che nella Città i fratelli della Compagnia si sogliono comunicare: & si faranno auisati i fratelli, almeno la Domenica auanti quella, nella quale si deuono comunicare: e si sforzerà ciascuno fare quel maggior apparecchio che potranno; per potere con dignità a loro possibile riceuere tanto Sacramento; aiutandosi con i ricordi, che nella prima parte si sono detti, & con i buoni ricordi, che gli saranno dati da i loro Padri spirituali nelle confessioni & esortazioni.

Ordinariamente si confessino dal Priore della sua scuola, fuor che quei fratelli che sono della

congregatione Diocesana, quali doueranno confessarsi dal Priore Diocesano; e questo, accioche con maggior vnione de membri con il capo si proceda, e maggior frutto delle anime.

Si comunicheranno tutti insieme dal sodeto Priore, come li fratelli della congregatione dal Priore Diocesano; e questo si fa, si per maggior consolazione d'essi fratelli, che, come sono pasciuti d'vno istesso pane celestiale, e da vn'istessa mano del loro Padre spirituale; così deuono essere d'animi sempre vniti, e che di loro si possi in verità dir quello, che de i Christiani della primitiua Chiesa dice la Scrittura, che haueano tutti vn'animo & vn'cuore: si ancora, accioche quello c'ha la cura di vedere chi manca dalla communion, possa facilmente auuertirlo.

Quattro volte l'anno si comunicheranno tutti vnitamente dal Priore Diocesano, nel tempo che sarà stabilito, & dal quale saranno tutti a buon'ora auisati; accio possino tutti apparecchiarsi & disporfi per poterli ritrouare.

In quel dì procurarassi, che vi sia dalla Città mandato Predicatore idoneo, che possi consolar tutti, & inanimargli al seruigio del Signore in questa santa opera.

Della Congregatione Diocesana, & suoi officij. Cap. III.

Benche come s'è detto, essendo vn istesso corpo tutta la Compagnia della Dottrina Christiana composta di varie membra, fuori e dentro della Città, & essendo per questo l'istesso spirito, che ha da viuificare, & guidare al ben operare tutti della sudetta compagnia, possino le regole che son fatte per la congregatione generale, seruire ancora in gran parte alle Diocesane; nò dimeno pare sia ancora necessario notare qualche cosa particolare per le Diocesane, rimettendosi nel resto a quelle ancora in ogni luogo, doue il Reuerendissimo Vescouo hauerà risoluto che sia Congregatione Diocesana.

Siano dodici i fratelli della congregatione; & se il numero de fratelli atti a questo officio fosse sufficiente, si potriano ancora di loro eleggere altri dodici Coadiutori, come si fa nella generale; ma doue non bastasse il numero, siano solo i dodici sodetti, con qualch'vno Coadiutore di più, secondo che la moltitudine de fratelli gli ne darà sufficiete copia: se vi saranno Sacerdoti habili, siano ancora essi ammessi nella congregatione, o nel numero de dodici, o per Coadiutori, o per assistenti.

Doue già sarà eretta la Congregatione Diocesana, quando occorrerà creare vn'nuouo fratello, o sia Coadiutore, o assistente, si faccia la nomina nella sua congregatione Diocesana; nel modo che s'è detto nella nomina de fratelli della congregatione generale, o della nomina de i Priori nelle scuole particolari, & si madi al Priore generale

generale, che li proponga nella congregatione, & in essa si delibere chi parerà più idoneo, ancor che non fosse nominato: & dopò fatta la relatione di tutto dal Priore generale al Reuerendissimo Vescouo, resti libero a esso Vescouo fare la deputatione in quello eleito, ouero in altro, ancorche nò fosse nominato, come gli parerà più espediente nel Signore: così spediscono le patenti dal Reuerendissimo Vescouo. Habbiano tutti gli officij, come nella generale s'è detto: e procurisi quanto è possibile, che almeno i duoi Discreti siano molto pratici nelle cose della Compagnia, & habbino molto zelo verso l'honor di Dio, & vtilità del prossimo, & insieme col zelo habbino gran prudenza cò giunta; poi che a loro, & al Priore Diocesano s'hanno gli altri fratelli di riportare ordinariamente nelle cose della congregatione.

Nel fare l'oratione, nel chiamare i fratelli della congregatione, nel sedere, nel proporre le cose da trattare, & nel dire il parere suo, affatto s'offerui quello, che s'è detto della congregatione generale.

Sia determinato vn luogo a posta, nel quale ordinariamente si faccia la congregatione; che sarà quello, che parerà più comodo per tutti i fratelli, che a quella haueranno a venire, a giudicio del Reuerendissimo Vescouo.

Sappino tutti, che non potranno mutare cosa alcuna di quelle, che, o in tutta la compagnia si offeruano, o di quelle che alle congregationi particolari sono state ordinate; benche sarà loro lecito, trouara alcuna difficoltà, per comune consenso della congregatione rappresentarla alli superiori, con acquietarsi a quato da loro li sarà ordinato; perliuadendosi quello essere meglio, che da superiori, quali in luogo di N. S. doueranno hauere, sarà determinato. Ogni Domenica dopò l'esercitio si doueranno congregare ordinariamente, & offeruare quanto in questo s'offerua nella generale, ancora circa l'ascoltare le relationi de Priori & sotto Priori delle scuole; nondimeno se parerà alle volte al Priore Diocesano di congregarli per qualche bisogno, o che il visitatore mandato dalla congregatione generale volesse, ancora straordinariamente si congregatanno: è ben vero che questo douerà essere di rado, & non senza grande necessità; poiche non ponno i fratelli senza grand'incommodità loro cògregarfi.

È benche i fratelli di questa congregatione douerebbono esser pigliati da ogni scuola che sotto lei si ha da gouernare, accioche si mantenghi tra loro meglio la vnione fraterna, & charità Christiana, & accioche di tutte le scuole si possi hauere compita & certa informatione nella congregatione; nondimeno quando in vna di quelle scuole non ci fosse habile persona a questo officio, e che in vna di esse ci fosse molte persone intelligenti delle cose della compagnia, & molto qualificate per questo

officio, si potranno d'vna scuola torne molti, se saranno buoni, e lasciare di torne di quella, nella quale o non ve ne sono delli habili, o che non siano così come dell'altra qualificati; & quando di questo fosse qualche dispare, si rimetteranno alla congregatione generale.

Saranno obligate tutte le congregationi Diocesane alcune volte trà l'anno mandare alcuno de fratelli a fare relatione delle cose delle loro scuole alla congregatione generale.

Scruiueranno di più al Priore generale dell'istesse cose, & in particolare nell'occorrenze.

Quando saranno visitate da fratelli mandati dalla congregatione generale, si ammettano in cògregatione secondo la conditione del sodeto fratello, e se gli assegni il luogo in congregatione; si che se sarà Sacerdote, preceda a tutti; se laico, preceda a tutti i laici della congregatione Diocesana, come quello che rappresenta il superiore, & gouerno generale della compagnia.

Alla congregatione Diocesana saranno sottoposte le scuole delle donne.

Et i Visitatori con la presenza & aiuto d'alcune donne più atte, visiteranno le scuole delle donne, come si è detto che si faccia nella Città. Douerà il Priore Diocesano esser Sacerdote, dal Reuerendissimo Vescouo eletto a questo officio, come quello che deue essere proposto a molti, ancora Sacerdoti, che nella congregatione Diocesana si ritroueranno.

E però è ancora conueniente, che esso sia sopra tutti gli altri in ogni virtù qualificato: & in particolare deue essere illustre in due virtù; nella prudenza, oltre la pratica & intelligenza che deue hauere delle cose della compagnia; e nella charità; accioche con quella sappia trouare rimedij a i bisogni nelle occorrenze, sappia aiutare i fratelli, e bé incaminare gli officiali, e tutti gli altri fratelli a lui soggetti; Con questa poi ami con ogni affetto tutte le compagnie in genere, & in particolare tutti i fratelli d'essa, & amando sopporti le imperfettioni loro, e patientemente soffrirà le fatiche e trauagli, che gli auerranno in simile gouerno.

Deue essere molto pratico nelle regole delli officiali, per poterle insegnare a quelli che nò bene l'intendono; & perche nelle ville i fratelli per l'ordinario non sono capaci come nella Città, & perche non hanno tanta commodità d'imparare; è necessario che il Priore Diocesano pigli questa cura, d'informare alcuni in ciascuna scuola, i quali & possino instruire gli altri, & nelle occorrenze emendare gli errori, che per l'ignoranze de fratelli occorressero.

Con grã amoreuolezza douerà trattare cò tutti i fratelli, in particolare con quelli della congregatione, de quali, s'altro nò pareffe al Reuerendissimo Vescouo, douerà essere còfessore ordinario; cò grã patienza douerà sopportare l'ignoranza, e rusticità loro; in particolare quado nella con-

la congregazione non con quel sapere dicessero il parere loro, che altro di maggior capacità direbbe: si guardi di mostrarsi di far poco conto del parere de fratelli, & molto più di beffeggiarli; anzi douerà inanimargli, & con ogni modestia & destrezza indirizzarli, & sgrasiarli in quanto potrà, & l'occasione lo richiederà.

Con i Sacerdoti a lui soggetti maggior amore uolezza dimostri, come al grado loro conuiene: benche per la superiorità che ha sopra di loro, conuiene ancora che tenghi qualche grauità: nondimeno questa così condita & moderata deue essere con l'humiltà, che più amare & riverire con amore da loro si faccia, che temere, & portare altro vano & odioso rispetto.

Douerà prontamente obedire a quanto gli farà da superiori commesso; e se hauerà contrario parere, hauendolo conferito con i suoi Discreti, lo proporrà in congregazione; a cui se parerà farne alla congregazione generale modesta replica, lo faccia; se no, semplicemente essequisca quello che gli sarà ordinato, & di suo parere senza hauerlo in congregazione proposto, non replicarà cosa alcuna, saluoche se la urgente necessità non lo sforzasse di replicar prima che in congregazione lo propongh; auuertendo sempre nella replica, di dire, quando col consenso della congregazione lo faccia, & quando di suo proprio giudicio, in caso d'urgente necessità, come s'è detto.

Procuri di far l'effortatione alla congregazione di cose pertinenti all'istituto della compagnia, e che nelle scuole si facciano l'effortationi, come si fanno nelle scuole della Città; & alle volte procuri hauerne Sacerdoti Predicatori della Città, facendo al Reuerendissimo Vescouo ricorso o al Prior generale, & in particolare quando occorresse far qualche solennità, o di Comunione, o di disputa generale.

Sarà bene esplicare alle volte le regole, & in particolare quelle delli officiali, & massimamente quelle che sono di maggior importanza, che non sono ben intese da fratelli.

Visitarà almeno sei volte l'anno tutte le scuole alla sua cura raccomandate, & se sarà possibile, altrettanto volte personalmente ne dia al Reuerendissimo Vescouo ragguaglio, cioè ogni volta che l'hauerà visitate, o almeno tre volte l'anno, suppiendo le altre tre volte con lettere al Priore generale dirette, nelle quali dia simili ragguagli.

Hauerà vn Sacerdote sostituto, come sotto Priore, che potrà essere vno delli Coadiutori, o assistenti, del qual si seruirà in far visitare ancora le scuole; si che tra l'vno & l'altro ogni mese tutte le scuole da loro siano visitate, & ogni mese alla congregazione generale ne possi dar ragguaglio.

Questo sostituto seruirà al Priore Diocesano, come nella generale il sotto Priore serue al generale.

Procuri incaminar i Chierici, inanimargli, & farli applicati a questo santo esercizio, con dar loro qualche conueniente carico nelle scuole. Nel visitare le scuole, non solo vederà, se tutti gli officiali bene si esercitano nell'ufficio loro, ma ancora gli ammaestri, e cōseglj, doue vederà essere bisogno; & procuri, che l'inesperienza & rusticità delli operarij, non introduchi nouità & abusi nelle scuole.

Raccordi loro spesso l'obbligo c'hanno in questa compagnia, in particolare della confessione & comunione; li metta auanti il gran premio, che Dio promette a quelli, che con diligenza & charità nella sua vigna si faticano, che di gran lunga supera & auanza le fatiche nostre; trattando con loro domesticamente, procuri, & di farfegli beneuoli, e che la correctione & ammaestramento che li darà, in bene lo prendano: & conoscerà con questa familiare conuersatione il valor di ciascuno de fratelli, & in che possi di loro seruirsi nell'ufficio della Dottrina Christiana, e nella innouatione delli officij ne possi dar a Visitatori piena informatione.

E però sarà bene c'habbia in vn libro notato tutti i fratelli, notandosi ancora il valore che hauerà scorto in ciascuno, accioche più facilmente, o al Prior generale nella Città, o a suoi Visitatori quando ne sarà richiesto, ne possi dar ragguaglio.

Quando fosse qualche scuola così pouera de soggetti, che a pena e malamente potesse mantenerli, potrà da vn'altra scuola pigliar alcuni per aiutarla, sin tanto che alcuni in quella si facciano pratici & instrutti nell'esercizio; ma questo non faccia senza hauerlo proposto e risoluto in congregazione; & auuertisca di non leuar persone, che a quella scuola donde li toglie siano necessarie, e che mentre vorrà dar aiuto a vna scuola, non rouini l'altra.

Gli officiali delle scuole e congregazioni Diocesane, haueranno l'istesse regole che hanno quelli della Città, e cerchino offeruarle quato sia loro possibile, e quanto nelle ville con persone idiote si potrà.

E prima il Priore della scuola deue essere esemplare nell'offeruare le regole; douerà instruire come principal Maestro e Padre di tutti gli altri nelle regole e modi d'insegnare, non solo la Dottrina Christiana, ma ancora, e con molto maggior diligenza, li costumi Christiani; douerà dar animo alli altri col mostrarsi applicato a quest'opera, e significando spesso l'obbligo suo nell'insegnare questa Dottrina Christiana, mostri hauer obligo a i fratelli, che in suo aiuto s'affaticano, & prendono sopra di se quel peso in parte, che doueria tutto esser da lui portato; se gli mostri affectionato, li cōfoli e cōforti a sopportare q̄sta fatica per amor di dio, dal quale hauerano sì copiosa mercede: nelle cose particolari di ciascun si mostri pronto in souenirlo, o d'aiuto quanto potrà, o di

con-

consiglio & confortò doue sarà bisogno; con che se gli farà beneuoli, & gli darà animo di faticarsi nel seruigio di Dio confessandoli, poiche esso ordinariamente douerà confessare tutti i fratelli della scuola: gli dia sempre qualche buon ricordo, & inuiamento a quest'opera; gl'instruisca nell'oratione vocale, & se gli vederà capaci, nella mentale ancora: così faccia ancora con i putti della sua scuola, quali douerà incaminare, secondo che gli vederà habili alla frequenza de Sacramenti, a mettere in executione con l'opere quello, che hano in scuola imparato, & ad essercitarsi nell'opera della institutione Christiana.

Hauerà vn libro doue tenghi notati i suoi operarij, & sappia il valor di ciascuno in questo santo esercizio, per darne informatione vna volta il mese al Priore Diocesano, & alli visitatori, & altri superiori, quando sarà ricercato.

Dia tre volte l'anno con lettere informatione della sua scuola alla cōgregazione generale, & lo faccia ancora alle volte personalmente: molto più spesso deue darne al Priore Diocesano ragguaglio, col quale Priore Diocesano douerà spesso conferire i bisogni, & altre cose della sua scuola, per poterla meglio incaminare & promouere all'acquisto di quel frutto, che in essa si pretende.

E perche può accadere, che in alcune delle terre non siano persone atte ad adoperarsi in questo officio, douerà esso far ricorso al Priore Diocesano, & alla congregazione Diocesana, che gli dia qualche aiuto; & egli douerà faticarsi in modo, che instruisca alcuni, da i quali sia aiutato in tanto seruigio di Dio.

Essendo visitata la sua scuola da visitatori mandati dal Priore generale con le patenti, li raccolga cō quella buona ciera, che meritano persone, quali & per gloria di Dio, & salute de' prossimi, & per dar aiuto a lui, tanta fatica & briga si prendono; con che darà loro animo di farlo più volentieri: & insieme gli lasci fare l'officio suo, di visitar la scuola, & dar quei ordini, che haueranno commissione di dargli, & a lui toccherà di metterli, & farli mettere in executione.

Faccia, che i Chierici di quella terra s'impieghino in questo esercizio, & se hauerà in questo difficoltà, ne dia al Priore Diocesano auiso, che ne auisará il Reuerendissimo Vescouo, a cui starà di castigarli, & prouederli.

S'hauerà nella sua terra due Chiefe, in vna faccia la scuola delli huomini, nell'altra delle donne; ma se non hauesse altra che vna Chiesa, procuri che in quella siano molto distinte le donne, dalli huomini, hauendo sempre l'occhio, che la scuola delle donne sia in loco più remoto, & nel qual possi hauer da gli huomini meno disturbo; & visiti hor l'vna hor l'altra, cō spirito & charità aiutando & promouendo all'accrescimento de' soggetti, e di virtù Christiana.

Al Cancelliere non occorre dar altro sostituto, ma procurisi, che si elegga persona quanto si può più habile a far questo officio, si che non habbia bisogno di sostituto.

Sia vn solo il visitatore, a cui si dia vn compagno, almeno quando visita le scuole delle donne; lequali mai visiterà senza vna delle più mature & intelligenti di quella scuola che ha da visitare.

Saranno tre o quattro donne elette dalla congregazione Diocesana a questo officio deputate.

Al visitatore toccherà ordinare, o ricordare al Priore Diocesano, che si facciano due volte l'anno le dispute generali; vna volta delli huomini, l'altra delle donne, nel tempo determinato.

Il Visitatore s'accompagni col Visitatore che sarà dalla Città mandato, quando visiterà le scuole, & gli dia informatione delle scuole, de i soggetti, e d'altre cose pertinenti al buon gouerno della compagnia.

Nel resto offerui quello, che de i Visitatori s'è detto nella seconda parte.

Scriva ancora al Priore generale vna volta il mese le cose alle sue scuole pertinenti, sforzandosi dir ogni cosa con schiettezza, sincerità, & verità.

Della rinouatione, & electione del Priore, & delle Congregationi, & Scuole Diocesane. Cap. IIII.

IL Reuerendissimo Vescouo eleggerà, & confermarà il Priore Diocesano, che ordinariamente durerà nell'officio tre anni, & potrà ad arbitrio di Sua Signoria Reuerendissima essere confermato, & mutato, anche dentro il triennio, secondo che gli parerà spediante per maggior gloria di Dio, & utilità della compagnia. Potràssi nella congregazione Diocesana nominare alcuno nel modo posto nell'electione del Priore generale, a cui starà eleggere vno de quelli, o no; & la congregazione accetterà, come per maggior bene della compagnia quello, che dal Reuerendissimo Vescouo gli sarà dato: & questo che del Priore s'è detto, s'intenderà ancora della rinouatione o electione del sotto Priore.

Gli fratelli & officiali della congregazione, siano eletti in congregazione a più voci, ma non prima si publicchino, che siano confermati nella congregazione generale; ne hauerà effetto alcuno l'electione di questi, prima che siano dalla congregazione confermati.

Dureranno i fratelli in vita nella congregazione, se altro non paresse al Reuerendissimo Vescouo, mutandone alcuno nelle occorrenze, se ciò che vederà spediante per maggior gloria del Signore.

Il Priore di ciascuna Scuola sia ordinariamente il Parochiano, se altro non paresse a Monfig. Reuerendissimo di deputare: il sotto Priore sia

Ffff 2 Sacer-

Sacerdote, ò secolare, eletto dalla congregazione Diocesana, & confermato almeno dal Visitatore generale della Diocesi: gli altri ufficiali delle scuole particolari siano eletti & confermati dalla congregazione Diocesana, & nominati prima nella congregazione particolare della scuola di cui deouono essere ufficiali.

Il Priore Diocesano hauerà la patente dal Reuerendissimo Vescouo, senza la quale non hauerà alcuna autorità.

I fratelli ufficiali della congregazione Diocesana l'habbiano dal Prior generale.

Prima che si faccia la rinouatione delli ufficiali, sia auisato per quindici giorni auanti il Prior generale, accioche possi se gli parerà bene, mandar alcuno de visitatori che vi si troui presente: che se vi si trouerà, hauerà il primo luogo in congregazione, se sarà Sacerdote come s'è detto, & a lui si deferisca tutto il modo che s'ha da tenere nella rinouatione: nel resto poi come dell'hauer fatto auisare i fratelli & gli altri alquanto auanti; & altre cose che si hanno da seruare nelle eletioni & rinouationi delli officij, si offeruino le cose dette nella secôda parte di questo libretto.

Il Priore Diocesano, & sostituto, dopò che saranno eletti, vadino a pigliare la beneditione dal Reuerendissimo Vescouo, & insieme si pigli per gli altri ufficiali di nouo eletti ò confermati.

Del Priore, & Congregazione di quelle Scuole, che non ponno erigere Congregazione Diocesana. Cap. V.

Perche come s'è detto nella seconda parte, sono alcune terre, le quali per essere picciole non ponno hauere più d'vna scuola; & sono lontane tra di loro, si che non potriano senza grandissimo incommodo ogni otto giorni insieme ritrouarsi i fratelli in congregazione; & pur hanno bisogno d'vn capo, che immediatamente li regga, e di congregarsi qualche volta: però sarà vn Sacerdote, eletto come s'è detto del Priore Diocesano, dal Reuerendissimo Vescouo, da cui hauerà la patente, & prenderà la beneditione: & si sforzi quanto è possibile, di offeruare le regole, che sono di sopra date per lo Priore Diocesano: così nella congregazione che farà ogni mese, procuri quãto potrà s'offerui quanto s'è detto di sopra della cõgregatione Diocesana.

I fratelli che saranno della congregazione, siano eletti & confermati, come s'è detto di quei della congregazione Diocesana.

Habbiano ancora gli ufficiali, almeno i principali, come vn sostituto del Priore, i duoi Discreti, il Cancelliere, l'auisatore, & se sarà possibile vn Visitatore; a quali saranno date le regole proprie: & benchè non siano obligati congregarsi più d'vna volta il mese, nondimeno farà bene, quando haueranno commodità, di

congregarsi più spesso, & in particulare quando ci fosse qualche bisogno, che richiedesse qualche riparo, ò alcun rimedio.

Et ogni volta che si farà congregazione straordinaria, sia auuertito il Priore, di far auisati a tempo i fratelli, acciò possino disporfi per venire.

Saria bene, che non potendosi confessare i fratelli della congregazione ogni volta che si congregano dal Priore della cõgregatione, almeno all'hora da lui si confessino, quando saranno visitati dall'istesso; & all'hora potriano sodisfare, confessandosi intieramente di tutto il tempo, come dall'ultima confessione che con lui fossero, sin a quell'hora presente.

Nell'istesso tempo che sono visitati dal sodetto Priore, tutti i fratelli nella Messa che la mattina gli dirà, si comunichino; & egli farà loro vna effortatione, nella quale parte tratterà delle cose pertinenti all'essercitio della Dottrina Christiana che si douerà fare in tutte l'effortationi, parte delle cose pertinenti al Santissimo Sacramento.

Auisi particolari per le Scuole delle donne, dell'obediencia al gouerno della Congregazione Generale, & altri superiori. Cap. VI.

E Ben cosa ragioneuole, che essendo l'huomo (come dice l'Apostolo) capo della donna, le scuole della Dottrina Christiana, nelle quali le donne piamente si esercitano, siano sottoposte al gouerno delli huomini: quali con ogni charità, & diligenza, con la douuta modestia accompagnata, le gouernino, & promouano a quel vero fine, che tutte in questo santo essercitio deouono pretendere.

Hora ben che haueranno ancora queste scuole per immediate superiori alcune donne, quali sono più delle altre in matura bontà, & in vita Christiana approuate, e nell'essercitio più pratiche; nondimeno deouono essere ancora esse sottoposte al gouerno generale della compagnia, & a superiori d'esse, come le scuole delli huomini.

Per questo non potranno cosa alcuna nelle loro scuole determinare, se prima non sia approuata nella congregazione delli huomini: anzi deouono, come loro conuiene, con ogni humiltà rapportarsi al parere di quelli, che con tanta charità & diligenza si sono affaticati, & con tanto frutto, in questo essercitio; & deouono ringratiare Dio di tanto beneficio, che gli habbia concessa tal guida, con la quale deouono sperare, che difficilmente errino in tanto seruigio di Dio Signor nostro.

Accettino con ogni prontezza gli ordini che gli saranno dati, & procurino con ogni diligenza di metterli in esecuzione; ricordandosi, che non à loro, ma al Signor Dio seruono. Ne gli farà cosa graue & difficile sottomettersi

tersi a questi fratelli per amor di Dio, da cui tanto larga remunerazione aspettano, se considereranno che il Figliuol di Dio per amor nostro non ricusò di sottomettersi alle sue vili creature & serue.

Oltre che essendo necessario, acciò che sia vn corpo mistico questa Compagnia, sia vno il capo, & vno il gouernatore di tutti, è cosa manifesta, che più ragioneuole è, che le scuole delle donne siano rette & gouernate dal consiglio & dalla prudenza delli huomini, che quelle delli huomini dalle donne.

Ouero saria bisogno, che da per se si gouernassero, & così non si seruaria quella vnione & charità che si deue; ne vna, ma molte farebbono le Compagnie della Dottrina Christiana; & ogni diuisione, è cagione di ruina & di disturbo.

Dell'electione delle Visitatrici. Cap. VII.

Saranno sei donne, ò più, ò meno, a giudicio del Reuerendissimo Vescouo, delle più mature in virtù, & pratiche nella compagnia; quali secondo la diuisione della Città, hauerà no cura di visitare le scuole delle donne. Queste saranno elette & confermate dal Priore & congregazione generale; procurandosi prima che nelle scuole delle donne, le Priore nella loro congregazione particolare dimandino alle sorelle della congregazione, quali li paiano habili a questo officio, ò siano nella loro scuola, ò in qual si voglia altra; & pigliando la Cancelliera in lista il nome di questa, ò di quelle, che faranno proposte, la dia alla Priore, che la darà al Visitatore generale della Città; a cui toccherà di portarla al Cancelliere generale, che la legga in congregazione generale vna Domenica auanti che si debbano eleggere; accioche i fratelli della congregazione generale habbiano quel tempo per commodità di informarsi, quali siano più atte per essere a quello officio elette.

Le Cancelliere delle scuole particolari, auuertiscano di non publicar alcuna di quelle, che nella sua scuola è stata proposta, ma con ogni secretezze la diano alle Priore, & le Priore cõ l'istessa secretezze la diano al sodetto visitatore. La seguente Domenica si faccia in congregazione a più voci l'electione; & il Prior generale con il Visitator della Città, nella congregazione delle donne che faranno la seguente Domenica, le publicarà & tanto quelle a quali sarà dato carico di visitatrici, quanto quelle che doueranno essere visitate da loro, con ogni humiltà all'electione fatta s'acquetino, ne facciano replica alcuna, ma accettino il tutto dalla sapiente e potente mano di Dio, che sà quello che è in ciascuna, & vede, quanto può ogn vna di loro, & alle imperfette & insufficienti, può dare ogni perfectione, & potere di essequire quanto da lui gli sarà imposto: & siano cer-

te, che ponno esse ingannarsi, vedendo solo l'esteriore delle persone; ma non può Iddio, che l'intrinseco de nostri cuori perfettamente conosca.

Onde auiene molto ben spesso, che quel che alli occhi nostri pare bene, riesca male; & quello che male noi stimiamo, torna molte volte in bene.

Oltra che come s'è detto, è la diuina bontà tale, che non dà mai carico alcuno, a cui non dia larga & copiosa gratia di poterlo degnamente portare.

Nó si fidino dunque nel giudicio proprio, ma affatto in questa electione, & altre cose simili, s'acquetino nella diuina volontà, che moue & regge i superiori di questa sãta compagnia.

Dell'officio delle Visitatrici. Cap. VIII.

Primieramente deouono le Visitatrici essere come s'è detto di sopra molto prouate nelle virtù Christiane, molto essercitate nelle cose della compagnia, molto zelose del bene & buon progresso della sodetta compagnia, accioche con i loro costumi, siano viuì ritratti della vita, che tutte le sorelle hanno da tenere, & con la pratica sappiano insegnarli, & raddrizzarli doue mancassero della rettitudine dell'offeruanza perfetta delle regole & ordini, & col zelo che hanno di quest'opera, si mostrino sempre indefesse, diligenti & pronte in affaticarsi in questa vigna per amor di Dio. Deouono hauere molto bene apprese & intese le regole & ordini della compagnia, come quelle che deouono per l'officio loro vedere; doue, & da chi si manca nell'offeruanza di quelle, & che deouono correggere & ammaestrare tutte quelle che errassero, ò non sapessero come s'habbiano da essequire.

Deouono hauerle molto in pratica, accioche visitando le scuole, facilmente & prontamente possino auuertire & conoscere gli errori & mancamenti nell'offeruanza delle sodette regole.

Visitaranno ogni giorno di festa che si fa l'opera qualch'vna delle scuole alla loro cura comessesse; & più spesso visitino quelle, che conoscono hauer maggior bisogno d'aiuto ò di riforma, ò perche non habbino pratiche operatrici, ò perche sia stata di nouo piantata.

Quando vedranno in qualche scuola gran bisogno di qualche riparo, a cui esse non fossero bastanti, facciano ricorso al Visitatore, ò al Prior Generale della Compagnia, procurando, ò di dargli compita informatione del tutto, ò che vno di essi venghi a visitarla.

Haueràno vn libro, doue siano scritti i nomi delle scuole a ciascuna di esse assegnate, & insieme notati i nomi delli ufficiali di ciascuna scuola, & delle operatrici apartatamente; & conoscano bene le qualità di ciascuna, accioche diman-

data ne possa render coto, e darne compita informatione, a quel tempo in particolare, che s'hanno da rinouare gli officij.

Tengano conto delle loro scuole con quella diligenza, che si richiede a tato grande opera, mostrandosi verso di loro zelanti, & desiderose dell'accrescimento & frutto di esse.

Nella congregazione che si farà vna volta il mese auanti il Priore & Visitator generale, renda conto ciascuna delle sue scuole che hanno visitate, tutto cò breuità, & riferiscano cose di edificatione, tacèdo quello, che ò scandalo, ò difedificatione potesse apportare; in particolare se si nota infamia del prossimo, ò cose tali, s'hanno da dire in secreto a quel che può porui rimedio, come s'è detto dell' officio de Visitatori.

Proporrà ciascuna il bisogno delle sue scuole al Prior generale, & proponga i rimedij, che li pareranno espedienti.

Sappiano, & intendano bene quel che s'è detto nell' officio de Visitatori nella seconda parte di questo libretto, & rendano al Visitatore quell'obedientia che si deuè.

Della Congregatione. Cap. IX.

Ogni mese si farà la congregazione alla presenza del Priore & Visitatore generale, & in assenza del Priore, vi si troui il sostituto di esso.

In questa congregazione, vi si troueranno le sei Visitatrici, con li sodetti, Priore, & Visitatore, & Cancellier generale, acciò che se bisognasse notare qualche cosa, si noti, per riferirlo, & trattarlo nella congregazione generale.

Due volte l'anno se ne faccia vn'altra generale, nella quale oltre le sodette persone, vi conuenghino ancora le Priori & Sottopriori di tutte le scuole: nella quale tra le altre cose si riferiscano succintamente tutte le cose di edificatione, che sono occorse tutto quel tempo; si dichi del frutto, & accrescimento dell'opera; con che venghino ad animarsi, & pigliar amore per affaticarsi con maggior diligenza & prontezza per l'auenire.

Si offeruino nelle congregazioni che si fanno tra le donne, tutte le regole & ordini, che si sono dati alle congregazioni delli huomini, tanto nel fare oratione, & mettersi a sedere, quanto in dir il parer loro, sempre schiuando confusioni, disordini, contentioni, & ostinationi.

Procurino al fine, che quanto si farà determinato, con ogni diligenza si metta in esecuzione. Da questi pochi auisi, oltre tutto quello che si contiene nelle regole communi, & sue proprie, cauerà il Visitatore & il Priore Diocesano il lume che bisogna, per indrizzo, & buon gouerno delle scuole delle donne Diocesane.

INDVLGENZE PERPETVE

Concesse da Papa Gregorio XIII.

Alle Scuole ò Compagnie della Dottrina Christiana, & suoi operarij, della Città, Diocese, & Prouincia di Milano.

Gregorio Papa XIII. à perpetua memoria.

LA Dottrina di Giesù Christo Redentore, mandata dal benignissimo Dio Padre per Dottor di giustitia in luce delle genti, rilucendo in quelle virtù diuine, Fede, Speranza, & Carità, mentre che instruisce le menti de gli huomini qua giù in terra, mostra insieme a i medesimi vna certissima via alla Celeste & Eterna vita: alla quale essendo nati i fedeli, fa dibisogno vsar diligente cura, che infino da i primi anni, per esser massimamete i sensi dell'huomo inclinati al male, siano instrutti & informati di quelli salutiferi instrutti & precetti di fede & Dottrina Christiana. Onde dopò il Decreto del Concilio Lateranense fatto sopra di questo, hà piamente il sacro Concilio di Trento di nuouo ordinato, che in tutte le Parochie, almeno nelle Domeniche, & ne gli altri giorni di festa, siano insegnati a fanciulli i principij della fede Christiana, & diligentemente instrutti de l'obedientia che deuono render a Dio, & a padri loro.

Et essendo particolare officio de Vescouij, prouedere, che quando i piccioli dimandano il pane, non vi manchi chi gli lo spezzi; hà grandemente raccomandato la cura di essequir questo alla lor uigilantia Pastorale, & voluto che si proceda bisognando con le censure Ecclesiastiche contra coloro, che non facessero in ciò l'officio che deuono. Da questo salutifero decreto, & dal zelo della disciplina Ecclesiastica, mosso & infiammato il diletto figliuol nostro Carlo Borromeo del titolo di Santa Prassede della Santa Chiesa Romana Prete Cardinale, Arciuescouo di Milano, hauendo egli già, si come habbiamo inteso, nel suo primo Concilio Prouinciale, insieme con gli altri Vescouij della sua Prouincia, per autorità del medesimo Concilio di Trento, ordinato sopra ciò alcune cose; hà col parere & consenso de i medesimi Vescouij Prouinciali nell' altro suo Concilio instituito, acciò i Parochiani aiutati dall' altrui opera, attendessero con più diligenza & frutto a questo suo officio d'insegnare la Dottrina Christiana, che quelle Compagnie di pie persone, le quali in detta sua, & in alcune altre Chiese della Prouincia di Milano sono già sotto questo titolo state instituite, & ini con studij Pastoralij grandemente eccitate, siano ancora introdotte in ciascuna altre Città, Terre, & luoghi della medesima Prouincia.

Noi dunque che per l'officio nostro grandemente desideriamo che i fedeli Christiani sempre, & tanta più ne giorni delle feste, si occupino in quei studij & esercitij, i quali spettano ad eccitar la pietà, a informar i costumi, & a procurare la ui-

eterna: prima commendiamo nel Signore la diligenza & cura pastorale di esso Cardinale, & de i venerabili nostri fratelli Vescouij della prouincia di Milano: dipoi desiderando che quelle Compagnie, le quali per gratia del Signore piamente & santamente sono instituite, & propagate sotto quel nome, con l'aiuto della diuina gratia a gloria di CHRISTO Signor nostro, & a salute dell' anime, di giorno in giorno vadano più crescendo; habbiamo voluto con particolari fauori & gratie spirituali abbracciar tutte quelle compagnie che in detta Città, Diocese, & Prouincia di Milano sono già state, & saranno nell'auenire instituite, & tutte le persone dell'vno & l'altro sesso, che in quelle sono, ò saranno descritte.

La onde confidatici nella misericordia dell' Onnipotente Iddio, & nell' autorità de' beati suoi Apostoli Pietro & Paolo, a tutti li fedeli Christiani, maschi, & femine, veramente pentiti & confessi, li quali in detta Città, Diocese, & prouincia di Milano in alcuna di dette Compagnie si saranno ascritti per far in esse la debita opera; misericordiosamente nel Signore gli rilasciamo dieci anni, & altre tante quarantene de l'imposte, ò in qual si voglia altro modo douute penitenze: E parimente altri dieci anni, & altre tante quarantene, quando che perseverando nel suo officio, contriti & confessi, si comunicheranno; Et cento giorni alli medesimi, ogni volta che daranno opera nelle scuole della medesima Dottrina Christiana; E di più quando gl'istessi in quel giorno preciso che una volta l'anno il detto Cardinale Arciuescouo, ò il suo pro tempore successore, ouero in altri luoghi della prouincia ciascun Vescouo deputerà nella sua Chiesa, riceueranno il Santissimo Sacramento dell' Eucharistia; misericordiosamente nel Signore doniamo & concediamo in vigore di queste lettere Indulgenza plenaria. Et similmente plenaria alli medesimi, se essendo in articolo di morte, inuocheranno tre volte il nome santo di GIESV, ouero una volta diranno il Pater noster, & l'Aue Maria.

Le quali lettere dichiaramo che in niun modo siano comprese sotto qual si voglia reuocationi, suspensioni, ouero derogationi de simili, ò de dissimili Indulgenze, da noi, ò dalla santa sede Apostolica fatte, ò da farsi in qual si voglia forma, & con qualonche clausule, & decreti; & ogni volta che si faranno tali reuocationi, suspensioni, ò derogationi, le presenti lettere s'intendino essere, & siano nel pristino stato, & debbano giouare in perpetuo a i medesimi fedeli Christiani. Dat. in Roma presso S. Pietro sotto l'Anel

lo del Pescatore à 30. d' Ottobre 1572. L'anno primo del nostro Ponteficato.

C. a. Glorierius.

Copia delle Indulgenze da diuersi Reuerendis. Cardinali & Vescouij, concesse à quelle persone, le quali prestaranno fauore, e si eserciteranno in detta opera, per zelo d' Iddio, & salute delle anime.

- 1 IN prima a giorni 9. di Febraro 1540. sur no concessi dal Reuer. Monsig. Gio. Maria Tonso Vicario in Milano, giorni 40. de Indulgenza.
- 2 Poi alli 11. di Genaro nel 1541. dal Reuer. Monsig. Marco Cattaneo Vicario di Genova, giorni 40. d' Indulgenza.
- 3 Più oltre alli 18. di Maggio nel 1541. dal Reuer. Monsig. da Preda Vescouo di Vigevano giorni 40. d' Indulgenza.
- 4 Il Signor Francesco Musfi Vicario di Piacenza, concede 40. di d' Indulgenza adi 28. di Dicembre 1541.
- 5 Di poi al ultimo di Genaro nel 1542. dal Reuer. Vicario di Parma, giorni 40. d' Indulgenza.
- 6 Alli 19. di Dicembre nel 1542. dal Reuerendis. Cardinale Vescouo di Mantoua giorni cento d' Indulgenza.
- 7 Et al primo di Genaro nel 1544. dal Reuer. Vicario di Cremona giorni 40. d' Indulgenza.
- 8 Alli 2. di Genaro nel 1545. dal Reuer. Monsig. Simonetta Vescouo di Lodi giorni 40. de Indulgenza.
- 9 Alli 3. di Luglio nel 1550. dal Reuer. Monsig. Gio. Angelo Arcimboldo Arciuescouo di Milano, giorni 40. d' Indulgentia.
- 10 Alli 21. di Febraro nel 1553. dal Reuerendis. Cardinale Durante Vescouo di Brescia, giorni cento d' Indulgenza.
- 11 Alli 23. di Marzo nel 1553. dal Reuerendis. Cardinal Morone, giorni cento d' Indulgenza.
1567. Adi 6. Ottobre, Dalla Santità di N. S. Papa Pio Quinto, giorni quaranta d' Indulgenza, come appare per la bolla stampata.
1568. Adi 13. Nouembre cōcesso dal Illustrissimo Cardinale Borromeo Arciuescouo di Milano, giorni 40. d' Indulgenza, tutti i giorni che i fratelli e sorelle della compagnia si occuperanno in insegnare, ouero imparare, ouer entreranno, & si faranno scriuer nella Compagnia; e cento di di Indulgenza ogni volta che riceueranno il Sacramento della santissima Communione.

REGOLE

Della Compagnia Generale del Santissimo Sacramento,

Fondata nella Chiesa Metropolitana di Milano,

Dall' Illustriss. & Reuerendiss. Monsig. il Cardinale di S. Prassede Arcivescovo.

VANTO è maggiore la gratia che ci ha fatto Giesù Christo Nostro Signore, volendo restare continuamente con noi nella santissima Eucharistia; tanto viene ad essere più grande il nostro debito, di honorare & riuere sempre con tutti i modi possibili quell' altissimo Sacramento.

E che maggior gratia, qual più viua consolazione, & qual più forte aiuto potea l'huomo desiderare per li bisogni di questa vita, che sono tanti e tanti, che restare il suo Signore & Redentore sempre con lui ancora corporalmente, in tal maniera, che non solamente potesse adorarlo & supplicarlo quando volesse; ma anco riceuerlo dentro di se medesimo, & vnirsi mirabilissimamente con lui? Sarebbe dunque enorme l'ingratitude & la vergogna dell'huomo, se non facesse quanto sa, & può, per rispondere a tanta benignità, con quelle poche dimostrazioni che può usare, come potera Creatura, verso la Maestà immensa di Dio.

A questo così degno & altissimo officio di honorare & riuere con speciale cura & seruitù l'onnipotente Maestà del Signore Nostro, meritamente si hanno da inuiare tutti gli huomini, & maggiormente quelli, che sono posti in più alto grado di dignità; poiche anco i Principati & le Podestà del Cielo sono basse a tanta altezza.

Di qui è, che nelle Città del Christianesimo, & principalmente nell'alma Città di Roma, per cura de' Santissimi Pontefici sono state instituite compagnie a questo effetto solo, di procurar con ogni pio officio, che il santissimo Sacramento si tenesse, custodisse, & accompagnasse con quel maggior honore & riuerenza che fosse possibile: & così nella Chiesa di Santa Maria detta della Minerua, già si fondò vna nobilissima Compagnia, la quale il santissimo Paolo Papa Terzo arricchì & dotò di molte & segnalatissime gratie & Indulgenze, con fermate, & accresciute ancora da suoi successori; & è andata poi sempre profittando con molto honor di Dio, & edificatione de' profimi.

L'esempio della quale opera desiderando l'Illustriss. & Reuerendiss. Monsignor Cardinale di Santa Prassede Arcivescovo introdurre di presente nella sua Chiesa con maggior effi-

cia & ardore di spirito, & con più vita & principal maniera, che per l'adietro in essa non s'è fatto; hà ottenuto dal santiss. Papa Gregorio XIII. S. N. di instituire tali compagnie nella sua Chiesa, doue più gli pareffe elpediente, con quei medesimi priuilegi & gratie, che gode la Compagnia Romana.

E così messolo ad effetto a giorni passati nella festa del santissimo Sacramento, & instituita nella Chiesa sua Metropolitana vna tal compagnia, come commune a tutta la Città di Milano; veduto con sua molta consolatione il concorso di molte migliaia d'anime, che si sono prontissimamente offerite, & impiegate in essa; con hauere di ciò dato esempio i principali personaggi, ufficiali, & nobili di questa Metropoli: accioche vada prosperando di bene in meglio, si nutrisca la diuotione de' Confrati, & sappiano per consolatione sua le gratie spirituali loro donate; ha fatto distendere questo libretto, nel quale riconosceranno, come deono spiritualmente adoperarsi in questo pio officio, & in questa nobilissima & altissima seruitù che hanno presa; & parimente i premij spirituali, che per ciò sono loro proposti.

Primieramente procureranno con ogni fanta diligenza i Confrati, che in tutti i tuoi detti & fatti, diano esempio a gli altri, dell'honore & riuerenza, che si ha d'hauere al santiss. Sacramento in Chiesa alla Messa, incontrandolo per via, & in ogni altra occasione, sempre inginocchiandosi con ambi i ginocchi, & componendo il Corpo con quella maggior diuotione che farà possibile, la quale sia segno della diuotione interiore.

In particolare vedranno col suo esempio, di introdurre, & mantenere doue è introdotto, quel pio costume d'inginocchiarsi per riuerenza del santissimo Sacramento, & fare oratione doue che si trouino, quando odono sonare per l'eleuatione di esso nelle Messe solenni: & andare ancora in quel punto alla Chiesa se potranno, per adorarlo iui; al che fare il santiss. Papa Gregorio XIII. hà inuitato cò sue lettere tutti i fedeli di questa Prouincia, cò dare a chi s'inginocchia doue si troua, vn'anno d'Indulgenza, & due a chi anderà alla Chiesa. Cercheranno, che il santiss. Sacramento si mantenga con ogni honore nell'Altare Maggiore della Chiesa Metropolitana, & anco della sua Parochiale, secondo gli ordini in ciò dati dal Reuerendiss. Arcivescovo: al qual fine ogn'uno potrà contribuire quella limosina che gli parrà, ponendola in vna cassa commune che si terrà a questo effetto.

Haurà poi cura d'esercitarsi in tutti gli officij pij, & in tutti i santi exercitij, che qui si porrà no, quanto comporterà lo stato di ciascuno.

Accompagnare il santissimo Sacramento quando si porta a gl'infermi, massime nella sua Parochia, con cerei in mano; andando alla Chie-

sa

Quando sentiràno perciò il segno della Campana, sapendo che il medesimo santiss. Papa Gregorio concede tre anni d'Indulgenza a ciascuno di questa Prouincia, che nell'andare, & nel ritornare l'accompagnerà.

E chi fosse occupato, o in qual si voglia modo impedito, come sono vecchi, infermi, donzelle, vedere almeno di mandarui persona del le più honoreuoli c'habbia in casa, che faccia tale officio, con quella diuotione & riuerenza che si conuiene: & chi ne anco potesse fare questo, almeno inginocchiarsi al suono della campana per riuerenza del santiss. Sacramento, & dire vn Pater, & vna Ave Maria.

Confessarsi, & Comunicarsi almeno vna volta al mese nella festa del santissimo Sacramento, & nelle Solennità principali: alla quale opera il medesimo santissimo Papa Gregorio inuita tutti i fedeli di questa Prouincia, d'ado cin que anni d'Indulgenza, a chi veramente pentito & confessato si comunicherà in giorno di festa: & a chi farà solito di farlo vna volta il mese, & nelle solennità del Signore, & della Beatissima Vergine, & de' Santi Apostoli, & di S. Gio. Battista, diece anni per ciascuna volta: & nella festa del principal padrone della Città, che qui è Sant' Ambrosio, Indulgenza plenaria.

Ogni terza Domenica del mese, congregarsi alla Chiesa Metropolitana alla Messa solenne che si canterà per questo, & starui diuotamente. Accompagnare la processione, che si farà col santissimo Sacramento innanzi la Messa, cò cerei accesi in mano.

Nella solennità del santiss. Sacramento, trouarsi tutti con speciali segni di diuotione, & con cerei accesi, ad accompagnarlo nella processione generale, e stare ancora alla Messa solenne, che si canterà nella sudetta Metropolitana.

Per tutta l'Ottava trouarsi ogni giorno alla Chiesa Metropolitana, & intrauenire pure cò cerei accesi alla processione che in essa si farà; o vero ancora alla sua Chiesa Parochiale, se iui d'ordine del Reuerendissimo Ordinario si farà si fatta processione.

Essercitare poi la carità fra loro, in maniera, che sentendo essere alcun di loro infermo, facciano opera di visitarlo & aiutarlo spiritualmente & temporalmente, e specialmente procurare, che goda de' santi Sacramenti, & quando s'anderà a comunicarlo, mettere particolare sollecitudine, perche ciò si faccia con ogni decenza & honore possibile.

Et intendendo parimente che alcuno sia infermo spiritualmente, & viua in qualche peccato & vizio, non mancare di vlargli la medesima carità in auisarlo, & procurarne con ogni accomodato mezzo l'emendatione; & tanto maggiormente, quanto che più importa la salute dell'anima che quella del corpo: la quale opra se bene appartiene a tutti, pure special-

mente ciò faranno coloro, a quali dal Reuerendissimo Arcivescovo sarà assegnato si fatto officio in particolare.

Morendo alcuno de' Confrati, accompagnarlo potendo alla sepoltura, & dire almeno sette Pater, & sette Ave Marie per l'anima sua.

Ogni anno poi il giorno dopo l'Ottava del santissimo Sacramento, far celebrare vn'anniuersario generale nella Chiesa Metropolitana per tutti i Confrati defonti, & procurar d'esser presenti più che si possa, per aiutare quelle anime con le Orationi.

Et essendo stata intentione dell'Illustrissimo & Reuerendissimo Monsignor Cardinale, come si è detto, che questa compagnia fosse generale in tutta questa Città, & così le gratie di quella fossero comuni a tutti; & essendoui delle altre compagnie o scuole del santiss. Sacramento già instituite; hà vnito & incorporato in quella tutte le Compagnie già erette in qual si voglia Chiesa Parochiale & Collegiata di questa Città, da se, ancora come delegato Apostolico, o da altri Arcivescovi; in maniera che tutti i Confrati di esse Compagnie s'intendano essere senz'altro incorporati ancor essi, & descritti in questa nouamente eretta nella Chiesa Metropolitana, & conseguiscono tutte le Indulgenze & gratie concesse alla Compagnia, facendo quello che perciò si ricerca.

Dichiarando però, che tutte le dette Compagnie già instituite, ciascuna nella sua Parochia, habbiano corpo particolare da se, quanto sia per l'amministrazione delle limosine, oblationi, legati, o redditi di qualouque sorte; i quali già lasciati, & acquistati, o che per l'auenire si lasciaranno nominatamente alle dette scuole & corpi di Compagnie particolari, si dispensino solamente intorno al culto del santissimo Sacramento di quella Parochia, & a soddisfazione de' gli obliighi di quel corpo particolare; & ciò da' suoi ufficiali, & Ministri particolari, i quali faranno eletti da' Confrati habitanti nella stessa Parochia, secondo le regole & ordini che si daranno alla detta Compagnia generale.

L'amministrazione poi & governo di essa Compagnia generale, farà presso a' Deputati & Amministratori, che faranno di tempo in tempo eletti dal Reuerendiss. Arcivescovo, & ciò cò quelle regole & forme che faranno dal medesimo ordinate.

Indulgenze, & gratie della Compagnia.

LA sudetta Compagnia & Chiesa Metropolitana, goderà delle infrascritte Indulgenze & gratie, che già furono concesse alla Confraternità del santiss. Sacramento di S. Maria sopra la Minerua di Roma, dalla fel. memoria di Papa Paolo III. & nouamente dal santiss. Signor Nostro Papa Gregorio XIII. le quali hora per autorità del medesimo Signor No-

stro

stro Gregorio XIII. sono comunicate a questa Compagnia della Chiesa Metropolitana di Milano, dall' Illustriss. & Reuerendiss. Monsig. Cardinale di S. Prassede, Arcivescouo.

Prima diede & concessè Indulgenza plenaria & remissione di tutti i peccati in forma di Giubileo a tutti i Christiani dell' vno & dell' altro sesso, i quali confessati, diuotamente riceuendo il santiss. Sacramento, entreranno nella detta Confraternità, & ciò nel giorno che essi entreranno.

Concessè a' detti Confrati simile Indulgenza plenaria tre volte in vita, se confessati, diuotamente riceueranno il santiss. Sacramento.

Cento anni d' Indulgenza a quei Confrati ch' accompagneranno, & impediti faranno accompagnare come di sopra si è detto, il santiss. Sacramento, quando si porta a gl' Infermi.

A' detti Confrati, i quali faranno presenti alle processioni, & diuini officii, che di tempo in tempo si celebreranno, come s' è detto, similmente per ogni volta cento Anni d' Indulgenza.

A tutti quelli, che ciascuna feria festa di tutto l' anno diuotamente visiteranno la detta Chiesa, diece anni, & altre tante quarantene d' Indulgenza per ogni volta.

Alle Donne di detta Confraternità, che non possono accompagnare il santiss. Sacramento quando si porta a gl' infermi, se quando sentiranno il campanello, inginocchiandosi diuotamente diranno vn *Pater noster*, & vn' *Aue Maria*, concessè quelle stesse Indulgenze & gratie, che conseguiscono quelli che presentialmente accompagnano il detto santiss. Sacramento.

A' detti Confrati dell' vno & dell' altro sesso, & a ciascuno di loro, che tre volte in vita, & in punto di morte, ancorche la morte all' hora non seguisse, si possano eleggere vn Confessore secolare, & religioso di qual si voglia regola; il quale hauendo diligentemente vditte le loro confessioni, possa assoluergli da qual si voglia forte di peccati, etianio riferuati alla santa sedia Apostolica, eccetto da quelli, che si contengono nella Bolla ch' si vuol leggere in corno Domini, & dar loro penitenza salutaris & conueniente.

Di più la detta Compagnia, per concessione del detto Paolo Papa III. ha le Indulgenze & gratie che hanno le compagnie del Saluatore, della Charità in S. Giacomo in Augusta, di S. Gio. Battista, de' SS. Cosma & Damiano, di S. Spirito di Capo Santo, della Madonna del Popolo; tutte Chiese, & luoghi di Roma.

Che tutte l' altre Confraternità del santiss. Sacramento, erette, & da ergerli in qual si voglia luogo, v' sino, & godano le medesime gratie, indulgenze, & priuilegi, che v' sa & gode la detta Confraternità eretta nella detta Chiesa di S. Maria sopra Minerua.

Indulgenze concesse dalla Santità di N. S. S. Papa Gregorio XIII.

Primo dà & concede Indulgenza plenaria & remissione di tutti i peccati a tutti i fedeli Christiani, che veramente penitenti & confessati, riceuendo il santissimo Sacramento, entreranno in detta Confraternità, & ciò nel tempo ch' entreranno.

La medesima Indulgenza & remissione di tutti i peccati, a tutti quelli Confrati, i quali nel dì della festa del Corpo di Christo, & nell' Ottaua, similmente contriti & confessati riceueranno diuotamente il santiss. Sacramento.

La medesima Indulgenza & remissione di tutti i peccati a' detti Confrati, similmente penitenti & confessati, nel punto della morte loro.

A' detti Confrati, che ritrouandosi fuori di Roma in quei giorni ne quali sono le stazioni nelle Chiese, tanto dentro quanto fuori della Città, visiteranno l' Altare del santiss. Sacramento, & iui diuotamente diranno sette *Pater nostri*, & altrettante *Aue Marie*, pregando Nostro Signor Dio per l' esaltatione della santa fede Catholica, & estirpatione dell' heresie, & de gl' infedeli, guadagnino le medesime Indulgenze, che guadagnariano, se in quell' istesso giorno visitassero quella Chiesa dentro o fuori di Roma, doue suol essere la stazione.

Cento giorni d' Indulgenza a tutti quei Confrati, che ciascun Venerdì visiteranno l' Altare del santiss. Sacramento, facendo iui oratione, come è detto di sopra.

Sett' anni, & sette quarantene a' detti Confrati veramente contriti & confessati, nel Giovedì santo ciascuno anno.

A' detti Confrati, diece anni, & diece quarantene, i quali contriti & confessati riceueranno il santissimo Sacramento nell' Altare di esso ogni terza Domenica di ciascun mese, & nel Giovedì santo.

Cento giorni d' Indulgenza, tanto a' detti Confrati, quanto a' gli altri fedeli Christiani, ogni volta che accompagneranno, & impediti faranno accompagnare il santiss. Sacramento quando si porta a gli infermi, dicendo vn *Pater noster*, & vn' *Aue Maria*, inginocchiandosi quando sentiranno il suono del campanello, pregando Iddio per la salute dell' Infermo.

A' detti Confrati, i quali accompagneranno il santiss. Sacramento nella processione che si fa la terza Domenica di ciascun mese nella detta Chiesa, cento giorni d' Indulgenza.

A' medesimi, che veramente contriti & confessati, nel Giovedì santo visiteranno il santo Sepolcro nella detta Chiesa di santa Maria sopra Minerua, sette anni & sette quarantene d' Indulgenza.

Alla detta Confraternità eretta nella detta Chiesa di santa Maria sopra Minerua, facoltà di poter comunicare le sopradette gratie & Indulgenze (eccetto quelle delle stazioni di Roma) ad

ad altre Confraternità erette, & da ergerli fuori di Roma in qual si voglia luogo.

La detta Chiesa Metropolitana ha tutte le gratie & Indulgenze che si contengono nelle stazioni di Roma, ad essa comunicare dal sudetto Monsig. Illustriss. per autorità concessa dal detto S. N. Papa Gregorio XIII. distribuite in varij giorni dell' anno, & accomodate poi alle Chiese di Milano secondo l' ordine dell' Illustriss. Monsig. Arcivescouo.

Indulgenza al Tabernacolo della Chiesa Metropolitana concessa da Papa Pio Quarto.

Tviti i fedeli veramente pentiti & confessi, che visiteranno il santissimo Sacramento posto nel Tabernacolo nella chiesa Maggiore di questa Città, dal primo vespero della vigilia del Corpus Domini fin' al tramontar del Sole di essa festa, & iui diuotamente pregaranno, per la conseruatione della pace tra i Principi Christiani, & per l' esaltatione della santa Madre Chiesa, conseguiranno Indulgenza plenaria & remissione de suoi peccati.

La medesima indulgenza nel medesimo modo è concessa per il giorno della Natiuità, & della Resurrectione del Signore: E per quello della Natiuità della Madonna.

Di più, tutte le volte che visiteranno il detto santissimo Sacramento posto in esso Tabernacolo nel qual di continuo si tiene, dicendo vna volta il *Pater noster*, & *Aue Maria*, conseguiranno anni cento d' Indulgenza.

Di più, tutti i vecchi, infermi, donne grauide, ouero per altro legitimo impedimento detenuti, non potendo personalmente visitarlo, & facendolo visitare per altri, conseguiranno le predette Indulgenze, come se personalmente lo visitassero.

E tutto ciò in perpetuo, come appare per le lettere del detto Papa Pio Quarto, date sotto il 24. di Maggio 1561. & sotto il 12. di Febraro 1562.

REGOLA

Delle Confraternità de i disciplinati, per decreto del Concilio prouinciale secondo di Milano,

Riformata d' ordine di Monsignor Illustrissimo e Reuerendissimo, il Cardinale Borromeo Arcivescouo.

Proemio.

TRA l' altre Confraternità, che nella nostra Diocese per aiuto dell' anime non senza instinto del diuino spirito sono state instituite, quella de i Disciplinati è molto pia, & esemplare: doue s' impara, & esercita la disciplina della Christiana militia, che consiste nell' imitatione della vita di Christo nostro Signo-

re, il quale si come dice Isaia, è la disciplina della nostra pace, e ci ha lasciate l' armature per superare li nemici della nostra salute, & insegnata la via della vera beatitudine, che è il fuggire le mondane delizie, & il soggiogare la carne allo spirito, e sodisfare per li peccati nostri con gli essercitij della penitenza, e mortificatione.

Questo ci rappresenta il presepio, doue egli nacque si poueramente.

Questo la sua circoncisione, e la fuga in Egitto. Questo il digiunare nel deserto, la perseveranza nell' Oratione, il sudare sangue, i crudeli flagelli, le pongenti spine, e la dura Croce, nella quale versò il precioso sangue per la nostra redemptione.

Si deue adonque con ogni studio procurare l' aumento e conseruatione di questa Confraternità, si che a guisa di scelti soldati sempre vniti col loro capitano, perseverino nel combattimento fino all' acquisto della gloriosa vittoria: considerando che se il titolo c' hanno eletto non corrisponde esse con gli effetti, farebbono degni di riprensione e di castigo.

Percioche significando questo nome, *Disciplinati*, quelli che bene instrutti nella Scuola di Christo caminano per l' aspra e stretta via dietro alle vestigie sue con la vita pura & immacolata, castigando il corpo, e riducendolo in seruitù, conforme a quello che faceua l' apostolo san Paolo, com' egli dice scriuendo alli Corinti; *Castigo il corpo mio, e lo sottopongo alla seruitù dello spirito, accioche predicando alli altri, io non sia fatto reprobato*; Qual maggior biasmo potrebbe loro auuenire onde maggior pena meritaessero, che tener vita incomposta e dissoluta, e che mentre il capitano combatte spargendo il sangue, e vincendo gli nemici; essi se ne stessero in otio, & in delizie, dandosi nelle mani di quelli?

Hor perche ciò non auenga, e perche questa Confraternità si conserui nella vera e santa disciplina, seguitando la dottrina & esempio del sapientissimo Maestro Giesù Christo, habbiamo voluto riformarla e stabilirla con certa & vniforme regola, che aiuti a mantenere più viuua e feruente l' osseruanza del loro istituto: la qual regola vogliamo sia commune a tutte le Scuole e Confraternità, che sono, e faranno nell' auuenire erette & instituite sotto il nome di Disciplinati nella Città & Diocese nostra, si come in vigore del Decreto del Concilio nostro Prouinciale secondo, farà anco commune a tutte le Scuole simili nella Città & Diocese della Prouincia nostra, eccetto se per la qualità de luoghi, e per altre circostanze, non parerà alli Vescouo nostri Comprovinciali per maggior seruitio di Dio, ciascuno nella sua Città e Diocese, aggiungere, leuare, o mutare in essa alcuna cosa.

Per tanto effortiamo & preghiamo tutti i fratelli nelle viscere del Saluatore, si sforzino con ogni

ogni amore e diligenza di metterla in esecuzione, facendo sempre fedel seruitù al loro Signore, sotto il cui stendardo in questa Confraternità hanno da esercitare la militia spirituale: Si che restano vincitori, possano finalmente insieme col glorioso Apollolo dire: *Hic combattuto un buon combattimento, & hofinito il corso, nel resto mi è preparata la corona della giustizia.*

Quali sorte di persone si debbano riceuere nella Confraternità, qualino. Cap. I.

DQuando i fratelli di questa Confraternità esser viui membri di Christo, e come figliuoli di luce produrre frutti di luce, si che vedute le loro buone opere, sia glorificato il celeste padre: si habbia gran risguardo, che non si apra la porta a i figliuoli delle tenebre, che oscurino con tenebrosi costumi il Christiano splendore, che tra di loro si ha sempre da conseruare.

Perciò auanti ch'alcuno sia nella Compagnia riceuto, si procuri piena informatione della sua vita, si passata, come presente: E solo si permettano huomini timorati di Dio, amatori della santa pace, solleciti nell'opere di charità, constanti ne i buoni propositi, trattabili, e diligenti obseruatori della Christiana disciplina; ouer almeno desiderosi e ben disposti di esser tali, e che habbiano almeno sedeci anni compiti.

Heretici, o sospetti d'heresia, o che siano statiali, Homicidiarj, Vfurarij, Concubinarj, Bestemmiatori, & altri simili di mala vita e cattiuo nome, non habbiano luogo nella Compagnia.

I minori di sedeci anni si potranno introdurre per assuefarli alla diuotione, & indirizzarli nella via del Signore.

Arriuati poi all'età competente, hauendone essi desiderio, & essendo giudicati idonei, si potranno riceuere nel numero de i fratelli.

Del modo di riceuere e stabilire i Fratelli. Cap. II.

Hauendosi da riceuere alcuno, i fratelli principalmente ricorreranno all'oratione, e per otto giorni dicendo il *Veni creator*, e le Litanie, o altre orationi approuate dalla sara Chiesa, dimanderanno la gratia del santo Spirito, che illumini i lor cuori a far cosa, che sia a gloria di sua Maestà, e salute commune.

Dipoi il Confessore della Confraternità, esaminato diligentemente colui che si ha da riceuere, e fattagli vedere la presente Regola, conoscendolo costante e ben disposto, lo proporrà al Capitolo: doue essendo ballottato, e concorrendo i due terzi in suo fauore, sia riceuuto.

Ma prima che sia stabilito, e che possa hauer

voce nella Compagnia, si terrà vñ anno in prova sotto il gouerno del Maestro che sarà deputato alla cura de noui fratelli: nel qual anno se hauerà dato buon saggio di se, e perfeuerato con buona edificazione & osteranza della Regola, e sarà instruito nella dottrina Christiana, sia scritto nel numero de i stabiliti fratelli.

Et accioche tutto proceda con più lume e più abbondante grama, si il riceuimento, come lo stabilimento, si farà in vn giorno deputato alla Communione, secondo si dirà di nouo: nel quale tutti i fratelli insieme col Nouitio si comunicheranno.

Et si nel riceuere come nel stabilire, s'offeruino le cerimonie poste nel fine di questa Regola: e nell'vno e nell'altro caso si procuri vn Sermone da qualche buon Religioso approuato dall'Ordinario.

Del habito della Confraternità. Cap. III.

L'Habito esteriore della Confraternità, doue-
rà essere segno dell'habito interiore; che deue essere la cordial penitenza, la humiltà, e la mortificatione.

Vseranno adunque i fratelli l'habito de gli huili penitenti, cioè il sacco di tela grossa e semplice, d'vna istessa sorte, che cuopra tutto il corpo, secondo il modo già viato.

E su quello in fronte porteranno vna Crocetta rossa, e nella spalla destra verso il petto l'immagine del Santo o Santa, sotto la cui protectione sarà instituita la Scuola, acciò siano imitatori delle sue virtù.

Si cingeranno con vn cingolo di corda cò sette nodi, in memoria del pretioso sangue che sparso il Saluatore, nella circoncisione, nell'horto, nella flagellazione alla colonna, nell'incoronatione delle spine, nelle fissure delle mani, in quelle de i piedi, e nell'apertura del costato.

Porteranno tal habito nell'andare in processione, nell'accompagnare i fratelli defonti alla sepoltura, in far la disciplina, in pigliare la sacrosanta Eucharistia, e con esso si faranno portare alla sepoltura.

E tutte le scuole che porteranno l'habito, porteranno insieme la disciplina.

I noui fratelli, sin che non siano stabiliti, non porteranno la Croce rossa, nè l'immagine del Santo su l'habito; acciò siano conolciui da gli altri stabiliti.

Del vestire de i Fratelli. Cap. IIII.

Nel vestire de fratelli risplenda la Christiana modestia, conforme allo stato e conditione di ciascuno.

Non portino penne nelle Berrette, ne calze sfoggiate e vane, & in somma siano alieni da tutte le pompe e vanità contrarie alla professione

sione Christiana, & alla vita disciplinata. Sia lor prohibito il portar Spada, Pugnale, e simili, se non fosse per cagione di viaggio, o per altra legitima causa, approuata dal Confessore, o dal Priore: Ma come figliuoli di pace e soldati di Christo, siano armati dell'armature spirituali, che sono le Christiane virtù: con le quali si conserua l'anima libera dal peccato, e dall'insidie de nemici.

Delli Effercitij spirituali. Cap. V.

Quantunque in ogni tempo i fratelli debbono lodare il loro creatore, indirizzando tutti i loro pensieri & operationi alla gloria di sua Maestà, dicendo col Profeta; *Benedirò il Signore in ogni tempo, e la sua lode sempre sarà nella bocca mia*: Nondimeno questo deuono fare con particolare diuotione nei giorni festiui: i quali sono stati instituiti, accioche il Christiano, che ne i di feriali si è ritrouato occupato in diuersi negotij, e distratto da cure mondane, raccoglia lo spirito vagabondo e sparso, nel suo creatore, eccitandosi nella sua santa dilectione, e rendendosi più disposto a riceuere le diuine gratie.

Perciò i fratelli nelle feste di precetto tutti conuerranno insieme ne i loro Oratorij per il sopradetto fine, riducendosi alla memoria i beneficij dalla diuina bontà riceuti, & in parti colare quello della redentione, con interno pentimento de loro peccati, e dell'ingratitude ne vsata verso di quella, proponendosi la vera emendatione di vita con la perfeueranza nel suo santo seruitio.

Diranno l'Officio della Beata Vergine in tuono diuoto, con ordine, e con distinta pronuncia, e con quella attentione e riueranza, che si deue innanzi al diuino conspetto, e della Corte celeste, schiuando ogni atto immodesto, e scacciando dal cuore ogni vano e terreno pensiero, acciò non siano da Dio ripresi con quelle parole, *Hic populus labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me*. La mattina reciteranno il Matutino con le altre Hore fino a Nona inclusiue.

Dopò desinare il Vespro e la Compieta. Ogni prima Domenica del mese, l'Officio de' morti per li fratelli defonti.

Quelli che non sapranno leggere, diranno in vece dell'Officio della Madonna, vna volta tutto il suo Rosario, & in luogo dell'officio di morti, trentatre Pater & Aue, in memoria de i trentatre anni che il Signore conuersò in questa vita.

Si stabilisca la mattina vn' hora, nella quale i fratelli possano commodamente expedire l'officio, & vdiere la Messa, e la predica, & attendere ad altre buone opere; & il vespero e la compieta non impedisca l' hora determinata per le Scuole della dottrina Christiana, nelle quali non ricusino di dare con ogni prontezza e

carità quello aiuto, che saranno richiesti dal Prior generale della compagnia, ouero da i loro Curati, come in opera così pia, & accetta a Dio Nostro Signore.

Nell'Oratorio si offerui il santo silenzio, massime nell' hora dell' officio; fuori di quello non si ragioni se non di cose d'edificatione, onde si possa fino aiutare in spirito, & vnirsi più strettamente col Signore, il qual dice; *Doue saranno due o tre congregati nel nome mio, quini sarò in mezzo di loro*. Però si dia la debita penitenza, a chi introdurrà ragionamenti di cose mondane.

Vi sia qualche libro spirituale, come le opere del Granata, Lodouico Pittorio, Gaspar Lortarte, e simili altri approuati; e sempre si legga qualche cosa ad vtilità e consolatione de fratelli, nel tempo che auuanzerà, secondo che meglio giudicherà il Confessore.

Entrando nell'Oratorio, si dica, *Pax vobis*, e presa l'acqua santa, inginocchiandosi nel mezzo, e detto il *Pater*, se n'anderà con modestia al suo luogo.

Nessuno vscirà fuori dell'Oratorio senza licenza del Priore, o Sottopriore.

Dirà ciascuno ogni giorno diece Pater & Aue, in memoria delle molte & aspre battiture, che riceuette il Saluatore alla colonna, e cinque in memoria delle cinque piaghe.

Haranno tutti particolar diuotione al Santo, o alla Santa, nella cui protectione sarà la Compagnia; e così a quel Santo, del quale ciascuno harà il nome, pigliandoli per loro auuocati e intercessori appresso alla diuina Maestà.

S'effercitaranno nell'oratione mentale, come quella che desta lo spirito, & illumina la mente nel conoscimento di se stesso, e nell'amore del Signore: nel che si faranno da i loro Confessori ammaestrare; col consiglio del quale, & in questo, e nell'altre cose appartenenti alla vita spirituale, si gouerneranno.

Offeueranno particolarmente il buono istituto introdotto, di far insieme con tutta la sua famiglia l'oratione della sera, che al suono della Campana s'annuncia: nella quale oltre l'Indulgenze che conseguiranno, sentiranno particolari fauori della diuina gratia, facendola diuotamente; poiche il Signore a quelli che nel suo santo nome sono congregati, promette la sua presenza, e che faranno le loro dimande dall'eterno Padre effaudite.

Non mancheranno parimente (se farà lor possibile) di vdiere ogni giorno diuotamente la Messa, nella quale si rappresentano i misterij della passione del Signore, e s'offerisce quel salutar sacrificio, dal quale deriuua ogni nostra salute.

Introdurranno anco nelle loro Case la santa consuetudine di benedir la Mensa auanti al mangiare; e dopò, di render le gratie al Signore

Ggg de

de i suoi benefici, con li quali continuamente ci visita e ricrea per la sua infinita carità.

*Della Confessione, e Communionne.
Cap. VI.*

IL Sacramento della Penitenza, e quello della sacra Communionne, sono le due colonne, che hanno da reggere e conseruare fermo e stabile l'edificio spirituale di questa Confraternità: il primo de quali innalza l'anima dalle tenebre del peccato nella luce della diuina gratia: il secondo la fortifica, e le dà vigore di resistere fino alla corona, a gli assalti delle tentazioni.

Hauerà dunque ciascuna Compagnia vn Confessore di dottrina e di religiosi costumi approvato dall'Ordinario, che sia zelante della salute dell'anime, e sollecito in incaminare per la via del diuino seruitio; e da lui tutti i fratelli almeno vna volta il mese si confesseranno, e riceveranno la sacrosanta Eucharistia ogni prima Domenica del mese, e nelle feste principali; come nella Natiuità del Signore, nell'Ascensione, nella Pentecoste, nell'Assunzione della Beata Vergine, e nel giorno di tutti i Santi. Procurando di cauare quei diuini tesori, che il Signore conferisce a coloro, che nella Communionne lo riceuono con feruente spirito, essendo prima ben prouati, & hauendo con l'interno pentimento, e sincera confessione delle lor colpe purificata la coscienza: accioche accostandosi immondi alla mensa degli Angeli, non siano dal Signore condannati come sacrileghi, e rei del suo sacratissimo corpo. Si come all'incontro conseruandosi i fratelli puri dal peccato mortale, e fatto l'habito nelle Christiane virtù, estirpati da loro gli habiti vitiosi per mezzo di questi sacramenti, frequentandoli anco più spesso che non s'è detto, con quella diligente preparatione e purità che si richiede; tuttauia sentiranno in loro maggior accrescimento della diuina gratia, e più feruore nel ben'oprare.

*Del celebrare le Feste della Confraternità.
Cap. VII.*

NEL celebrare le Feste della Compagnia, s'attenda con particolare studio a glorificare Dio, più con l'apparato interno, che con l'esterno.

Per tanto offerueranno la vigilia col santo digiuno, non essendo impediti: e nel giorno della Festa, oltre all'ufficio, & altre loro ordinarie diuotioni, adornati della veste nuptiale, e pieni di quel gaudio, che risulta dalla purità dell'anima, e dalla carità che interiormente lo Spirito santo diffonde ne i cuori; anderanno alla sacra mensa a gustare quanto è soauo il Signore; e per maggior aiuto e consolatione, procureranno vi sia anco il cibo

della parola di Dio, predicata da vn'che sia approvato come di sopra.

Si proibiscono totalmente i conuitti, che già in tali giorni si faceuano, come indecenti, & alieni dalla Christiana disciplina.

L'apparato delle Chiese sia moderato, e tale, che dia diuotione, e non distractione.

E ciascuna Compagnia presenterà all'Ordinario vna lista delle spese, che in tali apparati si richiedono; e secondo che da lui sarà approvata, con secondo quella ogni anno le Compagnie si regoleranno.

Del digiuno, e della disciplina. Cap. VIII.

Essendo il Digiuno e la Disciplina come due freni, co i quali si sbassa la superbia della vita, e si mortifica la viuerezza della sensualità, si che la carne con humile soggectione si rende obediante allo spirito: i fratelli oltre che faranno diligenti osservatori de digiuni commādati dalla santa Chiesa, piglieranno ancora in diuotione quello del Venerdì, in memoria della passione del Signor Nostro GIESV CHRISTO.

Vseranno le discipline fatte di cordelle, e tutte d'vna istessa forma: e riducendosi alla memoria i flagelli, co i quali l'istesso nostro Signor legato alla colonna fu battuto per le nostre iniquità, si renderanno pronti e feruenti nella flagellazione di loro stessi, non solo per li peccati proprij, ma anco per quelli del popolo.

E faranno questo pio esercizio tutte le Domeniche dell'Aduento, e quelle che correranno dalla Settuagesima fino alla Domenica dell'Oliue inclusiue, e nelle tre Domeniche delle Processioni generali, & il giouadi santo.

E perche sono alcuni giorni ne i quali regnano più dissolutioni, e con più scandala e mōdana libertà s'offende Dio, come nel giorno auanti il primo della Quaresima, nelle Calende d'Agosto, & in quelle di Maggio: i Fratelli per diuertire l'ira Diuina, e per opporsi al furore dell'inimico Infernale, che con tanti lacci tira l'anime nel suo dominio, ritirati ne i loro Oratorij con le discipline, imploreranno la Diuina misericordia, per le tante offese che contro la sua Maestà si commettono in tali giorni.

E perche il Signore benignamente apre le viscere della sua misericordia al peccatore, che in se stesso castiga le colpe commesse; s'effortano i fratelli per il nome di Giesù Christo ad esercitarsi anco più spesso di quel che s'è detto di sopra in questa sorte di penitenza si salutariferà e propria del loro instituto.

Della limosina. Cap. IX.

Siano i fratelli elemosinarij, perche la limosina è quella, che non altrimenti smorza i peccati,

cati, che l'acqua l'ardente fuoco, e non patisce che l'anime vadano nelle tenebre.

Perciò tutte le volte che si congregheranno insieme ne i loro Oratorij, offeriranno nella Casetta o Bosiola a ciò deputata, quel che a ciascuno piacerà nel Signore, si per li bisogni occorrenti del' Compagnia, si anco per fouenire a i fratelli poveri, o infermi: de quali ha uerano quella cura, che richiede il debito della fraterna Carità.

Delle Processioni. Cap. X.

Ogni anno nelle tre Domeniche che immediatamente seguitano dopò l'Ottava di Pasqua, tutti i fratelli di tutte le Compagnie de Disciplini della Città, la mattina per tempo si congregheranno in quella Chiesa, che sarà loro deputata dal Vescouo; doue vedita la Messa, e fattosi vn breue Sermone a proposito da qualche Religioso approvato come di sopra, posti tutti in processione sotto i suoi Confaloni, andranno a visitare per ciascuna Domenica quelle Chiese, che il Vescouo ordinerà, ritornando sempre al luogo donde si sono partiti; e nell'andare e ritornare diranno sempre i sette Salmi; e tutte tre le volte dopò il ritorno congregati tutti in Chiesa faranno la disciplina.

Nelle Terre e Ville fuori della Città, doue non sarà commodità di far vnione di più Compagnie insieme, ciascuna Compagnia farà le tre sopradette Processioni da per se, andando a quelle Chiese, ouero Oratorij, che faranno più commodi, ouero non vi essendo Chiesa; ne Oratorio commodo, andando intorno alla sua Terra, secondo ordinerà il suo Curato. Lequali Processioni si facciano con intentione di pregare nostro Signore, che estirpi ogni heresia, che conserui in pace i Principi Christiani, & accresca, & esalti la sua santa Fede; che ci conserui i frutti della terra; che difenda e guardi il popolo da Carestia, Peste, e Guerra.

Andando alle altre comuni Processioni del Clero (al che siano tenuti tutte le volte che dal Vescouo saranno chiamati) vadano dicendo il loro Ufficio della mattina, ouero le Letanie, ouero cantando alcuno Hinno, e simili Orationi a proposito della Festa, o de i casi, per li quali si faranno le Processioni, secondo che farà ordinato loro dal Vescouo.

Et attendano di procedere con modestia, grauità, e diuotione, senza alcun segno d'atto indecente, hauendo auanti a gli occhi la gloria di Dio nostro Signore, e la buona edificatione del prossimo.

Circa all'andar auanti, o dietro, offeruino l'ordine che sarà dato loro dal Vescouo.

Delli Officiali, e prima del Priore, e Sottopriore. Cap. XI.

HAuerà ciascuna Compagnia per gouerno vn capo, il quale sia chiamato Priore, a cui i fratelli renderanno quella obediencia e riuerenza che si conuiene.

Il suo officio sarà di conseruare la Compagnia insieme vnita col vincolo della santa pace e fraterno amore; di far che si offerui diligentemente la Regola; di tor via ogni disordine e confusione.

Nel consigliar sia prudente; nel riprendere se dato; nello essortare feruente; nel castigare discreto; nel conuerfare modesto, & affabile.

Il Sottopriore terrà il luogo del Priore, & amministrerà il suo officio in sua assenza.

*Del Maestro de nuoui Fratelli.
Cap. XII.*

IL Maestro de Nuoui hauerà cura d'ammaestrar quelli che nuouamente si riceuono, nella dottrina Christiana, nel dir l'officio, nel canto, e cerimonie, nell'osservanza della Regola, e d'indurli a far vna Confessione generale; e finalmente con ogni diligenza indrizzarli per la via delle sante virtù, e pietà Christiana, essortandoli, e correggendoli con amoreuoli riprensioni, e caritative penitenze, andando egli auanti col suo buono essemplio.

Del Regolatore dell'Officio. Cap. XIII.

IL Regolatore dell'Officio hauerà cura di cōpartire ogni mese quelle parti dell'Officio, che in Choro haranno da intonare, cantare, o dire, secondo che a lui piacerà: e che l'Officio si dica correttamente, appuntatamente, e con debito ordine secondo i tempi, e con pie cerimonie: E di notare quelli che mancheranno di venire alla Compagnia, ouero che verranno tardi; e per tal effetto si tēga nell'Oratorio vna Tauletta di legno con li suoi piroli, per notar quelli che mancheranno, come di sopra.

Del Sacrestano. Cap. XIII.

IL Sacrestano hauerà cura della Cera, Oglio, Paramenti, Calici, e d'ogn'altra cosa appartenente alla Chiesa, ouero Oratorio: d'apparecchiare, ouero di far apparecchiare a i suoi tempi le cose, che doueranno apparecchiarsi nella Festa della Compagnia: Procurerà che la Chiesa sia adornata secondo la forma e spesa che sarà prescritta dall'Ordinario, come di sopra.

Terrà detta Chiesa, ouero Oratorio ben netti da ogni immonditia: E farà altri seruitij per bisogno d'esso Oratorio, o Chiesa, secondo l'ordine che sarà a lui dato dal Priore.

Nel principio del suo officio riceuerà in consegna per inuentario il tutto, e nel fine ne renderà

derà conto, e tal consegna si faccia dal Priore, Sacrestano, e Sindici vecchi; e non darà alcuna cosa consegnata in prestito a chi si voglia, senza licenza del capitolo.

Il Priore gli assenti vn de' Fratelli che l'aiuti nel suo officio, se farà bisogno.

Del Depositario. Cap. XV.

IL Depositario riceverà, e terrà appresso di se in gouerno tutte le limosine, & entrate della Compagnia, facendo di tutto debita scrittura. Nesbornerà alcun danaro, senza vn mandato sottoscritto dal Priore, e dal Cancelliere. La cassa de i danari hauerà due chiavi diuerse, l'vna delle quali terrà appresso di se, l'altra terrà il Priore.

Del Cancelliere. Cap. XVI.

IL Cancelliere terrà conto in vn libro di tutte le entrate, e carichi della Compagnia; farà memoria di tutti gl'instromenti, che alla giornata si faranno in nome di essa, e noterà quelli che già faranno fatti; & insieme tutte le scritture a lei appartenenti, & ordinationi che dal Capitolo si faranno, e l'electioni de gli Officiali, i nomi & i cognomi de i Fratelli, quando entrano nella Compagnia, quando si stabiliscono, e quando moiono.

Sarà anco cura del Cancelliere, di ricordare a i suoi tempi al Capitolo i carichi della Compagnia, acciò non si lascino indietro, ma si eseguiscano come si deue.

E farà ben fatto, che ciascuna compagnia habbia vna particular Tauoletta, doue ordinatamente siano descritti e notati tutti i legati e carichi suoi, co i giorni ne quali si haranno da eseguire, e con le cose che si haranno da fare; e tal Tauoletta si potrà tenere nel luogo doue si farà il Capitolo, ò nell'Oratorio, attaccata al muro, acciò meglio si possa tenere a memoria da i Fratelli.

Dei Procuratori. Cap. XVII.

LI Procuratori (che potranno essere due ò tre) haueranno cura d'attendere alle liti e negotij della Compagnia, e di spendere per li bisogni che ordinariamente a quella occorrono: Ma nelle cose straordinarie e d'importanza, non faranno cosa alcuna senza licenza del Capitolo; al quale nel fine del loro officio renderanno conto del maneggio hauuto, e delle spese fatte.

Degli Infermieri. Cap. XVIII.

Saranno due Infermieri, pij, e solleciti; l'impresa de quali sarà, di visitare caritativamente i Fratelli infermi, & in procurare ò per mezzo della Compagnia ò d'altri, che siano con

carità souenuti nelle necessità spiritali e temporali, facendo loro tutti quei seruitij, che in simili casi i buoni & amoreuoli Fratelli deueno fare. E particolarmente nel tempo del transito siano loro assisteti, aiutandoli al ben morire co orationi, e pie essortationi; procurado che a tempo riceuano i Sacramenti della Chiesa, e che essendo lor portata la santissima Eucharistia, gli altri Fratelli con l'habito, e con il lume acceso l'accompagnino, cantando il Miserere, & altre Orationi a proposito.

Passato l'Inferno di questa vita, farà da tutti accompagnato alla sepoltura, e diranno poi tre volte almeno per l'anima sua l'Officio de morti, senza però apparati di tombe funerali, non essendo questo officio loro.

Delli Assistenti al Banco. Cap. XIX.

Saranno due Fratelli, quali tutte le Feste la mattina e dopò il desinare mentre dura la Congregatione, haueranno da stare assistenti al banco in Chiesa, a riceuer le limosine che faranno offerte; & haueranno custodia della Chiesa, non lasciando entrar nell'Oratorio alcuna Donna: nel qual tempo potranno dire l'Officio tra loro con voce bassa, e leggere alcun libro di uoto, acciò suppliscano in Chiesa a quello che fariano nell'Oratorio.

Del tempo che hanno da durare in officio gli Officiali, e quali, e quando si hanno da eleggere. Cap. XX.

Tutti li sudetti Officiali haueranno da durare in Officio vn'anno, eccetto gli Assistenti al banco, che dureranno vn mese solo, e saranno eletti dal Priore.

E chi sarà stato Priore vn'anno, non possa esser di nuouo eletto al medesimo officio, se no passati due anni; & il medesimo s'offerui del Sottopriore: il quale però possa esser eletto al fine del suo officio per Priore, se così paterà bene alla Compagnia.

Ne possa esser eletto alcuno per Priore, se non saprà leggere, e non harà almeno venticinque anni compiti, e non sarà perseverato con buono esemplo nella Compagnia, quattro anni continui.

L'electione del Priore, Sottopriore, e Maestro delli Nuoui, si faccia a ballotte, ouero a voci secrete, alla presenza del Confessore della Compagnia, ouero d'vn'altro Sacerdote deputato dal Vescouo; e quello sia eletto, che hauerà hauuto la maggior parte delle voci in suo fauore.

gli altri officiali siano eletti all'arbitrio di questi tre; dichiarando, che vn parente non possa dar voce all'altro, e che fra tutti gli officiali non si possano eleggere più di due, che sieno parenti insieme.

E tale electione si farà nella festa di tutti i Santi,

Santi, e nella prima Domenica dell'Aduento entreranno tutti in possesso dell'officio.

Dell'autorità de gli Officiali. Cap. XXI.

Appresso i sopradetti officiali, sin che durerà no in officio (eccetto gli Assistenti al banco) farà tutta l'autorità e gouerno della Compagnia.

Si che essi soli, ò almeno i due terzi di loro, potranno trattare, ordinare, e far assolutamente quel tanto, che giudicheranno esser in beneficio della Compagnia, e non altrimenti. Ma alla electione delli officiali, & al riceuere de i Fratelli, harà da concorrere l'vniuersal Compagnia.

Delle Pene. Cap. XXII.

Perche il timore della pena, suole alle volte ritrarre gli huomini dal male, & indurli al bene, doue non opra l'amore della virtù; per prouedere alli disordini che potriano nascere nelle Compagnie, & accioche le buone Compagnie no sieno disturbate e corrotte dalli mali Fratelli: si costituiscono l'infrastrate pene.

Chi subornerà alcuno per far dar la voce a se, ò ad altri; per la prima volta sia priuo della voce triua e passua per due anni; per la seconda sia cancellato della Compagnia.

Chi senza legitima causa, ò senza auisare il Confessore, ouero il Priore, perderà vna volta la solita Communione; faccia la disciplina in presenza de gli altri nell'Oratorio, ouero stia fuori dell'Oratorio per vn mese, all'arbitrio del Priore.

Chi la perderà due volte continue, se gli raddoppi la pena.

Chi la perderà tre volte, sia cancellato.

Chi porterà pugnale ò spada senza licenza, sia sospeso dalla Compagnia due mesi; se non vorrà deporre l'armi, sia cancellato.

Chi sarà pertinace in non voler obedire al Priore, ouero gli dirà graue ingiuria, sia cancellato. Chi bestemmierà Dio, ò la Beata Vergine, ò dirà altra atroce bestemmia, sia cancellato.

Chi porterà odio, e non vorrà far pace, ouero perdonare, dopò la seconda ammonitione sia cancellato.

Chi mancherà tre volte continue di venire alla Compagnia senza legitimo impedimento, e non hauendo auisato il Priore, sia cancellato.

Chi anderà alle Tauerne senza necessità, faccia tre discipline nell'Oratorio, ò stia fuori d'esso per vn mese, e non si emendando, sia cancellato.

Chi commetterà peccato di fornicatione, ò d'adulterio, ò altro peccato di carne, sia cancellato.

Chi farà giuramento falso in giudicio, sia cancellato.

Chi mouerà lite senza licenza del Confessore, e

del Priore; stia fuori della Compagnia finche l'harà finita, hauendo ragione: hauendo il torto, sia cancellato.

Chi roberà, ò in altro modo darà danno notabile al prossimo, sia cancellato.

Chi senza legitimo impedimento, e senza auisare il Priore, mancherà di venire alle processioni; stia per vn mese di sotto a tutti i Fratelli, ouero faccia vna volta la disciplina in mezzo dell'Oratorio all'arbitrio del Priore: se mancherà due volte, gli sia raddoppiata la pena; se tre volte continue, sia cancellato.

Se alcuna Compagnia ricuserà d'andare alle tre processioni generali, & alle altre ordinate dal Vescouo; sia punita all'arbitrio d'esso.

E finalmente chiunque commetterà altro graue errore, sia punito con pena proportionata.

E l'autorità di correggere e castigare i fratelli con le sudette & altre pene, stia presso il Priore solo, ouero in sua assenza al Sottopriore; eccetto che quando si hauerà da cancellare alcuno, la cancellatione si faccia col parere e consenso del Capitolo.

Essendo alcuno per sua colpa cancellato dalla Compagnia, perda l'habito; e sia applicato alla Scuola; ne sia adnesso in altra; E quella che contrafarà, sia priua dell'andare alle processioni per vn'anno, e tale ammissione sia nulla.

Nissuna Compagnia possa di nuouo riceuere chi sarà cancellato, se non passato vn'anno, e se non si vederà in lui manifesta emendatione: e giudicandosi esser bene riceuerlo, sia riceuuto per nuouo.

Finalmente accioche i presenti ordini non siano posti in obliuione e negletti, ma conseruati nella memoria, & eseguiti; ciascun Fratello ne terrà presso di se vna copia, e la leggerà, ouero farà leggere almeno vna volta il mese.

E parimente tutti i Priori almeno quattro volte l'anno li facciano leggere in presenza di tutte le loro Compagnie, insieme col Breue dell'Indulgenze concesse da Papa Gregorio Decimo Terzo, a queste e simili Compagnie; alle quali si degni il Signore di conceder gratia d'esser nel numero di quei buoni e fedeli ferui, che essendo stati in poche cose fedeli, sono riceuuti nell'eterno gaudio del lor Signore, e costituiti sopra molti beni.

Modo di riceuere i nuoui Fratelli nella Compagnia. Cap. XXIII.

Atta prima la beneditione dell'habito dal Sacerdote, e dopò celebrata la Messa, e comunicati tutti i Fratelli, e fatto il Sermone; Il Maestro delli Nuoui pigli per mano il Fratello che vorrà farsi della Compagnia, e lo còduca ad inginocchiarsi innanzi al Sacerdote, il qual interrogando dica a lui.

Sac. Quid queris frater?

Nou. Dei misericordiam, & huius Confraternitatis charitatem.

Sac. *Deus misereatur tui, & benedicat te.* Et il Choro risponda. *Ut cognoscas in terra viam tuam, & in omnibus gentibus salutare tuum.*

Sac. *Dominus custodiat introitum tuum.*

Cho. *Ex hoc nunc & usque in seculum.*

Quiui il Maestro de Nuoui spogli al fratello la Cappa, & il Sacerdote dica.

Sac. *Exuat te Dominus veterem hominem cum actibus suis.*

Nou. *Et renouetur qui intus est homo de die in diem.*

Et mettédogli l'habito della Compagnia, dica il Sacerdote. *Induat te Deus nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis.*

Nou. *Et ne appareat confusio nuditatis meae.* Cingendolo col Cingolo.

Sac. *Sint lumbi tui praecincti, & lucerna ardens in manibus tuis.*

Nou. *Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea.*

Dandogli la Candela accesa.

Sac. *Illuminet Deus oculos tuos ne unquam obdormias in morte, ne quando dicat inimicus tuus, praeualui aduersus eum.*

Nou. *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo?*

Dipoi il Sacerdote orando per lo Nouo dica, Rispondendo il Choro.

Y. *Confirma hoc Deus quod operatus es in nobis.*

R. *A templo sancto tuo quod est in Ierusalem. Pater noster.*

Y. *Et ne nos inducas in tentationem.*

R. *Sed libera nos a malo.*

Y. *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.*

Oratio. *Fac quaesumus Domine famulum tuum N. toto corde semper ad te concurrere, & tibi subdita mente seruire, tuamque misericordiam suppliciter implorare, & tuis iugiter beneficijs gratulari. Per dominum nostrum. &c.*

Oratio. *Famulum tuum quaesumus Domine tua semper protectione custodi; ut libera tibi mente deseruiat, & te protegente a malis omnibus sit securus. Per dominum nostrum. &c.*

Oratio. *Concede quaesumus Domine famulo tuo veniam peccatorum, & religionis augmentum; atque ut ei tua dona multiplices, sancti N. patrocinia fac adesse, & largire praesidia. Per dominum nostrum. &c.*

Dette le Orationi, il Maestro pigli per mano il Nuouo Fratello, & lo meni a dar l'Osculo della pace a gli altri Fratelli, cominciando da i maggiori. Et in tanto si canti dal Choro il Salmo, *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. &c.* Se faranno più Fratelli, si canti il Salmo, *Ecce quam bonum.* Insieme con il Salmo, *Ecce nunc. &c.* Et al fine il Sacerdote dia la benedizione a tutti i Fratelli, dicendo.

Benedictio Dei Patris omnipotentis, & Filij, & Spiritus sancti descendat super vos, & maneat semper vobiscum. R. Amen.

Benedictio Vestis.

Y. *Deus in adiutorium meum intende.*

R. *Domine ad adiuuandum me festina.*

Y. *Gloria patri, & filio, & spiritui sancto.*

R. *Sicut erat in principio, &c. Alleluia: Kyrie eleison. Kyrie el. Kyrie el. Pater noster.*

Y. *Et ne nos inducas in tentationem.*

R. *Sed libera nos a malo.*

Y. *Ego dixi Domine miserere mei.*

R. *Sana animam meam quia peccaui tibi.*

Y. *Conuertere Domine aliquantum.*

R. *Et deprecabilis esto super seruos tuos.*

Y. *Ostende nobis Domine misericordiam tuam.*

R. *Et salutare tuum da nobis.*

Y. *Dominus virtutum nobiscum.*

R. *Susceptor noster Deus Iacob.*

Y. *Domine exaudi orationem nostram.*

R. *Et clamor noster ad te perueniat.*

Y. *Exurge Christe adiuua nos.*

R. *Et libera nos propter nomen tuum.*

Y. *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.*

Oratio. *Domine Iesu Christe, qui regumen nostrae mortalitatis induere dignatus es, immensam tuam clementiam suppliciter exoramus; ut hoc indumentum, quod praesens famulus tuus N. in signum penitentiae & mortificationis gerere intendit, ita benedicere & sanctificare digneris, ut quod exterius figuratur, interius in eius corde tua gratia adimpleatur. Qui uiuis, & regnas. &c.*

Pro Benedictio Cinguli.

Oratio. *Omnipotens & misericors Deus, qui peccatoribus te querentibus benignus occurris, oramus immensam clementiam tuam, ut hoc Cingulum benedicere & sanctificare digneris: ut quicumque eo praecinctus fuerit in corpore, gratia tua largitatem sentiat in mente. Per dominum nostrum. &c. Y. Dominus vobiscum.*

R. *Et cum spiritu tuo. Kyr. kyr. kyr.*

Y. *Benedicamus Domino. R. Deo gratias.*

Dipoi si faccia l'asperfione dell'acqua benedetta e l'incensatione.

Modo di stabilire i nuoui Fratelli.

Cap. XXIIII.

Celebrata la Messa, riceuuta la santissima Communione, & fatto il Sermone, s'ingnocchino tutti i Fratelli, & inuochino lo Spirito Santo, dicendo l'Hinno, *Veni creator spiritus. &c.* Dipoi posti a sedere per ordine, il Maestro de Nuoui preso per mano il nuouo Fratello, lo conduca al Sacerdote, e dinanzi a lui lo faccia ingnocchiare, il qual interrogando gli dica.

Sac. *Vis in Dei seruitio stabilis esse?*

Nou. *Volo cum Dei adiutorio, optimum est enim gratia stabilire cor.*

Quiui

Quiui s'intoni l'Antifona, *Hæc est generatio.*

E si canti dal Choro il Salmo. *Domini est terra, & plenitudo eius, &c.* Nel fine si dica tutta l'Antifona, *Hæc est generatio querentium Dominum, querentium faciem Dei Iacob.* E detta, il Sacerdote preso il libro della Regola, lo dia in mano al nuouo dicendo.

Sac. *Lex Dei in corde tuo, & non supplantabuntur gressus tui.*

Nou. *Fiat manus tua Domine super seruum tuum, ut saluum me facias, quia mandata tua elegi.*

Mettendoli la Crocetta rossa in fronte.

Sac. *Qui non baiulat crucem suam, & sequitur Dominum, non potest eius esse Discipulus.*

Nou. *Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.*

Mettendo l'immagine del Santo ò della Santa che hà in protezione la compagnia sù l'habito alla spalla dritta.

Sac. *Protegat te nomen N.*

Nou. *Et mittat mihi auxilium de sancto, quoniam adiutor & protector factus est mihi.*

Dando la candela accesa.

Sac. *Lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen semitis tuis.*

Nou. *Quoniam tu illuminas lucernam meam domine, Deus meus illumina tenebras meas.*

Mettendogli la Corona di spine.

Sac. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabit tibi Deus Coronam vitæ, quia qui perseverauerit usque in finem, hic saluus erit.*

Nou. *Adiuua me Deus & saluus ero, Deus auxilij mei, & spes mea, ne discesseris a me.*

Fatta la coronatione si canti dal Choro il Salmo. *Beatus vir qui timet Dominum, &c.* Ma essendo più d'un nuouo fratello, si canti il Salmo.

Beati immaculati in via, &c. E finito il Salmo s'ingnocchino tutti, & il Sacerdote orando dica.

Y. *Saluum fac seruum tuum.*

R. *Deus meus sperantem in te.*

Y. *Mitte ei Domine auxilium de sancto.*

R. *Et de Sion tuere eum.*

Y. *Esto ei Domine turris fortitudinis.*

R. *A facie inimici.*

Y. *Nihil proficiat inimicus in eo.*

R. *Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.*

Y. *Domine exaudi orationem nostram.*

R. *Et clamor noster ad te perueniat.*

Y. *Exurge Christe adiuua nos.*

R. *Et libera nos propter nomen tuum.*

Y. *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.*

Oratio. *Deus qui iustificas impium, & non vis mortem peccatorum, maiestatem tuam suppliciter deprecamur; ut famulum tuum N. de tua misericordia confidentem caelesti protegas benignus auxilio, & assidua protectione conserues, ut tibi iugiter famuletur, & nullis tentationibus a te separetur. Per Dominum, &c.*

Oratio. *Omnipotens sempiterna Deus, miserere famulo tuo N. & dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis aeternae, ut te donan*

te, tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat. Per Dominum nostrum, &c.

Oratio. *Concede quaesumus Domine famulo tuo veniam peccatorum, & religionis augmentum, atque ut ei tua dona multiplices, sancti N. vel sanctæ N. patrocinia fac adesse, & largire praesidia. Per Dominum, &c.*

Y. *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Y. *Benedicamus Domino. R. Deo gratias.* Dipoi dia la benedizione a tutti i fratelli.

Modo di fare la Disciplina. Cap. XXV.

Apparecchiati i fratelli con l'habito e con la disciplina, posti tutti ingnocchioni; il Priore, raccontando prima breuemente alcuna cosa della Passione del Signore, per eccitarli a si pio essercitio, comincerà, dicendo.

Emendemus in melius que ignoranter peccauimus, ne subito preoccupati die mortis, quæramus spatium penitentiae, & inuenire non possimus.

Attende Domine, & miserere, quia peccauimus tibi.

Adiuua nos Deus salutaris noster, & propter honorem nominis tui Domine libera nos, & propitius esto peccatis nostris. E qui comincino tutti a disciplinarsi. Et il Priore seguiti dicendo, *Miserere mei Deus, &c.* Et i fratelli rispondano di mano in mano sin'al fine. Dipoi il Priore seguiti.

Y. *Domine non secundum peccata nostra facias nobis.*

R. *Neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis.*

Y. *Ostende nobis Domine misericordiam tuam.*

R. *Et salutare tuum da nobis.*

Y. *Domine exaudi orationem nostram.*

R. *Et clamor noster ad te perueniat.*

Oratio. *Deus qui culpa offenderis, penitentia placaris, preces nostras propitius respice, & flagella tua iracundia, quæ pro peccatis nostris meremur, auerte. Per Dominum, &c.*

Y. *Domine exaudi orationem nostram.*

R. *Et clamor noster ad te perueniat.*

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Y. *Benedicamus Domino. R. Deo gratias.*

Nel far la Disciplina per i Defonti si potrà seruare quest'ordine.

Antiphona. *Si iniquitates. Psal. De profundis clamauit, &c.* Nel fine. *Si iniquitates obseraueris Domine, Domine quis sustinebit?*

Pater noster.

Y. *Et ne nos inducas in tentationem.*

R. *Sed libera nos a malo.*

Y. *Requiem aeternam dona eis Domine.*

R. *Et lux perpetua luceat eis.*

Y. *Non intres in iudicium.*

R. *Cum seruis tuis Domine.*

Y. *Ne tradas bestiis animas confitentium tibi.*

R. *Animas pauperum tuorum ne obliuiscaris in finem.*

Y. Do-

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Oratio. Deus venia largitor, & humana salutis amator, quæsumus clementiam tuam, ut nostræ congregationis fratres qui ex hoc sæculo transierunt, Beata Maria semper Virgine intercedente cum omnibus Sanctis, ad perpetua beatitudinis consortium peruenire concedas. Per dominum nostrum, &c.

Oratio. Inclina Domine aurem tuam ad preces nostras, quibus misericordiam tuam suppliciter deprecamur; ut animam famuli tui quam de hoc sæculo migrare iussisti, in pacis ac lucis regione constituas, ac Sanctorum tuorum iubeas esse cõ consortem. Per dominum, &c.

Oratio. Præsta quæsumus Domine animabus famulorum famularumq; tuarum misericordiam sempiternam, ut mortalitatis nexibus expeditas, lux eas æterna possideat. Per dominum, &c.

Y. Requiem æternam dona eis Domine.

R. Et lux perpetua luceat eis.

Y. Anima istorum, & omnium fidelium Defunctorum, per Dei misericordiam requiescant in pace. R. Amen.

Ordine di lauare i piedi il Giovedì Santo.

Cap. XXVI.

CONGREGATI tutti i fratelli nell'Oratorio, il Sacerdote, fatto lor prima vn breue Sermone a proposito, cominci dipoi l'Euangelio di San Giovanni, Antequam festum Pasche, &c. E lo legga si distintamente, e si adagio, che il Priore possa far a tempo le sue cerimonie: Il quale sentendo dire quelle parole, Surgit a cœna, &c. si leuara in piedi; Ponit vestimenta sua, &c. si leuera la cappa; Misit aquam in peluim, &c. piglierà l'acqua, e la metterà nel vaso a ciò preparato; Cœpit lauare pedes, &c. incomincerà a lauar i piedi a i fratelli, aiutando a rasciugare il Sottopriore: Affruiatq; il Sacerdote al luogo, oue si legge, Postquam ergo lauit pedes, &c. si fermi sin che sarà finito il lauare de piedi, & in tato si canti da quelli fratelli, alli quali sarà stato imposto, l'Hinno Iesu dulcis memoria, &c. Finito il lauare de piedi, il Sacerdote seguiti l'Euangelio sino a quelle parole incluse. Ita & vos faciatis, &c. e dopò che egli harà finito di leggere, i fratelli si mettano l'habito della compagnia, e facciano la Disciplina.

Modo d'leggere gli Officiali.

Cap. XXVII.

DATI prima dal Sacerdote quelli auuertimenti, e fatta quella esortatione a i fratelli circa l'electione, che gli parerà nel Signore; po sti tutti diuotamente inginocchiati, pregando sua Maestà che ispiri loro a far electione con forme alla sua Diuina volontà, & il Sacerdote incominciando intonerà, Veni creator spiri-

tus, &c. & il Choro seguendo lo finirà tutto.

Finito l'Hinno, il Sacerdote dirà,

Y. Emitte spiritum tuum, & creabuntur.

R. Et renouabis faciem terræ.

Y. Memento congregationis tuæ.

R. Quam possedisti ab initio.

Y. Ostende nobis Domine misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Deus, qui corda fidelium Sancti Spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem spiritu recta sapere, & de eius semper consolatione gaudere. Per Dominum nostrum, &c. in unitate eiusdem Spiritus Sancti, &c.

Posto dipoi tutti i fratelli cõ silentio a sedere ciascuno al suo luogo, vadano tutti per ordine a dar la voce, cominciando da gli vltimi; e visto il Sacerdote di volta in volta quale harà hauuto più voci, lo publichi. E fatta l'electione de i tre officiali, cioè Priore, Sottopriore, e Maestro de nuoui, essi posti inginocchiati, accetteranno humilmente l'officio: & il Sacerdote presa la Regola, la darà in mano al Priore, dicendogli,

Esto fidelis, & prudens in regimine familie, super quam te constituit Dominus, ut supra multa bona te constituat.

Et egli humilmente accettandola, leuando gli occhi e la mente al Signore, dica,

Adiuua me Domine, & saluus ero, & meditabor in iustificationibus tuis. Da mihi intellectum, & custodiam legem tuam in toto corde meo.

Dipoi inginocchiato il Sacerdote, e tutti i fratelli insieme, si dica da lui, e da loro si risponda, come di sopra,

Y. Benedictus Deus in donis suis.

R. Et sanctus in omnibus operibus suis.

Y. Benedicamus Patrem, & Filium, cum sancto Spiritu.

R. Laudemus & superexaltemus eum in sacula.

Y. Magnificate Dominum mecum.

R. Et exaltemus nomen eius in idipsum.

Y. Sit nomen Domini benedictum.

R. Ex hoc nunc, & vsque in seculum.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio. Omnipotens sempiternus Deus, miserere famulo tuo, & dirige eum secundum tuam clementiam in viam salutis æternæ; ut te donante tibi placita cupiat, & tota virtute perficiat. Per Dominum nostrum, &c.

Detta l'Oratione, e leuato in piedi il Sacerdote, prenda per mano il Priore, e lo conduca alla Sede Priorale; al quale tutti i fratelli, cominciando i primi, vadano ad vno ad vno a dar l'osculo della Pace, cantandosi in tanto il, Te Deum laudamus, &c. dopò le quali cose, il Priore al fine dica breuemete alli fratelli qualche cosa d'edificatione a proposito: Et essendou

doni tempo, attenda insieme col Sottopriore e Maestro de nuoui a fare il resto delli officiali; non vi essendo tempo, differisca alla Festa seguente.

Modo di fare Oratione in commune.

Cap. XXVIII.

Dilettissimi in Christo Giesu Padri e Fratelli.

Perche in questo diuino Officio non habbiamo lodato il nostro Creatore con quella pura e diuota eleuatione di mente che si deue, pregheremo humilmente la sua infinita misericordia, che si degni di perdonarci tutti gli errori che in ciò habbiamo commessi. Pater noster. & Aue Maria.

Faremo ancora Oratione per li nostri Fratelli absenti, che il Signore doni loro la sua diuina gratia, si che liberi da i lacci & impedimenti del mondo, possano con la mente tranquilla camminare nella via del suo santo seruitio, & esser sollecciti a venire insieme con noi a lodare e glorificare sua Maestà. Pater noster. & Aue Maria.

Pregheremo per il prospero e tranquillo stato della santa Chiesa Catholica, per il Sommo Pontefice, per il Collegio de Cardinali, Vescou, Prelati, e per tutto il Clero; accioche ripieni di carità, e di celeste lume, reggano santamente il popolo Cristiano; onde segua la salute dell'anime, e l'aumento & esaltatione della Fede. Pater noster. & Aue Maria.

Parimente per li Principi Christiani, e particolarmente per lo Eccellentissimo nostro N. e sua famiglia, & vniuersalmente per tutti i Magistrati; che il Signore indirizzi la mente loro col suo spirito, e li disponga a reggere con giustizia, e clemenza, & a mantener la pace & vnione in tutti i popoli a lor sogetti. Pater noster. & Aue Maria.

Dimanderemo ancora a sua Diuina misericordia la fertilità della terra, la salubrità dell'aria, e l'altre cose necessarie per vso di questa vita in seruitio di sua Maestà. Pater noster. & Aue Maria.

Pregheremo appresso per gl'Infermi, Afflitti, Incarcerati, Viandanti, e Peregrini; che il Signore Dio conceda a ciascuno quel che sia a salute dell'anima e del corpo. Pater noster. Aue Maria.

Faremo finalmente Oratione per l'anime de' fedeli Defonti, & insieme col Profeta diuotamente diremo, Antifona. Si iniquitates.

De profundis clamaui ad te Domine, &c.

In fine, Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quòs sustinebit?

Kyrie eleison. Kyrie eleison. Kyrie eleison.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Oratio. Fidelium Deus omnium conditor & redemptor, animabus famulorum famularumq; tuarum remissionem cunctorum tribue peccato-

rum; ut indulgentiam quam semper optauerunt, pijs supplicationibus consequantur. Per Dominum nostrum, &c.

Y. Requiem æternam dona eis Domine.

R. Et lux perpetua luceat eis. Pater noster.

Y. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

Y. Diuinum auxilium descendat super nos, & maneat semper nobiscum. R. Amen.

Modo più breue di far Oratione per breuità di tempo. Cap. XXIX.

Dilettissimi in Christo Giesu Padri e Fratelli.

Ricorreremo alla Maestà diuina, pregandola humilmente con tutto il cuore per gli errori commessi; per lo stato spirituale, e temporale; per li nostri fratelli absenti; per li nostri parenti, amici, e benefattori; e per l'anime de' fedeli Defonti: che per sua misericordia conceda a vni quello che è salute dell'anima e del corpo; & a morti la requie sempiterna.

E per esser effauditi, voltando la nostra intentione alla santissima Trinità, & alla Beata Vergine Maria aduocata nostra, diremo tre volte il Pater noster. & l'Aue Maria.

Y. Diuinum auxilium descendat super nos, & maneat semper nobiscum. R. Amen.

B R E V E

Delle Indulgenze concesse dal santissimo N. S. Gregorio Papa XIII. Alle confraternità de' Disciplinati, e de' Penitenti, & altre simili Confraternità, della Città, Diocesi, e Prouincia di Milano.

G R E G O R I V S P A P A X I I I.

Ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, cui per beatum Petrum Apostolum Principem in terris a Deo collata est animas ligandi atque soluendi potestas, ad deuotionem Christifidelium suæ curæ commissorum excitandam, eos quandoq; proposita peccatorum suorum remissione seu relaxatione, ad pia & meritoria opera exercenda benignè inuitat; ut ipsi se in huiusmodi pijs operibus exercentes, quod suis meritis in Regno cælesti consequi non possunt, Indulgentijs, & remissionibus vel relaxationibus peccatorum de thesauro Ecclesiæ depromptis adiuti, feliciter impetrare mereantur.

Cum igitur sicut accepimus, in Ciuitate, Diocesi, & Prouincia Mediolanensi, multis ab hinc annis plures Sodalitates, Confraternitates; seu Scholæ Penitentium, Disciplinorum, aut alio certo nomine institutæ sint, quarum Sodales & Confratres salutari excitatione certis statutisq; diebus sibi ipsis separatim vel communiter flagella adhibere solent, cumq; Sodalitates prædictæ, earumq; Leges & Constitutiones in proxima

ma Synodo Mediolanensi, quemadmodum etiã accepimus, Dilecti filij nostri Caroli Borromei S. R. E. Presbyteri Cardinalis, Archiepiscopi Mediolani, & Prouincialium Episcoporum cura & diligentia ita excolta & cõformata sint, vt vberiores deuotionis fructus ferre in dies possint; Cupientes nos pro nostra Pastoralis sollicitudine omnes homines quantum cum Domino possumus, bis presertim miseris afflictisq; temporibus ad penitentia studium inflammare, & fidelium pietatem spiritualibus Ecclesia sancta thesauris, quibus fideliter dispensandis à Diuina clementia presccti sumus, vehementius excitare; de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, Vniuersis & singulis dictarum Solditatum in Ciuitate & Prouincia Mediolanensi iam erectarum, quãq; in posterum predictis alijsue nominibus, Apostolica vel ordinaria auctoritate erigentur Sodalibus & Confratribus presatam consuetudinem se flagellandi reinentibus, & illis qui pro tempore illam amplectentur, cum in predictis vt supra Confraternitatibus se conscribi fecerint, ac earum habitũ deuote acceperint, si contriti & confessi sacram Eucharistiam sumpserint, Plenariam omnium peccatorum suorum remissionem misericorditer concedimus & largimur.

Et quoties ad se se flagellis cadendos contriti pariter & confessi in vnum conuenerint, Decem annos, & totidem quadragenas.

Cum in Processionibus in habitu propria Confraternitatis inceserint, Septem annos, & totidem quadragenas.

Illis autem qui in predictis Confraternitatibus vt supra Apostolica vel ordinaria auctoritatibus approbatis semper perscuerauerint, & se se cadendi pium institutum retinuerint, confessis & cõtritis in articulo mortis sanctum Iesu nomen, ore, vel saltem corde inuocantibus, Plenariam vt supra Indulgentiam & remissionem omnium peccatorum suorum eadem auctoritate in forma Ecclesia consueta condonamus.

Presentibus (quas sub quibusuis similibus vel dissimilibus Indulgentiarum reuocationibus, suspensionibus, vel derogationibus, per nos, seu Sedem Apostolicam, sub quibusuis tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, pro tempore editis, vel edendis, nullatenus comprehendendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties illa edentur in pristino statu censeantur, atque eisdem Christianis fidelibus suffragari debere decernimus) perpetuo duraturis.

Volumus autem, vt earundem presentium transcriptis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & Sigillo alicuius in Ecclesiastica dignitate constituti munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, qua ipsis originalibus literis adhibetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Dat. Romæ apud sanctũ Petrũ sub anulo Piscatoris, die 12. Decembris. 1572. Pont. nostri Anno primo.

C. A. Glorierius.

REGOLA DELLA COMPAGNIA della Charità.

TVtti gli fratelli e sorelle della compagnia, per conseruari vniti in spirito con Gesù Christo nostro Signore, e frã essi in vna charità Christiana: nella prima Domenica di ciascun mese si ritrouino nella Chiesa al luogo deputato, contriti e confessati, e co'l maggior affetto di diuotione che possono, per ricener vnitamente la santissima Eucharistia, singular fortezza, medicina, e vita dell'anima Christiana.

La medesima Domenica dopò il desinare si faccia la congregazione generale di tutti i fratelli della compagnia, senza la presenza delle sorelle (le quali non conueniranno mai se non alla comunione) nel luogo che sarà deputato, per trattar insieme in charità delli bisogni spirituali e temporali de gli habitanti nella Parochia, e del modo e via di prouederui.

In tutte l'altre Domeniche poi si faccia congregazione e capitolo particolare solamente de gli Officiali eletti dalla compagnia, facendo ciaschedun d'essi relatione di quanto hauerà operato per debito del suo officio; e consultando tutti insieme delle prouisioni che s'hanno a fare alli bisogni e disordini occorrenti.

In queste congregazioni e capitoli, il Reuer. Parochiano si sforzerà di ritrouarsi presente quanto più spesso potrà, per proporre a gli officiali quanto gli soccorrerà per beneficio della Parochia; esibendosi anch'egli pronto a far la parte che spetta a lui.

In questi medesimi giorni di capitolo, gli altri fratelli che haueranno cognitione di qualche particolar bisogno temporale ò spirituale d'alcuno della Parochia, potranno, e doueranno per zelo di charità venir al capitolo ad auisarlo alli officiali, acciò vi sia posto rimedio.

E se non pareffe loro per qualche conueniente rispetto di venir in publico, ne potranno priuatamente auuertir il Parochiano, ò il Priore della compagnia.

Quelli che non sono ancora descritti nella compagnia, e desiderano d'entrarui, potranno in questi giorni di capitolo comparire per farli scruire dal Cancelliero; ma le donne mandaranno qualch'vno per esse, che gli dia in nota il lor nome.

Si eleggano del numero delli fratelli per gouerno della compagnia, e per effecutione delli suoi ordini, gl'infrascritti officiali.

Si elegga primamente vn Priore e capo della compagnia, il quale sia presidente nelle congregazioni e capitoli; e procuri che obseruino gli ordini, e si essequiscano da gli officiali con fedeltà, charità, e diligenza.

Si elegga vn Sottopriore per aiuto del Priore, il quale in sua assenza tenga il suo luogo, & faccia il suo officio.

Si elegga vn tesoriero, il qual riceua, e consetui le ele-

Institut. Confrat. Charitatis.

elemosine colte, tenendone fedel cõto, e le dia fuori a chi gli farà commesso dal capitolo; rendendo conto ogni tre mesi alli deputati dal capitolo, del riceuto, e del speso.

Si eleggano duoi fratelli, li quali ogni Domenica vadino cercando elemosina con la bussola per la Parochia.

La bussola sia ferrata con due diuerse chiaui; l'vna delle quali tenga il Parochiano, l'altra il Tesoriero; ne si possa aprirla se non il giorno del capitolo, alla presenza almeno di duoi altri officiali.

Si eleggano quattro Visitatori, li quali habbiano cura d'informarsi delli poueri Infermi, Vergognosi, Vedoue, Pupilli, Orfani, pouere Giouani da marito; e massime di quelle che mancano di buon gouerno; de gl'Incarcerati della Parochia per debiti, ò per altra causa, e d'ogni altra persona afflitta e desolata; per visitargli, e consolarli, & anco soccorrerli, secòdo che ricercherà il caso, con participatione, & ordinatione del capitolo.

Non possano li Visitatori far elemosina ad alcuno senza commissione del capitolo, al quale appartiene determinar la somma che si ha da dare secondo la qualità del bisogno; eccetto in caso di vrgente necessità, nel qual caso potranno dare sino alla somma di . . . . . per ciascheduna persona bisognosa per vna volta tanto.

E se il caso fusse tanto miserabile che ricercasse subito maggiore soccorso, co'l consenso del Reuer. Parochiano e del Priore potranno donar sino alla somma di . . . . .

Procurino anco li Visitatori elemosine, & ogn'altra sorte d'aiuto alli bisognosi della Parochia, dalli Hospitali, & altri luoghi pij di quel luogo se ue ne sarà, da persone particolari elemosinarie, & in tutti quei modi che sapranno, secondo che richiederà il bisogno.

Alli poueri Infermi, oltre il viuere, prouedano anco di medicine; ma prima sieno certificati che sieno confessati.

Si eleggano anco dal capitolo alcune donne della compagnia, mature & esemplari, per far visitar le donne inferme, e massime le giouani, e per far con esse delle correctioni fraterne, e altri officij di carità, oue se ne vederà bisogno, per salute dell'anima, e del corpo loro.

Si eleggano duoi fratelli d'auctorità & intelligenti, per comporre le discordie, & inimicitie, & per accordar le liti fra quelli della Parochia.

Si eleggano tre fratelli sopra intendenti all'opera dell'instructione de Putti ne giorni di festa, li quali insieme co'l Reuer. Parochiano ammoniscano li Padri di famiglia, e li Maestri delle Botteghe, che tenghino buona cura de lor figliuoli e garzoni, alleuandoli nel santo timore di Dio, conducendoli seco il giorno di festa alla Messa, & alla Predica, e dopò il desinare accompagnandoli ò inuiandoli alla Scuola deputata dell'instructione Christiana; tenendo poi

essi sopra intendenti conto di quelli che mancano di venirui, per auuertir i loro Padri e patroni, acciò vi prouedano.

E per tirar più facilmente i figliuoli a detta Scuola, potranno deputare in diuerse contrade della Parochia alcuni putti de i più timorati, dando loro anco qualche premio, li quali vadino ad inuitar gli altri a l'hora debita, che vengano alla Scuola; & auuertiscano poi li sopra intendenti di quelli che mancheranno.

Si eleggano medesimamente dal capitolo alcune Donne pie e timorate, le quali facciano li medesimi officij per le figliuole femine, e per le serue, acciò tutte sieno instrutte delle cose Christiane necessarie da sapere.

Si elegga anco vn fratello per Cancelliero della compagnia, il quale scriua in libro quelli che vi vorranno entrare; tenga nota delle elemosine ritrouate di settimana in settimana; faccia li faldi del tesoriero, e scriua tutti gli atti, e determinationi del capitolo.

Attendasi con ogni vigilanza a tener la Parochia ben purgata e monda da meretrici, & altre persone infami e scandalose; e sopra ciò inuigilino il Reuer. Parochiano, Priore, e sottopriore; li quali ò vniti, ò separati come meglio lor parerà, quando faranno auuertiti di queste tali persone scostumate e mal viuienti, e di qualche scandalo già occorso, ò che facilmente potria occorrere; faranno con esse modestamente e con charità la correctione fraterna, procurando con ogni industria la loro emendatione, e che si leuino del tutto i scãdoli e mali essempli della Parochia; ricorrendo anco secondo il bisogno, all'aiuto del Reuerendiss. Arcivescouo, ò de suoi Vicarij.

La electione delle persone alli sudetti officij si farà dal capitolo delli officiali quindici giorni innãzi il suo fine, e si farà per via di scrutinio, nominãdo ciascuno di capitolo, quella ò quelle persone che giudicheranno esser più atte ad essercitarli; ballottandole poi con ballotte secrete ciascheduna da parte, e quelle che hauerãno hauuto maggior numero di ballotte, s'intenderanno esser elette a quell'officio.

Il Priore, Sottopriore, Tesoriero, e Cancelliere, staranno vn'anno in officio, potendo esser confermati per vn'altr'anno.

Quelli sopra le paci, e le liti, a beneplacito del Capitolo, e suo.

Gli altri officiali, sei mesi, potendo esser confermati per altrettanto tempo, se se ne contenteranno.

Li Visitatori vecchi nõ si mutaranno tutti quatro in vn tempo, ma due solamente, restando gli altri due per sei altri mesi, per poter informar li noui del stato della Parochia.

REGOLA DELLA COMPAGNIA
di Sant'Orsola.Dell'obbligo dell'osservanza della Regola.
Cap. I.

I Nuocato lo Spirito santo, si per l'ordinatione quanto per l'osservanza della presente regola, si dichiara primieramente, nessuna delle Vergini che entrerà in questa compagnia, esser obligata all'osservanza della Regola sotto colpa di peccato mortale, ouer veniale, se non inquant'è come Christiana è tenuta. Ma perche chi non sà la legge, non la può osservare, ogni sorella quando sarà riceuuta nella compagnia, ne terrà vna copia continuamente presso di se, leggendone hora vna particella, hora vn'altra, secòdo la commodità che ciascuna hauerà, talmente che almeno vna volta il mese la legga tutta, ò non sapendo leggere, se la faccia leggere.

Dell'oratione, Messa, e diuini officij.
Cap. II.

LA mattina leuando dal letto, fatto si il segno della santa Croce, ringratijno Iddio benedetto, che le ha custodite quella notte, e lo preghi no, che quel giorno indirizzi i suoi pensieri, parole, & opere ad honore e gloria sua secondo il suo beneplacito; E potranno dire sette *Pater noster*, e sette *Aue Marie* per impetrare i sette doni dello Spirito santo.

Nel nome del quale incominceranno poi le sue facende.

Auanti il mangiare in luogo della benedictione diranno vn *Pater noster*, & vna *Aue Maria*, segnando la tauola con il segno della Croce: Il simile facciano dopò il mangiare, ringratiando l'infinita bontà di Dio, di quel poco ò assai che hanno hauuto.

Alla sera auanti che vadino a letto; esaminino la sua coscienza, se in quel giorno nel pensiero, ò nel parlare; ò nell'operare hanno offeso la diuina bontà, alla quale con dolore de suoi peccati dimanderanno perdono: dicendo cinque *Pater noster*, & cinque *Aue Marie*, a riverenza delle cinque piaghe del nostro signor Giesù Christo, quali offeriranno al Padre eterno per remissione de peccati commessi.

Poi ringratiandolo di tutti i beneficij riceuuti, particolarmente in quel giorno, dicano tre *Pater noster*, & tre *Aue Marie* a riverenza della santissima Trinità, dalla quale habbiamo ogni bene.

Vltimamente raccomandandosi al suo Angelo custode, che le custodisca quella notte, dicano vn *Pater noster*, ouero *Angele Dei, qui custos es mei, me tibi commissam pietate superna, hac nocte salua, rege, & gubernata.*

Et andando a letto si facciano il segno della Croce, e cerchino di addormentarsi con al-

cuno santo pensiero.

Cerchino con ogni sollecitudine di imparare a fare oratione mentale, facendosi insegnare dalli suoi confessori, quali specialmente insegnaranno loro fare oratione iaculatoria, alla quale, niuno può esser tanto occupato, che non possa attendere, e per tal effetto potranno seguitare quell'ordine, che è nel libro chiamato *essercitio di vita spirituale di Don Gasparo Lortarte*, ò di qualche altro diuoto libro, all'arbitrio de suoi confessori.

Del resto, circa il modo, quantità, e qualità dell'oratione tanto mentale quanto vocale, ognuna in particolare si consigli co'l suo confessore, quale tanto loro ne imponerà, quanto le vederà esser capaci, e comportare la complessione, pouertà, occupationi, e conditione loro.

Quelle che potranno, farà bene che dicano l'Officio della Madonna secondo il rito Ambrosiano, almeno le feste, & vna volta la settimana il suo Rosario, nella quale compagnia essortiamo tutte a farsi scriuere.

Quando accaderà passar di questa vita alcuna delle sorelle, le altre dicano per l'anima sua cinque *Pater noster*, e cinque *Aue Marie*, per trenta giorni, Il simile facciano morendo alcuno de Priori, ouero alcuno de Governatori, ò alcuna delle Governatrici.

Sappino, ogni Christiano esser tenuto ogni festa di commandamento di astenersi dal lauorare, e di attendere al culto diuino; E particolarmente esser obligato di sentir la santa Messa: alla quale se ne gli altri giorni le vergini deuono andare, si consigliaranno con li suoi confessori, che daràno loro quella licenza che ad essi parerà; Considerando prima le loro occupationi, la compagnia che potranno hauere, il luogo doue potranno andare, e simili altre cose.

Il simile s'intende d'altri diuini officij, prediche, e lettoni.

Della Confessione e Communione.
Cap. III.

Si essortano specialmente alla frequentatione de santi Sacramenti, cioè della santa Confessione e Communione.

Per il che almeno vna volta il mese si confessino, e si comunichino, cioè la prima Domenica del mese.

Il simile facciano nelle solennità, massime del nostro Signore, e della Madonna; cioè Natiuità, Circoncisione, Epifania, Ascensione, Pentecoste, Corpus Domini, Natiuità della Madonna, Annunciatione, Purificatione, & Assontione, e la festa di santa Orsola.

Quelle che più spesso lo faranno, siano benedette dal Signore.

Si confessino solamente da quelli confessori, che per la lor compagnia saranno deputati, ne li mutino senza legitima causa, ne senza licenza del Prior generale.

Quan-

Del modo del conuersare nel secolo. Cap. V.

Quando si vanno a confessare, non vi vadino inconsideratamente; ma prima esaminino bene la loro coscienza, chiamando perdono alla diuina Maestà delle sue colpe; nelle loro confessioni siano schiette, e semplici, riuelando al confessore non solo i peccati, ma ancora le tentazioni, acciò possano riceuere il rimedio a tempo. Similmente quando vanno alla santissima comunione, sieno instrutte della preparatione, meditatione, oratione, e rendimento di gratie, che hanno da fare innanzi, e dopò.

E facciano la comunione sempre con licenza ouero obediencia del suo confessore, al quale rendino poi conto del frutto & utile, che dalla precedente confessione e comunione haueranno cauato, e secondo quello si potranno ammettere più spesso, e più raro.

Del vestire loro. Cap. IIII.

IL vestire suo sia honesto e semplice, come conuiene all'honestà verginale.

Per il che da loro sia lontano ogni superfluità, massime di coda lunga, vanità, lauori, ornamento, riccamao, guarnicioni, tagliamenti, seta, argento & oro, listre, bande e neruetti, diuersità di colori e nuoue foggie, delicatezza e preciosità, sottigliezza e trasparenza, & altre simili cose, che possono macchiare la loro coscienza, ò del prossimo, ò che siano contrarie alla verginale honestà e modestia.

Si permette però alle sorelle, portare quello habito che haueranno quando entreranno nella compagnia, ma solamente mentre che esse vesti dureràno, e rimouendo le predette cose, se si potrà senza troppo detrimeto delle vesti. Circa li colori, si concede loro il bianco, il nero, baretino, taneto scuro, e morello scuro, secondo la possibilità, e diuotione di ciascuna.

Essortiamo però quelle che s'haueranno a vestirsi di nuouo, potèdo senza disturbo delli suoi di casa, vestirsi di taneto scuro, ò di nero.

Li busti delle vesti siano conuenientemente serrati fino al collo, con il collare senza scartellini; Ma quelle che haueranno il busto scollato, di sopra portino vn veletto, ouero colletto di tela, ouero bombagio; ma che non sia trasparente per niun modo, e senza alcun lauoro, ò crepatura, intendendo il simile delle camise, al collo, & alle maniche.

In testa andado fuori di casa portino vn velo, ouero drappo di tela, ò di bombagio; ma che non siano trasparenti; e talmèto lunghi, e larghi, che non possano esser facilmente vedute in faccia. Non portino anelli, pendenti, bindelletti, collane, ancorche habbiano forma di corona, ricci, ne vfino bellètti, refe, acqua artificiaa, ne alcun odore, ne portino fiori alcuni.

Per cintura portino vn cordocino del colore della veste, insegno dell'esteriore mortificatione, e perfetta castità interiore.

Le pantofole, e scarpe, si permettono bianche, ò nere; però senza tagliamenti, & honeste.

LA conuersatione loro sia tale, e con tali persone; che non apportino loro danno, ma utile, edificatione al prossimo, e buon nome alla compagnia.

Per il che non habbiano pratica con donne di mala vita.

Per alcun modo ne in secreto ne in publico riceuano ò ascoltino ambasciate d'huomini ò di donne, ne presenti, ne bindelletti, ne fiori, ne fauori; similmente esse non mandino simil cose ad altri.

Non vadano a nozze, feste, banchetti, balli, giostre, tornamenti, ne in maschera, ne ad altri simili spettacoli di piaceri mondani.

Fuggano lo stare alle finestre, sù le porte, a balconi, & in altre vedette, ne sole, ne accompagnate, per molti rispetti.

Accadendo andar fuori di casa, per le strade vadano con gli occhi bassi, coperte, e terrate honestamente con i suoi drappi, e vadano prestamente, non indugiando, ne fermandosi hor quà hor là, ne stando a mirare curiosamente cosa alcuna, perche in ogni luogo sono pericoli, insidie, e lacci Diabolici.

Occorrendo, che padre, ò madre, ò altri che le governano, le volessero indurre a far alcuna delle predette cose, ò le volessero impedire dall'osservanza della Regola, lo manifestino al suo confessore, quale considerata la cosa maturamente, le consiglierà quanto haueranno da fare.

Del Digiuo. Cap. VI.

Oltra i digiuni comandati dalla santa madre Chiesa, si essortano che almeno digiunino vn giorno della settimana, ò il Venere, ò il Sabato, & ancora tutte le vigilie della Madonna, e la vigilia di Sant'Orsola. Però in questo si governino secondo il consiglio del suo confessore.

Della Obedienza. Cap. VII.

E Scritto ne i Prouerbi, che l'huomo obediante porterà la vittoria.

E però le vergini desiderose di vincere le diaboliche tentationi, e caminar sicure per la via del Cielo, abbraccino questa virtù dell'obediencia, e con quella reggano la vita sua, obedendo alli suoi Padri spirituali in ogni cosa, e senza il lor volere ò parere non facendo cosa alcuna.

Si ritrouino sempre alle communioni generali, le quali quattro volte l'anno si sogliono fare; cioè il giorno di S. Giouanni dopò il Natale, il giorno di S. Ambrosio dopò Pasqua, il terzo giorno della Pentecoste, & il giorno di S. Orsola; e tutte le volte che il Prior generale farà chiamar alle congregationi, siano pronte a venire; & essendo legitimamente im-

H h h h pedite,

pedite, mandino a far sua scusa.

Essequiscano anco quanto sarà loro imposto dalle Governatrici, le quali habbino in luogo di Madri.

In casa sua non manchino parimente di obedir alli suoi parenti ouer superiori, e seruanò volütieri a tutti nelle cose lecite & honeste (intendendo delli seruitij) communi, schiuando più che potranno di andar nelle camere de gli huomini, e massime per seruirli.

Essendo occasione di far turbare alcuno per la sua disobediencia, durezza, ouer ostinatione, le consegniamo, massime se sono Superiori, a chiama loro perdonanza.

Non mormorino quando è comandato loro alcuna cosa, ne stiano a pensare perche non si comandì ad altri; ma habbino a caro di guadagnare quel merito: e si dilettino di stare continuamente occupate, ò in seruire, ò in lauorare, ò in leggere, ò in orare; acciò trouandole il Demonio occupate, non habbia tempo di tentarle.

Della pouertà. Cap. VIII.

LE vergini, ricordeuoli della pouertà del loro sposo Giesù Christo, si cõtentino di quel poco ò assai, che la diuina bontà cõcederà loro. Per ilche per l'ingordigia del guadagno, per nissun modo lauorino la festa; e se la necessitá le stringesse, prendano licenza dal confessore.

Non vadano mendicando per la Città, ne con bugie, ò simulationi procurino elemosine; ma di tutti i suoi bisogni ne auisino le Governatrici.

Accadendo voglia morir alcuno che sia tenuto lasciare loro alcuna cosa, come padre, madre, & altri suoi parenti, ne auisino i Governatori.

In che si hanno da essercitare le Feste.

Cap. IX.

Nelli giorni di Festa, oltre l'udir Messa e Predica, cerchino sempre di occuparsi in essercitij pij, come leggere, meditare, & orare, e specialmente in andare alle Scuole della Dottrina Christiana, & iui essercitarsi ad insegnare ò ad imparare, ciò che iui s'insegna e s'impara. Et essendo iui, non solo attendano a tal essercitio, ma estendendo la Carità, cerchino sempre di essortare l'altre a frequẽtare i santi Sacramenti, & a tirarle in questa Cõpagnia.

Delle inferme. Cap. X.

Qvando s'infermaranno, quanto più presto auisino le Governatrici, & il suo confessore, portando patientemẽte ogni cosa, come data dallo mano di Dio; stando in vbidienza del Medico, e di chi le gouernerà; ricordando al-

li suoi di casa, che venendo a pericolo di morte, non le lascino passare di questa vita senza Confessione, Communione, e tutti gli ordini della Chiesa, e siano portate alla sepoltura col suo habito.

Delle conditioni, che debbono hauere quelle che vogliono esser di questa Compagnia.

Cap. XI.

DA quelle che entrano in questa compagnia si ricerca, che habbino proposito di verginità; la quale con ogni diligeza e guardia cercheranno di custodire, ricordandosi che portano vn pretioso tesoro in vn vaso di vetro, & vna lucerna al vento, & vna pretiosa gioia da molti insidiata; e per poter meglio far questo, potranno leggere, ò farsi leggere il trattato delle Vergini di Dionisio Certosino nouamente tradotto in volgare, ò simili altri.

Sappiano però, che tal proposito di verginità non s'intende esser voto, ne hauer virtù di voto ne priuato ne solenne, saluo se elle espressamente non lo facessero, ò non l'hauessero già fatto.

Et in caso che alcuna desiderasse di far voto di verginità, non sia precipitosa a farlo, sapendo esser meglio non far il voto, che fatto non seruarlo: Ma prima si cõfegli col suo confessore, e col Priore generale, & anco con altri Padri spirituali, se così ad essi parerà expediente.

Non si accetteranno adunque in questa compagnia donne maritate, ne vedoue, ne giouani che si sappia publicamẽte hauer peccato, ouer che habbiano promesso ad alcun huomo, ouer fatto voto di religione.

Appresso, quelle che haueranno padri, ò madri, ò altri superiori che le gouernino, non si accetteranno nella compagnia, se prima non haueranno il consentimento e licenza da essi suoi parenti e Superiori; A quali il Priore farà intendere, che le vergini haueranno sempre da star con loro in casa, e da loro doueranno esser pasciute e vestite.

Si ricerca anco dalle vergini, che siano di età almeno di dodeci anni, e quelle che faranno di minore età, benchè non si debbono riceuere nella compagnia, si potranno nõdimeno introdurre nelle loro congregazioni, per esser ammaestrate a seruire a Dio in tal sorte di vita. S'auuertisca però, a non riceuerne in troppo numero, acciò non siano di disturbo alle cõgregazioni; e nissuna di loro sia introdotta, se prima nõ sarà stata per qualche tẽpo discepola.

Dello stabilimento delle Vergini.

Cap. XII.

Perseuerando alcuna delle vergini nel buon proposito che hebbe quando entrò nella Cõpagnia, e desiderando di esser stabilita, si auisi il vicario dell'Arciuescouo; il quale esaminato dili-

diligentemente il suo desiderio, e trouandola bene qualificata & instrutta nella Regola, & insieme hauuto buona informazione di lei, dia licenza al Prior generale, che la stabilisca con le cerimonie che si ordineranno.

Ordinariamente non si stabilisca alcuna, se nõ sarà di età di sedici anni compiti, e se non sarà stata vn'anno nella compagnia; il qual tempo sia anco in arbitrio d'esso Vicario, di abbreuiare ò prolungare, secondo che a lui parerà expediente.

Et accioche le vergini più volütieri entrino in questa compagnia, l'Illustrissimo e Reuerendissimo Cardinal di Santa Prassede Arciuescouo nostro dona quaranta giorni d'indulgentia, ogni volta che alcuna si farà scriuere in questa compagnia, e cento ogni volta che si farà stabilire.

CAPITOLI

Del Governo, che hanno di hauere i Governatori e Governatrici della Compagnia di Sant'Orsola.

Dell'Officio delli Priori particolari.

Ogni Priore particolare sappia esser eletto a tal officio per aiuto del Prior generale, al quale hauerà da riferir le cose d'importanza, per il che poca differenza sarà fra li loro officij.

Habbia ciascun di loro vn libro, doue scriuano le cose particolari della sua compagnia, come si è detto di sopra nell'officio del Priore Generale, al quale esibiranno tal libro ogni volta che gli scriueranno qualche cosa sopra, accioche possa far rapportare il tutto sopra il suo libro.

Del modo di riceuere le Vergini.

Comparando alcuna Vergine mossa dallo Spirito santo, quale desidera entrare in questa cõpagnia, il Priore generale esaminato bene il suo desiderio, procederà in questo modo. Prima pigliarà in nota il suo nome e cognome, & il nome del padre e della madre, l'habitatione e Parochia: poi le darà vn termine di otto ò diece giorni di tornare da esso: fra tanto pigliarà informazione dal Parochiano, & altri vicini secondo gli parerà, della qualità della giouane, però il tutto cõ destrezza e prudenza.

Hauendo tolta la debita informazione, e tornando la Vergine, la mandi da vn Confessore quale gli parerà, auisandolo prima dell'informazione che di essa hauerà hauuto; e se gli parerà expediente, faccia far con esso vna confessione generale.

Ma se il Priore haueffe tal informazione, che giudicasse non esser expediente di accettarla nella compagnia, non resti però del guadagno di quell'anima, facendola capitare in mano di vn Padre spirituale, non dando però a lei intentione d'accettarla.

Confessata che sarà la Vergine, e perseuerando

H h h h 2 nel

nel buo proposito, si riceua a proua nella compagnia per lo spatio di vn'anno, auanti che sia stabilita; eccetto se altramente parerà al Vicario, come s'è detto nella Regola delle Vergini.

Dell'Ufficio delli governatori.

LI Governatori faranno come Padri temporali delle vergini; per tanto terranno conto se fusse lasciato alcuna cosa alla compagnia, adempiendo in tutto e per tutto la volontà di chi alcuna cosa lascierà.

Habbiano in nota tutti i luoghi pij che fanno delle elemosine, & il giorno che le fanno, procurando che le pouere vergini ne siano partecipe.

Accadendo che alcuna di esse forelle, ò per esser orfana, ò per altro rispetto, non potesse hauere il suo, ò da fratelli, ò da patroni, ò da chi darà loro da lauorare; siano contenti per carità, per questa & altre occorrenze, comparere per loro in giudicio, ò tentare altro rimedio.

Se per disposizione Diuina accadesse che in comune haueffero qualche cosa, n'habbiano buo gouerno; dispensando prudentemente e fedelmente il tutto, e specialmente in souentione delle forelle pouere, vecchie, & inferme.

Se fossero due forelle ò più rimase sole, senza padre e madre, & altri Superiori; all' hora per carità sia tolta loro vna casa a fitto: & essendo pouere, si procuri che sia loro souenuto al meglio che si potrà; ma se ne farà rimasa solamente vna, all' hora si cerchi di far che alcuna delle altre la voglia accettare in casa sua, e le sia fatta la souentione che si potrà.

Sappiano i Governatori, che niuna delle Vergini per entrare in questa compagnia, nò è priuata, ne s'intende rinunciar alla heredità paterna ò materna, ò di altra robba in qual si voglia modo a loro pertinente.

Perciò essendo auisati del pericolo della morte del padre, madre, ò altri parenti delle Vergini, vadano a procurare, che sia lasciato loro da viuere, e ciò che di ragione a loro si deue.

Dell'Ufficio delle Governatrici.

L'ufficio delle Governatrici, sarà inuigliare sopra i costumi, honestà, e diportamenti delle forelle: per il che se sarà possibile, le visiteranno tutte ogni quindici giorni; & acciò lo possano fare, ogni volta habbiano in nota le sue dal Priore.

Visitandole, intendano in che spendono il suo tempo, in che modo si diportano, come s'acquistano il viuere; se in quelle stanze doue habitano, sono genti di mala sorte; se vi è pericolo alcuno; & il tutto con destrezza e discretione; auuertendo con la sua visitatione non apportare grauezza ouero molestia a loro, & alli cohabitanti.

Trouando alcuna necessitá temporale, non potendo proueder loro, lo faranno intendere alli Governatori: nelle necessitá spirituali, ò pericolo di peccato, auiseranno il Priore, ò vero il suo confessore.

Fuggano più che potranno, di mettere alcuna delle Vergini a stare con altri; Dichiarando, che questo sia l'ultimo rimedio di soccorrere alla necessitá loro; la quale, se sarà tanto estrema che acciò siano costrette, cerchino di allegarla in luogo honesto, e con persone da bene; Alle quali facciano intendere, che è di questa compagnia, e che loro non mancheranno di visitarla, raccomandandola strettamente; e che occorrendo alcuna cosa, ne siano auisate loro, ò il suo Priore; e che non le vogliano impedire dall'osservanza della sua Regola, quanto sarà possibile.

Cerchino a suo potere di essere presenti quando si faranno le congregazioni delle Vergini. Ogni mese, ouero ogni due mesi, si facciano portare vna fede da ciascuna delle forelle, se si faranno confessate a suoi tempi.

Intendano la causa per la quale alcuna delle vergini non sarà venuta, quando l'altre si faranno congregate.

Auertiscano, che nelle congregazioni delle Vergini non entrino huomini.

Quando saranno auisate che alcuna delle vergini sia inferma, quanto più presto la vadano a visitare, prouedendo, ò facendo prouedere al suo bisogno, tanto temporale quanto spirituale, auisandone il suo confessore; E nelle necessitá temporali non potendo a lei prouedere, auisino i Governatori, che dalli luoghi pij le procurino qualche sussidio di Medici, medicine, & altre cose necessarie.

Aggrauandosi l'infermitá, ne auisino il Priore, e si prouegga che habbia persone spirituali, che le stiano presso confortandola; e se vorrà disporre di alcuna cosa, ne siano auisati i governatori, che mandino ad effecutione la sua dispositione; e della morte ne auisino tutta la compagnia.

Finalmente sappiano esser loro come madri: per il che ne habbiano tal cura, come di proprie figliuole; anzi maggiore, essendo loro madri in Christo, e per Christo, del quale queste Vergini sono spose.

Della dispensatione della Regola.

I Priore, e Confessori haueranno potestá e facultá di dispensare circa la Regola d'esse Vergini; Però il tutto con discretione e consideratione, talmente che ne per Regola le Vergini siano aggrauate, e patiscano disturbo dalli suoi, ne per tale dispensatione habbiano le altre forelle occasione di libertá, ò di malo essemplio.

Bisognando secondo i tempi, e secondo che insegnerà l'esperienza, mutare, & abrogare totalmente

alcuna cosa della Regola, ouero aggiungere; ciò farà il Priore generale con gli altri Priori; E (se gli parerà) conuocando altre persone perite di simili gouerni, dando poi notizia di quanto si concluderà alle Vergini, ò a chi spettarà tal ordine, acciò si offerui, hauendo sempre l'approbatione ouero confirmatione dell'Ordinario.

A V V E R T I M E N T I

Alle Donne della congregazione dell'oratorio del Sepolcro.

HA V E N D O la congregazione delle Donne dell'oratorio del Sepolcro preso il nome dal Sepolcro del Signore; deono etiandio quelle che in tal congregazione sono descritte, essere per proprio loro istituto per sempre occupate con la mente intorno alla morte & alla passione del Signore, desiderose di morir al mondo col mortificare i suoi sentimenti, e d'essere con tutte le sue imperfettioni sepolte con Christo, per risurgere con lui a nuoua vita spirituale; e con l'esempio di quella Santa Donna Maria Maddalena (la quale per essere stata tanto diuota, sollecita e perseverante intorno al Sepolcro del Signore, meritò d'essere la prima incontrata e favorita dal Signore risuscitato) frequentare la Chiesa del Duomo di questa Città, per adorare il sacro chiodo, istromento tanto eccellente della passione del Signore, e per gustare i ragionamenti che iui si fanno della passione sua & della sua dottrina; e la Chiesa parimente di San Sepolcro, per godere di si fatti ragionamenti nel tempo dell'oratorio, e per visitare e meditare i misteri del Signore, che iui tantosto si disponeranno in memoria della passione e morte sua; acciò che col mezzo di questi Santi essercitij meritino frà le Sante Donne elleno similmente dal Signore parte de i frutti della morte e resurrexione sua, morendo al mondo, e resurgendo a Santi desiderij, e sante operationi; & a questo modo viuendo al Signore vita sempre santa e virtuosa, mentre che questa mortal vita le dura, per viuer poi con esso lui eternamente gloriose.

Hora per esser tale l'istituto di questa congregazione, doueranno adunque offeruare le Donne de l'oratorio del Sepolcro con ogni loro studio e diligenza questi infra scritti pochi auuertimenti.

Procurino la festa d'andarsene al Duomo per adorare il sacro chiodo, & iui per memoria e riueranza delle sacre piaghe del Signore dicano cinque volte il *Pater noster*, & altre tante *Aue Marie*.

Frequentino il Venerdì mattina al Duomo la predica della passione del Signore.

Trouinsi dopò il desinare all' hora determinata lo stesso giorno del Venerdì all'oratorio di

San Sepolcro.

Spendansi parimente i giorni di festa, interuenendo a i sacri officij, alle lettoni, & alle prediche che al Duomo si fanno & a San Sepolcro, & attendendo alle scuole, doue si ammaestrano nella Dottrina Christiana le fanciulle, ad imitatione del suo Signore, il quale dal Cielo ne portò questa Dottrina, e spese la vita in insegnarla, & il sangue in confermarla.

Siano sollecite all'oratione, alla meditatione, alla confessione, & alla santa comunione, e diligenti in far bene tutte queste cose, e con la debita dispositione e preparatione; acciò che non interuenga loro quello, che molto spesso suole accadere alle persone trascurate, che hauendo cominciato con qualche calore e buon frutto, si ritirano dappoi raffreddate con biasimo e danno.

Procurino perciò, per crescere in calore e in spirito, di far ogni giorno la mattina vn puoco di meditatione sopra la passione del Signore, valendosi per questo essercitio del libretto del Padre Loarte in questa materia, ouero della pratica di frate Matria Cappuccino.

La sera poi prima che si diano al sonno, facciano l'essame della conscientia sua, riducendosi a memoria tutto quello, che in quel giorno è passato di bene ò di male nella vita sua, ringraziando Dio del bene, e dolendosi del male, dimandandone perdono a sua Maestà.

Habbiano per suo confessore il Reueredo Preuosto di San Sepolcro, a cui ancora come a padre di questa sua congregazione doueranno ne i bisogni che se gli appresenteranno, confidentemente far ricorso.

Facciano la sacra comunione vnitamente a San Sepolcro il primo venerdì del mese, oltre alle altre sante communioni, che in altri giorni ò in questa ò in altre Chiese le piacerà fare per sua diuotione.

Attendano con ogni charità a visitare le inferme, a souenire le pouere con aiuti e temporali e spirituali, e specialmente quelle che sono vergognose, a soccorrere al bisogno delle giovani poste in pericolo dell'honestà sua, per non hauer modo ò di maritarsi, ò di farsi religiose; & ad altre opere simili di charità.

Ma se con l'altre deono usare di si fatti officij di charità, quanto più le conuiene esser sollecite & vfficiose verso le forelle della sua congregazione, quando si infermeranno, ò si troueranno in altro bisogno spirituale, seruendole, con solandole, essortandole alla pazienza, alla contritione de peccati, & animandole a ben morire, & altri vfficij facendo, che a pazienti fogliano a suo tempo apportare giouamento e consolatione.

Quando accaderà morirsi alcuna delle forelle della sua congregazione, dicano tutte le altre per l'anima di quella tale tre volte almeno l'vfficio de morti, ouero la corona della Madonna.

Siano prôte a far la debita diligenza, quando tal volta faranno ricercate dall'Illustrissimo Arcivescouo, a raccogliere per la Città qualche elemosina per conto de i misteri della passione, che per la Chiesa e per lo scurolo di san Sepolcro si fabricano, ò per altre opere pie. Abbraccino cò tutto l'affetto del cuore quelle virtù, che rendono chi le possede molto più amabile di ogni tesoro: frà le quali tengono i primi luoghi la charità, l'humiltà, la modestia, la patientia, la sobrietà, la castità; affaticandosi sempre di acquistarsi vn vero dominio sopra le loro male inclinationi naturali, per poterle superare con l'acquisto delle virtù còtrarie; e con ogni studio procurando, che ogni dì più in loro s'accresca vn feruente desiderio di far maggior profitto nella via del Signore. Facciasi la festa della congregazione il giorno di Sâta Maria Maddalena, accioche si come ella fu deuotissima del Sepolcro del Signore, e vicina al Sepolcro meritò d'esser singularmente favorita dal Signore risuscitato con la presenza sua; così impetri a questa congregazione di Donne parimente dal Signore gratia particolare, d'essere con l'esempio suo diuotissime contemplatrici della passione e morte d'esso Signore, e per i meriti di sua santa passione d'esser per sempre còsolate dalla presenza della gratia sua.

Et bastino questi pochi auuertimenti per l'istituto di questa congregazione; li quali se cò affetto Christiano faranno abbracciati, ad altri faranno di molta edificatione e frutto, & alle forelle della congregazione con l'uso frequente di questi santi essercitij, apportheranno vna tanta facilità per operar sempre virtuosamente, che grandissima difficoltà ci sarà sempre a poterle diuertire da li fatti atti virtuosi e pij.

Ma perche dee questa congregazione di Donne spenderli voluntieri, e per l'obbligo della charità Christiana, e per maggior compimento del suo istituto, nelli aiuti del prossimo suo, non solamente con l'esempio della professione, ma etiandio con le opere virtuose, procurando con ogni possibil modo di ridurre le altre donne, ò nella congregazione sua, ò almeno a viuere in qualche parte con l'istituto suo; però conformemente all'infra scritta instructione affaticherannosi di indrizzar le altre donne a quel modo di viuere, che a donne costumate, e veramente Christiane si conuiene. Il che faranno più facilmente, se attenderanno cò diligèza alli auisi, che sono qui sottoscritti.

A V I S I

Particolari per Instructione alle Donne per viuere virtuosamente & Christianamente.

HABBI A per sempre con l'imaginatiua sua la Donna veramente Christiana Iddio presente ad ogni suo pensiero, & attione, per regola di tutte le operationi sue interiori &

esteriori: conciosia cosa che è quasi impossibile, imaginandosi di pensare, di parlare, ò d'operare alla presenza di Dio, il profundarsi in pensieri, ò scorrere in parole, ò operationi, che possono offendere quella tremenda Maestà. Niuna cosa in vero più efficacemete di questa può sgombrare dall'animo i cattiuu pensieri, e guardarlo da gli errori, & in questa vita dargli maggior consolatione, e più accendere il cuore di tanti desiderij e di santo amore.

Ma se il farsi Dio presente, è principio tanto efficace per indrizzare i pensieri, le parole, e le operationi; auuertisca hora a i mezi, con i quali ella potrà farsi l'acquisto della diuina presenza.

Sforzisi prima di purgare il cuore da ogni mō dano e sensuale amore, e tutto ben mondo lo appresenti poi al Signore, facendogliene libero dono, e con la memoria, e con l'intentione, e cò'l desiderio, lui solo amando sopra ogni altra, etiandio amabilissima cosa, e da lui solo volendo essere amata e consolata.

Ne priuifi dell'amore di questo mondo solamente, e di quanto ha di bello e di buono il mōdo; mà dell'amore di se medesima ancora, per riempirsi il cuore dell'amor solo di Dio, e per leuarsi ogni impedimento, che prohibisca l'vnione del suo spirito cò quello del Signore. Ne contentisi di mediocrementemente amare questo suo Signore, ma sforzisi ogni giorno di più & più amarlo, & cò molta sollecitudine, e senza indugio, di dar compimento a tutto quello, che intenderà appartenersi al diuino seruiugio, & alla diuina volontà.

Ne sia questo suo amore accompagnato cò'l proprio gusto ò commodo, anzi propongasi in tutte le attioni e cose sue l'honore e la gloria semplicemente del Signore, e porti con allegrezza di cuore ogni croce e trauerfia, che la prouidenza del Signore le appresenta, mostrandosi forte e costante nell'amor suo.

Hora se con i sudetti mezi potrà la Donna Christiana acquistarsi la presenza diuina; auuerta dall'altro canto i segni, per còietturare in qual che modo d'hauer ottenuto l'amor di Dio. Il che farà, se nella consideratione dell'infinita Maestà e grandezza di Dio, nel conspetto del quale tremano gli Angeli, sentirà la donna frà se stessa vna profonda riuerenza, & hauerà continuo timore, per ogni minima cosa ancora, di non offenderlo; e pensando, che con vn solo peccato mortale si perde l'amor suo, tremerà, riconoscendo ogn' hora il pericolo dell'offesa, e la grandezza della perdita, la debolezza sua, & il bisogno che sempre hà della gratia dell'istesso suo Signore.

Se sentirà vno suisceratissimo e profondissimo dolore, ogni volta che vedrà farsi poco cōto dell'honore del Signor suo, da quelli a pōto, per chi il Signore spese il sague; e se per zelo dell'ammēda e salute loro, sforzerassi quanto potrà, d'aiurarli cò orationi, ammonitioni,

e con

e cò buoni esēpi, accioche escano dal peccato. Se in ogni cosa che le accada, ò buona ò rea, ò secondo il suo gusto, ò contra la sua volontà, hauerà sempre sentimēto di lodar Dio, e di ringratiarlo con prôtezza & allegrezza di cuore. Se riconoscerà dalla liberalità del Signore, quanto è in lei di buono, e di consolatione; accioche da si fatta cognitione sappia, che niente è quello che ella potrà giamai fare, per satisfare in picciola parte al grandissimo obbligo che tiene col suo Signore.

Se finalmente sentirà vn affetto ardētissimo di non voler esser più sua, e sentirassi abbruciata in sacrificio nella fornace ardente della charità del Signore, dimandandogli perciò vna perpetua mortificatione in se stessa, e resignatione in sua Maestà.

Ma perche non è bastevole solamente la semplice dispositione e preparatione dell'animo, per le operationi virtuose interiori; ma bisogna etiandio operar bene esteriormente, poiche nō si può amare il Signore con verità, & con perfetta charità, se non si essercitano insieme quelle virtù, che sogliono fare la Donna gratiosa e cara nel cospetto diuino, fuggendo all'incōtro tutte quelle cose, che possono renderla odiosa a Dio: perciò ami la Donna di starsene in casa sua ritirata, attendendo al gouerno della sua casa, & all' instructione christiana della sua famiglia, non comparando nè a porta nè a finestra, oue si perde il tempo cò occasione di peccare; sapendo certo, che per le cinque porte de i sentimenti nostri il nemico nostro capitale ci fa la maggior guerra che può, e bene spesso ne ottiene la vittoria.

Occupi per continuo il corpo suo in virtuosi e gioueuoli essercitij, poiche niēte più dell'otio raffredda la charità, e rende allo spirito ribelle il corpo, & indomito il senso.

Diletzisi di parlar poco, e però guardisi da quelli, che senza frutto si dileguano in ciacie, e mormando voluntieri parlano de fatti altrui.

Allegri si del bene, & attristiti del male del suo prossimo; ne solamēte de trauagli temporali, come d'infermità, persecutioni, perdita di robba, e d'altre simili disauenture; ma specialmente de trauagli spirituali de peccati.

Sia facile a perdonare, a chi ingiustamente ancora le farà ingiuria: la qual cosa quanto più è aliena dal cōmune sentimento de gli huomini mondani, è tanto più conforme alla professione christiana, alla dottrina, & all'esempio di Christo nostro maestro.

Fugga ogni straordinaria amicitia e familiarità di qual si voglia persona, per religiosa e spirituale che si sia.

Sia trattabile, ma con modestia tuttauia, e con risguardo sempre delle persone, delle cose, del luogo, e del tempo, il quale non si dee mai perdere inutilmente.

Dia bando ad ogni sorte di vanità, lasciando le pompe, & i vestimenti peregrini, e vestendo

habiti honesti e conuenienti allo stato suo. Tralasci similmente i balli, i canti, i spettacoli profani, i libri impudici, le pratiche frequenti di Donne vane, la familiarità de gli huomini licentiosi.

Guardisi ancora dal vagare inutilmente per la Città, & in somma da tutte quelle occasioni, che all'honestà sua, & alla sua salute, danno ò pericolo possono portare.

Ma si come chi nauiga per mare turbulento, ò cammina per terra pericolosa, hà bisogno di nocchiero esperto, e di guida fedele; & chi pratica fra gente ingannevole, di prudente consultore; e chi di infermità ha il corpo offeso, di medico perito: così di padre spirituale e bene intendente fa bisogno alla Donna christiana, che con essa lei del continuo faccia l'ufficio di medico, di consultore, e di guida: Nelle turbulentie delle passioni & appetiti le sia fedele scorta, medico nella cura della conscienza, e consultore ne gl'inganni, che il commune nostro inimico, il Mondo, & il senso le apparecchiato.

Et raccordandosi, che questo suo padre spirituale vfa con esso lei dell'ufficio e della podestà di Christo, e come suo vicario; il deuerà hauere in gran riuerenza, che così ancora ci cōmanda il Signore.

A questo procuri di esser obediante in tutto quello che per seruigio dell'anima sua egli cōsulterà, e molto più nelle cose contrarie al suo senso, con prontezza di animo, e con fermezza, e perseveranza.

Anzi ad ogni ammonitione ò riprensione che dal sudetto le sia fatta, hauerà essa di riceuerla con gusto, senza niuna amarezza di animo, pefando che il Signore in quel punto hà hauuto cura particolare di lei, non patendo che nell'anima sua restasse si fatta macchia.

Con questi adunque, e con altri si fatti mezi procurerà la Donna christiana d'aiutare se stessa, per andar innanzi nelle virtù christiane, e nella via del Signore.

Segue hora il modo di gouernare la congregazione.

G O V E R N O
della Congregazione.

PER lo gouerno ordinario di questa congregazione, dal numero di tutte le forelle vna si deuerà eleggere, che a tutte le altre sia superiore, e che perciò habbia il nome di Priora, a cui nelle cose spettanti alla congregazione obediscono tutte le altre.

Eleggasi dopò questa la Sottopriora, che in assenza della priora tenga il luogo suo, & in vece di lei faccia l'ufficio del gouerno.

Eleggasi etiandio vna Cancelliera, che habbia per ufficio di scriuere le forelle che entrano nella congregazione, facendo nota del giorno e dell'anno dell'entrata, e dell'uscita ancora per via di

di morte : e di più le elemosine che giornalmente si raccogliano & si dispenseranno, con nota particolare della qualità e quantità delle cose, e donde si siano raccolte, e come, e per qual causa siano dispensate, aggiuntoui il giorno e l'anno del raccolto e del dispensato: e di più ancora le determinazioni e le ordinazioni, che nella congregazione si faranno.

Eleggasi parimente vna Tesoriera, che fedelmente conferui le elemosine della congregazione, scrivendo appartatamente ciò che riceue, e ciò che mette fuori: laquale non sborserà denaro alcuno senza mandato scritto e segnato dalla Priora, e sottoscritto dalla Cancelliera: la quale ancora darà conto del suo maneggio due volte l'anno a due forelle perciò deputate dalla Priora, con l'interueto del Reuer. Preuosto di S. Sepolcro.

Eleggansi di più altre sei forelle, che Discrete si chiamino, alle quali dispenserà la Priora quelli altri vfficij & opere di charità, che alla giornata si mostreranno ispedienti e bisognuoli alla congregazione.

Appresso queste dieci sudette vfficiali stia tutta l'autorità della congregazione.

Però tutto quello che per queste tali sarà trattato e stabilito intorno all'amministrazione della congregazione, per conto di elemosina, o per conto di qualche altra cosa, sia vniuersalmente da tutte le altre accettato e cofermato.

Il modo di eleggere le sopranominate vfficiali sia tale.

La Priora, la Sottopriora, la Cancelliera, e la Tesoriera, siano elette a voci secrete, alla presenza del Reuer. Preuosto di S. Sepolcro, e secondo il modo e la forma che egli darà.

Le Discrete faciansi dal sudetto Preuosto, con partecipazione della Priora, e Sottopriora.

L'vfficio di tutte queste vfficiali duri vn'anno solo, ne possa alcuna di loro esser confermata per l'anno seguente nel medesimo vfficio.

Eccettuisi però l'vfficio della Priora, il quale non più della metà dell'anno dee durare, ne fornito questo tempo per modo alcuno haffi di cofermare per l'altra metà de l'anno che segue immediatamente.

Facciasi la congregazione delle sudette vfficiali nella Chiesa di S. Sepolcro vna volta il mese, e più spesso ancora, se alla Priora parerà esser così ispediente.

Nella detta congregazione trattisi solamente, o di far opere di charità, o di cose appartenenti alla compagnia, come di visitar inferme, consolar tribulate, souenire a pouere, rimediare a chi si troua in pericolo di cadere, o già sia caduta in peccato, o d'altre simili operationi; parlando vna sola per volta, e ciascuna al luogo suo, e con ogni modestia, fuggendo l'ostinatione, & ogni sorte di contentione.

Nella medesima congregazione si tratterà parimente, ogni volta che alcuna Dóna ricercherà di entrare in questa compagnia, sopra questa sua richiesta: Auuertendo, che si possono accettare in questa compagnia Donne di ogni stato, e Maritate, e Vidue, e Vergini: E che, chi di quelle si trouerà esser sotto la podestà d'altrui, habbia prima la licenza da quelli, sotto la cui podestà si trouerà essere: E che niuna s'accetti, se prima non s'habbia l'informazione della vita sua da due delle forelle elette per questo vfficio dalla Priora.

Prima che si incominci la congregazione, e dopo finita che ella farà, dicansi quelle orationi, che per tale occasione sono notate nell'vfficio Ambrosiano della Madonna.

Et acciò che siano diligentemente custodite & effettuate le sudette regole & auuertiméti, douerà ciascuna delle forelle hauerne vna copia, la quale o legga essa, o facciasi leggere vna volta il mese almeno.

La Priora parimente faccia, che si leggano in comune nel tempo della congregazione tre volte l'anno; cioè l'vltimo Venerdì dell'anno, il primo dop la Pasqua, e l'altro secondo il Parere del Preuosto, Padre della congregazione.

E qui vogliamo, che ciascuna che entrerà in questa compagnia, sia auisata, che all'osservanza delle sudette regole niuna delle forelle s'intende esser obligata sotto colpa di peccato mortale o veniale, più di quello che obliga la professione christiana.

REGOLE APPARTENENTI ALLE MONACHE

Cauate da i Concilij Prouinciali di Milano, fatte volgari, e ridotte in vn corpo, sotto i titoli del primo,

Di commissione dell' Illustrissimo e Reuerendissimo Monsignore, il Cardinale di Santa Prassede, Arcivescouo.

Proemio del Concilio Primo.

ACCIO che ne' Monasterij del le donne regolari, le quali si sono dedicate a Dio nella religione, e si conferui intiera l'antica disciplina, e se forse in qualche luogo ella è stata deprouata, vi sia restituita; & esse formando la loro vita conforme a quella, possano più espedientemente trouar riposo nella contemplatione delle cose diuine; Noi commandiamo per la facultà a noi concessa da Pio Quarto Sommo Pontefice, che queste regole di pia e retamente viuere, le quali sono state ordinate, parte ne' decreti del Concilio Tridentino, parte da noi in questo nostro Prouinciale ad utilità della nostra Prouincia, secondo che ricerca la qualità di questi tempi, sieno da tutte le Monache che si ritrouano in questa Prouincia, etiamdio da quelle che sono sottoposte alla cura de' Regolari, o per qualunque altro rispetto non sono soggette alla giurisdittione de' Vescoui, in ogni parte obseruate.

Del numero delle Monache.

Conc. 1.

SEcondo che è stato commandato nel Concilio Tridentino, il Superiore constituisca a ciascun Monasterio quel numero di Monache, il quale per le proprie facultà, che si ritroua hauere, e per le consuete limosine, possa essere commodamente sostentato: & vni diligentia di farlo fra vn anno. Ne sia lecito accrescere per modo alcuno tal numero, se medesimamente non si accresca al Monastero tanta entrata, che sia bastante a sostentarlo.

Sia poi diligentissimo il Vescouo, in far che tutto ciò s'offerui. Conc. 1.

Con quella maggiore diligenza che potrà, eseguisca il Vescouo quanto è stato ordinato da Pio Quinto Sommo Pontefice, e dal Santissimo Signor Nostro Papa Gregorio XIII. circa il stabilire il determinato numero delle Monache in ciascuno Monasterio: e questo in tutto lo faccia obseruare, secondo l'autorità che gli dà la detta constitutione, non solo ne' Monasterij di sua propria cura, ma anche nelli sottoposti a Regolari. Conc. 3.

I Monasterij ne' quali non sono dodici professe velate, e che non possono con le proprie entrate, ouero con le consuete elemosine mantenere tal numero; procuri il Vescouo con ogni studio di transferirli, e di vnirli con altri Monasterij del medesimo, o diuerso ordine; chiamati per questo effetto i Superiori regolari, se il Monastero del qual si tratta, appartiene alla loro cura. Conc. 1.

Ma se tale vnione non sarà giudicata espediente, lasci il Vescouo finire col tempo, & annihilarsi quel numero di Monache, tolta loro del tutto la facultà di poter accettare nouite. Et i Monasterij di queste Monache, e le entrate di essi Monasterij, fin d' adesso siano applicate ad altri Monasterij, o luoghi, a quali per le leggi di quell'ordine parerà che debitamente appartengono.

Quei Monasterij, che per essere fuori di Città, o terre, il Vescouo giudicherà espediente di trasferire in Città, o Terre grosse, e sicure; non gli trasferisca però in Chiesa secolari, doue si faccia cura d'anime. Conc. 3.

Delle

Delle Superiori, & altre officiali de' Monasteri.

Conc. 1.

Ammonisano i Vescou, etiam per editto, se così loro parerà, fra due mesi dapoi che queste constitutioni faranno publicate, le Abbadesse, & altre qual si voglia Superiori, le quali pretendono che il loro officio di Superiorità sia perpetuo, sotto pena di priuatione, nella quale incontrano incontinentemente; che in termine d'un altro mese esibiscano ad essi, o vero a loro Vicarij, & insieme alli suoi Superiori, se sono sottoposte al gouerno de' Regolari, le ragioni che dalla Sede Apostolica sono loro state concesse; acciò si possa vedere se sono rettamente espeditte, e di esse, se sia bisogno, dar notitia al Sommo Pontefice: Ma se fra quel tempo prescrito non le haueranno esibite, il Vescou le dichiara priuate di tal dignità, & il loro Superiore vli diligenza, che altre siano legitimamente elette in lor luogo.

Nissuna Monacha ambisca, ouero in modo alcuno direttamente o indirettamente, per se, ouero col mezzo d'altre, cerchi honori ouero vffici di qualonche sorte del suo Monastero, sotto pena di dire, & essa, e le sue faurici in capitolo sua colpa della loro ambitione, baciano per tre Venerdi la terra dinanzi a piedi di ciascuna Monaca; e di più essa sia priuata di quell'vfficio, se l'hauerà conseguito, e di tutti gli altri ad arbitrio del Superiore.

Ciascuna Monaca, deposta la propria volontà, & apparecchiata per fare l'vbbidienza che le sarà imposta, e proponendosi dinanzi a gli occhi solamente la gloria di Dio, e l'vtilità comune del Monastero, eleggerà a gli honori & vffici quelle, le quali rimosso da loro ogni affetto humano, seguitando l'impulso dello Spirito santo, giudicheranno esser più atte ad amministrarli.

La Superiore, di qual si voglia nome che si chiami, non sia eletta di minor'età di quaranta anni, e che habbia laudabilmente viuuto otto anni in vita honesta dopò l'expressa professione, secondo il Decreto del Concilio Tridentino; e se nel medesimo Monastero non se ne troua di tal qualità, se ne possa eleggere vna d'un altro Monastero dell'istesso ordine.

Ma se al Superiore il qual è Presidente all'electione, anco questo pare incommodo da essequire; col consenso del Vescouo, ouero di altro Superiore, se ne elegga vna di quelle del medesimo Monastero, le quali habbiano passato trenta anni, e che almeno cinque anni dopò la professione habbiano viuuto bene.

Nelle altre cose si seruino le constitutioni di ciascun'ordine, ouer Monastero.

Questa Superiore, e la sua Vicaria, le Discrete anco, le quali con altro nome sono chiamate Madri di consiglio, oue il capitolo è solito eleggerle, sieno elette a pallotte secrete alla preienza del superiore, o del suo ministro; il

quale stia fuori del Monastero alle ferrate secondo il Decreto del Concilio Tridentino.

Ma non possano restare elette a questi vffici, se la Superiore non hauerà hauuto in fauore, o per via di pallotte o di accessò li due terzi di tutte le voci di capitolo.

E la Vicaria, e Discrete più della metà di esse voci.

Ne i Monasteri oue sono più sorelle carnali, se vna di esse viene eletta Superiore, le altre sorelle non possano far l'vfficio ne di Vicaria, ne di Discreta, ne di Portinara, ne di Scrittora, o uero Celleraria.

Gli vffici minori, come sono Portinare, Rotare, o Torniere, Ascoltatrici, Maestre di Nouitie, Sacriste, Maestre sopra i lauori, Scrittore, che tengono i conti dell'entrate e spese del Monastero, & Infermiere, sieno dati da quello che è presidete all'electione, insieme col Confessore, e con la Superiore, e Vicaria, e Discrete, a chi per loro coscienza parerà conuenirsi; col qual decreto niente sia derogato a quei Monasteri, ne i quali le Monache sogliono essere elette a tali vffici dal Capitolo a pallotte.

Le elette durino nell'officio per due anni, o al più per tre, oue fosse tal consuetudine.

Finito questo tempo vachino da tali officij almeno per altrettanto spatio di tempo, ne possano dalle Monache essere confermate in essi, se non ci sarà qualche causa importante approbata a giudicio del Superiore; il quale anco innanzi il tempo prefinito all'officio possa priuarnele, se l'amministrano malamente.

Quelle che faranno state elette, si come ricerca la loro obediencia, piglino gli officij, e gli esse quiscano con humiltà senza ricusarli.

Ma se non hauendo giusta causa, la quale sia approbata dal Superiore, faranno altramente; sieno priuate di voce attiuu e passiuu ad arbitrio di esso Superiore.

La Superiore del Monastero, come Madre comune di tutte le Monache, procuri con somma diligenza la salute dell'anima e del corpo loro; & efficacemente l'ammonisca, che attendano a conseruare il cuore puro, e la vita integra, e s'affatichino per acquistar la perfettione di tutte le virtù.

Percioche se le religiose non si sforzano quato possono di peruenire a quel sommo grado di perfettione, non satisfanno al debito, al quale sono obligate per la qualità della loro vocatione.

E tenga essa Superiore continua memoria, che hà da render conto al giustissimo Giudice di tutti i difetti, che le Monache per sua negligenza ouer colpa haueranno commesso.

Ma sopra ogni altra cosa procuri, che si conserui la pace e la concordia delle sorelle; leuate via, quanto per lei far si possa, tutte le cause di disunione e di discordia fra esse; acciò stiano collegate insieme col perfetto vincolo della

della charità, essendo tutte si come debbono essere, vn sol corpo & vn solo spirito nel loro sposo Giesù Christo.

Attenda anco, che ciascuna faccia l'officio suo nel modo che conuiene, e che vna non occupi l'officio dell'altra se non per causa di prestarle aiuto, e questo si faccia con commissione d'essa Superiore; e che tutte le cose si facciano con ordine; e principalmente, che nelle hore, e ne i luoghi che sono ordinati, si serui il silentio. Ma se alcuna con la sua importunità, turbata la pace delle sorelle, o con fatti, o con parole, romperà la charità; questa sia grauissimamente punita da essa Superiore, & anco dal Superiore delle Monache, se sia bisogno, e sia abbassata la sua superbia.

A questa Superiore, ouero alla sua Vicaria (la quale in sua assenza tiene l'autorità & il luogo di essa) tutte le Monache prestino compita obediencia & offeruanza, si come ricerca il loro voto.

E quella che hauerà sprezzati i suoi comandamenti, ne hauerà voluto fare la penitenza che le sarà stata imposta, ouero le hauerà risposto superbamente, e con parole ingiuriose, non portando rispetto alla sua dignità; ouero l'hauerà impedita, che non riprenda, ouer castighi quelle, che haueranno commesso qualche delitto, difendendole contumacemente, o scusandole; sia accusata dalle Discrete al Superiore, acciò sia grauemente punita della sua contumacia, & insolenza: le quali Discrete se non lo faranno, sieno costrette a fare vna disciplina, & a mangiare vna volta in terra.

Faccia anco la Superiore ogni settimana congregatione, ouer capitolo delle Monache, per correggerle de' difetti, che esse in publico, ouero nell'amministrazione de' suoi officij haueranno commesso; de' quali esse spontaneamente, & humilmente alla presenza di tutte chiedano perdono; e per imporre loro la penitenza, e far le altre cose che si contengono nelle loro ordinationi; per tenerle in bassezza e dispreggio di loro stesse; & accioche con ogni studio attendano all'acquisto di tutte le virtù.

Ma guardinsi le Monache, di non ricusar pertinacemente la penitenza loro imposta, ouero di non s'imputare l'vna all'altra con mal animo i delitti commessi nel tempo passato; sotto pena a chi commetterà questo, di baciare incontinentemente la terra dinanzi a i piedi di ciascuna Monaca, e di fare vna disciplina.

Ne i negotij di qualche momento, le Superiori non facciano alcuna deliberatione, se non con saputa e consenso della maggior parte delle Discrete ouero Madri di consiglio.

Ma in quelli che sono di maggior importanza, le Superiori conuochino tutto il capitolo delle Monache; e ciò che alla maggior parte di esse sarà piaciuto, sia hauuto da tutte per rato efermo.

Ma in tutte le pallottioni secrete guardinsi le Monache di non darli in mano l'vna all'altra le pallotte, sotto pena a quelle che l'haueranno fatto, di esser priuate di capitolo, e di voce attiuu e passiuu ad arbitrio del Superiore.

E non si ammettano a dare voce o pallotta di qualunque cosa, se non quelle che dopò la professione haueranno dimorato tre anni nel Monastero.

Le Discrete di bontà, e di prudenza sieno Superiori alle altre Monache.

Ne sieno manco di quattro, oue le Monache non sono più di quaranta; ma se passano quel numero, ne sieno fatte almeno sei.

All'officio di Ascoltatrici sieno preposte Monache di età matura, e di segnalata bontà.

Queste con diligenza e fedeltà facciano l'officio suo; e sieno di maniera assistenti all'altre che parlano, che odano, & auuertiscano diligentemente ciò che sarà detto o fatto, e dentro e fuori; percioche non patiranno, che, o si parli tanto secretamente, che esse non intendano; o che si dica, ouer si faccia cosa indegna di serue di Dio: nel che se per lor colpa o negligenza sarà stato commesso alcun fallo, esse ne sieno con grauissima pena ad arbitrio del Superiore punite.

Quella che sarà eletta Maestra delle Nouitie, ne habbia sola la cura in luogo appartato dalle altre Monache, e nissuna altra oltre a lei.

Questa ammaestri le Nouitie nel timore e culto di Dio, e nell'offeruanza della Religione; e si sforzi e con l'essempio della vita, la quale non si possa riprendere in alcuna parte, e con le assidue ammonitioni, talmente instruirle nella forma della vita spirituale e santa; che faccdo esse con l'aiuto di Dio progresso in quella, possano diuentare perfette sue serue.

Ma quella che temerariamente hauerà preson to di ammaestrare alcuna delle Nouitie, sia priuata di voce attiuu e passiuu, per quanto tempo piacerà al Superiore.

Quando si mutano gli vffici, si elegga vna o due Monache mature e prudenti per Maestre de' lauori.

Queste riceuano dalla Ruota le cose che si hano a lauorare, e le distribuiscano a quelle che sono atte a fare tale opra: forniti che sieno i lauori, li restituiscano a quelli di cui sono dalla medesima ruota, riceuutane la mercede, & essendoui sempre presente la Rotara: ne altra Monaca ardisca restituire i lauori.

Nissuna anco oltre questa, riceua cosa alcuna, ne anco da suoi parenti da lauorare, sotto pena a chi hauerà contraffatto, di far per ciascuna volta vna disciplina, nel luogo oue le Monache stanno a lauorare.

Essa potrà però torli per compagna tal volta che sia bisogno, alcuna che sia più esperta delle altre in alcun lauoro.

Se alcuna non impedita da infermità, o da altra giusta causa, per pigrizia e dapocaggine, ouero

ouero per certa sua pertinacia, non volesse esercitarsi nel laouare, sia priuata di piattanza per tutto quel tempo che non laouerà.

Similmente nel luogo del laouerio si faccia ogni giorno vna lectione, dopò la quale le Monache conferiscano insieme le cose che hauerà no vdate, e si essortino l'vna l'altra ad acquistar le virtù, cacciati i vitij.

La Maestra de lauri procuri che le Monache laouando non interpongano ragionamenti, ouer canti profani, ò alieni dalla conditione e professione di Monache, ne che si dicano paro le oriose.

Facciasi quanto prima, doue non sia ancor fatto, vn luogo commune, oue le Monache possano laouare tutte di compagnia, e fuori di quello non ardisca Monacha alcuna, eccetto le Portinare, laouare di aguccia, ò d'altro.

La Maestra de lauri, ò opere, hauerà vn libro, nel quale così diligentemente scriua quel che si caua di vile dalle fatiche delle Monache, che apparisca chiaro, se vi manchi cosa alcuna.

Pongasi ogni studio possibile, in fare che nel Monastero sia vna sola sorte di mestiero e di laouerio.

Le Superiori, ancorche il lor officio sia perpetuo, le Scrittoresse, & altre, che in qualunque modo amministrano i beni del Monasterio, ne tengano fedele e diligente conto.

Et ogni tre mesi riferiscano sommariamente in capitolo i conti del riceuto e delle spese, accioche tutte possano intendere come passano le cose del Monastero.

Ma ogn'anno distintamente rendano conto di tutte le cose che haueranno amministrato, al Superiore, ò al suo Vicario, & alli Deputati protettori del Monastero, se ce ne faranno.

E quelle che si haueranno usurpato, ò haueranno malamente dissipato i beni del Monasterio, sieno seuerissimamente punite ad arbitrio del Superiore.

Et accioche non vi rimanga alcuna occasione d'inganno, in ciascuno Monasterio si costituisca vna cassa per riponerui i danari communi, laquale stia chiusa con due chiavi diuerse, vna delle quali sia serbata dalla Superiore del Monasterio, e l'altra dalla Discreta maggiore.

Ne si possa aprir la cassa, ne in essa mettere ne leuarne danari, se, e la Superiore, e la Discreta maggiore, e la Scrittoressa che ne tiene conto, non vi faranno presenti.

Similmente con due chiavi diuerse si ferrino gli vci del granaro, e del luogo oue si conserva la farina; le quali dalle Monache soprastanti a quell'officio siano custodite, vna da ciascuna.

E queste siano sempre presenti, quando vi si porta dentro, ò si toglie fuori fromento, ò farina.

Il Vescouo stabilirà quanto fromento, vino, e companatico l'anno sia bastante per il viuere

re d'ogni Monastero secondo il suo parere: nel la qual assegnata dispensa se la Madre cometerà negligenza, suspendasi dall'vfficio.

La Superiore, e le Monache non possano alienare, permutare, locare i beni del Monastero, ouero fare contratto di sorte alcuna, se non cò saputa, consenso, e presenza del loro Superiore, ouero del suo Vicario, seruata medesimamente l'altre cose, le quali de iure debbono essere seruate; altramente il contratto sia irrito, e nullo.

Parimente non possano fare fabbriche, se non col consenso del Superiore, e de' gentil'huomini deputati alla cura del Monastero; i quali vseranno diligenza, che ciò si faccia con quanto minor spesa, e maggior commodità e decenza far si possa.

Perche le Monache non s'impaccino ne i negotij secolari, e perche si prouegga a molti dani, e fraudi, faccia opera diligente il Vescouo, che le loro possessioni s'affittino all'incanto; se per degni rispetti non giudicherà tal volta meglio il fare altramente.

Non si faccia debito nel Monastero, che passi la somma di cinquanta scudi, senza il consenso de' Curatori del Monastero; i quali nelle cose di importanza prenderanno il parere del Vescouo.

Pongasi frà sei mesi da coloro a quali spettata carico, nell'Archiuio Episcopale vno inuentario fatto in buona forma, di tutti i beni, e ragioni de' Monasteri, ancor che siano soggetti a Regolari; accioche in verun modo non si faccia fraude allo stabilimento del Vescouo fatto circa il numero delle Monache: onde se occorrerà poi fare alienatione alcuna di tai beni, e ragioni, il Vescouo ne sia auisato.

Le Infermiere si redano pie e misericordiose verso le inferme, con quanta maggior pazienza e diligenza possono; e sieno tali verso di esse, quali vorrebbero che fossero le altre verso se stesse, se fossero inferme.

Alle inferme sia prouisto di cibo, e medicamenti opportuni dalla Superiore, e dalle Infermiere elette, secondo la facultà del Monastero.

La Superiore per charità le visiti ogni giorno, accioche porga loro consolatione, e meglio da esse conosca, e procuri le cose, che sieno loro necessarie.

Mà se alcuna muore, il Confessore con vn Còpago approbato dal Superiore entri nella clausura del Monasterio, quando sia hora di sepolire il suo corpo, e con pietà e prestezza faccia l'officio che si ricerca in quel tempo.

Oue in fino a qui non è luogo commune per gl'infermi, cioè Infermeria, si faccia quanto prima; fuori della quale non sia lecito a Monaca alcuna inferma di starci; e recuperata poi la sanità, non vi si fermi per viuere foris delicatamente.

Delle giovani che si hanno da ammettere alla Religione.

Conc. 1.

Come prima le giovani sono proposte per diuentare religiose, la Superiore delle Monache auuertisca i loro Padri, ouer quelli che ne hanno cura, dell'escommunicatione proposta dal sacro Concilio Tridentino, a quelle persone che sforzano le loro figliuole, ò altre estranee, a pigliare contra la loro volontà l'habito Monacale, ouero a fare la professione. Il medesimo si faccia dal loro Superiore, quando sarà ricercato il suo consenso.

In quei Monasterij, ne i quali le Monache sono in minor numero di cinquanta, solamente due sorelle carnali, ouero tre d'vna istessa casata e famiglia vi possano essere accettate.

Mà oue sono più di cinquanta, iui sia lecito accettare solamente tre sorelle, ouer quatro della medesima famiglia, se così al capitolo delle Monache parerà di fare.

La Superiore, e le Monache non ardiscano prometter niente intorno all'accettare giouane alcuna, ne meno far di ciò capitolo, innanzi che essa essaminata segretamente in luogo libero dal Vescouo, ouero da quello a cui egli hauerà delegato tal impresa, & approbata, habbia ottenuta la licenza in scritto di poter farsi religiosa in quel Monastero, col consenso anco del Superiore d'esso Monastero.

Mà da tutti quelli si faccia prima diligente inquisitione delli costumi, vita, età; la quale sia maggior di dodici anni; e della libera e pia volontà della fanciulla.

La quale almeno vn'anno innanzi che sia essaminata, e proposta al capitolo delle Monache per essere ammessa, habbia fatto intendere, & al Vescouo, & alle Monache, & al loro Superiore, il proponimento che ha di farsi religiosa in quel Monastero; accio che fra questo tempo si possa maturamente far tal inquisitione: nel qual tempo essa anco si confessi vna volta al mese al Confessore di quel Monastero, ouero a quello, a cui il Vescouo haauerà commesso tale officio di vdiere le confessioni di queste fanciulle: e riceua la sacrosanta Eucharistia; e spesse volte ne i parlatorij parli con le Monache, accio che possa esser da quelle, e più accuratamente essaminata, e meglio auisata di tutte le cose, le quali le bisognerebbe fare e patire dentro la clausura del Monastero per causa della religione; accioche mai in tempo alcuno non possa lamentarsi & escusarsi di non le hauer sapute.

Per ammettere la giouane alla religione, e di poi anco la Nouitia alla professione, si ballotti dalle Monache con le pallotte segrete; accioche ciascuna liberamente senza esser impedita da alcun rispetto, possa sodisfare alla sua coscienza.

Conc. 1. & 4.

E ciò si ferui anco ne Monasteri sottoposti à regolari; hauendo questo decreto luogo anco

ne i detti Monasteri per auctorità del Sommo Pontefice Pio Quinto.

Ma ne tal fanciulla sia riceuta alla religione, Conc. 1. ne la Nouitia a far la professione, se non hauerà hauuto in fauore i due terzi di tutte le pallotte del Capitolo.

L'ammissione della fanciulla alla religione fatta altramente di quello che qui è ordinato, sia irrita e nulla.

E la Superiore, per colpa, ò negligenza della quale ciò sarà stato fatto, senz'altro s'intenda essere rimossa dall'amministrazione dell'vfficio, & anche per sei mesi priuata del velo.

Et auuertisca la Superiore incontanente il suo Superiore del successo della ballottatione; accioche il nome di quella che sarà stata accettata, da esso si descrua in vn libro destinato a tal vso.

Non si vesta alcuna figliuola dell'habito Regolare, se prima non sarà Chresimata; se pure ci sarà ordine di potere riceuere presto tal Sacramento.

Quando qualche fanciulla ballottata, dal Capitolo è stata accettata, incontanente deponga tutte le vesti deliciose, e vani ornamenti, e si vesta di color negro, ò altro che sia fosco, & oscuro, ouero anco di bianco; mà non però di seta: e con tal modestia, & humiltà, che tutti conoscano, ch'ella hà rinunciato il módo, per dedicarsi al seruitio di Dio nella religione: i quali vestimenti vli sempre sin che entri nel Monastero, e frà tanto si astenga da balli, e vani spettacoli.

Quella che sarà stata accettata nel modo che habbiamo detto, non possa essere vestita dell'habito monacale nel Monasterio, se non sei mesi dopò l'accettazione.

E ciò si faccia con licenza del Vescouo, & del Superiore delle Monache; i quali habbiano libertà di prolungare, ò di abbreviare questo tempo di sei mesi, secondo che ad essi parerà espediente.

E per fuggire ogni tumulto, essa sia accompagnata la mattina al Monasterio dalle più prossime parenti, senza alcuna pompa, & inuito d'altre persone, e sola sia introdotta nella Chiesa interiore del Monasterio; oue vdiata la Messa, e riceuta la Santissima Eucharistia, e fatte l'altre solenni cerimonie, sia vestita dal Superiore, ouer Confessore del Monasterio, alla presenza dell'altre Monache; il quale accompagni quell'attione tanto graue e sacra, con qualche pio sermone; il che anco s'offerui, quando si fa la professione.

Il Superiore, ouero il Confessore, auuertisca di non ponere nome di donne pagane alla fanciulla nouitia, ma di quelle Sante, che sono celebrate dalla Chiesa.

Questa fanciulla, da poi che hauerà preso l'habito monacale, non possa più vscire della clausura del Monastero, eccetto se forse innanzi la professione non si pentisse d'esserui entrata.

I i i Ma

Ma se vna volta ne farà vscita, nò le sia per l'auenire concessa più facoltà di ritornarui.

Non si dia cosa alcuna al Monastero, secondo il Decreto del Concilio Tridentino, per causa della Nouitia, innanzi ch'ella habbia fatta la professione, eccetto quello che è necessario per il suo viuere e vestire, per quel tempo ch'ella starà nel nouitiato; il che vogliamo che gli sia dato tutto intieramente auanti tratto, innanzi che la fanciulla entri nel Monastero.

Conc. 3. Accioche non si commetta qualche fraude cōtra quello che nel cap. 16. della riforma de' Regolari il Concilio di Trento ha ordinato; il Vescouo prohibirà sotto pena della scomunica, così a quelli che riceuono, come a quelli che dāno; che niſſuna Monaca pigli danari in prestito, deposito, ò sotto qual si voglia altro pretesto, da Padre, ò Madre, parenti, ò curatori di quelle figliuole, le quali si vogliono far Monache, ne da altre persone, alle quali i soprannominati per questo facciano sicurtà; se non dopò che harà fatta la professione.

Se qualche figliuola addimanderà di andare ne monasteri per eleggersi vn luogo oue voglia farsi monaca, prima che se le dia adito, cerchi si studiosamente di sapere, se ciò tenta per volerli fare da buon senno, ò pure per curiosità: ne però si permetta andare vagando per più Monasteri.

Delle Nouitie che si hanno da ammettere alla professione.

Conc. 1.

Perche secondo il Decreto del Concilio Tridentino, la professione fatta innanzi i sedeci anni finiti, & innanzi l'anno della probatione, dapoi che si hà preso l'habito monacale, è di niſſun valore, e non partorisce alcuna obligatione; procurino i Vescouo, che alcuna Nouitia non sia innanzi quella età e tempo ammessa alla professione.

E la Superiore del Monastero trenta giorni auanti faccia intendere al Vescouo, a che tempo la Nouitia è per fare la professione; accioche ò esso, ò se egli fusse assente, ouero impedito, vn'altro a cui egli hauerà commesso tal negotio, conosca la volontà della Nouitia, e vegga se ella ha quelle conditioni, che la regola di quel Monastero & ordine ricerca; e similmente, se il Monastero è idoneo; finalmente le dimostri di quanta importāza sia la professione, e quāte cose quei tre voti religiosi ricerchino; accioche ella innanzi che sia ammessa alla professione, intenda la forza di quel legame, col quale si vuol legare.

Se la Superiore lascierà di farlo, sia rimossa dal suo ufficio, secondo il Decreto del medesimo Concilio Tridentino, per quanto tempo parerà al Vescouo.

Conc. 5.

Volendo il Vescouo conforme all'auttorità datagli dal Concilio Tridentino, inuestigare e conoscere la volontà della Nouitia auanti faccia

la professione; lo possa fare alle Crati del Monastero: ne per questo effetto la Nouitia esca fuora della clausura, se non ci fosse qualche causa, ò probabile suspicione a giudicio del Vescouo; stando la quale, esso giudicasse più ispediente interrogare la Nouitia in altro luogo: nel qual caso ordini, che la Nouitia sia menata nella Chiesa esteriore del Monastero, ouero in qualche altra vicina, secondo che a lui parerà più comodo, e decete: nella quale, presenti due Matrone mature di età e di honesta vita, e congiunte con la Nouitia in quel più prossimo grado di cognatione che si potrà, elette dalla Nouitia, ò dalle Monache, intenderà diligentemente l'animo e volontà di quella; stando però in luogo alquanto remoto; di modo che le Matrone presenti gli vegano, mà non sentano le interrogazioni, ne le risposte loro.

Se alcuna Madre di Monache, ò alcuno Superiore regolare permetterà, che alcuna vergine sia vestita dell'habito monacale, ò ammessa alla professione, non hauendo prima il Vescouo conosciuta, & esaminata la volontà di lei, sia punito grauemente dal Vescouo.

Tassi il Vescouo le spese, le quali si sogliono fare nell'ingresso della Religione, e nel tempo della professione, per il vestire, & altre cose per uso e comodo delle figliuole, e Monasterio. stabilisca ancora quanti danari la Nouitia debba dare per li suoi alimenti; eccetto se ella non hauesse dato qualche redditi, ò beni stabili, i quali fossero di tale cauata ogni anno, che a giudicio suo siano sufficienti per tali alimenti.

Tutta la somma poi de danari tassata come di sopra si depōga presso psona fidata e da bene, che piaccia alle Monache, & al loro Superiore, quando la giouane piglia l'habito monacale; accioche all'hora senza alcuno impedimento le Monache se ne possano valere.

Mà dalla Nouitia non si faccia rinuncia alcuna de beni che le appartengano, se non con licenza del Vescouo, ò del suo Vicario; e questa si faccia frà i due mesi prossimi auanti la professione, si come è stato comandato dal Concilio Tridentino.

E perche le Monache professe velate sono obligate a dire ogni giorno l'ufficio della sua religione, niſſuna sia ammessa alla professione, la quale non sappia competentemente leggere, e dire l'ufficio: del che douerà fare esperienza, chi ha l'ufficio di esaminarle, il quale le farà leggere alla sua presenza.

Oue è mancata quella buona & antica vsanza di velare le Monache solennemente, secondo il rito vecchio, tornisi ad introdurre, mentre però non si faccia fuori del Monastero.

E per mano della Scrittora, si conferui la memoria del giorno, e dell'anno, nel quale è stata fatta la professione, in vn libro appartato, con la sottoscrizione di mano di quella che ha fatta

fatta la professione, se saprà scriuere, e del Superiore che l'hauerà ammessa.

Nel giorno che la fanciulla fa la professione, ò uero che si veste dell'habito monacale, non si facciano conuiti, ne si diano collationi nelle foresterie e case delle Monache, da' loro parenti, ò amici.

Conc. 5.

Stando la varietà delle regole frà se in tutto diuerse e dissimili, che s'vsano nel vestire le figliuole, e professare le Nouitie, accioche da tutti i Vescouo della Prouincia in tali fontioni si offerui vno stesso rito; per autorità del presente Concilio Prouinciale sarà da noi dato in luce vno rituale, la cui forma in tutto s'haurà da offeruare nel dare l'habito a quelle, & accettare la professione di queste.

De gli officij diuini, orationi, e della lettione delle Monache.

Conc. 1.

Appartenendo grandemente alle Monache, lodare assiduamente Dio, Creatore, Conservatore, e Redentore del Mondo, e rendere al medesimo gratie, e supplicarlo di far parte a tutti gli huomini della sua misericordia, affin che si saluino; perciò le Monache tutte giorno e notte frequentino il Choro, e si trouino presenti a gli officij sacri, per celebrarli distintamente & attentamente, e con la voce, e con l'affetto pio dell'animo; eccettuando quelle solamente, l'escusatione delle quali, per hauer esse giusto impedimento, la Superiore hauerà accettata.

Ciascuna poi vi si ritroui al principio, vestita dell'habito conueniente del suo ordine, e stando nel suo proprio luogo, e vi perseveri sin al fine, non se ne partendo prima, che la Superiore, ouero altra in suo luogo, non hauerà fatto il segno di potersi partire; eccetto se la medesima per qualche necessità che lo ricerchi, non l'haurà permesso.

I suoni, e canti, i quali non siano honesti e spirituali; i ragionamenti anco, risi, e qualunque altra cosa indegna della casa di Dio, e della sua Diuina Maestà con la quale parliamo nell'oratione, siano del tutto leuati via.

Qualunque farà qualche cosa contra questo, sia punita seueramente, secondo la qualità della colpa, all'arbitrio della Superiore.

E perche l'oratione che si fa con la mente, tanto è più eccellente di quella che si esprime solamente con la voce, quanto l'Anima è più eccellente del corpo; apporta a i pij incredibile consolatione e frutto, e gli arricchisce ogni giorno più di noui doni, transformandoli in vn certo modo in Dio; per tanto le Monache e velate e conuerse, oltre le hore Canoniche, & altre orationi, le quali debbono dire per obligatione, congregandosi ogni giorno tutte insieme nel choro, se non hanno necessario impedimento, almeno per spatio d'vn hora facciano oratione mentale; cioè mezz'hora dopò

il Matutino, e parimente altra mezz'hora dopò Nona, ouero dopò Compieta, contēplando cō la mente eleuata à Dio, cose pie, e salutari.

E specialmente mediteranno inrentamente la vita, e la dottrina del nostro Sig. Giesù Christo, & i suoi santi misterij, cioè la passione, la morte, la Resurrectione, l'Ascensione in Cielo, l'ultimo auuenimento al giudicio, la gloria de' Beati, & i supplici de' dannati, & altre simili cose, le quali appartengono alla gloria di Dio, & alla salute propria, e de' prossimi. E perche dal santo Concilio Tridentino è prohibito, che nel choro, ouero dentro la clausura del Monasterio non si conferui il Santissimo Corpo di Christo, ma nella Chiesa publica; facciano i Superiori che in ogni luogo si vbidisca a tal Decreto.

Conc. 4. Part. 3.

Non si terrà il Santissimo Sacramento in altra parte della Chiesa, che nell'Altare maggiore, auanti al quale arderà sempre vna lampada nella Chiesa di dentro, & vn'altra in quella di fuori, quando starà aperta.

Le sacre reliquie, si conferuino in vna picciola finestra fatta secondo la forma da noi prescritta nelle istruzioni Ecclesiastiche; la quale sarà posta nel muro della Chiesa di dentro, ma che non possa aprirsi, saluo che da quella parte, che riguarda la Chiesa di fuori; e questa finestra si chiuderà con tre chiau di diuersa fra di loro, l'vna delle quali terrà il Vescouo, l'altra il Confessore, la terza la Madre.

Non ardisca Monaca alcuna vestirsi di camiso, ò d'altra veste ordinata per il sacrificio della Messa.

Le Monache, si come è anco loro prohibito da' Canonici, non diano benedictione, ne incensatione, ne fra loro, ne in altra maniera.

Ne giorni di festa per schifare l'otio, dal quale nascono tutti i mali, consumino le Monache il tempo che auanza loro da gli officij diuini, e consuete orationi, in qualche sacra lettione, la quale le conduca alla cognitione di Dio, e di se stesse, e mostri loro la via della perfectione, e dell'eterna vita: e ciò facciano, ò separatamente, ò in compagnia, essendo che tal lettione è vn soauo e fruttifero trattenimento dell'anime, che raffrena i vitij, & infiamma alle virtù; & all'incontro la lettione de' libri vani, corrompe le menti.

Il che accioche non auenga; il Superiore, ò il Confessore vegga e riconosca tutti i libri del Monasterio, costringendo ciascuna Monaca in virtù d'vbidienza ad esibire i suoi.

Non tengano le Monache presso di se libro di veruna sorte, saluo quelli che il Vescouo ò il loro Superiore haurà approbato in scritto.

Del viuere in commune, & del leuar via la proprietā.

Acciasi ogn'opra che s'introduca compitamente ne Monasteri quella esquisita vsanza del-

la vita commune; e che le Monache abbraccino con ogni diligenza la perfetta forma e maniera della vita spirituale.

Conc. 1.

In tutti i Monasteri, quanto al mangiare, bere, dormire, vestire, & all'altre cose, tutte vivano in commune, come dal sacro Concilio Tridentino è stato ordinato; ne fra esse vi sia alcuna differenza, ne vna sia preposta all'altra, ò posposta, si come ricerca il voto della povertà; acciò che il tuo, e mio, & ogni priuato possesso di robba, sia, & in effetto, & in parole del tutto leuato via; e parimente ogni fouerchio e vano vso delle cose; ne sia chi posseda cosa alcuna, ouero che l'vsi come sua propria, ancorche le fosse stata concessa per sua necessità.

Tutte adunque l'entrate del Monasterio, di qualunque sorte si siano; le limosine ancora, & i guadagni de' lauori; di più, i liuelli, legati, e beni mobili, e stabili, i quali saranno loro stati lasciati per testamento, e quelli che haueranno ottenuto per via di donatione, ò per altra qual si voglia causa; da ciascuna Monaca siano posti a commune vtilità del Monastero.

Mà la Superiore secondo la sua prudèza & humanità, prouegga principalmète di quelli stessi beni alla necessità di quella, a cui apparterrebbono, se il voto della povertà non impedisse.

Conc. 4.

Non sia lecito a Monaca alcuna tenere presso di se danari, sotto qual si voglia pretesto, ancor che fossero pochissimi, ne manco di consenso della Madre; saluo se l'officio, ch'ella tiene non richiedesse così: e chi farà in contrario, come proprietaria sia punita: alla qual pena soggiacerà anco la Madre che lo haurà consentito in qual si voglia modo, ò sotto qual si voglia pretesto; & ogn'altra Monaca, che la pendolo, frà due giorni non l'haurà denociato alla Madre; ò più presto ch'ella può, al Superiore, se in ciò essa Madre fosse colpeuole.

Conc. 1.

Et accioche da' Monasteri si leui via ogni occasione di proprietà; i Confessori, e Superiori si affaticheranno di persuadere alle Monache, per potere più perfettamente offeruare il voto della povertà, che procurino di tenere tutti i vestimenti di lino, di lana, ò di pelle, e qualunque altra sorte di panni ò indumenti monacali in vn luogo comune, il quale facciasi quanto prima doue non è fatto: e nel tempo che si mutano gli vfficij, costituiscono due delle Monache per vestiari, le quali habbiano il carico di battergli, e di tenergli netti, & accoci, e gli distribuiscano alle sorelle di settimana in settimana, secondo che il tempo e l'vso ricercherà.

Conc. 4. & 1.

Nelle Camere priuate, ò in altro luogo, niuna tenga presso di se vestimenti, eccetto quelli che sono necessarij per l'vso quotidiano; ne si tenga parimente cosa alcuna, che di presente non sia di bisogno.

Conc. 1.

I vestimenti delle inferme sospette di còtagione, siano custoditi separatamente da gli altri,

ouero sieno lasciati in lor mano.

I presenti che sono mandati a ciascuna in particolare, siano portati alla Superiore; ne alcuna gli possa accettare, ne vsare, senza saputa, e consentimento d'essa Superiore; la quale dee vsare ogni diligenza per estirpare dal Monasterio il vizio della proprietà, come quello che è cagione di molti mali.

Se in qualche Camera priuata sarà camino, chiudasi in modo, che mai più non vi si possa fare fuoco.

Conc. 4.

Faccia la Superiore insieme cò le discrete, tre volte l'anno diligentemente la cerca delle celle, e de mobili di ciascuna Monaca; & auuertisca, che qualch'vna non habbia cosa alcuna di proprio, ò più di quello, che le sia stato concesso per vso suo.

Conc. 1.

E se alcuna farà trouata, ò conuinta di tenere alcuna cosa di proprio, quella secondo il Decreto del Concilio Tridentino, sia priuata per due anni di voce attiuata e passiuata; e sia anco punita secondo le constitutioni della sua regola & ordine; e maggiormente quella, che si hauesse furtiuamente vsurpato cosa alcuna del commune, ò di quello, che fusse stato assegnato per vso a qualcuna.

Oltre di ciò se appresso qualcuna saranno trouati Specchi, cagnuoli, profumi, odori, e cose simili vane; il Superiore procurerà che incontanente sieno portate fuori del Monastero; e che quella, presso la quale saranno state trouate, sia seueramente punita.

La Monaca, ò Velata ò Conuersa che sia, nõ possa in modo alcuno dare elemosina, donare far presenti, ò vendere cose da mangiare, vestimenti, ò beni di qualunque sorte, ancorche le fossero stati assegnati per vso suo; ouero lasciargli per via di legato dopò la sua morte.

A quella che haurà fatto contra questo Decreto, sia per spatio d'vn mese tolto il velo, e sia costretta a fare tre volte la disciplina.

Habbia però libertà la Superiore di còcedere licenza, a chi giudicherà espediente, di potere donare a' parenti e benefattori qualche cosa di diuotione, ò altra cosa di poco momento.

Al suono del campanino tutte insieme si ritruouino alla beneditione della mensa, la quale faccia la Superiore, ò la Vicaria, ouero la più antica Discreta in loro assenza.

Poi sedendo per ordine a' suoi luoghi, non si partino prima, che à Dio siano rese le gratie: quella che nõ hauerà obedito, sia per vn giorno priuata della piattanza, e sia costretta federe a mensa nell'ultimo luogo.

Ogni giorno la mattina e la sera, alla prima & alla seconda mensa si legga qualche libro spirituale, atto ad accendere il feruore della religione, stando iui tutte ad vdire con silentio e con attentione; accioche insieme col corpo sia anco la mente ricreata.

Tutte le Monache, se possibile sia, dormano in vn sol luogo, ben serrato dalla Superiore, ouero dalla

dalla Vicaria; le cui chiavi sieno custodite dalla Superiore.

E quest'antica, e lodeuole vsanza del Dormitorio commune, si torni in pratica, doue commodamente si possa.

Ciascuna ad ogni modo dorma separatamente in vna lettiera, & anco sola in vna cella, se ci sarà tanta copia di celle, che le possano capir tutte.

E le Celle, di giorno e di notte sieno aperte; accioche la Superiore a ciascun'hora vi possa andare a veder dentro.

E dato il segno di andare a dormire, e serrato il dormitorio; la Superiore, ò la sua Vicaria, ouero qualch'vna delle Discrete, visiti tutte le celle, per vedere se tutte dormono a' suoi luoghi.

Della Clausura, e delle cose che in qualche maniera appartengono per conseruarla.

Niuna diligenza certamente dee parer troppo alle Monache, per custodire quel tesoro, per causa del quale esse rinouando a parenti, alla robba & a tutte le cose e cure terrene, si sono rinchiuso dentro le clausure de Monasterij.

Accioche adunque il santo loro proponimèto sia da quella parte fortificato, la quale gradissimamente è esposta alle insidie del Diauolo; procurino i Vescouo, che ogni Monastero habbia solo due porte, per le quali si passi dentro alla clausura; vna delle quali seruirà per le bestie, carri, & altri simili bisogni; e l'altra per gli altri vsi, e necessità del Monastero: Ma doue vna sola possa seruire per ogni cosa, non ce ne sarà più.

L'vna e l'altra di queste porte sarà di due asse, ben forti, e senza fissura alcuna ancor che minima; e la foglia ò limitare di esse porte, di marmo, ò di altra pietra sòda, la quale strettamente si congiunga al legno.

Alla porta de carri verso la parte del Monastero, se ne aggiungerà vn'altra di asse forti, fatta a modo di cancelli, ò rastelli; la quale sia poco distante da quella di fuori; e la forma di essa sia tolta dalla instructione della fabrica ecclesiastica.

All'altra porta poi accommodata alli altri vsi, alla quale sarà posta la rota, ò il torno, affisteranno sempre due Monache portinare.

Ciascuna di queste tre porte sarà chiusa con due chiavi diuerse trà di loro di contratti; vna delle quali anco di giorno starà in mano della Madre, l'altra si serbarà appresso di quella Monaca, che prima di tutte l'altre sia professa.

Non si aprino le porte, se non saranno presenti due portinare.

E quando per qualche necessaria causa occorre aprirle, non ardiscano le Monache d'acostaruisi per vedere cosa alcuna di fuori, ò per

parlare con alcuno, ò maschio, ò femina che si sia.

Quella che hauerà hauuto ardire di andarui, sia rinchiusa in cella per quel tempo che parerà al Superiore; della qual pena sia punita anco la portinara, se hauerà permesso, ò non hauerà fatto intendere incontanente tal baldanza al Superiore.

A tutte le finestre de luoghi oue si hà parlare, siano poste due ferrate, le quali siano almeno vn palmo distanti l'vna dall'altra.

E frà l'vno ferro di esse ferrate e l'altro, non sia in modo alcuno maggiore spatio, che d'vncioncia.

E detti ferri siano di maniera forti, che non possano essere rotti, ne piegati facilmente.

Ad vna di queste ferrate, cioè a quella che è dalla parte di dentro verso le Monache, sia appoggiata vna lama di ferro, la quale non si possa rimouere, e questa sia forata con piccioli forami, solo per poter vdire più commodamente; presso la quale si accomodi vna tela negra affissa ad vn telaro di legno fatto a guisa di finestra, la quale si possa aprir quando si bisogno di parlare.

In quella lama forata si possa fare vna finestrella quadrata, di grandezza solamente di noue oncie, la cui chiauue sia custodita dalla Superiore; ne sia lecito aprire tale finestrella, se nõ quando si hà a parlare col Vescouo, ò con superiori dell'ordine, ò con Padre, e Madre, fratelli, & altri stretti parenti delle Monache; ouero quando bisogna fare qualche instrumèto, ò vdire la predicatione della parola di Dio, ò per altra causa che il Vescouo giudicherà vngente.

E quanto alla concessione di questa finestrella, siano eccettuati quei Monasteri, le cui Monache ò per legge, ò per consuetudine non sogliono mai esser vedute dalle persone che stanno di fuori.

Gli vsi de luoghi, i quali e di dentro e di fuori sono destinati per starui a parlare, siano sempre chiusi con chiauue; eccetto quando dentro vi è alcuno con legitima licenza a parlare: la chiauue poi rimanga presso la Madre.

Non si aprino questi vsi, se non quando bisogna parlare al longo: ma la portinara dal feratino della porta, chiusa però la porta, e la ruorara dalla ruota, risponderanno a quelli che battono.

Per mettere alcuna cautione più santa e sicura a questa clausura, il Vescouo doue gli parerà ispediente, ordinerà che dalla parte di fuori di ciascun'vsio della clausura, sia posta ferratura e catenaccio, per potere serrare a suo arbitrio; e consegnerà la chiauue, specialmente per la notte, in mano di alcuno che giudichi huomo fedele, da bene, & idoneo.

I parlatorij e di dentro e di fuori, quando vi sono persone che parlano, siano sempre aperti, accioche si possa vedere chi essi siano.

Iiii 3 Gli

Gli vsci medefimamente, per li quali dalla claufura del Monasterio si può entrare nella Chiesa esteriore, siano murati: e se ciò per colpa o negligenza della Superiore non sarà effettuato, ella ad arbitrio del Superiore sia priuata dell'vfficio, & del velo.

Il Vescouo con quella maggior diligenza che potrà, effequisca quanto è stato intorno a ciò costituito dal Santissimo Sig. Nostro Gregorio XIII. e lo faccia obseruare secondo l'autorità che gli dà la detta constitutione, non solo ne i Monasteri di sua propria cura, ma anco ne sottoposti a regolari.

Tutte le Ruote, o Torni per l'auenire siano tolti via, e siano perpetuamente prohibiti; eccetto vno alla porta commune; vn altro al Parlatorio; il terzo alla cella delle confessioni; il quarto in Chiesa, per isporger in esso le vesti, & altre cose ad vso del sacrificio dell'altare: ma le cose da mangiare si porgeranno tutte fuori a qual si voglia forastiero, ancora che sia il confessore, per la ruota commune.

A tutte le ruote dalla parte di dentro del Monasterio, s'accommodarà vn vicino saldamente, si che non sia in arbitrio d'ogni vno che farà fuori il voltarle.

Se nel Monasterio sarà più d'vn Parlatorio; in vn solo, o in due al più, ad arbitrio de superiori, ci sarà ruota.

Alla ruota che guarda in Chiesa, si faranno due porte di legno, e la chiave di quella di dentro starà presso alla Madre, e quella di fuori presso al Cappellano, o altri, come parrà al Superiore.

L'altezza della Ruota non sarà maggior d'vn cubito, & otto oncie, e la larghezza d'vn cubito solo.

Ma la Ruota picciola delle confessioni, da ogni parte sarà la metà della quantità detta di sopra.

Tutte le finestre e ferrate, e qualunque luogo, per il quale le Monache possono guardare dentro la Chiesa esteriore, o in Sacristia, siano murate; ne vi sia vna sola fissura, o pure vn picciol buco, onde si possa vedere, o parlare; eccetto la finestra oue è la ruota & il fenestriero destinato al solo vso di riceuer la sacrosanta Eucharistia, e quella finestra per la quale possano vedere il corpo e sangue di N. S. Gesù Christo eleuato dal Sacerdote che celebra la Messa.

Questa finestra non sarà più alta di due cubiti, & vndeci oncie; ma sarà tanto larga, quanto è la larghezza dell'altare; e sia accommodata di maniera, che il Sacerdote non possa dall'altare vedere le Monache.

E questa finestra hauerà due ferrate, l'vna distante dall'altra vn palmo; i ferri delle quali non siano distanti fra di loro più di tre oncie; ma inseriti e congiunti in maniera, che in modo alcuno disgiungere non si possano, o allargarli.

Chiudasi poi dalla parte di dentro con buone ante, e con ferratura, e chiave, la quale stia appresso della Madre.

Ma doue si troua essere la finestra al lato dell'Altare, o della Chiesa, ouero in altro luogo, ancor che superiore, dalla quale possano le Monache vedere le persone che sono in Chiesa; faccia quanto prima il Vescouo che si accomodi sopra l'Altare doue le Monache veggano il sacrificio della Messa; facendo ferrare la finestra laterale, o altra, douunque sia, e murare totalmente.

Questa finestra stia coperta perpetuamente con vna tela, la quale si rimoua solamente, quando si alza la santissima Eucharistia.

Quella picciol finestra che guarda nella Chiesa, per la quale riceuono le Monache il santissimo Sacramento, facciasi così alta e commodata, che il Sacerdote stia commodamente nel ministrarlo, senza piegare le ginocchia; alla quale finestra per la parte di fuori, si faranno ante di legno, oltre a quella che già ci è; le quali ante siano congiunte bene al muro; la cui chiave sarà sempre presso al Confessore.

I parlatorij di dentro, che per l'auenire si faranno, tutti faranno in vno, senza interposizione di muro; e fatti nella forma, che per la maggior parte già son fabricati; se però ciò si possa commodamente fare: si che tutti i ragionamenti si possano vdiere dalle medesime Ascoltatrici.

Ne' luoghi fabricati ad vso di hospitio, che ordinariamente si dimandano foresterie; nelle quali tal'hora per necessitá vrgente, o si mangia, o si dorme, non sia finestra di forte alcuna, quantunque picciola, che risguardi nel Monasterio.

Facciasi per ogni modo, che i tetti dell'hospitio, e d'altre qual si voglia case, siano totalmente separati, e molto disgiunti da' tetti del Monasterio.

Non sia lecito di riceuere o d'alloggiare nelle foresterie di qual si voglia Monasterio della Città o Diocesi, alcun huomo laico, ouero Ecclesiastico, sia di qual stato e conditione si voglia; Eccettuato il Confessore, al quale ciò si concede tal'hora per vrgente necessitá: nella Diocesi ancora si potrà tal volta secondo il giudicio del Vescouo, concedere al Visitatore, & a curatori e Procuratori del Monasterio con licenza del Vescouo.

Procurino i Vescouo, & altri Superiori, che dalle case de vicini, siano chi si vogliano, non si possa guardar dentro a Monasterij, e massimamente se quelle fossero case di Frati di qualunque conditione, ouero de Preti; nel qual caso comandiamo che i muri sieno leuati più in alto, e ne sieno fabricati di nuouo, a spesa di cui i Vescouo, & i Protettori de Monasterij haueranno giudicato che ciò si appartenga, rimossa qualunque appellatione.

Per la qual cosa implorino anco l'aiuto de Principi

secolari; acciò le Monache senza essere vedute ne vdiute da quelli di fuori, possano liberamente e sicuramete andare per il Monasterio. In quei Monasterij, che sono soggetti alla vista de vicini, e particolarmente di persone Religiose, le finestre si ferrino del tutto, potendosi hauer lume da altra parte; ma quando non si possa, difendasi da quella seruitù, con quell'artificio che nelle nostre istruzioni si è mostrato; & il medesimo si faccia circa le loggie.

Nissuna finestra, vscio, o buco alcuno, che guardi fuora della claufura di qual si voglia Monasterio, ancora sottoposto a regolari, non s'apra mai senza licenza del Vescouo, a cui è raccomandata la claufura di tutti i Monasteri: ne esso Vescouo lo conceda, o permetta, se prima veduto, e considerato diligentemete il luogo, non giudichi essere necessario il concederlo; & all'hora a torre via questa veduta, o ad impedirlo almeno, adoprerà la cautela ordinata di sopra.

Quando si ferrerà qualche finestra, porta, o camino, se ne leuino anco i gangheri; in maniera che apparisca, ciò non esser fatto a tempo, ma per sempre, & il medesimo ordine si terrà nelle altre finestre, porte, e camini chiusi per l'adietro.

Se occorrerà di nuouo fabricare qualche Monasterio, auuertiscasi principalmente di non fare finestra alcuna, che non guardi dentro della claufura; la quale claufura non sia chiusa con semplici muraglie, ma con chiostrì, e portici; nel mezo de quali potrà farsi in buona parte giardino.

Et a questa forma cerchi di accommodare, o di racconciare il Vescouo quei Monasteri che sono già fatti, in quel miglior modo che si potrà.

Gli huomini regolari per l'auenire non vadano ad habitare in luoghi, ouero non comprino siti, vicini a Monasterij delle Monache, per fabricarui; d'onde le possano vedere.

Parimente prohibiamo alle Monache, di edificare per l'auenire Monasteri vicini alle case di huomini regolari, ouero a quei luoghi d'onde esse possano da loro esser vedute.

Le case, che sono propinque a Monasterij delle Monache, non si affittino a done infami per la lor vita scandalosa.

Na iui si essercitino spettacoli, canti, salti, giuochi, e simili cose profane e vane, le quali le possano sturbare dal sacro officio, o dar loro causa di scandalo.

Si come è stato ordinato dal Sacro Concilio Tridentino, non sia lecito in modo alcuno alla Monaca professá di vscire della claufura del Monasterio, se non per causa legitima, la qual sia approbata dal Vescouo.

Ma tal licenza di vscire non si permetta in alcun modo, senza importantissima causa, e grandissima necessitá; ne si conceda a quelle Monache, alle quali non è lecito vscire della clau-

fura, se non con licenza del Sommo Pötefice. E procederà il Vescouo contra le Monache, ancora essenti, le quali senza licenza del Sommo Pötefice vsciranno fuori de termini della claufura, con quelle censure e pene, & altri rimedij di ragione, che ad esso pareranno espedièti. Con quella maggior diligenza che potrà, effequisca il Vescouo ciò che hà ordinato la fel. mem. di Pio V. Sommo Pontefice, e quanto è stato costituito dal Santiss. S. N. Papa Gregorio XIII. circa il far obseruare la claufura alle Monache ancora che siano conuerse.

E questo in tutto lo faccia obseruare secondo l'autorità che gli dà la detta Constit. non solo ne Monasteri di sua propria cura, ma anco ne sottoposti a regolari.

E punisca di pena, douuta a chi non serua la claufura, le Monache, e conuerse, che contrafarano a quello che circa d'essa si ordina per detta constitutione di N. S. Gregorio XIII.

Per cagione di correctione, penitèze, o effamine, ancora in cause criminali e graui, non si leui fuori della claufura alcuna Monaca, se bene s'hauesse a condurre in altro Monasterio o luogo pio, ne anco per poco spatio di tempo.

Occorrendo con legitima licenza transferirsi alcuna Monaca in altro Monasterio, sarà cura e pensiero del Vescouo, di fare di modo che ella sia veduta da pochissime persone; e che la mattina nel far del giorno, da persone honeste, costumate, e congiunte a lei in parentado ella vi sia condotta.

Le Apostate, fuggitiue, e quelle che sono state cacciate fuori delli Monasteri per qualche delitto, le quali non senza scandalo della Religione, vestite dell'habito sacro, o senza esso vanno vagabonde, siano dalli Vescouo e dalli altri loro superiori, dimandato anco l'aiuto de Principi secolari, costrette a ritornare nelli suoi Monasteri, per patire iui il castigo, che hanno meritato le loro sceleragini.

Ma se a superiori non pare che debbano esser restituite ne Monasteri, siano poste nel numero di quelle donne, le quali chiamano conuertite, con quei beni che hanno portato al Monasterio; i quali dopò la loro morte siano restituiti al primo Monasterio.

Se alcuna Monaca introdurrà nella claufura del Monasterio, maschio, o femina di qual si voglia età, o conditione, ancorche siano madri, o sorelle; sia per tre mesi ferrata in prigione, e digiuni tutti gli Venerdi in pane & acqua, e per vn'anno gli sia tolto il velo.

Nella medema pena incorrano le Rotare, e Portinare, & anco le superiori, & qualunque altre, per cösenso delle quali ciò sia stato commesso.

Di più l'Abbadesse, Priore, & altre Monache, le quali senza licenza in scritto del Vescouo, lascieranno entrare dentro le claufure del Monasterio, sotto qual si voglia causa, o pretesto, persone Ecclesiastiche, o Laiche; incorrano di subito

subito nella pena della scomunica; dalla quale per determinatione del Santissimo Sig. N. Papa Gregorio XIII. non potranno esser affollate da altri, che dal Sommo Pontefice, oltre l'altre pene che l'istessa constitutione loro minaccia.

Ogni anno vna volta ò più, secondo che parerà al Vescouo, in alcuni determinati giorni di festa si legga la constitutione di Pio V. nella quale si proibisce alle donne ancora illustri e principali, di entrare ne' Monasteri delle Monache.

Qualunque Chierico poi, ò Secolare, ò regolare, di qualunque ordine, ouero laico di qualunque stato, dignità grado, e conditione, hauerà hauuto ardire d'entrare di giorno ouero di notte nelle clausure d'esse Monache senza licenza del Vescouo in scritto, oltre la pena dell'escommunicatione, nella quale per il Concilio Tridentino, e per le constitutioni Apostoliche delli Sommi Pontefici Pio V. e Gregorio XIII. della quale altri che il Sommo Pont. non lo potrà assoluere, cade incontanente; sia anche con altre grauissime pene punito, se condo la qualità della persona, e del delitto.

E se egli sarà Ecclesiastico, ouero hauerà beneficij, sia anco proibito a beneplacito dell'Ordinario, di poter essercitar l'officio de' suoi ordini, e sia priuato di tutti gli suoi benefici. Ecce tuamo però da questo Decreto, quelli a quali il superiore, per esser la loro opera & industria necessaria al Monastero, hauerà concessa licenza in scritto di poter entrare nella clausura, la quale licenza s'habbia ogni anno a rinouare.

E si ricordi esso superiore, che dal Còcilio Tridentino gli è stata leuata la facultà di concedere simili licenze, se non in casi necessarj.

Per tanto auuertisca, che persone esterne non siano introdotte nelle clausure de' Monasteri per far quei seruigi, che le Monache possono fare per se stesse.

Et accioche nel giudicare quali siano questi casi necessarj, si serui in ogni Monasterio vno stesso ordine, e si restringa l'uso di concedere facilmente tali licenze; il Vescouo consultata la cosa co' Superiori de' Monasteri, anche regolari, statuisca e prescriua, quali opere ne' Monasteri ricercano necessariamente, che persone esterne vi entrino per farle.

Et l'ordine che egli in tali cose haurà dato, inuiolabilmente da tutti, ancor da Regolari sia seruato.

Le cause necessarie, per le quali è lecito ad alcuni d'entrare dentro alla clausura de' Monasteri, ò quelle che come indegne hanno da essere ributtate, tutte si dichiarino, e si publichino in ogni Monastero, benchè sottoposto alla cura de' Regolari.

Ne sia lecito ad alcuno sotto qual si voglia pretesto transgredirle.

Approuarà il Vescouo alcuni Medici, quali con licenza ancora de' Superiori del Monastero,

possano entrare nella clausura, se per caso qual che grauità di male richiederà oltre il Medico ordinario, la presenza anche d'altri.

Gli horti de' Monasteri, che per esser troppo grandi, hanno bisogno d'opera e di cura quotidiana, riducansi a termini più stretti se sie possibile.

Porrà studio il Vescouo d'introdurre in ogni Monastero l'uso del forno per cuocere il pane, accioche del tutto si togli l'adito à fornari, & a loro famegli nel Monastero.

Ne s'introduca huomo di sorte alcuna a spazzare, & scaldare esso forno, ne a fare altra cosa, che possa farfi dalle Monache.

Nissuna Monacha saluo quelle che dalla Madre saranno deputate, commandi cosa alcuna a Ministri, a quali per qualche causa necessaria del Monasterio si dà facultà d'entrarui.

Anzi a questi tali non solo non commandino, ma ne anche parlino pure di cosa alcuna.

Auertino quelli, a quali è stato concessa licenza dal Vescouo, ò altro superiore d'entrare negli Monasteri di Monache, che sotto pretesto di quella non v'entrino ad ogni loro piacimento, ma all' hora solamente, quando per qualche vrgente necessità sarà necessario, accioche non incorrano di subito nella scomunica fulminata dal Santissimo Papa Gregorio XII. riservata alla sanra Sede Apostolica.

Gli Vescouo, & Prelati, così secolari, come regolari, a' quali in qual si voglia modo appartiene la cura di Monache, si seruino della facultà a loro concessa d'entrare ne' Monasteri di Monache talmente, che non v'entrino se non per causa necessaria, & vrgente, con pochi compagni, & questi vecchi, & Religiosi; accioche non incorrano nelle pene & censure comminate ipso facto dalla constitutione di Gregorio XIII. la quale offeruino diligentissimamente. Non sia lecito ad alcuno Religioso entrare dentro a Monasteri di Monache ancora di sua iurisdittione, ne anche per sodisfare alla pia volontà di quelli che per testamento lasciarono d'esser sepolti nelle Chiese interiori, ouero che in quelle ogni anno si celebrassero officii da morti; ma a gli obliighi di simili anniuersarj si supplisca nella Chiesa di fuori.

Il Confessore, ò altro superiore non entrino dentro la clausura per fare la processione nel giorno solenne del Corpo di N. Sig. ne anco il Vescouo in questo caso, ne permetta, che alcuno vi entri, ne anche per cagione di benedire gli Dormitorij ò di dare in quelli, & altri luoghi acqua benedetta.

Quando s'hauerà a dare l'habito Monachale a qualche figliuola, ò accettarla alla professione, ouero ministrarli il sacramento della Confirmatione; il Vescouo, ne qual si voglia Superiore, così regolare, come secolare, ne il Confessore, ò altra persona entri dentro la clausura, ma a tutte queste fontioni si dia compimento alla finestrella della Chiesa di fuori, oue si mini-

ministra il santissimo Sacramento dell'Eucharistia, stando le giouani, ò Monache di dentro. Il Vescouo, ne altro Superiore mai per alcun tempo entri nella Chiesa interiore delle Monache, ouero nel loro Monastero per celebrarui Messa; eccetto in caso che s'hauesse da consacrar l'Abbadessa del Monastero, ò altra Monacha; nel qual caso le Monache non escano fuori, mà insieme con quelli che gli saranno necessarij in tali ministerij vi entri a celebrare la Messa, & fare la consecratione secondo il rito del Pontificale.

Niuno Ecclesiastico secolare, ò regolare, ne laico di qual si voglia grado, autorità ò dignità, per l'auuenire conceda ad alcuna persona ancora regolare, ò laica, licenza d'entrare nelle clausure de' Monasteri, non ostante qual si voglia consuetudine, statuto, lege, Priuilegij, ancora confermati dalla Sede Apostolica auanti la publicatione del Còcilio di Trento, sotto pena a chi contrafarà, d'incorrere ipso facto nella scomunica, & altre pene ad arbitrio del Vescouo. Non si conceda alcuna licenza d'entrare ne' Monasteri se non in scritto, ne veruno si possa seruire di licenza còcesagli senza scrittura, eccetto quando insieme col' Vescouo entra nel Monastero.

Il Vescouo solamente, ne per alcun modo il Vicario generale conceda tale licenza, se espressamente il Vescouo non hauerà a lui concesso tale autorità, per la quale possa dare licenza alli altri d'entrare dentro.

Ne il Vescouo conceda ad altri che al Vicario generale tale autorità, & questa ne anche al Vicario, quando egli sarà presente.

Maschi e femine di qualunque sorte, ancor che siano al seruitio delle Monache, e siano d'età decrepita, non possano per causa alcuna dimorare di notte nelle clausure, sotto pena di scomunicazione Latæ Sententiæ, nella quale e colui che vi farà dimorato, e la superiore che l'hauerà permesso incorrino, a quali siano anco agionate altre pene ad arbitrio del Superiore.

Ne dentro le medesime clausure nutriscano le Monache buoi, caualli e giumenti di qual si voglia sorte.

Se si contrafarà a questo, la Superiore per spatio di tre mesi sia suspesa dall'amministrazione del suo officio.

Non si conceda dentro alla clausura sepoltura ad alcuno, oltre alle Monache; ne manco esse possano esser sepolte fuori di detta clausura.

Nissuno Ecclesiastico secolare, ò regolare di qual si voglia ordine, ò laico di qual si voglia sorte, ordine, conditione, sesso, & età, senza licenza in scritto del Vescouo ò suo Vicario vada mai a Monasterio di Monache, sotto qual si voglia pretesto ò causa, ancora che fosse per parlare alle figliuole che in esse si alleuano & ammaestrano.

E qualunque sarà andato a detti Monasteri di Monache, & hauerà parlato con alcuna di esse

senza hauerne impetrata la licenza di potere parlare come è stato ordinato, sia grauemente punito con quelle pene e censure, le quali pareranno al Vescouo; e questo editto ordiniamo che si serui inuiolabilmente, così dalle donne come da gli huomini, siano di qual si voglia grado, e conditione di nobiltà, quantunque fossero il padre, la madre, i fratelli & sorelle della Monacha da essere visitata, e siano molto bene auueduti li Vescouo che ciò si offerui per tutto.

Quelle Monache parimente, le quali in alcun modo parleranno con huomo alcuno esterno, se egli non hauerà portato la licenza in scritto; per tre mesi sia priuata della facultà di parlare con tutte le persone esterne di ogni sesso ancora parenti, e sia costretta a fare ogni Venerdì di quel tempo vna disciplina publicamente dicendo il Salmo *Miserere mei Deus, &c.*

Niuno Ecclesiastico, secolare, ò regolare, ne laico di qual si voglia grado, autorità, ò dignità per l'auuenire conceda ad alcuna persona ancora regolare ò laica licenza d'andare a Monasterij di Monache, ne anco per solo parlare loro; non ostante qual si voglia consuetudine, statuto, lege, priuilegij, ancora còfermati dalla Sede Apostolica innanzi la publicatione del Concilio di Trento, sotto pena a chi contrafarà di incorrere ipso facto nella scomunica, & altre pene ad arbitrio del Vescouo.

Quelle Monache, le quali senza licenza in scritto del Vescouo, contra quello che di sopra s'è determinato, ammetteranno alcuno maschio, ò femina a Parlatorij, ò alla ruota, siano priuate per duoi anni di voce attua, & passua; & se di nouo incorreranno nell'istesso fallo, siano penitenti ad arbitrio del Vescouo; e così se di poi vi ricaderanno, incorrano ipso facto nella scomunica.

Le licenze concesse in scritto siano riceute dalle Ruotare, e siano portate alla Superiore, prima che quelle siano chiamate, le quali sono nominate nelle licenze.

Essa superiore come hauerà letta la licenza, & hauerà riconosciuta la mano & il sigillo di colui che hà l'officio di concedere tali licenze, data la sua benedittione alle nominate, permetta loro di andare a parlare con li descritti nominatamente nelle licenze; e ciò faccia alla finestra commune del Parlatorio, non alla porta, ne in Chiesa, ne altroue; e con l'assistenza continua delle Monache deputate all'officio di ascoltatrici.

E quelle che anderanno a parlare se n'ispediscono tosto, e si guardino di non consumare il tempo, del quale nissuna cosa è più pretiosa, in ragionamenti vani & inutili.

La Madre del Monastero conseruarà diligentemente tutte le licenze in scritto che ciascuno gli hauerà dato, tanto per andare a Monasterij quanto per entrarui dentro, e le mostrerà al Vescouo nell'atto della visita della clausura,

& altre volte ancora quando esso lo ricercherà per incontrarle col registro.

Non si deue tollerare che le Monache, specialmēte ne' giorni sacri, fuidandosi dall' oratione, e dagli altri pij exercitij, cōsumino il tempo in ragionamenti di cose di niuna necessitā.

Per tanto in quei giorni che si riceue la Sacrosanta Eucharistia, e nelle feste di precetto, nel tempo anco del Aduento & della Quadragesima; Di più nelle vigilie di precetto, e finalmente in ogni tempo quando si dicono i diuini officij, le Monache non possano in modo alcuno parlare con alcuno esterno, se la necessitā non ricerchi che ciò si faccia.

Et accioche quāto s'è determinato circa la prohibitionē d'andare alli Monasterij delle Monache in certi giorni si ferui, si metta vna serratura cō la chiave al vsco del Parlatorio di fuori, la quale sia consegnata dal Vescouo al Confessore, o ad alcun' altro huomo da bene che gli parerà, per tenerla massimamente di notte; il quale però in tali giorni non aprirà ne darà la chiave a veruno altro per aprite, se nō a quello, che gli presenterà la licenza in scritto del Vescouo.

Le Monache poi, così quelle che hanno l' officio di ascoltatrici, come quelle che parlerāno, non comunichino in alcun modo con alcuna le cose che haueranno intese dalle persone di fuori, accioche il Monastero non si empia di nouelle impertinenti, & vane, eccetto con la Superiore, se loro parerà expediente di riferirle qualche cosa.

Stiano auuertite le Superiori, & ascoltatrici, che alcuno simulatamente nō venga a parlare con le Monache, sotto il nome di quello, che è nominato nella licenza scritta.

Ilche se da alcuno sarà commesso; egli dal Vescouo, & quella che hauerà parlato con lui, & quelle che sapēdolo l'hauerāno permesso, dal suo Superiore, siano cō graue pena ad arbitrio di quelli secondo la forma di queste constitutioni puniti.

Si deputarano dal Vescouo alcune persone diligenti e da bene, che specialmente i giorni di festa vadano a visitare i Monasterij, ancora sottoposti a i Regolari, e per di fuori vedano se si faccia contra gli ordini, o se alcuno senza licenza parli con Monache.

Anissuno, ne sacro, ne profano, ne maschio ne femina, sia lecito andare a Monasterij delle Monache per insegnarli il canto che chiamano figurato.

Ne meno sia lecito ad alcuno maschio o femina, andare a qual si voglia Monasterio per insegnare l'arte del suonare, ancora con licenza di qualunque Superiore.

Potrā bene vna Monacha che sappia d'Organo, o di Musica, ammaestrare altre Monache.

Quella che sarà contra questo ordine, o sia la Superiore, o altra, sia priuata del velo, & oltra

questo punita con altre pene ad arbitrio del Superiore.

Per l'auuenire non si faccia Organo, se prima il luogo, oue esso deue essere collocato, non sia dal giudicio del Superiore approbato.

Si prohibisce anco alle Monache che non s'uo nino esse dētro, ouero facino suonare da altri fuori con instrumenti Musici, eccetto che con l'Organo, & con Arpicordo, col quale s'impari l'arte del suonare con l'Organo.

Non sia lecito alle Monache tenere in deposito, o in custodia dentro del Monastero, danari, gioie, vestimenti, o cose alcune simili, di qual si voglia persona, ne anco vasi di fiori, o piante.

E se alcune al presente ne tengono, accio si leui via ogni causa d'incomodo, restituiscano il tutto frā tre mesi a chi si deue.

Le contumaci, o negligenti siano per pena spogliate, le Superiori dell' officio, e l'altre del velo.

Non si tenghino ne' Monasterij vasi da fiori o da frutti, per vendere essi vasi, o fiori, o frutti loro.

Con quella maggior diligenza che potrà, effequisca il Vescouo quanto è stato costituito dal Santissimo Sig. N. Papa Gregorio XIII. Circa le Monache quanto al dare elemosina, e questo lo faccia offeruare secondo l'autoritā, che gli dà la detta constitutione, non solo ne' Monasterij di sua propria cura ma anco ne' sottoposti a Regolari.

Prohibiamo del tutto il darli limosina, o al toro, o alla porta del Monastero, e s'è do cosa certissima, che da questo seguono molti danni, & pericoli.

Ma se ad alcun Monastero sarà permesso dall' Ordinario, o da altro Superiore, il dare secōdo le sue facultā elemosina, d'ansi i danari, o il fromēto, o altro da distribuirsi ad alcuni huomini da bene, & particolarmente a Curatori de luoghi pij, accioche essi le dispēsino in luogo lontano dal Monastero.

Prohibiamo ancora a Monasterij, & alle Monache, il far offelle, o altre paste e cose simili da donare, o da vederē, per il tempo che vi si perde intorno, e per la spesa che vi entra.

Quella che hauerà fatto contra questo Decreto, o che l'hauerà permesso, sia punita ad arbitrio del Superiore, e sopra ogni altra la Superiore.

Se il Vescouo darā licenza, o altro Superiore, di vendere, o dare fuori del Monastero qualche medicamento; ciò sarà carico della più vecchia speciale, & non di niuna altra Monaca; ne si diano, o si vendano sotto nome di persona priuata; ma solo del Monastero.

A niuna Monaca sia lecito apparecchiare ne dare medicamenti a coloro, che sono fuori de' chiostri, ne metterē mano intorno ad alcuno per medicarlo, o fare altra simil cosa spettante all'arte della medicina.

Per prouedere più sicuramente alla clausura; non

non si lasci governare ne' Monasteri fromento o biade di qual si voglia sorte, oltre a ciò che bisogna per vso suo.

Le Monache, ne anco per causa di recreatione vsino habito secolare di huomini, o di donne; non essendo cosa condecēte, che le serue di Dio si vestano di vestimenti alieni dalla loro professione.

Mā seruato sempre il decoro di tutti, & tempi, & attioni, con licenza della Superiore sarà loro lecito honestamente, & come conuiene a vergini consacrate a Dio, ricrearli.

Non sia lecito ad alcuna Monaca scriuere secretamente lettere ad alcuno, eccetto al Superiore, & al Vescouo, se occorresse auuertirlo di qualche cosa importante.

Ne aprire, & leggere le lettere che le sono state mandate, se la Superiore prima non le hauerà lette, o fatte leggere, con la presenza della Vicaria.

Quella, che contra quest'ordine hauerà, o scritto, o accettato lettere, sia sequestrata per due mesi nella sua cella, & sia fatta digiunar' tutti i Venerdì in pane & acqua solamente; & se quelle lettere dessero qualche sospicione di cosa mala; quella a cui sono state scritte, oltra la pena predetta, sia per sei mesi priuata, & del Parlatorio, & del velo.

Mā accio che la Superiore non possa essere ingannata, essendole inostrate lettere, le quali nō sieno, ne le riceute, ne le scritte fuora in risposta; le Rotare riceueranno tutte le lettere mandate al Monastero, & incontante le porterāno alla Superiore, dalla quale anco riceueranno le lettere scritte dalle Monache chiuse, & figillate alla presenza dell' istessa Superiore, le quali poi daranno alli messi di fuori, che le hāno a portar via.

Niuna Monaca tenga in cella, ne in altro luogo priuatamente calamaro, penne, ne altro instrumento per vso di scriuere; & facendole bisogno di scriuere, non lo faccia senza licenza della Madre.

La Madre poi non sia facile a concederlo, o permetterlo; mā solo ricercata, & ben conosciuta la cagione dello scriuere, che sia graue, & necessaria; & all' hora l'accomodi di calamaro, & altra cosa, che per scriuere le faccia di mistiero: le quali cose adoperate che saranno dalla Monaca, subito le restituirā alla Madre, mostrandole anco quanto hauerà scritto.

I Vescoui con ogni diligenza visitino i Monasteri di Monache soggette a' Regolari, in ciò che appartiene alla clausura: guardino i luoghi di dentro, & rimirino bene il tutto, da qualche alta parte; & accortamente risguardino ad ogni vista, & adito: finalmente ad ogn'altra cosa, che faccia per buona conseruatione della clausura.

Il Vescouo quando visiterā le clausure delle Monache, anco di giuriditione de' Regolari, le interrogherā diligentemente ancora d'vna

in vna, secondo che giudicherā necessario, della custodia della clausura, dell' vso, & offeruanza de gli ordini, che in qual si voglia modo appartengono alla buona custodia di quella.

Si raccorderā il Vescouo del pericolo del diuino giudicio, e della maleditione eterna, doue incorrerā, conforme alla dispositione de' decreti di Papa Bonifacio VIII. & del sacro Concilio Tridentino, se sarà negligente in restituire, & fare offeruar la clausura delle Monache, ancora di quelle, che non sono di sua giuriditione.

Perciò con ogni studio, vigilanza, & pastorale sollicitudine procurerā, che non solo ne' Monasteri a lui soggetti, ma ancora in quelli che sono retti da' Regolari di qual si voglia ordine, questa sia in tutto, & quanto più diligentemente si potrà, offeruata; proponendo le pene del Concilio di Trento, & altre che a lui parerà, da incorrerli da chi hauerā cōtraffatto.

Delle giouani Secolari, che s'alleuano ne' Monasteri.

PER l'auuenire le giouani non sieno riceute ne' Monasteri per esserui alleuate, senza la licenza in scritto del Vescouo, e del Superiore regolare, a cui il Monasterio sarà soggetto; hauendosi anco prima hauuto il cōsenso in scritto del Metropolitanano.

Mā questa licenza non si cōceda a giouani, che habbiano chi le possa commodamente regere, & alleuare; ouero a quelle che non habbiano finiti i dieci anni, o che sieno maggiori di quindici.

Quelle che vna volta escono del Monastero, non possano più essere ammesse, o in quello, o in alcun' altro, se non quando vorranno farsi Monache.

E queste giouani vsino vesti solamente di color negro, o fosco, ouero bianco; le quali non siano di seta.

Oltre di ciò non portino alcuna sorte di ornamenti pomposi; non ricci, non pendenti alle orecchie, non collane, o altre simili vane delizie.

Non parlino con parenti, o con altre persone esterne, se non seruate le medesime regole, le quali di sopra sono state ordinate circa il parlare delle Monache.

Dormano, mangino, e conuersino in luogo separato dalle Monache, eccettuado quelle, che sono lor' date per maestre da reggerle & ammaestrarle; ne habbiano cōuersione, o si trouino con alcuna Monaca, eccetto nella Chiesa, quando si celebra la Messa, e gli uffici diuini. Non si paghi al Monastero men di trenta scudi d'oro l'anno, per causa della spesa, e dell' educatione delle giouani; & ogni sei mesi si paghi auanti tratto la metà di questa somma di danari; la quale, se in questo tempo di sei mesi non gli sarà pagata, elle sieno rimandate a casa.

fa de' suoi; i quali da' Magistrati per ogni via si constringano a sodisfare al Monasterio.
 Qualunque di queste vorrà diuētare Monaca, sia mandata a casa de' suoi parenti, ouero di quelli che n'hanno cura, appresso i quali stia almen per vn mese, innanzi che sia esaminata dal Vescouo, ò da' suoi ministri; accioche a questo modo più facilmente e meglio si possa inuestigare e conoscere la sua libera volontà.
 Ma non sia lecito alle Monache, ne anco dalle finestre de' Parlatorij, ò da altri luoghi, insegnare alle giouani che viuono fuori de' Monasteri nelle lor case, ne letere, ne alcuna altra arte: e se la Superiore delle Monache lo permetterà in qual si voglia modo, sia priuata per sei mesi dell'amministrazione del suo officio.

De' Predicatori, Confessori, Visitatori, e Cappellani.

Conc. 1.

I Superiori de' Monasteri prouedano de' Predicatori dotti, prudenti, e pij; i quali almen due volte il mese predichino la parola di Dio alle Monache, dalle ferrate de' Parlatorij, ouero dalle finestre della Chiesa; e le instruiscono in tutte quelle cose, che appartengono al culto di Dio, & ad acquistare la salute eterna.
 Ma a' Predicatori non sia lecito parlare separatamente con le Monache, se dal Superiore del Monasterio, non sia lor concessa licenza.
 Sieno anco dati alle Monache Confessori d'età matura, e prudenti, e tementi Dio; i quali almeno vna volta il mese odano i lor peccati, & amministrino loro la sacrosanta Eucharistia, si come il sacro Concilio Tridentino hà giudicato douersi fare.

Nissuno Regolare possa vdire le confessioni delle Monache, se prima egli non sarà stato approvato dal capitolo generale, ò dal Generale del suo ordine; ouero essendo egli assente, dal suo Vicario generale; del che farà fede al Vescouo di quel luogo oue sarà il Monasterio, ouero al suo Vicario.
 Tutti i Confessori di Monache secolari e regolari, finiti due anni, ò al più tre, sieno mutati; eccetto se al Vescouo, ò al Generale di quell'ordine, se il Monasterio è sottoposto a' regolari, non paia che qualche giusta e necessaria causa ricerchi, che il tempo sia loro prolungato.
 I medesimi Confessori (se ciò non sarà loro stato concesso dal Superiore per qualche ragione) non possano entrare dentro la clausura del Monasterio; eccetto per causa di ministrare i sacramenti alle Monache inferme, quando sono aggravate d'infermità pericolosa.

Nel qual tempo due ò tre Monache delle più antiche gli accompagnino, mentre che dimorano nella clausura, e le medesime accompagnino tutti quelli, che faranno entrati nella clausura del Monasterio, ancora i Superiori, e visitatori, dato prima il segno del campanello al-

le Monache di ritirarsi: la qual consuetudine se la Superiore non hauerà seruata, sia rimossa dall'officio all'arbitrio del Superiore.
 Le Monache quando faranno in luogo oue possono essere vedute da quei di fuori, ancorche fosse il Predicatore, ò il Superiore, mentre da essi odono il Sermone, ò la Predica, stiano tutte con la faccia coperta di vn velo che giunga fino al mento; e seruino il medesimo ordine quelle che sono col Medico, ò cò l'ordinario, quando entrano dentro della clausura, nell'introdurgli e nell'accompagnarli fuori.

I Confessori delle Monache non accettino in dono da quelle, nè in particolare, nè in genere, nè dalla loro Madre, nè anco a nome del Monasterio, cosa alcuna ancora che minima, eccetto in caso, che per ordine del Vescouo gli fosse stato assegnato qualche determinata provisione per sostegno della sua vita.

I Confessori parimente, & i Cappellani delle Monache, e così quattinque loro Ministri deputati dal Vescouo alla loro cura, non prendano da esse, ne a nome publico, ne priuato, presente di forte alcuna quantunque minimo; ancora che fosse cosa da mangiare, ò da bere.

Ne anco riceuano cosa alcuna, sotto pretesto che siano cose Ecclesiastiche, come Corporali, Purificatori, ò alcuno indumento clericale, ò sacre imagini, & altre simili cose.
 Niuna opera parimente, ò fattura manuale, ne anco di lauare panni, ò camiscie, ò racconciare vesti: & tutto ciò sotto pena arbitraria al Vescouo, tanto per chi dà, come per chi riceue.

Lo stipendio annuale che dal Vescouo sarà ordinato a' Confessori, & a' Cappellani, diafi loro in tanti danari; se però il Vescouo non giudicherà essere bene, dare in cambio fromento, ò vino, ò altra cosa simile.

I Confessori non si trattengano, ne si alloggino ne' luoghi de' Monasteri, i quali chiamano foresterie, per causa di mangiare, se non nel tempo che confessano, e per qualche urgente necessità.

Ne anco all'hora vi dormano la notte, eccetto quando qualche Monaca si trouasse in caso estremo di morte, per poter esser pronti ad amministrarle i sacramenti, e far' con essa gli altri officij di pietà che si ricercano: ouero quando non hanno habitatione propinqua al Monasterio, come occorre in molti Monasteri che sono nella Diocesi.

Ma a niuno Confessore secolare ò regolare, sia lecito habitare del continuo fuori nelle foresterie, e nelle case delle Monache; ouero iui vi uera a spese di quelle: e se si dorme in quei luoghi che toccano il Monasterio, non vi sieno finestre, ò ruote; e se ci sono, incontanente sieno murate; accioche non si possa vedere ò vdir dalle Monache, cosa che si faccia ò si dica in quel luogo.

La ferrata, lama, e tela del finestrino di quel luogo oue le Monache stanno a confessarsi, siano

Conc. 4.

Conc. 3.

Conc. 4.

Conc. 1.

siano così strettamente congiunte e serrate insieme, che non possano essere rimosse l'vna dall'altra; e le Monache possano solamēte indifferere vdirte, ma non già in modo alcuno vedute.
 La finestrella delle confessioni sarà alta sedeci oncie, e larga dodici, e niente più; e sia ferrata di buona ferrata secondo la forma ordinata: e di più, di vna lama di ferro ben sorda, e ben congiunta col muro, e piena de' buchi larghi secondo la grossezza d'vn cece, coperta d'vn pannello negro; il qual pannello sarà affisso al telaio, che non possa facilmente torli via.

Conc. 1.

I Confessori i quali haueranno fatto contra queste ordinationi, sieno incontanente priuati dell'vfficio; e sia lor tolta la facultà di andare a quel Monasterio, e di celebrare Messa, e di ministrare i sacramenti, ad arbitrio del Superiore.
 Nella medesima pena incorrano tutti i Regolari, e Chierici di qual si voglia sorte, li quali mangieranno ò dormiranno ne' Parlatorij e Foresterie di Monache; ouero che haueranno dati doni ad alcuna Monaca, ò da essa riceuuto, la quale non sia congiunta con essi in secondo ò più stretto grado di parentela.

I Superiori possano a suo beneplacito, e parlare con esse, e mangiare, e dormire nelle foresterie, nel tempo che visitano i Monasteri, se però non hāno in quel luogo Monasteri di frati del suo ordine; con li quali, se vi sono, debbono alloggiare, e non dare spesa alle Monache.

I medesimi non accettino danari, presenti, ò premij dalle Monache; accioche esse chiaramente conoscano, che in tal visita si ricerca solamente la gloria di Dio, e la salute delle Monache.

Ma a quei Superiori che sono poveri, sia lecito viuere a spese delle Monache, quando le visitano; ouero che vanno a ritrouarle per altra causa, la quale spetti alla loro vtilità.

Nella Diocesi ancora si potrà tal volta, secondo il giudicio del Vescouo concedere al visitatore, & a Curatori, e Procuratori del Monastero con licenza dell'istesso Vescouo, di essere riceuuti & alloggiati nelle Foresterie de' Monasteri.

Sia lecito a' Regolari, li quali sieno fratelli di Monache, con licenza de' Superiori, come è stato detto di sopra, parlare vna volta l'anno con le sorelle Monache solamente, con l'assistenza delle Ascoltrici.

Ma se essi condurranno alcuni in lor compagnia, quelli al tutto non parlino con le Monache, sotto la pena, la qual di sopra è stata costituita a quelli, che parlano senza licenza.

I Compagni de' Confessori Regolari sieno d'età matura, & approvati dal suo Superiore, ne possano parlare con alcuna Monaca, eccetto con la Superiore, e con la Rotara, ouero soprastante alla foresteria, per gli bisogni de' Confessori quando confessano; sotto la medesima pena.

Oltre a ciò i Superiori, secondo il Decreto del sacro Concilio Tridentino, ogni anno diano cō-

modità alle Monache loro sottoposte d'vn Cōfessore straordinario idoneo; al quale procurino che tutte si confessino; accioche quelle che hanno bisogno di tal medicina per qualche occulta infermità dell'anima sua, ne habbano esse mai ardire di dimandarla, ouero di riceuerla dal Confessore ordinario, possano più liberamente pigliar rimedio a i suoi mali, confessando i suoi peccati insieme con l'altro ad vn Confessore nouo.

Non si dia ad alcuno Monasterio di Monache per cōfessore straordinario quello, che in qual che tempo sia stato loro ordinario Confessore, se il Vescouo non giudicherà alcuna volta douersi fare il contrario.

I Sacerdoti i quali sono per celebrare Messa nelle Chiese publiche delle Monache, sieno di buona fama, e di buoni costumi; e sieno anco approvati dal Superiore del Monasterio.
 E quelli che hanno da essere stipendiati per celebrarli, sieno eletti, non da esse Monache, ma dal Superiore, ouero dal Confessore per comandamento di lui.

I quali se non hanno la licenza in scritto, non parlino con le Monache, eccetto con le Sacristane; cō le quali però parlino quanto più breuemente si può, & alla Ruota della Chiesa; e di quelle cose solamente, le quali sieno necessarie al sacrificio della Messa.

Guardinsi i Cappellani & i Sacerdoti, di prendere da Monaca alcuna priuatamente all'unto di dire Messa; ma solo dalla Madre, ò dalla Sacristana; con la qual Madre, e Sacristana, e non con altra parlino; e con queste solo delle cose spettanti all'vfficio loro; il che si seruerà da tutte le Monache; e contrafacendo, così esse come i Cappellani, saranno puniti ad arbitrio del Vescouo.

Quando si celebra la festa della Chiesa delle Monache, non si facciano apparati magnifici e son tuosi, ma pij e modesti, e che dimostrino religione, e non alcuna vana ostentatione.

Oue non s'ammettino musici che cantino canto figurato, ouero che sonino di qual si voglia forte d'istrumento musico.

E questo determiniamo che habbia anco luogo in ogni altro giorno e tempo, e sia sempre proibito.

Nella lor Chiesa di fuori, da altri non si canti altro che la Messa; essendo che il Vespro e l'altre hore Canoniche possono essere cantate da esse medesime.

La Superiore delle Monache non ammetta alcuno al seruitio, & a far' i negotij del Monastero, il quale, e per età e per costumi non sia stato approuato dal loro Superiore.

Approui anco il medesimo Superiore quelli, che al presente si ritrouano al seruitio delle Monache: nel qual numero s'intendano anco Medici, Barbieri, Fornari, Molinari, e tutti gli altri, che hanno da entrare nella clausura delle Monache.

Kkkk A tut-

A tutti i Curatori, Procuratori, Auuocati e difensori de' Monasteri prescriuerà il Vescouo certe regole, accioche sappia ciascuno quanto gli tocca di fare: e quei Monasteri che non hanno simili officiali, ne siano da lui proueduti; in modo però, che sia in arbitrio suo di porgli e di leuargli sempre che egli vorrà.

I fattori de' Monasteri ogn'anno rendano conto della loro amministrazione a quelli c'habbiamo detto; e frà due mesi diano buona sicurtà a' Cancellieri de' Vescouoi, di rendere fedel conto della sua amministrazione; il che se lascieranno di fare, s'intendano priuati dell'vficio.

Si costituiscono da' Vescouoi, Vicarij perpetui, secondo la forma data nel Concilio Tridentino, nelle Chiese Parochiali, le quali sono annessse a' Monasteri delle Monache.

Delle Conuertite, e simili Donne regolari.

Conc. 6.

Offerrino in tal modo le regole e costituzioni specialmente fatte circa le donne penitenti, le quali fanno professione; che però nel riceuerle, ò ammetterle alla professione, non si ricerchi il consenso delle due parti delle tre delle Monache, come si è ordinato: ilche si dichiara hora hauer' luogo solamente nell'altre Monache: mà in queste basti la maggior parte di esse, ancora nel fare professione.

Nelle case di queste Donne non si costituisca numero determinato: ne in loro habbia luogo, quanto intorno alla limosina della dote, e de gli alimenti, della quantità e giunta di essa, nelli Monasteri delle Monache si è ordinato.

Mà ciò che si darà, si dispensi ne gli alimenti necessarij; & il restante in altre necessità del Monastero, ò si impieghi in beni immobili, ad arbitrio del Superiore.

Possano queste Donne fare professione in quella età e spatio di tempo, che la ragione commune concede, ouero per le loro costituzioni è specialmente determinato.

Nelle rinuncie & obligationi loro, si seruino le costituzioni sue, e de' suoi Superiori, ouero la ragione commune.

Non si puniscano le Nouitie, ne le Donne, se quelle haràno dato, e queste riceuuto qualche cosa nell'anno della probatione, se specialmente altro non fosse ordinato.

Non si mandino fuora del Monastero, se non per cause permesse dalla ragione, le donne, le quali passato l'anno della probatione non faranno trouate habili ne idonee per fare la professione, ò ricuseranno di farla: ma il Vescouo possa prolungare il tempo della probatione e nouitiato.

Non si dia ripulsa contra l'istituto alle Donne inhabili all'vficio, & a riceuere il velo negro, ancora che quella casa non habbia bisogno di Conuertite.

Del leggere assiduamente la propria regola, e queste Constituzioni.

Perche le Monache professe, debbono seruare non solo i precetti di Dio, e di santa Chiesa, i quali sono dati a tutti i Christiani; mà anco le leggi & istituti della sua regola & ordine; farà cosa vtile ridurre loro spessissime volte in memoria, quanto sono tenute di fare, per soddisfare all'officio della loro uocatione e professione.

Per tanto comandiamo in virtù di santa vbidienza, che ogni giorno si legga in ciascuno Monastero da qualche Monaca, stando tutte l'altre professe ad vdiere, almeno vn capitolo delle costituzioni della regola ouero ordine al quale sono obligate; incominciando dal primo, e così seguitando sino all'ultimo, con ritornare poi di nuouo al primo capitolo; accioche seruato il medesimo ordine e progresso, non si intermetta mai l'vso di questo sacro esercizio.

Oltre a ciò comandiamo, che anco queste costituzioni sieno frequentemente lette; accioche le Monache per la frequente rammemorazione di salutar precetti, diuentino più diligenti in essequire il loro vficio.

Per il che ammoniamo la Superiore, che non manco col suo esempio inuiti, che con l'autorità constringa le altre, ad obseruare intieramente gli ordini.

Finalmente si comanda a tutti i Confessori di Monache, che leggano vna volta vniuersalmente ad esse tutte, e dichiarino tutti questi Decreti (i quali procuraremo che quanto prima sieno a commune vtilità della Prouincia dati alla Stampa tradotti in volgare) e le esortino efficacemente ad obseruarli in ogni parte, come sono tenute di fare.

Il Vescouo con suo editto, ogni anno più volte, secondo che gli parrà necessario farà notificare volgarmente al Popolo, & a ciascun Monasterio di Monache, & alle loro Superiori le presenti costituzioni dandone loro copia.

Non è nostra mente, che le Monache le quali viuono sotto obligatione di costituzioni e di regola più stretta, si partano dal solito lor modo & istituto di vita; mà comandiamo, che insieme con quello, offeruino anco questi Decreti.

Per maggior compimento dell'opera, si è posta quella parte della riforma de' Regolari del santo Concilio di Trento che tocca alle Monache, insieme con alcune lettere Papali alle medesime appartenenti: di onde, come riui da fonte, sono procedute le riforme delle presenti Constituzioni Prouinciali.

Conc. 1.

D E C R E T I

Intorno alla riforma delle Monache, cauati dal Santo Concilio di Trento.

Sess. 25. de reg. cap. 1.

CONOSCENDO il Santo Concilio, quanto splendore & vtilità venga nella Chiesa di Dio, dalli Monasterij piamente instituti, & retamente gouernati; hà giudicato necessario di comandare, come con questo Decreto comanda, accioche più facilmente e prestamente l'antica & regular disciplina, oue ella è caduta sia ristorata, & doue s'è conseruata, più fermamente si mantenga; che tutti i regolari dell'vno & l'altro sesso, instituiscono & compongano la lor vita, secondo che ordina la regola che hanno professata: & sopra il tutto, che offeruino fedelmente tutte quelle cose che appartengono alla perfettione della lor professione, come sono i voti, d'obedièza, pouertà, & castità, & se altri voti ò precetti ci sono particolari e proprii di alcuna regola & ordine, così pertinenti all'essenza d'essi voti, come della vita, viuere, e vestito commune: & che i Superiori, così ne' Capitoli generali & prouinciali, come nelle loro visitationi, le quali non lascino di fare a' suoi tempi, vsino ogni cura & diligentia, perche niuno si discosti da questi voti e precetti; essendo cosa manifesta, che da essi Superiori non possono essere rimesse quelle cose, che appartengono alla sostantia della vita regolare: percioche se quello sopra che stà fondata tutta la disciplina regolare, non sarà perfettamente conseruato, è necessario che tutto l'edificio ruini.

Cap. 2.

Non sia dunque lecito ad alcuno de' regolari, così dell'vno come dell'altro sesso, possedere & tenere come proprij, ne per nome del Conuento, beni stabili ò mobili, di qualunque qualità si siano, & in qualunque modo da esso acquistati; mà subito tali beni siano consegnati a' Superiori, & al Conuento incorporati.

Ne per l'auuenire i Superiori possano cōceder beni stabili ad alcuno Regulari, ne pur in vsufrutto, ò vso, amministrazione, ò commēda; mà l'amministrazione de' beni de Monasterij ò Cōuenti, appartenga a' soli officiali di quelli, da essere rimossi a beneplacito de Superiori.

I quali Superiori habbiano anco a concedere l'vso de beni mobili a Regulari talmente, che sia conueniente allo stato della pouertà che hanno promessa; si che non vi siano cose superflue, ne anco manchino le necessarie.

E se alcuno sarà trouato ò conuinto di tenere altramente cosa alcuna, sia priuato per due anni di voce attiva & passiva; e di più sia punito anco secondo le costituzioni della sua regola & ordine.

Cap. 3.

Concede il Santo Concilio a tutti i Monasterij, e case Regolari, così d'huomini, come di Donne, se ben fossero de' mendicanti (eccetto però de' Frati Cappucini di San Fràcesco, & di quel

li che sono chiamati minori di offeruāza) che per l'auuenire possano possedere beni stabili; ancora che a questi fosse ciò dalle lor Constituzioni prohibito, ouero per Priuilegio Apostolico non concesso: e se qualche luogo de' predetti, a quale sia stato per autorità Apostolica permesso di possedere simili beni, fosse stato di essi spogliato; determina che tutti gli siano restituiti: & ne' predetti Monasterij & case di Huomini & Donne, che possiedono, ò non possiedono beni stabili, sia costituito, & sempre nell'auuenire conseruato quel numero solamente di persone, il quale, ò dalle proprie entrate de' Monasterij, ò dalle consuete elemosine, possa essere commodamente sostenuto.

Nè per l'auuenire sia lecito di erigere simili luoghi, senza hauerne prima licenza dal Vescouo, nella cui Diocete hanno ad essere eretti.

Rinouando il Santo Concilio la Costituzione di Bonifacio V III. la quale incomincia, Periculoso, comanda a tutti i Vescouoi, con protestatione del Giudicio diuino, & minacce dell'eterna maledittione; Che in tutti i Monasterij, ad essi soggetti con l'autorità loro ordinaria, e ne gli altri con quella della Sede Apostolica, procurino con ogni studio, che la clausura delle Monache, oue è stata violata, sia con diligentia restituita, & oue è incorrotta, sia conseruata; raffrenando con censure Ecclesiastiche & altre pene, posposta ogni appellatione, chi volesse in questo disubidire & contradire; dimandando anco perciò, se sarà bisogno, l'aiuto del braccio secolare; il quale aiuto ellorta il Santo Concilio tutti i Prencipi Christiani a porger loro; questo istesso commettendo a tutti i Magistrati secolari, sotto pena di scomunicazione, nella quale incorrano ipso facto.

Ne sia lecito ad alcuna Monaca dopò la professione, sotto qual si voglia pretesto vscir del Monasterio, ne anco a breue tempo, se non per legitima causa, da essere approbata dal Vescouo; non ostante ogni sorte di indulti & priuilegij.

Non sia medesimamente lecito ad alcuno, di qualunque sorte, conditione, sesso ouero età si sia, senza licenza in scritto del Vescouo, ò Superiore, entrar dentro la clausura del Monasterio, sotto pena di scomunicazione, nella quale ipso facto s'incorra.

Et il Vescouo, ouero Superiore, non conceda per modo alcuno licenza d'entrarvi, etiam per vigore di qualunque facultà ò indulto concesso sin' hora, ò da conceder per l'auuenire, se non ne i casi necessarij.

E perche i Monasterij delle Monache, i quali sono situati fuori delle mura della Città, ò Terra, sono esposti alla violenza de' mali Huomini, & ad altri inconuenienti, senza esser molte volte da alcuno custoditi; procurino i Vescouoi, & gli altri Superiori, se così loro parerà

espeditente; che le Monache siano ridotte da quelli ad altri Monasteri nuoui ò antichi, dentro le Città ò Terre popolate, domandando a questo l'aiuto del braccio secolare se ne farà bisogno; & costringendo con censure Ecclesiastiche che chi impedisse, ò non volesse obedire.

Cap. 6.

Commanda strettamente il sacro Concilio, acciò che tutte le cose si facciano rettamente, & senza alcuna fraude; che l'elettione dell'Abbadessa, & d'ogni altra Preposta, debba esser fatta a voti secreti, si che i nomi di quelle che eleggono non siano mai publicati: e se contra la constitutione di questo Decreto alcuna farà eletta, la elettione sia nulla & di nessun valore.

Cap. 7.

L'Abbadessa, & Priora, ouer qualunque altra Superiore di qual si voglia nome, sia eletta di età non minore di anni quaranta, & che habbia viuuto otto anni laudabilmente dopò la espresa professione; mà se non si trouerà chi habbia queste qualità in quello stesso Monasterio, se ne possa eleggere vna di vno altro del medesimo ordine; & se anco questo parerà incommodo al Superiore che è Presidete all'elettione, eleggasi di quelle del medesimo Monasterio, che habbiano passati trenta anni, e che habbiano no viuuto almeno cinque anni rettamente dopò la professione, consentendo a questo il Vescouo, ò altro suo Superiore.

Mà nessuna sia fatta Superiore di due Monasterij: & se alcune in qualunque modo si sia, ne tengono due ò più, siano costrette fra sei mesi resignarli tutti eccetto vno; & non gli haueudo resignati fra quel tempo, tutti vachino senz'altro.

Il Vescouo poi, ò altro Superiore, ilquale è Presidete alla elettione, non entri ne la clausura del Monasterio, mà alla finestrella delle Crati ò ferrate, oda, ò riceua i voti di ciascuna.

Nelle altre cose si offeruino le constitutioni di ciascuno ordine ouero Monasterio.

Cap. 9.

I Monasterij sottoposti immediatamente alla Santa Sede Apostolica, ancora sotto il nome de' capitoli di San Pietro, ò di San Giouanni, ò qual si voglia altro nome; siano gouernati da' Vescouo, come delegati della detta Sede, non ostate qualunque cosa in contrario.

Mà quelli che sono gouernati da' deputati ne' Capitoli generali, ò da altri Regolari, siano lasciati nella cura & custodia loro.

Cap. 10.

Attendano diligentemente i Vescouo, & altri Superiori de' Monasterij delle Monache, che nel le loro Constitutioni esse siano auisate di confessarsi & comunicarsi almeno vna volta al mese; a fine che con questo salutar presidio si fortifichino, per gagliardamente superare tutti gli assalti & impugnationi del Demonio. Et oltre il Confessore ordinario, vn'altro extra ordinario due ò tre volte all'anno sia loro offerto dal Vescouo, & da altri Superiori, per vdirle in confessione.

E prohibisce il Santo Concilio, che il Santissimo Corpo di Nostro Signore Giesù Christo,

sia conseruato dentro il Choro, ouero serra- glio del Monasterio; volendo che sia tenuto nella Chiesa publica, non ostante qual si voglia Indulto ò Priuilegio.

In qualunque Religione, così di Huomini come di Donne, non si faccia la professione innanzi i fedeci anni compiuti; ne sia ammesso alla professione, chi per minor tempo d'vn'anno dopò l'hauere preso l'habito sarà stato in proua; & la professione fatta innanzi sia nulla, & non induca alcuna obligatione all'osservanza di alcuna Regola, ò Religione, ò Ordine, ouer ad altri effetti di qualunque sorte.

Cap. 15.

Non sia anco valida alcuna rinuncia, ouer obligatione fatta innanzi la professione, ancora con giuramento, ò in fauore di qualunque causa pia; se non è fatta con licenza del Vescouo ouero del suo Vicario, dentro i due mesi prossimi innanzi la professione; ne altramente s'intenda hauer il suo effetto, se non dopò che sia seguita la professione; e se ella sarà fatta altramente, anco con espresa rinuncia di questo fauore, & con giuramento, sia nulla e di nessun'effetto.

Cap. 16.

Finito il tempo del nouitiato, i Superiori ammetteranno a far professione le Nouizze che haueranno trouate habili, ouero le mandino fuori del Monasterio.

Mà innanzi la professione della Nouitia, mentre che ella stà in proua, non sia dato sotto qual si voglia pretesto da' suoi Padri, parenti, ò curatori cosa alcuna de' beni di essa al Monasterio, eccetto il vitto, & vestito; accioche da questa occasione che il Monasterio posseda tutta ò la maggior parte della sua sostanza, non le sia il partire impedito, ò partendo non possa facilmente ricuperare il suo.

Anzi commanda il Santo Concilio sotto pena di scomunicatione, a quelli che danno, & a quelli che riceuono, che questo non si faccia per modo alcuno, & che si restituisca a quelle che si partono innanzi la professione, tutto quello che era suo; & perche ciò si faccia rettamente, adopri il Vescouo ancora le censure Ecclesiastiche, se sarà bisogno.

Prouedendo il Sacro Concilio alla libertà della professione delle Vergini che si vogliono dedicare a Dio; statuisce e determina, che se quella che vuol pigliare l'habito regolare, sia di età maggiore di dodeci anni; non lo pigli, ne dopò la medesima ò altra faccia professione, innanzi che il Vescouo, ouero essendo egli absente ò impedito, il suo Vicario, ouero alcuno a loro spese da essi deputato, diligentemente haue- rà ricercato la volontà della vergine, se è sforzata ò sedotta, & se sà ciò che si faccia; & se la volontà di quella sarà conosciuta esser pia e libera, e che ella habbia le condizioni che si ricercano secondo la regola di quel Monasterio & ordine, e se il Monasterio sarà idoneo; liberamente le sia lecito il farui professione: & accioche il Vescouo possa sapere il tempo di tal professione, sia obligata la Superiore di quel

Cap. 17.

Mona-

Cap. 18.

Monasterio farglielo intendere vn mese innanzi; il che se ella non farà, sia sospesa dall'officio, per quanto tempo parerà al Vescouo. Sottopone il Sacro Concilio all'elcommunicatione tutti e ciascuno di qualunque qualità & conditione si siano, così Chierici come Laici, secolari & regolari, & in qualunque dignità costituiti, se per qualunque modo haueranno indotto alcuna Vergine, ò Vedoua, ouer altra qual si sia Donna contra sua voglia (eccetto ne' casi espressi in Ragione) ad entrar in Monasterio, ouer a pigliar l'habito di qual si voglia Religione, ò a fare professione; & coloro ancora, che haueranno dato in questo caso consiglio, aiuto, ò fauore; & quei che sapendo quella non entrar spontaneamente nel Monasterio, ouero pigliare l'habito, ouero far professione, haueranno in qualunque modo interposto, ò la presertia, ò il cōsenso, ò l'autorità. A simile scomunicatione sottopone ancora quelli, che in qualunque modo senza giusta causa haueranno impedito la santa volontà delle Vergini, ò d'altre Donne, di pigliare il velo, ò di fare voti.

E si offeruino tutte e ciascuna di quelle cose che bisogna farsi innanzi la professione, ò in essa professione, non solo ne' Monasteri soggetti al Vescouo, ma anco in tutti gli altri; eccettua dosi però da queste cose, le Donne che si chiamano penitenti, ouero conuertite, nelle quali si offeruino le loro constitutioni.

Cap. 19.

Qualunque persona regolare, che pretenda di esser entrata nella religione per forza, ò per paura, ouero che anco dica di hauer fatta la professione innanzi la debita età, ò cosa simile, & voglia lasciar l'habito per qual si voglia causa, ouero anco partirsi con l'habito senza licenza de Superiori; questa tale non sia ascoltata, se non solamente dentro di cinque anni, numerati dal giorno della professione; & all' hora non sia ascoltata altramente, se non hauerà dedotto le cause che ella pretende, dinanzi al suo Superiore, & all' Ordinario; & se innanzi per se stessa hauerà spontaneamente lasciato l'habito, per nessun modo sia più ammessa ad allegare causa di sorte alcuna; ma sia costretta di ritornar al Monasterio, e sia punita come Apostata; & fra tanto non sia aiutata da alcun priuilegio della sua religione.

Di più nessun regolare si trasferisca a religione più larga, per vigore di qualunque facultà, ne si dia licenza ad alcune d'essi di portare occultamente l'habito della sua religione.

Cap. 22.

Comanda il Sacro Concilio, che tutte e ciascuna delle cose contenute ne' soprascritti decreti, siano offeruate in tutti i Conuenti, Monasteri, Collegij, & case di qualunque Monache, Vergini, & Vedoue, che viuono sotto qual si voglia gouerno, ancor che di militia, anco Gierosolimitana, & qualunque nome habbiano; & siano sotto qualunque regola, sogerione, & dependentia di qualunque ordini di Mendicanti,

ti, ò non mendicanti, ò di altri Monachi regolari, ouer di qualunque Canonici; non ostanti tutti i loro priuilegi, di qual si voglia sorte, & constitutioni e regole, ancor giurate; & cōsuetudini, & prescrittioni, anco immemorabili. Ma se vi sono alcuni regolari, così huomini come donne, che viuano sotto regola & statuti più stretti, non intende il santo Concilio di rimouer quelli dal loro istituto & osservanza; eccetto nella facultà di hauer beni stabili in commune.

E perche il Sacro Concilio desidera, che tutte e ciascuna delle sopradette cose, siano quanto più presto mandate ad effecutione; commanda a tutti i Vescouo, & a tutti gli altri Superiori, che incontinentemente le essequiscano; & esortata ancora il detto Santo Concilio tutti i Rè, Principi, Republiche, e Magistrati, & in virtù di sãta obediencia commanda loro, che vogliano prestare il suo aiuto, & interponer la lor autorità, ogni volta che ne faranno ricercati, per l'effecutione della riforma cōtenuta di sopra; accioche senza alcuno impedimento le cose già dette siano rettamente essequite a laude di Dio omnipotente.

L E T E R E

De Sommi Pontefici appartenenti alle Monache riferite in sostanza.

Constitutione di Pio V. sopra la clausura delle Monache.

Con questa constitutione, &c. Con autorità Apostolica per tenore delle presenti ordiniamo, che tutte le Monache presenti & future, di qualunque religione & ordine, benchè di militia ancora della Gierosolimitana, le quali ò già sono riceute, ò per l'auuenire si riceueranno in qual si voglia Monastero e casa, e tacitamente ouero espresamente siano professate, ancorche fossero Conuerse, ò si chiamassero cō qual si voglia altro nome, se bene per l'istitutioni ò foundationi della regola loro non fossero tenute alla clausura, & che non ci fosse memoria, che mai fosse stata offeruata ne' loro Monasteri ò case; debbano per l'auuenire starfi sotto perpetua clausura ne' suoi Monasteri ò case, secondo la forma della constitutione di Bonifacio Papa V I I I. di fel. mem. nostro predecessore, che incomincia, Pericoloso, approuata, & rinouata dal sacro Concilio di Trento: la quale noi ancora con la detta autorità approuiamo, & rinouiamo in tutto & per tutto; & commandiamo che strettamente sia offeruata. Se alcune Monache faranno, le quali sotto pretesto di consuetudine immemorabile, ouero institutione ò foundatione di regola, facciano in qualunque modo resistenza ostinatamente a questa clausura; gli Ordinarij insieme co' suoi Superiori le costringano come ribelle & incorrigibili con ogni rimedio di ragione & di fat-

to, a sottoporsi alla detta clausura, & offeruarla perpetuamente.

Le Donne, quelle ancora che si chiamano Tertiarie, ouero di penitenza, di qualunque ordine si siano, le quali viuono in Congregazione, essendo ancor esse professe, in maniera che habbiano fatto voto solenne, siano esse ancora tenute precisamente come s'è detto alla clausura. Se non haueranno fatto voto solenne, gli Ordinarij insieme co' suoi Superiori le essortino, e cerchino di persuaderle che lo facciano; & così fatto voto & professione, si pongano sotto la medesima clausura: e se non volessero, e così poi alcune di loro fussero trouate viuere scandalosamente, siano punite con gran seuerità. Et a queste tutte che ad ogni modo volessero viuere così senza far professione & senza clausura, vietamo & proibiamo perpetuamente, che per l'innanzi non riceuano alcun'altra nel suo ordine, religione, o congregazione.

E se pure cōtra questa prohibition nostra ne riceueranno alcuna, le rendiamo al tutto inhabili a cotal vita; & ordiniamo, che qualunque loro professione, & accettazione, sia di niun valore; si come per il presente decreto le rendiamo, & annulliamo.

Et accioche per il numero eccessiuo delle Monache l'offeruanza della clausura nō si guasti, accostandosi parimente alla dispositione della detta constitutione di Bonifacio, & al Decreto del Concilio di Trento, con stretta prohibition ne commandiamo alle sudette Monache, & a loro Superiori, & a gli Ordinarij, che non riceuano ne' loro Monasteri, ouero patiscano che si riceuano più Monache, di quelle che si possono sostentare commodamente delle proprie entrate d'essi Monasteri, ouero delle solite elemosine.

Commandiamo perciò in virtù di Santa obediienza, &c. a tutti i Vescou, &c. che facciano pubblicare nella Città e Diocesi loro le presenti lettere nostre, e così ne' Monasteri di Monache a loro soggetti, come in quelli che mediatamente o immediatamente appartengono alla Chiesa Romana, con autorità della Sedia Apostolica, insieme co' Superiori de' Monasteri, procurino, che la clausura nel modo sudetto si offerui quanto prima si potrà: Castigando per cēsurā Ecclesiastica i contraddittori e ribelli, ancora rimossa l'appellatione, e chiamato perciò, se sarà bisogno, l'aiuto del braccio secolare.

Et accioche così saluteuol Decreto più facilmente s'offerui, ricerchiamo, & preghiamo per le viscere della misericordia nostro Signor Gesù Christo, incaricando loro ciò in remissione de' peccati, tutti i Principi secolari, & Signori, & Magistrati temporali, che in tutte le sudette cose assistano a' detti Vescou, &c. & prestino il suo fauore, & aiuto; & puniscano chi impedirà, ancora con penē temporali.

Non ostando alle predette cose qualunque constitutioni, &c.

Ma perciò non s'intenda data giurisdictione o potestà alcuna ne' Monasteri essenti a gli Ordinarij de' luoghi, quanto sia per altre cose.

Data in Roma l'anno 1566. a' 4. di Giugno l'anno primo del nostro Pontificato.

Constitutione di Pio V. che le Monache non escano de' Monasterij, & contra chi di ciò desse licenzā.

Volendo noi prouedere al decoro, & honestà di tutte le Monache, &c. vogliamo, statuimo, & ordiniamo, che non sia lecito a niuna Abbadesa, Priora, o altre Monache, ancora Certosine, Cisterciensi, di San Benedetto, & mendicanti; & di qual si voglia altri ordini, ancora di militie, di qualunque stato, grado, cōdizione, dignità, & preeminenza si siano, ancorche di Regia & Illustre stirpe; d'uscir per l'auenire de' predetti Monasteri, ancora per occasione d'infermità, o di visitare altri Monasteri, ancora a loro soggetti, ouero case di Padri, & madri, o altri parenti; ne con altro pretesto, saluo che per causa di grande incendio, o d'infermità di lepra, o di peste; la quale infermità però, oltre a gli altri Superiori de' ordini, a' quali spettasse la cura de' Monasteri, vogliamo ancora che sia conosciuta, & espressamente approuata in scritto dal Vescouo, o altro Ordinario del luogo, posto che detti Monasteri fossero essenti dalla giurisdictione de' Vescou, & Ordinarij; & che ne' predetti casi ancora non sia loro lecito di stare fuori de' Monasteri, se non per quel tempo che sarà necessario.

Quelle che usciranno in altro modo di quello ch'è detto; ouero chi in qualunque modo concederà licenza d'uscire, & chi le accompagnerà, & similmente quelle persone che le riceueranno, laiche, o secolari, ouero ecclesiastiche, parenti, o nō; subitamente incorrano nella scomunicatione maggiore lata sententia senza altra dichiarazione; dalla quale non possano esser assolute se non dal Pontefice Romano, eccetto nel punto della morte: & di più priuiamo, tanto quelle che faranno uscite, quanto i Superiori loro sudetti, che simili licenze concedano, delle dignità, officij, & amministrazioni, che essi o esse all'hora hauessero; & quelle & quelli dichiariamo inhabili a' già ottenuti, & a gli altri che per l'auenire fossero per ottenere; & similmente annulliamo & rendiamo inualide & di niuno valore & momento le licenze & facultà, ouero Indulti & priuilegi di uscire de' Monasteri, & fuori di quelli stare, concessi da noi, o da altro Pontefice Romano nostro predecessore, e da Nuncij della Sede Apostolica, & legati, etiā de latere, & dal Penitenciero maggiore, o da Superiori de' sudetti ordini, o altre persone, sotto qual si voglia tenore & forma, & con qual si voglia clausule &c.

Commandando a tutti i venerandi nostri Fratelli,

Pa-

Patriarchi, Primati, &c. in virtù di Santa obediienza, & sotto protestatione del diuino giudicio, & comminatione della maleditione eterna, che ogni anno per se o per altri publicino le presenti lettere nelle Città & proprie loro Diocesi; & con ogni diligenza inuiolabilmente le offeruino, & facciano offeruare, & procurino tutto quello che in esse si contiene: & ancora il predetto decreto del detto Concilio, che comincia, *Bonifacij viij.* sotto le censure ecclesiastiche, & altre sodette pene contenute in esso decreto; constringendo ancora con altre pene, & con l'autorità nostra tutti i contraddittori, ribelli, & inobedienti alle sodette cose, posposta ogni appellatione, ancora aggrauando le sodette pene vna & più volte, & mettendo l'ecclesiastico interdetto, seruati i termini, & processo, come si deue; & chiamato ancora a tal effetto, se sarà bisogno, l'aiuto del braccio secolare, Non ostanti &c. Restando però nel suo vigore le altre Apostoliche constitutioni & ordinationi fatte sopra la medesima clausura &c. Data in Roma, l'anno 1569. il primo di Febrato l'anno quinto del nostro Pontificato.

Capo d'una Constitutione del Santiss. Sig. N. Gregorio XIII. l'anno 1572.

Dichiaro, non esser lecito a qual si voglia Monache, ancora Tertiarie, hauere uscio, per donde dal Monastero si possa entrare nella Chiesa esteriore di esse Monache, nella quale sogliono venire i secolari alle Messe, & officij diuini; ma che ad ogni modo si chiuda di muro.

Parimente non essere loro lecito, di uscire della porta della clausura del Monastero, ancorche per serrare alcuna altra porta più in là, per donde vengono i secolari alla ruota, alle crati, o Parlatorij; ouero a picchiare ad essa porta di clausura; i quali luoghi essendo aperti a secolari almeno per le dette cause, s'hanno da stimare fuori di clausura, ancora nel tempo che sono serrati.

Constitutione del S. N. S. Gregorio XIII. delle licenze d'entrare ne' Monasteri, parte riuocate, parte da usare per necessità.

CON l'autorità delle presenti, riuochiamo, & annulliamo tutte le licenze & facultà d'entrare ne' Monasterij, case, & luoghi di Monache & di huomini di qual si voglia ordine concessi per l'adietro a qual si voglia, ancora Conesse, Marchese, Duchesse, & in somma alle Donne di qual si sia stato & conditione. Cassiamo anco & annulliamo in virtù delle presenti le licenze d'entrare ne' predetti luoghi, ad ogni sorte d'huomini, di qualunque stato & dignità, quantunque fossero concesse da' nostri predecessori, o da noi, o da Legati

della Santa Sedia Apostolica, o da qual si voglia altro, per vrgentissime cause, sotto ogni sorte di pretesto e di tenore, & con qual si voglia clausula &c.

Prohibendo a tutti quelli che simili licenze haueranno ottenute, sotto pena di scomunicatione, nella quale incorrano ipso facto, & dalla quale non possano essere assoluti da altri (eccetto in articolo di morte) che dal Pontefice Romano, d'entrare sotto pretesto di tali licenze ne' sopranominati Monasterij in modo alcuno: Comandando anco strettamente alle Abbadesse, a gli Abbati, & a gli altri Superiori de' Monasteri, così di Dōne come d'huomini, sotto la medesima pena di scomunicatione, & della priuatione di dignità, officij, & beneficij, & inhabilità ad ottenere mai più, o questi, ne altri, che sotto pretesto di dette licenze non facciano ne consentano entrare alcuno ne' sopracritti luoghi: sotto le medesime pene anco, nelle quali s'incorra ipso facto, vietamo ad ogni sorte di persone ecclesiastiche, Secolari, & Regolari, anco mendicanti, di qual si voglia ordine, che sotto pretesto di lettere concesse da' Vescou, o da altri Superiori, a' quali per decreto del sacro Concilio Tridentino si dà facultà di potere dispensare in caso di necessità intorno all'entrare ne' Monasteri, nō entrino però ne' detti luoghi di Monache ad arbitrio loro; concedendosi solo per vrgenti necessità. Commandando anco sotto le medesime pene alle Monache, che non ardiscano di introdurre alcuno. Non ostanti constitutioni, & ordinationi Apostoliche &c. Dat. in Roma, l'anno del Signore 1575. L'anno quarto del nostro Pontificato.

Constitutione di N. S. Papa Gregorio XIII. Sopra la facultà la quale hanno gli Ordinarij & altri Superiori delle Monache di entrare ne' loro Monasteri.

PER tenor di queste con autorità Apostolica dichiariamo, che tutti i Prelati tanto secolari quanto regolari, che in qual si voglia modo hanno questa cura & gouerno di Monasteri di Monache, si possano seruire della facultà che hanno per proprio officio di entrar in detti Monasteri, solamente ne' casi di necessità, & che entrino accompagnati da poche persone, & quelle di età matura, & vita religiosa.

Perciò grauemente ammoniamo ciascun Vescouo, o altri di maggior dignità, ancorche sia Cardinale; & in oltre gli Abbati, Preuosti, Priori, ministri, & ogn'altro Superiore regolare di qual si voglia ordine; che in niun modo si seruano di questa facultà che hanno, se non in casi di necessità, come già è stato detto. Et se contrafaranno, con l'istessa Apostolica autorità ordiniamo & determiniamo, che quelli che haueranno la dignità Pontificale, per la prima volta che contrafaranno siano in-

ter-

terdetti dall'entrar in Chiesa; per la seconda siano da ogni officio Pontificale, & dalle cose diuine sospesi; & dopò ipso facto senza altra dichiarazione siano scomunicati: ma i Regolari, priuati d'ogni officio & ministero, similmente sottogiacciano alla scomunica. Non ostante qual si voglia constitutioni, & ordinationi Apostoliche generali & speciali &c. Dat. in Roma a 23. di Decembre 1581. Del nostro Pontificato l'anno decimo.

Constitutione del S. S. N. Papa Gregorio XIII. che le Abbadesse & altre Superiori de' Monasteri per tutta l'Italia non stiano in officio più di tre anni.

CON questa nostra Constitutione la qual in perpetuo vaglia, statuimo & ordiniamo, che per tutti i tempi a venire, in tutti i Monasteri di Monache, di S. Benedetto, Cisterciensi, & d'altro qual si voglia ordine, i quali di presente sono gouernati da Abbadesse, & da altre Superiori perpetue per tutta l'Italia, e specialmente ne' Regni dell'vna & dell'altra Sicilia; subito che le Abbadesse & altre Superiori hauranno cedute a si fatto suo gouerno, ancorche presso la sede Apostolica, ouero che muoiano, si che la loro Abbazia ò Superiorità sia vacante, le Abbadesse ò altre Superiori, non più perpetue ne in vita, ma triennali solamente siano elette dal Conuento di ciascu Monastero, e secondo i Decreti del sacro Concilio di Trento, & i regolari instituti de' suoi ordini: le quali passato il triennio, & così finiti i suoi uffici, non siano più Superiori, & siano priue della sua autorità, e per tre anni dal fine dell'amministrazione non s'impieghino più in reggere ò gouernare: e questi passati, possano però vn'altra volta e più esser elette, seruata la detta forma del Concilio di Trento: e noi infra da hora con autorità Apostolica, e di certa scientia nostra, e di plenitudine di potestà Apostolica, per tenore delle presenti annulliamo per sempre, e cassiamo il nome, & il titolo delle dette Abbadesse e Superiori perpetue. Comandando strettamente a tutti i Conuenti de' detti Monasteri, Superiori, & altre persone, che non ardiscano di eleggere alcuna Abbadesse, ò altra Superiore perpetua, ouero in vita; ma triennale solamente. E se alcuno con qual si voglia autorità tenterà di fare altrimenti, dichiariamo che si fatta electione, e tutto quanto sarà seguito, sia di niun valore &c. Non ostanti Constitutioni & ordinationi Apostoliche, statuti, & vianze de' detti Monasteri &c. Dat. in Roma il primo di Genaro 1583. l'anno vndecimo del nostro Pontificato.

Constitutione del Santiss. in Christo Padre: Signor nostro, Clemente per prouidentia diuina Papa Ottauo,

Per la quale si proibisce alli Regolari dell'vno & l'altro sesso il fare presenti.

TANTE vtilità apportorno in ogni tempo alla Chiesa di Dio le religiose Congregationi instituite da Huomini di manifesta santità per instinto del Spirito Santo, che li Romani Pontefici nostri predecessori hanno con molta ragione sempre usata gran diligenza per conseruarle & instaurarle.

Perche essendo tale la conditione & natura delle cose humane, che anco quelle cose che ottimamente furono fondate & instituite, parte per l'imbecillità & inclinatione al male de gli huomini, parte per l'astutia del Demonio, a poco a poco manchino, & se non si sostentano con vna vigilante cura, vadino di mal in peggio; per tanto la vigilanza de Sommi Pontefici gradamente s'è affaticata, acciò la disciplina de gli Ordini de' Regolari, ò di già corrotta si restituisse al pristino stato, ouero confermata, con salutarì constitutioni restasse intiera & salua. Dietro a quelli vestigij desideriamo noi per l'obbligo dell'istesso Officio di camminare, & d'imitare quanto potiamo con l'agiuto della diuina gratia la loro Pastorale sollecitudine. Onde procurado di fare, che non nascano graui danni & mali dalli donatiui, i quali spesse volte si fanno del patrimonio di Christo, anco sotto specie di bene, da molti professori della vita religiosa, a quali si voglia huomini, per qual si voglia causa.

Con questa nostra Constitutione, la qual debbia perpetuamente durare, in ogni modo proibiamo a tutte & ciascuna persona Regolare dell'vno & l'altro sesso, di qual si voglia ordine de Mendicanti, ò non Mendicanti, quali per indulto Apostolico possiedono ò non possiedono beni immobili, & certe entrate, ò di qual si voglia Congregatione, Compagnia, & Instituto (non però di militia) qual si voglia donatiuo, ò mandata de presenti: sotto la qual prohibitione vogliamo esse compresi tutti & ciascuno, Capitolo, Conuento, Congregatione, sì de Conuentuali Monasterij, Priorati, Prepositure, Precettorie, Case, & Luoghi, come li Capitoli Prouinciali ò Generali di qual si voglia Prouincia, ouero della Società, ò Instituto di tutto l'Ordine, & li Camerarij, Commissarij, & ogni Officiale, & particolari persone delli detti Monasterij, ò Compagnie, ancora li stessi Superiori di qual si voglia dignità di tal Ordine, Congregatione, & Compagnie, anco li Generali, Prouinciali, Maestri, Ministri, & in qual si voglia modo Prefetti, & ancora li Abbati, Priori, Preuosti, Precettori, anco Guardiani maggiori, Ministri, Rettori di ciascun Conuento, Monasterio, Priorato, Prepositura, Pre-

cet-

ceptorio, Casa, & Luogo, & Abbadesse, Prioresse, & con qual si voglia altro titolo Presideti, deputati in vita, ò a tempo, dell'vno & l'altro sesso, tanto soggette alli stessi Regolari, quanto a quelli che sono soggetti alli Ordinarij de Luoghi, ò a qual si voglia altri Superiori; di maniera tale, che mai alcuno di quelli ò quelle, direttamente ò indirettamente, palefamente ouero occultamente, così a nome comune, come particolare & proprio, anco sotto qual si voglia pretesto di Statuto, Consuetudine, ò più veramente corruttela, & altro pretesto, ò per altra cagione, possa tentare cosa alcuna di tale, se prima maturamente considerata la cosa, con consenso vnanime di tutti, & con permissione de Superiori, non sarà approuata la causa nel Capitolo generale, ò in altra generale Congregatione.

E questo così assolutamente & generalmente s'intenda prohibito, che ne anco sia lecito donare cosa alcuna, così de i frutti, redditi, entrate, collette, ò contributioni, ouero oblationi, & elemosine, ouero sussidij certi, ò incerti, ordinarij, straordinarij, della mensa, ò massa comune, ouer di qual si voglia fabrica, ò sacristia, li beni de quali comunemente come sopra s'amministrano, ò de quali se ne deuono render li conti; come ancora de i danari in qual si voglia modo acquistati dalli particolari, i quali s'hanno da mettere in commune; Ne anco se forsi per via di voluntaria contributione si mettano in commune, ne se forsi priuatamente & nominatamente fossero date a qual si voglia religioso da suoi Superiori, ouero da proprij parenti, famigliari, amici, beneuoli, ò da pii Christiani, anco con pretesto d'elemosina, ò charità, & di quella propria persona, ò in qual si voglia modo acquistate da qual si voglia religioso al suo Monasterio, Casa, ò Luogo, ò per li Superiori concesse, acciò ne disponga a suo piacere; eccetto li doni esculenti ò poculenti di poco momento, ouero altri leggieri, appartenenti a diuisione, ò religione; quali s'habbiano da dare solamente a nome comune, non mai a nome particolare, doue parerà al Superiore, di consenso del Conuento; Mà ancora il mandare di questa sorte de doni dichiariamo prohibito alli stessi particolari religiosi dell'vno & l'altro sesso, non solamente per se, ma ancora per altri, così direttamente, come indirettamente.

Ne alcuno possa iscusarsi da questa general prohibitione, ancora c'habbia mandati li presenti a persona Laica, ò Ecclesiastica, di qual si voglia stato, grado, dignità, ordine, ò conditione, & costituito in qual si voglia dignità, non solamente mondana, & Ducale, Regia, Imperiale; mà ancora Ecclesiastica, Pontificale, & altra maggiore, anco di Cardinalato della Santa Romana Chiesa, anco al proprio Ordinario del Luogo, ancora per causa & occasione di benedictione, ò riceuimento dell'habito Regolare,

Tonsura, ò Professione di Monache, così suddite a se, come non suddite, ouero ancora all'istesso Protettore, Viceprotettore, Generale, ò Prouinciale dell'Ordine, ò Congregatione, ò a Superiore di qual si voglia Monasterio, Priorato, Casa, ò qual si voglia altro luogo Regolare; ò a costituito in qual si voglia altro officio; maneggio, ò dignità, ò ancora a qual si voglia semplice & particolare Religioso; di modo che (per leuare, che tirati da vna pessima ambitione l'vno non cerchi la gratia & beneuolentia dell'altro, per ottener nella sua Religione gradi, & dignità) anco fra li stessi religiosi sia prohibito il farsi presenti, se non di cose minime; & di queste s'habbia espressa licenza in scritto dal Superiore.

In oltre vietamo, che mai sia lecito alli stessi Regolari spendere in qual si voglia modo danari in honore di alcuno, anco Benefattore, ò Protettore, ò Ordinario, anco in occasione di passaggio, ò prima entrata, ouero per memoria de riceuti beneficij, & testificatione di gratitudine, ò per riceuer le predette persone in qual si voglia dignità costituite honoratamente, lautamente, & copiosamente, ò per qual si voglia conuitto di darli a quelli, ò a qualonche altro, in qual si voglia occasione, ò causa; ouero per dare mangiamenti, ò beuimenti, a qual si voglia persona, così dell'istesso Ordine, Congregatione, Monasterio, ò Casa, ò Luogo, come Forastieri, ouero per far spettacoli, anco pii, dentro, ouero fuori delle Chiese, Monasterij, & Case sacre, ouero pie, in tutti li luoghi publici ò priuati, sacri ò profani, doue anco s'esponga a i popoli la vita de' Santi & Sante, ò fatti pii, anco in memoria della passione di N. S. ouero che appartengano in altra maniera nelle fodette, ò in qual si vogliano cose superflue, a pompa, & ostentatione, ò a diletto, ouero guadagno de pochi, & commodità priuate; purchè queste spese non si facciano da douero per culto diuino, & per soccorrere a i veri bisogni de' poueri di Christo, seruato in questo l'ordine della charità, & hauuto riguardo alla necessità, di consiglio, & consenso de Superiori, ouero altramente nelle cose lecite, & non prohibite per il Capitolo Generale, ò Prouinciale, ò che non eccedano la tassa prescritta di quel luogo.

Dichiarando nondimeno, che per queste nostre Lettere non si minuisca, ò prohibisca l'Hospitalità dalla dottrina Apostolica, & sacri Canonici raccomandata, massime verso li poueri, & peregrini; Anzi se qualch'entrate dalla Fondazione, ouer Instituto, ò Consuetudine d'alcuni Monasterij, Ordini, ò simili luoghi Regolari, ouero dalla volontà de Testatori, ò Donatori, ò in qual si voglia altro modo sono state applicate, ò donate a questo fine, douersi in ogni modo (come conuiene) integramente spendere nelli pii vsi di simil hospitalità, & massime nelli Monasterij, ò Luoghi deserti, & più

più lontani dalle Case de Laici, doue nondimeno primieramente s'habbia occhio a' poueri, & realmente bisognosi.

E se occorrerà in occasione di passaggio, ouero altrimenti, per causa di deuotione, o necessità, andare a questi Luoghi alcuni più ricchi, certo che faria conueniente, che s'accontentassero del Rifettorio, Tauola, & portione commune alli Religiosi, ne in alcuna maniera fossero differenti da quelli; nondimeno li Regolari omninamente nel riceuere questi Hospiti più potenti così si portino, che in essi risplenda la frugalità, & pouertà religiosa.

Con la medesima ragione strettamente proibiamo, che nessuno de i sodetti, in altra maniera di quello s'è detto di sopra, laico, o ecclesiastico, secolare, o regolare, di qual si voglia honore, preeminentia, nobiltà, eccellentia, ancora Cardinale della S. R. Chiesa, anco Protettore, Viceprotettore, Ordinario del Luogo, Prelato, Generale, Prouinciale, o Superiore di qual si voglia Monasterio, Casa, & Luogo, & li parenti, e familiari delli sodetti, & Ministri del l'vno & l'altro sesso riceuano cosa alcuna contro a questa prohibitione di sopra espressa.

E se riceueranno qualche cosa, o da qualche particolare Religioso, o da qual si voglia Superiore, Generale, Prouinciale, o qualonche altro Officiale, o dal Conuento, Capitolo, Congregatione, ouero da tutto l'Ordine, & Religione; questa stessa cosa che haueranno riceuuta, non sij sua, ma subito senz'altro auiso del Giudice, decreto, sentenza, o dichiarazione, siano tenuti nell'vno & nell'altro foro alla restituzione, di maniera che ne anco possano essere assoluti nel foro della coscienza, se non dopo realmente fatta la restituzione.

E questa restituzione vogliamo che si faccia, non priuatamente a quel Religioso qual ha donato, ma a quel Monasterio, Casa, o altro Luogo, de i cui beni s'è fatto il donatuo; & se non s'è fatto il Presente de i beni di quel Luogo, nel quale quel Religioso che donò, fece la professione, ouero se fosse fatto a nome di tutto il Capitolo, Conuento, o Congregatione, o di tutto l'Ordine, ouero Religione; parimente si restituiscano li riceuuti presenti alla Mensa, o Massa commune, a nome della quale saranno stati donati; di modo tale, che ne colui che ha donato, ne il Conuento, Capitolo, Congregatione, Ordine, o Religione, alla quale si deue restituire, possi rilasciare detta restituzione, & vn'altra volta donare, o liberare quello che riceuè dall'obbligo di restituire, o darli licenza che possi distribuirlo a poueri.

E se qualch'vno de i sodetti Regolari dell'vno & l'altro sesso, di qual si voglia grado, ordine, dignità di qualunque Luogo, insieme co' gli altri, o separatamente, transgredirà queste nostre prohibitioni, statuti, ordinationi, comandamenti, precetti; Ordiniamo che subito sia priuato d'ogni dignità, grado, carico, & offi-

cio da lui ottenuto, & sia per sempre incapace & inhabile a poter ottenere simili, o altri gradi, & perpetuamente sia tenuto infame, & ignominioso; & oltre di ciò di subito incorra nella priuatione della voce attiuu & passiuu senza altro decreto, o ministerio del Superiore; & oltre a queste pene, si debbia in oltre procedere, & fare inquisitione contra a questo tale, come reo di furto, & simonia, così per via di denuncia, accusa, o querela, come per officio, & castigare come merita.

Restando nondimeno nel suo vigore l'altre pene giuridicamente statuite, & per altre Constitutioni Apostoliche, ouero per li proprii statuti, o consuetudine di qual si voglia Ordine, Congregatione, Monasterio, Casa, o Luogo, forsi stabilite, o comminate contro alle persone, che commettono qual si voglia delle cose sodette. Per tanto commadiamo per questi Scritti Apostolici a tutti & ciascuno Ordinarij de Luoghi moderni, & che in tempo faranno, & a suoi Vicarij, & Officiali, & insieme a Superiori di ciascun'Ordine, Priorati, Monasterii, & Case, anco a i Generali, ouero Prouinciali, & ad altri, a quali tocca, che tutti & ciascuno d'essi, quanto a loro appartiene, procurino con ogni studio, diligenza, auctorità, & vigilanza, che s'offerui con ogni fermezza, & inuiolabilmente la presente Constitutione, & si puniscano con pene condegne alli inobedienti, & transgressori, reprimendo li stessi inobedienti contradicenti, quali si vogliano, & rebelli, con rimedij opportuni di ragione, & di fatto, posponendo ogni appellatione, chiamando anco se sarà bisogno, l'agiuto del braccio secolare. Non ostante le constitutioni, ordinationi Apostoliche, &c.

Et vogliamo che qste lettere si publichino; &c. & che s'inferisca la copia, o compendio d'esse ne i libri di qual si vogliano Statuti de' predetti Monasterij, Priorati, Collegij, Case, Ordini, & Congregationi, sottoscritte dalli Ordinarij de Luoghi, in quanto tocca alle Monache; i quali perciò quanto prima l'habbiano da fare tradurre in volgare, o nel linguaggio di qual si voglia Paese, & almeno si legga vna volta l'anno con alta & intelligibil voce, in Capitolo, o Congregatione di ciaschedun de quelli; & niè tedimeno che le presenti Lettere oblighino, & leghino, come se a ciascheduno personalmente fossero state intimate, & per quelli giurati; di qua da' Monti dopò sessanta giorni, & di là da' Monti dopò quattro mesi, dal dì della publicatione, come sopra, fatta nella Corte Ro. Et che s'habbia quella fede in giudicio & fuori, in ogni luogo, &c. Dat. in Roma nel Monte Quirinale, l'Anno dell'Incarnazione del Signore 1594. alli 19. Giugno. L'Anno Terzo del Nostro Pontificato.

INSTITUTIONES AD VNIVERSVM SEMINARI REGIMEN PERTINENTES,

Ab Illustrissimo & Reuerendissimo D. D. Carolo S. Praxedis
Cardinali, Archiepiscopo Mediolani confecta.

Carolus S. R. E. Cardinalis Archiepiscopus Mediolani.

VM ad cleri disciplinam in singulis Ecclesijs propagandam, Seminariorum institutio maxime utilis sit, ac necessaria; illud à Sancta Synodo Tridentina salutariter decretum est, vt Episcopi non solum locum, vbi collegiatim certus adolescentum numerus constituatur deligant, ac census redditusq; ad

Sefs. 23. decre. de refor. c. 18.

eorum sustentationem necessarios præfiant; verum etiam certas rectè pieque viuendi formulas, cæteraq; omnia præscribant, quæ iudicauerint pertinere ad rectam eorum administrationem.

Tit. 2. decr. 25. pag. 68.

Horum alterum diuino auxilio, & Apostolicæ sedis auctoritate suffragante executi sumus, cum Seminarium certo vrbs loco, aliaq; nonnulla in eadem Ciuitate ac Diocesi, certis assignatis redditibus erexerimus. Nunc verò iam pluribus ab hinc annis ab eiusdem Seminarij erectione, cum ea obseruauerimus, quæ ad rectam illius administrationem spectant; visum est nobis, certas regiminis vitæq; institutiones ac regulas præscribere, vt secundo nostro Concilio Prouinciali sancitum est. Hoc enim non minoris fieri debet, quàm eius erectio, atq; institutio.

Sefs. & decr. eodem.

Et quoniam quæ ad vniuersum Seminarij regimen pertinent, tribus partibus continentur; quarum vna generatim ea complectitur, quæ communem administrationem attingunt; alia quæ ad officiales sigillatim spectant; postrema constitutiones & regulas ad Clericos pertinentes: idcirco de harum vnaquaque separatim agendum est.

Illud autem in vniuersum præcipimus, vt quæcunque siue hætenus decreta, siue decernenda, ab omnibus intrà aut extra Ciuitatem Seminarijs accuratè seruentur; sicut etiam eadem Seminararia iuxta Concilij Tridentini constitutionem, ab illo vno quod præcipuum in vrbe ereximus, in omnibus dependere debebunt.

PARS PRIMA

Quæ ad regimen Seminarij generatim pertinent.

De gubernatione spiritali. Cap. I:

Exercitationes spirituales.

TRANSACTO Vacationum tempore, reuerfi in Seminarium exercitationes spirituales vnus saltem hebdomadæ spatio illi incant

clerici, quibus à Rectore iussum fuerit. Idem ab ijs præstetur, qui singulis annis in Seminarium recipientur, eodem modo, quo ex constitutione nostra consueuerunt, qui ad maiores ordines sunt promouendi. Quod si vnus tantum sit, aut alter, differatur in aliud tempus commodius.

Diebus festis, qui adscripti sunt Congregationibus B. Virginis, à nobis auctoritate Apostolica institutis, indulgentijs etiam peculiaribus concessis, vt ex earum constitutionibus appareret;

Congregationes priuatae.

ret; mane, ante & post Sanctissimam Communionis perceptionem in Oratoriū se recipiat; A prandio item ea hora, quae Rectoris iudicio commodiq; iudicabitur; ut de rebus spiritua-

Beneficiorum auiditas clericis dissuadenda.

Singuli praeterea ea omnia pie praestent, quae infra in constitutionibus ad clericos pertinentibus; cap. 2. de pijs exercit. praescribuntur. Detur opera, praecipue in sermonibus & confessionibus, ut omnis ex clericorum mentibus sitis & auiditas beneficiorum tollatur; ac proinde videatur, ut ea de re ne ipsi quidem inter se colloquantur; ac ijs saepius inculcetur, quam auersi ab omni rerum humanarum cogitatione, Ecclesiastici ordinis homines in via domini ambulare debeant.

Divina officia a clericis in ecclesijs obeunda.

Diebus festis Horae Canonicae in Ecclesia Seminarij dicantur; Missaq; maior celebretur, cui Diaconus & Subdiaconus Sacris vestibus induti ministrent.

Ad haec Officia conuenient, quos Rector statuerit, ut veniant.

Singulis item diebus festis ad Ecclesiam Metropolitanam mittatur certus clericorum numerus, qui diuinis officijs inferuiat, & intersit. His duabus Ecclesijs constituat Rector suo arbitratu, ut minorum ordinum functiones exerceant, iuxta tabellas ad instructionem totius cleri editas; Maioribus autem ordinibus initiati, in ecclesia tantum Seminarij suorum ordinum munera praestent.

Cum in Ecclesia Maiori solemnes processiones ac generales habebuntur, eas clerici semper obeant.

Ad processiones autem, aliaue munera in alijs ecclesijs obeunda non conueniant, aut mittantur, sine Reuerendissimi Archiepiscopi facultate.

Exercitatio in caeremonijs ritibus ecclesiasticis.

Rituum & Caeremoniarum Ecclesiasticarum usum omnes exacte teneant, easq; decorē quantum fieri possit, praestare studeant.

Propterea bis teruē in singulos menses, prout Rectori videbitur, idq; praecipue diebus relaxationis, in Caeremonijs erudiantur.

Ac primum singulis diebus festis deligantur nonnulli, qui in diuinis officijs eas obeant.

Quae ut recte procedant, constituatur Praefectus Ecclesiae Seminarij, qui totius administrationis eius quae ad ecclesiam spectat, curam gerat, cui reliqui subijciantur: Praefectus Chori, Magister Caeremoniarum, Sacrista, ac post hos, inferiores Ministri, qui sacerdoti sacrum peragenti, Choro cum opus fuerit, ac populo cum Sanctissimam Eucharistiam sumet, opportuna ministeria exhibeant.

Eodem modo alternatim deligantur, qui in Ecclesia Maiori easdem obeant.

Constituantur autem a clericis quatuor, aut sex, qui in eadem Ecclesia sub Magistro Caeremoniarum praecipuam curam habeant, ut per eos alij, tum melius eodem in loco dirigantur,

tum in Caeremoniarum usu in ecclesia Seminarij instituantur.

Quibus per aetatem in Seminario diutius est permanendum, si id sine graui studiorum detrimento facere possint, cum usu praedicto scientiam caeremoniarum rituumq; Ecclesiae, Ambrosianae praesertim, coniungant; dentq; operam, ut eorum tum originem, & causas, tum significaciones praecipuas cognoscant.

Quapropter semper quatuor, aut sex, quibus mandatum fuerit, in harum studia incumbant: atque haec ex Caeremonialibus Romanis, Paridis de Grassis, ac ex eo quod ad usum huius Ecclesiae Mediolanensis emittetur in lucem; ex Beroldo Ecclesiae Maioris, ac praeter caeteros ex Rationali Durantis, alijsq; libris de his rebus conscriptis hauriant; ea ratione, quae a viro perito, cui Reuerendiss. Archiepiscopus id muneris demandat, illis praescribetur.

In quo ut & ipsi magis proficiant, & alijs quoque profint, hoc institutum perpetuo teneatur, ut semel singulis mensibus, plus minusue ut Rectori videbitur, lectionem aliquam ea de re in Coenaculo habeant, ac ex significacionibus rituum eorum, ac caeremoniarum ecclesiasticarum, aliqua documenta ad mores pertinentia ad populi institutionem eruere studeant, paratq; sint, ut idem in Mensa Reuerendissimi Archiepiscopi, cum imperabitur, praestent.

Omnes Seminarij Clerici sacros ordines suscipiuri, testimonia de vita, & moribus, & aliarum rerum quae requiruntur testificationes, a Rectore afferant; qui mense ante stata sacrae ordinationis tempora, omnes, qui primae Ton surae, aut sacro alicui ordini adscribendi sunt, Reuerendiss. Archiepiscopo significet; tum ex praescripta formula denunciations fiat, aliaq; omnia, Tridentini Concilij, ac Prouincialium nostrorum Decretis constituta, praestentur.

Seruanda in susceptione sacrorum ordinum.

Congregationes Praefectorum decimo quinto quoque die saltem habeantur, in quibus de Clericorum disciplina & moribus agatur.

Quando habentur congregaciones Praefectorum.

Si quid interdum grauius acciderit, quod praesenti remedio indigeat, tum Rector adhibitis in consilium generalibus Seminarij officialibus, deliberet quid facto opus sit, Quamprimum deinde omnia ad Reuerendiss. Archiepiscopum referantur.

Nulli omnino qui extra Seminarium viuat, cum Clericis in Seminario degentibus versari, aut etiam colloqui sine Rectoris facultate liceat: quod idem ijs qui de familia Reuerendiss. Archiepiscopi erunt, atque adeo ipsis Officialibus Deputatis ad regimen Semin. interdictum esse volumus, nisi id de mandato Reuerendiss. Archiepiscopi faciant.

Collocutio cum externis.

De Studijs. Cap. II.

UT studia Clericorum, maiore quo fieri possit ordine procedant, & unicuique abunde sup-

suppedientur ea, quibus ad studiorum metae peruenire possit; statuimus ut infra scriptae Classis in Seminario sint.

Classis Grammaticae.

Vna Grammaticae, quae rursus in duos diuidatur ordines; in quorum inferiori exercentur adulescentes in epistolis breuioribus per inferiores regulas Emanuelis Aluari, quae eis explicabuntur, componendis.

In superiori ordine constitutis, explicentur regulae omnes eiusdem Emanuelis, usque ad Profodiam exclusiue, pauloq; difficiliora ac longiora themata proponantur.

Utrique vero explicetur, mane aliquis Liber Epistolarum familiarium Ciceronis, prout praescribetur, a prandio autem Ouidius de Tristibus, vel de Ponto, aut aliquis ex Virgilio facilius liber aestiuo tempore: Quas oes lectiones sequenti die, tum mane, tum Vesperis, statim ac in gymnasium venerint, memoriter recitent.

Classis Humanitatis.

Secunda Classis erit Humanitatis, quae in duos ite distinguetur ordines: quorum inferiori proponantur initio difficiliora dictata, quae eleganter in latinum sermonem vertant; deinde argumenta epistolarum, quas proprio Marte conscribant. Ad hunc ordinem adscribendi, in Grammaticae artis praereceptionibus eruditi sint, ac in componendis epistolis exercitati, nec congrue solum sed etiam latine. Superioris autem ordinis adulescentes, in Chrijs, Ethopaeis, alijsq; exercitationibus detineantur. Singuli autem utriusque ordinis, in stylo, & compositione elegantiae exercentur; & in eruendo vero sensu auctorum qui latine scripserunt, confirmantur. Explicetur illis M. T. de Officijs, quibus etiam S. Ambrosij officia inferantur; aut de Amicitia, aut Tusculanae Quaestiones, aut Epistolae ad Atticum: atque harum quidem explicatio semihorae, vel ad summum trium horae quadratum spatio concludatur: Tum altera semihorae detur repetitionibus.

Ex Poetis, Virgilius explanetur, relictis ijs partibus, in quibus aliquid est minus honestum: Horatius ite correctus interdum. Atque haec quidem primis sex mensibus: quibus transactis, Rhetorica Cypriani, & aliqua ex Ciceronis orationibus facilioribus explicetur; quales sunt illae, pro M. Marcello, & pro Archia.

Praeterea ter in hebdomada Grammatica Graeca Clenardi, atque etiam quantitas sillabarum: Singulis vero diebus dictatum aut argumentum compositionum proponatur.

Feria sexta pars aliqua Catechismi Canisij explicetur, ac memoriter pronuncietur.

Qui ex Classe Humanitatis, ad alias Rhetoricę, Philosophię, & Theologię classes transmittendi.

Ex hac Classe deligantur, qui deinde varijs disciplinis incumbant, prout in literis humanioribus profecerint, animaduerso vnus cuiusq; ingenij acumine, stylo, & etate, sacerdotio magis vel minus propinqua, ut copiosius infra dicet.

Qui nullam aut exiguam spem praebent proficiendi in literis humanioribus, & orationum compositione, ad Rhetoricam non admittantur: verum si vigesimum primum annum attigerint, nec

profus inepti sint ad logicam, ei scientie vnus anni spatio operam dent, reliquos duos annos, casibus, Catechismo, sacrae scripturae, & Rhetoricae Ecclesiasticae dabunt: si vero in logica propter ingenij tarditatem tempus frustra consumpturi videatur, eius studio praetermissio, totum tempus praedictis quatuor lectionibus impedit. Idem seruetur in ijs, qui vigesimum annum agent; nisi forte propter ingenij solertiam, ad studia Philosophiae & Theologiae videantur admittendi, ea conditione, ut post Philosophiae studium, saltem per biennium in Theologiae studia incumbant; Nemini enim aditus ad Philosophiam patere debet, qui per biennium saltem Theologiae studijs operam daturus non sit. Qui ad decimum nonum aetatis annum peruenerint, nisi praeter ceteris in stylo singulare quoddam specimen dent, & non exiguos in Rhetorica progressus polliceantur, ad Rhetoricam ne admittantur; sed si eodem loco sint, quo superiores, ijsdem quibus illi legibus subijciantur.

Sin aliquod in ijs ingenij lumē eluceat, pateat illis aditus ad Logicam, & Philosophiae curriculum, reliquum temporis Theologiae impedit. Qui decimum nonum annum nondum attingerint, si ad Rhetoricam studia idoneos se ostendant, ad Rhetoricam admittantur, deinde ad Philosophiam, & Theologiam. Sin ad has disciplines percipiendas minus apti videantur, usque ad decimum nonum annum in Humanitatis schola retineantur: modo se, accedente exercitatione, in quatuor illis lectionibus, Catechismi scilicet, Casuum conscientiae, sacrae scripturae, & Rhetoricae ecclesiasticae, idoneos sacerdotes ad animarum curationem euadere posse, aliqua ratione ostendant.

Secus e Seminarium dimittentur, cum non ea de causa sit institutum, ut in eo simplices Sacerdotes sibi tantum utiles futuri, educentur.

Qui ad Rhetoricam admissi fuerint, nec non Philosophiae, & Theologiae opera daturi, a praeposito Collegij Braidensis eas disciplinas audiant. Ad haec, quibus vigesimum, aut vigesimum primum annum agentibus, vnus anni spatio in logica studio immorandi fuit concessa facultas, ut magis deinde proficiant in cognitione casuum, & Catechismi; ij videant, ut abiecta spe ulterius in curriculo Philosophiae procedendi, vnus logicae studio contenti, in quatuor lectionum quae dictae sunt, exercitatione consistant.

Ratio explicandi lectione Catechismi.

Atque haec quidem huiusmodi ferè ratione explicabuntur. Catechismus, exacte, ac ferè Scholasticè explicetur; ita tamen, ut biennij spatio praecipuae partes, tres nimirum priores absoluantur. Hac autem lectio manet, repetitiones de ea a prandio habebuntur.

Lectio scripturae Sacrae, non scholastico more, sed tanquam Theologiae positua explanetur; & Rhetorica inde occasione sumpta, doceat adulescentes eam populo tradendi, reuocandi; ad usum in concionibus praepcepta exposita in Rhetorica ecclesiastica, quae a prandio inclinatio

et casuum cōsci
entia. Lectio denique casuum conscientiaē quotidie ha
beat, cui adiungatur explicatio aliqua ex cō
fessionali, vt discant praxim Sacramenti Pœ
nitentiaē administrandi.

Alia q̄dā ad stu
dia p̄nentia. Præter has lectiones, omnes clerici cuiuscunque
Classis doctrinam Christianam diligenter me
moriam mandent, & firmiter retinere studeant.
Ne cuiquam permittatur, vt per diuersa librorū,
& studiorum genera vagetur, sed vnicique
certi libri præscribantur, quibus legendis tem
pus ponere debeat.

Si quis contrafecerit, ac ea de causa tempus
inutiliter consumat, nec monitus respuerit,
vt omnis huius detrimenti occasio tollatur, re
liqui libri omnes ab eo auferantur, necessarij
tantum relinquuntur.

Prouideatur, vt Clericis omnia suppetant, quæ
progressum eorū in studijs adiuuare possunt.
Itaque crebrò, & accuratè, examina; repetitio
nes, disputationes, collationes habeantur.

Tum ad discendi studiū, vel præmijs, vel æmu
latione, siue alia ratione excitentur.

Si quis inutiliter tempus consumat, eumq̄. pa
rum progredi iam experientia cognitum sit,
aut voluntatis vitio, aut etiam quia non pos
sit; id Reuerendiss. Archiepiscopo in tempo
re significetur, vt de eo maturè statuatur, quid
sit agendum.

Qui breui sacerdotio sunt initiandi, diligenter in
struantur in ijs, quæ ad Canonis expositionē,
ad sanctissimum Eucharistiaē Sacramentum,
& ad Missæ mysteria pertinent.

Curetur, vt ij qui propter ætatē, à promotione
ad sacerdotiū propi^o absunt, ac proinde breui
animarum curæ sunt præficiendi, modū discant
administrandi Sacramēta, & exercēdi alia mu
nera, quæ animarum Curatori sunt obeunda.
Quapropter prouideatur, vt alicuius Sacerdotis
harum rerum periti opera instruantur.

Ad repetitiones quotidianas parati oēs accedant.
Quare nullus ob id priuatim moneatur; sed
cum omnes conuenerint, is qui repetitionum
curam geret, quem volet eligat, cui eo die re
petendi munus imponat.

Qui Rhetoricæ dāt operā, diebus festis, & relaxa
tionis diebus, ea quæ per hebdomadam com
posuerint, tum soluta, tum adstricta numeris
oratione, publicè à cæteris in Seminario legē
da exponant.

Idem præstetur ab ijs, qui primæ Classi Hu
manitatis sunt adscripti, à Resurrectione vs
que ad vacationes.

Qui verò Philosophiæ aut Theologiæ studēt,
ij lingulis mensibus aliquid aut carmine aut
soluta oratione cōponant, prout apti fuerint,
quod statim diebus Præfecto studiorum osten
dant; publiceq̄. exponant.

Adhibeatur diligentia, vt corruptæ pronuncia
di consuetudines penitus tollantur, non in le
ctione solum, sed etiam in familiaribus collo
quijs; ac ij præcipuè obseruentur, qui vitiosas

quasdam inflexionis voces habent, quas à pa
tria secum extulerunt.

In eo se omnes exercent, vt tum latinam, tum vul
garè Italicam linguā emēdatè pronuncient; ac
propterea alternatim iuxta Rectoris præscri
ptum ad primam & secundam mensam legant
semper, nisi ab aliquo concio sit habenda.

Ac si quid in legendo peccauerint, corrigantur
statim à Præfecto studiorum, aut eo absente,
ab alio, cui id munus demandatum fuerit.

De exercitatione Clericorum in concionibus
habendis. Cap. III.

DIEBUS festis, ac præterea ter saltem in
hebdomada, in aduentu quoque Illustriū
virorum, conciones à Clericis in Cœnaculo è
suggestu habeantur; omnesq̄. in hoc munere
se exercent: latinæ quoque orationes habeā
tur sæpius, præsertim ab ijs, qui singulis annis
Rhetoricæ studio operam dabunt.

Præfectus studiorum vnicique præscribat the
ma, de quo erit habenda concio, ac singulos
sigillatim semper instruat, qua ratione inueni
re, disponere, & pronuciare debeant.

Atque initio quidem præscribatur tantū the
ma de virtute aliqua, aut vitio, aut aliqua pro
positio breuis ex sacra scriptura desumpta; Cū
verò prouectiores fuerint, tunc etiam de Euā
gelij currentibus concionentur.

Qui propter prouectam ætatem, ingenij tardita
tem, aut aliam quamuis causam, non multum
in hoc assequi posse videbuntur, satis erit si eo
vsque proficiant, vt ad altare, Parochorum mo
re sermones habere possint, non admodū qui
dem artificiosè, sed ita tamen, vt ne quidquam
ab Ecclesia, aut à Doctoribus Ecclesiæ proba
tis alienum proferant, populūq̄. in via Do
mini salutariter erudiant.

Quapropter hi instituantur, vt initio quidem
conciones ad verbum exarent, deinde verò ca
pita tantum summa notent.

Neque verò hi vllo modo verborum ornatū,
sed tantum res ipsas consecutentur, ac in ijs elā
borent præcipuè, quæ ad mores pertinent; at
que in hoc ita se exercent, vt diuturna cōsue
tudine quasi roborati, possint diebus festis ad
altare sermones habere, etiam si propter occu
pationes Parochiæ suæ, non ita sedulam per
eos dies studijs operam nauare potuissent.

Itaque ijs pro themate, proponantur vt pluri
mum Euangelia, diebus solemnibus, & festis
totius anni concurrentia: in quibus curetur pri
mò, vt sensum literalem teneant, tum aliqua
documenta ad mores instituendos spectantia
in promptu habeant.

Ex ijs omnibus, qui iudicio Rectoris de consilio
Præfecti studiorū magis idonei cēsebitur, mit
tantur per vices sæpius, omnino autem festis
solemnibus diebus, & in aduentu Illustrium
virorum in Aedes Archiepiscopales, qui ad mē
sam Reuerendissimi Archiepiscopi vel latinè
orient,

orient, vel Italicè concionentur, accommo
datè ad diem festum, vel ad Euangeliū, quod
in sacro pronunciatum fuerit.
Neque verò quisquam conciones in Archiepi
scopalibus ædibus habeat, qui non eas prius in
Seminario recitauerit.

De Cantu & Scriptione. Cap. IIII.

LECTIIONEM cantus, qui firmus dicitur,
omnes quotidie adeant; Qui verò à Rectore
de Consilio Magistri Musici idonei iudicati
fuerint, etiam eius, qui figuratus appellatur:
idque statim à prandio; & quidem à Solemni
tate Resurrectionis Domini nostri vsque ad
mensam Septembris, duarum horarum spa
tio; alijs verò temporibus horæ cum dumidia
tantum.

Mandetur autem alicui ex peritioribus, vt pri
ma elementa tyronicis tradat; moneanturq̄.
omnes, cum in posterum ordines sacros susce
pturi fuerint, etiam de peritia cantus sibi exa
men esse subeundum.

Omnes à Paschate Resurrectionis vsque ad Va
cationes, singulis diebus duas horas dent, vt
elegantè & graphicè pingere literas discant:
ac primò quidem, tantum paulò in scribendo
exercitationes à præceptore externo ad eam rē
cōducto instituatur; deinde ipsi vicissim alios
doceant, vt à Rectore constitutum fuerit.

De gubernatione temporali. Cap. V.

Mensa.

OMNES in vnum & eundem locum conue
niant ad cibum capiendum: quia verò om
nes vno & eodè tēpore cibū sumere nō pote
runt, prima, & secunda extruetur mensa, vt qui
primæ nō possunt, secundæ accumbant mensæ.
Antequam discumbant, Rector benedicat Mensæ,
& eo absente is, qui proximè post Rectorem
loco in mensa adest. Idem, vbi finem fecerint
edēdi, Deo gratias agat. Vtroque in munere
oēs stantes detecto capite reuerenter rñdeant.

Lectio in mensa tum prima tum secunda perpetuò
adhibeatur. Primū quidem vnus capit is ex
sacra Scriptura, deinde alterius ex Martyrolo
gio, tum reliquum tempus donec tintinnabu
lo signum datum fuerit, consumatur in lectio
ne libri alicuius pij, qui Italice sermone con
scriptus sit.

Idque nisi loco lectionis statis diebus, vt supe
rius dictum est, aliquis ex clericis vel latinè
oret, vel Italicè concionetur. Qui si dicendi
finem prius fecerit, quam qui accumbunt eden
di, quod reliquum erit temporis, legat librum
spiritualem Italicè scriptum.

Fercula clericis duo apponantur manè, & vespe
ri, iurulentum alterum, alterum obsoniū, pro
ratione temporis; quod eius erit quantitatē,
qualis præscribetur. Festis autem, sicut & sex
tæ feriæ diebus cum abstinetur, dictis duobus
addetur tertium pro prima vel extrema esca:

tēpore verò relaxationis mane addatur quart
tū, vesperi autē primū aut vltimū detrahatur.
Idemq̄. præstetur in prædio diebus ieiuniorū.
Vini alterum tantum genus apponatur ad præ
scriptā mensuram, æstiuo autem tempore ali
quid vini albi interdum adiungatur.

Superioribus præter iurulentum ferculum, & ob
sonium, siue elixum, siue tostum, apponatur
prima & postrema esca. Et ieiunij tempore du
plex adhibeatur obsonij portio.

His demum vinum album & nigrum propine
tur, præsertim æstiuo tempore.

Per hyemem mane à prandio, vesperi à cœna exci
tetur ignis in singulis locis ad recreandū ani
mū assignatis, qui tamen etiā alia hora poterit
accēdi, cum superiori videbitur ob iustā cām.

Singulis tribus mēsis fiat certior Reuerendis
simus Archiepiscopus de numero Clericorū,
qui ingrediuntur in Seminarium, & egrediun
tur, & de duodena quæ soluitur.

Non recipiantur in Seminarium Clerici post fe
rias Autūnales, nisi planè satisfecerint pro duo
dena quam soluunt, non solum pro tēpore trá
facto, sed etiam pro futuris sex mensibus, pro
quibus ante partem eam soluere debent.

Clerici, quibus aliqua concedetur facultas accē
di ad proprias domos, si tēpore eisdē præscri
pto nō reuertentur, ne recipiantur in Seminarium
sine expressa Reuerendiss. Archiep. licentia.

Habeatur perpetuò congregatio Seminarij, in e
di bus Archiepiscopalis semel in hebdomada;
feria 3. mane post diuina peracta; sæpius etiā,
vt opus erit, præter eas, quæ quotannis in ip
sius Seminarij Visitatione haberi solent.

Huic congregationi intersint constituti ex decre
to Concilij Tridentini, pro ratione materiae,
de qua agendū est. In ijs quæ ad mores, per
tinent, delecti pro moribus; in tēporali admi
nistratione, electi pro rebus temporalibus.

Præter alios Rector Seminarij, tum etiā qui mini
stri aliqñ vocandi erūt pro negotijs tractādis.
In Congregatione spiritualium rerum ea propo
nantur, ac deliberentur, quæ ad disciplinam, mo
res, ac studia pertinent.

In temporalibus autem congregatione ea pertra
ctentur, quæ ad domesticas rationes, iurium
conseruationem, bonorum amplificationem,
prædiorum & ædium instauracionem, & loca
tionē, fructuū exactiōnē, expensarū totius anni
rōnes, & quæ ad alia eiusdem generis spectāt.

Res omnes de quibus in Congregatione inita est
consultatio, ad Reuerendiss. Archiep. cum ip
se congregationi non interfuerit, referantur:
qui, siue congregationi intersit, siue non, vbi
Deputatorum sententiam (quam tamen ex De
creto Prouinciali sequi non cogitur) audierit,
ipse deliberet ac statuatur, quæcūque pro sua pie
tate & prudentia, ad Seminarij vtilitatem po
riora esse existimauerit. Quidquid deinde Re
uerendiss. Archiepisc. videbitur, Rector ipse
quàm primum, & diligenter exequatur, nisi
alium idem Archiepiscopus delegarit.

Prou. 5. tit. de
Seminario.

Libri ad rōnes
Seminarij perti-
nentes,

Habeatur liber, quem magistrū appellant, in quo describatur à supputatore rōnes accepti & expēsi, reddituū ad Seminariū quouis modo spectantiū; In eoq. describantur dietim clericorū nomina qui admissi fuerint, & annuatim aliquid soluant.

Habeatur item alter liber, qui contineat inuentarium domesticæ suppellectilis.

Conficiatur itē liber, in quē referatur status omnium clericorū, qui dietim admissi fuerint, scz. Si quidquam annuatim soluunt.

Qualis causa, & quando data.

Nomen, & Cognomen eius, & patris.

Ætas clerici.

Clerici status breuis; scilicet

Patriæ habitationis locus, Parochia, Plebs, Portuē, si in vrbe est.

Qualitas literarum dimissoriarium, si alienæ diocēsis est. Ordo, quem habet,

Beneficium, si quod habet.

Talenta, & progressionē cuiusq; in studijs, & moribus.

Atque hi quidem libri omnes, sicut & alia omnia scripta iurium ac bonorum, in Archiuo Seminarij asseruentur.

Capſa pecuniarum
ubi & quā
ratione asseruā
da.

Capſa pecuniarū asseruetur in Seminario in Cubiculo Rectoris, & clauēs duæ diuerso opere fabrili eidem appositæ sint; quarum vna à Rectorē, altera à Theſaurario custodiatur, nec aliter sine altero reponere in ea pecunias, vel extrahere possit.

In eadē asseruetur liber, in quo describantur pecuniæ oēs, dum in ea reponuntur, cū memoria sigillatim descripta, cuius causa receptæ sint.

Emptor, Clericorum omnium qui in Seminario degūt, pecuniā asseruet; neq; ipse eā expēdat, aut clericis restituat, sine Rectoris facultate.

Distributio horarum totius anni. Cap. VI.

Hyemali tempore.

HORA vigesimaquarta signo dato, omnes in cubiculum se recipiant, spatio duarum horarum cum dimidia, studijs operam daturi. Hoc etiā tempore repetitiones habeatur; Superiorū scholarū vniciq; classī trium horæ quadratiū, inferiorū integre horæ spatio attributo.

Inde ad cœnā ibitur: post cœnā hora relaxationi animorū detur, ita tñ vt extremo huius horæ quadratē, meditationis matutinæ ratio reddat.

Conueniant hinc omnes in Ecclesiam, vbi futuræ meditationis argumentum accipiant.

Postea quadrantis horæ spatio conscientiaē excutiendā assignato, alter quadrans recipiendis in lectum detur.

Hora vndecima cū dimidia, surgat is, qui alios excitare debet, & statim Præfectorū lucernas accendat; ab eoq; sub duodecimā horā signo surgendi dato, semihora ad vestes induēdas, abludas manus & sternendū lectū, concedatur.

His peractis semihora mentali orationi; quadrās officio Beatiss. Virg. persoluendo assignetur. Sub horam decimam tertiam studia resūmatur.

donec signo Braidenſi scholarū dato, ad Missam omnes statim conueniant; qua audita partim ad gymnasia domestica se conferant, partim Braidam eant, hora lectionibus, quas audiunt in Collegio Braidenſi præſinita.

Braida reuerſis alijs, qui domi in scholis sunt dimittentur, ac è vestigio purgatis Dormitorijs, ineatur prandium.

A prandio vnus horæ spatio cessetur à studijs, ac lectiones cantus tum figurati, vt appellant, tū firmi habeantur; quibus absolutis, omnes in cubiculum se recipiant, ac ibi Braidenſe signū scholarum expectent; Hoc audito omnes ad scholas eant, distinctis interuallis iuxta classes quibus adscripti sunt, vt de Matutino tempore dictum est. Braida domum reuerſi, vesperarum, & completorij preces persoluant, tum studijs operam dent, donec ad repetitiones signo dato vocentur.

Æstiuo tempore.

MANE post horam septimam cum dimidia signo surgendi dato, seruetur eadem distributio temporis, quæ hyeme, vsque ad finem recreationis, quæ agatur vnus horæ spatio cum dimidia: quo tempore partim Musica, partim scribendi arti addiscendæ vicissim dent operam, semihora vniciq; exercitationi præſinita.

Post recreationem semihora quieti detur, tum vocentur ad repetitiones, eadem ratione quæ superius exposita fuit: deinde vsque ad signum scholarum studijs opera detur.

Vt Braida reuerſi sunt, Vesperarum, & Completorij precibus persolutis, ad cœnam eatur, seruatō post cœnam ordine superius explicato.

*De Vacationibus, ac diebus ad relaxandum
animum assignatis. Cap. VII.*

VACATIONES ne dētur antè natiuitatē tem B. V. ac non nisi absoluta à Reuerendiss. Archiep. visitatione; differaturq; ad summū vsque ad diē festum S. Luca: quo tempore Clerici omnes in Seminariū reuertantur; neq; cuiquam sine facultate diutius abesse liceat.

Singulis hebdomadibus, die nullo festo interueniente, dies Iouis relaxationi animorum assignetur: ac eo die hyberno quidem tempore manē scholæ habeantur; nec æstiuo tempore permittatur adolescentibus, vt toto die ludāt, sed manē & vesperi certā horā dent ambulationi.

Cū aliqua de causa ad domesticos lares ire contigerit, ibi per aliquos dies mansuri, sine literis commendaticijs Reuerendissimi Archiepiscopi discedere ne liceat; ac in reditu testimoniales literas reportent, quibus de eorum actionibus testatum fiat, ac ijs præcipuē capitibus respondeatur, quæ in commendaticia epistola continebantur; Quarum literarum exemplum infra ponetur, & appetente Vacationum tempore, tot quot opus fuerint pro numero
Cle-

*Formula Epistolæ commendaticiaē ad
Parochos.*

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. S. Praxedis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia
Archiep. Mediolani.

Reuerende Parochæ. Cū hoc tempore, vt valetudinis ratio postulat, dilectis in Christo nostri Seminarij Clericis ad suos lares redeundi facultatem fecerimus, vt ingenij, corporisq; vires, assiduis studiorum laboribus defatigatas per dies aliquot reficiant, instaurantue: (sed ita tamen, vt relaxatio ecclesiasticam disciplinam redoleat) quo vegetiores ad intermissa literarū studia reuertantur: Ioannem Perniscum eiusdem Seminarij alumnū istuc proficiscentem his tibi literis commendamus; atque iubemus, vt quamdiu istuc morabitur, eius totam viuendi rationem diligenter obserues, atque hæc præcipue.

An quotidie, mane & vesperi orationi vacet.

An singulis quindecim diebus peccata sua probato sacerdoti confiteatur, Sanctissimamq; Eucharistiam sumat.

An diebus festis Missa conuentuali, reliquisq; officijs in Ecclesia tua superpelliceo indutus religiosè interſit, inferuatq;.

An ordinum, quibus est initiatus, functiones frequenter exerceat.

An doctrinam Christianam in ecclesia tua horis statutis doceat singulis diebus festis.

An clericali vestitu talari decenter utatur, & eum iugiter deferat, tonsuramue gestet.

An aliquod armorum genus deferat, vel quippiā aliud in concilijs nostris clericis prohibitum committat.

An cum laicis, & præsertim mulieribus, versetur.

Hæc, & si quæ sunt alia, à te quàm diligentissimè animaduerti volumus.

Vbi verò redeundi tempus aduenit, tu literis sigillo tuo munitis, prius tamen Vicarij foranei approbatione subscriptis, quidnam in singulis dictis capitibus, aut alia in re excessus vel defectus extiterit, (super quo conscientiam tuam oneramus) sigillatim nobis cumulatiſſimè significabis.

Illud te admonemus, hoc nobis ita cordi esse, vt si vnquam aliàs, hoc tempore in primis à te præstari diligentissimè velimus. Dat. Med.

*Formula Epistolæ commendaticiaē ad
Vicarium Foraneum.*

Carolus &c.

Admodum Reuerende Vicari. Quàm valde de Clericorum qui in Seminario viuunt, recta institutione solliciti sumus, vel ex hoc

clericorum exscribantur, vt opportunè paratæ sint, ac clericis abeuntibus dentur perfectæ.

Quo tempore dū abfuerint, exteriori veste nigri coloris semper vtantur, nisi in itinere, aut per pluuias. Superpelliceum secum ferant, & vbicunq; fuerint, saltem diebus festis eo induti in Ecclesia Parochiali diuinis officijs interſint.

Locus aliquis per emptionem, aut permutationē comparatur, in quo omnia, quæ inferius scripta sunt, ædificari possint, etiam si nulla ibi sit fabricæ structura.

Nam successū temporis, aliqua applicatione Seminario facta, aut aliqua re legitime alienata, facile sine detrimento Seminarij ædificium exstruetur.

Sit primū intrā fines Portæ Orientalis, aut Nouæ, si fieri possit, vbi maximè salubre sit cœlum, ac ab vrbe saltem mille passus distet.

Situs sit iugerum octoginta, vel ad minimum septuaginta.

Vndique pariete, aut firmissima sepe saltem cingatur.

Loco sit ab externorū aspectu libero, vt ne à quoquam vicinorum, quid intus geratur aspicere possit.

In ædificio hæc sint:

Sacellum honesto loco ad Missæ sacrificium celebrandum.

Triclinium, in quo commodè duo mensarum ordines construi possint, ea latitudine, & longitudine, qua decet, caminumque à capite habeat.

Culina, ac in ea puteus.

Cella vinaria exigua, in qua vini quantū satis sit, & ligna asseruentur.

Promptuarium, in quo supellex domestica, panis, ac huiusmodi alia reponantur.

Cubiculū paulò maius cum camino, vt si ventus vehemens, aut turbulenta tempestas & perſtrigida sit, in id se recipiant.

Cubiculum alterum, vnus aut alterius lecti capax.

Porticus tres superius tectæ ad recreationes distinguendas, quò se conferant, si repentinus imber exoriat, aut magni ætus sint; vel duæ saltem in præsentia.

Domiciliū separato loco, in quo villicus, seu loci custos habitet.

Solum transuersis vijs latis ad regulā directis, quadrato interuallo decenter distinguatur; quæ propaginibus vitium altius præteritis contegantur; sitque vndique vitibus, variisque frugiferarum arborum generibus confitum.

Duæ exiguæ tabulæ coniunctæ, in ijsq; singulis bina scaphia distincta.

perspicere potes, quod non ijs solum literis contenti, quas ad Parochos damus, ad te etiam perscribere voluerimus; ut cognita nostra cura, quam habemus de istis, qui aliquando futuri sunt huius Ecclesie Ministri, hoc in primis tempore, quo veniendi domum facultatem habuerunt, eorum qui sub tuo degunt Vicariatu, & quorum nomina subijciuntur, totam viuendi rationem per te & per alios diligenter obserues. Et quamuis Parochis mandauerimus, ut literas quas ad nos missuri sunt, prius ad te approbatas, & subscriptas mittant; volumus tamen, ut ipse etiam priuatim de toto illorum vite genere nos cumulate certiores facias, pariterque quo die literas nostras tibi, Parochisque presentarint. Dat. Mediolani. &c. Ioannes Francus, filius Ambrosij N. filius N.

De Visitatione. Cap. VIII.

Quo tempore habenda Visitatio Seminarij.

HEBDOMADA Resurrectionis, ac circiter festiuitatem Natiuitatis B. V. Reuerendissimus Archiepiscopus adhibitis in consilium Deputatis, generalem Visitationem habeat; in qua delibere, quae ad Clericorum eiusdem Seminarij institutionem, disciplinam, mores, studiorum progressionem, rerumque temporalium administrationem attinent.

Quae in ea peragenda.

Visitationis initio, si libuerit, Ecclesiam, & Sacristiam visitet. Deinde examen fiat adolescentum, ab his quos idem Reuerendissimus constituerit, adhibitis rerum spiritualium praefectis.

Clericorum examini, & ratio examinandi.

Examinatores, ab his qui maioribus disciplinis operam nauauerint, Primò de materijs, quae illis explicatae fuerint sciscitentur; tum rursus datas responsiones nouis quaestibus virgeant, ut inde colligatur, quos in ijs studijs progressus fecerint.

Qui Rhetoricæ, & scholis inferioribus adscripti fuerint, omnes aliquid iuxta suarum Classium ordinem componant, separatim, distinctis locis, ijsque clausis; nec inde prius exeant, quam scriptioes ei, qui ad eas colligendas deputatus fuerit, dederint.

Quas deinde singuli coram examinatorum praefectis legent.

Postea Rhetoricis auctor aliquis latinus detur explicandus, Orationes nimirum Ciceronis, aut aliquis ex Poetis.

Tum etiam aliquid inquireretur de praecipuis artibus Rhetoricæ, ac de Graecis literis.

Idem ordo adhibeatur (ratione tamè Classis habitae) in eorum examine, qui in prima, aut secunda Humanitatis Classe versati fuerint.

Qui Grammaticam non excesserint, illis aliqua ex Epistolis Ciceronis familiaribus explicanda proponatur; deinde quam in praecipuis Grammaticæ periti sint, exploretur.

Ratio status eiusque describendi.

Ut quisque hac ratione examinatus fuerit, quod specimen ingenij & doctrinae dederit, in sta-

tum referatur: cuius hæc erit formula: N. filius. N. loci. N. Pleb. N. Med. Dioc.

Annorum. &c. completorum, die tali, mensis N. anni, prout fuerit.

Initiatus vel non. Ponantur ordines.

Receptus die tali, Mensis N. Anni N.

Parentes habet superstites vel non, fratres, sorores, tot quot fuerint.

Patrimonium tenue, mediocre, pingue vel nullum.

Soluit nihil, vel quid soluat.

Adscriptus est Classi Primæ Humanitatis, vel secundæ, aut dat operam Theologiae, vel Metaphysicæ. Ponatur tempus quo primùm huic Classi adscriptus est.

Diligentiæ. Mediocris, vel &c.

Ingenij. Boni, vel.

Memoriæ. Bonæ, vel

Spei Bonæ, vel exiguæ.

Talentum habet ad concionandum &c.

Examinatus. die tali &c.

Si sit ex aliqua inferiori Classe.

Compositione. } satisfecit parum, vel mediocriter.

Præceptis. } Auctoris explicatione. Idem dicendum de cæteris.

Si grauioribus studijs, puta Theologiae, aut Philosophiæ dat operam, ponatur ita

Benè, vel malè respondit, Apprehendit.

Discurrit.

Et soluit obiecta.

Ad hæc, certior fiat à Rectore de disciplina, & moribus cuiusque, ac singulos separatim alloquatur: quæ sit eorū mens, quis sensus, quam in vocatione stabilis inquirat, ac si quid aliud præterea scire voluerit.

His omnibus absolutis, & cognita per examen cuiusque peritia, Reuerendissimus Archiepiscopus statuatur, an ad maiores Classes promoveri debeant: tum præterea delibere, si qui alicui ministerio, aut beneficij Ecclesiastici, aut docendi, aut alterius rei addici possint.

Rursus si qui propter nullam aut exiguam in literis aut moribus progressionem, acriter puniri debeant, aut etiam si opus fuerit, è Seminario expelli.

Quæ postquam constituerit, subducta ratione vacantium locorum, decernat, an sint aliqui in huiusmodi loca è Seminarijs foris substituenti; aut si alij recipiendi, qui à Vicarijs foraneis, vel à Visitatoribus propositi fuerint, aut qui libellos supplices obrulerint.

De Rectoris administratione, ac de cæteris officialibus Seminarij percunctetur, an benè & diligenter omnes suis muneribus fungantur; ut si quid opus fuerit, provideat.

De alijs præterea, quicunque aliquid in Seminario officium gerunt, quærat, an omnes munus suum fideliter ac diligenter exercent; ac si opus esse viderit priuata monitione, aut ob-

Alia quædã in visitatione præstanda.

jurgatione, aut mutatione, omnes perturbationum causas tollere studeat.

Tum adscitis rerum temporalium deputatis, rationes accepti & expensi diligenter inspiciat, & alia ad temporalem administrationem spectantia cognoscat: si quid in his omnibus inuouandum constituendumue sit, decernat.

Præter hanc generalem visitationem tertio quoque mense saltem, nisi iusta causa impeditus sit, Seminarium inuisat, iuxta Prouincialis Concilij secundi constitutionem.

Tit. 2. decr. 25. pag. 68.

Mittat etiam nonnunquam peritos homines ex tẽpore, qui lectiones cuiusvis generis audiant, & adolescentum exercitationibus literarijs intersint; ut qua ratione in studijs progrediantur, animaduertant.

De Clericis in Seminarium recipiendis. Cap. IX.

Quæ cauenda in receptione Clericorum.

MAXIMA cautio adhibenda est in eo precipuè, ut idonei Clerici in Seminarium recipiantur: neque solum ingenium, & habitas ad studia literarum, functionesque Ecclesiasticas exercendas spectetur; sed multò magis morū ac disciplinæ in singulis ratio habeatur. Quales enim ij fuerint qui admittentur, tales prorsus è Seminario fructus existant.

Quo tempore clerici in Seminarium admittendi.

Quocirca quamuis Reuerendissimo Archiepiscopo liberum sit, quouis tempore clericos in Seminarium recipere; vtilius tamen videtur fore, si id tantum paucis ante vel post Resurrectionis Domini nostri solemnitate, & Natiuitatis B. Virginis festiuitate diebus faciat.

Tunc enim, cum Visitatio generalis, ut supra expositum est, ab eodem sit habenda, ex omnibus qui admitti petierint, ij precipuè seliguntur, qui experimento examinis facti, & Inquisitionibus de ijs diligenter habitis, præ cæteris idonei iudicati fuerint.

Præstada ab ijs qui petunt admitti.

Qui verò in Seminarium optabunt admitti, Vicarij item Foranei qui aliquos proponunt, mense saltem antè prædictos solemnnes dies ad Reuerendissimum Archiepiscopum tabellas supplices deferant: in quibus descriptum sit nomen & cognomen eius qui petit admitti, Patris, Parochiæ, Locij, & Plebis, si ex Diocesi sit; Portæ, si in Ciuitate domicilium habeat.

Ratio examinis admittendorū.

Reuerendissimus Archiepiscopus tabellis supplicibus acceptis, mandet (si in eis recipiendis consueta ratione uti voluerit) ut Rectorem Seminarij adeant, ac coram eo à Præfecto studio rum, alijque ei muneri præpositis, ea ratione quæ infra exponetur, examen subeant; ut Visitationis tempore, eorum status, tum quoad scientiam & eruditionem, tum quoad mores & pietatem confici possit.

Cum quis in examen venerit, eius ætas potissimum spectetur; cum nullus in Seminarium magis recipi debeat, qui Philosophiæ, & Theologiæ studia perficere commodè non possit; nisi aliter Reuerendiss. Archiepiscopo videatur aliqua iusta de causa.

Quindecim annos nati, primæ Classi Grammaticæ aut idonei sint, aut saltem sex mensium ad summum spatio habiles futuri sint.

Qui decimum sextum compleuerint, apti sint, qui saltè gymnasio Humanitatis adscribatur. Qui prouectiores fuerint, si decimum octauum attigerint, poterunt admitti ad primam classem Humanitatis: qui verò hanc ætatem excesserint, apti sint ijs classibus, quæ supra dispositæ sunt vbi de studijs agitur, seruatis conditionibus ætatis, eorumque omnium quæ requiruntur in ijs, qui sunt ad eas classes promouendi.

Examẽ autem omnino exactè fiat, ea ratione, quæ hoc loco præscribitur.

Primò quidem efficiat examinatores, ut is de quo examen faciendum est, Latinum aliquem auctorem explicet: deinde vulgari sermone præscriptum aliquod thema in latinam linguam conuertat: Postremò ab eo præceptorum Grammaticalium rationem exquirant: nisi fortasse altioris eruditionis cognitionem præferat. Proponetur item vnicuique aliquid, quod memoriæ mædet, idque maxime si adulta ætate sit; ut ex eo, quid ingenio consequi possit perspicatur.

Examine peracto, vniuscuiusque status conscribentur in hanc formam.

Ratio status eorum conscribendi.

Antonius Ripa filius Ioannis loci N. Plebis. N. Med. Dioc. si verò sit Ciuitatis; Portæ Nouæ, Par. S. Bartholomæi.

Annorū 15. vel 16. &c. Ætas autè habeatur ex processu ætatis & nataliū agitato, ad formam præscriptam à nobis, prout infra dicitur.

Initiatus, vel non.

Parentes habet superstites, vel non, fratres, sorores, apponendo numerum singulorum.

Patrimonium, nullum, vel tenue, vel mediocre, prout in facto erit.

Beneficium obtinet vel non.

Duodenam soluet, vel non, & quamnam.

Ingenij } Boni, vel mali, mediocris vel debilis: in vnoquoque horum triū, prout in examine comprehendetur.

Memoriæ } Peticia autem cuiusque sublequenter describentur in hanc formam.

Spei } Examinatus suprascriptus.

In expositione Auctoris Repertus fuit infra mediocritatem; Intelligens linguæ latinæ, vel mediocriter, vel supra mediocritatem, &c.

In Præceptis Grammaticæ non excessit aduerbia, vel participia, &c. Et in his vel infra mediocritatem, vel mediocris, &c.

In compositione idem seruetur.

His cõfectis, Rector (nisi malit Reuerendissimus Archiepiscopus hoc munus alteri delegare) de eius vita & moribus, si in Ciuitate habitet, à Præfecto Portæ, alijque probatis viris; si externus sit, à Vicario Foraneo, alijque fide dignis testibus secretò cognoscat, atque hæc potissimum diligenter inquirat.

Inquirenda est ca vitæ, mores &c. admittendorum.

An singulis saltem mensibus peccata sua probato

bato Sacerdoti Confessus sit, Sanctissimamq. Eucharistiam sumplerit.

An Scholis Doctrinae Christianae in Ecclesia statutis diebus ac horis interfuerit.

An talari vestitu ad praescriptam formam vsus sit, ab eo tempore, quo concessu Reuerendissimi Archiepiscopi Clericalem habitum induit; cuius etiam licentiam scriptam exhibeat, antequam in Seminarium recipiatur.

An diebus festis in Ecclesia superpelliceo indutus, diuinis officijs religiosè interfuerit, seduloq. interfuerit.

An ludum literarium frequentauerit; huiusq. rei testimonium etiam à praepatore ipse afferat.

An cum laicis versatus sit; ac ij, quibus moribus praediti.

An arma ferat, aliaq. huiusmodi.

His perfectis, Rector quidquid cognouerit, Reuerendissimo Archiepiscopo significet, eiq. simul statum exhibeat, vt ipse de eo admittendo vel reijciendo decernat, prout visum fuerit.

Paranda à Clericis anteq. Seminarium ingrediantur.

Admissi à Reuerendissimo Archiepiscopo, antequam in seminarium recipiantur, dent idoneum fideiulorem ad praescriptam formam vt infra, cuius etiam rei fidem seu testimonium scripto exaratum Rectori afferant.

Si verò aliquid pro victu soluant, dimidia partem representent.

Omnia praeterea antequam ingrediantur sibi comparent, quae in sequenti tabella continentur, atque haec ad formam in constitutionibus praescriptam.

Breuiarium, Diurnum, officium B. Virg. atque eorum ritu Ambrosiano.

Corona.

Tabella, in qua sacra imago aliqua sit depicta. Vasculum ad aquam benedictam continenda. Vestes exteriores duae lanear, violacei altera, altera nigri coloris.

Interiores item duae, quarum altera hyemis tempore, altera aestate deferatur.

Illa è panno laneo crassiori, haec è subtiliori (vulgo sarza appellant) sit confecta.

Epitogium, seu vestis domestica, iuxta praescriptam formam.

Pallium, quod ferratolum appellant.

Pileus ad formam, & birretum, cuius interior pars nigri tantum sit coloris.

Cingulum, quod nec sericum sit, nec reticulatum, sicut neque vincula tibialium.

Sex ad minimum indusia, quorum collaria, nec crispata sint, nec villo artificio elaborata.

Manutergia duo, aut tria: Sudariola tot, quot opus fuerint.

Cóciones alicuius probati auctoris, & liber aliquis de rebus spiritualibus conscriptus; prout superiori videbitur; ac ij praeterea omnes, quibus in gymnasio necessarid vti debent.

Lectus, capsa, scrinium maius & minus, scabellum iuxta formam Seminarij, Culcitra stramentitia, Anaclinterium, lintea, lodices ad vsu-

tum hyemalis temporis tum aestiu, ad formam Seminarij.

De fideiussore dando ab ijs qui Seminarium ingrediuntur, ac testimonio aetatis exhibendo.

Cap. X.

NVLLVS in Seminarium recipiatur, nisi prius idoneum fideiulorem dederit; qui pro eo spondeat, non solum quoad representationem pecuniarum singulis sex mensibus, quas pro victu soluere debet; sed etiam vestitu iuxta Seminarij constitutiones: Et qui, si Clericus è Seminario sine facultate Reuerendissimi Archiepiscopi discesserit, aut propter improbitatem, aliamue eiusmodi causam expulsus fuerit; in his omnibus, & singulis, aliisque in formula cautionis consueta praescriptis, si quid horum contigerit, teneatur pro victu soluere, quaecunq. eo nomine Reuerendissimus Archiepiscopus, aut eius Vicarius iusserit, pro eo tempore vniverso, quo in Seminario commoratus fuerit.

Fideiussores ne accipiantur, nisi domicilium in Ciuitate habeant & ad praescriptam formam approbati, & collaudati.

Omnes aetatis, & natalium testificationes scriptas, ac illius iudicio, qui a nobis constitutus fuerit, probatas afferant; quas nisi eiusdem subscriptione signatas exhibeant, ne recipiantur.

In aetate Clericorum exscribenda, notetur expressè dies, mensis, annus, quo quisq. natus fuerit, hoc modo.

Natus die . . . mense . . . & anno . . .
. . . vt constat ex processu approbato: quod possit facile, quotiescunq. opus sit, subducta ratione, haberi aetas vnusculiusq.

Poterit tamen haec diligentia praetermitti, si ex libris Matrimoniorum & Baptismorum testimonium probatum extet: ex quibus describatur ad verbum exemplum verborum, quibus testatum sit, Matrimonium inter parentes eius qui recipiendus est, contractum esse, & insuper diei quo quis talis baptizatus est; quod eum ex legitimis nuptijs esse procreatum probetur, ac eius aetas inuestigetur.

SECUNDA PARS

Quae ad Officiales Seminarij pertinent.

De Officialibus in genere.

Cap. I.

SEMINARIJ Officiales, alij Ecclesiastici, Laici alij esse debent; qui cum omnes vitae integritate conspicui, tum praesertim Ecclesiastici, vita & moribus probati sint, & in his quae eorum muneris sunt, exercitati: qui, si fieri possit, omnes ex Oblatorum Congregatio-

ne deligantur, ac potissimum Rector eiusdem omnino sit congregationis.

Rector igitur praeter ceteris sit aetate prouectus, auctoritate grauis, spectata probitate, ab omni onere residendi solutus, peritus disciplinae clericalis, ac eius praecipue, quae ad Seminarium spectat; maximeq. expediret, vt ex eorum numero deligeretur, qui olim in Seminario fuerint instituti; atque Ecclesiasticae Disciplinae retinens, ac studiosus; & in ijs sit intelligens rebus, quae sunt temporalis administrationis; omnium primus, eiq. ceteri cuiuscunque ordinis, tam qui in Seminario praecipuo, quam qui in alijs degunt, in functione munerum suorum, ac in omnibus prorsus rebus, quae ad Seminarium referuntur vtilitate, obtemperare teneantur. Minister, qui Rectoris vices gerat, thesaurarij etiam, si modò idoneus sit, fungatur officio. Confessarius.

Praefectus studiorum, qui item bibliothecae curam gerere poterit.

Praeptores tot, quot ad earum classium, quas supra disposuimus, institutionem requirunt. In singulis cubiculis bini praefecti ex clericis ipsis à Rectore constituantur: qui eos potissimum seliger, quos longo vsu, pietate & prudentia praestare ceteris cognouerit; disciplinae, ac progressionis Seminarij amantes.

Eisdem pro suo arbitrio mutabit, & amouebit, vt Seminarij rationibus expedire cesserit.

In Canonica, & alijs Seminaris forensibus sint Vicarii ministri qui Rectori pareant, & illi regiminis, & omnium rerum quae illic aguntur, rationem reddant; sicut & ministro in ijs quae ad eius officium pertinent.

Constituantur praeterea hi decem inferioris ordinis serui: obsonator seu emptor, dispensator, lanitor, Vestiaris, qui etiam aegrorum curam gerat; cellarius qui etiam triclinii curam habeat; famulus Rectoris, qui ab eo non impeditus, alia etiam domestica prout opus fuerit munera praestet: Pistor, scopator, qui Pistori in pane conficiendo auxilietur; coquus, subcoquus. Hos autem Rector, eodem modo prout visum fuerit, mutabit, & è Seminario dimittet.

Ad hanc item normam dirigatur Seminaris Canonica, & eorum quae in Diocesi sunt, administratio.

Praeter hos, qui domi officia obtinebunt, conducantur duo magistri (si quidem in Seminario ad id muneris idonei non reperiuntur) à quibus in cantu, & scriptione clerici erudiantur: Medicus certus, qui aegrotos curet: Chyrurgus, siue tonsor, qui venam secet, cum opus fuerit, capillos tondeat, aliaq. sui muneris officia praestet.

Ratiocinator, qui rationibus subductis summam reddituum & expensarum Seminaris coficiat, ac in libro maiore conscribat.

Deligantur etiam qui negotia praediorum Seminaris procurent.

Quibus omnibus certa merces a Reuerendissi-

mo Archiepiscopo constituatur, adhibito etiam Deputatorum consilio.

Hos autem omnes Rector ne mutet sine Reuerendissimi Archiepiscopi facultate.

Illud praecipue Sacerdotes omnes contendant pro viribus, vt clerici eum finem, qui expectatur, assequantur: ideo cauebunt, ne quid committant, quod ab Ecclesiastica disciplina, & Seminaris institutionibus alienum sit, quodue illorum mores corrumpere queat.

Quamobrem obseruantissimi sint institutionum Seminaris, quae de communi vita, pietate, disciplina & moribus praescriptae sunt.

Singuli onus sibi iniunctum exequantur: quod si interdum impediti fuerint, Rectorem commonefaciant.

Quotidie, nisi legitime impediti, in Ecclesia Seminaris Missae sacrum ad praescriptum tabellae in Sacristia asseruandae faciant: foris autem ne celebrèt, nisi facultate à Rectore obtinuerint.

Non recipiant, neque alii offerant aliquid, quod ad Seminarium attineat, etiam si esculentum poculentumue sit, nisi prius impetrata facultate Rectoris: neque curent rem aliquam Seminaris singularem, nisi illa ab ipso Rectore vel Ministro fuerit concessa.

Familiaritatem Clericorum non ament, neque cum domo exierint, aliquem socium in scio Rectoris deligant, vel ducant.

Cum Mediolano aliquando discedere cogente necessitate acciderit, Rectorem admoneant, & clauas, aliaq. res ad vsu domus necessarias illi vel Ministro restituant.

Extra aedes Seminaris cibum ne capiāt in scio Rectoris, neque in priuatis cubiculis.

Domo egressi, ante Salutationis Angelicae signum redeant.

De Officio Rectoris. Cap. II.

ILLVD sapius Rector animo repetat, quam graue suis humeris onus incumbat; cum ab eorum qui in Seminario viuunt recta institutione, totius Diocesis reformatio pendeat.

Quapropter, vt qui illius fidei commissi sunt, eos è Seminario fructus percipiant, quos ecclesia sancta, ac Tridentinum praecipue Conciliū sibi proposuit; quam diligentissimè curet, vt in se ipso eas ad viuū virtutes exprimat, quas in clericis requiret; ita ut qui illi subiecti sunt, in eo tanquam in speculo expressam videant eius vitae imaginem, quae illis omni studio sit effingenda: memineritq., exemplum viuam esse Doctrinam; nec sibi minus cum taceat quā cum loquatur, esse alios ad pietatē incitandos.

Diuinæ in primis gloriae amplificationem, clericorum in omni virtute perfectionem semper ante oculos habeat, & ad eum finem omnes cogitationes referat, & curas.

Studeat, vt quae ad spiritualem progressum spectant, rectè atque ordine administrentur; vt quotidiana, aut alia statæ exercitationes, nisi

necessaria de causa non intermittantur.
Curam omnium collegiorum eiusdem Seminarii primam & præcipuam habeat.

Interrogatus a Reuerendissimo Archiepiscopo de vniuscuiusq. clerici statu, quæcunque is scite voluerit, fideliter aperiat; præcipue si de ordinibus ei conferendis, aut eo ad curationem animarum mittendo Reuerendissimus Archiepiscopus cogitet; caueatq. præsertim, ne aliquid gratiæ tribuat.

Si quid alicuius momenti, aut exequi aut innovare necesse sit, non nisi re cum Reuerendissimo Archiepiscopo communicata id faciat, eiusq. auctoritatem, & consilium sequatur; quod idem feruet, si contingat aliquid, cui ipse solus occurrere non possit.

Reuerendissimum Archiepiscopum sæpè adeat, etiam non vocatus; vt ab eo si quid ad Seminarium pertinentem constituere velit, cognoscat.

Ne recipiat quemquam, nec eiciat è Seminario absque Reuerendiss. Archiepiscopi licentia; ac in clericis recipiendis feruet præscriptam in his recipiendis rationem: poterit tamen eos expellere, qui in re graui contumaces fuerint, aut magnum aliquod erratum, & publicum admiserint.

Curet diligenter, vt officialibus Seminarij in ijs quæ eorum muneris sunt, pareant omnes, ac eos qua debent obseruantia & reuerentia prosequantur.

Si quid in ijs animaduernerit, quod vel scandalum, afferre, vel labem aspergere Seminario possit, Reuerendissimum Archiepiscopum commonefaciat.

Obseruet diligenter eorum mores, & in suo cuiusque officio diligentiam; vt de statu cuiusq. Reuerendiss. Archiepiscopus docere possit; vt hinc ille intelligat, quos ministros bonos, & contra minus bonos atque idoneos in cura Seminarij habeat; vt alteri in omni progressu ad virtutem, alteri ad mores corrigendos excitentur.

Conuocabit sæpius Præfectum studiorum, Ministrum, Præceptores, Præfectos Dormitoriorum, cum quibus ea deliberabit, quæ ad clericorum in moribus disciplina ac studijs progressionem iuuandam necessaria, aut vtilia iudicauerit: quos etiam crebrò de singulorum viuendi ratione interrogabit.

Singulis etiam hebdomadis consultationem habeat de rebus domesticis, & de victu parando. Pias cohortationes nonnunquam ad clericos habeat de his rebus, quas ad clericos expedire censuerit.

Interfit etiam aliquando diuinis officijs & horis canonicis in Ecclesia Seminarij; videatq. an chori disciplina feruetur, cæremoniæq. diligenter exerceantur.

Nonnunquam in Ecclesia Metropolitana, cum in ea clerici fuerint, se recipiat; vt illi diligentius, quæ ad cultum diuinum spectant, exequantur.

Si quis ex clericis morbo correptus decumbat; illum inuisat, efficiatq. vt alij pro eius valetudine recuperanda Deo preces offerant, præsertim si periculosior sit ægrotatio.

Gymnasia sæpius visitet, & quid in ijs agatur perspiciat.

Interdum ex improuiso in locum recreationis clericorum eat; illorum mores obseruet; ac eorum, quæ aut in lectione ad mensam, aut in concione extra Seminarium audierint, rationem exigat.

Cautus sit in locis in Dormitorio disponendis, & in socijs vnicuique, cum domo exeunt, assignandis.

Diligentissimè animum intendant, vt disciplina feruetur ab omnibus, qui in Seminario degunt; & in primis famulos in officio contineat.

Curet, vt semel singulis mēsis institutiones ad clericos pertinentes in Triclinio legantur.

Eas ipsas omnibus clericis qui in Seminarium recipiuntur, initio statim perlegenda tradet. Tradet etiam vnicuique ea, quæ ad officium suum spectant, vt ad præscriptam rationem sese omnes gerant.

Ne cuiquæ facultatem concedat exeundi è Seminario priuata de causa, nisi ea benè cognita & perspecta, necessariò concedendam esse iudicabit; nec quemquam solum exire permittat, etiã Præfectum.

Qui si alia loca adierint, aut diutius abfuerint, quàm fuerat illis concessa facultas, domum reuersi ab eo corrigantur, & puniantur.

Interioris portæ semper, & interdum Rector semper apud se clauem habeat, exteriorisq. noctu.

Ne permittat, vt plures famuli habeantur in Seminario, quàm quos Reuerendiss. Archiepiscopus adhibitis in consilium Deputatis habèdos censuerit; nec iis mercedem det ampliorem, quàm sibi fuerit præfinita.

Ne famulum quempiam in familiam adscribat, de cuius vita & moribus non habeat probabiles testificationes.

Nihil permittat sine consensu & approbatione sua in Seminario fieri.

A Ministro crebrò intelligat rationem & diligentiam, quam adhibet in rationibus, atque expensis cognoscendis.

Eius quoque erit totius familiæ occupationes & necessitates cognoscere, & vnicuique prospicere.

In pretijs rerumq. estimationibus cognoscendis, homines qui in his rebus magnum vsum habeant, iudicioq. valeant, in consilium adhibeat.

Singulis annis sæpius visitet prædia, & bona omnia ad Seminarium spectantia; ac si quid magnum alicuius momenti repererit, antequàm remedium adhibeat, rem totam Reuerendiss. Archiepiscopo & congregationi Deputatorum consultandam exponat.

Neque verò vel rerum in totum annu emendarum, vel ædificiorum fabricandorum, vel alterius cuius-

cuiuspiam emolumentum prædijs afferendi nomine quidquam per se attinet; sed rem totam Reuerendiss. Archiepiscopo, & congregationi exponat, & ex eius deliberatione pendeat.

Curet tamè, vt statis temporibus ex Deputatorum consilio de his rebus statuatur, quæ in totum annum erunt comparandæ; de frumento, vino, oleo, lignis, leguminibus, caseo, tela, candelis, atque alijs de hoc genere.

Circa festum Natiuitatis B. Virginis, ante Visitationem Seminarij, rationes omnes accepti atque expensi fieri curet; quas vbi diligenter cognouerit, Reuerendissimo Archiepiscopo in visitatione coram Deputatis rerum temporalium exhibeat.

De officio Ministri. Cap. III.

MINISTER, absentis Rectoris vices gerat, rerumq. ab eo statutarum executor sit: ipsum autem oportet singula propius diligentiusq. circumspicere, atque in primis efficere, vt in suo cuique munere famuli diligentiam præstent.

Eorundem famulorum paternam curam gerat; alioquin enim illi malè habebuntur, vnde que relax existit quotidianæ, & famulorum mutationes; qua re nihil est peius.

Inuiset sæpè cellam vinariam, promptuarium, vestiariarum, culinam & alia eiusmodi loca.

Indicem conficiat eorum, quæ ad familiæ victum necessaria sunt; quem Rectori exhibeat, vt in tempore comparari possint: res enim suo tempore emptæ, & meliores sunt, & viliores.

Caueat, ne in mensam cibi malè olentes, vel parum cocti, vel indiligenter conditi inferantur.

Ægrotis præcipuam charitatem præstet; eos in tempore inuisat, necessitatibusque animi atque corporis prospiciat: illudq. persuasum habeat, malè cum his in vtroque homine actum iri, si ipse quidquam de cura & diligentia remittat.

Amplius circa ægrotos ipsos eam adhibeat cautionem, vt in valetudinarium de iudicio medici se conferant.

Per diem atque etiam noctem domum interdum circumeat, ad continendam in officio familiam; ne quid minus decens, aut contra Seminarij regulas fiat.

Viset etiam interdum vesperi portam exteriorè; an à Ianitore benè fuerit clausa; an etiam dormitoria famulorum; an aliquis eorum sine licentia domo exierit.

Ne aliquid aliud, quàm à Rectore constitutum est, vel extra ordinarium, nisi ab ipso facultate habita, emi iubeat, vel permittat; idè etiam alium librum, seu repertorium quotidianarum impressarum habeat, in quo omnia notari à dispensatore iubeat, & antequàm suum librum emptor Deputatis ostendat, Minister ipse videat, an aliquid ab emptore fuerit notatum, quod in Seminario non fuerit receptum.

Habeat & alium librum, in quo cum pro Seminario frumentum, vinum, oleum, ligna, vel quid aliud magni pretij emerit, rei cuiuslibet & qualitatem, & quantitatem notet.

Quotidie sub noctem librum dispensatoris recognoscat, & cum obsonatoris rationibus cõferet.

Norit, quantum vini quæq. cuppa capiat, & cum exhausta fuerit, attèdat, an capacitati illius expensum respondeat.

Habeat item indicem vestiarum separatim rerum omnium domesticarum; rursum ornamentorum Ecclesiæ; easq. res omnes anno vertente recognoscat.

Procuret etiam, vt vnusquisq. Clericus per se notam in scriptis, de singulis suis rebus, quas secum attulerit, conficiat; easq. res omnes Minister sibi ostendi faciat, ac inde notam ipsam penes se retineat, ne de aliqua re in discessu dubitari contingat.

Librum habeat separatim, in quo sigillatim diem, mensem, annum, nomina, cognomina, patriam, ætatem clericorum omnium, ac famulorum, qui in Seminarium ingrediuntur, & familia minutim perscribat.

Inuigilet, vt clericis omnes, vestium, & cæterarum rerum nitorem procurent, atque vt res omnes Seminarij, quarum vsus ipsis conceditur, quantum fieri possit, illæ cõseruentur, ne quidquam inutiliter consumatur.

Assistat ijs, qui secundæ mensæ accumbunt, sicut & cæteris, cum à prandio vel à cœna exeunt è Triclinio.

Inuisat sæpè Tonstrinam, dum ibi tonsores ad sunt; ac animaduertat, ne ibi clericorum fiat conuentus, sed ij tantum qui tondentur, maneant, nec ex diuersis cubiculis permixti eodè tempore accedant: attendat etiam, vt ibidem quæ ad Tonstrinam opus erunt, à famulo ad id deputato in suis locis asseruentur.

Quandoq. in Clericorum capsis perquirat, an quid esculentum, pecunias, vel aliud quidpiam vitium habeant.

Animaduertat etiam, ne quis aliquid in domo, se, vel Rectore inscio, faciat.

Habeat librum, in quo notet omnia opera distincta, quæ singuli fabri fecerint; monitumq. habeat emptorem, ne aliquas pecunias illis soluat, nisi de mandato Rectoris scriptis exarato.

Farinam etiam, quæ à molendinario conducitur, sæpè recognoscat; ne quid fraudis in quantitate, aut in qualitate committatur.

Quotiescunq. Pistor farinam ad incernendum accipiet, fursur dispensatori tradi, sibiq. ratione singulis mensibus reddi curet.

Animaduertat quoque, vt vestiarius linteamina & alios pannos benè custodiat, semperq. pro Seminario aliquid faciat, quod magis necessarium videbitur; monitumq. ipsum habeat, ne pro aliquo quidquam se vel Rectore inscio labore.

Si cui è Seminario discedendum fuerit, quascunq. Seminarij res habeat, sibi reddi procuret.

Deni-

Denique præscriptos omnes & clericis & ceteris familiaribus Ministris ordines, sedulo ab ipsis obseruari curabit: quod sanè munus ut facilius ac diligentius exequi possit, ordines omnes cuiuscunq. generis vel officij domus apud se habeat sepiusq. legat.

Delinquentes tum clericos tum famulos debitis pœnis afficiat; si cui tamen pœna aliqua grauis erit imponenda, id ne faciat inconsulto Rectori.

In ijs omnibus, quæ ad Ministri Seminarij officium pertinent, eidem Vicarij Ministri in alijs, tum vrbs, tum Diœcesis Seminarijs existentes rationem reddant; ipseq. Seminarij Minister, in eisdem collegiis an omnia rectè habeant, diligenter inspiciat, & accuratè inuestiget.

De Officio Confessarij. Cap. IIII.

CONFESSARIUS Seminarij illud secum reputet, ex se, rectaq. sui muneris administratione, pendere eorum qui in Seminario viuunt, in omni virtute progressum.

Quare turpe sibi fore, nisi ita viuat, & in omni vitæ parte ita se gerat, ut ex ipsius vita moribusq., omnis virtutis atque officij exempla peti possint.

Pietate, mansuetudine, humilitate, prudentia, charitate, officij sui dignitatem sustineat, auctoritatem tueatur.

Familie totius pax, & cœcordia, eius curæ sit; quare animorum offensiones, si quæ suboriantur, sedare confestim omni ratione studeat.

Vitam, & mores vniuscuiusq. quantum fieri possit, exploratos habeat; ut vel ad officium reuocare errantes, vel in via Domini incitare ingreffos possit.

Illud in primis, in ijs quorum confessiones audit, efficere studeat, ut eum tanquam parentem amant, ac venerentur; ideoq. cum illis benignè agat, præsertim dum confitentur, (adhibita tamen ea grauitate, & auctoritate, quam munus quod gerit, & persona quam sustinet, requirit.)

Sic enim maximè sibi fidem conciliabit, efficietq., ut eius consilia salutaria, libenti animo & suscipiant, & exequantur.

Quare neminè coram alijs, præsertim Superioribus, reprehendat, nec ei culpam aliquam exprobrat.

Singulis hebdomadibus feria sexta & Sabbato clericorum confessiones audiat, eo ordine, ut omnibus decimoquinto quoque die Pœnitentiæ Sacramentum ministret; ijsq. præterea temporibus, quibus clerici, ex constitutionum suarum præscripto infra tertia parte in capite de pijs exercitationibus, peccata confiteri, & Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum suscipere tenentur.

Tèpus autem cœstituatur, quo vniuscuiusq. Diœcesis clericus confiteri debeat; ne vlla ordinis perturbatio suborietur: eos verò per Præfe-

ctos moneat, ut prius se præparent, quam ad confessionem eant.

Porro Præfectus, nō omnes simul, sed quinos tantum vel senos ad eum mittat.

Confessarius autem tabellam eo tempore apud se habeat, in qua clericorum omnium nomina descripta sint, ut sigillatim confitentes signet; & non confitentes ab alijs dignoscat.

Diebus Dominicis, & festis, cum clerici sanctissimam Eucharistiam sumunt, mane vacet ijs, qui indigerint reconciliandis.

Omnia præterea qui in Seminario viuunt Ecclesiasticorum Confessiones audiat, tempore Concilij definito: & famulorum semel saltem singulis mensibus.

Diebus festis à prædio famulos omnes conuocet, eosq. in Doctrina Christiana diligenter erudiat.

Quotidie vespere, postquam clerici Matutinæ meditationis rationem reddiderint, omnibus in locum constitutum conuenientibus, puncta proponat proximè sequenti die manè meditanda; in quo ne dimidium horæ quadrantem excedat; nec minus perspicuitati studeat, quam breuitati.

In eorum materia deligenda illud seruet, ut Sabbato, quod Dominicam antecedit, in qua sanctissimam Eucharistiam sumpturi sunt, de eodem Mysterio agat, sextis autem feriis de Iesu Christi Passione, & morte.

Ceteris diebus Sabbati, itemq. vigiliis Ecclesiæ lege seruandis, puncta sumat ex Euangelio, quod sequenti die in Missa Ambrosianæ Ecclesiæ more pronuntiabitur, idq. per totam Quadragesimam seruet.

Reliquis autè totius anni diebus, ex cœcordia Euangelica Cornelii lanfenii sine interruptione promat, quoad vsque ad eius finem peruentum sit.

Proponat autem in hunc modum: pronunciet primò verba Euangelij; Deinde Italicè explicet, Postremò tria inde documenta eliciat; quæ futuræ meditationis materia sint.

Studeat, modò vni, modò alteri recreationi vicissim interesse, dum clerici Matutinæ meditationis rationem reddunt.

Vicissim diebus festis clericorum congregationibus intersit, curetq. ut ab omnibus statutis temporibus habeantur.

Denuo receptos clericos, alijsq. si opus fuerit, instruat in ijs, quæ ad constitutiones Seminarij spectant, eosq. quomodo confessionis & Eucharistiæ Sacramenta suscipere, orare, Missam audire, eiq. tum Ambrosiano, tum Romano more inferuire debeant, erudiat.

Cum primum quis Seminarium fuerit ingressus, curet, ut totius vitæ peccata generali Confessione expiet.

Spiritualibus exercitationibus præsit, quas clerici statutis temporibus obibunt.

Multi cilicia, & disciplinas sibi comparet, quas clericis qui indigerint, accommodet.

Si

Si cui in confessione aliquid occurrerit, quamobrem illi necesse sit, longiori temporis spatio immorari; ne astantibus offensionis occasio præbeatur, Confessarius hoc in aliud tempus differat, nō imposita illi tunc quidem absolute, vel certè si eum tunc absoluendum iudicauerit, ut cum alijs possit sacram Eucharistiam sumere, id faciat petita ab eo venia secum ea de re alio loco agendi.

Nihil aut ipse proponat, aut audiat à cœfidente ad confessionem minimè spectas: si autem aliqua institutione quempiam indigere cognouerit, aliud sibi ad eum instituendum tempus eligat.

Si quos vitæ spiritualis amantes compererit, eis suis cohortationibus vires addat, pijs colloquijs, documentis spiritualibus, orationibus, omniq. alia ratione iuuare conetur; languentes verò, desides, & à progressibus spiritualibus abhorrentes, quacunq. ratione excitare, & ad meliorem frugem reducere studeat.

Ut autem pœnitentibus ope sua præsto esse, ac eos ad vitæ emendationem, ac progressum in virtute possit excitare, vilia quædam, & sigillatim cuiuslibet opposita vitio remedia in promptu habeat; maximè verò ijs vitijs aduersa, quibus præcipuè obnoxios esse nouit Seminarij clericos.

Quod ad orationem, eiusq. rationem spectat, studeat quâ diligentissimè in eo, quibuscunq. rebus poterit clericos iuuare, & quibusdam regulis instruere; cogiterq., parum admodum profecturos Seminarij Clericos in spiritali progressu, maximèq. fructibus priuatos iri, si vel nulla, vel non recta ratione orent.

Quamobrem maximos atque vberimos, qui ex oratione præsertim mentali existunt fructus, sæpius illis proponat, omniq. ratione ad illius studium & amorem inflammare nitatur.

Imperitos etiam, & in discutienda cœscientia minimè exercitatos edoceat, omnemq. præscribat examinis modum, quo illi uti debeant, eiusq. rationem ab ijs exigar.

Moneat omnes, ne vnquam sibi ipsis mortalis culpæ conscii somnum capere audeant; sed contractam peccati maculam, statim Sacramentali confessione eluant.

Omnes hoc salutari præcepto informet, ut videlicet in Matutina oratione, se ipsos Deo Opt. Max. desideria sua, omnes cogitationes, actiones eius diei & verba offerant, eiusq. gloriam solam in omnibus rebus sibi proponant.

Studeat in omnium mentibus maximum animarum zelum, propriæ voluntatis abnegationem, veram obedientiam, paternam charitatem inferere; internascentia opimorum beneficiorum, vel diuitiarum desideria, salutaribus monitionibus extinguat, quoslibet etiam ijs de rebus sermones prohibeat; solâ deniq. illis Dei gloriam, & animarum salutem procurandam esse doceat, & expetendam.

Illud deniq. sedulo curet, ut ea quæ Seminarij cœstitutionibus præcipiuntur, diligenter obseruet. Bis in anno mittatur ad Seminarium Confessor

extraordinarius, cui clerici omnes confiteantur; ut si qua de causa huiusmodi nonnulli indigeant medicina, occultis animi sui morbis mederi liberiùs possint.

Quare illud etiâ caueatur, ut qui ordinarius Confessor aliquando fuerit, ne idem ad eorum confessiones extraordinariè audiendas mittatur, nisi secus aliquando Reuerendiss. Archiepiscopo expedire visum fuerit iusta de causa.

De munere Præfecti Studiorum. Cap. V.

PRÆFECTVS Studiorum, in Seminario, & in omnibus eiusdem, tam vrbs, quam Diœcesis collegiis rei literariæ præsit.

Eiusdem munus præcipuum illud erit, ut iuuenes leges Seminarij ad studia pertinentes inuoluntè seruent.

Curabit etiam diligenter, ut quàm maximam ex lectionibus, repetitionibus, disputationibus, alijsq. literarum exercitationibus percipiant utilitatem: dubia propterea si quæ occurrerint, explanabit.

Visitabit sæpè clericos dum domi studet, & quid quisq. agat diligenter cognoscat: quod si quis tempus inutiliter cœsumperit, Rectorem moneat, ut pœnam quam meretur, luat.

Intelligat præterea, quinam negligentes sint, qui superari fuerint in his exercitationibus, quæ diebus Sabbati domi in scholis habentur: eius verò epistolam, quæ multis partibus amulo fuerit inferior, curabit publicè legi in Triclinio, omniaq. errata, quæ in ea notabuntur. Rector autem pro negligentia, & errorum ratione in eum animaduertet.

Vt omnes, quanta fieri poterit diligenter Lectiones audiant, eisq. operam dent, efficiat ut modò hic, modò ille Lectiones repetat vel recitet in Mensa.

Inquirat aliquando, an Præceptores omnes domi existentes suum diligenter munus præstent, anque à præscripta illis docendi ratione discedant: quamobrem gymnasia sæpius visitet, lectionumq. explicationi intersit.

Adibit etiam interdum Magistros Braidæ, & quomodo se clerici gerant, quid proficiant in literarum studijs inquiret; & si quempiam in his deficere intelligerit, ad Rectorem deiecit.

Quotidie intersit repetitionibus Theologorum, & eorum qui dant operam primæ Philosophiæ; aliarum etiam repetitionum Præfectos sæpè conuocet, repetitionibusq. ipsorum aliquando præfens sit; videbitq. an rectè munus eis demandatum exequantur: quod si quid fuerit, quod ei minimè probetur, cum Rectore conferat, ut ei malo consulatur.

Singulis item hebdomadis disputationes haberi curet, quibus ipse semper intersit; & lectionem Catechismi ad Parochos habeat, cui clericiorum semper intersit.

Curam habeat, ut clerici per ordinem in Triclinio concionentur, themata tradat ad præscri-

M m m m p m

prum decretorum, vt in cap. de studijs præscribitur: quòd si in Archiepiscopatu habende erunt, eas primùm in Seminario recitari iubebit.

Nulla habeatur concio, aut oratio, etiam in Triclinio, neque etiam recitentur carmina, nisi ab eo præuisa: quæ omnia sciente Rectore agantur. Idem primæ mensæ, nisi iusta de causa impeditus, tum manè tum Vesperis accumbat.

Sapè omnium libros reuise, an illorum instituto apti sint, & necessarii; libros verò indicis infusu, aut legibus Seminarij interdictos, ad Rectorem deferri iubeat.

In ingressu clericorum, ad eum deferantur libri omnes; quos ipse diligenter recognoscet: & si quos deprehendit in Indice, aut à Reuerendissimo Archiepiscopo prohibitos, ne eos apud se habere permittat.

Sapè Rectorem admonebit, de iis qui diligentiores in studijs fuerint: negligentiores item notet: vt à Reuerendiss. Archiepiscopo requisitus, eorum omnium rationem reddat.

Cùm sacræ ordinationes habendæ erunt, eos qui mittendi sunt ad examen, diligenter domi recognoscat; si quos autem rudes aut minus aptos repererit, aut instruat si modò possit, aut Rectori significet, vt quid de illis expediat, delibetari possit.

Quæ ad Præceptores pertinent. Cap. VI.

STATIIS horis in gymnasium conueniant. Quotidianas ludi exercitationes ac studia, pia aliqua oratione inchoent, itemq. concludant; quæ antequàm absoluantur, discipuli è ludo nemissi fiant.

Proinde in Gymnasio loco decenti, & perspicuo, tabella alicuius sacræ imaginis appendatur, ad quam singulis diebus statæ preces fiant.

Efficiant, vt discipuli omnes Doctrinam Christianam rectè teneant.

Si quæ profana aliquando exponent, ea ad rectam disciplinam, egregiamq. morum informationem, præclaris interpretationibus traducere conentur; ac in suis explicationibus aliquid ad laudabilem vitæ institutionem semper interponere studeant.

Prouideant, vt in schola omnes locis assignatis se contineant.

Ne permittant eos egredi è gymnasijs.

Caueant, ne discipuli scamna incidant, aut quidquam in iis inscribant, ne è iis occultati, res inutiles faciant.

Cùm ad finem alicuius libri peruenerint, tumultum fieri nullo modo sinant.

In verberando, caput ne cædant, nec sine modo, aut cum ira quenquam percutiant.

Nihil omnino discipulis dent scribendum sine Rectoris facultate; nec ab ijs quidquam transcribi permittant, nisi necesse sit, ne & tempus terant, & valetudini noceant.

Si quos ex discipulis alloqui velint, ne eos in cu-

biculum suum admittant, sed id in schola, aut in recreatione faciant.

Gravitate cum discipulis vbicunq. sint retineant. Si quis in gymnasium cum alijs non venerit, Rectori, aut Præfecto studiorum significet.

De Officio Thesaurarij. Cap. VII.

THESAVRARIUS numerandi artem probè teneat; ne vel in exigendis, vel in soluendis pecuniis labatur: sit etiam benè versatus in libris rationū tractandis, itemq. in monetarum generibus & vitijs cognoscendis; ne vel vitiosas admittat, vel non iusti ponderis. Describat pecunias omnes, quas ipse recipit, vel alijs soluit, cum die, mēse, & anno, & cum expressa causâ mentione.

Nullam pecuniam cuiquam numeret sine mandato à Cancellario Seminarij confecto, cui à Vicario Generali, & ab vno ex Deputatis, nec nõ à Rectore subscriptum sit; omninoq. eidem Rectori se obedientem præbeat in hac pecuniarū administratione.

Pecunias omnes in cubiculo Rectoris, vbi itidem capsula asseruatur, recipiat, easq. statim in ea reponat.

Habeat penes se indicem omnium colonorum, & debitorum, quorum nomina, & cognomina diligenter perscribat; vt cum tempus postulat, pecuniam ab eis recipere pro debiti solutione, & de eadem pecunia fidem illis perscribere possit.

Mandata omnia pecuniarum expensarum diligenter asseruet; nihil enim illi acceptum expensum referetur, nisi singularum solutionum mandatum exhibuerit.

De Officio Præfectorum. Cap. VIII.

PRIMUM, eos qui suæ curæ commissi fuerint, precibus ardentè Deo commendent; ac illis omnibus in rebus præeant exemplo; caueantq. maximè, ne illis aliquam offensionis causam præbeant.

Superiores omni obseruantia colant, ac efficiant, vt quæ à Rectore constituta fuerint, à clericis seruentur.

Sine fraude defectus clericorum Rectori significant: ac si quid de his prætereà Rectori quæsiuerit, fideliter aperiant: vt quam facillimè occurratur offensionibus, clericisq. in disciplina, moribus, & studijs dirigantur.

Præfecti mutua sese benevolentia prosequantur. Alter alterum moneat de iis, quæ ad illius Dormitorij administrationem expedire iudicauerit.

Cùm è Dormitorio exeunt, si diutius abfuturi fuerint, de eo Rectorem, aut Ministrum certiorum faciât; nec verò exeant nisi iusta de causa.

Primi manè surgant, postremi vespere eant cubi-

tum

tum, claudantq. ianuas cubiculi, ac earum clauas apud se habeant, ne quisquam ipsis inscien- tibus possit ingredi.

Nec cum clericis suis villo modo contendant, aut contumeliis eos afficiant; sed si quis cõtumax in parendo fuerit, ad Rectorem deferant.

Ne in Clericos sine facultate Rectoris animaduertant.

Ne quemquam priuato complectantur studio, ne è alicuius se insinuent familiaritatem; vt & omnes clerici, eos vt decet vereantur, & ipsi maiore cum sinceritate ac libertate, officij sui partes exequantur.

Si quis alium ex præfectis negligentiorum in suo munere animaduertit, ac præcipuè in rebus grauioribus, eum Rectori denunciet.

Constitutiones Seminarj generales exactè teneant, vt facilius sit illis administrationis ratio: si quis eas aliquo modo violet, eum denunciet; ac ipsi præter cæteros, iis quam diligentissimè pareant; ac si quid aliud Rectori, aut generatim, aut ipsis peculiariter præceperit, id studiosè præstent; vt non minus exemplo quàm verbis clericos ad eadem seruanda incitent.

Quæ Præfectorum munus est præstare, & ad rectam Seminarj administrationem spectant, ea ne alter in alterum reiciat.

Curent diligenter, vt clerici, quæ debent obseruare & reuerentia, superiores colant.

Efficiant, vt ab ijs vbicunq. fuerint, modestiæ ratio habeatur, publicè præsertim, tum maximè in Ecclesia, & in Choro.

Rectorem certiorum faciât de ijs, qui eo die è cubiculo, vel è Seminario exierint; quod vt illis facilius sit, singulorum nomina in tabella descripta habeant.

Singulis diebus festis indicem conficiant, in quo nomina clericorum sui Dormitorij, qui eo die Sanctissimam Eucharistiam sumpserint, describant, eumq. Rectori exhibeant.

Vnusquisq. igniarium apud se habeat, vt cum opus fuerit, ad accendendas lampades si quando noctu extinguantur, ignem eliciant.

Sæpius clericos in locis suis visitent, an statis temporibus orationi & studio vacent, animaduertant.

Si quem officio suo deesse compererint, notet. Singulis diebus, vel alternis saltem, vespere, quidquid in dormitorijs suis contigerit, scriptum Rectori exhibeant, ac singulis diebus Sabbati, quæ paranda erunt in Dormitorijs, significet.

Curent, vt diligenter ab vnoquoq. sternantur lecti, nec super eos vestes, libri, aut alia quælibet ponantur; vt superpellicea singulis mensibus lauentur; vnaquaq. hebdomada tonsura ad formam accommodetur.

Prouideat, vt è Dormitorio quotidie sordes euerantur, caueantq. ne tabule frangantur, aut parietes deturpentur.

Ne permittant, vt quisquam manè, antequàm signum campanæ datum fuerit, surgat; curentq.

Vespere, vt examine conscientia perfecto, post quartam horæ partem omnes in lecto sint: si quis non paruerit, Rectorem moneant.

Matutino & Vespertino tempore, cum clerici ad latrinas eunt, illos aliquando obseruent, studeantq. si fieri possit, vt soli eant, ac ibi noctua lucernam accendi curent.

Cùm aliquis ad res communes cum cæteris non cõuenerit, & à communi cõtu abfuerit, si vbi sit ignorent, eum per se, aut per alium fidelem quærant.

Si quid alicui clericorum, ad victum & cultum, aut ad valetudinem opus esse cognouerint, superiorem moneant.

Notent eos, qui literas ad alios scribunt, itemque eos qui nimia familiaritate inter se vtuntur, aut quos existimant in cubiculo, vel in consuetudine esse separandos, deq. iis Rectorem commonefaciant.

Temporibus orationi & studijs dicatis ne ambulent ipsi in Dormitorio, ne è alios ambulare sinant, aut quauis ratione tumultum fieri, aut quemquam loqui non nisi urgente necessitate, idque submissa voce, & latine.

Cùm aliquis à recreationis loco, aliorum cõ- tu discedendi veniam petet, si diutius sit abfuturus (præterquam si ad ianuam de Rectoris licentia vocetur) potestatem ne faciant, sed ad superiorem pro facultate obtinenda mittat caueant autem, nec duos vnquam solos, quò uis abire permittant.

Cùm animi relaxandi gratia deambulatum clericis mittuntur, videant, ne tumultuose vociferentur; ne alij ab alijs secedant; ne aliquid ad comedendum emant; ne lapides iaciant, aut alia contra, aut præter decorum admittant; ne è iis ludis vtantur, qui constitutionibus Seminarj prohibentur: Curent autem, ut moderata deambulatione corpus exerceant.

Clericos è Dormitorio exeuntes comitentur, nec permittant vt in reditu à gymnasijs, aut alio quouis loco, externis se ingerant, aut cum iis commorentur.

Nemini ad alterius locum eundi veniam concedant, nisi iusta de causa, sibiq. probata. Interdum etiam inuestigat, an lanitor eos vocandi à Rectore veniam obtinuerit.

Siue in loco recreationi assignato, siue alibi clericis fuerint, ipsi præsentibus adsint.

Examine Vespere absoluto, curent lumina omnia, præter lampades in Dormitorio, alijsq. locis, extinguere.

Præfecti qui alijs discedentibus domi manserint, clericos omnes qui non exierint, cuiuscunque cubiculi sint, commendatos habeant.

Si qua in re à Rectore obiurgati fuerint, æquo animo ferant, ac pœnas ab eo iniunctas promptè persoluant.

De Bibliotheca eiusq; Praefatio. Cap. IX.

CERTVS constitutur in Seminario Bibliothecae locus, ubi volumina libriq; omnes asseruentur.

In ea armaria aliquot exstruatur, in quibus iidem libri, ac volumina, non acervatim, sed ordine disponantur.

Index praeterea fiat, in quo pro disciplinarum genere, aut pro alphabeti ratione volumina singula notentur, addito etiam loco impressionis, & forma voluminis.

Isq; index certo loco in perpetuum asseruetur, notatis etiam deinceps ordine aliis libris, quicunq; in posterum eidem Bibliothecae quovis modo accesserint.

Constituatur autem aliquis, qui eiusdem Bibliothecae curam diligenter praestit.

Is libros oēs à sordibus incorruptos cōseruet; pulverem si quando adhaeserit, excuti curet; tum etiam diligenter caueat, ne libri humiditate corrumpantur, vel à muribus corrodantur.

A Rectore etiā obtineat, ut volumina, quae pro vetustate, carie situuē obfodescunt, Librario opere poliantur; dissoluta, & malè compacta conglutinentur; ab operculo nuda, asseribus, coriouē tegantur.

Indicem conficiat librorum omnium, quos ex bibliotheca de mandato Rectoris ludi Magistris aut aliis accommodabit, eosq; cum reddiderint, expungat; quos autem clericis accommodauerit, eos singulis saltem sex mensibus (nisi forte citius propter alicuius discessum aliam uē causam id faciendum sit) sibi reddi faciat; ut vel iidem, si ita expedire visum fuerit, vel aliis qui indigeant, eadem ut supra constituta ratione accommodet.

Indicem unum vel alterum librorum prohibitorum apud se habeat; utque nullus eiusmodi liber in bibliotheca sit, diligenter videat; tum si quem forte in ea compererit, emendandum iis statim denunciet, penes quos corrigendi facultatem esse sciet.

De Familia inferiori. Cap. X.

QUOTIDIE mane inferior familia statim ac surrexerit, in templum ad Missam conueniat, nisi forte quis necessaria officii occupatione per id tempus impediatur.

Diebus festis post prandium praesto erunt omnes ad Doctrinae Christianae expositionem atque tractationem, hora quae eis praescribitur à Confessario.

Prima cuiuslibet Mensis Dominica die, & solemnioribus totius anni festis diebus Sacrosanctum Christi Domini corpus sumant; Die autem Sabbati, aut sexta feria, prout à Confessario praescribetur, quae primam cuiuscunq; Mensis Dominica diem antecedit, in Vigilijs item solemnium dierum, eidem Confessario peccata sua confiteantur; à quo etiam praestitae confessionis

Chirographum Ministro exhibendum accipiant. Quod ad victum attinet, iisdem regulis teneantur, quibus & clerici.

Domo non exeant sine Rectoris, & eo absente sine Ministri licentia; domoq; exeuntes nihil secum asportent, neque item in Seminarium importent, in scio eodem Rectore, vel Ministro: cum item exhibunt, aut redibunt, eorum alteri se praesentent.

Praeterea ea, quae sigillatim unicuique ex officio incumbunt, illa omnia praestabunt, quae à Rectore, vel Ministro iniungentur; Caueant autem, ne tempus inutiliter consumant.

Decoro ac modesto vestitu semper utantur, & nigri, aut subobscuri coloris; neque in Seminarium recipiantur, priusquam ad praescriptam normam induti sint, deq; habitu, moribus, & aetate à Rectore probationem obtinuerint.

Famuli nec arma tractare, aut apud se habere, nec chartis lusoriis, aut talis, aut alio eiusmodi indecoro ludi genere ludere audeant.

Vitent pariter sermones dissolutiores, libros scurriles, & impuros, profanas cantiones, & alia id genus.

Omnes ad secundam mensam conueniant; & ad ea, quae de suggestu pronunciantur, attentim, modestam ac silentium accuratè seruent.

Nihil prorsus alicui extra Seminarium concedant, quod ad rem familiarem, & ad cibum, vel potum attinet, etiam si minimum sit, non obtenta venia à Rectore.

Ne cum clericis familiaritatem ineant; eos tamen ubicunq; omnium tempore debito prosequantur honore.

Nihil illis sub quouis praetextu dent, vel ab eis accipiant: qui secus fecerint, graui poena arbitrio Rectoris mulcentur.

Si in aliqua re defuerint, aut Seminarij regulas violarint, eiusdem Rectoris aut Ministri arbitrio puniantur; contumacibusq; tum aliqua mercedis pars subtrahetur, tum iidem etiam si opus fuerit, eiicientur.

PARS TERTIA

Quae ad Clericos Seminarij pertinent.

De Scopo Clericorum Seminarij. Cap. I.

ADOLESCENTES, qui singulari Dei beneficio sunt delecti, ut in Seminario instituantur, id potissimum intelligere debent, cuius gratia Concilii Tridentini Decreto Seminarium instituta sint; & intelligentes, sapientius animo repetere, omnesq; neruos intendere, ut illud diuina ope suffragante, ad animarum salutem, ad Ecclesiae utilitatem, & Pastorum solatiū consequantur.

Quod si qui propter improbitatem, aut negligentiam, illud minus obtinebunt, aut quia ipsi sponte ab instituto Clericalis vitae recedant, aut

aut suo vitio à Seminario expellantur, vel Episcopo suo parere nolint, in ijs rebus quae ad eius Ecclesiae utilitatem spectant, cuius sumptibus aluntur, & educantur; grauius peccabunt, atque à Deo, tanquam alienae facultatis usurpatores, accerrimè punientur.

Sunt igitur ea potissimum de causa Seminarium erecta, ut in ijs boni strenuū operarij ad curationem animarum, quas suo sanguine pretiosissimo Christus redemit, instituantur; & iij quidem adolescentes (qui ob aetatem, cum tenera sit, & procliuor ad voluptates, & flexibilis etiam ad bonarum rerum impressiones admittendas in operibus virtutum erudiri debent) ut eam vitam perfectionem adipiscantur, quae in ijs, qui Doctores populorum futuri sunt, elucere debet, & superioribus disciplinae legibus coercendi.

Cum igitur duo praecipue in Sacerdote, & animarum Pastore requirantur, probitas videlicet, ac doctrina; earum utraq; in Seminaris est comperanda.

At sicut probitatis maior est necessitas, quam Doctrinae; sic illis in eius studio magis est elaborandum: cum praesertim acquisitio virtutum, in vniuscuiusq; assiduitate, & industria, potiusquam in Rectorum, aut Praeceptorum diligentia sit posita; ita ut nisi quis laborem adhibeat, non multum aut nihil illi aliorum vigilantia sit profutura.

Quamobrem vnusquisq; sit ea mente ac voluntate, idque sibi quotidie proponat, ut omnino velit in bonum Ministrum pro huius Ecclesiae Mediolanensis adiumento euadere; seque Deo iuuante, purum ab omni peccati labe conseruare: sic enim affectus, multò facilius Doctrinae cognitionem accipiet, maiore tum suo, tum ceterorum emolumento; Beneficijq; magnitudinem agnosces, quod illi tam praecleara sit oblata facultas, toto animo singulis diebus Deo se offerat; rogetq; ut se ad praedictum finem idoneum efficiat operarium.

Quod si quis decursu temporis de statu mutando consilium caperet, etiam si de Religione ingredienda cogitaret, de eo Reuerendiss. Archiepiscopi, vel Rectoris statim certiore faciat. Peccaret enim, si in Seminario hoc animo viveret, in alium finem consumens, quod ad operarios solum pro huius Ecclesiae auxilio sustentandos est constitutum.

De pijs exercitationibus. Cap. II.

QUOTIDIE mane singuli semihorae spatio mentali orationi vacent; qua perfecta, Matutinum officium B. Mariae Virginis & Primam recitent; Tertiae verò, Sextae, & Nonae, dum Missae sacrificio interfunt, horas; Vesperarum, & Completorij, vespertino tempore post scholas deuote persoluant.

Singulis diebus omnes antequam Braidā adeant, Missae sacrificio interfunt, eiq; vicissim inter-

uiant. Cum verò Sacerdos, secreta quae vocantur, recitabit, horis absolutis, si quod tempus super sit, Missae Mysteria pie meditentur, Coronam, aut Rosarium dicant, prout à Confessore expedire iudicatum fuerit.

A prandio & coena in Ecclesiam rectè pergant, ubiq; orationem Dominicam & Angelicam salutationem secretò quinquies dicant.

Vesperis post recreationis tempus, signo campanae dato meditationis rationem reddant; tum in locum constitutum conueniant, ubi futurae meditationis argumentum accipiant.

Quotidie Vesperis per quartam horae partem conscientiam diligenter excutiant.

Dominicis, reliquisq; diebus festis in Ecclesia Seminarij Missae maiori ac diuinis officijs interfunt; illis tamen exceptis, qui Metropolitanam obibunt, ut altari ministrent, ceterasq; sacras functiones exercent.

Constitute omnes Seminarij Confessori peccata sua, saltem prima quaque, & tertia cuiusque Mensis Dominica die; diebus praeterea festis Christi Domini, B. Virginis Matris, Sanctorum Ioannis Baptistae, & Apostolorum, & Sancti Ambrosij, omnibusq; Dominicis Aduentus, & Quadragesimae.

Qui verò sacris ordinibus initiati sunt, semper singulis octo diebus: qui alicui sodalicio B. Virginis sunt adscripti, eius leges & instituta ea de re seruent.

Prima quaque cuiuslibet mensis Dominica die, & solemnibus item totius anni diebus festis, sacram Eucharistiam sumant: in Aduentu verò, & Quadragesima, singulis saltem quindecim diebus: quod idem Diaconi & Subdiaconi semper praestent.

Quotiescunq; autem sumunt, siue in Ecclesia Metropolitana, siue in Ecclesia Seminarij, aut alia quapiam, superpelliceum induant: idemq; faciant, quotiescunq; Reuerendiss. Archiepiscopo celebrante, ipsi adfuerint.

Post sacram verò communionem in Ecclesia persistentes, in aliqua pia eiusdem Mysterij meditatione quadrantis horae spatio versentur; nec inde prius discedant, quam per aedium signum campanae datum audierint.

Singuli in Coenaculo concionentur prout moniti fuerint; & semel saltem in hebdomada se in sacris ritibus, & caeremoniis ad Ecclesiam spectantibus exercent, nisi aliter expedire cōlebitur.

Opera pietatis, si quando illis à Rectore permisis fuerint, studiosè praestent; praecipue verò in concionandi munere, si modò Diaconi sint, publice se exercent, impetrata prius per Rectorem à Reuerendiss. Archiepiscopo facultate.

De disciplina, & moribus. Cap. III.

SUPERIORIBVS omnes & singuli debitam obedientiam & obseruantiam omnino praestent; coram Rectore autem, nec caput operiant, nec assideant, ubicunq; illi sint, nisi prius ab eo iussi fuerint.

M m m m ; Quod

Quòd si Prælatus aliquis, aut vir insignis interfit, caput nõ tegēt, donec iteratò admoniti fuerint. Si quid à Rectore petierint, repulſamq; tulerint, taciti acquieſcant; quòd si videatur eidem in memoriam reuocandum, id poſtero die facere poſſint; amplius nullo modo, niſi noua intercedente cauſa.

Dum aliquid à Rectore petunt, rei, loci, & temporis rationem habeant; vt ſcilicet nihil contra leges, & inſtituta, niſi urgente neceſſitate petant; nihil tempore orationi, aut ſtudijs dicato; nihil in templo, vel Sacriſtia, præſertim ſi tunc Superior ſit celebraturus, aut Miſſam paulò ante perfecerit.

Erga Rectorem ea ſint animi affectione, qua filij erga parentem: Ab eo ſi quid præter voluntatem imponitur, aut negatur, id exiſtiment ad vtilitatem ſuam referri, pro certo habentes, ſuperiores ad id multis duci cauſis, quæ adoleſcentes plerunque lateant.

Eidem Rectori liberè ſuos ſenſus exponant, vt illis prout opus fuerit conſulat; cum nihil ſit difficilius adoleſcenti, quàm immòderatis animi affectionibus per ſe moderari.

Quapropter literas neque mittant ipſi, neque ad ſe miſſas aperiant, priuſquam Rectori oſtēderint.

Qui aliqua in re Seminarij leges violarit, Rectore conueniat, ſeq. delicti ſui ac erroris accuſet. Si quid ex illis Reuerendiſſ. Archiepiſcopus ſcire voluerit, id ſimpliciter ſincereq; aperiant.

Quòd ſi crimen aliquod ſuum deſerri contingat, auctorem non quærant; reſcientes autem, nullam malè erga illum affecti animi ſignificationem dent; conentur potius in poſterum meliores fieri, neque ea admittere, propter quæ meritò poſſint accuſari.

Officium aliquod domi gerētibus omnes pareant in iis rebus, quæ ad eorum officiũ pertinent.

Quæ erga ſe ipſos cautionem adhibeant.

Memor ſit vnusquifq; vocationis ſuæ, eoq; nomine ſapè Deo gratias agat, coneturq; maxime, vitam, vt clericum decet inſtituere: Cum tam multæ vtilitates ex boni, tot detrimenta ex mali vita Sacerdotis proficiſcantur.

Modestiam vbique ſeruent, in Eccleſia præcipuè, Dormitorio, Cœnaculo, ac extra domeſticos parietes; cum illa adoleſcētia peculiare ſit ornamentum.

Cauent igitur, ne oculos huc illuc circumferant; ne loquantur altiùs, præſertim ſi multi ſint; ne ſtrepitum excitent; ne nimis feſtinanter incedant.

In menſa loco ſibi aſſignato aſſideant, nec panem detegant, nec edendi initium ſumant, priuſquam id à Rectore fieri viderint, vel eo abſente, ab illo, qui eius partes eo loco geret: ibiq; ſilentium, modestiam, honeſtatem, temperantiã adhibeant.

Ad ea quæ leguntur, vel à concionatore dicuntur, diligenter attendat, ex hiſq; aliquem fructum percipere ſtudeant.

Cum ſilentium, per multum ad pacis pietatiſque

conſeruationem, ad ſtudia, ad multas perturbationes euitandas conferat; nunquam colloquatur, niſi de rebus neceſſariis; idque præcipuè ante & poſt Orationem, Miſſam, examen conſcientiæ, ſanctiſſimorum Pœnitentiæ ac Euchariſtiæ Sacramentorum perceptionẽ; præterquam relaxationis tempore, quo de rebus vtilibus ſermones habere, ſine tumultu tñ, licebit. Vitent autem minus honeſta verba, inaneſque colloquutiones: Alios inter loquendum ne carpant, aut quouis modo lædant: neque verò ſe ipſi laudent, niſi cum ad proximi fructum id eſt neceſſariò faciendum.

In omnibus actionibus, motu corporis, & verbis; elationem ac ſuperbiam fugiant; cum ea homines Deo inimicos, & cæteris odioſos reddat.

Pertinaciã præter cætera deuitent: in omnibus humilitatẽ, ac manſuetudinem præſerant.

Vt multorum malorum occaſio tollatur; nullus omnino pecuniã apud ſe habeat; quòd ſi apud quempiam nummi reperti fuerint, præterquã quòd vel congregationi, vel pauperibus clericis adiudicabuntur, prout Rectori videbitur; is prætereã graues pœnas dabit.

Poterit tamen illos apud eum qui conſtitutus fuerit, deponere, per quem cum opus ſit, in reſ neceſſarias de licentia Rectoris ſcripto exarata inſumantur.

Nullus comedat, ac ne aquam quidẽ bibat, extra tempora conſueti; illis tamen exceptis, quibus propter ætatem à Rectore fuerit cõceſſa facultas: ac proinde nullus promptuarium, culinã, aut alia eiufmodi loca ingredi audeat; ne Cœnaculum quidem, niſi cum prandendum ſit, aut cœnandum.

Sexta feria, cœna, præterquam tempore Paſchali, abſtineant, acetario vel alio leui additamento contenti.

In vigilijs, quæ in tabula dierum feſtorum edita commendantur, ab eſu carniũ abſtineant.

Conueniant omnes ad reſ communes, in Eccleſiã, in Cœnaculum ad primam Menſam, in locum recreandis animis aſſignatum, & ad alia huius generis, idq; etiam ſi peculiaribus occupationibus cõcionum, aliarumue eiufmodi rerum impediti teneantur: nec inde abſque venia diſcedat, priuſquam id abſolutũ fuerit, cuius cauſa cõuenerint. Qui ſecº fecerit, grauiter punietur. Sic in alijs rebus, publica ſemper priuatis anteponant.

Dato mane ſurgendi ſigno, ſtatim cõſurgant omnes; celeritate in omnibus vtantur; ac demum omnia ſtatim temporibus peragant.

Munditiei corporis, rerumq; ſuarũ ſtudioſi ſint. Otium verò ac deſidiam fugiant; quæ cum Eccleſiaſticos omnes dedeceat, tum eos potiſſimum, quibus aliorum cura committenda eſt.

Si quid amiſſum inuenerint, ad Miniſtrum deſerant, vt qui amiſerit ſtatim inueniat; omniſq; propterea ſuſpicionis cauſa euitetur.

Mutuam charitatem, ac beneuolentiam omni ſtudio amplectantur; vt quemadmodum debent,

Qua ratione in communi conſtan-

ſuetudine vti debeant.

tanquã vnus corporis membra, perfectò amoris vinculo colligentur.

Aliorum defectibus compatiētes, nihil in deteriore, ſed omnia in bonam partem accipiant.

Nihil inter ipſos differat, aut alter alteri præferatur, aut poſt habeatur, omni, diuitis, & pauperis; nobilis, & obſcuri diſcrimine ſublato.

Alter alteri honorem exhibeat, præcipuè in ſuperiori ordine conſtituto, maxime verò ſi ſit ſacris initiatus.

Hoc enim vel maxime mutuam alit beneuolentiam, eſt que purgatæ conſcientiæ, & animi verè nobilis certiffimum argumentum: non tamen Reuerēdi, aut Domini, aut huius generis titulos uſurpent: è contra verò ea loquendi ratione non vtantur, quæ morum ruſticitatem coarguat.

Nullus niſi proprio, aut familiæ nomine quemquam appellet, nec ei quouis modo illudat.

Studeant in primis, vt pax & concordia inter ipſos conſeruetur, ſublatis quantum fieri poſſit omnibus diſſidij ac diſcordiæ cauſis: Si qua verò inter aliquos ſuboriatur offenſiuncula, omnino tollatur; quos tamen qui præſentis adſuerint, Rectori ſignificent: ſi autem huic officio deſuerint, eiufdem Rectoris arbitrio puniantur.

A priuatis amicitijs, nimiaq; inter ſe familiaritate abſtineant; conuenticula ne agant, ex quibus multa damna in congregationibus exiſtūt. Quamobrem ſine villo diſcrimine cum omnibus verſentur.

Nunquam verò ſeparatim ab alijs inter ſe colloqui, aut eſſe liceat, niſi tres ſaltem, aut quatuor fuerint, præſertim autem relaxationis tempore.

Quas in alijs virtutes cernunt, eas in ſe ipſis exprimere certatim contendant; Humilitatis, obedientiæ, modestiæ exempla viciffim deſumant; vitia ſi quæ fortè in alijs perſpexerint, vitent; Nulluſq; tam ſit impius, vt alios pie aliquid agentes, vituperare audeat; & Dæmonis officio fungens, eum ab operibus virtutum conetur abducere.

Qui aliquid minus laudabile in quoquam perſpexerit, aut aliquem correptione vel pœna dignum animaduertit, Rectorem ſtatim commonefaciat: qui ſecus fecerit, tanquam malorum fautor punietur.

Nullus, ſiue ioco, ſiue quouis alio prætextu, aliũ tangere præſumat; quiq; ſe ab alio tactum ſenſerit, Rectorem admoneat; alioqui eandem pœnam ſubibit, quæ ei qui tetigerit, arbitrio Rectoris grauiter iniungeretur.

Prou. i. tit. de armis ludis. &c.

Quo die relaxatur animus, ne ijs ludis ſe exercent, qui in Concilio noſtro Prouinciali nominatim vetiti ſunt: poterunt autem, aut pila minori, aut globis ligneis per anulum ferreum impellendis, aut pyramidulis pila iaciendis (vulgò, giuoco delli offi,) aut alio eiufmodi nõ indecoro exercitationis ludicæ genere vti,

pro ut Rectori expedire viſum fuerit: idque ſi domi maneant, tantum à prandio; ſi autem in villam exierint, etiam matutino tempore, ſi facultas detur.

Nullus alterius officium occupet: ſi quando verò legitime impeditus, proprium alteri committendum ſit, re primùm cum Superiore cõmunicata, modeſtè, non cum imperio faciat. Quòd ſi illud ad ea, quæ Eccleſiæ ſunt, ſpectet, non niſi in eodem ordine conſtituto demandetur.

Nullus, niſi de Superioris licentia, dono, aut mutuo det quidquam, vel accipiat.

Qui contra fecerit, primùm re ipſa quam tradiderit, mulctetur; tum etiam graues errati pœnas luat.

Alterius dicta vel facta ne quiſquam curioſè inueſtiget. Cum id animum à pietate, & à ſtudijs auocet, & multas in adoleſcentum Collegijs plerunque perturbationes excitet.

Cum Reuerendiſſimus Archiepiſcopus ad Seminarium ſe conferet, omnes ei aduentanti ad ianuam uſque Seminarij violaceis veſtibus induti obuiam prodeant, eaſq; coram illo ſemper retineant, etiam cum in Cœnaculum prandendi cauſa venerit.

Idem ſeruetur arbitratu Rectoris in aduentu externi alicuius Epicoſcopi, aut alterius viri Illuſtris in dignitate conſtituti, etiam laici.

Si verò idem Archiepiſcopus, aut Epicoſcopus Miſſæ ſacrum facturus Eccleſiam ingreditur, eidem obuiam prodeunt, ſuperpelliceum induant.

Externis omnem honorem, vt par eſt, deferant, ſeq. coram illis vbicunque fuerint, modeſtè gerant; non tamen eos alloquantur, aut per Seminarium deducant, niſi à Rectore obſtata facultate.

Quòd ſi aliquis vir Primarius ad Seminarium veniat, qui ab ſuis locis abſuerint, ſtatim ſe ad ea in cubiculum recipiant; Si verò propter alicuius dignitatem eum ad ianuam ſuſcepturi ſint, poſt eius ingreſſum ſtatim ad ſua loca reuertantur.

Famulis nihil imperent, nec cum ijs ſine facultate agant quidquam, aut loquantur.

Quæ ad ſtudia pertinent. Cap. IIII.

Quam diligentiffimè incumbant in ea ſtudia, quibus à Reuerendiſſimo Archiepiſcopo per Rect. addicti fuerint; in iſq; etiam præſcriptum ſibi ordinem ſeruent.

Præceptoribus ſuis honorem, reuerentiam, & obedientiam exhibeant; in gymnaſio modeſte verſentur, lectiones attentè audiant, ex iſq; fructum percipere ſtudeant; nec eis è gymnaſio ſine præceptoris venia exire liceat.

Semper latinè loquantur, excepto veſpertino tempore poſt cœnam, & die ad relaxandum animũ aſſignato.

Cantum, quem firmum appellant, omnes edificant;

scant; figuratum etiam ij, quibus à Rectore commisitum fuerit; idq; statim post prandium hora constituta.

Extra prædictum tempus, nullus nisi de licentia Rectoris canat, præterquam relaxationis die, festisq; diebus statuta hora recreationis.

Eleganter oēs & graphicè pingere literas discant, præscripto tempore, sub præceptore qui ad id conductus fuerit.

De Vestitu. Cap. V.

HABITVS non exquisito nimis, aut elegantius; rursus nec fordido, nec abiecto vtantur; cum vtrumq; ecclesiasticum præcipue hominem maximè dedecet.

E cubiculo nemo exeat, nisi decenti vestitu ad præscriptam formam amictus, eoq; circa corpus compositè accommodato; neque nisi decenter coniecti, & cum subucula iaceant in lecto.

Vestes non ferant nisi laneas, easq; nõ caudatas. Pallium quod ferrarolum dicunt, ne ferant, nisi per pluuias, aut causa itineris; neque nouas vestes, aut alia integumenta sine Rectoris facultate conficienda curent.

Vestibus item non vtantur pelliceis, præsertim cum domo exeunt.

Caligæ, nec turgidæ sint, aut sectæ, nec alterius quam nigri coloris: Quod si alicui permittatur, vt dissectas gestet, eas supra genua nodo alliget.

Collaria artificiosè elaborata rejiciant, nec camisas ad manus reflectant.

Superior vestis ad collum decenter adstricta sit: Eius manicæ, cum interioris tunicæ manicis æquentur.

Birretti, vt vocant, interior pars, nigri tantum sit coloris.

Pileum acuminatum ne gestent, isq; tortili cingulo modico claudatur.

Chyrothecas non induant; nec cingula, aut vincula tibialium serica aut reticulata adhibeant.

Qui aliquod indumenti genus contra constitutiones apud se habuerit, præterquam quod illud distribuetur indigentibus, in eum præterea grauitè animaduertetur; nec illi sacræ ordinationis tempore literæ testimoniales de clericali vestitu concedentur.

De domesticis exercitijs, alijsq; præstandis cum domo exeunt. Cap. VI.

VNVSQVISQVE lectum suum componat; è loco suo sordes omnes amoueat; omnibus in rebus munditiam ac nitorem procurat, easq; ordine dispositas habeat; & munera quæ sibi obuenerint, siue in cubiculo, siue foris, diligenter obeat.

Singuli in Mensa legant, & inseruiant, prout illis à Rectore præscriptum fuerit: eoq; præsertim, nudato capite inseruiant.

Nihil perniciosius adolescentibus, ijs præsertim qui sub certa viuendi disciplina degunt, & literarum studijs dant operam, quam sapius dormi, multò magis per urbem vagari; estq; hoc inanis cuiusdam leuitatis certissimum argumentum.

Quamobrem nullus à cubiculo, ne à suo quidem loco; nullus relaxationis tempore à loco constituto sine præfecti sui venia discedat.

Nullus ad ianuam accedat, viridarium, aut alienum cubiculum ingrediatur, nisi eius rei facultatem à Rectore obtinuerit.

Nulli quauis ratione priuatis de causis è Seminario exire liceat, nisi de licentia Rectoris; à quo hæc licentia tantum permittetur, cum id vrgēs necessitas postulabit; & ijs solum de causis, quæ illi à Reuerendis, Archiepiscopo fuerint præscriptæ: neque verò nisi communi ianua ingrediatur, aut exeat.

Cum in publicum prædeunt, violacei coloris vestes induant.

Eodem habitu in ecclesia vtantur, cum diuinis officijs, aut concionibus, aut Missæ sacrificio interfunt; præterquam cum ferialibus diebus Missam audient.

Alijs temporibus eas ne deferant, etiam si ob tenta facultate, vacationis tempore, aut alia de causa domum se conferant.

Curet vnusquisque, vt decimoquinto quoque die aliquis ad Seminatum veniat, qui sibi de necessarijs prouideat, pecuniamq; deponat penes electum à Rectore, in minoris pretij rebus infumendam.

In incessu, siue domi, siue foris, grauitatem, & modestiam præferant; ne cursitent, vel contentius ambulent; brachia ne iactent; oculis ne vagentur, aut in via rei alicuius inspiciendæ causâ consistant; Ne altiore voce colloquantur; ne brachijs vestes inuoluant, etiam si puluerulenta via sit, aut lutulenta; caueant tamè, ne eas luto inficiant, aut puluerem excitent.

Dum in ecclesiam procedunt, & loci sanctitatè, & conueniendi causam attentè cogitent, debitamq; pietatem, modestiam, ac silentium seruent.

Cum in Ecclesia Maiori, aut in alia quauis extra Seminarium erunt, non modò ab ecclesia, sed ne à choro quidem, sine Vicarij Generalis, cum adest, vel eo absente, sine eius facultate, quem Rector constituerit, etiam à quocunque vocati discedant; ijs exceptis, quibus pro cæremoniarum ratione, Canonici ordinarij tunc in diuinis officijs ministrantes, à choro in sacristiam, & ab eadem in chorum deducendi erunt: qui sine huiusmodi licentia à sua statione discesserit, grauitè à Rectore punietur.

Ne de nocte, nisi cū lumine domo incedant; qui secus fecerit, graues penas dabit.

Qui exeundi potestatem iusta aliqua de causa sibi fieri cupient, pridie illius diei exeundi causam Rectori in scriptis significabunt; Ministrum simul de officio, quod domi præstare de-

Institut. Seminarj.

debuissent, certiore facient: Impetrata facultate, in exitu Rectorem adeant; idem faciant, cum reuertentur.

Inter eundem illam cautionem adhibeant, vt minores dignioribus primum locum cedant.

Ea tantum loca petant, ad quæ proficiscendi concessa fuerit facultas; ac dent operam, vt quam celerrimè fieri possit, se expediant; domumq; se recipiant, antequàm detur signum Angelicæ Salutationis.

Cum assignatis sibi socijs exeant, & ab ijs nunquam se se disiungentes, domum reuertantur.

Nullus è Seminario quidquàm asportare audeat, priusq; illud Rectori aut Ministro ostenderit.

De Infirmis. Cap. VII.

CVM primum morbo correptus quis decubet, ac præcipue febrì, statim per se, aut per alium, Ministrum moneat: ac in valetudinarium missus, continuò confessorum accersat, eiq; peccata sua confiteatur.

Medico obtemperet, & cui infirmorum cura demandata est.

Morbi vim patienter ferat, ac in omni fortitu-

dinis ac constanti officio se se continens, patientiæ, & pietatis exemplum ijs præbeat, qui ad illum inuisendum accesserint.

Ne quisquam ægrotum inuisat sine Rectoris, aut Ministri facultate; neque ad illum quidquam afferat, præter ea, quæ Medicus præscriperit; idq; à Rectore, vel Ministro venia petita.

Cum aliquis periculosè ægrotauerit, omnes pro eo Deum suppliciter orent; vt si ad maiorem Dei gloriam, & ægroti salutem futurum sit, pristinam recuperet valetudinem.

Quæ ad has Clericorum constitutiones generatim pertinent.

HÆ constitutiones ad clericos pertinentes, semel vt minimum singulis mensibus in triclinio legantur: quibus, sicut & cæteris omnibus, quæ à Rectore præcipiuntur, obediens erunt; ab eoq; vel à Ministro impositas penas promptè subibunt.

Illudq; omnes meminerint, nisi benè ac religiosè se gesserint, fore vt eiciantur è Seminario; atque compellatur sponsor, vt totum id dependat, quod pro illis sponderit.

Partis Quintæ Actorum Finis.

ACTORVM S. MEDIOLANENSIS ECCLESIAE.

Pars VI.

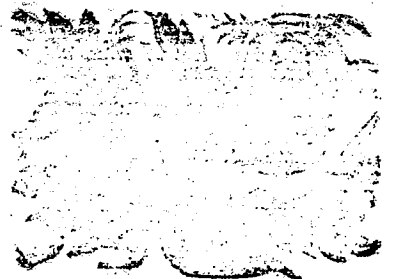
TABELLÆ DIVERSÆ.

TABVLA

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some words are difficult to decipher but appear to be Latin.]

H...

[Faint text at the bottom of the left page.]

TABVLA ARCHIEPISCOPORVM SANCTÆ ECCLESIAE MEDIOLANENSIS.

Ex Decreto Concilij Prouincialis IIII.

EDITA.

- 1 S. **B**ARNABAS Apostolus, Cyprius, Romæ primùm fidē prædicauit, deinde Mediolanensem Ecclesiam instituit: in qua episcopus sedit an. vi i. Inde Bergomum, & Brixiam profectus, hic Narnum, illic Anatolium episcopum reliquit.
- 2 S. Anatolius, beati Barnabæ Apostoli discipulus, Græcus, Cyprius, sedit an. x. Lino pont. Mediolano ab Apostolo Barnaba Brixiam euocatus, ob fidem in ea vrbe constanter multa perpessus, in Domino obiit septimo calendas Octobris. Quem diem eius natalem ecclesia Mediolanensis officio precum solemniter colit.
- 3 S. Caius Sergius, Romanus, S. Barnabæ Apostoli discipulus, vitæ sanctitate, & charitate erga pauperes in primis mirificè præluxit. Vitalem & Valeriam coniuges, beatorum martyrum Protasij & Geruasij parentes, aliosq; ciues Mediolanenses (senatorij ordinis baptizauit. In prædio Castritano cœmeterium, vbi martyres sepelirentur, dedicauit. Romam profectus, euangelij prædicationem cum beato Clemente, cæterisq; Apostolorum discipulis communicauit. Deum fidei causa cum Clateo Brixia episcopo multa perpessus, obiit in Domino v. cal. Oct. Sedit ann. xi i. Sepul. est in basilica S. Naboris.
- 4 S. Castritianus Oldanus, Mediolanensis, basilicas tres, vnam Portianam, alteram Faustianam, tertiam beati Ioannis Baptistæ ad Concham ædificauit. Calimerium græcum hominem, egregium christianæ pietatis cultorem, benignè excepit, diuq; aluit. Peregrinos, & pauperes fouit perpetuò. Ad Iesu Christi fidem Ecclesia Mediolanensis xi i. annos religiosè administrata, conuertit multitudinem innumerabilem. Vitæ sanctitate clarus, migravit ad Dominum calendis Decembris. Eius corpus via Romana sepultum est in cœmeterio peregrinorum.
- 5 S. Calimerius Græcus, Romæ educatus in Romanorum Pontificum disciplina, à S. Castritiano basilicæ Faustianæ clero adscriptus, post, Archiepiscopus creatus, non solum diœcesim Mediolanensem, sed Liguriam omnem religione illustrauit. Quo nomine accusatus, à fidei hostibus in Hadriani persecutione comprehensus, primò variè cruciatus, tum vulneribus confossus, denique ceruicibus gladio trāsuerberatis, præceps in puteum deturbatus, martyrio coronatur prid. cal. Aug. Sedit an. l i i. sepelitur in cœmeterio Caij.
- 6 S. Monas Burrius, Mediolanensis, philosophiæ scientia præstans, & sanctimoniam in primis nomine illustris, & sanctimoniam Archiepiscopus factus, patrimonium amplum ecclesiæ donauit. Mediolanum parochijs cœtum & quindecim distinxit. Ieiunijs, orationibus, & charitate erga pauperes, ecclesiam sibi commissam decorauit: cui præfuit ann. l i x. Eleuthero, deinde Victore, ac præterea Pontiano pont. Obijt in Domino vi i. Calend. April. Vacauit diu Archiepiscopatus.
- 7 S. Mirocles, ciuis Mediolanensis, beati Epiphanijs Episcopi Ticinensis propinquus, Romam à Melchiade pontifice ad synodum euocatus, in illius consilio præclarè adfuit. Ecclesiam Mediolanensem eximie excoluit: in qua statis horis psallendi certam regulam præscripsit. Fuit virtutum episcopatum gloria valdè admodum ornatus, sed hospitalis maximè. Sedit an. xx i.
- 8 S. Protasius Algisus, Mediolanensis, beati Miroclis discipulus, post illius obitum Archiepiscopus creatus, sedata persecutionum tempestate, mirabiles disciplinæ ecclesiasticæ progressus habuit. Sardicam ad conciliū venit. Epiphaniū Papiæ episcopum de more consecrauit, Sedit ann. xi i.
- 9 S. Maternus Mediolanensis, cum Mirocle Archiepiscopo presbyter, pro gloria Christi in Maximiani persecutione, vincula, carcerem,

N n n n cerem,

- cerē, verbera, constantissimè pertulit; aliof- que, Carpophorum in primis & Fidelem ad martyrium confirmavit. Archiepiscopus deinde, sancti Victoris martyris corpus in uentum sepeliuit. Meliodorum Dertonæ episcopum consecrauit. Sedit an. xv. Quieuit in Domino x i i . cal. Aug. sepult. est in basil. S. Naboris.
- 10 Orosius Mediolanensis, Siluestro pont. vnà cum Nazario Lectore synodo Arelatenſi i i . interfuit: vt in antiqua actorum eccleſiæ Mediolan. monumenta relatum est.
- 11 S. Eustorgius I. Græcus, in Materni locū Archiepiscopus creatus, cum alijs ad pietatem insignibus monumentis ecclesiam Mediolanensem decorauit, tum sanctorum Magorū corpora, iam pridem ē Parthis Constanti- nopolim asportata, inde Mediolanum mi- rabiliter tranſtulit. Sedit ann. x i x . Silue- stro pont.
- 12 S. Dionysius Marianus, Mediolanensis, om- ni virtute, atque adeo vitæ innocentia præ- stans, vt Apostolorum similis putaretur. Causa beati Athanasij defensor, in concilio Mediolanensi à Constantio Imperatore arianæ sectæ studio damnatus, & in vlti- mam Cappadociam relegatus, ibi omni lau- de florens, fuit apud omnes in magno ho- nore. Demum in exilio pro fide catholica variè afflictus, propiore martyribus titulo spiritum Deo reddidit. Eius corpus Aure- lius Ridicianæ vrbs episcopus Mediolanū ad sanctum Ambrosium tranſtulit. Sedit au- tem S. Dionysius ann. x i i . Liberio, ac de- inde Damaso Pont.
- 13 Iulius Mediolanensis, interfuit Iulio I. pont. in synodo Romana: cuius actorū vestigia expressa extant.
- 14 S. Ambrosius, Ambrosij filius, Romanus, Ec- clesie Doctor, corporis statura mediocri fuit, aspectu graui, & pulchro, naso paulu- lum oblongo, capillis flauis, fronte lata, vno- que oculo supercilijs elato; animi autē vir- tutibus egregijs, vereq; episcopalibus flo- ruit. Omni religionis catholice officio do- ctrinaq; ecclesie Dei profuit: atque ob eā causam eius nomen non latinè solum, sed græcè, syreque; celebratum, vbique in omni ecclesia magnum est. Præfuit verò eccle- siæ Med. an. xx i x . Damaso, ac deinde Si- ricio, pont.
- 15 S. Simplicianus Catanus, Mediolanensis, ge- nere, & morum pietate clarus, ab ineunte ætate optimis studijs imbutus, doctrinæ & religionis præclara testimonia ab sanctis Ambrosio & Augustino accepit. Victori- num rhetorem nobilem ab impura idolo- rum superstitione ad Iesu Christi fidem Ro- mæ conuertit. Concilij Carthaginiensis le- gatus, à quibus de re graui consultus est, ad se missos benignè excepit. Gaudentiū No- uariæ episcopum consecrauit. Diuinorum
- officiorum, quæ S. Ambrosius instituerat, ri- tibus ecclesiam Mediolanensem auxit. Se- dit ann. i i i . Anastasio pont. Ex hac vita ces- sit x i x . cal. Septemb. Sepultus est in basi- lica beatæ Mariæ Virginis.
- 16 S. Venerius Oldradus, Mediolanensis, san- cti Chrysoſtomi græcarum literarum testi- monio celebratus, ad quem etiam vsque ab Africa synodus Carthaginiensis legatos mi- sit, virtutum summarum, & sanctitatis mul- tis miraculis testificatæ laude clarus, ad præ- mium abiit in cælum i v . non. Maij. Sedit an. i x . Anastasio, & deinde Innocentio I. pont. Eius corpus sepultum est in basilica Apostolorum.
- 17 S. Marolus, Innocentij I. familiaris, vir iei- unio vigilijsq; deditus, in oratione ac medi- tationibus frequens, quem Ennodius Tici- ni episcopus versibus laudauit, declarata di- uinitus eius sanctitate, præfuit vtiliter eccle- siæ Med. an. xv. Zosimo, deinde Bonifacio pont. Sepultus est in basilica Apost.
- 18 S. Martinianus, de quo in concilij œcumeni- ci Ephesini acta relatum est, sanctissimus, Deoq; charus Archiepiscopus, doctrinæ no- mine illustris, à Gothis pro fide variè affli- ctus, ecclesiam Mediolanensem religione in- struxit. Sedit ann. i i v . Obijt in Domino i v . Non. Ian.
- 19 S. Clicerius Landrianus, Mediolanensis, vi- tæ cœlestis studio deditus, in assiduaq; ver- bi Dei prædicatione versatus, ecclesiam sibi commissam, vt cæteri Archiepiscopi, qui antea religiosè præfuerant, sanctis institu- tis illustrauit. Vir fuit instar virginis ve- recundus, vultuq; virgineo præ se tulit ima- ginem diuinorum suæ mentis cogitationū. Sedit an. i x . Obijt in Domino x i i . calen. Octob. sepul. in basil. Apost. Archiepisco- patus diu vacauit.
- 20 S. Lazarus Lazari filius, Boccardius, à Clice- rio ecclesie Mediolanensis Primicerius crea- tus, post eius obitū Archiepiscopus, in sum- ma Gothorum barbarie, clerum populum- que commissum piè gubernauit. Litanias Triduanas, quæ Mediolani adhuc religio- so cultu obseruantur, instituit. De eo S. Ennodius carmina cōfecit. Pridie Id. Mar. quieuit in Domino, Leone I. pont. Sedit an. x i . sepul. in bas. Apost.
- 21 S. Eusebius Paganius, Mediolanensis, Ecclē- siæ Ambrosianæ, quæ ob Gothorum imma- nes excursions diu vacauerat, instaurator vigilantissimus, basilicas barbara impietate euerſas restituit, pollutas consecrauit: con- secrationis celebritatem mensē Octobri die Dominico tertio agi instituit. Libros di- uinorum officiorum belli incendio inflam- matos rescindendos curauit: Cleri discipli- nam ad religiosos mores reuocauit. Syno- dum prouinciæ habuit: epistolam encycli- cam ad sanctissimū pont. Leonē misit. De- mum

- mun sanctarum virtutū gloria nobilis, ob- dormiuit in Domino pridie Id. Aug. Sedit an. xv i i . Leone I. deinde Hilario, tum Sim- plicio pont. sepul. in basil. S. Laur. mart.
- 22 S. Geruntius, cuius Mediolanensis, Simplicio pontifice v i i . cal. Ianuarij inuitus creatus Archiepiscopus, magna cum humilitate sus- cepit, & afflictissimis Insubriæ temporibus sanctissimè gessit an. v i . Obijt in Do- mino i i i . Non. Maij. sepul. in basilica S. Simpliciani.
- 23 S. Benignus Bentius, Mediolanensis, Enno- dij Ticinensis versibus celebratus, laude san- ctitatis florens, Archiepiscopatum religio- sissimè administravit annos v i . Quieuit in Domino x i i . cal. Decembr. sepultus ad S. Simplicianum.
- 24 S. Senator Vilanius, Mediolanensis, presby- ter, cuius in epistola ad Leonem pontificē missa Eusebius Archiepiscopus meminit, Nonis Decembris die festo S. Ambrosij Ar- chiepiscopatus gubernationē suscepit. Vir præstanti ingenio, diuinorum literarum sciē- tia, eloquentia, & episcopalis charitatis vir- tutib; egregiè excultus, prophetis interpre- tandis diligentissimus, mirifica erga paupe- res liberalitate vsus, ad ecclesie Mediolanē- sis gubernacula sedit an. i v . Gelasio pont. Obijt sanctè in Domino i i i . cal. Iun. sep. in basil. S. Euphemie.
- 25 Theodorus I. Medices, cuius Mediolanensis, Gelasio pont. factus Archiepiscopus v i . Id. Septembris, vir optimus, & sapientissimus, cum clerum & populum vnice in Christo dilexit, tum valde beneficus erga egētes ho- mines, parens pauperum vulgò vocatus est. Archiepiscopali autem munere piè perfun- ctus annos x. ex hac vita cessit i v . cal. Apr. Symmacho pont. sepul. ad S. Hippolytum. Sunt de eo versus Ennodij.
- 26 Laurentius I. Litus, Mediolanensis, quem Symmachus pont. eximie dilexit, & in syno- do tertia, quarta, quintaq; Romana summo- perè laudauit, vir scientia præcellens, & vir- tutum donis maximis excultus, clerum po- pulumq; Mediolanensem, non minus docē- do quàm agendo instruxit ad optimam di- sciplinam. Admirabili quadam vitæ suæ grauitate deuinctos cunctorum animos tenuit: quamobrem cum omnes eum verebā- tur, tum nemo quisquam fuit, qui vel in ab- ditissimo loco scelus concepisset, quin illū quasi testem spectatoremq; metueret. Se- dit an. xx. eodem Symmacho, deinde Hor- misda, ac post Ioanne I. pont. Obijt v i i . cal. Augusti, sepultus ad sanctum Hippoly- tum mart.
- 27 S. Eustorgius II. Græcus, Ioannis Damasce- ni discipulus, cum Ioanne Alexandrino Ro- mam Gelasio pont. profectus, à Felice I V. Archiepiscopus creatus, omni virtute, & pie- tate in primis præluxit, Florianum, qui de- inceptus sanctitatis laude clarus, episcopus ec- clesie Hispalensis præfuit, ab vltima Panno- nia profectū, domi excepit, baptizauit, dia- conum instituit, literiq; erudiuit. Augustæ vrbs episcopum proditoris accusatum di- gnitate episcopali multauit. Oppida, & prædia, quæ in Sicilia præsertim ecclesia Me- diolanensis habuit, egregiè defendit. Bapti- sterium ædificandum curauit: ad quod mi- rifico opere aquam per tectū templi dedu- xit. Sedit an. i x . sepul. in basil. S. Laurentij.
- 28 S. Magnus Trincherius, Mediolanensis, Sil- uerio pontifice Archiepiscopus factus, ad- miranda abstinentia, sanctitate, diuinaque miraculorum virtute eluxit; piè archiepi- scopali munere perfunctus annos i i i . quie- uit in Domino cal. Nouemb. sepul. in basili- ca Eustorgiana.
- 29 S. Datus Aliatius, Mediolanensis, vir pietate in primis, & doctrina præcellens, Vigilio pont. Archiepiscopus creatus, populum si- bi commissum in summa annonæ caritate panico sustentauit. Corinthi domum à dæ- monibus diuinitus liberauit. Concilio Cō- stantinopolitano quinto interfuit. Anna- lium libros conscripsit. Ecclesiam Mediola- nensem admirabili pietate gessit ann. xx i i . Obijt in Domino x i x . calen. Febr. sepultus in basilica S. Victoris.
- 30 Vitalis, cuius Mediolanensis, Ioanne III. pōt. creatus Archiepiscopus, quo tempore Lon- gobardi rursus Italiæ opes affligerant, in ea temporum perturbatione omnem vigi- lantia suæ vim in pastoralibus studijs at- que officijs posuit diligentissimè. Sedit an. i v . pont. eodem. Sepultus in æde S. Vita- lis mart.
- 31 S. Auxanus Cribellus, Mediolanensis, Ioan- ne III. pont. Archiepiscopus factus, cum in omni re episcopalis muneris partes egit, tum prædicationis officio perfunctus est ad fiduē annos duos: quibus ecclesiam sibi cō- missam gessit. Quieuit in Domino i i i . Non. Septemb. sepul. in ecclesia S. Stepha- ni ad Rotam.
- 32 S. Honoratus Castillionus, Mediolanensis, vir eloquentia, doctrina, & sanctitate cla- rus, & Benedicto I. pont. Archiepiscopus renunciatus, sapientia, consilio, optimaque institutione corroborauit ecclesie commis- sæ partes, Longobardorum barbarie debi- litatas. Aquileiensis concilio præclare in- terfuit. Paulinum Aquileiæ episcopum cō- fecrauit. Sedit ann. v i . Quieuit in Domi- no v i . Idus Febr. sepul. in ecclesia S. Geor- gii mart. ad Noxetam.
- 33 Iūrus Frōtonius, Mediolanensis, vir nobilitate & potentia florens, per vim simoniaq; sce- lus Archiepiscopale sedē vt sēdissimè occu- pavit, ita iniquissimè administravit ann. x. Cuius sceleris pœnam dedit nefaria morte.
- 34 Laurentius II. Frōtone extincto Archiepisco-
N n n n 2 pus

- pus creatus, Pelagio I I. pont. Genuæ, vbi populus Mediolanensis, cum ob immanem exterarum gentium impietatem in patria esse non posset, magna ex parte domicilium constituerat, commoratus, Archiepiscopale munus rectè pieq; gessit, & exemplo vitæ, & doctrina. Ecclesiæ Mediolanensis patrimonium, quod in Sicilia amplū habuit, præclare defendit: ob eamq; rem Cōstatium diaconum Romam ad Gregorium pont. misit. Obijt autem Genuæ.
- 35 Constantius, ciuis Mediolanensis, Diaconus, cuius vita moresq; in legatione Constantinopolitana Gregorio I. pont. benè cogniti erant, in vrbe Genua eius iussu Archiepiscopus & electus, & consecratus est. Pallio item ab eo donatus, & alijs singularibus beneficijs ornatus, archiepiscopalem dignitatem immani exterarum gentium incurSIONE afflictam ad pristinum gradum erexit. Omni autem laude præstans, nobilitatus est etiam literarum Gregorij pont. monumentis. Sedit annis VI I.
- 36 Theodatus, Mediolanensis, Diaconus ecclesiæ Metropolitanæ, cleri suffragijs Archiepiscopus electus, à Pantaleone protonotario, cui Gregorius pontifex rem delegarat, Genuæ in archiepiscopali dignitate confirmatus, arianorum, quorum adhuc aliqua pars in Insabria reliqua erat, furorem impiè exultantem repressit: ob eamque rem pontifici Gregorio gratus & charus. Sedit ann. XXI IX. Sabiniano, deinde Bonifacio I I I. & I V. post Deodato, tum Bonifacio V. pontifice.
- 37 Asterius, Romanus, Honorio I. pont. Archiepiscopus factus, Berinum ad Britanniam legatum à pontifice missum illius iussu episcopum consecravit. Munere archiepiscopali rectè perfunctus annos X. obiit Genuæ pridie Non. Iun. sepul. in æde s. Syri.
- 38 Phortius, quo tempore Ioannes Bergomi episcopus in prouincia Mediolanensi sanctitatis in primis laude florens arianorum impietatem retundere aggressus est, archiepiscopatum iniit: quem Genuæ tamen gessit annos tres.
- 39 S. Ioannes Bonus, Camillius, Genuensis, Ioannis Bergomensis episcopi sanctissimi consuetudine coniunctus, archiepiscopus creatus, immani Barbarorum dominatu nō deterritus, ab vrbe Genua, vbi aliqui archiepiscopi diu manserant, Mediolanum ad stationem sedemq;. Archiepiscopalem redijt: quam summa cum laude tenuit annos decem. Romam ad synodum Martino I. pōt. venit: Arianos Bergamo depulit: in oppido Decio Ecclesiam S. Materni consecravit. Miraculorum laude clarus, obiit in Domino quarto idus Ianuarij.
- 40 S. Antoninus Fōtana, Mediolanensis, VI I I. Cal. Iul. qui dies natalis est S. Ioannis Ba-

- pistæ, Archiepiscopus consecratus, admiranda vitæ sanctitate, & pastoralis officij exemplis præluxit: in conuellendisq; barbaris gentium exterarum, quæ iam pridem Mediolani domicilium constituerant, moribus euigilauit maximè. Sedit annos I I V. Obijt in Domino pridie Cal. Decembr. sepul. in basil. S. Simpliciani.
- 41 S. Mauricilius, maximarum virtutum nomine illustris, à clero summa consensione Archiepiscopus electus, & à pōtifice confirmatus, sedit men. I V. magna cum testificatione sanctitatis suæ. Obijt in Domino pridie cal. Apr. sepul. in eccl. S. Satyri.
- 42 S. Ampelius, Domno pont. creatus Archiepiscopus, sedit annos quinque: Obijt in Domino VI I. Idus Febr. Agathone pont. sepultus in basilica sancti Simpliciani. Eius sanctitatem, & dum archiepiscopatum gessit, & postquam ex hoc sæculo abiit, testatam Deus fecit miraculorum magnitudine, & multitudine.
- 43 S. Mansuetus Sabellus, Romanus, Agathone pontifice Archiepiscopus factus, Ecclesiæ commissæ vtiliter præfuit. Synodo Constantinopolitana VI I. præclara eruditionis laude interfuit: episcoporum prouinciæ Concilium habuit, de cuius sententiæ epistolam, fidei, pietatis, doctrinaq; plenam, cōtra monothelitas hæreticos ad Imperatorem scripsit. Sedit an. IX. Obijt XI. cal. Mar. sepul. in basilica S. Ambrosij.
- 44 Benedictus Crispus, Mediolanensis, diuinis humanisq; literis eruditissimus, & maximarum virtutum auctoritate grauissimus, atque ob eam rem tota Italia clarissimus, Ioanne VI. pont. Archiepiscopus declaratus, Sedit an. XLVI I. Templum sancti Benedicti in porta noua ædificauit: ecclesiæ suæ ius mirificè defendit: causam contra episcopum Papiensem Romæ constanter egit. Demum miraculis clarus, quieuit in Domino V. Id. Mar. sepul. in basil. S. Ambrosij.
- 45 Theodorus II. Gregorio I I I. pont. Archiepiscopus creatus, rituum eruditione præstans, Matutini officij mysteria, cæremonialq; more Ambrosiano solemnnes, libro singulari enucleatè perscripsit. Sedit ann. X I V. sepul. in monasterio Horonæ, quod Horona soror exstruxerat.
- 46 S. Natalis, latina, græcāq; eruditione valde præstans, & hebraicè doctus etiam, eximiusque catholicæ religionis cultor, Zacharia pont. Archiepiscopatum suscepit, & gessit vsque ad eò religiosè, vt exantlatis multis pro fide laboribus, demum sanctitate clarus in Domino quieuerit I I I. Id. Maij. sepul. in basil. S. Georgij, quam is ædificauit. Sedit an. I. men. I I.
- 47 Arifredus, Zacharia pont. creatus Archiepiscopus, præfuit Ecclesiæ Mediolanensi menses IX. sepul. in basil. S. Nazarij.

- 48 Stabilius, Stephano I I I. Archiepiscopus factus, sedit an. I I. men. IX. Sepul. in Basilica S. Ambrosij.
- 49 B. Letius Marcellinus, Mediolanensis, vniuersi pietatis officio insignis, & admiranda in primis charitate erga pauperes, sedit an. XI I V. men. XI. sepul. in Bas. S. Ambr.
- 50 Thomas Crassus, Mediolanensis, pietatis studio deditus, religionis causa Hierosolymam peregrinatus, inde reuersus, Hadriano pont. cal. Nouēbris Archiepiscopus factus, Ambrosiani officij libros, quos Carolus Magnus inflammandos censuit, Eugenij episcopi studio mirificè defendit. Carolum Magnum Italiæ regem corona ferrea coronauit. Glisam Pipini Regis filiam Mediolani solēniter baptizauit. Sedit an. XX I X. Obijt cal. Oct. Sepul. in Bas. S. Laurentij.
- 51 Oldobertus Marionius Eugubinus, sedit an.
- 52 Petrus I. Crassus, Oldradus, Mediolanensis, Adriani pont. Secretarius, deinde Archiepiscopus factus, mox Legatus à pontifice ad Carolum Magnū Imp. venit: cui charus admodum fuit. Hæreticos maximè oppugnauit, ob eamq; rem hæreticorum mallemus vulgò vocitatus. Sermones de sanctis scripsit, in quibus præcipuus est vnus de sancto Barnaba Apostolo & Episcopo Mediolani primo. Epistolas etiam permultas magnarum rerum pondere graues, & vnā præter cæteras ad Carolum Magnū de translatione corporis S. Augustini. Bernardum Pipini filium, Italiæ regem coronauit. Sedit an. XXVI I. Obijt VI I. Id. Maii. Sepul. in basilica s. Ambrosij.
- 53 Alibertus Crassus, Mediolanensis, Stephano Quinto pont. cal. Octobris Archiepiscopus pronuntiatus, admirabili vigilantia præfuit annos IX. men. VI I. Obijt pridie cal. Mar. Sepul. in basilica S. Ambrosij.
- 54 Anselmus I. Bilius, Mediolanensis, à clero Archiepiscopus electus, & à Paschale pont. confirmatus, pauperes eximia charitate dilexit: Lotharium Ludouici Pij filium Italiæ regem in oppido Modoetia coronauit: ecclesiam commissam administravit annos V. Obijt V. Idus Maij. Sepultus ad s. Ambrosium.
- 55 Bonus Castillionius, Mediolanensis, Paschale Pont. creatus Archiepiscopus, acerrimus iurisdictionis ecclesiasticæ defensor, sedit an. I V. Obijt I X. Cal. Februarij. Sepul. in basil. S. Ambrosij.
- 56 Angisbertus I. Mediolanensis, Gregorio IV. pont. Archiepiscopus factus, sancti Monæ Archiepiscopi corpus in ecclesiā sancti Michaelis ad Domum transtulit. Sedit an. I. menses I I. Obijt VI I. Idus Sept.
- 57 Angelbertus I. Pusterlius, Mediolanensis, Gregorio IV. pont. Archiepiscopus creatus, pauperum, viduarumq; pater; ecclesiam etiā sibi commissam beneficijs & donis orna-
- uit: altare in basilica sancti Ambrosij cæto auro faciendum curauit: Synodum prouinciæ habuit: in qua beatorum martyrum Iouitæ & Faustini Cœnobij, quod Ramberus Episcopus exædificarat, institutionem ratam habuit. Sedit an. XXV. Obijt Idibus Decembris. Sepult. in basilica s. Nazarij. Hoc tempore Mediolani multæ ecclesiæ ædificantur.
- 58 Tado, ingenio, & rerum diuinarum scientia præstans, ob eamq; rem sapiens, & à Nicolao I. pontifice sanctissimus aliquando vocatus, ecclesiam Mediolanensem gubernauit annos VI I. menses VI. Obijt prid. cal. Iunij. Sepul. in basil. s. Ambrosij.
- 59 Anspertus Arbutius Confalonarius, Mediolanensis, ecclesiæ Metropolitanæ Archidiaconus, à clero Archiepiscopus electus, ab Adriano II. pont. confirmatus, Carolū Caluum, Italiæ regem coronauit, & Carolum Crassum item. Sedit annos XI I V. men. V. Obijt VI I. Idus Octob. Sepult. in basilica sancti Ambrosij.
- 60 Anselmus II. Caprius, Mediolanensis, à Ioanne VI I I. pont. è Gallia Romam redunte Archiepiscopus incredibili cleri populique gaudio creatus, sedit an. XI V. Obijt I V. Cal. Oct. sepul. in basilica s. Ambrosij.
- 61 Landolphus I. Crassus, Mediolanensis, Benedicto IV. pont. creatus Archiepiscopus, sedit an. I I I. Obijt Non. Nou. sepul. in basilica sancti Ambrosij.
- 62 Andreas Lampugnanius, Mediolanensis, die festo sancti Andrea à clero Archiepiscopus electus, mox à Leone V. pont. confirmatus, sedit an. VI. Obijt pridie Cal. Mar. Sepul. in basilica sancti Ambrosij.
- 63 Atho Oldradus, Mediolanensis, Archiepiscopus, magna ciuium multitudine Sergiū III. pont. in Galliam deducit: inde Romā, vbi opem ei tulit ad Christophorum vrbe pellendum, qui pontificatum inuaserat. Is in ecclesia Mediolanensi primo Sabbato Septēbris vesperarum officium de cruce agi instituit. Sedit an. XI I. men. VI. Obijt Romæ VI I. Id. Sepultus in ecclesia SS. Bonifacij & Alexij in monte Auentino.
- 64 Garibertus, Ioanne Decimo pont. in sede Archiepiscopali collocatus, Alberico, qui in agro Piceno dominabatur, auxilio fuit ad Saracenos ex Apulia eijciēdos. Sedit an. I I.
- 65 Lambertus, vir solerti ingenio, summoque consilio, Archiepiscopus Ioanne XI. pontifice creatus, Rodolphum Papiæ regem acclamatum in summa Italiæ dissensione coronauit: in Italiam de summi pontificis sententia Hugonem Comitem Arelatensem accersuit. Burcardum Suenorum Ducem, Rodulphi Regis focerum, legatum ad se missum benignè excepit. Genuensibus auxilium contra Saracenos misit. Sedit an. IX. Obijt cal. Iulij.

- 66 Hilduinus, Monachus, Gallus, Stephani IX. Pont. familiaris, Martino III. Pont. Archiepiscopus factus, Hugonem Ludouici III. filium Burgundiae Ducem, Italiae Regem in basilica Ambrosiana Mediolani coronauit. Sedit ann. VI. Obijt Cal. Aug.
- 67 Ardericus Cotta, Mediolanensis, Agapeto II. Pont. creatus Archiepiscopus, Berengariū Verona Mediolanū euocat: vbi pro rege se gerere cepit. Ecclesiam sancti Andreae nomine ad murum ruptum aedificauit: sacellum S. Lini in Basilica S. Nazarij exstruxit. Sedit ann. IX. Obijt III. Idus Oct. Sep. in sacello S. Lini.
- 68 Alamanus Menclotius, Mediolanensis, Canonicus Ordinarius, cum Manasse Vgonis Imperatoris filio de Archiepiscopatu contendit: sed tandem vniuerso clero suffragante Archiepiscopus factus, sedit annos IV.
- 69 Valbertus Medices, Mediolanensis, Ioanne XXI. Pont. factus Archiepiscopus, Berengarij rabiem fugiens, ad Othonem I. Imper. venit, cui promittit, si tyrannum extinxerit, se regni insignia traditurum. Episcopo ram prouinciae concilium de more euocat, deq. omnium qui frequentes aderant, sententia, regnum Berengario abrogat. Othonem autem, cui regnum detulerat, solemniter iureiurando adstringit, se pro salute dignitateq. Italiae patrimonium omne profuturum, nullumq. periculum recusaturum: Othonem vero Mediolani in basilica Ambrosiana ex promisso coronauit; eamque ob causam multa ab eo oppida dono accepit. Romanamq. synodo interfuit: in qua priori loco & confedit, & subscripsit, quam Archiepiscopus Rauennae. Sedit an. XI. IX. sepul. in ecclesia Hyemali.
- 70 Arnulphus Bonitij Ducis filius, Subdiaconus S. Ecclesiae Mediolanensis, ab Othone Imperatore Archiepiscopus Clero reclamante electus, nomen, dignitatemq. Comitit tult, iusq. per Vicecomitem exercuit. Historiam sui temporis scripsit. Sedit annos III. sepul. in ecclesia Hyemali.
- 71 Gotifredus, Benedicto VI. Pont. creatus Archiepiscopus, sedit annos V. Obijt XII. Cal. Oct. sepul. in ecclesia Hyemali.
- 72 Landulphus I. Bonitij filius, Carcanus, Mediolanensis, non a clero electus, sed patris attribus iuuante Imperatore Archiepiscopatum occupauit annos IX. menses III. Obijt IX. Cal. Octob. Sepul. in Basilica S. Celsi.
- 73 Arnulphus II. Artiacus, vir pietatis nomine illustris, Gregorio V. Pont. Archiepiscopus creatus, Othonem III. Imperatorem corona ferrea donauit. Episcopum Astensium, qui ab officio erga sedem Metropolitanam descuerat, parere coegit. Cremonenses male multauit: in Laude Pompeia concilium prouinciale habuit. Constantino
- polim profectus, serpentem aeneum, quae à Nicephoro Imperatore dono acceperat, Mediolanum asportandum curauit. Sedit annos XIX. Obijt IV. Cal. Martij.
- 74 Heribertus Gerardi Canturij filius, Antimianus, Mediolanensis, Benedicto IX. Pont. Archiepiscopus factus, Monasteriū S. Dionysij aedificauit. Ecclesiam S. Satiri in Porta Romana consecrauit. Corpus S. Monae Archiepiscopi Mediolanum in ecclesiam beati Vitalis martyris transtulit. Episcopum Papiensem in conuentu Roncaliensis crucem deponere iussit. Ambrosium ecclesiae Mediolanensis Ordinarium, Episcopum Ciuitatis Laudensis instituit. Enricū Imperatorem Romam deduxit, vt à Benedicto Pont. coronam acciperet. Sedit ann. XXVI. Obijt xv. Cal. Februarij, sepultus in Basilica S. Dionysij.
- 75 Guido Valuaforius, Velatius, Ecclesiae Mediolanensis Canonicus Ordinarius, Enrici Imperatoris secretarius, in summa de Archiepiscopatu contentione ceteris competitoribus repulsis Archiepiscopus creatus, Leonis IX. Pont. iussu Concilio Vercellenfi contra Berengarium interfuit. Apud Fontanetum in agro Nouariensi synodum prouinciae habuit. Sedit annos XXVI. Obijt x. Cal. Decembris. Quo mortuo vacauit ecclesia Mediolanensis annos tres.
- 76 Thealdus Castillionius, Mediolanensis, Enrici Imperatoris opibus suffultus, ecclesiam Mediolanensem inuasit. Quam ob causam ad synodum à Gregorio VII. Pont. vocatus, cum venire recussisset; primò sacris ordinibus interdictus, deinde, ac tertio publicè in Synodis Romanis grauis excommunicationis vinculo irretitus est. Obijt VI. Cal. Iulij. Sepultus Aronae.
- 77 Anselmus II. Raudius, Mediolanensis, Archiepiscopus creatus, magnam classem exercitumq. comparauit, vt Babyloniam caperet: quò profectus, multis commissis praelijs nihil profecit. Mediolanumq. inde reuersus, diem obijt pridie Nonas Decembris. Sepultus in Basilica S. Nazarij. Sedit annos VII. menses quinque.
- 78 Arnulphus III. Capitanius, Mediolanensis, Urbano I. Pont. creatus Archiepiscopus, Ciuitati Mediolanensi auctor fuit, vt sex millia militum ad recuperandam Hierosolymam mitteret. Vir fuit admiranda sanctitate: monasterium S. Victoris ad corpus multis praedijs dotauit. Sedit an. III. men. IX. Obijt VII. Cal. Oct. Sep. in monasterio Clauatenfi.
- 79 Anselmus IV. Valuaforius, Luinius, Mediolanensis, fidei nomine in exilium pulsus, Constantinopolim venit: vbi obijt pridie Cal. Octobr. Sepultus in ea vrbe ad S. Nicolaum.
- 80 Chryfolaus, Henrici I. Imp. opibus adiutus, eccle-

- ecclesiam Mediolanensem occupauit, pulso inde Anselmo; eoq. nomine apud Pascha-lem I. Pont. accusatus, Romam venit. Vir graecè, latineq. eruditus, epistolas, cōciones, aliaq. industriae suae monumenta reliquit. Romae obiit, sepultus in Ecclesia Sancti Sebastiani.
- 81 Iordanus Capitanius, Cluioseprius, Mediolanensis, Paschale I. Pont. creatus Archiepiscopus, Synodum Prouincialem habuit: in qua de Episcoporum decem & octo cōsensu multa statuit: Concilio Guastallio quod Pontifex habuit, praesens adfuit. Diem commemorationis mortuorum decreuit. Sedit an. IX. men. IX. Obijt pridie non. Oct. Sepul. in Basilica S. Ambrosij.
- 82 Henricus Capitanius, Curtius, Vicedominus, & Archipresbyter Ecclesiae Mediolanensis, Gelasio I. Pont. factus Archiepiscopus, sedit ann. V. menses VI. Obijt IV. Cal. Iunii.
- 83 S. Bernardus Gallus, Abbas Clarauallensis, Henrico mortuo Archiepiscopus electus, recusauit id munus obire.
- 84 Anselmus V. Pusterlius, Mediolanensis, Honorio I. Archiepiscopus creatus, in Germaniam legatus missus, inde rediens, Episcopi Astensis auctoritatem Metropolitanam despicientis audaciam fregit. Lotharium Imp. Mediolani exceptit, coronaq. ferrea donauit. Nouocomum obsedit, agrum vastauit, S. Bernardum hospitio saepenumero accepit: cuius causa Monasterium Clarauallense extra portam Romanam ab Anselmo Archinto aedificandū curauit. Sedit ann. IX. Obijt Romae XI. Cal. Septembris.
- 85 Roboldus I. Episcopus Albenfis, Innocentio II. Pont. creatus Archiepiscopus, Mediolanensibus auctor fuit, vt ij sacrorum communionis interdicti, veniā à Pontifice peterent. Hospitales aedes Brolii à Gothofredo ciue exstruendas curauit. Sedit annos X. men. V. Obijt III. Cal. Ianuarij. Sepultus in basilica Hyemali.
- 86 Vbertus Pirouanius, Lucio II. Pont. factus Archiepiscopus, Ecclesiae Mediolanensi praefuit, quo tempore Federicus Imperator Mediolanum diripuit. Is summa prudentia vir, conuentum habuit de vrbe instauranda: sed rem non perfecit morte ereptus. Sedit ann. xv. obiit Beneuenti.
- 87 S. Galdinus Valuaforius, Salensis, scientiae & sanctitatis laude clarus, primò Mediolanensis Ecclesiae Archidiaconus, deinde ab Alexandro III. Pont. S. R. E. Presbyter Cardinalis tit. S. Sabinae, postea Archiepiscopus, tum vniuersae Galliae Citalpinæ Legatus creatus, Nonis Septembris Mediolanum venit. Quam vrbe à Federico dirutā instaurauit: aedes Archiepiscopales restituit: Humiliatorū ordinem ex auctoritate summi Pont. comprobauit: Papiensem Ciuitatem Ecclesiastico interdicto affect: Laudensibus Episcopū dedit. Mediolani de suggestu cum contra haereticos concionem haberet, obiit XI. v. Cal. Maij, sepultus in basilica S. Teclae. Sedit annos X.
- 88 Algifius Pirouanius, Mediolanensis, primò Cymiliarca, deinde ab Alexandro III. Archiepiscopus factus, eo animi robore Ecclesiam, populumq. commissum gubernauit, vt cum Federico Imp. pugnam inire nō dubitaret: quem suis copiis Deo iuuante mirabiliter profligauit, die festo SS. Martyrū Silinij, Martyrii, & Alexandri: quem propterea diē religiosum perpetuò coli ex decreto censuit; deinde Venetias ad Alexandrum Pōt. inde Romam cum eo profectus, postea Mediolanum reuersus, obiit. Sepultus in basilica Hyemali. Sedit annos XIX. men. IX.
- 89 Vbertus II. Cribellius, Mediolanensis, primò Ecclesiae maioris Archidiaconus, deinde Vercellarum Episcopus, post, Lucio III. Pont. Archiepiscopus factus, SS. Astantii & Antoniani corpora inuenit: Veronam ad Concilium venit: vbi Lucio mortuo, Pontifex renunciatus est in vigilia Natalis Domini.
- 90 Milo Candianus, Mediolanensis, primò Mediolani Archipresbyter, deinde Taurini episcopus, post à Clemente III. Pont. Archiepiscopus Mediolani creatus, Henricum Imp. vnā cum Constantia corona ferrea decorauit. Sedit annos VI. I. men. IX. sepultus in basilica Hyemali.
- 91 Vbertus III. Tertiacus, Mediolanensis, Moedoetiae Archipresbyter, Metropolitanæ Ecclesiae Canonicus Ordinarius, S. R. E. presbyter Cardinalis tit. S. Stephani in Caelio monte ab Innocentio III. Pont. creatus, deinde Archiepiscopus, pacem inter Mediolanenses & Comenses conciliauit. Sedit annos IV. men. III. sepultus in Ecclesia Hyemali.
- 92 Philippus Lampugnānus, Mediolanensis, ab Innocentio III. Pont. Archiepiscopus creatus, ad quem illius epistola de cancellaria Mediolanensi scripta est, pacē inter Mediolanensem & Ticinensem populum iniit.
- 93 Vbertus IV. Pirouanius, Mediolanensis, ab Innocentio III. Pont. Cardinalis creatus, deinde Archiepiscopus cum potestate Legati missus ad gerendam Ecclesiam Mediolanensem, Othonem IV. Imperatorem in basilica Ambrosiana coronauit. Sedit annos IV. men. III. obiit Mediolani, sepultus in Ecclesia Hyemali.
- 94 Gerardus Reginus Sexius, primò Nouariæ Episcopus, deinde ab Innocentio III. Pont. Archiepiscopus creatus, sedit tantum menses VI. obiit Cremonae.
- 95 Henricus Settarius, Mediolanensis, basilicæ Metropolitanæ Cymiliarca, in maxima cleri dissensione ab Honorio III. creatus Archiepi-

- chiepiscopus, pro fidei defensione in Pala-
stinam transfuit. Damiata expugnationi
interfuit. Basilicam Eustorgianam fratri-
bus ordinis Dominicani, alteram beatorum
martyrum Naboris & Felicis Franciscanis
attribuit. Ecclesiam S. Gothardi in monte
Tremulo consecrauit. Episcopi Cremonen-
sis contumaciam fregit: ecclesiam libertatem
defendit. Haereticos profligauit. Sedit an-
nos xv. menses x. obiit Mediolani: sepul-
tus in basilica martyrum Naboris & Felicis.
- 96 Gulielmus I. Rozolius, Mediolanensis, basi-
licae Metropolitanae Archidiaconus, vir eru-
ditus, & optimus, à Gregorio ix. pont. crea-
tus Archiepiscopus, laicis Mediolani prædi-
cationis munere interdixit. Ad Federicum
ix. Imp. missus, iussu Pontificis cruce signa-
torum militum bellum contra Saracenos in-
dixit. Sedit ann. x. men. v. obiit Mediolani.
sepul. in ecclesia Monasterij Clarauallensis.
- 97 Leo Peregius, Mediolanensis, Frater Ordinis
Franciscani, à Cælestino xv. Pont. Archiepi-
scopus factus, iurisdictionem Archiepisco-
palem cum negligenter curaret, Turriani
plebis consules eam sibi usurparunt. In vi-
co Lignano aedes Archiepiscopales magnifi-
cè exstruxit. Sedit ann. xvi. men. vi. obiit
xi. Cal. Nou. Vacauit Archiepiscopatus
an. xv. men. ix. dies vii.
- 98 Otho Magnus Vicecomes, Mediolanensis, in
summa de Episcopo eligendo dissensione,
Octauiani Cardinalis Sedis Apostolicæ le-
gati studio ab Urbano iv. Pont. Archiepisco-
pus factus, opibus, auctoritate, militumq.
copiis floruit. Iurisdictionem vrbs Medio-
lani à iure potestateq. Archiepiscopi in fra-
tris filios transtulit. Carmelitanos mona-
chos Mediolanum introduxit. Concilio
œcumenico Lugdunensi interfuit. quod Gre-
gorius ix. Pont. habuit. Concilium Prouin-
ciale Mediolani ipse habuit. Sancta Agne-
tis sacellum in basilica maiori ædificauit,
prædixitq. paternis dotauit. Præbendam Le-
ctori Theologo decreuit. Bellum sacrum
Mediolani à magistro ordinis Franciscani
denunciari concessit. Sedit an. xxxi. dies
xi. obiit Mediolani i. idus Aug. sep.
in Ecclesia maiori.
- 99 Rufinus Frisetus, Lucensis, à Bonifacio ix.
Pont. creatus Archiepiscopus, sedit menses
tantum x.
- 100 Franciscus Fontana, Parmensis, primum Mes-
sanæ Archiepiscopus, in ecclesiam sibi com-
missa statione sæculis repugnantibus cum
inuigilare non posset, ecclesiam deinde No-
lanæ administrator, demum Mediolani Ar-
chiepiscopus factus, Vicecomes ex vrbe
Mediolano, ditioneq. depulit. Sedit an. xii.
- 101 Castonus Turrianus, Mediolanensis, primò
Aquilæ Patriarcha, post Mediolani Archi-
episcopus à Clemente v. Pont. factus, iuris-
dictionem Archiepiscopalem restituit. Sy-
- nodum Prouincialem Mediolani habuit.
Henricum Lucimburgium Imp. vi. corona
ferrea die solemnè Epiphaniæ coronauit.
Sedit ann. ix.
- 102 F. Aicardus Camodianus, Nouariensis, ordi-
nis minorum Sancti Francisci minister ge-
neralis ix. à Ioanne xx. Pont. creatus Ar-
chiepiscopus, Matthæum Vicecomitem, fi-
liosq. iurisdictionem Ecclesiasticam occu-
pantes excommunicauit. Multa ædificia
exstruxit. Mediolanensibus multa mala que
euenerunt, concionando prædixit. Sedit an-
nos xiv.
- 103 Ioannes II. Matthæi filius Vicecomes, Me-
diolanensis, primò Nouariæ Episcopus, de-
inde à Clemente vi. Pont. Archiepiscopus
creatus, bellica potius laude, quam Ecclesia-
sticæ disciplinæ nomine illustris, totius pe-
ne Gallie Cisalpinæ Dominus, multa etiam
oppida Ecclesie Romanæ per vim occupa-
uit. Corporis Domini celebritatem solem-
nem in Ecclesia Mediolanensi perpetuò agi
decreuit, ritu solemnè, & publica processio-
ne; quam ipse frequentissimam celebrauit,
facto concursu hominum centies millium.
Sedit annos xxi.
- 104 Robertus Vicecomes, Mediolanensis, basili-
cæ Metropolitanae Archipresbyter, ab Inno-
centio vi. Pont. Archiepiscopus creatus, Ca-
rolum xv. Imperatorem hospitio regali Me-
diolani accepit: & Modœtæ in Basilica S.
Ioann. Baptistæ Regem Longobardiæ coro-
nauit. Sedit annos vii.
- 105 Gulielmus II. Pusterlius, Archipresbyter
Modœtæ, deinde Patriarcha Constantino-
politanus, post ab Urbano v. creatus Archi-
episcopus, sedit ann. ix. menses xv.
- 106 Simon Borfanus, Mediolanensis, Iuriscon-
sultus, Gregorij xi. Pont. familiaris, presby-
ter Cardinalis tit. S. S. Ioannis & Pauli ab eo
creatus, deinde Archiepiscopus Mediolani,
ad Ecclesiam sibi commissam non venit, oc-
cupationibus Romanis distentus. Sedit an-
nos vi. menses vi.
- 107 Antonius Princeps Salutarum, Subalpina, à
Gregorio xi. Archiepiscopus creatus, v.
Idus Septembris ad Sedem Archiepiscopa-
lem venit: in qua sedit annos xxv. dies ix.
Obiit Mediolani, sepultus in Ecclesia hye-
mali.
- 108 F. Petrus Philargus, Ordinis Minorum, in
Crustionalio vico Diocesis Nouariensis na-
tus, vir Græcis, & Latinis literis, Theolo-
giaq. scientia eruditus, Ioannis Mariæ Prin-
cipis Mediolani à Consiliis, primum Vicen-
tiæ, deinde Nouariæ Episcopus factus, po-
stè à Patriarcha Gradenis, mox Mediolani
Archiepiscopus à Bonifacio ix. creatus, se-
dit ann. vi. Deinceps ab Innocentio vi. pro-
nunciatus Cardinalis Basilicæ Apostolorum,
demum in Concilio Pisano à Cardinalibus
creatus Pont. nomen habuit Alexandri v.

- 109 Ioannes III. Vicecomes, Mediolanensis,
Malatestæ Principis auxilio adiutus, Sedem
Archiepiscopalem occupauit, pauloq. post
in Concilio Constantensi Archiepiscopatu
priuatus est.
- 110 Bartholomæus Caprius, Mediolanensis, à
Ioanne xx. Pont. Archiepiscopus creatus,
Philippi Mariæ Ducis curator, Concilio
Constantensi interfuit: multas legationes
obiit: Genuam urbem ex illius Reipubli-
cæ Decreto administrauit: Sigismundum
Imperatorem Mediolani in Basilica Ambro-
siana coronauit: Martinum v. Pont. è con-
cilio Constantensi redeuntem hospitio au-
gustissimo accepit. Sedit ann. xx. Obiit
pridie Cal. Octobris.
- 111 Franciscus Piccolpassus, Bononiensis, Euge-
nij xv. Pont. familiaris, vir multis virtuti-
bus florentissimus, Latine Doctus, sacra eru-
ditione præditus, & pietatis studio ardens,
cilicium perpetuò induit. Literatos homi-
nes eximie dilexit: in quibus duos in inti-
mis habuit, Philelphum, & Aneam Siluium,
postè Pontificem Pium II. Quem priuatum
hominem Mediolani degentem, ciui-
bus quibusdam Mediolanensibus nobilita-
tis splendore illustribus, Præposituram Basili-
cæ Sancti Laurentii vacantem sibi dari pe-
tentibus, virtutis ergò anteposuit. Archiepi-
scopus autem Ecclesiam Mediolanensem san-
ctè administrauit: & verò difficiles, que
sibi in eo munere importatæ erant, egregie
superauit, constantis animi robore, & sancti-
tatis opinione, quam de se omnes concepe-
rant. Sedit ann. ix.
- 112 Henricus II. Scotus, Papiensis, primum
Episcopus Dertonensis, deinde Archiepisco-
pus Mediolanensis, ab Eugenio xv. Pontif.
creatus, postè à S. R. E. Cardinalis tit. San-
cti Clementis, populo Mediolanensi fame
grauiter laboranti magnam argenti vim do-
no misit: seq. ac familiam suam bonis om-
nibus spoliavit, quò liberalius Ecclesie sibi
commissæ filiis subueniret. Sedit ann. ix.
Obiit Romæ xv. Nonas Iulij, sepultus in ti-
tulo S. Clementis.
- 113 Nicolaus Amidanus, Cremonensis, sapien-
tissimus Iuriscòsultus, primò episcopus Pla-
centiæ, concilio Constantensi interfuit: in
quo Ioannem Hussium ex patrum auctori-
tate gradu mouit: deinde Archiepiscop. Me-
diolanensis factus, Sedit ann. i.
- 114 Gabriel Sfortia, Francisci Sfortiæ Ducis fra-
ter, Mediolanensis, ordinis Heremitarum s.
Augustini, theologie scientia eruditissimus,
concionator clarissimus, à Nicolao v. Pont.
creatus Archiepiscopus, beatæ Mariæ Coro-
natæ Ecclesiam consecrauit. Muneribusq.
aliis Archiepiscopalis rectè perfunctus,
obiit Mediolani, sepultus in eadem Ecclesia.
Sedit ann. xii.
- 115 Carolus I. Foroliuiensis, Abbas Sancti Cel-
si, à Calisto i. factus Archiepiscopus, Se-
dit ann. xv. obiit Mediolani, sepultus in Ba-
silica Sancti Celsi.
- 116 Stephanus Nardinus, Foroliuiensis, Refe-
rendarius Apostolicus, egregia virtute vir, à
Pio II. Pont. in Germaniam Internuncius
missus, à Paulo I. Mediolani Archiepisco-
pus factus, & à Xysto xv. Cardinalis S. R. E.
tit. S. Mariæ trans Tyberim, collegium Nar-
dinum Romæ instituit, in quo perpetuum
Archiepiscopi esse voluit. Mediolani ex-
tra pomerium Portæ Tonisæ aedes Archiepi-
scopales ædificauit: in vico S. Pauli ad com-
pitum certa quadam ædificij forma domici-
lium parauit, vbi pro Archiepiscopali aucto-
ritate iudicia exercebantur. Ecclesie Me-
tropolitane aulæ, tapetiæq. magnifica, pal-
lia, Ecclesiasticaq. ornamenta, & mitra pre-
tioso opere contextam, dono dedit. Solem-
nium Litaniarum triduanarum librum mul-
tis ante sæculis conscriptum, temporum in-
curia penè intermissum, restituit. Sedit an-
nos xxxi.
- 117 Ioannes II. Arcimboldius, Mediolanen-
sis, vir iuris ciuilibus, & Pontificii scientia præ-
stans, sapientiæ, maximarumq. virtutum or-
namentis excultus, ob eamq. rem Galeatio
Mariæ Sfortiæ Duci gratus & charus, mul-
tis legationibus illius nomine perfunctus, à
Xysto xv. pont. primò Protonotarius Apo-
stolicus, Nouariæq. Episcopus, deinde S. R.
E. Cardinalis creatus, multis etiam Prouin-
ciis Legatus præfuit. Postè ab Innocentio
I. Pont. Mediolani Archiepiscopus crea-
tus, Ecclesiam sibi commissam multis donis
ornauit. Sedit ann. i. men. ix. dies xi.
obiit Romæ.
- 118 Guido Antonius Arcimboldius, Mediolanē-
sis, Ioannis Cardinalis & Archiepiscopi fra-
ter, summarum virtutum splendore prælu-
cens, à Galeatio Maria amplissimis honori-
bus cohonestatus, pietatis cultor egregius,
ab Innocentio I. Pont. Archiepiscopus
factus, curiam Archiepiscopalem, quam do-
no à Duce acceperat, vetustate propè colla-
psam magnis sumptibus renouauit: basili-
cam Metropolitanam Sacerdotum numero
auxit: eidem, & fabricæ magnam vim rerum
pretiosarum moriens legauit. Sedit ann. ix.
- 119 Octauianus Arcimboldius, Mediolanensis,
egregius iuriscòsultus, Protonotarius Apo-
stolicus, contradictarum Auditor, vtriusq.
signaturæ referendarius, Archiepiscopus de-
signatus.
- 120 Hippolytus I. Alphonfi Ferrariæ Ducis fra-
ter, Estensis, S. R. E. Cardinalis S. Lucie ab
Alexandro VI. Pont. Archiepiscopus desi-
gnatus, vir singulari prudentia, rerumq. ge-
rendarum vtu præstans, ecclesiam Mediola-
nensem administrauit ann. xii.
- 121 Hippolytus II. Alphonfi Ferrariæ Ducis fi-
lius, Estensis, à Leone X. Pont. Archiepisco-
pus

- pus designatus, post à Paulo III. Pontif. S. R. E. Cardinalis pronuntiatus, & à Pio IV. Pont. ad Gallorū Regem Legatus missus, Ecclesiæ Mediolan. præfuit, an. xxxiij. 111.
- 122 Ioannes Angelus Arcimbolus, Mediolanensis, à Clemente VII. Pont. Nouariæ Episcopus, deinde à Iulio III. Pontif. Mediolani Archiepiscopus factus, Sedit ann. v.
- 123 Philippus Archintus, Mediolanensis, iurifconsultus clarissimus, rerumq. benè gestarum nomine illustris, primùm à Paulo III. Pont. Protonotarius Apostolicus, tum Urbis Præfectus creatus, postea Episcopus Bisturgia, & Vicarius vrbis Pontificius, inde ad Episcopatum Salutarum translatus, Bononiam ad Concilium venit. Vicarij autem Pontificij munus gessit Paulo III. Iulio III. Marcello II. Paulo IV. Pontificibus. Demum ob virtutum merita, Archiepiscopus Mediolani à Paulo IV. creatus, Ecclesiæ Mediolanensi præfuit annos 11.
- 124 Carolus II. Comitis Giberti, & Margaritæ, Pij IV. Pontificis fororis, filius, Borromæus, ab eodem Diaconus Cardinalis Sancti Martini in Montibus, deinde presb. Cardinalis tit. S. Praxedis, & Archiepiscopus v. Idus Febr. an. 1560. creatus, post vitam sanctissimè actam, maximèq. pro Ecclesia labores exantlatos, Obiit 111. non. Nou. 1584. Eius vitam & res gestas Carolus A. basilica Petri, Episcopus Nouariæ, qui ei intimè fuerat familiaris, inter alios cōscripsit. Sedit annos xxxiii. men. viii. dies xxv. sepultus in Ecclesia maiori.

T A B V L A

Dierum Festorum, & Vigiliarum, in Synodo Diocesana quinta ex Decreto Concilij Provincialis tertij confecta.

DIERV M Festorum, qui vniuersè in vrbe Diocesiq. Mediolanensi coli, & vigiliarum item, quæ ieiunio abstinentiæ obseruari debent, Tabula, ordine in singulos menses disposita, ad cuius præscriptum vnusquisque Parochus illa & festa & ieiunia, quæ in singulas hebdomadas incidunt, die Dominico proximè antecedente Parochialibus suis de more denunciant.

Ianuarius.

Octaua Natalis Domini, seu circuncisio, Calèdis. Epiphania Domini, die 6.

S. Antonij, die 17.

S. Sebastiani, die 20. Mediolani ex voto publico.

Februarius.

Purificatio beatissimæ Mariæ Virginis, die 2.

S. Matthiæ Apostoli, die 7. *Obiit v. Ambrosianus est.*

Martius.

Annunciatio beatissimæ Mariæ Virginis, die 25.

Aprilis.

S. Marci Euangelistæ, die 25.

Maius.

SS. Iacobi & Philippi Apostolorum, calendis.

Inuentio S. Crucis, die 3.

Iunius.

S. Barnabæ Apostoli, & primi Episcopi Mediolani, die 11.

SS. Geruasij & Protasij martyrum, die 19.

Natiuitas S. Ioannis Baptistæ, die 24.

SS. Petri & Pauli Apostolorum, die 29.

Iulius.

S. Iacobi Apostoli, die 25.

Augustus.

S. Laurentij Martyris, die 10.

Assumptio Beatissimæ Mariæ Virginis, die 15.

S. Bartholomæi Apostoli, die 24.

September.

Natiuitas beatissimæ Mariæ Virginis, die 8.

S. Matthæi Apostoli & Euangelistæ, die 21.

S. Michaelis Archangeli, die 29.

October.

SS. Simonis & Iudæ Apostolorum, die 28.

November.

Solemnitas omnium Sanctorum, Cal.

S. Martini Episc. & confes. die 11.

S. Andree Apostoli, die 30.

December.

Ordinatio s. Ambrosij Episcopi Doct. & patroni Mediolani, die 7.

Conceptio beatissimæ Mariæ virginis in vrbe Mediolano, die 8.

S. Thomæ Apostoli, die 21.

Natiuitas Domini nostri Iesu Christi, die 25.

S. Stephani protomartyris, die 26.

S. Ioannis Apostoli & Euangelistæ, die 27.

SS. Innocentum, die 28.

S. Siluestri Papæ, die 31.

Solemnitates & festa Mobilia.

Pascha Resurrectionis Domini cum duobus diebus proximè sequentibus.

Dies festus depositionis S. Ambrosij, qui celebratur in feria quinta quæ Pascha proximè sequitur.

Ascensio Domini nostri Iesu Christi.

Pentecoste cum duobus diebus proximè sequentibus.

Solemnitas Sanctissimi Corporis Domini.

Omnes singuliq. dies Dominici.

T A B V L A

Vigiliarum, seu ieiuniorum, quæ ex præcepto sanctæ Matris Ecclesiæ, aut ex consuetudine huius nostræ Ambrosianæ Ecclesiæ seruantur.

Vigilia Natiuitatis Domini.

Vigilia Pentecostes.

Vigilia Assumptionis beatissimæ Mariæ Virginis.

Vigilia sanctorum singulorū Apostolorum, præterquam sanctorum Ioannis Euangelistæ, & Phi-

Philippi & Iacobi Apostolorum.

Vigilia festi omnium Sanctorum.

Vigilia Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ.

Vigilia beati Laurentij martyris.

Vigilia ordinationis S. Ambrosij Episcopi, & patroni.

Vigilia S. Sebastiani mart. in vrbe Mediolano, ex voto publico.

Ieiunium singulis diebus quadragesimæ, exceptis Dominicis.

Stata quatuor temporum ieiunia.

Ieiunium triduanum in Litanijs quæ minores dicuntur.

Porro in vigilijs quæ infra ordine describuntur, illud Parochi Parochiæ suæ fideles hortentur, vt quamuis nunc illi ieiunij lege adstricti non sint, ad vsum tamen pristinum id pro pietatis deuotioniq. studio reuocare studeant, vt ieiuent, aut saltem à carnis esu abstineant; atque hæc quidem vigiliæ sunt.

Vigilia Epiphaniæ.

Vigilia Ascensionis.

Vigilia sanctissimi Corporis Christi.

Vigilia Natiuitatis Beatæ Mariæ Virginis.

Vigilia sancti Martini Episcopi & confessoris.

Vigilia ss. Martyrum Geruasij & Protasij.

Vigilia ss. Naboris & Felicis.

Vigilia ss. Nazarij & Celsi.

T A B E L L A
Aliquot Erratorum & mulctarum Clericalium.

PRIMUM vnique Canonico, dignitate item prædito, Parocho, animarum Curatori, & alij cuiusvis ordinis Clerico, quicumq. ille sit, qui in his infra ordine notatis capitibus aliquid culpæ commiserit, aut aliquo modo errarit, peccarit, certas mulctas hac tabella generatim speciatim exaratas, atque ipso facto subeundas, constituimus ac sancimus.

Quas mulctas in vrbe præfecti regionarij per nos delecti, in Diocesi Vicarij nostri foranei, in sua quique regione commissa statim exquantur.

Si quis facti aut errati sui executioni prætextum causam afferat, quò minus mulctam subierit, is tamen primò mulctam loco infra cõstituto deponat; deinde facti sui causam excusationemq. Præfecto, Vicariouè exponat. Hic postea ad nos, quidquid ab illo vel causæ, vel rationis, excusationis afferatur, sedulo referat: tum quod nos de mulctâ decreuerimus, planè exequatur.

Si verò ille commissam mulctam bidui spatio sponte sua non soluerit, aut deposuerit; Præfecti, Vicarijue sit, quidquid errati, aut culpæ, aut negligentia in hoc genere admissum ab eo est, ad nos, Vicarium nostrum generalem per literas deferre: tum iubere, illum qui errarit, ad certam constitutam diem ipsum Vica-

rium conuenire: cuius iudicio arbitriouè, is vel grauiorem etiam mulctam pœnamuè pro ratione errati subeat; vel cognita vera causa, absoluat.

Mulctâ omnis dupla ijs singulis sit, qui semel de errato moniti, & correcti, aut mulctati; in eodem iterum offenderint, peccarint.

Ne sine nostro, aut Vicarij nostri generalis cõsensu, mulctam commissam, eiusuè partem remitti condonariuè liceat.

Nec verò in Diocesi, nisi à Visitatore ac promotore nostro.

Si certa aliquot capitibus mulctâ speciatim nominatimq. decreta sancitauè nō est; ea sanè mulctâ sit, quam Præfectus, Vicarijue foraneus statuerit.

Ne minor sit tamen quadrante aurei nummi: nec verò maior itidem nummo aureo.

Regionatim igitur tota vrbe & Diocesi arca mulctaticia constituatur; in qua scilicet mulctâ omnis pro erratis tabella hac sigillatim per capita notatis Ecclesiastico cuiquam homini irrogata deponatur, atque afferuerit, vt arbitrato nostro, prout opus esse viderimus, vniuscuiusq. illius regionis tum vrbanae tum Diocesanæ sacerdotibus clericisue egentibus, aut Ecclesijs facultatum tenuitate laborantibus, in vsum elemosinam conferatur; aut in Ecclesiasticam supellectilem clero illi regionario vsui cõmuni futuram erogetur.

Porro ea arca per regiones vrbis in Sacristia Ecclesiæ, vbi cleri Præfectus regionarius, per Diocesim in Sacristijs Ecclesiarum, vbi vnusquisque Vicarius foraneus residet, turò collocetur.

Proinde duabus clauibus opere fabrili diuersis claudatur; quarum altera à Præfecto, vicariouè, aut ab eorum Cancellario, Ecclesiastico homine; altera à Parocho viciniori custodiatur. Nec verò hac mulctarum constitutione derogatū sit, quominus cum singulis errantibus, pro errati, culpæ, ac negligentia ratione, & à Præfectis regionarijs, & à Vicarijs foraneis, & à visitatoribus pro auctoritate sibi concessa, & à Vicarijs præterea nostris qui Mediolani sunt, alijs etiam pœnis mulctisue ex canonum iure, atque ex conciliaribus Synodalibusue sanctionibus, & illorum item arbitrio irrogandis, agi possit.

Errantes vt infra sigillatim notati, vel Sacerdotes, vel Clerici, vel alij, quicumque sint, mulctam pendant ex regulis supra sancitis.

QVICINQUE Sacerdos, clericusue, cum vel domicilium, vel beneficium Ecclesiasticum, vel alia ratione statum mutarit, si ex instructione, quas vulgari sermone de statu cleri edidimus, præscripto, statim vt debet, non denunciarit.

Qui præstitarum functionum Ecclesiasticarum, confessionum, communionum, ac lectionum item

item testimonium scriptum ad constitutam diem non attulerit, exhibuerit.

Qui in vestitus ratione præscriptas in Synodis Prouincialibus Diocesaniq. regulas non seruari; aut ab ijs quidquam aberrarit.

Hic, præter multam arbitrariam, mulctetur etiam statim veste, quam induerit contra formam præscriptam modum.

Prou. 2. tit. 2. c. 28.

Qui in Ecclesia cui adscriptus est, in Parochialemuè, ad officia diuina concelebrenda constitutis diebus non conuenerit, mulctetur solidis quinque.

Prou. 3. tit. de vita.

Qui alijs præterea diebus, & in officijs per nos constitutis non adfuerit, plectatur item solidis quinque.

Dioc. 3. cap. 4.

Qui in funeralibus officijs aut processionibus contra Prouinciales Diocesanas constitutiones, & instructiones eo de genere vulgariter editas, quidquam errarit, peccaritue: multa ei sit solidoru quinque, præter alias pœnas multatue speciatim illis instructionibus sancitas.

Qui à Visitatore vel à Præfecto, vel à Vicario foraneo, Scholæ Christianæ operam diebus festis nauare iussus, aut ei muneri adscriptus, ab ea opera functioneue abfuerit, vel ex præscripto operam verè non dederit; eandem multam luat sol. 5.

Prou. 2. tit. 2. c. 47.

Quicumque Canonicus, Clericue, in sua collegiata, Parochialiuè Ecclesia, concioni, aut lectioni sacræ, quam etiam Parochus explicarit, non interfuerit; aut sanè si interfuerit, non su perpelliceo, non alioque chori vestitu, pro sui officij quod in ea Ecclesia gerit, ratione indutus, pendat item sol. 5.

Prou. 2. tit. 2. c. 47.

Qui ab hebdomadarijs clerici lectionibus, etiam priuatim explicandis, quibus adscriptus sit, abfuerit; tantundem etiam multæ soluat.

Qui verò ad congregationes menstruas, aut hebdomadarias, etiam in Diocesi, Prouincialibus nostris Decretis constitutas, aut alias etiam extraordinarijs, iussu vel Præfecti, vel Vicarij Foranei conuocatus, non conuenerit; hic porro plectatur multa solidorum decem.

Quicumque præstituto tempore non præstiterit, quod à se in Ecclesia, cappellæ, altariuè sui instauratione, ornatu, apparatu, instructioneue fieri, Reuerendis: Visitatoris Apostolici, vel nostris, nostriq. etiam Visitatoris Decretis, siue generatim, siue speciatim nominatimue iussu est; is in illius Ecclesiæ, cappellæ, aut altaris vsum erogare duplum cogatur; nisi ad excusationem mensis spatio causam literis exaratam, quæ nobis probetur, attulerit.

Syn. Dioc. 4. c. 28.

Qui vel in sua Ecclesia, vel in funeralibus officijs, vel in processionibus quibus præfuerit, Ecclesiasticos cantores, sacristas, custodes, clericos, & organistas item, sine comprobationis nostræ literis, ac cõstituto tempore renouatis, adhibuerit, conduxeritue, aut admisit.

Prou. 1. & Dioc. Syn. 4. cap. 29.

Qui laicos item cantores clericalibus vestibus & iuperpelliceo ad præscriptum non omnino indutos conduxerit, adhibueritue, aut admisit.

rit: Qui in eadem sine comprobatione nostra literis exarata, & ad præfinitum tempus renouata, fecerit.

Qui laicos vltos, pueros etiam, sine facultatis à nobis eo nomine datæ literis, Sacerdoti Missæ sacrum facienti ministrare, aut in diuinis, funeralibus officijs, in processionibus, in Ecclesia denique, clericalia ministeria gerere, crucè clerico præferre, lumina accèdere, campanas pulsare, aliaue Ecclesiasticas minorum ordinum functiones obire permiserit, iusseritue.

Qui in Diocesi laicum, etiam non conductum, in choro vnà cum clero sine Vicarij nostri comprobationis literis canere permiserit.

Hæc porro capita quatuor proximè explicata, ne in vrbe locum habeant, nisi quindecim post tabulæ huius editionem diebus, in Diocesi verò, duobus ab eadem editione mensibus.

Qui festo ecclesiæ die, aliauè celebritate, contra quam in Diocesana Synodo præscriptum est, accesserit non euocatus: quiq. alium exceperit, quiq. item mensam appararit, exhibuerit.

Quicumque rector, sacristauè, in ecclesia vbi plures Missæ celebrari solent, id non effecerit, vt singulis diebus vna diluculo, in aurora scilicet, ad præscriptum celebretur.

Qui contra præscriptum Visitationis Apostolicæ, & Decreti Diocesani, vno eodemq. tempore plures quam duas Missas in eadem Ecclesia celebrari permiserit.

Qui sine facultatis à nobis concessæ, aut non renouatæ literis, Missæ sacrum fecerit; aut in sua Ecclesia ab alio Sacerdote fieri permiserit.

Qui celebrandæ missæ præscriptum ab rectore Ecclesiæ sacristauè ordinem constitutamue horam non seruauerit; hic speciatim mulctetur solidis decem.

Qui in altari, aut ecclesia, aut oratorio, in quo Missæ sacrum fieri vetitum sit, fecerit, celebraritue.

Qui in Ecclesijs, oratorijsuè Diocesanis, quæ intrâ alicuius Parochialis Ecclesiæ fines sunt, ante absolutam Parochi concionem cõtra præscriptum nostrum Missæ sacrum fecerit.

Quicumque rector, sacrista, aliuè Sacerdos, in Ecclesia, vbi ob festi diei celebritatem, vel ob aliam solemnitatem causamue plures Missæ celebrantur, decretum vti in Synodo Diocesana I I. & decretum item XXV I. in Synodo Diocesana I I I. & Decretum præterea XXX. in Synodo Diocesana I I I I. per nos editum, non seruauerit.

Quicumque rector, aliuè Sacerdos, de libro Missarum, de subscriptione, & de ceteris quocumque non præstiterit, quæcunq. toto eo de genere in Synodo Diocesana I I. cap. VII. à nobis præscripta sunt.

Quicumque Sacerdos, Missæ sacri singulis aut certis aliquot hebdomadæ diebus faciendi munere suscepto, plus inde elemosinæ acceperit, petieritue, quam aut in Synodo Diocesana I I.

præ-

præfinitum decretumue sit, aut in facultatis sibi eo nomine datæ literis speciatim explicatū sit: is præterea duplo elemosinæ præter præscriptum acceptæ vel petitæ mulctetur.

Syn. Dioc. 2. Syn. Dioc. 3.

Quicumque Cappellanus Sacerdos, muneri à se suscepto Missæ sacri in aliqua certa cappella Ecclesiæ celebrandi, ipse per se, legitima cessante causa, non satisfecerit: aut non in suo, sed in alieno altari celebrarit; nisi id præfectus regionarius, Vicariusuè Foraneus aliquando probata causa concesserit, permiseritue.

Prou. 2. tit. 2. c. 20. Dioc. 2. c. 9

Hic, quoties id errati admisit, mulctetur solidis decem. Qui in diuinis officijs vestes & ornamenta ex ritu institutioneue Ecclesiæ non benedicta adhibuerit.

Prou. 1.

Dioc. 4. c. 19.

Qui Calendarium anniuersarium non habuerit, aut ex eius præscripto horarum diuinum officium non recitarit.

Syn. Dioc. 3. c. 10.

Quicumque clericus, in Ecclesia, in ecclesiasticisq. functionibus superpelliceum semper nõ adhibuerit: quiuè illum aut non adhibentem, aut lacero fordido eõ vtentem, in Missæ sacro ministrare, aut in diuinis officijs Ecclesiasticas functiones, siue intus in Ecclesia, siue foris obire permiserit.

Qui pro foribus Ecclesiæ stans, aut per vias incedens, nisi processions, alteriusuè muneris ecclesiastici obeudi causa, superpelliceum induerit. Qui in Missæ sacro, diuinisq. officijs, lumina prænumero aut præ exiguitate tenuitateue minus decencia adhibuerit.

Syn. Dioc. 4. c. 19.

Qui verò funeralibus officijs, aut processionibus peractis, ad suam Ecclesiam ordine vnà cum illius cruce non redierit; hic sanè tanquam absens à toto illo officio censetur.

Syn. Dioc. 2. c. 28.

Prou. 1. tit. de min. Eccl.

Quicumque Præpositus in choro, diuinisq. officijs, cappam, quod insigne est suæ dignitatis, semper non adhibuerit; absentis loco censetur, neue particeps sit distributionis officij illius horarij, in quo ita errarit.

Pr. 1. tit. de ref. Pr. 3. tit. de cap. c. Instrumenta.

Qui item diebus solemnioribus ferulam non geltarit.

Qui Canonicus præterea absq. facultate à præfecto impetrata breuius triduo abfuerit: qui verò diutius sine missionis literis ab Archiepiscopo impetratis abfuerit.

Qui de capitulo, collegarum canonicorū absentiam octo dierum spatio post singulos tres anni menses ex Cõcilij Prouincialis primi præscripto non denunciarint.

Quicumque canonicus ad duos menses, ac deinceps ad constitutum in Concilio Prouinciali I I I. tempus, scripta, tabulas publicas, instrumenta ad præbendæ suæ ius pertinentia, in capitiuè archiuuium non detulerit.

De Parochis, animarumue curatoribus.

Qui in Diocesi die festo ad Doctrinæ Christianæ scholas stas campanæ signis populum non conuocarit.

Qui in Diocesi item iisdem scholis adesse, si deiq. Christianæ rudimeta stas festis diebus ante vesperum tradere neglexerit, prætermiserit, omiseritue; idq. spatio vnus horæ mensibus Decembri & Ianuario, reliquo omni anni tempore duabus ipsis horis.

Qui in vrbe ad præfecti regionarij præscriptu iisdem scholis adiuuandis, operam, vt opus erit, non nauauerit.

Qui inter Missæ sacrificium profana denunciarit. Qui diebus festis, duabus circiter post solis ortu horis Missæ sacrum non fecerit.

Qui in sua Ecclesia Parochiali diebus festis Missam non celebrarit.

Qui diebus festis in Ecclesia sua Vesperarum officium non recitarit; quiuè stata hora ex tabellæ nostræ præscripto non præstiterit.

Qui Sabbato sub Vesperum Antiphonam, Saluæ Regina, in sua itidem Ecclesia non cecinerit.

Qui in singulos dies stas horis, mane scilicet, meridie, & vesperi, sono campanæ signum Salutationis Angelicæ recitandæ de more non dederit.

Qui item orationis vespertinæ & matutinæ certa stata hora à nobis institutæ significationem campanæ sonitu non fecerit.

Qui eidè orationi, cum in Ecclesia etiam extra ordinem iussu nostro sit, præsens nõ adfuerit.

Qui processionem habere; quiq. Litanias ob extraordinariam causam aliquando Summi Pontificis, aut iussu nostro institutas, in Ecclesia sua recitare omiserit.

Qui die festo non predicarit, sermonemue habuerit ad populum; nisi hoc ei munus à nobis, Visitatoribusuè nostris vetitum sit.

Qui, si id muneris obire phibitus est, è suggestu aut in altari de libro præscripto dimidio horæ spatio non legerit: si quando adiutorem concionandi causâ sibi à nobis datum non habeat, qui partes suas eo in genere suppleat.

Qui in singulos dies dominicos aquam benedictam non renouarit: quiq. id non præstiterit ex præscripto tabellæ nostræ.

Qui in baptisimi, extreme vnctionis, matrimonij, & communionis item frequentioris ministerio, non aliquid populo explicarit, quod ad sacramenti quod ministrat, vim, naturam, virtutesq. pertineat.

Qui baptizatorum, Confirmatorum, matrimonio iunctorum, libros, & eiusdem generis alios, mense post huius tabulæ editione non habuerit, paraueritue: quiuè item præscripta forma non habuerit: quiuè præterea loco tuto & decenti non custodierit.

Qui singulorum eorū librorum, cum suis mutationibus, additionibusuè, exemplū quotannis præstituto tempore nobis nõ tradiderit: quiq. eius traditionis testimonium cæciliari manu exaratū roboratumue, in Diocesi Vicario foraneo, in vrbe præfecto regionario nõ attulerit.

Qui de statu animarum librum non confecerit, renouaritue: quiq. eius exemplum ad consti-

tuum

tutum tempus nobis nō tradiderit, ex præscri-
pto instructionum, quas eo de genere vulgari-
ter edidimus.

Dicæ. 4. cap. 9. Qui tabernaculi, & Sanctissimæ Eucharistiæ, & rerum sacrarum, clausæ apud se tutò nō asseruarit, custodierit.

Qui in sacra Eucharistia, sacris oleis, sacrisque rebus afferuandis, corporalibus, purificatorijs, calicibus, & alijs eiusmodi sacratis rebus, aliquid incultum, situque obsolescens, puluerulentum, aut rei sanctitate indignum habuerit: quiq. id inesse permiserit.

Qui sacrosanctis Sacramentis administrandis vllam auaritiæ labem commiserit.

Pr. 3. tit. de par. Qui in maioribus diebus Dominicis sacram Eucharistiæ quidquam aliud custodierit, retinuerit.

Pr. 1. tit. de Euch. Qui lampadem Sanctissimæ Eucharistiæ prælucentem, perpetuè accensam nō adhibuerit.

Qui sodalitates sanctissimi Corporis Christi instituire aut conseruare neglexerit.

Pr. 1. tit. de Euch. Qui in orationis quadraginta horarum celebritate regulas præscriptas non seruarit.

Qui de administratione Sanctissimæ Communionis regulas instructionibus nostris vulgariter explicatas non obseruarit.

Qui ad earum instructionum præscriptum tempore constituto eos non denunciari, qui non confessi, quiuè communionem in Pascha non sumperint.

Qui item de Sacramento Pœnitentiæ reliqua iisdem nostris instructionibus tradita non præstiterit.

Dicæ. 4. cap. 15 Qui in ægroti cura, officijs in Synodo Diœcesana IIII. præscriptis defuerit.

Dicæ. 4. cap. 34. Qui altaris pallium cadaueri efferendo, aut cœnophio ornando adhibuerit.

Dicæ. 3. cap. 47 Qui pro mortuis officia integra cum tribus nocturnis non recitari.

Pr. 2. tit. 2. c. 1. Qui clericum peregrinum aduenamè præfinito tempore non denunciari.

Dicæ. 3. cap. 22 Qui alienæ Diœcesis clericum, regula Decreti in Synodo Diœcesana tertia editi non seruata, ad diuina officia concelebranda euocarit, aut admiserit.

Pr. 1. de prof. fidei. Qui præfinito tempore, ludim agistros, aliosque professores, quiuè quouis modo literas, artes uè liberales docent, non denunciari.

Pr. 3. tit. de fid. tue. ft. Qui sine testimonio præfinitæ professionis eisdem in suæ Parochiæ finibus docere patietur.

Dicæ. 4. cap. 17 Qui ineunte aduentu & quadragesima, patres familias, ad Decreti quod in Synodo Diœcesana IIII. confecimus, præscriptum, non conuocarit.

Qui constitutionum Pontificalium, Decretorum Prouincialium & Diœcesanorum, edictorum, nostrorum, & literarū Pastoralium, aliorumq. id generis scriptorum, lectionem, promulgationem denunciationemq. certis stans anni diebus, aut etiam extra ordinem aliquâdo præscriptam, non præstiterit.

Qui stans mensuras Parochorum congregati-
nes præscripto tempore non habuerit.

Qui à præscriptis frugalibus Sacerdotaliuè mensuris regulis in iis ipsis cōgregationibus discesserit.

Qui clericum sibi in sacris ministrantem sustentare iussus, non habuerit talem, qualem illum habere par est.

Qui ad Synodi Diœcesanæ, & secundæ & quartæ præscriptum, caputium Parochiale insignem non induerit, gestarit.

Quicumque parochus, siue vrbanus, siue Diœcesanus, nobis per literas vniuscuiusque mēsis initio non significarit, denunciari, quidquid ex instructionum, quas de statu cleri cognoscēdo olim edidimus, præscripto, deferre, significare uè debet.

Quicumque, item etiam vrbanus Parochus, tertio quoque mense ad nos literas non scripserit de ijs infra ordine notatis rebus.

De puerorum numero, eorumq. in literis clericali q. morum disciplina progressu, quos ex visitationis Apostolicæ Decreto ad clericalem militiam instituendos è Parochia sua susceperit.

De Clericorum Parochialium moribus, studijs, vestitu, frequentiq. ad Ecclesiam conuentu.

De illis, qui Parochiæ suæ homines, in hæreticorum locis, hæresiuè nomine suspectis morantur.

De sodalitatibus Doctrinæ Christianæ, & sodalitatibus item Corporis Christi Domini progressionibus.

De populi sibi commissi in Christiana disciplina & pietate progressibus; rursumq. de impedimentis.

De visitationum, & Decretorum in visitatione, vel generatim vel speciatim per nos editorum, executione, quæ scilicet tribus antea mēsisibus proximis præstita sint; quæ item non: & quid impedierit obstiteritq., quominus debitam executionem habuerint.

De vniuscuiusque eorum, qui intrâ parochiæ fines beneficia Ecclesiastica obtinentes residere res. in sin. debent, absentia.

Tabula hæc per capita distinctè exarata, ab ijs singulis quorum interest, inuolatè planè seruetur.

Quicumque autem in vrbe cleri Præfectus regionalis, & in Diœcesi Vicarius Foraneus, in ijs vel vniuersis vel singulis multis, quæcunque hac Tabella generatim speciatimq. sancitæ sunt, sedulo exequendis, aliquid negligentia culpæ contraxerit, aut admiserit: is dupli multam eo capite sancitam in quo negligerit egerit, planè luat; & grauiorem præterea arbitrato nostro.

Tabella erratorum in diu. off. funeribus, &c. supra disposita est par. 4. Actorum. pag. 780. T A-

TABELLA
Horarum Canonicarum, vel pulsationis Campanarum, ex præscripto Conciliorum Prouincialium, ac Diœcesanorum.

Ratio pulsandi ad Matutinum in singulis mensibus.

Ratio pulsandi ad Tertiam in singulis mensibus.

CVM in Concilio Prouinciali primo præscribatur, Matutinum vel media nocte, vel saltem eo tempore instituendum, vt sub ortum solis absolutum sit: idèd. in hac edenda Tabella hæc ferè ratio est obseruata, vt in tota ferè hyeme, scilicet à Mense Octobris vsque ad Calendas Aprilis, pulsetur ad Matutinum horis duabus quartis item duobus ante ortum Solis: in Æstate verò, scilicet à Calendis Aprilis vsque ad Calendas Octobris, per duas tantum horas ante ortum Solis, præterquam in media æstate propter breuitatem noctis: ita tamen vt à primo vsque ad tertium signum, horæ integræ spatium intericiatur.

Ratio verò pulsandi ad Tertiam (quam pulsationem Campanarum vocant) ita obseruetur, vt in diebus festis, & quandoconque concio habetur, liceat præfectis Ecclesiarum eam dimidiæ horæ spatio præuenire; ita tamen, vt à fine officij Matutini, aut aliorum officiorum, quæ aliquâdo post Matutinum celebrantur, vsque ad hanc Campanoni pulsationem, horæ integræ spatium interiectum sit, nisi vrgens necessitas aliter cogat.

Oratio matutina ex Decr. Concilij Prouincialis quarti in vsum huius Prouinciæ introducta, in collegiatis pulsetur cum Te Deum, inchoatur.

In reliquis verò Parochialibus Ecclesijs, in hyeme per horam ante ortum solis, in æstate per dimidiam horam.

Vespertina verò oratio distinctis campanæ ictibus per quartam horæ partem, vt illa, pulsetur, ante Salutationem Angelicam vespertinam.

Ad Orationem pro defunctis, ex Decreto Prouinc. Conc. 6. introductam, pulsetur in estate hora prima noctis; in hyeme hora secunda, vt Synodo Diœcesana 11. cautum est.

Missæ Parochialis sacrificium die festo circiter duabus post ortum solis horis celebretur, datis semper ante stans Campanæ signis, ijsq. horæ dimidiæ interuallo distinctis, ex Decreto Conc. Prouinc. 4. par. 2. tit. Quæ pertinent ad Sanctissimum Missæ Sacrificium.

Sexta quaque feria circa horam meridianam Campanarum sono signum detur, ad Domini Nostri Passionem recolendam, ritu Salutationis Angelicæ. Concilio Prouinciali 2. Decr. 10.

Mensis	Die	Horæ	Ratio
Ianuarius.	A primo die vsque ad decimum, pulsetur,	hor. 12. q. 2.	16. q. 2.
	A decimo ad vigesimū,	hor. 12. q. 1.	16. q. 1.
	A vigesimo vsque ad finem,	hor. 12.	16. q. 1.
Februarius.	Die quarto vsq. ad xv.	hor. 11. q. 2.	16.
	Die decimo quinto,	hor. 11. q. 1.	15. q. 3.
	Die vigesimo,	hor. 11.	15. q. 2.
Martius.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 10. q. 2.	15.
	Die decimo,	hor. 10.	14. q. 2.
	Die vigesimo,	hor. 9. q. 2.	14.
Aprilis.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 9. q. 1.	13. q. 2.
	Die decimo,	hor. 9.	13. q. 1.
	Die vigesimo,	hor. 8. q. 2.	13.
Maius.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 8.	12. q. 2.
	Die decimo,	hor. 7. q. 2.	12.
	Die vigesimo,	hor. 7. q. 1.	11. q. 3.
Iunius.	Die primo vsque ad vigesimum,	hor. 7.	11. q. 2.
	Die vigesimo,	hor. 7.	11. q. 1.
Iulius.	Die primo vsque ad vigesimum,	hor. 7. q. 1.	11. q. 2.
	Die vigesimo,	hor. 7. q. 2.	11. q. 3.
Augustus.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 7. q. 2.	12.
	Die decimo,	hor. 8.	12. q. 2.
	Die vigesimo,	hor. 8. q. 2.	12. q. 3.
September.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 9.	13.
	Die decimo,	hor. 9. q. 2.	13. q. 2.
	Die vigesimo,	hor. 10.	14.
October.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 10. q. 1.	14. q. 2.
	Die decimo,	hor. 10. q. 2.	14. q. 3.
	Die vigesimo,	hor. 11.	15.
November.	Die quarto vsq. ad xv.	hor. 11. q. 2.	15. q. 2.
	Die decimo quinto vsque ad finem,	hor. 12.	16.
December.	Die primo vsque ad decimum,	hor. 12. q. 1.	16. q. 1.
	Die decimo vsque ad finem.	hor. 12. q. 1.	16. q. 2.

Ratio pulsandi ad Vesperas. In Hyeme.

A Calendis Nouem. vsque ad Calendas Martij, tam in festis, quam in ferialibus, hor. 20.

In Vere.

A Calendis Martij, vsque ad Calendas Maij, tam in festis, quam in ferialibus diebus, hor. 19.

In Aestate.

A Calendis Maij vsque ad Calendas Septembris, in festis, hor. 18.

In ferialibus, siue Officium solemne sit, siue non, hor. 19.

In Autumno.

A Calēdis Septembris vsque ad Calendas Octobris; tam in festis quam in ferialibus; hor. 19.

A Calendis Octobris vsque ad Calendas Nouembrijs; in festis, hor. 19.

In ferialibus, siue Officium solemne sit, siue non, hor. 20.

In Quadragesima diebus ferialibus ad Vesperas pulsatur vnico signo statim post eleuationem sanctis. Sacrificij in Missa.

Salutatio verò Angelica quæ ante Vesperas pulsari solet, pulsatur in Quadragesima hor. 19. vel in meridie,

Ad Completorium in Quadragesima diebus ferialibus pulsatur per dimidiam horam. hor. 21.

T A B V L A

Censurarum, & casuum referuatorum.

Carolus S. R. E. Presb. Card. Tit. S. Praxedis Archiepiscopus.

PAROCHIS, confessarijsq. omnibus & singulis, qui in vrbe Dicecesiq. nostra Mediolanensi sunt, censuras, & casus, quos partim summo Pontifici, partim Episcopis referuatos, nosse debent, summatim iussu nostro in vnum collectos, promulgamus, atque edicimus.

Et vero, nos, præter casus, quos anniuersaria tabel la pro temporum ratione nobis referuados iudicauerimus, censuras etiam, & casus omnes ac singulos, quos Episcopis, siue iure canonum, siue Pontificijs sanctionibus, siue Decretis Tridentinis, siue Conciliorum nostrorum iure referuatos, infra ordine distinctos, certoq. numero notatos edimus: eos, ne de eiusmodi referuatione quisquam hæsitet & dubitet, nobis planè referuatos declaramus, & denuo iâ nunc perpetuò referuamus.

Proinde caueat vnusquisque, ne ab ijs censuris & casibus aliquem sine scripta nostra facultate auctoritateq. abfoluat, pœna excommunicationis propòsita, quam ipso facto qui contra fecerit, subire iam decreuimus, & rursus decernimus, atque declaramus.

Censuræ, & casus, summo Pontifici referuati in litetis processus Cœnæ Domini, in iisdem literis videantur, quæ quotannis eo ipso die edit solent.

Alia censura, & casus eidem referuati iure Canonum.

Ex Decreto, & Decretalibus.

QUI suadente Diabolo manus violentas in Clericum iniecerit, excommunicatus est. Etiam si Clericus cui manus illata est, prima tantum tonsura insignitus sit.

Qui huius rei consilium, auxilium, aut fauorem præstiterit. Qui monacho item manum violentam iniecerit. Etiam si sit conuersus religiosus.

Præterea, etiam si monachus sit tantummodo no uitius.

Et verò, etiam si monialis sit, aut conuersa. Qui in custodia publica, priuatauè, Clericum, etiâ sine læsione corporis detinuerit.

Qui item in vincula detruserit.

Quicunque in Clericum, aut Monachum manus violentæ iniectiorem ratam habuerit.

Qui in Clericum, etiam volentem, & consentientem, pro satisfactione offensæ laico factæ manus violentas aut iniurias iniecerit.

Clericus, qui scienter & spontè in diuinis participat cum excommunicatis à Papa.

Qui scienter in crimine criminolo communicat cum eo, qui nominatim à Papa excommunicatus est, consiliū, auxiliū, vel fauorem ei dando.

Qui ob mortis imminens periculum absolutus ab excommunicatione Papali, post à morbo confirmatus, quàm citò commodè potest, contempserit se præsentare.

Qui nullo Sedis Apostolicæ cōcessu assenserit nominationi, aut electioni Senatoris vrbis Romæ, aut eius qui eiusdem vrbis gubernationi præesse debet.

Ex clementinis.

QUI iniuriosè, vel temerè aliquem Episcopum percusserit, ceperit, expulerit; aut fieri mādauerit, aut ab alijs factum ratum habuerit; aut consilium, auxiliū, fauoremuè dederit. Hodie etiam in literis processus cœnæ Dñi.

Inquisitores, & Sanctæ Inquisitionis ministri, odio, gratia, vel quæstu, aliouè commodo ducti, qui in hæreticis inquirendis negligentes sunt, vel falsò hæresim imponunt.

Religiosi, qui absoluunt excommunicatos à iure, vel constitutionibus synodalibus; à culpa itè, & pœna.

Religiosi, qui non impetrata à Parochis facultate, Sacramenta Eucharistiæ, aut extremæ vnctionis ministrant.

Religiosi item, qui non eorundem concessu matrimonia solemnizant.

Reli-

c. Cupiètes cle. de pœn. Religiosi, & clerici sæculares, qui alios inducunt ad vouendum, promittendumuè, vt in suis Ecclesijs sepulturas eligant, vel iam electas ne mutant.

c. Grauis clem. de sent. excom. Qui prohibent, quominus publicè excommunicati, interdictiue, de Ecclesia exeant, quo tempore Missæ sacrificium sit, si eis à celebrantibus denunciatum sit, vt de ecclesia abeant.

c. cod. vtsupra. Excommunicati, interdictiue publicè, si à celebrantibus moniti fuerint vt de ecclesia exeant, idq. facere recusarint, neglexerintuè.

c. Grauis Clem. de sent. excom. Principes, & illustres viri, qui interdicti generalis tempore cogunt aliquem Sacerdotem celebrare.

In extrauagantibus.

De sepul. c. 1. QUI corpus mortuum exenterant, & in frustra incidunt, & aqua coquunt.

c. Et si Domini de pœ. remis. Qui interdictum ab Apostolica Sede promulgatum violarint.

Ibid. Qui in personam Romani Pontificis conspirauerint, & alia crimina perpetrarint, quæ eadem sanctione Pauli II. exprimuntur. Quæ omnia etiâ hodie continentur in literis processus cœnæ Domini.

Qui aliquid ex pacto dat aut recipit pro ingressu religionis.

c. cum detestabile. de sim. Qui dant, recipiuntuè aliquid simoniacè in ordine suscipiendo, aut beneficio consequendo; qui proxenetæ item fuerint, procuratore suè, vt huiusmodi simonia committatur.

Mart. 4. in extr. Religiosi non mendicantes, qui in ordines suos fratres mendicantes recipiunt, non impetrata nominatim facultate à Sede Apostolica.

Martinus V. conc. const. Religiosi mendicantes, qui transeunt ad ordinem non mendicantium, facultate à summo Pontifice non impetrata, præterquam ad ordinem Carthusienium.

Qui item eos in suos ordines adscribunt.

Bonifacius VIII. in extr. de sc. ten. excom. c. 1. Qui dant, accipiuntuè, promittunt, paciscuntur uè aliquid, vt in curia Romana iustitiam vel gratiam alicuius rei obtineant.

Qui item huius criminis reos non denunciant.

Conc. const. ses. 41. cap. Omnis ætas. Qui Cardinalium, & aliorum qui in cōclauis sunt, vel ipsius etiam electi Pontificis domos, res, bonaq. illorum violenter inuaferint, receperint, occuparint, & asportarint.

Ibid. Qui præterea eius rei cōsilium, auxiliū, aut fauorem præstiterint.

Iul. II. in extr. Cardinales, qui Sede vacante constitutioni de electione Rom. Pontificis præter simoniam faciendâ contrahere præsumperint.

Ibid. Cardinales item, qui aliquè elegerint simoniacè, à suis ordinibus, ac dignitatibus suspensi sunt.

Ibid. Procuratores item, & mediatores, quicunque fuerint.

Leo X. in cont. Later. ses. 9. Cardinales quoque, qui aliquid patefecerint in Concistorio vetitum à Papa, vnde aliquid præiudicij, aut scandali nascatur.

Arch. Flor. par. 3. tit. 25. c. 30. Qui ad sepulcrum Domini accesserint sine licentia Papæ.

Ex volumine collectionis diuersarum constitutionum Pontificiarum.

QUI CVNQUE de Ecclesijs, Monasterijs, quæ vacantibus per sedem Apostolicam prouisus, aut ad ea translatus, earum prouisionum translationum uè nunciatoribus aliquid dederit, promiserit, promissum uè soluerit.

Quicunque laicus hominem Ecclesiasticum relegarit, aut proscripterit: qui item proscriptiorem in eum scripserit.

Quicunque ordinis Ecclesiastici alium Ecclesiasticum ad forum laicale traxerit.

Quicunque item laicus, auxiliū, consilium, vel fauorem in ea re dederit.

Quicunque equos, ferrū, lignamina, & alias merces, Alexandriam, vel in partes Ægypti miserit, detulerit, aut mitti, deferri uè permiserit. Idem in literis etiam processus cœnæ Domini.

Quicunque à summo Pontifice ad futurum concilium appellarint: qui item huius rei cōsilium, auxiliū, vel fauorem dederint: qui item ei adhæserint. Hodie est in literis processus cœnæ Domini.

Quicunque ministri Papæ, & omnes officiales, etiam Episcopali dignitate præditi, in terris Ecclesiæ officium quodcunque exercentes, munera accipiunt, præter esculenta & poculèta, quæ biduo consumi possunt.

Quicunque de Ecclesijs & locis sacris lapides & alia ornamenta abstulerint: qui item auferenti, seruanti, & retinèti, auxiliū vel fauorem dederint.

Quicunque, vt literas Apostolicas gratis expediat, se Cardinalis, aut assistētis familiarem commensalem, vel nepotem finxerit.

Quicunque eos qui in Romana curia litigant, aut illorum aduocatos, vel procuratores, vel iudices, testes, aut notarios, per se, alios uè minis affecerint, inuaferint, verberarint, aut occiderint.

Qui item eos receperint, aut fauore adiuuerint. Hodie in literis etiam processus cœnæ Domini.

Quicunque literarum Apostolicarum executionem impederint. Hodie etiam in literis processus cœnæ Domini.

Quicunque ciuitates, oppida, terras, & quæcunq. alia loca Romanæ Ecclesiæ subiecta inuaferint, aut occuparint. Hodie in literis processus cœnæ Domini.

Qui in sermonibus & prædicationibus miracula falsa incerta uè populo denunciant: qui item Prophetias ex facta Scriptura non desumptas prædicare audent; Ecclesiæ uè prælatis scandalosè detrahunt.

Quicunque Dominus, vel Princeps permiserit latrocinia fieri ad urbem. Hodie in literis etiam processus cœnæ Domini.

Quicunque in duello pugnarit: quicunque item campum dederit; auxiliū præstiterit; duello interfuerit. Hæc quoque in Concilio Tridentino.

Qui Palatij Apostolici bona detinuerint. Hodie etiam in literis processus cœnæ Domini.

Ibid. Qui etiam prætextu regalium ea de iure: qui item detinentes non reuelarit.

Iul. III. c. 16. Pius V. infra. Quicumque in officio sacre Inquisitionis Episcopos & Inquisitores hæreticæ prauitatis impedit, perturbat.

Iul. III. c. 17. Quicumque libros & scripturas camere Apostolicæ detinuerit: quibus, de iure scientes non patefecerit.

Paulus III. c. 36. Paulus III. c. 42. Quicumque vel Beneficium Ecclesiasticum impetret, se pro alio in examine supposuerit.

Paulus III. c. 42. Quicumque vel Ecclesiasticus, vel laicus, per se, vel alium, ad hunc vniuersum Pontificem, cum aliquo de futuro Pontifice eligendo, vel verbis, vel scriptis, vel nunciis tractarit, aut tentarit.

Paulus III. c. 49. Quicumque libros hæreticorum, aut hæresi suspectorum, quouis modo legerit, apud se tenuerit, aut impresserit, aut venales habuerit. *Hodie etiam in literis processus cænæ Domini.*

Pius III. c. 49. Quicumque Alumina de partibus infidelium ad partes Christianorum detulerit.

Pius III. c. 61. Quicumque literas, aut scriptum cuiusvis generis, aut nuncium, aut signum, ad eos qui in conclauis sunt miserit: qui item receperit. *Qui contra è conclauis ad eos qui foris sunt scripserit, vel miserit.*

Pius III. c. 67. Quicumque regens, corrector, scriptor, & alius sacre penitentiariæ Romanæ officialis, aliquid contra constitutionem de ipsius penitentiariæ reformatione admitterit.

Pius III. c. 92. Quicumque de Parochiali Ecclesia, aut perpetua vicaria, aut alio beneficio curato à Papa prouisus, iuramentum & obligationem de residendo intra præstitutum tempus non obseruauerit.

Pius III. c. 97. Quicumque commentarios, glossas, notationes, scholia ediderit ad interpretationem Concilij Tridentini.

Pius III. c. 133. Quicumque Nuncius Apostolicus, à principibus ad quos mittitur, dignitatis aut gradus obtinendi causa literas commendationis, quouis modo ambierit; siue eorum studio & fauore, pro se, aut consanguineis suis uti audeat.

Pius V. c. 17. Quicumque mulier cuiusvis dignitatis, monasteria, & domos Carthusiensium, & aliorum regularium ordinum, etiam mendicantium, ingredi ausa fuerit.

Pius V. c. 6. Qui ordine & beneficio Ecclesiastico vel conferendo vel assequendo simoniacè se gesserit. *Interpretes, & internuncij eiusdem simoniacæ prauitatis.*

Pius V. c. 99. Gregor. XIII. infra. Quicumque monialis à clausura exierit: qui item exeundi licentiam dederit: comitans etiam, & receptans.

Pius V. c. 1. Quicumque officij Penitentiariæ Romanæ procurator, scriptor, corrector, alijsq. officialis, aliquid, etiam spontè oblatum, aut aliàs, siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extra ordinario labore acceperit.

Pius V. c. 8. Quicumque Episcopo inferiori, indicem casuum & gratiarum eum indulgentiis soluta certa quadam pecunia populo proposuerit & euulgarit.

Pius V. c. 16. Quicumque Christianus, alium Christianum in terris Turcarum habitantem tanquam mancipium ceperit, aut eius bone diripuerit.

Pius V. c. 17. Quicumque aliquem Inquisitorem, aduocatum, promotorem, notarium, aliumue ministrum, officium sacre Inquisitionis, aut accusatorem, denunciatorem, aut testem in causa fidei, perterrefecerit, occiderit, verberauerit, deiecerit. *Qui item eiusdem sacre Inquisitionis, aut ministrorum ædes, aliaue res expugnauerit, intulerit, incendit.*

Ibidem. Qui eiusdem libros, literas, exemplaria, & alia quæcunque scripta combusserit, diripuerit, interuerterit, aut quocunq. modo asportarit.

Ibidem. Quicumque etiam consilium, auxilium, vel fauorem præstiterit.

Ibidem. Quicumque ite contra sacre Inquisitionis officium delinquentibus veniam petere, aut pro illis intercedere tentauerit.

Pius V. c. 91. Pius V. c. 103. Quicumque Ecclesias, & beneficia Ecclesiastica quauis, palam, aut occultè retinuerit, aut receperit in confidentiam. *Hoc etiam sancitum est constitutione Pij Papæ IIII.*

Pius V. c. 98. Quicumque S. R. E. Cardinalem fuerit hostiliter infectatus, percussit, ceperit, aut madauerit, socius fuerit, aut factum ratum habuerit: qui consilium, vel fauorem dedit: qui istius facti notis reum receperit, aut scienter defendit; & qui præterea istiusmodi facinorosum, vel conspirantem quoquo modo scierit, & non reuelauerit. *Hæc sanctio à Bonifacio VIII. edita, plenius à Pio Papa V. constituitur.*

Pius V. c. 104. Quicumque de Conceptione Beatæ Mariæ Virginis contra præscriptum constitutionis Xysti Quarti Pontificis, & Decreti Tridentini, affirmarit.

Pius V. c. 104. Qui verò contra præscriptum constitutionis Pii V. disputarit, pœnam suspensionis à diuinis incurrit.

Pius V. c. 104. Qui vacantibus Ecclesiarum dignitatibus, canonicatibus, præbendis, & eiusmodi, vult, disponit, aut statuta consuetudines seruauit, de fructibus, & distributionibus etiam, primo ab ipsa vacatione anno prouenturis, mensæ Episcopali, capitulariue applicandis, aut in communem usum cedendis: qui item de his iuramentum præstari ordinat; aut qui prouisum ad iurandum de his seruandis inducit; aut talia non facienti impedit possessionem.

Pius V. c. 142. Quicumque gubernator locorum status Ecclesiastici, licentiam ferendi armæ tribus palmis breuiora, etiam ad breuissimum tempus concesserit.

Pius V. c. 16. Quicumque publicans, pedagium, gabellam, vectigal, à regularibus ordinis mendicantium, exegerit.

Ibidem. Quicumque item ab eisdem pro reficiendis pontibus, vijs, aqueductibus, & fluminibus, aliquid impensæ aut contributionis exegerit.

Ibidem. Qui item vectigal denarioli carnis in singulas libras ab iisdem exegerit.

Ibidem. Quicumque eosdem mendicantes, eorum bona, colonos, exemptos & immunes ab omnibus & singulis exactionibus non dimiserit.

Qui-

Pius V. c. 17. Quicumque gubernator status ecclesiastici, & officialis, aliquem homicidam, aut exulem ab exilio reuocarit, vel saluum cõductum ei fecerit, etiam ad diem vnum, noctemue vnam.

Ibidem. Quicumque Dominus, & ciuis Romanus, sedi Apostolicæ subiectus, homicidam aliquem, exulem, aut facinorosum hominem Romanæ ecclesiæ subiectum receptauerit.

Ibidem. Paulus II. Idem præterea, qui iniuriæ viciscendæ causa domum communierit, armatos receptauerit, aut aluerit; aut hominum turbam eo nomine excitarit.

Ibidem. Paulus II. Quicumque item Romanus in ditione sua, patrè, aut filium, fratrem, aut propinquum, aut amicum, domesticumq. eius qui offenderit, iniuriæ viciscendæ causa vulnerarit, mutilarit, aut occiderit.

Pius V. Pius II. Paulus II. Pius III. Quicumque in regno Neapolitano Baro vel Princeps, homicidam, aut exulem Romanæ ecclesiæ receptarit, protexerit, eiq. auxilium, consilium, vel fauorem quouis quæsito colore dederit.

Pius V. in bulla extinctionis. Quicumque Præpositus extincti ordinis Humiliatorum aliquem ad professionem receperit: aut quæ in bulla extinctionis continentur, non obseruauerit.

Pius V. c. 170. Quicumque Baro & Dominus sedi Apostolicæ subiectus, frumentum, fruges, vltra usum sibi familiarisq. suæ necessarium emerit.

Pius V. Ibidem. Quicumque Baro Romanus quouis modo impedit eos, qui frumentum, aliaq. res victui necessarias ad urbem Romam, comportarent. *Hodie est etiam in literis processus cænæ Domini.*

Pius V. c. 58. Quicumque episcopus, & patronus, tam ecclesiasticus, quàm laicus, à collatione, aut præsentatione suspensionis effectus, beneficium contulerit, ad id præsentarit, vel instituerit.

Pius V. c. 170. Quicumque frater sancti Francisci de obseruatiâ, in electione ministri generalis, Prouincialium, Custodum, pro se, aut pro alio subornauerit: qui item subornatus est: qui subornantem non detulerit: qui pro hac re quemuis fauorè extra religionem procurauerit.

Greg. XIII. c. 2. Pius V. Quicumque, cum aliquod oppidum locuset ad Romanam ecclesiam pertinens vacauerit, de eo in feudum dando aliquo modo egerit.

Greg. XIII. c. 1. Qui Agnos Dei à summo Pontifice consecratos depinxerit, aliquo colore infecerit, minio notarit: Qui item vena'es proposuerit.

Greg. XIII. c. 22. Bonifacius Papa VIII. Quicumque pro expeditione gratiæ vel iustitiæ aliquid pepigerit, dederit, acceperit, promiserit, acceptarit, siue per se, siue per interpositam personam: qui item auxilium, consilium, vel fauorem dederit.

Greg. XIII. c. 28. Quicumque prætextu facultatum Apostolicarum, quæ à Pio V. & Gregorio XIII. Pont. abrogatæ sunt, monialium monasteria ingreditur.

Ibidem. Quicumque, etiam regularium superior, earundem licentiarum prætextu eò aliquem ingredi permiserit.

Ibidem. Quicumque, etiam prætextu licentiarum episcoporum, palium eò ingreditur, necessitatibus non vrgentibus.

Greg. XIII. c. 31. Quicumque sal exterum in vrbes, & oppida, & loca sedi apostolicæ subiecta importarit.

Greg. XIII. c. 39. & 42. Quicumque frumenta, fruges, legumina, & animalia cuiusvis generis, extra statum S. R. E. quouis modo exportarit.

Greg. XIII. c. 26. Quicumque Religiosus sancti Francisci de obseruantia, contemptis superioribus suis, ad tribus nalia appellarit, & ad ea confugerit.

Greg. XIII. c. 11. Pro no. 11. Quicumque frater eremita S. Augustini congregationis Lombardiæ obedire constitutioni neglexerit editæ de exemptione monialium eiusdem ordinis.

Greg. XIII. c. 11. Vauera. Quicumque monachus ordinis Cisterciensis aliquid commiserit contra constitutionem editam de exemptione monialium ab eodem ordine.

Greg. XIII. c. 80. Quicumque ditioni ecclesiasticæ subiectus, homicidas, grassatores, & damnatos crimine capitali exules receperit, recipi permiserit: qui ite impedierit ne capiuntur: qui etiam fecerit ut capti euadant: qui præterea impedierit iustitiæ ministros, aut eos aliquo modo perterrefecerit.

Greg. XIII. c. 11. Dubius. Quicumque episcopus monialium monasteria præter casus necessarios ingressus erit, si semel hoc fecerit, ingressu ecclesiæ interdicatur; si iterum, à munere episcopali, & à diuinis suspenditur; si deinceps, ipso facto absque declaratione excommunicationem subit. Regularis autem, omni officio ac ministerio priuatus, excommunicationi similiter subiectus.

Idem. Quicumque sine Pontificis concessu in prouincia Mediolanensi sacras reliquias asportarit: qui item ab vna ecclesia ad aliam transtulerit: qui aliquam earum particulam concesserit, donarit: qui item acceperit.

Ex constitutionibus pontificijs de priuilegijs ordinis mendicantium.

QVI monasteria ingrediuntur monialium ordinis Prædicatorum, Franciscanorum, & Eugen. III. in casibus non concessis.

Bonifacius IX. & Eug. III. in priuilegijs vnus & alterius ord. Qui libellos conficiunt, scriptaue vlla contra fratres ord. Præd. & Franciscanorum.

Alex. III. in eorū priuilegijs. Qui negant eiusdem ordinis fratribus licere electiones audire de facultate summi Pontificis, sine consensu aliorum prælatorum inferiorum, rectorum ecclesiarum, aut parochorum.

Idem Alex. & Bonifacius IX. in priuilegijs. Qui in monasterijs, ecclesijsque suis apostatas detinent eiusdem ordinis, nisi illos eiecerint, vbi ipsis denunciatum erit.

Idem in priuilegijs. Qui fratres eiusdem ordinis à consortio vniuersitatis Parisiensis reijciunt; qui violentiam exercent contra loca ipsorum.

Leo X. Quicumque iudex querelas fratrum aut monialium ordinis Prædicatorum susceperit, vel de eis cognouerit.

Leo X. Quicumque aliquis ex fratribus eiusdem ordinis coram aliquo iudice conuenerit.

Qui-

- Ibidem. Quicumque frater ordinis S. Augustini prætextu arctioris regulæ ad alium ordinem tranſierit ſine licentia prioris generalis.
- Xyſtus III. Quicumque prohibuerit facere eleemoſinam fratribus eiufdem ordinis.
- Iulius I. Quicumque frater eiufdem ordinis ab eo recedens, octo dierum ſpatio ad obedientiã nõ redierit.
- Leo X. conf. li. Quicumque illius ordinis bona occuparit; vel per ce ſponte. ſonas, conuentus, loca, aut poſſeſſiones vexarit.
- Caliſtus III. Quicumque rector, aliufuè vniuerſitatis Pariſienſis, aliquem ex fratribus mendicantibus quouis modo in ſtudiorum curſu vexarit, aut per turbarit.
- Xyſtus III. Quicumque princeps laicus reformationem fratrum conuentualium impederit ne fiat, aut factam mutari procurarit.

Ex Concilio Tridentino.

- Sefs. 22. c. 12. Quicumque alicuius eccleſiæ, vel beneficii eccleſiaſtici, tam ſecularis, quàm regularis, Montium pietatis, aliorumque piorum locorum iuriſdictionem, bona, cenſus, ac iura quocunq; modo uſurparit. Idem in Concilio Lateranenſi ſub Leone Decimo: Hodie eſt etiam in bulla cænæ Domini.
- Ibidem. Quicumque item eccleſiarum, aliorumq; locorũ fructus, emolumenta, aut quaſcunq; obuentiones, per ſe, vel per alios, quocunq; modo in proprium uſum conuerterit.
- Ibidem. Quicumque etiam impediit, ne ab ijs ad quos ijdem fructus iure pertinent, percipiantur.
- Ibidem. Patronus item eccleſiæ, & clericus quoque, qui huius nefariæ uſurpationis fabricatores, aut conſentientes fuerint.
- Sefs. 25. c. 19. Quicumque Princeps, & alius, locum duelli con ceſſerit: qui duellum commiſerint; eorũ patrini; qui item duelli conſilium, tam iure, quàm facto dederint: qui ſuaſerint; ac prætereã ſpectatores.

Censura, & caſus Episcopis reſeruati.

Ex decreto.

- 23. q. 5. c. Admi. 1. Quicumque princeps, & iudex ter admi niſtratores. nitus, clericis iuſtitiam facere neglexerit.
- 11. q. i. c. finali. 2. Quicumque laicus oblationes de ſacris eccleſiis auferre auſus erit.

Ex decretalibus.

- c. licet de elect. 3. Qui de tertiã partis Cardinalium nominatione conſiſus, Papæ ſibi nomen uſurpat; & qui ipſum recipiunt: & qui à paucioribus quàm à duabus partibus Cardinalium electus, gerit ſe pro Papa, niſi maior concordia interceſſerit.
- c. i. de ſcimat. 4. Qui audent affirmare, ordinationes ab Octauiano & Guidone factas ratas eſſe.

- 5 Mulieres ſtatum Beghinarum ſectantes, vel de nouo aſſumentes: religioſi item qui eos admittunt; vel qui præbent conſilium, auxilium, aut fauorem.
- 6 Qui uſurpant Episcopatum in ciuitate, dicecetiue, vbi populi diuerſis linguis vtentes, varios ritus ſub vna fide habent.
- 7 Clerici, monachiue, qui accipiunt officium vicecomitis aut præpoſiti ſecularis, ſi monachi non reſiſuerint.
- 8 Monachi extra clauſtrum, & alii clerici, quãuis dignitatem, perſonatum, aut officium obtinentes, & preſbyteri, qui leges vel phyſicam audiunt, niſi infra duos meſes redierint.
- 9 Magiſtri, ſcholareſuè, qui Bononiæ aliorum ſcholarium hoſpita durante locatione conducunt, ſine eorum conſenſu.
- 10 Quicumque ſtatuta, edicta, conſuetudines contra eccleſiaſticam libertatem ſeruat, aut ſeruari iubet. Hodie etiam eſt in bulla cænæ Domini.
- 11 Qui quempiam chriſtianum per quoddam genus hominum, quos uocant aſſaſſinos, interfecerit, interficiuè mandauerit, quamuis mors non ſequatur: qui eos receperint, defenderint, occultauerintuè. Hodie in bulla cænæ Domini.
- 12 Domini temporales, qui prohibent ne homines ſibi ſubiecti quippiam vendant, emant, aliaue obſequia præſtent hominibus eccleſiaſticis.
- 13 Qui eccleſias, & homines eccleſiaſticos compulerint ad pedagia & guidagia ſoluenda.
- 14 Qui regalia, cuſtodiam, vel titulum aduocationis deſenſionis in locis pijs uſurpare conantes, bona eccleſiaſtica occupant.
- 15 Clerici, qui locant domos manifeſtis uſurarijs ad ſcenus exercendum.
- 16 Qui per ſe, aut per alium impediit litigantes in foro eccleſiaſtico, in cauſis, quæ iure conſuetudineuè ad idem forum pertinent.
- 17 Qui litigare uolentem, aliquo modo cõpellit ut à lite deſiſtat: qui item conſilium, auxilium, aut fauorem præſtat.
- 18 Qui pignorationes contra eccleſiaſticum hominem vel eius bona conceſſerit.
- 19 Qui fictione, fraudeuè vtuntur, ut iudex ipſe ad mulierem vadat pro teſtimonio.
- 20 Vocati ad dirigendas moniales in electionibus faciendis, neque abſtinent ab his, vnde in ipſis electionibus diſcordiã oriri nãtririue poſſint.
- 21 Qui quaſlibet perſonas eccleſiaſticas, ad quas ſpectat electio in monaſterijs pijsuè locis, aut eorum item conſanguineos, quouis modo offenderint, eo quod eligere noluerint perſonam, ad cuius electionem inducebantur.
- 22 Qui compellunt prælatos, eccleſiaſticoſuè homines

- de reb. eccl. non alien. mines, vt eccleſias ſuas, earum prædia, iuraue laicis ſubijciant.
- c. Hac conſtitu. 23 Pars, quæ procurat, vt de alijs, quàm de manifeſtis iniurijs, ſeu violentis, conſeruatores ſe intromittant, vel ſuam oſtendant poteſtatem, ad ea quæ iudicalem indaginem requirunt.
- c. vt in quiſtio nis de hæret. 24 Domini temporales, ſeu rectores, vel officiales eorum, circa negotium in quiſitionis contra hæreticos deficientes, & omnes qui in hoc dederint conſilium, auxilium, vel fauorem.
- c. Nõ minus de immun. eccl. 25 Qui libertatem eccleſiaſticam offenderit, in his quæ ad immunitatem a collectis & exactionibus pertinent: qui item uſurparitiuriſdictionem prælatorum, ſi monitus non deſiſtat. Hodie etiam literis proceſſus cænæ Domini.
- c. Vbi periculũ de elect. 26 Qui in conclauẽ ſcriptum, nunciũ uè Cardinali cuiſpiam miſerit, aut ſecreto cum eo locutus ſit. Hodie reſeruatur abſolutio Papæ ex conſtitut. Pij IV.
- c. eod. 27 Domini, Rectores, & alij Magiſtratus urbis, oppidiue, vbi pontificis noui creatio tractatur, ſi diligenter ac inuiolabiliter ea non obſeruarint, quæ ſibi eo in negotio commiſſa ſunt, ac ſi fraudem commiſerint.
- c. Vnico de relig. domib. 28 Qui non impetrata à ſummo Pontifice facultate, nouum religionis habitum aſſumunt, vota nuncupantes, ſimulq; in communi uiuentes.
- c. Quicumque, de hæret. 29 Quicumque in loco ſacro hæreticum, receptatorem, vel ei fauentem, & credentem in loco ſacro ſepelierit.
- c. r. De iis quæ vi, vel metu. 30 Qui reuocationem excommunicationis, ſuſpenſionis, interdictiue, aut abſolutionem extorquent vi, vel metu.
- c. 2. Ne clerici, vel monachi. 31 Doctores, qui leges, aut medicinam docent religioſos, qui deſiſto ſuo habitu, nõ impetrata à ſuperioribus facultate, ad ſtudia publica ſe contulerunt.
- Ibidem. 32 Quicumque religioſus, expreſſe, aut tacite profeſſus, habitũ ſuæ religionis dimiſerit.

Ex clementinis.

- Ben. xi. c. Quia nonnulli deſent. excom. 33 Qui literas pontificis ante eius coronationem confeſtas, tanquã irritas impugnarit.
- Clem. r. de ſta. mon. 34 Monachi, qui intrã ſepta monaſterij ſine Abbatum ſuorum conſenſu arma tenent.
- c. Cupiẽtes de pœn. 35 Religioſi, qui proferunt aliqua, vt audientes deterreant à ſolutione decimarum.
- Clem. r. de ſeq. 36 Qui prohibent ſequeſtrationem beneficii à ſede Apoſtolica decretam: qui itẽ fructus ſequeſtri nomine deſiſtos occupare quouis modo audent.
- c. Attendentes. Cle. de ſtat. monial. 37 Qui poſtquàm moniti fuerint, monialium, canonicorumuè ſecularium, viſitatores impediunt.
- Clem. Cupientes de pœn. 38 Religioſi mendicantes, qui immoderate habitacula acquirunt, vel dimittunt, vel tranſferunt in alios uſus.

- 39 Officiales communitatum, quiue poteſtate præditi, uſuras quibuſdam ſtatutis fouent.
- 40 Qui gradibus conſanguinitatis affinitatiue prohibitis ſcienter matrimonium contrahunt; vel cum monialibus profeſſis: quiue in religione, aut ſacris ordinibus conſtituti, hoc admittunt.
- 41 Qui in cœmeterijs interdicti tempore, in caſibus iure non conceſſis, quofcunq; aut excommunicatos publicè, vel nominatim interdictos, aut manifeſtos uſurarios, ſcienter ſepelire audent.
- 42 Religioſi, qui adminiſtrationem, eccleſiaſticaue beneficia non obrinent, ſi decimas eccleſijs debitas uſurpare audent: niſi poſtquam moniti ſunt, intrã meſem deſiſtat, & ſatiſfecerint eccleſiis duorum meſium ſpatio, de damnis quæ ob id paſſæ ſunt.
- 43 Monachi, canoniciue regulares, qui nullam adminiſtrationem habent, ad curias principum ſine ſpeciali licentia prælatorum ſuorum ſe conferunt, vt aliquid ijs damni inferant.
- 44 Religioſi non ſeruantes interdictum poſitũ auctoritate ſedis apoſtolice, aut à loci ordinario.
- 45 Mulieres ſtatum Beghinarum ſectantes, aut nouum ſuſcipientes; religioſi item qui eis conſilium, auxilium, fauoremue dant.

In extrauagantibus.

- 46 Qui clementinam ad declarationem regule ſancti Franciſci gloſſis interpretantur.
- 47 Qui perſeuerant, vel aſſumunt ſtatum ſectauè fraticellorum, Bizochorum, Beghinarũ: & prælati, qui eis concedunt.
- 48 Qui bona eccleſiaſtica alienant, & alienata recipiunt, abſque ſedis apoſtolice auctoritate.
- 49 Qui impediunt legatos nuncioſuè apoſtolicos, ne recipiantur, neque ea faciant, quorum cauſa miſſi ſunt.
- 50 Qui librum, aut quamcunq; ſcripturã imprimunt, imprimiue curant, niſi prius in vrbe per Vicarium, & ſacri palatii magiſtrũ; in alijs uerò diceceſibus ab episcopis, aliouè perito homine quem is delegerit, & ab Inquiſitore, liber, ſcripturauè comprobata ſit.
- 51 Qui prædicando aut diſputando impugnaret Montes pietatis.
- 52 Qui gymnafiorum rectores, aut alij facultate doctorandi habentes, ad cathedras, vel ad gradus aliquem promoueri patiuntur, non facta fidei profeſſione.

Ex Concilio Tridentino.

- 53 Quicumque mulierem rapuerit: qui item conſilium, auxilium, vel fauorem præbuerit.
- 54 Quicumque quouis modo, tam uirum, quàm mulierem cogit, quominus liberè matrimonium

In extrau. Nico la. apud Ant. par. 3. tit. 24. c. 69.
In extrau. Ioã. 22. c. S. Romana.
Paulus II. in extrauag. Ambitioſe.
Ioan. XXII. in extrau. c. Super gentes.
Leo X. ſefs. 10. in conc. Lat. & be per Vicarium, & ſacri palatii magiſtrũ; in Indice libr. prohib. reg. xi.

- Sefs. 17. c. i. De regularibus. 55 Quicumque Magistratus ab Episcopo requisitus, brachij secularis auxilium non praeberit, ut clausura monialium conferuetur, & ubi violata est, restitatur.
- Sefs. 15. de Regul. c. 5. 56 Quicumque sine Episcopi, aut superioris facultate scripta, intra septa monasterij monialium ingressus fuerit.
- Sefs. 25. de reg. 57 Quicumque, virginem aliquam, vel viduam, vel aliam mulierem, monasterium ingredi, vel habitum cuiusvis religionis suscipere, vel professionem emittere coegerit.
- Ibidem. 58 Quicumque item consilium, auxilium, vel fauorem dederit.
- Ibidem. 59 Quicumque etiam illius mulieris repugnantiam sciens, quoquo modo eidem actui praesentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerit.
- Ibidem. 60 Quicumque praeterea illius voluntatem, vel accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impederit.

Censurae, & Casus,

Qui aliquando summo Pontifici, aliquando episcopis reseruati sunt.

- Clem. Nolentes de haeret. 61 INQUISITORES, & commissarii eorum, vel episcoporum, siue capituli sede vacante, qui pecuniam modis illicitis extorserint, aut scienter ecclesiae bona fisco, etiam ecclesiae, ob delictum clericum adiudicare tentarint. Hic casus ante satisfactionem Papae absolutioni reseruatur, post satisfactionem episcoporum absolutioni.
- c. obuesti, & c. tua nos defenten. excom. 62 Qui effringunt, & spoliant loca sacra: incendiarij item. Hi casus ante denunciationem episcopales sunt, post denunciationem verò Papales.
- c. Quicumque de sent. excom. in 6. 63 Quicumque licentiam alicui dederit occidendi, aut capiendi eum, qui excommunicationis sententiam tulerit contra reges, Principes, nobiles, eorumque ministros: aut eiusdem bona, suosque offendendi; & illos ite, quorum occasio talis sententia lata est. Hic si duorum mensium spatio resipuerit, eius absolutio Episcopo; sin minus, Papae reseruatur.
- 64 Qui anno Iubilei, facta ex literis pontificiis omnium indulgentiarum suspensione, indulgentias plenarias proposuerit, euulgavit, praedicarit.
- c. Definuit. 17. 9. 4. 65 Quicumque aliquem qui ad ecclesiam confugerit, facultate ab episcopo non impetrata ab ipsa ecclesia extraxerit.

Casus, & censurae, Ex concilijs provincialibus, & diocesanis nostris.

- Conc. 1. tit. quae pert. ad sacra. pgn. 66 RAPTORES virginum.
- 67 Qui moniales violarint.

- 68 Qui abortum procurarint.
- 69 Qui in secundo, vel propinquiori cognationis gradu incestum admiserint.
- 70 Incendiarij, & qui damni iniuriae causa, vites, vel arbores alienas inciderint.
- 71 Ecclesiam polluentes.
- 72 Homicidae voluntarij.
- 73 Qui parentes percusserint.
- 74 Qui locis pijs infantes exposuerint, cum habeant unde ipsos alant, neque eorum locorum damna resarcierint.
- 75 Qui ad magicas artes, veneficia, superstitiones, & alia huius generis, Eucharistia, sacrificiè rebus abutuntur.
- 76 Qui stateras, mensuras, inonestas adulterarint, corruperint. Conc. 1. tit. eo.
- 77 Quicumque praeter parochum confessorius, etiam regularis, sine episcopi approbatione scripta confessionem audierit. c. Qui paroch. Conc. 4. par. 1. tit. Quae pert. ad sacr. pen.
- 78 Qui sponsalia contraxerint, si vna ante coierint, quam matrimonium inter eos celebratum sit. Conc. pr. 2. tit. 1. d. 27.
- 79 Quicumque notarij, legata de pijs causis, aut de rebus male partis restituendis, tribus post mensibus quam testatoris obitum scierint, episcopo non denunciarint. C. c. pro. 1. v. f. Conc. pro. 2. tit. 3. d. 17.
- 80 Quicumque clerici mortui, aut ecclesiae cui inferuerat, bona furripuerit, atque inuasit. Conc. pro. 2. tit. 3. c. 15.
- 81 Quicumque, absque inuisione ex clerici mortui domo supellectilem, remque aliquam, aut scripta ad ecclesiam pertinentia, ante confectum inuentarium asportarit. Con. pr. 3. tit. de his quae ad bona ecclesiastica c. quod prou.
- 82 Qui falsum impedimentum attulerit ad matrimonium malitiosè impediendum. Con. pro. 3. tit. de his quae ad matr.
- 83 Quicumque secreta processuum officij sanctae Inquisitionis euulgavit. Conc. pr. V. tit. 1. cap. poenam.
- 84 Quicumque diebus quadagesimae laruatas vexationes & inania spectacula ediderit, interditi censuram subit. Conc. pr. 5. tit. q. ad dies festos.
- 85 Quicumque confessorius absque episcopi facultate a casibus reseruatis absoluerit. Conc. pr. V. p. r. tit. quae pert. ad poen. ca. cu pro tempo. Synod. dioc. 1. c. 18.
- 86 Quicumque verò priuilegij alicuius preteritum id admiserit, poenam suspensionis ipso facto incurrit.
- 87 Quicumque veneficiis aut incantationibus ad matrimonium impediendum usus fuerit: qui item ad veneficia absoluenda adhibuerit verba superstitiosa. Conc. eo. C. de facul.
- 88 Quicumque spe futurae dispensationis matrimonium gradu prohibito contraxerit. C. c. eo. tit. quae ad matr. c. Tridentina.
- 89 Quicumque tam vir, quam mulier, etiam praeter matrem, & nutricem, in lecto infantem anno non expleto sine cunis tenuerit. Con. eod. tit. de Baptism. c. vlt. Prou. 4. tit. de baptis. Graue.
- 90 Qui item id facere coegerit.
- 91 Quicumque clericus fraudi assenserit de patri monio assignato, a fruendo, & vtendo, ab ordinis sui functione suspenditur. Con. pr. 6. tit. q. ad ord. sac. c. 1.
- 92 Quaecumque mulier capite non velato ecclesiam ingreditur, si monita non paruerit, interditi censuram subit. C. c. eo. tit. quae ad eccl. cul. ca. Mulieres.
- 93 Quicumque facultatem alicui dederit accedere

ad Moniales, c. Neque in posterum.

di ad monialium monasteria, aut eorum septa ingrediendi. Dat. Mediolani ex aedibus nostris Archiepiscopilibus, Die vltimo Aprilis. 1584.

TABELLA DISCIPLINAE.

Quam in synodo Diocesana, Mediolanensis Clerus & vniuersè & sigillatim accuratè seruet.

CLERVS ad synodum conuocatus, secum cogitet, quas ob causas haec actio anniuersaria celebretur.

Qua in cogitatione videat, praeclearas illas virtutes sibi praestandas esse, quae in clero elucere debent.

Religiosam igitur animi praeparationem in omni actione synodali adhibeat.

Incessu, statu, sessione, omniq; actu, morum grauitatem praeseferat.

Disquirat etiam atque etiam saepe ac diligenter vnusquisque omnes vitae suae partes, ac muneris curationis suae officia, quae sibi, vel disciplinae clericalis lege, vel decretis prouincialibus diocesani suae commissa, aut demandata sunt.

Tu videat, an clericalis institutionis moribus congruenter viuat.

An spiritalis disciplinae exercitationes obeat. An in diuinorum officiorum cultu religiosè se gerat.

An in ecclesiasticis functionibus obeundis diligens.

An in decretorum executione sollicitus. An sancto zelo accensus.

Scrutetur denique de se, proposito Dei timore, omnia & singula, quae aut sua, aut populi commissi, aut ecclesiae in curam tradita causa exequi debet: ita vt in synodali scrutinio ratione reddat, pro ordinis, aut curationis suae munere diligentissime: ac praeterea quae emendatione digna sunt, omni deuotione fideliter studeat emendare.

Hac disquisitione, & praeparatione instructus vnusquisque, cum semper, tum hoc synodali tempore haec praestabit.

Vt non solum a malo, sed ab omni suspitione & specie mali abstinere.

Ad cauponas ne diuertat.

Per plateas non vagetur.

Praecuriositate hac atque illac non concurret. Immo verò, in verbo, in conuersatione, in charitate, in iustitia, & in sanctitate, studiosè pieq; versetur.

Omnes porro & singuli, assidue, castè, pureq; praecses Deo adhibeant.

Deuotè, totoq; cordis affectu, in omni prece, & sacerdotes praesertim in Missae sacrificio, his synodalibus diebus orent.

1 Pro Sanctissimo D. N. Gregorio XIII.

2 Pro Ecclesiae sanctae tranquillitate, & propagatione.

3 Pro Serenissimo Rege Catholico Philippo Duce nostro, & christianarum Prouinciarum tranquillitate & quiete perpetua, propulsatis haereticorum perturbationibus.

4 Pro Catholicæ religionis, & pacis conseruatione.

5 Pro finitimarum regionum, & in fide catholica confirmatione, & dissidentium recta ad eam conuersione.

6 Pro Christianae disciplinae, cleri & populi conformatione & progressionem, in hac urbe, diocesi, & prouincia Mediolanensi, & in omnibus Christiani orbis partibus.

7 Pro salutari huius synodi successu.

8 Pro constanti & perpetua cleri populiq; in bene ac pie agendo perseverantia.

9 Pro omni ministerio nostro Archiepiscopali, in omni pastoralis actione.

10 Pro ministris etiam, quos ad huius ecclesiae, & prouinciae culturam adhibemus.

11 Pro perfecta omni decretorum prouincialium & diocesanorum executione.

Vniuersi autem & singuli ad rei grauitatem attentum, cuius causa conuenerunt, tota animi cogitatione in eam incumbant; proinde alijs negotijs ne implicentur.

Ad synodalem sessionem ita hora indicta sollicitè conueniant.

Non raptim, sed graui incellu.

Vbi conuenerint, loco constituto, in schola videlicet doctrinae christianae, superpellicea munda ac decentia, ac alias vestes pro ecclesiastici beneficij ratione induant.

Capitula verò vrbis collegiatim ad sessionem synodalem veniant, de more processionis cruce praelata.

Decenter autem induci, ad constitutum sessionalem locum, non turbulenter, sed quietè accedant.

Bini quoad eius fieri potest, conueniant.

Ordine confideant, ad praescriptum praefecti, aut Magistri caeremoniarum.

Manè proutquam conueniant, cibum ne capiant, sed ieiunium adstant.

In loco autem benedictionis, quod est templum Dei, confidentes sacerdotes, & clerici, ne vocibus obstrepant.

Ne tumultibus rem synodalem perturbent.

Ne confabulationibus operam dent.

Silentio magno vtantur, cum semper, tum maxime, cum de suggestu aliquid edicitur, pronunciatur aut legitur.

Attentissimo animo sint ad omnem promulgationem, & lectionem.

Omnes, cum standum est, stent; cum genua flecten-

flectenda sunt, genua flectant; cum assurgendum, assurgant; cum prosternendum est, se prosternant; itidemque simul praestent in omni caeremoniarum actione, ad praescriptum Magistri caeremoniarum, & clericorum designatorum.

Ne quisquam cancellis, intra quorum fines sessio diocesana habeatur, exeat, nisi absoluta sessione, aut necessaria de causa.

Cum autem exire necesse habet, facultatem a Vicario generali, vel ab his qui constituti sunt, petat; reuersus, ad eundem veniat, antequam designato loco confideat.

Sessione de more absoluta, omnes silentio vtantur, neque quisquam a loco ante discedat, quam Reuerendissimus Archiepiscopus a Synodo abierit.

Nec verò raptim, turbulenterque, sed grauitate, decoro incesu.

Capitula verò, & clerici ecclesiarum collegiatarum, vt collegiatim conuenerunt, eodem ordine a synodo discedant praelata cruce.

Caueant denique omnes, quaecunque & ecclesiastica disciplina, & synodalis actionis dignitati, & loci venerationi minimè conueniant.

Tabella haec disciplinae synodalis intra ambitum septi sessionalis certis locis perspicuis publicè affigatur, vt vniuersi & singuli clericali ordinis homines, non solum videant, sed planè exequantur praescriptas synodalis disciplinae partes.

Praefecti synodalis disciplinae tabellam hanc accuratissimè exequantur.

Si quos contra quam praescriptum est, agere animaduertent, eos officij sui moneant, & corripiant, curentque vt synodali, canonicaeque subiaceant disciplinae.

TABELLA

Processionis Synodalis, & Precum.

Feria 14 die 17. Maij, summo mane, hora x. praescripta, clerus vniuersus saecularis & regularis collegiatim cruce praelata in ecclesiam Metropolitanam conueniat, & ad constitutum locum quietè accedat, ibique religiosè confideat, donec processio inchoabitur.

Qui cruce in processione feret, clericus superpelliceo indutus, seruet in omnibus decorum tantum vexilli, quod fidelibus praefert.

Apertè, decorè, ac rectè ferat.

Grauitate, ac religiosè incedat, in ea cogitatione fixus, se ferre crucem Christi Domini.

Clerus ordine sequatur, atque omni reuerentia, religiosèque deuotione ita procedat, vt exemplo sanctissimae pietatis, populum excitet ad orandum etiam pro re, cuius causa supplicatio & processio agitur.

Graui incesu ac modo progrediatur ad praescriptum Praefecti.

Clerici omnes bini semper aequè procedant, neque inter eos vnquam laicus homo interiectus sit.

Rectè ita incedant, vt, si fieri potest, ne minimum quidem ab ordine discedant, & certum distinctum inter se spatium, nempe circiter decem pedum in procedendo seruent.

In via nunquam subsistant, nisi cum praefecti monitu subsistendum est.

Subsistendi, & procedendi significatio, vt opus erit, ordine, & modeste fiat.

Cauendum maxime est, ne vlla ex parte processio interruptur, aut impediatur.

Superpelliceo, non lacero, non aliqua forde inquinato; sed mundo, candido, ac planè decenti ad praescriptum induti sint.

Chyrothecas non induant; Pileum ne gestent; Flores in manu ne habeant; neque quidquam inane, aut indecorum.

Et procedendo, & subsistendo abstineant omnes a confabulatione, colloquio, curiositate, mentis, oculorumque euagatione.

Cum subsistitur, animo collecto, & ad Deum excitato, tacite precentur, attentè ad precationis concentum, quem chorus adhibet, aut ad precem orationemue quae canitur.

Cum proceditur, Antiphonas, hymnos, psalmos infra annotatos ordine canant omnes.

Cum verò aliquot canentibus, canere alijs non licet, submissa etiam voce psalmum, precemue piam inter se dicant.

Cantus solemnes adhibeant, ac caeremonijs ritè, rectè, deuoteque vtantur.

Capite aperto sint, dum in ecclesia proceditur.

In via cum sacrae imagines occurrunt, caput item aperiant.

Ad altaria etiam in via, vbi oratur.

Omnia praeterea in orando, procedendo, consistendo, aut aliquid, vt in processione moris est, agendo, ritè faciant ad praescriptum Praefecti processionis: cuius est cauere, vt ne quid errati committatur.

Tabella haec paulò ante quam processio inchoetur, clero frequenti de suggestu enuncietur. Praepositi, Syndici vrbis, Vicarij diocesani, apud se hanc habeant, vt in suo quique clero rectè illius executionem curent.

Praefecti disciplinae Synodalis in id incumbant, vt vniuersè & sigillatim haec ipsa praestentur ad praescriptum, adhibita etiam opera clericorum designatorum.

Cura autem erit Cancellarij, vt eadem pridie diei Synodi vnicuique Visitatori, Praeposito collegatae ecclesiae Syndico parochiali, Vicario diocesano tradatur, vt ea pro suo exequatur quisque munere.

Idem praestabit de Tabella precum in processione solemni synodali ad sanctum Ambrosium.

Praefecti autem disciplinae synodalis videant se dulò, vt ex praescripto omnia praestentur.

TABELLA PRECVM In processione solemni ad S. Ambrosium, & reditu ad Ecclesiam Metropolitanam, in celebratione Synodi diocesanae Mediolanen.

De Vicarijs Forancis.

- Hymnus. Veni creator. Antiph. Sacerdotes tui induantur. Psal. 131. Memento Domine. In fine. Gloria patri. Antiph. Sacerdotes tui induantur iustitiam: & Sancti tui exultent. Psal. 62. Deus Deus meus ad te de luce. In fine. Gloria patri. Psal. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. In fine. Gloria patri. Psal. 56. Miserere mei Deus, Miserere mei: quoniam. In fine. Gloria patri. Psal. 66. Deus misereatur nostri. Psal. 27. Ad te clamabo. In fine. Gloria patri. Psal. 81. Deus stetit in synagoga Deorum. In fine. Gloria patri. Psal. 85. Inclina Domine. In fine. Gloria patri. Psal. 141. Voce mea ad Dominum clamavi. In fine. Gloria patri. Psal. 19. Exaudiat te Dominus. In fine. Gloria patri. Psal. 132. Ecce quam bonum. Psal. 24. Ad te Domine leuavi animam. In fine. Gloria patri.

An a die S. Martini vsq; ad ordinationem S. Ambrosij visitarint. An congregationem statam habuerint ante Septuagesimam. An congregationem feria 2. post octauam Paschae habuerint de ijs, quae ad Archiepiscopum relaturi sunt. An a Parochis collegerint, quae opus habeant correctione & reformatione. An scripta attulerint ex praescripto Synodi diocesanae IIII. An orationem instituerint pro Synodo. An per parochos aliquot ante diebus denunciata sit actio Synodi. An synodalis actionis instructio ad populum. An populi praecipuis parochorum admonitionibus excitati ad frequentius orationis studium. ad confessionem. ad communionem sumendam die Dominico synodum praecedente. Reliqua, vt titulo de parochis, & tit. Communia Cleri.

De Praefectis Ecclesiarum.

Psalmi item poenitentiales dicentur, & verò, si illis absolutis plus itineris in processione supererit, ijdem repetentur, qui mox supra notati sunt.

Ante Synodiam actionem an debita praeparatio. An quinta quaque feria per mensem ante statam Synodi diem in Missa oratio de Spiritu sancto, praesertim in quadragesima. An Missa de Spiritu sancto post quadragesimam eadem feria post octauam Paschae. Reliqua vt titulo de parochis, & tit. Communia Cleri.

Orationes in Basilica S. Ambrosij.

- 1 Oratio de Spiritu sancto. 2 Oratio de Sancto Ambrosio. 3 Oratio de sanctis martyribus, Geruasio, & Protasio. 4 Oratio pro ecclesia. 5 Oratio pro peccatis. Omnes & singuli in processione Breuiarium, aut psalterium habeant, ad canendum & psallendum vt supra; tam vrbis, quam diocesis. Praepositi ecclesiarum collegiatarum, ex praescripto pro huius tabellae, ecclesiae suae canonicis, cleroque in tempore praenuncient, quem psalmum canant. Syndici idem agant cum parochis vrbis.

In Clero diocesano.

Vbi singuli in vrbe huius Synodi tempore diuersentur. An in diuersorio clericorum. An in hospitij attributis. An vlli in cauponis. An in eisdem frugalitatem, disciplinamque clericalem seruent, ac praesertim silentium, & lectionem in mensa. Reliqua vt mox infra, tit. Communia Cleri.

Communiam cleri, quae in singulis tamen Praefecti videant.

An togam talarem: an collo annexam. An vestem interiorem talari breuiorem. An vestes fordidas nimis. An colore nigro. An exquisitas. An cingulum coriaceum: an militare: an instar retis. An caligas turgidas: an nauticas: an vetito colore. An collarium simplex, sineque villo ornamento.

TABELLA

Scrutinij Synodalis ad usum Synodi Diocesanae undecimae Mediolanensis. 1584.

Videant sedulo, & grauitate praefecti Scrutinij Synodalis interrogent, atque adeo sigillatim perquirant haec.

flectenda sunt, genua flectant; cum assurgendum, assurgant; cum prosternendum est, se prosternant; itidemque simul praestent in omni caeremoniarum actione, ad praescriptum Magistri caeremoniarum, & clericorum designatorum.

Ne quisquam cancellis, intra quorum fines sessio diocesana habeatur, exeat, nisi absoluta sessio, aut necessaria de causa.

Cum autem exire necesse habet, facultatem a Vicario generali, vel ab his qui constituti sunt, petat; reuersus, ad eundem veniat, antequam designato loco confideat.

Sessione de more absoluta, omnes silentio vrantur, neque quisquam e loco ante discedat, quam Reuerendissimus Archiepiscopus e Synodo abierit.

Nec verò raptim, turbulenterue, sed grauiter, decoro incesu.

Capitula verò, & clerici ecclesiarum collegiatarum, vt collegiatim conuenerunt, eodem ordine e synodo discedant praelata cruce.

Caueant denique omnes, quacunque & ecclesiastica disciplina, & synodalis actionis dignitati, & loci venerationi minimè conueniant.

Tabella haec disciplinae synodalis intra ambitum septi sessionalis certis locis perspicuis publice affigatur, vt vniuersi & singuli clericalis ordinis homines, non solum videant, sed plane exequantur praescriptas synodalis disciplinae partes.

Praefecti synodalis disciplinae tabellam hanc accuratissime exequantur.

Si quos contra quam praescriptum est, agere animaduertent, eos officij sui moneant, & corripiant, curentque vt synodali, canonicaeque subiaceant disciplinae.

TABELLA

Processionis Synodalis, & Precum.

Feria iv. die vij. Maij, summo mane, hora x. praescripta, clerus vniuersus saecularis & regularis collegiatim cruce praelata in ecclesiam Metropolitanam conueniat, & ad constitutum locum quietè accedat, ibique religiosè confideat, donec processio inchoabitur.

Qui cruce in processione feret, clericus superpelliceo indutus, feruet in omnibus decorum tanti vexilli, quod fidelibus praefert.

Apertè, decorè, ac rectè ferat.

Grauitè, ac religiosè incedat, in ea cogitatione fixus, se ferre crucem Christi Domini.

Clerus ordine sequatur, atque omni reuerentia, religiosèque deuotione ita procedat, vt exemplo sanctissimae pietatis, populum excitet ad orandum etiam pro re, cuius causa supplicatio & processio agitur.

Graui incesu ac modo progrediat ad praescriptum Praefecti.

Clerici omnes bini semper aequè procedant; neque inter eos vnquam laicus homo interiectus sit.

Rectè ita incedant, vt, si fieri potest, ne minimum quidem ab ordine discedant, & certum distinctum inter se spatium, nempe circiter decem pedum in procedendo seruent.

In via nunquam subsistant, nisi cum praefecti monitu subsistendum est.

Subsistendi, & procedendi significatio, vt opus erit, ordine, & modestè fiat.

Caueendum maximè est, ne vlla ex parte processio interrumpatur, aut impediatur.

Superpelliceo, non lacero, non aliqua sordè inquinato; sed mundo, candido, ac planè decenti ad praescriptum indui sint.

Chyrothecas non induant; Pileum ne gestent; Flores in manu ne habeant; neque quidquam inane, aut indecorum.

Et procedendo, & subsistendo abstineant omnes a confabulatione, colloquio, curiositate, mentis, oculorumque euagatione.

Cum subsistitur, animo collecto, & ad Deum excitato, tacitè precentur, attentè ad precatōnis concentum, quem chorus adhibet, aut ad precem orationemue quae canitur.

Cum proceditur, Antiphonas, hymnos, psalmos infra annotatos ordine canant omnes.

Cum verò aliquot canentibus, canere alij non licet, submissa etiam voce psalmum, precemue piam inter se dicant.

Cantus solemnes adhibeant, ac caeremonijs ritè, rectè, deuoteque vrantur.

Capite aperto sint, dū in ecclesia proceditur.

In via cum sacrae imagines occurrunt, caput item aperiant.

Ad altaria etiam in via, vbi oratur.

Omnia praeterea in orando, procedendo, consistendo, aut aliquid, vt in processione moris est, agendo, ritè faciant ad praescriptum Praefecti processionis: cuius est caueere, vt ne quid errati committatur.

Tabella haec paulò ante quam processio inchoetur, clero frequenti de suggestu enuncietur.

Praepositi, Syndici vrbis, Vicarij diocesani, apud se hanc habeant, vt in suo quique clero rectè illius executionem curent.

Praefecti disciplinae Synodalis in id incumbant, vt vniuersè & sigillatim haec ipsa praestentur ad praescriptum, adhibita etiam opera clericorum designatorum.

Cura autem erit Cancellarij, vt eadem pridie diei Synodi vnique Visitatori, Praeposito collegatae ecclesiae Syndico parochiali, Vicario diocesano tradatur, vt ea pro suo exequatur quisque munere.

Idem praestabit de Tabella precum in processione solemni synodali ad sanctum Ambrosium.

Praefecti autem disciplinae synodalis videant se dulò, vt ex praescripto omnia praestentur.

TABELLA PRECVM In processione solemni ad S. Ambrosium, & reditu ad Ecclesiam Metropolitanam, in celebratione Synodi diocesanae Mediolanen.

De Vicarijs Forancis.

Hymnus. Veni creator.

Antiph. Sacerdotes tui induantur.

Psal. 131. Memento Domine. In fine. Gloria patri.

Antiph. Sacerdotes tui induantur iustitiam: & Sancti tui exultent.

Psal. 62. Deus Deus meus ad te de luce. In fine. Gloria patri.

Psal. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. In fine. Gloria patri.

Psal. 56. Misere mei Deus, Misere mei: quoniam. In fine. Gloria patri.

Psal. 66. Deus misereatur nostri.

Psal. 27. Ad te clamabo. In fine. Gloria patri.

Psal. 81. Deus stetit in synagoga Deorum. In fine. Gloria patri.

Psal. 85. Inclina Domine. In fine. Gloria patri.

Psal. 141. Voce mea ad Dominum clamavi. In fine. Gloria patri.

Psal. 19. Exaudiat te Dominus. In fine. Gloria patri.

Psal. 132. Ecce quam bonum.

Psal. 24. Ad te Domine leuavi animam. In fine. Gloria patri.

Psalmi item poenitentiales dicentur, & verò, si illis absolutis plus itineris in processione supererit, ijdem repetentur, qui mox supra notati sunt.

Orationes in Basilica S. Ambrosij.

1 Oratio de Spiritu sancto.

2 Oratio de Sancto Ambrosio.

3 Oratio de sanctis martyribus, Geruasio, & Protasio.

4 Oratio pro ecclesia.

5 Oratio pro peccatis.

Omnes & singuli in processione Breuiarium, aut psalterium habeant, ad canendum & psallendum vt supra; tam vrbis, quam diocesis.

Praepositi ecclesiarum collegiatarum, ex praescripto huius tabellae, ecclesiae suae canonicis, cleroque in tempore praenuncient, quem psalmum canant.

Syndici idem agant cum parochis vrbis.

TABVLA

Scrutinij Synodalis ad usum Synodi Diocesanae undecimae Mediolanensis. 1584.

Videant sedulo, & grauitè praefecti Scrutinij Synodalis interrogent, atque adeò sigillatim perquirant haec.

An à die S. Martini vsq; ad ordinationem S. Ambrosij visitarint.

An congregationem statam habuerint ante Septuagesimam.

An congregationem feria 2. post octauam Paschae habuerint de ijs, quae ad Archiepiscopum relaturi sunt.

An à Parochis collegerint, quae opus habeant correctione & reformatione.

An scripta attulerint ex praescripto Synodi diocesanae IIII.

An orationem instituerint pro Synodo.

An per parochos aliquot ante diebus denunciata sit actio Synodi.

An synodalis actionis instructio ad populum.

An populi praecipuis parochorum admonitionibus excitati ad frequentius orationis studium, ad confessionem, ad communionem

sumendam die Dominico synodum praecedente.

Reliqua, vt titulo de parochis, & tit. Communia Cleri.

De Praefectis Ecclesiarum.

Ante Synodis actionem an debita praeparatio.

An quinta quaque feria per mensem ante statam Synodi diem in Missa oratio de Spiritu sancto, praesertim in quadragesima.

An Missa de Spiritu sancto post quadragesimam eadem feria post octauam Paschae.

Reliqua vt titulo de parochis, & tit. Communia Cleri.

In Clero diocesano.

Vbi singuli in vrbe huius Synodi tempore diuersentur.

An in diuersorio clericorum.

An in hospitij attributis.

An vlli in cauponis.

An in eisdem frugalitatem, disciplinamque clericalem seruent, ac praesertim silentium, & lectionem in mensa.

Reliqua vt mox infra, tit. Communia Cleri.

Communiam cleri, quae in singulis tamen Praefecti videant.

An togam talarem: an collo annexam.

An vestem interiorem talari breuiorem.

An vestes fordidas nimis.

An colore nigro.

An exquisitas.

An cingulum coriaceum: an militare: an instar retis.

An caligas turgidas: an nauticas: an vetito colore.

An collarium simplex, sineque vllò ornamento.

An redimiculum, subiretumue.
 An sudariolum cingulo appensum.
 An superpelliceum ad formam præscriptam.
 An idem nimis sordidum.
 An supra vestem exteriorem.
 An laceratum.
 An aliqua ex parte indecens.
 An decenter indutum.
 An elaboratum nimis: an ornatu nimis artificio in humeris.
 An tonsuram patentem & latam ad præscriptum formæ pro ratione ordinis.
 An comam nutriant.
 An barbam rasam, aut ad cutem vsque pilis præcis, præsertim superiori labro.
 An breuiarium cum signaculis habeant: an calendarium item huius anni; quæ omnia ostendant.
 Hæc autem quæ sequuntur, generatim, prout temporis ratio tulerit, ordoq; ecclesiasticarum personarum postulat.
 Quæ vitæ ratio, consuetudo, seu conuersatio.
 Quæ studia.
 Quæ exercitationes orationis, præsertim mentalis.
 Quæ peritia, vsusque diuini officij rectè pieq; recitandi.
 Quæ item peritia sacerdotum in Missa ritè celebranda.

De canonicis hæc præsertim.

De eorum residentia.
 De canonicarum ædium habitatione.
 De disciplina domestica canonicali.
 De canonicis suæ vitæ institutione.
 De chori disciplina.
 De psallendi peritia, & vsu.
 De modo celebrandi capitula.
 De reliqua omni tractatione capitulari.
 An capitulariter chororum ingrediantur, & sono campanæ ad hoc præmissio.
 An Martyrologium in choro legatur.
 De clauibus ædium canonicarum.
 De officio Punctatorum.
 Reliqua vt supra tit. *Communia Cleri.*

De Theologis.

Quoties legant in mense, quibus diebus.
 Quos auditores habeant.
 An omnes qui adscripti sunt, ad eum accedat: an præscripta seruent.
 Quam rationem in adiuuandis & excitandis cleri studijs teneant.
 Reliqua vt supra, *Communia Cleri.*

De Punctatoribus.

Punctatores, an extra notarij ad præscriptum tabellæ.

An punctationum librum certum habeant: an uè illius indicem.
 An aliquid habeant, quod scripto non notarint, velint tamen pro imputere suo coram exponere, & referre.
 Reliqua vt supra, *Communia Cleri.*

In Parochis hæc præsertim videant.

An caputium habeant.
 An superiorem vestem latis manicis.
 An perpetuò & assidue assistant & inuigilent gregi.
 Qui eorum zelus in salute fidelium procuranda.
 Quæ eorum diligentia in sacramentis ministrandis.
 Quod studium in verbi Dei prædicatione.
 An in quadragesima concionati sint; quibus diebus; anq; frequentius, quam antea consueuerant.
 Quæ cura erga infirmos.

Quàm diligens sollicitudo. } In diuinis officijs.
 } In funeralibus.
 } In processionibus.
 Quæ diligentia in exercitatione populi ad statas orationes.
 Quàm accurata instantia in festorum dierum cultu obseruando.
 Quæ vigilans eorum cura in scholis doctrinæ christianæ.
 Quæ sollicitudo in speculatione populi.
 Quæ salutaria eorum monita.
 Quæ vigilantia in reliquis parochialis muneris partibus.
 De clerico parochiali querant item,
 An præterea parochialis ecclesiæ consecrationis certum festum diem habeant; an celebrent.
 An libros præscriptos, an literas Archiepiscopi pastorales habeant.

Ab iisdem de populo queratur.

Quæ populi disciplina.
 Quæ progressio in via Domini.
 Quæ eius frequentia in scholis doctrinæ christianæ.
 Quàm pia eius conuersatio in ecclesijs.
 Quàm religiosa ieiuniorum obseruatio.
 Quàm pia deuotaq; festorum & vigiliarum obseruatio: an ad præscriptum decretorum synodaliū.
 An inconfessi.
 An excommunicati.
 An qui perditè viuendo, publicam offensionem præbeant.
 An rursus aliqua prauæ consuetudines.
 An peccata publica.
 An superstitiones.
 An velato capite mulieres in ecclesijs, & processionibus: an item separatæ à viris.

An

An populi orationem communem mane & vespere, & aliam pro mortuis ad sonum campanæ habeant.
 Reliqua in tit. *Communia Cleri.*
 Regularibus in diœcesi curam animarum gerentibus, vel alia ministeria cleri secularis obeuntibus.

An habeant licentiam suorum superiorum, & facultatem, & approbationem scriptam Archiepiscopalem.
 An congregationibus, processionibus, funeralibus, & diuinis officijs, aliorum sacerdotum more intersint cum superpelliceo.
 An ritus Ambrosiani periti, præsertim in missæ celebratione, & sacramentorum ministracione.
 An obediant Vicarijs diœcesanis, & Visitatoribus regionarijs.
 Reliqua, vt supra tit. de parochis.

De Clericis minorum ordinum.

An instituta vitæ clericalis teneant.
 An officium beatæ Mariæ, an uè rosariū dicant.
 An alicui ecclesiæ adscripti sint.
 An functiones præscriptas exequantur.
 An ritè.
 An humiliter.
 An ritè Missæ ministrent.
 An in ecclesijs præscriptis.
 An testimonium præstitarum functionum attulerint suo tempore.
 An festis diebus scholas doctrinæ christianæ adiuuent.
 An hymnos ecclesiæ ediscant.
 An progressionē in disciplina clericali habeant.
 An operam literis dent, scholas frequentent, & quos libros habeant.
 Quo ludimagistro vtantur, ecclesiastico, an seculari.
 An parocho, Præfectis, & Visitatoribus obediant.
 An maiores natu reuereantur.
 An honore se inuicem præueniant.
 Reliqua in tit. *Communia Cleri.*

De ecclesijs hæc.

Qui ecclesiarum cultus.
 Qui earum status.
 Quàm accurata bonorum iuriumq; ecclesiasticorum conseruatio.
 Quæ sacristiarum supellex.

A Sacerdotibus prioribus plebanis diœcesanarum scholarum doctrinæ christianæ in vnaquaque plebe.

De statu & progressionē scholarum singularum doctrinæ christianæ.

An ipse cōgregationes gñales in plebe habeat.
 An in vnaquaque parochia prior & reliqui officiales sint, tam marium, quam fœminarum.
 An scholæ exercentur ad præscriptū regularū.
 An aliquo temporis spatio intermittantur, & quo tempore, & qua causa.
 An operarij sanctissima sacramenta frequētēt.
 VNIUERSE accuratè inuestigent, quàm diligens executio decretorum prouincialium, & synodorum diœcesanarum, & edictorum Archiepiscopaliū, & visitationum.
 Ac præterea generatim cuncta scrutentur, quæ pro prudentia sua viderint expedire Sacerdotalis, & clericalis, canonicalisq; potissimum vitæ progressionibus.

TABELLA

Decretorum, Edictorum, & literarum Archiepiscopaliū, tum etiam bullarum Pontificiarum, quæ certis anni temporibus ac diebus ex præscripto Conciliorum Prouincialium & Synodorum Diœcesanarum promulgandæ sunt.

CAL. Ianuarij, promulgatio decreti Tridentini contra eos qui matrimonia clandestina attentarint. Hoc decretum in vulgarem Italicam linguam conuersum habetur supra in actis, par. 3. pag. 455.
 Item promulgatio decreti prouincialis de notarijs & publicis vsurarijs in Ecclesia non sepeliendis, Exemplum vulgare habetur, ibidem, pag. 457.
 Die 6. Ianuarij, fit publicatio Paschatis & synodi Diœcesanæ.
 Dominica in Septuagesima, promulgatio literarum pastoralium de Septuagesima, tum etiam aliarum spiritualium exercitationum, quæ ab eo die vsque ad primam Dominicam Quadragesimæ præstandæ sunt: earum exemplar habetur infra par. 7. Actorum.
 Dominica in Sexagesima, publicatio literarum Gregorii XII. de oratione vespertina, & indulgentia orantibus concessa, habetur infra eadem parte 7. Actorum initio.
 Dominica in Quinquagesima, publicatio edicti de Quadragesima: habetur supra in Actis, par. 3. pag. 441.
 Dominica prima in capite Quadragesimæ, promulgatio edicti contra hæreticos, habetur eadem par. pag. 430.
 Item promulgatio partis literarum in Corpore Domini contra eisdem, prout singulis annis editur.
 Item promulgatio decreti de non confitendis peccatis extra diœcesim, habetur supra par. 3. pag. 458.
 Item denunciatio quatuor temporum, ac orationis faciendæ pro ordinandis ad præscriptū Concilij 2. prouinc.

- Eius denunciationis formula; habetur supra in Concil. 4. prouin. pag. 119. Item infra parte vltima vulgari sermone concepta.
Item publicatio decreti de notariis legata pia non denunciantibus: exemplum vulgare habetur par. 3. pag. 457.
- Dominica 2. Quadragesimæ**, publicatio decreti Tridentini contra occupantes bona Ecclesiastica, cum ea parte bullæ in Cæna Domini eadē de re: eorum exemplaria vulgari sermone concepta, supra posita sunt par. 3. pag. 455.
- Dominica 3. Quadrag.** Promulgatio decreti de Paschali cōmunionē sumenda in ea parochiali Ecclesia, in qua maiorem anni partē quis manserit, exemplum vulgare habetur supra par. 3. pag. 458.
- Dominica 4. Quadrag.** Promulgatio decreti de cautione infantibus vno anno minoribus adhibenda, habetur exemplum vulgare supra par. 3. pag. 458.
- Feria 2. in Albis.** Promulgatio literarum pastoralium de septem basilicis stationibus, de quæ frequenti & pio earum vsu. Infra parte 7. Actorum.
Item promulgatio decreti de inuadentibus bona clerici mortui: habetur sup. par. 3. p. 457.
- Feria 3. in Albis.** Promulgatio decreti de sacra cōmunionē sumenda intra octauas Paschatis sub pœna interdicti: habetur exemplum vulgare supra par. 3. pag. 458.
- Item promulgatio Bullæ Pii V. à medicis obseruandæ, habetur in fine Actorum.
- Dominica 1. post Pascha.** Promulgatio Edicti de reſta. in Ecclesia. conuerſatione, habetur supra par. 3. pag. 436.
Item decreti de inuadentibus bona clerici mortui, ibidem pag. 457.
- Cal. Maij.** Promulgatio decreti Trident. de melioramentis à conductore bonorum ecclesiasticorum factis recuperandis, ibid. pag. 456.
Item indulgentiarum scholis doctrinæ Christianæ concessarum: habetur supra par. 5. pag. 894. 895.
Item indulgentiarum blasphemantes denunciantibus concessarum.
- Dominica post Ascensionem.** Promulgatio instructionum de litanijis triduanis: habentur supra parte 4. pag. 783. 784.
- Dominica Pentecostes.** Promulgatio instructionum de Sacramento Confirmationis in ciuitate, habentur supra par. 4. pag. 717.
Item denunciatio quatuor temporum, ex formula, vt infra par. vltima.
- Feria 2. post Pentec.** Promulgatio decreti de notarijs & publicis vsuarijs in Ecclesia nō sepe liendis, sup. par. 3. pag. 457.
- Feria 3. post Pentec.** Promulgatio indulgentiarū pro orōne vespertina, vt infra par. 7. initio.
- Dominica prima post Pentec.** Promulgatio indulgentiarum illis cōcessarum, qui in octauis Corporis Domini diuinis officijs interfuerint: habentur supra par. 4. pag. 785.
- Dominica 2. post Pentec.** Promulgatio indulgentiarum cōcessarum sodalitatibus Corporis Domini, habentur supra par. 5. pag. 897.
Item indulgentiarum iis concessarum, qui ora uerint cū datur signum eleuationis Corporis Domini, infra par. 7.
- Dominica prima Octob.** Promulgatio indulgentiarum sodalitij Rosarij Beatæ Virginis.
- Dominica in Dedicatione Ecclesiæ Maioris.** Promulgatio Edicti de pia in ecclesijs conuerſatione, supra par. 3. pag. 436.
- Cal. Nouembris.** Promulgatio indulgentiarum Scholis Doctrinæ Christianæ concessarum supra par. 5. pag. 894. 895.
Item decreti Tridentini contra eos qui matrimonia clandestina attētarint, sup. par. 3. p. 455.
- Dominica prima Aduentus.** Promulgatio literarum pastoralium de Aduentu; earum exemplar habetur infra, par. 7.
Item tabellæ censurarum, & casuum referuarum, supra pag. 988.
Item edicti contra hereticos: sup. par. 3. p. 430.
- Dominica 5. Aduentus.** Promulgatio quatuor tēporum iuxta formulam infra par. vlt. editam.
- Die vltimo Decembris.** Promulgatio indulgentiarum sodalitati nominis Dei concessarum.
Item indulgentiarum iis concessarum, qui blasphemos deferunt ad Iudices.

Capita aliquot, In quibus Reuerendiss. Archiepiscopus die 26. Augusti 1577. Conuocatis Superioribus singulorum monasteriorum, ac domorum in urbe regularium, eorum Studium & diligentiam vehementer requisivit, pro decore diuini cultus in ecclesijs regularibus huius Ciuitatis & Diœcesis, atque executione, vel Tridentini Concilij, vel Visitationis Apostolicæ, vel decretorum quorundam prouincialium, quæ summi Pontifices locum habere decreuerunt, etiam in ecclesijs & monasterijs regularium huius prouincie.

Tabella in sacristia perpetuò affixa sit omnium onerum & obligationum, de missis, & anniuersarijs celebrandis, & commemorationibus faciendis, & eiusmodi, vt integrè persoluantur.

Cautio, ne dum alia eiusmodi onera, præsertim in secularibus ecclesijs suscipiunt, suæ ecclesiæ cultui etiam debitis oneribus desint.

Cautio, ne religiosos inhabiles, vel ob imperitiam literarum, aut factorum missæ rituum & cæremoniarum, vel ob decrepitem, aliumuè animi vel corporis defectum, patiantur Missam celebrare, etiam in suis ecclesijs; ideoque cura sit superioris, vt omnes de cæremōnijs missæ, ac aliorum diuinorum officiorum quæ agunt, vt opus est, instruantur.

Vt Missa in aurora in monasterijs frequentioribus celebretur.

Ne

- N**elaicos in eorum, aut suarum monialium ecclesijs, functiones ecclesiasticas obire faciant, aut patiantur, contra decretum Trid. Conc. sed conducant, habeant uè clericos, & in minoribus ordinibus constitutos, qui in Missa Sacerdoti celebranti ministrent, & alias ecclesiasticas functiones obeant.
- Exclusio frequentiarum laicorum** quorumcunque à monasterijs, & fratrum suorum cellis, & intima conuerſatione.
- Cautio in facultate danda** suis fratribus pernoctandi aut habitandi extra monasteria, etiam causa inseruendi ecclesijs secularibus, nisi expresse à nobis requisiti, vigore concessionis à sede Apostolica nobis data.
- Cura reliqua morum suorum fratrum,** & veræ reformationis, maximè necessaria ad placandam Dei iram his calamitosi temporibus.
- Commendatio & protectio religiosorum,** qui operam nauarunt, aut in posterum nauabunt in ministracione sacramentorum infectis vel suspectis peste, cum promulgatione illis in singulis monasterijs facienda literarum sanctiss. D.N. Gregorij XIII. super hoc, & alijs gratijs spiritualibus eidem religiosis concessis, quarum exemplum singulis superioribus datum est.
- Executio tota ordinationum** visitationis Apostolicæ, illis factarum sigillatim, vel generatim, vt requisiti nunc, & moniti à nobis in ipsa conuersione.
- Demolitio altarium** iussa eidem ordinationibus ob indecentiam loci, vel aliam eiusmodi causam, fiat sine mora.
- Prorogatio bimestris data,** quoad demolitionem altarium, quæ facienda esset solum, quia non sint redacta ad formam, licet loco decenti sint; ita tamen, vt in eis nullo modo celebretur interim iuxta ordinationes prædictas.
- Fabrica altarium, cappellarum, & ecclesiarum,** & supellex sacra omnis ad formam instructionum nuper impressarum.
- Emendatio errorum,** si qui sint in sacris imaginibus, atque earum ornatu, contra Tridentinum Decretum, & cautio in posterum.
- Observatio decreti de sepulturis,** etiã iam factis, ex visitatione Apostolica.
- Inuentarium, & recognitio,** ac repositio in ecclesia factarum reliquiarum, & reliqua pietas, ac diligentia in earum cultu, ex instructionibus nostris nuper impressis.
- Conformitas cum alijs ecclesijs in cultu materiali ecclesiarum.**
Vas aquæ benedictæ, & aspersorium affixum. Locus, & forma ex instructione.
Sacrarium ad formam omnino ex instructionibus, & V. A.
- Pixis pro Eucharistia ad formam instruct.**
Tabernaculum cum lunula ad formam instruct.
Vestitus tabernaculi maioris intus asseribus, & ferico, foris conopœo.
Ne in tabernaculo illo alia custodiantur.
Vt in altari maiori vbique.
- A**ptatio tabernaculi in altari commoda.
Renouatio sacrarum hostiarum singulis hebdomadis. Lampas ante perpetuò.
Observatio regulæ, seu tabellæ editæ de orōne quadraginta horarū, etiã si extraordinariè exponenda; & inter alia, ne eo tēpore oblationes colligant, nec aliquid pro illis colligendis exponant. Vasa purificationis ad formam.
Locus sacri olei infirmorū, & forma vasis ex instr. Consecratio ecclesiarum, & altariū maiorū, vbi non sit facta, quàm primum fieri procuretur.
Benedictio paramentorum, crucū, & sacrarū imaginū, anteq̃ adhibeatur in vsum, fiat ab ijs, qui facultatē habent à sede Apostolica, vel à Reuerendiss. Archiep. ex eiusdem sedis cōcessione.
Mundities Altarium, ecclesiæ, sacristiæ, sacræ suppellectilis, & rerum omnium sacrarum.
Remotio non solum bradellarum, sed etiam sedilium nuper prohibitorum, exceptis bradellis ad formam, & sedilibus simplicioribus permisis per duos menses, donec illæ fiat ad formam.
Distinctio mariū à fœminis in ecclesia semper.
Exclusio laicorum à choro, & sacristia, & cancellis altarium.
Admonitio, & exclusio ab ecclesia mulierū nō velararum, vt oportet, & aliorum etiã non seruatiū edicta nostra in assistendo missæ debito modo, aut aliàs malè conuersantium in ecclesia, nec non & mendicantium, vt etiam debent ex bulla Pij V. depurando sacristas, & custodes, & alios huic muneris.
- Prohibitio videntium** in eorum ecclesiarū cœmeterijs, atrijs, vel die festo in plateis ante eorū ecclesias, etiã si esculenta sint, præsertim in diec.
- Notificatio sine mora,** quoties banniti, vel criminosi confugiunt ad eorum ecclesias, monasteria, loca uè sacra.
- Ne indulgentias publicent,** etiam antiquas, populo, absque Archiep. consensu, & probatione. Exhibito nobis infra mensem indulgentiarū cuiusque ecclesiæ, & vnde de illis constet.
- Lectiones, & frequentia exercitia de casibus conscientie** in monasterijs.
- Fidei professio professoribus** cuiusuis generis artium liberalium, etiam priuatis, & exhibitio testimonij ordinario.
- Pulsatio campanarum** quotidie pro institutione orationis vespertinæ, & matutinæ.
- Item Aue Maria ter in die.
- Publicatio interdictorū, & eiusmodi,** iuxta Cōc. Trid. & declarationem Romæ factā, quoties à nobis, vel à nostris Vicarijs requirentur.
- Vt qui sunt in diœcesi,** conueniant ad processiones generales in parochia, vel plebe, vbi habet monasterium.
- Concordia cum parochis** in monasterijs oppidorum, & vicorum, vbi pauci religiosi, ne impediant Missam, & sermones parochiales.
- Ne prædicent sine facultatis benedictionis uè testimonio scripto.**
- Copia optimorum concionatorum** in Ciuitatis & diœcesis monasterijs semper procuranda.

Deputatio concionatorum certis locis diœcesis per annum.
 Regulæ concionatorum seruandæ.
 Institutum seruandum, vt conciones vbiq. inter missam habeantur.
 Ne concionatores cõmendēt pauperes sine licetia.
 Persuasio populis per concionatores & confessorum frequentis communionis.
 Ne sine facultate scripta audiant confessiones.
 Nota confessorum probatorum Archiepiscopo initio aduentus, & quadragesimæ.
 Tabella eorundem in foribus sacristiæ.
 De confessionibus habendis, quotque, & qua forma, & quo loco ecclesiæ, ex instruct. & V. A. Tabellæ, & alia affigenda cõfessionali, vt ibidem.
 Item capsulæ remouendæ. ibidem.
 Superpelliceum & stola in Sacramento pœnitentiæ administrando, omnino saltem in ecclesia, nisi qui cappam adhibere solent in choro loco superpellicei; quo casu stolam tamen omnino adhiberi conueniens videtur.
 Cum in ecclesijs sæcularibus ad aliqua diuina officia vocati fuerint, superpelliceo vtantur, nisi collegiatim cum cruce incedant.
 Auaritia cauenda in confessionibus audiendis.
 Nihil prorsus, etiam à sponte dantibus eadē causa accipiant, nec eo tẽpore oblationes colligant, nec aliquid pro illis colligendis exponant.
 Liber de nominibus pœnitentium in Paschate cõficiendus, & exhibendus promptè Archiepiscopo.
 Testimonia confessionis prõptè danda pœnitentibus, vel infirmis, toto anno, & aliis in paschate.
 Confessores habeant casus referuatos Archiepiscopo, & literas in cœna Domini.
 Ne se ingerant in dispensationibus occasione iubilæorum, nisi facultas expressè data.
 Ne relaxent publicam pœnitentiam sine Archiepiscopi consensu.
 In funeralibus altercationes cū Parochis euitēt, quæ sine Christifidelium scandalo fieri non possunt; elemosinis, & cæteris emolumentis, quæ hac de causa sibi debentur, contenti sint; & vbi aliquid incerti vel dubij fuerit, ad nos, vel Vicarium nostrum recurrant.
 Alarium pallijs, ad alium vsum, & præsertim in officijs mortuorum, non vtantur.
 Pallia mortuorū alijs nec gratis, nec pretio prorsus commodent, sed illis tantum vtantur pro deferendis mortuis ad eorum ecclesias.
 Crucem, nec Cereoferaria deferentes soluere nõ faciant.
 Conforment se regulis clericis sæcularibus præscriptis à Concilijs Prouincialibus, & præsertim primo, in emolumentis funeralibus quibuscunque.

Lectio inter illos singulis mensibus, vel alio certo tempore frequenter, instructionum de Sacramento pœnitentiæ editarum.
 Obseruatio vera earundem instructionum.
 Praxis instructionis, primò communicantium, ex instruct. impressis de Eucharistia.
 In Monialibus subiectis regularium cura hæc præterea curanda.

Obseruatio decretorum de monialibus primi Concilij Prouincialis, extensorum ad moniales subiectas regularibus auctoritate Pij IIII. & Pij V. & declar. etiam Greg. XIII.
 Plena obseruatio decretorum Visitationis Apostolicæ circa moniales.
 De sanctissima Eucharistia in altari maiori collocanda.
 De fenestra inter ecclesiam interiorem, & exteriorem.
 De Musica vel cantu non adhiben. in ecclesijs exterioribus.
 De fenestris, rotis, locis colloctionum, prospectibus, ingressu monasteriorum, vel accessu, sine licentijs registratis in Archiepiscopali curia, & domibus hospitiorum, & confessoriorum, & alijs denique, præsertim ad clausuræ custodiam, vel securitatem, vel honestatẽ quouis modo pertinentibus.

Vt caueatur maximè frequetia, accessus, & omnis familiaritas suorum regularium ad monasteria monialium, sibi, vel alijs subiecta; ac tollantur omnino munuscula inter illos, & moniales, etiam prætextu quòd sint minima, vel de rebus pertinentibus ad cultum diuinũ, vel deuotionem, & alia obsequia, & similia, vt lauandi, vel consuendi, aut reficiendi vestes, licet sacræ sint, vel aliter ad vsum ecclesiæ pertinentes. Vnde notorium est, facile contrahi familiaritates eiusmodi.
 Vt ideò etiam confessorij, & superiores sine necessitate non accedant, minus verò ingrediantur clausuram, nisi in casibus omnino necessarijs.
 Vt nullus eorum omnino hospitetur, cibumue capiat, aut pernoctet in hospicio monialium monasterijs annexo, præter confessorum, ac eius socium, idq. solùm, quo tempore ob moniale ægrotantem periculose aut agonizantem, ita necessarium est.
 Vt caueantur superflua impensæ monialium, unde ære alieno postea grauantur, procurentque singula monialium monasteria curatores aliquos pios viros deputatos habere pro administratione bonorum, & sæpè recognoscantur rationes, & calculi.

Sextæ partis Actorum Finis.

ACTO-

ACTORVM

S. MEDIOLANENSIS

ECCLESIAE.

Pars VII.

LITERÆ PASTORALES,
 Et alia quædam, ad piam Cleri & populi
 Institutionem pertinentia.

LETTERA

LETTERA PASTORALE,
ET INSTITVTO
DELL'ORATIONE COMMVNE,

Che si hà da fare la sera da ciascuna Fameglia.

*Carlo Cardinal Borromeo, per la gratia di Dio e della Santa Sede
Apostolica Arcivescovo della Santa Chiesa di Milano,
à i diletti nostri figliuoli in Christo, tutti i fedeli
della Città e Diocesi nostra.*

Salute nel Signore.

A Sapiencia di Dio, Christo Signor Nostro, in tutto il discorso dell'Euangelo Santo, vna delle cose che con l'essempio suo e cò le parole sommanente ci commenda, è l'Oratione: l'vto, & essercitio della quale è tanto proprio del Christiano, che per essa sua diuina Maestà ci hà voluto far dissimili da tutte le nationi del mondo: *La casa mia*, disse egli, *farà chiamata casa d'Oratione*; mostrando cò queste parole euidentemente, che questa habbia ad essere l'infegna del popolo Christiano; quale, come casa e fameglia di Dio, si come viue del Cielo, cioè dell'aiuto di Dio, da cui spera tutti i beni, così deue hauer commercio nel Cielo con l'essercitio santo e continuo dell'oratione.

La onde non può essere se non di grauissima riprensione, anzi di meriteuol castigo degna la negligèza, che vniuersalmente vsano i fedeli in cosa così propria, così eccellente, così utile, così douuta e necessaria al Christianesimo. Sà per certo il padre nostro Celeste, Dio, padre benignissimo, il nostro bisogno; conosce e vede le nostre miserie; mà la bontà e misericordia sua infinita vuole eccitare il desiderio nostro con l'essercitio dell'Oratione, madre di tutte le virtù Christiane.

Perciò vuole sua diuina Maestà, che sempre habbiamo bisogno della benigna gratia sua; e ben spesso ci lascia cadere in graui pericoli e trauagli, acciò per queste vie ci còduchi all'officio che douemo, d'essa Santa Oratione: quale per esser principio, progresso, e compimento di tutte le virtù, non è opera alcuna più commèdata nella scrittura, nè veruna più familiare à huomini pij e Sati, ne alcuna, che più spesso, con maggior studio, e più necessariamente s'habbia da essercitare da i fedeli; essendo che l'istessa verità Christo facci quella promessa

piena di dolcezza e consolatione, che còseguirò, e ne succederà tutto quello, che piamente orando dimanderemo.

Nel quale studio accioche ciascuno si ecciti a maggior progresso, la Santa Madre Chiesa, quale gouernata dal Spirito di Dio, à certi interualli d'hore cò officij diuini, e religiosi prieghi publici fa oratione a sua diuina Maestà, dà anco in ciò segno per ammonire, quanto ciascun fedele quasi d'hora in hora risuegliandosi e raccogliendosi in se stesso, debba raccenderfi con desiderio al Spirito dell'Oratione. Per il che in ciò se ogni negligenza per minima fù sempre riprensibile e danneuole, hora è maggiormente trouandosi la Città di Dio, la Chiesa Santa in tanti gran bisogni, & oppugnata e molestata dagli nemici della Croce, Turchi, & Heretici, à quali sono come armi con che loro ne oppugnano, tante sorti di peccati, infiniti abusi, pessime corruttele, che sono in molti di noi Christiani, con si poca cognitione di Dio, e meno desiderio d'emendar la vita, e seruire a Christo.

Onde è giustamente da temere, che il giusto Dio (quale, se bene è padre delle misericordie, è Dio anco delle vendette) adirato per tante iniquità, non estenda la mano sua a castigarci acerbamente, seruendoci de gl'inimici suoi per castigo del suo popolo, se da noi non sia con vera conuersione, con penitenza santa, cò infocata oratione, con sospiri e copia di lagrime estinto il suo furore.

A questo mirando la Santità di nostro Sig. Pio Quinto, come vigilantissimo Pastore, e pieno di carità paterna, nò solo procura, che con forze humane si resista al commun inimico; mà molto più fa instàza, che con la commune oratione de fedeli, e santa conuersione di vita, sia da tutti impetrato il diuino aiuto, come sopra di ciò noi habbiamo ordine suo particolare. Noi dunque per essequire la santa mète di Sua

Beati-

Beatitudine, e desiderosi sommamente di questo istesso, che la Santità sua desidera, & ordina; considerando anche, che si come è officio nostro, pacere fra l'altre cose il gregge commesso alla cura nostra anco con spirito di fante preghiere, così douemo incammarlo a questo sì saluberrimo e necessario pascolo dell'Oratione: per le viscere della misericordia di Dio, nelle quali egli hà visitato noi discendendo dal Cielo, con ogni paterno e pastorale affetto ammoniamo, effortiamo, e preghiamo tutti e ciascuno fedeli della nostra Città e Diocesi, a ricorrere à Dio per tanti e tanto gran bisogni, con ogni emendatione di vita, humiltà Christiana, diuotione, e seruire, pregandolo, che con l'occhio pietoso della sua diuina bontà si degni riguardare il popolo suo, e cauarlo fuori di sì gran traugli, e pericoli: dandoli il spirito suo, il quale lo riformi in tutto, estirpando l'heresie, togliendo le forze al Turco; acciò che non aggiunga nuoui danni, a tanti che per il passato hà fatti alla pouera Christianità: e dia spirito a Principi Christiani, che si conseruino, e creschino in perpetua pace e santa vnione, acciò preuagino talmente, che ricuperino i Regni & i Paesi, che prima erano de Christiani, e massime Terra Santa, doue nacque, visse, còuersò, parì, morì per noi Christo Signor nostro; & acciò che liberino tante pouere anime, che stanno in così misera seruitù, con grauissimi stenti, e con pericolo continuo di renegare la santa Fede.

E perche Christo dice, che se due di voi conueranno sopra la terra, otterranno dal mio padre celeste tutto quello che loro dimanderanno; perche doue sono due ò tre congregati nel nome mio, io sono in mezzo di loro; però desideramo, che tutti conuenghino insieme a questa santa Oratione, per esser più facilmente effauditi, e tanto più che il bisogno è a tutti commune.

Ma perche non potrebbe tanto popolo raccogliersi tutto insieme in vn'istesso luogo: procuramo, che almeno còuenghino con vna istessa mente e con vn'istesso spirito a far questa Oratione in vno istesso tempo.

Onde a questo fine ordinamo, che nella Città di Milano la sera a meza hora di notte in circa si diano alcuni tocchi di campana nella nostra Chiesa Maggiore, e nell'altre da noi prescritte; e parimete che nella Diocesi si faccia il medesimo da ciascuno Rettore nella sua Chiesa Parochiale, ò altrimenti curata, alla medesima hora.

Effortiamo dunque, e pregamo paternamente nel Signore ogni e ciascuna persona, che subito che sentirà questo segno di campana, quale inuitarà all'oratione, si ritiri ciascuno in casa a farla con la maggior deuotione che potrà, dandosi fermamente a credere, che non può senza notabil mancamento di pietà Christiana in tante hore del giorno non spender qualche poco di tempo in questo, di raccogliersi in se istesso,

so, e ritirato dalle occupationi del mondo, còuersare con Dio per salute dell'anima sua.

I Padri di famiglia, quali hanno da render conto a Dio, non solo delle proprie anime, ma ancora di quelle della famiglia loro; inducano tutti della casa sua a fare questa Oratione santa, di modo che niuno rimanga in casa che non la faccia, tanto seruitori e serue, quanto figliuoli e figliuole, & altri di sua casa.

Se a essi padri di famiglia parerà expediente, la faccino tutti in vno istesso luogo, ouero in vn luogo gli huomini, e nell'altro le donne. Perseueraranno nell'oratione fino a tanto, che si darà segno con i medesimi suoni di campana di poterla finire, che farà vn quarto d'ora in circa, dopò che sarà cominciata.

Potranno mentre che staranno in questo Santo esercizio, meditare qualche cosa di Dio; come della Passione di Christo, & altri beneficii riceuuti; della morte, del giudicio, delle pene dell'inferno, della gloria del Paradiso.

Ouero esaminare la loro còscienza intorno a quello, in che quel giorno hano offeso la Maestà di Dio, dimandando perdono delle loro offese, con far proposito fermo di viuere nell'auenire santamente, e come conuiene alla pietà e religione Christiana.

Ouero dire alcune Orationi, & Deuotioni, come i Sette Salmi Penitentiali, le Letanie, la Corona, il Rosario, ò altre Orationi, secondo la deuotione loro.

Et acciò che ogn'vno abbracciando questo Santo esercizio, veramente proprio e necessario al Christiano, con spirito, perseueri costantemente, si come in Christo, a chi douemo con ogni santità & Oratione seruire, effortamo tutti: Concediamo per ogni volta a ciascuna persona che farà questa santa Oratione nel tempo sopradetto, quaranta giorni d'Indulgenza, essendo però contriti, ò se almeno in detta Oratione formaranno la contritione de i loro peccati.

Per tanto ordinamo, e comandiamo a tutti i Curati e Vicecurati della Città e Diocesi nostra, che hauuta che haranno questa nostra paterna e Pastorale effortatione & ammonitione, subito la publichino, e la leggano alla Messa in maggior frequenza di popolo per tre feste continue; e di più attendino poi secondo il bisogno a ricordar caldamente questo santo istituto, effortando i popoli anco con autorità nostra a perseuerare nella santa Oratione, & insieme in correctione di vita; talmente che nell'vna e nell'altra corrispondino a la professione Christiana, & al nome che hanno dato nel battesimo a Christo Giesù, nella cui croce fa di mestiere che noi ci gloriamo. Dat. Mediolani in Palatio Archiepiscopali die V. mensis Aprilis. 1572.

Som-

Sommario dell'Instituto dell'Oratione commune della sera.

Del segno della Campana.

Nella Chiesa Catedrale, & in tutte le Collegiate de Sacerdoti Secolari, ò Regolari, e nelle Parochiali della Città e Diocesi, ad vn' hora di notte, poco più presto ò più tardi, secondo che per la varietà delle stagioni sarà ordinato a i Rettori delle Chiese, si suoni la campana maggiore alla longa per spatio di vn' *Miserere*, acciò che in quel tempo ogn'vno si possa raccogliere nel luogo suo dell'Oratione.

Dopò per vn quarto d'ora l'istessa campana si suoni a botti, mettendosi spatio fra vn botto e l'altro, quato si mette a dire vn *Pater noster*, e questo farà il tempo di far l'oratione.

Passato il quarto d'ora, parimente si suoni alla longa, come nel principio, cioè vn *Miserere*, che farà il segno di poter far fine all'oratione.

Acciò che ben si discerna il segno di questa oratione, hauendosi à suonar campana in qual si voglia Chiesa, ò per festa, ò predica, ò officio, ò per altra cosa, ciò si faccia in altro tempo, e nõ mentre si dà il segno di questa oratione, ne prima, ne dopò, per interuallo d'vn quarto di hora.

Nelle Chiese della Città, doue si sentirà la campana della Catedrale, il suonare per l'oratione si cominci e finisca nel punto istesso, che sentirassi il suono d'essa Catedrale cominciare, e finire: ma doue non si sentirà, regolarassi col suono d'alcun'altra Chiesa, doue s'oda la campana della sodetta Catedrale.

Nelle Chiese della Diocesi sia in facultà di ciascun Vicario foraneo di far suonar detto segno dell'oratione, più presto, ò più tardi d'vn hora di notte, come a lui parerà più commodo vniuersalmente per i popoli del suo Vicariato: purchè non sia prima del tramontar del Sole, ne dopò le due hore di notte.

Del tempo di orare.

La sera cominciando a suonar la campana per l'Oratione, ciascuno in quel tempo che da principio suona alla distesa, si raccoglie a far essa Oratione.

Et ogni padre di famiglia habbia diligente cura di fare, che la famiglia sua tutta, i figliuoli, le figliuole, i seruitori, e le serue, & altri di casa, tutti insieme si raccogliano in vn istesso luogo, ò se meglio parerà al Padre ò madre di famiglia, gli huomini in vn luogo, e le donne appartatamente in vn'altro: oue con la maggior diuotione che potranno, faranno Oratione almeno per tutto quel tempo che suonarà la campana a botti; il qual tempo sarà come s'è detto, il spatio d'vn quarto d'ora; e col segno della medema campana che si darà nell'ultimo

alla distesa, la potranno finire.

Essendo incommodo a gli Artigiani, a Maestri, ò capi di Botteghe, & a i loro Garzoni, e Lauorati, il raccogliersi ciascuno di loro in quel punto della campana alle case; potranno nell'istesse Botteghe, ò luogo de Lauorieri, raccogliersi, e far iui deuotamente essa Oratione: e farà cura d'essi Maestri ò capi, di fare, che tutti i suoi Lauorati, e garzoni, che all' hora si trouano nelle sue Botteghe, ò lauorieri, s'occupino in quel quarto d'ora nel fare l'Oratione. Se alcuno si trouarà nel tempo che si dà segno per l'oratione fuor di casa, ò in altro modo impedito da poter trouarsi con gli altri della famiglia a far l'Oratione in quel punto della campana, potrà farla solo, ò con altri, in ogni luogo doue si troua.

Si desidera grandemente, che questa commune Oratione sia anco comunemente fatta da tutti in vn medesimo tempo, cioè al segno istesso che s'è detto di sopra della campana.

Tuttauia perche qual si voglia impedimento, che alcuno hauesse in quel tempo, non gli dia occasione di tralasciare questo quotidiano esercizio, ò in altro modo di perdere i tesori e doni spirituali che vanno accompagnati con esso, si determina per tempo di questa Oratione, non solo tutto quel spatio che si suonarà la campana, ma anco vn' hora dopò, subito finito il suono d'essa campana, pur che si facci questa Oratione come s'è detto, per vn quarto d'ora continuo.

Del modo d'essa Oratione.

In questa oratione potranno meditare qualche cosa della vita e passione di Christo Nostro Signore, della bruttezza del peccato, della morte, del giudicio, delle pene dell'Inferno, e della gloria del Paradiso; e per aiuto di queste meditationi, legger anche, ò sentire leggere vn capitolo di qualche libro pio, e diuoto, approvato da i loro confessori; ouero dire alcune orationi, e diuotioni, come i Sette Salmi Penitentiali, le Litanie, la Corona, il Rosario, ò altre orationi, secondo la loro diuotione.

Potranno ancora esaminar la propria coscienza nel modo infra scritto, cioè.

1. Ringratiar Iddio delli beneficij riceuuti generalmente, e specialmente questo di.
2. Domandar gratia, e vero lume, per conoscere, & odiare il peccato.
3. Domandar conto all'anima sua di tutto quello, in che haueranno offeso Dio quel dì, in pensieri, parole, opere, omissioni; specialmente attendendo ciascuno a quelli difetti, a i quali è più inclinato.
4. Domandar a Dio humilmente perdono d'ogni difetto, che in se hauerà trouato.
5. Far vna ferma resolutione di guardarsi con l'aiuto Diuino per l'auenire, con proposito di confessarsi.

Del-

Dell'Indulgenze che si conseguiscono.

LA Santità di nostro Signore, Gregorio Papa XIII. per sue lettere Apostoliche date in Roma a' 23. d' Ottobre 1572. concede in perpetuo a tutti i fedeli Christiani della Città e Diocese di Milano, quali faranno Oratione nel tempo determinato, ò che si determinerà in questa Città, e Diocese dall' Illustrissimo e Reuerendissimo Cardinale Borromeo Arciuescouo, l' infra scritte Indulgenze.

Chi al segno della campana farà Oratione per quello spatio di tempo, che da esso Illustriss. Arciuescouo è stato ouero farà determinato per l' auuenire, per ogni volta che ciò farà, conseguirà cento giorni d' Indulgenza.

Chi persevererà vna settimana intiera in far Oratione ogni giorno nel sudetto spatio di tempo, conseguirà di più vn' anno d' Indulgenza.

Chi persevererà per vn mese continuo, conseguirà di più sette anni, & altre tante quarantene.

Chi persevererà in questo vso, e contrito e confesso, si comunicherà nella Domenica che immediatamente precede la Quaresima, conseguirà Indulgenza plenaria di tutti i peccati. E plenaria ancora in articulo mortis.

In oltre, per ogni volta che ciascuno farà questa Oratione, conseguirà quaranta giorni d' Indulgenza, quale concede in perpetuo il Reuerendissimo Arciuescouo.

Litteræ Sanctissimi D. nostri Gregorij Papæ XIII. de Indulgentijs Orationis Vespertinæ.

Coelestia arma, quibus inter cetera dum in hoc seculo nequam peregrinantur Christiani, aduersus sua salutis hostes in colluctatione assidue utendum eis est; preces sunt, & oratio sancta. Cuius quidem orationis studium, cum & perpetuum, & proprium, & necessarium eisdem esse, non solum verbis, sed exempli sui contestatione docuerit unigenitus Dei filius, Christus, virtus & sapientia patris: nos, quæ ad sanctam illam precandi orandiq; exercitationem pie ac religiosè inspirante Deo instituta sunt, in ijs illos sollicitè versari, spiritualiq; virtute longius in dies semper progredi, summopere in Domino cupimus.

Quare cum inter alia, quæ ad exercendam populi sui pietatem, sollicitudinis studio dilectus filius noster Carolus Borromeus tituli S. Præxedis S. R. E. presbyter Cardinalis, Ecclesie Mediolanensis Archiepiscopus, utiliter instituit, illud ab eodem nuper introductum esse acceperimus, ut singulis diebus dato certo campanarum signo, patres familias, tum in vrbe Mediolano, tum in Diocesi, una cum reliquis qui de familia sunt; sicut quisque domi ad orandum in locum vnum conueniant: salutare hoc institutum, (nos illius commendantes charitatem in vobis)

ut in consuetudinem usumq; perpetuum recipatis, per Crucem Christi Domini vos nostra Apostolica auctoritate hortamur.

Quò autem ardentiori pietatis zelo, ac frequentissime in ea re tam religiosè instituta perseueretis: spiritualibus vos gratis prosequi, & Sanctæ Matris Ecclesie amplioribus etiam donis ac thesauris cumulare volumus.

Itaque de Omnipotentis Dei, cuius Vicarium in terris gerimus, misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus & singulis vtriusq; sexus Christianis fidelibus, humili & contrito corde ad Deum conuersis, qui datis campanæ signis, certo eo temporis spatio ab eodem Cardinali & Archiepiscopo præscripto, aut pro tempore præscribendo, orationi vacauerint; quoties id fecerint, dies centum; qui verò singulis diebus per totam hebdomadam ad præscriptum illud temporis spatium in ea orandi exercitatione perseuerauerint, ijs annum præterea; qui per mensem, illis annos septem & totidem quadragenas, de iniunctis, vel alijs quomodolibet debitis penitentibus; qui autem salutaris huius instituti usum retinuerint, si contriti & confessi, die Dominico Quadragesimam proximè præcedente, sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum deuotè sumpserint, ijs plenariam omnium & singulorum peccatorum suorum Indulgentiam, ac plenariam item in articulo mortis, misericorditer in Domino concedimus, & largimur.

Utq; ad alias etiam eiusdem Mediolanensis provincie Urbes, Oppida, Vicos, & loca quauis, orandi hæc instituta exercitatio sanctè deriuetur; & quæ usquam instituta est, pie retineatur, & conseruetur: nos, pro ea quam gerimus omnium Ecclesiarum sollicitudine, hanc ipsam Indulgentiam omnibus & singulis alijs Christianis fidelibus, qui usquam in eadem Prouincia hoc precandi institutum, ab suo Episcopo iam introductum, vel in posterum introducendum amplexi sunt, aut amplectentur, eodem ut supra modo in Domino concedimus his literis: quas sub quibusuis similibus vel dissimilibus Indulgentiarum reuocationibus, suspensionibus, vel derogationibus, per nos, seu Sedem Apostolicam, sub quibuscunq; tenoribus & formis, ac cū quibusuis clausulis, & decretis pro tempore editis & edendis, nullatenus comprehensas, sed semper ab illis exceptas, & quoties illa edentur, in pristino statu esse, & censi, atq; eisdem Christianis fidelibus perpetuò suffragari debere decernimus. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum sub anulo Piscatoris die 24. Octob. 1572. Pontificatus nostri Anno Primo.

Cæ Glorierius.

Auvertenze per l'Oratione sine intermissione.

OGni Parocho nella Chiesa sua faccia vn' hora d' oratione; in quel giorno, & hora, che dal

dal mastro delle Cerimonie della Chiesa Metropolitana in Milano, e dal Vicario Foraneo nella Diocese faranno assegnati, ò di presente per tutto il tempo, ouero di settimana in settimana innanzi la Domenica per la settimana seguente, secondo il compartito che gli sarà dato.

Tutto il Clero che habita in quella Parochia, senza fallo còuenga alla detta oratione con le cotte, & iui aiuti il Parocho a celebrar la detta oratione, nel modo che si dirà qui a basso.

Ma doue nella Città per la gran quantità del popolo accaderà, che nel compartito vna Parochia sia da noi diuisa in due, ò più parti, perche ciascuna d' esse faccia la sua hora d' oratione separatamente; deuerà anco il Clero di detta Parochia compartirsi in modo, che ogni hora d' oratione habbia il suo numero conueniente di Clero, per far iui l' officio sudetto.

Se l' hora di questa oratione in qualche Chiesa cascherà a quel tempo, che si deuono dire i diuini officij; si dichino vn poco auanti, ò dipoi, di modo che all' hora deputata si faccia questa oratione.

Nella Chiesa doue si farà questa oratione, per tutto quel spatio di tempo non si dirà ne Messa, ne alcuno officio diuino, ne si predichi, ne si facci altra cosa, che possa impedire, distrahere, ò diuertire da quella oratione.

Il Curato, non solo all' altare, ma in priuato ancora, essorti, e riscaldi spesso il suo popolo in questa oratione; e mostri, che essendo stata ordinata per cause tanto importanti, e concernenti l' honor di Dio, & il ben publico della Christianità, & il particolar di questo Popolo, e Prouincia; non deue esser nissuno, che (fuori di legitimo impedimento) manchi di esser presente a detta oratione; lasciando da parte per quell' hora ogni altra cosa, per importante che sia, per attendere a questa oratione, che toccherà così di raro.

E doue il Curato vede mancamento nel suo popolo in questa parte, procuri di rimediarui, facendone anche in priuato caldissimi officij con quelle persone, che giudicherà esser bisogno; perche in effetto tutti conuengano a detta oratione.

Il medesimo Curato habbi cura d' auisar la Domenica innanzi il suo popolo, del giorno, e dell' hora della oratione, che toccherà alla sua Parochia la seguente settimana.

La sera precedente al giorno dell' oratione, dopò il suono dell' Aue Maria, suoni le campane a doppio per mezzo quarto d' hora, per auisar il popolo che il giorno seguente farà l' oratione alla sua Chiesa.

Il giorno poi istesso meza hora innanzi all' hora determinata, per congregare il popolo, suoni le campane similmente per spatio di tutta la meza hora: e finito di suonare, incomincerà l' oratione in questo modo.

Si metterà fuori su l' altare maggiore il Santissi-

mo Sacramento, con numero conueniente di lumi sopra d' esso altare; cioè che non siano meno di sei, ne più di dieci lumi: incensandolo tre volte inginocchiati, prima che si ponga fuori del tabernacolo grande; & in quel mentre cantandosi l' Antifona del Santissimo Sacramento, posta nella tauoletta.

Poi il Curato istesso, ouero, secondo l' ordine che si darà in Milano dal prefetto della Porta, e nella Diocese dal Vicario Foraneo, vn altro Sacerdote secolare ò regolare di quelli che siano a questo effetto approuati da noi, ragioni conforme a ricordi infra scritti, stando esso in piedi, e col capo scoperto, da vna parte dell' altare; & il popolo sempre in ginocchi.

Dopò questo stia il Clero & il popolo in oratione mentale ò vocale secreta (in presso al fine dell' hora intiera, computato il quarto d' hora del ragionamento, cauando materia d' orare da quei punti, che il Sacerdote che hauerà ragionato, hauerà proposti per meditare.

Poi si cantino i Salmi, le Letanie, e preci, che sono posti nella tauoletta stampata per questa oratione sine intermissione.

Auertendosi, che quello che guidarà l' officio (che farà il più degno Sacerdote di quella Chiesa, doue si fa l' oratione) hauerà da leuarsi in piedi lui solo, stando il resto del Clero e popolo inginocchio, quando hauerà da dire il Dominus vobiscum, e da intonare l' Antifona del Benedictus, e quando hauerà da dire l' orationi susseguenti, notate nella detta tauoletta; ma doue sia Diacono, lui si leuerà in piedi per intonare la detta Antifona, e poi s' inginocchierà.

Si auuertisca ancora doue sia la commodità di Clero, che per eccitare maggior diuotione nel popolo, sarà bene cantare li Salmi, e le Litanie sudette, con qualche musica intelligibile, e diuota.

Finita con l' orationi sudette l' hora intiera, il Sacerdote più degno, come di sopra è detto, benedica il popolo col santissimo Sacramento, e lo riponga, cantandosi quel che è notato nel fine della sudetta Tauoletta.

Le cause, e bisogni, per i quali si fa questa oratione sine intermissione, sono queste.

PER il felice progresso della visita, che la Santità di nostro Signore ha mandato di presente a fare di questa Città, Diocese, e Prouincia di Milano, come è grãde il fauore, che Dio per mezzo del suo Vicario in terra gl' ha in visitarle. Et in questa occasione si habbia anco special memoria di noi, in quella parte di essa visita, che ci è còmeffa da sua Santità in questa Prouincia; accioche il Signore ci conceda di far anco interamente la volontà sua con ogni diligenza, sincerità, & abundante frutto spirituale nostro, e dell' anime, a beneficio delle quali è ordinata essa visita.

Per questa Città di Milano, e sua Prouincia; ac cioche anco in ogni altra occasione, Dio per sua misericordia la tenga in sua continua protectione, e la preserui da tutti i mali.

Per riparo a i danni, che patisce da Infedeli la Chiesa santa, e le Prouincie Christiane: quali danni si può temere, che per i peccati nostri non vadino ogni dì multiplicando, se Dio non ci foccorre; hauendo da pochi anni in quà l'armata Turchesca depredato tã anime Christiane, preso regni, destrutto molti sacri Tempij, e fatto tante altre ruine.

Per le persecutioni che patisce da Heretici nella Fiandra; e per i dani che riceue dalli medesimi nella Francia, & in altre Prouincie, con perdita di molte anime, e con dishonore in tanti modi del nome santo di Dio.

Consèguentemente per il bisogno, che hanno tutti i Prècipi Christiani d'esser aiutati da sua Diuina Maestà, per la difesa, conseruatione, e buon gouerno de loro regni e stati in tante turbulentie; e per il felice successo delle loro imprese contra gl'inimici della santa fede nostra. Specialmente per il Serenissimo Re Catolico nostro, il quale in tante parti trauglia in difesa di santa Chiesa contra gl'Infedeli, & Heretici; acciò che il Signor conserui longamente questo propugnacolo alla religione Christiana, e gli dia fortezza e vittoria contra detti inimici.

Con questi bisogni s'accompagnano anco i ru mori nuouamente suscitati in Genoua; per i quali la Santità di nostro Signore, come padre vniuersale, mosso da Carità, e dal debito dell'officio suo, hà mandato Legato suo l'istesso Decano del sacro collegio dell'Illustris Cardinali a procurare di quietarli, & ouviare alli pericoli così particolari di quella Nobil. Repub. come vniuersali, che da quei potessero succedere in altre parti; e però deuono anco essi particolarmente esser aiutati con instanti orationi.

Ricordi à chi hauerà da fare il ragionamento sudetto al popolo.

RAGIONI, non in forma di Predica, ma di meditatione pia & affettuosa, di eccitamento viuo a questa oratione: ne in esso ragionamento passi al più vn quarto d' hora.

Proponga distintamente a vna per vna le cause sudette, per le quali si fa questa oratione.

Discorra con breuità sopra le molte offese che si fanno a Dio da ogni forte di persone, e come in molti e varij modi si contrauiene alli comandamenti d'Iddio, e di santa Chiesa.

Mostri, che li peccati nostri sono quelli che prouocano l'ira di Dio sopra di noi, a flagellarci con le turbulentie, e traugli che hoggidi sentiamo, e che possiamo di più temere per l'auenire.

E per meglio aprire la via alla meditatione, &

oratione, e mouer l'affetto e la speranza in Dio, di douer impetrare misericordia da sua Diuina Maestà, proponga da contemplare per quel spatio di tempo vn passo della passione di nostro Signor Giesu Christo; e serui quest'ordine, che pigliando quel passo che parerà a lui, lo diuiderà in duoi, ò tre capi, che faranno come punti, sopra i quali orando ha uerà da fermarsi la meditatione, di chi sarà conuenuto a questa oratione: e qui insegnerà come essi debbano congiungere la meditatione di quel passo proposto della passione, con le cause e bisogni per i quali si fa l'oratione; come sarebbe, hor presentando a sua Diuina Maestà li meriti della passione del suo vnigenito figliuolo, ò la carità, pazienza, humiltà, & simili virtù, che si scuoprono in quel misterio; hora eccitádo in se stessi la speranza d'impetrare; con le considerationi dell'amore del Signore, mostraroci tanto chiaramente nella sua santissima passione; ò con simili altre considerationi, secondo che la diuina gratia gli andará somministrando.

Nel che potrà seruirsi delle meditationi del Padre Loarte sopra la passione, ò d'alcune altre simili.

Essorti il Popolo, che non solo in quell' hora, che conuenirà per far questa oratione sine intermissione, ma in ogni altra occasione d'orationi particolari, habbia a memoria le cause e bisogni sudetti, per i quali si fa questa publica oratione.

Carolus Cardinalis, Archiepiscopus.

REVERENDO Parocho. Molti essercitij di pietà, e di religione christiana ricerca da i fedeli il sacro tempo della quadagesima, si come ci mostrano le dottrine de' santi padri, e particolarmente ci instruisce il beatissimo padre e maestro di questa nostra Chiesa, Ambrosio, con tanti sermoni che egli fece, sì di questo tempo salutare, come delle opere, nelle quali doueua essere vn perpetuo corso & essercitio de' christiani.

Frà queste opere è l'oratione santa, alla quale deuono i fedeli ricorrere tanto più spesso, e con tanto maggior seruire, quanto più si auuicinano i giorni della settimana santa, che ha preso questo nome, sì da i misterij grandi che in quella si celebrano, come dalle opere sante, con le quali l'huomo si deue preparare à santificarla.

Noi perciò habbiamo determinato, che con l'aiuto & opera del Reuer. Padre Frà Mathia cappuccino predicatore, si faccia à questo tēpo nella nostra Chiesa Metropolitana l'oratione delle quaranta hore senza intermissione, ma duplicata, perche meglio si fugga ogni confusione.

Alla quale oratione douerà conuenire con deuotione tutto il popolo di Milano, distintamente

mente à parochia per parochia, nell' hora, e modo per noi stabilito & assegnato. Comincerassi questo essercitio santo cò la gratia del Signore per la metà del popolo la Domenica prosima detta di Lazaro a hore vintidue e per l'altra metà del popolo si comincerà la Domenica delle palme pure a hore 22. dopò la compieta.

Alla vostra parochia toccherà l' hora . . . . per le donne, e l' hora . . . . per gli huomini. Voi adunque pregherete per parte nostra li infra scritti gētilhuomini, a pigliarsi per carità carico di esser con voi, & aiutarui in tutti i bisogni, per bene incaminare la buona executione di questa oratione nel popolo della vostra parochia, nel modo posto qui di sotto: e però con l'aiuto d'essi quanto prima, dando anco di casa in casa notizia a tutti di questo nostro ordine, prima di Sabbatho inuitarete tutti con istanza à conuenirui al tempo deputato senza manco.

Questo istesso officio farete poi voi di nuouo nella Messa parochiale della sudetta Domenica, ragionando col vostro popolo: e quiui gli dimostrarete quāto sia vile e fruttuosa l'oratione, e quanto sia necessaria per li bisogni nostri particolari, e per quelli della santa Chiesa, così aspramente d'ogni intorno traugliata, e come sia cauata questa oratione delle 40. hore dall'antichità, quando la notte i fedeli vegliauano in fare oratione, e cantar Salmi, & in specie ordinata per memoria della passione di Nostro Sig. e però ella dura quaranta hore, come quaranta hore egli stette nella sepoltura.

Si ridurranno perciò a mente in essa oratione cò la meditatione la sātissima passione, e per quella pregheranno Dio, prima che gli perdoni i lor peccati, e doni gratia di viuere e morire Christianamente; dipoi che liberi tutta la Città, Diocese, e prouincia di Milano, da peccati, abusi, pericoli e traugli. Di più pregheranno per tutta la santa Chiesa, che Iddio la custodisca da ogni male, e l'accresca in numero e perfectione, riducendo alla cognitione della verità, & all'vnità & vbidienza della Chiesa santa, gli heretici ancora, e gl'infedeli.

All'ultimo raccomandando a Dio il sommo Pontefice Gregorio Papa XIII. e noi anco particolare pastor loro, e tutti gli altri Velcoui e prelati di santa Chiesa, e specialmente i Velcoui nostri comprouinciali, e tutti i Sacerdoti, Curati, & il rimanente del clero, tanto della Diocese, come della Prouincia; & il Serenissimo Re nostro Catolico, e tutti i suoi magistrati, e tutti i Prècipi Christiani, che dia loro lume, volontà, e forza, di ben gouernare il popolo Christiano, tenendolo in pace col santo timore di Dio.

Quando poi si auicina l' hora assegnata di venire al Duomo, sarà cura vostra di vn' hora innāzi raccorre il popolo nella parochia, cioè gli huomini alla sua hora, e le donne parimente alla

sua; & iui fatto loro vn breue ragionamento sopra la medesima materia & occasione, li guiderete alla Chiesa Metropolitana sotto la vostra Croce e vessillo parochiale processionalmente; nella qual processione canteranno salmi e litanie, tutti quelli che sapranno; e gli altri con silenzio diranno ciascheduno per se la corona, ò il rosario della Madonna.

Arriuati alla porta del Duomo, terranno tutti silenzio, entrati in Chiesa si metteranno a parte in oratione, infinchegli altri escano del luogo deputato specialmēte per questa oratione. Come poi entereranno, posti tutti inginocchiati, faranno la sua oratione in silenzio, & vdirāno il sermone quando si farà.

Nel qual sermone faranno auuertiti, che quando il Reuer. Padre Predicatore gli addimanderà qualche cosa, rispondano tutti forte; e quando dirà che preghino Iddio, dicendo come esso dice, dicano tutti forte come dirà esso; e quando gli ordinerà che facciano qualche altra cosa di deuotione, facciano quello che esso gli dirà. Finita l' hora, auisati ò dal Reuer. Predicatore, ò da soprastanti, vdirāno del choro, e della Chiesa, e ritorneranno in processione, ò cantando, ò dicendo oratione come di sopra, alla sua parochia, e poi di la ciascuno a casa sua.

Offeruando tutto questo, sperino, che faranno da Dio opportunamente essauditi, e consolati: il quale come che sempre si mostri verso di noi misericordiosissimo, nell' oratione in particolare si compiace sopra modo di farne chiaramente conoscere l'incomprensibile carità e benignità sua: per questa si placa, se è adirato; consola i tribolati; fortifica gli infermi; dà lume per conoscere la volontà sua santissima; dona forza per essequirla; e versa sopra di noi innumerabili & abbondantissime gratie. Christo Giesu Signor nostro benedica voi, e loro. Dall' Arciuefc. a' 27. di Marzo 1582.

INDVLGENZE,

E gratie concesse da Nostro Sig. Papa Greg. XIII.

A tutti li fedeli della Prouincia di Milano, i quali conuengono alle Prediche, Lettioni, e diuini officij, & a quelli che conuengono alle processioni, e orationi publiche, ò stationi, sotto il Consalone della Parochia.

GREGORIVS PAPA XIII.

AD perpetuam rei memoriam. Cum nihil pastoralis nostrae sollicitudini aequè cordi sit, quàm salus animarum; idcirco quibus possumus rationibus Christianis ad exercitationes spirituales piaq; officia incitamus, ut hac via, incedentes per obseruationem mādatorū Domini, diuinā misericordiam & gratiā cōsequi mereantur. Itaque de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus vtriusque sexus

Christifidelibus in prouincia Mediolanen. pro tempore existen. qui sacrum sermonem, concionem uel audierint, quoties id egerint, toties quinquaginta dierum; qui uero die festo Missae maiori interfuerint, trium annorum, & totidem quadragenarum; qui uesperis, unius anni; qui completorio, quinquaginta dierum Indulgentiam in forma Ecclesiae consueti concedimus.

Præterea, ijs qui collegiatim sub vexillo sua Ecclesiae conuenerint ad uisitationem alicuius Ecclesiae, aut sacrae reliquiae, toties centum dierum; si ad processionem generalem, quinquaginta dierum; si ad processionem particularem, viginti quinque dierum: si ad Stationem orationis publicae celebrandae, centum dierum. *Is uero qui consueuerint ut plurimum hæc officia & exercitationes spirituales cum parochiali uicinia collegiatim obire, semel in anno, & sanctissima comunione sumpta in die festo proprio & præcipuo suae parochiae, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam & remissionem concedimus, & elargimur.*

Contrarijs non obstantibus quibuscumque. Presentibus perpetuis futuris temporibus ualituris. Dat. Romae apud Sanctum Petrum sub anulo Piscatoris, die 5. Aprilis 1580.

Pontificatus nostri Anno octauo.

Cæ. Glorierius.

S O M M A R I O.

LA Santità di N. Sig. Papa Gregorio XIII. per il sodetto Breue concede à tutti i fedeli dell'vno e l'altro sesso della Prouincia di Milano, l'infrafcritte Indulgenze.

A quelli che odiranno sacre Lettioni, ò Prediche, per ogni volta 50. giorni d'Indulgenza.

A quelli che nelli giorni festiui staranno presenti alla Messa grande, tre anni, e tre quaratene.

A quelli che starano a i uespri, vn'anno per volta.

A quelli che staranno alla Compieta, 50. giorni.

A quelli che collegialmente sotto il Confalone della sua Chiesa andaranno a uisitare qualche Chiesa, ò sacra reliquia; per ogni volta cento giorni d'Indulgenza.

Andando a processione generale sotto il Confalone, 50. giorni.

Andando a processione particolare pur sotto il Confalone, 25. giorni.

A quelli che andarano a far la sua statione di oratione publica col Confalone, a ciascuno cento giorni.

A quelli che faranno soliti uinitamente con la uicinanza della Parochia sotto il Confalone far questi officij & exercitij spirituali, vna volta l'anno comunicandosi nel giorno della festa propria e principale del Santo della sua Parochia, Indulg. plen. e remisio. di tutti li peccati. Quali Indulgenze tutte sono perpetue.

Ordiniamo a questo effetto, che la presente sia publicata la prima festa, & due ò tre volte fra l'anno da tutti li Parochi della Città & Diocesi nostra, tra la Messa, secòdo il solito; accioche i po-

poli sappino, con quate gratie spirituali siano priuilegiati gli essercitij Christiani di diuotione, particolarmente il conuenirui ciascuna Parochia sotto il suo Confalone, procurando che si faccia con ogni diligenza, e carità.

Dall'Arciuelscouato a 19. Maggio 1582.

Letera sopra l'Aduento.

Carlo Cardinale di S. Prassede, Arciuelscouo di Milano, à tutti i fedeli della Città & Diocesi nostra, Salute nel Signore.

Dilettissimi figliuoli. La cura Pastorale, che Iddio benedetto per sua bontà s'è degnato darci delle anime vostre, ci oblige in ogni tempo ad essortarui & ammonirui con paterna carità e sollecitudine, delle cose che appartengono alla vostra salute; ma più particolarmente ci inuita a fare questo officio con esso voi ne i tempi, ne i quali per ammaestramento dello Spirito santo, la Chiesa Catholica pia madre nostra, nel celebrare i sacri misterij della nostra redentione, e nel fare solenne memoria de i grandi & infiniti beneficij, che Dio per sua misericordia ci hà fatti, usa con suoi figliuoli vna più special diligenza e studio, in ammaestrarli nella consideratione d'essi, & in eccitarli a ringratiarne sua Diuina Maestà, & a rispondero anche nel resto per questo conto all'obbligo loro. Però entrando noi hora nel sacro Aduento, nel quale la Chiesa santa incomincia a rappresentarci la reconciliatione nostra con Dio, per la uenuta di Giesù Christo Signor nostro in terra; habbiamo voluto paternamente con questa lettera darui qualche ricordo, per eccitarui a quella diuotione e studio maggiore di pietà, che da voi essa ricerca, mentre con particolari officij diuini, orationi, e santissimi riti, e sacre cerimonie, solennemente celebrando questo tempo, procura di risvegliare & accendere i suoi fedeli a prepararsi con nuoua e diligente cura, a riceuere il Signore, e far di modo, che resti sempre con loro. Il qual obbligo pare tanto maggiore in noi altri, quanto che non senza misterio, per prouidenza di Dio, e per proprio istituto del Padre nostro s. Ambrosio, in questa Chiesa s'incomincia a celebrare per alcuni giorni auanti, che non si faue nell'altre Chiese, l'Aduento; onde la ragione vuole, che si come noi siamo auisati, e cominciamo prima de gli altri a far memoria di questa uenuta del Signore al mondo, sia anco maggior l'apparecchio che facciamo per riceuerlo, e ritenerlo nelle stanze de i cuori nostri.

Eccoui, amatissimi figliuoli, quel tempo così celebre e solenne; tempo, come dice lo Spirito santo, *acceptabile, tempo di salute*, di pace, e di reconciliatione; tempo, che come fu con tanti spiriti somamente desiderato da quelli antichi Patriarchi, e santi Profeti, come all'ultimo con allegrezza si grande veduto da quel giusto Simeone, come sempre solennemente celebrato dalla Santa Chiesa; così hà da

esser

esser da noi piamente santificato, con lodare, e ringratiare perpetuamente il Padre eterno della sua infinita misericordia nel misterio di questo tempo; cioè nella uenuta del suo vnigenito figliuolo, quale per smisurato amore verso di noi peccatori, egli mandò per liberarci della tirannide del Demonio, per inuitarci al cielo, per comunicarci i secreti celesti, per dimostrarci la verità, per insegnarci i costumi, per seminare in noi le virtù, per arricchire de i tesori della sua gratia, e per farci figliuoli suoi, heredi e possessori della vita eterna.

Questo misterio mentre ogn'anno la Chiesa celebra, ella ci ammonisce a tener perpetua memoria di così gran carità usataci dal misericordioso Iddio; & insieme ci insegna, che la uenuta del Signore non fu solamente per quelli, che auanti, ò che all' hora si trouorno nel mondo, quando egli venne; mà la virtù d'essa resta sempre per beneficio di tutti noi ancora, se per mezzo della santa fede, e diuini Sacramenti, vorremo riceuere la gratia che ci hà portata, e secondo quella ordinare la vita nostra sotto la sua obediencia: vuole anco che intendiamo, che si come egli venne vna volta in carne al mondo, così, se per noi non resta, è per uenire ogn' hora, anzi in ogni momento, ad habitare spiritualmente nell'anime nostre, con abbondanti doni.

Però la Chiesa, come madre pia, e zelante della nostra salute, in occasione di questo sacro tempo, con Hinni, Cantici, & altre voci dello Spirito santo, e con misteriosi riti, ne instruisce, che riconosciamo il beneficio gratamente, e lo riceuiamo fruttuosamente; e che per ciò procuriamo di far alla uenuta del Signore ne i cuori nostri non minor preparatione di quella, che faremmo s'egli hauesse à uenire di presente al mondo; ne minore di quella, che perciò fecero già i santi Padri del vecchio testamento, e che con parole, & esempi loro insegnorno a noi ancora di fare.

Certo se ben uiuissimo migliaia d'anni, & attendessimo a meditar continuamente il misterio dell'Aduento, & a prepararci, e santificarci diligentissimamente; tutto sarebbe poco in comparatione della grandezza del debito, che habbiamo in questa santa occasione.

Hora ci si rappresenta solennemente ogn'anno questa memoria, accioche con diligenza procuriamo di supplire in vn tempo a quello, in che habbiamo ne i passati mancato.

Alla quale diligentia ci inuita & essorta etiam dio l'istituto proprio di questa nostra Chiesa Ambrosiana, quale con la celebratione dell'Aduento per sei settimane auanti il Natale di Nostro Signore, non solo ci mette innanzi agli occhi della mente l'espertatione & apparecchio per la sua uenuta, fattosi nel corso di sei età, che successero dalla creatione del mondo sino ad essa; mà anche ci stimola, e ci dà commodità, di far diligentemente più che sia

possibile, l'apparecchio nostro.

Hora accio che facciate questo apparecchio e riceuimento con molto frutto dell'anime vostre, prima desideriamo da voi specialmente in questi sacri giorni, che ogni dì, togliendo qualche poco di tempo all'altre occupationi, lo spendiate in meditare sopra il misterio di questo solenne tempo, contemplando piamente, e con attentione.

Chi è questo che viene; quanta è la grandezza sua; d'onde viene; a che luogo; in che modo viene; chi siamo noi a quali viene; quai siano le cause che l'hanno mosso a uenire; e che cosa egli venga a fare.

In questa consideratione trouarete, che Iddio eterno, Creatore e Signor nostro, per l'infinita bontà sua, e per vno eccesso d'amore verso noi peccatori inimici e ribelli suoi, discese dal Cielo, e presa carne humana, e forma di seruo, venne già in questa valle di miserie per la salute nostra, come ci rappresenta hora la santa Chiesa, e per la importanza del misterio ce lo propone continuamente nel sacro simbolo con quelle parole: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de Cælis: et incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine, & homo factus est.*

Questo istesso Signore desidera hora uenire con la sua gratia ne i cuori vostri; pensate voi che apparecchio douete fare a così sacro Aduento; come douete ornare la casa dell'anima vostra, accio che non vi troui cosa che offenda gli occhi suoi, ma gli piaciate intieramente; come douete aspettarlo con accessi desiderij; come riceuerlo con ogni honore; come ritenerlo che non si parta più da voi; come corrispondere, e quanto vi sia possibile con la gratia sua, rendergli il contraccambio dell'ecceffiuo amore che vi ha portato; finalmente come procurare, che non fra uana per voi la uenuta sua, mà ne cauiate quei frutti gloriosi di vita, ch'egli porta seco.

Setirete poi le voci della santa Chiesa, laquale in questo tempo che s'auuicina la uenuta del Signore, comincia a introdurre lettioni di profeti, che attesero tanto a manifestarci questa uenuta, & insieme ad essortarci alla conuersione & emendatione della vita nostra; si come anco ella hora con dar principio a gli sacri officij, cò mutare colore de vesti e paramenti, con cessare anco da alcuni canti di giubilo & allegrezza, & alcuni pochi giorni auanti al Natale d'esso Signore, con proporci Antifone e Responsorij d'officio proprio, che nella nostra Chiesa si dimanda officio *de exceptato*, ci inuita e chiama con istanza, a purgare e mondar sollecitamente le conscienze, a dimandar misericordia de i peccati, & a fare in noi per mezo della santa penitenza, rinouatione spirituale, e mutatione e principio di vita tale, che ciascun di noi possi dire col Profeta, *Nunc capi, hæc mutatio dextera excelsi*; e che non

fi sdegni il Signore di venire à noi, & habitar in noi, con la sua abundante gratia.

Quando non fosse per altro che per piacere a tal hospite, ogn'vno si douria sforzare di mon dare, e conseruare netta la sua conscienza, e di fare nella venuta di Dio non manco, anzi più assai di quello, che si faccia quando si riceue qualche Prencipe terreno; che, come sapete, gli s'apparechiano le stanze quanto meglio si può, e si fanno per essi gran spese, e molte volte senza frutto alcuno.

Ilche non ci auuene con Dio, ilquale ci rende sempre con grandissimo guadagno tutto quello, che spendiamo a suo seruitio, & honore; benché non vorressimo, che haueste tanto la mira à ciò, quanto a seruirlo e piacerli, riputando questo solo per grandissimo premio.

Con tali pensieri, e con tante voci della santa Chiesa, vogliamo sperar dalla pietà vostra, che non sarà alcuno di voi, quale non si dispòga à ricorrere hora alla santa confessione, e poi con il consiglio del confessore a la santiss. comunione, e così a riceuere il Saluator nostro, & con lui la sua gratia e doni, che con la venuta sua ci vuol comunicare.

L'altro apparecchio che desideriamo da voi, è qualche digiuno, ò del Venerdì, ò del Sabato, ò d'altro giorno, ò di più giorni, ò di tutti, secondo la deuotione di ciascuno; che già fù anticamente molto vsato dalli fedeli, il digiunare tutto l'Aduento; poiche tutto questo è come vna vigilia del Natale del Signore, la quale non deue parer troppo lunga, considerata la grandezza della festa.

Vi raccomandiamo anco specialmente l'opere di misericordia, le quali grandemente ci dispògono per riceuere la misericordia di Dio, com'egli dice nell'Euangelio.

Il che se ben si deue fare, & ha luogo in ogni tempo; nondimeno è molto proprio di questo, nel quale si rappresenta quella gran misericordia fattaci dal Signore, che vuole, che lo imitiamo specialmente in questa virtù.

La quale tanto più largamente douete hora esercitare, quanto la penuria dell'anno presente è manifesta, la pouertà è grande, e molte sono le persone poste in necessità e miseria; così ordinando la diuina prouidenza, nò solo per flagello de i peccati nostri, ma anco perche, & i poueri nella pazienza, e gli altri nella misericordia & vso dell'elemosine verso loro, habbino occasione e modo, mediante la sua gratia, ciascuno di far acquisto dell'anima sua, e della diuina misericordia.

Finalmente come in questo misterio della sua venuta ha manifestato Dio la gran stima che fa di noi, e della nostra salute, per la quale è venuto al mondo; così non è conueniente, che (massime essendo egli tutto il vero bene e tesoro nostro) mostriate voi nell'istessa occasione far poco conto di lui.

Però desideriamo, e vi essortiamo, che come fe

deli seruitori verso il buon patrone, come discipoli amoreuoli verso il caro maestro, e come veri figliuoli verso l'amantissimo padre, nò solo l'aspettiate con desiderio, ma andiate ad incontrarlo con i lumi accesi in mano, come egli ci disse, cioè con vna viuua fede, accompagnata da ardente carità, e dal splendore d'ogni buona operatione.

Venute poi le sante feste del suo Natale, tempo, nel quale più espressamente ci si rappresenta la sua venuta, e però degno di tanto maggior deuotione, seruire, & esercizio d'ogni pietà; pèsi ciascuna anima deuota per se stessa, come debba diportarsi seco, e come all'hora accarezzarlo, quando sia già nato in essa spiritualmente con la sua gratia, e quando come hospite sia entrato nella stanza sua, in che modo debba procurare d'honorarlo, seruirlo, e voluntieri lasciar ogni altra compagnia, trattenimento, & occupatione, per conuertire con lui santamente, e per frequentar la sua mensa nella santissima Communione.

Deue in quei sacri giorni più che mai ogni fedele, cercar di spendere il tempo suo vtilmente, con darfi più del solito alla seruente oratione, alla lettione de libri deuoti e spirituali, ad ascoltare le prediche, le sacre lettioni, i diuini officij, ad essercitarsi nelle scuole della Dottrina Christiana, e i Padri e Madri di famiglia, specialmente, ad instituire i lor figliuoli & altri di casa con l'essempio e con essortatione a viuere virtuosamente.

Vna cosa non possiamo lasciar qui di dirui cò gran dolore dell'animo nostro, dilettissimi figliuoli, che al nome e professione de Christiani, & alla commemoratione di tanti misterij, che in quelle feste specialmente di Natale la santa Chiesa ci pone auanti a gli occhi, troppo disconuengono quelli giuochi, crapule, dissolutioni, profanità, e tanti peccati, che gli vanno ordinariamente appresso, con quali hoggi di gli huomini carnali pur all'hora più che mai offendono Dio; e tanto oltre, che di qui piglia no occasione gli inimici della santa fede di dispreggiare con empie biastemme i santi instituti della Chiesa Catolica, e colorire ne gli occhi delli ignoranti le loro pestifere heresie. Onde nò è poi marauiglia, se Dio in varij modi ci minaccia, & affligge alla giornata, poichè hormai pare, che non facciamo conto alcuno delle sue sante feste, ò ci siamo scordati del modo, col quale debbiamo celebrarle santamente, e con frutto.

Non mostrano questi di conoscere ò curare punto la grandezza di questi misterij; ne il fine per il quale son fatti, che è la propria lor salute; nè la Maestà del Saluator, che stà ascosta nella pouertà, & humiltà del presepio; ne l'amore eccessiuo, che l'ha còdotto a patir per loro ogni disagio, vituperio, croce e morte; ne il bisogno ch'essi hanno della sua venuta; ne l'instituto, e desiderio della santa Chiesa; ne

in

Letera sopra la Settuagesima.

Carlo Cardinale Borromeo, Arcivescovo della Santa Chiesa di Milano, à tutti i fedeli della Città e Diocesi nostra,

Salute nel Signore.

in somma le ricchezze, la liberalità, e le molte gratie, con le quali à nostro beneficio è accompagnato questo sacro Aduento del Signore. Onde se non faranno essi mossi da alcuna delle sudette considerationi; deueranno almeno cò mouersi dal timore del gran castigo dalla giustitia di Dio apparecchiato, à chi fa tanta irriuerenza, per non dir ingiuria e dispregio, al suo figliuolo, & all'honore istesso di sua diuina Maestà, profanando loro sacrilegamente feste tanto principali, e giorni così misteriosi, come son queste dell'Aduento, e Natale del Signore.

Deuono essi tremare nella consideratione, e certa aspettatione di quell'altro Aduento, che il medesimo Signore farà in throno di Maestà a giudicare i viui & i morti, & a rendere a ciascuno secondo le sue operationi, quando loro miseri peccatori, se non haranno fatto penitèza; circondati in ogni parte da angustie, di sopra haranno i cieli chiusi per sempre, e la tremenda presenza dell'irato giudice; da basso le fiamme dell'inferno, e la terra aperta per inghiottirli; d'intorno Diauoli per tormètarli; e dentro di se perpetuo rimorso della propria conscienza: & all'hora non resterà altro per loro, che la piena effecutione che si farà subito, di quella terribile sentenza; *Ite maledicti in ignem eternum*. Questo vltimo Aduento di Christo Signor nostro, pur in questi istessi tempi procura anco la santa madre Chiesa nelli suoi officij, riti, e cerimonie di ridurre spesso nella memoria nostra; accioche alla fine, ò per vn mezzo, ò per vn'altro, ci risoluamo à far frutti degni di penitèza; e così fuggendo l'ira di Dio, riceuere à questi tempi in noi il Signore, e con lui la gratia, e finalmente la gloria eterna.

Vedete hora, amatissimi figliuoli, in qualche parte il gran misterio, che ci rapresenta in questo sacro tempo dell'Aduento: vedete anco quello, che da noi sollecitamente desidera la santa Chiesa, per riconoscimento, dispositione, & apparecchio nostro alla gran misericordia che Iddio in esso ci ha fatta, e ci vuole fare.

Hauete parimente i ricordi, quali per debito nostro Pastorale al presente habbiamo voluto con questa nostra letera darui.

Resta che voi diligentemente, e con sollecitudine di veri e buoni christiani, procuriate di non mancare di quello che bisogna dalla parte vostra, come già vedete esser vostro officio. E noi con questo speriamo nell'infinita bontà di Dio, che vi darà gratia di far più di quello, che ci occorre per hora ricordarui.

Così per sua misericordia lo faccia; e di ciò noi continuamente pregandolo, in nome suo vi benediciamo. Dat. di Milano, nell'Arcivescouato, il di 2. di Nouembre 1573.

HABBIAMO, figliuoli carissimi, con nostra consolatione rese gratie à Dio del frutto, che molti di voi, come intendiamo, hanno cauato dalla letera che vi scriuissimo del modo di prepararui per il sacro misterio dell'Aduento del Signore, e di celebrarlo santamente; restiamo però con gran dolore per quelli, che perseverando nelle tenebre di così volontaria ignoranza, non hanno voluto aprire gli occhi alla luce, che in quelli tanti giorni se gli offeriuua; e non conoscendo il misterio di tanto gran solennità, non l'hanno celebrata degnamente.

Onde per non mancare à questi di quella instantia, che per la cura Pastorale gli siamo debitori, e per sodisfare al desiderio di quelli, che hanno prodotto frutti di emendatione di vita, e buone opere; habbiamo giudicato esser officio nostro scriuerui quest'altra letera con l'occasione di questi santi tempi, cioè della Settuagesima; e de gli altri che seguono sino a Pasqua, ordinati dalla santa Chiesa, a fine che ci disponiamo e prepariamo a celebrare di tal maniera la memoria della Passione, e Resurrectione di Giesù Christo Signor nostro, che possiamo riceuere i doni e gratie spirituali, apparecchiate a quelli, che col debito modo lo fanno.

A questo effetto dunque vi proporremo alcuna cosa del misterio di questi santi tempi, e di ciò che douete fare, per cauarne quel frutto, che pretende da voi lo Spirito santo.

Hauete a sapere, figliuoli dilettissimi, che la Chiesa santa fra l'anno ci mette innanzi a gli occhi in diuersi tempi cò varij instituti & officij, tutto l'ordine e progresso, che Iddio Signor nostro ha tenuto per saluare il genere humano, e condurlo a quel fine, per il quale è stato creato, che è l'eterna Beatitudine: doue che essendo l'auttore, e còsummatore, come dice S. Paolo, della nostra salute, Christo Giesù benedetto, con gran ragione comincia tutti i suoi officij dall'Aduento d'esso, come nell'altra nostra letera vi habbiamo detto.

Hora accioche i fedeli intendano la causa della venuta sua in terra, e della sua morte e passione, celebra la Settuagesima: nella quale ci rappresenta la caduta nel peccato del nostro padre Adamo, e di tutta la sua posterità, per la quale restò la natura humana spogliata delle gratie e doni, delli quali era stata vestita; & ornata; & incorse nell'indignatione e disgratia di Dio.

Per ilche egli permesse giustamente, che il demonio,

monio, quale haueua vinto l'huomo, come ministro della sua giustitia, lo castigasse; & in breue si fattamente preualeffe, che s'vsurpò vn quasi vniuersale imperio sopra di lui, inducendolo con miserabile cecità ad adorar esso per Dio; e precipitandolo continuamente in altri abomineuoli & horrendi peccati.

E quantunque non mancasse il Signor Dio di porgere diuersi mezzi per disporlo ad uscire di questa miseria, e specialmente con la legge che diede à Moise; nondimeno erano coli grandi le tenebre dell'ignoranza e malitia degli huomini, che poco ò niuno frutto ne cauorno; anzi andò crescendo ogni di più sopra di loro la tirannide & imperio del Demonio, e del peccato.

Da questo calamitoso e deplorato stato, Christo Giesù Signor nostro ci hà liberati con la sua morte e passione, con tal ordine, che prima ci fa godere della liberatione dal peccato e dannatione eterna, lasciandoci tutta via le miserie del corpo, e la ribellione del senso alla ragione, e i pericoli grandi e tentationi, de quali è circondata la vita nostra: mutandole però; perche di pene & effetti che solamente erano del peccato, le ha conuertite in esercizio & occasione di virtù, e di merito; e ci ha dato certa e ferma speranza, che ancora faremo per esso da queste miserie liberati: perche dice S. Paolo, *Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae.*

Questo miserabile stato del genere humano dopo la caduta sua nel peccato, rappresenta la santa Chiesa nella Settuagesima, e procurando d'indurre i fedeli à compotione e lagrime, si veste di vesti lugubri, e lascia alcuni cantici d'allegrezza; legge ne i Diuini officij la sacra Genesi, nella quale è descritta la caduta dell'huomo: ne senza misterio ci propone questo stato sotto il numero e nome di Settuagesima; si perche l'vniuersale calamità, nella quale si trouaua tutto il genere humano, fù figurata in quelli settanta anni, che i Giudei per li loro peccati stettero nella dura e crudel seruitù in Babilonia, posti in vna estrema miseria; si ancora perche il numero settenario nelle sacre lettere significa e comprende il corto e stato trauagliato di questa nostra vita, al quale succede lo stato della perfetta redentione nostra nel vniuersale resurrettione, significato per l'ottonario numero.

Hora essendo questo il misterio di questo tempo Settuagesimale, douemo, conformandoci all'affetto della nostra madre, con lagrime di compotione, e con penitenza, disporci à partecipare della frutti della morte e resurrettione di Christo nostro Signore.

Imperochè se bene esso ha operato la nostra salute, e dal canto suo liberato il genere humano dalla tirannica seruitù del Demonio; non-

dimeno restiamo ancora in questa valle di lagrime, lontani dalla patria nostra, con la ribellione così gagliarda della carne e senso contra lo spirito, combattuti da tanti e così potenti nemici, circondati da tante ruine e precipitij di peccati; di modo che pare che siamo à punto su le porte dell'inferno, vicini à traboccarui dentro; & inoltre molti sono quelli, che ingrati à questo inestimabile beneficio, e serrando gli occhi a tanta luce, ritornano volontariamente a sottometer il collo al giogo della seruitù Diabolica, elegendo più presto d'esser serui del Demonio, che figliuoli di Dio: però la Chiesa in tutti gli suoi officij in questo tempo piange l'essilio commune de suoi figliuoli, e s'affligge per la perdita di tanti di loro, quali in uita a penitenza, & a emendatione di vita.

Conuertimini, grida, omnes simul ad Deum mudo corde & animo, in oratione, ieiunijs, & vigilijs multis; fundite preces vestras cum lacrymis.

Oltre di questo, soleua già per altri modi in questo tempo la Chiesa procurare di ridurre i suoi figliuoli a Dio, e vi era per ciò questo ordine, che la settimana innanzi la Quaresima tutti gli Sacerdoti che haueuano cura d'anime, congregassero i loro popoli, e con autorità Ecclesiastica, riconciliati i discordanti, li confessassero, dando à ciascuno salutare penitenza conforme à i peccati loro, di modo che tutti fossero preparati à cominciar con frutto il santo digiuno Quadragesimale.

Ma quelli, che per i pubblici loro peccati haueuano bisogno di più graue penitenza, al principio di Quaresima vestiti di sacco, con li piedi nudi, e con i volti inclinati a terra, publicamente in Chiesa compariuano presente tutto il clero innanzi al Vescouo, il quale diligentemente esaminata le colpe loro, gli assegnaua publica penitenza dopo molte orationi, e lagrime, gettandoli cenere sopra il capo, e coprendogli di cilicio con gemiti e sospiri, gli denunciua, che si come Adamo era stato scacciato dal Paradiso, così essi erano scacciati per li loro peccati dalla Chiesa, e subito per ordine di esso Vescouo si scacciauano fuori; e per tutto il tempo della Quadragesima fino al Giouedì santo in quello stato perseverauano.

Questi erano gli essercitij & occupationi della Chiesa, e de tutti i fedeli in questi tempi, cioè di pianti, lagrime, penitenza, reconciliatione, & altre simili opere per riconciliarsi con Dio, e così essere disposti al digiuno quadragesimale: in luogo delle quali, tanto ha preuallo il demonio, che sono introdotte risse, inimicizie, giuochi, balli, comedie, spettacoli, conuitti, crapule, & ogni sorte di dissolutioni, & offese di Dio.

Questa è la memoria, diletteffimi, de i ricordi del padre nostro santissimo Ambrosio: non dice egli, *Idoli portio est, inebriare vino mentē, ventrem cibo distendere, saltationibus membra torquere, & ita prauis actibus occupari, ut cogaris*

garis ignorare, quod Deus est? Non dice egli in questo proposito con l'Apostolo san Paolo; *Quid portio iustitia cum iniquitate? aut qua scietas luci cum tenebris? aut quae pars fideli cum infideli? qui consensus templo Dei cum idolis?* Parui che queste siano opere di figliuoli della Chiesa: non meritano già questo nome.

Figliuoli veramēte ingrati verso la lor madre. Ella piange, loro ridono: la Chiesa geme per li peccati loro, essi trionfano con i spettacoli, con li quali trionfa di loro il Diuolo. La Chiesa attende sollecitamente nelli suoi officij a placare l'ira di Dio; e loro s'accordano cō ogni sorte di peccati a prouocarla maggiormente: la Chiesa con ogni studio cerca di leuare ogni profanità, e gentilità; e loro rinouano l'vianze de' gentili, ritrouate da Satanasso fin dal principio del mondo, quando mascheratosi in figura di serpente, ingannò i primi nostri padri: e si come con quella maschera cagionò la caduta miserabile di tutto il genere humano, così adesso si sforza con la vanità e falsità delle maschere precipitare il modo nella medesima rouina.

E di tal sorte siamo dati in preda alle concupiscentie nostre, & attendiamo a fare la volontà della carne, che questo pare a punto quel tempo, del quale parla il profeta Elaja, quando dice: *Et vocauit Dominus exercituum in die illa ad fletum, & planctum, ad caluitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium, & letitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum; comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Iddio ci ha chiamati a pianti, a lagrime, a vestirci di sacco, e finalmente a far penitenza de peccati nostri; e noi sprezzando le sue voci, attendiamo a conuiuij, feste, & altri piaceri.

Questi hanno con gran ragione a temere, che sprezzando essi la penitenza, alla quale hora Iddio gl'inuita, quando vorranno pentirsi, non gli sia concesso tempo; come spauenteuole, mà giusto giudicio, Iddio minaccia a questi tali per l'istesso profeta dicendo: *Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum; si dimittetur vobis iniquitas haec, donec moriamini, dicit Dominus exercituum.*

Frà questi che così poco si curano della salute della propria anima, figliuoli carissimi, non siate in alcun modo voi; anzi quanto più impazisce il mondo con ogni sorte di dissolutioni, bagordi, & opere del demonio; tanto maggiormente per obbligo di carità insieme con la santa Chiesa compatite alla cecità loro; e con calde e feruenti orationi pregate il Sig. Dio, che non riguardi alla nostra infinita ingratitudine, ma che secondo l'immensa sua misericordia dia a questi meschini, che pur sono nostri fratelli, spirito di compuntione, & a tutti noi insieme vera emendatione di tutti i nostri peccati.

Questo è quel tempo, nel quale il Signor no-

stro nel deserto afflisse se stesso per li peccati nostri col digiuno di quaranta giorni, e superò tutte le tentationi del demonio; doue che egli si sforza d'ottener vittoria almanco nelle membra di Christo, si come vediamo che in questi tempi gli succede in molti con ruina di tante anime.

Per tanto dobbiamo noi, come buoni soldati di Christo, imitare il nostro capitano, & esercitarsi in questo tempo specialmente, nelli digiuni, orationi, visitare Chiesa, concorrere alle prediche e sacre lettioni, frequentare le confessioni, e prepararsi con questi santi essercitij a riceuere il frutto della santa Quadragesima: e fra i mezzi con i quali hauete da armarvi per vincere insieme con Christo, l'inimico nostro, desideriamo sia questo, di ritrouarui con lui il giorno, che la Chiesa vi rapresenta l'istoria euangelica del suo duello col demonio nel deserto, ch'è la Domenica detta in capo di quaresima, che farà l'ultimo di questo mese di Febraro: cioè che in quel giorno vi congiugiate con Christo, riceuendo la santissima Communione: però vi pregamo nel Signore a non mancare per gloria sua, a confusione del demonio, di partecipare di questo solenne conuito, al quale già sono alcuni anni che habbiamo vsato d'inuitarui, conuito tanto più ricco hora in quel giorno, quanto ch'è accompagnato dal liberalissimo dono d'Indulgenza plenaria, che N. S. Papa Gregorio XIII. ha specialmente concesso a tutti quelli della Città e prouincia di Milano, che riterranno il santo istituto dell'oratione della sera, & in quel di si comunicheranno.

Apparecchiateui dunque per tempo a questa santa Communione, con tanto maggior diligenza e diuotione, quanto sono maggiori le distractioni, e più frequenti le occasioni, con le quali procurerà il demonio, di sturbare, o minuire il frutto di questa santa opera, tanto contraria a i suoi disegni.

E per parte di questo apparecchio, oltre l'oratione ordinaria della sera, nella quale douerete in questo tempo più che mai perseverare, pigliarete anco per quelle Domeniche & giorni di festa, che correranno da questo tempo fin all'hora, quel particolar esercizio d'oratione, processioni, & altre deuotioni, alle quali d'ordine nostro sarete inuitati dal Curato vostro.

Se con questi apparecchi e dispositione entrarete nella santa quaresima, più ageuolmente e con maggior frutto farete quelle cose, che da noi ricerca Dio specialmente in quel tempo. Frà le quali cose essendosi strettamente comandato il digiunare ogni di, eccetto le Domeniche, che fuori di legitimo impedimento non si può lasciare senza peccato mortale, douere non solo digiunare voi in tutti quelli giorni; ma anco prouedere, che senza manco faccino il medemo tutti quelli, che sono nelle famiglie

miglie vostre, serui, serue, e figliuoli, che per l'età sono obligati a digiunare: il che douete far volentieri, e per il frutto dell'obediencia debita a Dio, & alla Chiesa santa, e per tante altre vtilità, che porta seco il digiuno; e specialmente per essere questo digiuno quaresimale, come vna decima delli giorni dell'anno, che sua Diuina Maestà ricerca da voi, e per rapresentarui il digiuno de i quaranta giorni, che fece già Christo nostro maestro senza alcun suo bisogno, per instruire, e dar esemplo a noi.

Siate anco solleciti a le prediche, essendo la parola di Dio tanto necessaria, e tanto raccomandata nella sacra scrittura; e specialmente dicendo il Signore, *che quello è di Dio, che sente volentieri la parola sua; e che non è suo, chi non la sente.* Ne temiate che per lasciare gli altri negotij per vn' hora, perdiate niente; anzi vi guadagnerete più, non solamente per esser il frutto spirituale molto maggiore senza comparatione che il temporale, ma etiam perche il Signore vuole aiutare particolarmente anco nelle cose temporali coloro, che per seruitio suo si scominodano in quelle.

Sapete bene ch'egli nell'Euangelio dice, *Quare primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiunguntur vobis.* Et perche, come dice San Giacomo, *non li auditori, ma quelli che fanno l'opere buone, sono giustificati presso a Dio;* non vi douete contentare con andare solamente a la predica, ma procurar di far quel tanto che si dice, e vi tocca a ciascuno secondo il stato vostro.

Vi è anche la sacra confessione, che oltre l'essere di tanta importanza per la salute dell'anime, è con così stretto obligo comandato dalla santa Chiesa, che in tal tempo specialmente si faccia; però desideriamo che tutti si preparino ad essa, e la facciano con gran consideratione e pentimento delli peccati, acciò ne possino cauare il debito frutto; non imitando coloro, che essendogli dato tempo tutta la quaresima, anzi tutto l'anno, aspettano a gli vltimi giorni a prepararsi, e la fanno talmente, come se fusse vna cosa di poco momento; ne vi considerano, che cosa sia il peccato; quanto dispiaccia a Dio; quanto danno fa all'anima; il castigo che merita; nè quanto bisogna fare per riformar vn'anima, che habbia peccato pur vna sol volta mortalmente: di qui si vede in questi poca emendatione di vita, anzi che tornano subito alli medemi peccati, e tal volta maggiori che prima.

Che cosa può essere, Dilettissimi in Christo, di maggiore importanza, che attendere all'anima ammalata, o per dir meglio, morta per il peccato?

E se tanta diligenza si mette per medicare il corpo quando è ammalato, quanta si deue mettere per l'anima?

Pigliate, Carissimi, pigliate da vero questo

santo Sacramento, e non con negligenza, ma & a quel tempo, e sempre, come cosa, dalla quale dipende la vostra felicità eterna.

Hauete, amatissimi figliuoli, quelli ricordi, che habbiamo giudicato douerui dare nell'occasione di questo tempo settuagesimale.

Resta hora, che voi ne facciate frutto; di che con ogni affetto vi preghiamo, per quel pretioso sangue di Giesù Redetor nostro, nel quale siamo liberati dal calamitoso stato, che ci rappresenta questo sacro tempo.

E quelli particolarmente, che chiusero l'orecchie alle cose raccordategli nell'altra nostra dell'Aduento, & hanno seguitato nelle vanità loro, spèdendo i giorni della vita a guisa di quel figliuolo prodigo nella seruitù del Demonio, e vergognosa sodisfattione de gli appetiti loro carnali, nel fango dell'immonditie; non siano più sordi alle voci di Dio, e della Chiesa santa.

Tornate, vi preghiamo figliuoli, al cuore, tornate in voi medesimi, & alla memoria di quei beni del padre vostro celeste, che così vana e miseramente hauete dissipati.

Non ci date tanta causa di piangere sopra di voi, nè di desiderare fonti di lagrime a gli occhi nostri sopra i peccati vostri; ne fate che habbiamo a dir di voi con l'Apostolo S. Paolo: *Multi ambulat, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi: quorum finis, interitus: quorum Deus, venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.* E poi che vi ha fatto gran misericordia Dio con darui spatio di penitenza sino al punto presente della vita vostra, non abusatate più della sua benignità, ma fate degni frutti d'emendatione; e date allegrezza a gli Angeli con la vera conuersione vostra; correte con la penitenza alle braccia pietosissime di Christo, che come amoreuolissimo padre vostro le ha stese in croce per chiamarui, e per riabbracciarui, & è pronto ad accettarui anco di nuouo per cari figliuoli suoi.

Altrimenti a voi come infelici figliuoli del vecchio Adamo, si farà eterno l'essilio dal Cielo; la vostra parte sarà nel regno di Satanasso per voi, se non fate penitenza; non sarà efficace la redentione che ha fatta del genere humano colla sua passione e resurrettione Christo Giesù.

Voi altri, amatissimi figliuoli, che nel sacro Aduento del Signore hauete cominciato, o vi sete maggiormente accesi a far frutto nelli misteri, che alla giornata ci propone la santa Chiesa, fate il medemo in questo della Settugesima: e si come i figliuoli d'Israele nel loro essilio, posti da canto gl'instrumenti di musica, e voci d'allegrezza, sedevano presso li fiumi di Babilonia, sospirando e piangendo nella memoria e desiderio dell'amata Gierusalemme; & a chi gl'inuitaua a canti e feste, rispondeuano mesti; *Quomodo cantabimus canticum Domini*

Domini in terra aliena? Così voi, riconoscendo hora insieme con la Chiesa il stato vostro in questo fugace mondo; fra tante afflittioni, pericoli, tentationi, e miserie, sospirate, e piangete nel desiderio della vostra celeste Gierusalemme, della quale sete ancora essuli.

E quando il mondo vi inuita a le sue false allegrezze, rispòdete, *Quomodo cantabimus in terra aliena?* Non vogliate hauer parte con gli errori del mondo; fuggite da i suoi disordinati conuitti, da i suoi cortotti costumi, dalle compagnie dissolute, e da ogni sua vanità: e se ben col corpo ancor peregrinate nella terra, fate di modo che possiate dire con Paolo santo: *Nonstra conuersatio in cælis est.* In cielo siano i vostri desiderij, le speranze, i gusti, e gli affetti tutti: abbracciate i mezzi che vi habbiamo di sopra proposti; fate instante oratione per voi, e per quelli altri meschini, e per noi Pastore vostro particolarmente: e sperate che Dio esaudirà le vostre orationi in tutto quello, che sia di gloria sua: e vi farà gratia di ponere fine allo essilio vostro, e di cõsummare perfettamente la redentione vostra, cõducendoui alla possessione perfetta della celeste patria, il Paradiso. Così lo faccia sua Diuina Maestà: e noi in suo nome vi benediciamo. Di Milano, nel Palazzo Archiepiscopale; il dì primo di Febbraio 1574.

O R D I N E

Dell'oratione che si ha da fare, nella Domenica di Settugesima, e nell'altre, sino a Quadagesima, per i molti peccati, & abusi, con i quali in questo tempo specialmente si offende Dio.

Carlo Cardinale Borromeo, Arcivescovo della santa Chiesa di Milano, a tutti i fedeli della Città e Diocesi nostra, Salute nel Signore.

NELLA lettera che vi habbiamo scritto nell'occasione de i tempi santi ne i quali entriamo, della Settugesima, fra gli altri essercitij spirituali, vi habbiamo proposto vn'oratione particolare; quale con la presente ordiniamo, per procurare, & impetrare la misericordia di Dio in questo tempo, nel quale specialmente si prouoca la giusta ira di sua Diuina Maestà con i molti peccati, che si fanno. Quali peccati, come non possono essere ne veduti ne intesi senza lagrime di cuore da gli huomini pij e zelanti dell'honor di Dio: così è debito di ciascheduno di loro indirizzare con carità Christiana il suo spirito, & ogni santo affetto a Dio, e pregarlo instantemente, che a quelli che stanno inuiluppati in opere tali di tenebre, dia lume di rauederli e riconoscersi; & a tutti gli altri di questo popolo conceda gratia di fare ogni dì maggior progresso in santità, e vera pietà.

Ordiniamo adunque la sudetta particolare oratione, come qui di sotto.

Et accioche con maggior studio s'accenda ogn'uno ad essa, concediamo le gratie spirituali infra scritte.

Che nella Domenica prossima di Settugesima, & nell'altre seguenti Domeniche & Feste, sino al primo giorno di Quaresima, si metta fuori la mattina il santissimo Sacramento con processioni solenni nelle Chiese infra scritte, & vi si faccia oratione sino presso la sera, al qual tempo si riponga parimente con processione, prima del suono dell'Aue Maria.

PORTA ORIENTALE.

La Chiesa Maggiore.
San Rafaele.
San Paolo in Compito.
San Babila.
San Stefano in Brolio.
San Salvatore.

PORTA ROMANA.

San Nazaro in Brolio.
Santa Eufemia.
San Giouanni in Conca.
San Giouanni Irolano.
San Satiro.

PORTA VERCELLINA.

Sant'Ambrogio maggiore.
San Giouanni sopra il muro.
Santa Maria à Porta.
San Vittore al Teatro.
Santa Maria Secreta.

PORTA NVOVA.

San Giouanni nelle Case rotte.
Santa Maria della Scala.
San Protasio alla Rouere.
Santa Anastasia.
Sant'Andrea.

PORTA TICINESE.

San Lorenzo maggiore.
San Michele alla Chiufa.
San Giorgio in Palazzo.
San Sebastiano.
Santa Maria Beltrà.

PORTA CVMANA.

San Carposoro.
San Marcellino.
San Tomaso in Terra amarà.
San Michel al Gallo.
San Siluestro.

Che particolarmente nella Chiesa maggiore, he gl'istessi giorni dopo la Compieta, con la processione sudetta si faccia anco oratione mentale, secondo il modo e punti, che per instruire il popolo in essa oratione saranno d'ordine nostro

stro all' hora proposti : alquale effercitio spirituale in essa Chiesa maggiore inuitiamo tutte le persone, che in quel tempo non faranno occupate per le processioni dell'altre Chiese suddette, accioche si trouino a detta oratione, e finita che sia, ciascun se ne torni a casa con la beneditione.

Che ciascuna scuola della Dottrina Christiana conuenghi alla Chiesa della sua Porta, quale gli deputarà il Priore generale, & di li vadi in processione cantando le Litanie a visitare quelle Chiese della medema sua Porta, doue è ordinato che si metta fuori il santissimo Sacramento: quali Chiese visitate c'harà, si ritrouerà in Duomo dopò la Compieta, per fare anch'essi iui la processione, e trouarsi alla oratione che si è detto di sopra.

Chi visiterà in qual si voglia de i sudetti giorni di Domenica, ò festa, il santissimo Sacramento in tre delle Chiese predette, & iui diuotamente recitarà vna Corona, ouero le Litanie con sue orationi, confessò, ò contrito veramente, conseguirà quaranta giorni d'indulg. Chi ne visiterà più delle tre, recitò come di sopra, conseguirà cento giorni d'indulg.

Le persone, che scambievolmente staranno nelle Chiese in oratione innanzi il santissimo Sacramento, per quel tempo che faranno aiutati da suoi Parochi, confessi, ò contriti veramente, conseguiranno cento giorni d'indulg. Tutte le persone Ecclesiastiche, che si troueranno ad aiutare nell' officij, ouero processioni in qualche Chiesa, quando si metterà fuori, ouero si riponerà il santissimo Sacramento, conseguiranno cento giorni d'indulg.

Chi nella Chiesa maggiore si trouerà alla processione, & oratione dopò Compieta, conseguirà cento giorni d'indulg.

Et acciò segua questa oratione e diuotione con maggior riuerenza del santissimo Sacramento, e frequenza de fedeli, e pij; auisiamo, & ammoniamo tutti li Rettori, e Cappellani d'ogni altra Chiesa fuori delle sudette, che supplito al bisogno delle Chiese loro, si ritrouino ad aiutare a cantare la Messa, e far le processioni nel ponere e riponere il santissimo Sacramento, doue, e secondo che sarà loro ordinato per il Sindaco de Parochi di quella Porta. E che in oltre i detti Curati procurino di concertare, che mutandosi le persone della sua Parochia scambievolmente, ne sia sempre buon numero di loro in oratione in quella Chiesa delle sudette, che sarà loro assegnata dal Sindaco della Porta.

Ordiniamo parimente a i detti Curati, che esortino ogni festa all' Altare i suoi Popoli, a conuenir ad honorar il santissimo Sacramento, & altre diuotioni ordinate di sopra, & a conseguitare tali Indulgenze, e così a prepararsi, e confessarsi poi, e finalmente nella Domenica detta in capo di Quaresima, per conseguitare l'Indulgenza Plenaria concessa dalla Santità di no-

stro Signore Gregorio Decimoterzo, venite a riceuere la santissima comunione nella Chiesa maggiore di mano nostra, ò in altre Chiese, secondo che sarà la loro deuotione.

E che in quello istesso giorno siano più frequenti nelle Chiese, e che sollecitamente instino all' oratione, accioche Dio, quale è ricco nelle misericordie, si plachi nell'ira sua, & esaudisca i prieghi loro, e nostri.

Vogliamo anche, che tutti gli ordini sudetti di metter fuori il santissimo Sacramento, di riporlo, di processioni, d'oratione, del inuito alla santissima Communione per la Domenica in capo della Quaresima, e d'altre esortationi, si osseruino, & essequiscano nella Diocesi nostra in ciascuna Chiesa parochiale, con la cura e diligenza del proprio Curato, & ordine de Vicarij foranei; & a questo effetto concediamo in ciascuna d'esse Chiese parochiali l'Indulgenze, che di sopra habbiamo concesso. Dal palazzo Archiepiscopale al primo di Febbrao 1574.

Ordine di Orationi per la medesima Domenica di Settuagesima.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Tit. Sanctæ Praxedis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia, Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis.

REVER. Parocho. Studia perpetuamente l'inimico del genere humano con ogni sua arte ingannarci, e fa cò gli allertamenti di questo mondo il suo sforzo, di leuare se potesse, la memoria de i benefici di Dio.

Vedete voi, che a pena habbiamo celebrato la natiuità di Christo nostro Signore, & altri misterij di mano in mano, quel che egli và cercando con alcune dissoluzioni di questi tempi.

Et hoggi che celebriamo la Domenica della Settuagesima, nel quale la Chiesa, come leggerete questa mattina a i popoli con la nostra lettera, ci riduce con voci, & apparati mesti a memoria le ruine e miserie nostre, per l'insidie che l'istesso inimico mascarato da serpente fece sino da principio all'huomo, che fa egli? non altro in vero, che, doue la madre santa Chiesa inuita i suoi figliuoli a lutto; egli li tira, e ritiene con spassi e gaudij mondani dissoluti.

Egli è nostro inimico, inimico di Christo Signor nostro, egli per dire così, come disse vn gran Santo, è assassino da strada, che stà su le insidie, e cerca di spogliarci d'ogni nostra cosa buona.

Dio benedetto vuole, che come a inimico capitale gli resistiamo con ogni sforzo e diligenza, acciò non riporti la vittoria, che lui si pretende.

Onde noi per la custodia e guardia che deuemo al nostro gregge, e per il zelo della salute di

di queste anime, desiderando di tenerle, per quanto sia possibile, lontane da i pericoli, e resistere alle pugne, che in questo tempo fa quel perpetuo nostro inimico; habbiamo ordinato come qui di sotto, alcuni essercitij spirituali, quali seruiranno per apparecchio e dispositione santa per la communione santissima della Domenica di Quinquagesima, arricchita di tesoro spirituale con indulgenza plenaria dalla Santità di N. S. Gregorio XII.

Leggerete dunque a i vostri popoli con quella della Settuagesima, questa nostra lettera; e questa, non solo questa mattina, ma anco più volte, con inuitarli, e sollecitarli souentemete da parte nostra, in vniuersale, & in particolare, a conuenire con ogni frequenza a questi santi essercitij. Dio vi benedica. Dall'Arciuecouato la Domenica di Settuagesima a 29 di Genaro 1584.

ORDINI Di essercitij spirituali,

Da farsi dal Clero e popolo di Milano, dalla Domenica di Settuagesima sino al principio di Quadragesima.

- H**OGGI dopò il vespro si farà l'oratione publica e solenne nella Metropolitana, & in tutte le Collegiate. Nella quale oratione si eccitarà la deuotione del Clero e popolo, con pie esortationi e ponti di meditatione santa, letanie, & altre orationi, che tutte mirano al scopo sodetto.
- Questa prima settimana il Clero e popolo di ciascuna Porta con deuotione visiterà le sette Chiese con questo ordine, per far apparecchio alla Santissima communione, ragunandosi come qui di sotto alle 15. hore ciascun giorno.

Lunedì il clero e popolo di Porta Orientale nella Chiesa Metropolitana.

Martedì il clero e popolo di Porta Romana in S. Nazaro.

Mercordì il clero e popolo di Porta Vercellina in S. Ambrosio.

Giouedì il clero e popolo di Porta Noua in S. Maria della Scala.

Venerdì il clero e popolo di Porta Ticinese in S. Lorenzo.

Sabbato il clero e popolo di Porta Comasina in S. Tomaso in terra amara.

3 Monfig. Illustrissimo ministrerà le settimane seguenti la Santissima communione con questo ordine di Chiese, e Porte.

Lunedì dopò la Domenica di Sessagesima, nella Chiesa di San Babila al popolo di Porta Orientale.

Giouedì nella Chiesa di S. Nazaro al popolo di Porta Romana.

Sabbato nella Chiesa di S. Ambrosio al popolo di Porta Vercellina.

Lunedì dopò la Domenica di Quinquagesima nella Chiesa di S. Maria della Scala al popolo di Porta Noua.

Giouedì nella Chiesa di S. Lorenzo maggiore al popolo di Porta Ticinese.

Sabbato nella Chiesa di S. Simpliciano al popolo di Porta Comasina.

4 Tutta questa settimana, ch'è della Settuagesima, e la seguente, ch'è della Sessagesima, e l'altra della Quinquagesima, fuori delle feste, si farà in S. Sepolcro vn' essercitio spirituale di oratorio straordinario.

5 Mercore poi, che sarà a 15. di Febbrao, visiteremo insieme con tutto il Clero secolare la Chiesa di Santa Maria delle Gratie, per fare vna statione solenne, per prepararsi tuttauia più, ad entrare poi con maggiore spirito in quei santi misterij della Quadragesima; il qual Clero e popolo a questo effetto conuerà nella Chiesa Metropolitana quella mattina alle 16. hore.

Lettera sopra la prima Domenica di Quadragesima.

Carlo Cardinale di Santa Prassede, Arciuecouo,

Al suo diletto Clero & popolo della Città & Diocesi di Milano,

Salute nel Signore.

ESSENDO V I noi, figliuoli diletteffimi, per bontà e misericordia di Dio operarii nella sua vigna; ci bisogna con ogni assiduità e vigilanza essercitare la coltura spirituale; accio che procurando con perseveranza e continuo studio quel che è debito dell' officio nostro, non solamente conseruiamo, ma etiandio quanto sia possibile, restituamo doue fusse tralasciata, la disciplina de gl' istituti e riti santi, introdotta già dal glorioso padre nostro e dottore santo Ambrosio, a gloria del Signore, & a salute dell'anime.

Nel che habbiamo fin' hora molta cagione di ringratiare la sua diuina bontà, conciosia che con spirituale consolatione nostra, vediamo nella maggior parte di voi diuotione e prontezza in riceuere volentieri, quel che secondo l'occasione de' tempi vi viene da noi con paterno affetto proposto, e ricordato per salute delle anime vostre.

E perche da persone religiose di molta dottrina, e zelanti dell'honore di Dio, siamo più volte stati auuertiti, che contra l'istituto e santo uso già di questa Chiesa, per la corrutela del mondo, non è offeruata con la debita astinenza la Domenica che segue dopò la quin-

Rrrr qua-

quagesima; quale propriamente è capo e principio della santa Quadragesima; hauendo noi sopra di ciò hauuta lunga e matura considerazione, & insieme consultato diligentemente questo negotio, & in Roma, & in questa Città ancora, con diuerse persone dotte, religiose, e di molta prudenza: habbiamo finalmente trouato esser vero quello, di che siamo stati auuertiti; cioè, che secondo l'istituto & offeruàza di questa Chiesa, quella istessa Domenica è propriamente principio dell'astinenza Quadragesimale, & è computata nel li giorni di Quaresima.

Il che apertamente consta esser vero, primieramente dalla dottrina, e sermone di esso dottore e protettore nostro santo Ambrosio, il quale nel sermone 23. fatto nell'istessa Domenica, scrive, *Sancta Quadragesima rationem, cuius hodie initium celebramus, frequenter edimus*: il qual giorno che fusse la Domenica, si vede dal sermone che segue, cioè 24. doue dice: *Retinent adhuc sensus vestri, fratres, nos hoc superiore Dominica predicasse, quod huius quadragesima nostra figuram illam quadraginta & duas mansiones habuerint, per quas populus Israel exiens de Aegypto, diurno profectu terram promissionis intravit*. Il che tutto esso santo padre e pastor nostro con dichiarazione di molti misterij espone in quella prima Domenica.

Dipoi, essendo la quadragesima, come l'istesso dice, di 42. giorni, e questi non senza misterio; necessariamente ne segue, che quella Domenica vien computata; altrimenti non farebbono 42. com'egli afferma, ma 41. giorni la Quadragesima: se però per farla di 42. non si computasse il giorno di Pasqua: il che farebbe per ogni ragione contrario a quella gran solennità.

Questo istesso, cioè, che in quella Domenica comincia l'astinenza quadragesimale, afferma il medesimo santo padre nostro nel sermone 34. & 35.

In oltre in vn libro di molta autorità, chiamato il Micrologo, doue si rende conto de i riti e solennità de i tempi, si legge, che la detta Domenica, secondo dicono i santi, Ambrosio, e Gregorio, & altri santi padri, è propriamente principio della Quadragesima.

Santo Agostino sente il medesimo, e chiama la prima Domenica di Quadragesima, come si vede ne i suoi sermoni.

Da molti in somma, fra i quali medesimamente non è di poca autorità il dotto padre Alcui no, si troua scritto, che innanzi che il beato Gregorio (Papa aggiungesse i quattro giorni, cioè il Mercoledì, nel quale si comincia la Quadragesima alla Romana, il giouedì, venerdì, e sabbato, si principiaua ne la Domenica dopo la quinquagesima, l'astinenza quadragesimale.

Questo istituto & vfo fu di tutta la Chiesa

santa innanzi a quella ordinatione di S. Gregorio.

E lasciandosi alcuni Canonici, che computano questa Domenica ne i giorni quadragesimali, chiaro è, che nelle scritture dell'Arcivescoui nostri antecessori, e particolarmente in vna constitutione di Ottone Arcivescouo, questa Domenica è numerata per la Domenica di Quadragesima.

Oltre di questo, ne i Breviarij, e libri antichi della nostra Chiesa, è chiamata la Domenica in capite Quadragesima: il che dimostra, che da essa si principia l'astinenza quadragesimale: si come anco secondo l'vfo Romano, si dice la feria quarta, in capite ieiunij; mostrandosi che in quella feria si comincia il digiuno. Finalmente nella Messa di quel giorno, per la lettione di Esaia profeta, per l'epistola di San Paolo, e per l'Euangelio santo che si legge, e collette che si dicono, si celebra il principio dell'astinenza e digiuno Quadragesimale.

Ne gli officij diuini si fa il medesimo, con antifone, responsoij, e voci che intonano: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Le quali parole non conuengono alle dissolutioni, che per grande abuso si fanno in quella santa Domenica; nella quale la Chiesa per antico istituto & vfo, con voci piene di cōsolationi spirituali celebra il principio istesso della Quadragesima.

La onde, figliuoli carissimi, con ogni paterna sollecitudine vi ricordiamo, che lasciato l'abuso del mondo, con questa occasione del Giubileo dell'anno santo, ripigliate l'istituto & vfo di principiare l'astinenza quadragesimale in quella Domenica, la quale vi è chiaro per la dottrina istessa del glorioso padre e protettor nostro santo Ambrosio, e per ogni ragione, che è compresa nel numero de i giorni quadragesimali.

Alche confidentemente vi esortiamo; rendendoci sicuri, che senz'altra nostra monitione, o altro più efficace rimedio che potessimo vfare, habbiate da voi stessi, mossi dalla riueranza e diuotione che hauete al padre santo Ambrosio, da farlo con ogni prontezza, e seruarlo perpetuamente; cominciando da questo anno, che, come habbiamo detto, è tempo del Giubileo; nel quale conuiene, lasciato ogni habito di pessime vfanze, ripigliate instituti santi, & indirizzare i pensieri, la volontà, e l'attentione a quello che sapete, che piace alla bontà, e giustitia di Dio.

Ne vogliamo però anco lasciare per scarico della coscienza nostra, di ricordarui quel che in questo proposito l'istesso vostro santo Pastore vi dice; che quei giorni quadragesimali, non sono ordinati da gli huomini, ma cōsacratì da Dio: onde soggiunge. *Qui constitutum numerum vna die manducando praterit; non vt vnus diei violator accusatur; sed vt totius Quadragesima transgressor arguitur.*

Si

Si che intendete quel che vi conuiene fare.

Sono quei giorni pieni di misterij santi; però con più diligente sollecitudine, non in vn solo, ma in tutti intieramente, sin dal principio, che è la Domenica sudetta, douete essercitarui in astinenze, orationi, e disciplina delle virtù Christiane; seruando ne gli altri giorni fuora delle Domeniche, compitamente il digiuno; che si come i misterij sono maggiori, così l'offeruanza vostra douerà auanzare ogni ordinaria diligenza e sollecitudine.

Commandiamo poi a tutt'il Clero nostro, vniuersalmente, e particolarmente, che nella detta Domenica, la qual si chiama, in capite Quadragesima, cominci a principiare con l'astinenza la Quadragesima; & in ciò dia al nostro dileto popolo ogni efficace esempio di fare il medesimo.

Auertisca anco ciascun Curato, che, ne questo anno, ne per l'auuenire in tal Domenica solenni matrimoni alcuno, ne lasci far nozze, nel medesimo modo che è proibito ne gli altri giorni di Quadragesima.

E con questo il Signor vi benedica tutti, e cumuli delle sue celesti gratie. Di Milano, nel Arcivescouato, il primo di Marzo 1576.

LETTERE PASTORALI, & altre istruzioni per il santo Giubileo.

Letera prima, colla quale s'innuita il Clero e Popolo di andare a Roma per il Santo Giubileo.

Carlo Cardinale Borromeo, Arcivescouo della Santa Chiesa di Milano, a tutti i fedeli della Città e Diocesi nostra, Salute nel Signore.

AVVICINANDOSI, figliuoli diletissimi, l'anno del santo Giubileo, nel quale per antico istituto & vfanza, li sommi Pontefici con la loro suprema e celeste potestà aprono l'inestimabile tesoro spirituale della santa Chiesa, per beneficio e salute dell'anime de fedeli; & hauendo la Santità di Nostro Signor Papa Gregorio Decimoterzo con vna sua Bolla intimato detto Giubileo, & ordinato a tutti li Vescouì, che procurino diligentemente, che i loro popoli siano instrutti di tutte quelle cose, che saranno opportune alla preparatione per conseguirlo: noi, che per il zelo che il Signor Dio ci dà della salute vostra, fogliamo volentieri abbracciare ogni occasione d'eccitarui & indurui a quello, che è di vostro spirituale aiuto e profitto; non potiamo hora in questa così importante, essendo ui massime il commandamento di sua Santità, & il debito dell'officio nostro pastorale, mancare di far il medesimo.

Onde habbiamo voluto con questa nostra lettera ammonirui d'alcune cose; e prima dell'importanza di questo diuino e pretioso tesoro, & insieme con quanta deuotione e desiderio douete in questa occasione abbracciare la peregrinatione di Roma; poi in che modo prepararui, e farla, per conseguir esso Giubileo; finalmente, come tutti habbiate a celebrare l'anno santo santamente.

Accioche dunque intendiate, figliuoli in Christo carissimi, che cosa sia questo Giubileo, e ch'è beni in quello s'acquistino; hauete a sapere, che lo stato della legge vecchia, era figura di quel che per Christo Giesù Salvatore nostro far si doueua nella Chiesa, di modo che le cose, le quali in quella lege esteriormente si faceuano, significauano quel che spiritualmente haueua a operare esso Christo in noi.

Hora fra l'altre offeruazioni esterne, che quel popolo per diuina ordinatione haueua, era questa, che nel quinquagesimo anno si concedea alli serui totale remissione dalla seruitù, e quelli che venduto haueuano li loro beni, tornauano a ricuperarli: si che ogn'vno tornaua alla sua prima libertà, & a possedere l'antica e paterna heredità; e chiamauasi detto anno il Giubileo.

Era questo Giubileo figura della perfetta liberatione del genere humano, e della restitutione di esso all'antica heredità del Cielo, fatta dal nostro Redentore Christo Giesù benedetto, il quale con i suoi meriti ce l'ha ricuperata, e con la sua morte ha pienamente sodisfatto all'eterno Padre per le iniquità nostre, che ci haueuano di quella priuati, e fattoci veramente serui del Demonio e del peccato, e de bitori alla diuina giustitia di pene eterne.

Questo è il vero Giubileo spirituale, figurato per quello che offeruauano gli Hebrei, come ci mostrò lo Spirito santo, collocado nel quinquagesimo numero, che è numero di piena remissione, quel salmo, *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam*: doue il santo Profeta Dauid, pieno di fede e speranza d'impetrar perdono delle sue colpe, per Christo, chiede a Dio misericordia, & insieme mostra, e predice, qualmente da esso Christo doueua hauer la remissione de nostri peccati.

Il quale beneficio è perpetuo nella Chiesa di Dio; di maniera che si può dire, che li fedeli Christiani hanno continuamente nella presente vita il Giubileo; potendo sempre per i debiti mezzi hauer la remissione de i loro peccati.

Questi mezzi sono i santi Sacramenti, e specialmente il battesimo, il quale riceuiamo da principio; poi la penitenza.

Con questa differenza però, che nel battesimo ci dà la remissione plenaria d'ogni colpa e pena, essendo questo Sacramento vna totale representatione della morte e resurrettione di

CHRISTO, doue l'huomo intieramente muore alla vita vecchia, e rinasce a vna noua spirituale: Ma nel Sacramento della penitenza, quantonque ci sia cōcessa la remissione delle colpe, e pene eterne; nondimeno dopò le colpe rimesse, restandoci il più delle volte il debito delle pene temporali, vi è la necessità della satisfatione: la quale si deue fare con opere penali & affittive, contrarie al diletto e piacere, che s'è hauuto nel peccato; doue che anticamente, quando la pietà Christiana era in maggior feruore, s'vauano nella Chiesa quelle lunghe e seuerie penitente de Canonici penitentiali, e per satisfatione de peccati, e per esser di grandissimo merito & aiuto l'effercitarli nell'opere satisfattorie.

Hor perche sono pochi, che si sforzino a satisfare, e satisfaccino condegnamente con opere penitentiali alle colpe commesse, il nostro clementissimo e benignissimo Redentore con la sua immensa carità ha proueduto a questo bisogno, lasciando nella sua Chiesa vno inestimabile tesoro spirituale de gl'infiniti meriti della sua morte e passione, e di quelli della sua beatissima Madre sempre Vergine Maria, e di tutti gli Apostoli, Martiri, e Santi del Paradiso.

Del quale Tesoro, e ricchezze spirituali ha cōstituito vniuersale dispensatore il prencipe de gli Apostoli, san Pietro, & i suoi successori, li Pontefici Romani: quali ha lasciato Vicarij suoi in terra, e datoli le chiavi del regno de i Cieli, e piena potestà di legare, e sciogliere.

Con questa diuina potestà hanno essi sempre aperto, e tuttauia aprono questo gran Tesoro, concedendo per ragioneuoli cause in varie occasioni, hora limitata e ristretta, hora pienissima remissione di tutte le pene, con quali doueressimo per i peccati nostri sodisfare, ò in questa vita, ò nel purgatorio.

Questa pienissima Indulgenza è cōcessa a quelli, che l'anno santo vanno a Roma; e veramente pentiti e confessati delli loro peccati, iui visitano deuotamente per tanti giorni le Chiese a ciò deputate.

La quale Indulgenza, essendo primieramente di cento in cento anni concessa, fù per la breuità della nostra vita, & altre ragioneuoli cause, ridotta alli cinquanta anni, a imitatione del Giubileo antico; e poi dalli cinquanta alli trentatré; e da questo numero vltimamente alli vinticinque; di modo che da vinticinque in vinticinque anni si rinnoua.

Questo è, figliuoli in Christo amatissimi, il tesoro che vi è proposto: questo è il Giubileo che vi viene predicato.

Considerate dunque con quel maggior lume che si degnerà concederui la diuina bontà, & esaminare la vostra vita, dal principio che cominciaste ad hauer vso di ragione, fino a questo tempo; e guardate li molti, anzi innumerevoli peccati, che hauete commessi, & vi tro-

uarete più e più volte degni d'esser condannati a gli eterni tormenti.

Dall'altro canto riguardate al bene che hauete fatto, e vederete quanto sia poco, e quel poco, quanto sia difettofo & imperfetto.

E quantonque per il Sacramento della penitenza (se però in quello hauete hauuto la dispositione che doueuate) vi siano stati rimessi li peccati, doue è però la debita sodisfattione che hauete fatta? doue li digiuni, la macerazione della carne, la mortificatione de sensi, le larghe elemosine, le continue orationi?

Chi è quello, che come san Gregorio ricerca ne' penitenti, per castigarli d'hauer commesso cose illecite, s'astiene quanto bisogna da quelle che sono lecite anzi quante volte hauete dopò la penitenza, in luogo di sodisfare alle colpe passate, commesso dell'altre, e forse molto maggiori? In questa negligenza si viuue comunemente hoggidi nel Christianesimo, & in essa molti se ne morono; doue, se pur si trouano in stato di salute, gli conuiene satisfare nelle acerbe, dolorose, e lunghe pene del purgatorio.

Non è dunque, diletissimi figliuoli, da perdere l'occasione di tanto spiritual guadagno.

Non vogliate vi preghiamo, per timore ò rispetto d'un poco di fatica corporale, priuarui di tanto bene; considerate la diligenza e sollecitudine vostra ne gli acquisti e guadagni terreni, per li quali vi mettete a lunghi, e pericolosi viaggi; ne temete disagi & incomodi, ne vi spauentate di fatica che vi si rappresenti.

Confondeteui, di non far per l'anima vostra, quel che fate per il corpo; poi che per riceuere la remissione di vn debito di cose temporali, molti di voi non temeriano di mettersi etuando a maggior viaggio di questo, quale vi serue per riceuere la remissione di tanti e tanti debiti spirituali.

Douete, figliuoli amatissimi, per questa causa, quale importa tanto all'anima vostra, mouerui con gran desiderio, e pietà veramente Christiana, a fare questo santo peregrinaggio.

A quale vi ha d'accendere anco sommamente l'essempio dell'antica deuotione, che in ciò mostrorno li fedeli, e popoli, e prencipi.

Soleuano già loro con gran religione concorrere in ogni banda à visitare quei luoghi, doue erano reliquie de Santi, & altre memorie loro.

Questo concorso era specialmente da tutte le parti del mondo a Roma: doue essendo stati li beati Apostoli san Pietro e san Paolo, & innumerabili Santi di Dio martirizzati, & essendo anco iui li loro sacri corpi, e reliquie; gran moltitudine d'ogni natione andaua, per impetrare le orationi e suffragij loro appresso Dio, & per riuere ancora quelle ossa e membra, che mentre erano in questo mondo vesti-

te

te di carne, furono habitacolo e tempio dello spirito Santo, e che gloriosi doueranno ruscitare alla vita immortale; nel che rinouauano la fede e speranza di conseguirla anch'essi, e si eccitauano ad imitare le virtù delli santi; vedendo quei corpi che erano stati traccati & humiliati in questa vita, essere dal Signor ancora in questo mondo remunerati con tanta gloria, che i Re, e gl'Imperatori prostrati in nanzi a le loro ceneri, e gettate le corone per terra, riuerentemente li adoraauano.

E quantonque in questi nostri infelici tempi, ne quali le heresie che regnano, impugnano queste sante e pie opere, il religioso essercito del peregrinare sia assai intepidito; per questo non douete ritirarui, figliuoli carissimi, anzi maggiormente accenderui, essendo a punto questo il tempo, nel quale li veri carolici, & obediendi figliuoli della Chiesa, deouono mostrare il zelo della fede, e la pietà loro, in imitare, e rinouare l'antica deuotione, la quale conoscerete da quello che san Giouanni Crisostomo dice, parlando delli gloriosi Apostoli san Pietro e san Paolo.

Per questa causa, dice egli, io amo la Città di Roma; e quantunque per molte altre cause sia degna di laude, cioè per la magnificenza delle fabrice, per l'antichità, e bellezza sua, per la moltitudine del popolo, per la potenza, e ricchezza, per le sue molte vittorie, e trionfi; nondimeno io non la stimo, ne amo per questi, ma la reputo felice, perche san Paolo, mentre che visse, fu verso quella tanto amoreuole, e tanto l'amò, in quella predicò, e finalmente in essa volse morire.

Questa è la causa, che quella Città è più gloriosa di tutte l'altre, e che a guisa d'un corpo grāde e gagliardo, ha due splendenti occhi, cioè li corpi di questi due Apostoli.

Non così risplende il cielo, quando il Sole sparge li suoi raggi, come risplende la Città di Roma, mandando fuori li raggi di quelle due gloriose lampadi.

Di là Pietro e Paolo saranno rapiti al cielo; marauigliatevi, e stupiteui al grā spettacolo che vedrà Roma, quando san Pietro e san Paolo da i suoi sepolcri risuscitati, anderanno incontro al Signore.

O che rose manderà Roma a Christo? con che corone è ornata questa Città? di che collane d'oro è ella circondata? per questo celebri io questa Città; non per le gran colonne, e anticaglie, ma per quelle due colonne della Chiesa.

Chi mi concederà adesso prostrarmi al corpo di san Paolo, abbracciar il suo sepolcro, vedere la cenere di quel corpo, che portaua in se i segni delle piaghe riceuute per Christo? vorria vedere quel sepolcro, nel quale giaciono quelle armi di giustitia, armi di luce, quelle membra che adesso viuono, e mentre viuono in questa vita, erano morte, ma in esse viuono Christo: che erano crocifisse al mondo, membra di Christo, e di Christo vestite, tempio dello spirito Santo, or-

nate con le piaghe di Christo.

Et insieme con questo vedere il corpo di S. Pietro, che la carità in vita e morte ha congiunti.

Questo contemplaua il beato Crisostomo nella memoria delle reliquie di quelli santi Apostoli, che gli faceua nascere vn grandissimo desiderio di visitarle.

Anzi dice egli altroue, che, se non fosse stato impedito per le molte cure & occupationi della sua Chiesa, e se gli hauesse seruito la sanità corporale, nessun'altra cosa del mondo l'haueria tenuto, che non hauesse abbracciato la peregrinatione di Roma, per veder quelle catene, e prigioni, nelle quali l'Apostolo era stato legato.

Così contemplaua alle volte con molto affetto le parti del sacro corpo del medemo Apostolo.

Vedere, dice egli, la poluere di quella bocca, per la quale parlò Christo; dalla quale uscìua quella voce à Demonij spauenteuole: vedere la poluere di quel cuore, dal qual si può dire, che come da vn fonte è uscita in alcun modo la nostra salute: vedere la poluere di quelle mani, che furono per Christo legate, che dauano lo Spirito santo, che hanno scritto quelle santissime epistole; mani che hauendo hauuto ardire vna vipera di morderle, cased nel fuoco ardente: vedere la poluere di quelli occhi prima cecati, e che poi riceuettero la vista per la salute del mondo; che meritorno veder Christo in carne; che non vedeano le cose terrene, ma le cose celesti e spirituali, e che nelle meze notti vigilauano per cantar bimni a Christo: vedere la potuere di quei piedi, che correndo per il mondo non si straccavano, e che per Christo tante volte furono attaccati a i ceppi.

Con simile affetto, & deuotione douete, Figliuoli dilette, riceuere questa peregrinatione, lasciando ogni forte di curiosità e vanità mondana, che per ciò saria peregrinare per il mondo, e non per Christo.

Ne vi douete solamente contentar di andar a Roma, e visitare quelle Chiese, e reliquie de Santi; ma a questo douete congiungere vera e perfetta penitenza, di modo che facciate questo viaggio in gratia di Dio, e con tal mortificatione della carne e sensi vostri, che serua anco per la satisfatione delli vostri peccati.

Siate dunque auuertiti di confessarui prima; e se non haueste altra volta mai fatto vna confessione generale di tutta la vita, per supplire a tutti li difetti, che poteste hauer commesso nelle confessioni passate, e per gli altri molti frutti che ne risultano, vi esortiamo a farla adesso con occasione di questo anno santo: e poi con riceuere la santissima Comunione, e con ogni altra diligenza, vi armerete spiritualmente contra tutte le insidie e tentationi, che vi apparecchierà il demonio per la strada. E specialmente nel principio, e progresso tutto

di questo viaggio, guardateui dalle male compagnie, & accostateui a quelle, la conuersione de quali sentirete che vi sia di spirituale aiuto: date bando alle crapule, ebrietà, lasciuie, & altre dissolutioni, alle mormorazioni, e detrattoni, e risse; e con tanta sobrietà, astinenza, e modestia Christiana, in ogni vostra conuersione, fate che il viaggio sia accompagnato da mortificazione e castigo d'ogni vostra sensualità.

Vi giouerà parimente in questa peregrinatione, dire ogni giorno li sette salmi penitentiali, con le letanie, la Corona, o Rosario della Beata Vergine Maria, & altre spirituali deuotioni: e sempre arriuati che sarete alle Terre doue hauerete da riposarui, andar a visitare la Chiesa, & iui fare l'oratione della sera, con forme alla vostra buona vnanza, domandando particolarmente aiuto e gratia al Signore per intercessione di quei Santi, a honore de quali le Chiese sono dedicate, di continuare il vostro viaggio in gratia sua.

Auicinadoui in esso viaggio a qualche Chiesa insigne di particolar deuotione, come santa Maria di Loreto, & altre, le bene vi bisognasse diuertire vn poco dalla via dritta, & allongare il camino; non douete perdere l'occasione di visitarle, & iui confessarui e comunicarui di nuouo, e cosi consolarui, e fortificarui spiritualmente per questa santa peregrinatione.

Arriuati poi in Roma, di nuouo confessandoui, e comunicandoui, diuotamente attendete a conseguire il sacro Giubileo, lasciando ogni curiosità, e vanità.

E nel visitare quei sacri luoghi che sono per ciò deputati, nell'andare da vna Chiesa a vn'altra, o da vn'Altare a vn'altro, per accenderui a maggior carità, e deuotione, meditate quelli viaggi, che per noi fece in questo mondo Christo Redentor nostro, e tutte l'altre fatiche, e tormenti, che sopportò sino alla morte; & insieme quelli de i Santi, de quali visiterete le Chiese, o gli Altari; hora ricordandoui di quel seruire, con che quel Principe de gli Apostoli san Pietro, sopportò le catene, le prigioni, finalmente i tormenti della croce, che prima pareua fuggire, quando incontrandosi col Signore gli domandò, *Domine quo vadis?* hora considerando anco la carità grande dell'Apostolo san Paolo, che di quella acceso, dopò tanti, e si lunghi viaggi, e dopò si gran fatiche, venne anco in Roma a essere decapitato per l'Euangelio, e nome di Christo.

Riscaldarà anco il Spirito vostro, quella ardente prontezza del dilettato discepolo san Giouanni; quando vedrete il luogo, doue egli fu girato nell'oglio seruente.

Inflammaranui nell'amor di Dio quel fuoco di religione Christiana, che ardeua nel cuore di san Lorenzo, quando contemplerete le me-

morie del suo martirio nel luogo, oue sopra le craticole il corpo suo fu arrostito.

Con simili meditationi mentre visiterete quei santi luoghi, hauerete occasione di ricordarui di tanti santi, Martiri, Confessori, Pontefici, e Vergini, considerando la vita, o qualche attione loro particolare, ouero essemplio, e martirio, che da voi saprete, o che l'istesso memorie di quei luoghi santi vi mostrano: & insieme pregarete il Signor Dio, che per intercessione loro vi dia gratia d'imitare le sante opere loro, e d'ottenere l'Indulgenza e perdono, che in essi si concede.

E perche faranno molti, li quali o per l'età, o per indispositione, o altro legitimo impedimento, non potranno fare questo viaggio, e guadagnare questo gran tesoro; esortiamo questi tali a supplire in qualche parte a questo, con esercitarsi molto più diligentemente del solito, nell'opere pie; e particolarmente nelli digiuni, elemosine, & orationi, e nel frequentare le Chiese, visitare gl'infermi, soccorrere a poveri, e massime a quelle persone, le quali, o per loro diuotione, e maggior mortificatione, oueramente per bisogno della loro povertà, anderanno a questo Giubileo mendicando; percioche per mezzo di questa elemosina, sarete fatti partecipi del guadagno loro spirituale.

Vi ricordiamo anco ad accompagnare con questi officij vna elemosina spirituale, cioè di fare tutto l'anno santo calda oratione per quelle persone, che faranno questa peregrinatione; pregando Dio, che gli doni gratia di farla con tal modo, che veramente ne ricuino il desiderato frutto: e che, si come Dio molte volte ha donato la sanità de i corpi, e liberato da varie e graui infermità, quelli, che con fede e diuotione si sono accollati a quei sacri luoghi, e sante reliquie, e specialmente delli gloriosi Apostoli, & all'ombra solo de i loro corpi alcuna volta si sono fatti di questi miracoli; cosi hora tutti quelli che li visiteranno, ricuano intiera & abbondante sanità delle loro anime, da ogni spirituale infermità; gli siano aperti gli occhi a vedere gli errori passati, la bruttezza e danni del peccato, la vanità delle speranze di questo mondo, e la grandezza & eternità de beni dell'altra vita: gli siano aperte l'orecchie a sentire viuamente le sante inspirationi, e diuine voci; gli siano risanati, e purificati i sensi interiori, a discernere gli inganni del mondo, ad aborreire i suoi diletti, e gustare le cose di Dio: siano riscaldati, e liberati da quella freddezza nelle cose spirituali, che comunemente con tanto danno dell'anime si truoua; siano ingagliarditi e fortificati a deporre tutti li rispetti humani, doue va l'honore di Dio, la salute e beneficio della loro anima, e del prossimo.

In somma tornino a casa veramente liberi da ogni seruitù del peccato, e delle proprie passioni,

sioni, possessori e padroni di se medesimi, per esser sempre foggietti & obediendi alla legge di Dio, con tale nouità della vita, che diano largo testimonio di vera gloria e grandezza a quella alma Città, che haueranno visitata; doue è la cattedra d'ogni vera dottrina, & il magisterio di costumi Christiani; e che scuoprano di ogni parte la virtù delle sacre & Apostoliche benedittioni, che vi haueranno riceiute.

Esortiamo finalmente tutti, & quelli che faranno questo viaggio, & quelli che non lo potessero fare, che si come quest'anno è chiamato santo, cosi sia da tutti specialmente santificato: siano sante l'opere, sante le parole, santi i pensieri, desiderij, e proponimenti: in questa santità procurino esser stabiliti e confermati, in questa cerchina di crescere tuttauia più, attendendo quest'anno specialmente più del solito alle diuotioni, e buone opere.

E se vi fossero alcuni cuori indurati & inuolti nelle inimicitie e discordie, intenti ad odij, rancori, & a vendette; questo è anno di Giubileo, e di pienissima remissione, e però accomodatissima occasione, nella quale si spezzino questi cuori duri, si rimettano le ingiurie, si riconcilino gl'inimici, si scordino gli odij, e così ciascuno col perdonare, si disponga a riceuere il largo perdono, che ha di bisogno da Dio per i peccati suoi.

Chi ha obliighi di restitutione, si ricordi, che questo è l'anno del Giubileo, nel quale nel vecchio testamento ogni cosa ritornaua a li suoi antichi possessori e padroni; e però non stia più incatenato nelle mani del demonio, ma si risolua senza più dimora a restituire a legittimi padroni quel che tiene d'altri, e restituire se medesimo a Dio vero Signor nostro, alla cui seruitù offerisca & ordini saldamente tutta la vita sua da qui innanzi.

Cosi ciascun padre di famiglia instituisca con ogni diligenza, e procuri che facciano i suoi figliuoli, & altri della casa sua; la quale in questa occasione specialmente riconosca, e purghi con ogni sollecitudine; leui le bestemmie, i giuochi, le detrattoni, le maledicentie, le parole inhoneste, l'otio, le crapule, le dissolutioni, & ogni altra offesa di Dio; e rimetta, e riscaldi, doue sia bisogno, il santo instituto dell'oratione della sera, la frequenza de Sacramenti, e tutti gli altri istituti e buone vnanze, che si fossero raffreddati, o traslasciati nella famiglia sua: si moderino le spese superflue, si sbandiscano le pompe, & altre occasioni de peccati.

Cosi celebreremo tutti santamente l'anno santo, e con la gratia del Signore saremo fatti degni d'andar a godere il perfetto & eterno Giubileo, cioè la perfettissima liberatione da tutte le miserie di questa presente vita, e la possessione de gl'immensi & eterni beni della celeste nostra heredità del Paradiso. Il che ci conceda Dio benedetto, in nome del quale vi bene-

diciamo. Di Milano, nel Palazzo Archiepiscopale, il di 10. di Settembre. 1574.

Letera seconda dopò l'hauere ottenuto di riceuere il Santo Giubileo in Milano.

Carlo Cardinale di S. Prassede, Arcieuescovo della Santa Chiesa di Milano, a tutti i fedeli della Città e diocesi nostra, Salute nel Signore.

ECCEVI, Dilettissimi figliuoli, il nuouo dono, che ci fa la bontà di Dio, del sacro Giubileo dell'anno santo.

Di nuouo apre hora a noi nella Città nostra il Vicario di Dio in terra quelle porte della diuina misericordia, che con tanta allegrezza vniuersale della Chiesa aprì a tutti i fedeli l'anno passato in Roma; quando aprendo i cieli, & insieme largamente la mano, a dispensare con ogni pienezza i celesti tesori, e le sue benedittioni apostoliche, gl'inuitò a godere di quelle gratie, & empiri di celesti e vere ricchezze, mediante la vera penitenza, e la santa peregrinatione a quella alma Città.

Cosi liberalmente da sua diuina Maestà ci viene hora aperto il seno delle sue gratie, & offeriti i suoi richissimi tesori per mezzo dell'istesso suo Vicario Nostro Signore Papa Gregorio XII. che amplamente concede, come intendere dalle lettere di sua Santità, a tutti i fedeli della Città e diocesi di Milano, & a quelli che vi verranno, quali adempiranno le cose contenute in esse lettere, la remissione plenaria de tutti i suoi peccati, & il Giubileo dell'anno santo; non altrimenti che se l'anno prossimo passato che si celebrò detto Giubileo, haessero nelli giorni statuiti a ciò, personalmente visitato le quattro Chiese del Giubileo in Roma; & haessero adempito tutte l'altre cose, che intorno a ciò si ricercauano per conseguirlo: & a questo effetto dà insieme facoltà ampia a confessori deputati per ciò specialmente da noi, d'assoluere da tutti i casi riseruari, etiamdio nella bolla in cœna Domini.

Gran testimonio, carissimi, veramente è questo dell'immensa carità di Dio verso di noi, e della misericordiosa volontà, quale ha, come dice san Paolo, della santificatione nostra: che condescendendo al nostro bisogno, mentre dormiamo nella nostra freddezza e negligenza, e quel che è peggio, molti nella morte del peccato; ci manda sino a casa, & offerisce, con pochissima fatica nostra, vna gratia e fauor tale, che per farne acquisto, doueuamo noi non solamente spendere prontamente alcuni pochi giorni pellegrinando sino a Roma, ma faticar per questo volentieri tutto'l tempo della vita nostra.

Sapete, quanto habbiamo desiderato l'anno passato, che non fosse alcuno di voi, il quale per qual

qual si voglia occupazione ò impedimento s'iscuffasse di far quel santo viaggio di Roma, mà che tutti andaste ad arricchirui spiritualmente, e che faceste questo speciale riconoscimento verso la Chiesa santa Romana, commune Madre nostra; andando in persona a ricevere presentialmète quelle sante benedizioni apostoliche, & a visitare i sacri corpi de i gloriosi Apostoli S. Pietro e S. Paolo, & altre sante Reliquie; a visitare quelle antiche, e diuote Chiese; quella terra santa, tutta sparfa e consecrata col sangue d'innnumerabili Martiri; doue e per questo, e per molti altri misterij, e deuotissime memorie, e per i favori speciali che Dio fa a quel luogo, doue ha collocata immobilmemente la cattedra di san Pietro, l'infalibilità della fede catolica, il misterio de' costumi Christiani, pare che la terra istessa, i muri sacri, gli altari, le Chiese, i cimiterij de' Martiri, & ogni cosa spira deuotione particolare; la quale sperimenta quasi sensibilmente, chi visita quei santi luoghi, con la disposizione che deue. Per il che v'habbiamo a ciò molte volte effortato con parole, eccitato con lettere, & inuitato all'ultimo anco con l'essempio del viaggio nostro, riconoscendo nostro obligo d'andarui innanzi, e d'esserui guida anco in così fatta occasione.

Ma poi che con tutto questo, molti di voi, ò per repidità e freddezza, ò per legitimo impedimento, sono restati priui di quel tesoro; faria veramente troppo colpeuole e reprehensibile negligenza e trascuraggine, se alcuno hauesse sì poca cura della sua salute, che in questa noua occasione così commoda, che a tutti noi è data, di poter fare il medesimo acquisto del Giubileo santo, restasse d'abbracciare questa diuina misericordia.

Onde confidiamo di voi, che nissuno mancherà hora a se stesso, anzi che tutti vi risolverete di farlo con tal feruore e diligenza, ch'emendi e scancelli ogni negligenza passata, e ristori ogni danno e pregiudicio, che vi fosse risultato, non solo per questo, ma per qual si voglia altro mancamento di tutta la vita passata.

Non staremo hora a dichiararui longamente la grandezza e l'importanza di questo diuino tesoro che ci viene proposto, il bisogno che n'habbiamo, l'apparecchio che douete fare, e la disposizione che douete procurare per conseguirlo, e cauare abondante frutto: poi che facessimo questo officio largamente con lettere nostre all' hora, in esecuzione anco dell'ordine, che ci daua sopra ciò la Santità di N. S. alle quali lettere intorno a ciò vi rimettiamo, che per questa causa sono hora di ordine nostro ristampate, con alcune altre fatiche, che potranno seruire per meglio aiutarui in questo, & eccitarui alla diuota frequentatione di queste Chiese di Milano, che hora hauerete a visitare in luogo di quelle di Roma, e molto più alla diuotione di quei Santi, le sacre ossa e

reliquie de quali sono in questa nostra Città. Non possiamo già lasciare con questa occasione, per scarico della nostra coscienza, e molto più per il desiderio ch'habbiamo della salute vostra, di raccordare, & ammonirui, a non perdere così rara occasione com'è questa, di rinouarui spiritualmente, spogliandoui dell'huomo vecchio, e lasciàdo le corrottele di questo mondo.

Considerate, figliuoli, e vedete il misero & infelice stato di questo mondo; vedete ch'egli, a guisa di vecchio, anzi decrepito, non vede, ne discerne le reti, i lacci, e gli inganni Diabolici, de i quali questa vita è piena: onde v'andate inuoluppandovi in mille laberinti & errori, e traboccàdo senza ritegno nelle fosse del peccato.

E fatto sordo in vdir le voci, i gridi, che dà Dio con varij flagelli, & con altri mezzi, per riuocare a i buoni sentieri dalla larga strada, per la quale scorre precipitosamente alla morte eterna.

Hà guasto il gusto; non gusta più quello che gli è salutare; ma a guisa d'infermo s'appiglia al male, & a quelle cose che sono più contrarie alla vita e salute sua.

In tutti i sensi dell'anima ha perso tanto il vigore, che in discernere le cose troppo facilmente resta ingannato.

Dourebbe caminar dritto, e tener sempre volta la faccia al cielo, & alle cose superne; ma a guisa di quella donna, che in S. Luca oppressa già molti anni da spirito d'infermità, non poteua risguardare in alto; per la vecchiaia si è fatto come gobbo, e piegatosi verso la terra così disordinatamente con gli affetti suoi, che in essa, come dice il Profeta, ha fermati gli occhi.

Onde douerebbe con esso piangere sempre con quelle voci: *Miser factus sum; & curuatus usque in finem.* Māca in lui, e si raffredda ogni di più, & il calor vitale della carità santa, e si dissecca l'humore radicale della diuina gratia; è fiaccata la virtù, sono deboli i membri alle proprie operationi, officij, & essercitij. Si riempie ogni di più questo vecchio Adamo di mali humori, i quali sproportionati e sconcertati frà loro, fanno in tutte le parti di questo corpo vna pernicioso agitatione, e conturbatione.

Vecchio, e decrepito è questo misero Mondo, e per colmo delle sue miserie, è rimbambito, e fatto a guisa di fanciullo picciolo, che se bene è necessitato da varij accidenti a piangere, nondimeno scioccamente ride, e puerilmète scherza, giuoca, burla, e viue spensierato nelle cose della sua salute; non si ricorda delle cose passate, che lo possono instruire per l'auenire; non attende alle presenti; non considera, ne preuede i giudicij di Dio, che gli soprastanno in questo secolo, e nell'altro; non pensa alla morte che gli è vicina, ne all'inferno che stà

aperto

aperto per inghiottirlo: e poi scordato affatto de la gloria del paradiso, per la quale è creato l'huomo.

Quanta ragione in questi tempi hà la sapienza di dar fuori voci, e gridar nelle piazze, e nelle contrade. *Usquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea qua sibi sunt noxia, cupient?* e di minacciare, *Auersio paruulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.*

Questo trouaremo essere lo stato, Dilettissimi figliuoli, di questo miserabil mondo, se con gli occhi illuminati dalla fede, mettiamo il cuore a considerarlo.

E per non cercar hora l'altre parti del mondo, consideriamo questa nostra Città; consideriamo noi stessi.

Ditemi figliuoli, come vi sete spogliati dell'huomo vecchio? sono ancora radicate le bestemie & i spergiuori? come si conuerfa nelle chiese? che pensieri? che parole? che gesti? che atti si fanno ne i luoghi sacri, alla presenza degli Angioli, de i Santi, e delle loro sacre Reliquie, & imagini, e di Dio istesso nel santissimo Sacramento? come si stà religiosamente ad vdir la santa Messa, le prediche, sacre lettioni, e li diuini officij?

Doue se n'è andato l'istituto dell'oratione della sera? così necessario officio, così santa introductione, fauorita con tante Indulgenze e gratie spirituali? è già inuechiata, è raffreddata, è morta nella memoria di molti; è persa in molte case e famiglie.

Dite, come si celebra santamente il Matrimonio santo? come si seruano i digiuni della santa Chiesa? come in quei giorni si digiuna da i peccati?

S'io vi dimandassi anco, come si spende il giorno della festa? potreste respondermi con verità, con molta mia consolatione, che vi sono molti che in quei giorni si confessano, si comunicano, si danno all'oratione, concorrono alle Chiese, alle Messe solenni, a i vesperi, & altri diuini officij, alle prediche, alle lettioni sacre, alle scuole della vita Christiana, all'altre opere di carità, & in somma a quegli essercitij, che sono proprij del giorno della festa. Siano benedetti questi dal Signore, siane lui glorificato.

Ma quanti altri sono, che spendono quei giorni nelle tauerne, nelle crapule, ne i conuitti, ne i giuochi, ne i spettacoli profani, nelle carnalità, & in ogni dissolutione.

Le pompe poi, e gli ornamenti vani, sono talmente accresciuti in questa Città, e moltiplicate le spese superflue; che habbiamo quasi fatte tutte nostre le foggie pellegrine, e come raccolti in Milano tutti gli eccessi intorno a questo del la Città forastiere.

Temo che si possa per rispetto di molti dire a Milano con il Profeta Ezechiele; *Hac fuit iniquitas tua; superbia, otium, saturitas panis, & abundantia.* Voglia Dio, che non perseveri, e

vada tanto oltre questa superbia nostra, che metta giù Dio la longa pazienza che hà con noi, e stoghi l'ira sua con quei castighi, che minaccia per Sofonia Profeta, *Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina &c.* Mandarò, dice Iddio, seuro castigo sopra tutti quelli, che vestono di foggie nuoue, e forastiere: e per Esaia Profeta contra la vanità, & il sfoggiare delle donne, *Pro eo quod eleuatae sunt, dice egli, filiae Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum, ibant, & plaudebant, ambulabāt, & pedibus suis composito gradu incedebant: decalubabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dñs crinem earū nudabit. In die illa auferet Dominus ornamenta calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & muranulas, & olfactoriola, & inmaures, & annulos, & gemmas in fronte pendentis, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & thestrisra. Et erit, pro suauo odore, fætor; pro zona funicululus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium:* Perche le donne, dice il profeta, sono insuperbite, e se ne vanno con il collo steso, con gli occhi immodesti, & altieramente, strascinando, come dice il testo de i settanta, per terra le code delle vesti; il Signore leuarà la loro superbia, gli adornati capelli, le collane, le gorgchiere, i collari, le fibbie d'oro, le maniglie, gli ornamenti dal capo, i scriminali, schieie, i pendenti dell'orecchie, gli anelli, le gioie, i vetagli, i profumi, le agucce, i specchi, i fazoletti, i bindelli, le varie foggie delle vesti, i manti, e vanità di pompe: & in luogo di soauo odore, sarà la puzza; e per le cinte, le funi; e per i crini crespi, la testa senza capelli; & in luogo dell'ornamento da petto, il cilicio.

Che diremo della educatione de' giouani? quando sarà, che non si veggano in Milano figliuoli e giouani otiosi, che vengono crescendo ne li anni, ignoranti affatto delle cose di Dio, senza diuotione e disciplina, schernitori delli buoni, inimici della correctione, contumaci con li Padri, irriuenterenti con i maggiori, inobedienti a i Sacerdoti, vani nel cuore, sfrenati nella lingua, dissoluti nella conuersatione, & immodesti ne i costumi? Ma non è marauiglia che vi siano de tali, poi che si trouano tanti padri e madri di famiglia, che non hanno la cura che deuono de i figliuoli e famiglie; e vi è tal padre di famiglia, che mette maggiore studio in alleuare, nodrire, e disciplinare caualli, cani, & vcelli, che non faccia in dare, e procurar a i figliuoli, costumi ciuili, e cognitione di Dio, e delle cose Christiane.

Ne meno è marauiglia, poi che vi sono madri, mastre alle figliuole proprie nella scuola della vanità, che gl'insegnano coll'essempio loro l'ornarsi, il polirsi, l'esser curiose di vedere, d'esser vedute, il vagar liberamente in publico, l'andar per le contrade, fermarsi alle porte,

alle

alle finestre, attendere alle bellezze, & a gli ornamenti del corpo, e non a quelli dell'anima. Il che è pur contra quello che insegna il Prencipe de gli Apostoli S. Pietro con queste parole: *Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.* Vuole l'Apostolo santo, che le donne non affettino l'ornarsi esteriormente con rizzi, con intorniamiento d'oro, e gioie alla testa, ne con sfogiamenti di vesti; ma che la cuoprino, e che s'adornino interiormente, di sincerità, humiltà, obediènza, modestia, costumi santi, e di spirito quieto e riposato, quale è ricco nel conspetto di Dio. Parimente l'Apostolo S. Paolo: *Similiter mulieres in habitu ornato cum verecundia, & sobrietate, ornantes se, non intortis crimibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per bona opera.* Voglio, dice san Paolo, che le donne vadino con habito humile e modesto, ne si ornino con còciatura de capelli, con oro, gioie, perle, e con vesti fontuose: ma con quelle cose che conuengono a loro, dimostrando diuotione, e pietà, con opere buone.

E pur vero, che siamo inuechiati, e vicini alla morte per non dir morti affatto, mentre che siamo anco in tempo di poter, massime coll'aiuto c' hora ci s' offerisce, tornar a vita, & rinouarsi di questa nostra vecchiaia.

E chi può considerare questo miserabile stato del mondo, e nostro particolare, senza lagrime, e senza lamenti, simili a quei, che faceua Gieremia sopra Gierusalem? *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?* Dirò io come Pastore che sono di queste anime, con quel gran Pastore nostro S. Ambrosio, *Quomodo patienter loquar? pie preteream? conuenienter desceam?* e tuttauia col medesimo Gieremia dimandarò acqua a gli occhi, e fonte di lagrime al cuore, per piangere a bastanza sopra la morte, non che vecchiaia, de i miei carissimi figliuoli.

Hor su dilettissimi, è tempo di ricorrere alle confessioni, alla penitenza santa, per riscitar a vita, per far quella rinouatione spirituale, alla quale siamo opportunamente hora inuitati, & aiutati dal pretioso dono di questo sacro Giubileo, che ci viene mandato.

Figliuoli, ogniuno torni in se medesimo, ogniuno si raccogli a da i negotij, e da ogni altra cosa, per esaminare con molta diligenza tutta la vita sua passata, e far anco, se attende al consiglio nostro, vna confessione generale, per assicurarsi quanto sia possibile, d'ogni mancamento essenziale, che hauesse potuto commettere nelle confessioni passate, fatte in tempo, che poco forti attendeua all'importanza di così gran negotio.

E faticosa la penitenza, ma sono grandi le sue utilità; pare amara la radice, ma sono dolci i suoi frutti; pare duro ad alcuno restituir i mali acquisti, lasciar le pratiche vecchie, scostarsi dalle male compagnie, romper gli habiti vitiosi, e male vitanze inuechiate; ma considerate, che vi va la vita, e vita tanto incomparabile con quella che viuiamo in questo mondo; pensate all'acquisto che vi s' offerisce di poter fare, cioè di scancellare, non solamente le colpe passate con la confessione santa, per la quale vi si dà hora amplissima comodità, con la facultà che in questo Giubileo si concede, d'assoluere etiandio da casi riservati; ma per la plenaria Indulgenza del Giubileo, potete esser liberati affatto da ogni obligo di soddisfazione, o pena temporale, c' habiate da fare in questa vita, o dopò nel fuoco del Purgatorio per qual si voglia peccato vostro, dal giorno che riceuete il sacro Battefimo fino all' hora presente, come foste hora regenerati nel sacro Battefimo; anzi con tanta miglior conditione nostra, e maggior gratia e fauore, e merito di maggior grado alla gloria del Paradiso, quanto importano, e la deuotione, e l' desiderio, con quali farete hora questa rinouatione, e tutti i meriti delle buone operationi da voi fatte nel tempo passato in gratia di Dio; che se per hauer voi dopò peccato mortalmente, erano mortificate, reuiuerranno hora, tornando voi in gratia di Dio con la penitenza santa. *Deponite igitur vos, secundum pristinam conuersationem, veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris; renouamini autem spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis.* Lasciate, vi dice lo spirito santo, secondo la prima conuersatione, l'huomo vecchio, il quale si corrompe secondo i desiderij dell'errore; e rinouateui nel spirito della mente vostra; vestiteui dell'huomo nuovo, il quale è creato secondo Dio, in giustitia, e santità.

Siano bandite le risse e contentioni, l'inimicizie, gli odij e rancori; perdonate le ingiurie, con quel affetto, col qual desiderate che Dio perdoni a voi le vostre colpe.

Non più crapule, ebrietà, e disordinati comulti; non più carnalità, e dissolutioni.

Lontano sia anco l'otio, i giuochi, i risi, le leggerezze, i spettacoli profani, & i vani trattamenti del Mondo.

Cessino hormai questi vani ornamenti, e pompe, queste spese superflue, perniciose alle case e famiglie, o troppo pregiudiciali all'estreme necessità de i poveri di Christo.

Si ponga freno a gli appetiti disordinati de' guadagni, alla cupidità, radice di tanti mali.

Si regolino christianamente i contratti, le mercantie, i negotij; si leuino le cauillationi; si terminino le liti; siano aborrite, e da chi parla, e da chi ascolta, le bugie, i giuramenti non legittimi,

timi, le mormorationi, detractioni, & ogni parola pregiudiciale al prossimo; si moderi la lingua, gli occhi, e tutto l'huomo esteriore, e molto più l'interiore ne gli affetti suoi.

In somma spogliamoci dell'huomo vecchio con tutti i suoi atti, e vestiamoci del nuouo, cioè, d'humiltà, di pazienza, di purità, & innocenza, di misericordia, di pietà, d'obediènza, di ferma fede, viua speranza, & ardente charità.

Ogniuno si risolua hora di fare vn nuouo principio d'vna vita veramente degna di Christiano, nella quale perseveri, riformando se stesso, i figliuoli, e tutta la casa sua.

In questo tempo poi specialmente debbiamo tutti attendere a orationi, digiuni, elemosine, & altre pie opere; spendendo non solamente la festa, ma molta parte de gli altri giorni ancora nelle Chiese, alli diuini officij, alle publiche orationi, alle prediche, alle lettioni, alle sante meditationi, a frequenti confessioni, e communioni, a diuote visitationi delle Chiese, e sacre Reliquie, cò vn viuo desiderio di portar sempre a casa alcuno speciale e nuouo frutto per l'anime nostre.

Preghiamo, figliuoli dilettissimi, senza intermissione nuouamente in questa occasione, per la prosperità del Sommo Pontefice, e della santa Chiesa; per il buon governo di tutti i suoi Prelati, Pastori, e Ministri Ecclesiastici; per il buon successo di tutti i santi desiderij del Rè nostro Catolico; per la vera pace di tutti i Principi Christiani; per la conuersione de gli infedeli, e de gli Heretici; per la Riforma de' costumi in tutto il popolo Christiano.

Preghiamo specialmente per questa Città, e popolo di Milano, che, come gli arbori hora spogliati, frà pochi giorni in questa primavera si rinforzeranno di vigore, riuertiranno di foglie, produrranno fiori, e finalmente i suoi frutti.

Così ci doni Dio in questo tempo tal rinouatione spirituale, che viuificati colla sua gratia, e con essa arricchiti abundantemente, ci riuertiamo di santa conuersatione, ci riempiamo di buon odore nelle opere Christiane, produciamo veri frutti di nuoua vita, nuoui pensieri, nuoue parole, nuoue operationi, nuoui sentimenti nelle cose spirituali; con i quali si chiariamo ogni di più della vanità & inganni del mondo; ascoltiamo più volentieri le parole di Dio, & obediemo piu prontamente alle sue voci, & inspirationi; gustiamo perfettamente la frequenza delli santissimi Sacramenti, la oratione, & le altre consolationi spirituali in questa vita per gratia, sin che saremo degni finalmete di riceuere dalla liberalità d'Idio dopò questa vita, quella rinouatione di gloria, che ci rappresenta, & a che ci inuita, & aiuta questo Giubileo santo.

Così cene prefi gratia Dio, a nome del quale per questo vi benediciamo con tutto il cuore. Raccomandando noi stessi specialmente in

questo tempo alle vostre pie e diuote orationi. Di Milano, nel Palazzo Archiepiscopale, il di 20. di Genajo 1576.

O R D I N I,

Et auuertimenti per pigliar il santo Giubileo.

Che comincerà alli 12. del presente mese di Febraio, dopò la processione solenne che in quel giorno si farà, & durerà sino all'ottaua della solennità del Corpus Domini.

PER ringraziare il Signore Iddio di questa singolare gratia del Giubileo dell'anno santo, e per prepararsi a conseguirlo con diuotione; si faranno questa settimana tre Processioni nella Città, e ciascuna si farà ad alcuna delle Chiese deputate per il Giubileo; cioè Mercoledì, che sarà alli otto del presente mese di Febraio, a santo Ambrosio; Venerdì a san Lorenzo, e Sabato, a san Simpliciano. Si farà ancora per le cause sodette l'oratione di quarant' hore nel Duomo, ma di giorno solamente.

Quale oratione si comincerà il Mercoledì, dopò che sarà tornato il Clero processionalmente, accompagnando il Corpo di san Mona Arcivescouo di questa Città, quale con solennità si transferirà quel giorno dalla Chiesa di san Vitale al Duomo.

Domenica matina poi si farà vn'altra processione solenne nel dar principio al santo Giubileo, con che si terminerà la sodetta oratione delle quarant' hore.

Nella Diocesi medesimamente si faranno tre processioni, in tre giorni simili di quella settimana, che ordinarà ciascuno Vicario nel suo Vicariato; e queste in tutti quei luoghi di ciascuna Pieue, doue si è vsato di fare processioni per altri Giubilei, o doue parerà ad essi Vicarij.

Però s'essortano tutti, non solo a trouarsi con diuotione a tutte le sudette processioni, ma a digiunare anco i giorni, che si faranno le tre prime fra la settimana.

Il qual digiuno sarà conueniente che si faccia spesso, mentre che durerà il santo Giubileo; massime ne i giorni che si visiteranno le Chiese per conseguirlo.

DE V E poi ciascuno sopra ogni cosa auuertire, di seruare diligentemente tutte le conditioni espresse da sua Santità nelle lettere della concessione d'esso Giubileo; perche non lo conseguirebbe, chi non le offeruisse.

La prima è, d'essere veramente contrito, e confessato: il che ogniuno deue fare auanti che cominci a visitare le Chiese, per maggior sicurezza di conseguire il santo Giubileo.

Per la medesima causa, se alcuno dopò l'esser confessato, e l'hauere incominciato a visitare le Chiese, cadesse (il che Dio non permetta) in qualche peccato mortale; deue confessarsi del peccato

peccato mortale; e seguitare di poi il resto de i giorni che gli mancaranno, fino al numero de i giorni che harà da visitare le quattro Chiese.

Auvertisca ciascuno, conforme alle lettere fode di sua Santità, di confessarsi da vno de i confessori, nominatamente deputati da Monsignore Illustrissimo Arcivescouo per causa d'esso Giubileo, & anco in quelle Chiese deputate, che qui di sotto si nominano, ò si deputarano per questo da sua Signoria Illustrissima.

Nelle quali Chiese a questo effetto sarà posta in publico alle porte della Sacristia la tauoletta d'essi confessori deputati. E le chiese nominate e deputate sono queste.

LE QUATRO STATIONALI.

La Chiesa Metropolitana, cioè il Duomo, Santo Ambrosio maggiore.

San Lorenzo.

San Simpliciano.

OLTRE QUESTE STATIONALI.

La chiesa collegiata di San Lorenzo.

La chiesa collegiata di San Stefano.

La chiesa di Santa Maria di Brera.

La Chiesa di San Francesco.

La chiesa di Santa Maria della Rosa.

La seconda conditione è di visitare le quattro Chiese deputate da esso Monsignore Illustrissimo Arcivescouo, cioè il Duomo, Santo Ambrosio, San Lorenzo, e San Simpliciano, ò altre quattro, ò tre, ò due, ouero vna, che per qualche causa fussero deputate da esso Monsignore Arcivescouo.

Auvertisca però ciascuno, che le quattro, ò manco, che si haueffero a visitare, tutte s'hanno a visitare in vn medesimo giorno.

La terza conditione è, di visitar le sudette Chiese quindici giorni continui, ò interrotti, ò quelli di manco, a chi per alcuna causa concederà l'illustrissimo Arcivescouo.

La quarta è, di visitare le Chiese fode diuotamente e riuerentemente.

La quinta è, di dire in ciascuna d'esse Chiese per remissione de i suoi peccati, cinque *Pater nostri*, e cinque *Aue Marie*, e di pregare piamente Iddio, per l'vnione fra i Principi Christiani, per l'estirpatione dell'Heresia, e per l'efsaltatione della santa Chiesa Romana.

S'efforta però ogn'uno, non solo a confessarsi, ma anco comunicarsi, prima che si metta in pellegrinaggio ò in viaggio per visitare le Chiese; e poi che haurà finito di visitarle, far il medesimo, oltre il comunicarsi alcune volte in quel mentre che le visita, hora in vna, hora in vn'altra delle chiese deputate, secondo che sarà mosso dalla sua diuotione.

Tutti in questo pellegrinaggio, ò viaggio per visitare le chiese del santo Giubileo, procurino di fuggire ogni cosa, che possa impedire l'acquisto di questo tesoro spirituale; ò disturbare la diuotione loro; e facciano secondo i ricor-

di che haranno, conforme al decreto del Sinodo diocesano vltimo, dal Curato loro.

E quelli specialmente che verranno di fuori, offeruino esso Decreto in pigliare la benedictione nella chiesa parochiale da esso Curato nel partirsi, secondo il rito & istituto antico della Chiesa, e presentarsi a lui nel ritorno.

Per eccitar in tutti maggior feruore di carità e diuotione, e per maggior frutto dell'orationi che si faranno in questa occasione, s'inuita il popolo di ciascuna parochia di questa Città, e diocese, a visitare queste Chiese insieme vnitamente e processionalmente, cioè il popolo di ciascuna parochia per se, & appartatamente, con quell'ordine e modo diuoto, di che quelli della parochia farano auisati dal loro Curato per ordine dell'illustrissimo Arcivescouo.

Et a tutti quelli che conueniranno processionalmente con la sua parochia, si concede, che possano conseguire il santo Giubileo visitando le quattro chiese deputate per questo, cinque volte solamente, cioè per cinque giorni continui, ò interrotti.

E se faranno delle parochie fuori della città, lontane più di dieci miglia, che venghino processionalmente; se gli concede, che possano guadagnare il Giubileo, in tre giorni soli, visitando insieme, e processionalmente le quattro chiese.

Anzi per maggior commodità loro, e per aiutare la loro diuotione, si è data special cura & ordine, di mostrarli prontamente le reliquie, & altre diuotioni, che sono nelle quattro chiese deputate, e nell'altre anco insigni di questa Città; & di fare a essi, secondo l'opportunità del tempo & luogo, in alcuna delle sudette chiese, qualche breue effortatione e sermone spirituale.

Si concede la medesima facoltà de i cinque, ò tre giorni, rispettiuamente, a quelli che faranno restati per qualche impedimento, ò causa, d'andare processionalmente alle quattro chiese con gli altri della loro parochia, se vi anderanno insieme con alcun'altra parochia, per quelle volte che haueranno mancato di andare con la sua parochia.

S'effortano tutti quei che verranno di fuori, che potendo venir a piedi, guadagnino questo merito di far quella fatica a beneficio delle lor anime: ma in ogni caso, tutti e della Città, e di fuori, quando visiteranno le quattro Chiese, si ordina, che vadino a piedi, ò siano huomini, ò donne.

E quelle persone, che per età graue, ò per indispositione, ò per altro impedimento e causa, non sentissero di poterlo fare; ricorino da Monsignore Illustrissimo Arcivescouo, ò dal Penitentiero Maggiore, ordinario nella Chiesa Metropolitana; perche secondo sarà ispediente alla salute delle lor anime; se gli darà opportuna facoltà di conseguire il Giubileo, prouedendosi al loro bisogno.

Tutti

Tutti gli altri parimente, cioè li Diocesani, li viandanti, e forestieri, le donne grauide, gli infermi, i vecchi, e ogni altra persona; ò sia nella Città, ò nella Diocese, che hauesse alcuno impedimento in essequire intieramente quello che ordina Sua Santità per conseguire il Giubileo, quanto al visitar per quindici giorni le quattro Chiese già deputate per questo, onde desiderino diminutione, e riduzione del numero de i giorni ò delle Chiese, ò deputatione d'altre Chiese più commode e vicine, in luogo delle quattro deputate; facciano ricorso al suo Parocho, e per mezzo di esso, ò per altra via, se sono nella Città, al Reuerendo Penitentiero maggiore ordinario nella Chiesa Metropolitana; se nella Diocese, al Vicario loro Foraneo: a i quali si darà da Monsignor Illustrissimo Arcivescouo, in vigore del Breue di Sua Santità, opportuna facoltà per consolarli, conforme a quello che si vederà esser espediente per beneficio delle lor anime, a fine che possano a tutti i modi far questo pretioso acquisto.

Se ben sono deputate le quattro Chiese da visitar si per conseguire il Giubileo, nondimeno si è ordinato, che anco nelle altre Chiese, massime insigni, ò per antichità, ò per i corpi santi e reliquie che vi sono, ò per altre particolari diuotioni, siano a certi giorni & hore, massime nelle feste, poste fuori le reliquie, e mostrate al popolo, quelle che si possono mostrare, e datoli notitia & instructione dell'altre diuotioni che vi sono: onde douranno tutti procurare di visitar anco quelle sacre reliquie, e tante Chiese.

Questo deuranno far più specialmente in quelle Chiese, doue in quel giorno fosse la statione di Roma, per vigor della concessione fatta da N. S. gli anni passati, per fare acquisto anche di quelle indulgēze e gratie spirituali delle stationi.

Se anco per la via dell'vna e l'altra Chiesa farà qualche imagine sacra, oratorio, ò cappella, doue sia alcuna particolar diuotione; procurino disporli tanto meglio all'oratione che hanno da fare nella Chiesa che sono per visitare, con fare in quei luoghi vn poco di oratione.

Ciascuno huomo, ò donna, nel viaggio che farà per questo, e nel visitare le Chiese, ò sia solo, ò in compagnia d'altri, in tutti i modi procuri far questo viaggio e peregrinatione; e specialmente serui modestia, silenzio, e diuotione per la via; nella quale dourà dire corone, litanie, salmi, ò altre orationi, ò meditar alcuni misterij del Rosario, ò altri pertinenti più alla vita, ò passione di nostro Signore, ò all'histoire e vita di quei Santi, le cui reliquie, Chiese, & Altari visiterà.

E perche questa è attione di penitenza, tutti, huomini, e donne, mettano speciale studio più che

in ogni altro tempo, di lasciare ogni pomposo ornamento, andando con habito dimesso, humile, e semplice; e chi lasciasse anco l'arme, darebbe maggior segno di cuor veramente contrito, & humiliato.

Niuno stia alle porte, e finestre, ouero alle botteghe, specialmente nelle strade, per le quali s'anderà a queste quattro Chiese, per veder curiosamente e vanamente chi passa, ò farsi vedere, con disturbo, e distrattione di questa spiritual attione.

Le donne, di qual si voglia stato siano, non solo intrando, ò stando nelle Chiese, ma ancor per la via, vadino a queste diuotioni con il capo e viso coperto veramente, con panni, drappi, ò veli non trasparenti, secondo gli ordini dati; le quali se non vbidiranno, da qui innanzi si è ordinato, che subito senza altro siano interdette dall'ingresso della Chiesa.

Nelle quattro Chiese del Giubileo, & altre, doue sarà distinto il luogo de gli huomini da quello delle donne, niuno huomo entri per le porte, ne per qual si voglia modo vadi ò stia nella parte della Chiesa assegnata alle donne.

Ne all'incontro, donna per quelle porte, ò in quella parte deputata a gli huomini, ancor che fosse per vdir Messa, ò confessarsi, ò comunicarsi: per la qual causa si è ordinato, che nell'vna parte, e nell'altra di esse Chiese si celebrino Messe, siano confessori, & Sacerdoti distinti per ministrare la santissima comunione.

Nel resto anche, tanto gli huomini quanto le donne, seruino tutte le regole prescritte nell'Editto nostro circa alla conuersatione delle Chiese, entrandoui, e dimorandoui con quiete e silenzio, & astenendosi da ogni gesto indiuoto, irriuente, ò altrimenti indegno della santa casa di Dio.

Nelle dette quattro Chiese, niun'huomo, ò donna porti, ò faccia portar da sedere, ne in fatti seda, ne anche stia in piedi, fuor del tempo nel qual si dice l'Euangelio, eccetto che nel Duomo; doue per rispetto delle prediche, e lettioni, & altre simili occasioni, si darà particolar ordine di quello che si deurà fare; ma tutti stiano inginocchio con tutti duoi i ginocchi.

Si visiterà prima il santissimo Sacramento, l'Altare maggiore, e poi quelli altri Altari, e luoghi di ciascuna Chiesa, oue faranno corpi Santi, ò sacre reliquie, ò doue sarà altra particolar deuotione; e si diranno quelle orationi, che si deouono dire per conseguire il Giubileo, e quelle altre di più vocali, ò mentali, che a ciascuno foggerà la sua diuotione.

Poi si esca di Chiesa, e si dia luogo a gli altri: ne per alcuna delle sudette cause sia però lecito a gli huomini andar nella parte della Chiesa assegnata alle donne, ne alle donne in quella de gli huomini, se non fosse qualche

S s s

paro-

Parochia venuta massime di fuori da luoghi lontani, e che ne ottenesse espressa licenza da Monsig. Illustrissimo Arcivescovo, o da chi hauerà in quella Chiesa da lui questa facoltà. Sarebbe anco bene, e di edificazione, che ciascuno tenesse vn'istesso ordine e viaggio in visita re le Chiese, per fuggire li rincontri e reflussi delle persone.

Il che faria, visitare prima la Chiesa Maggiore, poi la Chiesa di santo Simpliciano, di poi la Chiesa di santo Ambrosio, vltimamente quella di San Lorenzo, Et a chi tornasse più comodo, cominciare dalla seconda alla terza, alla quarta, e poi alla prima; o altrimenti con questo ordine.

Sauisa, che a detti luoghi, & altari, faranno alcune tauolette con vna breue nota, o narratione de i Corpi santi e reliquie che sono in quella Chiesa, e con fallende, Antifone, orationi, e letanie, accomodate a quei santi, & a quella Chiesa secondo il rito Ambrosiano; e vi faranno anco persone deputate a mostrar quelle reliquie che si possono scoprire, & instruir il popolo d'esse, e d'altre diuotioni di esse Chiese: però cerchino con tutti questi mezzi di eccitarsi, & aiutarli alla diuotione.

I Padri di famiglia habbino special cura in questa occasione de i loro figliuoli e seruitori, conducendoli seco, & aiutandoli in tutto quello che è bisogno, per far questo spirituale acquisto, e pigliar in quest' occasione buono indrizzo a tutta la vita loro per l'auenire.

Il medesimo facciano i capi mastri di bottega, con li suoi garzoni, o seruenti.

Con questa occasione, si ripigli e rimetta in tutte le case l'oratione della sera, doue fosse tralasciata, o raffreddata; e doue non fosse introdotta, ciascun Padre di famiglia l'introduca: e la sera del Sabbatho, e medesimamente di tutte le feste, potranno conuenire a far detta oratione nella Chiesa loro parochiale; e mentre dura il tempo del Giubileo, nella Città potranno anco conuenire alla Chiesa Metropolitana, o ad alcuna delle altre tre deputate per il Giubileo, doue si farà questa oratione ogni sera, cō vna, *Salve Regina*, cantata con particolare solennità, che finirà sempre inanti al segno dell'Aue Maria.

Tutti quelli che fanno leggere, procurino di procurarsi d'alcuni libri spirituali, massime pertinenti alla occasione presente, con consiglio delli Confessori; e specialmēte procurino tutti d'hauere le lettere di Monsig. Illustrissimo Arcivescovo, scritte al popolo di presente, e quelle che gli scrisse l'anno passato sopra il Giubileo dell'anno santo, insieme con questi auuertimenti & ordini, & alcune altre simili fatiche, che per ordine di sua Signoria Illustrissima si daranno fuori fra pochi giorni.

Si ricorda a tutti in questa occasione, che oltre gli altri officij e diligenze di carità, con che si procurerà prouedere opportunamente al bi-

gno delli forastieri poveri che verranno per il Giubileo, siano anche pronti e solleciti in essercitar l'hospitalità santa nelle case loro, specialmente con quelli che ne conosceranno essere bisognosi: alli quali non solo diano cibo corporale, ma insieme edificazione spirituale, con essemplio in ogni cosa di vita veramēte christiana.

Si ricorda poi a tutti in questa occasione la santa elemosina: nel quale officio, se le raccomandano i Monasterij di pouere monache, e religiosi, gli hospitali, & altri luoghi pii, i poveri, mendicanti, e vergognosi; in oltre a ciascuno secondo la sua possibilità, le necessità della sua Chiesa parochiale, che habbia bisogno di restauratione, o d'apparamenti sacri; e specialmente con ogni efficacia si raccomanda a ogniuno la fabrica della Chiesa collegiata di san Lorenzo; che per esser Chiesa molto veneranda, e di diuotione grande, per le reliquie, corpi santi, & indulgenze che vi sono, essendo hora nello stato che si vede, ricerca da se stessa buon aiuto d'elemosina da quelli, che in questo santo Giubileo la visiteranno.

Dat. Mediolani, in ædibus Archiepiscopalis, die 6. Februarij. 1576.

ORDINI,

Et auuertimenti a i Parochi per il santo Giubileo.

Carolus Cardinalis Archiepiscopus.

Ogni Paroco o Curato legga quanto prima il Breue di N. S. & il decreto della publicatione di esso fatto da noi con il sommario volgare.

Legga parimente la lettera nostra al popolo, data il primo giorno di Febraro di questo anno 1576. e gli ordini & auuertimenti nostri stampati a parte sopra di ciò.

Legga spesso volte le feste in tutto questo tempo che dura il Giubileo, hor la lettera sodetata, hor alcuna parte dell'altra, scritta gli anni passati sopra l'anno santo, hora gli auuertimenti & ordini sodetti; procurandone con ogni diligentia l'offeranza, e l'essecutione, e riscaldandola spesso anche ne i suoi ragionamenti all'Altare.

Faccia, specialmente all'Altare. & in particolare, ogni opportuna diligentia con il suo popolo, accioche tutti quelli che non haueranno impedimento, vadino seco processionalmente a visitare le quattro Chiese per conseguire il Giubileo; notificandoli anche la gratia e commodità che habbiamo concessa, a chi vi anderà in questo modo.

In

In questa processione si seruino le infra-

scritte cose.

VADA innanzi vn Chierico con veste e cotta decente, e porti la croce più honoreuole della sua Chiesa.

Seguitino tutti li Ecclesiastici di quella parochia, i quali non siano canonici, o beneficiati di choro, o stipendiati ordinariamente in alcuna collegiata, onde haueffero a trouarsi a simili processioni che faceffero le sue collegiate; e questi anco vadano con cotta, e veste decente. Nell'vltimo sia esso Paroco, o Curato, con la cotta similmente.

Poi seguitino tutti gli huomini; frà i quali vadino innanzi le confraternità e compagnie laicali di quella parochia; prima quelli della dottrina christiana, poi quelli del santissimo Sacramento, poi l'altre se vene sono, vestiti del suo habito quotidiano, o anco di peregrino, se vengono di fuori; e poi seguiti il restante delli huomini.

Seguitino poi le donne cō il medesimo ordine. Il Clero vada sempre cantando diuotamente in canto fermo, oueramente figurato, cioè di falso bordone, ouero recitando semplicemente, secondo che commodamente potrà, hinni, cantici, e salmi accomodati alla solennità del Giubileo, o al tempo di penitenza, o all'occasione della pellegrinatione, o viaggio, che si fa a quelle Chiese, come sono li infra-

Per il Giubileo.

<i>Cantemus Domino,</i>	<i>Exod. 15.</i>
<i>Iubilate Deo omnis terra.</i>	<i>Salm. 99.</i>
<i>Benedic anima mea Dominum.</i>	<i>Salm. 102.</i>
<i>Venite exultemus Dño, iubilemus, &c.</i>	<i>Sal. 94.</i>
<i>Exultate Deo,</i>	<i>Salm. 80.</i>

Il cantico, *Magnificat*, il cantico, *Benedictus*, il cantico, *Nunc dimittis*. L'hinno, *Te Deum*.

Per la penitenza.

Sette salmi penitentiali, Le letanie, e preci seguenti, come nell'officio della Madonna Ambrosiano.

Per il viaggio.

<i>Qui habitat.</i>	<i>Salm 90.</i>
<i>Super flumina Babylonis.</i>	<i>Salm. 130.</i>
<i>Dominus regit me.</i>	<i>Salm. 22.</i>
<i>Miserere mei Deus,</i>	<i>Salm. 50.</i>
<i>Dominus illuminatio mea.</i>	<i>Sal. 26.</i>
<i>Leuaui oculos meos.</i>	<i>Salm. 120.</i>
<i>Quemadmodum desiderat.</i>	<i>Salm. 41.</i>
<i>Benedicite omnia opera Domini Dño.</i>	<i>Dan. 3.</i>

Quando saranno vicini alle Chiese, potranno cantar Antifone, o Sallende, accomodate al Santo, sotto il cui titolo è la Chiesa; e nella Chiesa poi il Paroco o curato dirà l'oratione

accomodata come di sopra: e questo medesimo si seruà nel visitare che faranno de gli altari particolari, e reliquie, & altre diuotioni di ciascuna Chiesa, valendosi a questo delle Tauolette poste a questo effetto nelle dette Chiese.

Doue non fosse presente il Sacerdote specialmente deputato in quella Chiesa a questo effetto, douerà esso Paroco leggere al suo popolo la tauoletta e nota delle reliquie de corpi santi, & altre diuotioni che sono in quella Chiesa, e dir alcune parole per eccitatione di esso popolo alla diuotione.

Publichi ogni Paroco o Curato di nouo, e legga allo Altare in giorno di festa quanto prima, e poi la prima Dominica di Quadragesima, e la prima Dominica dopo Pasqua l'editto nostro della conuersatione nelle Chiese, e facci offeruarlo inuiolabilmēte nella sua Chiesa, specialmente circa il non lasciar entrar laici nel choro Ecclesiastico, ne meno ne i cancelli de gli altari, doue i Sacerdoti celebrano la Messa; ne sopporti che vi si faccino circoli e colloquij profani, e molto meno parole & atti obsceni, o altre irriuerenze: Facendo ammonire, & ammonendo anco per se stesso i transgressori; e quando non cessino subito da queste irriuerenze, o tornino a ricaderui, li interdichi subito dall'ingresso della Chiesa, per autorità nostra, laquale cō la presente gli concediamo; e facciali vlcire prima che si vadi più oltre nelli officij diuini, conforme a quel che ordinano i sacri Canonici che si offerui con gl'interdetti: e se ne dia poi notizia subito al Vicario nostro.

Il medesimo si serui con le donne, che entrano, o stanno nella Chiesa non velate intieramente nel modo da noi ordinato; e tanto più strettamente, poi che già tante volte sono state ammonite.

Dourà ancora all'altare alcuna volta instruire le donne del modo di velarsi, che sia intieramente secondo l'ordine nostro; e parimente instruire gl'huomini, & ammonirli generalmente, e particolarmente, a star inginocchiati a tutta la Messa che si dice, saluo a l'Euangelio. Auuertisca, che nelle Chiese regolari, o secolari, etiam di scuole, o altre, per tutto questo tempo del Santo Giubileo, non si publichino, ne mettino fuori Indulgenze plenarie concesse dall'anno passato dal Giubileo in dietro, perche dura ancora la suspensione e prohibitione.

In essecutione del Decreto del nostro Concilio Prouinciale Terzo, con questa occasione introduchi nella Chiesa sua Parochiale l'uso del cantar la *Salve*, il Sabbatho di sera.

Ecciti con la medesima occasione il popolo all'istituto dell'oratione della sera, e i giorni di festa per l'auenire la facci in Chiesa, in hora che finisca auanti l'Aue Maria; facendoui intrauenir il clero della sua Parochia, che non

è obbligo ad altra Chiesa; e procuri con ogni diligenza di farvi conuenire tutto il suo popolo. Dat. Mediolani, in adibus Archiepiscopalis die 4. mensis Februarij. 1576.

Facoltà, & instruzione, per la distribuzione delle dispense & habilitazioni da concedersi ne i luoghi della diocesi di Milano, sopra le concessioni requisite per conseguire il Giubileo.

Carlo Cardinale di Santa Prassede Arcivescovo di Milano, &c.

PER le facoltà che ci sono concesse dalla Santità di N. S. subdeleghiamo in virtù di queste nostre ciascun Parocho de la prepositura di _____ che cò quelli che habitano nella sua parochia, che sono infermi, ò altramente legitimamente impediti, in modo che non possono visitare alcuna Chiesa delle deputate per còsequire il Giubileo, possa commutare la visita delle Chiese in altre opere pie.

Subdeleghiamo anco il Reu. Vicario foraneo di quella Pieue, che possa con tutti gli habitanti nel suo vicariato, mutare, e minuire il numero delle Chiese, e de i quindici giorni per conseguire il Giubileo, e fare altre cose, nel modo che si dirà nelle infra scritte nostre istruzioni, seruando però, tanto esso Vicario, quanto anche ciascun Parocho, in ogni cosa la forma, e le conditioni contenute in esse istruzioni, quali sono qui sotto immediatamente descritte.

Habbia ciascun Vicario buon numero d'ogni forma delle dispense & habilitazioni stampate sotto'l nome nostro, per distribuirle opportunamente, secondo la qualità de i bisogni, in conformità di queste istruzioni nostre; sopra le quali forme scriua di volta in volta che ne distribuirà alcuna, quello che mancherà nella stampa, in conformità di esse istruzioni.

Possa nondimeno a nome nostro distribuire, e dare dette dispense a bocca, massime in caso d'infermità pericolosa, & altra occasione che non patisse dilazione; mà ciò fugga quanto sia possibile, per varij rispetti, e specialmente per schifare il pericolo di quelli che si scordano le conditioni imposte.

Dia notizia a gli altri confessori deputati, & altri ministri delle Chiese di quella Pieue, ò Vicariato, nel quale s'estende la sua deputatione per il Giubileo, della facoltà che hà da noi di poter distribuire e concedere in varij casi habilitazione e dispensa, circa le conditioni da essequirsi per conseguire il Giubileo; accioche rimettano & indirizzino a lui quelli, che ad essi significaranno d'hauer bisogno: e sia poi auuertito, a non esercitare quest' officio, se non alle persone habitanti ne i luoghi com-

prefi nella sua deputatione.

Tutte le volte che distribuirà dispensa ò habilitazione alcuna per causa del Giubileo, ad alcuna donna madre di famiglia, circa al visitare delle Chiese, possa esprimere nella istessa dispensa, anco le sue figliuole non maritate, serue, e donne di casa, quando non habbino altra commodità di vscire e visitare le Chiese ordinarie conuenientemente senza la madre ò patrona di casa.

Non distribuisca dispensa di commutatione delle Chiese ordinarie deputate per il Giubileo senza giusta causa; & all' hora, se la causa dell' impedimento non hauerà luogo in tutte le quattro Chiese, ma solo in alcune, nomini altre Chiese, in cambio di quella sola doue hà luogo l' impedimento, e per altre non le dia dispensa alcuna.

Alle donne grauide, medici, comare, e putti piccoli da dieci anni in giù, potrà distribuire la dispensa di conseguire il Giubileo, con visitare le quattro Chiese ordinarie, ò altre quattro, ò minor numero, per quei giorni che gli parerà, secondo la grauidanza vicina ò lontana dal parto, secondo le cause che ad esso pareranno sufficienti a questo; mà quanto alle donne che haueranno partorito, che dopò il parto, potendo in tempo che duri il Giubileo, suppliscano il resto delle visite delle quattro Chiese ordinarie, secondo la forma del breue, a compimento delli quindici giorni; & a questi, & a gli altri sodetti facci fare quel più, che parerà ad esso che possono fare.

Alli vecchi, ò stroppiati, ò deboli, che possono nõ dimeno vscire di casa, distribuisca la dispensa di conseguire il Giubileo, con visitare le quattro Chiese ordinarie, ò altre quattro, ò meno delle quattro, per quei giorni che gli parerà che possono essequire, e gl' imporrà che suppliscano al far' l' oratione ordinata nel breue, nella sua Chiesa parochiale, ò almeno in casa, al compimento del numero delli quindici giorni. Il medesimo si offerui con le madri che lattano, e similmente con le balie.

A quelli che allegano impedimento di douer far' alcun viaggio, e per questo desiderano dispensa del numero de i giorni, quando siano veramente per far viaggio prima che passino quindici giorni, ne i quali douerebbero pigliare il Giubileo, ne possono commodamente differire esso viaggio, ne sono per ritornare probabilmente dentro il tempo, nel quale dura la facoltà di pigliare il Giubileo; potrà distribuire la dispensa, cò riduzione de i giorni a tal numero, che essi possano sodisfar nel tempo che sono per dimorare a casa, prima della lor partita; mà in ogni caso non siano meno di tre giorni, se il viaggio sia a luogo fuori della diocesi; e se è nella diocesi, cinque; e sia con conditione, che per il restante delli quindici giorni, facciano doue si trouaranno, anco in viaggio, le orationi ordinate nel breue del Giubileo.

Quelli

Quelli c'hanno cominciato di pigliare il Giubileo qui in Milano, non hanno però compito di fare il viaggio per qualche impedimento, ò siano questi della Città, ò siano forensi, trouandosi in alcuna Pieue doue habbino casa, anchorche non vi habitino per la maggior parte dell' anno, il Vicario deputato possa concedere di conseguire il Giubileo alle Chiese deputate di essa Pieue, diffalcando dal numero delle processioni, ò viaggi particolari che douerà fare in visitare iui le Chiese secondo la forma di questa instruzione, quelle processioni, ò viaggi rispettuamente, che haurà fatto in Milano.

Quelli che fossero mancati per vna, ò due volte, di andare con la processione della sua parochia, alle Chiese, possa concedere il Vicario, di supplire con andare e tornare altrettate volte, quante sono mancati, con la processione d' altra parochia della medesima Pieue, alle Chiese sodette, ouero andando per se soli a visitare le Chiese tre giorni per ciascuna volta che sono mancati di andare con la sua processione.

A quelli che sono stati dispensati a Milano, con ordine di supplire alli quindici giorni in quelle Chiese che li saranno deputate fuori, non huendo essi a quest' hora satisfatto, & adempito quanto gli è stato ordinato, ò non essendoli state assegnate Chiese certe dalli penitentiari deputati da noi a Milano per questo; il Vicario gli assigni quelle istesse Chiese, che saranno elette nel suo Vicariato, doue non sia causa di darli alcuna habilitazione, secondo la facoltà che n'ha da noi, alla forma di queste istruzioni; e procuri almeno che vi vadano e ritornino alcune volte processionalmente con gli altri della sua parochia.

A gli infermi che non possono vscire di casa, potrà il proprio paroco loro, ò altro, che esercisca la cura della parochia loro, distribuire la dispensa di far l' oratione conforme al breue, ò quello che potrà, a giudizio della conscientia dell' infermo, e di esso curato, innanzi ad alcuna imagine sacra, ouero oratorio acconcio nella lor camera, per quei giorni che parerà ad esso paroco; e se l' infermità è di tal natura, che può essere che si risani dentro del tempo del Giubileo, gl' imponga, che suppliscano il resto delle visite delle quattro Chiese ordinarie secondo la forma del breue, a compimento delli quindici giorni; e non potendo far tutto il compimento, facciano quel più che parerà ad esso paroco.

Mà se l' infermità che gl' impedisce, sarà di natura longa, gl' imponga solo che per quindici giorni continui, ò interrotti, facciano in camera (potendo) le orationi contenute nel breue, innanzi ad alcuna imagine sacra, ouero oratorio acconcio nella lor camera.

Ad ascoltare le confessioni di essi infermi che non possono vscire di casa, oltre a quelli con-

fessori che sono deputati da noi per la lista madata in mano del Vicario foraneo, deputiamo il proprio paroco, ò altro che esercita la cura nella parochia loro, e ogn' altro confessore approuato; accio possiamo con maggior commodità pigliare il Giubileo; purchè esso curato non sia per altra causa suspeto dalle confessioni.

ORDINI,

Modo, e conditione, che deuono offeruar le Monache per conseguire il santo Giubileo.

PRIMA deuono auanti che comincino a pigliare il santo Giubileo, esser contrite e confessate da Confessore dal Reuerendiss. Arcivescovo deputato generalmente per il Giubileo, ò specialmete per loro a questo effetto del Giubileo; e s' alcuna (il che Dio non permetta) dopò c'hauesse cominciato a pigliarlo, cadesse in peccato mortale, deuerà prima di nuouo còfessarsi, e poi proseguire a pigliarlo.

Secondo, hanno di visitar con diuotione e riverenza processionalmete, cominciando le processioni dal luogo doue sogliono congregarsi per il loro capitolo, per quindici giorni continui ò interrotti, quattro altari; cioè il maggiore della sua Chiesa interiore, e tre altri altari; quali acconciaranno con decenza nell' istessa Chiesa interiore, ouer ne i chioftri, ouero altri luoghi conuenueuoli dentro la claufura, che ordinerà il loro Confessore.

Terzo, A ciascuno delli quattro altari, quando li visiteranno, diranno cinque *Pater noster*, e cinque *Aue Marie*, per remissione de i suoi peccati, e pregheranno piamente Dio per l' vnione trà i Principi christiani, per l' estirpatione dell' heresia, per l' esaltatione della santa Chiesa Romana.

Quarto, L' inferme che a giudizio del Confessore non possono vscir della cella, ò dormitorio, dicano per quindici giorni continui ò interrotti innanzi al loro altario, ouero ad alcuna sacra Imagine, quattro volte il giorno, cinque *Pater noster*, e cinque *Aue Marie*, e faranno oratione come di sopra: sia nondimeno in facoltà del Confessore, quanto ad esse, & altre inferme, ridurre a meno i giorni, & il numero delli *Pater noster*, & *Aue Marie*, & anco mutar affatto, & assignare altra più breue oratione in luogo delli *Pater noster*, & *Aue Marie*, pregando pur per le cause sudette; secondo che giudicasse ispediente per la grauezza del male, tutto ad arbitrio suo.

S' auisano nondimeno l' inferme, che rissanandosi a tempo che duri la facoltà del Giubileo, tutto ciò facciano intieramente la visita delli quattro altari, & orationi ordinate, se bene non processionalmente.

Quinto, quelle Monache che p cagione d' officio, S s s s 3 ò per

ò per altro impedimento approuato dal Confessore, nõ potranno andare in processione, uisiterano per se sole li quattro altari per quindici giorni continui, ò interrotti, e faranno l'orationi come di sopra, conseguiranno il Giubileo.

Seito, Le Nouitie, Conuerse, e giouane secolari che sono ne i Monasteri, ancor essequiscano, & offeruino l'ordine, modo, e conditioni sopra scritte: e così possono conseguire il Giubileo.

Altri auuertimenti alle Monache, & altre persone sudette.

OLTRA le sudette cose, per maggior aiuto suo in occasione di far così pretioso acquisto, abbraccino prontamente i mezzi che se gli proponono qui a basso.

Si desidera, affin che con maggior disposizione e purità di coscienza, e di diuotione, conseguiscono il Giubileo, che facciano vna confessione generale.

Mentre andaranno processionalmente visitando li quattro altari, cantino, ò dichino Salmi, Letanie, & altre diuotioni, secondo che ordinerà il Confessore.

Ciascuna anco in particolare, procuri di fare con licenza della Superiore, vn'altra volta la medesima visita delli quattro altari li quindici giorni.

Mentre durerà il santo Giubileo nella Città, offeruino le cose infra scritte.

Frequentino più specialmente il Sacramento della santissima comunione.

Facciano vna volta l'oratione delle quaranta hore, diuidendola in giorni, se nella notte fosse incomodo di farla.

Offeruino il silenzio piu del solito.

Facciano alcuna disciplina, ò digiuno, ouero astinenza straordinaria.

Nessuna vada al Parlatorio senza causa molto necessaria, oltre l'expressa licenza che sempre è necessaria della superiore; la quale non la conceda, se non per breuissimo spatio; & anco per tal necessitá non s'apra mai il fenestri-no della ferrata, se non per cagione di prediche, ò instrumenti.

Fughino tutte quelle cose, che possono portar loro distrazione, perdimento di tempo, impedimento della loro diuotione, ouer occasione d'offesa di DIO.

Preghino DIO instantemente per la Santità di N. S. per Monsignor Illustrissimo Arcivescovo, e per la riforma, e la rinouatione spirituale di questa Città, e di tutto il Christianesimo, e specialmente per il profitto spirituale loro, e di tutte l'altre persone poste in stato di religione.

LITERAE PASTORALES DE

septem basilicis stationibus, deq̄
frequenti & pio earum vsu.

Carlo, Cardinale di S. Prassede, Arcivescovo, al popolo della Città & diocesi di Milano, salute nel Signore.

SONO già quatr'anni, figliuoli diletteffimi, che v'impetrammo dalla Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. il pretioso dono delle Stationi di Roma, distribuite in varie chiese di questa Città: di maniera che con pochissima fatica potete conseguire le istesse Indulgenze, e gratie stationali, che altre volte per guadagnarle, vi sarebbe stato necessario pellegrinare infino à Roma.

Hora con spirituale nostra allegrezza, e vostra, è segnalatamente stata accresciuta questa gratia, essendosi degnato il medesimo sommo Pótesice, per benignità, e charità sua singolare verso questo popolo, darci anco, come intende rete dalle sue lettere Apostoliche, il tesoro delle indulgenze delle sette chiese di Roma, in al tre tante Chiese di Milano, delle più insigni; si per le molte sacre reliquie che vi sono, come per la particolare, & antica diuotione, che vi hà questo popolo.

Mà perche habbiamo veduto (il che ci duole intimamente sino all'anima) alcuni di voi andare alle Chiese, e conuersare in esse con poca reuerenza, e stare alli diuini officij, specialmente ne i tempi delle sacre stationi, indulgenze, feste, & altre solennità, senza diuotione; e di maniera tale, che conuertono in occasione di perdizione loro, e d'altri, quel che noi habbiamo procurato per salute & aiuto spirituale delle anime; stiamo perciò con molta sollecitudine, come vuole il debito della cura nostra Pastorale, tuttraua cercando modo di rimediare, e fradicare questo sì graue peccato, e scandalo: il quale potrebbe vn giorno fare, che fossimo spogliati di queste segnalate gratie; ò perseuerando noi in mal riconoscerle, & usarle, prouocare sopra di noi grauissimi flagelli di Dio. Per tanto oltre le prouisioni, che con publiche auuertenze, & editti nostri facessimo intorno a ciò gli anni passati, per la effecutione de' quali habbiamo vltimamente vsato altre diligenze conforme al bisogno; ci è parso ispediente anco con l'occasione di questa nuoua gratia, scriuerui la presente nostra paterna lettera, inuitati massimaméte da questo sacro tépo del Giubileo dell'anno santo: nel qual tempo si come con molta nostra cõsolatione vediamo ogni dì testimonij della commotion grande, che fa ne i cuori vostri la pietosa mano di Dio, a penitenza, e vera emendatione di vita; così speriamo, che la diuotione, e le calde orationi di molti di voi ci debbiano impetrare dalla diuina misericordia trà le altre gratie questa ancora, che le menti di tutti quelli, che per cõ-

to

to di tai disordini e peccati sono stati sin qui nelle tenebre, e durezza, riceuino hora efficacemente il diuino lume, e s'ispongano a riconoscere la grauezza di così fatti errori, e l'obbligo che ha ogni Christiano di esserne sempre lontanissimo.

Se nelle attioni, & negotij mondani, figliuoli carissimi, gli huomini che non viuono a caso, ma si gouernano con giudicio e prudenza, considerano molto bene quello che fanno, & a che fine lo fanno, per metterui quella diligenza, che la qualità, & importanza loro ricerca; quanto più ragioneuol cosa è, che quando voi andate alle Chiese, alle stationi, & alle indulgenze (negotij di tanta importanza) considerate che cosa fate, & a che fine la fate: nel che anco vi aiuterà il ricordarui, e considerare quella grande santità, pietà e disciplina, con le quali soleuano già anticamente esser celebrate dal popolo Christiano queste e simili altre diuotioni.

Soleuauo già ne i primi tēpi della santa Chiesa i fedeli, come buoni soldati di Christo, non stimar fatica, ne disagio del corpo, nel celebrare, e frequentare le sacre stationi: andauano hora ad vna, hora ad vn'altra Chiesa, & iui faceuano le loro stationi, e specialmēte il giorno di Domenica, Mercordì, & Venerdì, stando lungamente in oratione; di modo che spesso durauano in questo santo esercizio fin'a la sera; anzi indefessamente tal volta la notte intera vegliuano con gran diuotione appresso alle reliquie, & a i sepolcri de' santi Martiri; cessauano per quel spatio di tempo da ogni altro loro negotio, & esercizio; si preparauano quasi sempre col digiuno, e con qualche particolare atto d'humiltà, comunicandosi anco santamente, acciò che così le stationi che faceuano, fussero più solenni, e più fruttuose alle anime loro.

Erano queste sacre Stationi all'hora in tanta ueneratione, che gl'istessi sommi Pontefici vsauano, specialmente nelle Domeniche dell'Aduento, e nelli tempi della Quadragesima, e ne gli altri giorni stationali, d'andare processionalmente con tutto'l Clero e popolo Romano a celebrarle in varie Chiese, e predicauano iui, dicendo solennemente la Messa, e gli officij diuini.

E san Gregorio le distribuì ordinatamente ne i giorni, ne i quali hoggi per lo più le celebriamo.

Et acciò che il popolo s'accendesse a conuenirui più frequente, e con la debita riuerenza; deputò non solo cantori, e chierici con suoi Primicerij, che conuenissero alle stationi per celebrare i diuini officij; ma anco costituì alcune Chiese vicine alle stationali, doue il popolo tutto si congregasse, per andar processionalmente, e con più diuotione alle Chiese, doue s'hauuano a far le sacre stationi; delle quali alcune, cioè le Quadragesimali, dedicò par-

ticolarmente alla penitenza; altre, come già si soleua, a celebrare la memoria de' santi martiri; e con questo eccitare i fedeli alla diuotione, & imitatione loro.

Era pur anco cosa che eccitaua molta diuotione e pietà, l'ordine delle processioni che vsaua quel santo Pontefice.

Conueniuano da varie Chiese distintamente tutti i stati de' fedeli processionalmente ad vna istessa Chiesa, il Clero, i Monaci, le Vergini, li putti, gli huomini, le vedoue, le maritate, ciascun stato separato dall'altro, con ogni diuotione.

Erano alle porte persone graui, le quali escludeuano i scandalosi e publici peccatori.

Entrauano, e stauano nelle Chiese gli huomini e le donne distinti e separati.

Et ogniuno staua ingnocchioni, ò in piedi, con grandissimo silentio, e con ogni attentione, all'oratione che il Sacerdote in nome di tutti faceua.

Tale era la pietà, diuotione, e riuertenza in quei primi tempi della Chiesa; perche conosceuano i fedeli, e considerauano, di quanta importanza fosse l'andare alle stationi, l'acquistar l'indulgenze, il visitar le Chiese, l'accompagnar processioni, e far altre simili opere di pietà Christiana.

Sapiate, figliuoli, e considerate molto bene, che l'andare alle indulgenze, è vno andare a partecipare del pretioso sangue di Giesù Christo nostro Signore, e delle fatiche, passioni, martirio, e meriti de' suoi santi, più, e meno, secondo pare al Vicario di Dio in terra, di pensatore di questi tesori della Chiesa santa, di comunicarci, concedendo più ò meno indulgenze. Il che tutto v'è in sodisfattione, e cancellatione del debito di molte pene temporali, che ci resta per lo più dopò la remissione delle colpe de' peccati per il Sacramento santo della penitenza, da douersi pagare ne gli acerbissimi incendij del Purgatorio.

Doue che, chi u'è in stato di peccato mortale a queste indulgenze, non le conseguisce.

Si visitano le Chiese; si viene alle solennità del Signore, e de' suoi Santi, per honorar quei misterij, e reliquie, per partecipare della loro virtù, & efficacia; per eccitarsi con quelli esempj, per santificar quei giorni; per impetrar col mezzo di quei santi perdono delli peccati, e molte altre gratie da Dio.

Si v'è alle Chiese, per esser presenti al uenerando e tremendo sacrificio dell'altare; e partecipare del frutto della morte e passione di nostro Signore; per sentire la salmodia, e gli hinni cantati a lode e gloria della diuina Maestà.

Alle Chiese voi andate a presentare le vostre orationi, insieme con quelle di tutta la Chiesa Catholica offerte da i sacerdoti; andate per sentire la diuina parola: andate a chiedere l'intercessione de' santi; andate a dimandare misericordia

fericordia de' vostri peccati, liberatione delle tribulationi e traugli di questo mondo, aiuto ne i vostri bisogni, vittoria contra le tentationi, e gratia d'acquistar le virtù.

Come farà adunque possibile, se considerate che andate alla Chiesa per tutti questi fini che habbiamo detto, che in essa non stiate riuerenti, modesti, con silenzio, raccolti & uniti in voi medesimi, attenti, e pronti alle cose, che in essa si fanno, e dicono? e che non seguitate il precetto del Sauio, che dice, *Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei?* cioè raffrena i tuoi affetti, e guardati di non far cosa contra la santità di quel luogo.

Considerate, che voi entrate innanzi al conspetto di Dio, il quale se bene è da per tutto; particolarmente però è nelle sacre Chiese.

Così diceuano i santi padri del testameto vecchio, quando andauano al tempio, che comparivano innanzi alla faccia di Dio: per ciò che in quel tempio soleua Iddio mostrare particolarmente la sua presenza, con segni, e miracoli, e con essaudir quelli che in esso lo pregavano: quanto maggiormente possiamo noi dire, entrando nelle Chiese e case di Dio, consecrate con le sacre orationi da i Vescou, che andiamo innanzi al conspetto del Signore, che compariamo innanzi alla sua faccia, tanto più essendo nelle Chiese la reale e corporal presenza di N. Signore Giesù Christo, inuisibilmente da vna gran moltitudine d' Angioli adorato e glorificato, e quotidianamente offerto all'eterno padre nel santissimo sacrificio della Messa, per li peccati nostri.

Vi sono ancora le reliquie de' Santi, le sacre immagini di nostro Signore Giesù Christo, della beatissima sua Madre, e de i Santi: In essa con Salmi & Hinni si glorifica e loda Iddio, e si fanno le publiche orationi per tutto il modo. Questi sacri luoghi ha eletto Dio, doue particolarmente essaudisce le orationi de' fedeli; doue ci dona la sua gratia per mezzo de' sacramenti; doue ci arricchisce di doni spirituali, per mezzo della parola sua santa. In quei sacri luoghi si rappresenta da i Sacerdoti e ministri Ecclesiastici la celeste Gierarchia de' beati Angioli, & Santi: iui concorrono i fedeli ad orare vnitate con vna fede, in vn spirito, quasi con vna istessa bocca, come membri che sono d'vn medesimo corpo della santa Chiesa, della quale è capo Christo nostro Signore.

E di quanta importanza siano le orationi che nella Chiesa si fanno, lo insegna san Giouanni Crisostomo, riprendendo quelli, che finita la predica si partono di Chiesa, e non restano alla Messa.

Ma, o fredda, dice egli, o magra scusa, che da molti odo allegare; in casa possiamo far oratione, ma non possiamo sentire la predica: ingannate stesso, o huomo, e viui in vn grande errore: perciò che, se bene si deue, e può far oratione anco in casa; non si può però fare così bene e perfet-

tamente come in Chiesa; doue sono tanti padri; doue il grido delle voci vnite passa infino al cielo: ne tanto vale la oratione che tu fai solo, quanto quella che fai in compagnia de' fratelli: perche in questa ci è di più la concordia, l'vniione e congiuntione dell'amore e carità, a i canti de' Sacerdoti, e le orationi loro, le quali menano seco al cielo quelle de' popoli più imperfetti; anzi non solamente vi sono i gridi de' sacerdoti, ma gli Angioli stessi, e gli Arcangeli, iui riuerenti fanno oratione, hauendo il tempo a ciò accommodato, e la sacra oblatione in loro fauore: perciò che si come gli huomini quando vogliono mouere i Re a far loro qualche gratia, portano i rami d'oliva, col quale albero gli ricordano la benignità e misericordia; così gli Angioli in quel tempo in vece de' rami d'oliva mostrano al Signore il corpo del suo figliuolo, e pregano per tutto il genere humano, e dicono anco; Per quelli, Signore, preghiamo, che tanto amasti, che per la loro salute moristi, e fosti crocifisso: per questi supplichiamo, per li quali hai sacrificato il tuo corpo.

Questo dice il Padre S. Giouanni Crisostomo. Onde vedete, con quanta religione e diuotione debbate andare, stare, e conuersare nelle Chiese sacre; e come debbate conformarui con quello che diceua il profeta e Rè Dauid: *Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.*

Ma hora che si fa? come si conuerfa nelle Chiese? In luogo di quella antica diuotione, è introdotta in gran parte irriuerenza, indiuotione, e vna colpabilissima negligenza; specialmente nelle vigilie, che anticamente si faceuano nelle Chiese con tanta religione, hora sono introdotte tante dissolutioni, anco in questa prouincia di Milano, che si è giudicato maggior honor di Dio, il prohibirle affatto, che permettere che si facessero con tante offese di sua diuina Maestà.

Vanno hora alcuni alle Stationi, alle processioni, alle festiuità, & alle indulgenze, per vedere, & essere veduti.

Le contrade vicine alle Chiese in queste occasioni tal volta sono fatte quasi theatri de' vani spettacoli, e d'ogni profanità: si trouano anco di quelli, che non solo nelle strade, ma nelle Chiese istesse a fatica vogliono conoscere separatione de' gli huomini dalle donne, luogo de' laici distinto da quello de' Sacerdoti, habito di penitenza o d'oratione, diuerso da quello, che ne i balli, nelle comedie, e nelle scene introdusse già la cieca gentilità.

Hora non s'ode da alcuni quella voce dell'Apostolo san Paolo, che ci auisa, quanto sia inconueniente, che l'huomo ori con la testa coperta, però che senza scuoprirsì, e senza ingnocchiarli in quei tempi e modi che vuole la Chiesa santa, con non poco dishonore di Dio, e mal essemplio, stanno presenti alla santa Messa, a i diuini officij, & alle publiche orationi. Parimente, se bene il principe de' gli Apostoli

san

san Pietro ci auisa della decentia, che le donne vadino col capo coperto, quando disse; *Quarum non sit extrinsecus capillatura &c.* sono però delle donne, che, o non si mettono velo o drappo in testa, o se pur lo mettono, è di tal sorte, che non serue tanto per cuoprire, quanto per sfoggiare, e per vanità, per alettar più gli occhi & i sensi de' gli huomini vani e sensuali; tal che non attendono in fatti a quello, che così tante ragioni suadeua & incaricaua l'Apostolo san Paolo, che non douessero le donne presentarsi nella Chiesa all'oratione, che non hauessero il capo velato. *Omnis mulier, dice egli, orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: vnum est enim, ac si decaluetur: nam si non velatur mulier, tondeatur: si verò turpe est mulieri tonderi, aut decaluari; vellet caput suum.* E poco di poi soggiunge: *Debet mulier velamen habere super caput suum, & propter Angelos.* Et dopò alcune parole dice anco: *Vos ipsi iudicate: decet mulierem non velatam orare Deum? nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi; mulier verò si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. si quis autem videtur contentiosus esse; nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei: hoc autem precipio &c.*

Argomentaua l'Apostolo, da quello che la natura istessa insegna alle donne, di tener coperto il capo e dalla ignominia che ne segue non facendolo: si come già per l'Isaia Profeta Iddio minacciaua, che farebbe in pena del peccato, & ingratitudine loro, dicendo: *Decaluetur Dominus verticem filiarum Sion, & crinem earum nudabit.* Argomentaua parimente dal misterio, il quale, nel cuoprirsì la testa esse donne, si contiene, significandosi la naturale soggettione loro all'huomo: E dalla veneratione anco e rispetto che si deue a gli Angioli, che così numerosamente sono nelle Chiese, assistendo a Christo, & aiutando le nostre orationi, con offerirle a Dio; & insieme dalla riueranza, che si deue alla presenza de' Sacerdoti, Angioli di Dio nel ministero loro; a i quali non voleua, che le donne col capo scoperto potessero mai dare occasione alcuna pur d'un mal pensiero.

Per i quali rispetti tutti, concludeua che le donne douevano cuoprirsì il capo, e lo confermaua, attestando tale essere la consuetudine della Chiesa vniuersale.

Vltimamente poi glielo commandaua espressamente.

Con tutto ciò nondimeno, pare hoggidì, che in alcune donne non vi sia più memoria di questi auertimenti, ragioni, e dottrina dell'Apostolo san Paolo: il che si fa così tanto maggior colpa nella nostra Città, quanto che non sono molti anni, che questo istituto dell'andar le donne sempre velate in capo, era qui in grande obseruanza, conforme a quello che

tante volte ci ha predicato & ammonito il Padre nostro santo Ambrosio; che non solo nelle Chiese, ma etiandio per le contrade, in publico, debbiano le donne andar velate, conforme ancora all'antica disciplina Christiana, & a i decreti de' beatissimi Pontefici, & alla dottrina de' santi Padri.

Nel resto ancora, habbiamo perduto pur troppo di quei buoni instituti, e santi costumi: poca o niuna differenza facciamo hoggidì dalla casa di Dio, a qual si voglia luogo profano: perciò che nelle Chiese si parla non solamente di nuoue, traffichi, negotij, liti, mercantie, e d'ogni faccenda; ma (quel che non senza grandissimo dolore possiamo ricordare) in esse be spesso si tratta del modo di espugnar la pudicitia delle honeste donne; anzi non si lascia di molestarle nella istessa Chiesa con sguardi e parole lasciuie: non vi è finalmente cosa profana e mala, della quale da questi in Chiesa non si parli, e non si cerchi il modo di esserle.

E che marauiglia è figliuoli, che ciò commetta l'huomo nella Chiesa materiale dedicata al Signore, se ardisce profanare l'anima & il corpo suo, qual san Paolo chiama tempio dello Spirito santo, e lo dedica ben spesso al Demonio? Questa è la causa di tanti mali; di qui nasce, che dishonoriamo Dio nelle sue Chiese, perche dal tempio spirituale delle anime loro l'hanno del tutto escluso.

E come fanno questi conto, di douer esser vna di quelle viuue pietre, con le quali s'ha nella eterna gloria a fabricare la celeste Gierusalemme, quel viuuo & eterno tempio di Dio; se quà giù in terra, del corpo & anima loro che sono tempio di Dio, hanno fatto tempio de' Demonij?

Quanto sono differenti i costumi nostri, da quella antica pietà, e purità, che desidera in noi la santa Chiesa, e che ci hanno insegnato i nostri maggiori, & a che ci obbliga, quando non fosse altro, il nome di Christiano?

Non è, carissimi, non è mai tempo di far cose tali, come sono queste, ma molto meno adesso che regnano tante heresie, contra le quali crediamo noi, e confessiamo con la santa Chiesa madre nostra, che sono valide e pretiose le indulgenze; che sono degni di rispetto e di riueranza i sacri tempj, e Chiese; che sono dallo Spirito santo i riti ecclesiastici; che nelle buone opere, e non nella vita dissoluta, habbiamo a guadagnarci il Paradiso: e però nella riueranza e diuotione a queste cose sacre, debbiamo con i fatti confessare la fede nostra, e manifestarci apertamente contrarij a gli heretici, e non dar loro col mal essemplio nostro occasione maggiore di perseverare ne i loro errori, di lacerare con le sue biastemme la santa Chiesa, e di biasimare i suoi sacri riti, e gli essercitij della pietà Christiana.

Sappiamo bene, che questa irriuerenza non nasce

scie

fce de mancamento di fede; ma nasce però da vna colpabilissima inconsideratione, congiunta con negligenza, e poca cura della salute. Non penliamo che cosa siano indulgenze, ò Stationi, e sacre processioni; che cosa sia casa di Dio, e che andiamo a farui: ma cò vna certa consuetudine andiamo a queste cose, senz'alcun spirito e sentimento; poco ò niuna differenza facendo da quei luoghi sacri, e dalle azioni sacre, alle profane.

Certo, e chiaro segno è, per il quale si può conoscer, esser vn'anima priua di sentimento delle cose diuine, e non hauere timor di Dio innanzi a gli occhi, e finalmente non hauer pè siero, ne sollecitudine della propria salute, il star nelle Chiese e sacri tempj di Dio cò poca riueranza: quanto maggiormente in esse cò metter cose contra l'honor dell'istesso Iddio.

Auvertite bene a quello che S. Giouanni Christo stomo parla, riprendendo grauissimamente quelli, che si fermano in Chiesa a vedere le donne: *Che fai, ò huomo*, dice egli, *stando in piedi nella Chiesa? Stai tu a veder le donne? non ti spauenti, a far così grande ingiuria a Dio? ti pare la Chiesa di manco stima che la piazza? ti vergogni di esser veduto in piazza, che tu vadi dietro a loro; nella casa di Dio, doue egli ti parla, ardisci tu di far ciò in quell'istesso tempo appunto, nel quale da voci diuine tu odi, che deu per ogni modo fuggir tal cosa? Pensa bene, e considera, douc stai appresso a chi stai; e che sei per innocare l'aiuto e misericordia di Dio, con gli Angioli. Vedete anco quel che l'istesso dice contra quelli, che nelle Chiese parlano di cose vane, ò negotij secolari, ouero ridono vanamente: *E piena*, dice egli, *la Chiesa di riso: se qualch'vno dice qualche faceta, subito quei che sono presenti si riempiono di riso: & quello che è più di marauigliarsi, è che nell'istesso tempo dell'oratione molti non lasciano di ridere, e di risguardar da ogni banda. Il Diavolo ha legato tutti, tutti possiede, & è padron di tutti: Christo è dshonorato, e sprezzato: non si tiene conto alcuno delle Chiese. Non hauete vditto san Paolo, che dice; sia da voi lontana ogni parola dishonesta, e vana, e che possa muouere a riso: congiunge con le parole dishoneste li moti faceti che causano riso; e tu nella Chiesa osi a ridere? Sta il Sacerdote di Dio offerendo le orationi di tutti; e tu senz'alcun timore ridi? egli con tremore, e riueranza, offerisce le orationi per te; e tu burli? non consideri la scrittura che dice, Guai a scherzatori? non tremi tutto? non entri in te stesso? E se per auentura hai da entrare nel palazzo reale, tu rassetti pur le vesti, & accomodi te stesso nell'andare, nel guardare, & in tutte le altre tue operationi: e nella Chiesa, che è veramente la casa reale, e tale, quale è la celeste, tu burli? e quantunche tu no l'vedi; sappi però, che in ogni parte sono gli Angioli presenti innanzi al conspetto del loro Rè. Questo mio ragionamento, dice**

il medesimo santo, appartiene ancora alle donne: *Dimmi, ò donna, e tu ridi stando in Chiesa? sei entrata per confessare i tuoi peccati, per prostrarti nel conspetto di Dio, e dimandargli misericordia, e tu ridi? e come lo potrai tu placare? Et altroue dice: Vedo alcuni nella Chiesa star a cianciare, mentre che si dicono i diuini officij; & ancora di quelli, che paiono migliori de gli altri: e non solo mentre si dicono gli officij diuini, ma ancora mentre che il Sacerdote celebra: O presuntione: non sai, che stai in compagnia de gli Angioli? e che cò loro canti? e pur ridi? Non sarebbe marauiglia alcuna, che vna saetta dal cielo venisse, non solamente sopra di loro, ma anco sopra di noi: perche queste sono propriamente cose degne di saetta: è presente il Rè, ti mira l'esercito de gli Angioli; e tu in presenza loro ridi? Ma fin'a quando riprenderemo noi, e gridaremo contra questi tali? Bisognarebbe scacciarli di Chiesa, come scandalosi, e perniciosi, e pieni d'infiniti mali. Quando s'asteranno dal riso quelli, i quali ridono nella horrenda hora del sacrificio della Messa? quando lascieranno le ciancie, quei che nel tempo del sacrificio cianciano? non ci basta, che nella mente siamo distratti, mentre che facciamo oratione, che ancora e ridiamo, e burliamo? Tutte queste sono parole espresse di quel gran padre san Giouanni Crisostomo.*

Simil zelo mostra egli contra quei che parlano de negotij secolari nelle Chiese, con queste parole: *Noi la dishonoriamo*, dice egli, *a questo modo, riempiedola di puzore, mentre che fra noi ragioniamo di cose vane, ò de guadagni, ò d'altri negotij; douendo noi in essa a guida d'Angioli lodar Iddio, e della Chiesa fare il Cielo: di modo che in essa altro non si vedesse, che silentio, e continua oratione. Et altroue a questo proposito: Nella primitiua Chiesa le case erano Chiese; adesso habbiam fatto delle Chiese, case: all' hora nelle case priuate non si parla ua di cosa alcuna carnale; adesso nelle Chiese non si pensa, ne si parla di cosa alcuna spirituale: ma si ragiona di cose della piazza, e de' palazzi: e parlando Iddio, non solamente non l'ascoltate con silentio; ma sete intenti a cose del tutto contrarie: e volesse Iddio, che parlaste solamente di cose utili, & appartenenti a voi; e non di cose inutili, che a voi niète appartengono. Per queste cause amaramente io piango, ne mai farò fine di piangere.*

Vedete, figliuoli, quanto acerbamente si duole quel santo Padre, di quei che nelle Chiese stanno con poca riueranza; e come efficacemete insieme mostra, che questi tali grauissimamente offendano Dio? Ma che direbbe egli, se fosse qui frà noi, e vedesse i disordini, che nelle Chiese hoggidi si commettono? con che la grime piangerebbe egli il gran dishonore, che in esse si fa alla Maestà di Dio? e come sopportarebbe egli, che nelle Chiese entrassero, ò stassero quelli, che in essa osano di far atti ò ge

sti

sti lasciui, e dishonesti; poi che minacciaua di scomunicare coloro, che in esse parlauano, ò rideuano.

Veramente nõ si può a bastanza detestare così graue irriueranza, che si hà a quei santi luoghi; alle cose sacre che vi sono; & a i tremendi misterij che vi si celebrano.

Sino le sepulture e monumenti che sono nelle Chiese, ci ammoniscono a ricordarsi del fine nostro; a viuere, e conuersare con timor di Dio; a pregare per quei defonti che vi sono sepolti: e come si excusarà il Christiano di non hauer sentito tante voci, & auisi? Che parte meriterà d'hauere nelle orationi, e sacrificij de sacerdoti colui, il quale si poco riconosce la santità e dignità del loro ministerio? come merita partecipare delle orationi de gli altri, chi apertamente fa professione di sturbarle, ne vuole orare per se stesso? Come si fa degno dell'indulgenze, chi non vuol metter fine all'offender Dio? che perseuera in far poca stima, anzi in conculcare i sacramenti, & i pretiosi meriti di Christo, che in essi ci vengono comunicati; ne vuole, con la vbidienza del le sacre constitutioni Ecclesiastiche, riconoscere l'Apostolica autorità, donde ci vengono dispensate queste gratie? A che cosa hauerà rispetto e riueranza colui, che punto non teme violare i luoghi sacri, e conseguentemente nõ ha rispetto alla diuina parola, alle diuine lodi, a i sacri misterij, a i sacramenti, ne al tremendo sacrificio della Messa? Doue conuersarà mai fantamente, chi non è modesto e costumato ne' luoghi, doue sono le reliquie de' santi, doue gli Angioli, doue è Christo istesso corporalmente, doue Dio mostra in tanti modi la sua grandezza e gloria? Che frutto per la sua anima cauerà dalle altre cose, chi abusa talmente delle diuine gratie; che ardisce seruirsi delle Chiese, delle stationi, delle indulgenze, delle processioni, e delle sacre Messe, per instrumento, ouero commodità delle sue lasciui, e dissolutioni? Parmi sentire quei lamenti del Signore per Gieremia profeta, dolendosi del popolo d'Israele: *Quid est: quod dilectus meus in domo mea facit scelerum multa?* Quale è la causa, che il mio popolo, al quale ho mostrato tanti segni d'amore, commette nella casa mia tante sceleratezze? *La mia casa, è casa d'oratione: e voi l'hauete fatta spelunca de ladri.*

Voi donne (parliamo alle vane) con le pompe, con li ricci, e cò capi scoperti; voi giouani, con le attioni e gesti immodesti, e con le dissolutioni; mutate, quanto è in voi, le Chiese, di casa che sono di Dio, e d'oratione, in spelunca, e spelunca de' ladri; poi che cò questi mezzi, e con gli altri peccati che da essi nascono, sete cooperarij del Demonio, in rubbare, e tirare le anime altrui insieme con le vostre all'inferno.

Doueresti pur temere quelle minacce, che fa

Iddio contra questi che profanano le Chiese, dicendo per bocca di Ezechiele profeta: *Polluerunt sanctuarium meum, & Sabba-ta mea profanauerunt: Hec dicit Dominus: lapidentur lapidibus populorum, & confodiantur gladijs eorum: filios & filias eorum interficient, & domos eorum igne succendent.* Perciò che, dice egli, hanno profanato le Chiese, e le feste mie, li castigarò acerbissimamente: mandarò gente che le rouini, ammazzando loro, & i loro figliuoli e figliuole, & abbruscando le case loro.

E che altro pensate voi, che sia la carestia, la peste, le guerre, le saette, i terremoti, le rouine, & i trauagli che Dio ci manda alle volte, se non vn castigo delle profanità e peccati nostri?

Non è dubio, che fra le molte prerogative e fauori, con le quali Iddio ha dato in varij tempi special testimonio della particolar protectione e cura, che hà di questa Città, e popolo, nõ è de' piccioli questo, d'hauerli donato così gran numero de' sacri corpi de martiri, & altri gloriosi Santi, in modo tale, che forse da Roma in poi, non cede per tal conto questa ad alcuna altra Città; anzi ci ricorda, & dice il padre nostro Sant'Ambrosio: *Agnoscamus, carissimi, circa Ecclesiam nostram uberiolem diuinorum munerum largitatem. exultant felices singularum urbium populi, si vnus saltē martyris reliquijs munitur. Ecce nos populos martyrum possidemus. Gaudeat terra nostra, nutrix celestium militum, & tantarum parens fecunda virtutum.* Riconosciamo, carissimi, l'abbondanza delle diuine gratie circa la Chiesa nostra. Gioiscono, e si reputano felici i popoli di ciascuna Città, se sono fortificati dalle reliquie almeno d'vn solo santo martire. Ecco che noi possediamo moltitudine, e popoli de martiri. Allegrisi la terra nostra nodrice de' soldati celesti, e seconda madre di tante virtù.

Questi pretiosi pegni dell'amor suo, molti de' quali scuopri particolarmente al tempo del glorioso nostro Pastore S. Ambrosio, per fauorire la pietà e meriti di quel buò seruo suo, possiamo credere che ci habbia concesso Dio; acciò che siano fra noi come tesori e fonti, da i quali scaturiscano ogni dì a noi gratie di liberatione da trauagli, di santità, di virtù Christiana, e d'ogni dono spirituale, venerando noi queste sacre reliquie; ricorrendo con fede alla intercessione de' santi de' quali esse sono; visitando con religione e diuotione i sacri luoghi doue sono riposte; procurado d'accenderli ogni dì più alla imitatione delle virtù, che hanno esercitato in questa vita: nelle quali adoperorno per instrumenti queste sacre membra, le quali hora fra noi riposano ne gli altari, e nelle sacre sepulture; per douer poi vn giorno gloriosamente risorgere riunite con quelle beate anime loro, che già regnano

no in cielo, cumulando & empiendo la loro allegrezza, e gloria.

Tali sono le speranze, che ci insegnaua S. Giovanni Chriftotomo, a douer hauere nel santo culto delle reliquie sacre, parlando al popolo Antiocheno sopra le reliquie di S. Ignatio martire & Arciuelsouo di Antiochia, trasterite di Roma, con queste parole: *Non altrimenti, che un tesoro indificiente, dal quale ogni giorno se ne caua, e mai non manca; così è questo beato Ignatio: il quale benedicendo tutti quei che a lui uan no, gli rimanda a casa pieni di fiducia, e di molta alacrità, e gran fortezza.*

Perciò non solamente hoggi, ma ogni giorno corriamo da lui, riceuendone frutti spirituali, poi che ciascuno che con fede se gli accosta, e si accinge a grandi benefici: conciosia che non solamente i corpi de' santi, ma le istesse casse e depositi sono ripieni di spirituali gratie.

Se questo è accaduto in Eliseo, che per hauer toccato un defunto il suo sepolcro, disciolse i legami della morte, e di nuouo ritornò colui in vita; molto maggiormente si farà in questo tempo, nel quale la gratia abonda più copiosa, e maggiore è la forza dello spirito: cioè, che se alcuno con fede toccherà l'arca, ne cauerà gran virtù.

E per questa causa Iddio ci ha concesso le reliquie de' Santi, acciò per la imitatione loro ci conduca a se, & siano certi porti, & allouamento di quei mali, che assiduamente ci affliggono.

Per la qual cosa, egli diceua; Vi esorto, fratelli tutti, che se alcuno di voi è trauagliato da infermità dell'animo, o del corpo, o da qualche altra calamità; ricorra quà cò fede: e se ne ritornerà liberato da tutte quelle cose, con grande allegrezza: e con l'aspetto solo riporterà la coscienza più allegerita, e più tranquilla: anzi è espediente, che non solamente quei che sono aggravati da molestie e trauagli, ricorran all'arca di questo santo; ma quelli, i quali sono in stato tranquillo, e che sono potenti, & in riputatione, e godono di gran fiducia appresso a Dio.

Perciò che uenendo in questo luogo, faranno questi beni più fermi e più stabili, colla memoria delle virtù, e delle buone operationi di questo santo, diuentarano più humili, ne s'insuperbiranno per le loro buone opere.

E non è cosa di poco momento, che quelli a quali uanno le cose prospere e felici, le pigliano moderatamente, ne si gonfino di superbia.

E adunque questo tesoro utile à tutti, & un rifugio salutarifero, tanto a quelli che sono trauagliati dalle cose dure e aspre; quanto a quei che uiuono prosperamente e felicemente, acciò che lungo tempo godano i loro beni: a quelli che sono sani, per non incorrere in qualche infermità: a quelli che sono trauagliati dalle infermità, per conseguire la sanità.

Le quali cose tutte considerando, frequentiamo con ogni allegrezza questo sacro luogo, acciò che possiamo esser fatti partecipi della patria, e della mensa celeste con i Santi, per le preghiere loro, e

per gratia e benignità di Nostro Sig. GIESV CHRISTO. Sin qui san Giouanni Chriftotomo.

Hora se noi non riconosciamo gratamente il fauore, che ci hà fatto Dio in darci tanta ricchezza de' corpi Santi, e Sacre reliquie, ma lo dishonoriamo con la mala conuersatione nelle sante Chiese, e luoghi, doue sono sepolte; quanto dobbiamo noi temere, di diuenirne talmente indegni, che permetta Iddio, che siamo vn dì spogliati di questi pretiosi tesori: si come già habbiamo à dolersi perpetuamente di quella perdita che facessimo, forse per simil colpa de' padri nostri, de i sacri corpi delli gloriosi trè Magi, che riposauano qui frà noi: o almeno, frà tutte le altre colpe nostre, dobbiamo temere, che non sia grauissima questa, e principalissima per la nostra dannatione; quando questi Santi nel giorno del giudicio si leueranno contra di noi, e faranno testimonio à Dio della irriuerenza e dispreggio, che con questi peccati haueremo fatto a loro, & à Dio insieme, e del poco frutto fatto da noi in tanta occasione di aiutarci, per mezzo delle intercessioni, e della memoria loro, e santa imitatione. Guardiamoci per le viscere di GIESV CHRISTO da i giudicij di Dio. Che se con tato zelo CHRISTO nel principio della sua predicatione, e nel fine di essa, scacciò quelli che nel portico del tempio uendeuano e comprauano cose appartenenti alli sacrificij; & egli, che con tanta pazienza tollerò di essere crudelmente flagellato senz'aprir la bocca, adoperò il flagello contra i violatori della santità del tempio suo; con molto maggior zelo e sdegno giustamente castigarà con ogni seuerità coloro, che hoggi di presumono contaminare e profanar le Chiese con le loro immonditie, & abominazioni de peccati, con tanto dishonore, & irriuerenza di sua diuina Maestà, e delle cose sue: e se contra di essi egli mostrò il gran zelo che haueua dell'honore del suo eterno Padre, conforme à quello che l'Euangelista dice, che all'hora si ricordorno gli Apostoli di quello, che il Profeta hauea detto di lui: *Zelus domus tue comedit me;* nel qual proposito scriue ancora San Marco, che non comportaua pure, che si portasse per il culto diuino; ben uolse darci ad intendere espressamente, quanto dispiacesse à Dio, e quanto grauemente offendessero sua diuina Maestà quelli, che a i tempi nostri profanano con dissoluta conuersatione, ouero con attioni mondane, le Chiese: essendo pur quel tempio antico figura delle cose nostre.

Sapete figliuoli, quanto strettamente già ne i tempi antichi ci habbiano i sacri Canonij e Concilij commendato la santità e modestia nelli luoghi sacri: Il Sacro Concilio di Trento ci hà espressamente comandato a pigliar le Indulgenze con ogni diuotione, conueniente alle

alle Chiese, e celebrare le feste, e la memoria dei Santi con ogni riuerenza. Pio V. di tanta memoria ultimamente con particular Bolla e constitutione perpetua sopra ciò, ha rinouati gli antichi Canonij, cò hauer proposte nuoue pene, & aggravato le conscientie de' Vescouij, a correggere così fatti abusi.

Noi habbiamo già con publici Editti nostri datoui instructione, come douete andare alle processioni, alle sacre stationi, alle indulgenze, & alle Chiese in tutte le altre occasioni: v'habbiamo espressamente ricordato di non entrar nel choro de gli Ecclesiastici: nè gli huomini nella parte della Chiesa deputata alle donne: non passeggiare, non far circoli, non appoggiarsi a gli altari, al vaso dell'acqua santa, o al fonte battesimale: non fermarsi a quei luoghi, ne a le porte, ne altrimenti dirimpetto alle donne: non fare strepito, non atti, sguardi, parole, o segni dishonesti: non ragionamenti di cose oscene, o negotij seculari: vdir la Messa intiera, non star dentro li cancelli de gli altari, ma fuori, & inginocchiare cò tutte due le ginocchia, e gli huomini col capo scoperto, e molte altre cose pertinenti al decoro, e santità de' costumi, nelle Chiese, ne i diuini officij, nelle perdonanze, nelle processioni, & altre simili pie attioni. Non aspettino costoro, i quali si profanamente, senza riuerenza conuersano nelle Chiese, che ad esempio di CHRISTO buon Pastore, e Principe de' pastori, il qual pose mano al flagello contra si fatti profanatori, noi imitando il santo zelo di esso, in cui nome esercitiamo questa cura pastorale, scacciamo col flagello spirituale della scomunica.

Anzi frà l'altre consolationi che da tutti voi speriamo di riceuere, in occasione di così moltiplicate gratie che Dio ci fa a tutti, sia vna questa; che dopò tante nostre ammonitioni piene di desiderio della salute vostra, hormai tutti pigliate vna consuetudine di andar alle stationi, alle indulgenze, alle Chiese, alle feste de' Santi, & alle sacre processioni, con quella riuerenza e diuotione interiore & esteriore, che Dio ricerca da noi, e che si conuiene alle attioni sante, e spirituali, come sono queste. Ne in questo proposito vogliamo rappresentarui hora altro esempio, che quello istesso che ogni giorno nella occasione di questo santo Giubileo hauete visto, e vedete per bontà di Dio in tanti, così grandi, come mezzani, & infimi di questa Città.

Hauete pur visto, figliuoli, e tuttauia vedete, professionalmente andar innanzi il Clero, e religiosi, e molti di essi scalzi, à uisitar le Chiese; leguitar gli huomini secondo l'età e conditione loro di mano in mano; le donne anch'esse poi con l'istesso ordine; tutti a due a due; cantar insieme Salmi, Litanie, & altre orationi; quei che fanno leggere con l'ufficio in mano; altri con le corone; tutti con diuoto silenzio, e con modestia, attenti alle oratio-

ni, & alle meditationi sante; semplicemente, e per il più uestiti di nero, e dimeffi, e quasi tutti senz'arme; molti per le strade anco col capo scoperto, & alcuni cò piedi ignudi; altri in habito & altro atto di penitenza: le donne medesimamente senza pompa, & ornamenti vani, coperte talmente il capo, che niuna parte pur della faccia si uedeua; tutte diuote, e molte di esse si sa che sono andate parimente scalze.

Hauete fuor delle processioni ancora visto, che niuno huomo, ne donna, vi è andata ne in cocchio, ne in carroccia, ne a cauallo, ma tutti a piedi con la sua famiglia appartata, con tanta sollecitudine, andò non solamente alle Chiese del Giubileo, ma ad altre ancora di particolare diuotione, che non aspettando che uenisse il giorno, e che s'aprissero le porte di esse, vi s'appresentauano nell'aurora molto per tempo diuotamente inginocchiato; hauete visto entrar poi ciascuno per diuerse porte nelle Chiese stationali del Giubileo, separatamente gli huomini dalle donne, starui distintamente separati e quiui far orationi, salmeggiare, cantar Litanie, cò voci pie implorare la misericordia di Dio, e la intercessione de' Santi; star in meditatione, uisitar sollecitamente gli altari, le reliquie, e le arche de' corpi Santi; star per buon pezzo inginocchiato, anco mentre ascoltauano la parola di Dio, e mostrar in ciò mirabil attentione, e desiderio d'empirsi di spirito diuino, & accèderli del suo amore; e molti talmente cò mouersi, che li hauete visto sospirare, lagrimare, prostrarli in terra, alzar gli occhi e le mani al cielo, stendere le braccia, e far altri gesti di santa compuntione, accompagnata da vna importunità santa di orationi; tutti quasi a gara affrettarsi di far toccare le loro corone alle sacre reliquie, & alle arche de' Santi, procurandosi con tal mezzo qualche celeste gratia, e benedictione; e nelle Chiese istesse del Giubileo, da ogni banda frequentarti le sante confessioni, e le sacre communioni; e d'ogn'intorno nelle Chiese e fuori, darli con allegra, e caritativa mano le elemosine in quantità.

Questo esempio figliuoli, è familiare, domestico, & è vostro; e tale, che douerà sempre insegnarui, & ammonirui, cò che studio di pietà e diuotione andiate alle indulgenze, stationi, processioni, e Chiese, e come dobbiate riuertemete starui, e còuerfare; e perpetuamente eccitarui alla diuotione, e riuerèza, che conuiene nelle attioni sante, e nella casa di Dio, e che è necessaria per apparecchiarsi a poter entrare dopò la vita presente in quella celeste casa, che ci rappresentano quà giù le Chiese: doue puri e mondi insieme con gli Angioli e Santi, senza intermissione lo laudiamo, riueriamo, & adoriamo per sempre. Di che preghiamo sua diuina Maestà, che à tutti conceda gratia, riempendoci delle sue celesti benedictioni.

Per gli huomini.

Per le donne.

a s. Maria de i Carmelitani.
a s. Vittore a i Capuccini.
a s. Aquilino presso s. Lorè.
a s. Dionigi.
a s. Protasio ad Monacos.
a s. Celso.
a s. Ambrogio Maggiore.
Alla Chiesa Metropolitana.
a s. Lorenzo Maggiore.
a s. Babila.
a s. Maria della Passione.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Sepolcro.

La Domenica di Lazaro, che alla Romana si dice di passione, indulgenza, & stazione di Roma a s. Pietro.
Lunedì indulgenza & stazione di Roma a s. Grisogono.
Martedì indulgenza & stazione di Roma a s. Ciriaco.
Mercoledì indulgenza & stazione di Roma a s. Marcello.
Giovedì indulgenza & stazione di Roma a s. Apollinare.
Venerdì indulg. & stazione di Roma a s. Stefano in Celio Monte.
Sabato indulg. & stat. di Roma a s. Giovanni ante Porta Latinam
La Domenica delle Palme indulgenza & stazione di Roma a s. Giovanni Laterano.
Lunedì santo indulgenza & stazione di Roma a s. Prassede.
Martedì santo indulg. & stazione di Roma a s. Prisca.
Mercoledì santo indulg. & stazione di Roma a s. Maria Maggiore.
Giovedì santo indulg. & stazione di Roma a s. Gio. Laterano.
Venerdì santo indulg. & stazione di Roma a s. Croce in Gierusalem.
Sabato santo indulg. & stazione di Roma a s. Gio. Laterano.

Stazioni di Pasqua di Resurrettione sino all' Aduento.

alla Chiesa Metropolitana.
a s. Ambrogio Maggiore.
a s. Simpliciano.
a s. Lorenzo Maggiore.
a s. Angelo.
a s. Maria dell'Incoronata.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Vittore al Corpo.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Ambrogio Maggiore.
a s. Nazaro in Brolio.
a s. Lorenzo Maggiore.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Nazaro in Brolio.
a s. Tomaso in Terr' amara.
a s. Vittore al Corpo.
a s. Maria di s. Celso.
a s. Pietro in Gessato.
a s. Barnaba.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Nazaro in Brolio.
alla Chiesa Metropolitana.

La Domenica di Resurrettione indulgenza & stazione di Roma a s. Maria Maggiore.
Lunedì dopò Pasqua indul. & stazione di Roma a s. Pietro.
Martedì dopò Pasqua indul. & stazione di Roma a s. Paolo.
Mercoledì dopò Pasqua indulgenza & stazione di Roma a s. Lorenzo fuori delle mura.
Giovedì dopò Pasqua indul. & stazione di Roma a ss. Apostoli.
Venerdì dopò Pasqua indul. & stazione di Roma a s. Maria Rotòda.
Sabato in Albis indulg. & stazione di Roma a s. Gio. Laterano.
La Domenica in Albis depositis indulg. e stazione di Roma a s. Pancratio.
Le Letanie Maggiori, cioè la festa di s. Marco, indulg. & stazione di Roma a s. Pietro.
L'Ascensione del Signore indulg. & stazione di Roma a s. Pietro.
Lunedì dopò la Domenica dell'Ascensione, che è il primo giorno delle Litanie Triduane secondo il rito Ambrosiano.
Martedì, che è il secondo giorno delle Letanie.
Mercoledì, che è il terzo giorno delle Letanie.
La vigilia della Pentecoste indulg. & stazione di Roma a s. Giovanni Laterano.
La Domenica della Pentecoste indul. & stat. di Roma a s. Pietro.
Lunedì dopò la Pent. indul. & stat. di Roma a s. Pietro in Vincula.
Martedì dopò la Pentecoste indulg. & stat. di Roma a s. Anastasia.
Mercoledì dopò la Pentecoste indulg. & stazione di Roma a s. Maria Maggiore.
Giovedì dopò la Pentecoste indulgenza & stazione di Roma a s. Lorenzo fuori delle mura.
Venerdì dopò la Pentec. indul. & stazione di Roma a ss. Apostoli.
Sabato dopò la Pentecoste indul. & stazione di Roma a s. Pietro.
Mercoledì delle quattro Tempora di Settembre, indulgenza & stazione di Roma a s. Maria Maggiore.
Venerdì delle quattro Tèpora indulg. & stat. di Roma a ss. Apostoli.
Sabato delle quattro Tèpora indul. & stazione di Roma a s. Pietro.

a s. Maria della Passione.
a s. Satiro.
a s. Marco.
a s. Eustorgio.
a s. Fedele.
a s. Stefano in Brolio.
a s. Giovanni in Conca.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Francesco.
a s. Ambrosio Maggiore.
a s. Tomaso in Terr' amara.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Lorenzo.

alla Chiesa Metropolitana.
a s. Nazaro in Brolio.
a s. Maria di s. Celso.
a s. Maria della Scala.
a s. Stefano in Brolio.
a s. Sepolcro.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Vittore al Corpo.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Ambrogio Maggiore.
a s. Nazaro in Brolio.
a s. Lorenzo Maggiore.
alla Chiesa Metropolitana.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Paolo in Compito.
a s. Lorenzo maggiore.
a s. Protasio ad Monacos.
a s. Rafaele.
a s. Nazaro in Brolio.
a s. Eustorgio.
alla Chiesa Metropolitana.
a s. Ambrosio maggiore.
alla Chiesa Metropolitana.

SPERIAMO, che ogn'vno per la sua pietà abbraccerà quest'ordine & istituto di andare distintamente, come si è detto, alle stazioni, che così già fu uso de fedeli, come alcuni Padri lo mostrano, e santissimi Pontefici Romani, particolarmente Gregorio Primo, & Innocenzo Terzo l'offeruono in stazioni e processioni per cause molto importanti.
Ma se alcuno còtrauerà all'ordine dato, incorrerà nella pena ad arbitrio nostro, secondo la qualità della colpa, e conditione della persona.
Nelle Chiese poi, doue farà in altri giorni, fuora delle sudette stazioni, giubileo, o indulgenza, si serui l'editto nostro già publicato alli 8. di Marzo 1578. cioè, che la mattina sino al segno del campanone del Duomo possino andare gli Huomini e le Donne a quella Chiesa del

la indulgenza; dal campanone sino al mezzo giorno, le Donne solamente; e dal mezzo giorno sino a sera gli huomini, con le eccezioni però che sono espresse nel medesimo editto.
Ammoniamo anco, & effortiamo nel Signore, che tutti offeruino i ricordi, ammonizioni, & ordini, che habbiamo sopra di ciò publicati con lettere nostre pastorali: le quali ogn'uno in occasione di stazioni douerà leggere spesso, per essequire meglio a beneficio suo spiritualmente le cose paternamente ricordate.
Sarà poi cura d'ogni Paroco, secondo che vedrà il bisogno, publicarle spesso, e ragionarci sopra con ogni studio di promouere la disciplina christiana a gloria di Dio, e salute dell'anime. Datum Mediolani ex aedibus nostris Archiepiscopilibus die &c.

LI

LITERAE PASTORALES, INSTRUCTIONES, & alia tempore pestilentiae edita.

ANNO à Chr. Nat. M. D. LXXVI. Carolus Cardinalis Archiepiscopus, pro salute gregis sibi commissi, cum in eam curam incumberet totis in Christo visceribus, vt ciuitas, diocesisq; Mediolanensis, ex sancti anni iubilaei, quod pia paternaq; benignitate summus pontifex Gregorius decimus tertius concesserat, religio- sa celebritate fructus salutare caperet: mox illud Dei permisso voluntateq; factum est, vt pestilentia gratis in vrbis Mediolani, diocesis, prouinciãq; viscerata se se infuderit. Archiepiscopus igitur, vtpotè qui paulò ante in iubilaeo sanctè celebrando omnem gregi suo curam sollicitudinemq; nauauerat, quoniam necessario eo tempore maius sibi onus illius pascendi regendiq; impositum esse vidit, nullum officium paternae dilectionis reliquum fecit, nullumq; pietatis munus reliquit, quod eidem non praestiterit, summa cum testificatione sanctarum virtutum suarum. Sed non est hic locus in huiusmodi rebus diutius immorandi: nunc eas tantum literas pastorales, & alia quaedam perstringimus, quibus in pestilentia populum suum non solum pie paterneq; pauit, atque adeo in omni religioe pietatis studio continuit, sed illum pestilenti calamitate afflictum mirabiliter erexit, atque recreauit.

Carolus S. R. E. presb. Card. tit. S. Praxedis, Archiepiscopus.

Avisi communi al Clero secolare, & regolare, per l'oratione da farsi in questi pericoli di peste.

IL Capitolo della Chiesa Metropolitana ogni Lunedì mattina visiterà collegialmente la Chiesa maggiore di tanto Ambrogio: doue canterà le solite Letanie communi, con l'aggiunta di quei Santi che sono nelle Letanie proprie di quella Chiesa, e con le preci, e salmo 50. Miserere &c. e con alcuna dell'Orationi accomodate al bisogno, delle quali si dirà a basso.
Medesimoamente ogni mattina, il Clero secolare di ciascuna Parochia della Città, diuiso in due parti, nel giorno assegnato a ciascuna parte, pur la mattina, visiterà la Chiesa Metropolitana: & tuti farà oratione primieramente al santissimo Sacramento, di poi al sacro Chiodo, & in oltre al luogo de i Corpi santi, che dicono il Scurolo, recitando le Letanie, & altre preci, come di sopra.
Il medesimo farà anco nella Città ciascun Conuento, o Monasterio d'huomini regolari, nel giorno, e còforme al compartito fatto d'ordine nostro; seruando però ciascuno il suo solito rito di preci, o d'ufficio Romano, ouero Ambrosiano.
Partimente oltre di ciò visiterà la Chiesa Metropolitana processionalmente vna volta il mese ciascun Curato della Città con il suo Clero e popolo, eccetto quelli Curati, che per la picciolezza della Parochia, e suo popolo, hauera- no da noi licenza di non fare questa processione particolare, ma solo in scontro di essa condurre il suo popolo compartitamente alcuna

volta alle processioni del clero della porta.
Siano accompagnate le processioni sudette dal popolo, secondo la diuisione di ciascuno; e specialmente quelli di ciascun Conuento, o Monasterio, dalli suoi diuori: e quelle d'ogni Parochia, dal popolo di quelle Parochie, il cui Clero all' hora farà nella Processione.
Nella Diocesi anco, si instituiscono, conforme a queste processioni della Città, in ciascuna Parochia, o Vicariato varie processioni, da farsi in quei giorni, & a quelle Chiese, che ordinarà ciascuno nostro Vicario foraneo nel suo Vicariato.
E particolarmente nel Lunedì, Mercoledì, e Venerdì. In tutte queste Processioni si vada e torni alla sua Chiesa, cantando, o recitando salmi, antifone di penitenza, preci, & altre diuotioni, secondo la forma del libretto hora per ciò stampato d'ordine nostro.
Es' instruisca, & induca il popolo a fare il medesimo, almeno a recitare i sette Salmi, o le Litanie, & altre preci, nelle quali ha più pratica, che sono nell' officio della Madonna; o in dire diuotamente la corona, o altre diuotioni.
Nella Chiesa Metropolitana, e collegiate secolari e regolari, si della Città, come della Diocesi, ne i giorni di festa, prima che si cominci la solita processione, e letanie ordinate per le lettere della santa memoria di Pio V. e del santissimo Papa Gregorio XIII. sia sempre auitato il popolo da alcun ministro ecclesiastico d'ordine del prefetto di quella Chiesa, di far oratione, fra l'altre cause specialmente per la liberatione delle Città, e luoghi infetti di peste, e particolarmente per la liberatione, e còseruatione di questa Città e sua diocesi, da questa pestilenzia.
Siale anco raccordati spesso volte i bisogni pubblici, per i quali sono state ordinate dette Litanie.

nie; & in questo tempo specialmente se gli raccommandino i bisogni della Fiandra, & i traugli che la Francia patisce dalli Heretici.

Per l'istesso ministro si auisi, doue sia bisogno, e si faccia ad ogni modo, che tutto il popolo che si truoua presente in quel tempo, seguiti detta processione, e stia sempre inginocchio, mentre si cantano le litanie.

Et ad effetto che all'hora esso popolo non si deuij ad altra cosa, non si lascino vscir fuori Sacerdoti a celebrare Messa in quella Chiesa, nel tempo d'essa processione, e litanie; ne prima anco, se non di tanto tempo, che possa essere finita la Messa, auanti che cominci detta processione.

In tutte le Messe basse, e cantate; ~~eccetto~~ quelle per morti, e nelle solennità grandi, si diranno due collette del Messale, l'vna sotto il titolo, *Pro mortalitate hominum*, l'altra, *Ad postulanda suffragia sanctorum*, che comincia, *A cunctis*; ouero quella del Spirito Santo, ò essendo qualche impedimento d'altre commemorazioni, almeno quella *pro mortalitate hominum*. Nel fine anco delle Litanie sodette, fra l'altre orationi, s'aggiungeranno, la oratione sodetta, *pro mortalitate hominum*, e quella del Spirito Santo.

Auisi particolari a i Curati per le medesime orationi.

IN ogni parochia, doue non si fogliono dire collegiatamente le Litanie in choro, le dirà il Parocho inginocchiato innanzi l'altare, quando è per cominciare la Messa bassa Parochiale: e quando alcuna volta egli sia impedito di celebrare, non lascerà, potendo, almeno di recitare le Litanie in hora di maggior frequenza di popolo.

Ogni Parocho nella Messa sua ne i giorni di festa, e ne gli altri giorni, quando sarà per cominciare le Litanie, auisará il popolo di pregare per i presenti bisogni detti di sopra.

Riscaldará l'oratione della sera; & in questi tempi pericolosi farà, che non solo nelle feste, ma anco ne i giorni feriali s'introduchi a farsi in publico: e che si faccia non solo la sera, ma anco la mattina nella aurora.

Et farassi in questo modo; cioè, ò tutta nella Chiesa parochiale, ouero, se così parerà a esso Curato, ò al Prefetto nostro della porta nella Città, e nella Diocesi al Vicario foraneo, si farà compartitamente in altre, e più Chiese; ouero ne i Corsi, e Contrade pure di quella Parochia, innanzi alle Croci piantate in quei luoghi; ò a qualche altra diuotione di sacre Imagini, che iui siano pinte, ò attaccate, ò che in quel tempo dell'oratione si porranno sopra Altari ornati religiosamente.

Quali Altari, a giudicio del medemo Curato, ò Prefetto, e Vicario foraneo, si potranno porre in esse contrade: ma solamente poco auan-

ti che si cominci l'oratione: quale finita che sia, si leuaranno subito: eccetto che nelle feste potranno lasciarsi per tutto il giorno.

Auertirà però il Curato, che per conto dell'apparato di questi Altari, ò luoghi dell'oratione, ò per altra occasione d'essa, non lasci di mandare, ò cercare elemosine per la vicinanza, ò fra persone che conuengono a detta oratione: ne lascerà anco metter fuori in quelli, ò altri luoghi, bacillette, buffole, ne altra cosa per questo effetto. Ma se pure alle volte il Prefetto nostro, ò Vicario foraneo, giudicará douerlo concedere, ordinará che si faccia tutto ciò con modestia conueniente, e da persone, che esso Curato, ò Prefetto, ò Vicario foraneo approuará; e farassi anco con vasi, ò buffole, che si ferrino con due chiaui; l'vna de quali hará presso di se il Curato, ò altro deputato da esso Prefetto nostro nella Città, ò Vicario foraneo nella diocesi; l'altra il deputato della vicinanza, Parochia, ò contrada, che in ciascun luogo conuiene ordinariamente all'oratione. Poi quando i detti vasi ò buffole s'apriranno, l'elemosina che si farà raccolta, tutta per ordine del nostro Prefetto, ò Vicario foraneo come di sopra, si distribuisca in vso de i poveri di quella Parochia, massimamente che sono apeltati, ò sospetti, e perciò riseruati, ò sequestrati.

Si potrà anco nell'istesse contrade diuidere l'oratione per squadre, ò per famiglie, e case, anco alle porte, e finestre di ciascuno, secondo che a detto Curato, ò Prefetto della porta, ò nella Diocesi al Vicario foraneo parerà expediente, per la moltitudine delle persone, ò per il sospetto maggiore ò minore di peste, che farà in quella parte, ò luogo, doue fosse più pericoloso il raccogliersi, & auicinarsi troppo insieme, massime più persone, essendo il luogo angusto e ristretto; ò per intemperie del tempo, come a dire per pioggia, ò per altra ragione uole causa.

In questo vltimo modo, potranno quelli che sono nelle cappanne, ò riserrati in casa per questi sospetti, fare insieme l'oratione, stando ciascuno nella sua casa, cappanna, ò luogo: e questi come più disoccupati, e bisognosi, si procuri che la facciano sette volte il giorno, ad esempio delle sette hore canoniche.

Ma s'auuertirà, che quando si stará all'oratione nelle proprie case, ò luoghi, stiano se si può, alcuni più periti e praticchi nel cantare, nel mezzo, ò in luogo tale, doue possano esser meglio vediti da tutti gli altri, per indirizzare, e sostener gli altri nelle diuotioni, che si cantaranno, ò si recitaranno.

Innanzitutto dopò l'oratione si potrà in ciascuna parte fare qualche processione con quelle persone sole dell'oratione, ouero anco con alcuna Scuola, ò Compagnia: ma con questa processione però non si esca da quelle contrade, e vicinanze, ò contorni vicini, che giudicará esso

Curato

Curato, ò prefetto della porta nella Città, e nella diocesi il Vicario foraneo; eccetto che quando quelli della Città conuerranno alla Chiesa nostra Metropolitana.

A tutte le orationi e processioni sudette, procurerà nella Città il prefetto della porta, nella diocesi il Vicario foraneo, che vi si truouino Sacerdoti, religiosi, & altre diuote persone, secondo la deputatione da noi ò da loro fatta in quella porta ò Vicariato, acciò la promouino, & indirizzino: e quando si farà, questi hora con legger essi, ò far legger da altro Chierico, ò altro idoneo a questo, alcuni ponti della passione di nostro Signore, ò altra simil cosa diuota, & approuata; hora con dire alcune parole breui, secondo il bisogno & opportunità, vadano spesso eccitando il popolo alla diuotione, & a chiamare spesso con gemiti, e cò voce alta, misericordia da Iddio.

S'vsi in tutte queste orationi e processioni il libretto dell'Antifone, Salmi, Litanie, & Orationi, dato fuori da noi per occasione di questi pericoli e sospetti di peste.

Il qual Libretto procuri ciascun Prefetto delle porte, Vicario foraneo, Curato, e ciascun Priore delle Compagnie e Scuole, habbino tutte le persone poste sotto la cura loro, che fanno leggere.

Le done in queste Orationi e Processioni, siano sempre nelle Chiese, & in ogni altro luogo doue si farà fuori delle proprie case e luoghi, bene distinte dalli huomini, e con il capo e faccia ben velata: & in ogni modo l'habbino finita, se non più presto, almeno tanto in tempo, che passato vn quarto d'hora al più dopò l'Aue Maria, non vi siano più donne in Chiesa, ne in Processione per le contrade, & altri luoghi publici: ma bene nelle tue porte, e finestre, ò simili luoghi potranno fare l'oratione, anco vn poco più tardi; se non parerà al Prefetto della porta, ò al Vicario foraneo, che vi possa esser pericolo di qualche inconuenienza.

Nelle feste si facciano questi exercitij, anco a mezzo giorno, cioè dopò il desinare; & iui s'aggiunga anco insieme l'opera della vita Christiana, quale si faccia ne i medesimi luoghi, doue il Prefetto, ò nella Diocesi il Vicario foraneo, giudichi pericolo di contagione, il raccogliersi a i soliti luoghi ristretti nelle Chiese. Esedoui persone, che fuori anco delle Processioni nel tempo dell'oratione volessero fare la disciplina; si potrà accommodare vn luogo cò lampade, ò altri lumi, vicino a qualche diuotione, più in mezzo al corso, e contrade, & alle genti, che sia possibile, circondato di tende, ò store: nel qual luogo raccolti tutti quelli che vogliono fare la disciplina, di maniera che non possano esser visti, la facciano al fine dell'oratione, secondo il modo prescritto nel libro della regola delle discipline.

Ogni Curato, e Rettore di Chiesa, doue sia

qualche concorso, procurerà con ogni diligenza di tenere occupato il popolo tutti i giorni di festa dopò il desinare, con processioni, Litanie, Preci, Orationi, & altri simili officij: e per mezzo di questi exercitij congiongerà anco il vespro con l'oratione della sera.

Rimetterà ogni Curato l'oratione sine intermissione, che tocca a ciascuna Parochia, nella Città vna volta la settimana, e nella diocesi vn poco più di raro; facendoui conuenire effettivamente tutto il popolo, e specialmente i capi di casa, & a quest'effetto ordini per parte nostra, e procuri in ogni modo, che stiano chiusi le botteghe della sua Parochia, e cessino i lauorieri, & opere simili, per quell'hora che si farà oratione in essa Parochia, e per vn quarto, ò mezz'hora prima, e dopò; nel quale possano gli huomini raccogliersi all'oratione, e tornare poi alle sue facende: e doue siano bottegari, che habbino habitatione in altra parochia, si concede, che possano questi conuenire all'oratione della Parochia, doue si troua la lor bottega, se così gli tornerà più comodo.

A quest'oratione, quando il Curato sarà auisato che siamo per venir noi, ò essendo della diocesi, il Vicario Foraneo, ò altro mandato da noi, faccia inuito particolare del suo popolo per parte nostra, mandando a quest'effetto, se bisogna, di casa in casa, e procurando specialmente che non manchi di conuenirui al cun padre ò madre di famiglia, perche possiamo con quell'occasione, & vniuersalmente, e poi anche particolarmente, con alcuni principali della Parochia far quelli officij, che sono bisognosi per leuare gli abusi più frequenti di quella Parochia.

A quest'oratione sine intermissione sempre, & a quella delle 40. hore, nell'hora che saprà il Curato douerui essere maggior frequenza di popolo, ò dica esso alcune parole in eccitamento dell'oratione, ò auisi per quest'effetto alcune hore innanzi alcun Padre ò Sacerdote, di quelli che sono deputati perciò da noi nella Città, ò saranno deputati dal Vicario Foraneo nella diocesi.

Sempre nell'oratione sine intermissione, & in quella ordinaria della sera, quando si farà in Chiesa, e spesse volte nell'oratione delle quaranta hore ordinaria della Città, sia auisato il popolo, pregar particolarmente per i presenti bisogni nominati sopra.

Il Curato, per eccitare il suo popolo alle sodette orationi, e diuotioni, publicará spesso l'indulgenze che a questo effetto habbiamo di già concesso.

INDITIONE
Di processioni, digiuni, orationi, & indulgenze, concesse per occasione della peste.

CAROLVS S. R. E. Presbyter Cardinalis
tit. sanctae Praxedis, Archiepiscopus sanctae
Ecclesiae Mediolanen.

LA Santità di N. S. mossa da carità paterna, per eccitare gli fedeli Christiani di questa Città e Diocesi alla souentione, & aiuti spirituali e corporali di infermi, & sospetti di peste, ha dato à noi facoltà in virtù d'un suo Breue già publicato, di poter concedere indulgenze, anco plenarie, a coloro che prontamente s'impiegheranno in simili opere di carità.

Trà i quali aiuti sapendo noi quato sia de principali la viu e feruente oratione, massime accompagnata dal digiuno, & elemosina; ordiniamo in esecuzione della santa mente di sua Beatitudine, e per autorità, e debito dell' officio nostro pastorale, le infrastrate cose.

Primieramente essortiamo tutti gli habitanti di questa Città al digiuno di tre giorni, cioè Mercordì, Venerdì, e Sabato della prossima settimana, che è la prima d' Ottobre.

Ordiniamo poi, che ne gl' istessi giorni si faccia no processioni generali, cioè Mercordì a S. Ambrosio, Venerdì a S. Nazaro, e Sabato si vadi a santa Maria di S. Celso, portandosi solennemente tutte le sacre reliquie di ciascuna Chiesa, doue ne sono.

E mentre che durano le processioni, in ciascuno di quei giorni non si tenghino le botteghe aperte, ne meno si lauori, & faccia opera seruile.

A queste processioni desideriamo, si come essortiamo tutti grandemente nel Signore, che ogn' vno che ragioneuolmente non sia impedito, frequentemente vi conuenga: e ciò faccia ciascuno con quella maggior contritione, e testimonio anco esteriore di essa, che Dio donerà in così straordinario bisogno, con andar anco a piedi nudi, e con ogni altro modo, & habito di santa penitenza.

Essortiamo anco tutti, a dare secondo la possibilità sua, vn'abondante elemosina nelle casse, che a tale effetto saranno preparate nella Chiesa maggiore, & in ciascuna delle sudette, per souentione e beneficio de gli apestati, & sospetti, & poueri mendicanti, come a noi parerà più espediente.

Con questa preparatione & aiuto desideriamo e preghiamo nelle viscere del Signore tutti, che veramente contriti, e diligentemente cōfessati, nō solo nelle sudette processioni, ma anco fuori d' esse, in tutta la settimana sollecitamente si occupino almeno la sera e mattina per buon pezzo in orationi sante, Salmi, Preci, Litanie, & altre religiose deuotioni, pregando Dio per la liberatione di questa Città da i per-

senti pericoli di peste, e contagione, con quel frutto delle anime, che hormai con tante voci e modi sua diuina Maestà ricerca da noi.

Vltimamente inuitiamo tutti, che la Domenica prossima, che farà la prima d' Ottobre alli 7. nel qual giorno apunto pochi anni fa il Signor Dio miracolosamente ci fece quella segnalata gratia della vittoria dell'armata Christiana contra infedeli, riceuano la santissima comunione, & nella loro parochiale, & in altre Chiese, doue farà di maggior commodità, e satisfactione alla loro diuotione.

Alle quali cose acciò siano maggiormente tutti eccitati, anco con aumenti di doni spirituali, per vigore delle sudette facoltà, concediamo indulgenza, e remissione de tutti i peccati a quelli, che in quel giorno comunicati, faranno qualche opera in seruitio & aiuto di spirituale & corporale di detti poueri infermi, & sospetti di peste; come a dire, & visitandogli, & consolandogli, & medicandogli, & facendogli elemosina, & ministrandogli i Sacramenti, & facendo oratione per loro, & souenendogli in altro modo.

Ordiniamo in oltre, & dichiaramo, che chi la prima settimana non sodisfaceffe alle dette cose, possa conseguire la medesima indulgenza plenaria e remissione di tutti i peccati la settimana seguente, digiunando però in essa i sudetti tre giorni, e comunicandosi la Domenica seguente, e facendo l' oratione, & opere, come si è detto.

Dichiaramo anco, che le donne, & altre persone rinchiuse, & altramente impedita a conuenire alla Chiesa alla santa comunione, & che non possano digiunare, conseguiscano la medesima indulgenza plenaria e remissione di tutti i peccati, pur che adempiscano le altre condizioni poste di sopra.

Quanto alla Diocesi, ordiniamo che si facciano le processioni di sopra narrate in quei luoghi, & Chiese, doue ordinerà ciascuno Vicario nostro Foraneo, ne i sudetti giorni immediatamente seguenti la publicatione fatta in ciascun luogo di questa nostra concessione; & ogn' vno habbia spatio di tre settimane dopò la publicatione sudetta, per potere adempire le cose predette, e conseguire la medesima indulgenza plenaria e remissione di tutti gli peccati.

E poiche ciascuno con questi santi essercitij si farà vnito con Dio, voglia, si come grandemente essortiamo tutti, perseverar nell' oratione, & in opere sante di carità e pietà Christiana, a fin che con vna perpetua & instante diuotione, in questa calamità e bisogno publico conseguiamo gratia e misericordia dalla mano di Dio.

Concediamo poi in virtù del sudetto Breue tutte le gratie infrastrate.

Indulgenza di quindici anni.

DIAMO indulgenza di quindici anni per ciascuna volta, à chi si trouerà all' oratione commune della sera, almeno per vn quarto d' hora, & nelle case, & alle finestre, porte, & in ogni altro luogo, secondo che in ciascuna parochia farà da noi ordinato.

La medesima indulgenza diamo a coloro, che starano all' oratione comune, che si farà d' ordine nostro la mattina per tempo, & a mezo giorno, & in altr' hore, secondo la forma che daremo. Doniamo indulgenza duplicata a tutti quelli, che oltre l' oratione commune della sera, verranno poi processionalmente al Duomo; & essendo nella Diocesi, alla Chiesa che deputarà il Vicario nostro foraneo, recitando Letanie, Salmi, & altre deuotioni: & essendo riserrati in casa, & nelle capanne, duplicheranno lo spatio dell' oratione commune.

Indulgenza di cento anni.

DIAMO anco indulgenza di cent' anni, a qualunque si trouerà all' oratione sine intermissione della sua Parochia, per ogni volta che vi si trouerà.

Indulgenza Plenaria.

ACHI per vna settimana continua interuerà all' oratione commune della sera, confessandosi, e comunicandosi vna volta nella detta settimana.

A chi continuerà per vna settimana ogni di all' oratione della mattina, & altre hore, che secondo i bisogni ordinaremo, confessato, e comunicato come di sopra.

A quelli anco che per vna settimana intiera perseverarano venire in processione al Duomo ogni sera, e nella Diocesi alla Chiesa che parerà al Vicario foraneo, però come di sopra confessandosi, e comunicandosi.

Tutte le sodette indulgenze concesse per orationi, s' intendono con condizioni, che in quella oratione si preghi per gli apestati, & sospetti.

Indulgenza plenaria, per l' altre opere di carità verso li apestati, & sospetti.

ATVTTI gl' infrastritti concediamo indulgenza plenaria, in ciascun giorno che esserciteranno alcuno de gl' infrastritti officij, & essercitij, pur che siano confessati, & almeno contriti.

A quelli che amministrano alcun Sacramento a gli apestati, & sospetti, in qualunque luogo siano, & in San Gregorio, & nelle capanne, & nelle case.

A Fifici che vanno a toccare il polso.

Alle comare che aiutano, toccando persone infette, & sospette.

Alle Baile, che allattano creature infette, & sospette.

A Barbieri, che salassano, & medicano, toccando l' infermo.

A Seruenti, che assistono à gli infermi da presso, cioè gli brutti, toccandogli ne i loro bisogni.

A quelli, che portano, & conducono, & sepeliscono i morti di peste alla sepoltura, & a quelli, che portano & conducono gli ammalati all' hospitale, & alle capanne.

Indulgenza di sette anni.

ATVTTI quelli, che visiteranno, consoleranno, seruiranno in portare ambasciate, & porteranno vittouaglie, & medicine per ciascuna volta.

A tutti gli deputati, ufficiali, & altri, che in qual si voglia modo s' impiegheranno alla cura & corporale & spirituale de apestati, & sospetti.

A tutti quelli, che gli daranno, & procureranno con altri qual si voglia souentione, & aiuto spirituale, & corporale.

A quelli che continueranno in simili officij di carità vna settimana intiera, nel fine di essa cōseguiranno Indulgenza plenaria, essendo però confessi, e comunicati. Dat. Mediolani, ex aedibus Archiepiscopalis. die 28. Septembris. M. D. LXXXVI.

Antiphonae, Psalmi, preces, & orationes, ad vsum supplicationum tempore pestis.

CAROLI S. R. E. Presb. Card. S. Praxedis,
Archiepiscopi iussu editae.

Antiphona pro arbitrio recitanda.

Aña. Conuertimini ad me in toto corde vestro, dicit dominus, in ieiunio, fletu, & planctu; quia nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & uiuat.

Aña. Circundederunt nos mala quorum non est numerus: da nobis auxilium de tribulatione; opera manuum tuarum ne despicias Deus.

Aña. Dies tribulationis & ira inuenerunt nos: confusio & improprium cecidit super nos; & non sumus oblitii te; exurge domine, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.

Aña. Media vita in morte sumus: quem querimus adiutorem, nisi te domine? qui pro peccatis nostris irasceris. Sancte Deus, sancte fortis, sancte misericors, saluator, amara morti ne tradas nos.

Aña. Aufer iram tuam a nobis deprecantibus te: non sustinemus iram gloriae tuae: sancto Spiritu tuo tu creasti omnia, quia populi tui sumus, & opera

Et opera manuum tuarum; domine libera nos. Añã. Vide domine afflictionem populi tui, quoniam amara est nimis. Humilitati enim sumus pro peccatis nostris: exaudi nos qui es in cœlis, quia non est alius prater te domine.

Añã. Peccauimus ante te Deus, ne des nos in opprobrium propter nomen tuum, quia tu es dominus Deus noster, quem propitiū expectamus.

Psalmi etiam septem pœnitentiales pro arbitrato dici poterunt.

Psalmi sequentes, & Cantica, dici etiam poterunt pro libito.

Psalms 94. Venite exultemus domino: iubilemus Deo &c.

Psalms 87. Domine Deus salutis meae: in die clamaui &c.

Psalms 90. Qui habitat in adiutorio altissimi: in protectione &c.

Cant. Ionã. 2. Clamaui ad dominum Deum meum in tribulatione mea. &c.

Cant. Ezechia. Isa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum: &c.

Deinde dicuntur Litanie communes, Quibus adduntur etiam Sancti, qui sunt in proprijs Litanijs illius Ecclesie, vbi supplicationes fiunt.

Deinde Preces. Pater noster. Secretò.

Y. Et ne nos inducas in tentationem.

R. Sed libera nos a malo.

Y. Ego dixi domine miserere mei.

R. Sana animam meam, quia peccaui tibi.

Y. Conuertere domine aliquantulum.

R. Et deprecabilis esto super seruos tuos.

Y. Ostende nobis domine misericordiam tuam.

R. Et salutare tuum da nobis.

Y. Dominus virtutum nobiscum.

R. Susceptor noster Deus Iacob.

Y. Domine exaudi orationem nostram.

R. Et clamor noster ad te perueniat.

Y. Exurge Christe, adiuua nos.

R. Et libera nos propter nomen tuum.

Psalms 50. Miserere mei Deus: secundum magnam. &c. Finito psalmo dicitur.

Y. Domine auerte faciem tuam a peccatis nostris.

R. Et omnes iniquitates nostras dele.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.

Oratio I. de Sancto, in cuius Ecclesia supplicationes fiunt.

Oratio 2. Da nobis quesumus domine pia supplicationis effectum, & pestilentiam, famemque propitiatus auerte: ut mortalium corda cognoscant, & te indignante talia flagella prodire, & te miserante cessare.

Oratio 3. Omnipotens sempiterna Deus, conditor & inhabitator supernae ciuitatis Hierusalem, intercedente beato Pontifice & confessore tuo Ambrosio patrono nostro cum omnibus Sanctis, cunctis istam cum habitatoribus suis per uigili protectione custodi: ut te donante fiat domesticum stabilitatis, incolumitatis, & pacis;

Et a malis omnibus sit secunda.

Oratio 4. Omnipotens & misericors Deus, matris consolatio, & laborantium fortitudo; perueniant ad te preces de quacunque tribulatione clamantium: ut omnes sibi in necessitatibus suis misericordiam tuam gaudeant adfuisse.

Oratio 5. A cunctis nos quesumus domine mentis & corporis defende periculis: & intercedente beata & gloriosa virgine Dei genitrice Maria, cum beatis Apostolis tuis Petro & Paulo, atque beato Pontifice nostro Ambrosio, & omnibus Sanctis, salutem nobis tribue benignus & pacem: ut destructis aduersitatibus & erroribus uniuersis, ecclesia tua secunda tibi seruiat libertate. Per dominum nostrum &c.

Orationes alia ad libitum.

Oratio 1. Deus qui non vis mortem, sed penitentiam desideras peccatorum, populum tuum quesumus ad te conuerte propitiatus: ut dum tibi deuotus extiterit, iracundia tua flagella ab eo remoueas.

Oratio 2. Populum tuum quesumus omnipotens Deus, ab ira tua ad te confugientem paternam recipere pietate: ut qui tua pietatis flagella formidant, de tua mereantur uenia gratulari.

Oratio 3. Deus, qui imminuentem Niniuitis interitum sola misericordia remouisti, quibus ut misericors existeres, conuersionis pœnitentiam praestitisti: respice quesumus populum tuum ante conspectum misericordiae tuae prostratum: ut quos unigeniti tui sanguine redemisti, non patiaris propter misericordiam tuam mortalitatis interire supplicio.

Oratio 4. Deus qui culpa offenderis; pœnitentiam placaris, preces populi tui supplicantis propitiatus respice: & flagella tuae iracundiae, quae pro peccatis nostris meremur, auerte.

Oratio 5. Parce domine, parce Populo tuo, & dignis flagellationibus castigatus, in tua miseratione respiret.

Oratio 6. Propitiare domine supplicationibus nostris, & animarum ac corporum medere languoribus; ut remissione percepta, in tua semper benedictione letemur.

Oratio 7. Exaudi nos Deus salutaris noster, & intercedente beata & gloriosa Dei genitrice Maria semper virgine, cum beato Sebastiano martyre tuo, & omnibus Sanctis, populum tuum ab iracundiae terroribus libera, & misericordiae tuae fac largitate securum. Per Christum dominum nostrum. R. Amen.

De mendicis in vnum locum cogendis pestis causa.

Carolus Cardinalis S. Praxedis Archiep.

REVER. Curato: S'è giudicata prouisione salutaris per molti rispetti a questa Città, raccogliere tutti i poveri mendicanti ad habitare insieme in vn luogo, che sarà per hora la Vittoria; nel qual luogo a questo effetto sarà

rà

è bisogno far subito alcune reparazioni, e pro uedere insieme di mobili, & altre cose necessarie, e poi mantenere essi poveri del vitto quotidiano loro.

Et in oltre occorre spesso per i sospetti e pericoli di peste che sono hoggidi, sequestrare nelle proprie case, ouero ridurre nell'Hospitale di san Gregorio, varie persone per alcun tempo; le quali essendo pouere, è opera molto pia di soccorrere con elemosine, per poterli curar quelli che sono infermi, e sostentarli essi, e gli altri con le famiglie sue; che per essere sequestrati, restano impediti per il più da i lauorerij & essercitij, co i quali s'acquistauano il viuere.

Sono anco molte altre persone, e famiglie nel medesimo bisogno, per altre cause, e specialmente per essersi con questi sospetti per le difficoltà delli commercij che le vanno congionte, rallentati, & diminuiti i recapiti c'hauueuano i loro essercitij, artificij, le mercantie, e negotij, con che si sostentauano.

Per i quali bisogni tutti, desiderando noi far raccogliere quel maggior aiuto d'elemosina che sia possibile, per dispensarsi in queste opere, secondo che per l'officio nostro Pastorale giudicarem esser più e meno vigente la necessità di ciascuna d'esse; habbiamo per ciò deputato gli duoi infra scritti Gentil'huomini: quali pregarete per parte nostra ad abbracciar con ogni zelo e diligenza questa fatica; cioè, che uoi con essi subito andiate di casa in casa nella vostra Parochia, procurando, e raccogliendo tutta quella elemosina, che sarà mai possibile, o in danari, o in grano, vino, e simili cose. Et oltre a quella elemosina, che ciascuno farà all' hora presentaneamente, procurarete anco quella maggior esibitione, che li suggerirà la carità loro di fare nell' auuenire; perche si possa poi ricorrere al suo tempo a riceuerla da chi sarà da noi deputato per questo; facendo essi, quer voi alla presenza loro nota in scritto di tutto quello che volontariamente per carità loro si esibiranno; come a dire, il tale s'offerisce di dar per tanti mesi o settimane tante moggia di grano, o brente di vino, o danari, o come si sia ogni mese, ouero ogni settimana, ouero tanta elemosina vna volta fra tanto spatio di tempo.

Alla quale elemosina effortarete il popolo vostro all' Altare con efficacia spesso nelle Feste, e particolarmente queste due prossime, cioè dell' Assontione della Madonna, e di S. Rocho, e Domenica prossima, leggendo questa nostra all' Altare: e poi anco effortarete in particolare tutti, massime i Padri di famiglia, con l'occasione della cerca che farete alle case, ricordandoli quanto straordinariamente deue essere abbondante questa souentione, & elemosina, e per la cosa in se stessa, e per l'occasione de i pericoli presenti, e per douer loro molto piu uolontieri dar a questo modo quello, che dareb-

bono senza dubbio, se questi poveri andassero quotidianamente alle case loro.

E perche la cosa non patisce dilatione, non mancarete poi lunedì prossimo insieme con li detti duoi Gentil'huomini deputati, esser da noi, e consegnar in mano del Tesoriero da noi deputato a questa opera, tutte quelle elemosine, polizze, o note di esibitione, c'hauerete raccolto.

Auifarete anco il popolo, che si metteranno nelle Chiese principali, & in altri luoghi opportuni, Case per lo medesimo effetto, a fin che possano commodamente far anco di più alla giornata in questa opera, quello che Dio gl'inspirerà. Et il Signore Dio vi benedica. Dall' Arcieuescouato il dì 14. d' Agosto 1576.

Editto, Con il quale si proibiscono Bollettini, Anelli, e simili cose per la peste.

Carolus S. R. E. Presb. Cardinalis tit. S. Praxedis Archiepiscopus.

EVENTO à nostra notitia, che certi Bollettini, o Breui, scritti, o stampati in carta, ouer scolpiti in Anelli, e Medaglie, che cominciano con queste parole, *Crucem pro nobis subijt, &c.* & altri, *Gaspar fert myrram &c.* si vanno spargendo appresso di molti, sotto nome, c'habbino virtù di preferuar ciascuno che gli porta adosso dalla peste, quali habbiamo trouati essere accompagnati da varie superstitioni. Però per debito dell' officio nostro, al quale s'aspetta leuare il culto vano e superstizioso, e conseruare nella sua purità, & amplificare il vero culto Diuino in questa Diocesi nostra, per tenor del presente Editto, prohibiamo à ciascuna persona di qual si voglia stato, grado, e conditione, si huomo, come donna, che non dissemini, o dia ad altri, ne tenghi, o porti adosso, ne usi in qual si voglia modo i sudetti Bollettini, ouer Breui, o parole scritte, o scolpite, ne meno altre di qual si voglia sorte, sotto questo nome di hauer virtù di preferuar dalla peste. Dat. Mediolani ex Aedibus Archiepif. die 7. Septembris 1576.

Littera de pietatis deuotionisq; exercitationibus tempore Quarantanae.

Carlo Cardinale di santa Prassede, Arcieuescouo di Milano.

LA sacra scrittura, Dilettissimi figliuoli, ci ammonisce & insegna in molti modi, ma specialmente con esempj, in che modo ci deuiamo diportare nelle tribulationi e flagelli, che Iddio ci manda per i peccati nostri; perche ogni volta che quell' antico popolo di Dio era da lui percosso & afflitto, hor con guerre, e captiuità, hor con peste, e varie piaghe, ricorruano al Signore con lagrime, e penitenza, & egli

egli li effaudita, e liberaua; questo testifica il Profeta David in molti luoghi, dicendo che *gridarono al Signore essendo tribulati, & egli gli liberò da le loro necessitá*; come anco dice di se stesso, *io hò gridato al Signore essendo tribulato, e mi hà effaudito*; & il popolo di Ninive, che era gentile, e non conosceua Iddio, à vna semplice voce di Iona Profeta à loro incognito; che gli denunciò la souersione loro, con termine di quaranta giorni se non si emendauano, si voltò à Dio con dolore e penitenza tale de suoi peccati, che gli fu perdonato, e scamporono la rouina che gli sopraftaua.

Quanto più il popolo Christiano, veramente popolo eletto da Dio, essendo flagellato, deue ricorrere à lui di tutto cuore, con vere lagrime, e penitenza, e sperare che ne farà liberato. **Hor chiara cosa è, che il Sig. è pur troppo pro uocato dalli peccati nostri ad esser irato contra di noi: & hà gran ragione di darci questo castigo per causa d'essi, e per la poca vita christiana, che in questa Città si ritroua in tutti i stati di persone, e per la poca penitenza che sopra ciò si vede, e mutatione di vita, quale sopra tutto Dio richiede da noi.**

Dunque douendosi far questa quarantena già publicata, per vsar tutti i remedij che humanamente si può, e nõ mancar della debita prouidenza dal canto di chi gouerna, che questo anco vuole Iddio; ci è parso nel Signore di auisarua con paterno affetto tutti, tanto del clero come del popolo, che poco giouerebbono queste diligenze humane, che fanno per la liberatione di questa Città dal presente flagello, se non plachiamo Iddio sopra i peccati nostri, e se egli non si moue per sua misericordia à volerci perdonare, e liberare, disponendoci noi dal canto nostro quanto potremo con la sua Diuina gratia, ad essere effauditi.

Per tanto vi eshortiamo tutti nel Signore, à fare hormai da vero, & in questa occasione cò il cuore veramete pèrito & humiliato ricorrere alla sua immensa Bontà, e con la nouità della vita placare il suo furore: & à ricordarui, che hora è tempo più che mai, di attendere per questa causa ad orationi, digiuni, & elemosine, & altri simili essercitij spirituali: con i quali si procuri d'impetrare questa desiderata gratia della liberatione; poi che cessando l'altre occupationi, vi si darà luogo di poterlo meglio fare, e la ragione, e l'urgente bisogno così lo ricerca, e maggiormente il sacro tempo del Aduento di Nostro Signore, nel quale per il più cade questa quarantena, da se ci inuita, e specialmente eshorta à questa sorte d'officij, & à tutte le altre opere buone.

Prima dunque guardateui, diletti figliuoli, di non prouocare in questo tempo maggiormente l'ira di Dio contra di voi, col far che l'otio vi sia cagione di noui peccati; anzi l'occasione di star riserrati in casa, e di non hauer molta occupatione conforme al solito, di lauorerij,

artificij, e varie distrattioni di negotij, che comunemente si hanno nel discorrere per la Città ne gli altri tempi, vi ritorni in maggior commodità di occuparui santamente, e vi sia vno stimolo di voltar il cuore vostro à Dio, e far più spesso orationi publicamente, e priuatamente, & essercitarui ne i digiuni, & astinenze, & altre sorte di penitenze, e sodisfationi, che sogliono placare il suo sdegno contra di noi.

E perche comunemente le persone da se nõ fanno far debitamente tali preparationi, e la nostra natura suogliata nelle cose spirituali ha dibisogno in ciò di guida, e di qualche eccitamento; per ciò per tener la mente più raccolta in Dio, e far più facilmente oratione in tutte le case, ciascun capo di fameglia si efforta, a prouedere di alcuni libretti spirituali, se non ne hanno; e se gli hanno, adoperarli, e di quei che più aiutano in questi tempi, e sono più atti à introdurci nell'oratione, e sante meditationi, massime della vita e passione di Nostro Signor, e delle vite de i Santi.

Questi si doueranno leggere hora in presenza di tutta la famiglia, e specialmente al tempo di far l'oratione, qualche punto, per dar materia, & aiuto di meglio farla; hora priuatamente da ciascuno che sa leggere, per cauarne qualche frutto per se stesso, & aiuto spirituale.

Saranno a proposito per questo effetto le meditationi del Padre Gaspar Loarte sopra la Passione, e instruttione per meditare gli misterij del Rosario, & il suo libretto de i Remedij de i peccati, & l'altro detto *Conforto de gli afflitti*, ò le meditationi del Granata, & il suo libretto detto *Guida de peccatori*, ò altri simili de i sopradetti auttori, ò di altri à proposito di questi tempi, che siano probati. Sopra questi, e sopra gli documenti delli Euangelij che corrono, e sopra le vite de santi douerebbono esser gli vostri ragionamenti frà il giorno, e la sera, massime gli giorni di festa, per non dar luogo alle mormorationi, parole otiose, e dissoluzioni.

Ciascuno per meglio disporfi a passar bene questo tempo, per ortener il fine che si pretende, ogni giorno faccia conto, che questa quarantena sia a punto come vn'altro sacro tempo della quadragesima: e come già Nostro Signore digiunò quaranta giorni nel deserto, lontano da ogni conuersatione de gli huomini, trattando con Dio solo per mezzo dell'oratione: Così procurate voi padri di famiglia, ciascuno nelle vostre case, che in questo tempo di publica mestitia, e solitudine, non solo vi sia ritiramento dalle conuersationi esteriori di fuori di casa; ma molto più si ritiri ciascuno interiormente, all'oratione, alle sante meditationi, alli essamini della coscienza, alla consideratione de gli giudicij di Dio, della propria morte, del giudicio vniuersale e particolare, delle pene dell'inferno, della gloria del Paradiso, & altre

altre simili, ascoltando con diuotione quello, che in così fatte considerationi vi parlerà Dio al cuore, e determinando con fermo proposito di metterlo in effecutione senza alcun fallo. Procurate di accòpagnare il digiuno di Christo con il vostro digiuno, ò almeno con l'astinenza, se non quotidiana in questi quaranta giorni, ò in questo prossimo Aduento, almeno di tre giorni la settimana; ricordandoui ogni giorno di quel che faceua Christo Nostro Signore nel deserto, con digiunare, vegliare, dormire per terra, far oratione, e finalmente combattere col nimico, e vincerlo valorosamente, scacciádolo con le parole della sacra scrittura, e con la virtù diuina.

Procurate accompagnarlo iui con la mente, cioè con la consideratione, e con il desiderio, e con la santa imitatione.

Imaginateui, che come già anticamente si soleua nella santa Chiesa dar le quarantene in penitenza delli peccati, imponendosi per quaranta giorni, digiuni, orationi, e simili, essercitij di penitenza e satisfattione; così il Signor adesso v'imponga questa quarantena, acciò la spendiate nelli sudetti essercitij cò ogni diuotione. Non potrete ogni giorno vdir Messa, come fareste in altri tempi, perche le feste sole procureremo si dica a certi luoghi accomodate in ogni contrada; douerete almeno ciascun di voi vdir la con la desiderio, e mentalmente facendouela presente, come se la vedeste, ò vdiste, & andandoui col spirito, poi che non potrete corporalmente, e standoui attenti per tutto quel tempo che suol durare, con la debita diuotione, facendo anche qualche meditationi sopra le parti principali d'essa; e similmente potrà far della comunione, che è solito di riceuerla spesso, e hora non potrà così farlo, comunicandosi almeno spiritualmente: se ben anche in questa parte procureremo darui alle volte alcuna commodità, e maggiormente con solarui, con far che potiate riceuer realmente quel santissimo Sacramento, col quale in ogni caso non dubito che tutti vi armarate prima che entrate in questa quarantena.

Di più in questo tempo per placar il Signore, e mouere la misericordia sua verso di noi, ricordateui di far misericordia a i prossimi, *Perche beati i misericordiosi*, come dice Christo nostro Signor, *che ancor loro conseguiranno misericordia da Iddio*; faccia larga limosina chi può, a i poveri, e specialmente a quelli, che d'ordine nostro andaranno cercando alle porte a beneficio dell'Hospitale de mendicanti, ò de i poveri Monasterij, massime di Monache, ò de i poveri dell'istessa parochia; e chi non può altrimenti, almeno gli facci elemosina spirituale, facendo qualche orationi, e pregando per loro, e per tutti i presenti bisogni.

Frà l'altre fruttuose occupationi di questo tempo, come già le Letanie instituite da quel santissimo Pontefice Gregorio Magno furno con-

secrate cò numero settenario misteriosissimo conforme anche a quello che insegnò il spirito Santo alla santa Chiesa di fare oratione publica sette volte il giorno, a essemplio di quello che diceua il Re David, *sette volte il giorno io ti dirò le laudi ò Signore*: il che non è senza gran misterio; perche in quelle sette hore patì Christo Nostro Signore diuersi, e segnalati tormenti: così ci è parso molto conueniente, instituire che per tutto questo tempo della quarantena sette volte il giorno si facci oratione in ciascuna casa: e per ricordarlo a ciascuno al suo tempo, habbiamo ordinato, che nella Chiesa Metropolitana, e nelle collegiate regulari e secolari, e parochiali, si suoni per le orationi sette volte tra la notte & il giorno alle sue hore conuenti, sonandosi prima tre tocchi al modo dell'Aue Maria, e dopò la campana solita dell'oratione della sera per vn quarto di hora; nel qual tempo habbiano tutti a dire prima l'Aue Maria, poi le Letanie, & altre preci, & orationi, massime quelle che sono accomodate al presente bisogno, e per ciò alli di passati di ordine nostro stampate in vn libretto, del quale ogn'vno potrà prouederfi facilmente.

Medesimamente potrà ciascuno meditare sopra le sette volte principali che Christo Nostro Signore sparse il suo pretioso sangue per nostro amore, come contra gli sette peccati mortali.

La prima nella circonfione, còtra la lulluria; la seconda al horto, doue già Adam peccò, còtra la gola; la terza nella flagellatione, còtra l'ira; la quarta nella coronatione, còtra la superbia; la quinta nel inchiodar la mani, contra l'auaritia; la sesta nel inchiodar i piedi, contra l'acidia; la settima nel aprire del costato, contra l'odio, & inuidia; ouero meditare sopra le sette parole che disse Nostro Signore in Croce; ò sopra gli sette dolori che hebbe la gloriosa Vergine Madre di Dio per il suo Dolcissimo figliuolo; ò sopra le sette allegrezze che similmente hebbe di quello; acciò secondo la moltitudine de i dolori del cuor suo, come dice il salmo, *le consolationi diuine la reimpissero d'allegrezza*: ouero si potrà meditare sopra le sette petitioni contenute nel Pater noster, considerando parola per parola con affetto e diuotione; ouero sopra altre cose al miglior modo che ciascun saprà, e lo Spirito santo le dettarà: poi che rapresenta questo numero anco gli sette Doni dello Spirito Santo, & i Sette Sacramenti della Chiesa, e molti altri misterij.

Tutti in tal tempo di oratione procurino star affacciati alle finestre, ò doue si possi, alle porte della casa, per fare l'oratione comunemente ad alta voce con tutti quelli della sua contrada, voltati verso l'Altare, ò altra diuotione che farà posta in essa, nella forma e modo che faranno auisati dal Parochiano, ò altro Sacerdote deputato da noi a questo effetto in quella contrada, ò parochia.

E doue non ci fosse modo, ò contrada accomodata per poter far detta oratione in comune, ò sulle alcuno impedito talmente, che non potesse andare alla finestra, ouero porta; non resti almeno di far questo medesimo, & altre diuote orationi nell'istesso tempo dentro la casa, pur con gli altri di casa, ouero anco nel la camera sua, ò nel letto doue si ritroua.

Parimente al tempò che suonaranno le tre solite Aue Maria, cioè quella dell'aurora, quella del mezzo giorno, e quella della sera, douerete dire a ciascuna li tre versetti, con le tre Aue Maria, con i quali si guadagna certa indulgenza, & accompagnare quella salutatione della Gloriosa Vergine con l'affetto del cuore, raccomandando caldamente all'antica e perpetua protectione sua sopra questa Città gli vrgenti bisogni, & afflittioni presenti di questo popolo, acciò quella benedetta Madre di Dio interceda per noi, e sia aduocata nostra appresso il suo figliuolo secondo il suo costume, placando l'ira di esso verso noi miseri peccatori.

E perche tanto più volentieri vi habbiate da occupare in questi santi essercitij; tutti quelli che alli segni della campana fodetti faranno oratione per il spatio d'un quarto d' hora, e pregaranno per li infermi ò sospetti di peste; Cōcediamo per l'autorità a noi dalla santa Sede Apostolica cōcessa, sette anni d'indulgenza, & altre tante quarantene, per ogni volta che la faranno; & in capo della settimana hauendo continuato quello essercitio, indulgenza plenaria, essendo confessati, e comunicati, ò almeno contriti, quando non possano hauere commodità di Sacerdote che li confessi, e comunicati.

Questi sono i mezi, dilettissimi figliuoli, con i quali spero che farà fruttuosa questa quarantena; & a questo modo facendo, dobbiamo sperare che si mouerà la diuina misericordia a compassione del suo popolo, vedendolo contrito, e ben disposto, con animo fermissimo di non volerlo offendere; e cessando i peccati, cesserà insieme il flagello della sua diuina giustizia, che per loro cagione meritamente adopra & essercita cōtra di noi: il che piaccia alla sua Diuina bontà di concederci a maggior gloria sua; & a questo effetto, in nome suo vi benediciamo. Amen. Dat. nel Palazzo Archiepif. di Milano, a di 20. d' Ottobre 1576.

Editto per la quarantena delli Ecclesiastici.

NON volendo l'Illustrissimo e Reuerendissimo Monsignor Carlo Cardinale di santa Praxede Arciuicouo di Milano, per parte sua lasciar adietro mezo ne diligenza alcuna spettante all' officio suo, che possa promouere, ò agiutar la salute spirituale ò corporale di questo popolo commesso alla cura sua pastorale; & essendosi con matura consideratione stabilito di far vna generale, & particolar quarante-

na per aiuto di questo popolo nel flagello di peste, col quale ha cominciato il Signore già alcuni mesi sono a visitar questa Città: Per tanto col presente suo Editto sua Signoria Illustrissima auisa tutte le persone Ecclesiastiche, di qual si voglia grado, e cōditione, che frà sei giorni prossimi seguenti dopò la publicatione d'esso, debbano prouederli delle cose necessarie al viuere, e mantenimento loro, e delle loro famiglie per quaranta giorni, quali immediatamente cominceranno a correr finiti gli sei giorni.

Cōmāda poi a tutti gli sudetti, che sotto la pena di 200. scudi, & altre pene più graui, secondo la qualità della persona, e della disobediēza di ciascuno, che per tutto lo spatio di detta quarantena non eschino, ne lascino, ò facciano vscire alcun seruitore ò altro della sua famiglia, fuori della casa della loro solita habitazione, ne di quelle che da sua S. Illustriss. le saranno designate più vicine ò anesse alle chiese, nel le quali hanno a far il suo seruitio quotidiano del choro, ne meno in esse case ammettano altri senza legitima licenza.

Eccetua però dal presente Editto i suoi Vicarij, Prefetti delle porte, Visitatori, e seruitori loro che faranno seco, e gli altri ecclesiastici seculari e regolari, deputati da sua Signoria Illustriss. alla visita, aiuto, e prouisioni opportune della Città ouero diocesi in questi bisogni, e haueranno di ciò patenti in scritto da sua Signoria Illustrissima.

Eccetua anco, che tutti i Curati della Città, e Vicecurati, e coadiutori loro per officio loro parochiale verso il suo popolo, possano in tutto questo tempo liberamente andar per tutte le loro proprie Parochie, e per quelle che sono raccomandate alla cura loro; e quando saranno per far qualche ministerio ecclesiastico, possano anco condurre, & hauer seco vn custode, ouero altro chierico di quelli che saranno descritti nella lista sottoscritta dal Prefetto della porta, che gli serua in quelli ministerij & officij Parochiali, per i quali officij anco possano venir a tutte le hore da sua Signoria Illustrissima, e suoi Vicarij, e Prefetti delle porte, secondo il bisogno.

Eccetua anco gli Ecclesiastici Forensi, che con la fede delli Vicarij Foranei per vrgenti bisogni faranno ricorso da sua Sig. Illustriss. ò suoi Vicarij, e Ministri. Eccetua di più quei Sacerdoti, & altri Ecclesiastici, che già da sua Signoria Illustrissima sono deputati, ò che si deputeranno, per accompagnare i morti alla sepoltura, & anco quelli, che conforme alla tauoletta nella quale d'ordine suo saranno descritti dal Prefetto della porta, doueranno andare a celebrare Messa, ò altri diuini officij, ò seruire alli celebrati in certe Chiese, ò luoghi fuori della Chiesa deputati da sua Sig. Illustriss. mà questo sia solo per quel tempo, e per quelle occasioni,

zioni sole, nelle quali gli sarà necessario vscire, e star fuori di casa per far gli sudetti officij, secondo l'ordine che gli sarà dato.

Eccetua anco da questo, quelli che per proueder alle cose quotidiane necessarie al vitto loro, ò de suoi di casa, ò per altro vrgente caso, saranno necessitati vscir ò mandare fuori di casa, mentre siano descritti dalli Prefetti della porta, ò dalli Deputati da sua Signoria Illustriss. a questo effetto in ogni Parochia, & habbiano la licenza scritta da loro, secondo la forma da sua Signoria Illustriss. ordinata.

Et a questo effetto, cōmanda che ciascun prefetto delle Chiese collegiate dia in scritto a sua Signoria Illustriss. frà tre giorni prossimi alcune persone della sua collegiata, idonee di poter andar alcuna volta fuori per simili bisogni, a seruitio di tutti quelli c'habitaranno nel le case della sua Canonica, accioche d'essi si possa far l'electione, & insieme ordinare la licenza opportuna.

Questo offerueranno anco tutti i regolari, e le Monache, & ogn'altro collegio Ecclesiastico. Dat. nel Palazzo Archiepiscopale di Milano il di 18. d' Ottobre 1576.

NE populus in ades conclusus quarantena tempore otio torpesceret, id præter cetera instituit, ut libros de rebus spiritualibus scriptos haberet, in quorum lectione, cum certas præscriptas horas precibus, orationibus, dedisset, aliquid temporis poneret. In ijs libris vnū præcipue vulgari sermone edidit, atque inscripsit, Raccolta di varij ragionamenti di alcuni santi sopra la cura de i poveri, & infermi. Quorum patrum sermones quoniam in secunda parte concilij quinti prouinc. ostendit, eos iam huic loco apponere, minus operæ pretium esse censuimus.

Litteræ pastorales.

De asperione Aquæ sanctæ, & benedictione ædium.

Carolus Cardinalis, tit. S. Praxedis, Archiep.

REVERENDO Parocho. Essendo noi debitori a i popoli, di non lasciare occasione, nella quale possiamo distorgli affatto dalle profanità, e ridurgli a istituti santi, con i quali s'aiutano nella via della salute: hora che s'aiutano la santissima vigilia del Natale di Nostro Signore Giesu Christo, nella quale con gran misterio, è vso e rito della Chiesa nostra Ambrosiana, che i Parochi asperghino le case della sua Parochia con l'acqua santa; vi ammoniamo a fare questo officio con la diuotione, e grauità, che ricerca tale attione, quale è religiosa, e piena de misterij: e che in oltre la Domenica prossima auanti la vigilia, auisiate il vostro popolo di questo, con instruirlo, per quanto potrete, del misterio, e delle virtù, che ha-

l'asperione dell'acqua santa: la quale frà l'altre che i Padri ne scriuono, ha questa, di purgare le case & i luoghi da ogni malignità e sporcizia d'immondi e cattiu i spiriti: anzi che, come è scritto nell' historie Ecclesiastiche, con essa hāno i santi Sacerdoti, ne i tempi dell'idolatrie alcuna volta gettato a terra diuinemente i tempj, gli Altari, le colonne de demonij, & idoli.

Et in oltre perche questa attione dell'asperione, frà l'altro insegna, che'l Christiano debba hauere la vita netta e monda dalle bruttezze de i peccati, e l'habitatione anco purgata da ogni inhonestà, profanità, e specie d'idolatria; onde è che la Chiesa nostra, a fine d'insegnarci, che con ogni pura santità riceuiamo Nostro Signor Giesu Christo nel suo Natale, vfa nella vigilia l'asperione santa nelle case: per ò con questa occasione di fare l'asperione, procurate, che il popolo purghi l'habitationi da cose contrarie a questo misterioso rito, e che possano offender gli occhi di Dio; bruciando ciascuno, e stracciando subito qualunche libro impudico, e madrigali, e canzoni dishoneste, tit. que ad leuādo anco via, come s'è ordinato nel nostro sacr. ord.

Concilio Prouinciale terzo, imagini profane, che siano sporche, nude, lasciuie, ò de quali si possa dubitare, che causino memoria di cose cattive nella mente; gettando anco via dadi, carte, maschare, & altre cose non conuenienti alla santissima professione del Christiano.

Le quali cose tutte essendo frequenti in questa Città, non è marauiglia, se hora è flagellata dalla diuina giustizia.

Però fate con ogni diligenza, che si leuino affatto tali abusi, quali in vn certo modo rappresentano l'antica gentilità, & idolatria: per ruina della quale, & accioche la memoria d'essa fosse del tutto leuata dal mondo, arditamente i santi martiri di Christo esposero a ogni crudeltà la vita loro.

Dall'altra banda poi procurate cō questa occasione dell'asperione, d'indurre in tutte le case l'vso del vasetto dell'acqua santa, che in ogni camera doue è letto, vi sia al capo del letto decentemente, e sopra tutto l'immagine del Crocifisso, ò della Madonna, ò di Santo, ò Santa, che il padre, ouer madre di famiglia, ò ciascuno ha uerà in particolare diuotione.

In oltre la Domenica auanti il natale, e frà le feste anco, auisate, e vietate spesse volte in nome nostro, che in nessun luogo ò casa si giuochi a carte, ò a dadi, ò ad altra sorte di giuochi; ma che ogniuno con ogni maggior studio di diuotione e santità, e frequenti communioni, attenda a celebrare, e santificare quel santissimo giorno di Natale pieno di gratia, & il quale porta perdono a tutti i veri penitenti; e così celebrare anco l'altre feste che seguono.

Et in tutto ciò, voi, e loro vfarate ogni cura, e diligenza; e ne riferirete poi il frutto, che si farà fatto nel popolo: accioche di questo,

se succederà, ne habbiamo continuamente nel le nostre humili orationi a ringraziare Dio: e se altrimenti, preghiamo anco sua Diuina Maestà, che per sua misericordia doni a loro spirito di mutatione di vita; & insieme anco noi prouediamo a i disordini loro cò ogni officio paterno, e pastorale.

Habbiamo di questa occasione di pestilenza dissegnato rinouare l'vso di benedire solennemente le case: la quale benedittione, parte per noi stessi daremo, parte col ministerio vostro, nella vostra Parochia, e di ciò dopò le feste vene auisaremo a pieno. Tra tanto ricordate da parte nostra al popolo, a ponere straordinaria diligenza, in purgare ciascuno la casa, e famiglia sua, nò solo da i sudetti abusi, ma da ogni altra offesa di Dio: e così apparecchiarsi con ogni santificatione, a fin che con quella benedittione, riceuino nelle case & habitationi vna perpetua custodia e protezione di Dio, che di fendi per sempre loro, i figliuoli, le case sue, non solo dalla presente peste, ma da ogni altro flagello, e da ogni vessatione di spiriti maligni.

In tutto ciò che vi habbiamo ordinato, fate diligenza tale, che restiamo di voi consolati nel Signore Giesu Christo: quale vi benedica. Dal l'Arciuescouato il dì 19. di Dicembre 1576.

Auuertenze per la Benedittione delle case.

Carolus S. R. E. Cardinalis, tit. Sanctæ Prædixis, Archiepiscopus.

PER le benedittioni, quali per istituto della Chiesa santa si fanno, e delle case, & altre cose, che sono à seruigio & vso dell'huomo, deue esser nel Sacerdote che le benedice, pia intentione; e ne i fedeli per quali si fanno, diuota preparatione; acciò Iddio per la sua infinita bontà conceda, & operi abbondantemente in loro, quel che piamente per quelle si dimanda, e procura.

Però il Sacerdote nella benedittione delle case, che per ordine nostro farà, procurerà di farla con ogni purità di coscienza, e santa intentione, e con pietà, diuotione, e grauità.

Procurerà anco di accompagnarla con special oratione, e spesse volte col digiuno.

Dirà messà nel giorno che la farà, prima che si metta a farla.

E di giorno, nò di notte, farà essa benedittione. Nella Messà dirà per questo effetto l'oratione dello Spirito santo.

Vsarà la forma di benedirle, che si è data fuori in stampa di ordine nostro.

In questo tempo, che si hanno a benedir quasi tutte le case, farà ogni Parocho la Domenica auanti, che si comincerà la benedittione delle case della sua parochia, vna processione a questo effetto per la vicinanza di detta parochia.

Alla detta processione farà da parte nostra, che i Chierici, e persone ecclesiastiche della sua parochia, che non sono all'hora obligate alli officij in choro nella cathedrale ouero col legiate, tutti conuenghino, ciascuno con la sua cotta.

Inuitarà anco per questo effetto i padri di famiglia, e tutti quelli della sua parochia, che per questi sospetti di peste non sono impediti ad vñcir di casa.

Con questa occasione conuocarà innanzi ò dopò il Vespro, in quella istessa Domenica i padri di famiglia, come si è ordinato nel Sinodo Diocesano nostro quarto, e gli sponerà gli oblighi loro con gli suoi figliuoli, e famiglie, secondo il Decreto del terzo Concilio Prouinciale, & insieme gli darà di nuouo quei ricordi che bisognano per riceuere con abbondante frutto questa benedittione nelle loro case, e famiglie.

Questo medemo officio farà più specialmènte, quando si trouarà a benedir alcuna casa, doue sia numero di persone, ò famiglia dietro la medesima porta, trattando in questo proposito, hora l'Euagelio, hora alcuna oratione di quelle che si recitano in questi officij.

Il Sacerdote farà la benedittione vestito della cotta, e stola.

Si farà portare la croce auanti, e duoi lumi di quà e di là dalla croce.

Chiamarà il Clero della sua Parochia, che l'accompagni in questa attione; ma però chi d'esso in quel tempo non sarà obligato nelle collegiate, ò in altre Chiese a gli officij.

E ciascuno di essi che si troui alla detta benedittione con la cotta, canterà ò reciterà salmi, e le altre orationi insieme con il Sacerdote che benedirà, secondo l'officio di questa benedittione.

La benedittione dell'acqua farà nella Chiesa, secondo che mostra la rubrica stampata, ò vero nella casa che si benedirà, quando vorrà farla con maggior solennità.

Niuno, ne Parocho, ne Sacerdote, ne altro, per questo officio di benedittione, ò per occasione d'essa, pigli dono, ne cosa alcuna, per minima che sia.

Ogni Parocho la Domenica auanti nel suo sermone auisi, in qual vicinanza si farà per quella settimana la benedittione.

Non si benedichino case doue sono scomunicati.

Ne meno case di meretrici, ò vsurari, ò altre persone criminose pubblicamente.

Ne anco case, doue si fa barattaria, ò si tengono giuochi prohibiti.

Ne parimente botteghe, doue si fanno carte da giuocare.

Le case che non sono preparate, ò purgate, secondo che si dice nella nostra lettera, che per ciò vltimamente hauemo publicata, non si benediranno senza espresa nostra licenza.

Li

Li stalli, e case, doue habitano diuerse famiglie, si benediranno con vna sola benedittione, aspergendo però tutti i luoghi con la tripli cata alperione.

Le case serrate per sospetto di peste, ò per assenza de patroni, il Parocho, ò altro Sacerdote deputato, aspettarà a benedirle per vn mese ò duoi dopò le altre; ma farà auuertito, restano case da benedire, per non essere hora preparate, e purgate conforme all'auiso nostro, ò per le altre cause sodette, a farlo subito che cessi l'impedimento; e durando più de i duoi mesi sodetti l'impedimento, ne darà auiso a noi.

Notarà ciascun Parocho, ò Sacerdote, in vn libro appartato, ciascuna casa che benedirà, e vi notarà la contrada doue è, e di chi è, chi vi habita, & insieme il giorno, & il mese di detta benedittione: e poi ne darà copia a noi.

Della preparatione del popolo.

CIASCUNO padre di famiglia si preparerà a riceuere la benedittione della sua casa con diuotione, e santo desiderio.

Però riconoscerà prima tutta la sua casa e famiglia, e disporà tutti in occasione di questa benedittione, a confessarsi, e comunicarsi prima santamente.

Sarà bene anco, per eccitare maggior diuotione, che egli in sieme con quei della sua famiglia, che possono vñcir di casa, il giorno innanzi che riceua la benedittione, vñtiti le sette Chiese, ò faccia altra simile diuotione.

Riconosciuta la sua famiglia, e la casa; se vi fosse cosa che offendesse gli occhi di Dio, la leuerà.

Bruscierà i libri lasciui, Madrigali, e Canzoni dishoneste.

In luogo di quelli introdurrà libri spirituali, che gli consiglierà il suo confessore.

Toglierà via l'imagini profane, sporche, nude, e lasciue: e vi metterà figure del Crocifisso, della Madonna, de Sati e Sate, che egli, e ciascuno della famiglia harà in particolare diuotione.

Gettarà via dadi, carte, maschere, & altre simili cose, che non conuenghino alla santissima professione di Cristiano.

Nell'occasione di questa benedittione, introdurrà in ciascuna camera doue sia letto, l'vso del vasetto coll'acqua santa.

Quando il Sacerdote verrà per far la benedittione, gli verrà dalla porta principale incontro con la sua famiglia; e se bene egli viene per farla, conuerà alla pietà sua dimandar gliela, con santo desiderio di conseguirne vtilità e frutto spirituale.

Accompagnarà il Sacerdote, & il clero per tutta la sua casa, insieme con la sua famiglia: quale con ogni riueranza, e diuotione sarà sempre presente; e starà, secondo l'orationi che si diranno, hora inginocchiati, hora in piedi diuo-

tamente, e con ordine; le donne con la testa coperta, e gli huomini scoperti; quali doue bisogni, aiuti a salmeggiare, e rispondere al Sacerdote che benedirà, secondo che è ne i fogli stampati per questa benedittione.

Farà, che nella casa, e botteghe de la sua casa che si benedice, non si lauori mentre si fa la benedittione.

Literæ de barba radenda.

Carlo Cardinale della Chiesa Romana del titolo di Santa Prassede, Arciuescouo: al diletto nostro Clero della Città e Diocesi di Milano, salute e benedittione dal Signor Nostro Giesu Christo.

NON farà bisogno, dilettissimi fratelli, che io spendi molte parole, ne in persuaderui quel che già così prontamente hauete cominciato ad abbracciare; ne in commendarui l'istituto, che essendo poco meno che perduto quasi in tutte le parti d'Italia, è pur stato in qualche modo fra di voi ritenuto: si che si può dire, che non sia cosa forastiera, ma vso, e specialmente vostro, antico, che vi si restituisce, ò più tosto si ripara, perche non si perda affatto; l'vso dico, e l'istituto, che le persone Ecclesiastiche non nutriscano, ma si radino la barba; istituto veramente accompagnato da misteriose significazioni; acciò che intédiamo, e l'eccellenza dello stato nostro, quanto sia differente da quello de Laici, e la singularità di vita e conuersatione, che dalla loro distinta, ricerca la vocatione nostra; & insieme anco, come di chiara il venerabile Beda, dell'humiltà santa; e per esser noi ministri di Dio, nò ci leuiamo in superbia, ma gettiamo via ogni vana còfidanza che haueffimo, per valore, prudenza, ò altra virtù che fusse in noi; poi che tutte le virtù nostre, per molte e gradi che pareffero, sono spesse volte mischiate con difetti e vitij, e perciò sono poche, e di picciolo, ò forse di nessuno rilieuo, se si discutono con l'essamine della diuina giustizia.

Fù questo vso de Padri nostri, e quasi sempre perpetuato nella Chiesa, come ce ne fanno testimonio ancora l'antiche pitture, se bene tralasciato poi d'alcuni pochi anni in quà in alcune parti, ma pur ritenuto in Milano da alcuni buoni sacerdoti, amatori di qll'antica disciplina.

Et hora che per la visita, quale con questa peste Dio ci fa, siamo stimolati ad andare sollecitamente inuestigando, e riformando le vie nostre, e rimettendo i buoni instituti, & vñi fanti, che si fussero nel longo corso de tempi, ò raffreddati, ò tralasciati; habbiamo volti gli occhi ad ellequire in questo anco, quel che già gran tēpo fa hauuamo nell'animo, dopò l'hauere ciò comunicato più volte con prelati, e persone di molta pietà, e dottrina, di rinouare, restituire, e riparare tal vso.

Vuuu ; Ma

Ma non così tosto si è cominciato a sapere in questo la mente nostra, che molti di voi con l'esecuzione del nostro desiderio, hanno intorno a questo preuenuto ogni aiuto & esortazione, anzi hanno con i fatti loro preuenuto etiandio l'attione & l'esempio nostro, con il quale voleuamo andarui auanti, per il debito che habbiamo di farlo in ogni buona attione. Non è dunque bisogno di molte persuasioni, ma di compimento al buon principio che già si è fatto di questa esecuzione: nella quale s'io non sono stato il primo; hò almeno consolazione, come si consola il padre d'essere auanzato nelle cose buone da i figliuoli, d'essere stato preuenuto dall'obediencia e diligenza vostra, in cosa da me prima desiderata, e deliberata.

E chi di voi non ha ancora esequito questo, si consoli di non hauere in ciò colpa di negligenza alcuna, facendolo hora subito, che n'è stato auisato dalla voce, e dall'esempio del suo pastore.

E che cosa, fratelli, potrà raffreddarui ponto da restituire con molta consolatione vno vso tanto antico nella nostra Chiesa, e conueniente al nostro stato? Forſi qualche rispetto, o erubescenza de gli huomini mondani, che non pensando alla santità, & antichità di quest'vso, & a i misterij religiosi che vi sono sotto, o se ne facciano beffe, o almeno non lo stimino, quanto deouono? Piacesse a Dio, che si come allegramente pati Dauid d'essere deriso dalla figliuola di Saul sua moglie per honorare Iddio faltando innanzi all'arca tua; così haueſſimo noi per questa via con la sua gratia occasione di meritare alcuna cosa seco, e di scancellare i peccati nostri con la sodisfattione di qualche improprio, che ci donasse egli di patire dalle lingue, o dalla stima de gli huomini del mondo, per far noi cosa accommodata allo stato e vocatione nostra, e per tale vsata da i Padri e maggiori nostri.

E quãto poco farebbe q̄sto, a chi hà obligo come noi habbiamo, di spẽdere il sangue, e la vita, doue sia bisogno p'amore del Signore; quale per amor nostro hà esinanito se medesimo; e pigliando forma di seruo, hà come diposte tutte le sue grandezze, hà ascolto la sua sapienza nella stultitia della Croce; si è humiliato sino alla morte, così opprobriosa; ha dato per la vita nostra il sangue, la vita sua; e tutto se medesimo per noi ha offerto. *Sia vergogna*, come diceua il Principe de gli Apostoli, *a chi patisce dal mondo, per essere homicida, ladro, maledico, o per altro delitto*: a noi deue essere allegrezza e consolatione, patire opprobrio & ingiuria per amor di Christo, e per protestare esteriormente quel che debbiamo hauere nel cuore, e per conformarci di fuori a gli obligi interiori della nostra vocatione.

Sia benedetto il Signore, quando ci darà, che non solamente come diceua l'Apostolo, *conosciamo le cose di Dio, ma che anco patiamo per*

lui: in questo tempo specialmente, nel quale sua diuina Maestà scuopre sopra di noi già tanti segni dell'ira sua, che ben si fa intendere, quãto è necessaria in noi l'emendatione di vita, e riforma in tutte le cose, doue anco ci fosse qualche nostra confusione.

Ma come ci può essere di confusione vn'habito, che più tosto scuopre in qualche parte la grandezza e grauità de lo stato e vocatione nostra, a differenza de gli altri huomini? Forse questa distinctione d'habito esteriore da i Laici, ci farà più bassi e vili? anzi torna a splendore & gloria vera nostra tutto quello, che serue a manifestare a noi, ouero a i popoli, la differenza che è fra il stato loro e nostro, della quale per tante altre vie procura instruirci lo Spirito santo.

Per questo trà l'altre cose portiamo la corona, o tonsura in capo: per questo sono differenti le vesti, & in tante altre cose gli abiti nostri dalli loro: si come hanno d'esser differenti i studij, le conuersationi, le professioni, & ogni esercizio, da che riceuendo il carattere clericale, pigliassimo Dio per portione, e special heredità nostra, e fussimo tolti fuori dalli altri, & ascritti a questa militia ecclesiastica, perche fussimo popolo peculiare di sua diuina Maestà, consecrato a i ministeri del suo santissimo culto: però non ci offenda l'essere differenti da quelli, da i quali ci ha Iddio segregati, perche fussimo specialmente suoi.

Ne anco ci paia nuouo, essere in quest'vso, che hora si rimette, differenti da molti altri, che sono pure nella vocatione Ecclesiastica: che s'habbiamo volentieri abbracciato, ancora con Decreti Prouinciali, & approuati dalla Santa Sede Apostolica, l'essere da loro differenti in altre cose, come in spogliarsi a fatto dell'vso domestico dell'oro, dell'argento, delle Sete, de gli ornamenti de i letti, e dell'altre supellettili pretiose; e se con moderare le mense, i cibi, il numero de seruitori, gli abiti loro; e se nella simplicità e forma dalle vesti Ecclesiastiche, procurando ogni dì più moderarci, e restituire gli antichi vsi, & instituti di questa nostra Chiesa, non habbiamo hauuto rispetto humano di farci differenti in qualche cosa da molti altri ecclesiastici: siaci lecito anco in questa, che pur è parte dell'habito esteriore, essere differenti, per conformarci all'instituto antico, non solo di questa nostra Chiesa; ma si può dire, commune, e che pur anche hoggidì viue in tante altre prouincie.

E questo vi basti, perche sappiate, che anche il mondo debbe restare di voi sodisfatto, se pur haueſſe a dare orecchia, o curarse di piacere al mondo, chi vuole piacere a Christo. *Seruus Christi non effem, si hominibus placerem*, dice l'Apostolo Santo.

Quel poi che più importa, e che principalmente desidero da voi in quest'occasione, fratelli, è che con questa rasura, s'accompagni vna vera rifo-

risoluzione di mettere in pratica & esecuzione le cose significateci da quest'vso che ripigliamo.

Poco ci giouerà essere con l'habito esteriore differenti da i laici, se poi non fussimo differenti ne i costumi dalle persone mondane.

Sarà di confusione a noi, e non di gloria, ogni testimonio esteriore della dignità della vocatione nostra sopra i laici, se poi saremo nelle virtù inferiori a molti di loro.

Poco importa la segregazione e distinctione dell'habito, se persevereremo nelle pratiche e conuersationi secularesche, e mondane. Non farebbe, fratelli, frutto di rilieuo, precipitare i peli della barba, e restar pieni d'ansietà e sollecitudine nelle cure temporali, le quali impediscono i studij necessarij alla professione nostra, & i ministerij debiti all'anime che ci sono raccomandate; e c'inuiluppano in mille intrichi e lacci del Demonio; e finalmente ci sommergono nell'abisso della perditione nostra.

Queste cure secolari sono quelle, che spesso volte ci fanno contentibili ne gli occhi del popolo: questi desiderij terreni ci fanno odiosi al mondo: questa gloria del mondo da noi affettata, Dio voglia non sia cagione al fine, che perdiamo la vera gloria.

Queste amare radici, dilettissimi fratelli, sono quelle, che poi dilatandosi ne i cuori nostri, spandono i fuoi rami, e producono amarissimi frutti di vna vita in tutte le cose indisciplinata, di mali esempj, d'ignoranza a noi, & a gli altri troppo pernicioſa, di negligenza, e di sordida auaritia ne i ministerij nostri.

Chi dà luogo a questi disordinati affetti, non è poi marauiglia se non gusta le cose di Dio; se è arido nell'oratione, indeuoto nel choro, impatiente a perseverar in Chiesa ne i diuini officij, e se ha in fastidio la parola di Dio, aborrisce il studio delle cose sacre, va quasi senza apparecchio, e come per vsanza al tremendo sacrificio della Messa, e non fa frutto nell'vso de Sacramenti santi.

Questo è quello, che poi nelle tribulationi comuni, e particolari, per ben che ricorriamo a Dio, spesso volte non ci ascolta; che se bene, per quel che tocca al sacrificio sãto della Messa, all'orationi, a gli officij, & altre sacre attioni che facciamo, come ministri publici della Chiesa santa, in persona di Christo sommo Sacerdote, o in persona d'essa Chiesa sua sposa, non possono i nostri ministerij essere da sua diuina Maestà rifiutati; ne possono essere poco accetti i sacrificij, l'orationi, e gli officij nostri: nondimeno resta priua la Chiesa santa, e noi medesimi, e tutti quelli per i quali offeriamo i sacrificij e l'orationi, di quel particolar frutto, che risulterebbe dalla special dispositione e diuotione nostra in quelle sacre attioni.

Per rispetto del qual mancamento, quando ci risguarda Dio, quante volte pensate, fratelli,

che, per quello che tocca a questa parte, dica a noi le parole, che già per Elia Profeta, in occasione de i sacrificij & oblationi diceua a quel popolo d'Israel; *A che fine questi vostri sacrificij? io son pieno, e satio, non gli voglio. Chi hà cercato queste cose dalle vostre mani? perche entrate nella casa mia? non mi offerite più sacrificij in darno; l'incenso mi è abominatione; non sopportarò le vostre festiuità; inique sono le vostre congregationi; hò in odio le vostre solennità; mi son fate moleste queste cose; hò durato fatica a sopportarui; quando haurete steſe le vostre mani, io vi voltarò le spalle; e quando moltiplicarete l'orationi, non vi esaudirò.*

Iddio faccia, fratelli, che non sia mai alcun di noi in colpa tale, che prouochi Dio a così fatte parole, ne a sfogare sopra di noi l'ira sua col flagello della peste, con che ha cominciato a percolere, e noi Sacerdoti, & il popolo: nella qual peste, mentre sostiene la mano, e va lentamente, e non però ci leua affatto d'adosso il flagello; par bene che voglia scuoprire da vn canto, che non vorrebbe hauere a vendicarsi delle nostre iniquità, essendo il suo desiderio solamente, che ci emendiamo, e ritorniamo a lui in verità; e dall'altro canto farci chiari, che sin qui non habbiamo fatto da vero a bastanza per placarlo.

Mi pare, che quando hora a lui ricorriamo, facendo istanza per la liberatione dalla notte delle presenti tribulationi, ci risponda con il medemo Profeta; *Si queritis me, querite*: cioè, se cercate la mia amicitia, cercatela con i mezzi, per i quali ve l'offerisco; se mi cercate con parole, cercatemi anco con i fatti; se con l'esteriore, cercatemi anche con l'interiore; se volete la vita, vogliate l'obediencia de i precetti, per la quale si acquista la vita; se mi cercate, cercatemi con diligenza, sollecitudine, vero desiderio, e risoluzione; e non con doppio cuore, ne zoppegate più in due parti: e voi Sacerdoti, se cercate la grandezza e l'honore a quale sete chiamati, cercatela con l'humiltà, con il dispreggio del mondo, con la castità de i costumi, con la santità della vita, cò il zelo dell'anime, e dell'honor mio, e con gli altri mezzi, che sono proprij della vocatione nostra.

Ripigliamo dunque, fratelli, con tutto il cuore, e restauriamo in effetto l'antico vso nostro di radere la barba, con questa vera risoluzione, che con deponere la barba, deponiamo insieme hormai ogni ostentatione, e vana confidenza della prudenza e della fortezza mundana, & ogni stima di noi medesimi, & ogni altra superbia: tagliamo al viuo le cure terrene; gettiamo via ogni intrico de negotij secolari; diamo bando intieramente alle spese superflue; e con l'habito differente da gli altri, habbiamo sempre vna singular conuersatione di vita, che sia degna del stato e professione nostra; e con il dispreggio di questo commune ornamento della faccia, rinonciamo a gli ornamenti

namenti vani, & alle glorie de gli huomini: e così procuriamo tutti, di renderci ogni di men indegni del ministero nostro, e specialmente noi Sacerdoti, del tremendo misterio, che trattiamo quotidianamente, del santissimo sacrificio della Messa: il quale se accompagnaremo dalla parte nostra, con questa santa corrispondenza interiore & esteriore alla nostra vocatione; non arriano le parole mie ad esplicare, quante grazie impetremo dalla bontà di Dio, a beneficio, e nostro, e di questo popolo, e di tutta la Chiesa santa.

Il che per sua misericordia Iddio ci conceda, e con questo vi benediciamo, e preghiamo a voi, & a noi da sua diuina Maestà ogni benedictione. Dall' Arciuescouato il di 30. di Dicembre 1576.

Litera de visitatione populi, & preparatione.

Carlo Cardinale della S. Chiesa Romana, del titolo di S. Prassede, Arciuescouo, al diletto nostro Clero, e popolo, della Città, e diocesi di Milano Salute e benedictione dal Signor Nostro GIESU CHRISTO.

COSI misericordiosamente sostiene Iddio benedetto la mano del suo flagello, con il quale a i mesi passati cominciò a percuoterci, che ben si vede, che ci dà questo spatio di tempo per quella vera penitenza, che egli tanto da noi ricerca, e di che noi habbiamo così grā bisogno; & insieme pare che con la sua infinita bontà vada cercando, come dice per Gieremia Profeta, chi s'interponga a placar l'ira sua, per perdonarci, & intieramente liberarci da i castighi, che giustissimamente ci sono apparecchiati. Non sprezziamo dunque, figliuoli, le ricchezze della sua benignità, e pazienza, e longanimità; ne con la nostra impenitenza e durezza di cuore andiamo accumulandoci ira per il giorno dell'ira, e manifestatione del giusto giudicio di Dio.

Certa cosa è, carissimi in Christo, che tutti noi, quali ha Iddio sin qui preseruati da questo suo castigo, come già ci disse in san Luca, non dobbiamo pensare, che sia stato ciò, perche noi siamo migliori, o manco peccatori di quelli, che sono stati da questa contagiosa e funesta peste percossi, o nelle persone loro, o ne i suoi; ma che sia piaciuto a Dio per sua misericordia, con l'essempio delle percosse loro eccitar noi a vna vera emendatione di vita, e penitenza: la quale se non faremo, habbiamo veramente da temere, che dalla sua diuina iustitia non venghi anco sopra di noi tutti, questo, o altro più formidabile, e maggior castigo.

E dunque obligo nostro, di non abusare di questa gran misericordia di Dio, e di questo spatio che ci è dato di penitenza; come già inutil-

mente, anzi ingratamente verso sua diuina Maestà, habbiamo usato tanti altri beneficij e grazie riceute per i tēpi passati: ma con molta sollecitudine apparecchiarci per ogni hora che a Dio piaccia di chiamare noi ancora a se, per questa, o altra via; & in questo mentre far conto di hauere riceuuto dalla sua diuina bontà di nouo la vita; e così darci da vero a tale mutatione, e riforma di costumi, che spediamo tutto quello che ci resta di vita, sia poco, o assai, a gloria di sua diuina Maestà, a edificatione del prossimo, & a salute dell'anime nostre.

Ne siamo di quelli, che hanno già cominciato con più dissolutioni che mai, senza ne timore di Dio, ne vergogna humana, a dare allegrezza, e trionfi nell'inferno a Satanasso, con tal'ingratitudine alle grazie e misericordie, che sua diuina Maestà le ha fatto di conseruargli fin qui da così comune e manifesto pericolo; senza pure ricordarsi loro, che ancora non siano intieramente liberati da questo flagello; e che quando bene fusse estinta affatto questa peste, restando la radice, che è il peccato, è sufficiēte a ogni cenno della diuina volontà, e iustitia, vna solo fazzoletto, vna stringa, vna strazzo, mette re in estrema ruina questa Città, e diocesi: oltre che l'omnipotenza di Dio non è ristretta sì, che non possa castigare la durezza, e dissolutezza loro con mille altri modi, non meno spauenteuoli, che questo della peste.

Noi hora per debito della cura nostra pastorale, habbiamo deliberato rinouare per questo effetto tutte le sollecitudini e diligenze, facendo conto, come se hoggi cominciassero gli oblighi nostri pastorali con voi; & hoggi ci fossero intimate quelle voci, che già Iddio in simi e proposito disse a Gieremia Profeta; *Ecce constitui te hodie super gentes; vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & edifies, & plantes.* Et si come già quel buon Giuda Machabeo, Capitano del popolo Hebreo, dopò hauer digiunato, e piato in ceneri, e con cilicio, la solitudine, e rouina di Gierusalem, e del tempio, e l'afflittione de i Sacerdoti, e di tutto quel popolo, quando Dio gli diede animo, e forza di venire a riparare quelle rouine; primieramente hebbe cura di visitare il tempio, e deputò altri, cioè Sacerdoti di vita innocente, e zelanti della diuina legge, a mondarlo, rinouarlo, & ornarlo; & altri deputò, che resistessero a gl'inimici, che dalla rocca di Gierusalem, e da altre parti faceuano ogni cosa per impedirli: così in questa occasione la prima diligenza nostra, sarà di fare la visita generale di questa Città, e diocesi, compartendo le fatiche, & sollecitudini nostre, e de i Sacerdoti nostri cooperarij, parte in procurare la restoratione, e l'ornamento, anco de i tempij, e Chiese materiali, e la disciplina insieme de i suoi ministri, & ogni altra cosa, che in esse spetta al culto diuino; parte intorno alla cura spirituale

rituale del popolo, per amarlo con sacre benedittioni, e con i santi Sacramenti, e con altre arme spirituali contra le tentationi dell'inimico; & anco per leuare, e correggere gli abusi e peccati, che fanno resistenza, & apportano impedimēto alla rinouatione di vita, & all'ornamento e splendore della disciplina Christiana, & al progresso spirituale dell'anime loro, commesse alla sollecitudine nostra.

E si come anco l'edificio spirituale di questa Città e diocesi dato in cura a noi, ha di bisogno, non solo che si leuino via le cose che l'imbrattano; ma anco, che vi si ponghino ornamenti, che l'abbelliscino con ogni santo decoro: così queste nostre diligenze miranno, sì a togliere via col diuino aiuto l'offese di Dio, comuni, e particolari; fradicare i vitij, & a distruggere il regno del Demonio, e del peccato; sì all'incontro a edificare le sante virtù, a piantare l'amore di Dio, la diuotione, la carità verso il prossimo, & ogni altra cosa di vera pietà.

Questa è la vera e necessaria via, figliuoli, per assicurarci, che ne peste, ne altri flagelli ci facciano reale nocumto.

Così ci insegnò nostro Signore Giesu Christo, quando hauendo parlato, e pianto sopra le rouine, che doueuan venire sopra di Gierusalem, entrò subito a visitare il tempio, e purgarlo da tutte quelle cose che vi si faceuano indegne di quel sacro luogo; scoprendoci, che il modo di schiuare i diuini flagelli, è la mondia e purgatione della casa spirituale di sua diuina Maestà, che sono l'anime da i popoli fedeli; e per il contrario il contaminarle con la bruttezza del peccato, e con i vitij, è quello che prouoca la iustitia diuina a castigarci.

La purgatione spirituale del popolo, delle famiglie, delle case, e finalmente di ciascuna anima dalla fardidezza de i peccati, dalla habitatione de i demonij, e dalla profanatione, che nell'anime fanno le cose mondane da noi disordinatamente amate, e perciò fatte come idoli de i nostri cuori, questa purgatione, dico, è la principale, che si ha realmente da fare; acciò siamo con l'aiuto di Dio intieramente liberati dalla peste, e custoditi, che non torniamo di poi ad infettarci.

E si come si fanno tante diligenze di abbruciare, o di lauare panni, acciò non vi resti occasione di rinouarsi questo contagioso morbo; e si fanno anco sollecite guardie, perche non entrino dentro apestati, ne pure quei che possono essere di ciò pur vn poco sospetti: così debbiamo con ogni diligente studio e sollecitudine mondare e purgare i cuori nostri, da i desiderij, dalle parole, dalli mali habiti, e non solo da ogni peste de vitij, & infettione spirituale; ma guardarci anco da ogni sospicione, & occasione di peccare: & dobbiamo insieme mettere parimenti guardia a i sensi nostri, a gli occhi, all'vdito, alla bocca, alle mani, &c.

alla lingua, perche non entri per queste fenestre la morte, e la peste del peccato al cuor nostro.

Già per prepararui tutti a questa purgatione spirituale, ne i giorni passati auanti la vigilia del santissimo Natale di nostro Signor Giesu Christo, nell'occasione, che per rito sacro di questa nostra Chiesa, i Parochi e Curati doueua aspergere le vostre case d'acqua santa, ricorriamo a loro, che vi ammonissero all'hora, sì di questa mondia e purgatione spirituale significataci per l'asperfione, sì della benedictione, che nell'occasione della visita, e per i pericoli della peste designauamo fare delle case vostre.

Hora con l'aiuto di Dio la cominceremo a fare, e parte la faremo noi medesimi, parte con l'aiuto d'altri Sacardoti.

E questa benedictione santamente instituita nella Chiesa di Dio, è attione religiosa, piena di pietà, e sante preci, e si fa con l'asperfione dell'acqua santa: la quale frà l'altre virtù che i Padri ne scriuono, ha questa, di purgare le case & i luoghi da ogni malignità, e da ogni sporcizia di cattiuu spiriti: anzi che, come è scritto nell'istorie ecclesiastiche, con essa hanno i santi Sacerdoti ne i tempi dell'idolatrie alcuna volta gettato a terra diuinemente i tempij, gli altari, le colonne de gl'idoli, e demonij; & anco, come mostra il rito e le parole della sua benedictione, ha virtù contra la peste, & altre infermità.

Questa attione in oltre, ci insegna, che il Christiano debba hauere la vita netta e monda dalle bruttezze de i peccati, e l'habitatione anco purgata da ogni inonestà, e profanità.

Si che hora, che con questa vi auisiamo della visita delle vostre Parochie, e della benedictione, e asperfione santa delle vostre case che siamo per fare; questi officij & attioni vi ricordano insieme quella purgatione, e santificatione spirituale, che douete fare, e ci confidiamo nel Signore, che farete, si come con ogni efficacia vi essortiamo a farlo; accioche accompagnando voi così dalla parte vostra, e la visita delle vostre Parochie, e della benedictione, & asperfione che faremo nelle case vostre, Dio benedetto santifichi, e benedichi voi, e le case vostre talmente, che ne peste, ne demonij, ne altre perturbationi vi molestino più; ma in tutti voi sia perpetua custodia di Dio; sia ne i mariti e moglie amor santo, ne i padri santa sollecitudine, ne i figliuoli obediēza, nelle figliuole ogni modestia, ne i seruidori fedeltà, nelle famiglie carità, concordia e pace, ne i frutti della terra abbondanza salutare, & in somma ogni benedictione e gratia temporale e spirituale di questa vita, fin che nell'altra andiamo poi a godere nel Cielo più piena e completa benedictione.

Se dunque sino ad hora per auiso de i vostri Curati non hauete ancora fatto la purgatione spirituale, e purgato le vostre case per riceuere la

re la benedizione, fatelo hora quanto prima, leuando via dalle vostre habitationi ogni cosa contraria al misterioso rito dell'asperione, e benedizione, e che possa offendere gli occhi di Dio; bruciando, e stracciando qualunque libro impudico, madrigali, e canzone dishoneste; togliendo via, come si è ordinato nel Concilio nostro Prouinciale, imagini profane, che siano sporche, nude, lasciuue, o de quali si possa dubitare, che causino memoria di cose cattiuue; & insieme gettando via dadi, carte, maschere, & altre simili cose, che rappresentino l'antica gentilità, & idolatria, ne conuenghino alla santissima professione del Christiano.

Disponeteui in oltre santamente alla visita, cō confessarui, e comunicarui, specialmente nel tempo che verremo alla Parochia di ciascuno di voi.

Et accioche la visita sia con la gratia d'Iddio a perpetuo e salutare frutto dell'anime; preparateui, & disponeteui ad aiutarci dalla parte vostra in tutto quello che sarà espediente, che da voi con carità sappiamo, per prouedere alla salute dell'anime, & al ristoro di questo edificio spirituale a noi commesso, si come di tutto ciò che mirarà a questo fine, vi auisaremo più in particolare nelle vostre Parochie.

E sopra ogni cosa, si nel principio, si poi successiuamente mentre che la visita dura, e più specialmente quando si farà nella vostra Parochia, fate calde & instanti orationi, a fin che sia fruttuosa la visita in modo tale, che come pianse Christo nostro Signore sopra di Gierusalem; così non habbiamo a piangere e noi e voi insieme in altro tempo, di non haure conosciuto fruttuosamente il tempo della nostra visita, fattaci da Dio così segnalatamente, come ha fatto in questi duoi anni, cō il Giubileo dell'anno santo, con molte altre gratie spirituali, con la visita Apostolica, fattaci in nome del suo Vicario in terra, & ultimamente con questa peste, e con le fatiche che noi faremo della nostra visita pastorale.

Alla quale con l'aiuto di Dio dissegnado noi attendere subito passato i giorni del Giubileo, ultimamente concesso da sua Santità per cagione specialmente di questa pestilenza, quale d'ordine nostro si publicarà dimani, perche anche esso sia come vna preparatione alla nostra visita; habbiamo voluto con questo auiso dare principio in questo giorno, che è il giorno solenne della Purificatione della beatissima madre di Dio, Vergine Maria, speciale protettrice & aduocata nostra, e di questa Città; giorno nel quale il Signore del tempo è prelentato nel tempio; giorno pieno di sacre benedizioni, e di misterij, quali tutti ne inuitano, e stimolano a purgatione, e purità di vita, all'humiltà santa, a opere buone, & illustri, accese di tanto e spirituale zelo; & in somma a fare progresso nella via del Signore.

Dopo questo benedetto e solenne giorno, en-

triamo nella Settuagesima che è dimani, di poi nella Sessagesima, Quinquagesima, e Quadragesima, i quali sacri tempi, si come la santa Chiesa celebra singolarmente con riti, cerimonie, & officij, che tutti mirano alla penitenza, e conuersione nostra, per staccarci affatto dalla dissolutezza pestifera del mondo; così con maggior studio d'opere pie e sante attendiamo tutti a vna vera mutatione di vita, e purgatione spirituale, per far poi vna solennissima Pasqua, piena d'allegrezza nel Signore Giesu Christo: quale ne consoli tutti, custodisca, e benedichi. Dell'Arcieuescouato, il di 2. di Febbraro. 1577.

Edictum de ijs, qui contagiosas vestes surripuerunt, asportarunt.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis presbyter Cardinalis, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus S. Ecclesiæ Mediolanensis.

HABBIAMO visto con l'esperientia, non senza nostro gran dolore, (appresso a gli altri innumerabili peccati, quali han prouocato l'ira di Dio a mandar sopra questa Città il flagello della peste) la sfrenata, & insatiabil auaritia di molti, quali dimenticati affatto della propria salute, del timor diuino, della carità del prossimo, e dell'obediencia che deuono a superiori, non si sono astenuti di robbare, nascondere, e trasportar da vn luogo a vn altro, robbe, o panni amorbati, o sospetti di contagione: onde s'è dato non picciolo impedimento a la total liberatione da questo male: la quale debbiamo sperare dalla diuina misericordia, ogni volta che ciascuno per la sua parte (si come per ogni rispetto è obligato) attenda a purgare, e conseruar monda l'anima dalla forzura de' peccati, & obedire a gli ordini & auuertimenti de superiori fatti, e tante volte replicati, intorno alla purgatione delle robbe infette, o sospette.

Volendo noi dunque per ogni via procurar di dar rimedio a questa graue offesa di Dio, e del ben publico, per quanto potiamo, & alla nostra pastorale cura si conuiene; principalmente essortiamo, & ammoniamo tutti, così huomini, come donne, di questa Città, e luoghi della diocesi, ne i quali questo nostro Editto sarà di ordine nostro publicato, che approfimandosi hormai la solennità della Pasqua, nel qual tempo ciascuno Christiano è specialmente obligato di racconciliarsi col suo Redentore, purgando la propria coscienza da qual si voglia macchia di peccato col mezzo della sacramental confessione, che voglia disporsi, e metter ogni suo studio per far questa attione, con quel maggior dolore, e contritione dell'offese fatte al Signore, & humiltà, che gli sia possibile col diuino aiuto; e così procurare

care di placar l'ira diuina, & andarsi disponendo a poter ottenere gratia della commune nostra liberatione del flagello della peste.

Et accio non si camini in tenebre, ne s'inganni alcuno, col far giudicio, che sia cosa leggiera, o di niuna colpa, quel che in sostanza è più graue, e pernicioso; noi con questo nostro publico Editto dichiariamo, che niuno fin qui ha possuto, e maggiormente non potrà da hora innanzi, contra li precetti & ordinationi de superiori pigliare, contrattare, robbare, nascondere, trasportare d'vn in vn altro luogo, ne in qual si voglia modo, ne sotto qual si voglia pretesto ingerirsi a por le mani nelle robbe, o panni, non solo d'altri, ma neanco nelli suoi proprij, che saranno infetti, o sospetti di contagione, senza certezza d'incorrere nella colpa di peccato mortale, il cui frutto è la dannatione eterna.

Poiche, come già s'è detto, da questo tal disordine, e dispreggio di precetti de i Superiori, e principalmente di comandameti diuini, nasce non solamente la manifesta offesa di sua diuina Maestà, ma anco l'ineestimabil danno del prossimo, e ne può risultare l'euidente ruina quasi di tutta la Città, e vi è anco certa cōgiettura, che tal cōtagione, ogni volta che non s'estingua, sia per dilatarsi alle Città, e luoghi conuicini. Oltre che, quello che più importa di tutti i danni corporali e temporali, non senza fomento della solita fraude, & industria del nemico della generatione humana, per simile occasione vediamo tralasciarsi tanti mezzi pertinenti al diuino culto, e seruigio di Dio Nostro Signore, & alla salute delle anime, cessando tuttauia il popolo dalle soliti e necessarij essercitij spirituali, dalle Chiese, dalle prediche, Messe, dottrina Christiana, & altre pie e sante opere.

E per questo comandiamo anco a tutti, & a qual si voglia, così huomini, come donne di questa Città, e Diocesi, doue sarà publicato di ordine nostro questo Editto, in virtù di santa obediencia, e sotto la formidabil pena d'escōmunicatione, che niuno contra gli ordini dell'Eccellentiss. Governatore di questo stato, e delli Magistrati, habbia ardire di tenere in gouerno, o in deposito, di toccare, contrattare robbare, nascondere, trasferire da luogo a luogo, ne in qual si voglia modo, o sotto qual si voglia pretesto metter le mani a quelle robbe, o panni, che saranno amorbati, o almeno sospetti di contagione.

Ricordiamo anco a quelli, che in ciò fossero già incorsi, che debbano quanto prima, riconoscendo la grauezza del loro errore, confessarsi del loro peccato, e rendersi obediēti, e pronti ad essequire tutto quello, che intorno a ciò gli sarà imposto dal suo Confessore.

Ammoniamo parimente tutti i Confessori, così secolari, come regolari, che debbano instruire, e render capaci i loro penitenti della

qualità di questo peccato, & essortare, anzi comandare a ciascuno, che debba (se desidera esser liberato dalla colpa) sodisfare a quanto è obligato.

A questo medesimo effetto, dichiariamo haure riseruato, e riseruiamo di nuouo a noi l'assolutione di quelli che in ciò contraueniranno.

E perciò comandiamo a tutti & a qual si voglia Sacerdoti, così secolari, come anco regolari, sotto pena d'escōmunicatione lata sententiæ ipso facto incurrendæ, che niuno presuma, senza participatione e licenza nostra, o di alcuno delli deputati da noi a questo, i nomi de quali saranno descritti qui a basso, di assoluere dopo la publicatione di questo Editto, alcuno di quelli, che troueranno esser incorsi in simil peccato.

Auertiamo anco tutti i Confessori, così secolari, come regolari, che occorrendole nel trattar questa tal materia alcun dubbio, per il quale non s'assicurino del proprio giudicio, debbano haure ricorso a noi, o ad alcuno d'essi Deputati sopra ciò da noi, senza però scoprire diretta ne indirettamente la persona del penitente, se non fosse con sua espresa licenza, accio intesa la qualita del fatto, possa darsegli ordine di quello che debba fare.

In quarum rerum fidem; hoc nostrum Edictum, & nostra, itemq. nostri Cancellarij manu signatum, ac sigillo nostro Archiepiscopali sancti Ambrosij munitum, Ecclesiæ Metropolitanæ, ædiumq. Archiepiscopaliū valuis publicè affigi mandauimus. Datum ex Archiepiscopatu Die 22. Martij. 1577.

Auertimenti di Monsig. Illustriss. Cardinal di S. Prassede Arcieuescouo di Milano, per li Confessori.

In effecutione del soprapposto Editto.

PRIPIERAMENTE i Confessori certifichino i suoi penitenti, di quel che tante volte si è a loro ricordato per molte vie, cioè che per impetrar dalla misericordia diuina la totale liberatione da questa peste, fa bisogno attendere sopra ogni cosa a placar l'ira di Dio, specialmente con l'emendatione della vita, rinunciando da douero a tutte le offese di Dio, e dandosi a costumi veramente Christiani, e procurando tutto questo anco nelli suoi figliuoli, e nella famiglia; e questo è il principal rimedio, senza il quale debbiamo temere, che poco frutto reale siano per apportare tutte le diligenze della prudenza humana in questo publico bisogno.

Dipoi con ogni prudente diligenza s'affatichino di render capaci i loro penitenti, che si come nelle infettioni che producono gli peccati nell'anima, il lasciare di palesare al Confessore vn solo peccato, ancor c'habbia confessato tutti gli altri, fa il penitente reo della dannatione

natione eterna: così autiue nella peste corporale, che per molto che sia purgata vna casa, quale sia stata tocca da tal morbo, vn minimo pannello infetto che vi si lasciasse, basterebbe ad infettare non solo quelli dell'istessa casa, ma etiandio tutto il resto della Città.

Onde è manifesto, quanto sia degna di seuera correctione e castigo, non meno temporale, che spirituale, qualunque persona, che per sua colpa sia causa di tanto pericolo e danno.

Auertiscano poi i suoi penitenti, che i precetti de i superiori, etiandio Secolari, secondo quel detto di san Paolo Apolito, *Omnis anima potestatis sublimioribus subdita sit &c.* obligano à peccato mortale, quando sono giusti, e le cose sono d'importanza, come questa di non metter a pericolo se, e gli altri, come si è detto. Però conforme a questo, sforzinsi di far toccare con mani alli penitenti, quali sono incorsi in tale errore, che mentre che non vogliono obedire con effetto al precetto de Superiori, e tor via ogni occasione, per la quale probabilmente si potesse dubitare di contagione, non sono capaci d'assolutione. E conseguentemente sono obligati (se pur desiderano ritornar in gratia d'Iddio) proueder in modo che si satisfacci al precetto, e si togli via quel publico pericolo.

Se auerrà, che al tempo che si confessaranno di questo peccato, vi fosse promulgata crida publica, per la quale si concedesse da Magistrati secolari impunità e remissione della colpa incorsa per questo tal nascondere di robbe, a quelli che spontaneamente anderanno a ruelarlo; potranno in tal caso liberamente persuader loro, che vadino quanto prima a manifestare la robbe nascoste, a quei che sopra ciò sono deputati; affine che possino esser purgate: e poi tornino per riceuere la sacramentale assolutione.

Ma quando non vi fosse tal facultà concessa, in modo che il ruelare non potesse farsi senza manifesto pericolo di riportarne severo castigo: in tal caso non oblighino i suoi penitenti, che vadino a manifestarli così subito a Magistrati secolari, ma conferiscano la cosa con noi, ouero con alcuno di quelli che per questo effetto habbiamo deputati, senza però scoprire diretta ne indirettamente il penitente, se esso non gli ne hauerà dato espresso ordine di palesarlo; acciò si possa procurare qualche modo di rimediare all'inconueniente, che potrebbe nascere dalle robbe infette, e nascoste, senza metter il penitente reo di questo per questa via a pericolo della pena temporale.

Et in questo mentre soprasedano l'assolutione, quale (come già s'è detto) in niun modo debbano dare, fin a tanto non fara intieramente leuato ogni sospetto e dubbio che vi fosse per tal causa.

Occorrendo di trouar alcuno penitente, il quale per il passato hauesse commesso vn tal errore

di nascondere robbe infette, e poi spontaneamente l'hauesse ruelato a superiori, ò per altra strada essendo stato scoperto, siano quelle robbe state purgate da persone publiche a ciò deputate: in tal caso si concede facultà di poterlo assoluere, impostali però la penitenza salutare.

Auertendo nondimeno, che se dicessero d'auer purgato, ò bruciato le dette robbe gl'istessi padroni senza saputa, ne interuento di publici ministri a ciò destinati, ouero si persuadessero per notabile pericolo di pena temporale, ò per qualch'altra causa ragioneuole, di non esser obligato alla detta ruelatione; in tal caso anche non gli assoluino senza participatione e licenza nostra, ò delli sopradetti deputati da noi per tal causa, con i quali (tacendo il nome de penitenti, ò palesandolo, quando da esso penitente gli sia espressamente ordinato di palesarlo) e conferendo la qualità del successo, pigliano da essi deputati resolutione del modo che haueranno a tenere, e come gouernarsi in simile accidente.

Se il penitente non hauerà commesso peccato nel nascondere, rubbare, ò trasferire robbe infette da luogo a luogo, ne sue proprie, ne tanto aliene; ma haurà visto, ò saprà chi habbia fatto simil errore, e saprà anco il luogo, oue quelle robbe stanno nascoste, e veda che'l padrone non si risolve a ruelarle, ne farle purgare dalle persone publiche, a questo effetto deputate dalli Magistrati secolari: in tal caso anche non mettino mano ad assoluerli, fin a tanto non haueranno comunicato con noi, ouero con alcuno delli deputati da noi per questo effetto, la qualità del fatto, con tacer il nome del penitente, se pur non hauessero da lui hauuto licenza, & ordine espresso di palesarlo; acciò che inteso il tutto, si possa pigliar quella resolutione, che la qualità del fatto sarà meriteuole. Dat. in ædibus Archiepiscopalis. Die xxij. Martij. 1577.

HOC ipso tempore pestis obtinuit etiam à Sanctiss. D. N. Greg. xiiij. plen. Indulgentiam ad Dei misericordiam implorandam pro pestis auersione, & liberatione, cuius rei causa tres solemnes processiones instituit in vrbe ac Diocesi, alias nonnulla in bulla Pontificia expressa.

Literæ de tribus solemnibus processionibus voti publici causa.

Carlo Cardinale del titolo di S. Prassede, Arcivescovo, al suo diletto popolo della Città e Diocesi di Milano, saluate nel Signore.

E Tempo ormai diletteffimi figliuoli, di voltarvi da vero a Dio, e mutar in meglio la vita nostra, poiche sin qui non si è fatto quanto si do-

si doueva, con tutto che si chiaramente sua diuina Maestà hà mostrato il sdegno e l'ira sua contra i peccati nostri. Hauete pur veduto, che sono innumerabili le diligenze, e rimedij d'ogni sorte sperimentati per la liberatione di questa Città, e di tutto questo contorno, già molto tempo afflitta da pestilenza: e pur così non cessa la mano del Signore, ne è bastato cosa alcuna a liberarci intieramente; anzi vediamo, che tal uolta hoggidì anco si scuoprono con tanta frequenza nuoui accidenti e casi di questa infirmità, che ci fanno temere, che Dio giustamente adirato con noi, non sia per rinouarci il castigo con maggior seuerità che habbi mai fatto; già che tanto poca impressione hà fatto in quelli animi, possiamo dire, ostinati, che ne anco con questo spaueteuole flagello, si sono distolti da i suoi mali habiti, e corrotti costumi, quali hanno contra di noi prouocata la giustitia di Dio.

E pur ragione, che hora almeno sentiamo, quel che in fatti habbiamo mostrato, di non hauer sin qui sentito, che Dio è quello, come dice il profeta, *che uccide, e dà la vita; ferisce, e sana;* manda le pestilenze, e le carestie, e le lieua quando le piace; ha in mano la vita, e la morte; la sanità, e l'infirmità.

E se bene in simili cose possono gli huomini usare l'industria e diligenze humane; e egli non prohibisce il valersi de i mezzi delle seconde cause da lui ordinate per nostro aiuto, e che ci sono insegnati e mostrati dal lume della prudenza, che pure è dono suo: tutta via vuole anco, che intendiamo di non douere fondare ne appoggiare principalmente in quei mezzi le speranze nostre, ma nel suo diuino aiuto; e che sappiamo, che s'esso, come dice il profeta David, *non guarderà la Città, saranno vane le fatiche, e diligenze nostre,* pensando noi conseruarla humanamente.

Se questo dunque da vero sentiremo, figliuoli cari, non sarà difficile, che con l'aiuto della diuina gratia, dopò tanti altri rimedij sperimentati, ci voltiamo di nuouo al Signore con tutto il cuore & affetto nostro, al modo di quel buon Re Giolafat, che vedendo tutti gli altri aiuti mancare, ricorse a Dio; insegnando a noi fare il medesimo. *Deus noster, cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solū habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Quando, ò Signore, non sapiamo che altro fare, questo solo rimedio ci resta, che ci voltiamo a te cò tutto il cuore.

Questo, figliuoli, sarà il rimedio che habbiamo principalmente da usare, di ricorrere alla misericordia di Dio, con vera penitenza, e con leuare effettivamente gli abusi, & emendare la vita: che così sua diuina Maestà usará clemenza con noi.

A questo anco douerà andare congiunto, frà l'altre opere di pietà Christiana, vn' singolar mezzo viato da tutti i santi, e da quelli che erano

in qualche particolare ò vniuersale afflittione, come ci mostra tutta la sacra scrittura, che è l'oratione santa: il cui esercizio da principio di questo male fù in noi già così caldo e frequente, che si può credere, non hauere hauuto poca parte in ottenere dalla diuina misericordia, che non facesse molto progresso, come meritamente si temeua, questo male; ne ci riducesse a quella estrema ruina che minacciua, & a quale hà condotto altre Città principali a noi vicine: talche se in quell'esercizio fossimo con la debita sollecitudine, come doueuamo, perseverati, haremmo a quest' hora forsi ottenuta l'intiera liberatione.

Ma la perseveranza nostra ne i mali habiti, e la negligenza insieme nel continuare l'ufficio dell'orare, potemo pensare che ci habbino impedito e differito la desiderata sanità.

Noi dunque, per eccitare piu chem ai, calde e viuue orationi in questo publico bisogno; e per ridurre gli huomini a vera penitenza, onde ne risultino anco il frutto della total nostra liberatione, se farà per maggior gloria di sua diuina Maestà; habbiamo giudicato expediente, con l'occasione del giorno, qual sarà alli quindici del presente mese d'Ottobre, deputato a certa executione del publico voto fatto da tutta questa Città a honore di Dio, e del suo glorioso martire S. Sebastiano, celebrate tre solenni processioni, & inuitarui tutti, anco con telori spirituali alla vera recognitione di voi stessi, accòpagnata da diuersi exercitij di penitèza, per impetrare la diuina clemenza e misericordia.

Concediamo per tanto, per l'autorità dataci dalla Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. Plena Indulgenza, e remissione di tutti i peccati, a ogni fedel Christiano della Città e Diocesi nostra di Milano, che veramente contrito, e confessandosi, Mercorè, e Venerdì, & il Sabbatho, dopò la publicatione di queste nostre lettere, digiunará, e si trouará presente alle tre processioni, che in quell'istessi giorni si faranno; e la Domenica seguente si comunicherà; e deuotamente pregarà il Signor Iddio per la total estintione della peste, e per la sanità de gl' infermi, ò sospetti di peste.

Ordiniamo perciò nella Città la prima processione, Mercorè, che sarà alli 9. del presente, alla Chiesa maggiore di S. Ambrosio; la seconda Venerdì alli 11. a San Lorenzo maggiore; La terza alli 12. a S. Simpliciano.

A qualunque poi, che legitimamente impedito, non potrà conuenire alle sudette processioni, per la medema autorità dataci, còcediamo la medema Indulgenza, se dirà in ciascuno di quei tre giorni tre volte le Litanie, ouero tre volte la corona della Madona diuotamente, & essequirà l'altre cose sudette, e pregarà come di sopra.

Concediamo parimente la medema Indulgenza a ciascuno, che la settimana seguente, si con-

feffarà, digiunarà, si comunicarà, e farà oratione come di sopra.

Effortiamo dunque, e preghiamo tutti nelle viscere del Signore, a non lasciare per negligenza o colpa sua, di far questo guadagno spirituale, acciò non prouochiamo maggiormente la giustitia di Dio; ma a riceuerlo, & abbracciarlo con tanto maggior apparecchio, e diligenza, quanto maggiore è stata la freddezza passata in fare degni frutti di penitenza, & in perseuerare nei santi essercitij: per mezzo de i quali doueuamo principalmente procurare, e poteuamo confidentemente sperare dal Signor Iddio la sanità, & ogn'altra cosa opportuna & expediente al vero ben nostro.

Questa longa pestilenza, figliuoli, ci douerebbe pure aprire gli occhi, e farci conoscere il stato nostro, e l'euidente pericolo nel qual siamo de i giudicij ancora maggiori di Dio, che meritamente ci sopraffanno per i peccati nostri. Ma grande è veramente la cecità nostra, e grande è stata fin qui la nostra stupidità, & insieme ingratitudine, a scordarci così tosto, come molti hanno fatto, per quel che mostra la scorretta vita loro, quei calamitosi spettacoli, e miserie, che pochi mesi auanti habbiamo con i propri occhi veduto ogni giorno nelle case, nelle contrade, & in tutte le parti di questa Città, e diocesi; e le ruine irreparabili di tante famiglie, che restano hogidi disfatte in faccia nostra.

Ne vogliamo hora rappresentarui i danni di maggior importanza, cioè gl'incomodi e le difficoltà d'aiuti spirituali ne i piu estremi bisogni, e l'effilio quasi di tutto questo popolo per molti mesi dalle Chiese, doue è special rifugio a i fedeli nelle loro miserie, e conseguentemente l'angustia delle Messe, d'amministrazione de Sacramenti, d'instruzione di vita Christiana, e l'intermissione di molti altri essercitij spirituali. E pur tutto questo non ci ha mosso a fare il debito nostro.

Grande veramente, grande è la negligenza, anzi per dir più, l'ingratitudine nostra; che ne sotto il castigo di così spauentoso flagello, ne dopò il singular beneficio, che per sua infinita bontà il Signore ci ha fatto, di preferuarci fin qui dalle communi calamità e pericoli; ne dopò l'esser ridotta questa Città per beneficio di Dio, nel termine in che hora si troua, tanto differente da quei miserabili principij, e spauentevoli accrescimenti del còtagio; ne dopò l'intera liberatione di molti luoghi di questa diocesi, si sia veduto in noi vna vera penitenza, & vna salda resolutione vniuersale, d'emendare l'offese publiche e priuate che si fanno a Dio, e nelle quali stà anco inuolto questo popolo per la maggior parte, senza pensar quasi, non che deliberare, & essequire con publica autorità, di tagliare le radici, e leuare l'occasione della peste, e stradicare i mali; i dannni, & i pregiudicij dell'anime: talche si può temere,

che non si verifichi quel di Gieremia, cioè che la terra tutta non sia distrutta, perche non vi è, chi pensa a mutare la vita.

Qual sarà dunque condegna penitenza, figliuoli, a così fatta ingratitudine? chi non si vestirà di sacco? chi non digiunarà? chi non si disciplinarà volentieri? chi non metterà da canto ogni negotio temporale, per occuparsi in scaricare la sua coscienza, e purgarla bene con la santa confessione, & aiuto di quella salutar confusione, che l'huomo sente interiormente per se, e per altri, considerando d'hauer così mal corrisposto fin qui alle voci, & a i beneficij diuini.

Chi temerà far a piedi nudi queste sante processioni? chi non s'accenderà di viuo desiderio di non offender mai più Dio? chi non lascerà per sempre i superflui, pomposi, e superbi uestimenti, & ornamenti? chi non desidererà il medemo in tutti gli altri? chi non farà faldamento di spogliarsi principalmente di quei disordinati affetti, per i quali fin qui si è poco curato dell'anima sua, e dell'honor di Dio, per troppo procurare, & amare senza regola Christiana, la robba, i figliuoli, gli honori, & interessi tutti di questa vita? chi non aprirà largamente le mani all'elemosine in quest'occasione, per scancellare la moltitudine de suoi peccati, hauendola il Signore aperta così liberalmente nella Croce santa per questo effetto?

Noi, per il desiderio che teniamo della salute vostra, della sanità publica, e d'ogni vostro bene, e per l'amore che vnicamente vi portiamo nel Signore, quanto più efficacemente potiamo, vi effortiamo a i sudetti, e simili ufficij di santa pietà Christiana, nelle sudette due settimane specialmente: e vi ricordiamo in questa occasione, quel che per regola de santi Padri, e sommi Pontefici, & specialmente di santo Eusebio Pontefice, vi habbiamo altre volte ricordato; che in tempo di pestilenza, per implorare la misericordia di Dio, a i stretti digiuni, & alle frequenti orationi, vogliate anco aggiungere l'elemosine; quali ciascun faccia secondo la possibilità, e diuotione sua.

Et per inuitarui a ciò, il Mercordì della processione, chi potrà, darà elemosina per l'opra designata nella Chiesa sotteranea di san Sepolcro per i sacri misterij della passione di N.S. Il Venerdì per la fabrica di san Lorenzo; il Sabato per aiutare l'Hospedale de i poveri mendicanti, il quale si difegna stabilire nella Città perpetuamente.

Ne vogliamo restare di ricordarui anco, quel che in giorni de digiuni, e di penitenza, u' insegna e ammonisce il nostro santo Padre e protettore l'sant' Ambrosio, li cui buoni e sani instituti douresti uoi come ueri suoi figliuoli ripigliare e rinouare ogni di più, che in si fatti giorni la prima cola che procurate,

la mattina per tempo ve ne corriate in Chiesa all'oratione; e preghiate il Signore, con chiedergli perdono de i peccati vostri passati, e gratia d'astenerui per l'auenire.

Tutto il giorno, dice egli, spendete in oratione, o lettioni.

Chi non sa leggere, vada a trouare qualche huomo spirituale, e pascerli de i suoi ragionameti. In tai giorni le facende del mondo non deuono impedire l'occupationi spirituali, e molto meno le delizie e piaceri di questa vita: ma con l'orationi, i digiuni, l'elemosine, & altre opere di carità, si procuri da ciascuno di placare l'ira diuina, e si tratti il negotio tanto importante della salute nostra.

Essendo poi il voto fatto al gloriosissimo martire san Sebastiano da tutta la Città a beneficio comune, auisiamo & effortiamo grandemente in visceribus Iesu Christi, i Primati, Magistrati, i Padri di famiglia, e tutti, che in quel giorno del voto, che sarà alli 15. del presente, venghino personalmente, ciascuno nel suo Collegio, o sotto il suo Confalone, a visitare la Chiesa di quel glorioso Martire e protettore, & insieme quella sacra reliquia, che del suo corpo si conserua in essa; & assistino a quel che all'hora per effecutione del voto publico si farà; materialmente col cuore, e pietà santa accompagnino l'oblatione, & ogn'altra cosa, che perciò doueranno fare, che in tutte le parti corrispondino all'institutione, e fine de i voti & oblationi sante: e perciò non solo quelli che offerirà no i lumi accesi conforme al voto, ma tutti gli altri anco ogni giorno più si vadino preparando, per rappresentarsi nel punto della morte al conspetto di Dio e de Santi, con lucerne ardenti in mano, cioè con opere accompagnate con ardente carità.

Desideriamo, figliuoli, che in quella solenne giornata facciate tutti vna perpetua oblatione al Signore, accompagnando voi col cuore quell'attione esteriore, e protestando insieme tra voi stessi di riconoscere Dio veramente per vostro Signore, e di voler obedire, & osseruare i suoi santi comandamenti, e per effettuare questo, d'essere prontamente apparecchiati a morire se bisogna per gloria sua, a imitatione del glorioso martire San Sebastiano nostro cittadino.

E con questo santo proposito l'oblatione vostra sia tale, che ciascuno di voi datosi al Signore, effettivamente rinunci al peccato, al demonio, al mondo, & alla misera seruitù loro; e dimandi insieme gratia a Dio, che pigli il possesso del suo cuore; che rompa ogni sua durezza; lo pieghi alla sua diuina volontà; lo mondi, santifichi, e rinouoi spiritualmente; e lo reghi e guidi di maniera, che non lo lasci più occupare, ne disordinare da i varij desiderij del mondo.

Douerà ciascuno in quest'occasione, si come eshortiamo tutti, e speriamo nella loro pietà, far

per quato potrà, larga elemosina & oblatione, per aiutare la fabrica, che per publico voto si hà da fare, a honore d'ello glorioso martire S. Sebastiano: per il cui patrocinio & intercessione procura tutta la Città d'essere fauorita dalla diuina misericordia nella presente tribulatione. Il che per sua bontà Dio benedetto ne conceda, si come altre volte ne fece gratia a l'alma Città di Roma per l'intercessione del medemo beatissimo Martire.

Per effecutione poi di queste nostre lettere, ordiniamo, che ciascun Parocho o Curato della Città, Domenica mattina, che sarà alli 6. del presente, nella sua Messa parrocchiale le legga, e publichi: & insieme auisi, & instruischi il suo popolo a prepararsi e disporli santamente, per conseguire la detta indulgenza plenaria.

Ordiniamo in oltre nella Diocesi, che i nostri Vicarij Foranei, dopò che haràno hauuta la copia stampata di esse, subito la Domenica seguente le facciano publicare solennemente in ciascuna cura e Parochia del suo Vicariato, ordinando le tre processioni ne i giorni come di sopra secondo il solito; e procurino, che si celebriano con ogni diuotione e pietà, nel modo che habbiamo ordinato.

Doue è impedimeto per la peste, di fare le processioni che si douerebbero fare, ciascuno dirà in ciascuno di quei tre giorni ordinati per le processioni, tre volte le Litanie, o la corona della Madonna, come di sopra, e facendo il resto come anco di sopra.

Ordiniamo poi, che la sera auanti di ciascun giorno delle sodette tre processioni, nella nostra Chiesa Metropolitana, nelle Chiese collegiate de secolari e regolari, nelle Parochiali si dia segno solenne di campana nella medema hora che suonarà il Duomo.

La mattina poi per tempo, ciascun Paroco, o Curato darà segno al solito, per conuocare e congregare il suo popolo sotto il Confalone parrocchiale, eccetto quelli che haranno habito di sacco; e quelli andaràno di lungo al Duomo, per accompagnarsi con le scuole solite di simile habito. Dat. Mediolani ex ædibus Archiepiscopalis, Die 11. Octobris 1577.

Literæ de solemnibus mortuorum officio, pijsq. suffragijs pro defunctis tempore pestis.

Carlo Cardinale del titolo di S. Prassede Arcivescovo, Al suo diletto Clero e popolo della Città e diocesi di Milano, salute nel Signore.

DI L E T T I S S I M I fratelli, e figliuoli. Si come la Chiesa di Dio per antichissimo instituto celebra la festa de tutti i Santi, non solo per procurare con la multiplicità dell'intercessione loro, efficacia maggiore alle sue orationi; ma anco per supplire con quella

celebrità vniuerfale, al culto, & a gli honori delle feste de i Santi, che si tralasciano; non potendosi per la loro moltitudine fare particolarmente la festa di ciascuno; e per purgare anche, & emendare le negligenze, che si commettono nelle feste, quali in particolare di questo e di quel santo facciamo: così per molte ragioni a questa celebrità accompagna essa Chiesa santa nel giorno seguente la commemorazione de tutti i fedeli defonti, con solenni officij, e sacrificij, per dare più abbondante suffragio d'orazioni all'anime che sono tormentate nelle pene del Purgatorio; & insieme per aiutare specialmente quelle, che non hanno da altri speciali suffragij; e per supplire insieme in qualche modo a i difetti, che si commettono ne gli officij funerali, che particolarmente frà l'anno si fanno.

Per queste medeme ragioni, noi habbiamo instituito particolarmente in questa prouincia vn'altro simile officio, a beneficio speciale dell'anime di tutti gli Arcivescoui nostri predecessori, e de i Vescouo conprouinciali defonti; e poi vn'altro per li Canonici defonti: che sono quelli officij funerali, quali habbiamo a questi giorni celebrato solennemente nella Chiesa nostra Metropolitana, e nelle collegiate, dopò il giorno di quella vniuerfale commemorazione de morti.

Hora l'occasione, e la qualità di questi tempi di pestilenza, con che da poco in quà hà visitato Dio questa, & altre Città d'Italia, e molte terre, e luoghi, ci hà ricordato, che habbiamo a fare per le sudette ragioni vn simil officio di pietà, per tante migliaia d'anime de fedeli, i quali morti in questa peste, hanno urgente bisogno de suffragij.

La onde ordiniamo con questa nostra lettera, che per aiuto e suffragio d'esse anime, nella Città in ciascuno de i tre giorni quali seguono immediatamente alla festa prossima di San Martino, cioè il Martedì, Mercoledì, e Giovedì, che sarà alli 12. 13. e 14. del presente mese; e nella Diocesi poi in altri tre giorni, che dopò la riceuuta di questa faranno deputati da ciascuno Vicario Foraneo, si celebri vn officio solenne funerale nelle Chiese, e dal Clero, e nel modo che si dirà qui di sotto.

Per tanto inuitiamo, & essortiamo tutto il popolo a lasciar ogn'altra cosa, e trouarsi presente a i sacrificij, & officij diuini, che per il suffragio di quell'anime si celebreranno solennemente in quei tre giorni: doue ogn'vno dalla parte sua accompagnerà questa vniuerfale commemorazione con diuote orationi: l'essortiamo anco a digiunare per questo effetto in ciascuno di quei tre giorni; & a fare qualche elemosina; e quelli che sono in Milano, a visitare le sette Chiese, come ordiniamo in fine di questa lettera: che queste sono di quell'opre, che vanno tanto bene congiunte insieme: e come sono di mirabil soccorso a ciascun di noi

in questa vita; così hanno molta virtù e forza, per impetrare il solleuamento, e spesse volte l'intiera liberatione di quell'anime de defonti tormentate nel Purgatorio.

Il tempo, fratelli, e figliuoli, è accommodatissimo a quest'officio, si per la causa sudetta, cioè che la Chiesa santa in questo tempo l'ha instituito; come anco specialmente, perche è già per la gratia di Dio in molti luoghi terminata questa pestilenza; e frà noi è anco in tal miglioramento, che possiamo sperare, che la diuina misericordia vi ponga affatto hormai fine, se così è suo maggior seruitio, e beneficio dell'anime nostre.

Ne douerà hauer picciol forza di riscaldarci a quest'officio di charità il giorno istesso di San Martino, che precederà a questi solenni officij: poi che è giorno molto accommodato a farci largo testimonio, come siano a Dio grandemente accette simil opere di misericordia, e pij obsequij.

Fece la bontà di Dio all'hora quei duoi insigni miracoli, l'vno fù, che l'anima di quel Santo fù riceuuta, & accompagnata alla sua gloria con processione de chori d'Angeli, che furono vediti in quel trionfo miracolosamente da Seuerino Vescouo cantare le diuine laudi.

Questo officio di condurre, & accompagnare al cielo l'anime elette di Dio, come fanno molte volte gli Angeli, così ci è assai bene rappresentato dalle processioni funerali, con le quali il Clero cantando salmi, e deuote preci, suole accompagnare i corpi de i defonti al sacro luogo della sepoltura loro.

L'altro miracolo fù, che'l pastor nostro sant' Ambrosio, celebrando in Milano la Messa solenne, nel punto istesso che in Francia si faceuano l'essequie del sacro corpo di S. Martino, fù miracolosamente preso d vn sonno grande, e s'adormontò appoggiato all'altare, doue con stupore di quelli ch'erano presenti, per essere cosa così insolita, e misteriosa, vi dimorò per tre hore; all'ultimo svegliato dal Diacono, disse al Clero e popolo, sappiate, che il mio fratello Martino se n'è andato di questa vita; & io hora mi son trouato ad accompagnare il suo funerale e sacro corpo alla sepoltura: si riscontrò poi in fatto con gli auisi, che vennero dopò del transito di S. Martino, che ciò era stato nell'istesso tempo, nel qual così misteriosamente il detto santo nostro Pastore, molto cògiunto con il beato Martino con ligame di charità santa, oltre la conformità dell'officio pastorale, astratto dall'officio e ministerio suo dell'altare, si trouò in Spirito, come raccontò poi alla celebratione di quelle essequie.

Sono in vero molte le cause, che hanno d'accendere in tutti noi la pietà, e studio, di dare ogni santo aiuto, & suffragio d'orazioni, & altre opere pie, a i defonti, specialmente a questi, che sono nella presente pestilenza morti.

Frà

Frà le quali cause non è picciola questa, il saper noi, quanto impiamente sia quest'officio hoggidi impugnato da i maggior inimici, che habbia la Chiesa di Dio, cioè da gli heretici: quali spinti da diabolica astutia e peruersità, sparano con la loro venenosa lingua contra questa pietà, che noi per vincolo di charità, e per ogni ragione dobbiamo: sforzandoli loro se potessero, di fradicarla da i cuori de fedeli; per farsi strada con questo mezzo, a distruggere insieme, e la disciplina del culto di Dio, & i pij essercitij delle buone opere, e la riuertenza de i popoli verso i Sacerdoti, e finalmente la religione, & ogni pietà Christiana.

Sarà bene, fratelli, e figliuoli, duro quel cuore, che non si muoua prontamente a soccorrere a quell'anime, quando considererà la grauezza delle pene che patiscono nel Purgatorio, mentre che si vanno purgando, e satisfacendo nel l'acerbissimo incendio, all'obbligo di quelle pene temporali, de quali restano debitori dopò la remissione della colpa mortale, e della pena eterna: qual obbligo è così stretto, che non ha d'uscire di là alcun'anima, sinche non habbia satisfatto intieramente: perche in quella Città del cielo, che così misteriosamente si descrive nell'Apocalipse, non entra cosa di quà giù imbrattata.

Quanta, dilettissimi in Christo, è dura pena a quell'anime dilette da Dio, che sono pur certe di hauere vna volta d'arriuare a godere e possedere Dio, e le sue ricchezze nel Paradiso, che è cosa desiderabile tanto sopra tutte le ricchezze, honori, e regni del mondo; mentre si veggono ritardate & impedito dal godimento di tanto bene? Ben dobbiamo esser certi, che sia intento sopra modo il desiderio di possedere Iddio in quell'anime, che già sono sciolte da i corpi, ne sono da loro grauate, ò impedito: se i santi ancora posti in questa vita sentono così graue afflittione in ogni dimora, che s'interponga d'arriuare a possederlo. *Spes que differtur, affligit animam.* Quel che si spera, quando si differisce, dice la scrittura, afflige l'anima. Ben deuono spesse volte in questa sola consideratione dire, quel che soleua dire Agostino Santo. *Fecisti nos Domine ad te; inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* O Signore, ci hai creato per te, non è quieto il cuor nostro, fin che non venga a riposare pienamente in te. Se la longa absentia, che l'amico faccia lontano da l'altro amico, lo contrista tanto; se l'essere bandito dalla cara patria, dalla paterna casa; se l'essere priuo della visita di padre, e madre, e fratelli, delle possessioni & heredità paterna; se l'essere condannato, ò relegato a certo tempo in alcuni luoghi penosi, è cosa ch'affligge tanto: qual sarà l'affetto, di chi sta tuttauia fuori bandito da quella celeste patria, lontano dalla possessione di quella heredità di Christo, priuo per ancora della visita, e gloria de gli Angeli, e de gli altri eletti suoi fratelli,

amici, protettori, padri, & in somma del supremo padre suo Iddio, nella cui vitta e possessione, è ogni suo bene riposto? Deue bene spesso dire ogn'vna di loro, quel che con grand'affetto nel suo salmo cantaua Dauid profeta; *Quemadmodum desiderat Cervus ad fontes aquarum; ita desiderat anima mea te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum, fortem, vinum, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes dies ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus? Et suspiraua altre volte con dire, *Hec mihi, quia incolatus meus prolongatus est.**

Niuno di noi, dilettissimi in Christo, può immaginarsi la grandezza del tormento, che sentono l'anime in quel fuoco, che, come dice Santo Agostino, auanza di gran lunga ogni tormento sostenuto in questa vita, da qual si voglia, anco martire.

Qual elemento opera con maggior vehemenza del fuoco? e qual fuoco è più vehemente e ardente di quello del Purgatorio? quale abbrucia l'anime & i spiriti con vna virtù e forza soprannaturale.

Imperochè essendo esso fuoco corporale, non può operar nell'anime, se non per virtù & efficacia straordinaria che gli dà Dio, come instrumento della sua giustitia, con intensione, & ardor maggiore, ò minore, secondo la qualità e gradi de i demeriti, & oblihi di ciascuno a quella pena temporale.

Questa consideratione anco, che quello sia instrumento della giustitia diuina, gli aggiunge spauento: perche, come dice l'Apostolo; *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis;* grande horrore è venire nelle mani di Dio viuente. Sentono in questa vita gli huomini ogni dolore, & ogni offesa, tanto più l'vno dell'altro, quanto sono di complessione più sensitua, e più facile ad apprendere dolori, & offese: l'huomo delicato più di quello ch'è rozzo e grosso; fra le parti del corpo, più i nerui, e le parti più sensitive, che non la carne, e l'altre parti differeti. Niuno stimarà, quanto sia il dolore d'ogni tormento dato all'anima, ch'è parte dell'huomo così spirituale, & è quella, che dà ogni sentimento al corpo.

E gran tormeto solamente pensare, e raccordarsi l'huomo, che con le sue colpe si ha acquistato quei sì intensi dolori. Vorebbero bene hora quei defonti hauer fatto in questa vita ogni sorte d'aspra penitèza; vorebbero hauer digiunato; vorebbero hauer fatto largamente dell'elemosine; vorebbero hauer vegliato le notti intiere nell'orationi; vorebbero hauer essercitato tutta la vita loro in peregrinationi sante, e altre fatiche spirituali; vorebbero esser stati diuoti in visitare le Chiese, ne hauer mai perso occasione alcuna, che hauessero hauuto, d'acquistare qualche santa indulgenza; vorebbero bene all'hora hauer fatto celebrare molte volte per sodisfattione de i loro

Xxxx ; pec-

peccati il sacrificio della Messa santa; vorrebbero bene hauere fatto & adempito i fanti voti, vestito i nudi, pasciuto gli affamati, visitato gl' infermi, alloggiato i pellegrini, consolato gli afflitti, cōsogliato quei che n'erano bisognosi, ammaestrato gl'ignoranti; vorrebbero bene in somma essersi esercitati in tutte l'altre opere di misericordia, spirituali, e corporali, che sono mezi, con i quali poteuano in questa vita andare scancellando questi loro debiti.

Hora si truouano in quel luogo, doue nō è più tēpo, ne facultà di potere nuouamēte meritare. Molti forse sono poco prouisti d'opre passate, con le quali compensino il debito che è grande, & il creditore è giustamente seuerò, che glielo fa pagare nell'anima.

Sono dunque estremamente bisognosi, d'essere da noi souenuti cō le nostre sodisfazioni, orationi, digiuni, elemosine, pellegrinationi, indulgenze, opere pie, e specialmente con diuini officij, e Messe: con le quali meritiamo a loro refrigerio ne i loro incendij: e quādo anco fuffimo noi sacerdoti quāto si voglia peccatori, nondimeno offerēdo questi diuini officij, e sacrificij, come facciamo, in nome della Chiesa santa, non restano quell'anime senza foccorso, e suffragio.

Chi non si mouerà dunque a compassione loro in tāto bisogno, e bisogno così instante dalla parte loro? chi farà del sordo a quelle voci lamentuoli, con le quali possiamo immaginarci di sentirle alcuna volta dire, quelle, o simili parole di Gieremia profeta? *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus &c.* O voi tutti che passate per la strada, auuertite, e considerate, se è dolore tale, come è il dolor mio. *De excelso misit ignem in ossibus meis &c.* Dal cielo hà mandato fuoco nell'ossa mie: ouero simili altre parole di Dauid profeta. *Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.* Mi hāno (dicono) circondato i dolori della morte; e mi hanno trouato i pericoli dell'inferno: Onde mandando sospiri dal più intimo fondo dell'anima al cielo, gridano, *De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi vocem meā:* ho gridato Signore, dimandoti aiuto, e laudisci tu l'oratione mia.

Habbiamo veduto alcuna volta essere acceso il fuoco in vna casa, doue sia grā numero di persone talmente circondate d'ardentissime fiamme, che non vi si ha speranza di poter loro uscire da quella casa: imaginisi cialcuno di veder dentro alcuni de i più cari amici che habbia, padre, madre, fratelli, sorelle, figliuoli, che con lamentuoli voci gridino, e scongiurino i suoi che sono fuori, a dargli foccorso d'acqua prestamente, per estinguere, o allentare almeno quell'ardente fiamma, con parole non dissimili da quelle di Giob, con le quali vfa la santa Chiesa d'ecitare tutti noi a simili officij verso i defonti. *Miseremini mei, Miseremini mei,*

salte vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Habbiate misericordia di me, habbate misericordia di me, almeno voi amici miei, perché mi ha toccato la mano del Signore.

Sono in questo stato, dilettissimi fratelli, e figliuoli, molte anime passate dalla presente vita, specialmente in questi tempi di peste, da pochi anni in quà, in Verona, Mantoa, Venetia, Padoa, & vltimamente in Milano, in Pauia, Brescia, Vincenza, & in tanti altri luoghi, come sapete. La moltitudine e frequenza quotidiana de i morti, & i repentini casi, non hanno lasciato, che i Sacerdoti habbiano fatto con loro tutti quelli officij, e datole quei suffragij in particolare, che sogliono dare a i defonti in altro tempo.

In oltre i figliuoli, mariti, moglie, e parenti nō glie l'hanno procurato in quello che toccaua a loro, o perché sono morti nel medesimo giorno & hora con essi, come spesso volte è auenuto; o perché son restati dietro, ma grauemente oppressi dal medesimo male, e forse gli sono andati dietro, morendo anco essi pochi giorni dipoi; o perché almeno sono rimasti come stupidi nel dolore e spauento de i miserandi spettacoli, che tutti habbiamo veduto con gli occhi nostri in quei pestiferi tempi, massime in quella commune grauezza de cuori, che vniuersalmente sentissimo da principio: onde non hanno hauuto la debita sollecitudine de i suffragij, e foccorso in tempo di così opportuno bisogno.

Qual elemosina dunque farà più cara a Dio, di quest'elemosina de sacrificij, officij, orationi, elemosine, digiuni, pellegrinationi, tutte ordinate a solleuamento di quell'anime? quali ne sono tanto più straordinariamente bisogno se, quanto molte di loro forse per le medesime cause, o impedimenti, non solo dopò morte, ma in vita anche, specialmente nell'infermità loro, e nel ponto della morte, sono stati più abbandonati da parenti, da amici, e da altri, & tal volta priui de Sacerdoti: onde hanno fatto il transito loro con minor aiuto de sacramenti, e d'altri officij ecclesiastici, e con minor consolatione spirituale: ne meno hanno pur anco hauuto tempo, ne commodità di fare quei legati, & altre dispositioni pie, con le quali haue rebbono desiderato scancellare parte de i suoi debiti con Dio per questo conto.

Conuiene dunque, & è debito nostro, che grā demēte cōpatiamo loro, perché nō si possono più da loro aiutare. *Super mortuū plora, dice la scrittura, cioè pregando per loro, e dandogli suffragij de sacrificij, de digiuni, e d'elemosine. Panem tuum, & vinum tuum, super sepulturam iusti constitue:* di questa pietà verso i defonti instruiua Tobia suo figliuolo. Dimandano loro questa gratia, quale non hauemo da negargliela, come c'inuita, & ammonisce il Spirito santo, con quelle parole, *Mortuo non prohibeas gratiam.*

Tutto

Tutto quello, dilettissimi in Christo, d'officij, opera, tempo, e sostanza nostra, che impiegheremo per questo, ci darà doppio frutto; cioè non solo l'aiuto, che principalmente pretendiamo a quell'anime, ma insieme beneficio a noi medesimi. Queste opere di misericordia fatte in carità, hanno certa promessa da Christo, di mercede eterna in cielo. Se siamo peccatori, ci aiuteranno a impetrare la remissione de' peccati.

Potrà anco essere, come spesso volte auiene, che Dio le remunererà ancora nella presente vita, con benedittioni, e fauori temporali, d'abbondanza, di pace, di consolatione, di sanità, e altre simili gratie.

Senza dubbio quanto prima saranno liberate quell'anime da i tormenti, e dalla pregione del purgatorio, haueremo noi tanto più presto in cielo maggior numero d'intercessori per aiuto nostro.

E chi sà, si come tanto ama Christo nostro Signore queste opere di misericordia, che in quel ritratto, quale ci diede nell'Euan-gelio dell'intimo suo giudicio, volse che specialmente dall'effecutione o mancamento di quelle si riconoscesse la sentenza sua di benedittione, e maledittione; così habbia riservato a questa sorte d'officio di pietà che faremo a i morti di peste, l'intiera liberatione di questo popolo da questo resto di male, che ancora lo trauaglia, accioche sia riconosciuta da quest'opra di misericordia specialmente.

Noi in ciò non faremo più longhi; chiaro è che tutti vi hauete interesse; chi vi ha padre, chi madre, chi fratelli, chi sorelle, chi figliuoli, chi parenti, chi padroni, chi seruidori. Tutti per il più sono di questa patria che siamo noi.

Siamo poi spiritualmente collegati insieme, per essere rigenerati in vn battesimo, figliuoli della medesima madre santa Chiesa, alleuati e nutriti nella medesima fede santa, e lege Euāgelica, in vna medesima speranza, sotto vn medesimo Dio: ci dimandano questi, che sono così strettamente congiunti con noi, questo foccorso, e l'aspettano, si come è debito nostro per amor di carità santa darglielo quanto prima. E ricordiamoci quel che disse il Signore. *Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis;* quel che di pietà vsarete a gli altri si vsarà a voi.

Si fanno fra l'altre cause, per questa, nelle Chiese, ne i cimiterij, e luoghi sacri, le sepolture, & i monumenti, per questa memoria e ricordo, che facciamo a i defonti, & gli diamo quei suffragij, quali noi morendo ricordiamo, e desideriamo, che si diano a noi.

E poi debito speciale di noi altri che siamo Sacerdoti, di raccomandare a Dio con fanti sacrificij di Messe, con officij diuini, & altre preghiere, l'anime de i defonti: così ne obligano gl'instituti santi, così li sacri canoni, così

i padri della Chiesa, così la Chiesa santa; & a questo proposito dice Agostino santo:

Non sunt pratermittenda supplicationes pro spiritalibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate laudamus. Defunctorum etiam tacitis nominibus eorum, quos sub generali commemoratione suscepit ecclesia; ut quibus ad ista defunt parentes, & filij, aut quicumque cognati, vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi.

Ma horfu tutti, quali si siamo, o ecclesiastici, o laici, deuiamo a i defonti per vnione e carità commune, questo officio d'aiutarli con i nostri suffragij, e come membri insieme sotto il medesimo capo. *Si quod solatium charitatis, come scriue S. Paolo, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, impleamus;* di modo che tutti con vn medesimo affetto, con vn medesimo spirito, e con essempio di carità, facciamo verso questi defonti officij di pietà christiana; la quale sia in tutti noi benedetta da Dio padre delle misericordie, e Dio delle consolationi. Dat. Mediolani, in ædibus Archiepiscopalis, die 7. Nouembris. 1577.

Libretto de i Ricordi, al popolo della Città e Diocesi di Milano.

Dall'Illustriss. Cardinale di S. Prassede Arcivesc.

Per il viuere Christiano, comunemente ad ogni stato di persone, e particolarmente a padri e madri di famiglia, Mastrì o capi di botteghe, e lauranti.

Carlo Cardinale di S. Prassede, Arcivescovo, Al suo diletto popolo della Città e Diocesi di Milano, salute nel Signore.

CO SI pietosa è stata con noi la mano di Dio nel flagello della pestilenza, con quale ci hà visitato in questi tempi, che bene possiamo da qui anco intendere, come egli cerchi solo la conuerfione, e la vita, non la morte nostra.

Appena ha sua diuina Maestà sfoderato la spada dell'ira sua giustissima contra i peccati nostri; che si è ricordato, che siamo pure suo popolo, e suoi figliuoli; e però si sono commosse le viscere della sua misericordia sopra l'afflittione nostra.

Quanta ragione haueua il santo Rè e Profeta Dauid, di sperare sempre così fatti testimonij della bontà di Dio, che con dolcissimo affetto di viuua speranza, nel mezzo delle sue tribulationi diceua; *Non quid obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas?* Però nell'istessa occasione di nuouo stabilua il cuor suo, e rinouaua nel seruitio di Dio i suoi buoni propositi, riconoscendo puramente dalla diuina mano la liberatione sua da ogni afflittione e calamità; onde soggiungeua quelle parole; *Et dixi, nunc capi, hac mutatio*

ratio dextera excelsi.

O figliuoli amatissimi, così special misericordia, che ci ha fatto Dio nella liberatione di questa così gran Città, dalla calamitosa strage che egli minacciava dal principio di questa peste, non vi pare che meriti, e ricerchi da noi simile proponimento, di vna rinouatione di vita, e costumi, confessioni di lodi, e rendimento di gratie a sua diuina Maestà, in recognitione di vn tanto beneficio? Fermi pure nel suo cuore, e dichiate perpetuamente in questa memoria. Milano; questa è stata mutatione della mano destra di Dio eccello.

Adesso faccio conto di incominciare a viuere al mio Dio, che mi hà di nuouo donato la vita; adesso rinuncio per sempre a i peccati, al vecchio Adamo, alla mia licentiosa vita, alle crapule, all'otio, alle superbie, alle disordinate pompe mie, & a tutte l'altre inuecchiate male vñanze.

Hora sia principio a quella vera spirituale rinouatione, alla quale mi hà chiamato, e chiama Dio con tante voci.

Tu Signore, che hai la potenza di rinouare i cieli, e la terra, e tutte le cose, donaci a tutti quel cuor nuouo, quel nuouo spirito, che per bocca del tuo Profeta ci promettesti; *Dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri;* & dacilo Signore con tanta abbondanza della tua gratia, che produca in noi efficaci, e perseverantemente nuouo proponimenti, nuouo costumi, nuoua conuersatione, e finalmente quella rinouatione eterna, che venne già a portarci nel mondo il nuouo Adamo, Christo Giesù Signor nostro.

Con quest'aiuto, quando sia dilatato il cuor nostro, non ci pateranno più dure le riforme, ne graue la seruitù tua, ma ci farà soauo il giogo, e leggiero il peso de i tuoi santi comandamenti.

Questo è l'affetto, figliuoli cari, co'l quale dobbiamo tutti riconoscere gratamente, e la sanità nella quale Dio gratia siamo dopò così euidente pericolo; e la vita, che dopò così spauentoso principio di morte, ci hà donato Dio, per maggior spatio di penitenza, conforme al bisogno nostro.

A questo fine, e con speranza, che quelli anco che non hano fatto frutto nel passato flagello, debbano hora farlo nella consideratione di questa liberatione concessaci tanto fuor di quello, che ci poteua persuadere la ragione humana: habbiamo raccolto alcuni ricordi per il viuere christiano, communi ad ogni stato di persone, & alcuni altri particolari di più per i padri di famiglia, & altri anco per i capi e maestri di botega, suoi garzoni e lauoranti; e distintoli in tre tauole stampate, e poi fattole ristampare tutti insieme in vn libretto; affinché così nell'vno e nell'altro modo possi ciascuno hauergli, e più pronti alle mani, e quasi sempre auanti a gli occhi, e conseguente-

te in vn certo modo espressi, e più viui nella memoria, non solo per saperli, ma per praticarli; poiche nell'offeruanza, e non nella sola cognitione della volontà di Dio, consiste il bene della vita nostra.

Sempre, figliuoli, sarebbe stato opportuno questo officio nostro per aiuto della salute vostra, della quale siamo desiderosissimi; ma certamente questo tēpo ci è parso opportunissimo per questo anco; perche si come Dio diede già a quel suo antico popolo la legge in tēpo, che per la fresca memoria del beneficio che gli haueua fatto, di liberarlo dalla oppressione di Faraone, e dalla seruitù d'Egitto, fosse più disposto a riceverla, & esserquirla: così douendo voi, per la gratia che la bontà di Dio vi hà concesso, di liberarui da così contagiosa peste, essere molto più pronti & apparecchiati a viuere secondo i suoi santi comandamenti; habbiamo voluto abbracciare questa occasione della dispositione, che per tale beneficio voi douete hauere, con darui i sopradetti ricordi, pertinenti alla buona offeruanza d'essi comandamenti.

Ilche anco a fare ci hà stimolato, non solo il debito della cura nostra paterna, ma anco specialmente l'esempio del padre nostro S. Ambrosio, che, mentre che gouernò questa Chiesa, e con sermoni, e con varij scritti, e con altri modi, diede a tutto questo popolo, e particolarmente a ciascuno stato di persone, istruzioni, regole, e ricordi, della disciplina e vita perfetta Christiana.

Vi s'aggiunge poi hora a quest'occasione, quest'altra, che già siamo nelle feste, nelle quali celebra la Chiesa santa memoria solenne del sacro Natale di Giesù Christo Signor nostro, e con esso insieme di tutta la pienezza di gratie, e benedizioni, che egli ci ha portato.

In così gran liberalità del Signore, come poteuamo noi suoi ministri, non accenderci a fare a voi figliuoli, tanto da noi paternamente amati, qualche speciale dono spirituale.

Vi facciamo dunque per tanti rispetti questo de i ricordi: qual dono è tale, che vi potrà aiutare, non solo a spendere vtilmente il tempo in queste feste, in luogo delle carte, crapule, & altri trattenimenti perniciosi, con i quali alcuna volta si sono pur troppo profanati quei sacri giorni, e si è pur troppo prouocata l'ira di Dio sopra di noi; ma anco vi seruirà per spendere fruttuosamente tutta la vita vostra con quella gratitudine, che senza misura douiamo a i singolari beneficij, che sempre in questo tempo n'ha fatto la bontà di Dio.

Resta dunque, figliuoli, che voi, si come con tutto l'affetto vi essortiamo e preghiamo nel Signore, pigliate, & abbracciate, e con tal frutto mettiate in pratica questi nostri ricordi, che l'esecuzione d'essi sia a voi & a noi abbondante consolatione.

Et tutto questo particolarmente incarichiamo a quelli

a quelli, che hanno sotto sua cura altri. Però specialmente a voi padri e madri di famiglia, & altri capi di casa, botega, e lauoranti, quanto possiamo, efficacemente raccomandiamo la totale e diligente offeruanza d'essi ricordi; di maniera che non solo voi gli offeruiate, e praticiate accuratamente; ma facciate, che siano da i vostri figliuoli, seruidori, garzoni, famiglia tutta, e da altri che dipendono da voi studiosamente esserquiti con frutto.

Ne siamo noi, che vi diamo questo carico: Dio istesso ve l'ha dato, quando vi ha comandato l'hauerne cura, e tante volte vi ha assicurato di douerne voi rendere stretto conto nel tribunale suo al ponto della morte vostra, e nell'estremo giudicio.

Onde vi diciamo in questo proposito quasi il simile, che già l'Apostolo San Paolo disse a Timoteo suo discepolo, cioè, che vi ricerchiamo innanzi a Dio, quale ha da giudicare i viui e i morti, che non perdoniate a fatica, ne tralasciate sollecitudine, per indurre tutti i vostri alla pratica, & esecuzione di questi nostri ricordi, e d'ogni altri che tocchino all'offeruanza delli precetti di Dio.

Instate opportuna & importunamente, pregate, scongiurate, riprendete, correggete, secondo il bisogno; e doue non gioua la correzione, mandate fuori dalle case, e dalle boteghe vostre i seruidori, garzoni, e lauoranti disciolti e dissoluti, più tosto che habbiate voi a partecipare per la negligenza o tolleranza vostra de i peccati loro; e prima che con i suoi corrotti costumi e male vñanze guastino la disciplina Christiana delle case, o boteghe vostre; e forsi anco con questo siano causa di tirare sopra di voi, de i figliuoli, e case vostre, quelle maledizioni temporali e spirituali, che così terribilmente nelle scritture sante Dio minaccia a chi non offerua, ne fa offeruare i suoi santi comandamenti.

Per tanto, si come già diceua Iddio a quel suo antico popolo. *Ponite hæc verba mea in cordibus, & in animis vestris, & suspendite ea pro signo in manibus, & inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros, vt verba mea meditentur, quando sederis in domo tua, & ambulaueris in via, & accubueris atque surrexeris; scribes ea super postes & ianuas domus tue.* Così voi, quando sedete al fuoco con i vostri, quando state, o passeggiate per casa, quando leuate la matina, quando la sera andate a letto, e finalmente sempre, & in ogni luogo, per la buona offeruanza de i precetti di Dio, e regola del viuere Christiano, habbiate a cuore questi ricordi, habbiateli alle mani, insegnateli a i figliuoli vostri, rinouateli spesso alla loro memoria, attaccateli auanti a gli occhi nelle vostre case, e boteghe.

Questa raccolta de ricordi, sia il specchio che si ponghino auanti tutte le vostre donne la-

matina, & ogn'hora, per riuedere, e polire la faccia dell'anima, e conuersatione loro, per piacere a Dio, e santamente al mondo; in luogo di quei specchi, e di quei pomposi ornamenti, ne i quali alcuna volta hanno forse molte di loro così inutilmente consumato tant'hore per piacere vanamente al mondo.

Particolarmente poi, voi che sete padri, e madri, e capi di casa e famiglia, habbiate sempre auanti gli occhi quel terribile esempio, che habbiamo nella scrittura santa di Heli, quale se bene sentiuua dispiacere della dissoluta vita de i figliuoli suoi, e li riprendeua spesso volte, & ammoniuua alla emendatione; nondimeno perche non li correffe efficacemente, hebbe da Dio quel severo castigo, che in vn medesimo di gli furno amazzati i figliuoli, dissipato l'esercito con morte di molte migliaia d'huomini, presa l'arca di Dio, caddè esso dalla sua sedia morto, la moglie si disperse, e morì, restò priua la sua posterità del sacerdotio.

Questo esempio sia lume e stimolo a tutti voi per assister con effetto all'obbligo stretto che hauete, di tener in disciplina le vostre famiglie, & altri dipendenti da voi: quali, come speriamo dalla pietà vostra, se indrizzate bene, conforme a quel che nelle tauole de i nostri ricordi ve ne instruiamo; potrete aspettare dal Signore Iddio hora e per sempre sopra di voi e loro larghe benedizioni: le quali vi preghiamo continuamente da sua diuina Maestà. Dall'Arciuelscouato il di 20. Decembre. 1577.

Ricordi per il viuere Christiano a ogni stato di persone.

LA natura nostra già guasta per il peccato, da se è tanto inchinata al male, che facilmente lasciamo, e si dimentichiamo di far bene. Però habbiamo dibisogno di aiuti, & incitamenti al viuere bene, e di chi continuamente ce l'auuertisca.

A questo seruiranno alcuni ricordi qui raccolti, acciò leggendoli spesso, ciascuno come in vn specchio, veda in parte la forma della vita christiana, e quel che gli manca, e che douerebbe fare.

Auuertimenti generali.

LA principal cosa che si deue procurare, & a che si deue hauer la mira, è la gratia di Dio; senza la quale non si può viuere christianamente.

A questo aiuterà l'hauer il timor di Dio, che è principio della nostra salute, e di ogni bene, guardandoci di non far cosa che offenda i purissimi occhi suoi.

Però habbi sempre Iddio auanti gli occhi, in conspetto del quale stai, & che di continuo ti vede.

Con-

Considera spesso il fine, per il quale tu sei creato, che è d'acquistare la gloria celeste, e che a questo hai da incaminarti, e ti hanno da seruire tutte le creature.

Penfa spesso alla morte, & al giudicio stretto di Dio, & a quello che dopò hà da seguirare.

Habbi zelo dell'honor di Dio, e non solo di offeruar tu con ogni diligenza li suoi santi comandamenti, ma che non sia biaffemato il suo nome, ne fattogli irriuerenza da altri.

Habbi molta riueranza a tutte le cose di Dio, e de i suoi Santi; & a tutti gli ordini della santa Chiesa, e del tuo Pastore, procurando di offeruargli intieramente.

Habbi molta confidenza nel Signore, che farà sempre tutto quello che farà per il tuo meglio.

Habbi di continuo l'occhio alla prouidenza di Dio, pensando che nessuna cosa viene senza sua volontà, e tutto per cauarne bene.

Essercitati nella cognitione di te stesso, della propria viltà, bassezza, e miseria, fuggendo i fumi, e la propria riputatione.

Nò ti fidar mai del proprio giudicio e parere, ma rimettiti facilmente al parer d'altri, consigliandoti spesso.

Procura di esser grato a Dio de i tanti beneficii suoi, riconoscendoli, e ringraziandolo, e viuendo bene per fargli cosa grata.

Non ti curare di piacere a gli huomini, pur che piacci a Dio, e guarda sempre a quel che sia più a sua gloria, e seruitio.

Il premio d'ogni tua fatica aspettalo da Christo, e non dal Mondo.

Nelle facende & opere che tu fai, habbi intentione di non voler fare alcuna cosa, la quale non sia lecita, e di farle tutte per amor del Signore, acciò così tutte siano meritorie.

Conosci, e ripensa, che non ci è maggior ricchezza e tesoro, ne cosa più eccellente, e di maggior frutto, che amare Iddio, e seruirlo; e che tutto il resto passa come fumo & ombra.

Obedisci prontamente nelle cose honeste a tutti i tuoi superiori, ancor temporali, & habbi la debita riueranza e rispetto a loro, & a tutti i tuoi maggiori.

Dal canto tuo procura di mantener la pace e quiete in casa, quanto è possibile, viuendo in carità con tutti, ò maritato che tu sij, ò in altro stato, quale si sia.

Procura con la diuina gratia di raffrenar l'ira nelle cose che accadono alla giornata in casa, ò fuori, e di non cominciare a gridare, acciò nò prorompi in maggior inconueniente.

Ricordati di sopportare i difetti altrui in casa e fuori, come tu vuoi da gli altri esser sopportato.

Ricordati che sei Christiano, e che però hai da sopportare patientemente per amor di Christo le ingiurie che farai, & perdonarle, e rendere bene per male, e pregare per li tuoi inimici.

Nelle tue tribulationi e cose contrarie, ricordati di ricorrere alla oratione, e piglia i flagelli, ò communi, ò particolari, & ogni cosa auersa dalla mano del Signore.

Maneggia le cose del Mondo come fattor di Dio, e non come padrone assoluto; & vsale per necessità e bisogno, non per piacere; e procura così passare per queste cose temporali, che non perdi le eterne.

Nel principio di ciascuna attione, fatti il segno della santa Croce, confidando molto nella sua virtù.

Non cominciarai negotio alcuno d'importanza, senza far prima oratione, & anco consigliarti col Padre spirituale, ò altre persone prudenti, e pie.

Alcuna volta fra l'anno, domanda a qualch'uno in chi ti confidi, che cosa gli pare di te, e tipèsa fra te stesso, se sei su la buona strada della salute.

Vedi di ordinare e distribuire bene l'hore del giorno, secondo diuerse attioni; come del far oratione, vdir Messa, negoziare, mangiare; e così non perderai tempo.

Le biaffeme e le parole dishoneste, hanno da esser molto lontane dalla bocca del Christiano.

Guardati dalla mala vsanza di giurare spesso.

Fuggi ogni sorte di superstitioni, e male arti. Non voler facilmente giudicare il prossimo, massime la sua intentione, ma habbi gli occhi a tuoi peccati, e difetti.

Guardati di esser desideroso, ò curioso di sapere fatti altrui, e di ogni nouità, e massime in cose di fede, e di parlare di quello che tu nò sai.

Guardati dal mormorare, e straparlare, e di non togliere mai la fama a nessuno.

Non riportare mai alcuna cosa ad altri, che possa turbare la pace e quiete loro, ò d'altri, e mettere dissension.

Guardati dalle parole dissolute, & anco dall'otiose.

Guardati dalle dissoluzioni ne gli atti, e ne i gesti che offendono Dio e gli huomini; e procura di esser modesto e composto in tutti i tuoi mouimenti.

Fuggi le cattive compagnie più che la peste, & ogniuno che ti dia cattivi ricordi, ò consigli, ò mal esempio, e così tutte le occasioni, & incitamenti di peccare.

Fuggi li ridotti, e le bettole, e baratterie, i banchetti, balli, feste, le maschere, e spettacoli vani, doue si offende Dio: e guardati nò solo da parteciparne in altro modo, ma anco da esserui presente.

Guardati dallo stare in otio, come veleno dell'anima; ma procura di star occupato in opere pie, ò almeno in cose vtili.

Vedi che in casa tua non vi sia imagine alcuna profana, e molto meno dishonesti, ne in quadro, ne in muro, ò libri, ò altre cose, perche a te nuoce, & ad altri dà scandalo.

Nel negoziare, vendere, e comprare, guardati da ogni

ogni sorte d'inganni, falsità, bugie, e giuramenti, e di volere cosa alcuna di quel d'altri. Fuggi il maneggiare danari, ò beni d'altrui, se puoi, eccetto se non fossi obligato per debito di carità, ò altro.

Ne per guadagno, ne per amicitia, ò amor de parenti, ò fauori, ti deui mai muouere a far alcuna cosa, che non sia giusta, e secondo Iddio.

Ti deui guardare nelle prosperità dalla troppo allegrezza, che fa dimenticare l'anima delle miserie, e pericoli di questa vita.

Però ricordati all'hora spesso delle calamità, e varietà delle cose del mondo; Et per questo farà bene all'hora leggere qualche libro del di spreggio e vanità delle cose humane, come vn santo e dotto huomo nelle sue prosperità soleua leggere le lamentationi di Gieremia Profeta.

Nelle auersità non ti perder d'animo, ne ti contristare; anzi ti deui allegrare, perche questa è la dritta strada del Paradiso, & vno de i buoni segni che può hauer l'huomo della sua salute. Ricordati all'hora di legger qualche trattato spirituale delle tribulationi.

Custodia del cuore, e di tutto l'huomo.

FA vn fermo proposito di non offendere mai Iddio, massime mortalmente; ma di patir più tosto ogni male, ancorche fosse la morte; e di fuggire ad ogni tuo potere qualunq; peccato ancorche veniale.

Attendi alla guardia del cuor tuo, che non vi entri alcun pensiero cattiuo, proponendo ciò spesso, & essaminandoti se manchi.

Quando si muoue in te qualche vitiosa passione, ò cattiuo pensiero, cerca dal principio di resistergli, non dandogli luogo, ma scacciandolo, acciò non ti induca al peccato.

Similmente habbi cura de gli occhi, non alzandoli facilmente, ne guardando fittamente quel che non è lecito desiderare.

Raffrena la lingua tua, e non dir tutto quello che ti viene in bocca.

Ricordati, che del continuo siamo tentati, e circondati da i demonij, che stanno per farci peccare; e però stà sopra di te.

Confessione, e comunione.

VEdi di far la prima cosa vna buona confessione generale di tutta la vita, se non l'hai fatta mai, per principio e fondamento d'vna nuoua, e buona vita.

Eleggi vn confessore dotto, e buono, per Padre spirituale, e guida dell'anima tua, al quale deui hauer gran fede, e con lui conferir tutti li dubij, e cose d'importanza, doue può esser carico di coscienza, e gouernati con il suo consiglio.

Confessati spesso volte, e quato più spesso è meglio ò ogni otto giorni, ò almeno ogni mese, e di

più in tutte le solennità, e feste principali fra l'anno.

Similmente frequenterai la santissima comunione; e quando non potrai comunicarti, non lasciare almeno di confessarti, per ottenere la gratia, che si dà per questo sacramento.

Vedi di non andare mai a dormire con alcun peccato mortale adosso, ma confessatene subito che puoi; e se non potessi all'hora, procura di hauerne almeno contritione e dolore, e piangilo amaramente.

Fà ogni settimana qualche penitenza, come digiuno, disciplina, portare cilicio, dormire duro, & altre cose: ma però con consiglio del Padre spirituale.

Oratione, & essercitij spirituali.

HAbbi nella tua camera qualche imagine deuota di Christo, della Madonna, ò di qualche Santo, che hai più de gli altri in diuotione.

Doueresti anco in camera tua hauerne dell'acqua benedetta, & andando a letto e leuandoti, intrando & uscendo di casa, segnarti con essa contra tutte le insidie del nemico.

Procura di hauerne, & portare adosso con fede, diuotione, e riueranza, alcuno Agnus Dei.

Habbi particolare diuotione e riueranza all'Angelo tuo custode.

Hauerai anco alcuno, ò alcuni santi per tuoi aduocati, come il santo, il cui nome ti si è imposto nel sacro battesimo; e particolarmente piglierai la gloriosa Vergine per tua protettrice, & a lei farai specialmente ricorso in tutti i tuoi bisogni.

Sapendo leggere, dirai l'officio della Madonna almeno le feste, se non potessi gli altri giorni; e la corona ogni giorno, ò più spesso che puoi.

Non lasciar mai l'oratione, almeno della mattina, e della sera; ma la farai in tutti i modi, ò sia in compagnia de gli altri della tua vicinanza nella Chiesa, ò di quei della tua casa, ò bottega, doue ti troui, ò sia solo; e quando pure non possi farla a quell'hora che suona per questo la campana, falla ad vn'altra: & sarà bene quando sei solo, farla mentale, se la sai fare, altrimenti douerai a quel tempo recitar li sette salmi penitentiali, ò le Letanie, ò dir la corona, ò altre orationi vocali.

Ricordati di pregare non solo per te stesso, ma per tutti li gradi di persone, e massime per l'esaltatione della santa Chiesa, per il santissimo Papa, per il tuo Pastore, per tutti li Vescouij, per i Principi del christianesimo, e specialmente per il tuo Rè, e suoi Magistrati, & per le anime de defonti.

Deui esser molto diuoto de i santi protettori di questa Città e diocesi, & offeruare le loro feste e vigilie, e visitare, & honorare le loro Chiese, e reliquie, massime ne i giorni delle loro feste, ò officij solenni.

Tutti

Tutti li Venerdì, se habiti nella Città, altrimenti tutte le volte che vieni di fuori, procura di visitare il sacro chiodo di nostro Signore nella Chiesa Metropolitana, e di conseguire molte indulgenze concesse in tutti i giorni a chi fa oratione al santissimo Sacramento in quella Chiesa.

Il Sabato a sera ti trouerai alla tua parochia, o in detta Chiesa Metropolitana, all' hora che si canta la *Salue Regina*, ouero altra antifona della Madonna.

Hauerai gran fede, e diuotione alle indulgenze, procurando di acquistarle, & a i grani benedetti per questo.

Sij diuoto in frequentare ne i suoi giorni le Chiese di questa Città, oue sono le stationi di Roma, & in visitare spesso volte anco le sette Chiese; e non lasciare che per tua negligenza siano date senza frutto, quanto a te, così rare e singolari gratie, e commodità spirituali concesse a questa Città, e Diocese.

Habbi particolar diuotione di trouarti a tutte l'attioni sacre publiche e solenni del luogo doue stai, ordinarie, e straordinarie, e partecipare tu ancora di quei misteri. Però essendo nella Città, deuerai andare nelle solennità alla chiesa Catedrale, alla Messa, & officij pontificali, così anco nelle quattro tempora a veder celebrare le sacre ordinationi solennemente dall' Arciuefcouo, pregando Iddio, che a lui dia lume abundante in azione di tanta importanza come è quella, alla salute di tutto il popolo, e copiosa gratia a quelli che all' hora si promuouono nella sacra ordinatione.

Exciterai anco te medesimo da quelle sacre cerimonie che vedi vsare, alla riueranza e rispetto che deui ad ogni persona Ecclesiastica. Parimente ti trouerai, quando si celebrano Messe, o processioni, per principio o fine de Concilij, sinodi, o simili altre publiche attioni.

Non mancare anco di andare diuotamente a tutte l'altre processioni generali, ouero particolari della tua parochia, e vicinanza.

Medesimamente a tutte le orationi ordinarie, & straordinarie, o delle quarant' hore, o siano di altra sorte, che sono ordinate nella Chiesa Metropolitana, o nella tua parochia, facendo la tua statione sempre quando ti tocca per il compartito, e più tosto di più che di manco.

Quando si dà il segno per portar il santissimo Sacramento a gl' infermi, non deui mancare di andar ad accompagnarlo diuotamente con la tua candela, gloriantoti, e non vergognandoti di accompagnare il tuo Signore Rè dell' vniuerso.

E per strada pregarai per l' infermo a chi si porta, e renderai gratia a Dio d' hauerci fatti degni di così gran dono, cioè di lasciarci se stesso in vn tanto Sacramento.

Questo medesimo officio di accompagnar il santissimo Sacramento, doue occorra all' hora portarsi, farai tutte le volte che lo incontri per

strada, smontando per questo anco da cavallo, e dal cocchio, e dalla carocchia se vi fossi.

Quando si suona l' Aue Maria la mattina, & a mezzo giorno, e la sera, dirai tre volte l' Aue Maria inginocchiando, & insieme quei tre versetti, quali sono posti nell' esercizio quotidiano itapato nell' officio della Madonna, ricordandoti dell' incarnatione di Christo Nostro Signore, e della sua passione.

Quando in casa, o in altro luogo senti suonare per l' eleuatione del Signore nella Messa maggiore, deui ricordarti della eleuatione del Signore in croce, & inginocchiandoti alzar la mente ad adorare il tuo Salvatore, e far vn puoco d' oratione, come se tu fossi presente.

Quando si suona a morto, deui pregare per quel tale; e ricordarti, che ancor tu lo seguirai presto, e però proponi di stare apparecchiato.

Quando si suona per la tempesta, oltre il mouerti prontamente a far oratione per quel pericolo, o ricorrendo subito alla Chiesa, o almeno nel luogo doue all' hora ti ritroui; deui pensare quelli tuoni, lampi, e spauento, che sarà nel giorno che verrà Christo a giudicarti.

Piglia vianza di quelle orationi che chiamano iaculatorie, dicendo spesso frà il giorno con la mente, ouero anco con la bocca, ma bassamente quando sij alla presenza d' altri, alcuna breue sentenza de salmi, o parole sacre, o altra breue oratione, che illumini l' intelletto, e rinnoua l' affetto tuo in Dio in ogni occasione che s' appresenti, come a dire, Nel principio di ogni cosa, *Deus in adiutorium meum intende; domine ad adiuuandum me festina.*

Nelle difficoltà, *In te domine speraui, non confundar in aeternum.*

Nelli trauagli, *Saluum me fac domine, quonia intrauerunt aqua vsque ad animam meam.*

Nelle tentationi, *Adiutor meus esto, ne derelinquas me.*

Considerando la propria infermità, *Miserere mei domine quoniam infirmus sum.*

Considerando li proprij peccati, *Sana me domine, & sanabor.*

Desiderando amare il Signore, *Diligam te domine fortitudo mea.*

Nelli dubij, *Deus meus illumina tenebras meas.*

Desiderando la perseveranza del ben fare, *Deus meus es tu, ne discesseris a me.*

Et simili altre, delle quali ne sono pieni i Salmi, & i libri della scrittura sacra, & i soliloquij de i santi, come ne potrai essere instrutto dal tuo padre spirituale.

La notte quando ti svegli e non puoi dormire, occupa la tua mente in Dio, & in cose spirituali; nè dà luogo a i pensieri delle cose del mondo; ma come ti ricorda il tuo padre santo Ambrosio, dirai de i Salmi, e *Pater noster* con diuotione.

Quando vai a letto, pensa che non farai forsi

viuo

viuo la mattina; e quando ti leui, che forsi non giungerai alla sera, e così starai sopra di te.

Negotiando, o lauorando, procura di occupar la mente in qualche cosa spirituale, come in quel che faceua o diceua Christo Nostro Signore, o alcun santo, o in salmeggiare, o cantare cose spirituali.

Ogni volta che vai o torni da far qualche cosa, pensa che l' Angelo buono ti accompagna, e stà per aiutarti, e numera i tuoi passi nell' opere buone; ouero imaginati la presenza di Christo Nostro Signore, e di essere in sua compagnia.

Da ogni cosa che si fa, occorre, o che vedi, cerca di cauare frutto, e qualche buon senso spirituale; come dal coltiuare la terra, con quanta fatica e diligenza bisogna coltiuare la nostra anima, acciò renda buon frutto al Signore: Da vn bel giorno di sole, quato diletterà il vedere l' eterna luce, poiche questa così rallegra: e da vn giorno nubilo & oscuro, che pena sarà stare in quell' eterne tenebre, poi che così ti attrista vn poco di mal tempo: e da vn giardino pieno di vaghi fiori; quanto sia bella, e diletta a Dio vn' anima ornata di fiori, e varij colori di virtù; e quanta sia la sapienza di Dio, poi che tant' arte si vede in vn fiore, o vna sola foglia; e così farai di tutto il resto.

Essercizio particolare della mattina.

La mattina quado ti leui, la prima cosa ricorri a Dio, domandandogli il suo aiuto, e fa oratione auanti che ti occupi la mente in altre cose; e come ti ammonisce il tuo padre Santo Ambrosio, ricordati particolarmente di dire frà l'altre diuote orationi, il Credo.

Per far questo bene, bisognerebbe esser sollecito, e leuarli la mattina per tempo, e perciò sbrigarli la sera da i negotij, & andare a buon' hora a letto.

Subito destato, occupa la tua mente in Dio, e pensa che l' Angelo tuo all' hora ti chiama, acciò vadi seco a lodare il Signore.

Vestendoti, pensa a qualche cosa spirituale, come che nel battesimo fosti vestito di gratia, e che sei pellegrino, e camini, e deui incaminarti verso la patria.

Inginocchiato poi nel luogo deputato a far oratione, ringratia Dio prima, che ti habbia guardato quella notte, e condotto fin a quell' hora, e poi di tutti i tuoi doni.

Pregalo poi, che ti guardi quel giorno, e sempre da ogni peccato, e di non offenderlo mai.

Terzo, che ti dia gratia di far sempre la sua santa volontà, e di indrizzar ogni tua cosa secondo il beneplacito suo.

Quarto offeriscigli te stesso, e tutto quel che farai, o penferai, con pura intentione; c' habbia da essere a laude e gloria sua.

Quinto, raccomandati alla gloriosa Vergine, e all' Angelo tuo custode, & al santo tuo protet-

tore, & a tutti i santi, e di qualche buona oratione a proposito per questo.

Farai poi per vn pezzo oratione mentale, o vocale, o vn' hora, o meza, secondo la commodità e capacità che hauerai.

Oratione & essercizio particolare della sera.

La sera dopò cena, o qualche altra hora, leggi se sai leggere, vn poco di vn libro spirituale; o vite de i santi, o altro, e massime del Santo di quel giorno, ripensandoti vn poco sopra, o discorrendoti con gli altri.

Auanti di andare a dormire, inginocchiato auanti ad vna sacra imagine, ringratia primieramente Iddio de i beneficij riceuuti generalmente, e specialmente quel giorno; e dimanda insieme gratia, e vero lume di conoscere, & odiare il peccato: poi esamina vn poco la tua coscienza, sopra quello che hai fatto, detto, e pensato quel giorno; e dimanda a sua diuina Maestà humilmente perdono d' ogni offesa e difetto che trouarai in te, facendo fermo proposito co l' aiuto di Dio, di guardartene per l' auuenire, e di confessartene.

Spogliandoti, pensa che per il peccato l' huomo è spogliato della gratia, e che bisogna spogliarsi de i mali habitij; o alcun' altra buona cosa; o di qualche oratione.

Modo di orare, & conuersare nella Chiesa.

Le tue orationi procura di farle inginocchiato, e con maggior diuotione che potrai.

In andare al luogo dell' oratione, considera, che il Signore stà iui presente, e riguarda quel che vuoi fare: e se lo fai come si deue.

Sentendo sonare alla Messa, o a gli altri diuini officij a i quali sei per andare, alza la mente a considerare, che hai da andare a fare oratione, & assistere all' oblatione del sacrificio del corpo e sangue di Christo Nostro Signore, per remissione de tuoi peccati, ouero a laudar Dio: e però vi deui andare con contritione, e diuotione.

All' entrar nella Chiesa, prendendo l' acqua benedetta, alza la mente, e ricordati del sacro fonte del battesimo, e di quello che vi promettesti; e procura lauar l' anima tua dalli peccati con lagrime e penitenza, e proponi di guardartene nell' auuenire.

In Chiesa stà con riueranza, e timor di Dio; stà nel luogo tuo, non in quello, ne de i chierici, ne deputato ad altro stato di persone: non sedere irreuerentemente con le spalle voltate al santissimo Sacramento; non t' accostare alli gradi, ne dentro cancelli de gli altari; fuggi in Chiesa il parlare, & ogni moto, gesto, & atto irriuerente, o indecente.

Stà attento alli officij diuini, e non guardare ad altro che a quelli santissimi misterij che iui si fanno, & altre cose diuote.

Stà alla messa bassa sempre inginocchiato, & all'Euangelio in piedi.

Essercitio particolare delle feste, e sacri tempi, e vigilie.

LE feste guardati non spenderle in vanità, ma in buone opere.

Procura almeno nelle feste vdiere la Messa nella tua parochia, come tua propria Chiesa, & iui vdiere li buoni ammaestramenti che ti sono dati, & instruiti delle cose che sono di obbligo di far per la salute al Christiano, e ripigliar l'antica buona vnanza di farui la offerta.

Procura nelle feste di vdiere il Vespro, e i diuini officij.

Procura di vdiere la predica, e sacra lezione, non solo le feste, ma in tutti gli altri giorni che puoi hauerne; e questo non per curiosità, ma per cauarne frutto, andando a vdirle doue senti più mouerti, & attendendo sollecitamente a metterle in esecuzione.

Quando s'auicina qualche festa, ò solennità de tempi sacri, come di aduento, di settuagesima, di quadagesima, & altri, fa il ricordo del tuo Padre Sant' Ambrosio, che tu ti rinuoui in tutta la vita, e costumi, preparandoti con confessione, comunione, & essercitij santi a celebrarla.

Nell'Aduento, se non digiuni tutto quel tempo, come fù già santo istituto; almeno procura di digiunare tre giorni della settimana, cioè il Mercore, Venerdì, & il Sabato.

Digiunarai anco nella vigilia del santo della tua parochia.

In ogni Domenica dell'Aduento, fa quel che ti ricorda vn santo Pontefice, cioè che ti comunichi santamente: & il medemo studia di fare nelle Domeniche di quadagesima.

Ne i giorni di digiuno, douerai accompagnare il digiuno con più frequente oratione, e con elemosina anco, se tu puoi.

Se bene nel digiuno mangi vna sol volta, nõ deui però, come ti ricorda S. Agostino, caricare la tauola di troppo viuande.

Quel che auanzi di spendere quel giorno per la cena, farà bene di darlo per l'amore di Dio a poveri.

Nelle feste che son proprie e particolari in questa Città e diocese, come di S. Ambrosio, de i santi martiri, Geruasio Protasio, Nazario Celso, Nabore e Felice, ti deui ricordare dell'antica diuotione di questo popolo, che con vigilie, con processioni, orationi più frequenti, & con ogni essercitio santo le celebraua: e con questo essemplio douerai eccitarti al culto di quelle feste con maggior diuotione.

Opere pie.

DILETTATI dell'opere di misericordia, di fare elemosina, visitare gli spedali, carce

re, ò infermi, & in ogni modo aiutare i poveri, massime quelli che sono in maggior necessità. Cerca d'entrare in qualche scuola pia, ò compagnia d'huomini spirituali; a far qualche opera pia, & occuparti bene, massime le feste.

Sij pronto con quel poco ò assai che Dio t'ha dato di facultà, e doue mancano le facultà, con le fatiche e proprio sudore, ad aiutare le Chiese, e specialmente la tua parochia, che è tua propria Chiesa, per il suo ornato, & altri bisogni, acciò stiano col decoro che conuiene alla casa di Dio.

Quando vedi il tuo prossimo esser in qualche peccato manifesto, ò star per cadere, fagli la debita correzione fraterna, ò ammonitione, con carità e discrezione per guadagnarlo.

I nobili, e ricchi, e persone di grado, e Rettori, siano come guide, & essemplio de gli altri, nella buona vita, & in tutte le sorti dell'opere buone.

Se ti senti mosso a fare alcuna santa pellegrinatione, consegliatene con il tuo paroco, e padre spirituale: ne lasciare a modo alcuno di pigliare da esso paroco la beneditione, conforme all'vso antico ecclesiastico.

Se fai viaggio, vfa di dire ogni giorno la mattina auanti che ti metti in camino, quelle breui orationi e preci, che si chiamano l'itinerario, stampato nell'ufficiolo della Madonna.

Per eccitare continuamente il spirito tuo a diuotione, & a studio di esseguire con opere spirituali, quel che con sacri riti e cerimonie ti ammonisce & insegna la santa madre Chiesa; quãdo tu vedi nella Chiesa alcuna cerimonia, ò nelle solennità, ò ne i sacri tempi, ò nell'administratione de i santi Sacramenti, come nel battefimo l'imporsi al battezzato la veste, ò drappo bianco, e simili altre; procura d'intendere, nõ per curiosità, ma per cauarne frutto, alcuna cosa di quelle che sono significate per quelle sacre cerimonie.

Vitto e Vestito.

OGNI volta che vai a mensa per mangiare, deui pensare che vi vai per necessità, e dir prima la beneditione, quella che è nell'ufficiolo della Madonna, e dopò render le gratie al Signore; e non la sapendo, dire vn Pater nostro, & vn'Aue Maria, e fare il segno della santa croce sopra i cibi, ò la mensa.

Quando ti metti, ò sei a tauola, ricordati, prima che tu cominci a mangiare, il peccato che per il cibo commessero i nostri primi parenti, che ti farà come vn freno all'appetito tuo, e regola a quella attione.

Procura di esser temperato nel mangiare, bere, dormire, e vestire, più presto declinando al poco, che alouerhjo.

Guardati dalle pompe, e foggie de vestimenti, e da ogni sorte di vano ornato, ò abbellimento, ò donna ò huomo che tu sei.

Ri-

Ricordi per i Padri e Madri di famiglia, e tutti i capi di casa.

IL Padre e Madre di famiglia, e ciascun capo di casa, habbi ben a memoria l'obbligo che ha, da viuere i suoi christianamente.

Però non solo offerui esso, ma procura, che da i figliuoli, e tutti quelli di casa, ò che sono nella sua cura, siano offeruati i ricordi per il viuere Christiano, dati da noi in commune a ogni stato di persone; e pensi spesso, che n'ha da rendere conto al Signore, anzi che porterà la pena de' loro eccessi, non li correggendo opportunamente, & incaminando al bene quanto può: di più nel gouerno e cura loro; habbi a cuore i capi infra scritti, quali tutti insieme con quelli altri ricordi per il viuere Christiano, che sono dati in commune a ogni stato di persone, leggerà, ò farà leggere vna volta al mese alla prelenza della sua famiglia.

Numero e qualità di famiglia.

RICEVA, e tenga quel numero solo de feruitori, e simile famiglia, che ha bisogno, e che può commodamente sostentare con l'entrata, e beni suoi, senza far debiti, ne far stentar loro de i suoi douuti stipendij.

Habbia molta cura, quando piglia persone nella casa, ò famiglia, acciò non v'entrino biastematori, concubinatij, huomini dati alle dissolutioni, ne altre persone viuose, ne sospette della vita loro.

Vigilanza.

SIA vigilante sopra tutto con sollecitudine, volendo sapere quel che fa ogn'vno, & offeruando tutti i loro andamenti, conuersationi, e pratiche.

Molto giouerà hauer vna persona fidata e sicura di casa, ò della vicinanza (se la famiglia è di poco numero) che sia come censore secreto de i costumi, che offerui tutti, e gli riferisca tutti i disordini, e pericoli spirituali, che in loro vede, ò intende.

Correzione.

QVANDO gli viene detto cosa mala di loro, non sia troppo facile a credere ogni cosa che gli viene alle orecchie, ma prima essaminati, e ritroui la verità.

Doue trouerà difetto, ammonisca chi bisogna opportunamente; e gli faccia la debita correzione.

Quelli che dopò esser ammoniti più volte di cose importanti non si emendassero; se sono feruitori, ò simili, gli madi via; se sono figliuoli, gli castighi.

Ne comporti in loro biastema, robbamenti, concubinato, ò altre dissolutioni di vita, e co-

stumi, ò chi non si fosse confessato, e comunicato alla Pasqua di Resurrectione; & chi non sapesse, ne volesse imparare la dottrina Christiana, almeno le cose più necessarie.

Cautione e Custodia.

FACCI, che i figliuoli, & i seruitori, maschi e femine, dormano di tale modo distinti e separati, che non vi sia pericolo d'inconueniente alcuno; e proueda che ciascuno habbi il suo letto separato.

Non tengano i mariti i figliuoli e figliuole a dormire seco, ne nella camera doue dormano essi, mariti e moglie, ma in altro luogo sicuro, e separato, quanto è possibile.

Veda che in casa non vi siano libri cattiuu, ò pitture dishoneste, e non si cantino canzone lasciuie; ma vi siano delle spirituali, e Christiane, e si cantino delle laudi, e cose diuote.

Per questo, e per ogni altro buon rispetto, douerà visitare la casa tre, ò quatro volte l'anno alla sprouista, ancor le casse, & altri repositrij della sua famiglia; e purgarla d'ogni vanità.

Vegga che non conuersino i suoi in casa ne fuori con male compagnie, e fuggano ogni occasione di peccato.

Che non vi sia alcuno otioso, ma ogn'vno habbi qualche occupatione honesta.

Non comporti alle donne, di star sopra le porte, & alle finestre, ne meno l'imbellezzarsi, & altre vanità.

Veda anco, che non vadino le loro donne vagando, ne scorrendo di qua e di là; ma stiano quiete in casa, e sollecite ciascuna al suo officio, & all'opere sante e pie; e vadino santamente alle loro diuotioni.

Che nõ vadino fuori di casa in qual si voglia luogo senza hauer velato il capo con drappo di tela, ò di uelo non trasparente, in modo tale che siano ben coperti i capelli, e buona parte della faccia, quanto alle vidue, e maritate; ma quanto alle figliuole da marito, & alle putte, tutta la faccia.

Il che tanto più haranno da offeruare, quando vanno alle Chiese, stationi, processioni, & ad altre diuotioni.

Non comporti le pompe, e superflui ornamenti tanto nelli maschi, come nelle femine, della sua famiglia.

Amministratione.

SIA lontano da spendere in cani, in cauali superflui, quello con che può dare la vita a molti poveri di Christo.

Si guardi dall'altre inutili e superflue spese, ricordandosi, che se ha delle facultà, ne è amministratore, e che ne ha da rendere conto a Dio.

Faccia voluntieri elemosina a i poveri, e procuri questa

Yyyy 2 questa

questa virtù ne i suoi figliuoli, con dare a loro licenza, e cōmissione di far il medemo officio.

Trattamenti della famiglia.

VS I carità e discretione con tutta la famiglia, trattandola, e facendola trattar bene, e con amore, e vedendo che non sia stracciata nel pagamento de suoi debiti stipendij, ne in altra cosa.

Non dichi parole ingiuriose, ne a figliuoli, ne a qual si voglia altre persone.

Però si sforzi con la diuina gratia di raffrenar l'ira, e tribulationi nelle cose trauerse, che occorrono alla giornata dentro di casa, o fuori.

Nel tempo dell'infermità de suoi, li esorti alla pazienza, & a cauarne frutto con l'edificatione della vita: & habbia cura, che a tutti i modi si confessino nel tempo de i tre giorni, prescrito dalla bolla di Pio V. dandone la fede al medico.

Visiti i seruenti infermi, e gli faccia governare con carità, non mandandoli allo spedale, poi che in sanità se ne è seruito.

Pace e concordia.

PROCVRI di mantener la pace e quiete in casa, e che vi sia la carità fraterna, non mostrandosi egli partiale di alcuno, e comportando tutti con pazienza.

Non permetti, che i suoi di casa facciano ingiuria ad alcuno, ne stiano in inimicitia, o portino odio; ma occorrendo qualche disparere, veda di riconciliarli subito, o sia dentro, o fuori di casa.

Sarà bene, che non si lasci mai portar arme, se non fosse bisogno per difesa, o per conuenienza necessaria dell'officio loro, o per altra necessitā manifesta.

Gli esorti spesso a perdonare a chi gli offende o fa ingiuria, in parole, o in fatti, e non fare vendetta, ne stare su gli pontigli dell'honore mondano.

Essempio.

DIA con parole e con fatti buon essempio a tutti i suoi, vedendo di non dire o fare in presenza loro cosa, che non conuenghi, onde essi imparino, e piglino ardimento di far il medemo.

Documenti.

DIA sempre a suoi buoni ammaestramenti e ricordi, non cessando mai ammonirli e dirgli la verità per non cōtristarli, o per altri rispetti. Frà l'altre cose gli ricordi spesso i capi infra scritti; o opportunamente secondo il bisogno.

Di non ingannare mai nessuno, ne defraudarlo del suo, e di non toglier in altro modo quel d'altri.

Di non fare fondamento della nobiltà, e grandezza del mondo; ma delle virtù Christiane, buona vita; e di non ambire i gradi e le dignità, e la gloria humana.

Di fuggire la superfluità delle cose temporali, e più presto spreggiarle & hauerle per vili; che esserne ingordi.

Per informar poi, & instruire a poco a poco la sua famiglia fantamente, douerà fare quel che bene spesso ricorda S. Agostino, che tornando dalla predica, o sacra lettione, insegna, & essequischi quel che harà egli all' hora imparato; che tocchi a disciplina de costumi Christiani.

Pietà, & essercitij di oratione, & altre diuotioni.

HAB BIA diuotione a tutte l'usanze della santa Chiesa; & habbia cura, che nella casa sua non se ne perda alcuna.

Però quando nel Natale di nostro Signore, o in altro tempo solenne, vfa la Chiesa d'aspergere le case con l'acqua santa, veda di non perdere quella benedittione.

Quando si suole far benedire dal sacerdote i frutti, o pane, o altro cibo; serui egli ancora quella buona usanza.

Non ponga nome a suoi figliuoli de gentili, & huomini dannati, ma de santi, acciò gli habbino ad imitare, e li prendano per loro speciali aduocati.

Non permetti alcuna superstitione; ma facci che in ogni cosa si ricorra a Dio, & in lui si confidi, fuggendo ogni mal' arte.

Gl'insegna buoni costumi, e creanze Christiane, in fatti, & in parole, mettendogli innanzi essempi di pietà Christiana, e non impietà de gentili, & inimici di Dio.

Sia auertito di fare cresimare tutti al suo tempo, i figliuoli, e la famiglia; si che non resti nessuno in casa che non sia cresimato.

Non violenti le figliuole a entrare ne i Monasterij, ne meno le impedisci, o dissuadi i loro figliuoli dal farsi religiosi, quando n'hauessino volontà.

Habbi cura, che i figliuoli odano la Messa intiera ogni dì, s'è possibile, e tutti gli altri almeno le feste.

Che la festa non stiano otiosi, ne vadino vagando; ma spendano quel sacro giorno vtilmente e piamente, cōforme alli ricordi dati da noi a ogni stato di persone.

Così li conduca al vespro, e diuini officij: e spesso volte alle stationi, & a visitare qualche sacre reliquie e corpi de Santi, alcuna volta anco a gli spedali, & ad altre simili pie occupationi, essercitij, & opere, e la famiglia, hor in particolare, hora tutta vnitamente.

Così anco li conduchi, & incamini a frequentare con diuotione tutte le publiche diuotioni, nominate nella tauoletta de i ricordi cōmuni per il viuere Christiano, come gli officij pontificali, le pro-

le processioni, & orationi, prediche, e particolarmente della sua parochia, & oratione delle 40. hore, & altri diuoti instituti.

Habbi in casa torcie, o candellotti in numero conueniente, perche quando la campana inuita il popolo ad accompagnar il Santissimo Sacramento che si porta a gli infermi, o in qualche processione, ne siano tutti di casa proueduti: e prontamente chi non è impedito, vadi a seruire cō il suo lume al suo Signore in quell' occasione.

Vegga in ogni modo, che tutti di casa sappino la dottrina Christiana, almeno le cose più necessarie; mandandoli, o conducendoli perciò nel le feste alle scuole di essa, tanto i maschi, quanto le femine, e i grandi, e i piccoli.

Che quelli che sono in età conueniente per questo, siano diligentemente instrutti per saper ben confessarsi.

Che anco come prima sono in età, e capacità conueniente, siano instrutti circa la santissima Comunione; ne differiscano più oltre a cominciare di riceverla.

Che piglino il santo uso di confessarsi, e comunicarsi spesso, conforme alli ricordi dati in comune per il viuere Christiano: e sarà bene, che la comunione si faccia almeno vna volta il mese, e nelle solennità da tutta la famiglia insieme, e nella Chiesa parochiale.

Sarebbe di gran giouamento, che si cōfessasse tutta la famiglia da vn medesimo confessore, acciò potesse meglio prouedere alli bisogni spirituali, & incammarla nella via di Dio: almeno veda che s'indirizzino a confessori più qualificati.

Faccia a tutti i modi, che s'offeruino i digiuni cōmandati dalla Santa Madre Chiesa, la quadregesima, le quattro tempora, e le vigilie, e gli altri di voto, o consuetudine.

Che tutti siano ben instrutti secondo la sua capacità, a far oratione, e l'essame della sua cōscienza. Che faccino oratione almeno la mattina e sera, & auanti d'andar a dormire l'essame della sua cōscienza.

Per questo mattina & sera al suono della Campana, o almeno in vn'altra hora più a loro commoda, si congreghi tutta la sua famiglia a far oratione vnitamente, o alla Chiesa, o almeno in casa auanti a qualche diuota immagine.

Per questo medesimo effetto, e per altro anche, in tutti i modi è bene, che in ciascuna casa sia accomodato vn oratorio in luogo decente, & appartato, che serua a tutta la casa.

Ogni capo di casa douerà aspergere con l'acqua santa tutta la sua famiglia raccolta insieme, o nel fine dell' oratione della sera, o in altro tempo auanti d'andare a letto, doue poi vadano in silenzio a dormire con la sua benedittione.

Non vadi, ne lasci andare a mensa, che non faccia prima, o facci fare la benedittione, e dopò il rendimento di gratie.

Facci leggere qualche libro spirituale alla mensa, se ha chi lo faccia, o figliuoli o altri, mentre si mangia, almeno per vn pezzo.

Qual libro sia approuato dal proprio paroco, o confessore.

Ogni sera douerà far leggere vn poco di qualche libro spirituale dopò cena, in luogo d'interterimento, o la vita de i santi, massime del santo di quel giorno, e ragionarne insieme vn poco sopra, per cauarne maggior frutto, con zelo, e cura di acquistar tutti seimpre da quelli essempi de santi alcuna virtù.

La sera auanti le solennità, i Capi di casa esortino tutta la famiglia a viuere bene, e spendere bene quelle feste, e frequentare con frutto i sacramenti, e l' orationi, & le prediche, e sacre lettioni.

SARIA BENE, che ogni prima dominica, o altro certo giorno festiuo del mese, si congregassero tutti li Padri di famiglia nella Chiesa parochiale dal suo paroco, a pigliar tutta via maggior lume per il buono gouerno delle loro case, e famiglie, oltre al commodo di trattar delle necessitā della loro Chiesa, & altri bisogni della parochia: almeno niuno lasci di conuenirui quelle poche volte frà l'anno, che perciò saranno chiamati o auisati dal paroco, a riceuer quei ricordi, che hauerà a darli intorno all' officio loro de Padri di famiglia.

Ricordi per li Mastri, e capi di Botteghe, e loro Ministri, e Garzoni.

Delle qualità de ministri, garzoni, e laoranti.

NON tenga il Mastro Capo di Bottega, o di lauorerio, nella sua bottega, o lauorerio, alcun ministro, lauorante, o garzone, che non sia confessato, e comunicato quell'anno nella Pasqua di Resurrectione.

Ne meno alcuno biafematore, concubinario, o altrimenti scandaloso, o che si diletti di consumar nelle tauerne il suo guadagno, facendo patire la propria famiglia, quando non s' emendi, dopò hauergli fatto la debita correptione fraterna.

Similmente non tenga alcun giocatore di giochi prohibiti, tanto più che con essi vada spesso congiunta la biafema, il furto, e molti altri mali.

Habbi cura che tutti quelli che tiene a suoi serui, sappiano la dottrina Christiana, & almeno le cose più necessarie; e non le sapendo, ne volendole imparare, non gli tēga più nella sua bottega, o lauorerio, ne se ne serui, come di persone, che diano mal indicio di se stessi.

Dell' officio reciproco tra i mastri & i garzoni.

TRATTI i suoi ministri, garzoni, e lauoranti con carità; e paghi ad ogniuno la deuta mercede prontamente a debiti tempi.

Essi all'incontro siano leali e fedeli alli loro padroni, ò maestri, portandogli il debito honor e rispetto, & hauendo cura della robba loro, come se fosse sua propria.

Oratione, & altre diuotioni.

SI tenghi in ciascuna bottega vn' imagine di uota di Nostro Signore Giesu Christo, ò della Madonna, ò d'alcun altro santo.

La mattina nel primo ingresso della bottega, ciascuno s'inginocchi innanzi all' imagine sacra che vi è, dicendo vn Pater noster, & vn' Aue Maria; & il medemo faccia la sera, partendosi dalla bottega.

Tutte l'altre volte che frà il giorno entrà nella bottega, o passa innanzi a quell' imagine sacra, gli facci riuerenza.

Quando sonarà l' Aue Maria, tutti s'inginocchiino, e la dicano diuotamente; & a quella de morti preghino per li defonti.

Quando sonarà l' oratione della mattina, ò della sera, non potendo all' hora trouarsi alla Chiesa, almeno nella bottega ò lauorerio doue si trouano, per quello breue spatio del suono della campana, faccino oratione, recitando le Litanie insieme con gli altri che sono presenti, ò dicendo la corona, ò in altro modo.

Quando sonarà l' eleuatione della messa maggiore nella Chiesa Metropolitana, ò altra principale del luogo doue si trouano, tutti s'inginocchiino, e dal luogo doue si trouano, adorino Nostro Signore, e faccino vn poco d' oratione.

Offeruanza, e culto delle feste.

NIVNO lauori, ò faccia lauorare in alcuno delli giorni di festa dalla meza notte precedente, fin all' altra meza subseguente.

Il resto anche d'essi giorni di feste cerchino di spenderlo in Chiesa con diuotione, alli diuini officij, alle prediche, all' indulgenze, alle processioni, & all' orationi publiche, ò in altre opere buone, a salute dell' anime loro, fuggendo sempre l' otio, e male compagnie.

Ne i giorni di processione generale ò particolare, ò altri publici e solenni officij, alli quali sia stato inuitato il popolo di quel luogo, ouer parochia nella quale sarà ciascuna bottega, si tenghi chiusa a fatto quella bottega, fino che siano finite le sudette processioni, e solenni officij.

Medesimamente tutte le volte che il popolo di quel luogo ò Parochia vniuersalmente sarà inuitato alla Chiesa Metropolitana, ò propria sua parochiale, per statione ordinaria ò straordinaria delle 40. hore, ò per la sua hora dell' oratione sine intermissione, ò per altra publica oratione, come per principio ò fine de concilij, Visita del Reuerendissimo Arciuescouo; e questo per quel spatio solo di hora, che du-

ra la sudetta oratione, ò statione, ò altra simile attione.

Costumi.

NELLE botteghe ò lauorerij non si facciano ne dicano cose dishoneste; tanto meno in occasione di donne, ò altri che vi vengano, ò passano per la strada.

Non si giuochi a modo alcuno.

Non si dichino parole che infamino alcuno; ne frà loro si dichino ingiurie, ò viuanò in discordia; ma stiano insieme come buoni fratelli.

Contratti, negotij, e lauorerij.

TVTTI essercitino l' opera e lauorerio suo con sincerità, senza giuramenti, e bugie, ò altri inganni; nò fraudino alcuno nelli pesi, saggi, e misure, ò in altro modo; e scriuano tanto per se come per altri il vero, seruando con tutti quell' istesso, che vorriano fosse seruato da gli altri con loro.

Non faccino stocchi, ne vendano mercantia, se nò per quello che è veramete, senza mescolarui robba cattiuua, ò in altro modo falsificarla.

Non vendano, se non per il giusto prezzo; & il guadagno sia conforme alla qualità della mercantia, e spese; anzi quando il compratore per semplicità ò errore s'inganasse in pagar più del debito, essi non piglino se non l' honesto.

Non faccino in modo alcuno contratti illeciti, ne vendino a termine non conueniente: & essercitino la mercantia honesta, doue ci stà all' aperta il guadagno.

Essecutione di questi ricordi.

IMAESTRI, e capi, siano essi primi a essequire questi ricordi; e con l' essemplio loro, e cò parole, & ogni altra sollicitudine, inducano gli altri tutti all' offeruanza di essi.

Per memoria di ciascuno, si tenghino questi ricordi di affissi nella loro bottega, in luogo che possono essere veduti e letti da tutti; e siano vna volta la settimana letti alla presenza de tutti, dal Maestro, e Capo, ò da altri di suo ordine.

Ordine di alcune processioni per ringraziare il Signore nella liberatione della peste.

Carolus S. R. E. presb. Cardinalis tituli S. Praxedis, & Archiepiscopus S. Ecclesie Mediolanensis.

PER ringraziare Iddio benedetto della gratia, che per sua misericordia ha fatto alla Città e diocese di Milano, d'hauer liberato l' vna e l' altra dalla peste; ordiniamo, come qui di sotto, per la settimana presente, rimettendoci nel resto del tempo che segue, a quel che poi auisaremo più pienamente.

Primie-

Primieramente che nella presente settimana, tutti con la maggior frequenza che sia possibile, celebriamo santamente tre solenni processioni; vna, che sarà dimani, festa di S. Sebastiano, alla Chiesa di esso Santo, a quale si è fatto il voto publico; la seconda, che sarà Giobbia alli 23. del medemo mese, alla Chiesa partronale di S. Ambrosio; la terza alli 25. cioè il Sabato si farà con le sacre reliquie per li compiti della Città, e si tornerà alla Chiesa Metropolitana.

Alle quali processioni ordiniamo che si conuenghi per tempo.

Che alla prima, e terza processione, il clero secolare e regolare conuenghi con vestito & apparato il più pretioso che habbia.

Che alla terza processione il clero si secolare come regolare, porti ciascuno con ogni maggior ornato che potrà, le sacre reliquie, quali harà nella sua Chiesa.

Che ogn' uno, e del clero, e del popolo, chi potrà, venghi a quella terza processione con la sua candela accesa in mano, per honorare le sacre reliquie, e per offerirsi nella cognitione e ricognitione di questa gratia, acceso di desiderio santo di viuere, & operare conforme alla disciplina Christiana.

Che per questa settimana si dichi in ogni Chiesa de secolari e regolari la Messa pro gratiarum attione; ò quando non si può ratione officij, la colletta; ouero l' oratione, che è pro gratiarum attione.

Che nell' oratione della sera, poco auanti il suono dell' Aue Maria, in ciascuna Chiesa collegiata de secolari e de regolari, e nelle parochiali anco, si canti il, Te Deum, e l' oratione pro gratiarum attione.

Che ciascun chierico non obligato all' hora al choro in Chiesa collegiata, conuenghi alla sua parochia in quell' hora per aiutare il paroco.

Che vi conuenghi a quest' Oratione anco più frequente il popolo della parochia; però il paroco l' inuirarà da parte nostra.

Che in ogni sera se ne dia di questa oratione per rendimento di gratie segno solenne di campana in ogni Chiesa, doue si farà.

Che ogni sera anco auanti il giorno di ciascuna processione, in ogni Chiesa tanto de secolari, quanto de regolari, si suoni solennemente con campane, per dare segno della celebrità della processione; questo nell' istesso tempo, che si suonarà nella Chiesa nostra Metropolitana.

Che la mattina della processione per tempo in ogni Chiesa parochiale si suoni anco solennemente, per chiamare il popolo a congregarsi sotto il consalone della sua parochia, a fine che conuenghi ordinatamente alle sodette processioni.

In oltre inuitiamo, & effortiamo i primati, i magistrati, i collegij, che conuenghino solennemente e frequentemente a queste proces-

sioni, & orationi; che si come nell' afflitione vniuersale con elemosine & opere di carità che hanno vsato con i poveri, & affitti, hanno procurato di impetrare questa gratia dal Signore Dio; così hora la conoscano, e riconoscano piamente con ogni attione publica di religioso ringraziamento.

In somma, non sia veruno che non venghi in questa celebrità a ringraziare in quelle sacre supplicationi la bontà di Dio.

Che ogniuno per occuparsi tutto nel rendere gratie a Dio in queste solenni processioni, e per non distraersi dall' attione che si fa, dichi gl' hinni, ò salmi, ò cātici del libretto, che perciò d' ordine nostro si è stampato.

Dopò il fine della terza processione, ordiniamo che s' incominci nella nostra Chiesa Metropolitana con processione per la Chiesa solamente, l' oratione delle quarant' hore: alla quale sia presente tutto il clero secolare, e regolare.

A quest' oratione conuerrà il clero secolare di ciascuna porta, e quel di ciascun conuento, ò monasterio regolare, all' hora assegnata a ciascuno, secondo il compartito fatto d' ordine nostro.

Alla medesima in oltre conuerrà nella sua hora, secondo il compartito dato à i parochi, ciascuna parochia, ò vicinanza; cioè il popolo tutto con il clero di essa, che non è obligato al choro nelle collegiate, venendo, e tornando processionalmente alla Chiesa sua parochiale.

Al terminare d' essa oratione si celebri la processione generale poco di fuori della Chiesa. Alla quale processione, nell' hora che s' auisará, conuenghi tutto il clero secolare e regolare, & il popolo di ciascuna parochia dietro al suo consalone.

Ordiniamo, che per celebrità di questa sacra attione, s' ornì la nostra Chiesa Metropolitana, e le sue porte di festoni. Il medemo si faccia in ciascuna Chiesa, a quale di sopra si è ordinata la processione, e statione.

Che ogni Curato della Città legga questi nostri ordini dimani, che sarà Domenica, nella sua Messa parochiale, & efforti il popolo da parte nostra a essequire, quanto gli ricordiamo, & ordinamo.

E accioche ogniuno anco meglio sappia, quanto in ciò ordinamo, ò auuertiamo, che s' affighino questi ordini alle porte della Metropolitana, e delle collegiate.

NELLA DIOCESE poi ordiniamo che si facciano le sodette tre processioni, nella prima ò seconda settimana dopò la riceuuta di questi ordini, e ne i giorni sudetti.

Che il Vicario Foraneo nel suo Vicariato le celebri i quelle Chiese, ch' a lui parerà deputare. Che nel farle, faccia offeruare come di sopra, per quel che si può nel suo Vicariato; procurando sopra tutto, che si faccino con ogni diuotione.

Che

Che a questo effetto procurino i parrochi della diocesi preparar tutti i suoi popoli con la santa comunione la Domenica precedente alle processioni, come si è fatto qui nella Città, o almeno che si comunichino nella Domenica seguente. Dat. Mediolani in ædibus Archiep. die 1. Ianuarij. 1578.

Literæ de obitu filij Regis.

Carlo Cardinale di S. Prassede, Arcivescovo della Santa Chiesa di Milano, Al suo diletto Clero e popolo, Salute nel Signore.

Quando piacque alla bontà di Dio, affinare, e manifestare co' fuoco delle tribolazioni l'eccellenti virtù del suo caro seruo Giob, permettendo, che gli venessero sopra con furioso impeto tanti, e così strani accidenti; se bene quel Sant'huomo mostrò la debolezza & infermità della sua carne, con quelle parole; *Nes fortitudo lapidum fortitudo, mea est; nec caro mea aenea est*: nondimeno stette con l'aiuto della Diuina gratia così saldo a quelle percosse, ancorche raddoppiategli adosso in molti modi, che non hebbero forza di farlo peccare pur in vna parola, come testifica la scrittura Santa.

Anzi egli con singolar fermezza, e pazienza, conformandosi maggiormente alla volontà di sua diuina Maestà, disse, *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum: si bona suscepimus de manu Dei; mala quare non suscipiamus?*

Di più cooperando esso alla diuina mano, così humiliar se stesso, si pose a sedere in un sterquilino, e cominciò mirabilmente a filosofare sopra l'humana miseria, e mortalità, e sopra altissimi misterij, & importantissimi successi della Chiesa Santa, e notabili istruzioni della vita dell'huomo.

Parmi, dilettissimi figliuoli, che ciò sia auuenuto hora in qualche modo al Serenissimo Rè nostro Catolico: la cui bontà, e Regie, e Christiane virtù, volendo Dio N. Signore tuttauia più prouare, e manifestare, hà permesso in quest'anno che gli sia soprauenuto dentro il spatio di tre mesi la morte di quatro personaggi, a lui sì strettamente congiunti, i Serenissimi, Rè di Portugallo nipote, Signor Don Giouanni d'Austria fratello, Principe Vincislao nipote, e di poi del Principe figliuol suo primogenito Ferdinando.

In colpi così graui, la Maestà sua a guisa di quel constantissimo, e santo Giob, riconosce humilmente la man di Dio, confessa il sentimento grande, specialmente di quest'ultima percolta, che con la sua grauezza quasi assorbe tutte l'altre; mà tutto ciò con tanto testimonio di fermezza, e virtù veramente regia, e Christiana, che non risuonano altro le sue voci in que-

sto proposito, che rendimenti di gratia a Dio, affetto di Orationi sante, compassione alle afflittioni pubbliche della Chiesa, abborrimento d'ogni diuina offesa, zelo dell'estirpatione de peccati, e scandali, & ardente desiderio, che si faccia la volontà di Dio, e sia esaltato il suo glorioso nome nelle sue creature.

Così Sua Maestà fermando la consideratione nelle corrottele del mondo, e miserie, & affittando gli occhi nell'afflittioni della Chiesa, quasi scordata delle proprie, tutta è volta a vedere e scuoprire le cause, e procurare i rimedij de' danni publici. Non potrei in questo esplicarui come vorrei, l'affetto suo, ma ui si manifesti dalle parole sue istesse. Leggete, & vdate la lettera ch'egli scrive in questo proposito della morte del Serenissimo figliuolo all'Eccellentissimo Governatore di questo Stato. La qual lettera a quest'effetto habbiamo voluto ponerui qui di sotto tradotta di parola in parola.

Attendete hor voi, che in ogni picciola auersità e disagio prorumpete subito all'impazienze, alle biasime, a mormorare, e lamentarui di Dio Benedetto. Vedete uoi anco, che essendo visitati dalla mano di sua diuina Maestà, restate tuttauia smemorati di lui, ne cercate soccorfo d'altrove, che dalla prudenza humana, e dal mondo. Ascoltate voi, che per quanti testimoni habbate dell'ira diuina accesa contra i peccati nostri, non vi mouete però punto, ne aprite l'orecchie alle sue voci, ne gli occhi alle sue opere: ne meno pensate al bisogno, che hà il mondo di riforma, e di vera emendatione.

Sentite voi, che vi uete spensierati, e non compatite punto a tante afflittioni, che patisce hoggidì da ogni parte la Santa Chiesa Madre nostra; e se per i suoi bisogni sete inuitati e stimolati a far oratione, subito vi stancate, & infastidite, e posponete quest'ufficio ad ogni picciola commodità vostra, alle mercantie, & alli guadagni temporali. Odite voi, che uanamente pensate, che l'oratione, e diuotione sia solo de Religiosi, de poueri, de fanciulli, e de semplici, o delle donne, e non de nobili, e potenti, e de grandi; e che disdica, ne si compatisca la pietà con la nobilità. Siate anco uoi attenti, che vi vergognate di far oratione, & altri essercitij spirituali alla presenza del mondo; e di confessarui bisognosi grandemente della diuina gratia, e soccorfo.

Tutti voi, qualunque siate, venite ad vdir, venite a leggere le parole per hora, non mie, mà del Rè vostro.

Mettasi prima ciascuno innanzi gli occhi l'importanza, e circostanze di questi accidenti. Vegga la morte del Serenissimo Rè di Portugallo senza successione de figliuoli, accompagnata da tanta strage di essercito Christiano, per mano, e con trionfo d'empi Macometani. Vegga il Serenissimo don Giouanni, mancato

nel

nel maggior bisogno del ualore, e fatiche sue, impiegate perpetuamente contra Turchi, infedeli, & heretici.

Veda i pericoli, ne i quali per questa causa è rimasa la Fiandra in tempo di esser si fieramente assalita, & insidiata da lupi così rapaci.

Vegga ciascuno l'indole, la mansuetudine, e semi di pietà e religione, che così si spressamente riluceuano in quegli altri due Principi sopra l'età loro, specialmente nel Serenissimo Principe Ferdinando figliuolo di sua Maestà, destinato successore di tutte le Potestà, Regni, Principati, e Stati suoi, giurato già da tutti quei Regni di Spagna; e miri ogn'uno quante speranze sono insieme con loro cadute di nobilissimi frutti al Christianesimo; di singolari essampj a i sudditi, di pace e quiete a i popoli, di fortissimi sostegni e presidij alla santa Chiesa.

Vegga finalmente ciascuno il tempo immaturo di tutte queste morti ne gli occhi del Rè Catolico, quasi commun padre a tutti loro; e con queste considerationi attendete tutti insieme, come sua Maestà Catolica parla in questa sua lettera, qui descritta.

Essendo piaciuto a Dio N. Signore di chiamare a se alli 18. del presente mese di Ottobre il Serenissimo Principe Don Ferdinando mio figliuolo, con sommo dispiacere, e sentimento nostro, per quel che la buona e mansueta natura sua, & i gran segni di virtù ci prometteuano, oltre all'esser egli primogenito, e tanto amato, e Principe herede, e giurato in questi Regni; ci è parso darui auiso di ciò, e che questo colpo, ancorche tanto sensibile, l'habbiamo riceuto dalla benedetta mano di Dio con molta conformità alla sua santa volontà, dandole infinite gratie del favore che gli ha fatto, di collocarlo in così tenera età, & in stato d'innocentia nel suo celeste Regno; acciò che intendendolo voi in questo modo, come si deue; christianamente e Catolicamente, prouediate, che non si faccia in cotessto stato, ne in generale; ne in particolare, dimostratione alcuna di tristezza esteriore, d'honor, di lutto, ne d'altra simil cosa; mà in vece di questo, diuote processioni; & orationi publiche, dandogli gratia di questo, e supplicandole con molta humiltà, che plachi l'ira sua, non risguardando le colpe & offese che si commettono contra sua diuina Maestà.

E perche questo si faccia più degnamente, e le piaccia di volger i suoi occhi di misericordia a i trauagli & afflittioni che patisce la Chiesa sua, & il popolo christiano; procurarete per quato s'appartiene a noi, & a voi come a ministro nostro, che cessino i peccati, e gli scandali, con che sua diuina Maestà tanto si offende; acciò che cessando parimente l'ira sua, come effetto di quelli, si faccia con questo la sua santa volontà, e si nelle sue creature essaltato & glorificato il glorioso nome suo. Di Madrid. &c.

Qui finisce la lettera del Rè nostro, degna veramente di restare in perpetuo nella memoria, e nel cuore de i magistrati, de i vassalli, e popoli suoi sudditi, e d'ogni altro christiano.

Vedete dilettissime anime, che con le voci di sua Maestà Catolica sono in parte delineati l'affetto, & i desiderij suoi, pieni di pietà.

Vedete l'istanza, di chi ha tanto imperio sopra di voi, & tanta autorità di commandarui. Attendete al consiglio, di chi vi è Signore tanto amoreuole quanto sapete; consiglio tanto più sicuro, quanto più è parrorito e nato dalla tribulatione, che suol'haure così gran forza in aprire gli occhi a gli huomini, e far vedere molte cose, che non così facilmente si scorgono in altri tempi, & occasioni.

Qui hauete pur essemplio, e documenti propri di Principe Christiano, di conformarsi affatto in tutte le cose alla volontà di Dio, di scordarsi le percosse proprie per il sentimento delle comuni afflittioni della santa Chiesa, di cercare ne i colpi che vengano da Dio la potissima causa delle percosse, cioè i peccati, e di cercarui conseguentemente rimedio con l'emendatione, e penitenza.

Mirate pure, e considerate qual sia l'arma propria del Christiano in tutti i bisogni, l'Oratione Santa, arma formidabile a tutti gli auersari nostri, potentissima contra tutti i loro insulti, efficace a fermar l'impeto, e giusto furor de i diuini giudici sopra i peccatori, e del mondo; atta a vincere l'istesso Dio, che per questo ce l'ha data, bastante a legargli la mano nel mezo delle stragi, che tal volta comincia a far di noi per i nostri demeriti.

E come pensate voi, figliuoli cari, che hora pia e sollecitamente esserciti quest'ufficio, mattina e sera, di giorno e di notte; a tutte l'hore quel Principe Re nostro, che ne fa così grand'istanza a voi, e la riconosce per principalissimo rifugio suo, e del mondo; ne i presenti bisogni? O figliuoli, che farete voi hora? Lasciate solo il Re vostro in questo nõ men publico bisogno, che desiderio suo? Certamente non douerete chiudere le orecchie alle voci sue, tenendole esso aperte a i vostri ricorsi, e bisogni.

E cosa conueniente, che sentiate i colpi e percosse fatte in queste morti, e perdite, di chi con tant'affetto hà sentito le morti, e le stragi vostre nella passata pestilenza, e tuttauia sente per proprij tutti i vostri pericoli, & incomodi.

Sarà ben ragione, Figliuoli, e che tutti le sentiamo, e che anco noi in questa occasione filosofiamò christianamente, inuestigando le cause di queste percosse, e morti, & abbracciando insieme i remedij accommodati alli comuni mali, si che lasciando da parte per hora l'altre, conosciamo, e confessiamo, che se bene ha voluto Iddio per mezo di questa tribulatione prouare, e manifestare la pietà di que-

sto

sto Rè suo seruo; può nondimeno essere, che in vn medesimo tempo habbia voluto dall'altro canto con il medesimo mezo per i peccati nostri affligger noi nelle afflittioni del Prencipe, come suol'alcuna volta fare, per la gran communicatione, che hà insieme il Prencipe con i suoi sudditi.

Voltate, o figliuoli, gli occhi della mente a tanti pubblici peccati, che hoggidi regnano in queste nostre parti.

Mirate a i figliuoli, a i seruitori, a i garzoni delle botteghe, alle case, e famiglie vostre. E più intimamente, essamini ciascuno la sua propria vita, la conuersatione, i suoi officij, i suoi essercitij.

Risguardi pur ogn'vno all'arti, e mercantie, alle vendite, compre, a gli altri negotij, a i traffichi, & a i cambi; specialmente vegga ciascuno, quello che si fa nell'hosterie, e bettole; consideri i fini, e modi, con che hoggidi si celebra il Matrimonio santo; offerui anco, come si conuerfa nella Chiesa, come si va all'indulgentie, alle Stationi, e come si spendano da molti i giorni della festa; miri anco, quant'otio, e libertà sia nella giouentù; e metta occhio ogn'vno a i vestimenti, alle foggie forestiere, alle sontuose carocchie, alle pompe infiniti.

O figliuoli, in vna consideratione si fatta, noi quanta ragione haueremo di riuoltarsi a Dio, e con intimo dolore, con sospiri, e con ogn'altro testimonio, & ufficio di vera penitenza, nell'occasione presente dir ad vna voce & vnamamente insieme tutti con Gieremia Profeta. *Veh nobis, quia peccauimus, propterea mastrum factum est cor nostrum, & obtenebrati sunt oculi nostri.* O salutare conoscimento, o santa amaritudine di cuore, o fruttuosi rimorsi.

Quante buone risoluzioni, & effecutioni son'egliuino atti a partorire in noi; da quante male occasioni ci allontanano; a quanti peccati metteriano fine; quanti pubblici scandali fariano cessare; quante foggie di vestimenti dismetteriano; a quante superflue pompe dariano bando; quanta mutatione fariano ne i costumi; quanta riforma metterebbero nelle case, quanta disciplina nelle famiglie, quanta pace nel popolo, quanta modestia nelle botteghe, quanta giustitia nelli ufficij, e quanta regola ne i negotij? Come vederessimo presto moderate le spese, bandite affatto le maschere, i festini, i fontuosi conuitti, i spettacoli profani; & all'incontro, frequenza di uota alle Chiese, alle Prediche, Sacre lectioni, Orationi, confessioni, e communioni, & a tutti gli essercitij spirituali? Quanti frutti risulterebbero da vna cognitione tale, e da questa salutare tristitia? come s'adempirebbero in voi tutti quelli buoni effetti, che l'Apostolo Santo scrive che nascono da essa? *Ecce enim, dicit egli, hoc ipsum secundum Deum contrista-*

ri vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed amorem, sed desiderium, sed emulationem, sed vindictam.

QUESTA fradicatione de gli abusi e scandali, emendatione de i costumi, è il remedio, che così affettuosamente nelle communi afflittioni desidera il Rè nostro; e che ricerca, e comanda, che da i suoi ministri, per quanto aspetti a loro, sia procurato diligentemente.

Abbracciate dunque figliuoli, seriamente questo remedio; perche altrimenti habbiamo affai occasione di temere, che l'ira di Dio sia in modo sopra di noi, che sia la secure posta alla radice per tagliare gli arbori infruttuosi.

Date, date questa consolatione al Serenissimo Re vostro; datela a noi, che tanto tempo fa ve ne facciamo istanza; datela & a voi medesimi, & a i figliuoli vostri.

Date quest'allegrezza a gli Angioli; date questa vbidienza a Dio benedetto, che vuole la conuersione vostra.

Sarà questo, anime care, apparecchio accomodatissimo, e degno di questo sacro Aduento del Signore, per ben celebrare il suo Natale, che s'auicina.

Sarà questa vtilissima occupatione per le feste, & per il santo tempo Settuagesimale che seguita.

Sia hormai figliuoli, questa la volta, che frà l'altre cose per sempre stabiliate, il buon principio, che si diede pur l'anno passato, a no conoscere ne nome, ne opere, ne tempo di Carneuale; ma tempo tutto consecrato a Dio, parte in memoria, e veneratione de' suoi misteri, & ad honore de' suoi Santi, come son le feste che s'auicinano; parte in memoria della nostra cattiuità, & essilio, e de gli amari frutti del peccato, per eccitamento nostro alla penitenza, come è il sacro tempo Settuagesimale, che seguita poco dipoi il Natale.

Con questo proposito dunque, e con queste buone deliberationi, & effecutioni, così atte a placare l'ira di Dio, accompagnate insieme, figliuoli miei, gli ufficij, che tanto specialmente da voi ricerca il Re Catolico nostro nella sua lettera, cioè di dar gratia a Dio di tutto quello, che è stato sua volontà in questa morte del Serenissimo figliuolo, & altri suoi attrimenti; & insieme di fare instanti Orationi per i pubblici bisogni così vrgenti.

A questo fine dunque noi ordiniamo, come qui basso.

Che si faccia da qui innanzi, per sin che ordineremo altro, continua Oratione publica senza intermissione dal Clero e popolo di questa Città e diocese, nelle Chiese Curate, innanzi al santissimo Sacramento, secondo il comparito di ciascun' hora, che di ordine nostro si darà a tutti i Rettori.

Alla qual'Oratione si darà principio hoggi alle

le 22. hore nella Chiesa nostra Metropolitana con vna Statione di quaranta hore.

Che si vada Venerdì prossimo, che sarà alli 19. del presente mese, processionalmente col Clero e popolo della Città, ciascuno sotto il Confalone della sua Parochia, alle sette Chiese; visitando tante diuote Reliquie, e sacri Corpi de i Santi, protettori, & auuocati nostri in Cielo, e mendicando per mezo loro abbondanza di quelle gratie & aiuti, di che siamo tanto bisognosi, presso Dio benedetto.

Che il popolo di ciascuna Parochia della Città, di qua Quadragesima vi vadi da per se due altre volte, sotto il Confalone col suo Paroco, ne i giorni che gli saranno stabiliti dal medesimo Paroco.

Che nel sudetto spatio di tempo, si faccia ogni festa dopò il Vespro vn' hora di Oratione publica nella Chiesa nostra Metropolitana, & in ciascuna Chiesa Parochiale della Diocese.

Che nella diocese, dopò la riceuta di questa nostra lettera, si facciano in ciascuna pieue tre solenni processioni, ne i giorni e luoghi che saranno ordinati da i Vicarij nostri foranei. Che in tutte le Messe si dica l'oratione pro Rege, quando per ragione delle rubriche dell'ufficio si possa.

Che nelle Litanie, le quali si dicono quotidianamente per ordine di sua Santità, s'aggiunga l'oratione dello Spirito Santo, e la sudetta, pro Rege.

Lo scopo di queste orationi sarà.

Per placare l'ira di Dio N. Signore.

Per l'esaltatione del suo Santissimo nome, e vera emendatione nostra.

Per la liberatione de i pericoli e trauagli di questa Chiesa.

Per la consolatione, conseruatione, & ogni spirituale e temporale prosperità del Serenissimo Rè Catolico nostro, figli, e Stati suoi.

Per le anime di quei Serenissimi Personaggi Defonti.

RESTA finalmente dirui, figliuoli diletteissimi, che vi riscaldiate nella carità santa in così importante occasione, e che con ogni frequenza, diuotione, e buon'ordine, conueniate a queste orationi, & essercitij spirituali; e che vi prepariate con sante confessioni, e communioni, frequentate da tutti più del solito, specialmente nelle Domeniche che correranno in questo spatio di tempo.

Non habbate, figliuoli, rispetto per questa causa, di leuare qualche poco di tempo, a gli ufficij, e negotij temporali, alle mercantie; all'arti, & essercitij vostri, per spenderlo più fruttuosamente nell'essercitio santo dell'oratione.

Rimettete, e riscaldate in questa occasione l'istituto dell'oratione ordinaria della sera e della mattina, per voi, e per le famiglie vostre. Vi raccomandiamo anco in questo tempo i poveri di Christo, e specialmente i Monaste-

rij bisognosi, perche con l'elemosina vi aiutate a redimete i peccati vostri.

Non lasciate di abbracciare volontariamente qualche straordinario digiuno & astinenza, specialmente in questo poco tempo che resta dell'Aduento, & in quel della Settuagesima, tanto proprio per ogni essercitio di penitèza. Con questi mezi si potrà sperare, amatissimi figliuoli, che si come già Dio raddoppiò al santo Giob con tanta sua gloria e consolatione i figliuoli, e le prosperità; così (se sarà espediente al suo maggior seruitio) raddoppierà al Serenissimo Rè nostro i figliuoli, la felicità, e ricompenserà esso, e noi, & il mondo in tutte queste perdire passate, e consolerà stabilmente tutti.

Così si degni sua diuina Maestà di farlo per sua misericordia; e voi sollecitamente procuratelo per tutte le sante vie. E con questo vi benediciamo. Dall'Arcieuuocato li 13. di Dicembre 1578.

Littera plenæ paternæ obiurgationis & cohortationis, ad tollendas morum corruptelas, de libro item memoriali.

Carlo Cardinale di santa Prassede Arcieuuocato, al popolo della Città e diocese di Milano, Salute nel Signore.

DILETTISSIMI Figliuoli. Gran consolatione nel Signore sentissimo l'anno passato in quelle solenni Processioni, e pubbliche orationi, & altre attioni di pietà, con le quali si diede principio a render gratie a Dio, per la miracolosa liberatione fatta di questa Città, e sua diocese, dal graue flagello della pestilenza, con che hauea cominciato gli anni innanzi a castigare giustamente i peccati nostri; sperando noi, che con quei rendimenti di gratie a Dio, douessero anco alla giornata andar si congiungendo da tutti noi, in publico, & in priuato, gli altri officij di gratitudine, douuti alla bontà diuina, specialmente in occasione di così segnalato beneficio.

Sopra di questo non mancassimo noi d'effortarui & ammonirui con ogni paterno affetto, e con officij particolari, e con molti publici ragionamenti, fatti nella Chiesa maggiore, & in altre, in occasione di quelle gratie, e poi per tutte le feste, che corsero da quel tempo, sino al principio di quadragesima.

Nel qual tempo si accrebbe grandemente l'allegrezza nostra; vedendo che conforme a i ricordi datui da noi, si erano tralasciate affatto le maschere, i profani spettacoli, e molte dissolutioni, con le quali soleua altre volte esser profanato quel misterioso tempo.

E di qui pigliassimo certa speranza, che frà gli altri frutti di quella diuina visitatione, e di quelle nostre poche fatiche, douesse esser questo vno, di restar per sempre sbandite da voi,

e l'opere, & il nome, & anco la memoria di tutte queste diaboliche inuentioni, troppo aliene, e da quel sacro tempo che la Chiesa celebra, e dalla professione Christiana, come per vn'altra lettera pastorale ve ne habbiamo ammonito, e tanto conformi con li costumi del paganesimo.

Per aiuto di questi buoni principij, e per debito dell'ufficio nostro, in occasione di beneficio tanto importante, cioè di Milano si può dire rinasciuto con questa diuina liberatione, ci risolueffimo all'hora a non contentarci de i ricordi datiui in voce; ma raccogliueruoli anco in vn breue libretto, almeno alcuni punti di essi più principali, sotto titolo di MEMORIALE; ma non lo dessimo fuori a quel tempo, parendoci, che per all'hora fosse più necessario occuparci in molte altre nostre pastorali sollecitudini con voi, che in darui memoria scritta di beneficio così in signe, come quello che Dio ci hauea fatto pure all'hora, e de gli oblighi nostri per esso tanto manifesti, e di tutti quegli officij in somma, che così di recente vi haueuamo ricordato pienamete in voce. Ma non ha lasciato Iddio anco per altri mezzi, di ricordarci, e stimolarci in ogni modo a i debiti officij seco, permettendo in diuerse parti varie perturbationi date alla santa Chiesa da gli nemici suoi; specialmente ne gli stati della Fiandra, soggetti al Serenissimo Rè Catolico nostro: in occasione de i quali fossimo dal Somo Pontefice Gregorio Decimo tertio suo Vicario inuitati, & eccitati con premio d'indulgenza e giubileo pienissimo, a vera penitenza, & ad instanti orationi, per quei bisogni, e per gli altri della santa Chiesa.

Nè si fermò qui la diuina prouidenza nel desiderio d'hauer frutti di gratitudine, & emendatione da noi; che ci visitò alli mesi passati, con la morte quasi in vn medesimo tempo del Figliuolo primogenito, e d'vn fratello, e due nepoti del Rè nostro Catolico, personaggi tutti di tanta qualità, e speranza, quanta ogn'uno sà: nella quale occasione fece intanza il medesimo Rè con lettere sue, piene di religione, e pietà, che si rimouessero i peccati e scandali, e si attendesse a placar l'ira di Dio, con instanti orationi, e a raccomandargli le afflittioni della santa Chiesa, e la esaltatione del glorioso nome diuino.

A questo fine, poco tempo fa, oltre di raccomandandar alle orationi di tutti le anime di quei Precipi defonti, ordinassimo a i Sacerdoti nelle messe particolari orationi per questi pubblici bisogni; instituiamo con solenne processione vn' oratione publica del Clero, e del popolo, che si facesse giorno e notte senza intermissione; vi ricordassimo di nuouo con publiche lettere nostre, e con l'istesse lettere del Rè Catolico, l'emendatione de gli abusi, e diuine offese; e ve ne habbiamo poi anco instato più volte in voce.

O figliuoli, certo che non era bisogno quid' altri memoriali, doue continua Dio ammonirui con i suoi flagelli; risuona penitenza la voce del suo Vicario in terra; arriua tanto oltre il bisogno della estirpatione de i peccati, che ne siamo instati da' Precipi temporali; & il Rè nostro Catolico, nel dolore che sente delle offese, che con i peccati si fanno a Dio, è come scordato delle sue percosse, e particolari afflittioni; e nella morte di tanti, si può dire, figliuoli, ci fa istanza solo, che si plachi Iddio, che s'emendino gli abusi, che si facciano orationi per la santa Chiesa: e noi ancora come pastor vostro, vi habbiamo inuitati, e importunati instantemente per tutti i mezzi a questi officij. Questi istessi motiui sono tanti memoriali viui, usciti dalla bocca di Dio, per chi vuol dare orecchie alle sue voci.

Ma, oh ch'io sento Dio lamentarsi per bocca di Gieremia Propheta: *Cui loquar? quem confortabor, ut audiat? ecce incircumcise sunt aures eorum, non possunt audire.*

O Milano, che habbiamo noi veduto, e che vediamo quotidianamente in questo tempo, in così urgenti bisogni, nel suono di così formidabili voci, e dopò così recenti visite, fatte specialmente sopra questo popolo, & in così notabile afflittione del suo religiosissimo Rè? Vediamo, non senza continuo dolor nostro, e lagrime di molti buoni serui di Dio, scordate le riforme, niuno pensiero, non che esecuzione di veri frutti di penitenza, più dissolutioni che mai delli giouani alle Chiese, e per le contrade one si va alle Stationi, Indulgenze, e perdonanze; moltiplicati gli sfoggiamenti, e pompe, niun termine alle crapule, & alle detestabili conuersationi delle bettole & hosterie; e le Chiese oue si fa l'oratione per questi pubblici bisogni, vote di popolo, e neglette; e quel che serue a distuiar affatto, di nuouo introdotte maschere, conuitti, giostre, balli, spettacoli, e tante altre profane inuentioni del demonio, con migliara di dissolutioni che ne uanno appresso, in questi tempi specialmente di Settuagesima, Sessagesima, & Quinquagesima, consecrati a pianto e lutto sopra l'essilio nostro, in questa valle di miserie; & in giorni di festa, anzi nel medesimo tempo che nelle Chiese si dicono i diuini officij, e stà scoperto sopra lo Altare per l'oratione publica il santissimo Sacramento, ò si porta in processione, vediamo far concorrenza gli spettacoli profani, e quasi sù le porte della Chiesa maggiore, quando suonano le campane, inuitando i fedeli a vedere Christo impiagato e morto per i peccati nostri; suonano le trombe, strepitano i tamburi, a defuiar gli huomini dalla Chiesa, dalli diuini officij, e tirargli alle giostre, e spettacoli profani, e vedere crucifigere di nuouo Christo con tanti nuoui peccati.

O figliuoli, doue è l'intelletto? doue è la memoria? dou'è il cuor vostro? sete così fuor di voi?

voi? così tosto sete scordati della peste, e poi dalla sanità riceuta? così poco vi premono i pericoli e traugli che patisce la Fiandra da perfidi nemici della santa fede catolica? così poco sentite le pdite del vostro Rè nella morte delle viscere sue? questi sono i suffragij che date all'anime di quei Precipi, parte de quali è morta in attuale difesa e seruitio della religione Christiana? questa è la consolatione dell'emendatione vostra, che date al vostro Rè? questi sono il sacco & il cilicio che adoperate per placar l'ira di Dio? queste sono l'orationi tanto necessarie a' pubblici bisogni? questi sono gli officij, a che vi inuitò a i mesi passati Dio per mezzo del suo Vicario in terra? questi sono i ricordi, che noi nella nostra lettera vi dessimo di celebrare il tempo misterioso della Settuagesima, & il resto che segue? questi sono i frutti delle nostre sollecitudini, che tanti anni continuamente pigliamo per voi? Non è questa degna corrispondenza alla publicatione fattasi l'anno passato in quell'istesso tempo di quella fauorita gratia fattaci dal Signore della liberatione della peste.

Questa non è la ricognitione, che douete dare a Dio per i suoi beneficij.

Queste non sono le promesse, e proteste, & i voti fatti da voi ne i calamitosi tempi di quel male. Questi non sono gli instituti della disciplina, che vi insegna in tanti modi il padre, e protettore vostro Ambrosio santo.

Questa non è professione, che couenga a figliuoli di quel padre, che così grauemente riprende tali dissolutioni: e che così alle volte si rallegraua d'hauer vn popolo buono, & obediète. Sono sforzato a esclamar, e dire a quelli tali con Gieremia profeta. *Audi popule stulte qui non babes cor, qui habentes oculos, non videtis, & aures, & non auditis. Me ergo non timebitis, dicit dominus?* possiamo noi mandar fuori quelle voci del Spirito Santo, che tutte mirano a questa vostra, per dir così, insensibilità, e vanità? *Usquequò paruuli diligitis infantiam, & stulti, ea qua sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam?* Vdite, che Dio benedetto vi ammonisce a conuertirui alla sua correctione: *Conuertimini ad correptionem meam:* altrimenti se non obedirete, vi minaccia, che vi verrà adosso delle rouine all'improviso, e non vi esaudirà ne i vostri bisogni. *Desperaxistis omne consilium meum & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, aduenerit; cum irruerit repetita calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit; quando venerit super vos tribulatio, & angustia: tunc inuocabunt me, & non exaudiam: mane consurgent, & non inuenient me, eo quòd exosam habuerint disciplinam.* Et quel che segue. Vdite pur le voci di Dio, che quando verranno alla sprouista calamità graui, non vi soccorrerà, e vi dice apertamente la causa, *eo quòd exosam*

habuerint disciplinam. Sete dunque così scordati di voi?

Hora sì, carissimi figliuoli, che vedo necessario non differir di darui fuori quel nostro libretto, intitolato, MEMORIALE; perche possiate hauer innanzi a gli occhi, con che rinouare la memoria de i vostri oblighi con Dio benedetto, in occasione della passata pestilenza, e sua liberatione, e non habbiate pretesto di scusa più di viuere a caso, ne come smemorati e scordati di quel segnalato beneficio.

Vcirà dunque stampato il Memoriale, & vcirà questa Pasqua con la diuina gratia; in quel tempo a punto, che molti huomini, come timemorati e scordati in vn tratto di esser in quei santi giorni lauati da i peccati loro nel pretioso sangue del Saluator nostro, risanati nelle sue piaghe santissime, viuificati nella sua morte, e seco consopolti all'huomo vecchio, e conresuscitati ad vna nuoua vita di gratia; subito sogliono così vergognosamente ritornare a' peccati, e ricader nel fardido fango delle sue immonditie, e far così mortali recidive.

A quel tempo vcirà il Memoriale, il quale non meno vi seruirà a tener memoria di quel grande beneficio della vostra redentione, e santificatione dell'anima, e delli officij, i quali perciò douete a Dio, che della liberatione passata della peste, e de gli oblighi vostri di gratitudine per questo conto.

Ma perche tra tanto si faccia qualche ostacolo al prencipe delle tenebre Satanaso, che pare che in questi giorni habbia preso tanto possesso di quei ciechi huomini, che si gli sono dati in preda; eica in tanto questa lettera sola, e faccia quel frutto, che Dio le donerà per sua misericordia, in metter qualche ritegno alla sfrenata relaxatione, che in questo tempo vediamo andar tanto oltre, che ci fa temer d'assai maggior cattigo dalla mano di Dio, che non è stata la passata pestilenza, nè l'altre morti seguite, nè le altre presenti tribulationi del christianesimo.

Alche non vediamo migliore riparo, che vna viua resolutione ne i buoni serui di Dio, & huomini che siano desiderosi della sua salute, di fuggire, e aborrire tanto questi suamenti, che nè pure vogliono hauerci parte con la sola vista; e ricorrendo alle Chiese, darli con tanto affetto & ardore alle buone opere, & all'orationi, in questo tempo specialmente, che contrapesino alle dissolutioni di chi va scorrendo senza ritegno per la via della perditione sua, e di molti altri: e così si leghino in qualche modo le mani all'ira di Dio, che si compiace per sua misericordia, e ci ha donato l'armi dell'oratione a questo fine, che gli facciamo alcuna volta vna santa violenza.

Douete per questo, figliuoli, essere tanto più solleciti alla publica oratione delle quarata hore, che si farà ne gli vltimi giorni di questa set-

timana prossima nella Chiesa maggiore, secondo il solito di quei giorni, per terminare così l'oratione senza intermissione, che si cominciò alli giorni passati, non volendo faticarui più oltre per adesso; se bene vi sia più che mai bisogno d'oratione per li medesimi bisogni.

Douerete anco esser tanto più frequenti e diuoti alla S. Communione solita nella prima Domenica di quaresima, che farà a gli otto di Marzo, facendola tutti nelle Parochie vostre, ò in altri luoghi di maggior vostra diuotione, ouero anco nella Chiesa maggiore, doue noi l'amministraremo quella mattina. Così sia pregata la bontà sua diuina empirci tutti delle sue gratie, con vna larga beneditione. In Milano, di S. Sepolcro il dì 22. di Febbrao 1579.

De translatione sacræ imaginis beatæ Mariæ virginis apud vicum Saronium.

Carlo Cardinale di S. Prassede, & Arcivescovo, al suo Clero e popolo della Città e diocesi di Milano, Salute nel Signore.

LA carità paterna, con la quale vniamé: e vi amiamo nel Signore, ricerca, che non lasciamo adietro occasione alcuna, nella quale possiamo con la gratia di Dio accrescere, & eccitare la diuotione vostra. Perche dunque la domenica prossima, che sarà alli diece del presente mese, habbiamo a fare la solenne traslatione della veneranda e sacra imagine di S. Maria di Sarone; habbiamo voluto per questa solennità supplicare, & impetrare da sua Santità l'indulgentia plenaria; & insieme inuitarui, che concorriate frequentemente, e con ogni deuotione, a conseguire l'indulgenza, & a celebrare la detta solennità, & a honorare quella sacrosanta imagine, la quale è di antichissima diuotione. Di quanta veneratione, figliuoli, siano le sacre imagini, l'ha mostrato il spirito Santo in ogni tēpo, e con la dottrina de i padri della Chiesa, e con i decreti de santi Concilij, Niceni, Romani, e molti altri fino al Concilio di Trento, e l'uso perpetuo della Chiesa; la quale ammaestrata dal spirito Santo, sin'al tēpo de gli Apostoli, ha insegnato e l'uso, & il culto, e la veneratione delle santi imagini. Anzi S. Luca Euāgelista dipinse l'immagine della beata Vergine, la quale portata da S. Gregorio Papa in processione in quella gran peste che fù a quei tēpi, in qualunque luogo si portaua, miracolosamente la peste si estingueua. Saremmo troppo lōghi, se volessimo dire quel che i padri santi scriuano de i miracoli, e del culto delle imagini sante, e particolarmente di quelle della santissima Vergine: alle cui imagini perpetuamente, e nell'Asia, e nell'Africa già, e nell'Europa, in tutte le prouincie, e particolarmente in Italia, nō solo a Roma, e nella sacra casa di Loreto; ma anco specialmente nella Città e Diocesi di Milano, ha fatto Dio segnalatissime gratie, per esser

questa benedetta madre di Dio stata sempre patrona, e perpetua auuocata, come dice vn gran Pontefice, di questa Città e Diocesi.

Fra l'altre imagini diuote che habbiamo della santissima Vergine, è questa della Chiesa di Sarone, come vi habbiamo detto. Onde per honorarla, e trasferirla con solennità, come ricerca l'immagine istessa, e richiede la diuotione, nō solo mia particolare verso la beatissima Vergine, ma la vniuersale del Clero e popolo di questa Città e Diocesi; habbiamo voluto 'nel suddetto giorno farne traslatione solenne, con trasferirla del luogo doue hora è posta fuori della chiesa, dētro dell'istessa in luogo più decēte. Faremo la processione che si deue solenne in questa celebrità, e cantaremo in quella Chiesa la Messa Pontificale solennemente.

E se bene l'Indulgentia plenaria vi deue spingere a venire frequentemente: nondimeno noi, che desideriamo che honoriate questa celebrità con ogni pio studio, e ogni maggior concorso, come è uso di farsi da tutti i fedeli in simili occasioni; habbiamo anco voluto per le presenti nostre lettere inuitar le carità vostre: e ricordarui, che secondo il pio, & antichissimo uso della Chiesa, richiede anco da voi larghe oblazioni: le quali quanto maggiori farete, tanto più diuoti vi mostrate alla beatissima Madre di Dio: a cui tant'obbligo haueate, e per la cui intercessione douete aspettare da sua diuina maestà larghissima ricompensa. Et acciò che questa solenne traslatione riesca con maggior diuotione, ricordiamo, che i popoli più vicini venghino processionalmēte, e che ciascun Vicario Foraneo, e Curati, procurino, che le dette processioni si faccino da i popoli secondo i nostri ricordi, cioè con ogni studio di diuotione, e pietà, cō modestia christiana, cō precii & orationi sante, e cō distinctione de gli huomini e dōne. Ricordiamo in oltre, che tutti, i quali verranno a questa diuotione, e particolarmente quelli del Borgo di Sarone, il di auanti della Solennità, che sarà Sabbatho, si preparino a questa solenne traslatione con il digiuno, e cō orationi più instanti. E con questo vi benediciamo, pregandoui continuamente dalla bontà di Dio accrescimento ogni di maggiore delle sue gratie celesti. Di Milano alli 6. Settembre 1581.

Letera della institutione del Rosario.

Carlo Cardinale di S. Prassede, Arcivescovo di Milano, Al suo diletto Clero e popolo, Salute e beneditione dal Signore.

DEbito nostro, di tempo in tempo con ogni maggior nostra sollecirudine, attendere ad ornare e crescere questa nostra Chiesa d'instituti di pietà religiosa.

Già di questo ci han lasciato essempli d'imitatione i santi predecessori e padri nostri, Simpliciano, Eusebio, & Ambrosio beatissimo particolar-

olarmente; che non cessando mai di arricchire questa Chiesa di sacri riti, & essercitij diuini, ci ha lasciato come vn'ampla heredità di molte cose pie.

Onde, e dall'esempio loro, & anco da quello che scriue S. Gregorio a vn santo Vescouo legato suo, essortandolo a questo, che da ogni bā da attendesse all'ornamento & accrescimento spirituale della prouincia commessale, noi eccitati, e per Dio gratia ancora mossi da zelo di charità verso di voi; habbiamo sino dal principio che fuimo chiamati al gouerno di questa Chiesa, cercato continuamente, per quanto comporta la debolezza delle nostre forze, di apportarui, & aggiungere a beneficio vostro qualche cosa di christiana diuotione.

Già sapete, che oltre a qualche istituto, & impenetrabile di molte gratie spirituali, vltimamente per autorità Apollolica, concessa dalla Santità di N. S. Papa Gregorio XIII. introduceffimo nella Chiesa nostra Metropolitana la compagnia generale del santiss. Sacramento cō tesoro ampio di gratie spirituali: hora cō la medesima autorità habbiamo deliberato hoggi instituire anco amplamente nell'istessa nostra Chiesa la compagnia del Rosario, che è compagnia di santiss. essercitio, e deuotione diuinitissima, in oltre ch'è dotata di molte, e segnalatissime gratie, & indulgenze.

E ben douere, che doue è la compagnia di Christo nostro Signore, vi sia etiamdio quest'altra della santissima sua Madre, nostra piissima Signora, & auuocata.

Se questa compagnia è in qualche Chiesa di questa Città, è gran ragione, che sia nella Metropolitana, che è matrice dell'altre, la quale fù retta dal grā S. Ambrosio cō spirito di particolare diuotione verso la Madōna, atteso che nō solamēte così singolarmente scrisse di lei, ma a honore suo consecrò augustissimi tempij.

In oltre nella Chiesa Metropolitana, essendo ella come madre, alla quale più souente & frequentemēte deuono ricorrere i suoi figliuoli, conuiene che vi sia questa deuotione religiosa verso la madre di Dio, della quale, come attestò Gregorio Settimo gran Pontefice, essendo stato sempre questo clero e popolo deuotissimo, hà ottenuto in varij tempi per intercessione di si grāde e singolare auuocata infinite gratie dalla misericordia di Dio: onde poi n'è seguito, che tante Chiese in questa Città e diocesi, forse più che in molte altre, siano state erette a honore di quella, per la feruente deuotione che diciamo, di questo nostro gregge.

Noi dunque desiderosi anco di eccitare con maggiore ardore di spirito ogni giorno più l'antica, santa, e candida pietà de i nostri diletissimi figliuoli; habbiamo voluto con l'occasione della festa d'hoggi dare principio alla suddetta compagnia del diuino Rosario.

Perchioche questa festa che hoggi celebriamo, è commune a N. S. Christo Giesù, & alla sua madre beatissima Maria.

Hoggi è la Domenica delle Palme, nella quale

facciamo festa e memoria solenne, quando N. S. come triofando, intrò in Gierusalemme, & insieme è il sacro giorno dell'Annunciatione della Madōna, di maniera che si congiunge la festa d'ambidue: oltra che per quest'ancora hoggi è festa di loro commune, che se bene pare propria della beata Vergine, perche piglia il nome da lei, e però quanto al misterio il quale si celebra, dell'Incarnatione del Signore, cōmune festa e di nostro Signore, e della sua beatissima Madre.

Dunque con ragione in questa solennità commune d'hoggi principieremo vna diuotione parimente commune verso ambidue.

Ma accioche meglio intendiate il tutto, e così maggiormente v'infiammate ad abbracciare il deuoto istituto che vi proponiamo, haueate a sapere, che il padre S. Domenico fù il primo, il quale institui a suo tempo ad honore della B. Vergine Maria la compagnia del Rosario: la quale poi di mano in mano fù confermata da diuersi Sommi Pontefici, e di più arricchita di tesoro di molte indulgenze, e priuilegi.

Ordinò quel gran Santo, che tre volte in ciascuna settimana da ciascuno della compagnia si dicesse deuotamente il detto Rosario: il che fu fatto con gran misterio.

Perche il numero di 150. Aue Marie ci rappresenta il numero de i salmi di David.

Et quanto alle parti sue, i cinque Pater nostri significano le cinque piaghe: le diece Aue Marie, i dieci comandamenti: il numero di 50. Aue Marie, si riferisce all'anno giubileo, che si

gnifica nella scrittura la remis. de i peccati. Qualunque dunque con questo numero de precii fa oratione a Christo nostro Sig. & saluta la sua Madre, viene a supplicar questo, che Dio benedetto, per la passione di Christo, e per i meriti & intercessione della Madre, gli doni gratia, che conseguisca la piena remissione e pdonno de tutti i peccati, & insieme le dia aiuto di essequire con tutto l'animo i diuini comandamenti. Si che vedete, come questa diuotione si riferisce a Christo nostro Signore, & insieme alla beata vergine Madre.

In oltre diuotamente fu ordinato, che ciascun Rosario si compisse nella meditatione de cinque misterij, accioche, mentre la bocca proferiu la parola, la mēte si occupasse in meditarli. Al primo Rosario sono assegnati i cinque gaudij che hebbe la vergine madre intorno al suo figliuolo; i quali sono questi: l'Annunciatione dell'Incarnatione del Signore, la Visitatione di Sāta Elisabet, la Natiuità del Signore, l'Oblatione nel tempio, e l'Inuentione di Giesù, quando putto fù trouato fra i dottori.

Nel secōdo Rosario si fa memoria de i cinque misterij della passione di nostro Signore, de i quali il primo è, quando egli facendo oratione nell'horto sudò sangue: il secōdo, quādo fù acerbissimamente flagellato alla colonna: il terzo, quando fù incoronato di spine: il quarto, quando andò al monte Caluario con la croce su le spalle: il quinto, quando fù crucifisso,

e se ne morì per salute nostra.

Nel terzo Rosario si propengono a meditare i cinque misterij gloriosi; cioè la Resurrettione di Christo nostro Signore, l'Ascensione sua al Cielo, la Missione del Spirito Santo sopra i suoi Apostoli, e Discipoli, l'Assontione della beata Vergine Maria, e poi quando ella assontata in cielo, fu coronata Regina del Cielo, e della terra.

Hora chiaramente vedete anco da questi misterij, come la deuotione del Rosario, commune sia verso nostro Signore, e la Madonna.

E perche i misterij dolorosi particolarmente riducono a memoria il gran dolore, che hebbe il Salvatore nostro, & insieme la sua Madre, in tutti quei particolari che circa essi accaderero: però noi hauendo desiderio, che non solamente nel tempo della quadragesima, si come vi habbiamo predicato, ma continuamente meditate la Passione di Giesù Christo; habbiamo anche voluto per questa causa introduri la deuotione del Rosario.

Et ancora, oltre le cause che habbiamo detto da principio, hauemo risoluto d'instituire la compagnia di detto Rosario qui nella Chiesa Metropolitana, perche vi è la sacra imagine dell'Arbore, la quale, come sapete, perpetuamente cò deuotione di tutta questa Città è stata visitata, e frequentata: onde è ragione che iui fusse questa singular deuotione, doue è così antica e diuota imagine della Madonna; la quale ogni prima Domenica del mese per questa istituzione si porterà nella processione, che perciò ordinaremo.

Già che intendete il tutto, e particolarmente l'importanza della deuotione, noi con ogni carità v'inuitiamo a còuenir hoggi alle vinti hore nella Chiesa nostra Metropolitana, doue per quest'effetto si farà la processione.

Vi esortiamo poi, che ogn'vno, qualunque si sia, voglia farsi scriuere in questa benedetta e pijsima compagnia, perche vi faranno in molte parti della Chiesa deputati, che a suoi tauolini pigliaranno, e scriueranno i nomi di chi vorrà intrare.

Ma non douerà essere alcuno, che non vi entri, poi che oltre l'altre ragioni che habbiamo già detto, è còpagnia, la quale noi per autorità Apostolica istituimo nella detta cappella, cò tutti quei priuilegij, indulgēze, e gratie, che gode qualunche altra còpagnia di detto Rosario, instituita nelle Chiese di Roma, ò altroue. Ogn'vno dunque, poiche se le propone essercitio di pierà così deuoto, & acquisto di tanti beni spirituali, non si ritardi punto a farsi scriuere nella detta compagnia, hauendo anco esempio di tanti huomini grãdi, pij, e dotti, che si sono in essa essercitati così fruttuosamente, a gloria di Dio, a honore della santis. Vergine Madre, & a edificazione della Chiesa S. Católica. Noi in oltre, per esempio che habbiamo da altri, a fine che ogni giorno più eccitiamo questa deuotione del santo Rosario, aumentare-

mo con l'aiuto di Dio qualche altra cosa spirituale, a beneficio e consolatione di tutti voi. E con questo vi preghiamo dal Signore, pace, gratia, & ogni benedittione. Dall'Arciuescouato li 25. Marzo 1584.

Ordiniamo, che hoggi nella Messa Parochiale ogni Paroco legga questa nostra lettera al suo popolo, e di poi per sei mesi continui, e più, le condo l'auiso nostro, ogni prima Domenica di cialcū mese, nella quale si farà nella Chiesa Metropolitana la processione del S. Rosario.

Lettera pastorale sopra la solenne translatione di S. Simpliciano & altri santi.

Carlo Cardinale di S. Prassede Arciuescouo, al popolo della Città, diocese, e prouincia di Milano, gratia e benedittione dal Signore.

MISERICORS, & miserator Dominus. L'occasione che di presente habbiamo di scriuerui questa lettera, Dilettissimi in Christo, ci riduce così viuamente alla memoria i beneficij e le misericordie, che per la sua immensa bontà Iddio ha fatto a questa Città, e prouincia di Milano, che non ci ha lasciato prendere il principio di essa da altre parole, che da questo diuino elogio, che gli antichi Proferi ripieni di spirito di santa gratitudine vfarono, mentre che intimamente considerauano la moltitudine delle sue innumerabili misericordie, e con ardentissimi affetti ne rendeuano gratie a sua diuina Maestà.

L'occasione perche al presente vi scriuiamo questa lettera, è la solenne translatione delle sacre reliquie del glorioso san Simpliciano Arciuescouo di questa Città, & insieme de i tre fortissimi e beatissimi Martiri, Sisinio, Martirio, & Alessandro, e di alcuni altri santi, e Confessori, & Arciuescoui pure di Milano.

I meriti di questo gran Pastore, come intendere, sono grandi, marauigliosi, diuinaamente testificati, & altamente commendati, non solamente dal gran Dottore della Chiesa, Agostino beatissimo; ma da i padri, e Vescouo del Concilio d'Africa, si che vanno appresso in qualche parte, a quelle che celebriamo del nostro glorioso padrone Ambrosio santo. Sono molti i beneficij, che dalla dottrina, vigilia, e santità di questo nostro beato Arciuescouo risultarono già, non rãto a questa nostra Chiesa, & alla prouincia di Milano, ma anco vniuersalmente alla grandezza di tutto il cristianesimo. Et hoggi, poiche dopò tanti meriti per gratia di Dio con quei spiriti celesti egli se ne gode il cielo; più che più ne risultano, & in particolare & in vniuersale, per l'intercessione sua presso l'onnipotente Dio: poscia che con maggior perfectione di sincera carità, e di ogni virtù, che conueniene a i santi Confessori, e con più caldi prieghi, dà aiuto a i bisogni, si còmuni della Chiesa tutta, e si a quelli di questa prouincia, e a gli altri più particolari.

Onde.

Onde l'attione di questa sacra traslatione, conforme all'instituto de i padri, a l'vso, e rito santissimo antico, ha da essere per questo, e per ogni rispetto solennissima, accioche dia mo sopra tutti gloria e gratia a Dio, e con la debita veneratione, honoriamo gl'istessi santi, e confondiamo con l'istessa gl'inimici della santa Chiesa, & apportiamo consolatione e letitia alle prouincie catoliche, & a questa nostra singolarmente, che in ogni tempo, massime quando Ambrosio santissimo la gouernò, piamente si è goduta de i frutti delle traslationi; e corrispondiamo perciò in qualche parte alla pietà, e gloria de i nostri maggiori, e con quest'attione stessa perpetuamente procuriamo l'intercessione de i santi, le cui reliquie si trasferiscono.

Hora in questa medesima occasione e solennità, habbiamo speciale e grande inuito, di contemplare le misericordie diuine, che in ogni tempo questa prouincia, e Milano ha riceuuto dalla benefica e liberale mano di sua diuina Maestà.

Beneficio è singolare, che quasi nel principio della predicatione dell'Euangelio la Città di Milano e la prouincia riceuette lume della fede santa.

Venne San Barnaba Apostolo a Milano, e feminata che hebbe qui la parola di Dio, e ridotto in gran parte il popolo alla religione christiana, institui anco le Città della prouincia de i suoi misterij santissimi.

Dipoi, Nazario martire gloriosissimo da Roma venne; & in tanti modi, in mezzo di tanti tormenti, con chiarissimi testimonij, e cò martirio si nobile sparò il sangue, testificò la fede di Giesù Christo, confermò, & inanimò marauigliosamente i due gran martiri fratelli cittadini de' primi di Milano, Protasio e Geruasio santissimi: i quali ambedue in quella acerbissima persecutione di Nerone crudelmente trattati, riportarono finalmente coronati del martirio etiandio vittoria gloriosa contra i nemici della fede.

Misericordia è anco diuina, degna di contemplatione, e di sempiterna memoria, che in tempi si tenebrosi ne diede Iddio successione così illustre di santi Arciuescoui, Anatalone, dipoi Caio, e di mano in mano Castritano, Calimero, Mona, Materno, Eustorgio, Mirocleto, Protasio, Dionisio, & altri oltre al numero di trenta: i quali con lo splendore delle sante, e chiarissime loro virtù, si come discacciarono da principio le tenebre delle impietà, così dopò tante fatiche, nelle quali volse anco Iddio benedetto mostrare con molti e gran miracoli la santità loro, chiamati al premio del cielo, hanno co i meriti e prieghi aiutato in ogni tempo questa prouincia.

Frà questi santi riluce assai il grã zelo, che acceso di charità diuina mostrò Anatalone Arciuescouo, quando che sul bel principio, instrut-

ta la Città di Milano ne i misteri della fede, di qui se n'andò a Bergamo, e di poi a Brescia, doue con le predicationi, e con esempi di virtù apostoliche, seguì marauigliosamente a edificare quella Chiesa, che il maestro suo san Barnaba Apostolo hauea di già principiata.

Et essendo Milano metropoli di questa prouincia, attendeuano quei santi Arciuescoui a propagare, & a difender in ogni parte di essa la religione christiana.

Qui mirabilmente risplende la bontà di Dio, che in Milano, doue era la persecutione & opugnatione acerbissima, vi fosse anco come vna rocca e fortezza della difesa della fede; e doue erano i capi delle persecutioni, Massimiano Imperatore, e altri, vi fossero difensori, che tanto gagliardamente sostennero l'impeto di così acere pugne.

Furono tali Caio, Castritano, e Calimero; i quali, vno dopò l'altro nelle maggior guerre che si facessero alla Chiesa santa, andarono acquistando a Giesù Christo con la constanza del predicare, e con santissime virtù, tutte le vicine prouincie: e Calimero specialmente grandemente allargò la santa fede nella Liguria, e fù così forte e costante nella gloriosa pugna, che hauuone la vittoria, ne riportò la corona del martirio.

Mona poi Arciuescouo beatissimo, che gli successe nella crudel guerra, che sotto gl'Imperatori Antonini s'accese contra i fedeli, non lasciò adietro occasione, doue con grand'animo non resistesse a i furiosi assalti de nemici; anzi che a dispetto loro fece in Milano la diuisione delle parochie, e mantenne nella prouincia, e nella Liguria, la religione christiana.

E chiarissima poi a tutti la virtù di san Materno, che aiutò mirabilmente la Chiesa santa: ottenne per l'autorità e santità sua da Principi, di liberamente predicare Giesù Christo: onde in poco spatio la fede riceuette in queste parti notabile accrescimento: prouide alla città di Tortona di Maliodoro Vescouo; & essendo succeduto di poi quelle rabbiose persecutioni di Massimiano, mirabilmente inanimò i fedeli: questo gran Vescouo mandò soldati di Christo quà e là, particolarmente alla Città di Como, Carposoro e Fedele, per la propagatione dell'Euangelio; si che gran numero de martiri ne acquistò questa prouincia: fra i quali furono illustri, Nabore, Felice, e Vittore; al quale il buon pastore, non guardando a pericolo alcuno, prestò il santo officio della sepoltura.

Che diremo della virtù di Eustorgio, che da sant' Ambrosio viene commendato, dell'animo sua confessione di Christo? che diremo di Mirocleto, che dal magno Constantino fu eletto fra i giudici di quelle famose controuerse Africane? che cosa di Protasio, che nel Concilio Sardicense insieme con gli altri catolici Vescouo difese i decreti Niceni,

Zzzz 3 e la

è la causa del grande Atanasio? Ma infinita fu anco la misericordia di Dio in questo, che alquanti anni dipoi, Costantio Imperatore, che cò tãto furore e pazzia fauoriua la causa Ariana, hauendo radunato a Milano da ogni parte del mondo sì gran numero de Vescouu per scancellare i decreti & i dogmi della fede catolica, diuinamente fatti e stabiliti in quel grã Concilio primo Niceno, e per condannare insieme Athanasio defensore di essi: a questo còciliabolo, che era la maggior parte de Vescouu Ariani, per ben che etiandio con tutte le forze quell'Imperatore lo fauorisse, anzi di più minacciasse apertamente a i catolici, prigioni, essilij, & morte; con tutto ciò si opposero frã gli altri, Dionisio Arcivescouo di Milano, & Eusebio Vescouo di Vercelli: i quali, l'vno cò effusione del sangue, e vita, l'altro col perpetuo essilio sino alla morte, diedero testimonio alla fede catolica che disse'ero.

E che più? celeste aiuto fu, e misericordia diuina, che in tempo così trauagliato, e nello Ariatismo, il popolo di Milano dopò longo contrasto frã Vescouu catolici & ariani, fù talmente costante, che gli auuersari per potenti che fossero per la presenza e fauore dell'Imperatore, temendo il zelo santo di popolo così pio, non ebbero ardire di seguitare le loro abomineuoli consulte nella Chiesa, ma per sicurezza al palazzo imperiale si ritirarono.

Se adunque qui ci sono attaccate le pugne contra la santa religione, ha eccitato però la benignità di Dio in ogni tempo valorosi capitani, & ha fatto squadre fermissime di soldati che resistessero.

Già habbiamo detto di due, Protasio e Geruasio fedelissimi martiri, e di Nazario glorioso, di Nabore, Felice, e Vittore, to i compagni; ma molti altri martiri restarebbono ancora, Celso, Sebastiano, Vitale, Aquilino, S. Pietro martire, & altri assai, i quali in Milano, ò cittadini di Milano, per la gloria di Dio hanno combattuto, e combattendo hanno gloriosamente vinto, e per la vittoria coronati in cielo, hoggi ancora con le intercessioni loro aiutano la Città e la prouincia di Milano.

Non è anco mancata in quelle crudeli persecuzioni per misericordia di Dio, nè fortezza, nè costanza singolare nell'istesse donne della prouincia.

E per lasciare di molte altre, fù di Milano Valeria martire gloriosa: fù Soffia con le tre figliuole, celebrata di sì nobile martirio anco nella Chiesa greca.

Fù di Lodi Sabina matrona santissima, che se bene non martire, però con animo virile & inuitto, pronta, e vicina al martirio, per sostentare a quei tempi i christiani, che per la fede si metteuano prigione, e per sepelire i martiri.

Tali anco furono in quei luoghi della prouincia, doue fù la persecutione grauissima, come

specialmente nella Città di Brescia, laquale fra le altre ha martiri insigni, e reliquie de martiri.

Non è quasi alcuno, che non sappia la costantissima fortezza, le perpetue pugne di quei nobilissimi martiri Cittadini di Brescia, Giouita e Faustino, che per la gloria di Dio mostrorono le marauigliose virtù loro, & il valor diuino, non solo a Brescia, ma a Roma, a Milano, a Napoli, e quasi a tutta Italia, celebri sono per le scritture publiche, e latine, e greche.

Chiarissimamente anco si vede qui la bontà di Dio nella copia delle sacre reliquie, che sono quasi in ogni luogo, non che nelle Città principali della prouincia nostra.

Ma tu, Milano, odi quello che dice di te il tuo pastore Ambrosio santo. *Agnoscamus, carissimi, circa ecclesiam nostram vberiore diuinorum munerum largitatem. Exultant felices singularum urbium populi, si vnius saltem martyris reliquijs muniantur: Ecce nos populos martyrum possidemus. Gaudeat terra nostra, nutrix caelestium militum, & tantarum parens secunda virtutum. Rectè itaque, & ex debito à filijs parentis ecclesiae horum beatorum martyrum celebrantur insignia.*

Onde appariscono qui così mirabilmente lumi singolari della immensa bontà di Dio verso di noi.

Imperocchè sono queste sacrosante reliquie, e copia sì grande di esse, come vn'arra e pegno delle sue diuine misericordie, e de i suffragij insieme di quei santi, le reliquie de i quali possediamo.

Non farà anco questa misericordia diuina: e predicamola etiandio per segnalata; che la prouincia habbia hauuto tanti Vescouu santi?

Quanti (per lasciar Milano, che già l'habbiamo detto) ne ha la Città di Brescia? quanti ne celebra Vercelli? quanti Nouara? Ha Bassano santissimo & altri la Città di Lodi, ha i suoi Bergamo, e i suoi Tortona: anzi quasi non vi è Città di essa, la quale non habbia i suoi.

Vi s'aggiunge quest'altra misericordia, che oltre i santi pastori, ha hauuto la prouincia vergini santissime, & i santi confessori, i quali ò sono nati, ò venuti d'altronde a illustrarla cò chiarissimi essempli di virtù celesti.

Ne accade che diciamo molto di Satiro santo fratello del pastore nostro beatissimo Ambrosio, percióche ogn'vno quasi sà, che si come egli si assigliò tanto al fratello, etiandio di faccia istessa; così fù simile a lui di costumi santissimi: ne diremo anco della sorella loro Marcellina vergine santa; ci bastino solo i testimonij, che le danno ne i suoi libri il beato Ambrosio.

Ne meno accade che diciamo di molti altri: vi ricordaremo hora solamente di Martinò santo, che di tanti doni e gratie diuine ornato,

ornato, con testimonio della Chiesa si appa- reggia a gli Apostoli, fù in tempi così oscuri a Milano, visse qui, edificò anco qui, e nella prouincia, monasteri, doue con chiari lumi di disciplina così santa illuminò queste parti.

Non è anco da tacere di Maurilio santo, Cittadino Milanese, discepolo del medemo S. Martino, che in tanti modi, e monaco, & Abbate, e finalmente Vescouo Andegauense nella Francia, aiutò così diuinamente con la santità sua quella diocesi, e paese tutto.

All'incontro S. Bernardo non venne a Milano in tempo, che questa Città e prouincia hauea bisogno di vn sì sant'huomo: anzi fù eletto Arcivescouo di Milano.

Fù misericordia di Dio, che egli così opportunamente in tante maniere ci aiutasse.

Che diremo poi di quest'altra gratia diuina, che si vede manifestamente nella celebratione de concilij fatti a quei tempi nella prouincia nostra così fruttuosamente? La sinodo di Vercelli condannò l'heresia di Berengario: la sinodo di Milano a tempo del grande Ambrosio condannò Giouiniano, e gli altri della sua mala setta: la sinodo parimente di Milano sotto Eusebio Arcivescouo anatematizò quelli empieretici, che ebbero così nefanda opinione dell'incarnatione di nostro Signore.

Ma vi è di più, doue appare anco l'immenza bontà di Dio, che ne i sinodi fuori della prouincia sempre concorsero a fauorire e difendere la causa catolica i Vescouu di essa.

Ambrosio santo fù al Sinodo di Aquileia, e con lui Bassano Vescouo di Lodi, Limenio di Vercelli, Superantio di Tortona, & altri contra Palladio e Secondiano heretici Ariani.

Dipoi in vn'altro sinodo di Aquileia fù santo Honorato Arcivescouo con alcuni suoi Vescouu prouinciali; doue difesero il gran concilio Calcedonense, alla cui autorità si era a Constantinopoli in alcuni capi detratto.

Lasciamo di dire, con quanta sollecitudine Protasio come Arcivescouo di Milano andò in sì lontano paese al concilio Sardicense: come Mansueto parimente Arcivescouo fù per causa de sinodi in Constantinopoli: a Roma poi in tempo di Simmaco Pontefice fù a concilio Laurentio Arcivescouo, Emiliano Vescouo di Vercelli, & altri della prouincia.

Ecco di più, che gli Arcivescouu di Milano per professare publicamente la fede catolica, e mantenerla ne suoi popoli, non macorono giamai ne i tempi che fù necessario, scriuere le loro lettere sinodiche, nelle quali esponendo i dogmi della fede, anatematizzorono l'heresie di quei tempi.

Ci sono hoggi l'istesse lettere di santo Ambrosio a Siricio Pontefice, di Martiniano al concilio Efesino, di Eusebio a S. Leone Papa, di Mansueto alla sinodo Ecumenica Constantinopolitana.

Tutta questa vigilanza Archiepiscopale rico-

nosciamola pure dalla bontà diuina, che anco con questo modo per conseruatione della disciplina e dottrina santa ha fauorito la prouincia.

Vediamo vn'altra gratia di Dio benedetto, che in tempo sì necessario ci diede Ambrosio per pastore, il quale oltre l'hauere ornata la Chiesa di Milano di riti così pij, & officij diuini, le cui parti poi, come sono hinni, antifone, & altri instituti, si sparfero in ogni banda all'vso di tutta la Chiesa; aiutò ancora cò ogni sua cura di officio Archiepiscopale, nò solo la Chiesa di Vercelli, e di Brescia, che in questa consacò Gaudenzio Vescouo, & in quella Honorato, due santissimi huomini; ma anco con carità singolare fauorì l'altre Chiese della prouincia; anzi gran parte d'Italia, che era inuoluta nella heresia ariana, egli con sollecitudine marauigliosa ridusse alla fede catolica, della quale fù con le dottrine, e co i fatti perpetuo difensore.

Tanto egli fù fermo e costante a ritenere la religione catolica, e le tradizioni di essa, che come heredità assai copiosa haueua hauuta da i suoi predecessori Arcivescouu santissimi.

Onde a simil proposito così costantemente disse egli: *Abfit à me, vt tradam Christi hereditatem: abfit, vt tradam hereditatem patrum; hoc est hereditatē Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est; hereditatē Eustorgij confessoris; hereditatem Mirocletis, atque reliquorum retro fidelium Episcoporum.* In somma esso, le cui lodi sono segnalatissimamente celebrate non solo da padri latini, e greci, e specialmente dal grande san Basilio, ma anco da gli inimici stessi; sostenne marauigliosamente la religione catolica, e con forze di dottrine, e con costanza fermissima, appoggiata in tante virtù, con le quali illustrò la Chiesa di Dio: e perciò poi per constitutione Apostolica di Bonifacio Ottauo, fù di essa dichiarato dottore.

Considera tu qui Milano, vn'altro fauore diuino.

Sono nella chiesa catolica quattro Dottori principali, de quali due, Ambrosio & Agostino santi, ha voluto la bontà diuina, che vno ti sia stato padre, e maestro, l'altro che è Agostino, il quale fù battizzato qui, alleuato, & instrutto nella vera fede, sia come figliuolo di questa Chiesa Milanese.

Ma vediamo pure, che anco in questo rilucano le benedittioni di Dio, quanta parte, e quanti meriti ce n'ha Simpliciano santo, di chi principalmente habbiamo a celebrare la solenne translatione?

Nessuno è, che nò sappia, quante utilità, e quanti frutti habbia apportato alla Chiesa di Dio il gran Dottore di essa Agostino.

Estinse egli in Africa i Manichei, leuò via i Donatisti, annullò i Pelagiani heretici, e liberò quelle prouincie da molte heresie, confutò

Fortunato heresia: e per dirla con poche parole, tolse tutti i veleni somministrati dal demonio contra la purità della religione santa. Onde è, che con le sue dottrine si sono stabiliti, e da i padri che sono stati dappoi, e da i concilij, e da i theologi, e dalle vniuersità catoliche, tanti dogmi della Chiesa.

Di tutti questi beneficij, gratia di Dio, ce n'ha buona parte il nostro beatissimo Arciuescouo Simpliciano; che non lasciò giamai sollecitudine alcuna, quando Agostino inuilluppato ne gl'intrichi dell'heresia Manichea venne a Milano, doue, oltre l'opera che vi pose a introdurre al beato Ambrosio, assiduamente etiandio attese a questo con ogn'altro officio di charità paterna, e con dottrine, di ridurlo alla buona, e vera fede. Il che per misericordia diuina successe felicemente. Questo è vn merito di Simpliciano santo.

Ma forse non minore in qualche parte è quest'altro; che in Roma, doue egli era in grande stima per la fama, e delle lettere, e di singolari virtù Christiane, oltre l'hauere conuertito gran numero de principali alla religione Christiana, ridusse anche (che impertito tanto) Vittorino orator famoso, e colmo di ogni sorte di belle lettere, alla fede, dalla quale era tanto alieno, donde che per l'autorità sua teneua gran parte di Roma feco colligata in false opinioni.

Questo fatto fu beneficio quasi vniuersale; per cioche hebbe così gran forza alla conuersione di tutti; anzi da questo mosso Agostino, si riconobbe, e si conuertì.

Giouò in questo modo alla Chiesa tutta l'Arciuescouo nostro san Simpliciano: il quale hauendo ancora quasi consumato tutto il tempo nelle lettere, e vedendo, che infiniti huomini per li studij di Platone e di Aristotile s'inuilluppauano l'intelletto, di maniera che non poteua conoscere la verità della religione; consultò con libri le opinioni Platoniche & Aristoteliche, doue ne seguì parimente beneficio publico; che molti con la gratia di Dio perciò illustrati, vennero a farsi Christiani.

I libri importantissimi della santa Trinità, che scrisse il glorioso Agostino, gli scriue a S. Simpliciano, che fu Dottore e maestro suo nelle dottrine catoliche.

Vediamo qui anco l'eccellenza di questo nostro Arciuescouo, che fu non solamente guida, ma anco in vn certo modo maestro di li gran Dottore della Chiesa di Dio.

Di più faceuasi in Africa concilio di molti Vescouij; si trattauano cose molto importanti alla Chiesa: si mandarono per ciò a Siricio Papa Ambasciatori da quei padri; fu consultato tutto il negotio insieme con Simpliciano, che particolarmente l'aiuò tanto con la dottrina, e con l'opinione di santità che si hauea di lui.

Ma s'egli apportò così salutarj giouamēti alla Chiesa tutta; certamente con essempli e fatti

santissimi giouò alla Chiesa di Milano, hauendola accresciuta di riti & officij diuini, & altri ornamenti di pietà Christiana, che poco auanti santo Ambrosio hauea instituiti.

Parimente con sollecitudine paterna curò le cose della prouincia: di che può rendere testimonio la Città di Nouara, la quale per opera e ministero di esso hebbe il suo primo Vescouo S. Gaudentio.

Grande fu veramente Simpliciano, perche fu stimato grande da duoi gran santi, Ambrosio & Agostino.

Fu egli come padre ad Ambrosio, il quale sempre l'honorò e riuertì da padre, e l'hebbe anco come maestro, consultando seco i maggior dubbij che gli accasassero; anzi essendo egli grauissimamente ammalato, e vicino a passare di questa vita, giudicollo degno, e gli predisse anco, che gli succederebbe nel gouerno di questa Chiesa Metropolitana.

Fu parimente ad Agostino e padre, e maestro, come habbiamo detto; & l'aiuò fra le altre cose a instruire nella Chiesa Hipponense la disciplina de Chierici nella vita commune.

E per lasciare di raccontare ad vna per vna le marauigliose e diuine virtù di Simpliciano santo, diciamole in vna parola sola: fu egli buon seruo, & amico di Dio.

Conosciamolo da questo, che bene spesso con miracoli la diuina bontà illustrò la santità di esso, & insieme usò con noi per li meriti di vn santo pastore sempre molte misericordie.

E tempo adunque, che in questa occasione della translatione che faremo delle sante reliquie, con pia memoria, & con ogni officio di religione, e letitia spirituale, le riconosciamo tutte, e l'antiche, e le moderne, che anco queste sono innumerabili.

Nè fa bisogno di raccontarle, perche voi stessi ve le potete ricordare, e voi di già le godere. Non molti anni sono, così miracolosamente foste liberati dalla peste: hora godete la sanità; questa è misericordia di Dio.

Non molto tempo fa, foste traugiati dalla guerra: hauete hora la pace; è beneficio di Dio. Tante volte hauete sentito vna estrema carestia: hora se hauete qualche abbondanza; è anco questa dalla benigna mano di Dio.

E per li meriti di chi veramente de i santi, li quali di già habbiamo raccontati.

Le reliquie sacre che trasferiremo, ci sono come memorie, si di queste diuine misericordie, come dell'intercessione loro.

L'occasione che hora habbiamo della translatione, da se stessa ci inuita ad vna gratissima memoria.

Questa solennità, non è vna memoria di gratie e fauori, che Dio vi ha fatto a tempo particolarmente di Ambrosio santo, e di san Simpliciano medesimo? che solennità è questa? grande in tutta la Chiesa, & in ogni tempo celebrata, con giubilo publico, & religioso apparato,

to, come vn trionfo delle vittorie, che per diuina bontà hanno riportati i santi da i nemici. Sono nella Chiesa di Dio, figliuoli, essempli delle sacre translationi, & ce ne sono quasi innumerabili in ogni tempo, & in ogni parte: onde instituito fu diuinemente, che ogni anno se ne facesse celebrità solenne.

Sino dal principio della religione Christiana i santissimi Pontefici Romani, si come ordinarono, che fussero sette notari, onde n'è venuta poi la dignità del protonotariato, e parimente tanti diaconi, che attendessero a scriuere le cose de i martiri; così hebbero cura, e della sepoltura, e delle traslationi loro; cioè, che fussero i corpi sepolti decentemente, e trasferiti da luoghi meno decenti, a luoghi honorati, e celebrati: anzi essi medesimi li sepelirono con le mani proprie, e li trasferirono.

Cornelio beatissimo Pontefice e martire, nella maggior persecutione de quei primi tempi, trasferì i santissimi corpi de i prencipi de gli Apostoli Pietro e Paolo.

Sono piene di queste attioni l'istorie ecclesiastiche Romane.

Ma quando la Chiesa dopò così crudeli persecutioni, cominciò in ogni banda a ristorarsi nel suo splendore, furono illustri, frequenti, e celebri, non solamente in Europa, ma anco in Africa, & in Asia, le traslationi de i santi.

Si narra di molte, fra le quali specialmente sono celebrate, quelle di S. Babila martire, de i quaranta martiri, di S. Gio. Battista precursore di Nostro Signore, de i santi martiri, Lorenzo, Stefano, Ignatio, & Agnese; di S. Giouanni Chrisostomo, di sant' Andrea Apostolo, di S. Luca Euangelista, del glorioso Timoteo discepolo di S. Paolo, de i santi profeti, Zacharia, Michea, e Samuele.

Che apparato fu qui veramente solenne in ogni cosa, & in questa specialmente; che da terra santa, donde si trasferiuano quelle sacre reliquie, sino quasi a Constantinopoli, da ogni banda a guisa de sciami d'api si radunauano tutti i popoli a honorarle con lumi, doni, oblationi, e con ogni dimostratione, e studio di singular diuotione.

Ma che accade andare, nè in Asia, nè in Africa? Marauigliosa, e degna di eterna memoria fu in Roma la solennità della translatione di san Gregorio Nazianzeno: la quale, duoi anni sono, la Santità di Nostro Signore Gregorio Papa XIII. celebrò con essemplio di singolare pietà, e con apparato veramente pontificio.

Questo essemplio per se stesso basterebbe: ma diciamo anco di quelli, che habbiamo qui nella prouincia, e qui in casa nostra.

Chi non mouerebbe la lettera, che Pietro Odradi Arciuescouo di Milano scriue a Carlo Magno della translatione del corpo di santo Agostino? Che pietà fu del Re, che con tanta spesa la procurò? Quanto studio e sollecitudine santa de i Vescouij della prouincia, che vi

concorsero sino a Genua per accompagnarlo? che moltitudine grande di clero? che concorso infinito di popolo? Ma veniamo a casa nostra.

L'inuentione, e la traslatione de i duoi gloriosissimi martiri, Vitale, & Agricola, chi la fece, e celebrò in Bologna? il padre nostro Ambrosio santo.

Chi trouò, e trasferì le sacre reliquie de i beatissimi duoi martiri nostri, Nazario e Celso? il medesimo nostro padre Ambrosio.

Chi diuinemente trouò, e trasferì i corpi de i duoi grā martiri nostri, Protasio e Gerualio? parimente l'istesso pastor nostro Ambrosio.

Et auanti questo tempo, sino quasi nelle prime persecutioni, S. Materno Arciuescouo trasferì S. Vittore martire: e dopò Ambrosio santo, i sacri corpi de i tre fortissimi martiri, Sisinnio, Martirio, & Alessandro, de i quali anco noi faremo hora la solenne traslatione; da chi furono trasferiti? da Simpliciano beatissimo.

Onde se ripensiamo quasi di età in età, troueremo, quāto siano state frequenti le sacre traslationi qui fra di noi: anzi vederemo questo instituto essere, per dir così, come che hereditario, e proprio a noi, poiche oltre la frequenza di esso, n'habbiamo da i libri del padre nostro Ambrosio riti santi, che egli ci ha come per heredità lasciati.

Ripensiamo dunque qui, Milano, e prouincia mia, alla singolar charità di Dio verso di noi: ricordiamoci insieme la gran letitia, e contento spirituale di Ambrosio santo, che nell'inuentione de i gloriosi corpi de i duoi martiri Protasio e Gerualio, volse per giubilo che intimamente ne sentiuo, oltre la lettera che ne scrisse alla Sorella, con altre lettere comunicarlo a tutti i popoli d'Italia.

Mettiamoci hora qui auanti gli occhi il gran numero de Vescouij che vi conuennero, l'infinita moltitudine del clero, l'numerabile concorso de i popoli.

Vediamo qui le gratie, che Dio benedetto fece, & in particolare, & in vniuersale: quanti furono liberati da mali spiriti? furono ciechi illuminati, & ogni stroppio risanato.

Che più? gli Ariani istessi, che andorno per prendere Ambrosio santo, per i grandi miracoli delle sacre reliquie, si tolsero dall'impresa, e si conuertirono; e così a poco a poco cominciò a cessare il furore Ariano: di maniera che ben disse, santamente gloriandosi il medesimo pastor nostro, *Tales ambio defensores*. Sono veramente le sacre reliquie, per viare le parole di Basilio santo, come Torri, anzi fortezze, e presidij fermissimi delle Città, e prouincie doue sono.

Saremmo troppo lunghi, se in questo gran campo volemmo discorrere, raccontando gli aiuti spirituali e temporali, che hora, e sempre hanno hauuto i popoli, i quali mercè della bontà

bontà di Dio, si sono fortificati di così fermi presidij.

Chiarissima cosa è, che le Città, e le prouincie, si sono preferuate da calamità infinite, per le ceneri, sepolcri, e reliquie de' santi, le quali hanno esse hauute, e tenute religiosamente.

L'Egitto per il sepolcro di Gieremia profeta non restò libero da così horrendi serpi, che lo infestauano: e poiche vi sono scritture autètiche, potremmo dire di molti altri paesi, i quali per questa gratia diuina che hanno hauuta, e conseruata piamente i corpi gloriosi, e le reliquie de' santi, hanno nelle loro pressure hauuto insieme soccorsi e solleuamenti marauigliosi.

Ma lasciamo le prouincie lontane, e le Città stranere: non conosci hormai tu Milano, e tu anco prouincia di Milano, che tante e tante volte in pericoli si certi ne sei stata da Dio liberata con tanta carità per il mezzo delle reliquie de' santi che tu hai? non conosci ancora tu Milano hormai, che dopò tanti altri fauori della diuina misericordia, vltimamente fosti liberata dalla peste, per la santissima reliquia, che diuotamente conserui & adori, del sacro chiodo di Giesù Christo? Con questo diuino instrumento, non si fermò, non s'inchiudò la pestilenza, che cinque anni sono così crudelmente di qua e di là trascorreua sopra di te? Vedemmo pure noi medemi, che, mentre che in qlle solenni processioni cò quella santa reliquia ricorreuamo a implorare la misericordia di Dio, fossimo così mirabilmente presto, e quasi all'improuiso liberati, quādo che meno l'aspettauamo, essendo già il male fuori sparso da ogni intorno, e di dentro così incrudelito, che humanamente per ogni ragione si hauea più tosto da temere assai peggio.

Felici popoli, che hanno questi sacri presidij: beate prouincie, che hanno questi pegni della carità, e che insieme gli fanno religiosamente tenere, e conseruare.

Quanti benefici essi hanno, e godono, e quante gratie continuamente ottengono per l'intercessione de' santi, le cui reliquie riuerscono & honorano? Ha Giesù Christo in tanti modi magnificato i suoi santi: *quos enim iustificauit, hos & magnificauit*, dice l'Apostolo S. Paolo; gli ha aggranditi con doni di virtù diuine; gli ha fatti partecipi, e coheredi del cielo; gli ha chiamati, & honorati come amici, e fratelli: onde è che anco ha honorato come mèbra sue, le reliquie loro con miracoli, e benefici già diuolgati, e testificati per tutta la Chiesa.

Quante marauigliose virtù e gratie attesta Christo sottomo santo delle reliquie del glorioso martire Babila? quanti miracoli delle reliquie, e de' sepolcri de' altri santi si scriuono ne gli annali ecclesiastici? quante gratie di ciò raccontano i padri greci, Nazianzeno, Basilio, e Theodoreto? quante parimente ne scriue

S. Gregorio Papa? quante Agostino glorioso, specialmete delle reliquie del beatissimo protomartire Stefano? ma hora raciamo di infiniti altri; il gran pastore nostro Ambrosio, quanti miracoli predica, che già parte ne habbiamo detto, de' i sacri corpi di Protasio e Geruasio martiri? e che diremo noi delle gratie ottenute in ogni tempo al sepolcro del nostro santissimo Arcivescouo Simpliciano? chiara cosa è, come ne fanno testimonio illustre le scritture di questa Città, che nelle maggiori calamità pubbliche, vniuersalmente il clero e popolo di Milano hebbe sempre ricorso, & alla Chiesa, & al sepolcro di esso santo: per le cui intercessioni è stato l'vno e l'altro consolato con abbondanza di misericordie diuine.

Che gratia fu quella, che, quando più presto era per perdersi, si hebbe con trecento giouani Milanesi la vittoria contra lo esercito di Federico Barbarossa Imperadore, inimico capitale di Milano? già è scritto, che essi l'ebbero miracolosamente per aiuto & intercessione de' tre santi martiri, Sisinnio, Martirio, & Alessandro, le cui reliquie sono nella sudetta Chiesa di S. Simpliciano, e si hanno hora a trasferire: e di più, che l'ebbero alli ventinoue di Maggio, nel giorno a punto che è la loro festa, e nel quale anco noi solennemente dopò la traslatione riporremo le sacre reliquie loro.

Come casca bene per gratia e bontà di Dio, che nel giorno di quella gratia, in quell'istesso cò quest'attione rinouiamo in vn certo modo la memoria di quel che noi dobbiamo alla gloria di Dio, & alla veneratione di quei santi. Habbiamo testimonio da libri & antichi & moderni, come per memoria di questo beneficio la Città di Milano santificaua già quest'istesso giorno.

Ma seguitiamo pur noi hora nel nostro proposito: se Iddio ha in ogni tempo honorato le reliquie de' santi suoi, hauendo in ogni luogo, e per tutti i secoli, a gloria loro mostrato miracoli, donato le sanità a gli huomini, risuscitato anco i morti, e liberato le Città e prouincie da calamità e pericoli; è ben ragioneuole, anzi douuto officio, che la pietà christiana dia questo grand' honore alle sacre ceneri, all'ossa, a i corpi, alle reliquie de' santi, ne i quali è anco Iddio istesso glorificato.

Onde è, che la Chiesa catholica gouernata dallo Spirito Santo di Dio, ha reso perpetuamente riueranza e veneratione alle sacre reliquie loro con varij officij di religione Christiana. Da qui è, che le Chiese, e gli altari con esse si consacrano: da qui è, che il santissimo sacrificio della Messa sopra esse si celebra: da qui è, che sin da principio dell'Euangelio sono celebrate le loro feste con canti, hinni, digiuni, e vigilie: da qui è, che gli sono state fatte sempre oblationi, doni, voti, & elemosine da i Rè, prencipi, e popoli, con testimonio perpetuo di gran liberalità Christiana: da qui è, che

in

in ogni tempo sono a honore loro eretti augurissimi tempj.

Confondansi qui gl'inimici di Dio, e della Chiesa santa, che pur veggono, e toccano con mano la confusione loro.

Si fecero già con la podestà loro edificare grandissimi tempj Vespasiano, & Hadriano imperatori; ma doue sono? sono affatto per terra, che non vi è vestigio alcuno di questa impietà loro.

Le Chiese poi, i tempj, le basiliche de' i santi, e delle reliquie loro, come restano perpetuamente illustri? come sono grandi, & ample? come variamente abbellite di ogni sorte di ornamenti? come spargono da ogni banda splendore in vn certo modo di bellezza? Confondansi pur costoro, poi che veggono, con quāto gran concorso si sono fatte sempre, e si fanno peregrinationi a i luoghi, doue le sacre reliquie loro sono riposte: e non solamente vna volta l'anno, ò due, ò più volte si concorre vniuersalmete a i luoghi loro; ma quasi sempre ogni giorno.

Pensino pure, che già sono condannati, nò vna volta sola, ma più e più volte: poiche, e nel concilio vniuersale Niceno secondo, trecento cinquanta Vescoui huomini santissimi e dottissimi, stabilirono decreti perpetui contro di costoro che oppugnano il santissimo culto delle sacre imagini, e reliquie.

Furono di poi in diuerse parti della Chiesa catholica fatti in diuerso tempo vndici concilij, che dicono e decretano il medesimo.

Vltimamente il sacro concilio Tridentino, che cosa parla? che statuisce? non altro che quell'istesso, che religiosamente, con consenso de' tutti i padri, e con vno perpetuo vniuersale è stato sempre osseruato intorno a tutto ciò, nò solo nella santa Chiesa catholica Romana, ma anco nelle particolari; come nella Antiochena, Alessandrina, e Hierosolimitana; nelle quali Chiese, e nell'altre ancora, eccetto la Constantinopolitana, sempre è stato osseruato il culto delle sacre imagini, e reliquie.

Ma hora noi a confusione loro, in quest'occasione di traslatione, ripensiamo intimamente con profonde meditationi del cor nostro, quāto grande sia la carità di Dio verso di noi, che ci habbia lasciato questi sacri pegni, & insieme consideriamo la sua diuina prouidèza, che dopò tanti secoli ce l'habbia conseruato, e che alcuni di essi di lontani paesi ce l'habbia fatti hauere.

O che gratitudine hora dobbiamo mostrare? con quāto zelo di pietà Christiana habbiamo a infiammarci, ripensando noi a quelle antiche diuotioni, che in ciò mostrorono i nostri maggiori, e che Ambrosio santo, e tutta la Chiesa madre nostra ci ha insegnato.

Ma parmi hora riconoscer in tutti voi ogni gran diuotione, ogni desiderio di auanzare anco voi stessi nell'occasione di questa traslatione

ne: però non accade, che noi siamo più longhi a eccitare lo studio della pietà vostra; ma vi auilaremo hora con le presenti, quel che noi paternamente vi debbiamo ricordare, e voi douete essequire, per celebrare insieme quest'attione solennissimamete, come rice. ca la gloria di Dio, i meriti de' i santi, il rito istesso dell'attione; e come richiede la diuotione, non solo mia particolare, ma l'vniuersale di tutta la Città, diocese, e prouincia di Milano.

Primieramente dunque hauete da sapere, che come già hauere di sopra inteso, celebraremo questa solenne traslatione a vintifette del mese prosimo di Maggio, che sarà la Domenica auanti la Pentecoste.

Per la quale sacra attione, habbiamo impetrato dalla Santità di Nostro Signore vna solenne e plenaria indulgenza, come vedrete dal breue stampato appartatamente, acciò anco con questo dono spirituale voi tutti inuitati, concorriate a questa solennità con la maggior frequenza che sia possibile, e con ogni studio di più feruenti orationi, e diuotione santa.

In oltre (il che etiandio deue eccitare il pio animo e desiderio vostro) habbiamo inuitato i Reuerendissimi nostri fratelli, i Vescoui della prouincia, acciò che ci aiutino in quest'attione con le orationi, presenza, ministero, e frequenza loro; tanto più che la celebraremo a tempo del concilio nostro prouinciale sesto, conforme all'instituto & uso, che solenne già fu di fare tali solennità quando si celebrano i sinodi prouinciali, per maggior concorso di prelati, e di clero.

Habbiamo ancora con lettere particolari procurato col molto Reueren. presidente della congregazione Casinense di S. Benedetto, che per essere quella Chiesa di S. Simpliciano doue si celebrerà la traslatione, congiunta col monasterio di essa congregazione, voglia col buon numero di Abbati, e monaci del medesimo ordine, trouarsi a solennizzare quest'attione insieme co' Reuerendissimi Vescoui di questa prouincia, e col clero di Milano, e col popolo della Città, diocese, e prouincia di Milano.

Speriamo, anzi sappiamo certo, che essi, e con la presenza, e con la solita loro pietà, e cò ogni studio di santa edificatione, coopereranno insieme con noi in questa attione.

Hora acciò che questa solennità habbia concorso, conforme alle traslationi già fatte, come habbiamo narrato di sopra, a tempo di S. Ambrosio, e di S. Simpliciano istesso, che con tanto popolo, e clero trasferi i corpi de' i medesimi martiri che trasferiremo noi, se bene questi esempi d'imitatione deuoano inanimare tutti voi a concorrere con ogni maggiore, e diuota frequenza: nondimeno habbiamo voluto con le presenti inuitarui, & eccitare tanto più la vostra diuotione, per desiderio che habbiamo, che questa celebrità si honori da voi, di maniera che Christianamente ne possiate sperare

rare abbondanti frutti salutari della misericordia di Dio.

Inuitiamo adunque con ogni paterno affetto, primieramente l'Eccellentiss. Governatore, l'Illustre Senato, i magistrati, i primati, i collegij, e tutto il popolo di Milano; e piamente ricerchiamo le carità loro, che ripescando in queste occasioni alle infinite grazie e misericordie, che ha per tutti i secoli per mezzo di queste sacre reliquie, e per l'intercessione de i santi di chi sono, riceuta la Città di Milano, venghino tutti con ogni maggior frequenza, e ciascuno col suo lume a dar grazie a Dio de i beneficij perciò riceuuti, & a honorare le sacre reliquie.

Inuitiamo in oltre, & effortiamo a venire frequentissimamente i popoli di questa diocese, e con ogni diuotione, come qui di sotto si espone.

Ordiniamo però, che i parrochi, clero, & i popoli della diocese, i quali sono vicini alla Città da diece ò dodici miglia, venghino processionalmente, cantando, inni, salmi, e preci, secondo il libretto che per ciò si darà fuori: e venghino i parrochi, sacerdoti, e chierici, qualunque siano; e frà essi, quelli a chi s'aspetta, siano vestiti de i piu pretiosi vestimenti ecclesiastici che habbiano.

Che i popoli nella detta processione venghino dicendo anco essi orationi, rosario della Madonna, litanie, e meditando anco l'eccellente virtù de i santi, con fermo proposito, per quanto gli darà la gratia di Dio, di imitarle in qualche parti.

Ammoniamo anco, che tutti, conforme al breue dell'indulgenza plenaria concessa in questa solennità, veramente pentiti de i suoi peccati, cō festati, e comunicati auanti la detta solenne traslatione conuenghino.

Effortiamo in oltre specialmente tutto il clero e popolo della Città e diocese di Milano, che a questa sacra attione conuenghino con tal disposizione, e con tali essempi di virtù Christiane, che corrisponda alla disciplina, & a gl'istituti, che già hebbero in questa attione da i duoi suoi pastori santissimi, Ambrosio, e Simpliciano; onde che quelli che si trouarano presenti, rimanghino edificati del popolo Milanese, a cui Dio benedetto ha fatto in ogni tēpo grazie si straordinarie.

Ha quest'obbligo Milano di auanzare in ciò gli altri popoli, a i quali in niun modo deue per l'istituzione sua antica essere inferiore nell'opere di deuotione, e pietà.

Oltra che, come Metropoli, ha da dare in ogni virtù Christiana essempio a tutta la prouincia. Il che speriamo dalla bontà e buona disciplina di buona parte di questo popolo.

Preghiamo anco nel Signore i popoli di questa nostra prouincia, & anco i circonuicini, a concorrere a tale solennità, nella quale per officio di pietà i loro maggiori altre volte hanno fatto col pio loro concorso dimostra-

zione di diuotione segnalata.

Preghiamo poi, che quelli i quali non potranno intrauenire, almeno cooperino con noi a questa solennità con orationi diuote, e con desideri santi, che in ciò sia glorificato sopra tutto Iddio benedetto, e ne risulti cōsolatione, e profitto spirituale.

Per tanto effortiamo li Reuerēdi religiosi di fuori, e tutte le Reuerende monache, & altre pie e diuote persone, che non possono essere presenti a questa solennità, almeno concorrano col pensiero, e con le orationi.

E perche quest'attione richiede preparatione, e esteriore, & interiore, a solēnizarla come debbiamo; però ricordiamo, ricerchiamo, & ordiniamo come di sotto.

Che per otto giorni auanti questa solennità nella Chiesa nostra Metropolitana, & in ciascun'altra Chiesa, tanto de secolari come de regolari, si nella Città come nella Diocese tutta, si dia a certe hore segno di campane solenne e festiuo, come si suole nelle maggiori celebrità.

Che il medemo si faccia con le campane della comunità.

Nella prouincia poi preghiamo i Reuerendissimi Vescouii, che facciano fare il medesimo, almeno per vno ò duoi giorni auanti.

Ordiniamo in oltre, che in tutte le Chiese parochiali di Milano, e di tutta la Diocese, si faccia oratione del Clero e popolo per tre giorni auanti la detta solennità; cioè la quarta, e festa feria, & il sabbato della settimana auanti la detta celebrità.

Effortiamo anco, che ogni volta che si darà segno di festa per questa translatione, ciascuno si ecciti a pregar Dio con qualche breue oratione. In oltre in quella medesima settimana, nella feria quarta, festa, & il sabbato, secondo l'istituto antico di queste sacre attioni, con deuoto affetto ciascuno si esorta a digiunare.

Richiede in oltre questa celebre solennità larghe oblationi, (secondo l'antico vso della Chiesa: onde noi conforme a quello, & al decreto nostro prouinciale, effortiamo primieramente la magnifica Comunità, & i collegij di Milano, e parimente le Comunità tutte della diocese, ò almeno le più insigni; & in oltre tutti i padri e madri di famiglia, a farle talmente, che ogn'vno qualunque sia, offerisca alle sacre reliquie che si trasferiscono.

Desideriamo anco, che in tutto il popolo di Milano, la sera auanti la detta solennità, su'l suono dell'Aue Maria, ò poco dipoi, ciascuno capo di famiglia, ò capo di casa, secondo la sua possibilità, ponga alle sue fenestre lumi, per significare anco con questo lume esteriore le chiarissime virtù di quei santi, per i meriti delle quali godono la luce eterna.

Et accioche la mattina seguente la solennissima processione si celebri diuotamente, e con ogni riuerenza; ciascuno e del clero e del popolo seruarà gli ordini della tauoletta, che per ciò si darà

darà fuori, & in ciò vbbidirà a i deputati della processione.

In oltre ciascuno pregarà secondo la sua deuotione, & in ciò adoprerà il libretto delle preci che si stamparà; e mediterà anco le virtù de' santi, hauendo dal medemo libretto le vite e quasi ritratti delle sante virtù loro.

Preghiamo finalmente tutti Dio, che ci conceda gratia, che in quest'occasione, e sempre, riconosciamo i beneficij di sua diuina Maestà; riconoscendoli, continuamente gli siamo grati, & intieramente con la sua diuina gratia adempiamo il debito nostro.

Et accioche questo nostro inuito si sappia da tutti, ordiniamo, che questa nostra lettera si legga al solito solennemente nella Chiesa nostra Metropolitana, in due ò tre feste che occorreranno auanti il giorno stabilito di essa traslatione. Parimente, che i parrochi e della Città, e della diocese, nelle istesse feste, alla Messa ò al vespro, secondo che vi sarà maggior opportunità, la leggano a i loro popoli distintamente, con essortarli conforme a quello che si è detto.

Preghiamo in oltre li Reuerēdissimi Vescouii della prouincia, che la facciano anco essi leggere, e pubblicare nella lor Chiesa catedrale, e nelle parochie della Città e diocese, per eccitare in quest'occasione i popoli a concorrere con noi nella celebrità santa.

Tra questo mezzo poi, sino che verrà il giorno stabilito, attenderà ciascuno a prepararsi, desiderando noi di vederui tutti in quel giorno santamente disposti, si come preghiamo in ogni nostra oratione (benche debole sia) l'onnipotente Iddio, il qual sempre vi benedichi, e vi dia il cumulo d'ogni vera felicità e gratia celeste. Di Milano a li 8. Maggio 1582.

MEMORIALE

Di Monsig. Illustriss. e Reuerendissimo Cardinale di Santa Prassede Arcivescouo,

Al suo diletto popolo della Città e Diocese di Milano.

Carlo Cardinale di Santa Prassede, Arcivescouo della Santa Chiesa di Milano, Al suo diletto popolo Salute nel Signore.

MATISSIMI figliuoli: Dobbiamo sempre procurar di hauere auanti gli occhi l'opere di Dio, e conoscere non solamente nelle prosperità, ma anco nelle auersità di questo mondo la sua potente mano: così in ogni cosa benedirlo, e rendergli gratie senza fine, come tante volte e le sacre lettere, e gli essempi de i Santi ce lo insegnano. Dobbiamo anco parimente cercar d'intende-

re, quel che con tali operationi da noi voglia la diuina maestà, che tutto per sua benignità indirizza a nostro bene.

Ma douemo specialmente tutto ciò fare con maggior studio, ogni volta che ci scuopre la sua charità cō alcuna nuoua gratia; com'è questa, d'hauer finalmente estinta la pestilēza, con la quale haueua così spauentosamente cominciato a flagellare questa Città, & in tante parti la sua diocese.

Onde se ben da noi sin dal principio di quello spauento vi è stato spesso volte ragionato con con quelle voci, con che l'Apostolo eccitaua i cuori de Filippensi: *Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, & obsecratione cum gratiarum Phil. 4.* *actione petitiones vestrae innotescant apud Deū;* E se ben poi anco particolarmente, quando cominciò per bontà diuina a mancar la peste, hauemo hor con nostri sermoni e ragionamenti paterni, hor cō lettere, procurato di suegliarui, & infiammarui a quel che si doueua in così fatta occasione: nondimeno si sentiamo debitori per l'obbligo pastorale che hauemo con voi, di fare hora più pienamente questo officio; poi che tanto importa conoscere, e la gratia fattaci, e quello insieme, che per ciò debbiamo a sua diuina maestà, & a noi medesimi.

Già sapete, che a i giotni passati, quando per prepararui santamente a rendere gratie a Dio del beneficio riceuuto vi inuitammo tutti alla santissima comunione, vi ragionammo assai a lungo in questo proposito.

Il medemo da noi fu fatto, e più instantemente, in ciascuna delle tre giornate, nelle quali principio di tal ringraziamento da noi furono celebrare solennemente le processioni generali. Dipoi anco nella oratione delle quarant'hore, che dopò quelle subito cōtinuò, nō macammo d'hora in hora, secondo che frequētemēte cōueniate alla statione, di parlarui sopra il medesimo cō ogni maggior sollicitudine che potessimo. Ma perche i ragionamenti s'odono vna volta, e solamente da quelli che vi sono presenti, ne arriuanò in tutti i luoghi; bene spesso se non sono souente repetiti, si scordano in tutto, ò in parte: noi accioche, e tutti voi, & in ogni luogo e tempo siate eccitati a conoscere, e riconoscere con frutto il beneficio riceuuto; habbiamo voluto, quel che vi è stato da noi in più volte sopra di ciò diffusamente detto, raccogliere tutto breuemente in questo libretto: il quale vi diamo, non tanto come vn compendio di tutti i nostri ragionamenti passati, quanto per memoriale perpetuo dalla gratia riceuuta, e di quel che per rispetto di essa douete fare; e di qui è che l'intitolamo, e chiamamo MEMORIALE.

Il quale hauemo diuiso in due parti: nella prima vi proponemo quattro capi, che tutti mirano a vn solo; cioè conoscere bene come habbiamo detto, la gratia riceuuta dalla mano di Dio: nella seconda, distinta pure in alcuni altri capi.

pi, trattiamo qualche parte de gli officij, con i quali voi douete perpetuamente, e ricono- scerla, e farne frutto per salute e ben nostro.

E perche le mostruose pazzie de i spettacoli, giuochi, e vostri carneali antepassati, hanno hauuta non picciola parte in prouocare Dio a flagellarci con la peste, e se non vi destogliere- te al fine da queste & altre sì fatte cose inde- gne della pietà Christiana, s'hà a temere di molto maggior castigo. Hauemo voluto oltre quello che vi è stato detto da noi in questa ma- teria, aggiungere anco a questo nostro Memo- riale il trattato di vno antico padre huomo dottissimo, Saluiano Vescouo di Marsilia; il quale vi fa toccat con mano, che da tali vanità, e dissoluzioni, che hanno origine dal pagane- simo, vengono graui flagelli, e le rouine intie- re spesse volte delle Città, e de i popoli Chri- stiani: percioche, si come in cose tali che sono piene di brutture, vi si troua assai cibo di Sata- nasso; così vi sono ordinariamente congiun- te in ogni parte grandi offese di Dio.

Il beneficio che vi si è fatto, Figliuoli, è gran- de; e tale, che ogn'vno stà aspettado, che esca- no da voi notabili segni di vera recognitione, e religioia gratitudine.

Ma se ben questo beneficio hà seco congiunti ancora molti altri commodi, e gratie spiritua- li; è nondimeno quanto alla sua natura, libe- ratione da trauagli, disturbi, e pestilentia di corpo, e da pestifere morti: però vorressimo noi, che leggendo voi questo nostro libro, il- quale è della memoria e cognitione delle pas- sate vostre calamità, pericoli, e funesti spet- tcoli di morte corporale, iquali all' hora con gran spauento veduate in questa Città; riuol- tate anco spesse volte gli occhi della mente, a ricordarui e conoscere le innumerabili infer- mità, pericoli, e calamitoso stato dell'anima nella morte del peccato, e nella pestilentia spi- rituale: di che hauere in quelle corporali pes- ti qualche imagine, spesse volte rappresenta- tau in questo libro.

Di maniera che desideriamo sommamente, e vi preghiamo nel Signore, che dalla cognitio- ne de gli oblihi, & officij vostri, che douete alla bontà di Dio per riconoscimento di que- sta liberation corporale, vi eccitate a tutti quei studij di santa gratitudine, & opere di pietà, che douete molto maggiormente a Dio bene- detto, per tante volte che ha liberato, & li- bera alla giornata l'anima vostra da mille spi- rituali pericoli, infermità, e dalla morte del peccato: la qual morte è più horrenda assai di qual si voglia spauentosa vista, che habbiamo hauuto ne i spettacoli di così crudel pesti- lencia.

A questo modo Charissimi figliuoli, farà que- sto nostro libro vn perpetuo Memoriale, per conoscimento, e riconoscimento, non di que- sto sol beneficio della peste estinta, ma di tutti gli altri beneficij e gratie diuine da noi riceu-

te da qui indietro, ò nell'auenire; e d'ogni gratitudine, che per esse douete a sua diuina maestà.

Hora vi essortiamo, e vi ricerchiamo nel Si- gnore, che con questo spirito, e con questo af- fetto, degno veramente dell'huomo Christia- no, non solo leggiate spesso & attentamente questo nostro Memoriale; ma che mettiate in pratica tutto quello che in esso vi ricorda- mo; a fin che riconoscendo voi gratamente i beneficij riceuuti, ve li conferuiate a salute vo- stra dalla bontà di Dio; dal quale vi preghia- mo a questo effetto specialmente ogni larga beneditione.

P A R T E P R I M A.

Capitolo I.

BENEDICTVS Deus, & pater Domini no- stri IESV CHRISTI, pater misericor- diarum, & Deus totius consolationis, qui conso- latur nos in omni tribulatione nostra. La peste è estinta, sia benedetto Dio, e padre delle mi- sericordie, e Dio d'ogni consolatione, che ci ha consolato, e fattoci questa nuoua miseri- cordia.

CONOSCI ò Milano, e riconosci la gra- tia, che da sua diuina Maestà è stata hora con- cessa a te, & alla tua diocese.

Questa, figliuoli, è la somma di molti nostri ra- gionamenti passati, e di tutto quello che siamo per ricordarui in questo memoriale che vi diamo.

Conosci: questa è la patola, ò per dir meglio il punto principale, a che mirano tutti i capi della prima parte di questo che hora tratta- remo.

CONOSCI dunque ò Milano, il beneficio che hai riceuuto.

CONOSCI, da chi l'hai riceuuto.

CONOSCI te stesso a chi è fatto.

CONOSCI finalmete le cause per le qua- li ti è fatto. Non con spirito di mondo, ma con spirito che sia da Dio.

Conosci Milano, quello che Dio ti hà hora do- nato; imperoche l'huomo animale, dice l'Apo- stolo, non intende le cose di Dio, ne altro spirito l'intende, che quello che è da Dio. A questa co- gnitione tutta ti è grandemente necessario aprir gli occhi.

Rendane testimonio l'ignoranza e poca cogni- tione de molti nel tempo del flagello.

Hauemo veduto con gli occhi nostri, il che da noi non senza gran dolore dir si puote, che tanti huomini in quelli calamitosi tempi, in quei strani e varij accidenti, nel mezo delle morti e dell'infermità, viueuano senza pensie- ro di morte, come se hauessero patteggiato se-

2. Cor. 1.

1. Cor. 2.

Efai. 28.

co,

co, & senza cognition di pestilèza, a fatto scor- dati di loro stessi.

Molto più facil cosa è in tempo dell'allegrez- za, quale si hà per liberatione riceuuta; che come suole la prosperità spesse volte accieca- re più gli occhi della mente, molti anco non co- noscono come deuono, questo beneficio.

Ma veramente non si eccitarà l'huomo a i de- biti officij di gratitudine per la gratia riceu- ta, ne meno saprà compitamente essequirli, se prima da ogni parte non la conosce bene.

Onde primieramente, figliuoli, vi ricordia- mo, e più efficacemente che potiamo, vi pre- ghiamo nel Signore, che bene e piamente con- sideriate e conosciate questa opera dalla diui- na misericordia; ne siate in tal consideratione a guisa di coloro, de i quali scriue San Paolo, che come pagani, hauendo l'intelletto offuscato e acciecato affatto nelle tenebre dell'ignoranza delle cose di Dio, se ne caminano ne i vani loro sentimenti. Sapemo pure quanti beni già per- delli, & all'incontro quante calamità & af- flittioni incorresse quell'antico popolo d'I- srael, per non volere conoscere, ne considerare le gratie, i beneficij, e l'opere in che tante vol- te se gli mostrò benigna la Maestà diuina.

Quanti hoggidi anco adormentati nell'incon- sideratione & ignoranza delle diuine gratie, se ne uiuono secòdo i loro appetiti ne i spassi del mondo; e così viuendo inconsideratamen- te, in vn punto, come in vn altro proposito di- ce la scrittura santa, traboccano nell'inferno.

Ruina troppo grande & irreparabile è quella che si causa, quado gli huomini dati a i piaceri del mondo, non mirano ne considerano i bene- ficij e l'operationi del misericordioso Dio.

Odite, odite il spirito santo, come in questo proposito parla per bocca d'Esaià Profeta. Cy- thara, & lyra, & timpanum, & tibia, & vi- num in conuiujs vestris; & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis. Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vilo termino, & de- scendent fortes eius, & populus eius, & sublimes gloriosusq, eius ad eum: & incuruabitur homo, et humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimen- tur. O figliuoli, chi non si spauenterà a queste voci, che minacciano tante ruine?

Questa fù l'inconsideratione, che nelle miseri- cordie e gratie di Dio vltra dal popolo He- breo, gli apportò l'estrema ruina, non solo a tempo di Vespasiano Imperadore, ma anco di Hadriano vltimamente, che anco gli dura.

Di qui anco sono i giudicij, che hoggidi frà Christiani essercita Dio spesse volte con i fla- gelli, e con le morti temporali; ma molto più spesso auengono spiritualmete, quando l'huo- mo per la medema inconsideratione trabocca si facilmente nella fossa del peccato, e nelle te- nebre di maggiori e più perniciose ignoran- ze, e ne i legami delle sue iniquità.

O Signore, tu non dici qui, che per gli homi-

cidij, per gli adulterij, per i furti, per le rapine, per le biefteme, per i spergiuiri, per gli odij, che sono peccati così manifestamente graui; ma per il mancameto di cognitione, e per l'in- consideratione delle opere tue, è incorto il tuo popolo in tante & così gran ruine.

Veggiamo anco, che non parli più de poueri che de ricchi; anzi molto specialmente mi- nacci a i potenti, a i grádi, & a quelli che si ap- poggiano nella gloria di cose di questo módo. E con tutto ciò, quante volte i più nobili, i più ricchi, & in somma quelli, che hanno dalla na- tura, da i studij, dalle discipline, & anco dalle commodità spirituali per gratia de Dio mag- giori aiuti, si trouano nondimeno in questa cognitione quale è così importate, hauere l'in- telletto più offuscato che non hāno i semplici gl'infermi, e li poueri: i quali dāno cò officio di pietà christiana testimonio di maggior cogni- tione, che nò mostrano loro nelle cose di Dio. Non vediamo noi, come questi che diciamo hora semplici e bassi, s'occupano sollecitamen- te in officij & opere di santa cognitione, e di disciplina Christiana? loro frequentano i san- tissimi sacramenti; continuano l'essercitio del l'oratione, e delle litanie; conuengono frequen- tissimamente alle Chiese, alle stationi, all'in- dulgenze, & alle processioni; visitano diuota- mente e spesso le feste Chiese, e le sacre reli- quie; sono operarij diligeti delle scuole Chri- stiane; spendono la festa tutta in vdire le pre- diche, i sermoni, le lettioni sacre, i diuini officij; e si esercitano nella charità santa.

All'incontro quelli altri, nò diremo tutti (che pur vi è frà di loro buon numero, del qual ci consoliamo, e rendemo gratia al Signore quo- tidianamente per loro) ma parte di essi, come conoscono nelle ricchezze, e commodità loro (che pure sono beneficij di Dio) l'opera della sua diuina bontà e misericordia? e lo vedemo noi con dolore e lagrime, per il zelo che è in noi della salute e perpetuo ben loro.

Molti di loro (siamo forzati a dirlo, a fin che si riconoschino, e s'emendino) fatti come cie- chi nelle tenebre de i loro disordinati affetti, che hanno alle commodità, e cose che posse- dono in questo mondo, non vedono lume del- la santa disciplina del viuere Christiano.

Questi a pena conoscono le loro Chiese paro- chiali; spendono le feste, anco le piu solenni, nelle ville, e nelle loro carnali recreationi; pen- sano di non hauer bisogno di prediche, nè di lettioni; fuggono, ò almeno si vergognano al- la presenza de gli altri di confessarsi e commu- nicarsi fuori del tempo Paschale; non cono- scono pur oratione; spendono più in alleuar cani, & ammaestrar caualli, e bestie, che nell'in- struir Christianamente i suoi figliuoli, e fami- glie; stanno sempre su i puntigli d'honore, e di nobiltà del mondo; e non conoscono la ve- ra nobiltà Christiana, che è nella vera figliuo- lanza, & imitatione di Dio; gustano solamen-

Aa 222 2 te

Eph. 4.

Iob. 21.

Efai. 5.

te libri profani e lasciu; dilettanti delle gentilita, e dei spaffi che già erano del paganesmo; renouano i nomi, le memorie, & i costumi delle genti, che non conofceuano Dio; sono huomini, che si riputano licito tutto quello che possono; e quanto sono maggiori a gli altri di dignità di grandezza, di robba; tanto si reputano maggiori di bontà e virtù, dalla quale alle volte sono lontaniissimi; anzi amici della libertà della carne, incarenati dalla sua volontà nella feruità del peccato e del mondo tanto oltre, che s'allegnano nel malfare, e si gloriano ne i peccati.

Hier. 5.

E se bene sono alle volte percossi, non sentono la mano di Dio: Percussisti eos, & non doluerunt, e non vogliono riceuer disciplina; e con vn cuore che hanno più duro che vn falso, stanno fermi in questo, di non voler ritornare alla strada del viuere, conforme alli santi instituti e regole di deuotione e pierà Christiana: *Attriuisi eos, & renuerunt accipere disciplinam; indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti;* dice de simili Gieremia propheta: il quale racconta anco, che Dio, compatendo qualche volta all'ignoranza de i semplici, si volta a parlare a gli huomini più saui, secondo il mondo, e principali; e tal' hora troua in loro maggior contumacia e durezza. *Ego autem dixi* (così dice egli) *forfitan pauperes sunt, & stulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Ibo igitur ad optimates, & loquar eis: ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui: & ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula.* Non vi pare che queite parole, quali sono di Dio per bocca di quel Profeta, tocchino il fatto di costoro?

Ier. 5.

Dio faccia per bontà sua, che questi tali si riconofcano; Dio faccia, che ritornino nella strada delle regole Christiane; Dio faccia, che attendino a loro stessi, & odino le voci di sua diuina maestà; si come noi, che con charità paterna desideriamo la salute & i commodi loro spirituali, continuamente nelle nostre humili orationi di ciò ne preghiamo la sua diuina bontà.

Ibidem.

Ma hora ritorniamo a quel che principalmente ci hauemo proposto in questo Memoriale; cioè, che tutti conofciamo la grandezza del beneficio, che la misericordia di Dio ci ha fatto, di liberarci dalla peste.

Per conofcerla, figliuoli, non occorre cercare da lungi testimoni; tutti noi, che in così manifesto pericolo, così vicini alle porte della morte, semo restati viui, potiamo attestare, e predicare, che habbiamo riceuuto di nuouo la vita.

Non vi pare anco, che questo istesso testimonio ci faccia tutto quello innumerabile popolo, di che hauemo veduto in quelle tre giornate delle processioni solenni piena e solamente la Chiesa nostra Metropolitana, così

grande, ma anco le piazze, i compiti, e le contrade? Pur se volete vedere meglio, che beneficio grande è questo dell'estinzione della peste, metterei auanti a gli occhi il paragone e faccia di quel miserando stato, e di questo in che hoggi voi sete per gratia di Dio.

Ma vedete prima, come auanti la peste era Milano.

Era già questa Città, come quell'arbore grande, veduto in sonno da Nabucodonosor, che con la sua altezza toccaua il Cielo, si allargaua a vista sino a gli vltimi termini di tutta la terra, haueua le foglie bellissime, il frutto abondante fuor di modo: in quell'arbore era cibo per tutte le creature; sotto esso habitaua ogni sorte di animale.

Dan. 4.)

All'improuiso venne vn vigilante e santo dal Cielo, e gridò forte con queste voci; Tagliate sù quell'arbore, troncate i suoi rami, scuotete le tue foglie, dispergete i suoi frutti, fuggano le bestie che sono sotto esso, e gli vcelli da i suoi rami: ma lasciate vn germe della sua radice in terra, e sia legato con vn legame di ferro, e di metallo, nell'erbe che sono fuori; e sia bagnato dalla rugiada del Cielo.

Si adempi tutto questo secondo il suo significato in Nabucodonosor in spatio d'vn'anno.

Chi hauerebbe mai pensato, che da quelle radici restate nella terra, hauesse a risurger quell'arbore? come risorse, s'alzò, dilatò i suoi rami, si vesti di foglie, produsse abondantissimi frutti, e si rimale in maniera, che gli animali tutti ricorsero sotto l'ombra sua; e gli vcelli a far nido ne i suoi rami con maggior gloria che prima: che così racconta Daniel, che s'adempì nell'istesso Nabucodonosor.

O Città di Milano, la tua grandezza s'alzaua sino a i Cieli, le ricchezze sue si stendevano sino a i confini dell'vniuerso mondo, gli huomini, gli animali, gli vcelli viueuano, e si nutriuano della tua abondanza; concorreuano qui da ogni parte persone basse à sustetarli ne i sudori tuoi sotto l'ombra tua; conueniuano nobili & illustri ad habitar nelle tue case, a goder delle tue commodità, & a far nido e stanza ne i tuoi siti.

Ecco in vn tratto dal cielo che vien la pestilenza, che è la mano di Dio, & in vn tratto si abassata al tuo dispetto la tua superbia; sei fatta in vn subito dispreggio ne gli occhi del mondo; sei ristretta dentro de i tuoi muri; son rinchiuso ne i tuoi confini le tue mercantie, le tue abbondanze, i tuoi traffichi; non era più chi venisse ad habitar teco, a nutrirsi de i tuoi frutti, a prouederli ne i bisogni delle tue mercantie, a vestirsi de i tuoi panni, a riposar ne i tuoi letti, a godere delle tue comodità, ne meno a ornarsi delle tue inuentioni di noue foggie, ne a pigliar da te il modo di noue pompe.

Fug-

Fuggiano i grandi, fuggiano i bassi, ti abbandonano all' hora tanti, e nobili, e plebei. Chi non fuggiu, spesso volte era dal male o da i sospetti del male ridotto nell'angustie del lazaretto, o fuori delle mura della Città, ad habitare in quelle picciole capanne, con riputarli gran ventura di poter hauer pur paglia che lo coprisse, & altrettanta che li facesse il letto: che già era consumata tutta per molte miglia attorno di paese, e però ben spesso li faceua letto la terra dura, e tal volta l'acqua, o il ghiaccio: così era la tua habitatione in buona parte ridotta al sereno, esposta alla rugiada del Cielo, posta in mezzo alle campagne, ne i campi, ne i luoghi oue si pascono gli animali e le fiere della terra, & iui eri custodito dalle guardie & arme de soldati, perche non uscissi di quei confini. Che più? (è cosa da dire, e da ricordarsi perpetuamente, per tener memoria sempre della gratia riceuuta.) Restorno solitarie le contrade, le case, le piazze, le Chiese, chiuse le botteghe a fatto.

Tù Milano, affamato, angustiato, e bisognoso di esser continuamente socorso per viuere dalle città, da i castelli, e dalle pouere ville d'ogni intorno, restasti come fuor di te, stupido, incantato, così in quei principij specialmente abbassò l'ira diuina in vn tratto tutte le tue grandezze.

O bontà e gratia di Dio, come sono hora mutate le cose? come sono subito reparate quelle rouine nostre? come restituita la sanità, rinouate le speranze della prima grandezza? Sono spiantate quelle case di asse e paglia; sono coltivate le campagne, doue all' hora habitauan al sereno tante famiglie; dorme sicuramete ciascuno nelle sue case; sono aperte le botteghe; è restituito il commercio in tutto questo stato: nè vi è causa più, perche non cōcorrano come prima le genti da ogni parte: le Chiese, le contrade, le piazze sono piene d'huomini; non vi è luogo tal volta d'uscire; vengono forestieri da lungi a veder questa meraviglia; ogn'vno stupisce.

E chi non stupirebbe? Sapete pur voi, che da principio a pena si senti la voce che la peste era in Milano, che subito parimente da ogni intorno e in ogni parte pareua sempre risonnassero voci della rouina di questa gran Città. *Cecidit, cecidit Babylon, & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram.* Così profetò Esaia di quella gran Città.

Esa. 21.

Pareua, che queste istesse voci si incominciasse ro a verificare di Milano. *Qua habitas super aquas multas, locuples in thesauris, venit finis tuus pedalis precisionis tue.* Sono parole di Gieremia; quali pareua che donessero hauere luogo anco di Milano.

Hier. 51.

Onde chi inuitaua gli huomini a piangere, chi gli effortaua a fuggire, cō parole simili a quelle del medesimo profeta. *Fugite de medio Babylonis, & saluet unusquisque animam suam. Subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super*

Ibidem.

eam. Pareua che si vdiffero quelle voci dal cielo, ch'vdi già san Giouanni nell'Apocalisse; *Exite de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis, quoniam peruenerunt peccata eius usque ad caelum, & recordatus est Deus iniquitatum eius.*

Apoc. 18.

Mentre fummo in quel stato funesto, così ogni cosa era quasi a terra, che bene spesso leggendo noi Gieremia profeta, quando ci incontrauamo in luoghi di ruine, o minaccie, che per bocca sua Dio faceua alla Città di Gerusalem, ci pareua che con l'istesse voci ben minacciasse a Milano: *Et collidam in te equum, & equitem eius; & collidam in te currum, & ascensorem eius; & collidam in te virum, & mulierem; & collidam in te senem, & puerum; & collidam in te iuuenem, & virginem; & collidam in te pastorem, & gregem eius; & collidam in te duces, & magistratus.* Così erano graui le miserie, e tali le calamità di questa patria, che i nostri vicini stupèdone pareua dicesero, come l'istesso profeta già di Babilonia disse: *Quomodo facta est*

Hier. 51.

Hier. 51.

in stuporem Babylon inter gentes? Ascendit super Babylon mare, multitudinē fluctuum eius operta est: Facta sunt ciuitates in stuporem: terra in qua nullus habitet, nec transeat per eam filius hominis. Non era casa certamente, non contrada, non piazza, oue non paresse all' hora, che si vdissero raccontar le ruine nostre, & improperarci i peccati, per i quali ci erano venute sopra, con quelle voci dell'Angelo nell'Apocalisse: *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis volucris immundae, & odibilis.*

Apoc. 18.

E la cagione di questa ruina è; *quia de vino ira fornicationis eius biberunt omnes gentes, & reges terra cum illa fornicati sunt, & mercatores terra de virtute deliciarum eius diuites facti sunt.* Onde meritamente ne segue il castigo: *Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit; tantum date illi tormentum, & luctum:* Ben si vedeano all' hora verificate in noi quelle altre parole riuellate a san Giouanni pur nell'Apocalisse: *Quia in corde suo dicit: Sedeo regina, & vidua non sum, & luctum non videbo: idè in una die venient plaga eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburctur, quia fortis est Deus, qui iudicabit illam.* Ricordiamoci che tali erano l'abbittioni, e tali le calamità nostre, che ben pareua l'euangelista san Giouanni parlassse come di noi, e di questa nostra patria, quando disse anco nell'Apocalisse. *Et stebunt, & plangent se super illa reges terra, qui cum illa fornicati sunt, cum viderint fumum incendij eius, longe stantes propter timorem tormentorum eius dicentes: Ux, ux, ciuitas illa fortis, quoniam una hora venit iudicium tuum.* Così pareua, che Milano in poco tempo, essendo la peste così fieramente accesa, si hauesse a consumare nell'incendio d'essa.

Apoc. 18.

Ibidem.

Soggionge poi ancora il medesimo parole bene

ne espresse, nelle quali possiamo vedere come in vn specchio, la forma e ritratto del stato, in che era per ridurle, & in gran parte ridotta all' hora questa afflitta.

Le quali parole poniamo a posta in questo nostro memoriale, per memoria e ricordanza d'vn stato tale, affin che voi leggendole, e ripensando spesso in che ruina si era, piu sempre conosciate il beneficio della liberazione.

Piangevano all' hora i mercanti, gli orefici, i gioiellieri, i profumieri, & altri huomini di traffico, perche non erano piu in Milano, quelli che comprassero le loro mercantie, li drappi d'oro, d'argento, i velluti, le sete, le gioie, le perle, i profumi, ne meno caualli, cocchi, e si fatte molte cose: Vdite come in ciò vi predice quell'Euangelista santo. *Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illam, quoniam mercēs eorum nemo emet amplius, mercēs auri, & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci, & omne lignum thyminum, & omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & aramento, & ferro, & marmore, & cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & similia, & tritici, & iumentorum, & onium, & equorum, & rhabdarum, mancipiorum, & animarum hominum.* Mancorno subito all' hora le delictie, le abbondanze, & le grandezze di Milano: i mercanti, & altri, se ne stauano di lontano, che temevano la ruina, & la piangeuano.

Vedete mò se a vn cotale stato di Città afflitta rispondono bene quelle parole, che sono anco nell'Apocalisse: *Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguis, & præclara perierunt à te: & amplius illa iam non euenient: mercatores horum qui diuites facti sunt, longè ab ea stabunt, propter timorem tormentorum eius, stentes, ac lugentes, & dicentes; Uæ, uæ ciuitas illa magna, quæ amictiæ erat bysso, & purpura, & cocco, deaurata erat auro, & lapide pretioso, & margaritis: quoniam vna hora destituta sunt tanta diuitiæ.* Lasciamo molte altre parole che iui sono; mà non la ciaremo però quest'altre, che nella ferezza della peste, quale così gagliardamente incrudellì da principio, mostrauano vna ruina simile, che hauesse da venire sopra di Milano. *Et vox cytharædorum, & musicorum, & tibia canentium, & tuba, non audietur in te amplius; & omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius: & vox molæ non audietur in te amplius: & lux lucernæ non lucebit in te amplius; & vox sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te.* Queste minaccie, e ruina tale voi haueuate bene a temere ragionevolmente: poiche per i peccati permesse l'iddio, che in vn punto l'incendio della peste si attaccasse in ogni parte di Milano.

Quanta cagione dunque haueuamo noi, che così paternamente vi amiamo nel Signore, di

pianger all' hora sopra le afflittioni vostre, essendo noi per ogni rispetto colmi di grande dolore, che poteuam ben dire veramente insieme con Esaia: *Repleti sunt lumbi mei dolore, angustia possedit me, sicut angustia parturientis; corruì cum audirem; conturbatus sum, cum viderem; emarcuit cor meum; tenebræ stupefecerunt me; Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum.* Così dunque mirabile era, figliuoli, e luttuoso il spettacolo di questa patria.

Che differente stato habbiamo hoggi per Dio gratia? quanto sono mutate le speranze nostre da quei tempi a questi? che gran ragione habbiamo in questa cognitione di cantar con l'istesso Esaia? *Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi: conuersus est furor tuus, & consolatus es me.* Mà accioche conosciate ancora piu il beneficio dell'estintione della peste, vdi te di gratia quel che si legge in Ezechiele.

Si vidde già quel profeta nel mezo d'vn campo, ch'era pieno d'osse de morti, e dal spirito di Dio fù condotto d'ogni intorno frà essi; e racconta, che erano molte, si che copriuano la faccia di quel campo, & erano grandemente secche.

Gli disse Dio, pensi tu, che viueranno queste osse? rispose egli, Signor tu lo sai: dissegli Dio, che profetasse sopra di loro, e gli disse; osse secche odite la parola del Signore; ecco ch'io metterò dentro di voi spirito, e viuerete, e darò sopra di voi nerui, e farouì crescer le carni, e vi estenderò sopra la pelle, e vi darò spirito, e viuerete, e saprete ch'io sono il Signore.

Profetò Ezechiele, come gli haueua comandato Dio, e mentre parlaua, si fece vn strepito, e subito quelle osse tutte si mossero, e s'accostarono l'vna all'altra, ciascuna alla sua giontura, come egli vidde: & ecco sopra gli ossi, i nerui, e le carni, e di sopra si estese la pelle; ne haueuando ancora spirito, disse Dio al Profeta: parla al spirito da parte mia: *Hæc dicit Dominus Deus, à quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reuiuifcant.* Così fece Ezechiele, come gli fù comandato, e venne il spirito in quei corpi, e reuissèro, e stettero sopra i suoi piedi, che fù vn'esercito grande fuor di modo.

Disse Dio, queste osse è la casa d'Israel. E s'io dico. *Aruerunt ossa nostra, et perijt spes nostra, & abscessi sumus.* Mà tu gli dirai da parte mia: Ecco ch'io aprirò i sepolcri vostri, e vi cauerò fuori di là, e mi conoscerete per Signore in questo, quando hauerò dato il mio spirito in voi, e la vita, e fatto riposare sopra la terra.

O figliuoli, così hà fatto Dio con noi, quando andauamo per quei campi delle cappanne, per i lazaretti, per le case, e contrade infette, e vedeuamo in ogni parte corpi morti, huomini e donne che stauano morendo; altri così graueamente infermi, ch'erano poco dissimili di faccia e di forze da i morti; chi daua

grido

grido per i dolori che lo affliggeuano; chi si lamentaua per la fame; chi dimandaua i medici, o barbieri; chi era spauentato dalla morte vicina; chi desideraua la sepoltura de i figliuoli: pareua che ogni cosa fosse piena di desolazione, e di disperatione, e che fossimo abbandonati da Dio, e che se ben era grande quella calamità, fossero nondimeno molto maggiori anco le afflittioni, e ruine, che fossero per venirci appresso, e che risonassero per tutto quelle voci. *Aruerunt ossa nostra, & perijt spes nostra, & abscessi sumus.* Erano all' hora le voci di ciascun di noi cò Dauid Profeta: *Repleta est malis anima mea; & vita mea inferno appropinquauit. Aestimatus sum cum descenditibus in lacum; factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sicut vulnerati dormientes in sepulcris, quorum non es memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebris, & in umbra mortis. Super me confirmatus est furor tuus.* Ma ecco, che la bontà di Dio mirò cò l'occhio della sua pietà, in vn tratto mutò le cose, fermò la mano del flagello, andò ristorando le speranze nostre, spirò sopra di noi spirito di vita, restò estinta la peste, e la morte di peste, e noi habbiamo riceuuto la sanità, e vita.

Chi haurebbe mai pensato humanamente, che douessero le cose ridursi a questo tempo nel stato che hora sono? che grande mutatione è questa? vedete come bene ciò descriue Ezechiele profeta, qual da parte di Dio parla a Gierusalem; come disse hora à Milano: *Transiens per te, vidi te conculcari in sanguine tuo: & dixi tibi cum esses in sanguine tuo: viue. Multiplicatam quasi germen agri dedi te: & multiplicata es, & grandis effecta, & ingressa es, peruenisti ad mundum muliebrem. Ubera tua intumuerunt, & pilus tuus genuit, & eras nuda, & confusione plena. Et transiui per te, & vidi te: & ecce tempus tuum, tempus amantium. Et expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam: & iuravi tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait dominus Deus: & facta es mihi. & laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te: & unxi te oleo, & vestiui te discoloribus, & calceauì te hyacintho. Et cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornaui te ornamento. Et dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi in aurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argento, & vestita es bysso, & polymito, & multis coloribus. Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis.* Erauamo conculcati nelle morti, & nelle infermità nostre, vna morte patroriua l'altra, vna infermità l'altra, il morbo d'vno si propagaua in molti; così andauamo morendo in quella miserabile infectione: erauamo confusi, vergo-

Psal. 67.

Ezech. 16.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

gnati ne i peccati, cagione di queste ruine; passò Dio, ci vidde con quell'occhio suo paterno, & con l'istesso ci diede la vita, e la sanità; riuestì le contrade; riempì le case; rasserendò i visi de gli huomini; rinouò la frequentia delle Chiese; ha restituito i com mercij; ha mutato tutta la faccia di Milano, di maniera che è in fiore & in giubilo come prima: e pare vn nouo Milano.

Chi conosce a bastanza quanto sia grande questo beneficio? Ricordateui pur voi delle passate solitudini di questa Città; dell'esilio del popolo dalle Chiese, de i referramenti nelle case, delle voci lamenteuoli, delle noue vedoue, pupilli, & orfani; & insieme riducetiui a memoria anco i poveri, bisognosi di ogni cosa, le case spogliate, le famiglie desolate, le sostanze dissipate, le contrade abbandonate, i sacerdoti spauentati, e tutti sgomertati dalli effetti della pestilenza.

Pensate poi all'incontro il gusto che hora haueute, voi donne specialmente, d'andare liberamente alla Chiesa; ad ascoltare le prediche, sacre lettioni, e diuini officij; di confessarui e comunicarui tutte le volte che volete; di spendere la festa in visitare le sette Chiese, & altri sacri luoghi, & iui adorar le sacre reliquie che ui sono, & alla loro presenza più viuamente raccomandaruì in tutti i vostri bisogni all'intercessione de i santi di chi elle sono.

Considerate tutti, quanto pericolosa cosa sia, non hauer pur spatio di confessarui nell'ultimo della vita sua, o bisognar farlo nell'ultimo con angustia di tempo, smarrimeto di animo, debolezza, e dolor acerbo del corpo, e nel mezo di tante altre incommodità, che portaua seco il morbo della peste.

Quanto graue afflittion di animo era di quelli, che, o per la prestezza, o per altri accidenti di questo male, moriuano senza il santissimo viatico della comunione?

Quanta scòsolatione a tutti, che per il più erano priui del foccorso della estrema unctione, & il morir abbandonato quasi da tutti gli aiuti humani, non che da gli obsequij de i cari figliuoli, fratelli, sorelle, moglie, marito, parenti, amici, e fuori delle proprie case, in vna picciola cappanna di paglia, o d'alle, o nel mezo delle strade.

All'incontro poi, di quanto inestimabil consolatione è ad vn'anima, l'hauer spatio di bene apparecchiarsi al morire, di scancellar le vergognose memorie della vita passata, con abbondanti lagrime di vera penitenza, e l'hauer speranza di morte più consolata, e di fare quel transito alla fine con tutti gli aiuti e commodità spirituali.

Ne anco, figliuoli, è picciola quell'humana consolatione, che sentite hora in conuersare liberamente nelle vostre botteghe, ne i traffichi, e ne i negotij, senza presentaneo sospetto di improuisa morte; in leuare la mattina, & uscire di

di casa, senza incontrare chi vi racconti molti morti in quella notte; entrare in casa la sera senza trouarui figliuoli, ò padre, ò madre, ò moglie, ò altri morti, ouero che stiano all' hora spirando afflittamente l'anima?

Ne minor parimente contento è, il non haue- re più timore di subita morte in abbracciare i vostri cari figliuolini, fratelli, & amici, ò nel còuer fare con le amate mogli ò mariti vostri. Grande senza dubbio è questo beneficio, dilettissimi figliuoli, ne si può descriuere con parole la sua grandezza; ma più ne conoscerà, chi con pio affetto anderà più ruminando tutti gli accidenti di quel pestifero tempo; e penserà a tutte le forti d'incomodi spirituali e temporali, che nella sanità, e nella infermità, nella vita, e nella morte, sono stati congiunti con la pestilenza; da i quali incomodi siamo liberati, con esser estinta la peste per gratia di Dio: quale se nel flagello pare a vn certo modo che fosse scordato di noi; se n'è pur ricordato cò tanta misericordia, e ne ha hauuto sempre auanti gli occhi.

Esa. 49.

Pare bene che siano verificate in noi quelle parole di Esaia Profeta. *Et dixit sion, dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper;* Ma potiamo conoscere tuttauia più la grandezza di questo beneficio con alcun' altro effempio delle sacre lettere.

Ester 8.

Si racconta in quelle, che quando il popolo Giudeo fù per opera della Regina Ester con così fauorite lettere del Rè Assuero liberato da quella certa aspettatione, che haueuano di morte, e dell' estermio loro, che in tutte le prouincie per ordine di quel Rè gli era apparecchiata, gli patue, che gli nascesse all' hora vna nuoua luce, honore, & allegrezza.

Quanta luce, dilettissimi figliuoli, di consolatione, e di christiano giubilo è nata a noi dopo quei nubilosi giorni di quella vniuersal mestitia, dopo le pioggie di tante lagrime, dopo i gridi de i figliuoli piccioli, dopo la fame, dopo le pressure & angustie, dopo l' oscura notte della tribulatione di quei calamitosi tempi, dopo le tenebre della stupidità, nella quale come ciechi molti andauano palpando, e così vanamente sperimentando tutte le ricette, tutti i rimedij, che anco dalle donniciole, & huomini incogniti eran proposti; e non trouauano vscio, ne apertura per vscir di tante angustie, e miserie.

Iob 2.

Quel Santo Giob sedeuà già nel sterquilinio, radendo con vn pezzo di pignata rotta, la marza delle vlcere, di che era pieno tutto il suo corpo da capo a piedi. La consolatione che gli dauano gli amici suoi, era di vederlo da lungi: non lo conosceuano, tanto era in quella afflittione la sua faccia mu-

tata; dauano gridi e pianti fino al Cielo, con spargerli il capo di cenere; sederono con lui in terra per sette giorni e notti, nè ardiuano dirgli pur vna parola, così grande vedeuano il dolor suo; e finalmente gli impropertauano i peccati che non haueua fatto. E la moglie gli insultaua per le buone opere che haueua fatte.

Iob 42.

Viddesti poi il Santo Giob da la mano di Dio, *releuato da quel sterquilinio, lodato dalla bocca di Dio, riceuuto gratamente da lui il sacrificio per li amici suoi, vidde venire a congratularsi seco i suoi fratelli e sorelle, e tutti i suoi conoscenti, che mangiauano con lui, lo consolauano sopra il trauglio passato, si allegrauano seco della felicità presente, stupiuano sopra la mutatione grande, che in lui haueua fatto Dio.*

Poi si vidde più nel vltimo della sua vita che nel principio, benedetto da Dio, che gli duplicò le pecore e gli armenti, gli restitui sette figliuoli e tre figliuole, che di bellezza auanzauano tutte le altre della terra.

Visse dopo questo cento quaranta anni, e vidde i suoi figliuoli, & i figliuoli de i figliuoli, fino alla quarta generatione, e morì vecchio, e colmo di anni.

Vedete hora il stato simile, molto peggiore, in che erauate voi, & còsideratelo bene spesso. Tutti voi, che presi da questo spauentoso male, ha permesso Dio, che desperati affatto della vita, passasti notte e giornate fra la morte & la vita, e più morti che viui, anzi in vna vita, che vi faceua desiderar la morte, mentre vi tormentauano gli dolori, vi stomachaua il fetore delle piaghe vostre, e la sanie che scaturiuà dal corpo vostro, in molte parti ferito dal furor venenoso della peste; non haueuate chi vi asciugasse e purgasse le piaghe; ne meno poteuate farlo per voi medesimi; haueuate per morti i figliuoli e le figliuole vostre, che ò trouandosi nel medesimo stato con voi, accresceuano il tormento vostro con la vista e spettacolo della lor miseria, ò pensauate che fossero morti, hauendogli lasciati fra questi accidenti, e non ne hauendo nuoua; così anco haueuate per abbandonate e perse le supellettili, i mobili, le sostanze vostre; se pur veniuano a visitarui gli vostri amici, stauano da lungi, & accresceuano la afflittione vostra con il pianto loro, nella compassione del mal vostro.

Erano fatti muti, non poteuano parlarui, ne voi parlar loro: così vi rispondeuate & interrogauate l' vn l' altro con lagrime, e con occhi, che non patiuà la natura, che potessero durar fissi in così miserando spettacolo; desiderauano esserui appresso, ne era a lor permesso, onde restauate pure il più del tempo da loro abbandonati; e se bene non vi impropertaua la moglie le buone opere da voi fatte, ne gli amici i peccati non commessi, come a Giob; era però di maggior tormento il rimorso della coscienza

scienza pungentissima in quella agonia, per nõ hauer fatto se non poche buone opere in tutta la vita vostra; & all' incontro la memoria di tanti anni male spesi: che dolore era dell'anima, in tutte le parti imbrattata de peccati mortali, che con l' intelletto non haueua forsi mai penetrato a cognitione viua di Dio, nè conosciuto la dottrina christiana, nè la disciplina, & essercitio di quelle pie scuole? con la volontà haueua cercato se non cose perniciose, e la sua ruina? con la ragione haueua seruito, col senso haueua dominato? l'vdito poi hauer seruito solamente a dare adito alle bestie, alle mormorazioni, alle adulationi? gli occhi haueuer riguardato alle vanità, seruito all' ingordigia, all' auaritia, alle concupiscenze, & altri desiderij illeciti? che rimorso era il vostro, in ricordarui, che la lingua, la bocca, non haueuero quasi seruito ad altro, che alle bestie, & alle parole dishoneste? le mani a i guadagni ingiusti? i piedi alla prestezza in tutti i mali? tutti i sensi finalmente del corpo fossero stati finestre e porte a introdurre la morte nell'anima vostra? & i membri del corpo, instrumenti per la vostra perdizione? Queste erano insultationi, & impropertij molto più noiosi di quei della moglie, e de gli amici di Giob.

Non patiuà forsi l' angustia del tempo, ò l' afflittione del corpo, nè il mancamento della virtù daua forza alla lingua, & a gli altri organi del corpo, per ricorrere all' hora al salutar rimedio della confessione, & all' vnico consolatore Christo, per mezzo della santa comunione.

Non v'era forsi sacerdote, che potesse, ò ardisse ministrarui quel sacramento dell' estrema unctione; che se bene principalmente è instituita per la spirituale sanità, pur gioua anco per alleuiare l' infermità del corpo, quado ciò sia per esser a beneficio dell'anima. Così erauate dentro e fuori circondati d' ogni afflittione.

Bontà di Dio, che vi tenne la mano sopra, nè vi lasciò morire in quel stato; diede declinatione al male, vi ridusse finalmente, e forsi in pochi giorni, alla sanità, con allegrezza e con solatione della moglie, de gli amici vostri, cò stupore di tutti i conoscenti.

Tutti si rallegrorno con voi, tutti rendono gratie a Dio per voi, vennero a mangiare con voi, e consolarli nella vostra consolatione.

Riuedeste similmente i figliuoli vostri sani, fu sti liberi alle case vostre; godeste intiera sanità; niuno si chiuse più le nari alla presenza vostra, niuno abborri di vederui, niuno fuggi di accostaruisi; fu sti sicuri, e consolati nel mezzo de i vostri figliuoli; vedesti questo popolo liberato vniuersalmente; non sentiste più nuoua di questo ò di quell' altro luogo, doue fusse di nuouo intrata la peste; purgasse la coscienza con la confessione generale di tutta la

vita vostra passata.

E questa veltatione vi diede intelletto, vi ridusse al cuore, vi fece proporre vna nuoua vita, vi accefe a molti buoni desiderij.

Quanta allegrezza, quanta consolatione fu la vostra? che mutatione fu quella? diceuate fra voi, che gratia è questa, che beneficio godo io? Che differente sta: o dal primo? Che sentimento pensate voi, dilettissimi figliuoli, che haueffe quel santo Patriarca Noè nella cognitione del beneficio riceuuto da Dio, quando dopò tanti mesi che nel tempo del diluuio fù rinchiuso nell' arca, la colomba riportò il ramo verde di oliua, e trouò finalmente la colomba oue riposare il piede fuor dell' arca, & egli vscì saluo, la moglie, i figliuoli, e le moglie de i figliuoli, e gli animali di ogni sorte, che per diuino comandamento hauea seco in quella rinchiusi? pensate pure, ch' egli conoscesse la singolare gratia, che la bontà di Dio haueua fatto, & a lui, & a quella sua cara famiglia, vedendo che nel tempo istesso, che con quelle pioggie hauea la diuina maestà sfogato l'ira sua sopra tutti gli altri huomini, contra il peccato del mondo, era egli con tutte quelle creature saluato in vita fra tanti huomini & animali morti in tutto l'vniuerso.

O figliuoli, nell' apertura che si fece all' hora delli commercij delle prouincie, e Città contorne, dalle quali erauate stati per tanti mesi rinchiusi, & esclusi, doue non haueuate potuto mettere il piede in tutto quel tempo, che vi afflusero l'acque della tribulatione della pestilenza; che sentimento fu il vostro, che riguardando fuori mirauate a tante migliaia e migliaia di huomini, che haueano sommerso queste acque fra Milano, Venetia, Mantoa, Padoa, Verona, Vicenza, Brescia, Pavia, e suoi contorni.

Ben con ragione poteuate dire fra voi medesimi: O Signore, che gratia è questa che hai fatto a noi, alle moglie, a i figliuoli, a gli amici nostri, c'hai conseruati in vita fra tanti morti? Questa fiorita misericordia e gratia, potrà ben dire ciascuno di voi, quando la conoscerò io di quel modo che deuo? quando penetrarò a conoscere a bastanza l'amore, col quale tu hai perdonato a me, & a questi miei fra tati? Simile affetto a quello di Noè potiamo imagnarsi nel giusto Loth, quando nell' incendio di solfore, e fuoco, con il quale diuorò già l'ira di Dio quelle cinque Città, si compiacque la bontà sua di riseruar fuori esso, e due sue figliuole, conducendoli fuora per mano de gli Angeli.

Gen. 19.

Con che cuore in consideratione di tal beneficio disse Loth quelle parole? *Domine mi, inuenit seruus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ut saluares animam meam:* Non dissimile affetto doueua essere in quel popolo d' Israele, quando liberato dalla seruitù d' Egitto, passò

per

per il mar rosso a secco, et toud che l'acque gli erano da ogni lato a guisa di muro, facendoli passaggio sicuro; & ultimamete usciti di quel mare, vidde tanti Egittij morti sopra il lito.

Che sentimento, dilettissimi figliuoli, douete hauerne il Re Ezechia, quando vedendosi in vna acerba infermità già vicino a morte, & hauendo già riceuuto quell'aiuto da Esaia Profeta da parte di Dio; *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues*; si voltò al muro del tempio, e con abundantissime lagrime dimandò a Dio maggior spatio di vita, dicendo fra le altre parole: *In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi: non videbo dominum Deum in terra viventium. Non aspiciam hominem ultra, & habitatorem quietis: generatio mea ablata est, & conuoluta est à me, quasi tabernaculum pastorum: præcisæ est, velut à tæxente vita, dum adhuc ordiret, occidit me, de mane usque ad vespèram finies me.* Et ecco ritorna Esaia, e gli dice in nome di Dio: Io ho sentito la tua oratione, & ho veduto le tue lagrime: e però per amor che io porto a Dauid tuo padre mio seruo, ecco ch'io ti ho sanato; nel terzo giorno ascenderai nel tempio, & aggrungerò alla vita tua quindici anni, e liberarò da le mani del Rè de gli Assirij te, e questa Città, e la proteggerò; in segno di queste promesse farò questo miracolo, di far ritornare in dietro nell'horologio di Achaz l'ombra del Sole per dieci linee: e così vidde subito tornare adietro il Sole per tanto spatio.

Con che affetto pensate che riceuette questa nuoua, & insieme l'essecutione di questa gratia, la sanità, la vista del desiderato tempio? O figliuoli, quanti di voi hanno con simili lagrime dimandato a Dio nella pestilenza, la sanità, e prorogatione di vita che hora godiamo? quanti di voi non aspettauano all'hora di viuere dalla mattina sino alla sera? come sentiate quelle voci, con che io ministro di Dio con voi, vi auisauo a preparare e disporre la coscienza, l'anima, e tutte le cose vostre per la morte, che Dio così apertamente ci minacciua.

Con che affetto all'incontro douete sempre sentire la gratia riceuuta, la sanità, che godeate? i miracoli, che Dio fece all'hora con voi? e le commodità infinite, che con l'istessa gratia dell'estintione della peste riceuete insieme? O che sentimento era quello di quei tre appresso Daniele, che posti, e legati in quell'ardentissima fornace infocata più del solito sette volte per ordine del Re Nabucdonosor, non cessando i ministri aggiungere stoppa, e pece, & altre materie per accrescer il fuoco, qual già auanzaua sopra la fornace quaranta noue cubiti, viddero l'Angelo di Dio discendere nella fornace con loro, e difendergli da quel fuoco, e far nel mezo della fornace come vn vento di ruggiada che refrigeraua, di modo che non li toccasse il fuoco, ne gli desse al-

tra molestia; con tutto che la fiamma dasse fuori della fornace, & abbruggiasse i Caldei che gli erano intorno.

Come sentiuano loro la voce di Nabucdonosor, quando alla bocca della fornace disse a loro; *Vicite, venite.* Come stupiuano essi ancora con quei magistrati, nel vedere, che quel fuoco non pur hauesse forza di abbruggiare i corpi loro, ma ne pur anco fosse passato per loro odore, o fumo del fuoco; nè fossero mutati, nè pur tocchi i suoi vestimenti, ne meno pur abbruggiato vn capello della testa loro.

O Milanesi, che sentimento douerà per sempre hauerne fra noi questa gratia che Dio ci ha fatto? fra quelli specialmente, che hauendo veduto acceso il fuoco della tribulatione di questa pestilenzia nelle contrade, ne gli huomini, & in tutte le case della sua vicinanza, e fra quelli anco che sono stati i mesi intieri dentro i muri del Lazaretto, o fra quelle case, e capanne di paglia tutte infette di pestilenza, o condotti sopra quei carri de morti? e non dimeno furno cōseruati sani dalla diuina protectione; nè soli loro, ma seco le mogli, o li mariti, i figliuolini, e le robbe sue.

Tutti noi anco di questo popolo in proportione delle stragi che ha fatto questa peste altrove, quando habbiamo sentito le tante migliaia d'huomini che sono morti a Mantua, a Venetia, e specialmente a Brescia, Città così vicina a noi, così picciola in proportione della nostra, e in così pochi giorni; possiamo ben perpetuamente consolarci della gratia del Signore, che in tutto il tempo di questa afflictione, si può dire in paragon loro che non fusimo quasi tocchi dal fuoco.

Quanto più conosceranno la grãdezza di questo beneficio tutte quelle terre, e luoghi, e popolo della Diocese, che essendo circondati da ogni parte di luoghi infetti di peste fin su le porte loro, e molti di essi vicinissimi alla Città infetta, nè potendosi guardare dal commercio loro, tuttauia li ha conseruato Iddio in modo, che non è mai penetrato a loro pur vna scintilla di quel male, ne pur suspicione di esso, si che non ha tocco pur vn capello, nè vestimento loro.

Vna cosa, figliuoli miei, vogliamo pur anco aggiungere innanzi che finiamo questo primo capo, quale seruirà a conoscere meglio la grandezza del beneficio riceuuto.

Non fù alla Città sola dalla misericordia di Dio fatta gratia della estintione, e della sanità, ma insieme ancora alla Diocese; e si fauoritamente, che in vn medesimo tempo fù liberata dalla contagione e l'vna e l'altra: quasi ceto luoghi di questa Diocese furono già presi da questo male; per Dio gratia non fù all'hora pur luogo di questa gran Diocese, che non fusse libero, e dal male, e da ogni sospetto di male. Siane sempre benedetto il Signore. Et noi perpetuamente di qui conosciamo, quan-

to

to fù grande la gratia, che Dio si degnò di farci.

CAP. II.

VI hauemo esposto vn capo, o punto della prima parte di questo nostro Memoriale; il secondo che hora trattamo, molto certamente necessario alla cognitione del beneficio riceuuto, è, che non solamente conosciamo il beneficio, ma l'autore che ce l'ha fatto così benignamente.

Questo è, non la prudenza nostra, che in vn tratto al principio della pestilenza rimase così stupida e confusa affatto: non la scienza de i medici, che non è arriuata pure a bene intendere le radici di questo male, tanto meno a trouarui sufficienti rimedij: non la diligenza di chi sia, intorno a gl'infermi, che prima d'ogni cosa son tutti rimasti così miseramente abbandonati da i suoi medesimi.

E stata, figliuoli, è stata (così confessiamo perpetuamente) la gran misericordia di Dio.

Egli ha ferito, & ha sanato: egli ha flagellato, e consolato: egli ha posto mano alla verga della disciplina, e ci ha sporto anco il bastone dell'appoggio, e sostegno.

Diciamo pure liberamente con Anna. *Dominus mortificat, & viuificat; deducit ad inferos, & reducit: Dominus pauperem facit, & ditat; humiliat, & subleuat. Tu flagellas, & saluas; deducis ad inferos, & reducis;* così dice Tobia; così diciamo noi, & hora, e sempre: diciamo pure, e confessiamo con Giere-mia: *Misericordia Domini, quia non sumus consumpti, quia nō defecerunt miserationes eius.* Se egli non ci hauesse conseruati, come sarebbe mai smorzato così gran fuoco di peste? fuo co acceso in materia così di posta, in città così numerosa di popolo, così ristretta di case, così piena di pouertà, così frequente di commercij, e traffichi.

Ma di più (che così habbiamo visto tutti,) già s'era questo incendio sparso e dilatato in ogni banda della città: nè vi era contrada doue non fusse arriuato, nè in vna casa sola; ma in tante case, in hosterie, bettole, camere locande, stalli, & altri ridotti frequentissimi di persone, magazeni, botteghe di mercantie, e robbe.

Come dunque sarebbe mai estinta questa peste si gagliardamente accesa, con così poca perdita d'huomini, se non per gratia e misericordia di Dio benedetto? Si come figliuoli fra tutte l'altre correzioni che sua diuina Maestà manda, tuole con vn modo più speciale ellere attribuito alla sua mano il castigo della pestilenza; così anco la liberatione di essa deue esser riconosciuta molto specialmente dalla medesima mano. E di questo è manifesta la causa, poiche in fatti ella è di tal conditione, che, e nella sua cura, e ne gli effetti suoi, vi ha po-

chissimo luogo ogni humana prudenza, in comparatione di quello che ha in molte altre cose. Ma tu santo profeta Dauid ce lo mostrasti manifestamente, che in quella electione che ti fu data da Dio, di hauere, o peste, o guerra, o fame, elegesti più presto la peste con quelle parole: *Melius est, vt incidam in manus Domini, quàm in manus hominum.* Come che la peste, fra la guerra e la fame, molto specialmente si attribuisca alla mano di Dio.

La apparitione anco dell'Angelo, che all'hora vedesti stendere la mano per cominciare ad affiggere con quel male la città di Gerusalem, mostrò, che quella era opera molto particolare di sua diuina Maestà.

Si come anco nel tempo che incrudeliua in Italia vn'altra peste, era veduto l'Angelo andare di notte alle porte delle case con vn spiedo; e quante volte percuoteua con quell'arma nelle porte, tanti si trouauano la mattina morti in quelle case.

All'incontro parimente, l'estintione della peste è opera di Dio, è beneficio che viene molto specialmente dalla sua benigna mano, come si manifestò al tempo di S. Gregorio Pontefice, quando vidde l'Angelo, che gouernaua nel fodro la spada.

Che più? ci dà di ciò chiarezza manifesta il rimedio, al quale per commandamento diuino ricorse contra la pestilenza l'istesso Dauid, che edificato l'altare, e fatto il sacrificio, impetrò la liberatione, e disse Dio all'Angelo: *Sufficit, contine manum tuam.* E stato senza dubbio figliuoli, il braccio forte di Dio, che ci ha saluati.

L'intercessioni fauorite della beatissima Vergine Maria madre sua, specialissima auuocata nostra, ci hanno impetrata questa gratia.

Il gran Sacerdote Ambrosio santo, padre e padrone nostro, s'è opposto all'ira di sua diuina Maestà, & ha tenuto la mano all'Angelo estermiatore, che non andasse più oltre.

L'intercessione del nostro cittadino, e glorioso martire, a quale s'è ricorso con voto publico, santo Sebastiano, ci ha ottenuto questa misericordia.

Il sangue de i protettori e martiri nostri beatissimi, Gerualso Protasio, Nazario Celso, Vittore, Nabore, Felice, Vitale, Calimero, Sisinio Martirio, e di tanti altri, ha mandato gridi e voci innanzi a Dio, che hanno penetrato i Cieli a nostro beneficio.

Le sante vergini, Marcellina, Tecla, Pelagia, Cristina, e quei santi Innocenti, i cui sacri corpi e reliquie ripolano in queste nostre Chiese, non si sono scordati di hauer fra noi così pre-tiosi pegni della sua perpetua protectione.

Tanti santi Confessori, e Pontefici, che in questa vita seruitono, & impiegarono così prontamente le sue fatiche e vigilie per la salute di questo popolo, ci hanno hora soccorso con i suoi suffragij in questo urgente bisogno.

Gli

Esa. 38.

Dan. 3.

1. Reg. 24.

1. Reg. 24.

1. Reg. 24.

Gli Angeli custodi nostri, hanno offerto con le sue mani quelle letanie, e preci di sette volte il giorno, e quelle sollecite orationi della mattina e sera di questo popolo tutto, gl'hinni de' figliuoli, i pianti delle vergini, le lagrime delle vedoue, e l'armonia di tante voci, che in tutte le cōtrade ci ribombauano salmi, precii, & orationi sante.

Hanno presentato innanzi a Dio i medesimi la pazienza, e prontezza di questa diuota plebe, in pigliare molti l'infermità e le morti così allegramēte dalla sua diuina mano, spesse volte nel mezzo delle letanie, de salmi, de i cantici, e tal volta nelle processioni istesse, beneducendo il Signore di ogni cosa.

Hanno numerato e descritto essi anco, e posto innanzi a Dio le pie elemosine, le fatiche, le sollecitudini, con le quali & i primati, & i magistrati, e la comunità tutta, e le vicinanze particolari di ciascuna parochia, & i luoghi pii, e gli huomini anco d'ogni stato, nobili mercanti, & artigiani, hanno soccorso, e sostenuto in vita alcuna volta vicino a sessanta ò settanta millia poveri, abbandonati d'ogni altro aiuto, e per la prohibitione del commercio, priui ancora del sussidio delle sue pouere fatiche, e sudori.

E se non è senza retributione innanzi a Dio vn solo calice d'acqua fredda dato a i poveri per amor suo, come disse già nostro Signore; ne fu riputata dal Salvatore nostro picciola offerta quella di duoi minuti, fatta da quella pouera vedoua al Gazofilatio, rispetto alla volontà con che la fece.

Con che occhio pensate figliuoli miei, che habbia mirato Dio la volontà, e l'opera di quelli pii huomini e dōne, che a essemio di ciò che già si fece nel vecchio testamento molte volte, hora per fare il tabernacolo di Dio, hora per ornare il tempio, faceuano, all'hora così prontamente sacrificio & oblatione a Dio dell'oro & argento suo? Quante volte dettero, e ferno venire alle mani nostre le collane, gli anelli, le tazze d'argento per soccorfo de poveri, senza pur sapere ne anco noi stessi tal volta, da che mano venisse quella carità?

Si sono aperti i cieli, e tutte le Hierarchie celesti hāno accompagnato alla presenza di Dio l'ardente carità di quei venerandi sacerdoti, si regolari, come secolari, che in questa pestilenza hanno fatto oblatione così prontamente a Dio di se stessi, & della vita loro, con ministrare intrepidamente i santi Sacramenti a quelli poveri appestati: & parte di loro per questa via guadagnarli vna morte pretiosa nel conspetto di Dio; il che non è stato senza l'imitatione de molti pii laici, huomini, e donne, quali nella seruitù e cura de gl'infermi, si sono anco efficosi prontamente & allegramēte per l'amor di Dio esposti a morire.

Questi, e simili soccorsi, che pure ha donato la bontà di Dio a questo popolo nel mezzo di

queste nostre pressure, congiunti con quell'hostia accettabile, e sacrificio d'ineffabile virtù della santa Messa, che perpetuamente in tutte le parti della Città e Diocese, anco nelle piazze, contrade, e campagne, quando è stato il bisogno s'è offerito da i Sacerdoti alla Santissima Trinità; & i diuini officij delle hore canoniche ogni giorno continuati per Dio gratia sempre, anco nel tempo di quelli horribili spauenti, in tutte le Chiese collegiate di questa Città, e Diocese, ci hanno finalmente da sua diuina Maestà impetrato il beneficio che godemo della peste estinta.

Imaginateui pure qui, per eccitare l'intelletto, e la memoria vostra alla cognitione, e ricordanza di questa diuina gratia, con che affetto di cuore, e ne i sacrificij, e nelli officij diuini, e nelli prieghi & orationi loro intercedessero per voi quelli, che hanno qualche ministero intorno alla cura delle anime vostre, e sono cooperatori nostri in questa vigina. Era accesa l'ira di Dio all'estirpatione: *Mat. 3. la secure era posta alla radice: Succide illam, Luc. 3. ut quid terram etiam occupat?* Questa era la voce della giustitia diuina, che si tradicasse, si tagliasse questa pianta; acciò, poiche non faceua frutto, non impedisse più terreno inutilmente, nè meno nocesse alle altre con l'ombra del suo pernicioso essemio.

Qui poneteui auanti gli occhi le prostrationi, i sospiri, le lagrime, gl'istanti prieghi, le vigilie di quei buoni e religiosi huomini, che nostri coadiutori in questa cultura spirituale, giorno e notte erano frequenti nelle stationi, come in guardie perpetue dell'oratione santa per difenderui dall'ira di Dio.

A me pareua di vedere il cuore e l'affetto loro, e di sentir voci tali, con quali si grandemente instauano a sua diuina Maestà: Donaci Signore, donaci per misericordia tua di nuouo spatio di tempo: perdona anco questa volta, e lascia in piede queste piante per hora: ci metteremo attorno a coltiuarle con maggior sollecitudine: e se con questo faranno frutto, sia con bene: altrimenti, sempre è in tua mano di distruggerle.

Queste orationi si souente, con quali in vn certo modo si luttava con Dio, gli han fatto quasi violenza a concederui gratia di non andar più oltre all'estirpatione.

Nè sole sono state l'orationi loro, e di questo nostro popolo, ma anco le vniuersali supplicationi e prieghi, che con somma carità hanno fatto per voi le Città contorne di questa prouincia, e sopra tutte l'alma Città di Roma anco particolarmente, & insieme tutto il christianesimo: che eccitato dalla voce, e lettere apostoliche del sommo Pontefice Gregorio XIII. e dalli tesori spirituali, con i quali da sua Santità più volte sono stati inuitati tutti i fedeli a questi officij di pietà, ha vnitamēte soccorso con ogni deuotione al nostro bisogno.

Vi

Vi si aggiungono poi le penitente, i digiuni, le discipline, le elemosine de tanti huomini, particolarmente per questa causa da ogni parte offerte a Dio.

Tutte queste, & altre armi di pietà congiunte insieme, hanno fatto vna tanta forza a sua diuina Maestà, di modo tale, che ne anche i peccati di tante sorti, che hoggidì regnano in molti di noi, hanno possuto impedirci questa diuina misericordia. *Benedictus Deus*, diceua Dauid profeta, *qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam a me.* Così dobbiamo dire tutti noi; Sia benedetto Dio, che nel flagellarci ha hauuto con noi occhio paterno in prouedere, che non fossimo abbandonati di così efficaci soccorsi.

Egli ha mosso tanti cuori, e buoni spiriti all'oratione, per disporre noi a essere capaci della sua misericordia.

Egli ha detto particolarmente a ciascuno di noi per bocca del Profeta Dauid: *Inuoca me, & eruam te*, Egli ha infiammato la carità de sacerdoti, de i magistrati, de i popoli, di ciascuno in somma a i sodetti officij di pietà.

Egli ha dato lume, spirito, & efficacia a tutte le fatiche, sollecitudini, & opere spirituali e terporali, fatte da ogni persona nella cura di questa peste.

Egli ci ha raccomandato alla protectione della sua santissima madre, de gli angeli, & de i santi suoi.

Egli nel colmo della malitia nostra, ha conseruato pure in molti di questo popolo, come seme, onde facesse uscire i frutti della sua misericordia, l'oratione, l'elemosina, & altre opere di carità; di maniera che anco questi sussidij sono effetti della clemenza e benignità sua verso di noi.

Ma considerate meco più oltre questa gratia che è dalla bontà di Dio.

Ha egli cō ineffabile carità lasciato nella Chiesa santa per sua diuina institutione quella sacra hostia, & accettabile sacrificio del suo santissimo corpo e sangue, al quale ricorredo noi, hora con offerirlo nella santissima messa, hora con adorarlo nell'hostia sacra, e presentarci all'oratione, massime senza intermissione, innanzi a essa, conforme all'antico istituto, & particolar deuotione di questo popolo nell'oratione delle quarant hore, haueffimo, e viuio eccitamento delle nostre orationi, altrimenti spesse volte fredde, e christiana confidenza e certezza, che sarebbe sempre accetta ne gli occhi della santissima Trinità qll'hostia offerita, e le orationi, e voti bene appoggiati a i meriti, & alle passioni dell'vnigenito figliuolo di Dio. questo singolar mezzo lasciatoci dal Signore, siamo certi che sopra ogni cosa ha riguardato Iddio in leuarci da dosso il diluuiò delle piogge della sua giustitia, cō che haueua incominciato a inondarci per castigo de i peccati nostri. In questo testimonio e pegno delle sue

promesse, e della sua carità, postogli da noi innanzi ipele volte, s'è ricordato di noi, e s'è ritenuto da dissiparci con l'incominciare nostre afflitioni, come già promise a Noè vncito dall'arca, che nella vista dell'arco suo posito fra le nuuole si ricordarebbe di non rouinare il mondo più con l'acque del diluuiò. *Gen. 9. Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis inter me, & terram. Cumq; obduxero nubibus caelum, apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis mei vobiscum, & cum omni anima viuente, quæ carnem vegetat, & non erunt ultra aquæ diluuij ad delendum vniuersam carnem. Eritq; arcus meus in nubibus, & videbo illud, & recordabor fœderis sempiterni, &c.*

CAP. III.

CONOSCI dunque, conosci ò Milano, che è grande, e che è da Dio questo beneficio: e se bene è grande per te medesimo, poiche questa sanità e liberatione corporale porta te così commodità spirituali, lo trouerai anco maggiore, se tu accompagnerai cō questo la cognitione di te medesimo, alqual Dio l'ha donato. Vedi i tuoi peccati, che ancor viuono: vedi la poca emendatione che tu hai fatto, specialmente in questo tempo del flagello, e stupisci insieme sopra l'eccesso, per dir così, della diuina misericordia usata te.

Come regna hoggidì in te l'auaritia? come sono pochi hoggidì in te li cābij verame e reali? come sono poco sinceri molti altri contratti, traffichi, negotij, e mercantie? quanti sono tuttauia sommersi nelle carnalità, e dissolutezze? come se ne vanno disubedienti di fatti e di parole a padri i figliuoli? come sono questi vaza bondi & otiosi per le cōtrade e piazze? come si parla dishonestamente per le botteghe? quanta frequenza è hoggidì nelli giorni di festa specialmente, alle bettole, & hosterie? come si spè dono da molti quei sacri giorni? quanti ridutti vi sono di giuochi, e male pratiche? come si conuerfa nella Chiesa? quanti fanno poco conto di vire le prediche, e sacre lettioni? quanti vi vāno, e se ne partono senza frutto? Vedi pure ò Milano, quanto è grande hoggidì anco la vanità delle donne: tū vedi pur anco li souerchi ornamenti, le pompe eccessue, le foggie pellegrine, le altre disordinate spese, & insieme la manifesta ruina che da ciò risulta spirituale e temporale a molti huomini, e tall'hora alle case, & alle famiglie intiere.

Con tutto questo è stata tale la diuina misericordia, che nō ha riguardato alli demeriti nostri; ma ci ha così diuinamente liberati.

Ò Milano, se tu vedi pur qsto, come apertamente tu lo deui vedere; va poi cōsiderado i giudicij passati di Dio, di che sono piene le scritture sante, e quāto più manifestamēte trouerai, che Dio ha castigato migliaia di psona alcuna volta per vn peccato solo; ha nōdimeno hora riseruato, e liberato te da così contagiosa pestilenza.

B b b b za

za, che sei ancora inuolto in molti peccati, e peccati specialmente tali, per i quali seueramente ha castigato in altri tempi i popoli.

Conosci tu da qui la grandezza della gratia che Dio ti ha fatta, donandoti la vita in quel tempo che non eri emendato; e nondimeno la vista della morte di tanti altri, i rimorsi della tua coscienza, doue uano fatti risonare alle orecchie da ogni parte quelle terribili voci del saluator nostro. *Nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Dico vobis; si penitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.* Attendere hoggimai a quel che dice nostro Signore delle cagioni, perche già fu mandato il diluuiio ad allagare e sommergere tutto il mondo. *E debant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias: & venit diluuium, & perdidit omnes;* Fa nell'istesso luogo menzione il Saluatore delle cause, per le quali fu prouocata la giustitia di Dio a distrugger col fuoco Sodoma & l'altre: *Edebant, & bibebant, embant, et uidebant, platabant et edificabant: pluit igne et sulfur de celo, & omnes perdidit.* Vdite anco Ezechiele profeta, che dice. *Hac fuit iniquitas Sodoma sororis tuae, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium ipsius, & filiarum eius: & manum egeno & pauperi non porrigebant, & eleuata sunt, & fecerunt abominaciones coram me, & abstuli eos sicut uidisti.* Que si mireranno alcuni vitij che haueuano prouocato Dio a quel castigo, la superbia, la gola, le ricchezze mal spese, l'otio, & il mancamento di buone opere verso il prossimo, dalle quali cose erano poi seguiti quei nefandi & abominuoli peccati, che haueuano gridato al Cielo. Vedi hora Milano, che parte, che posseduto hano di te la superbia, la gola, & il spender malemente le tue sostanze, l'otio, la freddezza nelle opere di carità, le lasciurie e dissolutioni che ne vanno in conseguenza.

Vedi di più quanti cuori in te sono grauari, & adormentati nelle crapule, & oppressi dalle disordinate cure del tecolo; e quanti sono posti totalmente ne i traffichi, ne i negotij del mondo; scordati quasi di Dio, e di se medesimi.

Considera poi da qui, che te uero castigo & estermio doueui aspettare dalla giustitia di Dio, nel tempo che così misericordiosamente ha leuato il flagello, estinta la peste, liberato questo popolo da così miserabile calamità.

Vieni di gratia spesso Milano, in questa consideratione, e dirai alle volte, che ben souentemente lo douerai ripensare, e dire: O Signor Dio, chi son'io, chi sono: a quale tu hai fatto questa gratia? Io sono quel medesimo, quale ero già molti anni fa, poco obediente a i tuoi santi comandamenti.

Io sono a guida di quel figliuol prodigo, che ho fatto sin qui così poca stima della ricchezza delli beni spirituali di ogni sorte, che per gratia tua posso goder nella tua casa, di tanti inuiti, e commodità di prediche, di let-

zioni, de sacramenti, di orationi, d'indulgenze, di stationi, di Concilij, di Sinodi, di riforme, e di tanti altri aiuti.

Ho voluto la mia portione, separandomi da te, con riconoscere da te le sostanze e ricchezze temporali, & l'abondanza di ogni cosa; che pur tu mi hai data.

Tutti questi beni vado consumando miserabilmente in otio, balli, crapule, giuochi, risse, dissolutioni, vanità, pompe, e superbie: così vado dissipando malamente anco i beni spirituali, abusando, e seruendomi d'ogni cosa a mia perditione.

Le indulgenze, le stationi, le Chiese, mi seruuono per occasione di maggior dissolutione; profano tuttauia con la mia indegna conuertitione la casa di Dio, e di oratione; sono affatto negligente e trascurato nelle deuotioni; mi rido e burlo delle persone diuote; ho sigillato con tanti peccati quel tempo così accettabile dell'anno santo, & le sante processioni di quei mesi, quella vniuersal comotione di molti alla diuotione; ho terminato quel principio così grande di spirito in carne; troppo indegnamente sono partito dalle Chiese, per andare a i teatri; da i vesperi, alle comedie; dalle feste cristiane, alli giorni de spettacoli; dalle processioni, a i balli; dalle frequenti santissime comunioni, a i profani banchetti; dal sacco, e da i cilicij, a gli ornamenti, alle pompe; dalle ceneri a i profumi, & in somma a ogni delicatezza. In queste cose ho posto il mio cuore; e così vo mendicando tutte le occasioni di satiare gli appetiti miei.

I balli, i giuochi, le mormorationi, le parole, i pèlieri, & i fatti dissoluti, sono li miei trattamenti, e gusti: mi pasco, e nutrirco a guida di quel prodigo di si fatte cose, che sono come giande de porci; & ho pena di non poter satiare interamente con queste i miei desiderij.

Quello poi che aggraua grandemente la mia colpa, è, che anco nella fame, nelle pressure, nelle angustie, nelle necessità, nelle afflutioni, nell'infirmità, nelle morti di questa pestilenza, non ho saputo tornar al mio Sig. Iddio, e raccogliermi in me medesimo; ne ricordarmi della morte, dell'Inferno, delli diuini giudicij, ne del paradiso; e risoluermi a quella vera penitèza, alla quale ero chiamato con questo così potente mezzo.

Ho anco ne i Lazaretti, nelle cappanne, nelle case appellate, in tutti i cantoni, al tempo & occasione così funesta, dato testimonio della mia incontinenza, e lasciuria.

Entraua la morte ne i corpi per vna fenestra, entraua quella dell'anima per tutte le altre, e spesso per quella medesima; ho imitato il peccato dell'istesso figliuol prodigo, ma non l'ho seguitato nella penitèza.

Ho proposto alcuna volta qualche emendatione, ho parlato di pragmatice, di moderatione de le spese, di freno alle pöpe, di trouar forma alla

Luc. 17.

Ezec. 16.

Luc. 15.

alla buona educatione de i figliuoli, e giouani, e di altre riforme; ma presto iuanuano tutti i buoni proponimèti, e sono scordate le riforme molto prima che la peste mi habbia abbandonato, & il demonio mi ha quasi pigliato maggior possesso adosso.

In questo vergognoso stato, e così indegno della tua presenza, non che della paterna protectione, & amore, mi è venuto a trouare la tua misericordia così da lontano; mi hai abbracciato, mi hai curato, mi hai sanato, nõ aspettando d'incontrarmi quando io venissi a te, come fece quel padre col figliuol prodigo; anzi mi hai seguito, e sei venuto correndomi dietro, quando io mi allontanaua, e fugiua da te a tutta possa. Hora Signore, che mi hai riuertito, e riposto in honore presso alle Città e prouincie cõtorne, che prima nella mia calamità mi aborriuano, ne uoleuano commercio meco, che rifiutauano le mie mercãtie, mi negauano tutte le commodità de i traffichi, delle vetrouaglie e robbe loro: come nõ conoscerò col paragone de i miei meriti, e del tuo beneficio, la grandezza della misericordia e gratia che mi hai fatta? poiche tanto auãza q̃sta a quelle che fai a molti altri. Quanta differenza è da quello che dice la scrittura, che Dio resiste a i superbi, e fa gratia a gli humili; questo che hai hora fatto meco, di sanarmi, e farmi così gran beneficio nel colmo della mia contumacia e superbia? O figliuoli sin qui smarriti, ò ciechi huomini, che per graue che fosse la mano di Dio al tempo di questo flagello, non l'hauete conosciuta; conoscete almeno hora quell'istessa mano, che così benignamente ha hauuto cura di voi medesimi.

Jacob 4.

Aprite gli occhi, cadano le dure squamme, che hanno impedito sin qui il loro officio. Palpate, e sentite le marauiglie di Dio cõ voi: se non hauete conosciuta la mano di Dio nella tenebrosa notte di questa passata tribulatione, conosce ela nella luce, e sereno giorno di questa gratia e beneficio della sanità.

Esa. 38.

Non è più tempo di camminare in tenebre, ma ne la luce, che così si è manifestata. Se vi hanno addormentato le crapule, il vino, li spassi vostri da non veder l'opera di Dio, ch'egli per il profeta Esaia chiama nõ sua ma pellegrina, il castigarci; non siano hora chiusi gli occhi alla cognitione dell'opera sua propria, che farci misericordia.

Esa. 7.

Non vi lasciate vincer dalli animali bruti, quali pur dalla natura sua spinti, hano non sò che di cognitione, di chi li pasce, e nodritce, & ha di loro cura; perche non habbia causa Dio di chiamar i cieli e la terra in testimonio contra di voi, come già per Esaia Profeta contra quel popolo hebreo intonaua terribilmère. *Audite caeli, auribus percipe terra, filios enutrim, et exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Veb, genti peccatrici, populo gra*

uiniuitate, semini nequam, filijs sceleratis. Dereliquerunt Dominum. blasphemauerunt. Sicut Etum Israel, abalienati sunt retrorsum. Etiam nate con questo paragone il presente miracoloso beneficio, questa dignatione di Dio tanto differente al merito nostro.

Se il santo Profeta Dauid entraua tall' hora nella marauiglia della grandezza di Dio, e nella cõsideratione de favori fatti da sua diuina Maestà all'huomo. *Domine Dominus noster, quã admirabile est nomen tuum in vniuersa terra.* Così diceua egli, & soggiogendo poco dopo la causa. *Quid est homo quãd memor es eius, aut filius hominis, quoniam uisitas eum?* E dopo molte altre parole che seguono, finua con l'istesse voci pieno di marauiglia. *Domine Dominus noster, quã admirabile est nomen tuum in vniuersa terra?* Sarà ben ragione, che voi cõsiderãdo da vna parte quella vita animale, e li fatta, che hauete molti di voi viuuta sin qui, cõ lasciati in ininteramète gouernate da i sensu, e dall'altra ripensando bene a questo beneficio, diciate, ò Signore, quãto è ammirabile il nome tuo sopra la terra: chi siamo noi? non diremo solamente ombra, fumo, vil poluere, uapore che iuanisce, cenere infrutuosa, ombra di sogno, schiuma; ma carne e sangue, huomini insensati, e peccatori non intendere la nostra ueritas, fatti simili alle bestie: chi siamo noi? che tu ti sei degnato di ricordarti di noi, uisitarci, sanarci, consolarci, e benedirci così favoritamente, in tempo che perleuerano le superbie nostre, e leuareci da dõso la sferza & il flagello, prouocato dalle nostre dissolutioni, prima di vedere in noi alcuna uera emendatione? Veramente ò Signore è ammirabile in questo segnalatamente il tuo nome sopra tutta la terra, stupiranno de la tua misericordia le nationi, le genti forattiere diranno tutte: *Domine Dominus noster, quã admirabile est nomen tuum super vniuersa terra?* Noi ò figliuoli, poiche vedete che così da ogni banda risplende in questo marauigliosamente la misericordia di Dio sopra di noi, habbiamo a fare di maniera, che conosciamo perpetuamente quanto ella sia ita ra grãde e marauigliosa, e per tale sempre predicata, e riconoscendola, operiamo si iustamente, che ne rendiamo in ogni tẽpo gloria a Dio, e ne riportiamo per noi cõsolatione, e premio di salute sempiterna.

Job. 14. Pi. 101. & 102. Job. 50. Gen. 3. Psal. 3. Psal. 48.

C A P. IIII.

Poiche habbiamo uisto, chi siamo noi, a i quali Dio ha fatta questa gratia: hora dobbiamo inuelligare la cagione (che è cosa di molta consideratione) perche ce l'habbi fatta si benignamente. E te bene potissimo dire in vna parola, che per amor l'ha fatta: tuttauia ci par necessario vedere, e conoscere questo vn poco più distesamente.

E grã cola certo, che l'huomo, che ha pur lume

di ragione, e quel che più importa, che ha lume di fede christiana, veda tal' hora le cose cò occhio così basso, che non si alzi quasi niere sopra qlla cognitiõe, che dāno i sensi nò all'huomo solo, ma in qualche parte a i bruti anco. Sento la ferita che mi partorisce dolore, vedo l'infermità che mi cõduce alla morte, sento la fame cagionata da bisogni di nodrimento; & a guisa d'animale, che ha sempre gli occhi fissi verso la terra, e la testa china, non mi alzo alla cõsideratione, che oltre questa bassa & vltima causa, vi è sopra chi per questi mezzi ordina e dispone tutte le cose soauemente con mirabil prouidenza e sapienza; per nò dire, che molte volte opera Dio fra noi straordinariamẽte senza questi ordinarij mezzi, accioche sopra il lume naturale della ragione intenda l'huomo christiano, che ogni cosa è intieramente dalla diuina mano sua, e si risolu a pendere come deue da lui.

Si che se ti trauglia la febre, non basta al christiano cercar la causa della dispositione de gli humori intrinsecchi del corpo, che putrefatti la producono; ma deue alzarli a cercar col lume ragioneuole, e christiano, a veder che causa moue Dio a permettergli ò mandarli quella febre, e visitarli con questo mezzo: & così ha da discorrere, & eslaminar la vita sua passata, & andar considerando, che li peccati suoi habbiã meritato questo; ò che forsi habbia bisogno di questa visita per sua custodia; ò che voglia Dio per questo mezzo esercitare, e prouar la sua pazienza, per dargli remunerazione, e veramente purgar in questa vita alcuni macamenti suoi, per habilitarlo più speditamente al possello della gloria eterna; ò veramẽte che per questa via vuol ridurlo ad emendatione, ò col suo essemplio instruir, ò emendar altri; ò manifestar cò quella occasione la sua gloria, come già disse il Signor nostro di quel cieco nato: ò che ne pretende altri frutti, che non fa di bisogno hora andar numerando.

Ma dunque bella occasione hauemo noi hauuta da questa peste d'andar filosofando christianamente, & inuestigando le vie nostre passate, e la volontà di Dio intorno a noi, e da qui pigliar regola & indirizzo a tutta la vita nostra. Deue veramente l'huomo così anco muouerli a inuestigare le cause dell'altre opere che Dio fa, per cauarne il debito frutto, e specialmẽte a cõsiderar le gratie e beneficij che da lui riceue. Onde non poco serue l'occasione hora della sanità, e di questa gratia che ci ha fatta Dio della estintion della peste. Però ciechi quelli huomini, che tenendo fissi gli occhi in terra, solamente vanno considerando, e le cause della pestilenza, e quelle della sanità e liberatione, solamente dalla dispositione de gli humori, e dell'aria, ò delle cõstellationi de i pianeti, ò della infettatione delle mercantie, e robbe, ò dal cõmercio de gli huomini, ò dalla virtù, e medici na, ò rimedij humani, ò da altre cause natura-

li; e così perdono il frutto d'intendere, & essequir le voci di Dio, che mirabilmẽte parla per qsti mezzi, & per essi procura ogni ben nostro. Quanti sono hoggidi fra questi, che però non hanno fatto frutto nella peste, ne lo fanno nella sanità, e liberatione riceuuta? Hora se noi haueffimo emendato veramente, e lasciato affatto gli abusi nostri per mezzo del flagello della pestilenza; farebbe facil cosa estimare questa esser la causa della nostra liberatione; perche cessando i peccati, che sono il più delle volte causa de varij flagelli, è conseguita che cessi il flagello, effetto di quella causa: & in questo caso haueressimo a rēder gratie, e benedir Dio della sanità de i corpi riceuuta, & insieme di quella dell'anime, cioè dell'emendatione. Potrà dunque ciascun'anima che habbia fatto questo profitto nel flagello, lodare, & benedir Dio con quelle parole di Gieremia. *Castigasti me Domine, & sum eruditus.* E di David profeta. *Bonum mihi quod humiliasti me, ut discerem iustificaciones tuas.* Ma doue l'ostinato cuore persevera tuttauia nella sua malitia, e cõtumacia, doue perseverano le antiche male vñanze, & abusi, oue continuano i peccati e le offese di Dio, oue regna tuttauia il demonio, e non si vede dopò la peste mutation di vita, ne costumi migliori di quel che si vedeffero prima; farà ben necessario in tal caso star molto sopra di noi, e non fidarsi di questa sanità, ne adamentarsi per questo nella custodia nostra spirituale, e sollecitudine d'aiutarci. Troppo sospetta è al buon medico la sanità dell'infermo, quando per altra parte ha molti segni, che non sia leuata, ne punto sminuita la causa, onde nasceua quel male; & all' hora più che mai gli è sollecito nelli rimedij, perche tal volta non scoppj in vn tratto, e prorompa in vna più pericolosa recidua di ql male, ò produrre altre noue infermità forsi maggiori della prima, e con tal impeto, che poi non bastino tutte le medicine e rimedij a curarla. Peccator ostinato, stà pur in gran timore in questa occasione, temi, e trema nella consideratione di questa sanità e liberatione che Dio ha fatta: pche sono profondi i suoi giudicij, & ascolte le vie della sua sapienza e prouidenza da gli occhi nostri. Manda Dio spesse volte a gli empj per diuerse cause la sanità, l'abondanza, le prosperità di questa vita, & altri beneficij temporali. Alcune volte l'esser il peccatore mescolato fra i buoni, gli fa partecipar di questo beneficio: così pioue Dio sopra li giusti e gl'ingiusti, e fa nascere il sole sopra li buoni, e cattiu; così sopporta alcuna volta le zizanie fra il buono frumento, perche non si tradichi il buon grano in compagnia della mal herba. Alcuna volta prospera il peccatore, per essercitar per questa via la pazienza de i buoni, con i quali esso sta mescolato. Ma guai a peccatori, se nò mutano vita; verrà

final-

finalmente tempo della messe, la maturità del grano, onde sia da tagliarlo, verrà quella spauentosa giornata.

E se prima Dio non hauerà manifestato cõtra di loro la sua giustitia, almeno nò fuggiranno dalle sue mani in quella giornata, nella quale farà separatione eterna fra i buoni e cattiu. E come all' hora i buoni non parteciparanno più delle afflittioni, che in questa misera vita patiscono spesso nella cõpagnia de cattiu; così i peccatori farã priui affatto in eterno di quei beni, anco temporali, di che hanno goduto in questa vita per la compagnia de buoni.

O formidabile separatione, ò che diluuio di vè detta, d'ira, di castigo, di miseria, inonderà senza misura sopra gli empj peccatori, quãdo siano separati dalla compagnia de giusti.

Chi sà figliuoli mei, se la bontà di Dio habbia in questa occasione della pestilenza nostra riguardato nella pietà di alcuni pochi che siano fra noi? Già promise ad Abraam, che per dieci soli huomini buoni che hauesse trouato in vna Città, hauerrebbe perdonato, e lasciato di essequir con la giustitia sua l'vniuersal estermio di quel popolo.

Già riseruò anco la Città di Sichen da quella pioggia di fuoco, e solfore, in gratia di Loth giusto, che s'era ritirato ad habitare in quel luogo. Così può essere, che per la pietà & innocenza d'alcuni pochi fra noi, habbia Dio ritirato la mano dall'estermio di questa Città col castigo della pestilenza, e che non dimeno resti accesa la giusta ira sua contra gli altri, per sfogarsi forse più seueramente, anco nella vita presente, in altro modo, e tempo, che non cõprenda dentro i buoni.

Chiaro è che Dio è giusto, e che niun bene ò male è senza la sua condegna remunerazione; e però il donarci in questa vita sanità, e altre prosperità, perseverando noi nelli peccati, questo istesso è testimonio, che almeno nell'altra vita habbiamo a pagare, e patire le pene de peccati, e del impenitenza nostra, in esecuzione, e manifestatione della diuina giustitia.

Sarebbe dunque poca allegrezza la nostra in questa temporale sanità e liberatione, che poi hauesse a terminare in eterna miseria, e morte: si come interuenne già a quel ricco Epulone, alquale sepolto poi nell'inferno disse Abraam, *Recordare quia recepisti bona in vita tua, hic verò mala, nunc verò hic consolatur, tu verò cruciaris.* Onde haueressimo noi in tal caso a pregare instantemente Dio con quelle parole di S. Agostino. *Domine, hic vre, hic seca, vt in æternum pareas.* Leggemo, che Abraam fece le parti a suoi figliuoli, e diede ad Isac figliuolo di Sara libera, che spiritualmente rappresenta i giusti, tutta la sua heredità, ma ad Imaele figliuolo della serua Agar, quale moralmente è tipo de i peccatori, solamente, varij doni, ma non possessioni, ne beni stabili; in significati-

me, oltre gli altri misterij, del partimento che

fa Dio spesse volte, donando à gli empj alcuna prosperità e gratia temporale, e riferuando a gli suoi figliuoli la heredità eterna nel Cielo. O Signor Dio, non sia mai per così fatta partitione donata a noi hora la sanità, e la liberatione della peste; ne sia fra noi animo così basso e mercenario, che si contenti e quieti nel beneficio della sola sanità, & in altri beni temporali, & non aspiri alle ricchezze della sua celeste heredità.

Donaci ò Signore, di passar talmente per questa gratia temporale, e spenderla di modo tale, che non perdiamo, ma con questi instrumenti acquistiamo li beni eterni.

Chi sà, se forsi habbia mirato Dio ad alcune elemosine, orationi, digiuni, & altre bone opere fatte fra noi? ma come che in molti vi sia mancato la radice della carità santa, onde non meritino retributione eterna di beata vita nel cielo, e per nò lasciarlo senza la sua remunerazione, habbia voluto ricompelarle la bontà di Dio con questa sanità temporale, e liberatione della pestilenza; e nondimeno egli resti adirato contra li peccati, & impenitẽza nostra, e sia per castigarcene pienamente nell'altra vita.

Io non voglio, figliuoli, immaginarmi hora tale la ostinata malitia, & impenitenza d'alcuni di noi, che habbia propocato la diuina giustitia ad abbandonarci, come che vededo Dio la volontà nostra ostinata non esser per far frutto nelle sue ammonitioni, e correctioni, e flagelli, però ci habbia leuato la mano da dõllo estinguendo la peste, perche non sia questo occasione di douer poi castigare con maggior condanatione la contumacia nostra, tanto più colpeuole, quanto saranno state più frequenti, maggiori, e più continue le voci, le monitioni, le castigationi sue per ridurci in disciplina, e tutte riceute da noi inutilmente.

Così il padre alcuna volta, dopò molte e molte esperienze, vedendo che nè per vna via ne per vn'altra il figliuolo discoloro si emenda, ma si fa peggior tuttauia, anco nelle correctioni, e castighi, alcuna volta si risolue a non riprēderlo, ne correggerlo più, ma lasciandolo in tutta la sua volontà viuere a suo modo, e sheredarlo, e non hauerlo più per figliuolo.

Così il medico, quando il male è disperato, & ha sperimentato tutti i rimedij, e vede che nò fanno frutto, anzi che esasperano e traugliano più l'infermo senza alcuna vtilità per la sua mala dispositione, come non gli resta più speranza della vita sua, l'abbãdona, e lo lascia ber vino, mangiar ciò che vuole, e disordinare ne gli appetiti suoi in ogni cosa.

Così era grandissima l'ira di Dio con quel suo antico popolo, quando si risoluuea a non adirarsi seco, come già in Ezechiel propheta: *Et requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascat amplius, ed quod nò fueris recordata dierũ adolescentie tuæ, & prouocasti me in omnibus his.* E pari

Bbbbb 3 mente

Olea 4.

mente quando si risoluua a non visitar lo, e correggerlo, come in Osea. Non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatae, & super sponsas vestras cum adulterauerint, quoniam ipsi cum meretricibus conuersabantur.

Psal. 80.

All' hora è grauissima la vendetta, quando ci lascia Dio scorrere in preda del nostro deprauato e corrotto appetito, come già mostraua di hauer fatto con quel suo popolo per bocca di Dauid Profeta. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduersionibus suis.

Esa. 1.

Non sà quasi all' hora Dio come flagellarci, poiche vede che con la nostra iniquità conuertiamo anco le medicine in veneno, e pigliamo occasione di nuouii peccati dalle sue visite, e correzioni. Super quo, dice lui per Esaia, percutiam vos ultra addentes prauaricationem. Ah Signor Dio, questo farebbe l'estremo delli nostri mali, che tu ci abbandonassi, che mettesti per disperata la emendation nostra, che ritirassi da noi li tuoi soccorsi, le voci, le monitioni, i paterni flagelli e correzioni, e ci lasciassi viuere secondo la volontà nostra, troppo mal inclinata, che subito precipitarebbe in vn pelago di nuouii peccati, ne per se è bastantre a rileuar fene.

Hebr. 12.

È quanto è stata sin qui ostinata nel male, e dura a mettersi in disciplina; tanto ha maggior bisogno del tuo lume, e gratia, e soccorro, per rompere in questo tutte le dimore, e vincere ogni difficoltà. Protestamo Signore, di nõ voler mai più sprezzare, ne rifiutare la tua disciplina, ne straccarsi, ne fastidirci delle tue correzioni.

Ibidem.

Sapemo quello che diceua l' apostolo, che tu castighi quello che ami, e flagelli ciascuno che riceui nella tua figliuolanza. Vogliamo esserti figliuoli, vogliamo viuere, e perseverare nella tua disciplina, della quale sono partecipi tutti i figliuoli, altrimenti non faremmo noi figliuoli legittimi, ma adulterini. Pigliamo le correzioni dalli padri nostri scõdo la carne, e li portiamo rispetto e reuerenza: quanto maggiormente doueremo obedire a te padre celeste.

Sapemo che tu ci flagelli e correggi per ben nostro, e ammaestri a quello che è vtil nostro, per riceuer la tua santificatione, e che ogni disciplina, se bene al presente non pare che sia d'allegrezza mà di mestitia, nõdimeno a quei che saranno per essa esercitati, renderà frutto consolatissimo di giustitia.

Non sia dunque questa liberatione abbandonando di disperati, ma misericordioso effetto della tua compassione alla infermità e fiacchezza nostra. Si allontani da questa Città, e popolo quella voce de gli Angeli tuoi nell' abbandono di Babilonia per la sua ostinata impenitenza: Curauimus Babylonem, & non est curata, derelinquamus eam.

Volendo adunque sperare cosa migliore, pensiamo all' ineffabile carità di Dio, il quale

vedendo da vna parte il poto nostro apparecchiato di presente per passare di questa vita con salute dell'anima, molto meno in occasione di morte, accompagnata da tanta angustia & incommodità spirituale e temporale, come quella della peste, & essendo infocata la tua volontà a voler non la morte, ma la conuersion nostra, e che viuiamo; ha posti gli occhi della sua diuina misericordia sopra di noi, e ci ha prolungato la vita, e dato questo spatio di penitenza, per la santification nostra.

Hæc est enim, come diceua l' apostolo, voluntas Dei, sanctificatio vestra. E done non ha giouato il flagello, & il spauento della morte per emendatione, ha voluto adoperar di nuouo la via contraria delli beneficij, procurando legarci con quelle funi d' Adamo, & accrescer sopra di noi fuori di modo gli obliighi nostri seco: e doue il martello della tribulatione non è bastato a romper la durezza delli cuori nostri, ha voluto esperimentar di nuouo li carboni di fuoco ardente, i beneficij, la fornace ardente dell'amor suo, per intrenerire ogni nostra durezza, sanar le freddezze nostre, e così illustrar tutta via più, e manifestar la sua bontà, e gloria.

O bontà, o amore del nostro Dio, che nel ben suo vince ogni nostra malitia.

O insensato quel figliuolo, ne gli occhi del quale anco con questo nuouo essemplio, e così manifesta carità di Dio verso di noi, nondimeno egli si lascierà da qui innanzi ancora così fascinar gli occhi, e dal demonio, e dal mondo inganneuole a non vederla e non conoscerla, con tanto pregiudicio del suo bene, e con tanto maggior ingratitude verso Dio, quãto sono più multiplicati, e scoperti li suoi beneficij verso di noi. O ciechi figliuoli, che non facendo conto, anzi sprezzando le ricchezze della bontà, pazienza, e longanimità di Dio, non vorranno vedere, ne sapere, che la diuina benignità gl' inuita a penitenza, ma secondo la durezza sua, e cuori impenitenti, si anderanno tesaurizando, & accumulando ira nel giorno dell'ira, e manifestatione del giusto giudicio di Dio.

Non così facciamo noi figliuoli, ma hora che habbiamo conosciuto già che è grande questo beneficio, che Dio ce l'ha dato, che noi l'habbiamo poco meritato, che la causa è l'amor suo, & il desiderio della nostra penitenza e salute a tua gloria; vediamo hora la recognitione, e gli officij, che deuono andare appresso a questa cognitione, che questa farà la seconda parte principale, che da principio vi fu proposta: parte grandemente vtile, e necessaria, però la leggerete attentamente, e l'essequirete con buona sollecitudine: acciò ne facciate frutto con perpetua vostra cõsolatione, come somamente desideriamo nel Signore.

1. Thef. 4.

Ad Gal. 3.

Rom. 2.

PARTE SECONDA.

CAP. I.

SAPETE, figliuoli, che nella festa della conuersion di S. Paolo, terminammo quelle solenni processioni fatte per rendimento di gratie al Signore di questo beneficio; anzi tutto quel giorno con quella parte della sera fu spesso nella terza processione, insigne più delle altre, specialmente per le sacre reliquie, con le quali fu da noi circondato la Città nelli suoi compiti antichi con così straordinario concorso, e diuotion del popolo.

Quella insigne giornata fu molto accomodata per instruirci de gli officij nostri in occasione di questo beneficio riceuuto: imperoche il nome solo, che non risuona altro che conuersione, ci scuopre la somma di tutti i nostri debiti con Dio per questa gratia.

O voce salutare, voce degna frã tutte le altre d'esser ben' impressa nella memoria, nell'affetto, nel cuor nostro, predicata con le parole, testificata con le opere.

Questa è quella voce, che, e nel flagello della peste, e nel beneficio della sanità, ha così fortemente intonato Dio Nostro Signore all' orecchie nostre.

Vedete il modo e la misura, che per conuertir ci ha tenuto Dio in quel flagello.

Cominciò a spauentarci terribilmente, poi sospese la mano, senza però liberarci intieramente, in modo che perseverò per molti mesi la pestilenza, che non si estingueua, anzi a tratto a tratto faceua alcuna mossa, e nuoua scoperta, pur non faceua alcun notabile progresso, e pochi moriuano, o si infettuano di quel male. E con tutto che durasse tanto, non però partorì quelle carestie & fami, che suole lasciar dopo se ordinariamente la peste.

Oh come bene habbiamo noi possuto conoscere in quella occasione, con che dolore intrinseco del cuore, come dice la scrittura santa, vien Dio a tali dimostrationi, e che a stretto dalla sua giustitia si risoluue a dire. Delebo hominem quem creau, a facie terra. Onde in Esaia profeta quando parla delle vendette giuste che era per far delli peccati di quell' antico popolo, mette innanzi quella voce lamenteuole, come che gli doglia molto di hauer ciò a fare.

Heu ego consulabor super hostibus meis? vindicabor de inimicis meis? Già di sopra vi habbiamo detto, che il fare misericordia e perdonare, è opera propria di Dio, che così la chiama il medemo Esaia, come anco la santa Chiesa cãta. Deus cui proprium est misereri: all'incontro, che il castigare è come cosa aliena dalla sua diuina Maestà; però quel profeta parlando de i castighi che era per dare al popolo Giudeo disse: Ut faciat opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Il che bene habbiamo potuto conoscere in quella pestilenza, nella quale se ben casti-

Gen. 6.

Esa. 1.

Esa. 28.

gaua, lo faceua quasi sforzato da i peccati nostri, e mostraua piu tosto col sostenere alle volte la mano, volontà di farci misericordia, e desiderio non di altro, che della conuersion nostra.

Non è, figliuoli, senza misericordia il castigo e l'affittione, che per i peccati Iddio manda: sopra di che diceua Giereimia profeta: Quia si abiicit, & miserebit, secundum multitudinem misericordiarum suarum. Non enim humiliavit ex corde suo, & abiicit filios hominum. Et Abacuch; Cum iratus fueris, misericordia recordaberis, E Dauid; Ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius; & altre; Miserationes eius super omnia opera eius. il che interpreta san Girolamo in questo senso, che non sia opera di Dio, nella quale egli non esserciti la sua misericordia.

Onde di questo modo col differir la sanità, andaua designando ogni di le vane speranze, che molti haueuano poste nelle sole prudenze e diligenze de gli huomini: e così anco manifestaua ogni di più, che questa era la sua mano, e mostraua insieme quali fossero li veri mezzi per aiutarci in quei bisogni, e che lui fosse quello, dal quale haueuamo a riceuere questo beneficio della sanità; e dall'altra parte non ci sanaua intieramente, perche intendessimo, che voleua da noi penitenza, e conuersione.

In quelli calamitosi tempi risonaua questa voce di conuersione nelle contrade, nelle piazze, nelle case, ne i Lazaretti, nelle cappanne; & in ogni parte la diuina sapienza, gridaua, e profetizaua le sue parole: fin quãto sarete figliuoli piccioli amando l'infantia, e le cose puerili; e li stolti desidereranno le cose che li sono nocive, & gl'imprudenti haueranno in odio la sciẽza: fate hormai frutto nel flagello mio. Conuertimini ad correptionem meam. Conuertimini peccatores, ci diceua Tobia: & facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat nobiscum misericordiam suam: così Dauid; Conuertimini filij hominum: così Esaia. Conuertimini, venite, conuertimini sicut in profundum recesseratis. Conuertimini ad me, & salui eritis. Così in vn medemo tempo ammoniua alla conuersione, e con questo mezzo ci daua speranza della liberatione.

Il medemo anco ci ammoniua per Ezechiel profeta: Conuertimini, & agite penitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruina iniquitas. Projicite a vobis omnes prauaricationes vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum, & quare moriemini domus Israel, quia nolo mortem morientis, Dicit Dominus Deus. Reuertimini, & viuite. Diceuamo noi all'incontro: Come Signore, potremo noi viuere, essendo sopra di noi l'iniquità, e peccati nostri, e ritrouandoci inueccchiati, guasti, e consumati in tante sceleratezze. Iniquitates nostra, et peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; quomodo ergo viuere poterimus?

Thren. 3.

Abac. 3.

Ps. 19.

Ps. 54.

Prou. 3.

Prou. 2.

Tob. 13.

Ps. 89.

Esa. 31.

Ezec. 18.

Ezec. 33.

Hier. 3.

Osea. 14.

Ioel. 2.

poterimus? respondeua Dio: *Dic ad eos, vino ego dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius a via sua, & uiuat. Conuertimini a vijs vestris pessimis, & quare morie mini domus Israel: Parimente per il medemo profeta ci parlaua: Conuertimini filij reuertetes, & sanabo auersiones vestras. E per Osea: Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua: tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicit ei, omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Quãdo fra mezo a queste afflittioni ci inuitauano alcuna volta a nuoue orationi publiche, a processioni, ad altri simili officij, fate pur conto, figliuoli, che Dio all' hora inuitaua noi e voi con quelle parole di Ioel profeta. Conuertimini in me in toto corde vestro, & in ieiunio, & fletu, & planctu, & scindite corda vestra, & conuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus, & misericors est, patiens & multæ misericordie, & prestabilis super malitia. Quis scit, si conuertatur ut ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem, sacrificium, & libamen Domino Deo vestro? Canite tuba in sion, sanctificate ieiunium, vocate catum, congregare populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregare paruulos, & sugentes vbera. Egrediatursponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo: inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine, parce populo tuo. Vedete come nel tempo di quel flagello Dio andaua eccitãdo le speranze nostre, & insieme il cuore alla vera conuersione.*

Così nel beneficio della sanità, nella vita prorogataci, ogni cosa gridaua conuersione, le Chiese, le botteghe aperte, li commercij restituiti, le case habitate per la gratitudine debita a questo beneficio, gridauano conuersione. Questo istesso gridaua anco quella straordinaria commotione, che vedessimo nel popolo, quando si portauano quelle sacre reliquie nel giorno della conuersione istessa di S. Paolo. Troppo ingratamente haueuamo noi voltato le spalle a Dio nell' amor nostro disordinato, e conuersione alle creature: troppo ciecamente, fendoci dati a seguitare le vanità, erauamo fatti vani.

Però gridaua innanzi a Dio la malitia cõtra di noi, & la nostra auersione aspramente ci ripredaua nel flagello con che Dio visitò. *Scito, & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te dominum Deum.* O anima Christiana sappi, & vedi, ch'è pur mala cosa, & amara hauer lasciato il tuo Dio; & che, come per vn pomo lo abbandonassimo già nelli lombi delli primi padri nostri; e che, come Esau per vna minestra di lente vendette la sua primogenitura: così noi per cose vilissime, per robba, per vn poco di terra, per vn bestial appetito, per vn fumo di questo mondo, habbiamo tante volte voltato le spalle a Dio.

O quanta ragione ha egli di lamentarsi di noi con la voce di Ezechiel profeta. *Violabant me ob fragmentu panis, & pugillu ordei.* O quanto hã da marauigliarsi, e stupire le creature sopra la nostra pazzia in questo, come già Dio l' inuitaua a simil' officio per bocca di Gieremia profeta. *Obstufescite celi super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* O che cambio ineguale, e vergognoso a noi, e ingiurioso a Dio è questo, venderlo tante volte, come già lo vendete Giuda per il vil prezzo di trenta danari, e cambiarlo come fece la turba de Giudei con Barraba affassino, e ladrone.

E quel ch'aggraua la colpa nostra, è la ostinata perseveranza nostra in questa auersione da Dio, della quale egli si lamenta per Gieremia profeta: *Quare dixit populus meus, recessimus, non venimus ultra ad te.* Et pur nõ ha cessato, ne cessa la diuina bontà di richiamarci a se cõ quelle parole dell' istesso Gieremia. *Tu autem fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me, dicit Dominus:* Che farebbe mai, se dopò ancor quello segnalato beneficio hauesse causa di dir di noi, come già di quell' antico popolo per il medesimo profeta. *Nunquid vidisti, quæ fecerit auersatrix Israel? abiit sibi met super omnem montem excelsum, & super omni ligno frondoso, & fornicata est ibi: & dixi, cum fecisset hæc omnia, Ad me reuertere, & non est reuersa.* Ouero se col medesimo Gieremia accusasse la conuersion nostra per finta e simulata con dire. *Et in omnibus his non est reuersa ad me prauaricatrix soror eius Iuda in toto corde suo, sed in mendacio, ait Dominus.*

O beati quelli, che emendati dal flagello, ò almeno prouocati dal beneficio della sanità, faranno tale conuersione, quale descrive Baruch profeta. *Sicut fuit sensus vester, ut erraretis a Deo, decies tantum iterum conuertentes, requiritis eum.* Ouero per condescendere anco più alla nostra fiachezza, almeno faranno, come di ceua l' Apostolo, *Humanum dico propter infirmitatem vestram, sicut exhibuistis membra vestra seruire iniustitiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificatione.* O beati quelli, che tornando in se medesimi dopò hauer corso dietro al mondo vanamente per vn pezzo, e trouatifi ingannati dalle false sue speranze, e caminati per quelle vie sue spinose, e doue non vedeano sentiero per vscirne, finalmente dicono come quella Donna in Osea profeta. *Uadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.* O beati noi, se da douero si voltaremo a Dio, e diremo col profeta Gieremia. *Ecce nos venimus ad te, tu enim es Dominus Deus noster: verè menses erant colles, & multitudo montium, verè in*

Domino

Esa. 13.

Hiere. 2.

Mat. 27.

Mat. 27.

Hiere. 2.

Hiere. 2.

Hiere. 3.

Hiere. 3.

Baruch. 4.

Rom. 6.

Osea. 2.

Hiere. 3.

Ad. 9.

Domino Deo nostro salus Israel. Questa conuersione salutare ci insegnò in quel giorno l' Apostolo S. Paolo col suo effempio, che quando cadendo a terra, e chiudendo gli occhi della terrena sapienza, aperse quelli della mente, con due parole sole ci pose innanzi vn compendio di tutto quello ch' habbiamo detto, e siamo per dirui hora in questo memoriale. La prima parola fù, *Quis es Domine?* mirãdo a dimandar cognitione della mano che l' haueua tocco. La seconda fù, *Domine, Quid vis me facere?* mirando alla recognitione, che doueua dalla parte sua a così segnalata, e diuina vocatione. Della prima habbiamo già ragionato nella prima parte di questo memoriale, hora ragioneremo più in particolare delli officij pertinenti alla seconda. *Domine, quid vis me facere?* Signor Dio, che con tanta misericordia ci hai primarissuegliati col flagello della Peste, e poi consolati con la sanità, e ci hai pur donato lume per conoscere in qualche parte questo beneficio, se con attenzione consideraremo le cose dette di sopra intorno a questo; facci hora gratia di manifestarci conforme al nostro bisogno, gli officij che spettano alla recognitione di questo beneficio, e quali siano dopò questa cognitione li nostri debiti con te, senza li quali restarebbe essa infruttuosa, fuori che di far testimonio cõtro di noi nel giorno del giudicio a maggior nostra condannatione. *Domine quid vis me facere?*

C A P. II.

O VOI altri cuori più duri & ostinati, ne i quali non hã poturo il timore di tanti horrendi spettacoli metter freno a i dissoluti e disordinati appetiti vostri, parlo adesso a voi particolarmente; almeno habbia forza hora di ritenervi nelle regole Christiane il forte legame d' amore, per la segnalata liberatione da quei pericoli, che Dio vi ha donata. Se il flagello non vi ha emendati, il beneficio vi legghi, e foggioghi a Dio; se la morte non vi ha spauentati vtilmente, il nuouo spatio di vita che Dio vi ha donato, partorisca in voi frutti degni di vera penitenza: se i riserramenti delle case e botteghe hanno partorito otio; la libertà che hora haue: e a i negotij, & alle mercantie, & arufficij vostri soliti, non sia più senza verità, giustitia, e regola Christiana. Se l' essilio longo delle Chiese, le quarantene v' insaluarichimo nelle cose spirituali; hora che per Dio gratia sete lontani da simili impedimenti, la memoria loro vi sia stimolo a frequentare, e disciplina a ben conuersare nelle Chiese.

Se il non poter conuenire a i diuini officij, vi hã seruito per occasione, e nodrimẽto di giuo-

chi; hora l' adito libero alle Chiese, di che tanto tempo fa godete, vi gusti, e consoli, in modo che vi facia scordare ogni vianza de i perniciosi trattenimenti. Se la solitudine delle contrade e piazze nõ hã bastato per farui raccogliere il cuore dissipato e distratto; hora la frequenza delli huomini v' inuiti, e la carità di molti v' infiammi, a laudar Dio cõ loro, e rãdergli gratie nelle Chiese. Hanno dormito alcuni mesi le scuole publiche della vita Christiana; non dormire voi per l' auenire in riparare il dãno spirituale, che n' è risultato a voi, & a figliuoli vostri: l' ira di Dio non vi ha commossi, sia hora fruttuosa la pace e sicurezza, la quale godete essendo liberi da quel flagello. se in tempo che ogni luogo frã noi era pieno quasi di mestitia e di pianto, non vi sete vergognati trouare luogo di giuocare, burlare, crapulare, ballare, e confortarui a quelle voci de gli empi, che dicono nella scrittura santa: *Nullum pratum sit, quod non pertranscat luxuria nostra, & c. Vbiq; relinquamus signa letitiæ nostræ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors,* diceuan loro empianente: almeno voi tornate hora al cuore, e venite emendati a i sacramenti santi, e nella sanità riceuuta celebrate con gli altri vera e Christiana allegrezza.

Il timore della peste vi spinse già a vscir della Città, & altri luoghi, e fù occasione che andaste a disordinare, inquietare, e scandalizare cõ le dissoluzioni della conuersione vostra l' altre parti della Diocese; siaui hora il ritorno, e nuoua vista di quel popolo che abbandonaste nel maggior bisogno, occasione, e eccitamento di nuoua vita, e conuersatione, e dimenticanza perpetua de costumi vecchi: Non fate che habbia cauta il Saluator nostro di esprobrarui nel punto della morte la durezza vostra con quelle parole dell' Euangelio. *Cantauimus vobis, & non saltastis, lamentauimus, & non planxistis.* Nè l' auersità, & mestitia publica vi ha composti, nè la sanità e prosperità vi ha commossi.

Non fate che in quell' hora tremenda habbia di esprobrarui duramente la vostra impenitẽza, come già la rimprouerò a quelle Città, che ne i tuoi miracoli e virtù non hauessero fatto penitenza. *Væ tibi corozain: væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere penitentiam egissent. Veruntamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissius erit in die iudicij, quam vobis. Et tu capharnaum, nunquid usque in calum exaltaberis? usque in infernum descendes. Quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent usque in hanc diem. Veruntamen dico vobis, quia terra sodomorũ remissius erit in die iudicij, quam tibi.*

O Milano, tante Città e popoli folamente sentendo parlare da lungi della tua peste, de i tuoi pericoli e spauenti, si sono vestiti di sacco, si sono

Sapien. 2.

Mat. 11.

Mat. 11. & Luc. 10.

sono cuoperti di cenere, hanno digiunato, hanno fatto processioni a piedi nudi, hanno riformato molti abusi, hanno bandito molte dissolutezze, hanno dato varij testimonij di pentimento, & emendatione.

Se tu non fai veri frutti di penitenza, quanta necessità ho io da dirti fin d'ora da parte di Dio: *Va tibi, va tibi*, guai, guai a te, che sono tante Città castigate seueramente da Dio, nelle quali s'egli haueffe fatto i segni, e parlato a loro cò quelle voci che hora ha risonato in te, visitandoti prima col flagello spauentoso della peste, poi con il beneficio miracoloso della sanità, forsi hauerebbono fatto frutti di penitenza, e non hauerebbe hauuto poi a sfogarsi sopra di loro la giustissima ira sua.

Certo è, dilettissimi figliuoli, che Dio aborrisce il peccato dell'ingratitude, e tien conto minutamente de i buoni ò mali riconoscimenti nostri verso le sue gratie.

Vi si ricordi in questo proposito, che quando Christo Signor nostro hebbe sanati quei dieci leprosi dalla sua infermità, racconta S. Luca, che vn solo Samaritano frà loro subitamente venne a Christo, magnificando Dio con gran voce, e se gli buttò innanzi a i piedi, rendendogli gratie di essere mondato dalla lepra: il qual officio approuando nostro Signore, e rimproverando l'ingratitude delli altri, disse, *Nonne decem mundati sunt? et nouem ubi sunt?* Soggiunge l'Euangelista, che vn solo comparisse a rendere gratie a Dio, *nisi hic alienigena.*

O figliuoli, Dio non permetta mai, che nella sanità da lui donata a questo popolo, ben significato per il numero di diece, si troui tanta ingratitude, che vna minima parte di esso riferisca gratia a Dio del beneficio, e gli altri se ne scordino; ne vengano a Dio, ma vadano lungi perseverando nelle antiche vie sue: onde habbia caula Dio di lamencarsi, & marauigliarsi di loro: *Nonne decem mundati, & nouem ubi sunt?* Non ho io, direbbe Dio, sanato questo popolo tutto? non ho liberato questa Città, e sua Diocèse? non ho aperta la mano con ogni liberalità in questo beneficio? non sono innumerevoli, per dire così, gli huomini, alli quali ho donato la vita, che ho beneficiati in questa gratia in mille modi? e come così pochi vengono a me? e riconoscono il beneficio? e doue sono gli altri tutti, *& nouem ubi sunt?* O Signor Dio, che vedi così minutamente in tutti i luoghi, si che ne anco nelle viscere della terra è parte alcuna ascosa a gli occhi tuoi, che vuol dire, che non vedi il luogo delli ingrati? Questi se perseverano nella loro ingratitude, non sono scritti nel libro tuo della vita.

Non conosci tu chi non riconosce gratamente i tuoi fauori, ributti nella estrema giornata cò simili parole, *Nescio vos*, quelle stolte vergini della parabola Euangelica: e con le medesime scacciate gli operarij della iniquità, che con parole sole hāno fatto professione di seruirsi.

Non omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum. sed qui facit voluntatem patris mei qui in caelis est. Dimandi Signore di Lazo Ioa. 2. zaro sepolto già di quattro giorni, *Vbi posuistis eum?* con le quali parole ci volete in certo modo significare, che siano troppo lontani da te, e dalla fauorita vista tua gli huomini inuechiati nel peccato, e nelle male vitanze, che tali ci mostra Lazaro quatruiduano.

Così nel chiamare Adamo dopò il peccato gli dicesti: *Adam ubi es?* doue sei hora in paragone dello stato, nel quale eri innanzi al peccato. Gen. 3.

O huomini, che non riconoscete i diuini beneficij, doue è il giudicio? doue è la gratitudine? doue è la memoria della gratia riceuuta? doue è la cura di conseruarla? doue è il desiderio di ottener alla giornata altre maggiori gratie? doue è l'officio insegnato dalla medesima natura, anco alle bestie in qualche parte, di riconoscere chi gli dà la vita col pascerle? doue è il lume Christiano? doue gli officij che insegna lo spirito santo, accioche facciamo frutto in tutte le opere di Dio con noi, quanto più ne i beneficij? *Et nouem ubi sunt?* Doue è il luogo, doue è il grado, che misura dell'ira di Dio, nella quale cadono per questo peccato? doue è il luogo de i tormenti, nelli quali sarà perpetuamente castigata e punita la loro ingratitude? Certo che come è luogo lontanissimo da Dio, sarà nel più profondo dell'Inferno, e loro più d'appresso che molti altri peccatori, a quel superbo lucifero, che per non riconoscere da Dio come doueua l'eccellenza sua, fù precipitato dal Cielo con tanta ruina sua, e de gli Angeli suoi seguaci, fuor d'ogni speranza di douer mai essere riparati.

Hai ragione, ò Signor nostro, di marauigliarti delli ingrati, e dire, *ubi sunt?* poiche sono così ciechi nella consideratione de i terribili giudicij che tu hai fatti in tutti i tempi contra il peccato, si graue, come è grauissimo veramente l'ingratitude.

Vuole Dio frutto da gli huomini delle sue gratie, e frutto buono in modo tale, che il non darglielo alcuna volta ha gran forza di prouocarlo a spogliarci de i suoi doni, gratie, e beneficij.

Onde se noi non facciamo buon frutto nella vita e sanità che egli ci ha donata, potremmo facilmente esser anco in questo castigati.

Sentite pure le querele, e le minaccie spauentose, che fa la sua diuina Maestà sopra di ciò col suo popolo per bocca di Esaia. *Ha piantato, Efa. 4. dice il profeta, il suo diletto vna vigna, e l'ha posta in luogo di molta abbondanza; l'ha circondata di siepi, ha cauato fuori i sassi, l'ha piantata, eletta, ha edificato nel suo mezzo vna torre, gli ha fabricato vn torchio, & ha aspettato che facesse vna, & ha fatto labrusche. Hora giudicate, dice Dio, ò habitatori di Hierusalem, e popolo di Iuda, frà me e la mia vigna, che cosa è,*

che

che habbia douuto far di più alla mia vigna, e non l'habbia fatto: forsi io ho aspettato che facesse vna, & ha fatto labrusche: et hora io vi mostrerò quello che io faccio alla mia vigna: leuarò la siepe sua, & sarà esposta alle rapine, saccheggiameto, rouinerò i suoi muri, e sarà còculcata; la farò diueta deserta, non sarà potata, non sarà zappata, & ascenderà sopra essa la rouede, e le spine, e comanderò alle nuuole, che non madino piogge sopra essa. O Milanesi, hora attendete, e ricordatevi quel che vi diciamo, ne voi lo negherete che non sia così; cioè, che questo beneficio della vita e sanità donataci, non è vn solo beneficio, ma sono tanti, quanti sono gli huomini per tale gratia conseruati in vita, e quei che descenderanno da loro, & insieme quante sono le commodità, e beni spirituali e temporali, che vanno con essa congiunti.

Vi diciamo dunque, e vi protestiamo, che se dopò così grande e largo beneficio, noi tutti in esso non faremo il frutto, che da noi aspetta, e ricerca Dio, con ragione habbiamo a temere di perderlo, come minacciua Dio a quel popolo, & a guisa di quel seruo ingrato esserne anco perpetuamente castigati. Ma se solamente il non far frutto in questa gratia può partorire, e la perdita della medesima gratia, e l'ira di Dio, & con essa molti altri castighi, e rouine; che sarà di quei miseri & ingrati peccatori, che ardiranno abusare di questa sanità contra il medesimo Dio? colpa è in vero, hauendo riceuuta la vita, e di nuouo spederla inutilmente, consumarla otiosamente, vi uere addormentato come prima; hauer nome di viuo, & esser morto, e sepolto nell'antiche male vitanze, viuere a stampa, e non far mutatione, e per dir così, non sentir ne flagelli, ne beneficij, ne prosperità, ne auersità, non temer la morte, ne far frutto, ò stimar la vita, sepelire in terra, consumar ne gli studij delle cose terrene quel tempo, che è dato per far acquisto di così pretiose ricchezze.

Ma quanto maggior colpa sarebbe seruirsi del le istesse diuine gratie contra il dator delle gratie; abusar de i doni di Dio in oppugnar Dio; seruirsi di questo spatio di vita in multiplicar i peccati; far sacrificio al Demonio della vita che ci ha donata Dio; impiegare l'intelletto, la memoria, la volontà, gli occhi, l'udito, la lingua, le mani nella seruitù del Demonio, nel tempo, nel quale ci ha la diuina bontà così specialmente riseruatò commodità di esercitar queste potenze dell'anima, i sentimenti, i membri del corpo a suo seruigio; spendere, e consumare malamente per satiare ogni nostro disordinato appetito, le sostanze e facultà, che in pericolo così grande Dio per sua bontà ci ha conseruate, e seruirsi del beneficio di questa liberatione, a libertà di carne, a dissolutione d'ogni disciplina, & a vita sfrenata.

Questa sarebbe colpa, che auanzerebbe di grā lunga le altre: questa sarebbe ingratitude

troppo abomineuole ne gli occhi di Dio; questo sarebbe mezo, & instrumento di tirarci adosso dalla diuina giustitia castighi seuerissimi.

O figliuoli, quanto spauento dobbiamo hauere, che nell'allegrezza della liberatione, non vi sia trà noi chi trabocchi in così profondo precipitio di rouina.

Già vedi che Dio cò la pestilèza ha fatto guerra alle vanità, alle pompe, & alla superbia nostra.

Pose sin da principio in fuga, ò Milano, con quelle funeste carrette che si vedeuano colme di morti, le tue superbe e pompose carrozze, si è seruito contra le altre tue vanità de la rapacità de i monatti, disperdendo le collane, i coralli, i lauori d'oro, manigli, & altri profanissimi abbigliamenti: quante vesti rintagliate, e ricamate, & altre si fatte vanità ha consumato il fuoco? quante ne sono state rubate? quante per altre vie ne sono andate a male? Così pose Dio in pratica, & a vista nostra, la vendetta della sua giustitia, che essendo già contra la pompa, e superbia delle donne per Esaia al popolo hebreo p'detta, e minacciata altre volte, poco auanti la peste ne ammonissimo con le stesse parole di quel profeta, che sono queste:

Et dixit Dominus, pro eo quod eleuata sunt filiae Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & pedibus suis composito gradu incedebant: decalabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet Dominus ornamentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & monilia, & periscelidas, & murenulas, et olfactorio la, & inares, & anulos, & gemmas in fronte pendentes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, et sindones, & vittas, & tberistra. Et erit pro suauis odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium, & pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent, & fortes tui in pralio. Et mœrebunt atque lugebunt porta eius, & desolata in terra sedebit. Sono queste le minaccie di Dio, e sono contra le disordinate pompe di questo mondo; e sono tali, che per la medesima cagione habbiamo noi pur visto eseguire contra di noi così miserabilmente in questa peste.

Ma tu donna, che abusi il dono della sanità che hai riceuuto dalla diuina misericordia, doue che doueresti anco con l'affetto rinunciare a queste tue vanità, delle quali la giustitia di Dio per forza già nella peste te ne spogliò, & haresti insieme a conuertire quella necessità in virtù, e farne frutto per l'anima tua; hora che sei fuori di quelli horrendi pericoli della pestilèza, ti serui della liberatione riceuuta a fare in vn certo modo guerra contra Dio, con rinforzare gli sfoggi passati, e con rimettere, se pur gli hai dismessi alcuna volta nel tempo di quei spauenti, i ricami, gli abiti, gli adornamenti

Luc. 19.

Mat. 25.

menti strani, e foggie di testa, troppo disconue neuoli alla modestia Christiana, e lontane affatto da quello ornato di sante matrone, che tanto riluce non sol di fuori, ma di dentro negli abiti virtuosi dell'anima; e che mirabilmente è ricco ne gli occhi di Dio, e che gli Apostoli santi Pietro e Paolo da te ricercano; e che ti viene insegnato, e ricordato dal Beatissimo Ambrosio padre e maestro tuo.

E non ti bastando di sprezzare i ricordi, e le regole così efficaci e sante del velare il capo, vai non solamente per le strade, e tal volta nella Chiesa con la testa poco o niente coperta, anzi vanamente ornata; ma sei ritornata all'uso di quella diabolica inuentione di carrozze da ogni lato aperte, dentro le quali spesso volte ti rappresenti anco sola, & fai di te pericoloso e pernicioso spettacolo a i giovani dissoluti; perche mentre così alla scoperta, & in vista di tutti tene vai otiosamente vagando per le contrade, serui al demonio come per rete e laccio a prender le anime, come per esca di vani pensieri, e disordinati desiderij, e finalmente come instrumento di perdizione, rouina e morte eterna a tanti, che non fanno resistere a gli assalti che riceuono dall'inimico in simil vista.

In oltre tu metti a pericolo, e l'anima, e l'honor tuo, di tuo marito, e di tutta casa tua: imperoche l'honor delle donne è sì facile a macchiarsi, che spesso volte senza colpa anco, o per vna picciola negligenza, resta perpetuamente con tal macchia, che tal'ora non si può così facilmente leuare. Lasciamo hora di dire le rouine manifeste, nelle quali può permettere Dio che incorri tu, & altri per causa tua: come già si legge di Dina figliuola di Giacob; la quale per non hauer cura di se medesima, ma per lasciarsi guidare dalla curiosità a vscir fuor di casa, per veder vanamente le donne forestiere della Città di Sichem, restò violata: onde fu cagione di quella strage sanguinolenta, che fecero i suoi fratelli, i quali amazzorno tutti quei di Sichem.

Ma tu Donna, con il tuo vagare, e con le tue curiosità, e vanità, se non cadi, fai in ogni modo alle volte cader molti altri: & alcuna volta tu sei cagione di risse, questioni, ferite, e morte d'huomini; ma molto più spesso di morte di molte anime, per il peccato che per colpa tua si commette.

O figliuole mie dilette in Christo (parlo hora a tutte insieme) farà giamai possibile, che e dalla passata pestilenza, e dalla sanità che hauemo per beneficio di Dio recuperata, non cauiamo almeno questo frutto, di moderare e regolare conforme alla disciplina christiana tante vostre foggie di capo, tanti ricami e ritagli de vestimenti, tante varietà d'habiti, tanti adornamenti, tante pompe, e tante, e così suntuose carrozze, indegne veramente di modestia & honestà Christiana.

Quando impetreremo noi hormai da voi questa consolatione nell'ardentissimo desiderio che hauemo della salute vostra? se, nè quelle funeste carette piene già di morti e viui moribondi, non hanno bastato a bandire la memoria di queste vostre pompose carrozze; ne meno gli Itracci appestati vi hanno fatto venire a fastidio le vane acconciature di testa; se ne anco la voce di Dio così efficace come fu la peste, ne pure il beneficio della sanità, ha sin hora hauuto forza ne i cuori vostri, per emendar vno abuso sì pernicioso, come veramente è questo di tanti sfoggiamenti, e di spese, e pompe simifurte: Che potrete voi rispondere giamai al padre e protettor vostro Ambrosio san to nel giorno del giudicio auanti al tribunal de Dio, quando in quei libri vi saran lette le vitanze vostre in ciò tanto differenti dalla modestia, e verecondia, e virtù sante, le quali con l'essempio della beatissima vergine Madre di Dio vi insegnò, e vi raccomandò sì strettamente ne i suoi libri.

Temiamo certo, che non vorrà egli conoscere alcune di voi per donne di Milano, della qual Città egli particolarmente è protettore: e molto meno haurà alcune fra il numero di quelle, che chiamò sesso diuoto; poiche le vedrà che hauranno così facilmente abbandonato la simplicità, l'antica diuotione, e l'altre buone vitanze delle donne antiche di questa Città, e che faranno declinate tanto, e scostate così lungi da quei santissimi institui.

Noi certo, si come ci confidamo sommamente fra tutti i nostri figliuoli spirituali, nella pietà grande che vedemo in molte di voi, e facemo in tutti i nostri bisogni spirituali gran fondamento sopra le vostre orationi, e le desideriamo continuamente: così vi preghiamo tutte nel Signore a consolarci in questa parte, che vediamo hormai lasciate affatto da banda i sfoggiamenti e le pompe, le vitanze tanto differenti dalla modestia e grauità delle donne e matrone antiche di Milano.

E officio di voi tutte, per bene e salute vostra essequire hormai questo, a che così efficacemete vi esortiamo.

Attendete a questa cura tutte; ma le più principali, le più nobili, e di maggiore autorità, debbono farlo con tanto maggior caldezza, quanto che non solo gioueranno a se stesse; ma con l'essempio loro eccitaranno a fare il medesimo l'altre inferiori di grado.

Sarà officio delle più sante in questa occasione, spenderse, & impiegarsi tutte prontamente per aiutar l'altre; le pregheranno a far questo con ogni affetto, le ammoniranno, e doue sia bisogno, con officij di carità Christiana riprenderanno le men pronte a così salutare esecuzione; ma sopra tutto non vogliono loro comportare in quelle che sono sotto la sua cura, cosa alcuna contraria alle regole della modestia Christiana, & a i ricordi di questo nostro

memo-

memoriale; & a far questo con ogni efficacia possibile l'esortiamo, e pregamo, per vn buon desiderio che hanno dell'honor di Dio, accioche, e la peste con la quale Iddio benedetto prima ci ha flagellati, & il beneficio poi che ci ha fatto della liberatione, partorisca a Milano questo veramente desiderabil frutto.

Ma che diremo hormai di quegli huomini, che abusano in tanti modi la gratia della sanità contra a Dio istesso che glie l'ha donata? parleremo a costoro di quella istessa maniera, come già parlò il padre nostro santo Ambrosio; O figliuoli, dice egli, questo è il pagamento che date a Dio delle sue gratie? questa è la ricognitione de suoi beneficij? così trionferà il Demonio inimico della salute vostra, nelle vittorie che Dio vi ha donate? goderà egli nelle ricchezze che la bonità d'Iddio vi ha conferate? inalzerà egli trofei a ingiuria e dishonor di Dio, delle spoglie che hauete da sua Diuina Maestà riceuute? amaro absentio e fele è questo, nel quale abeuerate il Signor vostro nella sete e desiderio che ha della vostra conuersione, e salute. Che fate, che fate, figliuoli? non haue voi forsi a memoria i lamēti, le querele, i terribili giudici, che alcuna volta ha fatto Iddio contra così fatte ingratitudini?

Questa veramente è la querela, la quale come di cosa molto importate. Mosè da parte di Dio faceua col popolo Giudeo, al quale rimprouera l'ingratitude sua, e ingrata Iddio de i beneficij riceuuti, con sì nobile & illustre principio: *Audite cali, auribus percipe terra verba oris mei.* Dipoi si volta a riprenderlo così acerbamente. *Peccauerunt ei, & filij eius in sordibus: generatio praua, atque peruersa. Haecine reddis Domino, popule stulte, & insipiens? & come da vna banda annouera molti beneficij, così dall'altra racconta, & esagera l'ingratitude di quel popolo sconoscente. *Incrassatus est, dice egli, dilectus & recalcitravit: incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo, e quel che segue. Il che non mira ad altro, che a mostrare, e riprendere, la dimenticanza de i beneficij riceuuti. Onde poi gli racconta, protesta, e minaccia i castighi, che perciò gli farebbono venuti addosso dalla mano di Dio.**

Vdite che parole infocate sono di Mosè santissimo contra quel popolo ingrato, & scordato delle gratie diuine. *Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est; quia prouocauerunt eum filij sui, & filia; & ait, abscondam faciem meam ab eis, & considerabo nonisima eorum: generatio enim peruersa est, & infideles filij. Ipsi me prouocauerunt in eo, quia non erat Deus, & irriterunt in vanitatibus suis; & ego prouocabo eos in eo, qui non est populus.* Così poiche gli ha mostrato le cause, per le quali Iddio si adira con i popoli, seguita a minacciarle le calamità, & il cumulo d'ogni rouina. *Congregabo dice egli, super eos mala, & sagittas meas complebo in eis.*

Consumentur fame, & deuorabunt eos aues morsu amarissimo: dentes bestiarum immita in eos cum furore trahentium super terram, atque serpentium foris vastabit eos gladius. Che più? la somma della rouina è, che restarebbe elinta ogni memoria di gente così ingrata, e senza cuore. *Et dixi ubi nam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum.*

A proposito nostro, vogliamo anco per far frutto in voi, dirui la vision misteriosa di Ezechiel santo profeta: il quale in spirito condottò nella Città di Hierusalem a veder l'abominazioni che si commetteuano contra la Maestà di Dio, prima vide l'idolo di Baal, e gli disse Dio, vedi tu quello, che fanno? Grandi abominazioni sono, che quella casa d'Irael fa quiui, perche io abandoni il mio santuario; ma voltati di nuouo, e ne vedrai maggiori. L'introdusse all'ora nella porta dell'atrio, e gli fece rompere il muro, & intrar per vn'altro vicio, dicendogli, *ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic:* così entrato ser-tanta vecchi con Iezonia, i quali incensauano gli idoli. Il che visto che hebbe, disse gli di nuouo Dio, che ancora si riuoltasse, che vedrebbe abominazioni maggiori. Introdottò per la porta del tempio che riguardaua all'aquilone, vide donne, che stauano a piangere l'Adonide: dopò questa vista, gli disse, che vedrebbe abominazioni molto maggiori. Onde introdottò nell'atrio interior del tempio, vide quei vinticinque huomini, che haueuano voltato le spalle al tempio, e la faccia ad oriente, & adorauano il sole.

Non vi pare o figliuoli, che in vn certo modo a guisa di questi siano tutti quelli, che voltate le spalle a Dio, si daranno a godere il mondo, a trionfare nelle ricchezze, a sentir godimenti nella prosperità di questa sanità, & a fruir la luce di questa vita temporale, di maniera che abuseranno questa gratia, che singularmente gli è data dalla mano di Dio, a offesa di sua diuina Maestà.

Si sdegnò Iddio ragioneuolmente con quel popolo. Onde per cōclusionone disse a Ezechiel glie parole: *Certe vidisti filij hominis: nunquid leue est hoc domui Iuda, vt facerent abominationes istas, quas fecerunt hic; quia replentes terram iniquitate. conuersi sunt ad irritandum me? & ecce applicant ramum ad nares suas, ergo & ego faciam in furore; non parcet oculus meus.* Onde poi permise, che ne seguisse a quel popolo così calamitosa strage, e rouina di Hierusalē, come pur la riuolò nel medesimo tempo a quel profeta, che così chiaramente la descrive, e minaccia.

Quanta ragione haurebbe Dio di rimprouerarci, e castigar l'ingratitude nostra, e spogliarci all'improviso di questa sanità, che per sua misericordia habbiamo riceuuta, se ingratemente ci portaremo: anzi hauerebbe cagione di far cō noi come già fece col popolo d'Irael: *Cccc e per*

e per maggior edification vostra, vedete come raccòta il medesimo Ezechiel sotto figura d'vna Donna fornicaria la cosa tutta, che seguì in quel popolo. *Et habens fiduciam in fortitudine tua, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transenti, ut eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde confuta, & fornicata es super eis, sicut non est factum, nec futurum est. Et tulisti vasa decoris tui, de auro meo & argèto meo, quæ dedi tibi, & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria & operuisti illas, & oleum meum, & thymiana meum posuisti coram eis: & panem meum, quæ dedi tibi, simulam, & oleum, & mel, quibus enutriuisti te, posuisti in conspectu eorum in odorem suauitatis. Et factum est, ait Dominus Deus, & tulisti filios tuos, & filias tuas, quas genuisti mihi, & immolasti eis ad deuorandum. Non quid parua est fornicatio tua? Immolasti filios meos, & dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abominaciones tuas, & fornicaciones, non es recordata dierum adolescentiæ tuæ, quando eras nuda, & confusione plena, conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem malitiã tuam (Væ væ tibi, ait Dominus Deus) edificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. Ad omne caput viæ edificasti signum prostitutionis tuæ, & abominabilem fecisti decorem tuum, Et diuisisti pedes tuos transenti, & multiplicasti fornicaciones tuas. Et fornicata es cum filiis Aegypti vicinis tuis magnarum carnium, & multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. Ecce ego extendam manum meam super te, & auferam in iustificationem tuam. Et dabo te in animas odientium te filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata. Et fornicata es in filiis Assyriorum, eo quod necdum fueris expleta. Et postquam fornicata es, nec sic es satiata; & multiplicasti fornicationem tuam in terra Chanaan cum Chaldæis; & nec sic satiata es. In quo mūdabo cor tuum, ait dominus Deus, cum facias omnia hæc opera mulieris meretricis & procacis? Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis viæ, & excelsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium, sed quasi mulier adultera, quæ super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes; tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad te vndiq. ad fornicandum tecum: factumq. est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis, & post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes, & mercedes non accepisti, factum est in te contrarium. Propterea meretrix audi verbum Domini. Hæc dicit dominus Deus: Quia effusum est æs tuum, & reuelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos, & super idola abominacionum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis: Ecce ego congregabo omnes amatores*

tuos, quibus commista es, & omnes quos dilexisti, cum vniuersis quos oderas: Et congregabo eos super te vndiq., & nudabo ignominiam tuam coram eis. Et videbunt omnem turpitudinem tuam, & iudicabo te iudicijs adulterarum, & effundentium sanguinem. Et dabo te in sanguinem furoris, & zeli, & dabo te in manus eorum. Et destruent lupanar tuum, & demolientur prostibulum tuum, & denudabunt te vestimentis tuis, & auferent vasa decoris tui: Et derelinquent te nudam, plenamq. ignominia, & adducent super te multitudinem, & lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te gladijs suis. Et comburent domos tuas igni, & facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum, & desines fornicari, & merce des vltra non dabis. Ha mostrato il profeta cò la figura di questa donna il stato di quel popolo hebreo, il quale hauendo riceuuto da Dio tanti beneficij, si esposse com'vna donna fornicaria a tante brutture, onde poi ne fù così miseramente castigato.

Hora odi tu, o Città di Milano, Guardati di gloriarti superbamente nella sanità c' hora godi, in questa tua bellezza, della quale sei riueltito di nuouo solamente per beneficio di Dio. Non abusar più di questi tuoi vestimenti, & ornamenti, ne libertà, ne sanità contra Dio. Se sei riueltita d'oro e d'argento, di drappi di mercantie; guardati di non farne sacrificio al Demonio, & al mondo, e di seruirte a offesa di Dio: per la cui bontà se hai recuperata la tua pristina bellezza, non hai tu a prostituirte vergognosamente, come quella fornicaria Donna, in tutti i cantoni, a dar spasso & piacere di te con le tue corruttele, e dissolutioni; onde poi habbia sua diuina Maestà di nuouo a ripigliare in mano l'armi dell'ira sua per castigarti, di maniera tale, ch' il mondo ti hauesse a veder anco nuda, còfusa, e spogliata della tua bellezza, c'hai recuperata; e finalmente riuoltati contra di te, come fornicaria, tutti gli adulteri, e gli amatori, per li quali fossi stata desuiata da gli officij di vera, e santa gratitudine.

Questo è veramente il giudicio, e l'esterminio, che per Ezechiel profeta Iddio minaccia contra quella ingrata, e fornicaria donna: come faresti tu, Milano, se da qui in poi nelle tue mercantie mescolasti contratti e guadagni illeciti, se facesti cambi, che non fossero veramente reali, se i commercij che hai, ti seruissero a negotij ingiusti; se vstisti falsità, bugie, spergirij nelle tue mercantie; e se nelle tue botteghe fossero dissolutioni, s'vdissero parole sporche; se ne i tribunali tuoi vi si mescolasse auaritia, ingiustitia, rapina, oppressione de poveri, e pupilli, e vedoue; se nelle tue case seguitassero i giuochi, mali ridotti, e pratiche dissolute; se ne i tuoi cittadini vi faranno odij, biassemme, murmurazioni, e detractioni; se di nuouo torneranno a rimetterti quei sfoggiamenti di vesti, quei vani adobbamenti, quelli eccessi di pompe, quei spettacoli profani, da i quali hauemo quasi vili-

bilmente

bilmente veduto, che è venuta la calamità della peste.

Se in somma, Milano, questa sanità e liberatione ti seruirà a preuaricare nella obediencia de i diuini commandamenti, e la conuertirai a opere di Satana, e di dissolutioni di mondo, hai veramente da temere di quel che da noi è stato detto, e si dice di nuouo, e vi si ricordi, che questo è a punto quell'istesso, che anco per Osea profeta sotto figura di Donna adultera si lamenta Dio di quel popolo hebreo, che hauesse còuertito l'oro e l'argèto che gli haueua dato, a fabriche d'Idoli, & a profanità, onde poi si vedono i castighi molti, che per ciò gli era per dare.

Ma che accade che siamo più lunghi a cercare essempli, e testimonij dell'ira di Dio còtra gli ingrati? assai ci dourà bastare la parabola Evangelica della vigna, con la quale nostro Signore Gesù Christo di sua bocca ce ne dà certissimo testimonio.

Haueuano quelli ingrati coltiuatori della vigna, in luogo di dar frutto al Padre di famiglia trattati malamente non solo i serui, ma vltimamente il figliuolo proprio del Padrone.

Onde Christo nostro Signore disse loro, che pensate voi, c'habbia a far il padre di famiglia padron di questa vigna, quando verrà egli in persona? risposero: *Malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis*; alle quali parole ne soggiunse nostro Signore esplicando la parabola, alcune altre del terribile castigo che ha uerebbe il popolo giudeo di si fatta ingratitudine. *Dico vobis, quia auferetur à vobis regnũ Dei, & dabitur genti facienti fructus eius*. Parole veramente degne di essere perpetuamente impresse nel cuore, e nella memoria all'huomo, specialmente quando riceue qualche gratia ò beneficio dalla bontà di Dio.

E sieno a te Milano, per vn ricordo e memoria le, acciò che ti mostri grato del beneficio riceuuto, e da questa gratitudine ne caui frutto salutare,

CAP. III.

HORA è tempo, che più in particolare vediamo alcuni officij, i quali douemo a Dio per gratitudine di questo beneficio che ci ha fatto.

La prima cura nostra dunque sarà di donare a Dio il cuor nostro tutto grato, e tutto acceso d'amor diuino, nel conoscere, e considerare la gran carità, con la quale ha sua Diuina Maestà fatto così singolare beneficio a noi, che ne eravamo così poco meriteuoli.

Da questo principio, come da vn fonte, dourano vircire abbondanti riuui di tutti gli altri officij di gratitudine.

Risulterà di qui Christiana allegrezza nel godimento di questa gratia: di qui riuscirà humil-

tà, e resignatione in Dio, nel riconoscere interiormente, che questo beneficio ci è venuto intieramente da sua diuina Maestà: di qui auerrà, che in recognitione della gratia riceuuta, e testimonio perpetuo di gratitudine, con tutt' il cuore, e con lingua lodaremo Dio, lo ringratia remo, lo benediremo, racconteremo il beneficio a figliuoli, lo predicaremo a gli altri, ce ne congratularemo con chi ne ha partecipato, effortaremo tutti a riconoscerlo, & a mostrare ogn'altro segno di gratitudine: di qui tuttauia si eccitarà il cuore nostro a riconoscere, quanto sia la pouertà nostra in riferirne a Dio le debite gratie, e così congiuntamente si accenderà d'vn vero desiderio, e sollicitudine tanta, di rendergliene ogni di maggiori.

Da questo istello fonte virciranno a questo fine orationi, supplicationi, sacrificij, & oblationi di noi medesimi, e delle cose nostre a Dio.

Questo dono di tutto il cuor nostro, che faremo a sua diuina maestà, partorirà in noi vna vera obediencia & offeranza de i suoi diuini precetti; questo cuore così intieramente donato a Dio, produrrà l'effecutione de i buoni proponimenti fatti nel tempo della peste: riuocherà alla memoria, & essequirà le renuncie, che si fecero nel sacro battesimo, & i patti all' hora fatti con Dio.

Questo cuore tutto vnito con Dio, ti ecciterà, & infiammerà, ciascuno a desiderar e procurar per la sua parte qualche publico stabilimento, in riformare vniuersalmente i costumi di questo popolo, & in suellere le radici, e semi, donde nascono tanti abusi, che così apertamente offendono l'honor di sua diuina Maestà, & impediscono la salute dell'anime, & il ben publico di questa Città.

Questo ci aprirà la via a prendere regola, misura, & ordine, per far tutti questi officij; questo istello farà in somma mezo accomodatissimo, per aiutarci a custodire e conseruare santamente in perpetuo questo, e gli altri beneficij della diuina Maestà sua: *Fili prabe mihi cor tuum*, dice Iddio.

Questa è la prima ricompensa, e recognitione, che in tutte le gratie la diuina Maestà ricerca da noi; questa dà forza all'altre gratie; senza questa tutte farebbono di poco rilieuo.

O anima, la quale Iddio a tempo della pestilenza, còduffe in quelle solitudini, doue ti hà allatata con vna perpetua protectione, e ti ha sostèrata frà tanti pericoli, e poi ti hà liberata, e ti ha fatto beneficio così segnalato della sanità, riuolta finalmente il cuor tuo dalle creature, e dalle vanità del mondo, doue ti sei impiegata sin qui così infruttuosamente, e voltando al creatore, fanne protamente vn dono a Iddio, a lui offeriscelo, come primitia, e primogenito tuo, & in lui riconoscèdo essere riposte le tue ricchezze, riponi hormai questo tuo cuore, il quale nõ ha luogo di riposo ne di vera felicità fuora di Dio.

Ps. 77.

In tutte le altre cose tu lo perdi, e diuenti come quel popolo, che, come dice la scrittura santa, non ha cuore.

In Dio tu lo auuiui, e finalmente lo fai beato. Fin che se ne stà questo cuore vagando per gli errori di questo mondo, non lo possiedi tu, anzi ma mia dileta, ma e tu ne sei fuori, & esso è come preda posseduta vergognosamente da ogni vanità.

Esa. 45.

Torna dunque in te medesimo, torna al cuore, *Redite prauaricatores ad cor*, dice Iddio. Raccogli hormai il cuor tuo, e non lo lasciar più sianire; donalo a Dio di tal modo, che gli habbia ad essere grato, & accetto.

Aborisce sua diuina Maestà i cuori ostinati nella impenitenza, duri alle sue voci, renitenti alle sue ispirazioni, e sconoscenti de i suoi benefici; sia dunque da qui innanzi il cuor tuo non di pietra, ma di carne, che si dilegui, e disfaccia nel diuino amore, e che sia facile a riceuere ogni diuina impressione come nuoua forma.

E questo è il primo dono che farà da Dio.

Rallegrati poi, o Milano, non tanto nella conseruatione delle tue sostanze, e della vita, che Dio ha donato a tanti tuoi cittadini, quanto d'essere uscito di varij pericoli, incomodi, e danni spirituali.

Consolati hora, e godi dell'abondanza delle diuine gratie, le quali pareua che in te fossero seccate; quando ti era in qualche modo interrotta la via alli canali, & instrumenti, per i quali ordinariamente si deriuano.

Consolati, dico, gusta, e godi nella frequenza delle Chiese, nelle processioni, nelle prediche, nelle confessioni, e sante communioni frequenti, alle quali non hai più impedimento, ne ritardo alcuno.

Che se bene in quei calamitosi tempi ti fece gratia Dio, che non ha forse fatto così abondantemente da molti anni in quà ad altre Città e paesi traugliati di simile infectione, in darti tanti buoni sacerdoti, che senza alcuno risguardo della vita loro così prontamente s'impiegassero in ministrarti i santi sacramenti, e dar altri foccorsi spirituali, specialmente a i tuoi infermi; tuttauia quanto poteua essere la sollecita opera di quelli buoni operarij, che non fosse maggiore il bisogno in tanto numero d'infermi, in così repentini accidenti, in tanti sospetti, in tante migliaia di case riferrate, in così lunghe quarantene, in così vniuersale, e così perferente pericolo di morte? quanti dimandauano confessioni? quanti erano affamati, non di pane terreno, ma di frequer più del solito quello celeste pane, che dà la vera vita alli huomini?

Chi non desideraua in ogni caso hora mai poter conuenire alle prediche? quante deuote donne sospirauano di non potere accompagnar quelle processioni, che pur si faceuano alcuna volta? doueano ben all' hora molti dire, se Iddio ci fa gratia che usciamo vna volta

liberi di questa infectione, di questi sospetti, e di questi ritramenti, sò che ne corre, ne mercantia, ne bottega mi farà da qui auanti perdere le prediche, ne lasciarò passare Mese, ne forse Domenica, senza confessarmi, e communiarmi, e simili altri buoni proponimenti.

Voglio pur darui vn' esempio di vn' straordinario desiderio della santa comunione, che scopri all' hora vn' anima: e non lasciò la diuina prouidenza, e bontà, che restasse consolata in quel suo estremo ponto, che potrà seruire per farui meglio intendere le cause, che hauete da rallegrarui, e godere utilmente della comodità, c' hoggi hauete da questa liberatione, di darui alla frequentia de i santissimi sacramenti, & altri simili aiuti spirituali.

Era vno appetato riputato morto, e per tale portato con gli altri morti alla porta di dietro di S. Gregorio, per douersi poi portare a sepolire in quel cimiterio con gli soliti riti ecclesiastici insieme con gli altri, come fossero portati quella mattina da diuerse parti della Città secondo il solito a quell'istesso luogo: staua dunque questo pouerello frà vn' mucchio di 50. o 100. corpi d'huomini morti nella notte precedente per douer essere anco esso come morto sepolto frà poco con loro, & era ancora viuuo, o in mezzo frà la morte e la vita; quando la mattina per tempo il sacerdote c' haueua cura de gli appetati di S. Gregorio, portando secondo il solito il santissimo sacramento dell' Eucharistia a i suoi amalati, passò dauanti a quella porta ch'era all' hora aperta, & ecco in vn' subito questo huomo rizzatosi inginocchiò frà mezzo a quelli morti, e tutto pieno d'ardente desiderio di non restar priuo di quel santissimo viatico nel suo transito già vicino, riuoltatosi al Sacerdote con voce piena d'affetto, degno d'ogni compassione, gli disse; ah padre, per amor d' Iddio a me ancora il santo Sacramento: poco più puote parlare, ma questo bastò per significare il suo desiderio & il bisogno alla carità di quel sacerdote, che subito andò a consolarlo, ministrandogli il santissimo Sacramento: et egli riceuutolo con grandis. affetto, e riuertenza, tornò subito a colcarsi nell'istesso luogo, e passò di questa vita, prima che vi fosse quasi tempo di ridurlo al luogo de i viuui; lasciando tale speranza d'esser passato a miglior vita, qual si doueua pigliar da quella singolar prouidenza, con che haueua Dio fauorita quell' anima in accompagnarla in questo estremo di quel santissimo viatico, con così straordinario, e si può dire miracoloso mezzo.

O figliuoli, chi ha veduto i pericoli di queste carestie, e fami spirituali, hora che si trouano nell'abondanza e comodità per la diuina misericordia, come potrà essere, che non s'accenda a prouederli per tutte le altre carestie, o vniuersali, o particolari, che gli potessero mai venire sopra, di questi celesti nutrimenti dell' anima? chi non delibererà di confessarsi

confessarsi da qui innanti spessime volte, e comunicarsi fantamete, e frà tutti gli altri frutti, procurare per questa via meritare & impetrare da Dio gratia di non restar priuo di questa compagnia e scorta nel suo transito al punto della morte? e chi sà, se forse con questo mezzo della frequente comunione in tempo di sanità haueria meritato quella singolare gratia quel pouer infermo? Orsù dunque rallegrati, e godi, o Milano, dell'abondanza spirituale; datti alle prediche, alle sacre lezioni, alle publiche orationi, alle processioni, alle perdonanze, alle confessioni, alle communioni; per questi santi mezzi, apri tu e dilata la bocca del cuor tuo, e vi entrerà Dio, e riempirà ogni cosa delle sue santissime gratie.

Sarà questa allegrezza parte di ricognitione grata a Dio; ma sia tutta spirituale, ne vi habbia parte alcuna il mondo.

Sia lontana da quelle allegrezze dissolute dell'huomo carnale e sensuale, e da quelle, che se bene cominciano in spirito, finiscono nondimeno in carne. Sia allegrezza, non di crapule, non di risi dissoluti, non di parole vane, non di cuore suauito, non di lingua rilassata ad ogni licenza, non di sentimenti abbandonati da ogni custodia, non di appetiti che pigliano la briglia di mano alla ragione, non d'intelletto accecato nella prosperità, non di memoria scordata di Dio, non di Christiana disciplina sneruata; ma per dir tutto in vna parola, allegrezza nel Signore.

Non volse tollerare Sara, che Ismael figliuolo della serua giocasse o scherzasse col suo figliuolo Isaac, ma ne fece querela con Abraam; & in conformità di questo comandò l'Angelo ad Abraam. *Eijce ancillam, & filium eius*. il che egli esegui subito, con tutto che parese cosa dura. Così siano longi da queste nostre communi allegrezze tutti li spassi, che nascono dal senso e dalla carne, e che ripugnano allo spirito, & alla ragione; ancorche alli mali nostri habita sia dura questa repressione della carne, e questo sbandimento delli gaudij sensuali.

Sia questa allegrezza, come ci insegna l'Apostolo S. Paolo, *Gaudete*, dice egli, *in Domino semper; iterum dico gaudete: modestia uestra nota sit omnibus hominibus*. Fà testimonio questo beneficio, che Dio si è accostato a noi, e che nella restituzione, la quale ci ha fatta di tanti comodi spirituali, ci sono accostate le diuine gratie. Però rallegramoci; ma sia la nostra allegrezza accompagnata in ogni parte di modestia; & in modo tale, che ci sia com'vna arra per sperare dell'altre gratie dalla bontà e misericordia di Dio.

Frà tutte l'altre moderazioni di questa nostra allegrezza, riconosciamo, figliuoli, questo diuino beneficio con vn cuore humile, e soggetto a Dio: e diciamo frà noi medesimi col profeta santo Dauide: *Nonne Deo subdita erit anima mea? ab ipso omne salutare meum: nam & ipse Deus meus, & saluator meus*. Si come già Mo-

se, quando il popolo giudeo era vicino per entrare al possesso dell'abondanza e comodità della terra di promissione, gli riduceua a memoria longamente i peccati loro, perche si ricordassero sempre, ch'era stata misericordia di Dio, che gliel'hauea acquistato, & esso non l'hauea meritato; acciò non si insuperbisse: così farà cosa fruttuosa in noi, se da vn canto considereremo gli innumerabili benefici fattici da Dio, e dall'altro le nostre ingrattitudini verso di lui: e specialmente ci giouerà la profonda meditatione di quello, che ci suggerirà la cognitione di questa gratia, la quale da noi è stata ultimamente riceuuta della sanità e vita, quado per i peccati nostri ne erauamo così indegni, come già habbiamo veduto di sopra nella prima parte di questo memoriale.

Saranno questi accomodati mezzi a farci hauer humil sentimento in godere questa diuina misericordia.

Con questo spirito humile riconobbe già il Rè Nabucdonolor la gratia di Dio: quando dalle campagne, dal sereno, e dal viuere con le bestie, essendogli reso da Dio il sentimento, si restituì al suo regno, & accresciuto di magnificenza più che prima.

Ma come non doueua egli riconoscerla con spirito d'humiltà, ricordandosi della radice della sua passata rouina, della quale racconta Daniel profeta, ch'essendo il Rè insuperbito nella vista delle grandezze della sua Città di Babilonia, disse frà se medesimo, *Nonne haec est Babylon magna, quam ego edificauit in domum regni, in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei?* E mentre ch'egli diceua queste parole gonfiato di superbia, venne terribilmente vna voce dal Cielo, che gli intimò la rouina, che seguì. *Tibi dicitur Nabucdonosor Rex, regnum transibit a te, & cum bestijs & feris erit habitatio tua: senum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te; donec scias, quod dominetur excelsus in regno hominum, & cuiuscumque voluerit, det illud.*

Eadē hora sermo cōpletus est super Nabucdonosor; & ex hominibus abiectus est, & fenuit ut bos comedit, et rore caeli corpus eius infectū est; donec capilli eius in similitudinem Aquilarū crescerēt, & unguis eius quasi auium. Horrenda ellectione fù questa, e castigo subito, bē degno d'efferci perpetuamente impresso nella memoria, a fin che stiamo humili, e soggetti sotto la potēte mano di Dio, ne mai entriamo in spirito di superbia.

Et in questo proposito non è da tacerui l'esempio del Rè Ezechia, il quale non deue hauer minor efficacia in imprimere ne i cuori nostri quanto debbiamo fugire ogni superbia, & all'incōtro, come humilmente habbiamo a riconoscere questa diuina gratia. Racconta di quel Rè la scrittura santa, che hauendo egli in quella desperata infermità riceuuta da Dio la sanità, e prorogatione di vita, c'haueua con tante lagrime dima-

Gen. 28.

Philip. 4.

Ps. 61.

Dan. 4.

data, vennero Ambasciatori del Rè di Babilonia con lettere e con doni a congratularsi seco della sanità recuperata, donde egli si allegro fuor di modo: & insuperbito, mostrò a loro le sue guardarobbe, la gran suppellettile, l'oro, l'argento, & tutti i suoi tesori ch'erano nella casa; entrò subito Esaia profeta da quel Rè, & dopò hauerlo interrogato, che cosa hauessero detto quelli huomini, e donde eran venuti; e rispostogli Ezechia, ch'eran venuti di paesi lontani a visitarlo; seguì il profeta a dimandargli, che cosa haueuan visto in casa sua; rispose il Rè, han visto ogni cosa che è in casa mia, e non vi è restato cosa alcuna de miei tesori che non habbian vista: all' hora il profeta vedendo la superbia, ch'egli si pigliaua de i suoi tesori in quella sua noua sanità, gli disse da parte di Dio: *Audi verbum Domini exercituum; ecce dies venient, & auferentur omnia que in domo tua sunt, & que thesaurizauerunt patres tui usque ad diem hanc in Babylonem. Non relinquetur quidquam, dicit Dominus, et de filiis tuis qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio Regis Babylonis.* Questa minaccia seguì l'effetto di quella miserabile cattività di Babilonia, la qual fù di tanta calamità a i posterì di Ezechia, & a tutto il popolo giudeo. Fù spogliato il tempio di tutti i tesori, e di quei preziosi vasi, donatigli così magnificamente da Salomone: fù saccheggiato, e spogliato il palazzo del Rè; fù condotta in Babilonia la nobiltà di Hierusalem; vi fù condotto anco il Rè Ioachim, la madre, e la famiglia sua. Fù anco dopò alcuni anni di nuouo assediata Hierusalem, e miserabilmente afflitta di fame. Fù alla fine presa da Nabucodonosor Rè di Babilonia, onde abbàdonato da suoi il Rè Sedechia, se ne fuggì nel campo di Hierico; oue preso dall' esercito inimico, fù condotto in Babilonia incatenato. Qui primieramente per commandamento di quel Rè gli furono miserabilmente ammazzati i figliuoli; E poi a lui cauati gli occhi; poco dipoi a tanto si stese la rabbia di quel Rè, che fece bruciare il tempio di Hierusalem, il palazzo reggio, e tutti gli edificij della Città. Ardiremo noi dunque, o Milanesi, hauendo alla memoria si fatti essempli d'ingratitude, e superbia così seueramente castigata, insuperbirci in questa sanità e prosperità riceuuta? ardiremo noi gloriarci vanamente in noi stessi, e non riconoscer humilmete da Dio questa gratia? *Tua est, Domine, magnificentia, potentia, & gloria, atque victoria, & tibi laus,* diceua il santo Rè David nel fin della sua vita: così sentiamo noi, così diciamo, così confessiamo hora, e confesseremo perpetuamente. Troppo grande fù l'ingratitude del popolo giudeo, il quale dopò l'hauer hauuto così segnalato beneficio d'esser liberato così miracolosamente dall' Egitto, ardì pigliare tutti li anelli, & ornamenti suoi d'oro, & gettar come fece

ro il vitel d'oro, & adorarlo come fecero, con mandar fuori quell'empia voce: *Hi sunt dii tui, qui eduxerunt te de Aegypto:* te ben tante volte gli haueua detto Dio, *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis.* A somiglianza di quello in vn certo modo sarebbe fra noi empia ingratitude, se fra tanti testimonij d'essere venuta miracolosamente dalla mano di Dio questa liberatione, volessimo vsurpar la sua gloria, e darla ad altri, e metterci innanzi a gli occhi le prudenze, le fatiche, i pericoli, e le diligenze nostre, che habbiamo usate nel tempo della pestilenza, e se di queste cose, come ornamenti nostri, fattoci quasi vn idolo, volessimo attribuire a queste, e non a Dio, la sanità, la salute, e la vita nostra. Ben sarebbe da temere, che si come all' hora Dio flagellò quel popolo, e castigò sì scelerata ingratitude con morte di tanta moltitudine d'huomini, & haurebbe fatto molto più, se l'oratione di Mosè non lo riteneua: così non mettesse mano di nuouo a questo, o a più duro flagello, per castigare tanto più irremissibilmente questa nostra ingratitude, quanto in questi nostri miseri tempi, non habbiamo fra noi li Mosè amici così cari di Dio, che possano con le sue orationi legargli le mani nel mezzo dell'ira tua. Ricordiamoci, figliuoli miei, dell'auiso che daua tua diuina Maestà a quel suo popolo: *Ne dixeris in corde tuo, fortitudo mea, & rebur manus mea, hac mihi omnia prestauerunt; sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse vires tibi praeberit. Neque enim propter iustitias tuas, & aequitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras earum: sed quia illae egerunt impiè, introeunte te deletae sunt, & ut compleret verbum suum Dominus; quod sub iuramento pollicitus est patribus suis Abraham, Isaac, & Iacob. Scito ergo, quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dedit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissima cervicis sis populus. Memento, & ne obliuiscaris, quemodo ad iracundiam pronocaueris Dominum Deum tuum in solitudine.* Già da queste parole chiaramente vediamo, come Dio vuole che nessuno s'insuperbisci, ma che le gratie si riconoscano da sua diuina Maestà, la quale ha ben seueramente castigato quelli, che accecati dalla opinione di se stessi, hanno poco riconosciuto le gratie diuine. Ricordiamoci in questo proposito de i giudicij di Dio contra quei sauui del mondo, de i quali così scriue S. Paolo, *Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, neque gratias egerunt, sed euauerunt in cogitationibus suis; idè obscurati sunt insipientes cor eorum.* Non è strada, figliuoli, più atta a farci oscurare tutto il lume della prudenza nostra, e riuscir vana ogni nostra diligenza, e spogliarci delli doni di Dio, che quando ingratemente ne i doni non conosciamo il donatore, nelle gratie non vediamo l'autor delle

Exod. 21.
leuit. ij. 29.

Exod. 31.

Deut. 9.

Rom. 1.

delle gratie, nell'opre di Dio non riconosciamo Dio operatore, e che doue anco Dio opera per instrumento suo, noi, o l'altre creature, fermarsi negli mezi & instrumenti, e non riconoscere intieramente quello, che principalmente opera, e dà forza a questi mezi & instrumenti che egli usa. Però sentite come lui si lamenta del popolo giudeo per simil colpa, in Osea profeta; doue sotto figura di donna adultera introduce quel popolo a parlare, e dare a gli idoli, & alle creature del mondo la gloria de beneficij riceuuti da Dio. *Vadam, dice, post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, oleum meum, & potum meum.* Onde soggiunge Dio. *Et hac nesciuit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicauit ei, & aurum.* E perche non vuol patire Iddio lungamente, che noi godiamo i suoi beneficij, se non li riconosciamo da lui; però soggiunge in quel medesimo luogo del profeta, e le minaccia di leuarle tutti quei beni, che godeua, non li riconoscendo da chi gliel ha daua, onde dice: *Ecce ego sepiam viam tuam spiritus, & sepiam eam maceria; & semitas suas non inueniet. Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & quare eos, & non inueniet.* Et di più dice poco di sotto: *Idcirco conuertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam, & linum meum, quae operiebant ignominiam eius.* Et nunc reuelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius: & vir non eruet eam de manu mea. Aggiunge di più, *Et cessare faciam gaudium eius, solemnitatem eius, neomeniam eius, Sabbatum eius, & ficum eius, de quibus dixit: Mercedes haec mea sunt, quas dederunt mihi amatores mei, & ponam eam in saltum, & comedet eam bestia agri.* Et soggiunge altre parole piene di minacce contra quelli, che non riconoscono i beneficij di Dio. O figliuoli, quante volte noi vediamo in ogni parte del mondo, e specialmente nella Città nostra simili pratiche? Si parte l'huomo da Dio, e si volta a seguirare il mondo, spende la vita nelle corti, seguita l'ambitioni, va dietro alli mali guadagni, non si cura di giurare, e spergiurare, fa fondamento nella robba, e negli amici, si fida delli suoi discorsi, & humana prudenza, s'appoggia a vane speranze, e per questa misera seruitù del mondo, lascia di darli alla frequenza de sacramenti, è negligente nell' esercizio santo delle orationi, non si fida in vn certo modo di Dio; ne riconosce che da lui vengono il grano, il vino, l'olio, tutti i frutti della terra, & ogni bene anco di questa vita. Però s'adira Dio, e spesso volte in vn tratto a chi non conosce le sue gratie, gli fa morire i figliuoli, gli oscura l'intelletto, gli accieca gli occhi della mente, gli leua i fauori, e l'amicitie del mondo, & il mondo gli abandona, e

Osea 21.

fugge da loro: così sfumiscono le ricchezze, ca dono le speranze, restano falliti i disegni, con fusa si vede l'humana sapienza, s'impoppiano in tanti scogli di difficoltà, in ogni negotio si attrauerfano al mezo della vita muri d'impedimenti insuperabili, e non vede l'huomo così, accecato per doue vsire al suo disegno, e stricarsi da i laberint del mondo, in presenza del quale confuso, termina con vergogna & angustie le varie allegrezze, feste, comodità, spassi, e consolationi passate, e si troua con le manivote di quelle mercedi, che non ha riconosciuto da Dio ma dal mondo, al quale sino all' hora ha miseramente seruito. Questo è figliuoli il frutto de gli animi superbi, & ingrati, che attribuiscono, e riconoscono da se medesimi, dal mondo, e dalla sua prudenza, i doni e le gratie che sono da Dio solo, e così non si contentano di godere i beneficij fatti dalla diuina bontà; ma vogliono anco vsurparli la gloria di Dio che risplende in loro. Sia dunque in ricognitione e gratitudine di questo beneficio che hauemo riceuuto, il cor nostro grato, e da qui innanzi tutto di Dio. Sia la allegrezza nostra moderata. Sia allegrezza e consolatione christiana, cioè humile, e tutta soggetta a Dio, nel godimento di questa, e di tutte le altre gratie: le quali hora, e per sempre vogliamo riconoscere puramente dalla benigna mano di Dio.

C A P. IIII.

MA come potrà già mai contenersi vn cuore veramente grato, che non prorompa fuori, e non dia in ogni parte testimonio della cõtentezza, che sente nella ricognitione del beneficio riceuuto? Se nelle tribulationi si è spesso volte presentato a Dio per desiderio di esserne liberato, sarà bene anco suegliato nella prosperità e sanità riceuuta, a ringratiarne, e benedirne Dio. *Anima mea,* diceua Esaia, *desiderauit te in nocte, sed & spiritu meo in precordijs meis de mane vigilabo.* E ricorda a te l'anima mia nella notte delle tribulationi; sarò diligente in presentarmi sollecitamente nella mattina e giorno delle prosperità, con lo spirito, e viscere del cuor mio innanzi a Dio. Benediceua Sarra figlia di Raguel la bontà di Dio nel mezo delle sue tribulationi, eccitata solamente dalla speranza d'esserne liberata: quanto maggiormente noi dopò hauer riceuuto la gratia, diremo sempre con essa: *Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis ijs, qui inuocant te. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis; & post lachrymationem & fletum exultationem effundis. Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in secula.* Riconobbe già il popolo d'Israel nella sua liberatione dall' Egitto,

Esa. 39.

1. par. 29.

Exod. 31.

Esa. 26.

Tob. 3.

Exod. 15.

gittò, la mano forte che Dio haueua vfata, & in faluar loro, & in sommergere Faraone con i suoi efferciti.

Onde infieme con effo a lodare Dio Mosè cantò quel cantico, *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, fortitudo mea, & laus mea Dominus*, e quel che segue.

Con non minor allegrezza, ne con minor gratitudine d'animo verio Iddio, Maria sorella di Mosè e d'Aron, seguitata dall'altre donne, pigliò il timpano in mano, & infieme cò tutte loro cantò il medesimo canto, ringratiando tutte vnitamente Iddio di quella liberatione.

Similmente quel buon Tobia quando sentì, che l'Angelo Rafaello hauea fatto così gran beneficio a lui, & a suo figliuolo, oltre d'hauer offerto a Dio le sue orationi, le sue lagrime, le sue elemosine, la sua pietà nel sepelire i morti, dice la scrittura santa, che l'vno e l'altro stupefatto e tremebondo cascò con la faccia in terra; e che ambidue prostrati, per spatio di tre hore lodorno, & benediffero Iddio.

Come bene in altra occasione il medesimo Tobia anco eccitaua l'anima sua a questo officio di benedire e lodare la bonità di Dio. *Anima mea*, canta egli, *benedic Dominum, quoniam liberauit Hierusalem ciuitatem suam a cunctis tribulationibus eius Dominus Deus meus*.

Ben dimostraua Esaia profeta, che queste voci di laude, che questo spirito di rendimento di gratie, deve esser congiunto con l'allegrezza nostre, quando parlando delle riparationi, e consolationi del popolo giudeo, diceua in particolare di Gierusalem: *Gaudium & letitia inuenietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis*. A questo officio inuitaua Iudith il suo popolo, dopò che con l'aiuto diuino per man sua fù liberato da gli efferciti Assirij.

Che voci son quelle sue piene d'ardente affetto? *Incipite Domino in timpanis, cantate Domino in cimbalis, modulamini illi psalmum nouum, exultate, & inuocate nomen eius; hymnum cantemus Domino; hymnum nouum cantemus Deo nostro. Confitemini illi omnes, quoniam nra bonus, quoniam in secula misericordia eius*. Questo è l'officio, che tante volte, ò più tosto perpetuamente il santo Rè Dauid essercitaua si affettuosamente: *Confitebor tibi Domine in toto corde meo, letabor, & exultabo in te: Psallam nomini tuo altissime*. Questo medesimo officio sentiuua egli, che nella frequenza del popolo si doueua fare: *Confitebor tibi in ecclesia magna: in populo graui laudabo te: & altroue dice: Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum*. Questo è parimente il sacrificio, che per bocca dell'istesso Dauid ricerca Dio con quelle parole. *Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua: sacrificium laudis honorificauit me. In me sunt, Deus, vota tua, quae reddam: laudationes tibi, quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de*

Tob. 12.

Tob. 13.

Iud. 16.

Psal. 9.

Psal. 34.

Psal. 21.

Psal. 49.

lapsu. Et in vno altro salmo canta: *Transiimus per ignem, & aquam: & adduxisti nos in refrigerium; introibo in domum tuam in bolocautis, reddam tibi vota mea, quae distinxerunt labia mea, & locutum est os meum in tribulatione mea*. Questo officio è l'adipe spirituale, che perpetuamente comandaua la legge douer essere di Dio: *omnis adeps Domini erit iure perpetuo*. Questa è la voce, *Deo gratias*, con la quale terminiamo le nostre orationi, e specialmente tutti gli officij diuini se condo il rito nostro Ambrosiano.

Di qsta voce santissima così scriue santo Agostino. *Quid melius animo geramus, & ore praebeamus, & calamo exprimamus, quam, Deo gratias? Hoc enim, nec dici breuius, nec audiri latius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest*. Il render gratie a Dio ha marauigliosa forza di apportare nuouo beneficij dalla Maestà sua diuina. *Anima quae benedicit, impinguabitur*, dice la scrittura, & altroue in questo senso è scritto: *Ad locum unde exeunt flumina gratiarum, reuertuntur, ut iterum fluant*. Parimente altroue si dice. *Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum potestis, exaltantes autem replebimini virtute*.

Non si contentaua Dauid tanto di laudare, e benedire Dio nelli beneficij da lui riceuuti, ma si consolaua nel raccontar a gli altri, e così sfogaua più pienamente l'allegrezza, e contento suo. *Narrabo*, diceua egli molte volte, *omnia mirabilia tua*: & altre volte. *Confitebimur tibi Deus, confitebimur, & inuocabimus nomen tuum, narrabimus mirabilia tua*. e nel fine di questo salmo conclude, *Ego autem annuntiabo in seculum, cantabo Deo Iacob*. Di più pieno di spirito di lode di Dio quel profeta, quante volte con ogni affetto tanto inuitaua tutti i buoni ad ascoltar i beneficij che Dio gli haueua fatti, & infieme le laudi. *Venite, audite, narrabo, venite omnes qui timetis Deum, quanta fecit anima mea: ad ipsum ore meo clamaui, & exultavi sub lingua mea, & exaudivit Dominus, & attendit voci deprecationis meae. quanta mandauit patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera. Filij qui nascuntur, & exurgent, & narrabunt filiis suis; ut ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei, & mandata eius exquirant*. Altre volte gli inuita a questa attenzione con quelle efficacissime parole. *Attendite popule meus, legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei, aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio, quanta audiimus ea, & cognouimus, & patres nostri narrauerunt nobis, non sunt occultata à filiis eorum in generatione altera, narrantes laudem Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius quae fecit, & suscitauit testimonium in Iacob, & legem posuit in Israel*. Altre volte il medesimo Dauid essortaua ogn'uno a far festa e giubilo a Dio con i salmi, con le lodi, &

Leuit. 3.

Prou. 11.

Eccl. 1.

Psal. 9.

Psal. 34.

Psal. 63.

Psal. 77.

Pf. 33. Pf. 94.

Pf. 146.

Pf. 117.

Pf. 104. Pf. 91.

1. par. 16.

Ma. 13.

Pf. 47.

infieme feco ad adorarlo, prostrati e piangere innanzi a lei, e magnificar la gloria tua. *Magnificate Dominum merum*. Et altroue. *Venite exultemus Domino. iubilemus Deo saluati nostro. Praecipuemus faciem eius in confessione, & in gloriis iubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos. Quia in manu eius sunt fines terra, & altitudines montium ipsius sunt. Quoniam ipse est mare, & ipse fecit illud, & siccam manus eius formauerunt. Venite, adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster, & nos populus pascae eius, & oues manus eius. Et altroue. Deo nostro decora laudatio: e poco dipoi soggiunge, *Præcinite Domino in confessione, psallite Deo nostro*. A questo officio di magnificare, e ringratiare Iddio, eccitaua se medesimo con voci piene di spirito. *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem. Vox exultationis, & salutis in tabernaculis iustorum. Non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini. Castigatus castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Aperite mihi portas iustitiae, ingressus in eas confitebor Domino: haec porta Domini, iusti intrabunt in eam: Confitebor tibi, quonia exaudisti me, & factus es mihi in salutem. Inhiamato di questo medesimo spirito, eccitaua gli altri a predicare, & essaltare i beneficij di Dio. *Annunciate inter gentes opera eius, narrate omnia mirabilia eius; & altroue, Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime. Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem*. E di più nella allegrezza d'hauer condotta l'arca nella Città, egli con speranza di molte benedictioni, acceso di spirito nelle lodi di Dio, eccita anco gli altri a magnificare i beneficij diuini. Onde dice: *Notas facite in populis adinventiones eius, & narrate omnia mirabilia eius. Cantate Domino omnis terra, annunciate ex die in diem salutare eius. Narrate in gentibus gloriam eius, in cunctis populis mirabilia eius, quia magnus Dominus, & laudabilis nimis*. Con non minore affetto Esaia santissimo profeta eccitaua, & introduceua il popolo a mandar fuori queste voci piene di gratitudine di animo, e di spirito: *Notas facite in populis adinventiones eius, mementote, quoniam excelsum est nomen eius. Cantate Domino, quoniam magnificè fecit, annunciate hoc in uniuersa terra*. Al medesimo officio di gratitudine, e di predicare il merauiglio se opere, & beneficij di Dio, infiammaua il popolo Dauid tanto dicèdo, *Letetur Mons Sion, & exultent filij Iudae, circumdate Sion, & amplectimini eam, narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domus eius, ut narretis in progenie altera. quoniam hic est Deus noster in aeternum, & in seculum seculi, ipse reget nos in secula*. Vediamo anco, come l'Angelo Rafaello, auisado a Tobia, e suo figliuolo di questo officio diceua: *Regis sacramentum***

abfondere bonum est; opera autem Dei recitare & confiteri, honorificum est. *Benedicite Deum caeli, & coram omnibus uisceribus, confitemini ei, qui fecit uobiscum in misericordia sua. Benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius. Neque enim bene loco est legatione, che la scrittura santa dice: *Benedixerunt Deum, et exurgentes narrauerunt omnia mirabilia eius. Promittetua il Rè Dauid, che i tuoi figliuoli, e descendenti farebbero questo officio di rendere lodi a Dio perpetuamente. Generatio, & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam gloriae sanctitatis tuae loquentur, et mirabilia tua narrabunt. Memoriam abundantiae misericordiae tuae erantabunt, & iustitia tua exultabunt. Misericors, et misericors dominus, patiens, & multum misericors. Sauius Dominus cunctis, & miserationes eius super omnia opera eius. Ma molto più espressamente questo officio th commandato da Christo Signor nostro a quell'huomo, da chi cacciò vna legion di demonij, dicendogli: *Uade in domum tuam ad tuos, & annuncia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miserus sit tui, & abijs, & cepit predicare in Decapoli, quanta sibi fecisset Iesus, & omnes mirabantur*. Parimente quel buon teruo di Dio Mosè, essendo uisitato da Ietro suo socero, dalla moglie, e figliuoli suoi, dopò l'hauergli fatto le solite accoglienze, dice la scrittura santa, che subito gli cominciò a narrare le marauigliose opere, che hauea fatto Iddio per liberare il popolo giudeo da Faraone, e da gli Egitti. Sono questi, ò Milanesi miei, li ragionamenti, che douete far con li vostri figliuoli: così insegnaua, e comandaua Dio a quel popolo hebreo, che facesse ciascuno con i figliuoli proprij. Sono questi li officij che douete fare, quando vi riuedete infieme con i parenti, con gli amici vostri, con i forastieri, che vengono a visitarui, e rallegrarsi cò voi: douete raccontare minutamente le gratie che Dio benedetto vi ha fatto in questa peste, i pericoli da i quali vi ha liberati a vno per vno, & il modo mirabile cò che l'ha fatto, e com' ha miracolosamente conseruato, e voi, & vostri figliuoli, e la patria sitellata: douete di tutto questo lodare, e benedire Iddio, e così eccitar loro a simili officij, come dice la scrittura santa che fece beno, all'quale millegrationi de i ben eorum in provincia di iudaea, che gli raccontò Moè, e benedixit Iddio, & essendo prima Iddio, una per un' opera quella confessione: *Quia uigilauit, quia magnus Dominus super omnes Deos, & osium anche egli holo cauit, e laudauit a Deo per rendimento di gratie, e recognitione de beneficij suaua quel popolo. Hanno figliuoli miei da essere questi ueramenti uostri, che con uos, e uostre uirtute, & con gratulationi in questa communi allegrezza. Benedicite a Dio il tanto hab meliorum delle siue***

Pf. 144.

Marc. 5. Luc. 8.

Exod. 18.

Exod. 18.

sue tribulationi: era spogliato di tutti i suoi armenti, fù in vn subito priuo de i serui che lo cu rauano, per il fuoco disceso dal Cielo; restò senza figliuoli & figliuole, per la rouina della casa, che calò loro addosso: in queste continuate calamità, sempre ringratiando Dio, disse, *Sit nomen Domini benedictum*. Era impiagato tutto dal capo fin' a piedi, era beffato dalla moglie, era burlato da gli amici, nondimeno nissu na cosa, ancorche calamitissima, hebbe mai forza di fargli vscire parole contrarie a quelle: *Sit nomen Domini benedictum*. Hora che faremo noi liberati per misericordia di Dio benedetto dal duro flagello della peste? che diremo noi nella restituitone della sanità? che diremo hora ch'èstinta la peste, habbiamo i com mercij liberi? che diremo hora, che per questo beneficio son salui i figliuoli, viuono le mogli, si vedono i parenti, e vengono gli amici a congratularsi? Dicano i padri, dicano le madri. *Sit nomen Domini benedictum*. Saluti il marito la moglie. *Sit nomen Domini benedictum*. Riue de il padrone salui i suoi seruitori, reconosce le sue sostanze salue, renda gratia a Dio, *Sit nomen Domini benedictum*. Torna il mercante, e l'arti giano alle botteghe, dica pure, *Sit nomen Domini benedictum*. Sia questa medesima voce molto più in bocca a tutti nell'entrare in Chiesa, nell'vdirle le prediche, nel stare alla messa, nel conuenire alli officij, nel riceuere i santissimi Sacramenti, nel fare oratione insieme. Diciamo pur tutti perpetuamente. *Sit nomen Domini benedictum*. Ragione ben haueui, o Santo Profeta Dauid, d'inuitar così affettuosamente l'anima tua a rendere gratie a Dio, d'inuitare insieme tutte le viscere del tuo cuore a benedire il suo santo nome, d'excitar l'intelletto, la memoria, la volontà, tutte le parti, e potenze più intime dell'anima tua a questo officio. *Benedic anima mea Dominum, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto eius*. Ragione haueui santo profeta, di replicare l'istesse parole: *Benedic anima mea Dominum*, perche non si scordasse il cuor tuo mai de i beneficij di Dio: *& noli obliuisci omnes retributiones eius*. Ragione haueui di numerare alcuni per te medesimo. *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia, & miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum, renouabitur ut Aquila iuuentus tua*. Et perche n'anco con questo satisfaccui al tuo desiderio, ne a quel che sentiui essere d'obbligo tuo, però giustamente spesse volte andauai più particolarmente inuitando i cieli, la terra, il mare, gli elementi, e le creature tutte a rendere gratie, laudar, e benedire Iddio.

Esa. 49.

Così faceua il profeta Esaia. *Laudate caeli, & exultet terra; iubilat montes valde, quia consolatus est Dominus populum suum, & pauperum suorum miserabitur*. Erano quelli tre, come scriue Daniele, in mezzo d'vna fornace arden-

tissima: doue il fuoco non ardeua loro, ne le lor vesti, e pur consumaua le genti attorno.

Onde dice la scrittura, che loro, come con vna sola bocca benediceuano, e dauano gloria a Dio con quel cantico. *Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum, & laudabilis, & superexaltatus in secula, & così seguiauano nelle benedittioni del nome santo di Dio, inuitando tutte le creature a vna per vna a lodar e benedire Dio.*

Quanto dunque sarà officio nostro far il medesimo nella conseruatione, che Dio ha fatto di noi dallo incendio di questa pestilenza, e per misericordia sua perdonando a noi, ch'erauamo nel mezzo delle fiamme, ha permesso, che tanti altri che ci erano d'intorno, s'abbruciassero nel fuoco di si accesa peste.

Ma perche le nostre lingue sono immonde, & impedita, e non sufficienti a così grande officio, aiutateci voi creature beate nel cielo.

Benedisci sopra tutti gli altri, tu o Madre di Dio al tuo figliuolo, che in gratia tua, che sei nostra particolare auuocata, ha fatto a noi questa misericordia.

Benedite o Angeli a Dio, che non ha rifiutato le vostre intercessioni per noi.

Benedici o Ambrosio santo a Dio, che ha riguardato più nelle tue preghiere, che nelli demeriti nostri.

Benedite o Geruasio e Protasio, benedite Nazario e Celso, benedite Nabor, Felice, e Vittore, e Calimero a Dio, che ha ascoltato, & esaudito la voce del sangue, e martirio vostro a consolation nostra.

Benedite o sante Vergini a Dio, che ha dato testimonio della gratia, ch'hauete seco nella misericordia, la qual ha fatta per mezzo vostro.

Benedite a Dio tutti voi santi amici di Dio, che regnate in Cielo con Christo, ch'ha esaudito le intercessioni vostre per noi.

Benedite a Dio, o santi i quali hauete le vostre reliquie in questa Chiesa, che non ha lasciato in dardo questi pegni della sua misericordia con noi.

Benedici o Sebastiano beatissimo a Dio, che non ha fatto vani i voti, i quali per mezzo tuo questa Città tutta ha fatto a sua diuina maestà; benedici a Dio, che non ha rifiutato l'oblacione di questo popolo nella chiera che si è cominciata a fabricare a nome tuo; benedici a Dio, ch'habbia accettato il digiuno, e la santificatione della festa dedicata ad honore, e memoria tua. Benedite tutti insieme a Dio: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in se-*

Psal. 105.

cula misericordia eius. Hora noi ancora con questa santa scorta ci confidaremo far questo officio di benedirvi, e lodarvi: ma tu Signore mondaci da ogni iniquità, e ti laudaremo delle tue gratie.

Aufer a nobis Domine iniquitatem; accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.

Con questa speranza, & desiderio inuitiamo

Osea. 14. tutti

tutti insieme a ordine per ordine.

Benedite a Dio, voi venerabili sacerdoti, che state nella casa sua in luogo santo, benedite voi al Signore, che si è degnato fare, che qua giù lo seruiate più lugo tempo in questo vostro officio. Benedite voi o Magistrati a Dio, che ha benedetto le vostre sollecitudini.

Benedite o Nobili, e Cittadini a Dio, che ha riconosciuto le vostre elemosine.

Benedite o poveri a Dio, che ha consolato le vostre fatiche, e fatto proua della patienza vostra.

Benedite a Dio Vergini, che ha esaudito le vostre orationi.

Benedite a Dio, o Disciplini, che nelle vostre battiure ha risguardato le percosse, i flagelli, le pouture, le spine del suo vnico figliuolo Christo Gesù.

Benedite o fanciulli a Dio, che ha ascoltato le vostre pure, e continue litanie.

Benedite a Dio, o giouani, che non ha interrotto con la peste il corso della vita vostra.

Benedite a Dio, o vecchi, che vi ha fatto gratia di veder terminata questa ira sua.

Benedite o Padri a Dio, che non vi ha tolto auanti il tempo i vostri figliuoli.

Benedite o figliuoli a Dio, che non sete restati orfani in così calamitoso tempo.

Benedite a Dio, mariti e mogli, che non siate restati in questa pestilenza vedoui.

Benedite tutti insieme a Dio, che fra le morti delli vostri ha con special gratia riseruati voi.

Benedite a Dio Chiese hora ripiene.

Benedite a Dio case hora habitate.

Benedite a Dio Botteghe aperte.

Benedite a Dio operarij, serui, e garzoni, hora non più vagabondi dall'arte, e seruitij vostri.

Benedite a Dio operarij della vita Christiana, nelle consolate fatiche vostre, hora rinouate nelle schole.

Stupisca il mondo della gratia singolare, che la bontà di Dio miracolosamente ci ha fatta, e dica in tutte le parti.

Vscite o Milanesi, come già disse Nabucodonosor a quei tre giouani ch'erano in mezzo il fuoco.

Venite, dica, ogni contorno, che non vi saran più chiuse le nostre porte, non tagliate le strade, non impediti i passi, non vietati i commercij, non fuggita la conuersatione, che così è, gratia e misericordia di Dio.

C A P. V.

GI A hauemo esposto quella parte d'officij, i quali con le parole e con la lingua debbiamo a Dio, per riconoscerne gratamente la misericordia, ch'egli ci ha fatta in questa liberatione.

Mà perche non si contenta sua diuina maestà, che solamente con la lingua e con le parole l'amiamo, e seruiamo, ma vuole ancora con ve-

rità d'opere esser riconosciuto, e rimerito: ne gli basta che ce gli mettiamo innanzi con dire, Signore, Signore, ma ricerca da noi, ch'inn- Mat. 25. tieramente, & a pieno facciamo la sua santa volontà: è ben' hora conueniente, e necessario, che vediamo, quali siano l'opere, che da noi ricerca col miracoloso beneficio che ci ha fatto di liberarci, e con qual opera habbiamo noi a mostrargli grati, & a far seco il debito riconoscimento della gratia fattaci.

Questo figliuoli, è quel punto, a che mirerà perpetuamente vn cuore veramente grato, e che considera, e conosce i beneficij diuini: a questo dobbiamo riouolger gli occhi ogni volta che Dio ci fa alcuna noua gratia, mà tanto più in questa, nella quale risplende così meravigliosamente la carità diuina verso noi.

A simile gratitudine d'opere, come era infiammato d'ardente desiderio il cuor di Dauid, quando frà se medesimo diceua, *Quid retribuam Domino, pro omnibus que retribuit mihi?* quali ch'egli posto nella consideratione della sua bassezza, e dall'altro canto contemplando la grandezza di Dio, l'eccellenza de diuini beneficij, e sopra tutto la smisurata carità, con la quale ce gli dona, non vedesse di potergli dare per gratitudine cosa, che fosse degna di sua diuina maestà, e proportionata a i beneficij riceuuti; pure stimolato da i medesimi rispetti, desideraua intensamente farne qualche reale riconoscimento a Dio, però diceua con tutto il cuore: *Quid retribuam Domino pro omnibus, que retribuit mihi?* doue che di gran lunga andaua innanzi col desiderio a tutto quello, a che potesse mai arriuare con le parole, non che con l'opere, a rendergliene gratie.

Sentite l'opere di gratitudine, che vscirono da quel pio animo del buon patriarca Noè. Egli tanti giorni rinchiuso nell'arca per il diluuijo, finalmente per gratia di Dio seccate l'acque, liberato dall'inondationi, riconoscendo gratamente questo beneficio da Dio, gli edificò altari, offerì sacrificij di tutti gli animali mondi, che s'erano conseruati dall'acque.

Vedete la gratitudine reale, che vsò il Rè di Sodoma con Abraham.

Era quel Rè messo in fuga con morte di molti suoi soldati da quelli altri Rè, & esserciti suoi nemici, quando vide che Abraham gli ricuperò, e ridulle a casa le Donne, i figliuoli, il popolo, e tutte le robbe, che già erano in mano de i suoi inimici; riconobbe questo beneficio sì gratamente, che volse riseruare solamente a se le persone, e donare tutte quelle robbe che s'erano ricuperate ad Abraham: *Da mihi animas*, Gen. 14. disse egli, *cætera tolle tibi*. Pareua poco a questo Rè, hauendo per mezzo d'Abraham ricuperato la vita di tanti suoi huomini, dare a lui tutte le sostanze e facultà temporali.

Quanti sono, che trouandosi al punto della morte, darebbero volentieri per ricuperare, o prolungare la vita loro, quanto oro, argento, e ricchezze

chezze che possiedono, le quali cose in ogni modo haurebbero a lasciar indietro per la morte, insieme con la moglie, figliuoli, parenti, & amici.

Mà che opere di gratitudine furono quelle, sempre d'Abraham verso Iddio?

Soleua questo Patriarca santo in ogni occasione di nuouo beneficij, ò promesse, che riceuette da Dio, spesso offerirui nuouo sacrificij; e fù così grato nell'opere verso sua diuina maestà, ch'arriuò la sua obediènza, non solo a vñcir da principio fuor del suo paese, parentela, e casa di suo padre, & a mettersi in vna perpetua peregrinatione piena di fatiche, e di disagi, & ad essequire anco quel che Dio benedetto gli hauea comandato di circondere se, il figliuolo, e tutti i suoi, il che era pur dolore, specialmète nell'età loro più matura; ma arriuò ad offerire con mirabil prontezza il suo vnico figliuolo Isaac, designato herede di tante promissioni, pegno di tante speranze, in che tutte le genti haueuano ad essere benedette: e già prontamente l'hauea condotto al luogo del sacrificio, e legato sopra le legne, & era per venire all'essecutione di offerirlo, quando sfodrato che hebbe il coltello, soprauenne l'angelo, che da parte di Dio lo ritenne.

In oltre quanti furono i sacrificij, che in varie occasioni di beneficij diuini offerirno i santi Patriarchi, Isaac, Iacob, e gli altri, & il Rè Dauid; quanti parimente furono gli altari, che essessero, con altre simili dimostrazioni, & opere di gratitudine verso Iddio.

Già il popolo d'Israel nella memoria fresca d'essere liberato dalle afflittioni c'hauea patito nell'Egitto, per riconoscere questa gratia, hauèdo riceuuto la legge da Dio, come prontamente disse di voler far l'obediènza di Dio, & essequire i suoi diuini comandamenti? *Omnia verba Domini, qua locutus est, faciemus.* le quali istesse parole replicò parimente, quando Mosè offerì il sacrificio alla radice del monte, gli lesse in sua presenza la legge.

Ne voglio tacerui qui la singolar gratitudine di quel santo figliuolo di Tobia.

Fù dimandato costui dal Padre, che cosa potesse dar a quel che l'hauea accoppiato: mostrò tanta gratitudine, e tanto affetto di animo, che innanzi che gli esplicasse il premio che se gli douea, si diffuse priuatamente in raccontare i beneficij riceuuti, rispondendo, che mercede gli daremo noi? che cosa condegna a i suoi beneficij? egli mi ha condotto, e ridotto sano, ha riscosso per me i crediti da Gabelo, mi ha fatto hauer moglie, ha scacciato da lei il demonio, ha contentato i suoi parenti, ha liberato me da essere diuorato dal pesce, ha restituito a te la luce de gli occhi, siamo ripieni per lui di tutti i beni; che potremo noi dargli, che sia cosa degna de i beneficij riceuuti: ma pur mi pare, che tu lo debba pregare, se per auentura volesse degnarsi, d'acceptar la metà di tutte quelle

ricchezze, che ho portato meco.

O Milanesi, che parte farete voi a Dio della vita, qual vi ha donata? che ossequio de i vostri figliuoli, li quali vi ha conseruati? che portione delle robbe, sostanze, e mercantie vostre, le quali in questo incendio di peste non si son consumate? in che cosa impiegarete la sanità, ch'egli vi ha restituita? senza dubbio che con Noè douremo prontamente far parte a Dio di tutte quelle sostanze e facultà, le quali egli nelle inondationi di questa peste ci ha conseruate: anzi che, e la vita nostra saluataci per misericordia sua, da così manifesto pericolo, e la sanità restituitaci, doueranno anche essi seruire a questa grata e pia ricognitione.

Non vi dourà, figliuoli, rincrefcere più, pagare a Dio le decime, e riconoscerlo con le primitive, le quali douete a i suoi sacerdoti.

Hora dourete offerire doni largamète alle sue Chiese: hora liberalmente fare larga parte con i suoi poveri de i frutti delle vostre possessioni: hora dare anco de i guadagni delle vostre mercantie, de i sudori anche, & altre vostre fatiche.

Tutti douremo a guisa d'Abraham essere pronti a vñcire dalle case nostre, cioè dalle commodità, delizie, & interessi nostri; e molto più douremo slontanarci da i peccati, dalle corruttele, dalle male vñanze, & habiti nostri cattiuu: anzi di più douremo scantarci, e fuggire dalle occasioni di peccare, da gli intrichi del mondo, da i lacci di Satanasso: & anco douremo lasciare la propria volontà, & i disordinati affetti, offerendola come Abraham offerì le viscere sue nel figliuolo, tutta a Dio, per essergli grati, e per far compitamente la volontà sua diuina.

Ne meno ci dourebbe parer duro, se nella gratia la qual Dio ci ha fatta, di prorogarci la vita in pericolo così manifesto, ricercasse d'essere riconosciuto da noi cò spogliarci di tutte quelle sostanze, le quali di già hauremmo lasciate, se ci hauesse fatto morire.

Beati quelli, che spinti da questa pia consideratione, faranno hora di quelle sante risoluzioni di rinunciare voluntariamente a padri, a madri, a fratelli, a parèti, ad amici, alle ricchezze, alla robba, alle case, all'heredità del mondo, al mondo istesso, all'amor di se medesimo, anzi a se medesimo, & alla volontà propria, per dediti carsi perfettamente alla seruitù, & alla sequela di Christo Signor nostro.

Ma se ben Dio non ci obliga necessariamente a questo di spogliarci effettivamente d'ogni cosa; almeno non sia alcuno, che manchi a quel ch'è necessario, cioè a moderare l'affetto suo in ogni cosa talmente, che con la preparatione dell'animo sia pronto, doue ne sia bisogno, più tosto a rinunciare e lasciare ogni cosa, che separarsi da Dio, e sia sempre risoluto in questo di godere, e possedere le cose che ha, con regola Christiana, cioè sotto Iddio, per Dio, & ad honor

nor di Dio, e di cercare con esse salute spirituale, e sua, e de i figliuoli, & attinenti suoi, e di far a questo modo la diuisione, che offerì quel Rè ad Abraham. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* O Christiano, che farai in questa occasion? Dio ti ha conseruato i figliuoli, ti ha conseruato la moglie, ti ha conseruato il marito, ti ha conseruato i parèti, e gli amici, ti ha conseruato la patria, ti ha conseruato la robba; che farai huomo Christiano? che dirai? di pur come disse Tobia all'Angelo: *Si me ipsum tradam tibi seruum, non ero condignus prouidentia tua.* Signor mio, se bene in tutto questo spazio di vita che mi hai prolungato, darò tutto me stesso nel tuo seruitio, non però sarò condegna ricognitione questa mia al tuo beneficio: quando ti haurò dato portione di tutte l'opere dello intelletto, della memoria, e volontà mia, e delle parti interiori dell'anima mia; non farò anco condegna ricognitione questa mia al tuo beneficio: quando darò il corpo, & i sentimenti miei al tuo seruitio, quando adoprò la lingua in lodarti, gli occhi in legger libri sacri e spirituali, l'orecchie in odire la parola tua, le mani in foccorrere a i tuoi poveri, i piedi in vñstare le Chiese, e le sacre reliquie de i tuoi santi; ne anco questa sarà condegna ricognitione al tuo beneficio: quando haurò ordinato la vita mia, de i miei figliuoli, della mia famiglia, e casa, che si spenda matina e sera in oratione, che si dia ad essercitij santi, che miri sempre in ogni attione a pregarti, e benedir sempre il nome tuo; ne anco questa sarà condegna ricognitione al tuo beneficio: quando haurò speso la robba, le sostanze, i campi, le possessioni, le mercantie, & i sudori miei in seruitio tuo; sarà anco poco questo, a paragone di quello a che mi obliga questo beneficio dopò tanti altri.

Ho riceuuto per questo tuo beneficio di nuouo il viuere: per questo ho riceuuto còsequente di poter operare & essercitare questi & altri officij dell'anima, del corpo, e de i sentimenti miei: per questo tuo beneficio viuono i miei figliuoli, la moglie: da questo parimète dipende la sanità di questa mia patria, e di qui è la conseruatione di quelle facultà e sostanze che mi son restate.

La onde se prima tutti erauamo debitori di obedirti; quanto sarà obligata questa vita che di nuouo ci hai prolungata, a spenderli tutta nella tua santissima obediènza? Diciamo pur tutti, *Omnia qua locutus est Dominus, faciemus: erimus obedientes.* O che pungente sprone ti sarà questo, ò Milano, a farti offeruare la legge di Dio, se spesso ti ridurrà a memoria, e ti metterai innanzi a gli occhi, i beneficij c'hai riceuuto da sua diuina maestà. Per questa cagione nella legge che diede Iddio al popolo hebreo, gli disse da principio quelle parole: *Ego sum Dominus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis, e*

quel che segue. Si che Milanesi miei, da qui innanzi la ricordanza e memoria di questo beneficio, vi stimuli a promouere tutti i buoni instituti, e vñanze.

Se alle volte vi par difficile il digiunare, l'affliggere la carne, il reprimere gli appetiti, il sopportar l'ingiurie, il perdonar a gli nemici, l'astenersi da i guadagni ingiusti, il fuggire le male pratiche, se in somma vi par difficile altra cosa che tocchi all'essecutione de i comandamenti diuini; aiutate, & eccitare la schiezza vostra con la ricordanza, e de i beneficij diuini, e delle promesse fatte in questa occasione della peste.

Ti ricordi, ò Milano, quando nella Città, e ne i luoghi della Diocesi appetati, per le piazze, per le còtrade, nelle Chiese, & in ogni parte, erano così frequentate le voci di tutto il popolo, che cò tanti sospiri e lagrime dimandaua misericordia a Dio? ti ricordi, quado hora alle fenestre, hora alle porte delle case, hora nelle strade, e ne i luoghi publici, hora nel lazaretto, e nelle cappane, da per tutto noi ti interrogauamo, e ti eccitauamo a riconoscerti, ad emendarci, & a lasciar i peccati, e gli abusi? ti ricordi, come prontamète ad alta voce rinunciaui a i peccati, alle pompe del mondo, alla seruitù del demonio, come darestai la mala vita, e gli abusi passati? ti ricordi, come alla presenza nostra ti proponeui vna vera emendatione, e che hauristi per sempre bandito dalle tue case i giuochi, da i tuoi figliuoli le tauerne e bettole, dalle mogli e figliuoli quei ricami di vesti, quelle acconciature di teste, i pennachi, gli sfoggiamèti, & in somma ogni pompa? ti ricordi, come tu protestaua, e noi, che siamo pastor tuo, a nome tuo protestauamo a Dio, di lasciare ogni mala vñanza vecchia? come bene all'ora rinouauaui quelle sante promesse fatte a Dio nel sacro battesimo, & in questo alzaua i mani al Cielo, e ti inginocchiua, e proponeui insieme di non lasciar mai ne matina ne sera l'instituto dell'oratione, & altri essercitij santi?

Hora figliuoli è il tempo di mettere in essecutione le promesse, di conformare i fatti alle parole, di corrispondere nella sanità a i proponimenti c'habbiamo fatti nell'infermità, e nei pericoli. *Veniant mihi miserationes tuae, & uiuam, quia lex tua meditatio mea est,* diceua il santo profeta Dauid. Così noi in quei pericoli della peste dimandauamo a Dio misericordia, e vita: proponeuamo il cuor nostro, e spesso anco con la bocca prometteuamo di hauer per l'auenire sempre il cuore nella legge di Dio: hora è tempo, poiche habbiamo riceuuto, e misericordia, e vita, di metter tutto l'animo, la volontà, & opera nostra in questa essecutione. Forfi chi di voi alcuna volta si è creduto per infermità pericolosa, ò per altro accidente essere vicino al morire, hauerà esperimètato, quato i giudicij ch'all'ora fa l'huomo, siano differenti da gli errori, e vñi pen-

Tob. 9.

Exod. 24.

Exod. 29.

Exod. 20.

Ps. 118.

D d d d fieri

fieri, ne i quali è inuolto nelle prosperità, e lu-
singhe di questo fallace secolo.

O come l'huomo si hauerà nella pestilēza pro-
posto differenti pensieri, vita differente, & al-
tri costumi, da quelli c'hauera prima? Beato
colui che viue secondo quelle regole, e lumi,
che Dio gli ha posti innanzi nel tēpo che staua
in pericolo di morte. Beato te Milano, se met-
terai in pratica perpetuamente quelle riforme,
delle quali confessai all'hora, e sentiui
hauer bisogno.

Quanto volentieri all'hora haueresti tu piglia-
to per patto di andar per molti anni a venire
vestito di sacco, digiunare ogni dì, spendere
molte giornate della settimana nella Chiesa, e
lasciar tutti i tuoi spassi; se solamente hauesti
hauuto sicurezza, che la peste non andrebbe
molto più innanzi, e che saresti liberato da
quelle spauenteuoli morti? Hora Iddio non
solo ti ha promesso questa liberatione, ma te
l'ha data con effetto: sei sano, la peste è estin-
ta, le cose tue son ristorate; perche dunque ti
parerà graue, far molto meno di quello, ch'al-
l'hora tanto facilmente haueresti tolto a fare,
se Dio haueſſe trattato teo più espressamente
per via di patti? che gran cosa ti parerà hora,
moderare vn poco i banchetti, i conuitti, le ves-
ti, gli adornamenti, li sfoggi strani? che diffi-
coltà hauerai tu hora, di lasciare i balli, le co-
medie, li spettacoli, i giuochi, le profanità? che
strana cosa ti parerà, spendere il giorno della
festa nell'orationi, nelle prediche, nelle lettio-
ni, nelle scuole della dottrina Christiana, nelle
stationi, negli essercitij santi? Chauereste dato,
Milanesi miei dilettissimi in Christo, all'hora
per la vostra vita, e sanità; ò più toſto, che
non hauereste dato di robba, di guadagni, di
honore, e d'ogni altra cosa di questo mondo,
per conseruarui, per scampar la vita in quei tē-
pi, ch'erano così frequenti le morti? che cosa
nò hauereste fatto, per assicurarui dello stato,
nel quale per gratia di Dio hora siete, a quel
tempo, quando era così desolata questa città?
voi molto bene sapete, che era talmente distrut-
ta, e mutata di faccia, che per via humana non
vi era speranza di poterſi rimettere in breue tē-
po; anzi se ne aspettaua rouina tale, che nò ba-
stassero tutte le potēze del mondo a ristorarla
in spatio di centenara e centenara d'anni.

La riforma, figliuoli, delli abusi, la emēdation da
i peccati, congiunta con vn fermo proponi-
mento di obedire a i santi commandamenti di
Dio, è vna delle opere, & è vn de i modi, con il
quale soletta quel antico popolo di Dio rico-
noscer gratamente i beneficij di sua diuina
maestà.

Il Rè Assa riceuuta c'hebbe vna segnalata vit-
toria, dopò hauer fatto vn solenne sacrificio,
leuò ad instāza di Azaria profeta tutti gli Ido-
li e le profanità dal paese di Iuda; e di Benia-
min, e dalle Città c'hauera preso, e fece giurare
al popolo tutto, che seruiſſe al Signor Iddio.

Parimente nel tempo di Esdra, quando il po-
lo hebreo fù liberato da quella seruitù di 1. Esd. 10.
Babilonia, giurò in quella commune allegrez-
za di mandar via le mogli forastiere. c'hau-
uano preso, di rompere le amicitie e parenta-
ti c'hauano con forastieri, essendo questo cō-
tra la legge di Dio, & in somma di far tut-
to quello, che gli ordinasse Esdra intorno
alla riforma, & alla emēdatione de i costumi.
Dopò anco a qualche tempo, hauēdo quel po-
polo sotto Esdra medesimo rinouato i muri, e
riedificato la Città di Hierusalem, celebrò le
loro allegrezze e feste; nelle quali, e tutti i
principali, e tutto il popolo giurorno di offer-
uar per l'auentire la legge di Dio data loro
per Mosè: e con questo giuramento (il qual fù
non solo di tutto il popolo, ma anco particola-
re di ciascuno, di maniera, che fù fatto giurare
alle mogli anco, a i figliuoli, alle figliuole, e
per i piccioli giurauano i maggiori) promesse-
ro loro d'offeruare particolarmente quelle co-
se, cōtra quali hauerano peccato; come di guar-
dare il Sabbatho, di non hauer commercio con
forastieri, di dare le primitie e decime a sacer-
dotti, di pagar quella terza parte d'vn siclo
ogni anno al tempio, di mantenerui legne e
fuoco, d'offerire i primogeniti, e simili altre
cose.

Vedere dunque le promesse, che dopò i bene-
cij facea quel popolo, tutte riuolte a opere di
gratitudine, a nuoui proponimenti, a riforma,
& emēdation di vita.

Se in così grāde occasione, figliuoli carissimi,
che Dio con così segnalato beneficio vi ha ec-
citato a seruirlo, non escono da voi opere de-
gne di Christiano, & huomo grato; quale al-
tro tempo aspettate giamai di riformarui, di
leuare i vostri idoli, cioè le vostre pompe, le
fouerchie spele, & i vostri coli disordinati
amori nelle cose del mondo? E tēpo figliuoli,
e tempo, dopò l'essere liberati da così graue
peste, di ridurre le famiglie e le case voſtre a
disciplina christiana, di riformar le case, di sta-
bilit le riforme publiche con publici decreti
di magistrati, di stabilirli ciascuno particolar-
mente nell'offeruāza santa della legge di Dio,
di rinouar cō sua diuina maestà i patti, che fur-
no fatti seco, quando venessimo al sacro batte-
simo, e di far in somma conto, che per questo
nuouo spatio di vita ch'egli ci ha donata, hab-
bia rinouato le sue promesse con noi, & all'in-
contro noi le nostre con lui. *Ero vobis in Deū,*
& *vos eritis mihi in populum.* Io piglio, dice
egli, la protection vostra, la particular cura pa-
terna di voi: vi defenderò, vi conseruarò, sare-
te mio popolo fauorito: e voi riconoscerete
sempre me per vostro Dio; non l'auaritia,
non la gola, non il ventre saranno li vostri
Iddij, ma io solo, a me seruirete, me temerete,
a me obedirete, a me darete santamente tutti
gli officij di culto, d'amore, d'honore e vene-
ratione, di obedientia, che mi douete.

Ma

Ma mi volto a voi, venerandi Sacerdoti; i qua-
li douete tutti, e con l'essempio, e con le solle-
citudini, e con le dottrine sante, eccitare & au-
tar gli altri a i debiti officij con Dio; quanto
hora vedete essere accresciuti i vostri oblighi
con sua diuina maestà? Lascio per hora alla so-
la consideration vostra, tutto quello ch'io in
questa occasione vi potessi dire, dell'eccellēza
de frutti che da voi ricerca Iddio per gratitudi-
ne di questo beneficio, tanto più sopra ad ogni
altro di questo popolo, quanto che eccede l'ec-
cellenza dello stato vostro a tutti gli stati del
popolo. Ma vi dirò solo queste poche paro-
le, & a quelli particolarmente, c'hanno cura
d'altri.

Hauete pur manifestamēte veduto la secure po-
sta alla radice di questo arbor grāde di Milano.
Hauete sentito pure, come da ogni parte di
questa Città e Diocesi ha chiaramente intona-
to quelle terribili voci: *Omnis arbor, quae non
facit fructum bonum, excidetur, & in ignem
mittetur.* Dopò tante altre dilationi e termi-
ni che Dio ci ha prolungati, risoluamoci pur
vna volta a vera penitenza, emēdatione, e ri-
forma.

Habbiamo veduto le cose di questa peste in ta-
le stato, che pareva, che non vi fosse più speran-
za d'altra dilatione, ma che douesse hora esse-
re tagliata ogni pianta infruttuosa; e pure ha
Dio ascoltato le vostre orationi, ha accettato i
sacrificij che gli hauete offerto per beneficio di
questo popolo: non ha ributtato quelle voci,
che cia cheduno di voi per il suo popolo man-
daua fuori ne i preghi. *Domine dimitte illam
etiam hoc anno, vsque dum fodiam circa illam,
& mittam stercora.* Vi ha pur data la miseri-
cordia di Dio vn'altra prolongatione: e chi sà,
se forſi sia questo l'vltimo e perentorio termi-
ne? Quanta cura adunque, quanta straordina-
ria sollecitudine metterete voi nella coltura
spirituale dell'anime che vi son date in cura?
come dourete hora non risparmiar fatica, non
cedere a difficoltà, non fuggir pericoli? sfor-
zatevi, fratelli, di vincere tutti i contrasti, e di
farui a guida dell'Apostolo santo ogni cosa a
tutti.

Spendere i giorni e le notti, non temete freddo
ne caldo, ne fame ne sete: ricordatevi di voi me-
desimi, mentre cercate quello ch'è di Christo,
nel desiderio e zelo di ridurre alla strada di sa-
lute tutti i vostri figliuoli spirituali, e di fargli
produrre abundantissimi frutti di penitenza, in que-
sto spatio di tempo che Dio ci ha donato.

Mettere la mano al forte, fate sforzo con ogni
sorte di officio, mettete innāzi a loro la memo-
ria della morte, del giudicio di Dio, il fetore del
sepultura, l'ineuabile bruttezza del peccato,
la viltà e bassezza de i precipitij dell'huomo,
la fragilità della vita sua, la caducità delli suoi
humani dilegni, e quel che resta dopò: riduce-
tegli mattina e sera, & in ogni bisogno all'ora-
tionē santa; inducetegli alla frequenza de i

santi sacramenti: Pregate, scongiurate, au-
sate, ammonite, riprendete, correggete, instate,
opportunamente & importunamente, ne lascia-
te indietro diligeza di forte alcuna con questi e
simili officij, acciò che quelli che sono rac-
commandati alla vostra coltura e cura, faccia-
no frutti degni di vita eterna.

Questi, & altri officij con loro ricerca da voi
e da noi Dio benedetto nella occasione del be-
neficio che ci ha fatto, cō liberarci dalla peste;
perche non habbia a risoluersi finalmente al-
l'essécutione di quella spauenteuole sentenza:
Succide illam. ilche habbiamo da temere che
poi non succeda, e con rouina perpetua di lo-
ro, e con infinito dolor nostro, e forſi con
rouina nostra insieme; come meritareſſimo, se
ò per facilità, ò per negligenza, ò per rispet-
ti, ò per altri affetti nostri, ò per qual si vo-
glia altro modo haueſſimo partecipato con le
colpe loro.

CAP. VI.

HA VETE già, figliuoli amatissimi, in qual-
che parte gli officij di gratitudine, che dob-
biamo a Dio, e col cuore, e con la lingua, e con
l'opere: perche ben riconoſciamo la marauil-
ghosa gratia, che sua diuina maestà ci ha fatta
di liberarci dalla peste.

Intorno a quali officij fa di bisogno che vediam
anco alcune circostanze, con le quali hab-
biamo da essercitarli. *Hilarem doctorem dili-
git Deus,* dice la scrittura santa. Non è adun-
que dubio, che quanto maggior sarà stata la
prontezza nostra in rendere a Dio gratie con
tutti quei modi che da noi è stato detto, tanto
più saranno accette a Dio, se vi concorreranno
tutte le altre circostanze che si ricercano.

Parimente anco per l'auentire, qualunque es-
serciterà questi istessi officij con prontezza di
cuore, se ne trouerà più consolato, e potrà ef-
fere, che impetri alla giornata più larghe be-
nedictioni dalla bontà di Dio, il quale suole ri-
munerare gli huomini grati con fargli nuoui
beneficij, e gratie.

Ma veramente di questa prontezza poco ò
niſun testimonio han dato quelli, che subita-
mente fattaci la gratia della liberatione, e mol-
to prima, di mano in mano mentre s'andauano
rilasciando le quarantene, & i ferramenti del-
le case, & aprendo più i commercij, si viddero
affatto posti con tutto il cuore a riuedere le
possessioni loro, a riparare le botteghe, a rinouar
le mercantie, e ristorare tutti gl'incomodi tē-
porali, come se questi fossero stati i principali
danni c'haueressero patito dalla pestilenza.

E non furono questi tali così diligenti in rimet-
tersi all'opere spirituali tralasciate, chi alle
scuole Christiane, chi alle solite cōfraternità, &
essercitij di disciplina, chi al frequētar le Chie-
se, a vdir le prediche, & in somma a riparar
i danni spirituali.

D d d d d 2 È pur

Mat. 3.

2. Thim. 4.

4. cor. 9.

Para. 17.

E pur questa douea essere la nostra prima solle
citudine .

Così ci insegnano con il loro effempio Iosue, e
Zerobabel, e li altri del popolo hebreo, i
quali liberati dalla seruitù di Babilonia, su-
bito, e con tanta prontezza posero mano a
edificare l'Altare a Dio, a restituir i sacrificij, e
poi a fondare e rifare il tempio. Il che fù a
loro di tanta consolatione, che nella vista
di quei nuoui fundamenti, mentre stauano i
sacerdoti & i leuiti a lodar Iddio, & a cantar
salmi & hiani, tutto il popolo mandaua vo-
ci insino al cielo piene di laudi di Iddio; anzi
molti de i principali piangeuano di allegrez-
za, in maniera ch'era vn'harmonia quella tutta
diuota, e tutta risonante di gratie, di pianto, e
d'allegrezza. Simile effempio ci diede Eldra
con quell'istesso popolo nel tēpo del Rè pario.
Egli tornato che fù di Babilonia, abbracciò con
tanta prontezza e zelo l'impresa di riformar
quel popolo, che hauendone trattato con tutti
in publico, e publicamente pianto i peccati cō-
muni, diede altri testimonij di penitēza, ne gu-
stò pane, ne pure acqua, prima c'hauesse stabili-
ta e fatta giurare da tutti la riforma; la qual il
popolo tutto accettò, giurò, & esegui cō pron-
tezza non minore, che fosse quella d'Eldra a
proponerla.

Ma volete vedere quanto sia inconueniente, at-
tendere prima alle fatiche, alle ristorationi del-
le cose temporali, e lasciar nell'ultimo il risto-
ro e la riparatione che tocca al culto di Dio, &
alle cose spirituali; ve lo mostra Dio stesso per
bocca d'Aggeo profeta, il quale quādo il popo-
lo hebreo per alcuni impedimenti si rallentò
di andar innanzi nella fabrica del tempio, gli
riprende graueamente da parte del Signore; e
gli auisa insieme, che per ciò gli erano venuti i
flagelli adosso delle carestie di grano, vino,
oglio, & altri frutti della terra, e gli parla così:
*Hæc ait Dominus exercituum, dicens, populus
iste dicit; Nondum venit tempus domus Domi-
ni edificanda. Et factum est verbum Domini in
manu Aggei propheta dicens; Nunquid tem-
pus vobis est, vt habitetis in domibus laqueatis,
& domus ista deserta? Et nunc hæc dicit Domi-
nus exercituum. Ponite corda vestra super vias
vestras. Seminastis multum, & intulistis parum,
comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non
estis inebriati; operuistis vos, & non estis cale-
facti; & qui mercedes congregauit, misit eas in
sacculum pertusum. Hæc dicit dominus exerci-
tuum, Ponite corda vestra super vias vestras.
Ascendite in montem, portate ligna, & edificate
domum; & acceptabilis mihi erit, & glorificabor.
Despexistis ad amplius, & ecce factum est mi-
nus. Quia domus mea deserta est, & vos festi-
natis unusquisque in domum suam. Propter hoc
super vos prohibiti sunt cæli ne darent rorem, &
terra prohibita est ne daret germen suum, & vo-
caui siccitatem super terram, & super oleum, &
quacunque profert humus, & super homines, &*

super iumenta, et super omnem laborem manuum.
Pelare, ò Milanesi miei, le sudette cose di Dio
ad vna per vna, quando non vi succedono bene
le vostre cose temporali, gli officij, i negotij, i
traffichi, ne vi fanno fattione i dinari, e l'intra-
te vostre, e vengono le piogge fuor di tempo,
e le carestie; fate, come dice, e replica Iddio.
Ponite corda vestra super vias vestra. Mette-
teui molto bene a considerate, come voi cami-
nate, come vi uiete; & vedete poi, se tutto quel-
lo che vi nasce d'incommodo e di danno, può
essere dalla causa, che per quel profeta Iddio
vi mostra; cioè, ch'egli mandi quei flagelli e
pressure, perche voi ad imitatione di quel po-
polo, mettiat innanzi le cure temporali alle
spirituali, le cose vostre particolari all'honor
di Dio, le fabriche, le commodità delle case vo-
stre, allo splendore & al culto delle Chiese che
sono case di Dio.

Non fate, figliuoli, come non douete fare, che
nè hora in questa occasione, nè mai habbia cau-
sa l'onnipotente Iddio di far di voi sì grau-
querela. *Populus iste dicit: Nondum venit
tempus domus Domini edificanda: nunquid tem-
pus vobis est, vt habitetis in domibus laqueatis,
& domus ista deserta? Domus mea deserta est,
& vos festinatis unusquisque in domum suam.*
Questo ordine prepottero, questa lētezza nel-
le cose di Dio, questa negligenza intorno al-
l'anima vostra, per la disordinata sollecitudine
c'hauete del mondo, e cose temporali, farebbe
anche essa vna specie d'ingratitude, farebbe
effempio di poca ricognitione, farebbe testi-
monio di nō conoscer dalla diuina Maestà, nè
questo, nè gli altri beneficij.

Siano dunque, dopò c'hauete riceuuto questo
beneficio di sanità, le prime vostre diligenze, e
le prime cure tutte riuolte a ristorar i passati
danni spirituali: Attendete a mondar l'anima
da quelle saluatichezze, le quali può hauer par-
torito in alcuni di voi, lo star tanto tempo sen-
za conuenire alle Chiese, & il non hauer po-
tuto consolarli nella pestilenza, & aiutarli
così spesso del solito confessore e padre spiri-
tuale.

Siate diligenti a vdir la predica, le sacre let-
tioni, a visitar le stationi, a frequentar le scuo-
le Christiane, ad accompagnar le processioni,
& a far simili officij di pietà. Si impieghi pur
ciascuno prontamente in questo ristoro spiri-
tuale, e con tal diligenza, che lo anteponga ad
ogn'altra cosa.

Già della prontezza e cura diligente, che dob-
biamo per le gratie riceuute dalla bontà di Dio,
ci diede effempio chiaro & efficacissimo il san-
to Noè, il cui fatto ben considera il padre no-
stro tanto Ambrosio, con dire, che se bene Dio
hauera a Noè comandato, che fabricasse l'ar-
ca per saluar se, la famiglia, e gli animali che
vi rinchiuso, e poi gli comandò cessato il dilu-
uio che ne uscisse; nō aspettò però egli d'essere
ammonito da sua diuina Maestà di offerirgli il
sacri-

sacrificio, ma da se stesso prontissimamente
lo fece, per mostrarli grato del beneficio ri-
ceuuto.

Ma auuertite, che questa prontezza non ha
da essere inganneuole, come è quella di colo-
ro, i quali non potendo sentire di essere obli-
gati al suo prossimo per qualche gratia ò bene
riceuuto, fanno per questa causa sola subito
qualche ricognitione verso di lui, per voltar-
gli poi le spalle, e non volerlo più conoscere,
nè ricordarsi del beneficio fattogli, come che
già l'habbiano pagato.

Così anco fanno alcuni con Dio, i quali han-
do a far alcuni officij spirituali, come il cōfes-
sarsi, & il comunicarsi al tempo della Pa-
scha, vanno frettolosamente a quegli officij,
e con vn desiderio mondano d'uscire presto
di quell'obbligo, parendogli poi d'essere liberi
a caminar per le sue strade di vita vecchia, e di
non hauere a pēsar più sopra quella opera spi-
rituale c'hauuano a fare, della quale vorreb-
bono scordarsi presto, sentendone solamente
fastidio a pentare di hauerla a fare.

Io non vorrei, che tal fosse la prontezza di al-
cuni, li quali son conuenuti volentieri e pron-
tamente alle processioni, alle orationi di qua-
rant'hore, che si sono celebrate per questo rē-
dimento di gratie, con quel dissegno di finir
questo officio in quei pochi giorni, e d'uscire
presto dall'obbligo, e di non hauere più a pen-
sare al beneficio c'hanno riceuuto.

Si cominciò a render gratie a Dio, ma non è da
finir così presto. Non è ragione, che la gratitu-
dine la qual si deue a simil beneficio, sia angu-
stata in così breue termine. Merita la bon-
tà infinita di Dio, esser sempre lodata, e rico-
nosciuta senza misura, senza termine, e senza
fine.

Ma se pur vogliamo secòdo la picciolezza no-
stra prescriuere alcun termine ò misura di gra-
tie, che sia proportionata al beneficio riceu-
to, diciamo, che il dono della vita il qual ci
ha fatto la bontà di Dio, ricerca, che tutta quel-
la vita che viuiamo dopò questa gratia, deue
essere speta tutta, & è tutta obligata a rendi-
mento di gratie, verso chi ce l'ha donata.

Quanto dura il dono, tanto dura l'obbligo di
riconoscerlo: lasciādo hora di parlare di quel
rendimento di gratie, di che siamo debitori a
Dio per tutti quei beni e frutti, i quali faremo
nello spatio di questa vita, che ci è stata pro-
longata, e di quel rendimento di gratie, che
eternamente faremo con gli Angeli a Dio nel-
l'altra vita, & anco di quell'ufficio di gratie,
che nella presente vita per altro in ogni cosa
dobbiamo a sua diuina maestà. *In omnibus
gratias agite*, diceua l'Apostolo: & altroue.
Gratias agentes semper: parimente a i Colos-
sensi. *Omne quodcumque facitis, in verbo, aut
in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu
Christi facite, gratias agentes Deo, & Patri.*
Veramente il ringratiare Iddio, è l'ufficio che

faremo perpetuamente in cielo, doue meglio
intenderemo le gratie c'haueremo dalla diui-
na bontà riceuute. *Misericordias Domini in
æternum cantabo*, dice Dauid tanto Profeta. è
bene cominciar qui, & assuefarsi a far perpe-
tuamente officio come questo, che hà da dura-
re eternamente.

Però Tobia comanda a suo figliuolo, che per-
petuamente benedica, e lodi Dio onnipotente.
Benedic Deum. e Dauid dice. *Benedicam Do-*
minum in omni tempore, semper laus eius in ore
meo. Nè questo santo Rè si contentaua d'ha-
uere per vna volta, ò per vn tempo reso gratie
a Dio de i beneficij riceuuti; ma ogni giorno
vi consummaua certe hore: la mattina per tē-
po mentre anco era nel letto, staua in quella cō-
sideratione. *Sic memor fui tui super stratum*

*meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti
adiutor meus*. Alcuna altra volta era la matti-
na e la sera in questo officio. *Bonum est confite-
ri Domino, & psallere nomini tuo, altissime;*

*ad annūciandum mane misericordiam tuam, &
veritatem tuam per nossem*. Altre volte, non to-
lo la sera & mattina, mà anco a mezo giorno
vi si esercita. *Ego autem ad Deum clamaui,
& Dominus saluabit me. Vespre, mane, & me-
ridie, narrabo, & annūciabo. Exaltabo te, Deus
meus, benedicam nomini tuo in seculum*: e quel
che segue. Talmēte stabili di occuparsi nel rin-
gratiare e lodare Iddio continuamente tutto
il tempo della vita sua. *Cantabo Domino in vi-
ta mea, psallam Deo meo quia amidi sum*.

Vedete dunque, figliuoli, come possiamo noi
mettere fine ò terminare a questo officio di lo-
dare, e ringratiare Iddio, (specialmente in oc-
casione, che ci ha sua diuina maestà come di
nuouo donata la vita. Siano dunque que-
ste gratie e laudi continue, perpetue, e senza
fine.

Hanno in oltre da essere non solamente perpe-
tue, mà anco vniuersali; cioè che si rendano
da tutti, e da ciascun di noi, affinchè non auuē-
ga quel che dice la scrittura santa. Vno edifi-
ca, l'altro distrugge, vno benedice, l'altro ma-
ledice. Che frutto sarà in questo, se non fatica?
Siano rese queste gratie con tutto il cuore, nō
con vn cuor di viso.

Questo dico per quelli, che mostrano segno,
ò speranza di douere per alcuni giorni spen-
derli in orationi, processioni, & altri officij di
pia gratitudine verso Iddio, e poi anco vorran-
no dar parte di questa allegrezza al mondo, e
rallegrarsi pazzamente di questa diuina gratia.
Il che nō farebbe altro, che spogliare Iddio d'u-
na parte della gloria di quest'opera, e darla al
mondo: anzi per i peccati che si mescolano in
queste profane allegrezze, farebbe questo dar
al demonio de i trionfi & honori douuti a
Dio.

Nō è figliuoli, per tolerar la maestà di Dio cō
occhio benigno si fatta diuisione in noi, che sia
ingiuriosa al santo nome suo, come questa.

D d d d d 3 Già

Gen. 3.

Esa. 28.

Già saprete, che non sopportò Lucifero, il qual volle usurpare parte della grandezza e maestà diuina, ne meno nel paradiso terrestre i nostri primi padri Adamo, & Eua, che si volsero nella scienza del bene e del male agguagliare a lui; Onde habbiamo a temere, che n'anco sopportarà, che noi lo seruiamo con vn cuore così diuiso. *Diuisum est cor eorum, id est peribunt*, dice quel profeta; *coangustatum est stratum, ita ut alter decidat, & pallium breue utrumque operire non potest*. è picciolo questo nostro cuore, non può capire due, è forza, che ne cada fuori ò Dio, ò il Demonio, nõ si può essere vestito in vn medesimo tempo di gratia e di peccato; però non con diuisione di cuore, mà con tutto il cuore rendiamo queste gratie a Dio, rendiamogliele tutti qualonque noi siamo, rediamogliele in ogni tempo della vita nostra, rendiamogliele in tutti i luoghi, in tutte l'opere, & in tutti i modi; rendiamogliele con tutte le forze, e dell'anima, e del corpo: questa sia la misura di queste nostre gratie, cioè misura senza fine, e senza termine. *Omnia ossa mea, domine, dicent, quis similis tibi?* dice David. Vna dell'opere di gratitudine, figliuoli, che dobbiamo a Dio per questo beneficio, si è questo; che stia mo sopra di noi con molta sollecitudine, acciò non si facciamo degni di perdere per nostra colpa la gratia fattaci per sua bontà; non dico hora, che noi habbiamo molta sollecitudine di viuere longamente ne in questa vita, ne in questa sanità; mà dico c'habbiamo sollecitudine di essere perseveranti nelli buoni propositi, nelle riforme, nella penitenza nostra, e di non ricadere ne i peccati, per liquali sarebbe facile cosa, che meritamente prouocassimo la giustitia diuina a flagellarci di nuouo con questo, ouer' altro castigo, anco più graue.

Sogliano tutti i medici dar' alli infermi risanati, regole & auuertenze di conseruarsi la sanità: impercioche quelle anco sono parti dell' officio loro.

Quali dunque saranno le regole preferuatiue di quel celeste medico, che vi ha restituita con la sua potente mano questa miracolosa sanità? Sentile, ò Milano, dalla voce istessa di quel perito medico; e sono tali, che si possono ridurre a vna compendiosa regola, la quale egli diede già ad vn' altro infermo da lui miracolosamente risanato. la regola li è questa, odila, & osseruala: *Vade, & noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat*. In questa recuperata sanità, ò Milano, vā, non ti fermar punto, vā innanzi con nouità di vita spirituale; fā progresso, auanzati, camina pur a buoni passi; e cerchi fin che tu arriui a conseguire il palio della gloria, che ti è proposto.

In questo corso non ti guardar giamai adietro tornando alla vita passata, alle pompe, alle vanità, a i lussi alle dissoluzioni tue.

Ricordati della moglie di Loth, laquale, quando fu per mano de gli Angeli liberata da gli in-

condij di Sodoma, fū subito transformata in vna statua di tale, che ferma & immobile restò a meza la strada; perche contra quello che le comandò l'Angelo, si ruoltò a dietro: il che volle così Dio, accioche restasse ad institutione de gli altri perpetua memoria della sciocchezza tua, che non seppe conseruarsi quel beneficio della liberatione, che Iddio gli haueua fatto coli fauoritamente, come nella Sapienza atesta lo Spirito santo.

E non pensate, Milanesi miei, che sia senza misterio, che il S. N. nell'Euangelio ci auisa & ammonisce a tener fissò nella memoria quel successo che vi habbiamo detto della moglie di Loth. *Mementote uxoris Loth*, dic'egli in S. Luca. A questo proposito molte altre volte ci auuertisce, che non risguardiamo, nè torniamo adietro nella via spirituale. *Nemo potens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei*. Mà per tutto quello che noi vi potessimo dire in questo proposito, vi doueria ben bastare l'infelice essemplio del popolo d'Israel: il quale liberato miracolosamente dalla seruitù d'Egitto, risguardò a dietro con la memoria alle pignatte di carne, a i pesci, a i comeri, a i peponi, alle cepolle, & agli d'Egitto, mormorando per questo contra Dio. *Quis dabit, diceua, nobis ad vescendum carnes? recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porri, & cepae, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud aspiciunt oculi nostri, nisi Man*, così diceuano; e molti piangendo stauano sopra gli vsi de i lor padiglioni, si lamentauano con dire: *Quare egressi sumus de Aegypto? Quis dabit nobis escas carniū? bene nobis erat in Aegypto*. per voltarli loro così adietro, & per mormorazioni si fatte, Dio gli percossè con vna grauissima piaga, e morte de tanti di loro, che fū poi dalle loro sepolture chiamato quel luogo, *sepultura concupiscentia*. In oltre mandò Dio vn fuoco per lamentarsi loro della fatica del viaggio, il qual fuoco abbruciò l'ultima parte de gli alloggiamenti: onde fū chiamata quella parte, *il luogo dell'abbruciamiento*.

Vltimamente coli castigò con altri mezzi altre loro colpe, che spauerati loro dalla relatione che gli fū fatta, della fortezza de luoghi, e de gli habitatori della terra di promissione, vennero in diffidenza di poterne far' acquisto, còforme alle promesse di Dio.

Onde cominciorno con pianti a mormorar còtra di Mosè, & a dar' voce fuori di voler tornar' a dietro: *Nonne melius est reuerti in Aegyptum? constituamus nobis ducem, & reuertamur in Aegyptum*. Di questo loro proponimento di tornare a dietro s'adirò il Signore Iddio di modo tale, che volle estinguere tutto quel popolo con la pestilenza: *Feriam eos, disse a Mosè, pestilentia, & consumam: te autem faciam principem super gentem magnam, & fortio- rem quam hęc est*. Ma pregato, e placato da Mosè,

Luc. 17.
Luc. 9.
Num. 11.
Num. 11.

Num. 19.

Mosè,

Mosè, perdonò al popolo: fece nondimeno resolutione, che niuno di quelli ch'uscì dell'Egitto hauesse tante volte mormorato, e fatto proponimento di tornar' a dietro, vedesse la terra di promissione, ma che tutti morissero prima che vi arriuaessero, e fossero sepolti in quei deserti: di maniera, che de i maggiori di vinti anni frà tante migliaia d'huomini nõ entrarono in quel paese altri che due, Iosue, e Calep.

Questo successo fū tale, che l'Apostolo S. Paolo ci auisaua con dire, c'hauessemo innanzi a gli occhi della mente tante migliaia di persone, le quali liberate dalla seruitù dell'Egitto, còdotte fuori così miracolosamente per mezzo il mar rosso senza pur bagnarsi i piedi, guidate con tanta protezione di giorno dalla nuuola, e di notte dalla colonna di fuoco, nutrite poi nel deserto quarant'anni con manna dal cielo, in oltre faticate nella sete loro con acque abundantissime, che miracolosamente scaturiuano da vna dura pietra, e con tutto ciò per li peccati loro non volse l'onnipotente Iddio, che pur vedessero, non che entrassero in quel paese altri da i piccioli in fuori, che quei due; onde dice l'Apostolo, e lo replica la seconda volta, che tutte queste cose sono auenute a loro in figura, e scritte a correctione, & instructione nostra.

Sentite dunque le parole dell'Apostolo. *Nolo enim vos ignorare fratres, quonia patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eandem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali conseqente eos petra, petra autem erat Christus; sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hęc autem figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt. Neque idolatra efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: fedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Neque fornicemur sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. Neque tentemus Christum sicut quidam eorum tentauerunt, & serpentibus perierunt. Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatione. Hęc autem omnia in figura contingebant illis, scripta autem sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deueniunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat*. Notate, figliuoli questa conclusione dell'Apostolo, e quest'ultime parole. *Qui stat, videat ne cadat*, le quali parole siaci lecito applicare a nostro proposito. Sete sani per gratia di Dio: è liberata la Città e la diocesi da ogni pericolo di peste: Guardate hora, che il tornare alla uita vecchia, lo scordarui de i buoni proponimenti che già nella peste facesti, il tornar' a i desiderij di carne, & alla memoria, & gusto de i cibi grossi d'Egitto, cioè delle vostre crapu-

le, de i banchetti, della vita sensuale, non vi inducano sopra altre più gran piaghe, che vi arterrino in questo deserto del mondo, senza ch'arriuiate alla patria celeste, alla quale douete sempre mirare, & aspirare.

Guardateui in somma da' peccati: torno a dire a ciascun di voi. *Vade, & noli amplius peccare*. Questa sia la regola vostra preferuatiua in questa sanità che Dio vi ha donata.

Siaui questo che dice il Signore, come vn scudo, con il quale ributtiate gli assalti delle astutie & arti ch'vsarà il demonio nostro nemico; per farui cadere di nuouo ne i lacci de i peccati, e per interromperui il corso alla salute.

Sarai tentata, ò Donna, dalle tue compagne, dalle serue, dalla istanza delle figliuole, dalla vista delle donne vane, di tornar alli sfoggiamenti, a i pendenti delle orecchie, & a gli altri vani adornamenti: ricorda all' hora a te stessa, alle figliuole, alle donzelle, alle vicine e compagne queste parole di Christo N. Signore: *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat*. Putti, se e inuitati a quei licenciosi pugnelli della sera, a vagar per le contrade e per le piazze, a conuersar con le male compagnie, e fuggir dalle scuole Christiane: ricorda teui; che dice Christo: *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat*.

Giouani sete tentati di scuotere il collo dall'obediencia, e riueranza de i vostri maggiori, rilasciarui a briglia sciolta ne gli appetiti, spender la vita otiosamente, star sù le risse, e sù gli puntigli dell'honor mondano, vergognarui nel frequentar la santa confessione, e comunione, & altre opere Christiane, profanare sacrilegamente le feste, le stationi, le tante indulgenze, con i circoli vostri nelle Chiese, e con passeggiamenti nelle contrade per le quali si vā alle stationi: ricordateui di questa regola di nostro Signor Giesù Christo: *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat*. In oltre se siate tirati da male pratiche a deluiarui: ricordateui quello che vi dice lo Spirito santo: *Fili mi, si te lassauerint peccatores, ne acquiescas eis*. ricordateui quello che anco lo Spirito santo vi auisa: *Omnem pretiosam substantiam reperiemus: implebimus domos nostras spoliis: sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrum: Fili mi, ne ambules cum eis: prohibe pedem tuum a semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem*.

Huomini carnali, sentirete alle volte quelle voci, che vi inuitano a vita di piaceri, a darui buon tempo, a godere il mondo: come sono quelle voci de scelerati & empij. *Exiguum, & cum tadio est tempus vite nostrae, & non est qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus status est in manibus nostris, & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum, quia extinctus cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aer; & fun-*

Prou. 3.

transibit vita nostra, tanquam vestium nubis & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs solis, & calore illius aggregata: & nomen nostrum obliuionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum. Umbra enim transitus est tempus nostrum, & non est recursio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo reuertitur. Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt. & vitamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & unguentis nos repleamus, & non pratercat nos flos temporis. Che inuiti sono questi? che voci empie? Fuggite da sì fatti inuiti, fuggite la conuersatione di sì scelerati huomini: ricordateui della parola di Christo. *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat.*

Mercanti, e bottegari, la speranza del guadagno vi alletta alle bugie, alli spergiuri, a giuramenti temerarij, all'inosservanza delle feste, & a i contratti ingiusti, alle falsità delle robbe, e delle misure, alle fraudi, a vendere il tempo: ricordateui delle parole di Christo Giesù Signor nostro. *Noli amplius peccare, nequid deterius tibi contingat.*

Tutti voi altri, che ne i magistrati, e ne gli officij, ò giudicando, ò governando, ò considerando, ò auocando, ò procurando, ò per altro modo tratta te le cose delle liti, della giustitia della publica abòdanza; habbate innàzi a gli occhi sempre e risuonino sempre nell'orecchie vostre giorno e notte queste parole di Christo nostro Signore. *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat.* Trouarete qui mirabili regole per conseruarui da i pericoli spirituali, che passate in questi maneggi. Vi faranno quelle parole, come vno indirizzo alli occhi, alle orecchie, alle mani, alla lingua vostra.

Regolaranno l'opere, indrizzeranno l'intentione, manifesteranno li debiti mezi, ributteranno gl'impedimenti, resisteranno alli contrasti, e vi conserueranno.

O beato ogni huomo, c'hauendo fatto qualche frutto nel passato flagello della peste, ò nel beneficio della sanità recuperata, saprà andar' innanzi, e conseruar' con questa breue & importante regola di medico amoreuole, qual' è stato con voi Christo Giesù. *Noli amplius peccare, ne quid deterius tibi contingat.*

L'oratione, figliuoli, è vn mezo principalissimo per aiutare questa conseruatione. Ricordateui, quanta forza da questo medesimo beneficio hanno hauuto innanzi a Dio quelle multiplicare e perpetue orationi, quelle publiche litanie, quelle voci repetite tante volte, *Domine miserere.* Però escano perpetuamente dalla bocca vostra parole, e voci così salutari.

Cercherà il Demonio di adormentarui in questo officio, & vserà ogn'arte per rallentarui in presidio di tanta importanza.

Vi parrà, che non sia più bisogno di tante orationi, poiche la peste è estinta; & io vi dico, anzi Dio istesso ve lo dice, che bisogna sempre

far' oratione. Et in questo tempo di prosperità li pericoli spirituali sono maggiori: però è bisogno più che mai l'oratione.

Onde tenetela calda, particolarmente la mattina e la sera, come suona la campana, fabela diuotamente, ò conuenendo alla Chiesa, ò almeno nelle case, e botteghe, doue all' hora vi trouate. Parimente fabela straordinariamente in tutti i bisogni che vi occorreranno. *Orationi instate,* dice l'Apostolo, *vigilantes in ea in gratiarum actione;* similmente S. Pietro dice, *Vigilate, quia aduersarius vester tanquam leo rugiens circumit querens quem deuoret.* Figliuoli amantissimi, conseruateui sopra tutto la sanità spirituale dell'anime vostre, l'amicitia con Dio, e la sua diuina gratia; e così hauerete da Dio tutta quella sanità di corpo, e lunga vita, che vi sarà espediente.

C A P. VII.

POICHE vi habbiamo posto innanzi alcuni debiti officij di gratitudine, per riconoscere il beneficio de la peste estinta; la charità nostra paterna verso di voi richiede, che vi ricordiamo vn'altro per vltimo, e di grandissima importanza, senza il quale tutti gli altri in breue spatio di tempo si tralascerebbono, e resterebbono estinti: questo è quello, ch'è stato principale nell'intention nostra, ancora che sia l'vltimo ad esserui esplicato in questo Memoriale; il quale habbiamo voluto darui, acciò che perpetuamente habbate impresso nella memoria il beneficio, che così miracolosamente Iddio vi ha fatto, nè per alcun tempo ve ne habbate a scordar giamai.

Questo è punto di molta importanza per l'executione di tutti gli altri officij di gratitudine posti di sopra in occasione di questo beneficio, e come potete accorgerui dal nome di questo libretto, è stato principalmente nella nostra intentione, e perche vi restasse più al cuore, però habbiamo lasciato ad esplicaruelo per l'vltimo. Habbiamo anco instructione assai illustre nel testamento vecchio di conseruare le memorie de i beneficij diuini.

Soleua Dio benedetto ricercar spesso da quel popolo hebreo, frà gli altri officij di gratitudine questo in particolare, che de i suoi beneficij si hauesse, e conseruasse memoria perpetua.

Onde per legge erano instituite molte feste, alle quali in certi tempi dell'anno, & in vn luogo deputato conuenisse tutto il popolo per far' oratione, e per riconoscere gratamente i beneficij riceuuti da sua diuina maestà.

Era per ciò comandato, che tre volte l'anno tutti conuenissero in Hierusalem al tempio: vna volta alla Pasqua, nel qual tempo si celebrava la memoria del beneficio, c'hebbro di esser liberati dalla seruitù d'Egitto: l'altra volta nella festa della pentecoste, in memoria della legge riceuuta, e del racquisto di terra di

Luc. 18.

Colof. 4.

i. Pet. 5.

Esther. 9.

Iudith. 16.

Deut. 6.

Deut. 3.

promissione: La terza volta nella festa che l'ordinò de i tabernacoli, nelle quali si celebrava la memoria de molti e marauigliosi beneficij che riceuere nel deserto, oue ne i padiglioni frà tanti pericoli e bisogni, fù solamente dalla potente mano di Dio mantenuto, palciuto, e gouernato per sì lungo tempo.

Parimente furono instituiti due giorni di festa e solennità, per celebrar il beneficio della liberatione, quando quel popolo per mezo di Esther regina, si vendicò delle persecutioni d'Amman capital suo nemico.

Fece anco festa solenne per memoria della vittoria, che per Iudith hebbe contra Oloferne, e gli esserciti Assirij.

Per memoria similmente del beneficio della manna, con la quale Dio nutri quarant'anni quel popolo nel deserto, ordinò, che se ne impiesse vn vaso, e per tutti i secoli fosse conseruato, come poi fù il vaso nel tabernacolo riposto, e conseruato perpetuamente.

Nè solo furono instituite solennità, ma molte volte Dio medesimo comandò con legge esplicita, che mai quel popolo si scordasse de i beneficij diuini; & in questo soleua strettamente raccomandargli l'osservanza della legge, e l'obediencia, e specialmente lo ammoniuo, che nelle prosperità e consolationi del godimento de i beneficij c'hauessero riceuuto dalla sua potète mano, hauesse questa viuua memoria. *cumq; introduxerit, diceua, te Dominus in terram, pro qua iurauit patribus tuis. Abraham, Isaac, & Jacob: & dederit tibi ciuitates magnas & optimas quas non edificasti, domos plenas cunctarum opum quas non exstruxisti, cisternas quas non fodisti, vinea & oliueta que non plantasti; & comederis, & saturatus fueris: caue diligenter, ne obliuiscaris Domini, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis. Dominum tuum timebis, & illi soli seruias.* e altrove dice similmente. *Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum.* poco dipoi seguirono queste parole. *Obserua, & caue, ne quando obliuiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius, atq; iudicia, & ceremonias, quas ego precipio tibi hodie: ne postquam comederis, & satietus fueris, domos pulchras edificaueris, & habitaueris in eis, habuerisq; armenta bouum, & ouium greges, argenti & auri, cunctarumq; rerum copiam; eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu aduersus, ac scorpio, ac dipsas, & nulla omnino aqua; qui eduxit riuos de petra durissima, & cibauit te manna in solitudine, quod nescierunt patres tui.* Vedete, dilettissimi figliuoli, e le solennità instituite in quel popolo per li beneficij riceuuti, & il modo che tenne l'infinita sapienza di Dio in ricordare al popolo Giudeo i beneficij, che gli hauea fatti, e commadargli,

che ne tenessero perpetua memoria; che prima gli ridusse in mè: e la seruitù, gl'incòmodi, e l'afittitioni patite, acciò che ricordandosi delle miserie e calamità passate, non deponessero mai la memoria della liberatione, e gratie riceuute. Imaginateui voi qui, come in tempo della peste erauate quasi in vn horribil deiero, pieno di veleno di peste, pieno di morti, pieno di sepulture: ricordateui qui la seruitù, in che erauate di Monatti, poneteui auanti gli occhi quelle carette funeste, e rappresentateui qui gli estremi vostri bisogni, non di acque sole, e cose temporali; ma di quegli aiuti spirituali, che tanto vi poteuano consolare in quelle calamità e miserie.

Finalmente Iddio benedetto vi ha hauuto misericordia, vi ha leuato da dosso la peste, egli solo vi ha liberato; hora vi dice, quel che diceua a quel popolo; ricordateui di tutto questo beneficio. auuertite bene, e guardateui, che mai in alcun tempo ve ne scordate, massime nelle maggiori vostre prosperità.

Hauemo certo noi, figliuoli carissimi, molte occasioni della memoria di questo beneficio; frà l'altre vi è il giorno solenne della festa di S. Sebastiano, la vigilia di quella festa, l'oblatione di tutto il popolo che si fanno alla Chiesa di quel beatissimo martire per voto publico, che per quella horrenda peste fece tutta la Città: hauemo noi in oltre instituito per memoria di questa gratia, di solennizzare con ogni maggior celebrità il giorno dell'inuentione della santa Croce di Christo Signor nostro, & insieme di far' in quello istesso giorno solenne processione col sacro Chiodo: hauemo anco ordinato pur per la medesima cagione di perpetua memoria quelle publiche orationi del Venerdì a sera auanti al sacro Chiodo.

Quando dunque conuenere a quella processione, quando sarete a quelle orationi, quando visiterete quel sacro Chiodo, quando la reliquia sacra di quel glorioso martire Sebastiano santo, & insieme la sua Chiesa, c' hora per il voto fatto si riedifica: ricorda eu fra voi, dite a i vostri figliuoli, raccontate a gli amici tutte queste cose, come son memorie perpetue, che voi douete tenere del beneficio il quale Iddio vi ha fatto di liberarui dalla peste, con la quale vi visitò l'anno dopò il giubileo dell'anno santo.

Per eccitarui in questa memoria, dite pur' alcuna volta: sij tu benedetto martire glorioso Sebastiano, alla cui protectione così fruttuosamente s' inuotò, e raccomandò la Città nostra di Milano in tempo di peste.

Quando poi visiterete le Chiese di S. Ambrosio, di S. Vittore, di S. Nazaro, di S. Simpliciano, e quella anco di S. Francesco, già Chiesa de i santi nostri martiri Nabor e Felice, rinfrescate pur la memoria vostra, e de i vostri figliuoli, con ricordarui, e raccontar la gratia, la quale vi hanno impetrata con i suoi meriti & intercessioni

cessioni quei singolari protettori nostri, Ambrosio, Geruasio, Protasio, Nazario, & altri santi, che quiui hanno le sue sacre reliquie.

Ma perche non stabiliremo noi specialmente ancora qualche tempo, per celebrar con ogni maggior studio di deuotione la memoria di questo beneficio: perche nõ assegnaremo noi tempo particolare, a perpetuare questa memoria, e questo rendimento di grazie, con frutto perpetuo, e chiarissimo esempio di religione e pietà veramente Christiana? Eccoui, dilettissimi figliuoli, il tempo: eccoui il tempo, nel quale è piaciuto a Dio non senza gran prouidenza, che si estingua la peste, che si publichi la liberatione, e che noi ne rediamo publiche e solenni gratie: certamente è tempo accommodatissimo per ogni ragione a celebrar la memoria della gratia riceuuta.

Voi sapete, che la liberatione intiera seguì nel tempo, ch'è frà l'Epifania, & il principio di Quadragesima; nel qual tempo primieramente celebramo i misterij della natiuità del Signor nostro Giesù Christo: di poi seguono immediatamente li altri, che sono della passione, morte, e resurrettione gloriosa.

Si fece poi la publicatione della liberatione nel giorno del bellissimo martire nostro S. Sebastiano: al cui patrocinio sin dal principio della peste diuotamente ricorse la Città, e tante altre terre e luoghi della Diocesi, cõ voto publico di festa, di vigilia, di oblationi, di fabrica, e ristoratione di Chiesa, & altre deuotioni, per ottenere in quella commune afflittione per intercessione del santo misericordia e gratia da Dio.

Si fece poi, e nel giorno, & alla Chiesa di quel santo martire in Milano la prima solenne processione, per ringratiar la bontà di Dio cõ ogni pia gratitudine del beneficio riceuuto.

Seguirono dipoi l'altre solenni supplicationi, le quali se ben vi ricordate, si terminarono entrandosi nella settuagesima, che fù il dì seguente, nel qual tempo tutto nelle feste si andorono continuando varij officij di publiche orationi e gratie fino al primo dì di quaresima.

O sapienza di Dio infinita, come sono inuestigabili le tue vie, come arriui fortemete, e disponi le cose foauemente. Che prouidenza è stata la tua, in riseruar in questo tempo la liberatione nostra da i flagelli dell'ira tua, la quale appunto in questi istessi tempi così specialmente era stata prouocata dalle profanità, e da i peccati nostri. A questo tempo fù fatta intieramente la liberatione, a questo tempo si publicò, a questo tempo per rendertene gratie si fecero le processioni, le stationi delle quarant' hore, le frequenti prediche, & altri officij di gratie.

O Signor Dio mio benedetto, apri gli occhi a questo mio popolo, acciò che veda, e conosca perpetuamente, e questo tempo, e la causa insieme, perche hai voluto che la memoria fresca

di questa segnalata gratia fosse in noi a punto in questo istesso tempo: anzi che hauesimo molto speciale occasione di ricordarlene ogni anno in tutti i tempi a venire.

Et il nibbio, come dice Hieremia profeta, nell'aria conosce il suo tempo. Se la tortora, la rondine, e la cicogna fanno, e seruano il tempo della lor venuta, non lasciar Signor mio, che noi siamo ciechi, ne sconoscenti nell'abbracciar le vie, e frutti spirituali, i quali da noi ricerca ogni ragion di questo tempo differente dalle vianze nostre passate.

Intorno al qual tempo douete voi figliuoli miei, considerate due cose, ch'ambidue vi inuitano, e stimolano a stabilirlo, e designarlo ne i cuori vostri per memoria perpetua della liberatione.

Primieramente questo tempo che seguira subito dopò la santa Epifania, sapete che è tempo di special diuotione, si per la fresca memoria de i santissimi misterij che gli vanno innanzi, della natiuità del nostro Signor Giesù Christo, e de i beneficij e fauori celesti, che per quelli ha riceuuto il mondo: come anco perche in questo santo tempo fù quel santo digiuno de i quaranta giorni, che fece nel deserto il Signor nostro subito dopò il suo battesimo, che fù nel giorno dell'Epifania; dipoi, come sapete, è subito il tempo settuagesimale, tempo misterioso, tempo per dottrina dello spirito santo consecrato a principio di penitèza, tempo, nel quale dobbiamo rammentarci specialmente della necessitã che haueuamo della venuta del figliuolo di Dio, a ripararci dal miserabile stato, nel quale era l'huomo caduto per il peccato; onde è, che la Chiesa santa vfa a questo tempo vesti lugubri, lascia in parte cantici di gaudij, intuona antifone di mestitia, introduce riti e cerimonie, che ci rapresentano l'essilio nostro misero mentre che siamo in questo mondo, la perpetua penitenza ch'in questa vita dobbiamo fare, le lagrime, i digiuni, il castigo del corpo in che dobbiamo occuparsi finche questa vita ci dura, per partecipare, e goder di quella salute, libertã, riparatione, & altre gratie, che ci hà portate dal teno del Padre il figliuolo di Dio: come la Chiesa Madre in questo tempo con riti tanto religiosi manda fuori quelle voci, che sono tutte della miseria, e dell'essilio nostro, per eccitarci a ripensarlo, & a meditarlo ben spesso religiosamente, e con frutto dell'anime nostre. *Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Syon. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. quia illic interrogauerunt nos qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum; & qui abduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de canticis Syon. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea: adhaereat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui: si non proposero Hierusalem in principio letitia mea.*

Vdite

Vdite che voci son queste.

Mã tu ò mondo cieco; anzi ò Milano cieco, che così ci pare di douere parlare a te specialmente, e per l'officio che ti dobbiamo, e perche in questo tu hai bene spesso auanzato di peccati e profanità tanre altre Città, e popoli: Vedi, vedi, quanto malamente è stata conosciuta ne gli anni passati la santità di questi misteriosi, e religiosi tempi: ricordati quanto perniciosamente e con scandalo ancor di quelli che sono inimici della croce di Giesu Christo sono stati profanati, e consecrati empivamente alla seruitù di Satanaso, della carne, e del mondo.

A questi tempi più che mai gli huomini suani scono, impazziscono, e come dice il profeta, beuono l'inique profanità come acqua; a questi tempi prorompono, e si rilassano senza alcuno freno a tutti i peccati, e si fanno lecito ogni male.

O cosa degna di lagrime, ò miseria luttuosa. All'ora i Christiani si danno alle crapule, quando Christo digiuna: all'ora si danno a gli spassi, quando Christo per noi combatte con Satanaso: all'ora accarezzano più delicatamente la carne peccatrice, quando per noi Christo affligge nel deserto le sue santissime carni: all'ora aprono al demonio tutte le porte liberamente, quando egli arma tutta la sua militia contra il regno di Christo, e tenta tutte le sue forze contra Christo istesso, nel quale non ha parte alcuna.

Appunto i Christiani all'ora ridono senza alcuna misura, quãdo piãge la S. Madre Chiesa: all'ora appunto eccedono ne i cõuiti, ne i banchetti, e nelli apparati delle tauole, quando più viuamente la santa Chiesa ci mette innanzi a gli occhi le rouine calamitose, nelle quali siamo incorsi per gustare vn solo pomo, contra quello ch'hauea commandato Iddio a i nostri primi padri, Adamo, & Eua.

Che cosa atta veramente a commouere ogn'vno, in chi risieda qualche pietà Christiana? vedere il mondo darli a spassi, a giuochi, a spettacoli profani, a disolute allegrezze; quando le voci di Dio lo chiamano più particolarmente a pianto, a lagrime, a lutto, a sacco, & ceneri.

Questo appunto è quello, di che si grauemente li lamenta Iddio per Esaia profeta. *Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad caluitium, & ad cin gulum sacci; & ecce gaudium & letitia, occidere vitulos, & ingulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum,* con quelle detestabili parole, *comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Onde procedono tante rouine, tante calamità publiche, guerre, carestie, terremoti, pesti, diluuij, incendij, perdite di regni, occisioni di popoli, rebellioni? se non da così prodigiose e portentose profanità. Il che dopò quelle parole sudette par che predicasse il medesimo

mo profeta. Mã apertamente ve lo mostra vn grauissimo Velcouo, e padre anuco di molta autorità, come il tutto vi diremo poco di sotto.

O figliuoli miei, hauete grandemente a temere, anzi già hauete prouato in qualche parte quel che doueate temer prima, e molto più douete temere per l'auuenire.

Hora qui ricordati, Milano, le mascare, le comedie, i giuochi paganeschi, i balli, i banchetti, gli eccessi delle pompe, le spese disordinate, le risse, le questioni, gli homicidij, le lasciuie, le dishonestà, le mostruose pazzie e dissolutezze tue, le quali appunto in questo tempo specialmente si vedono abondare & inondare sopra di te.

Vedi tu hora, Milano, i semi de gli adulterij, delle fornicationi, dell' stupri, delle morti, de i latrocinij, delle rouine e dissolutioni delle case, & d'vna infinità d'altri mali, i quali come seme appunto si spargono in questo tempo.

Vedi il mal principio, che si dà qui a i matrimonij, principio tanto alieno dalla santità di quel sacramento, e de i suoi misterij: vedi la rinouatione, la memoria la imitatione di tante profanità, e costumi del paganesimo; vedi essere ancora così viuui tra i Christiani tanti errori, e profane memorie, alle quali habbiamo espressamente rinunciato nel sacro battesimo: vedi le reti inestricabili, che a questo tempo adopra il demonio inimico, e le fosse de i peccati, ne i quali ciecamente fa precipitar tanti huomini: vedi la preda, ch'egli fa a questo tempo d'innnumerabili anime.

Che più? vedi, vedi, come Satanaso appunto hora trionfa, come vince, come regna, e tiranneggia in questo tuo popolo, e tal volta anco frã quegli, che ne gli altri tempi dell'anno son più riseruati, e tenuti dal mondo sauuij.

Mã di più apri gli occhi, ò Milano qui a vedere, come Iddio da vn canto ha voluto congiungere la nostra allegrezza della liberatione con questo tempo, nel qual siamo dalla Chiesa in ogni parte eccitati a mestitia, e pianto; perche siamo instrutti, che & in questa, & in ogn'altra allegrezza e prosperità habbiamo da pian gere, ricordandoci di essere ancora fuori del paradiso, e che sin che non arriuiamo là, hanno da star sospese tutte le nostre allegrezze; & che se il mondo ci inuita a i suoi godimenti e spassi, habbiamo a rispondere, che non è intiero contento in questa vita, e dir sempre col profeta tanto: *Quomodo cantabimus canticum Domini terra aliena?* Però stabilite, Milanesi miei, questo nel cuor vostro, che, nè l'allegrezza di essere liberati dalla peste, nè altra prosperità, qualunque possa essere, ti ha da far scordar di Dio, nè della gloria del paradiso: anzi prima di ogni allegrezza, ha da essere quella ch'hanno i buoni Christiani, di conseguire la vita eterna del cielo: & in ciò ricordati bene spesso delle parole di Dauid: *Adhaereat lingua mea*

mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Hierusalē in principio letitiae meae. Considera poi, Milano, dall'altro cato la gran prouidenza di Dio, il quale ha voluto, che la memoria del beneficio che hai miracolosamente riceuuto della estinzione della peste, estingua, sepelisca, atterri affatto le passate memorie de i giuochi, spettacoli, maschere, e brutture del Carneuale; anzi, che sia estinto il nome istesso, e le buffonerie del mondo, & ogni altra cosa, che v'è congiunta con l'opere, e dissolutezze del carneuale.

Ogni ragione vuole, figliuoli benedetti, che per la gratitudine della gratia riceuuta ve ne allontaniate totalmente, & ve ne scordiate affatto perpetuamente, e le lasciate: Così appunto in questo tempo vi ricorda col suo sermone tuttauia il Padre e protettore vostro S. Ambrosio, il quale vi dice chiaramente; che, poiche hauere sentito il beneficio di Dio, lasciate d'andare dietro a i desiderij di cose profane. Già gli antichi pagani, in tempo ch'incrudelua la pestilenza, cominciarono a introdurre si fatti giuochi, e spettacoli; volete voi ad vna certa imitazione loro nella estinzione della peste, ch'è tutta gratia di Dio, ritenere vna simile vnanza di cose sì esecrabili, & che tanto spiacion' alla sua diuina bontà? nol fate, figliuoli, nol fate. Restituite pur vna volta a Dio, & all'honor suo questo tempo di settuagesima, e sessagesima, e quinquagesima; tempo consecrato a seruitù di sua diuina maestà, tempo misterioso, il quale così tirannicamente con le sue inuentioni il demonio, e co i suoi allettamenti il mondo si ha già usurpato.

Odi, Odi; Milano le voci di Dio. Restituisce, dice Dio, a me questi sacri giorni, che così empicamente erano voltati a spenderli contra me, a far guerra al mio regno, a dissipar l'anime de i miei fedeli, a dar tante caute di pianto alla mia Chiesa.

Frà tutte le consolationi che mi potete dare, figliuoli miei, per quate fatiche, pericoli, e sollecitudini che io habbia giamai, specialmente nel tempo della peste, sostenuti per voi, sia questa, la quale io desidero sommamente per salute vostra, che vediamo hormai estinte affatto le profane memorie del paganesimo, delle quali si è seruito il demonio ad occupare in questi tempi, e per dir così ad incantare i cuori de gli huomini, & a fargli impazzir talmente, che ne anche i più sanj secondo il mondo habbiano vergogna di far publica professione di pazzia carnealesca.

Siano hormai perpetuamente bandite le maschere, con le quali pare che gli huomini studino non solo di trasfarnarli; ma di scancellare in vn certo modo quella figura che Dio gli ha data: anzi alcuni vanno tanto innanzi in questa brutta pazzia, che rappresentano quelle metamorfosi antiche con trasformarsi in bestie.

Maladette, & esecrande maschere, oltre ogni altro rispetto, anco perche ci rappresentano la memoria dell'antica nostra rouina, la quale ci procurò il demonio, che s'immascherò da serpente.

Abomineuoli maschere, sotto le quali si fanno lecito gli huomini di dir parole dishoneste e sporche, di far gesti & atti pieni d'impudicitia: scelerate maschere, oppugnatrici dell'honestà, inimiche della grauità, e rouina d'ogni custodia, che dentro e di fuori deue hauere l'anima d'vn buon Christiano.

Vadano hormai perpetuamente in esilio insieme con le maschere, e le comedie, e le fauole del mondo, e gli spettacoli profani, co i quali ha questo popolo in questo tempo particolarmente così profanati i santi giorni delle feste, allontanandosi tanto da quel fine, per il quale sono religiosamente instituiti.

Siano banditi quelli detestabili e perniciosi balli, tato inimici alla castità de i costumi christiani, che sono radici e cagioni di risse, di questionj, di odij, d'ingiurie, d'insolente, di ferite, di morti; che sono seminatij di lasciuia, che più da i balli procedono rouine perpetue de i corpi, della fama, della robba, & in somma d'ogni Christiana disciplina.

Si estermينو dunque i balli, vadano insieme con loro in dispersione tante altre corruttele, con le quali massime in questo tempo suo le il demonio dilatar così fuor di modo la sua tirannide ne i cuori delli huomini.

Ne meno si vedano più quei smisurati banchetti, quei conuitti pieni di dissolutioni, quelle crapule, le quali fanno che l'huomo esca di se stesso, e si precipiti, e col cuore, e con la lingua, e con l'opere.

Siano affatto annullate, & abissate tutte quelle male vnanze inuechiate già in questo popolo, e continuate sin a tanto, che per esse Dio adirato messe mano a flagellarci con la peste. Frà tutti gli altri frutti, che, e col beneficio della liberatione, e col castigo che Dio ci ha dato, ricerca da noi, questo è particolarmente, che in tutto e per tutto si annullino le male vnanze passare.

Quella riforma prima di tutte l'altre, questa publica professione di far inimicitia col mondo, e con le sue profane vnanze, ricerca il testimonio, che col beneficio della sanità ci ha dato Iddio della reconciliatione & amicitia sua con noi, la quale non può star' insieme co l'amicitia del mondo.

Mondo adultero, mondo ingrato, mondo inimico di Dio, mondo cieco, e pazzo, mondo brutto, vnanze di mondo pestifere, perniciose, e detestabili. *Nolite*, dice l'Apostolo, *conformari huic saeculo*: Dunque siano lontani da voi quei costumi pagani, quelle ricreationi dissolute delle genti, che non hanno nè cognitione di Dio, nè speranza d'altra vita, che di questa presente.

Si

Si scancellino affatto le memorie, e vestigij lasciati da i pagani.

Siaui perpetuamente in memoria quella graue protesta, che fece l'Apost. S. Paolo a gl'Efesi. *Hoc igitur dico, & testificor in Domino, vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulat in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiae in operationem immunditiae omnis in auaritia. Vos autem non ita didicistis Christum: si tamen illum audistis, & in ipso edocistis, sicut est veritas in Christo Iesu deponere vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestrae, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis.* Sianui in memoria quell'altre parole del medesimo Apostolo. *Nemo vos seducat in anibus verbis: propter haec enim venit ira Dei in filios diffidentiae. Nolite ergo fieri participes eorum. Eratis enim aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino: vt filij lucis ambulate. fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate. probantes, quid sit beneplacitum Deo, & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite:* Non si veggano dunque più opere di notte & tenebrose, in questa luce di sanità, & in giorno sì chiaro di liberatione, che ci ha donata il Signor Iddio; ma ributtiamole, & lasciamole tutte affatto, accioche non andiamo come prima, ciechi, intopmandosi e scappucciado, o traboccando in esse, come quelli che caminano nell'oscura notte. Certo è, figliuoli miei, che ne le crapule, ne i banchetti, nè l'impudicitie, nè le contentioni, nè gli appetiti, & desiderij carnali, che fanno guerra all'anima, sono opere nè di luce, nè di giorno: nè meno l'altre opere di carne, le fornicationi, l'immonditie, la seruitù de gli appetiti, l'inimicitie, le ire, le risse, le dissensionj, l'inuidie, gli homicidij, e cose simili.

Ma opere & attioni di luce e giorno, che così prospero la bontà di Dio ci donò nel restituir ci la sanità; sono le virtù, & opere Christiane, e per dirle in poche parole, il vestirsi di Giesù Christo, & seguir le sue vestigie.

Si sentono in ogni parte quelle sante voci di S. Paolo, le quali douerebbono pur spezzare la durezza de nostri cuori, massime nella gratia riceuuta: *Hora est nos iam de somno surgere: nox praecessit, dies autem appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis: sic vt in die honeste ambulemus, non in comestationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & emulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs.* Dio non voglia giamai, diletissimi in Christo, che ci habbia a rimproverare al pon-

to della morte nostra, d'hauerci dato luce; che noi habbiamo amato più tosto le tenebre che la luce, come ci disse in S. Giouanni; nè siamo rebelli al lume, come è scritto in Giob. *O Signore Iddio, che già con quella sola parola, fiat lux, adornasti così bene questo visibile mondo, distinguendo la notte dal giorno; di hora sopra di noi questa istessa parola, e fa nascere tanta luce spirituale alle menti nostre, che mai più si lascino ingombrare dall'opere tenebrose, ne mai più stimino le tenebre luce, & all'incontro, la luce tenebre. Quae enim societas lucis cum tenebris?* dice Paolo santo.

Horsù dunque questa sia la rinuncia nostra, la quale ci insegnò quel popolo col suo esempio, quando mandò via le mogli forastiere; cioè che noi, che siamo figliuoli della luce, diamo hormai bando all'vnanze, & a i costumi di popoli, che non hanno lume Christiano; e lasciamo andar affatto l'opere, che da si fatte vnanze nascono, che veramente sono opere di perdizione, e morte; le quali opere, o per dire meglio dissolutezze, accioche sappiate più chiaramente, e più a lungo, quante rouine & calamità publiche habbiano apportato in ogni tempo al mondo, & al Christianesimo, lo vedete da vno trattato d'vn padre grauissimo, & zelantissimo Veicouo, il qual a questo fine habbiamo fatto far volgare, e voluto aggiungerlo nel fine di questo nostro memoriale, accioche vi serua ad eccitare i cuori vostri, e de vostri figliuoli, ad aborrire perpetuamente queste bruttezze e lordure, c'hanno tanta parte dell'impierà paganesca; & accioche spendiate questi giorni per sempre tanto più santamente, quanto per li tempi passati sono stati miseramente profanati.

Risolueteui pur hormai, già che vedere, che douete fare ad ogni modo per tante cause, di ponere questi giorni, & consumarli in orationi, in lagrime, in rendimenti di gratie per li diuini beneficij; poiche essendo empicamente profanati, hanno tanta parte a tirarci addosso i flagelli, le percosse, le saette dal cielo, per giustizia, e giudicio di Dio.

Questo vi sia memoria perpetua del beneficio riceuuto, per cōseruarui lungamente, e per impetrarui anche ogni di gratie maggiori.

Sia a questo tempo specialmente l'esercitio nostro perpetuo spirituale, il considerare, il meditare sopra la legge di Dio, & i diuini beneficij riceuuti, spai gere lagrime, hauere compuntione, accusare le colpe nostre, protestare di far vita per l'auenire cōforme alla luce della disciplina christiana, e far questo esercizio con tal frutto & efficacia, c'habbia forza, mediante la gratia di Dio, di contenerci in officio; non solo in questo tempo, ma per tutto l'anno. Sia in questi tempi la vita nostra vna perpetua penitenza, che facciamo per noi, e per altri, de i tanti peccati enormi, con i quali altre volte, come con altri tanti chiodi & spine,

E e e e

hab-

Eph. 4.

1. Pet. 2.

Rom. 13.

Rom. 12.

Iob. 3.

Iob. 24.

Gen. 2.

2. Cor. 6.

habbiamo di nouo confitto Christo Signor nostro nella Croce; che per questo ha voluto essere cōfisso, & morire, cioè per redimerci col suo sangue, e segregarci dall'altre genti, a finche renunciado a tutte l'impierà, desiderij, e gusto del seculo, siamo veramente popolo suo, grato, & accetto a lui, e seguitiamo l'opere sante e buone, come dice l'Apostolo a Tito. *Carissime, in hoc apparuit gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegates impietatem, et secularia desideria, sobrietate, & iuste, & pie uiuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentu gloria magni Dei.* O Milano, ricordati perpetuamente di quel giorno di S. Sebastiano, nel quale si publicò la tua liberatione, e desso principio alle supplicationi e processioni di gratie.

Ricordati perpetuamente, quanto hanno hauuto le orationi & i meriti di quel glorioso santo ad impetrarti dalla diuina misericordia la gratia della liberatione: e però rammentati insieme, quanto deui essere sollecito, non solo all'intera effecutione de i voti, e delle promesse tue fatte ad honor di quel santo martire; mà anco di conformarti alla Christiana vita, ch'egli con parole, e cō fatti ti ha insegnato. Habbi dunque tu a memoria, con quanta efficacia parlaua, e predicaua quel santissimo martire della beata vita del paradiso, & insieme del dispreggio di questo mondo; e come egli congiunse, & insegnò col suo effempio, nella militia de gli huomini darli alla militia di Christo, e come fece poco conto de i gradi c' hebbe nel seculo; ma ben dice il tuo padre santo Ambrosio, ch'egli andò a cercare luogo & occasione, per fare acquisto della palma del martirio.

Ricordati anco, come efficacemete questo santo persuase a Marco e Marcelliano imprigionati di Christo, che fossero forti e costanti sino alla morte, e che nella confessione della fede santa, vincessero non solo i tormeti che gli erano dati da i carnefici, mà la pugna la quale esperimetauano, ch'era molto più pericolosa, delle lusinghe, preghiere, sospiri, lagrime, voci affettuose, e vista compassionevole delle mogli, de i figliuoli, & amici loro, i quali miserabilmente erano afflitti & addolorati ne i tormenti e supplicij loro.

Considera anco, che quel glorioso santo, non soleua fare i miracoli della sanità, e donar le diuine gratie, che per sua intercessione erano dimandate a Dio pertinenti alla sanità de i corpi, & alla vita presente, che molto più nõ procurasse ne i medesimi la vita spirituale di gratia, e di gloria, e la sanità dell'anime.

Vedi, che per questo non liberò quel prefetto del pretorio di Roma, prima che non gli promettesse di venire al sacro battesimo; ne meno prima, ch'egli hauesse fracassati e rotti tutti gli idoli, de i quali haueua piena la casa; & vn solo camerino, doue il figliuolo haueua nascosto

alcuni di quelli più pretiosi, impedi la sanità del padre; di modo, che non fù liberato dal male, prima che Sebastiano santo non hauesse disfatto intieramente il resto de gl'idoli ch'erano restati, e vuotatene a fatto quella casa: al che subito seguì la sanità intiera del Padre, e la consolatione del figliuolo.

Impara quì ò Milano, dal tuo cittadino, e glorioso martire Sebastiano santo, qual è la vita, di che hai a far stima, quali sono gli officij della nobiltà della militia Christiana, quali sono i gradi & honori, che deue Christianamente ambire, che resisteza gagliarda deue fare all'amor disordinato delle mogli, de i figliuoli, de i parenti, e de gli amici, & a gli affetti loro, che t'inducono a cosa che non sia secondo Iddio; e quì vedi, come deui ributare l'importunità loro nelle disordinate spese di sfoggiamenti, e di vanità del mondo, e come deui vincere la tenerezza paterna in tenere i figliuoli in disciplina Christiana, e parimente come tu ti deui guardare da i parenti, e da gli amici, perche nõ ti facciano perdere la fratellàza di Christo, la figliuolàza di Dio, la heredità del paradiso. Impara frà tutte le altre cose, questa, che se bene la peste è estinta, tu non hai vera sanità, se non è estinto il peccato, ne vera vita, se l'anima non viue nella gratia di Dio; e che ti fa bisogno, se pur non l'hai fatto sin quì, nettare, e vuotare le tue case da ogni profanità; fracassare e disperdere tutte le memorie c'habbiamo del paganesimo; nè in questo tu deui perdonare alle cose che ti son più care, nè a quelle che più stima il mondo; e non tenere verun conto delle male vianze più inuechiate, per riceuere intieramente la sanità dell'anima, e conferuarti la gratia di Dio.

In questo tempo particolarmente vedi bene, che nel camerino del tuo cuor nõ resti ascosto alcuna reliquia d'amor disordinato, nè di cōcupiscētia, nè di auaritia, ò di altra cupidità, nè idolo di memoria profana, che ti impedisca la vera e perfetta sanità, & le gratie, le quali dalla bōtà di Dio è per impetrarti la fauorita protectione, che di te ha presa q̄sto glorioso martire. Horsù, figliuoli, hauemo cominciato questo anno con la diuina gratia, la pratica di estinguere le passate dissolutezze di questi tēpi; sia con resolutione di perseverar poi sempre, acciò per questa via resti vna perpetua memoria del beneficio riceuuto.

Con l'allegrezza dūque di essere estinta la peste si congiungano insieme le lagrime di deuotione, e compuntione; le quali se non faranno eccitate dalla consideratione, che siamo in esilio lungi dalla patria nostra del paradiso, e c'habbiamo in q̄sta valle di miseria; siano almeno eccitate da q̄sta noua occasione del beneficio c'habbiamo riceuuto della peste estinta. Facciamo figliuoli, con la consideratione, nostra paragone del beneficio che Dio ci ha fatto, e della volontà la quale per tal beneficio

suu suo diuina maestà ci scuopre alle nostre ingratitudini, al mal riconoscimento, e di questo, e d'altri beneficij diuini.

Qui vi trouaremo larga e copiosa materia di lagrime: così leggiamo nella scrittura santa di Esdra: il quale nell'allegrezza, quando il popolo d'Israel dopò la lunga sua seruitù ritornò di Babilonia in Hierusalem, e nei paesi di Giudea, subito che sentì i peccati di quel popolo ingrato, stracciò le sue uestimenta, suelse la Barba, & i capelli, e dalla mattina sino alla sera giacque in mestitia, e dolore; dipoi inginocchiatosi, e postosi in oratione, sfogò l'affetto suo, confessando i molti, & infiniti beneficij, che quel popolo haueua riceuuti da Dio; & all'incontro si confondeua nella consideratione de i gran peccati commessi da quel medesimo popolo.

Con questo effempio suo eccitò in tutti gran pianto, e lagrime, e gli commosse così fruttuosamente, che causò notabile emendatione.

Parimete pochi mesi dipoi al tēpo di Neemia, e del medesimo Esdra, quando si celebraua q̄lla principal festa, la qual chiamano de i tabernacoli, che duraua per sette giorni, con molta allegrezza fù accompagnata questa allegrezza da sante lagrime, che sparso quel popolo in sentire recitare & esplicare da Esdra la legge di Dio, e molto più nel sentire raccontare i beneficij riceuuti dalla sua diuina mano.

Fù tal questa compuntione del popolo, che bisognaua, che Esdra & i leuiti lo consolassero, e gli dicesse. *Dies sanctificatus est Domino Deo nostro: nolite flere, nolite contristari; gaudium enim Domini est fortitudo nostra.* E bisognò che i leuiti mettesse il silenzio al popolo. *Taceate, diceuano, quia dies sanctus est, & nolite dolere.* Finiti poi li sette giorni della festa, si congregò il popolo con digiuno, sacchi, e ceneri a udir pur la legge, & a sentir pur insieme i beneficij riceuuti da Dio: nella quale commemoratione accusò l'ingratitude sua verso Iddio, e confessò le sue colpe: fece questo esercizio quattro volte il dì, e quattro volte la notte, con tal deuotione, e compuntione, che ne seguì vna efficace riforma di tanti abusi ch'erano prima in quel popolo.

Con questa sacra historia di Esdra, e di Neemia si conforma in qualche modo quello antichissimo uso della Chiesa, quando i Sacerdoti, ò Parochi, a punto in questo tempo, cioè la settimana auanti alla quaresima, soleuano conuocare il suo popolo, e riconciliare tutte le discordie e risse che si trouauano frà loro; dipoi effortauano loro alla penitenza; e quei che si trouauano di hauer fatto qualche publico & enorme scādalo, l'accusauano publicamente, e ne riceueuano dal sacerdote la penitenza. Onde poi restò l'uso d'imporre nel principio di Quadragesima le penitenze publiche & solenni, e di riconciliar' i penitenti nella giobbia santa, e l'uso anco del darli le ceneri, secondo

il rito Romano al principio di quadragesima. Similmente in qualche parte a quell'istoria di Esdra rispođe l'antico istituto della Chiesa, il quale hoggidì anco si serua nelle Chiese Cathedrali, e parochiali, che dopò esplicato l'E-uangelio, si fa dal popolo, ò in nome del popolo la confessione generale, e poi l'assolutione dal Vescouo, ò paroco.

Ma, ò figliuoli, quanta materia dà a noi da vn canto questo beneficio, & dall'altro la consideratione de i peccati nostri, per compungerci, e far spendere i giorni e le notti in lagrime, frà mezzo alle allegrezze, che ragioneuolmete sentissimo della peste per gratia di Dio estinta.

O che bella occasione, ò che tempo opportuno si offerì a noi di far qualche simile esercizio: però è itata da noi spesa vna settimana tutta in sante communioni, processioni, supplicationi, & altre deuotioni, per riconoscimento del beneficio riceuuto: habbiamo celebrata poi per questa medesima causa quella deuota oratione delle quarant'hore continue innanzi al santissimo Sacramento: doue hauemo eccitati gli affetti nostri, ragionammo noi stessi a tutte l'hore sopra questa medesima materia: entrati poi nella domenica della settuagesima, vi inuitissimo a conuenire voi ancora, come già quel popolo, & ne i giorni di festa, ne i quali dopò i diuini officij, e la solita sacra lectione, furno consumate da noi non tante hore come quel popolo, ma solo mezz'hora ogni festa, parte in esercizio d'oratione mentale, parte in ragionamento che facemmo noi sopra l'istoria medesima di Esdra, e così procurammo d'eccitare in voi, e noi, non solo la consideratione di questo, e de gli altri beneficij riceuuti da Dio, ma dall'altra banda metterci innanzi alli occhi l'ingratitude nostra, con la quale ne gli anni passati hauemo pure troppo mal risposto alle gratie diuine riceute.

Da questa consideratione, & da molte altre, che ci somministrarono i miterij del tempo istesso settuagesimale, hauemmo larga occasione d'humiliarci innanzi a Dio, di confessar le colpe nostre, di mescolar con le nostre allegrezze più volte lagrime, & di ricordarui a pensar' alle riforme, come già fece Esdra, & a sua istanza anco il popolo.

Anzi da qui habbiamo fatta deliberatione di perpetuar questo santo esercizio ogn'anno nell'istesso tempo, almeno sino al primo giorno di quadragesima, pigliar' alla mano la memoria de i diuini beneficij, & la legge di Dio, nella quale a guida di Esdra, & di quel popolo, come in vn specchio andiamo vedendo i nostri mancamenti; e così conoscendo, & accusando le colpe nostre, e riconoscendo tanto maggiormente la gratia c'habbiamo riceuuta, della estintione della peste, e tante altre, con proponere, e protestare publicamente quella vera emendatione di vita, che siamo debitori d'abbrac-

ciare per l'auenire: terminando l'effercitio spirituale nelle nostre solite litanie, e diuote orationi: così per questa via andar' anco rino uando ogn'anno, e perpetuando più la memoria, e le gratie di questo & altri beneficij riceuuti, e procurado qualche effecutione di vera emendatione nostra.

Ma hora è tempo, figliuoli, che concludiamo questo nostro Memoriale.

Dio si è ricordato di noi, che siamo poluere, e pur fattura delle sue mani, e ci ha hauuto misericordia con la gratia fattaci: siamo noi anco ricordeuoli di lui: *Recordare paupertatis, & transgressionis meae, absynthij, & fellis*, dice Dio. Ricordateui, dice Christo, della croce, de i dolori, delle spine, de i chiodi, de i flagelli, delle percosse, ch'io ho patito nelle mie carni; del sangue c'ho sparso per cauarmi fuori dalle profanità del paganesimo, e d'ogn'altra immonditia del peccato: però ricordateui di non volere tornando a queste opere configermi di nuouo, & affliggermi in croce, quanto è dalla parte vostra.

Di questo medesimo, figliuoli, vi prega, e scongiura questa patria, e vi parla cò le medesime parole di Hieremia. *Recordare paupertatis, & transgressionis meae, absynthij, & fellis*. O figliuoli, dice questa patria, come madre che vi ha partorito, ricordateui perpetuamente de i pericoli, delle afflittioni, dello stato, in che fui ridotta per li peccati vostri.

Ricordateui di tante migliaia di poveri, per la sostentatione de i quali in quei pestiferi tēpi, mi è bisognato vendere, & impegnar' ogni cosa. Ricordateui della pouertà, e miseria di quei figliuolini, che moriuano tal volta, per nò potere pur hauere vn poco di latte, anco di animale.

Ricordateui della miseria, & pouertà di tanti ammalati, i quali non haueuano altro letto che la terra dura, e spesse volte l'acqua, & il ghiaccio.

Ricordateui l'angustia, e miseria di quelle capanne di paglia, che non poteuete pur capirui sotto alcuna volta, e coprirui a bastanza, nel mezzo dell'inuerno, delle piogge, e delle neui.

Ricordateui di tanti poveri, che uiciuano come nudi da i lazaretti, e dalle capanne.

Ricordateui della sete, nella quale così di rado poteuano i poveri all'hora ristorarsi con vn gocciolo di vino.

Ricordateui della necessitā di tante miserabili persone, alle quali ha dissipato la peste quelle poche vestimenta e stracci c'hauuano.

Ricordateui delle carestie di vittouaglie, delle morti, delle carrozze funeste, de gli spettacoli spauentosi, de i lamenti, de i gridi, delle vedoue, pupilli, orfani, e de i pianti loro, che durano tanti mesi.

Ricordateui, come le botteghe erano chiuse, i còmercij banditi da ogni parte, l'intermissione de i tribunali, la fuga de i cittadini, l'otio delli artigiani, la solitudine delle chiese, la mestitia

delle contrade, l'abandono delle case, la sfrenata licenza de i monatti, gli stupri de i lazaretti, lo stupor di tutti, le menti confuse, i rimorsi delle conscienze, & l'altre cōmuni miserie, & amaritudini.

Non vogliate (vi dice questa patria cò le lagrime a gli occhi) dare co i vostri peccati & ingrattitudini causa a Dio, di rinouare sopra di me, e di voi miei cittadini, queste, o altre simili, o più graui tribolationi & angustie.

Di questo medesimo vi pregano i Sacerdoti, per tutti quei pericoli, a i quali si son posti per voi, in quella pestilenza sì horrenda.

Vi ricercano i magistrati, per quelle sollecitudini c'hanno hauuto in procurare la sanità vostra.

Di questo vi fanno istanza i cittadini, per quelle fatiche, che così prontamente hanno fatto, in seruirui, e souuenire in tutti i vostri bisogni.

Ve ne fanno anco istanza le vergini, per quelle lagrime che hanno sparso per voi.

Ve ne ricercano parimente i putti, per quelle sacre litanie perpetuamente da lor cantate per salute vostra.

Ve ne scongiurano le moglie, i figliuoli vostri, per quanta stima fare della sanità, e vita loro.

Ve lo chiedono i padri & le madri, per gli affanni c'hanno passato nella pestilenza per custodirui dai pericoli.

Tutti in somma dicono, & replicano. *Recordare, paupertatis, & transgressionis meae, absynthij, & fellis*.

Vi pregano anche l'anime de i defonti in questa pestilenza, che offeriate a Dio vn fermo e deuoto proponimento di ogni vera riforma, & emendarui affatto, lasciando tutte l'offese di Dio, & mostrandoui grati con ogni officio di pietà verso la diuina maestà sua, oltre alle vostre pie orationi & elemosine in suffragio de i bisogni loro nel fuoco del purgatorio.

Quelle anime anco, che per le dissolutioni carneualesche, & altri peccati, sono ne i tormenti dell'inferno, gridano, e strillano, che non andiate dietro alli errori, & a gli esempi loro, onde s'accrescano ogni dì le lor pene.

Questo istesso libretto & Memoriale nostro vi protesta, che nel giorno della morte di ciascuno di voi accuturà innanzi a Dio ogni vostra colpa, & ingrattitudine usata nella ricognitione di questo e d'ogn'altro diuino beneficio, come perpetuamente già era accusato il popolo hebreo dal libro della legge, che per comandamento di Dio pose Mosè nell'arca, in testimonio delle transgressioni di quel popolo.

Io ultimamente vi ammonisco, vi prego, vi scongiuro, che non siano in voi vane le fatiche, le parole, i ricordi ch'io vi ho dati, & in voce tante volte, & hora ultimamente in scritto con questo nuouo Memoriale; e che la poluere de i miei piedi finalmente c'ho usata per voi, non habbiano mai ad accusarui contra mia voglia, di non hauer fatto frutto.

Io poi nò mi stancherò mai in ogni occasione di rinouar gli officij, rinfrescar' le memorie e replicar' i ricordi che vi siano di salute; nè lasciarò giamai di star prostrato innanzi a Dio per voi, in ogni vostro bisogno; implorando la diuina misericordia con intimi sospiri e lagrime, e con quelle parole del Profeta: *Parce domine, parce populo tuo*. Ben vi protesto, e restifico hoggi con le parole dell'Apostolo san Paolo. *Mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quominus annunciarer omne consilium Dei vobis*. Vi ho in questa occasione detto liberamēte in voce e in scritto tutto quello, che Dio m'ha mostrato, che sia sua volontà. Hò esclamato. Hò dato voce fuori, come per il Profeta Iddio commanda, a fine di auitarui della spada de i diuini giudicij, che stā sopra le teste vostre.

Hora se alcuno di voi per non ne far frutto morisse nelle sue iniquità, spero, che non ricercarà per questo dalle mani mie conto della vita, e dell'anima di quello: ma come dice il glorioso S. Bernardo, si contēta l'amoreuole madre nella morte de cari figliuoli, hauergli fatto a torno quanto ha potuto, per tenerli in vita: Così io padre vostro posso esser consolato, di hauer fatto con voi tutti gli officij miei per la salute vostra spirituale, se da voi non sono riceuuti con frutti di vera vita.

O figliuoli amatissimi, che sete consolatione, corona, & gaudio mio nel Signore, non habbiano mai luogo contra alcuno di voi queste proteste; ma si come con eccessiua carità Dio si è ricordato di voi, & per beneficio vostro ricerca che vi ricordiate di lui, e vuole, che habbiate memoria salutare de i passati pericoli: *Recordare paupertatis, transgressionis, & absynthij, & fellis mei*: così ciascuno di voi, qualunque sia, di questa Città, risponda a quelle parole con queste che soggiunge Hieremia Profeta nell'istesso luogo: *Memoria memorero*: io mi ricorderò viuamente delle passate tribolationi, & delle cause, con le quali ho prouocato Iddio a mandarmele.

Mi ricorderò, che ella è tutta da Dio.

Mi ricorderò della grandezza del beneficio della liberatione.

Mi ricorderò della santissima sua Madre vergine Maria che ce l'ha impetrato, de gli Angioli, di tutti i santi, & particolarmente de i beatissimi protettori, Ambrosio santo, Geruasio e Protasio gloriosi martiri, e Sebastiano santo, li quali hanno interceduto per noi.

Mi ricorderò, ch'io era lontanissimo da meritarla.

Mi ricorderò, che la charità di Dio, e la volontà sua della emendatione, ce l'ha donata.

Mi ricorderò de gli oblihi miei, in conoscerne, e riconoscerne gratamente questo beneficio.

Mi ricorderò di douerne far frutto, e non pagarne Iddio con ingrattitudine.

Mi ricorderò, di non spendere questa vita e sani-

tà recuperata contra Dio che me l'ha donata. Mi ricorderò di douere esibire a Dio prima, d'ogni cosa il cuore humile, e soggetto a sua diuina maestà, e che dalla diuina misericordia riconosca il beneficio riceuuto.

Mi ricorderò di douerne anco in voce sempre, rendere gratie, e benedir' a Dio, che ci ha fatto il beneficio.

Mi ricorderò, di rammentare a i figliuoli, e alla posterità mia, e di predicar' a gli altri la gratia riceuuta.

Mi ricorderò d'andar sempre cercādo nuoue vie per essere grato a Dio con l'opere.

Mi ricorderò di spendermi in seruitio di Dio, e di regolare secondo Iddio l'affetto mio nella vita, ne i figliuoli, ne i beni, che Dio mi ha riservato in questi pericoli.

Mi ricorderò d'esser' obediante alla sua diuina legge, e di offeruare i patti che hò con sua diuina maestà, e delle promesse e rinuncie ch'io feci nel sacro battesimo, e ne buoni proponimenti, delle proteste fatte ne i frangenti di questa pestilenza.

Mi ricorderò, di non perdere l'occasione presente, per stabilire, & eseguire vna buona riforma nell'anima e nella casa mia, e procurarla a mio potere nella Città, & in questa diocesi tutta.

Mi ricorderò di far tutto questo con prontezza, e allegrezza, che questo ha da essere la prima mia sollecitudine, e non gli abusi del mondo.

Mi ricorderò, e operarò, che perpetua sia questa gratitudine con opere sante.

Mi ricorderò di andar sempre sopra di me, guardandomi di non ricadere ne i peccati, e di perseverare nella penitenza, & emendatione.

Mi ricorderò del tempo, nel quale habbiamo riceuuta la gratia della peste estinta, per spenderlo particolarmente in qualche effercitio spirituale, che mi rinfreschi la memoria di quella gratia, e che mi tenga lontano da quelle profanità, e dissolutioni carneualesche, le quali sono tanto aliene dal sacro tempo, che la santa madre Chiesa celebra, & hanno hauuto tanta parte in prouocare contra di noi l'ira di Dio in quel flagello. *Memoria memorero, & tabescet in me anima mea*: nella memoria, e ricordanza di tutti i passati miei mancamenti.

Hora, o Signore Iddio benedetto, e misericordioso, mi volto a te per fine di questo memoriale, e pregoti per la croce, e passione del tuo vnico figliuolo Gesù Christo Signor nostro, che ti degni mandar l'Angelo tuo, che empia le mani di quei carboni ardenti, che sono sotto l'ali de i tuoi Cherubini, & sparga con essi fuoco del tuo amore sopra tutto questo popolo mio diletto, in tanta abbondanza, che sempre arda di desiderio di essere grato alla diuina tua bontà per la misericordia fattagli.

Et si come miracolosamente ci hai donata questa sanità de i corpi, così con la tua virtù,

Iohel. 2.

Act. 20.

Phil. 4.

Signore Iddio mio, rompi la durezza, & indi spolitione de i cuori, e sana le anime.

Parimente con la tua protectione, conferua in noi i tuoi doni, & accresci questa consolatione con nuoue gratie.

E come a quel tuo seruo Iob, dopò le tribulationi facesti gratia di fauorirlo nel fine più che prima, gli desti di nuouo figliuoli, accrescesti gli armenti, e gli concedesti di potere in vita sua vedere i posterì suoi fino alla terza e quarta generatione, e di morire finalmente in vna buona vecchiaia: così cò la tua feconda beneditione consola in tutti i modi quelli, che in questa peste son rimasi vedoui, orfani, priui d'amici, ò di sostanze.

Degnati, Signor mio, di ristorare intieramente tutti i danni, che dalla peste questo mio popolo ha riceuuto: degnati di multiplicarlo, accrescerlo di numero, di sostanze, di abbondanza, di pace, e d'ogni gratia: onde habbia io causa di eccitarlo perpetuamente con quelle voci di Dauid Profeta: *Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: Quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiati te.* Benedicesti, Dio mio, a Noè, & a i suoi figliuoli, cessate che furono l'acque del diluuio, facesti patto seco di nõ mai più rouinar la terra nè gli huomini con diluuio vniuersale: così benedici questa Città, e diocese: benedici largamente questo popolo. Benedici a i padri, a i figliuoli, a i mariti, e alle mogli, a i padroni, & a i serui, a' ricchi, & a i poveri, a i vecchi, & a i giouani.

Benedici alle case, a i campi, alle possessioni, a i frutti della terra, a i sudori, e fatiche loro.

Benedici alle botteghe, & alle arti, con tanta pienezza, che ogni cosa multiplichi, e prosperi con loro consolatione, e salute delle anime, e maggior tua gloria.

Donagli gratia a tutti di saluar talmente i suoi patti teo, che tu mai più habbi causa di castigarlo, nè con la pestilenza, nè con altro flagello, e nell'altra vita habbino a riceuere le liberalissime tue promesse della celeste tua gloria. Amen. Amen.

Sermone di Monsignor Illustriss. e Reuerendiss. Cardinale di S. Prassede Arciuescouo di Milano,

Sopra l'essequie della Sereniss. D. Anna d'Austria di Spagna, Celebrate nella Chiesa Metropolitana di Milano a di 6. Settembre 1581.

COSÌ nobile confesso, e di clero, e di magistrati; così gran frequenza di popolo, da ogni banda di questa prouincia hoggi radunato in questo sacro tempio; hà gli occhi fissi in questa gran machina funerale, riguarda questo solenne apparato.

Che farà dipoi? basterà forse pascer gli occhi cò questo aspetto, vedere queste statue meste, mirare in questi lumi e cerei accesi, misurar con la vista l'altezza di queste piramidi, marauigliarsi di così artificiosa struttura, leggere curiosamente questi varij elogij, sentire anco quest'armonia di voci, e canti lugubri? finirà la cosa in questa sola vista & officio esteriore, senza che altro frutto ne risulti? faremo noi in quest'occasione muti? Iddio in queste istesse cose non parlerà? Non è così, Diletissimi figliuoli: non sete qui insieme raccolti oriosamente, non è indarno così grande apparato, non sono inutili questi tanti lumi, non è di poco momento questa memoria che ci si rappresenta, non è vano questo spettacolo che habbiamo innanzi a gli occhi: pio e religioso è questo ossequio, misterioso, e pieni di pietà e diuotione son questi officij; e quando anco saranno estinti quei lumi accesi, quãdo farà sparito quel color nero, quando farà disfatta questa mole, & ornato, quando faranno finiti questi diuini officij: ne resterà il suo frutto, e doueranno restare anco ne gli animi nostri impresse, non solamente le considerationi, e gli affetti, che procura per tutti questi mezzi eccitare in noi la Chiesa santa; mà anco le parole di vita, con le quali Iddio ci ragiona in questo spettacolo di morte.

Siamo, figliuoli, qui in questa grã casa di Dio, celebriamo solennemente questi diuini officij, offeriamo il tremendo sacrificio della santissima Messa, facciamo oratione e preci innanzi a Dio, per l'anima della Serenissima Regina nostra catolica. Questa è la cagione di questo nostro mesto concorso, e di tante infegne, e simboli di morte, che ci si rappresentano innanzi.

Parla questo color nero, parlano questi lumi, parlano queste figure, e statue, parla questa grã machina, parla mirabilmente la santa Chiesa con questo canto mesto, con questi sacri riti, e cerimonie.

Voleua Iddio riuolare al Profeta Gieremia cose grandi & importati: poteualo fare in ogni luogo: e nõ dimeno gli comandò che andasse alla casa di vn vafaro, doue gli parlerebbe.

Andò il Profeta, e trouò, che all' hora appunto l'artefice haueua per le mani vn vaso di creta, e lo disfaceua, mutandolo ad vn tratto in vn'altra forma che più gli pareua. In questo punto Iddio gli parlò così. *Nunquid sicut figulus iste, non potero vobis facere, domus Israel? ait Dominus, ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos domus Israel in manu mea.* Veramente Diletissimi, la sepoltura è come la bottega del vafaro; e la memoria della morte, è la casa doue si lauora di creta: quiui è la scuola & accademia della vera sapienza, doue vuole Iddio insegnare a i suoi importanti dottrine: quiui ci fa entrare nella cognitione di noi stessi, e ci fa vedere, che siamo affatto poluere, cenere,

cenere, terra, loto e fango vile; e che la vita nostra così facilmente si rompe, come è facilissimo a quello artefice in vn momento guastare vn vaso.

Impariamo conseguentemente in questa casa, e scuola, quanto sia grande la vanità del mondo, quanto vane le speranze mondane, e quãto malamente siano impiegati i pensieri, i desiderij, che si pongono in esso, e nelle cose sue.

O quante altre cose parla Iddio a gli huomini che lo ascoltano, in questa scuola, e casa di lauori di creta. Accostiamoci pur noi a questa casa piena di dottrina, & ascoltiamo quello che Dio (il quale anco con tutto questo presente apparato e spettacolo ci inuita a contemplatione di sapienza christiana) ci vuole hoggi parlare.

Due cose, figliuoli, principalmente frã se molto differenti congiunge la santa Chiesa in questo officio, & attione funerale: le quali due cose sono, mestitia, e cõsolatione.

Imperochè da vna parte il color nero, i vestiti lugubri, i canti e le voci dolenti della Chiesa, tutte queste cose ci inuitano a mestitia: dall'altra parte, quest'ordine di lumi innumerabili, tante voci e cõcenti di diuine laudi, rappresentano splendor di gloria, danno testimonio di viuua speranza, e ci arrecano consolatione christiana.

Sarà adunque con l'aiuto dello spirito santo il nostro ragionamento intorno a questi due punti, e mescolato di ambidue questi affetti.

Primieramente cagione di mestitia e lutto in questa morte habbiamo noi, anzi il christianesimo tutto: poiche ci è tolto dauanti gli occhi vn lucidissimo specchio di vera religione, di pietà, e virtù christiana, & estinto vn lume splendidissimo, che posto in così eccello & eminente luogo, mostraua la strada a tutti, ma specialmente a voi donne, di glorificare il nostro padre celeste: di maniera che particolar cagione haueate voi di dolore, e rammarico. Era questa Serenissima Regina tutta data alle opere di misericordia, piena di ardente carità, sollecita ad intercedere presso il Rè suo marito per tutti, pietosa verso gli afflitti, chariteuole verso i poveri, fauoreuole a gli orfani, a pupilli, a vedoue, amatrice de religiosi, benigna e mansueta verso ogn'vno.

Piangete adunque ò poveri, che vi è mancata così potente auuocata, e protettrice: piangete ò afflitti e tribolati, nella perdita di così sicuro refugio: piangete orfani, la morte di così amoreuole madre: piangete vedoue del presidio perduto.

Voi prigioni, che poco innanzi alla sua morte esperimentaste così viuuo testimonio della sua carità e misericordia nella vostra liberatione, rendete in questa morte almeno grate lagrime per ricognitione di tale beneficio.

Correte alla Chiesa tutti, che sete stati in qualche modo beneficiati da lei, a condolerui del-

l'aiuto e solleuamento mancato.

Pigliate, ò Sacerdoti, religiosi, e sacre vergini, i cilicij, spargere il capo di cenere, accompagnate con lagrime e orationi questo transitorio, di chi in vita sua hebbe sempre per voi, e per li vostri bisogni tanta sollicitudine.

Non è conditione, ò stato d'huomini, al quale Regina così benigna e potente non habbia fatto segnalatissimi benefici: onde possiamo immaginarci sentire, che ella dica hora col santo Giob: *Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi: eo quod liberasset pauperem vociferantem, & pupillum cui non esset adiutor: Benedictio perituri super me veniebat, & cor vidue consolatus sum: Iustitia indutus sum; & vestiui me sicut vestimento & diademate, iudicio meo: oculus fui caco, & pes claudus: pater eram pauperum.*

Ma voi deuoti popoli nella morte di così grã Regina, dalla cui protectione, congiunta con la pietà del Re nostro Catolico, riceuete alla giornata inestimabili solleuamenti ne i vostri bisogni, non lasciate frã le altre considerationi, di andare temendo, che forse i peccati nostri ci habbiano priui di tanti aiuti: e però in questa consideratione dolendoci de nostri danni, piangiamo anco le colpe nostre che ne possono essere cagione, e diciamo pure con Gieremia Profeta: *Cecidit corona capitis nostri: vae nobis quia peccauimus. Propterea mestum factum est cor nostrum: ided contenebrati sunt oculi nostri.*

Cagione adunque vniuersale a tutti ci è di mestitia, per il mancamento di questa augustissima Regina: ma particolar causa ne ha la Serenissima casa d'Austria, priuata hora di q̃to lume, che così chiaramente in tutto il mondo risplendeua, conforme a quella eccellente pietà, della quale segnalatamente è stata priuilegiata da Dio quella imperial famiglia; che ha prodotto non solo huomini santi, Leopoldo, & altri; ma particolarmente, & in ogni tempo, donne religiosissime, e di illustre santità. In questo commun dolore sopra tutti gli altri resta afflitto il Rè nostro Catolico: il quale essendole tanto strettamente congiunto col vincolo santo del matrimonio, con che erano fatti, come dice la scrittura, due in vna carne; ha perso quasi vna parte di se stesso, & ha sentito ragioneuolmente quella acerba separatione, che non poteua farsi giamai da altri, che dalla morte: e resta perciò priuo di quei solleuamenti, che suole apportare al marito la perpetua & indissolubile compagnia della buona moglie, che questo è vno de i fini giusti del santo matrimonio.

Quanto poi era più grande fra di loro in questa congiuntione matrimoniale la conformità de gli animi, del zelo di Dio, della diuotione, della pietà, e delle virtù heroiche: tanto maggiormente è ragione che sua Catolica Maestà senta questa separatione.

Diceua

Diceua Ambrosio santo nella morte del suo carissimo fratello: *Bos bouem requirit, seq, non totum putat, & frequenti mugitu pium tenatur affectum, si forte defecerit, cum quo duere collo aratra consuevit. Ego te frater non requiram? aut possim unquam obliuisci tui? cum quo vita huius semper aratra sustinui, qui pio semper sollicitus affectu, latus meum tuo latere sepiebas, charitate ut frater, cura ut pater, sollicitudine ut senior, e quel che segue.*

Puossi di qui ageuolmente comprendere l'affetto, & il sentimento di quel gran santo; il quale auenga che fosse armato di vna incredibile e saldissima constanza d'animo, non poteva staccarsi dal cuore l'affanno che sentiuua della morte del suo caro fratello: ma spinto dal dolore proruppe, quasi che parlasse cò lui stesso, in tali parole: Se vn bue hauendo perduto il compagno delle fatiche sue, continuamente lo cerca, e con còtinui mugiti dà segno dell'affetto che per ciò sente: che deurò far io? non haurò da dolermi della perdita di te fratello? possomi io scordare di te, con la cui còpagnia sosteneuo soauemente i pesi di questa vita, in cui intieramente mi riposauo? tu congiunto talmente eri meco, che mai ti dipartiu dal lato mio, mi eri per carità fratello, per cura padre, per sollicitudine più vecchio, e per riueranza più giouane: di maniera che da te solo riceueuo officij & ossequij diuersi, quanti appena poteuo aspettare da più persone, e congiuntissime. Vedete già l'affetto di quel nostro santo pastore nel sentirsi priuo di vn così caro fratello. Più stretto è il legame matrimoniale di quello dei fratelli, quanto si voglia amoreuoli insieme; più intima la conuersatione, più indiuidua la vita. E ben ragioneuole adunque, che il Rè nostro Catolico humanamente si rammarichi, & acerbamente si dolga nella morte della Regina sua consorte, nella cui bontà e virtù, tanto, e ragioneuolmente si compieua.

Douete, carissimi, in questo luogo compatir al vostro Rè: è officio questo douuto del suddito verso il suo Principe. Però che si come in vn corpo compatisce vn membro all'altro, e l'inferiore specialmente al superiore, e più principale; così deue il popolo al suo Rè. Il che tanto più douete fare voi, quanto più la carità, e la pietà del Rè nostro Catolico vi obliga, oltre a quello, a che vi astringe lo stato vostro di essere sudditi a sua Catolica Maestà, sete anco debitori di dare testimonio fuori di questo pio e douuto affetto vostro con queste publiche attioni.

Hora già hauete inteso le cagioni della mestitia & vniuersale e particolare in questa morte, come anco debbiamo compatire al nostro Rè: ma nõ meno siamo anco debitori di qualche officio alla Regina istessa.

Horribile, e dolorosa fuole essere la morte a gli amatori del mondo: i quali quanto più

inordinatamente hanno fisso le radici del cuore e dei desiderij suoi, nelle ricchezze, negli honori, nelle speranze di questa vita, e finalmente nella terra: tanto più stimano essi acerba cosa e dura l'esserne staccati dalla morte. *Siccine separat amara mors?* diceua quello infelice Re Agab, quando per commandamento di Dio era Samuele per ucciderlo. Fa di ciò testimonio lo spirito santo più chiaramente con queste parole. *O mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantijs suis: viro quieto, & cuius via directa sunt in omnibus, et adhuc valenti accipere cibũ.* Quãto è noiosa e dispiaceuole, ò morte, la tua memoria, a vn'huomo che tutto si diletta nell'abòdanza delle ricchezze, che si riposa, e gode nelle prosperità del mondo.

Ma la Serenissima Regina nostra non ha sentito dolore nella separatione da queste cose per la morte; poiche nella vita non le ha amate. Tanto è il dolore nel perdere le cose, quanto è l'amore nel possederle. Seppe conuersare frà le spine delle ricchezze, senza essere punta dalla sollicitudine di esse: seppe conseruare l'humiltà del cuore in mezzo di tante grandezze regali: seppe talmente vestire l'oro e l'argento, che non vi fìsò punto, nè gli occhi, nè l'affetto: seppe passare di modo in questo splendore esterno, che sempre antepose quelle bellezze interne, le quali dice il prencipe de gli Apostoli S. Pietro essere i veri ornamenti delle donne, cioè purità di cuore, spirito quieto, humile, modesto, che è così ricco ne gli occhi di Dio. Non serui quella Maestà all'oro & all'argento, ma di esso si serui nelle opere di misericordia. In somma visse talmente nello stato delle sue grãdezze e ricchezze regie, che di lei si può dire quel che la scrittura dice di persona santa: *Beatus diues qui inuentus est sine macula, et qui post aurum non abijs, nec sperauit in pecunia, & thesauris.* Beato, dice, quel ricco, il quale possedendo ricchezze grandi, & appresso Dio e gli huomini è senza macchia, e irreprensibile: & essendo in mezzo delle ricchezze, nõ vi è andato dietro, non vi si è affissato dentro, non vi ha posto il cuore, non vi ha appoggiate le sue speranze.

Nè solamente la Regina regolò il suo affetto in queste cose, le quali il mondo tanto stima; ma ne anco amò, per dir così, la vita istessa: poiche nella pericolosa infermità del Re suo marito, mirando più al sostegno, che S. Maestà Catolica dà alla religione Christiana in tanti modi, che alla sua medesima vita; domandò gratia instantemente a Dio, che si commutasse il pericolo della morte del marito nella morte sua, per li danni più grandi, & irreparabili, che da quella vedeua risultare, & al seruitio di Dio, & al bisogno del christianesimo.

Non fù vana questa oratione; penetrò i cieli; Iddio accettò questa deuota oblatione; rese la sanità

sanità al Rè, e chiamò a se con la morte questa benedetta anima. Fù di questo modo impetrata, e desiderata da lei questa morte: caro a Dio questo ossequio: ricompensata a noi questa perdita con la recuperata sanità dal Re Catolico. Non amara, non dura morte è per questo rispetto. Ma perche l'huomo naturalmente abhorisce il disfacimento di se stesso, come la morte, se ne duole; e perche ella è terribile, è officio di humanità il condolerli e contristarli in questa occasione. Così hanno fatto quei santi Patriarchi tante volte nel vecchio testamento; così lo ha insegnato Christo Nostro Signore. non biasimando le lagrime di Maria e di Maddalena, e lagrimando esso ancora nella morte di Lazaro loro fratello. Ha testificato egli, che non ripugna questo timore, ne questo dolore alla religione christiana; quando che accostandosi alla sua amarissima passione, e morte, la quale tanto volontariamente era per sostenere a beneficio del mondo, volse pure sentirne gran tristezza, & in quella agonia di morte sudare sino al sangue. Il medesimo perpetuamente sino dal tempo de gli Apostoli, con canti, voci lugubri, & apparati mesti la santa Chiesa ha insegnato, & insegna a suoi figliuoli. Questo istesso hora ci mostra il funerale apparato, che di presente habbiamo qui innanzi a gli occhi per la morte della Regina.

Ma ne anco questa è la principal causa di questo frequente conuento, e di questi celebri officij, ne quello che pretende di operare, & insieme di insegnarci, & eccitare in noi la Chiesa santa in questa occasione.

La principal causa e fine, Carissimi, in questa funerale attione, & in altre simili, è il suffragare alle anime, per cui son fatti questi officij, nel debito, che spesse volte dopo la remissione delle colpe, restano debitrice di sodisfare con la pena temporale alla diuina giustitia, & anco per li difetti più leggieri, che quotidianamente si commettono, etianodio da gli huomini giusti; i quali si hanno da purgare pur col fuoco del purgatorio, perche non entra in quella celeste patria anima, che non sia intieramente purgata. E che ardente fuoco è quello che per diuina virtù penetra, e tormenta le anime con tanta vehemenza, che in paragone suo, il fuoco che habbiamo in questa vita, dice sant'Agostino essere come vn fuoco dipinto. A quella pena si accompagna quell'altra afflittione che sente l'anima, perche tarda di presentarsi a vedere, e godere il suo Dio, il quale ha amato, & ama, e nel quale è riposta tutta la felicità, e gloria sua.

In questo afflittito stato, come pensate figliuoli, che siano desiderose quelle anime di essere sollevate, poiche non è più tempo, che esse si aiutino da loro, ma aspettano di qua i suffragij. *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei,* grida in persona loro la santa

Chiesa, e chiama soccorfo di publici e priuati officij di orationi, e sacrificij, di elemosine, di oblationi, di voti, di sante peregrinationi, di digiuni, di penitENZE, di ogni altra pia opera, & esercizio di satisfattione.

Soccorre anco la Chiesa con concessione di sacre indulgenze: adopra tutti i mezi per sollevare, e terminare quelle penose carceri, e relegationi, e per condurre quelle anime quanto prima alla desiderata gloria. O quante orecchie di figliuoli, ò di successori di heredità si trouano torde al padre, al fratello, al benefactor loro: troppo sono crudelmente ingrati all'anima tormentata nelle viue fiamme gridando spesse volte queste voci alle porte de la lor coscienza con acerbi rimorsi: *Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei.* Habbiatè, habbiatè compassione di me almeno voi amici miei, voi figliuoli, voi fratelli, voi parenti, voi successori nelle heredità mie, voi alleuati, e nutriti, voi beneficiati da me, voi cògiunti meco di sangue, di patria, di parentela, e d'amore; voi compagni miei in vna medesima fede, e speranza, regenerati in vn medesimo battesimo, nutriti in vna istessa comunione di sacramenti, figliuoli d'vn medesimo padre Dio, di vna medesima madre la santa Chiesa; voi fratelli, voi amici in questo mondo; compatite voi almeno a questa mia afflittione, refrigerate questi ardori, temperate questa fiamma, suffragate in tanto bisogno. Sentono costoro tali, e simili voci; e nõdimeno fanno così forde le orecchie, che non pagano pure i pij legati lasciati a loro carico, da chi ha lasciato a loro comodo spesse volte ricche heredità; vanno questi procrastinando e differendo da vn anno all'altro sodisfattioni tanto importanti per solleuamento di quelle anime, quãto meno aprono la mano a suffragare liberalmente, oltra gli oblighi, con larga elemosina, con fare celebrare Messe, officij diuini, e cò altre opere di carità. Hanno costoro da temer grandemente della sua condannatione; poiche da padri in vn santo concilio sono giudicati, non pagando loro i pij legati, come usurpatori de beni di Chiesa, e micidiali de bisognosi. Non così voi, dilettissimi, con la Regina vostra, voi sudditi, voi obligati in molti modi alla virtù, e carità sua. Soccorrete hoggi specialmente con abbondanti lagrime, con deuoti affetti, con calde orationi; procurate con ogni studio di pietà, che quest'anima se ne voli presto al Cielo; doue sarà grata a questi officij di misericordia, e vi impetrerà alla giornata da Dio molte grazie. E se ella fosse già salita, come piamente habbiamo a sperare, per la sua christiana e santa vita; non saranno perduti questi officij di misericordia, e orationi nostre: saranno rendimenti di gratie per lei, e suffragio ad altri fedeli defonti, che hanno di aiuto ancor bisogno, e renderanno finalmente a voi

conueniente frutto, tornandosene nel seno vostro, e conuertendosi in vostro beneficio. Ecco il frutto principale, Carissimi, di questa funerale azione. Si offerisce per questa anima il santissimo sacrificio della Messa: voi con correte così frequenti alla Chiesa per raccomandarla in particolare a questi Martiri, Confessori, & altri santi. Le cui memorie e sacre reliquie sono specialmente honorate in questo tempio, & a i sacerdoti anco, che qui serouono e ministrano a Dio. Di quanta utilità, e di quanto frutto sia questa azione, vdiite Christofomo Santo, che ve lo dice. *Stante enim populo vniuerso, manus in caelum extendente ceterum item sacerdotali, verendoq;posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro mortuis orantes?* Tutti questi lumi e apparati hanno il suo frutto innanzi a Dio in aiutare quest'anima; e come cose che toccano al diuino culto, e come elemosine fatte alla Chiesa, & i ministri suoi, e per questo mezzo offerite a Dio medesimo.

Ma doue lasciamo noi, che come siamo huomini composti di spirito, e di corpo, hanno tanta forza questi canti e cose esteriori in eccitare i nostri affetti.

Questa machina grande anco, questo lugubre apparato così straordinario, questi oscuri colori hanno particolar efficacia per commouere maggiormente, & eccitare in noi più moltiplicate & affettuose orationi.

Lo innito & apparato celebre fa il concorso maggiore: questo moltiplica l'oratione, questo accende la carità, questo muoue gli affetti. E giornata adunque questa, figliuoli, per fare tutti insieme vna santa forza a beneficio di quest'anima alle porte del Paradiso. E giornata anco, nella quale debbiamo cauare insieme qualche altro frutto per noi. Questo funerale spettacolo ci è vn memoriale e ricordanza della morte. Non così necessario è il cibo all'huomo, come questa continua memoria è necessaria al christiano. *In omnibus operibus tuis, dice lo Spirito santo, memorare nouissima tua: in aeternum non peccabis.* Se in tutte le cose, che tu christiano, ò pensi, ò parli, ò fai, ti ricordi che certamente, e senza fallo alcuno hai da morire, e che essendo di ciò il tempo incerto, puoi a hora per hora morire, e che di poi subito hai da venire auanti al giustissimo giudicio di Dio; tu vserai ogni modo di fuggire, & il peccato, e l'occasione del peccato.

Ditile già quell'antico, come ancora scriue S. Geronimo, che tutta la vita del fauio è vn continuo pensiero del morire. Certamente questo pensiero e meditatione, la qual è di tanta sapienza e dottrina, e che apporta seco tanti frutti & utilità salutarì, deue essere propria del christiano: produce grandi e marauigliosi frutti. Chi sta attento in questa meditatione, non ama il mondo, ne anco le cose che sono nel mondo, dice la scrittura: *nō si lascia trattene-*

re con le adulationi di cose mondane; non si lascia pigliare al laccio con l'ingannatrice affectione di questo secolo: ma forte come Sanlone, spezza animosamente i legami di Dalida, di maniera, che non lo trattiene legame alcuno di amore, nè di honore, ne di grandezze, ne di ricchezze, nè di altra cosa, per grandissima, & honoratissima che paia in questo teatro mondano. Vede qualunche sta ben fisso in questa contemplatione, che ogni cosa mondana se ne passa in breue, e che suauisce in vn punto come il fumo: però egli tratta con questo mondo, come se non lo adoperasse: e viue quasi senza affectione a questa vita, come se non fosse, secondo il ricordo di Paolo santo; anzi si dimentica di queste cose terrene.

Che più? egli fisso in quella meditatione di morte, vedendo che il mondo è quello, del quale dice il Profeta: *Ogn'vno che ti vedrà, e conoscerà, fuggirà da te; odia il mondo, che ben è degno di essere odiato; perche è vn vagabondo che guida all'inferno; perche egli è vno ingannatore che mai dice verità; perche è vn basilisco crudele, che ammazza con la vista de i tuoi fauori, & honori.* Per tanto il christiano dato alla meditatione del morire, si discosta co i pensieri dall'ingannevole e bugiardo mondo, e non si affectiona in cosa alcuna di esso, ma nell'amor di Dio, e nella salute dell'anima sua.

Onde acceso d'amore santo, sospira spesso la sua miseria hereditata per il peccato: si lamenta di se stesso, e delle sue negligenze bene spesso: si dà continuamente alla oratione; frequenta i santi sacramenti; si riduce souente a memoria i beneficij riceuuti da Dio: e così ogni giorno in questo pensier santo di morire piglia maggiori forze di ottenere con l'aiuto di sua diuina Maestà la vittoria di questo mondo fallace. Questi, e molti altri sono i frutti della meditatione christiana della morte: faremmo troppo lunghi, se volessimo dirgli tutti. Vengasi alla pratica, che se ne caueranno, e gustaranno di gran lunga assai più. Ma ne sono piene le sacre lettere, i libri de i padri santi, li mostrano molto bene gli essercij di huomini religiosi, che hanno fatto il corso assiduamente in questa meditatione di morte: la quale essendo così salutare e fruttuosa, bene spesso la Chiesa guida e maestra nostra ce la propone. A questo mira l'istituto e rito dell'asperisione della cenere nel capo de fedeli; questo istesso fra le altre cose ci è integnato ne i cimiterij, nelle sepulture, ne i monumenti, & altre memorie de i defonti, come ci significa il nome istesso di monumento: ma per non andare più di longo, questo istesso apparato, è simbolo che inuita alla meditatione della morte.

Hora è conueniente anco che non finiamo, prima che consideriamo breuemente in questa azione alcune altre cose delle consolationi christi-

christiane, poiche habbiamo ragionato assai della mestitia vniuersale, e particolare. Sentite questa mattina nell'epistola della santa Messa le parole dell'Apostolo san Paolo, doue, si come permette qualche mestitia nella morte de i nostri, così dà regola e modo, e nõ vuole da vna doglianza tale sia disgiunta mai la consolatione, che ci dà la fede, & speranza christiana. *Nolumus, dice egli, vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Christus mortuus est, & resurrexit; ita & Deus eos qui dormierunt, per Iesum adducet cum eo:* e quel che seguita. *Cōchiude finalmente con queste parole: Itaque consolamini inuicem in verbis istis.* Non prohibisce l'Apostolo assolutamente il contristarsi; ma prohibisce che non sia questa mestitia ne i christiani, come quella de gli huomini che nõ hanno speranza. *Vt non contristemini, dice, sicut ceteri qui spem non habent.* Vedete appresso, come chiama i morti dormienti; a quali son simili in tre cose: poiche qlli dormono con speranza di rileuarsi; così il fedele muore colla speranza della sua resurrettione. *Nunquid qui dormit, non adiciet, vt resurgat? dice il salmo. Si assomiglia anco in questo, che in quel che dorme, veglia l'anima. Ego dormio, & cor meum vigilat.* Così viue l'anima anco quando il corpo è morto. Dopò il sonno l'huomo si leua rinforzato e vigoroso: dopò la morte presente risorgeranno finalmente i santi co i corpi gloriosi, & impassibili, & adornati di quelle altre gloriose doti, che scriue l'Apostolo a Corinthij. *Seminatur in corruptione; surget in incorruptione. Seminatur ignobilitate; surget in gloria. Seminatur in infirmitate; surget in virtute: Seminatur corpus animale; surget corpus spiritale.* Questa fede e speranza l'Apostolo fonda & appoggia in quell'altro principalissimo articolo della fede nostra, che Christo Signor nostro è risuscitato. E perche la resurrettione di quel santissimo corpo, vnito personalmente al verbo della vita, e suo instrumento congiunto, è causa efficiente della nostra resurrettione: però l'Apostolo fa la conseguenza, che, come Christo è resuscitato, così noi resusciteremo: e la sua resurrettione è esemplare della nostra; perciò disse egli altroue: *Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum: qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae.* Vedete anco, come stabilisce poi questa speranza con quelle efficaci parole: *Hoc dicimus vobis in verbo Domini.* E perche vuole che ci consoliamo nelle parole che ci ha dette, soggiunge nel fine: *Itaque consolamini inuicem in verbis istis.* Tanti secoli innanzi si consolaua in questa istessa speranza quel santo Giob; le cui parole poco fa vdieste nella lettione della santa Messa: *Cum-
His diebus quibus nunc milito, expecto donec*

veniat immutatio mea. Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porrige dexteram. In tutti i giorni della vita tua, dice egli, aspetto che venga finalmente quella gloriosa mutatione. Mi chiamerai con quella potente tromba, & io ti risponderò; mi porgerai la mano della tua virtù, & io mi leuato risuscitato dalla tua potenza. Questo istesso articolo di fede profertice questa mattina di sua bocca propria il nostro Salvatore nel sacro euangelio: *Ego sum resurrectio, & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet. Et omnis qui viuit & credit in me, non morietur in aeternum.* Così la santa Chiesa, fra questi santi riti, ne i quali va eccitando l'affetto nostro a lutto e mestitia, accoppagna anco molte significationi, e testimonij di questa viua speranza. Qui mirano molte voci e canti della Chiesa: qui mirano, oltre a quello che habbiamo mostrato di sopra, quelli innumerabili lumi ardenti d'ogni intorno, co i quali protestiamo questa fede della resurrettione, e manifestiamo chiaramente questa speranza, che viua quest'anima nella diuina gratia, e che si sia appresentata nel suo transito innanzi a Dio, come quelle vergini prudenti con le lampade accese nelle mani, cioè con la fede viua, luminosa, & ardente nelle opere di carità; che in questo sentimento anco vfa la Chiesa accompagnar co i lumi in mano i corpi morti alla sepoltura: anzi vfa di dare i lumi in mano a qlli che muoiono, per la medesima protesta, e significatione.

Consoliamoci adunque, Carissimi, e fermiamo bene nel cuor nostro questa consolatione, che non senza misterio vdi dal cielo san Giovanni quella felice e lieta voce: *Scribe. Scriui, ritien bene, e nota queste parole. E quali? Beati mortui qui in domino moriuntur. A modo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.*

Horsu dunque vedoue, pupilli, orfani, afflitti, poveri, e miserabili, qualunque siate, quel rifugio, quei solleuamenti, che riceueate da questa Regina in terra, hora riceuerete dalle sue intercessioni presso a Dio nel cielo più efficacemente.

Serenissimo Rè, sete rimasto hora vedouo in questa morte; consolateui in queste parole, consolateui in questa viua speranza, di riuedere gloriosa in cielo quella, della cui compagnia rimanete al presente priuo in terra. Questa è priuatione di poco tempo: quella consolatione durerà sempiternamente.

Voi, Serenissimi figliuoli, rimasi priui di madre in terra, *Consolamini inuicem in verbis istis,* consolateui l'un l'altro insieme con queste parole di speranza, che attriui gloriosa al cielo la madre vostra.

Non habbiamo qui casa permanente: la sù nella casa nostra celeste la riuedrete: e tanto maggiori anco beneficij riceuerete dalle sue intercessioni

cessioni in cielo, in luogo di quei frutti, che aspettauate in terra dalle sue materne sollecitudini verso di voi. Ma tu, o morte, hai preso con le tue fauci questa Regina, te ne vai gloriando, che niuno scampi dalle tue mani, e che la tua spada taglia a filo vnaualmente e Principi, e Rè, & Imperatori. Che hai fatto? quello più che hai potuto. Hai posto le mani tanto alto, hai morto, hai diuorato: ma che cosa? dice il beato Bernardo: certo la carne sola. Questa è condicione de i miseri figliuoli di Adamo. Ma nell'anima non hai che fare: vola al suo creatore, che tanto perpetuamente ha desiderato, che ella ha seruito ne i giorni della sua vita. Ma che? questa istessa carne, questo corpo, il quale hora pare che tu possiedi, ti sarà leuato di bocca, e di mano, quando tu vittima nemica farai distrutta, & abortita nella vittoria di Christo. Renderai vna volta questa preda, di che ti vai gloriando. Restitui quella marina bestia, il profeta che haueua inghiottito; e tu renderai questa Regina, che ti preluce d'hauere traghittita nel tuo vastissimo ventre. Verrà, verrà l'vnigenito figliuolo di Dio con gran potestà e Maestà a cercaranco questa Regina: e quello istesso corpo, da te impallidito, tutto effangue, e senza vita, & hormai quasi disfatto, restituirà alla sua anima, lo empirà di splendore, lo conformerà proportionatamente alla chiarezza del suo gloriosissimo corpo. Tu, come resterai al Phora? certo come è scritto in Gieremia, in nouissimo dierum stulta remanebis: e viuendo questa Regina in eterno, tu morirai in perpetuo. Doue faranno all' hora i tuoi trionfi: doue le tue vittorie? doue la forza delle tue armi? In quella estrema giornata, alla voce del figliuolo di Dio, al suono di quella tromba dello Archangelo, spezzarannosi le pietre, apriranno le sepolture, renderà il mare tutti i suoi morti, restituirà medesimamente la terra sino dalle sue viscere le ceneri, la poluere, e le ossa loro; riuniranno tutti i corpi alle sue anime; e quegli de gli amici e serui di Dio, saranno così luminosi e chiari, che auanzeranno di paragone le stelle, la luna, & il sole istesso. Tu sola morte resterai all' hora per sempre morta. O che vista beata e gioconda farà, amatissimi figliuoli, quando i giusti rapiti in aria, e così gloriosamente poi condotti al cielo da Gesu Christo Signor nostro, saranno collocati ordinatissimi secondo i suoi gradi e meriti fra quelle beate schiere, e hierarchie celesti, fra gli Angeli, fra gli Archangeli, fra le Virtù, fra le Potestà, fra i Principati, fra le Dominazioni, fra i Throni, fra i Cherubini, fra i Serafini, e partecipi di quella gloria, sederanno in quelle celesti sedie gli istessi corpi e quelle carni, che in questa vita furono afflitte e consumate, parte dalle volontarie macerazioni di astinenze e sante vigilie, parte da i ferri, da i fuochi, e da tanti altri instrumenti di perfec-

tori tormentate, e finalmente tutte dalla morte disfatte, e ridotte a poluere e cenere; risplenderanno all' hora in tempiterno così gloriosamente. Se solo vn sole girando per tutto il mondo, illustra i cieli, serena l'aria, rallegra la terra, consola gli huomini: che farà la vista di tanti luminosi soli? Se in questo tempio istello, questi frequenti lumi, accesi ordinatamente in questa gran mole funebre, rapiscono talmente gli occhi di tutti, che non fanno quasi leuargli da quella vista: che farà in quel tempio celeste, doue quegli innumerabili gloriosi corpi de gli amici di Dio risplenderanno? O figliuoli, filate gli occhi della mente in quella vista beata, mirate quei lumi celesti, attendete a i canti di quelle hierarchie, immaginareui il concerto di quelle voci angeliche. Questi lumi, che hora vedete in questo sacro tempio; vi rappresentano quelli: è vna rassomiglianza di quella armonia gl'inni e salmi che qui vdrate: e questi fuochi accesi, danno testimonio del trionfo de i giusti nel transito, che fanno di q̄ta vita alla loro gloria eterna. Ma vdrate Christo santo che ve lo dice.

Dic mihi, quid sibi volunt istae lampades? nonne sicut athletas eos mortuos producimur? quid etiam hymni? nonne ut Deum glorificemus, & ei gratias agamus, quoniam iam coronauit discedentem, quoniam a laboribus liberauit, de seruitute ducens? nonne propter hoc psalmi, & hymni? nonne propter hoc psalmodia? omnia ista gaudentium sunt. Quid psallis in eo tempore? Reuertere anima mea in requiem tuam & il rimanente. Che vogliono dire questi lumi? non mostrano, che conduciamo di stecato i morti come trionfanti? che cosa dicono quegli'inni? non rendiamo noi con essi gratie a Dio, e lo lodiamo, e glorifichiamo, perche già ha coronato quel che si parte di questa vita, e lo ha liberato da i trauagli della seruitù? non si cantano per questo gl'inni, e salmi? non mira a questo l'armonia loro? che canti tu in questa occasione? Ritorna anima mia al tuo riposo: e molti altri salmi simili. O figliuoli, nella consideratione, e vista di questi trionfi, & in queste speranze e consolationi christiane, dite pure, dite, che mi può fare la morte? guardami Iddio dalla prima morte, cioè da quella della colpa, e del peccato, che non temerò di quella morte corporale: venga pure quando vuole, viuerò con quella speranza sempre col beato Giob: *Scio enim quod redemptor meus uiuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum. Et rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius: reposita est hac spes mea in sinu meo.* So che il mio redentor uiue; e però io ancora risurgerà in quello estremo giorno, e di nouo sarò vestito di questa mia pelle, di questa mia carne. Vedrò Dio, e farò io medesimo che lo vedrò, e non altri per me: questi

e questi miei occhi vedranno quella santissima humanità del figliuolo di Dio: & ho questa uiua e ferma speranza riposta nel seno del mio cuore. Quanta ragione haueua Giob di desiderare, che fossero scritte queste parole in vn libro cò vna penna di ferro, o in vna piastra di piombo; o più tosto con vno scarpello scolpite in vn sasso uiuo, perche mai si cancellasseo dalla memoria de gli huomini. *Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det, ut exarantur in libro, stylo ferreo, & plumbi lamina vel celte sculptantur in silice?*

Piacca a Dio, cari figliuoli, che tutti noi a guida di questi lumi accesi & ardenti, talmente conuertiamo in questa Chiesa militante, che in noi riluca la fede santa, e sia sempre vno adore continuo di carità; e così glorificando Iddio, siamo degni finalmente di essere ammessi, e collocati a glorificarlo in quella Chiesa superna e trionfante con quest'anima, per cui hoggi preghiamo: alla quale sia requie in sempiterno, e luce perpetua in tutti i secoli de secoli. Amen.

CONCIONES
IN SYNODO DIOECESANA XI. HABITAE
ANNO M. D. LXXXIII.

Ab Illustrissimo & Reuerendissimo Carolo tit. sanctae Praxedis
Cardinali, Archiepiscopo Mediolani.

Hoc postremo septima partis actorum loco, quatuor alias conciones ad synodum Dioecesanam XI. ab eodem Cardinali Archiep. summa totius cleri attentione atq; admiratione habitas, imprimi curauimus; non Italice, prout habitae sunt idiomate, sed latino, totidem verbis, quibus a familiari quodam, qui eidem Cardinali scribendis de suggestu concionibus operam nauabat, conscriptae, ad nostras manus peruenerunt.

CONCIO I.

Ad clerum in Synodo dioecesana XI.

VID agimus hodie, fratres in Domino dilectissimi? ad quid hunc in locum conuenimus? Videor aliquos respondentes audire: facimus, quod iam a multis annis facere contueuimus. Sancta profecto & laudabilis consuetudo haec est, ab ipsis Apostolorum primordiis ad hac usque tempora Spiritu sancto dictante ac promouente deducta: & vtinam sic nunquam, ex quo primum induci coepit, intermissa fuisset; quae sicuti adeo efficax & potens fuit medium, ad augendam, promouendam, ac stabilendam Ecclesiam omnem disciplinam; sic eius intermissio, origo fuit atque principium tantae ruinae ac pernicietis spiritualis. Sed cur in hac hodie consuetudine perseveramus? quia sic (aliqui respondent) vsus retinuit. Ergo, ob vsum solum, & ex vsu, huc accessimus? Immo solum: & quidem non sine aliqua nostra molestia; absumus enim ab aedibus nostris

multo cum incommodo, labor est extraordinarius, Actio prolixa, hora iam tarda; non sine aliquo sumptuum dispendio, ac forte etiam infirmitatum, & agra valetudinis incurrendo periculo. O fratres, o filij; indigna vobis est vox haec. Ergone post tot annos & synodos, adeo parum quid Synodus importet agnouimus, ut ex vsu, & ob vsum tantum, & cum molestia celebremus? Paeniteat nos quin potius, & doleamus grauissime, quod Diuina haec officia nostra toties ex vsu tantum hactenus fecerimus, quod congregationes sacerdotales, & spiritualia, quae vocant, capitula inierimus. Proh dolor, nos infelices, quoties Dei Regiam intramus; quoties in sacrosanctum eius cubiculum secretius, nempe Chorum conuenimus; & quod peius est, quoties sacramenta sanctissima tractamus, Missas celebramus, & alia Diuina peragimus, ex solo vsu? Annon, Reuerendi Sacerdotes, apertissimum huius testimonium proferunt ij, qui in sacrosanctis hisce functionibus tot annos versati sunt, & semper tamen iidem perseverant miseri? Ille sacerdos ille quotidie ad funerals, sepe licet mortuos, quantas hominibus peccatum

Fffff strages

strages attulerit, oculis videt, tractat conscientias illas tam multis enormibus peccatis coinquinatas, spectacula horrenda & deploranda vel nolens aspiceret cogitur; & idem tamen semper perseuerat; immo in cordis pertinet duritiam: & hæc omnia, quia licet illa viderit extrinsecus, intrinsecus tamen cordis oculos illis non adhibuit. O si præteritæ Congregationes, ac spiritualia Capitula, vsum hunc prætergressa fuissent, ac vterius aliquantulum processissent, quam mirificos inde fructus, & spirituales consolationes elicissemus. Abiit, Abiit à nobis, & ab omni cœtu nostro, abusus hic deplorandus; vt facta hæc ob solum vsum peragamus, nullum fructum queramus, non ea cognoscere satagamus, nec quanti sint à nobis facienda recogitemus. Hoc enim radix est tarditatis nostræ in progressu spirituali, hoc fructus impedit vberimos, quos inde percipere potuissemus, hoc deplorari iam huc conuenimus, hoc ad Cor durum nos induxit, & plagas nostras insanabiles reddidit, & medicinas potentissimas, qualis est hæc synodorum coactio, suis defraudauit effectibus: hæc sola causa fuit, quod currentibus annis, soli nos immobiles persistimus, nec de virtute in virtutem (vt patet) progressi sumus. Et qui fieri potest, vt ad ista Apostoli verba non tremamus, & ea cogitantes toti non commoueamur? *Terra enim (inquit ille) sepe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo; proferens autem spiritus ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem.* Terribilia verba sunt hæc; quæ ideò à nobis in medium afferuntur, vt si quisquam hoc spiritu huc accessisset, eum à se penitus eradicare contendat. *Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & vicina saluti, tametsi ita loquimur, cum Paulo; neque enim ignoramus, plurimos hic bonos sacerdotes, ac dignos Dei ministros, & cooperatores nostros hic adesse: Cupimus autem vniquemque vestrum eandem exhibere sollicitudinem ad expletionem spei, vsque in finem; vt non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide & patientia hereditabunt promissiones.* Est ergo hæc synodalis actio vsus quidem sanctus atque laudabilis, sed non propter vsum duntaxat tractandus, verum præmissa præparatione non modica; ne tantum malum committamus, neque sine fructu tam fructiferam medicinam in hæc adhuc tempora nobis à Domino Deo reseruata sumamus.

Docuit Spiritus sanctus actione hodiernæ admodum conformi, quam ratione præparati huc debeamus accedere. Contractæ fuerant tabulæ legis; voluit eas denuò Moyse Dominus dare; & in hunc modum ei præcepit. *Præcide tibi duas tabulæ lapideas, instat priorum, & scribam super eas verba que habue-*

runt tabulæ quas fregisti; Esto paratus mane, vt ascendas statim in montem Sinai; stabisq; mecum super verticem montis. Nullus ascendet tecum, nec videatur quisquam per totum montem; boues quoque, & oves non pascantur & contra. O Reuerendi Sacerdotes, quam bona, quamq; sufficiens esset huiusmodi præparatio, si in omnibus nobis existeret. Contractæ iam sunt tabulæ legis Domini, Diuina præcepta (heu) à quamplurimis negliguntur; decreta & Conciliorum præteritorum constitutiones non obseruantur: Dignatur tamen adhuc patientissimus Dominus hodie tabulas legis innouare, atque reficere, vetera decreta inculcare, ac quomodo ea obseruari velit, docere: Manè ergò nos expedit præparari.

Illo inquam mane spirituali, quo iustitiæ sol mètibis nostris illucescat, quo Diuinæ grætiæ radijs illustremur, prout hoc mane fecimus omnes, Missas celebrando, & qui non celebrant, sacratissimum Christi corpus suscipiendo. Tū verò soli ascendere iubemur; vt nec iumenta quidem, quò nos ascendemus, pascantur e contra. Bone Deus, num iumenta illa Diuinæ tuæ legis traditionem poterant impedire? ecquid obstabat, licet ea illic pascerentur, quò minus seruo tuo Moyse legem præscriberes? Magnam, fratres, mysterium: Optima synodi huius est dispositio, vt soli ascendamus; soli simus cum Deo in vertice montis, in Culmine perfectionis: omnium quippe humanarum operationum, Synodalis hæc actio veluti mons est, & montis vertex: nil aliud, nec prope nos, nec e contra, nec vlla ex parte videamus, nisi Deum cum quo loquimur. Cur sumus hic congregati? (dicat quilibet nostrus) vt quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta intelligamus, per os ministri eius, prælati nostri; vt quæ hæcenus executioni demandata non fuerunt, demandare proponamus; ideò sensuales omnes affectus sunt reiiciendi, quæ sunt iumenta quæ hic pascere prohibentur; omnia quæ cor nostrum vlla ratione possunt inficere, omnes agnatorum, rei familiaris, amicorum intuitus abijciantur; sed soli in solum Deum mentis nostræ oculos conuertamus. Vtinam sancta hæc solitudine accederemus dispositi, vt per os nostrum Dominus diceret; *ducam Sacerdotes hos in solitudinem, & loquar ad Cor illorum.* Dicamus ergo singuli: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus;* Cordis ei aures aperiam, cæteris omnibus vale dicam, ne à tanti sermonis auditu distrahar; *quoniam loquetur Dominus pacem in plebē suam;* ille inquam qui totus est pax, qui nō cogitat nisi cogitationes pacis: *& super sanctos suos:* super hos sacerdotes, sibi sanctificatos, sacrosanctæ vñctionis oleo dedicatos, à terra, & omni carnis commixtione segregatos: *& super eos qui conuertuntur ad Cor.* Audiamus ergo hodie breuiter fratres quid agamus; tū verò cur id agamus, vnde erit facile quo-

Osc. 1.

quomodo agere debeamus, colligemus: Quid agimus fratres? Synodum agimus. & quid synodi nomen importat? Congregationem significat, atque conuentum. Et quarum personarum? nempe ad eod excellentium & eminentium in Sancta Ecclesia; Episcopi videlicet, & membrorum ei cōiunctorum, Canonicorum Metropolitanæ huius Ecclesiæ, tum etiā aliarum; Præpositorum, Parochorum, Sacerdotū, Clericorum. Qui sunt hi qui huc conueniunt? Oh hic deficit sermo: quis enim mente concipere valeat, ne dicam verbis exprimere, quantitas horum dignitas & excellentia? Hi sunt condimentum omnium horum populorū, patres huius plebis, Duces & magistri harū animarum, spirituales Medici, in militia hac Christi Diuini Imperatores, Soles, sales tantarum gentium; licet enim Christus sit iustitiæ sol, his tamen quoque proprio ore dixit; *Vos estis lux Mundi:* hi sunt nubes prægnantes, & onusta imbribus grætiæ Dei, qui eam populis deferunt vniuersis; hi sunt sancti, Deo consecrati, hi sunt pupilla ipsa oculorum Dei; hi sunt Christi Domini, hi denique Dij sunt. Magna profectò est hæc Congregatio; sed nō hi soli conueniunt; verum (quod multò magis est) cum ipsis etiam conuenit ipsemet Dei filius Dominus Iesus, nisi ei nos obicem ponamus: si enim *vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine ipsius, in medio eorum se adfuturum* pollicitus est; quanto magis in medio erit non duorum, sed nongentorum amplius; & non è quolibet hominum genere, sed sacerdotum suorum in suo nomine coadunatorum? si eodem affectu vniti, simul idem spirabimus; si fines omnes nostros & intentiones conformabimus ad gratiam suam petendam, & Sanctum spiritum suum? *Si duo ex vobis (ipsemet Dominus) consenserint super terram, quodcumque petierint patrem in nomine meo, fiet eis;* quanto magis ergo obtinebimus nos, tantò (vt audiuitis) præstantiores, Deoq; magis dilecti, in vnum consentientes, & vnanimiter illius procurantes honorem & gloriam, qui in hoc ab ipso positi sumus, vt Spiritum sanctū suum in his synodalibus congregationibus imploremus?

Et locus ipse quò conuenimus, consideratione dignissimus est; *hic enim non est aliud nisi Aula Dei, & Regia Domus eius, ac porta Cæli:* hic personaliter & realiter totus Christus est præsens; Ad sunt cum eo innumera Sanctissimorum Angelorum & beatorum spirituum millia; hic repositæ sunt sacrosanctæ tot Sanctissimorum hominum reliquie; hic nil nisi Cruces, nisi imagines; omnia sancta sunt, omnia sanctitatem spirant, omnia timorem quendam filialem incutiunt, dum vbi simus, & coram quo, nobis significant. O si oculi mentis nostræ aperirentur, & sic quæ nobis hic sunt abscondita videremus, prout visibilia hæc intuemur; quam maiestatem, quale lumen,

qualem splendorem, quos Aulicos, quales ministròs videremus.

Quibus huc conuenimus? populis nobis commissis, animabus adeò pretiosis, pro quibus Dei filius sanguinem fudit, quibus creata omnia si comparentur, vilescunt; quas solas demones appetunt & impetunt, oppugnant, & impugnant; quibus solis contenti essent, cæteraq; omnia vobis relinquentes libentissime, dicunt: *da mihi animas; cætera tolle tibi.* Conuenimus etiam nobis ipsis spiritualiter in Domino iuandis; ac demum bonorum omnium auctori Deo, ad cuius procurandum honorem ac gloriam omnes in primis hæc synodi diriguntur.

Quoties autem huc conuenimus? Vndecima hæc synodus est à nobis habita, ex quo, Sacrosancti Tridentini Concilij decreto, laudabilis hæc consuetudo, quæ in desuetudinem abierat, in vsum est cœpta reuocari. Nos ergo supra nos ipsos reflectentes, cogitemus obsecrò ac discutiamus, quantumnam post tot synodos profecerimus: hoc verò in se quilibet inuestiget. Addam verò si ardentissimus hic stimulus nos non inflammabit; Moueat attamen hoc: quis scit, an quotquot hic adsumus, duodecimam venturo anno simus celebraturi? an ad illum vsque diem viuere permittamur? Nec ego quidem hoc scio; nec vos scire potestis; Mortis siquidem hora nihil incertius, cum morte tamen nil magis certum existat. Quòd si iam nos ante tremendum illud Dei Tribunal præsentari cōtingeret; o quam multa cuperemus fecisse; quam vellemus omnia, quæ præteritis synodis præscripta fuerunt, diligenter obseruasse. Hoc ergo ipsum, ne post pœniteat, iam quilibet nostrū curet; & quod propheta dicit, ipse faciat; *super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem, & contemplanor, vt videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me;* tantò enim arctior nobis atque exactior erit Deo reddenda ratio, quanto plures sine fructu præcesserint synodi.

Sed quid sit in his synodis? succurrit afflictis Christianæ Reipublicæ rebus mirum in modum spiritualiter: hic enim in primis fidei professionem, qui hæcenus non emisertunt, emittunt, quod & cæteri videntes, in fide etiam ipsi confirmantur: est generalis quædam visitatio synodus; aliàs enim per annum particulares qualdam Ecclesias duntaxat visitamus; hic verò generatim sacerdotes omnes, & clericos, ac in ipsis suo etiam modo populos eis commissos: neque verò nouum institutum hoc est, quod & ab ipsis Apostolorum temporibus executioni demandatum fuisse comperimus; nam cum discipulos suos Dominus misisset, *illi redeuntes (inquit Marcus) renunciauerunt omnia que fecerant, & docuerant, etiam Domino Iesu.*

Addo, quòd si quis diligenter animaduertat, quæ

Heb. 6.

Exo. 14.

Marci 6.

cunque synodum præcesserunt; & quæ in ea fiunt; quæcunque etiam post eam fiunt, & quæ ab ipsa egredientur in populos decreta; comperiet esse synodum similem motui primi Orbis, qui suo motu ceteros omnes inferiores cælos impellit. hic enim, Episcopus seipsum commouens, cooperatores suos etiam omnes inflammat, & per ipsos, populos: hic testes synodales & punctatores constituuntur; qui disciplinæ Ecclesiasticæ sunt in tota diocesi hac bases & fundamenta: hic examinatores, & alij deliguntur, à quibus pender omnis Religiosa & Clericalis vitæ obseruantia. In hac quippe synodo Cor totius huius Diocesis adest; quod calefactum ipsum in primis, diffundit postmodum in cætera membra calorem suum: egredientes siquidem hinc Sacerdotes, Castella omnia, & Villas; homines & mulieres, charitatis igne quo hic replentur, succendunt. Et sicut ad Caput etiam mittit spiritus vitales Cor, sic (fatetur nos profecto) cum, disponente Domino, vestrum, & totius huius diocesis caput sumus; fatemur inquam, quia mirum in nobis calorem & ardorem, vestro hoc conuentu excitatum sentimus & experimur. Et quid mirum si calefiat homo hic, vbi est fornax & clibanus igne charitatis succensus, sanctus videlicet spiritus Domini? vnde licet frigidus huc quandoque accedam & languidus; in vos tamen, dilectissimi fratres, oculos conuertens, haurire mihi videor, ac cordis penetralibus introducere vias quasdam, & ardentissimas zeli, ac charitatis flammæ. Sed & alia hic à Domino postulantur; publica enim est hæc oratio, qua pro sanctis, in primis Domino nostro D. Gregorio Papa xiiij. ac pro vniuersa sancta Ecclesia; tum pro Rege nostro pijsimo, ac oibus eius magistratibus ad Deum preces funduntur. Hic præterea applicatio fit magis particularis Cõciliorum tam vniuersalium quam prouincialium: Mutuo sese Episcopus cognoscit & Clerus; qui quidem vel solus aspectus, maximam excitat charitatem, animosq; conciliat, ad iuandum & promouendum vnanimiter Dei honorem. Hic consultantur ea, quæ ad hoc spirituale regimen pertinent, cum his qui administrationis participes sunt; hic vniformitas deliberatur in executione legum præteritarum; hic abusus qui vigent in populo disquiruntur, & opportuna eis adhibenda remedia statuuntur; ac quam quisque hac in re diligentiam adhibeat, cognoscitur. Hic demum præterita tempora cum futuris conferentes, & vtrisque decreta ac Constitutiones iam editas applicantes, culpas quidem præteritas dessemus, emendare verò in posterum deliberamus.

Num verò, & hoc ipsum tempus, nonne plurimum nos excitare deberet? Synodum celebramus, quo tempore tanta sæuit atque graffatur in populis peccatorum pestis atque colluies, & tanta est operæ nostræ sedulæ necessitas; cum

tanta est populorum expectatio; tum propter se, tum propter nos etiã: cum tantæ ad Dominum preces funduntur ab omnibus omnium generum & conditionum hominibus: cum iam qui per Ciuitatem & diocesium sunt, dicunt: Nostri sacerdotes, pastores nostri, & Patres, coram Domino sunt, coram Prælato & Episcopo suo: o Deus, esto & tu cum eis: descende super illos, prout super Apostolos olim, in linguis ignitis; adure eorum linguas & corda: vt inde egredientes, è pectoribus nostris omne peccatorum frigus expellant. Videbar ego ipse, mane cum Ciuitatem lustra remus pariter omnes, videre gestientes homines, ac quantum de hac synodo ad se vtilitatis peruenturum sperarent, quadam vultus hilaritate ostendentes: faxit Deus, eorum ne fallatur expectatio. Synodum celebramus, quo potissimum tempore, animæ maximè sunt ad recipienda spiritualia remedia dispositæ, ac criminum maculas expiarunt. Hoc denique insigni die, qui sanctissimo Galdino, prædecessori, Pastori & Archiepiscopo nostro est sacer; cuius ad eum feruens fuit muneris sui exequendi studium, vt & ex hoc loco prædicās, finito sermone expiraret; ac populis Euangelium proponens, pro ipsis etiam posuerit animam. Huius sacratissimum corpus in hac Ecclesia afferuatur; pignus est nobis potissimum eximie illius charitatis, qua dum viueret, animas has est profecutus; qua etiam cum nunc multò magis præster, non est dubitandum, quin nobis etiam idem procurantibus, ope sua sit adfuturus.

Synodum igitur facimus: sed Cur? Cur Deus omnia sua opera est operatus in nobis? vt profecto habeat filios, in quibus glorificetur: omnium quippe Dei operum vnicus scopus & finis est, sua gloria, eaq; plenè manifestata, quò hæc omnia referuntur. Ideò cælos, & Angelos creauit; Ideò elementa, plantas & arbores; Ideò homines ad sui imaginem ac similitudinem: vt filios ipsos haberet, per quos glorificaretur, & in quibus gloriosè inhabitaret. Hoc idem præterit vniuersa gubernans, hic eius beneficiorum omnium, promissionum, ruinarum, & flagellorum est scopus. Et cur putatis Dei filium è cælis in terras venisse, humanam carnem sumpsisse, passum, Crucifixum, & mortuum esse? Ecce, hic omnium finis, scopus, & fructus extitit, perhibente conscio arcanorum ipsius Ioanne: *In propria venit, & sui eum non receperunt: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

Est verò Christi sponsa Ecclesia; ideoq; vnus ambo sunt desiderij & affectus, nihilq; ipsa magis desiderat, quam vt Christo filios plurimos pariat, & Christum in filiis suis omnibus parturiat, cum ad hoc se ab ipso desponsatam, immo ex ei latere formatam agnoscat. Quid mirum igit, si Ecclesiæ nobilissima pars Paulus, non semel aut bis parere filios Christo contendebat; sed

& morientes denuò parere satagebat? semper erat in partu. Ideoq; dicebat; *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.*

ApoC. 12.

Hunc Ecclesiæ spiritum nobis Ioannes ostendit, præclara illa quam descripsit visione: *Et signum magnum apparuit in celo: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius; & in capite eius corona stellarum duodecim; & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciatur vt pariat. O quam magnum habet desiderium pariendi: angustiat, affligitur, cruciatur, dollet, clamat, quamdiu militans est; nec cessabit, donec perfecte & omnino triumphanti iungatur: Hoc vnicum ipsius negotium, & filiorum eius itidem est: hoc maximè spectat in omnibus actionibus, synodis, Visitationibus, Decretis, ministerijs, Dei verbi prædicatione, correctione, vniuerso denique regimine. Hæc hora adeò tarda, qua adhuc hic persistimus, tam longa & diuturna hæc Congregatio, cruciatuum illorum, ac desiderij pariendi sunt manifestissima indicia. Cruciabatur vt pareret Apostolus Paulus; & videte quomodo non modò cruciatus illos non horreret, sed potius in ipsis gloriaretur: *in laboribus* (inquit) *plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudeis quinquies quadragenas, vna minus accipi: ter virgis casus sum; semel lapidatus sum; ter naufragium feci; nocte & die in profundo maris fui; in itineribus sæpè; periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in Ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & arumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate: præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? Sed quis Pauli dolores intelligat, quos non semel sed toties perferre cogebatur; quos enim semel Christo pepererat, postmodum pe-reuntes, & à vera fide deslecentes, impellente vi charitatis, iterum parere cogebatur; dicens, *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus.***

2. Cor. 11.

Gal. 4.

Isai. 66.

Iam ergo quid faciamus, videtis; ad quid cõuenerimus, agnoscitis: nonne ministri sumus sanctæ matris Ecclesiæ? cur non eam ad hoc suum desiderium exequendum iuueamus? quæ non cupiat conformari ei? & hunc eundem zelum habere? Non me iam Reuer. sacerdotem audite; sed Deum patrem in primis audite: annon meritò clamat & queritur: *Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? si ego qui generationem cæteris tribuo, sterilis erit? Ego piscibus, auibus, cunctis animalibus do ut pariant, & species suas conferent; & ipse filijs carebo? Audite Dei filium ab Ecclesia sua filios duplici nomine repetentem, verbis illis*

quæ Sephora dixerat Moyli: *sponsa sanguinum* Exodi. *tu mihi es: non solum ego te, o Ecclesia, creauit, ideoq; filios mihi debes; sed è latere meo te in Cruce eduxi, & desponsauit te meo mihi sanguine, vt mihi produceres filios. Audite sponsam ipsam sanctam Ecclesiam, nostram hanc præsertim, acerbissimis lachrymis dicentem: nunquid ego quæ alios parere facio, ipsa non pariam? quam multis prouincijs leges ego præscripsi, quas ipsa complexæ sunt, & desiderarunt; quam multæ Dioceses constitutionibus meis ac synodis adiutæ, partus ediderunt vberimos? Et heu, proh dolor, ego quæ generationem cæteris tribuo, sterilis ero? Cruciabatur hæc benignissima mater ad finem vsq; sæculi in vniuersum, vt pariat; quamdiu enim pariendi tempus erit, parere semper desiderabit; sed nunc præsertim nulla profecto ei esse poterit consolatio, si non verè & cum effectu filios suscipiat ex nostris laboribus, & pariat nostris studijs Christum in nobis, & in populo. Nec consolatur eam, quòd quantum potest curæ & studij adhibeat ad pariendum, nisi partus subsequatur. *Vox enim in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus; Rachel plorantis filios suos; & noluit consolari, quia non sunt: Quid enim illam iuuet, quotidie synodos, quotidie congregationes habuisse, quotidie mores reformasse, quotidie noua decreta edidisse, vetera iam abolita restituisse; nisi fructuum videat operum suorum? Moueant nos, fratres, Matris nostræ iusta lamenta, moueant lachrymæ, moueant clamores; moueant materna illa viscera, ne impietatis arguamur, & ingratitude; illamq; consolari studeamus. *Quiescat, benignissima Mater, vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo (ait Dominus: non irriti erunt conatus tui, non sine fructu labores tui, non in vanum cruciaberis; sed reuertentur filij ad terminos suos; Concipient iam qui hactenus steriles fuerunt, & parient; qui à te procul abierant, iam reuertentur: Ecce enim ego inebriabo animam sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis adimplebitur, ait Dominus. O magna & inclita Dei instrumenta sacerdotes, à quibus omnis populorum pedit beatitudo; qui si pingues sint, erunt itidem populi pingues; & secus, si illi inanes erunt & vacui, magnum populis vniuersis imminet paupertatis huius periculum. Faxit Deus Opt. Max. vt ita calore repleamur, vt cæteris etiam calefaciendis & succendendis apti reddamur; ita abundet in nobis eius sanctissima gratia, vt & nos ea repleamur; & cæteris etiam de ea copiosè communicemus. Amen.***

Ierem. 31.

CONCIO II.

Ad Clerum in eadem Synodo.

ARDENTISSIMUM est, dilectissimi fratres & filij, Ecclesie sacrosanctae desiderium, parturienti plurimos filios Christo, per quos eius gloria propagetur; nec desunt multa, quae hoc desiderium maximum augeant. Verum cum nostrae huius ecclesiae statum praecipue perpendo, video mihi eam audire cum fletu & lachrymis lamentantem: *nunquid ego quae alios parere facio, ipsa non pariam? & ego quae generationem ceteris tribuo, sterilis ero?* Iusta profecto esset haec illius cum Domino querela, si ex tot synodis fructum non perciperemus; quem a nobis spiritus sanctus requirit. Iam neminem vestrum latet, quia nostra haec Concilia, haec Synodi, haec decreta, transgrediuntur maria, transuolant montes, penetrant longinqua Regna & Prouincias; intrant remotissimas Ciuitates; ac a gentibus quas nunquam agnouimus, desiderantur, expetuntur, recipiuntur; & maximo cum fructu ipsi, ea omnia quae hinc veniunt, complectuntur. Si vero hic omnia haec sine ullo fructu succederent; quis dolor, quae lachrymae huius Ecclesiae? Repeto; quam merito diceret: *nunquid ego quae alios parere facio, ipsa non pariam? & ego quae generationem ceteris tribuo, ipsa sterilis ero?* Ego crucior, ut in filiis meis tibi, Christe sponse, te ipsum parturiam, & cruciatus mei irriti fiunt; *laboro, & in vacuum; frustra, & sine causa fortitudinem meam consumo*: quid facies magno nomini tuo? tuum est negotium, tua res agitur, de tuo honore tractatur Domine: nunquid ergo exprobrabit tibi inimicus in finem? ut quid hostis tuus perpetuus diabolus gloriabitur, quod plurimos ipse pariat filios; tu vero sine filiis sterilis permanes? *Ecce semen eius permanet coram eo; propinquorum turba & nepotum in conspectu eius; bos eius concepit, & non abortiuit; Vacca peperit, & non est priuata fetu suo; egrediuntur quasi greges paruuli eius; & ego sponsa tua (proh dolor, & confusio) sterilis perseuero.* Attendamus obsecro, dilectissimi, ut fructificemus, & pariamus, ne steriles simus; remoueamus ea quae generationem hanc spiritualem impedire possunt: Ideoque & impedimenta ipsa, & aliqua eis opponenda remedia breuiter consideremus.

Olim Deus per prophetam suum exprimens, quomodo rebellem suum populum punire vellet, & de eius proteruita poenas lumere, de generatione secundum carnem loquens, haec comminabatur. *Ephraim quasi auis auolauit; gloria eorum a partu, & ab utero, & a conceptu: quod si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus;* Quibus verbis plures flagelli gradus, quos & in spiritua-

Isa. 49.
Iosue 9.

Iob 28.

Osae 9.

li punitione, ac sterilitate animaduertere licet, expressit. Quatuor enim hominum genera spiritualis huius partus laetitia possunt fraudari, ac benedictione illa priuari, quae seruos suos Dominus donat; *ut videant filios filiorum suorum, usque in tertiam & quartam generationem*: Aut. n. quidam non concipiunt; aut si concipiunt, abortum faciunt; aut parientes (qui quidem vel perfectum partum edunt & masculum, aut imperfectum & foeminam) post ipsum statim enixum partum, eo orbantur; aut cum iam etiam educauerint, & ad prouetam aetatem perduxerint, periclitatur partus & perit, & vidui ipsi, ac steriles remanent; quae quidem omnia, maxima sunt Diuina flagella, & a nobis omni studio ac diligentia cauenda: Ideoque; duobus postremis in diem crastinum dilatis, priora duo dumtaxat consideremus.

Loquebatur sanctus propheta Dei David de genere hominum resistentium spiritui sancto, & describens eorum contumaciam, ac modum, detexit tres modos, quibus praecipue resistitur conceptui spiritui sancti: sic dicens: *furor illis secundum similitudinem serpentis, & aspidis surda obturantis aures suas, quae non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Similes ergo sunt hi, auersi a recipienda medicina & fructu, aspidi, quae ne virus suum amittat, aurem vnam terrae apponit, alteri vero caudam superponit: Vbi tria notantur; primo constans illa & deliberata voluntas non audiendi vocem venefici incantantis sapienter; alia vero duo media ad hoc assequendum adhibita, vtriusque Auris occlusionone.

Tres hic deteguntur modi, quibus spiritui sancti conceptus ab aliquibus impediuntur: primus vero omnium pessimus, est auersio ab adminiculis spiritualibus a Deo porrectis; cum sacerdos horret synodos, Chorum, reformationes, correctiones, disciplinam, studia, lectiones. Hoc maximum impedimentum est partus spiritualis, tum in vobis, tum in alijs. O quale peccatum est hoc: quod Deus vocet, & reuocet; quod huic Dicecesi dederit tot auxilia spiritualia, tot studia, tot lectiones, tot oratoria; & nos refugiamus haec, respuamus, & horreamus gratias Dei. O peccatorum omnium grauissimum, Diuinae benignitatis fontem exsiccans; de quo Apostolus cum loqueretur, non potuit sine lachrymis loqui: *Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Christi; quorum finis interitus; quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt;* qui inquam caelestia habent fastidio, & auerlantur; eis autem terrena solum sapiunt, vilissimum ventrem sibi Deum constituant, vero Deo reiecto; quorum (o qualis finis) nempe interitus aeternus, mors illa secunda, Animae inquam deputatio ad cruciatus tamdiu duraturos,

Conciones in Synodo XI. ad Clerum.

turos, quamdiu regnabit Deus. Hic perniciosissimus est status; & vtinam multi hoc diabolico spiritu non essent arrepti; vtinam multi Sacerdotes saepe in vnum non conuenirent, & obmurmurarent aduersus tanta auxilia eis exhibita, & praelatis suis non detraherent; dicentes: Quid hoc rei est, bone Deus? quotidie synodi, quotidie congregationes, totas matutinas horas in Choro; totum pomeridianum tempus in choro itidem, & Gymnasia, ac lectionibus audiendis; omnia longa, & proluxa; nullum nobis superest tempus ad nostra tractanda, ad nos aliquantulum recreandos; semper arcum intentionum retinere cogimur; & qui fieri potest non rumpatur? Indiscreta sunt huiusmodi decreta; Constitutiones haec non sunt discretionis sale conditae; peccat praelatus noster, nobis quodammodo inferens mortem. Vtinam, vtinam multa talia, his etiam diebus forte, passim in plateis, in triuijs & quatriuijs, in domibus, forte etiam in hac Ecclesia, non dicerentur a multis Sacerdotibus; de quibus per prophetam Dominus querebatur: *noluerunt attendere, sed auerterunt scapulas recedentes, & aures suas aggrauauerunt, & cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem; nolunt enim hi intelligere ut bene agant.* Caueant isti Sacerdotes per viscera Iesu Christi, ne de illorum sint numero, de quibus per Ieremiam Dominus dicebat. *Haec dicit Dominus: state super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quae sit via bona, & ambulate in ea;* quae inquam sint semitae antiquae, per quas Sanctissimi illi Sacerdotes primitiuae Ecclesiae ad Regnum caeleste festinabant; & inuenietis refrigerium animabus vestris; quid enim maiorem vobis posset afferre consolationem, quam si ijs conformaremini, qui nunc sine fine in Caelo regnant gloriosi? & tamen dixerunt hi: *Non ambulabimus. Et constitui super vos speculatores:* Episcopum vobis tradidi, qui licet imperfectissimus sit, tamen quantum potest super vobis inuigilat, ut imminetia mala a vobis auertat. *audite vocem tubae; & dixerunt hi: Non audiemus:* hi semper resistunt spiritui sancto, & quis erit huiusmodi resistentiae finis sperandus? pugnant ingratiissimi vermiculi cum Deo, & quid consequentur? *audite, & cognoscite (ait Dominus) quanta ego faciam eis. Audi terra: Ecce ego adducam mala super populum istum, fructum cogitationum eius, quia verba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt.* O qualis spiritus est hic, quam perniciosus & malus, murmurare inquam de Decretis praelatorum animatum vestrarum, bonum & salutem, dumtaxat spectantibus. Fortè in sacris literis non reperimus delictum vllum adeo continuatè & grauiter punitum, ac istud. Coepit educere populum Dominus ex Aegyptiaca seruitute; sic iam Clerum hunc ex pristinis quibus detinebatur peccatis & opprobrijs fe-

Zach. 7.

Ierem. 6.

Num. 11.

re deductum Diuino munere intuemur: sed quia aliquantulo cum labore desertum erant pertransituri, ex dolore laborum flentes in ostio tabernaculi sui, quisque per familias murmurare coeperunt: *Vulgus quippe promissum quod ascenderat cum eis, flagrauit desiderio carnum, sedens & flens, iunctis sibi pariter filijs Israel, & ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres & pepones, porri, & caepe, & allia; Anima nostra arida est; nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man.* O miseri, ingrati Israelitae; eduxit vos de tam dira captiuitate, & modicum labore ferre non potestis: non agnoscitis tantum Dei in vos collatum beneficium? non recordamini duritiae illorum qui praerant operibus? ergo pisces ibi gratis comedebatis; & non potius singulas panis bucellas (si quas gustabatis) singulis sanguinis guttis emebatis? redire ergo illuc velletis? fastiditis igitur Manna dulcissimum, & iucundissimum. O infelix Sacerdos, cui insipida sunt spiritualia, ipso Manna longè suauiora; infelicissimus inquam, qui recordatur antiquae illius maledictae carnis licentiae, quae Clerum hunc toti Mundo abhominabilem reddiderat & contemptibilem: & iam naufeat super dulcissimis his cibis, & desiderat pepones, allia, & cepas, libidinum, & peccatorum, quibus tunc veluti Sus in volutabro luti inuoluebatur. liberet Dominus Deus pro infinita sua clementia Sacerdotes omnes a tam pernicioso spiritu, quem in populis illis adeo seuerè est vltus; Cum enim illorum voces audisset, *iratus est (inquit scriptura) o liberet nos Deus ab ira sua; & accensus in eos ignis Domini, deuorauit extremam Castrorum partem;* & quia carnes expetierant; *sanctificamini (ait) cras comeditis carnes; ego enim audiui vos dicere: quis dabit nobis escas carnum? bene nobis erat in Aegypto; Ut det vobis Dominus carnes, & comedatis, non vno die, nec duobus, vel quinque, aut decem, nec viginti quinque quidem, sed usque ad mensem dierum, donec exeat per naves vestras, & vertatur in nauis, ed quod repuleritis Dominum qui in medio vestrum est, & stueritis coram eo dicentes: Quare gressi sumus ex Aegypto? Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus; & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis: Vocatusque est ille locus: sepulchra concupiscentiae; ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat.* Alias quoque populus ille, a leuitis Core, Daten, & Abiron concitatus, in Moysen confluxit, & seditiosos omnes aperta terra deglutiuit. In hac autem vltione, *murmurauit omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini: cumque oriretur seditio, & tumultus increfceret; Moyses & Aaron fugerunt ad tabernaculum sacerdotis*

Quod

Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moysen: recedite de medio huius multitudinis; etiam nunc delebo eos: cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de Altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis; iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desuauit. Quod cum fecisset Aaron, & currisset ad mediam multitudinem, quam iam uasabat incendium, obtulit thymiamam; & stans inter mortuos ac uiuentes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit. fuerunt autem qui percussi sunt, 14. millia hominum & septingenti, absque his qui perierant in seditione Core. Reuersis item alijs exploratoribus in terram promissionis missis, audita habitatorum eius potentia ac magnitudine idè populus obmurmurauit; quem ideò saua peste punire Dominus uolens, precibus uerò Moysis ab hoc retardatus; noluit tamen in poenam, quinquà illorum qui murmurauerant, terram illam intrare, sed omnes in deserto illo mori. Innumera possem ego uobis, fratres, in medium afferre, unde quàm graue sit murmurationis huius peccatum possitis agnoscere; tum Dei, & sanctorum uerba; tum admiranda etiam exempla. At unum hoc sufficiat Mariæ sororis Moysi exemplum. hæc mulier alioqui innocens, & sancta, ac Deo placens, quoniam tamen aduersus fratrem Moysen murmurauerat, lepra punita est; nec Moyses aut Aaron illius fratres, quorum precibus, toties iratus Deus, populo pepercerat, ab eo obtinere potuerunt, quin per septem dies leprosa existeret, & extra castra mitteretur. Maximum est profectò impedimentum spiritali Conceptui istud, & partui: Ideò cauere illud debet unusquisque uestrum quàm diligentissime.

Secundū impedimentū innuit serpens, cauda alterā autē obturās: quid uerò est huiusmodi Cauda? nisi sensualitas atque carnalitas, ecclesiastici cordis aures obturās & os obstruēs? *Aialis quippe homo non percipit ea quæ Dei sunt: & qui carnalibus sceditibus immergitur, ineptus sit omnino ad Diuina atque spiritalia: omnibus profectò hominibus, sed spiritali huic militiæ adscriptis potissimum, uinum & mulieres auferunt Cor.* Ad quid cum huiusmodi, loqui de uitæ emendatione, de animarum Zelo, de Charitatis conseruando seruore, de spiritalibus exercitijs, de studijs? hoc est in uanum uerba consumere, & in uentum loqui; *qui enim narrat uerbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de graui somno: Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam; & in fine narrationis dicit, Quis est hic? Et quid mirum, si Diuina tales non gustant, quæ non nisi qui Dei spiritum habuerit, gustare uolentibus potest, cuius ipsi sunt prolixus expertes; dicente ipsomet Deo, non permanebit spiritus meus in homine quia caro est.* Erat hic

Angelorum numero adscriptus Sacerdos, Angelicam siquidem debuerat in terris uitam ducere; factus est Caro, factus terrenus, factus immundus, proinde et indispotus redditus est ad recipiendum spiritum Dei. Miser & terrimus, professionem dignitatis suæ adeò repugnantem, & è diametro contrariam cõpletens; quid enim magis dedecet Sacerdotem quàm uitæ impuritas, & libido? Sacerdotes illi antiquæ legis adeò puri & sancti esse præcipiebantur; & quid requiretur in ueris hinc Sacerdotibus, quando sacerdotium illud umbra tantum fuit & figura huius? de illis dicebatur, *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen eius: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerent;* & quàm sancti debent esse hi: ac puri, qui non incensum tantum, aut panes, uel animalium carnes; sed ipsummet Christi Domini corpus & sanguinem offerunt, manibus tractant, ore suscipiunt? Et num putabit quispiam huiusmodi sacerdos, posse se Dei omnia uidetis oculos latere? immo & hos non modò in æternū reseruat puniendos; sed & in præsentī plerunque acerbissimè castigat, & cæteris facit, esse exemplo, eorumque turpitudines detegit. Id autem uerissimum esse, ex multis uel hinc comprehendite, ut alieno periculo cauti redamini; quod & fide dignorum uirorum scriptus in uita magni illius serui Dei Macarij ad nos usque peruenit. Erat ante fores Macarij Sacerdos, cuius rotum caput adeò exesum & consumptum erat Cancro, ut os etiam uerticis uideretur. Hic audita Sancti uiri maxima fama, & quàm multis sanitarum beneficia præstaret; ad sanctum ipse quoque accesserat, ut curaretur: à quo tamen, cum multos dies illic persisteret, nec responsum quidem habere merebatur. Pro hoc rogatus ab altero Sanctus Macarius, ut suis eum precibus adiuuaret, respondit: Non est dignus iste curari; hanc enim poenam ex præcepto Dei accepit. Si autem uis curari illum, persuade ei ut in perpetuum absteineat à celebratione Missarum. Cumque ille diceret: Cur obsecro hoc fieri iubes? quia (inquit Macarius) fornicatione pollutus, ministeria Domini violare consueuerat, Persuasus ergo Sacerdos infirmus de hoc, ad Macarium accedens est introductus: Cui Sanctus: Credis (inquit) Deum esse, cui nihil occultum est? Respondit, Credo: Non potuisti (inquit ille) uirtutem Diuinitatis euadere? Respondit ille, Non potui Domine mi. Tunc Macarius: Si cognoscis (inquit) peccatum, & uis euadere istam, quæ propter illud tibi Dominus intulit poenam, emendare de reliquo. Quo audito ille proprium confessus est Crimen, & de cætero se nunquam peccaturum esse promisit, neque functionum Sacerdotis officio, sed inter laicos iam semper futurum. Et tunc demum illi manum Sanctus imposuit, atque in paucis diebus capillorum quoque recuperatione curatus, Deumque glorificans, Sancto

Leuit. 21.

Surius Tom. 1. fol. 60.

Sancto etiam uiro gratias referens, uidentibus cæteris ad propria remeauit. Agnoscite ergo Sacerdotes, quàm graue delictum sit Sacerdotis incontinentia & fornicatio, quæ Deus adeò seuerè est uultus, & Sanctus uir perpetua suspensione ab officio & administratione Diuinorum mysteriorum multauit; eum ratus indignū ulterius Sacrosancta tractare, quæ impurissimis labijs, & immundissimis manibus præsumperat sapius violare. O Sacerdotes, O ministri Ecclesiastici, qui negligunt hanc puritatem, quid de illis dicam infelicissimis? stendū est potius super huiusmodi, quàm loquendum: quomodo non contremiscunt hi ad Altare accedentes peccatis inquinati, ne multò magis id illis eueniat, quod olim ijs qui alienū ignem adolere præsumperant; ne inquam ante ipsum altare repente mortui corruant, terra aperiat, & eos absorbeat? *multiplicant hi altaria, sed ad peccandum; facta sunt eis Aræ in delictum: Ostias offerent, & (quod ad illos attinet) de manu illorum Dominus non suscipiet eas.* His, his profectò Dominus dicit: *quò mihi multitudinem uictimarum uestrarum? plenus sum holocaustis: quis quaesuit hæc de manibus uestris, ut ambularetis in atrijs meis? ne offeratis ultra sacrificium frustra: Incensum abominatio est mihi: Ne omeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram; Calendas uestras odiuit Anima mea; facta sunt mihi molesta; laboranti sustinens.* O Sacerdos, Sacerdos, adstant illic infinita Angelorum millia, & Dominum uenerantur, ac coram eo incuruatur; demones contremiscunt; & tu fœtidissimus, nõ dubitas accedere ante talem maiestatem, & tã familiariter Deum ipsum tractare? nec ueris, ne, quod illi qui ad nuptias intrauerat uestem nuptialem non habens factum fuit, tibi quoque id fiat, ut scilicet tortoribus tradaris, in tenebras exteriores ligatis manibus & pedibus conijciendus? Sed hac de re ulterius uerba facere, præ dolore, & tãtæ audaciæ horrore impediatur: Cogitent hæc intra se singuli; ij præsertim ad quos spectant, si qui fortè hic adessent; quod Deus auerrat.

Tertium sequitur quod Conceptum spiritualem impedit; hoc autem innuit serpens alteram aurem in terram declinans, & sic occludens: hoc in proposito nostro Auaritiam significat: Cor enim hoc in terra positum, obstruit aures spirituales ne audiant uerbum Dei: Ideò merito Apostolus; hanc *malorum omnium radicem esse* commemorat. hæc, omnia quibus immiscetur, coinquinat; hæc Missas, hæc Choros, hæc prædicationes, hæc funeralia maculat, cum propter cupiditatem & Auaritiam fiunt. Quàm multi Sacerdotes, sunt alijs boni, modesti, integre uitæ, studiosi, exemplares; sed hæc maledicta tenacitas & Auaritia, eos Deo & populis suis reddit exosos; ac eorum uitæ & prædicationibus omnem adimit fidem. Nec est quod dicat quispiam; ego Auarus nõ

sum, quia aliena non rapio, quia scenora non exerceo, quia contractus illicitos minimè facio; neque enim in his solis Auaritia cõsistit; sed plurimas habet radices, & ad alia multa se extendit. Ideò propheta: *omnes (inquit) in uiam suam declinauerunt; unusquisque ad Auaritiam suam, à summo usque ad nouissimum.* Alij Missarū obligationibus plurimis se onerant, quas nec postea persoluunt: Alij Chorū lucri tantum gratia frequentant: Alij fordidissimi funeralium mercatores uidentur. O si Ecclesiæ & Altaria loquerentur, O si Ecclesiastica bona, prædia, Campi, uoces emitterent; quàm multas audiremus querelas? Arbitror equidem sic loquerentur; Nos alienata fuimus, & distracta; nos inculta derelicta, ut Sacerdotū agnati ditaretur: Nos nuda & inornata permanemus (dicerent Altaria) ut Sacerdotum consanguinei & agnati luxurientur: Nos horridæ iacemus, (dicerent Ecclesiæ) & uendiq; impluimus, & factæ sumus in desolationem; & congerit in Arcam Sacerdos, quæ in nobis tenebatur impendere. Hæc & similia profectò diceret, & magnis uocibus à Deo super huiusmodi uitionem exposcerent. Hæc Auaritiæ pestis omnia contaminat; ubi enim est Sacerdotis thesaurus, illic est & cor eius; unde in congerendis solum pecunijs Cor habet: in animarum uerò Cura, in Diuinis negotijs tractandis, factus est *Ephraim sicut Columba non habens Cor*; cor enim in Arca, uel in marsupio habet inclusum. Hoc solo sine Sacerdotium miser suscepit, ut dicitur, ut parentes ex inopia subleuet & nepotes: Ideò loqueri illi quantum uis de munere ipsius, de animarum salute; conuoca hunc ad synodos; decreta illi præscribe; nulli horum Cor adhibet; sed dormienti, aut Cadaueri, uel statuarum loqueris; aggrauat enim illius Cor dira Cupiditas. Quod quale pondus & quàm graue esset, cum agnosceret Dominus, nil mirum si adeò discipulis suis suggerebat: *Attendite ne grauetur corda uestra crapula, & ebrietate, & curis huius sæculi.* Sed & quod peius quoque est, iam uerificatum uidemus, quod dixerat *sa-* Eccl. 4. *piens: considerans, reperi & aliam uanitatem sub sole: Unus est, & non habet secundum; non filium, non fratrem; & tamen laborare nõ cessat, nec satiantur oculi eius diuitijs; nec cogitat dicens, Cui laboro? & fraudo animam meam bonis? de omnibus his conqueritur Dominus dicens: quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Immo & ostendere uolens neminem horum aptum esse aut dignū ministerio Ecclesiæ, fecit alijs flagellum, & eiecit omnes tales de templo; & cathedras uidentium atque euentium subuertit.* Agnoscite, agnoscite fratres, quàm digna res sit Sacerdotium, & nolite dignitati uestræ tantā iniuriam inferre, ut ei finem statuatis Auaritiam: quin potius imitami sanctissimos Sacerdotes, qui nil magis quàm pecuniam contempserunt;

Num. 16.

Num. 12.

E. cl. 21.

temperant; quorum Domus erat aperta omnibus; quorum penu omne patebat pauperibus: quibus si procurator rationes afferret, nihil accepti vel expensu videbant amplius, quam quid deesset, aut superesset; indignum omnino rati, ut qui animarum quaestui praefecti essent, federent ad calculos.

Sed ulterius progrediamur: Impedit 4. conceptum spiritualem, si sit homo, omnibus exterioribus expositus, absque ulla sui custodia vel circumspectione; tales enim, sicut & impudicae mulieres, quae multis expositae, de nullo generant filios; sic & hi Diuinum semen nunquam apprehendunt, nec de eo concipiunt. Scitis qui sint huiusmodi? Hi inquam, qui vix Choro egrediuntur, vix à celebratione Missarum & diuinorum officiorum cessant; ac statim laicis commiscuntur, secularibus colloquuntur, in plateis vnà cum ceteris à populo consistunt, per vicus & vias vagantur. O Ecclesiasticus status, tanta olim etiam in veteri lege in te requirebatur tui custodia, tanta à populo segregatio; & quae isthac tui dissimilitudo est, ut te iam nobis considerantibus, tuique conseruationem inquirentibus, sicut populus, sic & Sacerdos appareat? O Sacerdos, O Sacerdos, meministi ne, quod paulò ante coram Deo summo astiteris? quod pro te & pro populo preces & sacrificia obtuleris? quod in manibus Dei filium habueris, contrectaueris? quod eum intra labia, os, & stomachum susceperis? O Sacerdos, o Sacerdos: O labia, o labia; O manus, o manus; O pedes, o pedes: & quid nunc de vobis tam indignum video? O quam parum agnoscis statum tuum & dignitatem: *Egredere, egredere*, de ministerio Templi, quia non es dignus Ecclesiae deservire, tanta te dignitate ornatum, sic vilissimis quibusque hominibus contemptibilem reddens; & *abi post vestigia regum tuorum*; Esto & tu laicus, ne ultra ante tantum Dominum praesumas accedere; te enim magis decet gregum aut caprarum custodia, quam Deo in tam nobili, & Angelis etiam ipsis suspicendo munere deservire. Moyses ex solo Dei colloquio, adeò splendidus, & cornuta facie descendebat, ut populus in eum non sustineret aspicere; & tu, qui non à colloquio simplici Dei descendis; sed ipsum adhuc Deum gestas in faucibus, in vtero, in teipso; toti populo fabula efficeris? Intoleranda profectò sunt haec, & quae me in maximam Diuinam patientiae ac longanimitatis admirationem inducunt. Admirabatur adeò populus, quando precibus suis & inuocationibus Elias igne à caelo detraxit, qui ligna, & victimas, & aquam circum Altare existentem conflagrauit: Sed quid haec sunt, cum tanto mysterio, quod tu praemanibus tractas, comparata? cum tu Deum ipsum, verbis tuis à caelo in manus tuas attrahis; qui panem & vinum in sui corpus & sanguinem transformat? & tamen non modo

te populis admirabilem non reddis, sed vult vnus à populo, immo quandoque popularibus vilior haberi? Proh dolor: *Quomodo obscuratum est aurum, lapides sanctuarij, quomodo dispersi sunt in capite omnium platearum*; hi inquam viui lapides, hi Dei ministri tam nobiles, hi Dij, quomodo facti sunt vilissimis hominibus viliores. Quam multa hinc deinde in Animarum Cura & regimine sese offerunt impedimenta, ex pessima hac cum laicis familiaritate & conuersatione manantia. Quid est quod postea conueraris, quod tibi non obediunt populi, quod te non reuerentur, quod dignitatem tuam contemnant; si tu ad hoc inuitos illos, capillis (ut dici solet) attraxisti; si primus ipse hoc fecisti; hac quippe poena ignorantiam talium Sacerdotum Dominus punire consuevit: *propter quod* (inquit Malach. 1. *enim) & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis*: haec ruina est Ecclesiastici status, hoc detrimentum Ecclesiasticae dignitatis & honoris.

Erat Ioseph pulchra facie, & decorus aspectu: post multos itaq; dies iniecit Domina sua oculos suos in Ioseph, & de impudicitia eum tentauit, dicens; *Dormi mecum*. Qui nequaquam acquiescens operi nefario, dixit ad eam: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua; nec quidquam est quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, praeter te, quae uxor eius es: quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?* O si haec verba nos saepe consideraremus; si meminisset, quanta & quam magna in manibus nostris posuerit Dominus Deus; quantam istiusmodi consideratio vim haberet, ad nos impellendum, ut vitam Ecclesiasticis hominibus dignam duceremus: Quid non posuit in manu mea Dominus, quando proprium filium suum Vnigenitum sibi coeternum & coaequale posuit? In manu mea posuit thesauros suos omnes, Sacramenta, & gratias; posuit animas, quibus illi nihil est charius, quas sibi ipsi praetulit in amore, quas sanguine suo redemit; in manu mea posuit celum, quod & aperire & claudere ceteris possum, animas ligando, siue soluendo; quomodo ergò adeò ingratus esse potero tantae dignitatis & dilectioni, ut peccem contra ipsum? ut illius honorem offendam? ut hoc corpus, quod suum est, inquinem; ut hanc dignitatem, hanc vitam eius obsequio consecratam maculem? ut Os istud, quo Christum quoridie suscipio, profanem? ut has manus, Christi corpori tractando dedicatas polluam? Utinam haec, fratres, diligenter & sollicitè nobis semper ob oculos versarentur; quam cautè ambularemus in vocatione in qua vocati sumus; quomodo spiritu Dei repleremur, & Christum non modo in nobis, sed & in ceteris omnibus conciperemus.

Sed iam aliqui forte conceperunt; tamen impediuntur

pediuntur parturire: Multi in hac synodo bene desideria concipiunt, audientes quae sui muneris sint partes: spargit Deus liberalissimè leuamen suum: istis non inutiliter, nam illud suscipient, intra se sic firmissimè statuere: Quid ago? quid moror, quin dignitatem meam agnosco? iam vitam emendare delibero, & mores corrigere. Hic ipse conceptus est tam à Deo optimo maximo experitis, & haec vnus à nobis fufius explicatus: sed non fat est conceptisse, nã parere etiã oportet; plerumque enim abortus subsequitur Conceptum, & non prodit in lucem. Multa siquidem partum impedire possunt.

Nam primò maximi dolores partum ipsum commitantur; quod & Dominus est confessus dicens: *Mulier cum parit, dolorem habet, & de ipsa meta Sancta Ecclesia dixit Ioannes, quia clamat parturiens, & cruciatur ut pariat*. Et profectò maximus dolor est, cum partus à visceribus & Venis, ac ab ipomet Corde disiungi ac separari videtur; & adeò magnus, ut viscera ipsa discerpi ac dilacerari videatur. Et profectò hoc in Ecclesiasticis hominibus est maximum pariendi impedimentum; hinc grauissimi dolores proficiscuntur atque cruciatur; à separatione videlicet hac à parentibus, ab agnatis & consanguineis: hic grauissimus labor est, & angustia, quae difficillimum reddit partum spiritualem; & tamen oportet, Diuino seruitio mancipatos, affectu ab his omnibus maxime abesse, qui Domini Arcæ sunt in seipsis portaturi; Christum videlicet, Deum ipsum, ac Diuinitatis arcam; in huius siquidem figuram, Vaccæ ducetes Arcam in Bethlames, quamuis haberent vitulos lactentes domi reclusos, recto tamen itinere mugientes abierunt, ad nullam partem deflectentes: haec reticula est continens foetum, quam tamen dirumpi oportet, etiam cum sanguinis effusione. Ideò in sacris scripturis hac separatione Deus seruos suos ad maxima quaeque & heroica facta praeparare solebat: sic Abraham primùm cum praecipisset: *egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui*; eum ad proprium filium, in quo tam multas repromissiones acceperat, sacrificandum induxit. sic & de summo illo sacerdote Melchisedec Apostolus scripsit: *Hic enim Melchisedec Rex salem, Sacerdos Dei summi, qui obtinuit Abraham regresso à caede Regum, & benedixit ei; cui & decimas omnium diuisit Abraham: primùm quidem qui interpretatur Rex Iustitia; deinde autem & Rex salem, quod est, Rex pacis; sine patre, sine matre, sine genealogia; neque initium dierum, neque finem vitae habens; assimilatus autem filio Dei*. Est quidem acerba admodum huiusmodi disunctio ab agnatis; sed est adeò necessaria, ut ad hanc ipsam faciendam Dei filius in terram descenderet, de caeq; loquens sic dixerit: *Nolite putare quoniam patrem veni mittere in terram: non veni pacem mittere, sed*

Hebr. 7.

Matth. 10.

gladium; veni enim separare hominem aduersum patrem suum, & filiam aduersum matrem suam, & nurrum aduersum socrum suam, & inimici hominis domestici eius. O quam dura separatio est haec, à qua ipsa natura adeò abhorrerere videtur; Veruntamen Deo multò magis, quam ipsi naturae debemus. Hanc non modò verbis, sed etiam factis Christus Dominus docuit in primis; & tam apertè professus est, sepà cum ipsamet matre, quam tamen vnice diligebat, cuiq; subditus erat; apertissimè tamen ostendit, se potestare miraculorum non vnurum ad voluntatem matris secundum carnem, sed Patris tantum celestis à quo fuerat missus; cum in nuptijs, dicenti, *Vinum non habent*, respondit, *Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea*. O vtinã sic & Sacerdotes agnatis & parentibus dicerent: quid vobis nobiscum? quid cum redditibus nostris? non hos pro vobis accepimus, sed pro pauperibus iuuandis, ac nostro victu. Aliàs itidem idem Dominus, diu in templo conquisitus à parentibus: *quid est* (inquit) *quod me quaerebatis? nesciebatis, quia in his quae patris mei sunt oportet me esse?* sic & cum foris starent quaerentes se: *quae* (ait) *est mater mea, & qui sunt fratres mei? Ecce extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei: quicunq; enim fecerit voluntatem patris mei qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est*. O beatorum Sacerdotum illum qui sic cum suis tractat. Beatissimus ille Laurētius Iustinianus primus Venetorum Patriarcha, ut in omni virtutum genere excellens, ita & in hoc maxime praestitit: primùm namq; illi de pecunia institutum fuit, ut nullum penitus sibi cum fratribus esset commercium; quia nihil existimauit ad amorem suae Lebis conciliandum, fidemq; coparandam efficacius, quam si tolleret prorsus omnem ex animis omnium hac de re suspicionem. A qua ut longius abesset, cum Leonardo frater aliquando pauperem elemosynam petente Laurentio comendasset: *Vade* (inquit ille) & responde Leonardo meis verbis, ut tibi ipse subueniat, postquam à Domino habet, ut de suo dare possit. Hunc ipsum Sanctissimum Praesulem orauit aliquando Consanguineus eius non ita pauper, ut pecunia eum iuuaret in filiarum dotem: Respondit Laurētius; Considera quae so frater: si parum dederò, non est quo opus habes; si multum, defraudabo multos, ut vni satisfaciam; & praeterea quidquid illud est, quod est, ad cibos potius pauperum, quam ad intortos crines, aut margaritas, ab Ecclesia traditum est: Igitur ignosce, si dare non possum. Inclytus hic Christi discipulus, domo fraternali & materna, ex quo Religionem intrauerat, semper abstinuit; nec ad fratres grauissimè aegrotantes vnquam accessit, nisi quo die ostendebat ei Dominus illos esse mortuos. Sed vnuerfa haec tractatio huius impedimenti amouendi, nempe rescindendi carnalis

Matth. 12.

1066

1067

nalis agnatorum affectus; egregio illo Moyſis facto & leuitarum, quod à natura humana adeo videtur abhorrere, concludatur. Adificauerat populus ille, toties Deo rebellis, & beneficiorum immemor, ſibi Vitulum Aureum, cui Diuinos honores tribuebat, ipſumque pro Deo habebat; hoc, cum monente Domino, vt deſcenderet, Moyſes vidillet, ſtans in porta Caſtrorum, ait (neque enim caſtra illa nefando Idololatria facinore polluta, forte ingredi voluit) ait igitur: *ſi quis eſt Domini, iungatur mihi.* Congregatiq; ſunt ad eum omnes filij leui: *Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael. Ponat vir gladium ſuper femur ſuum. Ite & redite de porta uſque ad portam per medium caſtrorum; & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum ſuum. Feceruntq; filij leui iuxta ſermonem Moyſi: Cecideruntq; in die illa quaſi viginti tria millia hominum. Et ait Moyſes: Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, unusquisque in filio, & in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio: ubi glorioſus Pater noſter Ambroſius: quod: (inquit) occidi fecit à proximis proximos Moyſes, filios à parentibus, à fratribus fratres; præceptum euidens, quia præſentia eſt Religio neceſſitudini, pietas propinquitati: ea eſt enim vera pietas, quæ præponit Diuina humanis, perpetua temporalibus: Unde & ipſe Moyſes ad filios leui dixit; ſanctiora enim cæteris, ad hoc munus eliguntur miniſteria leuitarum, quorum portio Deus: neſciunt enim ſuis patere, qui nihil ſuum norunt; quoniam ſanctis omnia Deus eſt: Ideo & Moyſes morti propinquus tribui huic benedicens, egregij huius illorum animi meminit, pro quo & ipſis ſingulariter benedixit, dicens: qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ: *Neſcio vos; & fratres ſuis, ignoro illos; & neſcierunt filios ſuos.* O vtinam hic Sacerdotibus omnibus & Eccleſiaſticis hominibus ſpiritus inelleſt, vt proſectò inelle deberet: quos enim ipſi habent parētes, niſi Deum? qui cum militij Clericali primū adſcripti ſunt, publicè profeſſi ſunt; *Dominus pars hereditatis meæ, & Calicis mei?* Videte quid ſancti omnes fecerint, quorum innumera hac in re exēpla commemorare poſſem; ſed inter cætera, Sanctiſſimo cuidam Chriſti Athleta, Petro Aulano nomine, præſes cum dixiſſet: Parētes habes? ille reſpondit, non habeo: tubiunxit Præſes: mentiris, audiui enim te habere parētes: ille rurſum reſpondit: In Euangelio mihi præceptū eſt, omnia denegare, cum ad eius nōminis venero Confessionē. Hinc magnus ille Baſilius in egregia illa Oratione in 40. martyres, hoc apertiffimè oſtendit; quoniam (inquit) qui laudant cæteros, ex Mundi huius febus materiam uſurpare ſolent: quibus autem Mundus Crucifixus eſt, quomodo ex eo quidquā quod ad laudem faciat, mutuari poterit? Non erat his ſanctis vna Patria; alius aliunde uenerat: Quid igitur, ſine Patria dicemus eos? aut Orbis Ciuēs? ſicut enim in ſymbolorum colla-*

Exo. 31.

Deuter. 31.

Surtus: Tcm. 1.

tionibus, quæ oblata ſunt, communia exiſtant, omnium conferentium; ſic & in his Beatis, cuiuslibet Patria communis omnium erat; & omnes à diuerſis terrarum locis, tanquam ex uno duxerunt omnia communia: ſed quid opus terreſtres memorare Patrias, cum liceat quæ iam illis vera ſit Patria noſſe? Patria igitur horū martyrum, Dei Ciuitas eſt; cuius auctor atque conditor ipſe Deus. Hæc eſt ſuperna Hieruſalē, quæ libera eſt; quæ eſt mater Pauli, & omnium ei ſimilium. Genus autem humanum aliud alij genus autem ſpirituale vnum omnibus omnino: Communis namq; eis pater Deus, & fratres omnes, non ab vno & vna deſcendentes, ſed ex adoptione ſpiritus in vnam concordiam inter ſe per charitatem conuenientes. Vtinam, fratres, hæc Corda noſtra penetrarēt, vt agnoſceremus, quàm ab affectu hoc carnali nos ſeipſi oporteat; relinquere profectò lites, neſgotia temporalia, & tam multa, quæ omnem deſtruunt adminiſtrationem ſpiritualem, quæ Charitatem minuunt, & plerumque tollunt. O ſi conſcientiam tuam auſcultares Sacerdos; quàm multa tibi mala ab agnatis tuis prouenire cognocerēs; quàm verum eſſe comperires, quod inimici tui, ſunt domeſtici tui, quoties propter agnatos, aliorum peccata diſſimulas, & præſertim potentiorum: quoties munere tuo dees? quoties miniſterium tuum non implet? quoties mercenarius es? quoties veniente lupo, accedente aliqua contradictione, relinquis oues & fugis, ne odium concilies parētib; nepotibus, agnatis? quoties domitæ alis conſanguineos ſeditioſos; qui hoc efficiunt, vt & tu talis ab ouibus tuis exiſtimeris: & omnē vitæ ac prædicationi tuæ adimunt auctoritatem: Immo tales Sacerdotes (mihi credite) plerumque ſunt ipſorum nepotum & agnatorum ſuorum ruina atque calamitas; nutriunt enim ipſos Chriſti patrimonio, quod illi dum habent, otio ſe tradunt, inertes remanent & ignaui, officium nullum, aut exercitium, quo ſibi victum comparare poſſint, volunt addicere, quia de bonis Eccleſiæ impinguntur: moritur Sacerdos, venit ſucceſſor, cedere illi coguntur Eccleſiæ redditibus, & domo, & ſimul ac ſemel Sacerdote priuantur, & victu, ac veſtitu, & inertes ac ignaui cū ſint, mendicare coguntur. Vultis apertiffimè agnoſcere (& hic de affectu hoc agnatorum, loqui concludam) videte quoniam nec de eorum morte, aut calamitatibus, & flagellis, dolere; immo nec doloris ſignum vllum oſtendere Sacerdotibus permittitur; dolentibus tamen & lugentibus cæteris omnibus. ſic combuſtis, igne cælitus miſſo filijs Aaron, qui alienū ignem thuribus compoſuerant, ſubditur locutusq; eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar filios eius: *Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere, ne forte moriamini, & ſuper omnem cæterum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſrael*

Leuit. 10.

plan-

plangent intendam quod Dominus ſuſcitauit; vos autem non egrediemini fores Tabernaculi, alioquin peribitis: Oleum quippe Sanctæ Unctionis ſuper vos eſt. Diſtumpenda eſt igitur omnino reticula hæc, fratres, vt partus hic adeo deſideratus in lucem producat.

Aliud impedimentum huius qui prædicitur partus, ſunt peruerſæ malorum Sacerdotum conuerſationes. Vtinam multi tales non reperirentur, qui non modò bonum ipſi facere nolunt, ſed & ab eo cæteros diſtrahunt, dicentes; quid facitis? ad quid tot reformationes? ad quid tot conſtitutiones? Væ (inquit huiusmodi Sacerdotibus propheta) Væ inquam, qui dicit patri quid generas? & mulieri quid parituris? ſunt huiusmodi homines homicidæ ſæuiſſimi, qui nō modò partus plurimos in aliorum vteris necant, ſed & cum foetibus ipſas matres dirè necant, diuinam proſectò in ſe vindictam experituri atrociffimam; ſunt enim hæc animæ quas ipſi necant, Chriſti ſponſæ, quarum mortis erit ipſe vltor ſeueriffimus: ſic enim in exodo Dominus præſcribebat: *ſi percufferit quis mulierem prægnantem, & abortiuum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit; ſubiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit; & quis damni huius magnitudinem exprimat, cum infinitum ſanguinis pretium huiusmodi homicida profuderit? & quàm horrendum eſt ſponſi huius arbitrio puniendum relinqui, qui ſponſam illam ſibi proprio ſanguine adiunxerat? Sin autem, Dominus ſubdit, mors eius fuerit ſubſecuta, hoc eſt cum foetu mater interierit, reddet animam pro anima: Hoc & experimento cognoscite. Pharao crudeliſſimus tyrannus, inſelicium Iſraelitarum malculos filios aquis ſuffocauerat; & ecce quia ad pœnam ſtetit talionis, & reddidit animam pro anima; ingreſſus enim ipſe cum omni exercitu ſuo, & equis, & curribus Mare, reduxit ſuper eos Dominus aquas maris, & quod alijs illi intulerūt, hoc ipſi maximo cum damno pati compulſi ſunt: Væ, Væ, Sacerdotes, huiusmodi illi per quem ſcandalum uenerit; Væ illi qui à bono cæteros deuiauerit: Mementote filiorum Heli; illi adeo grauiter, & tam diuerſimodè Deum offenderant; & tamen cum eorum omnis vita deſcribatur à Spirituſancto, cæteris, quaſi non conſiderandis, omiſſis, de hoc ſolo dicitur, quod erat peccatum puerorum grande nimis, quia detrabebant homines à ſacrificio Domini.*

Eſt tertium quod maxime impedit partū; quod & Ezechias cum lacrimis lamentabatur: *uenerunt filij uſque ad partum, & non eſt virtus pariendi:* hoc impedimentum eſt debilitas virium, ſiue ex infirmitate, ſiue etiam ex malis habitibus, coniuncta frequenti occasione, & arte hoſtis Diaboli, & neglectu mediorum quæ roborare poſſunt. Concipit ſpiritu-

ter Sacerdos; portat Conceptum; cum peruenitur ad tempus pariendi, non eſt virtus; ſic perditur totus fructus, fruſtra eſt in vtero aſſeruatus conceptus: hoc illis accidit, qui ſeſe negligunt medijs illis adiuuante, quæ ad vires reſumendas & confirmandas proponuntur. Sumus quidem omnes debiles (fateor) ſed tradidit nobis media Dominus Deus, quibus, ſi velimus, facile iuuari poſſimus. Velle: quidem Sacerdos ille, quam à ſe requiri agnoſcit vitæ integritatem habere, continens eſſe; & Angelicos (vt par eſt) mores referre; ſed non deliberat ad hoc media ſuſcipere; ieiunare, orare, fugere malorum conuerſationes, ac noxias & periculoſas familiaritates. Conqueritur ille, quod cum Chorum intrat ad præſallendum, cum ad celebrandam Miſſam ſe confert, mille ſtatim eius animo occurrunt, quæ illum à Deo diſtrahunt; ſed antequam in Chorum accedat hic, aut ad Miſſam, quid fecit in Sacratio? quomodo ſe diſpoſuit? quæ ad attentionem ſeruandum media ſumpſit, & adhibuit? cæterè vana plerumque colloquia, ſæcularia, & vtinam non etiam iurgia, detractiones, & peiora: ſcilicet, his animus inuatur ad perſeuerandum attentè in Diuinis laudibus? Erras proſectò miler, & toto cælo erras, ſi te exultationem apud Deum à diſtractionibus tuis, quibus providere poteras ſi voluiſſes, inuenturum exiſtimas; qui etenim imparatus ad orationem accedit, an neſcitis quoniam ipſe Spirituſanctus dixit, *eſt quaſi qui tentat Deum?* Egredieris è Choro Sacerdos; vis te doceam quomodo proficias de virtute in virtutem; & ſi iam in Choro attentus fuiſti, quomodo alia vice attentior ſis futurus, & obſequium tuum Deo magis acceptū? audi quid dico. Si Diuini amoris igniculus aliquis in te accenſus iam eſt, noli illum ſtatim prodere, noli in ventum exponere; occluſum tene clibanum ne frigeſcat, & calorem amittat; fuge, hoc eſt, quantum potes, diſtractiones; remane cum Deo collectus, vana colloquia deuota; & ſic maiores in dies vires habebis ad pariendum in te & in cæteris Dominam Ieſum. Alioqui ſi media non adhibueris, niſi vires procuraueris, ſemper ſterilis eris; & licet concipias in vtero, abortum tamen facies, & parturire non poteris. Tui muneris eſt prædicare & docere? ſtude, & ijs incumbere quæ ad munus hoc ritè peragendum ſunt neceſſaria; ſic ipſe in primis, vita & moribus prædices; ne te aliud dicentem, aliud verò facientem videntes, ſuper verbis tuis ſubſannantes, huc & illuc caput moueant. Curam geris animarum? noli idcirco tui ipſius curam negligere; nec te tam liberaliter cæteris tribuas, vt tui nihil tibi ſuperſit; nam & te animarum quibus præes, meminiffe quidem oportet; ita tamen vt tui non obliuiſcaris. Intelligite fratres, niſi quæ Eccleſiaſticis omnibus viris eſſe neceſſarium, ac eſt

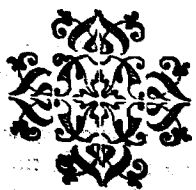
Ggggg Oratio

CONCIO III.

Ad Clerum in Synodo diœcesana XI.

Oratio mentalis, actiones nostras omnes præcedens, concomitans, & subsequens. *Psalmam* (inquit propheta) & intelligam. Si Sacramenta ministras, o frater, meditare quid facis; si Missam celebras, meditare quid offers; si psallis in Choro, meditare cui & quid loqueris; si animas regis, meditare quoniam sanguine sint lauatæ: & omnia vestra sic in Charitate fient: sic difficultates omnes, quas innumeras in dies experiamur necesse est (in hoc siquidem positi sumus) facile vincere poterimus; sic vires habebimus parturiendi Christum, & in nobis, & in alijs. Sic Paulum imitabimur, qui nihil vnquam omisit, quod facere potuerit ad Animarum procurandam salutem. Sic cum Augustino Sanctissimo, quando coram severissimo Iudice Christo, astantibus Angelis omnibus, & Sanctis, ad rationem reddendam vocabimur, maxima cum animi fiducia, & cordis nostri lætitia, intrepidè dicere poterimus: *Domine, scis quia dixi; scis quia non taci, scis quia ex animo dixi, scis quia fleui cum dicerem, & non audire.* Eia igitur fratres, Deus adeo in vos liberalis & beneficus, tam ardenti desiderio hunc à vobis partum expectat: Sancta mater Ecclesia, quæ vos tanta dignitate decoravit; tam clamat & cruciatur ut pariat: nolite Deum Opt. Maximum desiderio suo frustrare, nolite matris vestræ Cruciatu irritos facere, nolite vobis ipsis tantam iniuriam facere, nolite filijs vestris adeo immites apparere; sed forti, sed constanti, sed prompto animo, Diuini verbi semen excipite; vtramque aurem aperite; nolite dare locum in vobis Concupiscentiæ, aut Auaritiæ; Cor vestrum & omnes sensus vestros diligentissimè custodite, vale dicite parentibus, nepotibus, agnatis propter Deum, & eius Iustitiam, malorum hominum conuersationes fugite, & prauis eorum sermonibus ac dissuasionibus aures occludite; media omnia tam copiosè & liberaliter vobis in dies procurata atque proposita complectimini, Vos ipsos iuuate, Orationibus, meditationibus, & sanctis alijs institutis, partus hos abundantissimos procurate: & quod populo illi olim per prophetam Dominus dixerat, hoc vos relicta litera quæ occidit, spiritui tantum adhærentes, facite. *Accipite uxores, & generate filios, & filias; & date filijs vestris uxores, & filias vestras date Viris; & pariant filios & filias, & multiplicamini ibi, & nolite esse pauci numero.*

Ierem. 29.

De clamor parturiens, & cruciatur ut pariat, dixit Ioannes in Apocalypsi, de muliere, de qua adhuc pergamus dicere. O quis dolor, O quæ clamor Ecclesiæ Sanctæ. Clamat, & coram Deo orationibus, & coram vobis per os meum, Diuina vobis verba pronuncians. Videor mihi eam sponso suo Domino Iesu Christo audire dicentem, quæ olim viro suo Iacob dixerat Rachel: *da mihi liberos, alioquin morior*: adeo sum desiderans pariendi, adeo sterilitatem hæc horreo, ut nisi tu Christe subuenias, & filios mihi plurimos des, iam iam sim moritura. Hic est Spiritus matris nostræ amatissimæ, in quo potissimum hic sumus congregati; hunc & ut nos habeamus, in primis desiderat. Sperandū mihi est Charissimi fratres, quod inter tot altissimas voces, inter tot lacrimas, matri Ecclesiæ multi patientes, tam multiplicibus gratijs nobis à Deo liberalissimè communicatis minimè ingrati, Diuini verbi semen fecundissimum intra sese receperint; Charitatis illud ardore calefecerint, ac fouerint; & tandem intra cordis sui secreta & vterum Christum conceperint; senserint plurimi maximas in animo suo commotiones excitari, & maximam quandam flammam incendi: sed quid tum? quid erit de nobis? num nobis à Domino dicitur, quod olim illis à Dño per Isaiam fuit prædictū, quod *conceperimus ardorem, & parituri simus stipulam?* iam sumus inflammati, & ardentes, iam partui proximi; sed cum pariendi tempus accesserit, num pariemus stipulam? num languidi erimus & tepidi? O dilectissimi, non hic est finis Ecclesiæ, non hoc eius adeo vehemens desiderium: filios desiderat, vult partus in lucem prodeat; nō ei sat est, habeamus bona desideria, sed operibus quoque cupit ea proferamus in medium: ideo *clamat parturiens*; hic suorum laborum, dolorū, atque cruciatuum præcipuus est scopus.

Hac igitur firmissima præmissa spe, quod quotquot hic adsumus, conceperimus, & partui proximi sumus; quid restat, nisi ut videamus qualem partum à nobis requirat cum Sancta matre Ecclesia Dominus Deus? Partus enim varius esse potest, in corporalibus quidem masculus aut femina; in spiritualibus verò, perfectus vel imperfectus; considerabimus ergo quomodo partus noster sit futurus perfectus; nam & natura hoc semper intendit, ut mas & perfectus generetur, sed gñantis infirmitate ac debilitate, femina plerunq; producit: quātō magis igitur gratia hoc idē intendit: Quomodo ergo differat inter se huiusmodi partus, consideremus. Et quia nō satis est parere, & masculum parere; sed custodire partum

tum oportet, & educare, donec crescat in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, ideo secundo loco agemus de custodia, & educatione spirituali.

Admirabile fuit, Reuerendi Sacerdotes, Gedeonis magni illius Ducis & Imperatoris in populo Dei factum; quo Dñs ostendit, qualia à ministris suis opera, & quales partus exigeret. Iturus hic contra Madianitas, exercitū maximum confecerat, ingentes militū copias contraxerat; sed multi hic (ei Dñs inquit) *adsunt, qui ad rem meam non faciunt*, nec operibus meis perficiendis idonei sunt; quicunque ergo timidi sunt, in primis hinc abscedant; fortes enim dūtaxat homines, & constantes, ac deliberato animo requiro. Fecit hoc Gedeon; & ex multitudine maxima militum, decem tantum hominum millia secū retinuit; nec hoc contentus Dñs, eos adhuc ad aquā misit, & ibi de eis quodnā vellet capi experimentū Gedeoni indicauit: *Adhuc populus multus est* (inquit) *duc eos ad aquas, & ibi probabo illos, & de quo dixeris tibi, ut tecum vadat, ipse pergat; quem ire prohibuero, reuertatur. Cumq; descendisset populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum: qui autem curuat genibus biberint, in altera parte erunt. fuit itaq; numerus eorum, qui manu ad os proijciete lambuerant aquas, trecēti viri; omnis autē reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait Dominus ad Gedeon: in trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, & tradā in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo reuertatur in locum suum. Perrexit ergo contra Madianitas Gedeon; Diuisitq; trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasq; vacuas, ac lampades in medio lagerum. Et dixit ad eos: Quod me facere videritis facite: ingrediar partem castrorum, & quod fecero feceritis. Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque per castrorum circuitum clangite, & conclamate Domino, & Gedeoni. Ingressusq; est Gedeon, & trecēti viri qui erāt cū eo in partem castrorū, incipientibus vigilijs noctis media; & custodibus suscitatis, cœperūt bucinis clangere, & complodere inter se lagenas. Cumq; per gyrum castrorum in tribus personarent locis, & Hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas; clamaueruntq;: *Gladus Domini, & Gedeonis*; sicq; de hostibus victoriā reportarūt. O quale mysteriū est hoc: rejicit Dñs timidos, vult solum lambere aquas, habeant tubas, olas testas, lumina latentia; & sic tam insignis victoria secuta est. Quid hæc sibi volunt? Hic experimento discimus, quinam spiritualiter inafculos, qui itidem feminas pariant: qui parui sunt, qui timent paupertatem, montuosas Ecclesias, laboriosa loca; hi non sunt apti milites exercitus Dei: qui curuat genua ad aquam, qui vult suas comoditates, qui sua querit, qui in oibus sibi satisfacere satagit; hic Dei condi-*

Indic. 7.

gnus miles non est: Verum qui intrepidè tantum animo, qui stantes bibunt, qui affectum non prosternuntur ad terrena; hi ministri Ecclesiæ sunt, & apti gloriois prouincijs aggrediantur. O quam præclare hoc executi sunt Sacramenti Apostoli, adeo constanter se à mundanis omnibus rebus, & humanis respectibus diuellentes: oia à se tam forti animo abdicantes, non modò comodis sese priuantes, verū etiam ijs quæ ad naturæ sustentationem sunt necessaria; rumpentes vasa testea & lagenas, corpora videlicet sua, gladijs, eculeis, gubus, mortibus exponentes; hi sunt qui de Mundo, de demone, de seipsis triumphant, qui gloriosas victorias Christo reportant, qui pariant masculos idest opera heroica atque perfecta.

Qui sunt igitur qui perfectum partum producant, qui itidem imperfectum? Differūt hi inter se diuersimodè. Ac primū quidē aliqui laici sunt, putates sibi sat esse, si boni sint pro ut ceteri homines, cō aliorum virtute cōtenti; hi profectò sunt partus imperfectus, à vocatione sua plurimū distantes. Ac perfectus partus, est Ecclesiasticus ille, siue Canonicus sit, siue Parochus, siue Sacerdos, qui Vocationis suæ excellentiā & præminentiam supra statum laicorū, etiam honorū agnoscit; intelligit hic à se requiri aliā humilitatē, aliā Charitatem, aliā pietatē, alias virtutes q̄ in cæteris hominibus, Saluatoris illa verba sedulo animo euoluens, *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquā scribarū & pharisæorū, non intrabitis in Regnū cælorum*; vbi non iustitiā nostrā illorū cōfert peccatis, sed iustitiā, cuius un̄ sese obtentuissimos, & maximos cultores ac professores esse existimabant. Quid (exclamat S. Gregorius) *cōe Pastori cum grege? tantū debet virtute præcellere ac præstare ys quos regendos suscepit, quā tum naturæ etiam dignitate Pastor homo ouibus brutis, animalibus rōnis expertibus antecellit*: tanta igitur debet esse virtutū Ecclesiastici hominis à virtutibus laici differentia, tantaq; super illas præstantia, quanta hominis ad imaginem Dei conditi supra bestias, quarū cū corporibus animæ intereunt. O qualis, & quātus est Ecclesiastici hominis status, quām insignis dignitas: animas pretiosissimas, Sacramēta, Christi corpus ipsum tractare; esse instrū Diuinarum in aiabus operationum; posse peccata dimittere; Ius habere in animas, multo præstantius quàm seculi Imperatorū in corpora; & putabit quispiam talis, sat sibi esse vitam cōem? vulgari virtute contentus erit? heu nimis error hic est. Qui ergo communes hos terminos transgrediuntur, & seipsos quotidie virtute superare student, hi partus sunt masculi atque perfecti. Omitto iam hic, quod leuia peccata in alijs, in Ecclesiasticis hominibus sūt admodū graua; & quæ in alijs mortifera existūt, in his sunt sacrilegia; personā. n. Deo cōsecratā polluit: si enim locus ipse hanc hęc vim, eò q̄ sit sacer, ut simplex furtū, aut aliud delictū, sacrilegiū esse faciat; quātō magis hoc fa-

ciet viuū Spiritus sancti habitaculū & Tēplū Sacerdos? quid Deo est magis sacrū? parietes ne illi, an Sacerdos ipse? certe pp Sacerdotē, & ad eius munera exequēda, illi sacrant: hoc certe omittētes, intelligamus salte, quantū ceteris dignitate p̄stamus, tantundē ē virtute oībus nos debere p̄cellere. Nec est q̄ nobis ipsīs cōibus aliorū virtutibus metiamur: sed *mensurā bonā, confertā, & coagitatā*, nobis opus est adhibeamus. Hanc verō mensurā sunt quidē aliqui qui norūt, sed ea nō seip̄os, verū alios metiuntur: volunt ipsi alios ad perfectionē dirigere, ad quam tñ ipsi ne pedē quidē volunt mouere; sunt hi, *qui dicūt & nō faciunt*, qui viā ceteris ostendūt, per quā ipsi nolunt incedere; qui Arcā Noe & filijs eius aedificāt, ipsi verō eā non intrātes, Diluuij aquis mergūtur. de his mensuris Dñs dicit: *pondus & pondus, mensura & mensura, vtrunq; abominabile est corā Domino*: nēpe pondus vnū quo tua opera ponderas leuius, & aliud grauius quo aliena: mēsurā vna breuis, qua virtutes tuas metiris; alia verō proluxior & maior, qua alienas; Hoc Deo est abominabile. Quin potius si pondus h̄re liceret & pondus, mensurā & mensurā; grauiori & proluxiori tua sunt tibi ponderanda atq; metiēda. Forma fidelis es, O Sacerdos; eorū es cōstitutus exemplū: tu exēplar es in monte positū, iuxta quod illi mores suos & vitam debent cōponere; quod in alijs efficere procuras, hoc in te ip̄o debes primū p̄stare, vt forma sis gregis in Dño. Quod verō vobis dico, hoc mihi in primis, & Prælati oībus dico, qui sumus lucernæ supra candelabrum positæ; sed & vobis etiā qui in curā & sollicitudinis partem estis vocati.

Sūt & alij Sacerdotes cū Deo auarissimi atq; paratissimi, & cū eo non verentur subtilissimas ducere rōnes, nō recogitātes qm̄ cū multo plura ē fecerint, q̄ ea quæ faciūt, adhuc tñ *semper serui inuiles sunt*. Examināt hi diligentissimē, teneor ne hoc facere ex Constitutionū p̄scripto, annon? Est ne peccatū mortale, necne? nā nisi teneantur peccati periculo, vel p̄lati decreto, id facere nolunt; ad vngū dumtaxat legē seruantes: quam tñ nec etiam seruant, cū lex ipsa p̄cipiat, liberales nos esse cum Deo, ac hilares datores, quales ipse summopere diligit. O Bone Deus, tu qui aded in Creaturas oēs, sed in homines p̄ferim, & in Sacerdotes in primis, liberalis fuisti; qui tā copiosē dona tua tradidisti; qui cū nil aliud haberes quod dares, te ipsum tandē etiam dedisti, & sanguinē tuum: Oh quanta tibi infertur iniuria, & liberalitati tuę, cū sic tenaciter tecum tractamus. Non est profectō fratres, Sacerdotalis hic spiritus, non Ecclesiasticus animus; abiectus nimium & vilis est, qui Regia hac dignitate insignitus esse mereatur: ergone Heroicos hoīes, aded nobiles, & sublimes, tanta cum Deo tenacitas decet? Absit, absit à nobis hæc vilis indignitas. O nos miserimos & in-

fœlicissimos, si sic nobiscum Deus tractaret; & quanam lege, cū peccauimus statim, teneret ipse nos ad pœnitentiam expectare? cur non posset ipse nos statim in infernum deicere? quid à nobis ipse recepit, quo gratiam suā & dona elargiri nobis teneatur? Cauete, Cauete fratres, ne Dei in vos irā prouocetis, ne ipsius maiestatem diutius offendatis; nihil enim est durius, hominibus ēt ipsis, q̄ beneficū esse quēpiā & liberalissimū in aliquē, à quo tñ ingrati tudinem solū recipiat. Odit tenaces hm̄oi, & detestatur maximē Dñs, q̄ serui illius exēplo, cui omne debitū dimissum fuerat, ipse verō tenens conseruum suū suffocabat eū, nos apertissimē docuit; quē in pœnam, in vincula conijci voluit, illicq; persistere, donec ad minimū vsq; quadrantē persolueret debitū. Et qui vnquam possemus nos infinita nostra cum Deo debita persoluerē, si ad id cogermur? cū vel vnicū solum lethale delictū, æterna sit morte puniendum? liberales igitur simus cū Deo, vt possit & ipse nobiscū esse liberalior: hoc enim erit seminare in benedictionibus, & de benedictionibus post identidem metere.

Est alia parientū spiritualiter differentia; sunt. n. quidā desideria bona habentes, & voluntatē, ad quēdā gradū vsq; dumtaxat; donec Dei Religio, & pietas habet secū annexas cōmoditates, donec est pax & trāquillitas; quandiu totū negotiū in Missarū celebratione, in frequenti Sacrae Eucharistiæ susceptione consistit; hi sequuntur Deum, hi Christū in seipsis, & in ceteris pariunt: At cū venitur ad contradictiones & persecutiones ferendas, ad extremā paupertatē tolerandā, ad sanguinis effusionem pro animabus, & proximis, statim à Deo recedunt, qui aliā tñ Sacerdotes erant integræ vitæ, morū laudabilium, & sufficientis literaturæ, sed ad hunc vsq; terminū tantū. *Mensis quidem, fratres, est multa, sed operarij tales, qui velint pōdus diei portare & c̄stus, sunt pauci; matutinis horis & vespertinis libēter multi laborabūt; at cū sol radios exerere cēperit, & feruere, hi statim ad otium & quietē relicto labore cōfugiūt. Qualis operarij in hac Dñi segete erat Paulus; qui cū aliās dixisset, sibi lat esse si haberet victū simpliciter, & quibus operiretur, in hac tñ sola necessitate etiam plerunq; eguit; qualis egestas ista fuisse putanda est, si cū abundabat, vix habebat quo sustentaretur, & operiretur? Quis posset vnquā imaginari, famē, sitim, labores, incōmoda, quæ in Euangelij p̄dicatione pertulit Paulus? cū nec in maxima paupertate positus, à populis quidquā petere volebat, ne onerosum eis redderet Euangelium. Et nos miseri, laborate quidē volumus in Vineā Dñi, sed pro voluntate nostra tñ, quousque, & quandiu nobis visum fuerit: & putabimus nos aliquid esse? O quā à veritate aberramus: qui enim Pauli spiritū non habet, & seruire Deo in laboribus & arumnis, in infamia, & ignobilitate, in fame & siti, in nuditate & calumnijs, nō est paratus; huius*

huius profectō imperfectus est partus, & foemineus. Alia mens, alius animus in nobis requiritur, vt nēpe labores oēs tolerare simus parati; in hoc enim (inquit Apostolus) *positi sumus*. Eux primæ parenti nostræ dixit Deus: *In dolore paries filios*. Et tu Sacerdos, putas sine dolore, aut vlla molestia, te posse Christū in te & in alijs parere? tanto cū dolore, & sanguinis effusione, ac morte Christus patri peperit filios; & tu meliori te conditione fore putas, quā fuerit Dei filius? Falleris, falleris: *mulier cū parit, tristitiam habet, & dolet; & tu sine dolore parere nullatenus poteris*.

Sed non terreat vos fratres ista doloris & laboris necessitas, maxima siquidē illi est coniuncta fœlicitas: si res sensu humano intelligimus, miserima profectō est Sacerdotis vita, dicā. n. cū Paulo, *quia si in hac vita tantū sumus sperantes, miseriore sumus oībus hominibus*: sed alio spiritu sunt, quæcunq; nobis dicuntur aut p̄cipiuntur consideranda: sic inter Hebræos, qui audito ab exploratoribus, Gigātes in terra Canaan habitare, murmurauerunt, de Caleb, qui murmur populi cōpelcens, eos ad perficiendum iter hortabatur, *Dominus dixit: seruum meū Caleb, qui plenus alio spiritu secutus est me, inducam in Terram hanc quam circūiuit; & semen eius possidebit eam*: non Carnis igitur spiritu hæc sunt ponderanda, nam & Petro Dñs perhibuit, quia *Caro & sanguis non reuelauerat ei*, quod præclare de ip̄o fuerat cōfessus. Sacerdos ergo spiritu Sacerdotali hæc oīa apprehendens, hic profectō oīa faciliora reperiet, huic oīa dulcescent, quæ spiritū Sacerdotalē nō habēt, laboriosa, onerosa, grauiā, & importabilia viderētur. *deficient* (inquit Isaias) *pueri, & laborabunt, & iuuenes in infirmitate cadent*; hi sunt carnali tñ spiritui adherentes: *qui autē sperant in Domino, mutabunt fortitudinē*: & quomodo mutabunt? Diuina siquidem fortitudine replebūtur, illius in quā qui nostrā infirmitatem assumens, suā nobis fortitudinem cōcauit: *assument pennas sicut Aquilæ, current, & nō laborabunt, ambulabūt, & non deficient*. O quā mirabiliter tollit laborē, considerate amplissimā remunerationē paratā bono Sacerdoti tractanti fideliter ministeriū suum, siue in Animarū regimine, siue in Missarū celebratione, quā fit Diuinitatē oīum cooperari Deo in salute Animarum: hoc profectō efficiet, vt Currāt boni Sacerdotes & non laborēt, vt ambulēt, & nō deficiāt, vt parturiant, & cruciatus vix sentiant. Veniant dolores, Veniant labores, Veniant pericula, paupertates, infamiae, superanda sint altissimorū montium cacumina, ab agnatis & propria domo longissimē recedendū, aīarum cura in locis pauperrimis & maximē incommodis suscipienda, nihil horū refugiet, quin potius, vt Christi seruus Andreas, Cruci iam diu expetita: obuiam procedent.

Sed accedit, q̄ non in futura tñ vita consolatio nobis est à Dño propofita, sed & inter ipsos la-

bores in p̄senti maxima mixta sunt gaudia, & aded ingentia, vt nō sit eis condignus labor oīs humanus. quis exprimat, quanta sit illius Animæ lætitia, qui videat se opa sua Animam vnā Christo recuperasse? posse dicere: hic erat homo peccator, hic à via aberrauerat, morti æternæ erat adiudicatus, mille peccatorū catenis erat obstritus: per me iā factus est alius homo; ego eū è Diaboli & Inferni faucibus eripui, ego Deo restitui; ego Dei imaginē quā deformatat, emundauit? hæc infinita sunt gaudia; nulla humana consolatio, nec potētissimorū Regum, nec ditissimorū hominū, nec voluptatibus oībus diffuentium Iuuenū cum his potest conferri. Gaudēt, o Sacerdos, quicūque talis es, in cōlo Angeli super hoc; & suum hoc gaudiū in parte tibi referunt acceptū: sperant illi vacuas eorū sedes esse per te replēdas, & peccato eis illatā ruinā, tua opera relatiōdā: & quanta putas sollicitudine in tui protectionē oēs sint aduolare parati, quē Dei cooperatore esse vidēt, ac suū (vt ita dixerim) cōlōlatores? hæc lætitia est, quæ dolores oēs partus faciliē tēperat: sicut enim *mulier cū parit, tristitia habet, quia venit hora eius: cū autē pepererit puerū, iam nō meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in Mundū*; sic & huiusmodi Sacerdotes, licet & in se, & in alijs Christum parientes laborēt, & crucientur, cū tñ iam partū in lucē editū vident, cessant dolores, cessant labores, cessat cruciatus, & iā nō meminerūt vltra pressurā quā habuerūt, quia natus est Christus in ipsis, & eorū opa in alijs. Necessē hic habeo, dilectissimi fratres, aliquātū lū digredi, q̄ quis digredi nō erit, narrare quāta fecit De⁹ nobis, & quā amplas segetes ac meses proposuit, in quibus, si velimus, laborātes, amplissimos partus edere possumus. Præ manib⁹, Reuer. Sacerdotes, habem⁹ opportunitatē faciendi opera Heroica, & sacerdotalia; Vicinas habemus (vt scitis) Rhetorum Regionēs, quæ non est quod dicam quā essent à vero Deo & viuō alienatæ; expugnauerat eas fidei, & oīs boni hostis Diabolus, Domus Orōnis, Ecclesiæ, Altaria, fuerat profanata; dispersa erat Religio Catholica, & in quibusdā solū, ijsq; pauperrimis aliquāliter afferuabat; in proximo quoq; modicū ēt fidei lumen quod in istis vigeat, extinguendū videbatur. Fuimus illic ex Obediētia, à Sanctissimo Christi Vicario missi: & statim illis Dñs tam promptā obedientiā, tā magnā dispositionē, & post recessum nostrū tā magnā constātiā in persecutionibus dedit, vt verē amplissimus sit Diuinae bonitatis laudandæ Cāpus. Non erat inter ipsos Sacerdos vllus qui legitime Sacramēta ministraret, qui pauperibus illis catholicis succurreret, qui eos cōfirmaret; & statim ip̄o primo nō ingressu aded dociles apparuerunt; vt statim Dei voce per nos audita, plurimi deo reconciliati fuerint; alij ad Sanctæ m̄ris Ecclesiæ sinū redierint; & demū Sacratissimis Sacramētis refecti, sic in pio proposito fuerint cōfirmati,

Num. 14.

Isai. 47.

mati, vt admirādū etiā proximis hīc diebus constātia in Religione specimen dederint, cū ab hāreticis vltromontanis, quibuscū sunt cōfederati, nēpe à Curiēsis, & alijs, diuersimo dē afflicti, tentati, & vexati, vt Seminariū Patrū Iesuitarū illic introductū deleret, liberē & altissima voce profiterent, paratos se potius arma sumere, & vitā exponere, quā à concepto spiritus feruore vnquā declinare. Et adeo creuit in ipsis fidei firmitas & cōstātia, vt certē nostrā frigiditatē considerātes, rubore suffundamur, vidētes populos illos barbaros & syluestres, ab omni religione & Vrbanitate alienos, adeo facillē nostris monitis acquiescētes, & tā capaces auxiliorum eis allatorū à paucis quibusdā Sacerdotibus quos illic reliquimus, & post ēt misimus. O felices Sacerdotes illos, qui iam seipos impendere & superimpēdere cōperūt, in tam Deo grato negotio; fœlicissimos ēt illos, qui & ipsi manus suas mittent ad hęc fortia. Aperta est via, fratres, ad amplissimos fructus colligendos: Iuuatē vos opus orationibus vestris: quis scit, an Clerus hīc fortasse sit futurus in fīm Diuinā misericordiae in copiosissimis illis populis, ad eos dirigēdos in viā salutis; sicut olim fuit tēpibus beatissimi Patris nostri Sancti Ambrosij? Hanc misericordiae parauit omnipotens Deus huic Clero, nisi nobis ipsi defuerimus. Cōmendo igitur vobis quantō magis possum, & sacrificijs sanctissimis, ac orōnibus vestris istud negotiū. Hi sūt partus masculi atq; perfecti, iuuare has aias. Testificor ipse vobis coram Iesu Christo Dño nostro, qm̄ maxima pars calamitatū illius populi venit ex defectu bonorū & legitimorū Sacerdotū. Et si poterimus nos tātis malis mēderi, ti mebibus paupertatē? labores? mōtes? Videbimus Messēm tā copiosam paratā, & apud Deū exultatione digni reputabimur, ei cooperari incōmodorū metu recusātes? O Sacerdotes fratres; O Oblati in primis, quorum p̄cipuū institutū est, esse excellentes in oībus Ecclesiasticis muneribus, ac eminētiori quodā modo & perfectiori ea adimplere, ad quē Clerus oīs tenetur; quāta vobis occasio aperitur: quid igitur agitis? quid moramini, quin clametis omnes ad Dñm: *Ecce nos Domine, mitte nos?* Precor Deū opt. maximū, vt ostendat oībus hic p̄sentibus efficaciter, q̄ ei sit futura grata oīs hęc opera; & vt multorū corda inflāmet, ad hoc, vt sponte soli Deo seruire desiderantes, accedant, & sese ex animo oblatorum numero addscribi efflagitent.

Nos autē quō maior sit huiusmodi Sacerdotum cōsolatio, Aggregationē hanc eorū qui volēt, in oblatos, differendā putauimus in proximā solemnitatē Inventionis Sanctae Crucis; quod die, hic pro sua in nos & Clerū nostrū Charitate, adesse dignabitur Illustrissimus & Reuerēdissimus Veronensis Antistes, nuper in Sacrū Cardinaliū Collegiū, virtutū suarū, & plurimorū meritorū intuitu aggregatus. Ipse in quā (quē meritō oblatorū patrē, patronū, &

promotorē possumus appellare; cui tā multū debet vestra hęc Cōgregatio, vt oēs probē no stis) eorū qui oblati fieri voluerint, professiones excipiet; aut sin minus id facere poterit, sua certē p̄sentia, solemnitatē hanc, & Votorū emissionē exornabit. Curate igitur, dilectissimi fratres, vt vigilantissimus Pastor, vestriq; amātissimus, qui & ipse, certō scio, libētissimē in Rhetos proficisceret, & à vobis nūquā recederet, nisi Ecclesiae Dei magis esset proficiuus in Vocatione sua; vt ipse in quā à nobis corpore recedēs (est. n. semper aīo cōiunctissimus) Deo grās agere cogatur, & opus à se promotū, tantis videat incrementis decorari. Sanctissimus D. N. Papa Gregorius Christi Vicarius, adeo prouinciā hanc Rhetorū magnificat, & tā ex animo illis optat succurri, vt illis quoq; cōcedat, in eas se regiones cōferre, qui aliās, vel Curā aīarū onere, vel Religiosā professionis vinculo, à proprijs Ecclesijs & Monasterijs, salua conscientia abesse nō possunt. Petūt pauperes illi Christiani maxima cū instantia, hinc mitti Sacerdotes: ipsimet fatētur, maxima ex parte eorū calamitates originem duxisse à scādalis, quae dederūt Sacerdotes recedētes à nobis, & à fide apostatantes: Ideo etiā multo magis illis debemus; quidquid enim à nobis, qui illis sumus finitimi, peccatū viderunt hāretici scelesti, id statim ē suggestibus & pulpitis coram misera plebe exaggerarunt, & sic infinitos simplices hoīes seduxerūt. Annon putatis, ex illis partibus quotidie venire quamplurimos, & in hanc ipsam Ecclesiam, & explorare n̄as singulas actiones, quas suis postea referant? de vera sciētia hoc ipse noui: & idcirco arbitror profectō, nos ex cōsciētia etiā teneri, reparare magnas illas ruinas, quae magna ex parte à nobis fuerunt ipsis illatae.

Verūm de regionibus illis à nobis se iunctis agētes, meminimus etiā fratres, tam multarum plebiū in nostra hac Diocēsi derelictarū, tot populorum Sacerdotibus destitutorum, tot paruulorū Verbū Dei, & Sacramenta Sanctissima esurientū. Sed noui quid multi dicāt: *ecquis illuc se cōferat, vbi summa est rerū oīum inopia? vbi non nisi p̄rupti montes, & difficillima loca? vbi diu noctūq; laborandū, & incōmoda maxima sustinēda? Et idcirco peribunt igitur fratres, Animae Christi p̄tiosissimo sanguine redemptae, vt nos cōmodi simus? p̄ferentur ergo nostrae deliciae animarū salutis? Hoc est, dilectissimi, quod mihi intolerandum vī, quod ferre nullatenus possum; & ad sint nonnulli, quibus cū Ecclesia aliqua proponitur, cui deseruiant; rident statim, eā sibi cōmodam non esse, ab agnatis & propinquis nimium distare. Absit, vtinam, ab vniuerso Clericorū cōtū spiritus iste: Hęc sunt opera heroica fratres, hi partus masculi, atque perfecti. Immo quia tales sunt Ecclesiae hęc, & laboriosae, ad eas est libētius accedendum, illa siquidem sunt complectenda libētius, quibus maior Dei gloria procuratur.*

Sed

Sed scitis, quidnā sit quod nos in munere nostro tepidos facit? nil aliud profectō, nisi q̄ non cōsideramus quidnā sint Animae, quid Infernus, quid Paradisus. Quid ergo mirum, si sancti viri Charitate repleti, tam erant animarū acquirendarū zelantes? Quis Gregorij illius magni Rom. Pontificis zelum non admiretur? Hic quadam die, cū aduenientibus nuper negotiatoribus, multa venalia in foro Romanae Urbis fuissent proposita, multiq; ad emendū vndiq; confluisissent, contigit & Gregorium adhuc Monachū p̄terire. Qui cernens inter alia, pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venustos, capillorum quoq; nitore perspicuos, esse venales, interrogauit mercatorem, de qua patria illos attulisset. Ille respondit: de Britannia Insula, cuius incolarum omnium facies simili candore fulgebat. Greg. dixit: christiani sunt ijdem Insulani, an adhuc pagani tenentur erroribus implicati? Mercator respondit: non sunt christiani, sed pagani tenentur laqueis irretiti. Tunc Greg. grauiter ingemiscens: Heu, proh dolor inquit, q̄ splendor facies Princeps venerarū nunc possidet, tātaq; frontis species vacuam ab interna Dei gratia mentem gestat. Tunc ad Benedictū Pontificē accedens summis ab illo precibus obtinuit, ad insulā illam vt mitteretur, ad eripiendas ē dæmonis potestate pretiosissimas animas: quō (obtentā venia) cū pergeret, triduo post ab eodem Pont. Romam est reuocatus, querētibus Romanis oībus; & ægerrimē ferentibus, q̄ tm̄ Dei seruum Romana Vrbe egredi permisset. Verūm hęc Animo illius ardentissimum desiderium animarum iuuandarū, & altissimas in eius pectore egit radices: nam & postea ad Pontificatum assumptus, clarissimē ostēdit, quanti aīas faceret: nam cū pro conuertēdis Anglis Saxonibus, quemadmodū in Monachatu suo proposuerat, assiduis cogitationū fluctibus vtgeretur; mox vbi Ecclesiae statu cōposito, quartū sui Pōtificatus annum intrauit, Augustinum cum alijs duobus sui Monasterij Monachis in Britannia Euangelizandi gratia destinauit. Qui susceptae peregrinationis post dies aliquot inerti tadio p̄grauati, redire domū potius, q̄ barbarā, feram, incredulamq; gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Quapropter Augustinū socij Romam remittunt, summum P̄sulem deprecātes, vt tam laboriosam, tam incertam, tamq; periculosam peregrinationem sibi nuper imposita remoueret, & ad suos reuerti permetteret. Quorum tamen precibus non modō sanctissimus Gregorius annuere recusauit; quin ēt grauissimis verbis eos ad progrediendū hortatus est, significās quanto insuper ipse desiderio teneretur eorum labori participandi.

Quanto aīarum zelo ardebat virgo illa sanctiss. Catherina Senensis; quae cū inter cetera p̄cipua dona, hoc quoq; accepisset à Dño, vt & Inferni, & Purgatorij pēnas, & Caeli gaudia videret, aīarum itidem pulchritudinem; tanto

ardore earum stēbat salutē, vt instar Apolloli Pauli, anathema pro fratribus fieri optaret: sic .n. quidam, eā in ecclasi positam orantē audierunt. Mi Dñe, quonam modo ferre potero, vt qui ad imaginem tuam formati sunt, in eternū pereant? Annon in maiorem gloriae tuae cumulum cederet, vt salua charitate ego sola perire, corporisq; mei obiectu aditum ad Inferos obstruerem, oīaq; gehennae tormenta perfererē, q̄ vt tot animarū millia à beatitudinis tuae cōfortio excluderentur? Huic autē petitioni (vt ipsa postea Confessario suo reuelauit) Dñs r̄ndit, nullo modo fieri posse, vt charitati locus apud Inferos esset. Tantam. n. charitatis vim atq; potentiam esse, vt magis ipsa gehennae flammam extingueret, q̄ ab eis ipsa laedi posset. O zelus verē christianis oībus dignissimus. O si videremus, quid sit ē faucibus Inferni animā vnā liberare, non dubito profectō, quin hodie plurimi ad nos accederent, qui sese oblatos fieri postularent: & non modō montes transirent; sed ēt apertissimis & maximis quibuscunq; vitae periculis sese exponerent, vbi spes aliqua esset, vel vnus etiā animae recuperandae. Quam speciosi pedes huiusmodi Euangelizantiū pacē. quid mirū si sanctiss. hęc Virgo Senensis, quacunq; p̄dicatorū quispiam transiret, illa statim terrā osculabatur, quā cooperariorū Christi pedes calcassent. Nil Deo est gratius, quā filij sui fieri nos Coadiutores; nil Christo delectabilius, q̄ reperire qui secum iugum hoc trahant; nil magis Sanctā matrē Ecclesiam recreat, q̄ filios suos sic parturiētes aspiciat: Hi deniq; Infernum spoliant, dæmonē prosternūt, peccatum extermināt, Paradisum aperiunt, vacuas caeli sedes replent, Angelos latificant, sanctissimam Trinitatem glorificant, & aeternas sibi ac immarcescibiles coronas p̄parant.

Et clamat parturiens, et cruciatur vt pariat. Opor. 2. Partet dilectissimi clamare, altissimas voces emittere; & si nos Ecclesiae nostrae non succurrim⁹, quis succurret? quis hoc faciet? quīnam populos reformabit? hi sunt exēplaria, hi ministri, hi Duces, hi matres & patres spirituales. quīnam Diuinas gratias populis ministrabunt? hi: faciemusne hunc partum tandem? Dei bonitate annuente spero faciemus; & ad hunc finē plura hodie vobis suggeri curabimus. Sed partu iā enixo, cessabuntne cruciatur atq; clamores? Minimē quidē, sed noua iterum sollicitudinū causa sese offert: lactare oportet, nutrire, & diligenter partum hunc custodire. Mulier illa, de qua in Apocalypsi supracitata verba sunt scripta, q̄ clamat parturiēs, et cruciatur vt pariat; peperit filium, sed Draco magnus exspectabat aperto ore rabidissima fame cruciatus, vt statim partum deglutiret: vnde quae ante partum diris doloribus cruciatur, nouos iam etiam enixa partum cogitur dolores sentire. Hoc & mulieres omnes quae filios pepererunt, verissimum esse non inficiabuntur, magnam ab ipsis necessariō adhiberi diligentiam & sollicitudinem in paruulis filijs nutriendis & custodiendis,

dis, ut est tenella aras illa, mille periculis semper
exposita: Quia tamē custodiam, multo maiore
requirit inuisibilis partus, quā corporeus atque vi-
sibilis. O maledicte Draco Diabole, quā te vi-
deo ego semper tenellis his partibus vix edi-
tis in lucem insidiantem; quā teneris illis aīabus
delectaris; merito profecto de te cum lachry-
mis Ieremias dolebat, dicens: *repleuit ventrem
suum temeritudine mea; tā multos paruulos de-
uorasti, tam multis infantulis Infernales illos
carceres replesti. Hoc ipsum ministri tui, te
suggerente fecerunt; sic Pharaon paruulos te in-
stigate demersit. Sic Herodes infantulos inno-
centes, te suadente necari mandauit: Quoties
homo vitam mutare disponit, emendationem
maximā delibet; atque aggreditur aliquid facere,
sed statim partū dāmon absorbet. Magna pro-
fecto custodia vobis adhibenda est, fratres, ne
calorem spiritus quem hic concepistis, statim
abeūtes amittatis, ne tenellos partus quos pro-
tulistis, deuorari permittatis; tū in vobis piū,
quo repleti estis, affectū perdetes; tum in alijs
erit, quā parietis bona, statim interire linentes.
Proh dolor, quā multi Parochi, aīarum curā ge-
rentes, pariunt in nonnullis Christiū, & statim
eorum curam omittunt, ac quā maior esset ad-
hibenda custodia & diligentia, satis superque se
fecisse existimantes, oīa intermittunt: & quā
isthac impietas est? nec bestiarū & aīalia bruta
hoc faciunt, quā partus suos lactant, fouēt, nu-
triūt, & ab aduersis quibuscunq; & rostro, &
dētibus, & vnguibus, & quibuscunq; possunt,
rōnibus tutantur. Et vbi cura est ac sollicitudo
quā requiritur educādo filio nato? & tu tenel-
lum sic deseris? quando magis insudasse opor-
tuerat, otio torpescis? quā aīa illa est magis fle-
xibilis, ac ad recipiēda salutaria monita, & exe-
quenda magis disposita, manus lauas ut aiūt,
nec te vltra in illius ingeris cura? Magna culpa
fratres est hęc, magna legnities, immo magna
seuities; & de qua exactissima animarū spōlo
erit ratio reddenda. Num vellent hi, si quā in
morbum incidunt, sese à Medico deferri, donec
perfecte conualescant? & si corporis morbo
detenti, tā assiduā sui curam à Medicis exigūt;
quid est quod animas, vix à peccati peste sanatas,
infirmas adhuc & debiles deserūt statim? Nō
dormit, fratres, non dormit dēmon; sed insidia-
tur continuo, aperto semper ore paratus est de-
uorare, quārit semper ad necem partus hos no-
stros; ideo contraria adhibenda sunt præsidia;
continua quoque nos sollicitudine angere debe-
mus, & quod peperimus custodire.*

Verum nō tunc modo cū paruulus adhuc est par-
tus, est adhibenda custodia; nam & cū adole-
uerit, ac creuerit, adhuc periclitatur; nunquā n.
quandiu in hac lachrymarum valle degimus, à
peccato sumus securi, semper pericula, semper
insidiae, semper nos hostes circumstant. Insidiat
quidem inprimis, ut diximus, teneris & recen-
ter natis partibus, sed nec ob id adultos & grā-
diores cessat impetere: nā & Pharaonis crude-
litas, paruulorum submersione satiari non po-

tuit, sed vniuersum ēt populū persequi nunquā
desistit, donec Diuina requirere Iustitia, teme-
ritatis suae debitas reddidit poenas. Ideo semper
opus est custodia: Ideo Ecclesia sancta semper
clamat, & cruciatur, nouas quotidie excogitat,
& adhibet diligentias, nouas synodos & Con-
gregationes facit, ministros suos indies visitat.
Qua etiam de causa, & per nos ipsos, ac Visi-
tatores nostros, vos, & Ecclesias vestras visita-
bimus: qui enim se tutum existimat, hic in ma-
iori versatur periculo, & qui se putat non ege-
re, hic peius se habet quā ceteri.

Sed duo pericula inprimis partui huic iam adul-
to & ferē perfecto sunt valde timenda, Eccle-
siasticis praesertim hominibus.

Primum est, malignus ille & vrens ventus su-
perbiae: o qualis turbo & tempestas est ista su-
perbia, quā saepe miseras naues, non solum in
alto mari, sed in ipso etiam portu, quā tutiores
videbantur, naufragium pati compellit. Est sa-
cerdos aliquis qui literis operam dedit, profe-
cit in studijs, ad praedicandum est admodum
idoneus, gratia maxima pollet, praesertim in
sermone, Confessionibus item audiendis est ap-
tissimus, nouit quanti faciendae sint animae, ea-
rum est maximē zelans; non auri cupidus, nō
libidinibus foedatus, probatae vitae, ac moribus
Ecclesiastico homine dignis praeditus: sed mi-
ser in tali se statu positum videns, suo ipso lu-
mine incipit excacari ceteros; se indoctiores
contemnit, miserandos quosdam senes, quibus
adiumenta ad proficiendum in studijs defue-
runt, quibus tū ipse abundauit, negligit, se cete-
ris praefert, de se multum praesumit, se suaque ia-
ctat: Miser & infelix, repente omnium simul
iacuram facit: sufflat ventus superbiae, & do-
na illa omnia ac virtutes quibus hic elucebat,
facit arescere. O incaute iuuenis, tantam tibi
misericordiam contulit Deus, ut in hac tempo-
ra incideres, ut in his delicijs enutrireris, ut tā-
tas haberes studendi commoditates; & ideo su-
perbis? Deprime quin potius te infra alios, ac
cum omni subiectione & humilitate Deo gra-
tias age, qui non fecit taliter ceteris sacerdoti-
bus; qui si multo minora & pauciora adiuu-
ta habuissent, profecissent certē multo magis quā
tu. Absint ab hoc Clero literae superbiae: absint
ab his sacerdotibus scientia omnis quae inflat;
minor potius in his scientia reperiatur, sed ma-
ior humilitas: est. n. periculum hoc maximū,
in portu in scopulum hunc elationis impin-
gendi, & naufragandi, ac bona omnia maximo
parta labore, summo cum dolore & rubore
amittendi.

Quid verò alter superbit, quod in dignitate Eccle-
siastica sit constitutus, quod multis animabus
praesit? humilietur hic potius, omnium n. illa-
rum animarum est seruus, & quod plures eius
fidei & curae committuntur, eod pluribus tene-
tur seruire; Vnde & Rom. Pontifex totius Ec-
clesiae curam gerens, merito non seruus sim-
pliciter, sed seruorum seruus nuncupatur.
Superbit etiam alter; quia se plura scire cogno-
uit,

uit, ac in literis valde prouectum: sed quid hic
habet quod non acceperit? Si autem acceperit,
quid gloriatur quasi non acceperit?
Sed non desunt, qui cum opus aliquod egregiū
& heroicum se fecisse animaduertunt, ob id su-
perbiunt: Absit, Absit, fratres mei, hic spiritus
ab omnibus uobis. Petrus tota nocte piscando
nihil ceperat, sed mane praecipiente Dño, re-
tia laxans, impleuit, & plurimos pisces attraxit
in terram, num ob id superbiuit? Immo verò
magis est humiliatus, & ad Iesum conuersus:
exi (inquit) a me Domine, quia homo pecca-
tor ego sum. Sic, o Sacerdos, esto, tu mille ani-
mas Christo lucratus fueris; esto, retia imple-
ueris: humiliare tū semper ex hoc magis, di-
cens: O Deus meus, & quis ego sum, per quē
tu tanta operari digneris? Infelicissimus ego
vermiculus, ergo tantorum operum instrumē-
tum esse vllatenus merui? Absit, absit hoc de
me cogitare, nihil hic meum agnosco, sed totū
est tuum; mea solum sunt peccata, & infirmi-
tates: quidquid verò per me fit boni, id totum
descendit à patre luminū, boni totius auctore.
Et verè quò magis quis Deo appropinquabit,
eò erit humilior: quia quò magis accedimus ad
lumen solis, eò magis videmus minimas etiam
quaslibet sordes, quae prius latuerant. Sic &
sacerdos, quò frequentius celebrat, cū Deo
magis vniatur; aequum est etiam ut intellectus
oculis illustretur, & imperfectum suum agno-
scat, ac videat. Hoc sancti omnes fecerunt: sic
Abraham apparente sibi Domino, & loquēte,
non ob id est in superbiam elatus, sed magis
humiliatus: loquar (inquit) ad Dominum me-
um, cū sim puluis & cinis.

Aliud periculum quoque imminet adulto partui,
quod tantò est maius, quantò minus aestimat,
atque cognoscitur; nempe Remissio feruoris in
operibus Dei. Videbitur fortè vobis hoc par-
uum, sed mihi credite est maximum. non hic
iam de tepidis loquor, de quibus dicitur: *dicis
quia diues es, & nullius egēs; & quibus Dñs ex
probat: Utinam calidus, aut frigidus esses; sed
quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo.*
Sed de ijs loquor qui perfecti sunt, & prouecti
in via Dñi, consummati in puritate vitae, & in
heroicis oībus virtutum generibus. his in quā
maximè cauēda est hęc, licet exigua & modica
feruoris & primi caloris remissio: breui. n. tem-
pore, hoc omnimodam potest ruinam adduce-
re, & ut bona cuncta perdantur, efficere.
Nolite fratres credere hoc mihi; sed Spiritui-
sancto credite per Ioannem dicenti: *Et An-
gelo Ephesi Ecclesiae scriba. Hęc dicit qui
tenet septem stellas in dextera sua, qui ambu-
lat in medio septem candelabrorum aureorū: Scio
opera tua, & laborem, & patientiam tuam; &
quia non potes sustinere malos, & tēstāsi eos qui
se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & inueni-
sti eos mendaces, & patientiam habes, & sustinui-
sti propter nomen meum, & non defecisti: sed ha-
beo aduersum te pauca. Magnum profecto, fra-
tres, Epūm hūc esse oportuit, qui tot à Deo lau-*

Apoc. 2.

des acceperit, cuius tot fuerint enumeratae vir-
tutes; sed quid aduersum hūc Dñs habet? quòd
(inquit) *charitatem tuam primam reliquisti.*
non peccauerat hic mortaliter, sed solum pri-
mum feruorem aliquantulum remiserat. *sunt
n. nonnulli qui paulisper per augmenta tempo-
rum, patiuntur detrimenta virtutum.* Quid ergo
huic timendum est? audite: *Memor esto itaque;
vnde excideris, & age penitentiam, & prima
opera fac: sū autem venio tibi cito, & mouebo
candelabrum tuum de loco suo, nisi penitentiam
egeris;* id est auferam tibi virtutes & dona, ad
quae postea nunquā reuertaris, sed tenebrosus,
ignobilis, & vilis remaneas. Cogitet quilibet,
dilectissimi, feruorem quem olim habuit, quo
cepit seruire Deo, & eū recuperare procuret,
ac prima opera faciat: hęc est. n. regula perfe-
ctionis spiritualis, promouere scilicet opera
Dei, eo spiritu, quo inchoata fuerunt. Nemo
quantumuis profecerit, sibi ipsi confidat; sed
semper timidi permaneamus: nemo licet pepe-
rerit, & partum educauerit, ac grandiore effe-
fecerit, putet tū ideo perire non posse; nam &
qui sanctissimi videbantur, turpissimè quāque
ceciderunt, & qui se ipsos sibi brachium posue-
rant, miserè corruerūt. Innumera hic possem
in medium exempla proferre, sed vnicum tū
adducens finem faciam, quo & docebimur no-
bis non fidere, & cū peccauerimus, peniten-
tia peccatum delere.

Genebaldus Monachus, post verò à sanctis. Re-
migio Rhemenſi Archiepiscopo Epus Laudu-
nenſis dedicatus, relicta coniuge, nepte ipſius
B. Remigij. Hic plusquā neceſſe tuerat, de antea-
ta vita, & gradus ſublimitate confidens, cū
debuisset cogitare, quā nec Dauide ſanctior, nec
Salomone ſapientior eſſet, qui mulierum deli-
nimentis periclitati ſunt; incaute ſuam vxorē
quam reliquerat, mutauit in ſororem, & quaſi
pro inſtructione ſalutari, frequentius ſe viſitari
permiſit, oblitus ſcripturā dicentis: *lapides ex-
cauātur aqua, & alluione terra coſumitur.* Vn-
de contigit, vt crebrae viſitationes, & blanda ac
frequētia mulieris colloquia, Cor Epī ad luxu-
riam incitarent. nec verò hic conſtitit res, ſed
ardor luxuriæ in flammis erupit, & ex ea quae
olim vxor ſua fuerat, filium concepit: cui totus
confuſus Genebaldus, latronis nomen imponi
voluit. Sed quā malè cautum ſuſcepit coſilium:
nimium. n. honori ſuo volens conſulere, praee-
pit mulieri, ne à ſui viſitatione deſiſteret, ne qua
populis tam ſubitam auerſionē videntibus ſu-
ſpicio eius, quod latebat hoies, ſed non Deum,
peccati oriretur: Vnde iterum miſer in pec-
catum cecidit, & nata eſt ei filia, cui Vulpeculę
nomen impoſuit. Tandem aſpiciente ipſum,
eo qui Petrum aſpexerat & ad amariffimas la-
chrymas impulerat, agnouit & deſleuit pecca-
tum ſuum Genebaldus, & tactus cordis dolore
grauiffimo, Remigiū orauit, vt ad ſe quāpri-
mum accederet. Cui, cū veniſſet, in ſecreto cu-
biculo cum lachrymis & contritione maxima
animae ſuae plagam aperuit, ſtolam ei reddere
volens,

Greg. 19. mora.

volens, ac sese Episcopatu priuare. Cum verò diutius ambō. Heuissent: cōpit tū illum S. Remigius consolari, ne de diuina misericordia desperaret, sed pœnitentia peccatū delere studeret. Tum in pœnitentiam eum reclusit in mansiucula facta ad modū sepulcri per 7. annos, illic vt pœniteret, panem suum cum cinere & lachrymis sumens. Vbi in continuo fletu, & orationibus, tandem 7. anno, in vigilia ferix quintæ in Cœna Dñi, cum in oratione pernoctaret, & seipsum delteret; quod is qui ad hoc ordinatus fuerat, vt die illo pœnitentes Deo reconciliaret, ipse suis criminibus exigentibus, nec inter pœnitentes in Ecclesia mereretur cōsistere: Apparuit illi Angelus Dñi, nunciatus ei remissum esse peccatum, & fores aperiens, saluo sigillo quod apposuerat foribus Archiepiscopus, & eum egredi mandās. Sed recusat egredi Genebaldus, donec Remigius qui eum incluserat, abire pœniteret: insuper addens, q̄ nec si Dñs Iesus ad ipsum accessisset, inde esset egressus, donec Remigium vidisset: quod ēr, motus ab Angelo Remigius accessit, & maximo cum gaudio pristinae illū restituit administrationi, qui etiam postea sanctissimam vitam duxit. Quid vobis videtur fratres de huiusmodi viro? o q̄ multa hinc discere potestis. Sed discite, discite; nunquā de vobis ipsis nimium credere, discite q̄ periculosa sit mulierum cohabitatio, etiam agnatarum, & consanguinearū; discite, q̄ periculosum sit peccati initia non tollere, sed in ijs persistere; discite, q̄ integrè sit vobis, Episcopis vestris & p̄latis obediendū; plorate demum aliquando & vos ipsos delere, qui ad reconciliandos alios Deo & iustificandos ordinati, plerunq̄ Deo ipsi, peccatis vestris id efficientibus, estis exosi.

Faxit Deus opt. max. dilectissimi fratres, literis ferreis hæc quæ hodie diximus scribantur in cordibus nostris, vt nunq̄ nostris animis excidant; sed semper cum timore & tremore solliciti, pariamus in nobis, & in subditis nobis, ac conseruemus Dominum Iesum: Cui sit honor & gloria per iniqua sæcula. Amen.

CONCIO IIII.

Ad clerum in Synodo diœcesana XI.

LAMAT parturiēs, et cruciatur vt pariat. Adhuc pergit, dilectissimi fratres & filij; sancta mater Ecclesia in suo illo intensissimo affectu, in doloribus suis & cruciatibus, in acerbissimo & ardenti desiderio parturiendi & enutriendi Christum in cordibus nostris, & filiorum suorū. Idcirco adhuc clamat, adhuc voces in cœlum emittit, & meritò quidem; Iā animaduertere potuistis ex ijs quæ hæten^o superioribus diebus diximus, quōt haberet contradictiones suum hoc desiderium: innumera sunt quæ conceptum impediunt; non desunt, quæ licet concipiat; partui obstant. ne in lu-

cem prodeat; partui verò iam enixō quā multa insidiantur: pericula sunt à partu, & ab utero, & à conceptu, q̄ si enutriet filios, periculum maximū adhuc est, ne aut eos tenellos serpens deglutiat, aut miserè pereant. Quid ni clamat igitur? quidni crucietur hæc mulier? hæc mater? hæc Ecclesia? Verum præter hæc omnia iā dicta, quæ plurima sunt, & maxima; vnum adhuc restat malū, cui nisi succurratur; præteritæ ac diligentiæ suo frustrabuntur sine, labores omnes irriti erunt; quidquid elaboratum & factum fuerit, id totum erit vanū. Hodie synodo finis imponitur: Ideo opportunè quid hoc sit breuiter iā videamus, ne in vanum totos hos dies laborauerimus; tum quoque spiritu, quouè animi affectu, hinc recedentes ad propria singulos redire oporteat, animaduertamus.

Elisæus propheta Domini *agrotabat infirmitate; qua & mortuus est*: cumq̄; maximis hic tempore populū omnē beneficijs affectisset, essetq̄; nota omnibus eius vitæ integritas, ægerrimè id omnes ferebant, tali actantò se Patre priuandos, cuius precibus toties iram Dei auerterat: *Descendit verò ad eum Ioas Rex Israel, & flebat coram eo, dicebatq̄; Pater mi, Pater mi, Currus Israel, & auriga eius*, qui veluti Currus hunc populū semper portabas, & veluti auriga, eū ducebas per viam mandatorum Dei: *Et ait illi Elisæus: Affer Arcum, & sagittas. Cumq̄; attulisset ad eum: Arcum & sagittas, dixit ad Regem Israel: Pone manum tuam super arcum: Et cum posuisset ille manum suam, super posuit Elisæus manus suas manibus Regis, & ait: Aperi fenestram Orientale. Cumq̄; aperuisset, dixit Elisæus: Iace sagittā, & iecit: Et ait Elisæus, sagitta salutis Domini, & sagitta salutis contra Syriā: percutiesq̄; Syriam in Aphec, donec consumas eam. Et ait; tolle sagittas. Qui cum tulisset, rursum dixit ei: percutie iaculo terram. Et cum percussisset tribus vicibus, & stetit, iratus est vir Dei contra eum, & ait: Si percussisses quinques, aut sexies, siue septies, percussisses Syriam usq̄; ad consumationem, nunc autem tribus vicibus percuties eam. O qualia mytheria hoc Elisæi facti Spiritus sanctus nobis proponit. quid Elisæus infirmus ad mortē representat, nisi Christum Iesum in Cruce pendentem, proximum morti? si descenderemus nunc, quotquot adsumus hic, ad ipsum, & quod nam diceret audiremus; quales nam obsecro eius essent voces, putatis? non aliæ profectò, nisi; o sacerdos, o Paroche, Accipe Arcū & sagittas, accipe verbum Dei, accipe sacramenta; & percutie terram, firmissimè statue, peccatum omnino exterminare in te, & in alijs: ne timeas, quia manibus tuis meas ego superponam; quibus quæ tibi difficilia videntur & impossibilia, ego iucundissima reddam atq̄; facillimas. hic est partus spiritualis, & masculus atq̄; perfectus, de quo per singulos hos dies ad vos verba fecimus: sed quid præsertim iam Deus requirit? Perseuerantiam videlicet, quæ debet vni-*

niuersa concludere, quæ sola palmam meretur, & coronam recipiet. Indicit perpetuum bellum huic partui serpens antiquus, Draco ille Infernalis; perpetua ei etiam est diligentia resistendum. Ceciderunt muri Iericho quidē ad tubæ sonitum, sed quando? septima vice cōpleta, postq̄ septies tubarum clangor fuit auditus. quid septenarius ille numerus perfectus, nisi diligentia ac fortitudinis perpetuitatē designat? Quis obsecrò fratres quidpiā aggreditur, nisi eo fine, vt ad præfixū finem opus adducat? num faber aliquid suscipit faciendum, quod suæ sit artis, nisi debitam in formam redigere statuat? Miles, an domo sua egreditur, an parentes & agnatos relinquit, an procul à patria & ab amicis ad bellum recedit, nisi vt belli finem expectet? Ducet ergo nauim nauata per maria, mille procellas & fluctus superabit, vt in medijs consistat aquis, & ad nullum vnquā portum perueniat? Absurdum profectò atque ridiculum esset hoc credere, oia siquidem siue quæ à natura sunt, siue quæ hominum arte excogitantur, aut fiunt, ad finem tendunt, nec cōsistunt donec eum allequantur. In hoc, fratres, omnes homines, sed nos potissimum Ecclesiastici, positi sumus, ad consumationem sanctorum; non vt incipiamus aliquam vitæ mutationem, aut morum correctionem, & illic quiescamus, sed vt exhibeamus nos, & eos qui nobis commissi sunt, viros perfectos, in mēsuram ætatis plenitudinis Christi. Hic scopus Ecclesiastico viro præfigendus est suis omnibus in actionibus. Intuemini fratres admirandā capitis nostri & Ducis Christi Iesu perseuerantiā in opere redemptionis nostræ perficiendo, nullus ipse labores intermisit, nihil nō fecit, nunq̄ cessauit, donec pendens in Cruce, & animam efflans dixit: *Consummatum est*: Nos sanguinis illius tā copiosè effusi ministri sumus, nos gratiarum illarum ē latere ipsius profluentium dispensatores; & eius constantiam ac perseuerantiam non imitabimur? Cauere fratres, & caueamus oēs, ne cum dolore dicere cogatur de nobis Christus: *In vacuum laboraui, vanè & sine causa fortitudinem meam consumpsi*: frustra his sacerdotibus ego sum natus, frustra prædicauit, frustra vocaui, in vanum sanguine profundi, in vanum & sine causa sum mortuus, fortitudinem meam vt quid cōsumpsi? Cauemus, ne dicat hoc idē sancta mater Ecclesia, frustra clamaui parturiens, in vanum cruciata sum vt parerem, frustra laboraui vt hos partus enutrirerem, ad quid tot synodos feci, tot Congregationes, tot decreta promulgauit? omnia suo fine frustrata sunt, quia sine fructu hi susceperunt hæc omnia. Ne obsecrò iustissimis his querelis causam demus; aliàs durissimum iudicium fiet cum his qui præsumunt; requirit de manu nostra sanguinem suum Dominus Iesus, & animarum quæ pereunt; requirit eorum quæ nobis distribuit talentorum rationem: & non quidem ea simpliciter recipere erit contentus,

sed cum maximo sc̄nore exiger, vt de eo nobis qui innam abiens absconderat, satis superq̄; se facturum ratus, si quod à Dño suo acceperat, hoc idem ei integrum, & nō multiplicatum restitueret: Vnde & ligatis manibus & pedibus missus est in tenebras exteriores. Mihi credite, quia omnes hæc synodi, hæc monita, quæ in vnum collecta vobis heri & hodie perlecta sunt, omnia hæc adiumenta, vos accusabunt, & in iudicio aduersum vos confluent, & duritiam vestram puniri ac vindicari à iustissimo Iudice postulabunt: sic Moyli Dñs præcipiēs, vt librum legis in Arca reponeret, vt sit inquit, tibi in testimonium contra te, sicut & cōtra nos hæc ordinationes & decreta pugnabunt. Neq̄; verò temerè confidamus, quod Ambrosium sanctissimum Pastore nostrū, quod Geruasium & Protasium inelytos martyres, q̄ tot sanctos Episcopos habuimus, quorum sacra corpora pretiosissima pignora eximia illorum in nos charitatis apud nos in Ciuitate hac, & per vniuersam Diœcesim tam numerosa afferuntur; nam & perfidis illis hebræis gloriantibus q̄ patrem haberent Abraham, & de Moyse plus æquo confidē tibus Dñs dixit, *est Moyses qui vos accusat*. Quod & idem nobis de patronis illis nostris dicendum putemus. Ideoq̄; animum assumamus & vires, & non contenti concepisse, nec contenti peperisse, nec solum deliberantes partum enutrire, & promouere, statuamus etiam in finem vsq̄; perseuerare.

Eia ergo fratres mei, gaudium & corona mea, iā dimittimini ad Ecclesias vestras, processionē instituemus, vnanimiter omnes ad Deum preces fundemus, agemus pro felici synodi successu bonorū omnium largitori gratias: Quis ergo fructum ex his omnibus perceperimus? Epilogum Constitutionum omnium hæcenus editarum legi audiuimus, ex hac ergo lectione quem spiritum hausimus? quomodo sumus animo afficiendi? Primus fructus legendi legē antiquitatis, erant lachrymæ & planctus. Helcias sacerdos librum legis in Templo Domini multos ante annos amissum repperat, deditque Saphan scribæ, qui & hoc Iosia Regi pijsimo retulit: Quem cum legisset Saphan corā Rege, & audisset Rex verba libri legis Domini, in lachrymas prorupit, & præ dolore scidit vestimenta sua, dicens: *magna ira Domini susensa est contra nos, quia non audierunt patres nostri verba libri huius, vt facerent omne quod scriptū est nobis*. Aliàs quoq̄; legente Eldra in platea librum legis coram omni populo, oēs amarissimè flebant: legis. n. lectio, & Hætu, pari ambulant passu. Et quis non videat, quanta nobis in lectione hac lachrymarum occasio fuerit ostensa? quā multæ nostræ negligentia & omissiones detectæ?

Hoc secundo loco ardorem maximum in nobis debet accendere, ac zelum, vt statuamus in posterū, integrè & exactè quæcunque nobis præscripta sunt, obseruare, & quæ nunc delere cogimur,

4. Reg. 22.

2. Esdræ 8.

gimur, cauere ne ulterius plorare cogamur; sed animo generoso ac nobili, non timore comminatarum poenarum: qui spiritus est, quē in omnibus uobis esse desidero, de quo initio me dicturum proposui: Ut nempe Deo propter ipsum solum seruire statuam; sic solus ipse amoris sui causa, finis, & præmium. Missas iam faciamus ingentes consolationes, æternas, & temporales, quas se diligentibus dat; omitteremus infinita quę nos ad Deo seruiendum impellunt: Hoc vno solū velim ducamur, ad hæc omnia, & multò plura ac maiora facienda, ac perferenda, quia Deus est, pro quo laboramus; Deus cui seruiamus: & quis tanti Domini magnitudinē exprimat, quis mente comprehendat tantam eius benignitatem, qua nō dedignetur à nobis coli, & amari? Isaias cum Dei maiestatem vidisset in spiritu, hoc vno solo compulsus, exarsit miro desiderio semper Deum laudandi; unde & prorupit, dicens, *Vae mihi quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum*: hinc tantam ille cōcepit promptitudinem ad diuinā obtemperandum voluntati, vt sese exhiberet paratum ad oīa quęcumq; illi præciperentur; dicens: *Ecce ego, mitte me*. O si consideraremus & nos, quis sit Deus iste qui nos dignatur aspicere, cui tam gratum est quidquid pro animarum salute fit; quā auidē & promptē curreremus omnes, dicentes, Domine, *Ecce ego, mitte me*, in Rhetos, in mōtes, in loca pauperima, in eremos & syluas, vbi nec panis, nec aqua sit, vbi non nisi barbari homines, & impijssimi tyranni, corpus meum dilacerare parati, reperiuntur. Ibo quocumque volueris, modò tibi gratum esse competiam; nullum aliud præmium expeto, nisi te ipsum, & gratiam tuam. Esto, sint illic labores intolerabiles iustitendi, sit paupertas acerbissima ferēda, sim in summa rerum omnium

egestate & inopia permanens; hoc vno tamen me consolabor, quod licet nigra futura sim, ero tamen formosa; & licet sim fusca, decolorauerit tamen me, o Domine mi, Amoris tui sacrosancti, qui es Iustitię sol, radius splendidissimus. Et quid magnum faciam, licet nobilis, & diues, ac deliciosē enutritus, si pro tui amore omnibus meis abdicauero? O fratres, o filij, fecit multò plura, & passus est pro nobis Dei filius: quis illum decolorauit? quis speciosum forma præ filijs hominum, in talē itatum adegit, vt non esset ei species neque decor, nisi nostri amor? Amori ergò amorem rependamus; Infinitos illius labores, aliquibus laboribus nostris compēlare ne pigeat. Si te, o dulcissime Iesu, qui eras splendor æternę glorię, hæ animę decolorarunt; quidni & nos decolorent? Non ij sumus nos, qui tibi deseruire in aliquo digni simus, aut possimus, neque enim bonorum nostrorum indiges; sed sanctis tuis qui in terra sunt, mirificabis omnes voluntates nostras in eis: quòd tibi non possumus, hoc in animabus tibi adeo charis præstabimus. Neque enim aliud fratres amantissimi, amoris huius signum ostendit ei quem toti Mundo præficiēbat Dominus Iesus, Petro inquam, nisi animarum amorem: Petre (inquiens) iteratò, & tertio, *amas me? pasce oues meas*: quasi diceret: In hoc cognoscam quòd à te diligar, si paueris oues meas.

Det Dominus Deus nobis & vobis omnibus semper hūc sanctissimum spiritum, vt vbiunque fuerimus, quilibet vocationem nostram sectantes, operum omnium nostrorum regulam, finem, ac scopum, Deum solum proponamus; quem si consecuti fuerimus, cū illo pariter omnia in æternę felicitatis beatitudine consequemur. Amen.

Septimę Partis Actorum finis.

ACTO-

ACTORVM

S. MEDIOLANENSIS.

ECCLESIAE.

Pars VIII.

FORMVLÆ VARIÆ.

Hhhhh

FOR.

FORMVLÆ VARIÆ.

Ab Illustris. & Reuerendis. D. D. Carolo S. Prædix Cardinali.
Archiepiscopo Mediolani confectæ.

HAC postrema Actorum parte, varias formulas, ad cancellariam præsertim, forumq; episcopale pertinentes complexi sumus. Quæ cum omnes, tum præcipuè facultates, pro diuersa rerû, ac munerum officiorum uè ratione concedi solitæ, maximè conducunt ad rectam ecclesiæ, officijq; episcopalis administrationē. Nemo. n. est qui nesciat, quanti intersit, tã quoad spirituale ecclesiæ, quã etiã quoad fori ecclesiastici regimē, propriū unicuiq; ministro atq; officiali munus assignare, ac certos quosdam præfinire terminos; ne (quod non sine maximo ecclesiæ detrimento euenire solet) dum unus alterius officium occupat, suum omnes negligant. In ijs autem contexendis eum secuti sumus ordinem, ut ab solutis Concilij prouincialis, synodiq; diœcesanæ habendæ formulis, deinceps primo loco varias facultates, quæ Episcopi ministris dari consueuerunt, secundo quæ ad alios ecclesiasticos, tertio quæ ad moniales, postremo quæ ad laicos pertinent, disposuerimus. Quod tamen ad Concilij prouinc. Synodiq; diœcesanæ habendæ formulas attinet, illud scire uoluimus lectorē, cum nullas huiusmodi nobis reliquerit Illustris. Cardinalis, nos, ne in re tã necessaria nostram desiderari diligentiam pateremur, earū loco acta ipsa cõciliaria descripsisse; ex quibus facillimè nulloq; negotio eiusdē concilij synodiq; rectè habendæ ac disponendæ ratio desumetur. Duorum autem Conc. prouinc. acta hoc in loco descripsimus, ut exprimi, optima rerû in concilio agendarū ratio, ex sexti uerò Concilij actis, debite in Concilijs habendis caremonie dignoscantur.

Acta Concilij primi Prouincialis.

Illustris. & Reuerendis. in Christo pater & D. D. Carolus Borromæus Cardin. & S. Sedis Apost. de latere legatus, Archiep. Mediolani, cum à Pio iiii. Pont. ueniam obtinuisset ad propriam ecclesiam ueniendi, in id maximè incubuit, ut Conc. Trid. nuper absoluti canones & decreta omnibus innotescerent, ac præcipuo quodam studio seruarentur. Quod ut facillimè præ-

staret, Concil. Prouinc. cum adhuc Romæ esset indixit. Itaque ad Comprovinciales oēs Ep̄os literas dedit, simulq; edictū proposuit de synodo ad præfinitam ut infra diē habēda. literas etiam dedit ad singula Cathedraliū ecclesiarum capitula, ut iuxta sacrorū canonū præceptiones, certos ad Synodū procuratores destinarent, qui eorundē capitulorū nomine Concilio interessent. Earū uerò literarū exempla, sunt quæ hoc ipso loco mox subsequuntur.

EPISTOLA

Ad Episcopos Prouinciales pro habenda Synodo.

AROLVS S. R. E. tit. Sanctæ Praxedis Presbyter Cardinalis, ac Sanctiss. D. N. Papæ, ac sanctæ sedis Apostolicæ per vniuersam Italiã de latere Legatus, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Mediolani. Episcopo N. suffraganeo nostro salutem in Domino.

REVERENDISS. Domine. Cum pro nostri Archiepiscopalis officij munere, & antiquorum, & in sacro Tridentino Concilio proximè editorum Canonum obseruatione, ad moderandos mores, corrigendos excessus, controuersias componendas, aliq. ex sacris Canonibus permessa, Prouinciale Concilium conuocare debeamus: Primum necessaria Sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ negotia, quibus apud Sanctissimum D. N. occupati sumus, per debitam obedientiam intermittere licuit, Prouincia nostra Episcopos ad synodum conuocare constituimus. Itaque Amplitudinem tuam Reuerendiss. pro auctoritate nostra Archiepiscopali monemus, ut omnino ad proximos Idus Octobris in Mediolanensi nostra Metropolitana Ecclesia, ad Prouincialis Concilij celebrationem interfit. Quod si fortasse te aliqua iusta necessitas impediuerit, quam te nobis significari, & iuxta Canonicas sanctiones probari oportebit; specialem Procuratorem quemadmodum debes, ad synodum mittas; alioquin moneris, te pœnas sacris Canonibus constitutas incursum. Monemus præterea Amplit. T. ut edictum, quod his literis adiunximus, in tuâ Cathedrali, & aliarum insignium tuæ Diœcesis, si quæ sint, locorum Ecclesiarum ualuis, ut omnibus innotescat, quamprimum affigendum & publicandum cures; cuius promulgationis per Instrumenta publica nos facias certiores. Dat. Romæ die 25. Augusti 1565.

Subscrip. Carolus Cardinalis Borromæus Archiepiscopus Mediolan. & in calce, Siluius Antonianus Secret.

In ijs Epistolis, quæ Cardinalibus Episcopis comprouincialibus directæ erant, loco illorum verborum, Reuerendiss. Domine: Amplitudo tua Illustriss.

Edictum Generale ea de re propositum ut in actis.

Prædict. Epistolæ & edicta fuerunt transmissa ad singulos Episcopos infra scriptos per Notarium publicum, qui conficiebat instrumenta consignatorum, & qui etiam deinde retu-

lit se eas singulis Episcopis consignasse.

Nomina autem Episcoporum ad quos fuerunt transmissa, sunt infra.

Fuit scriptum etiam Episcopis, ut Capitula Ecclesiarum Cathedralium inuitarent, ut ad Synodum nuncios mitterent, qui synodi tractatibus interesse possent, maximè in ijs quæ ipsa Capitula contingere dignoscuntur; simulq; ut ipsi Epi duos ex Vniuersi Cleri corpore secum ad Synodum ducerent, qui rerum experientia & Doctrina, Synodo prodesse possent; & ut alios duos secum ducerent, spiritu feruentes, & vitæ integritate singulares, qui visitatorum, ac Synodaliū testium munus si eis demandetur, rectè fideliterq; adimplere possint. Quorum tenor est.

Reuerendissime Domine. Non ignorat Amplitudo U. in sacris concilijs obseruatum, quod Prouinciales Episcopi cum ad synodum à Metropolitano vocantur, inuitati soleant secum non solum aliquot ex suæ Ecclesiæ vel Diœcesis Presbyteris, verum etiam ex Capitulo suo nuncios adducere.

Cumq; sacrorum Canonum decretis sancitū sit, ut in Prouinciali Concilio personæ idoneæ & honestæ per singulas Diœceses statuantur, quæ diligenter inuestigent, quacunque correctione & reformatione digna fuerint, deq; his in sequenti Concilio ad Metropolitanum & suffraganeos accuratè referant, ut animarum saluti consuli & prouideri possit. Hæc cum ita se habeant, Idcirco pro mei muneris officio Amplitudinem U. hortari volui; primum quidem, ut duos ex Capitulo & Doctrina & probitate præstantes, qui Synodi tractatibus interesse possint, maximè super illis quæ ipsum Capitulum contingere dignoscuntur; duos etiam ex vniuersi Cleri Corpore secum ad Synodum ducat, qui rerum experientia ac Doctrina Synodo prodesse possint. Deinde verò ut alios duos, & eos quidem pro sua pastorali vigilantia spiritu feruentes, Charitatis zelo inflammatos, vitæ deniq; integritate & innocentia singulares, ac Synodaliū testium munus adimpleturos. Deum precor, ut Amplitudinem U. cumulatè suæ gratiæ muneribus prosequatur. Mediolani 2. Octobris 1565. Amplitudinis U.

Congregatio priuata.

Die Mercurij decima Octobris 1565. habita est Congregatio priuatim ab Illustriss. Metropolitanis: cui interfuerunt Episcopi Prouinciales infra scripti. Reuerendissimi, Albenfis. Vigliuanensis, Derthonen. Brixienfis, Cremonensis, Alexandrin. Bergomensis. Distributæ sunt materiæ discutiendæ Patribus modo infra scripto.

Super contractibus illicitis.

Reuerendissimus Derthonensis.

Theo-

mini Illustrissimi Metropolitanis.

Super Superstitionibus, Imaginibus, & picturis.

Reuerendissimus Asaphensis.

Theologi.

Reuer. D. Ruglesius Protonot. Apostolicus.

Reuer. Primus Comensis.

Reuer. Pater Iacobus Iesuita.

Reuer. Pater Guardianus S. Francisci.

Reuer. Frater Albert. M. S. Ioannis in Concha.

De ijs quæ pertinent ad diuina officia peragenda Cathedralibus deputantur.

Reuerendissimi Cremonensis & Bergomensis cum

Reuer. D. Nicolaus Ormanetto Vicario Generali Illustriss. Cardinalis Metropolitanis, &

Reuer. D. Tobia Fantagucio Vicario Reuerendissimi Cremonensis.

Pro constituendis Taxis Notariorum.

Reuerendissimus Aquensis,

Reuer. de Aragonia &

Reuer. D. Ormanettus

Reuer. Vicarius Episcopi Alexandrini.

Vnus ex Notarijs Urbis, qui morabatur cum Illustriss. D. Metropolitanis.

De primatis Oratorijs construendis.

Illustriss. Cardinalis Episcopus Vercellenfis.

Illustr. & Reuer. Comes Bartholomæus à Porcia Protonot. Apostolicus.

De reformatione Monialium.

Reuer. D. Nicolaus Ormanetus Vic. Generalis.

Reuer. D. Albertus Linus, adhibitis secum aliquibus regularibus.

Deinde propositus fuit ordo obseruandus in inchoanda synodo, eiusq; progressu & fine, qui fuit à Patribus laudatus.

Prima Congregatio publica.

IN nomine sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij & Spiritus sancti. Amen. Anno ab Incarnatione Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, Pontific. Sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ quarti anno 6. die Dominicæ decima quarta mensis Octob. fuit Congreg. publica in Palatio Archiep. in aula superiori ad publicas congregationes designata: in qua interfuit Illustriss. & Reuerendiss. D. Metropolitanus sacre Prouincialis Synodi Mediolanen. Præfident, & Illustriss. & Reuerendiss. Guido Ferrar. S. Romanæ Eccl. Presbyter Card. Episcopus Vercellen. Reuerendiss. Patres Episcopi, Hieronymus

H h h h 3

Theologi.

Reuer. D. Paulus Lauden.

Reuer. D. Alexander Saulus sancti Barnabæ. Postea hic fuit Episcopus Papiæ.

Canonista.

Reuer. D. Nicolaus Aragonia, Protonotar. Apostolicus, & Referendar. vtriusque signaturæ Sanctiss. D. N. Papæ.

Reuer. D. Franciscus Bossius Protonot. Apost. & præf. signaturæ Referend.

Reuer. D. Iacobus Franciscus Sormanus causarū ciuiliū Curie Archiepiscopalis Mediolanen. Vicarius.

Super ijs quæ pertinent ad Missæ celebrationem & Sacramentorum administrationem.

Reuerendissimus Brixienfis.

Theologi.

Reuer. Frater Paulus Laonenfis Lector in Monasterio Gratiarum.

Reuer. Frater Hieronymus Stoppinus in Monast. S. Angeli Zochalensis.

Reuer. Regens S. Francisci.

Reuer. Frater Hieronymus Bassianus, &

Reuer. Frater Ludouicus Bergomensis. In Monasterio Incononata.

Reuer. Magister Zacharias Prouin. sui ordinis.

Canonista.

Reuer. D. Hieronymus Caballus Canonicus & Vic. Brixien.

Super Hebrais.

Reuerendissimus Cremonensis.

Theologi.

Reuer. Pater Prouincialis. } Ex Monast.

Reuer. Lector in Eccl. Maiori. } S. Eustorgij.

Canonista.

Reuer. D. Michael Thomafius Maioricens.

Super Indulgentijs.

Reuerendissimus Alexandrinus.

Theologi.

Reuer. Pater Locatellius procur. Generalis in Curia ordinis Fratrum S. Dominici.

Reuer. Inquisitor Nouarien. ord. S. Dominici.

Canonista.

Reuer. D. Procinus Præposit. S. Donati in Strata.

Super Symonijs.

Reuerendissimus Bergomensis.

Theologi.

Reuer. Pater Benedictus Palmius Rector Collegij Mediolanenfis Societatis Iesu.

Reuer. Pater Prouincialis S. Francisci.

Reuer. Magister Gabriel Alciatus ordinis Sancti Francisci.

Canonista.

Reuerendus Dominus Cæsar Costa Auditor Do-

ronymus Vida Albenſis antiquior ſuffraganeus, Mauritius Petra Epifcopus Vigleuanenſis. Caſar Gambara Derthonenſis. Scipio Eſtenſis Caſalenſis. Dominicus Bolanus Brixienſis. Nicolaus Sfondratus Cremonenſis, Hieronymus Galaratus Alexand. Federicus Cornar. Bergomenſis. poſtea Cardinalis.

Primò Illuſtriſſis. Metropolitanus aſurgens de recto capite clara voce dixit Orationem, *Adſumus ſanctę ſpiritus &c.* qua abſoluta, conſederunt omnes in locis ſuis: Illuſtriſſis. Metropolitanus & Vercell. ſub umbella in duabus ſellis, loco à terra per duos gradus elato, habitus Illuſtriſſis. Cardd. Rochetus, Mantelletus, & Mozzetta: Vercellenſis. ſedit ad ſiniſtram Metropolitanus, ceteri Reuerendiſſi. Epifcopi erant cum ſuis Rochettis, & Mantelletis, ſedebantque dextra & ſiniſtra, ſeruato ordine ſuarum promotionum. E Regione Illuſtriſſis. Cardinalium ſederunt Procuratores Epifcoporum abſentium, & Procuratores capitulorum Eccleſiarum Cathedralium, ſecundum præcedentiam ſuorum Epifcoporum; & Procuratores à Cleris miſſi, Præpoſiti, Abbates, & alij quamplurimi. Silentio factò, Secretarius Illuſtriſſis. Metropolitanus de ipſius mandato alta voce dixit: *R. R. D. D. Si quis veſtrum eſt qui ad hanc ſanctam Synodum aliquid referre velit, datur ei libera dicendi facultas.* Poſt modicum temporis interuallum, cum omnes ſilerent, Idem ſecretarius dixit: *Reuer. Domini ſingulis diebus poſt primam ſeſſionem, hac hora ideſt vigefima prima habebitur Congregatio hoc ipſo in loco. Itaque licebit unicuique quacunquę voluerit, aut verbis aut ſcripto, ad Synodum referre.* Deinde idem Secretarius de mandato Illuſtriſſis. Metropolitanus dixit: *Reuer. Domini, Exeat omnes præter Procuratores Epifcoporum & Capitulorum; & ita omnes exierunt.* Illuſtriſſis. Metropolitanus expoſuit Patribus, quæſnam deputaſſet ad audiendas abſentium exculpationes, & cauſas eorum, qui ante finem Concilij diſcedere vellent, & alias item controuerſias & cauſas: quos item In Notarios ſacrę Synodi, In Secretarios & Promotores: qui omnes infra nominatim deſcribentur. Patres laudauerunt in omnibus iudicium Illuſtriſſis. Metropolitanus.

Hiſ itaque gettis Illuſtriſſis. Metropolitanus interrogauit Patres, an ſcirent intra fines ſuarum Diœceſum eſſe aliquem, qui in Prouinciali Concilio ius aut priuilegium voti deciſi haberet. Reſponderunt ſinguli ſe nescire. In eadem Congregatione Illuſtriſſimus Metropolitanus retulit excuſationes aliquorum Epifcoporum abſentium, & fuerunt præſentata & admiſſa mandata, quæ in fine actorum deſcribentur. Actum eſt de hora Congreg. publicarum, quæ poſt primam ſeſſionem quotidie haberentur: vigefima prima eſt conſtituta, Patribus aſſentient. Illuſtriſſimus Metropolitanus decreuit proximam ſeſſionem indici debere

ad diem 25. præſentis menſis, qui dies in Congreg. contrahi & prorogari pro negotiorum Synodi vtilitate liberè poſſet. Statutum prætereà eſt, quia multa in prima ſeſſione agenda erant, quæ vno die comodè expediſſi non poterant, vt ſeſſio die xxv. incipiēda, etiã ſequētem diem produceretur. Hiſ itaque cōſtitutis, vnus ex Secretarijs mādante Illuſtriſſis. Metropolitanus legit clara voce omnia decreta, quæ in prima ſeſſione publicanda erant. Deinde legit profeſſionem fidei iuxta formulam à ſanctiſſimo D. N. traditam, quam in manibus Illuſtriſſis. D. Metropolitanus omnes Epifcopi prouinciales emittere debebant, ex decreto etiam Concilij Tridentini ſeſs. 25. cap. *Cogit tempus.* Omnia à Patribus Vnanimi cōſenſu ſunt approbata.

Prima ſeſſio.

ANno à Natiuitate Domini milleſimo quingentesimo ſexageſimo quinto, Indictione nona, Pontificatus ſanctiſſimi D. N. Pij Papæ quarti anno ſexto, feria ſecunda, quæ fuit Idibus Octobris, qui dies aperiendę ſynodo indictus fuerat. Illuſtriſſis. Metropolitanus antequam ex Archiepiſcopali Palatio egrederetur, vnā cum Illuſtriſſis. Cardinali Traneti Epifcopo Placentino, qui pridie Placentia Mediolanum venerat, & Illuſtriſſis Vercellenſis, ceteriſque Reuerendiſſis. Patribus, vocato Secretario vno ex Notarijs Concilij, Illuſtriſſis. D. Cardinalis Traneti dixit, ſe nullo modo eſſe ſubiectum Archiepiſ. Mediolanenſi, ſed Eccleſiam ſuam Placentinam eſſe exemptam, ſeque ex forma Decreti Concilij Tridentini eligere Metropolim Mediolani, quò ſcilicet ad ſynodū Prouincialem conueniret. Itaque proteſtari, ſe non venire ad Synodum, neque in ea interſuturum vi ſubiectioſis, ſed tantummodo vi electionis. Illuſtriſſis. autem Metropolitanus reſpondit, ſe prætereccleſiam Placentinā eſſe ſibi ſubiectam; ſed tamen admittere præd. Illuſtriſſis. Cardinalem Tranetē, eo iure quo admitti deberet, ſine præiudicio iurium aliarum eccleſiarum. Hiſ abſolutis tres Illuſtriſſis. Cardinales cum cappis Rubeis, comitantibus Reuerendiſſis. Epifcopis & Prælatiſ, & ſubſequentibus Excellentiſſis. Senatu Mediolanē. & nobilibus quamplurimis, ierunt ad Eccleſiā Maiorem, quæ eſt ſub inuocatione Natiuitatis Beatiſſimę Virginis Marię. Inter Protonotarios tamen & Senatum Mediolanenſem obſeruatum fuit, vt pari gradu incederet vnus ex Protonotarijs à manu dextra, & vnus ex Senatoribus ex manu ſiniſtra, quouſque numerus Protonotariorū completus fuit: & cōſederunt omnes in locis ſuis. Reuerendiſſis. Patres infra gradus quibus ad aram maximam aſcenditur; ita locatis ſedibus, vt hemicycli, & tanquam theatri ſpeciem repræſentarent. Procuratores Epifcoporum abſentium. poſt ſubſeſſia

Epi-

Epifcoporum: deinde Procuratores Capitulorum Eccleſiarum Cathedralium, & reliqui ſuo ordine: Capitulum Eccleſiæ Metropolitanę manſit in loco ſuo ſolito, quouſque Illuſtriſſis. Metropolitanus peracta Miſſa acceſſit ad altare. Tunc ſederunt Canonici ad dextrā & ſiniſtram Altaris paulò poſt Illuſtriſſis. Metropolitanus: Illuſtriſſis. verò Cardinales Tranenſis. & Vercellenſis. ſederunt iuxta Cathedram Archiepiſcopi in duabus ſellis. Ipſe autem Illuſtriſſis. Metropolitanus acceſſit ad ſalditorium, & indurus eſt ſolitus veſtimentis promiſſa celebranda, dum canebatur tertia: qua perfectæ celebrauit ſolemneſſimam de ſpiritu ſancto, ex inſtituto Diui Ambroſij: cui, & ceteris quæ in prima hac ſeſſione peracta ſunt, interſuit etiam Illuſtriſſis. & Excellentiſſis. Dominus Don Gabriel della Cueva Dux Albuquerqui, & locum tenens Regiæ Catholice Maiestatis in Dominio Mediolanenſi. vna cum prædicto Excellentiſſimo Senatu Mediolani.

Post Miſſam depoſita Caſula ſeu planeta, induit pluuiale; ſuper quo etiam pallio Archiepiſcopali eſt indutus, & iuit ad ſedem Archiepiſcopalem.

Reuerendus Pater Benedictus Palmius ex ſocietate Ieſu, petita prius benedictione ab Illuſtriſſis. Archiepiſcopo, aſcendit ambonē, & habuit latinam orationem ad Patres de negotio reformationis: cumque duo initio propoſuiſſet tractaturum ſe, de difficultate reformationis, & de modo; cum duarum ferè horarum ſpatio oraſſet, primum tantum Caput abſoluit. reliqua in aliud tempus diſtulit, multa enim eo die agenda erant.

Sacra concione abſoluta, Cardinales & Patres omnes de more pluuiialibus ſunt induti cum ſuis Mitris, Metropolitanus quidē cum mitra argentea, Cardinales cum ſerica, reliqui verò Epifcopi cum linea.

Dictę ſunt Litanie & orationes cōſuetę, prout in libro Pontificali, & cæremoniali.

Quibus peractis Illuſtriſſis. Metropolitanus verſis renibus ad altare, ſedit in ſalditorio, Cardinalibus manentibus in loco ſuo, habuitque orationem tempori & rei accommodatam. Habetur ſupra ad finem. Conc. 1. pag. 56.

Postmodum vnus ex ſecretarijs accedens ad Amplitudinē eius Illuſtriſſimam de ipſius manu accepit Decretum de aperienda Synodo, ſtatimque aſcendens ambonem, illud legit. & eſt tale. *Illuſtriſſis. & Reuerendiſſis. Domini, Reuerendiſſimi Patres, Placet ne vobis, ad laudem & gloriam Sanctę & indiuiduę Trinitatis, Patris, & Filij, & Spirituſ ſancti, ad tuendam & augendam Chriſtianę Religionis Diſciplinam, pro moderandis moribus, corrigendis exceſſibus, & controuerſijs componendis Prouincię Mediolanenſis, alijsque ex ſacris Canonibus permiſſis, ſacrum Mediolanenſe Prouinciale Concilium incipere?* tunc alter ſecretarius cum Notarijs acceſſerunt ad Illuſtriſſis. Dominum Metro-

litanum, & ad Patres, ſigillatim ipſorum votū exquirentes. Reſponderunt omnes: *Placet: præter Illuſtriſſis. Dominum Tranenſem, qui reſpondit: Placet cum proteſtatione iam facta. Relatis votis Illuſtriſſis. Metropolitanus dixit, Decretum placuit omnibus Patribus. Itaque decernimus Prouincialis Mediolan. Synodi iurifera, & iam factum eſſe.* Tunc Secretarius qui erat in Ambone, iterum acceſſit ad Illuſtriſſis. Metrop. & de eius manu accepit alia Decreta tenoris infraſcripti, quæ clara voce legit.

De Ratione viuendi in Synodo.

NO S Carolus Borromæus, S. R. E. tit. S. Præxedis Presbyter Cardinalis, ac Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctę Sedis Apoſtolice per vniuerſam Italiam Legatus de latere, Dei, & Apoſtolice ſedis gratia Archiepiſcopus Mediolani. Illam Beati Iacobi Apoſtoli ſententiam humiliter nobis proponentes, quòd omne datū optimum, & omne Donum perfectum deſuſum eſt deſcendens à Patre luminum, qui poſtulantibus à ſe ſapientiam dat omnibus afluenter, & non improperat eis; ac ſimul intelligentes, timorem Domini eſſe initium ſapientię; omnes & ſingulos Chriſti fideles Urbis Mediolani, Ciues & Incolas hortamur in Domino, vt anteaſſe vitę peccata & vitia diligenter recognoſcentes, & piè deteſtantes, poſt ac à malis abſtineant, ambulent in timore Domini, & de ſideria carnis non perſiciant, vt orationi operam dare, ſapientiſſimè conſiteri, Euchariſtię Sacramentum ſalutariter ſumere, Eccleſias frequenter, Dei præceptis obedire, denique pro pace Chriſtianorum conſeruanda, pro ſalute eorum, qui peruigilāt quaſi rationeſu pro animabus redditori, & pro vnitatis Eccleſię, nominatim quotidie orare velint. Epifcopos verò, & reliquos Sacerdotalis ordinis homines, Prouinciale Concilium in hac Ciuitate concelebrantes, item cohortamur, vt aſſidue in Dei laudes incumbere, purę & caſtę hoſtię & preces offerre, ſacrificiū Miſſæ ter ſaltem in hebdomada peragere ſtudeant: facientes ſicut Spirituſ ſanctus per Apoſt. præcepit, obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro Sanctiſſis. D. N. Papæ, pro Imperatore, pro Rege Catholico, & ceteris Regibus, ac reliquis qui quouis gradu dignitatis excellant; poſtremo pro omnibus hominibus: vt quietam & tranquillam vitam agentes, pace fruamur, fidemque, & charitatem toto orbe terrarum propagari & cumulari videamus. Monemus prætereà, vt ieiuent ſaltem ſextis ferijs in Memoriam Paſſionis Domini, & in Pauperibus Chriſtum Dominum paſcant, ac peccata eleemoſinis redimant. Mandamus, vt in Eccleſia noſtra Cathedrali, & in ſingulis Collegiatis Eccleſijs huius Ciuitatis, ter in hebdomada, die Dominico, Martis, et die Iouis, ab ipſis vniuſcuſque Eccleſiæ Collegijs Miſſa de Spiritu ſancto celebretur; ac inde intrā Eccleſiæ ambitum ad

ad sacram supplicationem procedatur, litanis, & orationibus adhibitis, quæ ad hanc rationem sunt instituta. Omnes autem in Ecclesia, præsertim cum sacra peraguntur, mutua congregatione, & colloquutione abstinentes, diuina officia celebrantes adiuuent. Episcopi quoque, cum eos semper vitæ exemplo omnes ad virtutem inflammare oportet, tum hoc potissimum tempore, quo cæteris piè ac religiose viuendi leges præscribuntur, ipsi maxime ex legibus viuant, & in eodem officio familiam suam contineant. Episcopi, & alij, qui huic concilio interesse debent, ne discedant ex Urbe Mediolano ante exitum Concilij, nisi ob iustam et probabilem causam, ab illis qui ei muneri præfati fuerint, examinandam, & à nobis approbandam: neque tamen examinata, & approbata causa, à nobis etiam impetrata proficiscendi facultate prius discedant, quam Idoneum procuratorem reliquerint, qui sacra huius Concilij Decreta, suo, & Ecclesie sue nomine suscipientes, eis subscribant. Quod si secus fecerint, pœnis à iure, in eos qui id commiserint constitutis teneantur. Quod verò ad huius Synodi progressionem varij adiutores & ministri requiruntur; Ideò secretarios Reuerendos Dominos Iulium Pogianum Clericum Nouariensem, & Silium Antonianum Clericum Romanum deligimus; Concilij Item promotorem Reuerendum Dominum Iacobum Franciscum Cardanum ordinarium Mediolanen. Notarios & Dominum Bartholomæum Parpalionum, & D. Paulum Moltenum, Mediolanen. qui rogati publica huius Concilij acta conscribant. Et ne singulorum causa grauiorum rerum cursum impedire aut retardare possint; ad cognoscendas Absentium excusationes ad nos missas, & eorum, qui ante finem Concilij iustam aliquam discedendi causam se habere existimauerint, præsumimus Reuerendiss. Dominos Vigleuan. & Dberton. Decernimus, ut si cui contigerit non iure admissum esse in hanc Synodum, vel suo loco non sedere, sententiã dicere, aut aliud quidpiam agere; quod eo facto nemini ius acquiratur, aut acquisitum sit, nihilq; de cuiusquam iure aut possessione detrahatur: sed omnia in eodem statu permaneant, in quo ante hoc. Prouin. Concilij reperiebantur.

Ad cognoscendas accusationes & querelas contra quoscunque delatas, præsumimus prædictos Reuerendiss. Patres DD. Episcopos Vigleuanen. & Dbertonen. Quod si quis fortasse accusationes & querelas contra ipsos Reuerendiss. Dominos Deputatos deferre voluerit; Reuerendiss. Patres Episcopos Brixien. & Alexandrin. earum cognitores constituimus. Prædictas autem causas omnes diligenter prius discussas ad nos in Synodo referant. Aliarum verò causarum & controuerstarum cognitioni, quæcumq; inter quosuis ortæ fuerint, etiam inter Reuerendissimos Episcopos & eorum capitula, proponimus Reuerendos Patres Dominos Franciscum Bosium, & Alexandrum Frumentum, Prothonotarios Apo-

stolicos, & Sanctiss. Domini N. utriusq; signaturæ Referendarios, qui eas ante finem huius Synodi, vel componere, vel compromitti, vel re ad nos in Synodo relata, definiri studeant.

Postea idem Secretarius rogauit Patres his verbis: Illustriss. & Reuerendiss. Domini Reuerendiss. Patres. Placent ne hæc decreta vobis? qui interrogati, sigillatim vt supra per Secretarium, Responderunt, Placent. & Illustriss. D. Metropolitanus post relationem dixit: Decreta placuerunt, ideo agenda sunt Deo gratia. Patres responderunt: Deo Gratias. Deinde Secretarius qui erat in Ambone, dixit hæc verba. Mox vocabuntur Reuerendissimi Patres Domini Episcopi, qui huic sacre Synodo Mediol. intersunt & interesse debent; qui ordine vocati, Respondebunt, Adsum.

Deinde legit nomina Episcoporum, primò præsentium, deinde absentium; & sunt ij, ad quos epistolæ directæ fuerunt.

Illustriss. & Reuerendiss. Card. Tranen. Episcopus Placentinus.

Illustriss. & Reuerendiss. Card. & Episcopus Vercellenis.

Reuerendiss. Albenis.

Reuerendiss. Vigleuanen.

Reuerendiss. Dhertonenis.

Reuerendiss. Casalensis.

Reuerendiss. Aquensis.

Reuerendiss. Brixienis.

Reuerendiss. Cremonensis.

Reuerendiss. Alexandrin.

Reuerendiss. Bergomensis.

Hi omnes erant præsentés in sessione, & singuli vocati responderunt, Adsum.

Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis Capisucius Episcopus Laudensis, respondit Procurator.

Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis S. Georgij Episcopus.

Reuerendiss. Papiensis.

Reuerendiss. Astensis, respondit eius Procurator.

Reuerendiss. Saonenis.

Reuerendiss. Albingauenis.

Reuerendiss. Vintimilianus vacabat Ecclesia.

Reuerendiss. Ferrariensis.

Vocatis omnibus Reuerendus D. Iacobus Franciscus Cardanus Sacri Concilij Promotor, accedens ad Illustriss. Metropolitanum de scripto dixit hæc verba.

Illustriss. & Reuerendiss. Domine. cum per litteras monitoriales & per edictum Generale Illustriss. & Reuerendissimæ D. V. Reuerendiss. Episcopi omnes Prouinciæ Mediolanensis, & reliqui, qui de iure seu cõsuetudine huic Sacre Prouinciali Synodo interesse debent, moniti fuerint, vt hodierno die in hac sancta Synodo adessent pro eius celebratione, iuxta formam sacrorum Canonum, & præsertim Sacri Concilij Trid. ad moderandos mores, corrigendos excessus, & controuerfias componendas, quæ in hac Prouincia moderatione correctione, & compositione indigeret; nonnulliq;

nulliq; monitorialibus literis ac edicto non parendo, adeò contumaces & negligentes extiterint, vt neque ad hoc sacrum Concilium adfuerint, nec ad se excusandum de iusto impedimento nunciũ miserint: Idcirco pro mei muneris officio,

Ego Iacobus Franciscus Cardanus, sacre huius Synodi Promotor, eorum contumaciam accusando, in isto apud Illustriss. & Reuerendiss. D. V. vt ad reliquos iuris gradus progredi, & committi citationem ad valuas Ecclesie Cathedralis assignendam iubeat; vt omnes ij qui de iure seu cõsuetudine huic Sacre Synodo interesse debent, nec ei interfuerint, neque se, quamobrem non adfuerint, legitime excusauerint, die vigesima quinta mensis Octobris præsentis coram Illustriss. & Reuerendiss. Dominatione vestra compareant, ad videndum se tanquam inobedientes puniri iuxta formam iuris & sacrorum Canonum.

Quibus verbis auditis. Illustriss. Metropolitanus dixit: admittimus & committimus.

Deinde idem Secretarius, manens in Ambone dixit hæc verba: Illustriss. & Reuerendiss. D. Reuerendiss. P. cū omnia quæ in præfati sessione tractanda erant, temporis causa commodè expediri non possint; quæ supersunt, cras hora decima quarta, eandem sessionem continuando expedientur. Post hæc verba, Idem Promotor dixit. Ego Iacobus Franciscus Cardanus huius Sacre Synodi promotor Fiscalis, rogo vos Notarios hic presentes, vt de omnibus & singulis in hac sessione peractis, vnũ vel plura conficiatis instrumentum vel instrumenta. Et Hymno dicto. Te Deum. Illustriss. Metropolitanus benedixit Synodo, & omnes recesserunt.

Die Martis decimo sexto Octobris
Anno 1565.

FVIT continuatio sessionis, prout statutum fuerat. Itaq; benè mane Illustriss. Metropolitanus cum Patribus accesserunt ad Ecclesiam maiorem, & celebrata fuit ab vno Canonicorum Ecclesie Metropolitanæ. Missa de Spiritu sancto submissa voce.

Deinde prædictus Illustriss. & Patres induti paramentis consuētis residerant in locis suis, dicta tamen prius per ipsum Illustriss. oratione. Adsumus sancte Spiritus &c.

Adfuerunt autem omnes Patres, præter duos Cardinales Tranensem & Vercellen. & Reuerendiss. Episcopos Alben. & Brixien.

Cum igitur omnes confedissent, vnus ex secretariis accessit ad Illustriss. Metropolitanum, à quo mandatum accepit vt legeret omnia decreta Concilij Tridentini super Dogmatibus. Ita consensu Ambone, alta voce dixit. Illustriss. & Reuerendiss. Domine, Reuerendissimi Patres. Cùm sacra Tridentina Synodus præcepit omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & omnibus, qui de iure vel cõsuetudine

in Prouincialibus Synodis interesse debent, vt in prima Prouin. Synodo post ipsius Trid. Conc. finem celebranda, omnia & singula ab ipsa Synodo statuta & definita palam recipiant; propterea Illustriss. & Reuerendiss. D. Carolus Cardinalis Borromæus mandauit, vt omnia Tridentini Concilij decreta legantur. Decreta igitur, quæ modò à me legentur, sunt illa quæ à sacrosancta Trid. super Dogmatibus fuerunt publicata. Quibus dictis, omnia decreta & canones vt supra ordine legit: quibus absolutis descendit, & alter Secretarius accessit ad Illustriss. Metropolitanum, qui mandauit ei vt legeret eodè modo omnia Decreta super reformatione: qui cõfessio Ambone, dixit: Illustriss. & Reuerendiss. Domini, Reuerendiss. Patres, Decreta quæ modò à me legentur, sunt ea quæ à sacra Tridentina Synodo super reformatione fuerunt statuta: & sic ordine cepit ea legere, & peruenit vique ad sess. xxiiij. Et cum iam hora tarda esset, de mandato Illustriss. Metropolitanus dixit: Quia hora tarda est, quæ agenda supersunt, hodie hora vigesima secunda expedientur. Statim igitur à Prandio iterum conuenerunt Patres ad Ecclesiam, & acceptis paramentis consuētis, Illustrissimus Metropolitanus dixit orationem. Adsumus sancte Spiritus &c. qua dicta consederunt omnes in locis suis. Secretarius qui mane legerat decreta de reformatione, ascenso Ambone dixit, Illustriss. & Reuerendiss. Domini, Reuerendiss. Patres, decreta de reformatione quæ supersunt, nunc à me legentur. legit omnia. Vltimo loco legit Confirmationem Concilij Sanctiss. D.N. iuxta testimonium Cardinalis Farnesij Vicecancellarij.

Quibus peractis Illustriss. Metropolitanus deposita mitra genibus flexis ante altare voce intelligibili emisit professionem fidei ex præscripto Concilij Trident. & formula constitutionis Sanctiss. D. N. de verbo ad verbum vz. Ego Carolus Cardinalis Borromæus Archiepiscopus Mediolanen. ea omnia & singula, quæ à sacrosancta œcumenica & generali Tridentina Synodo definita & statuta sunt recipio, necnon veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeo & profiteor, hæresesq; omnes à sacris Canonibus & Generalibus Concilijs, præsertimq; ab eadem Synodo damnatas detestor & anathematizo, iuxta formulam præscriptam à Sanctiss. D. N. Pio Quarto Pont. maximo in Bulla professionis fidei, quæ eiusmodi est: Ego N. firma fide &c.

Ego idem N. spondeo, voueo, ac iuro: sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Evangelia. Et hæc dicens, Euangelia ambabus manibus tetigit, & osculatus est.

Qua lecta, Metropolitanus sedit in loco suo cum Mitra pretiosa, & tenens in manibus librum Euangeliorum, primò accessit ad eum Illustriss. Cardinalis Vercellen. qui primùm deposita Mitra inclinauit se, & deinde flexis genibus ante Illustriss. Metropolitanum eandem professionem

professionem emisit, legens de verbo ad verbum ut supra eadem ratione. Sic me Deus; & surges iterum inclinavit se resumpta Mitra, abijtq; ad locum suum. Post ipsum accessit Reuerendis. Albenis & cum eo reliqui Patres, qui omnes genuflexerunt capite aperto. Albenis autem antiquior suffraganeus, cæteris audientibus legit totam prædictam professionem modo prædicto; quam cæteri non legerunt, sed ut citius negotium transigeretur, dixerunt hæc verba, accedentes singuli ordine suarum promotionum, & osculantes Euangelia cum inclinationibus ut supra. Verba autem fuerunt ista.

Ego N. Episcopus N. ca omnia & singula quæ à Sacrosancta œcumenica & generali tridentina Synodo definita & statuta sunt recipio, nec non veram obedientiam Summo Romano Pont. spondeo & profiteor; hæresesq; omnes à Sacris Canonibus, & generalibus Concilijs, præsertimq; ab eadem Tridentina Synodo damnatas detestor & anathematizo; fidemq; profiteor iuxta formulam præscriptam à Sanctissimo D. N. Pio Quarto Pont. max. in constitutione sua, quam nunc legit Illustris. & Reuerendis. Dominus Metropolitanus noster, & Reuerendis. Pater Dominus Episcopus Albenis: & ita ego recipio. spondeo, profiteor, anathematizo, voneo, ac iuro: sic Deus adiuet & hæc sancta Dei Mysteria Euangelica.

His ita gestis, Vnus ex Secretarijs legit Decretum sequentis sessionis v. z.

Illustris. & Reuerendis. Domini, Reuerendissimiq; Patres. Placet ne vobis, ut proxima sessio habeatur ac celebretur feria quinta, quæ erit ad diem xxv. Præsentis mensis: Ita tamen, ut dictus terminus in Congregatione Generali contrahi, & prorogari liberè possit, sicuti rebus Concilij conducere videbitur? Secretarius cum Notarijs accesserunt ad vota colligenda, & Responderunt omnes, Placet. & gratiæ actæ sunt ut supra. Tum Illustris. Metropolitanus surgens nihil dicens benedixit Populo. In hac die non adfuit D. Tranensis, cæteri omnes adfuerunt.

Secunda Congregatio Publica.

DIE XIX. Octobris supra scripti anni 1565. fuit Congregatio publica in loco ad id constituto in Palatio Archiepiscopali. Et quoniã inter Patres maximè in priuata Congregatione disputatum fuerat, an Procuratores Episcoporum absentium essent admittendi ad tractatus in Generalibus Congregationibus, quando id iure constitutum non erat, cum Procuratores huiusmodi votum non habeant, neque consultum; sed tamen mittantur excusandi causa, & ut ea recipiant, quæ à Synodo statuta fuerint; omnes Patres in eam sententiam venerunt, ut deberet admitti. ne tamen hoc sibi aliquando tanquam debitum usurparent, deliberatum est, ut ante Congregationem fieret

Decretum, Procuratores Episcoporum absentium ex gratia & sine votis admitti. Itaq; Patres cum essent in ipsa aula, in qua publicæ Congregationes habentur, antequàm sedissent, vocati ab Illustris. Metropolitanò, vnà omnes Patres secreto Notarijs præsentibus decretum quod supra dictum est statuerunt. Tum omnes oratione prius à Metropolitanò perlecta.

Adsumus sancte Spiritus &c. suis in locis confederunt; Itemq; Procuratores Episcoporum, Capitulorù, & alij quamplurimi, etenim omnibus patebat aditus. Cumq; paulum quietissent omnes, accessit ad Illustris. Metropolitanum Procurator Capituli Albenis, eiq; suum mandatum obulit, & excusauit Capitulum suum, quod vnum tantum Procuratorem misisset propter necessitatem & penuriam Sacerdotum; tum etiam tarditatem excusauit aduentus sui: hæc omnia submissa voce. Illustr. Metropolitanus benignè illum excepit, dixitque satis eum in tempore aduenisse; De sui autè mandati auctoritate Reuerendis. Deputatos cognituros; Ipsumq; mandatum Notarijs tradidit. Cum ille suo loco consedisset, Secretarius dixit: Reuerendi Domini, si quis vestrum est qui aliquid ad sanctam Synodum referre velit, liberè id agat. Assurgens prædictus Procurator Albenis quædam, Canonorum, & Capituli Albenis nomine proposuit, eiq; ab Illustris. Metropolitanò responsum est.

Vicarius in Episcopatu Vigintimillien. quæ Ecclesia nunc vacat, comparuit, & obtulit mandatum suum Illustris. Metropolitanò, tanquam procurator Illustris. Cardinalis Lomellini, qui antea fuerat Episcopus Vigintimilliesis, & fuit translatus ad aliam Ecclesiam. Cum omnium esset silentium, Secretarius dixit. RR. D. D. die Lune xxij. præsentis Mensis hæc eadem hora erit Congregatio publica. Omnes poterunt cogitare, si quid eis verbo, aut scripto ad sanctam Synodum referendum videbitur. nunc autem si nemo est præterea qui loqui velit, exeant omnes præter Procuratores Episcoporum, & Capitulorum: & ita omnes exierunt.

Illustris. Metropolitanus satis longam orationem habuit de Seminario Clericorum instituendo.

Qua absoluta res agitari cæpta est. Illustris. Metropolitanus dixit, se quidem omnia quæ allata fuerant audiuisse, daturumq; operam, ut quoad eius liceret, omnium ratio habeatur; ut tam præclarum opus quod vnum maximè summo Pontifici cordi erat, in singulis Ecclesijs quam primum inchoari posset, & Deo adiutore optimè progrediretur. deinde subdit: Hæc etenim operam dedimus, ut multa colligeremus, quæ ad salutem huius Prouinciæ videntur maximè necessaria; quæ quidem cum adhuc non ita distincta sint, ut vobis proponi debeant; ea ad proximam Congregationem reseruamus, mandabimusq; ut hoc ipso in loco decreta legantur, quæ deinde ex vestro Consilio atque assensu in sessione publicari possint,

Cum

Formula habendi Conc. Prouinc.

Cum hæc dixisset, paulum perstitit expectans, si quid à quoquã diceretur. Nemine loquente, surrexit à sella, ut in interius cubiculum cum Patribus ad priuatas consultationes de negotijs Synodi secederet. Tunc procuratores Capituli Nouariensis petierunt, ut nihil fieret in ijs quæ ad Capitula pertinebant ipsis inconsultis, & ut eis darentur exemplaria decretorum si qua fierent, & spatium ad cogitandum. Illustris. Metropolitanus respondit, se vnà cū sancta Synodo, pro eo ac æquum esset, illorum rationem habiturum: ipsi verò, & cæteri, si quid haberent, adiret Reuerendis. Deputatos, quibus omnia exponeret, & à quibus suo tempore audiret, quid sancta Synodus in negotijs quæ ad Capitula aliqua ratione pertinebant, statuendum decreuerit. Tunc & alij quamplures Capituli Procuratores idem dixerunt, & nonnulli asseruerunt sua capitula idem petere, quod petissent paulo ante Procuratores Nouariensis.

Interfuerunt huic Congregationi omnes Patres, præter Illustris. Tranensem, & Reuerendis. Albensem. Illustris. Vercellenis sedit sub vmbella ad sinistram Illustris. Metropolitanani.

Tertia Congregatio publica.

DIE Lunæ xxij. Octobris supra scripti, Habita est hæc Congregatio ut supra. Lectaq; sunt Decreta de professione fidei, & consequenter ea quæ ad reformationem negotium pertinent, ut ab Episcopis approbata, postea publicari possent.

Quarta Congregatio publica.

HABITA est Feria quarta Die xxiii. Mēsis Octob. supra scripti anni 1565. ut supra. Cum paulum expectatum fuisset, an quis ad dicendum surgeret, Secretarius dixit. Si nemo est qui præterea loqui velit; exeant omnes, præter Procuratores Episcoporum absentium & Procuratores Capitulorum Cathedralium, & Procuratores Cleri Mediolani, quia petierunt audiri, id enim paulo ante priuatim ab Illustris. Metropolitanò petierant. cum omnes exissent, & ianua esset clausa, quidam totius cleri nomine orationem habuit contra decretum de cohabitatione clericorum cum mulieribus.

Illustris. Metropolitanus breuiter ac summa cū grauitate respondit: singulis Episcopis à sacerdotibus sanctionibus maximam facultatem tribui ad ea statuenda, quæ ad vitam & morum disciplinam suorum populorum pertinere iudicauerint; quantum id eis magis in Synodo congregatis licere? Quot scandala ex Clericorum, & mulierum cohabitatione oriri soleant, neminem esse qui ignoret: quod si de matre & sorore, & alijs ita coniunctis nihil ab honestate

alienum suspicandum sit, alias tamen mulieres quæ ad illas frequenter accedunt, illarumq; familiares sunt, itemq; cæteros Clericos, qui cognati non sunt, suspicione non carere. Quod ad pauperes attinet, illorum se, & sanctam Synodum, quantum honestè poterit, rationem habiturum. scirent Episcopos illorum Parentes esse & Pastores; nihilq; vehementius cupere, quam illorum salutem. illos vnice diligere tanquam filios carissimos; quos florentes esse, bonisq; abundare maximè cupiunt; quando quidem omnis ipsorum gloria in ipsis filijs splendet. Irent igitur, scirentq; ipsum vnà cū sancta Synodo operam daturum, ut ea statuatur, quibus Clericali disciplinæ, animarumq; salutis optimè consulatur. Ipsi verò pro eo ac deberent, Synodi decretis parendum atq; obtinendum fore.

Quæ cum dixisset, Secretarius habens multa Decreta in manibus dixit: Illustrissimi & Reuerendissimi Domini, Reuerendissimiq; Patres, hæc sunt decreta ab Illustrissimo Metropolitanò condita, quæ si sancta Synodo placuerint, vnà cū reliquis iam approbatis cras in sessione publicabuntur. Deinde legit Decreta. Et cum silentium esset, assurgens Reuerendus D. Nicolaus Colonius Procurator Capituli Bergomen. dixit, Iniectum esse scrupulum animis Procuratorum omnium Capitulorum Cathedralium, an ipsorum taciturnitas in Congregationibus, dum legebantur Decreta, præiudicium aliquod suis Capitulis, & Cleris afferret. Propterea petere à sancta Synodo omnium nomine, ut hanc dubitationem tolleret; Iubereq; legi schedulam quandam, quam ipse super hoc negotium attulerat. Illustris. Metropolitanus permisit ut ipsemet legeret; qui clara voce legit protestationem tenoris huiusmodi: Illustris. & Reuerendis. Domine, Reuerendissimiq; Patres. quoniam antequàm leges præscribantur ad consultationem, ut Capitulis significatum est, non vocamur, & simplici auditione ipsarum legum scriptarum, quæ variæ sunt & multiplices, intelligere non possumus, an per eas Capitulis et Cleris aliquod fiat præiudicium; cum debita reuerentia petitur, ut aut concedatur nobis ipsarum legum copia, aut alia aliqua ratione huic nostræ postulationi satisfiat; ut liceat nobis ei muneri satisfacere, pro quo huc missi & vocati fuimus: aliter cogemur protestari nos eas leges in parte tantummittere; prout etiam protestamur, nos aliter ipsi; nõ assentiri, si hæc nostra postulatio reijciatur, quæ obtulimus; ne taciturnitas nobis aliquod valeat parere præiudicium.

Quibus dictis Illustris. Metropolitanus interrogauit ipsum, an haberet mandatum à cæteris Procuratoribus, quandoquidem ipse omnium nomine verba fecerat.

Tunc assurgentes Procuratores Capitulorum Brixiensis. Nouariensis. Vigleuanensis. Catalensis. Cremensis. dixerunt idem se petere nomine Capitulorum

lorum suorum, quod Bergomenen. Procurator petierat.

Procuratores autem Capituli Ecclesie Mediolanen. expressè protestati sunt, se prædictæ protestationi non consentire.

Illustris. Metropolitanus per Secretarium iussit illos exire, & tantisper expectare, donec in tro vocarètur. exierunt omnes, & soli Patres inter se deliberare ceperunt, quænam eis responsio danda esset. Cùm variæ essent sententiæ, visum est maiori parti leniter cū illis agere. Vocatus est Nicolaus Colonius qui verba fecerat, & eum seorsum duo ex Patribus sunt alloquuti, multisq; verbis conati sunt ei persuadere, nihil magis cupere Illustris. Dominum Metropolitanum & sanctam Synodum, quàm eis quibus in rebus posset satisfacere. Propterea inique illos agere, qui summa humanitate vocati & admissi, huiusmodi protestationibus uterètur. Tum ille paratum se esse respondit, Patrum voluntati parere, omnesq; in sanctæ Synodi potestate futuros. Itaq; vocati intro omnes, Idem Nicolaus Colonius protestationem paulo ante à se factam reuocauit, tam suo, quam aliorum nomine, eamq; perinde haberi voluit ac si non esset facta. tum Reuerendus Iacobus Franciscus Cardanus Synodi Promotor Notarius vocauit, vt huiusmodi reuocationem in acta referrent. Cùmq; in gratiam præfatorum Procuratorum in Decreto sub titulo de Clericalibus ædibus addita essent infra scripta verba: *nisi Episcopus in alicuius urgenti necessitate, aliter faciendum esse duxerit, cuius Conscientiam in hoc valde oneramus*; & addita essent etiam nonnulla verba in Decreto, quod. Incipit *Ne Parochi*, sub eodem titulo, & deinde omnes consedisent, Illustris. Metropolitanus illos humanissimè est alloquutus, nihil sibi & sanctæ Synodo magis cordi & curæ esse, quàm vt ipsis quam maximè satisfaceret: eo loco tractari materias non definiti, quod propriè in sessionibus sit: aduocari illos vt liberè loquantur si quid eis ad Synodum referendum videretur, hac de causa legi Decreta, vt si quæ occurrant, illorū dubitationes audiantur.

Synodum æqui boniq; consulturā, quidquid ab eis diceretur, quæ igitur in his decretis eis graui viderentur explicarent, Iussurum se iterum Decreta legi, vt planius & apertius omnia percipiant: si quid esset difficultatis, Synodum rationem reddituram. Petierunt legi Decreta de non locandis Domibus Beneficiorum Laicis, De cohabitatione Clericorum cū Mulieribus, & de residendo Parochialibus, etiam si Canonicatus in Cathedralibus haberent. Satisfecit illis in omnibus Metropolitanus: Decretorum equitatem & honestatē ostendit. De extremo quod grauiissimum videbatur, id ex Concilio Tridentini mente esse dixit, & Sanctis. D. N. id etiam apertius declarasse, nec quidquam noui constitui. denique ver-

bis humanissimis, suam, & Synodi totius erga illos pietatem & beneuolentiam indicauit, iussitq; illos bono animo esse, sibiq; semper priuatim cum vellent, aut Sanctæ Synodo, verbo aut scripto quidquid videretur referrent.

His peractis statutus est dies tertius Nouembris ad proximam sessionem celebrandam.

Quidam Procuratores Capitulorum petierunt, an eis liceat ad suas Ecclesias reuerti, præsertim in aliquibus festis diebus, & deinde tēpore sessionis redire.

Respondit Illustris. Metropolitanus, si plures sint Procuratores, potest vnus recedere, & id quidē vicissim, modò hic vnus aliquis semper remaneat. quibus dictis soluta est Congreg.

Secunda Sessio.

Eodem Anno, Indictione, & Pontificatu feria quinta xxv. mensis Octob. celebrata est secunda sessio sacri Concilij Prouincialis Mediolan. mane hora decima sexta conuenerunt Patres oēs ad Ecclesiam Maiorē. Reuerēdis. Vigleuan. celebravit Missam de Spiritu sancto solemniter, ex Instituto Diui Ambrosij. Illustris. Metropolitanus sedit cum duobus Cardinalibus sub umbella ad dextrum cornu altaris cum pallijs seu cappis purpureis; Ita vt non medius inter Cardinales, sed primus propius Altari sederet. Missa absoluta R. P. Benedictus Palmius latino sermone orationem habuit. Illustris. Metropolitanus accessit ad cornu sinistrum Altaris ad faldistoriū, & indutus est solitis Pōtificialibus ornamentis, & veste sacra: Itidē & Patres sua Pluuialia & Mitras induerunt, dicentibus interea Cantoribus psalmū. *Quam dilecta tabernacula &c.*

Illustris. Metropolitanus sacro ornatu ad altare accessit, dictaq; sunt orationes, hymni & litanie, solemniter & ceremonijs de more omnibus absolutis, secretarius accessit ad Illustris. Metropolitanum, & de eius manu accepit Decreta, quæ publicanda erant: & ascenso ambone legit hæc verba: *Hæc sunt decreta, quæ proponuntur sanctæ Synodo ab Illustris. & Reuerēdis. Domino Carolo Borromæo S. R. E. Presbytero Cardinali, ac per vniuersam Italiã Sanctis. D. N. Papa, & sanctæ Sedis Apostolicæ de latere Legato, Dei, & eiusdem Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopo Mediolan.* Deinde alta voce decreta plurima legit, quæ in constitutionibus huius synodi videre licet. quibus lectis, idem secretarius dixit: *Illustris. & Reuerēdis. Domini, Reuerēdissimiq; Patres, Placent ne hæc omnia vobis?* alter Secretarius vnā cum Notarijs, accessit primò ad Illustris. Metropolitanum, eumq; interrogauit an placerent Decreta? qui respondit: *Placēt.* Deinde accessit ad Illustrissimum Tranensem, qui dixit, *Placere sibi omnia cum protestatione iam facta: Iussitq; secretariū præsentibus Notarijs legere cedulam quandam; qui corā Illustris. Domino Tranensi submissa voce*

eam legit, & est tenoris huiusmodi: *Placet mihi, vt exemplo, virtute spontaneæ electionis per me factæ interessendi in præsentis Synodo iuxta facultatem mihi concessam id faciendi à Decreto Concilij Tridentini, & cum reservationibus, protestationibus, ac alijs verbis ac clausulis conseruatoris dictæ immunitatis, exemptionis, ac libertatis meæ, & meæ Ecclesie, & de quibus in instrumento rogato per Dominum Notarium Synodi sub die 25. præsentis mensis Octobris, quæ etiam hic sint pro repetitis. & si in dicta Synodo quidquam hætenus dixi aut feci, in futurumq; dicam aut faciam, aliquo modo præiudiciale immunitati, libertati, & electioni meæ prædictis, id totum inhaerendo alijs reuocationibus iam factis iterato reuoco, & pro non dicto & facto haberi volo, nunc & in futurum, & sic prout supra respondeo, interfui & intersum, & non aliter nec alio modo. Cæteri Patres responderunt simpliciter per verbum. Placent: excepto Reuerēdis. Vigleuanen. qui dixit, *Non placet Decretum de duabus particulis sacre Eucharistie.**

Relatis votis per secretarium, Illustris. Metropolitanus dixit: *Decreta placent omnibus præter vnun, cui illud non placet, vt duæ Particula sacre Hostie, cum ad infirmos itur, à Sacerdote deferantur, & ideo Deo agenda sunt gratie.* Patres responderunt, *Deo gratias: Secretarius qui erat in Ambone legit decretum indictionis futuræ sessionis, iisdem verbis, quibus & proxima fuit indicta: tum Promotor Notarios rogauit, vt. & hymno dicto, te Deum laudamus, omnes recenserent. Interfuerunt autem huic sessioni, præter Reuerēdis. Patres Dominos Episcopos, Procuratores Episcoporum absentium, Capitulorum Cathedralium Ecclesiarum, & Cleri Ciuitatū, Protonotarij multi, Abbates, Commendatarij, Præpositi seculares & Regulares, & Excellentiss. Senatus Mediolan. cum quamplurimis nobilissimis viris.*

Quinta Congregatio publica.

Habitæ sunt deinde multæ aliæ congregationes publicæ, in quibus decreta in proxima sessione publicanda Patribus proponebantur, ac si quæ in ijs essent difficultates, discutiedæ proponebantur: sed ne paulo iusto longiores videremur, ea omnia silentio inuoluere satius visum est nobis.

1565. Die Veneris ij. Mensis Nouembris mane.

IN Congregatione priuatim habita, Patres cū iam finem Concilij instare viderent, & aliqua tractata, sed nondū plenè discussa superessent; Decreuerunt remittere ad Illustris. Metropol. decreta conficienda super materijs infra. vz.

De obseruandis Prædicatoribus.

De visitatione.

De modo exequendi functiones sacrorum &

minorum ordinum. Volueruntq; vt Decreta super his ab eodem Illustris. Metropolitanis condita, eandem auctoritatem haberet, ac si in publica cōgregatione fierent. Et quia reformatio Monialium in pluribus Congregationibus tractata ac discussa, & comprobata erat; super ea tamen decreta latina lingua adhuc condita non fuerat, sed vulgari lingua scripta erant, remiserunt Patres eidem Illustris. D. vt iuxta consensum Patrum super eam Decreta edicere.

Tractatum præterea fuit inter Patres de conficiendo libello casuum reueruatorum sedi Apostolicæ & Episcopis. Et de homyliario lingua cōmuni conficiendo, quo Parochi vtantur. Illustris. Metropolitanus Patribus exposcētibus, curam suscepit vt libellus hic & homyliarius conficeretur, & ederetur.

Decreuerunt etiam, vt idem Illustris. Metropol. decretis Synodi iam editis, & quæ die crastina edi & publicari in Synodo debent, possit addere & demere, & declarare, & etiam eorum ordinem & substantiam immutare.

Decreuerunt pariter, vt ab eodem Illustris. D. Metropolitanis. nonnullæ petitiones nomine Synodi Sanctis. D. N. proponerentur, & vt literæ super ijs ad Sanctitatem suā scriptæ, etiā si non nomine Synodi, sed Episcoporum scriptæ essent, ita tamen Synodi nomine scriptæ crederentur, ac si in sessione actum esset: & subscripserunt paginam albam ad hoc vt prædictæ literæ eorum nomine confectæ ad Sanctis. D. N. mitti possent.

Petitiones autem Sanctis. D. N. porrigendæ, sunt infra scriptæ, vz.

Petitiones super quibus Sanctis. Rom. Pon. videtur consulendus, & eidem supplican.

VT in Parochialibus resignatis, quarum portio Parocho reueruata est minor centum, pensionarij seu reueruatarij fructuum pro rata pensionum seu reueruatiqum sustineant onera Ecclesiarum pro ipsarum reparatione & cultu diuino, si Rector ipse ob paupertatem de fructibus sibi remanentibus illa sustinere non possit.

Vt in futurum referuentur centum pro victu Parocho, deductis omnibus oneribus.

Et habentes diuersos Canonicatus in eadem Die celi, in Ecclesijs in quibus residetur, teneantur per sex mēses anni in vna, & per sex reliquos in altera residere.

Vt sicut in insignibus, ita & in debilibus collegiatis, possit Episc. supprimere aliquas præbēdas.

Ordinetur, quid agendum sit de obrinentibus Canonicatus, & simplicia beneficia, qui ad ordinem presbyteri admitti non possunt; & an sint cogendi per Vicarium.

Vt obtinēti Canonicatum in Cathedrali vel collegiata, possint in eadem Ciuitate vel terra cōferri Parochiales, stante exiguitate numeri, vel reddituum Canonicorum.

Vt tollendas nonnullorum dubitationes in sacro Concilio Tridentino sess. 5. cap. 1. & sess. 24. cap. 8. de reform. loquens de præbenda Theologo & Penitentiario assignanda, locum habeat in præbenda Canonicali, vbi maximè nulla alia præbenda adest.

Vt Regulares subiaceant Decretis huius Prouincialis Synodi Mediolanen.

Vt non derogetur vnionibus Beneficiorum factis ab hac Synodo pro Seminario.

De Commendis sine conuentu vniendis.

Vt subueniat Cathedralib. Pauperibus.

Excommunicationes pro rebus deperditis aut subtractis ad finè reuelationis, an possint etià concedi à Vicarijs, & sub qua forma, & quibus de causis; & an pro reuelan. delictis sint dandæ: licet verba Concilij satis clarè videantur innuere excludi Vicarios.

An Sanctum Concilium sess. 24. cap. 1. de reformatione Matrimonij, Permittens Matrimonia contrahi antequàm denunciations proponantur, quoties probabilis suspicio fuerit, ne Matrimonium malitosè impediatur, intelligatur, dummodo primò de prædicta suspicione ab Episcopo cognoscatur, & eius iudicio denunciations postponantur, sicuti quando remittuntur; vel vniuersalique priuati, vel Pa rochi arbitrio hoc relinquatur, quando ob suspicionem impedimenti denunciations postponi debeant.

Qualiter fraudibus & pactationibus illicitis occurripotest, quas faciunt obtinentes pensiones super beneficio tertij qui nihil soluit, cum multis simulationibus; & Ecclesiarum non modico detrimento; & an expediat pro salute animarum & utilitate Ecclesiarum dictas pensiones non concedere.

Vt Regulares exempti, qui in Ciuitate, vel loco, aut infra vnam dietam non habent conseruatores vel Iudices, coram quibus coueniri possint in causis Ciuilibus, coram ordinario conueniantur, vel dictos Iudices deputare cogantur.

Ad remouendas cauillationes & calumnias, videtur declarandum clausuram monialium esse imponendam, non solùm vbi aliàs fuit, sed etiam vbi nunquam fuisse prætenditur, ad mëtem Bonif. viij. & sacri Concilij.

Vt Moniales dictæ de annunciatione ordinis sancti Augustini, Ciuitatum Placetiæ, Dhertonæ, Cremonæ, & Valentia, quæ sedi Apostolicæ se subiectas asserunt, & ab ordinarijs se gubernari non permittunt, iuxta Decr. Conc. sess. 25. c. 9. de regul. non permittantur vt de Ciuitate in Ciuitatem, de Monasterio in Monasteriũ, etiam sub prætextu faciendi Capitula & visitationes, vagari; & vt ab ordinario, saltem in ijs quæ pertinent ad ordinarium, regantur.

Examinandus in Vrbe ad ordines, vel beneficia curata, teneatur exprimere, an prius fuerit ab ordinario examinatus & reprobatus; & si id tacuerit, penas graues incurrat, & ad bene-

ficia examen sibi non profit.

Petenda videretur à Sanctis. D. N. pro episcopis facultas dispensandi cum aliquibus pauperibus suarum Diocesium miserabilibus personis super Matrimonio in quarto ante Concilium, etiam scienter, vel post Conciliũ ignoranter contracto, qui propter impotentiam dispensationes impetrare non possunt, dummodo Episcopi gratis dictas dispensationes darent.

Petitio oblata Sanctis. D. N. super Indulgentijs.

Beatissime Pater.

Collegimus ex Decreto Tridentini Concilij incommoda & abusus, quos in sacrarum Indulgentiarum usum & perceptionem, ex hominum irreuerentia, ignorantia, alijsq; causis irrepsisse in Prouincia nostra Mediolanen. animaduertimus.

Indulgentiarum frequentia, fidelium pietas, & religionis ardor, in illis recipiendis restinguitur.

Cum in eis publicandis frequentius processiones adhibeantur; & Populi pietas minuitur, & diuina officia in Ecclesijs perturbantur.

Indulgentiarum occasione, nocturno tempore ex virorum & mulierum concursu multa scandala oriuntur.

Cum viri & mulieres eodem tempore ad eandem Ecclesiam frequentes conueniunt, multa ab improbis hominibus graui bonorum scandalo minus honestè & pudicè fiunt.

Indulgentiarum facilitate homines procliuiores sunt ad flagitia.

In consequendis Indulgentijs, cum nulla Pœnitentiæ opera præstanda imponuntur, fidelium charitas refrigescit.

Ex verbis illis, pro culpa, imperitijs & simplicibus hominibus erroris occasio præbetur.

Cum pro Mortuis etiam conceduntur, nec quidquam præterea declarationis gratia additur, multi in ea re errant.

Multi non intelligunt, ad capiendum sacrarum Indulgentiarum fructum, Pœnitentiæ sacramentum, aut firmum confitendi propositum necessarium requiri.

Ex amplissima facultate absoluendi, multi se à censuris, etiam ab homine irrogatis, absolui posse arbitrantur.

Vbi eligendi Confessoris facultas datur, sæpè confessores ordinario non probati eliguntur.

Qui Indulgentias Episcopi publicandas deferunt, (qui plerunque laici sunt) maxima in ea re insolentia censuris propositis vtuntur.

Ex concursu plurium Indulgentiarum, quibus eadem certa dies præfinita est, magna difficultates & controuersia oriuntur.

In Ecclesijs deligendis, altarium numero, tempore constituendo, vbi id in bullis definitum non est, campanis pulsandis, cereis accendendis, & alijs huiusmodi, maximè perturbationes & contentiones excitantur.

In

In summarijs, quæ communi lingua fiunt, sæpè falsa, & ab ipsis Bullis aliena exprimuntur.

Falsæ Indulgentiæ pro veris quandoque circumferuntur.

Multis in locis Populo Indulgentiæ proponuntur, quarum origo ignota est, nec ullis certis argumentis earum auctoritas comprobatur.

Verba illa, porrigendi manus adiutrices, symoniaca labis & auaritiæ, populisq; detrahendi materiam præbent.

Nonnulli ex publicatione Indulgentiarum lucrandi occasionem querunt.

Prædicatores aliqui pro Indulgentijs publicandis operas suas pacta mercede locant, & tanquam Mercenarij Ciuitates & Dioceses obeunt.

Taxantur Indulgentiæ ad certam summam pecuniarum, & pro confessionalibus, vt appellant, alijsuè literis conficiendis, in quibus integræ Bullæ, aut earum aliqua describuntur, certa merces pacisci & exigi à nonnullis solet.

His incommodis, quæ remedia adhiberi posse existimamus, Sanctitati Vestræ proponimus.

Plenariæ Indulgentiæ ne concedantur nisi ob magnam causam, quæ publicum bonum respiciat. Pro alijs causis pijs, vt pro ædificanda Ecclesia, hospitalitate seruanda, ingressu alicuius sodalitatatis seu confraternitatis, &c. non dentur plenariæ sed temporariæ. Pro locis verò & causis particularibus, vt pro altari, pro Hebræo ad fidem conuerso, & huiusmodi; Item pro Coronis, & vt appellant, Huic Aue Maria, & illi Pater noster, omnino ne dentur.

Non obligetur Clerus ad Processiones, nisi vbi fuerint plenariæ.

Ne ponantur verba illa, à primis vesp. vnus diei ad occasum alterius; sed ab ortu ad occasum.

Si non est designata certa ecclesia Episcopis & ordinarijs, facultas detur vnam pro viris aliam pro Mulieribus suo arbitratu constituendi; & vt contrascentes pœnis coerceantur. Si verò in Bullis certa Ecclesia exprimitur, Episcopi & ordinarij, & Maribus & fœminis tempus quo ad illam separatim adire debeant, præfinit.

Ne concedatur facultas absoluendi à quibuscunq; excessibus, etiam enormibus & reseruatjs in Bulla Cœnæ Domini, nisi in Plenarijs.

Ijs qui Indulgentiarum fructum consequi voluerint, elemosinæ, orationis, & Ieiunij præstanda opera imponantur, aut saltem extrema duo.

Dicatur apertè per modum suffragij. Exprimatur pro verè pœnitentibus, & confessis, seu firmum propositum &c.

Dicatur quod Sacerdotes habeant tantum facultatem absoluendi à censuris illatis à iure.

Addatur, approbandi tamen ab ordinario: Iuxta formam Concilij Tridentini.

Ne apponantur tamen censuræ contra Episcopos, & alios non publicantes &c. sed moneantur tantùm.

Detur facultas ordinarijs, vt eas distribuunt, & in aliud tempus differant, prout ipsis magis expedire videbitur.

Illarum rerũ facultas nemini concedatur sine consensu ordinarij.

Ne edantur summaria, nisi collationata, & subscripta ab ordinario loci, seu eius Vicario.

Bullarum trāsumptis fides ne adhibeatur, nisi sint collationata, subscripta, & sigillo munita alicuius Metropolitanis, seu eius Vicarij.

Omnes Indulgentiæ Episcopis inspiciendæ & examinandæ tradantur, qui legitimas probabunt, reliquas nulla auctoritate roboratas reijcient.

Ne apponantur verba illa, sed fidelium pietati id relinquatur.

Proponatur aliqua pœna Episcopis & cæteris, qui pro concessione publicationis aliquid accipiunt, etiam à sponte offerentibus.

Ne permittantur id agere.

Tollantur abusus.

Tertia Sessio &c.

ANNO à Natiuitate Domini MDLXV. Pontificatus Sanctis. D. N. Pij Papæ III. Anno sexto, Die Sabbati, tertia mensis Nouëbris, habita & celebrata fuit sessio in Ecclesia maiori, præside eodem Illustris. & Reuerendis. D. Carolo Borromæo, mane circiter hora xvj. Patres in Ecclesiam conuenerunt: Missa de Spiritu sancto ritu atq; instituto D. Ambrosij celebrata est à Reuerendis. D. P. Episcopo Dhertonen.

Illustris. Metropolitanus cum Illustris. Cardinalibus Tranen. Vercellen. Bobba, & Castilione, (qui duo vltimi honoris gratia accesserunt,) resedit sub Umbella ad cornu dextrum Altaris, cum pallio seu Cappa Purpurea. Missa absoluta, accedens ad sinistrum Cornu Altaris ad sellam seu Faldistorium, pontificalibus indumentis de more est indutus, & reliqui Patres acceperunt pluuialia, & mitras, cantantibus interea Cantoribus psal. *Quam dilecta Tabernacula.*

Dicta ab Illustris. Metropolitanis oratione de Spiritu sancto, cum cæteris, quæ ex cæremonialibus libro adhiberi solent, omnes locis suis confederunt. Illustris. autem Card. Tranen. & Vercellen. relictis Illustris. Cardinalibus Bobba & Castilioneo in eorum sedibus, accesserunt prope Altare maius distantes ab alijs Illustris. Card. per quatuor brachia.

Qui decreta lecturus erat, accedens ad Illustris. Metropolitanum, genuflexus de illius manu ea recepit; & ascenso ambo, alta voce legit reliquam partem constitutionum & Decretorum huius sanctæ Synodi.

Quibus lectis alter ex Secretarijs rogauit Patres in hæc verba: *Illustris. & Reuerendis. D. Reuerendissimiq; Patres, Placent ne hæc omnia vobis? singuli rogati responderunt simpliciter placet; præter Illustris. Card. Tranen. Episcopum Placentinum, qui dixit, Placent cum protestatione iam facta: deditq; lingrapham, eundem planè tenoris cum ea, quam in secunda sessione dederat; & Reuerendis. Episc. Vigleuanen.*

IIIIJ 2 qui

qui pariter (schedulam notarijs porrexit, eiusque sententiam voce etiam expressit. verba autem hæc sunt. *hæc quæ nunc lecta sunt, & omnia alia, quæ ab hac sancta Synodo statuta, sancta, & decreta fuere, mihi placent, cum hac tamen conditione & protestatione, quod propter hoc non intelligo præiudicare iuribus, privilegijs, ac concessionibus, & consuetudinibus à Principe Ecclesiæ fundatore, à sancta Sede Apostolica, & specialiter à Sanctiss. D. N. Pio Quarto Pontifice maximo mihi & Ecclesiæ meæ datis, factis, atque concessis.* Eodemmet tempore, quo collecta fuerunt vota super prædictis Decretis propositis, fuerunt etiam collecta vota secretè de consensu Patrum, an placeret Patribus, ut Illustrissimo Domino Metropolitanano remitteretur, ut nomine sanctæ Synodi posset condere Decreta de obseruandis à Prædicatoribus, de Visitatione, de modo exercendi functiones factorum & Minorum ordinum, & ut decreta super his ab ipso Metropolitanano D. Illustriss. condita, nomine Synodi in lucem prodire possent, & eandem auctoritatem haberent, ac si in publica sessione approbata essent, & ut de reformatione Monialium posset latina lingua condere Decreta iam visa à Patribus, vulgari tamen lingua confecta, & ut Decretis sanctæ Synodi in ipsa sancta Synodo publicatis posset addere, & demere, & declarare, & ordinem, & etiam substantiam immutare. Omnes Patres responderunt simpliciter, *Placet.*

Relatis votis Illustriss. Metropolitanus dixit: *Decreta placuerunt omnibus, & ideo Deo agenda sunt gratia.* Patres responderunt, *Deo gratias.* Secretarius qui erat in ambone, legit Decretum de testibus Synodalibus in hæc verba. *Vetus est consuetudo sacrorum Conciliorum Decretis introducta, ut in omnibus Prouincialibus Synodis singulis eius Prouinciæ Diœcesanæ duo pluresue spectati, & probati veri deligantur, qui diligenter animaduertant, an aliquod in sua Diœcesi corrigendū emendandumue sit, cognitumque proximo quoque prouinciali Concilio ad Metropolitanum, Comprovinciales Episcopos, & alios referant; ut si ab Episcopis minus prouisum sit, à Synodo prouideatur. Ideo nos probatum hoc institutum secuti, deligimus & huic officio proponimus infra scriptos.*

Lecti sunt omnes ordine.

Quod verò ex his quos nominauimus quidam ab sunt, facultatem damus eorum Episcopis, cum ad Ecclesias suas redierint, accipiendi ab eis iusiurandum, quo se obstringant, se id munus rectè fideliterque gesturos, veraque omnia quæ cognouerint, ad Synodum relaturos.

Eandem potestatem damus Episcopis absentibus, ex quorum Diœcesibus nulli ad hoc munus sunt nominati, ut singuli aliquibus hoc negotium dare possint, accepto prius ab eis ex consuetudine iusiurando.

Lecto Decreto, Idem secretarius alta voce dixit:

Testes Synodales qui sunt presentes, accedat ad præstan. iusiurandum, Accesserunt omnes. Cumque starent genibus flexis coram Illustriss. Metropolitanano, admoniti sunt à Notario in hæc verba: Iurate vos fideliter munus vestrum implenturos, vereque, relaturos, omni remoto affectu & cupiditate, quæ de his, quæ omni indagatione & inquisitione à vobis adhibita, aut videritis, aut ad vestras aures peruenerint.

Illustriss. Metropolitanus paginam iusiurandi accepit, & RR. DD. Ferrandus della Cruce, Paulus Patrocinius, Io. Baptista Castanus, Aluius de Barancio, Thomas de Fisettis, Io. Augustinus de Lima, Io. Antonius Iauenus, Franciscus Clouranus, eam manibus tangentes iurarunt.

Deinde Reuerendus D. Promotor Episcoporum absentium contumaciam accusauit, causasque committi petijt in hæc verba.

Cum aliqui Prouinciæ Mediolanen. Episcopi, qui huic sacræ Synodo interesse debebant, adeo vel negligentes, vel contumaces fuerint, ut moniti ab Illustriss. & Reuerendiss. D. U. quod ad hanc Synodum venirent, id facere neglexerint: Cumque Deo approbante huius sacræ Synodi finis inflet, & ideo in ea iure & legibus in illos temporis causa iam agi non possit: Idcirco pro officij mei necessitate, Ego N. huius sanctæ Synodi Promotor, iterum eorum contumaciam accusando insto, ut Illustrissima & Reuerendissima D. U. Reuerendissimis Dominis delectis ad Episcoporum absentium causas cognoscendas committat, ut quamprimum ad harum causarum expeditionem procedant, Episcoposque negligentes & contumaces pœnis iure statutis puniant ac corrigant. cum etiam nonnullæ causæ ob varias difficultates, ab ijs Iudicibus, quibus ab Illustriss. & Reuerendiss. D. U. commissæ erant, adhuc expediri non potuerint: propterea pcto ab eadem Illustriss. & Reuerendiss. D. U. ut eosdem Iudices ex sacrorum canonum iurisdictione eas terminari iubeat.

Aboluta Promotoris accusatione, Illustriss. Metropolitanus dixit: *Admittimus, committimus & iubemus.*

Continuo Secretarius qui erat in ambone legit Decretum de fine Concilij videlicet. *Cum ea, quæ ad restitutionem, & conseruationem Christianæ Disciplina in Prouincia nostra pro huius temporis ratione agenda videbantur &c. Deo auctore & adiutore cõfecta sint, & Episcopos, qui huic à suis Ecclesijs euocati sunt, Pastoralis cura & gregis necessitas Domum reuocet: ideo huic sanctæ Synodo sine iure imponendū existimamus. Illustriss. & Reuerendiss. D. Reuerendissimique Patres, Placet ne vobis, ut ad laudem Dei omnipotentis, huic sacræ Synodo finis imponatur? omnes sigillatim responderunt: *Placet.**

Habita relatione Illustrissimus Metropolitanus dixit: *Placuit omnibus Patribus; Itaque nos Prouinciali Mediolanen. Synodo finem facimus, & iam nunc factum esse decernimus.*

Illustriss.

Illustriss. Metropolitanus antequam Patres de more cum pace dimitteret, breuiter illis, sed graui admodum oratione, in hanc ferè sententiam est allocutus. *Immortales Deo omnipotenti gratias agendas esse, cuius nomine atque auxilio opus præstaueris. optato sine conclusum fuerat. reliquum nunc esse, ut quæ pie sanctæque decreuissent, ab omnibus inuiolatè seruari curarent. Redirent ad suas Ecclesias, gregesque suos pastoralis pietate vigilantia sustodirent. neque enim dubium fore, quin antiquus humani generis aduersarius, qui semper tanquam leo rugiens, circūit quærens quem deuoret, nunc potissimum Christi omnibus insidias pararet: illi fortiter resistendum esse. meminerintque illius sententiæ à Spiritu sancto prolatae: Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. ipsos vero munus suum rectè & rectè impleturos, si seipos, omnesque actiones suas ad illam formulam dirigerent, quæ Petri Apostoli verbis Episcopis præscribitur: Pascite, qui in vobis est grex Dei, prouidentex non coactè, sed spontaneè, secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque ut dominantex in Clericis, sed forma facti gregis, ex animo; Et cum apparuerit Princeps Pastorum percipietis immaculabilem gloriam Coronam. Cumque alia nonnulla in hanc sententiam dixisset, orationem his verbis absoluit. Illustriss. & Reuerendiss. D. Reuerendissimique Patres, post gratias Deo actas, Ite in pace. Patres omnes assurgentes, inclinauerunt capita dicentes: *Deo gratias.**

Deinde secretarius legit mandatum de subscriptionibus, quod est huiusmodi.

Illustriss. & Reuerendiss. Metropolitanus admonet omnes Illustriss. & Reuerendiss. Dominos Episcopos, qui huic sacro Concilio iure interfunt, ut secundum Metropolitanum singuli loco & ordine ad altare maximum accedentes, ijs, quæ in sancta Synodo decreta sunt subscribant. Mandat etiam absentium Episcoporum Procuratoribus, ut nemo eorum sub excommunicationis pœna Mediolano discedat, nisi prius sui Episcopi nomine decreta suscipientes, illis subscripserint.

Deinde ipse Illustriss. Metropolitanus super altari se subscripsit. Postea resedit in sua sella, donec Cardinales, & omnes Patres se subscriperent: qui ordine vnus post alium ad Altare accedebant, & primò infra gradus Metropolitanano caput inclinabant, qui leuiter è sella surgens, benigna salutatione eis respondebat: deinde iam Altari propinqui, iterum caput inclinabant, tenentes mitteras suas & subscribebant. Procuratores Episcoporum absentium non subscribebant se publicè in Ecclesia, sed priuatim domi.

Abolutis subscriptionibus Promotor Synodi Notarios rogauit, ut de omnibus & singulis, quæ in ea sessione gesta erant, publica con-

ficerent instrumenta.

Dico Hymno *Te Deum laudamus*, Metropolitanus nihil dicens benedixit Populo, & dimissa est Coëtio, cum iam prima noctis hora præterisset.

Patres presentes huic sessioni.

Illustriss. Cardinalis Tranensis Episcopus Placentinus.

Illustrissimæ Cardinalis & Episcopus Verceilensis.

Illustriss. Cardinalis Bobba.

Illustriss. Cardinalis Castilioneus.

Hi duo quia honoris tantum gratia, non ut Episcopi aderant, non induerunt pluuialia, sed eorundem in loco cum alijs Cardinalibus Prouinciæ Mediolanen. Episcopis.

Reuerendiss. Hieronymus Vida Cremonen. Episcopus Alben.

Mauritius Petra Episcopus Vigleuanen.

Cesar Gambara Episcopus Dhertonen.

Scipio Eitenf. Episcopus Catalanen.

Petrus Costaciarus Episcopus Aque.

Dominicus Bolanus Episcopus Brixien.

Nicolaus Sfondratus Episcopus Cremonen.

Hieronymus Galaratus Episcopus Alexan.

Federicus Cornelius Episcopus Bergomen.

Procuratores Episcoporum absentium.

Laudensis.

Nouariensis.

Astensis.

Saonenfis; Ecclesia Vintimiliensis vacat suffragio.

Procuratores Capitulum & Cleri Ecclesiarum.

Abbat.

Præpositi.

Adfuit Excellentiss. Senatus Mediolan. & Nobilium virorum maxima frequentia &c.

ACTA

Concilij VI. Prouinc.

ILLVSTRISS. & Reuerendiss. in Christo Pater & Dominus. D. Carolus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Præxedis, & Sanctæ Ecclesiæ Mediolanen. Archiepiscopus, hoc præsentis Anno M D LXX XII. die scilicet decimo Mensis Maij, Concilium Prouinciale sextum in Concilio Prouinciali quinto iam legitime indictū celebraturus, ad præscriptam rationem in Concilio Prouinciali quarto in Calendario huius anni primò poni, ac die Epiphaniarum per R. Archidiaconum in Metropolitana post solemnem dierum festorum mobilium enunciationem solemniter promulgari voluit his conceptis verbis.

Hoc item anno, Dilectissimi, ad Dei omnipotentis, Beatæque Mariæ semper Virginis, ac Sancti Ambrosij confessoris, & gloriosorum

Martyrum Prothasij & Gervasij patronorū nostrorum laudem, Concilium Prouinciale sextum celebrabitur, die decimo mensis Maij. Hoc idem vulgari sermone Parochis omnibus vrbis intra Missarum solemnias de suggestu in publicatione festorum mobilium promulgari iussit, literis in hanc sententiam scriptis.

Reuerendo Parocho. D'ordine di Monsig. Illustris. Cardinale Arcivescouo, raccordo à V. R. che la mattina della Epifania, nel medesimo tempo che farà la publicatione delle feste Mobili dell'anno presente secondo il solito, non manchi di publicare la celebratione del Concilio Prouinciale festo, che farà à 10. di Maggio prossimo. Dalla Cancellaria Archiepiscopale li 4. di Genaro 1582. subscripta M. Antonius Bellinus Cancellarius.

Huius rei gratia ad omnes Reuerendiss. Episcopos comprouinciales, item ad Capitula Cathedralium, ac ad testes Synodales, Epistolas subsequentes dedit.

EPISTOLA

Ad Reuerendissimos Episcopos Comprouinciales.

Carolus S. R. E. tit. S. Praxedis Cardinalis, Dei Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanen. Reuerendiss. D. D. Episcopo N. Comprouinciali nostro, salutem in Christo Domino. Concilium Prouinciale sextum, quod iam pridem decreto promulgato atque edito, in superiori quinta Synodo Prouinciali, auctoritate Metropolitana nostra indiximus, auxiliante diuina Misericordia, nos hoc anno M. D. LXXXII. die decimo mensis Maij, ad Tridentinæ sanctionis præscriptum celebrabimus. Et verò quanquam non ignota nobis est pastoralis Amplitudinis T. Reuerendissimæ sollicitudo, proindeq; confidimus fore, ut pro debito Episcopalis sui officij munere, & pro sanctæ disciplina Ecclesiasticæ studio, cuncta diligenter agat, quæcunque de Concilio Prouinciali certo titulo in Synodo quarta itidem Prouinciali, vel uniuersè, vel sigillatim præscriptum: nihilominus tamen his literis, Archiepiscopali etiam nostra auctoritate, Episcopalis officij sui vigilantiam requirendam censuimus, ut antequam statuta illa per nos indicta eius Synodi sextæ celebranda dies veniat, omnino ea ipsa præstet atque exequatur. Quod reliquum est, pro prudentia, proq; vigilantia sua pastoralis, Amplitudo T. Reuerendiss. ea viderit, quibus, dum in Concilio erimus, in tractationibusq; & deliberationibus Synodalibus versabimur, & Christi Domini gloria in primis seruire, & animarum, quarum Episcopi Pastoresq; sumus, spiritali emolumento atque salutem rectè consulere, & muneri nostro pastoralis cumulatè satisfacere possimus. In superiori Synodo Prouinciali quinta istic testes Synodales delegimus, in Vrbe R. D. N. in diocesi

R. N. qui cum abessent, iusiurandum ex decreto Prouinciali formulaq; præscripta nõ præstiterunt. His igitur literis Amplitudini T. Reuerendiss. facultatem damus, atque impari mur, ut eos ad se quamprimum accersat, ac iusiurandum sibi præstari iubeat, ad formulæ in Concilio Prouinciali quarto eo nomine præscriptæ rationem.

Istius præterea Cathedralis Ecclesiæ suæ capitulum ad Concilium nostrum Prouinciale de more inuitauimus, eaq; causa in hunc fasciculum epistolâ includi iussimus, quam ei rectè reddi ab Amplitudine T. Reuerendiss. postulamus. Quare eo de iureiurando à Testibus Synodalibus præstito, & de epistola capitulo reddita, & de alijs etiam rebus, quas concilij sexti causa his literis scripsimus, quamprimum, & quam diligentissimè nos certiores faciat. Deus cælestium gratiarum donis Amplitudinem tuam Reuerendissimam cumulet. Mediolani die xxix. Ianuarij. 1582.

EPISTOLA

Ad R. R. Capitula Cathedralium Ecclesiarum Prouinciarum.

Carolus Cardinalis Archiep. Mediolani & c. Canonis, & Capitulo Ecclesiæ N. salutem in Domino. Deo benè iuuante, nos Concilium Prouinciale sextum, quod iam pridem decreto edito in Synodo Prouinciali quinta indiximus, hoc anno die decimo mensis Maij, de more in Basilica nostra Metropolitana habebimus. His igitur nostris literis, vos ad illud inuitare volumus. Quare aliquos certos procuratores ad constitutam eam diem huc mittatis licet, qui & ipsi præsentem in Concilio adsint, & nos instruere ijs de rebus possint, quæ ad vos, vestrûq; Capitulum aliqua ratione pertineant. Valete in Domino. Dat.

EPISTOLA

Ad Reuerendos testes Synodales.

Reuer. & dilecte in Christo. Superiori proximo concilio quinto te delegimus, qui in ista Diocesi N. Synodi Prouincialis sextæ, quæ hoc ipso anno 1582. die decimo mensis Maij futura est, causa, testem Synodalem gereres. Quare his literis te monitum esse volumus, ut cum ad decretorum, quæ de testibus Synodalibus in Concilio Prouinciali quarto edidimus præscriptum, in omnem istius officij curam incumbas, quo oportet diligenti sinceroq; studio; tum etiam quidquid pia ista tua opera accurataq; solertia inuestigando perspexeris, quod aliqua opus habeat correctione, & reformatione, id omne rectè atq; ordine notatum, ad nos duobus ante statam Synodi Prouincialis futuræ diem mensibus (id quod etiam eodem quarto charitati tuæ præscriptum est) mittas. Agere autem debes cum R. D. N. quem alterum testem synodalem istic in vrbe N. delegimus, ut constituta die vnus vestrum præ-

sens in Concilio omnino adsit, ea coram relaturus, quæ sanctè iuratus, nobis interrogantibus respondere debet. At verò ubi inter vos fortasse non consentientes, aut ancipites in deliberando eritis, vter vestrum ad Concilium accedat; tunc ambo planè accedatis, id præstaturi, quod decreto Prouinciali vobis præscriptum. Et quoniam fortassis adhuc iusiurandum, quod ex decreto Prouinciali præstare debes, minime præstitisti; Ideo abs te illud ex præscripta formula istic Reuerendiss. Episcopo tuo N. præstari iubemus; cuius rei facultatem literis nostris dedimus atque impartiti sumus. In istius verò synodalis officij munere, quod charitati tuæ commisimus, si fortè nullum adhuc tempus posuisti, tuæ partes sunt, cum illud tam religiose præstare debeas, in præsentem curam ediligentiorum adhibere, ut accurato & opportuno studio illius partes expleas. Quod charitatem tuam facturam esse speramus & confidimus. Vale in Domino. Mediolani die & c.

Eadem quoque epistola scripta est ad testes synodales vrbis ac diocesis Mediol. ijs ommissis, quæ de eorum altero vel vtroque ad Concilium veturo, itemq; de iusiurando præstando mox supra posita sunt. Ab ijs verbis scilicet; Agere autem debes, vsque ad finem.

Epistolas item singulas ad Reuerendissimos Episcopos Cremonensem & Bergomensem pro concionibus habendis in 2. & 3. sessione, & Reuerendiss. Episcopo Alexandrin. pro concione mortuorum, huius sententiæ scripsit.

Reuerendissime Domine. Exploratum nobis est, concionis, quam ab Episcopo Prouincia in N. Concilio sessione haberi decreuimus, munus ab Reuerendissima Amplitudine tua posse, & virtutum episcopali studio, & rerum ecclesiasticarum vsu doctrinaq; egregiè præstari. Quam obrem episcopali charitati suæ hanc curam dandam statuimus, ut latinam eiusmodi orationem concionemue paret, quæ sanctioris discipline institutis atque officijs exculsa, quam vberimos ope diuina fructus afferre possit synodalium affectionum. Id igitur munus pro religioso animi sui zelo ut diligentissimè suscipiat, magnopere ab Amplitudine T. Reuerendissima postulamus, cui à Deo omnem cælestis gratiæ cumulum precamur. Mediolani non. Februarij. 1582.

Episcopo verò Placentino in aliam sententiam literæ fuerunt scriptæ, & per certum notarium missæ in hanc sententiam vz.

Epistola Episcopo Placentino.

Carolus & c. Reuerendissimo Domino D. Episcopo Placentino salutem in Christo Domino. Synodum Prouincialem sextam, quam Metropolitana nostra auctoritate in Concilio superiori Prouinciali quinto, decreto promulgato atque edito indiximus, hoc anno adiutrice diuina misericordia die decimo mens. Maij de more celebrabimus. Quo constituto & præfinito die, & si

non dubitamus, quin Amplitudo T. Reuerendissima, pro eo, quod eius prædecessor Cardinalis Tranensis Metropolitanam Mediolanensem semel elegit, in cuius Prouincialem Synodum, vt Tridentino Decreto sancitum est, conuenire deberet, eiusq; electionis ius deinceps Cardinalis Placentinus qui successit secutus, Concilij nostris Prouincialibus interfuit; præsens etiam ipsa pro suæ pastoralis curæ ecclesiasticæq; disciplina zelo, Synodo huic sextæ Prouinciali à nobis indicta adfutura sit: tamen his quoque literis illam requirimus, vt ad constitutam diem adesse omnino velit. Quod si iusta aliqua necessitas fortasse impederit, quominus debitum hoc munus ipsa per se obire possit; prætermitti huius officij causam rationemq; scribat, tum ecclesiasticum hominem mittat, qui nomine suo recipiat, quæcumque in conciliaribus Prouincialium rerum tractationibus acta, gesta, decretauit à nobis erunt. Deus Amplitudinem tuam Reuerendissimâ diu benè valentem omni cælestis dono gratiæ in dies augeat & cumulet. Mediolani Idibus Martij. 1582. Sig. C. Cardi. tit. S. Praxedis Archiepiscopus Mediolani, & subscrip. M. Antonius Bellinus Canc.

Die sabbati 31. Martij. Ante Dominicam Lazari, ad præscriptum Concilij Prouincialis Quarti fuit proposita, & valuis Ecclesiæ Metropolitanæ, ac aliarum collegiarum vrbis, & solitis publicis locis affixa tabella per publicos seruitores Curia Archiepiscopalis, literis grandiusculis exarata, indictionis & promulgationis Concilij celebrandi vsq; in Conc. 6.

Die 21. Aprilis sabbato in Albis, Præpositi collegiarum, Parochi, & concionatores omnes vrbis, pro processionibus & supplicationibus obeundis, & Missa conuentali de Spiritu sancto celebranda pro Concilio Prouinciali V. I. his literis fuerunt moniti de mandato Illustrissimi Metropolitanani.

Di ordine di Monsig. Illustris. Cardinale Arcivescouo, si auisano tutti gli Reuer. Sig. Preuosti, Capitoli, e Parochi di questa Città, che tutte le Domeniche, cominciando dimani, sin' al fine del Concilio Prouinciale festo, che si celebrerà alli 10. di Maggio, si ha da fare processione, e cantare le litanie, in ogni Chiesa collegiata e parochiale, per impetrare aiuto da Dio in questa attione conciliare: & nel medesimo tempo ciascuna feria quinta per questo istesso effetto si harà da dire la Messa de Spiritu sancto cantata e non cantata: & occorrendo impedimento di officio solenne, se ne harà da fare la commemorazione secondo il decreto del Concilio Prouinciale quarto: e parimente ogni Parocho e Predicatore di questa Città, in queste tre Domeniche prossime lo raccorderà, e raccomandarà alle orationi del suo Popolo; effortando lo anco particolarmente per questo, à pie, deuote, & instanti orationi, & alla santissima communionem la Domenica immediate auanti esso Concilio. Dall' Arcivescouato alli 21. Aprile 1582. Subscrip. M. Antonius Bellinus Canc.

Quo

Quo verò celebratio huius sexti Concilij Prouincialis spiritualibus donis & thesauris magis augetur, & illustris magis foret, Sanctiss. D. N. D. Gregorius Papa XIII. pro sua paterna & singulari charitate erga hanc ciuitatē Mediolani suas pontificias literas Indulgentiæ Plenariæ dedit.

De more promulgatoriæ schedulæ Indulgentiæ Plenariæ per vniuersam Ciuitatem editæ & expositæ fuerunt.

Quo verò grauissima hæc conciliaris actio diuino præsidio & auxilio magis communiret, Illustris. D. Cardinalis Archiepiscopus orationem sine intermissione primò in Diocesi, literis ad omnes Vicarios foraneos in hanc quæ sequitur sententiam scriptis indixit.

Epistola ad Vicarios foraneos pro oratione sine intermissione.

Carolus &c. Reuerende Vicari. Orationē sine intermissione, vt felicem & salutarem exitum sextæ Prouincialis Synodi, quam mox habebimus, à Deo impetremus, in vniuersa Diocesi hoc tempore instituiamus. Hæc verò inchoabitur Nonis Maij, & Nonis pariter Iunij proximè sequentis terminabitur. Pro distributione temporis de eo facta isti Vicariati, vt inferius adnotatum esse obueniet.

Quamobrem his statim acceptis literis totum negotium Parochis tui Vicariatus, & per eos vniuerso populo significabis, vt ardentius & studiosius ad sanctum orationis exercitium se ipsos præparent & inflamment, frequentiusq; in Ecclesias conueniant. Horas autem orationis in Parochias ampliores, vbi maior hominum multitudo conuenit, distribues; efficiesq; omnino, vt sancta hæc oratio continua sit: orandi verò modus & ratio adhibeatur, quæ à nobis aliàs tradita fuit. Illud tamen præcipue animaduertendum est, ne oratio de Spiritu sancto, & item pro peccatis, & Sancti Patroni, absolutis litanij, & Psalmo quinquagesimo, Miserere cum statim precibus omittatur. De distributione autē, quam istic facies, postea nos quamprimum certiores reddas. Vale in Domino. Mediolani Calendis Maij 1582. Subscrip. Marcus Antonius Bellinus Canc.

Tum etiam eandem orationem sine intermissione in vrbe à Regularibus Viris, & mulieribus celebrandā esse statuit, scriptis literis ad vniuersos Prælatos Monasteriorum vz.

Epistola ad Viros Regulares.

Carolus Cardinalis Archiepiscopus. Reuerendo Padre, habbiamo ordinato vna oratione senza intermissione per il buon successo del nostro Concilio Prouinciale sexto che già si auicina; il quale cominciarà dimani à hore 14. & durerà sino alli 5. del seguente mese di Giugno, secondo il cōpartito sopra di ciò fatto à cotesto suo Mo-

nastero toccarà l'hora qui di sotto notata, la qua le ripigliarete ogni tre di vna volta, sin che durerà il detto spatio di tempo. Però sarà contenta di fare, che si celebri in Chiesa collegialmente cō ogni maggior diuotione, e purità di cuore questa santa oratione, accioche in questi publici bisogni spirituali il Sig. si degni della sua misericordia cō noi. Aggiungendo anco per questo nella Messa in specie la colletta per il Synodo. Con che vi benediciamo. Dall' Arciuescouato li 4. di Maggio 1582. Subscripta. M. Antonius Bellinus Cancell.

Supputatione facta pro ratione & numero Monasteriorum, singulis certum spatium temporis in calce huius schedulæ assignatum fuit.

Congregatio preparationis Concilij.

DIE vij. Maij, cum iam iam immineret dies conciliares, Illustris. & Reuerendiss. D. Cardinalis Archiepiscopus habuit Congregationem de præparatione Concilij, in qua interfuerunt Multum Reuerendi DD. Audoenus Ludouicus V. G. Antonius Seneca Decanus Metropolitanæ, Io. Stephanus Beluisius Protonotarius Apostolicus Canonicus Vercellensis, Petrus Gallesinus Protonotarius Apostolicus, Bernardinus Tarusius I. V. D. ex Visitatoribus diocesis, Io. Paulus Clerices Magister cæremoniarum & Cancell. Archiepiscopalis: & infra scripta decreuit Illustris. Dominus.

Primò deputauit Iudices excusationum.

Item Iudices querelarum & controuersiarum.

Promotores Concilij, vt infra.

Vicarij & procuratores Episcoporum ex gratia erunt admittendi, vt possint interesse tractatibus

Cursores & nunciij huius factæ synodi pro intimationibus affixionibus & huiusmodi actibus deputantur omnes ostiarij Metropolitanæ, ac eorum Præfectus.

Reuerendiss. Episcopi quando venerint ad publicas congregationes, à duobus ex Reuerendis Canonicis Ordinarijs subdiaconis associetur.

Officiales Concilij in prima publica congregatione promulgentur.

Familix & Hospitia singulorum Reuerendissim. Episcoporum distinctè & nominatim describantur.

Hoc ipso die fuit nominatus clerus vniuersus tã regul. quam sæcul. pro solēni processione sub initium concilij peragenda, & pro solēni pulsatione campanarum pridie diei synodalis sub vesperum; & clerus sæcularis in ædes Archiepiscopales fuit iussus cum solēni habitu conuenire, vt Illustris. Metropolitanus ad Ecclesiam Metropolitanam solēniter pluuiali & mitra indutum accedentem cum Reuerendiss. Episcopis comitaretur.

Die 9. Maij pridie diei Concilij affixæ præ fortibus aulæ congregationum conciliarium, ac fortibus Palatij, ac basilicæ Metropolitanæ tres

Tabellæ

Tabellæ indictionis publicæ congregationis in hæc verba conscriptæ.

Hodie hora 21. erit Congregatio publica Reuerendissim. Patrum D. D. Episcoporum Prouincia, pro Concilio Prouinciali sexto, cui intersint procuratores Reuerendiss. Episcoporum absentium, procuratores item capitulorum cathedralium, Testes synodales item conueniant. Omnes ecclesiastici qui intererunt, adsint habitu ecclesiastico induti. Omnes item quicumque sint, vel clerici, vel laici, qui audiri velint, conueniant. Ex cancellaria Archiepiscopali Die 9. Maij 1582. Subscrip. M. Ant. Bellinus Canc.

Item locis prædictis indictio inchoationis Concilij in hæc verba literis grandiusculis exarata, ac tabulis ligneis minio deceter ornatis, & impositis suffulta & affixa.

Die crastino hora 10. adiuuante diuina gratia inchoabitur concilium Prouinciale sextum. Ex Cancellaria Archiepiscopali, Die 9. Maij 1582. Subscrip. M. Antonius Bellinus Canc.

Congregatio priuata.

Illustris. & Reuerendiss. D. D. Cardinalis Archiepiscopus, antequam congregatio publica vsupra indicta haberetur, priuatam congregationem conuocauit: cui interfuerunt Reuerendissimi D. D. Episcopi, Dertonensis, Bergomensis, Brixienis, Astenis, Alexandrinensis, & Intimilienis. & facto initio à stata oratione per Illustris, D. D. Metropolitanum recitata, de ordine in congregationibus publicis seruando actum est; & ille decretus est, qui mox in prima publica congregatione describetur.

Tum Illustrissimus Metropolitanus de præparatione concilij per modum scrutiniij à singulis Reuerendiss. Episcopis sciscitatus est, ac præsertim super executione eorum, quæ hoc de genere Conc. Prouinciali quarto descripta sunt. Postea comparuerunt Reuer. Promotores ab Illustris. D. Metropolitanano delecti, & in hanc sententiam Illustris. D. Metropolitanus & Reuerendiss. Dominos cōprouinciales in hac priuata congregatione confidentes allocuti sunt.

Illustris. & Reuerendiss. in Christo Pater & Domine D. Metropolitanæ, Patresq; Reuerendiss. Quoniam iam iam dies instat Concilij Prouincialis Mediolanensis sexti, ob eamq; causam huc conuenistis, vt pro ordinis vestri dignitate, munerisq; ratione, omnia operante Domino ritè rectèq; agantur: Nos Antonius Seneca Decanus huius Ecclesie Metropolitanæ, & Io. Stephanus Beluisius, Protonotarius Apostolicus Ecclesieq; Vercellen. Canonicus Primicerius, I. V. Doctores, & huius Concilij sexti promotores, ab Illustris. dominatione, Reuerendissimamq; Paternitate tua, auctoritate Metropolitana cōstituti, Reuerendissimas D. V. requirimus, & instamus, vt si quid pro huius Concilij sexti sano initio felicisq; apertione agendum est, id (qua

est vestra omnium caritas, & prudentia) agere, & deliberare dignemini: & si quid præterea est, quod à nobis fieri aut geri censueritis, rogamus id nobis significari: Nos verò inter cæ Deū omnipotentem assidue precabimur, vt in cordibus vestris gratiam Spiritu sancti infundat.

Congregatio publica prima.

Hora vigesima prima diei noni habita est prima cōgregatio publica iam indicta, præmissis sono campanæ maioris Ecclesie Metropolitanæ spatio dimidiæ horæ huius congregationis significandæ gratia; locus verò congregationis fuit aula congregationum conciliarium. hæc erat auleis & pijs imaginibus deceter & magnificè ornata, sella ex serico & auro elaborata, duobus gradibus eleuata, ac sub umbella ex serico rubro pro Illustris. Metropolitanano posita erat. Inferius hinc inde subsellia in formam emicyclorum vno gradu eleuata panis violaceo tecta pro Reuerendiss. Episcopis disposita erant. Pavimentum totius huius ambitus interioris panno viridi contextum erat.

Conuenerunt igitur ad congregationem Illustrissimus Metropolitanus, Rocheto & humerali rubro, seu Mozeta vt dicunt, ac stola indutus, & Reuerendiss. Episcopi ipsum comirantes, Rocheto humerali, & mantellete violaceo: & fuerunt hi Reuerendiss. Domini Episcopi, Dertonensis, Bergomensis, Brixienis, Astenis, Alexandrinensis, Albenis, & Intimilienis. quibus omnibus suis locis vsupra, & ordine promotionis seruato confidentibus, primò Illustris. Metropolitanus assurgens delecto capite, distinctè recitauit de tabella quam tenebat R. D. Archidiaconus Metropolitanæ, & alter Canonicus Ordinarius Diaconus statam orationem, Adsumus sancte Spiritus &c. qua absoluta omnes confederunt. Simul etiam se debant Reuer. D. Procuratores Reuerendissimorum Episcoporum absentium, & capitulorum, nempe à tergo, & post Reuerendissimos Episcopos prope parietem in dextera scilicet parte.

Omnibus hoc ordine & loco suo confidentibus, Illustris. Metropolitanus ad Reuerendiss. Patres, cæterosq; qui aderant, habuit breuem concionem, rerum de quibus agebatur rationi, verborum & sententiarum grauitate valde accommodatam.

In medio hoc confesso de more ante oculos Illustris. Metropolitanus crux erat, quam Notarius Metropolitanæ pro sui muneris ratione manu perpetuò tenebat. Absoluta concione, assurgunt Reuer. Promotores, & exhibent instrumentum suæ deputationis, ac instant pro inchoatione Concilij ad præscriptum Concil. Trid. & indictionem in V. Conc. Prouinciali factam; & rogantur vota Reuerendissimorum Patrum. Qui vnanimiter consenserunt. quæ omnia inferius in priua sessione describetur.

Item

Item lectum est decretum Illustris. Metropolitanitani de initio Concilij; tum fores aperiuntur: & facto silentio, Cancellar. de mandato Illustris. Metropolitanitani alta voce hæc verba protulit: *Reuerendi D. D. si quis vestrum est, qui ad hanc sanctam Synodum aliquid referre velit, datur ei libera dicendi facultas; & hæc eadem verba vulgariter statim per notarium fuerunt prolata. Paruo interiecto interuallo alta voce ab eodem Cancellario fuerunt vocati ordinati & distinctè pro audientia vt infra.*

Accedant Procuratores Reuerendis. Episcoporum absentium qui volunt audiri.

Per R. D. Archidiaconum Metropolitanæ fuerunt introducti procuratores Episcoporum absentium his cõceptis verbis: *Illustrissime Metropolitanæ, Adsumt Procuratores Reuerendissimorum Episcoporum, Auenensis, Nouariensis, Vercellensis, Laudensis, & Saouensis absentium, qui habent quod ad hanc sanctam Synodum referant. & singuli accesserunt ad Illustrissimum Metropolitanum cui exhibuerunt procurationis suæ instrumenta.*

Similiter etiam Procurator Reuerendis. Episcopi Nouariensis suum mandatum Illustris. Metropolitanitani præsentauit tenoris subsequenti. Mandatum Episcopi Nouariensis.

In nomine Domini &c. Cum mense Maij proxime futuro indicta sit sancta Prouin. sexta Synodus.

Multumq; Illustr. & Reuerendissimus in Christo pater D. D. Franciscus Bossius, Dei & Apostolica sedis gratia Episcopus Nouariensis & Comes &c. ac prouincialis, non possit eidem synodo interesse, cum in præsentia onere visitationis Ciuitatis & Diocesis Ianuen. Apostolica auctoritate sibi iniuncto detineatur &c. & omni meliori modo, via, iure, causa, & forma, quibus melius potuit & potest, fecit, constituit, creauit &c. suum certum missum, nuncium, & procuratorem &c. R. D. Albergonum Canonicum absentem tanquam præsentem solum & insolidum specialiter nominatum & expressè, ad ipsius Reuerendis. D. Episcopi Nouariensis procuratorio nomine, & pro eo comparandum coram Illustris. & Reuerendis. D. D. Carolo S. R. E. tit. S. Prædix Presbytero Cardinali Mediolani Archiepiscopo, & ceteris Reuerendis. D. D. comprouincialibus Episcopis, & quibuscunque alijs Ecclesiasticis viris, qui eidem Synodo Prouinciali intererunt anno præsentis die 10. Maij, quæ erit feria quinta Dominicæ tertiæ post Pascha Resurrect. D. N. Iesu Christi inchoandæ & celebrandæ, & causam prædictam pro qua idem Reuerendis. D. constituens legitime impeditus non potest ipsi Synodo interesse coram præf. Illustris. & Reuerendis. D. D. Metropolitanano tãquam notoriam deducendam, de eaq; si expedierit, fidem faciendum, & eam causam tanquam legitimam recipi & admitti petendum & faciendum: Tum eius Reuerendis. D. constituentis & eius Ecclesiæ Nouariensis. nomine suscipiendû, recipiendum, & quæcunque canonum Tridenti-

niq; Concilij auctoritate in ipsa Synodo, acta, gesta, constituta, decreta sancitaue erunt, & ea obseruare iurcurando (si expedierit) promittendum, & eis subscribendum, & generaliter omnia & singula alia dicendum, faciendum, petendum, suscipiendum, recipiendum, promittendum, iurandum, & subscribendum, quæ idem Reuerendis. D. constituens dicere, facere, petere, suscipere, recipere, promittere, iurare, & subscribere possit si præsens esset: Dans, & concedens eidem Reuer. D. Procuratori suo in omnibus & singulis præmissis, & dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, plenum, amplum, & liberum, & generale mandatum, cum plena ampla libera & generali & speciali administratione; etiam si talia forent, quæ mandatum exigent magis speciale, quàm præsentis sit expressum, & promissit & promittit &c.

Introductio & comparitio Procuratorum Capitulorum.

Postquam procuratores Reuerendissimorum DD. Episcoporum absentium fuerunt singulatim introducti, vt superius connotatum est, immediateq; his conceptis verbis alta & clara voce per Cancellarium vocati. *Accedant procuratores capitulorum, qui volunt audiri.* Mox per Reuer. D. Archidiaconum vsupra dictum est de procuratoribus Episcoporum ad Illustris. D. Metropolitanum introducti hac verborum prolacione. *Illustrissime Metropolitanæ, adsumt Procuratores Capitulorum huius Sanctæ Metropolitanæ Ecclesiæ Mediolanensis, Auenensis, Nouariensis, Alexandrinæ, Intimilien. Casalen. Saouen. Vigleuanen. qui volunt audiri. & singuli accesserunt ad Illustrissimum Metropolitanum, cui reuerenter suum exhibuerunt procuratorium auctenticum subsequenti tenoris.*

Capituli Metropolitanæ Mediolanensis Procuratorium.

IN Nominem Domini &c. Et pro eis comparandum interueniendum, & assistendum in Concilio Prouinciali sexto de præsentis celebrando in præfata Ecclesia Metropolitana Mediolanensi, sub Illustris. & Reuerendis. D. D. Carolo tit. S. Prædix Presbytero Cardinali, S. Mediolanensis. Ecclesiæ Archiepiscopo, ac in quibuscunque sessionibus superinde fiendis & tenendis, & quibuscunque congregationibus priuatis & generalibus, tam in Palatio Archiepiscopali Mediolani, quàm in dicta Ecclesia & alibi seruandis & tenendis, ac eorum uotum dicendum & ferendum, ac omnia alia faciendum, quod præf. M. R. D. constituentes facere possent, si personaliter adessent. Et generaliter &c. Dantes &c. & volentes &c. Promittentes &c. Releuantes &c. & de prædictis &c. Actum &c.

Postquam procuratores capitulorum auditi fuerunt

runt, vocati sunt testes synodales his conceptis verbis per Cancellarium: *Accedant testes Synodales.* Et cum plures assurrexissent, Reuer. D. Archidiaconus ad Illustrissimum Metropolitanum eos introduxit his verbis: *Illustrissime Metropolitanæ, adsumt testes synodales. & singuli cum reuerentia accedentes, suâ relationem scripto exaratum exhibuerunt.* Postmodum vocati sunt canonici his verbis: *Accedant Canonici, & si qui volunt audiri, & cum nulli adessent canonici, post modicum temporis interuallû vocati sunt Parochi hoc modo. Accedant Parochi si qui volunt audiri. & cum nulli adessent Parochi, vocati sunt clerici his verbis: Accedant Clerici si qui volunt audiri.* Et cum nulli adessent clerici pro audientia, vt finis vocationi tandem imponeretur, vsup. vocati sunt & laici hac verborum conceptione. *Accedant laici, & alij quicumque volunt audiri.* Et cum nullus comparuisset, de mandato Illustrissimi D. Metropolitanitani Cancellaria voce hæc verba protulit. *Reuerendi Domini, exeat omnes, præter procuratores Reuerendissimorum D. D. Episcoporum absentium, & capitulorum.* Et hæc eadem verba per notarium vulgariter fuerunt prolata. & ita omnes exierunt, & fores clausæ sunt.

His ita peractis Reuerendi Promotores coram Illustris. Metropolitanano assurgentes, protesta ti sunt neminem ex procuratoribus admittendum esse, nisi prius constet de mandato sufficienti: & rogantur vota patrum, & dictû fuit ex communi voto recognoscenda esse à Iudicibus deputatis.

Postea instantiæ & decreta aliquot in prima sessione de more fuerunt lecta, vt infra dicitur. Lectis suprædictis omnibus, rogantur vota Reuerendissimorum Patrum his cõceptis verbis su per duobus decretis, *Reuerendis. Patres, Decreta de iudicibus querelarum, & de diebus congregationum, placent ne vobis?* & responderunt omnes vna voce, *Placent.* & Cancellarius retulit Illustris. Metropolitanano his verbis: *Placuit Reuerendissimis Patribus: & de ipsius Illustrissimi D. mandato dixit: Decreta modò lecta placuerunt Patribus, de eorum igitur assensu ita illa statuimus vt lecta sunt.*

Quibus absolutis cum iam nox immineret, assurrexerunt omnes, & Illustris. Metropolitanus capite detecto statim precem, quæ in fine congregationum recitari solet, vt supra dictum est in initio, perorauit.

Sessio prima.

IN nomine Domini, Anno à Natiuitate eiusdem millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, Indictione decima, Pontificatus Sanctis. Domini nostri Gregorij decimi tertij anno decimo, feria quinta, quæ fuit quarto idus Maij, qui dies aperiendæ huic Prouinciali synodo sextæ indictus fuerat, summo mane,

hora scilicet decima iam indicta, Illustrissimus & Reuerendiss. in Christo Pater & Dominus D. Carolus &c. pluuiali & mitra pretiosiori ac baculo indutus, comitantibus infra scriptis Reuerendissimis Patribus DD. Episcopis Comprouincialibus, scilicet Dertonensi, Cremonensi, Bergomeni, Brixienti, Astensi, Alexandrinensi, Albeni, & Intimilien. pluuialibus & mitris simplicibus indutus, ac Reuer. Capitulo Metropolitanæ, casulis & dalmaticis rubris pretiosioribus pariter indutus, reliquoq; Clero Metropolitanæ, ac Clericis Seminariorum præeuntibus, binis candelabris accensis, ac per eum D. Archiepiscopum incenso in binis thuribus ad concremâdum imposito, hoc ordine ex ædibus Archiepiscopalibus discedens, ad Basilicam Metropolitanam solemni ter processit, subsequentibus prælatis ac protonotarijs quamplurimis rochetto indutus, nobiliumq; ac ciuium multitudine progrediète. In ingressu Metropolitanæ, in qua vniuersus clerus secularis & regularis pro solemni processione ad sanctum Ambrosium cõuocatus & congregatus erat, de more campanis omnibus & organo pulsatum est: Illustris. Dominus ad altare progrediens, peracta prece ad baldistorium, accessit ad sedem Pontificalem sub umbella, & fecit initium solemni officio horæ tertiæ: & dum alternis choris cantores psalmos de more canunt, ipse sandalia & dalmaticas induit cum pluuiali. & clerus suo ordine ad S. Ambrosium paulatim progreditur. sequuntur tãdem Reuer. Canonici ordinarij, & vniuersum Capitulum Metropolitanæ, Reuerendis. Episcopi, & ipse Illustrissimus Metropolitanus, prælati plurimi, plurimuq; populus. In itinere fuit ea quæ inferius adnotabitur ratio psallendi & canendi, quæ etiam fuit impressa, & omnibus Præpositis, Præfectis, & prælatis, ac alijs de more distributa & consignata.

Processio ad Sanctum Ambrosium pro Concilio Prouinciali vj.

Y. Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo. Antiphonæ processionales. *Spiritu principali confirma nos Domine. Alleluia, Alleluia. Spiritus sanctus docebit vos, Alleluia. Quæ oportet dicere Alleluia. Redde mihi letitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma nos Deus, Alleluia. Emitte spiritum tuum & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Alleluia, Alleluia. Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, Alleluia, & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis, Alleluia, Alleluia, Alleluia, Hym. Veni Creator. Hym. de S. Ambrosio. Miraculum laudabile, Hym. de sanctis Martyribus Protasio & Geruasio, Grates tibi Iesu. Psal. 103. Benedic anima mea Domino, Domine Deus meus. Psal. 47. Magnus Dominus & laudabilis. Psal. 100. Miseri-*

sercordiam & iudicium. Oratio de S. Ambrosio. Sancti Ambrosij nos quesumus. Omnes & singuli in processione Breuiarium aut Psalterium habeant ad canendum & psallendum, vs. Præpositi Ecclesiarum Collegiarum hanc tabellam ipsi habeant, ex cuius præscripto Ecclesia sua Canonice Clerouè in tempore prænunciant, quem psalmum cantent.

In Basilica S. Ambrosij, Illustris. Dominus Metropolitanus statas orationes de Spiritu sancto, pro peccatis, ac de Sancto Ambrosio, & sanctis Martyribus Prothasio & Geruasio patronis, ante altare maius consistendo perorauit: & reuersus ad Metropolitanam, ipse ad sedem Pontificalem accedit: & deposito pluviali, casulam & pallium induit, & inde progrediens ad altare, Missam de sancto Spiritu more Ambrosiano celebravit. In qua primò benedictionem solemnè post Pater noster ad præscriptum Pontificalis restituit. Dum Missa celebratur, Reuerendis. Patres Episcopi cō prouinciales in choro in dextra parte in loco parum distante à sede pontificali pannis violaceis & puluinaribus decenter ornato confederunt. Missa verò absoluta, Illustris. Metropolitanus & Reuerendis. Episcopi in sessione descendunt, quæ hoc ordine disposita erat. Illustris. Metropolitanus sella pretiosa laminibus argenteis tecta ante altare tribus gradibus eleuata, Reuerendis. Episcopi inferius utrinque subsellij vno gradu eleuatis panno rubeo tectis in forma emiclorum dispositis, & post eos R. Capitulum Metropolitanæ, ex opposito altaris & Metropolitanæ pluteus promotorum & Cancellarij panno serico tectus.

Primò omnes genuflectentes paulum orant: tum assurgens Illustris. Metropolitanus, preces recitat, cæteraque omnia ad præscriptum Pontificalis aguntur: mox Euangelium per R. D. Archidiaconum canitur, absolutoque Euangelio, & thurificatione consueta, Illustr. Dominus Metropolitanus Comitante R. Capitulo Metropolitanæ suggestum ascendit, & orationem habuit, vs. in Conc. Prou. 6. ad finem.

Illustrissimo Metropolitanæ ad locum sessionalè reuerso, ad præscriptum Pontificalis Hym. *Veni Creator*. ipso Illustr. præcinente, ac aliæ statè preces cantatæ sunt.

Omnibus in sessione & in loco benedictionis ordine vs. confidentibus, comparuerunt R. Promotores, & pro inchoando Concilio his conceptis verbis institerunt.

Comparatio Promotorum. Illustris. & Reuer. in Christo pater, & Domine Metropolitanæ, patresque Reuer. Deo Optimo Maximo, à quo bona cuncta procedunt, gratias agimus, quod optatidies iam pridem in Synodo Prouinciali quinta indictus, initij Prouincialis concilij sexti adest, Decimus scilicet huius mensis Maij. Non est nobis ignota præstantissima charitas vestra erga Deum & erga gregem vobis commissam. Proinde instante iam die salutaris istius vestra

actionis, & synodaliū deliberationum, nos N. & N. & huius sexti Conc. Prou. Promotores, ab Illustris. Dominatione Reuerendissimæ Paternitate, auctoritate tua Metropolitana constituti, vt ex instrumento apparet quod R. D. N. Cancell. Archiepif. Notarius publicus, die septimo huius Mensis Maij M D L X X I I. Pontif. S. D. N. Gregorij Papæ XIII. anno Decimo consecit; primo illud ipsum instrumentum in parte & causis fauorabilibus tantum exhibemus: & pro publico & autentico pronunciaripubliceque legi requirimus. Et quoniam Sacrosancti Concilij Tridentini decreto (quod in sessione vigesima quarta Capite secundo de reformatione exscriptum etiam exhibemus, publiceque legi petimus) cauetur, tertio saltem quoque anno Concilium Prouinciale conuocari. & celebrari, proptereaque ad illius præscriptum Dei gratia & munere iam pridem synodis Prouincialibus quinque celebratis, nunc Concilij Prouincialis sexti, in superiori quinta synodo, item Prouinciali decreto, quod etiam legi petimus, indicti dies præsens adest: pro officij nostri munere instamus & requirimus hoc Concilium Prouinciale sextum iam tunc Metropolitana auctoritate, ex formula decreti Prouincialis quarti indictum denunciatum & promulgatum, hoc ipso die per vos deliberari & declarari incipere & iam incæptum esse. Instamus præterea & requirimus omnes & singulos Reuerendis. Episcopos qui adsunt, & quocunque modo debent, nominatim vocari; alios item, qui inuitantur; testes etiam synodales, & omnes alios quoscunque vel generatim vel speciatim interest: vt si quid pro publica huius prouinciæ utilitate habent, vel si quas controuersias item, quæ componendæ sint habent, ad hanc præsentem Synodum referant, cuius prosperum successum exoptamus & à Deo supplices p̄s orationibus precamur.

Intellecta promotorum comparitione & petitione, Illustris. D. Metropolitanus mandauit Instrumentum deputationis prædictum, ac decretum Tridentinum, & indictionem huius sexti Concilij Prouincialis in superiori quinto Concilio factum ad verbum à Cancell. Archiepiscopali alta & intelligibili voce in sessione legi: & ita factum est.

Accedens postea Cancell. ad Illustris. D. Metropolitanum, de ipsius manu decretum de aperiendo & inchoando concilio accepit, & ascendens ambonem de scripto decretum de aperienda synodo pronunciauit.

Eius decreti exemplum habetur supra in actis Conc. 1.

Hoc decreto recitato Cancell. de suggestu descendens, adhibitis R. Promotoribus ad Illustrissimum Metropolitanum & ad singulos Reuerendissimos Patres accessit, qui ordine sententiam rogati, consueta formula omnes respondiderunt: *Placet.*

Sententijs omnium cōcordibus Illustrissimo Metropolitanæ relatis, respondit Deo gratias, & statim

statim decretum de initio Concilij promulgandum Cancell. dedit, vt infra.

Decretum de initio Concilij.

NOS Carolus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Praxedis, & Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis, ad Dei omnipotentis, beatæque Mariæ semper Virginis, ac Sancti Ambrosij Confessoris, & Beatorum Martyrum Prothasij & Geruasij patronorum nostrorum laudem, discernimus de consilio & consensu Reuerendissimorum DD. Coepiscoporum nostrorum, hoc ipso die, qui dies decimus est mensis Maij, adiutrice diuina misericordia, initium fieri, atque adeo iam factum esse concilij prouincialis sexti, quod in superiori proxima synodo Prouinciali quinta decreto edito, nostra Metropolitana auctoritate indiximus, denunciauimus & promulgauimus.

Decreto proximè præcedenti promulgato, Deo gratias agendas esse cœsuerunt patres: ideo omnes assurgunt, & Hymnus. *Te Deum laudamus*, quem Illustrissimus Metropolitanus incepit, alternis choris canunt. Quo absoluto Reuerendi Promotores primò instant in hunc modum coram Illustrissimo Metropolitanæ.

Instantia Promotorum.

Illustrissime & Reuerendis. in Christo pater, & Domine D. Metropolitanæ, Illud in more positum est initio Synodi prouincialis, decreta de modo viuendi, de eiusdem Concilij officialibus, de præiudicio nemini afferendo, de non discedendo, legi atque edici: ideo ab Illustrissima & Reuerendissima amplitudine tua petimus, vt quem admodum moris est, de suggestu legantur, edicantur & promulgentur.

Audita Promotorum instantia, Illustrissimus Metropolitanus infra scripta decreta de suggestu promulganda Cancellario tradidit; quas reuerenter deosculans accepit, & alta voce legit & promulgauit.

Decretum de modo viuendi.

In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti.

NOS Carolus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis tituli Sanctæ Praxedis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis. Multiplex & graue admodum, magnisque curis implicatum munus, cum in omnibus alijs muneris atque officij Archiepiscopalis rationibus, tum

verò etiam in hac prouincialis concilij actione, nobis impostum esse agnoscimus, experiundoque sentimus.

Atque illud quidem sanè, non modò pastoralis quodam desiderio, aut voluntatis significatione; sed omni perenni sollicitudine, omni officio, atque adeo omni opere, sanctè religioseque præstare planeque exequi debemus. Cum autè conscij simus, onus tam amplum, grauissimis actionibus cumulatam, valde impar esse humeris nostris; eamque præterea esse humanæ conditionis nostræ imbecillitatem, vt non simus sufficientes, ne cogitare quidem aliquid ex nobis, sed sufficientiam omnem quæcumque sit, à Deo patre luminum existere, qui postulantis à se sapientiam dat omnibus affluenter & non improperat eis: Ideò in hac rerum conciliarium prouincialiumque tractatione & consultatione, quæ tota in deliberationibus grauissimis consumitur, non viribus nostris, quæ exiguæ sanè sunt, confisi; sed Dei vnus, cuius ministri sumus, ope atque auxilio freti, toto animo totaque mente supplices illud ab eo deprecamur, vt nos regat, foueat, & dirigat mentem animumque nostrum, ad ea, quæcunque prouincia rectè salutariterque gerenda rationibus opportuna, quæcunque optima sunt, & planè salutaria.

Obsecramus ergo Reuerendissimos Episcopos fratres nostros qui hoc loco adsunt, per Dominum Nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus sancti, vt cum omnes pietatis opes, omnesque Episcopatum virtutum facultates, quarum vbertate circumfluunt, in commune ad spiritalia prouinciæ commoda perpetuò conferant; tum verò præcipuè salutaribus consilijs, sanctissimisque precibus, conciliarem hanc actionem, quam Spiritus sancto auctore hodierno die aggressi sumus, adiuuare studeant: orantes pro optimo huius concilij sexti prouincialis successu; vt prouincia hæc tam sæpè synodalibus suffulta adiumentis, & disciplinis, atque sanctissimis monitis excitata, clarissimisque sanctè agendi exemplis incensa, ardentiori studio in dies exardescat progrediendi in via Domini. Assidue præterea in Dei laudes incubant; pure castèque, sacrosancti missæ frequenter peragant; facientes, sicut Spiritus sanctus beati Apostoli Pauli vocibus præcipit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro Ecclesia Sancta Dei, pro Sanctissimo Domino Nostrò Gregorio Papa Decimotertio, pro Sanctissimo Rege Catholico, cæterisque regibus, ac reliquis etiam in quouis dignitatis gradu constitutis, tum pro omnibus denique hominibus; vt quietam & tranquillam vitam agentes, pace fruamur, fidemque Catholicam, & charitatem in omnes terrarum partes ita disseminari videamus, vt in omnibus & per omnia glorificetur Deus, & pater Iesu Christi Domini nostri.

Hoc etiam meminerint Reuerendis. Episcopi, quòd si aliàs oportet à se præclara afferri sanctitatis & virtutum Episcopatum ac pene diuinarum exempla

exempla, inditiâq; summæ probitatis ostendi; tum certè maximè, cum eos celebrandi Concilij occasio in unum locum conuocat, ubi piè religiosèq; viuendi leges, cæteris de eorum consilio præscribuntur. Quare cum ipsi ex legibus uiuant, & semen, atque aded fructum sanctitatis iustitiæq; in alios diffundat; tum maximè & familiam suam (quæ ecclesiæ sumptibus sustentata, in domibusq; ministrorum Dei educata, cæteris propofita esse debet ad Christianarum virtutum imitationem) in ipsa sanctæ vitæ officijs continere studeant. Nec verò solum, quæ de Episcopalis familiæ recta disciplina præscripsimus, sed quicquid in moribus Christianæ pietatis excellere atque eminere videtur, ad illius instituendâ rationem atque vsum perducere curent diligenter.

Illud quoque hoc sacro loco & in conspectu Domini Reuerendissimos Episcopos summopere etiam atque etiam hortamur, intimeq; deprecamur in Domino, ut cum ex hac prouinciali specula multas prouinciæ partes variè languentes prospiciamus, iam demum summa Episcopali consensione, coniunctissimis pastoralis curæ officijs, vno studio omnes, non solum medicamenta perquiramus, sed appositè adhibeamus, quæcunque illa sint, & opportuna, & salutaria; ita ut quantum in nobis est, Domino operante, agras eius partes sanemus.

Et quoniam nihil ferè sæpius diuinis literis commendatum est, quàm clericalis ordinis hominum vitæ integritas, innocentia, fides, religio, pietas, virtutumq; omnium ornamenta, quibus domus Dei potissimum excolitur; idè illos monemus, & per viscera misericordiæ Dei nostri obtestamur, ut cum ipsi omni tempore laicis hominibus omnium virtutum splendore præluere debeant; tum maximè, cum concilia habentur, ita se gerant in verbo, in conuersatione & charitate, quemadmodum Apostolus monet: ut cum eos posuerit Deus in acquisitionem salutis, atque in ædificationem; officij sui memores, ambulent dignè Deo, sanctèq; viuant, sicut eos decet, qui in sortem Domini vocati sunt: omnesq; ipsi, tum sacerdotes sanctissimis Missæ sacrificijs, castissimisq; precibus, tum clerici frequentiori orationis studio, conciliares nostras actiones adiuuare studeant; illud piè Deum orantes, ut diuinæ gratiæ suæ lumen præferat mentibus nostris, cum ad consilia optima suscipienda, tum ad sancienda salutaria decreta, tum ad explenda salutriter instituta.

Omnes præterea ac singulos vrbis Mediolani Cives & incolas nobis in Christo carissimos vehementer hortamur, & monemus in Domino, ut cum perpetuò, tum in primis hoc tempore Concilij Prouincialis, eò vehementius se se ad christianas virtutes incitent, quò maiores illis stimulos addunt Episcopales conuentus, toties hoc sacro loco habiti. Ac præterea in tanta christiana disciplina luce, quæ Christi Domini beneficentia sibi oblata est, vitiorum tetram caliginem

disijciant, à malis omnino abstineant, ambulent in timore Domini, desideria carnis non perficiant, velintq; denique tota mente, toto animo, omni pietate, orationi operam dare, Christum Dominum in pauperibus pascere, sapissimè confiteri, Eucharistiæ Sacramentum salutariter sumere, ecclesias frequentare, Dei præceptis obedire; tum demum quotidie piæ sanctasq; preces ad Deum misericordiarum, & patrem totius consolationis adhibere; ut nos ipsi adiuti, in hac, omniq; alia pastorali actione, & gloria Dei, & animarum salutis perpetuò seruamus religiosa sollicitudine.

Illud autem mandamus, ut in basilica nostra Metropolitana, & singulis huius vrbis Ecclesijs Collegiatis, die Dominico Oratio de spiritu Sancto dicatur; deinde intra Ecclesiæ ambitum ad sacram supplicationem piè, rectèq;, atque ordine procedatur, litanij & reliquis precibus adhibitis, quæ ad sanctam eam precandi rationem, ab Ecclesiâ Dei instituta sunt. Omnes autem in Ecclesiâ, quæ domus Dei est, & domus orationis, eo præsertim tempore cum sacra fiunt, & diuina officia peraguntur, mutua congregatione, mutuis item colloquutionibus abstinentes, omnia attentissimis animis spectent, atque audiant; tum oratione & oris & mentis celebrantes adiuuent.

Decretum de Officialibus.

NOS Carolus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Præbyter Cardinalis Tituli Sanctæ Præxedis, Dei, & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus S. Ecclesiæ Mediolan. Quoniam ad huius prouincialis Synodi sextæ actiones & tractationes ministri nonnulli requiruntur; id propterea delegimus, ac decreuimus huius sexti Concilij promotores, Reuerendos Dominos, Antonium Senecam Decanum Metropolitanæ nostræ Ecclesiæ, & Ioannem Stephanum Beluisum Canonicum Primicerium Ecclesiæ Vercellen. I. U. Doctores: Reuerendum item Dominum Archidiaconum eiusdem nostræ Metropolitanæ Ecclesiæ, qui illos referat, qui à nobis in Concilio audiri volunt, ut iussu nostro introducantur.

Ne verò singulorum causâ, rerum grauiorum quæ à nobis in hoc Prouinciali Concilio agi geruè debent, cursum impedire aut retardare possint; idè Reuerendissimos Dominos Episcopos Dertonensem & Brixensem, & Reuerendum Dominum Audoenum Ludouicum Vicarium Generalem, huic muneri præfecimus, ut absentium excusationes quæ ad nos missæ sunt; tum eorum item causas cognoscant, qui Synodo non dimissa neque absoluta, se abeundi causam iustam aliquam habere existimauerint; easq; omnes & singulas ad nos ordine deferant.

Decretum de præiudicio non afferendo.

Decernimus, si cui contigerit in hanc prouincialem Synodum non iure admissum esse, vel suo loco non sedere, sententiamuè dicere, aut aliquid quidpiam agere; nemini propterea illo facto ius acquiri, aut acquisitum esse; nec verò de cuiusquâ iure possessione uè quidquâ detrabi; sed omnia in eodem statu rata firmâq; manere, in quo sanè ante erant, quàm hoc Prouinciale Concilium haberetur.

Decretum de non discedendo.

VT Episcopi, qui huic prouinciali Concilio interesse debent, antequàm illud absolutum sit, & de more ritè dimissum, ex vrbe Mediolano ne discedant, nisi iustam & probabilem causam habeant, quam ab illis huic cognitioni præfectis cognosci diligenter primùm & examinari, tum à nobis comprobari volumus. Nec verò tamè ea causa cognita & comprobata, impetrataq; etiam à nobis facultate abeundi, eorum cuiquâ hinc prius migrare liceat, quàm idoneum procuratorem reliquerit, qui huius Synodi Prouincialis sextæ decreta & constitutiones, suo, & ecclesiæ item suæ nomine suscipiat, eisdemq; ut moris est subscribat. Quòd si secus eorum quispiam fecerit, pœna ei sit, quæ canonum iure contra constituta est, qui hoc ipsum commiserint.

Tum promulgatis his decretis, R. Promotores de nouo institerunt apud Illustrissimum Metropolitanum in hæc verba.

Instantia Promot.

Illustrissime & Reuerendiss. in Christo pater, & D. Metropolitanæ, In actione Synodali Prouinciali, ut sint qui querelas audiant, & controversias componant, operæ prætium est, Patres Reuerendissimos constitui, qui id muneris obeant; petimus igitur eos decerni, tum præterea certos dies constitui congregationibus publicis, in quibus omnes audiantur.

Accedens ergo Cancellarius, præcedere Magistro Cæremoniarum ut moris est ad Illustrissimū Metropolitanum, de ipsius manu subsequentiâ decreta accepit, quæ ascendens ambonem alta voce pronunciauit.

Decret. de Iudicijs Querelarum.

NOS Carolus &c. Cognoscendis, & audientis querelis, & controversijs, & accusationibus item, si quæ contra quoscunque in Concilio deferantur, Reuerendissimos Episcopos Cremonensem, & Bergomensem, & Reuerendos Dominos Audoenum Ludouicum Vicarium nostrum Generalem, & Paulum Granucium Vicarium Vercellen. de consilio & assensu Reue-

rendissimorum Patrum Coepiscoporum nostrorū præficimus. Quas accusationes & querelas delatas ipsi audiant diligenter, & ad nos in concilio referant: controversias autem antequàm hoc ipsum concilium de more dimittatur, vel componere studeant, vel ex compromisso ad arbitros reijciant; vel ad nos in Concilio referant. Quòd si quæ fortasse accusationes aut querelæ sunt contra eos ipsos, quibus harum rerum cognitionem delegamus, earum cognitores constituimus Reuerendissimos Episcopos Dertonensem & Alexandrinum: qui antequàm hæc ipsa Synodus dimittatur, eas vel componere, vel ex compromisso ad arbitros reijcere, vel re omni ad nos in Synodum relata, desinere studeant.

Decr. de ferijs congregationis publicæ.

Omnes & singulis edicimus, congregationem generalem in Archiepiscopalibus nostris ædibus, loco ad eam præcipuè habendam designato, futuram singulis his ferijs, secunda, quarta, sexta, & alijs præterea, si quæ tabellæ publicè affixæ indicentur & significabuntur, signo etiam campanæ maioris, quod statò eo tempore in Metropolitana ecclesiâ dabitur.

Letis his duobus decretis, Cancell. ex ambone rogauit sententias Reuerendiss. Patrum. Tum descendens, vnà cum Reuerendis Promotoribus sigillatim omnium sententias ordine rogauit. & cum omnes simpliciter, Placet, responderent, Illustrissimo Domino Metropolitano de more retulit, qui dixit: Decretum placuit omnibus Deo propterea gratiæ agenda sunt. & Responderunt Patres, Deo gratias: & idè de suggestu de ipsius Illustriss. mandato hoc enunciauit; Decreta modo lecta placuerunt Patribus, de eorum igitur assensu ita illa statuimus ut lecta sunt.

Iterum R. Promotores in sessionem veniunt, & instant pro uocatione faciendâ in hanc sententiam.

Instantia Prom. de vocan. Reuerendissimis Episcopis & cæteris.

Illustrissime & Reuerendiss. in Christo pater, & Domine Metropolitanæ. Hic est decimus dies Maij, quo legitime moniti Reuerendissimi Episcopi Prouinciæ, & cæteri omnes, quorum generatim, vel speciatim interest, huic sextæ Synodo Prouinciali interesse debent: idè instamus & requirimus, ut omnes & singuli Reuerendissimi Episcopi qui adsunt, & qui adesse quomodocunque debent, nominatim uocentur, & alij item, qui inuitati sunt. Testes etiam Synodales, & alij item quorum interest.

Audita promotorum instantia Illustriss. D. Metropolitanus decreuit de suggestu Reuerendissimos Episcopos, ac alios supra requisitos nominatim per Cancellarium uocandos esse; ut infra.

Vocantur Reuerendissimi Patres Domini Episcopi, qui huic sacre Mediolanensi Synodo Prouinciali intersunt, & interesse debent. Qui ordine singuli nominatim vocati, ita sigillatim respondebunt, Adsum.

Vocatio Reuerendissimorum Episcoporum.

Reuerendiss. D. Episcopus Dertonenfis antiquior. respondit. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Aquensis. eius nomine Procurator. Resp. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Cremonensis. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Bergomensis. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Brixienfis. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Astensis. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Alexandrin. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Nouariensis, Procurator eius nomine. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Vercellen. Procurator eius nomine. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Albenfis. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Intimilien. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Casalenfis.

Reuerendiss. D. Episcopus Lauden. Procurator eius nomine. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Sauonen. Procurator eius nomine. Adsum.

Reuerendiss. D. Episcopus Vigleuanen. vacat ecclesia.

Reuerendiss. D. Episcopus Placentinus.

Reuerendiss. D. Episcopus Albiganen. vacat ecclesia.

Tertio loco vocati sunt Testes synodales, alijs pro hoc presentis sexto Concilio in vrbe, Diocesi, & prouincia Mediolanen. deputati.

Vocatione vniuersa absoluta, cum ex his qui nominatim supra vocati fuerunt, nonnulli absint, R. Promotores pro muneris sui ratione ad Illustrissimum Metropolitanum accedunt, absentium contumaciam accusando.

Eius exemplum habetur supra in Actis. Conc. 1. Audita promotorum accusatione & requisitione, Illustrissimus Dominus Metropolitanus Respondit. Admittimus, committimus, & discernimus.

Acquiescentes huic responsioni R. Promotores denuo instant pro fidei professione prestanta.

Instantia de fidei profess. prestant.

Illustrissime & Reuerendissime in Christo Pater & Domine Metropolitane, Sacrosancto Concilio Tridentini decreto constitutum & sancitum est, Reuerendissimos Episcopos, qui superioribus Concilijs Prouincialibus presentes non adfuerunt, nec propterea illa presterunt, quae ex eadem Tridentina sanctione in prouinciali Synodo, cui primum interfuerint, ab his ipsis prestanti oportet: Ideo ab Illustrissima & Reuerendissima Amplitudine tua petimus, in hoc prouinciali Concilio sexto omnia & singula ab illis prestanti ad prescriptum eiusdem Tridentinae sanctionis, quam etiam legi instamus.

De mandato Illustrissimi D. Metropolitanus Canc. ambonem ascendens, Tridentinum decretum, & alterum ipsius Illustris. D. de professione fidei enunciauit.

[Decretum de profess. fidei.]

Reuerendissimi Episcopi, qui superioribus Concilijs Prouincialibus presentes non adfuerunt, nec propterea illa presterunt, quae ex Tridentini Concilij sanctione, in prouinciali Synodo cui primum interfuerint, ab his ipsis prestanti oportet, in hoc Prouinciali Concilio sexto omnia & singula a Tridentinis Patribus definita & statuta palam recipiant, veram obedientiam summo Pontifici Romano spondeant, simulque haereses omnes publice detestentur & anathematizent, fidem profitentes eisdem verbis, quibus ex formula a Pio Quarto Pontifice Maximo olim praescripta, Nos, & Coepiscopi nostri in Concilio Prouinciali primo Mediolanensi nostro iurati praestitimus, & professi sumus.

His decretis de scripto pronunciatis, Reuerendiss.

D. Ioannes Episcopus Brixienfis, qui haecenus fidei professionem non praestitit, mitra simplici & pluuiali vsupra dictum est indutus, discedens a suo loco sessionali, praeeunte Magistro Caeremoniarum, ad Illustrissimum Metropolitanum pro huiusmodi professione accessit, & mitra de posita ac genuflexus fidei professionem ad prescriptum formulam Pij Papae iij. de libro quem Illustrissimus Metropolitanus suis manibus tenebat, praestitit, ac iurauit.

His ita gestis, cum iam hora esset tarda, censuit Illustrissimus Dominus huic primae sessioni finem imponendum esse: ideo pro certa feria sequentis sessionis sententiam Patrum rogari iussit, & iudici ad prescriptum.

Mox Reuerendi Promotores coram Illustrissimo Metropolitano constituti pro rogitu actorum in presenti sess. Cancellarium appellarunt, ad formulam supra in Actis primi Conci. praescriptam rationem.

Illustriss. vero Metropolitanus mitra pretiosa de posita, assurgens solemniter synodo benedixit, ac sacras vestes exiit: & assumpta cappa, comitantibus Reuerendiss. Episcopis ac Praelatis alijs quampluribus, praeeunteque Reuer. Capitulo ac Clero Metropolitanæ, per viam subterraneam in aedes Archiepiscopales reuersus est.

Audientia indicta Test. Synod.

Die sabbati duodecimo huius mensis Maij audientia in proxima publica congregatione Testibus Synodalibus indicta, tabellis locis solitis publice positus in haec verba fuit significata. Hodie hora decima octaua erit publica audientia Reuerendorum Testium Synodalium Prouinciae. Ex Cancellaria Archiepiscopali.

Die

Die 12. Maij 1582. Signat. M. Antonius Bellinus Canc.

Hora indicta Illustriss. Metropolitanus huic audientiae vocauit sigillatim & secreto singulos Testes synodales, loquentes, & referentes, ac etiam interrogationibus per eum factis respondentes.

Post audientiam circiter horam vigesimam secundam Illustrissimus Dominus Metropolitanus vocatis Reuerendissimis Patribus, statim congregationem secretam in loco ad id constituto habuit, cui interfuerunt Reuerendissimi Domini Episcopi, Dertonenfis, Cremonensis, Bergomensis, Brixienfis, Astensis, Alexandrinensis, Albenfis, & Intimilienfis. Congregatis omnibus, relatum est R. D. Paulum Granutium I. V. Doctorem Protonotarium Apost. procuratorem specialem in hac sancta synodo nomine Perillustris ac Reuerendiss. Domini Io. Francisci Episcopi Vercellen. comprouincialis, nunc apud Serenissimum Rodolphum Imperatorem Sanctissimi D. N. Papae, & Sanctae sedis Apostolicae nunciij cum potestate legati de latere adesse, & comparuisse cum literis ad Illustrissimum D. Metropolitanum, & ad hanc sanctam Synodum, a Reuerendiss. suo principali datis, quas vehementer optabat reddere, & praesentare.

Quod vbi intellectum est, fuit admissus & introductus, & primo Illustriss. Metropolitanus, tum synodo vniuersae cum reuerentia literas reddidit; quas statim Illustrissimus Metropolitanus & Reuerendiss. PP. Cancellario legendas dederunt, & sunt quae sequuntur.

Literae Reuerendiss. Episcopi Vercellenfis Illustrissimo D. Metropolitano Viennae, Austriae scriptae.

Illustriss. ac Reuerendiss. in Christo Pater ac Domine, mihi semper omni obseruantia colende. Est notam satis ac manifestam Illustriss. ac Reuerendiss. vestrae Amplitudini esse causam noui, quae mihi ne in Concilio isto prouinciali sexto ab ipsa legitime indicto praesens adsum, impedimento est: debeo tamen, ut Concilij quarti decreto satisfaciam, excusationem mittere, certumque procuratorem ecclesiasticum hominem istuc allegare, qui iustam & necessariam absentiae meae causam, exponat magis, quam probet; quique, meo nomine, quaecumque in Synodo ista ab Illustriss. & Reuerendiss. vestra Amplit. de Reuerendiss. Coepiscoporum suorum, fratrumque ac dominorum meorum consilio atque assensu egerit, gesserit, constituerit, decreuerit, sancierit, suscipiat atque recipiat, omni cum humilitate, ac praecipuo obseruantiae atque obedientiae studio. Itaque Reuerendiss. D. Vicario Generali, & D. Beluisio Canonico Primicerio Ecclesiae meae Vercellen. & Protonotarijs Apostolicis, vtrique, & eorum unicuique in solidum mandavi, ut istuc ad decimum Maij proximè sequentis mensis die Me-

diolani adsint, ac debitum hoc officium meum accurate, & quoad fieri poterit, integre persoluant, reliquaque omnia in Synodo ista Prouinciali agant & praestent, quae legitimi Episcoporum absentium procuratores in eiusmodi conciliari actione praestare agere solent, aut vlla debent ratione. Atque ut haec omnia commodius peragant, publicum huius mandati mei testimonium, quod Amplit. vestra Illustriss. exhibeant, ad illos misi. Aequum porro est ac rationi consentaneum, ut qui ex intimis animi mei sensibus doleo, quod isti celeberrimo conuentui interesse non possim, quique multo plus cateris omnibus Episcopis comprouincialibus, Amplit. vestra Illustriss. obsequi, parere atque inferuire uehementer, & cupio, & debeo; nulla ex parte debito officio meo desim.

At vero cum multa sint, de quibus in Concilio referendum mihi esse existimarem; haec tamen duo praecipue, quae censurarum ecclesiasticarum penas, ex antiquis canonibus, & Tridentini Concilij decretis adiunctas habent, praetermittere vel absens nulla ratione debeo, quin me in ijs minime deliquisse ostendam; nempe quod Concilij Prouincialis V. decreta, in synodo mea diocesana, sexto post mense non promulgauerim: quodque Synodum Diocesanam singulis annis non celebrauerim. Quintum enim Concilium non nisi in octaua Synodo mea Vercellenfi, hoc est 12. ferme ab illius promulgatione Mediolani facta mense, vulgari iussi, nouemque annos cum iam in Ecclesia mea administratione egerim, octo tantum synodos coegi. Quarum tamen culparum excusationes, atque ut puto legitimas, ne prolixior euadat epistola, in Synodorum mearum Vercellenfium libello, quem procuratores mei in Concilio exhibebunt, videre & legere poterit Illustrissima vestra Amplitudo: prioris scilicet in octaua, posterioris autem in quinta Synodo decreto primo; vbi non tantum iustam praetermissi officij rationem & causam; sed facultatem etiam, aut potius dispensationem a Sanctissimo Domino eam ob causam impetratam, perpetuo restatam esse volui. Hoc autem ipso anno, ut ne annuaria haec iam sancte introducta actio, absente me intermitteretur, Vicario meo Generali iussi, ut Synodum iam ad certum diem ex prouinciali decreto indictam habeat; ad eumque nonnulla etiam decreta in Synodo ipsa euulganda misi, quemadmodum rite recteque absolutam esse Nonam Synodum meam Vercellensem iam arbitror, & spero.

Duo alia praeterea decreta sunt, quae quamuis censuras annexas non habeant, permagni tamen interest, ut exacte obseruentur; quippe Tridentinis, & Prouincialibus decretis unicuique Episcopo distincte commendata, atque mandata: Videlicet de visitatione Ciuitatis & Diocesis obeunda, Deque Seminario ad Tridentini Concilij prescriptum instituendo: in quibus sane magna ac praecipua ecclesiarum bene administrandarum ratio posita est.

Kkkkk 3 De

De visitatione igitur, quam idem Concil. Trident. singulis annis aut saltem biennij spatio vniuersæ Diœcesis atque Ciuitatis ab vnoquoque Episcopo per se vel per alios fieri iubet, id dicam, Crede-re me Tridentinæ iussioni vtrunque satisfecisse, qui ante Helueticam legationem ter ego ipse vni- uersam Diœcesim perlustrauerim, omnesq; eccle- sias, atque etiã oratoria singula inspexerim, se- melq; per alios visitari iusseram; post autem ite- rum nempe anno 80. perlustrari à Reuerendis Ecclesiæ meæ Archidiacono & Præposito man- dauit, & priusq; hic annus 82. elabatur, sexta, Deo bene iuuante instituetur visitatio. Verum tamen si, quid in ijs frequentibus synodis, & visitationibus actum sit, ex me queratur, pro- fectò pudebit referre, ut ingenuè dicam, qui exi- guum admodum laborum meorum fructum ex- tate video; meiq; fortasse potius culpa, ob pecca- ta mea, quæ Diuinæ gratiæ obicem ponunt, quam aliorum causa. Id verò affirmare non verebor; quamuis parum profecerim præsens, non expe- dire tamen ecclesiæ meæ quòd ego ab illa diutius absim: quare D. V. Illustrissima ex corde rogo, ut quo primùm tempore per Sanctissimi Domi- ni voluntatem licuerit, ab hoc legationis mune- re me absolui, atque Vercellas reuocari curet.

Quod ad Seminarium spectat, bona fide testari pos- sum, me non modò post Concilij Prouincialis V. decretum, sed nunquam antea toto meæ admini- strationis tempore ulli cuiquam simplex aliquod beneficium contulisse, sed omnia quacunque li- cuit, Seminario meo Vercellensi iure vniõnis ad- iunxisse. Cùm autem nullus adhuc fermè cle- ricus in illo gratis sustentari posset, ex eiusdem Concilij Prouincialis V. auctoritate, tertiam de- cimam partem in Synodo mea diœcesana octaua, eidem Seminario persoluendam esse declarauit; atque eiusmodi exactionem indixi, ut ex illo de- creto, quod in eadem octaua Synodo quintum est, facile constare potest. Qui tamen factum sit, ut nulla adhuc iussionis seu exactionis illius ratio sit habita, causam intelliget ex procuratoribus meis. Quamobrem ab Illustrissima vestra Am- plitudine opem atque auxilium imploro, ut ter- tia illa decimæ pars, sine qua Seminarium certè meum, potius cõtubernalium Collegium, quam Clericorum Seminarium esse videtur, omnino, atque integrè singulis annis exigatur. Facilior porrò erit exactionis ineunda ratio, si cum Illu- strissimo Cardinali Vercellen. serid egerit, eiq; persuaserit, ut primo quoque tempore ipse pro- suorum beneficiorum, quæ multa in Diœcesi mea obtinet, ratione, debitam portionem tam pro elapso quam pro hoc ipso anno quem agimus, per- solui statim mandet.

Est verò etiam decretum aliud, quod licet in Tridē- tino Concilio non extet, negligendum tamen non est, cùm in Prouinciali Concilio Quinto editū, haud mediocriter conferre videatur ad rectam ecclesiarum bonorum & prouentuum admini- strationem & dispensationem; tum maxime ad Episcopum rerum familiarium curis subleuan-

dum, quòd aptior & expeditior esse possit ad spi- ritualium tractationem & meditationem. Il- ludq; est de Oeconomo, quem ex eiusdem Concil. Prouinc. quinti decreto deligere & constituere debui; Ecclesiasticum virum, deq; rationibus di- sponationis in certum codicem relatis ad Conc. sextum afferendis atque exhibendis: in quibus ego, ut rei familiaris meæ haud diligens sum di- sponator, quippe qui domui meæ præesse nescio (atque ideò indignus, cui Ecclesiæ Vercellen. cura committeretur) culpam nõ leuem, & agno- sco, & fateor, quòd fortasse rationes minus re- ctè ordinau, ut deceret, à me meisuè exhibendæ erunt; aliquam tamen excusationem, neque om- nino improbandam, peto ut afferre mihi liceat. Cùm enim iam pridem ex Canonicis meis vnum Oeconomum constituissem, virum sanè probum, & timoratæ conscientiæ sacerdotem, qui mihi etiam in professione Heluetica comes fuit, is pos- tea diem extremum ante obiit, quàm dispensa- tionis suæ rationem reddere potuisset: quam ob- cunquam, & ob perpetua ferè itinera mea, in qui- bus totum propè integrum hoc triennium, quod iam à Concilio Prouinciali quinto elapsus est, consumpsi, excusari certè mereor, si in hac re negligentior visus fuero. Mei tamen procura- tores (neque enim Oeconomum ecclesiasticū qui idoneus esset, inuenire deinceps licuit) vtrunque spero satisficient; quibus iam dudum iussi, ut rationes omnes, quanta maxima possent diligen- tia colligerent, atque in Concilio exhibendas pa- rarent.

Sed quoniam ex rationum libro, ut composito li- quido constabit, me non leuem æris alieni sum- mam contraxisse, dicam verè nec diffitebor, me improuidum certè atque incautum iure videri posse, qui meas vires non rectè metitus, Evan- gelicq; exempli immemor, sumptus prius non computauerim, dignusq; sim ideò, cui homines illudant potius, quàm misereantur excusent. Verùm enimverò cùm solemniter transferendi sacrum sancti Eusebii primi Vercellen. Episcopi, & martyris gloriosissimi corpus incidisset occa- sio, (nihil enim ferè aut certè parum ante cui- quam debueram, quamuis multas impensas fe- cerim ob Seminarij & Ecclesiæ fabricam & su- pellestem, atque ob Helueticam legationem) ni- hil non magnificum, atque honorificum in actio- ne illa præstare me debere arbitratus fueram, ni- si meo muneri, ingrato nimis atque pusillo ani- mo deesse omnino voluissem; quando licet duo etiam nummum aureorum millia in sanctarum reliquiarum honorem impendissem, id mihi ta- men graue nequaquam futurum videbatur, post- quàm vnius anni spatium, quo iam ab ecclesia & Seminarij fabrica immunis iure fueram abitu- rus, illam æris alieni summam diluere facile me posse cogitaram. Ast contra accidit; cùm præ- ter ecclesiæ Cathedralis chori fabricæ absolutio- nem, quæ mihi tota imposta est, Illustriss. Car- dinali Vercellen. pro rata conferre rennere, præ- ter munitas opere vitreo fenestras eiusdè chori

am-

amplissimas, pro quibus quingentos fermè au- reos me vni erogare oportuit; legatio hæc apud Casarè mihi repente iniuncta est, cuius certè cau- sa tria hæcenus & amplius coronatorū millia expendi. Hæc si minus iusta Illustriss. Vestra Amplit. videbitur excusatio, correctionem qua illi opportuna videbitur, haud renuam; postquàm illud tamen non celauero, me illius semper fuis- se sententiæ, ut aliquid debere fatius duxerim, quam plenum pecuniarum vnquam habere mar- supium, ad fugiendum adeò perniciosæ cumulan- di auri cupiditatis periculum. Quamquam ve- re illa optima mihi visa est atque optabilis condi- tio; ut si qua fieri ratione potest, prouentus ac cæ- sus, quoscumque percipit vir ecclesiasticus, atque Episcopus præsertim, utiliter pieq; expendantur omnes, neque ulli quidquam debeat.

Nec verò, & si tam multa ob hanc germanicam legationem expendi, picta aulæ, sericamur aut argenteam supellestem (quamquam pleriq; amicorum contra suadentibus, & quasi impel- lentibus) Deo adiutore adhibui; familiarem di- co supellestem: Ecclesiasticam enim ut nõ sper- nendam haberem, & curam adhibui, & multa impendi. Subinde leges nostras prouinciales ser- uare in omnibus studui, præterquam quod in me- sa, ut verè fatear, non adeò exactè; à multis quidem pijsq; vris ita persuasus expedire atque oportere.

Hæc si fustius fortasse, quàm alicuius aures patia- tur, explicata fuisse videbuntur, id eo studio à me factum existiment, rogo, quòd Decretorum Prouincialium nostrorum obseruatio esse cupio; & quantum pro mea tenuitate potui, sedulo la- borauit semper. Si quid autem Illustrissima ve- stra Amplit. aut aliquis alius ex Reuerendissi- mis Patribus plura eiusmodi penitus intelligere fortasse voluerit, Procuratores mei facile pote- runt de omnibus rebus, & diligentius, & enu- cleatius respondere.

Essent præterea plurima alia quidem, de quibus reddere deberem in synodo ista rationem; sed mi- hi ignoscat queso Ampl. Vestra Illustriss. bo- niq; consulat has literas meas, quæ quauis mul- tis partibus esse possint conspectu isto vestro in- dignæ, Testes sunt meæ erga Illustriss. vestram Amplit. atque Reuerendiss. istos patres obseruã- tiæ, quos sanè omnes ab hoc (ut ita dicam) exi- lio merore plenus saluare in Domino iubeo; ac præcipue Illustriss. vestra Amplit. cælestis ro- ris abundantiã precor à Deo patre misericor- diarum, & vnico bonorum omnium largitore. Viennæ, Cal. Aprilis 1582. Subscrip. Illu- strissima & Reuerendissima Amplit. vestra hu- millimus ac deuotissimus famulus Io. Franci- scus Episcopus Vercellen. Atergo cum suo so- lito sigillo, Illustriss. ac Reuerendiss. in Chri- sto patri ac Domino D. Cardinali S. Prædixi & Archiepiscopo Mediolani Domino mihi sem- per omni obseruantia colendo &c.

Literæ Reuerendiss. Episcopi Vercellen. Reue- rendissimis Episcopis in sexta Synodo pro- uinciali Mediolani congregatis Viennæ scriptæ.

Illustriss. ac Reuerendiss. in Christo Pater ac Domine, vosq; perillustres ac Reuerendiss. Pa- tres, Domini mei plurimum obseruandi. Quam graue, quam acerbum vulnus cordi meo influxe- rit, atque infligat acerbius in dies hæc diuturna absentia mea, longè sanè melius considerare po- terunt Reuerendiss. vestra Amplit. quibus ali- quando ab ecclesijs suis interdum abesse conti- git; quàm ego nunc referre necessarium putem: quamquam si velim etiam, id non facile præsta- re possim; quippe qui cùm in hac cogitatione ani- mum paulò intentius figo, vix à lacrimis tempe- rare mihi soleam, aut certè dolore non medio- cri, vel quadam animi confusione potius obrui me sentiam. Vereor enim vehementer, ne ob culpas negligentiasq; meas innumeratas, diuina prouidentia, iustiq; Dei iudicio huc ablegatus sim, ubi nihil, aut certè parum alijs profim, ego ve- rò non leue detrimentum assidue recipiam, mul- taq; præterea incommoda in Ecclesia mea subori- ri quotidie audiam, quibus præsens prouidere ut- cunque possem, absentia tamen non nisi illa deplora- rare liceat. Quid? quoties in mentem venit, me- tum multa pastoralis meo muneri incumbentiã of- ficia prætermisisse ea spe, vel distulisse potius, ut sequenti mense vel anno commodius illa obire; vel fortasse etiam ea animi remissione, quam sa- cularium hominum, & clericorum vitæ solutio- ris amantium voces inducere in Pastorum ani- mos semper conantur, adductum, ut paulatim quæ emendatione indigebant, non statim aut præ- propere corrigerentur omnia? Quid verò si au- tequam ad ecclesiam meam reuertar, diem ex- tremum obire mihi contingat, quo sequenti anno prætermisissorum officiorum iacturam resarciã? quando ecclesiarum instaurationem & decus re- ctè curabo, infirma gregis mei consolidabo, agro- ta sanabo, confracta alligabo, abiecta reducã, aut quæ perierunt, omni quæram sollicitudine, ut ad Deum fontem vitæ conuertantur, & vi- uant? Væ mihi, si tot animarum, quæ culpa mea in peccato manserint, sanguis de manu mea re- quiratur.

Discite iam vos, Reuerendissimi Patres, dum licet, dum tempus suppetit & commodum & oppor- tunum, in officijs pastoralibus obeundis non pro- crastinari: tempus enim breue est, & sagitta uo- lante citius aufugit. Videte, ne dum prosperam ad nauigandam tempestatem negligitis, noua ali- qua procella vis in longinquas partes, aut in syr- tes aliquas difficillimas nauim vestram impel- lat; exemploq; meo cautiore euadite: qui quidè in his cogitationibus defexus interdum, infelices admodum dies duco, atque à iusta ira Dei mihi maxime timendum esse valde suspicor. Nam si de sacris sanctissimi Martyris, & primi Ver- cellarum Episcopi Eusebii ossibus ac cineribus quid

quid contigerit ad memoriam reuocem, mecumque tacitus rem totam ordine considerem atque expendam; annon existimare iure deo, vel propè manibus tangere, nullam ferè aliam ob causam solemnè translationi tot impedimenta fuisse obiecta, quàm quòd ego indignus essem illam præsens aspiciere; nedum huiusmodi sacris ac pretiosissimis pignoribus supponere? qui sanè indignissimus omnium, qui me in Vercellensì Ecclesiæ administratione præcesserunt, sim gloriosissimi Martyris & Episcopi successorum.

Hæc porrò & aliæ multæ huiusmodi curæ ac sollicitudines me ita angunt ac propè conficiunt, ut nisi in obedientiâ Portum me aliquando recipere, haud profectò possem ijs, quibuscum quasi aliud cogitans, atque hilari facie internum animi mærorem dissimulans quotidie versor, doloris magnitudinem cœlare. Ad sanctissimum Dominum, summumque Pontificem, & Christi in terris Vicarium, cuius voluntate ac iussu me in has partes venisse, neminem esse vestri ordinis puto qui ambigat, cum respicio, non leuem sæpè consolatione capio, aliquam animi quietem inuenio. Verùm cum iam Concilij sexti Prouincialis diem aduentare animaduerto, ex quo non parum spiritualis fructus, nisi ferreo essem corde, cum ex conuentu isto florentissimo, tum verò ex pia & singulari capitis nostri & Archiepiscopi sollicitudine, vigilia, & charitate non referre poteram, vulnus recrudescere vehementer sentio; quòd non modò fructu isto carere hoc tempore, sed etiam hic me diutius degere oporteat, ubi & consuetudines quotidianæ, & variæ negotiorum tractationes, sæcularium hominum visitationes, Aulæ frequentia, rerum nouarum inuestigatio, & reliqua huiusmodi, quæ officij quod sustineo ratione subterfugere nò possum, lethalem quendam torporem animo inducunt meo, & quasi omnem spiritus feruorem in pectore meo extinguunt. Ac velut ij, qui pistrinum ingrediuntur, non nisi farina aspersi abeunt; haud porrò aliter animum, dum in hoc negotiorum sæcularium tumultu ac quasi pistrino versor, leuioribus curis ita aspersum refero, ut grauioribus illæ sollicitudines, quæ sunt Episcoporum propriæ, rerum cœlestium meditationes loco cedant, & quasi in obliuionem omnino abeant. O me miserum, qui dicere equidem possum cum Magdalena collacrimans, sed præ tristitia magis, quàm deuotionis zelo; Quæsiui Dominum meum, & nescio ubi poluerunt eum; quando ne in quotidianis quidem sacrificijs meis inuenire illum licet. Reliquas enim functiones pastorales, vix vnquam obeundi datur occasio. Atque vitiam non sensim ex hac consuetudine in duritiam cordis eam, atque ex illa in auersionem, ut sanctus Bernardus ad Eugenium Summum Pontificem, maxime cauendum admonerat. Atqui perfecti viri est, inter sæculares homines, & temporarias occupationes versari; sed præsentem Deum semper aspiciere, animumque

Zelo charitatis accensum gestare; ut in ipsa negotiorum obruentium mole, ad Dominum confugere, maioresque in omni perfectioris vitæ genere semper facere progressiones discat. Verus Dei famulus, & vias Domini currere iam dudum assuetus. Et tales nimirum fuerunt sancti viri, esseque nunc deberent Episcopi, ac qui præsertim Nunciij Apostolici, in Prouincijs tam amplis, tamque à recta pietatis & veritatis semita aberrantibus personæ gerunt; sed quæ longè ego ab eiusmodi virtute absim, si meas miserrimas vobis Amplissimi Patres aperire nunc liceret, cerneretis profectò luce ipsa clarius, meique magna ac profunda miseratione tangeremini. Qui quamuis post xxiiij. annos quibus Ecclesiæ Dei in seruiò, post xij. quibus in altari ministro, post x. quibus Episcopi munus (quamquam indignè omnia & gero & sustineo) aliquid certè in via Domini proficere debuissim; videor tamen adhuc vix prima spiritualis vitæ rudimenta didicisse, ut ad perfectum aliquem esse possim idoneus. Utinam verò rectè iam tandem incerpissem, neque sistere, aut etiam cancrorum moregressus retrovertere, & frontem durare assuescerem, quasi dementatus, vel his molestissimis occupationibus consuetudinibus à me ipso diuisus & distractus. Quamobrem vos, Patres Amplissimi ac Reuerendissimi, per Christi Domini Nostri viscera misericordie, per fraternam illam charitatem quæ nunc vos copulat, & spiritualibus donis replet, rogo atque obtestor in Domino, ut afflictionis meæ memores, diuinum auxilium mihi misero & vehementer laboranti communibus vestris precibus imploretis; quò diuinam ultionem effugere, & culparum mearum dignam agere queam penitentiam: Deumque Omnipotentem obsecretis, ut vel reditum mihi ad Ecclesiam meam acceleret, vel si in his partibus diutius morari me voluerit, id saltem tribuat, ut ne tempus hic teram, alijsque profim, neque mihi omnino inutilis euadam, Ecclesiæ verò meæ Vercellensi feliciorum quam hætenus absente me administrationem concedat. Ego enim vicissim vobis omnem diuinæ gratiæ largitatem & meliorem carismatum abundantiam ex toto corde precor à Domino; idque præcipue, ut in Concilio isto VI. Prouinciali, quæcunque sancta, quæcunque iusta sunt, quæcunque Prouinciæ isti vtilia & salutaria, ea in omni spiritus unitate & animorum consensione decernatis & constituatis. Valete in Domino, & felicissimè ac diutissimè ad Ecclesiarum vestrarum utilitatem, & animarum vobis creditarum salutem, atque ad Dei ipsius honorem ac gloriæ sempiternam. Vienna Austria, Calendis Aprilis, 1582. subscrip. Illustris. ac Reuerendiss. D. Vestrarum humillimus & obedientissimus famulus, Io. Franc. Episcopus Vercellensis. A tergo cum solito sigillo. Per Illustribus ac Reuer. Patrib. & Dominis Episcopis in synodo Prouinciali vj. Mediolani Congregatis, Dominis meis plurimum obseruandis, &c.

Lectis

Lectis ad verbum supra scriptis literis, Illustris. D. Metropolitanus Reuerendissimique Patres vnanimitè censuerunt, literis synodalibus nomine & auctoritate huius Concilij scriptis, Reuerendissimo D. Episcopo Vercellen. respondendum esse.

Hoc eodem die duodecimo Maij Illustris. D. Metropolitanus quò maturius & accuratius decreta in hoc Concilio Patribus & proponenda & sancienda primùm perpenderentur & examinarentur, congregationem consultationis decretorum constituit, eique certos atque idoneos viros præfecit. Atque pro ratione quidem rerum quæ tractandæ erant, varios etiam cōsultores adhibuit; alios scilicet Canonistas, rituales alios, alios practica parochialis peritos, alios denique sacre Theologiæ Doct.

Die dominico decimotertio mensis Maij, cum Illustris. Metropolitanus Reuerendiss. Patribus desiderium suum, & pium animi propositum aperuisset, ut diebus festis qui intra spatium conciliaris temporis incidunt, aliqui ex ipsis Reuerendissimis Patribus Missam conuētualet & sacram concionem haberent in Basilica Metropolitana; Reuerendissimus D. Episcopus Bergomensis, pro sua singulari pietate & charitate, hoc sanctum atque adeo vtile institutum ex animo amplectens, Cappa Pontificali indutus, nonnullis ex R. Canonicis ordinarijs comitantibus chorum ingressus est, & post preces secretas in faldistorio genuflexus recitatas, ad Cornu Epistolæ infra gradus omnes accessit: quo in loco faldistorium erat paratum: ibique cum iam officium horæ tertie ab solutum esset, sacras vestes coloris viridis pro ratione temporis ex instituto huius sancte Ecclesiæ Ambrosianæ induit, sacerdote assistente, ac diacono & Subdiacono ministrantibus ex R. Canonicis ordinarijs. Reuerendum verò Capitulum eo tempore vi Illustrissimū D. Cardinalem Archiepiscopum, qui huic Missæ sacro interesse volebat, ad illum de more excipiendum è choro exijt. Illustris. Do. Metropolitanus Chorum capitulo comitante ingressus, perorata prece ante altare, ad sedem Pontificalem accessit. Reuerendiss. D. Episcopus Bergomen. iam omnes sacras vestes Pontificales, ac etiam mittam, verum sine baculo sic indutus, ad sanctum altare vt sacra mysteria faceret, accedens, Missæ sacrum ritu Ambrosiano celebrauit: post Euangelium suggestum ascendens, vulgari idiomate pie admodum, & elegantissimè concionatus est, Euangeliumque mira eruditione & facundia explanauit. Post orationem dominicam, & in fine Missæ, impetrata primùm facultate deuota capitis inclinatione ab Illustris. Archiepiscopo, solemniter benedixit.

Absolutisque diuinis Missæ mysterijs, ad faldistorium reuersus sacras vestes exiit, ac pallium ex humerale violaceum induit, & ad statum locum iuit.

Interfuerunt Missæ sacro & concioni ferè omnes Reuerendissimi Episcopi, qui hætenus ad Concilium prouinciale venerunt, absolutoque officio sextæ & nonæ, cum Illustris. Metrop. in ædes Archiepiscopales redierunt.

Congregatio publica.

Feria secūda die decimoquarto præsentis mensis Maij habita est publica congregatio, de more pronuntiatis statis verbis libertati dicendi & referendi, sacro silentio Reuer. Promotores institerunt in hanc sententiam.

Instantia R. Promotorum contra Episcopos absentes.

Illustrissime ac Reuerendiss. Metropolitanus. Nos promotores inherendo petitionibus, instantijs & requisitionibus, quas superiori proxima cōgregatione in mediū attulimus & exhibuimus, instamus, & petimus contra Reuerendiss. Episcopos absentes, & alios, qui de iure, & consuetudine huius prouinciæ interesse tenentur, qui per se seu per alios conflictu tempore legitime non cōparuerunt, prout iuris fuerit, agi & procedi. Illico Reuerendiss. D. D. Episcopi, Derthonen. & Brixien. ac M. R. D. Vicarius Generalis Archiepiscopalis, Iudices ex culationum deputati super causis absentie singulorum Reuerendissimorum Episcoporum, qui in hac sancta Synodo non comparuerunt, coram ipsis deductis, ita Illustris. D. Metropolitanus retulerunt. Qui postea audita relatione & instantia iam facta super causis Reuerendiss. Episcoporum absentium, decreuit vt infra post relationem.

Relatio Reuerendissimorum Dominorum Iudicum causarum absentie.

Nos Iudices excusationum Reuerendissimorum Dominorum Episcoporum huius Prouinciæ absentium per Illustrissimam D. T. deputati, examinauimus & considerauius causas absentie Reuerendissimorum D. D. Episcoporum, qui in hac sexta Synodo Prouinciali interesse tenentur, & de singulis ad hunc modum Illustrissima Amplit. tua referimus, vt quod iustum fuerit, statuere & decernere possit Illustrissima D. T.

Reuerendissimus D. Episcopus Vercellensis, nuncium Apostolicum agit, & legatione fungitur pro Sanctiss. D. N. P. P. apud Casaream Maiestatem in Germania; & hanc suæ absentie causam allegat vt notoriam, & probat per suos procuratores, quos ad hanc synodum cum legitimo mandato misit.

Similiter Reuerendiss. D. Episcopus Nouariensis visitatoris Apostolici munere fungitur in Ciuitate & Diocesi Genuensi; & hanc causam absentie vt notoriam allegat, & procuratores suos cū legitimo mandato misit ad hanc Synodum. Reue-

Reuerendiss. D. Episcopus Laudensis, nunciij Apostolici munere fungitur in Hispania apud Regiam Catholicam Maiestatem, uti est notorium, & pro notorio legitime per singularem nuncium ad hanc synodum destinatum deducitur: sed nullum misit procuratorem cum legitimo mandato, ad acceptandum ea quae statuentur & decernentur in hac sexta Synodo Prouinciali.

Reuerendiss. D. Episcopus Saouonensis, apud Auenionem res agit Sanctiss. D. N. Papae & Sanctae Sedis Apostolicae, & id Illustriss. D. T. notum est, atque hanc absentiae eius causam notoriam esse constat; sed nullum legitimum procuratorem in hac sexta Synodo comparere studuit.

Reuerendiss. D. Episcopus Placentinus nondum rediit à legatione, qua fugebatur pro Sancta Sede Apostolica apud Regiam Catholicam Maiestatem in Hispania, uti est notorium. & Illustriss. D. V. satis constat de hac eius absentiae causa: sed nullum misit procuratorem cum legitimo mandato, ad acceptandum ea quae statuentur & decernentur in hac sexta Synodo Prouinciali.

Reuerendiss. D. Episcopus Aquensis abest propter causas Illustriss. D. T. notas, & procuratorem misit cum legitimo mandato, qui eius nomine in Synodo compareat, & decreta acceptet, eisq; subscribat.

Reuerendiss. D. Episcopus Casalensis abest propter illas causas, quas Illustriss. D. V. per epistolam & singulares nuncios suos significauit; quibus etiam mandatum dedit, ut pro eo absente in Synodo compareant, & ea quae statuentur, acceptent.

Reuerendiss. D. Episcopus Albigaunen. abest; absentiae causas ignoramus: nec ullum destinauit procuratorem legitimum, qui pro eo compareat, & alia quae ei incumbunt, praestet.

Sedes Episcopalis Vigleuani vacat.

Decreta Illustrissimi Metropolitanus super absentia Reuerendiss. Episcoporum.

NOS Carolus &c. Auditis & intellectis petitionibus RR. DD. Promotorum, & relationibus Reuerendissimorum D. Episcoporum, Dertonen. & Brixien. ac M. R. D. Vicarij nostri Generalis, delegatorum Iudicum excusationum Reuerendissimorum Episcoporum absentium, decernimus & pronunciamus ad hunc modum de eisdem absentibus Reuerendissimis DD. Episcopis huius prouinciae nostrae Mediolanensis, qui ad hanc sextam Synodum Prouincialem vocati sunt, & interesse tenentur, & de causis absentiae eorundem, ac mandatis in hac sexta prouinciali exhibitis.

Reuerendiss. D. Episcopi Casalensis legitime ad hanc sanctam Synodum vocati & absentis excusationes & causas absentiae per eius Procuratores allegatas rejicimus; eisq; assignamus peremptorium terminum ad comparendum secunda feria coram nobis in congregatione publica Synodali

hora 21. illius diei, quae erit Maij 21. futura; alioquin contra eum ad instan. RR. D. D. Promotorum Synodali, prout iustum fuerit, procedemus, illo amplius non expectato, nec citato nisi per edicta ad valuas nostri Palatij Archiepiscopalis.

Reuerendiss. D. Episcopi Uercellensis absentis, & per Procuratorem in Synodo hac Prouinciali coram nobis legitime comparentis, causas absentiae propter legationem apud Caesarem Maiestatem Nunciij Apostolici, uti notorie constat, absentiam probamus & excusamus, eiusq; R. D. Procuratorem ad recipiendum acta & decreta quae in hac Sancta Synodo statuentur, eisq; subscribendum, admittendum esse declaramus & admittimus.

Reuerendiss. D. Episcopi Laudensis Nunciij Apostolici apud S. Cath. Reg. Maiestatem in Hispania absentis, & per procuratorem in Synodo hac Prouinciali coram nobis legitime comparentis, causas absentiae probamus, & excusamus, terminumq; sex mensium ad acceptandum, & subscribendum, per se vel procuratorem, admittendum esse declaramus & admittimus.

Reuerendiss. D. Episcopi Saouonensis absentis apud Auenionem pro negotijs Sanctissimi D. N. Papae, & Sanctae Sedis Apostolicae agentis, causas absentiae probamus & excusamus, terminumq; quatuor mensium ad acceptandum decreta, & eis subscribendum, per se vel per procuratorem legitimum, praefigimus & assignamus.

Reuerendiss. D. Episcopi Placentini legitime ad hanc sanctam Synodum vocati & absentis excusationes, & causas absentiae probamus, & ei terminum quatuor mensium ad acceptandum decreta Concilij huius, & subscribendum, per se vel per procuratores statuimus.

Reuerendiss. D. Episcopo Albigaunensi absentis, & nec per se, nec per procuratorem legitimum comparenti, peremptorium terminum quinque mensium assignamus, ad causas iustas probandum, & ad allegandum quidquid allegare potest & intendit, & decreta huius Synodi acceptandum, & eis subscribendum.

Reuerendiss. D. Episcopi Nouariensis absentis, & visitatoris Apostolici in Ciuitate & Diocesi Ianuensi absentiae probamus & excusamus, eiusq; procuratorem ad recipiendum acta & decreta, quae in hac Sancta Synodo statuentur, eisq; subscribendum, admittendum esse declaramus & admittimus.

Reuerendiss. D. Episcopus Aquensis probet legitime iustas suae absentiae causas, vel compareat personaliter in hac Synodo ante finem eiusdem Synodi; alioquin cum eo iuxta sacrorum canonum & Conciliorum, praesertim Tridentini dispositionem, Instans RR. D. D. Promotoribus Synodalibus agetur.

His absolutis, Reuerendi Promotores pro muneris sui ratione contra Episcopos non residentes coram Illustriss. Metropolitanus institerunt.

Instantia Reuerendorum Promotorum contra Reuerendissimos Episcopos non residentes.

Stamus, literas contra eos decerni, ad afferendam causam, quare ad eiusdem Concilij praescriptum multari non debeant.

Illustrissime ac Reuerendiss. Metropolitanus Sacrosanctis Trident. decretis sancitum est, Omnes Metropolitanos, & Cathedralibus Ecclesijs quouis titulo praefectos, qui sine legitima causa, à Beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitanis, vel eo absente à suffraganeo Episcopo antiquiori residente, in scriptis approbata, ab ecclesijs eorum regimini commissis, ultra duos, vel ad summum tres menses, etiam interruptos absuerint, poenis & multis in ea oecumenica Synodo sancitis puniri & multari. Quare nos huius sanctae Synodi prouincialis promotores, pro executione decretorum, ac pro nostri officij munere, requirimus, & instamus omnes & quoscunque Episcopos huius Prouinciae, qui ab ecclesijs sibi commissis absuerint singulis annis ultra tres menses, etiam interruptos, sine causa legitima; vel si legitima, non tamen à Beatissimo summo Pontifice, vel ab Illustriss. Amplit. tua approbata, & absentiae facultas data sit, in praemis poenis ad praescriptum decretorum multari & puniri: necnon instamus, ut Illustriss. Amplit. tua, ad quam cum Concilio hoc Prouinciali sexto spectat, de licentijs etiam à suffraganeo datis iudicet, ad praescriptas illas duas sanctiones Concilij Trident. in sessione sexta, & vigesima tertia, capite primo relatas, quas sanctiones exhibemus.

Lectumq; fuit decretum Conc. Tridentini.

Illustriss. Metropolitanus super petitis & propositis per RR. Promotores causa non residentium Episcoporum ita decreuit.

Decretum de residentia Episcoporum.

Decernimus, de Episcoporum, qui ultra tres menses, siue continuos siue interruptos, à residentia absuerint contra praescriptum Conc. Trident. absentia huiusmodi inuestigari, & ex sacrorum canonum iure, praesertimq; ex praescripto illorum decretorum agi.

Insuper RR. Promotores, in proposita materia residentiae Episcoporum insistentes, institerunt contra canonicos non referentes Illustrissimo Metropolitanus de absentia Episcoporum à suis ecclesijs.

Instantia Reuer. Promotorum contra Canonicos non referentes absentiam Episcoporum.

Illustrissime & Reuerendissime Metropolitanus, Instamus praeterea tres primos de capitulo cuiuscunque Ecclesiae Cathedralis huius Prouinciae, qui Illustrissimam Amplit. tuam, de absentia, & de tempore absentiae Episcoporum Prouincialium qui absuerint, non monuerunt, multari ad praescriptum Concilij Prouincialis primi; Ac propterea iam nunc petitus atque in-

Decretum contra Canonicos non denunciantes absentiam Reuerendissimorum Episcoporum.

Decernimus contra eosdem de capitulo, literas opportunas, & ut iuris fuerit, contra eosdem ex praescripto primi nostri Concilij Prouincialis agi.

Postremo Reuerendi Promotores, ad quorum aures peruenit de inobseruata decretorum, quae ad reformationem disciplinae ecclesiae, & ad corruptos mores populorum componendos pertinent, ac item de abusus plurimis, qui quotidie in hac prouincia Mediolanensi pullulant; super his memorialia confecerunt, ac Illustrissimo Metropolitanus exhibuerunt, ut conciliaribus sanctionibus ijs incommodis opportune confuleretur.

Illustriss. Metropolitanus acceptis animaduersionibus RR. Promotorum exhibitis, vnà cum mox recitata instantia, ut congregatio de more concluderetur, mandauit ad praescriptum tabellae, & ordinis in superioribus seruati, omnes sigillatim vocari. Vocati igitur fuerunt per Cancellarium distinctè & sigillatim: & cum nullus comparuisset, Illustriss. D. statim gratiarum actionem egit, & congregatio dimissa ac absoluta est.

Sessio secunda.

IN nomine Domini, Anno à Natiuitate eiusdem millesimo quingentesimo octuagesimo secundo, feria quinta, decimo septimo mensis Maij, Indictione decima, Pontificatus Sanctissimi D. N. D. Gregorij Papae decimi tertij anno vndecimo.

Illustrissimus & Reuerendissimus in Christo pater & D. D. Carolus &c. Sessionem secundam Concilij Prouincialis sexti in superiori prima sess. indictam, infra scriptis Reuerendiss. Episcopis, Reuerendo Capitulo, ac clero vniuerso Metropolitanae comitantibus, summo mane, hora scilicet nona, Cappa rubra Pontificali indutus, ad Basilicam Metropolitanam accessit: perorataq; stata prece, ad sedem Pontificalem sub umbella accessit. Reuerendissimus D. Episcopus Cremonensis Missae sacrum ritu Ambrosiano peregit: iisdem planè seruatis, quae superius dicta sunt.

Absolute Missae sacro, sessionalis locus statim suo ordine dispositus fuit; & Illustrissimus Metropolitanus, ac Reuerendissimi Patres, ut in prima sessione dictum est, mitram & pluuiam induunt primò, tum in sessionem descendunt: omnibusq; ordine dispositis, Illustrissimus Metropolitanus ad praescriptum libri Pontificalis statas preces exorditur: absolutoq; euan-

Euangelio, Reuerendiss. Dominus Episcopus Cremonensis, comitantibus & assistentibus duobus Diaconis pretioso apparatu indutus, suggestum ascendit, & euangelicam lectionem interpretando, mira eloquentia & singulari pietate de Episcopali munere concionatus est. Concione absoluta, & Reuerendissimis Patribus in sessione suo loco & ordine confidentibus, nempe Dertonensi, Cremonensi, Bergomeni, Brixienti, Asteni, Alexandrinenti, Albeni, & Intimillienti, ac item Reuerendissimo Episcopo Casalensi, qui hodie primum ad Synodum venit, & omnibus usque ad finem Concilij gestis interfuit, a Cantoribus hymnus *Veni Creator*, Illustriss. Metropolitanopraecinente decantatus est, & aliae preces recitatae: tum primum copauerunt RR. Promotores, & in hanc sententiam institerunt super promulgatione decretorum.

Instantia de promulgandis decretis.

Illustrissime & Reuerendissime Metropolitanoprae, Decreta in proxima congregatione sancita, & communi Reuerendiss. Patrum consensu coprobata, in hac sexta synodi prouincialis sessione edici ac promulgari omni debita reuerentia instamus & requirimus.

Tum Magister Ceremoniarum tradidit Illustrissimo Metropolitanoprae fasciculum decretorum. Mox R. D. Archidiaconus ad Illustriss. Metropolitanum accessit, & ab eo decreta illa promulganda reuerenter accepit, & ascendens ambonem praefatiunculam illam, quae in qua libet sessione ante decretorum promulgationem legi solet, habeturque; initio decretorum Concilij. 6. recitauit ac promulgauit: & statim descendens fasciculum decretorum promulgandorum Cancellario tradidit: qui ambonem eundem ascendens, ea omnia promulgauit: ipsaque absolutis sententias patrum de more rogauit. Cum iam hora esset tarda, RR. Promotores profutura tertia & vltima sessio. institerunt: eaque indicta, cum rogitu Aetorum, sessio de more ut in prima dictum est, fuit absoluta ac dimissa.

Congregatio publica.

In hac congregatione, Reuerendi Promotores institerunt apud Illustrissimum Metropolitanum pro exhibendis facultatibus absentiae a Reuerendissimis Episcopis.

Illustriss. Metropolitanus cum ipse anno 1579. ob multa, & ea quidem graua negotia, post celebrationem Conc. Prouincialis quinti Romam ad sanctiss. D. N. profectus esset; ut Tridentino decreto satisfaceret, a Reuerendissimo Episcopo Dertonensi, antiquiori suffraganeo, facultatem, qua a sua ecclesia Mediolanensi abesse ei liceret, scripto impetrauit, literis datis Dertonae oct. Calen. Octobris 1579. In quibus inter alia hoc caput continetur, & est in Congregatione Cancellarius legit.

Exemplum capitis literarum Reuerendiss. Episcopi Dertonen. ad Illustriss. Cardinalem Sanctae Praxedis.

Causas praeterea intellexi suscepti itineris tui, quas exacte & ad amissim in suis literis Ampliatua Illustriss. recenset: partim scilicet, ut nonnulla charitatis officia non leuibus de causis Mantuae obiret; partim ut religionis gratia Camaldulensium heremum, & sacram Beatissimae Virginis Lauretti domum inuiseret, indeque se Romam conseruet, pro ecclesia sua Metropolitana de Coepiscoporum Prouincialium negotijs cum Sanctiss. D. N. tractandis, & ut decreta quarta & quinta synodi auctoritate apostolica comprobarentur. Cuius quidem prudens consilium, & itineris suscepti causas, ut ipsa a me petit, pro ea quae mihi tanquam antiquiori Episcopo suffraganeo ex praescripto Tridentini Concilij attributa est, potestate, non solum omnes ut iustas & legitimas approbo; immo pro totius prouinciae ecclesiarum, & suae Metropolitanoprae bono, eas necessarias existimo; ob idque sibi tamdiu abesse licere, ut ea negotia, quorum causa iter suscepisti peracta, & decreta Synodi recognita fuerint.

His literis lectis, Illustriss. Metropolitanus a Reuerendiss. Patribus requisit, ut manus cognoscendi super huiusmodi facultate absentiae suae suscipere uellent. Verum Reuerendiss. Patres ex communi voto hoc negotium totum Reuerendiss. Episcopo Cremonensi commiserunt. Mox Cancellarius de mandato Illustrissimi Metropolitanoprae ex praescripta formula vocauit Procuratores Episcoporum absentium.

Qui per R. D. Archidiaconum praesente Magistro Ceremoniarum ad Illustriss. Metropolitanum introducti, concordantes & consentientes omnes nomine principalium suorum petierunt certum terminum sibi statui ad exhibendas & allegandas causas absentiae Reuerendissimorum Dominorum suorum Principalium ab eorum Diocesis.

Quibus auditis Illustrissimus Metropolitanus ita decreuit.

Decretum certi temporis, intra quod Reuerendissimi Episcopi causas & facultates absentiae exhibeant.

NOS Carolus &c. Omnibus & singulis Reuerendissimis huius prouinciae Coepiscopis, qui ab ecclesijs suis singulis annis ultra tres menses etiam interruptos abfuerint & absint, assignamus terminum quatuor mensium, ad allegandum causas absentiae ab eorum ecclesijs, ultra trimesse etiam interruptum, & exhibendum facultates scripto exaratas, & concessas a Sanctiss. D. N. seu a nobis, aut nobis absentibus a Reuerendiss. Episcopo Dertonensi antiquiore suffraganeo; quo termino elapso agetur ad praescriptum Concilij Tridentini.

De-

Deinde vocati sunt Procuratores capitulorum: Tum Testes Synodales, qui pro sui officij ratione ea referrent, quae sui essent muneris. Vocatione demum ex ordine tabellae absoluta, Reuer. Promotores petierunt Congregationem proximam sequentem differri.

Congregatio priuata.

FERIA ij. die xxj. praesentis mensis Maii Congregatio priuata est habita, & in hac circa finem interfuert omnes superiores Regularium: inter quos aderant admodum Reuer. Patres Generales, Fratrum Minorum de obseruantia, & Franciscanorum conuentualium, qui uisitationis gratia Mediolani hoc tempore comorabatur. Illustriss. Metrop. & Reuerendiss. Patres de executione decretorum Prouincialium & editorum, praesertim quae ad obseruationem dierum festorum, & modum religiosae & pie in Ecclesijs uersandi pertinent, & eorum quae pro bono regimine Monialium haecenus constituta sunt, & singulariter egerunt pro remedio efficaci & absoluto adhibendo, ut in omnibus Ecclesijs, etiam regularium, mulieres ad praescriptum uelatae sint. Ut laici omnino arceantur a choro. Ut instrumentorum musicorum usus in Ecclesijs perpetuo interdictus sit, ut etiam alia cum ipsis regularium superioribus in Congregatione conclusum fuit. Omnes polliciti sunt pro sua uiriliter effecturos, ut decreta & edicta praedicta in suis Ecclesijs seruentur: uerum Illustriss. Metrop. ipsis minatus est de efficaci etiam remedio a Sanctiss. D. N. implorando, si negligentes erunt.

Congregatio publica.

DIE xxij. hora xxi. Habita est de more Congregatio publica, quae vltima fuit. Inter alia Reuerendiss. Episc. Cremonen. ad cognoscendum super causis absentiae Illustriss. Metrop. deputatus, in hanc sententiam retulit.

Relatio Reuerendiss. Cremonensis Pro absentia Illustriss. Metropolitanoprae.

EGO Nicolaus Episc. Cremonensis in hoc vj. Concilio deputatus ad iudicandum de facultate absentiae Illustriss. Metrop. concessa, refero, me causas absentiae praef. Illustriss. & Reuerendiss. Domini Metrop. a Reuerendiss. Episcopo Dertonensi antiquiori Prouinciae Episc. comprobatas, diligenter & mature considerasse, & illas iustas, & legitimas, ac notorie ueras ab hac vj. Synodo iudicandas esse. Quibus auditis Reuerendiss. Patres ita decreuerunt.

Decretum pro Illustriss. Metropolitanoprae super praefata absentia.

AVDITA Reuer. Promotorum instantia, nec non diligenter cognitis & perspectis absen-

tiae Illustriss. & Reuerendiss. Metrop. causis, & considerata absentiae facultate scripto data a Reuerendiss. D. Episc. Dertonen. antiquiore huius Prouinciae suffraganeo, Reuerendiss. Patres facultatem praedictam & absentiae causas legitimas esse unanimes consensu decreuerunt & iudicauerunt.

Quoniam non fuit instituti nostri Congregationes omnes, quae habitae sunt, hoc loco describere, haec ut infra de illarum ratione adnoscere uoluimus.

Toto hoc Synodali tempore, praeterquam festiuis diebus, habitae sunt Congregationes Reuerendissimorum Episcoporum coram Illustriss. Cardinali Metropolitanoprae; priuatae quidem quotidie, mane & uesperis; in quibus semotis omnibus inter sese agebant Episcopi. Congregationes uero publicae ter in hebdomada habebantur, feria scilicet vj. fer. ij. & fer. iij. ante diem sessionis: in quibus initio liberum erat cuique ingredi, & quae uouisset proponere, & praesentibus cunctis, vocabantur ordine ab Archidiacono, ex forma iam supra dicta, si qui aliquid proponere uellent.

Postea dimissis omnibus, praeter procuratores Episcoporum absentium, Procuratores Capitulorum, & Testes Synodales, ac etiam uicarios Episcoporum praesentium, & si qui alij ex gratia admittebantur, agebatur de negotijs conciliaribus, & publice proponebantur, quae inter Patres in priuatis Congregationibus fuerant examinata. In Congregatione uero fer. iij. diem sessionalem praecedentis, legebatur omnia decreta in priuatis & publicis Congreg. iam proposita, quae in sessione sequenti erant promulganda.

Singulis diebus, quibus Congreg. habebatur, mane & uesperis habebatur lectio per duos Theologos; mane de disciplina Ecclesiastica, uesperis uero super psalmos: quibus lectionibus familiae Episcoporum, & alij qui uouissent, intererant. Eodem tempore, praeter Congregationes priuatas Episcoporum, habebantur etiam Congregationes Theologorum, uel Canonistarum, uel de ritibus, & aliae de quibus supra, super ijs punctis, quae ei Congregationi examinanda a Patribus uel a Metropolitanoprae remittebantur.

Sessio tertia & vltima.

IN Nomine Domini. Anno a Natiuitate eiusdem Millefimo quingentesimo octuagesimo secundo feria iij. uigesimo tertio mensis Maij, Indictione decima, Pontificatus Sanctiss. D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papae XIII. anno undecimo.

Illustriss. & Reuerendiss. in Christo Pater D. D. Carolus Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyter Cardinalis tituli Sanctae Praxedis, Dei & Apostolicae sedis gratia Archiepiscopus Sanctae Ecclesiae Mediolanensis, celebraturus tertiam & ultimam sessionem, celebraturus tertiam Concilij vj. Prouincialis, pro hoc praesenti die in superiori secunda sessione legitime indicta,

LIII hodie

hodie hora decima tabellis publicè propofitis pariter indicta & fignificata, ex cõdibus Archiepifcopalibus difcedens, ad Bafilicã Metrop. ac ceflit, infra fcriptis Reuerẽdis. D. D. Epifc. ac Reuer. Capitulo & clero vniuerfo Metrop. comitantibus. Accessus huiusmodi non fuit folẽnis, fed qualis fupra in 2. fess. defcriptus est. Reuerẽdis. Epif. Bergomẽ. Miffam folẽne de more celebrauit; eaq; abfoluta, Illuftris. Metrop. pluuiiale & mitrã induit; idẽ faciunt Reuerẽdis. Patres, in fessione descendunt, & per Diaconũ Illuftris. Metrop. affitentem indicta est oratio mentalis consueta formula per Archidiaconos: *orate*; tum per alterũ affitentẽ mo dico interiecto fpatio tẽporis, illa vox pronunciat, *Erigite vos*. Ac per Illuftris. Metrop. fta oratio, *Adsumus fanctẽ Spiritus* recitatur. Litanie alternis choris canuntur, cũ adiunctis orationibus: mox Euangelium, luminibus accensis, & Thuribulo, in quo prius Illuftris. Metrop. incensum pofuerat, adhibitis, per Reuer. D. Archidiaconũ de fuggestu cantatũ est. Abfoluto Euãgelio, Reuerẽdis. D. Epifc. Bergomẽsis, binis diaconis pretiosioribus vestibus indutis comitantibus & affitentibus, pro concione habẽda, pluuiali & mitrã, nõ simplici, neque tamen pretiosa, frigio leuiter elaborata, qua etiã in Miffa vsus est, fuggestũ ascendit. Concione habuit mira sanẽ eloquentia & pietate refertam, & in interpretatione sacre lectionis Euangelicæ pofitam.

Concione abfoluta, & Reuerẽdis. Patribus Dominis Epifc. Derthonen. Cremonen. Bergomẽ. Brixien. Asten. Alexandrin. Alben. Intimilliẽ. & Cafalen. fuis loco & ordine in fessione cõfidentibus primò, deinde affurgẽtibus, hymno *Veni Creator*, decantato, cũ iterum Illuftris. Metrop. & Reuerẽdis. Patres confedissent, comparuerunt RR. Promotores & institerũt pro decretis promulgandis.

Mox Reuer. D. Archidiaconus, preẽte Magistro cæremon. accessit ad Illuftris. Metrop. & de eius manu fasciculũ decretorũ promulgandorũ reuerenter accepit, & ascendens ambonem, statam præfatiunculam alta voce enunciauit.

In Nomine sancte & Indiuidue Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen. Nos Carolus S. R. E. tit. S. Prædix Presbyter Card. Dei & Apostolica sedis gratia Archiepiscopus Mediolani, ad Dei Omnipotentis, Beatæq; Mariæ semper Virginis, & Sancti Ambrosij Confessoris, & beatorũ martyrũ Prothasij & Gervasij patronorum nostrorũ laudem, hæc pro Christiana morũ disciplina conformatione, qua clerũ populumq; fidei nostræ concrediti prælucere totis in Christo visceribus expetimus, in hac fessione tertiã promulganda proponimus.

Et statim descendens, decreta promulgada cancellario tradidit: quæ de eodem fuggestu alta & intelligibili voce enunciauit. Omnibus decretis lectis, sententiã Reuerẽdis. Patrũ de fuggestu vniuersẽ rogauit. deinde descendens, sin-

gularũ sententiã ordine rogauit: & cũ omnes, *Placent*, simpliciter respondissent, hoc Illuftris. Metrop. de more reulit; qui dixit, *Decreta modò lecta & promulgata placuerunt omnibus, propterã Deo gratiã agenda sunt.* & Responderũt Reuerẽdis. Patres, *Deo gratias*. Mox Illuftris. Metrop. hæc promulgationem decretorum concordi Reuerẽdis. Patrũ sententiã approbatã, de fuggestu p Reuer. D. Archidiaconum enunciari in hæc verba iussit.

In Nomine sancte & Indiuidue Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen. Nos Carolus S. R. E. tit. S. Prædix Presb. Card. Dei & Apostolica sedis gratia Archiepif. Mediolani. ad Dei omnipotentis, Beatæq; Mariæ semper Virginis, & S. Ambrosij Cõfessoris, & Beatorũ martyrũ Prothasij & Gervasij Patronorũ nostrorũ laudẽ, pro Christiana morũ disciplina conformatione, qua clerũ populumq; fidei nostræ concrediti prælucere totis in Christo visceribus expetimus, ea omnia & singula quæ lecta & promulgata iam nunc sunt, de consilio & assensu Reuerẽdis. D. D. Coepiscoporũ nostrorum, in Concilio Prouinciali Mediolanensẽ sexto decernimus statuimus & sancimus.

Et cũ iam hora esset tarda, & vltra meridiẽ peruentũ esset, omniaq; in hac 3. & vlt. fess. peragenda, præ angustia temporis in præsentia abfolui non possent, Reuerendi Promotores institerunt pro cõtinuatione præsentis fessionis. Illuftris. Metrop. sententiã Reuerẽdis. Patrũ prius habendã censuit; idẽ de fuggestu eam vniuersẽ his verbis Cancellarius rogauit.

Reuerẽdis. Patres, cũ omnia quæ in hac fessione ritẽ promulgada sũt, præ tẽporis breuitate hodie mane abfolui nõ possint; *Placet ne vobis hanc ipsam fessionẽ continuari hodie post vespas?*

Et cũ omnes, *Placet* simpliciter respondissent, de mandato Illuftris. Metrop. iterum fuggestum ascendens continuationem indixit.

Demũ Reuer. Promotores vt de omnibus & singulis in præsentis fessione peractis publicũ con ficeretur instrumẽtũ, institerunt & rogarunt.

Et cũ fessio minimẽ abfoluta esset, sed hodie post vespas foret cõtinuanda, Illuftris. Metrop. nõ benedixit; sed affurgẽtes omnes, in eodẽ loco fessionalis sacras vestes exuerunt, & prece breui ante sanctissimũ Sacramentũ perorata, in ædes Archiepiscopales redierunt.

Continuatio tertiã & vltimã fess. Post vespas.

HODIE post xvij. horã Illuftris. Metrop. ante continuationẽ fessionis officiũ vesperrarũ de vigilia Solẽnitatis Ascensionis D. N. in Pontificalibus celebraturus, in ædibus Archiepiscopalibus in loco ad id cõstituto pluuiiale & mitrã pretiosam induit, & Reuerẽdis. Epif. ac Reuer. Capi. cõfuetis vestib. induto; reliquoq; clero Metrop. comitãte, accessit ad Metrop. ibi indutis prius sacris vestibus de more à Capit. vespere celebratẽ sunt. Quib; abfolutis Reuerẽdis. D. D. Epifc. oēs induit pluuiiale & mitrã simpli-

De Visitatione.

EX Concilio Trid. fess. 24. reformat. cap. 3. Ex Concilio Prouinciali 4. tit. de visit. cap. Ne deinceps plures vsq; ibi, notarius autem.

De prædicatione verbi Dei.

EX Concilio Triden. fess. 5. cap. 2. vsque ibi Regulares verò. Ex eodem fess. 24. cap. 4. totum.

De moribus Episcopi.

EX Concilio Trid. fess. 25. cap. 17. Ex eodem fess. 25. cap. 1.

EX Concilio Prouinciali primo tit. de vita & honestate Epifc. vsq; ad tit. de horis Canonicis. Ex Concilio Prouinciali 4. tit. de Epifcopis.

De administratione bonorum Ecclesiasticorum.

EX Concilio Prouinc. 1. tit. quæ ad bonorum ecclesiasticorum administrationem. cap. sacre Trid. Synodi & cap. & sacrorum, vsq; in fine. Ex Concilio Prouinciali 5. tit. de Epifcopo episcopali iurisd. & foro, cap. sacrosancti. vsque ad cap. ne prælatus.

Ex libro Pontificali.

FORMULA promissorum.

Lectis omnibus capitibus regularum canonicarum, Reuer. Promotores pro delectu Testium Synodaliũ in ciuitate Diocesi & Prouincia Mediolanensẽ habendo per Illuftris. Metropolitanũ, quoad altera Synodus Prouincialis celebrabitur, institerunt.

Illuftris. Metrop. Testes Synodales quos huius rei gratia iam delegerat, in schedulam relatos de fuggestu enunciari & promulgari iussit, hac præfatione præmissa.

Decretum promulgationis Testium Synod.

VETVS est consuetudo, S. Ro. Pont. Euthibiani constitutione, & sacrosanctis canonicis decretis introducta, vt in vnaquaque Prouinc. Diocesi, duo pluresue spectati & probati viri singulis Prouincialibus Synodis deligantur, qui animaduertant diligenter, an aliquid in Diocesi sit, quod emendationem desideret; idq; cognitum, proximo quoque Prouinciali Concilio ad Metrop. & comprouinciales Epifcopos referant, quò diligentius possit morum erroribus aliqua ratione in ipsa Synodo consuli & prouideri. Quare nos antiquum illud probatumq; Institutum secuti, deligimus, & huic muneri proponimus hos quorum sequuntur nomina.

Vocatis & nominatis testibus Synodalibus omnibus & singulis de mandato Illuftris. Metropolitaniani

simplicem, & in fessione descendunt: & facta prius oratione mentali, Illuftris. Metrop. de libro statã orationẽ, *Adsumus sanctẽ Spiritus* recitauit. Mox omnibus confidentibus, de mã dato ipsius Illuftris. Domini decretum vnum quod de Vicario Epifcopi, vt sacris ordinibus initiatus sit, appellatur, ascendens fuggestum Cancellarius promulgauit, & sententiã Reuerẽdis. Patrũ super eodem decreto vniuersẽ rogauit, & gratiã de more actã sunt.

Postea Reuer. Promotores pro lectione regularũ Canonicarum ex veteri instituto in Concilio Prouinciali habenda institerunt.

Instantia de regulis Canonicis.

ILLVSTRIS & Reuerẽdis. Metrop. Illud institutum est, atque in huius Prouincia more positum, vt Reuerẽdis. Epifcopis Regule Canonice in Synodo legantur: Idẽ instamus humiliter, vt illa de fuggestu pronuncientur & legantur.

Tum Illuftris. Metrop. regulas canonicas legendas esse decreuit, accerta loca ex quibus desumpta fuerunt, Cancellario assignauit, quæ ascendens fuggestum omnia ordine infra legit & pronunciauit.

Decretum de legen. reg Canonicis.

CVM ex sacrosancta canonũ auctoritate iam pridem statutum sit, canonicas regulas ecumenicis concilijs traditas in Synodis prouincialibus legi debere, eas autem omnes recitari non patiatur angustia tẽporis: idcirco expedire visum est, nonnulla sacri Concilij Tridentini decreta ad Epifcopos pertinentia deligere, quibus adiungendas censuimus superiores constitutiones eas, quæ quasi regula quedam canonice, Epifcopalis vitæ rationem, officia, & partes maximẽ attingunt. Hæc omnia publicẽ legi volumus, vt illa etiam atq; etiam repetita, eoq; diligentius animis & mentibus impressa, quo maximo studio fieri potest, inuiolatẽ obseruentur.

De Concilijs Prouincialibus, & Diocesanis.

EX Concilio Tridentino fess. 24. cap. 2. Ex Prouinciali 4. tit. de Synodo Diocæsana.

De residentia & officijs Episcopalibus.

EX Concilio Tridentino fess. vj. cap. 1. Ex eodem fess. 23. cap. 1. Ex eodem fess. 22. cap. 1. Ex Prouinciali primo de residentia vsq; ad cap. In reliquis.

Ex iure Canonico.

C. Granis de præben. & dignetur, & est Innocentij III. in Concilio generali.

tropolitanum fuerunt iussi iusurandum præstare ad præscriptum Conc. prouinc. iij. his verbis. *Testes Synodales qui modò nominati sunt, si qui ad sunt, ordine ad Illustris. Metropolitanum accedant, iuraturi, se sincerè expleturos muneris sui partes.* Et qui aderant, accesserunt: qui iusurandum præstiterunt iuxta formulam prædictam, quam literis gradiusculis exaratam Illustris. Metropolitanus suis manibus tenebat.

Et cum testes Synodales deputati ferè omnes abessent, Illustrissimus Metropolitanus facultatem recipiendi iusurandum à testibus Synodalibus Reuerèdis. Episcopis impartitus est.

Decretum de iureiurando à testibus Synodalibus præstando.

HOC decreto, Reuerèdis singulis Episcopis, in quorum Diocesibus pro officij nostri munere testes Synodales nominauimus, eam facultatè impartimur, ut illos qui ab hac Synodo absent, iureiurando adstringant, ad formulam in Concilio Prouinciali iij. præscriptam: idq; duorum mensium spatio exequantur, tum nos de re præstita per literas certiore faciant.

His absolutis, quæ ad testes Synodales pertinent, RR. Promotores postremò còtra absentes instituerunt.

Et cū ià ad finè hęc actio conciliariis peruenisset, RR. Promotores pro subscriptione instituerunt.

Mox Illustris. Metropol. monuit omnes Reuerèdis. Episcopos, & absentium procuratores iussit ordine post se ad subscribendum accedere, decreto de suggestu per Cancellarium promulgato in hæc verba.

Decretum de subscribendo.

CAROLVS miseratione diuina tit. S. Prædis S. R. E. Presbyter Card. Sanctis, Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus, admonet Reuerèdis. Patres omnes, qui huic Synodo iure inter sunt, ut post se singuli loco & ordine ad altare maius accedant, & ijs quæ in hac S. Synodo decreta sunt, subscribant. Mandat etià absentium Episcoporum procuratoribus, ut nemo eorum, propòsita excoicationis pœna, Mediolano discedat, nisi prius sui Episcopi nomine decreta in hac Synodo edita suscipiens, unusquisque illis subscripserit.

Hoc decreto promulgato, Illustris. Metropol. primò, & omnes Reuerèdis. Episc. præsentis, ac procuratores absentium cum sufficienti mada to interestes, ordine ad altare maius singuli accedentes, in Cornu Euangelij consistetes, subscriperunt.

Subscriptionibus absolutis, quas cancellario præserte singuli fecerunt, cum iam omnes ad sua loca sessionalia redijissent, RR. Promotores pro indicatione futuri vij. concilij prouincialis in sessione facièda in hæc verba instituerunt. Illustris. & Reuerèdis. Metropolitanè, Cautum

est, & veteri canone, & decreto prouinciali, proximum Synodum Prouincialè in sessione indicendi humiliter petimus, septimam Synodum prouincialem futuram iam denunciari & indicati omnibus, qui præsentibus adesse debent.

Mox Illustris. Metropol. Indictionem proximi concilij septimi Prouincialis cancellario dedit, qui ascendens suggestum promulgauit.

Et cum Deo benè iuuante omnia in præsentis Synodo peragenda iam absoluta essent, Reuer. Promotores instant apud Illustris. Metropol. ut finis iam imponatur.

Illustris. Metropol. primò Reuerèdisimorum Patrum sententiã super hoc rogandã esse censuit; & Cancellarius ascendens suggestu, vniuersè his verbis rogauit: Reuerèdis. Patres, Placet ne vobis ad Dei omnipotentis laudè, huius prouincialis Synodi finem iam fieri? Tum descendens singulorum sententiã rogauit: & cum omnes Placet, simpliciter respondissent, Illustris. Metropolitanus ita decreuit. Et de suggestu pariter decretum statim promulgatũ est.

Decretum de finè Concilij.

NOS Carolus S. R. E. Cardinalis tit. S. Præcedis, Archiepiscopus S. Ecclesiæ Mediolanensis, Deo auctore & adiutore, cum absoluta sint, quæ pro temporis ratione agi geriq; posse videbantur; cumq; pastoralis cura, Reuerèdis. Episcopos, qui huic in Concilium euocati sunt, ad Ecclesiarum suarum stationem & Pastoralem vigiliam renocet; id propterea huius sanctæ Synodi finem iure faciendum censuimus.

Tum promotores pro rogitu actorum apud Cancellarium instituerunt.

Illustris. Metropol. antiquam acclamationem haberentur, & Reuerèdis. Patres de more in Pace dimitteret, de sella ante altare illos in se. confidentes, breui, sed graui admodũ concione, de singulari Dei benignitate, quæ in Synodalibus conuentibus præsertim dignoscitur, & de vbertate Spiritus, & diuina gratia, quæ veluti ex perenni fonte in huiusmodi actionibus hauritur, allocutus est.

Absoluta cõcione, omnib⁹ suis locis cõfidentibus, de mada to Illustris. Metropol. indicta est oratio mêtalis in tria capita partita: per Reuer. D. Archidiaconum.

Oratio mentalis per horam dimidiam in tres partes distributa I.

Reuerèdis. Patres, Toto mētis pio affectu orate pro S. D. N. Greg. Papa XIII. ut cum Deus Spiritus sancto suo, in salutaris gratia conseruet, gubernet, dirigat, & defendat.

I I.

REVERENDIS S. Patres, Toto cordis affectu orate, ut inclinet Deus ad preces humilitatis nostræ aures misericordiæ suæ, & in protectione Ecclesiæ suæ sanctæ antiqua sui brachij operetur miracula; ita ut hostium audaciã dextera diuini auxiliij prostrata, pacis tranquillitate

litate fruatur, & in laudibus misericordiæ diuinae incessabili exultatione letetur.

I I I.

REVERENDIS S. Patres, Toto cordis affectu orate, ut Prouincia hæc vestris culta laboribus, & omnes Christiani orbis partes diuina gratia lumine infusa, in sanctæ reformationis institutis, omni charitatis opere & virtute iugiter usq; adeò progrediantur, ut in omnibus & per omnia glorificetur Deus et pater Domini nostri Iesu Christi.

Post orationem mentalem, preces ex pontificali per Illustris. Metropolitanum recitæ sunt. Mox processio Cleri vniuersi sæcularis, qui semper sessionibus interfuit, inchoata est: & dum procederent, per cursores Tabella acclamationum ipsi fuit distributa. Profectione absoluta, Acclamationes habitæ sunt in hunc modum R. D. Archidiacon alta voce pronuntiantes, & Reuerèdis. Patribus, ceterisq; omnibus postea respon.

Acclamationes Reuerèdisimorum Patrum in Concilio Prouin. Mediolanensi sexto.

ARCHID. Deo Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis gratia.

Respon. Immensa est misericordia tua super nos Domine, qui secundum multitudinum miserationum tuarum, nos Conciliorum Prouincialium frequenter consolari iugiter dignatus es. Tibi laus, tibi honor, tibi gloria in sæculum & in æternum.

Archid. Beatiss. Gregorio Papæ & Domino nostro, Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Respon. Domine Deus, Sanctiss. patrem gratia tua custodi; ut eo gubernate, gentes sancto veræ fidei lumine perfuse, in unũ Ecc. tuæ ouile colligantur.

Archid. Patriarchis, & Archiepiscopis, & Episcopis omnibus salutaris vigilantia.

Respon. Deus Pater luminum, Illustra faciem tuã super seruos tuos: accende corda eorum in edificationem corporis tui.

Archid. Regi Catholico, & alijs Regibus, Principibusq; Christianis perpetua felicitas.

Respon. Altare Deas, Christianæ religionis defensoribus optabilem de hostibus crucis filij tui victoriam dextera potentia tuã semper concede.

Archid. Fidelibus prouinciæ nostræ & populo Christiano vniuerso Pax Christi aeterna.

Respon. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, & confirma in omni virtute gressus eius, perpetuuq; tuæ benedictionis rore illi infunde.

Archid. Reuerèdis. huius Prouinciæ Episc. ad Ecclesias suas reditus cum spiritali fructu uberrimo.

Respon. Deduc nos Domine in viam rectam, & dirige gressus nostros in viam pacis, & adendam scientiam salutis plebi tuæ.

Archid. Nos Domine, operarij in messum tuam missi, in omni opere bono ministeriũ nostrum expletes, Decreta sancta exequentes, digni reddamur misericordia & gratia magni & supremi

Sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul beata eius genetrice Maria, Beato Ambrosio Confessore, atq; alijs huius prouinciæ Patronis, & omnibus sanctis. Respon. Amen, Amen.

Acclamationibus de more absolutis, statim Reuerèdis. Patres ordine singuli ad Illustris. Metropolitanũ adhuc in sessione persistentẽ pro osculo pacis accesserunt: quibus sigillatim Illustris. Metropolitanus dum appropinquarent aliurgens præuia mutua capitæ acclinatione osculum impartitus est.

Tandem Illustris. Metropol. deposita mitra, & assumpto Baculo, surgens vniuersæ Sinodo solè niter benedixit, & Indulgentiã centum dierum concessit, ac postremò per Reu. Archidiaconũ Alta voce, Redeamus cum Pace, enunciatum est, & responsum in Nomine Domini. Et sacras vestes in sessionali loco statim exiit Illustris. Metropol. & Reuerèdis. Patres; & ibidem facta breui oratione, cum iam secunda hora noctis immineret, in aedes Archiepiscopales.

Alia quædam formulæ ad Conciliũ prouinciale spectantes.

Formula literarum, quibus Episcopi à Concilio absentis excusatio accipitur.

CAROLVS &c. Quæ scripta ad nos Amplitudo tua de causis misit, quam obrem in Synodo nostra prouinciali, pro eo sanè quod debet hoc tẽpore non possit; ea quidè omnia nos & accipimus & cognouimus. Quod igitur ad causas ratione q; attinet, quibus ad absentia suæ excusationem vitur, cum idoneæ illæ qui dem sint, atq; iustæ, cas auctoritate nostra Metrop. comprobamus. Quam comprobationẽ in Sinodi prouinc. acta refertur mandauimus. Deus Amplitudinem tuam benè valentem gratia tuæ diuinæ donis cumulet. Dat. &c.

Formula literarum, quibus Capitula Canonicorum Cathedralium ad Concil. prouinc. inuitantur.

CAROLVS, &c. Ex dicto, quod de Concilio prouinc. istic promulgari iussimus, certũ ac præfinitum diẽ, quo illud nos hoc anno habere statuimus, cognoscere potuistis. Quare his literis vos Mediolanum ad id inuitamus: eoq; præterea nomine, cõstituta die certos aliquos procuratores, ecclesiasticos homines, mitatis licet: qui, siquæ erunt, quæ ad vos aliqua ratione interesse putatis, ea nobis accuratè exponant. Valere in Domino. Dat. &c.

Formula literarum, de monitionibus, quæ Episcopis à Conc. prouinc. absentibus mittuntur.

CAROLVS, &c. Reuer. D. De rebus, quæ in Sinodo prouinc. actæ & decretæ sunt, à procuratore qui nomine suo interfuit, Amplitudo tua cognoscat. Pro officij autem Metropolitanum munere, cum monitiones, ea quæ scriptis consignatas prouinciæ nostræ Episcopis,

ACTA
Synodi Diœcesanæ XI.

qui Synodalibus actionibus interfuerunt, ipsi tradiderimus, eadem etiam his literis inclusas Amplitudini tuæ mittimus. Cui à Deo omnem cœlestis gratiæ cumulum precamur. Dat. &c.

Formula literarum, quibus Concilium prouinc. mittitur ad Pontificem.

Synodum prouincialem ex Concilij Tridentini præscripto Mediolani de more habuimus. Decreta porro quæ in ea confecimus, Reuerendo N. procuratori nostro ad Sanctitatem tuam dedimus: cuius auctoritati & iudicio illa emendanda nos subiicimus, qua maxima possumus & debemus, humilitate atque obedientia. Is verò, qui huius Synodi nostræ actionibus præfens adfuit, primùm nostro nomine Sanctitatis tuæ pedes quàm humillimè osculatus, cum cætera omnia coram vberius exponet, tum pro salutari huius prouinciæ cura, nostris etiam verbis ab ea supplex nonnulla petet, quæ vt consequamur, nos precibus summis obsecramus Sanctitatem tuam. Quam Deus ecclesiæ suæ incolumem conferuet diu. Mediolani.

Formula literarum ad Episcopos prouinciæ, de affixione, & promulgatione Concilij prouincialis.

DIE Sabbato, qui dies fuit 4. Idus Aprilis, decretorum quæ in Synodo prouinc. edidimus, volum in impressum Ecclesiæ Metropolitanæ valuis de more affigi, promulgari quæ iussimus. Cuius sanè promulgationis testificationem à Cancellario nostro Archiepiscopali exscriptam atque obsegnatam cum his literis coniunximus. Typis autem Mediolanensibus edita eorum decretorum volumina duo Amplitudini tuæ mitto: alia porro quæ ad istius Cleri vsum opus erunt, hic haberi poterunt, vbi pro totius prouinciæ ratione edita sunt quamplurima. De illis autem in Synodo diœcesana, quam Amplitudo tua proximè habitura est, legendis ac promulgandis, sicut non dubitamus, quin ipsa pro sua pastoralis sollicitudine ad prouincialis decreti præscriptum agat: ita speramus fore, vt in ijs ipsis exequendis omnino adhibeat debitum, & studij, & diligentiæ industrięq; pastoralis officium. Quod vt planè præstet, per viscera Christi Domini hortamur Amplitudinẽ tuã. Cui prospera & salutaria omnia à Deo precamur. Dat. &c.

Formula iusiurandi à testibus Synodalibus præstandi in Concilio prouinciali, Habetur supra in Conc. 4. Prou. pag. 179.

ILVSTRIS & Reuerendiss. in Christo Pater, & Dominus noster, Carolus tit. S. Præxedis Presbyter Cardinalis, Dei & Apostolicæ sedis gratia Archiepiscopus S. Ecclesiæ Mediolanen. salutarem admodum, ac disciplinæ Ecclesiæ valde accommodatum & vtilem vsum cogendi quotannis Synodum diœcesanam, ex sacri Tridentini, & Prouincialium conciliorum præscripto, quatum in se est, pro Archiepiscopali munere suo retinere & conseruare volens, hoc anno 1584. Synodalem hunc vndecimum conuentum, in superiori proxima decima Synodo de more indictum ad diem iij. Maij, in Calendario primùm adscribi, & per R. Archidiaconum solemniter facto Epiphaniarum die ad præscriptum denunciari iussit, vt infra.

Denunciatio Synodi Diœcesanæ in
Metropolitana.

HOC item anno, dilectiss. ad Dei omnipotentis, Beatæq; Mariæ semper Virginis, ac S. Ambrosij Confessoris, & beatorum martyrum Protasij & Geruasij, patronorũ nostrorũ laudem, Synodus Diœcesana die iij. Mensis Maij adiutrice diuina gratia celebrabitur. Pij igitur vestris precibus instate, vt Vrbs, & Diœcesis hæc Mediolanensis, salutari augeatur vita Christianæ disciplinæ, ex ijsq; fructus, suffragantibus eorundem sanctorũ patronorum nostrorum meritis, vberiores in dies afferat in Domino.

Synodalis autem dies cum instaret, Illustriss. Archiepiscopus studium & operam Vicariorum foraneorum, vt actionibus Synodalibus hac etiam ratione consulere, his literis requisit, quæ ad omnes scriptæ fuerunt.

Epistola ad Vicarios foraneos.

REV. Vicari. Cum dies Synodalis iam instet, sollicitudinem tuam hoc tempore præmonere volumus, vt debito apparatu ad rem Synodalem fructuosè per nos peragenda instructus conuenias. Quidquid verò pro tui muneris ratione in isto Vicariatu animaduertisti, quod actionem Synodalem spectet, nos quamprimum certiores facies; vt ante statum illum diẽ Synodi, opportunè consulere valeamus. Sedulo efficies, vt ad Vicariorum foraneorum conuentum, qui ante Synodum in adibus Archiepiscopalis de more habebitur, pridie eius diei bene mane accedas. Omnes autem Vicariatus tui Ecclesiasticos viros, qui ad Synodum conuenturi sunt, admonebis, vt eorum quisq; iussiones ordinationesque nostras, vel visitatorum nostrorum, tum eas quæ ad ipsos pertinet, tum quoad loca,

Epistola ad Parochos.

REV. Parocho. Voi sapete, che alli 4. di Maggio con la gratia di Dio faremo l'xj. Sinodo nostra Diœcesana. Già dopo tant'anni che siamo in questo corso continuo di tale attione, non douerebbe esser necessario, che noi vi raccorressimo, quel che voi sollecitamente da voi stesso doureste fare; ne meno che desiderassimo tutta la diligenza, che douete, & à voi, & al Popolo vostro, & alla Chiesa istessa parochiale; che v'è stata data in cura. Con tutto ciò v'auisiamo, che trà questo mezo vi raccogliate bene spesso frà voi medesimo, e con timorata e religiosa coscienza (che anco questa preparatione ricerchano le attioni Sinodali) esaminiate attentissimamente le parti, che toccano à voi per quest'attione: per la quale farete anco oratione, conforme al decreto Prouinciale, e Diœcesano. Dimani poi nella vostra Messa denunciate al popolo la celebrità di questa xj. Sinodo per il sudetto giorno; & mostrateli, per quanto Dio benedetto vi suggerirà, l'utilità & importanza di tal'attione: e consequentemente effortarete tutti, che per questo tempo continuamente più del solito attendino all'oratione, e che veramente contriti, e confessati, la Dominica seguente, che sarà alli 5. del presente, pigliino la Santissima Communionem; pregando, che Dio benedetto c'illumini col suo santo Spirito, acciò che facciamo tal'attione à gloria di S. D. Maestà, à edificatione di questa nostra Chiesa, e salute dell'anime. Dio vi benedichi Dall' Arcivescouato alli 20. d' Aprile M. D. LXX XIIII. Subscripta M. Ant. Bellinus Cancell. Archiepiscopalis.

Testes etiam Synodales in Ciuitate & Diœcesi constitutos his literis muneris suscepti excitauit, & monuit.

Epistola ad testes Synodales.

CAROLVS Cardinalis Archiepiscopus. Reu. dilectè. Iam dies Synodo constitutus aduentat; & quæ tunc temporis per nos decernenda erunt, prius accuratè sunt consideranda, prout huius nostræ Ciuitatis & diœcesis necessitates in Domino postulant. Vt igitur omnino ad nos pro muneris à te suscepti ratione quamprimum te conferas (debes enim ex diœcesano & prouinciali decreto mense ante diem Synodalem) his nostris tibi significare volumus; vt quid super eo agendum erit, maturè postea deliberare possimus. Mediolani ex adibus nostris Archiepiscopalis pridie Calend. Martij. M. D. LXX XIIII.

Vt etiam Illustriss. Archiepiscopus actiones & rem totam Synodalem pijs religiosorum & populi totius precibus adiuuaret, orationem in vniuersis Monasterijs virorum & mulierum vrbs, & in parochijs item, epistolis ad eos scriptis, indixit.

Huiusmodi literarum ad regulares exemplum habetur supra secunda parte Actorum in Synodo diœcesana viij. pag. 396.

Congregatio Prima.

SYNODALI die iam appropinquante, Illustriss. Archiepiscopus, pro tebus & actionibus Synodalibus rectè instituentis, statam Congregationem visitatorum die iij. Aprilis habuit: cuius Congregationis acta & decreta in proprio codice Congregationis relata sunt. In qua præcipuè, hæc quæ sequuntur, pertractata sunt; & habita est de more feria ij. post octauam Paschæ.

De ordine Processionis.

Hora.
Psalmi.
Antiphonæ.
Orationes.
Quæ redigantur in tabellam.
Impressio Tabellæ.
Breviarium in Processione.
Crux vna Cleri.
Pluuiale à Præpositis Ecclesiæ:

Tabella de modo & moderatione adhibenda in Synodo, & processione, publicè affigenda in columnis loci Synodalis.

Locus

Locus & forma conuentus Synodalis. Myniftri Synodales.

Congregatio Secunda.

Promotores duo, Urbanus, & Diocesanus. Iudices excusationum, & quarelarum.

DECANI qui processionis ordinem, & disciplinam tueantur.

Clerici item saltem duodecim, qui certis locis dispositi, clericum moneant, quando standum, quando sedendum, quando aliquid agendum, pro caeremoniarum ratione.

Certa Ecclesiae statuta, ubi singuli Sacerdotes qui Synodo interfunt, Missam singulis diebus celebrent.

Oratio diebus Synodalibus in singulis Monasterijs etiam Regularium, tam virorum, quam mulierum.

Commemoratio seu collecta de Spiritu sancto in Missa pro Synodo, etiam a Regularibus singulis s. ferijs.

Oratio pro rebus publicis in fine cuiusque sessionis.

Oratio vespertina in tres partes certas distributa, ex verbis conceptis, quae ab Archidiacono pronunciantur.

Regula recognitionis Cleri instar scrutiniij.

Tabella illius recognitionis i. scrutiniij.

Constitutio Congregationum videlicet.

Theologorum.

Canonistarum.

De modo conficiendi, & examinandi decreta.

De modo procedendi super reformatione.

De Testium Synodalium relationibus examinandis.

De recipiendis, & admittendis Praelatis forensibus.

De numero sessionum, & de modo celebrandi sessiones, & ordine sedendi.

De modo publicandi decreta.

Examinatorum.

Iudicum, &

Testium Synodalium.

Punctatorum, in collegiatis, & vrbe Diocesi.

Delectus Confessariorum Cleri.

Magistrorum Ceremoniarum.

Priorum doctrinae Christianae.

Ratio suffragij ferendi quod compromissarios plebaniarum & regionum Ciuitatis, & Collegiatorum.

ACCLAMATIONES, & earum impressio.

Tabellae disciplinae Ecclesiae, earumque impressio.

Index eorum, qui fidei professionem nondum praestiterunt.

Index seu catalogus nominum vniuersi Cleri, Urbani, & diocesani, cum suis titulis, & beneficijs.

Praefecti Hospitio, & Disciplinae Cleri.

CONGREGATIO triduo ante statum die Sinodi, visitatorum vrbis, & Diocesis apud Illustris. Archiepiscopum: in qua agitur de recognitione scripturarum & tabellarum ad vsum Sinodi factarum.

Item de decretis nuperrime factis, & de executione decretorum Prouincialium & diocesanorum.

De modo celebrandi Congregationem Vicariorum foraneorum.

Item de ijs, quae agenda sunt in d. Congregatione.

Congregatio Vicariorum foraneorum pridie Sinodi apud Illustris. In qua interfunt visitatores, & Vicarij Urbani.

SCRUTINIUM in hac Congregatione.

An a die S. Martini vsq; ad ordinationem S. Ambrosij visitarint.

An Congregationem habuerint ante septuagesimam.

An Congregationem feriaj. post octauam Paschae habuerint, de his, quae ad Archiepiscopum relaturi sunt.

An a Parochis collegerint, quae opus habeant correctione, & reformatione.

An scripta attulerint ex praescripto Sinodi Diocesanae.

An orationem instituerint pro Sinodo.

An per Parochos aliquot ante diebus denunciata sit actio Sinodalis.

An Sinodalis actionis instructio ad Populum.

An populi Ad frequentius orationis studium.

parochorum Ad confessionem.

rum admodum Ad communionem sumendam die Dominico Synodum praecedentem.

Qui Parochorum zelus in salute fidelium procuranda.

Quae eorum diligentia in Sacramentis ministranda.

An abusus in Sacramentorum administratione.

Quae vigilantia in reliquis Parochialis muneris partibus.

An progressio aliqua extat Synodis.

Quae progressio populi in via Domini.

Quae eiusdem exercitationes in operibus vitae Christianae.

Quam religiosus cultus dierum festorum.

Quam pia in Ecclesiis conuersatio.

Quae frequentia in scholis doctrinae Christianae.

An Indicem attulerint interdictorum, qui non communicauerint in Paschate.

Quae morum corruptela.

Quaeue publica peccata.

Quam diligens executio decretorum prouincialium, & diocesanarum, & edictorum Archiepiscopali, & visitationum.

Qui status Ecclesiarum.

Quae sacrorum vestium instrumentorumue suppellex, ex praescripto instructionum fabricae Ecclesiae.

Quae

Quae disciplina, progressus, & educatio Clericorum inferioris ordinis.

Qui absentes a Collegiatis & parochijs.

Qui ritus in officijs diuinis recitandis.

An corruptela, & abusus, & auaritia, in anniueruarijs & funeralibus celebrandis.

An Index beneficiorum vacantium.

An notula fructuum vacantium.

An Index Ecclesiasticorum non residentium, qui tenentur residere.

An catalogus Ecclesiasticorum hominum, qui tenentur interesse continuo.

Notula confessoriorum, Testium Synodali, Punctatorum Collegiatarum & plebis, prioris doctrinae Christianae, & Magistri caeremoniarum.

An compromissarij electi.

Et cum crastino die sessio prima habenda esset, tabellae publicae propositis in haec verba indicta fuit.

Crastina die, quae erit iij. huius Mensis, mane hora 10. Deo bene iuuante, initium erit Synodi Diocesanae xj. Mediolanensis. Ex Cancellaria Archiepiscopali die iij. Maij 1584. subscripta N. Can. ordinar. Cancell. Archiepisc.

Hodie sub vespere ad praescriptum in omni Ecclesia solemniter campanarum sono significatio facta est Synodi postero die inchoanda: mane vero, qui fuit dies iij. iterum pulsatum est, ut significaretur celebritas Synodalis conuentus.

Item certa significatio orationis pro Synodo.

Sessio Prima.

IN Nomine Domini Amen. Anno a Natiuitate eiusdem M. D. LXX XIII. Die iij. Maij, Pontificatus Sanctissimi D. N. Domini Greg. XIII. &c.

Illustris. & Reuer. in Christo Pater, & Dominus noster Archiepiscopus Sanctae Ecclesiae Mediolanensis, hoc mane & die pro celebratione Synodi Diocesanae vndecimae indictae, de more rem Synodalem solemniter ritu aggredi volens, Reuerendo Capitulo, & Clero Metropolitanam in aula magna congregationem Synodalem prope sacellum in aedibus Archiepiscopalibus congregato, e cubiculo cum cappa egressus, eam exiit, facta manuum lotionem; Albam, stolam, & pluuiam rubri coloris, ac mitram pretiosam induit. omnes item Canonici ordinarij, & officiales, pretiosa paramenta, qui que pro sui ordinis ratione induerunt; ac ita processionaliter ad Basilicam Metropolitanam Illustris. Dominus deductus est, comitantibus, & sequentibus plurimis praelatis, & protonotarijs, rochetto indutus, & Seminario, ac populi frequentia. Vbi ad atrium Metropolitanam peruentum est, solemniter campanarum & organi sono exceptus, de more in limine ostij maioris paulum consistens, Reu. Capitulum, & alios ibi praesentes aqua

benedicta asperit. Inde ad altare maius venit; paululum precatus est; postea ad sedem Archiepiscopalem accessit: quo loco horae tertiae officium inchoauit: & dum psalmi per cantores alternis choris solemniter canerentur, stas preces ex libro Pontificali recitauit; sandalia, ac dalmaticas, & pluuiam superinduit processionis gratia. Horae tertiae officio perorato, cum Clerus vniuersus saecularis & regularis conuenisset, statim inchoata fuit processio ad Basilicam Sancti Ambrosij; singulaque Capitula & Collegia suo loco procedebat, ex ordine vocationis factae.

De ordine Processionis.

PROCESSIONIS ratio & ordo is fuit, quem in propria Tabella impressa Illustris. Dominus ex suggestu explicari iussit. Tabellae vero omnibus praefectis processionis constitutis, & praepositis Collegiatarum Urbis, & diocesis, ac Vicarijs Foraneis dum ad processionem conueniebant, per Magistrum Ceremoniarum distributa fuerunt, quod rectius tota processionis ratio iniretur.

Formula publicandi Tabellam praedictam paulo antequam processio inchoetur.

Praepositi, Sindici Urbis, Vicarij Foranei, apud se Tabellam hanc habeant, & in suo quisque Clero rectam illius executionem curent. Praefecti disciplinae Synodalis in eam curam incumbant vniuersae & sigillatim, ut haec ipsa praesentur ad praescriptum, adhibita etiam opera clericorum designatorum.

Postea vero, quam a processione clerus ad Basilicam Metropolitanam redijt, ordine per sedilia oblonga, prout designatio facta requirebat, ab ijs dispositus est, quos huius rei designationi Illustris. Archiepiscopus instituerat.

Praeterea quod diligentius & accuratius disciplina Synodalis a Clero seruetur, nec vero quidquam committeretur, quod a loci Sanctitate, & Synodali actione alienum esset, certis Synodi locis conspicuis intra septa sessionalia in omnium conspectu proposita fuit Tabella disciplinae Synodalis impressa.

Haec habetur item supra pag. 995.

De Missa.

PROCESSIONE absoluta, Illustris. Archiepiscopus ad Sedem Archiepiscopalem sub vmbella se recepit, ibique pluuiam exiit, & casula sumpta ad altare progressus, Missarum solennia peregit. Quibus absolutis, iterum casula, & dalmaticis depositis, Pluuiam induit, & in sessionem, quae in ingressu Chori ad primos gradus disposita erat, cum Reuer. Capitulo, & Clero Metrop. descendit; reliquus vero Clerus in gremio Ecclesiae paulo inferius ordine consistebat.

De

De precibus.

OMnibus in Synodo, & loco benedictionis ordine confidentibus, Illustris. Archiepiscopus stas preces ad inchoandam Synodum ex libro Pontificali surgens exorsus est. Oratio mentalis per Reuer. Archidiaconum in dicta his verbis. *Orate Fratres*, vt in Pontificali, tum litanias, & alia de more, & Euangelium de suggestu.

De Concione & alijs deinceps.

TVM Illustris. Archiepiscopus suggestum ascendit, habuitq; concionem, sicut & reliquis deinceps diebus. Ea vero conciones supra posita sunt ad finem vij. partis.

Absoluta concione, Illustris. Archiepiscopus ad sessionalem locum redijt. Hym *Veni Creator spiritus* canitur, ac etiam reliqua ad prescriptum Pontificalis peracta sunt.

Illustris. Archiepiscopo sedente, indicto silentio per Archidiaconum, Cancellarius praeunte Magistro ceremoniarum ad Illustris. Archiepiscopum accessit, & ab eodem decreta, quae de suggestu legeret, accepit: atque illa quidem haec sunt, quae sequuntur.

Decretum de modo viuendi tempore Synodi, seu de disciplina Synodali. Illud autem supra habetur secunda parte Actorum in Synodo diocesana vj. & vij. pag. 389. & 392. decr. 1.

Deinde lectum fuit decretum de ministris Synodalibus. quod incipit, Quoniam vero in huius Synodi cura: & habetur supra pag. 389. d. 1. ad finem. Item decretum de praedictis non afferendo. Habetur supra pag. 390. decr. 3.

Decretum de non discedendo. pag. 393. decr. 2. Cui illud etiam adiunctum est.

Qui item intersunt, a sessionali loco non discedant, sine facultate a nobis, seu Vicario nostro Generali, alijsq; Ministris a nobis deputatis.

Postea decretum de oratione publica. Habetur supra pag. 393. d. 3.

Tum institerunt promotores pro fidei professione emittenda.

Instantia Promotorum.

Illustris. ac Reuerendis. in Christo Pater, & Domine &c.

CAVIT sanctum Concilium Tridentinum, vt omnes, qui in posterum beneficia Ecclesiastica asseculi sunt, & qui Synodo diocesana conuenire debent, in ea Synodo, quae primo quoque tempore celebrabitur, fidei professionem recipiant, profiteantur, & praesentent, prout illa Tridentina sanctione expressum est: ideo nos N. & N. huius xj. Synodi Promotores, humiliter petimus, & requirimus, sanctionem illam legi, & ad prescriptum, ab ijs qui tenentur, omnia

& singula praestari.

Tum decreto de professione fidei, quod habetur supra pag. 390. decr. 5. & binis illis constitutionibus, vna scilicet Tridentina, altera prouinciali, ac formula eiusdem professionis de suggestu lectis, qui fidei professionem praestituri erant, omnes coram Illustris. Archiepiscopo genuflexi, donec formula Pij III. ex suggestu pronunciata, & lecta fuisset, paulatim deinde terni & quaterni ad eundem Illustris. D. accellerunt, & fidei professionem breui hac formula emiserunt, & ad sancta Dei Euangelia, quae Illustris. Archiepiscopus suis manibus tenebat, iurauerunt, & singuli deosculati sunt, & recedentes nomina sua Cancellario dederunt.

Formula Breuis profess. fid.

EGO N. recipio, promitto, spondeo, profiteor, detestor, anathematizo, voueo, & iuro, vt in decretis, & formula professionis fidei ex bulla modo lectis, singula singulis referendo: sic me. Deus adiuuet, & haec sancta Dei Euangelia.

Fidei professione publice praestita per eos qui tenebantur, indicta est de suggestu continuatio sessionis pomeridianae.

Indictio continuationis sessionis.

Decernimus, & indicimus continuationem huius sessionis fore hodie hora 12.

In qua sessionis continuatione, vniuersi & singuli, qui huic Synodo xj. interesse quouis modo debent, nominatim vocabuntur, scrutinium Synodale fiet, & sigillatim, & vniuersae, generatimq; ex prescripta tabella. Quamobrem omnes singuliq; qui diuinis canonicarum horarum officijs recitandis adstricti sunt, breuiarium, ac huius anni calendarium afferant, ad prescriptum Synodi diocesanae quartae. Parochi item afferant hodie cathedraticum, quod soluent aedonimo nostro.

Postea promotores accersito Cancellario accusauerunt absentium contumaciam, & institerunt, apud Illustris. Archiepiscopum, vt contra absentes, qui se legitime non excusauerunt, procederetur vt infra.

Instantia promotorum contra absentes, & accusatio contumaciae.

Illustris, & Reuerendis. Domine.

Cum iam dies decima mensis Maij abierit, quae omnes & singuli Ecclesiastici ordinis homines huius urbis & Diocesis legitime per publicum edictum moniti, Synodo huic xj. iam praesentes adesse debent; cumq; multi non paruerint, sed vsq; adeo vel negligentes, vel contumaces fuerint, vt neque praesentes adsint, nec vero iusti impedimenti excusationem, causamue, aut nunciu miserint: ideo pro muneris nostri officio, Nos

N. &

Formula habendi Synodum Dioces.

N. & N. huius xj. Synodi promotores, eorum contumaciam accusamus; hocq; instamus. apud Illustris. & Reuerendis. Amplitudinem T. vt citationem valuis Ecclesiae huius Metropolitanae affigendam committat; cum iisdem tanquam inobedientibus agi iubeat, prout iuris est, & sacrorum canonum ratio postulat.

Illustris. & Reuerendis. Archiepiscopus ad instantiam & requisitionem Reuerendis. Promotorum, respondit his verbis.

Decretum contra absentes.

Admittimus, committimus, & decernimus. Tum ad Cancellarium conuersi Reuer. Promotores, pro rogatu actorum in hac sessione institerunt.

Instantia Promotorum pro Rogitu.

NOS N. & N. huius xj. Synodi promotores, rogamus te Dominum N. vt de omnibus & singulis in hac sessione peractis, vni vel plura facias instrumenta.

Responsio Cancellarij.

Conficiam praesentibus &c.

ET haec omnia peracta fuerunt publica sessione supra, adhibitis etiam testibus admodum RR. Dominis N. praeposito, & N. Decano Ecclesiae Metropolitanae.

Contra contumaces absentes per edictum ad valuas actum est.

Absoluta hac matutina sessione, Illustris. Dominus exiit Pontificalia paramenta absque benedictione, cum sessio a prandio continuanda foret, & cappam induit, ac in aedes Archiepiscopales reuersus est.

Ne vero Clerus perturbato ordine discederet, sed modeste, & Clericali grauitate, iussu Illustris. Archiepiscopi edictum est, vt ad Tabellae Synodalis prescriptum, a sessionali loco abirent. Sessione ergo absoluta, ex suggestu euulgatum est.

Ne quisquam a loco ante discedat, quam Illustris. & Reuerendis. Archiepiscopus a Synodo abierit: nec vero raptim, turbulenterue, sed grauitate, decoroq; incessu.

Capitula vero, & Clerici Ecclesiarum Collegatarum, vt collegiatim conuenerunt, eodem ordine a Synodo discedat praelata Cruce: quo eodem modo redeant hora indicta.

Caveant deniq; omnes, quacumq; & Ecclesiastica disciplina, & Synodalis actionis dignitati, & loci venerationi minime conueniunt.

Continuatio primae sessionis.

Aprandio stata hora indicta, & sono mediae campanae per spatium mediae horae signi-

ficata, Illustris. Archiepiscopus cappa indutus, a Reuer. Capitulo & Clero vniuerso Metropolitanam ad Basilicam Metropol. deductus est: ac primum vesperarum & completorij officio perorato, cui interfuit totus Clerus, & praecipue Canonici collegiatarum, Illustris. Archiepiscopus pluuiale, & Mitram pretiosam, & Capitulum pretiosa paramenta induerunt, & in sessionalem locum descenderunt: ibiq; stata oratione *Adsumus* recitata, omnibus ordine confidentibus, ac silentio indicto, iussu Illustris. Archiepiscopi Cancell. suggestum ascendit, & primo de Cleri vocatione, de scrutinio, de cathedratico, & de examinatorebus, & Iudicibus, ordine, & modo infra scripto actum est.

Instantia Promotorum de Clero vocando.

Illustris. & Reuerendis. Pater, & Domine.

SANCITVM est Concilij generalibus, & praecipue Concilio Tridentino, vt omnes Ecclesiastici viri, qui de iure, vel consuetudine Synodo diocesanae quocumq; celebrabitur, etiam exempti, interesse debent, si negligentes fuerint, poenas sacris canonibus sancitas incurrant: Quamobrem eos omnes ex suggestu publice vocari, & successiue scrutinium a patribus sapienter institutum haberi humiliter petimus; Ecclesiasticosq; viros sanctae disciplinae eruditos eligi, qui scrutinio diligenter incumbant; & Parochos Cathedraticum iure diocesano debitum persolvere instamus.

Lectaq; fuerunt decreta vt infra.

Decretum de Scrutinio.

SCRVTINIVM Synodale, a patribus sapienter atque ex utilitate Synodi institutum, iam aliquando intermissum, per nos adiutrice diuinae gratia ad usum consuetudinem reuocatum, hodie cum solempni vocatione Cleri in continuatione sessionis pomeridianae recte per eiusdem scrutinij praefectos agi decernimus, atque edicimus; ideo omnes & singulos, qui officij recitandi lege adstricti sunt, Breuiarium nuper editum, cum Calendario afferre & exhibere iubemus.

Decretum de Praefectis scrutinij eligendis.

SCRVTINII Synodalis praefectos deligimus venerabiles Sacerdotes, visitatores nostros in vrbe, pro ratione regionum portarumue, N. P. orient. N. visitatorem primae regionis N. secundae regionis &c. Qui pro sua quisque timorata, religiosaq; conscientia, postpositis omnibus humanis affectibus, in veritate, & sinceritate, & aequitate, iustitiaq; suo constituto loco scrutinium agant ad prescriptum Tabellae de scrutinio Synodali, ad usum huius Synodi iussu nostro editae, quam scrutinij praefectis distribui mandamus.

nos, ut et ipsi munitur sui pariter intelligant, et ceteris universis de quo sermone agitur...

Decretum de Clero vocando.

MOX vocabuntur omnes et singuli, quibus que sint, quibus Synodo diocesana an praesentibus...

Inde vero ad Praefatos recognitionis aonias Cappellanos dispositos recta via accedant, quibus Breviaria, et Calendaria ex praescripto exhibeant...

Qui ad eos non accesserint, perinde plebentur, ut qui ad Synodum nulla iusta causa impedita non venerint.

Interrogati autem, si quid de eorum non responderint, vel egerint, singulis a Praefatis dicitur volentur, et Canonice subiacentis disciplina.

Decretum de Cathedralibus.

PAROCHI autem tam in territorio redibunt, recte, et recte accedant ad Regem, N. Octononiam vestra mensa Archiepiscopalis, cui solent cathedrae aoniam dabantur.

De vocatione.

VOCATI autem sunt hac praefatione pro Ecclesiae dignitatis ratione: ac prima a ex Capitulo Metropolitanam, ita.

Multum Reuer. D. N. Archiepiscopus.

Multum Reuer. D. N. Archiepiscopus, & sic singulorum dignitates.

Reuer. D. N. Canonici ordinarii. Praepositi Collegiarum Urbis, & Diocesis sic.

Reuer. Presbyter N. Praepositus N. Canonici Collegiarum Urbis, & Diocesis.

Reuer. N. Canonici Sacerdotes N. Parochi Urbis, & Diocesis ita.

Venerabilis Presbyter N. Patricius S. N. Cappellani sic.

Presbyter N. Cappellanus S. N. Clerici Beneficarii.

N. Clerici S. N. Alij vero Clerici suo quisque nomine appellati sunt pro ordinis susceptione sic.

N. Diaconus N. Subdiaconus N. Acolitus N. Exorcista N. Lector N. Ostiarius, si ij vocandi sunt.

Cum autem hora esset tarda in sequentem sessionem iusta illud. Archiepiscopi vocandi...

mem iusta illud. Archiepiscopi vocandi clari diocesani mensa est, hoc decreto promulgato.

Decretum de sessione. Continuo in alium diem.

CRAS autem, & diligentius Clerus diocesanus uniuersus, accuratius itaom, sonum in Synodale de eorum, ut praescriptum Tabella, & auctoritate manu in sessione promulgata.

Postremo actum est de huiusmodi Clero, ut in audita sequens sessio secunda.

Decretum de hospitio.

OMNIBUS & singulis Sacerdotibus Clericis, Diaconis, diversorum hospitium, honestum, & decorem praesentibus, & Diocesis, adhibenda, praesentibus iustum non habentibus, ut diversorum & hospitiorum in actibus. Canonice extra partem nouam, quod hospitium praeter statum diversorum eis continetur est.

Decretum de hospitio.

VOCATI autem non exhibuerunt nomine huiusmodi Clero, ut praescriptum Tabella, & auctoritate manu in sessione promulgata.

Lectione quoque per hunc decretum de solemnitate dictorum commemoratione die sequenti agenda: omnia decreta formalia habentur supra Decretum Syn. viij. pag. 393. doc. 4.

Interca vero nequaquam hunc sessionem dimittentur, Archidiaconus iusta illud. Archiepiscopi de more iudicij orationem mentalem certis capitibus paratam, pro Clero discipulorum exortanda, & auctoritate manu in sessione promulgata.

Et huiusmodi orationis capita habentur supra Syn. Decretum viij.

Oratione mentali absoluta illud. Archiepiscopus surgens certis precibus recitatis, ac Synodo benedixit tunc concessione indulgentiarum.

Tam D. D. Promotores insisterunt contra contumaces abentes, & pro cogere actuum, ut supra, & absoluta est de more prima sessio.

Sessio Secunda.

IN nomine Domini Anno, & mense supra scripto, die vero xij. feria quinta, celebrata est sessio ij. mane. stata hora iudicij Illustris. D. Archiepiscopus ad basilicam Metropolitanam venit, & Reuerendo Capitulo associatus, ut in proxima praecedenti sessione dictum est: missarum solemnitate ipse celebravit sine cantu, adhibitis tamen assistentibus Ministris. Missa celebrata, in sede Archiepiscopali consistens pluviale & Mitram pretiosam induit: similiter Capi-

Capitulum: necesse in hoc omni sessione debeat esse in hoc loco ex illis de iustitia illud. Praeceptis, & hanc in Ambrusiano recepit...

Deinde de huiusmodi debeat esse in hoc loco, & non in aliis, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

DEIJS qui in huiusmodi sessione debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Hiis omnibus se praesentibus in huiusmodi sessione debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Continuatio sessionis huiusmodi.

A praefatis huiusmodi debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Decretum de suffragiis huiusmodi.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Suffragiorum quae pro compromissionibus debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco, & debeat esse in hoc loco.

Postea de examinatorum, & iudicum delectu, actum est.

Instantia promotorum de examinabilibus, Iudicibus, Testibus Synodalibus, & Punctatoribus euulgandis.

Illustris. ac Reuerendis. in Christo Pater, & Domine.

VT Synodalium actionum promotio & progressio, pro nostri muneris ratione recte atque ordine fiat, illud petimus, & instamus, ut examinatores, & iudices, hoc mane ex auctoritate Illustris. Amplitudinis vestrae Synodo propositi, & nominati, & omnium quorum interest, suffragiis secuti probati, iam demum ut moris est, de suggestu euulgentur: testesq; Synodales, ex veteri instituto, & Canonum iure, Concilij provincialis decreto, viri probati ab eadem amplitudine vestra Illustris. in urbe & Diocesi delegantur: Punctatores item ex decreto Synodali de more constituantur: qui omnes de suggestu pronunciantur. Tabella denique casuum referuatorum ex prescripto Concilij Tridēni euulgetur.

Examinatores, & Iudices probati sunt, & de suggestu denunciati his verbis.

EXAMINATORES à nobis in sessione Synodo propositi, & nominati, compromissariorum suffragiis maiori parte probati, sunt sexdecim. Iudices verò in Synodum relati, & maiori suffragiorum parte probati, sunt hi sex.

Singuli nominati sunt.

Examinatoribus, & Iudicibus pronuntiatis, Testes Synodales, Punctatores, & Tabella casuum referuatorum de suggestu iussu Illustris. Archiepiscopi promulgata sunt. Decretum de testibus Synodalibus habetur supra Syn. dioc. vj. decret. vij. pag. 390.

Decretum de casibus referuatis.

Carolus S. R. E. Presbyter Cardinalis Archiepiscopus &c.

QUONIAM expedit pro temporum varietate casuum reservationem ab Episcopo aliquando mutari: ideo & in Synodo Diocesana, & in Concilio Provinciali, illud decreto cauimus: ut singulis annis, vel in ipsa Synodo Diocesana, vel incunte Ianuario, casuum, quos sibi Episcopus eo anno referuari expedire iudicauerit, reservatio promulgetur, quò plenius casus eos referuatos confectarij perpetuo norint. Quà obrem hos ordine infra descriptos, quos hoc an-

no nobis referuamus, iam nunc promulgamus. Hanc verò casuum reservationem promulgationem, etiam post hunc annum tamdiu quoad altera proxima fiet, robur, vimq; habere ex decreto Diocesano, ac Provinciali statuimus. Ab ijs verò casibus nemo cuiusvis ordinis confessarius, etiam pretextu cuiusvis privilegij, quemquam sine facultate à nobis data absoluat.

Tum indicta est sessio tertia.

His ita absolutis, Illustris. Archiepiscopus surgens certas preces recitauit, ac Synodo benedixit sine concessione Indulgentiarum.

Promotores absentium contumaciam iterum accularunt, & de more pro rogatu omnium & singulorum in presenti sessione actorum institerunt.

Et antequàm hæc sessio dimitteretur, R. D. Archidiaconus iussu Illustris. Archiepiscopi de more indixit orationem mentalem tribus capitibus partitam pro Cleri disciplina excitanda, & diuino auxilio imploranda. Capita sunt hæc quæ sequuntur, & in qua meditatione clerus per semihoram & amplius perstitit.

Oratio mentalis.

Die secunda Diocesanae xj.

IRATRES Carissimi: obsecremus Deum omnipotentem, ut Regi Catholico Philippo Duci nostro, prosperum felicemq; rerum successum dignanter diuina benedictione concedat: ut cui multarum gentium gubernacula dedit, eidem caelestia arma tribuat, quibus protectus, aduersariorum nefarios conatus constingat.

II. Fratres Carissimi: toto cordis affectu orate pro filio Regis, ut Diuina gratia munere, regis virtutum ornamentis omnium excultus, in dies percipiat incrementa, diuq; incolumis sua regna iure augustissimè tueatur in perpetuum.

III. Fratres Carissimi: toto cordis affectu orate, ut hæreticorum feritate cōpressa, Flandriae status, Diuino munere, pacis, & fidei Catholicae integritate semper exultet.

Sessio Tertia.

IN nomine Domini, Anno, & mense ut supra, die verò Sabbati xv. eiusdem mensis sessio tertia celebrata est. Stas Canonice horis in Metropolitana cantatis, hebdomadarius Canonicarum solemnias celebrauit. Missa peracta Illustris. Archiepiscopus pluuiale & pretiosam Mitram induit, ac in sessionalem locum descendit: tumq; ex libro Pontificali oratio de spiritu sancto, Adsumus, recitata, ac litaniae more Ambrosiano decantatae sunt ab vniuerso Clero. His peroratis Illustrissimus D. Archiepiscopus suggestum ascendit, vbi sermonem per horam habuit.

Ser-

Sermone absoluto, & omnibus in sessione confidentibus, indicto prius silentio, Illustris. D. hac verborum præfatione constitutionem Gregorij Papæ XIII. de Iudicibus delegatis, & cōseruatoribus nuper editam de suggestu promulgari voluit.

Decretum seu præfatio.

VT Indices in Synodo hac Diocesana deputati pro causis commissarijs, & cōseruatores Regularium, quæ de ijs constituta sunt, & sedis Apostolicæ auctoritate, & robore communita exequantur, literas Pontificias Gregorij Papæ XIII. in hoc Diocesano conuentu publicè legendas decernimus.

Dum autem cōstitutio prædicta ex suggestu promulgabatur, M. R. D. Archipresbyter luminibus accensis capsulam argenteam, in qua sanctorum reliquiæ asseruantur, ex sacristia ad Illustrissimum Archiepiscopum attulit, & super mensam ibi propè decenter collocatam reposuit, ut ad præscriptum examinabilibus, Testibus Synodalibus, ac punctatoribus super sacris illis reliquijs, iusiurandum deferret. & vocati fuerunt examinatores, Punctatores, ac testes Synodales ad iusiurandum præstandum his verbis.

Decretum de iureiurando.

EXaminatores, Punctatores, ac testes Synodales in præcedenti sessione promulgati, accedant ad Illustrissimum Archiepiscopum, cui ex prescripta formula iusiurandum præstent.

Vos verò testes Synodales iurate fideliter vereq; ad nos, aut ad Vicarium nostrum generalem, aut ad visitatores nostros vos interrogantes relatores, omni remoto affectu & cupiditate, de his, quæ ad honorem Dei pertinent, ac reformatione indigent, quæ vos indagacione atque inquisitione adhibita, vel videritis, vel audieritis in regione vobis, vestraq; charitati, & perscrutationi commissa.

Tum singuli ordine terni aut quaterni accedebant, & ex præscripta formula super sacris illis reliquijs, quas ipse Illustris. D. suis manibus tenebat, iusiurandum præstabant.

Formula iusiurandi ab examinabilibus præstandi.

EGO N. examinabilis officium quod suscepi, promitto, spondeo, ac iuro, me fideliter, & sincerè, quantum in me est, executurum. sic me Deus adiuuet, & hæ sanctorum reliquiæ.

Formula iuramenti punctatorum.

EGO N. promitto, & iuro, me in officio meo punctatoris obeundo fidem ac diligentiam præstaturum, ad præscriptam constitutionem Provin-

cialium Mediolanensium, & Tabellæ mihi à Reuerendissimo Archiepiscopo traditæ, vel pro tempore tradendæ, sic me Deus adiuuet, & hæ sanctorum reliquiæ.

Formula iusiurandi testium Synodaliū habetur in Conc. Prouinc. 4. pag. 179.

Et quoniam ex his, qui constituti sunt testes Synodales, examinatores, & Punctatores, quidam hoc tempore non interfuerunt, nec verò iusiurandum ex formula præscripta præstare poterant, Illustris. Archiepiscopus censuit huiusmodi iusiurandum multum Reuerendo Domino Vicario Generali præstandum esse, hoc promulgato decreto.

Decretum de præstando iusiurando ab absentibus examinabilibus, Punctatoribus, & Testibus.

QVI examinatores, testes Synodales, ac Punctatores per nos nominati, & deputati sunt, si qui in Synodo ex prescripto iusiurandum non præstiterunt, Vicario nostro Generali illud præstent.

Deo benè iuuante, absolutis omnibus, quæ in hac xj. Synodo agenda erant, ut extremam manū Illustris. Archiepiscopus apponeret, ad præscriptum Concilij Provincialis V. monitiones ex eodem Concilio de suggestu legi mandauit.

Præmissa ea præfatione, quæ supra habetur in Syn. dioc. vij. decret. viij. pag. 393.

Deinde Promotores institerunt pro euulgandis decretis & alijs.

Illustris. ac Reuerendis. in Christo Pater, & Domine.

QVO diligentior & cumulatior executio sit, & conciliorum, tam Provincialium, quàm Diocesano, & instructionum ab Illustris. amplitudine vestra editarum, & edictorum item Archiepiscopaliū, & aliarum constitutionum ad huius Ecclesie sibi commissæ benè gerendæ rationem conscriptarum & promulgatarum:

Nos N. & N. huius Synodi Diocesanae xj. Promotores, ab Illustris. ac Reuerendis. amplitudine vestra petimus, atque instamus, monita executionis eorum decretorum & aliarum sanctionū Archiepiscopaliū de suggestu, ut moris est, per Cancellarium promulgari, & omnia alia edici, & enunciari, quæcumq; in hac Synodo Diocesana xj. pro prudentia & charitate sua Clero Diocesano præsentem edici & promulgari constituit. Quò idem clerus instructior in dies fiat, ac sollicitudinis studio inflammator sit, ad omnem Ecclesiasticam disciplinam rectè cumulatamq; executione perpetuamq; obseruantiam. Lectaq; sunt Monita executionis decretorum de suggestu, quæ habentur in volumine supra Synodi xj.

M m m m m 2

His

His ordine sic absolutis, Illustris. Archiepiscopus de more antequam hic Synodalis conuentus dimitteretur, sequentem Synodum, nempe xij. indici mandauit, præuia instantia Promotorum.

Instantia Promotorum pro Indictione futuræ Synodi.

Illustris. ac Reuerendiss. Pater & Domine in Christo.

ANTIQVO Canone, & decreto Prouinciali, & Synodali item cantum est, proximam Synodum Diocesana in sessione indici: idcirco promuneris nostri ab Illustrissima Amplitudine tua nobis demandati ratione, humiliter instamus, & petimus, Synodum Dioces. xij. futuram in hoc Synodali conuentu, omnibus qui interesse debent, pronunciar, & indici.

Tum lectum est decretum indictionis, ad prescriptam formam.

Decretum de indictione visitationis.

VETERIS, & laudatissimi, cum disciplinaq; Ecclesiastica ratione atq; usu conuenientis instituti illud est, antequam Synodus dimittatur, clero vniuerso qui presens in Synodo est, aliqua edici, quæ annuerearijs actionibus perpetuis præstanda sunt: edicimus igitur omnium & singularum regionum cleri visitationem, quæ omnes, singuliq; visitatores nostri in sua quique regione diligenter obeant, atque adeo præsent ad prescriptum monitorum, quæ diligentioris executionis causa in hac Synodo xj. edidimus. Omni igitur studio in omnes partes ad recte exequendum usum excitato ita se gerant, ut nullam eorum negligentiam, cuius nobis aliquando ratio reddenda est, animaduertamus; sed diligentiam præstantissimam, cuius fructus in omni recta executione constet, nos in Domino commendemus.

Indicta visitatione, audientia, quam Synodo absoluta Illustris. Archiepiscopus, Vicarijs, & alijs Diocesanis dare solet, indicta est.

Decretum de indictione publicæ Audientie.

VICARIIS foraneis hodie à prandio audientiam indicimus, & ijs quoq; omnibus & singulis, qui aliquid habent, quod nobiscum, aut cum Ministris nostris agant. Illis etiam, quibus à visitatoribus, Prefectisue scrutinijs, & vicarijs foraneis iussum est ad nos venire.

Demum Illustris. D. Archiepisc. de more orationem publicam, quæ in Vrbe, & Diocesi fieri solet, in fine Synodi indici & promulgari iussit.

Decreti formula habetur supra in Synodo vij. dioc. pag. 395. Cum omnia in hac xj. Synodo agenda & tractanda, Diuina auxilianæ Clementia ad optatum finem perducta essent, & cum iam hora esset

tarda, ut de more ritè recteq; Synodus dimitteretur, Illustris. Archiepiscopus suggestum ascendit, & iterum clero allocutus est.

Absoluto sermone, pulsatione solemnè campanarum, inchoata est processio de more, eundo per ambitum, & extra Ecclesiam: & dum Clerus regionatim & collegiatim ad processionem dirigeretur, Tabellarum acclamationum facta est distributio. Postea verò quàm clero vnuerfus redijt, denuo suis locis confederunt, & facto silentio, in oratione mentali certis capitibus enunciatis per Reuer. Archidiaconum, Illustris. D. Archiepiscopus, & clero vnuerfus, quasi per horæ dimidium persistierunt.

Oratio mentalis die 3. Synodi.

I. FRATRES Carissimi: Conuersi ad Dominum, puro corde oremus, ut preces nostras in beneplacito suo exaudire dignetur. Et quia imperfectum nostrum, quod in Synodi celsitudine admiximus, viderunt oculi Dei; ad miserationis diuina remedia confugiamus, hocq; prostrati precemur, ut ignorantie nostræ parcat erratis; & negligentie etiam, quam ex monitis internis decretorum agnoscimus, & remordente conscientia tabescentes, intimo dolore confitemur, indulgent; & quidquid offensionis, neglectæ Synodali & clericali sancta disciplina, cuius officia inoffensè præstare debemus, aliquo modo contraximus, eo condonante veniam consequamur, & à cunctis absoluamur nostrorum nexibus errorum.

II. Fratres Carissimi: ad sancta officia promerenda diuina miserationis gratia inspirante conuersi, toto cordis affectu Deum precemur, ut bonum, quod in nobis à Reuerendissimo Archiepiscopo, tam incenso charitatis studio & officio requiritur, omnino excquamur; utq; prompta cum eo sollicitudine gradientes, dignè ambulemus vocatione qua vocati sumus, omniq; in opere bono crescentes, obediamus studijs Deo placitarum orationum.

III. Fratres Carissimi: Toto cordis affectu orate, ut in omni humilitate, & mansuetudine ambulemus: ut solliciti seruare unitatem Spiritus in vinculo pacis, & Christi Domini iugum suauè, & onus leue patienter portantes, demum hereditemus caelestem terram viuientium, & multitudine pacis aeternæ delectemur.

Quæ orationes semper recitantur in vltima die, & sessione Synodi: & vbi fiat sessio quarta, ponantur orationes etiam infra scriptæ in penultima die.

Oratio mentalis.

FRATRES Carissimi: Pio interna deuotionis & orationis affectu orate pro Reuerendiss. Archiepiscopo nostro, ut spiritualibus amplifiscetur augmentis, & verbo, & exemplo, quibus præest proficiat, ad vitam sempiternam.

II. Fra-

Formula attestacionis electionis & approbationis Iudicum Synodali.

FIDEM facio & attestor ego N. Cancell. Archiepiscopalis, in Synodo Diocesana N. Mediolanensi sub die . . . mensis N. inter ipsius Synodi celebrationem, ex pluribus propositis, infra scriptos RR. DD. Iudices causarum, ex prescripto Tridentini Concilij electos, approbatos, designatos, ac deputatos fuisse; videlicet, Multum RR. DD. N. N. N. N. N. N. I. V. Doctores. In quorum fidem & attestacionem presentes manu mea subscriptas, & sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij munitas fieri volui. Dat. &c.

Formula prorogationis Synodi Diocesana.

CAROLVS &c. Superiori proximo anno, Synodum diocesana, quam ex concilij Tridentini prescripto quotannis habere debemus, hoc anno, die 18. mensis Octobris, qui dies est S. Lucae Euangelistæ, habedam celebrandam; esse, nos in ipso diocesano conuentu indiximus. Sed cum & visitatio in diocesi nostra à Reuerendis. Visitatore Apostolico inchoata, nondum perfecta sit; & nos visitationis etiã à Sanctis. D. N. Greg. XIII. nobis delegata, occupationibus hoc tempore distineamur; illam differendam esse censuimus, prout his literis in alium diem arbitrato nostro statuendum, alijsq; literis edicendum, differimus, & prorogamus. In cuius rei fidem, has, quas edicti publici vim habere volumus, sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij obliuatas, Cancellarijsq; nostri subscriptione munitas, in valuis Metrop. nostræ Ecclesiæ, adiuuamq; Archiepiscopatum, publicè proponi affigiq; mandauimus. Dat. &c.

Alia eiusdem generis.

CAROLVS &c. Synodum dioces. quæ decreto perpetuè indictionis in Synodo proxima per nos edito, die 24. mensis Aprilis hoc anno futura erat, ob pestiferam contagionem, à qua adhuc, peccatis nostris ita exigetib; hæc Vrbs, & diocesis omnino libera non est, in aliam certam diem, arbitrato nostro statuendam, publiceq; indicendam, prorogamus, ac differimus. In cuius rei fidem &c. Dat. &c.

Alia eiusdem generis.

SYNODVM diocesana, quæ ex decreto nostro in synodo proxima superiore indicta, & in Epiphania Domini iussu etiam nostro à Reuer. Archidiacono in Metropolitana Ecclesia solemniter denunciata, & in Calendario adscripta die vigesimo Aprilis, hoc anno futura erat, prorogamus ac differimus ad diem vigesimum sextum mensis Maij proximè sequentis. In cuius rei fidem, &c. Dat. &c.

M m m m 3 FOR-

I. Fratres Carissimi, Toto cordis affectu orate pro ministris Reuerendiss. Archiepiscopi, quatenus dum manus in bonis operibus eleuant, laborum suorum à Deo benedictionem largissimam consequantur.

II. Fratres Carissimi: obsecremus Deum omnipotentem, ut toties, præsertim in hac Synodo nos moniti, & ad spiritum Sacerdotalem excitati, adiutrice eius diuina gratia, viam latam & spatiosam relinquamus, quæ ducit ad perditionem; & diuina virtutis dextera, deducamur ad illam angustam atque arctam spiritualis vitæ semitam quæ ducit ad vitam, illamq; viam usq; ad obitum pergamus, quousq; ad Christum Dominum perueniamus, qui est nobis via, veritas, et vita: Amē. Postremò acclamationes de more in hunc modum actæ sunt, toto clero acclamante.

Acclamationes cleri in Synodo Diocesana.

Archid. Deo Patri misericordiarum, & Deo totius consolationis, gratia.

Responso: Immissa est misericordia tua super nos Domine, qui conciliorum exercitationibus rectè iustitiae tuæ tramitem, & disciplina regimen iugiter docere dignatus es: Tibi laus, Tibi honor, Tibi gloria, in seculum, & in aeternum.

Archid. Beatissimo Gregorio Papæ, & Domino Nostro, Sanctæ vniuersalis Ecclesiæ Pontifici, cunctarum gentium obedientia, & Christiani nominis in omnem terram propagatio.

Respon. Domine Deus, Sanctissimum Patrem gratia tua custodi, ut eo gubernante, gentes sancto veræ fidei lumine persuse, in vnum Ecclesiæ tuæ ouile colligantur.

Archid. Reuerendiss. Archiepiscopo Nostro salutaris vigilantia.

Respon. Omnipotēs Deus, super Antistitem nostrum benedictionum tuarum dona perpetuo multiplica.

Archid. Serenissimo Regi Philippo, Christianæ religionis defensori, perpetua felicitas.

Respon. Aeternæ Deus, Catholicum Regem nostrum in Amore tuo conferua, ut caelesti gratia tua auctus, omni tua benedictione perpetuo dilatetur.

Archid. Populo Mediolanensi Pax Christi aeterna.

Respon. Memento Domine Deus in beneplacito populi tui, ac perpetuum tuæ benedictionis rorem illi infunde.

Archid. Nos Dei voluntatē explentes, & sancta decreta in omni opere bono exequētes, digni redamur misericordia & gratia magni & summi Sacerdotis Iesu Christi Dei, intercedente simul Beata eius genitrice Virgine Maria, Beato Ambrosio cōfessore Patre nostro, et omnibus sanctis.

Respon. Amen. Amen.

Quibus absolutis Illustris. Archiepiscopus dedit omnibus Canonicis ordinarijs Ecclesiæ Metrop. & prepositis collegiatarum Ecclesiarum Cinitatis, & Diocesis, & Vicarijs foraneis, & Syndicis regionum Ciuitatis, osculū Pacis: & demum cum benedictione solenni, & publicatione Indulgentiarum dimisit vniuersum Clerum.

Formulae facultatum Vicarij generalis ciuilibus & criminalibus, aliorumque fori Archiepiscopalis officialium, à nobis hoc loco positae non sunt. Cum enim ea pendeant à iure, atque pro varia personarum & locorum ratione, maiorem interdum, vel minorem expediat alicui auctoritatem concedere, ne cuiquam fortasse erroris aut dubitationis occasione præberemus, fatius duximus eas omittere. Poterit autem earum conficiendarum ratio optimè desumi ex ijs, quae supra parte quarta Actorum in instructionibus fori, de Vicarij tum generalis, tum aliorum etiam fori officialium ac ministrorum muneribus & officijs exposita sunt.

Formula facultatis visitatoris Generalis in Urbe, & Diocesi.

AROLVS, &c. Dilecto nobis in Christo admodum Reuerendo D. N. salutem, & benedictionem à Domino. In Pastoralis curae officijs, visitatio in primis à sacro Tridentino Concilio Pastorum fidei & curae tantopere commendata, perpetua esse debet; utpote qua, & Tridentinorum, Prouincialium, Diocesanorum, omnisque ferè Canonum disciplinae executio nititur; & quae praeterea superioribus visitationibus salutariter iussa sunt, ad vsum perenni quadam speculationis pastoralis sollicitudine, inducuntur; & si quae etiam deinceps suborta sunt, nouis egent remedijs, oportune ijs prouidetur, & consulitur. Quàobrem ad id munus tam utile atque adeò necessarium perpetuò præstandum, necesse est aliorum comparari adiumenta; cum praesertim diocesis amplitudo eiusmodi est, cuius visitatio vniuersa, per solum ipsum Pastorem breui temporis spatio perfici atque absolui non possit. Nos igitur, qui magnam & amplam diocesim habemus, in eam deliberationem venimus, Ecclesiasticos aliquot homines, spectata probitate, prudentia, doctrina, disciplinaque; visu peritos deligere; quorum adiumento & opera, laboribus nostris Archiepiscopalibus adiuncta, si minus anni spatio, saltem biennio, diocesim nostram vniuersam, illiusque partes singulas, ex eiusdem Tridentini decreto, visitemus. Itaque nos de tua in primis pietate, charitate, prudentia, integritate, experientia confisim, sperantesque fore, ut quae tibi, tuaque curae commiserimus, mandauerimus, ea per te bene agatur, ac gerantur; te etiam vnum ex ijs quos delegimus, nostra Archiepiscopali auctoritate, omnique meliori ratione, his literis Praefectum, visitatoremque nostrum declaramus, de-

cernimus, atque constituimus, facultatibus tibi ut infra attributis. Primò igitur hoc tuae charitati, prudentiae, & sollicitudini delegamus atque committimus, ut nostro nomine, nostraque, tum ordinaria, tum apostolica nobis in hoc visitandi munere, vel canonum iure, vel Pontificijs sanctionibus, vel Tridentini Concilij decretis delegata auctoritate, Urbis, & diocesis nostrae Mediolanensis visitationem diligenter & accuratè obeas; nempe Ecclesias singulas, non modò maiores collegiatis, parochiales; tum illas praeterea, quae sine cura sunt; Cappellas item; oratoria, Hospitalia quauis, collegia, confraternitatesque, etiam laicales, seu scholas alio quouis nomine nuncupatas, eleemosinas etiam Montis pietatis, aliorumque; piorum locorum, tam virorum, quam mulierum, fabricas ecclesiarum, scholas literarias, & publicas bibliothecas, & artis impressoriae officinas; & ecclesias item parochiales, monasterijs, etiam exemptis, vniuersi iure adiunctas, & earum ite Sacerdotes, & Clericos, quoad parochialem curam, sacramentorumque administrationem, siue regulares, siue saeculares in illis ipsis monasterijs, ecclesijsque curam gerentes; & alios praeterea, non solum Ecclesiasticos homines, sed populos etiam curae nostrae commissos, sedulo planeque; visites: & quidquid quauis ratione corruptum, seu deformatum animaduertis, corrigas, & reformes, & ad iuris, decretorumque; Tridentini, & Prouincialium, & Diocesanorum Mediolanen. Conciliorum, edictorumque; instructionum, & ordinationum quarumcunque, per nos, & de mandato nostro promulgatarum, praescriptum, normam, formam, & regulam, dirigas, reducas, & reformes; & in omnibus, quae ad sanctam Sacramentorum administrationem, aut cleri, Ecclesiasticorumque; hominum vitam, & studia, aut ad mores populi, aut ad piarum voluntatum executionem, aut aliàs ad animarum salutem per-

pertinent, consulas, geras, agas, quae necessaria, atque oportuna sunt. De criminibus, delictis, atque excessibus contra reos inquiras, aut si expedire censueris, eorum nomina ad nos, Vicariumue nostrum deferas: crimina perspicua, manifesta, notoriaque, de quibus quaeri, inquiriue opus est, liberè corrigas; poenam condignam, pro personarum ratione, proque delicti grauitate, ex Canonum iure, decretorum, edictorumue nostrorum praescripto irroges, atque; sumas, ac perinde ex auctoritate etiam Apostolica nobis concessa, potestatem facultatemque; his literis tibi damus citandi, inhibendi, agendi, prosequendi, procedendi summarè, ac de plano, sine strepitu formaque; iudicij, manu regia, sola facti veritate inspecta, etiam nullis seruatis actibus, ac terminis, quos in Archiepiscopali nostro foro seruati, vel instituti, vel moris, stiliue est: de omni praeterea & quacunque; causa extrajudicialiter etiam agere, audire, cognoscere, decidere, licere tibi volumus, & concedimus: causas item coram Vicarijs nostris, qui vel in vrbe, vel in diocesi sunt, praeterea generali, pendentes, in quocunque statu illae sint, auocandi, reassumendi, ac eosdem inhibendi potestatem damus: itemque contra omnes & singulos, qui quouis modo deliquerint, prout tibi videbitur, agendi, eosdemque; ut iudicio personaliter stant, multas, centuris Ecclesiasticis propositis, monent. sique; non paruerint, poenas, multas, censurasque; huiusmodi subiisse declarant. rursum illos etiam conuincimus, & alios quoscunque, & in his, & in alijs omnibus, quae vel vniuersè vel speciatim mandauimus, parere recusantes, & eorum quemlibet, tum pro manifesta offensa, tum etiam pro libertatis, ac immunitatis, iurisdictionis Ecclesiasticae defensione, & conseruatione, fulminant. & promulgan. easdemque; poenas iterum atque iterum grauiore sancien. & irrogant. interdictum Ecclesiasticum apponent. brachium saeculare si opus erit implorant. & ut iuris erit detinent. carcere, coercen. multan. absoluen. & omnia denique ac singula agen. geren. statuen. decernen. mandan. & exequen. quae ad Dei gloriam, ad diuini cultus conseruationem atque amplificationem, & ad animarum salutem expedire censueris, liberam, integram, amplam, atque omnem facultatem, tum nostra ordinaria, tum apostolica auctoritate nobis concessa & delegata, his literis tibi elargimur, concedimus, ac impartimur; & eos omnes, ac alios quoscunque, delinquentes subditos, auctoritate etiam à Concilio Tridentino nobis tradita, ab omnibus casibus nobis reseruatis, ac quibuscunque censuris, suspensione, interdicto, etiam generali, à iure, vel ab homine, ex quacunque causa, quae, & quas nobis referuauimus (exceptis ijs, quae à nobis, & Vicarijs nostris Urbis fulminatae, declaratae, aut inflatae fuerint) per te ipsum, seu per alios, imposita poenitentia salutari, gratis, etiam in vtro-

que foro absoluen. liberan. ac relaxan. auctoritatem concedimus: a tamen, ut facultatibus praedictis uti non possis, nisi in actu ipso visitationis, extra Ciuitatem, & cum personis & hominibus incolis illius plebis, cuius visitationi tunc incumbis. Iuramentum verò ab omnibus medicis, ac fidei professionem à quibuscunque professoribus, tam publicis, quam priuatim, facultatem artium liberalium exercentibus, ludimagistris, ac concionatoribus, iuxta formam constitutionum pontificiarum, ac Tridentini Concilij, ac decretorum nostrorum Prouincialium, & Diocesanorum, recipias; renitentesque; omnes ab officio, donec praedictum iuramentum, fideique; professionem respectiue praestiterint, suspendas; eos verò qui paruerint, à poenis, & censuris absolue & liberare possis; nec non profitendi, & docendi facultatem dare per bimestre; quo spatio elapso, à nobis impetrent. Ecclesias verò, quae ob vetustatem, vel aliàs collapsae sunt, & ob earum inopiam nequeunt instaurari, demolire ad praescriptum Conciliorum, & instructionum nostrarum, ac visitationis Apostolicae in primis, illaque, ac illarum materiam in profanos vsus non sordidos, erecta tamen ibi cruce ad praescriptum Concilij Tridentini, conuertere tibi facultatem tribuimus: ac in beneficijs vacantibus per obitum, vel resignationem, etiam in curia, seu aliter quomodocunque etiam reseruatis, vel affectis, si parochiales sint, statim habita notitia vacationis Ecclesiae, idoneum Vicarium, qui onera ipsius Ecclesiae vacantis sustineat, constituas, Vicecuratosque; Cappellanos, confessores, vbi opus esse cognoueris, ad bimestre dumtaxat deputes. Nec non informationes assumen. in causis ad sanctum officium inquisitionis spectantibus, contraque; quoscunque regulares proceden. vsque ad sententiam inclusiue, iuxta formam facultatis literis Apostolicis nobis datae, ac in ipsa visitatione extra ciuitatem tantum. De causis etiam sponsaliorum inter personas, quarum altera saltem illius plebis sit, quam tunc visitabis, cognoscendi, denunciationsque; etiam iuxta eiusdem Concilij Tridentini dispositionem remitten. potestatem facien. quaecunque Ecclesiastica Sacramenta ministrandi, verbum Dei praedicandi, corporalia, & paramenta Ecclesiastica quacunque benedicen. Ecclesias quoque, & cimiteria polluta, adhibita aqua per nos benedicta reconcilian. caeteraque; omnia in praemis. & circa ea necessaria, seu quomodolibet opportuna gerendi, & exequendi, plenam, amplam, atque omnimodam facultatem, qua possumus, tam ordinaria, quam apostolica nobis delegata auctoritate, tenore praesentium tibi damus, concedimus, ac impartimur. Mandantes omnibus & singulis vicarijs nostris, Archipresbyteris, Archidiaconis, Praepositis, Primicerijs, Canonis, Parochis, Rectoribus Ecclesiarum altariumue Cappellanis, clericis quibuscunque

que, & cæteris beneficia cuiusvis generis Ecclesiastica obuentibus, & locorū item priorū curatoribus, Præfectis, atque administratoribus, vniuersitatibus, alijsq; item omnibus & singulis, ad quos spectare villo modo potest, vt te visitatorem per nos vt supra delectū & constitutū recipiant, tuisq; monitionibus, præceptis, decretis, ac iussis pareant, pœnis pro politis, etiam pecuniarijs, interdicti, suspensionis, & excommunicationis in subsidium, pro contumacia culpæ uè grauitate, arbitrio nostro, vel tuo declaradis, & irrogandis, ac locis pijs applicandis. Magistratibus verò, Iudicibus, & alijs officialibus Curia secularis, tam in Ciuitate, quàm in diocesi, nec non vniuersitatibus, Communitatibus, & alijs ad quos spectat, in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus, vt quouis à te fuerint requisiti, tibi pro præmissorum executione assistant, omnemq; fauorem, opem, & auxilium, etiam brachij secularis, promptè & efficaciter præstent, atque exhibeant. Hanc verò visitationis delegationem, ceterasq; omnes facultates, his nostris Archiepiscopalibus literis, vel vniuersè, vel speciatim concessas, per totū hunc annum tibi suffragari volumus. In quorum fidem &c. Dat. &c.

Formula facultatis visitatoris in aliqua vrbe, aut Diocesis regione seu parte.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Reuer. D. N. Sacerdoti Mediolanen. &c. salutem & benedictionem à Domino. Sacrorum Canonum, ac Tridentinæ sanctionis auctoritate, & pastoralis curæ ratione excitati, superioribus annis, visitandi munus in vrbe, & diocesi aggressi, quo debemus charitatis studio, non possumus longius in eo progredi, alijs legitimis, grauissimisq; occupationibus impediti, quæ Archiepiscopalem nostram vigilantiam deposebant. Porro animaduertimus prætereà, non posse per nos ipsos solum vrbe ac Diocesis nostræ totius, quæ longè lateque patet, visitationem ad constitutum biennij tēpus ex Tridentino præscripto planè absolui. Itaq; in eâ deliberatione venimus, vt, quò diligentius & visitatione vniuersam absoluamus, & in executionis vsum perpetuò salutaria decreta inducamus, Ecclesiasticos aliquot homines, spectata morum probitate, prudentia, doctrina, disciplinæq; Ecclesiasticæ vsu peritos deligeremus, quibus tum visitandi, tum omnem executionem procurandi promouendi uè munus committeremus. Quamobrem nos de tua in primis pietate, charitate, prudentia, integritate, & pietate confisi, sperantesq; inde fore, vt quæ tibi, tuq; visitationi atque promotioni commiserimus mandauerimus, ea per te benè agantur ac gerantur; te etiam vnum ex ijs quos delegimus, nostra Archiepiscopali auctoritate, omniq; alia meliori ratione, his

literis Præfectum, Promotorem, visitatorem nostrum declaramus, decernimus, atque constituimus, facultatibus tibi vt infra attributis. Primò igitur hoc tuæ charitati, prudentiæ, & sollicitudini delegamus, atque committimus, vt nostro nomine, nostraq; tum ordinaria, tum apostolica nobis in hoc visitandi munere, vel Canonum iure, vel pontificijs sanctionibus, vel Tridentini Concilij decretis, delegata auctoritate, huius vrbe vel Diocesis partem, nempe regionem N. diligenter & accuratè visites; Ecclesias non modò maiores, sed minores, parochiales, collegiatas, tum illas prætereà, quæ sine cura sunt, cappellas item, oratoria quauis, Hospitalia collegia, sodalitia, confraternitates uè laicales, seu scholas, alio uè quouis nomine nūcupatas, eleemosinas etiã, Montes pietatis, charitates uè, & alia pia loca omnia cuiusvis nominis, etiam ad laicorum curam procuracionem uè pertinentia, & cuiuscūque item ecclesiæ, aut Hospitalis, aut confraternitatis, aut eleemosinæ, aut Montis pietatis, aliorum uè piorum locorum, tam virorum quàm mulierū, fabricas, scholas etiam, librarias, & publicas Bibliothecas, & artis impressoria officinas; & Ecclesias itē parochiales Monasterijs etiam exemptis vnionis iure adiunctas, & earum item Sacerdotes & clericos, quod ad parochialem curam, Sacramentorumque administrationem, & decretorum executionem attinet, siue regulares, siue seculares in illis ipsis Monasterijs Ecclesijs uè curæ gerentes; & alios prætereà, non solum Ecclesiasticos homines, sed populos etiam curæ nostræ commissos, sedulo planeq; visites, ac visitare studiosè cures. Vbi verò regionis vniuersæ tibi commissæ, vel partis eius visitationem semel obieris, cōfeceris uè, harum etiam literarum auctoritate, tibi licere volumus item eandem regionem eiusq; partem visitando obire. Qua in re id per te consultum & prouisum iri cupimus, vt quas Ecclesias, quem uè Clerum, ac Populum, prioribus visitationibus nō perulstrasti, nec visitasti, de ijs accuratè primo visitandis omnino præstes, postterioribus quas inieris visitationibus; si modò hoc visitandi officium, alijs partibus tunc magis necessariū atque opportunum esse non videris. Quòd si fortasè, vel eadem regionis pars, vel aliqua illius Ecclesia potiusquam alia, visitationis tuæ officium requirere videbitur; tum reliquarum visitatione intermissa, ad illam ipsam redeas licet, cui in tempore parti succurrendū esse censueris. Atque verò in omni sanè visitatione quam obieris, tu omnino vide atque cura hoc in primis, quod per nos tibi commendatum, tuq; diligentia commissum, pro tuo munere, quantum in te est, præstare debes; vt Iesu Christi Domini ante omnia voluntate tibi proposita, qui omnes homines saluos fieri cupit, animarum salutem, omniq; earum in officijs studijsque salutaribus progressionibus prodesse

stu-

studijsque salutaribus progressionibus prodesse studeas. Proinde verbi Dei prædicatione, vel cohortationibus, vel admonitionibus, vel alio officij genere, ad pietatem, ad religionem, ad veram sanctamq; morum disciplinam, ad vitam innoceniam, ad pacem & concordiam omnes excites. Omnium Ecclesiarum necessitati, & locorum, prout opus esse videris, salutaribus rationibus prouidè consulas. De cleri moribus, clericalis vitæ progressionibus, sollicita in diuinorum cultu diligentia, sacrarū literarum & spiritualis vitæ studijs, Ecclesiasticisq; exercitationibus inquiras. De Parochorum item zelo in salute animarum procuranda, de sedula in ministrandis Sacramentis diligentia, de frequenti in pascendis verbo Dei fidelibus officio, de omni denique eorum in cæteris Parochialis muneris partibus vigilantia, accuratè peruestiges. De populi prætereà moribus, de illius in Christianæ veritatis operibus studio, de pia eiusdem in Ecclesijs conuersatione, de festorum dierum cultu, de doctrinæ Christianæ scholis, de pijs sodalitatibus earumq; institutis, de reliqua denique omni eiusdem populi disciplina, & in via domini progressu, sollicitè disquiras. De Ecclesiarum item cultu, in re, in instauracione, earumq; fabrica exteriori & interiore, de cappellis, altaribus, Baptisterijs, sacrarijs, oratorijs, cæterisq; id generis; tum de vestibus, etiam sacris, ornamentis, vasibus, alijsq; Ecclesiasticis supellectilibus apparatu, sedulo dispicias. Porro cum in ijs quidem vniuersis ac singulis, quæ mox supra vel generatim vel speciatim tibi mandauimus; tum in alijs prætereà omnibus, quacunque ad rectam sacramentorum administrationem, aut ad Cleri, & Canonorum, & dignitate Ecclesiastica præditorum, & parochorum, & reliquorum Sacerdotum, aliorumq; Ecclesiasticorum hominū, vitam ac studia, aut ad diuinorum officiorum rationem, aut ad Ecclesiarum cultum, ornatum, fabricam, & supellectilem, aut ad populi mores, aut ad piarum voluntatum executionem, aut ad rectam Gregis Christiani institutionem, ad omnem denique Christianæ vitæ conformationem, animarumq; salutem pertinent; consulas, geras, agas, quæ necessaria atque opportuna sunt. Atque ob hanc quidè causam, quæ omni eo de genere pontificijs sanctionibus, Canonum iure, Oecumenico Tridentino Concilio, nostris prouincialibus diocesanisq; Synodis, visitationum nostrarum præscriptis, visitationeq; item apostolica, iussis Archiepiscopalibus nostris Edictis, pastoralibus etiam literis, instructionibusque, quacunque de re per nos iam editis, atque in posterum Deo iuuante edendis, decreta, constituta, sancita uè sunt, ea vniuersa & singula, non solum cum visitationis munus obis, sed omni alio quouis tempore his literis præfinito (nisi aliter speciatim stauerimus) vt promoueas, pro-

uehas, procure, exequaris, atq; in executionis vsum inducas, his literis tibi potestatem facultatemq; damus, tribuimus, atque cōcedimus; sperans fore, vt in bonis moribus tuendis, & in prauis corrigendis, & in vitijs tollendis, & in virtutibus disseminandis, & in peccatoribus emendandis, & in Ecclesijs instauradis, & in supellectile apparanda per eos quorum interest, & in omnibus vt supra agendis, proq; tua prudentia & charitate promouendis, prosequendis, atque ad eò exequendis, omni ex parte constet fructus accuratè visitationis tuæ. Iam verò ad peccata exterminanda, & morū corruptelas, vitiaq; conuellenda, omni iure vtaris. De criminibus, delictis, atque excessibus contra Reos in actu visitationis inquiras, ac processum conficias; aut si expedire censueris, eorum nomina ad nos, Vicarium uè nostrū deferas; necnon procedas contra quoscuque regulares, processusq; super in re factos ac fabricatos, ad Vicarium nostrum deferas: contumaces quoscuque, & in ijs omnibus, quæ vel vniuersè, vel speciatim mandauimus, parere recusantes, aut alia ratione repugnantes, multas, ac interdicto compescendi, irrogandi, & omnia denique ac singula agendi, gerendi, mandandi, exequendi, quæ ad Dei gloriam, ad diuini cultus conseruationem atque amplificationem, & ad animarum salutem expedire censueris, liberam & amplam facultatem, tã nostra ordinaria, quàm Apostolica auctoritate nobis delegata, his literis tibi damus & impartimur. Hancq; ipsam omnem facultatem & potestatem, in ijs etiam per nos tibi tam auctoritate ordinaria quàm delegata datam & concessam, declaramus, quæ vel præcipuam, & specialem, sigillatimq; & expressam mentionem, vel aliam quamuis enucleatam explicationem, vel exquisitam formam, præcisè seruandam requirerent; quæ omnia & singula perinde haberi volumus, ac si planè de verbo ad verbum ijs literis explicata, atque enucleatè speciatimq; adscripta essent. Quare vniuersis & singulis Ecclesiasticis hominibus, & cæteris omnibus, quauis dignitate, gradu, conditione, genere, & ordine præditis, distinctè inhibemus, propositis arbitrarijs pœnis, suspensionis, & interdicti, per te aut per nos declaradis irrogandis uè, ne te, quo minus quæ tibi, visitationique tuæ, aut generatim aut speciatim commisimus vel mandauimus, exequaris, villo modo impediatur neque retardent, nec verò visitationi isti tuæ impedimentum, retardationem, moram uè afferat: id prætereà, ab omnibus ac singulis, quacunque, etiam seculari dignitate potestate uè fulgentibus requirètes, vt tibi, tuisque, in omnibus quæ diximus faueant, atque assistant. Quòd si visitatio committatur in aliqua vrbe regione, addantur hæc quæ sequuntur. Intereà caueas, ne alicui in sumptibus onerosus sis, nec ad aliquos in actu visitationis diuertas, cibumq; capias, nec quidquam

quam vel exigui muneris, vel doni, etiam excellenti poculentiue, etiam à sponte dantibus, recipias. Tu autem (quod minimè futurum speramus) si quidquam acceperis quouis pretextu, scias te pœnis Lugdunensi, Tridentinoq; Concilio sancitis, & restitutionis præterea vinculo adstrictum teneri. At verò nos, adiutrice Dei gratia, hoc de te confidimus, vt quam in visitationis munere tibi committendo spè fiduciamq; habuimus, ei planè respondeas; non modò tua sollicitudine, sed continentia, integritate, abstinentia, cæterisq; Christianis virtutibus, quibus Gregi visitationi tuæ per nos commisso salutariter consultum esse volumus. Mandantes omnibus singulisq; Vicarijs nostris, &c. vt te præfectum visitatorem per nos vsupra delectum & constitutum recipiât, tuisq; monitionibus, præceptis, Decretis ac iussis pareant, pœnis propositis, etiam pecuniarijs, arbitrio nostro applicadis, & interdicti, suspensionisue in subsidium. Hanc verò visitationis delegationem, cæterasque omnes facultates his nostris Archiepiscopalis literis speciatim concessas, volumus tibi suffragari per biennium, etiam in alijs huius Ciuitatis & Diœcesis partibus, locisue, & & personis. In quorum &c.

Hæ facultates interdum limitari solent, præsertim si in vrbe obeunda sit visitatio, vbi facile est ad Reuerendiss. Archiepiscopum, Vicariumue generalem, atq; alios officiales confugere, in ijs quæ maioris sunt ponderis atque momenti. In diœcesi verò ampliores conceduntur.

Formula facultatis visitatoris generalis in aliena ciuitate & diœcesi ex delegatione Apostolica.

CAROLVS &c. & visitator Apostolicus ciuitatis & Diœces. Brixie, tibi dilecto nobis in Christo Reuer. N. salutem & benedictionem in Dño. Cupientes Visitacionem huius vrbis Brixie per nos inchoatã, quã primùm iuuante Deo perficere, visitationi eiusmodi per te Ciuitatis & diœcesis incumbi volumus, vt ea deinceps quam celerrimè fieri poterit, per nos ipsos absoluat. Quamobrem de tua pietate, integritate, prudentia, & religione confisi, te Reuer. N. auctoritate Apostolica, ac literis Congregationis Visitacionis Illustrissimorum Cardinalium super reformatione nobis delegata, tenore præsentium Visitatorem Ciuitatis & diœcesis Brixien. constituimus, nominamus, & deligimus; qui vice nostra Cathedralẽ, collegiatas, & parochiales, & alias quascunque cum cura & sine cura Ecclesias, & cappellanas, ac beneficia Ecclesiastica, etiã ruralia, & alia quæcunque quouis nomine nuncupata, & qualificata, etiam de iure patronatus laicorum, cuiuscunque status, & conditionis, ac dignitatis sint, etiam quomodolibet exemptas, vel exemptas, & Sedis Apostolicæ

immediatè subiectas, & subiectas, ipsarumq; Ecclesiarum Archidiaconos, Præpositos, Archipresbyteros, aliasq; dignitates, etiam principales in ipsis Cathedrali & collegiatis, ac personatus & officia obtinentes, Canonicos, Rectores, portionarios, Presbyteros, beneficia tos, clericos, & personas cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentes, aut quouis officij nomine ac titulo præditos, etiam vt præfertur exemptos. Item monialium monasteria, ipsaq; moniales Reuerendiss. Ordinatio subiectas; necnon Ecclesias, & Sacristias Regularium, tam virorum, quàm mulierum cuiuscunque ordinis, etiam commendata, & clausuram; personas quoque regulares, in his quæ ad animarum curam pertinent: Hospitalia præterea, scholas, confraternitates etiam laicorum, oratoria, ac pia loca quæcunque, Misericordiarum, elemosinarum, charitatis, pietatis, cõfraternitatis, aliouè quouis nomine nuncupata, in Ciuitate, & Diœcesi sita, etiam si extra territorium Brixien. existant, ad præscriptum facultatum, ipse visites, & reformanda, corrigenda, emendandaue, reformes, corrigas, & emendes, earumq; Ecclesiarum & locorum huiusmodi necessitatibus prouideas, aliaq; in ipsis Ecclesijs, & locis, quæcunque ad earum cultum & vsum necessaria sunt, consulas, agas, geras, & exequaris; contraq; item quascunque personas, tam Ecclesiasticas, quàm laicas, cuiuscunque dignitatis, & præminentiarum sint, etiam illustres, inquiras, procedas, tam in causis ciuilibus, quàm criminalibus, matrimonialibus, beneficalibus, & alijs quibuscunque ad præscriptum facultatum, etiam vsque ad sententiam inclusiuè, eiusq; executionem, inuocato etiam, vbi, & quoties opus fuerit, brachio seculari. Subdelegantes tibi vices nostras, ac facultates quascunque nobis delegatas, tam à fel. rec. Pio Papa Quarto, quàm à Sanctiss. D. N. Gregorio Papa XIII. per literas Apostolicas Sanctitatis suæ, ac literis Illustrissimorum Cardinalium Congregationis Visitacionis nobis tributæ, & aliàs omni meliori modo, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, quàm etiam in spiritualibus, & mixtis, tam in absoluendo, quàm in condemnando, dispensandouè, à quibuscunque censuris, pœnis, sententijs, & irregularitatibus, alijsq; ad præscriptum dictarum facultatum. Quæ verò magis ardua sunt, quæuè maiorem deliberationem desiderant, ea abs te ad nos referri mandamus; vt eisdem Sanctiss. D. N. literis præscriptum est. Præcipimus præterea, & iubemus omnibus & singulis quibuscunque, Archipresbyteris, Præpositis, Archidiaconis, alijsq; dignitatibus, etiam principalibus, Rectoribus, Canonis, Alaristis, cappellanis, Clericis, Sacerdotibus, alijsq; beneficiis Ecclesiasticis obtinentibus, locorum priorum Administratoribus, Curatoribus, Præfectisue, Vniuersitatibus, & cæteris, ad quos id quo-

quo-

quo modo spectat, aut spectare potest, vt te visitatorem vsupra per nos constitutum ac subdelegatum benigne recipiant, tuisq; monitionibus, præceptis, ac iussis quæ feceris, pareant: pœnis propositis, etiam interdicti generalis, & excommunicationis, pro contumaciæ aut culpæ grauitate, declaran. & irrogandis, ad præscriptum dictarum facultatum. Hoc item mandamus, vt tibi, tuoq; Notario, & alijs qui feruiat, durante visitatione, ab his ad quos spectat, debita & congrua victus expensarumq; procuratio exhibeatur, ac de viatico honesto prouideatur. In quorum &c. Dat. &c.

Formula literarum deputationis Vicariorum forancorum in Diœcesi.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo, R. N. salutem in Dño. Cùm per multas occupationes, quibus in hoc Archiepiscopali munere distinemur, omnes diœcesis nostræ partes assidue obire, earumq; statum inuifere, nobis nõ liceat; Summoperè tamen cupiamus, vt quæ salutariter sanciantur aut constituuntur, omnia diligenter obseruentur; potereq; etiam videatur ratio curationis & administrationis nostræ, vt certa loca, præsentem, aut certè propinquiorẽ nostræ potestatis Vicarium quibusdam in rebus habeant: Idcirco de probitate, doctrina, & prudentia tua, plurimum in Domino confidentes, te in Plebe N. in Vicarium nostrum Foraneum (salua aliorum Vicariorum nostrorum auctoritate) eligimus & constituimus; potestatem hanc tuam, hac ratione definientes: vt Ecclesias omnes, oratoria, & Cappellas, nostræ iurisdictioni, ac visitationi subiectas, quæ sunt dictæ Plebis, vel intrã eius fines continentur, Sacerdotelque, reliquos Clericos, & populos visites; vt omnia quæ ibi, vel Apostolica Visitacione iussu, vel à nobis, aut à Visitatoribus nostris iam ordinata sunt, aut in posterum ordinabuntur; & alia, quæ literis Apostolicis, & Synodalibus decretis, publicisq; edictis, ac decretis generalibus vel specialibus, à nobis editis, vel edendis, obseruari, ac diligenter executioni mitti facias; vt contra omnes criminũ & culpæ reos, siue suspectos, tum Clericos, tum etiã Laicos, in causis ad forum nostrum pertinentibus, ac etiam mixtis, processus informatiuos ad nos illico mittendos conficias: Eosq; prout iuris fuerit, & necessitas facti suaserit, interim capi, & carceri mancipari & custodiri facias; implorato etiam ad hoc brachio seculari, si tibi ob longinquitatem Curia, & familia nostræ Archiepiscopalis, aliaue ex causa opus fuerit: Et non expectata etiã nostra iussione, vel alia facultate, per te ipse corrigas & punias Sacerdotes & Clericos quoscunque, qui negligentia, vel cõrumacia, vel alia culpa quidquã peccarint, deliquerintue, in ijs, quæ illis, vel singulis, vel vniuersis Apostolica visitacione,

aut à nobis, vel Concilijs Provincialibus, vel Synodis Diœcesanis, vel alijs decretis, constitutionibus, aut ordinationibus quibuscunque præscripta sunt; De clericali tonsura, & decenti habitu, de supellectili, menta, & familia; de Clericalibus ædibus, de mulierum vel laicorum hominum cohabitatione, aut familiaritate; De residentia in proprijs Ecclesijs, & Canonicalibus, Parochialibusue ædibus; De licentia scripta Vicarij Foranei, si quando abelle ad breue tempus opus sit: De armis, ludis, spectaculis, & huiusmodi, à clerico vitandis; De negotijs secularibus fugiendis; De libris habendis, & legendis; De studijs, & sacris lectionibus; De Clericalibus Conuentibus; De Canonicis horis, ijsq; deuotè recitandis; De Confessorum Sacerdotum delectu; De frequentu viũ Sacramenti pœnitentiæ, & sacrae Eucharistiæ; De Missæ celebratione; De minorum ordinum, & maiorum, & alijs proprijs cuiuscunque Clerici, Canonici, vel dignitatem obtinentis in Ecclesia functionibus; De Clericis habendis; De Cantoribus; De Minorum Clericorum officijs à laicis nõ præstadis; De Clericali modestia in choro, & in Ecclesia, & in Ecclesiasticis muneribus obeundis; De Ministris Ecclesiæ; De diuinis officijs ritè & rectè celebrandis; De processionibus, & funeralibus; De Ecclesiarum, Altarium, & sacristiarũ reparatione, munditia, ornatu, & congruo apparatu, ac supellectili; De capsã rerum incertarum in quacunque Plebania custodienda; De fidei professione recipienda à ludi magistris, Phylis, & alijs qui Doctrinam Christianam docent; De sanctæ Eucharistiæ, sacrarum reliquiarum, Chrismatum, Sanctorum Oleorum, & reliquorum sacrorum munditia, & custodia; De Sacramentorum recta religioiaq; administratione; De Prædicatione, vel lectione Parochi in Altari; De Doctrina Christiana à Parochis habenda; De alijs Parochi in suum populũ officijs: Indumenta, supellectiles & alia, quæ contra præscriptum nostrum habuerint, ab eis auferre possis, & Ecclesijs, aut pijs locis addicere: Eos ieiunijs, & pecunia, eidem pijs locis ex sententia tua tribuenda (modò summa decem aureis nummis maior non sit) multare: Laicis publicè delinquentibus publicam pœnitentiam imponedi, eosq; qui edictis nostris, præsertim de festorum dierum cultu, & de ratione in Ecclesijs conuersandi, propositis non paruerint, Ingressũ Ecclesiarum prohibendi, & pœnis, quæ in illis continentur, multandi ac afficiendi, ius tibi sit. Nulla tamen occasione vel causa, liceat tibi ad excommunicationis personarum, aut suspensionis, & interdicti Ecclesiarum, pœnam vel infligendum, vel declarandum, sine speciali nostra, vel alicuius ex nostris Vicarijs in vrbe, iussione deuenire. Cappellis titularibus vel mercenarijs vacantibus, aut aliàs debito ministerio carentibus, Cappellanos, cõgruo stipendio illis exstructibus

bus ipsarum Cappellarum vacantium assignato, deputes; qui tamen post duos menses in eo munere non perseverent, nisi à nobis eius rei facultate scriptis impetrata. Parochialibus quoque, ac alijs Curatis Ecclesijs vacatibus, aut ob absentiam, vel infirmitatem proprij Parochi, aut alias debitis ministerijs ex toto aut ex parte destitutis, idoneos Vicarios, cū ea illius beneficij fructuum portione, quæ à nobis declarabitur, præficias: modò tamen, quod ad audiendas confessiones attinet, vel iam alio loco Parochi sint, vel alij Sacerdotes, qui à nobis scriptam audiendarum confessionum facultatē habeant, neq; ijs alijs id munus postea sit interdicitum; Idque donec à nobis Parochi, vel alij Vicarij, ad id munus in illis locis præstandum eligantur; & propterea de vacatione, vel destitutione quorumcunq; beneficiorum, vel officiorum Ecclesiasticorum, etiam amovibiliū, in tuo Vicariatu, statim nobis literis significabis; vt vacantium Ecclesiarum fructus in manibus ad id à nobis Deputati Depositarij reponi facias, & computa ac calculos cum quibuscunq; earum debitoribus facias, ac singulo trimestri eorum omnium rationes ad nos scripto referas, sub pena priuationis officij Vicariatus tibi commissi. Relicta ad pias causas, quibus debentur, iuris remedijs efficias omnino, vt persoluatur: si quæ difficultas grauior erit, ad nos referas: pro ijs, quæ Apostolicis, vel nostris, vel nostrorum Vicariorum, & Visitatorum decretis, alijsuè iussis mandantur, exequēdis, beneficiorum quorumcunq; fructus sequestrati, & legitime relaxari mandes. In quorum fidem &c. Dat. &c.

Eadem ferè facultas præfectis regionum seu portarum in ciuitate conceditur, paucis immutatis. Illud tamen sciendum est, quod supra de visitatoribus admonuimus, ampliores ijs cū in Diocesi visitant facultates concedi solere, pauciores cū in urbe; id etiam in Vicarijs foraneis præfessisue portarum in urbe fieri, ob eandem quam supra attigimus rationem.

Facultates ad visitatores aliosq; monialium officiales seu ministros pertinentes, inferius cū de ipsis monialibus, habentur.

Formula literarum pro regimine & visitatione scholarum doctrinæ Christianæ.

CAROLVS &c. Si come infinitamente à Dio benedetto piace vna diligente cura, che sino da i primi anni i fedeli si ammaestrino nel timore santo, e nella via sua, la quale è la dottrina di Giesù Christo suo figliuolo vnigenito: così i Pastori, per la cura loro paterna, e per il zelo dell'anime, il quale è sacrificio tanto accetto à sua diuina Maestà, hanno obligo grãde di ponere in ciò ogni sollicitudine. Onde noi oltre gli altri studij, fatiche, e cure, che habbiamo vso nell'instituire è piantare le scuole della dottrina Christiana, à fine che con

ogni concorso e frequenza, ogni vno, e particolarmente i figliuoli, s'allenino costumatamente, e con cognitione, e dottrina di vita Christiana; habbiamo anco voluto eleggere Visitatori di dette scuole, nõ potendo noi, per altre occupationi che ci apporta il carico della sollecitudine Archiepiscopale, attendere continuamente à tal impresa, in quel modo che sommamente desideriamo nel Signore. Per tanto habbiamo eletto visitatore di dette Scuole nella diocesi nostra N. operario di esse, nella cui opra ci confidiamo molto. E perciò per la presente commandiamo a i Reuer. Pregoni, Arcopreti, Parochi, ò curati de i luoghi della nostra diocesi, che diano loro ogni aiuto e fauore, nõ solo in piantare, visitare, e riformare le scuole della detta dottrina, e fare in esse tutto ciò che sarà bisogno per aiuto dell'opera; mà ancota in leuare ogni impedimẽto, à fine che nell'horre assegnate da noi, le dette scuole siano frequentate da i popoli, à gloria di Dio, e salute dell'anime. Effortiamo poi con tutte le viscere della carità nostra paterna efficacemente ogni fedel Christiano, e particolarmente ciascuno padre di famiglia, che sia sollecito à condurre i putti & i figliuoli à questo santo esercizio, si d'imparare, come d'insegnare essa Dottrina Christiana. Hauemo questa speranza della pietà, e diligenza di ciascuno, che in cosa tanto necessaria, & vile, non mancherà à se stesso, ne à i figliuoli, ne à prossimi suoi. Sia dunque la gratia e pace del Signore con tutti voi: e noi vi diamo la nostra benedictione. Da. &c.

Quòd si huiusmodi facultas concedatur Priori generali eiusmodi scholarum, loco eorum verborum: Habbiamo anco voluto elegere visitatori: & c. ponatur ita: habbiamo eletto il Reuer. N. Priore generale di dette scuole nella Città e diocesi nostra, nella cui opera si confidiamo molto; al quale concediamo facultatē di piantare, visitare, riformare, e fare tutto ciò che sarà bisogno per agiutto delle scuole della detta dottrina. E perciò per la presente comandiamo, &c. Quod ad hos visitatores attinet, illud obiter admonemus, nõ semper eandem omnibus tribui facultatē; sed habita locorū & personarū ratione, aliquando maiorem, vel minorē concedi solitam.

Formula literarum Missionis oblatorum.

CAROLVS &c. Inter cætera officia, quibus Episcopi oues sibi conceditas in viam salutis dirigere debent, plurimum sanè ponderis habet atque momenti, perpetuum illud studium & sollicitudo, qua & ipsi, & illi, quorum opera ad animarum salutem procurandā vtuntur, diuersa suarum Diocesum loca circumuehentes, Dei verbum prædicant, sanctissima Sacramenta ministrant, aliaq; spiritualia exercent. Eamq; ob causam nos, cū oblatorum S. Ambrosij Congregationem instituimus (quibus proposita esset in primis Dei gloria,

gloria, animarumq; nostræ præsertim Diocesis salutis) illud sanè quidem spectauimus maxime, vt illi omni animi ardore atque pietate hos labores amplecterentur. Itaq; te N. oblatum S. Ambrosij mittimus, potestatemq; his nostris literis tibi facimus, in omnibus Diocesis nostræ Ecclesijs, Dei verbū prædicandi, atq; alia spiritualia ministeria, cuiq; ordinis functiones exercendi: Deumq; precamur, vt quæadmodum hæc omnes cure atq; sollicitudines, ad illius solūm gloriā, eiusq; animarū salutē diriguntur; & ipse tibi eum obedientia spiritum tribuit, vt hæc officia aliquando præstanda alteri animo susciperes: ita laboribus tuis benedictione suam impertiat; & (quæ eius est immensa benignitas) efficiat, vt fructus inde existant vberissimi. Parochos autē, Præpositos, ac Vicarios foraneos in Domino requirimus, vt quibuscunq; rebus opus erit ad hæc tua officia, operā studiumq; suum conferant; eosdemq; hortamur, vt cū in parochijs vniuersisque illorū eris, te Sacerdotali charitate & frugalitate hospitio recipiāt. In illis verò parochialibus Ecclesijs, quæ Sacerdote carent, cura Vicarij foranei necessarius tibi frugaliter suppetur, ex fructibus beneficij parochialis vacantis, aut ex incolarū loci volūtaria erogatione, aliaue ratione, quam ille magis expedire censuerit. Dat.

Formula facultatis, seu deputationis Rectoris Collegij S. Mariae Nobilium Mediolani.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. Sacerdoti nostræ Mediol. dioc. salutē in Domino. Fides tua, prudētia, ac morū integritas nobis perspecta, facillè nos inducunt, vt rebus sacri Collegij; nobiliū adolescentū, sub tutela & inuocatione gloriosissimæ Virginis Mariæ extra P. Nouā huius vrbsi siti, te ipsum præficiamus. Harum igitur serie, quas ad nostrum beneplacitū valere decernimus, te in Rectorem eiusdē Collegij constituimus & ordinamus, regendiq; gubernandi, & administrandi, prout è re collegij esse censueris, tibi facultatem concedimus. Contractus, & distractus quoscunq; in vtilitatē & cōmodum ipsius collegij, (nobis tamen in grauioribus consultis) quietantias, & cōfessiones, vt appellat, etiā publico documento pro receptis & exactis pecunijs, præsertim fictorū & stipendiorum ab ipsis adolescentibus collegio persoluēdis: Quoscunq; in ius vocādi, si quid erit, quod ipsius collegij interstet, & contra eos de iure experiendi: lites etiam quascunq; motas & mouendas prosequendi, & mouendi, ac alia opportuna agendi, gerendi, & faciendi, tibi fas esse volumus. Scias tamē, de omnibus hanc curam & administrationem respicientibus, suo tempore te rationem redditurum esse. In quorum fidem præsentem manu nostra signatas, & per Cancellarium nostrum Archiepiscopale

subscriptas, sigilloq; Archiepiscopali S. Ambrosij munitas, fieri iussimus. Dat.

Formula facultatis, seu deputationis Rectoris Collegij Heluetiorum Mediolani.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. salutem in Domino. Pastoralis officij ratio nos commonefacit, vt omni tempore sedulo in eam curā incumbamus, quæ religiosum viuendi modū complectitur illorū, qui Ecclesiasticæ vitæ rationē sunt ingressi, præsertimq; qui in collegijs & huiusmodi religiosis domibus nostræ ciuitatis & dioc. Mediolanen. degunt; in quibus iuuentus ad Dei honorem, & animarum salutem rectè instituenda & cōformanda suscipitur, vt exinde, veluti ex perpetuo quodam seminario copia ministrorum in Ecclesia Sancta Dei nunquam desit. Verum præcipuo quodam modo rebus collegij Heluetiorum, & Rhetorum huiusce nostræ ciuitatis Mediol. prospicere debemus, cū eius cura, & regimē à prima eius constitutione, erectione & fundatione à Sacerdotissimo D. N. D. Gregorio Papa XIII. facta, nobis, & pro tempore existentibus Archiepiscopis Mediolani singulariter demandata sit, prout literis apostolicis datis Romæ Kal. Iunii M. D. LXXIX. Pontificatus eiusdem Sanctiss. D. Papæ anno viij. constat. Cū autem hoc tempore opera & solertia viri prudentis, & maxime pii, qui Rectoris munere in collegio prædicto iam erecto instituto, pro eius bono regimine, fungatur, indigeamus, cuius fidei & integritati negotiū tanti ponderis concedamus: De tua fide, prudentia, & morum integritate satis edocti, harū serie, quas ad nostrum beneplacitū valere volumus, te in Rectorem eiusdē collegij constituimus & ordinamus, regendiq; gubernandi, &c. vt supra in facultate Rectoris Collegij S. Mariae Nobilium.

Formula facultatis seu deputationis Prioris societatis Virginum S. Ursule, & Præuarum S. Anna.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. salutem in Domino. Cū nobis peripetita sit tua morum præstantia, pietas, & prudētia, ac sacrarum literarum peritia: Harum tenore deputamus te in Priorem & gubernatorem generalem societatis Virginum S. Ursule, ac mulierū viduarum societatis S. Annæ huius nostræ Ciuitatis & diocesis: eum facultate cōstituendi seu deputandi, Priorissas, vnicatrices, ac quaslibet earū superiores; & similiter agendi; nec nõ eis deputandi, ac mouēdi cōfessores tibi benè visos, ad confessiones tamen à nobis approbatos; nec non etiam vt aliquos, qui eas iuxta dictarum societatum regulas in dictis societatibus recipere, ac velare, stabiliraq; possint.

sunt; modò tamen in dignitate Ecclesiastica constituti sunt. Dat. Mediolani &c.

Formula facultatis pro concionatore.

CAROLVS &c. Tibi N. in Ecclesia sancti N. tempore sacri Adventus vel quadragesimæ concionandi potestatem his nostris literis facimus: illud te admonentes, ut in concionibus tuis rationes serues, quas libello instructionum prædicationis verbi Dei, ex decreto concilij Prouincialis nostri tertij edito, vrbis, diœcesis, ac Prouinciæ nostræ concionatoribus tradidimus. Dat. &c.

Formula facultatis ministrandi sacramentum penitentiæ.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Presbytero N. Te, quem examine habito idoneum inuenimus, cui audiendi confessiones munus committi possit, ad sacramentum Pœnitentiæ in Ciuitate & Diœcesi nostra Mediol. ministrandum, tenore præsentium approbamus: illud te admonentes & hortantes in Domino, ut quæ pro recta huius sacramenti administratione, & Prouincialibus ac Diœcesanis Synodis, & proprio etiam instructionum, ac sacramentali huius Ecclesiæ libro connotata sunt, diligenter accurateq; attendas, & obserues. In quorum fidem &c. Dat.

Alia eiusdem generis.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Presbytero N. His nostris literis pœnitentiæ Sacramentum, in Ecclesia S. N. non tamen Clericis ministrandi tibi facultatē concedimus, ac impartimur: illud te admonētes &c.

Formula facultatis pro Confessarijs regularibus.

CAROLVS &c. Tibi dilecto nobis in Christo F. N. ordinis N. His nostris literis pœnitentiæ Sacramentum in Ciuitate & diœcesi Mediolani, in Ecclesijs tui ordinis, atque etiã grauius ægrotantibus, quorū Confessiones tu aliàs audire consueueris, in eorū domibus, monito tamē prius ipsius ægrotantis Parocho, vbi ægritudo nō sit repentina, aut mortis periculū nō imminet (quo casu, ipso etiã nō monito volumus idē tibi licere; ita tamen ut quamprimū confessione audita, eundē certiorē facias; testimonio itē huiusmodi Sacramenti per te ministrati manu tua subscripto, familiaribus infirmi relicto, ut Medico exhiberi possit, ad formam constitutionis Pij Papæ V. Conciliorumq; tum Prouinc. tum diœces.) ministrandi facultatē per . . . . . cōcedimus atq; impartimur: illud te admonētes, &c. *Hæc tamen facultas non nisi Confessarijs primæ classis conceditur: cæteris enim in sui tantū ordinis, monasterij in quo degunt ecclesia, dari solet.*

Formula facultatis Missæ sacrum faciendæ.

CAROLVS &c. Tibi presbytero N. Cognita per examen literarum intelligentiã, & sacrarū cæremoniariū peritiã tuã, Missæ sacræ in Ecclesia S. N. faciendæ facultatem concedimus: quam facultatem per . . . . . tibi suffragari volumus. Dat. &c.

Formula facultatis pro residentibus, ut missæ celebrandæ onus suscipere possint.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Presbytero N. Cum exposueris, te nullius Ecclesiastici beneficij, legatiuè, aut alterius obligationis causa, præterquam Canonicatus, quem obtines in Præpositurali & Collegiata Ecclesia S. N. ad Missæ sacrum faciendum obligatū esse; Nos tibi sic ut asseris, ab omni alia obligatione libero, cognita sacrarum cæremoniariū peritiã tuã, his nostris literis facultatē damus suscipiendæ munus Missæ sacræ faciendæ in Ecclesia S. N. ad altare N. hebdomadibus singulo quoque mense . . . . . tantum debitū ex . . . . . Id verò tibi concedimus, seruatis conditionibus, quas infra adscripsimus. Quæ de Missæ sacro ritè faciendõ editis instructionibus. decreta sunt, diligēter integreq; seruabis. Officium ritu Ambrosiano omnino recitabis.

Decentē habitū clericalē, & coronā, ad præscriptū cōciliorū nostrorū vbiq; semper deferes. Pro eleemosina nihil amplius quouis prætextu ob huiusmodi Missæ sacræ faciendæ munus hac facultate nostra susceptū percipies, quã ad rationē librarū centū octuaginta singulis annis. Eamq; non nisi cum mandato sygraphauè eius, cui hanc curam dederimus, sigillatim exiges. Diebus singulis supra præfinitis susceptū Missæ sacrum faciendæ munus præstabis: nec verò alibi ijs ipsis diebus Missæ sacræ facies, etiã si illius faciendæ munus nō suscipias; nisi aliquando, de illius, cui id curæ cōmiserimus, cōsensu, in locū tuum, ob legitimū impedimentū, etiã infirmitatis, quo detinearis, Sacerdotē aliū antea substitueris, qui pro muneris à te suscepti rōne, quod ipse debes, id omne in Ecclesia præster. Nec ex ipsis præfinitis dieb⁹ quibus celebrare teneris, tibi liceat diē etiã vnū subtrahere, siue causa voluptatis, siue te ad aliã Eccl. trãseredõ Missæ sacræ ne facias sine ministro clericali habitu induto, eoq; decenti, ad præscriptum nostrarum constitutionum.

Stata hora, quã deputatus noster pro tēporis ratione præscriperit, Missæ sacrum facies.

In libro, Missis quæ celebrantur in singulos dies annotandis constituto, manu tua singulis itē diebus quibus celebrabis, subscribes; aliter nulla habeatur ratio.

In illo altari Missæ sacrum facies: q̄ si in alio feceris, absq; nostro, seu Deputati consensu ac permisso, perinde in eleemosina percipienda cenſearis, ac si munus quod debes, nō præstiteris,

ris, ex præscripto concilij Prouinc. Quarti. In hebdomada tua, alijsq; diebus, quibus, aut pro tuo canonicali munere debes, aut sponte pro alio canonico tibi celebrare cōtigerit, huic muneri suscepto ne desis; sed per alium Sacerdotem præstes. Idem facies, si alio iure, puta funeralium, siue anniuersariorum celebrabis. Has autem nostras literas per . . . . . tantummodo tibi suffragari volumus. Dat. &c.

Alia eiusdem generis pro parochis.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. Exposuisti nobis, te neq; pij legati, neque vllius eiusmodi obligationis nomine, alia uè causa, in vlla quauis Ecclesia, præterquam in parochiali, vbi Missæ sacrum facias, curæ tantum parochialis munere obstructum esse. Nos igitur tibi, ut asseris, sic tantum obstructo Ecclesiæ tuæ parochialis prouentuū, qui summā librarū . . . . . sicut affirmas, nō excedunt, ratione habita, cognitaq; per examē tuã & literarū intelligentiã, & sacrarum cæremoniariū peritiã, his nostris literis facultatē damus suscipiendæ munus Missæ sacrum faciendæ in Ecclesia S. N. in altari S. N. per hebdomadā diebus . . . . . debitum ex . . . . . Quam sanè facultatem tibi concedimus his conditionibus infra adscriptis.

Quæ de Missæ sacro ritè faciendõ editis instructionibus. decreta sunt, diligēter integreq; seruabis. Decentē habitum clericalē, & coronā, ad præscriptū cōciliorū nostrorū vbiq; semper deferes. Pro eleemosina nihil amplius quouis prætextu ob huiusmodi Missæ sacrum faciendæ munus hac facultate nostra susceptum percipies, quã librarum . . . . . summam.

Eamq; non nisi cū mandato sygraphauè eius, cui hanc curam dederimus, sigillatim exiges.

Diebus singulis supra præfinitis, susceptū Missæ sacrum faciendæ munus præstabis: nec verò alibi ijs ipsis diebus Missæ sacræ facies, etiam si illius faciendæ munus non suscipias; nisi aliquando de illius, cui id curæ commiserimus, consensu, in locum tuum, ob legitimum impedimentū, etiã infirmitatis, quo detinearis, Sacerdotē alium antea substitueris, qui pro muneris à te suscepti rōne, quod ipse debes, id omne in Ecclesia præster. nec ex ipsis præfinitis diebus quibus celebrare teneris, tibi liceat diē etiam vnū subtrahere, siue causa voluptatis, siue te ad aliã Ecclesiam transferendo.

Missæ sacrum ne facias sine ministro clericali habitu induto, eoq; decenti, ad præscriptum nostrarum Constitutionum.

Stata hora, quã Deputatus noster pro tēporis ratione præscriperit, Missæ sacrum facies.

In libro, Missis quæ celebrantur, in singulos dies annotandis constituto, manu tua singulis item diebus quibus celebrabis, subscribes; aliter nulla habeatur ratio.

In illo altari Missæ sacræ facies: q̄ si in alio feceris,

absq; nostro, seu Deputati cōsensu ac permisso, perinde in eleemosina percipienda cenſearis, ac si munus quod debes, non præstiteris, iuxta præscriptum conc. Prouinc. Quarti. Has autē nostras literas per . . . . . tantummodo tibi suffragari volumus. Dat. &c.

Formula facultatis celebrandi pro cappellanis mercenarijs secularibus & regularibus.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. His nostris literis facultatē damus, suscipiendæ munus Missæ sacræ ritu Ambrosiano, non tamen sextis ferijs Quadragesimæ, faciendæ in Ecclesia S. N. ad Altare S. N. per hebdomadam diebus . . . . . debitum ex . . . . . Quam sanè facultatem tibi damus, his per te seruatis cōditionibus, quas decretis nostris, tum Prouincialibus, tum Diœcesanis præscriptas, his literis adiunximus, ut infra.

Quæ de Missæ sacro ritè faciendõ editis instructionibus. decreta sunt, diligēter integreq; seruabis. Pro eleemosina nihil amplius quouis prætextu ob huiusmodi Missæ sacrum faciendæ munus hac facultate nostra susceptū percipies, quã librarum . . . . . summam.

Eamq; non nisi cum mādato, sygraphauè eius, cui hanc curam dederimus, sigillatim exiges. Diebus singulis supra præfinitis, susceptū Missæ sacræ faciendæ munus præstabis: nec verò alibi ijs ipsis diebus, & præcipuè festiuis, Missæ sacræ facies, etiã si illius faciendæ munus non suscipias; nisi aliquando de illius, cui id curæ cōmiserimus, consensu, in locum tuum, ob legitimum impedimentū etiam infirmitatis quo detinearis, sacerdotem alium antea substitueris, qui pro muneris à te suscepti ratione, quod ipse debes, id omne in ea Ecclesia præster.

Si quotidie celebrare teneris, obsequiū tuum assidue impendas, salua tamen honestate tua, & debita deuotione: nec tibi liceat quouis prætextu diē etiã vnū subtrahere, siue causa voluptatis, siue te ad aliã ecclesiam transferendo. Missæ sacrum ne facias sine ministro clericali habitu induto, eoq; decenti, ad præscriptum nostrarum Constitutionum.

Stata hora, quã Deputatus noster pro tēporis ratione præscriperit, Missæ sacrificium facies. Festis verò diebus, qui præcepto Ecclesiæ, aut cōsuetudine votouè coluntur, post Missam parochialem, vel summo mane (de consensu tamē parochi) Missæ sacrificium facies.

In libro, Missis quæ celebrantur, in singulos dies annotandis constituto, manu tua singulis item diebus quibus celebrabis, subscribes; aliter in mandato nulla habeatur ratio.

In illo ipso Altari Missæ sacræ facies; q̄ si in alio feceris, absq; nostro, seu Deputati consensu ac permisso, perinde in eleemosina percipienda cenſearis, ac si munus quod debes, non præstiteris, iuxta præscriptum Concilij Prouinc. 4.

Has autem nostras literas per . . . . . tantummodo tibi suffragari volumus. Dat.

Formula facultatis celebrandi pro cappellanis, qui inseruiunt diuersis altaribus.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Presbytero N. Cum exposueris, te facultate à nobis impetrata Missæ sacrum faciendi in Ecclesia S. N. ad Altare S. N. per hebdomadam diebus . . . ea tantum causa adstrictum esse, indeq; percipere eleemosinam librarum . . . Nos tibi sic, vt asseris, tantummodo adstricto, cognita per examē literarum intelligentia, & sacrarum cæremoniæ peritia tua, his nostris literis facultatē damus suscipiendi munus Missæ sacrum faciendi in Ecclesia S. N. ad altare S. N. per hebdomadam die . . . debitum ex . . .

Quam sanè facultatem tibi cōcedimus, his per te seruatis conditionibus infra præscriptis.

Quæ de Missæ sacro ritè faciēdo editis instructionibus decreta sunt, diligētè integreq; seruabis.

Decentē habitū clericalem, & coronā, ad præscriptū Cōciliorum nostrorū vbiq; sēper deferes.

Pro eleemosina nihil amplius quouis prætextu ob huiusmodi Missæ sacri faciēdi munus hac facultate nostra susceptum percipies, quàm librarum . . . summam.

Eamq; non nisi cum mandato synographauē eius, cui hanc curam dederimus, sigillatim exiges.

Diebus singulis supra præfinitis, susceptū Missæ sacrum faciendi munus præstabis: nec verò alibi ijs ipsis diebus Missæ sacri facies, etiā si illius faciēdi munus nō suscipias; nisi aliquādo de illius, cui id curę commiserimus, consensu, in locū tuū, ob legitimū impedimētū, etiā inmittatis, quo detinearis, Sacerdotē aliū antea substitueris, q̄ pro muneris à te suscepti rōne, quod ipse debes, id omne in ea Eccles. præstet.

Quibus diebus celebrare teneris, obsequiū assidue impendas, salua tamē honestate tua, & debita deuotione; nec tibi liceat quouis ratione diem etiam vnum subtrahere, siue causa voluntatis, siue te ad aliam Ecclesiam trāsferendo.

Festis verò diebus, qui præcepto Ecclesiæ, aut cōsuetudine, votoq; coluntur, post Missam Parochialem, vel summo mane, de consensu tamen Parochi, missæ sacrificium facies.

Missæ sacrum ne facias sine ministro clericali habitu induto, eoq; decenti, ad præscriptum nostrarum Constitutionum.

Stata hora, quam deputatus noster pro temporis ratione præscriperit, Missæ sacrum facies.

In libro, Missis quæ celebrantur in singulos dies annotandis constituto, manu tua singulis item diebus quibus celebrabis, subscribes: aliter in mandato nulla habeatur ratio.

In illo ipso Altari Missæ sacri facies: q̄ si in alio feceris, absq; nostro, seu deputati consensu ac permisso, perinde in eleemosina percipienda censearis, ac si munus quod debes, nō præstiteris, iuxta præscriptū Concilij prouinc. Quartii.

Has autem nostras literas per tantummodo tibi suffragari volumus. Dat.

Formula facultatis celebrandi pro Sacerdotibus aliena diœcesis.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Reuer. Presbytero N. diœcesis N. Cognita sacrarum cæremoniarum peritia tua, perspectisq; Ordinarij tui literis dimissorijs; facultatem concedimus ad menses . . . Missæ sacrum faciendi ritu Romano, in Vrbe, & diœcesis nostræ Mediolanensis Ecclesijs, quæ tamen Monialium non sint, & in quibus tali ritu celebrari permittitur; consensu quoque earundem ecclesiarum Rectorum vel Vicerektorum accedente, & dummodo tu in habitu & tonsura incedas, & in Altari nō petas eleemosinam. Dat.

Formula facultatis, qua permittitur clericū esse in familia alicuius laici, causa educationis liberorū.

CAROLVS &c. Tibi N. de cuius vitæ probitate, docēdi ratione, & fidei professionis emissionē nobis satis constat, his literis facultatē damus, vt in domo N. pueros educare possis: quam sanè facultatem tibi concedimus his conditionibus infra adscriptis.

Libros à pueris legi nō poteris, nō solum Indice S. D. Pij III. nominatim vetitos; sed neq; etiā alios, quibus obscena vel turpia contineantur.

Si quæ p̄fana aliquādo pueris erūt exponēda, omnia ad rectā disciplinā, egregiāq; morū indolē p̄claris interpretationib. traducere studebis.

Si quæ problemata, vel axiomata, vel alia quæuis ingenij exercēdi causa publicè proponere uoueris, ne ea proponas, quin prius à nobis approbata fuerint.

Quotidianas ludi exercitationes ac studia, inchoabis, & cōcludes itē pia aliqua orōne & prece.

In gymnasio, loco decētī & perspicuo, tabella alicuius sacrę imaginis appendatur, ad quam diebus singulis discipuli statas preces faciant.

Quæ tandē de Ludi magistris in Conc. Lateranēsi vltimo, & huius nostræ Ecclesiæ decretis sancita sunt, diligenter integreq; seruabis.

Cum autē Eccl. persona sis, dignitatis Eccl. memor, ne cū reliqua familia verferis; ne uē alio munere, q̄ docēdi pueros, fungaris. Mulieres seu dñas ne vllō pacto deducas, comiteris uē.

Non causarum Actor, rerumq; temporalium administrator sis.

Nec item victus ac vestitus procuracionem, ac illorum dispensacionem exerceas.

Diebus festis, pueros ad diuina officia, ad verbi Dei Cōciones, & Doct. Christ. scholas adduces.

Tu verò ipse iisdē diebus superpelliceo indutus, in Ecclesia S. N. Missæ Conuēntuali, & Vesperis intereris; mensualibus item Congreg. Processionibus, & reliquis huiusmodi, quibus Clericus interesse debet, & tu interesse ne omittas.

Has autem nostras literas diutius tibi suffragari nolumus, quā per sex menses; quo tēpore cōfecto, ne audeas sine noua cōfirmatione docēdi artē exercere, sub p̄na suspensionis ipso facto incur-

incurrēda, quam scito nullo pacto impetratum, nisi testimonio Præfati tuæ regionis cōstiterit, supradicta capita diligenter te executum esse. Dat.

Formula facultatis, qua permittitur clericum nondum initiatum missæ sacro diuinisq; officijs inseruire.

CAROLVS &c. Tibi N. qui habitū clericalem deferendi licentiam obtines, Superpelliceo decenter induto, vt in Ecclesia S. N. Sacerdoti celebranti, & sacramenta administranti, vsque ad proxima stata sacræ ordinationis . . . tempora inseruire possis, his nostris permittimus. Dat.

Formula facultatis, qua permittitur puerum laicū ob defectum clerici missæ sacro alijsq; diuinis officijs inseruire.

CAROLVS &c. Tibi N. laico, & de legitimo matrimonio procreato, Veste talari, & superpelliceo decētè induto, vt in Ecclesia S. N. attenta eiusdem Ecclesiæ & Parochianorum paupertate, necnon ministrorum Ecclesiasticorum qui ibi inseruiant, penuria, Diuinis officijs, & Sacerdoti celebranti, Sacramentaq; ministranti, ad menses . . . inseruire possis, his nostris literis permittimus. Dat.

Formula facultatis, qua permittitur ecclesiasticū hominem vitæ sustentandæ causa domi habere mulierem senescentem.

CAROLVS &c. Tibi N. ob vitæ sustentandæ curam N. mulierem, ætate annorum . . . domi habere licere, his literis concedimus, quas per annum tantum tibi suffragari volumus. Dat.

Formula facultatis, qua permittitur ecclesiasticum hominem habitare in ædibus laicalibus.

CAROLVS &c. Cognitis causis quas exposuisti, tibi N. his nostris literis permittimus & concedimus, vt in ædibus laicalibus N. laici hominis, etiam si in illis mulieres sint, per . . . habites. Dat.

Formula attestacionis Natalium, morum, & professionis fidei.

CAROLVS &c. Vniuersis & singulis præsentibus literas inspecturis, lecturis, & audituris, salutem in Domino sempiternā. Ad habendam de fide, moribus, doctrina, ætate, & natalibus certam scientiam Ven. viri D. N. Clerici Mediolanensis, pro parte illius requisiti fuimus, vt expetitā super his inquisitionē facere dignaremur. Nos huiusmodi honestæ requisitioni annuere volentes, prouidos viros, mul-

tū RR. DD. N. N. & N. quorū fidē, religionē, & animi integritatē probatam habemus, seorsum super vita, moribus, ætate, religione, & natalibus præmissis, medio iuramento examinandos corā nobis duximus; & deinde collectis singulorū depositionibus, comperimus præf. D. N. esse ætatis circiter 30. ann. clericali characterē ritè insignitū, legitimis natalib⁹ ortū, honestis moribus præditū, nec vlla prorsus heresis labepollutum, sed in cōmunionē fidelium, qui sanctā catholicā & apostolicā Romanā Ecclesiam profitentur, cōstanter vixisse, & viuere; eumq; in philosophia, & vtroq; iure in celeberrimis Academijs laureatum esse: inde subiectos de fide articulos illi corā nobis genibus flexis, p̄sentibus probis viris Reuer. DD. N. & N. testibus ad hæc vocatis, & specialiter rogatis, legendos, & profitendos, iuxta Bullā fel. rec. Pij PP. III. tradidimus; quibus ad vnū alta & intelligibili voce perlectis, & professis, se illa omnia & singula, sicut conscripta sunt, omni tēpore seruaturū, iure iurādo, promisit & affirmavit, in hunc qui sequitur modum, vz. Ego N. firma fide credo &c. In quorū fidē &c.

Formula literarum, quibus aliquid de sacrīs reliquijs conceditur Episcopo, qui earum translationi interfuerit.

CAROLVS &c. Omni studio instituta amplectimur, quæ fidelium pietatē excitāt, quæq; ob eam causam sanctiss. patres nostri adhibuerūt; & illa quidē præsertim, quæ in nostra hac Ecclesia olim v̄sitata fuisse accepimus. Id enim aliquādo in more positū fuit, Episcopis, qui translationis celebritati præsentibus adfuerant, aliquid sacrarū reliquiarū, quæ translatae essent, pia liberalitate cōcedi. Nos igitur hoc, quod oblata occasione ad v̄sum reuocare studeamus, maiorū nostrorum exēplo adducti, ac præterea Illustriss. ac Reuerendiss. in Christo patris & D. D. Cardinalis Paleotti, Episc. Bononiensis (qui pro eo, quo tenetur, amplificandæ Ecclesiæ disciplinæ desiderio, ad solē S. Simpliciani, aliorumq; sanctorum trāslationem, quā proximè concelebrauimus, literis nostris inuitatus, amplissima auctoritate sua, & virtutum maximarū, quæ in eo elucēt splendore, illam collustrauit) singulari pietate cōmoti; & ea quoq; recor. memoriaq; excitati, quod Ecclesia Bononiensis, cui ille præest, mutuis præcipuè charitatis officijs cū hac nostra Mediolanensi, & olim tēpore potissimū Sancti Patris nostri Ambrosij, & iā nunc maximè cōiuncta est: in eam deliberationē venimus, vt eidē religiosiss. Cardinali pastoriq; vigilantiss. Bononiā ad Episcopale stationē suam redeunti, aliquas sacras reliquias sanctorū, qui in hac nostra Mediolanensi Ecclesia præcipuè coluntur, nos piè impartiremur. Itaq; S. Simpliciani Archiepiscopi & Confessoris digitum vnum de Ecclesia eiusdem; Sanctorū etiam Archiepiscoporū & confessorū, Ioannis Boni, Mon-

& Galdini reliquias sacras de Basilica Metropolitana, Sancti item Arderici Episcopi & Confessoris reliquiam de Ecclesia S. Nazarii, & beatorum Martyrum Naboris & Felicis reliquias de Ecclesia S. Francisci, & reliquiam quoque de sacris cineribus S. Eusebii Archiepiscopi & Confessoris, ex Ecclesia S. Laurentij, ac reliquiam item de dalmatica S. Parris & Patroni nostri Ambrosij ex Basilica Ambrosiana, ipsi Illustris. Cardinali Paleoto Episcopo Bononiensi pia largitione donamus, tradimus, impartimur, & concedimus. In cuius rei fidem & testimonium, has literas manu nostra, solemnique sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij munus atque obligatas fieri iussimus: eorumque monumentum atque exemplum in cancellaria Archiepiscopali asseruari mandauimus. Dat. Mediolani idibus Iunij. M. D. LXXXII.

Formula literarum, quibus ex causa probatur absentia Episcopi.

CAROLVS &c. Nobis amplitudo tua Reuerendiss. per literas exposuit, se ad Beatæ Mariæ Lauretanæ ædem sacram, voti causa, indeque Romæ ad Iubilei anni Sancti qui prope instat, celebritatem breui profecturam esse. Quam ob causam cum ab ista Ecclesia sibi commissa aliquandiu abfutura sit, à nobis hoc petit, ut sibi per nos à residentia suæ personalis munere tamdiu abesse liceat, quoad istam profectiorem peregrinationem eum cõfecerit. Nos igitur pro auctoritate nobis, qui Metropolitana personam sustinemus, decreto Tridentino concessa, istius absentia facultatem Reuerendissimæ paternitati tuæ damus, eiusdemque causam his nostris Archiepiscopalis literis probamus. In quarum rerum fidem &c.

Formula alia eiusdem generis.

CAROLVS &c. Superioribus proximis diebus necesse habuimus Reuerendiss. D. Hieronymi Episcopi Laudensis Prouincialis nostri opera, industria, consilioque uti; cum ad alia quædam certa grauiaque negotia, tum verò ad fori Metropolitanæ nostri reformationem. Quamobrem ad nos eum literis & nuncijs euocauimus. Cum verò ob eam causam, atque ob inualitudinem etiam suam, ab Ecclesia sibi commissa statione quinquaginta ipsos dies abfuerit: nos & illius absentiam, & absentia causam, harum literarum auctoritate comprobamus. In cuius rei testificationem, his, sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij obfignatis, nos manu etiam nostra subscripsimus. Dat. &c.

Formula facultatis pro Ecclesiasticis commoran. extra Diocesim ob aliquam causam.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Reuer. Presbytero N. nostræ Mediolanen.

dioc. salutem in Domino. Precibus Reuerendiss. D. Episcopi N. comprouincialis nostri annuere volentes, Tibi, qui suæ Ecclesie inferuire cupis, ut extra hanc nostram diocesim per annum commorari liberè & licitè possis, concedimus; Teque insuper non excommunicatū, suspensum, interdictum, alioque Ecclesie censuræ vinculo irretitum esse hoc tẽpore (quod quidem nos sciamus) omnibus Christi fidelibus per præsentem testatum facimus. In Quo- rum &c.

Formula literarum absentia causa studij intra diocesim.

CAROLVS &c. Tibi N. diacono, canonice tum obtinenti in Ecclesia S. N. harum literarum auctoritate facultatem damus, ut ab ea Ecclesia, in qua residere, cuique inferuire debes, abesse liceat causa studij, cui in vniuersitate Braideni Mediolani operam nauas. Hanc autem facultatem per annum tantum tibi suffragari volumus his conditionibus. Primò, ut vbi has absentia facultates literis nostris acceperis, R. D. N. præfectum studiorum urbis conuenias, & præfectum item regionis in qua domiciliū habes, vel habiturus es, & illis huius facultatis exemplar exhibeas: tum ut quamdiu hic fueris, ad nostri concilij prouincialis primi præscriptum bis in singulis mensibus, vni ex ijs Sacerdotibus, quos ad clericorum confessiones audiendas constituimus, peccata tua confessus, sacra Eucharistiam intra missæ maioris solemnitas in ea Ecclesia sumas, cui adscriptus es, vel iussu nostro adscriberis: tum etiã ut tonsuram, habitumque clericalem nostris conciliaribus decretis tui ordinis præscriptum domi forisque, deferas: tum præterea ut diebus festis & solemnibus frequens intersis solemnissimæ sacro, & vespèrarum officio, in Ecclesia quam tibi præscriperimus; in qua etiam functiones pro sacri ordinis ratione quo proximè initiatus es, præstes: pro habitatione autè, eo loco vtaris, quæ scripto probauerimus. De his autem singulis præscriptis rebus à te præstitis in singulos menses scriptum testimoniū ab eodem regionis præfecto nobis afferas atque exhibeas: de tua verò in literarum studijs progressione, doctoris quæ audis; de morum probitate, parochi intra cuius parochia fines habitas, testimonium scriptum atque ob signatū nobis des. quod si in his tibi per nos præscriptis rebus ipse nulla legitima causa impeditus defueris, has nostras literas tibi nullo modo suffragari declaramus ac decernimus. Dat. &c.

Formula literarum absentia causa studij extra diocesim.

CAROLVS &c. Tibi N. diacono, canonice tum obtinenti in Ecclesia sancti N. harum lite-

literarum auctoritate facultatem hanc damus, & concedimus, ut ab ea Ecclesia, in qua reside re, & cui inferuire debes, abesse liceat causa studiorum, quibus in gymnasio publico iam annum operam nauas. Hanc verò facultatem per annum item tibi suffragari volumus his conditionibus: ut decem post diebus, quæ illuc veneris, Reuerendiss. illius ciuitatis Episcopum adeas, cui harum nostrarum literarum exemplar exhibeas, exemplumque tradas. Eidem præterea hospitium, hospitij locum, & socios significes, quos ipse probet: neque hospitio, sociisque vtare, quos ille non probat. Quamdiu ibi manseris, ex concilij prouincialis primi nostri præscripto, bis in singulos menses, vni ex Sacerdotibus quos tibi illic constituimus, ad sacra confessionis munus gerendum idoneo, & à Reuerendiss. Episcopo probato, peccata tua confitearis; confessusque sacram communionem sumas. Tonsuram etiam præscripta forma gestes: habitum clericalem, interiore scilicet, atque exteriori vestem talarem, nigro colore, non sericam, neque serico contextam, ornatumque; sed planè decentem, qualem clericali ordinis hominibus, conciliorum nostrorum prouincialium sanctionibus, & edito præscriptum, domi forisque; feras: nec verò caligas turgidas, aut quæ nauticarum formam exhibeant, ipse induas: neque item camissis laetucatis ad collum, ad manumque; vtaris: sed quacunque, & de habitus ratione, & de clericali vitæ disciplina, nostris, vel prouincialibus, vel diocesanis Synodis decreuimus, ea tam vniuersè quàm sigillatim inuolantè serues, atque adeo exequaris. Denique diebus festis, solemnibusque, frequenter intersis, & solèni Missæ, & vespèrarum officio in Ecclesia, vbi ex Reuerendiss. Episcopi præscripto, concessuè, pro sacri ordinis quo proximè initiatus es, ratione functiones obeas. De harum autem literarum exhibitione, mensis spatio, de singulisque; his præscriptis rebus, rectè ut debes, à te præstitis, & de morum item probitate, sexto quoque mense, literis eiusdem Reuerendiss. Episcopi testatum nobis facias. De tua verò in literis progressione, doctoris tui, quem audis, scriptum testimoniū, eo ipso semestri spatio mittas, aut ipse exhibeas. Quod si in ijs, quæ tibi nos præscripsimus, tu, nulla legitima causa impeditus, defueris, has nostras literas tibi nullo modo suffragari declaramus, & planè decernimus. Dat. &c.

Formula literarum peregrinationis pro Ecclesiasticis hominibus.

CAROLVS &c. Tibi N. sanctam peregrinationem Romanam Iubilei causa suscipiente, his nostris literis facultatem damus, ut ob eam peregrinationem ab Ecclesia S. N. cui personalis residentia munus præstare debes, per duos menses, à die . . . mens N. usque ad diem . . . mensis N. connumerandos, abesse possis. Te autem in Domino monemus, ut, quæ peregrinantibus Ecclesiastici ordinis hominibus nuper in Dicecesana Synodo constituimus, singula, quantum in te est, accurate serues. primo, ut antequàm discedas, peccata tua confessus, Missæ sacrum quod est propter agendum, facias: his comitibus N. N. quos nobis exposuisti, te adiungas; in Ecclesia, in qua Missæ sacrum in hebdomada ter faciendum tibi iniunctum est, Sacerdotem alium probatum substituas, qui dum peregrinando abes, illud præstet: in itinere autem, Clericali habitu, quamuis contractio, decenti tamen, vtaris; pileum turbinatum non induas; tonsuram clericalem perpetuò habeas: Hebræos, ac mulieres, & voluptarios homines, comites deuites; neque eodem curru cum eisdem vtaris; neque nauigio, nisi necessitate coactus: ad cauponas si diuersari contigerit, ne vna cum eisdem mensæ accumbas: in omni hospitio, antequàm discumbas, mensam item benedicis; tum pransus, aut cœnatus, gratias agas; ceteraque; de frugalitate & temperantia clericali nostris decretis præscripta obserues: ne ostentim, nisi voti causa, victum quærites: ad aliquem locum vesperi cum peruenieris, priusquam ad hospitium diuertas, ad Ecclesiam, vbi potes, religiosè adeas; ibique; duplex Litanias, vel alias religiosas preces recites: ne itineris causa Canoniarum horarum officium omitas; idem de statis Ecclesiasticis ieiunijs præstare studeas: quotidie Missæ sacrum, vbi potes, facias; si minus, ne Dominicis festisque; diebus id facere omitas: quibus autem diebus ipse sacrum facere non potes, eidem saltem interesse ne prætermittas: mane singulis diebus, priusquam viam te committas, præter diuinum officium debitum, preces etiam illas dicas, quæ itinerarium clericorum appellatur: abstineas item iter faciendo, à profanis cantionibus, & colloquijs eiusmodi, quorum vsu pietatis studium refrigescit; sed Psalmis, Hymnis, & Canticis sacris, animi, & corporis lassitudinè subleues: in omni denique itinere eum te vitæ moribus perpetuò præstes, ut etiam laicis hominibus, religiosè pieque; peregrinandi exemplum præbeas. Cum autem ad sanctam Urbem peruenieris, clericales vestes talares, easque; decentes induas; ac de clericali vestitus, & vitæ moderatione, omnia ad nostrorum Conciliorum præscriptum inuolantè serues; tum quamprimùm potes, aut biduo saltem post, Reuer. D. N. Protonotarium Apostolicum conuenias, cui has nostras dimissorias testimoniales literas exhibeas, ei que; hospitij tui locum, & socios significes: tum præterea, antequàm sanctorum locorum visitationem in alma Vrbe Iubilei consequèdi gratia aggrediaris, iterum confessario Sacerdoti probato confessus, Missæ sacrum facias: totus peregrinationi sanctam quam suscepisti intentus, non rerum nouarum curiositates,

riofitates, neque aliud à peregrinandi proposito alienum confecturis; sed religiosa animi præparatione, sanctorum Ecclesiarum, & loca sacra visitatis. Cum verò ab alma Vrbe discessurus es, eundem Reuer. D. N. adeas, à quo nobis literas afferas: nec aliò longius vageris: à peregrinatione autem reuersus, nos primùm cum literis dimissorijs quas tibi dedimus, & cum illis etiam literis quas ab eo acceperis, conuenias, vt sanctæ peregrinationis tuæ testimoniū des. His præterea nostris literis testatum cæteris fidelibus esse volumus, te, quod nobis significasti, Iubilei causa sanctam hanc peregrinationem suscepisse; nec hoc tempore, quod nos scimus, te apud forum nostrum Archiepiscopale, vllò crimine accusatum, delatum, inquisitum, nec condemnatum; neque vllò excommunicationis, censuræ uel alterius Ecclesiasticæ vinculo irretitum esse. In quarum rerum fidem &c. Dat.

Formula edicti, de examine eorum, qui Ecclesia Parochiali præficiendi sunt.

CAROLVS &c. Vacante Ecclesia parochiali N. Diocesis nostræ Mediolanensis, nos eo nomine examen, quod ex Tridentina sanctione, prouincialiq; decreto nostro præstari planè debet, à die promulgationis huius edicti, vsque ad diem decimum proximè sequentem confecturi sumus, ac deinceps etiam ex auctoritate apostolica nobis concessa, quousque eidem vacanti Ecclesiæ per nos prouisum erit. Quare omnes ac singulos, qui vel examinari, vel alios examinandos nominare voluerint, præscripto illo tempore, ad Reuer. N. Canonicum ordinarium, & Cancellarium nostræ Ecclesiæ Mediolanensis, qui nomina describat, conuenire; tum constituta examinis die, coram nobis, atque examinatore Synodalibus per nos eo nomine delectis, adesse, hoc edicto significamus, atque edicimus; vt quos cōfecto examine, moribus, ætate, doctrina, prudentia, alijsq; rebus ad curæ animarum bene gerendæ rationem opportunis, idoneos esse compertum erit, ex ijs nos, quem cæteris magis idoneum censuerimus, illum Ecclesiæ vacantis rectorem parochum uel eligamus, ac præficiamus. Quod sanè, sicut nos pro eo quod debemus, integrè sancteq; in Domino præstare cupimus: ita omnes, præcipueq; illos, quorum Ecclesiæ & curæ spirituali per nos consulendum ac prouidendum est, magnoperè hortamur, ac requirimus, vt hanc nostrā sollicitudinem, pastoraleq; studium, omni supplicatione, omniq; intima pietate, ac religiosi precibus, continenter adiuuent. Dat. &c.

Formula fidei examinis & approbationis pro paroco.

CAROLVS &c. Vniuersis & singulis ad quos præsentis literæ nostræ peruenerint, si-

dem indubiā facimus & attestatur, quod Parochialis Ecclesia S. N. nostræ Med. Diocesis, quam Presbyter N. de N. dum uiueret, obtinebat, per ipsius obitum, qui de mense N. anni N. extra Rom. Curiam diem suum clausit extremum, vacauerit, & vacet ad præsens; cumq; occasione vacationis huiusmodi per publica edicta vocati sint qui examinari uelent, iuxta formam sacrosancti Concilij Tridentini: Nos vnà cum examinatore in Synodo Diocæsana deputatis & electis, D. presbyterū N. Dioc. Med. transacto tēpore per cōcursum examinauimus, ipsumq; ad præfatam Ecclesiam regendam, gubernandam & obtinendam moribus, ætate, doctrina, & alijs rebus ad id opportunis magis idoneum iudicauimus & approbauimus. In quorum fidem præsentem manu nostra subscriptas, & nostro sigillo obsignatas fieri iussimus, & ab alijs examinatorebus subscribi curauimus. Dat.

Formula literarum Collationis Ecclesiæ Parochialis.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Domino Presbytero N. Mediolanen. salutem in Domino. Inter cætera, quæ pro pastoralis nostri officij debito præstare cupimus, illud præcipue nobis cordi est, vt parochialibus Ecclesijs, quibus de rectoribus per nos prouidendum est, tales præficiamus, qui officio & ministerio curæ animarum, quod omniū grauissimum est, laudabiliter satisfaciant. Cum itaq; sicut accepimus, parochialis Ecclesia S. N. loci N. plebis N. nostræ Med. dioc. quam aliàs Presbyter N. illius vltimus possessor obtinebat, per obitum eiusdem N. uel per resignationem, uel priuationem, uel affectuonē alterius beneficii, illā in manibus nostris sponte dimisit, vacauerit, & vacet ad præsens: Nos eidem Ecclesiæ, ac animabus illi subditis, de idoneo rectore prouidere volentes; tibi, qui Reuerendis Patribus examinatorebus in Synodo Diocæsana Mediolanen. deputatis, in concursu iuxta sacri Tridentini Concilij præscriptum examinatus, prudentia, moribus, & doctrina, ad hanc parochialem Ecclesiam regendam, eiusq; curam per te ipsum gerendā, idoneus nobis renunciatus fuisti; & quē nos ipsi præ cæteris, qui ad eandē idonei nobis renunciatu fuerunt, delegimus; parochialem eandem Ecclesiam, cum illi forsā annexis, ac omnibus iuribus & pertinentijs suis vniuersis cūferimus & assignamus, de illaq; te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutum & acceptantem, per birreti capiti tuo impositionem inuestimus. Quocirca vniuersis & singulis personis Ecclesiasticis, notarijsque ac tabellionibus publicis ciuitatis & dioc. nostræ Mediolanen. in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub penis ac censuris contra inobedientes superiorum mandatis à iure inflictis, &

arbi-

arbitrio nostro infligendis, per præsentem præcipimus & mandamus, vt cum pro parte tua vigore præsentium requisiti fuerint, vel eorū aliquis requisitus fuerit, ad ipsam parochialem Ecclesiam præfati loci accedant, teque, vel procuratorem tuum pro te, in corporalem, realem, & actualem possessionem prædictæ parochialis Ecclesiæ, ac omnium illi annexorum iurium & pertinentiarum prædictorum, seruatis seruandis, inducant auctoritate nostra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore; quem nos etiā harum serie amouemus, & denunciamus amotum. Fictabilibus verò, colonis, & alijs arendatarijs, de prædictæ parochialis Ecclesiæ, ac omnium illi annexorum, iuriumq; & pertinentiarum prædictorum fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, ac obuentibus vniuersis, tibi, vel procuratori tuo legitime debito tempore respondeat, ac ab alijs, quantum in se fuerit, responderi faciant. (Et si contigerit, cum cui de beneficio prouidetur, aliud incompatible obtinere, addatur.) Volumus autem, ac præsentium tenore declaramus, per huiusmodi parochialis pacificæ possessionis adeptionem alterā parochialem Ecclesiam loci N. vel canonicatum ac præbendam, quos obtines in Ecclesia collegiata Sancti N. loci N. eo ipso vacare. In quorum fidem præsentem manu nostra signatas, & per infra scriptum cancellarium Archiepiscopalem subscriptas, sigilliq; Archiepiscopalis S. Ambrosij appensione munitas, fieri iussimus. Dat. &c.

Eadem formula valet etiam in præposituralis Ecclesiæ, cui animarum curatio annexa est, collatione.

Formula literarum, cum primum quis ad stationem parochialem accedit, habetur supra in Conc. v. prouinc. pag. 270.

Formula literarum collationis Canonicatus.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. Mediolanen. salutem in Domino. Cum sicut accepimus, canonicatus & præbenda in collegiata Ecclesia S. N. loci N. nostræ Mediolanen. dioc. quos aliàs Reuer. Presbyter N. per obitū &c. vacauerint & vacent ad præsens; ne diuinus cultus in ipsa collegiata Ecclesia detrimentum patiatur, prouidere volentes: Tibi N. Mediolanen. cuius vita, & morū probitas, alijsq; laudabilia probitatis & virtutum merita, tū nobis ipsis nota sunt, tū etiam aliorum fide digno commendantur testimonio; præfatos canonicatum & præbendam, cum illis forsā annexis, ac omnibus iuribus, & pertinentijs suis vniuersis, conferimus & assignamus, de illisq; te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutum & acceptantem, per birreti capiti tuo impositionem, cum iuris canonici plenitudine inuestimus.

Quocirca vniuersis & singulis personis Ecclesiasticis, notarijsq; ac tabellionibus publicis ciuitatis & diocesis nostræ Mediolanen. in virtute Sanctæ obedientiæ, ac sub penis & censuris contra inobedientes superiorum mandatis à iure inflictis, & arbitrio nostro infligendis, per præsentem præcipimus & mandamus, vt cum pro parte tua vigore præsentium requisiti fuerint, vel eorū aliquis requisitus fuerit, ad ipsam collegiatam Ecclesiam dicti loci N. accedant, teque, vel procuratorem tuum pro te, in corporalem realem & actualem possessionem prædictorum, canonicatus & præbendæ, ac vniuersorū illi annexorum, iuriumq; & pertinentiarum prædictorum seruatis seruandis, inducant auctoritate nostra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet illicito detentore, quē nos etiam harum serie amouemus, & denunciamus amotum. Mandantes Reuerendis DD. Præposito, canonicis, & capitulo prædictæ collegiatae, vt te in canonicum & confratrem recipiant & admittant, stallo tibi in choro, & loco in capitulo, cū dicti iuris canonici plenitudine, assignatis. Fictabilibus verò colonis &c.

Si contigerit, cum cui prouidetur, aliud incompatible beneficium obtinere, addatur idem, quod supra in collatione parochialis.

Alia eiusdem generis, si Collatio facienda sit vigore literarum Apostolicarum.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. clerico Mediolanen. salutem in Domino. Cum per te nobis præsentata fuerint literæ apostolicæ Sanctissimi in Christo patris & domini nostri D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. in pergamento scriptæ; eius verò bulla plumbea cordula canapis, more Romanæ curiæ pendente bullata, quas nos, ea qua decet reuerentia recepimus, & sunt tenoris infra scripti, videlicet: *Gregorius Episcopus seruus seruorum &c. ven. fratri Archiepiscopo Mediolani &c. (Et ponatur tota bulla) &c.* & successiuè debitam instantiam nobis feceris, vt ad ipsarum literarum executionem procedere-remus, iuxta traditam seu directam per eas à Sede Apostolica nobis formam: Nos igitur volentes mandatum apostolicū nobis in hac parte directum reuerenter exequi, vt tenemur; te prius per diligentem examinationem de te factā ad hoc idoneo reperto, verificatisq; cōtentis in præinfertis literis apostolicis, auctoritate apostolica nobis commissa, qua fungimur in hac parte, præfatos canonicatum & præbendam, sic, vt in dictis literis apostolicis vacantes, cū illi forsā annexis, ac omnibus iuribus & pertinentijs suis vniuersis contulimus, & assignauimus, ac cōferimus & assignamus, de illisq; te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutum & acceptantem, per birreti capiti tuo impositionem, cum iuris canonici

nonici plenitudine inuestiuimus & inuestiuimus per presentes. Quocirca &c. *vt supra in collatione parochialis.* Mādātes preposito, &c. Fictabilibus verò &c. vt tibi, vel procuratori legitimo de prædictorum canonicatus & præbendæ, illisq; annexorum, iuriumq; ac pertinentiarum fructibus, redditibus &c. quantum in se fuerit, responderi faciant, in omnibus & per omnia, iuxta præsertarum literarum Apostolicarum vim, tenorem, formam, & continentiam. In quorum &c. Dat. &c.

Formula institutionis Cappellæ de iurepatronatus.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo presbytero N. Mediolanen. dioc. salutem in Domino. Cum nuper nomine Magnifici Domini N. patroni & aduocati, ex fundatione & dotatione, & seu restauratione cappellæ Sanctæ N. loci N. plebis N. Mediol. Dioc. ad prædictam cappellam, per affectuonē alterius beneficij Curati ven. Presbyteri N. illius vltimi possessoris, seu per obitum, vel resignacionem, vacantem, coram nobis præsentatus fueris; petierisq; huiusmodi præsentationem admitti, & canonicam institutionem tibi fieri; & deinde seruatis seruandis coram nobis de iurepatronatus huiusmodi constiterit; demūq; de mandato nostro per Reuer. Patres examinatos in Synodo diocesana Mediolanen. deputatos examinatos ad prædictam cappellā, idoneus reperitus fueris: Nos tam auctoritate nostra ordinaria, quā aliās omnibus meliori modo, iure, via, causa, & forma, quibus melius & validius possumus, recepto prius à te iuramento iuxta formulam in Concilio provinciali primo Mediolanen. præscriptam, de non alienando bona dicte cappellæ & alienata recuperando necnon de parendo mandatis nostris, ac pro tempore futuri Archiepiscopi Mediolanen. in prædicta cappella, sic vt præfertur vacante, ad præsentationem prædictam instituiamus, teq; coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutū & acceptantem, per bireti capiti tuo impositionem de dicta cappella inuestiuimus ac inuestiuimus per presentes. Quocirca vniuersis & singulis personis Ecclesiasticis, notarijs &c. *vt supra in collatione parochialis.*

Formula iuramenti ab ijs præstandi, qui ad beneficia de iurepatronatus, aut alio quouis modo præsentantur, Habetur supra in Conc. 1. prouinc. pag. 14.

Formula literarum deputationis Rectoris pro administratione alicuius Ecclesiæ, cum facultate curam, & sacramenta ministrandi.

CAROLVS &c. Cum pro recta administratione Ecclesiæ B. V. M. loci N. plebis N.

nostræ Mediolanen. Diocesis, ad quam præsertatis & deuotionis ergo frequens est fidelium concursus, Rectorem spectata morum probitate, prudentia, & diligentia præficere consueuerimus: Te, cuius fides, pietas, prudentia, & probitas, iam diu nobis perspecta est; eidem Ecclesiæ, & religiosæ Domui Rectorem harū literarum serie constituimus, præficimus, ac deputamus: cum ampla facultate, tam in temporalibus, quā in spiritualibus, administrandi, geren. & gubernandi præsertim fidelium vota, & oblationes recipiendi, & dispensandi in vsu Ecclesiæ, & domus prædictæ, ac illi annexorū & pertinentiarum eorundem curam habendi. Insuper animarum curam in parochiali Ecclesia ibi proxima loci N. ac Ecclesiastica Sacramenta ministrandi, cum simili assignatione, & dispositionis potestate omnium & quorumlibet fructuum, prouentuum, ac obuentionum prædictæ parochiali quomodolibet spectantium, his nostris concedimus, ac impartimur facultatem. Mandantes omnibus & singulis Fictabilibus, Massarijs, Colonis, & Arendatarijs bonorum, fructuum, reddituum, & obuentionum eiusdem parochialis, ac prædictæ Ecclesiæ B. V. M. de N. ac alijs ad quos spectat, vt tibi, vel cuiuslibet per te, de ipsius parochialis, ac Ecclesiæ de N. fructibus & prouentibus quibuscumque, tam maturatis, quā in posterum maturandis, pro tua, ac in religioſa domo prædicta habitantium sustentatione, ac oneribus eidem parochiali, & Ecclesiæ prædictis incumbendis sustinendis, respondeant; Cū ampla pariter facultate tibi attributa, prædictarum Ecclesiarum bona, possessiones, ac iura, prout eidem Ecclesijs expedit, nouis colonis locandi, veteresue confirmandi, à debitoribus quibuscumque quauis occasione debita exigendi & recipiendi; soluentibus opportunas confessiones, & quietantias, etiā per publicum instrumentum faciendi; contra renitentes, & soluere nolentes, de iure experiendi; coram nobis in ius vocandi, citandi, ac alia iuris remedia, prout expediens fuerit, adhibendi: super quibus omnibus & singulis, plenā, omnimodam, atque amplam damus, harum serie, quas ad beneplacitum nostrum durare volumus, potestatem & auctoritatem. Scias tamen de omnibus hanc curam & administrationē respectiue respicientibus, suo tempore te rationem redditurum. In quorum &c.

Formula literarum deputationis depositarij, & exactoris bonorum ecclesiasticorum.

CAROLVS &c. Mag. D. N. salutem in domino. Consueuimus sepe pro recta rerū Ecclesiasticarum administratione, præsertim temporalium, opera laicorum virorum, prudentia & pietate maxime prælucentium, in huiusmodi vt; quò rebus Ecclesiasticis comodius & tutius consultum sit. Vacante igitur parochiali

chiali Ecclesia Sancti N. loci N. plebis N. Mediolanen. dioc. tua prudentia & singulari pietate plurimum freti, te in exactorem & Depositarium quorumcumque fructuum, reddituum, prouentuum, & obuentionum, ad dictam parochialem quomodolibet spectantium, tam hæctenus perceptorum & maturatorū, quā etiam in futurum similiter maturatorum; ita vt contra quoscunque pro exigendis & consequendis fructibus huiusmodi etiam iuris, omnibus remedijs, ac alijs modis & formis, prout tibi melius videbitur; cum facultate etiam ab alijs quibuscumque Depositarijs rationem reposcen. agere possis, & valeas, deputamus, donec aliud per nos super administratione huiusmodi expressè decretum fuerit; nec non bona, possessiones, ac iura nouis colonis locan. veteresue confirman. prout melius expedire censueris; seruatis in his tamen solitis ac debitis conditionibus; fructusq; per te sic exactos in depositum habeas, nobis, vel cui à nobis iniunctum fuerit, rationem suo tempore redditurus. In quorum fidem &c.

Formula describendi Baptizatos in libro.
Habetur supra par. 4. Actorum.
pag. 791.

Formula Monitionis de suscipiendo confirmationis Sacramento.

QUOD Concilij Vormatiensis Canone, & Concilij Prouinc. 4. decreto sancitum est, illud nunc vos monemus: vt cum Reuerendissimus Archiepiscopus Confirmationis Sacramentum ministraturus sit hac hebdomada in Ecclesia Sancti N. quicumque intra Parochiæ nostræ fines habitant, neque confirmati adhuc sint, illud omnes suscipiant, qui per ætatem idonei erunt: sciantq; qui neglexerint, non sine Canonicis disciplinis posse illud prætermittere. Qui autem accessuri erunt, ex præscripto monitionum hac de re, quas nunc legemus, accedant.

Formula schedulæ sumendæ confirmationis.
Habetur supra par. 4. Actorum.
pag. 510.

Formula describendi Confirmatos in libro.

ALLI . . . del mese di N. . .
l'anno . . . N. Figliuolo di N. & di N. sua Consorte, fù cresimato nella Chiesa di N. . . per Monsig. Reuerendiss. nostro Arcivescouo, & fù compadre N. ouero N. comadre.

Lasciando il nome del Padre e della Madre, in quelli che non saranno di legitimo matrimonio.

Formula monitionis de sumendo in paschate Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.
Habetur supra par. 4. Actorum pag. 517.

Formula denunciandi interdictos ab ingressu Ecclesiæ ob non sumptam in paschate cõmunionem.
Habetur item supra par. 4. Actorum, pag. 720.

Formula facultatis induendi habitum clericalē.

CAROLVS &c. Tibi N. qui è iustis nuptijs, vt nobis legitime constat, natus es, in clericali militia adscribi, in eaq; Deo inferuire cupienti, habitum clericalem, eumq; decentem, ad Concilium nostrorum Prouincialiu præscriptum induendi facultatem damus; quo suscepto habitu, vbi primū per examen nostrum idoneus repertus eris, ad tonsuram clericali initiandum aditus tibi fiat. Dat.

Formula indictionis diei sacre ordinationis.
Habetur supra parte 3. Actorum pag. 446.

Formula denunciacionis quatuor temporum.
Habetur supra in Conc. 4. Prouinc. pag. 119.

Formula testificationis pro ijs qui mense ante sacram ordinationem Reuerendiss. Archiepiscopo vel eius cancellario se præsentant.

HODIE comparuit N. in Cancellaria Archiepiscopali, ex præscripto edicti sacre ordinationis, pro In cuius rei fidem, &c. ex Cancellaria Archiepiscopali &c.

Formula facultatis euulgandi nomina eorum, quò ordinis Sacramento initiandi sunt; & de eorundem scrutinio.

CAROLVS &c. Reuerēde dilecte noster. Pro nostræ Mediolanen. Ecclesiæ utilitate, & necessitate, iam in proxima sacra ordinatione N. promouendum censemus: quemadmodum is in Domino piè expetit. Quamobrē nos fide, prudentia, circumspicioneq; tua cõfisi, tibi N. his literis mandamus, vt quamprimum, die Dominico, festouē, intra Missarum solemniam populo frequenti in Ecclesia tua illius nomen & cognomen promulges; denuncies, desideriumq; pium exponas: deinde tu, etiam absq; notario, de eius ipsius natalibus, ætate, vita, ac moribus diligenter iussu nostro inquiras. Idq; vtrunque ad præscriptum formulæ & instructionis per nos editæ, à te præstari iubemus. De promulgatione autem, denunciatione, & inquisitione eiusmodi, quam præ-

præstitisti, & de eo item, si quid illo nomine causæ ad te delatum erit, literas sigillo tuo obfignaras ad nos accuratè mittas. Vale in Domino. Dat.

Formula indictionis diei sacræ ordinationis, Habetur supra parte 3. pag. 446.

Formula denunciandi in Ecclesia eos, qui ad ordines promouendi sunt. Habetur supra parte 4. Actorum pag. 778.

Formula publicandi bona, ad quorum titulum quis ordinandus sit.

NOVERITIS Dilectissimi in Domino, N. ad sacrum Subdiaconatus ordinem promouendum esse, ad titulum patrimonij, Censuræ illi assignati, in, & super bonis & iuribus infra scriptis, quæ sunt valoris annui scutorum . . . ut ipse asserit. Quare si quæ fictio, vel alia fraus subest, vel aliud, quam obre bona ipsa & iura non pacificè à prædicto N. promouendo possideantur, vel si quæ bonorum & iurium ipsorum pars ære alieno, aliove modo obstricta sit, unde is deinde initiatus non habeat satis unde viuat, ad me, vel ad Reuerendissimum Archiepiscopum, seu ad eius Vicarium generalè quamprimùm studeatis deferre.

Formula literarum testimonialium de bonis publicatis, ad quorum titulum quis ordinandus sit subdiaconus.

ATTESTOR ego P. N. Parochus loci N. inter missarum solènia, dum frequè adesse fore ad sacrum subdiaconatus ordinem, ad titulum patrimonij, seu bonorum censuum in frascriptorum valoris annui . . . ut si quæ subessent fraudes, seu fictiones, eo præscripto deferrenur; Neq; huc usq; quidquam contrarium delatum fuit, quin ad eorundem bonorum & censuum titulum ordinari possit. In cuius rei fidem &c.

Formula Delegationis pro informationibus de moribus, & examine de scientia promouendorum ad ordines extra diocèsim.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. salutem in Domino. Cum pro parte Reuerendi N. Clerici Mediolanensis. istic in Romana Curia degentis expositum fuerit, se in ista ciuitate ad ordines . . . promoueri cupere, velleq; super hoc à nobis ex sacri Tridentini Concilij decreto dimissoriales literas; Nos illius honesto ac pio desiderio annuere volentes, de tua singulari prudentia, doctrina, ac integritate plurimum in Domino confisi, te his nostris literis deputamus, ac nostras tibi vices in hac parte committimus, qua

tenus tu; adhibito tecum vno ex Reuerendis in vrbe ista Illustriss. & Reuerendis. D. Vicarij Sanctiss. D. Noltri examinatoribus, ipsum N. super scientia, vitæ ac morum probitate, iuxta sacri Tridentini concilij præscriptum, ad sacros ordines diligenter examines: tuasq; ad nos quamprimùm de eius idoneitate, peritia, ac integritate literas transmitti curabis. In quorum fidem &c.

Formula literarum dimissoriaum ad ordines.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Reuerendo N. (addatur ordo, quo initiatus est) Mediolanensis. salutem in Domino. Tibi de legitimo matrimonio, ut nobis constat, procreato, cuius vita & morum probitas per testimonias nobis factas comprobantur; quicq; etiã per examen ab Illu. & multum Reuerendo. D. N. adhibito tecum vno. ex Reuerendis Dominis examinatoribus, iussu nostro specialiter, factum, idoneus nobis renunciatus fuisti; ut à quocunque catholico an istite, gratiam & communionem sanctæ sedis Apostolicæ obtinente, in vrbe ista de Illustriss. Vicarij cõsensu ad ordinem . . . (si promouendus sit ad ordines maiores addantur quæ sequuntur, secus omittantur) ad titulum patrimonij tui, vel beneficii ecclesiastici, de quibus nobis legitime constat; liberè ac licitè seruata forma sacri Concilij Trid. promoueri possis & valeas, facultatè concedimus ac impartimur. In quorum fidem &c.

Formula literarum testimonialium pro prima tonsura.

CAROLVS &c. Vniuersis præsentibus literas inspecturis fidem facimus, & attestamus, quòd nos hodie Sabbato quatuor temporum . . . generalem ordinationem in Ecclesia nostra Metropolitana Mediolanensi celebrantes, Dilectum nobis in Christo N. (scholarem nostræ Mediolanensis diocesis, de legitimo matrimonio die . . . mensis N. anni . . . natum, examinatam, & approbatam, ad primam clericalem tonsuram ritè promouimus, & clericali characterè insigniuimus, clericali; militiæ, ac Ecclesiæ S. N. adscriptimus. In quorum fidem præsentibus literas sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij, & Cancellarij nostri Archiepiscopalis subscriptione munitas fieri iussimus. Dat.

Formula literarum testimonialium pro ordinibus.

CAROLVS &c. Vniuersis præsentibus literas inspecturis fidem facimus, & attestamus, quòd nos hodie Sabbato quatuor temporum . . . in Ecclesia nostra Metropolitana generales ordinationes celebrantes, Dilectum nobis in Christo N. clericum Mediolanensis diocesis, ad nos hodie

nostræ diocesis examinatum, & admissum, ad ordinem ritè promouimus, eiq; dictum Ordinem contulimus. In quorum fidem præsentibus literas sigillo Archiepiscopali S. Ambrosij, & manu Cancellarij nostri Archiepiscopalis munitas fieri iussimus. Dat.

Formula literarum testimonialium ordinat. cum dispensatione super defectu natalium.

CAROLVS &c. Vniuersis præsentibus literas inspecturis fidem facimus & attestamus, quòd nos hodie Sabbato quatuor temporum autumnaliu generales ordinationes in Ecclesia nostra Metropolitana celebrantes, dilectum nobis in Christo N. cum quo super defectu natalium, quem ex soluto & soluta genitus paritur, auctoritate nostra ordinaria ad hoc dispensauimus & dispensamus, ad primam clericalem tonsuram promouimus &c. In quorum fidem. Dat.

Formula literarum testimonialium sacræ ordinationis extra tempora.

CAROLVS &c. Vniuersis præsentibus literas inspecturis fidem facimus & attestamus, quòd nos hodie Dominico vigore facultatis à sede Apostolica specialiter nobis attributæ, sacros ordines Dominicis vel alijs festis diebus etiam extra tempora à iure statuta conferendi, in Ecclesia N. inter Missarum solènia dilectum nobis in Christo N. ordinis N. clericum Mediolanensis. probatum, ad Subdiaconatus ordinem ritè promouimus, eiq; dictum ordinem contulimus. In quorum fidem &c.

Formula literarum testimonialium ordinis suscepti in propria diocesi ab alieno Episcopo de ordinarij licentia.

FRANCISCVS Cittadinus, Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus &c. Vniuersis præsentibus literas inspecturis fidem facimus, & attestamus, quòd nos hodie Sabbato quatuor temporum, facultate, & speciali mandato Illustriss. ac Reuerendis. Caroli Cardinalis Archiep. Mediol. prout apud acta Reueren. Cancellarij Archiepiscopalis infra scripti constat, generales ordinationes in Ecclesia S. N. Mediolanensi celebrantes, dilectum nobis in Christo N. ad ordinem ritè promouimus, eiq; dictum ordinem contulimus. In quorum fidem &c. Dat. & actum ut supra &c.

Formula denunciandi matrimonium futurum in Ecclesia. Habetur supra parte 4. Actorum. pag. 552.

Formula dispensandi in denunciationibus matrimonij.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo R. N. salutem in Domino &c. Iustus de causis animum nostrum mouentibus, his literis facultatem tibi concedimus, ut tribus, vel saltem duobus testibus præsentibus, N. & N. in Matrimonium (cum nullo ex informationibus oretenus sumptis inter eos legitimum detectum fuerit impedimentum) coniungere valeas: Ita tamen, ut celebrato matrimonio . . . denunciations tribus &c. continuis festis diebus ex præscripto Concilij Tridentini fiant, & interim sponsi se à carnali copula abstineant; in reliquis verò forma ab eodè sacro Concilio, nostrisq; Prouincialibus præscripta feruetur. In quorum fidem &c. Dat.

Formula literarum testimonialium de publicationibus factis matrimonij contrahendi, quando contrahentes diuersarum sunt Parochiarum.

ATTESTOR ego P. . . Parochus loci . . . me inter missarum solènia tribus diebus festis infra notatis populo denunciassè matrimonium contrahendum inter N. nostræ Parochiæ, & N. Parochiæ N. ex præcepto Conc. Tridentini, neq; vllum delatum esse impedimentum, quin ad celebrationem matrimonij ritè procedere liceat.

Prima publicatio facta fuit die N. Mensis N. die Dominico, vel festo; secunda die N., tertia die N.

Quæ attestations asseruari debent a Parochis illas recipientibus, & in notulam redigi.

Dispensatio super matrimonio iam contracto, ob aliquod impedimentum.

CAROLVS &c. Dilectis nobis in Christo . . . salutem in Domino. Oblatè nobis nuper pro parte vestra petitionis series continebat, alias vos . . . coniunctos esse, inuicem matrimonium contraxisse, illudq; postea consummasse, in eodèq; sic contracto matrimonio legitime viuere cupere; quia si matrimonium inter vos non sequeretur, grauius exinde scandala, & alia incommoda in animarum vestrarum periculum possent verisimiliter exoriri, tuq; . . . perpetuò difamata, & forsan innupta remaneres. Verum cum desiderium hoc vestrum adimple re non possitis absq; sedis Apostolicæ dispensatione, propterea nobis humiliter supplicari fecistis, ut vobis in præmissis de ab solutionis beneficio, ac dispensationis gratia,

tia, auctoritate Apostolica nobis in hac parte concessa, prout ex literis Sanctiss. D. N. Papæ N. ad nos hac de re scriptis, opportunè prouidere dignemur. Nos igitur saluti animarum uestrarum consulere uolentes, præmissis ex causis animum nostrum mouētibus, seu alijs omni meliori modo, cum tu . . . propter hoc ab aliquo rapta non fueris, auctoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, vos à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsq; canonicis sententijs, censuris, & pœnis, à iure vel ab homine, quauis occasione vel causa latis, quibus quomodolibet ob incestus reatum & excessus huiusmodi innodati forsan existitis, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum ferie absoluimus, & liberamus, iniuncta uobis salutari penitentia . . . qua peracta, ut impedimento . . . gradus huiusmodi, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ceterisq; contrarijs nequaquam obstantibus, matrimonium inter vos publicè, uidelicet coram proprio parochò, & duobus vel tribus testibus in Ecclesia, omisis etiam denunciationibus (quas hac vice ex gratia speciali remittimus) contrahere, & in eo postmodum remanere liberè & licitè possitis & valeatis, auctoritate Apostolica harum literarum ferie dispensamus. Distantiam uero . . . gradus prædicti uobis nõ obstat declarantes. Prolem susceptam, si qua sit, & suscipiendam, legitimam nunciando. In quorum fidem præsentibus manu nostra signatas, & per infra scriptum Cancellarium nostrum subscripseris, sigilloq; nostro munitas fieri iussimus. Dat.

Formula interdicendi Nuptias.

VT omnes intelligant, quibus sacris temporibus à nuptijs abstinendum sit, ac præterea frequentiori orationis studio, quod dierum celebritas, & mysterium postulant, vigilantius incumbendum: Nuptiarum interdictionem sacri Tridentini Concilij decretis firmatam uobis enunciamus: quæ uidelicet à prima Dominica Aduentus usq; ad Epiphaniarum diem, & à Dominica in Capite Quadragesimæ usque ad octauam Paschatis inclusiuè perdurabit. Exemplo quoq; veterum fidelium uos etiã atq; etiam hortor, ut statim Ecclesiæ ieiunijs præsertim solemnium quatuor temporum à Nuptiarum celebritate abstinere; si enim coniuges Apostolus monet, ut tum, cum oratione & ieiunijs uacandū est, à matrimonio usu abstineant, æquissimum erit, & cum sancta disciplina consentiens, eos, illo uel breuissimo tempore à nouo coniugio in eundo se continere.

Formula describendi matrimonio iunctos in libro. Habetur supra parte 4. Actorum. pag. 806.

Formula describendi fideles in libro status animarum. Habetur eadem parte 4. pag. 791.

Formula approbationis fabricæ Ecclesiasticæ.

CAROLVS &c. S. N. loci N. plebis N. situm, formam, ac designationem, hac pictura de Architecti periti iudicio & consilio expressam, à nobis diligenter inspectam, cum instructionum nostrarum fabricæ Ecclesiasticæ rationibus congruentem, nos comprobamus, ad eiusdemq; præscriptæ omnis designationis typum formamq; illius Ecclesiæ instaurationem & edificationem uè fieri, & confici, adhibita consultatione Vicarij foranei, & nostra etiam, quando opuserit, in instaurationis & edificationis uè progressu, his literis nostris concedimus. Dat. &c.

Formula facultatis profanand. Ecclesiam ratione unionis faciendæ.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Reuer. D. N. salutem in Domino. His nostris, tam auctoritate nostra ordinaria, quam etiam vigore sacri Concilij Tridentini, & Prouincialis quarti, aliarumq; facultatum Apostolicarum nobis desuper concessarum, alijsq; omni meliori modo, iure, via, causa, & forma, quibus melius & validius possumus; licentiam & facultatē tibi concedimus profanandi Ecclesiam N. alijs Monasterij monialiū S. N. per nos superioribus diebus suppressi, & Ecclesiæ Monasterij S. N. vniti: & hoc ad effectum, ut hæc quoq; Ecclesia incorporari possit alijs dicti Monasterij ædibus, cum licentia & decreto nostro nuper R. D. N. per prædictas moniales uenditis: seruata tamen per te in præmissis forma ex decretis Concilij prædicti Prouincialis quarti præscripta: omnimodasq; uices nostras tibi in præmissis & circa præmissa committimus, & delegamus. In quorum fidem &c.

Formula facultatis Construend. sepulcra.

CAROLVS &c. Harum literarum serie Reuer. DD. Præposito, Canonicis, ac Capitulo Collegiatæ Ecclesiæ S. N. Burgi N. Mediolanen. dioc. ut tria sepulcra in eorum Collegiata, ac scholaribus Sanctissimi Crucifixi scholæ Sanctissimi Sacramenti vniti. etiã in dicta Ecclesia alia tria respecti uè pro se, eorūq; successoribus fodere, construereq;

struereq;, seruata tamen in his, & Concilio Prouincialium, potissimum Quarti, ac Visitatoris Apostolici, decretis, alijsq; à nobis super hoc editis, præcipuè fabricæ Ecclesiæ instructionibus, inculptis etiam literis, vz. N. N. N. N. N. N. per nos uis, & comprobatis, modo tamē nõ superemineant, neq; superextent, facultatem concedimus. uolentes insuper, ac per præsentibus permittētes, ut iidem RR. Præpositus, & Capitulum, ac etiã scholares præfati, huiusmodi terram uè horum occasione in ipsa Ecclesia effossam super alueum vicini torrentis, seu ad alium arbitrio R. D. asportari locum eligen. etiam profanum tari facere possint. In quorum fidem &c.

Formula concedendi Indulgentias.

CAROLVS &c. Vniuersis Christianidelibus præsentibus literas inspecturis salutem in Domino. Quanto frequentius fidelium mentes ad opera deuotionis inducimus, tantò salubrius animarum suarum saluti consulimus. Itaque de omnipotentis Dei misericordia confisi, omnibus, & singulis Christianidelibus utriusque sexus uerè pœnitentibus & confessis, qui Ecclesiam Sancti N. à primis uesperis usque ad occasum Solis eiusdem diei festi deuotè uisitauerint, ibique pijs ad Deum precibus pro felici statu sanctæ Matris Ecclesiæ, ac hæresum extirpatione, & pace inter Principes Christianos effuderint; centum dies de iniunctis eis, seu quomodolibet debitis pœnitentijs, misericorditer in Domino relaxamus: præsentibus post dictum diem minime ualituris; quas in huius rei fidem manu nostra signauimus, sigilloq; Archiepiscopi S. Ambrosij, ac nostri Cancellarij subscriptione muniti iussimus. Dat.

Quòd si indulgentia auctoritate Summi Pontificis delegata concedatur, loco eorum uerborum, Et centum dies de iniunctis eis &c. dicatur, decem annos, aut septem &c. de uera indulgentia in forma Ecclesiæ consueta, misericorditer in Domino concedimus, auctoritate Apostolica nobis delegata.

Formula euulgandi seu exponendi Indulgentias à Summo Pontifice concessas.

INDVLGENTIA plenaria, e remissione di tutti i peccati alla Chiesa di S. N. nel giorno di S. N. La Santità di Nostro Signor Papa Clemente Ottauo, per suo Breue dato in Roma alli . . . del mese N. dell'anno . . . Concede Indulgentia plenaria, e remissione di tutti i peccati à tutti i fedeli Christiani dell'vno e dell'altro sesso, i quali ueramente pentiti, confessati, & comunicati, uisitaranno deuotamēte la Chiesa di S. N.

dalli primi Vesperi sin'al tramontar del Sole del giorno della festa di S. N. prossima à venire, che sarà alli . . . del mese di N. & iui faranno pie orationi à Dio, per la pace & vnione trà Principi Christiani, estirpatione dell'heresie, e felice stato della Santa Chiesa Catholica. Dall'Arciuescouato &c.

Formula facultatis assumendi informationes de ueritate miraculorum.

CAROLVS &c. Dilectis nostris in Christo RR. DD. N. & N. salutem in Domino. Cum ad aures nostras deuenit, in loco N. nostræ Mediolanensis Diocesis, ad Imaginem B. V. M. de N. nuncupatæ, à nonnullis diebus citra magnum fieri concursum populi sub eo prætextu, quòd aliquot ibi edita fuerint, & in dies edantur miracula; uolentes ea qua possumus diligentia & sollicitudine, quemadmodum tum ex sacri Tridentini, tum ex nostris in Concilio Prouinciali decretis tenemur, de ipsorum miraculorum ueritate inquirere; uobis, de quorum solertia, pietate, & fide plurimum confidimus, committimus & mandamus, ut ad locum superscriptum accedatis, assumpto uobiscum aliquo Notario, omni diligentia & indagine, de præmissis informationes assumatis, & ad nos referatis, ut quid deinceps sentiendum sit, cum Theologorum, & aliorum piorum uirorum consilio deliberare ualeamus. Dantes uobis ferie facultatem, quascunq; cuiuscunq; gradus & conditionis personas ad perhibendum super præmissis ueritatis testimoniū omnibus remedijs de iure opportunis cogendi, ac interim etiam populi concursum, quatenus uobis expedire uideatur, etiam per censuras ecclesiasticas prohibendi, ac reprimendi, alijsq; faciendi, gerendi, & exequendi, quæ in præmissis, & circa ea necessaria fuerint, seu quomodolibet opportuna. In quorum &c.

Formula denunciandi consecrationem Reuerendissimi Archiepiscopi.

QUOD Felicitis Quarti Pontificis Maximi sanctione decretum est, ut Episcoporum consecrationes quotannis solemniter celebrentur, id in nostra Mediolanensi Ecclesia iam pridem usu receptū est. Die igitur N. mensis N. anniuersariam Illustrissimi Archiepiscopi consecrationem Deo iuuante celebrabimus, quam & uos maiori quoad eius fieri poterit pietate recolentes, pijs precibus & supplicationibus à Domino impetrare conemini, ut idem Pater & Pastor noster multiplices curæ suæ partes perfecte obire & implere ualeat,

Formula denunciandi missas Pontificales in Ciuitate.

PROXIMA Dominica die, qua solemniter cultu Domini Anastasis celebratur, (aut qua erit dies) Illustrissimus, ac Reuerendissimus Archiepiscopus, uti moris est, Missae sacrum solemniter faciet in Metropolitana Ecclesia (aut quo in loco faciet, quapropter pro ea vos hortor pietate, qua erga suum Pastorem affectus quisque esse debet, cum maxime id praestantibus certae statutae sint poenarum condonationes quas indulgentias vocant, ut frequentes ad huiusmodi sacra conuenire studeatis.

Formula denunciandi menstruos Conuentus.

NOUERITIS, fratres charissimi, feria N. qua erit dies N. mensis N. menstruum Conuentu R.R. Sacerdotum nostrae Plebis in Ecclesia Parochiali S. N. loci N. praedictae nostrae Plebis habendum esse. Hortor igitur vos, ut ad Couentuale sacrum quod ibi solemne agetur, conueniatis: sic enim fiet, ut Indulgentiarum, quae dicuntur, a Summo Pontifice Gregorio XIII. concessarum, ut ex ipsidem fufius tunc cum recitabuntur intelligetis, participes efficiamini. Indulgentia a Pontifice concessa promulgetur intra Missam quae eius Conuentus nomine celebrabitur ex praeepto Concilij Prouin. 6.

Um hoc loco imprimende essent formulae ad Moniales pertinentes, illae uero multiplices sint, et in quibus facile possit contingere error, quo facilius omnibus, et expeditior esset in ijs utendis ratio visum est nobis breuem instructionem adiungere, eam scilicet, quae ex Concilijs Prouincialibus desumpta, ab Illustrissimo Cardinali Sanctae Praxedis, ab eiusque Ministris, in puellis ad Religionem, et nouitijs ad professionem admittendis, longo usu comprobata, ac seruata est.

Puella igitur, quae religionem ingredi postulat, anno saltem antequam examinetur, et Capitulo Monialium proponatur, supplicem libellum exhibet, in quo Reuerendiss. Archiepiscopo, aut Vicario Monialium suum exprimit desiderium ingrediendae Religionis.

Vicarius Monialium supplici libello accepto, in eodem praesentationis illius diem notat; puella uero Confessarium praescribit, cui deinceps singulis mensibus iuxta praescriptum Concilij Prouincialis primi confiteatur, et sacram communionem accipiat, ceteraque praestet, quae eodem Concilio praecipuntur. Triginta ad summum ante diebus, quam Capitulum a Monialibus habeatur, puella a Vicario, aut ab alio Sacerdote, cui Reuerendiss. Archiepiscopus, aut Vicarius in munus delegarit (nisi id per se ipse praestare velit Reuerendissimus Archiepiscopus) secre-

to examinatur iuxta formam eiusdem Concilij primi.

In examine haec potissimum quaeruntur.

De libera, et pia puellae Religionis ingredienda uoluntate.

An precibus, aut minis parentum, vel cuiusuis alterius inducra fuerit.

Quamdiu cogitavit de ingredienda Religione.

Qua potissimum de causa Monialis fieri velit.

An Religionis vim, et pondus intelligat.

An uotorum item, quae in ea emittuntur.

An regulas, et constitutiones norit, quae propriae sunt illius Monasterij, in quo religionem profiteri cogitat.

Interrogatur etiam de doctrina Christiana, an scilicet in ea recte ritumque instituta sit.

An sciat legere; eamque se praesente legere iubeat.

Tum etiam si examen fiat proxime ante professionem, uideat an recte dicere officium norit.

Quod si examen ab alio quam a Reuerendiss. Archiepiscopo, aut Vicario Monialium fiat, is, qui eam examinavit, totum id quod in examine deprehendit in scriptis ad eundem Vicarium defert.

Formula status.

DIE . . . Mensis . . . Anni . . . N. filia N. Mediolanensis Portae N. Parochiae S. N. si uero in Diocesi sit, loco Portae ponatur Plebis N. loci N. Annorum . . . ut patet testimonio Parochi ex libro baptizatorum desumpto, Nondum confirmata, vel confirmata ut constat ex testimonio Parochi ex libro confirmatorum; semel singulis mensibus, aut etiam pluries, prout re ipsa erit, confessae est R. N. Confessario praescripto a R. Vicario Moniali, tum etiam semel singulis mensibus, aut pluries item sanctissimam Eucharistiam accepit, ut constat ex testimonijs Confessarij.

Examinata a die

Cognita Vicarius per examen libera puella Religionis ingrediendae uoluntate, nisi aliquid aliud ex ijs, quae ad Religionis ingressu in huiusmodi puellis requiruntur, obstare uideat; pro dote, et liuello Monasterio persoluendo sponsonem a parentibus accipit, cuius formula mox patebit.

Formula Sponsonis dotis Monialium.

IO N. figliuolo del q. N. Porta N. Parochia di S. N. di Milano, per la presente, qual uoglio habbi forza di publico instrumento, con patti effecutiui, et giuramento prometto con l'obligatione di me, et miei beni, pegno alle Reuer. Madri & Monasterio di S. N. sit. in Porta N. di Milano, che quando N. mia figliuola fara accettata in capitulo alla Religione di dette Madri in detto Monasterio,

naftero, farò uero & real deposito di lire tre mila dico lire 3000. imper. in mano di persona idonea, & confidente delle dette Monache per la dote di detta mia figliuola ad effetto di pagarle, per impiegarle in beni stabili a beneficio di detto Monasterio: & di più prometto come sopra, di pagar, & di lasciar, che gli sij pagato da miei heredi & successori a dette Monache ogni anno lire cinquanta imper., cioe la metà ogni sei mesi durando la vita di detta mia figliuola, & non più oltre per compimento della sua dote secondo gl'ordini sopra ciò fatti, & tutto ciò oltre la spesa delli vestimenti, uenilij, & honoranze solite a darli a quelle si fanno Monache in detto Monasterio, & oltra la spesa della dozzena sino che sarà fatta professsa.

Si Monasteriu sit in diocesi, dotis summa erit tantum libraru bis mille, et 500. liuelli uero lib. 30. Huiusmodi promissione confecta sacramenti Penitentiae singulis superioris anni mensibus, et sumpta sacrae Communionis testimonium exhibet Vicario Monialium, a quo deinde cogendi Capituli facultas datur Monialibus. Eius facultatis formula haec est.

Formula facultatis habendi capitulum pro Puella ad Religionem admittenda.

SI concede licenza alla Madre N. del Monasterio di S. N. che possa congregare le sue Monache, & a loro proporre in Capitulo per douere esser admissa alla . . . in detto Monasterio, N. la qual perciò è stata effaminata, & approbata; auuertendo che detto Capitulo si faccia per ballottationi segrete, & che si seruino tutti gli altri ordini, dandoci dipoi auiso del successo di detto capitulo. Dall'Arciuefcouato &c.

Quod si Monasterium Monialium, non ordinario, sed regularibus subiectum sit, Vicarius Monialium examinis tantum confecta testimonium Puellae tradit; Cuius testimonij formula ea est, quae mox subijcitur.

Formula testimonij de examine Puella.

SI fa fede alla Madre Abbadessa, o Priora del Monasterio di santo N. qualmente N. è stata effaminata, & approbata, a fine che conforme a gli ordini presenti, possa esser admissa al Capitulo della Religione, o all'habito, o al Capitulo della professione, ouero alla professione.

Præfetta Monialium statim de suffragiorum exitu superiorem admonet, ut ad praescriptam Concilij

primi rationem, eius quae recepta est, nomen referatur in librum.

Quae hoc modo recepta est, ei non nisi sex mensibus postquam recepta fuit, induendi Monialium uelut facultas conceditur, nisi huiusmodi tempus iuxta aliqua de causa producat, aut contrahatur. Cum uero dies ingrediendi Religionem instat, tunc etatis Puellae a Parocho ex libro Baptizatorum, si is reperiatur, atque etiam susceptae Confirmationis testimonium, tum denique instrumenti depositionis dotis, et aliorum, quae Monasterio traduntur confecta exemplum autenticum Vicario exhibetur.

Formula instrumenti depositionis dotis.

IN nomine Domini Amen &c. In mei &c. N. f. N. Portae N. Parochiae S. N. Mediolani sponte &c. pro dote spirituali, & ex causa dotis spiritualis N. eius filiae in Monasterio Monialium S. N. Mediolan. Deo concedente monacandae deposuit, ac deponit realiter, & cum effectu libras tres mille, si in Ciuitate, aut bis mille, & quingentas si in Diocesi imper. poenes N. fil. N. P. N. P. S. N. Mediolani, qui ibidem praesens, & personaliter constitutus dictas libras a dicto N. ibidem praesente, dante, exurbante, & deponente realiter, & cum effectu in tanta bona moneta habuit, & recepit ibidem praesentialiter in purum, uerum, & merum depositum, ut supra, ac ad se traxit, & promissit, ac promittit dictas pecunias nomine auri, & meri, & realis, ac ueri depositi poenes se retinere, & conseruare illasque RR. Monialibus dicti Monasterij, siue earum legitimo soluere, dare, relaxare, & consignare statim postquam dicta N. professionem in dicto Monasterio emiserit tacite, siue expressè, uel saltem habita licetia professionem emittendi, omniq; & quacumque exceptione remota, suscipiens propterea in se omne periculum &c. obligado prout obligauit, & obligat se ipsum, & eius haeredes, ac bona quaecumque in forma Camerae Apostolicae, ac depositi cum clausulis, & cautelis necessarijs, & opportunis, ac solitis, & consuetis, & ita iurauit tactis scripturis &c. & insuper dictis N. sponte ut supra conuenit, & promissit prout promittit dictis RR. Monialibus dicti Monasterij licet absentibus me Notario publico infra scripto stipulante &c. durante nouitiatu dictae N. uel delictet donec, & quousque emiserit professionem, soluere alimenta, & solitam duodecimam, nec non dare, & tradere consueta uelutimenta, & honorantias iuxta solitum, & ulterius durante uita dictae N. in eodem Monasterio soluere anno quolibet libras 50. si in Ciuitate, triginta si Diocesi, imperiales liberè, & absque alia exceptione. Quae omnia

nia attendere, & obseruare, de rata, grata, valida, & firma habere promissit & promittit, & non contrafacere &c. sub refectione omnium, & quorumcumq; damnorum, expensarum, & interesse &c.

Pro quibus omnibus, & singulis præmissis, sic vt supra obseruandis & adimplendis, dictus N. se ipsum suosq; hæredes, & successores quosque, ac sua, suorumq; hæredum, & successorum bona omnia & singula, mobilia & immobilia, præsentia & futura vbilibet existentia in ampliori forma Camera Apostolicæ cum solitis claufulis &c. obligauit &c. & cuiusq; appellationi &c. renunciauit, iurauitque tactis scripturis &c. Et de prædictis &c.

Omnibus vt supra confectis, examinatur secundò Puella eadem vt supra ratione, sed accuratius aliquantò, eiusq; voluntate perspecta, facultas ingrediendi pro habitu à Vicario datur.

Formula facultatis ingrediendi pro habitu.

Concediamo licentia à N. che possa entrare nel Monasterio di N. per causa di riceuere l'habito religioso in esso; ateso che à ciò già è stata esaminata, approbata & admissa: auuertendo però, che si seruino i debiti ordini; & in particolare, che al Monasterio ella non sia accompagnata da N. N. ne essa sia con pompe intorno, & al detto Monasterio vadi la mattina per tempo, almeno innanti al segno del Campanone grosso, & sentita la Messa, essa si communchi; altramente la licenza si declarerà nulla & inualida. Dall'Arciuescouato &c.

Si Puella, quæ Monialis fieri vult, in Monasterio educetur (cùm ea ex præscripto Concilij Prouin. primi saltem per mensem priusquam examinetur extra Monasterium manere debeat, vt illius libera voluntas examine cognoscatur) ea si examine absoluto Monasterium ante sex menses ingredi velit, id illi promittitur, obtenta vt infra facultate.

Formula facultatis ingrediendi pro habitu ante sex menses.

Concediamo licenza alla madre N. delle Monache del Monasterio di S. N. che possa riceuere dentro il suo Monasterio N. la qual è stata admissa in Capitolo alla religione in detto luogo, per douer poi à tempo debito, e seruato ciò che si deue, pigliar l'habito religioso in esso Monasterio, senza più da quello uscire, se non in caso che ella si pentisse di voler esser religiosa; tenendola però mentre stà in habito secolare, in luogo separato dalle Monache: auuertendo che si seruino tutti gli altri ordini sopra di ciò dati, e particolarmente che al Monasterio ella non sia accompagnata da moltitudine di persone, ne essa sia cò pompe intorno; altramente si declarerà la licenza nulla & inualida. Dall'Arciuescouato &c.

tendo che si seruino tutti gli altri ordini sopra di ciò dati, e particolarmente che al Monasterio ella non sia accompagnata da moltitudine di persone, ne essa sia cò pompe intorno; altramente si declarerà la licenza nulla & inualida. Dall'Arciuescouato &c.

Suscipiendi habitus facultas hæc est.

Formula facultatis induendi habitum.

SI concede licenza alla Madre N. delle Monache del Monasterio di S. N. che stando il Superiore nella Chiesa esteriore alla fenestrella doue si fa la santissima Communione, e seruandosi gli altri ordini, possa vestire dell'habito di Monaca N. in detto suo Monasterio N. la quale perciò è stata esaminata, & approbata; auuertendo che si seruino in ciò tutti gli ordini dati. Dall'Arciuescouato &c.

Cùm vestitus sacer Puellis traditur, vel illæ ad professionem admittuntur, vel ministratur sacramentum Confirmationis, Episcopus, superior, tam regularis, quàm secularis, aut confessorius, aliusue, septa Monasterij ingredi non debet; sed in Ecclesia exteriori, vbi sanctissima Eucharistia sacramentum ad fenestellam ministratur, & illis vel Puellis, vel Monialibus in Ecclesia interiori manentibus præstanda esse, Concilio V. Prouinciali decretum est.

Expleto probationis anno Præfetta Monialium Superiorem admonet, paucis ante diebus, quàm Nouitia profiteatur, ut iterum de eius voluntate à Vicario, aut ab alio vt supra sacerdote periculum fiat ad præscriptum Concilij primi Prouincialis titulo de Nouitijs ad professionem recipiendis.

De loco verò vbi Nouitia ante professionem examinari debet, hoc vt infra decretum extat in Concilio V. Prouinciali.

Cùm Nouitia antequàm professionem præstet, voluntatem Episcopus pro facultate sibi decreto Tridentino data explorare volet, hoc agere ei liceat, loco vbi crates Monasterij sunt, nec propterea à septis illa egrediatur, nisi causa sit, probabilisue eiusdem Episcopi iudicio suspicio, quamobrem potius esse censuerit, vt alio loco eius voluntas perquiratur: tuncq; vel in Ecclesiam Monasterij exteriorem, vel in aliam proximam, pro vt commodius, decentiusue fieri viderit, illam perducere iubeat.

Qua in Ecclesia presentibus matronis duabus atate grauib; honestis, et Nouitiæ gradu cognationis quantũ potest propinquieribus, quas ipsa, aut Moniales delegerint, eius animum voluntatemq; Episcopus rectè indagat, loco paulò remotiori, ita vt quæ adsunt matronæ, videre, non tamen auribus percipere possint indagatiõem, respõsionẽ. Quod autem à Puella parentibus, alimentorum, seu educa-

Formula licentiæ quæ permittitur Moniales alloqui exteros.

SI concede licentia alla Reuer. Madre N. del Monasterio di S. N. & essendo lei legitimamente impedita, di sua commissione alla Madre sotto Priora, & alla Portinara maggiore, & Rotara maggiore, con la presenza d'vna delle Ascoltrici deputate, che alla Rota commune, ouer'al Ferratino, possino ragionare con i messi de parenti delle Monache, & con altri che portarano elemosina, o dono, in generale, & in particolare, & con debitori, & creditori, & fitabili del Monasterio, & con quelli che anderanno al Monasterio per altri neotij necessarij o vtili al suo Monasterio; mentre non sia in giorno di festa (eccetto che per riceuere elemosine, & doni) & seruandosi gli altri ordini sopra di ciò dati. E questo per l'anno presente.

Parimente si concede licenza alla Maestra maggiore deputata sopra li lauorerij, che alla Rota commune, con l'assistenza d'vna delle Ascoltrici, possa per occasione di detti lauorerij ragionare con N. N. Mercanti di Seda, & messi loro.

Le due superiore Portinare, & Rotare, possino alla Rota commune, & Ferratino, & in Parlatorio ragionare con N. loro Fattore, & con N. N. Seruenti del Monasterio.

Potrà ancora la Superiore in Parlatorio ragionare con N. Procuratore del detto Monasterio.

aducationis nomine, aut pro alijs rebus ad eiusdem Puella, vel Monasterij usum pertinentibus, etiam ex cõsuetudine persoluitur, de eo satisfactũ fuisse Monasterio Præfetta Monialium Vicario in scriptis testatum faciet, vt de Nouitia ad professionem recipienda capituli cogendi facultas detur, si Ordinario subiectum sit Monasterium, aut examinis testimonium si regularium cura subiaceat. Cuius testimonij formula eadem est cù superiore mutato nomine Religionis in Professionis.

Capitulo habito si nihil ob stare deprehendatur, professione emittenda facultas conceditur vt infra.

Formula facultatis recipiendæ professionis Monialium.

SI concede licenza alla Reuer. Madre N. che stando il Superiore nella Chiesa esteriore alla fenestrella della santissima Communione, & seruando gli altri ordini prescritti, possa riceuere l'espressa e solenne professione di N. già approbata, dandoci poi auiso con scrittura, la quale faccia fede del giorno, & alla presenza di chi essa ha uera fatta la detta professione. Dall'Arciuescouato.

Hæc omnia, de vestitu, & de professione præscripta seruanda sunt etiam in Monasterijs exemptis, quoniam clausuram attingunt.

Omnia deniq; prout statis quæcumq; diebus ac temporibus geruntur, à Vicario Monialium certo libro describuntur.

Formula licentiæ alloquendi Moniales.

SI concede licenza à N. di potere andare per vna volta in giorno di lauoro, che nõ sia vigilia comandata, ne in hore de Diuini Officij, fra giorni . . . al Monasterio di S. N. al parlatorio, à parlar con N. con l'assistenza delle ascoltrici Deputate; seruando gli altri ordini; e la presente licenza resti in mano della Reuer. Madre Superiora. Dat.

Formula licentiæ alloquendi Moniales pro parentibus fratribus & sororibus tantum.

SI concede licenza à N. di poter in questo anno . . . vna volta il mese in giorno di lauoro, non però in tempo dell'Aduentto, ne di Quadragesima, ne in altra Vigilia comandata, ne in hore delli Diuini Officij, andar al Monasterio di S. N. & in Parlatorio ragionare con N. solamente, con l'assistenza delle Ascoltrici deputate; auuertendo la Madre superiore, che tal visita non ecceda il tempo di mezz' hora per volta, & che si seruino gli altri ordini. Dall'Arciuescouato &c.

Formula licentiæ ingrediendi clausuram generatim concedi solite.

CAROLVS &c. Concediamo licenza alli infra scritti, che possino entrare nella clausura del Monasterio di S. N. p' gli infra scritti bisogni, debitamente referendo, & solamente in casi d'vrgente necessità, per l'anno . . . Auuertendo però, che tutti siano prima approuati dal Padre Confessore. Che entrando e stando nella clausura, siano sempre accompagnati dalle più vecchie deputate; riseruando à noi l'assoluzione della superiore, contrafacendosi in questo; & stando l'altre Monache ritirate. Che fatti gli esercitij per li quali entrano; subito eschino fuori, e non restino nella clausura à mangiare ne à beuere. E che niuno faccia dentro altro seruitio, se non quello, al quale ciascuno, debitamente referendo, in questa è ascritto. Che parimente niuno vadi vagando per il Monasterio, ma vadi solamente alli luoghi prescritti. Che non v'entrino auanti l'Alba del giorno, ne vi restino dopo il suono dell'Ave Maria della sera. Dalle quali hore si eccettuano i Medici, quando altrimenti occor-

resse la necessità; con che però in tal caso
sia sempre accompagnato dalle
& con lume; & che offeruino finalmente
tutti gli altri ordini sopra di ciò fatti.
Dall'Arciuescouato &c.

Formula licentiæ ingrediendi clausuram Monialium speciatim concedi solita.

CAROLVS &c. Concediamo licenza
à N. che possa entrare per giorni . . .
nella Clausura del Monasterio delle Monache
di S. N. per causa di . . . mentre
però che sia accompagnato dalle Depu-
tate più vecchie, stando l'altre Monache
ritirate; che non entri innanti al segno
dell'Aue Maria della Mattina, ne vi stia do-
po quella della sera, & dentro non vi man-
gi, ne beua, & non s'impieghi in far altro,
che nel sudetto seruitio, per il quale la pre-
sente è concessa; & ne vadi vagando per il
Monasterio; & seruado tutti gli altri ordi-
ni sopra ciò dati. Dall'Arciuescouato &c.

Formula facultatis visitam Monasteria Monialium.

CAROLVS &c. Tibi dilecto nobis in
Christo, Reu. D. N. his literis facultatē
damus, & mandatum, visitandi omnia &
singula Monialium canobia Ciuitatis, &
nostræ Dioc. Mediolanen. teq; visitatorē
nostrū constituimus, vt nostra, & alia qua-
cūq; nobis competēti auctoritate, cano-
nicas sanctiones, & sacri Tridentini Con-
cilij, nostrarumq; Prouincialium Synodo-
rum, aliaq; decreta nostra, statuta, regulas,
& ordinationes, de obseruantia regulari,
pietate, moribus, religione, regimine, bo-
norum administratione, clausura, & alijs
rebus omnibus in capite & membris om-
nium & singulorum Monasteriorum eorū-
dem, executioni cures & facias mandari, &
& pœnis, ac censuris tuo arbitrio infligen-
dis, vbi & quando iustum fuerit, licere tibi
volumus: Item coercendi, & cogendi om-
nes & singulas vtriusq; sexus personas in
prædictis omnibus, & ad ea pertinentibus
tibi potestatem facimus: atq; ad huiusmodi
visitationis acta nomine & vice cancellarij
nostri Archiepiscopali recipien. & cōscri-
ben. eligere, & assumere tibi liceat vnum
quē volueris ex R. viris D. N. N. N. si qui
tamen horum notarij non sint, ad acta pu-
blica scribenda non adhibeantur. Postre-
mò tibi etiam facultatem damus, vt causa
& occasione huiusmodi visitationis, quo-
ties opus fuerit, septa, & clausuram eorū-
dem Monasteriorum possis vnà cum vnò
ex illis, quos superius nominauimus, tibi
adiuncto comite ingredi: cui etiam comiti
eo casu intra eadem septa ingrediendi li-

centiam impartimur. Præsentibus ad
neplacitum nostrum, & donec reuocentur
per nos, duntaxat duraturis. In quorum
fidem &c.

Formula facultatis visitandi Monasteria Monialium ex delegatione Apostolica.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Chri-
sto ven. N. salutem in Domino. De tua
fide, prudentia, ac in rebus gerendis ex-
perientia in Domino confisi, auctori-
tate Apostolica nobis per diuersas lite-
ras, tum Apostolicas, tum etiam Illu-
strissimorum DD. Cardinalium Congre-
gationis super reformatione specialiter
concessa, tibi per præsentēs committi-
mus & mandamus, vt Monasterium Mo-
nialium sanctæ N. Terdonen. diocesis or-
dinis S. N. & nonnulla alia Monasteria Mo-
nialium in Prouincia nostra Mediolanensi
existentia, quæ, & prout expediens tibi vi-
debitur, visites, & de ipsorum Monasterio-
rum statu, ac ipsarum Monialium vita &
moribus, regularibus institutis, ac Mona-
sticæ disciplinæ obseruantia diligenter in-
quiras; ac super his, & quibuscūq; abusi-
bus, nec non criminibus, excessibus, & de-
lictis, si quæ deprehenderis, processus fa-
cias, informationes quascūque sumas, ac
alia, quæ tibi ad aures commissimus, & que-
cūq; in præmissis, & circa ea necessaria,
seu quomodolibet opportuna fuerint, fa-
cias, geras, & exequaris. Super quibus om-
nibus & singulis, plenam, amplam, & om-
nimodam potestatem tibi concedimus,
& impartimur. Mandantes omnibus &
singulis Abbatissis, Priorissis, & alijs qui-
buscūque Superioribus dictorum Mona-
steriorum, in virtute sanctæ obedientiæ, ac
sub pœna priuationis officiorum obtento-
rum, ac etiam censuris, alijsq; pœnis ecclē-
siasticis arbitrio tuo infligendis, vt manda-
tis tuis pareant; ne te in visitatione, corre-
ptione, alijsq; per te faciendis, quoquo mo-
do impediant, per se, nec per alios, quouis
quæsito colore, vel prætextu. In quorū &c.
Dat. &c.

Formula facultatis pro Concionatore Monialium.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Chri-
sto R. N. salutem in Domino. Vt in ex-
teriori colloctionū loco, Monasterij mo-
nialium S. N. monialibus ipsis in commu-
ni & intrā claustra ad crates ferreas cōgre-
gatis, verbum Dei, Aduentus scilicet bis,
Quadragesimæ verò saltem ter singulis heb-
domadis, Reliquo autem anni tēpore bis
in mense, prædicare liberè & licitè possis
& valeas (dummodo quæ in libello instru-

tionum

tionum prædicationis huiusmodi, ex de-
creto Concilij tertij Prouincialis edito, ci-
uitatis, & diocesis, ac prouinciæ nostræ
Mediolanen. Cōcionatoribus tradita sunt,
in Concionibus tuis serues, & à quocūq;
singulari colloquio cum aliqua ex monia-
libus habendo omnino abstineas, & absti-
nere debeas) licentiā & facultatem ad an-
num proximè venturum tantum duratu-
ram, tibi harum serie concedimus & im-
partimur. In quorum fidem &c. Dat.

Formula facultatis confessorij Monialium.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Chri-
sto N. Tibi, cuius vita, & morum probi-
tas, per testificationes nobis factas proban-
tur, vt Monialium Monasterij S. N. confes-
siones audire, eisdemq; ecclesiastica Sacra-
menta ministrare possis, cum facultate ca-
suum nobis referuatorum, necnon prædi-
cti Monasterij clausuram, in casibus vrgen-
tis necessitatis atq; confessorio, tum ex for-
ma sacri Tridentini Concilij, tum ex Bulla
Sanctiss. D. N. Papæ Gregorij XIII. permis-
sis, ingredi, seruatis quæ in Concilij Prou-
incialibus, & Synodis diocesanis Medio-
lanensibus, ac etiam decretis generalibus
Visitatoris Apostolici, Sacerdotibus, &
Confessorijs Monialium præscripta sunt,
ad . . . his nostris concedimus fa-
cultatem. Dat.

Formula licentiæ celebrandi in Ecclesijs Monialium pro Cappellanis mercenarijs.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Chri-
sto Presbytero N. salutem in Domino.
Cum exposueris, te, neque Ecclesiastici ali-
cuius beneficij quod obtineas, neque Paro-
chialis curæ munere, neq; legati, alteriusve
obligationis causa, vsquā in vlla Ecclesia,
vbi Missæ sacrum facias, adstrictum teneri;
cumq; per testificationes nobis factas co-
gnouerimus, te vitæ honestate, moribusq;
probatum esse: nos tibi Cappellano Mo-
nasterij S. N. delecto, cognita per examen
literarum intelligentia, & sacrarum cere-
moniarum peritia tuā, his nostris literis fa-
cultatem damus, suscipiendi munus Missæ
sacrum faciendi in Ecclesia exteriori earū
Monialium, per hebdomadam diebus . . .
Hanc verò facultatem tibi concedimus, ser-
uatis conditionibus infra præscriptis.

Quæ de Missæ sacro ritè faciendi Missalis ru-
bricis, prouincialibus ac diocesanis Con-
cilij, præsertim prouinciali primo, editis-
que instructionibus decreta sunt, diligen-
ter, integreq; seruabis.

Decentem habitum clericalem, & coronam,
ad præscriptum Conciliorum, vbique sem-
per deferes.

Decreta, & ordinationes, etiam visitationis
Apostolicæ, & præsertim non colloquendi
cum monialibus, & minus illis scribendi,
neque literas ab illis recipiendi, nec mu-
nera ab eis accipiendi, aut eis dandi, neq;
eis absque speciali licentia in quavis alia
re deseruendi, & alia non solum Cappel-
lanis Monialium, sed etiam alijs clericis se-
cularibus & regularibus respectu Monia-
lium præscripta exactè seruabis, sub pœna
in Edictis nostris contenta, & maiori arbi-
trio nostro.

Pro elemosina nihil amplius quoniam prætex-
tu ob huiusmodi Missæ sacrum faciendi mu-
nus hac facultate nostra susceptum perci-
pies, quàm librarum . . . summam.
Eamq; non nisi cū mādato syngraphauē eius,
cui hanc curā dederimus, sigillatim exiges.
Diebus singulis supra præfinitis susceptum
Missæ sacrum faciendi munus præstabis;
nec verò alibi ijs ipsis diebus Missæ sacrum
facies, etiam si illius faciendi munus non
suscipias; nisi aliquando, de illius cui id
curæ commiserimus, consensu, in locum
tuum, ob legitimum impedimentum quo
distinearis, Sacerdotem alium antea substi-
tueris, qui pro muneris à te suscepti ratio-
ne, quod ipse debes, id omne in Ecclesia
præstet.

Missæ sacrum ne facias sine ministro clericali
habitu induto, eoq; decenti, ad præscri-
ptum nostrarum Constitutionum.

Stata hora, quam deputatus noster pro tem-
poris ratione præscriperit, Missæ sacrum
facies.

In libro, Missis quæ celebrantur in singulos
dies annotandis constituto, manu tua sin-
gulis item diebus quibus celebrabis, sub-
scribes.

Has autem nostras literas tibi ad . . .
tantum suffragari volumus. Dat.

Formula licentiæ celebrandi in Ecclesijs Monialium ex deuotione.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Chri-
sto N. salutem in Domino. Cum fide di-
gnorum testimonio, te vitæ honestate, mo-
ribusq; probatis esse cognouerimus; Nos
tibi his nostris literis facultatem damus,
Missæ sacrificium per Hebdomadam die-
bus singulis ex tua deuotione faciendi in
Ecclesia exteriori Monialium S. N. seruatis
tamen conditionibus infra præscriptis.

Quæ de Missæ sacro ritè faciendi Missalis ru-
bricis, Prouincialibus, & Diocesanis Con-
cilij, præsertim Prouinciali primo, editis-
que instructionibus decreta sunt, diligen-
ter integreq; seruabis.

Decentem habitum clericalem, & coronam,
ad præscriptum Conciliorum, vbique sem-
per deferes.

Decreta

Decreta, & ordinationes, etiam Visitationis Apostolicæ, & præsertim non colloquendi cum Monialibus, minus illis scribendi, neque ab illis literas recipiendi, nec munera ab eis accipiendi, aut eis dandi, neque eis absq; speciali licentia in quavis alia re deferuendi, & alia non solum Capellanis Monialium, sed etiam alijs Clericis secularibus & regularibus respectu Monialium præscripta exactè seruabis. Et prædicta omnia & singula sub pœna in edictis nostris contenta, & maiori nobis arbitraria.

Missæ sacrum ne facias sine ministro clericali habitu induto, eoque decenti, ad præscriptum nostrarum Constitutionum.

Has autem nostras literas tibi ad tantum suffragari volumus. Dat.

Formula licentia pro Clerico qui Missa inferuat, & alia ministeria præstet in Ecclesia Monialium.

SI concede licentia à N. Chierico, che per mesi . . . possa seruire nella Chiesa esteriore delle Monache di S. N. per rispondere alle Messe, & fare l'altre fontioni pertinenti à lui; e per detto effetto possa ragionare con la Sacrista maggiore alla rota della detta Chiesa, & con la Madre N. & seruando gli ordini prescritti. Dall'Arcivescouato &c.

Formula deputationis eius qui alloquendi Moniales licentiam concedat in diœcesi.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo N. nostræ Mediolanen. Diœc. salutè in Domino. Pro nostra Pastoralis cura & sollicitudine, necessitatibus Monasterij Monialium S. N. ac pro obseruatione decreti nostri Prouincialis de non acceden. ad Parlatoria & Rotas Monasteriorum absq; licentia, à nobis vel Vicario nostro solo tradenda, opportunè consulere volentes, & ne qui ex causis rationabilibus alloqui Moniales quâdoq; cupiunt, nimis fatigentur; Tibi, de cuius prudentia, pietate, ac morum probitate in Domino confidimus, vt laicis solum tibi bene visis ac probatis . . . ad colloquutionum fenestellas, seu parlatoria, ac rotas Monasterij prædicti acceden. ac ibi Præfectas, & alias Moniales, ac seculares puellas alloquen. facultatem dare possis & valeas, non tamen tempore Aduentus, neque Quadragesimæ, neque festis diebus; ac item Capellanis ordinarijs legitime impeditis, vel absentibus, in casibus necessitatis, ne Moniales Missæ sacrificio quotidie priuentur, alios Sacerdotes ex approbatis, ad quindecim dies tantum approbare & substituere, eis adiecta lege, ne cū Monialibus colloquan-

tur, & seruatis alijs conditionibus Capellanis ordinarijs Monasteriorum præscriptis, his nostris ad præsentem annum valituris potestatem facimus, ac licentiam impartimur. In quorum fidem &c. Ex ædibus nostris Archiepiscopalibus die

Formula deputationis curatorum Monasterij Monialium.

CAROLVS &c. Dilectis nobis in Christo N. N. salutem in Domino &c. Cū ex sacri Concilij Tridentini præscripto, inter cetera sollicitudini atque Curæ Episcoporum commissa, Monialium regimen, etiam in temporalibus summoperè commendetur; Nos alijs grauioribus curis impliciti, tam nostra, quàm Concilij prædicti, & Prouincialium Decretorum auctoritate, aliquos nobiles viros, ætate graues, pietateq; & integritate insignes deligere censuimus, qui protectioni, curæ, & defensionem rerum temporalium Monasterij Monialium S. N. ad præscriptum supradictorum decretorum præsentent. De vestra itaque probitate, diligetia, & integritate plurimum in Domino confisi, vos omnes, & singulos, & vestrum quemlibet, ad præmissum dictarum sanctimonialium, earumq; Monasterij bonorum & iurium curam, protectionem, & defensionem, aliasq; ipsarum necessarias quoad temporalia prouisiones, harum serie eligimus, constituimus, & deputamus; seruata tamen semper in omnibus forma, tam ex Tridentini, Conciliorumq; nostrorum decretis, quàm ex prædictarum Monialium regulis præscripta, & vt nihil, nisi ex voto & deliberatione saltem duorum ex vobis, inter quos semper sit R. N. fiat, agaturuè: Cum facultate etiam & licentia vobis omnibus & singulis, tam coniunctim, quàm diuisim, ratione præmissorum alloquedi RR. N. N. & Cancellariam, & Discretam dicti Monasterij diebus tantum feriat; & seruatis alijs seruandis; his nostris ad annum valituris. In quorum fidem &c. Dat.

Formula facultatis colligendi eleemosynas.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo. Tibi N. homini laico, cuius vita, & mores, per testificationes nobis factas, probantur, cum præsertim nunquam ipse fueris ex numero quæstorum, quos damnat sancta Tridentina synodus, his nostris literis, eleemosynas nomine Ecclesiæ N. petendi facultatem damus, his infra per te seruatis conditionibus.
 Eleemosynas solum intra fines parochiæ Sancti N. eiusq; viciniâ ostiatim colligas licet. Præ foribus eiusdem Ecclesiæ, in ijs petendis sub-

subsistens, nullo modo per Ecclesiam vando, procurare, aut colligere eas tibi licebit.

Vas illud, quodcunque sit, quo vteris ad eleemosinam excipiendam, duabus clauibus claudatur, quæ diuerso fabrilis opere sint. Earum altera apud N. à nobis electum, altera verò apud eum, qui pro tempore à nobis deligetur, semper sit.

Illud officium gratis, vel constituta certa mercede præstabis. Nec vilo modo eleemosinæ particeps sis.

Formula facultatis colligendi eleemosinam pro confratria sanctissimi Sacramenti.

CAROLVS &c. Sodalitati sanctiss. Sacramenti, ad vsum eleemosinæ excipiendæ colligendæ, capsulam in Ecclesia N. exponendi collocandiue facultatem, his nostris literis damus, conditionibus seruatis, quæ infra præscribuntur.

Capsulæ sit forma, præfecti nostri iudicio probata.

Duabus clauibus, diuerso opere fabrilis confectis claudatur.

Earum altera apud N. à nobis electum, altera verò apud eum, qui pro tempore à sodalitate deligetur, semper erit.

Loco congruo, eiusdem præfecti nostri iudicio collocetur.

Capsulæ assidat, qui matura ætate, & probatis moribus sit.

Is illud officium gratis præstabit; nec vilo modo eleemosinarum particeps sit.

Eleemosina collecta, verè ad pium tantummodo eiusdem sodalitates vsum, cuius nomine petetur, conferatur, ex illius probatorum institutorum præscripto.

Formula facultatis colligendi eleemosinam in vrbe & diœcesi.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo Sal. Necessitatibus, ac alijs domesticis difficultatibus, . . . quantum possumus succurrere volentes; Tibi homini laico, cuius vita, & morum probitas, nobis per testificationes factas commendantur, cum præsertim ipse nunquam fueris de numero quæstorum, quos damnat Sancta Tridentina Synodus, eleemosinas . . . quærere, petere, ac colligere, in . . . his nostris licere volumus, præstito prius per te corporaliter factis scripturis iuramento, quod eleemosinas quas collegeris, fideliter . . . consignabis, nec indulgentias aliquas promulgabis, non prædicabis, nec orationes recitabis; priuilegia nulla, aut Sanctorum imagines, vel campanulas, aut alia quæstoris insignia deferes, vel ostendes; nec mi-

nis, aut persuasione, vel alio aliquo indirecto modo seu artificio; sed piè, simpliciter, & omni conueniente modestia tibi ad effectum & finem prædictum illas erogari curabis. Omnibus præterea Præpositis, Vicarijs nostris Foraneis, & Rectoribus Ecclesiarum præcipimus & mādamus, vt suis quique in Ecclesijs populo te suo commendat, ad promptamq; tibi exhibendam eleemosinæ largitatem in domino hortentur; quod cū fecerint, sciant quidquid de temporalibus facultatibus, in pauperibus opem ferendo dempserint, id omne multiplicatum in æterna retributione recepturos. Præsentibus tamen post . . . minimè valituris. In quorum fidem. Dat.

Formula facultatis pro officio Cantoris.

CAROLVS &c. Dilecto nobis in Christo. Tibi N. homini laico, cuius vita, & mores, per testificationes nobis factas, probantur: his nostris literis permittimus, præ clericorum inopia, cantoris in Ecclesijs huius vrbs, & diœcesis, exceptis illis quæ monialium sunt, munus suscipere. Quo munere dum vel intus in Ecclesia, vel foris, ob Missæ, diuinorum officiorum, funeralium, processionum, aliarumq; ecclesiasticarum actionum celebritate fungeris; has ecclesiasticæ disciplinæ leges tibi præscripsimus.

Vt scilicet clericali habitu, ad nostrorum conciliorum præscriptum, tunc temporis in illis ecclesiasticis officijs actionibus vbi-que semper vtaris.

Camisias non ad collum, nec ad manum crispatas, & caligas itè clericali more induas. Non solum vestitu, sed vitæ etiam moribus clericalem modestiam præferes.

Superpelliceum mundum, non lacerum, & ad formam constitutionibus nostris præscriptam induas.

In diuinis officijs ne profana cantica adhibeas.

In Missæ cōuentualis sacro, ingressas, gradualia, offertoria, & alia id generis canas, quæ ex Ecclesiæ instituto, ad eam sacrificij Missæ actionem, quæ sit, propriè accommodata sunt.

Si quâdo autem, quo tempore sacerdos secreta agit, aliquid canendum videbitur, ne quidquam canas, quod etiam illi actioni aptè conueniens, nobis non ante probatum sit.

Itemque quod ad probationem attinet, in alijs diuinis officijs serues.

In sacris canticis, molles flexiones, voces magis gutture oppressas, quam ore expressas, & deniq; lasciuam omnem canendi rationem caueas.

Cantibus vtaris, qui graues sint, pij, ac distincti, & domui Dei, diuinisq; laudibus accommodati,

modatè, vt simul & verba intelligantur, & ad pietatem auditores excitentur.

Quæ de modulandi ratione, cantibusuè adhibendis, ac disciplina in hoc munere seruanda, prouincialibus, diœcesanisuè cõcilijs, ac tabellis nostris præscribuntur, aut prohibentur, diligenter serues.

Has autem nostras, per . . . . . tantum tibi suffragari volumus. Dat. in ædibus nostris Archiepiscopalibus. Die . . . . . mense . . . . . anni . . . . .

Formula literarum peregrinationis pro laicis hominibus.

CAROLVS &c. Dilectum filium N. nostræ Mediolanen. . . . . visitan. proficisci volentem, cum nobis ex R. eius Parochi attestationibus constet, ipsum nuper sacramento pœnitentiæ munitum, ac sacrosancta Eucharistia refectum esse, his nostris testimonialibus literis cum benedictione dimittimus; omnibusque ac singulis fidelibus plurimum in Domino commendamus. Dat. &c.

Formula literarum peregrinationis ad urbem Iubilei causa pro ijsdem laicis.

CAROLVS &c. Dilectis in Christo N.N. Expofuistis nobis, vos Iubilei causa ad sanctam urbem, etiã de Parochi vestri consilio, peregrinari velle; ac propterea ex veteri Canonum instituto nostras testimoniales literas expetistis. Nos igitur sanctum animi vestri propositum pietatemque commendantes, & vobis in Domino benedicentes, has testimoniales nostras literas damus, quarum facultate vobis liceat, vbi que cuicumque confessorio Sacerdoti probato peccata vestra confiteri. Illud verò vos paternè admonemus, vt priusquam vos in viam detis, de peccatis vestris confessi, sacram Eucharistiam sumatis; benedictionem etiam, quæ religiosis precationibus ex Ecclesiæ instituto peregrinis adhibetur, à Parocho vestro petatis, & accipiatis; peregrinando omnia fugiatis, quæ deuotionis studium impedire possunt; illa solum amplectamini, quibus vestra pietas excitetur; ac potissimum instetis orationi, sanctis meditationibus, pijs colloquijs, elemosinasque si per facultates potestis, in pauperes conferatis; ab omni denique peccato, atque adeo peccandi occasione abstinentes, religiosè sanctorum Ecclesias, sacraque loca visitetis, vt peccatorum vestrorum plenissimam Indulgentiam cum vitæ emendatione consequamini. Illud etiam meminertis, vt à sancta peregrina-

tione reuerfi, primo Parochum vestrum conueniatis, qui vobis ex Ecclesiæ instituto sanctis orationibus benedicat, & à Deo quæ vobis perpetuò salutaria futura sunt, precetur. Dat. &c.

Formula qua iubetur parocho, vt denunciât primam Missam solemnem Archiepiscopi postquam is ad suam Stationem Archiepiscopalem venit.

CAROLVS &c. Reuerende Paroche. Quod antiquissimi instituti olim fuit, idemque decreto Concilij Prouincialis renouatum est, vt Missæ Archiepiscopales à Parochis in altari de more denuncientur, cum id obseruari velimus, tuæ curæ est, . . . die . . . Missam solemnem, quam adiutrice Dei gratia, nos Dominica proximè sequenti, quæ dies erit . . . . . primùm celebraturi sumus, populo tuo in Missa Parochiali denunciare. Quod vt charitas tua faciat, hortamur, & mandamus: vt frequentior ipse populus omni deuotionis studio adsit, & benedictionem nostram pio affectu percipiat. Præterea literas Indulgentiæ Plenariæ ob eã rem omnibus Christianis fidelibus à S. D. N. concessæ, de more inter Missarum solemnias de scripto promulgabis. Vale in Domino. Ex Aedibus nostris Archiepiscopalibus die . . . . .

Formula denunciandi decretum Concilij Prouincialis secundi contra Notarios legata ad pias causas non denunciantes.

CAROLVS &c. Reuer. Curato. Accioche il tempo non faccia vscir dalla memoria delli huomini, quello che hà bisogno di effecutione; massimamente doue concorre l'interesse delle persone, & luoghi pij; vi mandiamo inserto il decreto del Concilio Prouinciale, in materia del denunciare i legati pij: il quale non mancarete di leggere . . . . . dopò la riceuuta di questa, nella vostra Messa, in modo che il popolo tutto lo possa intendere; & Dio vi benedichi. Di Milano

Decreto publicato nel Concilio Prouinciale secondo di Milano, contra li Notari, che non hanno riuelato in tempo li legati à cause pie fatti nelli instramenti da loro rogati.

Ogni Notaro, che saperà esser stato rogato, auanti questo decreto d'alcun Testamento, ò d'altra vltima volontà doue siano fatti legati à cause pie, se frà sei mesi da poi c'hauerà

c'hauerà saputo la morte di quel Testatore, non hauerà manifestato tali legati al Reuerendis. Arciuescouo di Milano, ò suo Vicario, incorra subito in pena di escommunicatione.

Enella medema pena incorrino quelli, che dopò esso decreto saranno stati rogati de legati pij fatti, come di sopra è detto; se frà il termine di trè mesi, dopò c'haueranno inteso che il Testatore sia morto, non gli haueranno denunciati ad vno delli sudetti Reuerendis. Arciuescouo, ò suo Vicario.

Formula facultatis accedendi ad Ecclesias occasione Stationum, aut Indulgentiarum in rbeda.

CAROLVS &c. Concedemo licenza à N. di andare per . . . . . giorni alle stationi, & Chiese doue sono indulgenze, in cocchio ò carrozza, ò lettica, pur che vada ferrata con le tendine, ò porte d'intorno intorno, fuori che dalla parte d'auanti, & che vada vestita modestamente, & col capo ben coperto, quando sarà smontata, conforme à gli ordini nostri, & non altrimenti, & nelle hore assegnate. Dat. &c.

F I N I S.

Post impressum totum Actorum volumen , cum iam instaret editio , ad nos transmissæ sunt sequentes Tabellæ , in quibus ratione Ecclesiæ Mediolanensis , eiusque ministrorum status , breuiq. descriptio continetur : quas cum nonnisi gratisimas omnibus fore arbitraremur , neue quidquam perfecte absolutoq. Actorum volumini deesset , ad finem illius imprimi curauimus.

Congregationes pro Regimine Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis.

Generales.

Ad Regimen Prouinciæ.	Episcoporum Concilium Prouinciale.	Intimiliensis.	Vercellensis.	<i>Tertio quoque anno conuenientium feria quinta Post Dominicam secundam ab octaua Paschæ.</i>
		Laudensis.	Nouariensis.	
		Alexandrinensis.	Dertonensis.	
		Brixienfis.	Bergomensis.	
		Cremonensis.	Casalensis.	
		Astensis.	Vigleuanensis.	
		Sauonenfis.	Placentini.	
Aquensis.	Albigauensis.			
Albenfis.				

Ad Regimen Diœcesis, Synodus Diœcesana ex vniuerso Clero. Singulis annis feria secunda post Dominicam 3. à Paschate.

Particulares.

Tribunalis coram Archiep. seu Vicario Generali.

- 1 Sancti Officij.
- 2 Casuarum Ciuiliū.
- 3 Casuarum Criminalium.
- 4 Casuarum Piarum.
- 5 Reformat. Tribunalis.

Interfunt.

- 1 Vicarij Ciuiliū & Criminalium, fiscales, I. C. Ecclesiastici 4. Layci I. C. item 4. Theologi sex cum R. P. Inquire, eiusq. Vicario & Fiscali.
- 2 Vicarij Crim. & Ciuil. Fiscalis & alij tres I. C. Ecclesiastici.
- 3 Vicarij vsupra, Fiscales, & aliquando Protector & aduocatus Carceratorum.
- 4 Ministri Tribunalis I. C. Aduocati doctoralium præbendarum cum solicatoribus.
- 5 Vicarij vsupra, Præfctus Tribunalis, & Cancellarius.

Bis in mense.
Semel in hebdomada.
Semel in hebdomada.
Bis in mense.
Semel in mense.

Coram Archiepiscopo seu Vicario Generali.

Ad consultationem.

Visitatorum urbis & Diœcesis adhibitis præfctis congregationum Pœnitentiariæ, Rituum ceremoniarum, Monialium, & studiorum.

1. Semel in hebdomada pro vniuersa populi, & cleri disciplina.
2. Feria 2. post Dom. primam ab Epiphania pro tollendis corruptelis bacchanalium.
3. Pridie diei congregationis Vicariorum foraneorum præparatoria.
4. Feria 2. post Octauam Paschæ præparatoria ad Synodum.
5. Feria 5. In Octaua Corporis Christi Domini pro futura visitat. diœcesis.

Vicariorum foraneorum Interfunt Vicarius Criminalis & Visitatores.

Die 12. ante Septuagesimam, pro die Synodi.

Disciplina regularis Monialium cum Vicario Monialium & Visitatoribus earundem.

Semel in hebdomada.

Pœnitentiariæ cum Theologis collegiatarum, Regularibus quatuor, I. C. Ecclesiasticis præcipue ex canonicis præbendarum Doctoralium quatuor.

Singula in hebdomada.

Rituum & ceremoniarum cum præfctis ceremoniarum in Collegiatis Urbis & alijs peritis viris quatuor, & amplius arbitrio.

Semel in mense.

Studiorū Cleri, cum præfctis studiorum Cleri, Seminarij, & Collegiorum, necnon Academia Braydensis, & duobus vel tribus alijs arbitrio.

Bis in anno.

Oblatorum Generalis cum ministris generalibus eorundem, præpositis consortiorum Urbis & Diœcesis, & electis ab iisdem consortijs.

Fer. 3. post oct. Corporis Dñi.

Disciplina Seminarij, & Collegiorum, cum Deputatis ex præscripto Conc. Trid. & Præposito oblatorum.

Semel in hebdomada.

Administrationis temporalis eorundem cum Deputatis ex præscrip. Conc. Trid. Singula hebdomada.

Ad executionem.

Cleri Urbani vniuersi adhibitis visitatoribus urbis & diœcesis.

Feria secunda post Dominicam quintam Aduentus.

Cleri Collegiatarum Urbis adhibitis visitatoribus vsupra.

Die secunda Ianuarij.

Parochorum omnium Urbis adhibitis vsupra.

Die tertia Ianuarij.

Confessariorum omnium Urbis adhibitis vsupra.

Die quarta Ianuarij.

Confessariorum Monialium adhibitis Vicario & Visitatoribus earundem.

Bis in anno.

Capellanorum & Cleri inferiorum ordinum adhibitis visitatoribus Urbis & diœc.

Die tertia post Epiphaniam.

Regularium adhibitis vsupra.

Die Sequenti.

Parochorum sex Antiquorum & grauium ac zelo disciplinæ incensorum.

Singulo mense.

Concionatorum adhibito præfcto earundem & præposito oblatorum.

Ante quadragesimam & ante Aduentum.

Cleri.

Collegiatarum in capitulis spiritualibus coram præfcto capituli.

Singula hebdomada.

Regionarij ciuitatis & cuiuslibet plebis diœcesos in congregationibus mensuris coram præposito, visitatore, & Vicario foraneo.

Semel in mense.

Consortiorum oblatores cuiuslibet regionis coram præposito consortiorum.

Semel in mense.

Coram Ministris alijs.

Laicorum.

Patrumfamilias in singula Parochia coram proprijs Parochis.

Ineunte quadragesima.

Offitialium doctrinæ Christianæ in Urbe coram Præfcto Generali.

Singulis Dominicis diebus.

Operariorum omnium doctrinæ Christianæ in Urbe.

Semel in mense.

Priorum Confraternitatum coram Præfcto deputato.

Singulis mensibus.

Ministri Tribunalis Sanctæ Ecclesiæ Mediolanensis.

Cum iurisdictione.

Generaliter ad omnes causas, præsertim matrimoniales, beneficiales, iuris patronat⁹, iurisdictionis, & libertatis Ecclesiasticæ.

Vicarius Generalis.

Ad causas Ciuiles.

Vicarius Ciuilis.

Ad causas Criminales.

Vicarius Criminalis.

Ad Causas delegatas.

Ab ordinario ad certas causas.

*Auditor ad eas præsertim quæ ex prouincia per appellationem.
Iudex piarum causarum.
Vicarij foranei sexaginta.*

A sede Apostolica.

*Ad vniuersitatem causarum. Conservatores.
Ad recognoscendas locationes Ecclesiasticas ex Concil. Tridentino.
Ad certas causas. Iudices Synodales.*

Iudices duo.

Ad reformationem Tribunalis.

Præfectus Tribunalis.

Ad compositionem Causarum.

Compositores litium sex Iuris C. Ecclesiastici.

Sine Iurisdictione.

Pro interesse Fisci, vel vbi proceditur ex officio.

*Aduocatus Fiscalis.
Promotor Fiscalis.
Substituti fiscales duo.
Depositarij ^{Mulstarum vnus.} _{Mobilium vnus.}*

Pro defensione piarum causarum.

*Protektor Carceratorum, & Piarum Causarum.
Aduocati ex Canonicis præbendarum decretalium tres.
Procuratores ex Collegio Causidicorum per orbem duo.
Solicitatores ex Collegio officialium Metrop. per orbem vnus.*

Pro interesse partium, Collegia.

*Aduocatorum.
Procuratorum. xviii.
Notariorum plurium.*

Ad acta & scripturas conficiendas in expeditionibus.

Iurisdictionis voluntaria.

Cancellarius, cuius munus principale, ut ad omnes scripturas, sed præcipue versatur circa eas, quæ sunt voluntaria Iurisdictionis.

*Coadiutores duo.
Notarij Visitationum sex.
Scriptores duo.*

Ciuilium Causarum.

*Actuarij duo.
Notarij substituti duo.
Scriptores quatuor.
Ingenierij duo.*

Criminalium Causarum.

*Notarij Actuarij tres.
Scriptores duo.*

Causarum à Sede Apostolica delegatarum.

*Notarij Actuarij duo.
Scriptores duo.*

Pro executione mandatorum.

*Collateralis seu præfectus licitorum vnus,
Custos Carcerum vnus.
Satellites, sex.
Cursores seu seruitores sex.*

Ad vniuersam Disciplinam .

In tota Diœcesi, & Prouincia .

Vicarius Generalis .
Visitator Generalis Vrbs .
Visitator Generalis Diœcesis .

In Regione certa .

Præfetti & Visitatores sex in Vrbe .
Visitatores sex in Diœcesi . Singuli in propria regione .

Testes Synodales duo in Ciuitate & duo in qualibet regione diœcesis .

Monitores secreti Pij & graues Viri . Ad personam Archiepiscopi vnus .
Ad Disciplinam cleri duo .
Ad Disciplinam Populi , duo in qualibet regione ciuitatis & pleb. Diœcesis .

In tota Diœcesi, quoad moniales

Vicarius Monialium .
Visitatores Monialium quatuor .

In Plebanis .
In singulis Parochijs .

Vicarij foranei sexaginta .
Parochi .

Quoad diuina Officia .

Præfetti Chori in singulis Collegiatis .
Punctatores in singulis Collegiatis , regionibus , & plebanijs .
Præfetti seu magistri ceremoniarum in singulis Colleg. regionibus , plebanijs .
Præfetti seu decani procesionum generalium quatuor .
Præfetti orationum publicarum & exercitationum populi duo .
Præfetus supputationum seu reuisionis calculorum massæ residentialis .

Quoad certas personas Præfetti .

Concionatorum .
Disciplina Seminariorum & Collegiorum .
Cappellanorum .
Clericorum inferiorum .
Hospitij pro clero forensi .
Cantorum .
Admittendorum ad habitum .
Scholarum doctrina christiana . Generalis vnus
Particularis in qualibet plebana .
Societatum Virginum S. Vrsulæ .
Disciplinatorum .
Coniugum disidentium .
Pupillorum , Viduarum , & egentium .
Ludi magistrorum .
Energumenorum .
Admittendorum ad petendas eleemosinas .
Neophytorum .

Quoad res Ecclesiasticas .
Præfetti seu deputati .

Sacrarum Reliquiarum .
Indulgentiarum recognoscendarum duo .
Supellectilis Ecclesiæ .
Sacrarum imaginum pingendarum , vel sculpendarum .
Fabricæ Ecclesiæ .
Archiuum .
Temporalium Seminarij , & Collegiorum .
Distributionis exemptionis Ecclesiasticæ . Generalis vnus .
Particularis in qualibet regione Ciuitatis , qui iudici vocantur .

Ad examina .

Præfetti examinum .
Ad beneficia curata in concursu .
Vicarius Generalis .
Ad beneficia sine concursu . Vnus .
Ad sacros ordines . Vnus .
Ad ordines minores . Vnus .
Ad ritus & ceremonias primo celebrantium .
Ad Conciones . Vnus .
Ad confessiones audiendas . Pœnitentiarius Maior .
Examinatores decem & octo in synodo electi .
Præfetus exercitationum spiritualium per promouendos ad ordines Collegium Theologorum per promouendos ad gradum doctoralem .

Ad studia Cleri .

Præfetus studiorum Cleri .
Præfetus studiorum Seminariorum .
Theologi præbendati ad lectiones sacrarum Canonum .
Scholastici ad lectiones litterarum humanarum .
Punctatores absentia eorum , qui adscripti sunt lectionibus .

Ad Regulas Indicis .

Præfetti recognitionis librorum . Imprimendorum .
Alibi impressorū , antequā introducantur in vrbe Relictorum , in hereditate .
Coadiutores ex Collegio Theologorum . Quatuor
Visitatores duo bibliopolarum & Typographorum .

Visitat Archiepiscopus suam Ecclesiam singulis annis .

Per se ipsum , seu Vicarium Generalem .

Familiam suam bis in anno, *Ineunte aduentu, & quadragesima.*

Urbem, præcipue Metrop. & alias Collegiatas, & insigniora loca pia . *A feria 2. post Dñicam primam quadrag. usque ad tempus visitandæ Diœcesis .*

Diœcesim . *A sabbato ante Dominicam tertiam à Pentecoste, & deinceps .*

Congregationem Oblatorum S. Ambrosij . *Bis in anno, ante Dominicam in Septuagesima, & intra octauam Corporis Christi .*

Sminarium & Collegium Heluetiorum . *Feria tertia post Dñicam primam quadrag. Feria quinta post Dñicam primã à Paschate. Feria secunda post Dñicam secundã à Pentec. Feria secunda post Dñicam primam Septemb.*

Collegium Nobilium . *Feria secunda post Dñicam primam Septembr.*

Moniales sibi subiectas interius semel in anno *A Feria secunda post Dominicam primam Maij & deinceps .*

Subiectas vero Regularibus, ut supra quoad clausuram tantum .

Per Vicarium Monialium Visitatores & alios Ministros exterius . *Frequentius .*

Tribunal bis in anno . *Ineunte Ianuario. Ante ferias messium .*

Carceres bis in anno per Archiep. *Ante festa Natalis Domini. Ante festa Paschalia .*

Per Vicarium Generalem . *Semel in anno .*

Per alios ministros, propter Urbis & diœcesis amplitudinem .

Per præfectos sex Urbem *Singuli propriam regionem .*
Per Visitatores sex diœcesim .

Habitationem vero ecclesiarum omnium urbis ante Dñicam in quinquag.

Toto anni tempore, præterquam à natiuitate Dñi, usq; ad Septuag. octo diebus ante, & post Pascha.

A festo Ascensionis usque ad octauam Corporis Christi .

Cũ iurisdictione

Per Vicarios foraneos ad executionem Decretorum & ordinationum in Visitationibus factorum . *Plebes singulas Vicariatus cuiusque Parochias præterea singulas per orbem .*

A festo S. Martini usq; ad festum S. Ambrosij. Die quo habentur congregationes mensuales .

Per præfectos librorum bibliopolas bis in anno . *Ineunte aduentu, & quadragesima .*

Sine iurisdictione. Per testes synodales singuli suas regiones sine procuratione ad perlustrandum an seruentur ordines . *Tempore septuagesimæ .*

Per confessarios, præsertim ex oblati cõgregationis S. Ambrosij, uti præcursores visitationum formalium ad præparationem interiorem . *Quando, & ubi Archiep. iusserit .*

Sancta Ecclesia Mediolanensis iure Metropolitano habet sine controuersia Ecclesias Cathedrales quindecim,

præter alias quas pretendit sibi subiectas. Ciuitas verò Mediolanensis facillioris Regiminis gratia diuiditur in sex Regiones, sicut & Diœcesis, quæ continet plebes sexaginta quinque: Omnium autem Ecclesiarum Urbis, & Diœcesis, Cleri & aliorum aliquot numerus & descriptio subsequitur.

Ecclesiæ Seculares 2220. videlicet.

Collegiata. 46. Parochiales. 753. Simples. 783. Oratoria. 631. Collegia Clericorum. 7. Ex quibus, Altaria 2614. Cappellania Titulares. 436. Cappellania Mercenaria. 496. Missæ in Anno ex obligatione 508882. Missæ quolibet die 1406.

Dignitates ex Clero Seculari 81. videlicet.

Præpositura 64. Archipresbyteratus. 7. Archidiaconatus. 2. Primiceriatus. 1. Decanatus. 1. Prioratus. 6.

Graduati 195. Videlicet.

Commendatarij Mediolani. 11
Foris. 9
20.) Referendarij Apostolici. 4. Prothonotarij Apostolici. 43. Theologi. 86. Iurisperiti. 38. Canonista. 4.

Reliquus Clerus Secularis. 3078. Videlicet.

Canonici. 475. Parochi. 772. Cappellani. 403. Beneficiati. 106. Custodes. 69. Clerici in Seminarijs & Collegijs. 246. Clerici extra Collegia. 626. Incedentes in habitu Clericali. 381.

Ex Clero Regulari.

Teatinorum.	Iesuitarum.	S. Pauli decollati.	Cõgregationis Somaschæ.	Canonicorũ Regulariũ.	Monachorũ Mõtis Oliueti.	Cisterciensium.	Cassinensium.
Monasteria. 1	Monasteria. 3	Monasteria. 3	Monasteria. 5	Monasteria. 5	Monasteria. 5	Monasteria. 2	Monasteria. 2
Confessarij. 2	Confessarij. 33	Confessarij. 21	Confessarij. 8	Confessarij. 11	Confessarij. 7	Confessarij. 7	Confessarij. 2
Sacerdotes alij. 12	Sacerdotes alij. 40	Sacerdotes alij. 38	Sacerdotes alij. 13	Sacerdotes alij. 61	Sacerdotes alij. 54	Sacerdotes alij. 42	Sacerdotes alij. 36
Ministri. 22	Ministri. 100	Ministri. 61	Ministri. 17	Ministri. 34	Ministri. 62	Ministri. 43	Ministri. 46
Altaria. 3	Altaria. 12	Altaria. 15	Altaria. 7	Altaria. 34	Altaria. 29	Altaria. 4	Altaria. 26
Missæ. 12	Missæ. 73	Missæ. 59	Missæ. 21	Missæ. 73	Missæ. 61	Missæ. 49	Missæ. 38

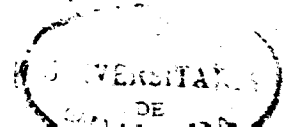
Monachorũ diuersorũ.	Mendicantium.	Obseruantium.	Monialiũ Ordin. subiectarũ.	Regularibus subiectarũ.	Regularium in totum.	Monialium in totum.
Monasteria. 6	Monasteria. 38	Monasteria. 36	Monasteria. 46	Monasteria. 15	Confessarij. 219	Velate. 2638
Confessarij. 8	Confessarij. 54	Confessarij. 60	Velate. 1634	Velate. 1004	Sacerdotes. 986	Conuerse. 619
Sacerdotes alij. 51	Sacerdotes alij. 318	Sacerdotes alij. 320	Conuerse. 406	Conuerse. 213	Ministri. 907	Novitie. 143
Ministri. 48	Ministri. 248	Ministri. 238	Novitie. 82	Novitie. 61	Ecclesia. 106	Puella educanda. 415
Altaria. 26	Altaria. 186	Altaria. 88	Puella educanda. 354	Puella educanda. 60	Altaria. 430	Ecclesia. 61
Missæ. 59	Missæ. 373	Missæ. 380	Altaria. 60	Altaria. 24	Missæ in die. 1078	Altaria. 84
			Missæ. 80	Missæ. 30	Præter eas, q̄ celebratur in Eccl. secul.	Missæ. 110

Scholæ doct̄r. Christianæ.	Sodalitates.	Congregationes 24. vz.
740	886	Spirituales. 3
Officiales generales. 273	Corporis Christi. 556	Liberalium artium. 1
Officiales particulares. 1726	Beata Mar. Vir. 130	Literarum omnium. 1
Operarij. 3040	Disciplinatorũ. 133	Philosophia moralis. 1
Instruendi. 40098	Diuersorum. 67	Institutionum legum. 1
		Logica. 1
		Physica. 1
		Humanarum literarũ & Grammatica in Collegijs. 5
		Geometria & Aritmet. 2
		Extra Collegia gratis. 9

Populi totius Animæ.
Medici. 79
Ludi Magistri. 323.
Docentes alij plures, qui fidei professionem emittere tenentur.
A Communione. 366868
In totum. 560000

LAVS DEO.

Loca Pia 24. pro erogandis in pauperes elemosinis, qui ad minimũ constituantur numero 99408.	Domus Piæ 16. vz.	Hospitalia 16.
	Virginũ diuersarũ. 11. 240	Infantũ expositorum.
	Virginum existentium. 1	Orphanorum. 60
	Viduarum. 1	Senum.
	Mulierum à marito discedentium & huiusmodi. 1	Aegrotantium. 20
	Pœnitentium seu Conueritarum. 1	Conualescentium. 4500
	Publice peccantium repositarum. 1	Amentium. 50
		Mendicantium. 100
		Peregrinorum. 30

I N D E X PARTIVM, CONCILIORVM,

Synodorum Diocesandarum, Instructionum, Institutionum, Tabellarum, Litterarum Pastoralium, & Formularum, tum etiam Titulorum, & Capitum singulorum;

Quae in his octo Actorum Ecclesiae Mediolanensis Partibus continentur.

A ctorum Pars prima. initio. drales ecclesias. 15. 1.	Conciliū Prouinciale primum. initio. De vita, & honestate Episcoporum, & clericorum. 15. 2.
Litterae de Concilio primi editione. initio. De frequenti diuini sacrificij oblatione. 16. 1.	Edictum de Concilio Prouinciali primo. initio. De dignitate ab Episcopo retinenda. 16. 2.
Constitutiones, & Decreta condita in Prouinciali Synodo Mediolanensi prima. pagina 1. De Episcopi vestitu. 16. 2.	Tituli Partis primae Concilij Prouincialis primi, De professione fidei, & eius tuendae cura. pag. 1. col. 1. De Episcopi supellestili. 17. 1.
De abutentibus sacra scriptura. 2. 1. Qui libri potissimum à clericis legendi. 17. 2.	De ludi Magistris. 2. 1. De clericorū vestitu, & reliqua vitæ moderatione. 18. 1.
De fidei initijs a Parocho tradendis. 2. 2. De clericibus adibus. 19. 1.	De Præbenda Theologica. 2. 2. De armis, ludis, spectaculis, & eiusmodi à clerico vitandis. 19. 2.
De Prædicatione Verbi Dei. 2. 2. De negotijs secularibus à clerico fugiendis. 20. 1.	Quae seruanda sunt in sacris Imaginibus effingendis. 4. 2. De Residencia. 20. 2.
De actionibus, & representationibus sacris. 4. 2. De sanctarum reliquiarum ueneratione. 5. 1. De diligentia ab Episcopo adhibenda in statu uniuscuiusque Parochiae cognoscendo. 22. 1.	De magicis artibus, ueneficijs, diuinationibusq; prohibitis. 5. 1. De Vicarijs foraneis constituendis. 22. 2.
De blasphemia. 5. 2. De Visitacione. 23. 1.	De festorum dierum cultu. 6. 1. De iudiciali foro Episcopi. 24. 1.
Constitutionum Pars secunda. 6. 1. De Notarijs, & Scribis. 24. 2.	Tituli Partis secundae De ijs, quae ad Sacramentorum administrationem generatim pertinent. 6. 1. De Causidicis, Aduocatis, & Fiscalibus. 26. 1.
Quae pertinent ad baptismi administrationem. 7. 1. De carceris custodijs, & reis. 26. 2.	Quae pertinent ad Sacramenti Confirmationis administrationem. 7. 2. De ministris Ecclesiae, & diuinis officijs. 26. 2.
Quae pertinent ad Sacramentum sanctae Eucharistiae. 8. 1. Communia de Ministris. 26. 2.	De officio eius qui choro praesidet. 27. 2.
Quae pertinent ad celebrationem Missae. 8. 2. De ijs, qui dignitates, personatus, aut canonicatus habent. 27. 1.	De officio magistri chori, & caeremoniarum. 28. 1.
Quae pertinent ad Sacramenti Pœnitentiae administrationem. 10. 2. De officio Sacristae. 28. 2.	De officio Mansionarij. 29. 1.
De Ieiunio. 12. 1. De officio Punctatoris. 29. 2.	Quae pertinent ad Extremæ Vnctionis administrationem. 12. 2. De officio Thesaurarij. 29. 2.
Quae ad sacramenti Ordinis administrationem pertinent. 12. 2. De officio Custodum. 30. 1.	De Seminario clericorum. 13. 1. De functionibus minorum Ordinum ad usum reuocandis. 30. 1.
Quae pertinent ad collationem beneficiorum. 14. 1. De Ostiario. 30. 1.	De edicto proponendo in examine eorum, qui praeficiendi sunt parochialibus ecclesijs. 15. 1. De Lectore. 30. 2.
De examine, & inquisitione in promouendis ad Cathedrales ecclesias. 15. 1. De Exorcista. 30. 2.	De Acolutho. 30. 2.
	Communia de ratione diuinorum officiorum. 30. 2.

INDEX CAPITVM.

De Musica, & Cantoribus.	31. 2.	Conclusiones in publicum proponenda, à quibus probanda sint. Decretum 4.	61. 2.
Quando, & quomodo ad diuina officia conueniendum.	31. 2.	Bullarum promulgatio, & asseruatio. Decretum 5.	61. 2.
Quomodo versandum in choro.	32. 1.	61. 2.	
Quomodo à Choro recedendum.	32. 2.	Visitatores, sacerdot es sint. Decretum 6.	62. 1.
De Matutino, & Prima.	32. 2.	Episcopi officium in consecrationibus, & benedictionibus. Decretum 7.	62. 1.
De Missa solemnè.	32. 2.	Stipendium Vicecurato cathedralis, collegiat. &ve Ecclesiæ attribuendum. Decretum 8.	62. 1.
De Processionibus, & supplicationibus.	33. 1.	Liber distributionis sacrorum-oleorum, & quis ea deferat. Decretum 9.	62. 1.
De funere Episcopi.	34. 1.	Compatres rudes ne adhibeantur. Decretum decimum.	62. 1.
De funeribus, & exequijs.	34. 2.	62. 1.	
De sepulchris.	35. 1.	62. 1.	
Quæ pertinent ad honorum, & iurium ecclesiasticorum conseruationem, rectam administrationem, & dispensationem.	36. 1.	62. 1.	
Quæ ad Sacramentum matrimonij pertinent.	36. 2.	62. 1.	
De Meretricibus, & lenonibus.	39. 2.	62. 2.	
De Histronibus, Cingaribus, tabernis meretricijs, & aleatoribus.	40. 1.	62. 2.	
De immoderatis sumptibus coercendis.	40. 1.	62. 2.	
De Usuris.	40. 2.	62. 2.	
Constitutionum Pars tertia.	40. 2.	62. 2.	
Tituli partis tertiæ.	41. 1.	62. 2.	
De piorum locorum administratione.	41. 2.	62. 2.	
De Monialibus.	41. 2.	62. 2.	
De Monialium numero.	43. 1.	62. 2.	
De Præfatis, & alijs Ministris Monialibus.	43. 1.	62. 2.	
De puellis ad religionem admittendis.	43. 2.	62. 2.	
De nouitijs ad professionem recipiendis.	46. 1.	62. 2.	
De diuinis officijs, precationibus, & lectione Monialium.	46. 2.	62. 2.	
De communi vitæ usu, ac de proprietate tollenda.	47. 1.	62. 2.	
48. 1.		62. 2.	
De Clausura, & quæ ad eam tuendam aliqua ratione pertinent.	48. 2.	62. 2.	
De Conuersis.	51. 1.	62. 2.	
De Puellis secularibus, quæ in Monasterijs educantur.	51. 2.	62. 2.	
51. 2.		62. 2.	
De Concionatoribus, Confessoribus, Visitatoribus, & Cappellanis.	52. 1.	62. 2.	
De propria regula, & constitutionibus his assidue legendis.	52. 1.	62. 2.	
53. 1.		62. 2.	
De Iudeis.	53. 2.	62. 2.	
De pænis, & alijs, quæ generatim ad has constitutiones pertinent.	53. 2.	62. 2.	
54. 2.		62. 2.	
Oratio Metropolitanæ habitæ in Concilio Prouinciali primo.	54. 2.	62. 2.	
56.		62. 2.	
Concilium Prouinciale secundum.	59.	62. 2.	
Litteræ de editione Concilij Prouincialis secundi.	60.	62. 2.	
Edictum de Concilio Prouinciali secundo.	60.	62. 2.	
Decreta condita in Concilio Prouinciali secundo.	61.	62. 2.	
Tituli Concilij Prouincialis secundi.	61.	62. 2.	
Titulus primus. Quæ ad fidem tuendam, sacramenta ministranda, & alia Pastoralia munera pertinent.	61. 1.	62. 2.	
61. 1.		62. 2.	
Tituli primi decreta.	61. 1.	62. 2.	
Edicti contra hæreticos promulgatio quotannis. Dec.	61. 1.	62. 2.	
61. 1.		62. 2.	
Sodalitas doctrinæ Christianæ instituenda. Decr.	61. 1.	62. 2.	
61. 1.		62. 2.	
Sodalitas nominis Dei ad tollendam blasphemiam. Decretum 3.	61. 2.	62. 2.	

INDEX CAPITVM.

datitarum exhibitio, & comprobatio. Decr.	1.	65. 2.	Mantelleti usu quibus interdicitur. Decr. 31.	70. 1.
pag. 65. col. 1.			Clericis interdicitur mulieres docere, & libros de musicis obscenos habere. Decretum 32.	70. 1.
Facultas celebrandi Missas. Decr.	2.	65. 2.	Explicatur decretum superioris Concilij, de numero clericorum in mensa. Decretum 33.	70. 1.
Missæ celebratio in Monialium Ecclesijs quando uerita. Decretum 3.		65. 2.	Ecclesiasticis in adibus spectacula vetantur. Decr.	34.
Missas conuentuales celebrare negligens, qua pæna plestendus. Decretum 4.		65. 2.	70. 2.	
Missæ pro mortuis in singulos menses quando celebranda. Decretum 5.		65. 2.	Clericus alienæ diocesis, delicti alicuius reus, quando ad proprium Episcopum mittendus. Decretum 35.	70. 2.
Campanæ pulsatio in eleuatione Corporis Domini. Decretum 6.		66. 1.	Clericus redeunti præscribitur significatio reuersionis. Decretum 36.	70. 2.
Processiones in celebratione Corporis Domini, quibus in Ecclesijs, & quando fiant. Decretum 7.		66. 1.	Titulus tertius. Quæ ad bona, & iura Ecclesiarum, piorumq; locorum attinent. Decretum 37.	70. 2.
Missæ de Spiritu sancto, & processiones in diocesi Prouinciali, vel diocesana synodo. Decr.	8.	66. 1.	Tituli tertij decreta. Decretum primum.	70. 2.
Clero ad processiones, funusue conuenienti modus præscriptus. Decretum 9.		66. 1.	70. 2.	
Pulsatio campanæ die Veneris ad recolendam Iesu Christi passionem. Decretum 10.		66. 2.	Cautio ab Episcopo adhibenda in beneficiorum cessionibus admittendis. Decretum 2.	70. 2.
Horæ canonica ad præscriptam Breuiarij Romani rationem. Decretum 11.		66. 2.	Probatio sex mensum tollitur, & huius rei fructus occurrunt. Decretum tertium.	70. 2.
Magister ceremoniarum in unaquaque Plebe constituitur. Decretum 12.		66. 2.	Solutio fructuum præbende, qua ratione faciendi sit in admissione. Decretum 4.	71. 1.
Capitulum in singulas hebdomadas habeatur, cui aliqua rerum spiritualium ratio præscribitur. Decretum 13.		67. 1.	Ecclesiastica bona quibus non locanda. Decretum 5.	71. 2.
67. 1.			Ecclesiasticorum bonorum alienatio, quando irrita sit. Decretum 6.	71. 2.
Funus Canonici mortui à quibus fiat. Decr.	14.	67. 1.	Alienatio ecclesiasticorum bonorum ita facta, ut superioris auctoritate fulciatur, quando nulla declaratur. Decretum 7.	72. 1.
Parochi ægrotantis cura in ijs, quæ ad salutem animæ pertinent, quibus committatur; eiusque mortui exequia. Decretum 15.		67. 1.	Ecclesiastica bona alienata, semel recuperata, nondum etiam incorporata, non locentur, alienenturue, nisi ob utilitatem, aut necessitatem. Decretum 8.	72. 1.
Interpretatio decreti Concilio priori editi de candelis, & intortitijs. Decretum 16.		67. 2.	Locationis ecclesiasticæ recognitio, ad quem pertineat. Decretum 9.	72. 1.
Explicatio constitutionis superioris Concilij prouincialis de tollendis in funere pactionibus. Decr.	17.	67. 2.	Bonorum ecclesiasticorum memoriæ conseruanda modus præscribitur. Decretum 10.	72. 1.
Ornatus in templis, & in processionibus, qualis. Decretum 18.		67. 2.	De locationibus, quæ pactionibus fiunt de prædijs melioribus reddendis. Decretum 11.	72. 2.
Indumenta sacra ad quem apparatus non adhibenda. Decretum 19.		68. 1.	Cancellariæ Episcopalis manus, ab ipso, cui commissum est, exerceatur. Decretum 12.	73. 1.
Vestis in diuinis officijs non adhibeantur, nisi Ecclesiæ instituto prius benedictæ. Decretum 20.		68. 1.	Subsidij charitatiui exigendi ratio præscripta. Decr.	13.
Libri sacri, ecclesiasticive ne ad vilem, & sordidum usum auertantur. Decretum 21.		68. 1.	73. 1.	
Laicorum ædes in posterum Ecclesiam ne attingant, & fenestræ obstruantur. Decr.	22.	68. 1.	Archiuji clauis, sede Episcopali vacante, quibus tradenda. Decretum 14.	73. 2.
Parlamenta publica, & alia profana in Ecclesia prohibentur. Decretum 23.		68. 1.	Inuasoribus bonorum clerici mortui occurrunt. Decretum 15.	73. 2.
Musica instrumenta præter organum in eleemosinarum oblationibus vetantur. Et ne eleemosinas puellæ queritent. Decretum 24.		68. 2.	Legatis piarum causarum nomine exequendis, ratio adhibetur. Decretum 16.	73. 2.
Seminarij uisitatio, & constitutiones. Decr.	25.	68. 2.	Interpretatio constitutionis priori Concilio editæ, de Notarijs pia legata non denunciantibus. Decretum 17.	74. 1.
Confessiones diaconorum, & aliorum clericorum. Decretum 26.		68. 2.	74. 1.	
Canonicis, & clericis sacras conciones, & lectiones negligenter pæna proposita. Decretum 27.		69. 1.	Bona fabricarum Ecclesiæ ne in alios usus auertantur. Decretum 18.	74. 1.
Clerici, certæ Ecclesiæ ministerio non additi, festis diebus in parochialem ecclesiam conueniant; huius rei cura sit Rectoris Ecclesiæ. Decretum 28.		69. 1.	Administratoribus bonorum Ecclesiæ, & piorum locorum interdicitur ea emere, vel conducere. Decr.	19.
Sacerdotes deligendi à quibus clerus instituatur, eiusq; conuocatio in singulos annos. Decr.	29.	69. 1.	74. 2.	
Conuentibus sacerdotalibus, ratio præscripta. Decr.	30.	69. 1.	Usuras à Montibus Pietatis exigere, vetitum est. Decretum 21.	74. 2.
69. 1.			74. 2.	

INDEX CAPITVM.

De Sodalitatibus disciplinatorum . Decretum 22. pag. 74. col. 2.	De sacris reliquijs, miraculis, & imaginibus. 115. 1.
Capita quadam ad Moniales pertinentia. 75. 1.	De Indulgentijs. 119. 1.
De Monialium numero, & clausura. Caput 1. 75. 1.	De superstitionibus. 119. 1.
De puella ad Religionem admittenda. Caput 2. 75. 1.	De sacris quattuor temporibus. 119. 2.
Moniales musica arte ne instruantur. Caput 3. 75. 1.	Formula denunciationis ieiunij quattuor temporum. 119. 2.
Quæ generatim ad hæc decreta pertinent. 75. 2.	De ferijs. 120. 1.
Observatio horum Decretorum, & promulgatio Decretum primum. 75. 2.	De sancto Ambrosio. 120. 2.
Interpretatio eorum ad quem spectet. Decr. 2. 75. 2.	De clericorum ad festorum dierum celebritates conuentu. 120. 2.
Subiectio sanctæ Sedi Apostolicæ. Decretum 3. 75. 2.	De religiosis peregrinationibus. 121. 1.
Petenda à Sanctiss. D. N. totius Synodi Prouincialis nomine peti censeantur. Decretum 4. 75. 2.	De sacris locis, eorumque cultu. 122. 2.
Oratio Metropolitanæ habita in Concilio Prouinciali secundo. 76.	De Ecclesiarum fabrica. 122. 2.
Concilium Prouinciale tertium. 81.	De Cappellis, & Altaribus. 123. 2.
Litteræ de editione Concilij Prouincialis tertij. 82.	De sepulcris. 124. 2.
Edictum primum de Concilio Prouinciali tertio. 82.	De Cæmeterijs. 125. 1.
Prorogatio Synodi, & Prouincialis, & Diocesana. 83. 2.	De Campanis. 125. 1.
Edictum alterum de Concilio Prouinciali tertio, quod ob causas prorogatum fuerat. 83. 2.	De ornatu, decore, ac nitore sacrorum locorū. 125. 1.
Decreta condita in Concilio Prouinciali tertio. 85.	De profano usu à sacris locis tollendo. 126. 2.
De festorum dierum cultu. 85. 1.	De religiosa in sacris locis conuersatione. 127. 1.
De scholis Doctrinæ Christianæ. 87. 2.	De Ecclesiarum, & Altarium consecrationibus, aliarumq; rerum benedictionibus. 127. 2.
Quæ ad Concionatores pertinent. 88. 1.	De ratione adhibenda in Ecclesijs, altaribusq; profanandis. 128. 1.
Quæ ad fidei tuendam studium pertinent. 88. 2.	De Sacristia. 128. 2.
Quæ ad sacramentalia, & sacramenta generatim pertinent. 90. 2.	De Bibliotheca. 129. 1.
De Baptismo infantum expositorum. 91. 2.	De Oratorijs in via sitis. 129. 2.
De ijs, quæ ad sacram Eucharistiæ pertinent. 92. 1.	De Oratione. 129. 2.
De ijs, quæ ad Pœnitentiæ Sacramentum pertinent. 92. 2.	De uerbi Dei prædicatione. 130. 2.
De ijs, quæ pertinent ad Sacramentum extreme Vnctionis. 93. 2.	De Doctrina Christiana. 132. 2.
De ijs, quæ partim ad Ordinis sacramentum, partim ad clericorum honestatem, ac studia pertinent. 93. 2.	Constitutionum Pars secunda. 133. 1.
De ijs, quæ pertinent ad Missæ sacrificium. 96. 1.	Quæ ad sacramentalia, vel ad sacramenta communiter pertinent. 133. 1.
De ijs, quæ ad diuina officia pertinent. 97. 1.	Quæ pertinent ad Sacramentum Baptismi. 134. 1.
De Parochis. 98. 1.	Quæ pertinent ad Sacramentum Confirmationis. 136. 1.
De ijs, quæ ad Capitulum pertinent. 99. 1.	Quæ ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum pertinent. 136. 2.
De ijs, quæ pertinent ad ornatum, & cultum Ecclesiarum. 100. 2.	Quæ pertinent ad Sacramentum Pœnitentiæ. 139. 2.
De ijs, quæ ad bona Ecclesiastica tuenda pertinent. 101. 2.	Quæ pertinent ad Extremam Vnctionem, & reliqua erga morientes officia. 140. 2.
De ijs, quæ ad Matrimonij sacramentum pertinent. 102. 2.	Quæ pertinent ad Sacramentum Ordinis. 141. 2.
De ijs, quæ ad Episcopale forum pertinent. 104. 2.	De beneficiorum collatione, ac prouisione. 147. 1.
Quædam quæ ad sodalitates pertinent. 106. 1.	Quæ pertinent ad sanctissimum Missæ sacrificium, & diuina officia. 148. 2.
Quædam quæ ad Moniales, & alios regulares pertinent. 106. 2.	De Processionibus. 156. 1.
Quæ generatim ad hæc decreta, & ad alia pertinent. 107. 1.	De funeribus, & exequijs. 157. 1.
Indictio futuri Concilij prouincialis quarti. 108.	De distributionibus. 158. 2.
Oratio Metropolitanæ habita in Prouinciali Concilio tertio. 109.	Quæ pertinent ad Capitula Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum. 163. 1.
Concilium Prouinciale quartum. 111.	De Parochijs, et Parochialibus iuribus, ac officijs. 164. 1.
Litteræ de editione Concilij Prouincialis quarti. 112.	Constitutionum Pars tertia. 167. 1.
Edictum de Concilio Prouinciali quarto. 113.	De Episcopis. 167. 1.
Decreta condita in Prouinciali Synodo quarta. 114.	De vita, & honestate clericorum. 170. 1.
De fidei professione. 114. 1.	De Visitatione. 171. 1.
Quæ ad Sanctorum cultum, sacrorumq; temporum celebritatem pertinent. 115. 1.	De Concilio Prouinciali. 176. 1.
	De Synodo diocesana. 179. 1.
	De testibus synodalibus. 179. 2.
	Monitiones. 181. 1.
	De foro episcopali, ecclesiastico. 188. 2.
	Quæ pertinent ad Matrimonium. 190. 1.
	Quæ pertinent ad regulares. 190. 2.
	De Monialibus. 191. 1.
	Quæ

INDEX CAPITVM.

Quæ ad pia loca pertinent. pag. 194. col. 2.	Quæ disciplinæ ratio Parocho, & sacerdotibus curationis publicæ tenenda sit. 247. 1.
Quæ generatim ad hæc Constitutiones pertinent. 198. 1.	Speculatio in ministris publicæ curationis adhibenda. 247. 1.
Subscriptio Episcoporum, qui interfuerunt huic Synodo prouinciali quarta. 199.	Visitationis officium multiplex. 248. 2.
Indictio futuri Concilij Prouincialis quinti. 199.	Cura spiritualis sigillatim unicuique peste affecto, vel suspecto à sacerdote adhibenda. 249. 1.
Oratio Metropolitanæ habita in Prouinciali Concilio quarto. 200.	Cura omnis homini Ecclesiastico peste laboranti, vel suspecto adhibenda. 249. 2.
Concilium Prouinciale quintum. 203.	Cura adhibenda ubi quis conualescit à Peste, aut ab eius suspitione liberatur. 251. 1.
Litteræ de editione Concilij Prouincialis quinti. 204.	Cura mortuorum. 251. 2.
Edictum de Concilio Prouinciali quinto. 205.	Peste resincta, quæ præstanda. 253. 2.
Decreta condita in Prouinciali Synodo quinta. 206.	Constitutionum Pars tertia. Quæ ad Ordinis sacramentum pertinent. 257.
Titulus primus. Quæ ad fidei tuendam studium pertinent. 206. 1.	De Seminario. 257. 1.
Quæ ad prædicationem uerbi Dei, & doctrinam christianam pertinent. 210. 1.	De examinandi ratione. 258. 2.
Quæ ad dies festos, & sacra tempora pertinent. 212. 1.	De initiandis Ordinis Sacramento. 266. 1.
De Votis. 215. 2.	Quæ ad clericorum honestatem attinent. 267. 2.
De oratione ante operis inchoationem. 216. 1.	Quæ ad beneficiorum collationem attinent. 268. 1.
De Indulgentijs, & sacris reliquijs. 216. 2.	Quæ ad diuina officia pertinent. 270. 2.
Quæ ad sacramentalia, & sacramenta generatim pertinent. 217. 1.	Quæ ad distributiones pertinent. 273. 2.
Quæ ad Baptismum pertinent. 219. 1.	De residentia. 274. 1.
Quæ ad Confirmationis sacramentum pertinent. 220. 1.	De Ecclesijs, earum supellestiles, & fructibus. 275. 1.
Quæ ad sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum pertinent. 221. 1.	Quæ ad synodum, congregationesq; alias clericales, & visitationem attinent. 276. 1.
Quæ ad Pœnitentiæ sacramentum pertinent. 222. 2.	De Episcopo, Episcopali iurisdictione, & foro. 281. 1.
Quæ pertinent ad Sacramentum Extreme Vnctionis. 223. 2.	De Procuratore Fisci episcopalis. 284. 1.
Constitutionum Pars secunda. 224.	De Præfecto reformationis tribunalis, & taxarū. 284. 2.
De cura pestilentia, 224. 1.	De Cancellario, & Notarijs. 284. 2.
Partitio officiorum, quæ Pestilentia tempore præstanda sunt. 225. 2.	Quæ ad Matrimonium pertinent. 286. 2.
Officia multiplicis considerationis communia. 225. 1.	Quæ ad Scholas, Confratrias, & ad loca pia pertinent. 289. 1.
De præsentia, & constantia omnium. 226. 1.	Quæ ad Moniales pertinent. 290. 1.
Episcopi sollicitudo in orationibus publicis. 226. 2.	Quæ generatim ad hæc decreta, constitutionesue pertinent. 291. 1.
Cura Metropolitanæ, & Prouincialium Episcoporum. 227. 1.	Subscriptio Episcoporum. 292. 1.
Sollicitudo Episcopi in morū corruptelis eripiendis. 227. 2.	Indictio futuri Concilij sexti Prouincialis. 292. 2.
Cura in alijs cautionibus tuenda publicæ valetudinis. 229. 1.	Oratio Metropolitanæ habita in Prouinciali Concilio quinto. 293.
Sollicitudo in uniuscuiusq; præparatione spirituali. 229. 2.	Concilium Prouinciale sextum. 297.
Præparatio adiutorum spiritualium peste imminente. 230. 2.	Litteræ de editione Concilij Prouincialis sexti. 298.
Præparatio annonæ, & ministrorum ad curationem, & sustentationem publicam. 231. 2.	Decreta condita in Synodo Prouinciali sexta. 299.
Præparatio locorum curationis publicæ. 232. 2.	Quæ ad fidem tuendam pertinent. 299. 1.
Officia ipso pestilentia tempore ministranda, & constans in primis ministratio. 234. 2.	Quæ ad Concionatorem pertinent. 300. 1.
Cautiones adhibenda, ne pestis latius serpat. 236. 1.	De cultu Sanctorum. 300. 1.
Cautio in Sacerdote ministrante. 239. 2.	De diebus festis. 300. 2.
Cautio in Sacerdote qui ministravit. 240. 2.	De Indulgentijs orationis causa concessis. 301. 1.
Cautio in homine ecclesiastico ob aliam causam suspecto, aut peste etiam infecto adhibenda. 241. 2.	De Parocho, & Parochijs. 301. 1.
Cautio in Monasterijs, & Collegijs pijs adhibenda. 242. 2.	De Sacramentalibus. 303. 1.
De Baptismo, infanti peste laboranti, suspecto uel ministrando. 243. 1.	De Baptismo. 303. 1.
Officia confratrum charitatis, & collectio elemosinarum, ac distributio. 243. 1.	Quæ ad sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum pertinent. 304. 1.
Cura præstanda, & exercenda pietatis in locis publicæ curationis, ac domibus occlusis. 244. 2.	Quæ ad Pœnitentiæ sacramentum pertinent. 304. 1.
Cura disciplinæ morum in eisdem locis. 246. 1.	De visitatione infirmorum. 305. 1.
	Quæ ad Ordinis Sacramentum pertinent. 305. 2.
	Quæ ad Capitula pertinent. 305. 2.
	Quæ ad Cleri disciplinam attinent. 306. 1.
	Quæ ad Missam pertinent. 307. 1.
	Quæ ad diuina officia pertinent. 307. 2.
	Quæ ad funera pertinent. 308. 1.
	Quæ ad Processiones pertinent. 309. 1.
	Quæ

Quæ ad cultum Ecclesiarum pertinent. pag. 309 col. 2
 De bonis, & iuribus Ecclesiasticis. 309. 2
 De Episcopo, Episcopali iurisdictione, & foro. pag. 310 col. 1
 Quæ ad Visitationem pertinent. 311. 2
 De Concilio Provinciali. 312. 1.
 Quæ ad Synodum, & Congregationes Synodales pertinent. 313. 2
 Quæ ad beneficiorum collationem pertinent. 314. 1
 Quæ ad forum pertinent. 314. 1
 Quæ ad Matrimonium pertinent. 315. 2
 De Disciplina Christiana Militum. 317. 1
 Quæ ad confratrias, piave loca pertinent. 317. 2
 Quæ ad Moniales pertinent. 318. 1
 Quæ generatim ad has Constitutiones, & decreta pertinent. 319. 1
 Subscriptiones Reverendissimorum Episcoporum, qui Concilio Provinciali sexto interfuerunt. 320
 Indictio futuri Concilii, septimi Provincialis. 321
 Oratio Metropolitanæ habitæ in Provinciali Concilio sexto. 321

Actorum sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Pars I I.

Synodi Diœcesanæ. 329
 Synodus Diœcesana Mediolanensis prima. 331
 Sessio prima. 331
 Sessio secunda. 332
 Sessio tertia. 332
 Synodus Diœcesana secunda. 333
 Litteræ de editione Synodi Diœcesanæ secundæ. 333
 Indictio Synodi diœcesanæ secundæ. 334
 Decreta condita in Synodo diœcesana secunda. 335
 Supplicationes ante sacrorum ordinum collationem. Decretum primum. 335. 1
 Horarum canonicarum officium in Octava Corporis Domini interdiu dicendum. Decr. 2. 335. 1
 Litaniæ maiores restitutæ. Decr. 3. 335. 2
 Festus dies S. Thomæ Aquinatis, & Cathedra sancti Petri Romæ. Decretum 4. 336. 1
 Hora canonicæ, & Missa ritu Ambrosiano dicenda. Decretum 5. 336. 1
 Liber Missarum in Sacristia asseruandus. Decr. 6. 336. 2
 Eleemosina pro Missarum celebratione oblatæ, quo pacto distribuenda. Decr. 7. 337. 1
 Nemo sine facultate celebret in Ecclesijs Monialium. Decretum 8. 337. 1
 Vestes pro diuinis officijs benedicendæ. Decr. 9. 337. 2
 Vigiliæ, & dies festi in Metropolitana denunciandi. Decretum 10. 337. 2
 Campana pulsatio in eleuatione Corporis Domini. Decretum 11. 337. 2
 Parochiales Ecclesiæ alicui præposituræ adiungantur. Decretum 12. 337. 2
 Parochi, & reliqui Ecclesiastici in festo Corporis Domini in suam Præposituram conueniant. Decr. 13. 338. 1
 Quibus olea sancta ferre non liceat. Decr. 14. 338. 1
 Libro Rituali edito omnes utantur. Decr. 15. 338. 1
 Copatres in fidei iniurijs rades repellendi. Decr. 16. 338. 2

Clerici compatres ne sint. Decretum 17. pag. 338. col. 2
 Casuum reseruatio. Decretum 18. 338. 2
 Casus, & Provinciali Concilio, & Synodo diœcesana reseruat. 339. 1
 Excommunicatorum denunciatio quando faciendâ. Decretum 19. 339. 2
 Templorum ornatus, & apparatus in supplicationibus. Decretum 20. 340. 1
 Eleemosinarum oblationibus, quæ Metropolitanæ Ecclesiæ sunt, ratio præscripta. Decr. 21. 340. 1
 Imagines cereæ voti causa oblatæ ne vendantur. Decretum 22. 340. 2
 Puella nubile ne Ecclesiæ nomine eleemosinam querant. Decretum 23. 340. 2
 Conuentus sacerdotales. Decretum 24. 340. 2
 Parochi constentur ante conuentum sacerdotalem. Decretum 25. 341. 1
 Clericis a diœcesis finibus sine facultate abesse non liceat. Decretum 26. 341. 1
 Clerici sine licentia ne laicis operam nauent. Decr. 27. 341. 1
 Insigne dignitatis, officijve quando adhibendum. Decretum 28. 341. 2
 Clericorum vestitus, & pileus item in itinere. Decr. 29. 341. 2
 Explicatio decreti de sacerdotali mensa in festorum celebratione. Decretum 30. 341. 2
 Explicatio decreti de canonicalibus ædibus, Decr. 31. 342. 1
 Explicatio decreti de ijs, quæ in feretro adhibentur. Decretum 32. 342. 1
 Explicatio decreti de cruce in funere ferenda. Decr. 33. 342. 1
 Conuersæ moniales ad funus ne prodeant. Decr. 34. 342. 1
 Apostatæ in sua exhibeant. Decr. 35. 342. 2
 Arborea in prædijs ecclesiasticis sine licentia ne cédantur. Decretum 36. 343. 1
 Promulgatio decretorum de occupantibus ecclesiastica bona, itemq; de decimis. Decretum 37. 343. 1
 De locationibus prædiorum ecclesiasticorum cum pacto, ut illa meliora reddi liceat. Decr. 38. 343. 1
 Fructus Ecclesiastici post Rectoris obitum ad quem pertineant. Decretum 39. 344. 2
 De librorum impressione, ac venditione. Decr. 40. 345. 1
 Cathedricum in Synodo diœcesana à parochiis soluendum. Decretum 41. 346. 1
 Hanc Synodum omnes Ecclesiastici apud se habeant. Decretum 42. 346. 2
 Synodus Diœcesana tertia. 347
 Litteræ de eius editione. 347
 Indictio Synodi Diœcesanæ tertiæ. 347
 Decreta edita in Synodo diœcesana tertiæ. 348
 Sacrarum reliquiarum, quo die earum festus agitur, veneratio. Decretum primum. 348. 1
 Parocho in sua Ecclesia concionante nemo Missam celebret. Decretum 2. 348. 1
 Beneficia obtinentes in aliqua Ecclesia, vel in ea adscripti ad Processiones conueniant. Decretum 3. 348. 1
 Vesperarum officium in Parochiali Ecclesia festis diebus recitetur, & quinam interesse debeant. Decr. 4. 348. 2
 Cappellani Processionibus sanctissimi Sacramenti in Ecclesia intersint, in qua celebrant. Decr. 5. 348. 2

Matutinum in Octava Corporis Domini qua hora dicendum. Decretum 6. pag. 348. col. 2
 Sodalitates officium ritu Ambrosiano in Ecclesijs item Ambrosianis dicant. Decretum 7. 349. 1
 Candelarum, & Oliuarum benedictio in Ecclesia fiat. Decretum 8. 349. 1
 Sanctissimi Sacramenti expositio imminente tempestate. Decretum 9. 349. 1
 Superpellicum quibus in locis non deferendum. Decretum 10. 349. 1
 Baptismus infantum expositorum. Decr. 11. 349. 1
 Ritè baptizatus ne iterum sub conditione baptizetur. Decretum 12. 349. 2
 Parochus quibus conuiuijs ne intersit. Decr. 13. 349. 2
 In puerperarum benedictione, quæ cauenda. Decretum 14. 349. 2
 Pascha tempore in ea quisque Parochia communicet, in qua maiorem anni partem moratur. Decr. 15. 349. 2
 Quanta cuique celebranti eleemosina danda sit. Decretum 16. 350. 1
 Missarum in unaquaque Ecclesia in singulos dies distributio. Decretum 17. 350. 1
 In Missa conuentuali lectio adhibeatur. Decretum 18. 350. 1
 Quibus in Ecclesijs ritu Ambrosiano, vel Romano celebrandum sit. Decretum 19. 350. 1
 Sexta feria in Quadragesima Missæ sacrum ne fiat. Decretum 20. 350. 2
 Cappellani ipsi per se in suis Cappellis celebrēt. Decr. 21. 350. 2
 Sacerdotes alienæ diœcesis ne celebrent sine testimonialibus litteris. Decretum 22. 350. 2
 Qui singulis diebus alicubi celebrare debet, ne vlllo die desit. Decretum 23. 351. 1
 Quando liceat Parocho extra suam Ecclesiam celebrare. Decretum 24. 351. 1
 Meretrices ne intersint Missæ sacro. Decr. 25. 351. 1
 Interpretatio decreti Synodi diœcesanæ secundæ, de eleemosina dierum festorum. Decr. 26. 351. 1
 Nemo ad confessarium extra diœcesim se conferat. Decretum 27. 351. 2
 Agrotantium mulierum confessiones ne audiantur ostio clauso. Decretum 28. 351. 2
 Pascha tempore quales liceat Parocho sibi ad audiendas confessiones adiungere. Decr. 29. 351. 2
 Coadiutor ad Matrimonia celebranda in librum referatur. Decretum 30. 351. 2
 Denunciations matrimonij ne fiant nisi sponsis petentibus. Decretum 31. 351. 2
 Denunciations fiant diebus festis ex consuetudine, & alia quadam. Decr. 32. 351. 2
 Denunciationum fides fiat illis tantum absolutis. Decretum 33. 352. 1
 Impedimentum matrimonij ne à Parocho decidatur. Decretum 34. 352. 1
 Sponsorum benedictio quomodo faciendâ. Decretum 35. 352. 1
 Matrimonium in parochiali Ecclesia celebretur. Decretum 36. 352. 1
 Sponsa ne quid in Ecclesia dono detur. Decretum 37. 352. 2
 Parocho quid seruare debeat in sponsis alienæ Diœcesis

matrimonio iungendis. Decr. 38. pag. 352. col. 2
 Canonicus in ædibus canonicalibus habitet. Decr. 39. 352. 2
 Canonicus approbatus statim sit particeps fructuum. Decretum 40. 352. 2
 Domus communis cui parochiæ adiudicanda. Decr. 41. 352. 2
 Res ad certos pios vsus relicte, ne in alios vsus conuertantur. Decretum 42. 353. 1
 In eleemosinam eroganda, ne alteri vsui adiudicentur. Decretum 43. 353. 1
 Interpretatio decreti de conueniendo ad Præposituras in Litanijs. Decretum 44. 353. 1
 Locatio bonorum Ecclesiasticorum sine instrumento ne fiat. Decretum 45. 353. 1
 Eleemosina pro officijs defunctorum, quomodo distribuenda. Decretum 46. 353. 1
 Eius distribuatur, item qui non interfuerit. Decr. 47. 353. 2
 Prandium sacerdotibus funeris causa ubi parandum. Decretum 48. 353. 2
 Habitus clericorum in funere. Decr. 49. 353. 2
 Parochus ad officium pro mortuis in primis vocetur. Decretum 50. 353. 2
 Pallium altaris ne cuiquam pro funeribus commodetur. Decretum 51. 354. 1
 Index decretorum, quæ vulgari sermone certis anni diebus promulganda sunt. Decr. 52. 354. 1
 Synodus Diœcesana quarta. 355
 Litteræ de editione Synodi diœcesanæ quartæ. 355
 Indictio Synodi diœcesanæ quartæ. 355
 Decreta edita in Synodo diœcesana quartæ. 356
 Ieiunium pridie festi diei Sancti Ambrosij seruandum. Decretum primum. 356. 2
 Festus dies Ecclesiæ parochialis à Parochiæ incolis colendus. Decretum 2. 356. 2
 Qua hora festus dies incipiat, & desinat. Decretum 3. 357. 1
 Fideles diebus festis conueniant ad Ecclesiam Parochialem. Decretum 4. 357. 1
 Sacerdotes, & clerici festis diebus ad Doctrinam Christianæ Scholæ conueniant. Decr. 5. 358. 1
 Sanctorum Imagines decenter exornandæ. Decr. 6. 358. 2
 Compatres rudes fidei rudimenta ante recitent. Decretum 7. 358. 2
 Chrisma in Baptismo. Decretum 8. 358. 2
 Clauis tabernaculi, & sacrorum oleorum à Parocho custodiantur. Decr. 9. 359. 1
 Parochus ad sacramenta fideles adhortetur. Decr. 10. 359. 1
 Parochi officium in communionem agrotantium. Decr. 11. 359. 1
 Nichil profanum de altari enunciandum. Decr. 12. 359. 1
 Tintinnabulum cum Corpus Domini eleuatur pulsandum. Decretum 13. 359. 1
 De Casibus reseruat. Decr. 14. 359. 1
 Parochi erga ægrotos, & morientes officia. Decr. 15. 359. 2
 Constitutiones ad Matrimonium spectantes Parochi nouerint. Decretum 16. 360. 2

I N D E X C A P I T V M.

Parochi officium erga Patresfamilias. Decretum 17.	360. 1.	citudinis studio præstanda. 383. 1.
Quadam de Exorcistis. Decr. 18.	360. 1.	Supellex Ecclesiastica duorum mensium spatio in unaqua-
De clericali vita disciplina. Decr. 19.	360. 2.	que Ecclesia paranda. pag. 383. col. 2.
Horæ canonicæ quando in infirmitate omittendæ.	362. 1.	Quæ in ædificatione, fabricave cuiusvis Ecclesiæ perpetuo
Decretum 20.	362. 1.	caueri, vel curari debent. 383. 2.
Horæ canonicæ qua pietate recitandæ. Decr. 21.	362. 1.	Quæ ad reliquum Ecclesiarum cultum perpetuo curari
De clericorum ad dierum festorum celebritates conuen-	362. 2.	oportet. 384. 1.
tu. Decretum 22.	362. 2.	In diuinis officijs præstanda. 385. 1.
De religiosis peregrinationibus. Decr. 23.	363. 1.	De moribus, studijsq. cleri. 385. 2.
Confessarij cleri. Decretum 24.	364. 1.	Regulæ, & leges ab vniuersis, & singulis ecclesiasticis
Testificationes cleri ad Archiepiscopum afferendæ.	364. 2.	hominibus seruandæ. 385. 2.
Decretum 25.	364. 2.	De bonis Ecclesiarum. 386. 1.
Iniurandum à quibusvis punctatoribus præstetur.	364. 2.	De Canonicis. 386. 2.
Decretum 26.	364. 2.	In Parochijs, quæ ex instructionum præscriptis præsta-
Quibus diebus singuli Ecclesiastici ad Archiepiscopum	364. 2.	ri debent. 386. 2.
accedant. Decretum 27.	364. 2.	A Parochis præterea præstanda perpetuo. 387. 1.
De clericis custodibus, & alijs Missæ sacro inseruientibus.	365. 1.	Indictionis Synodi diœcesanæ sextæ futuræ Decretum.
Decretum 28.	365. 1.	388. 2.
De Cantoribus. Decretum 29.	366. 1.	Synodus diœcesana sexta. 389.
De Missarum celebratione. Decr. 30.	366. 1.	Decreta edita in Synodo diœcesana sexta. 389.
De supplicationibus. Decr. 31.	366. 2.	De modo viuendi synodali tempore. Decretum primum.
De Oblationibus. Decr. 32.	366. 2.	389. 1.
Regulares quando ad funera euocandi. Decretum 33.	366. 2.	Deferenda nomina eorum qui synodo interesse debent.
366. 2.		Decretum 2. 390. 1.
Anniversaria certis diebus peragantur. Decretum 34.	367. 1.	De non afferendo præiudicium in sedendo, &c. Decr. 3.
367. 1.		390. 1.
Pallia Altarium ad tumbas ne adhibeantur. ibidem.		De collecta in Missa pro peccatorum venia. Decr. 4.
Altaria instauranda, & à quibus, & qua ratione.		390. 1.
Decretum 35.	367. 1.	De Tridentinæ Synodi Oecumenicæ decretis recipiendis,
Fœminæ à viris separata sint in Ecclesia. Decr. 36.	367. 2.	& professione fidei præstanda. Decr. 5. 390. 1.
367. 2.		De Examinatoribus deligendis. Decr. 6. 390. 2.
Quadam à cæmeterijs amouenda. Decr. 37.	367. 2.	De Iudicibus synodalibus. Decretum 7. 390. 2.
De decimis ac Primitijs. Decretum 38.	367. 2.	De testibus synodalibus deligendis. Decr. 8. 390. 2.
Inuestitura decimarum qua ratione faciendæ. Decr. 39.	368. 1.	Liber Litaniarum instructionum, & memorialis ab Ec-
368. 1.		clesiasticis habendus. Decr. 9. 391. 1.
Locationes bonorum Ecclesiasticorum propositis schedu-		Decima Seminario attributa redacta ad medietatem.
lis faciendæ. Decretum 40.	368. 1.	Decretum 10. 391. 2.
Locatio bonorum ad dignitates, & canonicatus pertinen-		Indictio futuræ Synodi. Decretum 11. 391. 2.
tium quomodo faciendæ. Decretum 41.	368. 1.	Synodus diœcesana septima. 392.
Beneficij à minore obtenti administratio consanguineis		Decreta edita in synodo diœcesana septima. 392.
non committenda. Decretum 42.	368. 2.	De synodali disciplina. Decretum primum. 392. 1.
Qui in locis pijs aluntur, officium, aut Coronam de Beata		De non recedendo Mediolano ante synodi dimissionem.
Virgine quotidie recitent. Decretum 43.	368. 2.	Decretum 2. 393. 1.
Elemosinarum distributio quomodo faciendæ. Decr. 44.	368. 2.	Pro quibus orandum Synodi tempore. Decretum 3.
368. 2.		393. 1.
De Synodo diœcesana. Decr. 45.	369. 1.	De commemoratione pro mortuis. Decr. 4. 393. 1.
Visitatio à Præfatis Urbis, & Vicarijs foraneis obeun-		De promulgatione decreti Tridentini Concilij de residen-
da, & alia quædam. Decr. 46.	371. 1.	tia. Decretum 5. 393. 2.
De testibus synodalibus. Decretum 47.	372. 1.	De promulgatione Constitutionis de clericis malè pro-
Monitiones. 372. 2.		motis, edita à Pio II. Pont. Max. Decretum 6.
Synodus diœcesana quinta. 381.		393. 2.
Decreta edita in Synodo diœcesana quinta. 381.		De promulgatione Constitutionis de confidentijs à Pio
Sancti Sebastiani dies festus, eiusq. vigilia item, Medio-		Quinto editæ. Decretum 7. 393. 2.
lani seruanda. Decretum primum. 381. 2.		De promulgatione decret. de vita, & honestate clerico-
De diebus festis, & vigilijs euulgandis. Decretum 2.	382. 1.	rum. Decretum 8. 393. 2.
382. 1.		Oratio mentalis primo synodali die sub vespere enun-
De Dominica in capite Quadragesimæ. Decr. 3. 382. 1.		ciata, & in quinque partes distributa his verbis, Fra-
De barba radenda. Decretum 4. 382. 2.		tres charissimi, &c. 393. 2.
De promulgatione aliquot decretorum. Decretum 5.	382. 2.	De promulgatione Concilij prouincialis quarti, & quinti
382. 2.		in Synodo faciendæ. Decr. 9. 394. 2.
Aliquot selectorum decretorum executio præcipua solli-	394. 1.	De Breviario, & Calendario exhibendo. Decretum 10.

Alte-

I N D E X C A P I T V M.

Aterro die synodali. Oratio mentalis quinque partita	394. 1.	Actorum sanctæ Mediolanensis Ec-
his verbis enunciata; Fratres charissimi, &c.	pag. 394. col. 1.	clesiæ Pars III.
Tertio synodali die. Promulgatio Concilij Prouincialis	394. 2.	Edicta varia, Ordinationes, & Decreta. 429.
quinti. 394. 2.		Edictum de Hæreticis, hæresumve nomine suspectis.
De indictione synodi diœcesanæ octauæ futuræ. Decr. 11.	394. 2.	429.
Oratio mentalis quinque partita, ac distincta his punctis.	394. 2.	Alterum exemplum vulgare. 430. 1.
Fratres charissimi, &c. 394. 2.		Litteræ ad Parochos, ad illos pertinentes, qui hæretico-
De oratione in vespere non intermittenda festis diebus à	395. 1.	rum loca, vel hæresum nomine suspecta, mercium præ-
Clero, Populoq. cum in vrbe, tum in diœcesi.	395. 1.	textu, aut quouis alio colore adcut, & frequentant.
Decretum 12. 395. 1.		430. 2.
Puncta Orationis vsque ad festum Natiuitatis B. Virg.	395. 2.	Edictum quo Bibliorum sacrorum libri idiomate vulga-
395. 2.		ri conscripti, Hæreticorum item controuersia vetan-
Synodus diœcesana octaua. 396.		tur. 431. 1.
Litteræ de promulgatione orationis pro felici synodi diœ-	396.	Decreta Bibliopolis, Impressoribus, ceterisq. seruanda,
cesanæ exitu. ad Præfectos religiosorum, & ad Præ-	396.	ad præscriptum Regularum, & Indicis librorum pro-
fectas Monialium scriptæ. 396.		hibitorum. 431. 2.
Indictio celebratis sollemnibus Sanctorum translationis.	397. 1.	Edicto per l'osservanza delle Feste. 433. 1.
397. 1.		Edicto per la proibitione di Giostre, e Spettacoli nelle
Hymni, Antiphona, & Psalmi in solemnibus Processio-	397. 2.	Domeniche e Feste. 434. 2.
ne translationis sanctorum martyrum Marini, &		Ordine che non si venda, ne compri in giorno di festa.
Leonis, & Sancti Arsatij Episcopi, & confessoris.	397. 2.	435. 2.
397. 2.		Ordine che non si facciano maschare ne i giorni di festa.
De nominatione Cleri, & Scrutinio, & Cathedralico.	397. 2.	436. 1.
Decretum primum. 397. 2.		Edicto per il conuersare con riuerenza, e diuotione nelle
De Pœnitentia clericis imposta cauponas synodali tem-	397. 2.	Chiese. 436. 2.
pore frequentantibus. Decretum 2. 397. 2.		Edicto del modo d'andar alla Madonna di S. Celso, &
De indictione synodi diœcesanæ nonæ futuræ. Decr. 3.	398. 1.	altre Chiese, per occasione d'Indulgenze, Stationi, ora-
398. 1.		tionis, &c. 439. 1.
Synodi octauæ diœcesanæ dimissio: Vicarijs item fora-	398. 1.	Edictum, & Decretum de Dominica prima Quadra-
neis indicta audientia, & cæteris. 398. 1.		gesimæ. 440. 2.
Litteræ synodales ab Archiepiscopo decretæ ad Vicar-	398. 2.	Edicto per l'osservanza della Quaresima. 441. 1.
ios foraneos. 398. 2.		Edictum de sacra Ordinatione. 443. 2.
Synodus diœcesana nona, & decima. 398.		Indictio diei sacre Ordinationis. 446. 1.
Synodus diœcesana vndecima. 399.		Instructio pro Parocho ad fidem faciendam de natalibus,
Litteræ de editione synodi vndecimæ diœcesanæ. 399.		& etate ordinandi. 446. 2.
Monita executionis Decretorum Prouincialium, &	400.	Formula di denunciare, ò publicare al popolo nella Mes-
diœcesanorum. 400.		sa in giorno di festa, quelli che hanno da essere pro-
De ijs, quæ ad fidei tuendæ studium, ad Doctrinam Chri-	400. 1.	moysi à Ordini. 447. 1.
stianam, & ad prædicationem verbi Dei pertinent.	400. 1.	Quali non possono essere promossi à Ordini. 447. 2.
400. 1.		Edictum contra Clericos habitum clericalem non induen-
Monita executionis Decretorum, quæ ad dies festos, sa-	402. 2.	tes. 447. 2.
cra tempora, loca item, & suppellectilem sacram per-		Edictum de Horis Canonicis ad præscriptum Breviarij
tinent. 402. 2.		novi Ambrosiani recitandis. 448. 2.
Monita executionis decretorum, quæ ad sacramentalia,	406. 2.	Edictum de adibus, & habitatione Ecclesiasticorum
& sacramenta pertinent. 406. 2.		449. 1.
Monita executionis decretorum, quæ ad diuina officia	419. 1.	Edictum de residentia. 450. 1.
pertinent. 419. 1.		Edictum de Visitatione. 450. 2.
Monita executionis decretorum, quæ ad Parochos per-	424. 2.	Edicto per la effecutione de legati pij. 451. 2.
tinent. 424. 2.		Edicto per la notificatione de legati pij. 452. 2.
Monita executionis decretorum, quæ ad visitationem	425. 2.	Decretum de aquis per Ecclesiarum, clericorumq. agros
pertinent. 425. 2.		ducendis. 453. 1.
De Cancellaria Archiepiscopali. 426. 2.		Edictum contra Concubinarios. 454. 1.
Monita executionis decretorum, quæ ad bona ecclesia-	426. 1.	Decreta quædam tum Concilij Tridentini, tum Prouin-
stica pertinent. 426. 1.		cialium, & Diœcesanarum Synodorum certis anni
De Mendicantibus. 426. 1.		temporibus promulganda. 455.
De Regularibus. 426. 2.		Decreto del Concilio di Trento, contra quelli che tenta-
Quæ generatim ad hæc monita pertinent. 426. 2.		no fare Matrimonio clandestino, da publicarsi nel
		principio dell' Anno, & il primo di di Nouembre.
		455. 1.
		Decreto del Concilio di Trento, nella sess. 25. à cap. 12.

con-

INDEX CAPITVM.

contra quelli che deuono pagar decime alle Chiese. pag. 455. col. 2.	Quæ pertinent ad Clerum. 466. 2.
Decreto del Concilio di Trento, al cap. 11. della sessione 22. contra quelli che occupano beni Ecclesiastici. 55. 2.	De munere Paroch. 467. 2.
Quella parte della Bolla in Cœna Domini, spettante à questo proposito. 455. 2.	Quæ seruanda in Collegiatis Ecclesijs accuratius. 467. 2.
Decreto del Concilio Prouinciale secondo di Milano, per il quale si statuisce il modo, con quale si doueranno recuperare le spese fatte, ò che si faranno ne' miglioramenti de beni Ecclesiastici condotti ad affitto. 456. 1.	Quæ seruanda diligenter Clericis in moribus. 468. 1.
Decreto del Concilio Prouinciale secondo di Milano, sopra gli miglioramenti che si fanno dalli Ecclesiastici in essi beni. 457. 1.	Quæ pertinent ad pia loca. 468. 2.
Decreto publicato nel Concilio secondo Prouinciale contro gli Notari, che non haueranno riuclato in tempo gli legati à cause pie, fatti nelli testamenti da loro rogati. 457. 2.	
Decreto del Concilio Prouinciale secondo, e terzo, contra gli inuasori de beni, e robbe de beneficiati morti. 457. 2.	
Decreto del Concilio Prouinciale secondo di Milano, per il quale si proibisce, che li Usurari non stiano sepolti in sepoltura Christiana, se non si sarà seruato quanto in esso si contiene. 457. 2.	
Decreto del Concilio Prouinciale terzo, contra di coloro che vanno à confessarsi fuori della Diocese. 458. 1.	
Decreto del Concilio secondo Prouinciale, e della Sinodo undecima diocesana, che ogn'uno si comunichi al tempo della Pasqua in quella Parochia, nella quale habita la maggior parte dell'anno. 458. 1.	
Decreto del secondo Concilio Prouinciale, & della Sinodo diocesana undecima, contra quelli che non si comunicano nel tempo della Pasqua. 458. 2.	
Decreto del Concilio Prouinciale quarto e sesto, che non si tengano i fanciulli nel letto senza la custodia prescritta. 458. 2.	
Decreto del Concilio terzo e sesto Prouinciale, contra le Donne che non vanno velate in Chiesa. 459. 1.	
Decreto, e lettera del Concilio sesto Prouinciale, e della Sinodo quarta diocesana, per essortare i fedeli, che vadino le feste alla Chiesa Parochiale. 459. 1.	
Decreta generalia Visitatoris Apostolici. 461.	
Metropolitani præfatio ad lectionem decretorum Visitatoris Apostolici. 461.	
Quæ ad cultum Ecclesiarum pertinent. 461. 1.	
De sacro Fonte. 461. 1.	
De vasculis pro sanctis oleis. 462. 2.	
De Altari. 462. 2.	
De Sacrificia. 464. 1.	
De Tabernaculo ligneo pro sanctissimo Sacramento conseruando. 464. 2.	
De Tabernaculo pro faciendis Processionibus. 464. 2.	
De Pixide. 465. 1.	
De Reliquijs. 465. 1.	
De sanctissima Crucifixi Imagine. 465. 1.	
De Confessionali. 465. 1.	
De vase pro Aqua benedicta. 465. 2.	
De Fenestris. 465. 2.	
De Sepulcris. 465. 2.	
De Camiserijs. 466. 1.	
Actorum sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Pars IIII.	
Instructiones varia. 471.	
Instructiones prædicationis verbi Dei. 473.	
Litteræ de editione instructionis prædicationis verbi Dei. 473.	
De ijs, quibus verbi Dei prædicandi munus incumbit. 474.	
De disciplina virtutum, & vitæ innocentia Concionatoris. 475.	
De scientia Concionatoris. 476.	
De præparatione, quam Concionator uniuersè generatimq; adhibebit ad concionandi munus salutariter exequendum. 477.	
De præcipua vitæ ratione Concionatoris, ubi munus susceperit concionandi. 478. 1.	
De præparatione ad singulas conciones adhibenda. 479. 2.	
De Concionatoris officio in suggestu. 480. 2.	
De Concionandi ritu. 481. 1.	
De Concionandi temporibus. 481. 2.	
De materia sacræ concionis sumenda, vnde. 482. 2.	
De tollendis peccatis Concionatoris studio, quæ contra diuinæ legis præcepta frequentius committuntur. 484. 1.	
De officio Concionatoris in perpetuo reprehendendis, tollendisq; prauis consuetudinibus, vnde peccati semina extant. 485. 1.	
De officio Concionatoris in fidelibus instruendis ad sanctissimorum Sacramentorum usum. 485. 2.	
De virtutum officijs, bonisq; operibus exponendis. 487. 1.	
De Ecclesiæ institutis, & præcandi studio fidelibus proponendo. 488. 2.	
De Concionatoris cura in corruptelis eripicendis, in operibus pietatis instituendis, in accommodanda ad Episcopalis gubernationis rationem concione. 489. 1.	
De ijs, quæ ad concionis formam pertinent. 490. 1.	
De decoro. 490. 1.	
De Concionatoris elocutione. 490. 2.	
De voce, & motu corporis. 491. 1.	
De Sacramentali Ambrosiano. 493.	
Litteræ de editione Sacramentalis Ambrosiani. 493.	
De Rubricis seu instructionibus generalibus. 494.	
De Rubricis, seu instructionibus speciales. 494. 2.	
De Baptismi administratione. 496. 2.	
De materia & forma Baptismi, quam in baptisimi ministracione Parochus animaduertere, & populum etiam docere tenetur. 496. 2.	
De Baptismi Ministro. 498. 1.	
De modo ministrandi Baptismi. 498. 2.	
De ceremonijs, quæ in Baptismo adhibentur. 499. 1.	

INDEX CAPITVM.

De ceremonijs ante Baptismi ministracionem adhibendis. 499. 1.	De penitentia generibus. 523. 1.
De ceremonijs, quæ cum ad baptisimi fontem ventum est, adhibentur. 500. 2.	De ordine penitentia sacramentum ministrandi. 524. 1.
De ceremonijs, baptismo peracto, seruandis. 500. 2.	De absolutione ab excommunicatione. 525. 1.
De ijs, quæ parochus antequam infans in ecclesiam ad baptisimum deferatur, curet, ac præmoneat. 501. 2.	De Canonibus Penitentialibus Parochis, confessarijsq; scitu necessarijs. 525. 2.
De ijs, quæ Parochus curet, cum timetur de partu. 502. 1.	De Præcepto primo. Dominum Deum tuum adorabis, &c. Canon. Penitentia. 525. 2.
De ijs, quæ parochus ipse seruet, & pareat, antequam baptismum ministret. 502. 2.	De Præcepto secundo. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Canon. Penitentia. 526. 1.
De ordine Baptismi paruulorum. 503. 1.	De Præcepto tertio. Sabbata sanctifices. Canon. Penitentia. 527. 1.
Quæ seruanda sunt post baptismum. 505. 2.	De Præcepto quarto. Habeas in honore parentes. Canon. Penitentia. 527. 2.
De ordine supplendi in Ecclesia solemnes Baptismi ceremonias, cum infans domi ob necessitatem est baptizatus. 506. 1.	De Præcepto quinto. Non occides. Canon. Penitentia. 527. 2.
De baptismo aduulorum. 506. 2.	Non furaberis. Præceptum sextum. Canon. Penitentia. 530. 1.
De Sacramento Confirmationis. 507. 1.	De Præcepto septimo. Non mœchaberis. Canon. Penitentia. 530. 2.
De ijs, quæ parochus aliusve sacerdos facere debet Episcopo Sacramento Confirmationis ministrante. 507. 1.	De Præcepto octauo. Non falsum testimonium dices. Canon. Penitentia. 532. 1.
De Præparatione ante ministracionem Sacramenti Confirmationis. 508. 2.	De Præcepto nono. Non concupisces rem proximi tui. Canon. Penitentia. 532. 2.
De modo procedendi ad sumendum Confirmationis Sacramentum. 509. 1.	De Præcepto decimo. Non desiderabis uxorem proximi tui. Canon. Penitentia. 532. 2.
De Patris. 509. 2.	Canones Penitentia. De septem peccatis capitalibus. 532. 2.
De Ecclesia, & apparatu ad Confirmationis ministranda usum. 510. 1.	Canones Penitentia. De Gula, & ebrietate. 532. 2.
De Sacerdotibus, alijsq; ministris ad solemnis huius ministracionis usum adhibendis, eorumq; officio. 510. 2.	Canones Penitentia. De varijs peccatis. 533. 1.
De seruandis in Confirmatione. 511. 2.	De declarationibus ex Penitentiali Romano. 533. 2.
De seruandis post Confirmationem. 511. 2.	De alijs breuib; declarationibus. 534. 2.
De Sacramento sanctissimæ Eucharistiæ. 512. 1.	De visitatione, & cura infirmorum. 534. 2.
De ijs, quæ parochus populum docere tenetur. 512. 1.	De cohortationibus, & monitis ad ægrotum. 535. 2.
De frequenti sacræ communionis usu. 512. 2.	De confessione. 536. 1.
De custodia sanctissimæ Eucharistiæ. 513. 1.	De communione. 536. 2.
De admittendis ad sacram communionem. 513. 1.	De monitis, si morbus grauior fuerit. 537. 2.
De animi præparatione. 513. 2.	De ordine sacramentum Eucharistiæ infirmis ministrandi. 539. 1.
De corporis præparatione. 514. 2.	De sacramento Extremæ Vnctionis. 540. 2.
De ministracione sanctissimæ Eucharistiæ. 515. 1.	De ceremonijs, ritibusq; ministrandæ Extremæ Vnctionis. 541. 2.
De obseruandis post communionem. 515. 2.	De diligentia in ministrando. 542. 2.
De præparatione à Parocho adhibenda in populi frequentis Communione. 515. 2.	De ijs quibus ministratur sacramentum Extremæ Vnctionis. 543. 1.
De ordine ministrandi sacram communionem. 516. 1.	De præparatione adhibenda ad sacramentum Extremæ Vnctionis. 543. 1.
De seruandis à Parocho in Paschali communionem. 517. 1.	Quoties vtendum est hoc sacramento. 543. 2.
De ijs, quibus Paschæ tempore hoc sacramentum ministrandum est. 517. 2.	De ordine ministrandi sacramentum Extremæ Vnctionis. 543. 2.
De sacræ Eucharistiæ exponenda in oratione quadragesimali horarum. 518. 1.	De seruandis à Parocho post ministracionem. 546. 1.
De Sacramento Penitentia. 518. 2.	De alijs officijs Parochi erga infirmum propè mortuum. 546. 2.
De ijs, quæ Parochus generatim doceat, horteturq; populum sibi commissum. 518. 2.	De sacramento Ordinis. 547. 1.
De non excedendo auctoritatis suæ fines, & vt se comparet. 519. 1.	De ijs, quæ docere Parochus, & exequi debet. 547. 1.
De ijs, quæ parochus speciatim doceat, horteturq; penitentes in sacramento Penitentia. 520. 2.	De denunciatione, & inquisitione parochi. 549. 1.
De ijs, quæ parochus, & confessarius obseruare debent in ministracione sacramenti Penitentia. 520. 2.	De cura parochi de ascribendis militiæ clericali. 550. 1.
De cohortatione, & monitione confessarij ad penitentem. 522. 1.	De sacramento Matrimonij rubricæ, seu instructiones. 550. 1.
De modo penitentia imponendæ. 522. 2.	De ijs, quæ Parochus doceat. 550. 1.
	De Parochi diligentia in denunciationibus alijsq;. 551. 1.
	De modo quo versandum est in matrimonio, & moriendum. 553. 1.

INDEX CAPITVM

De benedictione nuptiarum .	553. 2.	De tertia forma loci .	574. 2.
De ordine matrimonium celebrandi .	554. 1.	De vasis, & loculis reliquiarum, quæ locis superscriptis reponendæ sunt .	574. 2.
De ordine benedicendi Sponsam, & Sponsam .	555. 1.	De sacris Imaginibus, picturisve. Caput 17.	575. 2.
De benedictionibus .	555. 2.	De ijs, quæ cauenda, quæ rursus seruanda sunt in sacris Imaginibus .	575. 2.
Instructiones ad funera ducenda, & alia officia erga mortuos præstanda .	556. 1.	De decore sacrarum Imaginum .	575. 2.
De tempore sepeliendorum corporum .	556. 1.	De sanctorum insignibus .	575. 2.
De funere ducendo .	556. 1.	De locis picturæ sacræ non conuenientibus .	576. 1.
De cereis, & eleemosinis .	557. 2.	De ritu benedictionis imaginum .	576. 1.
De ritu funerum .	558. 1.	De nominibus sanctorum, aliquando inscribendis .	576. 1.
De sepultura .	558. 2.	576. 1.	
De funeribus, & exequijs clericorum .	558. 2.	De parergis, & additamentis ornatus causa .	576. 1.
De officijs defunctorum .	559. 1.	De tabulis votorum .	576. 2.
De curando cadauere .	559. 2.	De lampadibus lampadarioue. Caput 18.	576. 2.
De ijs, quibus non liceat concedere ecclesiasticam sepulturam .	559. 2.	De forma lampadum .	576. 2.
Instructionum fabricæ Ecclesiasticæ, & suppellectilis libri duo .	561.	De lampadario, eiusq; forma .	576. 2.
Litteræ de editione librorum fabricæ ecclesiasticæ .	561.	De lampadum numero .	577. 1.
De situ Ecclesiæ. Caput primum .	562. 1.	De lampadarij loco .	577. 1.
De vicinitate, & coniunctione adium ecclesiasticarum cum situ Ecclesiæ .	563. 1.	De Baptisterio. Caput 19.	577. 1.
De area ecclesiæ .	563. 1.	De loco, & forma Cappellæ Baptisterij .	577. 1.
De amplitudine situs ecclesiæ .	563. 1.	De altari Cappellæ Baptisterij .	577. 2.
De forma ecclesiæ. Caput 2.	563. 2.	De loco Baptisterij, ubi separatim ab ecclesia non potest extrui .	577. 2.
De modo ecclesiæ adificandæ instar Crucis .	563. 2.	De distinctione Baptisterij more Romano, & Ambrosiano .	578. 1.
De parietibus exterioribus, & frontispicio. Caput 3.	563. 2.	De situ, & forma baptisterij more Romano .	578. 1.
De atrio, porticu, & vestibulo. Caput 4.	564. 1.	De Cochleari argenteo .	578. 2.
De tecto. Caput quintum .	564. 2.	De situ, & forma Baptisterij more Ambrosiano. 578. 2.	
De pavimento. Caput 6.	565. 1.	Communia Baptisterij Romani, & Ambrosiani .	
De ostijs. Caput 7.	565. 1.	579. 1.	
De fenestris. Caput 8.	565. 2.	De ciborio .	579. 1.
De scala, & gradibus ecclesiæ. Caput 9.	566. 1.	De mensa .	579. 2.
De Cappella maiori. Caput 10.	566. 2.	De situ utriusque Baptisterij .	579. 2.
De Altari maiori. Caput 11.	567. 1.	De columnario .	579. 2.
Sex gradibus Altaris maioris .	567. 2.	De conopæo .	579. 2.
De situ imaginis Crucifixi .	567. 2.	De armario sacri chrisimatis, &c. .	579. 2.
De Choro. Caput 12.	567. 2.	De Baptisterio angustiiori .	580. 1.
De tabernaculo sanctissimæ Eucharistiæ. Caput 13.	568. 1.	De altera sacelli situsve forma, ad utriusque Baptisterij, & Romani, & Ambrosiani usum .	580. 1.
De Cappellis, & Altaribus minoribus. Caput 14.	568. 2.	De loco Baptisterij à dextro latere .	580. 2.
Communia Cappellarum, Altariumve maiorum, & minorum. Caput 15.	570. 2.	De forma secunda Baptisterij more Romano .	581. 1.
De fenestella vrceolorum .	571. 1.	De altero vase .	581. 1.
De clauo ferreo appendendi Birreti .	571. 1.	De forma secunda Baptisterij more Ambrosiano. 381. 1.	
De Tintinnabulo .	571. 1.	De sacratio .	581. 1.
De clathratis Cappellarum, & Altarium cancellis .	571. 2.	Communia utriusque secunda Baptisterij formæ .	581. 1.
De Coronice lignea altaris, & tela cerata .	572. 1.	581. 1.	
De instrumento telari altaris .	572. 1.	De ciborio, & armario .	581. 2.
De gradu ligneo à parte posteriori altaris .	572. 1.	De ciborij altera forma .	581. 2.
De mensa altaris maioris .	572. 1.	De ciborijs valuis .	581. 2.
De fenestella reliquiarum sacrarum in altari consecranda .	572. 2.	De Baptisterij forma tertia ex usu Romano tantum .	581. 2.
De mensa altaris, & tela cerata .	572. 2.	581. 2.	
De lapide altarium portatiliu .	572. 2.	De sacratio. Caput 20.	582. 1.
De locis, vasis, loculisve, quibus sacræ reliquie reconduntur. Caput 16.	573. 1.	De sacratio prima forma .	582. 1.
De prima forma loci .	574. 1.	De sacratio forma secunda .	582. 2.
De altera forma loci .	574. 1.	De vase aquæ sanctæ. Caput 21.	582. 2.
		De Ambonibus, & suggestu. Caput 22.	582. 2.
		De duobus Ambonibus .	583. 1.
		De vno Ambone .	583. 1.
		De situ Ambonum .	583. 1.
		De suggestu .	583. 1.
		De confessionali. Caput 23.	583. 2.

INDEX CAPITVM

De confessionali numero .	583. 2.	De fenestra ad usum sacræ vestes exponendi .	592. 1.
De confessionalis formæ .	584. 1.	De fenestella ad usum sacræ communionis ministrandæ .	592. 2.
De Basi .	584. 1.	De fenestra sacrarum reliquiarum .	592. 2.
De sede confessarij .	584. 1.	De fenestra sacri olei infirmorum .	593. 1.
De altitudine confessionalis .	584. 1.	De gradibus altaris .	593. 1.
De assula in qua confessarius nitatur .	584. 1.	De sacristia .	593. 1.
De scabello pœnitentis .	584. 1.	De cappellis .	593. 2.
De scabelli gradu .	584. 2.	De fenestra altaris .	593. 2.
De fenestella intermediæ .	584. 2.	De ecclesia interiori .	593. 2.
De imagine Crucifixi .	584. 2.	De turri campanili .	593. 2.
De ijs, quæ affigenda sunt certis confessionalis tabulis .	584. 2.	De monasterio monialium. Caput 33.	594. 1.
De Capsulis eleemosinarijs in confessionali non struendis .	584. 2.	De locis superioribus .	594. 1.
De loco Ecclesiæ, quo confessionalia sunt constituenda .	585. 1.	De locis distinctis .	594. 1.
De loco confessarij, & pœnitentis item .	585. 1.	De atrio capiti .	594. 2.
De tabulato ad usum Ecclesiæ distinguendæ. Caput 23.	585. 1.	De refectorio, & cella vinariæ .	594. 2.
De sedilibus muliebribus, quas bradellas dicunt .	585. 2.	De coquina .	594. 2.
De turri campanili, & campanis. Caput 26.	586. 1.	De loco lauationis manuum .	595. 1.
De tabulatis .	586. 1.	De loco calefactionis .	595. 1.
De fenestris .	586. 1.	De loco laborum .	595. 1.
De scalis .	586. 1.	De porticibus .	595. 2.
De fastigio .	586. 1.	De cellis collocutionis .	595. 2.
De ostio .	586. 2.	De fenestris collocutionis .	596. 1.
De loco campanilis .	586. 2.	De ianuis .	596. 1.
De numero campanarum .	586. 2.	De rotis .	596. 2.
De horologio .	586. 2.	De furno .	596. 2.
De altera forma campanilis .	586. 2.	De loco lauationis .	596. 2.
De pilis latericis pro campanili .	586. 2.	De constrina .	597. 1.
De campanarum benedictione, & quæ ijs conflandis vitanda sunt .	587. 1.	De cancellariæ loco .	597. 1.
De sepulchris, & cæmeterijs. Caput 27.	587. 1.	De promptuario .	597. 1.
De sepultura duplici integumento .	587. 2.	De officina aromataria .	597. 2.
De sepulcri annulo .	587. 2.	De superioribus monasterij partibus: ac primùm de atrio cubiculari, siue loco dormitionis .	597. 2.
De cæmeterijs .	587. 2.	De latrinis .	598. 2.
De Ossario loco .	588. 1.	De loco scholæ Nouitiarum .	598. 2.
De ostijs cæmeterij .	588. 2.	De vestiario .	598. 2.
De sacristia. Caput 28.	588. 2.	De granarijs .	598. 2.
De sacristia situ, & fenestris .	589. 1.	De valetudinario .	599. 1.
De sacristia pavimento .	589. 1.	De loco educationis puellarum .	599. 1.
De sacristia ostio .	589. 1.	De hortis, viridariove monasterij .	599. 1.
De loco in sacristia sacræ imaginis, & altaris .	589. 2.	De carcere, & loco secessionis .	599. 2.
De Oratorio, aut Altari in sacristia .	589. 2.	De loco sacræ confessionis audiendæ .	600. 1.
De Oratorum tabella .	589. 2.	De confessarij diuersorio .	600. 1.
De vase aquario .	590. 1.	De diuersorio exteriori famulorum, & colonorum aducnantium .	600. 2.
De armario sacrorum indumentorum .	590. 1.	De conuersarum domicilio .	600. 2.
De longarijs ad usum exponendi sacræ vestes .	590. 1.	De cautionibus quibusdam in tota adificatione monasterij .	601. 1.
De armario librario .	590. 2.	De cautionibus quibusdam de omni adificatione ecclesiastica. Caput 34.	601. 2.
De vestiario insigniori .	590. 2.	Instructionum suppellectilis Ecclesiasticæ. Liber secundus .	602. 1.
De armario canonicalium indumentorum .	590. 2.	602. 1.	
De loco, ubi feretra, & id generis cætera asseruantur .	590. 2.	De Cathedralis ecclesiæ suppellectile. Caput 1.	602. 1.
Caput 29.	590. 2.	De Missarum, diuinorum officiorum, ministeriorumq; episcopaliu propria suppellectile .	602. 2.
De oratorio, ubi Missæ sacræ fieri aliquando debet .	590. 2.	De apparatu Altaris maioris Episcopo celebrante .	602. 2.
Caput 30.	590. 2.	602. 2.	
De Oratorijs in quibus Missa non celebratur .	591. 1.	De vestibulis, indumentis, ornamentisve episcopaliu, vsui Missarum, diuinorum officiorum, ac ministeriorum solemnium necessarijs .	602. 2.
Caput 31.	591. 1.	De indumentis Ecclesiæ ministrorum episcopo solemniter diuina officia celebranti inseruientium .	602. 2.
De monialium Ecclesiæ. Caput 32.	591. 2.	602. 2.	
De Altari maiori .	591. 2.		
De fenestra in Altari maiori construenda .	592. 1.		

INDEX CAPITVM.

De reliqua suppellectile Missæ, diuinorum officiorum, aliorumq; ministeriorū episcopaliū solemnium vsui. 603. 1
 De quintuplici suppellectile pro colorum varietate, Missarum, & officiorum episcopaliū vsui proprie, ut supra additæ. 603. 2
 De suppellectile indumentorum lino, bissoq; confectorum, ministerijsq; episcopaliū additorum quæ multiplex esse oportet ob munditiem, necessariumq; lauationis vsum. 604. 2
 De indumentis lineis episcopaliū. 604. 2
 De indumentis lineis vsui ministrorum Episcopo inferuentium. 604. 2
 De suppellectile, quæ Canonice, cæterisq; ministris Cathedralis Ecclesiæ in Missis conuentualibus, diuinis que officijs vsui est. 604. 2
 De apparatus Altaris maioris. 605. 1
 De suppellectile ad vsum sacrificij Missæ conuentuales, & diuinorum officiorum. 605. 1
 De suppellectile propria Missæ tantum. 604. 1
 De suppellectile, quæ Missæ conuentualis, diuinorum officiorum, processionumq; vsui communis est. 605. 2
 De libris, seu voluminibus ad vsum diuinorum officiorum ritu Ambrosiano in Metropolitana Ecclesia. 606. 1
 De libris seu voluminibus ad vsum diuinorum officiorum in alijs Ecclesijs Cathedralibus. 606. 1
 De suppellectile, quæ ad cultū, & administrationem sacræ Eucharistiæ, aliorumq; sacramentorum vsui est. 606. 2
 De suppellectile multis ministerijs sacris communis. 607. 1
 De suppellectile officiorum funeralium propria. 607. 1
 De suppellectile Cathedralis Ecclesiæ sacristiæ. 607. 1
 De libris seu voluminibus sacristiæ necessarijs. 608. 1
 De libris item Parochialibus in Ecclesia Cathedrali. 608. 2
 De suppellectile instrumentali, quæ certo loco sacristiæ proximo asseruatur. 608. 2
 De ratione multiplicis apparatus. 608. 2
 De suppellectile rerum, quæ duplicantur. 609. 1
 De suppellectile rerum, quæ triplices esse debent. 609. 1
 De suppellectile sacrorum indumentorum vestiumve, quarum apparatus quintuplex esse debet. 609. 2
 De suppellectile indumentorum lineorum, quæ multiplicia esse debent, ob commutationis vsum, dum partim ea lauantur. 610. 1
 De indumentis lineis Altaris in Missis conuentualibus. 610. 1
 De indumentis lineis sacerdotalibus in Missis conuentualibus. 610. 1
 De indumentis lineis vsui ministrorum in Missa conuentuali inferuentium. 610. 2
 De indumentis lineis vsui sacræ communionis populo in ecclesia ministrandæ. 610. 2
 De indumentis lineis vsui varijs ministerijs. 610. 2
 De suppellectile altaris minoris in cathedrali basilica. 610. 2
 De enumeratione rerum, quarum apparatus pro diei, ratione duplex, & pro colorum varietate idem quintuplex est. 611. 1
 De suppellectile lineorum indumentorum. 611. 2
 De suppellectile altaris minoris nullo modo dotati, ab Episcopo tamen ob necessariam causam permissi. 611. 2
 De suppellectile vsui communi minorum altarium. 611. 2
 De suppellectile collegiatæ Ecclesiæ. Caput 2. 612. 1
 De apparatus Altaris maioris. 612. 1
 De suppellectile ad vsum sacrificij Missæ conuentualis, & diuinorum officiorum. 612. 2
 De suppellectile propria Missæ tantum. 612. 2
 De suppellectile quæ Missæ conuentualis, diuinorum officiorum, processionumq; vsui communis est. 613. 1
 De libris, seu voluminibus ad vsum diuinorum officiorum in Ecclesijs collegiatis ritus Romani. 613. 1
 De libris, seu voluminibus ad vsum diuinorum officiorum in Ecclesijs collegiatis ritus Ambrosiani. 613. 2
 De suppellectile, quæ ad cultum, & administrationem sacræ Eucharistiæ, aliorumq; sacramentorum vsui est. 613. 2
 De suppellectile, quæ multis ministerijs sacris communis est. 614. 1
 De suppellectile officiorum funeralium propria. 614. 2
 De suppellectile sacristiæ collegiatæ. 614. 2
 De libris seu voluminibus sacristiæ collegiatæ. 615. 2
 De libris Parochialibus sacristiæ collegiatæ. 615. 2
 De suppellectile instrumentali, quæ certo loco sacristiæ proximo asseruatur. 615. 2
 De suppellectile rerum, quæ pro solemniorum dierum ratione vsuq; duplicantur. 616. 1
 De suppellectile rerum, quæ triplices esse debent. 616. 1
 De suppellectile sacrarum vestium, & indumentorum, quorum apparatus quintuplex esse debet. 616. 2
 De numero lineorum indumentorum. 617. 1
 De indumentis altarium. 617. 1
 De indumentis lineis sacerdotalibus in Missis conuentualibus. 617. 1
 De indumentis lineis ministrorum. 617. 1
 De indumentis lineis ad vsum sacræ communionis ministrandæ. 617. 1
 De indumentis lineis vsui varijs ministerijs. 617. 2
 De suppellectile altariū minorū collegiatæ Ecclesiæ. 617. 2
 De suppellectile Altaris minoris ob necessariam causam permissi. 617. 2
 De suppellectile communi. 617. 2
 De suppellectile Ecclesiæ parochialis. Caput 3. 617. 2
 De apparatus Altaris maioris. 617. 2
 De suppellectile indumentorum Parochi ad vsum Missæ parochialis sine cantu. 618. 1
 De suppellectile indumentorum, quæ communia sunt vsui Parochi, & reliquorum clericorum, nō solum in solemnibus Missæ parochialis sacro cum cantu, sed etiam in alijs diuinis officijs ministrantium. 618. 1
 De suppellectile reliqua propria missæ tantum. 618. 1
 De suppellectile, quæ Missæ, diuinorum officiorum, processionumq; vsui communis est. 618. 2
 De libris seu voluminibus diuinorum officiorum in Ecclesia parochiali ritus Romani. 618. 2
 De libris seu voluminibus ad vsum diuinorum officiorum in Ecclesia Parochiali ritus Ambrosiani. 619. 1
 De suppellectile, quæ ad cultū, & administrationem sacræ Eucharistiæ, aliorumq; sacramentorum vsui est. 619. 1
 De suppellectile, quæ multis ministerijs sacris est communis. 619. 2
 De suppellectile, quæ officiorū funeraliū propria est. 619. 2
 De suppellectile sacristiæ Parochialis. 620. 1
 De libris sacristiæ parochialis seu voluminibus. 620. 2
 De suppellectile instrumentali, quæ certo loco proximo sacristiæ asseruatur. 621. 1

INDEX CAPITVM.

De calice. 628. 2
 De patena. 628. 2
 De sacculo calicis. 629. 1
 De Theca calicis. 629. 1
 De corporali. 629. 1
 De sacculo corporalis. 629. 1
 De purificatorio. 629. 2
 De bamulis. 629. 2
 De pellicula. 629. 2
 De Missali. 629. 2
 De signaculo Missalis. 629. 2
 De integumento Missalis. 629. 2
 De puluinari Missalis. 630. 1
 De instrumento candelæ sustinendæ ad officiorum Pontificalium vsum. 630. 1
 De thuribulo, acerra, & cochleari. 630. 1
 De vestitu Sedis Episcopalis. 630. 1
 De scabellis assistentium Episcopo. 630. 2
 De faldistorio. 630. 2
 De integumento faldistorij. 630. 2
 De puluinariibus faldistorij. 630. 2
 De abaco, & cæteris. 630. 2
 De linteo ad vsum abstergendi manus. 631. 1
 De libris, Lectionario, Epistolario, & Euangelistario, eorumq; integumentis. 631. 1
 De integumento lectorem, & ambonis. 631. 1
 De vase gestatorio aquæ benedictæ. 631. 2
 De panno ad abstergendum caput baptizati. 631. 2
 De vasis sacrorum oleorum. 631. 2
 De velis vasorum sacri olei. 632. 1
 De vasculis ministratorijs. 632. 1
 De forfice ad vsum sacræ Ordinationis. 632. 1
 De pellicula ad varia ministeria Episcopalia. 632. 1
 De libro Exorcismorum. 632. 1
 De cereostatis. 632. 1
 De operculis. 632. 2
 De labaro, seu vexillo. 632. 2
 De crotalis ligneis. 632. 2
 De stragulo sedilis sacerdotis. 633. 1
 De aulæis. 633. 1
 De lectorelibus. 633. 1
 De libris, seu voluminibus ecclesiasticis. 633. 2
 De conopæo. 633. 2
 De tabernaculo paruulo sanctissimæ Eucharistiæ. 633. 2
 De pixide. 634. 1
 De sacculo pixidis. 634. 2
 De velis pixidis. 634. 2
 De umbelis. 634. 2
 De laternis. 635. 1
 De cerosatis breuioribus. 635. 1
 De mappis ad vsum sacræ communionis. 635. 1
 De scabellis oblongis. 635. 1
 De vasis purificationis. 635. 2
 De cruce ad ægrotos ferendæ. 635. 2
 De tabella gestatoria pacis. 635. 2
 De superpelliceo. 635. 2
 De vasis, & instrumentis, quæ in sacristia reconduntur. 635. 2
 De vasculis sacrorum oleorum in plebana Ecclesia. 636. 1
 De vasis sacrorum oleorum in Parochiali ecclesia. 636. 1
 De vasculo Extreme Vnctionis. 636. 2

INDEX CAPITVM.

De vase accommodato ad aquam baptismalem ferendam. 637. 1.	De fabrica, & suppellectili ecclesiastica generatim. 662. 1.
De vase in quo sacra hostia afferuntur. 637. 1.	Sigillatim subito exequenda. 662. 2.
De vase ad usum abstergerendi calices, & lauandi corporalia. 637. 1.	Quibus aliquod spatium dari potest; non tamen ultra duos menses in ciuitate, & tres in diocesi. 663. 1.
De capsulis corporalium, & purificatoriorum. 637. 1.	Quibus spatium dari potest usque ad sex menses. 663. 1.
De tapeto vsui sacerdotis vestes sacras inductis. 637. 2.	Quibus aliquod spatium arbitrio Visitatoris, pro ratione magnitudinis impensarum, & reddituum ecclesie; ac populi, ac aliorum, quae praestari debent, vel aliorum fructuum huiusmodi impensae attributorum, dari potest. 663. 1.
De mantilibus vsui abstergerendarum manuum. 637. 2.	De locis, & formis pro fabrica materiali iudicio Visitatorum, & Praefectorum statuendis, & exequendis. 663. 2.
De tabellis quae in sacristia affiguntur. 637. 2.	De ratione impensae fabricae, & suppellectilis Ecclesiae. 664. 1.
De suppellectile officiorum funeralium. 637. 2.	De ijs, quae cum Archiepiscopo, vel cum eius Praefecto fabricarum ecclesiasticarum consultari debent. 665. 1.
De crucibus caenotaphij. 638. 1.	De sacris reliquijs. 665. 1.
De candelabris caenotaphij. 638. 1.	De Indulgentijs. 665. 1.
De alia suppellectile instrumentali. 638. 1.	De bonis ecclesiasticis. 665. 1.
Caput ad auos instructionum harum libros pertinet. 638. 2.	De Archiepijs constituendis. 665. 1.
Regulae, & instructiones de nitore & munditia Ecclesiarum, Altarium, sacrorum locorum, & suppellectilis ecclesiasticae. 639.	De beneficijs vacantibus. 665. 2.
Instructiones congregationum diocesanarum. 643.	De fructibus ecclesiasticis. 666. 1.
De ijs, quae ad Vicarium diocesanum proprie spectant. Titulus primus. 644. 1.	De diuinis officijs, & distributionibus. 666. 1.
De illis, qui ad conuentum diocesanum veniunt. Titulus secundus. 644. 2.	De moribus, & studijs cleri generatim. 666. 2.
De ijs, qui domi suae conuentum habere debent. Titulus tertius. 645. 1.	De Parochijs. 667. 1.
De ordine in conuentibus habendis. Titulus 4. 646. 1.	De Vicarijs foraneis. 667. 1.
De tempore conuentus habendi. Titulus quintus. 646. 1.	De ijs, quae ad laicos spectant. 667. 2.
De vestitu ad conuentum deferendo. Titulus 6. 646. 2.	De Scholis, & Confratrijs, & pijs locis. 668. 1.
De modo preparationis ab vnoquoque adhibendo ubi ad congregationis locum ventum est. Titulus 7. 647. 1.	De Regularibus. Capita, in quibus si opus erit, cogendi. 668. 1.
De indictione futuri conuentus. Titulus 8. 647. 2.	Capita, in quibus si opus sit comminandum de referendo sanctissimo, vel agendo cum eorum superioribus. 668. 2.
De confessione. Titulus nonus. 648. 1.	Capita, quibus hortandi, & persuadendi. 668. 2.
De officio mortuorum, missa conuentuali, & supplicatione. Titulus 10. 648. 1.	De conformitate in cultu materiali ecclesiarum. 669. 1.
De concione. Titulus undecimus. 649. 1.	De moribus eorum. 669. 2.
De sanctissima communione. Titulus 12. 649. 2.	De monialibus. 669. 2.
De magistro caremoniarum, chori Praefecto, & Punctatoribus. Titulus 13. 649. 2.	De quibusdam curandis in Monialibus exemptis. 669. 2.
De visitatione ecclesiae ubi conuentus habetur. Titulus 14. 649. 2.	De Processibus in visitatione perficiendis, vel remittendis ad iudices ordinarios. 670. 1.
De refectioe. Titulus 15. 650. 1.	De preparatione pro Visitacione. 670. 1.
De tempore, loco, ratione, & quaestionum explicandarum. Titulus 16. 651. 1.	De libellis item distribuendis. 670. 2.
De modo quaestionum explicandarum. Tit. 17. 651. 2.	De instructione pro Rectore Ecclesiae visitanda. 671. 1.
De materia quaestionum explicandarum. Tit. 18. 651. 2.	De ordine generatim. 674. 2.
De quaestionibus proponendis cui coepetat. Tit. 19. 652.	De cleri descriptione. 674. 2.
De studio ad quaestiones explicandas adhibendo. Titulus vigesimus. 652. 1.	De ordine visitationis sigillatim. In capite plebis. 675. 1.
De definitore. Titulus 21. 652. 2.	De Ecclesia curata. 675. 2.
De actis conuentus conscribendis. Titulus 22. 653. 1.	De Scholis Sacramenti. 677. 1.
De reliqua conuentus actione. Titulus 23. 653. 2.	Circa visitationem ipsarum scholarum, & status piorum locorum, aduertenda principaliter. 677. 1.
De indulgentiae concessione celebrantibus, & conuenientibus ad missam congregationum foraneorum. 654. 2.	De officio Vicarij in causis civilibus. 677. 2.
Instructiones ad fori Archiepiscopalis reformandi usum pertinentes. 655.	De officio Vicarij criminalis. 678. 1.
Communia pluribus Vicarijs, & Iudicibus, & alijs Officialibus. 655. 1.	De Praefecto Reformationum, & Taxarum fori. 678. 2.
De officio Vicarij Generalis. 658. 2.	De officio Aduocati fisci. 678. 2.
De Visitatoribus. 659. 2.	De officio Promotoris fisci, & substitutorum. 679. 1.
De numero, & officio Visitatorum. 660. 1.	De ministris piarum causarum, ac carceratorum. 679. 2.
De cura, quae a Visitatore potissimum praestanda est. 662. 1.	Communia Protektoribus, Aduocatis, & Procuratoribus. 681. 1.

De

INDEX CAPITVM.

De visitatione generali carcerum. 681. 2.	De Regulis seruandis in vniuersiusque Ecclesiae descriptione, in Archiuo Cancellariae Archiepiscopalis seruanda. 703. 1.
De Praefecto spiritali carceratorum. 682. 1.	De Ecclesia ipsa generatim delineandis, & commonstrandis. 703. 1.
De officio collateralis, & custodis carceris. 683. 1.	De Pauimento. 703. 1.
De officio Nunciorum, seu seruatorum fori. 683. 2.	De tecto. 703. 1.
De officio depositarij in mulctis, & penis, & causis fori Archiepiscopalis. 684. 1.	De Ostijs. 703. 2.
De Cancellario, & cancellaria Archiepiscopali. 685.	De fenestris. 703. 2.
De cancellarij conditionibus. 685. 1.	De Cappella maiori. 703. 2.
De collegio Notariorum in cancellaria substitutorum. 685. 2.	De Cappellis, & Altaribus minoribus. 703. 2.
De Notariorum substitutorum, & scriptorum conditionibus. 686. 1.	De Campanili. 703. 2.
De ijs, quae Cancellario, & substitutis, & scriptoribus sunt communia. 686. 2.	De Baptisterio. 703. 2.
De Cancellarij, & Notariorum substitutorum, & scriptorum iuramento, & forma iuramenti. 687. 1.	De Camiterio. 703. 2.
De cancellarij residentia, & aliorum item. 687. 2.	De situ exteriori. 704. 1.
De Cancellarij officio. 688. 1.	De Sacristia. 704. 1.
De negotiorum partitione inter cancellarium, & substitutos. 689. 1.	De adibus parochialibus Ecclesiasticis ve. 704. 1.
De partitione negotiorum inter substitutos. 689. 2.	De delineatione. 704. 1.
De scripturis in cancellaria conscribendis. 690. 1.	De formula eiusdem descriptionis. 704. 1.
Communia de forma scripturarum, & librorum. 690. 1.	Della Cappella maggiore. 704. 2.
De triplici instrumentorum libro. 691. 1.	Delle Cappelle, & Altari. 704. 2.
De libro Registri litterarum patentium cum rogitu, & testibus. 691. 2.	De titulo iuribus, & redditibus. 705. 1.
De libro Registri litterarum patentium sine rogitu, aut testibus. 691. 2.	De libris de statu hospitalium. 706. 2.
De libris in causis civilibus. 692. 1.	De libris status Ecclesiarum Regularium. 706. 2.
De libris causarum civilium ad Vicarium generalem spectantium. 692. 1.	De libris status monialium. 706. 2.
De libris in causis criminalibus. 692. 1.	De libris iurium Archiepiscopi. 706. 2.
De processibus civilibus, vel criminalibus extraordinarijs extra ciuitatem. 692. 2.	De varijs indicibus ad ecclesias pertinentibus. 707. 2.
De indicibus varijs in libris civilibus, & criminalibus. 692. 2.	De alijs libris, & indicibus de statu, bonis iuribus, & ecclesiasticis. 708. 2.
De libris, & scripturis ad sanctum Inquisitionis officium pertinentibus. 693. 1.	De libro sacrarum reliquiarum. 708. 2.
De libro professionum fidei. 693. 2.	De libro Indulgentiarum. 709. 1.
De processibus, & visitationibus monialium. 693. 2.	De libro consecrationum, votorum, & funeralium. 709. 1.
De processibus Regularium virorum. 693. 2.	De libris relictorum, & onerum ad pijs causas. 709. 2.
De libro visitationum carcerum. 693. 2.	De libro beneficiorum vacantium. 710. 1.
De libris actorum visitationum. 694. 1.	De ijs, quae pertinent ad libertatem ecclesiasticam tuendam. 710. 1.
De libro Indice mulctarum. 694. 2.	De libris, & scripturis ad Prouinciam pertinentibus. 710. 1.
De ijs, quae pertinent ad disciplinam morum clericalem. 694. 2.	De libris ad cancellariam ipsam sigillatim pertinentibus. 710. 2.
De formula describendi statum clericorum, vel eorum, qui clericali militia adscribendi sunt. 694. 2.	De scripturis ad cancellariam deinceps suo tempore colligendis. 711. 1.
De libris, qui pertinent ad seminarium, & societatem oblatorum sancti Ambrosij. 699. 1.	De custodia scripturarum in cancellaria. 713. 1.
De libris ex aminum in genere. 699. 1.	De editione scripturarum, & earum Taxis. 714. 2.
De libris sacrarum Ordinationum. 699. 1.	Reliqua ad instructionem aliquam pertinentia vulgari sermone conscripta. 716.
De libris Promissionum beneficiorum per examen. 699. 2.	Ricordi d'alcune cose cauate dal Concilio di Trento, & dal Concilio Prouinciale di Milano, & di alcuni disordini che nelle Città sono. 716. 1.
De libris Concionatorum, & Professorum sacrae scripturae, & item confessoriorum. 700. 2.	Auvertimenti per il Sacramento della Cresima. 717. 1.
De libris pertinentibus ad congregationes. 700. 2.	Auvertenze à i Curati della città e diocesi per amministrare il santissimo Sacramento dell'Eucharistia in Chiesa. 718. 1.
De libris de moribus Regularium virorum, & monialium. 701. 1.	Instructione à i Sacerdoti per celebrare la Messa secondo il rito Ambrosiano. 717. 1.
De libris pertinentibus ad mores populi. 701. 2.	Della preparatione interiore. 717. 1.
De libris status Ecclesiarum, & iurium Ecclesiasticorum. 702. 2.	Della preparatione esteriore. 731. 2.
De forma in ea descriptione seruanda. 703. 1.	Alcune circostanze da offeruarsi toccanti al sacerdote a luogo, tempo, ouer modo di celebrare, & à gli astanti. 732. 1.

INDEX CAPITVM.

Quanto alle persone assistenti alla Messa.	733. 2.	Delli difetti circa il ministro.	758. 1.
Dell'attenzione nella Messa, & continuatione.	733. 2.	Delli difetti circa l'intentione.	758. 1.
Del segno della Croce.	733. 1.	Delli difetti della disposizione dell' Anima.	758. 1.
Del modo di tener le mani.	734. 1.	Delli difetti della disposizione del corpo.	758. 2.
Delle mani giunte.	734. 1.	Delli difetti che possono occorrere nel ministero.	759. 1.
Delle mani disgiunte.	734. 2.	Auvertenze à i Confessori della Città, e Diocesi di Milano.	760. 1.
Del congiungere, & abstergere il pollice, & indice.	735. 1.	Aggiunta per i Curati alle auvertenze de confessori.	771. 1.
Del baciare l'Altare.	735. 2.	Alcune altre auvertenze per chi bauerà d'amministrare il Sacramento della Penitenza nella Città e Diocesi di Milano.	773. 2.
Dell'inclinazioni del capo.	735. 2.	Auvertenze per i Confessori da farsi offeruare da i Superiori di ciascuno Conuuento.	774. 2.
Delle genuflessioni.	736. 1.	Auvertimenti particolari alli Confessori, e Penitentieri deputati per il Giubileo.	775. 2.
Delle percussioni del petto.	736. 2.	Auvertimenti per quelli che hanno da riceuere li Ordini minori, ò maggiori.	778. 1.
Del leggere.	736. 2.	Auvertenze per la celebratione di feste, officij, & essequie funerali.	780. 1.
Delle Orationi, ò Collette.	737. 1.	Del Prefetto.	780. 1.
Del sermone, e publicationi, raccomandationi de poueri, e confessioni generali, & oblationi publiche da farsi da Parochi nella Messa.	737. 2.	Del Pontatore.	780. 2.
Della comunione del popolo fra la Messa.	737. 2.	Tauola delli errori che si hanno da notare, correggere, e rimediare con l'opera delli Prefetti, e Pontatori soprascritti.	781. 2.
Del tenere, & adoperare fazzoletti, occhiali, e berettini.	739. 1.	Tauola d'altri errori che pur si hanno à scibifare con l'opera, e vigilanza delli Prefetti.	782. 1.
Dell'Oratione per dir la Messa.	739. 1.	Auvertenze per le Processioni generali.	782. 2.
Dell'Oratione da farsi prima di dir la Messa.	739. 2.	Auvertenze particolari da offeruarsi per le Litanie triduanee, oltre l'altre soprascritte.	783. 2.
Del vestirsi.	740. 2.	Alcune altre auvertenze per le Litanie triduanee.	784. 2.
Dell'andare del Sacerdote all'Altare.	741. 1.	Auvertenze per le Processioni del Corpus Domini.	785. 1.
Del principio della Messa.	741. 2.	Auvertenze per la Processione del santo Chiudo.	785. 2.
Dell'Oratione, Rogo te altissime, &c.	742. 2.	Auvertenze per la Processione che si fa à San Gregorio.	786. 1.
Dell'Ingresso.	742. 2.	Ricordo per la Processione che si fa à San Sebastiano.	786. 2.
Del Gloria in excelsis.	742. 2.	Auvertenze per l'Oratione delle 40. Hore.	786. 2.
Dell'Oratione super populum.	742. 2.	Auvertenze per l'Oratione sine intermissione.	788. 1.
Dell'Epistola, ò lettione.	743. 1.	Auvertenze per la beneditione delle case.	788. 1.
Dell'Euangelio.	743. 1.	Auvertenze per il Giubileo dell'Anno santo.	788. 2.
Del Dominus vobiscum, Antifona, & Orationi super Sydonem.	743. 2.	Auvertenze per hauer notitia del Stato del Clero.	788. 2.
Dell'Oblatione.	744. 1.	Auvertenze per far il stato dell'Anime.	790. 1.
Dell'Orationi secrete doppò l'oblatione.	744. 2.	Instruttione à i Vicarij foranei.	792. 1.
Dell'Offertorio, e Simbolo.	744. 2.	Delli ordini per le Congregationi foranee.	799. 2.
Dell'oratione super Oblata, e del Praefatio.	745. 1.	Instruttione generale per le cose materiali alle Chiese.	801. 1.
Del Canone.	745. 1.		
Dell'elevatione dell'Hosia.	746. 1.		
Della Consecratione, & elevatione del Calice.	746. 1.		
Del Pater noster, & altre cose dipoi.	747. 2.		
Dell'oratione doppò la Communione.	748. 2.		
Dell'Orationi, & altre cose doppò la santa Messa.	749. 2.		
Instruttione per celebrare la Messa per i defonti.	750. 1.		
Instruttione al Chierico, ò Acolutho, che serue alla Messa.	750. 2.		
Auvertenze generali per l'Acoluto, ò Chierico, che serue alla Messa.	750. 2.		
Ordine dell'apparecchiare per la Messa.	752. 1.		
Dell'apparato dell'Altare.	752. 1.		
Ordini d'apparecchiare per la Messa, essendo già l'Altare parato.	752. 1.		
Apparecchio delle vesti sacre.	752. 2.		
Modo d'aiutare à vestire il Sacerdote, e seruirlo nella Messa.	753. 1.		
Delli difetti che possono occorrere nella Messa.	756. 2.		
Delli difetti della materia.	756. 2.		
Delli difetti del pane.	756. 2.		
Delli difetti del vino.	757. 1.		
Delli difetti circa la forma.	757. 2.		

Actorum sanctę Mediolanensis Ecclesię Pars V.

Institutiones, & regula diuersi generis.	809.
De disciplina familie Illustriss. & Reuerendiss. D. D. Caroli Cardinalis S. Prædix Archiepiscopi Mediolani.	811.
De gubernatione spirituali. Pars Prima.	811. 1.
De Praefecto spirituali.	813. 1.
De Praefecto Oratorij.	814. 2.
De Clerico Oratorij.	814. 2.
De gubernatione rei familiaris. Pars Secunda.	815. 2.

INDEX CAPITVM.

De Praeposito.	817. 2.	Compagnia, per conseguire le sopradette conditioni, & virtù necessarie. Cap. 2.	846. 2.
De Vicario.	819. 1.	Dell'officio del Sacerdote. Cap. 3.	851. 1.
De Oeconomo.	820. 1.	Dell'officio del Priore. Cap. 4.	853. 1.
De Magistro cubiculi.	820. 2.	Dell'officio del Sottopriore. Cap. 5.	854. 2.
De Cubicularijs.	821. 2.	Dell'officio delli Discreti. Cap. 6.	855. 1.
De Cappellano.	822. 2.	Dell'officio dell'Auisatore. Cap. 7.	855. 2.
De Praefecto stabuli.	822. 2.	Dell'officio del Cancelliere. Cap. 8.	856. 2.
De Praefecto Cœnaculi.	823. 2.	Dell'officio delli Pacificatori. Cap. 9.	857. 1.
De Thesaurario.	824. 1.	Dell'officio delli Sopramastri. Cap. 10.	858. 1.
De Elemosinario.	824. 1.	Dell'officio delli Mastri. Cap. 11.	859. 2.
De Vestiario.	824. 2.	Delle cose che si hanno da insegnare. Cap. 12.	860. 1.
De curatore agrorum.	825. 1.	Dell'officio del Soprasilentiero. Cap. 13.	861. 1.
De Ianitore.	825. 2.	Dell'officio delli Silentieri. Cap. 14.	861. 2.
Institutionum ad Oblatos S. Ambrosij pertinentium Epitome.	826. 1.	Dell'officio delli Infermieri. Cap. 15.	862. 1.
Liber Primus. De scopo Oblatorum, & Congregationis illorum fundamentis. Caput 1.	827. 1.	Dell'officio del Portiere. Cap. 16.	863. 1.
De conditionibus eorum qui in Oblatorum congregationem recipiendi sunt. Caput 2.	827. 1.	Della pratica, & modo di far l'opera. Cap. 17.	863. 2.
De forma oblationis. Caput 3.	828. 1.	Dell'institutione, & ordine della Compagnia della Dottrina Christiana. Parte seconda. Cap. 1.	864. 2.
De ijs, quæ ab Oblatis præstari debent. Caput 4.	828. 2.	Dell'institutione della Congregazione generale, & sue parti. Cap. 2.	865. 2.
De conditionibus ad votum, cum subiectionis bonorum, & fructuum, tum paupertatis pertinentibus. Caput 5.	829. 2.	Delli officij necessarij nella congregazione generale. Cap. 3.	866. 2.
De ratione administrationis fructuum Archiepiscopi obedientia subiectorum. Caput 6.	831. 1.	Della necessità, tempo, persone, & modo della congregazione generale. Cap. 4.	866. 2.
De ratione votorum supra expositorum. Caput 7.	831. 2.	Delle conditioni, & officio del Priore generale. Cap. 5.	869. 1.
De facultate, & ratione excludendi Oblatos à Congregatione. Caput 8.	832. 1.	Delle conditioni, & officio del Sottopriore generale. Cap. 6.	871. 1.
Institutionum ad Oblatos pertinentium Epitomes, Liber secundus.	832. 2.	Delle conditioni, & officio de i Discreti. Cap. 7.	871. 2.
De varijs Oblatorum domibus, & familijs. Caput 1.	832. 2.	Delle conditioni, & officio dell'Auisatore generale. Cap. 8.	872. 1.
De collegiatis domibus. Caput 2.	833. 1.	Delle conditioni, & officio del Cancelliere generale. Cap. 9.	873. 1.
De domibus conuictorum. Caput 3.	834. 1.	Delle conditioni, & officio del Sostituto del Cancelliere generale. Cap. 10.	874. 2.
De oblatorum habitatione in domibus Seminariorum, Collegiorum, & piorum. Caput 4.	834. 2.	Delle conditioni, & officio de i Visitatori generali. Cap. 11.	875. 1.
De oblati communis vitæ institutum non exercentibus. Caput 5.	834. 2.	Dell'officio del Visitatore della Città. Cap. 12.	876. 2.
De Hospitio oblatorum. Caput 6.	835. 1.	Del Visitatore della Diocesi. Capo 13.	877. 1.
De oneribus à congregatione non recipiendis. Caput 7.	835. 2.	Ricordi per li Visitatori Regionarij della Diocesi. Cap. 14.	878. 2.
Institutionum ad Oblatos pertinentium, Liber tertius.	835.	Ricordi per li Sostituti delle visite della Diocesi. Cap. 15.	878. 2.
De pijs exercitationibus oblatorum singulorum ad ipsorum disciplinæ spiritualis incrementum pertinentibus. Caput 1.	835. 2.	Delle conditioni, & officio del Protettore della compagnia. Capo 16.	880. 1.
De exercitationibus ad proximorum salutem iuuandam pertinentibus. Caput 2.	837. 2.	Delle conditioni, & officio de i sei Deputati. Capo 17.	881. 1.
De exercitationibus Oblatorum vitam communem simul degentium. Caput 3.	839. 2.	Del modo d'accettare, e stabilire i fratelli della Compagnia. Capo 18.	881. 2.
Institutionum ad Oblatos pertinentium Epitomes, Liber quartus.	840. 2.	Della erettione delle Congregationi diocesane. Capo 19.	883. 1.
De ijs, quæ ad Oblatorum missionem pertinent. Caput 1.	840. 2.	Della erettione de i Capi diocesani. Capo 20.	883. 2.
Constitutioni, e regole della Compagnia e Scuole della Dottrina Christiana per uso della Prouincia di Milano.	845. 1.	Del modo di erigere scuole nella Città, ò fuori nelle Terre, che sono immediatamente raccomandate alla congregazione. Capo 21.	884. 1.
Delle parti, e conditioni, che bauerè deuono gli operarij, e fratelli della Compagnia della Dottrina Christiana. Cap. 1.	845. 1.	Modo di piantare le Scuole per la Diocesi, da raccomandarsi alli Priori diocesani, ò alli capi fuori. Capo 22.	884. 2.
Delli mezzi che deuono adoperare i fratelli di questa		Modo di riconoscere le Scuole già incominciate. Capo 23.	885. 2.
		Dell'elettione, & duratione del Priorato generale.	

INDEX CAPITVM.

& delli altri officij della congregazione generale. Capo 24.	886. 1.	quali, e quando si hanno da eleggere. Capo 20.	904. 2.
Dell'elezione, & duratione delli Priori, & Sottopriori particolari delle Scuole. Capo 25.	887. 1.	Dell'auttorità de gl'officiali. Capo 21.	905. 1.
Parte terza, qual contiene alcune regole particolari, pertinenti alle Scuole, & congregazioni diocesane.	887.	Delle Pene. Capo 22.	905. 1.
Della subordinatione, & obediencia alla congregazione generale. Capo primo.	887. 2.	Modo di riceuere i nuoui fratelli nella compagnia. Capo 23.	905. 2.
Della communione. Capo 2.	888. 1.	De benedictione vestis.	906. 1.
Della congregazione diocesana, & suoi officij. Capo 3.	888. 2.	De benedictione cinguli.	906. 2.
Della rinouatione, & elezione del Priore, & delle congregazioni, & scuole diocesane. Capo 4.	891. 2.	Modo di stabilire i nuoui fratelli. Capo 24.	906. 2.
Del Priore, & congregazione di quelle scuole, che non ponno erigere congregazione diocesana. Capo 5.	892. 1.	Modo di fare la disciplina. Capo 25.	907. 2.
Auusi particolari per le scuole delle Donne, dell'obediencia al gouerno della congregazione generale, & altri Superiori. Capo 6.	892. 2.	Ordine di lauare i piedi il Giovedì santo. Capo 26.	908. 1.
Dell'elezione delle Visitatrici. Capo 7.	893. 1.	Modo di eleggere li officiali. Capo 27.	908. 1.
Dell'officio delle Visitatrici. Capo 8.	893. 2.	Modo di far oratione in commune. Capo 28.	909. 2.
Della congregazione. Capo 9.	894. 1.	Indulgenze concesse da Papa Gregorio Decimoterzo alle confraternità de Disciplinati, e de Penitenti, & altre simili e onfraternità della città, diocese, e Prouincia di Milano.	909. 2.
Indulgenze perpetue concesse da Papa Gregorio Decimoterzo, alle Scuole, & Compagnie della Dottrina Christiana, & suoi operarij della Città, Diocese, & Prouincia di Milano.	894. 2.	Regola della compagnia della Carità.	910. 2.
Copia delle indulgenze da diuersi Reuerendiss. Cardinali, & Vesconi, concesse à quelle persone, quali presteranno fauore, & si effercitaranno in detta opera per zelo d'Iddio, & salute dell'anime.	895. 2.	Regola della compagnia di sant'Orfola.	912. 1.
Regole della compagnia generale del santissimo Sacramento.	896. 1.	Dell'obbligo dell'osservanza della Regola. Capo 1.	912. 1.
Indulgenze, & gratie della compagnia.	897. 2.	Dell'oratione, Messa, e diuini officij. Capo 2.	912. 1.
Indulgenze concesse da Papa Gregorio Decimoterzo.	898. 2.	Della confessione, e communione. Capo 3.	912. 2.
Indulgenza concessa da Papa Pio Quarto al Tabernacolo della Chiesa Metropolitana.	899. 1.	Del vestire loro. Capo 4.	913. 1.
Regola delle confraternità de i Disciplinati, per decreto del Concilio Prouinciale secondo di Milano.	899. 1.	Del modo di conuersare nel secolo. Capo 5.	913. 2.
Proemio.	899. 1.	Del digiuno. Capo 6.	913. 2.
Quali sorte di persone si debbano riceuere nella confraternità, quali no. Capo primo.	900. 1.	Dell'obediencia. Capo 7.	913. 2.
Del modo di riceuere, e stabilire i fratelli. Capo 2.	900. 1.	Della Pouertà. Capo 8.	914. 1.
Dell'habito della confraternità. Capo 3.	900. 2.	In che si hanno da effercitare nelle feste. Capo 9.	914. 1.
Del vestire de i fratelli. Capo 4.	900. 2.	Delle inferme. Capo 10.	914. 1.
Delli effercitij spirituali. Capo 5.	901. 1.	Delle conditioni che debbono hauere quelle che vogliono essere di questa compagnia. Capo 11.	914. 2.
Della confessione e communione. Capo 6.	902. 1.	Dello stabilimento delle vergini. Capo 12.	914. 2.
Del celebrare le feste della confraternità. Capo 7.	902. 1.	Capitoli del gouerno che hanno da hauere i Governatori, e Gouernatrici della compagnia di S. Orfola.	915. 1.
Del digiuno, e della disciplina. Capo 8.	902. 2.	Dell'officio del Prior generale.	915. 1.
Della limosina. Capo 9.	902. 2.	Dell'officio delli Priori particolari.	915. 2.
Delle Processioni. Capo 10.	903. 1.	Del modo di riceuere le vergini.	915. 2.
Delli officiali, e prima del Priore, e Sottopriore. Capo 11.	903. 2.	Dell'officio delli Governatori.	916. 1.
Del Maestro de nuoui fratelli. Capo 12.	903. 2.	Dell'officio delle Gouernatrici.	916. 1.
Del Regolatore dell'officio. Capo 13.	903. 2.	Della dispensatione della Regola.	916. 2.
Del Sacrestano. Capo 14.	904. 1.	Auuertimenti alle Donne della congregazione dell'Oratorio di S. Sepolcro.	917. 1.
Del Depositario. Capo 15.	904. 1.	Auusi particolari per instructione alle Donne, per viuere virtuosamente, e christianamente.	918. 1.
Del Cancelliere. Capo 16.	904. 1.	Gouerno della congregazione.	919. 2.
De i Procuratori. Capo 17.	904. 1.	Regole appartenenti alle Monache, cauate dai Concilij Prouinciali, e ridotte in vn corpo sotto i titoli del primo.	921. 1.
De gl'Infermeri. Capo 18.	904. 1.	Proemio del Concilio primo.	921. 1.
De gl'assistenti al Banco. Capo 19.	904. 2.	Del numero delle Monache.	921. 1.
Del tempo che hanno da durare in officio gli officiali, e	905. 2.	Delle Superiori, & altre officiali de monasterij.	922. 1.

De

INDEX CAPITVM.

De Predicatori, Confessori, Visitatori, e Cappellani.	936. 1.	De familia inferiori. Caput 10.	964. 1.
Delle Conuertite, e simili Donne regolari.	938. 1.	Qua ad clericos seminarij pertinent. Pars tertia.	964. 2.
Del leggere affiduamente la propria Regola, e queste Constitutioni.	938. 2.	De scopo clericorum seminarij. Caput 1.	964. 2.
Decreti intorno alla riforma delle Monache, cauti dal santo Concilio di Trento.	939. 1.	De pjs exercitationibus. Caput 2.	965. 1.
Lettere de Sommi Pontefici appartenenti alle Monache, riferite in sostanza.	941.	De disciplina, & moribus. Caput 3.	965. 2.
Constitutione di Pio Quinto, sopra la clausura delle Monache.	941. 2.	Qua ad studia pertinent. Caput 4.	967. 2.
Constitutione di Pio Quinto, che le Monache non escano de Monasterij, & contra chi di ciò desse licenza.	942. 2.	De vestitu. Caput 5.	968. 1.
Capo d'una Constitutione del Santissimo Signor Nostro Gregorio Decimoterzo, l'anno 1572.	943. 1.	De domesticis exercitijs, alijsq; praestandis cum domo exeunt. Caput 6.	968. 1.
Constitutione S. N. S. Gregorio Decimoterzo delle licenze d'entrare ne' Monasteri, parte reuocate, parte da usare per necessità.	943. 1.	De infirmis. Caput 7.	969. 1.
Constitutione di N. S. Papa Gregorio Decimoterzo, sopra la facoltà, la quale hanno li Ordinarij, & altri Superiori delle Monache di entrare ne' loro Monasteri.	943. 2.	Qua ad has clericorum Constitutiones generatim pertinent.	969. 2.
Constitutione del S. S. N. Papa Gregorio Decimoterzo, che le Abbadesse, & altre Superiori de Monasteri per tutta l'Italia non stiano in officio più di tre anni.	944. 1.	Actorum, Pars VI.	
Constitutione di Papa Clemente Ottauo, che prohibisce alli Regolari dell'uno e l'altro sesso il fare presenti.	944. 2.	Tabella diuersa.	971.
Institutiones ad vniuersum Seminarij regimen pertinentes.	947.	Tabula Archiepiscoporum S. Mediolanensis Ecclesiae.	973.
Qua ad Seminarij regimen generatim pertinent. Pars prima.	947.	Tabula dierum festorum, & Vigiliarum.	982. 1.
De gubernatione spirituali. Caput 1.	947. 1.	Tabula Vigiliarum, seu ieiuniorum, qua ex praeccepto sanctae Matris Ecclesiae, aut ex consuetudine Ambrosiana huius Ecclesiae seruantur.	982. 2.
De studijs. Caput 2.	948. 2.	Tabella aliquot errorum, & mulctarum clericalium.	983. 1.
De exercitatione clericorum in concionibus habendis. Caput 3.	950. 2.	Tabella Horarum canonicarum, vel pulsationis campanarum.	987.
De cantu, & scriptione. Caput 4.	951. 1.	Tabula Censurarum, & Casuum reseruatorum.	988. 1.
De gubernatione temporalis. Caput 5.	951. 1.	Censura, & casus Summo Pontifici reseruati iure canonum; Ex Decreto, & Decretalibus.	988. 2.
Distributio horarum totius anni. Caput 6.	952. 1.	Ex Clementinis.	988. 2.
Hyemali tempore. Aestiuo tempore.	952. 1.	In Extrauagantibus.	989. 1.
De vacationibus, ac diebus ad relaxandum animum assignatis. Caput 7.	952. 2.	Ex volumine collectionis diuersarum Pontificiarum Constitutionum.	989. 2.
Formula Epistolae commendatitiae ad Parochos.	953. 2.	Ex Constitutionibus Pontificijs, de Priuilegijs Ordinis Mendicantium.	991. 2.
Formula epistolae commendatitiae ad Vicarium foraneum.	953. 2.	Ex Concilio Tridentino.	992. 1.
De Visitatione. Caput 8.	954. 1.	Censura, & Casus Episcopis reseruati, ex decreto.	992. 1.
De clericis in seminarium recipiendis. Caput 9.	955. 1.	Ex Decretalibus.	992. 1.
De fideiussore dando ab ijs, qui Seminarium ingrediuntur, ac testimonio etatis exhibendo. Caput 10.	956. 2.	Ex Clementinis.	993. 1.
Qua ad officiales seminarij pertinent. Pars secunda.	956. 2.	In Extrauagantibus.	993. 2.
De officialibus in genere. Caput 1.	956. 2.	Ex Concilio Tridentino.	993. 2.
De officio Rectoris. Caput 2.	957. 2.	Censura, & Casus qui aliquando Summo Pontifici, aliquando Episcopis reseruati sunt.	994. 1.
De officio Ministri. Caput 3.	959. 1.	Casus, & censura ex Concilij Prouincialibus, & diocesanis Mediol.	994. 1.
De officio confessorij. Caput 4.	960. 1.	Tabella disciplinae in synodo diocesana seruanda.	995. 1.
De munere Praefecti studiorum. Caput 5.	961. 2.	Tabella Processionis synodalis, & Praecum.	996. 1.
Qua ad Praefectos pertinent. Caput 6.	962. 1.	Tabella Praecum in Processione solemni ad sanctum Ambrosium, & reditu ad Ecclesiam Metropolitanam in celebratione Synodi diocesanae Mediolanensis.	997. 1.
De officio Thesaurarij. Caput 7.	962. 2.	Tabula scrutinijsynodalis.	997. 1.
De officio Praefectorum. Caput 8.	962. 2.	Tabella Decretorum, Edictorum, & litterarum Archiepiscopaliu, tum etiam Bullarum Pontificiarum, qua certis anni temporibus ac diebus ex praescripto Conciliorum Prouincialium, & Synodorum diocesanarum promulganda sunt.	999. 2.
De Bibliotheca eiusq; Praefecto. Caput 9.	964. 1.	Capita aliquot ad Regulares, & Moniales pertinentia.	1000. 2.

In

INDEX CAPITVM.

Actorum, Pars VII.

Litteræ Pastorales, & alia quædam ad piam cleri, & populi institutionem pertinentia.	1003.	concessæ.	1046. 1
Lettera Pastorale, & istituto dell'orazione commune, che si hà da fare la sera da ciascuna fameglia.	1005.	Indulgentiæ stationales viris separatim constitutæ & definitis.	1046. 2
Sommario dell'istituto dell'orazione commune della sera.	1007. 1	Giorni, & titoli delle Stationi.	1047.
Del segno della campana.	1007. 1	Litteræ Pastorales, Instructiones, & alia tempore pestilentie edita.	1049.
Del tempo di orare.	1007. 1	Auusi communi al clero secolare, e regolare per l'orazione da farsi ne i pericoli di peste.	1049. 1
Del modo di essa oratione.	1007. 2	Auusi particolari à i Curati per le medesime orationi.	1050. 1
Dell'Indulgenze che si conseguono.	1008. 1	Indittione di Processioni, Digiuni, Orationi, & indulgenze concesse per occasione della peste.	1052. 1
Littera sanctissimi D. N. Gregorij Papæ XIII. de indulgentijs orationis vespertinae.	1008. 1	Indulgenza di quindici anni.	1053. 1
Auuertenze per l'orazione sine intermissione.	1008. 2	Indulgenza di cento anni.	1053. 1
Le cause, & bisogni per i quali si fa questa oratione sine intermissione.	1009. 2	Indulgenza Plenaria.	1053. 1
Ricordi à chi hauerà da fare il ragionamento sudetto al popolo.	1010. 1	Indulgenza plenaria, per l'altre opere di carità verso li apestati, & sospetti.	1053. 1
Lettera per l'Oratione delle 40. Hore extraordinaria.	1010. 2	Indulgenza di sette anni.	1053. 2
Indulgenze e gratie concesse da Papa Gregorio Decimoterzo à tutti li fedeli della Pronincia di Milano, i quali conuengono alle Prediche, Lettioni, e diuini officij, & à quelli che conuengono alle Processioni, e orationi publiche, & Stationi sotto il Confalone della Parochia.	1011. 2	Antiphona, Psalmi, Preces, & Orationes ad vsum supplicationum tempore pestis.	1053. 2
Lettera sopra l'Aduento.	1012. 2	De mendicis in unum locum cogendis pestis causa.	1054. 2
Lettera sopra la Settuagesima.	1015. 2	Editto, con il quale si proibiscono bollettini, anelli, & simili cose per la peste.	1055. 2
Ordine dell'orazione che si hà da fare nella Domenica di Settuagesima, e nelle altre sino à Quadragesima.	1019. 1	Littera de pietatis deuotionisq; exercitationibus tempore quarantena.	1055. 2
Ordine d'orazione per la medesima Domenica di Settuagesima.	1020. 2	Editto per la quarantena de gli Ecclesiastici.	1058. 1
Ordini d'essercitij spirituali da farsi dal clero, e popolo di Milano dalla Domenica di Settuagesima, sino al principio di Quadragesima.	1021. 1	Littera Pastorales de aspersione aquæ sanctæ, & benedictione adium.	1059. 1
Lettera sopra la prima Domenica di Quadragesima.	1021. 2	Auuertenze per la benedictione delle case.	1060. 1
Lettere Pastorali, & altre instructioni per il santo Giubileo.	1023. 1	Della preparatione del popolo.	1061. 1
Lettera prima, con la quale s'inuita il clero, e popolo di andare à Roma per il santo Giubileo.	1023. 1	Littera de barba radenda.	1061. 2
Lettera seconda dopò l'hauer ottenuto di riceuere il santo Giubileo in Milano.	1027. 2	Littera de visitatione populi, & preparatione.	1064. 1
Ordini, & auuertimenti per pigliare il santo Giubileo.	1031. 2	Editto de ijs, qui contagiosas vestes surripuerunt, & sportarunt.	1066. 2
Ordini, & auuertimenti à i Parochi per il santo Giubileo.	1034. 2	Auuertimenti per li Confessori in effecutione dell'Editto sopra posto.	1067. 2
Facoltà, & instructione per la distributione delle dispense, & habilitationi da concedersi ne i luoghi della diocese di Milano sopra le concessioni requisite per conseguire il Giubileo.	1036. 1	Littera de tribus solemnibus Processionibus voti publici causa.	1068. 1
Ordini, modo, e conditione, che deuono offeruare le Monache per conseguire il santo Giubileo.	1037. 2	Littera de solemnibus mortuorum officio, pijsq; suffragijs pro defunctis tempore pestis.	1071. 2
Altri auuertimenti alle Monache, & altre persone sudette.	1038. 2	Libretto de i Ricordi al popolo della città, e diocese di Milano, per il viuere christiano comunemente ad ogni stato di persone.	1075. 2
Littera Pastorales. De septem Basilicis Stationalibus, deq; frequentis, & pio earum usu.	1038. 2	Ricordi per il viuere Christiano à ogni stato di persone.	1077. 2
Indulgentiæ certis ecclesijs Stationalibus Mediolani		Auuertimenti generali.	1077. 2
		Custodia del cuore, e di tutto l'huomo.	1079. 1
		Confessione, e comunione.	1079. 1
		Oratione, & essercitij spirituali.	1079. 2
		Essercitio particolare della mattina.	1081. 1
		Oratione, & essercitio particolare della sera.	1081. 2
		Modo d'orare, & conuersare nella Chiesa.	1081. 2
		Essercitio particolare delle feste, e sacri tempi, e vigilie.	1082. 1
		Opere pie.	1082. 1
		Uitto, e vestito.	1082. 2
		Ricordi per i padri, e madri di fameglia, e tutti i capi di casa.	1083. 1
		Numero, e qualità di fameglia.	1083. 1
		Vigilanzæ.	1083. 1
		Corret-	

INDEX CAPITVM.

Actorum, Pars VIII.

Correctione.	1083. 1	Formula varia.	1191.
Cautione, e custodia.	1083. 2	Acta Concilij primi prouincialis.	1191. 1
Amministrazione.	1083. 2	Epistola ad Episcopos Prouinciales pro habenda synodo.	1192. 1
Trattamenti della fameglia.	1084. 1	Congregatio priuata.	1192. 2
Pace, e concordia.	1084. 1	Deputati super contractibus illicitis.	1192. 2
Essempio.	1084. 1	Super ijs, quæ pertinent ad Missæ celebrationem, & Sacramentorum administrationem.	1193. 1
Documenti.	1084. 1	Super Hebræis.	ibidem.
Pietà, & essercitij d'oratione, & altre deuotioni.	1084. 2	Super Indulgentijs.	ibidem.
Ricordi per li Maestri, e capi di botteghe, e loro ministri, e garzoni.	1085. 2	Super Symonijs.	ibidem.
Delle qualità de ministri, garzoni, e laoranti.	1085. 2	Super superstitionibus, Imaginibus, & picturis.	ibidem.
Dell'officio reciproco tra i maestri, & i garzoni.	1085. 2	De ijs, quæ pertinent ad diuina officia peragenda.	ibidem.
Oratione, & altre deuotioni.	1086. 1	Pro constituendis Taxis Notariorum.	ibidem.
Offeruanza, e culto delle feste.	1086. 1	De priuatis Oratorijs construendis.	ibidem.
Costumi.	1086. 2	De reformatione Monialium.	ibidem.
Contratti, negotij, e laorerij.	1086. 2	Prima congregatio publica.	ibidem.
Essecuzione di questi ricordi.	1086. 2	Prima sessio.	1194. 2
Ordine d'alcune Processioni per ringratiare il Signore nella liberatione della peste.	1086. 2	De ratione viuendi in Synodo.	1195. 2
Littera de obitu filij Regis.	1088. 1	Continuatio primæ sessionis.	1197. 1
Littera plena paternæ obiurgationis, & cohortationis, ad tollendas morum corruptelas, de libro item memoriali.	1091. 2	Secunda congregatio publica.	1198. 2
De translatione sacræ imaginis beatæ Mariæ Virginis apud vicum Saronium.	1094. 1	Tertia congregatio publica.	1199. 1
Lettera della Institutione del Rosario.	1094. 2	Quarta congregatio publica.	1199. 1
Lettera Pastorale sopra la solenne traslatione di S. Smpliciano, & altri Santi.	1096. 2	Secunda sessio.	1200. 2
Memoriale del Cardinale S. Prassede Arcivescovo di Milano, Al suo diletto popolo della Città, e Diocese di Milano.	1105. 1	Quinta congregatio publica.	1201. 1
Parte prima. Capitolo primo.	1106. 2	Petitiones super quibus Sanctissimus Rom. Pont. videtur consulendus, & eidem supplican.	1201. 2
Capitolo secondo.	1115. 1	Petitio oblata Sanctissimo Domino Nostro super Indulgentijs.	1202. 2
Capitolo terzo.	1117. 2	Tertia sessio, &c.	1203. 2
Capitolo quarto.	1119. 2	Acta Concilij sexti Prouincialis.	1205. 2
Parte seconda. Capitolo primo.	1123. 1	Epistola ad Reuerendissimos Episcopos comprovinciales.	1206. 2
Capitolo secondo.	1125. 1	Epistola ad RR. Capitula Cathedralium Ecclesiarum Prouincia.	1206. 2
Capitolo terzo.	1131. 1	Epistola ad Reuerendos testes synodales.	1206. 2
Capitolo quarto.	1135. 1	Epistola Episcopo Placentino.	1207. 1
Capitolo quinto.	1139. 1	Epistola ad Vicarios foraneos pro oratione sine intermissione.	1208. 1
Capitolo sexto.	1143. 2	Epistola ad Viros Regulares.	1208. 1
Capitolo septimo.	1148. 2	Congregatio preparationis Concilij.	1208. 2
Sermone di Monsig. Illustriss. Cardinale di S. Prassede, sopra l'esseque della Serenissima D. Anna d'Austria di Spagna, celebrate nella Chiesa Metropolitana di Milano à dì 6. di Settembre 1581.	1158. 1	Congregatio priuata.	1209. 1
Conciones habitæ à Carolo Cardinali Archiepiscopo in Synodo undecima Diocesana anno 1584.	1165.	Congregatio publica prima.	1209. 2
Concio prima ad clerum in Synodo diocesana undecima.	1165.	Introductio, & comparitio Procuratorum Capitulorum.	1210. 2
Concio secunda ad clerum in eadem synodo.	1170.	Capituli Metropolitana Mediolanensis Procuratorium.	1210. 2
Concio tertia ad clerum in eadem synodo.	1178.	Sessio prima.	1211. 1
Concio quarta ad clerum in eadem synodo.	1186.	Processio ad sanctum Ambrosium pro Concilio sexto Prouinciali.	1211. 2
		Decretum de initio Concilij.	1213. 1
		Instantia promotorum.	1213. 1
		Decretum de modo viuendi.	1213. 1
		Decretum de officialibus.	1214. 2
		Decretum de præiudicio non afferendo.	1215. 1
		Decretum de non discedendo.	1215. 1
		Instantia Promotorum.	1215. 1
		Decretum de iudicibus querelarum.	1215. 1

INDEX CAPITVM.

<i>Decretum de ferijs congregationis publicæ.</i>	1215. 2	<i>Formula litterarum ad Episcopos Prouinciæ de affixio-</i>	
<i>Instantia Promot. de vocandis Reuerendissimis Episco-</i>	1215. 2	<i>ne, & promulgatione Concilij Prouincialis.</i>	1290. 1
<i>Instantia de fidei professione præstanda.</i>	1216. 1	<i>Acta Synodi diœcesanæ vndecimæ.</i>	1230. 2
<i>Decretum de professione fidei.</i>	1216. 2	<i>Denunciatio synodi diœcesanæ in Metropolitana.</i>	1230. 2
<i>Audientia indicta testibus synodalibus.</i>	1216. 2	<i>Epistola ad Vicarios foraneos.</i>	1230. 2
<i>Literæ Episcopi Vercellensis Metropolitanæ scriptæ.</i>	1217. 1	<i>Epistola ad testes synodales.</i>	1231. 1
<i>Literæ Episcopi Vercellensis, Episcopis in sexta Synodo</i>		<i>Epistola ad Parochos.</i>	1231. 2
<i>Prouinciali congregatis, scriptis Viennæ Austriæ.</i>	1219. 1	<i>Congregatio prima.</i>	1231. 2
<i>Congregatio publicæ.</i>	1221. 2	<i>Congregatio secunda.</i>	1232. 2
<i>Instantia Promotorum contra Episcopos absentes.</i>	1221. 2	<i>Congregatio Vicariorum foraneorum pridie Synodi, in</i>	1232. 2
<i>Relatio Iudicium causarum absentia.</i>	1221. 2	<i>qua intersunt visitatores, & Vicarij urbani.</i>	1232. 2
<i>Decreta Metropolitanæ super absentia Episcoporum.</i>	1222. 1	<i>Sessio prima.</i>	1233. 1
<i>Instantia Promotorum contra Episcopos non residentes.</i>	1223. 1	<i>De ordine processionis.</i>	1233. 2
<i>Decretum de Residentia Episcoporum.</i>	1223. 1	<i>Formula publicandi tabellam paulo antequam processio</i>	1233. 2
<i>Instantia Promotorum contra Canonicos non referentes</i>	1223. 1	<i>inchoetur.</i>	1233. 2
<i>absentiam Episcoporum.</i>	1223. 1	<i>De Missa.</i>	1233. 2
<i>Decretum contra Canonicos non denunciantes absen-</i>	1223. 2	<i>De precibus.</i>	1234. 1
<i>tiam Episcoporum.</i>	1223. 2	<i>De concione, & alijs deinceps.</i>	1234. 1
<i>Sessio secunda.</i>	1223. 2	<i>Instantia Promotorum de fidei professione præstanda.</i>	1234. 1
<i>Instantia de promulgandis decretis.</i>	1224. 1	<i>Formula breuis professionis fidei.</i>	1234. 2
<i>Congregatio publicæ.</i>	1224. 1	<i>Indictio continuationis sessionis.</i>	1234. 2
<i>Exemplum capituli litterarum Episcopi Dheronenfis, ad</i>	1224. 2	<i>Instantia Promotorum contra absentes, & accusatio</i>	1234. 2
<i>Cardinalem sanctæ Præcedis Archiep.</i>	1224. 2	<i>contumaciæ.</i>	1234. 2
<i>Decretum certi temporis, intra quod Episcopi causas, &</i>	1224. 2	<i>Decretum contra absentes.</i>	1235. 1
<i>facultates exhibeant absentia.</i>	1224. 2	<i>Instantia Promotorum pro rogitu.</i>	1235. 1
<i>Congregatio priuata.</i>	1225. 1	<i>Responsio Cancellarij.</i>	1235. 2
<i>Congregatio publicæ.</i>	1225. 1	<i>Continuatio primæ sessionis.</i>	1235. 1
<i>Relatio Episcopi Cremonensis pro absentia Metropolita-</i>	1225. 1	<i>Instantia Promotorum de vocando clero.</i>	1235. 2
<i>tani.</i>	1225. 1	<i>Decretum de scrutinio.</i>	1235. 2
<i>Decretum pro Illustriss. Metropolitanæ super absentia</i>	1225. 1	<i>Decretum de scrupulij Præfectis eligendis.</i>	1235. 2
<i>præfata.</i>	1225. 1	<i>Decretum de clero vocando.</i>	1236. 1
<i>Sessio tertia, & vltima.</i>	1225. 2	<i>Decretum de cathedratico.</i>	1236. 1
<i>Continuatio tertiæ, & vltimæ sessionis, post vespèras.</i>	1226. 2	<i>De vocatione.</i>	1236. 1
<i>Instantia de regulis canonicis.</i>	1227. 1	<i>Decretum de differendo scrutinio in alium diem.</i>	1236. 2
<i>Decretum de legendis regulis canonicis.</i>	1227. 1	<i>Decretum de hospitio.</i>	1236. 2
<i>Decretum promulgationis testium synodalium.</i>	1227. 2	<i>Decretum de hospitij.</i>	1236. 2
<i>Decretum de iureiurando à testibus synodalibus præ-</i>	1228. 1	<i>Sessio secunda.</i>	1236. 2
<i>stando.</i>	1228. 1	<i>Instantia Promotorum pro eligendis Examinatoribus,</i>	1237. 1
<i>Decretum de subscribendo.</i>	1228. 1	<i>& Iudicibus.</i>	1237. 1
<i>Decretum de fine Concilij.</i>	1228. 2	<i>Decretum de eligendis, & nominandis eisdem Examina-</i>	1237. 2
<i>Oratio mentalis per horam dimidiam in tres partes di-</i>	1228. 2	<i>toribus.</i>	1237. 2
<i>stributa.</i>	1228. 2	<i>Continuatio secundæ sessionis.</i>	1237. 2
<i>Acclamations Patrum in Prouinciali Concilio sexto.</i>	1229. 1	<i>Decretum de suffragijs ferendis.</i>	1237. 2
<i>Aliæ quedam formulæ ad Concilium Prouinciale spe-</i>	1229. 2	<i>Decretum de continuanda vocatione, & Cleri scrutinio.</i>	1237. 2
<i>ctantes.</i>	1229. 2	<i>Instantia promotorum de Examinatoribus, Iudicibus,</i>	1238. 1
<i>Formula litterarum, quibus Episcopi à Concilio absentis</i>	1229. 2	<i>Testibus synodalibus, & Punctatoribus euulgandis.</i>	1238. 1
<i>excusatio accipitur.</i>	1229. 2	<i>Examinatorum, & Iudicum probatorum denunciatio.</i>	1238. 1
<i>Formula litterarum, quibus Capitula Canonicorum Ca-</i>	1229. 2	<i>Decretum de Casibus reseruatjs.</i>	1238. 1
<i>thedralium ad Concilia Prouincialia inuitantur.</i>	1229. 2	<i>Indictio sessionis tertiæ.</i>	1238. 2
<i>Formula litterarum, de monitionibus, quæ Episcopis à</i>	1229. 2	<i>Oratio mentalis die secunda diœcesanæ vndecimæ.</i>	1238. 2
<i>Concilijs Prouincialibus absentibus mittuntur.</i>	1229. 2	<i>Sessio tertia.</i>	1238. 2
<i>Formula litterarum, quibus Concilium Prouinciale mit-</i>	1230. 1	<i>Decretum, seu Præfatio.</i>	1239. 1
<i>titur ad Pontificem.</i>	1230. 1	<i>Decretum de iureiurando.</i>	1239. 1
		<i>Formula iusiurandi ab Examinatoribus præstandi.</i>	1239. 1

INDEX CAPITVM.

<i>Formula Iuramenti Punctatorum.</i>	1239. 1.	<i>hominem vitæ sustentandæ causa domi habere mu-</i>	1253. 1.
<i>Decretum de præiurando iureiurando ab absentibus exa-</i>	1239. 2.	<i>liorem senescentem.</i>	1253. 1.
<i>minatoribus, Punctatoribus, & Testibus.</i>	1239. 2.	<i>Formula facultatis, qua permittitur Ecclesiasticum ho-</i>	1253. 1.
<i>Instantia Promotorum pro euulgandis decretis, &</i>	1239. 2.	<i>minem habitare in sedibus laicalibus.</i>	1253. 1.
<i>alijs.</i>	1239. 2.	<i>Formula attestacionis natalium, morum, & fidei pro-</i>	1253. 1.
<i>Instantia Promotorum pro Indictione futuræ Synodi.</i>	1240. 1.	<i>sessionis.</i>	1253. 1.
<i>Decretum de Indictione Visitationis.</i>	1240. 1.	<i>Formula litterarum, quibus aliquid de sacris reliquijs</i>	1253. 2.
<i>Decretum de indictione publicæ audientia.</i>	1240. 1.	<i>conceditur Episcopo, qui earum translationi inter-</i>	1253. 2.
<i>Oratio mentalis die tertia synodi.</i>	1240. 2.	<i>fucriit.</i>	1253. 2.
<i>Formula acclamationum Cleri in Synodo diœcesanæ.</i>	1241. 1.	<i>Formula litterarum, quibus ex causa probatur absen-</i>	1254. 1.
<i>Attestatio electionis, & approbationis Iudicum sy-</i>	1241. 2.	<i>tia Episcopi.</i>	1254. 1.
<i>nodalium.</i>	1241. 2.	<i>Formula alia eiusdem generis.</i>	1254. 1.
<i>Formula prorogationis Synodi diœcesanæ.</i>	1241. 2.	<i>Formula facultatis pro ecclesiasticis commorandi ob</i>	1254. 1.
<i>Alia eiusdem Generis.</i>	Ibidem.	<i>aliquam causam extra Diœcesim.</i>	1254. 1.
<i>Alia eiusdem Generis.</i>	Ibidem.	<i>Formula litterarum absentia causa studij intra diœce-</i>	1254. 2.
<i>Formula facultatis Visitatoris Generalis in Urbe, &</i>	1242. 1.	<i>sim.</i>	1254. 2.
<i>Diœcesi.</i>	1242. 1.	<i>Formula litterarum absentia causa studij extra Diœ-</i>	1254. 2.
<i>Formula facultatis visitatoris in aliqua urbis, aut</i>	1244. 1.	<i>cesim.</i>	1254. 2.
<i>Diœcesis regione, seu parte.</i>	1244. 1.	<i>Formula litterarum Peregrinationis pro Ecclesiasticis</i>	1255. 1.
<i>Formula facultatis visitatoris generalis in aliena Ci-</i>	1246. 1.	<i>hominibus.</i>	1255. 1.
<i>uitate, & Diœcesi, ex delegatione Apostolica.</i>	1246. 1.	<i>Formula Edicti, de examine eorum, qui Ecclesiæ sunt</i>	1256. 1.
<i>Formula litterarum deputationis Vicariorum foraneo-</i>	1247. 1.	<i>Parochiali præficiendi.</i>	1256. 1.
<i>rum in Diœcesi.</i>	1247. 1.	<i>Formula fidei examinis, & approbationis pro Paro-</i>	1256. 1.
<i>Formula litterarum pro regimine, & visitatione scho-</i>	1248. 1.	<i>cho.</i>	1256. 1.
<i>larum Doctrinæ Christianæ.</i>	1248. 1.	<i>Formula litterarum collationis Ecclesiæ Parochialis.</i>	1256. 2.
<i>Formula litterarum Missionis Oblatorum.</i>	1248. 2.	<i>Formula litterarum cum primum quis ad stationem pa-</i>	1257. 1.
<i>Formula facultatis seu deputationis Rectoris Collegij</i>	1249. 1.	<i>rocbialem accedit.</i>	1257. 1.
<i>S. Mariæ Nobilium Mediolani.</i>	1249. 1.	<i>Formula litterarum collationis Canonicatus.</i>	1257. 1.
<i>Formula facultatis, seu deputationis Rectoris Collegij</i>	1249. 2.	<i>Alia eiusdem generis, si collatio faciendâ sit vigore li-</i>	1257. 2.
<i>Heluetiorum Mediolani.</i>	1249. 2.	<i>terarum Apostolicarum.</i>	1257. 2.
<i>Formula facultatis seu deputationis Prioris Societa-</i>	1249. 2.	<i>Formula Institutionis Cappellæ de iure patronatus.</i>	1258. 1.
<i>tis Virginum S. Ursulæ, & Viduarum S. Annæ.</i>	1249. 2.	<i>Formula iuramenti ab ijs præstandi, qui ad beneficia</i>	1258. 1.
<i>Formula facultatis pro Concionatore.</i>	1250. 1.	<i>de iure patronatus aut alio quouis modo præsentan-</i>	1258. 1.
<i>Formula facultatis ministrandi Sacramentum Pœni-</i>	1250. 1.	<i>tur.</i>	1258. 1.
<i>tentiæ.</i>	1250. 1.	<i>Formula litterarum deputationis Rectoris pro recta</i>	1258. 1.
<i>Alia eiusdem Generis.</i>	1250. 1.	<i>administratione Ecclesiæ alicuius, cum facultate cu-</i>	1258. 1.
<i>Formula facultatis pro Confessarijs regularibus.</i>	1250. 1.	<i>ram, & Sacramenta ministrandi.</i>	1258. 1.
<i>Formula facultatis Missæ sacræ faciendi.</i>	1250. 2.	<i>Formula litterarum deputationis depositarij, & exa-</i>	1258. 2.
<i>Formula facultatis pro residentibus, ut Missæ cele-</i>	1250. 2.	<i>ctoris bonorum Ecclesiasticorum.</i>	1258. 2.
<i>brandæ onus suscipere possint.</i>	1250. 2.	<i>Formula describendi baptizatos in libro.</i>	1259. 1.
<i>Alia eiusdem generis pro Parochis.</i>	1251. 1.	<i>Formula Monitionis de suscipiendo Confirmationis</i>	1259. 1.
<i>Formula facultatis celebrandi pro Cappellanis merce-</i>	1251. 2.	<i>Sacramento.</i>	1259. 1.
<i>narijs secularibus, & regularibus.</i>	1251. 2.	<i>Formula schedulæ sumptu confirmationis.</i>	1259. 1.
<i>Formula facultatis celebrandi pro Cappellanis, qui di-</i>	1252. 1.	<i>Formula describendi Confirmatos in libro.</i>	1259. 1.
<i>ueris altaribus inserviunt.</i>	1252. 1.	<i>Formula monitionis de sumenda in Paschate sacra cõ-</i>	1259. 2.
<i>Formula facultatis celebrandi pro sacerdotibus alie-</i>	1252. 2.	<i>munione.</i>	1259. 2.
<i>næ Diœcesis.</i>	1252. 2.	<i>Formula denunciandi interdictos ab ingressu Ecclesiæ</i>	1259. 2.
<i>Formula facultatis, qua permittitur clericum esse in</i>	1252. 2.	<i>ob non sumptam in Paschate cõmunionem.</i>	1259. 2.
<i>familia alicuius laici, causa educationis liberorum.</i>	1252. 2.	<i>Formula facultatis induendi habitum Clericalem.</i>	1259. 2.
<i>Formula facultatis, qua permittitur clericum nondû</i>	1253. 1.	<i>Formula indictionis diei sacræ ordinationis.</i>	1259. 2.
<i>initiatum Missæ sacro, diuinisq; officijs inservire.</i>	1253. 1.	<i>Formula testificationis pro ijs, qui mense ante sacram</i>	1259. 2.
<i>Formula facultatis, qua permittitur clericum nondû</i>	1253. 1.	<i>ordinationem Archiepiscopo, vel eius Cancellario</i>	1259. 2.
<i>initiatum Missæ sacro, alijsq; diuinis of-</i>	1253. 1.	<i>se præsentant.</i>	1259. 2.
<i>ficijs inservire.</i>	1253. 1.	<i>Formula denunciationis quatuor temporum.</i>	1259. 2.
<i>Formula facultatis, qua permittitur Ecclesiasticum</i>	1253. 1.	<i>Formula facultatis euulgandi nomina eorum, qui ordi-</i>	1259. 2.

INDEX CAPITVM.

Formula publicandi bona, ad quorum titulum quis ordinandus sit . 1260. 1.	Formula testimonij de examine eiusdem . 1265. 1.
Formula litterarum testimonialium de bonis publicatis, ad quorum titulum quis ordinandus sit Subdiaconus . 1260. 1.	Formula instrumenti depositionis dotis . 1265. 2.
Formula Delegationis pro informationibus de moribus, & examine de scientia promouendorum ad ordines extra Diocesim . 1260. 1.	Formula facultatis ingrediendi pro habitu eiusdem post sex menses 1266. 1.
Formula litterarum dimissoriarum ad ordines . 1260. 2.	Formula facultatis ingrediendi pro habitu eiusdem ante sex menses . 1266. 1.
Formula litterarum testimonialium pro prima tonsura . 1260. 2.	Formula facultatis recipiendae professionis eiusdem . 1267. 1.
Formula litterarum testimonialium pro ordinibus . 1260. 2.	Formula licentiae alloquendi moniales . 1267. 1.
Formula litterarum testimonialium ordinat. cum dispensat. super defectu natalium . 1261. 1.	Formula licentiae alloquendi Moniales, pro parentibus, fratribus, & sororibus tantum . 1267. 1.
Formula litterarum testimonialium sacrae ordinationis extra tempora . 1261. 1.	Formula licentiae, qua permittitur Moniales alloqui exteros . 1267. 2.
Formula litterarum testimonialium ordinis suscepti in propria Diocesi ab alieno Episcopo de ordinarij licentia . 1261. 1.	Formula licentiae ingrediendi clausuram generatim concedi solita . 1267. 2.
Formula denunciandi matrimonium futurum in ecclesia . 1261. 1.	Formula licentiae ingrediendi clausuram Monialium speciatim concedi solita . 1268. 1.
Formula dispensandi in denunciationibus matrimonij . 1261. 2.	Formula facultatis visitan. Monasteria Monialium . 1268. 1.
Formula litterarum testimonialium de publicationibus factis matrimonij contrahendi . 1261. 2.	Formula facultatis visitandi Monasteria Monialium ex delegatione Apostolica . 1268. 2.
Formula dispensationis super matrimonio iam contracto ob aliquod impedimentum . 1261. 2.	Formula facultatis pro concionatore Monialium . 1268. 2.
Formula interdicendi nuptias . 1262. 1.	Formula facultatis confessarij Monialium . 1269. 1.
Formula describendi matrimonio iunctos in libro . 1262. 2.	Formula licentiae celebrandi in Ecclesijs Monialium pro Cappellanis Mercenarijs . 1269. 1.
Formula describendi fideles in libro status animarum . 1262. 2.	Formula licentiae celebrandi in Ecclesijs Monialium ex deuotione . 1269. 2.
Formula approbationis fabricae Ecclesiasticae . 1262. 2.	Formula licentiae pro clerico qui Missae inseruiat, & alia praestet in Ecclesia Monialium . 1270. 1.
Formula facultatis profan. Ecclesiam ratione unio- nis faciendae . 1262. 2.	Formula deputationis eius, qui alloquendi Moniales licentiam concedat in Diocesi . 1270. 1.
Formula facultatis construendi sepulcra . 1262. 2.	Formula deputationis curatorum Monasterij Monialium . 1270. 2.
Formula concedendi indulgentias . 1263. 1.	Formula facultatis colligendi eleemosynas . 1270. 2.
Formula euulgandi seu exponendi indulgentias a summo Pontifice concessas . 1263. 1.	Formula facultatis colligendi eleemosynam pro cofra- tria Sanctissimi Sacramenti . 1271. 1.
Formula facultatis assumen. informationes de veritate miraculorum . 1263. 2.	Formula facultatis colligendi eleemosynam in urbe, & diocesi . 271. 1.
Formula denunciandi consecrationem Reuerendiss. Archiep. . 1263. 2.	Formula facultatis pro officio cantoris . 1271. 2.
Formula denunciandi Missas Pontificales in ciuitate . 1264. 1.	Formula litterarum peregrinationis pro laicis hominibus . 1272. 1.
Formula denunciandi menstruos conuentus . 1264. 1.	Formula litterarum peregrinationis ad urbem Iubilei causa pro laicis iisdem . 1272. 1.
Formula praxis recipiendi moniales . 1264. 1.	Formula qua iubetur parochi ut denunciaret primam Missam solemnem Archiepiscopi, postquam is ad suam stationem Archiepiscopalem venit . 1272. 2.
Formula examinis puellae . 1264. 2.	Formula denunciandi decretum Concilij Prouinc. secun- di contra rotarios legata ad pias causas non denun- ciantes . 1272. 2.
Formula status puellae . 1264. 2.	Formula facultatis accedendi ad Ecclesias occasione stationum aut indulgentiarum in rbeda . 1273. 2.
Formula sponsonis dotis eiusdem . 1264. 2.	
Formula facultatis habendi capitulum pro eadē . 1265. 1.	

INDEX

INDEX LOCUPLETISSIMVS RERVM OMNIVM, QVAE IN HOC ACTORVM VOLVMINE CONTINENTVR.

In quo numerus prior paginam significat, posterior columnam.

A

A A R O N . A R O N vestimenti ora, sacerdotum typus. pag. 851. col. 2.	Instantia promotoru in Concilio Prouinc. contra Episcopos absentes a suis Ecclesijs. 1223. 1.
A B A C V S . Abacus, Episcopo diuina officia solemniter celebrante apparandus . 603. 2.	Decretum Metropolitanum contra eosdem. Ibid.
Abaci forma. 630. 2. eius mappa, vasa, pelues aquarum, vrcei, quales . 631. 1. candelabra quot . 603. 2. mappae itidem . 604. 2.	Instantia promotoru in Concilio Prouinciali contra canonicos cathedralium ecclesiarum non referentes absentiam Episcoporum a suis ecclesijs. 1223. 1.
Abaco Archiepiscopi qui assistant in missis Pontificalibus. 820. 2. 821. 2.	Decretu contra Canonicos non referentes huiusmodi absentiam . Ibid. 2.
ABBATES . Abbatissa. Abbacia. Abbatibus, oneribus ecclesiae suae administrationi commissae satisfaciunt. pag. 38. col. 2. tonsuram, nec minores ordines ijs conferant, qui sibi subiecti non sunt. 266. 2. Quamdo matrimoniorum, & criminu causas cognoscere possint. 314. 2. cogendi ab Episcopo, vt interpretationem sacrae scripturae in suis monasterijs institui curent. 190. 2. Si mulieres intra claustra ingredi permittant, in excommunicationem incurrunt. 943. 2. facultatem ingrediendi claustra monialiu nemini citra necessitatem concedere possunt . ibidem .	Decretu contra Canonicos non referentes huiusmodi absentiam . Ibid. 2.
Abbatibus mantelletum breue conceditur. 70. decr. 31. munera cuiusuis generis interdiciuntur. 944. 2. sine eorum concessu monachi arma intra septa Monasterij tenentes, a solis Episcopis absoluendi. 993. 1. eorum facultates, ac priuilegia personalia vel realia, a Cancellario Archiepiscopali indice notanda. 707. 1.	Instantia promotoru de referendis causis absentiae Episcoporum ab Ecclesijs. 1224. 1.
Abbatialis baculi forma. 627. 2.	Decretu de exhibendis causis & facultatibus huiusmodi absentiae . Ibid. 2.
Abbatissae iura sua exhibeant de perpetuitate officii . 43. 2. 922. 1. Quales, & cuius aetatis eligenda. 940. 1. Tacitissq; suffragis . ibidem . Ad triennium tantum in Italia. 944. 1. In earum electione superior claustra ingredi non debet. 940. 1. Earum confirmatio gratis a Cancellario Archiepiscopali concedenda 285. 2. Egrediendi claustra facultas iisdem abrogata. 942. 2. Si quemquam ingredi septa Monasterij permittant sine Episcopi licentia, in excommunicationem incurrunt. 318. 1. 911. 2. 943. 2.	Instantia promotoru de referendis causis absentiae Episcoporum ab Ecclesijs. 1224. 1.
Vide Praefecta monialium .	Decretu de exhibendis causis & facultatibus huiusmodi absentiae . Ibid. 2.
Abbatiarum decimae Seminario attributa. 13. 1.	Abfentium Episcoporu causis cognoscendis praefecti in Concilio primo Prouinc. qui. 1196. 1. Item in Concil. Prouinc. 6. 1214. 2.
A B E L . Abel sacrificium cur Deo acceptum . 728. 2.	Formula litterarum, quibus ex causa probatur absentia Episcopi ab Ecclesia sua. 1254. 1.
A B O R T V S . Abortum procurantes, a solo Episcopo absoluendi. 11. 2. 339. 1. 994. 2.	Formula alia eiusdem generis . Ibid .
Abortum facientis poenitentiae canon. 528. 2.	Abfentia Episcopi a Concilio Prouinc. a Metropolitanano probanda, & quomodo punienda . 177. 1.
A B R A A M . Abraam cur sacrificium obtulit, postquam domum patriam, & patriam reliquit. 728. 2. 1175. 1. Eius erga Deum obedientia quanta. 1140. 1. In quo a nobis precipue imitandus. Ibid. 2.	Instantia Promotoris contra Episcopos absentes a Concilio Prouinciali. 1196. 2. 1204. 2. 1221. 2.
A B S E N T E S , Absentia. Absentia Episcopi, a quibus, & cui significanda . 21. 1. isq; sine licentia absens qua poena mulcandus . 20. 2.	Relatio Iudicum causarum absentiae Episcoporum a Concilio Prouinc. 1221. 2. 1222. 1.
Absentiae causam quos Episcopus docere debet. Ibid.	Decreta super huiusmodi absentia. 1222. 1. 2.
	Formula litterarum, quibus Episcopi a Concilio Prouinciali absentis excusatio accipitur . 1229. 2.
	Formula litterarum de monitionibus, quae Episcopis a Concilio Prouinc. absentibus mittuntur . Ibid.
	Abfentiae Metropolitanam a sua Ecclesia cognitio in Concilio Prouinc. 1224. 1.
	Relatio absentiae eiusdem a iudicibus. 1225. 1. Decretum item . ibid.
	Abfentia Canonicorum, & aliorum in Collegiatis & Cathedralibus alijsq; beneficijs personalem residentiam requirentibus, a quibus ad Episcopum deferenda . 22. 1. Quomodo punienda 450. 1. 2. 985. 1. & qui cosite non detulerint . Ibid.
	Abfentiae facultas a quibus & quomodo concedenda. 341. Dec. 26. 414. 2. 656. 1.
	Abfentia Curatorum seu Parochorum a quibus ad Episcopum deferenda. 22. 1. & quomodo punienda. 21. 1. 2. Quando & quomodo concedenda, & a quibus . 414. 2. 420. 2. 794. 2. etiam studij causa. 21. 2.
	Abfentia aliorum a suis ecclesijs, vel diocesijs, a quibus, & ad quos deferenda. 22. 1. 415. 1. quomodo punienda. 450. 1. 2. 985. 1. Etiam quoad clericos ecclesiae adscriptos. 424. 1.
	Abfentiae studiorum causa facultas ab Episcopo petenda. 96. 1. Quibus conditionibus concedenda. 21. 2. 96. 1. 415. 1. Quando non proficit. 21. 2.
	Absentes studioru causa Decreta Prouincialia seruet . 415. 1. Praecipue quoad vestitum, & tonsuram, alioqui puniendi. 94. 2. 448. 1.
	Formula facultatis absentiae studioru causa intra Diocesim. 1254. 2. extra Dioc. Ibid.

INDEX RERVM.

Absentibus ad residendum tēpus præsinitum. 21. i. c. i. rei causa editum proponendum. Ibid.

Absentium fructus tam Episcoporum, quam Curatorum inferiorum hospitalibus attributi. 20. 2. 21. i. eorum exigendū cura ad quos pertinet. Ibid.

Absentia à choro, seu à diuinis officijs licentia à quibus pētenda. 27. 1. 414. 1. 2. 415.

Absentes à choro, quomodo, & à quibus notandi, & puniēdi. 29. 2. 30. 1. 161. 1. 2. 423. 2. 781. 1. A celebratione itē festorum, officiorum, aut funeralium. 781. 1.

Absenti nulla distributio danda. 21. 1. etiam si peregrinationis, vel studiorum causa absit. 273. 2. Aut lectionis, aut concionis habenda. 492. 2. vel Missæ celebrandæ. 160. 1. & consuetudines in contrarium abrogantur. 27. 1.

Pro absentibus in diuinis officijs qui habendi. 32. 1. 985. 1. In processionibus, & supplicationibus. 34. 1. In funeribus, alijsq; officijs. 158. 2. 557. 2. 983. 1.

Absentes quomodo, & quando excusentur ratione infirmitatis, necessitatis, aut manifestæ ecclesiæ utilitatis. 27. 2. 273. 2. Pœnitentius quoque confessiones audiens. 273. 2. & Theologi collegiarum. 415. 2. 416. 1.

Absens à choro diutius tribus mensibus, etiā interruptis, quomodo puniendus. 163. 1. Ab officio Beatæ Virginis. 154. 2. à capitulo. 467. 2. à congregat. foraneis. 645. 1. Qui post absentiam Episcopum non adit. 70. Decret. 56. 415. 1.

Absentium causis cognoscendis in synodo Diœcesana duo deligendi. 27. 2. eorumq; deputationis formula. 390. Decret. primo.

Decretum de Iudicibus excusationi absentium in synodo Diœcesana propositis quando promulgandum. 278. 1.

Formula instantiæ promotorum contra absentes in Synodo Diœcesana. 1234. 2.

Formula facultatis absentia à Diœcesi ob aliquā causam. 1254. 1. Ratione peregrinationis. 1255. 1.

A B S O L V T I O.

Absolutio à castibus referuatis in visitatione episcopali dāda. 23. 2. A regularibus non danda sine Episcopi facultate. 93. 1. 768. 2. Neque ab alijs sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. 222. 2. 339. 1. 359. 2. Decret. 14. 768. 2. 806. 1. 988. 1. 520. 1. & sub pœna suspensionis à diuinis, si id faciant iure facultatum aut Privilegiorum, etiam scholis & confratrijs quibuscunque concessorum. 222. 2. 223. 1. aut etiam Indulgentiarum. 305. 1.

Absolutio à castibus referuatis facultas gratis danda in Cancellaria Episcop. 286. 1. Ea facultate qua ratione vtantur confessores cum sibi datur. 489. 2. 760. 2. 771. 2. Etiam tempore Iubilei. 776. 2. & pestilentiæ. 249. 1. Eius absolutio occasione nihil accipiendum. 796. 2. Ea facultas quando sine scripto concedenda. 222. 2.

Absoluerē cum non potest confessarius à casu referuato, quomodo se gerat. 764. 1. 2. 774. 1.

Absolutio ab excommunicatione ob libellos famosos non danda, nisi fama, & honore restituito. 210. 1.

Absolutio ab interdicto propter non sumptam in Paschate communionem qua ratione danda. 93. 1.

Absolutio excommunicatorum & interdictorum quibus significanda. 64. Decret. 21.

Absolutio ab excommunicatione, sine speciali facultate non danda. 806. 1. Neque à quibuscunque alijs censuris, & castibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. 988. 1.

Absolutio ab excommunicatione Papali ob mortis periculum, si postquam conualuerit non se præsintet; & religiosi item absolutes excommunicatos à iure, vel constitutionibus synodalibus, à culpa item & pœna, à solo Papa absoluedi. 988. 2. & qui absolutionem ab excommunicatione, suspensione, vel interdicto, vi, vel metu extorquent, à solis episcopis absoluedi. 993. 1.

Absolutio ab excommunicatione formula. 525. 1.

Absolutio à peccatis, ante absolutionem ab excommunicatione non danda. 521. 2. Nec ante absolutionem ab alijs censuris. 768. 2. 775. 2. A confessorio sedente pro-

nuncianda. 223. 1. & manu supra pœnitentem eleuata. Ibid. socio criminis data, nulla. 409. 2. Quibus pueris non danda. 763. 2. Qua cautione danda ijs, qui doctrinæ Christianæ capita ignorant. 211. 1. 765. 2. Quando non danda Patribus aut Matribus familias, in gubernatione familiæ negligentibus. 766. 1. violatoribus dierum festorum. Ibidem. delinquentibus in nimio vestimentorum ornatu. Ibidem. 1. 2. Peccandi occasiones non deferentibus, aut remedia ad ea vitanda non acceptantibus. Ibid. 2. 767. 1. occasiones peccatorum mortalium vitare nolentibus. 767. 1. ijs, qui aliena non restitunt, vel pia legata non persoluunt. 11. 1. 2. 763. 1. 774. 1. 775. 1. Qui falsum testimonium in iudicio alterius detrimento dixerint. 11. 2. Qui amissa post publicum Episcopi monitum non indicarint. Ibidem. 774. 1. 775. 1. Qui contractus iniquos exercent. 11. 2. 768. 1.

Vide confessio, & confessorius.

Absolutionis forma, quæ. 524. 2. & seq. 778. 2. & seq. 806. 1. In confessionali habenda. 139. 2. 584. 2.

Absolutionis inualidæ ratione iteranda confessio. 774. 2.

Absolutio solemnis pro defunctis die conuentus Diœcesani faciendæ, & à quo. 648. 2.

Absolutiones ad effectū agendi, certo libro à Cancellario Archiep. notandæ. 791. 2. Itemq; absolutioes gratiois. Ibid.

A B S T I N E N T I A.

Absinentia quibus in confessione imponenda. 523. 2.

Absinentia in Quadragesima. vide Quadragesima.

Absinentia à carnibus. Vide carnes. &c.

A B V S V S, Abutentes.

Abusus in Missæ nouæ celebratione tollendi. 92. Quauis causa in Indulgentias introducti, à Metropolitanis ad summum Pontificē deferendi. 55. 2. In Indulgentiis, celebratibus, diebus festis, &c. in libro à Cancellario Episcop. describendi. 300. 2. 402. 2. Eorundem Index conficiendus, & à quibus, & cui mittendus. 403. 1. Dierum festorum à Vic. for. ad Archiep. mittendi. Ibid. 2.

Abusus in matrimonio tollendi. 39. 2. Qui in populo vigent, à Cancellario Archiepisc. certo libro describendi. 702. 1.

Abutētes Eucharistia & sacris rebus ad Magicas artes, nō absoluedi, nisi ab Episcopo. 11. 2. 339. 1. 994. 2.

Abutentes sacra scriptura, ab Episcopis puniendi. 2. 1. Ea de re monendi fideles, & à quibus. Ibid.

A C C E S S V S.

Accessus Monasteriorum &c. Vide Monasteria. &c.

A C C L A M A T I O N E S.

Acclamationes in concilio Prouinciali faciendæ. 179. 1. Item in synodo Diœcesana. 279. 1.

Acclamationum in synodo Prouinciali formula. 1229. 1. in synodo Diœcesana. 1241. 1.

A C C V S A T I O. Accusare.

Accusationes tempore Diœcesanæ Synodi delatas qui audiunt, ab Episcopo deligendi. 277. 2. Deputationis eorundem formula. 390. 1. Decret. primo.

Instantia Promotorum de constituendis Iudicibus accusationum in Concilio Prouinc. Sexto. 1215. 1. Decretum de eisdem iudicibus. Ibid.

Iudices ad cognoscendas accusationes, & querelas in Synodo Prouinc. Prima, qui. 1196. 1. in Concilio Prouinc. Sexto. 1215. 1.

Qui accusatorem in causis sanctæ Inquisitionis perterrefecerit, occiderit, &c. à solo summo Pontifice absoluedus. 990. 2.

Qui accusarit aliquem, ob eamq; accusationem occisus est, aut debilitatus, pœnitentiæ Canon. 529. 2.

A C C V S A T I O. Accusare.

Acerra, ex qua materia, & qua forma conficienda. 630. 1. Ad vsum Episcopi solemniter celebrantis quotuplex. 603. 1. Ad vsum Missæ conuen. diu. offi. & process. in cathedr. 609. 1. In Ecclesijs collegiatis. 613. 1. 616. 1. In Parochialibus. 618. 2. 621. 2. 803. 2.

A C E R V V S.

Aceruus lapidum in cœmeterijs prohibetur. 126. 1.

Aceruus palcarum tecta Ecclesiæ non oneranda. Ibid. 2.

INDEX RERVM.

A C I D V M.

Acidum vinum non conficit Sacramentum. 757. 1. si verò sit aciescens, aut acre, sacerdos grauitur peccat. Ibid.

A C O L V T H V S.

Acoluthi officium in altari. 30. 2. erga Episcop. 267. 2. Minister in Missa Acoluthus vbi potest adhibendus. 751. 2. Instruktionen pro eodem in Missa inseruente. 751. 2. & sequen.

Acoluthum occidentis pœnitentiæ canon. 527. 2. 528. 1.

Acoluthi in Sacramento confirmationis ministrando adhibendi quot, eorumq; officium. 511. 2.

A C T A. Actio.

Acta ad Cancellarium Archiep. spectantia, quæ. 688. 1. Ab eodem recipienda, vel eius nomine à Notarijs substitutis. 689. 1. 2.

Acta à Cancellario Archiepisc. certis libris describenda, spectantia ad causas ciuiles. 692. 1. Ad causas criminales. Ibidem. 2. ad congregationem S. Inquisitionis. 693. 1. Ad congregationem Seminarij. 699. 1. & congregationem pœnitentiariæ. 700. 2. Ad alias congregationes. 701. 1. Ad visitationes Monialium. 693. 2. Regularium. Ibid. Carcerum. Ibid.

Actorum Visitationum libri, qui & quales à Cancellario Archiep. habendi. 694. 1. 2. Vide Visitatio.

Acta Cancellarij Episcopalis & Notariorum, in Archiuū deferenda. 105. 1. Eorum exempla à quo exscribenda. Ibid. etiam quo ad causas ciuiles. Ibid.

Acta à Cancellario Episcopali conficienda & expedienda gratis. 285. 2. 286. 1.

Acta omnia à Notarijs fori Episcopalis in codicem referenda. 105. 1.

Acta conuentuum Diœcesanorum, à quo, & qua ratione confcribenda. 653. 1.

Acta officij S. Inquisitionis. Vide S. Inquisitionis.

Actorum Ecclesiæ Mediol. Pars prima. Initio. Secunda. 349. Tertia. 427. Quarta. 471. Quinta. 809. Sexta. 871. Septima. 1003. Octaua. 1189.

Acta Concilij Primi Prouinc. 1191. Concilij sexti Prouinc. 1205. Synodi Diœcesanæ vndecimæ. 1230.

Acta executionis delegatæ in mandatis de prouidendo in forma dignum, qua ratione edenda ab actuarijs. 147. 2.

Actio in concione adhibenda, qualis. 491. 1. 2.

Actiones causarum criminalium fori Episcopalis in libro describendæ. 189. 1.

Actuum ad bona, & iura ecclesiastica pertinentiū inuentariū conficiendum. 36. 2. eadem vbi asseruandæ. 37. 1.

Actiones & representationes sacre agi prohibita. 4. 2. In processionibus non representandæ. 34. 2.

Actio gratiarum. vide gratiarum actio.

A C T V A R I V S.

Actuarij qua ratione edant acta executionis delegatæ in mandatis de prouidendo in forma dignum. 147. 2.

A C V P I C T A.

Acu picta Episcopis interdita. 17. 1. Item clericis. 19. 1. 182. 2. 374. 2.

Acu pingere extra laborerium Monialibus vetitum. 193. 1. 924. 1.

A D A G I A.

Adagia Erasmi quæ permilla, quæ item prohibita. 432. num. 12.

A D I T V S.

Aditus monasteriorum. Vide monasteria.

A D M I N I S T R A T I O.

Administratio, pitorum locorum, fabricarum, Ecclesiarū, &c. Vide loca pia, fabrica, ecclesiæ, &c.

Administratores locorum pitorum fabricarum &c. Vide loca pia, fabrica, &c.

A D O L E S C E N T E S.

Adolescentes cum primum Eucharistiam sumere volunt, à Parochis intruendi, & examinandi. 8. 1. A confessorijs item. 775. 1.

Adolescentum disciplina in locis publicæ curationis existentium tempore pestilentie quibus commendatur. 246. 1. Eorum à peste conualescentium cura Parochis commendata. 251. 2.

Adolescentis cum virgine peccantis pœnitentiæ Canon. 531. 1.

Adolescentibus libri obsceni, & bonis moribus repugnantes, interdiciendi. 210. 1.

A D O R A T I O.

Adoratio latræ Deo debita, in quo consistat. 727. 2. Ea in Missæ sacrificio à sacerdote omnium nomine exhibetur. Ibidem.

Adoratio crucis. Vide crucis adoratio.

A D S C R I P T I O.

Adscriptio clericorum, seu ecclesiasticorum. Vide clericis seu ecclesiastici.

A D V E N A E.

Aduenæ in Paschate vbi communicent, tum in vrbe, tum in Diœcesi. 62. Decret. 12. 137. 1. 517. 2. 719. 2. Certo libro notandi. 62. Decret. 12. Quibus tum in Paschate, tum alio tempore confiteantur, tam in vrbe, quam in Diœcesi. 409. 2. 771. 1. 2.

A D V E N T V S.

Aduentus tempore quid representet, & moneat Ecclesia. 1012. 2. & seq. Præ christiani populi exercitationes. 1082. 1. Præcipue meditanda. 1013. 2. Ieiunia, alijsq; pietatis opera præstanda. 1014. 1. 2.

Aduentu toto ieiunium olim à fidelibus adhibitū. 1014. 1. Quadragesimalibus cibus ab Ecclesiasticis vesci solitum. 812. 2. Romani Pontifices diebus Dominicis ecclesias processione obibant. 1039. 1.

In Aduentu hortandi fideles, vt diebus Dominicis confiteantur, & communicent. 88. 1. 136. 2. 359. Decret. 10. 489. 1. 512. 2. Idem in familia Episcopi, & Archiepisc. seruandum. 169. 1. 812. 2. Et à clericis Seminarij. 965. 2.

In Aduentu vestitus Episcopi. 68. 2. Quibus diebus concionentur. 482. 1. Missæ solemnæ ac diuinis officijs intersint. 33. 1. Confessorios conuocent. 233. 2. Nomina confessorum regularium ad Episcopum deferenda ab eorum præfectis. 139. 2. 760. 2.

In Aduentu quibus diebus Parochi concionentur. 2. 2. 401. 2. 482. 1. Patres familias conuocent. 190. 2. Alioqui multandi. 286. 1. Quæ promulgent. 37. 1. 339. Decret. 18. 354. Decret. 52. 1000. 2. 61. Decret. 1. 102. 1. Casus rerum incertarum institutum, & locum denuncient. 412. 1. fideles instruant de Sacramento pœnitentiæ. 773. 1.

In Aduentu locutiones monialium cum externis vetitæ. 50. 1. 934. 1. Quibus diebus à familia Episcopali ieiunandum. 169. 1. In familia Archiep. quadragesimalibus cibus vtendum, tribusq; hebdomadæ diebus ieiunandum. 812. 2. Quarantena ob pestem non faciendæ. 239. 2. Disciplina à confratribus disciplinatorū diebus dominicis faciendæ. 902. 2.

Literæ Pastorales de Aduentu. 1012. & seq. quo die promulgandæ. 1000. 2.

Aduentus instantis causa denunciations Matrimonij non remittendæ. 286. 2.

Index locorum ad quæ mittendi sunt concionatores tempore aduentus, à Cancell. Archiep. conficiendus. 702. 2.

Dies Itationum Aduentus varijs Mediol. Ecclesijs dispersarum. 1047.

Aduentus Domini secundus, terribilis, & peccatoribus formidabilis. 1015. 1.

De Aduentu Antichristi quomodo tractandum à concionatore. 3. 1. 483. 2.

In Aduentu Illustrium virorum in Seminarium, conciones aut orationes latinæ à clericis habendæ. 950. 2. Mittendi quoq; in ædes Archiepiscopales. Ibid.

Aduentanti legato Pœnitentiæ, vel Cardinali, vel Metropolitanis, aut visitatori, aut internuncio Apostolico, quo vestitu obuiā procedat Episcopus Diœcesanus. 281. 2.

Alium Episcopum aduentantem vt excipiat. 311. 1.

A D V L A T I O.

Adulationis verba à concionatore fugienda. 491. 1.

A D V L T E R I V M. Adulteri.

Adulterium committentium pœnitentiæ Canon. 531. 1. Vxorem nolentem adulterium perpetrare cogentis pœnitentiæ Canon. Ibid.

Adulteria à Concionatoribus exagitanda. 484. 2. quæ in populo vigent, à Cancellario Archiep. certo libro notanda. 702. 1. Tempore pestilentie ab Episcopo accuratius inuestiganda & tollenda. 229. 1.

INDEX RERVM.

Adulteri à confratrijs disciplinatorum eiiciendi. 905. 1. A foro Episcopi arcendi. 105. 2. De ijs inquirendum à testibus Synodalibus. 180. 1. 372. 2.

Adulterantium Rateras, menfuras, & monetæ absolutio Episcopo referuatur. 11. 2. 339. 1. 994. 2.

ADULTI.

In adultis baptizandis quæ potissimum obseruanda. 506. 2. 219. 2. 220. 1. A quibus post baptismum curandi. 507. 1.

Adultis ministrandum Sacramentum extremæ vnctionis. 140. 2. 543. 1.

Adulti confirmandi prius confiteantur. 136. 1.

ADVOCATVS.

Aduocati causarum fori Episcopalis, antequam admittantur, iusiurandum præstent. 26. 1. Quas causas non agât. 283. 1. à quibus abstineant ipsi, eorumq; famuli. Ibid. Qui à foro arcendi. 314. 2. 105. 2. Certæ eisdem leges ab Episcopo præscribendæ, & taxa mercedis. 104. 2.

Aduocati causarum officij sanctæ Inquisitionis fidei professionem præstent. 306. 2. Iusiurandum exhibeant. 209. 2. Quales esse debeant, & quam facultatē obtineant. Ibid. 1. Quibus non patrocinentur. Ibid. 2. Interfint congregationi sanctæ Inquisitionis. 657. 1. Qui aduocatos in causis sanctæ Inquisitionis minis affecterint, inuaserint, &c. à solo summo Pontifice absolendi. 990. 2.

Aduocati fisci Episcopalis officium. 284. 1. 2. quas causas non suscipiant. 283. 1. A quibus abstineat ipse eiusque famuli. Ibid. causam calumniosam non tucatur, neque calumnijs causam præbeat. 284. 1. Vide procurator fisci.

Aduocatus constituendus ab Episcopo, qui ecclesiasticis bonis, & iuribus recuperandis incumbat, & qua merce de. 101. 2.

Aduocatus pauperum. vide Pauperes.

Aduocati pauperum in foro Archiepiscopali, qui, & eorū officium. 680. 1. 2. vt inter se partiantur negotia. 681. 1. causam ad offensionem contra aliquem non suscipiant. Ibid. 2. nihil ratione sui officij accipiant. Ibid. Visitatio ni carcerum interfint. Ibid. Interfint rationibus computorum depositariorum in multis, & pænis. 684. 2. Congregationi consultationis causarum item. 657. 2. Et congregationi piarum causarum & carceratorum. Ibid. Quando à protectore carceratorum conuocandi, Quid cum eis agat. 680. 1.

Aduocati fisci in foro Archiepisc. officium. 678. 2. 679. 1. Interfint congregationi S. Inquisitionis. 657. 1. & congregationi consultationis causarum. Ibidem. 2. Visitatio ni carcerum. 681. 2. Quando à protectore causarum piarum cum suis substitutis conuocandus, & quid cum eis agat. 679. 2. 680. 1. Vide etiam Procurator fisci.

Aduocati officium in causis coram iudice seculari à clericis non suscipiendum, nisi ex facultate Episcopi. 20. 1.

Aduocatorum cauillationes à confessoribus eripiendæ. 734. 1. Peccata in quibus Aduocati sæpè delinquant, & in quorum absolutioe magna cautio adhibeatur. 767. 2.

Qui aduocatos litigantium in Romana curia minis affecterint, inuaserint &c. à solo summo Pontifice absolendi. 989. 2.

AEDES.

Aedes canonicales siue capitulares, ab ipsijs Canonici habitandæ. 19. 2. 342. dec. 31. 352. Dec. 39. 467. 2. alioqui puniendi. 352. Dec. 39. Quibus nō locandæ. 19. 2. Quomodo claudendæ, & qua hora. 19. 2. 424. 1. 467. 2. Earum item impluuium claudendum, & qui id curent. 414. 1. Extra eas canonici pernoctantes quomodo puniendi. 94. 2. In ijsdem foraminas esse prohibetur. 19. 1. Alijs canonici qua facultate locari possint. 19. 2. 164. 1. Quæ circa eas curent visitatores. 667. 1. Cætera vide infra in verbo aedes ecclesiasticæ, & aedes clericales.

Aedes clericales laicis non locandæ sine licentia. 19. 1. 2. 449. 2. 656. 1. Alioqui locatio nulla, & clericus puniendus. 449. 2. 793. 2. Earum ornatus qualis. 19. 1. In ijs mulieres esse prohibentur. Ibid. 413. 2. Vide Aedes ecclesiasticæ. Vide Domus, seu Domicilium.

An clerici, Parochi, & Canonici in suis aedibus habitent, inuestigandum ab testibus synodalibus. 180. 1. 332. 1. Clerici in alienis aedibus habitatibus quæ vetita. 19. 1.

Aedes ecclesiasticæ propè ecclesiam exstruendæ. 563. 1. Quomodo reparandæ, & instruendæ. 802. 1. In ijs spectacula vetita, etiam si à laicis habitentur. 70. Dec. 34. Turpes etiam imagines. 94. 2. A domicilio colonorum distinguendæ, quiq; id neglexerint, puniendi. 425. 1. 2.

Edictum de aedibus, & habitatione ecclesiasticorum. 449. 1. Vide supra aedes clericales. Vide Domus.

Aedes ecclesijs vicinæ, à Iudæis non habitandæ. 53. 2.

Aedium Episcoporum ornatus. 17. 1. Cætera vide in verbo, domus Episcopalis.

Aedes Iudæorum in ciuitate plures prohibentur. 54. 1.

Aedes laicales propè ecclesiam vetitæ. 68. Dec. 22. & si quæ non iure constructæ, demoliendæ. 101. 1. Neque ad sordidum vsu auertendæ. Ibid. In ijs habitare, clericis, etiam si sint consanguineorum, interdicitur. 449. 1. Et qui sine facultate habitant, ad Episcopū deferendi. 793. 2. 794. 1. In ijsdem aedibus non exorcizandi energumeni. 133. 2. 360. Dec. 18. nec audiendæ confessiones, præterquam infirmorum. 761. 2. 773. 2. 775. 1. 805. 2. Formula facultatis, qua permittitur clericum habitare in aedibus laicalibus. 1253. 1.

Aedes Parochiales ab ipsijs Parochis habitandæ. 19. 2. Vbi desunt, aedificandæ, & interim cōducendæ. 164. 1. Idemq; seruandum etiā à Parochi coadiutore. Ibidem. Prope eas habitare mulieribus infamibus vetitum. 127. 2. Qua ratione à Domicilio colonorum distinguendæ, & qui id neglexerint, vt puniendi. 425. 1. 2.

Aedes hospitales. Vide hospitales.

Aedes proximæ Monasterijs Monialium famosis Mulieribus non locandæ. 49. 2. 93. 1. 1. In ijsdem spectacula, ludi, &c. vetita. Ibidem.

Aedium alienarum recta à testibus monialium distinguenda. 192. 1. 930. 2. Prospectus etiam in monasteria Monialium tollendus. Ibid.

In aedibus priuatis baptismus solemniter non ministrandus. 502. 2. Neque audiendæ confessiones, nisi ex causa necessaria. 520. 2. Neque res sacræ, & indumenta ecclesiæ asseruanda sine licentia; eaq; quomodo concedenda. 405. 1. 2. Neque reliquiæ. 115. 2.

Aedium descriptio in statu animarum conficiendo qualis. 790. 2. 791. 1.

Aedium benedictio restituenda. 128. 1. Instructiones eadem de re. 218. 1. 1060. 1. & seq. Preparatio à Parocho adhibenda. 218. 1. 2. 1060. 1. à Patribus familias, & populo. 218. 2. 219. 1. 1061. 1. 2.

Aedium benedictio quo tempore præstada. 218. 2. 1060. 1. Quibus aedibus non adhibenda. 218. 2. 1060. 2. Quo ritu peragenda. 218. 2. 1060. 1. Quibus precibus. 128. 1. Qui ad eam conuocandi clerici. 218. 2. 1060. 2. eius occasione nihil accipiendum. Ibid. Patres familias à Parochis instruendi. Ibid. Significatio, & ritus ab eodem concione explicandi. 482. 1.

Aedium benedictio tēpore pestilentie renouanda. 227. 1. & quæ speciatim eo tempore seruanda. 1060. 1061. Litteræ Pastorales de benedictione aedium. 1059. 1.

Aedibus exstruendis signa obseruantis pœnitentiæ. Canō. 526. 1. Itemq; aedes magicis incantationibus lustrantis, aliudue tale admittentis, consentientis, aut consulentis. Ibid.

Aedificatio Monialibus vetita. 45. 2. 924. 2. Præcipue prope aedes regularium. 49. 2. 931. 1. Regularibus item prope monasteria Monialium. Ibid.

Aedificatio oratoriorum. vide Oratoria. Ecclesiæ, altarium. vide ecclesiæ, & altaria. Monasterij Monialium. vide Monasteria.

Aedificia piorum locorum à quibus instauranda. 41. 2. Laicorū propè ecclesiā, in earumue atrio, vetita, & si quæ sunt demolienda. 101. 1. 68. Dec. 22. Eorumq; fenestras in ecclesiam inspicientes obsruendæ. 68. Dec. 22.

Aedificiorum magnificentia Episcopis vetita. 17. 1. clericis item. 19. 1.

Aedificia noua in ecclesijs consecratis quomodo permittenda.

INDEX RERVM.

sa. 101. 1. Quæque in ijs seruanda. 404. 2.

In aedificijs ecclesiasticis seruandæ instructiones fabricæ. 101. 1.

Ad profana aedificia non adhibenda materia ecclesiæ, facellæ, aut oratorij diruti. 33. 2. vide materia.

In aedificijs ecclesiasticis quos sumptus facere liceat cōdutori bonorum ecclesiasticorum. 72. Dec. 11.

Aedificiorum benedictio. Vide benedictio aedium.

AEGRORI.

Aegroti, à Parochis inuisendi. 7. 1. Quando & quam sæpè. 223. 2. 224. 1. 425. 1. 534. 2. 806. 1. Impediti per alios id præstent. 535. 1. Ab Episcopo inuisendi, & benedicendi. 141. 2. Eam benedictionem vt petant monedi. Ibid. Vide benedictio. non cōfirmati, si id petant, antequam decedant, confirmandi. 220. 1. 508. 2. Vide confirmatio. in Paschate communicandi. 304. 1. 517. 2. Sæpius in eadem infirmitate si id petant, nō tamen pro vito communicandi. 222. 1. A Parochis communicandi: siq; impediunt quem alium sacerdotem adhibeāt. 137. 1. 359. Dec. 11. Vide Eucharistia. Inconfessi quando à medico non visitandi. 10. 2. 63. Dec. 17. 140. 1. Ea; de re constitutio promulganda. 93. 1. Ea quoque de re monendi fideles à concionatoribus. 716. 1. Vide medici. Vide confessio. à quibus, & qua ratione si pauperes sint subueniendi. 22. 2. Dum animam agunt à quibus adiuuandi. 141. 1. cibus in quadragesima vetitis non vtantur sine Episcopi licentia. 12. 1. Ea; non nisi de consilio medici concedenda. Ibid. 443. 1. Vbi & qua ratione ijs vtantur. 63. Dec. 20. 215. 1. 442. 2. 443. 1.

Aegroti cum ipsi non possunt, si per alios visitent tabernaculum altaris maioris in Metropolitana, quas indulgentias consequantur. 899. 1.

Aegrotis confessio suadeda, & à quibus, quæque præcipue inculcanda. 10. 2. 411. 1. 2. confitendi tempus sine episcopi facultate non prorogandū. 140. 1. Præstata confessio testimonij tradendū. 140. 2. 411. 1. 536. 2. 522. 1. 761. 2. 2. Quando in confessione remittenda recitatio capitulum fidei. 411. 1. Qualis pœnitentia iniungenda. 536. 2. Vide confessio. periculose aegrotantibus extrema vnctio ministranda. 140. 2. 220. 1. 543. 1. dumq; adhuc integris sunt sensibus. 12. 2. 93. 2. Nisi vi morbi ex improviso deficiant. 93. 2. Pueris rationis vsu carentibus non ministranda. 223. 2. Vide extrema vnctio.

Aegrotos inuisentem Archiep. qui comitentur. 822. 1.

Ad aegrotos non afferendæ reliquiæ in ecclesia aut sacristia recedendæ. 216. 2. crucis ad eos ferendæ forma. 635. 2.

Pro aegrotis Parochus vt oret, paratusq; sit ad sacramenta ministranda. 140. 2. 542. 1. 773. 1. 2. Aliaq; officia præstanda. 534. 2. tum in ministratioe extremæ vnctionis. 12. 2. 93. 2. tum etiam post. 141. 1. an ea præstiterint inquirendum à Vicarijs foraneis & visitatoribus. 224. 1. 359. Dec. 15. 650. 1. Si in eorum cura defecerint quomodo multandi. 986. 1. Vide Parochi.

Aegroti de familia Episcopi aut Archiepisc. vide familia.

Aegroti scholares doctrinæ christianæ, disciplinati, confratres &c. Vide scholares, disciplinati, confratres.

Aegroti clerici, Episcopi. vide clericus. Vide Episcopi.

Aegrotans Parochus. Vide Parochus.

Aegrotans Metropolitanus. Vide Metropolitanus.

Aegrotans summus Pontifex. Vide Pontifex.

Aegrotæ Moniales. Vide Moniales.

Aegrotæ Virgines S. Virgula. Vide societas S. Virgula.

Aegrotæ mulieres quando, & quomodo à parochis inuisendæ. 535. 1. earumq; audiendæ confessiones. 536. 2. 761. 2. 773. 2. 805. 2. Vide Mulieres.

Aegrotæ mulieres congregationis oratorij sepulcri, à quibus, & quomodo inuisendæ. 917. 2.

Aegrotorū curatores, vide curatores.

Indulgentia ab Episcopis Prouinciæ aegrotis concedi permittenda, à Parochis promulganda. 305. 1. 2. Vide. Indulgentiæ. Vide etiam Infirmi.

AEGYPTVS.

Aegyptus à serpentibus ob Hieremiz Prophetæ corpus liberata. 1102. 1.

In Aegypti partes equos ferrum &c. deferetes, à solo summo Pontifice absolendi. 989. 2.

AE NE E. Aes.

Aenea vasa Sacristiæ, vel ecclesiæ, quomodo & quando purganda. 641. 2.

Aes alienum à Monialibus non contrahendum sine curatorum permittu. 193. 2.

AE T A S.

Aetas requisita in confirmandis. 7. 1. 508. 2. 717. 1. nu. 2. Vide confirmandi. In confessarijs mulierum 774. 2. In confessarijs Monialium. 52. 1. 936. 1. & in eorum socijs. 52. 2. 397. 1. In ordinandis. 445. 1. De ea; vt inquirendum ab Episcopo. 143. 2. Vide ordinandi. In concionatore. 474. 2. In compatribus seu patribus. 219. 2. Etiam in sacramento confirmationis adhibendis. 509. 2. 510. 1. In puellis ad religionem, & nouitijs ad professionem admittendis. 46. 1. 2. 47. 1. 926. 1. 940. 2. In puellis educationis causa in Monasteria recipiendis. 51. 2. 935. 2. In Præfecta Monialium. 43. 2. 922. 1. In auscultatricibus item 923. 2. In pœnitentijs mulieribus ad professionem admittendis. 319. 1. In Notarijs substitutis Cancellariæ Archiepisc. 686. 1. In admittendis in congregationem oblatorum. 828. 1. In Præfectis scholarum disciplinatorum. 904. 2. In Puellis recipiendis in societatem sanctæ Virgula. 914. 2. 915. 1. In Cancellario Archiep. 685. 1. In clericis in Seminarium recipiendis. 955. 1. 2.

Aetatis cuiusque descriptio in statu animarum conficiendo qualis. 791. 1.

Aetatis ratio vt habenda in clericis recipiendis in Seminarium. 955. 1. 2. Eiusq; testimonium in ingressu adhibendum quale. 956. 2.

Eiusdem ratio vt habenda in eisdem clericis ad varias studiorum classes admittendis. 949. 1. 2. Vide Seminarij clerici.

Aetas famulorum Monialium probanda superiori. 53. 1. 937. 2.

Præsentati ad beneficia ab Episcopo non comprobandi nisi sint ætate præscripta. 147. 1.

Qua ætate instruendi adolescentes & pueri ad sacram Eucharistiam. 718. 2. 763. 2. & ad confessionem. 763. 2.

Aetatis inquisitio in præficiendis ecclesijs cathedralibus. 15. 2.

AFFINITAS.

Affinitatis gradus quousq; impedit matrimonij. 287. 1.

In affinitatis gradibus scienter matrimonium contrahentes à solis Episcopis absolendi. 993. nu. 40.

De excommunicatione eisdem proposita monendi sponsi à Parocho. 287. 1. 2.

Affinitatis dispensatio dotis non competentis causa, vt ab Episcopo concedenda. 288. 1.

In affinium laicorum aedibus habitare clericis vetitum. 449. 1.

Vide consanguinei. vide cognatio. Vide gradus.

AGATHENSE Concilium.

Agathensis concilij Decretum de Visitatioe infirmorū à Parochis seruandum. 223. 1.

AGNATI.

Separatio Ecclesiasticorum ab Agnatis maxime difficilis. 1175. 1. 2. maxime item necessaria. Ibidem.

Varia huius separationis exempla proferuntur, quæ illius necessitatem ostendunt. Ibid. & seq.

Maxima ecclesiasticis ab agnatis mala proueniunt, ea; que enumerantur. 1176. 2. In eorum morte dolere prohibentur. Ibid.

S. AGNES.

S. Agnetis sacellum in Metropolitana à quo edificatum. 980. 1.

AGNI BENEDICTI.

Agni benedicti qua ratione asseruandi, gestandi, & loculis aut thecis recondendi. 218. 2. quo ornatu. Ibid. à fabricis non tangendi. Ibid. Non vendendi. Ibid. annuo nō gestandi. Ibid. non pingendi, aut vendendi, sub pœna excommunicationis. 991. 1. Ea de re constitutio quando, & à quibus promulganda. 91. 1. 218. 1. Quomodo adhibendi ad tempestates arcendas. 218. 1.

AGRI.

Agri Ecclesiastici Iudæis non locandi. 53. 2. Decretum de aquis per Ecclesiam clericorumq; agros ducendis

I N D E X R E R V M.

Lucedis, in quo huiusmodi aquarum deductionis ratio praescribitur. 453. 1. 2. Agni Dei qua ratione in agris adhibendi ad tempestates arcendas. 218. 1. **Ue se gerat concionator, cum ad Agricolas verba facit** 476. 2.

A I C A R D V S.

A. Aicardus Mediolan. Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 980. 2.

A L A M A N V S.

Alamanus Mediolani. Archiepisc. 978. 1.

A L B A E.

Albae ad usum Episcopi celebrantis, & ministrorum ei inservientium in Missa Pontificali quot. 604. 2. **Ad usum Missae conuentualis in cathedralibus.** 610. 1. 2. **In collegiatis** 617. 1. **In parochialibus** 622. 1. **Ad usum altaris minoris seu Missae sine cantu in cathedralibus, & collegiatis.** 611. 2. **In Parochialibus.** 622. 1.

Albae quomodo asseruandae, purgandae, & mutandae. 641. 2. 642. 1. vt crispandae. Ibid. a monialibus non induendae. 194. 1. 927. 2. **Quomodo a celebrante induendae.** 740. 2.

Albae longitudo, latitudo, forma, & ornatus. 626. 2.

Albae aurifrigium, seu grammatae. vide Aurifrigium.

Albensis Seminarij census annuus. 258. 1.

A L E A E. Aleatores.

Alex ludus a concionatoribus exagitandus. 485. 2. 716. 2. **Clericis interdicitur.** 19. 2. **A principibus prohibendus** 40. 1. **Populo a Parochis diebus festis Natalis Domini dissuadendus.** 1059. 2. **In militum praesidijs Episcopi cura tollendus.** 317. 2. **In locis publicae curationis tempore pestilentiae.** 246. 2. & in singulis familijs. 229. 1.

Ad Alex lulum pertinentia diebus festis non vendenda. 85. 2. 434. 1.

Alex ludentium, aut illis domicilia exponentium index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. **Iidem quando non absoluentur.** 767. 1.

Aleatores publici grauius puniendi, & qui interfunt aut domos exponunt. 40. 1. **In Hospitalibus & pijs locis non recipiendi.** 42. 2. **A cauponis rejiciendi.** 316. 2.

Aedibus quae alcarum ludis publicis expositae sunt non benedicendum. 218. 2. **neque in quibus alex fiunt.** 1060. 2.

A L E X A N D E R. Alexandria.

Alexander Quintus summus Pontifex Primò Mediolan. Archiepisc. fuit. 980. 2.

Alexandri Tertij constitutio de Parochiarum nouarum constitutione. 6. 2.

Alexandriam deferentes equos, ferrum &c. a solo summo Pontifice absoluentur. 989. 2.

Alexandri Seminarij census annuus. 258. 1.

A L G I S I V S.

Algisus Mediolani Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 979. 2.

A L I B E R T V S.

Alibertus Mediol. Archiepisc. admirabilis vigilantiae. 977. 1.

A L I E N A T I O. Alienare.

Alienatio agrorum Ecclesiarum occasione deducendi aq uas laicorum quomodo permittitur. 453. 2. **Eius alienationis pretium in quem usum conuertendum.** Ibidem.

Alienatio bonorum Ecclesiasticorum, Quando nulla. 71. **Decr. 6. 808. 1. Et bona alienata restituenda.** 72. **Decr. 7. 808. 1. Et qui alienarint, quique alienata receperint sine sedis Apost. auctoritate, a solis Episcopis absoluentur.** 993. 2.

Alienationum eorundem bonorum & iurium index in Visitatione exhibendus. 174. 2. 672. 2.

Bona ecclesiae alienata cum ad ecclesiam redeunt, quomodo iterum liceat alienari, aut locari. 72. **Decr. 8. Ea se non alienaturum, & alienata recuperaturum, iuret Parochiali Ecclesiae praesentibus.** 98. 1.

Alienatio fructuum pendentiu ecclesiasticoru verita. 37. 2. **Alienationes illegitimae a Visitatoribus rescindendae.** 665. 1. **Alienationes omnes suae Diocesis Archiepisc. denunciandae.** 808. 1.

Alienatio bonorum locorum piorum vetita. 42. 1. 196. 1. 468. 2. **Etiam tempore pestilentiae.** 244. 1.

Interpositio auctoritatis ordinariae Decretive eo nomine in alienationibus bonorum ecclesiasticorum, & piorum locorum Archiepisc. in suo foro referatur. 655. 2.

Alienatio bonorum Monialium vetita. 45. 2. 924. 2. & si

qua fiat, de ea Episcopus admonendus. 194. 1. 924. 2.

Alienatio Patrimonij, ad cuius titulum quis ordinatus est nulla. 305. 2.

Nihil alienandum de re familiaris, aut fructibus Mensae Archiepisc. ab Oecono sine Praepositi domus consensu. 820. 2.

A L L E G O R I A E.

Allegoriarum usus in concione qualis. 3. 1. 483. 1.

A L L I A T V M.

Alliatum Cap. Pleb. Quartae regionis Dioc. Mediolan. 661. 1.

A L M V T I A.

Almutia a Canonicis in Synodo Diocesana adhibenda. 278. 1. **In diuinis item officijs; alioqui pro absentibus habendi.** 154. 2. **Quid ea significet.** 271. 2.

A L O Y S I V S.

Aloysij Granatensis concionum laus. 417. 1. **eadem a clericis urbis, & Diocesis Mediol. comparandae.** Ibid.

A L T A R I A.

Altaria ad praescriptum instructionum aedificanda. 101. 1. 638. 2. **Etiam in ecclesijs regularium.** 1001. 1. **Qualia esse debeant.** 123. 2. 462. 2. & seq. 570. 2. & seq. 802. & seq. **Lapidea vel lateritia.** Ibid. **sine aliqua fenestellula.** Ibid. **Ad praescriptam formam, quae iam aedificata sunt, redigenda.** 573. 2. **non exstruenda in oratorijs in via sitis.** 129. 2. 591. 2. **extra ecclesiam vel sub dio posita, aut sepienda, aut demolienda.** 33. 2. 802. 1. **Subter suggestum aut organum non exstruenda.** 569. 2. & si quae sunt, amouenda. 123. 2. 463. 2. 383. 1. **Item columnae aut pilae haerentia.** 123. 2. 463. 2. 383. 1. **In ecclesia consecrata non aedificanda sine Episcopi coeessu.** 101. 1. **Aedificata Episcopo denuncianda.** 124. 1. **contra praescriptam formam non exstruenda, nisi ex facultate data.** 405. 1. **Tempore pestis ubi statuenda: etsi portatilia sint, qua ratione collocanda.** 237. 1. **Quando in triuijs erigenda.** 238. 1. 244. 2. **Certo libro cum suis oneribus, iuribus ac titulis describenda.** 124. 1. 2. 464. 1. 2. **In visitatione ab Episcopo consecranda.** 23. 2. **Consecrata certo libro notanda.** 127. 2. 709. 1. **Eaq; consecratio literis marmoreis incidenda.** 128. 1. **Qua ratione profananda.** Ibid. 2. **A quibus & quomodo instruenda, & ornanda.** 124. 1. 367. **Decr. 35. 464. 1. Qua ratione operienda.** 123. 2. 463. 1. num. 12. 570. 2. **Quae propria indumenta non habent, neque sunt, qui ea consistant, amouenda.** 367. **Decr. 35. Dum purgatur ecclesia, contegenda.** 639. 2. **Cum fores ecclesiae patent, vestienda.** 125. 1. 2. **si sint consecrata quomodo transferenda.** 573. 1. **Ea qui debent ex praescripto non apparant, quomodo mulctandi.** 984. 1.

Altare vnumquodque quae habere debeat. 123. 2. 462. 463. 571. 802. 2. 803. 1. **Iconam, vel picturam.** 462. 2. 803. 1. **Crucem.** 125. 2. 307. 1. 462. 2. 803. 1. **candelabra duo.** Ibid. **Tabellam secretorum.** Ibid. **Petram sacratam, & qualem.** Ibid. **Tobaleas, seu mapps, & quot.** 125. 1. 463. 1. 802. 2. **Pallium.** 803. 1. **Operimentum.** Ibid. **puluinar.** Ibid. **telam ad contegendum telare ligneum.** Ibid. **bradellam.** 123. 2. 463. 1. 802. 1. **Fenestellam vrceolorum, & qualem.** 123. 2. 463. 1. nu. 13. 571. 1. **clauum ferreum appendendi birreti, & quo loco.** 571. 1. **Tintinabulum, & quo loco.** 123. 2. 463. 1. 571. 1. **Septem ferreū seu cancellos.** 124. 1. 463. 1. 367. **Decr. 35. 571. 2. 803. 1. coronicem ligneam, & qualē.** 572. 1.

Altare quomodo apparandum pro Missae celebratione. 752. 1. **quando, quomodo, & quoties deosculandum a celebrante.** 735. 2.

Altaris bradella, seu scabellum, seu suppedaneum quale. 123. 2. 463. 1. 802. 1. **Quando, & quomodo purgandum.** 640. 2. **fenestella vrceolorum qualis, ubi collocanda, & quomodo construenda.** 123. 2. 463. num. 13. 571. 1. **Septa ferrea seu cancelli quomodo construendi.** 124. 1. 463. 1. 367. **Decr. 35. 571. 2. 802. 1. Coronix lignea quomodo construenda.** 572. 1. **Instrumentum telare, & qua ratione conficiendum.** 463. 1. 572. 1. **Gradus ligneus a parte posteriori, & qua ratione construendus.** 572. 1. 307. 2. **Mensa qualis, & qua ratione construenda.** Ibid. & quomodo contegenda, si altare sit consecratum.

I N D E X R E R V M.

secratum. 125. 1. 572. 2. **Fenestella reliquiarum si altare sit consecrandum.** 572. 2.

Altaris pallia & indumenta ad profanum usum non adhibenda. 68. 2. **Decr. 19. Neque ad ornatum suggesti** 275. 2. **Neque ad funera vel exequias.** 354. 556. 2. **Decr. 51. Neque ad tumbas in officijs funeralibus.** 367. **Decr. 34. etiam in ecclesijs regularium.** 1002. 1. **Neque cadaueri, aut caenotaphio, & qui in eo deliquerit parochus quomodo mulctandus.** 986. 1. & alij quoque a quibus notandi, & mulctandi. 782. 1.

Altaris pallijs mortuū inuoluentis poenitentiae Canon. 533. 1.

Altaris pallij forma. 625. 1. 2.

Altaris pallia ad usum officiorum episcopaliu quotuplicia. 604. 1. **Ad usum canonicoru, & alioru pro diuinis officijs in cathedrali.** 609. 2. **In collegiatis.** 616. 2. **In parochialibus.** 621. 2. **Ad usum altaris minoris.** 611. 1. **Altaris non dotati ob necessarium tamen causam permitti.** Ibid. 2. **In ecclesia simplici.** 621. 2.

Altaris pallia qua ratione habenda, & asseruanda atque a fordibus, & alijs integra conseruanda. 642. 2. **In visitatione vt exponenda.** 173. 2. 672. 1. **Eorumq; inuentarium conficiendum, & exhibendum.** Ibid.

Altari non adhibendum pallium funeri adhibitur. 354. **Decr. 51. 802. 2. Neque imaginulae paruulae.** 118. 2. **Etiam occasione processionum.** 782. 2.

Altarium mappae seu tobaleae quot. 125. 1. 304. 2. 463. 1. 802. 2. 803. 1. **Tela viridi contegenda.** Ibidem. **ex qua materia, quae forma conficienda.** 625. 1. **quomodo purganda, & quando, & quoties mutanda.** 641. 1. 2. 642. 1. **Antequam adhibeantur benedicenda.** 794. 1.

Altarium candelabra qualia. 624. 1. **velamentum seu fascia ad ornatum adhiberi solita.** 625. 2. **tela stragula.** 626. 1. **Etiam bradella & graduum eius.** Ibid.

Altarium nitor & munditia qualis. 126. 1. 640. 2. **etiam in ecclesijs regularium.** 1001. 2. **ea de re instructiones.** 639. **Eadem seruanda ab omnibus.** 406. 1.

Altarium Menae quomodo & quando purganda. 639. 1. 2. **Suppedaneum item & gradus.** Ibid. 640. 1. 2.

Altarium Ministeria an aliqua desint, in visitatione inuestigandum. 23. 2. **Tabulae, scriptae, & monumenta in visitatione item exhibenda.** 173. 2. 672. 1. **Inuentarium quoque & index.** 174. 1. 672. 1. 2.

Altarium amotorum onera & obligationes ad alia transferenda. 123. 2. 463. 2. **coru tabella in Sacristia habenda.** 28. 2. 124. 2. & a quibus & quo conficienda. 124. 2. 423. 2.

Altarium seruiturum ad ea instruenda quando & quomodo subtrahere liceat. 124. 1. 464. 1.

Altarium ornatus a Sacrista procurandus. 28. 2. **Pro celebratione Missae qualis.** 9. 2. **Munditia item, & a quo procuranda.** 28. 2. & quorum sumptibus. 124. 1. 367. **Decr. 35. 464. 1. Eadem ne spoliatur, qui curent.** 30. 1.

Altaria inuistat conficienda. 23. 2. **peipue in ecclesijs Parochialibus.** 127. 2. **etiam in ecclesijs regularium.** 1001. 2. **In eorum consecratione Episcopi celebrent.** 167. 2. **Populo eiusdem consecrationis mysteria explicent.** 62. **Decr. 7. Eiusdem consecrationis testimonium gratis a Cancellario tradendum.** 286. 1.

Altarium indices varij a Cancellario Archiepisc. conficiendi. 708. 1. 2. **Descriptio ab eode cancellario conficienda qualis.** 702. 2. & seq. **Eorumq; iurium.** 705. 1. 708. 2. 709. 2.

Altarium visitatio tam quoad fabricam, quam quoad suppellectilem. 662. 1. & seq. **In ecclesijs etiam regularium.** 668. 2. 669. 1. & Monialium. 669. 2. **Eorumq; in eade visitatione descriptio, tam generatim.** 674. 2. **quam sigillatim in curata Ecclesia.** 675. 2. & seq.

Intra Altarium cancellos non permittendi laici. 751. 2. **Etiam in ecclesijs regularium.** 1001. 2. **nec collocandae capsulae eleemosynariae.** 125. 2.

Altariibus non adhaerendum. 10. 2. 33. 2. 97. 1. 437. 2. 438. 1. **Idq; curandum a clerico Missae inserviente.** 751. 1. **Eisdem non imponendi Energumeni cum exorcizantur.** 134. 1. 360. **Decr. 18. Neq; infantes baptizati, vt muneribus copatrum redimantur.** 7. 1. 501. 2.

Ab altari non discedendum longius a celebrante ad accipiendas oblationes. 165. 1. **Ab eodem non recedendum nisi absoluto Euangelio post benedictionem.** 10. 1.

In altari certo celebrare debenti in alio celebrare vetit. 149. 2. 733. 1. **Alioqui puniendus.** 985. 1. **In eodem non induendae vestes sacrae.** 740. 1. **In eo quando & qua ratione collocandae manus a celebrante.** 735. 2. **etiam cum genuflectit, aut altare osculatur.** Ibid. 1. **In eodem concionantis habitus, caeteraq; seruanda.** 401. 2. **nihil in eodem asseruandum.** 123. 2. 462. 2. 570. 2. 802. **In eo peccantis Canon Poenitentiae.** 26. 2. **In eo nihil profanum enunciandum.** 132. 2.

Ad altare accessurus celebrans quae praestet, aut caueat. 10. 1. **Item cum ad illud celebrandi causa progreditur.** 741. 1. & seq.

In altari in quo Episcopus celebravit, eo die a nemine celebrandum sine eiusdem licentia. 96. 2. 733. 1.

Altari vnicuique in quo Missa celebratur proprius clericus adhibendus, & quo silentandus. 146. 1. 365. 1. 2.

Ex parte altaris qui defectus in Missa proueniant. 759. 1. **Ante altare pertransiens quo, & quando genuflectat clericus in Missa.** 751. 1. quoue loco consistat. Ibid. 2.

Altaribus distinctis Missae celebranda, vt ne sacerdotes in vicem perturbentur. 149. 2. 350. 1. **Decr. 17. 733. 1. Altaribus diuersis inferuendi formula facultatis.** 1252. 1.

Prope altaria sepulcra fieri vetita. 124. 2. 465. 2. 587. 2. & si quae sunt, amouenda. 383. 2.

Quibus in altaribus non celebrandum. 463. 1. 2. 732. 2. & seq. 759. 1. & q in ijs celebrant quo puniendi. 984. 2.

De sanctis quorum altaria sunt in Ecclesia, quando in eadem fiat officium duplex. 155. 1.

Altare Maius quomodo exstruendum. 567. 1. **Quantum distare debeat a cancellis.** 463. num. 14. 567. 1. **eius longitudo, latitudo, & altitudo.** 567. 2. **mensa.** 572. 1. **crux.** 624. 1. **gradus.** 567. 2. **bradella.** Ibid. **Candelabra Episcopo solemniter celebrante.** 602. 2. **Pro Missis conuentualibus in cathedrali.** 605. 1. 609. 1. **In collegiatis.** 612. 1. 616. 1. **In Parochialibus.** 617. 2. 622. 1. 1. **Eorum forma, materia, & ornatus.** 624. 1. **Vide candelabra.**

Altaris maioris mappae, tum maiores, tum minores, episcopo solemniter celebrante quot. 602. 2. 604. 2. **Pro missis conuentualibus in cathedrali.** 605. 1. 610. 1. **In collegiatis.** 612. 1. 617. 1. **In Parochialibus.** 617. 2. 622. 1. **Vide Mappae.**

Altaris maioris apparatus omnis Episcopo solemniter celebrante. 602. 2. **Alijs solemniter celebrantibus in cathedrali.** 605. 1. **In collegiatis.** 612. 1. **In Parochialibus.** 617. 2. **In ecclesia simplici.** 622. 2.

Altaris maioris indumenta lineae, quae multiplicia esse debent ob commutationis usum, Episcopo solemniter celebrante. 604. 2. **Ad usum canonicorum, & aliorum in cathedrali.** 610. 1. **In collegiatis.** 617. 1. **In Parochialibus.** 622. 1.

Altare maius in ecclesia monialium. vbi & qua ratione exstruendum. 591. 2. **Eius longitudo, latitudo, altitudo, gradus, & scabellu.** 592. 1. **Fenestra.** Ibid. 191. 2. 930. 2. **operimentum.** Ibid. **Gradus.** 593. 1. **Quid vitandum in extructione fenestrae illius.** Ibid. 2.

In altari Maiori collocandū Eucharistiae sacrosanctae tabernaculu. 803. 2. **etiā in ecclesijs regularium.** 1001. 1. & Monialiu. 191. 2. 927. 2. **etiā exceptaru.** 1002. 2. & qua ratio collocandū. 513. 1. 568. 803. 2. **in eode exponendū Eucharistiae Sacramentū pro oratione quadraginta horarum.** 137. 2. 1009. 1. 2. **Nisi Episcopus alibi exponendi facultatem concedat.** 137. 2. 518. 1. 787. 1. **Eiusdem cum in eo exponitur ornatus.** Ibid. **Tabella precum ibide assignanda.** Ibid. **Qui assistant.** 138. 1. 518. 1.

In altari Maiori iuramentum in synodo Dioc. a Punctatoribus prestandum. 279. 1. **Prope illud aedificanda sacristia.** 802. 1. **In eo ministrandum confirmationis Sacramentum.** 220. 2. & vota publica nuncupanda. 216. 1.

Altaria minoris vbi & quo exstruenda. 568. 2. & seq. **quo loco esse & fieri prohibentur.** 123. 2. 463. 2. 569. 2. 802. 1. **Quantū distare debeant a cancellis.** 463. 1. 570. 1.

Altariu minoru crux qualis. 624. 1. **candelabra quot.** 610. 2. & qualia. 624. 2. **Vide candelabra Mappae.** 610. 2. 611. **Vide Mappae.** **Bradella qualis.** 570. 2.

Altaris minoris supellex in cathedrali. 610. 2. & seq. **In collegiatis.** 617. 2. **In Parochialibus.** 622. 2. **In ecclesia simplici.** Ibid. cap. 4.

INDEX RERVM.

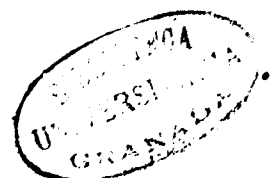
Altaris minoris apparatus multiplex pro diei ratione, & coloru varietate in cathedrali. 611. 1. In collegiatis. 617. 2. In Parochialibus. 622. 2. In ecclesia simplici. Ibid. cap. 4.
Altaris minoris lineorum indumentorum supellex in cathedrali. 611. 2. In collegiatis. 617. 2. In parochialibus. 622. 2. In ecclesia simplici. Ibid. cap. 4.
Altaris Minoris indotati ob necessariam causam permiffi supellex in cathedrali. 611. 2. In collegiatis. 617. 2. In Parochialibus. 622. 2.
Altarium minorum supellex seu apparatus communis in cathedrali. 611. 2. & seq. In collegiatis. 617. 2. In Parochialibus. 622. 2. In ecclesia simplici. Ibid. cap. 4.
Altare portatile vbi & qua ratione adhibendum. 125. 1. eius lapis qualis, & qua rone construendum. Ibid. 572. 2.
Altare oratorij vbi missa celebratur quomodo construendum. 591. 1.
Altare in Sacrificia vbi potest edificandum. 802. 2. eius edificandi ratio & locus. 809. 2. In oratorio ite ipfius. Ibid.
Altare cappellæ Baptisterij quomodo edificandum & ornandum. 577. 2. Vide Baptisterium.
ALVMINA.
Alumina de partibus infidelium ad christianorum partes deferentes, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.
AMBITIO. Ambire.
Ambitio a concionatore maxime fugienda. 478. 1. Ambitiosum quoque dicendi genus. 491. 1. a clericis item fugienda. 183. 1. 374. 2.
Officia a Monialibus no ambienda, Siq; in eo deliquerint, vt puniendæ. 43. 2. 922. 1.
Nuncij Apostolici ambientes litteras commendatitias a principibus ad quos mittuntur, vt dignitatum gradus obtineant, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.
AMBONE S.
Ambonum magnitudo, & ornatus olim in Basilicis Romanis. 582. 2. Eorum vsus. 583. 1. construendi ratio. Ibid. Situs. quibus in ecclesijs duo, aut vnus tantum constituendus. Ibid. Eorum locus & forma a Visitatoribus designanda. 663. 2.
Ambonis integumentum quale. 631. 1. 2.
AMBROSIVS.
S. Ambrosius Mediolan. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 974. 1. 1099. 2. Arianos ad fidem catholicam traduxit. 1101. 2. rerum a martyribus gestarum fuit maxime studiosus. 420. 1. corpora Sanctoru transfudit. Ibid. exequijs beati Martini interfuisse dicitur. 1072. 2. Ordinationis eius dies festus in tota prouincia celebradus. 120. 2. 403. 1. Pridieq; illius diei ieiunium Mediol. seruandum. 356. Decr. 1. De eodem commemoratio faciendâ in diuinis officiis. 120. 2. 403. 1. eius temperatum dicendi genus a concionatoribus imitandum. 477. 1. Eius librorum, ac virtutum studiosi esse debent Oblati. 826. 2. De eoq; psallendam quotidie vesperi in suis ecclesijs canere. 840. 1. ijsdem celebrantibus in festo illius indulgentia plenaria conceditur. 843. 2. Eius libri a clericis studiose legendi, quique præcipue. 374. 1. 2. 182. 2.
Ambrosiana ecclesia in quibus subijciatur Decretis Prouincialibus. 55. 1. 107. 2. 196. 1. 2. 291. 2. 319. 1. 2.
Ambrosianæ ecclesiæ crucis forma. 624. 1. Cathari. Ibid. 2. Baptisterij. 578. 2. Missa. vide Missa. Supellex, & libri. vbi de supellex, & libri. Ritus. vide ritus.
AMENTES,
Amentes compates esse prohibentur. 501. 1. a sacris ordinibus reiciendi. 143. 1. 447. 2. 449. 1. 444. 1.
Amentibus quando liceat Eucharistia Sacramentum ministrare. 513. 2. Quando item Sacramentum extremæ vnctionis. 543. 1.
AMICTVS.
Amictus ad vsum Episcopi celebrantis, & Ministrorum eius inferuentium in Missa solemni quot. 604. 2. Ad vsum Sacerdotis, & Ministrorum pro Missa conuentali in cathedralibus. 609. 2. 610. 1. 2. In collegiatis. 616. 1. 2. 617. 1. In Parochialibus. 621. 1. 2. 622. 2. Ad vsum altaris minoris seu Missæ priuatæ. 611. 2. Quomodo asseruandi, & purgandi. 641. 2. eorum forma, longitudo, & ornatus. 626. 1. Eius induendi ratio, & cum induitur oratio dicenda. 740. 2.

Aurifrigium amictus vide aurifrigium.
Amictus meretricum qualis. 40. 1.
Amictus cappæ. Vide cappa. Disciplinatorum. Vide disciplinati.
AMISSA.
Formula quibus Parochi vtuntur in euulgandis rebus amissis, ad Archiep. mittendæ. 425. 1. formula in ijs promulgandis seruanda. Ibid.
Amissorum restitutio. vide Restitutio.
AMITA.
Amitam suam occidentis poenitentia Canon. 528. 1. & cū ea incestum admittentis. 531. 1.
AMOR, Amicitia.
Amor Dei seipso contentus est. 1188. 1. 2. In operarijs doctrinæ Christianæ maxime elucere debet. 845. 2. In proximos item. Ibid. Quibus argumentis diuinum in nobis amorem experiamur. 918. 2. 919. 1.
Amor prauus a christianis mulieribus fugiendus. 918. 2. Item amicitia singulares. 919. 1. a clericis quoque Seminarij. 967. 1. Ab oblatis. 837. 2.
Amatoribus mundi maxime horribilis ac tristitia plena mors. 1160. 1. 2.
AMPELIVS.
S. Ampelius Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 976. num. 42.
ANATHEMA.
Anathema. Vide excommunicatio.
S. ANATOLIVS. Seu Anatalo.
S. Anatholius Mediolan. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 973. num. 2. 1097. 1. 2.
ANCILLA.
Ancillæ concubentis poenitentia Canon. 531. 1. & cum ea coeuntis. 530. 2. ea concubina vtentis mariti. 531. 1.
Ancillari feminis clericis vetitum. 20. 2.
S. ANDREAS.
S. Andreæ ecclesia ad murum ruptum Mediolani a quo edificata. 978. num. 67.
Andreas Mediolani Archiep. 977. num. 62.
Andreæ Calui Satyræ alla Carlona prohibentur. 432. num. 16.
ANGELBERTVS.
Angelbertus Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 977. num. 57.
ANGELI.
Angeli Sacerdoti celebranti assistunt, & pro nobis orant. 727. 2. eos representant clerici ministrantes. 750. 2. iis maior sacerdos in sacrificio Missæ. 727. 2.
Angelorum apparitio temporibus pestilentia quid nobis ostendat. 1115. 2.
Angelo tutelari vt se commendat virgines societatis S. Vrsulæ, antequam cubitum eant. 912. 1.
Angelorum imagines lignæ quomodo purgandæ, & asseruandæ. 641. 1. Imagunculæ paræ ad altare non adhibendæ occasione processionum. 782. 2.
ANGISBERTVS.
Angisbertus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 977. 1.
ANGLERIA.
Angleria Cap. Pleb. secunda Regionis Dioc. Mediol. 661. 1.
ANHELITVS.
Anhelitus creber a concionatore fugiendus. 492. 2.
ANICVLÆ.
Anicularum proueria a concionatore non adhibenda. 491. 1.
ANIMA.
Animarum dignitas quanta. 837. 2. 838. 1. 1167. 2. Quæ ti eas fecerit Dei filius. Ibid. Quanto eas odio prosequatur Dæmon. Ibid.
Animarum conuersio quantum gaudium afferat. 1181. 2.
Animarum salus præcipuus oblatorum scopus. 827. 828. Quibus præcipue officijs ad assequi possint. 837. 2. Ad earum curam suscipiendam parati esse debent. 829. 2. Etiam qui paupertatis votum emisissent. 831. 2.
Animarum ad Christum conuersarum custodia a Pastoribus adhibenda qualis. 1184. & seq.
Animarum in purgatorio existentium vehemens æternæ felicitatis desiderium. 1073. 1. 2. Penarum acerbitas. Ibid. 1161. 1. 2.

INDEX RERVM.

Animarum zelus in Sancta Catherina Senensi qualis. 1183. 1. 2.
Animarum status. vide Status.
Defectus, qui ex parte dispositionis animæ prouenire possunt in Sacerdote celebraturo. 758. 1. 2.
Animæ commendatio Parocho morienti a quo adhibenda. 67. Decr. 15.
Animarum curator. Vide Parochus.
ANIMALIA.
Animalia ab Ecclesia expellenda, & a quibus tempore præcipue diuorum officiorum. 30. 2. Tempore doctrinæ christianæ. 863. 1. In ecclesijs non appendenda, aut eorum membra, nisi voti causa. 125. 1.
Animalia cuiusvis generis qui extra statum S. R. E. exportant, a solo summo Pontifice absoluendi. 991. 2.
Quid faciendum, si quod animal hostiam consecratam deuoret. 757. 2. aut veneno infectum illam tangat. 759. 2. aut si in calicem cadat ante vel post consecrationem. 759. 2.
Animalium stabula propè cœmeteria sacraue loca no struenda. 126. 1.
ANNA.
S. Annæ societas ab Episcopis erigenda. 196. 1. & a Visitatoribus. 668. 1. Earum iam erectarum index a Cancellario Archiepiscopali conscribendus. 708. 1. Formula facultatis seu deputationis præfecti huiusmodi societatum. 1249. 2.
Annæ Austriacæ Hispaniarum Reginæ excellentia, & virtutes. 1159. & seq. Concilio habita a Carolo Borromæo in eius exequijs in templo Maiori Mediolani. 1158.
ANNIVERSARIA.
Anniuersaria diebus Dñicis & festis non agenda. 308. 2. 367. decr. 34. 559. 1. diebus Dominicis in Ecclesia denuntianda. 308. 2. 423. 1. 559. 1. in tabella certeq; libro describenda. 367. decr. 34. eiusq; exemplum asseruandum in sacristia Ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiata. 615. 1. Parochialis. 620. 2. 794. 1. Regularium. 1000. 2. Quæ rone a Parochis suadenda. 561. qui, & quo ordine ad ea euocandi Sacerdotes, & Clerici. 157. 2. 557. 2. qua hora celebranda. 419. 1. eorū causa nihil pacifcedum. 36. 1. 557. 2. de ijs in visitatione inquirendum. 24. 1. Eorum causa prandium Clericis vbi parandum. 353. decr. 48. erratorum que in anniuersarijs agendis committuntur tabella ab Episcopo præscribenda. 98. 1.
Anniuersaria Episcopi mortui quamdiu, & quorum sumptibus agenda. 35. 1.
Anniuersaria sui prædecessoris quo die a Parocho celebranda. 308. 1. 559. 1.
Anniuersarium pro cõsatribus Scholarum Sanctissimi Sacramenti singulis annis celebrandum, & quo die, & loco. 897. 2.
Anniuersariorum translationes, & reductiones certo libro a Cancellario Archiep. notandæ. 691. 2. 708. Eorū agendorum occasione non ingredienda septa Monialium. 290. 2.
Punçatores anniuersariorum. Vide Punçatores.
ANNONA.
Annona in Monasterijs Monialium non asseruanda præter illarum vsum, & necessitatem. 193. 2.
In caritate annona non permittendum ab Episcopo ecclesiasticos frumenta, & alia alimenta supprimere. 311. 2.
Annona preparatio peste imminente. 231. 2.
In eius caritate præclarum Gregorij Magni Pontificis exemplum. 232. 1.
ANNUALIA.
Annualia non omittenda. 406. 2. Eorum tabella in Sacristia assignanda. 464. 1. 2. Vide Anniuersaria.
ANNVLVS.
Annulus Episcopalis. 16. 2. Vbiq; ab Episcopo gestandus. 168. 2.
Annulus clericis interdictus. 16. 1. 170. 1. Etiam si in gradu doctorali constituti sint. 413. 1. qui cum detulerint, vt puniendi. 448. 1. Parochi doctores eum deferentes eodem multandi. 443. 1. Familiaribus Archiepiscopi interdictus, nisi id requirat dignitatis gradus. 816. 1. Quibus clericis permiffus. 19. 1. 170. 1. 413. 1. ab eisdem in Missæ celebratione deponendus. 170. 1.

Annulus nuptialis cui digito sponsæ inferendus. 190. 1. 554. 2. eius rei significatio. 554. 2. Annuli nuptialis benedictio. ibidem.
Annulus sepulcri, qualis, & quomodo aptandus. 87. 2.
Annulus virginibus societatis S. Vrsulæ interdictus. 913. 1.
Annuli ad supersticiosos, & magicos vsus interdicti. 5. 1. Edictum quo ijsdem prohibentur tempore pestilentia. 1055. 2.
In annulis agni benedicti non gestandi. 218. 1.
ANNUNCIATIO.
In festo Annunciationis. B. V. diuina officia in Parochialibus solemniter celebranda. 166. 2.
ANSELMVS.
Anselmus Primus, Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 977. num. 54. Secundus. ibid. num. 60. Tertius. 978. num. 77. Quartus. ibid. num. 79. Quintus. 979. num. 84.
ANSPERTVS.
Ansperus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 977. num. 59. Summo charitatis studio exarsit erga gregem peste laborantem. 235. 2.
ANTIANI.
Antianorum merces in funeribus. 158. 2. Si munus suum per se non obeant, mercede priuandi. 557. 1. a quibus caueant tempore pestilentia. 247. 2.
ANTICHRISTVS.
De Antichristi aduentu qua ratione agendum in concione. 3. 1. 483. 2.
ANTIPHONÆ.
Antiphonæ a quibus in Choro denuntiandæ, legendæ, & parandæ. 28. 1. 29. 1. diebus festis canendæ. 154. 1. a quibus, & quo ordine canendæ in Litanijs triduanis Mediolani. 784. 1. ad vsum processionis in Concilio Prouinciali quæ. 1211. 2. in Synodo Diocesana. 997. 1. ad vsum supplicationum tempore pestis. 1053. 2.
Antiphonarum libri, seu antiphonaria de Dominicis, Sæctis, & ferijs ad vsum diuorum officiorum ritu Ambrosij in Metropolitana habenda quot. 604. 1. in collegiatis. 613. 2. in Parochialibus. 619. 1. ritu Romano in cathedralibus. 606. 1. in Collegiatis. 613. 1. in Parochialibus. 618. 2.
Antiphonarum libri ad Breuiarij noui rationem accommodandi. 308. 1.
Antiphona de Beata Virgine die Sabbati canenda in collegiatis. 422. 1. in Parochialibus. 97. 1. 2. 422. 1. Si id Parochi non præstiterint, qua ratione multandi. 985. 2. In ecclesijs. Oblatorum quotidie vesperi canenda, cui omnes late sine 839. 2. & quam propterea indulgentiâ consequantur. 843. 2.
Antiphona in sacre communionis ministracione cantanda que. 137. 1.
Antiphonæ in translatione sanctorum. 397. 2.
ANTONINVS.
S. Antoninus Mediolani Archiepiscopus, eiusq; res gestæ. 975. num. 40.
S. Antonini summa a Parochis legendæ. 18. 1.
S. Antoniani corpus, a quo inuentum. 979. num. 89.
Antonius Mediolani Archiepiscopus. 980. num. 107.
Antonius Seneca Promotor in Concilio Prouinciali Sexto. 1214. 2.
APOCRIPHA.
Apocriphe diuinis officijs tollenda. 30. 2. a visitatoribus in omni Ecclesia prohibenda. 66. 2. in concione non adhibenda. 3. 1. 483. 1.
APOSTATAE.
Apostata, qui beneficia curata, aut sine cura obtinent, sua iura exhibeant, alioquin puniendi. 442. decr. 35.
Qui Apostatas ordinis Prædicatorum, aut Franciscanorū non eieciunt post denunciationem, a solo summo Pontifice absoluendi. 991. 2.
Tanquam Apostata puniendi, qui regularem habitum sponte dimiserint. 941. 1.
Apostata moniales ad sua monasteria redire cogendæ, ac puniendæ. 49. 1. 931. 2. Quando in conuertitarum numerum adscribendæ. Ibid.
An Apostata fuerit, inquirendum de eo, qui promouendus est ad ecclesiam cathedralem. 15. 1.

APOSTOLI.

Apostoli concilia habuerunt, & haberi decreuerunt 56. per litteras absentibus populis concionati sunt 474. 2. Sancti nomine à concionatore appellandi. 491. 1. A rebus omnibus seculi disuncti. 1179. 2. ab Oblatis in quo præcipue imitandi. 841. 2. ab eorum temporibus Synodorum celebratio deducta. 1165. 1. Vfusq; & veneratio sacrarum imaginum. 1094. 1. Apostolorum limina maximo olim concursu à fidelibus visitari solita. 1024. 2. 1025. cum ea visitare Episcopus non potest, nuntium pro se mittat. 310. 2.

APPARATUS.

Apparatus ædium Episcoporum qualis. 17. 1. Clericorum. 19. 1. Ecclesiarum, processioinum &c. 67. Decret. 18. 340. Decret. 20. Die festo Sancti, cuius reliquæ in Ecclesia afferuntur. 87. 2. Sacrarum vestium. 101. 1. ad vsum confirmationis ministrandæ. 510. 1. altaris maioris Episcopo solemniter celebrante. 602. 2. pro Missa Conventuali in cathedralibus. 605. 1. in collegiatis. 612. 1. In Parochialibus. 617. 2. Altaris minoris in cathedrali. 611. 1. 2. in collegiatis. 617. 2. in Parochialibus. 622. 2. Ratio multiplicis apparatus pro Missa, & Diuinis officijs in cathedralibus. 608. 2. in collegiatis, 616. in Parochialibus. 621.

Apparatus sepulcrorum amouendus. 36. 2. **Apparatus magnifici & sumptuosi** die festo Ecclesie Monialium interditi. 53. 1. 937. 2. Diebus festis Disciplinariorum quales. 902. 2. Indumenta sacra ad quem apparatus non adhibenda. 68. Decr. 19.

APPELLATIO.

Appellatio ab Episcopo eiusve sententia, nulla in assignatione loci in processioibus. 34. 2. In tollendo prospectu è vicinorum ædibus in Monasteria Monialium. 49. 1. 950. 2. In executione Visitacionis quoad correctione, & reformationem morum &c. 171. 2. In delectu concionatorum. 210. 2. In executione priuationis beneficiorum propter contumaciam. 306. 2.

Appellatio à sententia Episcopi vt delegati Apostolici vigore Concilij Tridentini, ad Metropolitanum deuoluitur. 282. 1.

Appellationes ab interlocutoria in causis Visitacionis, correctionis &c. quando non deferendum. Ibid.

Appellantes à summo Pontifice ad futurum Concilium, à solo Papa absoluedi. 989. 2. Item religiosi S. Francisci appellantes ad tribunalia. 991. 2.

Appellationes in causis ciuilibus fori Archiep. quo libro à Cancellario notandæ. 692. 1.

APPLANVM.

Applanum Cap. Pleb. secundæ regionis Diœcesis Mediol. 661. 1.

APPROBATIO.

Approbatio quibus in rebus ab Episcopo obtinenda. Vide Episcopus.

Approbatio clericorum, confessorum, librorum, &c. Vide clerici. Confessores. Libri. &c.

AQUA.

Aqua ablutionis calicum, corporalium, & huiusmodi, in sacrarium proiecienda. 803. 2. item ea, qua confirmati frõs abluuntur. 221. 1.

Aqua manibus Archiepiscopi danda cum is celebrat à Magistro cubiculi 820. 2. qua cautione aspergenda ad purgandam Ecclesiam. 640. 1.

Aquæ deductio in hortis Monialium quomodo faciendâ. 599. 2. Per ecclesiarum, & Clericorum agros quibus seruatis fieri licita. 453. 1. 2. Vt se gerat Episcopus, cum de huiusmodi aquæ per alienos agros ducendæ seruitute lites, & controuersie existunt, inter ecclesiasticos, & laicos. 311. 2.

Aqua in celebratione Missæ qualis. 752. 2. **Aquæ in calicem infusio, & benedictio** qualis, & quomodo faciendâ. 744. 1.

Aquæ sumptio quomodo impediatur Missæ celebrationem. 758. 2.

Defectus ex parte aquæ in Missa, qui, & quomodo eis occurrendum. 757. 1. 2.

Panis aqua rosacea cõfectus, aut alia huiusmodi, in Missa

sa sacrificio non adhibendus. 756. 2. Neque in vinum calicis permiscendum, alioqui sacerdos grauitèr peccat. 757. 1.

Mortuum corpus aqua coquentes à solo summo Pontifice absoluedi. 981. 1.

Aqua baptismalis. Vide Baptismalis aqua.

Aqua benedicta octauo quoque die renouanda. 801. 2. & à quo. 28. 2. à Parochis diebus Dominicis renouanda, & aspergenda. 91. 1. 801. 2. Si id non præstiterint, quo modo multandi. 985. 2. Ad ægrotos, cum eis Eucharistia defertur, adhibenda. 804. 2. à singulis de Archiepiscopi familia in cubiculo asseruanda. 813. 1.

Singulis vesperi aspergenda in oratorio Archiepiscopi, & à quo. 814. 2. A patribus familias item in propria familia. 1085. 1. ad ianuam Ecclesie deferenda Archiepiscopo ingrediente in stationibus litaniarum. 783. 2.

Aquæ benedictæ aspersio Dæmones fugat. 1059. 2. 1065. 2. Idolorum templa, & fana olim deiecit. ibid. **Quid Christianos homines doceat.** ibidem. 1059. 2.

In Vigilia Natiuitatis Domini à solo Parocho faciendâ. 303. 1. & qua hora, quouè ritu. ibidem. Nihil ob eam petendum. ibidem. Cur ab Ecclesia fuerit instituta. 1059. eius occasione curent Parochi, turpes imagines, talos, aleas, &c. è cubiculis eijs, & vt in quocun que cubiculo vas aquæ sancte habeatur, & sacra imago. Ibid. Idem curent in ædium benedictione. 1061. 1.

Litteræ pastorales de aspergione aquæ sancte. 1059. & sequent.

Aqua benedicta sæpius aspergenda mortuorum corpora quoad infepulta iacent. 559. 2. In accipiendâ aqua benedicta quid Christiano homini recolendum. 1081. 2.

Aquæ benedictæ vas, seu labrum quale. 123. 1. 582. 2. 465. 2. 801. 2. Vbi, & quomodo collocandum in Ecclesia. ibid. in oratorijs. 791. 1. & in cæmeterijs. 588. 2. ei non adhaerendum 33. 2. 437. 2. extra cancellos tempore pestis retinendum. 237. 2. aspergillum appendendum, & quale. 123. 582. 465. 588. 801.

Aquæ benedictæ aspergenda causa non ingredienda septa monialium. 290. 2. 932. 2.

Aquis artificiose compositis vti Virginibus societatis S. Virgulæ interdictum. 913. 1. earumq; venditio circulatoribus die festo prohibita. 434. 1.

Edictum de aquis per Ecclesiarum, clericorumq; agros ducendis. 453.

Aquensis Seminarij census annuus. 258. 1.

Aquæ ductibus reficiendis aliquid impensæ, aut contributionis à mendicantibus exigentes, à solo Papa absoluedi. 990. 2.

ARBORES. ARBUSTA.

Arbores siue Arbuta ab Ecclesijs, & oratorijs amouenda. 126. 1. 384. 1. 663. 1. Item à cæmeterijs. 126. 1. 383. 1. 406. 2. 466. 1. alioqui interdicitur Ecclesia. 406. 2. Neque ibidem ferenda. 126. 1. 588. 2.

Arbores Cal. Maij erigendi abusus quot mala importet. 212. 1. Ab Episcopis tollendus. ibid.

Arbores in prædijs Ecclesiasticis non cadendæ sine Archiepiscopi facultate, in Diœcesi Mediolani, nisi cædæ sint. 343. Decr. 36.

Arbori Nabucodonosor Mediolani Ciuitas tempore pestilentie persimilis. 1108. 2.

Arborum alienarum incisores à solo Episcopo absoluedi. 11. 2. 339. 1. 994. 2.

Arboribus conferendis signa obseruantis pœnitentiæ canon. 526. 1. Vide plantæ.

ARCA.

Arca multarum Clericalium in vnaquaque regione Vrbis, ac Diœcesis Mediolani, vbi, & quomodo collocanda, & claudenda. 983. 2.

Arcula ad sputum excipiendum propè altare quando, & quomodo purganda. 640. 2. Vide capsula, & capsula.

Arcus nocticus figura sacrificij altaris. 1117. 1. 2. **Arcus in ecclesiam non inferendi.** 802. 1.

ARCHANGELVS.

Fratris Archangeli de Borgo nouo liber de nomine Iesu Ferrariz impressus prohibetur. 432. 2.

ARCHIDIACONVS.

Archidiaconus Cathedralis Ecclesie Sacramento ordinis initiato certo libro describat. 12. 1. Episcopo concionanti assistat, & librum teneat. 131. 2. 132. 1. 481. 2. eodem celebrante Euangelium canat, aut assistat. 153. 1. Synodi Diœcesanæ dimissionem significet. 279. 2. Ad loca ab Episcopo visitanda præmittendus. 172. 2.

Archidiaconus Metropolitanæ mantellum deferat. 361. 1. diem Synodi Diœcesanæ in Epiphania denunciet. 369. Decr. 45. item initium quadragesimæ, & Pascha resurrectionis. 382. Decr. tertio.

Archidiaconi suū in Ecclesia per se munus obeāt. 26. 2. **Archidiaconis in Diœcesi Vicarij foranei munus** deferendum. 22. 2.

ARCHIEPISCOPVS.

Et omnia quæ ad Archiepiscopum pertinent ratione totius prouinciæ, Vide in verbo Metropolitanus. quæ vero deinceps sequuntur, ad Archiepiscopum pertinent ratione tantum propriæ Diœcesis.

Archiepiscopus congregationibus fori sui præsit, eiusq; absentis vices quis gerat. 657. 1. quando per se visitet fori sui carceres. 682. 1. Quo tempore Seminarium visitet, quidq; in ea visitatione agat. 954. 1. & sequentibus præcipue temporibus in Seminarium clericos recipiat, quidq; in eis recipiendis seruet. 955. 1. & seq. Quando visitet scholas, fabricas, pia loca &c. 468. 2. Sodalitatum, & confratrum regulas, constitutiones, &c. recognoscat. 469. 2. curet Missam à fidelibus audiri in ecclesia parochiali. 467. 2. quæ ad cancellariam referri curet. 711. 1. quæ curet circa altaria in ecclesijs regularium existitatione Apostolica. 463. 2. Libris depositionum multarum ac pœnarum sui fori ad se delatis subscribat statim temporibus. 684. 2. certior faciendus de clericis qui Seminarium ingrediuntur aut inde exeunt statim temporibus. 951. 2. de clericis item Seminarij qui in studijs non progrediuntur. 950. 1. de exercitatorum spiritualium seu oratoriorum in Diœcesi institutorum progressu. 402. 2. De discessu sacrarum, clericorum, & puerorum clericali militiæ ad scribendorum. 416. 1. De emolumentis funerum. 423. 1. de ecclesiasticis qui in suam parochialem ecclesiam diebus festis ad diuina officia non conueniunt. 807. 1. consulendus antequam baptizetur monstrum, præcipue si humanam speciem nullam præferat. 498. 1. antequam item baptismus ministraretur adulto furioso aut muto 506. 2. Eius consecrationis denunciandæ formula. 1263. 2.

Archiepiscopus vniuersæ oblatorum congregationi præest. 833. 2. cap. 2. Quos admittat, quosque item recipiat. 828. cap. 2. Quando votum promissionis facta eiusdem proroget. Ibid. cap. 3. Qua forma in iis ad votum recipiendis vtatur. 829. 1. Qua cautione vtatur in dandis beneficijs iis qui votum paupertatis emiserunt. 831. 2. Qua ratione, & quando excludat oblatos a congregatione. 832. cap. 8. quomodo, & qua ratione collegiatis Oblatorum domos erigat. 833. cap. 2. quosque eisdem domibus adscribat. Ibidem. Quos item domibus conuictorum, & vbi eas erigat. 834. cap. 3. Quos item domibus Seminariorum, collegiorumque piorum. Ibidem. cap. 4. quos alijs locis adscribat. Ibidem. cap. 4. Ad eius præscriptum varia ab oblati obanda munera. 829. cap. 4. eius iniussu non accipiendâ, nec dimittenda, aut recusandâ ab oblati beneficia, 830. 1. 2. etiâ si votum subiectionis bonorum, aut paupertatis emiserint. 831. cap. 5. Absque eius consensu quæ onera non recipiendâ à congregatione. 835. cap. 7. Nihil accipiendum in missionibus, etiam quoad victum, nisi eiusdem permisso. 842. 1. Eiusdem litteræ parentes & benedictio in discessu accipiendæ. Ibidem. Ab eodem sacra Eucharistia accipiendâ initio eiusdem missionis. 843. 1. Quæ ad illum referant, aut scribant & quam sæpe. 842. 1. 843. 1. ei obedire parati esse debent oblati. 838. 2. eaque obedientia præcipuum est congregationis fundamentum. 828. 1. Quam sæpe illum ad-

antoblato tum in ciuitate tum in diœcesi commorantes. 835. 1. cap. 5. Formula voti subiciendi bona eiusdem obedientie. 831. 1. & in quem vsum erogandi huiusmodi bona. Ibid. cap. 6.

Archiepiscopi approbatio requisita in matrimonio iungendis alienæ Diœcesis sponsis. 352. Decret. 38. in Ludimagistris ad fidei professionem præstandam admittendis. 400. 1. In nouis ædificijs, picturis, imaginibus &c. in ecclesia faciendis. 404. 2. In laudationibus mortuorum. 557. 1. In publicandis Indulgentijs à regularibus. 1001. 2.

Archiepiscopi iussu indictas processiones non agentes Parochi quomodo multandi. 985. 2.

Sine Archiepiscopi facultate non absoluedum à casibus referuatis sub pœna excommunicationis. 339. Decret. 18. 359. Decret. 14. 988. 1. Non ministrandum pœnitentiæ Sacramentum sub pœna excommunicationis. 760. 2. Neque etiam a regularibus. 1002. 1. Non audiendæ confessiones post Dominicam Palmarum, eorum qui citra quinquagesimam non sunt confessi. 762. 2. Non audiendæ confessiones hominum alienæ Diœcesis à Parochis. 409. 2. Non admittendi ad confessionem qui fidei capita dicere nolunt. 411. 1. Non prorogandum confitendi tempus ægroti præscriptum. 536. 1.

Non relaxanda cuiquam publica pœnitentiâ à regularibus in confessione. 1002. 1. **Non suscipiendum onus celebrandi.** 789. 1. 807. 2. **Præcipue à Parochis.** 424. 2. **Non celebrandum in ecclesijs Monialium.** 337. Decr. 8. **Neque in oratorio alicuius scholæ aut confratris.** 420. 2. **Neque in oratorijs aut cappellis campesribus.** 802. 1. **Neque in ecclesijs vbi clericus non est.** 375. 2. **Non celebrandum à sacerdotibus alienæ diœcesis.** 732. 2. **Neque admittendi quicumque ad celebrandum suscipiendum.** 807. 2. **Non explendum per alios munus celebrandi Missam, vel diuina officia in proprijs cappellis.** 350. Decret. 21. Subbirreta in Missa à celebrante non adhibenda. 739. 1.

Non sumenda sacra communio extra Parochialem in Paschate. 408. 2. **Neque preroganda communio paschalis.** 409. 1.

Non exponenda sacra Eucharistia pro oratione quadragesima horarum in alio altari quam in Maiori. 518. 1. **Cum ea exponitur, non adhibenda plura aut pauciora lumina præscripto numero.** 518. 1. **Neque immutandus ordo Ecclesiarum in eadem expositione.** 787. 1. **Neque in aliqua Ecclesia exponenda citra præscriptum.** 804. 1. **Antè sacram Eucharistia non adhibendum oleū alterius generis, quam oliuarum in lampade.** 513. 1. **Non tenendi plures eodem die ab vno Patrino in sacramento confirmationis.** 510. 1. **Non discedendum Ecclesiasticis à Diœcesi.** 341. Decr. 26. **Neq; diutius triduo à propria ecclesia canonice, & alijs chori ministris.** 413. 2. 415. 1. & qui deliquerint vt puniendi. 985. 1.

Non suscipiendum iter ab eisdem ecclesiasticis die festo. 420. 2. **Iisdem non discedendum ab Ecclesia vbi litania dicitur.** 783. 2. **Neque à Synodo Diœcesana.** 371. 1. **Iisdem sub pœna excommunicationis.** 393. Decr. 2. **Neque in laicorum ædibus habitandum.** 341. decr. 27. **Neque arbores in prædijs ecclesie cadende.** 343. Decr. 36. **Non habendæ mulieres, etiam consanguineæ domi.** 413. 2. 807. 2. **Non audiendi Ludimagistri laici.** 416. 2. **Non exorcizandi euergementi.** 360. Decret. 18. 406. 2. 407. 1. **Ab eisdem ecclesiasticis non petenda elemosina in peregrinatione.** 363. 2.

Non comittenda consanguineis administratio beneficii à minore obtenti. 368. Decr. 42.

Non locanda bona Ecclesiastica nisi Schedulis publice affixis. 368. Decr. 40. **Neque locanda ad des ecclesiasticæ cuiquam.** 807. 2. **A nemine suscipiendum munus cantoris, Sacristæ, custodis, clerici in Missa ministrantis.** 365. 2. 412. 2. **Imagines cereræ voti causa oblatæ non vendendæ.** 340. Decr. 22. **Relicta ad certum pium vsum, aut alicui collegio, in alium vsum non conuertenda.** 353. Decret. 42. & Decret. 43. **Pallium funeri**

aut exequiis adhibitur in altari non adhibendum. 354. Decret. 51. Regularis non adhibendus ad officium cantoris in Ecclesijs secularibus. 366. Decret. 29. iisdem regularibus non permittenda conquisitio elemosinarum. 402. 1. collecta elemosinarum a concionatore non facienda. 402. 1. In ecclesijs secularibus intra Diocesim Mediolanensem non utendum alio ritu quam Ambrosiano. 336. Decret. 5. Sepulcra in Ecclesijs non extruenda. 406. 2. 455. 2. 802. 1. Nihil exponendum ad colligendam elemosinam in ecclesijs aut alibi. 468. 2. Non sumendus habitus clericalis. 788. 2. Neque admittendi laici ad functiones ecclesiasticas obeundas. Ibidem. Ecclesie non diruendæ. 799. 1. Non ponendæ in ecclesia Bradellæ. 798. 1. Non admittendi quæstores ad elemosinas colligendas. Ibidem. Non sepeliendi mortui ex improviso, nisi post vigesimam quartam horam repentinè eius euentus. 556. 1. Nemini proficiscendum ad loca hæreticorum. 431. 1. Non iungendi matrimonio vagi homines, & peregrini. 551. 1. Neque ij qui in finibus hæreticorum habitant. Ibidem. Non remittendæ denunciations matrimonii. Ibidem. Neque celebrandum matrimonium, quo die facta est vltima denuncia-tio, nisi instante aduentu vel quadragesima. 352. 2. Non adscribendi in Seminarium clerici neque dimittendi. 958. 1. Neque idem recipiendi, qui post absentiam ad præscriptum tempus non redierint. 951. 2. Idem non mittendi ad processiones aliaue munera in alienis ecclesijs obeunda. 948. 1. Sine Archiep. subscriptione non imprimendi libri. 345. Decret. 40. Sine eiusdem facultate qui libri non vendendi, emendi, vel imprimendi. 432. 433. Sine Archiep. licentia adhibentes pueros laicos ad functiones Ecclesiasticas quomodo multandi. 984. 2. Ac item Missæ celebrantes. Ibidem. Sine Archiep. litteris dimissorias non suscipienda peregrinatio ab Ecclesiasticis. 363. 1. Sine eiusdem litteris commendatitiis non dimittendi Seminarii clerici ad proprias domos. 952. 2. Archiepiscopi arbitrio quomodo multandi, & puniendi seu plectendi, negligentes denunciare eos qui debito Missarum muneri non satisfaciunt. 337. Decret. 6. qui infantem baptizatum sciens rebaptizauerit. 349. Decret. 12. Sacerdotes plus elemosinarum pro sacrificio Missæ petentes quam præscriptum est. 350. Decret. 16. Locator bonorum Ecclesiasticorum instrumentum locationis non conficiens. 353. Decret. 45. Item qui dignitates, & canonicatus obriunt, si locationes bonorum suarum præbendarum ad præscriptum non confecerint. 368. Decret. 41. qui in festorum celebritate plures præscripto numero sacerdotes adhibuerit, aut ad eam non vocatus accesserit. 362. 2. quique in iisdem celebritatibus quoad mensæ apparatus deliquerit. Ibidem. qui cantoris, sacristæ, custodis, clerici in Missa ministrantis munus sine facultate susceperit. 365. 2. Item qui organistæ munus susceperit. 366. Decret. 28. Qui laicum cantorem sine facultate in ecclesia adhibuerit: & laicus ipse. Ibidem. Decret. 29. Negligentes in purgandis cæmeteriis. 466. 1. Archiepiscopo quando, quomodo, & à quibus denunciandi, mittendi, aut deferendi, qui debitum celebrandi munus non explent. 337. Decret. 6. Ecclesiastici, qui domicilium, ecclesiam, aut cappellam mutarint. 413. 1. qui negligunt conuenire ad congregationes Diocesanas. 799. 1. In studiis item negligentes. 416. 2. Non obseruantes concilia, aut non residentes. 808. 1. Confessorum nomina. 409. 2. Confessarii non facientes recitare doctrinæ christianæ capita ante confessionem. 410. 2. Nota confessorum regularium. 1002. 1. Parochi in officiis erga ægros negligentes. 360. Decret. 15. & in obeundis statis sacrosanctæ Eucharistiæ processionibus. 422. 2. Parochi diligentes aut negligentes in apparatu suppellectilis ecclesiasticæ præscripto. 406. 1. Parochorum ad audiendas alienæ Diocesis hominum confessiones approbatorum nomina. 410. 1. Regulares, qui candelas benedictas, cineres, aut palmas distribuunt. 406. 2. & qui in Diocesi ad pro-

cessiones non conueniunt. 422. 2. Moniales conuersæ ad funera prodeuntes. 342. Decret. 34. qui diutius in excommunicatione, vel alia censura permanent. 339. Decret. 19. Ludi magistri qui præstitæ fidei professionis testimonium non exhibuerint. 400. 2. Inquisitiones item de eorum vita, & moribus. Ibidem. Pueri qui ex hæreticorum locis veniunt. 401. 1. hæretici item eorumq; fautores. 429. 2. Eaque de re monendi fideles à concionatoribus. 716. 1. Pueri clericalem habitum in Diocesi sumentes. 792. 2. Pueri ægroti nondum confirmati, antequam decedant. 508. 2. Hebræi diutius triduo Mediolan. commorantes. 401. 1. concionatores in Diocesi 402. 1. delinquentes contra edictum de recta in Ecclesijs conuersatione. 428. 2. Mendicorum vagantium nomina ante hebdomadam in autentica. 408. 2. Eorū nomina quibus imponenda est publica vel solemnis penitentia. 411. 2. Nomina inconfessorum tempore Paschatis. 773. 1. Index interdictorum ob non sumptam in Paschate communionem. 409. 1. Index peccandi occasionibus implicito. 410. 1. Index ecclesiarum, campanarum, & aliarum rerum consecrandarum. 405. 1. Index locorum vbi mercatus sunt die festo. 403. 2. Abusus & corruptelæ dierum festorum. Ibidem. Superstitiones in singulis Parochijs existentes. 404. 1. Dierum festorum violatores. 797. 1. populi recusantes scholis doctrinæ Christianæ interesse. 795. 1. Abusus populi frequentiores. 797. 2. Ponentes in Ecclesia bradellas sine facultate. 798. 1. Alienationes bonorum ecclesiasticorum. 808. 1. Legata pia cum primis sunt. 343. Decret. 37. Votorum publicorum commutationes faciendæ. 404. 1. Testificationes de Sacramentorum vsu, de functionibus præstitis &c. singulis mensibus à clericis. 364. Decret. 25. Congregationum Diocesinarum acta. 801. 1. Acta in congregationibus Seminariorum. 951. 2. Vitæ sanctorum conscriptæ, quæ in singulis Ecclesijs extant. 402. 2. Impedimenta quæcunque quæ in matrimoniorum denunciatione deteguntur. 352. Decret. 34. Variæ denunciationum formulæ. 425. 1. Archiepiscopo exhibenda delineatio nouæ picturæ, ædificii &c. in ecclesia faciendi, & sacrarum etiam imaginum. 404. 2. Rationes quoque administrationis scholarum, fabricarum, piorum locorum &c. singulis annis. 468. 2. Archiepiscopo casus referuati & censuræ quæ. 339. 1. Decret. 18. 435. 1. 440. 1. 409. 2. 988. 1. & sequent. eidem capita quædam in suo foro referuata. 655. 2. Archiepiscopo Præpositi, & Parochi diocesani, cum in urbem veniunt, præsentare se debent. 794. 2. 808. 2. cæteri quoque ecclesiastici. 468. 1. Initiandi quoque prima tonsura statim temporibus. 778. 1. & promouendi ad ordines maiores. Ibidem. 2. & cæteri omnes ordinibus initiandi. 779. 2. Reueri item à peregrinatione Ecclesia sicut. 364. 1. Decret. 33. Archiepiscopo vt genuflectat Sacerdos, cum ad altare sibi progredienti obuiam sit. 741. 2. Clerus quoque in Processionibus. 783. 1. Et ad Seminarium aduentanti vt obuiam exeant clerici. 967. 2. Archiepiscopo in aliqua Ecclesia celebrante, aut concionante, Missa non dicenda. 467. 2. 733. 1. Eo præsentate quis in Mensa legat in Triclinio Archiepisc. 815. 2. & quomodo stet. 814. 1. quis item tabellam benedictionis deferat, & inficiat. 815. 2. Coram eo examinandus Cancellarius Archiepiscopalis. 685. 2. Eodem presente contractus seu conuentiones in deductio ne aquarum à laicis per ecclesiarum, aut clericorum agros faciendæ. 453. 2. Ab Archiepiscopo accipiendum pacis osculum in fine Synodi Diocesana. 371. 1. Ab eodem examinandæ Virgines S. Virgulæ sodalitati adscribendæ. 914. 2. Ab eodem expedienda confirmatio Prioris seu Præfecti generalis eiusdem societatis. 915. 2. Ab eo deligendus & amouendus Cancell. Archiep. 685. 1. & Notarii sublimiti cancellariæ. 686. 1. Ab eodem accipiendæ litteræ canonicæ

canonicæ à laicis peregrinationem suscepturis. 364. 1. Decret. 33. Ad Archiepiscopum quæ, & quando referant Vicarij foranei & præfecti regionum tempore synodi Diocesana. 370. 1. testes item synodales. 372. 2. concionatores concionandi munere perfuncti. 402. 1. Ad illum non deferentes Parochi præscriptos libros quomodo multandi. 985. 2. 986. 1. & quæ debent per litteras non denunciante. 986. 1. 2. Ad illum sæpe se conferat Seminarij Rector. 958. 1. Quibus item diebus ad illum conueniat clerus Vrbanus. 364. Decret. 27. Ad eundem pertinentia acta à quo recipienda in cancellaria. 689. 1. Apud illum quo die habenda congregatio Vicariorum foran. & Præfectorum in vrbe. 371. 2. Ab Archiep. obtenta celebrandi facultas quando nulla. 366. Decret. 30. Archiepiscoporum Mediolanensium tabula. 973. Pietas, vitæ sanctitas, vigilantia, cæteræq; virtutes. 1097. & sequent. Archiepiscopatum iurium libri à Cancellario habendi. 702. 2. 706. 2. 707. 2. & sequent. Archiepiscop. iurium, & mæx causæ à promotore fisci & subtitutis promouendæ. 679. 1. Archiepiscopale forum vide forum. In Archiepiscopales ædes mittendi Clerici Seminarij ad conciones habendas, & quibus præcipue diebus. 950. 2. In eisdem habenda singulis hebdomadis congregatio Seminarij. 951. 2. Vide congregationes. Archiepiscopalis familia. Vide familia. ARCHIPRESBYTER. Archipresbyter Ecclesiæ Cathedralis Episcopo solemniter celebranti assistat: siq; defuerit vt puniendus. 153. 1. Ad loca ab Episcopo visitanda præmittendus, eiusq; in ea munus. 172. 2. Tempore pestilentie Parochis peste affectis Eucharistiæ Sacramentum in vrbe ministrat. 250. 1. Episcopo item ægrotanti. 311. 1. Archipresbytero Metropolitane mantellum conceditur. 361. 1. Item alijs Archipresbyteris vrbis, & Diocesis Mediolani. Ibidem. Archipresbyteri, munus suum per se obeant in ecclesia. 26. 2. A baptizandi solemnitate in Sabbato sancto, & Sabbato Pentecostes ablineant. 498. 2. Alios pro se non mittant ad funera, vel officia mortuorum, vt illorum elemosinam percipiant. 157. 2. 557. 1. Pars monitionum ad Archipresbyteros pertinentiū. 185. 1. 376. 2. & sequentibus. Archipresbyteri Diocesani Parochos ægrotantes inuisant, ergaq; mortuos quæ officia præstent. 67. decr. 15. Ad Præposituram die Corporis Domini, & in Litanijs conueniant. 338. decr. 13. Vide Parochi. quem locum teneant in conuentu Diocesano. 651. 1. Eorum sepulcrum in collegiatis vbi, & qua ratione construendum. 587. 1. Eisdem Vicarij foranei munus deferendum. 22. 2. Archipresbyteratus alicui Præposituræ adiungendi. 338. Decret. 12. ARCHIVIUM. Archiuum quibus in Ecclesijs instituendum. 37. 1. 467. 2. 665. 1798. 2. Qua ratione claudendum, & à quibus custodiendæ clauis. Ibidem. Quæ in eo asseruanda. 190. 1. 196. 1. 37. 1. 62. Decret. 6. Archiuum Archiepisc. à Cancellario custodiendum. 688. 2. In illud deferendi libri Parochiales. 467. 1. Inuentaria bonorum immobilium omnium ecclesiarum vrbis & diocesis. 468. 2. Liber legatorum & onerum piorum locorum. 469. 1. Alia scripturæ variæ. 711. 2. & sequentibus. Ibidem. quomodo custodiendæ. 713. 1. & sequent. & qua ratione inde extrahendæ. 714. 2. & sequentibus. vide scripturæ. Cætera vide infra in verbo Archiuum Episcopale. Archiuum Episcopale, seu Ecclesiæ cathedralis quo modo claudendum. 37. 1. clauis à quibus custodiendæ. Ibidem. Episcopo mortuo cui tradendæ. 73. Decret. 14. In illud deferenda Inuentaria bonorum ecclesiasticorum. 37. 1. Bonorum & iurium ad monasteria Mo-

nialium pertinentium. 194. 1. 924. 2. Bonorum & iurium à laicis administratorum ad ecclesiam spectantium, etiam si sit Iuris Patronatus laicorum. 194. 2. Liber Bullarum summorum Pontificum. 62. Decret. 5. Eorum qui fidei professionem præstant. 89. 1. Indulgentiarum. 119. 1. altarium, eorumq; onerum ac iurium. 124. 2. Consecrationum ecclesiarum, altarium, cæmeteriorum, & campanarum. 127. 2. Beneficiorum Diocesinarum, & litterarum ordinum. 147. 2. Confessiones vel recognitiones soluti canones emphiteusis ecclesiasticæ. 72. Decret. 10. Libri legatorum annuorum onerumq; illis adiutorum, quæ in pijs locis præstari debent. 196. 1. Monumenta festorum dierum & vigiliarum aliorumq; piorum institutorum ex voto vel consuetudine. 86. 2. Acta & scripta ad forum pertinentia. 105. 1. Cancellarij Notarijque fori Episcop. decedentis aut se abdicantis scripta. Ibidem. Reliquiarum recognitionum liber, scriptaq; ue & monumenta ad eas pertinentia. 115. 2. Liber penarum & multarum, solutionisq; earundem. 189. 1. Instrumentum voti publici nuncupati. 216. 1. Baptizatorum tempore pestilentie liber. 243. 1. Archiuum Capitulare in singulis Ecclesijs collegiatis instituendum. 37. 1. eiusq; custodia, & cura. Ibidem. 100. 1. Quæ scripta in illud deferenda, & quorum sumptibus. 100. 2. Siq; non detulerint qui debent, quomodo multandi. 985. 1. Quomodo inde liceat exempla describere. 100. 2. Archiuia in singulis plebibus seu Vicariatis constituta. 665. 1. 798. 2. Quæ in eis scripta asseruanda. Ibidem. 2. Qualis ijs præficiendus Archiuista & qua mercede. Ibidem. & quomodo ex ijs liceat scripturas accipere. Ibidem. In Archiuo Seminarij asseruanda scripta omnia & libri bonorum, & iurium eiusdem. 952. 1. ARCISATIVM. Arcisatum Cap. Pleb. Tertie Regionis, Diocesis Mediolanen. 661. 1. ARDERICVS. Ardericus Mediolani Archiepiscopus. 978. num. 67. AREA. Area Ecclesiæ qualis, & quo loco. 563. 1. quoties, & quomodo purganda. 640. 1. Area Monialibus proximæ à viris regularibus non emendandæ. 492. 931. 1. ARGENTVM. Argenti vsus Episcopis interdictus. 17. 1. Meretricibus. 40. 1. Vrccoli ex argento non conficiendi. 151. 2. 464. 1. Lunula tabernaculi Eucharistiæ cum suo scuto ex argento conficienda. 136. 2. 464. 2. Argentea ecclesiæ suppellex qua cautione purganda & tractanda. 639. 1. 640. 2. & inargentata item. 641. 1. Argentea indumenta, & vestes quomodo asseruandæ in Sacristia. 642. 2. ARIANI. Ariani à S. Ambrosio conuersi. 1101. 2. eorum impietati maxime obstitit Dionysius Mediolani Archiepiscopus, eiusq; temporis catholici. 1098. 1. ARIFREDVS. Arifredus Mediolani Archiepiscopus. 976. num. 47. ARIOLI. Ariolos consulentes, vel vt consulantur persuadentes, ab episcopis puniendi. 5. 1. ARITHMETICA. Arithmetica docentes fidei professionem præstant. 114. 1. 400. 1. Eorum index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. ARMA. Arma Episcopi familiaribus interdicta. 17. 2. 816. 1. clericis. 19. 2. 375. 1. disciplinatis, & contratribus. 289. 2. 901. 1. & qui deliquerint puniendi. 905. 1. famulis Seminarij. 964. 2. in Ecclesijs non inferenda. 33. 2. 438. 1. 797. 2. 802. 1. neque in processionibus. 797. 2. in Ecclesijs, & cæmeteriorum atrijs non stringenda. 127. 2. Neque in ædibus Archiepiscop. 656. 2. à sepulcris, &

INDEX RERVM.

æmiterijs amouenda. 367. Decret. 37. pro foribus parietibus Ecclesie, in atrio quoque, aut cæmeterio non collocanda. 438. 1. à procuratoribus, Notarijs, & scriptoribus fori Archiepiscopalis in ædibus Archiepiscopalis non ferenda. 656. 2. in Sacramento rum susceptione deponenda. 91. 2. tempore confessionis 763. 1. & sacre communionis. 726. 1. 804. 1. à cõpatribus quoque, & patris. 91. 2. 496. 1. etiam in Sacramento confirmationis. 509. 1. 717. 2.

Arma ex sacris canonibus ei vetita qui presbyterum occiderit. 527. 2. Parricidium fecerit. 528. 1. Vxorem occiderit. 529. 1. & incestum admiserit. 531. 1.

Gubernator locorum status Ecclesiastici licentiam ferendi arma tribus palmis breuiora concedens, à solo summo pontifice absolueudus. 990. 2.

Idem qui armatos receptauerint, vel aluerint in statu Ecclesiastico. 991. 1.

Monachi arma tenentes intra septa Monasterij sine concessu Abbatum suorum, à solis Episcopis absolueudi. 993. 1.

Arma suppeditantibus ijs qui in torneamento se exercēt non concedenda ecclesiastica sepultura. 560. 1.

A R M A R I V M.

Armarium indumentorum, & vestium sacratum in sacristia quale, & quomodo construendum. 128. 2. 405. 1. 464. 1. 590. 1. in eo reliquiæ, & olea sacra non afferuanda. 405. 2.

Armarium nullum subtrus tabernaculum Eucharistie cõstruendum. 513. 1.

Armarium Chriftmatis, & oleorum in baptisterio quale, & quomodo construendum. 579. 2. 581. 2.

Armarij sacrorum oleorum clauis à Rectore Ecclesie custodiendæ. 133. 2. 559. decret. 9.

Armata libraria in sacristia quæ, & qualia. 590. 1.

Armata Ecclesie, & Sacristie, quomodo, & quando purganda. 639. 2. 640. 2. Quæ ratione in ijs afferuanda supellex ecclesiastica. 642. 1. 2.

Armarium in stâbulo Archiepisc. quale, & ad quem vsus. 823. 1.

A R M I L L A E.

Armilla à clericis non gestandæ. 19. 2.

A R N V L P H V S.

Arnulphus Primus Mediol. Archiep. eius præcipua gesta. 978. num. 70.

Arnulphus Secundus. num. 73.

Arnulphus Tertius. num. 78.

A R O M A T A R I A.

Aromataria officina in Monasterijs Monialium vbi & quomodo extruenda. 597. 2.

Medicamenta extra Monasteria Monialium à sola Aromataria seniore danda. 192. 2. 193. 1. 934. 2.

A R O N A.

Arona oppidum cum cura secundæ regionis Dioc. Mediolani. 661. 1.

A R R O G A N T I A.

Arrogantia à concionatore fugienda. 479. 2. Maxime in petenda attentione. 491. 1.

A R S A G V M.

Arfagum Cap. Pleb. Primæ regionis Dioc. Mediolani. 660. 2.

A R T E S.

Ars medendi clericis interdicta. 20. 1. quæ licita. Ibid.

Arte sonandi quomodo liceat instrui Moniales, & à quibus. 50. 2. 934. 1.

Puellæ extra Monasterium degentes nullam artem à monialibus docendæ. 52. 1. 936. 1.

Artes illiberales diebus festis non exercendæ. 6. 1.

Artium liberalium & litterariorum professores fidei professionem præstent. 1. 2. 89. 1. 114. 1. 409. 1. Alioqui docendi munere interdiciendi. 89. 1. 986. 1. A Parochis denunciandi. 1. 2. 986. 1. Eorum index in visitatione à Parochis exhibendus, 175. 1. 673. 2. Vide fidei professio.

Artes bonæ instituentæ vel renouandæ studio Magistratum, & Principum. 40. 1.

Artes Magicæ vetitæ. 5. 1.

Eucharistia sacrifue rebus abutentes ad Magicas artes, à solo Episcopo absolueudi. 11. 2. 339. 1. 994. 2.

Artifices, famulos & Ministros blasphemos, & quauis rationes malos domo eijciant. 5. 2. ea de re monendi à concionatoribus. 716. 1. 1085. 1. vt se cum ijs gerant, illique vicissim cum suis artificibus. Ibidem, & sequenti. Quibus legibus familiam suam instituant, & operarios in officinis. 103. 104. 1085. 2. tum quoad preces, & alia pietatis officia. 1086. 1. tum quoad obseruationem cultumque dierum festorum. Ibidem. tum quoad mores. Ibid. 2. tum quoad contractus, negotia, & artificia. Ibid.

Artifices à Parochis monendi de corruptelis operariorum suorum. 104. 1. Puniendi, si ministri sui deliquerint in violatione festorum dierum. 6. 1. 433. 2. monendi vt diem festum integrum obseruent à media nocte ad mediam noctem. 433. 2.

Artifices orationem vespertinam in suis officinis haberi curent, & qua ratione. 1007. 2. Tempore pestilentie ab Episcopo conuocandi, & qua de re monendi. 228. 2. 239. 1. Eorum diligentia in piorum operum exercitatione peste restincta excitanda. 254. 1.

Artificum in Parochia sua frequentiorum index à Parochis exhibendus in visitatione. 175. 1. 673. 2.

A S C E N S I O.

In Ascensione Domini Missa solennis ab Episcopo celebranda. 152. 1. Diuina officia in ecclesijs Parochialibus ritu solenni celebranda. 166. 2. Ianuæ, & parietes ecclesie ornandi. 213. 1. Supellex ecclesiastica omnis munda adhibenda. 642. 1. Monendi principes & Magistratus, vt Diuinis officijs intersint in cathedrali. 86. 2. Monitiones de rebus surreptis non publicandæ. 188. 2.

A festo Ascensionis vsque ad octauam Corporis Christi intermittendæ visitationes. 662. 1.

A S P E C T V S.

Ex Aspectu qui polluitur, penitentia canon. 532. 1.

A S P E R S I O.

Aspersio aquæ benedictæ, Vide aqua benedicta.

Baptismo per asperionem quando vtendum in ijs ecclesijs, in quibus baptizatur per immersionem. 498. 2. Vide Baptismus.

Asperforium seu aspergillum vasi aquæ sanctæ appendendum, & quale. 123. 1. 465. 2. 582. 2. 803. 2.

Aspergilla ad vsus Episcopi quot. 603. 2. Ad vsus aliorum sacerdotum in cathedralibus. 609. 1. In collegiatis. 616. 1. In Parochialibus. 619. 2.

A S P I S.

Aspis obturans aures, qua ratione hominum spiritui Sancto resistentium typus sit, egregie describitur accommodatè ad clerum. 1170. 2. & seq.

A S P O R T A T I O.

Asportatio cadaverum sine facultate Episcopi vetita. 157. 2. 558. 2. Ea facultas gratis à Cancellario Archiep. concifienda. 286. 1.

In asportatione bonorum decimarum iure ecclesie subiectorum rector admonendus. 102. 1.

Vide Decimæ.

A S S A S S I N I.

Qui christianos per assassinos occidunt, à solis Episcopis absolueudi. 992. num. 11.

A S S E C L A.

Affecta seminarum clericus esse prohibetur. 20. 2.

A S S I S T E N S.

Assistens in Missa solenni qui, & cui adhibendus. 33. 1. 154. 1.

Assistentes Episcopo celebranti qui, & quot, eorumque vestitus. 553. 1. Eidem Pontificalia munera exercent. Ibidem. In diuinis officijs & processionibus. 271. 2. Concionanti. 131. 2. 132. 1. 481. 1.

Assistentes sacerdotes in congregatione generali scholarum Doctrinæ Christianæ quot, & à quo deligendi, & quamdiu durent. 865. 2. Eorum electio in Diocesi qualis. 888. 2. Quo præsentè. 880. 2. Eorum auctoritas. 866. 1. Ex eorum numero deligendi officiales congregationis. Ibidem 2. Non eligendi in priores scholarum

INDEX RERVM.

harum priuatarum. 887. 1. Eidem congregationi Generali intersint. 867. 1.

Assistentes recipiendis elemofinis in Confratrijs disciplinatorum quot, eorumque officium. 904. 2. Electio qualis. Ibidem.

Assistentis familiarem, commensalem, aut nepotè se fingens, vt litteras apostolicas gratis expediat, à solo Papa absolueudus. 989. 2.

A S S I V M.

Assium Cap. Pleb. quintæ regionis Dioc. Mediol. 660. 2.

A S S V M P T I O.

In festo Assumptionis B. Mariæ Virginis diuina officia ritum solenni in ecclesijs Parochialibus celebranda. 166. 2. Missa Pontificalis, & diuina officia ab Episcopo in cathedrali celebranda. 152. 1. Hebdomada ante Assumptione B. M. Virginis congregationes diocesanæ non habendæ. 646. 2.

A S T A N T I V S.

S. Astantij corpus à quo inuentum. 979. num. 89.

Astensis Seminarij census annuus. 258. 1.

A S T E R I V S.

Asterius Mediolani Archiepisc. eiusque præcipua gesta. 976. num. 37.

A S T R O L A B I V M.

Furta in Astrolabio respicientis penitentia canon. 526. 1.

A S T R O L O G I.

Astrologi iudicarij ab Episcopis puniendi. 5. 2. quique ad eos detulerint. Ibid.

A T H O.

Atho Mediol. Archiep. eiusque gesta. 977. num. 63.

A T R A M E N T A R I V M.

Atramentarium à Monialibus priuatim non retinendum. 290. 2. 935. 1.

A T R I V M.

Atrium Ecclesie vbi & quomodo extruendum. 564. 1. etiam in Ecclesijs Monialium. 593. 2.

In atrio Ecclesie arma non reponenda. 438. 1. Profana nõ exercenda. Ibid. Immundities non projiciendæ. Ibid. Nihil venale proponendum. 33. 2. 438. 1. Nihil exponendum ad colligendam elemofinam sine licentia. 468. 2. Taleæ, vel collectæ non exigendæ. 85. 2. etiam ecclesiarum regularium. 1001. 2. Aedificia laicorum vetita. 101. 1. 68. decret. 22.

Immo delta in ijs conuersatio à concionatoribus reprehendenda. 484. 2. In ijs si quid incultum aut fordidum sit, à testibus synodalibus inuestigandū. 180. 1.

Atrium ædium canonicalium claudendum, quiq; id current. 19. 2. 424. 1. Pueri in eo ludentes à quo arceudi. 424. 1.

In Atrio Episcopali pingendi Episcopi qui præcesserunt. 169. 2.

Atrium cubiculare Monialium vbi, & quomodo extruendum. 597. 2.

Atrium capituli Monialium, quale, & quomodo ædificandum. 594. 2.

A T T E N T I O.

Attentio sacerdotis ante Missæ celebrationem vnde potissimum excitanda. 728. 1. 2. In actu celebrationis adhibenda. 733. 2.

In Attentione petenda quid caueat concionator. 491. 1.

Attentio in diuinis officijs qualis, & vnde potissimum excitanda. 272. 1. 2.

A T T E S T A T I O.

Attestationes à Cancellario Episcop. gratis concedendæ. quæ. 285. 2.

Attestationes testium. vide testium.

Formula attestationis de electione & approbatione Iudicum synodalium. 1241. 2.

Formula attestationis natalium, morum, & Professionis fidei. 1253. 1. Attestationis examinis, & approbationis Parochi. 1256. 1. Præsentationis ante sacram ordinationem. 1259. 2.

Vide litteræ testimoniales. Vide fides.

A T T R I T I O.

Sine attritione nemo absolueudus. 522. 1.

A V A R I T I A.

Auaritia quam graue malum, ac præcipue in ecclesiasticis

hominibus. 1173. 1. 2. Eius typus aspidis in terram aëris declinatio. Ibid.

Auaritia eiusque suspicio omnis fugienda in administratione sacramentorum. 6. 2. 496. 1. & qui in eo deliquerint Parochi quomodo mulctandi. 986. 1. In funeribus, & anniuersarijs. 36. 1. 468. 1. & qui in eo deliquerint à Punctatoribus, & Præfectis notandi, & corrigendi. 781. 2. In ijsdem funeribus officijs, ac festorū celebritate cura præfectorum tollenda. 782. 1. A concionatoribus reprehendenda. 484. 2. ab eisdem maxime fugienda. 479. 1. A confessorijs item 769. 2. 774. 2. 777. 1. etiam regularibus. 1002. 1. Ea de re monendi ab Episcopis confessorij. 140. 1.

Auaritia ecclesiasticorum à visitatoribus punienda. 667. 1. Iudæorum à principibus comprimenda. 54. 1. Regularium in audiendis confessionibus cura visitatorum tollenda. 668. 2. Ab oblatiis fugienda in missionibus. 842. 1. A domo & foro Episcopali in beneficijs conferendis tollenda. 148. 1.

Auaritiæ peccato quæ penitentia iniungendæ à confessorijs. 769. 1.

Auari penitentia canon. 532. 1.

A V C T O R I T A S.

Auctoritas Episcopi vide Episcopus. Visitatorum vide visitatores. & sic de cæteris.

A V D I E N T I A.

Audientia quando, & qua ratione ab Episcopo danda. 168. 1.

Audientia communis tribunalium fori Archiepiscopalis hora 816. 2. Item Archiepiscopi pro domesticis fori officialibus. 817. 1.

Archiepiscopo tempore audientie qui assistant de familia. 821. 1. 2.

Audientia publicæ testium synodalium in concilio provinciali inditio. 1216. 2.

Formula Decreti indictionis publicæ audientia in synodo Diocessana. 1240. 1.

Vt se accommodet concionator ad audientium genus. 476. 2.

Auditores fori Episcopalis quas causas non agant. 283. 1. Item fori Archiep. 676. 2. ijsdem nihil à suis famulis accipi patiatur ratione officij. Ibid. Intersunt congregationi consultationis causarum. 657. 2. Eorum deputationes certo libro à Cancellario Archiepisc. describendæ. 707. 1.

A V E S.

Aues diebus festis non vendendæ. 403. 2. 433. 2.

Auium garrum aut volatum in itineris susceptione aut cuiusvis rei actione notantes ab Episcopis puniendi. 5. 2.

Aurum nidi à Rectore in Ecclesia amouendi sub pœna scutorum sex. 465. 2.

A V G V R I A.

Auguria obseruantes ab Episcopis puniendi. 9. 2.

Auguria cura concionatorum tollenda. 484. 2.

Augurijs seruientium canon penitentia. 526. 1.

S. A V G V S T I N V S.

S. Augustinus ecclesie Dei maxime utilis. 1099. 2. à S. Ambrosio conuersus. 1100.

Translationis eius celebritas. 1101. 1. 2. Eius acumen à concionatoribus imitandum. 477. 1. Eius litteræ ad Honoratum de functionibus ab Ecclesiasticis præstandis erga peste languentes. 235. 2. Eiusdem libri à clericis legendi. 182. 2. 374. 1.

A V L A E A.

Aulæ Episcopi vetita. 17. 1. ad ornatum ecclesie adhibenda qualia. 633. 1. quæ in earum ornatu, vel in processionibus non adhibenda. 67. Dec. 18. 340. Decre. 20. Ecclesie addictæ, ad domesticum vsus non adhibenda. 129. 1. A clericis reijcienda. 182. 2. 374. 2.

A V R E S.

Aures infantis cur salua tangantur in Baptismo. 500. 1.

A V R I C A L C V M.

Supellex ecclesie ex Auricalco quando, & quomodo tractanda, & purganda. 641. 1.

A V R I F R I G I V M.

Aurifrigium amictus Episcopi sollemniter celebrans quotuplex. 604. 1. Ad vsus aliorum sacerdotum in

INDEX RERVM.

Cathedralibus . 609. 2. In collegiatis . 616. 2. In Parochialibus . 621. 2.
Aurifrigium albx ad vsum Episcopi solemniter celebrantis quotuplex . 604. 2. Ad vsum Missæ conuent. in cathedralibus . 609. 2. In collegiatis . 616. 2. In Parochialibus . 621. 2.
Aurifrigium albx & amictus Diaconalis , & subdiaconalis Episcopo solemniter celebrante quotuplex . 604. 1. Pro missis conuentualibus in cathedralibus . 609. 2. In collegiatis . 616. 2. In Parochialibus . 621. 2.
Forma aurifrigij amictus . 626. 1. albx . Ibid. 2. Dalmaticæ . 627. 1.

AVRORA.

Ante auroram Missa non celebranda . 9. 1. 733. 1.
Vbi sunt plures Missæ, vna earum celebranda in aurora . 467. 1. si id fecerit, aut sacrista non effecerint, quomodo multat . 984. 2. etiam in ecclesijs regularium . 1000. 2.
Missæ quæ in aurora dicuntur in die Natali Domini, in cathedralibus, & collegiatis canenda . 153. 2.

AVRVM.

Auri vsus Episcopis vetitus . 17. 1. clericis . 19. 1. Meretricibus interdicens . 40. 1.
Aurata ecclesiæ supellex qua cautione tractanda, & purganda, & quoties . 639. 1. 640. 2. 641. 1.
Indumenta, & vestes ecclesiæ ex auro confectæ, quomodo asseruandæ . 642. 2.

AVSCVLTRICES.

Auscultatrices Monialium, Vide Monialium.
AVSTRIACA familia.
Austriaca familia maxime floruit viris ac mulieribus illi stri pietate insignibus . 1159. 2.
Anna Austriaca . Vide Anna.

AVNCVLVS. Auus.

Auunculum occidentis pœnitentiæ canon. 528. 1.
Auum, vel Auiam voluntarie occidentis pœnitentiæ canon. 528. 1.

S. AVXANVS.

S. Auxanus Mediolani Archiep. eiusque præcipua gesta . 975. num. 31.

AVXILIVM.

Auxilium brachij secularis implorandum ab Episcopis in distinguendis locis virorum, & mulierum concionis causa . 4. 1. In attribuendis fructibus absentium ecclesijs . 21. 1. In amouendis sepulchris excelsis loco positus, eorumque apparatu, & ornatu . 36. 2. In tollendo prospectu e vicinorum ædibus in Monasteria Monialium . 49. 2. In tollendo abusu erigendarum arborum calendis Maij . 212. 2. In exigendis Decimis Seminarij . 258. 2. In tuenda clausura Monialium . 939. 2. In transferendis Monialibus . 940. 1. In peccatorum occasionibus eripiendis . 316. 1.

Auxilium brachij secularis à Vicarijs foraneis petendum in prohibendis mercatibus die festo fieri solitis . 797. 1. & in extirpandis alijs abusus in populo frequentioribus . Ibid. 2.

Auxilium non præbentes Principes & Magistratus in tuenda clausura Monialium, excommunicationem incurrunt . 439. 2. & à solis Episcop. absolucendi . 994. 1.

Auxilium dantes violentæ in clericum manuum iniectioni excommunicantur . 988. 2. Item dantes auxilium excommunicato à Papa . Ibid. Episcopum percutienti, capienti, & expellenti . Ibid. Cardinalium, & aliorum qui in conclauis sunt, aut Pontificis electi domos, res, & bona surripientibus . 989. 1. Trahenti ecclesiasticum ad forum laicale . Ibid. 2. Appellanti à summo Pontifice ad futurum concilium . Ibid. auferenti aliquid de ecclesijs, & sacris locis . Ibid. Pugnanti in duello . Ibid. contra sanctæ Inquisitionis officium, aut Ministros . 990. 2. Homicidæ aut exuli R. E. 991. 1. Pro expeditione gratiæ vel iustitiæ aliquid paciscentibus, dantibus &c. Ibid. Hi omnes excommunicationem incurrunt summo Pontifici reseruatam .

Auxilium dantes mulieribus statum beghinarum sectantibus . 992. 2. 993. 2. litigare volentem à lite desistere compellentibus . Ibidem. contra negotium Inquisitionis . 993. 1. Mulierem aliquam rapientibus . Ibid. 2. cogentibus Virginem aliquam, vel aliam ingredi Monaste-

rium, aut religionem profiteri . &c. 339. 1. 994. 1. Honorum omnium absolutio de iure Episcopis referuntur .

AUXILIUM INCENDIARIO SCIENTER DANTIS PENIT. canon. 530. 2.

Axiomata ad disputandum proposita de quauis scientia, ab Episcopo antequam proponantur recognoscenda . 61. Decr. 4.

AZIMVS.

Azimus panis in Missa adhibendus, alioqui sacerdos graviter peccat . 757. 1.

B

BACCHANALIA.

Bacchanaliorum grauis reprehensio, multaq; inde nascentia mala enumerantur . 151. 1. & seq. Bacilia abaci qualia . 631. 1. Vide pelues . Vide abacus.

BACVLVS.

Baculus Pastoralis, vt adhibendus Episcopo concionante . 131. 2. 481. 1. Eius forma . 627. 2.
Baculus à Præpositis in processionibus ferendus . 467. 2. Tempore conuentus diocæsani quibus in locis adhibendus . 647. 1.
Baculus abbatialis qua ratione ab Episcopali distinguitur . 627. 2.

BALISTA.

Balista clericis interdita . 19. 2. In ecclesiâ non inferenda . 33. 2. 438. 1. 802. 1.

BALNEVM.

In Balneis cum muliere selauantis pœnitentiæ canon. 531. 1.

BALSAMVM.

Balsamum, ex quo cum oleo chrisma conficitur, quid significet . 507. 1. 2.

BAMBACIVM.

Bambacio munienda chrismatibus & oleorum sacrorum vascula, & qua ratione . 407. 1. eorumque item vinctio bambacio abstergenda . Ibid. & cum noua afferuntur olea, veterum oleorum bambacium comburendum in sacro . 133. 1.

Bambacio abstergenda confirmati frons . 221. 1. eodem cereulei, vel alterius coloris non elaborandæ altarium mappæ . 625. 1.

In actis ferè semper bombyx pro bambacio adhibetur .

BANNITI.

Banniti in ecclesias aut Monasteria regularium vel loca sacra confugiunt, ab iisdem regularibus notificandi . 1001. 2. cætera vide In verbo exules.

BAPTISMVS.

Baptismus, primus omnium sacramentorum & maxime necessarius . 496. 2. Plenariam peccatorum pœnaramque omnium remissionem confert . 1023. 2. isq; figuratus in iubileo veteris legis . Ibid. in quo differat à pœnitentiâ . Ibid. 1024. 1. De eo instituendi fideles à concionatore . 485. 2.

Baptismus in peccato mortali à Parocho seu sacerdote non ministrandus . 502. 2. à leiuno ministrandus . Ibid. Domi non ministrandus nisi instante necessitate . 7. 1. 501. 2. Neque à laicis, præterquam in casu necessitatis . 498. 1. Tumq; si plures adsint, à quo potissimè ministrandus . 7. 1. 498. 1. ab obstetricibus item non ministrandus nisi in casu necessitatis . Ibid. ac non nisi ab approbatis . 220. 1. & quibus presentibus . Ibid. Vide obstetrices . Alienæ parochiæ pueris non ministrandus . 135. 1. Nisi instet necessitas . 502. 2. A parentibus proprijs nõ ministrandus absque manifesta necessitate . 498. 2.

Baptismus qua hora ministrandus, & qua item non ministrandus in Ecclesia . 219. 1. 348. Decr. 2. 502. 2. quo loco 502. 2. Quomodo ministrandus, cum dubitatur an aliquis sit baptizatus . 92. 1. 497. 2. & cum partus ex utero matris vna tantum parte extat . 497. 2. 498. 1. Si scilicet dubitatur de obitu antequam totus nascatur . 502. 1. Aut si mulier obeat antequam infans nascatur . 502. 1. 2. Item cum monstrum baptizandum offertur . 498. 1. & seq. In quibus ecclesijs non ministrandus . 338. 2. 461. 1. 2.

INDEX RERVM.

461. 1. 2. Quæ ratione ministrandus, cum plures eodem tempore offeruntur . 219. 2. 498. 2.

Baptismi administrandi rubricæ seu instructiones . 496. 2. Ministrandi modus triplex . 498. 2. Ministrandi ritus proprius vbiq; retinendus ac seruandus . 135. 2. 805. 1. Neque omittendus nisi instante necessitate . 499. 1.

Baptismi forma quæ . 7. 1. 497. 2. De ea populus instruendus, ac præcipue obiter . 135. 2. 407. 1. 497. 2. Quando & quibus adhibenda sub conditione . 902. 1. 349. 1. 2. 497. 2. 498. 1.

Baptismi materia quæ . 496. 2. De ea Populus à parochis instruendus . 497. 2.

Baptismi ceremoniz quæ . 499. 1. tum antequam ministretur adhibendæ . Ibid. tum in ministracione ipsa . 500. 2. tum post ministracionem . Ibid. & seq. & quid illæ omnes significant . Ibid. non omittendæ nisi in casu necessitatis . 499. 1. A solo Parocho, aut de eius vel Episcopi licentia, ab alio sacerdote adhibendæ . 219. 1. Antequam baptizatus ministraretur, præuidendæ . 503. 1.

Baptismi minister proprius qui . 498. 1. In casu necessitatis item . 7. 1. 498. 1.

Baptismi pueris ministrandi ritu Ambrosiano ordo . 503. 1. Supplendi item solemnæ ceremoniz in Ecclesia, cum infans domi ob necessitatem baptizatus est . 506. 1. Eisdem pueris ministrandi ritus à sacerdote peste affecto, vel suspecto . 241. 1. Atque eisdem pueris peste affectis, vel suspectis . 243. 1.

Baptismi dies à fidelibus colendus, & qua ratione . 303. 2. ac propterea in libro à parentibus notandus . Ibid. 407. 1. eius occasione ad conuiuium accedere parochis vetitum . 349. Dec. 13.

Baptismus ministratur Parochus seu sacerdos quomodo se præparet . 7. 2. 502. 2. Quæ item seruet ac parat . 502. 2. quid compates moneat . 7. 2. 91. 2. Vide compates . An suæ sit parochiæ baptizandus, quærat . 502. 2. Alioqui in propriam Parochiam remittat . 135. 1. nisi instet necessitas . 502. 2. quærat item an domi sit baptizatus, & qua forma . Ibid. quæ præparet . 503. 1. ordinem ac ceremonias præuideat . Ibid. Quæ seruet in ministracione . Ibidem . quæ curet cum timetur de partu . 502. 1. Quæ curet ac præmoneat antequam infans ad baptismum in Ecclesiam deferatur . Ibid. 2.

Baptismus iterans sacerdos scieter quomodo puniendus . 349. Dec. 12. Ante, aut post illum filium opprimentis pœnitentiæ canon. 528. 2. & eius item, cuius negligentia quis moritur sine baptismo . Ibid.

Baptismo peracto cur dicantur litaniz . 500. 2. Quæ alia seruanda . 505. 2. ablutio manuum à solo Parocho seu sacerdote faciendæ . Ibid. Quid doceat Parochus populum & præcipue compates moneat . Ibid. Baptismus in libro notet 706. 1. & à parochis item notari curet . Ibid.

In Baptismo quo chrismate vtendum . 135. 2. 358. Decr. 8. Eiusdem chrismatibus abstergio 407. 1. illudq; aut linteola quibus abstergitur, à laicis non attingenda . 7. 1. Eadè ad profanum vsum non adhibenda . 505. 2. Quale sal adhibendū . 503. 1. Quæ nomina imponenda aut nõ imponenda . 135. 2. 501. 2. 502. 1. Pompa cauenda . 219. 2. 407. 1. Quot clericis adhibendi . 503. 1. & candelæ item . Ibid. Qui adesse prohibendi . 219. 2. & eorum qui adsunt attentio . Ibid.

Pro baptismo infantis preces antequam nascatur adhibendæ . 502. 2. sine Baptismo infantibus mortuis de vêtre matris extractis non concedenda ecclesiastica sepultura . 560. 1. 2.

Baptismalis aqua à cathedrali vel Plebana Ecclesia accipiendæ . 496. 2. Quibus præcipue temporibus renouanda ac benedicenda, & quare 134. 2. 496. 2. 499. 1. 805. 2. & quid ea significet . 449. 1. In cathedrali à quo benedicenda . 135. 1. & quibus presentibus . 134. 2. 135. 1. 497. 1. etiam cum intra annum renouari contingit . 135. 1. 497. 1. & quibus in ecclesijs . 134. 2. 135. 1. tēpore baptismi benedicendæ vsus abrogatur . 135. 1. Purè & decore, præcipueq; à puluere, & sordibus conferuanda . 134. 1. 497. 1. In fonte Ecclesiæ Parochialis toto anno conferuanda . 7. 2. 407. 1. 805. 1. Si corrumpatur vel deficiat, quomodo renouanda . 497. 1. qua ratione continenda cum effluit è fonte . 134. 1. 461. 2. si con-

glaciet, quid agendum . 497. 1. Ad eam infundendam vas adhibendum, & ad excipiendam item 135. 2. 219. 2. 805. 1. Illudq; ecclesiæ additum . 219. 2. Capiti infantis infusa, curandum vt in sacrarium profusum non in fontem recidat . 134. 2. Ad eam accipiendam, ac deferendam, vt procedat Parochus 496. 2. 497. 1. & quale vas adhibendum . 637. 1.

Trina infantis in aqua mersio quid significet . 500. 2. Cum infans ad baptismum deferatur, quādo simul aqua deferenda . 502. 1.

Baptizandi, in ecclesiam ante nonum ab ortu diem deferendi sub pœna excommunicationis . 7. 2. 501. 2. ea de re monendi fideles à concionatoribus . 716. 1. In hebdomada Paschæ vel Pentecostes nati in cathedralem deferendi . 135. 1. 498. 2. Nulla pompa ad ecclesiam deferendi . 219. 2. 407. 1. 501. 2. & cum candela . 501. 2. cur ante fores ecclesiæ offerantur . 499. 2. quid spondeant . Ibid. quare salua tangantur aures & nares . 500. 1. cur exsufflentur . Ibid. & exorcizentur . Ibid. inungantur oleo catechumenorum . Ibid. Imponatur nomen . Ibid. Sal præbeat . Ibid. humi collocentur & recitetur symbolum & oratio Dominica . Ibid. ter interrogentur . Ibid.

Baptizandis Infantibus expositis quæ seruanda . 91. 2. 349. Decr. 11. 502. 1. Vide infantes expositi . & adultis . 220. 1. 506. 2. & quæ testimonia inquirenda . Ibid. Idem à quo instruendi, & quomodo . Ibid. Vide Adulti.

Baptizati infantes in altari non collocandi, vt muneribus compatum redimantur . 7. 1. 501. 2. In libro describendi . 135. 1. & quomodo . 805. 2. 303. 1. 425. 1. 467. 1. cur chrismate inungantur . 500. 2. & seq. cur induantur veste alba . 501. 1.

Baptizati domi, in Ecclesiam deferendi . 7. 1. 501. 2. & in libro describendi . 135. 2. Item ij qui in cathedrali hebdomada Paschæ, & Pentecostes baptizantur . Ibid. 1. & baptizati quoque tempore pestis . 243. 1. Infantes quoque expositi . 349. 2.

Baptizatorij liber habendus in sacristia cathedralis . 608. 2. collegiatiæ . 615. 2. Parochialis . 805. 2. 620. 2. & qui illum non habuerint Parochi quomodo multandi . 985. 2. Idem quotannis in Archiuum Archiep. à Parochia deferendus . 715. 1. 806. 2. & qui non detulerint quomodo multandi . 985. 2.

Baptizatorum abstergendi capitis vsui quot, & qualia mætilia seu sabaria habenda in cathedrali ad vsum Episcopi . 604. 2. Ad vsum aliorum . 610. 2. In collegiatis . 617. 2. In parochialibus . 622. 2. 805. 1. Vide sabaria.

Baptizatis cur cereus ardens tradatur . 501. 1. eisdem, eorumque parentibus nihil à comparibus largiendum . 7. 1. Rebaptizatorum scienter propter hæresim, vel pro munitia, etiam si sit Episcopus vel Presbiter &c. pœnitentiæ canones . 533. 1.

Baptismi compates seu Patrini, vel Paranyphi . Vide compates . Patrini, & Paranyphi.

BAPTISTERIVM.

Baptisterium seu fons baptismalis in singulis Parochialibus extruendum . 7. 2. 338. Decr. 15. 805. 1. Quibus alijs in Ecclesijs . 91. 2. Vbi que ad præscriptam formam extruendum, nisi aliter constet ex facultate data . 405. 1. & si quod permittitur contra formam præscriptam, quæ necessario habere debeat . Ibid. Quomodo construendum, sepiendum, ornandum, & operiendum . 134. 2. 497. 1. Vbi collocandum . 134. 2. 577. 2. Die conuentus Diocæsani à Vicario foraneo visitandum . 649. 2.

Baptisterij variz formæ tum Romano, tum Ambrosiano more, seu ad vsum baptismi per infusionem, aut per immersionem ministrandi . 577. 1. & seq. eiusdem formæ prima Romano & Ambrosiano more quæ communia habeat, & in quo itè distinguatur . 578. 1. & seq. 134. 1. 2. forma secunda item ad vtriuque Ecclesiæ vsum . 581. 1. & seq. forma tertia ex vsu Romano tantum . Ibid. 2.
Baptisterij forma in sacristia cathedralis habenda . 128. 2. eiusdem, illiusque sacrarij antiqua forma Mediolani retinenda . 462. 1.
Baptisterij seu fontis baptismalis clauis à solo Rectore Ecclesiæ custodienda . 133. 2. 497. 1.
Baptisterij cappella seu sacellum . 134. 2. 577. 1. 805. 1. Vide Cappella . Altare 577. 2. Vide altare . cochlear argenteum .

Item 578.2. Vide cochlear. Ciborium. 134.1.462. nu.4.
 579.1.805.1. Vide ciborium. Conopseum. 134.1.579.2.
Vide conopseum. Armarium ad asseruanda olea, & alia.
 579.2. Vide Armarium. Vas 581. Vide vas. sacrum.
 Ibid. 462. num.7. Vide sacrum. Mensa seu tabella.
 134.1.2. 579.2. Vide mensa seu tabella. columnarium.
 579.2. Vide columnarium. Imago S. Iohannis. 134.2.
 462. num.8. 577.2.
Baptisterio seu fonti baptismali non adhaerendum. 33.2.
 437.2. Ea de re monendi fideles a concionatore. 716.2.
Prope Baptisterium, in eius facello sepulcra non extruenda. 309.2.
Baptisterij seu fontis baptismalis benedictio. Vide supra
 aqua baptismalis.
Vide etiam fons baptismalis.
B A R B A.
Barba a clericis non studiosè nutrienda. 18.2. recidenda ab
 superiore labro. Ibid. Ab ipsa radenda. 382. Decr. 4.
 praecipue in sacrificio Missae. 731.2. & in conuentu die
 cesano. 647.2. anq; id praestiterint, inquirendi à Vicario
 foraneo 649.2. & qui ea ab superiore labro nõ recisa ad
 diuina officia, funera &c. conueniunt, omni elemosina,
 & distributione priuandi. 794.2.
Barba radendæ institutum in ecclesia, ac praecipue Medio-
lanen. antiquissimum, & quid significet. 1061.2. Signu
 est praecipue humilitatis. Ibid. Dignitatem clericalem
 ostendit. 1062.2.
Litteræ Pastorales de barba radenda ad cleru. 1061.2.
S. B A R N A B A S.
S. Barnabas Primus Mediol. Archiep. 973. nu.1. 1097.1.
 eius dies festus in Prouincia Mediol. colendus. 300.1.
 Eiusdem discipuli, & successores, SS. Anatolius, & Ca-
 ius. 973. num.1.
B A R O.
Baro quicumque in regno Neapolitano, qui homicidã aut
 exulem R. Ecclesie receperit &c. à solo Papa absol-
 uendus. 991.1.
Item quicumque sedi Apostolicæ subiectus frumentu fru-
 ges &c. vltra solum vsu emerit, aut impedit eos, qui
 res necessarias ad urbem comportant. Ibid.
B A R T H O L O M A E V S.
Bartholomæus Caprinus Mediol. Archiep. eiusq; praecipua
 gesta. 981. num.110.
B A S I L I C A.
Litteræ Pastorales de septem Basilicis stationibus, deq;
frequenti & pio earum vsu. 1038.2. Vide ecclesia.
S. B A S I L I V S.
S. Basilij in dicendo grauitas à concionatore imitanda. 477.
 1. Epistola de Vita solitudine legenda ab ipsa. 475.
 2. Eiusdem doctrina de vitæ innocentia ac puritate in
 accedentibus ad sacramentum Eucharistiae. 729.1.2. Eius
 exemplum in peste affectis curandis. 235.2. & agendis
 pestilentiae tempore processionibus. 236.1.
B A S I S.
Basis candelabri altarij qualis. 624.2. candelabri cerei Pa-
 schalis Ibid. canthari. Ibid. canopij. 637.2. eiusq;
 candelabroru. 638.1. Lunule tabernaculi qualis. 464.2.
Basis columnarum ecclesie quando, & quomodo purgan-
 da. 639.1.
B A T I L L A.
Batilla ad vsu ecclesie cathedralis quot 608.2. collegia
 ta. 616.1. Parochialis. 621.1. quo loco asseruanda.
 590.2.
B E A T I.
Beatorum gloria luminibus in funere fidelium, & exequijs
 accendi solitis significatur. 1163.2. & seq.
De sanctis qui beati dicuntur, nondum adscriptis in nu-
 merum sanctorum, dies festus non celebrandus sine au-
 thoritate sedis Apost. 155.1.
Vide sancti.
B E D A.
Beda Ven. Barba radendæ vsu humilitatis signum esse
 scribit. 1061.2.
B E G H I N A E.
Beghinarij statum sectantes, vel de nouo assumptes &c.
 à solis Episcopis absoluedi. 992.2. 993. num.45. &
 num.47.

B E L L A N V M.
Bellanum cap. Pleb. Quintæ regionis Mediol. 661.2.
B E L L A R I A.
Bellaria in mensa Episcopi vetita. 17.2. Archiepiscopi
 quoque, etiam ratione quorumuis hospitum. 819.1.
Item in professione, aut vestitu monialium. 47.2.
 927.1.
B E L L V A E.
Belluarum picturae in aulae Ecclesie non contexenda.
 633.1.
Vide bruta, Vide Bestia.
B E L L V M.
Ad bellum proficiscentes hortandi ad poenitentia Sacra-
 mentum, & sacrosanctæ Eucharistiae sumptione. 304.1.
Idem quoque post reditum. Ibid. 2. ipsidem non mini-
 stranda extrema vnctio. 140.2.
In bello publico iussu principis legitimi tyrannum interfici-
 entis poenitentia canon. 529.2.
B E N E D I C T I O N E S.
Benedictionum rubrica seu instructiones generales. 555.
 2. Quo habitu faciendæ. Ibid. Quo loco 556.1. cetera
 in ijs seruanda. Ibid. Earum mysteria & significaciones
 ab Episcopo explicandæ. 62. Decr. 7. 482.1. Itidem à Pa-
 rochis. 482.1.
Benedictio à Parochis impertienda peregrinis laicis. 122.
 1. 364.1. Decr. 23. Itidem à peregrinatione reuerfis.
 122.2. 364. Decr. 23. Pueris item cum primum in Ec-
 lesia introducentur, eaq; de re monendi fideles. 135.2.
Benedictionem à confratribus & monialibus sibi vel alijs
 adhiberi vetitum. 146.1.
Benedictio Episcopalis. Vide Episcopalis.
Benedictio ad dium, campanarum, candelarum, nuptiarum
seu sponsorum, Imaginum, vestium, & indumentorum,
aquæ, fontis, seu aquæ baptismalis, cinerum, palmarum,
oluarum, puerperarum, panis, crucum, Agnorum, salis,
&c. Vide. Aedes, campanæ, candelæ &c.
Benedictio Mensæ. Vide Mensa. Tabernaculi, vide Taber-
 naculum.
B E N E D I C T V S.
Benedictus Mediolani Archiepisc. eiusq; praecipua gesta
 976. num.44. Peste languentibus cibum manu sua mi-
 nistrabat. 235.2. S. Benedicti Templum in Porta Noua
 edificauit. 976. num.44.
Benedicti ducedecimi summi Pontificis constitutio de sub-
 sidio charitatum seruanda. 73. Dec. 13.
B E N E F I C I A.
Beneficia nulla ambitione querenda, neque postulada an-
 tequam vacent, & qui deliquerint quomodo puniendi.
 14.1. Quomodo, & quibus ab Episcopo conferenda seu
 prouidenda. 14.1. 147. 268. Quot vni & eidem ab Ep-
 scopo conferri possint. 269.2. ne debito cultu fraudem-
 tur, ab Episcopo prouidendum. 271.1. Quæ ab Episco-
 po uniendaj. 27.1. Seminario unienda vel non vnienda
 quæ. 13.2. Ab oblatis non accipienda, querenda, di-
 mittenda, aut recusanda iniussu Archiep. 830.1.2. etiã
 si subiectionis honoru aut paupertatis votu emiserint.
 831.2. A Cancell. Archiep. haberi vetita. quæ. 685.1.
 Ea retinentes aut recipientes in confidentia à solo sum-
 mo Pontifice absoluedi. 990.2. Eadem obligantes in
 eorum gratiam qui simoniace contrahunt, tanquam si-
 moniaci puniendi. 14.2. Qua cautione conferenda vir-
 tute mandatorum de prouidendo in forma dignu. 147.
 1.2. Quomodo familiaribus episcopi conferenda.
 14.2. Quomodo conferenda cum ijs animarum cura in-
 cumbit, etiam quo ad examè, approbationem &c. 147.
 1. Quibus diebus conferuntur, ab Episcopis celebrada.
 167.2. Nulli conferenda, qui requisitas conditiones nõ
 habeat, sine summi Pontificis dispensatione. 269.2. Per-
 cessionem vacantia quibus non conferenda. 314.1. Ea
 conferentes vel assecentes simoniace, à solo Papa ab-
 soluendi. 990.1. Item ea conferentes aut presentan-
 tes aut instituentes, si sint suspensi à collatione, aut præ-
 sentatione. 991.1. Ea conferentes vel accipientes ni-
 hil dent vel accipiant. 14.1. Neque ita danda vt dein-
 de alteri cedantur. Ibid. ea conferentes Episcopi nihil
 de fructibus sibi reseruent. Ibid. Neque aliud quidquã
 ipsi aut alij, etiam sigilli nomine. 148.1. Præter No-

tarij mercedem. 14.2. 148.1. & quibus ea conferun-
 tur, quale iuramentum praestent. 14.1. Si vacent, quo-
 modo à visitatoribus describenda, & cui, & quomodo
 commendanda. 665.2.
Beneficia cuiusq; Ecclesie cum suis oneribus, & officiis ta-
 bella describenda, eaq; in sacrilia habenda. 28.2. tum ca-
 thedralis 607.2. tum collegiatæ. 614.2. 615.1. & quæ in-
 tra Parochiam continentur, in indicem à Rectore refe-
 renda, & in visitatione exhibenda. 174.1. 672.2.
Beneficia commendata ab Episcopo visitanda. 101.2. si sint
 iuris Patronatus, aut per resignationem obtenta, qui-
 bus non locanda. 798.2.
Beneficia obtinentes seu beneficiarij, fidei professione præ-
 stent. 1.1. clericalem habitum induant, alioqui punien-
 di. 18.1. 2.94.2. 448.1. Horas canonicas recitent. 17.
 2.94.1. Quando ratione infirmitatis eas intermittere
 possint. 171.1. 362. Decr. 20. Negotia secularia fugiat.
 20.1. Bonorum & iurium ecclesiasticorum inuentariu
 conficiant. 36.2. 37.1. Penam caducitatis non remittat.
 37.1. Pendentes beneficiorum fructus non alienent, nisi
 venditionis, aut locationis nomine. Ibid. 2. Hospitali-
 tatem exercent. 38.2. Oneribus Ecclesie suæ satisfaciant.
 Ibid. Qua ratione Ecclesiastica bona dispensent.
 39.1. Eadem meliora reddant. 426.1. A diocesi non
 absint sine licentia. 341. Decr. 26. Neque etiam stu-
 diorum causa. 96.1. Neque habitent in ædibus laico-
 rum. 341. Decr. 27. sua munera praestent. 268.2. 269.
 1. Doctrinam christianam in sua Parochiali festis diebus
 doceant. 401.2. Ad congregationes Diocesanas accedant.
 644.2. & quid in ijs soluant. 645.2. Ad synodum
 Diocesanam quotannis conueniant. 276.1. 369.1. De-
 cre. 45. Eiusq; decretis obtemperent. 276.1. Quæ no-
 tent, & inquirent ad Episcopum in eadem synodo refe-
 renda. 277.1. 370.1. Quæ parent & exhibeant in visi-
 tatione Episcopali 175.2. 674.1. Synodum Diocesa-
 nam secundam apud se habeant. 346. Decr. 42.
Beneficia de residentia obtinentes si non resideant à qui-
 bus ad Episcopum deferendi. 22.1. Eos si non denunciât
 Parochi, quomodo multandi. 986.2. Quomodo si ab-
 sint puniendi. 450.1. fructus suos non faciant. Ibid. Ab-
 sentia facultates exhibeant. Ibid. 2. Non absint causa
 studij sine Episcopi facultate. 96.1. Vide absentia. Ta-
 bellam magistri caeremoniarum non seruantes distribu-
 tionibus multandi. 28.2. Ea obtinentes cum onere
 celebrandi quando pro mortuis celebrent. 65. Dec. 5.
Beneficia curata seu Parochialia obtinentes fidei professio-
 nem praestent. 1.1. Inuentarium bonorum, & iurium
 ecclesiasticorum conficiant. 36.2. In ipsis beneficijs resi-
 deant. 450.1. Si que absint, fructus Ecclesie attributi.
 21.1. 450.1. De eorumdem residentia edictum ab Ep-
 scopo proponendum. 21.1. Absentia facultates exhibe-
 ant. Ibid. 2. 450.2. & quomodo ijs concedenda fa-
 cultas absenti causa studij. 21.2. Ea obtinentes à sum-
 mo Pontifice, si iuramentum, & obligationem de reside-
 do intra praestitutum tempus non obseruarint, à solo
 Papa absoluedi. 990.1. Beneficia Parochialia. Vide ec-
 clesie Parochiales.
Beneficia commendata obtinentes, bonorum, & iurium ec-
 clesiasticorum inuentarium conficiant. 36.2. & quo lo-
 co asserent. 37.1. oneribus Ecclesie suæ satisfaciant.
 38.2. alioqui puniendi. 39.1.
Beneficia incompatibilia quæ 269.2. Ea retinentium cau-
 se in foro Archiepiscopali à quo promouenda. 679.1.
Beneficia obtinentes quando recipienti in congregatione
 Oblatorum. 828.1. cap. 2. Ea qui habent oblati, dimit-
 tere non coguntur. 830.2. etiam si votum subiectionis
 bonorum emittant. 831.1. cap. 5. In quibus domi-
 bus habitent, quibusque viuendi legibus vtantur. 832.2.
 & seq. Quibus in rebus constitutionibus congregatio-
 nis non subiciantur, si habeant onus residentie. 830.2.
 ijdem in Domo S. Sepulcri alijsq; collegiatis habitare
 prohibentur. 834.1. Hospitij causa quod diuertant in
 vrbe. 835.1. Si simplicia obtineant beneficia, & in do-
 mibus communibus habitent, quid soluant. 833.2.
Beneficia non obtinentes religiosi, si decimas ecclesijs de-
 bitas vsurpant, quando à solis Episcopis absoluedi.
 993. num.42.

Beneficio priuandi clerici blasphemantes. 5.2. qui canoni-
 cas horas intermittunt. 18.1. Qui clericalem habitum
 non deserunt. Ibid. 2.94.2. 448.1. Aut tonsuram ad
 praescriptum. 448.1. Qui sacerdotem Missam anticipa-
 re vt cogunt. 10.1. Qui absuerint vltra duos menses.
 450.1. Delinquentes in ijs, quæ de vita, & honestate cle-
 ricorum decreta sunt. 20.2. In concubinato perseue-
 rantes. 306.2. Qui monialium septa ingrediuntur.
 49.2. qui libellos famosos ediderint. 2.10.1. eodem pri-
 uari possunt irregulares. 94.1.
Beneficij titulus ante sacram ordinationem exhibendus.
 778.2. Eius valor annuus quantus esse debeat. Ibid.
 eiusq; valoris testificandi ratio. 779.2. eaq; testifica-
 tiones quando exhibendæ, & à quibus cognoscendæ.
 444.1. Eiusdem beneficij denunciations vbi & quomo-
 do, faciendæ. 143.2.
Beneficij possessio vbi capienda, cum illius bona pluribus
 sita sunt locis. 148.1. Eius consequendi causa dantes
 aut recipientes aliquid simoniace, à solo Papa absoluedi.
 989.1. Aut alium pro se in examine substituentes.
 990.1. Aut eius iurisdictionem, bona, census, & iura
 vsurpantes. 992.1. Eiusdem quoque sequestrationem
 à sede Apostolica decretam prohibentes, à solis Episco-
 pis absoluedi. 993. num.36.
Beneficij à minore obtenti administratio aut procuratio
 quibus non committenda. 148.1. 363. Decr. 42. Eiusdem
 praediorum inuentarium conficiendum. 148.
Beneficiorum bona & iura à quibus, & quomodo inquire-
 da, & in inuentarium referenda, illudq; vbi asseruandū.
 36.2. & seq. Quibus in emphiteusim non danda. 37.2.
 Quibus non locanda Ibid. 71. Decr. 5. Qui ea vsurpa-
 rint, in excommunicationem incidunt. 276.1. ijq; à solo
 summo Pontifice absoluedi. 992.1.
Beneficiorum cessiones qua cautione ab Episcopo admit-
 tendæ. 70. Decr. 2. Quæ ratione eadem inueitiget
 & recuperari curet. 146.2. 147.1.
Beneficiorum administratores quæ parent & exhibeant in
 visitatione Episcop. 175.2. 674.1. Ab eorum admini-
 stratione quando suspendendus clericus in fornicatione
 prolapsus. 306.2. Eorumdem administratio, aut pro-
 curatio, si à minore obtineantur, nemini eius consangu-
 neo sine episcopi facultate committenda. 148.1. 308.
 Decret. 42.
 A suorum beneficiorum administratione quando suspē-
 dendus clericus in fornicationem prolapsus. 306.2.
Beneficiorum fructus pendentes non alienandi. 37.1. Qui
 suos non faciant. 39.1. Quomodo dispensandi. Ibid.
Beneficiorum vacantium non attribuendi Episcopali ca-
 nonicaliue mensæ &c. & constitutiones statuta &c. in cõ-
 trarium abrogantur. 270.1. & qui eas seruauit, à solo
 summo Pontifice absoluedus. 990.2. Quomodo liceat
 eorum partem sacrilia, fabricæ, vel pio loco attribui.
 270.1. eorumdem beneficiorum fructus sequenti no-
 mine detentos occupantes à solis Episcopis absoluedi
 993. num.36. Eorum qui absint, fabricæ Ecclesie, & or-
 namentis attribuuntur. 450.1. cum de eisdem lites oris-
 tur inter heredes clerici mortui, & successores, ius cõ-
 mune seruandum. 275.2.
Beneficiorum fructibus priuandi clerici blasphemantes.
 5.2. Qui canonicas horas intermittunt. 18.1. & quar-
 do etiam ratione infirmitatis. 171.1. 362. Decr. 20. Qui
 clericalem habitum non deserunt. 18.2. 448.1. 94.2.
 Qui beneficium legitime non obtinent. 14.1. Qui non
 resident. 20.21. 22. 450.1.2. Qui episcopi absentia
 ex capitulo cathedralis cui debent non denunciant. 21.
 1. Qui plures parochiales obtinent. Ibid. 2. Qui bene-
 ficium bona patronis, aut cedentibus, eorumque con-
 sanguineis sine Episcopi facultate locant. 71. Decret. 5.
 Qui in exactione bonorum Ecclesiasticorum in emphi-
 teusim datorum non conficiunt instrumentum. 72. Dec-
 cre. 10. Qui in concubinato perseuerant. 306.2.
Beneficiorum decimæ Seminario attributæ. 12.2. vacatio-
 nes, prouisiones, & collationes certo libro notandæ.
 147.2. 691.2. 699.2. 700.1. 710.1. Erectiones item.
 691.2. mutationes quibus, quando, & à quo denun-
 ciandæ. 789.1.2. Quæque id nõ praestiterint, quomodo
 multandi. 983.2. In patronatus, lites, causæ &c.
 ab

I N D E X R E R V M.

Ab Episcopo cognoscenda, ac definienda, etiam si ius col-
lationis institutionisue ad inferiores spectet 314. 1. Eo-
rum prouisiones, itemque; admissio resignationum, & per-
mutationum, vnioues quoque diuisiones &c. in suo foro
Archiepiscopo referuntur. 656. 1.

Beneficiorum litteræ Episcopo postulanti exhibendæ.
147. 2. Titulus item cum ab eo collata non sunt. 70.
Decr. 1. etiam à Canonicis cathedralium, & collegiata-
rum in quibus ius optionis est. 305. 2. 306. 1. eorundem
instrumenta gratis tradenda successoribus ab hæredibus cle-
rici mortui. 102. 1. eorundem auiditas Seminarij cle-
ricis dissuadenda. 948. 1. præcipue a confessorio. 961. 1.

Beneficij singulis propria munera assignanda. 27. 1. ab ijs
absentes quomodo puniendi. 450. 1. fructus suos non
faciant. Ibid. Absentia facultates exhibeant. Ibid. 2. &
à quo facultatem huiusmodi petant. 656. 1.

**In beneficij iuris patronatus laicorum simul, & ecclesia-
sticorum quid seruet, & exequatur Episcopus.** 314. 1.
vt se gerat item Vicarius Generalis Archiep. in iure Pa-
tronatus in aliquod beneficium admittendo vel pro-
bando. 659. 1. 2.

**Circa beneficia quæ gratis in Cancellaria Episcop. confi-
cienda.** 285. 2. ad ea admittendi quomodo examinan-
di. 268. 1. Ad ea presentatorum comprobatio quando
ad Episcopum spectet, cum institutio ad inferiores per-
tinet. 147. 1. Ad ea presentati qui admittendi, & qui
non item. Ibidem. Presentandi, vel eligendi, seu nomi-
nandi ius habentes nihil accipiant. 14. 1. Varij Indices
ad ea pertinentia à Cancellario Archiep. conficiendi.
707. 2. 708. 1.

**In congregationibus de beneficij conferendis recitanda
oratio Adsumptis.** 314. 1.

**In Beneficij simplicis cum Parochiali permutatione cor-
ram ordinario faciendæ quæ examini instituentium.**
269. 1.

**Beneficia maxima Dei erga populum Mediolanensem, præ-
cipue quoad Archiepiscopos.** 1097. 1. & seq. Quoad
pestilentia extinctionem varie toto libro memoriali de
scribuntur. 1105. & seq.

**Beneficium extinctionis pestilentia Mediolani maximum,
rum ratione sui ipsius.** 1106. cap. 1. tum ex parte Dei
à quo illud acceptum est. 1115. cap. 2. tum ex parte eo-
rum quibus tributum est. 1117. cap. 3. tum ex parte
causæ propter quam concessum fuit. 1119. cap. 4.

**Varij quoque rationibus ad perpetuam illius memoriã
retinendam excitatur populus.** 1123. tota parte 2.

**Beneficiorum à Deo acceptorum memoria ad gratias il-
li agendas maxime nos excitare debet, variãque huius gra-
ti animi exempla ex sacris litteris afferuntur.** 1135. cap.
4. Hanc ipsam memoriam Deus à nobis requirit, ad id-
que varia ex sacris litteris exempla afferuntur. 1148.
cap. 7. eorum immemores, aut de ijs superbientes maxi-
me odit ac feruere punit Deus. 1125. cap. 2.

S. B E N I G N V S.
S. Benignus Mediolani Archiep. eximia sanctitatis. 975.
num. 23.

B E R G O M V M.
Bergomi Episcopus Narnus à S. Barnaba creatus. 973.
num. 1.

Bergomensis Seminarij census annuus. 258. 1.
S. B E R N A R D I N V S.

**S. Bernardini Senensis exemplum ad peste affectos curan-
dos.** 235. 2.

S. Bernardus Mediolani Episcopus electus recusauit. 979.
num. 83. eius opera à clericis legenda. 182. 2. 374. 1.
Eiusdem dulcis ac deuota oratio à concionatore imi-
tanda. 477. 1.

B E S T I Æ.
Bestiæ à cœmiterijs arcendæ. 125. 1. 466. 1. eisdem fenù,
aut herba virescens cœmiteriorum ad pabulum nõ suc-
cidenda, vel præbenda. 126. 1.

**In bestijs pascendis occupati curandum à Parochis vt Mis-
sæ inter sint die festo.** 126. 1. Quæ ratio incunda ad-
id præstandum. 797. 1. ea quoque de re monendi Pa-
tres familias. 10. 1. 403. 1.
Vide bruta.

B E S V T I V M.

Beneficium Cap. Pleb. Secundæ regionis Mediol. Diocesis.
661. 1.

B I B E R E.

Bibere in cœmiterijs, aut ecclesijs vetitum. 802. 1. Et in
iungendis in ecclesia matrimonij. 39. 2.

**Bibentis aliquid ad euertendum Dei Iudicium penitentiæ
canon.** 526. 1.

B I B L I A.

**Biblia latina vulgatæ editionis à concionatoribus sequen-
da.** 483. 1. Ad eius tamen explicationem vt licet Græ-
ca, & Hebraica lectione. Ibid.

Biblia vulgaria vetita. 431. 1. ea de re edictum. Ibidem.
Ad Cancellarium Archiep. deferenda. Ibid. 2. Quibus
permittenda. 90. 2. 432. num. 6.

**Bibliorum volumen habendum in sacristia ecclesiæ cathe-
dralis.** 608. 1. Collegiatæ. 615. 1. Parochialis. 620. 2.
Eorù caput quotidie à clericis legendum. 182. 2. 374. 1.

In mensa quoque Archiep. 815. 2. Idque detecto capite.
814. 1.

B I B L I O P O L A E.

Bibliopolæ fidei professionem præstent. 299. 2. 400. 1. Re-
gulas Indicis librorum prohibitorum obseruent. 2. 1.
432. num. 1. idque; curandum à parochis. 401. 1. Eundem
indicem apud se habeant. 432. num. 1. indicem librorù
suorum conficiant, cui ab Episcopo vel Inquisitore sub-
scribatur. 90. 1. 432. num. 2. Eundem indicem Archie-
piscopo exhibeant. 432. num. 3. libros eo indice non no-
tatos non vendant. Ibid. num. 4. 90. 1. Quæ seruetur
in librorum venditione. 89. 2. & seq. 345. Decr. 40. 431. 2.
& seq. si libros prohibitos vendiderint quomodo puni-
di. 432. num. 21. Libros novos non vendant, nisi reco-
gnitos & subscriptione approbatos. Ibid. num. 22. Li-
bros in ciuitatem non importent nisi facultate in scri-
ptis concessa. 90. 1. 432. num. 22. Introductos non ven-
dant sine licentia. 90. 1. 432. nu. 23. 24. Quid seruetur
cum aliunde libros petunt. 432. num. 20. Libros anti-
quos aut à defuncto relictos non emant, nisi eorum in-
dicem ostenderit. Ibid. num. 25. Item faciant si alte-
ri bibliopolæ libros uendant. Ibid. nu. 26. Idem præstent
qui libros vetustate confectos vsuq; detritos vèdūt. Ibi-
num. 27. Quos libros ad inquisitorem deferant. Ibid.
num. 5. Quos item non vendant. Ibid. à num. 6. vsque
ad 19. Quæ seruent si libros imprimi curent. Ibid.

**Bibliopolarum suæ parochiæ index à Parocho in Visita-
tione exhibendus.** 175. 1. 673. 2. Vide librarij.

B I B L I O T H E C A.

**Bibliotheca Ecclesiastica vbi, à quibus, & quomodo consti-
tuenda.** 129. 1. Quomodo in ea libri asseruandi. Ibid.
Quis illius curam gerat. Ibid. 2. Ab episcopo inuisen-
da. Ibid. Quid de ea in visitatione quærendum. 24. 2.

**Bibliotheca Seminarij, vbi, quomodo constituenda, & qua
ratione in ea libri asseruandi.** 964. 1. Eius bibliothecæ
præfecti officium. Ibid.

**Bibliothecam à defuncto relictam vt vendere, aut emere li-
ceat.** 432. num. 25. 433. num. 26.

B I G A M I.

Bigami à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2.
549. 1.

**An bigamus sit, de eo inquirendum qui ad Ecclesiam ca-
thedralem est promouendus.** 15. 1.

B I R I O L A.

Biriola domestica & oblunga clericis vetita. 413. 2.
Vide subbirreta.

B I R R E T V M.

Birretum ab Ecclesiasticis in diuinis officiis adhibendum.
32. 1. clericorum Seminarij quale. 968. 1.
A Iudæis ferendum. Vide Iudæi.

B I Z O C H I.

**Bizochorum statum asseruantes, à solis episcopis absolu-
di.** 993. num. 47.

B L A S P H E M I A.

Blasphemix scelus à concionatore tollendum. 484. 2. ob eã
rem instituenda ab Episcopo sodalitas nominis Dei. 61.
Dec. 3. E militum præsidij tolli curandum ab Episco-
po. 317. 1. Tempore præcipue pestilentia à patribus sa-
milia e domo tollendum. 229. 1.

Bl-

I N D E X R E R V M.

Blasphemix causæ à quo promouendæ in foro Archiep.
679. 1.

**Blasphemantes seu blasphemi in Deum, Christum Dominum,
B. Virginem, & sanctos publicè vel priuatim quo modo
puniri.** 5. 2. Eadem ab audientibus obiurgandi atque
ad iudices deferendi. Ibid. Quando ad sacram commu-
nionem non admittendi. 8. 1. 513. 2. Ea de re monen-
di à concionatoribus. 716. 1. In familiã Episcopi non ad-
mittendi. 168. 2. E cauponis eiiciendi. 316. 2. In con-
fratrias disciplinatum non recipiendi. 900. 1. & adcri-
pti eiiciendi. 905. 1. Quando non absoluedi. 773. 2. &
qualis eis penitentia iniungenda. 5. 2. 769. 1. 776. 2.

**Blasphemi famuli, & ministri à suis dominis, mercatoribus,
& artificibus eiiciendi.** 5. 2. 103. 2. Eaque; de re monendi
Patresfamilias à concionatoribus. 716. 1.

**Blasphemos deferentes, & iudices eosdem punientes, quã
indulgentiam consequantur.** 6. 1. Ea de re constitutio
sepius promulgata. 88. 2. & quo præcipue die. 1000. 2.

Blasphemantium index in visitatione exhibendus. 174. 2.
673. 1. De eisdem inquirendum à testibus synodalibus.
180. 1. 372. 2.

**Blasphemis Dei, & sanctorum manifestis quando non con-
cedenda Ecclesiastica sepultura.** 560. 1. Eorundem pen-
itentia canon. 526. 2. 527. 1.

**In Blasphemis puniendis atque eiiciendis, Principum &
Magistratum diligentia, & si neglexerint penæ.** 5. 2. 6. 1.

**De Blasphemis Iudæorum Gregorij XIII. constitutio pro-
mulganda.** 300. 1.
Clerici blasphemantes. Vide clerici. Laici. Vide laici.

B L E N I V M.
Blenii Vallis Vicariatus secundæ Regionis Dioc. Mediol.
660. 2.

B O L A T V M.
Bolatum Cap. Pleb. Quartæ regionis Dioc. Mediolanen.
661. 1.

B O N A.
Bona Ecclesiarum, seu Ecclesiastica, clericorum, Monialium,
Piorum locorum, Regularium, Oblatorum, Iudæorù
&c. Vide Ecclesiasticos, clericos, &c.

B O N I F A C I V S.
Bonifacius octauus summus Pontifex, Sanctum Ambro-
sium Ecclesiæ Doctorem declarauit. 1099. 2. Eius con-
stitutio de distributione absentibus à choro non data,
seruanda. 27. 1. Eiusdem alia constitutio de clausura
Monialium renouatur. 941. 2. & seq. 939. 2.

B O N O N I A.
Bononiae scholarium hospitia durante locatione condu-
centes à solis Episcopis absoluedi. 992. 2.

B O N V S.
Bonus Mediolani Archiep. Iurisdictionis Ecclesiasticæ de-
fensor. 977. num. 55.

B O V E S.
Boues in Monasterijs Monialium non alendi. 50. 1. 933. 1.
B R A C C A R E N S E concilium.

**Braccarensis concilij Decretum de communionem clericis
ad altare, laicis verò loco ab altari remoto ministranda
seruandum.** 137. 1.

B R A C H I A.
Brachii immoderata proiecctio à concionatore vitanda.
492. 2.

B R A D E L L A.
Bradella Muliebres ab Ecclesijs amouendæ. 126. 1. com-
munes tantum permittendæ. Ibid. & qua forma. Ibid.
798. 1. 801. 2. etiam in ecclesijs regularium. 1001. 2. &
quorum sumptibus conficiendæ. 126. 1.
Vide sedes muliebres.

Bradella altaris. Vide altaris.
B R E V I A.

**Breui Pontificia à quo præsentanda in foro Archiepisc.
688. 1.**

Breue indulgentiarum disciplinatis concessarum. 909. 2.
ab iisdem quando legendum. 905. 2.
Vide bulla.

B R E V I A R I V M.
Breuiarium S. Crucis abrogatur in Dioc. Mediolan. 336.
Decr. 5. In Synodo Diocesana exhibendum. 277. 1. 370.
2. Et in congregationibus Diocesanis. 647. 1. de que eo

quærendum à Vic. for. 649. 2.
**Breuiarij ad vsum diuinorum officiorum ornatus & fore-
ma.** 631. 2.

**Ad Breuiarij noui Romani præscriptum diuina officia re-
citanda in Ecclesijs ritus Romani.** 66. Decret. 11. 350.
Decr. 19. Ad eiusque; rationem accommodandi antipho-
narum libri. 308. 1.

**Ad præscriptum Breuiarij noui Ambrosiani diuina offi-
cia recitanda in Ecclesijs item ritus Ambrosiani.** 336.
Decr. 5. & qui non recitarint quomodo puniendi. 449.
1. Ea de re edictum. 448. 2. Ad eius item præscriptum
vesperarum officium in Parochialibus die festo canen-
dum. 419. 2. Eiusdem rubrica de Martyrologio quomo-
do seruanda. 420. 1.

**De Breuiarij praxi examinandi, qui ad maiores ordines
promouentur.** 780. 1.

**Breuiaria ad vsum diuinorum officiorum quot, & qualia
in Metropolitana. 606. 1. In cathedralibus. Ibidem. In
Collegiatis tam ritus Romani. 613. 1. quam Ambrosiani.
Ibid. 2. In Parochialibus item ritus Romani. 618.
2. & Ambrosiani. 619. 1.**

**Breuiaturã in substancialibus mutantes, aut consignare ma-
litiöse differentes, aut amittentes, quomodo multandi
& puniendi Notarii Cancellarij Archiep.** 689. 2.

B R I P P I V M.
Brippium Cap. Pleb. Quintæ Regionis Dioc. Mediolan.
661. 1.

B R I X I A.
Brixia Episcopus Anatolius à S. Barnaba creatus, ibique
multa perpeffus. 973. num. 1.

Brixienfis Seminarij census annuus. 258. 1.
B R V T A.

Bruta à quo expellenda ex Ecclesia. 20. 2. In Ecclesijs non
pingenda. 118. 2. 575. 2. A cœmiterijs qua ratione arcẽ
da. 466. 1. cum iisdem coeuntis penit. canon. 531. 2.
Vide bellux.

B R V Z Z A N V M.
Bruzzanum Cap. Pleb. Quartæ Regionis Dioc. Mediol.
661. 1.

B V L L A.
Bulla die cœnæ Domini legi solita in consistoriali assignan-
da. 465. 1. A confessoribus habenda. 774. 1. Eiusque; cogni-
tio in iisdem maxime requisita. 761. 1. 774. 1.

**Bulle summorum Pontificum quando promulgandæ, &
quomodo asseruandæ.** 61. Decret. 5. à Metropolitanò
ad Episcopos prouincia mittendæ. Ibid. à quo præsen-
tandæ in foro Archiep. 688. 1.

**Bullarum Pontificiarum certis anni temporibus promul-
gandarum tabella.** 999. 2.

B V R C H I E L L I V S.
Burchiellij Rimæ vetita. 432. num. 16.

B V R S A.
Burfa pixidis ad ægros deferendæ in singulis Parochia-
libus habenda, & qualis. 465. 1.
Vide sacculus pixidis.

B V T I R V M.
Butiro in Quadragesima vesci prohibitum. 12. 1. 214. 1.
441. 2.

C

C A D A V E R A.
Adauera qua ratione curanda antequam sepeliã-
tur. 559. 2. Qua via ad sepulturam efferenda.
158. 1. 557. 1. Pallio altaris non efferenda, alio-
qui vt multandus Parochus. 986. 1. Quibus in
Ecclesijs, aut oratorijs confratriarum, & scholarum nõ
sepelienda. 289. 2. Sepultura tradita, sine Episcopi con-
cessu non asportanda. 157. 2. 558. 2. eaque; facultas gra-
tis à Cancellario tradenda. 286. 1. excelsio loco in Ec-
clesiis posita humi collocanda. 36. 1. Tempore pestilen-
tiæ quando, & à quibus inspicienda. 247. 2.

Cadauera monialium extra septa non sepeliendæ. 193. 1.
933. 1. occisorum, in Ecclesia à Iudicibus secularibus
non inspicienda. 34. 1. Ea si sint alienæ Parochiæ quo-
modo alio trãsfertri permittat Parochus. 157. 2. 558. 2.
Ca-

INDEX RERVM.

Cadaveri adhibere vestes & indumenta à clericis non accipienda. 158.2.558.1. Et pro iis quæ circa illud disponuntur in funeribus, nihil à quoquam accipiendum. 158.1.558.1.

Cadaveris efferendi pallium. Vide pallium. Vide mortui. Vide funera, & exequia.

CADUCITAS.

Caducitatis pena in bonis ecclesiasticis quomodo remittenda. 37.1.

CAECITAS.

Cæcitas spiritualis quâ grauiâ dâna importet. 1107.1.2.

CAEMENTVM.

Cæmētum Ecclesiæ, sacelli, aut oratorij diruti ad profanos vsus non adhibendum. 33.2. Nisi Episcopi cōcessu. 275.2. Vide Ecclesia, Sacellum, oratoria.

CAEREMONIAE.

Cæremoniæ in exorcismis fontium, & sponzorum benedictionibus, & Sacramentorum omnium administratione debite adhibendæ. 6.2.219.1.495.2. & qua pietate. 495.2.496.1. In baptismo adhibendæ quæ. 449.1. tum ante quam ministraretur. Ibid. tum in ministratōne ipsa 500.2. tum post ministratōnem. Ibidem. & quid illæ omnes significant. Ibid. Non omittendæ sine necessitate. 499.1. Adhibendæ etiam ijs qui domi baptizantur. 7.1.501.2. A solo Parocho, aut de eius, Episcopi licentia ab alio sacerdote adhibendæ. 219.1. Ab eodem ante ministratōnem præuidendæ. 493.1. Earum item mysteria & significatōnes à Parocho cognoscendæ. 499.1. Ordo eas supplendi ritu Ambrosiano, cum infans domi baptizatus est. 506.1. In extrema vñctōne adhibendæ quæ, & quid significant. 541.2. Proprie sui ordinis à promonendis cognoscendæ. 550.1. In Missa feruandæ quæ. 9.2. In iisdem à quibus instruendi sacerdotes noui, & alii imperiti. Ibid. 96.2. Etiam in Diocesi 66. Decr. 12. & nisi in iis fuerint ab Episcopo approbati, nō celebrent. 96.2.732.1. Et quomodo eorum in iis peritiam cognoscat Episcopus. 151.1.2. in iisdem suos sacerdotes instrui curent Præfetti regularium. 1000.2. Earum libellus à Metropolitanano edendus. 66. Decr. 12. Eiusq; libelli exemplaria quot habenda in Metropolitana. 606.1. In collegiatis ritus Ambrosiani. 613.2. & in Parochialibus. 619.1. Qua ratione à clericis Seminarii tempore diuini officiorum in Ecclesia obeundæ. 948.1.2. In officijs Pontificalibus adhibendæ quæ. 152.2. easq; nō adhibentes clerici & sacerdotes ad præscriptum in diuinis officijs, celebratibus &c. à quibus notandi, & corrigendi. 781.2. In Ecclesijs & altaribus profanandis adhibendæ quæ. 128.1.

Cæremoniæ Ecclesiæ Ambrosianæ nihil in Prouincialibus synodis derogatur. 55.1.107.2. Earum studiosi esse debent oblati. 837.1. In iisdem quando, & quomodo instruendi Seminarii clerici. 948.1.2.

De iisdem concionibus quando illi habeant. Ibid. 2. & qui in earum studia incumbant. Ibid.

Cæremoniis Iudeorū interesse christianis vetitū. 207.2. Cæremoniarum magister. Vide magister.

Cæremonialia ad vsum diuinorum officiorū quæ, & quot habenda in Metropolitana. 606.1. & in alijs cathedralibus. Ibid. 2. In collegiatis ritu Romano. 613.1. & Ambrosiano vtentibus. Ibid. 2. In Parochialibus tam ritu Romano. 618.2. quam Ambrosiano vtentibus. 619.1.

CAIN.

Cain sacrificium cur Deo non acceptum. 728.2.

CAIUS.

S. Caius Mediolan. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 973. num. 3. 1097.2.

CALAMITAS.

Calamitates publicæ cur à Deo immittantur. 225.1. Pro iisdem instituenda oratio publica à clero in synodo Diocesana. 278.2. Earū occasione quibus hebdomadæ diebus agendæ processiones, & supplicationes. 309.1.

CALAMVS.

Calamus ad scribendum priuatim à Monialibus non habendus. 290.2. 935.1.

CALCARIA.

Calcæria inaurata Episcopi vetita. 16.2.

CALCEI.

Calcei clericorum quales. 19.1. familiarium Episcopi. 17.2. Episcopi solemniter celebrantis. Vide sandalia. Virginum S. Vrsulæ. 913. cap. 4.

Calceis inquinatis in Missæ celebratione non vtendum. 642.1.

Calcearii decretum de initio & fine diei festi obseruent. 453.2. Iisdem regulæ de cultu festorum dierum præscribendæ. 85.2. Vide artifices.

CALCVLI.

Quot calculis officiales Monialium eligendæ. 43.2. 922.2. Eisdem inter se non tradant in manus moniales in suffragiis ferendis. 44.2. 923.2.

CALEFACTIO.

Calēfactiōnis Monialium locus qualis, & quomodo extruendus. 595.1.

CALENDÆ.

Cal. Ianuarii ritu Paganorum obseruantis Pœnit. canon. 526.1. Quæ promulganda à Parochis. 154. nu. 6. 999.2. Calendis Maij communio, & processio scholarum doctrinæ Christianæ faciendæ. 87.2. Abusus erigendi arbores tollendus. 212.1.2. Quæ promulganda à Parochis. 354. num. 2. 1000.1.

Calendis Nouembris quæ promulganda à Parochis. 354. num. 1. 1000.2.

CALENDARIVM.

Calendarium singulis annis edendum, & à quo, & quo tempore. 31.1. 155.1. Antequam edatur, ab Episcopo recognoscendū. 155.1. à clericis habendum. 18.1. Singulisq; annis comparandum. 336. Decret. 5. & qui non habuerint quomodo multandi. 985.1. In synodo Diocesana exhibendum. 370.1. & in congregationibus foraneis. 647.1. Anq; illud habeant à Vicario foraneo inquirendum. 649.2. Ad eius præscriptum diuina officia celebranda. 30.2. etiam in inferioribus ecclesijs. Ibid. & qui diuina officia ad illius præscriptum non celebrant, quomodo multandi. 985.1.

Calendario singulis annis adscribendi dies festi Sanctorū, & Vigilæ 86.2. Dies consecrationis, seu coronationis summi Pontificis. 307.2. consecrationis Episcopi. 153.2. & Ecclesiæ cathedralis. 97.2. Dies Concilij Prouincialis. 177.1. & Synodi Diocesana. 179.1. 369. Decr. 45. & diuina officia ritu solēni ab Episcopo celebranda. 307.2.

Calendaria ad vsum diuinorum officiorum quot habēda, in Metropolitana. 606.1. In alijs cathedralibus. Ibidem. In collegiatis tum titus Romani. 613.1. tum Ambrosiani. Ibid. 2. In Parochialibus item ritus Romani. 618.2. & Ambrosiani. 619.1.

CALICES.

Calices in Missa adhibendi quales. 9.2. 759.1. 803.1. Ad præscriptam in instructionibus formam omnes conficiendi. 464.1. quomodo lauandi, & purgandi. 640.2. 641.1. & à quibus. 802.2. Quomodo asseruandi. 803.2. & quâ decore, & à sordibus mundi, quique in eo deliquerint. Parochi quomodo multandi. 986.1. In Tabernaculo sacre Eucharistiæ non asseruandi. 804.1. Ad altaris ornatum in Processionibus non adhibendi. 782.2. In Parochiali quot habendi. 803.1. An ij defint, in visitatione cognoscendum. 23.2.

Calix quomodo præparandus ad Missæ celebrationem. 740.1. quomodo à sacerdote cū ad altare progreditur deferendus. 741.1. quomodo in altari collocandus. Ibid. 2. Eiusdem oblatio. 744.1. Consecratio, & eleuatio. 746.1. & seq. & sumptio 748.1.2. Si in eum incidat aliquod animal ante vel post consecrationem, quomodo se gerat sacerdos. 759.2. aut si in eo vinū congelat. Ibid. Calicis forma 628.2. eiusdem veli. Ibid. Vide velum. Patenæ. Ibid. Vide Patena. Sacculi. 629.1. Vide sacculus. Thecæ. Ibid. Vide Theca. Vasis ad vsum eiusdem abstergendi. 637.1. 803.2. Vide vas.

Calice cōsecrato, aut quod calicis formam habeat, vinum populo sumpta Eucharistia nō præbendum. 8.1. 464.1.

CALIGÆ.

Caligæ familiarium Episcopi quales. 17.2. clericorum item. 19.1. 361.2. 413.2. 751.1. & qui in eis contra præscriptum deferendis peccarint, à quo notandi, & corrigendi. 781.2. quomodo puniendi. 413.2. 448.1. 793.2.

INDEX RERVM.

Earundem ad præscriptam formam delatarum testimonium in susceptione ordinum exhibendum. 778.1. clericorum Seminarij quales. 968.1. A disciplinatis non ferendæ quæ. 900. cap. 4.

Caligæ ad vsum Episcopi solemniter celebrantis quotuplices parandæ. 604.1. & qua forma conficiendæ. 626.1.

S. CALIMERIVS.

S. Calimerius Mediol. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 973. num. 5. 1097.2.

CALLOPEDIA.

Callopediis non vtendum in sacramentis ferendis. 495.2.

CAMBIA.

Cambia quæ vetita. 40.2.

CAMERA.

Camere Apostolicæ libros & scripturas detinentes, & qui eos non patefaciant, à solo summo Pontifice absoluedi. 990.1.

CAMINVS.

Caminus in cellis priuatim Monialium obstruendus, & qua ratione. 193.1. 931.1. 928.2. loci calefactiōnis earum dem qualis. 595.1.

CAMISAE.

Camisæ clericorum quales. 18.2. qui eas lactucatas deferunt, quomodo puniendi. 448.1. 793.2. à quibus notandi, & corrigendi in choro, diuinis officijs, funeribus &c. 781.2. Earum ad præscriptam formam delatarum testimonium in susceptione ordinum exhibendum. 778.1.2. Ad manus non reflectendæ à clericis Seminarij. 968. c. 5. neque ab alijs ecclesiasticis. Vide interulæ.

CAMPANAE.

Campanæ Ecclesiæ cathedralis, & collegiatæ quot. 586.2. Parochialis. 125.1. 586.1. 802.1. Ecclesiæ simplicis & oratorij. 125.1. Dum constantur, nulla profana imago ijs insculpenda. 125.1. 587.1. In ecclesijs aut oratorijs non constant. 126.2. Antequam in campanile sustollantur, benedicendæ. 125.1. 587.1. Quæ consecrandæ sunt, Indicæ à Vicarijs foraneis in synodo Diocesana exhibendæ. 405.1. Earum benedictio certo libro notanda. 127.2. In earum item benedictione ab Episcopo celebrandum. 167.2. & concio habenda de illius benedictionis vi & mysterijs. 62. Decr. 7. earum consecrationis testimonium gratis à Cancellario Episcopali edendum. 286.1.

Campanæ pulsandæ diebus festis pro conuocatione puerorum ad Doctrinam christianam. 2.2. & qui id neglexerint Parochi, quomodo multandi. 985.1. Pulsandæ ad conuocandos fideles pro Eucharistia ad ægrotos deferenda. 8.1. 804.2. Pulsandæ in processione, quæ fit in expositione sacre Eucharistiæ pro oratione quadragesimæ horarum. 137.2. 518.1. 787.2. Pulsandæ pro diuinis officijs. 31.2. & à quo. 28.2. 30.1. Quæue hora. 31.1. eaq; ratio omnis ab Episcopo præscribenda. 155.1. Tabella eadem de re. 987. Eaq; habenda in Sacristia cathedralium. 608.1. Collegiatarum. 615.1. Parochialium. 620.1. eæ cum pulsantur, monendi fideles vt orient. 488.2. Pulsandæ in eleuatione Corporis Domini, in Missa solemnī, & Parochiali. 66. Decr. 6. 337. Decr. 11. Indulgentia orantibus concessa à Parochis promulganda. 301.1. Pulsandæ feria sexta ad recolendam Domini passionem. 66. Decr. 10. Pulsandæ die sabbati pro Antiphona de B. Virgine cantanda. 97.2. Quando, & quomodo pulsandæ pro oratione vespertina. 129.2. 130.1. 1007.1. Eas qui non pulsauerint Parochi, tum pro oratione matutina, tum vespertina, quomodo multandi. 985.2. Quando pulsandæ pro salutatione Angelica. 31.1. & quomodo 422.1. eas non pulsantes Parochi stans horis quomodo multandi. 985.2. eæ cum pulsantur, monendi fideles vt orient. 488.2. 802.1. Pulsandæ singulis diebus vesperi pro oratione mortuorum, quomodo & qua hora. 421.2. 322.1. 559.2. Quando, & quomodo pulsandæ pro oratione sine intermissione. 1009.1. Pulsandæ in processionibus. 156.2. & qua ratione. 782.2. 783.1. Non tamen eo tempore quo dicitur oratio. 784.

1. Pulsandæ pro cellis imminentibus. 130.2. Pulsandæ vesperi pridie die sessionis alicuius concilij Prouincialis. 178.1. & cum Episc. aliquis ecclesiam ingreditur, quo primum tempore accedit ad Concilium Prouinciale. 312.2. Pulsandæ die festo sancti, cuius reliquæ in ecclesia asseruantur. 87.2. Qua hora pulsandæ in sabbato sancto. 31.1. & quæ in huiusmodi pulsatione cauenda. Ibid. Quando pulsandæ pro habenda concione. 419.1. & pro vesperarum officio in Parochialibus vrbis ecclesijs. Ibid. cum pro Missa pulsantur, fideles se se vt colligant, monendi. 97.1. 488.2. Quando & quomodo pulsandæ pro Missa Parochiali. 149.2. Quædo pulsandæ in translatione reliquiarum. 117.1. In visitatione Episcopali 173.1. pridie sessionū Synodi Diocesana. 277.2. Audita morte summi Pontificis. 307.2. In morte alicuius Parochialis. 99.1. eaq; cū pulsantur monendi fideles vt orient. 489.1. Quando pulsandæ pro funeribus ducendis. 807.1. vbi, & qua ratione pulsandæ pro oratione stans horis instituenda tempore peccati. 245.2. & pro officijs item mortuorum celebrandis peste restincta qua hora pulsandæ. 253.1.

Campanæ consecratæ ad poenarum significationem non adhibendæ. 34.1.

Campanæ signo dato, Moniales ad mensam conueniant. 48.2. & ad sua se loca recipiant, cum quis Monasteriū ingreditur. 52.1.

Campanis pulsandis nemo admittendus sine licentia. 788.2. & qui adhibuerint laicos, etiam pueros, sine licentia, quomodo multandi. 984.2. Earum nomine in funeribus nihil accipiendum. 158.1.2. 558.1. eas pulsantibus in funeribus merces ab Episcopo statuenda, & ratio ite pulsandi. 36.1. Quæue sit ea merces. 158.1.2. 558.1.

CAMPANILE.

Campanile seu turris campanilis qua forma, & altitudine extruendum. 586.1. eius tabulata, fenestræ, scalæ, fastigium, ostium, & locus. Ibid. Qua ratione in eo collocandum horologium. Ibid. 2. Ostio, & clauis munendum. 383.2. Quomodo describendum. 703.2. Quando & quomodo purgandum. 640.1. Quot campanas habere debeat. Vide supra campanæ.

Campanile in singulis Ecclesijs Parochialibus extruendū 802.1. In ecclesijs monialium vbi, & qua ratione extruendum. 593.2. eius tabulata, fenestræ &c. Ibid.

Campanilis forma in Ecclesijs minus insignibus. 586.2. Vbi, & quomodo erigendæ pilæ lateritiæ pro campanili. Ibidem.

CAMPVS.

Campum dantes pro duello, à solo summo Pontifice absoluedi. 989.2. In Agri campo quomodo adhibendi agni benedicti ad tempestates arcendas. 218.1.

CANCELLARIA.

Cancellariæ Archiep. Instructiones. 685. Eius expeditiones à quibus distandæ, & cōscribendæ. 690.1. Quæ, quomodo, & quales scripturæ in ea conficiendæ. 690.1. & seq. Vide infra Cancellarius Archiep. Libri ad eam sigillatim pertinentes à Cancellario habendi qui 710.2. Aliæ item scripturæ ad eam pertinentes suo tempore colligendæ. 711.1. Quomodo in ea custodiendæ, & asseruandæ scripturæ. 713.1. & quomodo edendæ. 714.2. In ea publice appendendæ taxæ fori. 715.2. Asseruanda ite nota edictorum, Decretorum &c. quæ ad clerum mittuntur. 426.1. Item exemplaria testificationum, informationum &c. quæ fori aut cancellarij nomine à Vicario Dioces. conficiuntur. Ibid. Ex eiusdem cancellariæ pecunia perfoluenda merces Notarij qui ea describunt. Ibid. In eadem conficiendus & asseruandus liber rerum incertarum. 412.1. Institutum Collegium Notariorum. 685.2. Vide Collegium. Vide Notarij. Ad eam pertinentia omnia cancellarij nomine faciendæ. 689.1. In ea qui arma strinxerint, quo puniendi. 656.1. Quæ reponēda in capsâ depositarij generalis eiusdē cancellarij, eiusq; capsæ clauis quot & à quibus asseruandæ. 715.2. Cancellariæ Episcopales non vtendæ, aut locandæ, nec earū nomine quidquā perfoluendum aut paciscendum. 261.1. Pensiones eisdem assignatæ tolluntur. 25.2. Earū emolumenta ad quos pertinent. 286.1.2. Quæ gratis in eisdem scribendæ, conficiendæ, & edendæ. 285.2.

Ex Cancellaria Episcopali accipienda licentia alloquendi Moniales. 50. 1. In eadem publice proponendæ fori leges, & taxæ. 104. 2. In illam deferendum instrumentum optionis à canonicis cathedralium, & collegiarum. 306. 1.

CANCELLARIUS.

Cancellarius Archiepiscopi qualis deligendus. 685. 1. & à quo. 65. 1. 685. 1. Sit canonicus Metropolitanæ, & Diaconatu initiatus. 685. 1. Alia beneficia residentiam requirentia non habeat. Ibidem. Sit Notarius Apostolicus. Ibidem. Quibus moribus & scientia præditus. Ibidem. à quo examinandus. Ibidem. 2. Quam mercedem capiat singulis annis. Ibidem. Quæ communia habeat cum suis substitutis, & scriptoribus. 686. 2. Propria statuta non condant, sed edita ab Archiepiscopo. feruet. Ibidem. munera non accipiat. Ibidem. 656. 2. Quas causas non suscipiat, aut agat. 687. 1. Iuramentum præstet, & quale. Ibidem. suo per se fungatur officio. Ibidem. 1. Si ægrotet aut absit, quis eius vices gerat. Ibidem. 688. 1. Quæ per se conficiat, & expediat. Ibidem. Quæ edat, promulget, ac denunciet. Ibidem. 2. Quæ indicat, conuocet, notet, promoueat. Ibidem. 689. 1. Quæ acta per se recipiat. 689. 1. & quæ per notarios substitutos. Ibidem. Quibus ipse subscribat. Ibidem. & quomodo se subscribat. Ibidem. 2. Quibus congregationibus intersit. Ibidem. 657. 2. Quomodo negotia inter substitutos partiatur. 689. 2. 690. 1. Quæ feruet in expeditionibus distandis, & conscribendis. 690. 1. Archiuum custodiat. 688. 2. Nulli scripturæ subscribat ante Archiepiscopum, Vicarium &c. subscriptionem. Ibidem. 1. 2. Quæ per instrumentum publicum expediat. Ibidem. 2. Quæ feruet in expeditionibus ad Moniales pertinentibus. Ibidem. Stylo non subscribat sine Archiepiscopi licentia. Ibidem. Quæ feruet in libris ad cancellariam pertinentibus conscribendis, & conscribendis. Ibidem. Quot & quos libros Indices, aliasq; scripturas habeat, & conficiat, ad instrumenta pertinentes. 691. 1. Ad registrum litterarum patentium cum rogatu, & testibus. Ibidem. 2. & sine rogatu, & testibus. Ibidem. & seq. Ad causas ciuiles pertinentes. 692. 1. etiam quoad eas que ad Vicarium Generalem spectant. Ibidem. pertinentes ad causas criminales. Ibidem. Ad processus ciuiles vel criminales extraordinarios extra ciuitatem. Ibidem. 2. Ad officium Sanctæ Inquisitionis. 693. 1. Ad fidei professionem. Ibidem. 2. Ad processus, & visitationes monialium. Ibidem. Ad processus regularium virorum. Ibidem. Ad visitationes carcerum. Ibidem. Ad acta visitationum. 694. 1. Ad multas. Ibidem. 2. Ad disciplinam morum clericaliū & vniuersum clericorum statum describendum. Ibidem. & sequent. Ad Seminarium, & congregationem oblatorum. 699. 1. Ad examina in genere. Ibidem. Ad sacras ordinationes. Ibidem. Ad prouisiones beneficiorum per examen. Ibidem. 2. Ad conuocatores, sacre scripturæ professores, & confessarios. 700. 2. Ad congregationes. Ibidem. Ad mores regularium virorum, & monialium. 701. 1. Ad mores populi. Ibidem. 2. Ad statum ecclesiarum & iurium ecclesiasticorum. 702. 2. & sequent. & ad describendum statum earundem ecclesiarum ac iurium. 703. 1. & seq. Ad statum hospitalium. 706. 2. Ad statum ecclesiarum regularium. Ibidem. Ad statum monialium. Ibidem. Ad iura Archiepiscopalia. Ibidem. Ad statum, bona, & iura ecclesiastica. 708. 2. Ad sacras reliquias. Ibidem. Ad indulgentias. 709. 1. Ad consecrationes, vota, & funera. Ibidem. Ad relicta & onera ad pias causas. Ibidem. 2. Ad beneficia vacantia. 710. 1. Ad prouinciam. Ibidem. Ad cancellariam ipsam. Ibidem. 1. & seq. Quæ ratione custodiat & asseruet scripturas omnes in cancellaria. 713. 1. Quomodo edat, & quam mercedem pro editione percipiat. 714. 2. clauem unam capsulæ depositariæ generalis cancellariæ asseruet.

uet. 715. 2. & capsulæ rerum incertarum in singulis vrbis, & Diocesis locis constitutæ. 411. 2. Indicem seu notam libri status animarum nemini tradat. 791. 2. Acta congregationum Archiepiscopaliū in libro notet. 658. 2. In iisdem congregationibus tractanda ad quos transmittat. 658. 1. Dierum festorum, indulgentiarum, & celebritatum vrbis, & Diocesis librum conficiat, & quæ in eo notet. 402. 2. Edicta, decreta, monita, litteras &c. ad clerum missas distincte in singulis codicibus notet & asseruet. 426. 1. Eius nomine quæ præstanda à Notarijs substitutis. 689. 1. eiq; vt parent iisdem notarij. Ibidem. 2. Ad illum deferenda nomina interdictorum, & excommunicatorum, & quando, & à quibus. 411. 2. testificationes item promouendorum ad ordines. 444. 1. Index quoque dierum festorum, Indulgentiarum, & celebritatum vrbis & Diocesis. 403. 1. Cancellarij substituti, Notarij, & scriptores seu scribæ. Vide Notarij substituti, Scriptores & scribæ. Cancellarius Episcopalis qualis. 284. 2. suum per se munus obeat. 73. Dectet. 12. Quos & quando alios sibi adiutores adhibeat. Ibidem. Quæ negotia & causas non suscipiat. 285. 1. Quæ de Notarijs in concilio Primo statuta sunt, feruet. 25. 2. Munera, & dona non accipiat. 189. 1. 283. 1. Quæ gratis scribat, conficiat & edat. 189. 1. 285. 2. & sequent. Ipse solus adhibendus, cum auctoritas, & decretum Episcopi interponendum est. 105. 1. In libro notet, eos qui fidem profitentur. 278. 2. 89. 1. In Synodo Diocelana Decreta, & omnia alia legat, si sit canonicus ecclesiæ cathedralis. 277. 2. Eius quoque synodi acta conscribat. 279. 2. Notet in libro nomina testium Synodaliū Concilij Prouincialis. 313. 2. excommunicatorum etiam, & interdictorum nomina à Parochis sibi delata. 282. 2. & clericos suspensos, aut in exilium missos. Ibidem. Quæ, & qua ratione notet pertinentia ad examen beneficiorum, ordinum &c. 265. 2. Dierum festorum, Indulgentiarum, & celebritatum vrbis & Diocesis librum conficiat, & quæ in eo notet. 306. 2. Librum habeat actionum omnium criminalium, & quæ in eo describat. 189. 1. Quæ describat in litteris peregrinandi alicui concedendis. 121. 1. Quæ testata faciat in litteris testimonialibus ordinu susceptorum. 260. 1. testificationes sibi ab examinandis exhibitas vbi, & quomodo asseruet. Ibidem. affixionis, & promulgationis constitutionum Pontificiarum relationem sibi factam in libro notet. 106. 1. Quomodo edat acta executionis delegatæ in mandatis de prouidendo in forma dignum. 147. 2. Originalia acta quo loco ostendat. 285. 1. Eorum exempla non edat sine Vicarii licentia. Ibidem. Quid capiat pro litteris dimissorijs, & testimonialibus ordinum. 104. 2. 105. 1. de emolumentis cancellariæ vt ad eum aliquid perueniat. 286. 2. Mercedem acceptam in librum referat. 189. 1. Præscripta taxa plus exigens quomodo puniendus. 284. 2. Scripta omnia ad forum pertinentia certo loco in Archiuo recondat, eiusq; loci alteram clauem apud se retineat. 105. 1. In eodem loco recondenda scripta illius omnia, si decedat, vel ab officio se abdicet, aut amoueat. Ibidem. Scripta in archiuo recondita quando ipse, vel alius edat. Ibidem. Quando illi reddendæ litteræ testimoniales, & dimissoriæ ordinum ab alieno Episcopo suscipiendorum. 142. 1. eidem denuncianda ab ecclesiæ rectore altarum ædificatio. 124. 2. ab eodem accipiat procurator fisci episcopalis indicem legatorum denunciatorum. 284. 2. Ad eum mittenda acta congregationum foraneorum. 652. 2. Cancellarius in visitatione nihil accipiat ab ijs qui visitantur. 171. 2. Quid accipiat pro excubendis alio tempore exemplis decretorum in visitatione confectorum. Ibidem. Decretis Visitacionis quando subscribat. 281. 1. eorum quæ ediderit diem vt notet. Ibidem. Cancellarij capitularis officium & electio. 163. 2. Cancellarius congregationum foraneorum qui eiusq; officium. 653. 1. Cancellarij confratris Disciplinatorum officium. 904. cap. 16.

CANDELABRA.

Item confratris charitatis. 911. 2. & quamdiu in officio perseueret. Ibidem. Cancellarius locorum piorum ordinationes capitulares certo ordine describat in libro. 195. 2. quos libros habeat. Ibidem. Cancellarius in singulis doctrinæ christianæ scholis deligendus. 856. 2. etiam in Diocesi. 884. 1. cap. 21. eiusq; officium. 856. 2. Omnes suæ scholæ fratres in libro describat. 856. 2. Notet in tabella ordinem in schola seruandum. Ibidem. Statuta in congregatione, & alia ad scholam pertinentia scribat. 857. 1. Scripturarum, librorum &c. ad suam scholam pertinentium inuentariū conficiat. Ibidem. A schola absentes notet. Ibi. 864. 1. 2. Capita aliqua regularum statis diebus in congregatione legat. Ibidem. exequenda notet, de eorumque executione inquirat. Ibidem. Legat item ea quæ in precedente congregatione statuta sunt. Ibidem. quos scribere doceat, & qua ratione. Ibidem. In societatem recipiendos notet ac proponat. 882. 1. Tempusque eorum stabiliendorum priori denunciet. Ibidem. 2. Cancellarius congregationis Generalis Doctrinæ Christianæ deligendus. 866. 2. Qualis deligendus, eiusque officium. 873. 1. Quando, & quomodo deligendus. 887. 1. congregationi generalis intersit. 867. 1. & quo loco sedeat. Ibidem. Eos qui congregationi interesse debent, vocet, & quo ordine. Ibidem. 2. Quæ notet in singulis congregationibus. Ibidem. 868. 1. Statuta in precedenti congregatione legat. 868. 1. In congregatione per tractanda proponat. Ibidem. Statuta in libro notet. Ibidem. 873. 2. Ad illum referendum, si quid suo tempore executionem non habuit. Ibidem. 2. Quos libros habeat, & ad quem vsū. 873. 2. fratres omnes in libro ordine notet. Ibidem. Scholas item & congregationes. Ibidem. Officiales item congregationis generalis. Ibidem. Quæ in singulis congregationibus legat. 874. 1. Quæ custodiat, & asseruet. Ibidem. Litteras congregationis nemine, cum opus est, scribat. Ibidem. Absentes à congregatione notet. Ibidem. Parochias singulas scholæq; in eis erectas in libro notet. Ibidem. rerum omnium totius societatis notam conficiat. Ibidem. Quæ scripta & libros asseruet. Ibidem. 2. Cancellarius in singulis congregationibus Doctrinæ Christianæ in Diocesi erectis deligendus. 889. 1. & in capitibus item Diocesanis. 892. 1. cap. 5. CANCELLI. Cancelli altarium vbi, & quomodo construendi. 571. 2. ijque ad præscriptam formam conficiendi, nisi aliter eõ fter ex facultate data. 405. 1. quomodo ijs sepienda altaria. 367. Decret. 35. Intra eos non admittendi laici. 751. 2. Neque etiam in ecclesijs regularium. 1001. 2. Quales conficiendi vbi Missa & concio audienda sit tempore pestilentie. 237. 2. Cancelli lapidei in ecclesia quomodo purgandi. 639. 1. Item ferrei. 640. 1. Cancelli confessionaliū tempore confessionis patere debent. 409. 2. Cancelli ferrei in fenestellis collocacionis monialiū quomodo construendi. 48. 2. In ecclesiam externam inspicientes tollendi. Ibidem. Cancelli intimi lamina. Vide lamina. Cancellis saltem ligneis sepiedum baptisterium. 134. 2. Vide clatrata. CANDELABRA. Candelabra altarium, chori, cœnotaphij, cerei Paschalis. Vide Altaris, chori, cœnotaphij, cerei Paschalis. Candelabra ad vsū processionum. Vide Processionum. Candelabra argentea quomodo, & quoties purganda, & quomodo tractanda. 640. 2. 641. 1. ex auricalco item quomodo, & quando purganda. 641. 1. ferrea quomodo purganda. 640. 1. Ferrea grandiora quo loco asseruanda. 590. 2. Ligna quomodo purganda. 639. 2. & quoties. 641. 1. Eorum item iemuntoria, & extinctoria quando, & quomodo purganda. 641. 1. 2. Vide emuntoria & extinctoria.

CANDELABRA. Candelæ in Missa, quot, & quales. 311. 751. A quibus accendendæ. 10. 1. Quando post Missam relinquendæ. Ibidem. In diuinis officiis quales. 311. 1. A quo parandæ. 28. 2. Tempore Missæ à clericis non venditandæ. 10. 1. In cœmeterijs vendi possunt. 438. 1. In baptismo quot adhibendæ. 503. 1. Item in expositione quadraginta horarum. 787. 1. Et in Sacramento extremæ vnctionis. 141. 1. In sacra Communione sumenda non adhibendæ à fidelibus, nisi tempore Paschali, eiq; à quibus, & quando colligendæ. 222. 1. 2. Quot à Patribus familias domi habendæ pro Eucharistia ad ægrotos delata prosequenda. 304. 1. In funcribus, eorum quibus dantur manibus deferendæ. 158. 1. 557. 2. Nec extinguendæ donec corpus sepeliatur. 559. 2. post funus quibus debeantur. 35. 2. 67. Decr. 16. 423. 1. 557. 2. Candelæ in festo Purificationis Parochiū sumptibus distribuendæ. 424. 2. A regularibus non distribuendæ. 406. 2. Vbi, & quomodo benedicendæ, & agenda processio. 91. 1. 2. 217. 1. 349. Decret. 8. Quo ordine fidelibus distribuendæ. 217. 2. Nemini mittendæ domum. 91. 2. earum benedictionis vtilitates populo exponendæ, & quænam illæ sint. 217. 1. Candelæ sustinendæ vni Episcopo in diuinis officijs instrumentum quale. 630. 1. & quotuplex parandum. 603. 1. Vide etiam lumina, & cerei. CANEPARIUS. Caneparius capituli. Vide thesaurarius. CANES. Canes à quo expellendi ex ecclesia. 30. 2. à cœmeterijs arcedendi. 466. 1. Ab ecclesiasticis haberi vetiti, & qui habuerint quomodo puniendi. 414. 1. & quomodo multandi qui cum ijs ad funera conuenerint. Ibidem. Eorum effigies in Ecclesijs non pingendæ. 118. 2. 575. 2. Canes venatici à nemine in Ecclesiam ducendi. 118. 2. 438. 1. CANOBIVM. Canobium Cap. Plebis Secundæ regionis Diocesis Mediolanensis. 661. 1. CANONES. Canon in Missa qua ratione quibusque caremonijs dicens. 745. 1. & sequent. in eo maxime vitandus error. 9. 2. In eius expositione quando erudiendi Seminarij clerici. 950. 1. Canonones pœnitentiales. 525. 2. De primo Præcepto decalogi. Ibidem. de secundo. 526. 1. de tertio. 527. 1. de quarto & quinto. Ibidem. de sexto. 530. 1. de septimo. Ibidem. 2. de octauo. 512. 1. de nono. Ibidem. de decimo. Ibidem. 2. De septem peccatis capitalibus. 532. 2. De gula & ebrietate. Ibidem. De varijs peccatis. 533. 1. eorum declarationes ex pœnitentiali Romano, Ibidem. 2. alia declarationes breues. 534. 2. Ad eorum normam quomodo imponendæ pœnitentiæ in confessione. 523. 1. 769. 1. 774. 1. 775. 2. eorum cognitio in confessionarijs requisita. 11. 2. 525. 2. 519. 2. eorum librum apud se habeant. 339. 2. Decret. 18. 774. 1. 775. 2. ac sæpè legant. 761. 1. Eorum cognitio in concionatore requisita. 476. 1. Eorum liber in congregatione dicecesana legendus. 653. 2. Idem habendus in Sacristia cathedralis. 608. 2. collegiatæ. 615. 2. Parochialis. 620. 2. Canonum sacrorum studiosi esse debent oblati. 837. 1. eorum executio à Vicario Generali procuranda. 658. 2. contra eos nihil attentandum à magistratibus, cum ad fidei patrocinium assunt in causis fidei. 2. 1. Ex canonum iure quæ censuræ, & casus summo Pontifici reseruat. 988. 2. & seq. Episcopis ite. 992. 1. & seq. Canonici iuris doctor eligendus à capitulo in Vicarium sede episcopali vacante. 306. 1. item in Cancellarium Archiepiscopalem deligendus. 685. 1. Canonici textus. vide textus. Canonico impedimento irretitus pœnitentiæ Sacramentum non ministret. 519. 1. Qui canonice interesse debeant congregationi S. Inquisitionis. 657. 1. & congregationi pœnitentiariæ. Ibidem. 2. Quoue loco in ijs sedeant. Ibidem. Canonice horæ. vide horæ canonicæ.

INDEX RERVM.

CANONICATVS.

Canonicatus cuiusque onera tabella describenda, eaq; in sacristia habenda. 28. 2.
Canonicatum ecclesie, & eorum que ad illos pertinent, index in visitatione exhibendus, & a quo. 174. 1. 672. 1. eorum item tabella habenda in Sacristia cathedralium 607. 2. & collegiarum. 614. 2. tum etiam de eorum officiis. Ibidem.
Canonicatum fructus qui, & quando in distributiones conuertendi. 27. 2. eorum, si vacent, fructus inter canonicos non diuidendi. 269. 2. eaque de re constitutionem Episcopi seruari curent. 100. 2. & qui consuetudines contrarias seruauerint, a solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.
Canonicatus ordines annectendi. 28. 1. & qua ratione. 266. 1.
Formula litterarum collationis canonicatus a proprio ordinario. 1257. 1. alia eiusdem generis, si collatio fiat vigore litterarum Apostolicarum. Ibidem.

CANONICI.

Canonici fidei professionem præstant. 1. 1. alioqui fructibus multandi. 206. 2. Munus suum per se obeant. 26. 2. concionibus & lectionibus interfint. 4. 1. Quo-ue habitu. 132. 2. Si non interfint, quomodo multandi, & puniendi. 69. Decret. 27. 984. 1. ordinem suo canonicatus annexum suscipiant, alioqui vt puniendi. 160. 1. 266. 2. Si non ol eant munus sui canonicatus, quomodo puniendi. 28. 1. Quando, & quomodo ad diuina officia conueniant. 31. 2. 271. 2. 272. 1. Quomodo versentur in choro. 32. 1. 272. 1. & ab eo recedant. 32. 2. 273. 1. & si in iis deliquerint, quomodo puniendi. Ibidem. In choro vna cum aliis psallant. 27. 2. In diuinis officiis chirothecas non induant. 154. 2. Sine suo insigni stantes in choro distributione multandi. Ibidem. Tabellam Magistri ceremoniarum in suis functionibus, & muneribus seruent, alioqui puniendi. 28. 2. Quibus diebus Missam canant. 32. 2. Si que defuerint quomodo puniendi. 33. 1. 65. Decret. 4. hebdomadarum munus per vices obeant. 28. 1. Episcopo pontificalia exercenti assistant, & inseruiant. 153. 1. Si que defuerint, puniendi. 28. 1. Eundem episcopum ad diuina officia venientem, & ab iis redeuntem comitentur. 33. 1. Feria quinta in Cæna Domini in Missa solemnem comm unicent. 97. 1. 419. 2. Si non resideant, a quibus absentia facultatem petant. 27. 1. 414. 2. 415. 1. Dum absunt, distributionibus priuantur. 27. 1. Sine facultate absentes quomodo multandi. 985. 1. Item qui absentes vt debent non denunciant. Ibidem. 2. Diutius tribus mensibus absentes quomodo puniendi. 163. 1. Quomodo ad residentiam admittendi. 159. 2. Probatio sex mensium in admissione abrogatur. 70. Decret. 3. examine approbati, statim in capitulum, & ad residentiam admittendi. 352. Decret. 40. Hebdomadæ probatio abrogatur. Ibidem. An resideant, suisq; satisfaciunt oneribus, a testibus synodalibus inquirendum. 180. 1. 372. Decret. 47. In ædibus canonicalibus habitent. 19. 2. Alioqui pro non residentibus habendi. 352. Decret. 39. foris sine licentia pernoctantes quomodo puniendi. 94. 2. An in suis ædibus habitent a testibus synodalibus inquirendum. 180. 1. 372. Decret. 47. Eas nemini locent sine concessu Episcopi. 19. 2. Quibus diebus ac temporibus capitula non habeant. 28. 1. quando, & quomodo ad capitulum accedant. 99. 2. Quo loco, & ordine ibi sedeant. Ibidem. Si quid in eo culpæ admiserint quomodo puniendi. Ibidem. Quæ tractantur in Capitulo, ad Episcopum referant, etiam si iurandū de eo non admonendo præstiterint: quod nullum declarat. 163. 2. Officia sibi a capitulo imposita non reculent. 100. 1. Quo habitu ad processionem conueniant. 34. 1. In iisdem lumina deferant, præsertim si sint corporis Domini. 139. 1. Quam ob eas distributionem percipiant. 156. 2. Quæ seruent in funeribus, & exequiis. 35. 1. Lumina accensa suis manibus deferant. 158. 1. Cænotaphii nomina nihil percipiant. Ibidem. 2. Quam elemosinam

percipiant. Ibidem. 1. Quo habitu synodo Diocæsana interfint. 278. 1. suas cappellas, & altaria instruant. 124. 1. Decreta ad canonicalem disciplinam pertinentia legant. 107. 1. Quando legant constitutiones de vita, & honestate clericorum, & de diuinis officiis. 55. 2. Quæ in visitatione parent. 175. 2. 674. 1. In tollendis ab Ecclesia rebus profanis negligentes puniendi. 68. Decret. 23. Quomodo multandi, si contra te bellam erratorum peccent. 983. 1. Quomodo soluant fructus primi anni 71. Decret. 4. Constitutionem Pii Quinti de fructibus Canonicatum, & Præbendarum vacantium seruent. 100. 2. Scripta ad præbendas suas per tinentia in archiuio capitulari afferunt, & quorum sumptibus exscribat. 100. 1. 2. Et qui ea in Archiuio non detulerint, quomodo multandi. 985. 1. Litteras, diplomata, & tabulas suorum canonicatum Episcopo exhibeant postulanti. 147. 2. optionis suæ instrumentum in cancellaria quando exhibeant. 305. 2. 306. 1. & qui non exhibuerint, quomodo puniendi. Ibidem. Qui non legitime ecclesiastica bona permutant aut alienant, ea sibi restitui curent. 71. Decret. 6. Bona ad capitulum spectantia neque ipsi, neque eorum consanguinei conducant. 163. 2. Sui canonicatus bona quomodo locent. 368. Decret. 41.
Canonici tres deligendi pro creatione Ministrorum & officiorum Ecclesie, & quid iurent. 26. 1. Duo item adhibendi ad assignandum singulis in ecclesia proprium munus. 27. 1. Duo item Archiuio capitulari præficiendi: eorumq; munus 100. 1. Duo item deligendi quoad gubernationem spiritualem Seminarium. 258. 1. & duo quo ad temporalem. Ibidem. Vnus item bibliothecæ canonicali præficiendus, & quamdiu in officio is persistat. 129. 2. Vnus item constituendus ad patrocinium piarum causarum. 283. 2. & protectionem carcerum. Ibidem.
Canonici mortui quorum sumptibus sepeliendi. 67. Decret. 14. Qui pro iisdem mortuis Missam celebrent. Ibidem. Pro iisdem mortuis quando officium agendum. 97. 2. Sepulcrum ad eorum usum exstruendum. 273. 1. 406. 2. & quod duplex, quoue loco. 587. 1.
Canonici Ordinarii Metropolitanæ Episcopi concilii Prouincialis causa urbem ingrediunt vt excipiant. 312. 1. Candelas, & lumina accensa suis manibus deferant in funeribus. 158. 1. & quam elemosinam percipiant. Ibidem. Quale mantellum deferant. 361. 1. ex iis eligendus protector causarum piarum fori Archiep. 679. 2. & protector carceratorum. 680. 1. Aduocatus pauperum. Ibidem. & Cancellarius fori Archiep. 685. 1. Si que cancellarius ægrotet aut absit, per alium ordinarium exercendum cancellarii munus. 687. 2.
Canonici cathedralium quo mantello vtantur. 70. Decret. 31. Quis ex eis Missam celebret solemnem Episcopi loco, cum is absit. 153. 1. Duos ex iis secum vt habere liceat Episcopo. 169. 1. Vnus ex eis deligendus, qui decreta, & alia in Synodo Diocæsana legat, ac promulget. 277. 2. Eorum sepulcrum quo loco exstruendum. 587. 1. Qui digniores sunt, mortuum Episcopum efferant. 308. 1. 558. 2. Candelas & lumina suis manibus accensa deferant in funeribus. 158. 1. Quam percipiant elemosinam. Ibidem. optionis instrumentum quando in cancellariam deferant, & qui non detulerint puniendi. 305. 2. 306. 1. Qui ex eis Episcopi absentiam, & cui denunciant. 21. 1. Formula instantiæ promotorum contra eos qui huiusmodi absentiam non detulerint. 1223. 1. Supplex eorum vsui pro Missis conuentualibus, & diuinis officiis quæ. 604. 2. & sequent.
Canonici Diaconi in Missa conuentuali diebus festis inseruiant canonicis celebrantibus. 154. 2. 419. 2. Si canonicis defint, qui adhibendi. Ibidem. iisdem diebus in Missa solemnem communent. 33. 1. Idem quoque præstant alii canonicis Diaconi, & Subdiaconi. 419. 1. Siq; non fecerint, quomodo puniendi. Ibidem. 2.
Canonici Parochi diebus festis a sua parochiali non discedant. 274. 2. In Ecclesia Parochiali resideant. 98. 1. 166. 1. Si que non resederint, aut officio suo defuerint

INDEX RERVM.

fuert, quomodo puniendi. 166. 2. Quorum distributionum participes non sint. 159. 1. Reliqua vsupra in verbo canonicis, & infra, in verbo Parochi.
Canonici vrbis prandium ecclesiasticis occasione celebratum non parent. 421. 1. Menstruis Parochorum conuentibus interesse non tenentur. 341. Decret. 24. Quo die ad Archiep. accedant. 364. Decret. 37.
Canonici Diocæsani quomodo occasione celebratum prandium ecclesiasticis parare possint. 421. 1. Die festo vt in urbem veniant non permittendum. 414. 2. Ad menstruas Parochorum congregationes vt accedant. 644. 2. & quo loco in iis sedeant. 651. 1.
Canonici regulares nullam administrationem habentes, si ad curias Principum se conferant, quando a solis Episcopis absoluedi. 993. num. 43.
Canonici supranumerarii quomodo permittendi. 268. 2. 269. 1.
Canonici tribuendum aliquod spatium a diuinis officiis, quo in studiis diuinæ scripturæ incumbant. 311. 1. Quid de iis in visitatione querendum. 23. 2. Quando illis tribuendum præsidetis chori officium. 27. 2. iisdem Missam solemnem celebrantibus quis assistat. 33. 1. Quid de iis querendum in scrutinio Synodi Diocæsane. 998. 1. Eorum concordia qua ratione ab Episcopo conseruanda. 99. 1. Eorumdem visitatores impediendes, a solis Episcopis absoluedi. 993. num. 37. Formula facultatis celebrandi pro iisdem. 1250. 2.
Canonicorum capitulum. Vide capitulum.
CANTHARIA.
Cantharia bina in collegiatis ritus Ambrosiani habenda ad usum diuinorum officiorum. 613. 1. Eorum forma. 624. 2.
CANTORES.
Cantores in diuinis officiis qui, & quo vestitu vtantur. 31. 2. 366. 1. Itemque in processionibus, funeribus &c. 155. 2. Id munus non suscipiant sine licentia. 146. 2. 365. 2. præsertim si laici sint. 366. 1. & qui eos adhibuerint, quomodo multandi. 984. 1. cum vero adhibentur, clericali vestitu vtantur, alioqui puniendi, cum ipsi. 155. 2. 366. 1. tum qui eos item admiserint. 984. 1. Quando sine clericali vestitu id munus obire possint in ecclesia. 366. 1.
Cantoris munus Parochis suscipere vetitum. 166. 2. Regularibus quomodo id liceat extra propriam ecclesiam. 366. 1.
Cantoribus prandium, vel ientaculum in vrbe parari vetitum occasione diei festi, aut diuinorum officiorum. 362. Decret. 22. Eorum index a Parochis conficiendus, & exhibendus in visitatione. 174. 1. 672. 2. Formula facultatis pro officio cantoribus laici. 1271. 2.
Canere in nuptiis & conuiuiis clericis vetitum. 170. 1. 361. 1.
Qua ratione canenda diuina officia diebus Dominicis ac festis, & quibus in Ecclesiis. 154. 1. 419. 2. In ecclesia exteriori monialium non canenda præter Missam. 193. 1.
Vesperæ canendæ a Parochis diebus festis. 98. 2. 419. 2. Itidem in vigiliis ac sabbatis. 420. 1.
Canenda a clero in Processionibus, & qua ratione. 156. 2.
Non canentes in diuinis officiis ac funeribus a quibus notandi, & corrigendi. 781. 2.
Symbolum totum in Missa a choro canendum. 96. 2.
Cantica seu cantus in diuinis officiis, & in ecclesiis quales. 31. 2. 96. 2. Profani a monialibus non inferendi in laborerio. 45. 2. 924. 1. A clericis in peregrinatione fugiendi. 121. 2. 363. Decret. 23. 2. Item a laicis. 122. 2. In ecclesiis Monialium vetiti. 47. 2. 193. 1. In ædibus quoque Monialibus proximis. 49. 2.
Cantiones musicæ ridiculæ, voluptariæ &c. a clericis non adhibendæ. 182. 2. Item libri de huiusmodi cantionibus. 70. Decret. 32.
Cantiones prohibitz cura concionatorum tollendæ. 484. 2. Libri de iisdem cantionibus in benedictione ædium comburendi. 218. 2.
Cantionibus magicis ædes lustrantis, eiq; consentientis, aut consulenti, penitentia canon. 526. 1.

Cantus pro ratione festorum ab Episcopo statuendus. 155. 1. De eius peritia qua ratione, & a quibus examinandi qui petunt admitti ad residentiam canonicorum, & chori. 159. 2. 160. 1. De eius item peritia querendum in examine ad ordines. 145. 2. & in examine ad beneficia. 268. 1. Ante benedictionem Episcopalem adhibendus, & a quibus. 153. 1. 2. Eundem a clericis non docendæ mulieres. 70. Decret. 32.
Cantus figuratus ab externis die festo Ecclesie Monialium non adhibendus. 53. 1. Eundem non docendæ moniales ab externis. 50. 2.
Cantus firmi scientia in ordinandis requisita. 550. 1. de ea inquirendum in promotione. 780. 1.
Cantui, & firmo, & figurato vt incumbant Seminarium clericis. 951. 1. 967. 2. 968. 1. Quæ hora. 972. 2.
Cantus magistris præbenda vbi & quomodo instituenda. 416. 1. eius magistris officium. Ibidem.
Libri cantus Ambrosiani ad usum diuinorum officiorum in Metropolitana qui, & quot. 606. 1. In collegiatis. 613. 2. In Parochialibus. 619. 1. Cantus Romani in cathedralibus. 606. 2. in collegiatis. 613. 1. In Parochialibus. 618. 2.
CAPILLI.
Capilli quomodo a clericis abradendi. 181. 2. & qualis ijs cultus adhibendus. Ibidem. eorum munditia in confirmandis. 220. 2. 509. 1. 717. num. 15.
Per capillum Dei iurantis Penitentia canon. 526. 2. Vide caput.
CAPITVLA.

Capitula Canonicorum decimam Seminario persoluant. 13. 1.
Quomodo officiales ac ministros ecclesie deligant. 26. 1. Beneficiorum ecclesiasticorum ad se pertinentium bona, & iura inquirent, eorumque inuentarium conficiant, & quo loco afferunt. 36. 2. Stipendium Vicecurato attribuant. 62. Decret. 8.
Canonici mortui funus suis sumptibus faciant. 67. Decret. 14. Postridie diei defunctorum officium pro mortuis Episcopis, & Canonicis celebrent. 97. 2. Quam mercedem capiant in funeribus. 158. 1. Nihil in iis capiant, crucis, cænotaphiæ nomine. Ibidem. neque etiam in officio pro mortuis. Ibidem. 2. Sepulcrum Canonicorum extruant. 273. 1. quo ordine ad Processiones conueniant. 782. 2. Lacos non adhibent ad functiones ecclesiasticas obeundas. 145. 2. 365. 1. Si Missas conuentuales, vt debet celebrare omiserint, quomodo puniendi. 154. 2.
Quando & quomodo distributiones persoluant. 162. 1. 2.
Quando legant tabellam erratorum in diuinis officiis. 160. 2.
Quando canonicos supranumerarios creare possint. 268. 2. Reddituum communium indicem in visitatione exhibeant. 174. 2. 672. 2. Ianitorem ædium canonicalium constituant. 424. 1. Litteras, diplomata, & tabulas beneficiorum exhibeant postulanti Episcopo. 147. 2. ea capitula, quorum Episcopi concilio Prouinciali interesse debet, conciliorum Prouincialium constitutiones seruent. 163. 1. Clauem vnam Archiuui afferunt. 37. 1. Quando ad congregationes Diocæsanas accedant. 644. 2. Quem locum in iis teneant. 651. 1. Qua ratione approbent, & examen instituunt canonicorum ad residentiam admittendorum. 159. 2. Itemque primæ post Episcopum dignitatis. Ibidem. Constitutionem Pii Quinti de fructibus canonicatum, & Præbendarum vacantium seruent. 100. 2. Consuetudines vel constitutiones &c. retinendi fructus primi anni vacationis præbendarum eisdem abrogatz. 270. 1.
Capitula cathedralium Episcopo mortuo vel morti proximo viciniorum Episcopum moneant. 35. 1. Parochos item Diocæsanos 157. 1. Eodem episcopo peste laborate quid faciant. 250. 2. Ab eodem Episcopo ægrotante conuocanda. 311. 1. Eucharistiam ad eundem delatam ægrotantem quando prosequantur, & quis eam illi ex capitulo deferat. Ibidem. Eodem mortuo quibus de capitulo tradendæ Archiuui clauis. 73. Decret. 14. Et qui ite

INDEX RERVM.

episcopi residentiam, vel absentiam, & cui denuncient. 21. 1. suis & successoris episcopi sumptibus anniuersarium Episcopi mortui quotannis celebrent. 35. 1. Postridie diei defunctorum officium pro mortuis episcopis, & canonicis celebrent. 97. 2. suis sumptibus comparent indumenta, in officiis pontificalibus a canonicis adhibenda. 152. 2.

Stipendium Vicecurato attribuant. 62. Dec. 8.

Quam mercedem capiant in funeribus. 158. 1. Quando & qua ratione approbent, & examen instituant primæ post episcopum dignitatis ad residentiam admittenda. 159. 2. Ad concilium Prouinciale inuuantur. 177. 1. ad illud procuratores mittant. Ibid. Quam auctoritatem habeant sede Episcopali vacante quoad electionem Vicarii aliorumq; officialium. 306. 1. Eorundem capitulorum commissarii, qui sede vacante modis illicitis pecuniam extorserint, aut scilicet ecclesie bona fisco ob delictum clerici adiudicant, a quibus absoluedi. 994. num. 61. eorundem capitulorum scripta & instrumenta gratis à Cancellario Episcopali conficienda, scribenda, & edenda. 286. 1. Formula Epistolæ conuocandi capitula cathedralium ad concilium Prouinciale. 1206. 2. 1229. 2. Formula procuratorij eorundem capitulorum. 1210. 2. & quomodo introducendi eorum procuratores in concilium prouinciale. Ibid.

Capitula singulis hebdomadis à canonicis habenda, & quid in iis agendum. 67. Decret. 13. Qua ratione habenda. 184. 2. Diebus festis, & tempore diuini officiorum non habenda. 28. 1. cum habentur, initio, & in fine preces recitanda. 99. 1. Quomodo, & quomodo ab Episcopo conuocanda. Ibid. Quomodo puniendi canonici, si ad ea non accedant. Ibid. 2. & qui item alia ratione in iis deliquerint. Ibid. Quo ordine in iis sedeant. Ibid. Ac de rebus grauioribus qua ratione tractent. 163. 1. 2. Iuramentum de secreto rerum in capitulis actarum non impedit, quominus Episcopus admoneri possit. Ibid.

Capitula spiritualia in collegiatis habenda, & qui abfuerint, quomodo puniendi. 467. 2.

Capitulorum canonicalium regulæ in tabella descriptæ habendæ in sacristia Ecclesie cathedralis. 608. 1. & collegiatæ. 611. 1.

Capitula Piorum locorum. Vide loca pia, Monialium, Vide moniales.

Capituli punctator, thesaurarius seu caneparius, præfectus. Vide punctator, thesaurarius, & Præfectus. Archiuum, Cancellarius. Vide Archiuum, & Cancellarius.

Capituli bona à nemine de capitulo conducenda. 163. 2. Nec ab eorum propinquis. 184. 1. Præter Decimarum exactionem. Ibid. Eius capituli censuum supputatio quotannis facienda. 162. 1. 424. 1.

Capituli crux. Vide crux. Eius consilium ab Episcopo adhibendum in ordine singulis canonicatibus annectendo. 28. 1. Non tamen tenetur episcopus capituli consilium sequi. 282. 1.

Ex capitulo duo ab episcopo adhibendi in assignando proprium cuique munus. 27. 1. 55. 1. In attribuendo assistentis munere. 33. 1. In conficiendo inuentario bonorum & iurium ecclesiasticorum. 37. 1. In publicatione indulgentiarum. 216. 2. Pro statuendis iis quæ ad diuina officia pertinent. 155. 1. & pro administratione Seminarium. 258. 1.

Capitularium statutorum tabella habenda in Sacristia cathedralis Ecclesie. 608. 1. & collegiatæ. 615. 1. Vide canonici.

A capitulo generali approbandus confessor regularis Monialium. 52. 1. 936. 1.

C A P P A.

Cappa quando ab Episcopo induenda. 168. 2. & in concione adhibenda. 131. 2. 481. 1. A Præpositis adhibenda, qualis, & quibus locis induenda. 361. 2. 362. 1. 424. 2. 467. 2. In Synodo Diocesana adhibenda. 278. 1. In conuentibus Diocesanis adhibenda. 647. 1. In processionibus item 783. 1. eam non adhibentes in choro, & diuinis officiis, quomodo multandi. 985. 1. Subter eam rochetto vtendum. 362. 1.

Cappa à laicis adhibenda, cum Missa interfunt. 432. 1. nec

sine ea admittendi in ecclesiam ad Sacramenta, & diuina officia. 406. 1. Præcipue vero ad Eucharistia Sacramentum. 726. 1.

C A P P E L L A E.

Cappellæ, quomodo edificandæ. 568. 2. In ecclesia consecrata sine concessu episcopi non edificandæ. 101. 1. Ad præscriptum instructionum edificandæ. Ibid. 638. 2. In ecclesia Monialium quot, & qua forma edificandæ. 593. 2. In oratoriis item. 591. 1. In ecclesia lateriori Monialium non edificandæ. 593. 2. Quot & qua ratione edificandæ in locis publicæ curationis tempore pestilentie. 233. 1. 2. In ecclesiis regularium ad præscriptum instructionum edificandæ. 1001. 1. Nulli concedendæ sine auctoritate Episcopi. 123. 2. Quorum sumptibus instruendæ. 124. 1. Quique non intruxerint vt debet, quomodo multandi. 984. 1. Ab episcopo singulis annis visitandæ. 311. 2. Earum onera tabella describenda, eaq; in Sacristia habenda. 28. 1. 124. 2. Ea à quibus, & quomodo conficienda. 423. 2. De earum oneribus quid, & quomodo statuat episcopus. 307. 1. Earum iura, & bona in visitatione exhibenda. 173. 2. 662. 1. ac de iis Inuentarium, & index conficiendus, & exhibendus. 174. 1. 672. 1. 2. Earum item bona, si sint de iure Patronatus, aut per cessionem obtentæ, quibus nō locanda. 798. 2. Earum elatrata qualia, & quomodo construenda. 571. 2. fenestræ item quales, vbi, & quomodo extruendæ. 566. 1. quando iis duplex septum apponendum. 463. num. 14. Earum nitor, ac munditiæ qualis. 639. 2. cancelli quoque quando, & quomodo purgandi. 640. 1. Intra eos non collocandæ capsulæ elemosinarum. 125. 2. In iis à nemine celebrandum sine Episcopi facultate. 8. 2. 807. 2. præsertim in non clausis, aut campestribus. 802. 1. Neque in iisdem permittenda altaria. Ibid. In iis in quibus celebratur, clericus adhibendus, & qua ratione sustentandus. 146. 1. 365. 1. 2. In iis non celebrandum die festo, nisi post absolutam Parochi concionem. 150. 1. Quo ritu in iis celebrandum. 350. decr. 19. Quæ seruanda, cum noua edificia in iis construenda sunt. 404. 2. Ab iisdem, earumque testis profana tollenda. 126. 2. Earundem supellex qualis in locis publicæ curationis tempore pestis. 234. 1. In iisq; asseruanda Eucharistia, & instituenda oratio sine intermissione. 244. 2.

Cappella maior quomodo edificanda. 566. 2. Eius situs, ornatus, panimentum, gradus. Ibid. situs imaginis crucifixi in ea collocandi. 123. 1. 567. 2. elatrata quomodo construenda, & qualia. 571. 2. In eadem sepulcræ fieri vetita. 124. 2. 406. 2. 587. 1. 2. eius descriptio nis ratio, & forma. 703. 2. 704. 1. Quomodo operiendæ. 801. 2. In ecclesia Monialium non edificandæ. 591. 2.

Cappellæ minores quomodo in ecclesia edificandæ, & quot. 568. 569. Earum latitudo, longitudo, & altitudo. 569. 2. 570. Earum descriptionis ratio, & forma. 303. 2. 704. 2. In ecclesia monialium quot edificandæ. 593. 2.

Cappellæ baptisterii edificandæ ratio. 577. 1. eiusq; item altaris. Ibid. 2. Imago qualis. 134. 2. Eiusdem edificandæ ratio extra ecclesiam. Ibid.

Cappellæ in cœmeteriis edificandæ ratio. 588. 1. 2. oratorij item, in quo celebrandum est. 591. 1. Quando in eo plures edificandæ. Ibid.

Cappellæ, in qua exponitur oratio quadraginta horarum, ornatus &c. 787. 1. Intra eius cancellos non admittendi laici. Ibid.

Formula institutionis cappellæ de iure Patronatus. 1258. 1.

Cappellani, seu cappellas obtinentes, in suis cappellis celebrent. 149. 2. 350. Decret. 21. Si muneri suscepto non satisfaciant, quomodo multandi. 150. 2. 985. 1. aut si in alieno altari celebrēt. 985. 1. Si cappellas mutant, quos moneant. 413. 1. 789. 1. ij; à quibus Archiepiscopo denunciandi. 789. 1. an suis oneribus satisfaciant, inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. Ad processiones cum reliquo suæ ecclesie clero conueniāt, & canant. 348. Decr. 3. Quoue ordine ad eas conueniāt. 782. 2. Ad conuentus sacerdotales accedant. 340. Decr. 24. Quoue loco sedeant. 651. 1. Quæ parent & exhi-

INDEX RERVM.

exhibeant in visitatione. 175. 2. 674. 1. Delicta in suis ecclesiis commissa quando, & quomodo Episcopo significent. 309. 2. si absint, à quibus, & ad quos deferendi. 415. 1. 808. 2. suarum cappellarum iura exhibeant. 789. 1. Missæ celebrationem in libro describant. 150. 1. si errēt, à punctatore notandi. 161. 2. oblationes non exigant, vel accipiant. 165. 2. si sint Parochi adiutores, resi deant in Parochiali, & sua munera præsentent. 166. 1. non tamen Parochiali vestitu, sed communi totius cleri vtantur. 361. 2.

Cappellani Monialium quales. 53. 1. à quibus deligendi. Ibid. quas regulas seruent. Ibid. munera cuiusuis generis à monialibus non accipiant. 194. 1. Neque priuatim à monialibus Missæ celebrandæ munus suscipiant. Ibid. cum Monialibus non colloquantur. Ibid. 2. quid illis annui stipendii loco dandum. Ibid.

Cappellani Archiepiscopi munus. 822. 2.

Cappellani certus celebrandi dies præscribendus. 149. 1. 2. qua ratione eisdem tribuenda elemosina pro celebratione. 150. 1. 2.

Cappellanæ qua ratione conferendæ, quando illis anima rum cura incumbit. 147. 1. nemini conferendæ, etiam si simplices sint, qui præscriptas ad eas condiciones non habeant. 269. 2.

C A P R A E.

Caprarum præparatio in pestilentia. 232. 2.

C A P R I A S C A.

Vallis Capria cap. Pleb. secundæ Regionis Diœc. Mediol. 661. 1.

C A P S A.

Capsa communis pecuniarum in Monasterio Monialium constituenda. 45. 2. 924. 1. In Seminario quo loco asseruanda, & quomodo claudenda. 952. 1.

Capsa rerum incertarum, vbi, & quomodo constituenda, claudenda, & quæ in ea reponenda. 411. 2. 412. 1. Eiusdem capsæ institutum & locus quando à Parochis promulgandus. 412. 1.

Capsulæ ad colligendam elemosinam non exponendæ sine facultate. 125. 2. 416. 2. 468. 2. Neque item circumferendæ: eaq; quales, & quomodo claudendæ. 426. 2. Siq; non sint ad præscriptam formam, auferendæ, & qui eas circumferunt, puniendi. Ibid. occasione orationis quadraginta horarum quomodo permittendæ. 138. 1. 788. 1. Earumq; clauis à quibus tenendæ. 788. 1. Pestilentie tempore vbi collocandæ, quot clauibus claudendæ, eaq; à quibus custodiendæ. 243. 2. In scholis disciplinatorum permittendæ, quomodo claudendæ, & clauis à quibus asseruandæ. 904. cap. 15. Item in scholis confratris charitatis. 911. 1. In confessionibus vetitæ. 139. 2. 584. 2.

Capsulæ ad vsum corporalium, & Purificatoriorum in cathedralis ecclesie sacristia quot. 607. 1. collegiatæ. 614. 2. Parochialis. 620. 1. Earumq; capsularum materia, forma, & ornatus. 637. 1.

In capsulam conficienda elemosina occasione diei festi aut indulgentiæ oblata, & à quo ea custodienda. 150. 2. 151. 1. 337. Decr. 7. 351. Decr. 26. 366. Decr. 30. Vide elemosina.

Capsa reliquiarum. Vide reliquiarum.

C A P V T.

Caput lauandum, & mundandum à confirmandis. 220. 2. A sacerdote in celebratione Missæ non operiendum. 9. 2. Neque à fide libus qui interfunt. 10. 2. 438. 1. à mulieribus in ecclesia, & in processionibus velo operiendum. 101. 1. 751. 2. Præcipue dum confitentur, alioqui non audiendæ. 763. 1. Vide mulieres: vide velum. Quomodo à concionatore habendum. 492. 1. A sacerdote celebrato mundandum. 731. 2. Quomodo, & quoties inclinandum in Missa, tum à sacerdote. 735. 2. tum à clerico inferuiente. 751. 1.

Per caput Dei iurantis penitentis canon. 526. 2.

Supra caput penitentis eleuanda manus à confessario in absolutione. 223. 1.

Capitis damnatus, quo die sacram Eucharistiam accipit, curandum, ne eodem supplicio afficiatur. 222. 1. 2.

C A P V T I V M.

Capitulum à Parochis vrbis ferendum, quale, & quo lo-

co. 167. 1. 341. Decr. 28. 783. 1. A parochis item Diœcesanis. 361. 2. A vicarijs item Parochialium ecclesiarum perpetuis, non vero ad tempus conductis. Ibid. Neque ferendum à coadiutoribus curatibus amouibilibus. Ibid. 413. 2. Illud non deferentes Parochi quomodo multandi. 986. 2.

C A R C E R.

Carcer Monialium, vbi, & qua forma exstruendus, & quomodo muniendus. 599. 2. 600. 1.

Carceri plectendi clerici delinquentes in ijs, quæ de vita, & honestate illorum decreta sunt. 20. 2. Item clericalem habitum non deferentes. 448. 1.

Carceris custodibus, executoribus, ac ministris taxa ab Episcopo præscribenda. 26. 1. Idem nihil carceratorum attingant. 26. 1. Idem in officio S. Inquisitionis iuramentum præsentent. 209. 1. Eorundem officium in foro Archiepiscopali. 683. 1. Eiusdem carceris protector, qui, & qualis ab Episcopo constituendus, eiusq; officium. 283. 2. 284. 1.

Carceres ab Episcopo visitandi. 105. 2. Quando, & quomodo ab alijs visitandi in foro Episcopali. 681. 2. eorundem carcerum visitationis liber à Cancellario Archiepiscopali habendus, & quæ in eo describenda. 693. 2. 694. 1.

Carcerati à quibus, & quo tempore visitandi in foro Episcopali. 26. 1. Res eorum tuto loco seruandæ. Ibid. & quibus restituendæ. Ibid. Eorundem, si miserabiles sint, causæ à quibus defendendæ. Ibid. officium custodum ac ministrorum erga illos. 105. 2. ijdem quales in foro Archiepiscopali deligendi, eorumq; officium. 679. 2. 680. 681. 1. Præferti item spiritualis officium. 682. 1. Protectoris item. 680. 1. Aduocati. Ibid. Sollicitatoris. 681. 1. ijdem nihil à carceratis accipiant. Ibid. 2. Eorundem carceratorum congregatio, quando, & vbi habenda in foro Archiep. 657. 1. Quis in ea præsit, & qui ite interfunt. Ibid. 2. Vide congregatio, circa eosdem carceratos quæ curet Vicarius generalis. 659. 1.

C A R D I N A L E S.

Cardinales, sede vacante constitutioni de electione Pontificis contravenientes, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. Item, si quem elegerint simoniaci. Ibid. aut si aliquid patefecerint in concistorio vetitum à Papa. Ibid. Eorundem Cardinalium in conclauis existentium domos, res, & bona inuadentes, recipientes, &c. à solo item summo Pontifice absoluedi. 989. 1. Item qui de coru tertie partis nominatione cõsilius, Papæ sibi nomen vsurpat, aut à paucioribus quam à duobus partibus electus, gerit se pro Papa, à solis episcopis absoluedus. 992. num. 3. & qui eisdem in conclauis existentibus scriptum aut nuncium miserit &c. à quo absoluedus. 993. num. 26. Eorundem Cardinalium familiarum, comensalem, aut nepotem se fingens, vt litteras Apostolicas gratis expediat, à solo summo Pontifice absoluedus. 989. 2. Item qui eosdem Cardinales hostiliter in festantur, percutiunt, &c. 990. 2. coram eisdem Cardinalibus vt se gerat Episcopus quoad vestitum. 281. 2.

C A R I N A.

Carinæ ieiunium quale. 534. 2.

C A R N E S.

Carnes qua ratione in Quadragesima vendendæ. 214. 1. 441. 2. 442. 1. iisdem vesci, & quæ ab eis trahunt originem, in Quadragesima vetitum. 112. 2. 135. 2. 214. 1. 441. 2. Eisdem vesctis in Quadragesima absque necessitate Penit. canon. 527. 1. Vide Quadragesima.

Carnis maceratio quibus imponenda in confessione. 513. 2. à fidelibus tempore quadragesimæ, & ieiuniorum procuranda, & quomodo. 214. 2. 442. 2.

Carnis opera à concionatore exigenda. 484. 2.

Carnalitas quot & quam grauius ecclesiasticis damna importet. 1172. 1. & seq.

C A R O L V S.

Carolus Primus Mediol. Archiep. 981. num. 115.

Carolus secundus Borromæus Mediol. Archiepisc. 981. num. 124.

Caroli Magni pietas in translatione S. Augustini. 1101. 1.

C A R T A G I N E N S E concilium.

Ad Cartaginensis concilii decretum puniendi qui à Parochi concione discedunt. 88. 2.

C A R

INDEX RERVM.

CARTVSIENSES.
Cartusienſium domos, & Monasteria ingredientibus mulieres, à solo summo Pontifice absolvendæ . 990. 1. Vide mulieres.

CASALENSE.
Casalenſis Seminarij census annuus. 258. 1.

CASEVS.
Casae vesci in Quadragesima vetitum. 12. 1. 2. 14. 1. 44. 1. 2.

CASORATVM.
Casoratium Cap. Plebis Primæ Regionis Diœc. Mediolanensis. 660. 2.

CASTITAS.
Castitas à clericis summo studio conseruanda. 183. 1.
 An castitatis votum ediderint, interrogandi à Parocho sponſi. 315. 2.

CASTONVS.
Castonus Mediolani Archiep. 980. num. 101.

CASTRVM SEPRIVM.
Castrium seprivum Cap. Pleb. Tertiz Regionis Diœc. Mediol. 661. 1.

S. CASTRITIANVS.
S. Castritianus Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 973. num. 4. 1097. 2.

CASVLA.
Casula quomodo recondendæ. 642. 1. 2. Vide Planeta.

CASVS.
Casus conscientiz, quando, & quibus à Theologis collegiatarum explicandi. 415. 2. A quibus eos clerici audiant. 11. 1. in eisdem incumbant, tum ipsi clerici, tum Parocho. 95. 1. & qua ratione. 416. 2. confessorij. ite 761. 1.

CALUUM conscientiz summa in congregationibus foraneis explicanda. 23. 1. Eorum doctrina in concionatore requisita. 476. 1. De iisdem casibus disputandum in congregationibus foraneis, & alibi. 69. Dec. 30. & quis in ijs disputationibus definitoris, & consultoris officio fungatur. 415. 2.

CASUUM conscientiz difficiliorum resolutio à quo petenda. 761. 1. eorum quoque disputationes singulis hebdomadis ab oblatis habendæ. 840. 1. Eorum lectioni qui incumbant in Seminario. 949. 2. eaq; lectio quando habenda. 950. 1. De iisdem casibus frequentes exercitationes in monasterijs regularium instituendæ. 1001. 2.

CASVS referuati summo Pontifici iure canonum, ex Decreto, & decretalibus. 988. ex clementinis. Ibid. In extrauagantibus. 989. 1. Ex volumine collectionis diuersarum constitutionum Pontificiarum. Ibid. 2. ex constitutionibus Pontificijs de Priuilegijs ordinis mendicantium. 991. 2. Ex concilio Tridentino. 992. 1. Episcopis referuati ex decreto 992. 1. & decretalibus. Ibidem. ex clementinis. 993. 1. 2. In extrauagantibus. Ibid. 2. ex concilio Tridentino. Ibid. Aliquando summo Pontifici, aliquando Episcopis referuati. 994. 1. Episcopis referuati ex concilijs Prouincialibus Mediolanen. Ibid. 11. 2. 65. Decr. 27. 339. Decr. 18. 140. 2.

CASVS referuati quando à Parochis promulgandi. 339. Decr. 18. Singulis annis ab Episcopis promulgandi. 222. 2. eisdem tum confessorij cognoscant. 519. 2. 761. 1. 774. 1. tum apud se descriptos habeant. 11. 1. 339. Decr. 18. 774. 1. 775. 1. Eorum tabella seu libellus. 988. 1. eaq; confessionali assignada. 139. 2. 465. 1. 520. 2. 774. 1. 775. 1. In congregationibus Diœcesanis legenda. 23. 1. 653. 2.

CASUUM referuatorum absolutio. Vide absolutio. Eisdem promulgandi formula in synodo Diœcesana. 1238. 1.

CASUUM indicem Episcopo inferior & gatiarum cum Indulgentijs soluta certa quadam pecunia populo proponens & euulgans, à solo summo Pontifice absolendus. 990. 1.

CATECHISMVS. catechumeni.
Catechismus Romanus à Parochis habendus, & legendus. 18. 1. 69. Decr. 30. & ab alijs item ecclesiasticis. 69. Decr. 30. 182. 1. Ab iisdem Parochis populo explicandus. 7. 1. 795. 1. 807. 1. à Theologis item collegiatarum explicandus. 415. 2. Pueris à Ludimagistris explicandus. 796. 1. In Seminario explicandus. 258. 2. & qua ratione, quæue hora. 949. 2. & qui ei lectioni dent ope-

ram. Ibid. idem omnibus eiusdem Seminarij clericis à Præfeco studiorum explicandus. 961. 2. De eiusdem doctrina præcipue inquirendum in promouendis ad ordines. 779. 2. Eius compendium à scholasticis diebus festis explanandum. 415. 2.

CATECHISMVS Canisij in Seminario explicandus. 949. 1. Pueris à Ludimagistris explicandus. 796. 1.

CATECHUMENI Iudæi, & alij, vbi, & à quo instruendi ad baptismum. 54. 1. 207. 2. Quomodo ad baptismum admittendi. Ibid. Baptizati, cuius curæ committendi, & quomodo instituendi. Ibid. Festis diebus quæ muneribus obeant. Ibid. quorum consuetudine non vtantur. Ibid. Vbi habitent. 54. 1. Bona sua recuperent. Ibid. 2. Sacramentis ministrandis adesse nõ permittedi. 496. 1. Vide neophyti.

CATECHUMENORUM oleum. Vide oleum.

CATELLI.
Catelli Monialibus vetiti. 48. 2. 928. 2. Item clericis: & qui habuerint, vel cum ijs ad funera conuenerint, quomodo puniendi. 414. 1. Vide Canes.

CATENA.
Catenulæ thuribuli quot, & quales. 630. 1.

CATHEDRA.
Cathedra Episcopalis eminenti loco constituenda. 100. 2. De ea vt concionetur aliquando Episcopus. 131. 2. 481. 1.

Ad cathedras aliquos promouentes non facta fidei professione, à solis Episcopis absoluedi. 993. num. 52. Vide sedes.

CATHEDRALIS ecclesia. Vide ecclesia.

CATHEDRATICUM à Parochis in synodo Diœcesana soluendum. 346. Decret. 41. eiusdem exigendi decreti formula. 1236. 1.

S. CATHERINA.
S. Catherina Senensis maximo animarum zelo exarsit. 1183. 1. 2.

CAVDA.
Cauda obturantis Aspdis aurem spiritualis significatio. 1172. 1. & seq.

CAUDATA vestes mulieribus dissuadendæ à Parochis. 288. 1. eas quæ deferrent mulieres, sacra olim communionis inter dicebantur. Ibid. 2. Vide mulieres, vide vestes.

CAVAPONAE.
Cauponæ clericis vetitæ. 20. 1. Præcipue tempore Synodi Diœcesanæ. 277. 1. 370. 1. & qui ad eas diuenterint, quomodo puniendi. 397. 2. Ad eas diuertes in peregrinatione, quibuscum non accumbant. 122. 1. 363. 2. Meretricibus item vetitæ. 40. 1. & qui eas ibi aluerint quomodo puniendi. 288. 1. Disciplinatis item vetitæ, & qui ad eas diuenterint absque necessitate, quomodo puniendi. 905. 1. cap. 22.

CAUPONES cibos in Quadragesima vetitos nemini præbeat sine licentia. 214. 1. 442. 1. Quas leges seruent. 316. 2. 317. 1. Quos famulos eiciant. 316. 2. si histiones, mimos, circulares, & perditos homines receperint, puniendi. 40. 1. eorum index à Parocho in visitatione exhibendus. 175. 2. 673. 2. & eorum item qui cauponas frequentant. 175. 1. 673. 2.

CAVSAE.
Causæ in foro Episcopali sine forma iudicii cognoscendæ, quæ. 104. 2. Quæ & à quibus non suscipiendæ, commedandæ, & c. 283. 1. Si calumniosæ sint, à Procuratore fisci non suscipiendæ, aut procurandæ. 284. 1. Earum scriptionis occasione nihil dono accipiendum à Cancellario & Notariis. 189. 1. Neque à Vicariis & Iudicibus. 104. 2. Neque ab alijs. 283. 1. Earum acta, & Codices, & an rectè suscipiantur, à Præfeco reformationis tribunalis inquirendum. 284. 2. Earundem quæstiones ac processus die festo non instituendi. 120. 1. cõtrouersiz qua ratione sedandæ, ac dirimendæ. 314. 2. Earundem causarum formulæ à Metropolitanò editæ in omni prouinciæ tribunali seruandæ. 283. 1. constitutio ite decretorum, & taxarum à Metropolitanò confecta in causis tum ordinariis tum delegatis seruanda in tota Prouincia. 314. 2. 315. 1.

Causæ matrimoniorum, & criminum quando ab inferioribus Episcopo cognoscendæ, aut nõ cognoscendæ. 314. 2. Benefi-

INDEX RERVM.

beneficiorum, ite quorum institutionis, aut collationis ius ad inferiores episcopos pertinet, à quibus cognoscendæ, ac definiendæ. Ibid. 1.

Causarum criminalium actiones, quæstiones, & Processus fori Episcopalis in librum referendi. 189. 1. Item merces tam ciuiliū quam criminalium. Ibid. earum acta, gesta, & c. vbi & qua ratione à cancellario eiusq; ministris exhibenda, aut edenda. 285. 1.

Causarum ciuiliū libri à Cancellario Archiep. habendi. 692. 1. & criminalium item. Ibid.

Causarum pauperum patroni ab Episcopis in suo foro cõstituendi. 106. 1.

Causæ, in quibus cum episcopi Prælatiue, tum reliqui inferiores ecclesiastici iurandum manu pectori admoda, vel tactis litteris præsent. 306. 1. Pro causis singulis leges ac taxæ ab Episcopo præscribendæ. 104. 2. In causis ciuilibus à quo scribenda, & asseruanda testium dicta, & attestationes. 105. 1.

Causam iniquam defendens, à foro Episcop. arcendus. Ibid. 2.

Causarum congregatio. Vide congregatio.

Appellatio in causis. vide appellatio.

Causæ piz, seu legata ad pias causas facta, à quibus, & cui denuncianda. 74. Decr. 17. earum legata qui præstare cogendi. 73. Decr. 16. Qui earum iura prosequatur. Ibid. earum protector ab Episcopo constituendus, eiusq; officium. 283. 2. earum Ministri in foro Archiep. qui, eorumq; officium. 679. 2. Protector. Ibid. Aduocati. 680. Solicitator. 681. 1. Quæ communia illis omnibus. Ibid. earum occasione nihil accipiant. Ibid. congregatio. Vide congregatio. Libri, & Indices ad eas pertinentes à Cancellario Archiep. habendi quot, & quæ in eis describat. 709. 2.

Causæ ad Vicarium Generalem, ciuilem, & criminalem pertinentes. Vide Vicarius Generalis, ciuilis, & criminalis.

Causæ Iudicum, & officialium fori. Vide Iudices, officialium, forum.

Quibus præcipue de causis Deus calamitates immitat. 225. 1.

Causidici fori Episcopalis iuramentum præsent, antequam munus aggrediantur. 26. 1.

Causidici oblati quæ præsent perat opera. 829. 2.

CAVTIO.
Cautio infantibus vno anno minoribus in lecto adhibenda quæ, & qui non adhibuerint excommunicantur. 136. 1. 303. 2. ea de re Decretum à Parocho euulgandum. 136. 1. 407. 1. eam cautionem dispensandi facultas Episcopis tribuitur. 303. 2. ei cautioni quomodo factisat. 407. 1. & qui eam non adhibuerint, quomodo à Parocho inquirendi, & declarandi excommunicati. Ibidem.

Cautio adhibenda in ædificatione nouæ ecclesiæ. 122. 2. 562. & sequent. in Monasterijs Monialium ædificandis. 601. 1. 2. in omni ecclesiastica ædificatione. 601. 2.

Cautio de victu maioribus ordinibus instandis adhibenda, cum quis ad Patrimonij, vel promissionis alterius titulum ordinandus est. 305. 2. eadem cautio quatenus alienari, aut remitti nequeat. Ibid.

Cautio adhibenda ne pestis latius serpat. 236. 1. & seq. in cura tuendæ publicæ valetudinis tempore pestis. 229. 1. 2. In sacerdote sacramenta ministrante eodè tempore. 239. 2. & seq. & in eo qui ministrat. 240. 2. & seq. In homine ecclesiastico ob aliam causam suspecto, aut peste etiã infecto. 241. 2. & sequent. In Monasterijs, & locis pijs. 243. 2.

CELEBRITAS.
Celebritas dierum festorum, Indulgentiarum, Ecclesiarum, & c. Vide dies festi, Indulgentiæ, & Ecclesia.

CELERARIA.
Celeraria Monialis. Vide Monialis.

CELERITAS.
Celeritas nimia in dicendo à concionatore fugienda. 491. 2. Quando ea vtatur. 492. 2.

CELLAE.
Cella Cancellariæ Monialium vbi, & quomodo extruenda. 597. 1. Vinaria item vbi, & quomodo ædificanda. 597. 2.

Cellæ dormitionis Monialium quomodo ædificandæ, & qua amplitudine. 598. 1. A quibus, & quoties visitandæ. 48. 1. Semper pateant. Ibidem. 2. Noctu à quibus visitandæ. Ibidem. In iis singulis separatim moniales dormiant. Ibidem. In iis nihil priuatim asseruent, nisi necessarium. 193. 2. Neque etiam instrumenta ad scribendum habeant. 290. 2.

Cellæ colloctionis monialium quales, vbi, & quomodo ædificandæ. 595. 2. In officina aromataria quot, & quomodo extruendæ, & ad quem vsum. 597. 2. In vestiario item 598. 2. In valetudinario. 599. 1. Ad audiendas confessiones. 600. 1. Pro diuersorio confessorij. Ibid.

Cellæ ad audiendas confessiones ædificatæ tollendæ. 775. 1.

Cellulæ in sacristiis constituendæ ad orandum pro sacerdotibus celebraturis. 10. 1.

Cellarius Seminarij, eiusq; officium. 957. 1.

CENSURAE.
Censuræ summo Pontifici reseruatae. 988. 2. Eidem reseruatae iure canonum ex decreto, & Decretalibus. Ibid. ex clementinis. Ibid. In extrauagantibus. 989. 1. ex volumine collectionis diuersarum constitutionum Pontificiarum. Ibid. 2. ex constitutionibus Pontificijs de priuilegijs ordinis mendicantium. 991. 2. & seq. ex concilio Trid. 992. 1. Episcopis reseruatae ex Decreto. Ibid. ex decretalibus. Ibid. ex clementinis. 993. 1. In extrauagantibus. Ibid. 2. ex concilio Trid. Ibid. Aliquando summo Pontifici, aliquando Episcopis reseruatae. 994. 1. Episcopis reseruatae ex concilijs Mediolanensibus. Ibidem.

Censurarum absolutio. Vide Absolutio. Vis & potestas populo à Parochis explicanda. 282. 2. cognitio confessariis necessaria. 519. 2. 761. 1. Tabella. 988. 1.

In censuris per annum persistentes, à quibus, & ad quos deferendi. 339. Decr. 19. Iisdem irrecitij, penitentiz Sacramentum non ministrent. 519. 2. 761. 1. Neq; Missam celebrent. 730. 1. Qui in ijs diutius persistunt, quando in Ecclesia denunciandi. 305. 1.

CENSVS.
Census fabricarum, Ecclesiarum, locorum piorum, capitulorum, Seminarij & c. Vide, fabricæ, Ecclesiæ, loca pia & c.

Census, ad cuius titulum quis ordinandus est, si sit insufficiens, nemo ad illum ordinandus. 143. 1. Episcopo ante sacram ordinationem quando denunciandus. Ibidem. 2. Quomodo, & vbi publicandus. Ibid. De eius pacifica possessione episcopo testificationes exhibendæ. 144. 2. 145. 1. 445. 1. & quales. 445. 1. Eiusq; item denunciationum in ecclesia factarum. Ibid. Eius loco quid afferant regulares. Ibid. 2. An aliquid circa illum sit innotatum, inquirendum ab Episcopo in recognitione clerici. 146. 2. Vide etiam redditus.

CERA.
Cera in Ecclesijs à Sacrista custodienda. 28. 2. Portiones de eius parte hereditibus restituenda in funere, vetitæ. 158. 1. 557. 2.

Cerei in Missa & Diuinis officijs quales. 311. 1. A laicis nõ accendendi, aut sustentandi. 157. 1. In ecclesia à nemine ferendi sine licentia. 788. 2. In oratione quadraginta horarum adhibendi quot. 137. 2. 518. 1. 787. 1. In processione Corporis Christi Domini à clericis adhibendi. 139. 1. In sacramento Eucharistiæ ministrando quot & quales adhibendi. 722. 1. 723. 2. Ad eam, cum ad ægrotos fertur, prosequendam cerei à patribus familias domi habendi. 304. 2. 409. 1. In funere Episcopi quot adhibendi, & quorum sumptibus. 35. 1. In aliorum funeribus adhibiti cui debeantur. 35. 2. 67. De cre. 16. 557. 2. A singulis ministris deferendi. 158. 1. Nec extinguendi nisi toto officio absoluto. 308. 1. 557. 2. eos non accendentes, aut extinguentes ante absolutum officium, à quibus notandi, & corrigendi. 781. 2. eorum numerus ac pondus in tabella præscriptum, ab omnibus seruandum, & qui deliquerint quomodo puniendi. 423. 2. In cæmeterijs vendi permittuntur. 438. 1.

Cerei Paschalis candelabri forma. 624. 2.

Cereus ardens cur tradatur baptizato, & quid significet.

INDEX RERVM.

CLAMORES.

Clamores in nuptijs exagitandis fieri soliti ab Episcopis tollendi. 190. 2.

CLANDESTINVM.

Clandestinis desponsationibus sacerdotis interessentis pe nitentia canon. 533. 1.

CLASSES.

Classes in Seminario quot, ratioq; in clericis eisdem adscri bendis seruanda, & quæ singulis prælegenda. 949. 1. 2. Classis Grammaticæ qualis, & qui in ea auctores exponē di. Ibid. 2. Humanitatis item. Ibid. Rhetoricæ, logicæ, Philosophiæ, Theologiæ. &c. Ibid. 1. 2. Earundem clas sum examinis ratio præscripta pro cuiusque classis in telligentia. 954. 1. 2. Ad easdem admittendi cuius æta tis esse debeant. 955. 1. 2.

CLATRA, seu clatrata.

Clatra, seu clatrata cappellarū vbi, & quomodo exstruen da. 571. 2. Ad præscriptam formam construenda, nisi ali ter constet ex facultate data. 405. 1. Fenestris ecclesiæ apponenda. 465. 2. 801. 2. fenestrarum collocutionis monialium qualia, & quomodo construenda. 48. 2. Fenestræ item altaris in eorum ecclesia apponenda, & qualia. 191. 2. Vide cancelli.

CLAVIS.

Clavis atrij ædium canonicorum a quo tenenda. 19. 2. 424. 1. Archiuij Episcopalis mortuo Episcopo cui tra denda. 73. Decr. 14. Clauis claudenda fenestella olei infirmorum, etiam cum domi asseruatur. 140. 2. Clauis Archiuij Episcop. & Capitularis a quibus, & quo modo custodiendæ. 37. 1. 100. 1. Oratorijs in via siti a quo custodiendæ. 129. 2. Tabernaculi Eucharistiæ qua les. 405. 2. & a quo custodiendæ. 135. 2. 464. 2. 359. Decr. 9. 513. 1. 497. 1. 804. 1. Armarij item sacrarum oleorum & fontis baptismalis. 133. 2. 497. 1. 513. 1. 359. Decr. 9. & qui non custodierint vt debēt, quo multan di. 986. 1. Ecclesiæ noctu a quo asseruadæ. 801. 2. Archi uij cancellariæ Archiep. eiusq; armarij, quot & qua les, & a quibus asseruandæ. 713. 1. 2. Capfulæ mercedis notariorum in eadē cancellaria quot, & a quibus asser uandæ. 715. 2. Capfulæ itē pecuniæ in cōfratris discipli natorum. 904. cap. 15. capfulæ item elemosinarum tē pore pestilentia. 243. 1. capfulæ elemosinarum quot, 426. 2. 468. 2. & a quibus asseruandæ. 125. 2. 468. 2. Capfulæ pecuniæ Seminarij quot, & a quibus custodiendæ. 95. 2. 1. Capfulæ item rerum incertarum. 411. 2. 412. 1. loci sacrarum reliquiarum item. 115. 2. Arce itē mul tarum clericalium. 983. 2. Ianuarum Monasterij Monialium quot, quales, & a quibus custodiendæ. 45. 1. 191. 1. 299. 1. horrei, & loci farinæ earundem Monia lium a quibus custodiendæ. 45. 2. & loci dormitionis. 48. 2. & fenestellæ in lamina collocutionis. 49. 1. & locorum collocutionis. Ibid. 318. 2. & rotæ in ecclesia fitæ. 191. 2. singulis fenestris in eorum ecclesia sitis appo nendæ, & a quibus asseruandæ. Ibid. Fenestellæ item reli quiarum quot, & a quibus asseruandæ. 192. 1.

CLAVSTRA.

Claustra Regularium ingredientiæ mulieres ab Episcopis puniendæ. 190. 2. Eaq; claustra quousque extendan tur. 191. 1. Vide regulares, Moniales, & Monasterium.

CLAVSVRA.

Claustra Monialium. Vide Monialium.

CLAVVS.

Clauus crucis Christi Domini pestem Mediolani restinxit. 1102. 1. Quando, & quam sæpè a mulieribus con gregationis oratorijs sepulchri inuisendus. 917. 1. Eius dem in processione deferendi instruções. 785. 2. quo modo ad eam processionem clerus conueniat. 786. 1. & qua de re monendus populus a Parochis. Ibid.

Clauus ferreus appendendi birreti sacerdotis celebra tis vbi, & quomodo affigendus. 571. 1.

CLEMENS.

S. Clementis Pontificis, & martyris Decretum de alta ris palliis, ac velis seruandum. 118. 2. & constitutio item de Episcopo hospitio excipiendo. 281. 1.

Clementis Quinti Indulgentia in festo corporis Christi, & octaua. 139. 1.

Clementinam ad declarationem regulæ S. Francisci glo sis interpretantes a solis Episcopis absoluendi. 993. num. 46.

Ex clementinis casus summo Pontifici referuati qui. 988. 2. & episcopis item. 993. 1.

CLERICI.

Clerici ad quid potissimum delecti sint a Deo. 840. 2. Vi tæ exemplo præluere debent. 16. 1. Quantumq; pro sint exemplo bono. 360. 2. 361. 1. & malo obfint. 361. 1. Quæ præcipue seruent in suis moderandis moribus, & ad præscriptam regulam formandis. 468. 1. 2. Mode stiam in habitu, & actione præferant. 362. 1. Decr. 19. Quibuscum versentur. 170. 2. Quas spirituales exer citationes obeant. 418. 1. 2. constitutiones prouincia les, & Diocesanas ad se pertinentes legant. 107. 1. Quæ seruent ex præscripto visitationis Apostolicæ. 466. 2. confessarium certum deligant. 468. 1. Ad confessionē, & sacram Eucharistiā frequenter accedant. Ibid. & quo ties. 68. decr. 26. non nisi approbatis confessarijs confiteā tur. Ibid. 773. 2. 793. 1. Vide confessarii. Quando, qui bus, & vbi confiteantur, & communicent. 807. 2. Præ stitæ confessionis fidem exhibeant. 468. 1. & qui non exhibuerint confessionis, & sacræ communionis sum ptæ testimonium, quomodo multandi. 983. 2. concioni interfint. 4. 1. Quoue habitu. 132. 2. & qui non in terfuerint, quomodo multandi. 69. Decr. 27. aut non præscripto habitu induti. 984. 1. Horas canonicas ad præscriptum noui Breuiarij recitent, alioqui vt punien di. 449. 1. Item si calendarium nō habeant, vel ad eius præscriptum canonicas horas non recitent. 985. 1. Qua pietate eas recitent. 362. Decr. 21. 419. 1. Si eas non recitent quomodo puniendi. 17. 2. 94. 1. Quomodo eas omittere possint ratione infirmitatis. 362. Decr. 20. Si pensionem habeant, quomodo puniendi si non reci tent officium B. Virginis. 94. 1. Neminem in suis eccle siis, cappellis, aut oratorijs sine licentia Episcopi cele brare permittant. 8. 2. Quo vestitu vtantur. 18. 1. 94. 2. & quo item non vtantur. 70. Decr. 31. Qualem ad hibeant in itinere. 19. 1. 341. Decr. 29. Qui præscri ptum habitum non gestant quomodo puniendi. 18. 1. 94. 2. 447. 1. Vestes quot, & quales, & quo loco ge stent. 413. 1. Quoue colore. Ibid. 2. In eodem vestitu quæ fugiant, & qui deliquerint vt puniēdi. Ibid. 793. 2. 984. 1. Quo vestitu tum Domi tum foris tum in itinere tū in ecclesia vtatur. 170. 1. 361. 2. In morte etiā propin quorū. 268. 1. Lectionē in mensa, & benedictionē adhi beāt. 466. 2. frugalitatem victus sectetur. 468. 1. Alio præ scate in maiori ordine constituto mensæ non benedi cant. 219. 1. Quos libros potissimum legant, & a quo rum lectione abstineant. 170. 2. 361. 1. 18. 1. A qui bus conscientia casus audiant. 11. 1. Ad priuatas stu diorum exercitationes conueniant. 69. Decr. 30. stu dijs vacent vt otium fugiant. 170. 2. Quos libros non habeant, aut legant. 170. 2. 361. 1. Physicæ vel Iuri ci uili operam non dent sine sedis Apostolicæ facultate. 415. 1. Siq; eas audiant, a solis Episcopis absoluendi. 992. num. 8. Librum litaniarum, instructionum, & me morialem habeant. 391. Decr. 9. Thesaurum item pia rum, & christianarum institutionum. 419. 1. Si præscri ptos libros non habeant, quomodo multandi. 795. 1. quibus potissimum studijs pro suo quique captu adici endi. 95. 1. 2. A lectionibus, & scholis sibi præscriptis non discedant sine licentia. 789. 2. Quos Ludimagi stros audiant. 416. 2. studiorum causa sine facultate nō absint. 95. absentes studiorum causa concilia Prouin cialia seruent, alioqui vt puniendi. 415. 1. Quæ illis præ scribenda in litteris facultatis absentia studiorum cau sa. 96. 1. eiusdem facultatis formula, cum intra Diocē sam studijs operam datur. 1354. 2. & cum item ex tra Diocē. Ibid. Quoad eorū mores & studia quæ præ stent visitatores generatim. 666. 2. Eisdem studiorum promotor in singulis regionibus cōstituendus qui. 415. 2. eorundē studia & progressiones a quibus ad Archie pisc. deferendæ. 416. 1. alia quædam de eorum studijs. Ibid. a quibus in sacris cæremonijs instituendi. 66. Decr. 12. Qua hora domo non exeant. 19. 2. Quibus ec clesiastica sedes non locent. Ibid. 449. 2. In ædibus lai corum, aut vna cum laicis, etiam consanguineis non habitent. 449. 1. 2. alioqui deferendi a Vicarijs fo raneis. 793. 2. 794. 1. In laicorum famulatu non sint sine Episcopi facultate. 267. 2. a loco sacræ habitatio nis non discedant sine facultate, alioqui vt puniendi. 414. 1. 2. Arma non ferant. 19. 2. Ludos, spectacula, & eiusmodi fugiant. Ibidem. Quibus conuiuuiis non in terfint. 20. 1. ad cauponas non diuertant, nisi necessi tatis causa. Ibidem. tum vero cum mulieribus non dis cumbant. Ibid. negotia secularia fugiant. Ibid. 268. 1. Aduocandi, & procurandi officium non suscipiant. 20. 1. Quæ alia vitent. Ibidem. Moniales non doceant cætum figuratum. 50. 2. 934. 1. neque alias mulieres do ceant sine episcopi facultate. 70. Decr. 32. annulum non gestent. 170. 1. necibus & cruciamentis non in terfint. Ibidem. in conuiuuiis non canant. Ibidem. 361. 1. conuiuia, & comestiones fugiant. 170. 2. 361. 1. a quorum consuetudine abstineant. 170. 2. curiosita tes, & huiusmodi fugiant. 171. 1. 361. 1. Rerum sæ cularium curam maxime fugiant, quantumq; inde per cipiant detrimentum. 1063. 1. Auaritiam vitent. 468. 1. alios non contemnant. Ibidem. a laicorum familia ritate, & euagatione per plateas abstineant. Ibidem. In foro mercatorum curiosè vagantes a quibus obser uandi, deferendi, & quomodo puniendi. 414. 1. Ne se ambitiosè appellent. 362. Decr. 19. Ad Monasteria Monialium non accedant sine Episcopi licentia, alioqui vt puniendi. 50. 2. 318. 1. 933. 1. Neque earum septa ingredientur sub pœna excommunicationis ipso facto. 49. 2. 318. 1. 932. 1. Si apud moniales ci bum capiant, aut illis munera dent, quomodo puniendi. 52. 2. Tonsuram deferant. 468. 1. & qualem. 267. 2. Quæ testata Episcopo faciant. 171. 1. 364. Decr. 25. barbam radant. 382. Decr. 4. eadem de re libe ræ pastorales. 1061. proprium superpelliceum extra ecclesiam & quale. 170. 1. 362. 1. quando eo vtantur. Ibidem. In ecclesia delinquentes a quibus obseruandi, monen di, ac denunciandi. 30. 1. Quomodo per ecclesiam tempore diuini officij officiorum incedant. 32. 1. In li bro status non descripti, non admittendi ad diuina of ficia &c. 782. 1. In diuinis officijs chirothecas non in duant. 154. 2. cum superpelliceo extra ecclesiam non maneant. 94. 2. Alioqui quomodo multandi. 985. 1. Si functiones debitas in ecclesia omittant, di stributionibus multandi. 159. 1. ad easq; obeundas laicos non adhibeant. 145. 2. 365. 1. & qui laicos in diuinis officijs sine licentia adhibuerint, quomodo mul tandi. 984. 2. Item si vestes, & ornamenta non be nedicta in eis adhibeant. 985. 1. clericos in ecclesia non admittant sine facultate. 412. 2. qua pietate functio nes obeant in ecclesia. 267. 2. & qui in ijs obeundis su perpelliceum non adhibent, aut eos permittunt, quo modo multandi. 985. 1. In mutatione ecclesiæ, cappellæ, &c. quos & quando moneant. 789. 1. quiq; id non præstiterint, quomo do multandi. 983. 2. Non præstantes quod debent in ecclesiæ, cappellæ, altarisue sui apparatus, ornatu &c. quomodo multandi. 984. 1. Item adhibentes ecclē siasticos cantores, sacristas, custodes, clericos, orga nistas in sua ecclesia sine licentia. Ibidem. aut canto res laicos, & ad præscriptum non indutos. Ibidem. cum a sua ecclesia abfuerint, reuersi episcopo id si gnificent. 70. Decr. 36. 415. 1. Inducentes alios ad vone dum, vel promittendum, vt in suis ecclesijs sepulturas eligant, vel iam electas ne mutent, a solo summo Pon tifice absoluendi. 989. 1. Res venales in ecclesia, aut cœmisterio non proponant. 33. 2. Quomodo se gerant cū exulibus, & alijs qui ad sacra loca confugiant. 34. 1. Quomodo ad festorum celebritates conueniant. 120. 2. 362. Decr. 22. quo ordine ad eas vocandi, & admit tendi, & euocati quid præstent. Ibidem. Quam mer cedem capiant. Ibid. Qui, & quot in mensa in ijs cele britatibus adhibendi. 20. 1. 70. Decr. 33. 363. 1. Decr. 22. Ad eas non admittendi clerici in libro status non descri pti, neque ad percipiendam elemosinā. 782. 1. non voca ti, ad prandium nō admittendi, neque ad elemosinam percipiendam. 121. 1. 353. Decr. 48. 362. Decr. 22.

INDEX RERVM.

Quomodo in chorum cant. 121. 1. 362. Decr. 22. Quam frugalitatem in mensa adhibeant. 362. Decr. 22. Quibus locis prandium parent, aut non. 421. 1. non nisi in ædibus Parochi parandum. 353. Decr. 48. Qui ad eas non vocati accedunt, quique illos in mensa excipiunt, quomodo multandi. 984. 2. Quo habitu processiones obeant. 34. 1. 783. 1. Quæ in ijs generatim caueant, aut præstent. Ibid. 2. Quo modo cruces ferant. Ibidem. Qua pietate conueniant. 66. Decr. 9. 156. 1. 2. Preces recitent. 156. 1. Quan do discedant. Ibidem. 366. Decr. 31. quo loco in ec clesia consistant. Ibidem. a quo in itinere dirigendi. Ibidem. a quibus obseruandi. Ibidem. quale superpel liceum adhibeant. Ibidem. 2. Quando & quomodo can ant. 348. Decr. 3. chirothecas non induant. 154. 2. 783. 1. Si non conueniant, quomodo multandi. 156. 2. functiones qui præstent. 157. 1. qua hora conue niant. 782. 2. Quo ordine procedant. Ibid. Pileum, flores &c. non gestent. Ibidem. vbi, & quomodo genu flectant, silentio vtantur, procedant, subsistant &c. Ibidem. a reliquo sui ordinis clerico non discedant, neq; ab Ecclesia ante absolutum officium. Ibidem. 2. occa sione pluuia quando pileum, & pallium adhibeant. Ibidem. Qui deliquerint quomodo multandi. 984. 1. Item qui aliquos adhibent sine licentia, præcipue lai cos. Ibidem. In processionibus candelarum, & oliua rum eas suis manibus gestent. 349. Decr. 8. In pro cessionibus litaniarum, ab ecclesia in qua fit statio non discedant, & quo ordine in ea sedent. 783. 2. qui, & quo modo Archiepisc. ad ecclesiæ ianuam excipiant. Ibidem. discedendi facultatem a quibus petat. Ibidem. extra ecclesiam non consistant. 784. 1. Qui & quas an tiphonas canant. Ibidem. quæ alia seruent. Ibidem. quando, & quomodo ad processionem sanctissimi Clauis conueniant. 786. 1. Quæ seruent in funeribus & exequijs 35. 1. Crucē sequantur in cundo & redeundo. Ibid. velles mortui sibi non retineant, nisi a sponte dan tibus. Ibidem. 158. 2. qua deuotione conueniant. 66. Decr. 9. 156. 1. 2. pignora non capiant, vt sibi caueant de elemosina. 158. 1. quos ceteros sibi retineant. 35. 2. alios pro se non mittant ad funera, neque pecuniam lu cant, vt eorum mercedem percipiant. 157. 2. 557. 1. Lu mina suis manibus deferant. 158. 1. 557. 2. quom elemo sinam percipiant. Ibidem. 558. 1. nō nisi crucis, cœno taphij, aut campanarum nomine percipiant. Ibidem. 558. 1. vbi & qua ratione elemosina illis distribuenda. 158. 1. 557. 2. Quot adhiberi possint in me sa occasione funerum aut exequiarum. 70. Decr. 33. 363. Decr. 22. Prandium non nisi in ædibus Parochi parandum. 353. Decr. 48. si matutino, aut Missæ in offi cio mortuorum non interfint, elemosina priuandi. 353. Decr. 47. Item ij qui ad funera, & officia non sunt vocati. Ibidem. Decr. 48. Neque ad pran dium admittendi. Ibidem. Sine superpelliceo, & veste ad formam non admittendi ad funera, etiam si sint regulares. Ibidem. Decr. 49. si die festo mane ad funera conueniant, quomodo multandi. 423. 1. In libro status non descripti, neque ad funera, neque ad percipiendam elemosinam admittendi. 782. 1. Eadem priuandi, qui sine præscripto habitu conueniunt. 794. 2. Quomodo multandi, si quos adhibent sine li centia, præcipue laicos. 984. 1. aut si alio modo pec carint. Ibidem. Funeribus manifestorum raptorum, & violatorum ecclesiæ non interfint. 560. 2. Qui debent, Synodo Diocesana interfint. 276. 1. 369. Decr. 45. Dominico die ante Synodum confi teantur, ac celebrent, aut communicent. 276. 2. 369. Decr. 45. Itemque primo die Synodi. 341. Decr. 25. 369. Decr. 45. Eorum nomina ad Episcopum ante Synodum deferenda, & a quibus. 277. 1. 370. 1. Breuiarium qui deferant. Ibidem. & Calendarium. 370. 1. Quomodo se gerant synodali tempore. 277. 1. 2. 370. 1. 2. vbi hospitentur. 277. 1. 370. 2. Quo modo ad sessionalem locum conueniant, ibique persi stant. 278. 1. 370. 2. 371. 1. Quoue habitu. Ibid. si ad cauponas diuertant, qualis imponenda penitentia. 397. 2. In eadem synodo solemnem pro mortuis commo ratorio.

INDEX RERVM.

morationem ligant. 273. 1. 2. Qua ratione vocandi pro cuiusque dignitatis ratione. 1236. 1. Concilij Prouincialis causa antequam iter aggrediantur, confiteantur, & communicent. 177. 2. Itemque primæ sessionis die 178. 1. Quam cautionem adhibeant quoad bona ecclesiastica in emphiteusim data. 72. Decret. 10. occultantes scripta ad ecclesiam pertinentia puniendi. 101. 2. Quæ seruent in permittenda deductione aquarum à laicis per suos, & ecclesiæ agros. 453. 1. si sint natu minores, confanguineis suis beneficij administrationem sine Episcopi facultate non committant. 148. 1. 368. Dec. 42. Prædiorumq; & rerum omnium inuentarium conficiant. 148. 1. vsurpationis bonorum ecclesiasticorum locorumuè piorum fabricatores, & ijs assentientes, à quibus absoluenti. 992. 1. Quomodo subsidium charitativum perfoluant. 73. Decret. 10. In deferenda ad ægrotos Eucharistia qui, & quot adhibendi, quoue habitu. 92. 1. 137. 2. 222. 1. & quid orent. Ibid. si obuiam fiant, eandem comitentur. 222. 1. Quot adhibendi in expositione eiusdem pro oratione quadraginta horarum. 137. 2. 787. 1. Quot eidem expositione assistat. 138. 1. 518. 1. 787. 1. Quot adhibendi in ministranda populo Eucharistia, & quæ officia præstent. 515. 1. 722. 1. 2. Quot adhibendi in baptismo. 503. 1. & in Sacramento Confirmationis, quæue officia præstent. 510. 2. & seq. Quot adhibendi in Sacramento extremæ Vnctionis. 543. 1. & in sacramentorum omnium administratione, quoue habitu, & quid præmonendi. 495. 2. quot adhibendi in benedictione adium, quoue officia præstent. 218. 2. ea occasione nihil petant, aut capiant. Ibid. quæ seruent in susceptione ordinum. Vide ordines. In suscipiendis peregrinationibus quæ seruent. 121. 1. 363. Decret. 23. eas non suscipiant sine litteris dimissorias testimonialibus usque Episcopi. Ibid. Neque sine eiusdem benedictione. 121. 1. Antequam iter aggrediantur, confiteantur, & communicent. 121. 2. 363. 1. Comites Episcopo eiusque Vicario exponant. 121. 1. 363. Decret. 23. si beneficium obtinent, quando alium pro se sublituant. Ibid. quo habitu pileoue in itinere vtantur, ac tonsura. Ibid. Quæ alia in eodem itinere præstent aut caueant. Ibid. & cum ad locum peregrinationis peruenerint. 122. 1. 363. Decret. 23. 2. Reuersi à peregrinatione Episcopo se præsentent. 122. 2. 364. Decret. 23. 1. formula litterarum eiusdem ab Episcopo concedendarum cum peregrinationem Iubilei causa suscipiunt. 1255. 1. concubinarij, eo-ue nomine suspecti quomodo puniendi. 306. 1. 2. Si sint publicè fornicarij, monendi vt penitentiam debitam peragant, & quando irregularitatem contrahant, aut peccent mortaliter exequendo proprias functiones. 306. 2. 307. 1. Suspensi, vel exilio multati, à cancellario in tabella notandi. 282. 2. Negligentes conuenire ad mens-truas congregationes quomodo puniendi. 799. 2. 984. 1. & quomodo multandi, si errent contra tabellam erratorum. 983. 1. scienter participantes cum excommunicatis à Papa, à solo summo Pontifice absoluenti. 988. 2. Si accipiant officium Vicecomitis, aut præpositi secularis, neque moniti resipiscant, à solis Episcopis absoluenti. 992. num. 7. Itemque si locent domos manifestis vsurarijs ad foras exercendum. Ibidem num. 15. si assentiantur fraudi de patrimonio assignato à fructu, & vtendo, suspensionem incurunt. 994. num. 91. Si libellos famosos ediderint aut confecerint, quas penas incurant. 210. 1. aut si sacerdotem cogant Missam anticipare, disse &c. 10. 1. Si episcopo aut cuius superiori maledicant, quomodo puniendi. 16. 2. si post votum ad seculum redeant, penitentia canon 526. 1. Item si saltationes ante ecclesiam vel die festo faciant. 527. 1. aut furtum capitale committant. 530. 2. Si puellam aut mulierem libidinosè obtrecent. 531. 1. vel contra naturam cocant. Ibidem 2. Si concupiscant fornicari, aut ex mala cogitatione concupiscantiaque semen effundant. 532. 2. Si capitale peccatū admittant. Ibidem. si ebrii fiant. Ibidem. vel præ ebrietate vel crapula euomant. 533. 1. aut Eucharistiam euomant. Ibidem. Itemque si velint rebaptizari. Ibidem. eorum cura, & institutio, præsertim eorum qui in Seminario, aut Collegijs degunt, præcipuum con-

gregationis oblatorum munus. 829. 2. eorumdem constantia maxime requisita tempore pestilentia. 226. 2. Si sint pauperes, quomodo illorum quoad victum habenda ratio eodem tempore. 232. 1. & qui in locis publicæ curationis existunt, à quibus sustentandi. 234. 2. eorumdem sepulcrum vbi & qua ratione construendum. 587. 1. In eos manus violentas iniicientes, aut eam iniectionem ratam habentes, à solo Papa absoluenti. 989. 2. Item qui eos in custodia detinent, & in vincula detrudunt. Ibidem. eisdem iustitiam facere negligens Princeps ter admonitus à solis Episcopis absoluenti. 992. num. 1. formulæ ad eos pertinentes. Vide formulæ. Monitiones. 181. 1. Quomodo eis permittendum ab Episcopo, vt in foro seculari examinentur. 315. 1. 2. eisdem iurandum à sacerdote deferendum. Ibidem. Pecunia qua multantur, cui debeatur. 54. 2. & quando eis pecuniæ multa remittenda. Ibidem. quid de illis in visitatione querendum. 23. 24. Clerici adhibendi ad cantorum munus in ecclesia obeundum. 31. 2. ad functiones custodis, aut Monachi nomine in ecclesia obeundas. 145. 2. 365. 1. & qua mercede. Ibidem. ad alias item functiones in ecclesia, processionibus. &c. 157. 1. Ad abluenda, illustranda, & componenda corporalia. 407. 2. 408. 1. Ad hostias conficiendas. 407. 2. ijdem potissimum in familiam Episcopi recipiendi. 17. 2. Præcipue qui sunt à cubiculo. 169. 1. ijque ad quas res ab Episcopo adhibendi. Ibidem. officiales etiam fori Archiepiscopalis clerici esse debent. 655. 1. Itemque notarij, & scriptores visitatorum. 661. 2. Clerici ægrotantes à quibus curandi. 425. 1. à quibus subueniendi. 311. 1. 2. Si moriantur, vel ægrotent, à quibus & ad quos denunciandi. 789. 2. à quibus comunicandi. 537. 2. In pestilentia mortui qua ratione sepeliendi. 252. 2. eorum post mortem bona inuadentes in excommunicationem incidunt, & à solis Episcopis absoluenti. 73. Decret. 15. 1. 2. 994. num. 80. Item qui sine inuisione eadem bona ante inuentarium confectum asportant. 101. 2. 994. num. 81. eorum hæredes, scripta, & instrumenta Ecclesiæ successori tradant. 102. 1. cum lites inter huiusmodi hæredes, & successorem oriuntur de fructibus, ius commune seruandum. 275. 2. Clerici sacris initiati si horas canonicas non recitent, quomodo puniendi. 18. 1. aut si clericalem habitum non induant. Ibidem. 2. 94. 2. In recitando diuino officio vsu martyrologij suscipiant ac retineant. 420. 2. negotia secularia fugiant. 20. 1. certus eius terminus præscribitur ad sumendum habitum clericalem, & ad tonsuram gestandam. 448. 1. Si que non præstiterint, quomodo puniendi. Ibidem. compadres esse prohibentur. 501. 1. 338. Decret. 17. à Diocesi sine facultate non absint. 341. Decret. 26. Neque in ædibus laicorum habitent. Ibidem. Decret. 27. Decreta Synodi Diocelanae secundæ apud se habeant. 346. Decret. 42. Clerici cathedralium, & collegiarum feria quinta in Cæna Domini in Missa conuentali communicent. 97. 1. 419. 2. cum reliquo illius ecclesiæ clero ad processiones conueniant. 348. Decret. 3. si errent, à Punctatore notandi, & quomodo puniendi. 161. 2. Missam in aurora diei Natalis Domini canant, alioqui vt puniendi. 153. 2. Clerici post susceptionem ordinum certæ Ecclesiæ adscribendi, in qua eorum ordinum functiones obeant. 64. Decret. 24. etiam ij, qui titulo pensionis patrimonij &c. ordinati sunt. 267. 1. Adscripti in eadem ecclesia sua munera præstent. 66. Decret. 28. Quæ pietate functiones obeant. 267. 2. De eisdem præstitis testimonium exhibeant in Synodo Diocelana, alioqui vt puniendi. 414. 1. 983. 2. 984. 1. De eisdem præstitis, deq; habitu, tonsura &c. gestata, à quibus, ad quos, & quo tempore deferendi. 424. 1. si ab ecclesia cui adscripti sunt discesserint, à quibus, & ad quos deferendi. 412. 2. 424. 1. & ab ordinum suorum functionibus interdicendi. 146. 2. si absint, à quibus notandi.

INDEX RERVM.

tandi. Ibid. Tabellas propositas seruent. 419. 1. collegiatis aut parochialibus adscripti, statis diebus in Missa conuentali, aut parochiali communicent in sua quique ecclesia. 145. 1. Itemque feria quinta in cæna Domini. Ibidem. à magistro cantus illius ecclesiæ musicam docendi. 416. 1. quomodo multandi, si in suam ecclesiam ad diuina officia non conueniant. 984. 1. Iisdem præscripta qui seruari curent. 412. 2. In litteris testimonialibus ordinum ecclesia cui adscripti sunt notanda. 145. 2. eorum tabella affigenda in Sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiatar. 615. 1. Parochialis. 620. 2. Clerici inferiorum ordinum singulis saltem mensibus cofiteantur, & communicent. 16. 2. 68. Decret. 26. 419. & in qua ecclesia. 68. Decret. 26. 419. 1. 2. Siq; non præstiterint, quomodo puniendi. Ibid. cuiq; eius rei fidem exhibeat. 68. Decret. 26. Quibus confiteantur. Ibid. functiones suorum ordinum exerceant, quoue ratione. 146. 2. & quam mercedem percipiant. 145. 2. 146. 1. 365. 1. 2. In iis obeundis chirothecas non induant. 154. 2. Quam tonsuram deferant. 267. 2. à quibus in vitæ ecclesiasticæ moribus instituendi. 69. Decret. 29. Sæcularia negotia fugiant. 268. 1. Quomodo in famularu laicorum esse possint. Ibid. Quas tabellas seruent. 419. 1. ad olea sacra accipienda non mittendi. 338. Decret. 14. Præcipue vero si nō dum sint initiati. Ibid. A Theologis collegiarum instituendi, & erudiendi, & qua ratione. 415. 2. festis diebus ad congregationes spirituales conueniant. 418. 2. Ad congregationes Diocelanas non adducendi. 645. 2. & si adducuntur, eorum sumptibus alendi qui adducit. Ibid. qui intersunt, in Missa conuentali communicent. 649. 2. Præsentem Subdiacono non baptizent, aut ijs præsentibus laicus. 498. 1. Neque Mensæ benedicant alio maioris ordinis præsentem. 219. 1. Si pauperes sint, qui eos in Seminario coopari curent. 416. 1. De eorum studiis & institutione decreta qui & qua ratione præstari curent. Ibid. Quid de ijs inquirendum in Scrutinio Synodali. 999. 1. Quo vestitus, & à quibus ad sepulturam efferendi. 308. 1. Monitiones Synodales ad eos pertinentes. 181. 2. Clerici intra Parochiam existentes in suam Parochialem ecclesiam tempore visitationis conueniant. 23. 2. & diebus item festis, si alii ecclesiæ adscripti non sint. 69. Decret. 28. 94. 1. Ad antiphonam quoque de B. Virgine die sabati. 97. 1. 2. ad expositionem quadraginta horarum. 137. 2. Quoue habitu. Ibid. & cum Eucharistia ad ægrotos deferatur. 537. 1. Ad diuina item officia, & quibus diebus. 167. 1. 807. 1. Ad doctrinam christianam festis diebus. 358. Decret. 5. 401. 2. 795. 1. alioqui vt puniendi. 401. 2. 984. 1. ad orationem matutinam, vespertinam, & alias, alioqui vt puniendi. 422. 1. Ad orationem quoque sine intermissione, cum ea exponitur. 1009. 1. Ad processionem, quæ benedictionis adium causa fit, quoue habitu. 1060. 2. In eadem Parochiali statis diebus in Missa Parochi communicent. 419. 2. & feria item quinta in cæna Domini. Ibid. cum ægrotant, à Parochis iniuisendi. 535. 1. eorum vita, mores, studia, &c. à Parochis obseruanda. 549. 2. eorumq; omnium index in visitatione exhibendus. 174. 1. 672. 1. 2. Reddituum quoque illorum. 174. 2. 672. 2. eorum quoque indicem ijdem Parochi apud se habeant. 790. 1. Quam aliam diligentiam quoad eorum statum, studia, & progressiones adhibeant. 416. 1. Si que de eorum statu, & moribus, vt debent, non perciperint, quomodo multandi. 986. 2. Clerici alienæ Diocelensis seu peregrini quomodo Missam celebrare permittent. 91. 96. 2. à quibus, & cui denunciandi. 65. Titulo secundo. Decret. 1. & qui eos in Diocelam venientes non denūciant Parochi, quomodo multandi. 986. 1. Item qui eos ad diuina officia admittunt. Ibid. quomodo admittendi sacris ordinibus vi litterarū dimissoriarum. 142. 1. 2. si delinquant, quomodo ad primum episcopum remittendi. 70. Decret. 39. Clerici Seminarii. Vide Seminarii. Clericus in Missa & diuinis officiis inseruiens adhibendus. 412. 2. Qui id curent. 466. 2. & quomodo. Ibid. in singulis etiam cappellis, & altaribus, & à quo, & qua rōne

sustentandus. 146. 1. 365. 1. vbi vero nullus est, non celebrandum sine episcopi facultate. 146. 1. 365. 2. Antequam Missæ inseruiat, instruendus, & approbatus. Ibid. Quo habitu vtatur cum Missæ inseruit. 10. 1. Quas instructiones in ea functione seruet. 750. 2. cum Missæ inseruit, Angelos representat. Ibid. qua vitæ puritate esse debeat. Ibid. qua attentione & diligentia id munus præstet. Ibid. eo tempore preces horarias, neque aliud recitet. 307. 1. tonsuram deferat, & quoties renouet. 751. 1. Vestitum clericalem ad præscriptum deferat. Ibid. 807. 1. superpelliceum induturus manus abluat. 751. 1. & quali superpelliceo vtatur, & quando induat. Ibid. eo indutus capite aperto stet, nec chirothecas aut alia huiusmodi manus induat. Ibid. quādo & quomodo ad altare genuflectat. Ibid. & Sacerdoti caput inclinet. Ibid. Tempore Missæ nihil contra concilia fieri permittat ab altantibus. Ibid. 2. hæretes propè altare, aut eius gradibus, longius se se abducere iubeat. 97. 1. 438. 1. Quos Missæ adesse non permittat. 751. 2. cum Missa ab altantibus seruari curet. Ibid. Quæ præstet, quam sacra Eucharistia in Missa ministranda est. Ibid. quam deuotè, attentè, & piè Missæ intersit. Ibid. quo loco consistat, & quomodo. Ibidem. & sequen. quo ordine appareat necessaria pro Missæ celebratione. 752. 1. quomodo instruat altare. Ibidem. & alia necessaria præparet. Ibidem. 1. 2. Quomodo appareat vestes sacras. Ibidem. 2. sacras vestes induenti sacerdoti quomodo assistat, & inseruiat in Missa. 753. 1. & sequen. quæ alia caueat. 10. 1. Clericus Parochialis qualis esse debeat. 99. 1. 146. 1. 365. 1. à singulis Parochis habendus, & educandus, & qui nō habuerint quomodo multandi. 412. 1. 2. 986. 2. 792. 1. à quo sustentandus. 146. 1. 365. 2. quibus in rebus non occupandus. 468. 1. Tempore pestilentia, si sit infectus, aut suspectus, qua cautione vtatur. 241. 2. cum Eucharistia ægrotis ministratur, confiteatur dicat, cum æger non potest. 409. 1. ei non committenda à Parochia clausæ fontis baptismalis. 359. Decret. 9. 497. 1. neque clausæ tabernaculi, & armarij sacrorum oleorum. 359. Decret. 9. 513. 1. C L E R V S. Cleri dignitas quanta, eaq; à Parochis populo proponenda. 543. 1. 2. eius descriptio in visitatione qualis. 674. 2. & sequen. Progressio quomodo & à quo cognoscenda. 364. Decret. 25. Disciplina qualis. 306. 1. Ab Episcopo promouenda, & quomodo cognoscenda. 95. 1. 2. In eius recognitione quid præcipue inquirat Episcopus. 146. 2. status. Vide status. De eius vitæ institutis, muneribus, & functionibus quæ docet concionator. 486. 1. Deque honore, & obseruantia populi erga illum. Ibid. eius disciplina Mediolani in ecclesia S. Sepulcri semper seruata. 833. 1. Quæ instructiones seruandæ in eius statu conficiendo. 788. 2. & seq. eiusdem status quando, & quoties à visitatoribus recognoscendus, & quomodo 413. 1. consecrationis episcopi diem anniuersarium recolat. 153. 2. oret pro summo Pontifice die coronationis eiusdem. 307. 2. Item si quando ille ægrotet aut moriatur. Ibid. Episcopo etiam ægrotante. Ibid. cum de eius consilio est aliquid agendum non imponitur Episcopo illud sequendi necessitas. 282. 1. Cleri præfectus & punctator, vide præfectus, & punctator. ex eo vnus deligendus ad recognoscendas locationes bonorum. Eccl. 37. 2. ab Episcopo conuocandus tempore pestilentia. 228. 1. Clerus vrbanus in cathedralem conueniat cum in ea exponitur oratio quadraginta horarum. 138. 2. 139. 1. Duo ex eo deligendi ab Episcopo pro tēpore ad administrationem Seminarii. 258. 1. circa Episcopi mortui, orpus oret. 35. 1. eiusdem funus prolequat. Ibidem. Quibus diebus ad Archiepiscopum conueniat. 364. Decret. 27. Ad litanias maiores conueniat. 335. Decret. 3. eiusdem varix exercitationes tempore concilij Prouincialis tum quoad studia, tum quoad disciplinam. 313. 1. conuiuia prandia &c occasione diuinorū officiorum aut Missæ non paret. 361. Decret. 22. Clerus Rusticanus, seu Diocelanus cui in vrbe se præsentet. 468. 1. ad suam præposituram in festo Corporis f 2 Domini,

INDEX RERVM.

Domini, & litanis conueniat, alioqui puniendus. 338. Decret. 13. Aliquos deligat in synodo Diocessana, qui vrbis cleri deliberationibus suo nomine interfint. 37. 1. Ab eoque delecti, monendi à clero ciuitatis antequam congregetur. Ibidem. eidem diuersorium in vrbe parandum. 20. 1. 468. 2. quæ in eodem inquirenda speciatim in scrutinio synodi Diocessana. 997. 2.

Clerus regularis. Vide Regulares.

Clericales functiones. Vide functiones, habitus. Vide habitus. Disciplina &c. Vide disciplina &c. Examina. Vide examina. congregaciones. Vide congregaciones.

C L E R I C A T V S.

Clericatum sive Ecclesiarum, & eorum quæ ad illos pertinent, Index à Rectore conficiendus, & exhibendus in visitatione. 174. 1. 672. 1. 2. Eisdem propria munera assignanda. 27. 1. Qui eos obtinent, sua munera perse, vel per alium impediti præsent. 365. 2. ijdem cogendi, vt clericum in habitu sustentent. 792. 1.

S. CLICERIVS.

S. Clericus Mediolani Archiepiscopus eiusque præcipua gesta. 794. num. 19.

C O A D I V T O R.

Coadiutor Parochi in Parochiali resideat. 164. 1. Si que domicilium non habet, à quibus conducendum, vel ædificandum. Ibidem. Parochum adiuuet die festo in vesperarum officio. 98. 2. 99. 1. Quo habitu utatur. 361. 2. 413. 2. Quando suis sumptibus Diocessanas congregaciones habeat. 645. 2. & quo loco in ijs sedeat. 651. 1. Quando dandus Parocho ad conciones habendas. 132. 2. In matrimonii celebrandis adhibitus, in libro matrimoniorum describendus. 103. 1. 351. Decret. 30. cum non habentes Parochi vt debent, quomodo multandi. 424. 2. eundem habentes Parochi suum tamen minus præsent. 98. 1.

Coadiutores congregacionis Generalis Doctrinæ Christianæ, quot eorumque officium. 866. 1. congregacioni Generali intersint. 867. 1. Præfecti scholarum priuatarum esse non possunt. 887. 1. In congregacionibus Diocessanis, quot, & quomodo eligendi. 888. 2.

C O C H L E A R.

Cochlear argenteum ad infusionem aque baptismalis qua forma conficiendum. 578. 2.

Cochlear thuribuli ad vsum Episcopi quotuplex. 603. 1. Ad vsum aliorum in cathedralibus. 605. 2. 609. 1. In collegiatis 613. 1. 616. 1. In Parochialibus. 618. 2. 621. 2. Eius forma, & materia. 630. 1.

Cochlear ferreum ad prunas excipiendas in cathedralibus quotuplex. 608. 2. In collegiatis. 615. 2. In parochialibus. 621. 1. eius forma. 638. 1.

C O D I C E S.

Codices Cancellarij & Notariorum fori Episcopalis, in archiuo certo loco asseruandi. 105. 1. A Cancellario priorum locorum habendi qui, & quæ in ijs describenda. 195. 2.

In codicem referenda acta à Notarijs fori Episcopalis. 105. 1.

Codices rationum conficiendi formula Procuratoribus locorum priorum præscribenda. 195. 2. 468. 1.

In codicibus forte ducta res futuras requirentis penitentia canon 526. 1. Cætera vide in verbo libri.

C O D I C I L L I.

Codicilli de legatis ad pias causas factis, à quibus denunciandi 43. 2. Existentium in locis publicæ curationis tempore pestilentie quando, & qua cautione à sacerdotibus conscribendi. 247. 1.

C O E L V M.

Pet cœlum iurantis penitentia canon. 526. 2.

Cœlata quomodo tractanda, & purganda in Ecclesia. 639. 1.

C O E M I T E R I A.

Cœmeteria sepelienda, & claudenda, & quomodo. 152. 1. 383. 2. 406. 1. 466. 1. 588. 1. 802. 1. Quo loco construenda. 588. 1. Vbi & quomodo construenda in locis publicæ curationis tempore pestis. 234. 1. Si sint polluta, in visitatione reconcilianda. 23. 2. ea cum consecrantur, aut reconciliantur, Missa ab episcopo ce-

lebranda. 167. 2. Quique illi assistant. 153. 1. Quæ ratione profananda. 128. 2. Ecclesiarum dirutarum quo transferenda. 275. 2. Quæ ratione describenda. 703. 2.

Cœmeteriorum latitudo, forma, sepimentum, parietes, ornatus. 406. 2. 588. 1. ostia quot, & vbi collocanda. 588. 2. Parietes mundi à foribus conseruandi. 126. 1. Ostia rebus profanis exportandis, aut pertranscuntibus patere non debent. 126. 2. 127. 1. In eorum foribus, aut parietibus rerum vendendarum, aut locandarum schedulæ non affigendæ. 126. 2. Eorum consecrationes certo libro notandæ. 127. 2. 128. 1. Earumque consecrationum testimonium gratis à Cancellario tradendum. 286. 1.

In cœmeterijs cappella construenda. 588. 1. & locus osfarius. Ibidem 2. & vas aquæ sanctæ collocandum. Ibidem. & in medio crux collocanda. 125. 1. 383. 2. 588. 1. In ijs ad præscriptum non clausis nemo sepeliendus. 406. 2. & qui in ijs interdicti tempore in casibus iure non concessis quoscunque, aut excommunicatos publice, vel nominatim interdictos, aut manifestos vsurarios scienter sepelire audent, à solis Episcopis absoluedi. 993. num. 41. In iisdem sepeliendi mos restituendus. 36. 2. 465. 2. 558. 2. In ijs agenda processio tempore congregacionis forane. 23. 1. 800. 1. De ijs in visitatione quid inquirendum. 23. 2. & à testibus item Synodalibus. 180. 1. 372. 2.

In cœmeterijs nihil venale proponendum. 33. 2. 126. 2. 438. 1. etiam si sint regularium. 1001. 2. iis exceptis quæ ad diuinum cultum pertinent. 438. 1. exules non recipiendi, nisi Episcopo consulto. 34. 1. Arbores, etiam infructiferæ &c. non serendæ. 126. 1. 588. 2. & si quæ sunt, extirpandæ, & conuellendæ. 126. 1. 406. 1. 466. 1. 802. 1. Alioqui ecclesia interdicatur. 406. 2. Non exigendæ collectæ, vel talex. 85. 2. frumenta, legumina, instrumenta rustica &c. non recondenda vel asseruanda. 126. 2. Ventilatio, tritura, & aliæ profanæ actiones fieri vetitæ. Ibidem 438. 1. Profanus quoque vsus omnis. Ibidem 802. 1. Arma non reponenda. 438. 1. Neque immunditiæ. Ibidem 802. 1. Campanæ cæteraque frabilia non constanda, vel conficienda. 126. 2. officinæ, & tabernæ non construendæ. Ibidem. rixæ non excitandæ, nec arma stringenda. 127. 2. 406. 2. & si quæ oriuntur, ad quos deferendæ. 406. 2. non distribuenda elemosina ratione funerum. 158. 1. 557. 2. Arma, vexilla, &c. circa sepulcra amouenda. 367. Decret. 37. In iisdem impura conuersatio à concionatore reprehendenda. 484. 2. 802. 1.

C O E N A, Cœnaculum.

Cœna nulli ecclesiastico occasione celebratam danda. 421. 1.

Cœnæ hora in Seminario tum hyeme. 952. 1. tum æstate. Ibidem. 2. Ab ea abstinendum in familia Archiepiscopi sextis ferijs. 802. & in Seminario. 966. 2.

Cœnæ laicorum à concionatore fugiendæ. 478. 2.

Cœnaculariam facientes cibos in quadragesima vetitos sine facultate nemini præbeant. 214. 1. 442. 1. Nec meretrices domi ad quæsum alant, alioqui vt puniendi. 288. 1. Eorum quoque index in visitatione à Parochiis exhibendus. 175. 2. 673. 2.

Cœnaculum qua ratione in ædibus Archiep. disponendum, & quæ in eo disciplina seruanda. 818. 2. In illud familia omnis ad cibum capiendum conueniat. 815. 2. eiusdem cœnaculi Præfecti officium. 823. 2. Vide Triclinium.]

C O E N O T A P H I V M.

Cœnotaphij forma. 637. 2. eius stragulum, & pallium quale. Ibidem. Cruces. 638. 1. & candelabra, Ibidem. eius struendi, & disponendi nomine nihil capiendum. 158. 1. 2. 558. 1. eidem non adhibenda pallia altarium. 158. 1. & qui adhibuerint Parochi, quomodo multandi. 986. 1.

C O G N A T I O.

Cognatio spiritualis in baptismo contracta à Parocho post baptismum demonstranda. 505. 2. Item ea quæ in Sacramento Confirmationis. 512. 1. & quænam ea sit. 717. num. 6.

INDEX RERVM.

An cognatio inter eos intercedat, interrogandi a Parocho sponsi. 315. 2. eius dispensatio dotis non cõpetentis causa quando ab Episcopo concedenda. 288. 1.

In secundo, vel primo cognationis gradu incestum admittentium absolutio Episcopo reseruatur. 11. 2. 339. 1. Decret. 18. 991. num. 69.

C O L L A R E.

Collare clericorum quale. 18. 2. 361. 2. eius ad præscriptam formam delati testimonium in susceptione ordinum exhibendum. 778. 1. 2. clericis Seminarij vetitum quale. 968. 1.

C O L L A T E R A L I S.

Collateralis fori Archiep. officium. 683. 1. 2. Antequam officium exerceat, iuramentum præstat. Ibidem. 1. Neminem capiat sine mandato, præterquam in flagrante crimine, vtq; se gerat erga captiuos. Ibidem.

C O L L A T I O.

Collatio præbendarum, & Parochialium, & aliorum beneficiorum. Vide præbenda, ecclesia Parochialis, beneficium.

Collationes spirituales suæ familiæ ab Episcopo præscribendæ. 310. 2. Singulis diebus in familia Archiep. habendæ quæ, & qua hora. 811. 2. 812. 2.

C O L L E C T A E.

Collectæ in Missa dicendæ quot. 9. 2. 737. 1. & quo ordine 737. 1. 2. Quomodo concludendæ. Ibidem 2. cum dicuntur, quomodo tenendæ manus à celebrante. 734. 2. Pro viuus aut sanctis non dicendæ in Missis pro mortuis. 750. 1.

Collectæ talearum diebus festis fieri vetitæ. 85. 2. 403. 1.

Collectæ pecuniæ quomodo à concionatore faciendæ. 300. 1. 402. 1.

Qui libertatem ecclesiasticam offenderit in his quæ ad immunitatem à collectis pertinent, à solis Episcopis absoluedi. 993. num. 25.

Collecta seu collectio elemosinarum. Vide elemosina.

C O L L E G I V M.

Collegium canonicorum. Vide canonici, Notariorum. Vide Notarij.

Collegij S. Mariæ Nobilium Mediolani confessarij electio & comprobatio Archiepiscopo reseruatur. 656. 1. eiusdem Collegij Rectoris formula facultatis seu deputacionis. 1249. 1. & Rectoris item Collegij Helueticorum. Ibidem 2.

Collegia decimam Seminario soluant. 13. 1. nõ laicum sed clericum adhibeant ad functiones in ecclesia obundas 145. 2. 365. 1.

Relicta vt in elemosinam conferantur, in alium vsum non erogent sine licentia. 353. Decret. 43. bona sine auctoritate alienata recuperent. 71. Decret. 6.

Collegia pia oblationes non exigant vel accipiant. 165. 2. Eorum facultatibus, aut priuilegijs non absoluedum à casibus Episcopo reseruatis sub pœna suspensionis. 223. 1. 520. 1. Eorum gubernatio Mediolani, præsertim Heluetij & Borromæi, præcipuum congregacionis Oblatorum munus. 829. 2. In ijs degentes oblato, quibus vi uendi legibus vtantur. 834. 2.

Collegijs ecclesiasticis pestilentie tempore suspectis aut infectis qualis adhibenda cautio. 242. 2. eorum vt habenda ratio quoad vltimum. 232. 1.

Collegiata Domus Oblatorum. Vide Domns. Vide Oblato.

C O L L O C V T I O N E S.

Collocutiones clericis Missæ inseruentibus vetitæ. 10. 1. In ecclesia item omnibus alijs. 30. 2. Præcipue de rebus obscenis, & profanis. 437. 2. & cum mulieribus 33. 2. & qui ijs dant operam, à quo monendi, & expellendi. 30. 2. In accessu item ad ecclesias. 440. 1. In locis publicæ curationis domibusque; oclusis tempore pestilentie cura sacerdotum tollendæ. 246. 2. clericis Seminarij cum externis sine licentia vetitæ. 948. 2. Item Monialibus. 50. 1. 318. 1. 933. 1. 2. Et quibus præcipue temporibus. 50. 1. 934. 1. Et qui deliquerint vt puniendi. 50. 2. 933. 1. 2. Cum puellis item quæ in Monasterijs educantur. 51. 2. 933. 1. quomodo vetitæ, aut non vetitæ concionatoribus monialium. 52. 1. 936. 1.

Visitatoribus. Ibidem. Regularibus fratribus monialium. Ibidem. Socijs confessorum. Ibidem. Cappellanis. 53. 1. & qui colloquendi cum monialibus præter Episcopum facultatem dederint, excommunicationem subeunt. 318. 1. 933. 2. Moniales quoque; admittentes externos ad colloquendum sine licentia quam pœnam incurrant. Ibidem.

Collocutionum loca, fenestras ostia, cellæ, Præpositæ moniales. Vide, loca, fenestras. &c.

C O L L O Q V I A.

Colloquia in ecclesijs vetita. 68. Decret. 23. 437. 1. præcipue in choro. 32. 1. In processionibus item. 34. 2. Tempore orationis Monialibus vetita. 47. 2. 927. 1. Profana à clericis in peregrinatione fugienda. 121. 2. 363. 2. Decret. 23. Item laicis. 122. 2. Quæ, vbi, & quibus cum à clericis fugienda. 413. 2. Inania, & turpia, quadragesimæ, ac Ieiunij temporibus à fidelibus maxime fugienda. 214. 2. 442. 2. familiaria Oblatorum qualia. 839. 1. 2. Spiritualia item quibus potissimum de rebus ab ijs habenda. 840. 1. Ea in Ecclesia S. Sepulcri, & alijs huiusmodi oblatoium domibus quoties habenda. Ibidem.

C O L L V S I O.

Collusio canonicorum, quod absenti à choro dentur distributiones, nulla. 27. 1.

C O L O N I.

Colonorum domicilia qua ratione ab ædibus Parochialibus, & sacerdotibus distinguenda, & qui neglexerint vt puniendi. 425. 1. 2.

Colonorum Monialium diuersorum vbi, & quomodo in Monasterio extruendum. 600. 2.

Colonos mendicantium exemptos, & immunes ab exactiõibus non dimittentis à solo Papa absoluedi. 990. 2.

C O L O R.

Color vestitus familiæ Episcopi qualis. 17. 2. Vestitus clericorum. 18. 2. 413. 2. etiam domestici. 413. 2. Quique vitandus. 468. 2. In suppellectili item. 19. 1. & qui in eo peccarint vt puniendi. 448. 1. Vestitus virginum S. Vrsulæ qualis. 913. cap. 4. & puellarum secularium quæ in monasterijs educantur. 51. 2. 935. 2. Cappæ Præpositis concessæ. 352. 1. Decret. 19.

Coloris conuenientia in vestitu pro diuinis officijs quomodo seruanda. 155. 2.

Coloris crocei signum à Iudæis ferendum. 53. 2.

Colorum varietas in Episcopi suppellectili vetita. 17. 1.

Colorum ad vsum ecclesiæ tabella habenda in Sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. Collegiatæ 615. 1. Parochialis. 620. 1. 2. & Ecclesiæ simplicis. 623. 1.

Colore inficientes agnos benedictos à solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1.

C O L V M N A E.

Columnæ altaria hærentia amouenda. 123. 2. 383. 1. 463. 2. Ibidem cappellæ non extruendæ. 569. 2.

Columnarum bases quomodo purgandæ. 639. 1.

Columnarium baptisterij, quale & quomodo ornandum, & sepium. 579. 2.

C O M A.

Coma à clericis non nutrienda. 18. 2.

C O M E S S A T I O N E S.

Comessationes in Ecclesia à sodalitatibus fieri solitæ tollendæ. 42. 2. fieri solitæ item in honorem sanctorum. 86. 2. Baptismi tempore à Parocho cauendæ. 506. 1. Laicales vitandæ in familia episcopi. 169. 2. A clericis item cauendæ. 183. 1. præcipue laicales. 170. 2. 361. 1. In celebratione festorum item in vrbe à clericis fieri vetitæ. 421. 1. Immoderate fidelibus à concionatore dissuadendæ. 485. 2. Tempore præcipue pestilentie ab Episcopo tollendæ. 228. 2. Itemque à sacerdotibus in locis publicæ curationis domibusque oclusis. 246. 2.

Comedentis de Idolothito penitentia canon. 526. 1. Itemque comedentis aliquid ad euertendum Dei Iudicium. Ibidem.

C O M I T E S. Comitatus.

Comites peregrinationis à clericis Episcopo, aut eius Vicario significandi, eorumque nomina litteris dimissorijs adscribenda. 121. 1. 363. 1. Decret. 23. In peregrina-

INDEX RERVM.

tionem ab eisdem cauendi qui. Ibid. à laicis item. 122. 2. 363. Decr. 13.
 Comitatus episcoporum in visitatione qualis. 24. 2. 171. 1. aliorum item visitatorum. Ibid. In ingressu quoque in Monasteria Monialium. 319. 1.
 Comitans Monialem è clausura egredientem à solo summo Pontifice absolvendus. 990. 1.

COMMATRES.

Commatres. Vide infra compatres. Vide obstetrices.

COMMEMORATIO.

Commemoratio de B. Virgine die sabbati in Missa facienda. 9. 2. De sancto Ambrosio quando in officio facienda. 120. 2. 403. 1. de sanctissimo Sacramento facienda in Missa tertia Dominica mensis à Parochis. 408. 1. Pro mortuis ratione reductionis missarum quomodo facienda. 307. 1. & quando satisfacere censetur sacerdos officio pro defunctis sola commemoratione facta in Missa domini celebrata. 423. 1.
 Commemoratio in Missa faciendi pro offerentibus. 165. 1.
 Commemoratio solennis pro defunctis clericis in synodo Diocesana facienda. 173. 1. 2.
 Commemorationum, quæ certis diebus faciendæ sunt, tabella habenda in sacristia ecclesie cathedralis. 607. 2. collegiata. 614. 2. Parochialis. 620. 1. Simplicis. 623. 1. & Regularium. 1000. 2.

COMMENDATIO.

Commendatio animæ Parocho morienti à quo præstanda. 67. Decr. 15. In eisdem commendationis animæ officio erga morientes præstando, an diligentes fuerint Parochia Vicarijs foraneis & Visitatoribus inquirendum. 224. 1.
 Commendationis litteras ambientes nuncijs Apostolici à Principibus, dignitatis aut gradus obtinendi causa, à solo Papa absoluedi. 990. 1. Commendatitiæ litteræ. Vide litteræ.

In commendam obtinentes pia, & hospitalia loca quid præstent. 41. 2.
 Commendata beneficia. Vide beneficia. Qui beneficia aut officia ecclesiastica cum onere residendi in commendam retinent, quomodo puniendi si non resideant. 450. 1. Si absint, fructus suos non faciant. Ibid. & absentia facultates exhibeant. Ibid. 2.

COMMENSALIS.

Commensalem Cardinalis aut assistentis se fingens, vt litteras Apostolicas gratis expediat, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

COMMERCIVM.

Commercium catholicorum cū hereticis à Principibus, & Magistratibus tollèdū. 1. 2. Itemq; à Parochis. 401. 1. Vide conuersatio.

COMMISSARIJ.

Commissarij Episcoporum, Inquisitorum, capituli. vide Episcopi, Inquisitoris, capituli.

COMMODA.

Commoda Ecclesiasticorum Principibus commendantur. 37. 1. A sacerdotibus negligenda pro salute animarum. 1180. 2. & seq. & qui eas negligunt ob sua commoda, maxime reprehenduntur. 1182. 2. & seq.

Commodare sacra ad vsu profanum, vetitum. 34. 1. Itemque libros in urbem inuectos nondum recognitos. 90. 1.

COMMVNIO.

Communio sacrosanctæ Eucharistia. Vide Eucharistia. Post communionem quæ orationes, & quomodo dicendæ in Missa. 748. 2. & seq.

COMMVNITAS.

Communia de ratione diuinitatum officiorum. 30. 2.
 Communia de ministris ecclesie. 26. 2.
 Communia officia. Vide officia.

Communis vitæ ratio & vsus in Monasterijs monialium seruandus. 48. 1. 227. 2. & vbi non est, introducendus. 193. 2.

Communes Oblatorum Domus. Vide Domus & Oblatorum.

Communicatum officiales vsuras statutis fontes, à solis Episcopis absoluedi. 993. num. 39.

COMŒDIAE.

Comœdiæ diebus festis fieri vetitæ. 86. 1. & in ædibus ite ecclesiasticorum à laicis non agendæ. 70. Dec. 34. iisdem clericis non intersint. 19. 2.

COMPATRES.

Compatres in baptismo quales deligendi. 7. 1. 501. 1. 2. qui reijciendi. Ibid. qui symbolum fidei ignorant non adhibendi. 62. Decr. 9. 338. Decr. 6. 467. 1. 501. 1. Minores natu quatuordecim annis aut nondum confirmati reijciendi. 219. 2. clerici sacris initiati non adhibendi. 338. Decr. 17. Quot & quales adhibendi. 501. 1. Qua pietate cum baptisus ministratur, adesse monendi. 7. 2. quando rudimenta fidei ante baptismum recitent. 135. 1. 338. Decr. 7. Baptizatos muneribus de altari non redimât. 7. 2. 501. 2. nihil infantibus vel eorum parentibus in baptismo largiantur. 7. 2. 501. 2. Christma, lintecolaue absterisionis christmatis non tangant. Ibid. Symbolum & orationem Dominicam cum sacerdote baptizante recitent. 501. 2. Quibus de rebus à Parochis admonendi. Ibid. 505. 2. Quæ officia præstent erga filios. Ibid. De eisdem officijs a concionatore docendi, & admonendi. 485. 2. Post baptismum in libro notandi. 7. 2. 467. 1. 303. 1. etiam ij, qui domi adhibiti sunt. 135. 2. 303. 1. cū illud munus obeunt, monendi vt arma deponant. 91. 2. Infantem peste laboranti, aut suspecto baptizando non adhibendi, & si adhibeantur quales esse debeant. 243. 1. Vide Patrini.

Compatres seu susceptores in Sacramento confirmationis quot deligendi. 717. num. 7. & quales. Ibid. num. 8. & 9. qui esse non possint. Ibid. num. 8. 10. & 12. Nondum confirmati aut minores natu quatuordecim annis non adhibendi. 219. 2. Mares feminis, vel contra, nec senioribus adolefcentes adhibendi. 221. 1. 717. num. 9. neque clerici sacris initiati. 338. decr. 17. qua pietate sacramento, cum ministratur intersint. 717. num. 9. Quo vestitu. Ibid. num. 13. 14. Nihil ijs quos susceperint aut eorum parentibus largiantur. 7. 2. Monendi, vt arma deponât. 91. 2. In librum referendi. 1. quæ officia debeant erga filios. 717. num. 5. quamue cognatione cum ijs eorumue parentibus contrahant. Ibid. num. 6. Vide Patrini, & susceptores.

COMPLETORIVM.

Completorium in octaua Corporis Domini interdiu dicendum. 335. Decr. 2. Idq; statim vesperis absolutis. 349. Decr. 6. Quam indulgentiam consequantur qui ei intersunt. 139. 2. 785. 2.

Completorio diebus festis interessentibus indulgentia cõcella sepe à Parochis promulganda. 309. 1.

COMPLEXVS.

Complexu fornice polluti poenitentia canon. 531. 2.

COMPOTATIONES.

Compotationes à clericis vitandæ. 183. 1. cura sacerdotū in locis publicæ curationis domibusq; occlusis temporè poenitentia tollendæ. 245. 2.

COMPROBATIO.

Comprobatio Episcopi, Inquisitoris &c. Vide Episcopi, Inquisitoris, &c.

COMPTVS.

Computi ecclesiastici libri ad vsu diuinitatum officiorū in Metropolitana habendi quot. 606. 1. In cathedralibus. Ibid. 2. In collegiatis ritus Roman. 613. 1. & Ambrosiani. Ibid. 2. In Parochialibus ite, tu n ritus Roman. 618. 2. tum Ambrosiani. 619. 1.

CONCEPTIO.

De conceptione B. Virginis contra præscriptum sum norum Pontificum, & Concilij Trid. affirmantes aut disputantes, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.
 Mulieri aliquid facientis vt non possit concipere, poenitentia canon. 528. 2.

Conceptus spiritualis varia percententur impedimenta. 1170. & seq.

CONCILIA.

Concilia à quo instituta 56. Eorum utilitas. Ibid. 109. Intermissio quam perniciosa. Ibid. eorum codices in visitatione à Parochis exhibendi. 674. 1. eorumq; registru habendum in cancellaria Archiep. 710. 2. eorumdem itudios esse debent oblati. 837. 1.

Con-

INDEX RERVM.

Concilia Prouincialia quare fuerint instituta. 109. 110. 204. quam necessaria, & vtilia. 56. 76. 77. & seq. 201. 294. & seq. 321. 322. & seq. eorum intermissio quam perniciosa. Ibid. Quæ in ijs agenda. 57. 200. 201. & quæ ratione. 57. 38.

Concilia Prouincialia Mediolanensia habenda in Sacristia ecclesiarum cathedralium. 608. 1. Collegiatarum. 615. 1. & Parochialium. 620. 2. habenda in cancellaria Archiep. 710. 2. In visitatione à Parochis exhibenda. 175. 2. 674. 1. A quibus capitulis seruanda. 163. 1. A canonicis, Parochis, & reliquis clericis præscriptis ab Episcopo diebus legenda. 107. 1. 182. 2. In Seminario ite legenda. Ibid. Populo à Parochis vulgari sermone denuncianda. Ibid. A concionatoribus commendanda. 490. 1. Vno volumine cura Metropolitanæ contextenda, & edenda. 313. 2. Eorum interpretatio & dispensatio Metropolitanæ referuatur. 655. 2. facultates ad eorum præscriptum petendæ, gratis ab Episcopis eorum ministris concedendæ. 189. 2. In ijs nihil dispensandum à Vicario Generali. 658. 2. Eorum item executio ab eodem Vicario procuranda. Ibid. De illorum obseruantia inquirendum à testibus synodalibus. 180. 2.

Concilium Prouinciale tertio quoque anno celebrandū. 176. 2. à Metropolitanæ indicendum, & conuocandum. Ibid. quo die, & loco habendum. Ibidem. qui intersint. Ibid. Qui adesse neglexerint quomodo puniendi. 177. 1. cum adesse non possint Episcopi, Procuratorem mittant. 177. 1. & qualem. 276. 1. capitula cathedralium procuratores mittant. 177. 1. antequam habeatur, litteræ Metropolitanæ in tota Prouincia promulgandæ. 312. 1. eius indictio in vltima sessione prioris concilij faciendæ. 312. 2. In calendarium referenda, & quomodo promulganda, & à quo 177. 1. eo indicto preces in tota Prouincia faciendæ. 66. Decr. 8. 177. 1. 2. 312. 2. Inquirenda, & procuranda ab Episcopis antequam ad concilium veniant. 177. 2. 178. 1. de quibus referant, & agant in concilio. 178. 1. Quid potissimum spectent. 178. 2. Duos saltem ecclesiasticos secum habeant. 312. 1. Qua ratione & à quibus excipiendi. Ibid. Preces ieiunia &c. ante concilij diem 178. 1. 312. 2. & quo tempore item habeatur. 312. 2. Qua ratione inchoandum. 178. 1. Diebus festis actiones conciliares intermittendæ. Ibid. & Missa ab Episcopo aliquo solemniter celebranda. 312. 2. congregationes conciliares quomodo significandæ. 178. 2. Quid potissimum agendum cum habeatur. Ibid. conciones quando habendæ. 313. 1. Variæ studiorum exercitationes instituendæ. Ibid. Oratio vespertina. Ibid. Ab eo vt discedere liceat. 178. 2. eo absoluto, quomodo dimittendi Episcopi. 313. 1. Missa & officium pro defunctis episcopis celebrandum. 273. 1. Decretis concilij ab episcopis, & procuratoribus subscribendum. 178. 2. osculum à Metropolitanæ accipiendum. 179. 1. sex saltem post mensibus habenda Synodus Diocesana, In eaque legenda concilij habiti decreta. 179. 1. 2.

Concilij Prouincialis habendi formula. 1191. & seq.

Concilium Prouinciale primū. initio. Litteræ de eius editione. Ibid. editum. Ibid. Cõstitutiones, & decreta. 1. Oratio à Metropolitanæ habita 56. Acta conciliaria. 1191. Epistola ad Episcopos Prouinciales, qua ipsi ad concilium Prouinciale inuitantur. 1192. 1. & qua momentur vt testes synodales & capituli nuncios seu procuratores secum adducant. Ibid. 2. congregationes tū priuatae. Ibid. 1201. 1. tum publicæ. 1193. 2. 1198. 1. 1199. 1201. Sessiones 1194. 2. 1200. 2. 1203. 2. Decreta de ratione viuendi in synodo 1195. 2. De testibus synodalibus eligendis. 1204. 1. De fine concilij. Ibid. 2. De subscribendo. 1205. 1. Instantiæ promotoris de accusatione absentum. 1196. 2. 1204. 2.

Concilium Prouinciale secundū. 59. Litteræ de eius editione 60. Editum. Ibid. Decreta. 61. Oratio à Metropolitanæ habita. 76.

Concilium Prouinciale tertium 81. Litteræ de eius editione. 82. edita. Ibid. & seq. decreta 85. oratio à Metropolitanæ habita. 109.

Concilium Prouinciale quartū. 111. Litteræ de eius editione. 112. editum 113. Indictio 108. decreta 114. oratio à Metropolitanæ habita 200.

Concilium Prouinciale quintū. 203. Litteræ de eius editione. 204. editum. 205. Indictio. 197. Decreta 206. Oratio habita à Metropolitanæ habita. 293.

Concilium Prouinciale sextum 297. Litteræ de eius editione. 298. editum. Ibid. Indictio. 292. Decreta 299. Oratio à Metropolitanæ habita. 321. acta conciliaria. 1205. 2. denunciatio in Metropolitana. Ibid. epistola ad episcopos comprouinciales. 1206. ad Episcopū Placentinum. 1207. Ad capitula cathedralium. 1206. 2. Ad testes synodales. Ibid. Ad parochos pro publicatione eiusdem. 1206. 1. Ad præpositos, capitula, & Parochos pro precibus agendis. 1207. 2. Ad Vicarios foraneos pro oratione sine intermissione. 1208. 1. Ad regulares eadem de re. Ibid. congregationes. Ibid. 2. & seq. Instantiæ promotorum. 1209. 1. Pro aperitione concilij. 1212. 1. Pro deligendis officialibus, & de modo viuendi. 1213. 1. pro deligendis ijs qui querelas audiāt. 1215. 1. de vocandis episcopis & alijs. Ibid. 2. De professione fidei præstanda. 1216. 1. contra Episcopos absentes. 1221. 2. contra episcopos non residetes. 1223. 1. contra canonicos non referentes absentiam episcoporum. Ibid. de promulgatione decretorum. 1224. 1. De regulis canonicis legendis. 1227. 1. Sessiones. 1211. 1. 1223. 2. 1225. 2. processio ad S. Ambrosium. 1211. 2. Decreta de initio concilij. 1213. 1. de modo viuendi. Ibid. De officialibus. 1214. 2. De præiudicio non afferendo. 1215. 1. de non discedendo. Ibid. de Iudicibus querelarum. Ibidem. De ferijs congregacionis publicæ. Ibid. 2. De vocandis episcopis & alijs. 1216. 1. De professione fidei. Ibid. 2. de absentia Episcoporum. 1222. 1. De residentia episcoporum. 1223. 1. contra canonicos non denunciantes eorum absentiam. Ibid. 2. de exhibendis causis, & facultatibus absentia. 1224. 2. De absentia Metropolitanæ. 1225. 1. De regulis canonicis legendis. 1227. 1. De promulgatione testium synodalium. Ibid. 2. de iureiurando ab eisdem præstando. 1228. 1. De subscribendo. Ibid. De fine concilij. Ibid. 2. Acclamationes. 1229. 1. oratio mentalis. 1228. 2.

Concilij Prouincialis septimi indictio. 321.

In Concilio Prouinciali Seminaria clericorum institueda. 13. 1. forma examinis de promouendis ad cathedrales ecclesias conficienda. 15. 1. exhibendæ rationes administrationis bonorum ecclesie cathedralis ab Episcopo 281. 2. Reddenda ratio si qui Episcopi negligant executionem Decretorum Prouincialium. 163. 1. Aut si beneficia simplicia vt debent Seminario non applicant. 258. 1. & si qui examinatores quidquam peccet in suo munere obeundo. 259. 1. Ad illud referendum si qui Episcopi oneribus ecclesie sibi commissis non satisfaciant. 39. 1.

Concilium Agathense, Lateranense, Tridentinum, &c. Vide. Agathense, Lateranense, Tridentinum &c.

Concilia de rebus profanis in ecclesia vetitæ. 68. Decr. circ. 23.

CONCIO.

Concio quo tempore, & quo loco habenda. 481. 2. no. & no. habenda. 4. 1. 482. 2. habenda in congregationibus foraneis, & à quo, & qua de re. 22. 2. 649. 1. In vestienda, & profitenda moniali. 46. 2. 925. 2. Ad moniales habenda. 52. 1. 936. 1. Iudæis ite. 54. 1. De processionibus, & supplicationibus quando habenda. 88. 1. 482. 1. Ad clericum quando, & à quibus habenda. 95. 2. 96. 1. de sacris quatuor temporibus quando, & vbi habenda. 129. 2. de Indulgentiis. Ibid. De sanctorum intercessione, inuocatione &c. & de sacris item reliquijs, & imaginibus. 118. 2. 119. 1. Feria sexta in Parasceue qua hora habenda. 271. 1. 402. 1. Sextis ferijs quadragesime habenda de passione Domini. 421. 2. Habenda in Missa post Euangelium. 131. 1. 2. 481. 1. Qua cautio: habenda tempore pestilentia. 240. 1. 2. Singulis diebus festis ab oblati in suis ecclesiis habenda. 840. 1. A Parochis diebus festis habenda in Missa. 2. 2. 10. 1. 466. 2. 481. 1. etiam à regularibus. 99. 1. à quibus & qua ratione habenda de libro. 132. 1. 387. 2. 402. 2. Qua hora & quo loco ab Episcopo habeatur, à nullo alio habenda. 132. 2. 482. 1. 2. Quo tempore à Parochis habeatur, Missa non celebranda intra Parochiam sine Episcopi, vel Parochi concessu. 96. 2.

INDEX RERVM.

96. 1. 733. 1. & quomodo multandi qui celebrarint. 984. 4. ab aliquo Episcopo habenda die festo tempore concilii provincialis. 312. 2. Quoties item per hebdomadam habenda, dum Concilium Provinciale celebratur. 313. 1. quando habenda à Theologis collegiarum. 415. 2. quibus diebus, & actionibus ab Episcopis habenda. 482. 2. ea cum habetur, officia diuina in ecclesia non recitanda. 4. 1. Nec Missa celebranda. Ibid. 482. 2. exactiones talarum vel collectarum fieri vetita. 85. 2. à prandio cum habetur diebus festis, cauendum ne habeatur in hora doctrinae christianae. 87. 2. 482. 2. ea cum habetur in quadragesima, officinae, & tabernae claudenda. 215. 1. 404. 1. 442. 1. eodem tempore quotidie à fidelibus audienda. 215. 1. 442. 2. eadem ut habeatur current Episcopi, praecipue in quadragesima. 215. 1. à regalaribus non habenda sine licentia Episcopi. 88. 2. In funere habenda qualis. 36. 1. Qua ratione accommodanda ad ingenium, & conditionem auditorum. 490. 1. 2. quo loco habenda, cum plures viciniae conueniunt de alendo concionatore. 412. 1. A quibus audienda. 4. 1. **Conciones Granatae ab omnibus ecclesiasticis habenda. 417. 1. In synodo Diocesana vndecima ad clerum habitae. 1165. habita in funere Annae Austriacae Reginae Hispaniarum 1158.**
Concionis materia vnde sumenda, & quae in ea cauenda. 3. 1. & seq. 482. 2. & seq. forma. 490. 1. Dispositio. 490. 1. Epilogus & conclusio. Ibid. exordium & quae in eo vitanda. 491. 1. Decorum in ea seruandum. 490. 1. elocutio adhibenda. Ibid. 2. vox & corporis motus. 491. 1. Vide infra concionator.
Concionis audiendae rationem docendi fideles à Parochis, & quomodo. 210. 2. eius audiendae causa, loca virorum, & mulierum distinguenda. 4. 1. eiusdem habendae causa nemo excusandus ob absentiam à choro. 402. 2. Neque omittendae in choro horae canonicae. 31. 1.
Cōcionis intersit ecclesiastici. 4. 1. 182. 1. alioqui puniendi. 69. Dec. 27. & quo habitu. vide habitus. & qui non intersunt, aut non praescripto habitu induti, quomodo multandi. 984. 1. eidem quoque intersunt in synodo Diocesana. 649. 1. Populus item diebus festis intersit. 6. 1. eaque de re monendus à Parochis. 86. 1. Anque intersit, in quarendum à testibus synodalibus. 180. 1. & qua reuerentia ob eam audiendam ad ecclesiam accedat. 34. 2. Intersit quoque oblatus. 837. 1. quando & quo Iudaei intersunt. 54. 1. Iudaei inter baptizati. Ibid. eam audientibus Indulgentia concessa saepe à Parochis promulgata. 309. 1.
In concione qui ritus seruandus. 481. 1. Vestitus adhibendus, itemque ministri, tum ab Episcopo, tum ab aliis. Ibid. In ea docendus populus de soluendis Decimis. 37. 1. peccata contra diuinam legis praecipua quae potissimum exigitanda. 484. 1. Praeae item consuetudines. 485. 1. Quo modo instituendi fideles ad sacramentorum usum. 485. 2. virtutum officia bonaque opera exponenda. 487. 1. ecclesiae instituta, & precandi studium fidelibus proponendum. 488. 2. eripiendae corruptelae, & instituenda opera pietatis. 489. 1. In concionibus habendis quomodo cognoscat episcopus Parochorum, & aliorum peritiam in visitatione. 176. 1. In iisdem habendis & conscribendis quomodo eorum studium promouendum. 417. 1. In iisdem habendis ut se exercent Seminarij clerici. 950. 2. Vide infra concionator.

CONCIONATOR.

Concionator sacerdos esse debet, aut saltem Diaconus. 474. 2. Qui esse non possit. Ibid. & seq. quae virtutum disciplina, & vitae innocentia esse debeat. 475. 1. Quae scientia praedictus. 476. 1. & qua ratione eam pro auditum genere tradat. Ibid. 2. quos praecipue ad imitandum sibi proponat. 477. 1. Amicum adhibeat, qui libere corrigat & moneat. Ibid. Praecipuum studium ponat in animis permouendis. Ibidem. quam praeparationem vniuersè generatimque adhibeat ad concionandi munus salutariter exequendum. Ibid. 2. Quam praecipuam vitae rationem speciatim adhibeat, vbi concionandi munus suscepit. 468. 1. & seq. ut se gerat in communi consuetudine, habitu, victu, &c. Ibid. 2. Quae praeparatione vtatur ad singulas conciones. 479. 2. conscientiam à peccatis expurgat. Ibid. orationem, & meditationem concio-

ni praemittat, & qua de re potissimum. Ibid. & seq. In suggestu quid faciat. 480. 2. quam orationem adhibeat ante concionem, & qua de re. Ibid. Quando Angelica salutatione vtatur, & non vtatur. Ibid. Quae alia in concionando seruet. Ibid. concione absoluta quid preceatur. Ibid. Quem ritum in concionando seruet. 481. 1. Quo tempore, habitu, & loco. Ibid. concionem non habeat, quo tempore Episcopus concionatur, aut sunt scho- lae doctrinae christianae, neque noctu. Ibid. vnde sumat materiam concionis, & quae in ea potissimum caueat. 3. 1. 482. 2. & seq. Quae peccata contra diuinam legis praecipua frequentius committi solita tollere studeat. 484. 1. & seq. 716. perpetuo ut reprehendat, tollereque studeat prauas consuetudines, vnde peccandi seminaria extant. 485. 1. eos acriter reprehendat, qui filios, aut famulos suos negligunt doctrinam christianam addicere. 211. 2. quomodo instituat fideles ad sacramentorum usum. 485. 2. horteturque ad frequentiam S. Eucharistiae. 88. 1. 92. 1. & ad poenitentiae sacramentum. 88. 1. De sacramento chrismatis populum instruat. Ibid. 2. Quae virtutum officia bonaque opera exponat. 487. 1. & seq. ecclesiae instituta, & precandi studium fidelibus vt proponat. 488. 2. quae opera pietatis quadragesimae tempore praestanda, & quae item peccata praecipue fugienda populum doceat. 214. 2. Populum moneat, ne sacra scriptura abutatur. 2. 1. eum doceat de soluendis decimis. 37. 1. de indulgentiis consequendis. 216. 2. Doceat mysteria, & vtilitates benedictionis candelarum, cinerum, oliuarum &c. statis diebus. 217. 1. populum erudiat de cultu festorum. 86. 1. 403. 1. eundem instruat de oratione adhibenda ante operis inchoationem. 216. 1. 2. & de mysterijs solemnitate, earumque cultu. 88. 1. De processionibus, supplicationibus, Iubileo, ieiuniis &c. Ibid. Indulgentiam euulget ijs concessam, qui blasphemos deferunt ad Iudices. Ibid. 2. Patresfamilias hortetur, vt debitum in familia instituenda munus praestent. 104. 1. corruptelas eripere, instituire opera pietatis curet, concionemque accommodet ad Episcopalis gubernationis rationem. 489. 1. vt se praebat officij S. Inquisitionis studiosum. 489. 2. si quando labitur, vt concione retexat. Ibid. vt parochorum curae prodesse studeat, tum in concionando, tum in sacramento poenitentiae ministrando. Ibid. Decreta concilij Trid. & Provincialium vt proponat, & ad eorum obseruationem inflamet. Ibid. & seq. doctrinae, & eloquentiae ostentationem fugiat. 3. 2. Praecipue ambitionem. 478. 1. Quae alia vitia & male suspicandi occasiones vitet. Ibid. 2. Auaritiam, cupiditatem, inuidiam &c. fugiat. 479. 1. & seq. alienis concionibus non vtatur. 480. 1. & seq. si contra frequentiam Eucharistiae concionetur, quomodo puniendus. 92. 1. si sine scripta episcopi facultate non concionetur. 475. 1. etiam si sit regularis, cum in alienis ecclesijs concionaturus est. 300. 1. Nec sine benedictione in propria ecclesia. Ibid. alioqui non permittendum vt concionetur. 88. 1. eandem concionandi facultatem rectori ecclesiastico loci exhibeat, itemque benedictionis testimonium. 475. 1. fidei professionem ante praestet, quam concionetur, aut praestitae exhibeat testimonium. 206. 1. 400. 1. 475. 1. alioqui concionandi munere interdicens. 206. 1. A solo episcopo in omnibus ecclesijs curatis, etiam exemptis deligendus. 210. 1. quando etiam ab eo deligendus in ecclesia regularium. Ibid. collectam pecuniae sine licentia non faciat. 300. 1. 402. 1. nec se ipsum commendat. 300. 1. Neque vt id faciat, permittendum à Parochis. 402. 1. suum Monasterium vt commendare possit. 300. 1. Si alienae Diocesis confessiones audiat, concionandi munere interdicens. 92. 2. qua forma totam concionem disponat. 490. 1. quibus verbis exornet, distinguat, memoria mandet, & concludat. Ibid. In fine concionis vt oret, & alios ad idem praestandum instruat. Ibid. vt in ea seruet decorum. Ibid. qua ratione concionem accommodet ad ingenium, & conditionem auditorum. Ibid. Quos obiurget, & quos item suauiter alloquatur. Ibid. 2. concionem diuersam non adhibeat ab Euangelij illius diei historia. Ibid. qua elocutionem adhibeat. Ibid. & seq. quae seruet in voce, & corporis motu. 491. 1. & sequent.

Con-

INDEX RERVM.

Concionatores in vniuersa Diocesi ab Episcopo distribuendi. 3. 1. à quibus recipiendi & sustentandi. Ibid. 132. 2. cum examinantur, quot adhibendi examinatores. 259. 2. & quibus de rebus potissimum examinandi. 264. 2. à quibus obseruandi, & deferendi. 402. 1. certo libro à Cancellario Archiep. describendi. 700. 1. Pestilentiae tempore diligenter conquirendi ab Episcopo. 230. 2. quando eadem imminente congregandi. 218. 1. & quod officium praestent peste restincta. 255. 1.
Concionatores, doctrinae christianae ab Episcopo praeficiendi, eorumque munus. 87. 2.
Concionatores monialium quales. 52. 1. 936. 1. Eorumque munus. Ibid. cum monialibus separatim non colloquantur sine licentia. Ibid. Formula facultatis eis concedenda. 1268. 2.
Concionatoris aduentus à Parochis Vicario foraneo significandus. 402. 1.
Concionatoris officio quando fungantur Theologi collegiarum. 415. 2.
Pro concionatore à quibus colligenda elemosina. 300. 1. concionandi facultas quomodo concedenda. 210. 2. & cui 474. 2. & seq. nullo modo concedenda ijs, qui Diaconi non sunt, indocti, inepti, vitiosos, infames, negotijs secularibus implicitis, corpore vitiatos. Ibid. Sine ea à nemine etiam regulari extra propriam ecclesiam suscipiendum concionandi munus. 300. 1. 475. 1. à quo concedenda. 656. 1. In ea includendae instructiones praedicationis verbi Dei. 88. 2. Eius facultatis formula. 1250. 1.

CONCISTORIUM.

In concistorio vetitum à Papa patefacientes Cardinales aliquid, à solo summo Pontifice absoluenti. 989. 1.

CONCLAVE.

In Conclauis existentium domos, res & bona inuadentes recipientes &c. à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. Item ad eos qui in conclauis sunt, mittentes litteras scriptas &c. & qui item acceperint, aut è conclauis foras scripserint. 990. 1. 993. num. 26.

CONCUBINARIUM.

Concubinarij publici à sacra communione reijciendi. 8. 1. 513. 2. si concubinas non eijciant, quomodo puniendi. 65. Decr. 29. à foro Archiep. arcendi. 105. 2. quomodo ab Episcopo puniendi. 316. 1. E cauponis eijciendi. Ibid. 2. Ad confessionem non admittendi. 773. 2. ea de re monendi à concionatoribus. 716. 1. In confraternitate disciplinatorum non recipiendi. 900. 1. Neque in familiam alicuius. 1083. 1. Neque in officinis. 1082. 2. A parochis ante initium quadragesimae à peccandi consuetudine auocandi. 215. 1. 2. eorum index à Parochis in visitatione exhibendus. 175. 1. 673. 1. De iisdem inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. 372. 2. edictum contra eosdem. 454. 1.

Concubinarij clerici. Vide clerici.

Concubinam simul cum vxore habentis Poenitentiae canon 531. 1. & qui ex aliena diocesi in aliquam Parochiam cum muliere concubinae nomine suspecta venit, ad Episcopum, vel Vicarium foransem deferendus. 103. 1. 2. In concubinato tollendo maxima ab Episcopo diligentia adhibenda. 316. 1. tum praecipue imminente pestilentia. 229. 1. & qui in locis publicae curationis domibusque ocellus eodem tempore exoriuntur, quibus denunciandi, & eorum opera tollendi. 246. 2.

CONCUPISCENTIA.

Contra praecipuum de non concupiscendo rem proximi peccantium poenitentiae canones. 532. 1. Item contra praecipuum de non concupiscendo vxorem. Ibid. 2.

CONDUCTIO conductores.

Conductores aliorum praediorum clerici esse non possunt. 20. 1. 183. 2.
Conductores bonorum ecclesiasticorum quomodo ea meliora reddere possint. 72. Decr. 11. 343. Decr. 38. ea de re decretum quando euulgandum. 354. Decr. 52. nu. 8. & qui ea conducunt cum pacto vt meliora reddere liceat, quos sumptus facere possint. 72. Decr. 11. 343. Decret. 37.
Conductores bonorum ecclesiasticorum, & piorum locorum, qui esse non possint. 74. Decr. 19. 469. 1. & qui

locorum piorum bona conducunt, fideiuxorem dent. 42. 1. Conducere bona capituli quibus non liceat. 163. 2. 164. 1. Quando conducendae aedes parochiae eiusdem adiutori. Ibid. CONFABULATIONES.

Confabulationes clericis in ecclesia vetitae. 66. Decr. 9. In Sacramento Confirmationis vitandae. 220. 2. laicorum à clericis fugiendae. 413. 2.

Confabulantis in ecclesia cum diuina sunt, poenitentiae ca non 527. 1.

CONFESSARIUM.

Confessarij quales deligendi. 11. 1. solius Episcopi iudicio in sua diocesi examinandi, & approbandi. Ibidem. 305. 1. 222. 2. solius Parochi licentia confessiones non audiant. 760. 2. Siq; eas audiant sine approbatione Episcopi, in excommunicationem incidunt. 139. 2. 520. 1. 760. 2. & à solis Episcopis absoluedi 994. num. 77. Siq; sint regulares, non approbandi ab Episcopo, nisi asserant testimonium de vita, & moribus. 139. 2. 761. 1. 2. eiusdem facultatis seu approbationis formulae variae. 1250. 1. eandem exhibeant in Diocesi parochis & Vicarijs foraneis. 760. 2.

In synodo item Diocesana, alioqui vt multandi. 414. 1. cum examinantur, quot adhibendi examinatores. 259. 2. & quibus de rebus in terra gerendi. 263. 2. & seq. confessiones non audiant, nisi praestita fidei professione. 206. 1. Quando amouendi aut suspendendi à munere audiendi confessiones. 304. 1. Quando & vbi ab Episcopo conuocandi, & qua de re admonendi. 140. 1. 223. 2. In libro à cancellario notandi. 700. 2. Tempore visitationis quot à Parocho habendi. 173. 1. 425. 2. 671. 2. vbi, à quo, & qua ratione in eadem visitatione distribuendi. 425. 2. quot item, & quales ab iisdem Parochis adhibendi in Parochiae. 351. Decr. 29. 77. 1. 2. Tempore pestilentiae diligenter conquirendi. 230. 2. & qui eadem imminente congregandi 228. 1. qua bonitate praedictae debeant. 519. 1. 761. 1. & qua scientia. 519. 2. 761. 1. & potestate. 520. 1. Quae in Sacramento poenitentiae ministrando seruent. 520. 2. Promptos se praebent ad audiendas confessiones. 761. 2. & quibus praecipue temporibus ijs audiendis assidui sint. Ibid. qua intentione ad eas audiendas accedant. 762. 1. 773. 2. quomodo se praeparant. 762. 1. quam orationem praemittant antequam confessiones audiant. 520. 2. 762. 1. 2. eam apud se descriptam habeant. 762. 1. quo loco audiant vel non audiant confessiones. 10. 2. 223. 1. 520. 2. 761. 2. 773. 2. 775. 1. quae hora. 10. 2. 520. 2. 761. 2. quo habitu. 223. 1. 305. 1. 520. 2. 762. 2. totius corporis status. Ibidem. Quae ante confessionem praeparanda. 521. 1. 763. 2. 764. 1. Fideles confessionali vicinis esse non permittant, dum quis confitetur. 762. 1. Dum confessiones audiant, confessionalis ostium apertum habeant. 409. 2. quorum confessiones non audiant ob defectu praeparationis tum externae, tum internae. 763. 1. 2. quorum item non audiant in hebdomada sancta. 762. 2. Fidei rudimenta, ante confessionem recitari mandent. 211. 1. 305. 1. 521. 1. Nemini que remittant sine facultate. 305. 1. 410. 2. eaque facultate cum sibi datur, quomodo vtantur. 410. 2. 411. 1. aegrotis quando remittant. 411. 1. quid seruent cum ijs qui ea capita ignorant. 211. 1. 305. 1. 521. 1. eius rei testimonium falsum nemini tradant. 521. 1. siq; tradiderint, regulares suspensionem incurrun. 410. 2. 521. 1. alij vero quomodo puniendi. 410. 2. quomodo confitentem adiungent. 10. 2. 321. 1. 765. 1. quomodo, & quid interrogent. Ibid. confitentes instruant de conditionibus in confessione requisitis, & quoniam illa sint. 764. 1. quae caueant in danda absolutione. 521. 2. 768. 2. Manum supra praepoenitentis caput eleuent. 223. 1. quomodo ad contritionem poenitentes excitent. 521. 2. 522. 1. 763. 2. Quae cautio vtantur, ne confessionem reuelent. 522. 1. 769. 2. Nihil occasione confessionis petant aut accipiant. 522. 1. 769. 2. 774. 2. omnem ananizae suspitionem fugiat. 769. 2. Quae formula vtantur in absoluedo. 768. 2. Quomodo à casibus reseruatis absoluant, aut ab excommunicatione, alijsque censuris. Vide absolutio. Quae potissimum cohortentur, & moneant poenitentes. 522. 1. 770. 1. & seq. quomodo poenitentiam imponant. 522. 1. 769. 1. & quae potissimum poenitentiae genera. 523. 2.

769. 1.

INDEX RERVM.

769. 1. In penitentia pecuniaria imponenda quid caueant. 93. 1. 769. 2. 774. 2. confessionis auditæ in Paschate testimonium tradant. 140. 2. 522. 2. ægrotis item. 411. 1. 161. 2. & alijs. 467. 1. alioqui quomodo puniendi. 411. 1. & qua formula utantur. 769. 2. 770. 1. Publicam penitentiam publicè peccantibus imponant. 10. 2. 523. 1. 769. 2. camq; non remittant sine facultate. 774. 1. 775. 2. Quæ seruent in commutatione votorum vi Iubilei. 92. 2. 765. 2. super irregularitate non dispensent, nisi id speciatim in bulla Iubilei cautum sit. 93. 1. 765. 2. Librū seu indicem confitentium in Paschate conficiant. 140. 2. 410. 1. 467. 1. 522. 1. alioqui si sint regulares, a confessione suspendendi. 410. 2. eundem librum exhibeant itatis temporibus, & cui. 522. 1. 712. 2. Puerorum confessiones vt audiant, eosq; vt instruant ad Eucharistiæ sacramentum, cum primum eam accepturi sunt. 763. 2. 764. 2. 765. 1. & alios item rudes. Ibid. qui mulierum confessiones non audiant. 774. 2. ægrotorum confessiones audituri, si sint regulares, de eorum statu à Parochis perquirant. 761. 2. confitendi tempus præscriptum ægrotis nõ prorogent sine episcopi concessu. 140. 1. Mulierū ægrotantium confessiones ostio clauso non audiant. 351. 1. Decret. 28. 761. 1. 773. 2. surdaltros quando & quomodo extra confessionale audiant. 411. 1. Intrusiones ad se pertinentes sapius legat. 761. 1. casus reseruatios apud se habeant. 10. 2. 339. Decr. 18. 775. 1. eosq; recte nosse studeant. 761. 1. 774. 1. canones penitentiales rectè norint. 10. 2. 525. 1. 761. 1. & apud se habeant. 339. Decr. 18. In studio casuū confessionis se exercant. 761. 1. Ad quos confugiant in dubijs. Ibid. quomodo se gerant cum Parochis. 762. 2. Quæ præcipue peccata euellere studeant. 774. 1. 775. 1. 2. confitentes moneant, ne sacra scriptura abutantur. 2. 1. Patresfamilias moneant, vt suum munus in familiæ institutione præstent. 104. 1. grauemq; ijs penitentiam imponant, qui suam familiam doctrinam christianam addicere negligunt. 211. 2. Superstitiones inuestigent ac reprehendant. 119. 2. Penitentes hortentur, vt confessorem non mutant. 762. 2. & ad confessionem item frequentem. 770. 2. & ad confessionem etiam generalem. 765. 1. quomodo se gerant in absolutione quorundam casuum: Vide absolutio. [Ad eos quomodo accedant fideles, coramq; se gerant. 223. 1. eorum instructiones quæ. 760. 1. 773. 2. 774. 2. etiam tempore Iubilei. 775. 2. eisdem ab ordinario non approbatis qui confitentur extra Diocesim, in Paschate Eucharistia non ministranda. 92. 2. 351. 1. Decret. 27. eisdem si sint approbati, vt sui fideles confiteantur, à Parochis concedenda facultas in quadragesima. 410. 1. 771. 2. eorum superpellicea quoties mutanda. 641. 2. Confessoriorum nomina in tabella describenda. 140. 1. eaque in Sacrilia affigenda ecclesiæ cathedralis. 608. 1. Collegiata. 615. 2. Parochialis. 620. 2. 140. 1. & in alijs vbi sunt confessorij. 10. 2. 409. 2. 760. 2. et apud regulares. 760. 2. 774. 2. eorundem nomina, si sint regulares, qñ, & à quibus ad Epum deferenda. 139. 2. 409. 2. 760. 2. 774. 2. Confessarius certus ab Episcopo sibi deligendus. 168. 1. & suæ familiæ. 169. 2. Confessorij cleri quales deligendi. 68. Decr. 26. & quamdiu durent. 364. Decr. 24. Aliquem certum confessariū sibi cleri, ac præcipue sacerdotes deligant. 468. 1. eorum electio in sua dioc. Archiep. reseruetur. 656. 1. eorundem munus diebus conuentuū Diocesanorū. 648. 2. Confessarius Seminarij qualis, eiusq; officium. 960. 1. & seq. & quando in Seminarium mittendus extraordinarius confessarius. 961. 1. Confessarius disciplinatum qualis 902. cap. 6. eisdem omnes confitentur disciplinati. Ibid. Confessorij Virginum S. Virtutæ quomodo regulam illis dispensent. 916. 2. Confessorij Collegij S. Mariæ nobilium electio Archiepiscopo reseruetur. 656. 1. Confessorij monialium quales. 52. 1. 936. 1. si sint regulares, probandi ab ordinario, & à capitulo generali deligendi. Ibid. quando mutandi. Ibid. quādo septa monasterij ingrediuntur. Ibid. & quibus de causis non ingrediatur. 290. 2. 932. 2. In monialium foresterijs nõ morentur, ne cibum capiant, nec cubent. 52. 1. nisi vrgenti de causa.

193. 1. & confessionis tempore. 52. 1. 2. 936. 2. tuncq; cibis è communi rota eis exponendus. 191. 2. In sua Diocesi à solo Archiepiscopo eligendi, & comprobandi. 656. 1. Nihil dono à monialibus capiāt. 106. 2. 194. 1. quid capere possint. 106. 2. 194. 2. 936. 2. Quæ alia seruent. 52. 2. quarū officialium electioni interint. 44. 1. 922. 2. Puellarum ad religionem admittendarum confessiones audiant. 46. 1. 915. 1. quid in vestienda, & proficenda moniali seruent. 46. 2. monialium libros inspiciant. 47. 2. 927. 2. eisdem communitatem suadeant. 48. 1. mortua moniali quomodo septa monasterij ingredi possint. 45. 2. Decreta conciliorum ad moniales pertinentia ipsidem legant & explicent. 53. 2. 938. 2. eorū socij quales & quæ seruent. 52. 2. 937. 1. cella eorūdem quomodo extruenda. 600. 1. diuersorium item. Ibid. Confessarius extraordinarius quando monialibus dādus. 52. 2. 53. 1. & qui esse non possit. 106. 2. ei moniales omnes confiteantur. 53. 1. 937. 2. Confessorij monialium facultatis formula. 1269. 1. CONFESSIO. Confessio in Missa, seu confiteor quando inchoanda. 10. 1. ea cum dicitur, à fidelibus genuflectendum. Ibid. Eucharistiæ ministrandæ præmittenda. 724. 1. & sequē. In Missa quando nomine populi facienda. 737. 2. Confessio peccatorum quando, & quomodo, & cui à fidelibus facienda. 1079. 1. semel in anno Parocho à fidelibus facienda. 10. 2. vsque ad hebdomadam sanctam non differenda in Quadragesima. 11. 1. 762. 2. 772. 1. 2. Quæ hora, & quo loco audienda vel non audienda. 11. 1. 2. 23. 1. 761. 2. 773. 2. Quo habitu. 223. 1. In peccato mortali non audienda. 701. 1. In quibus casibus iterāda. 764. 2. qua ratione concludenda. 768. 2. Præmittenda Sacramento confirmationis. 509. 1. 717. num. 3. eiusque testimonium afferendum. 717. num. 3. Missæ celebrationi præmittenda, etiam venialium, & qualis ad eam præparatio adhibenda. 730. 1. 2. Præmittenda extremæ vntionis. 543. 1. eaq; non præmissa, quando nihilominus ministranda. Ibid. Præmittenda ab exorcistis antequā exorcizent. 360. 2. Decr. 18. & ab exorcizandis. Ibid. & ante peregrinationem. 363. Decr. 23. 364. Decr. 23. & postquam ad locum Peregrinationis peruentum est. 363. 2. 364. 1. Decr. 23. Præmittenda in aggressione alicuius rei difficilis. 304. 1. 519. 1. eaq; de re monēdi fideles à Parochis. Ibid. à mulieribus proximè parituris frequētāda. 304. 2. Post rei difficilis euentū. Ibid. Peste imminente. 227. 1. & Pestilentia tempore frequentanda. 230. 1. etiam in domibus oclusis. 245. 1. & vbi quis à peste conualescit. 251. 1. & peste restincta pro gratiarū actione. 253. 2. A militibus in præsidij. Episcopi cura frequētanda. 317. 1. Eius præstita testimonium non afferentes in Paschate fideles, ad sacram Eucharistiam non admittendi. 467. 1. 772. 2. eaq; de re monēdi à Parochis. 773. 1. Eius præstita à suis Parochialibus quomodo cognitio à Parochis haberi possit. 772. 2. Aegris à Parocho, & medico suadenda. 10. 2. 536. 1. Ea; de re bulla Pii Quinti seruanda. 93. 1. 63. Decr. 17. Vitra triduum nõ differenda. 411. 1. extra casum necessitatis non audienda à sacerdotibus non approbatis. 760. 2. quomodo ad eam hortandus infirmus. 536. 1. & ad eam in tempore audiendam vt inuigilet Parochus. 773. 1. 2. et si mulier sit audienda, non nisi patienti ostio id faciendum. 351. 1. Decr. 28. 535. 2. 761. 2. Contetho clericorum, familiarium Episcopi, Oblatorū, disciplinatorum, Confratrum, Puellarum, monialium, mulierum, Diaconorum, Subdiaconorum, ordinandorum, Scholarium, Aduenarum, Peregrinorum, ægrotorum. Vide in proprijs titulis. Ad confessionem frequentem hortandus populus. 7. 1. 518. 2. Præcipue à concionatoribus. 486. 1. Ad eam hortandus in tante synodo Dioceliana. 276. 2. 369. Decr. 45. In festo corporis Christi. 408. 1. 785. 1. In die congregationis foraneæ. 648. 1. Tempore visitationis Episcopalis. 172. 2. 173. 1. 425. 2. 671. 2. In aggressione alicuius rei difficilis. 304. 1. 2. Ad eam vt se præparet populus ante Quadragesimam, monendus. 519. 1. hortandusq; vt Dominicis diebus tota quadragesima confiteatur. 215. 1.

Con-

INDEX RERVM.

Confessio Generalis peccatorum facienda à promouendis ad Subdiaconatum. 143. 1. 468. 1. eiusque præstita testimonium afferendum. 445. 1. A quibus sacerdotibus, & clericis facienda. 171. 1. Ab oblatiis quotannis facienda. 837. 2. & ab iis qui in societatem Doctrinæ Christianæ recipiuntur. 845. 2. quamq; ad eam præparationem adhibeant. Ibid. à fidelibus item omnibus peste imminente. 230. 1. exorcizandis energumenis suadenda. 360. Decr. 18. Ad eam quoque fideles hortandi. 843. 1. Penitentibus à confessario suadenda. 765. 1. In ea audienda vt se gerat confessarius. 776. 2. Confessiones à quibus non audiendæ. 11. 1. 760. 2. Alienæ Parochiæ hominum non audiendæ à Parochis sine facultate. 409. 2. 771. 1. 2. Quando à Theologis collegiatarum audiantur. 415. 2. ijsq; audiendis occupati quomodo distributionem participes sint. Ibidem. Itemq; penitentiarum. 273. 2. A parochis non audiendæ tempore visitationis. 425. 2. Parochialium vacantis, aut derelictæ Parochiæ, vel adiumento egentis, à quibus audiendæ. 410. 1. 771. 2. Qua cautione audiendæ tempore pestilentie. 239. 2. 240. 1. tum postquam sacerdos suspectorum, aut insectorum confessiones audivit. 240. 2. Tum si sacerdos suspectus sit. 240. 2. 241. 1. ijs audiendis quibus præcipue temporibus vacent Parochi. 11. 1. 519. 2. hq; desint, quomodo puniendi. 414. 2. iisdem etiam temporibus alij confessarij assidui sint. 761. 2. In cellis priuatis non audiendæ. 775. 1. Inconfessi in Paschate à Parochis deserendi. 773. 1. & qui non detulerint, quomodo multandi. 986. 1. Ecclesiæ ingressu interdiciendi. 796. 1. 2. compadres in baptismo non adhibendi. 7. 1. non permittendi mendicare. 197. 2. domo eijcendi. 1083. 2. & ex officinis. 1085. 2. eorum index in visitatione à Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1. Vide Pascha. Confessiones audiendi facultates gratis à cancellario tradendæ. 286. 1. quoue libro notandæ. 691. 2. ex in sua diocesi à solo Archiep. concedendæ. 656. 1. quando, & quomodo ab eius ministris concedendæ. Ibid. Confessiones in solutione canonis emphiteusis ecclesiasticæ quales, & quomodo afferendæ. 72. Decr. 10. locationum & liuellarum ecclesiasticorum publico instrumento conficiendæ, & qui deliquerint vt puniendi. 416. 1. CONFESSIO NALE. Confessionale qua forma conficiendum. 11. 1. 584. 1. 805. 2. eius basis. 584. 1. confessarij sedes. Ibid. confessionalis altitudo. Ibid. assula cui confessarius nititur. Ibid. Scabellum penitentis. Ibid. eiusq; gradus. Ibid. fenestella intermedia. Ibid. Imago crucifixi. Ibid. 520. 2. Quæ eidem affigenda. 139. 2. 409. 1. 465. 1. 520. 2. 584. 2. 762. 1. 774. 1. 775. 1. 805. 2. In eo non struendæ capsulæ eleemosinarie. 139. 2. 522. 1. 584. 2. ostiola item amouenda. 409. 2. cancelli vero si qui sunt, tempore confessionis patere debent. Ibid. extra illud non audiendæ confessiones, præsertim mulierum. 11. 1. 520. 2. 761. 2. 762. 1. 773. 2. 775. 1. Quique eas audierit, suspensionem ipso facto incurrit. 465. 1. Itemq; qui eas audierit e conspectu sedis genuflexus. Ibid. quando extra illud surdaltro audiendi. 411. 1. quæue cautione in eo audiendæ pestilentie tempore confessiones à sacerdote præsertim suspecto. 240. 2. aut etiam extra illud. 241. 1. Confessionalia seu sedes confessionales, in quibus ecclesiis constituenda, & quot. 139. 2. 409. 1. 465. 1. 520. 2. 583. 2. 761. 1. 805. 2. & quo potissimum ecclesiæ loco. 465. 2. 520. 2. 585. 1. 762. 1. 773. 2. 805. 2. & à quibus constituta. 11. 1. 409. 2. Ante visitationem episcopalem paranda quot. 173. 1. 671. 2. Quæ iam facta sunt, ad præscriptam formam accommodanda. 409. 2. 465. 1. Quando, & quomodo purganda. 639. 2. Confessionalia gestatoria in singulis plebibus paranda, ad visitationis vltim. 409. 2. CONFIDENTIA. Confidentia sui maxime fugienda, eiusq; rei mirum exemplum afferunt. 1185. 1. In confidentiam retinentes, aut recipientes beneficia, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2. ea; de re constitutio promulgāda in synodo Dioc. 14. 1. 94. 1. 179. 1.

CONFIRMATIO.

Confirmationis seu chrismatism sacramentum quare confirmatio dicatur. 507. 1. à quo ministrandum. 136. 1. 507. 1. & quando. 136. 1. 220. 1. cur in Pentecoste potissimè ministratur. 508. 1. qua hora ministrandū. 220. 2. 221. 1. quoue loco. 220. 2. In visitatione ministrandū. 23. 2. 220. 1. qua materia, & forma conficiendum, & quid vtrique significet. 507. 1. illud cū ministratur, cur signum crucis imprimatur in fronte. Ibid. 2. quid efficiat, ijsq; effectus qua ratione à Parochis explicandū. 508. 1. cur maxilla cedatur. Ibid. 717. num. 1. cur patrinus adhibeatur. 508. 1. 717. num. 4. cur pax detur. 508. 1. antequam ministratur, quæ præparatio adhibenda. Ibid. 2. oratio instituenda. Ibid. 220. 2. illud cū ministratur, quæ Parochi alijq; sacerdotes curent atque exequantur. 507. 1. antequam ministratur, litteræ Episcopi ea de re à Parochis promulgandæ. Ibidem. etiam tempore visitationis. 172. 2. 671. 1. quæ item alia à Parochis explicanda fidelibus. 7. 2. 88. 2. 136. 1. 482. 1. 507. 1. Ad eius susceptionem fideles à Parochis excitandi, Negligentes vero quomodo reprehendendi, & puniendi. 136. 1. 508. 1. 2. excitandi item in visitatione episcopali. 173. 1. 671. 2. Qua item ratione instituendi fideles de eo à concionatoribus. 485. 2. & seq. Ad illud sumendum quo ordine procedendum. 509. 1. Qua in ecclesia ministrandū, & quomodo ea ornanda, reliquijsq; apparatus adhibendus. 173. 1. 671. 2. 510. 1. Quot, & quales sacerdotes, ac ministri adhibendi, eorumq; officium. 510. 2. & seq. cum ministratur quæ seruanda. 511. 2. tum etiam post ministrationem. Ibid. & seq. cum ministratur, qui Episcopo assistant, & inferuant. 153. 1. Non iterandum. 7. 2. 717. num. 16. non ministrandum minori septenio. 7. 2. quādo & qua cautione id liceat. 220. 2. alienæ diocesis hominibus non ministrandum. 136. 1. Quibus aliis non ministrandum. 221. 1. 717. num. 12. 13. 14. 15. Suscipiendū à puellis antequam monialium habitum induant. 106. 2. eius ministrandi occasione non ingredienda septa monialium. 290. 2. ægrotis ministrandum antequam decedant, si nondum susceperint. 220. 1. 508. 2. Ministrandum imminente pestis periculo. 229. 2. eius ministrandi instructiones seu rubricæ. 507. 1. 717. 1. eiusdem suscepti testificationes ab initiandis prima tonsura afferendæ. 144. 1. 442. 2. si cuius filius sine eo moritur, Patrum quorum id negligentia factum est, penitentia canon. 528. 2. eius suscipiendi monitionis formula. 1259. 1. Confirmandi quomodo describēdi à Parochis. 136. 2. 220. 2. Quomodo se præparent. 136. 2. 509. 1. 717. num. 3. Ante confiteantur. 136. 1. 509. 1. num. 3. & post communicent. Ibid. Ieiuni accedant. 136. 1. 509. 1. 718. num. 19. quo vestitu, & cultu corporis. 717. num. 13. & seq. 509. 1. ea de re à Parochis monendi. 220. Quæ ætate esse debeant. 7. 2. 717. num. 2. Quo die, quæue in ecclesia illud sacramentum suscipiant. 717. num. 17. qua hora, quoue ordine ad ecclesiam accedant. 509. 1. Testimonium præstita confessionis exhibeant. Ibid. 717. num. 3. fides rudimenta, quando, & quibus recitent. 220. 2. 509. 2. Schedulam accipiant. 509. 2. 718. num. 18. patrinum non mutant. 509. 2. quo loco, & qua modestia in ecclesia versentur. Ibid. 221. 1. In susceptione quomodo se gerant. 220. 2. 511. 2. 718. num. 20. quo ordine accedant. &c. 220. 2. 221. 1. 511. 2. 717. num. 9. Quæ ratione à compatribus tenendi. 221. 1. qui turpe nomen habent, sibi mutari curent. 136. 2. 221. 1. Confirmati quo ordine sacramento suscepto recedant. 511. 2. qua de re à Parochis monendi. Ibid. eorum frons quō abstergenda, & lauanda. 221. 1. eam non tangant antequam abstergatur. 718. num. 21. non discedant ab ecclesia, nisi peractis precibus, & benedictione accepta. Ibid. num. 22. In libro à parochis describēdi. 7. 2. 220. 2. 512. 1. & qua formula. 1259. 1. si sint minores natu, à Parentibus in libro notandi. 220. 2. Quæ ratione in libro status animarum describēdi. 791. 1. Non confirmati à sacris ordinibus reijcēdi. 142. 2. 443. 2. 447. 2. 49. 1. Neque compadres adhibēdi. 219. 2. 501. 1. 717. num. 10. Confirmatorum schedulæ qua ratione à Parochis colligē-

dz,

INDEX RERVM.

dz, recognoscendz, & notandz. 407. 1. 2. eorumdem liber habendus in sacristia Ecclesie cathedralis. 608. 2. Collegiatz. 615. 2. Parochialis. 620. 2. In visitatione à Parochis exhibendus. 174. 2. 673. 1. & in cancellariam singulis annis deferendus. 713. 1. eumq; non habentes Parochi quomodo multandi. 985. 2.

CONFRATRIA.

Confratria ad sedandas discordias, & inimicitias componendas ab Episcopo instituenda. 198. 1. aliqua item deligenda, quæ puerorum petulantiam cõprimat. 288. 2. Confratria charitatis, disciplinatorum, corporis Christi, nominis Dei, &c. Vide charitas. Disciplinari &c. Confratriæ non erigendz, neque sumendus ab ijs habitus sine sedis Apostolicæ aut Episcopi facultate. 197. 2. In militum Præsidij episcopi cura instituendz. 317. 2. eas erigendi vel instituendi facultas gratis, & Cancellario Episcop. concedenda. 285. 2. Itemq; confirmatio regularum. 286. 1. Tempore præsertim pestilentie reformandz. 228. 2. ab Episcopo visitandz. 23. 2. & qua ratione. 74. Dec. 22. 668. 1. & quæ in ea visitatione inuestiganda. 24. 1. Decimam Seminario vt soluant. 13. 1. Quo præsentia officiales creent. 289. 2. eleemosinam sine licentia non queritent. Ibid. vt præscriptas regulas seruent, curet Episcopus. Ibi. cum ad procelliones conueniunt, quando, & qua ratione discedant. 156. 1. In ijs obeundis sacerdotem adhibeant. 289. 2. eas noctu non habeant sine episcopi concessu. 317. 2. quem inter se locum in ijs seruent. Ibid. Pro loco in quem mortuus infertur, nihil accipiant. 158. 2. 558. 1. sicuti hostias & vinum pro sacra communione, & candelas, & palmas parent, ea consuetudo retinenda. 424. 2. Confratriarum sumptibus conficiendz bradellæ communes mulierum in ecclesijs. 126. 1. earum priuilegijs aut facultatibus non absoluedum à casibus episcopo referuatis. 223. 1. 520. 1. earum index à Parochis conficiendus, & exhibendus in visitatione. 174. 1. 672. 2. à cancellario item Archiepiscop. conficiendus. 702. 1. earum regulæ, libri &c. in sua Diocesi ab Archiepiscopo recognoscendi. 489. 2. Confratriarum administratores seu curatores vel ministri, qui esse non possint. 41. 2. Turati munus suum obeant. Ibid. quæ parent, & exhibeant in visitatione. 175. 2. 674. 1. Ab iisdem exigendz rationes administrationis singulis annis, & à quibus. 195. 2. 798. 1. 807. 2. circa eos quæ curent Vicarij foranei. 798. 1. 2. 807. 2. 808. 1. Confratriarum Præfetti quos non admittant in suas scholas. 289. 1. Quo præsentia habitum tradant. Ibid. quæ sollicitudinem adhibeant quoad præparationem spirituales peste imminente. 230. 1. Confratriis singulis sacerdos ab Episcopo præficiendus. 317. 2. eiusdè concionatoris eligendi ius abrogatur. 210. 1. 2. A confratriis qui reuocandi. 289. 1. comestiones ab iis fieri solitæ tollendæ. 42. 2. Confratriarum oratorium, & ecclesia. Vide oratorium. & ecclesia. Confratres de rebus fidei non disceptent. 289. 1. quibus de rebus tractare possint. Ibid. quos libros non legant. Ibi. benedictionem aut uirificationem sibi vel alijs non adhibeant. 146. 1. officium sepulture mortuo non præstent. 308. 1. 558. 1. Quæ ab iisdem sunt in funeribus, à quibus obseruanda. 423. 2. quo tempore officium recitent. 289. 1. Anima non ferant confratriæ habitu induiti. Ibid. 2. Vide scholæ, sodalitas, societas.

CONGREGATIONES.

Congregationes omnes in sua Diocesi ab Archiep. singulis annis visitandæ. 468. 2. eidemq; exhibendæ administrationis earum rationes. Ibid. earum administratores quæ seruent. Ibid. & seq. Congregationes fori Archiep. quæ, & quando habendæ. 657. 1. & quo loco. Ibid. à cancellario conuocandæ, & notandæ. 688. 2. A Vicario Generali etiam extraordinariæ conuocandæ. 659. 1. qui eisdem præsent & intersint. 657. 1. quoue ordine sedeant, qui intersint. Ibid. 2. earum initio, & in fine preces recitandæ. 658. 1. Res in ijs tractandæ, ad singulos mittendæ. Ibid. quæ in singulis pertractandæ. Ibidem. Quando intermittendæ, quibusq; diebus non habendæ. Ibid. qui libri ad eas perti-

nentes, & quot à cancellario habendi. 700. 2. 701. 1.

Congregationes generales tempore concilij Prouincialis quomodo significandæ. 178. 1. Quando & quomodo habendæ. 125. 2. In concilio Prouinciali primo, & sexto habitæ. 1192. & seq. 1208. & seq. formula tabellæ indictionis earundem congregationum. 1209. 1. formula item instantiæ promotorum pro statuendis ferijs earundem congregationum. 1215. 1. Decreti item de ferijs earum. Ibid. 2. Quibus diebus illæ habentur, variaz cleri & familiarū episcopaliū exercitationes. 313. 1. Congregationes variaz habitæ in Synodo Diocesana vndecima. 1231. 2. & seq. habendæ item à Vicariis foraneis, & præfetti vrbis, de ijs quæ ad Episcopum in Synodo Diocesana relaturi sunt, quando, quomodo, & quot. 280. 1. 2. 17. 1. Decr. 46. In ijs quæ in septuagesima habentur, ab iisdem nomina sacerdotum, & clericorum suæ regionis ad Archiep. deferenda. 644. 2. In iisdem significent de puerorum in clericali disciplina institutione, & progressionem. 412. 1.

Congregationes cleri de studiis singulis hebdomadis vbi, & quomodo habendæ. 69. Dec. 30. 417. 2. 418. 1. eadè à Vicariis foraneis, & visitatoribus promouendæ. 418. 2. In iisdem colloquia de rebus spiritualibus instituenda. Ibid. 1. Ad eas non conuenientes clerici quomodo multandi. 984. 1. clericorum inferioris ordinis die festo instituendæ, & habendæ, & qua ratione. 418. 2. A clericis Seminarii de rebus spiritualibus in priuatis oratorijs quibus diebus & qua hora habendæ. 947. 2. 948. 1. Præfectorum item Seminarii, quando, & quibus de rebus habendæ. 948. 2. Deputatorum etiam vbi, qñ, & quibus præsentibus habendæ. 951. 2. Vide Seminarium. In congregationibus cleri vrbani aliqui adhibendi nomine cleri Diocesani. 37. 1.

Congregationes mensuræ Parochorum singulis mensibus habendæ. 22. 2. 808. 2. Quo tempore. 646. 1. 2. 799. 2. Quibus diebus non habendæ. 69. Decr. 30. 646. 1. Quibus temporibus intermitteri possint. 167. 1. Quo ordine habendæ. 22. 2. 646. 1. eas non habentes Parochi quomodo multandi. 986. 2. Quorum impensis habendæ. 645. 1. 2. eorum qui animarum curam gerunt. Ibid. etiã si sint regulares. Ibid. 280. 2. Vicariorum item perpetuorum, & eorum qui pro alijs curam gerunt. 645. 1. Quando laicorum impensis habendæ, & qua ratione ad huiusmodi impensas adducendi. Ibid. Quorum sumptibus habendæ in ecclesijs vacantibus. Ibid. Vbi & quomodo indicendæ. 647. 2. & seq. 801. 1. Quo die habendæ sint, Populo à Parochis indicendum, & significandū. 69. Decr. 30. 648. 1. 799. 2. & qua formula. 1264. 1. Vicarij foranei munus in illis. 644. 799. 2. Vide Vicarius foraneus. Eius absentis vices quis gerat. Ibid. 2. Qui ad congregationem venire debeant. 340. Decr. 24. 644. 2. 645. 1. Curati animarum. 644. 2. etiam regulares. 280. 2. capitula & canonici qui. 644. 2. Sacerdotes beneficiati, & maioribus ordinibus initiati. Ibid. qui excusentur. Ibid. 341. Decr. 24. Absentium causæ à Vicario cognoscendæ. 645. 1. & quomodo puniendi, si non legitima de causa abfuerint. Ibid. 799. 2. Ad eas non adducendi ferui, & clerici. 645. 2. Quomodo puniendi qui sero conueniunt. 646. 2. Quo vestitu conueniant. 413. 1. 646. 2. 647. 1. 800. 1. Ad congregationis locum cum quis venerit, quomodo se paret ac gerat. 647. 1. 2. Quam præparationem adhibeant, antequam viæ se dent. Ibid. 1. Quomodo se gerant in itinere. Ibid. Breuiarium, & Calendarium afferant. Ibid. Ante constentur. 341. Decr. 25. 648. 2. confessionum item præteritarum testimonium afferant. 648. 2. Qua ratione deputadi, qui aliquod munus in futura congregatione gerere debent. 648. 1. In congregatione officium mortuorum, Missa cõuentualis, & processio habenda, & celebranda, & quomodo. 22. 2. 23. 1. 648. 2. 800. 1. concio ad populum aut clerum habenda, & quomodo, & qua de re. 22. 2. 649. 1. 800. 1. Eo die qui communicent. 649. 2. In ijs exponenda, & legenda errata à Vicario foraneo excitandi. 69. Decr. 30. 801. 1. Ad congregationem adhibendi Magister cæremoniarum, chori præfectus, & punctatores, eorumq; munus. Ibid. & ecclesia vbi ea habentur, visitanda. Ibidem. In eadem restitio qualis. 650. 1. 800. 1. & qui regulam de vestu non seruauerint, quomodo multandi. Ibidem. 986. 2. In congregatione quæ agenda, & tractanda. 651. 1. 2. 653. 2. 800. 2. quo tempore, loco, & qua ratione quæstiones explicandæ. 651. 1. 800. 2. Quo ordine qui adsunt sedeant. 651. 1. quomodo quæstiones explicent. Ibidem 2. Huiusmodi quæstionum materia qualis. Ibidem. Qui sententiam dicant. 340. Decr. 24. A quo proponendæ quæstiones. 652. 1. & quale ad eas explicandas studium adhibendum. Ibidem. definitur qui, eiusque partes. Ibidem 2. congregationis acta conscribenda, & à quo, & quomodo. 653. 1. Reliqua conuentus actio. Ibidem. 2. Quomodo dimittenda congregatio. Ibidem. eius acta ad Episcopum transmittenda. 69. Decr. 30. 801. 1. Indulgentia celebrantibus, & ad missam eo die conuenientibus in ecclesia in qua fit congregatio. 654. 2. eadem singulis mensibus à Parochis promulganda. 313. 2. 314. 1. Congregationum canonicalium, sacerdotium, & clericalium tabella habenda in sacristia ecclesie cathedralis. 608. 1. collegiatz. 615. 1. & Parochialis. 620. 2. Ab iisdem congregationibus non discedendum à clericis sine licentia. 789. 2. Quo loco habentur, habenda tabulariorum, quæ initio, & in fine dicendæ sunt. 314. 1. Congregationes de rebus domesticis quando & à quibus habendæ in ædibus Archiep. 818. 1. Congregationes piorum locorum, S. Inquisitionis &c. Vide loca pia, sanctæ Inquisitionis &c. mendicantium vide mendicantes. Congregationes de rebus profanis in ecclesia vetitæ. 68. Decr. 23. Quibus congregationibus interfit cancellarius Archiepiscopalis. 689. 2. Congregationes mulierū oratorij Sepulcri Institutiones. 917. 1. & seq. eiusdem institutiones, vt studiosè & christianè viuant. 918. & sequen. eiusdem gubernatio. 919. 2. & sequen. officiales quæ, & quot eligendæ, earumque munus. Ibid. quamdiu perseuerent in officio. 920. 1. quando habenda congregatio officialium, & quæ res in ea tractandæ. Ibidem. 2. quando diem festum congregationis agant. 918. 1.

CONGRESSVS. congressiones.

Congressus clericis in ecclesia vetiti. 66. Decr. 9. De iisdè in ecclesia tollendis constitutiones summorum Pontificum seruandæ. 68. Decr. 23. Congressus turpes in locis publicæ curationis, domibusq; occlusis tempore pestilentie, cura sacerdotum eripiendæ. 246. 2. Congressiones item inhonestæ. Ibid.

CONIECTORES.

Qui Coniectores consulunt ab Episcopis puniendi. 5. 1.

CONIVGES.

Coniugem fornicari consentientis pœn. canon. 531. 1. Coniugum nomina in libro notanda. 39. 2. Coniugum disfunctionum, neque simul habitantiū Index in visitatione à Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. Coniugum specie suspecti de concubinato, ex alia Diocesi venientes in aliquam Parochiam, ad Episcopum deferendi. 103. 1. 2.

CONOPOEV M.

Conopœo Baptisterij ciborium operiendum. 134. 1. 405. 1. 579. 2. & quali. 579. 2. & quomodo ornandum. 633. 2. Conopœo operiendum tabernaculum S. Eucharistie. 136. 2. 464. 2. 513. 1. eius forma, materia, color, & ornatus. 633. 2. Conopœi paruuli ad tegendam paxidem vsus abrogatur. 407. 2. Conopœa ad vsum profanum adhibita, non adhibenda ornando sepulcro Domini in hebdomada sancta. 125. 2.

CONQUESTIO.

In conuestione qualis vox, & pronuntiatio à concionatore adhibenda. 492. 1.

CONSANGVINEI.

Consanguinei Epi quo in eius familiam recipiendi. 168. 2. Consanguineis non committenda administratio beneficij à minore obtenti sine Episcopi concessu. 148. 1. 368. Decr. 42. neq; locanda bona capituli. 164. 1. neq; in corū

INDEX RERVM.

ædibus, si sint laici, habitandum clericis. 449. 1. Ab iisdè separatio quam difficilis ecclesiasticis, & quam item necessaria. 1175. 1. & seq.

Pro consanguineis suis vtentes studio, & fauore Principis nunciij Apost. à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 1. Consanguinitatis gradus matrimonium non impediens qui. 287. 1.

Monendi contrahentes à Parochis de excommunicatione ijs propozita, qui in gradu consanguinitatis scienter contrahunt. 287. 1. 2. & qui ita contraxerint, quomodo ab episcopo puniendi. Ibid. 2. eorum absolutio episcopo referuatur. 990. 1. Vide affinitas, & Agnati. & cognatio.

CONSECRATIO.

Consecratio ecclesiarum, Episcopi, altarium, campanarū, fontis baptismalis, summi Pontificis, panis, & calicis, monialium &c. Vide episcopi, altaris, campanarum, &c.

CONSENSVS.

Consensus episcopi &c. Vide episcopus &c.

CONSERVATIO, conseruatores.

Conseruatio bonorum, & iurium ecclesiasticorum. Vide Ecclesie bona, & iura. Conseruatores à regularibus semel delecti non mutandi. 282. 1. eorum nomina ad Episcopum deferenda. Ibidem. iisdem constitutionem decretorum, & taxarum à Metro politano confectâ seruent, alioqui vt puniendi. 315. 1. Pars quæ procurat, vt de alijs quam de manifestis iniurijs &c. conseruatores introrittant &c. à solis episcopis absoluedi. 993. num. 23.

CONSILIV M.

Consilium dantes violentæ in clericum manuum iniectio ni à solo summo Pontifice absoluedi. 988. 2. Item excommunicato à Papa. Ibid. & expulsioni, capturz, aut percussioni episcopi. Ibidem. Inuasioni, receptioni &c. domorum, rerum, & bonorum existentium in conclauis, vel Pontificis electi. 989. 1. tractioni ecclesiasticæ ad forum laicale. Ibidem. 2. appellanti à summo Pontifice ad futurum concilium. Ibid. contra officium S. Inquisitionis. 990. 2. contra Cardinalem. Ibid. Homicidæ, aut exuli Romano in regno Neapolitano. 991. 1. Pacificenti, danti, accipienti &c. pro expeditione gratiæ vel iustitiæ. Ibid. Pro duello. 992. 1.

Consilium dantes statui beghinarum à solis Episcopis absoluedi. 992. num. 5. Item litigare violenti, vt à lipe de sistat. Ibid. num. 17. Deficientibus circa negotium Inquisitionis contra hæreticos. 993. num. 24. Beghinarū statum affumentibus. Ibid. num. 45. Raptoribus mulierum. Ibid. num. 53. Item coactioni virginis, Viduz, aut alterius mulieris, vt Monasterium ingreditur &c. 994. num. 58.

CONSORTIA.

Consortia singulis annis ab Archiep. in sua Diocesi visitanda. 468. 2. eorum administratores iurati munus suum obeant. 41. 2. 468. 2. Administrationis suæ rationes quotannis exhibeant, & cui 468. 2. 798. 1. quæ alia seruet. 468. 2. & sequen.

Consortia oblatorum. Vide oblatores.

Consortium mulierum suspectarum à clericis maximè sciendum. 183. 1. Vide consuetudo.

CONSTANTIA.

Constantia tempore pestilentie qualis adhibenda. 226. 1. maxime tunc temporis requisita in Episcopo, Parochis, & sacerdotibus. Ibid. eadem in concionatore requisita. 471. 2. 479. 1.

Constantius Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta: 976. num. 35.

CONSTITVTIO.

Constitutio Alexandri Tertij de Parochiarum nouarum constitutione quomodo ad vsum retinenda. 62. Benedicti duodecimi de subsidio charitativo seruanda. 73. Decr. 13. Bonifacij octauus item de distributione absentibus à choro non danda. 27. 1. eiusdem alia constitutio de clausura monialiu renouatur. 939. 2. 941. 2. Gregorii Decimi & Pij Quinti de colloquijs & alijs huiusmodi in ecclesijs tollendis, ab Episcopo exequenda. 68. Dec. 23. Greg. XIII. de Agnis non pingendis aut vendendis qñ promulganda. 91. 1. Item de Indulgentijs sodalitatum. 106. 2. De monialiu numero & clausura seruanda. Ibid.

INDEX RERVM.

Ibid. de Iudæorum blasphemis ubi & qñ promulgada. 300. 1. 401. 1. Innocentij Tertij de confitendis peccatis proprio Parocho, & de confessione infirmorum seruanda. 10. 2. Itemq; de rocheto ab Episcopis deferendo. 16. 2. & de profano vsu rerum ab ecclesijs tollendo. 126. 2. Leonis Decimi de Ludi Magistris seruanda. 2. 2. Item que de Blasphemis. 5. 2. & de ijs qui blasphemos deserunt, promulganda. 88. 2. Pauli tertij de Iudæis ad fidem conuersis promulganda. 54. 2. 401. 1. Pij secundi de male promotis quando publicanda. 93. 2. Pij quarti de professione fidei, publicanda & obseruanda. 1. 1. 89. 1. de confidentijs seruanda & publicanda. 14. 1. De recognitione cathedralium, & collegiarum ecclesiarum seruanda. 55. 1. Pij Quinti de cessionibus beneficiorum seruanda ab Episcopis. 70. Decret. 2. & de clausura Monialium ab Episcopis exequenda. 75. cap. 1. de monial. De ijs qui sanctæ Inquisitionis officium lædunt, seruanda. 89. 2. & de cultu festorum. 85. 1. & de libris sacri, vulgari lingua conscriptis. 90. 2. de confessione ægrotorum publicanda. 93. 1. De confidentijs item. 94. 1. de canonicis Parochijs seruanda. 98. 1. Quod mulieres non ingrediantur monasteria, promulganda. 107. 1. De Iudæis item. 207. 1. 2. 401. 1. De fructibus præbendarum vacantium mensæ canonicali aut Episcopali &c. non attribuendis seruanda. 269. 2. Concilij Viennensis de decima Seminario attributa in vsu inducitur. 13. 1. Constitutio prouincialis de vita Episcoporum in concilio Prouinciali legenda. 178. 2. Constitutiones cathedralium, & collegiarum Ecclesiarum ab Episcopis recognoscendæ. 55. 1. Earundem constitutiones de probatione sex mensiu abrogatur. 71. Decret. 3. De fructibus præbendæ primi anni fabricæ ecclesiæ, Sacrificiæ, aut pio loco attribuendis, quomodo seruandæ. Ibid. Decr. 4. Item de fructibus beneficiorum vacantium mensæ Episcopali canonicali &c. persoluedis abrogatur. 269. 2. 270. 1. Constitutiones prouinciales, & Diocesanae in congregationibus foraneis legendæ. 23. 1. A clericis legendæ. 18. 1. 69. Decr. 30. à quibus asseruandæ. 55. 1. 2. Iisdem ab episcopis & procuratoribus Episcoporum absentium subscribendum, antequam à concilio discedant. 178. 2. & qui ijs non paruerint puniendi. 198. 1. De sacramentorum administratione, Missa, & diuinis officijs quomodo ad ecclesiam Ambrosianam pertineant. Ibid. In synodo Diocesana à quo legendæ. 277. 2. & quæ in eadem promulgandæ. 278. 1. & sequent. quæ ad moniales pertinent, ab iisdem assidue legendæ. 53. 1. & à confessoribus illarum explicandæ. Ibid. 2. Quomodo ab illis monialibus seruandæ, quæ arctioribus regulis viuunt Ibidem. Constitutiones Concilij Prouincialis Primi. 1. Pœnæ, & alia quæ ad eas generatim pertinent. 54. 2. Concilij Prouincialis Quarti. 114. & quæ ad eas generatim pertinent. 198. 1. Concilij Prouincialis Quinti. 206. & quæ ad eas generatim pertinent. 291. 1. Vide etiam decreta. Vide Concilium. Constitutiones confratrarum ab Episcopo recognoscendæ. 74. Decr. 22. Constitutiones summorum Pontificum quomodo promulgandæ. 106. 1. 189. 2. earum promulgationi certus ab Episcopo dies præscribendus. 107. 1. 189. 2. earum liber habendus in Sacrificia Ecclesiæ cathedralis. 608. 1. Collegiatæ. 615. 1. & Parochialis. 621. 1. Earum executio à Vicario Generali procuranda. 658. 2. De illarum obseruantia à testibus synodalibus inquirendum. 280. 2. Eisdem non promulgantes Parochi itatis diebus quomodo multandi. 986. 1. Constitutiones Seminarij ab Episcopo præscribendæ. 68. Decr. 25. quando ab ijs legendæ. Ibid. Constitutionum, quæ certis temporibus promulgari debent, tabella. 999. 2. Eadem habenda in Sacrificia Ecclesiæ Cathedralis. 608. 1. Collegiatæ. 615. 1. & Parochialis. 620. 2. Constitutionibus synodalibus excommunicatos absoluentium religiosorum absolutio summo Pontifici reseruata. 988. 2.

CONSVETVDO.

Consuetudo viduarum Missam non audientium abrogatur. 10. 2. 86. 1. & de distributionibus absentium à choro dandis. 27. 1. de soluendis fructibus præbendæ fabricæ, vel sacrificij in admissione canonici quomodo seruanda. 71. Decret. 4. edendi aut bibendi in processionibus ab Episcopo tollenda. 34. 2. christianorum cum Iudæis cauenda. 54. 1. Iudæorum item baptizatorum cum malis christianis. Ibidem. mittendi domum candelas, palmas, aut oliuas benedictas abrogatur. 91. 2. benedicendi fontis baptismalis retinenda, aut ad vsum reuocanda. 134. 2. Flagitiosorum & laicorum à familia Episcopi scienda. 169. 2. à concionatore item. 478. 2. & qualis esse debeat totius vitæ concionatoris consuetudo. Ibidem. In consuetudine communi quæ seruentur aut caueant Seminarij clerici. 966. 2. & seq. Processionibus ex consuetudine suæ Parochiæ quomodo intersint Parochi. 422. 2. festa & vigiliæ ex consuetudine conquirendæ, & colendæ. 86. 2. 404. 1. Consuetudines piæ in funeribus & anniuersarijs seruandæ. 36. 1. 67. Decret. 17. 158. 2. 558. 1. Probationis sex mensium in cathedralibus, & collegiatis abrogatur. 71. Decr. 3. Item de fructibus beneficiorum vacantium mensæ Episcopali vel alij persoluedis. 269. 2. & seq. & qui eas seruant, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2. A concionatore docendæ, quæ. 483. 1. 489. 2. & quæ item repræhendendæ, & tollendæ. 485. 1. 489. 1. Tempore pestilentiæ ab Episcopo eripiendæ, quæ. 228. 2. Consuetudines contra ecclesiasticam libertatē seruantes aut seruari iubentes, à solis episcopis absoluedi. 992. n. 10. Consuetudinum piarum liber seu tabella habenda in Sacrificia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiatæ. 615. 2. Parochialis. 620. 2. Consuetudinum suæ parochiæ tabula à Parochis in visitatione exhibenda. 173. 2. 662. 1. CONSVLES. Consultatio. Consules, seu syndici tempore pestilentiæ à Parochis adhibendi in denunciandis peste affectis. 238. 1. Consultationis causarum congregatio in foro Archiep. habenda. 657. 1. CONTACTVS. Contactu inuerecundo polluti poenitentia canon. 532. 1. CONTENTIO. Contentio nimia in dicendo à concionatore fugienda. 491. 2. CONTRACTVS. Contractus vetiti qui. 40. 2. & seq. 63. Decr. 19. etiam libellarij 41. 1. Qui eos exercent, à confessorio non absoluedi. 11. 1. 768. 1. Diebus festis quicunque fieri vetiti. 85. 2. 403. 1. etiam cum Iudæis. 54. 1. & in ecclesia item. 438. 1. vsurarij à concionatore reprehendendi. 484. 2. & cura Vicariorum Foraneorum tollendi. 798. 1. Nefarij, tempore præcipue pestilentiæ ab Episcopo inuestigandi, & tollendi. 229. 1. Ad sodalitates doctrinæ christianæ pertinentes à quo expediendi. 88. 1. In foro Archiep. per cancellarium expediendi qui. 688. 2. Monialibus sine consensu superioris vetiti. 45. 2. christianorum cum Iudæis quomodo ineundi. 54. 1. Contractuum specie, vsuræ non committendæ. 63. Decr. 19. De contractibus qua ratione agendum in capitulo canonicorum. 163. 1. In suis contractibus quæ caueant fideles. 1086. 2. CONTRITIO. Ad contritionem quomodo excitandi fideles à confessorio 521. 2. 522. 1. 763. 2. sine ea, aut saltem sine attritione nemo absoluedus. 522. 1. sine eadem contritione morientur, nisi sint in Paschate confessi, aut si in peccato mortali sine ea decedant, non sepeliendi in ecclesiastica sepultura. 560. 2. Ad eam probandam vnus testis sufficit. Ibid. CONTROVERSIA. Controuersiæ de priori loco in processionibus ab Episcopo tollendæ. 34. 2. Qua ratione in foro episcopali interlitigantes sedandæ ac tollendæ. 314. 2. In Concilio Prouinciali dirimendæ. 57. & qua ratione id fieri possit. 58. Qui eas in syn. Diœc. audiunt, diligendi ab Ep. 277. 2. Controuersiarum libri vulgares quibus permittendi. 90. 2. CONVERSATIO. Conversatio malorum sacerdotum, quanta bonis sacerdotibus mala afferat, & quam graue sit peccatum. 1177. 1. Puellaram S. Vrsulæ qualis. 913. cap. 5. Edictum de recta in ecclesijs conuersatione. 436. 2. eius obseruatio à quibus procuranda. 403. 2. & qui contra illud peccarint, in indice à Parocho exhibendi tempore visitationis. 175. 1. 673. 2. CONVERSIO. Conuersio animarum quanta gaudia afferat. 1181. 2. Conuersionem peccatorum maxime querit Deus. 1123. & sequent. CONVERTITÆ. In conuertitarum numerum quando adscribendæ moniales fugitiuæ. 49. 2. CONVICTORES. Conuictores oblati. Vide oblati. CONVICIUM. Conuicium manifestum fratri inferentis poenitentia canon. 532. 1. CONVIVIA. Conuiuia in Missæ nouæ celebratione tollenda. 9. 2. In vestitu ac professione Monialium vetita. 47. 1. Iudæorum à christianis vitanda. 53. 2. Laicalia ab Episcopo fugienda. 168. 2. Præcipue in visitatione. 171. 2. A familia item Episcopi. 169. 2. & à clericis. 20. 2. 170. 2. 183. 1. 361. 1. Occasione baptismi aut nuptiarum Parochis vitata. 349. Decr. 13. occasione diuinorum officiorum, aut festorum in vrbe ab ecclesiasticis non paranda. 362. Decret. 22. In Quadragesima à fidelibus non apparanda. 214. 2. 442. 2. nuptialia quando fieri vetita. 287. 2. 552. 2. Profusa, tempore præcipue pestilentiæ episcopi cura tollenda. 229. 1. In festis Disciplinatum fieri solita, vetita. 902. cap. 7. Præcipue ex sodalitatibus, aut elemosinaria. 469. 2. secularia à puellis Sanctæ Vrsulæ fugienda. 913. cap. 5. In conuiujs canere clericis vetitum. 170. 1. 361. 1. Conuiujs gentilium vrentis poenitentia canon. 526. 1. Conuiuiarum numerus in mensa clericorum qualis. 421. 1. COOPTATIO. Cooptatio Canonicorum, & aliorum qua ratione faciendæ. 159. 2. 160. 1. COQUINA. Coquina monialium situs, amplitudo, & loca adiuncta. 594. 2. & seq. COR. Cor nostrum Deo offerre debemus, præsertim post aliud beneficium acceptum: varia que ad hoc afferuntur rationes; & quot inde homini bona proueniant, recensentur. 1131. cap. 3. obstruitur maxime ne diuina recipiat, ex sensualitate, & carnalitate. 1172. 1. & seq. Auaritia item. 1173. 1. & seq. quomodo à fidelibus custodiendum. 1079. 1. CORBETTA. Corbetta Cap. Pleb. primæ Regionis Diœc. Mediolanen. 660. 2. CORIVM. Coriæ caligæ clericis vetitæ, & qui detulerint, quomodo puniendi. 413. 2. S. CORNELIVS. S. Cornelij officium erga peste affectos. 227. 2. CORNVA. Cornua in ecclesia vetita. 31. 2. Cornua vsui lampadarum sustinendarum quando, & quomodo purganda. 639. 2. CORONA. Corona B. Virginis ab ijs singulis diebus recitanda, qui in locis pijs aluntur. 195. 2. 368. Decret. 43. Corona sanctorum imaginibus apponi solita, qualis & quomodo affigenda. 575. 2. 576. 1. Corona clericorum. Vide tonsura. Coronationis, seu consecrationis Summi Pontificis dies denuncianus, eoque die orandum à clero & populo. 307. 2. Coronæ altaris qualis. 571. 2.

INDEX RERVM.

CORPORALIA. Corporalia qualia in Missa adhibenda. 9. 2. 464. 1. 759. 1. 803. 1. Qua forma conficienda. 464. 1. 629. 1. 803. 1. Quoties mutanda. 641. 2. 803. 2. Immunda ubi asseruanda. 642. 1. & à quibus lauanda. 803. 2. Amilo inducto componenda. 642. 1. Quomodo nitida seruanda. Ibidem. & qui in eo deliquerint Parochi quomodo multandi. 986. 1. à clericis abluenda, & amito illustranda, & componenda. 407. 2. 408. 1. Quomodo explicanda super altari in Missa. 741. 2. Quot singulis calicibus paranda. 803. 1. Ad vsum Episcopi quot paranda. 604. 2. Ad vsum aliorum pro Missa conuentualibus in cathedralibus. 610. 1. In collegiatis. 617. 1. In Parochialibus. 622. 1. Ad vsum altaris minoris. 611. 2. In visitatione an desint, videndum. 25. 2. Corporalia dono non accipienda confessorijs aut cappellanis monialium. 194. 1. Corporalium capsulæ quales. 637. 1. Vide capsulæ. Saccus qualis. 629. 1. 803. 1. & quot habendi. 803. 1. Vas ad vsum ea lauandi quale. 637. 1. Idque quomodo, & quando purgandum. 641. 2. Quid faciendum, si gutta sanguinis in Missa cadat supra corporale. 760. 1. CORPVVS. Corpus Episcopi mortui quot horis insepultum effliccat. 35. 1. à quibus custodiendum eo tempore. Ibid. Corpora mortuorum morbosa quando & à quibus tempore pestilentiæ inspicienda. 247. 2. qua ratione, & à quibus sepelienda eodem pestilentiæ tempore. 251. 2. & seq. quorum sumptibus, quibus caeremonijs precipue. 252. 1. quo loco. Ibid. 2. Corpora mortuorum quora hora post obitum sepelienda. 309. 1. 556. 1. Quo potissimum tempore sepelienda. 556. 1. Quibus diebus non sepelienda. 559. 2. cum sepeliuntur, Missa celebranda. 308. 1. 556. 1. 558. 1. 559. 2. Antequam sepeliantur, clerici non discedant à funere. 35. 2. 556. 1. 2. alioqui elemosina priuandi. 158. 2. 557. 1. sine lumine ad ecclesiam non efferenda. 557. 2. Antequam sepeliantur, quomodo lauanda, curanda, vestienda, componenda, & aspergenda. 559. 2. Insepulta sine lumine in ecclesia non relinquenda. 557. 2. exenterata & dilacerata quando non sepelienda in ecclesia. 560. 1. ea exenterantes, in frusta incidentes, & aqua coquentes, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. ea transferendi facultates quo libro a cancellario describendæ. 691. 2. Vide cadavera. Corpore vitati à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. 549. 1. & à munere concionandi. 474. 2. 475. 1. Corporis motus in concione adhibendus qualis. 491. 492. 1. Corporis præparatio in sumentibus Eucharistiæ Sacramentum. 514. 2. & quinam ex parte corporis defectus proueniant in Missæ celebratione. 758. 2. ad eius macerationem excitandi fideles à concionatoribus. 487. 2. Corporis Christi dies seu solemnitas, octaua, & processio. Vide dies, solemnitas, octaua, & processio. Corporis Christi sodalitas seu societas. Vide sodalitas. CORRECTIO. Correctio familiæ qualis, quando, & quomodo à Patribus familias adhibenda. 1083. 1. Correctio fraterna in sua familia ab Episcopo instituenda. 310. 2. A confratribus scholarum doctrinæ christianæ maxime adhibenda. 855. 2. quando, & quomodo à monitore earundem scholarum, & quibus adhibenda. 856. 1. 2. eiusdem correctionis necessitas, modus, & præcepta à concionatore exponenda. 487. 2. eiusdem sodalitas ab episcopo instituenda, & quibus regulis. 106. 1. Quæ correctionem desiderant, à testibus synodalibus inquirenda, & referenda. 130. 2. Corrector poenitentiarum Romanæ aliquid contra constitutionem de reformatione eiusdem poenitentiarum admittens, aut accipiens, à solo summo Pontifice absoluedus. 990. 1. CORRVPTELAE. Corruptelæ morum, Episcoporum cura, & Parochorum eripiendæ. 38. 2. A testibus synodalibus inquirendæ. 372. 2. In matrimonio sacri, solitæ ab Episcopis examinanda.

INDEX RERVM.

pandæ, quæ p[er]sertim. 190. 1. 2. 237. 2. & cura con-
tionatorum item 487. 1. Tempore pestilentie episcopi
cura tollendæ. 227. 2. & seq. In locis item publicæ cu-
rationis à quibus eodè tempore tollendæ. 246. 2. & qui
bus denuntiandæ. Ibid. eadè restincta profligandæ. 253. 2.
Corruptores staterarum, mensurarum, & monetarum
à solo Episcopo absoluedi. 339. Decr. 18.

CORTINAE.

Cortinæ ad vsum profanum adhibere non adhibendæ or-
nando sepulcro Domini in hebdomada sancta. 125. 2.

COTYLA seu cutula.

Cotyle, seu vasa ad aseruandas hostias quales. 407. 2. 637. 1.
803. 2. vsui aseruandi vasa sacrorum oleorum in Pa-
rochiali quales. 636. 2. 805. 2. Non exponendæ ad colli-
gendam elemosinam sine licentia, & quomodo claudè
dæ. 468. 2. Vide capsula, & scatula.

CRAPVLAE.

Crapulæ t[em]pore pestilentie ab Episcopo tollendæ. 228. 2.
Præ Crapula euomentis p[en]itentia canon. 532. 2. 533. 1.

CRATA.

Crata lignea, in qua cõsistat sacerdos vestes sacras inducens,
habenda in sacristia. 464. 2.

CREATVRA.

Per creaturas iurantis p[en]itentia canon. 526. 2.

CREMONA.

Cremonensis Seminarij census annuus. 258. 1.

CREPIDAE.

Crepidæ clericorum non incidendæ ad elegantiam. 19. 1.
Virginum S. Virgula quales. 913. cap. 4. Ad vsum Mis-
sæ conuentalis in cathedralibus habendæ, quot. 605.
2. In collegiatis. 612. 2. In Parochialibus. 618. 2. Ad
vsum Missæ priuatæ. 611. 1. 642. 1. Inquinatæ, non ad-
hibendæ in celebratione Missæ à sacerdote. 642. 1.

CREPITACVLA.

Crepitacula. Vide crotala.

CRIBRVM.

Cribrum in vnaquaque ecclesia ad expurgandas à fragmè-
tishostias habendum. 407. 2.

CRIMEN. Criminosi.

In crimine criminoso communicantis cum excommunica-
to à Papa absolutio summo P[ap]æ referuatur. 988. 2.

Crimen falsum proximo obijcientis p[en]itentia canon
532. 1.

Criminis locius confessionem non audiat sub p[en]a excõ-
municationis. 409. 2. criminum causæ quando non cog-
noscentur, aut cognoscendæ ab inferioribus Episcopo.
314. 2.

Criminibus singulorum tempore pestilentie inuestigan-
dis, & eripiendis episcopi cura. 229. 1.

Criminosi non absoluedi, nisi iniuncta publica p[en]iten-
tia. 769. 2. Quando non admittendi ad confessionem.
773. 2. A sacris ordinibus reijciendi. 142. 2. 443. 2. 447.
2. 549. 1. Ad concionatoris munus obeundum non ad-
mittendi. 474. 2. Non confirmandi. 508. 2. 717. num. 12.
Neque adhibendi compadres in baptismo. 501. 1. aut in
confirmatione. 510. 1. 717. num. 12. Ad sacram
comunione non admittendi. 513. 2. 718. 2. Ab iisdem
non accipiendæ oblationes in Missa. 165. 1. iisdem præ-
sentibus non celebrandum. 733. 2. eorum ædibus non
benedicendum. 218. 2. 1060. 2. eorundem index in visi-
tatione à Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1.

CROTALA.

Crotala seu crepitacula lignea ad vsum pulsandi loco cam-
panarum in tenebris hebdomadæ sanctæ quot habenda
in cathedralibus. 605. 2. In collegiatis. 613. 1. In Pa-
rochialibus. 618. 2. eorum forma. 632. 2.

CRVCE S.

Crux tum in altari maiori aut minori, tum etiam in pro-
cessionibus, alijue ecclesiasticis actionibus ferenda qua-
lis. 624. 1. In medio cœmeterij erigenda & qualis. 125.
1. 383. 2. 588. 1. figenda loco ecclesiæ profanæ. 128. 2.
799. 1. qualis erigenda in tuguriorum loco tempore pe-
stilentie. 233. 1. erigenda etiam in triuijs locorum pub-
licæ curationis. 244. 2. ponenda in vnoquoque altari,
in quo Missa celebranda sit. 307. 1. 752. 1. 802. 1. Pallijs
altaris aseruenda, & qualis. 625. 2. In medio item purifi-
catorij acu appingenda. 629. 2. appendenda in summi-

tate conopæi baptisterij. 633. 2. & in summitate t[er]-
bernaculi paruuli sanctissimæ Eucharistiæ. Ibidem.
& pixidis. 634. 2. In medio pallij cadaueris efferti vsui
affigenda, non autem cœnotaphio adhibendi. 637. 2. Ad
ægrotos ferenda qualis. 635. 2. corporibus mortuor[um]
apponenda, quamdiu inseputa iacent. 559. 2. In sep-
ulchris non sculpenda. 125. 1. 587. 2. neque humi aut
sordidis locis exprimenda. 91. 1. 801. 2. neque in pan-
imento ecclesiæ. 565. 1. à quo, & quo habitu ferenda in
processionibus. 34. 2. 782. 2. eidemq; lumina duo ad-
hibenda. 273. 1. à nemine ferenda sine licentia. 788. 2.
præsertim à laicis; & qui eos adhibuerint, quomodo
multand[um]. 984. 2. Aut qui eâ deferri permittunt à cle-
ricis veste aut superpelliceo non indutis. 781. 2. 782. 1.
A quibus adhibenda in funeribus. 35. 1. 342. Decr. 33.
550. 1. 807. 1. eius nomine nihil accipiendum in iisdem
funeribus & exequijs à capitulo, vel canonicis, vel alijs.
158. 1. 2. 558. 1. qualis merces danda eam ferentibus
in funeribus. Ibid. & qui eam non comitantur, tum in
funeribus, tum etiam in processionibus, à quibus no-
tandi, & corrigendi. 781. 2. & quomodo multand[um].
985. 1. In benedictione ædium duobus adhibitis lumi-
nibus præferenda. 1060. 2. amictui disciplinatorum ap-
pingenda qualis. 900. 2. Quomodo exponenda in alta-
ri sex tis ferijs quadragesimæ in ecclesijs ritus Ambro-
siani. 421. 2. quare adhibeatur in sacramento extremæ
vnctionis. 542. 1.

Crucis adoratio feria sexta in Parasceue qua hora, & qua
ratione celebranda. 270. 2. 271. 1. 421. 2. non celebra-
nda in ulla ecclesia antequam in primaria. 421. 2. Idem
à regularibus, & confratrijs qui seruari curent. Ibidem.

Crucis signum in Missa quomodo faciendum. 733. 2. 734. 1.
ofsculationi altaris præmittendum. 735. 2. In confirma-
tionis Sacramento fronti impressum quid significet.
507. 2.

Crucis instar ecclesiæ ædificandæ ratio. 563. 2.
In cruce peierantis p[en]itentia canon 526. 2.
Cruce signatorum scholæ facultatibus aut priuilegijs nõ
absoluedum à casibus Episcopo referuatis. 223. 1.
Cruces antequam adhibeantur, benedicendæ. 118. 2. etiam
à regularibus. 1001. 2. In vrbe & diocesi certis locis
erigendæ in via publica. 91. 1. quot habendæ in cath-
edralibus. 609. 1. In collegiatis. 616. 1. In parochiali-
bus. 621. 1. cœnotaphio adhibendæ quales. 638. 1.
stolæ appingendæ quot, & quales. 626. 2. 627. 1. circa
cœnotaphium in funeribus collocandæ quot, in cath-
edralibus. 607. 1. In collegiatis. 614. 2. In Parochia-
libus. 620. 1. Argentæ quomodo tractandæ, & purgan-
dæ. 640. 2. earum sustentacula quo loco aseruanda.
590. 2.

Crucifixi imago in singulis ecclesijs habenda, quoue loco
vel situ collocada. 123. 1. 465. 1. 567. 2. eadem hostijs ma-
ioribus imprimenda. 407. 2.

CRYSTALLVM.

Vrecoli è crystallo, aut vitro conficiendi. 151. 2.

CVBICVLARII.

Cubicularij Episcopi quales. 169. 1.
Cubiculariorum Archiepiscopi vestitus, officium. &c. 821.
2. Ab eodem, qui non sunt sacerdotes, Missam audiant.
811. 2.

Cubiculi magister qualis, eiusq; officium. 820. 2.
Cubiculis Monialium benedicendi causa non ingredienda
earum septa. 290. 2.
In cubiculis cauponarum sacra aliqua imago apponenda,
& profanæ amouendæ. 316. 2.

CVBITVS.

Cubiti ecclesiastici mensura. 466. 1. 638. 704.

CVLTVS.

Cultus ecclesiarum, & dierum festor[um]. Vide ecclesiarum.
Dierum festorum.

CVPEDINARII.

Cupedinarii quomodo puniendi si quidquam die festo vs-
dant. 403. 2.

CVPIDITAS.

Cupiditas à concionatore fugienda. 479. 1. & à Parochis
item in suadendis anniuersarijs. 36. 1.

Cupiditate sublata controuersie sedantur. 58.

INDEX RERVM.

Per cupiditatem periurium facientis, seu peierantis p[en]-
nitentia canon. 526. 2.

CVPPA.

Cuppæ calicis forma. 628. 2.

CVRA.

Cura infirmorum. Vide infirmi. Pestilentie. Vide pesti-
lentia.

Cura iuuandæ publicæ valetudinis tempore pestilentie.
229. 1. 2. præstantæ & exercendæ pietatis in locis pub-
licæ curationis, & domibus occlusis. 244. 2. & seq. di-
sciplinæ morum in eisdem locis. 246. 1. vnicuiq; peste
affecto adhibenda. 249. 1. 2. ecclesiastico peste laboranti
adhibenda. Ibid. 2. & seq. adhibenda vbi quis à peste cõ-
ualescit. 251. 1. mor tuis adhibenda. Ibid. & seq. peste
restincta adhibenda. 253. 2. & seq. à Metropolitanano, &
Prouincie episcopis adhibenda. 227. 1. 2.

Curationis publicæ loca tempore pestilentie. Vide loca,
Ministri, sacerdotes, Disciplina. Vide, ministri, sacer-
dotes, Disciplina &c.

Curati seu curam animarum gerentes quando ad funera,
& alia officia non accedant. 11. 1. 519. 2. quoties in heb-
domada Missam celebrent. 16. 2. non residentes à qui-
bus ad Episcopum deferendi. 22. 1. ad congregationes fo-
reaneas conuocandi, & quid in eis agant. Ibid. 2. 644. 2.
& domi suæ conuentum habeant suis sumptibus, etiam
si sint regulares. 645. 1. Vicarijs foraneis obediant.
23. 1. librorum prohibitorum indicem apud se habeat.
345. Decr. 40. Vide parochi.

Curati amouibiles habitû Parochor[um] nõ deserant. 413. 2.
Curam animarum exercendi facultas Archiep. in sua Dice-
cesi referuatur. 656. 1.

Curatores deputati. Vide Deputati.

Curatores monialium. Vide monialium. Exequiarum.
Vide exequijs, locorum piorum, vide loca pia.

CVRIA.

Dantes, recipientes, &c. vt in curia Romana iustitiam,
vel gratiam alicuius rei obtineant, & qui eos non de-
nunciant, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. itè
qui litigates in eadem minis affecterint, inuaserint &c.
Ibid. 2.

Ad curias principum se conferentes monachi, aut cano-
nici regulares, quando à solis Episcopis absoluedi.
993. num. 43.

CVRIOSITAS.

Curiositas à clericis fugienda. 183. 1. & in exorcizandis
energumenis. 30. 2.

CVRRVS.

Curruum ianua in Monasterijs Monialium qualis, & quo-
modo extruenda. 191. 1.

CVSTODES.

Custodes Ecclesiæ, seu Sacristie obseruent delinquentes
in Ecclesia 30. 1. quæ ecclesiæ honestati officium,
prohibeant. Ibid. neminem in ecclesia pernoctari pa-
tiantur. Ibid. curent ne altaria spoliuntur. Ibidem. à
capitulo delecti quando in officio perseverent. 100. 1.
Id munus non suscipiant sine licentia Episcopi. 146. 2.
356. 2. Si errent, à punctatore notandi. 161. 2. Quam
elemosinam percipiant in funeribus. 158. 1. 558. 1. ni-
hil percipiant crucum, cœnotaphij, campanarum no-
mine. Ibid. clerum in processionibus dirigant. 157. 1.
eorum officium. 30. 1. Ad illud obeundum non ad-
hibendi laici, sed ecclesiastici tantum. 145. 2. 365. 1. Ne-
que adhibendi sine licentia, & qui eos adhibuerint, quo-
modo multand[um]. 984. 1. Tabella de eorum officio ha-
benda in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis. 607. 2. & Col-
legiatæ. 615. 1.

Custodes carceris Episcopalis quæ seruent in suo munere
obeundum. 26. 1. Couocandi sæpe à protectore carceris,
corrigendi. &c. 284. 1. Carceris Archiep. itè. 681. 1. 2.

In custodum S. Francisci de obseruantia electione subor-
nantes, aut subornati &c. à solo summo Pontifice ab-
soluedi. 991. 1.

Custodia cordis ac totius hominis qualis. 1079. 1. familiar
item. 1082. 2. Scripturarum in Cancellaria Archiepif.
713. 1. & seq.

Custodia sui neglecta à sacerdotibus quanta illis damna
importet. 1174. 1. & seq. Partui spirituali iâ enixo ad-
hibenda quæ. 1183. 2. & seq.

Custodie causa quæ monialibus vetita. 50. 2.
Custodie antiquæ sanctissimi Sacramenti à parietibus am-
ouendæ. 464. 2.

In custodia publica vel priuata clericum detinentis abso-
lutio summo Pontifici referuatur. 988. 2.

Custodiam in locis pijs vsurpare conantes à solis Episco-
pis absoluedi. 991. num. 14.

CVTVLA.

Cutula. Vide supra cotila.

CYATVS.

Cyati frangendi vsus in matrimonijs tollendus. 39. 2. ea
de re monendi sponsi à Parocho. 552. 2. & à conciona-
toribus item monendi fideles. 487. 1.

S. CYPRIANVS.

S. Cypriani opera à clericis assidue legendæ. 182. 2.

Præcipue liber de singularitate clericorum. 183. 1. eius-
dem sermo de mortalitate legendus tempore pestilen-
tie. 231. 1. eiusdem litteræ consolatorie ad Cornelium
tempore pestis. 227. 2. & cura erga peste affectos. 235. 1.

D

Dæmon insensibilissimus humani generis hostis.
1020. 2. Partibus spiritualibus initio con-
uersionis insidiatur. 1184. 1. & adultis quo-
que. Ibid. & seq.

Dæmoni immolantis p[en]itentia canon. 526. 1.

Dæmonum aræ, altaria &c. aquæ sanctæ aspersione olim
euerfa. 1059. 2. 1065. 2.

Diabolicas incantationes facientis p[en]itentia canon. 526. 1.

DAIRAGVM.

Dairagum Cap. Pleb. Tertie Regionis. Dioc. Mediolani.
661. 1.

DALMATICA.

Dalmatica ad vsum Episcopi celebrantis quotuplex. 604.
1. Diaconijs eidem inferuentis. Ibid. Ad vsum Dia-
coni inferuentis Missæ solemni in cathedralibus. 610. 1.
In collegiatis. 616. 2. In Parochialibus. 621. 2.

Dalmaticæ Episcopalis, & Diaconalis forma. 627. 1.

Dalmaticæ à Canonicis in officijs Pontificalibus induen-
dæ. 152. 2. Et quot ad eorum vsum parandæ in cath-
edralibus. 605. 2. diebus item ferialibus à ministris Mis-
sæ solemni inferuentibus in Collegiatis, & cathedrali-
bus induendæ. 154. 2.

S. DATIVS.

S. Datus Mediolani Archiepiscop. eiusque præcipua ge-
sta. 975. num. 29.

DAVID.

Dauid chitreaux ductor prohibitus. 432. nu. 16.

DEAMBVLANTES.

Deambulantes in Ecclesia à quo monendi, & expellendi.
30. 2. ea quoque de re monendi fideles à concionatori-
bus. 716. 2.

Deambulare in Ecclesia vetitum. 33. 2. 68. Decret. 23.
437. 2.

Deambulare in processionibus, stationibus, ac funeribus
clericis vetitum. 66. Decr. 9. Idem in choro deambu-
lantes à quibus notandi, & puniendi. 781. 2.

Diuinum officium non deambulando dicendum. 419. 1.

DEBITORES.

Debita officia. Vide officia.

Debita monialium. Vide æs alienum.

Debitorum ecclesiarum, & piorum locorum, eorum pro-
curatores, Syndici, & Ministri esse non possunt. 41. 2.

DECALOGVS.

Decalogi præcepta ante confessionem recitanda à p[en]-
itentibus. 211. 1. 521. 1. A concionatoribus explicanda.
3. 2. 483. 1.

Canones p[en]itentiales de primo præcepto decalogi. 525.
De secundo 526. De tertio 527. De quarto, & quinto.
Ibidem. De sexto, & septimo 530. De octavo, nono, &
decimo. 532.

DECANVS.

Decanus canonicus clauem atrij canonicalium ædium ser-
uet. 19. 2.

Decano Metropolitanæ ecclesiæ mantellum conceditur. 361. 1. Vide dignitates.

Decani prouinciarum Episcopi officium erga Metropolitanum ægotantem. 310. 2. 311. 1. quando concilium Prouinciale conuocare possit. 176. 2.

Decani Parochiarum, tempore pestilentie infectis inuestigandis, ac denunciandis à Parocho præficiendi. 238. 1.

DECIMAE.

Decimæ Seminario attributæ. Vide Seminarium. Ad eas soluendas populus adhortandus, & à quibus. 38. 1. & à concionatore item. 486. 2. & à visitatoribus curandum ut soluantur. 665. 1. Quid agendum cum ijs, qui se immunes ab iisdem Ecclesiæ Parochiali soluendis prætendunt. 102. 1. 367. Decr. 38. De earum solutione inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. 372. 2. eadem ut soluantur, curandum ab Episcopo 309. 2. 310. 1. Quomodo à cancellario describendæ. 705. 1. 2. etiam ex quæ à laicis exiguntur. 706. 1. earum detentores à quibus inquirendi, & deferendi. 798. 2. Quomodo earum assignatione prouideat Episcopus Parocho, seu Ecclesiæ Parochiali. 302. 2. Ab earum solutione detinentes religiosi, à solis Episcopis absoluenti. 993. num. 35. Item si eas ecclesijs debitas usurpent. Ibid. num. 42. eisdem sibi retinentis, aut dare negligentis poenitentia canon. 530. 2. De iisdem soluendis Decretum concilij Tridentini. 343. Decr. 97. & quibus diebus. 354. Decr. 52. num. 2. eiusdem decreti formula vulgariter reddita. 455. 1. Earum bona ecclesiæ iure obstricta quomodo à solo asportata. 102. 1. 367. Decr. 38. earundem inuestituræ qua ratione faciendæ. 368. Decr. 39. quando nullæ. Ibid. laicis in perpetuum factæ, ab Episcopis recognoscendæ. 102. 1. earundem, si capituli sint, exactiorem quomodo à canonici conduci liceat. 164. 1.

DECIMVM.

Decimum Cap. Pleb. Primæ Reg. diocesis. Mediolanens. 660. 2.

DECLARATIO.

Declaratio decretorum Prouincialium. Vide Concilia.

DECORVM.

Decorum quomodo in concione seruandum. 490. 1.

DECRETA.

Decreta Prouincialia quando seruanda. 55. 1. 198. 2. à quibus legenda. &c. Ibid. Iudicio S. R. E. subiiciuntur. Ibid. quando, & à quibus legenda. 107. 1. In prima quaque diocesana synodo post concilium habitum promulganda. 179. 1. 2. De eorum executione inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. 2. iisdem subscribendum ab Episcopis, & procuratoribus antequam à concilio discedant. 178. 2. eorum explicatio Metropolitana referuatur. 55. 1. 198. 2. Quomodo ad Mediolanensem ecclesiam pertineant. 55. 1. 198. 1.

Decreta concilij Trid. Vide Trid.

Decreta concilij Prouinc. Primi, Secundi, Tertij, Quartij, Quintij, & Sextij. Vide supra concilium.

Decreta Synodorum Diocesinarum. Vide infra synodus.

Decreta à clericis studiorum causa absentium seruanda quæ. 96. 1.

Decreta capitularia piorum locorum in libro describenda. 195. 2. In capitulo item ad verbum recitanda. Ibid.

Decreta generalia visitatoris Apostolici Ecclesiæ Mediol. 461. Spectantia ad cultum Ecclesiarum. Ibid. 1. & seq. Ad clericum 466. 2. & seq. Ad pia loca. 468. 2. & seq. eorum executione à quo procuranda, etiam particularium. 469. 2.

Decreta varia certis anni diebus promulganda. 455. De notariis legata pia non denunciandis. 42. 2. 74. Decr. 17. 354. Decr. 52. num. 5. 457. 2. 999. 2. De locationibus bonorum ecclesiasticorum cum pacto ut meliora reddi liceat. 73. Decr. 11. 354. Decr. 52. num. 8. 456. 1. de inauforibus bonorum clericorum mortui. 73. Decr. 15. 354. Decr. 52. num. 7. 101. 2. 457. 2. de non contentis peccatis extra Diocesim Confessario ab ordinario poenitentis non approbato. 92. 2. 458. 1. de cautione adhibenda infantibus vno anno nati minoribus. 136. 1. 458. 2. De usurpantibus bona Ecclesiastica. 276. 1. 354. Decr. 52. num. 3. 455. 2. de matrimonio clandestino.

354. Decr. 52. num. 1. 455. 1. 999. 2. De soluendis decimis. 343. Decr. 37. 354. Decr. 52. nu. 2. 455. 1. De publicis usurariis in ecclesia non sepeliendis. 354. Decr. 52. nu. 6. 457. 2. 999. 2. De melioramentis bonorum ecclesiasticorum à conductore factis, recuperandis. 457. 1. De cõione in Paschate sumenda in ea Ecclesia Parochiali, in qua quis maiorem anni partem moratur. 458. 1. De ijs, qui in Paschate non communicant. 458. 2. De velo à mulieribus in Ecclesia gestando. 459. 1. De conueniendi ad Ecclesiam Parochialem festis diebus. Ibidem. Eiusmodi decretorum promulgationi certi dies ab Episcopo statuendi. 107. 1. eorum tabella habenda in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis. 608. 1. Collegiatæ. 615. 1. Parochialis. 620. 2.

Decreta reformationis Cancellariæ Archiepiscopalis à Cancellario, & Notarijs seruanda. 686. 2.

Decreta Ecclesiastica, tum præcipue Ecclesiæ Mediolanensis, ab Oblatis summo studio exequenda. 837. 1. de iisdem decretis inquirendum à Vicario foraneo in conuētum Diocelano. 649. 2.

Decretorum liber, & tabella. Vide liber, & tabella. Monita. vide monita.

Decretum de Dominica prima Quadragesimæ. 440. 2. de aquis per ecclesiarum clericorumq; agros ducendis. 453. 1.

DECVRIONES.

Decuriones tempore pestilentie ad constantiam ab Episcopo inflammandi. 226. 2. eaq; maxime necessaria in illis eo tempore. Ibid. 2. ut publica peccata extirpent, curandum ab Episcopo. 228. 2. annonæ difficultatem tollere studeant, pauperumq; inopiam subleuent, & cetera ad curationem publicam pertinentia. 232. 1. 2. eorum necessitates subleuent, qui in loco publicæ curationis degunt. 234. 2. excitandi maxime quo tempore pestis serpere cõpit. Ibid. Pietatis opera, atque officia in primis promoueat. 238. 2. Officia Parochorum in sacra mentis ministrandis non impediunt. 239. 1. quæ alia præsent pietatis officia erga peste affectos. Ibid. tum etiam in procuranda publica valetudine. 229. 2. eorum decreta à populo seruari Episcopus curet. Ibid. eorumdem peccata non dissimulet. 228. 2.

DEDICATIO.

Dedicatio Ecclesiæ. Vide ecclesia.

DEFECTVS.

Defectus in Missæ celebratione occurrentes. 756. 2. & seq. tum ex parte materiæ. Ibid. panis scilicet. Ibid. & vini. 757. 1. 2. tum ex parte formæ. Ibid. 2. tum ex parte ministri. 758. 1. tam quoad illius intentionem. Ibi. quam etiam quoad dispositionem animæ, & corporis. Ibid. 2. tum denique ex parte ministerij. 759.

DEFENSORES.

Defensores hæreticorum quibus denunciandi. 429. 2.

Defensores monialium ab Episcopo, vbi non sunt, constituendi in subiectis ei Monasterijs, & ab eodem amouendi. 194. 1. Eisdem certæ regulæ præscribendæ. Ibid.

DEFINITOR.

Definitor conuentus, seu congregationis Diocesanae quo loco in ea sedeat. 65. 1. 1. Post alios quæstiones explicet. Ibid. 2. qualis esse debeat, eiusq; munus. 65. 2. 1. 2. eo officio qui fungatur. 415. 2.

DEFORMES.

Deformes insigniter à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. 549. 1. & ad munus concionandi non admittendi. 475. 1.

DEFVNCTI.

Pro defunctis fidelibus orare, officium salubre, & sanctum. 308. 2. Cetera vide in verbo mortui, cadauera, & corpora.

DELATOR.

Delatori assignanda pecunia certa ex pœnis pecuniariis. 54. 2.

DELICTA.

Delicta in concilio Prouinc. corrigenda, quæ ratione. 57. In ecclesia commissa à quibus Episcopo denuncianda. 309. 2. eorum causa quomodo multandi clerici. Vide multæ.

DENARIOLVS.

Denarioli carnis in singulas libras vestigal exigentes à regularibus mendicantibus à solo summo Pontifice absoluenti. 990. 2.

DENVNCIATIONES.

Denunciations matrimonij à Parocho non procrastinandæ. 39. 2. 552. 1. quibus diebus faciendæ. 39. 2. 551. 1. quot, quando, & quomodo faciendæ. 551. 1. faciendæ festis diebus, etiam ex consuetudine tantum fieri solitis. 351. 352. Decr. 32. faciendæ intra Missam conuentualem, tam in collegiatis quam in parochialibus. 425. 1. Post euangelium faciendæ. 743. 2. non nisi sponsis petentibus faciendæ. 64. Decr. 26. 102. 2. 351. Decr. 31. cum sponsi in diuersis parochijs habitant, in vtraque faciendæ. 102. 2. 551. 2. vbi faciendæ tempore pestilentie. 238. 1. 246. 2. A parocho non omittendæ. 64. Decr. 26. non faciendæ, cum impedimētum subest. 103. 1. 352. Decr. 34. 552. 1. quando repetendæ. 190. 1. 352. Decr. 32. 552. 2. A solo Episcopo remittendæ. 286. 2. quæ de causa. Ibid. & quomodo 190. 1. quando & quomodo à Vicario Generali remittendæ. 659. 2. quando, & quomodo faciendæ, cum matrimonium contrahendum est in finibus hæreticorum. 64. Decr. 25. 551. 1. earum factarum fides quando faciendæ. 64. Decr. 25. ac nisi constet de illis factis, non celebrandum matrimonium. 65. Decr. 26. In ijs faciendis quæ formula seruanda. 552. 1. De iisdem factis nulla à parocho exhibenda fides in scriptis, nisi illis omnibus absolutis. 352. Decr. 33. eas facturus Parochus quid à sponsis inquirat. 190. 1. 551. 2. 315. 2. & quid eos moneat. 287. 1. 315. 2. & quo loco id officium cum sponsa faciat. 190. 1. iisdem non absolutis non iungendi sponsi. 806. 2. neque eo die, quo facta est vltima denunciatio. 103. 1. 352. Decr. 32. 552. 2.

Denunciations dierum festorum, & vigiliarum, excommunicatorum, hæreticorum, clericorum alienæ Diocesis, ante primam tonsuram, & maiores ordines, synodi Diocesanæ, quadragesimæ, quattuor temporum, ecclesiasticorum, anniuersariorum, officiorum pro mortuis, census, & sponsonis, litterarum Apostolicarum, editorum &c. Vide excommunicationum, hæreticorum, clericorum &c.

Denunciations in causis criminalibus fori Archiepiscopalis quo libro à cancellario notandæ, & à quo recipiendæ. 692. 1. 2.

Non denunciante Parochi inconfessos, Eucharistiam non sumentes in Paschate, ludi magistros &c. Quomodo multandi. 986. 1. 2.

Non denunciante eos, qui dant, accipiunt, promittunt &c. ut in curia Romana iustitiam vel gratiam alicuius rei obtineant, à solo summo Pontifice absoluenti. 989. 1. Itemq; denunciante miracula falsa, vel incerta in sermonibus, & prædicationibus. 989. 2.

Denunciationum formulæ. Vide formulæ.

DEPOSITVM.

Depositi causa nihil à monialibus retinendum. 50. 2. nihil item ab ijs accipiendum ante nouitiæ professionem in depositum. 75. cap. 2. de monial. alimentis nomine pecunia eiusdem nouitiæ causa apud quem deponenda. Ibi. Depositi nomine facta usura vetitæ. 63. Decr. 19. neque ex deposito quidquam præter sortem accipiendū. 40. 2. Neque quidquam accipiendum propter pecuniam apud montes pietatis depositam. 74. Decr. 21.

Depositarij ab Episcopo constituendi, qui pecunias exigant, & cappellanis soluant. 150. 2.

Depositarij in multis, & pœnis fori Archiep. quot, & quales, eorumq; officium. 684. 1.

Depositarij elemosinarum, & reddituum scholarum disciplinatorum officium. 904. 1.

Apud depositarium ab Archiep. constitutum asseruanda altera clauis capite incertorum. 412. 1. apud eundem custodienda, quæ in capsa asseruari non possunt. Ibid. Ab eodem notanda rei inuentæ conditio, venditio, restitutio, &c. Ibid.

Depositarij, & exactores bonorum ecclesiasticorum ecclesiæ vacantis deputationis formulæ. 1258. 2.

DEPVATI.

Deputati seu curatores Monialium in rebus grauioribus

Episcopum consulant. 193. 2. 924. 2. iisdem reddendæ ratio administrationis. 45. 2. 924. 1. sine eorum consensu non ædificandum à monialibus. Ibid. Neque æs alienum vltra quinquaginta numos aureos contrahendum. 193. 2. formula deputationis eorumdem. 1270. 2.

Deputati Seminarij quor ab Episcopo deligendi. 258. 1. semel delecti non mutandi. Ibid. Inter sint congregationibus hebdomadarijs eiusdem Seminarij. 95. 1. 2. & in visitatione generali. 95. 4. 2. In cognoscendis rationibus accepti, & expens. 95. 1. In prouisione rerum in totum annum emendarum. 95. 1. In constituenda mercede officialium. 957. 2. cum clericis non loquantur sine licentia. 948. 2. eorum consilium non teneatur sequi Episcopus. 258. 2. 95. 1. 2. eorumdem deputationes in libro à Cancellario Archiep. describendæ. 699. 1.

Deputati rerum temporalium congregationis generalis Scholarum doctrinæ Christianæ quot, & quales deligendi. 866. 2. 881. 1. à quo deligendi, & mutandi. 881. 1. eorum officium. Ibid. Quando ad congregationem conueniant. 867. 1. Quando à protectore conuocandi, quidue cum eis agat. 880. 2. & seq.

Deputati sodalitates sanctiss. Sacramenti à quo deligendi, eorumq; officium. 897. 2.

Deputatio officialium sui fori Archiepiscopo referuatur. 655. 2.

Deputationes rectoris, & deputatorum Seminarij quo libro à Cancellario Archiep. describendæ. 699. 1. Officialium quoque fori. 707. 1.

Deputationum formulæ. Vide formulæ.

DERFIVM.

Derfium Cap. Pleb. Quintæ Regionis Dioc. Mediolan. 661. 1.

DERTHONA.

Derthonensis Seminarij census annuus. 258. 1.

DESCRIPTIO.

Descriptio ecclesiarum, cœmiteriorum, confirmatorum, &c. vide Ecclesia, cœmiteria, confirmandi, &c.

DESIVM.

Desium Cap. Pleb. Quartæ Regionis Dioc. Mediolan. 661. 1.

DETENTORES.

Detentores bonorum Ecclesiasticorum quomodo puniendi. 71. Decr. 6.

DETRACTIO.

Detractiones Episcopi cura in militum præsidij tollendæ. 317. 2. maxime ab Oblatis fugiendæ. 836. 1. & à Virginius societatis S. Virgilia. 914. 1.

Detrahentis poenitentia canon. 532. 1. Vide murmuratio.

DEVOTIO.

Litteræ de pietatis, deuotionisq; exercitationibus tempore quarantenæ pestilentie. 105. 2. & seq.

Formula facultatis celebrandi in ecclesijs monialium ex deuotione. 1269. 2.

DEVS.

Deus pestilentie causa. 225. 1. cur eam immitteret. Ibidem. cur permittat impios in hac vita secundis vti rebus. 256. 1. 1120. 2. & seq. cum hominibus graue aliquod munus iniungit, propriam quoque vim, & flagulare donum impertitur ad illud peragendum, idque exemplis confirmatur. 840. 2. & seq. Quare flagella immitterat variæ describuntur rationes, quibusque exciteretur homo ad gratias eidem agendas pro beneficiis acceptis. 1115. c. 2. maxime odit ac seuerè punit ingratos. 1126. 1. & seq. 1134. 1. & seq. & superbos item. 1153. 2. & seq. & sacerdotēs incontinentes. 1172. 2. & seq. beneficiorum suorum memoriam exponit. 1143. 2. & seq.

Dei patris omnium typum genuit Episcopus, ex sancto Ignatio. 486. 1. Eiusdem cognitio, totius creaturæ finis. 839. 1. Eiusdem operum finis, sua gloria. 1168. 2. Eius mise ricordia in homines quanta in incarnatione, & aduentu ad homines. 1013. 2. & seq. eiusdem maxima misericordia in ciuitatem, ac diocesim Mediolanensem mire ostenditur toto libro memoriali. 1105. & seq. Eiusdē videndi desiderium ardentissimum est in animabus in purgatorio detentis. 1073. 1. Per eius capillum aut caput peierantis poenit. canon. 526. 2. & comedentis aus bibent-

INDEX RERVM.

bibentis aliquid ad euerendum illius iudicium. 526. 1. & contra eos qui peccant in præceptum de adorando Deo. 525. 2. & seq. & de non assumendo illius nomine in vanum. 526. 2. & seq.

Deum blasphemantis penitentia canon. 526. 2. 527. 1.

A Deo postulanda sanitas corporis. 225. 2. Ab eodem peccatis extinctionem existere docendus populus, excitandusque ad gratiarum actionem, & quæ ratione. 255. 1. 2. 1106. & seq.

Deo gratias, vox est plena laudis ex S. Augustino. 1136. 2.

D I A C O N I.

Diaconi bis saltem singulis mensibus communicent. 16. 2. 68. Decr. 26. 419. 1. Quibus consecrantur & ubi communicent. 68. Decr. 26. 807. 2. etiam iij qui in Seminario degunt. 965. 2. In Missa conuentuali communicent. 33. 1. 68. Decr. 26. 419. 1. etiam die congregationis Diocesanæ. 649. 2. Ad altare communicent. 137. 1. Tonsura sint insigniti. 18. 2. Eiusve tonsuræ forma. 267. 2. In Missa soleni ministrant. 33. 1. 154. 2. 419. 2. si id neglexerint, puniendi. Ibid. etiam diebus ferialibus in cathedralibus, & collegiatis. 154. 2. Antequam sacerdotio initiarentur, exercitia spiritualia faciant, & quandiu. 143. 2. 468. 1. & quas de se testificationes exhibeant. 778. 2. Quo habitu utantur in concionando. 481. 2. & quomodo id munus concionandi suscipiant. 474. 2. cum iuramentum præstant, id faciant tactis sacris litteris, præterquam in causis leuioribus, & absente superiore. 306. 2. Negligentes conuenire ad congregationes Diocæsanæ ad Archiepisc. deferendi. 799. 2. Quo vestitu, & à quibus ad sepulturam offerendi. 308. 1. 558. 2. qui eis inseruiat in altari. 30. 2. Pars monitionum ad eos pertinentium. 181. 2. 373. 2.

Diaconus quod officium præstet in benedictione episcopali. 153. 1. Ab episcopo in comitatu adhibendus, præsertim cum ad concilium provinciale accedit. 312. 1. assistat semper interdiu, cum in altari exponitur sacra Eucharistia. 181. 787. 1. eo præserte Subdiaconus non baptizet, neque diaconus præserte sacerdote. 498. 1.

Diaconus esse debet cancellarius Archiep. 685. 1. & ei qui Diaconus non sit, nullo modo concedenda facultas concionandi. 474. 2.

In manu Diaconi scienter peierantis penitentia canon. 526. 2. Item Diaconum occidentis. 527. 2. & Diaconi homicidium facientis. 530. 1. aut concupiscentis fornicari. 532. 2. & pro capitali crimine admisso. Ibidem. aut si ebrius fiat. Ibid. vel præ ebrietate, & crapula euomat. Ibid. 533. 1. vel si sponte rebaptizetur. 533. 1.

Ad Diaconatum promouendi quales de se testificationes exhibeant. 778. 2. quæ ætate esse debeant. 144. 2. 445. 1. qua de re examinandi. 262. 2. quæ alia requirantur, vide in verbo ordines maiores.

Diaconatu saltem initiati esse debent Oblati in domo S. Sepulchri commorantes. 83. 2. nisi ad diuinum cultum, domesticauæ negotia necessarii sint. 834. 1. eodem etiam initiandus intra præscriptum tempus, qui Theologalæ præbendam obtinet, alioqui ea priuatur. 415. 2.

D I C T I O.

Distio a concionatore vitanda quæ. 491. 1.

D I E S.

Dies Dominicus. Vide Dominica.

Dies baptismi. Vide Baptismi. Synodi Diocæsanæ. Vide Synodus Diocæsanæ processionum agendarum, vide processionis Concilij Provincialis. Vide Concilium Provinciale, Confirmationis susceptæ. Vide Confirmatio. Anniversariorum, & officiorum pro mortuis, & funerum agendorum. Vide Anniversaria, officia mortuorum, & funera. Celebrandi Missas Pontificales, & alia officia Episcopalia. Vide Missa, & Episcopi.

Dies festi quæ ratione colendi. 6. 1. 212. 1. instituti præcipue in memoria acceptorū à Deo beneficiorū. 1148. & seq. Populo à Parocho denuntiandi. 98. 2. 387. 1. ex ordineq; tabellæ. 382. Decret. 2. etiam in Ecclesia Metropolitana, & à quo. 337. Decr. 10. qua formula. 425. 1. Ab operarijs doctrinæ Christianæ studiose colendi. 85. 1. 1. ex voto, aut consuetudine seruari soliti inquirendi, & colendi. 86. 2. in Collegiatis Parochialibus intra Missam conuentualem denuntiandi. 425. 1. Ab Episcopis constituti, à regularibus seruandi. 513. 1. In tota Diocesi seruari soliti, in libro à Cancellario notandi. 300. 2. 402. 2.

Dies festus Sancti Patroni in singulis Parochijs colendus, eiusq; vigilia seruanda. 87. 1. 356. Decret. 2. 387. 1. Ordinationis S. Ambrosij colendus in tota prouincia. 120. 2. 403. 1. eiusq; item vigilia Mediolani seruanda. 356. Decret. 1. Sancti Barnabæ item dies in tota prouincia colendus. 300. 2. Sancti Sebastiani, eiusq; vigilia Mediolani ex voto colenda, & seruanda. 381. Decret. 1. S. Thomæ Aquinatis, & Cathedræ S. Petri, quo die in Ecclesia Ambrosiana celebrandus. 336. Decr. 4.

Diebus festis initia fidei, seu doctrinæ Christianæ à Parochis in ecclesia tradenda. 2. 2. 795. 1. 2. 807. 1. Quæ alia ab ipsdem Parochis docendi fideles. 86. 1. 403. 1. 807. 1. Vesperæ canendæ in Parochialibus. 98. 2. 348. Decret. 4. 795. 2. 807. 1. Qua hora Parochialis Missa celebranda. 149. 2. 150. 1. 987. 1. & alia item. Ibid. Concilio à Parochis habenda. 2. 2. 401. 2. 466. 2. 482. 1. & qui non habuerint, quomodo multandi. 985. 2. aut hora præscripta in sua Parochiali non celebrantes. Ibidem. Missa, & concilio à fidelibus audienda. 86. 1. & in sua Parochiali. 10. 2. etiam à viduis post maritorum mortem. Ibid. 86. 1. & à puellis nubilibus. 86. 1. & pietatis opera præstanda. 86. 1. 1082. 1. 1086. 1. Oblationes faciendæ. 165. 1. Diuinis officijs interessentes, quam indulgentiam consequantur. 1012. 1. Qua reuerentia in ecclesiam conueniant. 34. 2. Altaria ornanda. 28. 2. Processiones, & orationes instituendæ. 86. 1. 387. 1. 795. 2. 807. 1. & qui neglexerint Parochi, quomodo multandi. 985. 2. Qua ratione diuina officia celebranda. 154. 1. 2. 419. 2. In Missa conuentuali ritus Ambrosiani lectio adiungenda. 419. 2. Missa ab iter facturis audienda. 212. 1. Lectio spiritualium librorum à Monialibus adhibenda. 47. 2. Iudæi baptizati ad diuina officia conueniant. 54. 1. Clerici communicent. 68. Decret. 26. & in suam Parochialē conueniant. 69. Decret. 28. Ad doctrinam Christianā conueniant. 133. 1. 358. Decret. 5. Alioqui quomodo multandi. 984. 1. Ad diuina officia in suam Parochialem conueniant. 807. 1. Quæ præstent Clerici Seminarij. 947. 2. & seq. 965. 2. Idem tempore vacationū diuinis officijs in sua Parochiali intersint. 953. 1. Diaconi, & Subdiaconi in Missa solemnī communicent. 33. 1. Sacerdotes intra Parochiam existentes in suam Parochialem conueniant. 94. 1. In quam ecclesiam conueniant Sacerdotes, & Clerici familiæ Archiepiscopalis. 813. 1. Itemq; Notarij, & Scribæ cancellariæ. 686. 1. 2. Episcopi celebrent. 167. 2. concionem habeant. 482. 1. Ludi magistri fidei rudimenta pueris tradant. 89. 2. & conducant ad Missam, concionem & c. Ibid. 358. Decr. 4. Theologi collegiarum sacram scripturam in ecclesia explicent. 475. 2. Patres familias curent filios suos, & famulos Missæ interesse. 10. 1. 403. 1. Disciplinati quas exercitationes obeant. 901. 1. 2. & Virgines S. Vrsulæ. 914. 1. & mulieres oratorij Sepulchri. 917. 1. 2. Familiæ Seminarij instituendi in doctrina Christiana à confessario. 960. 2. 964. 1. quæ congregationes habendæ, aut nō habendæ in foro Archiep. 658. 1. ipsdem denuncianda matrimonia. 39. 2. Spectacula, hastiludia prohibentur. 434. 2.

Diebus festis capitula canonicis non habenda. 28. 1. Monialibus cum externis loqui vetitum. 50. 1. Christianis item cum Iudæis contrahere. 54. 1. opera seruilia à Iudæis non exercenda. 207. 2. congregationes foraneæ non habendæ. 69. Decr. 30. 799. 2. quæ fidelibus vetita. 85. 2. 433. 2. & seq. seruilia opera. Ibid. nundinæ, emporia, mercatus. Ibid. 403. 1. 2. 797. 1. 2. Venditio irritamentorum gulæ. 403. 2. Florum item, vnguentorum, auium. & c. Ibid. contractus, & executiones. 85. 2. 403. 1. collectarum, & talearum exactio. Ibidem. venditiones, & locationes. 85. 2. 433. 2. 434. 1. 435. 2. Saltationes, tripudia, choreæ. 86. 1. 403. 2. 434. 2. 435. 1. 436. 1. saltationes item, choreæ, comessiones, ludi, & c. in honorem sanctorum fieri soliti. 86. 2. 403. 2. Spectacula, hastiludia, & alia huiusmodi fugienda. 87. 1. & qui ea egerint, ipso facto in excommunicationem incurrunt. 435. 1. qui vero intersunt, ecclesiæ ingressu inter-

INDEX RERVM.

terdicuntur. Ibidem. rei non torquendi, neque testimonium dicendum. 120. 1. 403. 1. nec iudicia exercenda. 120. 1. alij abusus à quibus tollendi, & deferendi. 797. 1. 2. 807. 1. Res ad victum necessariæ qua hora vendendæ. 85. 2. 434. 1. Funera non agenda, nec sepelienda corpora mortuorum, & si agenda sint, quæ seruanda. 422. 2. & seq. 556. 1. quæ vetita pistrinarijs & molitoribus. 434. 1. Laræ non agenda. 436. 1. Missam pro mortuo celebrari licet, cum cadaver eo die sepelitur. 308. 2. Missa à fidelibus in propria parochiali audienda. 301. 1. ea de re litteræ monitionis. Ibidem. 357. Decret. 4.

Diebus festis solemnioribus monendi principes, & Magistratus, vt diuinis intersint officijs. 86. 2. 403. 1. diuina officia in Ecclesia Parochiali celebranda. 166. 2. comessionationes in ecclesia fieri solitæ tollendæ. 42. 2. eorum cultus, mysteria, & actiones populo exponendæ. 88. 1. 387. 1.

Diebus festis seruire opus facientis penitentia canon. 527. 1. saltationes item facientis. Ibid. aut alio modo peccatis contra præceptum de eorum sanctificatione. Ibidem. monendi fideles à concionatore, vt filios ad doctrinam Christianam conuenire iubeant. 716. 1. monendi fideles à parochis de peccato mortali eorum qui diebus festis Missam non audiunt. 797. 1. Idem ad quos deferendi. Ibid. quid cum ijs agendum, qui in bestijs pascendis occupantur. Ibidem.

Dierum festorum Calendarium singulis annis edendum. 31. 1. Vide Calendarium. abusus, & corruptelæ à quibus, & cui perferendæ. 403. 2. violatores à quibus puniendi. Ibid. & quomodo. 433. 2. à concionatoribus reprehendendi. 484. 2. 716. 1. quando non absoluedi. 766. 1. à confessorijs obiurgandi. 774. 1. Ad Archiep. in sua diocesi deferendi. 797. 1. eorum quoque abusus opera Vicariorum foraneorum, & Parochorum tollendi. Ibid. 2. 807. 1. eorū tabella. 982. 1. ea habenda in scriptura Ecclesiæ Cathedralis. 608. 1. Collegiatæ. 615. 2. Parochialis. 620. 2. eadē ab Episcopo consuecenda. 213. 1. eorum cultus restincta peste quomodo restituendus. 254. 1. Initium, & finis qui. 357. Decr. 3. 433. 2. eorundem monumenta, si sint ex voto vel consuetudine, ubi al seruanda. 86. 2. eorundem qui in vrbe, aut Diocesi coluntur, aut celebrantur, etiam occasione indulgentiæ & c. index ad Cancellarium mittendus, & à quibus, & qualis. 403. 1. Ab eodemq; Cancellario liber conficiendus. 300. 2. 402. 2.

Dierum festorum cultus. 6. 1. 212. 1. eadem de re editū. 433. 1. eiusq; executio à Vicario criminali procuranda. 678. 1. eorum violatores quoad ornatus qui peccet moraliter. 766. 2. & quando non absoluedi. Ibid. 1. De eorundē cultu monedi fideles à concionatoribus. 716. 1.

Dierum festorum denunciandorum formulæ in libro descriptæ, habendæ in Sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiatæ. 615. 2. & Parochialis. 620. 2. 621. 1.

Ad dierum festorum celebritates quomodo & quibus clericis liceat conuenire. 120. 2. 362. Decr. 22. & quot adhiberi, seu conuocari liceat. 20. 1. 70. Decr. 33. 362. Decr. 22. oblata elemosina quomodo distribuenda. 150. 2. 15. 1. 1. 337. Decr. 7. 35. 1. Decr. 26. 353. Decr. 48. 366. Decr. 30. Quomodo ad eas admittendi sacerdotes alienæ Diocesis. 350. Decr. 22. Ad eas non vocati clerici, ad prandium non admittendi. 353. Decr. 48. In ipsdem peccantes clerici quomodo multandi. 984. 2.

Dierum festorum celebritatū Index ad Cancellarium mittendus, & quæ in eo describenda. 403. 1. abusus itē qui in eis committuntur. Ibid. eorundem liber à Cancellario conficiendus. 300. 2. 402. 2. Editum de ratione ad huiusmodi celebritates conueniendi. 439. 1. certa item hora, qua viri & mulieres separatim conueniant in vrbe. Ibid. 2. Quæ in huiusmodi accessu cauenda. 440. 1.

Deligendi aliqui ab Episcopo qui festis præcipue diebus Monasterijs Monialium inuigilent. 194. 2.

Dierum festorum præfectus. Vide Præfectus. Punctator. Vide Punctator.

Ad dies festos Iudæorum Christianis accedere vetitū. 53. 2. De dierum festo eorum celebratione certæ ab Episcopo regulæ opificibus, & artificibus præscribendæ. 85. 2.

Die festo Corporis Christi Domini quis Eucharistiam in processione circumferat. 8. 2. Vide processio. eadē die, & in octaua matutinum vesperi dicendum. 32. 2. & qua hora 335. Decr. 2. 348. Decret. 6. Monendi Principes & Magistratus, vt diuinis officijs intersint in cathedrali. 86. 2. Missa solemnī ab Episcopo celebranda. 252. 1. Ianuæ, & parietes ornandi, & quomodo. 213. 1. Supellex munda in ecclesia adhibenda. 642. 1. Reliquiæ non deferendæ in processione. 139. 1. Neque spectanda processio fenestris, aut Ianuis. 156. 2. eaq; de remonendi fideles à Parochis. 785. 2. Monitiones de rebus surreptis non promulgandæ. 188. 2. completorium statim post vespertas dicendum. 349. Decr. 6. Hebdomada ante huiusmodi festum diem non habendæ congregationes Diocæsanæ. 646. 2. Dominica præcedente hortandi fideles ad confessionem, & communionem. 408. 1. quibus item alijs de rebus monendi & hortandi. 785. 1. 2. mulieres vt velatæ conueniant, monendæ. Ibid. 2. ea tota de re institutiones. 785. 1.

Die festo S. Patroni alicuius Parochiæ monendi fideles, vt vigiliam obseruent. 87. 1. 387. 1. Vita sancti populo recitanda. 87. 1. Ianuæ, & parietes ecclesiæ quomodo ornandi. 213. 1.

Die festo Purificationis B. M. Virginis quæ cauenda in benedictione, & distributione candelarum. 91. 1. Quorsū sumptibus distribuendæ in Parochialibus. 424. 2. Vide candelæ.

Die festo SS. Philippi & Iacobi Apost. abusus erigendi ab Episcopo tollendus. 212. 1. 2. eodem die agenda processio scholarum doctrinæ Christianæ. 87. 2.

Die festo inuentionis S. Crucis, qui adhibendi ad excipiendas, & dirigendas processiones Diocæsanæ Mediolani, cum in vrbe veniunt. 422. 2.

Die festo omnium Sanctorum & SS. Innocentium promulgandæ indulgentiæ & communi scholarum doctrinæ Christianæ, & processio item agenda. 401. 1. hebdomada ante eundem festum non habendæ congregationes Diocæsanæ. 646. 2.

Die festo suæ ecclesiæ quæ caueant moniales. 53. 1.

Die festo sancti, cuius reliquæ in ecclesia sunt, diuina officia ritu solemnī peragenda. 87. 1. 348. Decr. 1.

Die festo consecrationis ecclesiæ Parochialis abstinentium à seruilibus operibus. 127. 2.

Diem festum violentium causa à quo promouendæ in foro Archiep. 679. 1. eorum quoque Index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Dies sabbati. Vide sabbatum.

Dies professionis Monialium à quo notandus. 47. 1.

Diarius liber scriptorum quæ dantur extra cancellariam, à Cancellario conficiendus. 714. 2. alter item habendus, & ad quem vltim. 691. 1.

Diarios tenendi formula, locorum piorum procuratoribus præscribenda. 195. 2. 469. 1.

Dietimus liber à cancellario conficiendus, & ad quō vsus. 690. 1.

Dierum vrilium sui fori liber ab Episcopo conficiendus, & edendus. 315. 1.

Dierum statutorum, quibus decreta aliqua legenda, aut promulganda sunt, tabellæ quæ, & quot habendæ in sacristia Ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiatæ. 615. 1. Parochialis. 620. 2.

Quibus diebus non habendæ congregationes Diocæsanæ. 646. 2.

Diebus singulis quas exercitationes Seminarij clerici præstent. 965. 1.

Quibus diebus disciplinati consecrantur & communicent. 902. 1.

D I G I T I.

Digitus quando abstergendus, & abluendi post tractationem sacrosanctæ Eucharistiæ. 407. 1. 724. 2. 725. 1. 738. 2. à cōsuetudinibus crecti habendi. 223. 1. eorum gestus in concione qualis, & argutiæ fugiendæ. 492. 2.

Digitus pollex & index, quando, & quomodo in Missa iungendi, & quoties abstergendus, & quomodo in Missa iungendi, & quoties abstergendus, nisi cum ea tractatur. 746. 1.

D I.

INDEX RERVM.

DIGNITAS.

Dignitas quomodo ab Episcopo retinenda cum principibus viris. 16. 2.
Dignitas sacerdotalis fidelibus à concionatore demonstranda. 486. 2. & quomodo à sacerdotibus retinenda. 95. 1. & ab Episcopo tuenda apud laicos. Ibid.
Dignitate ecclesiastica aut doctoratus præditi mantellum ferant. 70. Decr. 31.
Dignitatem olim fuisse cancellarij officium, scribit Innocentius Tertius. 685. 1.
Dignitates obtinentes habitum clericalem deferant. 18. 1. 448. 1. alioqui quomodo puniendi. Ibid. munus suum per se obeant in ecclesia. 26. 2. & ordinis item dignitatem annexi munus. 28. 1. si debitum suæ dignitatis ordinem non suscipiant, distributionibus priuantur. 160. 1. Ad diuina officia conueniant, & psallant. 27. 2. quando, & quomodo ad ea conueniant. 31. 2. quomodo versentur in choro. 32. 1. & ab eo recedant. Ibid. 2. Si que in eo deliquerint, quomodo puniendi. Ibid. aut si Missam conuentualem celebrare negligant. 65. Decret. 4. aut si proprii sui ordinis vestitu diuinis officijs non interserant. 154. 2. in diuinis officijs chirothecas non induant. Ibid. quando ferant insignia suæ dignitatis. 341. Decret. 28. Ad processiones conueniant, & quo habitu. 34. 1. In iisdem cum opus est, lumina deferant. 139. 1. In funebribus item. 158. 1. Mantellum deferant. 70. Decret. 31. In Missa solemniter ferant in Cæna Domini communicent. 97. 1. suas cappellas & altaria instruant. 124. 1. Litteras, diplomata, & tabulas suorum beneficiorum postulantibus exhibeant. 147. 2. si fidei professionem non præsentent, puniendi. 206. 2. quo habitu synodo diocesana interfint. 278. 1. quo loco sedeant in conuentu Diocesano. 65. 1. 1. examine approbati statim residentie fructus percipiant. 352. Decr. 40. si non resideant vt debent, quomodo puniendi. 450. 1. quomodo bona sua locent. 368. Decr. 41. causas matrimoniorum & criminum non cognoscant. 314. 2. mortui quorum sumptibus sepeliendi. 67. Decr. 14. Quid de ijs in visitatione querendum. 23. 2. Iisdem deferendum Vicarij foraneis munus in Diocesi. 22. 2. Iisdem solent celebrantibus quis assistat. 33. 1. si tñ episcopalis vtatur. 154. 1. Pars monitionum ad eos pertinentium. 184. 1.
Dignitates obtinentes in cathedralibus concioni interfint. 4. 1. & quo habitu. 132. 2. decimas seminariorum soluant. 13. 1. Episcopo Pontificalia exercenti etiam extra cathedralem assistant & inseruiant. 153. 1. eundem mortuum efferant. 308. 1.
Dignitatum munera seruari, & ad vsum reuocari curandum ab Episcopo. 26. 2. si que proprium munus nõ habeant, ab eodem assignandi. 27. 1. illarum tabella habenda in sacristia ecclesie cathedralis. 607. 2. & collegiata. 614. 2. Item alia de earum officijs ac muneribus in cathedralibus. 607. 2. tum in collegiatis. 614. 2. 515. 1. 28. 2. Illarum etiam index, & eorum quæ ad illas pertinent, à Rectore conficiendus, & exhibendus in visitatione. 174. 1. 672. 1. 2. Illarum fructuum tertia pars quibus in ecclesijs in quotidianas distributiones conuertenda. 27. 2. 158. 2. Iisdem vacantibus statuta, & consuetudines de illarum fructibus mensæ Episcopali aut alij persoluentis abrogantur. 269. 2. 270. 1. & qui eas seruauerint, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2. Item qui eas obtinendi causa litteras commendationis ambiunt à Principibus ad quos mittuntur, nuntij Apostolici. Ibid. 1. earum erectiones quo libro à cancellario notandæ. 691. 2. varij item indices ad eas pertinentes ab eodem cancellario conficiendi. 707. 2.
Dignitatem primam sacerdotalem post Episcopum obtinens, eius absentis, vel impediti loco solemniter celebrat. 153. 1. eidem Episcopo ægrotanti sacram Eucharistiam deferat. 311. 1.
Dignitatem primam post Episcopum obtinenti præfecti chori officium attribuendum. 27. 2. eius cooptatio ad residentiam à quibus, & qua ratione faciendæ. 159. 2.
Dignitatem obtinens Parochus quos fructus percipere possit. 159. 1.
Dignitates ad christianos pertinentes Iudæis vetitæ. 54. 1. A dignitatibus suis suspensi sunt Cardinales, qui aliquem

elegerint in Pontificem Symoniacè. 989. 1. iisdem priuatur sacerdos, qui filiam spirituale violari. 531. 2.

DILIGENTIA.

Diligentia in visitatione adhibenda. Vide visitatio. Ab Episcopo adhibenda in statu synus cuiusque Parochie cognoscendo. 22. 1. A parochia adhibenda. Vide Parochus. A patribus familias. Vide Paterfamilias &c.

DIMISSORIÆ.

Dimissio Synodi. Vide Synodus.
Dimissoria litteræ. Vide dimissoria litteræ.

DISCIPLINA.

Diocesis ab Episcopo visitanda. 23. 2. etiam tempore pestilentie, & qua ratione. 248. 2. Vide visitatio, & visitatores.
Diocesis alienæ clericis non concedenda facultas celebrandi sine litteris testimonialibus. 9. 1. ne in ecclesijs quidem regularium. 96. 1. & quomodo comprobandi, antequam facultas concedatur. 65. tit. 2. Decr. 1. si delinquant, quomodo ad proprium Episcopum mittendi. 70. Decr. 35. cum primum in Diocesim veniunt, à quibus, quando, & cui denunciandi. 65. tit. 2. Decr. 1. ad ordines promouendi, quæ testata faciant, & exhibeant. 445. 1. 2. formula facultatis celebrandi eisdem concedendæ. 1252. 2.

Diocesis alienæ sponsis matrimonio iungendis quæ seruanda. 65. Decr. 26. Vide sponsi. alienæ item diocesis hominibus non ministranda in paschate Eucharistia. 137. 1. neque confirmatio sine proprii Episcopi cõcessu, nisi sint de iure exempti. 136. 1. 2. Quando in congregationem oblatorum recipi possint. 828. 1. si diem festum violent, & ij item qui ex propria diocesi in alienam migrant vt eum violent, quomodo, & à quibus puniendi. 403. 2. Item si ad confessarium in aliena Diocesi accedant. 92. 2. ea de re decretum quod promulgandū. Ibid. A Diocesi studiorum causa abesse clericis vetitum. 96. 1. eaq; facultas quomodo ab episcopo concedenda. Ibid. quomodo item liceat abesse sacris ordinibus initiatis, aut beneficia obtinentibus. 341. Decr. 26. eius facultatis concessio in sua Diocesi Archiepiscopo reseruatur. 656. 1. eiusdem facultatis formulæ variæ. 1254.

In diocesi non petenda eleemosina pro alienæ Diocesis hominibus. 42. 1. Instituenta sodalitas doctrinæ christianæ. 61. Decr. 28. 87. 2. & quibus præcipue locis. 132. 2. Instituenta item sodalitas nominis Dei. 61. Decr. 3. quæ potissimum summorum Pontificum bullæ promulgandæ. 61. Decret. 5. Quibus locis erigendum S. Crucis insigne. 91. 1. quæ inquirenda à testibus synodalibus. 180. 1. In ea beneficium obtinentes, synodo Diocesana interfint, eiusq; decretis pareant. 276. 1. In Diocesi Mediolani beneficium obtinentes synodo Diocesana interfint, eiusq; decretis obtemperant. 369. Decr. 45. Quæ inquirenda à testibus synodalibus. 372. 1. Quomodo liceat parare prandium ecclesiasticis occasione Diei festi. 421. 1. à quibus petenda facultas vtendi cibis vetitis in Quadragesima. 443. 1. Qua hora dandū signum orationis vespertinæ. 1007. 1.

Dioceses inter se implicatæ ab episcopis distinguendæ. 6. 2. Diocesanū se esse probet ad ordines promouendus. 144. 1. 444. 1. & quomodo. 444. 1.

S. DIONYSIUS.

S. Dionysij Areopagitæ testimonium de docentibus Christi doctrinam. 845. 1.
S. Dionysius Mediol. Archiep. eximie sanctitatis, eiusque præcipua gesta. 974. num. 12.
Dionysij Alexandrini Epistola de functionibus ecclesiasticis pestilentie tempore præstandis. 235. 2.

DIPLOMATA.

Diplomata beneficiorum postulantibus Episcopo exhibenda. 147. 2. Pontificum & principum ad ecclesias pertinentia certo libro describenda. 190. 1.

DISCIPLINA.

Disciplina quo tempore, & qua hora à familia Archiep. adhibenda. 812. 2. & quo loco. 814. 1.
Disciplina ecclesiastica in concilio prouinciali restituenda, & qua ratione. 57. & seq. ea de re tabellæ habendæ in sacristia ecclesie cathedralis. 608. 1. collegiata. 615. 1. & parochialis. 620. 2. de progressu in eadē testimonij in susceptione ordinis à regularibus exhibendū. 266. 1. 445. 2.

Disci-

INDEX RERVM.

Disciplina clerici. 306. 1. Ab episcopis inquirenda. 69. Decr. 29. & pestilentie tempore restituenda. 228. 1. à visitatoribus procuranda. 403. 2. à quibus, & cui referenda. 424. 1. libri ad eam pertinentes à cancellario habendi, & quæ in ijs describenda, & quo ordine. 694. 2. & seq.
Disciplina clericorum Seminarij. 965. 2. & seq. à Rectore præcipue procuranda. 958. 2. De ea inquirendū ab Episcopo. 68. Decr. 25.

Disciplina chori. 271. Vide chorus.
Disciplina populi à visitatoribus procuranda. 403. 2. Tempore præcipue pestilentie ab Episcopo restituenda. 228. 2. In locis publicæ curationis tempore pestilentie quæ, & quibus commendata. 246. 1. 2. & à parochia & sacerdotibus in iisdem locis degentibus tenenda. 247. 1. A christianis militibus seruanda, quæ præcipue opera episcopi. 317. 1. 2.

Disciplina synodalis tabella 995. eaq; exequenda cura Præfectorum. 996. 1. 2. & assignanda in septo synodali. Ibid. 1. tabella item statutorum dierum, quibus decreta de canonicali vel clericali disciplina legenda sunt, habenda in sacristia ecclesie cathedralis. 608. 1. collegiata. 615. 1. & parochialis. 620. 2.

Disciplina congregatio quando habenda in foro Archiepiscopali. 657. 1.

Disciplina suæ familie regulæ ab Episcopo præscribendæ, & quales. 310. 2. eiusdem in familia Archiepiscopali obseruatio à præposito domus procuranda. 817. 2. Itemq; disciplina cœnacula. 818. 2.

Disciplina spiritualis oblatorum exercitationes quæ. 835. 2.

Disciplina familie Archiepiscop. institutiones. 811. Vide familia.

Ratio seruanda in admittendis Seminarij clericis ad varias disciplinas, pro ratione ingenij, ætatis, &c. 949. 1. 2. DISCIPLINATORVM confratria.

Disciplinatorum confratria quas regulas seruent. 899. & seq. qui nã recipiendi in ijs, & qui reiciendi. 900. 1. qua ratione recipiendi ac stabiendi. Ibid. quem habitum ferant. Ibid. 2. quo vestitu vtantur. Ibid. & seq. quas spirituales exercitationes obeant. 901. 1. 2. In ecclesijs ambrosianis officium ritu Ambrosiano dicant. 349. Decr. 7. benedictione aut thurificationem sibi vel alijs non adhibeant. 146. 1. quando confiteantur, & cõmunicent. 902. 1. quomodo celebrent festos dies confratriæ. Ibid. Ieiunia, & disciplina. Ibid. 2. eleemosina. Ibid. & seq. processiones. 903. 1. officialium munus Ibid. 2. prioris seu præfecti, eiusq; substituti officium. Ibid. Magistrum nouitiorum. Ibid. Regulatoris officij. Ibid. Sacristæ. Ibid. depositarij eleemosinarum. 904. 1. Cancellarij. Ibid. procuratorum. Ibid. curatorij ægrom. Ibid. assistentium ad eleemosinas recipiendas. Ibid. 2. quamdiu in officio perseueret, & quales, & quo tempore eligendi. Ibid. eorum auctoritas. 905. 1. confratrum delinquentium pœnæ. Ibid. quo ritu, & cœremonijs in confratriam recipiendi. Ibid. 2. & seq. & stabiendi seu confirmandi. 906. 2. & seq. preces & alia, cum sibi flagella adhibent. 907. 2. & quoties ea sibi adhibeant. 902. 2. & quam propterea indulgentiam consequantur. 910. 1. Ritus ablutionis pedum feria quinta in Cæna Domini. 908. 1. ritus eligendi officiales. Ibid. ratio orandi. 909. 1. 2. earum confratriarum administratores iurati munus suum obeant. 41. 2. bonorum ad eas pertinentium rationes à Vicar. foraneis inquirendæ. 798. 1. cætera vide in verbo confratria.

DISCORDIA.

Discordia in operarijs doctrinæ christianæ cura præcipue sacerdotis illius sedandæ. 852. 1. iisdem sedandis vt ferant pacificatores. 857. 2.

Ad discordias sedandas confratria aliqua ab Episcopo instituenda, vel prædicanda. 198. 1. aliqui item deligendi ex confratria charitatis, qui sedandis parochie discordijs dent operam. 911. 1.

DISCRETI.

Discreti congregationis generalis doctrinæ christianæ quot, & quales deligendi. 866. 2. quando & quomodo deligendi. 887. 1. quo loco in ea sedeant. 867. 1. eorum officium, tam quoad congregationem, quam etiam quoad

scholas. 871. 2. congregationi generali interfint. 867. 1. quibus in rebus eorum consilio vtatur præfectus Generalis. Ibid. cum iisdem conferat, quæ in congregatione tractanda sunt. 870. 1.

Discreti congregationum item Diocesandarum earundem scholarum quales deligendi. 889. 1.

Discreti singularum scholarum quot, & quales deligendi, eorumq; munus. 855. 1. 2. quo loco in congregatione sedeant. Ibid. 1. In rebus consultandis sententiæq; dicendæ quomodo se gerant. Ibid. 2. sine eorum consultatione nihil à præfectis scholarum proponendum in congregatione. 854. 2.

Discretæ congregationis mulierū oratorij sepulcri quot, eorumq; officium. 920. 1. à quibus, & quomodo eligendæ. Ibid.

Discretæ moniales. Vide moniales.

DISPENSATIO.

Dispensatio bonorum ecclesiasticorum. Vide ecclesiastica bona.

Dispensatio super irregularitatem non danda vi iubilei, nisi eius rei expressa fiat mentio. 93. 1. neque etiam à regularibus. 1002. 1. neque item vi litterarum Apostolicarum nisi id caueatur. 765. 2.

Dispensatio Decreti de cautione infantibus anno natu minoribus adhibenda episcopis conceditur. 303. 2.

Dispensationis super defectu natalium aut ætatis testimonium à quibus & quando exhibendum & recognoscendum in sacramento ordinis. 444. 1. 779. 1. etiam in alienæ Diocesis clericis. 445. 1. ab iisdem etiam exhibendū testimonium dispensationis super interstitio, si quando detur. 445. 1.

Sine dispensatione canonica male promoti quas pœnas incurrant. 93. 2. Item clerici publicè fornicarij, qui non obtenta dispensatione, sui ordinis functiones obeunt. 306. 2. 307. 1.

Dispensatio impedimentorum matrimonij. Vide impedimenta.

Dispensatio in regulis Virginum S. Ursule quomodo liceat, & ad quos spectet. 916. 2.

Instructio de ijs quæ seruanda sunt in dispensationibus tempore iubilei. 1036. 1.

Formula litterarum testimonialium sacre ordinationis cum dispensatione super defectu natalium. 1261. 1. Itē dispensandi in denunciationibus matrimonij. Ibid. 2. & super matrimonio iam contracto, si quando impedimentum subest. Ibid.

Dispensationes in cancellarijs gratis dandæ, quæ. 286. 1.

Dispensationes Archiepiscopo reseruatae in suo foro, quæ. 655. 2. A Vicario Generali nõ concedendæ, quæ. 658. 1.

A cancellario, & notarijs substitutis cancellariæ nõ promouendæ, quæ. 687. 1. Quo libro notandæ à cancellario dispensationes, in quibus potest Archiepiscopus dispensare. 691. 2.

In dispensatione annuierarij victus negligens præfecta monialium ab officio suspendenda. 193. 2.

Dispensator Seminarij. 957. 1. Eius liber quando, & quomodo à Ministro recognoscendus. 959. 1.

Dispensatoris liber quotidie à Vicario familie Archiep. recognoscendus, & qua ratione. 319. 2. Itidem quo ad cellam vinariam. Ibid.

DISPUTATIONES.

Disputationes crebræ habendæ in Seminario. 950. 1. iisdem interfint Præfectus studiorum. 961. 2. In scholis doctrinæ christianæ quado, & quomodo habendæ. 863. 2. 864. 1.

DISTINCTIO.

Distinctio Parochiarum & officiorum Parochialium. Vide Parochia. marium, & seminarum in ecclesia. vide ecclesia, vide locus.

DISTRIBUTIONES.

Distributio candelarum, palmarum, & oliuarum, eleemosinarum, sacrorum oleorum, missarum &c. Vide candelæ, palmæ, oliuæ, &c.

Distributiones non dandæ absentibus. 27. 1. etiam ratione infirmitatis vel alterius impedimenti, si antea non consueuerant residentiam personalem obire. 273. 2. Neq; absentibus peregrinationis causa. 273. 2. aut etiam studiorum. Ibid. aut concionis uel lectionis habendæ. 401. 2. neque

INDEX RERVM.

neque ijs, qui ad præscriptum in Missa conuentuali nõ communicant. 419. 2. consuetudines &c. in contrarium abrogantur. 27. 1. si sint tenues, quando & quomodo augetur. 27. 1. 59. 1. quomodo distribuendæ. 29. 2. quado & quomodo perfoluendæ. 162. 1. 2. 424. 1. non inferuētium quibus attribuendæ. 27. 1. 28. 1. 33. 1. In processio-nibus dandæ, quæ, & quibus. 156. 2. & ijs qui interfunt orationi vespertinæ die festo, & antiphonæ de B. V. die Sabbati. 422. 1. quando dandæ pœnitentiario, qui abest ob confessiones audiendas. 273. 2. & Theologis item collegiatarum cum absunt. 415. 2. 416. 1. Præbendarũ vacantium, mensæ Episcopali, vel alij non perfoluendæ, consuetudinesq; in contrarium abrogantur. 269. 2. 270. 1. & qui eas seruauerint, à solo summo Pontifice absoluen-di. 990. 2. dandæ statim ijs qui admissi sunt ad residen-tiam. 71. Decr. 3. & quomodo ad ius illarum percipien-darum probandi, & admittendi canonici, & alij. 159. 2. earum tenuitas quomodo dignoscenda. 159. 1. quid cir-ca eas curent, & exequantur visitatores. 666. 1. 2.

In distributiones conuertenda tertia pars fructuum præbendarum. 158. 2. 159. 1. 27. 2. eius tertiæ partis distri-butiones quibus non dandæ. 159. 1. 273. 2. eius tertiæ partis æstimatio quomodo faciendæ. 273. 2. & qui eam tertiam partem contulerint, non excusantur à residen-tiæ munere. 274. 1.

Distributionibus multandi canonici, qui statis diebus Mis-sam, & vespas non canunt. 28. 1. 65. Decr. 4. & qui suo rum canonicatum, præbendarum, &c. munus non o-beunt. Ibid. & qui tempore diuinorum officiorum capi-tula habent. Ibid. Mansionarij, si suo muneri defue-rit. 29. 1. Item contumaces vel negligentes. Ibid. non ingredienti eo quo debent ordine in chorum. 32. 1. & qui officium inchoarint, antequam omnes in chorum cõ-niuerint. Ibid. quouis alio modo delinquentes in choro. Ibid. aut in recessu à choro. Ibid. 2. Diaconi vel Subdiaconi qui Missæ non inferuunt statis diebus. 33. 1. qui suum munus in ecclesia non præstiterint. 97. 1. qui in ædibus canonicalibus habitates foris pernoctat. 94. 2. qui non legitima de causa officium sibi à capitulo impositum recusant. 100. 1. Qui Missæ in aurora die na-tali Domini non interfuerint. 153. 2. Qui Missas con-uentuales ex Missæ præscripto non celebrant. 154. 1. qui non debito vestitu sui ordinis in choro interfue-rint. Ibid. 2. Qui officio de B. Virgine vt debent non interfuerint. Ibid. qui debitum ministerium post diui-sionem tertiæ partis fructuum non præstiterint. 159. 1. qui à choro abfuerint Missæ celebrandæ causa. 160. 1. Qui ordinem suo canonicatui annexum nõ suscipiunt. 160. 1. clerici concubinarij si non paruerint secundæ mo-nitioni. 306. 2.

DIVERSORIVM.

Diuerforium clericis rusticis ab Episcopo in vrbe paran-dum. 20. 1. quique in eo non recipiendi. Ibidem. Vide hospitium.

Diuerforium confessorij monialium vbi & qua ratione ex-truendum. 600. 1. Famulorum item & colonorum ca-rundem ad eas diuertentium. Ibid. 2.

DIVINA OFFICIA.

Diuina officia non dicenda in ecclesia tempore concionis. 4. 1. 482. 2. neque tempore orationis sine intermissione. 1009. 2. qua ratione à canonicis colenda. 27. 2. qua pie-tate, attentione, &c. celebranda. 27. 1. 2. celebranda ex or-dine calendarij & ecclesiæ instituto. 30. 2. & qui contra fecerint quomodo multandi. 985. 1. Ad præscriptum item Breuiarij noui recitanda, tam in ecclesijs ritus Ro-mani. 66. Decr. 11. etiam ijs quæ sunt in Dioc. Mediol. in quibus recitatur officium ritu Romano. 350. Decr. 19. Quam in ecclesijs ritus Ambrosiani, & qui contrafe-cerint quomodo multandi. 449. 1. Quomodo recitan-da in choro. 32. 1. Qua præcipue ratione diebus festis canenda. 154. 1. & cum sit officium duplex seu solē-ne. Ibid. 419. 2. Die festo sancti, cuius reliquæ, vel al-taria sunt in ecclesia ritu solemnij & duplici celebran-da. 87. 1. 2. 155. 1. Itemq; die consecrationis ecclesiæ ca-thedralis, collegiatae, vel Parochialis. 97. 2. Quibus diebus in Parochialibus ritu solemnij celebranda. 166.

2. 419. 2. de Beatis nondum in numerum sanctorum relatis non celebranda sine sedis Apostolicæ aucto-ritate. 155. 1. Quo tempore non recitanda in orato-rijs confratriarum. 289. 1. Tempore pestilentie non omittenda in Monasterijs, collegijs, seu peste infe-ctis, aut suspectis, quæ cautione celebranda. 242. 2. maximo cultu & reuerentia ab oblatis celebranda. 837. 1. Quoue loco, tam diebus festis quam alijs. 839. 2. Die-bus festis in ecclesia Seminarij celebranda. 948. 1. extra ecclesiam non spectanda. 438. 1. Mediolani, ritu tantum Ambrosiano celebranda. 336. Dec. 5. quibus in ecclesijs ritu Romano celebrari liceat. Ibid. 350. Dec. 19.

Diuina officia Pontificalia populo à Parochis denuncian-da, & in Calendario ob id notanda. 307. 2. Item si ex-tra ordinem aliquando incident. 308. 1. Episcopo absente vel impedito à quo celebranda. 153. 1.

Diuina officia perturbantes à quo monendi, & eijcendi ex ecclesia. 30. 2. quando, & quomodo ad ea conuenien-dum. 31. 2. cum dicuntur, quomodo versandũ in choro. 32. 1. & postquam fuerint absoluta recedendũ. Ibid. 2.

Diuinorum officiorum hora ab Episcopo præscribenda. 155. 1. Item certa pro cuiuslibet diei ratione regula quoad cantum, lumina, vestes, & reliquum apparatus. Ibid. eorum signum ad præscriptum tabellæ dandum. 419. 1. neque dandum in inferioribus ecclesijs, antequam datum fuerit in primaria. 31. 1. eorum mysteria à con-cionatore explicanda. 482. 2.

Diuinorum officiorum tempore capitula à canonicis non habenda. 28. 1. Missa priuata à mansionarijs non cele-branda. 29. 1. laicis in chorum ingredi vetitum. 31. 1. 437. 2. quæ fieri vetita in foris, & plateis ecclesiæ. 31. 1. tum etiam in ipsa ecclesia. 33. 2. quam religiosè eo tem-pore fideles in sacris locis versentur, monendi à concio-natore. 716. 2. colloquutiones monialium cum externis vetitæ. 50. 2. non ludendum, neq; strepitus excitandus pro foribus atriorum ecclesiæ. 123. 2.

Diuinorum officiorum tempore in ecclesia confabulantis pœnit. canon. 527. 1.

Diuinorum officiorum tempore diebus festis taleæ vel col-lectæ non exigendæ. 85. 2. saltationes, tripudij, choreæ, comediar, ludi &c. vetiti. 86. 1. Diebus autem ieiunio-rum iudicia, & alia ad forum pertinentia non excusen-da. 120. 1.

Diuinorum officiorum vsui necessaria à sacrista paranda. 28. 2.

Diuinorum officiorum tabellæ, supellex, vestes &c. Vide tabellæ, vestes, supellex, &c.

Diuinis officijs frequens adstet populus diebus festis. 6. 1. ea de re monendi à Parochis. 86. 1. iisdem assistant sæ-pius in quadragesima. 215. 1. 442. 2. ijs cum interfunt mares, superiori veste, vel cappa induti sint, alioqui in ecclesiam non admittendi. 406. 1. quam indulgentiam consequantur, qui illis interfunt fideles provincie Me-diolanensis festis diebus. 101. 1. 2. cum ijs Episcopus inte-resset, familia item eius adstet. 169. 2. eidem duo canonici assistant. 271. 2. Idem initium diuinorum officiorum faciat, orationesq; pronuntiet, duobus luminibus in cõ-spectum eius allatis. 307. 2. Diuinis item officijs quæ in ecclesia interfunt diebus festis familia Archiep. 813. 1. Notarij quoque & scribæ fori Archiep. 686. 1. 2. qui il-lis interfunt clerici sine tonsura, & habitu præscripto, aut barba promissa, omni eleemosina, & distributione multandi. 794. 2. ijs quoque interfunt Seminarij cle-rici diebus festis. 948. 1. 965. 2. etiam tempore vaca-tionum in propria Parochiali. 953. 1. quoue habitu inte-ressent. 968. 2. iisdem vt interfunt Seminarij Rector. 958. 1.

In diuinis officijs sua quique munera præstent. 26. 2. quid curet chori præstidens. 27. 2. quæ præstent mansionarij. 29. 1. quæ non legenda. 30. 2. qualia lumina adhibenda. 31. 1. conuenientia vestimentorum sacrorum seruan-da. 155. 2. cantus, soni, voces, & cantores, quales. 31. 2. nihil à quoquam præcipiendum, nisi à præfecto chori. 97. 1. cantus ab Episcopo probandi. 96. 2. tabellæ erra-torum ab Episcopo præscribendæ. 98. 1. & quomodo seruandæ. Ibid. proprium sui ordinis vestimentum nõ adhibens quomodo puniendus. 154. 2. chirothecæ non induendæ. Ibid. habitus clericalis à cantoribus laicis adhi-

INDEX RERVM.

adhibendus. 155. 2. Idem sine episcopi concessu non adhibendi. Ibid. vestes & indumenta non adhibenda, nisi benedicta sint. 68. Decr. 20. 337. Decr. 9. & qui adhibue-rint quomodo multandi. 985. 1. Item qui laicos pue-ros adhibent sine licentia. 948. 2. aut qui lumina inde-centia adhibent. 985. 1. Præpositi item cappâ non ad-hibentes. Ibid. superpelliceum adhibendum a regula-ribus in ecclesijs secularibus, nisi collegiatim conue-niant. 1002. 1. In ijs obeundis rudes a quibus instruen-di. 66. Decr. 12.

Adiuinis officijs absentes, vide absentes.
De diuinis officijs quid querendum in visitatione. 23. 2. de iisdem tractandũ in capitulo a canonicis. 67. Dec. 13.
De diuinis officijs monialium, vide moniales.

Ad diuina officia in parochiali conueniant clerici. 69. Decr. 28. & sacerdotes item intra Parochiam existen-tes. 94. 1. 167. 1. Ad ea aduentans, aut ab ijs recedens Episcopus, organo excipiendus. 27. 1. 2. ijs absolutus quando benedicit. 153. 2. ad ea pertinentia decreta quomodo ad Mediolanensem ecclesiam pertinent. 55. 1. 107. 2. quando a canonicis legenda. 55. 2. moni-ta executionis decretorum ad ea pertinentium. 419. curanda & exequenda a visitatoribus circa eadẽ. 666. 1. 2. Ad ea non conuenientes alicui ecclesiæ adscripi quomodo multandi. 984. 1. Quomodo ad ea celebrã-da admittendi sacerdotes alienæ Diocesis occasione diei festi, funerum &c. 350. Decr. 22.

Formula facultatis, qua permittitur clericum nondum in-itiatum diuinis officijs inferuire. 1253. 1. Item alia, qua id permittitur puero laico ob defectũ clericum. Ibi.
In diuinis participantibus clericis scienter cum excommuni-catis à Papa, à solo summo Pontifice absoluedi. 988. 2.
Diuinum officium ab ecclesiasticis recitandum in ecclesia. 419. 1. Si vero domi, flexis genibus. Ibid. Ad illud deuo-te recitandum quo libello vtantur. Ibid. De eiusdem recitandi ratione inquirendum a Vicario foraneo in cõ-uentu diocesano. 649. 2. Vbi & qua ratione a familia Archiepiscopij singulis diebus recitandum. 811. 1. 2. A cubicularijs autem cũ ipso Archiep. recitandũ. 811. 2.
Diuinum officium dicere nesciens nouita ad professionẽ non admittenda. 47. 1. A virginibus S. Vrsulæ recitã-dum quale. 912. 1. 2. Vide Horæ canonicæ.

DIVINATIONES.

Diuinationes omnes ab Episcopo tollendæ. 5. 1. & qui di-uinatores consuluerint, puniendi. Ibid. cura item con-cionatorum tollendæ. 484. 2.

Diuinationibus seruientis pœnitentiæ canon. 526. 1.
Percussio ad diuinationem pertinens in exorcizandis energumenis fugienda. 30. 2.

DIVITES.

Diues blasphemans quomodo à magistratu multandus ex canonicis pœnitentialibus. 527. 1.
Diuites monendi à concionatore de recto vsu diuitiarũ. 488. 2. & à confessorijs item. 771. 1.

DIVINA.

Diurna ad vsum diuinorum officiorũ ritu Romano quot habenda in cathedralibus. 606. 1. In collegiatis. 613. 1. In Parochialibus. 618. 2.

DOCTRINA.

Doctrina in promouendo ad episcopatũ requisita. 15. 2.
Doctrina concionatoris cum vitæ innocentia coniungenda. 475. 1. eiusdem doctrinæ vt habenda ratio in cõcio-natoris approbatione. 474. 2.
Doctrina Christiana Iudæis prædicanda, & à quibus. 54. 1. diebus festis à Parochis tradenda. 2. etiam si sint regu-lares. 99. 1. & qui neglexerint quomodo multandi. 985. 2. Iu-dæi diebus tradenda pueris à ludi magistris. 795. 2. ea de re monendi à concionatore. 716. 1. famulis item Seminarij à confessorio explicanda. 960. 2. Singulis die-bus in familia Archiep. instituenda, & qua hora. 811. 2. A præfecto spirituali promouenda. 813. 2. tradenda ru-dioribus de familia episcopi. 169. 1. militibus item in præsidij existentibus episcopi cura. 317. 1. à clericis Se-minarij addiscenda. 950. 1. Idque cura præceptorum. 962. 1. Quibus locis tradenda in Diocesi tempore plu-uis, & viarum difficultium. 132. 2. Quæ ratione habenda tempore pestilentie. 236. 2. eidem docendus populus interesse. 86. 1. & qui ad eã conuenire populi recusant,

deferendi. 795. 1. 2. eiusdẽ institutio & progressus quo-modo à concionatore commendandus & iudandus. 487. 2. 488. 1. 716. 1.

Dominis qui suos famulos non curant doctrinam christia-nam addiscere, grauissima à confessorijs iniungenda pœ-nitentia. 211. 2.

Monita executionis decretorum, quæ ad Doctrinã chri-stianam pertinent. 400. 1.

Doctrinæ christianæ capita à parochis diebus festis popu-lo in Missa explicanda & qua ratione. 211. 2. initio cõfes-sionis recitanda. 211. 1. nisi aliter episcopus cõcedat. 305. 1. 410. 2. & qui ea non fecerint recitare confessorij, quo-modo puniendi. 410. 2. quibus & qua ratione remitti liceat. Ibid. in scholis & confratrias non admittendi Do-ctrinæ christianæ rudes. 289. 1. Matrimonio non iungẽ-di. 53. 1. mendici vero à parochis diebus festis in scho-las ducendi, & instruendi. 197. 2.

Doctrinæ christianæ libellus à Metropolitanano edendus ad vsum Prouinciæ. 61. Decr. 2. 87. 2. 159. cum libris rudi-mentorum grammaticæ imprimendus. 211. 2. 401. 1.

Doctrinæ christianæ scholæ quibus regulis vtantur. 87. 2. qua hora habentur, concio nõ habenda. Ibid. 482. 2. neq; exigendæ taleæ nec collectæ. 85. 2. In hospitalibus pijjsq; locis instituendæ. 88. 1. 290. 1. quibus locis extra eccle-siam Parochialem instituendæ, & a quibus. 132. 2. 358. Decr. 5. quibus diebus processiones obeat. 401. 1. priori generali vrbs omnes pareant. Ibid. a scholasticis adiu-uandæ. Ibid. 2. & à disciplinatis. 901. 1. 2. & à virginibus S. Vrsulæ. 914. 1. & à mulieribus congregationis orato-rij sepulcri. 917. 2. quomodo erigendæ, & à quibus, tam in vr-be quam in Diocesi. 884. 885. qñ & quomodo recognoscendæ. 885. 2. & seq. In diocesi erectæ cõgregationis generalis vrbs subijciatur. 887. 2. & seq. à Parochis fouendæ, & augendæ. 467. 2. Ab oblatis in missionibus instituendæ. 842. 2. quando consteantur & communicent. 888. 1. 2. Indulgentiæ illis concessæ quæ. 894. 2. & sequen. & quando promulgandæ. 87. 2. 401. 1. 1000. 1. 2. quid præ-stent confratres vt eas consequantur. 87. 2.

Doctrinæ christianæ scholæ ab Episcopo in sua Diocesi instituendæ. 87. 2. 132. 2. 133. 1. à Sacerdotibus intra pa-rochiam existentibus adiuuandæ. 358. Decr. 5. Idq; ad præscriptam à Vicar. foraneo rationem. Ibid. à clericis item. 133. 1. 401. 2. 358. Decr. 5. alioqui quomodo puniendi, & multandi. 401. 2. 984. 1. De iisdem frequentatis testi-monium in susceptione ordinum attestandum. 144. 1. 444. 2. a promouendis item ad primam tonsurã. 780. 1. earum progressus statis temporibus non denunciante Parochi quomodo multandi. 986. 2.

Doctrinæ christianæ scholæ visitatores ab episcopo depu-tandi. 87. 2. 401. 2. confessorij item. 87. 2. Praxis & ratio in ijs habendis seruanda. 863. 2. & seq.

Doctrinæ christianæ scholarum priores seu præfecti, Di-creti, monitor, cancellarius, magistri, Præfecti silentij, janitor, officiales &c. Vide. Priores, vel Præfecti, di-creti &c.

Doctrinæ christianæ scholæ mulierum quæ præcipue ser-uent, deq; earum subiectione congregationi generali. 892. 2. & seq. qñ earum congregatio habenda. 894. 1.

Doctrinæ christianæ societas seu sodalitas in singulis pro-uincijs Diocesis instituida. 61. Decr. 2. 87. 2. eius regu-læ & constitutiones. 845. operarij, & confratres qua-les. Ibid. & seq. quomodo recipiendi & stabilendi. 881. 2. & seq. vide operarij. Institutio & ordo. 864. 2. & seq.

Doctrinæ christianæ congregatio gñalis eiusq; partes, & quomodo instituenda. 865. 2. & seq. officiales qui & quot. 867. 2. & seq. qñ & quomodo eligendi, & quamdiu. 886. 1. & seq. Prior generalis, discreti, monitor, cancellarius, visitato-res, protector, deputati. Vide prior, discreti &c.

Doctrinæ christianæ congregationes Diocesis, vbi, & quomodo erigendæ. 883. 1. 2. quas regulas seruent. 887. 2. & seq. scholæ itẽ Diocesanæ. Ibid. congregatiõni generali vrbs subijciunt. Ibid. illius officiales qui, & quot. 888. 2. & seq. & quomodo eligendi. 891. 2. & seq. Doctrinæ christia-næ capita quando erigenda in Diocesi. 883. 2. & seq.

Doctrinæ christianæ signum diebus festis à parochis dan-dum, alioqui vt multandi. 985. 1.

Formula litterarum pro regimine, & visitatione schola-rum doctrinæ christianæ. 1248. 1.

INDEX RERVM.

Docentium varias artes Index in visitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 2. 673. 2.
Docere mulieres clericis vetitum. 70. dec. 32. puellas ite extra monasterium degentes, monialibus. 52. 1.
Docere pueros sine facultate Parochis vetitum. 166. 2. 425. 1. & qui contra fecerint, quo puniendi. 425. 1.
Docere sonandi arte moniales quibus, & quomodo permissum. 50. 2.
Docendi ratio seruanda a ludi magistris. 89. 1. 2.
DOLORS.
Dolores partum spiritualem comitantes, quot & quales, præcipue in ecclesiasticis. 1175. 1. & seq.
DOMICILIVM, Domus.
Domicilium ecclesiæ aut ædibus ecclesiasticis proximum a meretricibus non habitandum. 127. 2. colonorum ab ædibus ecclesiasticorum distinguendum. 425. 1. & qui neglexerint, quomodo puniendi. ibid. Ad vsum laicorum Præfectorum in locis publicæ curationis tempore pestilentie quale, & quomodo extruendum. 233. 1. Ad vsum item sacerdotum, & aliorum ecclesiasticorum. ibid. 2. & seq. ecclesiasticorum quoque, & monialium peste affectorum. 234. 2.
Domicilium conuersarum Monialium extra clausuram degentium vbi, & quo ædificandum. 600. 2. & seq.
Domicilij mutatio quando, cui, & quomodo a clericis denuncianda. 413. 1. Quiq; id non præsterint, quomodo multandi. 983. 2. & a quibus. 413. 1.
Alio loco, quam vbi quis domicilium habet, celebrantis in Paschate, Pentecoste, & Natali domini poenitentia canon. 527. 1.
A domicilijs laicorum vt abstineant clerici, qui curent. 413. 2.
In domicilijs hospitalibus publicæ curationis tempore pestilentie quot sacerdotes constituendi. 234. 1.
In domicilijs oclusis eodem tempore pestilentie quæ disciplina morum ratio seruanda. 246. 1.
Domus catechumenorum vbi, & quomodo instituenda. 54. 1. 207. 2. Episcopi, oblatorum, vide Episcopi, vide oblatorum.
Domus cõmunis cui parochiæ adiudicanda. 352. decr. 41. quo loco parochie conducenda, cum is domicilium nõ habet. 98. 1. eiusue coadiutori. 164. 1.
Domus qua ratione asseruadum oleum a Parochis, cum id eis permittitur. 140. 2. Non habendus sermo in funere. 138. 1. 557. 1.
Domus non egredendum clericis absque necessitate post primã noctis horã. 19. 2. alioqui quo multandi. 413. 2.
Domum suam magos aliqui exquirendi causa inducens poenitentia canon. 526. 1. domum item noctu frangens, aut aliquid auferens. 530. 2. In domo collegiata quæ cautio adhibenda, si in pestem eiusue suspitionem incidat. 242. 2.
Domorum publicarum hospitalium preparatio peste imminente. 232. 2. In ijs crux, & capella, aut altare extruendum. 233. 1. 2.
In domibus oclusis tempore pestilentie quæ cura exercenda, & præstanda pietatis adhibenda. 244. 2. & seq. quæ cura item disciplina morum. 246. 1. 2.
Domibus quibusuis regularium tam virorum, quam mulierum permittuntur bona immobilia. 939. 1. 2. qui accipiantur. ibid.
Domus Carthusiensium, & aliorum regularium ingredientiæ mulieres, a solo summo Pontifice absolueda. 990. 1. Item domus Cardinalium, & eorum qui in cõclauis sunt, aut Pontificis electi inuadentes, occupantes &c. aut eius rei consilium, vel fauorem dantes. 989. 1. Item domum communitates in ditione ecclesiastica in iuris vlciscenda causa. 991. 1. & qui domos locarint manifestis vsurarijs clericis, a solis episcopis absoluedi. 992. num. 15.
Domus ecclesiasticas locandi laicis facultas Archiepiscopo in sua Diocesi referuatur, & habitandi item in docto laicali clericis. 656. 1.
Domestica exercitia, ceteraq; a clericis Seminarij cum domo exeunt præstanda. 968. 1.
Domus incedentes Seminarij clerici de nocte sine lumine quomodo puniendi. 968. 2.
Domus sine facultate exire, aut quidquam asportare cle-

ricis Seminarij vetitum. 968. 2. 969. 1. famulis ite. 964. 2.
Domus se continere decet mulieres christianas, eiusq; gubernationi incumbere. 919. 1. Vide ædes.
DOMINI.
Domini, famulos blasphemos eijciant. 5. 2. ea de re monendi a cõcionatoribus. 716. 1. si eorũ famuli deliquerint in violatione dierũ festorũ ipsi puniendi. 6. 1. 433. 2. monendi a Parocho de corruptelis seruorum suorum. 104. 1. quibus legibus familiam suam instituant. 103. 104. a confessorijs & concionatoribus acriter reprehendendi, si famulos suos doctrinam christianã ad discere negligant. 211. 2.
Domini temporales, qui prohibent ne homines sibi subiecti quippiam vendant, emant, aut alia obsequia præstent ecclesiasticis, a solis episcopis absoluedi. 992. num. 12. Item deficientes circa negotium Inquisitionis circa hæreticos. 993. num. 24. Item aliquid admittentes contra præscriptum de electione Pontificis. Ibid. num. 27.
Dominus quicumque latrocinia ad urbem fieri permiserit, a solo summo Pontifice absoluedus. 989. 2. Item homicidas, exules, aut facinorosos R. E. subiectos receptans, aut iniuriæ vlciscendæ causa domum communiens, armatos recipiens. &c. 991. 1. aut frumetum, fruges &c. vltra suum vsum emens. ibid.
Domini impulsu scienter peierantis, & domini ite præcipientis poenitentia canon. 526. 2. Item eius iussu homicidium perpetrantis. 529. 2. Item violentis iusurandum, quo se aliquis domino suo obstrinxit. 526. 2. Item dominum, vel dominam suam occidentis. 528. 1.
Dominus vobiscum in Missa Ambrosiana quando, quoties, & quomodo dicendum. 743. 2.
DOMINICVS.
S. Dominicus Rosarij B. M. Virginis institutor. 1095. 2.
Dominici Bolani Episcopi Brixienfis ritualis liber. quam diu in prouincia Mediolani adhibendus. 219. 1.
DONA.
Dona quomodo a Monialibus accipienda. 48. 1. eadem in commune conferenda. Ibidem. quomodo iisdem monialibus permittenda. Ibidem. 2. Vicarijs & Iudicibus Episcopalis vetita. 104. 2. non accipienda in exorcizandis energumenis. 133. 2. 360. decr. 18. Cancellario Episcopali, & Notarijs vetita. 189. 1. Notarijs item & Cancellarijs in visitatione adhibitis. 171. 2. clericis item Seminarij, sine licentia. 967. 2. a cappellanis, confessorijs, & ministris monialium non accipienda, cuiusuis generis sint. 194. 1. benedictionis ædium occasione non accipienda. 218. 2. 1060. 2. Tempore baptismi compatribus vetita. 501. 2. In conuentu Diocetano quibus ecclesiasticis ea accipere liceat. 650. 1. a ministris curationis publicæ tempore pestilentie non extorquenda. 247. 2.
Donandi gratia offulæ a monialibus fieri vetita. 51. 1.
Constitutio Clementis octauis de donis vtriusque sexus regularibus interdictis. 944. 2. vide munera.
A donationis conscriptione vt abstineant Parochi, & sacerdotes curationis publicæ tempore pestilentie, & qua item cautione id interdum præstent. 247. 1.
Dona spiritus Sancti in confirmatione tribuuntur. 507. 2. eadem a fidelibus in confirmationis susceptione meditata. 508. 1.
S. Donatus cap. Pleb. sexte Regionis Dioc. Mediol. 661. 1.
DOMINICA.
Dominica prima cuiusque mensis collecta eleemosinæ pro pauperibus suæ parochiæ a Parocho proponenda. 197. 1. familia Archiep. processionem Rosarij in Metropolitana intersit. 813. 1. & communicet. 812. 1. clericis quoque Seminarij. 965. 2. & famuli item. 964. 1. officij pro defunctis fratribus a disciplinatis recitadũ. 901. 1. Ibidem. confiteantur. 902. 1. confratres item charitatis communicent, & congregationem generalem habeant. 910. 2. alijs vero dominicis particularem. ibid.
Dominica 3. cuiusque mensis ageda processio sanctissimi Sacramenti in Parochialibus ecclesijs. 408. 1. eidem processionem interesse debet familia Archiepiscopi in Metrop. 813. 1.
Dominica ante solemnitate corporis Dñi hortadus populus ad confessionem & sacrã cõionem. 408. 1. dnica item ante

INDEX RERVM.

E

EBRIETAS.

Brietati dediti a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 549. 1.
Canones poenitentiales de ebrietate. 532. 2.
Item per ebrietatem Eucharistiam euomentis poenitentia canon. 533. 1.
ECCLESIA.

Ecclesia sancta quid nos moneat in aduētũ Dñi. 1012. 2. & seq. in Septuagesima. 1015. 2. & seq. eius desiderium pariendi Christo filios, quam ardens. 1168. 2. & seq. ei mala & perturbationes nostris temporibus, quot & quãta. 76. & 77. eius noie preces in Missæ sacrificio offeruntur, & adoratio latræ Deo exhibetur. 727. 1. eiusdem intentio a sacerdote celebrante spectanda, & quænam ea sit. 730. 2. eius ieiunia violentis poenitentia canon. 527. 1. an illius præcepta sciant, interrogandi a confessorijs poenitentes. 764. 1. Si qui ea ignorent, non audiendi. 765. 2. Eius instituta & consuetudines a concionatore explicanda. 483. 1. 488. 2. Nihil ab ea, eiusue institutis alienum ab eodẽ concionatore proferendum. 3. 1. 483. 1. rituum illius, rerumq; in ea gestarum cognitio in eodem concionatore requisita. 476. 1.
Ecclesia noua non ædificanda sine Episcopi facultate. 122. 2. 962. 1. qua rone extruenda, & que in illa habenda. 123. 2. ad præscrip. instruct. ædificanda. 101. 1. 638. 1. qua rone pingenda. 404. 2. eiusdẽ situs qualis, & quo deligendus. 122. 2. 562. 1. & qua amplius. 563. 1. & qua rone cũ eo coniungendæ ædes Ecclesiasticæ. ibi. area qualis. ibi. forma. ibi. 2. instar crucis ædificandæ rone. ibi. parietes exteriores, & frontispiciũ quale, & quo ornadum. 123. 1. 404. 2. 563. 2. 801. 2. atrij, porticus, & vestibulũ. 564. 1. rectum. ibi. 2. fornices & operimentũ. 801. 2. pauimentũ. 565. cap. 6. 801. 2. ostia. 565. cap. 7. 801. 2. fenestræ. 565. cap. 8. 801. 2. Scala & gradus. 566. cap. 9. imagines. 801. 2. que seruanda in nouis ædificijs in Ecclesijs faciendis. 404. 2. & in nouis ornamentis & picturis. ibid. quæ præcipue præstanda, exequenda, aut cauenda in ei apparatus, supellestiles, adhibitiões & fabrica. 122. 2. 383. 1. 2. 562. & seq. quæ ite in ei cultu curada. 384. 1.
Ecclesiæ ædes, custodes, præfecti, campagnus, clerici, suppellex, scripta, decimæ: vide ædes, custodes, præfecti, campagnus, ritus, clericis, suppellex, & c. fores a quo custodien dæ. 30. 1. cum patent, altaria instructa esse debent. 125. 1. in ijs non constitendum ad nullum audientiam. 10. 2. neque manendum cum superpellico. 94. 2. 349. decr. 10. quam longè ab ijs esse debeant interdicti, cum poenitentiam publicam peragunt. 411. 2. ianua & parietes quibus præcipue diebus, & qua ratione ornandi. 213. 1. ostia publicè pertransientibus patere non debent. 126. 2. parietibus quomodo assignanda insignia familiarum in funeribus. 405. 1. iisdem a laicorũ ædibus non attingendi. 68. decr. 22. Testa, parietis, & alijs eiusmodi rebus non oneranda. 126. 2. fenestræ retibus ferreis aut funcis ceratis muniendæ. 404. 2. clauis laicis non committendæ. 126. 2. loca, ædes &c. nõ occupanda, vsurpanda, impedienda, aut seruitute implicanda tempore pestilentie. 232. 2. & qua cautione, si quando necesse sit, id permittendum. 233. 1. ornatus in visitatione inspicendus & procurandus. 23. 2. 403. 2. & qualis esse debeat. 33. 1. 100. 2. ea de re cõstitutiones Sum. Pontificũ seruadæ. 68. decr. 23. decor ac nitor qualis. 125. 1. ea de re instructiones. 639. ea item de re tabella assignanda in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis. 608. 1. collegiatæ. 615. 1. & Parochialis. 620. 2. Eius desiderio ratio, tũ quoad Ecclesiam ipsam generatim, tum quoad singulas partes. 703. & seq. tum quoad titulum, redditus, & iura. 705. & seq. vestes & ornamenta ad profanũ vsum non adhibenda. 34. 1. neq; item campanæ. ibid. eiusdem res furantium varij poenitentia canones. 530. 1. 2.
Ecclesiæ bona Principibus commendantur. 38. 1. quomodo administranda, dispensanda, & conseruanda. 36. 2. & seq. 70. tit. 3. si caduca facta sint, caducitatis poena non remittenda. 37. 1. in feudum data, quomodo conseruanda. Ibid. quibus in emphiteusim nõ danda. 37. 2.
h 2 quibus

INDEX RERVM.

quibus non locanda. Ibid. 3. 2. 71. decr. 5. quomodo locanda cum pacto ut meliora reddi liceat. 72. decre. 11. 343. decr. 38. 426. 1. ea de re decretum quando promulgandum. 354. decre. 5. 2. num. 8. non locanda ad longum tempus. 72. dec. 9. sine legitima auctoritate alienata, ecclesie restituenta. 71. decr. 6. 72. decr. 7. semel recuperata, quomodo iterum locari, aut alienari liceat. Ibid. decr. 8. non conducenda aut emenda ab eorum administratoribus. 74. decr. 19. 469. 1. schedulis publice propositis locanda. 368. decr. 40. etiam si ad dignitates & canonicatus pertineant. Ibid. decr. 41. a quibus non administranda. 39. 1. 74. decr. 19. 20. si sint decimarum iure Ecclesie obstricta, quomodo a solo asportanda. 102. 1. Eorum inuentarium a quibus & quomodo conficiendum & asseruandum. 36. 2. 194. 2. 468. 2. eorum tabulae, scripta, index in visitatione. Rectore Ecclesie exhibendus. 173. 2. 174. 1. 2. 672. 2. & sequent. Eorum rationes ab Episcopo cognoscenda. 194. 2. detentores a Vicariis foraneis inquirendi & deferendi. 798. 2. administratores quomodo se gerant. 194. 2. 468. 2. & seq. singulis annis mutandi. 802. 2. concionatorem eligere non possunt. 210. 2. ab ipsidem exigenda ratio administrationis in diocesi per Vicarios foraneos. 807. 2. procuratores, syndici & ministri qui esse non possint. 41. 2. locationes recognoscenda. 37. 2. etiam si sint perpetuae. 309. 2. & quando ab alio quam ab Episcopo proprio. 71. decr. 9. non faciendae sine instrumento cum rogitu. 353. decr. 46. 426. 1. in damnum ecclesie, factae rescindenda. 37. 2. eorundem bonorum in emphyteusim datorum aut ad longum tempus locatorum quomodo memoria conseruanda. 72. decr. 10. pro eorundem recuperatione procurator & aduocatus ab Episcopo constituendus. 101. 2. quid circa ea curent visitatores. 665. 1. eorum descriptionis liber habendus in Sacristia Ecclesie parochialis. 620. 2. monita executionis decretorum ad ea pertinentium. 426. 1. & a quibus procuranda executio decretorum de illis melioribus reddendis. 426. 1. contra eos qui illa occupant, decretum Tridenti. communi lingua promulgandum. 38. 1.

Ecclesie iura quomodo conseruanda. 36. 2. a quibus inquirenda & in inuentarium redigenda. Ibidem. & seq. 194. 2. etiam si a laicis administrantur. 194. 2. 468. 2. eadem principibus commendantur. 38. 1. pro eorum recuperatione procurator & aduocatus ab Episcopo constituendus. 101. 2. eorum descriptionis liber habendus in Ecclesia parochialis. 620. 2. indices varij ad ea pertinentes in visitatione exhibendi. 174. 1. 2. 672. 2. Libri item a cancellario habendi, qui, & quae in ijs describenda, & qua ratione. 702. 2. & sequent. 707. 2. & sequent. decretum Tridenti. contra occupantes bona, & iura Ecclesiastica communi lingua promulgandum. 38. 1.

Ecclesie fructus quomodo dispensandi. 39. 1. post Rectoris obitum ad quem pertineant. 344. decr. 39. cum sequenti nomine detinentur, non nisi citata parte a Vicariis foraneis relaxandi. 799. 1. eos conuertentes in suum usum a solo summo Pontifice absoluendi. 992. 1. quae circa eos curent & exequantur visitatores. 666. 1. eorum index conficiendus & exhibendus a Rectore Ecclesie in visitatione. 174. 1. 622. 2. decretum Tridenti. contra occupantes huiusmodi fructus communi lingua promulgandum. 38. 1.

Ecclesie reddituum ac bonorum immobilium & censuum annuorum inuentarium a quibus & quomodo conficiendum. 36. 2. 806. 2. & quomodo asseruandum. 37. 1. ad eisdem census & redditus indices pertinentes in visitatione ab Ecclesie Rectore exhibendi qui. 174. 1. 2. 672. 2. & seq.

Ecclesie consuetudo in quibus seruanda. 32. 1. 2. 33. 1. indulgentiae, vide indulgentiae. ornamenta quomodo in Sacristia asseruanda. 128. 2. ad domesticum usum non adhibenda. 129. 1. ad eam ornandam quae non adhibenda. 67. decr. 18. eius ornamentis attribuantur fructus absentium. 450. 1. nihil in ea ornamenti faciendum sine approbatione, & quae in ijs seruanda. 404. 2. eiusdem ecclesie frequentatae testimonium ab ordinan-

dis asserendum. 267. 2. 444. 2. & denunciationum in ea factarum. 144. 2.

Ecclesie fabricae instructiones. 122. 561. in sua diocesi singulis annis fabricae omnes Ecclesiasticae ab Archiepiscopo visitanda. 468. 2. clericum habeant ad functiones Ecclesiasticas obeundas. 145. 2. oblationes non exigant, praeterquam in cathedrali aut parochiali. 165. 2. quando parent hostias & vinum communionis populi, & candelas benedictas, & palmas. 424. 2.

Ecclesie fabricae praefecti, Rectores, ministri, administratores &c. quomodo suscepto oneri satisfaciant. 194. 2. & sequent. quae seruent in capitulis & congregationibus habedis. 195. 1. singulis annis rationes administrationis exhibeant, & cui. 468. 2. exigant fructus non residentium ipsi fabricae attributos. 21. 1. eius bona in alios vsus non conuertant. 74. decr. 18. eadem non emant aut conducant. 469. 1. eiusdem fabricae redditus & census in alium vsum non conuertendi. 74. decr. 18. in eius vsum quando erogari possint fructus ad Sacristiam pertinentes. 71. decr. 4. Eiusdem fabricae nomine quid accipi liceat in funeribus. 158. 1. nihil accipiendum nomine crucum. Ibid. neque pro loco sepulturae. Ibidem 2. eidem fabricae attribuitur fructus non residentium. 21. 1. 450. 1. quae multa attribuentur. 107. 1. 159. 1. 424. 2. quando attribuentur oblationes in Missa factae. 424. 2. & sequent. quando soluendi fructus praebendae primi anni a Canonicis. 71. decr. 4. quando perfoluenda dimidia pars fructuum in praebendae vacatione, in Ecclesijs ubi optio est. 269. 2. & quomodo id locum habeat in alijs beneficijs. 270. 1. in Ecclesia fabrica quae cauenda. 33. 2. quae potissimum praestanda cura visitatorum. 662. 1. sigillatim subito exequenda. Ibid. 2. quibus ali quod spacium dari possit. 663. 2. quae alia statuenda iudicio visitatorum & praefecti, quoad locum & formam. Ibid. 2. & cum Archiepiscopo vel praefecto fabricae consultanda. 665. 1. seruanda a visitatoribus quoad rationem impensa. 664. 1.

Ecclesie cuiusque onerum ac munerum tabella, itemque illius ministrorum, in sacristia habenda. 28. 2. eius sumptibus sepelienda persona miserabilis. 36. 1. in eius reparationem constituta sunt oblationes. 37. 2. in eiusdem vsum quae multa eroganda. 33. 1. in eius visitatione quae videnda. 23. 2. exhibenda tabulae, scripta, & monumenta Ecclesie, eiusque bonorum. 173. 2. 672. 1. eorumque; inuentarium conficiendum & exhibendum. 174. 1. 672. 1. quae alia ad Ecclesiam pertinentia paranda & exhibenda. 173. 2. & sequent. 672. & seq. eius iurisdictionem, bona &c. vsurpantes a solo summo Pontifice absoluendi. 992. 1. seruantes statuta, edicta &c. contra illius libertatem, a solis Episcopis absoluendi. 992. nu. 10. 993. nu. 25. item illius bona clerico mortuo vsurpantes. 994. nu. 80. eius res Iudaeis non locanda, nec pignori danda, aut vendenda. 53. 2. In eius apparatu, ornatu &c. negligentes ecclesiastici, quomodo multandi. 984. 1.

Ecclesie addicuntur lumina in funeribus adhibita. 35. 2. & pallium item in funere adhibitum acquiruntur. 36. 1. eidem non assignanda schedulae profanae. 126. 2.

Ecclesia polluentium absolutio Episcopo referuatur. 11. 2. 339. 1. 994. nu. 7. eam incendentes penitentiae canon. 530. 2.

In ecclesia sacra olea asseruanda. 91. 2. & quo loco 405. 2. relictae ite. ibi. 115. 2. 465. 1. matrimonia celebranda. 65. decr. 28. quo loco baptisterium colloquendum. 462. 1. nu. 8. 805. 1. audiendae confessiones. 520. 2. praecipue mulierum, praeterquam ratione infirmitatis. 761. 2. 805. 2. quot habenda confessionalia, & quo loco. 771. 1. 773. 2. 775. 1. 805. 2. candelae, & palmae, & oliuae benedictae. 91. 2. 349. decr. 8. sacrarum extruendum. 462. 1. 2. habenda Crucifixi imago, & quo loco. 465. 1. collocanda vas aquae benedictae, & quo item loco. Ibid. 2. extruenda Sacristia, & quo loco. 802. 1. habenda cutula hostiarum. 803. 2. loca virorum & mulierum distinguenda. 438. 2. 127. 1. 367. decr. 36. praecipue ceteris audiendae causa. 4. 1. & qua ratione id praestandum. 185. 1. 2. oblationes qua hora & qua ratione faciendae. 425. 1. sedes mulieres quae permittendae aut non. 126. 1. 426. 2. 801. 2.

INDEX RERVM.

mulieres velatae esse debent. 101. 1. 406. 1. ea de re quando & sub qua poena mouenda. Ibidem. cappa ab Episcopis induenda. 168. 2. eiusdem Episcopi concionantis habitus, & locus, vestitus &c. 132. 1. 2. 481. 1. itemque; parochi & aliorum. 132. 1. 481. 2. mares quo ve fitu sint. 406. 1. quomodo se gerant Seminarij clerici. 968. 2. quomodo sepeliendi mortui. 802. 1. qua pietate versandum a clero. 66. decr. 9. qua pietate antiquitus versarentur Fideles, & quam irreuerenter his temporibus versentur, & contra eos grauis repraesentatio in literis pastor. de sept. Basil. statonal. 1038. 2. quo orare & verari debeant fideles. 1081. 2. utque religiose versentur, curandū a Parochis. 467. 1. impura in ea conuersatio a concionatore exagitanda. 484. 2. 716. 2. In ea periurium facientis penitentiae canon. 526. 2. itemque; tempore diuinorum officiorum confabulantis. 527. 1. de re in eadem conuersatione monendi fideles a concionatoribus. 716. 2. non exuenda superpellicea post diuina officia. 32. 2. non celebrandum sine licentia. 8. 2. 807. 2. neque a clericis aliena diocesis sine litteris dimissorijs. 96. 2. munera non suscipienda sine Episcopi facultate. 146. 2. 365. 2. sua munera non obeuntes quo puniendi. 97. 1. itemque; superpellicem non adhibentes clerici quo multandi. 985. 1. item qui cantores laicos, etiam pueros, sine licentia, aut contra praescriptum adhibuerint. 984. 1. 2. aut in ea, si id vetitū sit, celebra sint. Ibid. delicta in ea commissa a quibus & cui denuntianda. 309. 2. locus in ea clero assignandus, cum processiones aguntur aut funera &c. 156. 1. quo cauendum tempore pestilentiae, ne ex conferta hominum multitudine pestis latius serpat. 236. 2. in ea irreuerenter versantis index in visit. a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. de vsuarijs in ea non sepeliendis decretum quod promulgandum. 999. 2. in ea si consecrata sit, nihil noui aedificandum sine Episcopi facultate. 101. 1.

Ab Ecclesia interdici qui non coicant in Paschate. 63. decr. 13. & mulieres non velatae postquam monitae fuerint. 406. 1. 994. nu. 92. ab ea qui laici feudi aut emphiteusis nomine nihil consequi possint. 10. 1.

Ab Ecclesia maiori cuiusque loci incipiendae processiones. 34. 1. ab eadem remota esse debet habitatio meretricum. 40. 1.

In Ecclesia clerici delinquentes a quibus obseruari, monendi, & denunciandi. 30. 1. in eadem non admittendi clerici sine facultate, & qui adhibuerint quo & a quibus puniendi. 412. 2. qui ab ea abfuerint, reuersi Episcopo suo id significant. 70. decr. 36. 415. 1. in ea cum Episcopo celebrat, a nemine celebrandum. 148. 2. 467. 2. facultas celebrandi in Ecclesia nuper extructa non nisi saluo iure parochialis concedenda. Ibid. cum in aliqua Ecclesia ex opere quis celebrare debet, in alia eidem celebrare vetitum. 149. 1. in qua Ecclesia ministranda confirmatio, eius apparatus qualis. 510. 1.

Ex Ecclesia ne quid surripiatur qui curent, 30. 1. qui excludendi & eijcendi, & a quibus. Ibid. ab ea amouendae arbores, stirpes &c. 126. 1. rerumque; profanarum vsus tollendus. Ibid. 2. ab eadem extrahentes eos qui ad eandem confugiunt, sine Episcopi facultate, a quibus absoluendi. 994. nu. 65.

Ad Ecclesia confugiendes quomodo recipiendi. 33. 2. qua reuerentia fideles accedant. 34. 2. 438. 2.

Ad Ecclesiam suam cuique redeundum in Paschate. 62. decr. 12. ad eam quomodo redeat clerus post funera. 35. 2. quique non redierint quo multandi. 985. 1.

Per Ecclesiam non vagandum sacerdoti ad accipiendas oblationes, 165. 1. neque permittendus transitus publicus. 126. 2.

In Ecclesiam non inferenda arma, aues &c. 438. 1. 802. 1. neque proijcendae immunditiae, sordes &c. Ibid. hz reticis ingredi vetitum, praeterquam tempore obsequijs. 299. 1. in eam insipientes fenestras ab externorum aedibus, tollendae. 68. decr. 22.

Extra Ecclesiam clericis superpellicco indutis esse vetitum. 94. 2. 345. decr. 10. alioqui quomodo multandi. 985. 1. non spectanda Missa aut diuina officia. 438. 1. Ea de re monendi fideles a parochis. 802. 1. sique non respiciant, a Vicariis foraneis deferendi. 797. 2.

no audiendae confessiones. 223. 1. praecipue mulierum, praeterquam ratione infirmitatis. 761. 2. altaria non permittenda. 801. 1. neque; vas aquae benedictae. 801. 2. quando id liceat tempore pestilentiae. 237. 2.

Ecclesie collapsae restituentae. 33. 1. quorum sumptibus instaurandae. 275. 2. non diruendae sine licentia. 799. 1. cum diruuntur, earum materia ad profanos & sordidos vsus non auertenda. 33. 2. 275. 2. pecunia inde collecta in quem vsum eroganda. Ibid. Missarum munus & caemiterium quo transferendum. Ibid. earum loco crux figenda. 128. 2. 799. 1. pollutae in visitatione reconciliandae. 23. 2. non consecratae intra certum tempus consecrandae. 127. 2. in earum consecratione Episcopi officium erga populum. 62. decr. 7. 482. 1. ea consecratio certo libro notanda. 127. 2. 709. 1. eiusque; rei monumentum litteris marmoreis incidendum. 128. 1. in earum consecratione ab Episcopo celebrandum. 167. 2. qui eidem assistant & inseruiant. 153. 1. consecrandarum index a Vicariis foraneis in synodo diocesana exhibendus. 405. 1. itemque; in visitatione a Rectore Ecclesie. 173. 2. 671. 2. earum consecrationis aut reconciliationis testimonium gratis a cancellario edendum. 286. 1. quae ratione profanandae. 128. 1. quo ordine visitandae. 23. 2. a quo claudenda & aperienda. 30. 1. & qua hora. 127. 1. 33. 2. 802. 1. quomodo claudenda & a quo asseruandae clauces. 801. 2. cum patent, a clerico custodiendae. 127. 1. bis singulis annis totae purgandae, & qua ratione. 639. & sequent. eaque tota de re instructiones. Ibid. quoad partes singulas, & ea quae in illis asseruantur, qua ratione purgandae. Ibid. 126. 1. a puluere alijssue sordibus purgandae. 125. 2. a quibus verrendae. 30. 2. quomodo instaurandae, ornandae &c. 801. 2. ab earum plateis circulatorum expellendi tempore diuinorum officiorum. 31. 1. intra earum ambitum commellationes fieri vetitae. 42. 2. quae item fieri vetita in earum aedibus. 70. decr. 34. supra illas cubilia non habenda. 126. 1. prope illas Iudaeis habitare vetitum. 53. 2. 207. 2. mulieribus quoque infamibus. 127. 2. aedificia quoque laicorum. 101. 1. officinae & tabernae non habendae. 126. 2. neque vendendae res ad victum necessariae. 85. 2. 434. 1. ad eas fugientes fontes homines in carcerem Episcopalem ducendi, quoad cognitum sit an frui debeant immunitate. 275. 1. qua ratione, & qua hora mares a foeminis separatim ad eas conueniant occasione celebratae, indulgentiae &c. 439. 2. ea de re edictum. Ibid. qui ad eas immodeste conueniunt, a concionatore reprehendendi. 484. 2. 716. 2. ad eas pertinentia diplomata Summorum Pont. aut principum quomodo asseruanda. 190. 1.

Ecclesie frequentia in Quadragesima a fidelibus visitandae. 215. 1. 432. 2. quae praecipue visitandae Mediolani tempore Septuagesimae, Sexagesimae & Quinquagesimae. 1019. 2. quae potissimum deliquit pro agentis processioibus tempore pestilentiae. 227. 1. ea ad quas processioibus causa conuenitur, quomodo apparatus. 782. 2. in earum ingressu & egressu caput a clero aperendum. 283. 1. earum campanae vsque ad ingressum totius cleri pulsandae. 783. 2. eo tempore Missae non dicendae. Ibid. vide processiones, quomodo in eas clerus conueniat aut inde discedat occasione litaniarum. 783. 2. & seq. vide Litanias. illae in quibus exponitur oratio 40. horarum, noctu claudendae. 788. 1. neque in ijs eo tempore celebrandum, exceptis collegiatis, & monialium Ecclesijs. 787. 2. vide oratio.

Ecclesiarum decor a Parochis diligendus. 467. 1. earum decorum ornatus & apparatus studiosi esse debent oblati. 837. 1. earum manifestis raptorijs & violatoribus quando non concedenda ecclesiastica sepultura. 160. 2. in earum fabricis & reparationibus si quis statuendum sit, quomodo se gerat Vicarius Generalis. 659. 2. libri ad earum statum pertinentes; vide libri. decreta visitatoris Apostolici ad earum cultum pertinentia. 461.

Ecclesie stationales tempore Concilij Prouinc. a clero & populo Mediolanen. processionaliter obeundae. 312. 2. earum tabella. 1047. litterae item de indulgentijs ipsidem concessis. 1046. 1.

Ecclesias recipientes in confidentiam a solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2. item de illis lapides & ornamenta auferentes. 989. 2. & qui de illis vacantibus per sedem Apostolicam prouisi nuntiatoribus aliquid dant. *ibid.* & qui impediunt, ne excommunicati, l. inter dicti moniti inde exeant cum celebratur, & excommunicati item si non exierint. *ibid.* 1. religiosi item & clerici seculares, qui inducunt ad uouendum. l. promittendum, vt in suis Ecclesijs sepulturas eligant aut electas non mutant. *ibid.* & qui de ijs oblationes abstulerint, a solis Episcopis absoluedi. 992. nu. 2. item compellentes Ecclesias ad pedagia & guidagia soluenda. *ibidem.* num. 13.

De ecclesijs quæ præcipue inquirenda in scrutinio synodali. 991. 1. quæ item inquirenda a testibus synodali-bus. 180. 1.

In Ecclesijs delinquentes a quibus obseruadi, monedi ac deferendi. 30. 1. 2. & puniendi. 33. 2. prophetiæ & lectiones a quibus legendæ. 30. 2. quo habitu ministri in-terant. 31. 1. musica, cantores, Toni &c. qualia *ibid.* 2. qua ratione ministri tempore diuinorum officiorum incedant. 32. 1. quæ fieri aut esse uerita. 68. decre. 23. 31. 2. 437. 2. & sequent. 802. 1. quæ item haberi aut asseruari uerita. 801. 2. occisorum cadauera à iudicibus non inspicienda. 34. 1. Sepulchra sine facultate non construenda. 406. 2. 465. 2. 124. 2. & qua ratione construenda. 465. 2. humi tantum construenda. 36. 2. excelso loco posita, humi item collocanda. *ibid.* 1. quibus locis non construenda. 124. 2. pro Ecclesiasticis quo loco construenda. 406. 2. nemo sepeliendus nisi in sepultura ad præscriptam formam constructa. 782. 1. in iisdem elemosina pro defunctorum officijs, funeribus aut celebratibus non distribuenda. 353. decret. 46. 782. 1. non ponenda bradellæ sine licentia. 798. 1. eæ quales & quomodo permittendæ. 801. 2. non exponenda oratio 40. horarum sine licentia. 804. 1. neque quicquam exponendum ad colligendam elemosinam. 468. 2. quomodo liceat exponere capsulas ad eam colligendam. 125. 2. neque elemosina petenda. 438. 1. instrumenta omnia musica uerita excepto organo. 68. de cre. 24. apocrypha non legenda. 87. 1. quæ signa & imagines ueritæ. 94. 2. Quæ effigies ueritæ. 118. 2. 575. 2. non audiendæ confessiones mulierum extra confessionale sub pœna suspensionis. 465. 1. 2. talex seu collectæ non exigendæ. 85. 2. 438. 1. res uenales non proponendæ. 126. 2. 438. 1. res profanæ non asseruandæ. *ibi.* cāpanæ & alia huiusmodi non constanda aut elaboranda. 126. 2. scholæ non habendæ sine Episcopi facultate, præterquam doctrinæ christianæ. 127. 1. neque legenda grammatica, litteræ humaniores, aut aliæ præter sacras. *ibid.* rixæ, similitates &c. non excitanda, nec arma stringenda. *ibid.* 2. 406. 2. & qui deliquerint, à quibus & cui denunciandi. *ibid.* in iisdem animalia non appendenda. 125. 1. quæ dedecent, à quibus prohibenda. 30. 2. neque noctu immorandum. *ibid.* quæ uerita tempore diuinorum officiorum. 33. 2. & in matrimonijs celebrandis. 65. decret. 28. 382. decret. 37.

In Ecclesijs suburbanis uisitandis quæ uitanda fidelibus. 34. 2.

In Ecclesijs inferioribus non discedendū ab Ecclesiæ primariæ ritu in sacramentis ministrandis. 6. 2. dirigenda ratio diuinorum officiorum ad regulam Calendarij cathedralis. 31. 1. non dandum signum diuinorum officiorum antequam detur in primaria. *ibidem.* non peragenda adoratio crucis feria 6. in Parasceue, antequam fiat item in primaria. 270. 2. 421. 2. idemq; à regularibus & confratrijs seruandum. 421. 2.

Quibus in ecclesijs exponenda oratio 40. horarum. 63. decret. 37. 2. 518. 1. agenda processio in octaua Corporis domini. 66. decret. 7. pulsandæ campanæ cum processiones aguntur. 156. 2. sumenda Eucharistia à clericis. 68. decret. 26. non construendum baptisteriū. 91. 2. neque baptizandum. 461. 1. non celebrandū. 146. 1. 365. 2. 732. 2. non exigendæ aut accipiendæ oblationes. 165. 2. non sepeliendi mortui. 139. 2. denunciations ante sacramentum ordinis faciendæ. 143. 2. & habendæ sacræ ordinationes. 142. 1.

In Ecclesijs intra parochiam aliquam existentibus qua hora Missæ celebrandæ. 149. 2. & seq. si quæ funera & officia mortuorum fiant, ad ea primo uocandus parochus. 353. decre. 50.

ECCLESIA ROMANA.

Ecclesiæ Rom. ritus in sacramentorum administratione seruandus. 6. 2. & cæremonix item in Missa 9. 2. in eius terris munera accipientes Papæ ministri, à solo summo Pontif. absoluedi. 989. 2. eius item loca occupantes. *ibid.* & de eiusdem locis vacantibus in feudū dandis agentes. 991. 1. itemq; asportantes frumenta extra illius statum. *ibid.* 2. uide status.

ECCLESIA METROPOLITANA.

Ecclesia Metropolitana à quibus uisitanda. 661. 1. eidem cat hedratum à parochis in synodo diœcesana persol uendum. 346. decre. 41. eius canonici ordinarij, uide Canonici. in ea imagines sanctorum patronorum totius Prouinciæ habendæ. 300. 1. dies festi & uigilia denunciantur, & a quo. 37. decre. 10. à quo item denunciantur litteræ Apostolicæ, editæ &c. 688. 2. diuina officia diebus dominicis ac festis qua ratione canenda. 419. 2. libri seu volumina ad usum diuinorum officiorum quæ, & quot habenda. 606. 1. à quibus & quomodo excipiendus Episcopus ad Concilium prouinciale ueniens. 312. 1. 2. in eodem habendæ conciones toto Concilij Prouinc. tempore. 313. 1. in eadem orandū ab Episcopo, cum absoluto Concilio prouinc. discedit *ibid.* eius sacristia. uide sacristia.

ECCLESIA CATHEDRALIS.

Ecclesia Cathedralis primo loco uisitanda. 23. 2. funera- lium nomine quid consequi possit. 35. 2.

Ecclesiæ cathedralis dignitates, personatus, canonici, magister cæremoniarum, capitulum, sacristia, officiales, & ministri, chori præsidens seu præfectus, & chori magister, æconomus, supellex, &c. uide dignitates, personatus, canonici &c.

Ecclesiæ cathedralis clerici concioni intersunt. 4. 1. consecrationi chrisimatis adsint à 7. 2. suam crucem ferant in funeribus. 35. 1. die Cœnæ Domini communicent. 97. 1. preces in processionibus canant, & Missæ sacrificium celebrent. 156. 1. quæ elemosinam in funeribus percipiant. 158. 1. eius canonici quæ seruent in funeribus 35. 1. iisdem si parochi adiutores sint, suum munus præstare cogendi. 166. 1. eius bona in inuentarij referenda. 36. 2. constitutiones, priuilegia &c. recognoscenda. 55. 1. parochiæ quibus committendæ. 62. decret. 8. reddituum augendorum ratio ad summum Pontif. referenda. 55. 2. consecrationis dies celebrandus. 97. 2. eodem die Missa solemnis ab Episcopo celebranda. 152. 1. & illius etiam festo die. *ibid.* eo item die ianua & parietes ornandi. 213. 1. eiusdem crux qualis. 624. 1. uasa præ sacris oleis quot & qualia. 631. 2. eiusdem ual uis assignanda nomina interdicatorum. 63. decret. 13. & excommunicatorum. 64. decret. 21. editum de Concilio Prouinc. celebrando. 177. 1. & Concilij Prouinc. nuper habiti decreta 75. c. 1. Eius correctio peste imminente, & cleri item illius. 228. 1. ab illius obseruatione non discedendum in ministracione sacramentorum 6. 2. neque ab eius Calendarij præscripto in diuinis officijs. 31. 1. ab eadem inchoandæ processiones in urbe. 34. 1.

Ecclesiæ Cathedrali præficiendorū examen, & inquisitio. 15. 1. pro eius bonorum administratione Oeconomus, seu Vicedominus ab Episcopo deligendus. 281. 2. Eius administrationis rationes in conc. Prouinc. exhibendæ. *ibi.* ad eam monendi principes, & Magistratus, vt conueniant solemnioribus diebus. 86. 2. in eam item conuenire debent Rectores Curati Ciuitatis ad benedictionem fontis baptismalis. 134. 2. In eam deferendi infantes nati hebdomada in Albis, & Pentecostes. 135. 1. Eorumq; infantum nomina in libro cathedralis describenda. *ibidem.*

In Ecclesia Cathedrali Synodus Diœcesana promulganda, & quando. 179. 1. Denunciandæ Missæ pontificales, & alia officia Episcopalia dominica præcedente. 307. 2. Idemq; anniuersaria sequentis hebdomadæ. 308. 2. Signum orationis pro mortuis dandum. *ibid.*

Collecta elemosinarum pro pauperibus singulis mensibus exponenda. 197. 1. Non habenda concio tempore diuinorum officiorum. 482. 2. Initio uisitacionis oratio quadraginta horarum instituenda. 172. 2. Instituenda item oratio pro summo Pontifice ægrotante, eoq; mortuo Missa solemnis, & officium celebrandum. 307. 2. habenda quoque oratio pro Episcopo ægrotante. *ibid.* Dum Concilium Prouinciale habetur, quinta quaque feria Missa solemnis de eo celebranda. 312. 2. in eadem decreta prouincialia certo loco asseruanda. 319. 2. Sepulchrum item Episcopale, & aliorum Sacerdotum ubi, & quomodo extruendum. 587. 1.

In Ecclesijs Cathedralibus constituenda Præbenda Theologalis. 2. 2. Pœnitentiarius item constituendus. 11. 1. Punctator creandus. 29. 2. Debiti ritus, ac cæremonie in Sacramento ministrandi adhibendæ. 6. 2. Qua ratione custodienda Eucharistia. 8. 1. Deligendi, qui obeant functiones minorum ordinum. 30. 1. Missas solemnes celebrare negligens puniendus. 33. 1. non omittenda Missa Conuentualis ratione Missæ pro defunctis. 96. 1. Qua ratione exponenda oratio quadraginta horarum. 138. 2. & qui ad eam, quoue ordine conueniant. *ibid.* Missa in aurora diei natalis Domini canenda. 153. 2. Quando Missæ duæ conuentuales celebrandæ. 154. 1. In Missa conuentuali Diaconus, & sub diaconus adhibendus. *ibid.* 2. Quique illud munus obeant. Oblationum institutum introducendū. 165. 1. Concio de sacris quatuor temporibus quando habenda. 119. 2. Fontis baptismalis benedictio ab Episcopo peragenda. 135. 1. Quot confessionalia habenda. 139. 2. 583. 2. A peregrinis, & aduenis Paschæ tempore Eucharistia sumenda. 62. decret. 12. Sacra olea quibus data sint, in libro notandum. *ibid.* 9. Sacræ ordinationes habendæ. 142. 1. Denunciations ordinæ dorum faciendæ. 143. 2. deq; ijs in ea factis testificatio nes afferendæ. 144. 2. 445. 1. Officia pro Episcopo mortuo intra Prouinciam celebranda. 35. 1. & agenda processiones, & supplicationes pro successore deligendo. *ibid.* Quamdiu celebranda anniuersaria pro Episcopo mortuo. *ibid.* preces, & supplicationes agenda indicto Concilio prouinciali. 66. decret. 8. 177. 1. Postridie diei defunctorum officium pro Episcopis mortuis, & Canonici celebrandum. 97. 2. Qua ratione attribuendæ, vel augendæ distributiones Canoniarum horarum. 159. 1. De earum fructibus augendis ad summum Pontificem referendum. 55. 2. Qua ratione admittendi Canonici, & alij ad ius percipiendi distributiones. 159. 2. Itemq; qui primam post Episcopum dignitatem obtinet. *ibid.* Probatio sex mensium in admissione Canoniarum abrogatur. 70. decret. 3. In iisdem Archiuum constituendum. 37. 1. Constitutiones prouinciales certo loco asseruandæ. 55. 1. 107. 2. Quando promulganda tabella excommunicationum. 93. 2.

In quibus Cathedralibus conuertenda in distributiones quotidianas tertia pars fructuum, dignitatum, personatum &c. 158. 2. & seq.

ECCLESIAE COLLEGIATÆ.

Ecclesiæ collegiatæ uisitandæ ab Episcopo. 23. 2. ex certo loco asseruent constitutiones prouinciales. 55. 1. 75. 2. cap. 1. 107. 2. 319. 2. & quando eas legant. 55. 2. Stipendium Vicecurato in quibus debet, attribuant. 62. decret. 8.

Ecclesiæ collegiatæ ritus Ambrosiani, & intra Diœcesim Mediolani existentes, à Vicario Generali uisitandæ, quæ. 659. 1. Uisitandæ singulis annis à Visitatore uerbis. 660. 2. In funeribus propriam crucem adhibeat. 342. decret. 33. Quæ decreta accuratius seruent ex præscripto uisitacionis apostolicæ. 467. 2. Earum Cappellani, & Clerici cum reliquo clero ad processiones conueniant. 348. decret. 3. Diaconi, Subdiaconi, Canonici, Clerici adscripti, supellex. Vide Canonici, clerici &c. Crux qualis. 624. 1. In ijs Missa ritu Romano non celebranda. 350. decret. 19. In Missa conuentuali lectio, & psalmellus adiungendus. *ibid.* 18. Missa prima in nocte Natalis Domini ante laudes celebranda. 420. 1. Martyrologium in diuinis officijs recitan-

um, & quo ritu. *ibid.* Qua ratione exponenda crux sextis ferijs Quadragesimæ. 421. 1. 2. Antiphona de Beata Virgine singulis sabbatis caneda. 422. 1. Quiue adesse debeant, & quid percipiant. *ibid.* Quid item percipiant, qui orationi uespertine die festo inter sunt. *ibid.* Qua hora ea oratio celebranda. *ibid.* Absentia, & errata à quibus no tanda. 423. 2. Vide distributiones, & Punctatores.

Ecclesiarum collegiarum Sacristia, capitulū, chori præsidens, seu præfectus, Canonici, clerici adscripti, supellex, &c. uide Sacristia. Capitulum &c. Earum officiales, & Ministri à quibus, & quomodo deligendi. 26. 2. Earum constitutiones, priuilegia &c. recognoscenda. 55. 1. Statuta, & cōsuetudines de probatione sex Mensium in admissione canonicorum abrogantur. 70. decret. 3. Earum consecrationis dies quotannis celebrandus. 97. 2. In festo Sancti Patroni Ianua, & parietes earum quomodo ornandi. 213. 1. Earum Canonici, & clerici feria quinta in Cœna Domini communicent in Missa conuentuali. 97. 1. & qua ratione admittendi ad ius percipiendi distributiones. 159. 2. Etiā qui primam post Episcopum dignitatem obtinet. *ibid.* In earum Archiuum deferenda instrumenta præbendarum. 100. 1. Vide Archiuum, & præbendæ.

In Ecclesijs collegiatis constituenda præbenda Theologica. 2. 2. Punctator creandus. 29. 2. Archiuum constituendum. 37. 1. Vide Archiuum. Qui neglexerint celebrare Missam conuentualem, quomodo puniendi. 33. 1. Quando duæ Missæ canendæ. 154. 1. 419. 1. Et quæ horæ. 419. 1. Missa conuentualis non omittenda, ratione Missæ solemniss pro defunctis. 96. 1. In ea Diaconus, & Subdiaconus adhibendus. 154. 2. 419. 2. Quique illud munus obeant. 154. 2. 419. 2. Missa de Natali Domini in aurora canenda. 153. 2. Tempore Concilij Prouincialis Missa de eodem quinta quaque feria celebranda. 312. 2. Denunciandæ Missæ, & officia Pontificalia. 307. 2. Preces, & supplicationes agenda indicta Synodo Prouinciali, aut Diœcesana. 66. decret. 8. 177. 2. Instituenda oratio pro summo Pontifice ægrotante, eoq; mortuo Missa solemniss, & officium celebrandū. 307. 2. Pro Episcopo item ægrotante preces adhibendæ. *ibid.* Officium pro defunctis canonicis postridie diei defunctorum celebrandum. 96. 1. Quot in ijs confessionalia habenda. 139. 2. 583. 2. distributiones constituendæ, vel augendæ pro horis Canonici, si nullæ sint, aut tenues, & qua ratione. 158. 2. & seq. Absentia, & errata notanda, & à quibus. 161. 1. Quot sepulchra pro Ecclesiasticis extruenda. 587. 1.

ECCLESIA PLEBANA.

In Ecclesia Plebana habendum instrumentum ferreum cōficiendi hostias. 407. 2. Capsa rerum incertarum constituenda, & qua ratione. 411. 2. Quot, & qualia uasa habenda ad usum sacrorum oleorum. 636. 1. In eam qui conuenire debeant ad benedictionem fontis baptismalis. 134. 2.

ECCLESIA PAROCHIALIS.

Ecclesia Parochialis non commendanda alicui per sex menses, sed conferenda, & a quo regenda tempore vacationis. 147. 2. Eo tempore Vicarius illi præficiendus. 269. 1. eius administrator quid caret. 67. decret. 15. Preces interim pro successore faciendæ. *ibid.* Cuius sumptibus interim habendæ in ea congregationes Diœcesanæ. 645. 1. 2.

Ecclesiæ Parochiali quid debeatur nomine funeralium. 35. 2. Quomodo subueniendum, si inopia labore. 164. 1. 302. 2. Eidem attribuantur fructus absentium parochorū. 21. 1. Eiq; uicinz esse debent Parochi Aedes. 164. 1. Eidem præficiendus quid iuret. 98. 1. Deq; ea prouisi si iuramentum intra præstitutum tempus non præstet, à solo summo Pontifice absoluedus. 990. 1.

In Ecclesia Parochiali uerbum Dei prædicandum. 2. 2. Concio de sacris quatuor temporibus quando habenda. 119. 2. Qua ratione asseruanda Eucharistia. 8. 1. Quot confessionalia habenda. 139. 2. 583. 2. Fons baptismalis construendus. 7. 2. 338. decret. 15. Non celebrandum, aut baptizandum tempore concionis. 348. decret. 2. Quando, & quomodo ministrandum, aut non ministrandum.

INDEX RERVM.

ministrandum penitentię Sacramentum. 236. 2. & seq. Quot, & qualia vasa habenda ad vsum sacrorum oleorum. 133. 1. 636. 1. 2. In ea oblationes vt fiant, curandum ab Episcopo. 165. 1. Afferuanda monimenta vigiliarum, & dicrum festorum ex voto, & piorum institutorum. 86. 2. Vesperę diebus festis recitandę. 98. 2. 348. decr. 4. Quique interesse debeant. ibidem. Antiphona de B. Virgine die sabbati canenda. 97. 1. 2. 42. 2. 1. Diuina officia solemnibus diebus ritu item solemniter celebranda. 166. 2. 412. 2. Processiones, & supplicationes agendę indistincto Concilio Prouinciali. 177. 2. Institutio oratio pro summo Pontifice ægrotante. 307. 2. Itemq; pro Episcopo. ibidem. Denuntiandę Missę, & officia pontificalia. ibi. Et anniuersaria sequentis hebdomadę. 308. 2. Denunciandi, qui ad ordines promoeri debet. 143. 2. Ea; de re testificationes exhibendę. 144. 2. 445. 1. In eadem matrimonia celebranda. 103. 1. 553. 1. Ponenda Crucifixi imago, suggestus, &c. 123. 1. Quot campanę habendę. 125. 1. 586. 2. 802. 1. Collecta eleemosinarum singulis mensibus pro pauperibus proponenda. 197. 1. Loca virorum, & mulierum distinguenda. 367. decr. 36. Quot sepulcra extruenda pro ecclesiasticis, & quo loco. 587. 1. In eadem à Parochis canonicis residendum. 98. 1. Cum plures Parochi sunt, quomodo inter se officia distribuatur. 164. 2. 424. 2. Extra illam non ministrandus Baptismus solemniter. 502. 2. In eam curandum ab Episcopo, vt fideles diebus festis conueniant. 148. 2. Ea de re monedi à Parochis. 301. 2. Et a concionatoribus. 486. 2. ea de re litterę monitionis, & decretum. 301. 2. 357. decr. 4. Et quam sæpe promulgandę. ibidem. 148. 2.

In ecclesia Parochiali ritus Ambrosiani qua ratione diuina officia celebranda. 419. 2. In Sabbatis, & vigilijs vesperę canendę. 420. 1. diebus item festis. 795. 2. 807. 1. Et qua hora dandum signum illarum. 419. 1. Processiones instituendę. 795. 2. Siq; id non præstiterint Parochi, vel Missam, aut vespas, & Antiphonam de B. Virgine non recitauerint, quomodo multandi. 985. 2. Die Natali Domini laudes canendę post primam, Missam. 420. 1. Quomodo exponenda crux sextis ferijs Quadragesimę. 421. 2. Eucharistia sumenda a clericis eidem adscriptis statim temporibus. 419. 2. Et feria quinta in Cœna Domini. ibid. Qui clerici, & Sacerdotes intersint añę de B. Virg. die Sabbati. 422. 1. Itidem cũ exponitur Eucharistia Sacramentum. 348. decr. 5. In ea Missa à fidelibus audienda die festo. 467. 1. Institutio confratris Corporis Christi. 536. 2. Missa Romano ritu nõ celebranda. 350. dec. 19. Quid seruandũ cum plures Missę celebrandę sunt. 467. 1. Quot in eadem confessionalia habenda. 409. 1. 465. 1. Etiam gestatoria, & ad quem vsum. 409. 2. Quot pixides habendę, & quales. 465. 1. Quot armaria indumentorum, & intra quod tempus construenda. 405. 1. Supellex item intra certum tempus comparanda quę. ibid. 2. Quot calices habendi. 803. 1. Planetę, Missalia, pacis instrumenta, &c. ibid. 2. Vas aquę benedictę collocandum, & aqua benedicenda, singulisq; octo diebus aspersione. 801. 2. Campanile ædificandum, & quot campanę. 802. 1. In eadem Clericus habendus. 468. 1. Vide Clericus Parochialis.

Ecclesię parochialis Sacristia. Vide Sacristia. Rectores, vt de Parochi. Clerici adscripti, supellex, decimę. vide Clerici, supellex, decimę. eius cõcione nondũ absoluta Missa in oratorijs priuatis nõ celebranda. 9. 1. eius S. Patroni dies festus, & vig. a populo seruanda. 87. 1. 387. 1. eõq; die ianuz & pariteres illius ornandi. 213. 1. anniuersarius consecrationis dies celebrandus & quõ. 97. 1. eius crux in funeribus deferenda. 35. 1. 807. 1. non nisi saluo illius iure concedenda facultas celebrandi in oratorio vel ecclesia nuper extructa. 148. 2.

Ecclesię parochiales quomodo vniendę, distinguendę &c. pro reãta sacramentorum administratione. 7. 2. ab Episcopo visitandę. 23. 2. etiam si regularibus annexę sint. 280. 2. a Vicario item foraneo die conuentus diocesanus. 649. 2. intra certum tempus consecrandę, itemq; earum altaria. 127. 2. antequã consecrentur, ieiunium

a Populo adhibendum. ibid. quo die consecrantur, ab operibus seruilibus abstinendum. ibidem. quomodo cõferendę. 269. 1. quomodo liceat in eam collatione priuatum examen loco concursus instituere. ibid. cum permittantur coram ordinario, quid seruandum quoad edictum proponendum & examen. ibid. etiam si permittentur cum beneficio simplici. ibid. eadem alicui præpositurę adiungendę. 337. decr. 12. & quænam excipiendę. 338. decr. 12. eadem constitutiones prouinciales certo loco asseruent. 55. 1. 319. 2.

Ecclesię parochiales plures obtinentes, quomodo puniendi si non dimiserint. 21. 2. qui in eas tempore visitationis conuocandi. 23. 2. edictum proponendum pro examine ad eas. 15. 1.

In ecclesijs parochialibus monialibus annexis Vicarij cõstituenti. 53. 1.

In quibus Ecclesijs parochialibus promulganda tabella excommunicationum, & quando. 93. 2. 356. decr. 2. & canenda Missa in aurora diei natalis domini. 154. 1.

ECCLÉSIA AMBROSIANA, regularium, Monialium, simplex &c.

Ecclesię Ambrosianę Archiepiscoporu tabula. 973. eius ministri oblati. 828. 1. quomodo ad eam pertineat decreta prouincialia de sacramentorum administratione, Missa & diuinis officijs. 55. 1. 107. 2. quomodo in his locum habeat ratio festi duplicis aut simplicis. 155. 1. in ijs non alio ritu quam Ambrosiano diuina officia celebranda. 336. decr. 5. etiam a sodalitatibus. 349. decr. 7.

Ecclesię regularium. vide regularium.

Ecclesia Monialium. vide Monialium.

Ecclesia simplex campanam habeat. 125. 1. eiusdem ædificandę ratio. 591. 1. supellex. 622. 2. Sacristia. vide sacristia. cætera vide in verbo oratorij.

Ecclesię campestris & ruralis cura cui committenda. 404. 2. eleemosinę oblatę in libro notandę. ibi. clauca a Parocho asseruandę. 466. 1.

Ecclesia vbi Concilium Prouinciale celebratur, ornanda. 178. 1. in ea exponenda oratio quadragesima herarum ante Concilij initium. ibid. & campanę pulsandę pridie sessionum. ibid.

Ecclesię Equitum ordinis Hierosolymitani singulis annis ab Episcopo visitandę. 312. 1. ordinis Humiliatorum extincti prouidendum ne debitis ministerijs fraudentur. 271. 1.

Ecclesia Sancti Sepulchri Mediolani, basis congregationis oblatorum. 833. c. 2. quare ad id potissimum delecta fuerit. ibidem. eiusdem Præpositus caput totius Congregationis. ibid. eius domus quot adscribendi. ibi. qui in ea recipiendi vel ab eadem excludendi. ibid. & seq. & quibus viuendi legibus vtantur. Ibid. qua ratione in ea alij sue oblatorum ecclesijs diuina officia, & alia celebranda. 839. cap. 3. Oratoria, concio &c. quando habenda. 840. 1. & qui in ecclesijs canonicalibus degunt oblati, quibus viuendi legibus vtantur. 834. cap. 3.

ECCLÉSIASTICI.

Ecclesiastici hæreticos domi non excipiant. 299. 1. laicorum colloquia fugiant. 413. 2. Quibus locis non vagentur. ibid. post primam noctis horam domo non exeant, alioquin quomodo multandi. ibid. Domi non habeant feminas sine facultate, alioquin vt multandi. ibidem. Catellos item, aut canes domi nõ habeant, aut ad fura ducant, alioquin quomodo multandi. 414. 1. in mutatione domicilij, Ecclesię, beneficij &c. quando, & quos moneant. 789. 1. 2. In susceptione habitus clericalis, ordinum &c. quos item moneant. ibidem. 2. llectiones, scholas &c. nõ mutant sine licentia. ibidem. Quomodo obtineant facultatem celebrandi, ministrandi Sacramenta &c. 788. 2. Conciones Granatę habeant. 417. 1. In caritate annonz curandum ne frumenta supprimant. 311. 2. In conuentu Diocessano quibus de rebus a Vicario Foraneo interrogandi. 649. 2. & seq. qui ad mensam in eodem conuentu non excipiendi. 650. 1. Qua ratione in cauponis hospitio excipiendi, & tractandi. 316. 2. Quas facultates exhibeat in scrutinio

INDEX RERVM.

Synodali; siq; non exhibuerint, quomodo multandi. 414. 1. Sepultura officium mortuis præstent. 308. 1. laicos tamen ad sepulturam non efferant. ibid. Cum ægrotant, ab Episcopo inuifendi. 311. 1. Si moriantur aut ægrotent, qui monendi. 789. 2. Peste laborantes aut suspecti, vbi se contineant, & quę caueant. 241. 2. Quando ad loca curationis publicę ducendi, aut nõ ducendi, quæ ratione, & quomodo ibi tractandi, & visitandi. 250. 1. etiam quoad curam spiritualē, & corporalem, tam in locis publicę curationis. 249. 2. & seq. quam alibi. 230. 2. Si moriantur, a quibus, & quomodo sepeliendi. 252. 2. Eorundem officium in procuranda publica valetudine codē pestilentię tempore. 229. 2.

Ecclesiastici duo comites adhibendi ab Episcopo, præcipue cum ad Concilium Prouinciale accedit. 312. 1.

Ecclesiasticorum protectio à Vicario Generali suscipienda. 659. 2. Studia a quibus, & quomodo promouenda, adiuuanda, & recognoscenda. 416. 2. & seq. Congregationes spirituales instituendę, & qua ratione. 418. 1. Mores, vita, & disciplina, a quibus obseruanda. ibid. 2. Eorum curę cum ægrotant, qui præficiendi. 311. 1. Eorum bona inuadentes, aut asportantes excommunicantur. 73. decr. 15. 101. 2. Cum lites inter eos & laicos oriuntur de seruitute aquę, & orizis, quid faciat Episcopus. 311. 2. Quid item seruet, & exequatur in beneficijs iuris patronatus laicorum simul & ecclesiasticorum. 314. 1.

Ecclesiasticum occidentis penitentię canon. 527. 2. Qui eos trahunt ad forum laicale, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. item qui eos relegarint, aut proferri pserint &c. ibid. Et qui eos compulerint ad pedagia, & guidagia soluenda, a solis Episcopis absoluedi. 992. num. 13. item compellentes eos, vt suas Ecclesijs, &c. laicis subijciant. ibid. nu. 22. Et qui pignorationes contra eos vel eorum bona concesserint. ibid. num. 18. & qui prohibent, ne sui subditi aliquid eis vëdant, emāt, &c. ibid. nu. 12. Cætera vide supra in verbo Clerici, Canonici, & infra in verbo Militia clericalis, Sacerdotes, & ordinandi.

EDICTA.

Edictum de Concilio Prouinciali primo. initio. de secundo. 60. de tertio. 82. 83. de quarto. 113. de quinto. 205. de sexto. 298. De hæreticis. 429. Quando promulgandum. ibid. Singulis annis ab Episcopo proponendum. 61. decr. 1. 401. 1. Idem vt Parochi promulgent monendi a Vicarijs foraneis. 796. 1. de Biblijs vulgaribus, & libris controuersiarum non tenendis, aut legendis. 431. 1. De festorum dierum cultu. 433. Quando promulgandum. 403. 1. de choreis, spectaculis &c. diebus festis, & in quadragesima non agendis. 434. de reãta in ecclesijs conuersatione. 436. 2. de reãto ad eadem accessu occasione festorum, indulgentiarum &c. 439. De dominica prima Quadragesimę. 440. de obseruatione Quadragesimę. 441. Et quando promulgandum. 403. 2. De sacra ordinatione. 443. Quando ab Episcopo proponendum, & quę in eo præscribenda. 144. 2. & seq. & quando a Parochis promulgandũ. 145. 1. 547. 2. Contra clericos clericalem habitum non induentes. 447. 2. idem ab Episcopis proponendũ. 18. 1. 94. 2. De horis Canonici, ad præscriptum Breuarij noui Ambrosiani Mediolani recitandis. 448. de ædibus, & habitatione Ecclesiasticorum. 449. de residentia. 450. 1. de residetia Parochorum ab Episcopo proponendum. 21. 1. & de ijs qui studij causa non resident. ibid. 2. Et pro examine ad Parochiales Ecclesijs. 15. 1. Etiam si institutio ad alium, quam ad Episcopũ pertineat. 269. 1. Sine graui causa non omittendum. ibid. Quando omitti possit. ibid. proponendum item in concursu præbendę Theologalis, aut penitentialis. 268. 1.

Edictum de visitatione. 450. 2. de executione legatorum ad pias causas. 451. de eorundem denunciatione. 452. Contra concubinarior. 454. de prohibitione chirographorum, anulorum &c. ad pestis remedium. 1055. 2. De quarantena Ecclesiasticorum tempore pestis. 505. 8. de ijs qui contagiosas vestes furriferunt.

1066. 2. & instructiones Confessarijs editę in eius editi executionem. 1067. 2.

Edicta varia. 427. in Metropolitana a quo denuncianda. 688. 2. Episcopalia. qua ratione promulganda. 109. 2. In Synodo Diocessana a quo promulganda. 277. 2. Tempore penitentię de publica valetudine edenda ab Episcopo, & a quibus seruanda. 229. 1. Ad se transmissa quomodo conferuent Vic. Foranci, & Parochi. 799. 1. 806. 2. ad Clerum missa, a Cancellario libro notanda. 426. 1. Ea non promulgantes Parochi ad præscripũ quomodo multandi. 986. 1. ab Inquisitore edita magistratum cura seruanda. 2. 1. Laicalia, de suggestu non promulganda. 483. 2. Edita contra ecclesiasticam libertatem seruantes, a solis episcopis absoluedi. 992. num. 10.

Edictorum Episcopaliu liber habendus in Sacristia Ecclesię Cathedralis. 608. 1. Collegiatę. 615. 1. & Parochialis. 621. 1. Archiepiscopaliũ interpretatio soli Archiepiscopo reseruatur. 655. 2. executio a Vic. Generali procuranda. 658. 2. de festorum dierum cultu, & conuersatione in Ecclesijs obseruatio a quibus procuranda. 403. 2.

EDVCATIO.

Educationis causa quomodo recipiendę in Monasterijs Monialium puellę. 51. 2. 935. 2. Quid Monasterio persoluendum, & quando ibid. Earum educationis locus vbi extruendus, & quibus partibus constare debeat. 599. 1. vide puellę.

De educatione puerorum per Ludi Magistros, ab Episcopo inquirendum. 89. 2. & de educatione filiorum agendum a concionatore. 488. 1. Educantium Mulierum puellas domi suę index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

ELECTE.

Eiecte à Monasterijs Monialium in sua Monasteria redire cogendę. 49. 2. 93. 1. 2. Quando in conuocitarũ numerum adscribendę. ibid.

ELECTIO.

Electio officialium in Cathedralibus, & collegiatis quomodo faciendã. 26. 2. Vicarij aliorumq; officialium se de Episcopali vacante, quando, & quomodo ad capitulum spectet. 306. 1. officialium Congregationis generalis doctrinę Christianę a quo, & quo modo faciendã. 865. cap. 2. 867. 1. Officialium Confraternitatis disciplinatorum. 904. cap. 20. Officialium societatis S. Vrsulę. 915. 1. Congregationis Mulierum Oratorij Sepulchri. 919. 2. & seq. Præsentatorum ad beneficia ab inferioribus facta, etiam si ad regulares pertineat, ab Episcopo comprobanda. 147. 1. Monialium ad officia quando, & quomodo faciendã. 43. & sequentibus. 922. & sequentibus.

In electione Monialium, aut regularium peccantes, quando à solis Episcopis absoluedi. 992. nu. 20. 21.

ELEEMOSINA.

Eleemosina non petenda tempore concionis. 4. 1. Quomodo in ecclesia petenda. 33. 2. 438. 1. A Monialibus dari vetita. 48. 2. Et si quę a Monasterio fiat, vbi, & quomodo distribuenda. 192. 2. a puellis, Ecclesiasticarum nomine non queritanda. 68. decr. 24. 340. decr. 23. Non queritanda occasione sacre confessionis. 137. 1. Quomodo colligenda pro expositione quadragesima horarum. 138. 1. 518. 2. 788. 1. reãta facie a nemine queritanda sine licentia. 197. 1. eaue licentia quomodo concedenda. ibid. non queritanda a confratrijs sine Episcopi concessu. 289. 2. neque a concionatore proponenda. 300. 1. 402. 1. a quibus pro eodem concionatore, & qua facultate colligenda. 300. 1. Ab eodem non pacicenda. 479. 1. si qua datur, ea a regularibus in commune conferenda. ibid. Quomodo petenda nomine piorum locorum. 42. 1. in oblationibus fieri solita. Vide oblationes. Coadiutori in concionibus habendis a Parocho persoluenda. 132. 2. Qua ratione soluenda Capellani Mercenarijs pro celebratione Missarum. 150. 2. A quibus accipienda, & quomodo distribuenda pro celebratione Missarum, oblata occasione diei festi, aut indulgentię. 150. 2. & seq. 337. decr. 7. 351. decr. 26. 216. 2. Quę vero superest, in quę vsum

INDEX RERVM.

eroganda. 151. 1. 366. decr. 30. Panis, vini, & ciborum fieri solita, tempore processionum non distribuenda. 157. 1. Pro missis dicendis in confessionibus iniungi solitis, a Confessarijs sibi non attribuenda. 93. 1. Quanta Sacerdotibus danda pro celebratione Missæ in totum annum 350. decr. 16. Et qui plus petierit præscripto, vel acceperit, quomodo multandus. 984. 2. non querenda sine licentia, & qui id fecerint quomodo multandi. 798. 1. & a quibus. 426. 1. Quando, & quomodo a disciplinatis eroganda. 902. cap. 9. Oblata, a quo custodienda. 904. cap. 15. Et a quibus recipienda. ibidem. cap. 19. A quibus colligenda in Societate Charitatis, quomodo asseruanda, distribuenda. &c. 911. 1. A quibus asseruanda, & quomodo eroganda in societate mulierum oratorij. 920. 1. Ab Episcopo liberaliter eroganda. 170. 1. A confirmandis eroganda. 508. 2. pro pauperibus ægrotis colligenda. 197. 1. 535. 1. Monasterijs peste infectis, suspectisue vnde eroganda. 232. 1. E Monasterijs Monialibus quomodo dari permittit. 192. 2. In funeribus, & exequijs debita, persoluenda. 67. decr. 17. Qua ratione, & quibus distribuenda. 156. 1. Quibus non danda. ibid. 2. 158. 2. Qualis vniciue danda. 158. 1. Eius nomine pignora non accipienda. ibid. non accipienda aliorum nomine. 157. 2. Quo loco non distribuenda. 158. 1. Ad præscriptum tabellæ distribuenda. 423. 1. Pro defunctorum officijs, quibus, quomodo, & vbi distribuenda. 353. decr. 46. Quibus non danda. ibid. decr. 48. 423. 1. Quando danda Sacerdotibus non celebrantibus. 423. 1. Quando non maior danda Parocho, quam alijs. 354. decr. 50. In funeribus tempore pestilentie quanta. 252. 1. Quibus non danda occasione celebratum diei festi funerum, officij pro mortuis &c. 782. 1. 794. 2. & qua cautione distribuenda. 782. 1. Eleemosinæ causa in funeribus Ecclesiæ dari solita, persoluenda. 352. & vltro item oblata, accipienda. 36. 1. Eius colligendæ causa pro pauperibus tempore pestilentie episcopi officium. 232. 1. eius item colligendæ facultas gratis a Cancellario Episcopali tradenda. 286. 1. Eius causa dari solitæ Monialibus professione facta, quando dandum. 47. 1. In eleemosinam relicta, in alios vsus non auertenda. 101. 2. 353. decr. 43. eam persolvere concionatori quando cogendus populus. 132. 2. Eam non esse necessariam ad consequendas indulgentias, docedi fideles. 216. 2. ad eam colligendam occasione indulgentiarum, quo loco exponendæ capsæ. ibid. Apud eam capsam non affigendæ litteræ indulgentiarum. ibi. Vide. Capla. Ad eleemosinæ spiritualis opera excitandi fideles a concionatore 487. 2. Eleemosinæ antequam perceptæ sint, non vendendæ, locandæ &c. 166. 1. Quibus potissimum erogandæ, quid ue in eo curet Episcopus. 196. 2. de consilio Parochi distribuendæ. ibid. & quando testibus adhibitis. ibid. certo vsui debita, in alium vsus non conuertendæ. ibi. per capita familiarum distribui solita, quibus potissimum erogandæ. ibid. 469. 1. 2. Antequam erogentur, quid a Parochis inquirendum. 197. 1. in venos pauperes distribuendæ, idque Parochorum cura. 808. 1. Quomodo distribuendæ. 468. 2. Singulis mensibus colligendæ pro Parochiæ pauperibus, & qua formula denuntiandæ. 197. 1. 2. A fidelibus tempore Quadragesimæ largius erogandæ. 215. 1. 442. 2. Ea; de re docendi a Parochis, ibi. Qua ratione a cællario describendæ. 706. 1. Oratorijs, & ecclesijs campestribus oblata, in libro notandæ ab earum Præfatis. 404. 2. Quomodo in confessione iniungendæ. 774. 2. Monialibus oblata, in comune conferendæ. 48. 1. Quando a Parochis, & charitatis sodalibus, & vbi tempore pestilentie colligendæ. 232. 2. Quando, & quomodo distribuendæ eodẽ tempore. 243. 2. & seq. & quibus. 244. 2. & quando a Parocho non distribuendæ. ibi. 1. Pro ecclesiasticis peste laborantibus speciatim a Parochis inquirendæ. 249. 2. Eleemosinas non recte dispensantes, a quibus, & ad quos deferendi. 797. 2. ad eas erogandas hortandi diuites a confessarijs. 771. 1. & ægroti. 535. 2. fideles item hortandi in solemnitate corporis Domini. 785. 1. Ad eas

colligendas non exponendæ capsæ sine facultate. 426. 2. 468. 2. Neque item circumferendæ. ibid. regulares item antequam ad eas colligendas admittantur, facultatem Vicarijs, aut Parochis exhibeant. ibid. Nihil itẽ ad eas excipiendas exponendum occasione confessionis. 522. 1. Ad eas erogandas hortandi fideles tempore pestilentie. 230. 1. Ea de re singulare ethnicorum exemplum. ibid. ad easdem colligendas, quæ capsulæ, & vbi collocandæ eodem pestis tempore. 243. 2. Eleemosinis vno in loco sustentandi mendici. 42. 2. in ijs conquirendis monendus populus, vt instrumenta musicalia non adhibeat. 425. 1. de iisdem, Monialibus præstandis, constitutio Gregorij XIII. ab Episcopo exequenda. 106. 2. Eleemosinarum curatores quæ parent, & exhibeant in visitatione. 175. 1. 674. 1. ab earum administratoribus iuramentum exigendum. 798. 1. & rationes recognoscendæ. ibid. 2. Earum index in visitatione a Parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2. Distributio in codicem referenda. 368. decr. 44. isq; habendus in Sacristia Ecclesiæ Cathedralis. 608. 2. Collegiatis. 615. 2. & Parochialis. 620. 2. Earum distributioni vt constet satisfactum, quæ ratio ineunda. 196. 2. & seq. 368. decr. 44. In eleemosinis sodalitarum quæ tollenda. 42. 2. 469. 2. Eleemosinarij Archiepiscopi munus. 324. 1. ELEMENTA. Elementa gentilium more colentis penitentia canon. 526. 1. ELEVATIO. In elevatione Corporis Domini cerei a laicis non sustentandi. 157. 1. Campana pulsanda in Missa parochiali, & conuentuali. 66. decr. 6. 337. decr. 11. In alijs vero Missis tintinnabulum adhibendum. 151. 2. 359. decr. 13 eo tempore orantibus indulgentia concessa, a Parochis promulganda. 301. 1. 408. 1. Et quo præcipue die. 408. 1. eadem elevatione peracta, qua ratione sacra hostia mouenda. 92. ELOCUTIO. Elocutio concionatoris qualis. 490. 2. EMOLVMENTA. Emolumenta altarium. vide altaria. EMPHITEOSIS. Emphiteosis nomine qui laici nihil ab Ecclesia consequi possint. 10. 1. Eius item nomine prædica &c. ab administratoribus, procuratoribus &c. eorumue propinquis &c. conduci vetita, alioquin amouendi ab administratione. 469. 1. Bona ecclesiastica quibus in emphiteosim dari vetita. 37. 2. In emphiteosim tradita, quomodo eorum memoria conseruanda. 72. decr. 10. Et confessiones in solutione canonis quomodo faciendæ & conseruandæ. ibid. bona item piorum locorum quomodo liceat in emphiteosim tradere. 42. 1. Emphiteotici ecclesiæ redditus qua ratione a Cancellario describendi. 705. 1. EMPORIA. Emporia diebus festis vetita. 85. 2. 403. 1. EMPATIO. Emptio diebus festis vetita. 6. 1. Etiam cum iudæis. 54. 1. Ea de re decretum. 435. 2. Emptiones aliquot vetitæ ob dilataam, aut anticipatam solutionem. 41. 1. itemq; ob alias causas. ibid. In emptione librorum quæ seruanda. 431. & seq. Ementes in ecclesia, a quo monendi, & expellendi. 30. 2. Non emenda bona ecclesiarum, & piorum locorum ab eorum administratoribus. 74. decr. 19. Emptor Seminarij. 957. 1. pecunias clericorum asseruet. 952. 1. EMVNCTORIVM. Emunctorium quale, & quomodo conficiendum. 624. 2. & sequent. Emunctoria candelabrorum altaris maioris Episcopo celebrante, quot. 502. 2. Alijs celebrantibus in cathedrali. 605. 1. 609. 1. In collegiatis. 612. 1. 616. 1. in Parochialibus. 617. 2. ad vsus altaris minoris. 610. 2. Eorum materia, longitudo, & forma. 624. 2. Quando, & quomodo purganda. 641. 1. 2. ENER-

INDEX RERVM.

ENERGUMENI.

Energumeni a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 447. 2. 549. 1. A quibus, & qua ratione exorcizandi. 30. 2. 133. 2. 360. decr. 18. a nemine exorcizandi sine facultate in scriptis habita. 133. 2. 360. decr. 18. 406. 2. & sequent. etiam extra Diocesim. 407. 1. etiam si regulares sint. ibid. Antequam exorcizentur, quæ inquirenda. 133. 2. 360. decr. 18. quo loco, quibus presentibus, & quo tempore exorcizandi. ibid. ea de causa nihil accipiendum. ibid. 30. 2. plures simul non exorcizandi. ibid. Antequam exorcizentur, quæ præparatio adhibenda. ibid. Dum exorcizantur quæ cauenda. 134. 1. 360. 2. Quibus exorcizandis vtendum. ibid. Ab energumenis quæ præcipue pietatis opera præstanda. ibid. eosdem exorcizandi regulæ a concilijs tradita eo loco descriptæ asseruandæ, vbi exorcizantur. ibi. Vide exorcizata, & exorcismus. ENISIUS. Ensis in susceptione sacramentorum deponendus. 91. 2. Itemq; a compatribus. ibid. illum deferentes discipuli nati sine licentia, quomodo puniendi. 905. cap. 22. EPHIPPIA. Ephippia inaurata Episcopis vetita. 16. 2. EPILOGVS. In epilogo concionis qualis vbi adhibenda. 492. 1. EPIPHANIA. In Epiphania Dñi Missa solemnitas ab Episcopo celebranda. 152. 1. diuina officia in ecclesijs Parochial. ritu solenni celebranda. 166. 2. aliquæ sacræ exponendæ. 116. 2. Ianuæ & parietes ecclesiarum ornandi. 213. 1. Monedi principes & magistratus, vt diuinis officijs in cathedrali intersint. 86. 2. monendus populus, vt eo die cõciet. 512. 2. eo die celebrantes oblata sumenda a Virginibus societatis S. Virulæ. 912. cap. 3. Synodus Diocelana promulganda. 369. 1. 179. 1. Item Quadragesima, & Pascha Refurrectionis. 382. decr. 3. Vide. Solemnitates. EPISCOPVS. Episcopi bonum vitæ exemplum præbent. 15. 2. quales esse debeant ex Apostolo. 16. 1. Quantum excellere debeant aliorum virtutibus. 324. & seq. Quas spirituales exercitationes obeant. 167. 2. frequenter celebrent, & quibus præcipue diebus. ibid. 16. 1. cum non celebrant, Missæ intersint. 167. 2. Horas canonicas qua pietate persoluant. 168. 1. festis diebus in ecclesiâ ad diuina officia conueniant. ibid. & quibus præcipue diebus, ac temporibus. 33. 1. Cum ad ea conueniant, comitandi a canonicis. 33. 1. organo item excipiendi. 271. 2. Idem pulsandum, cum vestes induunt. ibi. duos canonicos sibi assistentes adhibeant. ibidem. diuinorum item officiorum quibus intersint, initium faciant, & orationes dicant. 307. 2. cum Missæ solemniter intersint quando ad eos canonici accedat. 152. 2. quibus diebus Missas Pontificales celebrent. 151. 2. & seq. quæ alia eisdem diebus præstent. 152. 1. cum solemniter celebrant, sacræ vestes a canonicis induendæ. ibid. 2. quando, quomodo, & quibus in actionibus solemniter benedicant. 153. 2. cum ipsi statim diebus Missam, & diuina officia Pontificalia celebrare non possunt, quis ea celebret. ibid. cum solemniter celebrant, quis canat Euangelium, & fungatur officio assistentis. ibidem. quo die Missam, & officia Pontificalia celebraturi sint, in ecclesia denunciandum. 307. 2. & seq. quo in altari celebrat in eodem a nemine celebrandum eo die. 96. 1. & quo tempore celebrant, in eadem ecclesia a nemine celebrandum. 148. 2. quomodo in cõsuetudine Principum suâ retineant dignitatem. 16. 2. qualem confessarium sibi deligant. 168. 1. certam horam studijs tribuant. ibid. quomodo se gerant in danda audientia. ibid. quam animi relaxationem adhibeant. ibid. laicorum familiaritatem & conuiuia fugiant. ibid. 2. lectionem vt in mensa adhibeant. ibidem. & quorum præcipue librorum. ibidem. qualem vestitum adhibeant tum domi tum foris. 16. 2. 168. 2. Annulo Episcopali semper vtantur. 168. 2. quam supellectilem adhibeant. 17. 1. & mensam. ibid. familiam suam quomodo regant. ibid. 2. 169. 2. quando illam visitent & quoties. 169. 2. eidem confessarios præfiant, & quales. ibid. antequam illam

communicent quod officium adhibeant. ibid. 1. Diocesis suæ visitationem ab ea inchoent. 171. 2. eius mores, instituta &c. tempore præcipue penitentia recognoscant. 228. 1. Aliquem ei præfiant, qui sibi de singulorum moribus referat. 310. 2. correctionem fraternali in ea instituunt, eique certas regulas præscribant. &c. ibid. Quæ curâ adhibeant erga familiares ægrotos. 169. 2. certam vniciue mercedem constituant. 142. & qualẽ. 169. 2. Vid. familia. Picturas profanas a suis ædibus reiciant. ibidem. Prædecessores suos in atrio domus pingi curent. ibid. sacras imagines in cubiculis, & alijs locis adhibeant. ibid. hospitalitatem exercent. 38. 2. Hospites quomodo ad mensam excipiant. 169. 2. Pauperibus subueniant. 22. 2. & quam liberaliter eleemosinas erogent. 170. 1. qua ratione alium episcopum hospitio excipiant. 281. 1. cum hortentur, vt sermonem ad populum habeat. ibidem. Qua ratione legato Pontificio, Cardinali, vel Metropolitano obuiam procedat, in eorum conspectu se gerant. ibid. 2. Itemq; coram Apostolico Visitatore suæ ecclesiæ, vel internuncio Apostolico. ibid. Alterius Episcopi comprouincialis necessitatem subleuet. ibid. Quæ officia præstent eidem, si cuius diocesis peste laboret. 227. 1. & seq. Peste item restincta. 255. 1. cum alio Episcopo ecclesiæ suæ rationes conferant. 310. 1. comprouincialem episcopum in officio Episcopali negligentem vt fratrem moueant. ibid. 2. Ecclesiæ sibi commissæ oneribus satisfaciunt. 38. 2. Beneficiorum quæ obtinet, iura, bona, &c. inquirent, & quomodo asseruent. 36. 2. Oeconomum bonorum cathedralis constituunt, & qualem. 281. 2. Annuariarum consecrationis suæ die nagent. 97. 2. eo die quæ præstent. 153. 2. & quam lectionem in mensa adhibeant. 168. 2. certum nunciandum ad vrbem mittant cum ipsi limina Apostolorum visitare non possunt, & qualem. 310. 2. quomodo exigant subsidium charitativum. 73. decr. 13. Episcoporum ecclesiæ suæ res gestas inquirent, certoq; loco asseruari curent. 106. 1. cum ægrotant, quos conuocent, & quid cum eis agant. 311. 1. a quo communicandi. ibid. si in pestem incidant, quomodo se gerant. 250. 2. Quomodo excipiendi, cum ad aliquam actionem solemnem in aliena Diocesi accedunt. 311. 1. qua forma iurandum præstent. 306. 1. Qua ratione populi sui curent ægritudines. 326. & sequent.

EPISCOPORVM OFFICIVM. Quoad fidei tuendæ studium.

Episcopi constitutionem Pij III. de fidei professione præstanda publicent, ac seruari curent. 1. 1. fidei professionem, a quibus debet, præstari curent. 114. 1. Idq; præcipue in synodo Diocelana 89. 1. Eos qui præstiterint, in libro describi iubeant. ibid. congregationem S. Inquisitionis instituunt, conuocent &c. quæ ratione. 208. 2. puniant, qui officium S. Inquisitionis lęserint. 89. 2. & seq. edictum quorannis contra hereticos proponant. 61. decr. 1. quanto studio vtantur in heresi profuganda, siq; id negligant quas penas incurrant. 208. 2. quid curent circa hereticos milites in prouinciam venientes. 206. 2. & seq. Regulas Indicij Concilij Trid. seruari iubeant. 2. 1. problemata disputanda antequam imprimantur recognosci curent. 61. decr. 4. Quæ seruari curent in venditione, & impressione librorum. 90. 1. librorum impressorũ exemplũ asseruet. 209. 2. De moribus ludj magistrorũ inquirent. 89. 1. Libros obscenos ab ijs explicari nõ permittant. ibi. eorumq; vsu tum ipsi, tum pueris interdican. 210. 1. quid ijs præscribant quoad institutionem puerorũ. 89. 2. quæ caueant in concedenda illis facultate. 212. 1. Abulum sacræ scripturæ tollant, & in eo delinquentes puniant. 2. 1. magicas artes, veneficia, diuinationesq; prohibitas tollant, ac seuerè puniant in eis delinquentes. 5. 2. quæ curent circa consuetudinem christianorum cum Iudæis. 4. 1. concionatores Iudæis præfiant. ibidem. Quæ alia curent circa Iudæos. 207. 1. constituti: Gregorij XI. de illorum blasphemijs, ac flagitijs vbi, & quam sæpe promulgari curent. 300. 1. Iudæo ad fidem conuerso bona sua restitui curent. 54. 2. negligenter

INDEX RERVM.

tes in ijs exequēdis, quæ de Iudeis decreta sunt, rationem in concilio Prouinciali reddere debēt. 208. 1. quæ curent circa neophytos. 207. 2. & seq. quæ inquirant & agant circa cingaros. 208. 1.

Quoad conciones, & concionatores.

Episcopi concionentur. 2. 2. 474. 1. Impediti, per alios id præstent. Ibid. 210. 1. idq; suis sumptibus. 210. 1. cōcionem habeant in Missa euangelio recitato. 481. 1. qualē vestitum adhibeant, cum in Missa solemnī concionatur. 131. 2. 481. 1. quos, & quot ministrōs. Ibid. in Missa item non solemnī. Ibid. In alia actione extra Missam, alioque tempore. Ibid. quo loco concionentur. 131. 2. 481. 1. De libro vt aliquando concionetur. 132. 1. 481. 1. quē ministrum libro sustinendo, & legendo Euangelio adhibeant. Ibid. quibus præcipue diebus, actionibus, ac tēporibus concionentur. 481. & seq. Diebus Dominicis, & festis, aduentu & Quadragesima. 482. 1. In sacris quatuor temporibus, solemnitatibus, Iubileis, & publicis supplicationibus. Ibid. 88. 1. 152. 2. In sacramentorum administratione. 7. 1. 482. 1. In concilio Prouinciali. 312. 2. In actionibus synodalibus. 278. 1. 279. 1. 482. 1. In visitatione. 23. 2. In consecratione, & benedictione solemnī, velandis monialibus, alijque functionibus. 62. decr. 7. 482. 1. Quid potissimum doceant. 130. 2. & seq. quo tēpore concionantur, eadem hora, vrbe, vel oppido a nemine concionandum, Parochis exceptis. 132. 2. 482. 1. Neque Missa in ea ecclesia celebranda. 132. 2. cum ipsi concionem non habēt, concioni intersint. 4. 1. Diocesis populis per litteras concionetur. 474. 1. Idq; præcipue in solemnitatibus. Ibid. 2. Idem præstent peccatorum silentiæ tempore. 249. 1. Prædicandi verbi Dei munus a Parochis præstari curent. 2. eorum industriam, & diligentiam in eo præstare muncere qua ratione cognoscant. 3. 1. 131. 1. 176. 1. negligentes vel contumaces vt puniant. 3. 1. per alios eorum sumptibus id præstari iubeant. Ibid. Idem præstent cum indoctis, aut ineptis ad id munus obeundum. Ibid. 132. 2. concionatores in tota diocesi distribuant. 3. 1. 210. 1. Ipsi soli in omnibus ecclesijs etiam exemptis concionatorem deligant, & consuetudines in contrarium abrogent. 210. 1. quando id præstent in regularium ecclesijs. Ibid. concionatores ante probent examine, quam facultatē concedant. Ibid. 2. In ea facultate concedenda quæ potissimum spectent. 474. 2. quibus eam non concedant. Ibid. & seq. In litteris huiusmodi facultatis, aut testimonio benedictionis instructiones concionatorum inferant. 88. 2. Neminem concionari permittant, nisi præstata sibi suouē Vicario fidei professione. 206. 1. 475. 1. concionem in Missa Euangelio recitato haberi curent. 131. 1. Tempus concioni habendæ præscribant. 4. 1. si que habenda sit a prandio, certam horam præscribant, ne a doctrinæ christianæ scholis impediatur, aut illæ a concione. 87. 2. & seq. loca virorum, & mulierum cōcionis audiendæ causa distinguant. 4. 1. morum corruptelas frequentiores, & opera pietatis præcipue excitanda concionatori significent. 131. 1. 489. 1. concionatoribus necessaria ad victum subministrari curēt. 132. 2. 210. 2. ijdem a concionatoribus non obiurgandi, sed pie admonendi. 3. 2. 484. 1. Vide cōcio, & concionatores.

Quoad Doctrinæ christianæ scholas.

Episcopi doctrinæ christianæ sodalitatē & scholas in sua diocesi institui curent. 61. decr. 2. 87. 2. quibus locis, & qua ratione. 132. 2. eas introducant in hospitalibus & pijs locis. 88. 1. quibus regulis erectas dirigat. 87. 2. easdem visitari curent, ijsq; confessarios certos constituent. Ibid. Assistentes congregationis generalis eardem scholarum deligant. 865. 2. primarios quoq; ibi. & coadiutores. 866. 1. Protectores. 880. 2. & deputatos rerum temporalium. 881. cap. 17. præfectos etiam congregationum diocesanarum. 891. cap. 4. quibus de rebus & quam sæpe a sacerdotibus huiusmodi scholarum præfectis, & quibus de rebus monendi. 852. 2.

Quoad sacras imagines reliquias, & indulgentias.

Episcopi quid curent quoad sacras imagines effingendas. 4. 1. male pictas corrigi curent. Ibid. & procaces deleri. 94. 2. quid curent quoad earum cultum. 118. 2. pictores & sculptores conuocent, quidue cum ijs agāt. 4. 1. cruces in triuijs frequentioribus erigi curent. 91. 1. easdem humi exprimi non permittant. Ibid. Decreta Trident. de sacris reliquijs seruari iubeant. 5. 1. eas recognosci iubeant. 115. 1. recognitasue in librum referri. Ibid. 2. clauem vnam loci, in quo reconditæ sunt, apud se habeant. Ibid. quæ alia præstent pro illarum cultu, & veneratione. Ibid. & seq. quæ seruari curent in earum translatione. 117. 1. Reliquias nouas sine sua approbatione euulgarinon permittant. 115. 2. In ijsq; & miraculis nouis approbandis formam concilij Trident. seruari curent. 118. 1. quid curent in indulgentijs. 119. 1. soli eas publicent, & qua ratione. 216. 2.

Quoad dies festos, & sacra tempora.

Episcopi dies festos obseruari curent. 6. 1. eorum tabellâ confici curent. 213. 1. librum item conficiant, & quæ in eo describi curent, singulisque mensibus ad se deferri. 300. 2. principes & magistratus hortentur, vt solēnioribus festis in cathedralem ad diuina officia conueniāt. 86. 2. Item tempore Iubilei vel processionum. Ibid. vigilijs, & dies festos in sua Diocesi decernant. Ibid. & quos ipsi constituerint, ijdem a regularibus colendi. 213. 1. ijsdem diebus pijs exercitationes instituant. 86. 2. tempore quoque Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ. 87. 1. certamq; horam præscribant venditioni rerum. 85. 2. tonsoribus regulas præscribant ne festos dies violent. Ibid. in eorum cultu peccantes puniant. 61. 86. 1. Dies festos ex voto vel consuetudine vt inquirant. Ibid. 2. vota quoque & pia instituta, & ea coli præcipiant. Ibid. quæ prohibeant in festis sanctorum. Ibid. Vigilijs in festos sanctorum cadentes seruari studeant. 301. 1. quomodo concedant facultatem clericis accedendi ad dies festos in aliena ecclesia. 120. 2. diem festum S. Barnabæ in sua Diocesi celebrari curent. 300. 2. ordinationis quoque S. Ambrosij, commemorationemq; de eo fieri in officio. 120. 2. abusu erigendi arbores in festo SS. Philippi, & Iacobi tollere studeant. 212. 1. diebus ieiuniorum iudicia exerceri nō permittant. 120. 1. Ieiunia sui populi communia a regularibus seruari curent. 213. 1. leges de Quadragesimæ obseruatione quando promulgent. Ibid. 2. Ijdem cōsulendi in voti publici nuncupatione. 215. 2.

Quoad Sacramenta.

Episcopi Decreta Tridentina de sacramentis seruare. 6. 2. debitos ritus in ijs ministrandis seruari curent. Ibid. eorum vim & vsum cum ea ministrant explicent. 7. 1. quos rejiciant ab eorum susceptione. 219. 1. concionatores puniant, si quid dixerint contra illorum frequentiam. 92. 1. **Episcopi fontis baptismalis benedictionem in cathedra obeant.** 135. 1. consuetudinem collocandi baptizatos infantes in altari tollant. 7. 2. que potissimum caueant in admittēdis ad baptismum adultis. 219. 2. & seq. quomodo dispensent in Decreto prouinciali de cautione infantibus adhibenda. 303. 2. **Episcopi soli ministri ordinarij sacramenti cōfirmationis.** 507. 1. cum illud ministrant, quæ Parochi, & alij sacerdotes curent. Ibid. quibus præcipue temporibus ministrant. 220. 1. quando, & vbi ministrēt. 130. 1. 220. 2. quone ordine, & qua hora. 220. 2. & sequent. alienæ Diocesis hominibus non ministrant sine episcopi licentia. 130. 1. ægrotis vt ministrant. 220. 1. & minoribus septennio. Ibid. 2. quando a confirmandis fidei rudimenta sibi recitari mandent. Ibid. turpe nomen habentes illud mutare curent. 221. 1. cōfirmatos, & compartes iubeant a Parochis in libro describi. 7. 2. **Episcopi Eucharistiam in altari maiori collocari curent.** 8. 1. quo habitu illam ministrant extra Missæ sacrificiū.

INDEX RERVM.

221. 2. Instructiones a Metropolitanis editas de illius ministracione in sua Diocesi seruari curent. 140. 1. puniant non communicantes in Paschate. 8. 1. & ab ecclesijs ingressu, & ecclesiastica sepultura interdicit, &c. 63. decr. 13. mendicos, & vagantes eodem Paschæ tempore communicare curent. Ibid. decr. 14. sacram Eucharistiam die festo Corporis Domini in processione ipsi circumferant. 8. 2. quid curent, cum ea exponitur in oratione quadraginta horarum. 63. decr. 16.

Episcopi pœnitentiarium in cathedra instituant. 11. 1. ipsi soli in sua diocesi confessores examinent & approbent. Ibid. 222. 2. confessionalia in ecclesijs constitui curent. 11. 1. instructiones a Metropolitanis editas de pœnitentiæ administratione in sua Diocesi seruari curent. 140. 1. quō habitu eam a confessariis ministrari curent. 223. 1. quando, & vbi confessores conuocent, & quid eos moneant. 140. 1. 223. 2. quos suspendant a confessionibus audiendis. 304. 1. quando casus referuatos promulgent. 222. 2. quando eorum absolutionis facultatem sine scripto concedant. Ibid. quomodo dispensent in decreto de fidei capitibus ante confessionem recitandis. 305. 2. formulam testimonij contententibus dandi confessarijs præscribant. 140. 2. pœnitentiā publicam, & solemnē introducant. 93. 1. quod officij præstet cū ijs, qui in peccati occasione persuerant. 304. 2. quando eos priuēt communione paschali. Ibid.

Episcopi constitutionem Pij V. circa ægrotos a Medicis seruari curent. 63. decr. 17. eisdem iurejurādo obstringant ad præscriptum illius constitutionis. 140. 1. ægrotos vt inuisant, eiq; benedicant. 141. 2.

Episcopi sacræ ordinationis habendæ diem vt indicant. 144. 2. & seq. quando edictum proponant. Ibid. Ieiunium quatuor temporum, & processiones pro sacris ordinibus haberi curent. 64. decr. 2. examini ordinandorum intersint. 145. 1. quam diligentiam in ordinibus conferendis adhibeant. 142. 2. & seq. regulares quomodo sacris ordinibus adscribant. 64. decr. 23. quid seruent in litteris dimissorijs & testimonialibus pro ijsdem ab alio Episcopo suscipiendis concedendis. 94. 1. 142. 1. etiam cum ipsi absunt. 266. 2. & in conferendis ordinibus, ijs qui literas dimissorias afferunt. 142. 2. quō remittat interstitia. 145. 2. nihil accipiat pro collatione ordinū, & litteris dimissorijs. 12. 2. 105. 1.

Episcopi decret. Trid. in matrimonijs celebrandis seruari curent. 39. 1. eadem promulgari curent. Ibidem 2. 102. 2. quid curent in denunciationibus matrimonij inter eos, qui in snibus hæreticorum degunt, contrahendi. 64. decr. 25. quomodo concedant facultatem matrimonij cum vagabundis contrahendi. Ibid. decr. 26. quibus tantum de causis denunciations remittant. 286. 2. ipsi soli eas remittant, cum in vrbe adsunt. Ibidem. & quomodo remittant. 190. 1. quomodo se gerant, cum de libera puellâ in matrimonio voluntate dubitatur. 286. 2. quomodo puniant eos, qui se matrimonium inuitos iurati, eo non legitime contracto copulam inierint, quæque alia curent. 287. 1. animaduertant in eos, qui in gradu prohibito scienter contrahunt. Ibid. 2. efficiant pœnis, & censuris, ne sponsi simul cohabitēt, antequam matrimonij incant. 315. 2. & seq. quæ matrimonia nulla declarent. 287. 1. qñ in impedimentis matrimonij dotis non cōpetentis causa dispensationē exequantur. 288. 1. nihil accipiant pro executione dispensationum matrimonialium. Ibid. ipsi soli in sua diocesi matrimoniorum causas cognoscant. 314. 2. In nuptijs indecore fieri solita tollant, & quæ præcipue. 190. 1. matrimonij ab alio quam a Parocho celebrandi facultatem a se concessam in libro seruari curent. 39. 2.

Quoad Ministros Ecclesiae.

Episcopi quæ curent in ministris ecclesijs. 26. 2. & seq. proprium vniciq; de capitulo munus assignent. 27. 1. si aulis canonicatibus, & portionibus ordines sacros assignent. 28. 1. canonicos, qui concioni, & lectionibus assignatis non intersunt, puniant. 69. decr. 27. quando canonicos probent. 71. decr. 3. qua ratione approbent, & examen instituant primæ potestatis episcopum dignitatis in

cathedrali, & collegiatis. 159. 2. Ad caputulum canoniorum vt accedant, & quid in eo curent. 99. 1. quando, & quomodo illud conuocent. Ibid. quibus in rebus illud adhibeant. Vide caputulum. Canonicos in eo delinquentes puniant. 99. 2. eorum controuersias tollant. 100. 1. cum aliquid de capitulo, aut cleri consilio agendum est, quomodo se gerant. 282. 1. capitula sua cogāt seruare decreta prouincialia, siq; neglexerint, rationē in concilio Prouinciali reddere debent. 163. 1. quando non obstante iuramento possint a canonicis admoneri de ijs quæ in capitulo sunt. Ibid. 2. Magistrum cæremoniarum constituent. 28. 2. etiam in plebibus. 66. decr. 12. eiq; & magistro chori proprium munus assignent. 28. 2. punctatorē distinctū a punctatore capituli creent. 29. 1. quō præfectum chori eligere, mutare, aut amouere possint. 155. 2. hebdomadariū, & alios in officio negligentes puniant. 97. 1. functiones minorum ordinum ad vsum reuocent, ijsq; stipendium assignent. 30. 1. & quō Acoluthi munus in episcopo comitando restituant. 267. 2. laicos cantores approbent. 155. 2.

Quoad Missam, et Divina officia.

Episcopi abusus in Missæ celebratione tollant. 8. 2. quæ in eadem præstari, aut vitari curent. Ibid. & seq. Primam Missam celebraturos approbent. 96. 2. quæ curent in sacralibus celebrandis concedendis. 148. 2. eas facultates quamdiu prorogent. 65. decr. 2. nulli facultatem cōcedant celebrandi in oratorio priuato. 148. 2. neq; plures Missas eodem die celebrandi. 271. 1. curent in omni altari in quo celebratur, poni crucē. 307. 1. Pijssuē Missæ celebrandæ legatis satisfieri. Ibid. Quando, & quō ea reducant. Ibid. quid seruēt in cappellarum oneribus, & missarū numero. Ibid. quō puniāt, qui in celebratione nō vtuntur Missali Pij Quinti. 151. 1. quō experiantur, an sacerdotes sciant Missæ cæremonias. Ibid. certam horā missis celebrandis præstent. 150. 1. & qua rōne certiores fiant, an legatis Missæ celebrandæ satisfiat. Ibid. cogant viduas diebus festis Missam audire. 10. 2. oblationes introduci vt curent. 165. 1. eiq; & elemosinis faciendis rōne præscribant. Ibid. 2. cū sunt, musica instrumenta profana adhiberi non permittant. 68. decr. 24. **Episcopi horas canonicas ad præscriptum Breuiarij noui recitari curent.** 66. decr. 11. & ad eiusdē Breuiarij rōne antiphonarum libros accommodari. 308. 1. quæ curēt in diuinis officijs. 30. & seq. In ijs peccates puniāt. 27. 2. & seq. Tabellas errorum præstent. 98. 1. certam horam præstent pulsationi diuinorum officiorum. 155. 1. certamq; rationem diuina officia celebrandi prouisione dierum festorum. Ibid. In officijs Pontificalibus debitas cæremonias adhiberi curēt. 152. 2. quō puniant, qui Missas cōuentuales celebrare negligunt. 65. Decr. 4. munus diaconale, & subdiaconale quibus attribuant. 154. 2. conficiendi item calendarij munus. 155. 1. calendarium antequam edatur, recognoscant. Ibid. quæ fieri curent pro recta crucis adoratione feria sexta in Parasceue. 270. 2. & seq. aliquem sacris initiātū in sepulcro Domini feria quinta in Cæna Domini excubare curent. 308. 1.

Quoad Processiones, orationes, & funera.

Episcopi quæ curent in processibus & supplicationibus. 34. 2. certos viros cōstituant, a quibus recte dirigatur. 156. 1. vestes sacras in ijs adhibendas præscribant. 157. 1. eisdē agēdis certas ecclesias statuāt. 309. 1. Ad eadem regulares cōuocent, & obire cogant. 34. 2. 97. 2. cōtrouersias de priore loco dirimant. 34. 2. curēt, vt fideles eas prosequantur. 156. 2. mulieres in ijs velatas esse iubeant. 101. 1. Quid seruēt in cōcedēda facultate processionum in octaua corporis Dñi agēdarū. 66. decr. 7. **Episcopi certam horam orationi vespertinæ præstent.** 104. 2. eiq; significandæ rationem. 129. 2. quo loco eam fieri curent. 130. 1. Indulgentias eiusdem causa concessas promulgari curent. 104. 1. orationem matutinam instituant. 130. 1. orationē sine intermissione tempore calamitatum indicāt. 104. 2. summo quoque

INDEX RERVM.

Pontifice ægrotante orationem institui curent. 307. 2. Indulgentiam concedant orantibus die veneris ad recolendam Domini passionem. 66. decret. 10. Episcopi quid præsentent erga comprouincialem Episcopum mortuum. 35. 1. eius officij causa nihil accipiant. ibid. si fuerint in eo officio negligentes, quomodo puniendi. ibid. post die commemorationis defunctorum officium pro mortuis episcopis celebrent. 97. 2. quæ curent in funeribus & exequijs aliorum. 35. 1. pallium pro mortuis efferendis comparari curent. ibid. 2. statuant mercedem laboris. 36. 1. pijsq; in ijs consuetudines seruari curent. ibid. 67. decret. 17. morem sepeliendi in cœmeterijs restitui curent. 36. 2. & sepulcrum Episcopale fieri. 273. 1. decreta de sepulchris exequatur. 36. 1. & in funeribus delinquentes puniant. ibid. orationem pro mortuis instituant. 308. 2.

QVOAD CLERVM.

Episcopi Seminario certum locum deligant. 258. 1. quæ præsentent in eius administratione, & cura. ibi. De eius statu, & progressionem ad Metropolitanum scribant. ibi. 2. quando illud visitent, & quid in ea visitatione præsentent. 68. decret. 25. Decimas eidem attributas quomodo remittant. 257. 1. beneficia simplicia eidem vniant, & qua ratione. ibid. 2. & seq. Episcopi clericos prædicationi interesse curent. 4. 1. Audire casus conscientiarum iubeant. 10. 2. siq; concionibus, & lectionibus præscriptis non interfuerint, puniant. 69. decret. 27. edictum proponant de habitu clericali. 18. 2. 94. 2. Quid de eo habitu præscribant. 18. 2. Inobedientes puniant. 94. 2. formam tonsuræ clericalis præscribant. 18. 2. puniant non recitantes horas canonicas. 94. 1. eosdem certæ ecclesiæ adscribi curêt, in qua suorum ordinum functiones obeant. 69. decret. 28. & ab ea discedentes ab ordinum munere interdican. 146. 2. Ad diuina officia conuenire iubeant. ibid. quid curêt quo ad ædes clericales. 19. 1. quomodo clericis arma permittant. ibi. 2. Diuersorium in vrbe clericis rusticis parari curent. 20. 1. quomodo aduocandi, & procurandi facultatem clericis dent. ibi. & in famulatu laicorum esse permittant. ibid. 268. 1. eisdem certos confessarios assignent. 68. decret. 26. A quibus institui curent, & quando ad se venire iubeant. ibid. decret. 29. eorum studia, & disciplinam promoueat, & qua ratione. 95. 1. quomodo eis facultatem concedant, vt in foro seculari examinentur. 315. 1. Decreta de vita, & honestate clericorum ab eisdem seruari curêt. 20. 2. Pueros clericali militiæ destinatos vt educari curent. 141. 2. quæ præcipue videant in recognitione cleri. 146. 2. quando alienæ Diœcesis clericum in sua delinquentem compræhendi iubeant. 70. decret. 35. quomodo puniant clericos concubinos. 306. 1. & quæ præsentent cum publicè fornicarijs. ibid. 2. Ecclesiasticos ægrotantes vt inuisant, & consolentur. 311. 1. certos item sacerdotes deligant, qui id officij præstent. ibi. In caritate annonæ curent ne ecclesiastici frumentum supprimant. ibid. 2. Admonendi a clericis post absentiam reuersis. 71. decret. 36. quomodo sacerdotalem dignitatem tueantur. 95. 1.

QVOAD ECCLESIAS, ET EARVM bona & iura.

Episcopi quæ curent in ecclesijs, & earum cultu. 33. 1. In altaribus item. ibid. 2. In ecclesiarum quoque fabrica. 123. 2. & seq. efficiant, ne laicorum ædes ecclesiæ parietes attingant, & fenestras obstrui curent. 68. decret. 22. quid item præsentent in ædificijs laicorum prope ecclesias. 100. 2. curent, ne ecclesiæ ordinis Humiliatorum extincti, & alia huiusmodi, debitis muneribus fraudentur. 271. 1. Paramenta, & alia profana in ecclesia prohibeant. 68. decret. 24. mulieres in ecclesia velatas esse iubeant. 101. 1. inobedientes puniant. 309. 2. Episcopi statuta, & iura ecclesiæ recognoscant. 55. 1. Procuratoris, & aduocatum pro eorum recuperatione constituant, & qua mercede. 101. 2. bona nõ legitimè alienata, aut permutata, restitui curent. 71. decret. 6. quando nullam declarent alienationem eorundem bonorum. 72. decret. 7. vniones perpetuas iuris patronatus recognoscant. 37. 1. caducitatis pœnam in bonis ecclesiasticis non remittant. ibid. quid curent in ijsdem bonis in feudum datis. ibid. 2. Locationes bonorum ecclesiasticorum recognoscant. ibid. & quas non admittant. ibid. quid efficiant in locationibus cum pacto vt bona meliora reddi liceat. 72. decret. 11. decimarum inuestituras laicis in perpetuum factas recognoscant. 102. 1. Decimas solui curent. ibid. decimas & primitias a quibus debet, persolui quomodo curêt, negligentesq; puniat. 310. 1. decretum contra inuasores bonorum clerici mortui quotannis promulgari curent. 73. decret. 15. scripta ecclesiastici mortui successoribus tradi iubeant. 102. 1. Archiuum constituant, & quo loco. 37. 1. eiusque clauem vnam custodiant. ibid.

QVOAD BENEFICIA.

Episcopi quæ seruent in collatione beneficiorum. 14. 1. nihil, etiam sigilli nomine accipiant. 148. 1. per cessionem vacantia quibus non conferant. 314. 1. ijsdem a collatione, aut præsentatione suspensis, si ea conferant &c. a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. quæ seruent in comprobatione præsentati ad aliquod beneficium. 147. 1. Quid item seruent, & exequantur in beneficijs iuris patronatus. 314. 1. beneficiorum lites & causas cognoscant, & definiant, etiam si institutionis & collationis ius ad alios pertineat. ibid. quas beneficiorum cessiones admittant. 70. decret. 2. beneficijs omnibus propria munera restituant, ac præstari curent. 27. 1. eorum inuentaria secum afferant in visitatione. 37. 1. negligentes in conficiendo inuentario suorum beneficiorum puniant. ibi. beneficia simplicia quomodo vnire possint. 27. 1. Vide beneficia. præbendam Theologalem institui curent. 2. 2. Penitentiarium in cathedrali instituant. 11. 1. quæ seruent in huiusmodi præbendarum collatione. 268. 1.

QVOAD PAROCHIAS, & Parochos.

Episcopi Parochias quando vniant, vel nouas instituant. 6. 2. 301. 2. Parochias recte distinguant. 6. 2. Parochijs pauperibus quomodo subueniri curent. 164. 1. 302. 2. quæ seruent in collatione parochialis, cum ad eos non pertinet institutio. 269. 1. parochiali vacanti Vicarium constituant. ibidem. edictum de concursu in eius collatione non omittant sine graui causa. ibidem. priuatos declarent, qui plures parochias obtinent. 21. 2. quam diligentiam adhibeant in statu vniuersusque parochiæ cognoscendo. 22. 1. antiphonam de Beata Virgine die Sabbati in ecclesijs Parochialibus cani curent. 97. 1. & diem consecrationis illarum a fidelibus coli. ibidem 2. curent populum ad ecclesiam parochialem conuenire. 148. 2. & litteras ea de re promulgari. 301. 2. nouis Parochijs portionem assignent. 6. 2. Parochijs necessarijs sacerdotes adiungi curent. ibidem. Parochos residere cogant. 166. 1. fructus non residentium Parochorum ecclesijs ipsi attribuant. 21. 1. stipendium Vicecurato cathedralis, & collegiarum attribui curent. 62. decret. 8. & Parochos regulares debita officia præstare. 99. 1. quomodo cognoscant parochorum in concionando peritiam. 131. 1. non idoneis ad illud munus coadiutores dent. 132. Parochos ædes construere, vel condici curent. 164. 1. In ministranda extrema vnctione negligentes puniant. 223. 2. & quomodo inquirant de eorum diligentia erga ægrotos. 224. 1. a quo admonendi de Parochos in vrbe ægrotante. 301. 1. quæ officia præsentent cū Parochis tempore pestilentiæ. 228. 1. quæ alia præsentent circa Parochos & Parochias. 164. 1.

QVOAD RESIDENTIAM & distributiones.

Episcopi edictum proponant de residentia. 21. 1. & de absentibus studiorum causa. ibidem. 2. quibus attribuant fructus non residentium. 22. 1. etiam Parochorum. 21. 1. quomodo licentiam concedant absentiarum studiorum causa. ibid. 2. 96. 1. quomodo puniant, qui diutius tribus mensibus absuerint. 163. 1. Parochos & alios vt residere cogant. 166. 1. quomodo tenues distributiones augeant. 27. 2. 159. 1. quid curent

INDEX RERVM.

in solutione fructuum præbendæ primi anni 71. decret. 4. Constitutionem Pij Quinti de fructibus canonicatum, & præbendarum vacantium seruari curent. 100. 2.

QVOAD VISITATIONEM.

Episcopi Diœcesim suam visitent, & quomodo, & quid in ea visitatione præsentent. 23. 1. & seq. & quid potissimum spectent. ibid. quo ordine. ibid. 2. quid inuestigent & cognoscere studeant. ibid. quæ loca, & personas visitent. ibid. 74. decret. 22. Leges de victu & procuratione a Trid. præscriptas seruent. 24. 2. quem comitatum adhibeat. ibi. 17. 1. 1. sacerdotibus vtantur, cum possunt. 62. decret. 6. quæ diligentia, & celeritate vtantur, ibid. sodalitates visitent, & quid in ea visitatione præsentent. 74. decret. 22. ecclesias item curatas regularium monasterijs adiunctas. 280. 2. & monasteria in quibus non viget regularis obseruantia, & quid curent. 101. 2. ecclesias ite ordinis hierosolimitani. 312. 1. cappellas etiam, quæ erectæ sunt ea conditione, vt visitari non possint. 311. 2. quando eas non visitent. ibid. In visitatione secum afferant inuentaria beneficiorum. 37. 1. Visitent tribunal sui fori. 105. 2. & carceratos. ibid. Vide visitatio.

QVOAD CONCILIVM Prouinciale.

Episcopi concilium prouinciale indictum quo tempore in sua diœcesi promulgari curêt. 177. 1. & litteras Metropolitanæ ea de re editas. 312. 1. preces, ieiunia, &c. eo indicto fieri curent. 66. decret. 8. 177. 1. die indicta ad concilium accedant. 176. 2. & seq. quomodo, & a quibus excipiendi. 312. 1. quos adhibeat in comitatu. ibid. Impediti procuratorem mittant. 177. 1. & qualè. 276. 1. qui neglexerint, quomodo citandi. 177. 1. quæ perquirant, & parent, antequam ad concilium veniant. ibi. 2. & seq. pridie diei concilij ieiunium ipsi, & in sua familia adhibeat. 178. 1. diebus sessionum Missam celebrēt & sermonem habeant, prout a Metropolitanano fuerint admoniti. ibid. 2. diebus item festis, quamdiu conciliū habetur. 312. 2. eiq; reliqui oēs intersint. ibid. Vesperis item & alijs. ibid. orationi quoque vespertinæ in cappella. 313. 1. In concilio quid potissimum spectent. 178. 2. In eo rationem administrationis suæ ecclesiæ reddant. 281. 2. Non discedant sine licentia Metropolitanani. 178. 2. antequam discedant, concilij decretis subscribant. ibid. aut si absint, eorum procuratores. ibid. ofculum quoque a Metropolitanano accipiant. 179. 1. 313. 1. concilio absoluto officium pro mortuis episcopis celebrent. 273. 1. In discessu ab vrbe concilij in ecclesia Metropolitana orent. 313. 1. inuisurandum exigant a testibus synodalibus delectis, qui in concilio nõ præstiterunt, eaq; de re ad Metropolitanum scribant. 179. 2. 313. 1. eorum qui præstiterunt nomina a cancellario notari iubeant. 313. 2. teste aliquo synodali mortuo Metropolitanum moneant. ibid. testi synodali ad concilium venienti victum qua ratione suppeditari curent. ibid. cur in vnum ad conciliū conuocentur. 295. concilij prouincialis habiti decreta legi, & promulgari vbi, & quæ curent. 198. 2. eadem seruari curêt. 291. 1.

QVOAD SYNODVM, ET congregationes.

Episcopi singulis annis synodum diœcesanam habeant, & quando. 179. 1. 278. 1. certam illi diem constituant. 179. 1. quando eam promulgari mandent. ibid. In ea concilij prouincialis proxime habiti decreta legi curent. ibidem. 291. 2. 319. 2. prima die Synodi solemni ter celebrent. 278. 1. sermonem habeant, & qua de re. ibidem. In ea testes synodales deligant, & quot. 179. 1. monitiones synodales recitari curent. 181. 1. promotorem deligant, quiq; absentium causas cognoscant, & querelas audiant. 277. 1. in fine synodi solemni ter benedicant. 279. 2. Episcopi quibus de rebus consulendi a Vicarijs foraneis,

quoad cōgregationes Diœcesanas. 644. 1. quæ statuunt quoad numerum eorum, qui ad eas accedant. ibidem. 2. & seq. eisdem intersint, aut alium pro se mittant. 653. 2. & seq. eisdem indulgentiam concedant. 69. decret. 30. quādo eas, & quomodo intermittere permittant. 167. 1. huiusmodi congregationum instructionibus vt addere possint. 654. 1. ante & post congregationes quibus intersint, quam orationem recitent. 99. 1.

QVOAD ELEMOSINAS, Pia loca, &c.

Episcopi elemosinas collectas bene erogari curent. 42. 2. suo arbitrio eos puniant, qui in illarum distributione peccarint. 196. 2. & quam rationem inean, vt sibi constet de recta earum distributione. 197. 1. quomodo facultatem concedant quæritandi elemosinam operata facie. ibid. decreta de Piorum locorum administratione seruari curent. 41. 2. & fructus pauperibus addictos in debitum vsu erogari. 42. 1. 74. decret. 18. delinquentes puniant. ibid. quando eijs mentis morbum simulantes a pijs locis. ibid. quæ pia loca mutuo dare prohibeant. 74. decret. 20. singulis annis exigant rationes a præfectis & curatoribus hospitalium, piorum locorum, &c. 195. 2. eorumq; administrationis rationibus, & liberationi intersint, alioqui liberationi nulla est. 317. 2. administratores compellant ad satisfactionem onerum. 196. 1. neque quidquam alienari permittant. ibi. monumentum institutionis piorum locorum erigi curent. ibid. quæ seruari curent in excipiendis pauperibus. ibidem. hospitalitatem in ijs locis intermissam restituant. 290. 1. Montes pietatis instituant. 43. 1. 74. decret. 21. quæ curent circa mendicos vagantes. 197. 2. In suo officio circa pia loca non impediendi a principibus & magistratibus. 42. 1. pia legata, & relicta sibi denunciata in librum referri curent. 102. 1. & testatorum voluntatem expleri. ibid. & hæredes, voluntatumq; executores ad legata exequenda cogant. 73. decret. 16.

QVOAD SCHOLAS, Confratrias &c.

Episcopi comestiones sodalitatum in ecclesijs fieri solitas tolli curent. 42. 2. qua ratione instituant, & augeant sodalitates. 106. 1. quas collocautiones in ecclesijs a sodalibus haberi prohibeant. 289. 1. ab ijsdem curent seruari præscriptas regulas. ibid. 2. quos a confratris amoueant. ibid. ijsdem sacerdotem constituat. 317. 2. sodalitates fraternæ correctionis instituant. 106. 1. eiq; certas regulas præscribant. ibid. Instituant item sodalitates sanctæ Vrsulæ, & sanctæ Annæ. 198. 1. & confratriam ad tollendas discordias. ibid.

QVOAD FORVM.

Episcopi Collegium Notariorum sui fori instituant, & qua ratione. 25. 1. & sequen. leges & taxas suo foro præscribant. 104. 2. Itemque notarijs & scribis. 24. 2. quos a suo foro arceant. 105. 2. 314. 2. scripta omnia Cancellarij & Notariorum in Archiuum deferri iubeant. 105. 1. eiusque loci clauem vnam custodiant. ibidem. pupillorum, viduarum, & pauperum patronum constituant. ibidem 2. tribunal sui fori visitent. ibid. carceratos item. ibid. quomodo lites & controuersias componi studeant. 314. 2. dicrum vitium librum ad vsu sui fori confici curent. 315. 1. Protectorem piarum causarum constituant, & qualem. 283. 2. & carceris item. ibid. præfectum quoque reformationis tribunalis, & taxarum. 284. 2. hebdomadæ dies feræ appellatione nominari curent. 285. 1. quæ gratis a cancellario confici, & edi curent. ibidem. 2. de emolumentis cancellariæ nihil percipiant. 286. 2. quando non absoluant a perurio. 282. 2. ipsi soli in sua diœcesi matrimoniorum, & criminum causas cognoscant. 314. 2. quæ seruent in concedendis litteris monitionum pro rebus deperditis vel subtra-

INDEX RERVM.

Etis. 188.2. & in eiusmodi excōicatione ferenda. 189. 1. quo sigillo vtantur in ijs, quæ sigillum Episcopale requirunt. **ibid.** quo se gerant in cōtrouerfijs cū laicis de aquis, orizis, &c. 311. 2. quas facultates gratis cōcedat. 54. 2. quæ præstare possint ex auctoritate concilij Triden. 54. 2. consensum suum & approbationē gratis dēt, eorumq; ministri. **ibid.** 189. 2. quas facultates per suos Vicarios exequi possint. 107. 2. 198. 2. bullas summorū Pontificum qñ promulgant. 61. **decr.** 5. earum librum confici curent. **ibid.** promulgationis decretorum, & cōstitutionum diem vt mutent. 107. 1. diemq; constituat decretis, edictis &c. promulgandis. 189. 2. qualem Vicarium generalem sibi deligant. 314. 2. Vicarios foraneos qua ratione constituat. 22. 2. quomodo distribuant pecuniam exactam delicti causa. 54. 2. pœnam pecuniariā quibus non remittant. **ibid.** quas multas sacrilitiæ, vel fabricarū attribuunt. 107. 1. Librum pœnarum, & multarum vt asseruari curent. 189. 1. Tabellam excommunicatorum, & interdictorum in omni sacrilitia affigi iubeant. 305. 1. puerorum licentiam coercent. 288. 2. cōcubinatus diligenter tollere studeant. 316. 1. confuendi de hominibus concubitus nomine suscipi. 103. 1. peccandi occasiones eripiāt, & quibus præcipue locis. 316. 1. certas vinēdi regulas cauponibus præscribant. 316. 2. militum in præsidij existentiā disciplinam christianam restituunt. 317. 1. puniant patres familias impediētes ne sua familia debita pietatis opera præstet. 288. 2.

QVOAD REGVLARES, & Moniales.

Episcopi efficiant lectionem sacre scripturæ in monasterijs in quibus debet, haberi. 190. 2. agant contra foeminas claustra regularium ingredientes. 190. 2.

Episcopi quæ monasteria monialium transferant. 43. 1. In ecclesijs Parochiales illa non transferant. 106. 2. qua ratione eas transferri curēt. 290. 1. decreta de monialium numero, & constitutiones de clausura conuersarum exequantur. 75. c. 1. de monial. priuilegia præferantur, de perpetuitate officij sibi exhiberi curent. 43. 2. puellas ad religionem admittendas qua rōne examinent. 46. 1. quæ seruentur ius ad religionē admittendis. **ibid.** 75. c. 2. de monial. & in nouitijs ad professionē recipiendis. 46. 2. & seq. quo loco nouitiæ ad professionem admittendæ examen audiant, & qua rōne. 291. 1. seuerē eos puniant, qui puellas sine eorū examine ad vestitum aut professionem admiserint. **ibid.** clausuram monialium diligenter conseruent, negligentēq; quas pœnas incurrant. 290. 1. quæ in ea conseruanda curēt. 48. 2. & seq. moniales ē clausura egredientes puniant. 290. 1. Apostatas, & fugitiuas ad monasteria redire cogant. 49. 2. quibus de causis ipsi non ingrediantur monasterium monialium. 290. 2. si ingrediantur præter causas necessarias, a solo summo Pontifice absoluedi. 99. 1. 2. statuāt de ingressu in monasteria. 50. 1. soli ipsi ingrediendi clausuram facultatem concedant, soli q; Vicario generali delegent. 318. 2. tollant prospectum e vicinorum ædibus in monasteria. 49. 1. quid seruent in permittenda licentia aperiendi fenestram, quæ extra monasterium spectet. 192. 1. furnorum vsus in monasterijs introducant. **ibid.** 2. puniant accedentes ad monasteria ficto alterius nomine. 50. 2. approbentq; qui docendi causa ad eas accedunt. **ibid.** 75. cap. 3. de monial. neminem sine facultate ad monasteria accedere permittant. 192. 2. suoq; arbitrio puniant, qui sine huiusmodi facultate accedunt, aut ingrediuntur. 318. 1. & moniales, quæ sine huiusmodi facultate aliquem admiserint. **ibid.** In visitatione clausuræ inspiciant facultates de accedendo, aut ingrediendo. **ibid.** 2. quæ curent circa loca collocutionum. **ibid.** confessorios monialium approbent, etiam regulares. 52. 1. suo arbitrio puniant confessorios, cappellanos, & ministros monialium, si quæ munera ab illis accipiant. 194. 1. Item moniales & cappellanos, si contra præscriptum simul colloquantur. **ibid.** 2. confessorijs quid dari permittant. 106. 2. qualē confessorium extraordinarium eis dent. **ibid.** necessa-

ria ad victum annum unicuique monasterio præscribant. 193. 2. certas regulas item earū curatoribus, procuratoribus, & ministris. 194. 1. In quibus monasterijs eos constituant, & amoueant. **ibid.** certiores fiant de alienationibus bonorum, & iurium monialium. **ibid.** cōstitutionem Gregorij xii. de monialibus exequatur. 106. 2. clauem vnam fenestræ reliquiariū monialium asseruent. 192. 1. certos homines deligant, qui perspiciant an aliquid apud monasteria fiat contra præscriptum. 194. 2. ad quam formam monasteria monialium accommodari curent. **ibid.** Decreta ad moniales pertinentia promulgari curēt. 318. 1. probationis nouitatusq; tempus mulieribus pœnitentibus vt prorogēt. 319. 1. quæ alia circa eas seruent. 318. 2. & seq.

TEMPORE PESTILENTIÆ.

Episcopi officia varia tempore pestilentie. vide pestilentia. presentia & constantia. 226. 1. sollicitudo in ordinibus publicis. **ibid.** 2. & morum corruptelis eripiendis. 227. 2. & in vniuersiuisq; præparatione spirituali. 229. 2. cura in cautionibus tuēda publicæ valetudinis. 229. 1. & disciplinæ morū in locis publicæ curationis. 246. 1. officium in præparatione adiumentorū spiritualiū. 230. 1. In præparatione annonæ & ministrorum ad curationem, & sustentationem publicam. 231. 2. In præparatione locorum publicæ curationis. 232. 2. In multiplici visitatione. 248. 2. In cautionibus adhibendis, ne pestis latius serpat. 236. 1. in cautione monasterijs & locis pijs adhibenda. 242. 2. officia ipso pestilentie tempore ministranda, & constans in primis ministratio. 234. 2. officia item peste restincta. 253. 2. erga se ipsum cautio, si in pestem incidat. 250. 2.

QVOAD VARIA OFFICIA.

Episcopi suas dioceses implicatas distinguat. 6. 2. aliquos deligant ad cognoscendos Diocesis suæ mores. 106. 1.

Episcopi officium erga vicinum episcopum mortuum, vel morti proximum. 35. 1. præcipuū munus visitatio. 23. 1. Vita & honestas. 15. & sequentibus. 167. 281. 3. 10. officium in ecclesia Dei purgata a erroribus. 76. & seq. erga confessorios. 92. 2. Iudicium in deferendis particulis duabus ad ægrotum. 62. **decr.** 11. concordia cū alijs quam necessaria, & vtilis. 295. labores quam saluatares. 294. diligentia in ijs quæ ad ieiunij obseruationē pertinent. 12. 1. præcipuum munus sanare populi ægritudines. 325. comprobatio in presentatis ad beneficia, quando locum habeat, & quando sine eius comprobatione institutio nulla. 147. 1. Absentia, residentia, edicta, litteræ, iurisdicctio, celebrantis supellex. Vide absentia, residentia, edicta, litteræ, iurisdicctio, supellex, interdicta a regularibus promulganda. 282. 1. præcipuum, & maximum munus verbi Dei prædicatio. 2. 2. 474. 1. Iudiciū in deligēdo ecclesie situ requisitū. 562. 1.

EPISCOPI MORTVI funus &c.

Episcopi mortui funus. 34. 2. eo mortuo, vel morti proximo qui monendi, & a quibus. 35. 1. mortui funus quot horis in sepulchrum iaceat. **ibid.** Interea quomodo corpus curandum. **ibid.** de eo mortuo Parochi monendi. 157. 1. pro illius anima Missa a singulis sacerdotibus celebranda. **ibid.** monendus quoque populus vt oret. **ibid.** 2. a quibus efferendus ad sepulchrum. 308. 1. numerus luminum, & quorum sumptibus. 35. 1. Anniuersaria a quibus, & quamdiu celebranda. **ibid.** post mortem a quo asseruandæ clauēs Archiuii. 73. **decr.** 14.

EPISCOPI COMPROBATIO, facultas & auctoritas in quibus requisita.

Ab Episcopo probandi exorcistæ, antequam suum munus obeant. 30. 2. Item quæ alijs eo munere fungentes. **ibid.** probanda, quæ canuntur in diuinis officijs. 96. 2. approbandi confessorij, etiam regulares. 305. 1. ab eo solum

INDEX RERVM.

admittendi clerici peregrini. 65. **decr.** 1. benedicendæ vestes pro diuinis officijs. 68. **decr.** 20. accipiendæ litteræ a laicis antequam peregrinationem. 122. 1. ab eo accipiendum osculum in fine synodi. 279. 1. accipienda benedictio ab electis officialibus congregationum doctrinæ christianæ. 892. 1.

Sine episcopi auctoritate, siue concessu, seu facultate, non proficiscendum ad loca hæreticorum. 299. 2. non vendendi, aut imprimendi libri. 90. 1. 299. 2. aliqui a solis episcopis absoluedi. 993. nu. 50. non edendi libri ficto alterius nomine. 300. 1. non proponenda, neque facienda collecta eleemosinæ a concionatore. **ibid.** neque obueiendum prædicationis munus, etiam a regularibus extra propriam ecclesiam, neque in propria sine eius benedictione. **ibid.** 475. 1. neque id facere permittēdi a Parochijs. 88. 2. non transferendæ reliquiæ. 117. 1. neque asportandæ extra diocēsim aut donandæ. 300. 1. non promulgandæ indulgentiæ a concionatore. 483. 2. non ministrandus solemniter baptismus ab alio, quam a paroco. 219. 1. non audiendæ confessiones sub pœna excommunicationis. 139. 2. 994. num. 77. neque immutanda publica pœnitentia a confitentibus præstanda. 11. 2. non prorogandum confitendi tempus ægrotis. 140. 1. neque absoluedum a casibus reseruatis. 994. num. 85. nec etiam a regularibus. 93. 1. non vtendū carnibus & alijs veticis in quadragesima. 12. 1. 214. 1. non sumēda Eucharistia extra Diocēsim in paschate. 62. **decr.** 12. neque institueda oratio quadraginta horarum extra ordinem. 63. **decr.** 16. Non celebranda prima Missa. 96. 2. neque celebrandum in oratorio die festo ante absolutam parochi concionem. 8. 2. 96. 2. nemo in quauis ecclesia celebrare permittendus. 8. 2. non docendæ mulieres a clericis. 70. **decr.** 32. non sumēdus habitus clericalis. 94. 1. non accedendū clericis ad diem festorum celebratas. 120. 2. loca suscipienda peregrinatio. 121. 1. nec exorcizandi energumeni. 133. 2. noua ecclesia non ædificanda. 122. 2. neque scholæ in ea habendæ, præterquam doctrinæ christianæ. 127. 1. neque ponendæ capsulæ eleemosinarum. 125. 2. nec suscipiendum aliquod munus in ecclesia. 146. 2. non exercenda pontificalia munera a Prælato exempto, etiam Episcopo. 281. 2. & seq. neque eius rei cuiquam facienda potestas a prælato inferiore in ecclesia etiam exempta. 282. 1. non extrahendi ex ecclesia qui ad eam confugiunt, sub pœna excommunicationis. 994. nu. 65. ecclesiæ bona quibus non locanda. 71. **decr.** 5. A quibus non administranda bona beneficij a minore obtēti. 148. 1. nihil de nouo ædificandum in ecclesia consecrata. 101. 1. non asportanda cadauera perpetuæ sepulturæ tradita. 157. 2. nemo laudandus in funeribus. 36. 1. non sepeliendi mortui ex improviso ante vigesimam quartam horam post mortem. 309. 1. non celebrandum matrimonium clam attentatum. 103. 1. neque extra ecclesiam. 65. **decr.** 28. neque extra parochialem, aut a prandio. 103. 1. neque eo die quo facta est vltima denūciatio. **ibid.** non erigendæ confratriæ, neque ab alijs sumendus habitus. 197. 2. neque ab iisdem queritanda eleemosina. 289. 2. neque agendæ noctu processiones. 317. 2. non erigendæ scholæ doctrinæ christianæ. 865. 2. aut aliquid immutandum de illius regulis. 866. 1. 868. 2. non omittendæ congregationes diocesanæ Parochorum. 646. 1. non alienanda bona piorum locorum. 42. 1. nec eorum nomine petenda eleemosina. **ibid.** 2. non cōuertenda in alium vsus, quæ ad certos pios vsus relicta sunt. 102. 2. 196. 2. non queritanda eleemosina operata facie. 197. 1. quando non eligenda præfecta monialium. 43. 2. non examinanda puella ad religionem admittenda. 46. 1. neque ad eam admittenda. **ibid.** neque renuciandum bonis a nouitijs. 47. 1. neque vestiendæ puellæ. 46. 2. non excūdum monialibus e monasterio. 49. 2. non aperienda fenestra laminæ in monasterijs monialium. 192. 1. neque patefacienda vlla fenestra, ostiū &c. quæ extra monasterium spectent. **ibid.** non accedēdū ad monasteria monialia. 192. 2. 318. 2. neque in ea ingrediendum sub pœna excommunicationis, etiam monialibus quæ id permittunt. 318. 1. 994. nu. 56. non celebrandum in earum ecclesijs. 65. **decr.** 3. puellę secula-

res educationis causa non recipiendę in monasteria. 51. 2. Vide ordinarius.

EPISCOPO EXHIBENDA, denuncianda, deferenda &c.

Episcopo quantus honor tribuendus sit & obediētia, docendi fideles a concionatoribus. 3. 2. 486. 1. ei maledictis clericis puniendus. 16. 2. eidē se præsentent ordinādi. 143. 1. & quibus de rebus testatur faciant. 144. 1. quæ testata faciant clerici statis diebus. 171. 1. ei professionē fidei qui præstet. 206. 1. 299. 2. Vide fidei professio. Eisdem celebranti canonici assistant, alioqui puniendi. 28. 1. Sacerdos item. 33. 1. alij præterea nemini, nisi vtenti episcopalis. 154. 1. pontificalia exercenti qui itē assistant, & inseruiant. 153. 1. eidem denunciandi hæretici in prouinciā venientes. 299. 1. pia legata, & quō. 42. 2. delicta in ecclesia commissa. 309. 2. eidem casus referant. Vide casus. eidem exhibendi libri punctationū. 29. 1. Iuramentū a punctatoribus. **ibid.** & a Parochijs. 98. 1. exhibenda fides a clero Eucharistia frequētatę. 68. **decr.** 26. ei non præbentes auxiliū brachij secularis, a solis Episcopis absoluedi. 994. nu. 55. eidē exhibendę litteræ beneficiorū, & qñ, & a quibus. 147. 2. titulus beneficij. 70. tit. 3. **decr.** 1. 305. 2. eidem significanda dies congregationis diocesanæ habendæ. 644. 1.

Ad Episcopum deferendi ludimagistri, qui fidei professionem non præstiterint. 89. 1. & qui in rudimētis fidei ignorantia persistunt. 211. 2. discedentes a Parochi concione. 88. 2. peccātes in diuinis officijs. 27. 2. & seq. non residentes. 22. 1. parochi in officijs erga orientes negligētes. 141. 2. qui incōpositē Missa interfant. 151. 2. confessorū regulariū nomina bis in anno 139. 2. delinquentes in ecclesia. 30. 1. nomina conseruatorum a regularibus delectorū. 282. 1. pia loca vrbis, & dig. 42. 1. delinquentes in cōgregationibus Dioc. 65. 1. 2. quæ alia ex eidē congregationibus deferenda. 69. **decr.** 30. exemplum libri multarum in iisdem congregationibus iunctarū. 653. 1. nomina ecclesiasticorū cuiusq; regionis, & quando. 644. 7. quid, & quando referant testes synodales in synodo Diocessana. 18c. 2. quando ad illum scribant moniales secreto. 51. 1. Ad illum asserendæ confessiones, & recognitiones bonorum ecclesiæ in emphiteusim datorum. 72. **decr.** 10.

Episcopo præsentē sacerdos baptizare potest. 498. 1. pro eo vt populus oret, monendi fideles a concionatore. 3. 2. & a Parochijs. 98. 2. coram eo exhibendum iuramentum canonicis in creatione officialium. 26. 2.

Episcopum percutientes, capientes &c. a solo summo potestice absoluedi. 985. 2. Item impediētes aut perturbantes in officio S. Inquisitionis. 990. 1. contra illū insurgentis aut conspirantis, eiusue doctrinam irridētis pœnitentiæ canones. 527. 2.

Episcopi homicidium facientis pœnit. can. 530. 1. aut filij spiritalē violantis. 531. 2. aut capitale crimē admittētis. 532. 2. aut Eucharistiam per ebrietatem euomētis. 533. 1. Item si rebaptizetur sciēter. **ibid.**

EPISCOPI CONSECRATIO, sedes &c.

Episcopi consecrationis dies anniuersarius celebrandus, & qua rōne. 97. 2. 153. 2. eo die Missa solemniss ab Episcopo celebranda. 152. 1. eadem in calendariū referēda, populo denuncianda, & a sacerdotibus recolenda. 153. 2.

Episcopi sedes seu cathedra quo loco ponēda. 100. 2. eius dē sedis vestitus. 630. 1. Ad illius ornatū nō adhibēda indumenta sacra. 68. **decr.** 19. ea vacante, auctoritas capituli quoad electionem officialium quæ. 306. 1.

Episcopi sepultura locus & forma. 587. 1. calgarum forma. 626. 1. Sandaliorū. **ibid.** cingulorū. **ibid.** 2. stolis. 627. 1. tunica seu tunicellæ. **ibid.** dalmaticæ. **ibid.** chirothecarū. **ibid.** subbirreti. **ibid.** 2. mitræ. **ibid.** annuli, gremialis, & baculi. **ibid.** pectoralis. 628. 1. faldistorij. 630. 2. eiusue integumentij, & puluinarium. **ibid.** lintei ad abstergēdas manus. 631. 1. panni ad abstergendum caput baptizati. **ibid.** 2. peluiculæ ad varia ministeria episcopalia. 632. 1. scabelorum eidem assistentium. 630. 2.

INDEX RERVM.

Episcoporum tabella habenda in sacristia. 128.2. tum cathedralis. 607.2. tum collegiarum. 614.2. & parochialium. 620.1. tabella item de Missis solemnibus & diuinis officiis ab ipsis celebrandis habenda in sacristia cathedrali. 607.2. Episcopatum quoque sanctionum, quæ certis diebus promulgandæ sunt, tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608.1. collegiarum. 615.2. & parochialium. 620.2. decretorum quoque prædictorum & sanctionum Episcopatum liber habendus in eadem sacristia cathedralis. 608.1. collegiarum. 615.1. & parochialium. 621.1. De illorum vita, & honestate constitutiones provinciales legendæ in concilio provinciali. 178.2. eorum commissarij pecuniam modis illicitis extorquentes à quo absoluedi. 994. num. 61.

Ad Episcopalis gubernationis rationem quomodo accommodanda concio. 489.1.

Sanctorum Episcoporum Mediolani vigilijs abstinentiæ à carnium usu in familia Archiep. 812.2.

Episcoporum sanctorum vitæ à concionatore non ignorandæ. 476.1.

Episcopi antiquioris seu decani ius celebrandi concilij provincialis Metropolitanano impedito. 176.2. & seq. eodem impedito Missam & sermonem habeat in prima sessione. 178.1. Metropolitanum ægrotantem cum alijs duobus Episcopis vt inuisat. 310.2. & seq.

Episcopus vicinior quando cognoscat locationes ecclesiasticas. 72. decr. 9.

Ab Episcopo alieno ordinatus quando proprium adeat. 145.2.

Episcopo inferior. Vide inferior.

Episcopatum vsurpantes quando à solis Episcopis absoluedi. 992. num. 6. Vide ordinarius.

EPISTOLA.

Epistola quomodo recitanda in Missa. 743.1. eius canendæ rudes à magistro cæremoniarum erudiendi. 28.1. eius explicatio in concione interdum euangelij explanationi adiungenda. 482.2.

Epistolæ quæ in ecclesia dicuntur, libri vulgares prohibentur. 401.1.

Epistolæ commendatitiæ ad Parochos pro clericis Seminarij formula. 953.2. ad Vicarios item foraneos. ibid.

Ad episcopos comprouinciales pro habenda synodo provinciali. 1192. 1206. ad capitula cathedralium ecclesiarum. 1206.2. ad testes synodales. Ibid. ad Episcopum Placentinum. 1207.1. ad Vicarios foraneos pro oratione sine intermissione eiusdē synodi causa. 1208.1. ad regulares item. ibid. ad Vicarios foraneos pro synodo Diocesana. 1230.2. ad testes synodales. 1231.1.

Ad Parochos. ibid.2. Ad regulares pro oratione sine intermissione eiusdē synodi causa. 396. Vide litteræ.

Epistolarij, eiusue integumentum forma. 631.1.

EPITHEA.

Epithetorum vsus nimis à concionatore fugiendus. 490.2.

EPVLÆ.

Epulæ sumptuosæ à concionatoribus reprehendendæ. 485.2. nuptiales quando à Parochis fugiendæ. 349. decret. 13.

EQVVS.

Equi episcopalis ornatus. 16.2.

Equi ab Episcopo non alendi præter necessarios. 17.1. neque à clericis. 19.1. In monasterijs monialium non alendi. 50.1. equis obstruendus aditus in cimiterijs. 802.1. Eos mittentes Alexandriam vel in partes Aegypti à solo summo Pontifice absoluedi. 989.2.

Equorum duces diem festum vt colant. 434.2.

Equitum litteræ gratiosæ gratis à cancellario Episcopali exequendæ. 286.1.

Equitum hierosolimitani ordinis ecclesiæ singulis annis ab episcopo visitandæ. 312.1.

Equitantis die dominico penitentia canon. 527.1.

ERASMVVS.

Erasmij Adagia verita, & quæ item permiffa. 432. nu. 12.

ERRATA.

Errata in diuinis officijs, processionibus &c. quomodo à punctatoribus notanda. 161.1. 424.1. & ad quos deferenda. 424.1.

renda. 424.1. In collegiatis à quibus, & quo modo notanda. 423.2. clericorum adscriptorum à quibus, & ad quos deferenda. 424.1.

Erratorum clericalium tabella. 983.1. eius multæ à quibus exequendæ. 426.2. Vide Tabella.

Error in Missa vitandus, ac præcipue in cõsecratione. 9.2. E S C Æ Efculentæ.

Efcis immolatijs vtentis penitentia. canon. 526.1.

Efculentæ in processionibus non deferenda, aut vendenda. 34.2. à Vicarijs episcopi non accipiendæ. 104.2. neque à cæcellario aut notarijs. 189.1. neque à Vicarijs, visitatoribus, scribis aut notarijs episcopi. 816.2. neq; ab oblati in missionibus. 842.1.

ETHNICI.

Ethnicorum singulare exemplum de elemosinæ largitione tempore pestilentia. 230.1. eorum doctrina quomodo à concionatore afferenda. 483.2. eorum libros è scholis tolli suadendum ab eodem concionatore. 487.2.

EVANGELIUM.

Euangelium quomodo recitandum in Missa. 743.1. In concione potissimum explicandum. 3.2. 482.2. 490.2. cum eiusue explicatio epistolæ explicatio coniungenda. 482.2. à Parochis item diebus festis in Missa explicandum. 466.2. 807.1. Idq; curandum à Vicarijs foraneis. 795.1. Episcopo solemniter celebrante ab Archidiacono canendum. 153.1. eius canendi rudes à magistro cæremoniarum docendi. 28.1. cum illud in Missa dicitur, nemini sedere permiffum. 97.1. 438.1. eo absoluto concio in Missa habenda. 131.2. 402.1. 481.1. etiã de passione domini feria sexta in Parasceue. 271.1. 402.1. & crucis item adoratio peragenda. 270.2.

Euangelium S. Ioannis in fine Missæ dicendum. 151.1. neque eo nondum absoluto exuenda à sacerdote planeata. 794.2. aut candelæ reslinguendæ, recedendum ab altari, aut quidquam colligendum. 10.1. neque discendum à fidelibus. Ibid.2.

De euangeliorum libro aliquando vt concionetur Episcopus, & quis ei legendo assistat. 132.1. 481.1. Parochi item. 132.1. 466.2. 481.2.

Euangeliorum libri vulgares prohibentur. 401.1.

Euangelistarij, eiusue integumentum forma. 631.1. Principi vel magistratui non à laico, sed à clerico ad osculum exhibendum. 151.2.

De euangelicis consilij inquirendum in examine promouendi ad episcopatum. 15.2.

EVCHARISTIA.

Eucharistiæ sacramenti dignitas. 512.1. nomen quid significet. 847.1. fructus & effectus varij. Ibid. 512.1. doctrina quibus maximè diebus populo à parochis explicanda. 512.1. siq; id non prestiterint, quomodo multandæ. 985.2. eius frequentia à concionatoribus commendanda, & suadenda. 486.1. etia contra illius frequentiam quidquam dixerint, quomodo puniendi. 92.1.

Eucharistia quomodo ministranda. 136.2. & seq. 515.1. 721.2. quo tempore, habitu, ordine, & loco. 221.1. 515.1. 723.2. cum ab episcopo ministratur, qui ei assistant, & interuiant. 153.1. maribus seorsim à foeminis ministranda. 8.1. 721.1. quæ ratione id præstari possit. 721.1. quando ministranda patena. 515.1. In oratorio scholæ vel confratriæ ministranda intra Missam, & quid agendum si quæ supersint particula. 409.1. cum ministranda est frequenti populo, quæ præparatio adhibenda à parochis. 515.2. 721.2. & seq. scamna quot & qualia paranda. Ibid. mappæ, scabella, mantilia, lamina. Ibid. ministri seu clerici. 515.2. 722.1. & seq. hostiæ quot & quales. 408.1. 515.1. pixis, vide pixis. quibus in altaribus ministranda, eorumue apparatus. 516.1. quando sacerdos coadiutor adhibendus, & qualis. ibid. pridie ante signum dandum. ibi. cum ministratur, adhortatio qualis, & à quo adhibenda. ibid. 536.2. 724.1. quæ verba à sacerdote ministrante proferenda. 221.2. 724.2. quæ antiphonæ, & preces dicendæ. 137.1. quo ordine seu ritu, & ceremonijs ministranda. 516.1. 724.1. & seq. qua ratione ministranda intra Missam. 737.2. & seq. nihil ea de causa exponendum ad accipiendam elemosinam. 137.1. 515.1. postquã ministrata est, quæ

INDEX RERVM.

precès, & orationes dicendæ. 516.2. 724.2. & seq. dicitur quando, & quomodo abluendi. ibid. 407.1.

Eucharistia quibus ministranda aut non ministranda. 8.1. 304.2. 409.1. 513.1. 718.1. reus capite damnatus in tempore ministranda. 513.2. & quo die ministratur, curandū ne vltimo supplicio afficiatur. ib. 222.1. qñ ministranda in paschate non ministranda alienæ Diocesis hominibus. 137.1. eo tempore ab ipso Parocho ministranda. 517.2. 723.2. & quibus 517.2. 719.1. non ministranda nisi sibi confessis aut præstata confessionis testimonium exhibentibus. 467.1. neque ijs qui illud non exhibent in tempore. 772.2. eaq; de re monendi fideles. 773.1. quando non ministranda publicè criminosis. 304.2. 409.1. 718.1. 775.1. quibus non ministranda, etiam si confessionis testimonium exhibeant. 304.2. 718.1. non ministranda ijs qui publicam, aut solemnem penitentiam agere debent. 718.2. qua ratione ministranda pueris qui tunc primo accedunt. 408.1. 467.1. & postquã ijs ministrata est, ijdem in libro status describendi, & quomodo. 790.2. & seq. non ministranda confessis sacerdoti in aliena diocesi existenti ab eorum ordinario non approbato. 92.2. 351. decr. 27. qua cautione ministranda peste affectis, aut suspectis. 240.1. & quando etiam pro viatico. 249.1. ecclesiasticis item peste affectis à quibus ministranda. 250.1. eius ministrandæ vsui necessaria à parochis in visitatione paranda. 173.1. 671.2. eiusdem ministrandæ causa non frangendæ hostiæ. 408.1. In ea ministranda instructiones à metropolitana editas in sua diocesi feruari curandum ab episcopis. 140.1. quæ eas non feruarint parochi quomodo multandæ. 986.1. ad eius cultum, & administrationem quæ supellex habenda in ecclesijs cathedralibus. 606.2. & sequen. in collegiatis. 613.2. & seq. & Parochialibus. eam ministrantes religiosi sine parochi facultate à solo summo Pontifice absoluedi. 988.2.

Eucharistiæ sacramentum quomodo à fidelibus sumendū 8.1. & quomodo frequentandum. 1079.1. In paschate ab omnibus sumendum. ibid. ea de re constitutio concilij Later. à Parochis promulganda. 517.1. atque vt id præstent, ab eodem parochi hortandi. ibid.2. & in libro describendi. Ibid. & qui non sumpserint, monendi, & deferendi ordinario. ibid. 720.1. eius monitionis formula. 517.2. quomodo puniendi qui non sumpserint. 8.1. 63. decr. 13. Interdicendi ac denunciandi, eaq; de re quando monendi à Parochis. 409.1. 796.2. & quando non sepeliendi in ecclesiastica sepultura. 560.2. ijde compadres in baptismo non adhibendi. 7.1. sumendum etiam à mendicis vagantibus. 63. decr. 14. 408.1. Alioqui non permittendi mendicare. 197.2. sumendum in propria ecclesia Parochiali. 8.1. 63. decr. 12. etiam à famulis laicis regulariū. 221.2. & in ea parochia in qua quis diutius manserit, nisi alibi sumendi facultas detur, eadē quomodo concedenda. 349. decr. 15. 408.2. ea de re decretum quando promulgandum. 408.2. qui alibi sumunt, id testatum faciant. 8.1. 408.2. quo loco sumendū à peregrinis, & aduenis. 62. decr. 12. 408.2. Non sumentes publice criminosis quomodo puniendi. 96.2. nõ sumentium item penit. canon. 527.1. sumendi tempus quomodo à parochis prorogandum. 409.1. sumentium ratio quomodo ab ijdem incunda. 791.1. eorumq; liber consciendum. 518.1. non sumentium index in visitatione item exhibendus. 175.1. 673.1. Ab ægrotis et sumendum, eisq; à Parochis deferendum. 304.1.

Eucharistiæ sacramentum quam sæpe à clericis sumendū 16.2. 807.2. statim temporibus. 468.1. & quo loco. 807.2. sumendum die Cœnæ Domini in Missa solemnè etiã à canonicis. 97.1. & primo die Synodi Diocesana. 341. decr. 25. 369. decr. 45. & dominica synodum præcedente. 276.2. 369. decr. 45. & die conuentus diocesanæ. 649. titulo 12. & antequam peregrinationi se dent. 363. decr. 23. eius sumptz testimonium statim temporibus exhibendum, alioqui quomodo multandæ. 983.2.

Eucharistiæ sacramentū qñ sumendū à puellis ad religio ne admittendis. 46.1. & à monialibus. 52.1. ei sumendæ fenestella qualis. 49.1. & inspicendæ ite cū eleuatur. ibi.

Vide fenestella. Vide moniales. qñ sumendū. Ab oblati, & clericis. 837.1. Ab operarijs & scholis doctrinæ christianæ. 87.1. 401.1. 847.2. 888. cap. 2. A sodalibus sanctissimi Sacramenti. 897.1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 898.1. A disciplinatis. 902. cap. 6. alioqui quomodo puniendi. 905. cap. 22. A confratribus charitatis. 910.2. A virginibus sanctæ Vrsulæ. 912. cap. 3. a mulieribus oratorij sepulchri. 917.2. A clericis Seminarij. 965.2. cap. 2. & famulis item. 964. cap. 10. A familia episcopi frequentandum. 169.1. quãdo, vbi, & a quo sumendum in familia Archiepiscopi. 812.1. illud frequenter vt sumant milites, curandum ab episcopo. 317.1.

Eucharistiæ sumendæ necessitas quanta, præsertim ijs qui scholis doctrinæ christianæ operam dauant. 847.1. & seq. de eius sumendæ ratione quæ doceant Parochi fideles. 726.1. 804.1. eiusdem sumendæ desiderij insignè exemplum hominis tempore pestilentia. 256.2. eius sumptz testimonium ab initiadis prima cõfusa alijstue ordinandis quando exhibendum. 144.1. 444.2. 778.1. Ad eius crebram sumptionem hortandi fideles. 136.2. tum à Parochis. 7.1. 92.1. 512.2. tum à confessorijs 775.1. & qua ratione inducendi. 770.2. & quibus præcipue diebus ac temporibus. 512.2. In solemnitatibus Domini. ibid. In quadragesima & in Aduentu Domini. ibid. 136.2. 359. decr. 10. 443.1. In festo corporis domini. 408.1. diebus ieiuniorum, Aductu, Septuage sima &c. 8.1. 136.2. Dominica ante Synodum diocesanam. 276.2. 369. decr. 45. post confirmationis sacramenti susceptionem. 509.1. & ante Sacramentum extremæ Vnctionis. 543.1. die benedictionis ædiū. 219.1. tempore visitationis. 172.2. 173.1. 425.2. 671.2. In aggreffione alicuius rei difficilis, & periculosa. 304.2. 512.2. negotio quoque difficili confecto. ibid. tempore pestilentia certo die. 227.1. tum alias sæpe. 230.1. peste quoque restincta in gratiarum actione. 253.2. & ante peregrinationem. 364. decr. 23.

Ad Eucharistiæ sumptionem instruedi à Parochis pueri, & puellæ, qui tunc primum accedunt, & qui raro sumunt. 8.1. 408.1. 513.2. 718.2. & seq. & a confessorijs item. 763.2. 774.2. & seq. & quando ad eam ab ijdem admittendi. 774.2. ad eam sumendam quæ præparatio adhibenda. 847.1. & seq. de eadem præparatione qua ratione instruedus populus à Parochis. 136.2. 221.2. 513.2. 719.1. & quæ potissimum docendus, tam de præparatione animi. 513.2. & meditando in ipsa sumptione. 514.1. quam etiam de præparatione corporis. 514.2. 726.1. quoad ieiunium. 514.2. quoad concubitum coniugum. ibid. quoad corporis habitum & ornatum. 8.1. 514.2. 726.1. eiusue occasio nihil dandū. 515.1.

Eucharistia ministrata quæ seruanda. 515.2. quo vase præbenda purificatio populo. 8.1. 92.2. 722.1. & a quo præbenda. 516.2. 722.2. & seq. quæ doceant Parochi seruanda. 515.2.

Eucharistiæ sacramentum qua ratione ad ægrotos deferendum & quomodo ministrandum. 8.2. 92.1. 137.1. 221.2. 536.2. 804.2. de modo quo deferatur, in visitatione inquirendum. 24.1. cum ministrandum est, quæ curanda & præmonenda à Parochis. 221.2. 536.2. & seq. hortandus populus vt comiteatur. ibid. 304.1. Eius rei causa domi cereus habendus. 304.1. 409.1. Indulgentia comitantibus concessa promulganda. 537.1. a sacerdotibus, & clericis Parochiæ comitandum, & quo habitu. 537.1. quousque obuiam prodeat ægroti familia. 222.1. 537.1. a parochi ipso deferendum, si que non possit quem alium adhibeat. 359. decr. 11. 537.1. noctu non deferendum extra casum necessitatis. 221.2. 537.1. quot particula deferendæ. 8.2. 62. decr. 11. 537.1. In æde ægroti quæ paranda & a quibus. 221.2. 409.1. quo ordine, seu ritu, & ceremonijs ministrandum. 539.1. antequam deferatur, signum dandum. 537.1. quo habitu deferendum. ibid. quot clerici, & sacerdotes adhibendi, & quo habitu. ibid. comitandum a sodalibus sanctissimi Sacramenti. 896.2. Impediti per alios id præstent. 897.1. & quas propterea indulgentias consequantur. 898.1. etiam mulieres impeditæ, si audita cõpanilla orēt. ibid. preces, comitatus, &c. cum deferatur. 222.1.

222. 1. si quis fiat obuiam, quomodo se gerat, tam clerici quam laici. ibid. quo vasculo deferendum, & quo modo. 537. 1. decre. 15. non deferendum, nisi cum ægrotus vere illud sumpturus est, 222. 1. quid agendum si postquam id delatum est, non possit illud ægrotus sumere. 222. 1. 537. 2. quomodo ministrandum, si nullum sit impedimentum. 537. 2. quoties ministrandum, etiam post viaticum. 222. 1. 536. 2. quando pro viatico ministrandum. 536. 2. qua reuerentia ab ægrotis sumendū: 537. 2. & quo ordine, seu ritu & cæremonijs ministrandum. 539. 1. cum deferitur, quando simul deferendum vas olei infirmorum. 140. 2. 359. decre. 15. episcopo ægrotanti a quo ministrandum. 311. 1. & Parocho itē. 67. decre. 15. & prælato ægrotanti aut sacerdoti. 537. 2.

Eucharistiæ Sacramentum ubi, & quomodo custodiendum & afferendum. 8. 1. 136. 2. 513. 1. etiam in ecclesijs monialium. 47. 2. tempore quoque pestilentie, parochiali ecclesia extra septa existente. 236. 2. & in cappella loci publicæ curationis. 244. 2. nullibi custodiendum in antiquis custodijs in pariete cõstructis. 464. 2. vt honorifice asseruetur, curandum a sodalibus corporis Christi. 896. 2. si in eo peccarint Parochi, quomodo multandi. 986. 1. quo loco custoditur, lampas accendenda, & qualis. 8. 1. 407. 2. 464. 2. & seq. 804. 1. siq; in eo peccarint Parochi, quomodo multandi. 986. 1. quã sæpe renouandum, & quomodo. 136. 2. 408. 1. 513. 1. si in eo deliquerint Parochi, quomodo multandi. 986. 1. eiusdem asseruendi ac deferendi tabernaculum & pxis, vide tabernaculum, & pxis.

Eucharistiæ Sacramentum quomodo exponendū in oratione quadraginta horarum. 8. 1. 137. 2. & seq. 518. 1. non nisi publica, eaque graui de causa exponendum, regulisq; ad præscriptum seruatis. 408. 1. quomodo exponendum in ecclesia cathedrali. 138. 1. cū exponitur in ecclesia Parochiali, qui nam conuenire debent ecclesiastici. 348. decre. 5. quomodo exponendum in oratione sine intermissione. 1009. 1. & seq. non exponendum in ecclesijs Ambrosianis sextis ferijs quadragesimæ. 421. 1. A vicarijs foraneis die conuentus diocessani visitandum. 649. 2.

Eucharistiæ Sacramentum quomodo in processione deferendum. 138. 1. & quanta reuerentia. 34. 2. a quo ferendum in festo corporis Domini in ciuitate. 8. 2. quo tabernaculo deferendum. Vide tabernaculum.

Eucharistia abutentes a solis Episcopis absoluendi. 11. 2. 994. nu. 75. ab ea auersum esse in ecclesia vetitum, aut sedere cum in Missa sustollitur. 33. 2. Vide eleuatio. eam euomens sacerdos quid agat. 760. 1. eandem post aliquam degustationem sumentis pœnitentiæ canon. 527. 1. Itemq; non sumentis die cœnæ domini, Paschate, Pentecoste, & Natali Domini. Ibid. & sacerdotis eam non sumentis in Missa conuentuali cum celebrat. 533. 1. aut per ebrietatem euomentis. Ibid.

De Eucharistiæ Sacramento Rubricæ seu instructiones. 512. 718. easq; in sua diocesi seruari curandum ab Episcopis. 140. 1.

S. E V S E B I V S.

S. Eusebius, Mediolani Archiep. 974. nu. 21.
S. Eustorgius primus Mediolani Archiep. 974. nume. 11. Secundus. 975. num. 27.

S. Euthichij constantinopolitani exemplum in agendis pestilentie tempore processionibus. 236. 2. eius vita eodem tempore a fidelibus legenda. 245. 1.

E X A C T I O N E S.

Exactiones publicæ, aut priuatæ diebus festis fieri vetitæ. 403. 1. & in ecclesijs. 438. 1.
In exactionum immunitate ecclesiasticam libertatem offendens, a solis Episcopis absoluendus. 993. nu. 25.

E X A M E N.

Examen scientiæ quotidie a familia episcopi adhibendum, & qua hora. 811. 1. 812. 1. a sacerdotibus ante Missæ celebrationem, & quale. 730. 1. a clericis Seminarij 965. 2. & qua hora. 95. 2. 1. cap. 8. a Virginibus S. Vrsulæ. 912. cap. 1. Ab oblati, & qua hora. 837. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 843. 2. a contratribus & operarijs doctrinæ christianæ. 848. 2. a fi-

delibus tempore vespertinæ orationis, & qua ratione. 1007. 2. an illud adhibeant interrogandi pœnitentes a cõfessarijs, & quale illud esse debeat, ante scilicet cõfessionem. 764. 1. Ad illud quoque instituendi, & hortandi. 770. 2.

Examen peccatorum. Vide peccatorum.
Examen canonicorum, & aliorum ad residentiam admittendorum quando instituendum. 71. decre. 3. quæ ratione, & a quibus. 159. 2. & seq. & quãdo ad episcopum pertineat. 71. decre. 3.

Examinis ratio in vniuersum. 258. 2. eius officium necessarium, & multiplex in ecclesiæ administratione. ibi. & munus quam graue ibid. illius initio statæ preces recitandæ. ibid. 2. In eo cauendum ne quis pro alio se substituat. 259. 2. quique id præstiterint in beneficijs ecclesiasticis, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1. cauendum item ne alias fuerit examinatus. ibid. quæ seruanda & cauenda in interrogationibus, & quæstionibus proponendis. 260. 1. quærenda generatim ab omnibus. ibid. 2. scilicet de totius vitæ statu, an aliquo impedimento teneantur, tum de orationis exercitatione &c. Ibid. ex quibus libris eliciendæ interrogationes circa peritiam litterarum. ibid. quærenda speciatim a singulis. 261. 1. & seq. In examine ordinandorum. ibid. 145. 2. Ab initiandis prima tonsura. 262. 1. a promouendis ad minores ordines. ibid. ab ijs qui ad maiores. ibi. a subdiaconis. ibid. diaconis. ibi. 2. a sacerdotibus. ibi. a præficiendis cathedralibus. 15. 1. & parochialibus. 263. 1. & quibusuis alijs beneficijs. ibid. 2. 268. 1. ab admittendis ad confessiones audiendas. 263. 2. & sequen. a concionatoribus & sacra scripturæ interpretibus. 264. 2. ab ijs qui doctrinæ tantum, aut progressions recognoscendæ causâ examinantur. 265. 2. a clericis Seminarij. 954. cap. 8. & a recipiendis in Seminarium. 955. cap. 9. Vide etiam ordinandi, cõfessarij, concionatores &c.

Examini qui præsentés adesse debeant. 259. 2. ordinandorum, & Parochialibus præficiendorum episcopus interesse debet. 145. 1. eoque absente Vicarius Generalis. 659. 2. ei se subiicere ratione beneficii ecclesiastici iniussu Archiep. oblati vetitum. 830. 1. ei se siltens pro sacris ordinibus, clericali vestitu indutus sit. 444. 1.

Examinis causa proponendum editum ab Episcopo in vacatione præbendæ Theologalis aut pœnitentialis. 268. 1. & in vacatione ecclesiæ parochialis. 15. 1. etiã si collatio ad episcopum non pertineat. 269. 1. neque omittendum sine graui causa. ibidem. quando possit omitti. ibid.

Examine approbandi concionatores antequam concionæ facultas detur. 210. 2. sacerdotes quoad Missæ cæremonias. 151. 2. cõfessarij item, ijsque a solo episcopo Diocesano. 222. 2. clerici absentes, qui litteras dimissorias pro sacris ordinibus petunt. 266. 2. Cancellarius Archiep. & a quo. 685. 2. Itemq; notarij substituti in Cancellaria Archiep. 686. 1. notarij quoque fori Episcopalis antequam admittantur, in collegium. 25. 1. 289. 1. & qui idonei non reperiuntur, reijciendi. 289. 1. clerici quoque Seminarij, quando, quomodo, & a quibus. 954. cap. 8. & in Seminarium recipiendi. 955. cap. 9. moniales & puellæ ad religionem admittendæ, nouitiæ quoque ad professionem. Vide moniales, puellæ, & nouitiæ. puellæ item in societatem S. Vrsulæ admittendæ, & a quo. 914. cap. 12.

Examinum generalium cleri, aut cõfessorū diebus Missa ab Episcopo celebranda. 167. 2.

Examinum libri a Cancellario Archiep. habendi, tum in genere 699. 1. tum speciatim ad ordines. ibid. ad beneficia. ibid. ad conciones. 700. 2.

In examinibus quæ notanda a Cancellario Episcopali. 265. 2.

Examinandi ab examinatoribus non docendi ante examē 259. 2. eorum habitus, vultus, &c. inspicienda. ibid. non induti ad formam, aut tonsura non insigniti, reijciendi ibid. Quas testificationes ante examen exhibeant. ibid. & sequen.

Non examinati, & approbati, a sacris ordinibus reijciendi.

di. 143. 1. 447. 2. cætera vide infra in verbo examinatores.

E X A M I N A T O R E S.

Examinatores examinis causâ nihil accipiât, alioqui vt puniēdi. 259. 1. quam graue munus suscipiant. ibi. quæ caueant in approbando, & reijciendo. ibid. 2. quæ alia præsent, & caueant ante examē. ibid. præcipuē in examine ad parochiales ecclesias. ibid. 1. neminem alteri collegæ commendent. ibid. 2. non accedant ad examē nisi vocati. ibid. neque cum aliquem ante examē docuerint. ibid. quot adhibēdi in beneficio curato, maioribus ordinibus, & concionandi, vel constitendi munerē. ibid.

Examinatores in synodo Diocessana proponendi, ac deligendi. 278. 2. ea de re decretum quando promulgandum in synodo. ibid. eius decreti formula. 1237. 2. & seq. & instantiæ item promotorum ob eorum electionem. 1237. 1. quale iusuradum præstent. 1239. 1. ea de re decretum. ibid.

Examinatores monialium qui. 47. 1.

E X C L A M A T I O N E S.

Exclamationes quando, & quomodo in concione adhibendæ. 491. 1.

E X C O M M U N I C A T I O.

Excommunicatio ijs proposita, qui negligunt sistere infantes in ecclesia ad baptismum ante nonum ab ortu diem. 7. 1. de ea monendi fideles a concionatore. 716. 1. proposita tenentibus infantes in lecto sine præscripta cautione. 135. 2. & seq. 303. 2. eaque de re monendi fideles a parochijs. 505. 1. proposita ijs, qui sacerdotē Missam anticipare aut differre cogunt, &c. 10. 1.

Excommunicatio ijs proposita, qui hæreticos non denunciant. 61. decre. 1. 420. 2. ijs proposita qui agnos benedictos pingunt, quando promulganda, & quam sæpē. 91. 1. proposita edentibus, euulgantibus, aut conscribentibus libellos famosos. 210. 1. agētibz hastiludia, aut spectacula diebus dñicis & festis. 435. 1. sacerdotibus sine epi approbatione confessiones audiētibz. 11. 1. 139. 2. 520. 1. & absoluētibz a casibus reseruatis sine facultate. 339. decre. 18. 760. 2. 988. 1. clericis nō admonētibz episcopum, cum exules ad sacra loca confugiunt. 34. 1. Parochijs manifestos vsurarios in ecclesia sepeliatibus. 63. decre. 18. medicis, qui ad ægrotos inconscios post quadratum accedunt. 10. 2. eaque de re monendi fideles a concionatore. 716. 1. proposita non restituentibus bona ecclesiastica iniuste alienata. 71. decre. 6. Inuadentibus bona clericis mortui. 73. decre. 15. aut etiam sine inuasionē aliquid asportantibus. 101. 2. De cõfessionibus beneficiorum non bene admissis, summo pontifici reseruata. 70. decre. 2. proposita clericis concubinarijs. 306. 2. cõfessarijs socium criminis absoluētibz. 409. 1. Afferentibus falsum impedimentum ad impedienda matrimonia. 103. 1. eaq; a parochijs promulganda. 550. 2. proposita contrahentibus matrimonio in gradu prohibito, sponsis a parochio patefaciēda. 287. 1. fascino, & veneficis, aut soluendis veneficis verba improbata & superstitiosa adhibentibus proposita. 287. 2. locantibus domos meretricibus, cum certum locum habent in ciuitate. 288. 1. cõcubinarijs. 65. decre. 29. 316. 1. notarijs nō denunciātibz legata ad pias causas. 42. 2. 74. decre. 17. eaque a parochijs sæpē promulganda. 798. 2. proposita præfecto hospitalium, qui pecuniam mutuo dari consenserit. 74. decre. 20. ijs qui puellas religionem ingredi cogunt. 46. 1. eaq; de re monendi a concionatore fideles. 716. 2. proposita dantibus aut recipientibus mutuo pecuniam propter admissionem puellæ ad religionem. 75. cap. 2. de monial. ijs qui monasteria monialium sine licentia ingrediuntur. 49. 2. 318. 1. eaq; de re monendi fideles a concionatore. 716. 3. proposita ijs qui dederint licentiam accedendi ad monasteria monialium, aut illa ingrediendi sine auctoritate episcopi. 318. 1. & monialibus quæ id permittunt. ibid. pœnitentibus in ijsdem monasterijs, aut id permittentibus. 50. 1.

Excommunicatio penam quando, & quomodo incurrisse aliquem declaret Parochus propter non adhibitam infanti cautionem. 407. 1. quomodo vendendi aut

imprimendi libri, qui ex priuilegio summi Pontificis sub pœna excommunicationis a certis hominibus imprimendi sunt. 433. nu. 34.

De excommunicationis grauitate docēdus populus. 93. 1. 282. 2. eius reuocationem, aut absolutionem extorquentes vi vel metu, a solis episcopis absoluendi. 993. num. 30. qui vero absolutus ob mortem imminentem, postquam conualuit non se præsentat, a solo summo Pontifice absoluendus. 988. 2.

Ab excommunicatione non absoluendum sine speciali facultate. 806. 1. ab eadem absoluendum ante absolutionem a peccatis. 521. 2. & qua formula ab ea absoluēdū. 525. 1. Vide Absolutio.

Excommunicationes cum monitionibus ad finem reuelationis pro rebus deperditis vel subtractis, quibus & quomodo concedendæ. 188. 2. 282. 2. quibus diebus nō promulgandæ. 188. 2. quando non concedendæ. ibid. a solo episcopo concedendæ. ibid. quando excommunicationis sententia post monitiones ferenda, & qua ratione. 189. 1.

Excommunicationes summo Pontifici, aut episcopis reseruata. Vide censuræ. earum tabella. Vide tabella censurarum. quando populo recitanda. 93. 2. quæ & quomplex habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiatarum. 615. 2. & parochialium. 620. 2.

Excommunicati quomodo denunciandi. 63. decre. 21. 282. 2. 339. decre. 19. a testibus synodalibus inquirendi, 180. 1. si diutius in excommunicatione perseuerent, grauius puniendi. 283. 1. & a quibus, & cui denunciandi. 339. decre. 19. a quibus eijciendi ex ecclesia. 30. 1. si moniti non exeant, a solo summo pontifice absoluendi. 282. 2. 989. 1. sacramentis ministrandis adesse non permittendi. 496. 1. neque compadres in baptismo adhibendi. 7. 1. 501. 1. a Sacramento confirmationis reijciendi. 508. 2. 717. num. 12. neque in eo patrini adhibēdi. 510. 1. 717. num. 12. Ad eucharistiam non admittendi. 513. 2. a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 447. 2. 49. 1. extrema vnctione priuandi. 543. 1. ecclesiastica sepultura nō humandi. 560. 1. & qui eos in locis sacris sepeliunt, a solis episcopis absoluendi. 993. num. 41. a collegio notariorum fori Episcopalis reijciendi. 25. 1. ædibus in quibus habitant, non benedicendum. 218. 2. 1060. 2. eorum tabella assignanda in sacristia. 305. 1. eorum nomina a parochijs deferenda. 282. 2. 411. 2. siq; non detulerint, quomodo multandi. ibidem. quando ad regulares mittenda. 305. 1.

Cum excommunicatis a Papa scienter participantes clerici, a solo summo Pontifice absoluendi. 988. 2. Item religioſi qui absoluunt excommunicatos a iure, &c. ibi. Excommunicatus celebras grauiſſimè peccat. 758. 1. eiusdem pœnitentiæ canon. 533. 1. quomodo se gerat, si cū celebrat recordetur se esse excommunicatum. 758. 2. Coram excommunicato non celebrandum. 733. 2. quomodo cum eo se gerat cõfessarius. 764. 1. & quomodo illum instruat. ibid. 2.

An excommunicatus sit, de eo inquirendum, qui ecclesiæ cathedrali præficiendus est. 15. 1.

E X C V B I A E.

In ecclesijs nocte fieri vetitæ. 33. 2. in stabulis hyeme fieri solitæ, episcopi cura tollendæ. 316. 2.

E X E C V T I O Executor.

Executio litterarum a Cancellario Episcopali concedenda gratis, quæ. 286. 1. Inferioribus delegata, eadem superioribus commissa censetur. 426. 2.

Executionis decretorum monita. Vide monita. ei qui nō paruerint, a quibus, & quomodo puniendi, & multandi. 426. 2.

Executionem litterarum Apostolicarum impediētes a solo summo Pontifice absoluendi. 989. 2.

Executiones diebus festis fieri vetitæ. 85. 2. 403. 1.

Executor vltimarum voluntatum pia legata præstare cogendus. 73. dec. 16. quomodo libris a defuncto relictis vti possit. 90. 1. 345. dec. 40. 433. nu. 27.

E X E M P L V M.

Exemplum episcopi in erogatione elemosinarum tempore pestilentie. 239. 1. a patribz familias præbendū quale. 1084. 1.

Exec-

INDEX RERVM.

Exempli boni præbendi necessitas in oblati, & alijs sacerdotibus. 841. 1. In fratribus & operarijs doctrinæ christianæ. 849. 2. & seq.
Exempla in concione vnde sumenda. 491. 1.
Exempla sanctorum, qui pestilentia tempore pietatis opera præstituerunt. 235. 2.

EXEMPLI.

Exempti prælati, etiam regulares, non se ingerant in aliena diocesi ad examinandos vel approbandos confessarios. 222. 2. matrimoniorum, & criminum causas non cognoscant. 314. 2. beneficiorum, quorum institutionis ius ad eos pertinet, causæ ab episcopo cognoscendæ, ac definiendæ. ibid. 1.

Exempti regulares ad processiones vocandi. 34. 2. nouas reliquias sine episcopi probatione nõ euulgent. 115. 2. eorum conseruatores constitutionem decretorum, & exarum a Metropolitanano consecram seruent, alioqui vt puniendi. 315. 1. Vide regulares.

Exempti animarum curatores quando ad plebanam ecclesiam pro fontis benedictione conueniant. 134. 2. & sequent.

Exemptiones quoad solutionem decimæ Seminarij abrogatæ. 13. 2. Vide priuilegia.

EXEQVIÆ.

Exequiæ Episcopi a quibus, & quomodo peragendæ. 34. 2. ceterorum numerus in ijs adhibendus. 35. 1. & quorum impensis accendendi. ibid. vide episcopi.

Exequiæ clericorum quomodo agendæ. 558. 2. Vide clerici.

Exequiæ mortuorum quomodo agendæ, & quæ seruanda vel fugienda. 35. 157. necessaria ad eas peragendas cogendi hæredes comparare. 35. 2. merces ab Episcopo statuenda. 36. 1. nec pignora accipienda vt caueatur de mercede. 158. 1. passionis tollendæ. 36. 1. Laudabiles consuetudines seruandæ. 36. 1. 67. decret. 17. crucis & campanarum nomine nihil accipiendum. 158. 2. ad eas agendas pallium altaris non adhibendum, & qui id fecerint quomodo puniendi. 354. decret. 5. 1. neque adhibenda alia indumenta sacra. 68. decret. 19. neque pallium in ijs adhibendum, ad altare adhibendum. 354. decret. 5. 1. ijsdem celebrandis in alijs ecclesijs intra parochiam vocandus primo parochus. 353. decret. 50. quæ, & a quibus ferendæ cruce. 807. 1. quo habitu clerici conueniant. ibid. conciones a Parochis habendæ. 482. 1. quid significant, tum apparatus funebri, tum etiam lumina, cantus &c. 1158. 1. & seq. qui in ijs agendis deliquerint, quomodo puniendi. 158. 2. earum occasione quo loco parandum ecclesiasticis prædium. 353. decret. 48.

Exequiæ anniuersariæ in libro notandæ. 367. decret. 34. & cum statis diebus agi non possunt, in præcedentē diem transferendæ. ibid.

In exequijs Annæ Austriacæ Reginæ Hispaniarum sermo funebris. 1158. 1. cætera vide in verbo funus & officia mortuorum.

EXERCITATIONES.

Exercitationes spirituales ante subdiaconatum, & sacerdotium adhibendæ, & quamdiu. 143. 1. 468. 1. de q; ijs confectis afferenda testificatio. 144. 2. 445. 1. eadē quoque ab alijs sacerdotibus, & clericis adhibendæ. 171. 1. 468. 1. quando a clericis Seminarij ineundæ. 947. cap. primo.

Exercitationes piæ singulorum oblatorum ad ipsorum disciplinæ spiritualis incrementum pertinentes. 835. cap. 1. ad proximorum salutem iuuandam pertinentes. 837. cap. 2. In communi vita adhibendæ. 839. cap. 3. eas obeuntes oblato in missionibus, quam indulgentiam cõsequantur. 843. 2.

Exercitationes spirituales disciplinatorum quæ. 901. c. 5. & Virginum S. Ursulæ. 914. cap. 9. singulorum fidelium. 1079. 2. tam mane obeundæ. 1081. 1. & vesperi. ibid. 2. quam diebus festis, sacris temporibus, ac vigilijs. 1082. 1. a patribus familias in se suaq; familia instituendæ circa opera pietatis. 1084. 2.

Exercitia domestica clericorum Seminarij quæ. 968. cap. 6.

Litteræ de pietatis deuotionisq; exercitationibus tempore quarantænæ in pestilentia. 1055. 2.

EXHORTATIONES.

Exhortationes frequentes ad oblatos quæ, & a quo habendæ. 840. 1. a parochis ad populum adhibendæ. Vide parochi & populus, & fideles ad scholas doctrinæ christianæ, quo die sacram sumunt Eucharistiam, habendæ, & qua de re. 848. 1.

EXISTIMATIO.

An existimationis bonæ sit, de eo inquirendum, qui ad ecclesiam cathedralem promouendus est. 15. 1.

EXORCISMVS.

Exorcismus in baptismo in infanti adhibendus. 503. 2. quare adhibeatur. 500. 1. quomodo adhibendus, cum plures eodem tempore offeruntur. 219. 2. salu adhibendus in eodem baptismo. 504. 1.

Exorcismi energumens a quo legendi. 30. 2. In ijsdem legendis quæ seruanda & fugienda. ibid. 133. 2. & seq. 360. decret. 18.

In exorcismis fontium qui ritus & cæremoniæ adhibendæ. 6. 2. eorum liber qualis. 632. 1.

Exorcistæ functiones. 30. 2. quibus episcopus id munus permittat. ibi. & in eo exercendo quæ cauenda. ibid. sine episcopi facultate non exercendum. 133. 1. 360. decret. 18.

Exorcistæ in orationibus ac ieiunijs exercendi. 267. 2. & quæ in exorcizandi munere præsent. 133. 2. & seq. 360. decret. 18.

Exorcistam occidentis penitentia canon. 527. 2.

EXORDIUM.

In exordio concionis quale dicendi genus adhibendum. 491. 1. & qualis item vox. Ibid. 2. & seq.

EXPEDITIOES.

Expeditiones gratis a Cancellario Episcopali conficiendæ quæ. 286. 1. in Cancellaria Archiep. a quibus, & qua ratione conficiendæ. 688. 1. 690. 1.

Expeditionum ad forum episcopale pertinentium formula a Metropolitanano edita, in tota prouincia seruanda. 283. 1.

EXPOSITIO.

Expositio Eucharistiæ, reliquiarum &c. Vide Eucharistia, reliquæ, &c.

EXPVERE.

Non expuendum a concionatore, nisi necessitate vrgente. 492. 2.

Capitulæ ad expuendi vsum in ecclesia quando, & quomodo purgandæ. 640. 2.

EXSVFFLATIO.

Exsufflatio cur adhibeatur infanti in baptismo. 500. 1.

EXTERNA.

Externa vestis clericorum. Vide vestis.

Externis quem honorem deferant Seminarij clerici. 967. 2. vide Hospites.

EXTINCTORIA.

Extinctoria candelabrorum quando, & quomodo purganda. 641. 1. qualia esse debeant. 624. 2. Vide opercula.

EXTREMA VNCTIO.

Extremæ vnctionis sacramentum a Christo Domino institutum. 540. 2. quibus nominibus appelletur. 541. 1. eius materia & forma quæ, & quid significant. Ibidem. minister qui. ibid. fructus & vtilitates. ibid. & quando a parochis explicandæ. ibid. 93. 2. Siq; id non fecerint, quomodo multandi. 985. 2.

Extremæ vnctionis Sacramentum a solo Parocho, nisi inflet necessitas, ministrandum. 223. 2. 541. 1. Parocho ægrotanti a quibus ministrandum. 67. decret. 15. cum ministratur, Parochi, & eorum qui intersunt, officium. 12. 2. quibus cæremonijs & ritu ministrandum. 541. 2. quæ cauenda in vnctione adhibenda. ibid. & sequenti qua diligentia a Parochis ministrandum. 223. 2. 542. 1. quando ægroto ministrandum. 12. 2. 93. 2. 542. 2. quomodo ministrandum, cum dubitatur an ægrotus viuat. 223. 2. 542. 2. aut si cõ ministrat, moriatur. 223. 2. 542. 2. aut timeatur de morte. 542. 2. aut si sacerdos ministrans deficiat. ibid. aut si aliud oleum per errorem fuerit adhibendum. ibid. 223. 2. quot ministri adhibendi. 141. 1. 542. 2. qualis habitus. ibid. quæ paranda in cubiculo ægroti. ibi. preces, & alia, cum ministratur, ab ijs

INDEX RERVM.

ijs qui adsunt adhibenda, & a domesticis præstanda. 141. 1. 543. 1. quibus ministrandū. 140. 2. 543. 1. & quibus item nõ ministrandum. ibi. 2. 2. 3. 2. amentibus & frenis laboratibus quæ ministrandum. 543. 1. quõ ijs ministrandum, qui sensu aliquo carent. ibi. qualis præparatio, antequam suscipiatur, adhibenda. ibi. confessio, & communi præmittenda. ibid. quid si quis confecti non possit. ibi. corporis item præparatio qualis. ibi. 2. quoties suscipiendum. ibid. quo ordine, seu ritu, & cæremonijs ministrandum. ibid. & seq. post ministratorem quid agendū a parocho. 546. 1. varia eiusdē officia erga ægrotum. ibid. 141. 1. quomodo post ministratorem liceat ægrotum communicare. 222. 1. peste affectis sine mora ministrandum. 249. 2. ecclesiasticis peste affectis a quo ministrandum. 250. 1.

Extremæ vnctionis sacramentum ministrantes religiosi sine parochi facultate, a solo summo Pontifice absoluedi. 983. 2. de huiusmodi sacramento quæ præcipue docendi fideles a concionatore. 487. 1. eiusdem ministrandi instructiones & rubricæ. 540. Ad eius perceptionē quomodo accendendi fideles a Parochis. 542. 1.

In extremæ vnctionis sacramento preces ad Deum fundendæ, & quare. 541. 2. partes corporis vngendæ quæ, & quare. ibid. 141. 1. quare vngantur oleo. 542. 1. cur forma precatoria adhibeatur. ibi. & cruce. ibid.

Extremæ vnctionis oleum quo honore custodiendū, quoue loco. 140. 2. 805. 2. qua ratione deferendum. 140. 2. 542. 2. quæ in deferendo preces adhibendæ. 63. decret. 15. 546. 1. a quibus in via non deferendum. 62. decret. 9. quando simul deferendum cum sacra Eucharistia. 140. 2. 542. 2. eius consecrandi vsui quale vas parandum. 632. 1. & quo vase custodiendū. 636. 2.

EXVLE.

Exules non recipiendi in ecclesijs, nisi consulto episcopo. 34. 1. eos ab exilio reuocans, aut saluum conductum eis faciens gubernator, & officialis status ecclesiastici, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. Item eos receptans dominus & cuius Romanus. ibid. aut in Regno Neapolitano. ibid. Item eos receptates in ditione ecclesiastica. ibid. 2.

Exilio multari possunt clerici peccantes contra decreta de vita, & honestate ipsorum. 20. 2.

Exilio multari clerici in tabellam a cancellario referendi. 282. 2.

F

FABRICA.

FABRICA ecclesiarum, oratoriorum, Piorum locorum, Monasterij monialium &c. Vide ecclesiæ, pia loca, oratoria &c.

Fabricarum ecclesiæ cõsuetudines in alios vsus non auertendi. 74. decret. 18. in eiusdem fabricæ capitulo habendus liber, in quo describantur propositiones eiusdem capituli. 469. 1. decreta item omnia & ordinationes in capitulo factæ, describendæ in libro, & in sequenti capitulo recitandæ. ibid.

FABVLA.

Fabulæ a concionatore non narrandæ. 3. 2. In familia Archiepiscopi fugiendæ. 816. 1. ijsdem interesse clericis vetitum. 19. 2.

FACETIAE.

Facetiæ a concionatore nõ afferendæ. 483. 1. a canonicis, præsertim in choro fugiendæ. 272. 1.

FACIES.

Faciem suam transformantis penitentia canon. 533. 1.

FACINOROSI.

Facinorosi in confratrijs non recipiendi. 289. 1.

Facinorosum hominem R. Ecclesiæ subiectum receptantes in statu ecclesiastico, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. Vide criminosi.

FACTIOSI.

Factiosi a familia episcopi reijciendi. 168. 2.

FACVLTAS.

Facultas Metropolitanani, Archiepiscopi, Episcopi, ordinarij, inquisitoris, Parochi, Vicarij foranei, Visitatoris, Præfeti, summi Pontificis, seu sedis Apostolicæ &c. Vide Metropolitanani, Archiepiscopi, episcopi &c.

Facultas proficiscendi ad loca hæreticorum a quo petenda. 89. 2. 299. 2. 431. 1. & quomodo concedenda. ibid. quando & quõ a parochis concedenda. 299. 2. quibus, & quõ concedenda. 431. 1. qui sine ea discesserit, quõ puniendus. ibid. In quibus petenda quoad librorum venditionem, & impressionem. 90. 1. 299. 2. 432. 433. concionandi, a quo petenda. Vide concionatores. eadem ecclesiæ Rectori exhibenda. 475. 1. Ludi magistrorum quando renouanda, & antequam renouetur, quæ, & a quibus de illorum vita, & moribus inquirenda. 212. 1. 400. 2. Vide ludi magistrorum. vtendi cibis in qua dragesima vetitis, quibus, & quo modo concedenda. 214. 1. 441. 2. & seq. & a quibus ea concedenda Mediolani, tam in Ciuitate quam in Diocesi. 443. 1. commutandi uota. Vide uota. Missæ celebrandæ qualis, & quomodo concedenda. 148. 2. 732. 2. clericis alienæ Diocesis quomodo concedenda. 9. 1. 96. 2. quando renouanda. 8. 2. 65. decret. 2. quando nulla. 366. dec. 30. celebrandi in ecclesia simplici vel oratorio, non nisi saluo iure parochialis ecclesiæ concedenda. 148. 2. celebrandi eodem die pluries, abrogatur. 9. 1. 27. 1. 1. Itemq; celebrandi in priuatis oratorijs. 148. 2. celebrandi extra propriam ecclesiam a quo parochis concedenda. ibid. 424. 2. ministrandi Missæ puero laico a quibus & quomodo concedenda. 412. 2. confessionis audiendæ. vide confessio, & confessores. audiendi confessiones Parochialium ecclesiæ vacantis, aut derelictæ &c. a Vicarijs foraneis concessa quamdiu suffragetur. 410. 2. audiendi furdastros extra cõfessionale, qñ, & a quibus concedenda. 411. 1. prorogandi tempus confessionis infirmis, a quibus, & quomodo concedenda. ibid. confitendi alijs confessarijs, facile a Parochis suis Parochialibus concedenda, quibusq; præsertim, & quomodo. 410. 1. Dispensandi in cautione infantibus adhibenda quomodo ab episcopo concedenda. 303. 2. absoluedi a casibus reseruatis, & censuris. Vide Absolutio, dispensandi super irregularitate. Vide dispensatio, & irregularitas. Absentia studiorum causa a quo concedenda clericis & quomodo. 212. 96. 1. quando nulla. ibid. cui exhibenda. ibid. 45n. 2. Absentia a choro quomodo nõ proficit ad distributiones percipiendas. 27. 1. & a quibus & quomodo concedenda. 415. 1. Vide absentia. inseruendi laicis quomodo clericis concedenda, & quam sæpe renouanda. 20. c. 2. habendi domi mulieres, a quibus & quomodo eisdem clericis concedenda. 414. 1. Vide clericis. excludendi oblatos a cõgregatione pœnes Archiepisc. qualis. 832. cap. 8. Processionis habendæ in octaua Corporis Domini quomodo concedenda. 66. decret. 7. afferendi sacras vestes, indumenta &c. in priuatis ædibus, quomodo concedenda. 405. 1. construendi sepulcra in ecclesia cui exhibenda. 406. 2. Vide sepulcra. celebrandi matrimonia, quomodo concedenda, & conseruanda. 39. 2. Iungendi matrimonio vagos homines, quando ab episcopo concedenda. 64. dec. 26. 151. 1. cõtrahendi matrimonij cum ijs qui prope loca hæreticorum habitant, quomodo concedenda. 64. decret. 25. 151. 1. Vide matrimonium. Renunciandi bonis a mortua a quo petenda. 46. 2. elargiendi aliquid quomodo monialibus concedenda. 48. 2. Ingrediendi monasteria monialium quando & quomodo concedenda, & quibus de causis. 50. 1. loquendi cum monialibus, vnde accipienda. ibid. a nemine siue ecclesiastico siue laico concedenda, etiam colloquendi tantum, sub pœna excommunicationis. 318. 1. Ingrediendi septa in scriptis tantum danda, & a solo episcopo cum adest, aut eo absentia a solo Vicario Generali. ibid. 2. quando sine scripto suffragetur. ibi. loquendi cum externis quomodo a præfeta monialibus concedenda. 50. 1. egradiendi extra septa quando, & quomodo ab episcopo concedi possit. 49. 2. docendi artem sonandi easdem moniales, externis abrogatur. 75. cap. 3. de monial. recipiendi puellas in monasteria educationis causa a quo petenda. 51. 2. concessa regularibus conquirēdi elemosinas, quibus exhibenda.

INDEX RERVM.

hibenda. 426. 2. contra eosdem agendi sibi concessa quo modo vtantur Vicarij foranei. ibid. Vide regulares & moniales.

Facultas cõcilij Prouincial. quoad Seminaria, quæ. 13. 1. Facultates Archiepiscopo in suo foro referuatæ, quæ. 675. 2. & seq. Ab episcopo eiusue ministris gratis concedendæ. 189. 2. & illæ item, quas episcopi per suos vicarios exequi possunt. 54. 2. & seq. a Cancellario Episcopalij gratis concedendæ. 285. 2. & seq. a summo Põtificæ, & Metropolitanõ tempore pestis impetrandæ. 230. 2. & seq. concedendæ eodem tempore Vicarijs foraneis, Parochis, & confessorijs. 231. 2. Visitatorum generalium quales. 660. 1. Visitatorum inferiorum ite. 661. 2. Ab ecclesiasticis in scrutinio Synodi Diocesanæ exhibendæ, quæ. 414. 1. a Ludis magistris obtentæ Parochis exhibendæ. 400. 2. de ingrediendo, & accedendo ad monasteria monialium ad præfectam afferendæ, ex quæ ab illa afferendæ, & episcopo exhibendæ. 318. 2. Facultatum formulæ. Vide formulæ.

FALDISTORIUM.

Faldistorium episcopi quale, & quomodo consiciendum 630. 2. eius integumentum quale. ibid. puluinaria ite. ibid. de eo quomodo aliquando episcopus cõcionetur. 131. 2. 481. 1.

FALSARIVS. falsitas.

Falsarij penitentia canon. 532. 1.

Falsitatem item in ponderibus, & mensuris admittentis. 532. 1. Vide mensuræ.

FAMILIA.

Familia Archiep. duplex, superior, & inferior, & quæ earum vtraque. 811. 1. quando ad mentalem orationem, diuina officia, doctrinam christianam, aliasq; spirituales exercitationes conueniant. ibid. & sequè. quando confiteantur, & communicent. 812. 1. diebus festis quem in locum ad diuina officia cõueniant. 813. 1. piã imaginem, & vas aquæ benedictæ in cubiculis habeat. ibid. quæ caueant in cubiculis. ibid. quomodo ad mensam conueniant. 815. 2. quo vestitu vtantur. 816. 1. arma, ludos, spectacula, & huiusmodi fugiat. ibid. qui, & quando Archiepiscopum domo exeunt comitentur. 817. 1. quomodo se gerant cum hospitibus. ibi. In cubiculis, aut extra domũ cibum sine licentia non capiant. ibi. tumultum, aliq; huiusmodi domi non excitent. ibi. 2. eiusdem familiæ disciplina. 811. caput præpositus. ibid. 1. gubernatio spiritualis, quæ. ibid. & seq. victus in Aduentu, & quadragesima, & totius anni ieiunia. 812. 2. gubernatio temporalis, quæ. 815. 2. & seq. præfectus spiritualis, qui, eiusque officium. 813. 1. & seq. præfectus oratorij, eiusq; munus. 814. 2. clericus oratorij, eiusque munus. 814. 2. Vicarij, Visitatores, & alij officiales fori. Vide Vicarij, Visitatores, &c. Præpositus, eiusq; officium. 817. 2. & seq. Vicarius totius domus, eiusq; officium. 819. 1. & seq. Oeconomus, eiusq; officium. 820. 1. magister cubiculi, eiusq; officium. ibi. 2. & seq. cubicularij, eorumq; officium. 821. 2. & seq. Cappellanus, eiusq; officium. 822. 2. præfectus stabuli eiusq; officium. ibidem. & seq. præfectus cœnaculi, eiusq; officium. 823. 2. Thesaurarius, eiusq; officium. 824. 1. eleemosinarius, eiusq; officium. ibid. Veltiarius, eiusq; officium. ibid. 2. & seq. curator ægrorum, eiusq; officium. 825. 1. Ianitor, eiusq; officium. ibid. 2.

Familia Episcopi qualis. 17. 2. 168. 2. qui in ea potissimũ recipiendi. 17. 2. & qui reiciendi. 168. 2. eius numerus. 17. 2. Præfectus qualis. ibid. In mensa lectio adhibenda. 169. 1. qñ ad orationem vespertinã conuenit. 177. 2. de peste suspecta quomodo se gerat. 250. 2.

Familia Episcoporum tempore Conc. Prouin. explicationi sacrarum litterarum quibus diebus interfint. 313. 1. Familiares Episcopi nihil in collatione ordinum accipiunt. 12. 2. loco mercedis ecclesiastica beneficia sibi non proponant. 14. 2. arma non ferant. 17. 2. quo vestitu vtantur. ibidem. quotidie Missæ interfint. 169. 1. quibus diebus ieiuent. ibidem. 178. 1. confiteantur, & communicent. 169. 1. quæ præcipuè fugiant. ibidem. rudiores doctrinam christianam vt edificent. ibidem. Episcopo celebranti, vel ad diuina officia conuenienti

assistant. ibid. 2. quas causas non agant aut suscipiant. 283. 1. neque item commendent. ibid. quomodo ordinari possint titulo pensionis, aut patrimonij. &c. 267. 1. item si sint alienæ diocesis, post triennium. ibid. cetera Vide in verbo Episcopus.

Familia clericorum. 19. 1. parochi, sacerdotisue suspecti qua ratione domo egredi possit tempore pestilentia. 241. 2. familiæ variæ oblatorum. 832. 2. Vide oblati.

Familia inferioris Seminarij disciplina. 964. cap. 10. Vide Seminarij.

Familia fidelium quibus regulis & quomodo instituenda. 103. 2. 1083. 1. & seq. quomodo tractanda. 1084. 1. eius numerus & qualitas. ibid. qui ex ea eiciendi. ibid. in eius institutione negligentes quando non absoluedi. 766. 1. a patribus familias tota recognoscenda ante benedictionem ædium, & quæ in ea corrigenda. 218. 2. 1061. 1. eadem vniuersa sacerdoti in benedictione ædium obuiam procedat. 219. 1. & cum Eucharistia ali cui ex ea ægroto defertur. 222. 1. de illius institutione, & cura agendum a concionatore. 104. 1. 488. 1. & in benedictione ædium a parochis. 1060. 2. Ineunte quoq; aduentu & quadrag. & alias sæpe. 104. 1. 190. 2. a confessorijs item. 104. 1. In cauponis habenda qualis, & qui ex ea eiciendi. 316. 2. quomodo gubernanda & instituenda a doctrinæ christianæ hominibus. 850. 1. Vide patresfamilias, & famuli.

Familiam suam quomodo gubernet, de eo inquirendum, qui ad episcopatum promouendus est. 15. 1.

Familiarum insignia, & stemmata sacris indumentis, & locis non appingenda, & apposita amouenda. 405. 1. quomodo eadem apponere liceat in funeribus. ibid.

Familiarum Cardinalis, aut assistentis se fingens, vt litteras Apostolicas gratis expedit, a solo summo Pontifice absoluedus. 989. 2.

FAMILIARITAS.

Familia ritas laicorum ab episcopo fugienda. 168. 2. & a concionatore. 478. 2. & a clericis. 468. 1. præcipue vitio forum. 170. 2. a mulieribus christianis fugienda, quæ 919. 1. clericorum Seminarij ab eiusdem officialibus fugienda. 957. 2. a famulis item. 964. 2. clericorum Seminarij inter ipsos qualis. 967. 1.

FAMVLII.

Famuli qui a patribusfamilias domo eiciendi. 5. 2. 103. 1. 1083. 1. eaq; de re monedi a concionatore. 716. 1. eodẽ iubeant diebus festis Missæ interesse. 10. 1. iisdẽ delinquentibus in violatione festi, etiã domini puniendi. 6. 1. Famuli laici regularium tempore paschali in Parochiali communicent. 221. 2. monialium, intra septa monasterij non pernoctent. 50. 1. ad quæ officia admittendi. ibid. & a quo probandi. 53. 1. eorum diuersorium vbi & quomodo extruendum. 600. 2.

Famuli christiani in famulatu Iudeorum esse nõ possunt. 53. 2. diem festum vt integrè obliuerent. 433. 2. In locis publicæ curationis domibus occlusis a quibus obseruandi, tum quoad mores. 246. 1. tum quoad alia. 247. 1. Ab operarijs doctrinæ christianæ quomodo instituendi, & erudiendi. 850. 2. doctrinæ christianæ scholis adscripti quomodo se gerant erga dominos suos. 851. 1. quomodo, & qui recipiendi in familia Archiepiscopi. 818. 1. & fidelium. 1083. 1.

Famuli officialium fori Episcopalis, aut familiarium episcopi, causas non agant aut commendent. 283. 1.

Famuli Seminarij. Vide Seminarij.

Famuli, & famulæ imminente pestilentia conquirendi ad publicam pestis curationem. 232. 2.

In famulatu laicorum, etiam principum, clericis esse vitium. 20. 1.

FARINA.

Farina in Monasterijs monialium quomodo afferuanda. 45. 2.

Farinarium monialium vbi extruendum. 596. 2.

FARTORES.

Fartores quomodo puniendi, si diebus festis aliquid vendant. 403. 2.

FASCIA.

Fascia ad ornatum altaris qualis, & quomodo cõficienda. 625. 2. amictus item sacerdotalis. 626. 1. & planetæ. 627. 2.

FASCIATIO.

Fascinantibus excõcicatio propõita ipso facto. 287. 2.

Ad fascinum præcantatis penitentia canon. 526. 1. & fascinationes facientis. ibid.

FASTIGIVM.

Fastigium campanil quale, & quomodo extruendum. 586. 1.

FATVM.

Fati nomen a concionatore cauendum. 490. 2.

FAVOR. Fautores.

Fauorem dantes violentæ in clericũ manuũ iniectioni a solo summo Pontifice absoluedi. 988. 2. Itemq; cõmunicantium excommunicato a Papa. Ibi. aut percutiendi, capienti &c. episcopi. ibid. Inuadentibus, recipiendis, &c. bona Cardinalium, & aliorũ qui in cõclau sunt. &c. 989. 1. aut trahenti ecclesiasticum ad forum laicale. ibi. 2. appellanti a summo Pontifice ad futurum conciliũ. Ibid. auferenti aliquid de sacris locis. ibi. occidentibus, inuadentibus &c. litigantes in curia Romana. ibid. contra negotium S. Inquisitionis. 990. 2. cõtra Cardinalẽ. ibid. homicidæ aut exuli R. Ecclesiæ in regno Neapoli tano. 991. 1. pro expeditione gratiæ vel iustitiæ. ibid.

Fautores hæreticorum quibus denunciandi. 429. 2.

FEBRIS.

Febris spiritalis quæ, & quam multiplex. 323.

FEMVR.

Femur raro feriendum a concionatore. 492. 2.

FENESTRA.

Fenestra in altari maior ecclesiæ monialium qualis, quo loco, & quomodo extruenda, munienda &c. 49. 1. 191. 2. 592. 1. 593. 2. ad vsum exponedi vestes sacras vbi & quomodo extruenda, & munienda. 49. 1. 592. 1. Ad vsum ministrandæ sacræ communionis ite. 49. 1. 191. 2. 592. 2. Ad vsum afferuandi sacras reliquias. 191. 2. 592. 2. Ad vsum sacri olei infirmorum. 593. 1. Ad vsum confessionis audiendæ. 52. 2. 192. 1. 600. 1. propè ianuam monasterij vbi, & qua ratione extruenda. 596. 1.

Fenestra collocutionis qualis. 49. 1. In quibus monasterijs ea locum non habeat. ibi. & quo tempore aperienda. ibid. 192. 1.

Fenestræ in cellis collocutionis monialium quomodo extruendæ, muniendæ &c. 48. 2. & seq. 595. 2. quando plures construendæ, & vbi & qua ratione. 595. 2. ad eas tantum permittendæ collocutiones monialium cõ externis. 50. 1. non tamen ibi docedæ puellæ extra monasterium degentes. 52. 1.

Fenestræ in ecclesiis monialium tam interiori quam exteriori quomodo construendæ. 593. 2. cõ monasterio in ecclesiis externam aut sacristiam inspicientes tollendæ. 49. 1. 191. 2. quæ permittendæ. ibid. nullæ permittendæ, quæ extra monasteriũ spectent. 194. 2. 601. 1. Ita dem vnde pateat aspectus in monasterium. ibi. & si quæ sint obstruendæ. 192. 1. etiam in foresterijs. ibid. 52. 2. neque vlla huiusmodi faciendæ sine episcopi concessu, & quomodo id ab eo permittendum. 192. 1. si quæ obstruantur, qua ratione id præstandum. 193. 1.

Fenestræ in campanili monialium quales, & quomodo cõstruendæ. 593. 2. In locis item dormitionis. 598. 1. in cellis. ibid. & in Refectorio. 594. 2.

Fenestræ in ecclesijs qua potissimum forma construendæ & quo loco. 565. 2. quomodo muniendæ. 404. 2. 465. 2. 801. 2. quæ in ijs obstruendæ. 383. 1. 465. 2. quo nitore conferuandæ. 126. 1. quomodo describendæ. 703. 2. In oratorio seu ecclesiâ simplici quot & quales, & quomodo muniendæ. 591. 1. In oratorio item in quo non celebratur. ibi. 2. in cappellis vbi, & qua forma cõstruendæ. 123. 1. 566. 1. quomodo muniendæ & ornandæ. ibi. 801. 2. In cappella loci publicæ curationis tempore pestilentia vbi & quales extruendæ. 233. 2. in cappella baptisterij quot & quales. 577. 2. in campanili item. 586. 1. In sacristia item, & quomodo sepiciendæ. 589. 1. sæpe apericiendæ sereno cœlo. 642. 2. ex ædibus in ecclesiis inspicientes obstruendæ. 68. decr. 22.

Fenestræ non spectandæ processiones, præsertim corporis Christi. 156. 2. & seq. ca de re monedi fideles a parochis. 785. 2.

Festella in altaribus vetita, quæ. 123. 2. 462. 2. 570. 2. vt ceolorum in quolibet altari construenda & quo loco. 463. 1. nu. 13. & qua ratione. 123. 2. 463. 1. 571. 1. sacra-

INDEX RERVM.

rij qualis. 582. 2. quædæ, & quomodo purgãda. 640. 2. re liquarum in altari cõstruendo, vbi & qua ratione cõstruenda. 572. 2. Intermedia in confessionali, vbi, & qua ratione extruenda. 584. 2. sacri olei infirmorum item. 405. 2. In eadem afferuandum oleum infirmorum, etia cum domi a Parochis afferatur. 452. 2. sacrarum reliquiarum & oleorum, & vbi extruenda. 405. 2. in eadẽ afferuandæ reliquæ & olea. ibid.

FERCVLA.

Ferula in refectioe cõgregationis foraneæ quot & qualia. 800. 2. Seminarij clericis apponenda item. 951. c. 5. & superioribus item. ibid. 2.

FERETRV M.

Feretra quo loco in cõmiterio afferuanda. 590. 2. ad vsum cathedralium ecclesiarum quot. 607. 1. & collegiatarum item. 614. 2. & parochialium. 619. 2. In cappella locorum publicæ curationis tempore pestilentia item. 234. 1.

Feretri pallium. vide pallium.

In feretro nihil superflitiosis causa apud mortuum adhibendum. 157. 2.

FERIA.

Feria quarta, & sexta in quadragesima concio habenda a Parochis. 401. 2. feria item sexta in aduentu. ibid.

Feria quinta Missa de Spiritu Sancto, aut oratio dicenda, indicta synodo prouinciali, aut Diocelsana. 66. decr. 3. 276. 1. 369. decr. 45. eã celebrantis in honorem Iouis penit. canon. 526. 1.

Feria quarta abstinendum a carnibus in familia Archiep. 812. 2.

Feria 5. in cœna domini Eucharistia sumenda a canon icis & clericis cathedralium, & collegiatarum in Missa conuentuali. 97. 1. 419. 2. In parochiali item ab ijs qui eadem adscripti sunt. 419. 2. Missa solemn. s. vbi episcopo celebranda. 152. 1. hortandus populus ad sanctam cõmunionem. 502. 2.

Feria sexta signum dan. lum passionis dominicæ recolenda. 66. decr. 10. eadem hora monedi fideles vt orient. 489. 1. velitus episcopi qualis. 168. 2. ieiunandum in familia Archiep. & disciplina adhibenda. 812. 2. Abstinendum quoq; a cœna in Seminario. 966. 2.

Feria sexta in quadr. nõ celebranda Missa a sacerdotibus Ambrosianis. 150. decr. 20. 421. 1. nec exponenda sacra Eucharistia, sed crux ob memoriam passionis adorand. 421. 2. & ad eam adorationem passionisq; Domini recordationem populus a Parochis excitandus. ibidem. In eiusmodi crucis expositione quæ seruanda in Parochialibus. ibid. eadem feria habenda concio de passione domini. ibidem.

Feria sexta in Parasceue concio habenda post Euangeliũ de passione domini. 271. 1. 402. 1.

In ferijs quæ fieri vetita. 120. 1. Vide dies festi.

Penitentia per legitimas ferias constituta, quæ. 534. 2.

Ferice appellatio vtendum in foro episcopali. 285. 1.

FERRAROLVM.

Ferrarolum clericis vetitum. 18. 2. 361. 2. 413. 2. præterquam tempore pluuie. ibi. qui illud alio tempore detulerint, quõ puniendi. 413. 2. 443. 1. clericis ite Seminarij extra tẽpus pluuie vetitũ. 968. c. 5. Vide pallium.

FERRERA.

Ferrea candelabra quando, & quomodo purgãda. 640. 1.

Feruum mittentes Alexandriam, vel in partem Ægypti, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

FERVILA.

Ferula a præpositis gestanda diebus solemnioribus, alioqui quomodo multandi. 985. 1.

Ferula albi coloris ferula a sacerdotibus suspectis in ministratioe sacramentorum tẽpore pestilentia. 241. 1. Vide baculus.

FERVOR.

Feruoris remissio quam graue malum, præcipuè in ecclesiasticis. 1185. 1.

FESTIDIES.

Festi dies. vide dies festi.

FEVDVM.

Feudi noie qñ laici nihil ab ecclesiâ cõsequi possint. 10. 1. De oppidis & locis R. E. vacatibus in feudum dãdis a greges a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1.

Feudatarij bonorum ecclesiasticorum investituram renouent. 37. 1. & quomodo. ibid. 2.

FICTI.

Fidei libellarij qui vetiti. 41. 1.

FIDES fideles.

Fides christiana Iudaeis praedicanda. 54. 1. & ad eam conuersis sua bona restituenda. ibid. 2. Ab ea aberrantes quibus denunciandi, & sub qua poena. 429. 2. Itemq; eorum sectatores, fautores, &c. ibid. Ab eadem defciscētis poenitentiae canon. 525. 2.

Fidei affectus qua ratione ante celebrationem Missae a sacerdote excitandus. 730. 2. eius tuenda studium, prima & maxima pastorum cura. 1. 1. eiuſq; tuenda ratio. ibid. 61. tit. 1. 88. 2. 206. 1. 299. 1. ea in re Parochorum diligentia. 1. 2. 400. 1. 387. 1. & monita ad executionem decretorum ad eam rem pertinentium. 400. 1.

Fidei initia seu rudimenta a Parochis in ecclesia tradenda. 2. 2. ob eam rem sodalitas doctrinae christianae instituenda. 61. decret. 2. Vide doctrina christiana. Pueris item a lektoribus tradenda. 30. 2. & a ludi magistris. 89. 2. a compatribus item, filiis quos susceperunt. 501. 2. eaq; de re monendi a concionatore. 485. 2. an ea norint, inquirendum de mendicis vagantibus. 197. 2. ea ignorantes non adhibedi compates in baptismo. 462. decret. 10. 467. 1. 501. 1. neque ad confessionem admittendi. 765. 2. eadem initio confessionis a poenitentibus recitanda. 305. 1. Vide confessio, & confessores.

Fidei professio a quibus praestanda. 1. 1. 15. 2. 89. 1. 114. 1. 206. 1. 299. 2. 400. 1. a promouendis ad cathedrales ecclesias. 15. 2. ab obtinentibus beneficia, & conuenientibus de iure in synodum Dioecesanam. 1. 1. a docētib; litteras aut liberales artes. ibi. 89. 1. 114. 1. etiam arithmeticam & musicam. 114. 1. a concionatoribus, etiam regularibus. 206. 1. 475. 1. Vide concionatores. a confessorijs item. 206. 1. a medicis & chirurgis. ibid. 400. 1. Ab aduocatis, & procuratorib; in causis sanctae Inquisitionis. 206. 2. a bibliopis, & impressoribus. 299. 2. 400. Quo loco praestanda. 1. 2. 89. 1. 278. 2. 390. 1. qui praestiterint, in libri a cancellario referendi. 89. 1. 278. 2. quando, & quomodo praestari possit in Dioecesi Vicarijs forancis. 400. 1. qui nō praestiterint quomodo puniendi. 1. 2. 89. 1. 206. 2. aut qui vt ne praestent, impediunt. 1. 2. eiuſdem praestanda constitutio Pij 14. ab episcopis publicanda, & seruanda. ibid. 1. 114. 1. ea item de re decretum Trid. & prouinciale in synodo Dioecesa promulgandum. 278. 2. & q̄to. 390. decret. 5. eiuſdē praestanda formula. 114. 1. eadem in tabella descripta habenda in sacristia ecclesiae cathedralis. 607. 2. eius praestitae instrumentum, ac testimonium gratis a cancellario Episcopali sciendum. 285. 1. eadem de re liber habendus a cancellario Archiep. & quā in eo describenda. 693. 2.

De fide magistrorum inquirendum, & a quibus. 400. 1. de eius dogmatibus non disceptandū in cōsuetudinibus. 289. 1. An fidē alteri sponderint, interrogandi a Parocho spōsi. 315. 2.

Fides seu testimonij auditae confessionis propte a cōfessarijs dāda. 467. 1. neq; sine ea cōicandi fideles in paschate. ibi. confessionis, & communionis sumptae quando a clericis exhibenda. 68. decret. 26. denunciationis factarū non concedenda a parochis in matrimonio, nisi illis omnibus absolutis. 35. 2. decret. 33. earundem factarū mittenda ad Parochos, cū spōsi sunt alię Parochiae aut Dioecesis. 65. decret. 26. eaq; a quo recognoscenda, antequam matrimonium contrahatur. 35. 2. decret. 38. quo modo a Parochis danda, si matrimonij in locis haereticorū cōtrahendū sit. 64. dec. 25. Vide testimonij, & testificatio.

Fideles, quales eligere debeant cōpatres in baptismo. 7. 1. eadem cū ministratur, qua pietate intersint. 219. 2. die festo Missae intersint. 86. 1. & q̄to. 10. 2. 97. 1. In quibus occupandi die festo. 86. 1. & consecrationis ecclesiae suae parochialis diem colant. 97. 2. ad Missas Pontificales cōueniant, ad idq; a Parochis hortadi. 15. 2. monendi, vt in hebdomada septuagesimae, se xagesimae &c. spectacula & ludos fugiant. 87. 1. & vt vigiliam S. Patroni obseruent. ibi. vt festum corporis D. piē colant. 129. 1. Indulgentiaq; ea de causa concessa euulganda. ibi. intruēdi de sanctorum intercessione, inuocatio, &c. sacrisq; reliquijs, & imaginibus. 118. 2. & seq. q̄to ad quatuor tēporū obseruationem excitandi. 119. 2. saltem semel in anno proprio Parocho constentur. 10. 2. cum ad sacramenta accedunt, monendi vt arma deponant. 91. 2. hortandi, vt diebus dñicis in quadragesima cōicēt. 136. 2. quae alia pietatis opera eo tēpore p̄stēt. 214. 2. & seq. 442. 1. & seq. quae item peccata, & alia p̄cipuē fugiāt. ibi. hortandi, vt Eucharistiam ad aegrotos delatam comitentur, ob eamq; rem indulgentia euulganda. 92. 1. qua pietate eam prosequantur. 222. 1. si obuiam fiant cum deferunt, qualem exhibeant reuerentiam & adorationē. ibi. qua ratione ad oblationes accedant, & quo ordine. 165. 1. qua de re monendi in processibus obuentis. 34. 2. quem in locum conueniant ad orationem, vespertinā. 130. 1. docendi, vt saepius orent. ibi. tempestate imminente ad ecclesiam conueniant. ibi. 2. Indictio Concilio Prouinc. excitandi ad orōnem, & sacramēta. 177. 2. monendi vt conueniant ad litanias. 336. decret. 3. de ecclesiae institutis & precandi studio q̄to a cōcionatore instruendi. 488. 2. q̄to excipiant episcopum in visitatione, eiq; visitanti adsint. 172. 1. eam ob causam a Parochis conuocandi. 173. 1. 67. 1. 2. hortandi ad confessionem, cōcionem & preces pro visitationis optimo successore deligendo. 172. 2. 425. 2. Parocho mortuo pro successore deligendo orent. 67. dec. 15. audito signo orationis pro mortuis quid meditentur & orent. 308. 2. quibus de rebus a parochis instruendi, monendi, &c. Vide Parochi. Vide populus. quando constentur, eucharistia sumant &c. Vide confessio, eucharistia, &c.

Fidei ius quādo, q̄to & qualis dandus a clericis in Seminarium ingredientibus. 956. c. 10. eiuſdē dati instrumentū ac testimonij gratis a Cancellario Episcopali concedendum. 285. 2. dandum etiam a conductoribus priorū locorum. 42. 1. & a procuratoribus monialium. 53. 1. Fidei ius clericis vetitum. 20. 1.

FILII.

Filij quomodo erudiendi. 103. 2. non mittendi ad loca haereticorū ante vigesimum quintū annū. 299. 2. q̄to instituendi ab adscriptis scholis doctrinae christianae. 850. 2. iubendi a patribus familias, vt diebus festis Missae intersint. 10. 1. si delinquant in violatione dierum festorum, etiam eorum parentes puniendi. 6. 1. de eorum educatione. docendi fideles a concionatore. 486. 2.

Filiis familias Iudaei ad fidem conuerso legitima a patre danda. 54. 2.

Filium suū vel filiam occidentis voluntarie, aut nō, poenitentiae canon. 528. 1. itē eisdē necatis mulieris, aut post partū sponte occidētis, vel abortū facientis. ibid. 2. aut etiam necantis, sceleris occultandi causa. ibid. aut sine baptismo, vel confirmatione mori negligētis. ibid.

Filium spirituales violantis sacerdotis, aut Episcopi poenitentiae canones. 531. 2.

A filijs administratorū, & procuratorū fabricae ecclesiasticae & piorum locorū non conducenda praedia, bona, &c. ad eorum administrationem pertinentia. 469. 1.

An filios habeat & quales, de eo inquirendum, qui ad cathedralem est promouendus. 15. 1.

De filij Regis Hispaniarū obitu litterae pastorales. 1088. 1.

Filiorū spiritualiū part⁹ in quib⁹ Deus glorificetur, finis operū Dei & sanctae ecclesiae. 1168. 2. & seq. quibus p̄cipuē rebus impediatur, itemq; educatio &c. 1170. per totam concionem. 1178. per totam concionem.

FINIS.

De fine propter quem creatus est homo, instituendi fideles a confessorijs, & qua ratione. 770. 1.

FISCALES.

Fiscales fori Episcopi iusurādā p̄stēt. 26. 1. eorū officij. 284. 1.

Fisci Archiep. promotor indicem caularū cōficiat, & quā in eo describat. 656. 1. causas ad alios perrinētēs nō attingat. ibi. 2. quae alia caueat, aut seruet. ibi. eiuſdē officij, itemq; substitutorū illi. 679. 1. intersit cōgregatio ni consultationis caularū. 657. 2. q̄n & q̄to a Vic. Gen. conuocandi, & qua de re inquiredi. 659. 1. quo habitu in ecclesia diebus festis cōueniant. 813. 1. nulla illis causa a familiaribus Archiep. commendanda. 817. 1.

Fisci Archiepiscopalis, & Inquisitionis procuratores. seu promotores intersint congregationi S. Inquisitionis. 657. 1. Vide Procurator, & Promotor.

Ad fscū principum saecularium quomodo pertineat mulctas pecuniaria laicis irrogata a iudicibus ecclesiasticis. 54. 2.

FLAMINIVS.

Flaminij Paraphrases in psalmos non vendendae nisi purgatae. 432. num. 11.

FLORES.

Flores clero vetiti in processibus. 783. 1. & Virginibus. S. Vrsulae 913. cap. 4. diebus festis non vendendi. 403. 2. 433. 2. eorum vasa monialibus vetita, depositi aut custoditae causa. 50. 2. aut etiam vendendi causa. 192. 2. Flosculi bibliae vetiti. 432. num. 16.

FOENERATORES.

Foeneratores a communione quando reijciendi. 8. 1. 513. 2. & quando non absoluenti. 11. 2. eorum aedibus non benedicendum. 218. 2. Vide vsurarij.

FOENUM.

Foenum ē sacris locis non succidendum ad pabulum bestiarum. 126. 1.

FOLLIS.

Follis ludus clericis vetitus. 19. 2.

FONS.

Fons baptismalis. Vide baptismalis. est in eo per infusionē baptizatur, cauēdū ne aqua in illum recidat. 134. 2. a qua illius parte stidum in baptismo ministrado. 498. 2. Fontes abaci quales. 631. 1. Vide pelues.

FORCIPES.

Forcipes ferrei ad prunas excipiendas quot habendi in Sacristia ecclesiae cathedralis. 608. 2. collegiat. 615. 2. & Parochialis. 621. 1.

FORES.

Fores ecclesiae a quo custodiendae. 30. 1. qua hora claudendae. 33. 2. In ijs nihil venale proponendum. ibi. neq; pila ludendum, aut strepitus excitandus, & qui deliquerint puniendi. 127. 2. neque quidquam profani tractandum. 437. 2. neque persistendum a clericis superpelliceo indutis. 94. 2. 349. decret. 10.

Foribus sacrorum locorum non affigendae schedulae profanae. 126. 2. Vide ecclesia, lanua, & portae.

FORESTERIAE.

Foresteriae monialium praeposita. 193. 1. In foresterijs monialium quae vetita in professione, & receptione puellarum. 47. 1. In ijs quando cibum capiāt, dormiant aut habitent confessores. 52. 1. 193. 1. Itemq; visitatores. 52. 2. 193. 1. & procuratores aut curatores 193. 1. In ijs nullus alius excipiendus. ibi. neque cibis capiendus, alioqui quomodo puniendi. 52. 2. In ijsdem nulla fenestra construenda, quae in monasterium spectet. 192. 1. Vide hospicium, & moniales.

FORFICES.

Forfices ad vsum sacrae ordinationis quot. 603. 2. eorum forma. 632. 1.

FORMA formula.

Forma baptismi quae. 497. 2. quae circa eam animaduertat Parochus, & populum doceat. 496. 2. 497. 2. quando ea sub conditione vtendum. 497. 2.

Forma sacramenti confirmationis quae, & quid significet. 507. 2. extremae vnctionis quae. 541. 1. & quare precatione absoluitur. 542. 1. consecrationis panis & vini quae. 757. 2. & quoniam ex parte illius defectus in Missa occurrere possint, & quomodo si accidant, se gerat sacerdos. ibid.

Forma dicendi a concionatore adhibenda qualis. 490. 2. oblationis eorum, qui in congregationem oblatorum recipiuntur. 828. cap. 3. aedificandi in ecclesia sepulcri cui exhibenda. 406. 2.

Forma supellectilis ecclesiasticae. 623. 2. crucis. 624. 1. candelabrorum. ibid. emunctorij & operculi. ibi. 2. Tabellae secretorum. 625. 1. mapparum seu tobaleorum altaris. ibid. pallij. ibid. velamenti, seu fasciae ad ornatum altaris. ibi. 2. telae stragulae altaris. 626. 1. stragularū bradelae, & graduum altaris. ibid. caligarij episcopaliū. ibi. d. sandaliorum. ibi. amictus sacerdotalis. ibid. albæ & aurifrigij seu grammatarum. ibid. 2. cinguli. ibi. stolae. ibi. tunnicellae. 627. 1. dalmaticae. ibid. chirothecarum episcopaliū. ibid. planetae. ibid. subbirreti mitralis. ibid. 2. mitrae. ibid. annuli. ibid. gremialis. ibid. Baculi pastora-

lis. ibid. pluuiialis. 628. 1. pectoralis. ibid. veli subdiaconalis. ibi. velorum ministerialium. ibid. veli calicis. ibi. 2. calicis. ibi. patenae. ibi. sacculi calicis. 629. 1. Thecae calicis. ibi. corporalis. ibi. sacculi corporalis. ibi. purificatorij. ibid. 2. hamularum seu vrceolorum. ibid. pelliculae hamularum. ibi. Missalis. ibi. eiusue signaculi. ibi. & integumenti. ibi. & puluinaris. 630. 1. instrumenti candelae sustinentae ad officiorum pontificaliū vsum. ibi. thuribuli, acerrae, & cochlearis. ibi. vestitus sedis episcopalis. ibi. scabellorum assistentium episcopo. ibid. 2. faldistorij. ibi. eiusue integumenti. ibi. & puluinarium. ibi. abaci eiusue vasorum & mapparum. ibid. lintei ad vsum abstergendi manus. 631. 1. Librorum lectorarij epistolarij & euangelistarij, eorumq; integumentorū. ibid. integumenti lectorilium, & ambonis seu suggestij. ibid. vasis gestatorij aquae benedictae. ibid. 2. panni ad abstergendum caput baptizati. ibid. vasorum ad sacra olea continentia. ibid. vasorum sacri olei vasorum. 632. 1. vasculorum ministratoriorum. ibid. forficis ad vsum sacrae ordinationis. ibid. pelliculae ad varia ministeria episcopalia. ibid. Libri exorcismorum. ibid. cereostatorum. ibid. operculorum. ibid. 2. labari seu vexilli. ibi. crotalorū hgneorū. ibi. straguli sedilis sacerdotis. 633. 1. aulæorum ecclesiae. ibid. lectorilium. ibid. librorum seu voluminum ecclesiasticorum. ibid. 2. conopoei sanctissimae eucharistiae, & baptisterij. ibid. tabernaculi paruuli sanctissimae item eucharistiae. ibid. pixidis. 634. 1. eiusue sacculi. ibid. 2. & velorum. ibid. vmbellarum. ibid. lanternarum. 635. 1. cereostatorum breuiorū. ibid. mapparum ad vsum sacrae cōmunionis. ibid. scabellorum oblongorum ad eundem vsum. ibi. vasorum purificationis. ibid. 2. crucis ad aegrotos ferendae. ibid. tabella gestatoriae pacis. ibid. superpellicae. ibi. vasorū instrumentorum, quae in sacristia reconduntur. ibid. vafulorum sacrorum oleorum in plebana ecclesia. 636. 1. & in parochiali. ibid. vasculi extremae vnctionis. ibid. 2. vasis ad aquam baptismalem ferendam accommodatae. 637. 1. vasculi, in quo sacrae hostiae asseruantur. ibid. vasis ad vsum abstergendi calices, & lauandi corporalia. ibi. capsularum corporalium, & purificatoriorum. ibi. Tapeti vsui sacerdotis sacras vestes induentis. ibid. 2. mantilium vsui abstergendarum manuum. ibid. Tabellarū, quae in sacristia affiguntur. ibi. supellectilis officiorum funeralium. ibid. cœnotaphiorum, seu tumbarum, straguli cœnotaphij, pallij tegendi cadaueris, & cœnotaphij. ibid. erucum cœnotaphij. 638. 1. candelabrorum cœnotaphij. ibid. supellectilis instrumentalis, scilicet tripodis ad vsum thuris adolēdi, & cochlearis, tum etiam vasorum ad vsum lampadum. ibid. Vide haec omnia in proprijs etiam titulis.

Forma supellectilis ecclesiasticae habenda in sacristia ecclesiae cathedralis. 128. 2.

Forma tōsurae clericalis, p̄ rōne cuiuslibet ordinis. 267. 2. Formula iurifurandi ab examinantibus praestadi. 1239. 1. iuramenti punctatorum. ibi. testis synodaliū. 179. 2. Canc. Archiep. & notariorū substitutorū, & scriptorū 687. 1. chirographi praestitae confessionis. 770. 1. 772. 2. denunciandi in ecclesia promouendos ad subdiaconatum. 778. 2. examinis & inquisitionis in promouendis ad episcopatum. 15. 1. voti obedientiae oblatorum, clericorum. 829. 1. & receptionis eiusdem voti. ibid. voti laicorum. ibid. voti paupertatis aut subiectionis bonorum 831. 1. epistolae commendatariae ad parochos pro clericis Seminarij tempore vacationis. 953. 2. & ad vicarios item foraneos. ibid. Acclamationum in Conc. Prouinciali. 1229. 1. & in synodo dioecesa. 1241. 1. litterarum, quibus episcopi a concilio absentis excusatio accipitur. 1229. 2. quibus capitula canonicorum cathedralium ad conc. prouinc. mutantur. ibid. litterarum de monitionibus, quae episcopis a conc. prouinc. absentibus mittuntur. ibi. litterarū, quibus conc. prouinc. mittitur ad summum Pont. 1230. 1. litterarum ad episcopos prouinciae de affixione & promulgatione concilij prouinc. ibi. attestationis electionis, & approbationis Iudicij synodaliū. 1241. 2. prorogationis synodi dioecesa. ibid. denunciandi collectas eleemosinarū. 197. 2. & ordinandos. 447. 1.

Formulæ variz. 1189. & seq. concilij Provincialis habendi, & eorum omnium quæ ad illud pertinent. 1191. & seq. vide concilium Provinciale. synodi Diocesana habenda. 1230. 2. & seq. Vide infra synodus Diocesana. facultatis visitatoris Generalis in vrbe, & Diocesi. 1242. 1. facultatis Visitatoris in aliqua vrbe aut Diocesis regione seu parte. 1244. 1. facultatis Visitatoris Generalis in aliena Ciuitate & Diocesi ex delegatione Apostolica. 1246. 1. Litterarum deputationis Vicariorum foraneorum in Diocesi. 1247. 1. Litterarum pro regimine & visitatione scholaru doctrinæ christianæ. 1248. 1. Litterarum missionis oblatorum. ibid. 2. facultatis seu deputationis rectoris Collegij S. Mariæ Nobilius Mediol. 1249. 1. & Collegij Heluetiorum. ibi. 2. Prioris societatis Virginum S. Ursule, & Viduaru S. Annæ. ibid. facultatis pro concionatore. 1250. 1. facultatis ministrandi sacramentum penitentia. ibi. etiam pro confessorijs regularibus. ibi. facultatis Missæ celebrandæ. ibid. 2. etiam pro residentibus, vt in aliena ecclesia Missæ celebrandæ onus suscipere possint. ibid. & pro Parochis. 1251. 1. pro cappellanis mercenarijs secularibus, & regularibus. ibid. 2. pro cappellanis qui inseruiunt diuersis altaribus. 1252. 1. pro sacerdotibus alienæ diocesis. ibid. 2. facultatis, qua permittitur clericum esse in familia alicuius laici causa educationis liberorum. ibid. facultatis, qua permittitur clericum nondum initiatum Missæ sacro, diuinisq; officijs inferuire. 1253. 1. facultatis, qua permittitur puerum laicum ob defectu clericis Missæ sacro alijsq; diuinis officijs inferuire. ibi. facultatis, qua permittitur ecclesiasticum hominem vitæ sustentandæ causa domi habere mulierem senescentem. ibid. & qua permittitur eundem ecclesiasticum hominem habitare in ædibus laicalibus. ibidem. attestationis natalium, morum, & professionis fidei. ibid. litterarum quibus aliquid de sacris reliquijs conceditur Episcopo, qui earu translationi interfuerit. ibi. 2. Litterarum, quibus ex causa probatur absentia Episcopi. 1254. 1. facultatis pro ecclesiasticis, commorandi extra diocesim ob aliquam causam. ibid. litterarum absentie causa studij intra diocesim. ibid. 2. & extra. ibidem. litterarum peregrinationis Iubilei causa ad vrbe pro ecclesiasticis. 1255. 1. Edicti de examine eorum, qui ecclesiæ Parochialis præficiendi sunt. 1256. 1. fidei examinis & approbationis pro Parocho. ibid. litterarum collationis ecclesiæ Parochialis. ibid. 2. litterarum, quæ primum quis ad stationem parochialem accedit. 270. 2. litteraru collationis canonicatus. 1257. 1. etiam si collatio faciendâ sit vigore litterarum Apostolicarum. ibid. 2. Institutionis cappellæ de iure patronatus. 1258. 1. Iuramenti ab ijs præstandi, qui ad beneficia præsentantur. 14. 1. Litterarum deputationis Rectoris pro administratione alicuius ecclesiæ, cù facultate curam, & sacramenta ministrandi. 1258. 1. litterarum deputationis depositarij, & exactoris laici bonorum ecclesiasticorum. ibid. 2. describendi baptizatos in libro 805. 2. monitionis de suscipiendâ confirmationis sacramento. 1259. 1. schedulæ a confirmandis afferendæ. 510. 2. describendi confirmatos in libro 1259. 1. monitionis de sumendo in Paschate sanctissimo Eucharistia Sacramento. 517. 2. Denunciandi interdictos ab ingressu ecclesiæ ob non sumptam in Paschate communionem. 720. 2. Facultatis induendi habitum clericalem. 1259. 2. Indictionis diei sacræ ordinationis. 446. 2. denunciationis quatuor temporum. 119. 2. testificationis pro ijs, qui mensē antè sacram ordinationem Reuerendis. Archiep. vel eius Cancellario se præsentant. 1259. 2. facultatis euulgandi nomina eorum, qui ordinis sacramento initiandi sunt, & de eorumdem scrutinio. ibid. edicti sacræ ordinationis. vide edicta. denunciandi in ecclesia eos, qui ad ordines promotendi sunt. 778. 2. publicandi bona, ad quorum titulum quis ordinandus sit. 1260. 1. Litterarum testimonialium de eorumdem publicatione facta. ibidem. delegationis pro informatione de moribus, & examine de scientia promotendorum ad ordines extra diocesim. ibid. litterarum dimissoriarum ad ordines. ibid. 2. litterarum testimonialium pro prima tonsura. ibid. & pro

ordinibus. ibid. etiam cum dispensatione super defectu natalium. 1261. 1. etiam extra tempora susceptis. ibid. aut ab alieno Episcopo in propria Diocesi de ordinarij licentia. ibi. denunciandi matrimonium futurum in ecclesia. 552. 1. dispensandi in denunciationibus matrimonij. 1261. 2. litteraru testimonialium de publicationibus factis matrimonij contrahendi, quando contrahentes diuersarum sunt parochiarum. ibi. dispensationis super matrimonio iam contracto, ob aliquod impedimentum. ibi. interdicendi nuptias. 1262. 1. describendi matrimonio iunctos in libro. 806. 1. describendi fideles in libro status animarum. 791. approbationis fabricæ ecclesiasticæ. 1262. 2. facultatis profanandi ecclesiam ratione vnionis faciendæ. ibid. facultatis construendi sepulchra. ibi. concedendi indulgentias. 1263. 1. euulgandi, seu exponendi indulgentias a summo Pontifice concessas. ibi. facultatis assumendi informationes de veritate miraculorum. ibidem. 2. denunciandi diem consecrationis Archiepiscopi. ibidem. denunciandi Missas Pontificales. 1264. 1. denunciandi menstruos conuentus Parochorum. ibidem. professionis fidei. 114. 1. receptionis monialium. 1264. 1. examinis puellæ ad religionem admittendæ. ibidem. 2. status eiusdem. ibid. sponsonis dotis. ibid. facultatis habendi capitulum pro puella ad religionem admittendâ. 1265. 1. testimonij de examine puellæ. 1265. 1. Instrumeti depositionis dotis. ibi. 2. facultatis ingrediendi pro habitu. 1266. 1. facultatis ingrediendi pro habitu ante sex menses. ibid. facultatis recipiendæ professionis monialium. 1267. 1. licentiæ alloquendi moniales. ibid. Alloquendi pro parentibus, fratribus, & fororibus tantum. ibid. licentiæ, qua permittitur moniales alloqui exteros. ibid. 2. Licentiæ ingrediendi clausuram generatim concedi solitæ. ibid. & speciatim, concedi solitæ. 1268. 1. facultatis visitandi monasteria monialiu. ibid. etiâ ex delegatione Apostolica. ibid. 2. facultatis pro concionatore monialium. ibid. facultatis confessorij monialium. 1269. 1. licentiæ celebrandi in ecclesijs monialium pro cappellanis mercenarijs. ibid. & ex deuotione tantum. ibid. 2. licentiæ pro clerico qui Missæ inseruiat, & alia ministeria præstet in eadem ecclesia. 1270. 1. deputationis eius, qui alloquendi moniales facultatem concedat in Diocesi. ibi. deputationis curatorum monasterij monialium. ibidem. 2. facultatis colligendi elemosinas. ibidem. etiam pro confratria sanctissimi Sacramenti. 1271. 1. etiam in vrbe & Diocesi. ibi. facultatis pro officio cantoris. ibi. 2. litterarum peregrinationis pro laicis hominibus. 1272. 1. etiam Iubilei causa. ibid. denunciandi decretum concilij provincialis secundi contra notarios legata pia non denunciantes. ibi. 2. iurisurandi a notarijs fori Archiep. præstandi. 25. 1. facultatis accedendi ad ecclesias occasione stationu aut indulgentiaru in rhæda. 1273. 2. Formulæ a Metropolitanis editæ in tota provincia seruandæ. 1289. 1. Iudiciorum item, causarum forensium, litterarum & expeditionum, & omnium ad forum pertinentium. 283. 1. Formulæ curiæ testimonium a notarijs quomodo dandum. 25. 1. Formulæ testimonij confessionis præstite ab Episcopo præscribendum. 140. 2. iurisurandi eorum, qui cooprandi sunt in collegium canonicorum. 159. 2. Formulæ seruandæ in denunciationibus varijs a Parochis faciendis. 425. 1. Itemq; in describendis nominibus baptizatorum, confirmatorum &c. in libro. ibi. expeditionum Cancellariæ Archiep. quo describendæ. 690. 1. Formulæ promissionu in concilio prouin. legenda. 178. 2. Formulæ diarios & codices describendi præscribendæ pro curatoribus fabricæ ecclesiæ & piorum locoru. 369. 1. Formularum liber habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiata. 615. 2. & Parochialis. 620. 2. PORNICATIO Fornicarij. Fornicatio quæ graue malum in ecclesiasticis, quamq; grauius illud Deus oderit, & puniat. 1172. 1. 173. eius committendæ causa maritum suu interficietis penitentia canon. 529. 1. Itē vxorē suā fornicarij consentietis. 531. 1. Itē laici sæpe cū laica fornicantis. ibid. aut cū duabus fororibus. ibi. fornicatis itē Presbyteri. ibi. 2. mulieris et

in se, aut cum altera fornicantis. ibid. fornicari quomodo concupiscentis episcopi, presbyteri, Diaconi, Monachi, clerici, & laici. 532. 2. Fornicationem committentes disciplinati quomodo puniendi. 905. cap. 22. Fornicationes a concionatore exagitandæ. 484. 2. Fornicarij clerici. vide clerici. FORNIX. Fornice cooperiendæ ecclesiæ. 801. 2. Vide ecclesia. FORTUNA. Fortunæ nomen a concionatore vitandum. 490. 2. FORVM. Fori episcopale. 24. 104. 188. 281. 310. Singulis annis ab Episcopo visitandum. 105. 2. peste quoque imminente visitandum ac reformandū. 228. 1. eidem leges & taxæ præscribendæ. 24. 2. 104. 2. Vide leges & taxæ in eodem avaritiæ labes cauenda. 24. 2. iusq; gratis reddi curandum ab Episcopo. 283. 1. qua præcipue ratione dirimendæ lites. 314. 2. Iudicia, & alia in ferijs non exercenda. 120. 1. 403. 1. ab eo qui arce procuratores, notarij, & alij. 105. 2. 314. 2. eiusdem vsui dierum vitium liber ab Episcopo conficiendus. 315. 1. quādo ad illud vocare liceat regulares. 282. 1. Fori episcopalis Vicarij, Iudices, Præfectus reformationum, Notarij, Procuratores, scribæ, cancellarius, seruitores, & nunciij, mulierum, taxæ, scripta, tribunal, iudicia, & carcer, causæ &c. Vide Vicarij. Iudices. Præfectus &c. Fori Archiep. Instructiones. 655. In foro seculari quomodo liceat examinare clericos. 315. 1. Ad forum laicale trahentes ecclesiasticos, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. FRAENVM. Fraenis inauratis vt, episcopo vitum. 16. 2. FRANCISCVS. Franciscus primus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 980. nu. 100. secundus. 981. nu. 111. FRASSINETVM. Frassinum cap. Pleb. Primæ regionis diocesis Mediolanen. 660. 2. FRATRES. Fratricellorum statum aut sectam assumentes, aut in eo perseverantes, a solis episcopis absoluedi. 993. nu. 47. Fratres monialium cum ijs colloqui non possunt sine licentia episcopi. 192. 2. neque septa monasterij ingredi. 50. 2. Fratres monialium regulares. Vide regulares. Fratres S. Francisci de obseruantia in electione ministri generalis &c. aliquem subornantes, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. Item si ad tribunalia appellarint. ibid. 2. Fratres ordinis prædicatorum, Franciscanoru, & S. Augustini in quibus casibus a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 2. & seq. item contra illos, aut moniales eiusdem ordinis aliquid admittentes. ibid. Fratres, seu operarij scholarum doctrinæ christianæ. Vide operarij, & doctrinæ christianæ scholæ. Fratrem suum occidentis penitentia canon. 528. 1. aut illi reconciliari nolentis. 530. 1. aut cum illo contra naturam coeuntis. 531. 2. aut eidem manifestum conuicium inferentis. 532. 1. FRONTISPICIUM. Frons confirmati a quo abluenda. 221. 1. antequam abluatur, non tangenda, eaq; de re monendi fideles a Parochis. 718. nu. 2. 1. neque cum ea madida ad illud suscipiendum accedendum. 717. nu. 15. Frontispicium ecclesiæ quomodo ornandum, & quibus imaginibus. 123. 1. 404. 2. 564. 1. FRVCTVS. Fructus beneficiorum, ecclesiarum, canonicatum, præbendarum, oblatorum, monasteriorum, monialium, piorum locorum &c. Vide beneficia, canonicatus, præbendæ, &c. Fructus prædicationis verbi Dei, qui, & quantus. 839. 1. Fructum vasa eos vendendi causa in monasterijs monialium non habenda. 192. 2.

Fructuum genera in mensa congregationis foraneæ, quot. 806. 2. FRUGALITAS. Frugalitas victus in mensa episcopi adhibenda. 17. 1. a clericis sectanda. 468. 1. In conuentu Diocesano seruanda qualis. 650. 1. occasione quoque celebratâ. 421. 1. qua drag. tempore a fidelibus seruanda. 214. 2. 442. 2. Fruges vltra suum vsu ementes sedi Apostolicæ subiecti, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. Itemq; eas exportantes extra statum. S. R. E. ibid. 2. Fruges vltra earum vsu non afferuandæ in monasterijs monialium. 193. 2. FRUMENTVM. Frumentum in locis sacris non reconduendum, aut afferuandum. 126. 2. neque in cœmeterio ventilandum, aut expandendum. ibid. Frumentum vltra suum ementes, aut impediens eos qui illud comportant ad vrbe in statu ecclesiæ, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. aut qui illud exportant extra statum. S. R. E. ibid. 2. FRUTICES. Fruticum vasa depositi aut custodiæ causa monialibus vitata. 50. 2. FVCVS. Fucus in dicendo a concionatore fugiendus. 490. 2. Fuci causa iudicæ a christianis mulieribus non adhibenda. 53. 2. cum vt deponant mulieres, curandum a Parochis. 288. 1. Fucate mulieres ad confessionem non admittendæ. 763. 1. neque ad sacramentum confirmationis, aut in eo commatres adhibendæ. 717. nu. 13. neque ad sacram Eucharistiam. 726. 1. FVGITIVAE. Fugitiuæ moniales ad sua monasteria redire cogendæ. 49. 2. quæ in conuenticarum numerum adscribendæ. ibid. FVLICIMENTVM. Fulcimentum crucis quale. 624. 1. FVNCTIONES. Functiones propriæ clericatibus imponendæ. 27. 1. & ab ijs qui illos obtinent, obeunda. 365. 2. minoru ordinu ad vsu reuocandæ. 30. 1. & qua potissimum rone. ibi. 145. 2. & seq. 365. 1. & quænam illæ sint. 30. 1. ad oblatarium pertinentes. ibid. ad lectorem. ibi. 2. ad exorcistâ. ibi. ad Acolutum. ibid. 267. 2. & quæratione a clericis exercendæ. 146. 2. in Missa, profectionibus, diuinis officijs, a laicis non obeunda. ibi. 157. 1. 365. 1. 468. 2. etiam in ecclesijs regularium & monialium. 1001. 1. a clericis adscriptis in ecclesijs eidem assignatis obeunda. 64. decr. 24. 69. decr. 28. 468. 1. & qua pietate. 167. 2. anq; illas præstitierint, qui referant, & ad quos. 424. 1. earum quoque præstiturum testimonium quale. 267. 2. a toto clero singulis mensibus ad episcopum afferendū. 171. 1. 364. dec. 25. & in scrutinio Synodali, a hie qui vt puniendi. 414. 1. 983. 2. exhibendum item pro ratione ordinis suscepti ante sacros ordines. 144. 2. 444. 2. Functiones exercetes clerici suspensi, in regularitatem incurrunt. 93. 2. ab ijsdem suspensi sunt clerici male pro moti. ibid. eas obeunt oblati, quam indulgentiam consequantur in missionibus. 843. 2. Functionum clericatum tabella ab Episcopo conficienda. 146. 2. eaq; in sacristia athigenda, & seruanda. 419. 1. maiorum & minorum ordinum habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. & collegiata. 615. 1. In functionibus obeundis chirotheca non induenda. 154. 2. superpelliceu adhibendū ad præscriptu, alioqui quomodo multandi. 985. 1. in ijsdem obeundis quando & quibus in locis præpositi cappam induant. 424. 2. A functionibus suorum ordinum interdicendi clerici, ab ecclesia cui adscripti sunt, recedentes. 146. 2. FVNDAMENTVM. Fundamenta congregationis oblatorum. 327. 1. præcipuū obediencia Archiep. 828. 1. FVNICVLVS. Funiculi signaculi missalis quot & quales. 629. 2. item faculi pixidis. 634. 2. FVNVS. Funus Metropolitanum mortui a quibus prouincie episcopi. 3. pi.

INDEX RERVM.

pis agendum. 311. 1. episcopi mortui a quibus & quomodo peragendum. 34. 2. 558. 2. etiam tempore pestilentie. 252. 2. vide exequiaz, & episcopus.

Punus canonici quorum sumptibus agendum. 67. dec. 14. 558. 2. & a quibus. ibi. Parochi a quibus celebrandum. 67. dec. 15. 559. 1. ea de causa nihil accipiendum. ibid. Vide parochus. clericorum quomodo agendum. 558. 2. In pestilentia quomodo & a quibus agendum. 252. 2. Vide clericus.

Funera quomodo ducenda. 35. 157. 556. 1. & seq. qua hora ducenda. 35. 1. 556. 1. ante solis ortum, aut post eius occasum non agenda. ibid. matutino precipue tempore agenda. ibid. die festo non agenda, precipue mane. 422. 2. 556. 1. & qui contrafecerint, quomodo multandi. 422. 2. & seq. qua via ducenda. 158. 1. 557. 1. quo ritu agenda. 558. 1. miserabilium personarum quorum sumptibus agenda. 36. 1. 557. 2. tempore pestilentie quomodo & a quibus agenda, & quorum sumptibus. 351. 2. & seq.

Funerum punctatores & praefecti, errorum tabella. vide punctatores, praefecti, & tabella. eorum occasione quo loco parandum clericis prandii. 353. decr. 48. & quot in eo clerici adhiberi possint. 70. decr. 33. eorum ducendorum certa hora constituenda. 157. 2. 557. 1.

In funeribus quot cruces, & a quibus adhibenda. 35. 1. 342. decr. 33. 556. 1. 807. 1. quo loco conueniant clerici antequam mortuus esset. 35. 1. 556. 2. Idem chiro thecas non induant. 154. 2. neque alium pro se mittant. 157. 2. 557. 1. nec eorum eleemosinae participes sint. ibid. 423. 1. qualem vestitum adhibeant, & qui non adhibuerint quomodo multandi. 413. 1. qua ratione mortuum ad sepulturam comitentur, & officium in ecclesia persoluant. 35. 2. lumina accensa singuli suis manibus deferant. 158. 1. 557. 1. nec ea extingui ant nisi officio absoluto. 308. 1. quique id curent. 423. 1. quomodo recedat officio absoluto. 35. 2. & qui in eo peccarint, quomodo puniendi. 985. 1. auaritiam maxime fugiant. 468. 1. vestes mortuo adhibitas non retineant, nisi a sponte dantibus. 35. 2. 158. 2. qui potissimum vocandi, & quo ordine. 157. 2. 353. decr. 50. 556. 2. plures non adhibendi, quam defunctus vel eius haeres velint. ibid. qui non admittendi. 353. decr. 49. excludendi ij, qui cum catellis, & canibus accedunt. 414. 1. non admittendi clerici Diocesani in vrbe sine licentia Vicarij Generalis, alioqui quomodo multandi. 414. 2. regulares non vocandi nisi collegiatim, extra necessitatem, tunc vero superpelliceum adhibeant. 366. decr. 33. alienae Diocesis clerici quomodo vocandi, & admittendi. 350. decr. 22. 807. 1. moniales conuersae non adhibenda, neque foeminae seculares monialium vestitu induta. 342. decr. 34. quo ordine incedant parochus regularis & secularis. 35. 2. 556. 2. alij regulares collegiatim conuenientes quem locum teneant. ibid. lumina adhibita quibus debeantur. 35. 2. 67. decr. 16. 342. decr. 31. 423. 1. 557. 2. quorum sumptibus paranda. 35. 2. 557. 2. etiam in efferendis miserabilibus personis adhibenda. 557. 2. eleemosinae causa nihil paciscendum. 158. 1. 557. 2. quata vniciuique persoluenda. 158. 1. & quo loco. 158. 1. 557. 2. nihil paciscendum cum haeredibus aut alijs de cera restituenda. 557. 2. & seq. neq; alterius rei causa quidquam paciscendum. ibid. 36. 1. pia consuetudines seruanda. 36. 1. 67. decr. 17. 158. 2. 558. 1. pignora non accipienda ad cauendum de eleemosina. 158. 1. 558. 1. crucum, cenotaphij, lampadum &c. nomine nihil capiendum. ibid. neque ratione loci in quem mortuus infertur. ibid. curatoribus & huiusmodi certa ab episcopo statuenda merces. 36. 1. quantae eidem danda. 158. 2. quibus nulla danda. ibi. 558. 1. qui eleemosina priuandi seu mercede, tum clericis tum alij. 158. 2. 557. 1. 794. 2. qui & a quibus notandi & corrigendi. 781. 2. quae errata cauenda. 782. 1. ea de re tabella ab Episcopo praescribenda. 98. 1. peccantes ecclesiastici quomodo multandi. 984. 1. itemq; adhibentes cantores, sacristas, laicos sine licentia. ibid. quod officium seu preces recitanda. 558. 1. & a quibus. ibidem 308. 1. Missa praesente corpore celebranda. ibidem & quibus diebus celebrari ea possit aut non possit. 559.

2. mortui a quibus & quo vestita efferedi. 308. 1. 558. 1. tum clericis tum laici. 308. 1. 558. 2. In feretro cum efferitur nihil superstitionis causa adhibendum. 157. 2.

In funeribus seruanda tabella praescripta. 423. 1. quo pallio vtendum. 794. 2. non vtendum pallio altaris, quique id fecerint quomodo puniendi. 354. decr. 51. 367. decr. 34. neque alia indumenta sacra. 68. decr. 19. 556. 2. proprium palliu ad eum vsu comparand. 35. 2. & quoru sumptibus. 157. 2. & seq. illudq; gratis omnibus ac commodand. 157. 2. 556. 2. si a propinquis aut haeredibus comparatur, ecclesiae acquiratur. 36. 1. 556. 2. no tamen adhibendum ad altare sine licentia. 354. decr. 51. Vide pallium.

In funeribus insignia familiarum qua ratione ecclesiae parietibus affigenda. 405. 1. concio si quando habetur, qualis. 36. 1. 557. 1. & quo loco habenda. 158. 1. 557. 1. laudatio mortui quomodo haberi licita. ibid.

Funeralium officiorum supellex qualis. 637. 2. & seq. propria ecclesiae cathedralis. 607. 1. collegiata. 614. 2. & parochialis. 619. 2.

Funeralium libri ritu Ambrosiano in Metropolitana habendi. 606. 1. in collegiatis. 613. 2. & in parochialibus. 619. 1. a cancellario habendi, & quae in eo describenda. 709. 1.

Instruções ad funera ducenda. 556. 1. 780. 1. pertinentes ad praefectum. 780. 1. & ad punctatorem. ibid. 2.

Translationes cadauerum occisorum alienae Parochiae cum funere quomodo permittenda a parochia, intra cuius parochiam delictum commissum est. 157. 2.

Funeralium tabella affigenda in sacristia cathedrali. 607. 2. collegiata. 614. 2. & parochiali. 620. 1. itemque tabella funeralium certis diebus celebrandorum habenda in sacristia ecclesiae cathedralis. 607. 2. collegiata. 614. 1. & parochialis. 620. 1. & simplicis. 623. 1.

F V R N V S Furnarij.

Furnus monialium vbi & quomodo struendus. 596. 2. alia item loca ei adiuncta, quae, & quomodo extruenda. ibi. eius vsus in monasteria introduendus ab episcopo. 192. 2. ad eumq; purgandum, inflammandum &c. nullus externus adhibendus. ibid.

Furnarij qua ratione diem festum integrè colant. 434. 1. monialium a quo probandi. 53. 1.

F V R E S. Furtum.

Furem occidentis poenitentiae canon. 529. 2. furari item aliena concupiscentis. 532. 1.

Furtum committentium varij poenitentiae canones. 530. 1. & seq. illud committentes disciplinati, quomodo puniendi. 905. cap. 22.

A furtis vt milites abstineant, curandum ab episcopo. 317. 2.

F V T V R A.

Futura in codicibus aut in tabulis sorte ducta requirentis poenitentiae canon. 526. 1. eorum praedictio a concionatore vitanda. 3. 1. 483. 2.

G

Abellam exigentes a regularibus ordinis mendicantium, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 2.

Gabriel Mediolani Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 981. num. 114.

Galaratum Cap. Pleb. primae regionis Diocesis Mediol. 660. 2.

S. Galdinus Mediol. Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 979. num. 87.

Gallianum cap. Pleb. quartae regionis Diocesis Mediolanensis. 661. 1.

Ganez a principibus tollenda. 40. 1. eas frequentandi vsus a concionatore exagitandus. 484. 2. 716. 2. in ijs non alenda prostituta foeminae, aut meretrices. 288. 1.

Garibertus Mediolani Archiep. eiusque praecipua gesta. 977. num. 64.

Gasparis Loarte exercitium vitae spiritualis & rosarium christifidelibus a confessorijs suadendum. 771. 1.

Gemma

INDEX RERVM.

Gemmae depositi causa a monialibus non tenenda. 50. 2. earum vsus meretricibus interdicens. 40. 1.

Genibaldi monachi mirum exemplum de nimia sui confidentia, & cohabitatione mulierum. 1185. 2.

Generalis regulariu qn proroget tempus praescriptum coeclarijs monialium. 52. 1. ab eodem, aut eius Vicario approbandus confessor earundem monialium sibi subiectarum. ibid. Generalis Vicarius. Vide Vicarius.

Genitorem suum vel genitricem occidentis poenitentiae canon. 528. 1. vide parentes, pater, & mater.

Gentilium festa celebrantis poenitentiae canon. 526. 1. Itemq; eorum conuiujs vtentis. ibi. eorum nomina in baptismo non imponenda. 135. 2.

Genua haecenda a fidelibus in Missa. 10. 2. 438. 1. praeterquam tempore Euangelij. ibid. eaq; de remonendi a clerico inseruente. 751. 2. alioqui Missa non celebranda. 733. 2. quoties haecenda a sacerdote in Missa, & quomodo. 736. 1. & cum ad altare celebrandi causa progreditur. 741. 1. & seq. a clerico item Missa inseruente. 751. 1. 1. quoties & quomodo haecenda a sacerdote in extrahenda pixide ante ministracionem eucharistiae. 723. 2. quando haecenda a clero in processionibus, & cui. 785. 1. & quomodo. ibid. haecenda ab ecclesiasticis dum consentunt, alioqui puniendi. 793. 2.

Genua ecclesiae quando, & quomodo purganda. 639. 2.

Gerardus Mediolan. Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 979. num. 94.

Gerardi mercatoris cronologia prohibetur. 432. nu. 17.

Germanum aut germanam suam occidentis poenitentiae canon. 528. 1. Vide fratres.

Gerfon de imitatione Christi fidelibus a confessorijs suadendus. 771. 1.

S. Geruntius Mediol. Archiep. eiusque praecipua gesta. 975. num. 22.

Geitus in concione qualis, & quae in eo cauenda. 491. 2. & sequent.

Gesticulationes turpes & obscenae quorum cura tollenda in locis publicae curationis domibusq; occlusis tempore pestilentiae. 246. 2.

Gibbosi spirituales. qui. 323.

Gladus in ecclesia non stringendus, & qui id fecerint quomodo puniendi. 127. 2.

Gladiatoria ars diebus festis vetita. 434. 1.

Globi qui malleis lignis impelluntur, clericis vetiti. 19. 2.

Gloria in excelsis quomodo dicendum in Missa ambrosiana. 742. 2. In Missa pro defunctis non dicendum. 750. 1.

Glossas ad interpretationem concilij Trid. edentes a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.

Glossis interpretantes clementinam ad declarationem regulae sancti Francisci, a solis Episcopis absoluendi. 993. num. 46.

Gorgonzola Cap. Pleb. sextae regionis dioec. Mediolan. 661. 1.

Gotifredus Mediolan. Archiep. eiusque praecipua gesta. 978. num. 71.

Gradualia in Missa conuentali ritu Romano canenda, quae. 97. 2.

Gradualia de dominicis & sanctis ad vsu diuinorum officiorum ritu Romano quot habenda in cathedralibus. 606. 1. in collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2.

Gradus scilicet ecclesie quot. 566. 1. altaris maioris, quot & quales. 567. 2. etiam in ecclesia monialium. 593. 1. altaris oratorij quot, & quomodo construendi. 591. 1. ad cappellae maioris ascensum quales & quot. 566. 2. & seq. ad ascensum cappellae in locis publicae curationis tempore pestilentiae. 233. 2. a parte posteriori altaris construendus qualis. 572. 1. scabelli poenitentis in confessionali qualis. 584. 2.

Gradibus altaris haerere tempore missae vetitum. 97. 1.

In gradu doctorali constituti annulum non ferant, nisi eis ratione dignitatis debeatur. 413. 1. ad huiusmodi gradus doctorales & alios promouendi fidei professione praesent. 1. 1. ijdem doctoratus gradu insigniti mantel lum ferant. 70. decr. 31. etiam qui de familia Archiepiscopi sunt. 821. 2. a parochis non deferendum, etiam

si doctores sint, alioquin quomodo multandi. 423. 1.

Grammatice indumentorum sacerdotium. vide aurifrigium.

Grammaticam docentes fidei professionem praesent. 1. 2. 400. 1. eius classis in Seminario qualis, & quae in ea explicanda. 949. 1. eius rudimenta pueris in ecclesia non exponenda. 127. 1. eiusdem rudimentorum libris adiungendus libellus doctrinae christianae. 211. 2. 401. 1.

Grammatici oblato quae pietatis officia praesent. 829. 2.

Grana in ecclesia non recondenda. 801. 2.

Granaria monialium quo loco, & qua ratione construenda, & munienda. 598. 2.

Grandinibus imminentiibus qua ratione exponendum eu charistiae sacramentum. 92. 1. 349. decr. 9. vide tempestas.

Grassatorum receptatores in ditone ecclesiastica a solo summo Pontifice absoluendi. 991. 2.

Gratia singularis in susceptione ordinum clericis a Deo confertur ad illud munus recte obeundum, idq; ex sacra scriptura confirmatur. 840. cap. 1.

Gratiae alicuius rei in curia Romana obtinenda causa dantes, accipientes &c. a solo summo Pontifice absoluendi. 989. 1. & qui pro eius expeditione aliquid pepigerint, dederint. &c. 991. 1.

Gratiae agenda a sacerdote Missa celebrata. 10. 1. & post mensam ab Episcopis. 17. 2. & clericis. 19. 1. 466. 2. & a monialibus antequam a mensa discedant. 48. 2. pelle restincta quae ratione agenda. 253. 2. de iisdem agendis varie tractatur toto libro memoriali. 1105.

Gratis ab episcopis & eorum ministris concedenda, quae. 54. 2. gratis item ministranda sacramenta. 496. 1.

S. Gregorius magnus ecclesias stationales Romae distribuit, & qua ratione. 1039. 1. eius zelus in animarum salute procuranda quantus. 1183. 1. eiusdem liber de pastoralia Parochis legendus. 18. 1. & alia quoque opera. 182. 1. Quae de concionatore scribit, a concionatoribus imitanda. 475. 2. & seq. eiusdem exemplum in pelle & caritate annonae. 232. 1. eiusdem vita tempore pestilentiae legenda. 245. 1. eiusdem exemplum in agendis eodem tempore processionibus. 236. 2.

S. Gregorij Nazianzeni liber de Theologia concionatoribus utilis. 475. 2. eiusdem homilia, & Gregorij Nisemi de pauperibus subleuandis tempore pestilentiae legenda. 231. 1.

S. Gregorij processio. vide processio.

Gregorij xii. constitutiones, & indulgentiae. vide constitutiones & indulgentiae.

Gremiale ad vsu episcopi celebrantis quodplex. 604. 1. eius forma, longitudo, & latitudo. 627. 2.

Gubernatio spiritualis familiae Archiepiscopi. 811. 1. & seq. temporalis item. 815. 2. & seq. spiritualis ad Seminarium pertinens. 947. cap. 1. & seq. temporalis item. 951. cap. 5. & seq. collegiorum. vide collegia. societatis virginum S. Ursulae. 915. 1. & seq.

Gubernator in statu ecclesiastico, qui licentiam dederit ferendi arma tribus palmis breuiora, a solo summo pontifice absoluendus. 990. 2. Itemq; si aliquem homicidam reuocarit &c. 991. 1.

Gubernatorum societatis S. Ursulae officium. 916. 1. & gubernatricum. ibid. quomodo eis obediant puellae eius societatis. 914. cap. 7. casdem moneant, si quando xgro tent. ibid. cap. 10.

Guido Mediolani Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 978. num. 75.

Guido Antonius Mediol. Archiep. eiusque praecipua gesta. 981. nu. 118.

Gulae vitium a concionatore reprehendendum. 484. 2. 716. 2. ei dediti a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. de eodem poenitentiae canones. 532. 2.

Gulielmus primus Mediolani Archiep. eiusque praecipua gesta. 980. nu. 96. secundus item. ibid. nu. 105.

Gutti olearij quot habendi in cathedrali. 608. 1. in collegiatis. 615. 2. & in parochialibus. 621. 1. eorum forma. 638. 1. Vide vasa.

Gymnasia. Vide Scholae, & Ludimagistri.

INDEX RERVM.

H

HABITATIO.

Habitatio canonicorum, clericorum, Iudæorum, Parochorum, laicorum &c. Vide ædes, domus, domicilium, canonici, Parochi, laici, Iudæi &c.

Habitatio concionatorum in locis in quibus concionantur. 478. 2.

HABITVS.

Habitus clericalis sine episcopi facultate a nemine sumendus. 94. 1. 788. 2. ab omnibus ecclesiasticis induendus ac deferendus. 18. 1. 94. 2. 448. 1. alioqui quomodo multandi. ibi. & a Vicarijs foraneis deferendi. 793. 2. ea de re edictum. Vide edictum. a clerico missæ inferuiente gestandus, & qualis. 751. 1. quæ in eo fugienda. 18. 2. & qui in eo peccant, quomodo puniendi. ibid. 447. 1. a cantoribus quoque laicis in diuinis officijs ac processionibus induendus. 155. 2. eius delati testificatio exhibenda ab ordinandis. 144. 2. 444. 2. 778. 1. de eo item a clericis adscriptis gestato, qui & ad quos referant. 424. 1.

Habitus clericorum in itinere qualis. 19. 1. etiam occasione peregrinationis. 121. 2. 263. decre. 23. a confessorijs, etiam regularibus adhibendus in audiendis confessionibus. 223. 1. a canonicis & clericis tempore concionis, & lectionis. 132. 2. a clero in synodo Diocesana 278. 1. 370. 2. a ministris in ecclesia vel in choro. 311. 1. a cõcionatoribus. 481. 2. etiam si sit sacerdos secularis. 132. 1. 401. 2. 2. disciplinatis. 900. cap. 3. & quando ab ipsi ferendus. ibid. a fidelibus in missa adhibendus qualis. 10. 2. 406. 1. 438. 1. & cum ad confessionem accedunt. 520. 2. & ad alia sacramenta 219. 1. 496. 1.

Habitus monialium a puellis non sumendus, antequam confirmationis sacramentum susceperint. 106. 2. Vide puella.

Habitus clericalis sumendi facultas obtenta quibus exhibenda. 789. 2.

Habitu indecenti, aut non ad præscriptam formam induit clericus in diuinis officijs, functionibus &c. elemosina priuandi. 158. 2. 794. 2.

Habitu muliebri aut virili transformantis faciem suam pœnitentiæ canones. 533. 1. Cetera vide in verbo velitus.

HÆREDES.

Hæredes cogendi debita lumina in funeribus comparare. 35. 2. 67. decre. 17. 4. 2. etiam tempore pestilentie. 252. 1. quid soluant pro pallio in funere adhibito. 36. 1. Vide pallium. legata pia exequi cogendi. 73. dec. 16. libris a defuncto relictis, nisi prius recogniti sint, & facultate habita, non vtantur. 90. 1. 345. decre. 40. 433. nu. 27. quo in loco prandium clericis parent occasione funeris. 353. decre. 48. quomodo illis suadeant Parochi annuaria pro mortuis. 36. 2. ijs inuitis non fumendæ vestes mortui a clericis. 35. 2. neque plures clerici inuitandi, quam ipsi velint. 157. 2. 556. 2.

Hæredes feudatiorum ecclesie in feudum succedentes inuestiturâ postulent, & iuramentum præstent. 37. 2.

Hæredes ecclesiasticorum scripta beneficij successorum tradant. 102. 1. & si quæ inter eos & successores lites de fructibus oriantur, ius commune seruandum. 275. 2.

HÆRESIS Hæretici.

Hæresis quam graue malum. 206. 2. summa diligentia ab episcopo profiganda. 208. 2. Si que non fecerint quas pœnas incurrant. ibidem. eam falso alicui imponentes Inquisitores & alij ministri, a solo summo Pontifice absoluendi. 988. 2. ad eam disponunt peccata fidelium. 77.

Hæresis nomine suspecti a Parochis inquirendi, inuestigandi, ac deferendi. 1. 2. 387. 1. 401. 1. 467. 1. a populo item deferendi. 61. decre. 1. 429. 2. ea q; de re a Parochis monendi. 1. 2. & a concionatore item. 716. 1. In visitatione inquirendi. 24. 1. & a testibus item synodalibus. 180. 1. non dandi pro iudice, aduocato, vel procuratore in causis fidei. 209. 1. In confraternitates disciplinatarum non recipiendi. 900. cap. 1. eorum index in visitatione a Parochis exhibendus. 174. 2. 673. 1.

Hæresis nomine an suspectus sit, an hæreticorum libros legerit &c. de eo inquirendum, qui ad Episcopatum promouendus est. 15. 1. an item hæretici filius aut nepos. ibid. 2.

Hæreses a quibus in synodo Diocesana detestandæ. 1. 1. nostris temporibus propter peccata excitatæ. 77.

Hæretici a Parochis inuestigandi, inquirendi, denunciandi. &c. 1. 2. 467. 1. in visitatione inquirendi. 24. 1. a quibus eijciendi ex ecclesia. 30. 1. sacramentis ministrandis præsentés adeste non permittendi. 496. 1. ad communionem non admittendi. 513. 2. in ecclesia non sepeliendi. 207. 1. 560. 1. In confraternitates disciplinatarum non admittendi. 900. cap. 1. a iudicibus, aduocatis, & procuratoribus non defendendi. 209. 2. a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1. a quibus, qñ, & ad quos deferendi. 429. ea de re edictum. vide edictum. si in prouinciam veniant, quomodo excipiendi hospitio, & cui denunciandi. 299. 1. cum in cauponas diuertunt, a caupone deferendi. 316. 2. eisq; non præbendi cibi veti teria 6. & sabbato. ibid. In ijs inquirendis negligentes Inquisitores, & alij ministri, a solo summo Pontifice absoluendi. 988. 2. an eos norint, interrogandi a confessorijs pœnitentes. 764. 2. & si quos norint, monendi vt deferant. ibid. 774. 1. ea item de re monendus populus a Parochis. 1. 2. eorum index in visitatione a Parochis exhibendus. 174. 2. 673. 1.

Hæretici ex fidelium peccatis in errore confirmantur. 77. si in prouinciam veniant Hæretici milites, quomodo cù eis se gerat Episcopus & Parochus. 206. 2. & seq. Hæreticorum cum catholicis cõmmercio principum cura tollendum. 1. 2. & seq. & Parochorum item. 401. 1. eorum opiniones & argumenta quando, & qua ratione a concionatore referenda, redarguenda &c. 3. 2. 483. 1. eorum libros aut scripta legentes, vel apud se habentes denunciandi. 429. & a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1. etiam imprimentes, & vendentes. ibid. eorum quoque index a Parochis in visitatione exhibendus. 174. 2. 673. 1.

Ad Hæreticorum loca non proficiscendâ sine facultate. 89. 2. 299. 2. 431. 1. & qui sine ea discesserint, quomodo puniendi. 431. 1. ea facultas qualis, quomodo, & a quibus obtinenda. 89. 2. 299. 2. 401. 1. nemini concedenda ante vigesimum quintum annum. 299. 2. ijdem antequam proficiscantur, monendi vt conſiteantur & communi-cent. 304. 1. litteræ ad Parochos de ijs qui ad huiusmodi loca proficiscuntur, & quando promulgandæ. 430. 2. quid cum ijs agendum, quibus in huiusmodi locis aut finitimis habitare permittitur. 89. 2. in ijsdem locis domicilium a nemine constituendum. 299. 2.

Ex hæreticorum locis aut suspectis venientes quomodo excipiendi, & quid cum eis agendum. 299. 1. etiam si sint pueri & adoleſcetes. 401. 1. aut Ludimagistri. 89. 1. ij omnes a Parochis denunciandi, alioqui quomodo multandi. 986. 2. quid agendum in matrimonio, eiusue denunciationibus, cum ijs qui in locis finitimis hæreticorum habitant, contrahendo. 64. decre. 25. 551. 1.

Libri de rebus catholicorum cum hæreticis controuersis vetiti. 431. 1. quibus vendi possint, aut non possint. 432. nu. 7. ea de re edictum. 431. 1.

HAMVLAE.

Hamulæ ad vsum missæ quales. 629. 2. earum peluicula qualis. ibid. Vide vrceoli.

HARPCORDIUM.

Harpicordium monialibus permittitur. 50. 2.

HASTÆ Hastiludia.

Hastæ clericis vetitæ. 19. 2. non ferendæ in processionibus. 797. 2. neque in ecclesiam. 33. 2. 438. 1. & qui contrafecerint, si moniti non respiciant, a Vicarijs foraneis deferendi. 797. 2.

Hastile crucis in processione ferendæ quale. 624. 1. vexilli item. 632. 2.

Hastilia vmbellæ adhibenda quot & qualia. 634. 2. & seq. Hastilia seu perticæ quot habenda ad vsum cathedralium. 608. 2. collegiarum. 616. 1. Parochialium. 621. 1. Vide longuria.

Hastiludia clericis vetita. 19. 2. diebus festis interdita. 86. 1.

INDEX RERVM.

86. 1. idq; sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, & interditi ijs qui intersunt. 435. 1. ea de re edictum. 434. 2.

In hastiludijs morientes quando ecclesiastica sepultura non humandi. 560. 1.

HEBDOMADA Hebdomadarius.

In hebdomada Septuagesimæ, sexagesimæ, & quinquagesimæ monendi fideles vt spectacula ludos, &c. fugiant. 87. 1.

In hebdomada sancta monendi principes & magistratus, vt diuinis officijs in cathedrali intersint. 86. 2. qua ratione excitantur strepitus passionis domini causa fieri solitus. 155. 2.

In hebdomada Paschæ, & Pentecostes nati infantes in cathedralem deferendi ad baptismum. 135. 1. 498. 2.

In hebdomada incidentes dies festi & annuaria, vigilia &c. Vide dies festi, annuaria, vigilia &c.

Hebdomadarius octauo quoque die in orbem a canonicis constituendus. 28. 1. 419. 1. eius munus. ibid. si muneris defuit, puniendus. ibid. 65. dec. 4. 97. 1. quibus diebus Missam solemnem celebret. 32. 2. impeditus sacris missam moneat. 33. 1. alioqui puniendus. ibid. det signum initij & finis diuinorum officiorum. 31. 2. & seq. immunitas est ab officio assuetudinis. 33. 1. die festo pluuiale induat cû vesperas canit. 154. 1. 419. 2. eisq; ministri duo adiungendi. ibid. quo die præpositus Missam canit, in collegiata celebret. ibid.

HEBRÆI.

Hebræorum comitatus in peregrinatione a clericis fugiendus. 121. 2. 363. decre. 23. & a laicis item. 122. 2.

Hebræicæ linguæ cognitio in cõcionatore requisita. 476. 2. Vide Iudæi.

HERERA.

Hederæ ab ecclesiarum & oratoriorum parietibus conuellendæ. 126. 1.

HELVEII.

Heluetiorum Collegium Mediolani episcopi administrationi commendatum. 829. 2. ab oblati gubernandum ibid. in eorum regiones parati esse debent oblatis proficisci. 830. 1.

HENRICVS.

Henricus primus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 979. num. 82. secundus. ibid. num. 95. tertius. 981. num. 112.

HERBA.

Herba in cõmunijs non conferenda. 126. 1. 588. 2. ab ecclesiarum, & oratoriorum parietibus conuellenda. 126. 1.

Herbas medicinales cum incantationibus colligentes pœnitentiæ canon. 526. 1.

HERIBERTVS &c.

Heribertus Mediolan. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 978. num. 74.

Hieronymus Noppus auctor prohibitus. 432. nu. 16.

Hilduinus Mediolan. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 978. num. 66.

HISTORIA.

Historia sanctorum, quorum reliquie in ecclesia asseruatur, conficienda, & in tabella describenda. 116. 1. 402. 2. ea q; legenda in ecclesia. 402. 2.

Historiæ sacræ cognitio in concionatore requisita. 476. 1. eiusq; studia in Seminario instituenda. 258. 2.

Historiæ Iob lectio pestis tempore. 245. 1.

Historiæ sanctorum humi non exprimentæ. 118. 2. apocryphæ in diuinis officijs legi vetitæ. 30. 2. & a cõcionatore non afferendæ. 3. 1. 483. 1.

HISTRIONES.

Histriones eijciendi a principibus. 40. 1. In cauponis diu non excipiendi. 316. 2. qui eos receperint, puniendi. 40. 1. eorum actionibus interesse Archiepiscopi familiarum. 816. 2.

HOMO Homicidium.

Hominem occidentis, seu homicidium cõmittentis pœnitentiæ canones. 529. 1. itemq; homicidium consulentis &c. ibid. 2.

Homicidæ voluntarij a solis episcopis absoluendi. 11. 2. 339. 1. 994. num. 72. In confraternitates disciplinato-

rum non admittendi. 900. cap. 1. qui eos ab exilio reuocant aut saluum conductum facit gubernator & officialis status ecclesiastici, a solo summo Pontifice absoluendi. 991. 1. Itemq; quicumque eos receperint in regno Neapolitano aut in ditione ecclesiastica. ibid.

Homines. vide viri.

HOMILIARIVM.

Homiliarium ad vsum Parochorum conficiendum a Metropolitanis. 3. 1. a parochis habendum. 18. 1.

Homiliaria ad vsum diuinorum officiorum ritu Ambrosiano quot habenda in Metropolitana. 606. 1. & collegiatis. 613. 2. ritu Romano in cathedralibus. 606. 1. & collegiatis. 613. 1.

HONESTAS.

Honestas Episcoporum, & clericorum. 15. 2. 93. 2. 170. 267. 2. 360. decre. 19. ea de re decreta quando legendæ. 55. 2. 279. 1. vide clerici, & Episcopi.

HONORES.

Honor sacerdotibus a laicis tribuendus. 95. 1. eiusdem Episcopis tribuendi instruendi fideles a concionatore. 486. 1. qualem sibi inter se exhibeant Seminarij clerici. 967. 1. & qualem deferant externis. ibid. 2.

Honores non ambiendi, aut querendi a monialibus. 43. 2. & quibus conferendi. ibid. vide monial.

Contra præceptum de honorandis parentibus pœnitentiæ canones. 527. 2.

S. HONORATVS.

S. Honoratus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 975. num. 32.

HORA.

Hora pulsandi diuina officia quæ. 31. 1. eadem ab Episcopo in propria Diocesi statuenda. 155. 1. conueniendi ad diuina officia quæ. 31. 1. matutini & primæ in ecclesia recitandæ. 32. 2. ea de re tabella. vide tabella.

Hora celebrandi ab episcopo statuenda. 150. 1. celebrandi Missam Parochialem & alias, quæ. 149. 2. 733. 1. ad eamq; non celebrantes Parochi, quomodo multandi. 985. 2. & alij quoque. 984. 2.

Hora ducendi funera constituenda. 157. 2. non ducendi funera, quæ. 35. 1. sepeliendi corpora post mortem, quæ. 309. 1. 556. 1. vespertinæ orationis pulsandæ ite. 422. 1. 130. 1. 1007. 1. etiam pro mortuis. 421. 2. eadē in sua diocesi ab episcopo præscribenda. 308. 2.

Hora initij & finis diei festi, quæ. 357. decre. 3. 433. 2. & vè ditionis rerum ad vltimum pertinentium. 4. 4. 1. confirmationis ministrandæ item. 220. 2. & seq. & matrimonij celebrandi. 103. 1.

Hora audientiæ tribunalium fori Archiepiscopalis tum hyeme tum æstate. 816. 2. audientiæ item Archiepiscopi pro domesticis. 817. 1. qua item hora domo clerici non exeant. 19. 2. & Archiepisc. familia extra domum non maneat. 816. 2. qua hora episcopus concionatur, concio a nemine habenda eodem loco sine eius facultate. 132. 2. 482. 1.

Horarum totius anni distributio in Seminario. 952. cap. 6. distributionis item horarum pro missis celebrandis tabella habenda in sacristia cathedralis ecclesie. 607. 2. collegiata. 614. 2. & parochialis. 620. 1.

HORAE CANONICÆ.

Horæ canonicæ a clericis non intermittendæ. 17. 2. alioqui puniendi. ibid. 94. 1. ad præscriptum Breuiarij noui recitandæ, tam ritu Romano. 66. decre. 11. quam Ambrosiano in Diocesi Mediolani. 448. 2. alioqui vt puniendi. ibidem. de ijs recitandis constitutio Pij V. in synodo Diocesana legenda. 279. 1.

Horæ canonicæ in peregrinatione a clericis non omittendæ. 121. 2. 363. decre. 23. quomodo intermitteri possint ratione infirmitatis. 171. 1. 362. decre. 20. qua pietate recitandæ, tum a clericis. 362. decre. 21. tum ab Episcopis. 168. 1. tum etiam a concionatore singulis diebus. 479. 2. quando & quo loco ab ijs qui debent in familia Archiepiscopi recitandæ. 811. 1. etiam a cubicularijs. 821. 2. in diocesi Mediolani ad præscriptum Breuiarij Ambrosiani, non quignoniani recitandæ. 336. decre. 5.

Horæ canonicæ quotidie in choro dicendæ. 31. 1. quomodo diuidendæ. ibid. non dicendæ tempore concionis. 4. 2. qua

INDEX RERVM.

qua ratione canendæ, & recitandæ, cum sit officium duplex. 154. 1. & qua hora dicendæ. ibid. & seq. qua hora pulsandæ. 987. & a quo. 28. 2. quomodo ad eas recitandas in chorum ingrediendum. 31. 2. ne tenuitate distributionum negligatur, qua ratione providendū. 159. 1. in ecclesia Seminarij diebus festis canendæ. 948. 1. in ecclesijs Ambrosianis, etiam fodalitatum, Ritu Ambrosiano recitandæ. 349. decr. 7.

Horarum canonicarum distributione qui multandi. 32. 1. pro earū ratione dandæ distributiones. 162. 1. & qui defuerint, a punctatore notandi. 161. 1. etiam si abfuerint causa Missæ celebrandæ, distributione priuandi. 160. 1. vide distributiones.

Horarum canonicarum vel pulsationis campanarum tabella. 987. de earum peritia examinandi, qui ad maiores ordines promoueri petunt. 145. 2. admit tendi quoque ad beneficia. 268. 1. & qui eas recitare nesciunt, ad subdiaconatum non admittendi. 266. 2. dum illis populus interest, docendus a concionatore vt oret. 488. 2.

Horæ canonicæ de B. Virgine in choro dicendæ vbi & qua ratione. 154. 2. & qui abfuerint quomodo puniendi. ibid. ab ijs qui pensionem habent, recitandæ. 94. 1. quo loco & tempore recitandæ in familia Archiepiscopi. 311. 2. ab ijs qui in locis pijs aluntur, quotidie recitandæ. 195. 2. non recitandæ a clerico dum Missæ inseruit. 307. 1.

HORDEVM &c.

Hordeum in sacris locis non recondendum aut asseruandum. 126. 2.

Horologium in campanili ponendum. 586. 2.

Horreum monialium quomodo custodiendum. 45. 2.

HORTVS.

Horti monialium amplitudo, sepimētum & situs. 192. 1. 599. 1. quæ in eo non serenda aut construenda. 599. 2. in eo irrigando quæ cauenda. ibid.

In hortis clericorum turpes imagines nō habendæ. 94. 2.

HOSPITALIA &c.

Hospitalarius qualis deligendus. 289. 2. nihil accipiat ab ijs, qui hospitio excipiuntur. ibid. qua ratione exceptos instituat. 290. 1. quæ in eorum moribus præcipue obseruet. ibid.

Hospitalia ab Episcopo visitanda. 23. 2. 172. 1. singulis ite annis ab Archiepiscopo in propria diocesi visitanda. 468. 2. in singulis parochijs existentia ad episcopi cum eorum oneribus a parochis deferenda. 42. 1. & in visitatione item exhibenda indice notata. 174. 1. 672. 2. quæ do decimam Seminario soluant. 13. 1. pecuniam mutuo non dent, si ad id instituta non sint. 74. decr. 20. ad excipiendos pauperes, peregrinos &c. erecta quos potissimum excipiant. 196. 1. si peste inficiantur, quomodo eis providendum. 234. 2. ijsdem attribuuntur fructus non residentium episcoporum. 20. 2. & seq.

Hospitalium nomine quomodo liceat elemosinam petere. 42. 1. de eorum statu qui libri a cancellario habēdi, & quæ in eis describenda. 706. 2. eorum bona non alienanda. 42. 1. quomodo locanda. ibi. non emenda aut conducenda ab administratoribus, procuratoribus &c. 74. decr. 19. qui eorum procuratores, syndici, ministri &c. esse non possint. 41. 2.

Hospitalium administratorum, seu gubernatorum, curatorum, ministri &c. eorum bona & iura inquirant, inuentarium conficiant, & quomodo asseruent. 36. 2. ruinosa faciant, occupata recuperent. &c. 41. 2. 194. 2. iurati munus suum exequantur. 42. 1. In diocesi iuramentū Vicarijs forancis exhibeant. 798. 1. in quos vsus fructus distribuunt. 42. 1. si male administrant, quomodo puniēdi. ibid. si redditus non recte dispenfant, a Vicarijs foranei deferendi. 797. 2. quomodo suscepto operi satisfaciant. 194. 2. & seq. quomodo se gerant erga pauperes. ibid. quæ feruent in capitulis & congregationibus habendis. 195. 1. administrationis rationem reddant, & cui. 195. 2. 468. 2. 798. 2. fructus non residentium hospitalibus attributos exigāt. 21. 1. quæ parent & exhibeat in visitatione. 175. 2. 674. 1.

Hospitalium, vbi infantes expositi aluntur, curatores & præfecti quid caueāt quoad eorum nutritionē. 196. 1. Hospitalium domorum preparatio tempore pestilentie.

232. 2. & seq. quot eis sacerdotes & clerici præficiendū. 234. 1. & seq.

Hospitalis domus administratoris subtrahentis aliquid de administratione penitentiarum canon. 530. 2.

In hospitalibus qui non recipiendi. 42. 2. & qui potissimum excipiendi. 196. 1. mares a foeminis separandi. 42. 2. doctrinæ christianæ scholæ instituendæ. 88. 1. intermissa hospitalitas ab Episcopo restituenda. 290. 1. Vide pia loca.

Hospitalitas exercenda a beneficiatis. 37. 2. præcipue ab episcopis. ibid. & in quos potissimum exercenda. ibid. exercenda item in hospitalibus & pijs locis. 41. 2. & vbi intermissa est, Episcopi cura restituenda. 290. 1.

De hospitalitatis officijs a concionatore tractandum. 487. 2.

Hospites qua ratione ab Episcopo excipiendi. 169. 3. eorum ue gratia quos apparatus habere possit. 17. 1. In familia Archiep. quomodo excipiendi ratione mensæ & victus. 812. 2. & seq. 816. 1. 818. 2. & seq. 2. quo visitandi, comitandi, &c. 817. 1. In capponis quomodo excipiendi. 316. 2. si ægrotent, parochis denunciandi, ab eorū inuisendi. 317. 1.

Hospites ignoti non adhibendi compadres in baptismo. 502. 1. neq. patrini in confirmatione. 509. 2.

Hospitium clericis rusticis in vrbe parandū. 20. 1. 468. 2. clericorum tempore synodi quale. 277. 1. 370. 2. laicorum in visitatione fugiendum. 171. 2. hæreticis vbi præbendum. 299. 1. quique præbuerit, quando, & cui eos denunciēt. ibid. ab oblati quomodo & quibuscūq. exercendum. 835. cap. 6. & quale ab ijsdem, cum in vrbe veniunt, deligendum. ibid.

Hospitio qua ratione excipiendus episcopus ab alio episcopo. 281. 1.

HOSTIA.

Hostia in Missa qualis. 740. 1. quomodo post eluationē mouenda. 9. 1. si corrupta videatur ante vel post consecrationem, quomodo se gerat sacerdos. 757. 1. item si dispreat. ibid. si veneno infecta sit, quomodo asseruanda. 759. 2. quid si appareat fracta. ibid. aut in calicem cadat. ibid. vel euomatur a sacerdote. 760. 1. aut in terrā cadat. ibid. in tabernaculo non asseruanda, nisi cum ea vtendum est. 804. 1. quomodo in eo renouanda. 408. 1. cum vterius asseruanda non est, a sacerdote sumenda, non autem populo tradenda. ibi. cum eleuatur, genu flectendum a populo, idq. docendum a concionatore. 716. 2. eius oblatio in Missa ritu ambrosiano quomodo peragēda. 744. 1. benedictio item. 733. 2. eluatio. 746. 1. & consecratio. 745. 2. & sumptio. 748. 1. quomodo in ea renouanda eucharistia. 408. 1. sub eius forma nō præbendus panis benedictus mulieribus post puerperium. 91. 2. 349. decr. 14. 506. 1.

Hostia pro Missæ celebratione & sacra Eucharistia a sacrista parandæ. 28. 2. non a laico nec a foemina conficiendæ. 151. 2. 407. 2. 464. 2. quam recentes adhibendæ, & qñ renouandæ. 136. 2. 407. 2. 513. 1. ad vsus communionis populi non frangendæ. 408. 1. quibus vasculis seu cotillis asseruandæ. 407. 2. ad eas conficiendas, incidendas & asseruandas quæ in instrumenta, & vascula habenda. vide Instrumenta & vascula.

Hostiæ minores ad vsus communionis populi a parochis comparandæ. 424. 2. quales esse debeant. 408. 1. 515. 1. quot asseruandæ in pixide. 804. 1. quam sæpè renouandæ. 407. 2.

In hostijs tum maioribus tum minoribus quæ imago imprimenda. 407. 2. ad eas conficiendas, incidendas & asseruandas instrumenta, cotillæ, & vascula. vide instrumenta cotillæ & vascula. Ad easdem a fragmentis expurgandas cribrum adhibendum. 407. 2. Vide etiam Eucharistia.

HVMANITAS.

Humanitatis classis in Seminario quæ, & qui ad eam admittendi, & auctores eiusdem explicandi. 949. 1. ci classi adscripti quomodo ad alias classes transmittendi. ibid. & seq. quando suas compositiones exponant. 950. 1. Humaniores litteræ a scholasticis tradendæ. 415. 2. in ecclesia non exponendæ. 127. 1.

INDEX RERVM.

HVMERI.

Humeri a concionatore non attollendi, nec contrahendi. 492. 2.

HVMILITAS.

Humilitatis affectum qua ratione excitet in se sacerdos ante celebrationem. 731. 1.

Qua humilitate prosequēda sint diuina beneficia. 1133. 1. & seq.

Humiliatorum ordinis præpositi, qui aliquem ad professionem receperint, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1. eiusdem ordinis ecclesiæ ne debitis muneribus fraudentur, qua ratione curādum ab Episcopo. 271. 1.

HYDROPSIS.

Hydropisis spiritualis quæ, & quam latè pateat. 322.

H Y M N I.

Hymni quomodo in ecclesia canendi. 312. 1. 54. 1. In processionibus a clero recitandi. 342.

Hymnorum libri musicæ notatorum ad vsus diuinorum officiorum ritu Ambrosiano quot habendi in Metropolitana. 606. 1. in collegiatis. 613. 2. In parochialibus. 619. 1.

Hymnaria musico cantu conscripta ad vsus diuinorum officiorum ritu Romano quot habenda in cathedralibus. 606. 1. in collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2. eorum ornatus & forma. 631. 2.

HYPOLITVS.

Hypolitus primus, Mediolani Archiep. eiusq. præcipua gesta. 981. nu. 120. secundus. ibid. nu. 121.

I

IANITOR. Ianua.

Ianitor ædium canonicorum a capitulis constituendus. 424. 1. Ludentes in atrio ædium canonicorum, aut perstreptes arceat. ibid.

Ianitor scholarū doctrinæ christianæ qui, eiusq. officium. 863. cap. 16.

Ianitor Seminarij. 957. 1. vide Seminarij famuli.

Ianitoris familiæ Archiep. officium. 825. 2.

Ianitricæ moniales. vide Moniales.

Ianua ædium canonicorum claudenda. 19. 2. 424. 1. capite illæ baptisterij, qualis. 577. 2. oratorij, quo loco faciēda. 591. 1.

Ianua ecclesiæ quomodo muniēdæ, & claudendæ noctu, & a quo asseruandæ clauēs. 126. 2. 801. 2. In ijs arma non reponenda. 438. 1. eiusdem nimis propinqua altaria amouenda. 123. 2. item extra eas non extruenda, & si quæ sunt, amouenda. 802. 1. Vide ecclesia.

Ianua monasteriorum monialium, quot, vbi, & quomodo construendæ, & muniendæ. 191. 1. 596. 1. qua diligentia custodiendæ. 45. 1. cum apertæ sunt, eò non accedendum a monialibus. ibid. neque ad eas permittendæ externorum colloquutiones. 50. 1.

Ianua in domicilio conuersarum extra clausuram degentium, quæ, & quo loco extruenda. 600. 2. vide portæ.

ICONA.

Icona in sacristia habenda, & quo loco. 589. 2. & in quolibet altari. 426. nu. 1. 803. 1.

Iconæ in ecclesia quando & quomodo purgandæ. 640. 2. Vide imagines, & picturæ.

IDOLOTHVM.

De Idolotho comedentis penitentiarum canon. 526. 1.

IEIUNIVM.

Ieiuniū a fidelibus adhibendum, quale. 12. 1. quadragesimale item. ibid. 213. 2. 441. quibus diebus præscriptū. 12. 1. 214. 1. 441. 2. quando a parochis denunciandum. 382. decr. 3. de eo seruando admonendi fideles a concionatore. 716. 2. quotidie adhiberi curandum a patribus familias in eorum domibus. 1017. 2.

Ieiunium in rogationibus Mediolani adhibendum. 12. 1. ea de re monendi fideles a parochis. 784. 2. toto aduentu olim a fidelibus adhiberi solitum fuit. 1014. 1. pridie diei consecrationis ecclesiæ Parochialis a fidelibus adhibendum. 127. 2. certis item diebus a familia episcopi adhibendum. 169. 1. Item pridie diei primæ sessionis concilij prouincialis ab episcopis, eorumq. familijs ser-

uandum. 178. 1. singulis hebdomadis certo die tempore pestilentie instituendum. 227. 1. pridie diei ordinationis S. Ambrosij Mediolani celebrandum. 356. decr.

1. pridie ite diei festi Sancti Sebastiani martyris. 382. decr. 1. in sacris quatuor anni temporibus seruandum. 12. 1. 119. 2. & qua formula denunciandum. ibid. Vide quatuor tempora. a clero in synodalibus actionibus mane adhibendum. 278. 1. 370. 2. a parochis in baptismo ministrando adhibendum. 502. 2. ante confirmationis sacramentum adhibendum. 508. 2. & seq. 717. nu. 3. & mane item cum suscipitur. 136. 1. 509. 1. ante Eucharistia susceptionem, & Missæ celebrationem quale adhibendum. 514. 2. 731. 2. 758. 2. ab exorcistis, antequam exorcismos adhibeant, adhibendū. 134. 1. benedictioni ædium a parochis præmittendum. 218. 2. certis hebdomadæ diebus in aduentu a fidelibus adhibendū. 1014. 1.

Ieiunij necessitas, fructus, leges, &c. a concionatore exponenda. 487. 2. qui ab eo iuste exulentur. 12. 214. 1. 441. 2. ad illud hortandi fideles pridie festi S. Patroni. 87. 1. ad illud item cohortandi eurgumentum. 134. 1. hortandi item fideles pridie solemnitate Corporis Domini. 785. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 139. 1. 785. 2.

Ieiunium caritatis quale. 534. 2. Itemq. per legitimas ferias, & trium quadragesimarum. ibid.

Ieiunia in Metropolitana denuncianda, & a quo. 337. decr. 10. ecclesiastica seruanda, etiam si in diem festum cadant. 301. 1. in sua familia coli curandum a patribus familias, & dominis. 288. 2. 1085. 1. & ab operarijs ite doctrinæ christianæ. 851. 1. In præsidijs militum seruari curandum ab Episcopo. 317. 1. a clericis in peregrinatione seruanda. 12. 1. 2. 363. decr. 23. & a laicis ite. 122. 2. certis locis seruari consueta, a regularibus colenda Episcopi cura. 213. 1. In ecclesijs collegiatis Parochia libus in Missa conuentali denuncianda. 425. 1. qua formula denuncianda. ibid. a concionatoribus seruanda. 478. 2. Itemq. a populo seruari ab ijsdem admonendi fideles. 716. 2. & an ea seruatur, inquirendum a testibus synodalibus. 180. 1. ea quibus imponenda in confessione. 523. 2. & quibus item non imponenda. 769. 1. a familia Archiep. seruanda, quæ. 812. 2.

Ieiunia ex canonibus penitentialibus præscripta, qualia, & quomodo seruanda. 533. 2. & seq. a disciplinatis adhibenda, quæ. 902. cap. 8. & a virginibus S. Virgule. 913. cap. 6. tempore pestis Mediolani indicta. 1052. 1.

Ieiuniorum temporibus seu diebus hortandi fideles ad confessionem & communionem. 88. 1. & quam alia pietatis opera præsent, & peccata fugiant. 214. 2. Iudicia, & alia ad forum pertinentia, non exercenda. 120. 1. 403. 1. conciones ab Episcopis habendæ. 88. 1. & a parochis item. ibid. 2. hortandi fideles, vt a nuptiarum celebritate abstineant. 550. 2.

Ieiuniorum tabella. 982. 2. in ijs exercendi exorcistæ. 267. 2.

Ieiunantis die dominico per cōtemptum penitentiarum canon. 527. 1. Itemq. ieiunia ecclesiæ violantis. ibid. etiā in quadragesima, & quatuor temporibus. ibid. aut ieiunium ante horam legitimam frangenti. 533. 1. Non ieiunandi facultas a quibus petenda Mediolani. 443. 2.

IENTACVLVM.

Ientaculum occasione diuinorum officiorum aut festorum dierum, in ciuitate clericis vel cantoribus non parandum. 362. decr. 22. occasione funerum, dierum festorum, &c. in Diocesi quo loco parari cōcessum. 353. decr. 48. qui ad illud non admittendi. ibid. Vide prandium & mensa.

IESVS.

Iesu nomen cum dicitur a sacerdote in Missa, qua ratione caput inclinet. 735. 2. Item clericus. 754. 1.

Iesus Mariæ nomē in articulo mortis indulgentia plenaria concessa. 843. 2.

Liber F. Arcangeli de Borgo Nouo de nomine Iesu Ferrariæ impressus prohibetur. 432. nu. 16.

IGNARI.

Ignari a sacris ordinibus reiiciendi. 142. 2. 443. 2. 447. 2. Vide indocti.

IGNIS

INDEX RERVM.

648. orantibus feria sexta ad signum recolendæ passionis dominicæ ab episcopis cõcedenda. quæ. 66. decret. 10. concessa comitantibus sacram. Eucharistiã ad ægrotos, quando denuncianda. 92. 1. 537. 1. 540. 2. orantibus in eleuatione corporis Dñi concessa, a parochis promulganda. 301. 1. & qñ potissimũ. 408. 1. 1000. 2. cõuenientibus ad Missam conuentualem, diuina officia, & processiones sub vexillo &c. concessa, quæ. 1011. 2. eademq; a parochis promulganda. 309. 1. orationi vespertinæ seu communi concessa, quæ. 1006. 2. ea de re litteræ Gregorij Decimertij. ibid. & quando promulganda. 999. 2. 1000. 1. ea indulgentia quando & a quibus promulganda, & quomodo a populo consequenda. 104. 2. orationi item sine intermissione concessa, a parochis promulganda. 301. 1. & quando potissimum. 422. 1. orationi quadraginta horarum concessa a Parochis promulganda. 301. 1. concessa item orationi vespertinæ pro defunctis. 309. 1. 422. 2. ægrotis in visitatione episcopali concedi solita, ab iisdem promulganda. 309. 2. sodalitatibus corporis Domini concessa, sæpè promulganda. 91. 2. 137. 2. disciplinatis concessa promulganda. 106. 2.

Indulgentiæ omnes episcopi auctoritate promulgandæ. 246. 2. populo a Parochis die festo denunciandæ. 98. 2. 425. 2. a concionatoribus nõ promulgandæ iniussu episcopi. 489. 2. a regularibus in eorum ecclesijs cõcessæ, exhibendæ, neq; ab ijs promulgandæ sine episcopi auctoritate. 668. 1. 1001. 2. qua reuerentia populus ad eas consequendas accedat. 34. 2. 439. 2. & seq. 1038. 2. & seq. in litteris Pastoralibus de septem basilicis stationalibus. ea de re editũ. 439. 2. in modeste us ad eas consequendas accessus a concionatore reprehendendus. 484. 2. de iisdem populis in trui curandum ab Episcopis. 119. 1. docendus item, non esse necessariam elemosinam ad eas consequendas. 216. 2. de ijs, quæ ad summum Pontificem referenda. 55. 2. petitiones item circa eas eidem oblatæ in concilio Prouinciali primo. 1202. 2. quid circa eas curent visitatores. 665. 1. eas tẽpore Iubilæi, durante suspensione promulgantes, a quo absoluedi. 994. tit. 64.

Indulgentiæ sodalitati nominis Dei concessæ cum regulis edendæ. 61. decret. 3. episcopi iussu promulgandæ. 106. 2. & quando. 1000. 2. Scholis doctrinæ christianæ concessæ, quæ. 894. 2. & seq. & quando euulgandæ. 872. 401. 1. 1000. 1. & quomodo consequendæ. 87. 2. In festo & octaua corporis Domini concessæ, quæ, & quando euulgandæ. 139. 1. 785. 1. 1000. 1. Scholis sanctissimi corporis Christi concessæ, quæ. 897. 2. & seq. & quando promulgandæ. 1000. 2. orationis causa concessæ, quæ, & quando a Parochis promulgandæ. 301. 1. solatis concessæ, quæ. 843. 2. & seq. disciplinatorum sodalitatibus concessæ item. 909. 2. & seq. tempore pestilentie Mediolani concessæ. 1052. 1. & seq. a summo Pontifice ea imminente impetrandæ, quæ, & quibus. 230. 2. peste morituro cõcedendæ, quæ. 249. 2. ecclesijs stationalibus Mediolani cõcessæ, eaq; de re litteræ pastorales. 1046. 1. earum tabella. 1047. anno Iubilæi cõcessæ. vide Iubileum. Sodalitio Rosarij concessæ, quando promulgandæ. 1000. 2.

Indulgentiarum thesaurus, qualis. 1024. 1. 1039. 2. eius dispensator summus Pontifex. 1024. 1. earum tabulæ, scripta, & monumenta certo libro in Archiuo episcopali notanda. 1062. & in sacristia ecclesiæ, cui concessæ sunt, asseruanda. ibid. earum quoque tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. collegiatæ. 614. 2. Parochialis. 620. 1. & simplicis. 622. 2. earũ quoque scripta, & tabulæ, & inuentarium in visitatione exhibendum. 173. 2. 672. 2. 1. earum liber a Cancellario Archiep. habendus, & quæ in eo describenda. 709. 1. earum litteræ gratis a Cancellario Episcopali concedendæ. 286. 1. earum vigore non absoluedum a casibus referuatis. 305. 1. 520. 1. in earum celebratæ conciones ab Episcopis habendæ, & quales. 482. 1. earum occasione qua ratione, tum viri, tum mulieres ad ecclesijs separatim. accedant. 439. 2. earum item occasione loca mulierum a locis virorum distinguenda. 367. decret. 36. earum formulæ. vide, formulæ.

earum litteræ & inscriptiones quo loco in ecclesijs cui concessæ sunt, proponendæ. 216. 2. earum index a Parochis conficiendus, & cancellario tradendus. 403. 1. dies item in libro notandus. 300. 2. 402. 2. earum occasione oblatæ elemosinæ a quibus colligendæ, & cui attribuendæ. 216. 2. ad eaq; colligendas quo loco capsa statuenda. ibid. quæ, & qua ratione inter sacerdotes distribuendæ. 150. 2. & seq. 337. decret. 7. 351. decret. 26. vide elemosinæ.

INDVLT A.

Indulta cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum a quibus recognoscenda. 55. 1.

INDVMENT A.

Indumenta sacra, seu ecclesiastica, ad formam instructionum conficienda. 101. 1. 405. 1. neque comparanda, aut adhibenda, nisi ad eam formam. 405. 1. antequam adhibeantur, benedicenda. ibidem. 303. 1. 337. decret. 9. In priuatis ædibus non asseruanda. ibidem. quibus armarijs asseruanda. ibidem. quomodo recondenda. 642. 1. a quibus benedicenda. 303. 1. a quibus item nõ benedicenda. ibidem. ad profanum vsum non adhibenda. 68. decret. 19. quomodo asseruanda, & quo loco. 129. 1. 405. 1. In vulgus non exponenda. 129. 1. a canonicis in officijs pontificalibus induenda, quæ, & quorum sumptibus comparanda. 152. 2. sacris imaginibus adhibenda, qualia. 358. decret. 6. ante Missam qua ratione a clerico preparanda. 752. 2. In Missa adhibita, a monialibus non induenda. 194. 1. cum induitur a sacerdote, præscriptæ orationes dicendæ. 467. 2. & quantum illæ sint ritu Ambrosiano. 739. 1. & seq.

Indumenta è lino bisoue confecta, ministerijsque episcopalis addicta, ob mundiciem & lauacionis vsum multiplicia, ad vsum altaris in Missis episcopalibus. 604. 2. ad vsum episcopi celebrantis. ibidem. & ministrorum ei inseruentium. ibidem. ad vsum altaris in Missis conuentualibus in cathedrali ecclesia. 610. 1. ad vsum sacerdotis celebrantis. ibidem. & ministrorum ei inseruentium. ibidem. 2. vsui sacre communionis populo ministrandæ. ibidem. vsui varijs ministerijs. ibidem. ad vsum altaris minoris. 611. 2. ad vsum altaris maioris in Missis conuentualibus ecclesiæ collegiatæ. 617. 1. & sacerdotis celebrantis. ibid. ministrorum ei inseruentium. ibidem. & sacre communionis ministrandæ. ibidem. vsui varijs ministerijs. ibidem. 2. ad vsum altaris maioris in ecclesia parochiali. 622. 1. sacerdotis Missam celebrantis sine cantu. ibidem. & in Missis cum cantu. ibid. ad vsum sacre communionis ministrandæ. ibidem. vsui varijs ministerijs. ibidem. 2. ad vsum ecclesiæ simplicis. ibid. cap. 4.

Indumenta episcopalia, missarum, diuinorum officiorum, ac ministeriorum solemnium vsui necessaria. 602. 2. vsui ministrorum episcopo solemniter diuina officia celebranti inseruentium. ibidem. & sequent. quotuplicia esse debeant. 603. 2. & sequent. eorum conuenientia in materia & colore. 623. cap. 5. eorum forma. vide forma. Vide supellex.

Indumenta cadaueri adhibita quibus debeantur. 158. 2. monialium, in vestiario asseruanda. 193. 2. altarium. vide altaria.

Indumentis sacris insignia, stemmataue familiarum non appingenda, & apposita. amouenda. 405. 1. eorum armaria a quibus, & intra quod tempus conficienda. ibidem.

Indumentorum supellex. vide supellex.

Indumentum ministrorum in choro vel in ecclesia, quale. 31. 1. eo induti, chirothecas non induunt. 154. 2. qui sine eo ad diuina officia conueniunt, quomodo mulstandi. ibid.

Indumentum faldistorij. vide faldistorium, & integumentum.

INEPTI.

Inepti, ad concionandi munus non admittendi. 474. 2. Ineptæ res a concionatore non asserendæ. 483. 1.

IN-

INDEX RERVM.

INFAMES.

Infames, a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. 549. 1. ad concionandi munus non admittendi. 474. 2. In baptismo compates non adhibendi. 501. 1. ad sacra communionem non admittendi. 513. 2. in confratrijs & scholis non recipiendi. 289. 1. e cauponis eijciendi. 316. 2.

Infamiane sit notatus, inquirendum de eo, qui ad episcopatum promouendus est. 15. 1.

INFANTES.

Infantes baptizandi, vel baptizati. Vide baptizandi, & baptizati.

Infantes expositi quomodo baptizandi. 91. 2. 349. decret. 11. quod eis nomen imponendum. 349. decret. 11. 502. 1. In libro eorum nomen a Parochis notandum. 303. 2. 502. 1. Schedulam eisdem appensam asseruandi, monendi fideles a Parochis. 502. 1. quid de iisdem exponendis moneant Parochi populum. ibid.

Infantes sine baptismo mortui, de ventre matris extracti, non humandi in ecclesiastica sepultura. 560. 1. de peste suspecti, quomodo baptizandi. 243. 1. In locis publicæ curationis existentibus, & a peste conualescentibus, a quibus curandi. 251. 2. peste restincta, eisdem ceremoniæ adhibendæ, quæ in pestilentia adhibetæ non fuerunt. 254. 2.

Infantes baptizatos scienter rebaptizantes, quomodo puniendi. 349. decret. 12. eosdem pijs locis exponentes, quando a solis episcopis absoluedi. 11. 2. 339. 1.

Infantes expositi in hospitalibus quot assignandi singulis nutricibus. 196. 1. ne suffocentur, quæ cautio a matre, & nutricibus adhibenda. 135. 2. & seq. 407. 1. eam non adhibentes excommunicantur. 136. 1. 303. 2. etiã qui id facere nutricem matremue coegerint, aut ne fiat, impederint. 303. 2. ea de re decretum fidelibus a Parocho promulgandum. 136. 1. 407. 1. præcipue baptismo peracto. 505. 2. contra inobedientes quando, & qua ratione procedant parochi. 407. 1.

INFERIORES.

Inferiores episcopi, vestes sacras, &c. non benedicant sine sedis Apostolicæ auctoritate, nisi id possint de iure. 303. 1. quando cognoscere possint, ac definire controuersias beneficiorum. 314. 1. quando item causas matrimoniorum aut criminũ cognoscere possint. ibid. 2. Indicem casuum, & gratiarum cum indulgentijs soluta pecunia populo proponentes, &c. a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. Vide prælati.

Inferioribus commissa executio, eadem commissa censor superioribus. 426. 2.

INFIDELIS.

Infideles a quibus eijciendi ex ecclesia. 30. 1. cum sacramentis ministrantur, adesse non permittendi. 496. 1.

INFIRMI.

Infirmi quando, quomodo, & qua ratione visitandi &c. 534. qui maxime subueniendi. 535. 1. quid potissimum a Parochis cohortandi, & monendi. ibid. hortandi, vt infirmitatem patienter ferant. ibid. vt spem falsam abijciant. ibidem. 2. vt sacras imagines domi habeant, & aquam benedictam. ibidem. vt elemosinas erogent, orationes adhibeant, &c. ibidem. hortandi ad confessionem, & quibus præcipue rationibus, & quæ in eo genere cauenda. 536. 1. non audiendi a sacerdotibus non approbatis extra casum necessitatis. 760. 2. qua cautio absoluedi, si quid restituere debeant. 768. 2. Vide confessio. quomodo cohortandi ad sacram eucharistiam sumendam. 536. 2. quando pro viatico communicandi. ibid. & quando post viaticum communicandi. ibid. Vide Eucharistia. qua ratione vtantur facultate sibi tradita comedendi carnes in quadragesima. 63. decret. 20.

Infirmi cuiuscunque parochiæ a Parocho inquirendi, & inuisendi. 7. 1. 223. 2. & sequent. 425. 1. 534. 2. 773. 1. 806. 1. & quo habitu. 535. 1. a sodalibus charitatis inuisendi, & subueniendi. 911. 1. In cauponis existentes Parocho denunciandi, ab eoq; inuisendi. 317. 1. quomodo a medicis inuisendi: vide medicis.

Infirmi ecclesiastici, a quibus inuisendi, subueniendi, &c. 67. decret. 15. 311. 1. 425. 1. qua ratione a Parochis

inuisendi, &c. 535. 1. a quibus, & cui denunciandi. 789. 2. a quibus communicandi. 537. 2. etiam Prælati. ibidem. & episcopi. 311. 1. & parochi. 67. decret. 15. Vide clerici, ecclesiastici, sacerdotes, Parochi, Episcopi, Prælati.

Infirmi Eucharistiam euomentis, Pœnitentiæ canon. 533. 1. de eo quid perquirant Parochi. 535. 1. & qua ratione super illum orent. ibid.

Infirmos visitare negligentis, Pœnitentiæ canon. 533. 1. eorum visitatio, & cura. 534. confessiones quo habitu audiendæ. 762. 2. 536. 1. non proroganda ultra triduum sine concessu Episcopi. 140. 1. eorum vsui instituta pia loca, quomodo administranda. 41. 2. Vide loca pia. eorum oleum. vide oleum.

Infirmæ femina, seu mulieres. Vide mulieres, & ægrotæ.

Si infirmetur sacerdos celebrans ante vel post consecrationem, quid agendum. 759. 1.

Infirmitatis causa absentibus quando dandæ distributiones. 27. 2. & quando non dandæ. 273. 2. quando, & qua ratione possint omitti horæ canonicæ. 171. 1. 362. decret. 20.

Infirmitatis, seu curatoris ægrotorum familiæ Archiep. officium. 825. 1.

Infirmitatis doctrinæ christianæ, quot & quales, eorumque munus. 862. cap. 15. disciplinatorum. item. 904. cap. 18.

Infirmitas in monasterijs monialium ædificanda. 193. 1. & quomodo. Vide locus ægrotantium. Vide cetera in verbo, ægroti.

INFLATA oratio.

Inflata oratio a concionatore fugienda. 491. 1.

INFUNDIBVLA.

Infundibula ad vsum olei lampadum, quot habenda in cathedralibus. 608. 2. In collegiatis. 615. 2. & parochialibus. 621. 1. eorum forma. 638. 2.

Infusionis baptismus. 498. 2. quando adhibendus. ibid. quid in eo ministrando cauendum. ibid. 805. 1. quando adhibendus adulto. 507. 1. quo vase in eo infundenda aqua. Vide vas, & peluis.

Infusionis ritu ministrandus baptismus a parocho seu sacerdote peste affecto, vel suspecto. 241. 1. eodem ritu ministrandus infanti peste laboranti, aut suspecto. 243. 1.

INGENIVM &c.

Ingenio rudi, non recipiendi in congregationem oblatorum. 828. cap. 2.

Ingluuias a militibus in præsidij fugienda episcopi cura. 317. 2.

Ingrati animi crimẽ maxime Deus odit, Idemq; maxima damna importat. 255. 1. 1126. 1. & seq.

Ingressus monasteriorum. Vide monasteria, chori. Vide Chorus.

Ingressu ecclesiæ ponendũ vas aquæ benedictæ. 465. 2. Ingressa: vide introitus.

INIMICI.

Inimici ecclesiasticorum, domesticis, seu agnatis, & confanguineis. 1176. 2. vide agnati.

Inimicitia, tempore quadragesimæ & ieiuniorum præcipue a fidelibus deponendæ. 214. 2. 442. 2. Id etiam curandum ab episcopo. 304. 2. & qui non deposuerint, nõ permittendum vt in Paschate communicent. ibid. ab iisdem non accipiendæ oblationes. 165. 1.

Inimicitiasne gerat capitales, inquit endum de promouendo ad episcopatum. 15. 1.

Inimicitiarum causa, quando, & quando liccat Parochis ab ecclesia parochiali abesse. 274. 1.

INIVRIAE.

Iniuria parentes afficientis pœnitentiæ canon. 527. 2. eius vlciscendæ causa domum communicantes, &c. in statu ecclesiæ, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 1.

Iniuriæ quibus præcipue locis a procuratoribus, notarijs, & scriptoribus fori Archiep. curandæ. 656. 2.

INNOCENTIVS.

Innocentij tertij cõstitutio de rebus profanis in ecclesijs non recondendis aut asseruandis, seruanda. 126. 2.

1 2 Inno-

Innocentem occidentis penitentia canon. 529.2. Innocentia vite summo studio ab oblatis amplectenda. 837.1. & a concinatore. 475.1.

INQUISITIO.

Inquisitio de fide, vita, moribus, &c. præficiendorum cathedralibus, quæ. 15. 1. ordinandorum. 549.1. 143. 2. 778.2. & seq. ludi magistrorum. 89. 1. puellarum ad religionem admittendarum. 46. 2. & nouitiarum ad professionem. 47.1. Vide ordinandi, puellæ, nouitiæ, & ludi magistri.

Inquisitiones cædis alicuius, in sacris locis a iudicibus & notarijs fori secularis fieri veritæ. 34. 1. a confessario initio confessionis præmittendæ, quæ. 764.1. & postquam penitens confessus est. 765.1.

Inquisitionis officium qua ratione a principibus adiudandum. 2. 1. eius læsores, & violatores puniendi. 89. 2. eaque de re constitutio Pij V. promulganda. ibidem. eius causarum acta non imprimenda. 209. 1. eiusdem studiosum defensoremque quomodo se præbeat concionator. 489. 2. eius aduocati, & procuratores: Vide aduocati, & procuratores. eius testes quomodo excipiendi a procuratore fisci Episcopalis. 287. 1. eius ministri in hæreticis inquirendis negligentes, a solo summo Pontifice absolventi. 988.2. Item qui eos, aut episcopos in huiusmodi officio impediunt. 990. 1. aut qui eos perterrefecerint, occiderint, &c. aut eorum ædes, aliaue res expugnarint, &c. ibidem. 2. Itemque qui eiusdem officij libros, licentias, &c. combusserint. ibidem. & qui contra illius officium delinquentibus veniam petierit &c. ibidem. in eiusdem officij negotio deficientes Domini temporales, a solis episcopis absoluenti. 993. num. 24. ad eiusdem officium libri & scripturæ pertinentes, a cancellario Archiep. habendi, qui, & quot. 693.1. an aliqui ad huiusmodi officium pertinentis norint, interrogandi penitentes a confessarijs. 521.2.

Inquisitionis congregatio, ab Episcopo, & Inquisitore instituenda, & qualis. 208. 2. quando conuocanda. ibidem. quid in ea tractandum. ibid. In eam admissi secretum iurent. 209.1. Itemque notarij, consultores, & custodes carceris, idq; sub pœna excommunicationis, si illud violarint. Ibid. Itemque, a solis episcopis absoluenti. 994. nu. 83. eiusdem congregationis initio quæ preces recitandæ. 314. 1.

Inquisitionis congregatio, quando, quoties, & quo loco habenda in foro Archiepiscopali. 657. 1. quis in ea præsit. ibid. qui intersint. ibid. & quo ordine se deant. ibid. 2. qui libri ad eam pertinentes a cancellario habendi. 693. 1.

Inquisitionis Romane Patribus qui libri deferendi. 90. 2.

Inquisitores in hæreticis inquirendis negligentes, a solo summo Pontifice absoluenti. 988. 2. si ipsi, eorumue commissarij pecuniam modis illicitis extorqueant, &c. a quibus absoluenti. 994. num. 61. qui eos in eorum officio impediunt, a solo summo Pontifice absoluenti. 990. 1. Item qui perterrefecerint, interfece- rit, &c. aut eorum ædes, aliaue res expugnarint, &c. ibidem. 2.

Inquisitori denunciandi hæretici, quando, & a quibus 429.2. ea de re monendi fideles a concionatore. 489. 2. 716. 1. aduentus quoque, & habitatio hæretici in provin- ciam venientis. 299. 1. Vide hæretici. denunciandi item, qui libros damnatos vendunt. 90. 2. ad eum quoque deferendi libri vulgares de officio Beatæ Mariæ Virginis. ibidem. sine eius facultate non profici- scendum ad loca hæreticorum. 299. 1. 431. 1. non ha- bendi, aut legendi libri vulgares sacræ scripturæ, & controuersiarum cum hæreticis. 90. 1. ab eo subscri- bendum indicibilibus, antequam vendantur. ibid. & antequam euulgentur, aut imprimantur, approbā- di, & recognoscendi. ibid. 345. decr. 40. 432. nume. 20. & seq. itidem de libris a defuncto relictis. ibid. & de li- bris paruulis variarum precum. 90. 2.

INSANIA.

Insani homicidium perpetrantis penitentia canon. 329.2.

An insanierit, inquirendum de promovendo ad episco- patum. 15. 1.

Ex insania seipfos occidentibus concedenda ecclesiastica sepultura. 560. 1.

INSCRIPTIONES.

Inscriptiones reliquiarum quomodo conseruandæ, aut renouandæ. 116.1. Vide reliquiæ.

INSIGNIA.

Insigne propriæ dignitatis quando ab ecclesiasticis adhi- bendum. 341. decr. 28. Parochorū quale, & quo loco ferendum, & a quibus. ibidem. 413.2. quibus in locis a præpositis tempore diocesani conuentus adhiben- dum. 647. 1.

Insignia imaginibus apponi solita, qualia, & quibus apponenda. 575.2. & seq. episcopalia, a quibus tenenda episcopo concionante. 131. 2. & seq. 481.1.

Insignia seu stemmata familiarum, sacris indumentis & locis non appingenda, & apposita amouenda. 405.1. In funeribus qua ratione ecclesiæ parietibus affigen- da. ibidem.

Insignia clerici in processione. vide vexilla.

INSTANTIA.

Instantiæ variæ promotorum in Concilio Prouinciali: contra episcopos absentes. 1196. 2. 1221. 2. 1204. 2. de agendis in concilio. 1209. 1. de euulgandis decre- tis, quoad modum viuendi in synodo, concilij offi- cialibus, de præiudicio non afferendo, &c. 1213. 1. de initio concilij, & vocandis qui interesse debent. 1212. 1. de iudicibus querelarum, & controuersia- rum deputandis, & ferijs congregationis publicæ. 1215. 1. de vocandis episcopis, & alijs. ibid. 2. de pro- fessione fidei præstanda. 1216. 1. contra episcopos non residentes. 1223. 1. & canonicos non referentes absen- tiam Episcoporum. ibid. de promulgandis decretis. 1224. 1. de regulis canonicis legendis. 1227. 1.

Instantiæ variæ in synodo Diocesana a promotoribus fie- ri solitæ: de fidei professione præstanda. 1234. 1. con- tra absentes. ibid. 2. de clero vocando. 1235. 2. & præ- fectis Scrutinij eligendis, & cathedralico soluendo. 1235. pro rogitu actorum. ibid. 1. de eligendis exa- minatoribus & iudicibus. 1237. 1. de iisdem euulgandis. 1238. 1. de euulgandis decretis, & alijs. 1239. 2. de in- ditione futura synodi. 1240. 1.

INSTITUTIO.

Institutio præfatorum ad beneficia in quibus benefi- cijs ab episcopo comprobanda. 147. 1. sine eius aũ- thoritate facta, nulla. ibid. quomodo ab episcopo ad- mittenda. ibid. in collatione ecclesiæ parochialis, si ad inferiores pertineat, quomodo admittenda. 269. 1. cū ad inferiores item pertinet, qñ eius beneficij lites, cau- sæ, &c. ab episcopo cognoscendæ ac definiendæ. 314. 1. Institutio puerorum & adolescentum a quibus obser- uanda. 400. 2. orationis vespertinæ. Vide oratio- scholarum doctrinæ christianæ. Vide doctrina chri- stiana. congregationis item generalis eiusdem sodali- tatis. 865. cap. 2.

Institutionis confratris facultas gratis a cancellario Epi- scopali tradenda. 285. 2.

Institutiones & regulæ diuersi generis. 810. familiæ Ar- chiepiscopi. 811. oblatores S. Ambrosij. 826. Schola- rum doctrinæ christianæ. 845. Sodalitatis corporis Christi. 896. Confraternitatis disciplinatum. 899. Scholæ Charitatis. 910. Societatis Virginum S. Ursule. 912. mulierum congregationis oratorij sepulcri. 917. Monialium. 921. Seminarij. 947.

Institutiones Seminarij, & collegiorum ab oblatis illic degentibus seruandæ. 834. cap. 4. eiusdem Seminarij ad clericos pertinentes, quam sæpe, & quo loco legendæ. 969. 2. idq; rectoris cura. 958. 2. clericis item in Semi- narium ingredientibus tradendæ. ibid. Vide Regulæ.

Instituta pia, in funeribus & exequijs seruanda. 67. decr. 17. ex voto vel consuetudine seruari solita, conquire- da, & seruanda. 86. 1.

Instituta ecclesiæ. Vide ecclesiæ. Ecclesiæ Mediolanensis ab oblatis cognoscenda. 837. 1.

INSTRVCTIO.

Instructio de sacramento chrisimatis, a Metropolitanis edenda.

edenda. 88. 1. Itemque de excommunicatione, & publi- cis peccatis cauendis. 93. 2. & de munditia rerum: Sa- crarum. 309. 2. pro rectore ecclesiæ visitandæ, quæ. 671. & seq.

Instructiones variæ. 471. prædicationis verbi Dei. 473. 716. pro administratione omnium sacramentorū. 493. ad omnia sacramenta in genere pertinentes. 494. de ba- ptismo. 496. de sacramento confirmationis. 507. 717. de Sacramento Eucharistiæ. 512. 718. de sacramento penitentia. 518. 760. & seq. de visitatione, & cura in- firmorum. 534. de sacramento extreme Vnctionis. 540. de sacramento ordinis. 547. 778. & matrimonij. 550. pro benedictionibus. 555. ad funera ducenda. 556. Fabricæ, & suppellectilis ecclesiasticæ. 561. 602. de nitore & mun- ditia rerum, & locorum sacrorum. 639. congregatio- num diocesandarum. 643. 399. fori Archiep. 655. pro ce- lebratione Missæ ritu Ambrosiano. 727. etiam pro de- functis. 750. & clerico Missæ ministrante. ibid. confessa- riorū pro tempore Iubilæi. 775. pro celebratione die- rum festorum, officiorum & funerum. 780. de proce- sionibus generalibus. 782. pro litanijs triduanis. 783. & seq. de processione in festo corporis Domini. 785. & in expositione sanctissimi Clauis. 785. de processione ad sanctum Gregorium. 786. & Sanctum Sebastianum. ibid. de oratione quadraginta horarum. 786. de oratio- ne sine intermissione. 1008. 2. & seq. de benedictione ædium. 1060. 1. pro habenda notitia status cleri. 788. pro conficiendo statu animarum. 790. ad Vicarios fora- neos pertinentes. 792. ad res materiales ecclesiasticas, sa- cramenta, funera &c. 801. anno Iubilæi editæ. 1023. 1. & seq. & tempore pœnitentiæ. 1049. & seq.

Instructiones prædicationis verbi Dei, a Parochis & con- cionatoribus habendæ, & seruandæ. 401. 2. ad confessa- rios pertinentes, in litteris facultatis includendæ. 93. 1. & ab iisdem legendæ. 519. 2. 761. 1. de sacramento pœ- nitentiæ, & Eucharistiæ, cura episcoporum in tota pro- uincia seruandæ. 140. 1. tradendæ a Parochis, ijs qui ad sacram communionem accedunt. 726. 1. seruandæ a cō- fessarijs, vt suos penitentes facilius in viam salutis di- rigant. 770. 1. de oratione quadraginta horarum, Eu- charistiæ, & penitentia sacramento editæ, a parochis seruandæ, alioqui quomodo multandi. 986. 1. Itemque non seruantes instructiones de statu cleri. ibid. 2. aut de funeribus, officijs, & processionibus. 984. 1. de conue- niendo ad ecclesiam parochialem a metropolitano edi- tæ, a parochis promulgandæ. 148. 2.

Instructiones de præparatione eorum, qui visitantur. 172. 1. & seq. a visitatoribus seruandæ, quæ. 662. 1. fa- bricæ & suppellectilis ecclesiasticæ, habendæ in sacri- stia cathedrali. 608. 2. collegiata. 615. 2. Parochiali. 621. 1. & simplici. 623. 1. & ab omnibus seruandæ. 101. 5. habendæ item ab omnibus ecclesiasticis. 391. decr. 9. ad earum præscriptum conficienda supellex, in- dumenta, armaria, &c. 405. 1. sepulcrum item ecclesia- sticum. 406. 2. In iisdem contentæ formæ, seu desi- gnationes, habendæ in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2.

Instructiones de munditia & nitore ecclesiarum, ab om- nibus seruandæ. 275. 2. 406. 1.

Instructionum pastoralium liber habendus in sacristia ec- clesiæ Cathedralis. 608. 2. collegiata. 615. 2. & paro- chialis. 620. 2.

Quibus de rebus instruendus populus a Parochis: Vide fideles, Parochus, & populus.

INSTRUMENTA.

Instrumentum a feudatarijs ecclesiæ conficiendum, qua- le. 37. 2. In confessionibus item pro solutione cano- nis ab emphiteota ecclesiæ. 72. decr. 10. 426. 1. in loca- tionibus item bonorum ecclesiasticorum. 353. dec. 45. 426. 1. quique neglexerint, quomodo puniendi. 426. 1. In patrimonij quoque assignatione, quæ alicui sit, pro suscipiendis ordinibus. 305. 2. de fide, vita, mori- bus, & doctrina promovendi ad episcopatum, a quo, & quomodo conficiendum, & cui mittendum. 15. 2. optionis canonicorum, in cancellariam episcopalem a canonicis deferendū, & quando, & si neglexerint, quo- modo puniendi. 306. 2. & seq.

Instrumentum pacis. Vide Pactis.

Instrumentum vsui candelæ sustinendæ episcopo in offi- cijs pontificalibus, quod duplex habendum in cathedra- li. 603. 1. eius materia, forma, & ornatus. 630. 1.

Instrumenta, quomodo custodiantur, in visitatione inquirendum. 23. 2. In archiuum capitulare dese- renda, quæ, & quorum sumptibus. 100. 1. 163. 2. qui non detulerint, quomodo multandi. 985. 1. cancella- rij, & notariorum fori Episcopalis, in archiuo Epi- scopali asseruanda. 105. 1. quomodo excubiri possint. ibidem. Quo loco exhibenda, & quomodo. 185. 1. a cancellario Episcopali gratis conficienda, & edenda, quæ. ibid. 2. & sequent. ad beneficium aliquod per- tinentia, successori ab heredibus tradenda gratis. 102. 1. In archiuum Archiep. quæ, & quorum sum- ptibus transferenda. 665. 2. eorum libri quot, & qua- les habendi. 691. 1. eorum item rubricella, qualis. ibi. si in ijs recipiendis, edendis, aut conferendis pec- carint notarij substituti, quomodo puniendi. 689. 2. Instrumenta vsui ecclesiæ purgandæ, certo loco in sacri- stia habenda, quæ. 640. 1. & quo loco asseruanda. 590. 2. vsui altarium, a sacrista custodiendi. 28. 2. loco digitorum non adhibenda tempore pœliti in ministrā- da Eucharistia. 240. 1.

Instrumenta musica in ecclesia vetita, quæ. 31. 2. monia- libus concessa, quæ. 50. 2. die festo ecclesiæ illarum ab externis cantoribus non adhibenda. 53. 1. nec quo- uis alio die, aut tempore. 193. 1. In celebratione, & benedictione matrimonij vetita, quæ 65. decr. 28. & in processionibus. 156. 2. In peregrinatione a laicis non adhibenda. 122. 2. In oblationibus vetita, quæ. 68. de- cre. 24. ea de re monendi fideles a Parochis. 425. 1.

Instrumenta ferrea ad vsum conficiendi hostias, quot ha- benda in cathedrali. 607. 1. In collegiatis. 614. 2. in ple- banis. 407. 2. & Parochialibus. 405. 2. 620. 1. & quo mo- do comparanda in plebana, & Parochiali. 407. 2. quo- modo purganda, & asseruanda. 641. 2. ad hostias inci- dendas comparanda. 407. 2.

Instrumenta rustica, in ecclesia, oratorio, aut cœmeterio non asseruanda. 126. 2.

INTEGUMENTVM.

Integumentum pontificalis libri ad vsum episcopi, quo- duplex. 604. 1. Faldistorij item episcopalis. ibidem. 2. & quale. 630. 2. Lectorij, ad vsum Missæ episcopa- lis solemnæ, quod duplex. 604. 2. ad vsum Missæ con- uentualis in Metropolitana. 609. 2. 610. 1. & collegia- tis ritus Ambrosiani. 616. 2. 617. 1. epistolarij, quo- duplex ad vsum Missæ pontificalis. 604. 2. ad vsum Missæ conuentualis in cathedrali. 609. 2. & sequent. In collegiatis. 616. 2. & seq. In parochialibus. 621. 1. In altari minori. 611. 1. eius forma, & ornatus. 631. 1. Itemque euangelistarij. ibid. Missalis. 629. 2. & se- quent. & aliorum voluminum pro diuinis officijs. 631. 1.

Integumentum plumbeum ad hostias in cutilis compri- mendas habendum, & quale. 407. 2.

Integumenta lectorium & ambonis in cathedrali quo- duplicita. 609. 2. & sequent. In collegiatis. 616. 2. & seq. In parochialibus. 622. 1. eorum ornatus, & for- ma. 631. 1.

INTENTIO.

Intentio in sacramentis ministrandis, qualis. 496. 1. In Missæ quoque sacrificio. 730. 2. 758. 1. ex parte il- lius, qui defectus possint occurrere in Missæ celebra- tione. 758. 1.

INTERDICTVM.

Interdicti vis, & potestas, populo a Parochis explican- da. 282. 2. eius censura proposita inconfessis, ne- que communicantibus in pœchate. 63. decr. 13. 796. 2. quando, & quomodo ferenda. 409. 1. 720. 1. pro- posita violatoribus dierum festorum. 433. 2. In eccle- sia non rectè versantibus. 437. 2. peccantibus in ac- cessu ad ecclesias. 439. 2. mulieribus ad præscriptum non velatis in ecclesia. 309. 2. 406. 1. peccantibus in obseruatione quadragesimæ. 442. 1. ijs, qui larvatas vexationes & spectula edunt in quadragesima. 213. 1. Interdictis huiusmodi, & spectaculis diebus do- 1 3 minis,

INDEX RERVM.

minicia, & festis. 435. i. ijs, quibus negatur communio propter ignorantiam rudimentorum fidei. 411. i. de zinenibus bona ecclesiastica iniuste alienata. 71. de c. 6. traducibus sponsam, aut celebrantibus nuptialia conuiuia tepore interdicti nuptiaru. 287. 2. 552. 2. cauponis, & tabernarijs, qui meretrices ad turpe quagsum alunt. 288. i. oratorio, ecclesieue confratrie aut scholæ, si in eo quis celebret sine facultate ordinarij. 420. 2. ecclesijs in quarum cæmeterio non tolluntur arbores. 406. 2.

Interdicti tempore nemo in ecclesia sepeliendus. 560. i. eodem tempore Missam celebrare cogetes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. i. sepelientes vero in cæmeteria quoscibet, in casibus iure nõ concessis, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 41. Itemq; illius reuocationem aut absolutionem vi, aut metu extorquentes. ibid. num. 30.

Interdicti, eiciendi ex ecclesia. 350. i. & a quibus. 30. i. si moniti non exeant, a solo summo Pontifice absoluedi. 282. 2. 989. i. Itemq; qui, ne exeant, prohibent. 989. i. non adhibendi compates in baptismo. 501. i. ne que confirmandi. 508. 2. 717. nu. 12. neque in eo sacramento Patrimi adhibendi. 510. i. 717. num. 12. a sacra communione reiciendi. 513. 2. a sacris item ordinibus. 143. i. 447. 2. 549. i. extremæ vnctionis sacramento priuandi. 543. i. In ecclesia denunciandi, quando, & a quibus. 305. i. 796. 2. a quibus, & cui deferendi post denunciationem. 282. 2. 409. i. 411. 2. 720. 2. 796. 2. quibus conditionibus absoluedi. 93. i. 796. 2. & quali pœnitentia efficiendi. 411. 2. pœnitentia publicam peragetes, quam longè esse debeant ab ecclesie foribus. ibid. si diutius in huiusmodi censura maneant, grauius puniendi. 283. i. siq; in ea moriantur, ecclesiastica sepultura non humandi. 560. i. 796. 2. & qui sepelierint, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 41. eorum tabella asigenda in sacristia. 305. i. eorundè nomina quando ad regulares mittenda. ibid. coram eis non celebrandum. 733. 2. & si qui adsunt, monendusa clerico sacerdos. 751. 2.

Interdicti loco non celebrandum. 732. 2. & quomodo se gerat sacerdos, si tempore celebrationis recorderetur locum esse interdictum. 758. 2.

Interdictum ab Apostolica sede promulgatum violates, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. i. illud verò nõ seruantes religiosi, etiam a loci ordinario promulgatum, a solis episcopis absoluedi. 993. nu. 44.

Interdicta episcopi a regularibus promulganda, & seruanda. 282. 2. quo libro a Cancellario Archiepiscopali describenda. 692. 2. In ijs ferendis præscriptæ regulæ seruandæ. 411. 2.

INTERNVNCIVS.

Internuncio Apostolico præsentem, quo habitu vtendum Episcopo Diœcesano. 281. 2.

Internuncij simoniz a solo summo Pontifice absoluedi. 990. i. Vide nuncijs.

INTERPRETES.

Interpretes simoniz a solo summo Pontifice absoluedi. 990. i. Itemq; interpretationes concilij Trid. edentes. ibid. Interpretantes item glossis clementinam ad declarationem regulæ S. Francisci, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 46.

Interpretes litterarum fidei professionem præsent, alioqui puniendi. 1. 2.

INTERSTITIA.

Interstitia in conferendis ordinibus ab episcopo seruanda. 145. 2.

INTERVLA.

Interualum clericalium collare quale. 361. 2. earum manicz non reflectendæ ab iisdem clericis. 361. 2. vide camizæ, & collare.

INTORTITIA.

Intortitia in processionibus, præsertim corporis Domini, a canonicis ferenda, qualia. 139. 2. ad vsum eucharistiz ministrandæ quot habenda in Parochiali ecclesia. 722. i. In Missa accendenda ab eleuatione corporis Domini vsque ad sumptionem. 807. 2. In funibus ab vnoquoque proprijs manibus deferenda. 158. i. nec

extinguenda, nisi officio absoluto. 308. i. post funus quibus debeantur. 35. 2. 67. de c. 16. 423. i. Vide cerei, & lumina.

INTROITVS.

Introitus in Missa conuentali canendus. 97. 2. quazatione a sacerdote in Missa Ambrosiana recitadus. 742. 2. etiam pro defunctis. 750. i.

INVASORES.

Inuasores bonorum clerici. mortui excommunicantur. 73. de c. 15. & a solis episcopis absoluedi. 994. nu. 80. ea de re decretum quo die promulgandum. 354. de c. 52. num. 7.

Inuasoris rerum ecclesiasticarum pœnitentiz canon. 530. i. Inuadentes, eos qui in Romana curia litigant, aut eorū procuratores, & c. a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. Inuadentes item oppida, & terras Romanæ ecclesie. ibid. Cardinalium quoque, & eorum qui in cœclauis sunt, bona. ibid.

INVENTA.

Inuenta, quæ, & quomodo restituenda. 411. 2. antequam reponantur in capsâ, inuestigandus dominus. 412. i. quomodo, & a quo notanda in libro, cum in capsam re ferantur. ibid. Ad eorum restitutionem capsâ incertorum quomodo, & quibus locis constituenda. 411. 2. eorum restitutio quando, & quomodo alicui remittipossit a confessorio. 412. i. Vide capsâ, incerta, & restitutio.

Inuenta non reddentis pœnitentiz canon. 530. 2. Itemq; rem preciosam proximi inuenire cupientis, vt sibi retineat. 532. i.

INVENTARIVM, &c.

Inuentarium rerum omnium ad ecclesias pertinentium quando, & a quibus conficiendum. 36. 2. & seq. 194. 2. 806. 2. & quomodo. 37. i. & vbi asseruandum. ibi. quomplex conficiendum, & cui tradendum. ibid. 194. 2. ab episcopo in visitatione ferendum, & ad quem vsum, 37. i. bonorum immobilium ecclesiarum in archiuuium a clericis deferendum. ibid. 468. 2. & ab administrato ribus quoque sodalitatum, scholarum & c. ibid. prædiorum & bonorum beneficij a minore obtenti ab eodem conficiendum. 148. i. bonorum & iurium monialium in archiuuium episcopale deferendum. 194. i.

Inuentarium scripturarum a visitatoribus conficiendū, & a quibus asseruandum. 665. 2. scripturarum cancellariæ Archiepiscopalis a quibus conficiendum, & quæ in eo notanda. 713. i.

Inuentaria in visitatione conficienda, & exhibenda a rectore ecclesie, quæ. 173. 2. & seq. 672. i.

Inuentionis S. Crucis festo die instructiones de processione sanctissimi Clauis Mediol. agenda. 785. 2.

INVESTITVRA.

Inuestitura a feudatarijs ecclesie renouanda. 37. i. quomodo conficienda. ibid.

Inuestituræ decimarum ecclesie quomodo conficiendæ. 368. de c. 39. quando nullæ. ibid. earundem decimarum laicis in perpetuum factæ, ab episcopo recognoscendæ. 102. i.

INVIDIA.

Inuidia, crimen capitale. 532. 2. a concionatore fugienda. 479. i. de ea pœnitentiz canones. 532. 2.

S. IOANNES.

S. Ioannes Chrysostomus quales in concionatore virtutes requirat. 475. 2. eius liber de sacerdotio a Parochis legendus. 18. i. eiusdem opera a clericis legenda. 182. 2.

S. Ioannes Bonus Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 976. nu. 39.

Ioannes secundus, Mediol. item Archiep. 980. num. 103. Tertius. 981. nu. 109. Quartus. ibid. nu. 117.

Ioannes Angelus item. 982. num. 122.

S. Ioannis Baptizæ imago: vide imago. In eius natiuitate Missa solemnis ab episcopo celebranda. 152. i. & diuina officia in parochialibus ecclesijs solemniter celebranda. 167. i.

IOCI.

Ioci in choro vetiti. 32. i. & in capitulo canonicorum. 97. 2. quadagesimæ tempore, ac ieiunij diebus a fidelibus

INDEX RERVM.

bus fugiendi. 214. 2. 442. 2. Scurriles, in mensa episcopi vetiti. 17. 2.

IORDANVS.

Iordanus Mediolan. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 979. num. 81.

IRA.

Ira, crimen capitale. 532. 2. de ea pœnitentiz canones. ibid. Itemque per iram subitam hominem occidentis. 529. 2. aut per iram debilitantis. 530. i.

Iracundia a concionatore fugienda. 479. i. ob iracundiam se ipsos occidentes non humandi ecclesiastica sepultura. 560. i.

IRREGVLARITAS.

Irregulares a sacris ordinibus reiciendi. 143. i. 447. 2. 549. i.

Irregularitas sine facultate speciali non dispensanda in Iubileo. 93. i. 765. 2. Incurritur ab ijs, qui functiones ordinis exercent suspensionem durante. 93. 2. 307. i. & a sacerdotibus, qui aliquem rebaptizant. 349. de c. 12. eius dispensationes & processus a cancellario Episcopali gratis conficiendi. 286. i. Vide dispensatio.

ITER.

Iter die festo suscepturi, primo Missam audiant. 212. i. ecclesiastici vero illud non suscipiant sine vrgenti necessitate. ibid. 420. 2. alioqui quomodo multandi. 420. 2.

Iter faciens episcopus quos secum adhibeat. 312. i.

Iter infestum suscepturi, curandum a parochis, vt ante confectantur, & communicent. 304. i. 512. 2. eodemq; confecto. ibid. 2.

Iter peregrinationis causa suscepturus sacerdos, prius Missam pro iter agentibus celebret. 121. 2. 363. de c. 23.

In eo itinere quæ seruet aut caueat, tum clericus. ibi. tum laicus. 122. i. 364. i.

In itinere qualis vestitus a clericis adhibendus. 413. i.

Itinerarium a clericis in peregrinatione quotidie recitandum. 121. i. 363. 2. a sacerdotibus item in fine conuentus Diœcesani. 653. 2.

Iubilevm.

Iubileum veteris legis quale, & quid in noua lege signaret. 1023. 2. In quo a fidelibus imitandum. 1027. i.

Iubileum in ecclesia a summis Pontificibus concedi solitum, quale. 1024. i. quomodo a fidelibus suscipiendū. ibid. & seq. bimis litteris Pastoralibus ea de re. eius suscipiendi causa, instructiones & decreta a fidelibus seruanda. 1031. 2. & seq. seruanda a Parochis. 1034. 2. In processibus. 1035. i. & seq. seruanda a Monialibus. 1037. 2. & seq. a deputatis ad confessiones audiendas, ratione facultatum, dispensationum, & c. 1036. i. seruanda a confessorijs ad audiendas confessiones deputatis. 775. 2. eius causa qua ratione suscipienda a fidelibus peregrinatio. 1024. 2. & seq. eius processibus monendi principes & magistratus, vt intersint. 86. 2. eius causæ a concionatoribus explicandæ. 88. i. 482. i. eius facultate quando non dispensandum super irregularitate. 93. i. eo durante indulgentias euulgantium absolutio cui seruata 994. num. 64. eiusdem celebratū index a parochis conficiendus, & exhibendus. 403. i.

Litteræ Pastorales, aliaq; instructiones anno Iubilei editæ. 1023. i. & seq.

IVDÆI.

Iudæi birretum crocei coloris ferant. 53. 2. 207. 2. In ædibus ecclesie proximis non habitent. ibid. diebus festis nihil emant, vendant, aut feruili operis faciant. 54. i. 207. 2. tribus ante Pascha diebus domo non exeant. 54. i. proprias ædes in ciuitate vendant. ibid. quas dignitates & officia obtinere non possint. ibid. vno in loco simul habitare compellendi. ibid. 207. 2. In contractibus cum christianis quo sermone, ac caractere vti debeant. 54. i. quando, & quomodo ad conciones conueniant. ibid. baptismo præsentem adesse non permittedi. 219. 2. neque rebus alijs sacris ministrandis. 496. i. medendi causa, aut coniungendis matrimonijs, a christianis non adhibendi. 53. 2. ecclesiastica sepultura non humandi. 560. i. an citra præscriptum tempus Mediolani commorentur, a quibus inquirendum, & Archiepiscopo referendum. 401. i.

Iudæi qua ratione ad baptismum admittendi, & antequam

baptizentur, quæ seruanda, & inquirenda. 220. i. 506. 2. antequam baptizentur, a quibus curandi. 54. i. iisdem baptismo ministrato. ibid. 207. 2. & seq. quorum consuetudine non vtantur. 54. i. 208. i. bona sua vt habeant, curandum ab Episcopo. 54. 2. quæ pietatis opera præsent. ibid. i. 208. i.

Iudæorum consuetudo, famulatus, & c. christianis vetita. 53. 2. 207. 2. conuiuia item, nuptiz, dies festi, & c. ibid. eadem Episcoporum, Principum, & Magistratum cura tollenda. 54. i. eorū fraudulenta cum christianis cõtrahendi ratio a Principibus, & magistratibus coercenda. 54. i. eorum nutrices, christianæ mulieres esse non possunt. 53. 2. de eorum victu, & habitatione constitutio. Pij Quinti, vbi, & quando promulganda. 207. i. & seq. 401. i. de eorum item blasphemijs & flagitijs constitutio Gregorij XIII. quibus in locis, & quam sæpe promulganda. 300. i. 401. i. cum eisdem contrahere die festo, christianis vetitum. 54. i.

Iudæis prædia ecclesiastica, & c. non locanda, & c. 53. 2. vna tantum in ciuitate synagoga permittenda. 207. 2. nouas ædificare, aut veteres reficere, vetitum. ibid. eisdè fides & doctrina christiana prædicanda. 54. i. cum eis cibum sumentis pœnitentiz canon. 526. i. ex mutuo vel depositis apud eos factis nihil præter fortem accipiendum. 40. 2.

Iudææ mulieres integumentum crocei coloris in capite ferant. 53. 2. 207. 2. a christianis mulieribus ornadi causa non adhibendæ. 53. 2.

Iudææ mulieri ad fidem cõuersæ, dotem vt maritus restituat, curandum ab Episcopo, vel vt a Patre constituat, vnde ali possit. 54. 2.

IVDICES.

Iudex qualem aduocatum, & procuratorem dare debeat in causis S. Inquisitionis suscipiendis. 209. i. Si ter ad monitus iustitiam clericis facere negligat, a solis episcopis absoluedus. 992. num. 1. Item qui fictione fraudè vtuntur, vt iudex ipse ad mulierem vadat pro testimonio. ibid. nu. 19.

Iudices faculares, qui blasphemos puniunt, quam indulgentiam consequantur, aut si neglexerint, quas penas incurrant. 6. i. o ceterorum cadauera in ecclesijs vt inspiciant, non permittendum. 34. i. querelas fratrum, aut monialium ordinis prædicatorum, & c. audietes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. coram eis quando clerici procuratores aut aduocati esse possint. 20. i.

Iudices fori Episcopalis, munera, aut pecuniam non accipiant. 104. 2. antequam officium aggrediantur, iuramentum episcopo exhibeant. 283. 2. quam sæpe ad eundem a protectore piarum causarum. ibid.

Iudices fori Archiep. a Vicario Generali cõuocandi. 659. i. eorum auctoritati nihil detrahatur in consultatione causarum. 658. i. eis communia decreta, quæ 655. i. idè librum causarum indicem habeant, & ad quem vsum. 656. i.

Iudices ecclesiastici multas nullas consequi possunt. 189. i.

Iudices synodales constitutionem decretorum, & taxarū a metropolitanis confectam seruent, alioqui quomodo puniendi. 315. i. suum munus exequantur vsque ad nouam synodum, etiam vltra annum. 313. 2.

Iudices litigantium in Romana curia minis afficientes, inuadentes, & c. a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

Iudicia diebus ieiuniorum tempore diuinorum officiorum, & concionis in nullo foro exercenda. 120. i. 403. i. eorum codices, & scripta omnia in foro episcopali certo loco in archiuo asseruanda. 105. i. eorum formula a metropolitanis præscripta in omni prouinciæ tribunali seruanda. 283. i. eisdem leges & taxæ ab episcopo præscribendæ. 104. 2. eorum congregationis initio quæ preces recitandæ. 314. i.

Iudicia temeraria de fratribus ab oblatiis fugienda. 836. i.

In iudicio falsum deponentes non absoluedi, nisi præmissa restitutione damni illati. 112. 774. i. 775. i. lidem a disciplinatis eiciendi. 905. cap. 22.

I N D E X R E R V M.

I V L I V S.
Iulius Mediolan. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 974 num. 13.
S. Iuliani Præpositura, cap. Pleb. sextæ regionis diocesis Mediolanen. 661. 1.

I V M E N T A.

Iumenta in monasterijs monial. non alenda. 50. 1. ad ecclesias in festorum celebratibus non ducenda. 802. 1. eisdem obstruendus aditus in cœmeteria. ibi. eorum effigies in ecclesijs vetitæ. 118. 2. 575. 2.

I V N T V S.

Iustus Frontonius Mediolan. Archiepiscopus. 975. num. 33.

I V R A.

Iura ecclesiarum, altarium, prouinciæ, præbendarum, Seminarij, &c. Vide, ecclesiæ, altaria, prouinciæ, &c.

Iura piarum causarum a quibus episcopi cura profequenda. 73. decr. 16.

Iura ecclesiæ qua ratione a cancellario Archiep. describenda. 705. 1. & seq. eorum descriptionis liber habendus in sacristia ecclesiæ Parochialis. 620. 2.

Iura patronatus, & vniones perpetuæ ecclesijs iuris patronatus factæ, ab Episcopo recognoscendæ. 37. 1. in huiusmodi ecclesijs nemo celebrare permittendus sine episcopi facultate. 8. 2. In ijs conferendis quæ seruanda. 269. 1. eorum beneficia quibus non conferenda. ibid. 2. eorum prouisio in suo foro Archiepisc. referuatur. 656. 1. In eorum beneficijs quid seruet & exequatur episcopus. 314. 1. eorum cappellarum iura a cappellanis exhibenda. 798. 1. quid seruet Vicarius Generalis, cum aliquod statuendum est de iure Patronatus in aliquod beneficium. 659. 1. eiusdem causa non pluri vendendum, aut emendum ius eidem annexum. 14. 2.

Iuris canonici corpus vnum habendum in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. & collegiata. 615. 1.

Iuriciuili dare operam clericis vetitum sine sedis Apostolicæ facultate. 415. 1.

Iurium liber, & scripta: vide libri, & scripta.

I V R I S C O N S V L T I.

Iurisconsulti, seu Iurisperiti, librorum prohibitorum Indicem habeant. 209. 2.

Iurisconsulti consultores laici in congregatione S. Inquisitionis adhibendi, qui. 657. 1. quo loco in ea sedcant. ibid. 2.

Iurisperiti ecclesiastici adhibendi in congregatione consultationis causarum, qui, 657. 2. qui, & qua ratione fungantur officio aduocati pauperum. 680. 2.

Iurisconsulti oblati quæ pietatis opera præstent. 829. 2.

I V R I S D I C T I O.

Iurisdicção episcopalis. 281. 1. & seq. 310. 1. ecclesiastica a Vicario generali conseruanda, ac defendenda. 659. 2.

Visitatorum generalium, qualis. 660. 1. Visitatorum quoque inferiorum. 661. 2. Abbatum, & aliorum episcopo inferiorum quoad cognitionem causarum matrimonialium, & criminum, quando valeat. 314. 2.

Iurisdictionis regularium locis a nemine concionandum, qui ab episcopo probatus non sit. 300. 1. neque audient confessiones sine eiusdem approbatione. 305. 1.

Iurisdictionem ecclesiæ, beneficij, & locorum priorum vsurpantes, a solo summo Pontifice absoluedi. 992. 1. Prælatorum autem iurisdictionem vsurpantes, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 25.

In causis, in quibus episcopus habet iurisdictionem tantam delegatus ex Concilio Tridentino, appellatio ad Metropolitanum deuoluitur. 282. 1.

I V S I V R A N D V M.

Iusurandum a præsentatis, aut electis ad beneficia præstandum, quale. 14. 1. a notarijs fori episcopalis item. 25. 1. præstadium a Causidicis, Aduocatis, & Fiscalibus eiusdem fori. 26. 1. a capitulis in creatione officialium, & ministrorum ecclesiæ. ibid. 2. a punctatoribus in susceptione officij. 29. 2. 160. 2. 161. 2. 364. decret. 26. 2. feudatarijs ecclesiæ, & eorum hæredibus. 37. 2. ab administratoribus piorum locorum. 42. 1. 468. 2. fabricarum; scholarum, &c. 798. 2. a præficiendis ecclesijs Parochialibus. 98. 1. a medicis. 140. 1. 411. 2. ab admit-

tendis, ad residentiam. 159. 2. ab admittendis in congregationem S. Inquisitionis. 209. 1. a notarijs eiusdem S. officij, consultoribus, custodibus carceris, alijsq; ministris. ibid. a Iudice, aduocato, & procuratore in causis S. Inquisitionis. ibid. 2. a Vicario & ministro episcopi. 283. 2. ab officialibus fori Archiepiscopalis. 655. 2. a collateralibus, & carcerum custode. 683. 1. a depositarijs in multis, & pœnis. 684. 2. a cancellario, & notarijs substitutis, & scriptoribus. 687. 1. a testibus synodali-bus. 179. 2. 313. 1. ab ijs qui patrimonium alicui assignant præ sacris ordinibus suscipiendis, & ab eo, cui il lud assignatur. 305. 2.

Iusurandum qua rone ab episcopis, & ecclesiasticis præstandum. 306. 1. clerico in foro seculari epi cœssu examinando, a sacerdote deferendum. 315. 2. de secreto canonico non impedit, quominus possint episcopo aliquid manifestare. 163. 2. calumniæ, quando, & a quibus exigi liceat. 282. 2.

Iusurandum violentis pœnitentiæ canon. 526. 2. eoq; se obstringentis, vt cum aliquo litiget, &c. ibid. Itē per capillum, aut caput Dei iurantis. ibid. vel per cœlum, aut aliam creaturam. ibid.

Iusurandum de residentia non seruantes Parochi per se dem Apostolicam prouisi, a solo summo Pontifice absoluedi. 990. 1. Itē qui illud præstari ordinarint, &c. de fructibus beneficiorum vacantium, mensæ Episcopali, canonicali, &c. applicandis. ibid. 2.

Iurifurandi absolutio ad excipiendum non dāda, & quādo dāda ad agendum. 282. 2. eius præstandi instrumētū gratis a cœcellario Episcopali conficiendum. 285. 2. eius formula: vide formula.

Iureiurando confirmata statuta, & constitutiones canonicorum de probatione sex mēsum in admissione, nulla. 71. decr. 3.

Iurandi falso licentia a concionatore repræhendenda. 484. 2. Vide periurium.

I V S T I T I A.

Iustitiæ in curia Romana obtinendæ gratia dantes, accipientes aliquid, &c. a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. 991. 1.

Iustitiam clericis facere negligens Princeps, & Iudex ter admonitus, a solis episcopis absoluedus. 992. nu. 1.

K

K yrie eleison, in Missa Ambrosiana dicendum a sacerdote post gloria in excelsis. 742. 2. præterquam in Missa pro defunctis. 750. 1. & a clerico post euangelium. 754. 1. & post vltimam Missæ orationem. 756. 1. præterquam in Missa pro defunctis. ibid. 750. 1. 754. 1.

L

L A B E L L V M.

L abellum in vnaquaque sacristia cum manutergio habendum. 464. 1. 802. 1. Vide, labrum, & vas aquarium.

L A B A R V M & c.

Labarum: Vide, vexillum.

Laboreria multiplicia in monasterijs monialium vetita. 193. 2.

Laborum monialium quæstus in commune conferendus. 48. 1.

Laborum locus. Vide locus, magistra: Vide, magistra.

Labores a multis ecclesiasticis alioqui laudabilis vitæ sugiuntur. 1180. 2. ijdem labores a Deo minuuntur, & leuantur, & quomodo. 1181. 1. & seq.

L A B R V M.

Labrum aquæ benedictæ quo loco in oratorijs collocandum. 591. 1. Vide, vas.

Labrum calicis, quale. 628. 2. eiusus patenz. 629. 1. **Labra ad vsum manuum abluendarū quō purgan da.** 639. 2. etiam lapidea. 640. 1. Vide vasa.

Labra

I N D E X R E R V M.

Labra a concionatore non lambenda, aut mordenda. 492. 1. superiora quomodo a sacerdotibus abradenda. 18. 2. 468. 1. vide barba.

L A C.

Lacte in quadragesima vesci, vetitum. 12. 1. 214. 1. 441. 2. **L A T I T I A.**

Læticia peste restincta qualis esse debeat. 256. 1. & seq. 1133. 1. & seq.

Leuigata in ecclesia, & sacristia quomodo purganda. 639. 2.

L A I C I.

Laici, neminem in suis ecclesijs, oratorijs, aut cappellis sine episcopi facultate celebrare permittant. 8. 2. altaris septa non ingrediantur. 124. 1. hostias pro Missæ sacrificio non conciant. 151. 2. 407. 2. 464. 2. neque Missæ, aut pacis instrumentum cuiquam præbeant. 151. 2. de rebus profanis in ecclesia non tractent. 68. decr. 23. 437. 2. reliquias non tractent. 116. 2. neque apud se afferunt. 115. 2. vestes ecclesiasticas suis manibus nō tractent. 129. 1. benedictionem, aut thurificationē sibi vel alijs non adhibeant. 146. 1. separatim a clericis in processione procedant. 34. 2. 156. 2. neque in ijs insignia, & vexilla cleri ferant. ibid. habitum clericalem non sumant sine licentia. 788. 2. olea sacra in via non deferant. 62. decr. 9. quæ seruent in peregrinationibus suscipiendis, & agendis. 122. 1. 364. decr. 23. In atrio ecclesiæ non ædificent. 101. 1. sepulturæ officium nemini præstent. 308. 1.

Laici, sacerdotibus debitum honorem vt tribuant, monē di. 95. 1. a cancellis altaris, & gradibus a clerico Missæ inseruiente excludendi, & amodendi. 751. 2. non admittendi intra cancellos cappellæ, vbi exponitur oratio quadragesima horarum. 787. 1. in sacristiam non admittendi. 129. 1. si ingrediantur, eijciendi. 28. 2. præterquā in vrgenti necessitate. 464. 2. nō admittendi in chorū tēpore diuinorū officiorū. 311. 437. 2. non admittendi in chorum, sacristiam, aut intra cancellos in ecclesijs monialium, aut regularium. 1001. 2. si in ecclesia delinquant, a quibus obseruandi, monendi, ac deferendi. 30. 1. quomodo puniendi, si cogant sacerdotem Missam anticipare, differre, &c. 10. 1. non adhibendi ad functiones ecclesiasticas obeundas in ecclesia, aut processionibus. 145. 2. 157. 1. 365. 1. 468. 2. 788. 2. etiā in ecclesijs regularium, aut monialium. 1001. 1. nō adhibendi loco cantorum in ecclesia sine episcopi facultate, & quomodo admittendi. 155. 2. 366. 1. non mittendi ad accipienda olea sacra. 338. decr. 14. non admittendi ad funera, officia, &c. sine licentia. 782. 1. si in ijs, quæ de funeribus præscripta sunt, peccent, puniendi. 36. 1. qui, & quando in mensa clericorum adhiberi possint. 70. decr. 33. 34. 2. decr. 30. ad mensam clericorum in conuentu diocelano non admittendi. 650. 1. 800. 1. neque ad mensam parandam. 650. 2. quando baptizare possint, aut nō possint. 498. 1. turpes imagines vt abijciant, curandum ab episcopo. 94. 2. quomodo clauem reliquiarum apud se vt habeant, concedendū. 115. 2. non permittendum, vt æcedant ad docendas moniales cantum figuratum. 50. 2. sine scripta episcopi facultate ad monasteria monialium accedentes, puniendi. 50. 2. 318. 1. si in monasteria ingrediantur sine facultate, in excommunicationē incurrūt, & quomodo præterea puniendi. 49. 2. 318. 1. Itidem si cui facultatē dederint illa ingrediendi, aut moniales alloquendi. 318. 1. non admittendi item ad ingressum, aut colloctionē monialibus, sub eadem pena. ibid. mortui, a clericis non offerendi ad sepulturam. 308. 1. a quibus offerri possint. ibid. tempore pestilentie mortui, quomodo sepeliendi. 251. 2. quibus locis tempore pestilentie tanquam speculatores disciplinæ constituendi, eorumque munus. 246. 2.

Laici administratores piorum locorum, officiales doctri-næ christianæ, famuli, oblati, cantores, pueri: Vide loca pia, officiales, &c.

Laici, qui ecclesiasticos relegarint, proscripterint, &c. a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. si oblationes de ecclesijs auferant, a solis episcopis. 992. num. 2. itidem qui cogunt prælatos, & ecclesiasticos suas ecclo-

sias, prædia, & iura, laicis subijcere. ibid. num. 22.

Laicorum ædes prope ecclesiam vetitæ. 68. decr. 22. **Vide:** ædes, & domus. Fenestraz item in ecclesiam inspicientes. ibid. ædes & ædificia prope ecclesiam quæ demolienda. 101. 1. ædes, & habitatio clericis vetita. 449. 1. 793. 2. familiaritas, & frequentia ab Episcopo fugienda. 168. 2. Ab eiusue familia. 169. 2. consuetudo, familiaritas, conuiuius &c. a concionatore fugienda. 478. 2. & a regularibus. 1001. 1. hospitia, & conuiuia in visitatione fugienda. 171. 2. colloquia longiora a clericis fugienda in locis publicis. 413. 2. domicilia quoque, mensa, confabulationes, consuetudo. ibid. hospitium ab oblati fugiendum. 835. cap. 6. Ad eorum apparatus nō adhibenda indumenta sacra. 68. decr. 19. In eorum famulatu quomodo clericis esse liceat. 168. 1. In corū libris cum ecclesiasticis de seruitute aquæ, orizis, &c. quid seruet Episcopus. 311. 2. In beneficijs item Iuris Patronatus. 314. 1. In eorum ædibus non audiendæ cōfessiones, præterquā infirmorū. 761. 2. **Vide confessio.**

Laicorum ornatus in vestibus in visitatione cohibendus. 171. 2. & in eo peccantium Index a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. eorum item, qui in diuinis ministrant. 174. 1. 672. 2. quæ alia circa eos exequantur, & curent visitatores. 667. 2.

Laicis quomodo remittenda pœna caducitatis in bonis ecclesiasticis. 37. 1. non locandæ ædes ecclesiæ sine licentia. 9. 1. 449. 2. neque concedenda sepulcra in ecclesia sine Episcopi licentia. 124. 1. 587. 1. eisdem concionatoris deligendi ius abrogatur. 210. 2. eisdem irrogatæ multæ a iudicibus ecclesiasticis, ad quem pertineant, 54. 2. eisdem in ædibus ecclesiasticorum habitantibus quæ vetita. 70. decr. 24. cum eis habitandi facultas in scrutinio synodali ab ecclesiasticis exhibenda. 414. 1. quomodo eis permittenda aquarū deductio per agros ecclesiarum, & clericorum. 453. 1. quæ eisdem vetita quoad conuersionem in ecclesia. 437. 2. & seq. de bonis, & iuribus ecclesiarum, quæ ab eis administrantur, quomodo inquirendū, &c. 194. 2. ad eos pertinētia decreta prouincialia, vulgari sermone denuncianda. 107. 1.

Laici soluti cum soluta concubentis, aut cum ancilla, pœnitentiæ canon. 530. 2. Item capitale crimen committentis. 532. 2. aut si ebrius hat. ibid. aut præ crapula euomat. 533. 1. V. de populus & fideles.

L A M B E R T V S.

Lambertus Mediolani Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 977. num. 65.

L A M I N A.

Lamina ferrea in fenestris collocationis monialium qualis, & quomodo construenda, & tegenda. 49. 1. 595. 2. quomodo construenda prope ianuam monasterij. 596. 1. fenestellæ confessionium monialium apponenda, & qualis. 52. 2. 192. 1.

Lamina tabernaculi paruuli sanctissimæ Eucharistiæ, qualis. 634. 1.

Lamina fenestellæ. vide fenestella.

Lamina crucis quales. 624. 1. & baculi pastoralis. 628. 1.

L A M P A D E S.

Lampas ante sanctissimam Eucharistiam accendenda. 407. 2. 513. 1. 464. 2. 804. 1. etiam in locis publicæ curationis tempore pestilentie. 244. 2. & in ecclesijs monialium, quoue loco collocanda. 191. 2. ei rei inuigilandum a visitatoribus, & Vicarijs foraneis. 407. 2. si in eo deliquerint Parochi, quo modo multandi. 986. 1. accendenda quoque in loco, vbi reliquæ afferuntur. 116. 1.

Lampades quomodo conficiendæ. 123. 1. 576. 2. earum numerus. 576. 1. quo loco collocandæ. ibid. 464. 2. in oratione quadragesima horarum quot adhibendæ ante altare. 137. 2. 518. 1. 787. 1. frequenter abstergendæ. 123. 2. quomodo, & quā sepe purgandæ. 641. 1. cotinua item ad eas sustinendas. 639. 2. ad earum vsum adhibendum oleum oliuarum. 406. 1. 513. 1. 804. 1. earum nomine nihil accipiendum in funeribus. 158. 1.

Lampadarij ante sanctissimam Eucharistiam construedum. 513. 1. qua forma conficiendum. 576. 2. quot lampadibus constare debeat. 577. 1. quo loco collocandum. ibid. **Vide lumina.**

L A N.

INDEX RERVM.

LANDVLPVVS.

Adulphus primus, Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 977. nu. 61. secundus. 978. nu. 72.

LAPIDES.

Lapis altarium portatiliū, qualis. 572. 2. & seq. fontis baptismalis. 134. 1. 461. 2. 805. 1. sacrarij quoque. 134. 2. si super lapidē altaris cadat aliquid sanguinis Christi in Missa, quid agendum. 760. 1.

Lapides ecclesiarū, facelli, aut oratorij diruti, ad profanos vsus non adhibendi. 33. 2. nisi id ab Episcopo permittatur. 275. 2. eos de ecclesijs, & locis sacris auferētes, a solo summo Pontifice absoluendi. 989. 2.

Lapidea omnia in ecclesia & sacristia, quando, & quomodo purganda. 639. 2. lapidea vasa. vide vasa.

LAPSI.

Lapsi post ordinem susceptum a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2.

LARVAE.

Larvae, diebus festis non vendendae, aut locandae. 85. 1. 414. 1.

Larvae vexationes sub poena interdicti in quadragesima vetitae. 113. 1. 994. nu. 84. ea de re editum. 436. 1.

Laruarum concursatio acriter reprehenditur. 1152. 1. & sequent.

LATERANENSE concilium.

Lateranensis concilij constitutio de canonicis horis non intermittendis. 18. 1. de deferentibus blasphemos. 88. 2. de puerorum institutione, & ludimagistris. 89. 2. de libris prohibitis. ibid. de confessione, & communione Paschali, quando a Parochis promulganda, & explicanda. 517. 1.

LATERNAE.

Lateranae, in deferenda ad ægrotos Eucharistia adhibenda. 804. 2. quot habenda ad eum vsū in cathedralibus. 606. 2. In collegiatis. 614. 1. & Parochialibus. 619. 2. 804. 2. quomodo conficienda. 635. 1. quot apparanda in cappella locorum publicae curationis tempore pestilentiae. 234. 1.

LATRINAE &c.

Latrinae in monasterio monialium vbi, & quomodo extruendae. 598. 2.

Latronē occidentis poenitentiae canon. 529. 2. Vide fures.

LAVATIO.

Lauationis locus. Vide locus.

Lauanda corporalia a quibus. 408. 1. Vide corporalia corpora item mortuorum post obitum. 559. 2.

LAVDES.

Laudes cum matutino ante Missam recitandae. 759. 1.

Laudatio mortui in funere sine episcopi facultate nō adhibenda. 36. 1.

LAVRENTIVS.

Laurentius primus, Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 975. nu. 26. secundus, ibid. nu. 34.

B. Laurentij Iustiniani insigne exēplum de separatione ecclesiasticorum ab agnatis & consanguineis. 1175. 2.

S. LAZARVS.

S. Lazarus Mediol. Archiepisc. eiusque præcipua gesta. 974. nu. 20.

LECTIO.

LECTIO in mensa Episcopi adhibenda, qualis. 17. 1. 168. 2. & in mensa familiarū illius. 169. 1. In mensa clericorum. 19. 1. 342. decr. 30. etiam in cōuentu Diocessano. 650. 2. 800. 2. clericorum Seminarij. 95. 1. cap. 5. & familiarū Archiepiscopalis. 815. 2. In capitulo canonicorū, qualis. 67. decr. 13. in loco laborerij monialium. 45. 1. die item festo post diuina officia. 47. 2. & in mensa. 48. 2.

LECTIO diuinae legis, dolorem, & lacrimas parit. 1187. 2. martyrologij, decretorum, & constitutionum, conciliorum, litterarum, institutionum, instructionum, librorum, regularum. &c. Vide decreta, constitutiones, concilia, &c.

LECTIO in Missa conuentuali Ritus Ambrosiani canenda. 350. decr. 18. 419. 2. 467. 2. ante lectionis primae initium non conuenientes, clerici in officijs mortuorum, a quibus notandi, & multandi. 781. 2.

LECTIONES in diuinis officijs a quibus pronūciandae. 30. 2. a Theologis explicandae, vbi, quādo, & qua de re. 415. 2.

467. 2. a clericis audiendae. 466. 2. a parochis, etiam regularibus. 280. 2. a canonicis, & alijs statim debent. 69. decr. 27. neque omittendae, aut mutandae sine licentia. 789. 2. alioqui quomodo multandi. 984. 1. de iisdem praestitis vel auditis, testificationes quando ad episcopum afferendae. 171. 1. 364. decr. 25. qui non attulerint, quomodo multandi. 985. 2. iisdem quomodo praesint, & intersint praefecti regionarij. 661. 2. ne intermittantur, curadum a Vicario Generali. 659. 1. ob eas parandas, aut habendas, nemo excusandus a residentiae onere. 402. ad eas habendas parati debent esse oblati. 829. cap. 2. & ad audiendas frequentes. 837. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 843. 1. & iisdem vt intersint die festo, monendi fideles. 843. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 1011. 1.

LECTIONES Seminarij clericis explicandae, quae, & quando. 949. 1. & seq. cantus quoque firmi. & figurati, quando, & qua ratione explicandae. 951. cap. 43.

LECTIONARIUM.

LECTIONARIUM, seu lectionarius liber Ambrosianus edendus. 419. 1. qualis, & quomodo conficiendus, & ornandus, eiusue integumentū. 631. 1. quotuplex habendus in Metropolitana ad vsū Archiepiscopi solemniter celebrantis. 603. 2. ad vsū aliorum in Missa conuentuali. 605. 2. In collegiatis. 612. 2. & parochialibus. 618. 1. ad vsū diuinorum officiorum in Metropolitana. 606. 1. In collegiatis Ritus Ambrosiani. 613. 2. & in Parochialibus. 619. 1. In cathedralibus ritus Romani. 606. 1. & in collegiatis. 613. 1. eius forma, & ornatus. 633. 2.

LECTOR.

LECTORIS officium. 30. 2. eum occidentis poenitentiae canō. 527. 2. paroco de libro cōcionanti vt inferuiat. 466. 2.

LECTORES publici discipulos in quadragesima ad concionem conducant. 442. 2. Vide ludimagistrū.

LECTORIALIA.

LECTORIALIA, tum stataria, tum gestatoria, quot habenda in ecclesia cathedrali. 605. 2. In collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2. quomodo conficienda, ornanda, &c. 633. 1. quando, & quomodo purganda. 639. 2. eorū integumenta: Vide integumenta.

LECTVS.

LECTI qua ratione sternendi in locis publicae curationis tempore pestilentiae. 248. 1. in singulis lectis curandū vt moniales dormiant. 48. 2.

In lecto tenentes infantes anno nōdum expleto sine praescripta cautione, in excommunicationem incurrunt. 136. 1. & a solis Episcopi absoluendi. 994. nu. 89. In eodem lecto non permittendum in locis pijs pueros cum maioribus natu, aut valentes cum ægrotis curare. 290. 1. Idem quoque curandum in familia fidelium. 316. 1.

LEGATA.

LEGATA monialium in commune conferenda. 48. 1. In elemosinam relicta, in alium vsū sine episcopi auctoritate non conuertenda. 102. 7. 33. decr. 48. ad certos quoque pios vsus relicta, in alterius rei vsū non cōuertenda. 102. 2. 353. decr. 47. Missis celebrandis relicta, episcopi cura exequenda. 307. 1. neque vilo modo, a quibus debet, remittenda. 466. 1. quando, & quomodo ab Episcopo reduci possint. 307. 1. ad pia loca pertinentia, cum oneribus eis adianctis in libro describenda. 195. 2. & seq. 469. 1. & in tabellam referenda. 196. 1. 469. 1.

Legata pia, seu ad pias causas, a quibus debet, exigenda. 36. 1. a quibus, & cui denuncianda. 42. 2. 343. decr. 37. denunciata, episcopi iussu in libro describenda. 102. 1. quando ab Episcopo, aut ab alijs illius iussu inquirenda, notanda, & exequenda. 310. 1. In tabella descripta, a Rectoribus in sacristia asseruanda. 794. 1. Parochi cura exequenda. 808. 1. In pestilentia relicta, ea extincta adimplenda. 253. 2. a monialibus fieri vetita, 48. 2. ab oblati sine Archiep. consensu non accipienda, quae. 835. cap. 2.

Legata pia non soluentes, a sacramētis reijciendi. 808. 1. quando non absoluendi a cōfessarijs. 11. 1. 521. 2. 763. 1. 774. 1. 775. 1. ea de re monendi fideles a cōcionatoribus.

INDEX RERVM.

Libellus doctrinae christianae a Metropolitanano ad vsū prouinciae edendus. 61. decr. 2. & cum libris rudimentorum grammaticae imprimendus. 212. 1. & a ludi magistris diebus festis explicandus 795. 2.

Libellus de recta vitae christianae instituentiae ratione ad populum. 1075. 2.

Libellus supplex pro obtinendis litteris excommunicationum ad finem reuelationis pro rebus deperditis, qualis. 188. 2. qui cum non detulerint, ijs non concedēda huiusmodi litterae. ibid.

Libellos famosos edentes, scribentes, &c. excommunicantur: clerici autem priuatur etiam beneficijs. 210. 1.

Liber poenitentium fidem a cancellario episcopali conficiendus, & in Archiuo asseruandus. 89. 1. 278. 2. bullarum summorum Pontificum episcopi cura conficiendus, & asseruandus. 62. decr. 5. de vitis sanctorum vrbis & diocesis, eiusdem iussu cōficiendus. 87. 1. 402. 2. sacrarum reliquiarum item. 115. 2. monumentorum item, tabularum, & scriptorum ad indulgentias pertinentium. 119. 1. dierum festorum, indulgentiarum, Iubilaei, &c. a cancellario conficiendus. 300. 2. 402. 2. & quomodo. 403. 1. & quando episcopo exhibendus. 300. 2. altarium, onerumq; & titulorum ad ea pertinentium conficiendus, & in archiuo asseruandus. 124. 1. consecrationis quoque altarium, cœmeteriorū, &c. 127. 2. distributionis sacrorum oleorum, & chrismatis conficiendus, & a quo. 62. decr. 9. baptizatorum, & cōpatrum a parochis conficiendus. 7. 2. 303. 1. 467. 1. 506. 1. 805. 2. confirmatorum item, & patrinorum. 7. 2. 407. 1. 512. 1. communicantium item in paschate. 518. 1. etiam peregrinorum, & aduenarum. 62. decr. 12. 408. 2. 518. 1. 719. 2. ijs; quando, & cui exhibendus. 719. 2. matrimoniorum quoque. 39. 2. 467. 1. 806. 1. & facultatum matrimonij ab alio celebrandi concessarum. 39. 2. 351. decr. 30. & coadiutoris ad ea celebranda admissi. 103. 1. 351. decr. 30. Incolarum suae parochiae item. 22. 1. & de statu animarum. 806. 2. & qua ratione conficiendus. 790. 2. & seq. formularum describendi baptizatos, confirmatos, &c. a parochis habendus. 425. 1. officiorum parochialium a Metropolitanano conficiendus, & edendus. 303. 1. celebrationis Missarum in vnaquaque sacristia habendus. 150. 1. 330. decr. 6. a quibus & quando episcopi iussu recognoscendus. ibid. celebrantium item in sacristia habendus. 336. decr. 5. 410. 2. Vide Missa, & sacerdotes. de clericorum nominibus, & ordinibus ab eisdem susceptis ab Archidiacono cathedralis conficiendus. 12. 2. singulisq; annis episcopo tradendus. 13. 1. de statu cleri ab episcopo habendus. 96. 1. Vide status, beneficiorum totius Diocesis in episcopali Archiuo asseruandus. 147. 2. & litterarum ordinum. ibid. contentium in Paschate. a cōfessarijs singulis annis cōficiendus, & episcopo exhibendus. 140. 2. 410. 2. 522. 1. decretorum visitationis conficiendus, & quo loco asseruandus. 281. 1. decretorum, edictorum, litterarum &c. ad se missorum, a Vicarijs foraneis & Parochis conficiendus, & vbi asseruandus. 799. 1. Actorum, & ordinationum capituli canonici conficiendus, & vbi asseruandus. 163. 2. Instrumentorum & scriptorum, ad bona, & iura praebendarum pertinentium, in Archiuo capitulari habendus. 100. 2. Actorum conuentus Diocessani a quo conficiendus. 653. 1. exequiarum annuatiarum item. 367. decr. 34. processionum, qua ratione conficiendus. 422. 1. dierum vtilium sui fori ab Episcopo conficiendus, & edendus. 315. 1. mercedis acceptae pro singulis causis a cancellario episcopali, & notarijs conficiendus. 189. 1. poenarum quoque & multarum. ibid. diplomatum quoque summorum pontificum, & Principum ad ecclesias pertinentium, & quo loco asseruandus. 190. 1. carceratorum, a Vicario criminali habendus. 678. 2. & a promotore fisci. 679. 2. Legatorum sibi denunciatorum episcopi iussu conficiendus. 102. 1. distributionū elemosinarum, a quibus conficiendus. 197. 1. 368. decr. 44. elemosinae item in oratorijs & ecclesijs campestribus collectae. 404. 2. mendicorum vagantium a Parochis conficiendus. 147. 1. Legatorum omnium, & onerum ad scholas & pia loca pertinentium, ab administrantibus.

Legatorum tabella, a quibus, & quomodo conficienda. 24. 2. 423. 2. eorum, quae in dies fiunt, index a procuratore fisci episcopalis habendus. 284. 2. de eorum executione editum. 451. 2. de eorum item denuncia-tione. 452. 2.

Legato Pontificio praesente, quomodo se gerat Episcopus. 281. 2.

Legatos Apostolicos impediētes, &c. a solis episcopis absoluendi. 993. nu. 49.

Legentes libros aut scripta haereticorum, a quibus, & cui denunciandi. 61. decr. 1. 429. 2. a solo summo Pontifice absolnendi. 990. 1. vide haeretici.

Legentes libros, litteras, & scripta tempore diuinorum officiorum, funerum, &c. a quibus notandi, & multandi. 781. 2. Vide litterae, & libri.

Legendae Missae ratio. 737. 2. & seq.

Legere, clerico Missae inferuiuti vetitum. 307. 1. 751. 2. docere itē mulieres legere, clericis vetitū. 70. decr. 32. L E G E S, &c.

Leges ab episcopo suo foro praescribendae. 104. 2.

Leges audientes monachi, vel clerici sine licentia sedis Apostolicae, a solis episcopis absoluendi. 992. nu. 8. Itē doctores, qui eos docent. 993. nu. 31.

Leges municipales matrimonij sacramento, eiusue libertati derogantes, abrogantur: & qui eas seruant, quas poenas incurrant. 286. 2.

Legiodunum cap. Pleb. secundae regionis dioc. Mediolan. 661. 1.

Legitima filiosum Iudaei ad fidem conuerso restitui, curandum ab episcopo. 54. 2.

Legitimitatis matrimonij testificationes ab ordinandis asseruendae. 144. 1. 444. 1.

Legumina, in ecclesia, oratorio, aut cœmeterio non recon-denda, aut asseruanda. 126. 2. ea exportantes extra Italiam Romanae ecclesiae, a solo summo Pontifice absoluendi. 991. 2.

LENONES.

Lenones a principibus exterminandi. 40. 1. In cauponis diuitius non excipiendi. 316. 2.

Lenocinium exerceat poenitentiae canon. 532. 1.

LEO &c.

Leo Archiep. Mediol. eiusq; præcipua gesta. 980. nu. 97.

Leonis x. constitutio. vid. constitutio.

Lepra spiritualis, quae, & quam latē diffusa. 323.

Leucum cap. Plebis quintae regionis dioc. Mediol. 661. 1.

B. Leuius Med. Archiep. 977. nu. 49.

Leuentina Vallis, Vicariatus secundae regionis Diocess. Mediol. 666. 2.

LIBERATIO, Libertas.

Libertatio generis humani a peccato, in Iubileo veteris legis figurata. 1023. 2.

Libertatio administrationis locorum piorum, episcopo praesente faciēda, alioqui nulla. 317. 2.

Libera puellae in matrimonio voluntas, quomodo ab episcopo exquirenda. 286. 2. & ad religionē item vel professionem admittendae. vide Puella.

In liberorum recta educatione negligentibus grauis reddenda ratio in iudicio. 286. 2. Vide filij, & parentes.

Libertas ecclesiastica principibus commēdat. 37. 1. eius tuendae libri a cancellario Archiepiscopali habēdi, qui. 710. 1. contra eam statuta seruantes, &c. a solis episcopis absoluendi. 992. nu. 10. Itemq; eam offendentes quoad immunitatem a collectis, & exactionibus. 993. nu. 25.

LIBRI.

Libellus de casibus referuatis, a Metropolitanano edendus. 23. 1. isq; legendus in congregationibus foraneis. ibi. Vide Tabella.

INDEX RERVM.

fratribus habendus, & in archiuū deferendus. 469. 1. propositum item, quæ rejiciuntur in capitulis fabricæ ecclesiarum & piorum locorum. ibid. decretorū item, & ordinationum quæ fiunt. ibid. 195. 2. rerum inuentarum in Cancellaria Archiepiscopali habendus. 412. 1. peste laborantium, & in ea mortuorum a parochis conficiendus. 238. 2. puellarum ad religionem admittarum a quo conficiendus. 46. 2. de ritu vestiendi moniales a Metropolitanano edendus, & in tota prouincia adhibendus. 291. 1.

Liber spiritualis in antecubiculo episcopi habendus. 169. 1. & in mensa monialium legendus. 48. 2.

Liber litaniarum, instructionum, & memorialis ab omnibus ecclesiasticis habendus. 391. decr. 9.

Libri, tempore diuinorum officiorum in choro non legendi. 32. 1. quomodo vendendi, imprimendi, euulgandi &c. 89. 1. & seq. 209. 2. & seq. 345. dec. 40. 43. 1. 2. & seq. antequam euulgentur, a quibus recognoscendi, approbandi &c. 90. 1. 433. num. 29. diebus festis non vendendi. 85. 2. 433. 2. die conuentus diocesani a Vicario foraneo visitandi. 649. 2.

Libri sacri in mensa episcopi legendi. 17. 2. ad fordium vsu non avertendi. 68. decr. 21. qui potissimū a clericis legēdi. 18. 1. 182. 1. qui eisdē vetiti. 170. 2. 361. 1. qui eisdē prescribendi pro cuiusq; in studijs exercitatione. 415. 2. & seq. illis prescripti, assidue tractādi, & legēdi, veti in mensa. 466. 2. a Parochis habēdi, qui. 131. 1. a cōfessarijs itē legēdi. 768. 2. diui Ambrosij ab oblatis affide legēdi. 836. 2. ab alijs itē clericis. 182. 2. pœnitēti bus suadēdi, qui. 770. 2. & seq. qui itē prohibēdi. 775. 2. in bibliotheca ecclesiastica quomodo asseruādi. 129. 2. bibliothecarum in visitatione inspiciendi. 24. 2. episcopi familiæ vetiti, qui. 169. 2. prohibiti a quibus recognoscendi. 90. 2. Hæresis nomine suspecti nondum emendati prohibentur. 2. 1. 432. num. 18. vulgares item sacre scripturæ, & controuersiarum, vel de officio B. Mariz Virginis non legendi sine licentia. 90. 2. 401. 1. 431. 1. & seq. hæreticorum: vide Hæretici. paruuli variarū precum vetiti. 90. 2. venales qui circumferuntur, a quibus visitandi. ibidem. a defuncto relicti a quibus recognoscendi, & approbandi, antequam adhibeantur vel vendantur. 90. 1. 401. 1. 345. decr. 40. 433. num. 27. alij quidam vetiti. 430. num. 6. & sequent. purgandi iussu iudicis, non adhibendi ante purgationem. 432. num. 18. & sequent. ethnicorum ab episcopo non legēdi. 168. 1. in scholis ne habeantur; a concionatoribus suadendum. 487. 2. christianis item moribus repugnantibus. 716. 1. qui ab iisdem suadendi, & reprehēdendi. 487. 2. de rebus spiritualibus pestis tempore legēdi, qui. 231. 1. 245. 1. obsecrati in benedictione ædium inflammandi, & spirituales introducendi. 218. 2. a militibus quoque non legendi. 317. 1. ludi magistrorum ab episcopo recognoscendi. 89. 2. confratriarum item. 74. decr. 22. 469. 2. monialium a quibus recognoscendi. 47. 2. eisdem vetiti, qui. ibid. pueris & ludi magistris vetiti. 2. 1. 89. 1. 210. 1. & an ab ijs exponantur, a parochis obseruandum. 400. 2. a ludimagistris explicandi qui. 795. 2. in schola grammaticæ Seminarij explicandi qui. 949. 1. & in schola humanitatis. ibid. clericorum Seminarij a Præfecto studiorum recognoscēdi. 962. cap. 5. Bibliothecæ Seminarij qua ratione in ea disponendi & asseruandi. 964. cap. 9.

Libri ad vsu diuinorum officiorum ritu Ambrosiano habendi in Metropolitana. 606. 1. in collegiatis. 613. 2. & in parochialibus. 619. 1. ad vsu diuinorū officiorū ritu Romano in cathedrali. 606. 1. in collegiatis. 613. 1. & in Parochialibus. 618. 2. Habendi in sacristia ecclesiæ Parochialis. 608. 1. collegiata. 615. 1. Parochialis. 600. 2. & seq. & simplicis. 623. 1. Ad vsu Missæ, etiā conuentualis, qui, & quomodo ornandi. 631. 1. & ad vsu quoque diuinorum officiorum. 633. 2. antiphonarum, ad vsu breuiarij accommodandi. 308. 1.

Libri Parochiales, vbi & quomodo asseruandi. 128. 2. suc cessori tradendi. 7. 1. In visitatione exhibendi. 174. 2. 673. 1. statimq; temporibus in archiuum deferendi. 467. 1. In ecclesia cathedrali habendi. 608. 2. & in collegiatis Parochialibus. 615. 2. qui eos non habuerint

Parochi, quomodo multandi. 985. 2. exijs quomodo concedant testificationes. 98. 2.

Libri a punctatoribus conficiendi, qui. 29. 2. & quando ab ipsis conferendi. 161. 2. 423. 2. causarum criminalium, a cancellario episcopali, & notarijs conficiendi. 189. 1. actorum in congregationibus fori a quo conficiendi. 658. 2. ad ecclesias pertinentes, vbi asseruandi tempore pestilentie. 231. 2. solutionum cancellarij, & notariorū, a præfecto reformationis inspiciendi. 284. 2. 678. 2. In visitatione parandi, & exhibendi, qui. 173. 2. 174. 2. 175. 2. 672. 1. & seq. ab administratoribus piorum locorum conficiendi, qui. 195. 1. a cancellarijs piorum locorū habendi, qui. 195. 2. de contractibus Iudæorum cum christianis, qua lingua, & characteribus conscribendi. 54. 1. a cancellario congregationis generalis doctrinæ christianæ, qui, & quot habendi. 837. 2. ad rationes Seminarij pertinentes habendi, qui. 95. 2. 1. a cancellario Episcopali aut Archiepiscopali habendi. Vide cancellarij.

Librorum Index. Vide index. Impressio, venditio, emptio, &c. Vide impressio, venditio, emptio, &c.

Libros obscenos habentium index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. cameræ Apostolicæ detinentium absolutio, summo Pontifici reseruata. 990. 1. Item S. Inquisitionis libros comburentium diripientium, &c. ibid. 2.

Librarij. Vide bibliopolæ.

Librarium armarium: vide armarium.

L I C E N T I A.

Licentia. vide facultas.

Licentiam dantes, occidendi, aut capiendi eum, qui excommunicationem rulerit contra Reges, Principes, &c. a quo absoluendi. 994. num. 63.

L I G A T V R A E.

Ligaturas facientis pœnitentiæ canon 526. 1.

L I G N A.

Lignamina Alexandriam, vel in partes Aegypti transferebantur, a solo summo Pontifice absoluendi. 989. 2.

Lignea, quando, & quomodo in ecclesia, & sacristia purganda. 639. 2. etiam candelabra. 641. 1. & imagines lignæ Angelorum. ibid.

Lignile in domicilio conuersarū extra clausuram degentium extruendum. 600. 2.

Lignorū strues in cœmeterijs fieri vetitæ. 126. 1. In ecclesijs item, cappellis, &c. ibid. 2. 418. 1. 801. 2.

L I G O N E S.

Ligones ad vsu ecclesiæ quo loco asseruādi. 590. 2. quot habendi ad vsu ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiata. 616. 1. & Parochialis. 621. 1.

L I M E N.

Limen Ianuarum Monasterij Monialium, quale, & quomodo construendum. 191. 1.

Limina Apostolorum: vide Apostoli.

L I N G V A.

Lingua qua ratione in sumenda Eucharistia a fidelibus egerenda. 726. 2.

Lingua græcæ, & Hebraicæ cognitio concionatori maxime utilis. 476. 2.

L I N E A L I N T E A.

Linea indumenta. Vide indumenta. quando, quomodo, & quam sæpè lauanda, & purganda. 641. 2. & quomodo asseruanda. 642. 1.

Lintheum ad abstergendas manus in sacristia, quale. 590. 1. 802. 1. quam sæpè mutandum. 641. 2. ad abstergendas manus in Missa, quale. 631. 1. a clerico parandum, & quomodo. 752. 2.

Linthea ad vsu communionis ministrandæ, qualia, & quoruplicia habenda in ecclesia Parochiali. 721. 2. & seq. 804. 2. In deferenda ad ægrotos Eucharistia adhibenda. 804. 2. Vide manutergia, & mappæ.

Lintheola ad baptismum adhibita, compatribus ad tactū, vel osculum non exhibenda. 501. 2. vbi asseruāda. 805. 1. & quoruplicia habenda. ibid. 2. Vide sabarium.

L I P P I.

Lippi spirituales, qui. 324.

L I T A N I A E.

Litaniz, ante sacros ordines in ecclesijs Parochialibus reci-

INDEX RERVM.

recitandæ. 64. decr. 22. cur dicantur post baptismum. 500. 2. dicendæ in expositione orationis quadraginta horarum. 137. 2. 787. 2. post prandium singulis diebus in familia Archiepisc. recitandæ. 811. 2. quotidie item recitandæ a Militibus in statione communi. 317. 1. tempore pestilentie, quotidie item instituedæ, & quo loco, & qua ratione. 227. 1. 245. 2. In oratione sine intermissione recitandæ, & qua ratione. 1009. 2. cum dicuntur in funeribus, non genuflectentes ecclesiastici, a quibus notandi, & multandi. 781. 2.

Litaniz maiores Mediolani restitutæ. 335. decr. 3. eas vt obeant, admonendi fideles. ibid. & seq.

Litaniz triduanæ quomodo agendæ. 783. 2. & seq.

Litaniarum processiones: vide processiones. Libri quot habendi in Metropolitana. 606. 1. In collegiatis ritus Ambrosiani. 613. 2. & parochialibus. 619. 1. earum itē libelli gratis pestilentie tempore distribuendi. 246. 1.

Litanias inditæ non recitantes Parochi, quomodo multandi. 985. 2. eas canentes oblatis, quam indulgentiā consequantur. 843. 2. earum liber ab ecclesiasticis omnibus comparandus. 341. decr. 9.

L I T E R A E.

Literæ non legendæ in choro tempore diuinorum officiorum. 32. 1. ficto alterius nomine non euulgandæ, aut imprimendæ, sine Episcopi consensu. 300. 1. a monialibus secretò nemini scribendæ. 51. 1. ad eas Missæ, non legendæ, nisi eas prius præfextæ exhibuerint. ibidem. ad clerum Missæ, a cancellario notandæ, & in cancellaria asseruandæ. 426. 1. 711. 1. ad Vicarios foraneos & Parochos Missæ, ab ordinario eiusuē ministris, ab iisdem in libro asseruandæ. 799. 1. 806. 2. quam sæpè ab oblatis tempore missionis, tum ad præpositum congregationis, tum ad Archiepiscopum scribendæ. 842. 1. ab Episcopo ad Metropolitanū alioque Episcopos tempore pestilentie mittendæ. 227. 1.

Literæ de editione Concilij. Prouincialis primi. initio. Secundi. 60. Tertij. 82. Quarti. 112. Quinti. 204. Sexti. 298. de editione Synodi Diocesane Tertiz. 347. Quartæ. 355. Episcopi Vercellensis ad Metropolitanum in Concilio Prouinciali Sexto. 1217. 1. ad vniuersos patres. 1219. 2. ab ordinario ad Parochos, de ijs qui ad loca Hæreticorum proficiscuntur. 430. 2.

Literæ processus die cœnæ Domini legi solitæ, in confessionali habendæ. 139. 2. 520. 2. 584. 2. Indictionis diei sacre ordinationis, quando a Parochis promulgandæ. 145. 1. beneficiorum, episcopo postulanti exhibendæ. 147. 2. facultatis visitatorum, quomodo concedendæ. 660. 1. parentes cum rogitu, & testibus, quo libro a cancellario describendæ. 691. 2. Itemq; sine rogitu, & testibus. Ibid. parentes, ab oblatibus cum aliquo mittuntur accipiendæ, & quibus exhibendæ. 842. 1. post missionem cui reddendæ. 843. 2. a cancellario Episcopali gratis conficiendæ, & conscribendæ, quæ. 285. 2. & seq. Indulgentiarum. Vide indulgentiarum monitionum, seu excommunicationum pro rebus deperditis: vide excommunicatio.

Literæ pastorales populi Diocesani ab Episcopo dandæ. 474. 1. præcipue in solemnitatibus. ibidem. 2. tempore quoque pestilentie. 249. 1. hæc omnes a cancellario notandæ, & asseruandæ. 426. 1. de sacra ordinatione, quando a parochis promulgandæ. 145. 1. 446. 1. 547. 2. de sacramento item confirmationis. 172. 2. 507. 1. 671. 1. de visitatione, quando ab episcopo edendæ. 172. 2. & a Parochis promulgandæ. ibidem. 671. 1. Itemq; aliæ ad visitationem pertinentes. 173. 1. 425. 2. de conueniendo ad ecclesiam parochialem, a parochis promulgandæ. 148. 2. 301. 2. de synodo Diocesana habenda, a Parochis promulgandæ. 276. 2. 369. decr. 45.

Literæ Pastorales diuersæ. 1003. de instituto orationis vespertinæ. 1005. de oratione quadraginta horarum. 1010. 2. de Aduentu Domini. 1012. 2. de Septuagesima. 1015. 2. De Dominica prima quadragesimæ. 1021. 2. de Iubileo. 1023. 1. 1027. 2. de septem basilicis statio nalibus, deq; frequenti, & pio earum vsu. 1038. 2. de pietatis deuotionisq; exercitationibus tempore quadragesimæ. 1055. 2. de asperione aquæ sanctæ, & benedictione ædium. 1059. 1. de barba radenda ad clerū. 1061.

2. de visitatione populi, & præparatione. 1064. 1. de tribus solemnibus processionibus voti publici causa pestis restincta. 1068. 2. de solemnī mortuorum officio, pijsque suffragijs, pro defunctis tempore pestis. 1071. 2. de obitu filij Regis Hispaniarum. 1088. 1. ad tollendas morum corruptelas. 1091. 2. de translatione sacre imaginis B. Virginis. 1094. 1. de institutione Rosarij B. Virginis. ibid. 2. de solemnī translatione S. Simpliciani, & aliorum Sanctorum. 1096. 2. de translatione Sanctorum Martyrum Marini, & Leonis, & S. Arsatij episcopi & confes. 397. 1.

Literarum Pastoralium liber habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiata. 615. 2. & Parochialis. 620. 2. earum tabella. Vide tabella. eas non promulgantes Parochi statim temporibus, quomodo multandi. 986. 1.

Literæ commendatitiæ a laicis peregrinatoribus obtinendæ. 122. 1. 364. decr. 23. 404. 1. & quibus concedendæ. 404. 2. a clericis Seminarij accipiendæ, cum aliqua de causa domum accedunt. 952. cap. 7. earum formula. 953. 2. Litteras cōmendationis ambientes nunciij Apostolici a principibus ad quos mittuntur, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.

Literæ testimoniales, & dimissoria, a clericis alienæ diocesis exhibendæ, antequam detur eis facultas celebrandi. 91. 65. decr. 1. 732. 1. etiam in ecclesijs regularium. 96. 2. a quibus comprobandæ. 65. decr. 1. 732. 2. pro ordinibus ab alio episcopo suscipiendis quales conficiendæ. 94. 1. quomodo concedendæ, admittendæ, & a quo conficiendæ. 142. 1. 266. 2. etiam cum episcopo abest. 266. 2. a cancellario Episcopali gratis concedendæ. 285. 2. ab ordinandis asserendæ, quæ, & a quibus obtinendæ. 144. 1. Asserendæ itē in suscipienda prima tonsura, & minoribus ordinibus ab Abbatibus, & quales. 266. 2. post susceptionem ordinum ab alieno Episcopo, proprio restituendæ. 145. 2. sine ijs promoti, suspensionē incurunt. 93. 2.

Literæ testimoniales & dimissoria, a clericis ante peregrinationem obtinendæ. 121. 1. 363. decr. 23. Peregrinatione confecta episcopo exhibendæ. 122. 1. 364. decr. 23. absentis studij causa quales. 96. 1. cui exhibendæ. ibid. quando nullæ. ibid.

Literæ testimoniales ordinis suscepti, quales. 245. 2. proprio episcopo exhibendæ ab ordinatis in aliena Diocesi. ibid. 780. 1. 789. 2. certo libro describendæ. 147. 2. testimoniales de vita, & moribus, natalibus & ceteris, ante sacros ordines asserendæ. 549. 1. etiam ab alieno episcopo suscipiendos. 266. 2. testimoniales de vita, & moribus, a regularibus asserendæ, antequam admittantur ad audiendas confessiones. 139. 2. a clericis quoque Seminarij post absentiam reueris. 952. cap. 7.

Literæ summorum Pontificum ad matrimonia spectantes, a parochis cognoscendæ. 190. 1. Litterarum Apostolicarum, seu summorum Pontificū executio, & promulgatio, a Vicario Generali procuranda. 658. 2. earū executionem impediens, a solo summo Pontifice absoluendi. 989. 2. eas impugnantem tanquā irritas ante Pontificis coronationē, a solis episcopi absoluēdi. 993. nu. 33. earū vi, facultates a quibus concedendæ. 655. 2.

Literæ, quarum titulus est, lettere de diuersi auctori, nō nisi purgata, habendæ, aut vendendæ. 432. nu. 9.

Literæ a Iudæis adhibendæ in contractibus cum Christianis exercendis, quales. 54. 1. quādo ab ecclesiasticis tangendæ in præstando iuramento. 306. 1. a monialibus non tradendæ puellis extra monasterium degentibus. 52. 1. grandisculæ, obscenæ, & turpes, in libris imprimendis vetitæ. 209. 2. profanæ item in libris ecclesiasticis, vel spiritualibus imprimēdis. 210. 1. sacre, die festo in ecclesia a Theologis explicandæ. 415. 2.

Litteras mittentes ad eos qui in conclauis sunt, aut e conclauis foras scribentes, a solo summo Pontifice absoluēdi. 990. 2. Itemq; litteras sacre Inquisitionis comburentes, diripientes &c. Ibid. 2.

Literarum beneficiorū scriptio mercis a notarijs accipiendæ, quæ. 148. 1. earum causa, quas scribunt, etiam priuatim, ratione officij, nihil accipiendum a Secretario Episcopali, & scribis. 285. 1. earum qua ratione

INDEX RERVM.

ratione officij accipiunt, summarium a Vicarijs Archiepiscop. Visitatoribus, & praefectis conficiendum. 656. 2.
Literarum formulae, facultates, &c. Vide formulae, & facultates. Professores. vide Professores.
Literariae congregationes in aedibus Archiep. habentur. 657. 1.

LITES.

Lites ecclesiarum qua ratione a cancellario describuntur. 706. 1. beneficiorum ad inferiores pertinentium, quando ab episcopo cognoscuntur, ac definiuntur. 314. 1. a cancellario episcopali, & substitutis non suscipiuntur, vel aguntur, quae. 285. 1. ab oblatis non aguntur, quae. 833. 2. Ab episcopo qua ratione in eius foro componuntur. 314. 2. ab eodem tempore praecipue pestilentiae componuntur. 229. 1. 230. 1. a praefectis item, Vicarijs foraneis, &c. 230. 1. eas mouentes disciplinati sine licentia, quomodo puniendi. 905. cap. 22. Inter ecclesiasticos, & laicos exorta de seruitute aquae, orizis, &c. quomodo ab episcopo suscipiuntur. 311. 2. earum studium, & qui eas longius protrahunt, &c. a concionatoribus reprehendendi. 484. 2.
Litigantes in Romana curia, aut eorum procuratores, &c. minis afficiens, inuadens, &c. a solo summo Pontifice absoluentur. 989. 2. & qui litigantes in foro ecclesiastico impediunt, a solis episcopis. 992. num. 16. Item qui litigare volentem, compellunt, vt a lite desistat. ibid. num. 17.

LIVELLI.

Livelli monialium in commune conferendi. 48. 1.
Livellorum ecclesiasticorum confessiones, publico instrumento conficiuntur. 72. decret. 10. 426. 1. qui neglexerint, quomodo multandi. ibidem. vide emphiteusis.

LOCA.

Locus asseruandi reliquias, qualis. 115. 2. 573. 1. 805. 1. & seq. Quomodo custodiendus, & ornandus. ibi. asseruandi sacra olea, qui. 91. 2. baptisterij item, eiusue cappellae. 577. 1. 805. 1. etiam separatim ab ecclesia non extruendi. 577. 2. & a dextro latere ecclesiae extruendi. 581. 2. confessionarium in ecclesia. 585. 1. 762. 1. 773. 2. 775. 1. 805. 2. 409. 2. 465. 2. confessorij & penitentis. 585. 1. campanilis. 586. 2. Lampadarij. 577. 1. Ossarij in coemeterijs. 588. 2. sacrae imaginis, & altaris in sacristia. 581. 2. asseruandi feretra, & caetera id generis. 590. 2.
Locus Oratorij in via siti. 591. 2. sepulturae in ecclesia, vbi, & quo concedendus. 124. 2. episcopi in ecclesia aut in oratorio concionantis. 131. 2. 481. 1. Parochorum quoque, & aliorum. 132. 1. 481. 2. cleri in processionibus. 156. 1. congregationum fori Archiepiscopalis. 657. 1. explicandi quaestiones in conuentu dioecetano. 651. 1. meretricibus in ciuitate assignandus. 40. 1. Iudaeis item separatus a fidelibus assignandus. 54. 1.
Locus lauationis manuum in monasterio monialium, quomodo extruendus. 595. 1. calefactionis item. ibidem. lauationis. 596. 2. cancellariae. 597. 1. scholae nouitiarum. 598. 2. educationis puellarum. 599. 1. ijsque a locis monialium separandus. 51. 2. secessionis. 599. 2. audiendae confessionis monialium quomodo edificandus. 52. 2. 600. 1. cibi capiendi. vide refectorium.
Locus laborum in monasterio monialium edificandus. 193. 1. eius situs, amplitudo, forma, &c. 595. 1. extra illum nihil a monialibus elaborandum. 193. 1. In eodem lectio adhibenda de vita spirituali. 45. 1. 193. 2. & ab omni otioso verbo abstinendum. ibid.
Locus communis dormitionis in monasterio monialium edificandus. 193. 1. & quomodo. 597. 2. quomodo claudendus. 48. 2. In eo curandum vt omnes moniales dormiant. ibid. vide dormitionis.
Locus communis vestium in monasterio monialium edi-

ficandus. 193. 1. & quomodo. vide vestiarium, quae in eo asseruanda. 48. 1. 193. 2.
Locus communis aegrotantium in monasterio monialium edificandus. 193. 1. & quomodo. Vide infirmaria. quando ibi morentur moniales. 193. 1.
Locus introspectiendi in ecclesiam exteriorem monialium, obstruendus. 49. 1.
Locus prior in processibus ab episcopo statuendus. 34. 2. officialium doctrinae christianae inter ipsos seruandus. 867. 1. confratrum in processibus. 317. 2. Theologi in choro. 415. 2. optionis. vide optio. sedendi in congregationibus fori. 657. 2. sedendi in conuentu dioecetano. 651. tit. 16. Parochi regularis & saecularis in funeribus. 35. 2.
Loci praecipui a concionatore comparandi, qui. 476. 1.
Loca Romanae Ecclesiae inuadentes, aut occupantes, a solo summo Pontifice absoluentur. 989. 2. & qui de ijs vacantibus in feudum dandis egerint. 991. 1.
Loca sacra, eorumue cultus. 122. 2. fabrica. ibidem. & sequent. ornatus, decor, ac nitor. 125. 1. & sequent. ea de re instructiones. 639. & a quibus seruandae. 406. 1. eorum munditia ab oblatis in missione inspicienda. 842. 2.
In huiusmodi locis sacris inquisitiones de caede perpetrata a iudicibus, & notarijs saecularibus non faciendae. 34. 1. non appingenda, aut sculpenda insignia stemmataue familiarum, aut alia profana. 405. 1. non affigendae rerum vendendarum, aut locandarum, & profanarum schedulae, &c. 126. 2. non construendae officinae, tabernae, &c. ibid. In ijs quomodo excipiendi ab ecclesiasticis exules, & fontes homines ad ea confugiunt. 34. 1. qualis in ijs esse debeat fidelium conuersatio. 127. 1. quomodo permittendae capulae eleemosinarum. 125. 2. In ijs sepelientes haereticum, vel ei fauentem, &c. a solis episcopis absoluentur. 993. num. 29. vide sepultura. de ijs lapides, & ornamenta auferentes, a solo summo pontifice absoluentur. 989. 2. ea effringentes, spoliantes, aut incendentes, a quo absoluentur. 994. num. 62. ab iisdem tollendus rerum profanarum vfus. 126. 2. neque brutorum effigies pingendae. 575. 2. extra ea non sepeliendi mortui tempore pestis. 252. 2. monita executionis decretorum ad ea pertinentium. 402. 2.
Loca bonorum ecclesiasticorum quomodo in inuentario describenda. 37. 1. ordinis S. Augustini vexantes, a solo summo Pontifice absoluentur. 992. 1. iurisdictionis, regularium, & congregationum. vide iurisdicchio, regulares, & congregationes.
Loca virorum, & mulierum, in ecclesia distinguenda. 4. 1. 127. 1. 367. decre. 36. 438. 1. etiam in sculis. 127. 2. recondendi sacras reliquias, quomodo extruenda. 573. 1. & sequent. picturae sacrae non conuenientia, quae. 576. 1. profana, supra ecclesias, cappellas, &c. vetita. 126. 2. regularium, prope monasteria monialium vetita, & quae in ijs cauenda quoad prospectum. 49. 2. 192. 1. 598. 1. 601. 1. haereticorum. Vide haereticus. dioecesis, quando non visitanda. 662. 1. pestilentia infecta, a quibus, quomodo, & quando visitanda. 248. 2. Vide visitatio. In quibus non celebranda Missa, quae. 732. 2. 759. 1. In quibus altaria non edificanda. 463. 2. neque exorcizandi energumeni. 133. 2. & in quibus ecclesiastici deferant vestem interiorem & exteriorem. 413. 1. sepulcrorum. vide sepulcra, & sepultura.
Loca publicae curationis tempore pestilentiae qualia, & quomodo extruenda, apparanda, &c. 232. 2. & sequent. a quibus, quando, & quomodo visitanda. 248. 2. cura praestanda in illis, & exercenda pietatis. 244. 2. & sequent. cura item disciplinae morum. 446. 1. disciplinae ratio a parcho, & sacerdotibus in ijs degentibus seruanda. 247. 1. speculatio in ministris eorum locorum. ibidem. & sequent. quando, & qua ratione ad ea loca ducendi peste affecti, vel suspecti. 247. 2. etiam ecclesiastici. 250. 1. eorum locorum sacerdos peste affectus vel suspectus, a quibus, & quomodo curandus. ibidem. In iisdem locis

INDEX RERVM.

iosismortui, a quibus, quomodo, & quorum impensis sepeliendi. 252. 1.
Loca varia in monasterio monialium edificanda. 549. 1. tit. inferiora. ibid. tum superiora. ibid. distincta. ibid. & communia. ibid. & seq.
Loca collocutionis monialium quomodo construenda. 192. 1. quando, & quomodo claudenda. 318. 2. quando aperienda. 49. 1. In ijs cibum capere veritum. 52. 2. neque docendae puellae saeculares extra monasterium degentes a monialibus. ibid. ad ea quemquam accedere permittentes sine licentia, quas praenas incurrat. 318. 1. Vide collocutio, & moniales.
Loca in domicilio conuersarum extra clausuram degentium, quot, & qualia construenda. 606. 2.
LOCA PIA.
Loca pia ab episcopo visitanda. 23. 2. 172. 1. 468. 2. 659. 1. quomodo, & a quibus administranda. 41. 2. 70. tit. 3. a 94. 2. 289. 1. ad episcopum cum oneribus ad ea pertinentibus a parochis deferenda. 42. 1. pestilentiae tempore quae seruent in elemosinis erogandis. 243. 2. & seq. peste restituta instauranda. 254. 1. mutuo dare non possunt, nisi ad id instituta sint. 74. decret. 10. 807. 2.
Locorum piorum sive Parochiae index in visitatione a parochis exhibendus. 74. 1. 672. 2. In eorum visitatione quae curanda. 668. 1. 677. 1. eorum protectio a Vicario generali suscipienda. 659. 2. eorum reformatio tempore pestilentiae. 228. 2. eorum institutionis monimentum erigendum. 196. 1. causa quomodo a Vicario ciuili expedienda. 677. 2. erectiones. certo libro a cancellario notandae. 691. 2. administrationis rationes, & liberatio administrationis, praesente, & consentiente Episcopo faciendae. 317. 2. eorum nomine quomodo peti possit elemosina. 42. 1. 798. 1. eorum vsurpatores excommunicationem incurrant. 276. 1. & a solo summo Pontifice absoluentur. 992. 1. Itemque eorum fructus, &c. in proprium vfum auercentes. ibid. eorum iura a quibus prosequenda. 73. 1. deere. 16. pecuniarum ad ea pertinentium nomine, nihil praeter sortem accipiendum. 40. 2. eorum libri. vide libri. aedes, domicilia, &c. tempore pestilentiae non occupanda, vsurpanda, &c. & quomodo id permittendum in tanta necessitate. 232. 2.
Locorum piorum gubernatores, Rectores, administratores, &c. bonorum & iurium ad ea pertinentium inuentarium conficiant. 36. 2. & vbi illud asseruent. 37. 1. quomodo se gerant in administratione. 194. 2. & sequent. 468. 2. & sequent. suscepto oneri satisficiant. 41. 2. aedificia ruinosa restituant. ibidem. hospitalitatem exercent. ibidem. si in ijs peccauerint, puniendi. ibidem. Iurati munus suum exequantur. 42. 1. cui iuramentum praestent in dioecesi. 798. 1. & rationes administrationis reddant. ibidem. 469. 1. quomodo fructus distribuunt. 42. 1. quomodo se gerant in distributione elemosinarum. 468. 2. & sequent. mutuo non dent pecunias alijs, neque ipsi ab ijs locis accipiant. 74. decret. 20. bona non alienent. 42. 1. neque emant, aut conducant. 74. decret. 19. 469. 1. legata, quando, & cui denuncient. 343. decret. 37. librum, & tabellam legatorum, & onerum conficiant. 469. 1. quae seruent in congregationibus, actionibusque omnibus aggrediendis ac perficiendis. 195. 1. Initio capituli quas preces dicant. ibidem. efficiant, vt qui in ijs locis aluntur, orent pro benefactoribus. ibid. 368. decret. 43. quae parent, & exhibeat in visitatione. 175. 2. 674. 1. quae alia seruent. 468. 2. concionatorem eligere non possunt. 210. 2.
Locorum piorum administratores, procuratores, syndici, & ministri qui esse non possint. 41. 2. quando mutandi, & exigenda ab eis rationes administrationis. 195. 2. 317. 2. 468. 2. 659. 1. 798. 2. 807. 2. quomodo compellendi ad satisfactionem onerum. 196. 1. si bona non recte dispensent, a quibus deferendi. 797. 2. tempore pestilentiae ab episcopo conuocandi, & quid monendi. 228. 2. circa eorum administrationem quae erent Visitatores. 668. 1.
Locorum piorum bona, praedia, &c. quomodo locanda. 42. 1. non locanda debitoribus. ibidem. ab admi-

nistratores non emenda aut conducenda. 74. decret. 19. non alienanda. 42. 1. alienata iniuste, cura parochorum recuperanda. 808. 1. ea occupantes a quibus inquirendi, ac deferendi. 798. 2. contra eorum vsurpatores decretum quando promulgandum. 37. 1.
Locis pijs quomodo inuigilet protector piarum causarum. 283. 2. assignandae praenae pecuniarum. 54. 2. 189. 1. fructus praebendae primi anni in admissione canonicorum quomodo soluendi. 71. decret. 4. attribuendae penitentiae pecuniarum in confessione iniunctae. 93. 1. quando attribuendae distributiones absentium. 159. 1. fructus item beneficiorum vacantium quando persoluendi. 270. 1. applicandi fructus, a quibus multantur clerici concubinarum. 306. 2. ijs exponentes infantes, quando a solis episcopis absoluentur. 11. 2. 994. nu. 74. in iisdem doctrinae christianae scholae instituedae. 88. 1. 290. 1. quomodo excipiendi pauperes. 196. 1. & in statuendi, qui recipiuntur. 289. 2. & seq. in iisdem regalia, custodiam, &c. vsurpare conantes, a solis episcopis absoluentur. 992. nu. 14.

LOCATIONES.

Locatio aedium, bonorum fabricarum, fructuum beneficiorum, locorum piorum, monialium, &c. Vide aedes, ecclesiae, beneficia, moniales, &c. cancellariae: Vide cancellaria. vestium ad vfum personarum diebus festis vetita. 85. 2.
Locationes bonorum ecclesiasticorum recognoscendae. 37. 2. & a quibus. 72. decret. 9. etiam si sint perpetuae. 309. 2. sine instrumentum cum rogitu non faciendae. 353. decret. 45. 426. 1. Schedulisque publicae affixis. 368. decret. 40. quomodo faciendae cum pacto, vt meliora reddi liceat. 72. decret. 11. 343. decret. 38. Si sint de iure patronatus, quibus non faciendae. 798. 2. Item bonorum beneficij per resignationem obtenti. ibid.
De locationibus quomodo agendum in capitulo canonicorum. 163. 1.
Locationum schedulae, sacris locis non affigendae. 126. 2. locantes domum meretricibus, quando, & quomodo puniendi. 288. 1. eas locantes manifestis vsurarijs ad sensus exercendum, a solis episcopis absoluentur. 992. num. 15.
Locatum, cap. Pleb. sextae Regionis dioecesis Mediolanensis. 661. 1.

LOCULI.

Loculi ad sacras reliquias recondendas, quales, & quomodo conficiendi. 573. 1. & sequent. antequam adhibeantur, benedicendi. ibidem. 2. quomodo in ijs sacrae reliquiae recondendae. ibidem. & sequent. 805. 1. ex iisdem non educendae reliquiae ad ostensionem. 51. 1. 805. 1.
Loculi ad colligendam elemosinam, in confessionibus vetiti. 139. 2. Vide capsa.

LONGVRII.

Longurij ad vfum exponendi sacras vestes in sacristia, quales. 590. 1. ad vfum ecclesiae quot habendi in ecclesia cathedrali. 608. 2. In collegiatis. 615. 2. & in parochialibus. 621. 1. vide hastilia, & perticae.

LVC RV M.

Lucri causa non ostendendae reliquiae. 805. 1.

LVDI.

Ludi, in Missae nouae celebratione tollendi. 9. 2. clericis vetiti, qui. 19. 2. & seq. in eorum aedibus non permittendi. 20. 1. qui, & quomodo eisdem clericis permittendi. ibid. clericis item Seminarij vetiti, & permitti, qui. 967. 1. famulis item Seminarij vetiti, qui. 964. cap. 10. In aedibus monialibus proximi vetiti, qui. 49. 2. Christianis item cum Iudaeis. 53. 2. & a concionatore repraesentandi. 485. 1. 716. 2.
Ludi equestres diebus festis vetiti. 6. 1. scenici quoque, & theatrales. 86. 1. etiam tempore septuagesimae, sextagesimae, & quinquagesimae. 87. 1. publici, die festo a Parochis tollendi, & a Vicarijs foraneis. 467. 1. 797. 2.
m 2 peste

INDEX RERVM.

peste restincta vbiq; tollendi . 254. 2. & ad huiusmodi ludos adibus expofitis non benedicendum . 218. 2.
Ludi aleatorij, talorum, &c. vide alex, tali, &c.
Ludentes in atrio adium canonicalium, a ianitore arcendi. 424. 1.
Lufores publici, è cauponis eijciendi. 316. 2. confuetudinarij, & qui eis domū exponunt, quando peccent mortaliter, & non abfoluendi. 787. 1.
Ludificationes, & lufiones in locis publicæ curationis tēpore peffilentiz tollendi. 246. 2.

LVDI MAGISTRI.

Ludimagiftri, fidei profefionem præfent. 1. 2. 89. 1. 400. 1. quos libros pueris non legant. 2. 1. 89. 1. quomodo pueros inftituant. ibid. quæ feruent in expofitione rerum profanarum. 212. 1. orationem initio, & in fine fcholæ recitari curent. ibid. & imaginem in gymnafio habeant. ibid. difcipulos ad concionem in quadragefima conducant. 442. 2.
Ludimagiftri quales deligendi. 2. 1. 89. 1. quomodo ab epifcopo approbandi. 89. 1. 212. 1. 400. 1. non permittendi docere, nifi testimonium præfentis profefionis fidei exhibeant. 89. 1. 400. 1. & a Parochis deferendi. 400. 2. a quibus quoad vitam, fidem, & mores obferuandi. 89. 1. 212. 1. 114. 1. 400. 1. a Parochis denunciandi. 400. 1. & obferuandi quoad pueros inftitutionem, & rationem docendi. ibidem. 2. a parochis monendi, vt decretis ad eos pertinentibus obediant. 467. 1. a Vicarijs foraneis denunciandi, & quid ab eis monendi. 795. 2. & feq. monendi a concionatoribus, de libris pueris non legendis. 716. 1. a clericis non mutandi fine licentia. 789. 2. ab eisdem non audiendi, qui 416. 2. an pueros è locis fufpectis de hærefi domi inftituant, inquirendi. 401. 1. eorum approbatio gratis a cancellario Epifcopali concedenda. 286. 1. eorum index in vifitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. & quid de illis in vifitatione querendum. 24. 1. 89. 2. eos non denunciante Parochi ftatis temporibus, quomodo mulctandi. 986. 2. aut fine testimonio præfentis fidei profefionis docere permittere. ibid. Vide magiftri.

LVDVNENSE CONCILIVM.

Concilij Lugdunenſis conſtitutio de colloquijs ab eccleſia tollendis, ſeruanda. 68. decr. 23.

LVMINA.

Lumina in miſſa adhibenda. 759. 1. & qualia. 31. 1. a quo accendenda, ac deferenda. 30. 2. & quomodo. 752. 2. In diuinis officijs qualia. 31. 1. In conſpectu Epifcopi quando afferenda in diuinis officijs. 307. 2. In deferenda ad ægros Euchariftia adhibenda. 8. 2. 537. 1. In oratione 40. horarum ante ſanctiſſimā Euchariftiā adhibenda. 137. 2. etiā in eccleſia cathedrali. 138. 2. a canonicis, & alijs adhibenda in proceſſione ſanctiſſimæ Euchariftiæ. 139. 1. In miniſtranda Euchariftia peſte affectis, a quibus, & quomodo accendenda. &c. 240. 1. In proceſſionibus cruci quot adhibenda. 273. 1. quot adhibenda in expoſitione crucis ſextis ferijs quadrageſimæ. 421. 2. quot accendenda in eccleſia occasione alicuius proceſſionis. 782. 2. in ſacramentis miniſtrandis qua ratione adhibenda. 496. 1. a fidelibus in proſequenda ſanctiſſima Euchariftia ad ægros delata, cura Parochorum adhibenda. 304. 1. quot adhibenda in expoſitione orationis ſine intermiſſione. 1009. 2. In offendendis reliquijs adhibenda. 5. 1. 805. 1. In funeribus item adhibenda. 557. 2. & quot. 423. 2. & quare adhibeantur, & quid ſignificent. 1159. 1. 1163. & ſequent. non extinguenta, niſi officio peractis. 308. 2. 423. 2. 557. 2. adhibenda quoque in ſepeliendis mortuis tempore peſtilentiz. 252. 1.
Lumina non accendenda, aut ante abſolutum officium extinguentur in funeribus, a quibus notandi, & mulctandi. 781. 2. Indecentia in Miſſa & in diuinis officijs adhibentes, quomodo mulctandi. 985. 1.

Luminum cura in eccleſia a ſacriſta habenda. 18. 2. 600. rum numerus & qualitas pro ratione dierum feſtorum, ab Epifcopo in diuinis officijs præſcribenda. 155. 1. Vide cerei, & intortitia.

L V N V L A.

Lunula tabernaculi ſanctiſſimæ Euchariftiæ qua ratione conſcienda, & ex qua materia. 136. 2. 464. 2. 634. 1. eius forma in ſacriſta cathedrali habenda. 128. 2. 464. 2. & ſeq.

Luxus. Luxuria.

Luxus veſtium. vide veſtes.
Luxuria, crimen capitale. 532. 2. a militibus in præſidijs fugienda. 317. 2. de ea pœnitentiæ canones. 532. 2. de rebus ad eam pertinentibus qua cautione agendum a cōcionatore. 491. 1. eius peccata qua cautione in conſeſſione inueſtiganda, præcipuè in mulieribus, & pueris. 765. 1.

M

S. MACHARIUS.

S. Macharij vita & exemplum in peſtilentia proponendum. 245. 1. eiusdem inſigne exemplum erga ſacerdotem incontinentem. 1172. 2.

M A G I.

Magi, ab epifcopis exterminandi. 5. 1. ad ſacram communionem non admittendi. 513. 2. qui eos conſuluerint, puniendi. 5. 1. Item qui aliquid ad magicos uſus fecerit aut vendiderit. ibid. eos conſulentes, aut domum ſuam aliquid exquirendi cauſa inducentis, pœnitentiæ canon 526. 1. Itemque magicis cantionibus ædes luſtrantis &c. ibid.
Magiæ artis ſuſpecti, a teſtibus ſynodalibus inquirendi. 180. 1. eorumq; index in vifitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1. & qui ad magicas artes Euchariftia ſacriſtæ rebus abutuntur, a ſolis Epifcopis abſoluendi. 11. 2. 994. nu. 75.
Vide artes magicæ.

M A G I S T R I.

Magiſter chori & ceremoniarum, officium, antiphonas, pſalmos, &c. recitanda denunciet. 28. 1. quando ſtandum, ſedendum, &c. Ibidem. quos admoneat, & erudiat. Ibidem. Tabellam munerum canonicalium conſciat. ibid. 2. ſi deliquerit, a quibus puniendus. ibidem. ſi in eccleſia non ſit, qualis, & a quo conſtituendus. ibid. & in qua eccleſia alter ab altero diſtinguitur, proprium vtrique munus aſſignandum. ibid.
Magiſter chori immunis eſt ab officio aſſiſtendi. 33. 1. eius officium. 28. 1. de eiusdem officio tabella habenda in ſacriſta eccleſiæ cathedralis. 607. 2.
Magiſter chori cathedralis eccleſiæ Calendarium ſingulis annis edat. 30. 2.
Magiſter ceremoniarum cathedralis eccleſiæ, ſacerdotes nouos, & alios rudes in ceremonijs Miſſæ inſtruat. 9. 2. 96. 2. 732. 1. Tabellam conſciat, & proponat de hora conueniendi in ſynodum diceceſanam. 277. 2. 370. 2. In conuentu diceceſano adhibendus, qui. 649. tit. 13.
Magiſter ceremoniarum Archiep. interſit congregationi rituum, & ceremoniarum. 657. 1.
Magiſter ceremoniarum in eccleſia Seminarij conſtituendus. 948. 1. & in ſingulis item plebibus, cuiuſq; officium. 66. dec. 12. 467. 2.
Magiſtri ceremoniarum officium. 28. 1. de eiusdem officio tabella habenda in ſacriſta eccleſiæ cathedralis. 607. 2.
Magiſtra nouitiarum monialium. Vide moniales.
Magiſtra laborum monialiū. Vide moniales, & miniſtra.
Magiſtri cantus præbenda, vbi, & quomodo inſtituenda, & cuiuſque munus. 416. 1.

Ma-

INDEX RERVM.

Magiſtri cantus, & ſcriptionis in Seminario conducendi. 957. 1.
Magiſtri nouitiarum diſciplinorum officium. 903. c. 12. eius electio. 904. cap. 20.
Magiſtri, qui ſcholariū hofpitiā durante locatione Bononiæ conducunt, a ſolis epifcopis abſoluendi. 990. nu. 9.
Magiſtri ſcholarum doctrinæ chriſtianæ, quales, eorumq; officium. 858. cap. 10. 859. cap. 11.
Magiſtrorum Seminarij diligentia ab epifcopo inquirenda. 68. decr. 25.
Vide ludi Magiſtri, & præceptores, & pædagogii.

M A G I S T R A T V S.

Magiſtratus, commercium hæreticorum tollant. 1. 2. ſacræ inquisitionis officio ſueat. 2. 1. nihil ſibi in cauſarum fidei patrocinio uſurpent. ibid. ludi magiſtros publicos quales conducant. ibid. decreta contra blaſphemos ſeruari ſtudeant. 5. 2. & de conſuetudine chriſtianorum cum Iudæis. 54. 1. 207. 2. ſacras campanas ad ſuppliciorum ſignificationem non adhibeat. 34. 1. feſtis ſolemnioribus in cathedrali ad diuina officia conueniant. 86. 2. eaq; de re a quibus monendi. 403. 1. curent meretricibus locum ſeparatū aſſignari. 40. 1. lenones, hiſtriones, & cingaros eijciant. ibid. Ganeas, & tabernas meritorias tollant. ibid. Aleatores puniant. ibid. otia tollant. ibid. ſumptus immoderatos coerceant, ſuoq; exemplo id doceant. ibid. 2. uſuras tollant. 41. 2. Epifcopos iuuent in ijs, quæ ad pia loca pertinent. 42. 1. & in inſtitutionibus montium pietatis. 43. 1. mendicos vnum in locum conducant. 42. 2. monialibus ſatisfieri curent, pro puellis ſecularium in earum monaſterijs educatis. 51. 2.
Magiſtratus a concionatoribus non obiurgandi, ſed piè monendi. 3. 2. 484. 1. quibus de rebus ab iſdem monendi. 488. 1. non tamen illis adulandum. 491. 1. vt pueros licentiam & petulantiam coerceant, curandum ab epifcopis. 288. 2. ſi ab epifcopo reſiſti, auxilium brachij ſecularis pro tuenda clauſura monialium non præbeant, a ſolis epifcopis abſoluendi. 994. nu. 55. itidē ſi delinquant contra præſcripta in creatione ſummi Pontificis. 993. nu. 27. quando auxilium brachij ſecularis epifcopis aut alijs præbeant: vide ſupra, auxilium brachij ſecularis.
Magiſtratus præſentia, & conſtantia tempore peſtis, qualis, & quam neceſſaria, & quomodo comparanda. 226. 1. eius peccata ab epifcopo eo tempore non diſſimulanda. 228. 2. eiusdem officium in tollendis publicis offentionibus. ibid. & cura in procuranda publica valetudine. 229. 1. in præparanda annona. 232. 1. & in parandis miniſtris ad publicam curationem neceſſarijs. ibid. 2. & in conſtituendis locis publicæ curationis. ibid. & ſeq. in providendo, ne peſtis latius ſerpat. 238. 2. & ſeq. eiusdem ſtudium quoad pietatem, charitatem, &c. ibidem. & quibus in rebus ab epifcopo excitandum. 234. 2. & cautio in deliberatione de quarantena agenda. 239. 1.
Magiſtratus deligendi cōcionatoris ius abrogatur. 234. 2. eis commendantur eccleſiaſtici, eorumq; bona, iura &c. 37. 1. eis vt obediant, docendi fideles a concionatoribus. 3. 2. 488. 1. eisdem non præbendum Miſſale aut pacis inſtrumentum a laico, ſed a clerico. 151. 2.
S. M A G N V S.
S. Magnus Mediolani Archiepiſ. cuiuſq; præcipua geſta. 975. nu. 28.
S. MALACHIAS.
S. Malachiaz inſigne exemplum de negligentia in extrema vnctione miniſtranda fugienda. 223. 2.
M A L E D I C I.
Maledici in menſa epifcopi non admittendi. 17. 2.
Maledicens clericus epifcopo ſuo, aut ſuperiori, puniendus. 16. 2.
Maledicentis parentibus ſuis pœnitentiæ canon. 527. 2.
Maledicendi uſus cura ſacerdotum in locis publicæ curationis tempore peſtilentiz tollendus. 246. 2. Vide de tractatio, & murmuratione.
M A L E F I C I.
Malefici ab epifcopis exterminandi. 5. 1. & qui eos conſulunt, puniendi. ibid.

Maleficijs vtentionis index in vifitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1.

M A L L V V I V M.

Malluum uſui lauationis manuum monialium quale, & quomodo conſtruendum. 595. 1. Vide vas, & labrum.

M A M E R T V S.

Mamerti Viennenſis epifcopi exemplum pro agendis peſtilentiz tempore proceſſionibus. 236. 1.

M A N D A T V M.

Mandatum de recipiendis in Seminario clericis gratis a Cancellario Epifcopali expediendum. 285. 2. ſine mandato epifcopi, vel eius ſubſtituti, nõ ſoluenda merces cappellanis pro Miſſæ celebratione. 150. 2.
Mandantes adhiberi fascinoſes aut veneficia ad impedendum matrimonium, excommunicantur. 287. 2.

M A N I C Œ.

Manicæ Albæ, quales. 626. 1. dalmaticæ item, & tunicellæ. 627. 1. ſuperpellicci. 635. 2. 751. 1. 783. 1. 794. 2. togæ exterioris parochorum. 361. 2. togæ aliorum eccleſiaſticorum. ibid. Interularum, ad manum ab eccleſiaſticiſ non reflectendæ. ibid. neque a clericis Seminarij. 968. cap. 5.

M A N I P V L V S.

Manipulus, qualis. 803. 2. qua ratione induendus, & cum induitur, quæ oratio dicenda. 741. 1. ad uſum epifcopi ſolemniſter celebratis, quatuorplex. 604. 1. ad uſum Diaconi, & Subdiaconi epifcopo inferuentium. ibidem. ad uſum ſacerdotum, & miniſtrorum illis inferuentium in cathedrali. 609. 2. & ſeq. In collegiatis. 616. 1. & ſeq. & in parochialibus. 621. 2.

M A N S I O N A R I I.

Manſonarij in choro canant. 29. 1. Quando pluuialia induant. ibid. a quibus oneribus liberandi. ibid. qui, & quomodo deligendi pro diuinis officijs rectè diſponendis. ibid. ſi deliquerint, puniendi. ibid. & a punctatoribus notandi. 161. 2. quibus diebus Miſſam canant. 33. 1. ſi ne glexerint, quomodo puniendi. ibid. quomodo ad reſidètiā admittendi. 159. 2.
Manſonariorum officium. 29. 1. de eorumdem officio tabella habenda in ſacriſta eccleſiæ cathedralis. 607. 2. Ad eorum uſum quot pluuialia habenda in cathedrali. 610. 1.
Manſuetudo in concionatore reſiſta. 475. 2.
S. Manſuetus Mediolani Archiep. cuiuſq; præcipua geſta. 976. nu. 43.

M A N T E L L V M.

Mantellum viatorum in itinere ab Epifcopo adhibendum. 168. 2.
Mantelletum breue aut longum, a quibus eccleſiaſticiſ ferendum. 18. 2. 70. decr. 31. 361. 1. qui in eius longitudine peccarint, quomodo puniendi. 448. 1. Vide pallium, & toga.

M A N T I L I A.

Mantilia uſui abſtergendi manus Epifcopi ſolemniſter celebrantis, quatuorplex paranda. 604. 2. ad uſum Miſſæ conuentualis in cathedralibus. 610. 2. In collegiatis. 617. 1. In parochialibus. 622. 1. ad uſum Miſſæ priuatæ. 611. 2.
Mantilia ad uſum lauationis manuum, quatuorplex appendenda in ſacriſta eccleſiæ cathedralis. 610. 2. collegiatis. 617. 1. parochialibus. 622. 1. & ſimplicibus. ibid. cap. 4.
Mantilia grandiora ad varia miniſteria, qualia. 636. 1. uſui item abſtergendi manus in ſacriſta, qualia. 637. 1. Vide manutergia.
Mantilia ad uſum baptiſmi, quot, qualia, & quo loco aſſeruanda. 134. 2. ad profanum uſum non adhibenda. ibid. Vide ſabaria. ad uſum ſacræ communionis miniſtrandæ, quæ, & quot in eccleſia parochiali paranda. 515. 2. 721. 2. & ſeq. quam ſæpe abluenda, & quomodo aſſeruanda. 722. 1. Vide mappæ.
M A N V A L I A.
Manualia ad uſum diuinorum officiorum ritu Romano, m 3 quot

INDEX RERVM.

quot habenda in ecclesia cathedrali. 606. 1. & in collegiatis. 613. 1.

Manualis liber actorum in causis civilibus a cancellario Archiepiscopali habendus, & ad quem usum. 692. 1. & in causis quoque criminalibus. ibid. 2.

MANVS.

Manus pectori ab episcopo admoenda in iurando praestando. 306. 1. quando item ab ecclesiasticis, & quādo tactis scripturis. ibid. ea non infundenda aqua in baptismo, sed pellicula. 805. 1.

Manus dextera supra poenitentis caput a confessorio eleuanda in absolutione. 223. 1. non osculanda post pectoris percussione. 753. 2.

Manus a sacerdote ablundæ, antequam sacras vestes induat. 740. 1. & Missa quoque celebrata. 749. 2. abluendæ item ante & post sacramentorum tractationem. 407. 1. abluendæ a clerico, antequam superpellicem induat. 751. 1. & postquam altare parauit. 752. 2. quā ratione tenendæ a celebrante, cum sibi signū crucis adhibet, aut populo, vel super oblatis benedicit. 733. 2. quomodo tenendæ reliquo Missæ tempore. 734. 1. quā item ratione, & quomodo iungendæ. ibid. aut disiungendæ. ibid. 2. quando item a clerico iungendæ. 751. 2. In confessione a confiteente iungendæ. 223. 1.

Manus violentam in clericum iniiciens, aut in monachū, aut monialem, a solo summo Pontifice absolueudus. 988. 2.

Manuum ablutio in Missa, animæ puritatem a sacerdote adhibendam significat. 729. 1.

Manuum in altari abstergendarum sudariolum, quale. 803. 1. earum motus & gestus a cōcionatore vitandus, qui. 492. 2.

Manutergium labello in sacristia appendendum. 464. 1. manutergia altarium quam saepe mutanda. 641. 2.

MAPPÆ.

Mappæ altaris, in quo celebratur. 752. 1. 802. 2. 125. 1. Vide altare. A clerico purgandæ, antequam Missa inchoetur. 752. 1. antequam adhibeantur, benediciendæ. 759. 1. 794. 1. Si super eas cadat aliquid sanguinis Christi, quid agendum. 760. 1. aut si hostia item cadat. ibidem.

Mappæ abaci quales. 631. 1. ad usum item sacre communionis, quot & quales in ecclesijs cathedralibus. 610. 2. in collegiatis. 617. 1. in parochialibus. 622. 1. in omnibus. 515. 2. 721. 2. earum forma. 635. 1. quando, & quomodo purgandæ. 641. 2. ad usum diuinorum officiorum, quando, & quomodo lauandæ, & purgandæ. ibid. Vide indumenta.

MARES.

Mares, quo vestitu in ecclesiā conuenire debeant. 406. 1. 438. 1. In locis publicæ curationis tempore pestilentie a foeminis separandi. 246. 1. & in hospitalibus. 42. 2. Vide mulieres, & viri.

B. MARIA VIRGO.

B. Maria Virgo præcipua deuotione ab oblatis colenda, eiusq; præsidium implorandum. 836. 2. eius antiphona singulis diebus ab eisdem in ecclesia canenda. 839. cap. 3. & quam propterea indulgentiam consequatur. 843. 2. Itidem Iesu Mariæ nomen in articulo mortis inuocantes. ibid. eiusq; Rosarium recitantes. 844. 1. maxima erga illam populi Mediolanensis deuotio. 1095. 1.

B. Mariæ Virginis Missa, aut saltem commemoratio, die Sabbati celebranda. 9. 2. eius nomen, cum a celebrante profertur, quā ratione caput inclinandum. 735. 2. etiam a clerico. 753. 2. eius officium, seu horæ, in choro recitandæ. 31. 1. & ab ijs qui pensionem habent. 94. 1. quibus in ecclesijs, & qua ratione recitandæ. 154. 2. tempore pestilentie, statim horis, in locis publicæ curationis, domibusq; oclulis recitandæ. 245. 2. eiusdē officium aut corona singulis diebus recitanda ab ijs, qui in locis pijs aluntur. 195. 2. 368. decr. 43. eiusdem officium a clericis Seminarij quotidie recitandū. 965. cap. 2. In eius officio versati esse debent, qui minores ordines susceperunt. 266. 2. de eiusdem officio libri vulgares non vendendi. 90. 2. eius officium aut rosarium diebus festis a disciplinatis recitandum, & qua

ratione. 901. cap. 5. quando recitandum a Virginibus S. Ursulæ. 912. cap. 2. eius Rosarium a militibus quotidie recitandum episcopi cura. 317. 1. eiusdem imago in loco stationis eorundem habenda. ibid. & in superiori parte ostii maioris ecclesie pingenda. 404. 2. de eius conceptione non disputandum a concionatore. 483. 1. & qui contra præscriptum summorum Pontificum, & concilij Trid. affirmarint, aut disputarint, a solo summo Pontifice absolueudi. 990. 2. eius assumptio, natiuitas, & purificatio. Vide assumptio natiuitas, &c. In eiusdem festis maioribus hortandus populus ad sacram communionem. 512. 2. eius antiphona in ecclesia die sabbati canenda. 97. 1. 422. 1.

Liber, cui titulus est, Vita della Madonna, ante purgationem prohibetur. 432. nu. 5.

MARITVS.

Maritus non potest esse patrinus vxoris in confirmatione. 717. nu. 8.

Mariti mochantis poenitentia canon. 531. 1. Maritum suum veneno interficientis poenitentia canon. 529. 1. Vide vir.

MARLIANVM &c.

Marlianum, cap. Pleb. Quartæ Regionis Dioc. Mediolan. 661. 1.

S. Marolus Mediolan. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 974. num. 17.

S. Martinianus Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 974. num. 18.

MARTYRES.

Martyres, sancti nomine a cōcionatore appellandi. 491. 1. eorum vita a militibus in præsidijs episcopi cura ad fidem legendæ. 317. 1.

Martyrologia ad usum diuinorum officiorum ritus Romani, quot habenda in ecclesia cathedrali. 606. 1. In collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2.

Martyrologij vsus maximè antiquus in ecclesia. 420. 1. eius lectio clericis præcepta. ibid. eiusdem recitandi vsus in ecclesia Metropolitana, & collegiatis Ambrosianis præcipitur. ibid. eius recitandi ratio præscribitur. ibid.

MASSALIA.

Massalia caput plebis quintæ Regionis Dioc. Mediolanen. 661. 1.

MATER.

Matrem occidentis varij poenitentia canon. 528. 1. Matres familiae quæ seruent pro recta sui ipsarum, & totius domus familiae administratione. 1083. 1. & seq. & si in huiusmodi familiae institutione peccet, quando non absolueudæ. 766. 1. quibus præcipue de rebus a cōfessarijs monendæ. 770. 2.

Matertem occidentis poenitentia canon. 528. 1. Matronæ duæ præsentis adhibendæ, cum nouitia extra septa examinatur. 291. 1.

MATERIA.

Materia sacra concionis vnde sumenda. 482. 2. quaestio in congregationibus diocesanis explicandarum, quæ, & a quo præscribenda. 651. 2. 801. 1.

Materia baptismi, quæ. 496. 2. & seq. quid circa eam animaduertat Parochus, & populum doceat. ibid.

Materia sacramenti confirmationis, quæ, & quid significet. 507. 1. & seq. extremae vnctionis item. 541. 1. sacrificij Missæ, qualis, & quinam defectus ex parte illius occurrere possint. 756. 2. tam ratione panis. ibid. & seq. quam vini. 757. 1.

Materia ecclesie, sacelli, & oratorij diruti ad profanos vsus nō adhibenda. 33. 2. nisi de episcopi cōcessu. 275. 2.

S. MATERNVS.

S. Maternus, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta. 973. nu. 9.

MATRIMONIUM.

Matrimonium, quo affectu, & quam ob causam contrahendum. 550. 2. in ecclesia celebrandum. 65. decr. 28. & in sola parochiali. 103. 1. & in ea, in qua sponsi habitant. 352. decr. 653. 1. qua hora celebrandum. 103. 1. 553. 1. non contrahendum eo die, quo facta est vltima denunciatio. 103. 1. 352. decr. 325. 2. non celebrandum, nisi præsentem Parochum, & testibus. 287. 1. 553. 1. quo ordine,

INDEX RERVM.

ne, seu ritu, & cæremōnijs celebrandum. 554. 1. Quæ cautione celebrandum inter vagos homines & peregrinos. 64. decr. 26. 550. 2. & seq. & cum ijs, qui in finibus hæreticorum habitant. 64. decr. 25. 551. 1. & cum ijs, quos absentes obijisse rumor est. 551. 1. inter sponfos diuerse parochie non celebrandum, nisi allata fide de denunciationibus in vtraque factis. 65. decr. 26. 806. 2. a parochis non contrahendum quouis allato impedimento. 352. decr. 34. quā ratione contrahendum cum sponsis alienæ Diocesis. ibid. decr. 38. 65. decr. 26. tempore pestilentie qua cautione in locis publicæ curationis contrahendum. 246. 2. quando denunciandum, & a quibus. 39. 2. 102. 2. vbi denunciandum tempore pestilentie. 238. 1. non celebrandū, nisi constet de denunciationibus factis. 65. decr. 26. 806. 2. si vltra duorum mensium spatium post denunciations factas differatur, non contrahendum, nisi factis denuo denunciationibus. 286. 2. & seq. 352. decr. 32. antequam contrahatur, monendi sponsi, ne copula vtantur. 552. 2. & si vtantur, solis episcopi absolueudi. 65. decr. 27. & ab episcopis puniendi. 315. 2. quæ alia monendi a parochis sponsi. ibid. vt ad præscriptum Trid. concilij celebratur, monendi fideles a cōcionatore. 716. 2. antequam contrahatur, confessio, communio, preces, & ieiunia a sponsis præmittenda. 552. 2. cū celebratur, quā modestia in vestitu vtantur. 65. decr. 28. 552. 2. neq; quidquam dono dandum sponsæ in ecclesia. 352. decr. 37. quā ratione in eundem sit, docendi fideles a Parochis. 287. 1. sine verbis de præsentem cōtractum, nullū. 287. 1. 315. 2. Itidē testibus adhibitis sine parochis de facto cōtractum. 287. 1. Itidem nō cōtractum a Parochis proprio contrahentium. ibid. 2. In quarto, & quinto gradu sine dispensatione contrahi potest. ibid. 1. In libro a parochis notandum. 425. 1. 467. 1. 555. 1. 806. 1. & qua formula. 806. 1.

Matrimonium impediens excommunicatio a Trid. proposita, a Parochis denuncianda. 550. 2. qui illud veneficijs impediunt, aut ad ea soluenda superstitiosis verbis vtuntur, in excommunicationem incurrunt. 287. 2. 552. 2. & seq. & a solis episcopis absolueudi. 994. num. 87. qui illud in gradu prohibito scienter cōtrahunt, in excommunicationem incurrunt, & ab episcopis puniendi. 287. 1. eorumq; index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. qui illud contrahunt in gradibus prohibitis, vel cum monialibus professis, aut qui in sacris ordinibus constituti id faciūt, a solis episcopis absolueudi. 993. num. 40. In matrimonio ducentis mulierem alij desponsam poenitentia canon. 531. 1.

Matrimonij celebrandi Rubricæ & instructiones. 550. 1. & ordo 554. 1. eius institutio, vis, natura, & sanctitas a Parochis explicanda. 102. 2. 550. 1. alioqui quomodo mulcandi. 985. 2. & a concionatore item 486. 2. eius celebrandi ratio, & decretum a Trid. præscriptum, sape a Parochis promulgandum. 102. 2. 550. 1. 806. 2. etiam tempore pestilentie in locis publicæ curationis. 246. 2. eius celebrandi potestas cui non faciendā a Parochis. 103. 1. & contrahendi facultates alteri concessæ, in libro notandæ. 39. 2. 103. 1. 351. decr. 30. 806. 1. eius denunciati fides a parochis non danda, nisi denunciationibus omnibus absolueudi. 352. decr. 33. eius libertatem impediendā abrogantur. 286. 2. eamq; impediens, a solis episcopis absolueudi. 993. nu. 54. eius dispensationes dōtis non competentis causa concessæ, quomodo ab episcopo exequendæ. 288. 1. eas exequendi causa nihil accipiendum, præterquam a notario. ibid. eius benedictio quando celebranda. 39. 2. nullitas, & inualiditas quomodo a Vicario Generali declaranda. 652. 2. in eius celebratione abusus tollendi, & qui præcipue. 39. 2. 552. 2. 190. 1.

Matrimonio non iungendi, qui illud clam attentarint. 103. 1. 552. 2. & doctrinæ christianæ ignari. 287. 1. 553. 1. quid de eo in visitatione querendum. 24. 1. quomodo in eo versandum sit, & moriendum. 553. 1. eaq; de re docendi fideles a parochis. ibid.

Matrimonio iuncti, ab vxore in quadragesima abstineant. 214. 2.

Matrimonij sponsalia, denunciations, impedimenta, formulæ. Vide sponsalia, denunciations, impedimenta, &c.

Matrimonia solemnizantes religiosi sine Parochi concessu, a solo summo Pontifice absolueudi. 988. 2. In ijs coniungendis non vtendum opera Iudæorum. 53. 2. eorum causæ a solo Episcopo cognoscendæ. 314. 2. quando cognosci possint ab inferioribus. ibid.

Matrimoniorum liber a parochis conficiendus. 39. 2. 467. 1. 806. 1. isq; habendus in sacristia ecclesie cathedralis. 608. 2. collegiatæ Parochialis. 615. 2. & Parochialis. 620. 2. In archiuum quotannis a Parochis deferendus. 713. 1. Vide libri Parochiales.

MATVTINVM.

Matutinum a quo pulsandum. 28. 2. 987. & qua ratione. 31. 1. quo tempore & loco celebrandum. 32. 2. quando vesperi dici possit. ibid. In octaua corporis Domini interdiu dicendum. 335. decr. 2. Idq; statim post completorium. 348. decr. 6. quibus diebus ab episcopo solemniter celebrandum. 152. 1. diebus solemnitatū in ecclesijs Parochialibus canendum. 167. 1. 419. 2. quā ratione diebus festis, & ferialibus celebrandum. 154. 1. Vbi, & qua hora pulsandum, & recitandum in familia Archiepiscopi. 811. 2. qui ordo seruandus in ingressu chori ad illud celebrandum. 31. 2. quo tempore ad illud conueniendum. 32. 1. In eo, non pileo, sed birreto vtendum. ibid. Lectiones a quo legendæ. 30. 2. ei vt intersint in solemnitate, & in octaua corporis Domini, monendi fideles a parochis. 785. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. ibid. 2. 139. 2.

Matutinum cum laudibus ante Missæ celebrationem recitandum a sacerdote. 759. 1.

Matutinum B. Virginis in choro non omittendum. 31. 1. qua hora a clericis Seminarij recitandum. 965. cap. 2.

Matutino in officijs mortuorum non intereuntes, aut matutino tantum intereuntes, elemosina mulcandi. 353. decr. 47.

Matutina oratio. Vide oratio.

S. MAVRICILIVS.

S. Mauricilius Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 976. num. 41.

MAXILLA.

Maxilla cur cadatur ab episcopo in sacramento confirmationis. 508. 1.

MEDIATORES.

Mediatores in electione symonica Romani Pontificis, a solo summo Pontifice absolueudi. 989. 1.

MEDICI.

Medici, fidei professionem præsentent, antequam medicinam exercent. 206. 1. 400. 1. Librorum prohibitorū indicem apud se habeant. 209. 2. ad ægrotos inconfessos quando non accedant. 10. 2. constitutionem Pij Quinti de accessu ad ægrotos seruent. 63. decr. 17. alio qui quomodo puniendi. 411. 1. ad illius obseruationē iure iurando obstringendi. 140. 1. 411. 2. quid caueant in concedenda facultate ægrotis vtendi cibis vetitis in quadragesima. 443. 1. In huiusmodi facultate concedenda adhibendi in consilium ab Episcopo. 12. 1. monēdi a Parochis, vt decretis ad eos pertinentibus obediant. 467. 1. siq; non paruerint, ad Vicarios foraneos deferendi in Diocesi. 806. 1. tempore pestilentie prouidendi. 232. 2. & in consilium adhibendi, cum dubitatur, an quis peste mortuus sit. 242. 1.

Medici monialium a quo probandi. 53. 1. etiam extraordinarij. 192. 2. quomodo a monialibus excipiendi, cū monasterium ingrediuntur. ibid.

Medici oblati, quæ pietatis opera præsentent. 829. 2. Medicus in Seminario conducendus. 957. 1. vide Seminarij officiales.

Medicorum cuiusq; parochie Index a parochis in visitatione exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Medendi ars clericis verita. 20. 1. medendi causa non adhibendi Iudæi a christianis. 53. 2.

Medicamenta diebus festis a circulatoribus non vendenda. 434. 1. a quibus vendi possint. ibid. a monialibus quomodo paranda exteris. 192. 2. & seq.

Medicinæ necessariæ pro ægrotis tempore pestilentie præ-

INDEX RERVM.

preparandæ. 232. 2. & debito tempore præbendæ. 248. 1.

Medicinam non docendi religiosi sine licentia, & qui docuerint, a solis episcopis absoluedi. 993. nu. 3. 1.

Medicinales herbas cum incantationibus colligentis pœnitentiæ canon 526. 1.

MEDIOLANVM.

Mediolani vrbs, & prouincia, quot a Deo beneficijs ornata, præcipue quoad Archiepiscopos eximie sanctitatis. 1096. 2. & seq. in litteris pastoral. de translar. S. Simpl. præcipua deuotione semper coluit B. Mariâ Virginem. 1095. 1. Qualis fuerit tempore pestilentie, & qualis item ea extincta, variè describitur toto libro memoriali. 1106. 2. & seq. a peste liberata est publicarum processionum officijs. 236. 2. quanta in ea dissolutio morum fuerit peste restincta. 1117. cap. 3. ab eius clero, & populo stationales ecclesiæ obœundæ tempore Concilij prouincialis. 312. 2. & seq. quomodo in ea liceat diœcesanis missam celebrare. 414. 2. ab ea discedere, aut eò venire, sine licentia clericis vrbanis & Diœcesanis vetitum. ibid. cum ad eam veniunt diœcesani, cui se præsentare debeant. 468. 1. 794. 2. 808. 2. vbi in ea consecantur, & communicent peregrini & aduenæ tempore paschatis. 771. 2. In eadem clerici vagantes in foro mercatorum, a quibus, & ad quos deferendi. 414. 1.

MEDITATIO.

Meditationis futuræ argumentum quando accipiendum a clericis Seminarij. 965. cap. 2. & quando item illius præfectæ reddenda ratio. ibid. eius futuræ argumentum accipientes oblatis, aut præfectæ rationem reddentes, quam indulgentiam consequantur. 843. 2. & seq.

Meditationis puncta: vide puncta.

Meditanda a monialibus quæ præcipue. 47. 2.

MELEGNANVM.

Melegnanum Cap. Pleb. Sextæ Regionis diœc. Mediol. 661. 1.

Meltium item. ibid.

MEMORIA.

Memoriæ ostentatio a concionatore fugienda. 490. 1.

MENDACIA.

Mendacia a militibus in præsidijs, episcopi cura fugienda. 317. 2. mercatorum, a concionatoribus repræhendenda. 716. 2.

MENDICANTES.

Mendicantes, seu mendici vagantes, in librum a Parochis referendi. 197. 2. qua ratione subueniendi. ibid. a quibus extra ecclesiam excludendi. 30. 2. 33. 2. 438. 1. tempore pestilentie vnus in locum cogendi, & sustentandi. 232. 1. si ægrotent, in hospitalibus sustentandi. 42. 2. In paschate curandum vt communicent. 63. decr. 14. ob eamq; rem ante hebdomadam in autentica a parochis deferendi. 408. 2. si morbum simulent, quid monendi. 42. 2. ab hospitalibus eijciendi. ibid. & si elemosinam querunt, a quibus puniendi, & ad quos deferendi. 426. 1. turpibus factionibus in hospitalibus, pijsue locis non recipiendi. 289. 2. & seq. quid de illis inquirant parochi. 197. 2. de iisdem vnus in locum peccatis causa cogendi litteræ pastorales. 1054. 2.

Mendicantes religiosi: vide religiosi.

Mendicare, clericis in peregrinatione vetitum. 122. 1. 263. decr. 23. laicis item. 122. 2.

MENSA.

Mensa altaris maioris, qualis. 572. 1. altarium quoq; minorum. 802. 2. quomodo tela cerata tegenda, & collocanda. 572. 2. qua ratione accommodanda. 462. num. 5. quando, & quomodo purganda. 639. 1. qualis, & in quibus baptisterijs esse debeat, aut possit. 134. 1. 579. 2. In ministracione Eucharistiæ, vbi, & quomodo in domo ægroti paranda, & c. 221. 2. In ministracione quoque extremæ vnctionis. 141. 1. Ad colligendam elemosinam non exponenda sine facultate. 125. 2. 426. 2. Mensa episcopi, qualis. 17. 1. etiam in visitacione. 27. 2. etus ornatus. 17. 1. qui in ea non recipiendi. ibidem 2. quomodo ad eam recipiendi externi. 169. 2. qualis in ea lectio adhibenda. 168. 2. In mensa item illius familiariz. 169. 1.

Mensa episcopalis decima Seminario persolueda. 13. 1. ei nihil attribuendum de emolumentis cancellariæ. 286. 2. ad eam pertinentia instrumenta, & scripta omnia gratis a cancellario episcopali expedienda. ibid. 1. eidem, aut etiam canonicali, uel alij, non persoluedi fructus beneficiorum vacantium, & statuta, consuetudines in contrarium abrogantur. 269. 2. & seq. & qui contrafecerint, a solo summo pontifice absoluedi. 990. 2.

Mensa clericorum, qualis. 19. 1. 70. decr. 33. 341. decr. 30. 362. decr. 22. In ea adhibenda lectio, benedictio, & gratiarum actio. 19. 1. 466. 2. 800. 2. ei non benedicendum a clerico, præsentate sacerdote, vel alio maioris ordinis. 219. 1. In peregrinatione qualis, & quæ in ea fugienda. 122. 1. 363. decr. 23. qualis paranda occasione celebritatum, funerum, & congregationum, quæue, & quot adhibendi. 20. 1. 70. decr. 33. 341. dec. 30. 362. decr. 22. 421. 1. 650. 1. 800. 2. 986. 2.

Mensa familiariz Archiepiscopi, vbi, & quomodo paranda, & quando ad eam conueniendum, & c. 815. 2. & seq. Mensa clericorum Seminarij, qualis, & quædo ad eam conueniendum, & c. 931. cap. 5. 966. 1.

Mensa communi oblatorum qui adscribendi, eiusue sumptibus alendi. 834. 1. eidem adscripti, qua ratione a congregatione excludi possint. 832. cap. 8.

Mensa monialium præmittenda benedictio, & in fine gratiarum actio. 48. 2. lectio item adhibenda. ibid.

Mensa concionatoris frugalitas. 478. 2. Ad eam non admittendi laici. ibid.

Mensa disciplinatis benedicendum, & in fine agendæ gratiæ. 901. 2. a virginibus quoque S. Virgulæ. 912. cap. 2. fidelium, in quadagesima, & ieiunij diebus, qualis. 214. 2. 442. 2. In ea benedictionem, & gratiarum actionem adhiberi; docendi fideles. 216. 2. Id etiam curandum in cauponis. 316. 2.

Mensa laicorum a clericis fugienda. 413. 2.

Mensa beneficiorum, & monasteriorum bona, & iura, in inuentarium redigenda, & a quibus. 362. 2.

MENSURA.

Mensura cubiti. 466. 1.

Mensuras adulterantes, a solis episcopis absoluedi. 111. 2. 994. num. 76. In eisdem falsitatem fraudemue admittentis pœnitentiæ canon. 532. 1.

MENTVM.

Mentum qua ratione tenendum a concionatore. 492. 2.

Mentalis oratio. vide oratio.

MERCATORES.

Mercatores, famulos, & ministros blasphemos domo eijciant. 5. 2. eaq; de re monendi a concionatoribus. 716. 1. quibus legibus & viuendi regulis familiam suam instituant. 103. 2. & seq. de illius corruptelis monendi a parochis. 104. 1. si eorum famuli, & ministri deliquerint in violatione festorum, ipsi puniendi. 6. 1. ad quid potissimum excitandi peste restincta. 254. 1. & quid monendi circa mercaturam. ibi. eorum præcipua peccata, quæ. 767. 2. eorum mendacia a concionatore insectanda. 716. 2.

Mercaturæ causa, nemini permittendum, vt in locis Hæreticorum commoretur, 2. 1. neque ad huiusmodi loca mercaturæ causa mittendi filij ante vigesimum quintum annum. 299. 2. & qui mercaturæ causa è locis Hæreticorum veniunt, a quibus obseruandi. 401. 1.

In mercaturis medios se interponere, clericis vetitum. 20. 1.

Mercatus, diebus festis fieri vetiti. 85. 2. 403. 1. 797. 1. & locorum vbi fiunt, Index a Vicarijs foraneis deferendus. 403. 2. & qui eos agunt, a quibus, & quomodo puniendi. 797. 1.

Merces, etiam minuta, diebus festis nõ vendenda. 433. 2. eas Alexandriam, aut in partes Aegypti transferentes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. In ijs vendendis aut emendis quæ caueant fideles. 1086. 2.

Merces notariorum, scribarum, & c. pro conciliendis litteris collationis beneficiorum. 14. 2. 148. 1. a cancellario, & notarijs pro singulis causis accepta, certo libro describenda. 189. 1. pro funeribus debita, ab episcopo statuenda. 36. 1. assignanda procuratori & aduocato bono.

INDEX RERVM.

bonorum, & iurium ecclesiasticorum. 101. 2. cancellarij Archiep. quæ. 685. 2. notariorum quoq; substitutorum, & scriptorum. ibid. & seq. a cancellario & notarijs non capienda pro offensione actorum, instrumentorum, & c. 285. 1. parochorum, qua ratione firmanda, & stabilenda. 468. 2. custodi, vel monacho dari solita, danda clerico. 145. 2. cappellanis mercenarijs qua ratione soluenda. 150. 2. familiariz suæ qua ratione ab Episcopo constituenda. 169. 2.

Mercedis taxa, notarijs & scribis fori ab Episcopo præfixienda. 24. 2. 104. 2. vide taxa.

Mercede conducti sacerdotes in monialium ecclesijs, a quo probandi. 53. 1.

Mercenarij cappellani. Vide cappellani.

MERETICES.

Meretrices qualem amicum deferant. 40. 1. In tabernis meritorijs & cauponis non recipiendæ. ibid. neque ibi alendæ aut turpem quæritum. 288. 1. neque in ijs diutius excipiendæ. 316. 2. ad sacram communionem nõ admittendæ. 513. 2. neque illis præsentibus Missa celebranda. 351. decr. 25. ædibus in quibus habitant, nõ benedicendum. 218. 2. ab ijs oblationes nõ accipiendæ. 165. 1. certus iisdem locus assignandus. 40. 1. & qui extra eum locum domum illis locarint, excommunicandi. 228. 1. omnis iisdem ornatus prohibendus. 40. 1.

MERIDIES.

Post meridiem non celebranda Missa. 9. 1. 733. 1. 759. 1. Meritoriz tabernæ: vide tabernæ.

METALLVM.

Emetallonon conficiendi vrceoli. 151. 2. 629. 2.

Metaphoræ quales in concionibus adhibendæ. 491. 1.

METROPOLITANVS.

Metropolitanus ad summum Pontificem referat de beneficijs Seminario attribuendis. 13. 2. libellum edat de casibus referuatis. 23. 1. de regulis confratrarum. 74. decr. 22. doctrinæ christianæ. 87. 2. & sodalitates corporis Domini. 91. 2. de ritu vestiendi, & ad professionem recipiendi puellas in monasteria. 291. 1. de officijs parochialibus. 303. 1. & de instructionibus munditiæ rerum sacrarum. 309. 2. Bullas summorum Pontificum ad singulos prouincias episcopos mittat. 62. decr. 1. qua ratione Episcopum ad concilium prouinciale venientem excipiat. 312. 2. In prima sessione Missam celebret, & concionem habeat. 168. 1. quæ ad summum Pontificem referat concilij Prouincialis nomine. 55. 1. eidem referuata explicatio conciliorum prouincialium. 55. 2. 75. cap. 2. ad eum spectat indictio, & conuocatio concilij prouincialis. 176. 2. eiusq; iuri nihil derogatur in decretis de concilio prouinciali. ibid. 179. 1. sine eius licentia non discedendum a concilio prouinciali. 178. 2. ab eodem accipiendum osculum in fine synodi. 179. 1. 312. 1. quæ alia tum ipse, tum ab alijs prælati curet tempore concilij prouincialis. 312. 2. & seq. ab eo editæ litteræ ante concilium, in tota prouincia promulgandæ. ibid. 2. ab eo deligendi testes concilij prouincialis. 179. 2. certior faciendus de testibus synodalibus, qui ex illius facultate iurandam episcopis præstiterunt. 313. 1. certior item faciendus ab Episcopo in cuius diœcesi aliquis testis synodalis moritur, vt alium deligat. ibid. 2. quæ ad illum referant testes synodales. 180. 2. eius cura concilia prouincialia vno volumine edenda. 313. 2.

Metropolitanus ad quos deferendus, si oneribus ecclesiæ suæ non satisfaciat. 39. 1. admonendus de absentia episcoporum. 21. 1. quæ curet, cum pestilentia inuaserit partem aliquam prouincie. 227. 1. Idem admonendus, si episcopus in pestem incidat. 250. 2. & quod erga illum officium præstet. ibid. monendus item, vt pro mortuis preces fieri curet. 253. 1. & peste restincta, vt gratias agi curet. 254. 2. quas item facultates concedat episcopo eodem pestilentie tempore. 231. 2. admonendus de statu & progressionem seminariorum totius prouincie. 258. 2. eius consensus requiritur in puellis secularibus in monasterijs monialium educationis pensis recipiendis. 51. 1. ab eo edita constitutio de testibus & taxarum, a quibus seruanda. 314. 2. & seq. ab eo præbenda taxa fori a singulis episcopis confecta. 285. 2. ea taxa si ab episcopo non conficitur, ab ipso metropo-

litano conficienda. ibid. ad illum referendum, si qua dubitatio oriatur de statutis & constitutionibus cathedralium, & collegatarum ecclesiarum. 55. 1. ad eundem transmittendum exemplum inuentarij bonorum ecclesiasticorum. 37. 1. quando ad illum deuoluitur ius deligendi Vicarium sede Episcopali vacante. 306. 1. ad eundem deuoluitur appellatio in causis, in quibus Episcopus se habet tanquam delegatus ex Concilio Trid. 282. 1. In quibus causis non valeat ante definitiuam episcopi sententiam. ibid. ab eo edita formula iudiciorum, causarum, & c. in tota prouincia seruanda. 283. 1.

Metropolitanus ægrotus a quibus episcopis innisendus, et si moriatur, a quibus, & quomodo funus celebrandum. 310. 2. & seq. cætera. vide supra in verbo Archiepiscopus.

Metropolitana ecclesia constituitur locus celebrandi concilij prouincialis. 176. 2. eius vsus de prouincialibus in processionibus ferendis quando in prouincia seruandus. 157. 1. cætera vide supra in verbo, ecclesia Metropolitana.

MEZANA.

Mezana cap. pleb. primæ Regionis Diœc. Mediol. 660. 1. MILITES.

Milites quinam decimas Seminario soluere debeant. 13. 1.

Milites hæretici. Vide Hæretici.

Militum disciplina christiana quæ, eaq; ab episcopo procuranda. 317. 1.

Militibus ad bellum proficiscentibus non ministranda extremæ vnctionis. 140. 2. 543. 1.

Militiæ christianæ adscribuntur fideles in sacramento confirmationis. 717. nu. 1.

Militiæ clericali adscribendi quas virtutes habere debeant. 549. 2. quæ præstant. ibid. a parochis instituedi. ibid. 412. 1. 792. 2. 141. 2. eorum studia, vestitus, & tonsura. 550. 1. qua formula eorum status a cancellario describendus. 649. 2. de eorum moribus episcopus a Parochis monendus. 142. 1. & qui non fecerint, quomodo mulctandi. 985. 2. vide clerici, & ecclesiastici.

Milium in ecclesia, oratorio, aut cæmeterio non recondendum. 126. 2.

Milo Mediolani Archiep. eiusque præcipua gesta. 979. num. 90.

MIMI.

Mimi a principibus eijcendi. 40. 1. & qui eos receperint puniendi, ibid. in cauponis diuitius non excipiendi. 316. 2. Vide scurræ, & parafiti.

MINISTRI.

Minister totius ecclesiæ sacerdos celebrans. 727. 1. ex parte illius qui defectus in Missa occurrere possint. 758. 1. & seq. tum ratione intentionis. ibid. tum dispositionis, tam animæ. ibid. quam corporis. ibid. 2. tum ratione dispositionis vestimentorum, & in ipso ministerio adhibendæ. 759. 1. & sequent. vide Missa, & sacerdos.

Minister baptismi, qui, etiam instante necessitate. 498. 1. & seq. sacramenti confirmationis solus episcopus. 136. 1. 507. 1. extremæ vnctionis qui. 541. 1. Missa in seruiens, acolutus, aut saltem clericus esse debet. 750. 2. Vide clericus.

Minister Seminarij. 957. 1. eiusque officium. 959. cap. 9. In alijs Seminarijs minus præcipuis qualis. 957. 1. & c. quando intersint congregationibus Seminarij. 657. 2. Vide officiales, & Seminarium.

Ministri ecclesiæ, seu chori, a quibus, & quomodo in cathedralibus ecclesijs, & collegiatis deligendi. 26. 2. antequam ad ius distributionum admittantur, quomodo, & a quibus examinandi, approbandi, & c. & quod iuramentum præstent. 159. 2. & seq. qui, & quot adhibendi sint in diuinis officijs, pro ratione dierum festorum ab episcopo præscribendi. 155. 1. singuli sui per se munera præstent. 26. 2. deq; ijs a magistro cere moniarum admonendi. 28. 1. siq; eum non audietis, puniendi. ibid. quomodo per ecclesiam tempore dierum officiorum incedant. 31. 1. ecclesiæ supellectilè ad

INDEX RERVM.

ad domesticum vsum non adhibeant. 129. 1. pro mortuo canonico Missam celebrent. 67. decr. 14. quot adhibendi pluvialibus induti in vesperis, cu fit officiu duplex. 154. 1. In processionibus quas distributiones percipiant. 156. 2. si debitum ministerium omittant, distributione multandi. 159. 1. si quavis ratione delinquant, a punitore notandi, & quomodo puniendi. 161. 2. si ab ecclesia discedant, qui, & a quibus monendi. 412. 2. In dioecesi exilientes, quando ad congregationes dioecesanis accedant. 644. 2. eorum munera, quae. 26. 2. ea ab vnoquoque seruanda, & intermissa episcopi cura reuocanda. Ibid. eorum indumenta, & suppellex: vide indumenta, & suppellex. eorum habitatio cu ecclesiae fabrica coniungenda. 563. 1. quid de illis in visitatione quaerendum. 23. 2.

Ministri ecclesiae cathedralis, cum aegrotant, ab episcopo inuiscendi. 311. 1.

Ministri Missae sacro inferuientes, quo habitu vtantur, quae caueant. 10. 1. Vide clericus. In sacramento confirmationis adhibendi, qui. 510. 2. quot adhibendi in sacramento extremae vntionis. 141. 1. 542. 2. qui, & quot adhibendi in frequenti populi comunione. 722. 1. & seq.

Ministri episcopi quae gratis concedant. 54. 2. episcopo concionanti assistentes, qui, & quo habitu. 131. 2. 481. 1. a foro episcopali arcendi, qui. 105. 2. antequam munus suscipiant, iusiurandum praestent. 283. 2. causas non commendent. ibid. 1. eorum electio quo libro a cancellario describenda. 691. 2. eorundem litterae a Vicarijs foraneis conferuandae. 799. 1.

Ministri fabricae ecclesiarum, confraternitatum, & piorum locorum, qui esse non possint. 41. 2. fabricarum bona in alios vsus non auertant. 74. decret. 18. quomodo transferendi, & administrationis rationem reddere debeant. 195. 2. vide loca pia.

Ministri piarum causarum, & carceratorum in foro Archiepiscopali, qui, eorumque munus. 679. 2. fori saecularis, adhibendi contra violatores dierum festorum. 403. 2. iudicium, & consuatores regularium, & exeptrum, peccantes contra constitutionem taxarum Metropolitanarum, quomodo puniendi. 315. 1.

Ministri ad curationem sustentationemque publicam tempore pestilentiae praeparandi. 231. 2. a quibus visitandi, corrigendi, &c. 248. 2. a quibus cauere debeant. 246. 1. eisdem vnde victus suppeditandus. 248. 1. eorum disciplina, & speculatio quibus commendata. 246. 1. 247. 1. & seq.

Ministri blasphemii ab eorum dominis, mercatoribus, & artificibus domo eijciendi. 5. 2. 1085. 2. si ij deliquerint in violatione festorum, eorum quoque domini puniendi. 6. 1. 433. 2. quomodo se gerant cum suis artificibus, & dominis. 1085. 2. & seq. orationes, & alia pietatis officia ab eis praestanda. 1086. 1. obseruatio, cultusque dierum festorum. ibid. mores. ibid. 2. artificia, &c. ibid.

Ministri summi Pontificis, sacrae inquisitionis, carceris, monialium: Vide summi Pontificis, S. Inquisitionis, custodes carceris, & moniales.

Ministorum publicorum index in visitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Ministeriorum sacrorum suppellex. vide suppellex.

Ministriae moniales. vide moniales.

Mimio notantes agnos benedictos, a solo summo pontifice absolucndi. 99. 1. ea de re constitutio, quando episcopi iussu promulganda. 91. 1.

MINORES NATV.

Minores nati a sacris ordibus reijciendi. 142. 2. 443. 2. 447. 2. 549. 1.

Minores nati quatuordecim annis, compates esse non possunt. 91. 1. ante septennium non confirmandi. 7. 2. quando, & quomodo id possit. 220. 3.

Minores nati clerici, nulli consanguinea beneficij obtinui administrationem sine episcopi facultate concedant. 148. 1. 368. decret. 44. ijdem praedictorum & bonorum eiusdem beneficij inuentarium conficiant. 148. 1. Vide pauci.

MIRACVLA.

Miracula noua iuxta formam Tridentini ab episcopo approbanda. 118. 1. ad eorum veritatem perquirendam processus & acta gratis a cancellario episcopali expedienda. 286. 1.

Miracula incerta in concione non afferenda. 3. 1. 483. 2. falsa, aut incerta in sermonibus, & praedicationibus denunciantes, a solo summo Pont. absolucndi. 989. 2. S. Mirocles Mediolan. Archiep. eiusque praecipua gesta. 973. num. 7.

MISERICORDIA.

Misericordia in concionatore requisita. 475. 2. eius opera ab adscriptis doctrinae christianae exercenda. 849. 1. de iisdem agendum a concionatore. 487. 2.

Misericordiaru administratores iurati munus suu obeat. 41. 2. quae alia praestent. 798. 1. 2. Vide loca pia.

MISSA.

Missae qua pietate celebranda. 467. 1. & quo ritu. 732. 2. memoriter no dicenda. 9. 2. ante aurora, vel post meridiem no celebranda. 733. 1. quibus diebus, temporibus, & horis. ibi. no ante inchoanda, qua fideles recte compositi sint. ibi. 2. nullius gratia iteru inchoanda. ibi. 10. 1. a sacerdote, antequam ad altare accedat, prauidenda, & legenda. 10. 1. 740. 1. antequam celebretur, quae orones dicenda a sacerdote. 467. 2. 739. 1. quae praeparatio adhibenda, tam interna. 9. 2. 727. 1. & seq. quam externa. 731. 2. ab vnoquoque, ratione oneris suscepti celebranda, & qua ratione. 149. 1. 351. decr. 23. eaque vt celebretur, curandum ab Episcopo. 8. 2. atque vt ad praesertim celebretur, quae diligentia adhibenda. 150. 1. ab ijs qui cappellas obtinent, celebranda. 149. 2. 350. decr. 21. & in praeprio altari. 149. 2. 733. 1. 985. 1. ab episcopis frequenter celebranda, & quibus potissimum diebus. 16. 1. 167. 2. quibus diebus ab alijs sacerdotibus & curatis celebranda. 16. 1. quotidie a concionatore celebranda. 479. 2. a clericis alienae dioecesis non celebranda, nisi afferant litteras dimissorias & testimoniales, 9. 1. 65. decr. 1. etiam in ecclesijs regularium. 96. 2. a sacerdotibus publice & notorie criminosis non celebranda. 9. 1. quibus locis, ecclesijs, aut altaribus non celebranda. 9. 1. 732. 2. non celebranda in ecclesia, aut loco, siue altari polluto, aut interdicto, non approbato &c. 732. 2. neque in quo episcopus eo die celebrauit, sine eiusdem licentia. ibid. 96. 2. In ecclesijs intra parochiam sitis non celebranda ante absolutam parochii concionem, sine facultate. 9. 1. 96. 2. 733. 1. no celebranda in ecclesijs saecularibus sine episcopi facultate. 8. 1. neque in ecclesijs monialium sine speciali facultate. 65. decr. 3. idque sub poena suspensionis. 96. 2. non celebranda in aedibus priuatis. 9. 1. neque in priuatis oratorijs. ibid. 148. 2. neque in oratorio confratritiae, aut scholae sine facultate. 420. 2. neque in ecclesijs, etiam regularium, cum ad eas sunt processiones. 422. 2. non celebranda tempore concionis. 4. 1. 132. 2. 348. decr. 2. 482. 2. 733. 1. neque quo tempore episcopus in aliqua ecclesia celebrat. 148. 2. 467. 2. neque tempore Missae conuentualis. ibid. neque praesente publice criminoso, excommunicato, aut interdicto. 733. 2. neque coram publica meretrice. 351. decr. 25. non celebranda tempore orationis quadraginta horarum. 787. 2. neque tempore orationis sine intermissione. 1009. 1. non celebranda a Dioecesanis in ciuitate, nisi absentiae facultatem exhibeant. 414. 2. non celebranda a sacerdotibus ambrosianis ferijs sextis quadragesima. 350. decr. 20. quibus in ecclesijs Mediolani ritu Romano vel ambrosiano celebranda. 350. decr. 19. praesente corpore, quando celebrari possit diebus festis pro defunctis. 559. 2. pro episcopo mortuo a singulis prouinciae episcopis celebranda. 35. 1. celebranda ite ab omnibus sacerdotibus. 157. 1. pro episcopo mortuo, cuius post diei defunctorum celebranda. 97. 2. pro canonico mortuo a quibus celebranda. 67. decr. 14. Itemque pro Parocho mortuo. ibid. decr. 15. quando, & a quibus pro mortuis celebranda. 65. decr. 5. celebranda a parochis in congregationibus foraneis. 22. 2. 647. 1. & seq. & in benedictione aedium. 218. 2. & sponserum. 352. decr. 35. & anniversario die mortis eorum pra-

INDEX RERVM.

praedecessoris. 308. 1. 559. 1. In sabato Sancto & Pentecostes ab iisdem non celebranda ante fontis benedictionem. 497. 1. & a quibus celebrari possit. ibi. quot, & quibus diebus in propria ecclesia ab ijs celebranda. 16. 1. 732. 1. quando extra propriam ecclesiam ab iisdem celebrari possit. 351. decr. 24. a ministris chori non celebranda, tempore quo debent esse in choro. 160. 1. de Spiritu Sancto, quando, & a quibus celebranda, indita synodo prouinciali, aut Dioecesana. 66. decr. 8. 177. 2. 276. 1. 312. 2. 369. decr. 45. primo die synodi Dioecesanae a singulis sacerdotibus celebranda. 341. decr. 25. & die conuentus Dioecesanis. 647. 1. & seq. in peregrinatione quotidie celebranda, vel audienda. 121. 2. 363. decr. 23. Initio peregrinationis item pro iter agentibus celebranda. ibid. ab iisdem celebranda, antequam exorcismos energumenis adhibeant. 134. 1. a Vicario Dioecesano, antequam ad congregationem accedat, celebranda. 644. 2. a singulis sacerdotibus pro seipsis celebranda, quo die sacerdotio initiati sunt. 97. 2. qua hora dicenda a singulis sacerdotibus in familia Archiepiscopi. 811. 2. ab oblatis quotidie celebranda. 837. 1. etiam tempore missionum. 843. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 843. 2. & seq. singulis mensibus ab iisdem celebranda pro benefactoribus congregationis. 839. 2. & cum aliquis ex congregatione moritur, pro illius anima. ibid. a sacerdotibus Seminarij in propria ecclesia celebranda. 957. 2. die Sabbati de B. Virgine ab omnibus celebranda. 9. 2. quando & quibus in ecclesijs in aurora celebranda. 9. 1. 467. 1. 1000. 2. cum celebratur, altari, aut eius gradibus non adhaerendum ab ijs, qui interfunt. 438. 1.

Missae Parochialis hora populo commoda celebranda. 10. 1. & qua potissimum hora. 149. 2. 467. 1. 733. 1. 987. 1. nullius gratia vel metu retardanda vel anticipanda. 10. 2. 467. 1. antequam celebretur, aqua benedicenda, & aspergenda. 91. 1. 801. 2. die festo a parochialibus audienda. 10. 2. 467. 1. eam non celebrantes parochi stata hora diebus festis, aut extra ecclesiam parochiale, quomodo multandi. 985. 2. cum in ea corpus Domini eleuatur, signum campana dandum. 66. decr. 6. In ea sume da a clericis adscriptis eucharistia. 807. 2.

Missae Romanae ad praescriptum Missalis Pij Quinti celebranda. 151. 2. 350. decr. 19. In quibus ecclesijs Ambrosianis celebrari possit. 350. decr. 19.

Missae festis diebus ab omnibus audienda. 8. 1. 86. 1. & in propria Parochiali. 10. 2. 467. 1. quomodo audienda, & quo habitu. 10. 2. 97. 1. 438. 1. audienda item a Iudaeis baptizatis. 54. 1. & ab iter facturis, antequam iter suscipiant. 212. 2. no audienda in vestibulo ecclesiae. 123. 1. 438. 1. aut e fenestris. ibid. neque extra ecclesiam. 438. 1. 802. 1. qua ratione audienda sit, docendus populus a parochis. 96. 2. & a concionatoribus. 488. 2. a familia episcopi quotidie audienda. 169. 1. & ab ipis episcopis, cum ipsi non celebrant. 167. 2. In quadragesima singulis diebus audienda. 215. 1. 442. 2. a clericis item in peregrinatione, cum ipsi non celebrant. 121. 2. 363. 2. qua hora singulis diebus a familia Archiepiscopi audienda. 811. 2. a disciplinatis quotidie audienda. 901. 2. & a clericis Seminarij. 965. cap. 2. quae hora. 95. 2. cap. 6. etiam a familia inferiori. 964. cap. 10. quando audienda a Virginitibus S. Vrsulae. 912. cap. 2. qua ratione cauendum tempore pestilentiae, ne cum auditur, ex co ferta hominum multitudine pestis latius serpat. 236. 2. & seq. diebus festis curandum vt audiat ab ijs, qui in pascendis bestijs occupantur. 10. 1. 403. 1. 797. 1. 467. 1. eam vt audiant quotidie, hortandi poenitentes a confessarijs. 770. 2. 774. 2. an ei intersit, inquirendu de promouendo ad episcopatum. 15. 1. eam post prandium audientis poenitentiae canon. 527. 1.

In Missa quae praeparatio a sacerdote adhibenda. 727. 1. & seq. quae circumstantiae seruandae, ratione sacerdotis celebrantis, loci, temporis, ritus celebrandi, & altarium. 732. 1. capita seruanda ratione sacerdotis. ibid. ratione loci. ibid. & seq. ratione temporis. 733. 1. & astantium. ibid. 2. qualis attentio a sacerdote adhibenda, & continuatio item. ibid. 740. 2. seruanda in signo crucis sibi aut alijs a sacerdote adhibendo. 733. 2. &

sequent. quomodo habenda manus. 734. 1. quomodo, & quoties iungenda ibidem. quomodo, & quoties disjungenda. 734. 2. & sequent. quomodo & quoties coniungendi & abstergendi pollex & index. 735. 1. quomodo, & quoties osculandum altare. ibid. 2. inclinandum caput. ibid. Flectenda genua. 736. 1. percussendum pectus. ibid. 2. quae legenda, & quomodo. ibid. & seq. quot orationes, & quo ordine dicenda, & quomodo concludenda. 737. 1. sermo, seu concio, denunciations, collecta elemosinarum, publicae oblationes, &c. quando, & quo ordine faciendae. ibid. 2. quomodo ministranda sacra communio. ibid. & seq. sudariola, perspicilla, & subbirreta, qualia, quomodo, & a quibus adhibenda. 739. 1. preces & orationes ante celebrationem a sacerdote recitanda. ibid. & seq. quomodo se vestiat sacerdos, & quas interim preces dicat. 740. 2. & seq. quomodo ad altare progrediatur. 741. 1. & Missam incipiat. ibid. 2. & seq. quae ceremoniae seruandae in celebratione. 742. & seq. preces, & orationes, & alia post celebrationem. 749. 2. & seq. seruanda in Missa pro defunctis. 750. 1. & a clerico ministrante. ibid. 2. & seq. Vide clericus. qui defectus in celebratione occurrere possint. 756. 2. & seq.

In Missa quot orationes dicenda. 9. 2. quae ceremoniae adhibenda. ibid. quae alia cauenda & seruanda. ibid. anulus a celebrante deponendus. 170. 1. quale ieiunium adhibendum a sacerdote. 71. 2. totiusue corporis compositio. ibid. cum eleuatur corpus Domini, campana aut tintinabulum pulsandum. 66. decr. 6. 151. 2. 337. decr. 10. 359. decr. 13. liber euangelij aut pacis instrumentum nemini praebendum ad osculum a laico. 151. 2. concio post euangelium habenda. 131. 1. quando & quomodo faciendae oblationes. vide oblationes. offerentium commemoratio facienda. 165. 1. & sponserum, cum eis benedicuntur. 352. decr. 35. facienda commemoratio pro summo Pontifice die coronationis eiusdem. 307. 2. Itemque si moriatur. ibi. pro episcopo quoque aegrotante. ibid. Collecta de Spiritu Sancto quam diu dicenda synodi prouincialis causa. 312. 2. In ea ministranda populo Eucharistia, quoue habitu. 221. 1. 515. 1. etiam in ecclesia aut oratorio confratritiae. 409. 1. quales ministri adhibendi. 10. 1. non adhibendus laicus. 365. 1. etiam in ecclesijs regularium. 1001. 1. quid docendus populus a parochis & concionatoribus. 37. 1. docendi fideles, vt compositi assistant. 151. 2. qualis vestitus & status ab iisdem adhibendus. 10. 2. 438. 1. quando genua flectant, stent, discedant &c. ibid. diebus festis in ea alloquendus populus a parochis. 466. 2. & superpelliceum a clericis induendum. 751. 1. nihil profanum enuciandum. 132. 2. quae publicanda. 37. 1. 61. decr. 1. quae a parochis promulganda. 98. 2. 425. 1. matrimonia denuncianda. 39. 2.

Missae prima, seu noua, non celebranda sine concessu episcopi. 96. 2. antequam ab aliquo celebretur, in illius ceremonijs instruendus, & approbandus. 732. 1. in eius celebratione quae tollenda. 9. 2.

Missae celebratae benedicensi sponsi. 39. 2. Infirmi a parochis visitandi. 223. 2. 425. 1. 534. 2. quo habitu ministranda populo Eucharistia. 515. 1. quae orationes a sacerdote dicenda. 467. 2. manus ab eodem abluenda. 749. 2. & celebratio in libro notanda. ibid. ea inchoata nulla alia res a sacerdote attendenda, neque cuiusquam expectandi gratia subsistendum, &c. 10. 1. ab ea interdicendi publice, & notorie criminosis. 96. 2. & meretrices publice. 351. decr. 25.

Missae celebrandae signum a quo dandum. 28. 2. non dandum in ecclesijs saecularibus, nisi absoluti parochiali. 795. 1. eius partes & mysteria a concionatore tractanda. 482. 2. eius celebrandae vsui ornamenta, & instrumenta, qualia. 9. 2. quae a sacrista curanda. 28. 2. & seq. vestes & ornamenta, antequam adhibeantur, benedicenda. 68. decr. 20. & a quo. 303. 1. antequam benedicatur, non adhibenda. ibid. Vide vestes, & indumenta. hostia, vrceoli, seu hamulz, & vinum: vide hostia, vrceoli, &c. eius celebrandae decreta. 8. 2. & seq. 65. tit. 3. 961. 148. 270. 307. & quomodo ad ecclesiam Ambrosianam pertineant. 151. 1. 107. 2. 198. 1. 291. 2. 519. 1.

Missæ celebrandæ facultas. Vide facultas. Merces, quæ. 350. decr. 16. in aliena ecclesia celebrandæ onus a parochis quomodo suscipi liceat. 148. 2. 424. 2. celebrandæ munus a priuatis monialibus in earum ecclesijs nõ accipiendum. 194. 1. eius celebrandæ causa non ingreditur septa monialium, nisi præfecta aut altera monialis consecranda sit. 290. 2. celebrandæ munus non suscipiendum a Diocæsanis in ciuitate sine Vicarij generalis licentia. 414. 2. celebrandæ onus de nouo suscipiendum, aut susceptum, quando, & cui significandû. 789. 1. celebrandæ oneri suscepto ab vnoquoque satisfaciendum. 732. 1. celebrandæ oratorium: vide oratorium. celebrandæ impedimenta ex parte sacerdotis, quæ. 730. 1. eius celebrandæ causa, crux in altari ponenda. 307. 1. quæ apparanda a clerico inseruiente. 752. 1. & seq. Ad eam celebrandam qua ratione admittendi sacerdotes alienæ Diocæsis, occasione celebratarum, funerum, &c. 350. decr. 22.

628. 1. collegiatæ. 615. 1. & parochialis. 620. 2. MISSA CONVENTUALIS, & solemnis. Missa conuentualis, & solemnis quibus diebus ab episcopo celebranda. 32. 2. 152. 1. eo impedito, a quo celebranda. 153. 1. cum ab episcopo celebratur, pluuialia, & sacræ vestes a canonicis & ministris induendæ. ibid. qui eidem celebranti assistant, & inseruiant. ibid. 33. 1. In singulis Concilij prouincialis sessionibus ab aliquo episcopo celebranda. 178. 1. diebus item festis, quandiu concilium celebratur. 312. 2. & pro defunctis episcopis, absoluto concilio prouinciali. 273. 1. prima die synodi diocæsanæ ab episcopo celebranda. 278. 1. cum ab episcopo celebratur, monendi principes & magistratus, vt ei interfint. 86. 2. ea celebrata, benedictio solemnis ab episcopo danda. 153. 1. dies, in quibus solemniter celebraturus est episcopus, in calendarium referendi, & publicandi. 307. 2. & seq. in ea concionantis episcopi vestitus, locus, ministri &c. 131. 2. & seq. 481. 1. eam celebrantis episcopi supellex, indumenta, &c. Vide supellex, indumenta, &c. Missa conuentualis vel solemnis ab hebdomadario quando celebranda in cathedrali, & collegiatis. 28. 1. 419. 1. a quibus celebranda in festis semiduplicibus in cathedralibus & collegiatis. 29. 1. & alijs ite diebus pro ratione temporum. 32. 2. non omittenda, ratione missæ solemniter pro defunctis celebrandæ. 96. 1. cum celebratur, Missæ priuatæ non dicendæ. 148. 2. 467. 2. In nocte natalis Domini canenda. 153. 2. ea; ante laudes. 419. 2. quo tempore celebratur diebus ieiuniorum, iudicia, & alia ad forum pertinentia non exercenda. 120. 1. cum celebratur de tempore, corpora non sepelienda. 35. 1. 556. 1. In congregationibus foraneis celebranda. 22. 2. 647. 2. 648. 2. 800. 1. & in translatione sacrarum reliquiarum. 117. 2. diebus processionum, & a quibus. 156. 1. In publicis votis nuncupandis a parcho celebranda. 216. 1. a quibus celebranda diebus sessionum synodi Diocæsanæ. 279. 2. In ecclesia Seminarij diebus festis celebranda. 948. 1. quibus diebus in ecclesijs parochialibus celebranda. 166. 2. 419. 2. & qui interesse debeant. ibi. 94. 1. in duendis funeribus celebranda. 308. 1. 558. 1. etiam si die festo, aut dominico fiant. ibid. 2. pro defunctis qua hora in collegiatis celebranda. 419. 1. quomodo pro mortuis die festo celebrari possit. 556. 1. pro summo Pontifice mortuo in cathedralibus, & collegiatis celebranda. 307. 2. pro canonicis mortuis celebranda. 67. decr. 14. & pro parochis item mortuis. ibid. decr. 15. pro mortuis canonicis posttridie diei defunctorum celebranda. 97. pro mortuis item episcopis. ibid. & absoluto quoque concilio prouinciali. 273. 1. pro peste mortuis quando celebranda. 253. 1. cum a præposito canitur in collegiatis, in eisdem ab hebdomadario priuatim celebranda. 419. 1. Missæ solemnis celebrandæ causa, non omittendæ in choro horæ canonicæ. 31. 1. eius celebrandæ causa supellex, & indumenta: vide supellex, & indumenta. Vestium amictus qualis adhibendus. 155. 2. In ea inseruites diaconi, & subdiaconi, quem vestitum induant. 33. 1. & in eadem diebus festis communicent. 419. 1. Itidêmeque alij canonici, diaconi, & subdiaconi, & clerici adscripti. 419. 1. 807. 2. qui defuerint, a quibus, & quomodo puniendi. 419. 2. qui in ea ministrare debeant. 33. 1. 154. 1. 419. 2. siq; neglexerint, quomodo puniendi. 33. 1. cum corpus Domini eleuatur, campanæ pulsandæ. 66. decr. 6. 337. decr. 11. In eadem concio habenda post euangelium. 131. 1. 481. 1. laudatio vero pro mortuo eadem absoluta. 131. 2. ad functiones in ea præstandas laici non adhibendi. 157. 1. A quo legendæ prophetiæ. 30. 2. In eadem die Cœnæ Domini sacra communio a canonicis omnibus, etiam clericis, & alijs sumenda. 97. 1. 419. 2. quando ante vel post illam, sexta & nona recitandæ. 154. 419. 2. quibus diebus eidem episcopus interesse debeat, & a quibus deducendus, & reducendus. 33. 1. qui eidem assistant. 271. 2.

ad eundem accedendum a canonicis, cum dicitur gloria in excelsis, symbolum, & sanctus. 152. 2. ad eam conuenientes fideles die festo, quam indulgentiam consequantur. 1011. 2. ea; a parochis promulganda. 309. 1. etiam in festo corporis Domini concessa. 139. 2. 785. 1. quando ad eam singulis diebus in cathedralibus & collegiatis conueniendum. 32. 1. eam non celebrantes statim diebus, quomodo puniendi. 33. 1. 65. decr. 4. 97. 1. Missæ conuentuales plures ex Missalis præscripto celebrandæ. 154. 1. 419. 1. 467. 2. In Missa conuentuali ritus Ambrosiani lectio & psalmellus canendus. 350. decr. 18. 419. 2. 467. 2. si non intereffentes sacerdotes aut clerici in officijs mortuorum, elemosina priuandi. 353. decr. 47. MISSALE. Missale, antequam missa inchoetur, a sacerdote parandû. 10. 1. quomodo ferendum a ministro, cum ad altare progreditur. 753. 1. quando, & quomodo tempore missæ ab vno ad alterum cornu altaris deferendum. 755. 2. & seq. & in sacristiam, missa absoluta, deferendum. 756. 1. principibus non præbendum ad osculum ab episcopis. 16. 2. neque item a laico, sed a clerico. 151. 2. sine eo non dicenda missa memoriter. 759. 1. Missale Pij Quinti in celebratione missæ ritu Romano seruandum. 151. 1. 350. decr. 19. qui alio vitur, quomodo puniendus. 151. 2. Missalis operimentum, & ornatus qualis. 629. 2. signaculum, integumentum, & puluinar. Vide signaculum, &c. Missalia ad præscriptum instructionum in omni ecclesia habenda. 464. 1. quot habenda ad vsum episcopi solemniter celebrantis. 603. 1. ad vsum missæ conuentualis in cathedralibus. 605. 2. in collegiatis. 612. 2. & in parochialibus. 618. 1. 803. 2. ad vsum altaris minoris. 611. 1. MISSIO. Missionis oblatorum munus quam præstans, & quomodo in eo se gerere debeant oblati. 840. cap. 1. ad illud obeundum parati esse debent. 829. 2. & seq. formula literarum huiusmodi missionis. 1248. 2. MITRA. Mitra ad vsum episcopi solemniter celebrantis paranda, & quotuplex tum preciosa, tum simplex. 602. 2. eius forma, ornatus, &c. 627. 2. quando adhibenda ab episcopo in concione. 131. 2. 481. 1. MODESTIA. Modestia in processionibus obeundis, & conueniendo ad ecclesias, adhibenda. 34. 2. 66. decr. 9. 783. 1. In habitu, omniq; actione a clericis adhibenda, & in se inuicem appellando. 362. 1. a clericis Seminarij seruanda, & quibus præcipue locis. 966. 1. MODOECIA, cap. pleb. quartæ Regionis Dioc. Mediolan. 661. 1. MOECHIA. Contra præceptû, non machaberis, peccantium poenitentia canones. 530. 2. & seq. vide adulteria. MOLITORES. Molitores qua ratione diu festum integrè colant. 434. 1. Mollicies vocis a concionatore fugienda. 491. 2. MONACHVS. Monachi post votum ad sæculum redeuntis poenitentia canon. 527. 1. item puellam, aut mulierem libidinose obtrectantis. 531. 1. & concupiscentis fornicari. 532. 2. aut si ebrius fiat. ibid. vel præ ebrietate & crapula euomat. 533. 1. aut si velit ab hæreticis rebaptizari. ibid. in eum manus violentas iniicientes, a solo summo Pontifice absoluedi. 988. 2. Monachi nomine, ad functiones in ecclesia obeundas, nõ laicus, sed clericus adhibendus. 145. 2. 365. 1. Monachi olea sacra ab ecclesia cathedrali accipiunt. 303. 1. comparatos esse non possunt. 501. 1. lectioe sacræ scripturæ in eorum monasterijs haberi, curandum ab episcopo. 190. 2. ab ijs præsentati, electi, aut instituti ad beneficia, ab episcopo comprobandi. 147. 1. Monachi intra septa monasterij arma tenentes sine licentia suorum Abbatum, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 34. item si ad curias principum se conse-

rant, vt aliquid illis damni inferant. ibid. num. 43. aut si extra claustrum leges vel physicam audiât. 992. num. 8. vel si accipiant officium vicecomitis, aut præpositi secularis. ibid. num. 7. Item monachi ordinis Cisterciensis, si quid committant contra constitutionem de exemptione monialium ab eodem ordine, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 2. Vide regulares. S. MONASTIA. S. Monas, Mediolan. Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta. 973. num. 6. MONASTERIA. Monasteria quænam decimam Seminario soluere debeant. 13. 1. non laicum, sed clericum adhibeant ad functiones ecclesiasticas obeundas. 145. 2. 365. 1. ea, in quibus non viget regularis obseruantia, ab episcopo visitanda. 101. 2. si in pestem incidant, qualis in eis adhibenda cautio. 242. 2. tempore item pestilentia reformanda. 228. 2. eorum vt habenda ratio quoad sustentationem. 232. 1. eorum bona quorum administrationem committenda. 939. 1. quomodo eisdem permittenda bona mobilia. ibid. immobilia item quibus permittenda, aut non permittenda. ibid. bonorum & iurium ad ea pertinentium inuentarium ab administratoribus conficiendum. 36. 2. eorum erectiones quo libro a cancell. Archiepiscopi describendæ. 691. 2. prope ea non permittendum vt mulieres infames habitent. 127. 2. de illis vacantibus prouisi nunciatoribus aliquid dantes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. item qui in ijs detinent apostatas ordinis prædicatorum, & franciscanorum. 990. 1. eorum, quæ in sua parochia existunt, index in visitatione a parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2. Monasteria regularium, & monialium: vide regulares, & moniales. MONATTI. Monatti tempore pestilentia necessarij conducendi. 232. 2. eorum disciplina, & speculatio in locis publicæ curationis, parochis & sacerdotibus commissa. 246. 1. In iisdem locis a quibus visitandi, & corrigendi. 249. 1. In pestilentia mortui ab iisdem elerendi. 252. 2. vide vespillones. MONETE. Monetas adulteratû absolutio episcopo reseruata. 11. 2. MONIALES. Moniales, honores non ambiant, aut officia, alioqui puniendæ. 43. 2. quas, & quomodo eligant ad officia & honores. ibid. officia nõ recusent, alioqui puniendæ. 44. 1. inobedientes Vicariæ & Præfectæ quomodo puniendæ. ibid. 2. poenitentiam impositam non recusent, alioqui puniendæ. ibid. itidem quæ pacem perturbant. ibi. 1. quid caueant in suffragijs in capitulo ferendis. ibi. 2. quot in eodem monasterio esse debeant. 43. 1. quot germanæ sorores in eodem monasterio recipi possint. 46. 1. quæ seruent in admittendis ad religionem puellis. ibid. & nouitijs ad professionem. 46. 2. pecuniam a puella ad religionem admittenda nauuo, aut in depositum non accipiant, sub pena excommunicationis. 75. c. 2. de monial quomodo ueludæ. 194. 1. cum velantur, eius rei mysterium ab episcopo explicandû. 62. decr. 7. post professionem subscribant notationem fug professionis. 47. 1. Itatis horis ad diuina officia conueniant. 47. 1. qua hora, & quo habitu. ibid. 2. quos sonos & cantus in ijs non adhibeat. ibid. colloquia, risus, &c. in ijs fugiant. ibid. orationem mentalem quamdiu, & qua hora adhibeant. ibid. quæ præcipue meditentur. ibid. festis diebus post diuina officia tempus in lectioe consumant. ibid. quos libros non legant. ibid. a superiore non probatos non habeant. 299. 2. diebus festis suæ ecclesiæ sumptuosos apparatus nõ adhibeant. 53. 1. nec musicos externos conducant. ibid. nec etiã quouis alio die vel tempore. 193. 1. benedictione, vel thurificationem sibi vel alijs non adhibeant. 146. 1. vestes ad missæ sacrificium non induant. 194. 1. orationem sine intermissione agant instante concilio prouinciali. 312. 2. quæ seruent pro cõsecutione Iubilei. 1037. 2. & seq. pro peste mortuis quando officium recitent. 253. 1. n Mo-

INDEX RERVM.

Moniales omnes communiter viuunt. 48. 1. omnia in comune conferant. *ibid.* vestes in communi loco afferunt. *ibid.* dona non accipiant, nisi consentiente prefecta. *ibid.* pecuniam apud se priuatim non habeant. *ibid.* nec etiam de prefecta consensu, alioquin puniendae. 193. 2. speculum, catellum, vnguenta non habeant. 48. 2. nihil dent, largiantur, vendant, aut legent. *ibid.* 192. 2. deuotionis gratia, quae, & quibus largiri possint de prefecta consensu. 48. 2. quando ad benedictionem mensae conueniant. 48. 2. quo loco, & ordine se deant in mensa. *ibid.* In eadem lectionem adhibeant. *ibid.* neque discendant, nisi gratia actus. *ibid.* Si in mensa peccent, puniendae. *ibid.* vno loco dormiant. *ibid.* & singulae in singulis lectis. *ibid.* signo dato cubitum eant. *ibid.* neque cellas noctu claudant. *ibid.* nihil priuatim elaborandum accipiant, nisi a prefecta laborum, neque elaboratum restituant. 45. 1. 193. 2. nihil extra laborerium elaborent. 193. 1. quae non laborant, puniendae. 45. 1. In loco laborerij lectionem spiritualem adhibeant. *ibid.* in eodem verba otiosa &c. fugiant. 193. 2.

Moniales post professionem e clausura non egrediantur. 49. 2. apostatae, eiectione, & fugitiuae, ad sua monasteria redire cogendae. *ibid.* quando in conuertitarum numerum adscribendae. *ibid.* si e clausura egrediantur, quomodo puniendae ab episcopo. 290. 1. prefecta, vel alterius monialis consecrandae causa non egrediantur. 290. 2. si egrediantur, itemque eius rei licentia dantes, comitantes, aut recipientes a solo summo Pontifice absoluedi. 990. 1. non educendae e clausura occasione correctionis, poenitentiae, vel examinis. 318. 2. neque tempore pestilentiae, nisi necessaria de causa. 243. 1. non educendae infirmitatis, aut alterius rei visitandae causa, praeterquam incendij, lepra, aut pestis. 942. 2. cum in aliud monasterium transferuntur, quae ratione id fieri curet episcopus. 290. 1. quibusue in monasterijs transferendae. 43. 1. in ecclesiam parochialem non transferendae. 106. 2. neminem in monasterium introducant. 49. 2. si quemquam ingredi permiserint sine episcopi facultate, quas poenas incurrant. 49. 2. 318. 1. cum nemine externo sine scripta facultate colloquantur. 50. 1. si in huiusmodi colloquutione cum externis peccarint, quomodo puniendae. 45. 1. cum ex facultate cum externis colloquantur, quae seruent. 50. 1. qui bus diebus ac temporibus cum externis colloqui non possint. 50. 1. cum alijs non communicent, quae ab externis acceperunt. *ibid.* 2. non docendae ab externis sonare. 75. cap. 3. de Monial. si quemquam ad colloquutionem sine episcopi licentia admiserint, quomodo puniendae. 318. 1. medicamenta pro externis non parant, aut adhibeant. 193. 1. cum cappellanis non loquantur. 194. 2. cum ab ijs, qui foris sunt, videri possunt, facie sint operata. 192. 2. ad ianuas, cum aperiuntur, non accedant, alioquin puniendae. 45. 1. equos, boues, aut iumenta intra septa non alant. 50. 1. depositi, aut custodiae causa nihil accipiant. *ibid.* 2. alioqui quomodo puniendae. 51. 1. offulas non conficiant, donandi, aut vendendi causa. 50. 2. 192. 2. alioqui quomodo puniendae. 51. 1. ministris non imperent, nisi id ex officio faciant. 192. 2. nemini secreto scribant. 51. 1. neque priuatim quidquam ad scriptionis usum habeant, & quid seruent, si quando scribere necesse habent. 290. 2. literas non legant ad se missas in scia prefecta, alioqui puniendae. 51. 1. musicis instrumentis non sonent. 50. 2. neque secularium vestitu vtantur. 51. 1. bona monasterij non alienent, permutent, locent, &c. 45. 2. si id habeant. 191. 1. & se nestella reliquiarum. 192. 1. & colloquutionum. 490. 1. si quid illius culpa aut negligentia accidat in obstruendis ostijs in exteriorem ecclesiam, quomodo puniendae. *ibid.* Item si quemquam septa ingredi permiserit. *ibid.* aut in monasterio pernoctare. 50. 1. quomodo monialibus colloquendi cum externis licentiam concedat. *ibid.* facultates omnes deingrediendo, & colloquendo asseruet, & quando episcopo exhibeat. 318. 2. si quemquam in monasterium ingredi permiserit sine episcopi facultate, quas poenas incurrat. *ibid.* 1. clauem locorum colloquutionis apud se retineat. *ibid.* 2. caueat,

rij XIII. ab episcopo puniendae. 75. cap. 1. de monial. 106. 2.

Moniales conuersae, quando & quam saepe mentalem orationem adhibeant. 47. 2. nihil dent, largiantur, aut vendant. 48. 2. ad funera non prodeant. 51. 1. 342. de cr. 34. e clausura ne egrediantur, curandus ab episcopo ad praescriptum constitutionum Pij V. & Greg. XIII. 75. cap. 1. de monial. 106. 2. si e clausura data facultate egrediantur, quae seruent. 51. 1. si delinquant, quomodo puniendae. *ibid.* 2. conuersarum extra clausuram degentium domicilium vbi, & qua ratione edificandus. 600. 2. & seq.

Monialium numerus in vnoquoque monasterio qualis constituitur. 43. 1. ea de re const. Greg. XIII. ab episcopo exequenda. 106. 2. diuina officia, preces, lectiones, 47. 1. cois vitae vsus. 48. 1. viuendi regulae. 43. 1. 92. 1. coionatores, visitatores, confessores, cappellani: vide coionatores, visitatores, &c. earum violatores a solis episcopis absoluedi. 11. 2. 994. nu. 67. curatores ab episcopo constituendi, vbi non sunt, eiusue arbitratu amouendi. 194. 1. eisdem certae ab episcopo regulae praescribendae. *ibid.* earum bona non alienanda, permutanda, locanda, &c. sine superioris facultate. 45. 2. quo locanda, vendenda, &c. *ibid.* omnia in coe conferenda. 48. 1. eorum administrationis ratio, & cui reddenda. 45. 2. etiam ab earum procuratoribus. 53. 1. bonorum omnium inuentarium, & alienationum quae in dies sunt, in archiuum episcopale deferendum. 194. 1. bona earum monialium, quae delicti causa in conuertitarum numerum adscribuntur, illis mortuis cui debeantur. 49. 2.

Monialium Abbatissae, priorissae, aut praefectae, iura de perpetuitate officij intra certum tempus exhibere cogendae. 43. 2. vide Abbatissae, & priorissae.

Monialium praefecta qualis, & cuius aetatis deligenda. 43. 2. quando ex altero monasterio deligi possit. *ibid.* tacitis suffragijs eligenda. *ibid.* & ad trienium tantum in Italia, eaque de re constitutio Greg. XIII. 944. cu consecranda est, non egrediendae e clausura a monialibus. 290. 2. qua ratione aliae moniales obseruentur; obediunt. 44. 2.

Monialium praefecta, minorum officiorum electioni intersit. 44. 1. pacem & concordiam inter moniales conseruet. *ibid.* & vt suo quaque fungantur officio, quae curet. *ibid.* silentium item, &c. seruari. *ibid.* quando capitulum monialium habeat pro earum correctione. *ibid.* 2. in quibus negotijs discretas, aut monialium capitulum adhibeat. *ibid.* quo bona monasterij alienare, permutare, vendere, locare &c. possit. 45. 2. quo ea administret, & administrationis rationem reddat. 193. 2. cum capsa pecuniarum aperitur, praesens adsit. 45. 2. quomodo edificare possit. *ibid.* aegrotas quotidie inuisit. *ibid.* puellae ad religionem admittendae partes quid moueat. 46. 1. nihil de ea pollicetur quoad suffragia, neque capitulum cogat ante episcopi examen & facultatem. *ibid.* si in his peccarit, quomodo puniendae, aut si nouitiam ad professionem sine episcopi facultate receperit. *ibid.* 2. 291. 1. capitulo habito de puella, superiore admoneat de suffragiorum exitu. 46. 2. quando episcopo significet tempus nouitiae ad professionem admittendae. 47. 1. vestes omnes vno in loco asseruari curet. 48. 1. proprietatem e monasterio tollat. *ibid.* nulli moniali priuatim pecuniam concedat. *ibid.* si id permiserit, quomodo puniendae. 193. 2. quando cum discretis monialium cellas, & qua ratione inquirat. 48. 1. quae dona a monialibus, & quibus largiri concedat. *ibid.* 2. locum dormitionis claudat, & clauem noctu apud se asseruet. *ibid.* nocte cellas monialium visitet. *ibid.* clauem ianuarum monasterij apud se habeat. 191. 1. & se nestella reliquiarum. 192. 1. & colloquutionum. 490. 1. si quid illius culpa aut negligentia accidat in obstruendis ostijs in exteriorem ecclesiam, quomodo puniendae. *ibid.* Item si quemquam septa ingredi permiserit. *ibid.* aut in monasterio pernoctare. 50. 1. quomodo monialibus colloquendi cum externis licentiam concedat. *ibid.* facultates omnes deingrediendo, & colloquendo asseruet, & quando episcopo exhibeat. 318. 2. si quemquam in monasterium ingredi permiserit sine episcopi facultate, quas poenas incurrat. *ibid.* 1. clauem locorum colloquutionis apud se retineat. *ibid.* 2. caueat,

INDEX RERVM.

caueat, ne quisquam ficto alterius nomine ad colloquendum accedat, si que id permiserit, quomodo puniendae. 50. 2. quando a monialibus admonenda de ijs, quae ab externis audierint. *ibid.* quomodo puniendae, si quemquam ad docendum cantum figuratum contra praescriptum admittat. *ibid.* aut si quidquam depositi, vel custodiae causa a monialibus haberi permiserit. 51. 1. aut si permiserit offulas, & huiusmodi donandi causa fieri. *ibid.* literas ad moniales missas legat. *ibid.* & quomodo eas a monialibus ad externos dari permittat. *ibid.* 290. 2. quomodo permittat conuersas e monasterio exire. 51. 1. quomodo puniendae, si externis ingrediendis signum dari non fecerit. 52. 1. famulos & procuratores non admittat, nisi ab superiore probatos. 53. 1. leges a monialibus seruari, tum exemplo, tum auctoritate compellat. *ibid.* 2. ad eam asserenda dona ad moniales missa. 48. 1. & literas tum a monialibus ad externos, tum externorum ad moniales datas. 51. 1. 290. 2. & licentiae de colloquendo, & ingrediendo. 51. 1. 318. 2. eius fore quae officia habere possint, & non possint. 44. 1. vide monialium ministras.

Monialium ministras quae, & quomodo, & a quibus eligendae. 43. 2. & seq. electae, quamdiu in officio perseverent. 44. 1. officia non recitent, alioqui puniendae. *ibid.* singularum officia. 43. 2. & seq. vide vt infra.

Monialium Vicaria quomodo eligenda. 43. 2. quae ad huiusmodi officium eligi non possint. 44. 1. eadem quae mensa bndicat. 48. 2. & locum dormitionis monialium claudat, cellasque noctu visitet. *ibid.* minorum officiorum electioni intersit. 44. 1. eae moniales obediunt, alioqui puniendae. *ibid.* 2. coram ea legendae literae ad moniales missae. 51. 1.

Monialium discretas, seu matres consilij, quomodo eligendae. 43. 2. quae eligi non possint. 44. 1. quales, & quot eligendae. *ibid.* 2. In negotijs paulo grauioribus a praefecta in consilium adhibendae. *ibid.* contumaces & inobedientes moniales apud superiorem accusent. *ibid.* 1. minorum officiorum electioni intersint. *ibid.* vna cum praefecta cellas visitent. 48. 1. earum maior clauem capsa communis pecuniae asseruet. 45. 2. & cu aperitur, intersit. *ibid.* quando mensa benedicat. 48. 2. earum aliqua cellas noctu visitet. *ibid.*

Monialium auscultatrices a quibus eligendae. 44. 1. & quales. *ibid.* 2. & seq. earum officium. 45. 1. semper intersint colloquutionibus monialium cu externis. 50. 1. 52. 2. quae animaduertant in ijs, qui ad colloquendum accedunt. 50. 2. intersint, cum aliqua monialis docetur ab externis organo sonare. *ibid.* vide monialium ministras.

Monialium ianitrices quae esse non possint. 44. 1. a quibus eligendae. *ibid.* quomodo puniendae, si permittant moniales accedere ad ianuas apertas. 45. 1. aut si quemquam in monasterium ingredi permiserint. 49. 2. quot asserere debeant ianua monasterij. 191. 1. quomodo respondeant pulsantibus. 49. 1. extra laborerium laborare possunt. 193. 1. non nisi duabus earum praesentibus aperienda ianua monasterij. 45. 1. ab earum antiquiore ianua clausa custodienda. *ibid.* vide monialium ministras.

Monialium praefecta, seu magistra laborum, quales deligendae. 45. 1. & a quibus. 44. 1. quae prohibeant in loco laborerij. 193. 2. librum habeant lucri laborum, & quid in eo conscribant. *ibid.* reliquum earum officium. *ibid.* vide monialium ministras.

Monialium rotaria, seu rotas praeposita, a quibus eligendae. 44. 1. intersint, cum labores dantur, vel accipiuntur. 45. 1. quo puniendae, si quemquam in monasterium ingredi permiserint. 49. 2. quid seruent in admittendis externis ad colloquutionem. 50. 1. literas ad moniales scriptas praefecta ostendant. 51. 1. vide monialium ministras.

Monialium nouitiarum magistra a quibus deligenda. 44. 1. eius officium. 45. 1. & si qua monialis illud usurparit, quomodo puniendae. *ibid.*

Monialium scribae quae esse non possint. 44. 1. a quibus eligendae. *ibid.* quando administrationis ratione reddat. 45. 2. intersint, cu aperitur capsa communis pecuniarum. *ibid.* professionis monialium diem, & annum in libro notent. 47. 1. vide monialium ministras.

Monialium celerariae quae esse non possint. 44. 1. vide supra scribae.

Monialium sacrista a quibus eligenda. 44. 1. quomodo cum illis, & quibus de rebus cappellani colloqui possint. 194. 1. vide monialium ministras.

Monialium ratiocinatrix a quibus eligenda. 44. 1. Itemque ministras aegrotarum. *ibid.* earum officium. 45. 2. Itemque praefectarum horrei, & farinae. *ibid.* & earum quae vestibus asseruandis praeposita sunt. 48. 1.

Monialium nouitiae: vide nouitiae. Puellae educandae, aut vestiendae: vide puellae.

Monialium ecclesia quomodo edificanda. 591. cap. 32. 1. In ea quo loco custodienda Eucharistia. 147. 1. 191. 2. non permittendae colloquutiones externorum cu monialibus. 50. 1. quibus permittenda ad eius rotam. 53. 1. a nemine in ea celebrandum sine speciali episcopi facultate. 61. de cr. 3. 37. de cr. 8. 73. 2. alioqui quomodo puniendi. *ibid.* 96. 2. In eadem habendus clericus, qui missae inferuiat. 41. 2. neque adhibendi laici ad functiones ecclesiasticas obeundas, etiam si regularibus subiecti sint. 1001. 1. In eam externi non admittendi nocte ad orationem quadraginta horarum. 138. 2. 518. 2. quot, & qua hora missae celebrari possint, cum in ea sit oratio quadraginta horarum. 787. 2. Eius altare maius. *ibid.* fenestra in altari maiori construenda. 191. 2. 592. 1. fenestra ad usum exponendi vestes sacras. 592. 1. fenestellula ad usum ministrandarum sacrae coionis. *ibid.* 2. 191. 2. fenestra sacrarum reliquiarum. *ibid.* & sacri olei in firmorij. 593. 1. gradus altaris. *ibid.* sacristia. *ibid.* cappellae minores. *ibid.* 2. fenestra altaris. *ibid.* ecclesia interior. *ibid.* turris campanilis. *ibid.* In ecclesia tantum earum exteriori celebranda anniuersaria. 290. 2. vestiendae puellae, & admittendae ad professionem, & ministranda confirmatio. *ibid.* quando in ea examinanda nouitia ante professionem. 291. 1. In ecclesia interiori non ingrediendum missae celebrandae causa, nisi cum perfecta, aut alia monialis consecranda sit. 290. 2.

Monialium capitulum quoties habendum. 44. 2. quid in eo agendum. *ibid.* in ijs, quae maioris sunt deliberationis, conuocandum. *ibid.* quae ad illud non admittendae. *ibid.* quae item admittendae ad ferenda in eo suffragia. *ibid.* ad illud referenda ratio accepti & expensi. 45. 2. quo in eo eligendae officiales. 43. 2. quando cogendi pro puellis ad religionem admittendis. 46. 1. quoniam in eo proponenda puella, & ferenda suffragia. *ibid.* vide suffragia.

Monialium monasterium quomodo edificandus. 594. cap. 33. eius situs qualis. *ibid.* 1. loca & partes, quae, & quomodo extruendae. *ibid.* loca inferiora, quae. *ibid.* superiora. *ibid.* & distincta. *ibid.* atrium capituli. *ibid.* 2. Refectorium, & cella vinaria. *ibid.* coquina. *ibid.* locus lauacionis manuum. 595. 1. locus calefactionis. *ibid.* & laborum. *ibid.* porticus. *ibid.* cellae colloquutionis. *ibid.* 2. fenestrae colloquutionis. *ibid.* ianuae. 596. 1. rotas. *ibid.* 2. furnus. *ibid.* locus lauacionis. *ibid.* tonstrina. 597. 1. locus cancellariae. *ibid.* promptuarium. *ibid.* officina aromataria. *ibid.* 2. atrium cubiculare, siue locus dormitionis. *ibid.* latrine. 598. 2. locus scholae nouitiarum. *ibid.* vestiarium. *ibid.* granaria. *ibid.* valetudinarium. 599. 1. locus educationis puellarum. *ibid.* horti, viridariumue monasterij. *ibid.* carcer, & locus secessionis. *ibid.* 2. locus audiendae sacrae confessionis. 600. 1. diuersorium confessionis. *ibid.* diuersorium externis famulorum, & colonorum aduentantium. *ibid.* 2. domicilium conuersarum extra clausuram degentium. *ibid.* cauitones quaedam in tota monasterij edificatione. 601. 1.

Monialium monasteria quae transferenda, & alijs vnienda. 43. 1. in ecclesiam parochialem non transferenda. 106. 2. quando, & quomodo a Vicario Generali visitanda. 659. 1. corum ianuae quomodo claudendae, & aperienda. 45. 1. quibus monasterijs data facultas recipiendi moniales. 43. 1. corum fructus extinctis monialibus quibus attribuendi. *ibid.* ab eorum testis, hospitij, & aliarum adium testis distigenda. 192. 1. prospectus in vicinorum tollendus, & qua ratione. 49. 1. 192. 1. ad eas illis proximae, quibus non locad e. 49. 1. & in huiusmodi edibus quae fieri vetita. *ibid.* accessus ad ea colloquutionis causa quomodo permittus. 50. 1. 192. 2. qui sine licentia

INDEX RERVM.

centia ad ea accesserint, quomodo puniendi. 50. 2. accessus item docendi cantus causa, vetitus. ibid. ad eorum famulatum, & procuracionem qui, & quomodo admittendi. 53. 1. ecclesijs parochialibus monasterijs annexis constituendi Vicarij. ibid. constitutio Gregorij XIII. de eorum aditu in externam ecclesiam tollendo, ab episcopo exequenda. 106. 2. In iisdem monasterijs promulganda decreta prouincialia ad ea pertinentia. 318. 1. iisdem monasterijs qui inuigilent, certi viri ab episcopo constituendi. 194. 2. in iisdem edificis quæ cauenda. ibid. bonorum, & iurium ad ea pertinentium inuentarium in Archiuum episcopale deferendum. 194. 1. rerum in ijs expensarum rationes singulis annis repetendæ. 193. 2. eisq; præscribenda annonæ ab episcopo. ibid. eorum prædia quomodo locanda. ibid.

Monialium Monasterij superiores, procuratores, ostia, fenestras, cancelli, ianuæ, rotæ, &c. Vide superiores, procuratores, &c.

Monialium in monasterijs capsula communis pecuniarum constituenda. 45. 2. quot moniales esse debeant. 43. 1. quo loco seruanda eucharistia. 47. 2. 191. 2. communis vitæ vsus seruandus, & ubi non est, introducendus, quæ ratione tollenda proprietates. 48. 1. 193. 2. quæ ostia, fenestras, & cancelli vetita, & quæ item permittuntur. 48. 1. & seq. 106. 2. 191. 2. in ijs, quibusuis externis pernoctare vetitum. 50. 1. non alendi boues, equi, iumenta. ibid. quo loco organum constituendum. ibid. 2. quæ seruanda in recipiendis puellis ad religionem, & nouitijs ad professionem: vide puellæ, & nouitiæ: quæ item seruanda in recipiendis, & instituendis puellis educationis causa. 51. 2. In ijs furnorum vsus introducendus. 192. 2. infirmaria extruenda. 193. 1. & locus cõis dormitionis. ibid. locus item cõis laborum, & vestium ædificandus. ibid. in ijs non tenenda vasa fructuum, aut florum, &c. 192. 2. non distribuenda elemosina, neque danda per rotam aut portam. ibid. non asseruanda annonæ, nisi necessaria. 193. 2.

Monialium septa, clausuram, seu monasteria ingredienti sine facultate, quomodo puniendi. 49. 2. & quas penas incurrant. ibid. 318. 1. & a solo summo Pontifice absoluedi. 290. 1. eaq; de re monendi fideles a concionatore. 716. 2. quibus de causis ea ingrediendi facultas concedi possit, & a quo. 50. 1. 655. 2. 318. 1. ea ingrediendi facultas a solo episcopo concedenda. 318. 1. ab alio nemine, sub pena excommunicationis ipso facto. ibid. 994. num. 93. Item de facultate colloquendi. ibid. quando ea ingredi possint confessoræ. 52. 1. quibusue de causis, tum ipsi, tum alij superiores ea ingredi non debeant, aut possint. 290. 2. ea ingrediendi causæ in singulis monasterijs edicendæ. 192. 2. non ingredienda a superiore in electione officiali. 43. 2. quæ cautione episcopi & superiores ingrediendi facultate sibi data vtatur. 290. 2. 319. 1. si ingrediatur in casibus non necessarijs, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 2. ingredienda a confessore causa sepeliendæ monialis. 45. 2. intra ea nullus externus sepeliendus, neque extra ea moniales. 193. 1. ex ijs nõ egrediendum a nouitia causa examinis. 291. 1. quando, & quomodo id fieri possit. ibid. qui ea ingredi aliam quam puellam cogunt, in excommunicationem incidunt, & a solis episcopis absoluedi. 994. nu. 57. eaq; de re monendi fideles a concionatore. 716. 2.

Monialium monasteria regularibus subiecta ab Episcopo visitanda quoad clausuram. 172. 1. In ijs cauenda frequentia, &c. a regularibus, & quæ præcipue seruanda ab earum superioribus. 1002. 2.

Monialium clausura ab episcopo diligentissimè conseruanda. 290. 1. de eius custodia ab eodem inquirendum in visitatione. 318. 2. circa eam quæ curanda a visitatoribus. 172. 1. 669. 2. pro ea conseruanda, & restituenda non præbentes auxilium brachij sæcularis magistratus, a solis episcopis absoluedi. 994. num. 55. ad eam pertinentes constitutiones summorum Pontificum, quæ. 941. 2. & seq. eaq; seruandæ. 75. cap. 1. de monial. 106. 2.

Monialium vestitus non adhibendus a feminis sæcularibus

in funeribus. 342. decr. 34. earum nomine quarantantes elemosinam sine licentia, a quibus puniendi, etiam si illæ sint alienæ diocesis. 426. 2. earum statuta libri a cancellario Archiep. habendi, qui. 706. 2. processus item & visitationes quomodo conscribendæ. 693. 2. de earum item moribus libri habendi, qui. 701. 1. earum expeditiones a quibus subscribendæ. 690. 2. earum reformatio tempore pestilentie. 228. 2. & cautio si in pestem incidant. 241. 2. & seq. earum cubiculis benedicendi causa, non ingredienda clausura. 290. 2. earum facultates gratis a cancellario episcopali expediendæ. 285. 2. earum visitationem impediendæ, a solis episcopis absoluedi. 993. num. 37. In ijs vestitis seruandus ritus libri a metropolitano edend. 291. 1. earum protectio a Vicario Generali suscipienda. 659. 2. formulæ ad eas pertinentes. 1264. 1. & seq. ad eas dirigendas in electione vocati, si non abstinent ab his, vnde discordiæ in electionibus oriri possunt, a solis episcopis absoluedi. 992. num. 20. Item qui earum habitum suscipere, vel profiteri puellam cogunt. 994. num. 57. 58. 59. 60. itemq; cum eis matrimonium contrahentes. 993. num. 40.

Monialium ordinis prædicatorum querelas suscipiendes, aut de eis cognoscentes Iudices, a solo summo Pontifice absoluedi. 991. 2.

Monialium consensus qualis in recipiendis mulieribus pœnitentibus. 318. 2. & sequent. quæ alia ab ijs seruanda quo ad earum numerum, dotem, professionem. &c. ib. & sequent.

Monialis antiquior clauem vnâ ianuam monasterij custodiat. 191. 1. monialem violentis pœnitentiæ canon. 531. 2. In eam, etiam si conuersa sit, manû violentâ iniicientes, a solo summo pontifice absoluedi. 988. 2.

MONIALIA.

Monialia clericis vetita. 191. 1. & puellis sæcularibus, quæ in monasterijs educantur. 51. 2.

MONIMENTVM.

Monimentum institutionis, & originis piorum locorum, ubi, & quomodo erigendum. 196. 1. voti quoque publici nuncupati. 216. 1. & a Vicarijs foraneis inquirendi. 404. 1. liberationis a peste qua rone erigendū. 57. 1. Monimenta dierum festorum, & vigiliarum, piorumq; institutorum a quibus conquirenda, & asseruanda. 86. 2. episcoporum quoque suæ ecclesiæ, ab episcopo inquirenda, & quomodo asseruanda. 106. 1. Indulgentiarū, quomodo, & ubi asseruanda. 119. 1.

MONITA &c.

Monita executionis decretorum prouincialium, & Diocesanorum, de ijs quæ ad fidei tuendam studium, ad doctrinam christianam, & ad prædicationem verbi Dei pertinent. 400. 1. & seq. executionis decretorum, quæ ad dies festos, sacra tempora, loca item, & supellectilæ sacra pertinent. 402. 2. & seq. executionis decretorum quæ ad sacramentalia, & sacramenta pertinent, ad præbendas item, & clerum. 406. 2. & seq. executionis decretorum, quæ ad diuina officia pertinent. 419. 1. & seq. quæ ad parochos pertinent. 424. 2. & seq. ad visitationem. 425. 2. ad cancellariam. 426. 1. ad bona ecclesiastica. ibid. ad mendicantes. ibid. ad regulares. ibi. quæ ad ea monita generatim pertinent. ibid.

Monitiones ad clerum in synodo Diocesana promulgandæ. 181. 1. 279. 1. 372. 2. pastorales a metropolitano editæ quando a Parochis promulgandæ. 176. 1. ad finem reuelationis pro excommunicatione ferenda quomodo concedendæ. 188. 2. 282. 2. clericis concubinarijs quando & quomodo faciendæ. 306. 2.

Monitionis de modo in synodo viuendi decretum quædam promulgandum in eadem synodo. 278. 1.

Monitionis formula & litteræ de conueniendo ad parochialem ecclesiam. 301. 2.

Monitor generalis congregationis doctrinæ christianæ, qui. 866. cap. 3. eius officium. 872. cap. 8. congregationi generali interfir. 867. 1. quo loco in eadem deat. ibid. perturbantes aliquem in dicenda sententiâ corrigat. 868. 2.

Monitores singularum scholarū doctrinæ christianæ, quales, eorumq; munus. 855. cap. 8. eucharistiæ (sumendæ) die domi-

INDEX RERVM.

dominica præcedente indicant. 847. 2. eos qui non cõmunicauerint, scholæ præfecto significant. 848. 1. congregationi generali interfir. 867. 1.

Monitores duo ab episcopo adhibendi, eorumque officium. 310. 1.

MONSTRVM.

Monstrum humanum quando, & quomodo baptizandū. 498. 1.

MONTES PIETATIS.

Montes pietatis Episcopi cura instituendi. 43. 1. eos impugnantes, a solis episcopis absoluedi. 993. nu. 51. eorum iurisdictionem, bona, &c. vsurpantes, a solo summo pontifice absoluedi. 992. 1. ab ijs non exigendæ vsuræ. 74. decr. 21. eorum administratores, iurati munus suum obeant, quæue alia præstet. 41. 2. & seq. administrationis rationem, & iuramentum Vicarijs foraneis in Diocesi præstent. 798. 1. 807. 2. eorum præfecti, syndici, & thesaurarij singulis annis cura parochorum mutandi, & quamdiu confirmandi. 807. 2. eis præscripta vt seruent, curandum ab episcopis. 74. decr. 21. Vide loca pia.

MORBVS.

Morbo caduco laborantes, a sacris ordinibus reiiciendi. 143. 1. 444. 1. 447. 1. 549. 1. an eo laboret, inquirendum de promouendo ad episcopatum. 15. 1.

Morbi causa quomodo omitti possint ab ecclesiasticis horæ canonicæ. 171. 1. 362. decr. 20.

Morborum spiritualium varia genera, eaq; quam late diffusa in prouincia Mediolanensi, deq; ratione ea curandi. 322. & seq. vide infirmitas.

MORES.

Mores sacerdotum quales esse debent. 95. 1. promouendi ad episcopatum qua ratione, & a quibus inquirendi. 15. 1. ad concionatoris officium admittendi, quales. 474. 2. familiaris suæ qua ratione ab episcopo inquirendi. 310. 2. ordinandorum, a quibus, & quomodo episcopi iussu inquirendi. 143. 2. 549. 1. qua ratione a clericis moderandi. 468. 1. clericorum in minoribus ordinibus, a quibus, & quomodo instituendi. 69. decr. 29. totius cleri, qua ratione a Visitatoribus inquirendi. 666. 2. regularium quoque. 669. 2. clericorum etiã alienæ Diocesis in ciuitate existentium, ab iisdem visitatoribus obseruandi. 418. 2. cleri & populi ab oblatibus in missione inuestigandi. 843. 1. clericorum Seminarij, quales. 965. cap. 3. a rectore obseruandi. 95. 8. 1. & in visitatione inquirendi. 954. 2. recipiendorum in Seminarium, a quo, & qua ratione inquirendi. 955. 2. officialium eiusdem Seminarij, a Rectore obseruandi. 958. 1. clericorum parochialium a parochis deferendi, siq; non fecerint, quomodo multandi. 986. 2. cappellanorum monialium, quales. 53. 1. Itemq; famulorum, & procuratorum illarum. ibid. ludimagistrorum, a quo probandi. 1. 2. 89. 1. 114. 1. a quibus obseruandi. 400. 1. & seq. mulierum quoque literas docentium. ibid. 2. puerorum, ab episcopo corrigendi. 288. 2. & a ludimagistris. 2. 1. 89. 2. suæ familiaris, qua ratione a Patribus familias & dominis obseruandi &c. 1083. 1. totius ciuitatis & Diocesis a quibus episcopi iussu inuestigandi. 106. 1. mendicorum vagantium Item. 63. decr. 14. cingarorum, a quibus obseruandi. 401. 1. carceratorum, qua ratione a protectore carcerum obseruandi. 284. 1.

Morum disciplina in concilio Prouinciali restituenda, quæ ratione id fieri possit. 57. & sequent. eorum integritas summo studio ab oblatibus amplectenda. 837. 1. & dissolutio vitanda, præcipue in missione. 841. 2. eorum testificationes & litteræ quales, & a quibus asserendæ in sacris ordinibus suscipiendis. 142. 1. 144. 1. 444. 2. & seq. etiam a regularibus. ibid. 780. 1.

Morum clericalium libri a cancellario habendi, qui, & ad quem vsus. 694. 2. & seq. regularium quoque virorum, & monialium. 701. 1. & populi. ibid. 2. ad morem cleri vel populi pertinentia decreta prouincialia, a quibus legenda. 107. 1. moribus impuris & improbis præditi, in congregationem oblatorum non recipiendi. 828. cap. 2. bonis moribus repugnantes libri pueris non explicandi. 89. 1.

Morum suæ Parochiæ deprauatorum Index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. eorum corruptulæ concionatori ab episcopo, & Parochis significandæ. 171. 1. 489. 1. & cura concionatorum eripiendæ. ibi. a testibus quoque synodalibus inquirendæ. 180. 2. Vide corruptelæ.

MORS.

Mortis vires in resurrectione deficiet. 1164. 1. & seq. eius memoria a fidelibus recolenda, cum datur signū orationis pro mortuis. 308. 2. eadem nos ducit in nostris cognitionem. 1158. 2. & maxima nobis bona parit. 1162. 1. In eius articulo positis oblatibus, Iesus Maria nomen inuocantibus indulgentia plenaria conceditur. 843. 2. mortem sibi consciscntis pœnitentiæ canon. 529. 1.

Moribundi ab oblatibus laicis inuisendi, & consolandi. 829. 2. eisdem Sacramentū extremæ Vnctionis a Parochis ministrandum. 140. 2. 543. 1. quæ alia erga eosdem officia præstanda a Parochis, & alijs. 140. 2. & sequent. 546. 1. & seq.

Mortui cuiusq; Parochiæ in libro status animarū a Parochis notandi. 790. 2. & quomodo. 791. 1. ecclesiastica sepultura non humani, qui. 559. 2. & seq. si laici sint, ab ecclesiasticis nõ efferendi ad sepulturam. 308. 1. a quibus efferendi. ibid. eisdem non perfoluendum sepulturæ officium a laicis, etiam confratribus. ibid. cum sepeliuntur, missa celebranda. ibid. etiam si sit dies festus, aut dominica. ibid. 2. pro illis quando celebranda missa ab obtinentibus beneficia cum onere celebrandi. 65. decr. 5. eorum vestes in funere quibus debeantur. 35. 2. cum aliquis in aliqua parochia moritur, oratio a Parocho & a fidelibus adhibenda. 99. 1. ea de re monendi fideles a Parochis. 489. 1.

Mortui Episcopi, clerici, sacerdotes, canonici, Parochi, ecclesiastici, summus Pontifex, Metropolitanus, infantes, &c. vide Episcopi, sacerdotes, canonici, &c.

Mortui in pestilentia quota hora post mortem sepeliendi, & quando, quomodo, & a quibus efferendi. 25. 1. 2. & seq. ad præscriptum episcopi efferendi, & sepeliendi. 248. 1. ad locū publicæ curationis qua ratione euehendi. 247. 2. In libro a Parochis describendi. 238. 2. corū supellectilæ, pecuniæ &c. quæ ratio habenda. 247. 2. Mortuorum funus, exequia, officia, anniuersaria, missæ, oratio, sepultura, pallium, laudatio, supellex, cadauera, corpora, translatio, asportatio, &c. vide, officia, exequia, anniuersaria, &c.

MOTVS.

Motus corporis a concionatore adhibendus, qualis, & quæ in eo vitanda. 491. 1.

MOZZETA.

Mozzeta quando ab episcopo inducenda & ferenda. 168. 2. etiam dum concionatur. 132. 1. 481. 1.

MVLA.

Mulæ Episcopalis ornatus. 16. 2.

MVLCATAE.

Mulctæ pijs locis omnes applicandæ. 189. 1. & in quibus non tantæ. ibid. a quibus non capiendæ. ibid. a quibus debet, ad præscriptum conciliorum soluendæ. 198. 1. 291. 1. canonicis constitutæ, nec alteri vsui applicatæ, sacrifiæ tantum vel fabricæ applicandæ. 107. 1. ecclesiastici iniunctæ, quibus assignandæ. 54. 2. quando Seminario, aut pijs locis. ibid. in episcopi commodum non conuertendæ. ibid. quibus non remittendæ, & quomodo commutandæ. ibid. laicis irrogatæ, quomodo diuidendæ. ibid. absentibus a congregationibus foraneis quomodo, & a quibus iniungendæ. 645. 1. a quo describendæ in libro. 653. 1. apud quem deponendæ, & in quem vsus erogandæ. ibid. in visitatione Apostolica præscriptæ, in quem vsus erogandæ. 469. 2.

Mulctæ propositæ contra eos, qui fidei professionem præstare negligunt. 400. 1. contra blasphemos. 5. 2. contra pictores & sculptores peccantes in pingendis in ecclesia imaginibus. 118. 2. contra violatores quædragæsimæ. 214. 1. contra violatores dierum festorum. 403. 2. contra Rectores ecclesiarum, qui insolitam imaginem in ecclesia pingi permiserint. 118. 2. qui sepulcra sine facultate in ecclesia fieri per-

INDEX RERUM.

permiserint. 406. 2. Vide Rectores. Contra præfectos ecclesiarum, qui admiserint sacristas, clericos, músicos sine facultate. 412. 2. qui librum missarum non habuerint. 420. 2. contra Episcopum, Vicarium, &c. qui aliquid perceperint de emolumentis cancellariæ. 286. 2. contra beneficiatos non exhibentes Episcopo titulum beneficii. 70. tit. 3. decre. primo. exigentes fructus primi beneficii obtento secundo. 148. 1. locantes bona beneficii cedentibus, aut propinquis. 71. decre. 5. non facientes confici instrumentum in solutione canonis ab emphiteota. 72. decre. 10. qui syngraphas, aut confessiones locationum, & liuclorum ecclesiasticorum publico instrumentum non confecerint. 426. 1.

Mulctæ contra canonicos, & alios clericos non audientes præscriptas eis lectiones. 69. decre. 47. non communicantes in missa conuentali. 419. 2. non deferentes in archidiaconum scripta ad præbendas pertinentia. 100. 2. contra thesaurarium, & alios delinquentes in distributionum solutione. 162. 2. contra ecclesiasticos excedentes numerum clericorum in festorum celebratibus. 121. 1. delinquentes in decretis de vita & honestate ipsorum. 20. 2. non conuenientes ad oronem vespertinam, matutinam, & alias. 422. 1. ædes ecclesiasticas a domicilijs colonorum non distinguentes. 425. 1. Parochum in doctrina christiana tradenda diebus festis non adiuantem. 401. 2. Supellectilem ecclesiasticam contra præscriptam formam conficientes, aut adhibentes. 405. 1. vel præscriptam non comparantes. ibid. 2. In vestitu delinquentes. 413. 2. aut præscriptas vestes non gestantes. ibid. 1. post primam noctis horam absque necessitate domo exeuntes. ibid. 2. a consuetudine laicorum non abstinentes. ibid. domi feminas habentes sine facultate. ibid. aut canes, siue catellos, vel cum ijs ad funera, celebratas, &c. accedentes. 414. 1. præscriptas facultates in Scrutinio synodali non exhibentes. ibid. discedentes a loco habitationis sine licentia. ibid. 2. non habentes clericum eis præscriptum. 412. 2. absentes studiorum causa, si decreta prouincialia non seruent. 415. 1. non communicantes in missa conuentali die festo. 419. 2. suscipientes iter die festo sine licentia. 420. 2. suuera die festo ducentes, præsertim mane. 423. 1.

Mulctæ contra sacerdotes non subscribentes missæ celebrationem in libro. 420. 2. contra confessarios, qui testimonium confessionis ægroti non dederint. 411. 1. Et Parochos. ibid. contra eosdem Parochos si abserint ijs diebus, quibus confessiones frequentes esse licentia. 414. 2. non exhibentes indicem eorum, quibus distulerint communionem in paschate. 409. 1. non parantes vini, & hostias pro communione populi, itemq; candelas & palmas benedictas suis sumptibus. 424. 2. absentes ab ecclesia die festo sine licentia. 420. 2. diebus festis vespersas in ecclesia non recitantes. 419. 2. funera ducentes die festo, præsertim mane. 423. 1. suscipiendis onus celebrandi sine facultate. 424. 2. aut sine facultate docentes pueros. 425. 1. non habentes clericum. 412. 2. & coadiutorem præscriptum. 424. 2. habitum non gestantes Parochialem, si doctores sint. 413. 1. contra ministros carceris episcopalis accipientes aliquid de rebus carceratorum. 26. 1.

Mulctarum clericalium tabella. 983. 1. capsa vbi, & qua ratione constituenda. ibid. 2. earum index a cancellario Archiepiscopali conficiendus. 694. 2. earum depositarium in foro Archiepiscopali, quot, & quales, eorumq; officium. 684. 1.

Cætera vide in verbo, pœnæ.

MULIERES.

Mulier non adhibenda loco ministri in missa. 759. 1. Mulieris incantatrix pœnitentiæ canon. 526. 1. filium quoque suum occidentis, aut abortum facientis, &c. 528. 2. maritum suum causa fornicationis interimentis, &c. 529. 1. solutæ adulterium committentis. 531. 1. eam libidine oblectantis, aut cum ea se lauantes, &c. ibid. vel alteri desponsam in matrimoniu ductentis. ibid. mulieris item in se, aut cum altera fornicantis. ibid. 2. aut cerussa, vel alio pigmento se oblinens, vt alijs vis placet. 532. 1. & transformantis faciem suam habitu viri, aut viri habitu muliebri. 533. 1. eius

quoque complexu, aut osculo polluti. 531. 2. Mulieres in sacramentorum susceptione velato capite sint. 496. 1. quando baptizare possint in casu necessitatis, etiam viro præsentem. 498. 1. quo vestitu accedere debeant ad sacramentum confirmationis. 509. 1. 717. num. 13. in eodem sacramento non visis, sed matris feminis videntur, neque ipsæ matris sint marium. 510. 1. 717. num. 9. separatim quoque a viris accedat, & post eos 717. num. 9. quo vestitu ad Eucharistiam accedere debeant. 514. 2. & seq. eaq; de re a quo monenda, & si non fecerint, ad Eucharistiam non admittendæ. 726. 1. monenda, vt ordine, & distincte ad sacramentum communionem accedant, ac separatim a viris. 8. 1. 751. 2. & qua ratione id præstari possit. 721. 1. 725. 2. si sint proxime parituræ, curandum a parochis, vt sepe conuenteantur, & communicent, & partu enixo. 304. 2. 513. 1. qua humilitate, & modestia ad confessionem accedant. 520. 2. quando ad eam non admittendæ ratione ornatus, & vestitus corporis, aut si non velatæ accedant. 763. 1. cum ægrotant, qua cautione a Parochis inuisendæ. 535. 1. in ecclesiam velatæ conueniant. 101. 1. 437. 2. alioqui quomodo puniendæ. 309. 2. ea de re monenda a clerico. 751. 2. & a regularibus in eorum ecclesijs. 1001. 2. separatim a viris in ecclesia persistat, etiam in sculis. 127. 1. 367. decre. 36. 438. 1. vt separatæ sint a viris, curandum a Parochis. 467. 1. & a clerico monenda. 751. 2. Idem quoque curandum a regularibus in eorum ecclesijs. 1001. 2. quando, & quomodo ad ecclesias separatim a viris conueniant occasione celebritatis, indulgentiæ, &c. 439. 2. & seq. gradibus altaris non hæreant. 97. 1. tempore Euangelij non sedent. ibid. 438. 1. 467. 1. hostias pro missæ celebratione non conficiant. 151. 2. 407. 2. in ecclesia a nemine spectandæ. 437. 2. quo velo in ea vtantur, & quomodo caput velent. 406. 1. 437. 2. in eadem velatæ sint in oratione quadraginta horarum. 138. 2. 518. 2. 787. 1. neq; ad eam orationem noctu conueniant. ibid. & a viris separatim consistant. 787. 1. separatim a viris ad processiones conueniant. 342. 440. 1. & velatæ. 406. 1. 209. 2. 156. 1. processiones nocturnas non obeant. 317. 2. processiones, præsertim corporis Domini e fenestris, aut ianuis non spectent. 156. 2. 785. 2. monenda a Parochis, vt velatæ, & separatim a viris ad litanias conueniant. 784. 2. vtq; ecclesiam non ingrediantur, nisi post clerum. ibid. & vestitus ornatus deponant. ibid. in ædibus clericorum non habitent sine licentia, etiam si sint consanguineæ, vel affines. 19. 1. 413. 2. 807. 2. quæ ex facultate cum clericis habitant, a quibus, & quam sæpe visitandæ, &c. 414. 1. a clericis non docentur. 70. dec. 3. ab iisdem in peregrinatione fugiendæ, tum in comitatu. 121. 2. 363. decre. 23. tum in mensa. 122. 1. 363. decre. 23. tum etiam a laicis, nisi sint affines vel domesticæ. 121. 2. a concionatoribus reprehendendæ quoad vestitum, & ornatum nimium, fucum, & pigmenta. 485. 1. 716. 2. separatim degant a maribus in hospitalibus. 42. 2. & in proprijs domibus ab iisdem separatim dormiant. 316. 1. separatim a viris in cauponis excipiendæ. 316. 2. Iudæorum nutritæ esse non possunt. 531. Iudæas fuci aut pigmentorum causa non adhibeant. ibid. si teneant infantes in lecto anno nondum expleto sine præscripta cautione, in excommunicationem incurrunt. 136. 1. & a solis episcopis absoluentur. 994. num. 89. cum ab Archiep. visitantur, qui præsentem esse debeant. 822. 1. non introducendæ in monasterio monialium. 49. 2. neque permittendæ, vt in illis pernoctent. 50. 1. moniales non adeant causa docendi cantum figuratum. ibid. 2. earum monasteria non ingrediantur sine episcopi facultate. 318. 1. si ingrediantur claustra regularium, a solo summo pontifice absoluentur. 990. 1. eaque de re constitutio Pij Quinti quotannis promulganda. 107. 1. & si contra eam constitutionem ingrediantur, quomodo puniendæ. 190. 2. si statû beghinarum sectentur, vel de nouo sumant, a solis episcopis absoluentur. 992. num. 5. 993. num. 45. vestitu monialium indutæ ad funera non adhibendæ. 342. decre. 34. luxum, cincinnos, & vestes caudatas vt deponant, curandum a parochis. 288. 1.

Mulieres

INDEX RERUM.

Mulieres emergentæ qua ratione exorcizandæ. 133. 2. & seq. 360. decr. 18. Vide emergenti. malæ vitæ, a virginibus. S. Vrsulæ fugiendæ. 913. cap. 5. Si nuptæ, aut viduæ, in eam sodalitatem non recipiendæ. 914. cap. 11. Iudææ. vide Iudææ.

Mulieres pœnitentes, quæ professionem emittunt, quas regulas & constitutiones seruent. 518. 2. quomodo recipiendæ, etiam ad professionem. ibid. & seq. qua æta te ad eam admittendæ. 319. 1. quæ seruent in renunciatione, & obligatione. ibi. & in anno probationis. ibi. post annum nouitatus non repellendæ, etiam si professionem non emittant. ibid. quid seruandum quoad earum numerum & dotem. ibid.

Mulieres congregationis oratorij sepulcri quas institutiones seruent. 917. 1. ecclesiam metropolitanam & S. Sepulcri frequentent, & quibus præcipue diebus. ibid. diebus festis diuinis officijs, lectioni, & cæteris intersint. ibid. 2. In oratione & sacramentis suscipiendis assidue sint. ibid. cui constentur, quoue loco conuincant, & quibus diebus. ibid. infirmas, & adulescentes de honestate periclitantes inuisant, ac subueniant. ibid. pro mortuis sororibus preces adhibeant. ibid. quando, & quibus de causis elemosinas colligant. 918. 1. quas virtutes præcipue acquirere student. ibid. quando diem festum congregationis agant. ibid. alias mulieres ad bonam frugem reducere student, & quibus præcipue rationibus. ibi. quas instructiones, seruent, vt studiose, & christiane viuant. ibid. & seq. Deum semper præsentem habere student, & qua ratione id obtinere possint. ibid. De amore sibi acquirere student. ibid. quomodo se gerant in externo vitæ, & corporis vsu, & erga proximum. 919. 1. quæ præcipue fugiant. ibid. & seq. erga confessarium præcipue obedientiam, & obseruantiam præsent. ibid. 2. qua ratione congregationem gubernent. ibid. & seq. quas officiales deligant, quando, & quomodo, earumq; singularum munus. ibid. quando congregationem agant, & quid in ea tractent. 920. 1.

Mulieres doctrinæ christianæ scholis adscriptæ in omnibus a congregatione generali dependant. 892. cap. 6. quæ officia obeant. 893. cap. 7. & 8. quando, & quomodo congregationem habeant. 894. cap. 9.

Mulieres sodalitates charitatis quas regulas seruent, & officia charitatis exerceant. 910. 2. & seq. gubernationi virginum societatis S. Vrsulæ præpositæ, quæ pietatis officia erga illas præsent. 916. 1. & seq.

Mulierum confessores, quales. 111. 774. 2. earum confessiones quando, & vbi non audiendæ. 111. 465. 1. 520. 2. 773. 2. 805. 2. 775. 1. non audiendæ extra confessionale, aut è conspectu sedis, sub pœna suspensionis ipso facto. 465. 1. ægrotantium confessiones oltio clauso non audiendæ. 351. decre. 28. 761. 2. 773. 2. vide confessiones.

Mulierum sedes seu bradellæ. vide sedes, & bradellæ. ornatu. vide ornatus. earum pudicitia in locis publicæ curationis tempore pestis quibus commendata. 246. 1. earum corpora, cum in pestis suspensionem incidit, a quibus inspicienda. 247. 2. a peste conualescientium cura quibus commendata. 251. 1.

Mulierum colloquia, in locis præsertim publicis, a clericis fugienda. 413. 2. earum corpora post obitum a mulieribus curari, monendum a Parochis. 559. 2. earum purificationi inferuentes ministri in sacra communione quales esse debeant. 723. 2. earum præcursor aut assecta, clericis esse veritum. 20. 2. earum vestitus a monialibus non induendus. 51. 1. eis non vngendæ renes in sacramento extremæ vnctionis. 141. 1. 541. 2. 545. 2. eisdem in partu laborantibus extrema vnctio non ministranda. 140. 2. 543. 1. post purperium quo loco eis non benedicendum. 91. 2. 349. decr. 14. neque panis benedictus sub hostiæ forma præbendus. ibid.

Mulierum suspectarum colloquia in ecclesia vetita. 33. 2. 437. 2. meretricio questu infamibus, prope ecclesias, ædes, vel monasteria, habitare vetitum. 127. 2. nec eisdem locandæ ædes proximæ monialibus. 49. 2.

Mulierum literas docentium mores a quibus, & quomodo obseruandi, & scholæ visitandæ. 400. 2. earum, & puell

las domi educantium index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

MUNDITIA.

Munditia altarium. vide altaria. rerum ecclesiasticarum a sacrista curanda. 28. 2. ea de re instructiones a metropolitano conficiendæ. 309. 2. & a quibus seruandæ. 275. 2. 406. 1. ea item de re instructiones. 639.

Munditia cordis in concionatore requisita. 475. 2. a sacer dote in missa adhibenda quanta, & quomodo eam sibi comparare possit. 728. 2. & seq. a clericis Seminarij, sic ea corpus & res suas procuranda. 966. 2. 968. cap. 6.

MUNDVS.

Mundi status miserabilis, cœcitas, surditas, decrepitas, &c. 1028. 2. & seq.

Mundo vniverso nobilior, ac præciosior est vna anima. 839. 1.

MVNVS.

Munus, seu officium scholasticorum, quale. 415. 2. & Theologi collegatarum. ibid. præfecti studiorum Seminarij. vide præfectus.

Munera pastoralia, quæ. 61. tit. 1. ab oblatiis tum clericis, tum laicis præstanda, quæ. 829. cap. 2. vide officia.

Munera Abel cur Deus respiceret, non Cain. 728. 2.

Munera, seu dona, a Vicarijs & iudicibus fori episcopalis non accipiendæ. 104. 2. præcipue in causis ordinarijs. 283. 1. non accipiendæ a concionatoribus. 479. 1. neque a ministris fori Archiepiscopalis. 656. 2. neque a confessarijs, & ministris monialium. 194. 1. neque a cancellario episcopali & substitutis. 285. 1. neque ab episcopis, & vicarijs pro executione dispensationum matrimonialium. 288. 1. neque ab ecclesiasticis in conueto Diocesano. 650. 1. a monialibus dari vetita. 192. 2. In exorcizandis emergentibus non accipiendæ. 133. 2. a ministris & officialibus papæ non accipiendæ sub pœna excommunicationis ipso facto summo Pontifici seruata. 989. 2. ab sponsa non accipiuntur in ecclesia curandam a Parochis. 352. decr. 37. ab oblatiis in missionibus non accipiendæ. 842. 2.

Muneribus compatrium non redime di infantes baptizati, neque ob id in altare collocandi. 7. 2. 501. 2. vide dona.

MVRMVRATIO.

Murmuratio quam graue peccatum, præcipue in ecclesiasticis, & quæ seuerè illud Deus puniat. 1170. 2. & seq. Murmurationes contra Præpositum ab oblatiis fugiendæ. 836. 1.

Murmurantium pœnitentiæ canones. 532. 1. vide etiam detractio.

MVSICA.

Musica in diuinis officijs qualis. 31. 2. eam profitentes, & dei professionem præsent. 114. 1. 400. 1. eorum index in visitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Musica instrumenta non docendæ mulieres sonare a clericis. 70. decr. 32. Vide instrumenta musica.

Musici in ecclesia non adhibendi sine facultate. 146. 2. alioqui tum ipsi, tum qui adhibuerint, puniendi. 412. 2. quæ habitu, & qua ratione in litanijs triduanis cantant litanias. 784. 1. ad festos dies monialium non adhibendi. 53. 1. nec quouis alio die, nec tempore. 193. 1. eorum index in visitatione a parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2.

Musici munus a parochis non suscipiendum. 166. 2. Musici cantus libri obsceni clericis vetiti. 70. decr. 32. Vide cantores.

MVTATIO.

Mutatio domicilij, ecclesiarum, cappellæ, &c. ecclesiasticorum a quibus, & cui denuncianda. 413. 1. 789. 1. quique non præstiterint, quomodo multandi. ibid. 983. 2.

Mutatio confessarij grauitè reprehendenda. 762. 2. 773. 2. 775. 1.

Mutatio officialium in locis pijs singulis annis a parochis procuranda. 807. 2. vide officiales.

Muti spirituales, qui. 324.

MVTVM.

Mutuo dare quibus pijs locis vetitum. 74. decr. 20. id eundem a parochis. 807. 2.

Mutuo

INDEX RERVM.

Mutuo dantes locorum piorum administratores quomodo puniendi. 74. decr. 20.
 Ex mutuo quomodo vira committatur. 40. 2. & seq.
 Mutuo data pecuniaz apud montes pietatis causa, nihil accipiendum. 74. decr. 20.
 Mutuo nihil a clericis Seminarij inter ipsos dandum sine licentia. 967. 2.
M Y S T E R I V M.
 Mysterij; quod ab episcopo tractatur, vis populo explicanda. 62. decr. 7.
 Mysteria missae, diuinorum officiorum, solennitatum, &c. a concionatore explicanda. 482. 2.

N

N A R E S. &c.

Nares infantis in baptismo cur salua tangantur. 500. 1. a concionatore non corrugandae, mouendae, inflandae, &c. 492. 1. neque per eas effundendus spiritus. ibid. 2.
 In narratione concionis qualis vox adhibenda. 492. 1. gestusq; digitorum. ibid. 2.
N A T A L I S &c.

S. Natalis Mediolani Archiepiscopus, eiusque praecipua gesta. 976. nu. 46.
 Natalium testificationes in suscipiendis ordinibus afferendae, & quales. 144. 1. 444. 1. de iisdem inquisitiones episcopi iussu defumendae. 143. 2. eaq; de re instructiones. 446. 2. 549. 1. 779. 1. & seq. earum quoque testificationes quales a recipiendis in Seminarium afferendae. 956. cap. 10. natalium processus pro ijs, qui initiandi sunt, aut in Seminarium recipiendi, gratis a cancellario Episcopali expediendi. 285. 2. Itemq; dispensationes, & processus de eorum defectu. 286. 1. de natalibus promouendi ad episcopatum, a quibus, & quomodo inquirendum. 15. 2.
 In natali seu Natiuitate Domini monendi Principes, & magistratus, vt ad diuina officia in cathedrali conueniant. 867. 2. missa solemniter ab episcopo celebranda. 152. 1. missa, quae in aurora dicitur, solemniter in cathedrali, & collegiatis celebranda. 153. 1. diuina officia solemniter in Parochialibus celebranda. 166. 2. Ianuae, & parietes ecclesiarum ornandi. 213. 1. missa, quae in media nocte canitur, ante laudes celebranda. 420. 1. ad eamq; admittendi fideles. 33. 2. 802. 1. monendus populus, vt communicet. 512. 2. Eucharistia sumenda a disciplinatis. 902. cap. 6. omnia munda in ecclesia adhibenda. 642. 1. monitiones de rebus deperditis non publicandae. 188. 2. eo die alio loco celebrantis, quam vbi domicilium habet, poenitentiae canon. 527. 1. Itemq; non fumentis sacram communionem. ibid. Ante natalem Domini quae praeparatio a fidelibus adhibenda, quae ratione eiusdem natalis dies festi celebrandi, in literis pastor. de Aduent. 102. 2. & seq. hebdomada ante natalem Domini conuentus dicecesiani non habendi. 646. 1. & seq.
 In natiuitate B. Mariae Virg. munda omnia in ecclesia adhibenda. 642. 1.
 Natiuitas S. Ioannis Baptistae. Vide S. Ioannis.
 Contra naturam coeuntis poenitentiae canon. 531. 2.
N A V I G A N T E S.
 Nauigantis die festo poenitentiae canon. 527. 1.
 Nauigationem periculosa facturi, curandum, vt ante confiteantur, & communicent, tum etiam nauigatione confecta. 304. 1. & seq. eisdem extrema visio non ministranda. 140. 2. 543. 1.
 Nauis ecclesiae qualis, & quotuplex. 563. 2. ecclesiae quoque simplicis seu oratorij. 591. 1.
N A V I G A T I O N E S.
 Nauicularum instar caligae clericis vetitae. 413. 2. 751. 1.
N E G O T I A.
 Negotia secularia a clericis fugienda. 20. 1. etiam a clericis in minoribus ordinibus constitutis. 268. 1. in ecclesia non tractanda. 33. 2. 437. 2. praesertim profana. 438. 1. ea de re monendi fideles a concionatore. 716. 2. a cancellario episcopali, eiusque substitutis non suscipienda, vel agenda, quae. 285. 1. qua ratione a professoribus, aduocatis, & procuratoribus pauperum inter ipsos partienda. 681. 1. a sacerdote statim post missam non tractanda. 750. 1. qua ratione a fidelibus peragenda. 1086. 2. & ab ijs, qui doctrinae christianae scholis adscripti sunt. 850. 2.
 Negotijs secularibus impliciti ad munus concionandi non admittendi. 474. 2. In negotijs christianorum cum Iudaeis quae cauenda. 54. 1. eorum occasione dona non accipienda a cancellario eiu sine substitutis. 285. 1.
 Negotium periculofum suscipiendi, hortandi a parochis vt ante communicent. 304. 2. negotio quoque confecto. ibidem.
 Negotiatio clericis vetita. 20. 1.
N E O P H Y T I.
 Neophyti, certo loco erudiendi. 207. 2. qua ratione in christiana religione & pietatis operibus instituendi. 208. 1. a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. vide catechumeni.
 Nepotem occidentis poenitentiae canon. 528. 1.
N I C O L A V S.
 Nicolaus Mediolan. Archiepisc. eiusque praecipua gesta. 981. nu. 113.
 S. Nicolai episcopi cura mirifica erga peste affectos. 235. 2. 245. 1.
 Nimbis imminentibus qua ratione sacra Eucharistia exponenda. 92. 1. 349. decr. 9. vide tempestates.
N I T O R.
 Nitor altarium. vide altaria rerum ecclesiasticarum a sacrista curandus. 282. 2. sacrorum locorum qualis. 125. 1. ea de re instructiones. 639. eiusdem circa res sacras studiosi esse debent oblati. 837. 1. vide munditia.
N O B I L E S &c.
 Nobiles quibus de rebus a concionatore monendi. 488. 1. vt plurimum solent esse magis auersi ab operibus pietatis. 1107. 2.
 Nodus calicis qualis. 628. 2. tabernaculi item paruuli sanctissimae Eucharistiae. 633. 2. & sequent. & pixidibus. 634. 1.
 Noe quare post diluuium sacrificium obtulit. 728. 2.
N O M E N.
 Nomen monialibus imponendum quale. 46. 2. ambitiosum in colloquutione a clericis fugiendum. 362. 1. Impressoris libris imprimendis apponendum. 90. 1. 432. num. 32. coadiutoris ad matrimonia celebranda in libro matrimoniorum notandum. 351. decr. 30. fictum libris imprimendis non apponendum. 299. 2. & seq. quomodo id permiffum. 300. 1. qui in eo deliquerint, quomodo puniendi. ibid.
 Nomen cur imponatur in baptismo. 500. 1. quae imponendum, aut non. 135. 2. 501. 2. & seq. Impositum in libro notandum. 135. 1. si turpe sit, in confirmatione mutandum. 221. 1. 508. 2. vide Baptismus.
 Nomen Dei in vanum sumentium poenitentiae canones. 526. 1. & seq. silentij magnis litteris in sacrificijs apponendum. 464. 2. Iesus Mariae inuocantibus oblati in articulo mortis indulgentia plenaria concessa. 843. 2. de nomine Iesu liber fratris Archangeli de Burgo nouo Ferrariae impressus, prohibetur. 432. nu. 16.
 Nomina sacerdotum, & clericorum certo libro notanda. 96. 1. eorum, quibus sacra olea distribuuntur item. 62. decr. 9. clericorum in foro vagantium a quibus deferenda. 414. 1. & in studijs quoque negligentium. 416. 2. In schedula confirmandorum notanda, quae. 510. 2. 718. num. 18. confirmatorum, & patrinorum in libro notanda. 407. 1. 512. 1. compatrum, tum domi, tum in ecclesia adhibitorum in libro baptizatorum describenda. 303. 1. 467. 1. baptizatorum etiam. 467. 1. vide baptizati, & confirmati.
 Nomina a clericis Seminarij inter ipsos non usurpanda, quae. 967. 1. ab ecclesiae visu explosa, a concionatore fugienda. 490. 2. haereticorum, a Parochis deferenda. 467. 1. vide Haeretici. Interdictorum, & excommunicatorum item. 282. 2. 411. 2. & in sacristia assignanda. 305. 1. quando ad regulares mittenda. ibid. a visitatoribus item, & Vicarijs foraneis. 411. 2. mendicorum vagantium, quando a Parochis deferenda. 408. 2. re-

INDEX RERVM.

stium synodali a Concilio Prouinciali absentium, litteris edenda, & consignanda. 313. 1. fidem profitentium in synodo Diocesana, in libro a cancellario referenda. 278. 2. vide fidei professio. comitum clerici peregrinantium litteris dimissorijs adscribenda. 121. 1. 363. decr. 23. confessorum, sacristiae valuis assignanda. 140. 1. 774. 2. confessorum regularium item in eorum sacristia. 774. 2. 1002. 1. & ad episcopum bis in anno quorannis deferenda. 139. 2. 760. 2. 774. 2. regularium falsum testimonium dantium de recitatione capituli fidei ante confessionem, a quibus & cui deferenda. 410. 2. confitentium in Paschate, in libro a confessarijs notanda. 140. 2. a Parochis item. 467. 1. & eorum, quibus datur schedulae praestitae confessionis. 770. 1. confiteri, & communicare debentium tempore quadragesimae, a Parochis describenda. 222. 2. 772. 2. peregrinorum in paschate communicantium, ab iisdem Parochis in libro notanda. 408. 2. 719. 2. primo communicantium, quando ab iisdem exhibenda. 408. 2. eorum item, quibus differtur communicatio in Paschate. 720. 2. eorum, quibus iniungenda est poenitentia publica vel solemniter, quando, & cui a parochis deferenda. 411. 2.
 Nomina sanctorum imaginibus, quae, & qua ratione inscribenda. 576. 1. stellarum errantium non adhibenda in dierum appellatione. 285. 1.
N O N A.
 Nona qua ratione in choro recitanda. 154. 1. quae hora. ibid. 2. 419. 2. ei intereferent in festo corporis Christi, quam indulgentiam consequantur. 139. 2. 785. 2.
 Nona dies pro defunctorum officijs in ecclesia non admittitur, & quare. 559. 2.
N O T A R I I.
 Notarij legata pia non denunciante intra praestitutum tempus, a solis episcopis absoluendi. 112. 2. 339. 1. 994. num. 79. In excommunicationem incurunt. 42. 2. 74. decr. 17. 354. decr. 52. 798. 1. ea vt denunciant, monendi saepe a Parochis. 798. 1. ea item de re decretum quottantibus publicandum. 41. 2. 74. decr. 17. 102. 1. 354. decr. 52. 798. 1. si rogati fuerint de contractibus usurarijs, quomodo puniendi. 63. decr. 19. eaq; de re decretum quando promulgandum. 354. decr. 52. si attributionem pecuniae ex multis clericalibus pijs locis factam non denunciant, quomodo puniendi. 54. 2.
 Notarij fori Episcopalis de peritia ab episcopo examinandi. 189. 2. quomodo in collegium admittendi. 24. 2. aut requam admittantur, quale iuramentum praestent. 25. 1. qui reijciendi. ibid. 105. 2. quibus in causis non se interponant. 24. 2. quas causas, lites. &c. non suscipiant. 285. 1. acta, & processus originales. &c. vbi, & qua ratione ostendant, & si deliquerint quomodo puniendi. ibid. quid accipiant pro litteris collationis beneficiorum. 14. 2. 148. 1. & pro litteris testimonialibus, seu dimissorijs ordinum. 25. 2. 104. 2. dona non accipiant. 189. 1. 285. 1. quid capiant pro examine testium in dispensationibus matrimonialibus. 288. 1. si peccent contra taxam, a praefecto reformationis obseruandi, ac deferendi. 184. 2. Itemq; si muneris suo defuerint. ibid. si instrumenta simoniaca conficiant, quomodo puniendi. 14. 2. acta omnia in codicem referant. 105. 1. qua ratione edant acta executionis delegatae in mandatis de prouidendo in forma dignum. 147. 2. libros habeant causarum criminalium. 189. 1. & mercedis acceptae in singulis causis. ibid. quomodo stylum curiae dent. 24. 2. originales processus iudicibus non deferant. 25. 2. quae seruent in scriptione. ibid. quae gratis conficiant. ibid. 285. 2. & seq. si quouis modo delinquant, quo puniendi. 25. 2. & seq. 105. 2. substituti in causis civilibus, testimonium dicta & attestations scribant, & asseruet. 105. 1.
 Notarij fori Episcopalis collegium ab episcopo instituendum. 24. 2. eius statuta, quae. ibidem. officium electio, & munus. ibidem. qui, & quomodo in illud admittendi. ibid. admissi quae seruent. ibid. & seq. eisdem praescribenda taxa, & leges ab episcopo. ibid. 104. 2. eorum scripta omnia certo Archiuij loco asseruant. ibid. 105. 1. & quomodo inde exempla exscribi possint. ibid.
 Notarij fori Archiepiscopalis a solo Archiepiscopo deligendi, ac deputandi. 655. 2. munera non accipiant. 656. 2. arma non ferant, nec turpia, aut iniuriosa verba proferant. ibid. neminem percutiant. ibid. & seq. Si in ijs deliquerint, quomodo puniendi. ibid.
 Notarij substituti in cancellaria Archiepiscopali a solo Archiepiscopo deligen. 686. 1. quo habitu seu vestitu vtantur. ibid. cuius aetatis deligendi. ibid. a quo examinandi. ibid. quomodo in studijs se excecent. ibid. diebus festis quam in ecclesiam ad diuina officia conueniant. ibid. propria statuta non condant, nec admittant, vel excludant aliquem a collegio. 686. 2. decreta, & statuta, taxae, &c. Archiepiscopi seruent. ibidem. munera non accipiant. ibid. quas causas non suscipiant. 687. 1. quale iuramentum praestent. ibid. vbi, & qua ratione resideant. 688. 1. quibus in rebus a cancellario adhibendi. 689. 1. quos actus, & instrumenta, proprio, aut cancellarij nomine praestent, & conficiant. ibid. in quibus capitibus non se immisceant. ibid. 2. quomodo inter se negotia partiantur. 689. 2. & seq. nihil subscribat ante subscriptionem Archiepiscopi, vel Vicarij. 690. 1. stylo non subscribant sine Archiepiscopi licentia. ibid. 2. si peccent contra taxam, a praefecto reformationis obseruandi ac deferendi, itemq; si muneris suo defuerint. 678. 2. qua ratione acta, & processus originales ostendant, & si peccent, quomodo puniendi. 614. 2. decreta, & edicta de fessorum cultu & conuersatione in ecclesijs obseruari curent. 403. 2. quae in dies cancellario significant. 712. 1. vbi, & quomodo notent pecunias occasione processus & causae acceptas. 715. 1. quid accipiant ratione inuentarij scripturarum. ibid. vbi deponat pecunias acceptas. ibi. substituti in causis criminalibus intersint visitationi carcerum. 681. 2. quos libros habere debeant. 692. 2.
 Notarij creationes quo libro a cancellario Archiepiscopali describendae. 691. 2. collegium quale, & qua ratione instituendum. 685. 2. eorum numerus. ibid. officium. ibid. merces. ibid. & conditiones. 686. 1. habitus & aetas. ibid. & scientia. ibid.
 Notarij S. Inquisitionis quid iurent. 209. 1. visitatorum, quales. 661. 2. nihil accipiant in visitatione ab ijs, qui visitantur. 171. 2. quid accipere possint pro editione & scriptione decretorum. ibid. indicem scripturarum, & actorum visitationis conficiant, & quando cancellario consignent. 694. 1.
 Notarij iudicum synodali, & conseruatorum regularium, & exemptorum non seruantes constitutionem decretorum, & taxarum a metropolitanis coactam, quomodo ab episcopo puniendi. 315. 1. fori secularis maleficij, occisorum cadauera in ecclesia non inspiciant. 34. 1. a Vicarijs foraneis adhibendi, & qua mercede. 105. 2. ijdem fungantur officio cancellarij in congregationibus foraneis. 653. 1. a capitulo cathedralium, & collegiatarum quibus in rebus adhibendi, eorumq; munus. 163. 2.
 Notarios litigantium in Romana curia minis afficiens, inuadens, &c. a solo summo Pontifice absoluendus. 989. 2. notarios quoque sacre Inquisitionis perterrefaciens, occidens, &c. 990. 2.
 Notariorum saepe Parochiae index in visitatione a Parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.
 Notationes ad interpretationem Concilij Tridentini edentes, a solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.
N O V A R I E N S E &c.
 Nouariensis Seminarij. census annuus. 258. 1.
 Nouercam occidentis poenitentiae canon. 528. 1. itemq; cum ea incestum admittentis. 531. 1.
N O V I T I A.
 Nouitiae non cogendae ad professionem religionem. 46. 1. quomodo ad professionem recipiendae. ibid. 2. qua aetate. ibid. & seq. antequam emittant, episcopus admittendus a praefecto. 47. 1. ab eodem episcopo examinandae. ibid. quo loco & quibus praesentibus. ibid. 291. 1. quando bonis renunciant. 47. 1. ad professionem non admittendae, nisi legere, & dicere officium sciunt, & a quo ea de re examinandae. ibid. cum veltiendae, aut recipiendae sunt ad professionem, non ingredienda septuaginta monasterij a superiore. 290. 2. qui ritus seruandus. 291.

INDEX RERVM.

291. r. si ad vestitum, aut professionem sine Episcopi examine admittantur, quomodo puniendae praefecta, & superior. monasterij. ibid. earum cura: vide magistra nouitiarum. Quod ad eas sustentandas datur, ubi deponendum. 47. 1. professionis dies, & annus in libro notandus. ibid. earum scholae locus qualis, & quomodo edificandus. 598. 2. ad earum receptionem, aut professionem spectantia, gratis a cancellario episcopali expedienda. 285. 2.

Noctae conciones non habenda. 4. 1. 482. 2. Eucharistia ad aegrotos non offerenda, nisi instet necessitas. 221. 2. 537. 1. non audiendae confessiones mulierum, praeterquam ratione infirmitatis. 805. 2. matrimonia non celebranda. 553. 1. adibus non benedicendum. 218. 2. non agendae processiones, nisi episcopi coeessu, neque a mulieribus obeunda. 317. 2. non sepelienda corpora mortuorum tempore pestilentiae. 251. 2. claudenda ianuae ecclesiarum. 805. 2. etiam cum sit oratio quadraginta horarum. 788. 1. non tamen intermittenda oratio. ibid. Parochis sine licentia abesse vetitum, & quomodo ea permittenda a Vicarijs foraneis. 794. 2.

N V G A E.

Nugae in ecclesia vetitae. 33. 2. & in familia Episcopi. 169. 1. Nugatores in cauponis diutius hospitio non excipiendi. 316. 2.

N V M E R V S.

Numerus sacerdotum, & clericorum occasione celebratae etiam in mensa, qui. 120. 2. & seq. 421. 1. Parochorum etiam. 420. 2. sacerdotum item in funeribus. 782. 1. missarum ex legatis pijs debeat, quando, & quomodo ab episcopo reducendus. 307. 1. non reducendus, nisi ratione piorum legatorum. ibid. missarum celebrandarum in facultate celebrandi adscribendus. 732. 2. monialium qui. 43. 1. & mulierum poenitentium, quae professionem emittunt. 319. 1. familiarum fidelium. 1083. 1. peccatorum mortalium in confessione inquirendus. 765. 1. visitatorum, qui. 660. 1. & luminum in funeribus. 557. 2.

Nummi, etiam de praefecta consensu, monialibus vetiti. 193. 2. Vide pecunia.

N V N C I V S.

Nuncius ab episcopo ad urbem mittendus, cum ipse visitare vt debet, non potest, limina Apostolorum, & qualis. 310. 2.

Nuncius Apostolicus literas commendationis ambiens a principibus ad quos mittitur, vt gradus obtineat, a solo summo Pontifice absolueudus. 990. 1. episcopus eo praesente quo habitu vtatur. 281. 2. cum impediens a solis episcopis absolueudi. 993. num. 49. nuncium item mittentes ad eos, qui in conclauis sunt, a quo absolueudi. 990. 1. 993. num. 26.

Nuncijs seu seruitores fori quot, eorumque officium. 683. 2. & seq.

Nunciatoribus beneficiorum aliquid dantes, a solo summo Pontifice absolueudi. 989. 2.

N V N D I N A E.

Nundinae diebus festis fieri vetitae. 6. 1. 85. 2. 403. 1. qua ratione a Vicarijs foraneis tollenda. 797. 2.

N V P T I A E.

Nuptiae quando celebrari possint. 103. 1. 552. 2. Dominica prima quadragesimae, interdicitur. 382. decret. 3. quibus temporibus interdicitur. 552. 2. quando fieri non possint, a parochis promulgandum. 550. 2. tempore, quo interdicitur sunt, sponsa non traducenda, neque nuptialia conuiuia celebranda, idque sub poena interdictionis ipso facto. 287. 2. 552. 2. cum ab alio quam a Parocho ex facultate data celebrantur, id in libro ma-

trimoniorum notandum. 357. decret. 30. quomodo benedicenda. 553. 2. & quando. 554. 1. quae non benedicenda. ibid. fello praecedenti in ecclesia denuncianda. ibid. quo ordine seu ritu ac caeremonijs benedicenda. 555. 1. a nemine benedicenda sine proprii Parochi vel ordinarij licentia, sub poena suspensionis ipso facto. 553. 2. earum occasione, spectacula in adibus ecclesiarum non agenda. 70. decret. 34. eas fascinationibus, aut veneficijs impediens, aut ijs soluendis verba improbata adhibentes, ipso facto excommunicantur: ritidem suadentes, mandantes, & consentientes. 287. 2. In ijs contrahendis corruptela, & alia indecore fieri solita, ab episcopis & parochis eripienda, quae praecipue. 39. 2. 190. 1. 287. 2. ijsdem contrahendis signa obseruantis poenitentiae canon. 526. 1.

Nuptijs Iudaeorum, christianis accedere vetitum. 53. 2. Nuptialia conuiuia: vide conuiuia. Vide matrimonium & sponsi.

N V R V S.

Nurum sua occidentis poenitentiae canon. 528. 1. Itemque cum ea incestum admittentis. 531. 1.

N V T R I C E S.

Nutrices quot habenda in hospitalibus ad lactandos infantes expositos. 196. 1. & tempore pestilentiae paranda. 232. 2. & qualis ijs indulgentia eo tempore impetrandae. 230. 2.

Nutrices Iudaeorum christianae mulieres esse non possunt. 53. 2.

O B E D I E N T I A.

Obedientia a quibus, & quando Pontifici Romano spondenda. 1. 1. Sedi Apostolicae, & Episcopo a praeficiendis ecclesiae Parochiali iuranda. 98. 1. pastoribus, sacerdotibus, magistratibus, & ceteris debita, a concionatore commendanda. 488. 1. episcopo debita, a concionatore populis suadenda. 489. 2. a monialibus erga praefectam & vicariam exhibenda, quae. 44. 2. In operarijs & confratribus doctrinae christianae erga superiores maxime requisita, & qualis. 849. 1. & seq. oblatorum erga Archiepiscopum qualis. 828. cap. 1. Virginum S. Ursulae erga quos, & qualis. 913. cap. 7.

Obedientiae votum: vide votum.

O B L A T I.

Oblati tanquam praecipuum scopum & finem sibi proponant, salutem animarum. 827. cap. 1. quam erga Archiepiscopos debeant obedientiam. ibid. quibus conditionibus praediti esse debeant, vt in congregationem recipi possint. 828. cap. 2. qua formula votum obedientiae praesent. ibid. cap. 3. quamdiu votum differre possint. ibid. si differant ultra annum post oblationem, a congregatione exclusi sunt. ibid. voto praestito, congregationis legibus adstringuntur, eiusque priuilegijs gaudent. ibid. quae munera praestare debeant. 829. cap. 3. quae vi voti obedientiae facere, aut omittere, seu vitare debeant. 830. 1. & seq. quomodo se gerant in beneficijs & officijs recipiendis, aut dimittendis. ibid. si beneficia cum onere residentiae obtineant, quomodo congregationis legibus teneantur. ibid. 2. Itemque si ea dimittant. ibid. qua ratione votum pauperatis aut subiectionis bonorum emittere possint, ac debeant. 851. 1. qui huiusmodi vota emisissent, quibus conditionibus teneantur, quoad beneficia, vel bona obtinenda, recipienda, vel administranda. 831. cap. 5. & 6. votum quod emittunt, non solemne sed simplex est. 832. cap. 7. qua facultate, & ratione excludi possint a congregatione. ibid. cap. 8. quibus in adibus habitent. ibid. lib. 2. qui habitent in collegiatis domibus, quibusue legibus teneantur. 833. cap. 2. & qui in huiusmodi adibus habitare non possint. ibid. qui habitent in domibus conuictorum, quibusue legibus teneantur. 834. cap. 3. qui recipiendi in domibus Seminariorum collegiorumque piorum, & quibus viuendi legibus teneantur. ibid. cap. 4. qui

INDEX RERVM.

4. qui in communibus adibus non habitant, quibus locis commorentur, & quibus legibus vtantur. ibi. cap. 5. quando praepositum sui consortij adeant, & praepositum congregationis, & ad Archiepiscopum, vel praepositum scribant, si in Dioecesi habitent. ibid. hospitij causa quod diuertant, cum in urbem veniunt. 855. cap. 6. quae onera non recipiant. ibid. cap. 7. quae exercitationes singuli obeant, ad ipsorum disciplinae spiritualis incrementum pertinentes. ibid. cap. 1. quae praecipue virtutes sibi comparare studeant, & vitia fugiant. ibid. quam erga seipos charitatem & animorum coniunctionem adhibeant, ergaque praepositum se gerant. 836. 1. quomodo in externo diuinarum cultu se gerant. ibid. Deiparam Virginem peculiarem sibi patronam deligant. ibid. 2. S. Ambrosij virtutum ac librorum studiosi sint. ibidem. quarum praecipue rerum sibi scientiam comparent, & exercitationes obeant. 837. 1. quomodo Vicarios, visitatores, & ceteros colant & obseruent. ibid. ecclesiae cultum ac diuinarum officiorum, vitae innocentiam, victus ac vestitus moderationem ament. ibid. orationem mentalem & examen conscientiae quotidie adhibeant. ibid. quam saepe confiteantur, & communicent, & quibus confiteantur. ibi. neminem singulari amore prosequantur, & quorum praecipue consuetudine vtantur. ibid. 2. quae exercitationes obeant, ad proximorum salutem iuuandam pertinentes. 837. cap. 2. qua ratione charitatem in proximum concipiant, & foueant. ibid. quae praecipue virtutes, instrumenta, & adiumenta sibi comparent, ad proximorum salutem iuuandam. 838. 2. quibus praecipue studijs, & qua ratione operentur. ibid. verbi Dei praedicandi munus praecipue obeant. ibid. & seq. in colloquijs familiaribus quomodo proximorum salutem inuent. 839. 1. nihil tractent, aut aggrediantur, nisi ream Praeposito communicata. ibid. 2. quando missam celebrent, & orent pro benemeritis congregationis, & oblati morientibus. ibid. quae exercitationes obeant in vita communi inter ipsos. 839. cap. 3. vbi, & qua ratione diuina officia celebrent. ibid. antiphonam de B. Virgine, & psallendam S. Ambrosij, quotidie vesperi canant. ibid. quae praecipue tractent in familiaribus colloquijs. 840. 1. quibus diebus colloquia in ecclesia de rebus spiritualibus habeant, concionem, & lectionem. ibid. qui in Seminario degunt, quas spirituales exercitationes obeant. ibid. 2. pro oblati morientibus quot missas ad altare priuilegiatum, & officium funebre celebrent. ibid. in missionibus obeundis quomodo se gerant. 840. lib. 4. qualem in victu, vita, & vestitu, sacramentorum tractatione rationem adhibeant. 841. 1. & seq. auaritiam, & cupiditatem praecipue fugiant, & munera non accipiant. 842. 1. quando, & quibus de rebus ad Archiepiscopum, & Praepositum scribant. ibid. literas patentes ante professionem accipiant, & benedictionem petant. ibid. quomodo se gerant erga Vicarios foraneos, & Parochos. ibid. quae praecipue munera obeant erga populum. ibid. 2. & seq. quotidie missam celebrent, aut communicent. 843. 1. quae in populo, & clericis inuelligent. ibid. vbi hospitentur. ibi. quae alia praesent. ibid. & seq. quas indulgentias consequantur in obeundis congregationis muneribus. ibi. 2. & seq. quantum peccent ijs, qui praescriptas constitutiones non seruauerint. 844. cap. 2.

Oblati laici quomodo oblationem praesent. 829. 1. qui, & qua ratione in congregationem admitti possint. 828. cap. 2. nullum in congregationibus locum habent. 829. 1. quae munera praesent. ibid. cap. 4. intersint antiphonae de beata Virgine singulis diebus. 839. cap. 3. quando consistantur, & communicent, & quibus consistantur. 837. 1.

Oblatorum institutiones. 826. scopus, & congregationis illorum fundamenta. 827. cap. 1. forma oblationis. 828. cap. 3. conditiones. ibid. cap. 2. munera. 829. cap. 4. bona quomodo administranda, quoad eos, qui pauperatis vel subiectionis votum emisissent. 831. cap. 6. vota qualia, 832. cap. 7. variae domus, & familiae. ibi. cap. 1. domus collegiatae. 833. cap. 2. congregationis basis, & caput. ibid. domus conuictorum. 834. cap. 3. educatio

in Seminarijs, & collegijs. ibid. cap. 4. hospitium. 835. cap. 6. praecipue exercitationes ad ipsorum disciplinae spiritualis incrementum pertinentes. ibid. cap. 1. exercitationes ad proximorum salutem iuuandam pertinentes. 837. cap. 2. exercitationes in vita communi adhibenda. 839. cap. 3. missio. 840. cap. 1. indulgentiae. 843. 2. & seq. eorum admissio, & receptio, remotio, & dimissio soli Archiepiscopo referuata. 656. 1. & regiminetotum congregationis. ibid. ad eorum congregationem libri pertinere a cancellario Archiepiscopali habendi, qui 699. 1. ex eorum numero deligendi fori Archiepiscopalis officiales. 655. 1. & officiales Seminarij. 956. 2. & seq.

O B L A T I O N E S.

Oblatio hostiae, & calicis in missa quomodo peragenda ritum Ambrosiano. 744. 1. super eam quae orationes, & qua ratione dicenda. ibi. 2. itemque super oblati. 745. 1. Oblatio oblatorum. vide supra oblati. Oblationes quomodo accipiendae. 37. 2. quando accipiendae in missa. 165. 2. extra missam quomodo faciendae. ibid. in missa post euangelium faciendae. 737. 2. liberaliter a fidelibus erogandae. 37. 2. praecipue in quadragesima. 215. 1. & qua pietate. 165. 1. a quibus non accipiendae. ibidem. qua ratione, hora, & c. faciendae sint, ab episcopo praescribendum. ibidem. 2. a quibus sacerdotibus, & quibus in ecclesijs fieri vetitae. ibidem. cum sunt, quae instrumenta musica non adhibenda. 68. decret. 24. patena ad osculum non adhibenda. 96. 2. in missa in qua sunt offerentium commemoratio adhibenda. 165. 1. in quem usum erogandae. ibid. 424. 2. & seq. antequam fiant, non locandae, aut vendendae. 166. 1. oblati non vendendae. 165. 2. in metropolitana fieri solitae, quando, & qua ratione faciendae. 340. decret. 1. ea de re docendi fideles a parochis. ibid. 425. 1. in dioecesi fieri solitae, qua ratione faciendae. 366. decret. 32. 425. 1. in voti publici nuncupatione a quibus faciendae. 404. 1.

Oblationum institutum, pium, & vtile, oblati: ad usum reuocandum. 165. 1. 424. 2. quomodo populus ad eas inuitandus. 37. 2. quoue ordine accedat. 165. 1. ad eas accipiendas non vagandum sacerdoti per ecclesiam. ibid. qui eas offerunt, missae intersint. ibid. 2. praeterea inter parochos de oblationibus vetitae. ibi. & qui ei praeterea assenserint, puniendi. ibid. in ijs conquirendis non adhibenda instrumenta musica. 425. 1. earum index a parochis in visitatione exhibendus. 174. 1. 672. 2. eas rapientis, vel rapienti consentientis poenitentiae canon. 530. 1. Itemque aliquid de eis retineatis. ibid. 2. eas de sacris ecclesijs auferens laicus, a solis episcopis absolueudus. 993. nu. 2.

Obligationes altarium, vel missarum. vide altaria, & missae.

O B S C E N A. &c.

Obscena in ecclesia, & processionibus non adhibenda. 67. decret. 18. Obscena imagines, libri, &c. vide imagines, libri, &c. Observatio parochorum. vide parochi. Obsonium in singulos annos necessarium vnicuique monasterio ab episcopo praescribendum. 193. 2.

O B S T E T R I C E S.

Obstetrices, officium non praesent, nisi sint probatae, alio qui puniendae. 220. 1. baptizandi rationem a Parochis docenda. 135. 2. 407. 1. 497. 2. & in libro describenda. 497. 2. quando baptizari possint praesente viro. 498. 1. extra necessitatem baptizantes, grauiter peccant. ibi. cum baptizant, aliquos praesentes adesse curent. 220. 1. de verbis in baptizato prolatis a parochis interroganda. ibid. tempore pestilentiae conquirenda. 222. 2. & qualis ijs indulgentia impetrandae. 230. 2.

O C C A S I O &c.

Occasiones peccatorum. vide peccata. Occisorum alienae parochiae cadauera quomodo transferri possint in propriam. 157. 2. Occidentibus seipos quando non concedenda ecclesiastica sepultura. 560. 1. Contra praecipuum non occides, peccantium poenitentiae canones. 527. 2. vide homicidium. Occupantes bona ecclesiastica. vide ecclesiae bona.

INDEX RERVM.

Octava corporis Christi matutinum vesperi dicendū . 32.2. Indulgentiæ in ea concessæ, quæ. 139.1. Dominica intra octavas promulganda indulgentia concessa orantibus in elevatione corporis Christi. 408.1. Octavianus Mediol. Archiepisc. eiusq; præcipua gesta. 981. num. 119. Oculi tempore confessionis a pœnitentibus demittendi. 223.1.

ODORES.

Olorum suavitates episcopis vetitæ . 16.2. clericis item. 19.1.

OECONOMVS.

Oeconomus, seu vicedominus, ab Episcopo deligendus pro administratione honorū ecclesiæ cathedralis. 281.2. & qualis. ibid. sede episcopali vacante, a quibus, & quomodo eligendus. 306.1.

Oeconomi domus Archiepiscopi officium. 820.1.

Oenophora qualia. 635.2.

OFFELIARII. offulæ.

Offellarij quomodo puniendi, si diebus festis aliquid vendant. 403.2.

Offulæ donandi, aut vendendi gratia monialibus non conficiendæ. 511.1. 192.2.

OFFERTORIUM.

Offertorium in missa conuentali canendum quale. 97.2. in missa Ambrosiana quando, & quomodo dicendum. 744.2.

Offertorij tempore oblationes in ecclesia faciendæ. 165.2.

OFFICIALES.

Officiales collegij notariorum: vide notarij. capituli canonicorum, a quibus, & quomodo creandi. 26.2. status ecclesiastici, qui munera accipiunt, a solo summo Pontifice absoluedi. 989.2. pœnitentiariæ item Romanæ aliquid admittentes contra constitutionem de illius reformatione. 990.1. aut aliquid, etiam sponte oblatum, accipientes. ibid.

Officiales fori Archiepiscopalis quales deligendi. 655.1. officia non ambient, ibid. 2. Iuramentum præstent. ibi. in quibus capitibus non se immisceant. ibi. agant contra eos, qui die festo vendunt, & qua ratione. 403.2. etia de festorum cultu, & conuersatione in ecclesijs obseruari curent. ibid.

Officiales fori episcopalis quando, & qua ratione a capitulo eligendi, mutandi, & c. sede episcopali vacante. 306.1. Seminarij qui, & quales, & quæ generatim feruent, eorumq; officium. 956. cap. 1. & seq. Vide Seminarium.

Officiales confratrarum quo præsentate creandi. 289.2. confraternitatis disciplinatum, qui, & quales, eorumq; officium. 903. cap. 1. quando eligendi, & quædiu in officio perseuerent. 904. cap. 20. quomodo eligendi. 908. cap. 27. eorum auctoritas. 905. cap. 21.

Officiales congregationis generalis doctrinæ christianæ, qui, & quot. 865. cap. 2. 866. cap. 3. quando, quomodo, & a quibus eligendi. 865. cap. 2. 886. cap. 24. 887. cap. 25. quando, & quomodo ad congregationem conueniant, in ea sedeant, & c. 866. cap. 4. congregationis diocesanae quomodo, & quales, eorumq; officium. 888. cap. 3. quomodo eligendi. 891. cap. 4. & 5. scholarum quoque mulierum quot, quales, & c. 893. cap. 7.

Officiales scholæ charitatis qui, & quomodo eligendi, eorumq; officium. 910.2. & seq. societatis sanctæ Vrsulæ qui, eorumq; officium. 915.1. & seq. congregationis mulierum oratorij, quæ, & quomodo eligendæ, eorumq; officium. 919.2. & seq.

Officialium in Concilio proxime delectorum decretum, 1214.2.

OFFICIUM.

Officium præsentis chori. 27.2. magistri chori, & ceremoniarum. 28.1. sacristæ. ibid. 2. mansionariorum. 29.1. punctatoris. ibid. 2. thesaurarij. ibid. custodum. 30.1. ostiarij. ibid. lectoris. ibid. exorcistæ. ibid. Acoluthi. ibid. concionatoris. vide concionator. Vicarij Generalis. 658.2. Visitatorum. 660.1. Vicarij in causis ciuilibus. 677.2. Vicarij in causis criminalibus. 678.1. Præfecti reformationum & taxarū fori. 284.2. 678.2.

procuratoris seu aduocati fisci. 284.1. 678.2. promotoris fisci, & substitutorum. 679.1. ministrorum piarum causarum, & carceratorum. ibid. 2. protectoris causarum piarum. ibid. 283.2. protectoris carceratorum. 283.2. 680.1. aduocati pauperum. ibid. procuratoris pauperum. ibid. 2. sollicitatoris causarum piarum, & pauperum. 681.1. præfecti spiritalis carceratorum. 682.1. collateralis, & custodis carceris. 683.1. nunciorum seu seruatorum fori. ibid. 2. depositarij in multis & penis. 684.1. cancellarij Archiepiscopalis. 688.1. & substitutorum. 689.1. & seq. præfecti spiritalis familie Archiepiscopi. 813.1. præfecti oratorij item. 814.2. & clerici oratorij. ibid. præpositi totius domus eiusdem familie. 817.2. Vicarij item. 819.1. Oeconomi. 820.1. magistri cubiculi. ibid. 2. cubiculariorum. 821.2. cappellani. 822.2. præfecti stabuli. ibid. præfecti cœnaculi. 823.2. thesaurarij. 824.1. elemosinarij. ibid. vestiarij. ibid. 2. curatoris egrorum. 825.1. Ianitoris. ibid. 2. sacerdotis scholarum doctrinæ christianæ præfecti. 851. cap. 3. prioris item scholarum. 853. cap. 4. eiusue substituti. 854. cap. 5. discretorum. 855. cap. 6. monitoris. ibid. cap. 7. cancellarij. 856. cap. 8. pacificatorum. 857. cap. 9. præceptorum. 858. cap. 10. 859. cap. 11. silentarij. 861. cap. 13. & 14. infirmariorum. 862. cap. 15. Ianitoris. 863. cap. 16. officialium congregationis generalis earundem scholarum. 866. cap. 3. & seq. prioris generalis congregationis earundem scholarum. 869. cap. 5. eiusue substituti. 871. cap. 6. discretorum. ibid. cap. 7. monitoris. 872. cap. 8. cancellarij. 873. cap. 9. eiusue substituti. 874. cap. 10. visitatorum generalium eiusdem sodalitatatis. 875. cap. 11. visitatoris ciuitatis. 876. cap. 12. & diocesis. 877. cap. 13. visitatorum regionariorū diocesis. 878. cap. 14. & substitutorum. ibi. cap. 15. protectoris. 880. cap. 16. deputatorum. 881. cap. 17. visitatorum scholarum mulierum. 882. cap. 8. prioris confraternitatis disciplinatum, eiusue substituti. 903. cap. 11. magistri nouitiorum item. ibid. cap. 12. regulatoris officij. ibid. cap. 13. sacristæ. ibid. cap. 14. depositarij. 904. cap. 15. cancellarij. ibid. cap. 16. procuratorum. ibid. cap. 17. infirmariorum. ibid. cap. 18. assistentium ad elemosinas accipiendas. ibi. cap. 19. prioris, eiusue substituti, thesaurarij, visitatorum, cancellarij, & societatis charitatis. 910.2. & seq. Prioris generalis societatis S. Vrsulæ. 915.1. priorum particularium. ibid. gubernatorum. 916.1. & gubernatricum. ibid. priorissæ, eiusue substitutæ, cancellariæ, thesaurariæ & discretarum cōgregationis mulierum oratorij. 919.2. & seq. Rectoris Seminarij. 957. cap. 2. ministri. 959. cap. 3. confessorij. 960. cap. 4. præfecti studiorum. 961. cap. 5. præceptorum. 962. cap. 6. thesaurarij. ibid. cap. 7. præfectorum cubiculis. ibid. cap. 8. præfecti bibiotheçæ. 964. cap. 9. præfectæ monialium, vicariæ, discretarum, & c. 44.1. & seq.

Officium S. Inquisitionis. vide S. Inquisitionis.

Officia diuina. vide diuina officia. ab episcopo solemniter celebranda, populo ante denuncianda. 307.2. & seq. in ijs celebrandis quæ indumenta, & cœremonie adhibendæ. 152.2. & seq. vide supellex. quando iisdem absolutis episcopus benedicat. 153.1.

Officia ad christianos pertinentia, a Iudæis obtineri vetita. 54.1. a capitulo imposta, non recusanda. 100.1. quamdiu durent. ibid. qua ratione conferenda. 163.1. a monialibus non ambienda, aut querenda. 43.2. quæ, quomodo, & quibus conferenda. ibid. & seq. a monialibus ad ea electis nõ recusanda. 44.1. quamdiu durent. ibid. quomodo ab iisdem gerenda. ibid.

Officia Parochialia. 164.1. in ecclesijs collegiatis parochialibus intra missam conuentali præstanda. 425.1. erga morientes præstanda, quæ. 141.1. 546.1. & seq. an ea præstata sint a Parochis, a quibus inquirendū. 141.1. & si in ijs præstatis negligentes fuerint, ad episcopum deferendi. ibid. 2. huiusmodi officiorum liber a Metropolitanano conficiendus. 301.1. eorumue tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608.1. collegiata parochialis. 615.2. & parochialis. 620.1. vide Parochia.

Officia ecclesiastica obtinentes quomodo puniendi, si habitum clericalem, & tonsuram non deferant. 448.1. aut

INDEX RERVM.

aut si non resideant. 450.1. si absint, fructus suos non faciunt. ibid. ea obtinentes quomodo recipi possint in cōgregatione oblatorum. 828. cap. 2. & quomodo ea oblati recipere possint, aut dimittere. 830.1. & seq. de eorum vacantium fructibus mensa episcopali, vel alij persoluendis constitutiones, & consuetudines abrogantur. 269.2. & seq. & qui eas seruarint, a solo summo Pontifice absoluedi. 990.2.

Officia pietatis die festo populo commendanda, quæ. 86.1. multiplicis considerationis communia tempore pestilentie præstada, & a quibus, eorumq; partitio. 225.1. & seq. Ab episcopis comprouincialibus erga episcopum, cuius diocesis peste laborat præstada, quæ. 227.2. præstada a Parochis eodem pestilentie tempore. 229.2. & a confratribus charitatis. 243.1. ipso eodem pestilentie tempore ministranda, quæ, quæue constantia, & a quibus. 234.2. peste affectus aut suspectus adhibenda: vide cura, & pestilentia.

Officia mortuorum populo diebus dominicis a Parochis promulganda. 98.2. 425.1. qua formula denuncianda. 425.1. 559.1. qua hora in collegiatis celebrada. 419.1. quibus præcipue temporibus, ac diebus ab ecclesia celebrari solita. 559.1. pro peste mortuis quando, & a quibus celebranda. 253.1. pro mortuis episcopis & canonicis quando celebranda. 97.2. ijs celebrandis quæ instructiones seruandæ. 780.1. qui, & quo ordine euocandi ea sacerdotes, & clerici. 157.2. 353. decr. 50. & quot. 157.2. ad ea nõ mittendū clericis aliorum nominum. ibid. quo loco in ijs dāda elemosina, & quibus, & quō distribuenda. 158.1. 353. decr. 46. 47. 48. 50. 423.1. crucum, camparum, & huiusmodi nominum, nihil accipiendum. 158.1. neque cœnotaphij. ibid. 2. qualis in ijs vestitus a clericis adhibendus. 413.1. quō ad ea admittendi clericis diocesanis in ciuitate. 414.2. quæ in eis errata notanda, & a quibus. 781.2. & seq. ad ea conuenientes sine tonsura, superpelliceo indecenti, aut barba ab superiore labro non rasa, quomodo multandi. 794.2. qua ratione ad ea conueniendum. 807.1. in ijs ritu ambrosiano celebrandis tria nocturna recitanda. 794.2. & qui ea non recitarint parochi, quomodo multandi. 986.1. aut ad ea admittentes clericos alienæ diocesis contra præscriptum. ibid. eorum tabella, & punctatores, & præfecti. vide tabella, punctatores, & præfecti.

Officium pro defunctis in congregatione Diocesana quoniam, & quō celebrandum. 646.2. 648.2. ei qui non interfuerit, quomodo puniendus. 646.2. pro mortuis episcopis in concilio prouinciali, & in synodo diocesana pro clericis celebrandum. 273.1. pro summo Pontifice mortuo in cathedralibus, & collegiatis celebrandum. 307.2.

Officium sepulturæ: vide sepultura. B. Mariæ Virg. vide Maria, & horæ canonica.

Officium ecclesiæ, eiusue ministrorum tabellæ habendæ in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607.2. & collegiata. 28.2. 614.2. & seq. officiorum parochialium item tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608.1. collegiata & parochialis. 615.2. & parochialis. 620.1. eorum liber a metropolitanano conficiendus. 303.1.

OFFICINAE.

Officinæ aromatarum monialium situs, locus, forma, & loca adiuncta. 597.2.

Officinæ, sacris locis adhaerentes non extruendæ. 126.2. diebus festis non aperiendæ. 6.1. 85.2. 434.1. tempore cōcionis in quadragesima claudendæ. 215.1. 404.1. 442.2. tempore item processionū in litanijis triduanis. 784.2. & cum sit processio in oratione quadraginta horarū intra aliquam parochiam. 787.2. a clericis superpelliceo indutis non obeundæ. 94.2. neq; in ijs ociose quo uis tempore subsistendum. 413.2.

In officinis bibliopolarū habendus index librorū prohibitorū. 431.2. nu. 1. Index itē librorū, qui in ea asseruantur. 432. nu. 2. ordinationes item ab ijs seruandæ. 433. nu. 35. etiam ab impressoribus. ibid.

Officinarum domini, vide artifices.

OLEVM.

Oleum ecclesiæ a sacrista curandum. 28.2. in lampade adhibendum, quale. 406.1. 804.1. 513.1.

Oleum cur adhibeatur in consecratione fontis baptismalis. 499.1. & seq. in baptismo adhibendū, quale. 502.

2. cur eo inungantur pectus, & scapulæ baptizati, & quid significet. 500.1.

Oleum est materia extremæ vnctionis, & quid significet. 541.1. 542.1. Itemq; chrismatis simul cum balsamo, & quid significet. 507.1. ad illud accipiendum quando mittendum sit. 91.2. 502.2.

Oleum infirmorū in tabernaculo eucharistiæ nõ asseruandū. 136.2. quo honore domi a parochis asseruandū. 140.2. in propria fenestella asseruandum, & quō. ibi. 409.2. 805.1. cū deferatur ad infirmos, quæ preces recitandæ. 63. dec. 15. eius vasa quot habenda in ecclesia parochialis. 133.1. eiusdē vas in cappella loci publicæ curationis parādū tempore pestilentie. 234.1. si per errorē aliud oleū in extrema vnctione adhibeatur, propriū infirmorū iterū adhibendū. 223.2. 542.2. olei infirmorum vascula, & fenestræ: vide vascula, & fenestræ.

Olea sacra in baptisterio asseruanda. 462.1. vasculis, non ampullis ferenda. 133.1. quo loco asseruanda. 91.2. 134.1. 405.2. In via a quibus deferenda. 6.2. decr. 9. 33. 8. decr. 14. die cōuentus diocesanis a Vicario foraneo visitada. 649.2. in tabernaculo eucharistiæ nõ asseruanda. 804.1. vetera cōburenda, nouis acceptis. 133.1. 502.2. si deficiat, aliud non sacrum illis miscendū, & qua rōne. 133.2. 502.2. ea non decore asseruantes parochi quō multandū. 986.1. eorū vnctio, & lotio nõ asseruanda. 407.1. ea ab ecclesia cathedrali nõ sumetes regulares, quō puniendi ab episcopo. 303.1. ea distribuens in cathedrali & plebana, in libro notet quibus dederit. 62. dec. 9. eorū distributionis liber habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608.1. & collegiata. 615.2. eorum vascula, & armaria, vide vascula, & armaria.

Oligatum Olonæ caput Plebis tertie regionis Dioc. Mediol. 661.1.

Oligatū caput Plebis quintæ regionis eiusdē Dioc. ibid.

OLIVÆ.

Oliuæ vbi & quō benedicendæ, distribuendæ, & c. in dnica oliuarum. 91.1. 349. decr. 8. parochorū sumptibus distribudæ. 424.2. nemini mittendū domū. 91.1. vide palmæ.

Oliuarum oleum in lampade ante eucharistiā adhibendū. 406.1. 513.1. 804.1.

ONERA.

Onera altarium, missarum, & c. vide altaria, missæ & c. eorum tabella. vide tabella.

Onera a congregatione oblatorū non recipienda, quæ. 835. cap. 7.

OPERA.

Opera bona qua rōne a concionatore exponenda. 487.1. eiusdē cura institudæ, quæ. 489.1. misericordie ab operarijs, & confratribus doctrinæ christianæ exercenda. 849.1. Pietatis, a fidelibus præstada, quæ. 1082.1. 1084.2. seruilia diebus festis vetita. 85.1. etiā Iudæis. 207.2. die itē festo S. patroni in qualibet Parochia. 87.1.

Operum piorum cuiusque parochiæ index in visitatione a parochis exhibendus. 174.1. 672.2.

Operarij doctrinæ christianæ quales esse debent, quibusue conditionibus ac virtutibus præditi. 845. cap. 1. & quibus præcipue rōnibus id assequi possint. 846. cap. 2. deligendi ad excipiendas, & dirigendas processiones diocesanis in festo inuentionis S. Crucis. 422.2. eorū cōiō quā promulganda. 401.1. vide doctrina christiana.

Opifices decretū de initio, & sine diei festi obseruēt. 433.2. eisdē præscribendæ regulæ pro cultu festorū ab epō. 85.2. eorū Index in visitatione a par. exhibendus. 175.1. 673.2.

Opus seruile, aut terrenum die Dominico aut festo faciētis pœnitentiæ canon. 527.1. vide artifices.

OPERCULVM.

Operculum pixidis, quale. 634.1. vrcolis adhibendū. 151.2. quā, & quō purgādum. 641.1. cadelaborū quale. 624.2. & seq. 632.2. altaris maioris, epō celebrante, quoniamplex. 602.2. alijs celebrantibus in cathedrali. 605.1. In collegiatis. 612.1. & in parochialibus. 617.2. ad vsum altaris minoris item. 610.2.

OPINIONES &c.

Opiniones singulares a concionatore fugiendæ. 483.2. Oppida Romanæ ecclesiæ subiecta inuadentes, aut occupantes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989.2.

In oppidis diocesis instituenda præbenda Theologalis. 2.2. & instituenda sodalitas doctrinæ christianæ. 61. decr. 2. 87.2. in iisdem chorez, saltationes, & c. diebus

festis verita. 6. r. exactio quoque collectarum vel talearum. 85. 2.

Optionis instrumentum a canonicis in cancellariam episcopalem intra certum tempus deferendum. 306. 1. quo modo locum habeat constitutio, aut consecratio de dimidia parte fructuum sacristie, vel fabricae persolvenda in praebendis, in quibus optionis ius est. 269. 2.

Optionis ius in praebendis quale. vide praebenda.

O R A R I V M.

Orarium, seu stola. vide stola.

O R A T I O.

Oratio a Christo domino maxime commendata. 1005. 1. christianorum propria est. ibid. quam necessaria, praecipue tempore calamitatum. ibid. 104. 1. missae celebrationi a sacerdote praemittenda, eiusque causa cellulae in sacristia constituenda. 9. 2. concioni praemittenda a concionatore. 480. 1. itemque in suggestu initio concionis. ibid. 2. ante cuiusque operis inchoationem, & ante, & post cibum, cura concionatorum, & parochorum a fidelibus adhibenda. 216. 1. ab ipsidem adhibenda ante visitationem. 172. 2. 425. 2. die festo item, & pro quibus. 98. 2. 425. 1. & in quadragesima praecipue. 214. 2. 442. 2. quando, pro quibus, & quomodo adhibenda sit, docendi fideles a concionatore. 488. 2. & seq. fidelibus maxime commendanda a parochis. 87. 1. a parochis instituenda ante ministracionem sacramenti confirmationis. 220. 2. quomodo adhibenda sit, docendi poenitentes a confessoribus. 770. 2. tempore septuagesimae, quinquagesimae, &c. instituenda, quae, & quomodo. 1019. 2. & seq. quae, & qua ratione a fidelibus singulis diebus adhibenda. 1079. 2. quae item, & qua ratione a patribus, matribusve familias in familia instituenda. 1084. 2. & ab officinarum dominis, & artificibus. 1086. 1. Feria sexta in hora passionis ad eam recolandam instituenda. 66. decr. 10. 489. 1. pro defunctis clericis die secunda synodi dioeceseanae adhibenda. 273. 2. processibus imminentibus, vbi, & quomodo instituenda. 130. 2. pro rebus publicis in synodo dioeceseana instituenda. 278. 2. annuversario die coronationis summi Pontificis a clero, & populo adhibenda. 307. 2. eodemque, aut episcopo aegrotante. ibid. pra aegrotis a parochis dominicis diebus indicenda. 536. 1. a confratribus doctrinae christianae frequenter exercenda. 848. 1. & seq. in exorcizandi munere praemittenda. 134. 2. vtique; ab energumenis adhibeatur, curandum. ibid. ab exorcistis frequenter exercenda episcopi cura. 267. 2. ante, & post scholas in gymnasijs adhibenda. 212. 1. anque; adhibeatur, a parochis obseruandum. 400. 2. a parochis adhibenda, cum quis ex eius parochia moritur. 99. 1. itemque; a fidelibus. ibid. in vniuersa provincia a metropolitano tempore pestilentiae indicenda. 227. 2. & in proprijs dioecibus ab episcopo. ibid. adhibenda item in domibus occlusis, & quando, vbi, & quomodo significanda. 245. 2. certa hora in hospitalibus prius locis adhibenda. 290. 1. eius exercitationes die festo instituenda. 86. 2. de eius studio atque; vsu inquirendum ab ijs, qui examinatur ad ordines, vel ad beneficia. 260. 2. de eius item exercitatione inquirendi ecclesiastici in conuentu dioeceseano. 650. 1. eius causa indulgentiae concessae, a parochis saepe promulganda. 301. 1. ad eam hortandi fideles pro synodo dioeceseana futura. 276. 2. 369. 2. & ante visitationem. 172. 2. 425. 2. in sacris quattuor temporibus pro ordinandis. 486. 2. ad eandem hortandi sponsi ante matrimonium. ibid. 287. 1. eius aliqua de causa in parochiali habetur, qui interfuit sacerdotes & clerici, sique; defuerint, puniendi. 422. 1.

Oratio cois, seu vespertina vbi, & qua rone agenda. 130. 1. 1007. 2. & quando. ibid. etiam in hyeme. 422. 1. quando & quomodo pullanda. 129. 2. & seq. 1007. 2. a patribus familias in propria familia introducenda. 103. 2. ab episcopo conseruanda. 104. 1. & in propria familia introducenda. 167. 2. qua hora habenda sit, ab eodem statuenda. 104. 2. instituta, qua ratione, & a quibus agenda & excitanda. 421. 2. a parochis excitanda. 467. 1. ab oblatis in missione instituenda, & excitanda. 842. 2. qua hora agenda in aedibus Archiepiscopalibus. 814. 1. tempore pestilentiae excitanda. 226. 2. & quo loco agenda, parochiali ecclesia eo tempore extra septa exi-

stente. 237. 1. eiusdem vsus retinendus post conualescentiam a peste. 251. 1. de eius instituto litera pastoralis, & instructiones. 1005. & seq. indulgentiae concessae. 1008. 1. & quando a parochis euulganda. 104. 1. & quo consequenda. ibid. 2. eius signum quo dandū. 129. 2. & quae. ibid. 1007. 1. 987. 1. illudque; non dantes Parochi, quo multandi. 985. 2. eidem orationi parochi semper interfuit. 422. 2. alioqui quo multandi. 985. 2. ei interrescentes canonici die festo, quas distributiones lucentur. 422. 1. ei non interrescentes sacerdotes, & clerici parochiales, quomodo puniendi. ibid. eidem interesse student episcopi tempore concilij provincialis. 313. 1.

Oratio matutina introducenda. 130. 1. qua hora pullanda. 987. 1. tempore pestilentiae potissimum excitanda. 227. 1. eiusque; vsus post conualescentiam a peste retinendus. 251. 1. ab oblatis in missione instituenda, & excitanda. 842. 2. eius institutu qua ratione, & a quibus excitanda, & augenda. 421. 2. eidem Parochi semper interfuit. ibid. alioqui quo multandi. 985. 2. aut si eius signum non dederint. ibid. eidem non interrescentes sacerdotes & clerici parochiales, quomodo puniendi. 422. 1.

Oratio 40. horarum ante sanctiss. eucharistia qua ratione agenda. 8. 1. 63. decr. 16. 137. 2. & seq. 518. 1. 786. 2. & seq. 804. 1. quibus in ecclesijs. 137. 2. 518. 1. 787. 1. 804. 1. extra ordinem non agenda sine episcopi concessu. 63. decr. 16. 787. 1. vbi, & quo agenda. 8. 1. 37. 2. quamdiu celebranda in singulis ecclesijs. 138. 2. si extraordinarie ponatur, quae seruanda. ibid. quo in cathedrali exponenda, & qui ad eam conuenire debeant, &c. ibid. nunquam intermittenda, etiam noctu. ibi. cetera, du exposita est, agenda. 138. 1. qua rone in ea exponenda eucharistia, & processio agenda. 137. 2. 518. 1. 787. 2. quot lumina adhibenda. 137. 2. 518. 1. 787. 1. qui, & qua rone ad ea conueniant. 137. 2. & seq. 439. 1. & seq. 518. 2. 787. 1. et noctu. 8. 2. 138. 2. 518. 2. in ecclesia instituenda. 138. 2. qui altari assistere debeant. 138. 1. 518. 1. 787. 1. eius curae qui praeficiendi, eorumque; munus. 138. 1. que officia celebrari non possint in ea ecclesia, in qua agitur. 787. 2. quo eius exponenda causa liceat elemosinam colligere. 138. 1. 788. 1. eiusdem causa indulgentia concessa saepe a parochis promulganda. 301. 1. eius celebranda instructiones. 518. 1. 786. 2. & seq. easque; non seruantes parochi, quo multandi. 986. 1. earum instructionum tabellae quot habenda in sacristia cathedrali. 608. 1. collegiata. 615. 1. & parochiali. 620. 2. eadem oratio vbi & quando ante concilium provinciale instituenda. 178. 1. ante visitationem. 172. 2. 422. 2. 671. 1. tempore pestilentiae. 227. 1. eademque; restincta. 253. 2.

Oratio sine intermissione quando, & qua ratione agenda. 1008. 2. & seq. quibusue de causis. 1009. 2. & seq. imminentibus calamitatibus indicenda. 104. 2. praecipue tempore pestilentiae. 227. 1. in locis publicae curationis eodem tempore instituenda. 244. 2. indicenda quoque a Vicario Generali pro episcopo peste laborante. 250. 2. synodi provincialis causa, a quibus, & quo instituenda. 312. 2. eius agenda regulae, & instructiones. 1008. 2. & seq. & litera pastorales. 1010. 2. a quibus, & qua ratione in ea habedi sermones ad populum. ibid. 1. eius causa indulgentia concessa a parochis promulganda. 301. 1. 422. 1. eiusdem habenda causa in tabella publice proponenda. 422. 1.

Oratio publica ante ministracionem confirmationis instituenda. 508. 2. & ab episcopo tempore pestilentiae indicenda. 226. 2. cum indicitur, eius rationes docendi fideles a parochis. 98. 2. ad eam conuenientes sub vexillo quam indulgentiam consequantur. 1011. 2.

Oratio pro defunctis certa hora ab episcopo institueda, & quomodo peragenda. 308. 2. qua hora habenda. 421. 2. & pullanda. 987. 1. & quomodo. 422. 1. ad eam excitandus populus a parochis, & indulgentia concessa euulganda. 309. 1. 421. 2.

Oratio dicenda a sacerdote ante ministracionem sacramentorum, quae. 495. 1. initio item singularum sessionum Syn. Dioec. ab epo recitanda. 279. 2. initio congregationum dicenda, quae, eaque; in tabula consignanda. 314. 1. initio & in fine conuentus dioeceseani recitanda, quae. 651. 1. de spiritu Sancto Synodi Prouinc. causa, quando, & quamdiu in missa dicenda. 312. 2. Itemque ante synodum

dum Dioeceseanam. 276. 1. 369. decr. 45. pro summo pontifice in die coronationis eiusdem in missa dicenda. 307. 2. Itemque; pro eodem mortuo, & pro episcopo aegrotante. ibi. post confessionem a sacerdote in missa ritus Ambrosiani dicenda, quae, & quomodo. 742. 2. super populum item. ibid. super synodum. 743. 2. super oblata. 745. 1. & post communionem. 748. 2.

Oratio Dominica interdum a concionatore explicanda. 3. 2. 483. 1. dicenda initio diuinorum officiorum. 31. 2. & in fine. 32. 2. cur in baptismo recitetur. 500. 2. ante confessionem a poenitente recitanda. 521. 1. quando possit omitti. ibid.

Oratio mentalis ab episcopo certa hora quotidie adhibenda. 167. 2. qua hora adhibenda in familia Archiepiscopi. 811. 1. a sacerdote ante missae celebrationem adhibenda. 731. 1. a concionatore quotidie adhibenda. 479. 2. ab oblatis item. 837. 1. quamdiu, & qua hora a clericis Seminarij singulis diebus adhibenda. 965. cap. 2. & a monialibus item 47. 2. ab operarijs doctrinae christianae frequenter adhibenda. 848. 1. eius praestantia. 47. 2. cognitio concionatorum maxime utilis. 476. 1. de eius exercitatione interrogandi ecclesiastici in conuentu Dioeceseano. 650. 1.

Oratio in synodo dioeceseana octaua indicta. 393. decr. 3. & 8. 394. decr. 10. & seq. indicta diebus festis pro rebus publicis. 395. 1. Indicta primo die synodi vnde dicitur Dioeceseana. 1236. 2. die secundo 1238. 2. tertio 1240. 2. & quarto. ibid. in fine Concilij Prouinc. sexti. 1228. 2.

Orationes in ferendis sacramentis recitandae, quae. 495. 2. In ipsidem ministrandis dici solitae, qua pietate recitandae. ibid. in deferenda ad aegrotos eucharistia recitandae. 539. 1. praeparatoria ad confessionem, in confessionali asigenda. 139. 2. 465. 1. 520. 2. 584. 2. in supplicationibus dici solitae, a clero primariae ecclesiae recitandae. 156. 1. ante benedictionem aedum a parochis praemittenda, quae. 218. 2. in diuinis officijs ab episcopo, cum adest, dicenda. 307. 2. a disciplinatis simul recitandae, quae. 909. cap. 28. & 29. a Virginitibus S. Vrsulae recitandae item 912. cap. 2. tempore pestilentiae indictae. 1049. 1. & seq. in missa dicenda, quot. 9. 2. 737. 1. quoue ordine, & quomodo concludendae. 737. 1. a concionatore interdum explicanda. 482. 2. ante missam a sacerdote dicenda, quae. 739. 1. & seq. 731. 1. dicenda, cum manus lauat, & indumenta vestit. 740. 1. missa celebrata recitandae. 749. 2. earum omnium tabellae habenda in qualibet sacristia. 464. 1. quot habenda in sacristia ecclesiae cathedralis. 607. 2. collegiatae. 614. 2. parochialis. 620. 1. & simplicis. 622. 2.

Orationes habitae a metropolitano in concilij provincialibus. 56. 76. 109. 200. 293. 321. de ecclesiastica disciplina a quibus habenda tempore concilij provincialis. 313. 1. latinae quando, & a quibus in Seminario habenda. 950. cap. 3.

O R A T O R I A.

Oratorium in sacristia habendum, quale, & ad quem vsus. 128. 2. 464. 1. 589. 2. in eo habenda tabella orationum dicendarum ante missam. 464. 1. 589. 2.

Oratorij Archiepiscopi praefectus, & clericus: vide praefectus, & clericus.

Oratoria, in quibus celebratur, quomodo aedificanda. 590. cap. 30. vnam tantum campanam habeant. 125. 1. diruta reficienda. 33. 1. munda, ac nitida conseruanda. 125. 2. 591. 2. labentia quorum sumptibus instauranda. 275. 2. In ijs non celebrandum sine episcopi facultate. 8. 2. eaque; facultas non nisi saluo iure parochialis ecclesiae concedenda. 148. 2. antequam visitata sint, & approbata, in ijs non celebrandum. 732. 2. qua hora in ijs celebrandum. 150. 1. diebus festis in ijs non celebrandum, nisi absoluta Parochi concione. ibid. 9. 1. quo ritu in ijs celebrandum. 350. decr. 19. In ijs noua celebrandus baptismus solemniter. 502. 2. non exponenda: capitulo elemosinarum sine episcopi concessu. 125. 2. quando, quomodo, & quo loco permittenda. ibid. in ijs possunt audiri confessiones. 223. 1. quomodo in ijs permittenda noua aedificia. 404. 2. eis contentinentes laicorum aedes quando demolienda. 101. 1. eorum parietes mundi conseruandi. 126. 1. ab ijsque; eorumque; ceteris, &c. rerum profanarum vsus tollenda.

Oratoria loca publica deputanda ad missam audiendam tempore pestilentiae. 238. 1. eorum visitatio, & cautio. ibid. in ijs quae a parochis denuncianda. ibid.

Oratoria priuata quomodo concedenda, & permittenda. & vbi, & quomodo aedificanda. 9. 1. quando in ijs celebrare liceat, aut non. ibid. 733. 1. In ipsidem celebrandi facultates sedi Apostolicae referuntur. 148. 2. In oratorij scholae aut confratriae non celebrandum sine facultate, & qui contrafecerint, quomodo puniendi. 420. 2. non celebranda officia, cum dicitur vesperae in ecclesia Parochiali. 289. 1. non sepelienda cadauera, nisi ex priuilegio liceat, & quomodo in eis concedenda sepultura. ibid. 2. in ipsidem ministranda eucharistia intra missam. 409. 1.

Oratoria campeltaria, & in via sita, seu in quibus missa non celebratur, quomodo aedificanda. 591. cap. 31. quomodo construenda & ornanda. 129. 2. quomodo claudenda. ibid. 404. 2. qui eorum fabricis, & instructionibus praeficiendi. 404. 2. elemosinae collectae in libro notandae. ibid. in ijs altaria non permittenda. 129. 2. 591. 2. 802. 1.

Oratoria collocutionum spiritualium a Vicarijs foraneis qua ratione instituenda. 402. 2.

Oratoriorum cuiusque; parochiae index in visitatione a parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2.

O R D O.

Ordo in missis dicendis seruandus. 9. 1. In visitatione. 23. 2. In ingressu chori ad diuina officia. 31. 2. In processionibus. 34. 2. in ducendis funeribus. 35. 2. In conuentibus Dioeceseanis habendis. 646. 1. etiam quoad rationem sedendi. 651. 1. Sedendi in congregationibus sacrae inquisitionis. 657. 2. & in alijs. ibid. sedendi in congregationibus doctrinae christianae. 867. 1. conuocandi clericum ad celebritates, officia, & funera, quorumue cura seruandus. 782. 1. In sodalitate doctrinae christianae adhibendus. 864. cap. 1.

Ordo baptismi paruulorum ritu ambrosiano ministrandi. 503. 1. & supplendi in ecclesia solemnes baptismi ceremonias, cum infans domi ob necessitate baptizatus est. 506. 1. ministrandi sacramentum communionem. 516. 1. ministrandi sacramentum poenitentiae. 524. 1. ministrandi eucharistia sacramentum infirmis. 539. 1. ministrandi sacramentum extremae vnctionis. 543. 2. celebrandi matrimonium. 554. 1. benedicendi sponsus, & sponsam. 555. 1.

Ordinis sacramentum, seu sacra ordinatio, ad praescriptum concilij Tridentini ministrandum. 12. 2. antequam ministraretur, processiones, preces, & ieiunia quae, & a quibus adhibenda. 64. decr. 22. 145. 1. 335. 1. 446. 1. 547. 2. Indictio, & dictum quando, & qua ratione proponendum ab episcopo. 144. 2. & seq. & a parochis promulgandum. &c. 145. 1. 547. 2. pridie diei quam ministraretur, sermo habendus, & qualis. 93. 2. 267. 1. & constitutio de male promotis promulganda. 193. 2. & seq. quibus temporibus, quo loco, & quibus praesentibus ministrandum. 142. 1. quo die ministratur, missa solemnis ab episcopo celebranda. 152. 1. & sermo habendus. 96. 1. quae tum ei assistant, & inseruiant. 153. 1. eius dignitas, vtilitas, & necessitas. 547. 1. Rubrica seu instructiones a parochis seruandae. ibidem. de eo qua ratione agendum a concionatore. 486. 1.

Ordines quibus non conferendi. 142. 2. & seq. 447. 2. 549. 1. sine debitis testificationibus nemini conferendi. 143. 2. quomodo conferendi clericis alieni Dioecesis, qui literas testimoniales, & dimissorias afferunt. 142. 2. in ijs conferendis ita temporum intervallo seruanda. 145. 2. nihil ab episcopo, vel eius familiaribus accipiendum. 12. 2. 105. 1. eorum collatio, vbi, quando, & a quo notanda. 12. 2. In ijs conferendis dantes, aut recipientes aliqui simoniace, a solo summo pontifice absoluedi. 990. 1. Itemque in ipsidem suscipiendis. 989. 1.

Ordines suscipiendi, seu ordinibus, vel Sacramento ordinis initiandi, quibus virtutibus ac dotibus praediti esse debeant, quae ratione a parochis instruendi. 548. 2. quas testificationes afferant, & quando. 144. 1. 444. 2. 778. 1. etiam regulares. 266. 1. qui

reijciendi. 142. 2. & seq. 447. 2. 549. 1. quibus de rebus sigillatim interrogandi in examine. 260. 2. & seq. quæ alia in eorum examine querenda. 145. 2. 780. 1. eorum examini interfuit episcopus. 145. 1. & seq. de ijs ab alieno episcopo suscipiendis literæ dimissoriae quomodo concedendæ, & exhibendæ. 94. 1. 266. 2.

Ordines sacri, seu maiores suscipiendi ab ijs, qui dignitates, aut canonicatus obtinent, iuxta præbendam exigentiam. 160. 1. & quibus non sunt annexi, annectendi. 28. 1. & qua ratione. 266. 1. quomodo conferendi regularibus, & secularibus clericis, qui beneficium ecclesiasticum non habent. 64. decret. 23. quomodo conferri possint episcopi familiaribus, si sint alienæ diocesis. 267. 1. nemini conferendi, si titulum non habeat sufficientem. 143. 1. aut qui diuinum officium dicere nesciat. 145. 2. 162. 2. quomodo conferendi titulo patrimonij, quæue cautione. 267. 1. 305. 2. eos suscipiendi quando episcopo se præsentent. 143. 1. & seq. 778. 2. quomodo examinandi. 262. 1. eorum examini quot examinatores adhibendi. 259. 2. quæ de se testata faciant. 144. 1. 778. 2. de eorum censu, natalibus, & ætate &c. quæ & quomodo ab episcopo inquirenda. 143. 2. & a parochis denuncianda, & inquirenda. 778. 2. & seq. ijs initiati, certæ ecclesiæ addicendi, ubi functiones ordinis præstent. 267. 1. ijsdem initiati clericis, quam sæpe conferantur, & communicent. 965. cap. 2. ijs initiati, adhiberi possunt ad sacra olea in uia deferenda. 62. decret. 9. Edictum de habitu clericali ab ijs gestando ab episcopo promulgandum. 94. 2.

Ordines minores qua ratione, & quibus ab abbatibus cõferri possint. 266. 2. eos suscipiendi, quibus de reb' examinandi. 262. 1. & quando examini se sistant. 444. 1. quæ de se testata faciant. 144. 1. & seq. 444. 1. & seq. 778. 1. qui non admittendi. 780. 1. ijsdem in officio B. Virg. uerfati esse debent. 266. 2. qualem tonsuram gestent. 268. 1. eorum functiones: vide functiones.

Ordinibus initiati certæ ecclesiæ adscribendi, in qua functiones obeant. 64. decret. 24. ab alieno episcopo initiati, quado, & quomodo proprio se præsentent. 145. 2. eiq; literas testimoniales exhibeant. 145. 2. ijsdem ordinem susceptum præfecto portæ significant. 789. 2.

Ordinum reuocaciones a Rectore ecclesiæ in uisitatione exhibendæ. 175. 2. 673. 2. pro eorum literis dimissorijs aut testimonialibus quæ merces capienda. 104. 2. quinam ab eorum munere suspensi sint. 18. 2. 49. 2. quid de ijs in uisitatione querendum. 23. 2. eorum literas testimoniales & dimissorias quando, & quomodo ab episcopo concedendæ. 142. 1. de ordinum singulorum officio examinandi, qui promouendi sunt ad episcopatum. 15. 2. eorum literæ certo libro describendæ. 147. 2. ijs non initiatis non conferendum beneficium, cui ordo sit annexus. 269. 2.

Ordines diaconatus, subdiaconatus, Presbyteratus, &c. Vide diaconi, subdiaconi, &c.

Ordinationum sacrarum libri a cancellario habendi qui, & quæ in eis describendæ. 699. 1. & seq.

Ordinationes fabricæ ecclesiarum, & piorum locorum in libro notandæ. 195. 2. 469. 1.

Ordinarij consulendi de ijs, qui ad sacra loca confugiunt. 34. 1. & quomodo ea in re se gerant. ibid. puniant eos, qui debitis ecclesiæ oneribus non satisfaciunt. 39. 1. & qui pia loca male administrant. 41. 2. & eos, qui monasteria monialium ingrediuntur sine licentia. 49. 2. magistrum chori vel cæremoniarum in suo officio delinquentes. 28. 2. delinquentes item in diuinis officijs. 32. 2. & in funeribus. 36. 1. & qui fructus pendentes beneficiorum alienarint. 37. 2. quomodo puniant confessarios audientes confessiones hominum alienæ diocesis. 92. 2. in quibus causis constitutionem taxarum metropolitani feruent. 315. 1. quid præstari curent a feudatarijs ecclesiæ. 37. 2. vestem externam clericorum suo arbitrio moderentur. 18. 2. sine eorum licentia non celebrandum in oratorij die festo ante absolutam Parochi conuentionem. 9. 1. non alienandi fructus pendentes beneficiorum. 37. 2. sine eorum dimissorijs literis ab alio episcopo promoti suspensionem incurunt. 93. 2. sine eorum literis non concedenda facultas celebrandi clericis alienæ diocesis. 9. 1. quibus illis exhibendus titulus beneficij. 70. tit. 3. decret. 1. eisdem exhibenda facultas non residendi a curatis. 21. 1. quando ab illis petenda facultas discedendi ab ecclesia. 27. 1. cætera uide in verbo episcopus.

Ordinarij canonici Metropolitanæ. uide canonici.

ORGANVM.

Organum in ecclesia permittitur. 31. 2. etiã monialibus. 50. 2. in oblationibus item 68. decret. 24. in processionibus litaniarum ueritum. 784. 1. eo excipiendus episcopus, cum ad diuina officia accedit, & ab ijs recedit, & dum sacras vestes induit. 271. 2. eo non canendum symbolum alternatim in missa conuentali. 96. 2. subter illud altaria posita amouenda. 123. 2. 463. 2. nec ibi extruenda, neq; etiam cappellæ. 569. 2.

Organista monialis non doceda sonare ab externis. 75. cap. 3. de monial. si data facultate doceri possit, quæ seruanda. 50. 2.

Organista non adhibendi in aliqua ecclesia sine episcopi facultate. 146. 2. 366. 1. 412. 2. & qui cõtrafecerint, quomodo multandi. 412. 2. 984. 1. eorum index in uisitatione a parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2.

ORNAMENTA.

Ornamenta altarij uide altaria. ecclesiæ, & sacris addita, antequam adhibeantur, benedicenda. 68. decret. 20. 337. decret. 9. & qui ea adhibuerint, quomodo multandi. 985. 1. ad præscriptum instructionum conficienda. 101. 1. quomodo in sacristia asseruanda. 128. 2. & in uisitatione ostendenda. 173. 2. 672. 1. ad profanum usum non adhibenda, aut comodanda. 34. 1. 68. decret. 19. ad domesticum usum non adhibenda. 129. 1. in ecclesijs, cappellis, aut oratorijs quomodo fieri permittit. 404. 2. In ecclesijs, processionibus, & supplicationibus non adhibenda, quæ. 67. decret. 18. 340. decret. 20. sacris imaginibus adhibenda, qualia. 358. decret. 6. 576. 1. ad suggestum non adhibenda, quæ. 275. 2. in baptismo a parochis non permittenda adhiberi, quæ. 219. 2. cadaueri adhibita, a clericis non accipienda. 158. 2. puellis secularibus, quæ in monasterijs educantur uerita, quæ 51. 2. Inania episcopis uerita. 17. 1. & a clericis in habitu & ueritu fugienda. 18. 2. 448. 1. uana, & superflua a mulieribus & uiris deponenda. 40. 2.

Ornamenta de ecclesijs & sacris locis auferentes, aut ei rei auxilium vel fauorem dantes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

Ornatus cappellæ, & altaris, ubi exponitur oratio 40. horarum, qualis. 137. 2. sacrorum locorum qualis. 125. 1. ecclesijs uerit. 100. 2. & seq. epi qualis. 17. 1. eiusue equi. 16. 2. a sepulchris tollendus, qui. 36. 2. in ueritu fugiendus a puellis, quæ ad religionem admittendæ sunt. 46. 2.

Ornatus nimis corporis quando sit peccatum mortale, ob idq; non absoluedi qui in eo peccant. 766. 1. & seq. eius causa non adhibenda iudææ a christianis mulieribus. 53. 2. in eo peccantes uiri, & mulieres, quoniam non admittendi ad munus compatrum, seu patrinorum in baptismo. 219. 2. & in confirmatione. 717. nu. 13. & 14. quoniam non admittendi ad sacramentum confirmationis. ibid. pœnitentiæ. 766. 1. & eucharistiæ. 726. 1.

OROSIUS.

Orosius Mediol. Archiep. 974. n. 10.

Orphanis quomodo & a quibus subueniendum. 22. 2.

Orthodoxographia patrũ ante purgationem uerita. 432. num. 14.

OSSA.

Ossa fidelium qua ratione exhumada, & quomodo offerenda in profanatione alicuius ecclesiæ uel cæmeterij. 128. 2.

Osfarius locus in cæmeterio ubi, & quomodo extruedus. 588. 2.

OSCVLVVM.

Osculum in Conc. Prouinc. a metropolitano epis dandum, & quid significet. 179. 1. 313. 1. Itemq; in fine synodi Diœc. ab episcopo clero dandum. 279. 1.

Osculum missalis & pacis: uide missale, & pax. quando & quomodo osculandum a sacerdote altare in missa ritus Ambrosiani. 735. 2.

Osculo mulieris polluti pœnitentiæ canon. 531. 2.

OSTIA.

Ostium sacristiæ quale, & quomodo extruendum. 464. 2. 589. 1. oratorij, in quo missa non celebratur, quomodo muniendum. 591. cap. 31. sepulchri, quomodo contegendum. 465. 2. eius petra qualis. ibid. & quam longe distare debeat ab altari. ibid.

Ostio clauso non audiendæ confessiones mulierum ægro tantum. 351. decret. 28. 761. 2. 773. 2.

Ostia ecclesiæ quot, & qualia, & quomodo ornanda, pingenda, munienda, & claudenda. 123. 1. 404. 2. 565. 1. a qua parte non extruenda. 565. 2. ad communem transitum non patefacienda. 126. 2. uiris separatim a mulieribus assignanda. 127. 1. nocte claudenda, etiam tempore orationis quadraginta horarum. 138. 2. quando, & quomodo purganda. 639. 2.

Ostia in monasterijs monialium locis collocationis assignata, quando claudenda, & aperienda, & quomodo. 49. 1. 318. 2. eorum clauæ a quibus asseruandæ. ibid. ea, per quæ patet aditus in externam ecclesiam, tollenda. 49. 1. nullaq; permittenda sine episcopi cõsensu, unde extra claustra pateat aspectus. 192. 1. cum aliqua de causa obstruantur, qua ratione id præstandum. 193. 1.

Ostium tabernaculi eucharistiæ claudendum, & a quo asseruanda clausis. 804. 1. uide tabernaculum.

Ostiola a confessionalibus amouenda. 409. 2.

Ostiarj officium. 30. 1. eum occidentis pœnitentiæ canon. 527. 2.

Ostiarj, in processionibus clericum delinquentem animaduertant, & ad episcopum deferant. 156. 1. si sint negligentes in executione decretorum de rebus in ecclesijs conuersione, quomodo multandi. 438. 2. in sacramento confirmationis ministrando adhibendi quot, eorumq; officium. 511. 2.

OTH O.

Otho Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 980. num. 98.

OTIUM.

Otium a clericis fugiendum. 170. 2. maxime a clericis Seminarij. 966. 2. a monialibus quoque uitandum. 47. 2. a principibus & ciuitate tollendum. 40. 1.

Otiola uerba a monialibus in laborerio fugienda. 193. 2.

Otiolæ uirg' dediti a concionatore repræhendendi. 485. 2.

OVA.

Oua in quadragesima uerita. 12. 1. 214. 1. 441. 2. quibus permittit. ibid.

P

PACTIONES.

Pactio canonicorum de distributionibus absentium a choro dandis, nulla. 27. 1.

Pactiones in funeribus & exequijs ueritæ. 36. 1. 67. decret. 17. 158. 1. In oblationibus item. 165. 2. & concionatoribus ratione elemosinæ. 479. 1. Simoniacæ: uide simonia.

Pactum in locutionibus bonorum ecclesiasticorum, ut ea meliora reddi liceat, quomodo permittit. 71. decret. 11. 343. decret. 38.

PAEDAGOGI.

Pædagogj fidei professionem præstent. 1. 2. 400. 1. eorum mores a quibus, & quomodo inquirendi, & probandi. ibid. 114. 1. eorum index in uisitatione a parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2. uide ludi magistri.

PAGANI.

Pagani ecclesiastica sepultura non humandi. 560. 1. uide gentiles.

In pagis exactio collectarum, uel talearum diebus festis ueritæ. 85. 2. uide oppida.

PALATIUM.

Palatij Apostolici bona detinentes, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. etiam si prætextu regalium ea detineant. 990. 1.

Palca in cæmeterio non expandenda. 126. 2. eius aceruis tecta sacrorum locorum non oncranda. ibid.

Pallia, seu pallium, uide pallium.

Pallia linolina, seu stola: uide stola.

PALLIUM.

Pallium quando in processionibus a clero adhibendum. 783. 2. clericis ueritum, quale. 413. 2. a fidelibus adhibendum, cum missæ interfunt. 438. 1. neq; sine eo admittendi in ecclesia ad diuina officia. 406. 1. uide ferrarolij.

Pallium ad offerendos mortuos quorum sumptibus com-

parandum. 35. 2. 157. 2. & seq. gratis omnibus commodandum. ibid. si preciose nobiles uti uoluerint, suis sumptibus emant. 36. 1. idq; post funus ecclesiæ acquirunt. ibid. ad offerendos mortuos tempore pestis adhibendum. 251. 2. quotuplex parandum, & quo loco. 234. 1. In funeribus adhibendum quale. 794. 2.

Pallia altarium: uide altaria.

Pallia feretralia qualia. 637. 2. & seq. quot paranda ad usum funerum in ecclesia cathedrali. 607. 1. in collectionibus. 614. 2. & in parochialibus. 619. 2.

PALMAE.

Palmæ quo loco benedicendæ, & quomodo distribuendæ. 91. 1. 217. 2. 349. decret. 8. nemini mittendæ domũ. ibid. earum benedictionis institutum antiquum in ecclesia, & quid significet. 217. 2. eiusuue benedictionis mysteria, & utilitates quæ, & a quibus populo exponendæ. ibid. eas distribuentes regulares, a Vicarijs forancis de ferendi. 406. 2. uide oliuæ.

PANIS.

Panis benedictus sub hostiæ forma mulieribus post puerperium non præbendus. 91. 2. 349. decret. 14. 506. 1. In sacrificio missæ requisitus qualis. 756. 2. & quinam defectus ex parte illius contingere possunt. ibid.

Panificij locus in monasterio monialium, ubi, & quomodo extruendus. 596. 2.

Panni, in cæmeterijs soli non exponendi. 126. 2. uisui altergendij caput baptizati. uide sabbaria.

Pannus a mulieribus ad uelandum caput adhibendus qualis. 406. 1. uide uelum, & mulieres.

PARABIAGVM.

Parabiagum cap. pleb. primæ Reg. Diœc. Mediol. 660. 2. Paramenta ecclesiastica quo loco in sacristia asseruandæ. 464. 1. & ad præscriptam formam conficienda. ibi. Vide indumenta, & supellex.

Paranymphj in baptismo adhibendi: uide compatres, & Patrini. In matrimonio adhibendi quales. 553. 1.

Paraphrases Flaminij in psalmos ante purgationem ueritæ. 432. num. 71.

In parafecue non licet corpora sepelire, nec missam pro eis cantare. 559. 2.

Parafiti ad mensam episcopi non admittendi. 17. 2.

PARENTES.

Parentes proprios filios non baptizent, nisi in summa necessitate, eaq; de re a parochis monendi. 498. 2. baptizati diem suorum filiorum notent, eaq; de re a parochis monendi. 303. 2. 407. 1. 506. 1. confirmationis ite diem. 512. 1. qui filios suos confirmationis sacramentum suscipere negligunt, qua pœnitentia olim afficerentur. 508. 2. quam diligentes esse debeant in filiorum institutione & quæ præcipue curent. 288. 2. a concionatore admonendi, ut filios diebus festis ad doctrinam christianæ scholas iubeant conuenire. 716. 1. qua ratione monendi a concionatore de rebus filiorum educatione. 486. 2. Itemq; de alijs erga filios officijs. 488. 1. eis non committenda administratio beneficij a filio minore obtenti. 368. decret. 42. eorum percussores a solis episcopis absoluedi. 11. 2. 994. num. 73.

Parentes occidentis pœnitentiæ canones. 528. 1. & contra præceptum de illis honorandis peccantibus. 527. 2. parentum quoq; filios suos occiditum. 528. 1. uide Pater.

Parerga ornatus causa sanctorum imaginibus apponi solita, qualia esse debeant. 576. 1.

PARIETES.

Parietes ecclesiæ a laicorum ædibus non attingendi. 68. decret. 22. quomodo picturis ornandi. 404. 2. 564. 1. 801. 2. quæ fenestra in ijs obstruendæ. 68. decret. 22. In ijs in ecclesia extruendis quæ cauenda. 563. 2. eorum nitor qualis. 126. 1. ab ijs profanum usum tollendus. ibid. 2. 404. 2. ijsdem officientia amouenda. 126. 1. nec prope eos arma reponenda. 438. 1.

Parietes oratorij mudi, ac mudi cõseruandi. 126. 1. ijsdem profana non asseruenda. ibid. 2. quæ ab ijs amouenda. ibid. Parietes oratorij in uia siti quomodo pingendi. 591. cap. 31. cæmeterij quales. 588. 1. eorum altitudo. ibi. 406. 1. nitor ac munditia. 126. 1. ab ijsdem profanum usum tollendus. ibid. 2.

Parietes monasterij monialium quomodo extruedi. 601. 2.

INDEX RERVM.

PARLAMENTA.

Parlamenta publica in ecclesijs vetita. 68. decr. 23. 43. 8. I. Parlamenta monasterij monialium qualia. 192. I. quotque in ijs rotæ permittédæ. 191. 2. vide loca collocutionis.

PAROCHI.

Parochi noui ubi instituentur, & qua mercede. 6. 2. qua ratione colendi & obseruandi sint, docendi fideles a concionatore. 486. 2. quibus studijs adscribendi. 95. I. 416. 2. & seq. quibus anni temporibus ab episcopo conuocandi. 22. 2. 364. decr. 27. in eius familiam non recipiendi. 168. 2. neque adhibendi ad ea officia, quæ personæ eorum residentiam impediunt. 274. I. quando, & quomodo excusantur a residendi munere ob senectutem, in ualeitudinem, inimicitias &c. ibid. quomodo excipiendum primum ad itationem parochialem accedunt. 270. I. quando, & quomodo visitandi. 23. 2. & seq. cum ægrotant, a quibus adiuuandi, & curandi, tum quoad animæ salutem. 67. decr. 15. tum quoad corporis ualeitudinem. 301. I. a propinquo Parocho inuisendi. 535. I. & ab episcopo visitandi, ac benedicendi. 141. 2. 311. I. post mortem, a quibus, & quomodo sepeliendi. 67. decr. 15. eorum præcepta irridentis penitentia canon. 527. 2.

Parochi fidei professionem præstent. I. I. alioqui quomodo puniendi. 206. 2. antequam ecclesiæ Parochiali præficiantur, quid iurent. 98. I. si iuramentum, & obligationem de residendo intra præstitutum tempus non obseruarint, a solo summo pontifice absoluendi. 990. I. oneribus ecclesiæ suæ satisfaciunt. 38. 2. sua per se munera præstent, alioqui puniendi. 166. I. cum plures sunt in eadem ecclesia, qua ratione inter se partiantur curæ parochialis officia. 164. 2. 424. 2. cantoris & musici munus in aliqua ecclesia non suscipiant. 166. 2. nec ludū aperiant, aut pueros domi educandos suscipiant. ibi. quos pueros docere possint, & quomodo. ibi. si sine scripta facultate pueros doceant, quomodo multandi. 425. I. si domicilium non habent, domum conducant prope ecclesiam. 98. I. prope ecclesiam habitent, etiam si parochiales ab ea distent. 274. 2. & seq. si coadiutorem habent, ipsi quoque resident, & officia debita præstent. 98. I. 164. I. si absint, a quibus deferendi. 415. I. quibus præcipue diebus ac temporibus abesse non debeant, si que absint multandi. 414. 2. 420. 2. ab ecclesia non discedant sine licentia. 794. 2. si non resident, a Vicarijs foraneis deferendi. 808. 2. qualem togam exteriore adhibeant. 361. decr. 19. eam ferant, etiam si doctores sint, alioqui quomodo multandi. 413. I. ubi, & quando caputium ferant. 167. I. 341. decr. 28. 361. decr. 19. quos libros potissimum habeant, & assidue legant. 18. I. 466. 2. librum rituale & sacramentalem habeant, ac ferant. 133. I. 806. 2. librum status animarum, quæ, & qua ratione conficiant. 790. I. 806. 2. libros parochiales successori tradant, cum ad aliam Parochiam transeunt. 7. I. quomodo testificationem aliquam ex huiusmodi libris concedant. 98. 2. si præscriptos libros non habeant, quomodo multandi. 795. I. Item si libros parochiales non habuerint, rectè custodierint, & ad quos debent, non detulerint. 985. 2. literas, edicta, & decreta ad eos transmissa qua ratione seruent. 806. I. si coadiutorem præscriptum non habeant, quomodo multandi. 424. 2. qualem clericum habere debeant, & quomodo sustentent. 99. I. 146. I. 365. I. quibus in rebus illum non occupent. 468. I. & cum non habuerint, quomodo multandi. 412. I. certam præposituram sibi deligant. 337. decr. 12. & quando ad eam conueniant. 338. decr. 13. cum in ciuitatem ueniunt, cui se præsentent. 794. 2. 808. 2. ædes parochiales a domicilio colonorum distinguant, alioqui quomodo multandi. 425. I. quomodo multandi, si errent contra tabellam errorum, & multarum. 983. I. & in quibus præcipue capitibus. 985. I. & seq. decreta provincialia ad se pertinencia legant. 107. I. quæ decreta præcipue exequantur. 387. I. quæ potissimum præstent ex præscripto visitationis Apostolicæ. 467. I. quid de illis inuestigent testes synodales. 372. decr. 47. monitiones ad eos pertinentes. 377. & seq. & monita executionis decretorum. 424. 2. eorum sepulchrum: vide sepulchrum. quæ circa

eos curent, & exequantur uisitatores. 667. I. eorum merces quomodo constituenda. 468. 2. Vide Rectorem. Parochi regulares, vide regulares. Parochi canonici, vide canonici. Parochi coadiutores, vide coadiutores.

PAROCHORVM OFFICIVM,

Quoad fidei tuendæ studium.

Parochi quam diligentiam adhibeant in hæreticis, aut suspectis de heresi inuestigandis, ac denunciandis, eorumque commercio tollendo. I. 2. 401. I. 429. 2. 467. I. In inuestigandis, ac denunciandis ijs, qui ex finibus hæreticorum, aut alienis prouincijs de heresi suspecti ueniunt. ibid. 796. I. populum item ea de re moneant, & vsq. suspectos denunciant. I. 2. ea de re edictum promulgant. 61. decr. I. 429. 2. obseruent pueros & adulescentes, qui ex locis hæreticis, aut suspectis linguæ, mercaturæ, aut literarum causa ueniunt. 401. I. quid seruent circa milites hæreticos, si quando in eorum parochiam ueniant. 207. I. a quo monendi de aduentu alicuius hæretici in parochia. 299. I. quando, & quibus facultatem proficiendi ad loca hæreticorum concedere possint, & quomodo. 89. 2. 299. 2. 401. I. literas de ijs, qui ad huiusmodi loca proficiscuntur, promulgant. 43. I. I. Indicem deferant eorum, qui in iisdem locis ex facultate degunt. ibid.

Parochi neminem permittant docere artes liberales, aut literas, nisi testimonium præstiterit professionis fidei exhibeant. 89. I. alioqui quomodo multandi. 986. I. contumaces in eo exhibendo ad episcopum deferant. 89. I. Iudi magistros suæ parochiæ inquirant ac deferant, pro eadem fidei professione præstanda. I. 2. 400. I. si non deferant, quomodo puniendi. 400. I. 986. I. regulas indicis obseruari curent. 401. I. uisitet eos, qui libros uenales circumferunt, & quid præstent. ibid. 90. 2. libros a defuncto relictos recognoscant. 401. I.

Parochi moneant populum, ne sacra scriptura abutatur. 2. I. vitam & mores cingarorum obseruent. 401. I. indulgentiam blasphemis deferentibus concessam sæpe promulgant. 88. 2. superstitiones suæ parochiæ hominum quando potissimum inquirant, & ad episcopum deferant. 119. I. 404. I.

Parochi quæ seruari curent in sacris imaginibus effigendis. 4. 2. & in uotorum nuncupatione. 215. 2. antequam nuncupentur, episcopum consulant. ibid. ei nuncupationi curent populum adesse. 404. I. a laicis peregrinationem suscepturis adeundi, & consulendi. 122. I. 364. decr. 23. literas ad eorum usum introducunt. 404. I. quibus non dent testimonium de vita, & moribus ob huiusmodi peregrinationem suscipiendam. ibid. 2. eam suscipientibus ante, & post benedicant. 122. I. 364. decr. 23.

QVOAD FIDEI INITIA,

seu doctrinam christianam.

Parochi diebus festis pueros in rebus fidei erudiant, & in doctrina christiana instituunt. 2. 2. 795. I. eius doctrinæ scholas instituunt, & qua ratione. 132. 2. & seq. 807. I. si id negligant, quomodo multandi. 985. 2. iisdem si illius habendæ signum stata hora non dederint. ibid. I. scholæ suæ parochiæ præstent, & quid potissimum præstent. 85. I. cap. 3. qua ratione, & a quibus in huiusmodi scholis adiuuandi. 61. decr. 2. 133. I. 358. decr. 5. 401. 2. Indulgentias eisdem scholis concessas promulgant. 87. 2.

QVOAD VERBI DEI

prædicationem.

Parochi uerbum Dei prædicent. 2. 2. Impediti, per alios id præstent. 474. I. negligentes, vel contumaces, quomodo puniendi. 3. I. & a quibus deferendi. 402. I. eorumque impensis alij ad id munus deligendi. 3. I. 132. 2. Idem præstādum, si indocti sint, & inepti ad id munus præstādum. ibid. & a Vicarijs foraneis deferendi. 401. 2. indocti

INDEX RERVM.

Indocti item, & inepti ad alios confugiant, aut libros sibi comparent. 2. 2. & seq. aut è libro aliquid recitet, & qua ratione. 466. 2. quos potissimum libros comparent ad concionandi usum. 131. I. qua ratione industriae concionentur, quando, & quomodo ab episcopo cognoscendum. ibid. 3. I. 176. I. quando, & quibus sermones habitos exhibeant. 795. I. quo tempore concionem habeant, & qua potissimum hora. 401. 2. 481. I. quo loco in missa concionentur, & quo vestitu. 132. I. 481. 2. In oratorio, sacello, aut alibi quem locum ad concionandum deligant. 481. 2. qua ratione de libro euangeliorum aliquando concionentur. ibid. 132. I. 401. 2. 387. 2. 466. 2. quibus præcipue diebus, temporibus, & in quibus actionibus concionentur, seu sermonem habeant. 2. 2. 88. I. 401. 2. 466. 2. 482. I. diebus dominicis & festis. 2. 2. 466. 2. 482. I. 795. I. 807. I. In quadragesima, aduentu, diebusque ieiuniorum. 2. 2. 88. I. 401. 2. 482. I. In sacris quatuor temporibus. 119. 2. In solemnitatibus Domini. 88. I. 482. I. In administratione sacramentorum. 7. I. 466. 2. 482. I. baptismi. 505. 2. confirmationis. 88. 2. 482. I. Eucharistiæ. 512. I. extremæ uicisionis. 93. 2. 541. I. Penitentia. 518. 2. matrimonij. 554. I. ordinis. 547. 2. Die festo purificationis B. Virginis, de mysterijs & benedictione candelarum. 217. I. dominica ante cineres de eorum mysterijs, & utilitatibus. ibid. dominica quoque palmarum. ibid. 2. cum publicè supplicationes aut Iubileum celebratur. 88. I. 482. I. In exequijs, benedictionibus, & alijs officijs Parochialibus. 482. I. si id non fecerint diebus festis, & in ministracione sacramentorum, quomodo multandi. 985. 2. quomodo concionari possint episcopo in eadem ciuitate, oppido, aut loco concionante. 482. I. dum concionantur, missa in ea ecclesia a nemine celebranda, neque baptismus ministrandus. 132. 2. 348. decr. 2. neque celebranda missa in oratorijs intra parochiam existentibus, sine eorum aut episcopi licentia. 150. I. quod potissimum dicendi genus adhibeat. 130. 2. & seq. fideles doceant de ratione uerbi Dei audiendi. 210. 2. & seq. eosque; instruant ad præscriptum libri instructionum. 88. 2. nihil profanum de altari enūcient. 132. 2. 359. decr. 12. alioqui quomodo multandi. 985. 2. populum in conueniendi ad concionem negligenter reprehendant. 484. I. moneant discendentes a concione, & contumaces ad episcopum deferant. 88. 2. occasione prædicationis nihil pacifcantur, querant, vel accipiant. 479. I. neminem, etiam regularem, in sua parochia concionari permittant, nisi episcopi facultatem, aut benedictionis testimonium exhibeat. 88. 2. corruptelas in sua parochia extirpandas, & opera pietatis excitanda concionatori significent. 131. 2. 489. I. qua ratione ab iisdem concionatoribus quoad curam parochialem adiuuandi. 489. 2. curent officinas, & tabernas tempore concionis in quadragesima claudi. 404. I. librum instructionis prædicationis uerbi Dei habeant. 401. 2. vide concionatores.

QVOAD DIES FESTOS,

& sacra tempora.

Parochi diebus Dominicis, & festis in ecclesia parochiali celebrent. 16. I. 732. I. Alioqui quomodo multandi. 985. 2. quæ hora. 10. I. 149. 2. 467. I. 753. I. 987. I. concionem habeant. 2. 2. 466. 2. 482. I. 807. I. alioqui quomodo multandi. 985. 2. fidei initia tradant, & doctrinam christianam doceant. 2. 2. 795. I. alioqui quomodo multandi, 985. 2. aquam benedicant, & aspergant. 91. I. alioqui quomodo multandi. 985. 2. uesperas canant. 98. 2. 348. decr. 4. 419. 2. 795. 2. 807. I. alioqui quomodo multandi. 419. 2. 985. 2. Iter non suscipiant sine licentia. 420. 2. processiones introducant. 795. 2. moneant fideles, ut iisdem diebus missa Parochiali, & uerbi Dei prædicationi interfint. 10. 2. 797. I. populum instruat de cultu festorum. 86. I. 403. I. 807. I. quid cum eo agant pro eorum obseruatione. 435. 2. dies festos & uigilias denunciant. 86. 2. 382. decr. 2. missam non audientes, aut seruilia opera facientes deferant. 797. I. literas monitionis de conueniendi ad ecclesiam parochialem festis diebus, sæpe promulgent. 301. 2. diebus festis indulgentias & orationes publicas indicant ac denunciant, populumque; ad orationem hortentur, &c. 98. 2. 425. I. die dominico stationes, indulgentias procelliones &c. promulgent. ibid. matrimonia item. 552. I. & anniuersaria sequentis hebdomadæ. 308. 2. 423. I. quæne formula. 425. I. In solemnitatibus Domini diuina officia in ecclesia canant. 166. 2. 419. 2. curent magistratus in ecclesiam ad ea conuenire. 403. I. eos, qui rus ire solent, hortentur, ut iisdem diebus, in aduentu item, & quadragesima in ciuitatem ueniant. ibid. 62. decr. 12. parochiales hortentur, ut diem festum, & uigiliam S. Patroni obseruent. 87. I. 356. decr. 2. eiusdem iacti vitam populo explicent. ibid. Indicem dierum festorum, indulgentiarum, & celebratorum suæ parochiæ &c. conficiant, & exhibeant. 403. I. populum instruat, qua ratione anniuersaria sollempnitate, & sacra tempora celebranda sint. 88. I. occasione celebritatis alicuius festi diei, quando præfecti fungantur officio in propria ecclesia. 780. 2. celebritatum occasione, quot conuiuias clericos in mensa adhibere possint. 70. decr. 33. quomodo accedere possint ad huiusmodi celebritates, in aliena ecclesia celebrandas. 120. 2. 421. I. quæ seruent tempore iubilei, populum instruant, &c. 103. 2. & seq. dominica quadragesimam præcedente quod officium præstent erga populum. 215. I. & seq. abulis primis quadragesimæ diebus fieri solitis tollant, aut ad episcopum deferant. 213. 2. quadragesimæ initium die dominico præcedenti denunciant. 382. decr. 3. quæ opera pietatis in quadragesima præstanda populum doceant, quæue peccata præcipue fugienda. 214. 2. quando, & quomodo concedere possint facultatem ægrotis utendi cibis uetitis in quadragesima, aut non ieiunandi. 443. I. & seq. quid moneant ægrotos, quibus huiusmodi facultas conceditur. 63. decr. 20. sextis ferijs quadragesimæ qua ratione crucem adorandam exponant, eaq; de re populum instruant. 421. 2. quam diligentiam in præparandis fidelibus ad celebranda quatuor tempora adhibeant. 119. 2. quæne formula ea denunciant. ibid. populum moneant, ut in litanijs triuanijs ieiunium seruet. 784. 2. 404. I. die sabbati antiphonam de B. Virg. canant. 97. 2. 359. decr. 9. 422. I. alioqui quomodo multandi. 985. 2.

QVOAD SACRAMENTA.

Parochi, quam animi puritatem in sacramentis ministrandis adhibeant. 494. 2. & seq. antequam ea ministrant, peccati mortalis, si quo tenentur, saltem contritionem habere curent. 495. I. quam parati, & prompti esse debeant ad ea ministranda. ibid. quam præparationem, & orationem, antequam ea ministrant, adhibeant. ibid. ordinem ministrandi, & cæremonias in sacramentali recognoscant. ibid. quando, & qualem sacerdotem adhibeant comitem, si qua laborent ægitudine. ibi. clericos item parochiæ accersant comites, & quid eos moneant. ibid. 2. qualem in sacris vestibus, suppellectilibus, & uasnitore adhibeant, quomodo habitu ministrant. ibid. preces, & sacramentorum formulas de libro legant, non memoriter recitent. ibid. sacramentorum vim, & usum qua ratione dum ea ministrant, explicent. ibid. 7. I. 466. 2. 482. I. si que non fecerint, quomodo multandi. 985. 2. qua ratione in via se gerant, & orationes recitent, cum ad sacramenta ministranda proficiscantur. 495. 2. qua attentione, pietate, uocis distinctione &c. uerba recitent, cæremonias adhibeant, & sacramenta ministrant. ibid. & seq. quando lumina in ijs ministrandis adhibeant. 496. I. qua intentione, & attentione ministrant. ibid. in ministrando nihil peccant, aut exigant. ibid. 6. 2. alioqui quomodo multandi. 986. I. populum ad suscipienda sacramenta hortentur, & excitent. 7. I. 359. decr. 10. quo habitu fideles ad ea suscipienda accedere curent. 496. I. curent uelatos arma deponere. ibid. 91. 2. & mulieres esse uelatas. 496. I. idem etiam curent in patris, paranymphis &c. ibid. qua pietate curent fideles ijs ministrandis adesse. ibid. quos adesse non permittant. ibid. quæ alia

INDEX RERVM.

alia in eorum ministracione curent. ibidem. cum ea non sine incommoditate ministrare possunt, quomodo ei rei ab episcopo prouidendum. 6. 2. quæ sacramenta ex officio ministrare possunt. 496. 1. quæ rubricas, & instrucciones in ijs ministrâdis generatim seruent. 494. 1. quæ cautione ea ministrant tempore pestilentie. 239. 2. & seq. vide sacramenta.

QVOAD BAPTISMVM.

Parochi, Quas Rubricas seu instrucciones in baptisimo ad ministracione seruent. 496. 2. quæ in eius ministracione, quod ad materiam, & formam attinet, animaduertât, & populum doceant. ibid. qualem aquam adhibeant. ibid. ad benedictionem fontis baptismalis statim diebus accedant. ibid. 134. 2. qui excipiantur. 135. 2. quæ ueritate reportent. 496. 2. quomodo aquam baptismalem in baptisterium effundant, & fontis actionem peragât. ibid. & seq. fontis actione peracta, missam celebrent. 497. 1. quæ ratione, tum aquam baptismalem, tum etiâ fontem a fordibus purum, & nitidum toto anno asseruent. ibid. quomodo se gerant, si aqua baptismalis corrupta uel deficiat. ibid. fontem claudant, eiusue clauem apud se asseruent. ibid. 133. 2. 359. decret. 9. alioqui quomodo multandi. 986. 1. quid faciant, si aqua baptismalis congelat, aut nimis gelida fiat. 497. 1. & seq. populum doceant, qualis aqua adhibenda sit instante necessitate. ibid. 2. quam formam in baptizando seruent. ibid. eandem populum doceant, ac præcipue obstetrices. ibid. 135. 2. 407. 1. an illam teneât, experiantur, earumq; nomina in libro notent. 497. 2. quando utantur forma sub conditione. ibid. quomodo formam adhibeant infanti, in aliquo corporis mēbro ob necessitatem baptizando. ibid. & seq. quæ seruent in monstro humano baptizando. 498. 1. quid doceant fideles, quoad ministrum baptismi in casu necessitatis. ibid. doceant, ut cum de partu dubitatur, parochum, aut alium ecclesiasticum accersant. ibid. & seq. moneant item parentes, ne proprios filios baptizent, nisi in summa necessitate. ibid. 2. quomodo baptismum ministrant, tum immersionis, tum infusionis ritu. ibid. quomodo ministrēt, quoue ordine, cum plures simul offeruntur, aut mares & feminae simul. ibid. 219. 2. Infantes in hebdomada autentica nati, & pentecosten præcedenti in cathedrali deferri curent. 498. 2. a baptizando solemnitate in sabbato Sancto, & pentecosten abstineant. ibid. ritus & cæremonias in baptisimo adhibendas, earumq; mysteria teneant, & eas adhibeant, præterquam in casu necessitatis. 499. 1. ipsiq; soli eas adhibeant. 219. 1. quas adhibeant cæremonias, antequam baptismus ministraretur, & quid illæ significent. 499. 1. & seq. quas adhibeant, cum ad baptismum fontem uentum est, & quid significent. 500. 2. quas item adhibeant peracto baptisimo, & quid significent. ibid. & seq. quæ animaduertant, ac seruent in compatribus seu patrinis. 501. 1. quot, & quales compadres adhiberi permittant. ibid. & quos adhiberi non permittant, ab eorq; munere rejiciant. ibid. 7. 1. 62. decret. 10. 219. 2. 338. dec. 16. quales potissimum a fidelibus eligi moneant compadres. 7. 1. 501. 1. si compadres rudes esse suspicentur, ab illis fidei rudimenta ante recitari iubeant. 135. 2. 358. dec. 7. symbolum, & oratione dominicam simul recitari iuxta ritum iubeant. 501. 2. christina ab ijs tangi non permittant. ibid. 7. 2. nihil item ab ijs infanti, eiusue parentibus donari. 501. 2. neque ob id infantem in altari collocari. ibid. eisdē compatribus linteola in baptisimo adhibita osculanda non præbeant. ibid. eos moneant de officio erga filios debito. ibid. quæ curent ac præmoneant, antequam infans in ecclesiam ad baptismum deferatur. ibid. ut ante nonum diem deferatur. ibid. sineq; vilo pompæ ornatu. ibid. id etiam sæpe populum doceant, etiâ quoad compadres. 219. 2. candelam deferri præmoneant, & qualem. 501. 2. moneant, ne turpe nomen imponant, obscenum, & c. sed sancti alicuius. ibid. 135. 2. exposito infanti nomen in scheda collo appensa im-

ponant, & in libro notent. 502. 1. eâ schedulam a præfectis hospitalium asseruari moneant. ibid. quid populum doceant de huiusmodi infantibus expositis. ibid. cum iter ad ecclesiam longius est, aquam in via portari moneant. ibid. vestem item candidam deferri ad baptismum curent. ibid. quæ curent, cū timetur de partu. ibid. cum periculum fœtū imminet, qua ratione eum baptizari doceant. ibid. quid curent, si mulier antequam pariat moriatur, quamue cautionē in extrahendo infante adhiberi. ibid. & seq. preces pro fœtu adhiberi curent, ac super mulierem pariturâ orēt, eiq; benedicant. ibid. 2. quæ seruent, & parent, antequam baptismum ministrant. ibid. caueant, ne in peccato mortali ministrant, neque cibo sumpto. ibid. & qua potissimum hora ministrant. ibid. 219. 2. alienæ parochiæ infantem non baptizent, nisi in casu necessitatis. 135. 1. 502. 2. aut de proprij parochi, vel episcopi licentia. 502. 2. quid inuestigent de baptisimo domi adhibito, & quomodo se gerant in dubio. ibid. 220. 1. In sola ecclesia parochiali solemniter baptizēt. 502. 2. antequam baptizent, qua ratione oleum, & christina præparent. ibid. christina vel oleo veteri non utantur, nisi in casu necessitatis. ibid. 135. 2. 358. dec. 8. ad ea accipienda in tempore mittant. 502. 2. Nouis acceptis vetera comburant. ibid. 133. 1. quomodo asseruent, & præparent vascula, quibus ad ea accipienda utuntur. 133. 2. loci, in quo asseruantur, clâues apud se retineant. ibid. 2. alioqui quomodo multandi. 986. 1. quomodo se gerant, si oleum intra annum deficere videatur. 502. 2. & seq. quæ parent ad lauandas & abstergendas manus suas, & caput baptizati. 503. 1. quot & qualia mantilia ad illum usum parent. 805. 2. vide fabaria. quale sal adhibeant, & quomodo benedicant. 503. 1. librum sacramentalem parent, ac præuideant. ibidem. clericum, & lumina adhibeant. ibidem. superpellicem & stolam adhibeant. ibid. 219. 2. quæ alia in ministracione animaduertant. ibid. quos præfentes baptismi adesse non permittant, quæ pietate eos qui interfunt, adesse moneant. 219. 2. In eo ministrando decreta Prouincialia seruent. 805. 2. quæ seruent post baptismum. 505. 2. soli manus lauent. ibid. linteola in baptisimo adhibita ad profanum usum non adhibeant. ibid. sermonem habeant, & qua de re. ibid. alioqui quomodo multandi. 985. 2. compadres moneant de cura filio adhibenda. 505. 2. doceant item cognationem spiritualem contractam. ibid. moneant de cautione infanti adhibenda, & de excommunicatione inobedientibus proposita. ibid. ea de re decretum sæpe euulgent. 136. 1. 407. 1. quæ ratione procedant contra inobedientes. 407. 1. moneant de benedictione a puerpera accipienda. 7. 2. 505. 2. quid in ea benedictione caueant. 91. 2. 349. dec. 14. 505. 2. & seq. conuiujs, seu comestationibus occasione baptismi non interfunt. 349. dec. 13. 506. 1. Infante, compadres, & baptismi diem in libro notent, quæ formula. 7. 2. 425. 1. 506. 1. 805. 2. etiam si infans domi baptizatus sit. 135. 2. compadres quoque domi adhibitos notent. ibid. 303. 1. librumque ad baptizatorum usum habeat. 7. 2. qui nō habuerint, aut nō recte asseruarint, & c. quomodo multandi. 985. 2. diem baptismi a fidelibus coli curent. 303. 2. 506. 1. & ob eam causam in libro a parentibus notari moneant. ibidem. quomodo baptismum ministrant tempore pestilentie. 241. 1. benedictionis infantum, cum primum in ecclesiam introducuntur, consuetudinem reuocent. 135. 2.

QVOAD CONFIRMATIONEM.

Parochi quæ curent atque exequantur, episcopo sacramentum confirmationis ministrante. 507. 1. literas pastorales dominico, aut festo die præcedente promulgent, diem indicant, & populum instruant. ibid. 7. 2. 88. 2. 136. 1. quæ præcipue doceant de religioſa huius sacramenti susceptione. 136. 1. 507. 1. & quoad illius materiam, & formam, virtutemq; in eo collatam. 7. 2. 507. 1. & seq. doceant item illius effectus, & dona collata. 507. 2. quid doceant, quoad tempus & ritum,

INDEX RERVM.

tum, quo ministratur. 508. 1. curent, ut omnes qui possunt ac debent, illud suscipiant, & negligentes oburgent. ibid. 2. 136. 1. quam præparationem ante illius ministracionem adhiberi curent, & agenda præmoneant. 136. 1. 508. 2. orationem publicam ea de causa instituant. 220. 2. 508. 2. confirmandos notent. ibid. eosdem ad ecclesiam conuocent. 220. 2. quid seruent, cum pueri natu minores confirmantur, ut eius rei memoria conferuetur. 508. 2. ægrotos confirmari curent. ibid. eos, qui turpe nomen habent, illud mutare curent. ibid. 221. 1. quos non accedere præmoneât. 508. 2. quam præparationem spiritualem a confirmandis adhiberi curent. ibid. & seq. tum etiam externam, & corporis, & vestitus. 220. 2. 509. 1. qua ratione cum populo procedant ad ecclesiam, in qua sacramentum confirmationis ministrandum est. 509. 1. quando, & qua ratione, an confirmandi, eorumq; patrum norint fidei rudimenta, cognoscant. ibid. 2. 220. 2. quæ præmoneant, quoad patrinorum electionē. 509. 2. & seq. alienæ diocesis homines, ne accedant, præmoneant. 136. 2. post confirmationem quæ præsent. 511. 2. populum ad ecclesiam reducant, & quid moneant. ibid. confirmatorum schedulas quomodo asseruent, & recognoscant. 407. 1. confirmatos ad præscriptam formam in libro describant. 8. 1. 425. 1. qui non fecerint, quomodo multandi. 985. 2.

QVOAD SACRAMENTVM Eucharistiæ.

Parochi quas rubricas, seu instrucciones in sacramento Eucharistiæ seruent. 512. 1. quæ populum doceant, & quando de illius excellentia, de modo accedendi, eiusue fructibus, vi, dignitate, & c. ibid. 719. 1. 726. 1. siq; id non fecerint, quomodo multandi. 985. 2. quando, & quomodo populum cohortentur ad frequentem sacrae communionis usum. 92. 1. 512. 2. ad illâ eū cohortentur, præsertim in solemnitatibus. 512. 2. In aduentu, & quadragesima. 136. 2. in aggressionem alicuius rei difficilis, itineris periculosi & c. eorq; item absoluto. 304. 1. 512. 2. itidē mulieres proximè parituras. 304. 2. 513. 1. qua ratione sanctissimam eucharistiam asseruent. 513. 1. qua ratione tabernaculum claudant, ornēt, & c. ibid. eius clâues apud se asseruent. ibid. 133. 2. 359. dec. 9. In eo nihil aliud asseruent. 513. 1. si in ijs peccarint, quomodo multandi. ibid. quot, & quales pixides habeant. 513. 1. lampadem ante eucharistiam habeant. 513. 1. alioqui quomodo multandi. 986. 1. quot particulas eucharistiæ asseruent, & quando illam renouent, 408. 1. 513. 1. si stato tempore non renouent, quomodo multandi. 986. 1. hostias, & vinum communionis populi suis sumptibus parent, nisi ab alijs ex probata consuetudine paranda sint. 424. 2. quam recitet hostias adhibeant. 513. 1. quos admittant, vel non admittant ad sacram communionem. ibid. & seq. 718. 1. & seq. non ministrant hæreticis, schismaticis, excommunicatis, publicis peccatoribus, & c. ibid. reis capite damnatis in tempore ministrant. ibi. amētibus quâdo ministrant. ibid. & pueris natu minoribus. ibid. antequam illos admittant, primum instruant, & quando, quæue ratione. ibid. 8. 1. 408. 1. 718. 2. & sequen. instruant item eos, qui raro communicant. 8. 1. quam animi præparationem a fidelibus adhibendam asseruat. 513. 2. & seq. quæ doceant in ipsa communionem seruanda. 514. 1. quam præparationem corporis adhibendam doceant. ibid. 2. 804. 1. qua ratione eucharistiam ministrant. 515. 1. 723. 2. & seq. quando, & quomodo in missa ministrant. 515. 1. 724. 2. & seq. tum etiam extra missam. 515. 1. 723. 2. quæ alia ad eam ministrandam præparent, & in ministracione seruent. 515. 1. quæ post communionem populum doceant. ibid. quam præparationem adhibeant in communionem frequentis populi. ibid. 721. 2. & seq. viros separatim a mulieribus communicent, & qua ratione. 516. 1. 721. 1. & seq. quæ in tota ministracione seruet, quoue ordine ministrēt. 516. 1. 723. 2. & seq. post ministracionem quæ seruent. 517. 1. 724. 2.

Parochi quæ seruent in Paschali communione. 517. 1. & seq. constitutionem concilij Lateran. de communione ab omnibus sumenda quando promulgent. ibid. deq; ea sumenda quando, & qua ratione populum moneât. 409. 1. 720. 1. nomina eorum qui communicare debēt, in quadragesima describant. 222. 2. 517. 2. decretum de ea non sumenda extra ecclesiam parochialem quando euulgent. 408. 2. fideles hortentur, ut ipso die paschalis communicent. 517. 2. moneantq; ut schedulam asserant. 719. 2. & seq. sacram eucharistiam ipsi ministrēt. 92. 2. 517. 2. 723. 2. quando alium sacerdotem adhibere possint. 92. 2. 517. 2. 723. 2. quibus eam ministrant. 62. dec. 12. 517. 2. 719. 1. & seq. alienæ parochiæ hominibus non ministrant. 517. 2. quando non ministrēt ijs, qui confessorio extra Diocesim confitentur. 351. dec. 27. neminem ad eam admittant, nisi testimonij confessionis in tempore exhibeat. 772. 2. eaq; de re fideles moneant. 773. 1. peregrinos & aduenas quomodo ministrare possint. 517. 2. 719. 2. ægrotis suæ parochiæ eo tempore ministrant. 517. 2. quomodo se gerāt cum ijs, qui in paschate abfuerint, & alibi communicarint. ibid. 408. 2. 719. 2. eos qui non comunicarint, quâdo, & qua ratione moneant. 517. 2. 796. 1. & episcopum deferant. 8. 1. 517. 2. qui non detulerint, quomodo multandi. 986. 1. quando, & quomodo communicatos denuncient. 409. 1. 720. 2. quamdiu eos interdicti tempus ijs prorogare possint. ibid. 796. 1. eorū, quibus prorogant, & interdictorum item ob eam non sumptam, quando exhibeant ac deserant nomina. 409. 1. 720. 2. communicantes in libro notent. 518. 1. etiam peregrinos & aduenas. ibid. 408. 2. 719. 2. Parochi sodalitatē corporis Domini instituant. 8. 2. alioqui quomodo multandi. 986. 1. quæ præmoneant ante solemnitatem corporis Domini. 139. 1. 785. 1. Indulgentias ob eam concessas euulgent, & ad consequendas hortentur. ibi. qua ratione moneant, ut processioni fideles interfunt. ibid. dominica ante eam solemnitatem eos hortentur ad confessionem, communionem, & c. 408. 1. dominica tertia vniuscuiusque mēsis processionem sanctissimi sacramenti agant. ibid. si in custodienda, & asseruanda eucharistia, ministranda, & exponenda peccarint, quomodo multandi. 986. 1.

QVOAD MISSAM, ET diuina officia.

Parochi quibus diebus in ecclesia parochiali celebrent. 16. 1. 732. 1. & qua hora. 10. 1. 149. 2. 467. 1. 733. 1. 987. 1. eam nullius gratia metue anticipent, aut retardēt. 10. 2. 467. 1. si stato hora non celebrent, aut extra propriam ecclesiam, quomodo multandi. 985. 2. missas quouis modo debitas non omittant. 466. 2. si quid indecens in ecclesia fiat, missam aut diuina officia non prosequantur. 802. 1. missam non celebrent in ecclesia monialium sine speciali facultate. 337. dec. 8. sine facultate non suscipiant onus in alia ecclesia celebrandi, & quomodo ea facultas concedenda. 148. 2. 351. dec. 24. 424. 2. si aliter susceperint, quomodo multandi. 424. 2. cum in missa eleuant corpus Domini, campana pullanda. 66. dec. 6. ea celebrata, ægrotos inuisant. 223. 2. 425. 1. 534. 2. & in libro subscribant, quo nomine celebrarint. 150. 1. qua ratione in ea eucharistiam ministrant. 515. 1. 724. 2. & seq. quæ, & quando in missa denuncient. 737. 2. moneant populum, ut diebus festis missam in Parochiali audiat. 10. 2. & patres famulias, ut filios, & famulos iubeant diebus festis missa interesse. ibid. 1. 403. 1. ea de re literas pastorales euulgent. 148. 2. 301. 2. 358. dec. 4. quid doceant fideles, quoad missæ audiendæ rationem. 96. 2. & seq. moneât, ut nemo ad audiendam missam extra ecclesiam consistat. 802. 1. missas Pontificales Dominica præcedente denuncient. 307. 2. & fideles ad eas conuenire hortentur. 152. 2. quibus diebus diuina officia solemniter celebrant. 166. 2. 419. 2. quibus item diebus vespers celebrant. 98. 2. 348. dec. 4. 420. 1. 795. 2. 807. 1. quæue ratione diuina officia celebrent. 419. 2.

QVOAD

INDEX RERVM.

QVOAD SACRAMENTVM Pœnitentiæ.

Parochi quas rubricas, seu instructiones seruent in Sacramento Pœnitentiæ ministrando. 518. 2. si eas non seruant, quomodo multandi. 986. 1. quid generatim doceant, hortenturq; populum sibi commissum. 518. 2. 773. 1. hortentur ad frequentem confessionem. 518. 2. doceant pœnitentiæ fructus, & vtilitates. ibid. moneant fideles, ne differant confessionem vsque in postremos quadragesimæ dies. 111. 222. 2. 519. 1. negotiū, actionemue, aut iter suscepturos ad confessionem hortentur, itemq; eo absoluto. 304. 1. 519. 1. mulieres item proxime parituras. 304. 2. semel in anno suorum parochialium confessiones audiant. 10. 2. quibus præcipue temporibus assidui esse debeant in confessionibus audiendis. 111. 519. 2. quos sibi in paschate adiungant adiutores ad confessiones audiendas. 351. decre. 29. 771. 2. quomodo hebdomadas partiantur pro audiendis in quadragesima confessionibus. 222. 2. 772. 1. curent suos parochiales confiteri ante Dominicā palmarum. 772. 1. Indicem pœnitentiæ in paschate conficiant. 410. 2. quam faciles se præbeant, quæ ratione consentiant, vt sui parochiales alijs sacerdotibus confiteantur. 410. 1. 771. 2. & seq. quibusue id potissimum permittant. 410. 1. 772. 1. quibus sacerdotibus concedere possint, vt suæ parochiæ hominum confessiones audiant. 409. 2. & seq. quam rationem ineant, vt sciāt, an omnes sui Parochiales in paschate confessi sint. 772. 2. eorum omnium nomina in libro notent. ibid. inconfessorum rationem quando, & quomodo ineant, & indicem exhibeant. 773. 1. eosdem moneant, vt confiteantur. 796. 1. quamdiu confitendi tempus illis prorogare possint ex causa. ibid. eos, qui præstitæ confessionis testimonium in tempore non exhibent, in paschate nō communicent. 772. 2. eaq; de re populū moneant. 773. 1. extra diœcesim confitentibus quando eucharistiam non ministrent. 351. decre. 27.

Parochi quomodo in ministrando pœnitentiæ sacramento se comparent, & ne auctoritatis suæ fines transgrediantur. 519. 1. in peccato mortali, aut aliqua censura irretiti non ministrent. ibid. quam vitæ bonitatem adhibere curent, quæ ratione ad eam se excitent. ibid. Inanis gloriæ, lucri cupiditate, curiositate, &c. ad confessiones audiendas non accedant. ibid. 2. omnem propriæ vtilitatis speciem fugiant. 772. 1. qua scientia instructi esse debeant. 519. 2. alienæ parochiæ hominum confessiones non audiant sine facultate. 409. 2. 720. 1. 771. 1. quomodo possint audire peregrinos, & aduenas. 409. 2. & confessiones hominum parochiæ vacantis, derelictæ, vel adiumento egentis. 410. 1. a casibus referuatis sine facultate non absoluant. 720. 1. quæ ratione vitæ facultate sibi data ab ijs absoluenti. 771. 2. quæ speciatim doceant, hortenturq; facere pœnitentes. 520. 1. quæ in ministrando pœnitentiæ obseruent. ibidem. orationem, ac preces præmittant. ibi. extra ecclesiā confessiones non audiāt, nisi vrgēte necessitate. ibi. eas audiāt in sede confessionali, quotq; sedes habere debeāt. ibid. mulieres, qua hora, & quo loco audiant. ibid. quo vestitu & corporis statu audiant confessiones. ibi. & seq. quæ generatim perquirant initio confessionis. 521. 1. rudimenta fidei a contentibus recitari iubeāt. ibid. quomodo eos adiuuent, quæ cautione de peccatis interrogent. ibid. & seq. quæ caueant in danda absolutione, quosque non absoluant. 521. 2. quomodo ad contritionem pœnitentes excitent, & in eius defectu se gerant. ibid. auditæ confessionis testimonium quando tradant. 522. 1. confessos in libro notent. ibid. nihil accipiant, omnemque auaritiæ suspicionem fugiant. ibid. quam cohortationem, & monitionem auditæ confessione adhibeant. ibid. & seq. quomodo imponant pœnitentiā. 522. 2. & seq. quæue potissimum pœnitentiæ generant. 523. 2. quo ordine ministrent pœnitentiæ sacramentum. 524. 1.

Parochi quomodo absoluant ab excommunicatione. 525. 1. de eius grauitate populū instruant. 93. 1. quomodo excommunicatos denuncient, ac deferant. 63. de-

cre. 21. 282. 2. 339. decre. 19. si non detulerint, quomodo multandi. 411. 2. vim censurarum populo explicent. 282. 2. interdictionum nomina, & tempus interdictionis cancellarium deferant. ibid. alioqui quomodo multandi. 411. 2. solutos ab interdictione populo denuncient. 93. 1. eos, qui solemnē pœnitentiā agere debent, ad episcopum deferant. 93. 1. & implicitos in peccandi laqueis. 410. 1. canones pœnitentiales nosse debēt. 525. 2.

QVOAD VISITATIONEM, & curam infirmorum.

Parochi quas rubricas seu instructiones in visitatione, & cura infirmorum seruent. 534. 2. maximā circa ægrotos adhibeant diligentiam. ibid. 773. 1. 806. 1. & seq. eosdem sæpe inuisant, ac præcipue missa celebrata, debitaq; officia præstent. 7. 1. 10. 2. 223. 2. 425. 1. 534. 2. moneant populū, vt se pro ægrotis accersat. 534. 2. & seq. monendi item de ægrotis in cauponis. 317. 1. ad monendi quoque a medicis. 10. 2. quos adhibeant sacerdotes vel laicos ad ægrotos inuisandos, cū ipsi præsto esse non possunt. 141. 1. 535. 1. qua cautione mulieres ægrotas inuisant. 535. 1. ægrotis pauperibus qua ratione subueniri curent, pro eisq; collectam faciant. ibid. 197. 1. Parochum propinquum ægrotantem, sacerdotes, & clericos suæ parochiæ quamprimum inuisant. 535. 1. inquirant de ægri statu, moribus, &c. ibi. super illum orent. ibid. quo vestitu ad inuisendum accedant. ibid. quas cohortationes & monita ad ægrotū adhibeant. ibid. & seq. hortentur ad morbi vim patienter ferendā. ibi. ad salutem animæ sollicitè procurandam. 535. 2. moneant, vt sacras imagines, & aquam benedictam apud se habeat. ibid. vt elemosinas eroget, & orationes fieri curet. ibid. pro eodem ipsi orent. ibi. 140. 2. & orationem a parochialibus fieri curent. 536. 1. moneant, vt si conualuerit, primo ad ecclesiam veniat, vt super illum oretur. ibid.

Parochi quando, & qua ratione ægrotum ad confessionem hortentur. 536. 1. qua ratione eum audiant, tum matrem, tum foeminam, & quo item vestitu. ibid. 2. 535. 1. testimonium confessionis ei tradant. 536. 2. alioqui quomodo multandi. 411. 1. quam pœnitentiā imponant. 536. 2. ad indulgentiam consequendam hortentur. ibid.

Parochi quando, & qua ratione ægrotum ad sacram communionem hortentur. 536. 2. quando pro viatico illi ei ministrent. ibid. post viaticum, & extremam vntionem quomodo ministrent. ibid. 137. 1. 222. 1. in paschate item ministrent. 304. 1. quæ curent, & exequantur pro eucharistia ad ægrotos deferenda. 8. 2. 137. 1. 221. 2. 536. 2. 804. 2. ob eam rem sodalitatē corporis Christi instituant. 8. 2. 536. 2. curent, vt patresfamilias eam, cum defertur, prosequantur. 304. 1. 536. 2. populū quoque ad id sæpe hortentur. 537. 1. quos adhibeant in ea deferenda comites. ibid. ipsi eam deferant. ibid. 137. 1. 359. decre. 11. impediti, quem alium sacerdotē adhibeant. ibid. noctu non afferant extra necessitatē. 537. 1. quot particulas deferant. ibid. 8. 2. quando vnā tantum deferre possint. 62. decre. 11. 537. 1. quæ parari præmoneant, & curēt in cubiculo ægroti. 221. 2. 537. 1. signum campana ante dari curent. ibid. quo habitu deferant. 222. 1. 537. 1. quot adhibeant comites clericos, & quo vestitu. 221. 2. 537. 1. quo vasculo deferant, & quomodo vasculum ferant in via. 537. 1. sacculum ad illud deferendum habeant, & qualem, & quando adhibeant. 136. 2. 537. 2. quas preces in deferenda eucharistia adhibeant. 63. decre. 15. 222. 1. de ægri statu quid videant, antequam ministrent. 537. 2. quid faciant, si ægrotus non possit communicare. ibid. 222. 1. qua ratione si nullum sit impedimentum, ægrotum ad illam sumendam disponāt. 537. 2. si sine sacra hostia domum redeant, quid faciant. ibid. 62. decre. 11. prælato alicuius ecclesiæ quando, & qua ratione illā ministrent. 537. 2. Itemq; sacerdoti vel clerico. ibid. quo ordine eucharistiam ægroti ministrent. 537. 2.

Parochi quæ monita ad ægrotum adhibeant, si morbus grauior fuerit. 537. 2. & seq. quando, & qua ratione ad

INDEX RERVM.

ad testamenti factionem illum hortentur. 538. 1. quæ præcipue illum moneant pro conscientie satisfactione. ibid. nondum confirmatum confirmari curent. ibi. ad viaticum, & extremam vntionem petendam hortentur. ibid. quæ alia moneant circa animæ salutem, & præparationem ad mortem, quæue ratione illius benedictionis occurrant. ibid. eum inducant ad benedictionem episcopalem cum indulgentia petendam. 141. 2. 538. 2. eamq; indulgentiam sæpe euigilent. 305. 2. In grauescente morbo, quæ alia præstent. 538. 2.

QVOAD EXTREMAM vntionem.

Parochi quas rubricas seu instructiones in extrema vntione ministranda seruent. 540. 2. quando, & qua ratione populū doceant illius vim, & vtilitates, & fructus. 93. 2. 541. 1. si id non fecerint, quomodo multandi. 985. 2. maximam diligentiam ad eam ministrandam adhibeant, quæue exemplo ad eam se excitent. 140. 2. 223. 2. 542. 1. si negligentes sint, puniendi. 223. 2. ægrotum ad eam petendam excitent, quæue ratione fideles ad eam percipiendam accedant. 542. 1. soli ipsi eam ministrent, nisi inister necessitas. 223. 2. quando simul cum eucharistia oleum infirmorum deferant. 140. 2. 542. 2. ægroti, dum integris est sensibus, ministrent. 542. 2. quomodo se gerant, si dubitetur an sit viuus. 223. 2. 542. 2. quid agant, si breui moriturus videatur ægrotus, aut ipsi in ministrando deficiant. 542. 2. aut si per errorem aliud oleum adhibuerint. ibid. 223. 2. quot sacerdotes, & clericos adhibeant. 141. 1. 542. 2. quo vestitu ministrent, ac deferant. ibid. qua ratione vas sacri olei in uia deferant. ibidem. quæue preces in via recitent. 63. decre. 15. quæ parari curent in domo ægroti. 141. 1. 542. 2. curent, eos qui adsunt, simul orare. 542. 2. & seq. quibus hoc sacramentum ministrent. 543. 1. quam præparationem ab ægroti adhiberi curent. ibid. curent, vt ante confiteatur, & communicet. ibid. quando ministrent inconfessis. ibid. quam fidem ad id suscipiendum in infirmo excitent. 543. 2. partes corporis vngendas abluant. ibid. quoties hoc sacramentum ægroti ministrent. ibidem. quæue ordine. ibid. quas caeremonias, & ritus in eo ministrando seruent, & quid illæ significant. 541. 2. quas corporis partes vngant. ibid. mulieribus renes non vngant. ibi. 141. 1. quæ agant post ministracionem. 546. 1. qua ratione ægrotum consolentur, & ad recte moriendum excitent. ibid. 141. 1. quid domesticos moneant. ibidem. 543. 1. si ipsi adesse non possint, quos assistere curent. 141. 1. quas preces, cum ad ecclesiam redeunt post ministracionem, recitent. 546. 1. quæ alia officia erga infirmum prope moriturum præstent. 141. 1. 359. decre. 15. 546. 2. si in ijs negligentes sint, quomodo multandi. 586. 1. & ad episcopum deferendi. 141. 2. an ea præstiterint, a quibus obseruandi. ibid. 1. 359. decre. 15. librum habeant mortuorum suæ parochiæ, & in eo officia erga ægrotos adhibita notent. 224. 1.

Parochi singuli vas sacri olei habeant, etiam si plures sint in eadem ecclesia. 133. 1. quæue ratione illud domi asseruent, cum id eis conceditur. 140. 2. medicos obseruent, an bullam Pij Quinti in infirmorum visitatione seruent. 806. 1.

QVOAD SACRAMENTVM ordinis, & clerum.

Parochi quæ doceant, & exequantur, proposito edicto de sacra ordinatione. 547. 1. edictum & literas ea de re promulgent. 144. 2. 446. 1. 547. 1. processionem agant, & preces adhiberi curēt. 145. 1. 355. decre. 1. 446. 1. 547. 2. quatuor temporum ieiunia, & orationem sacræ ordinationis causā denuncient. 64. decre. 22. 119. 2. 547. 2. quæ alia præstent, & populū doceant. 547. 2. Quæ denuncient, & inquirant circa ordinandos. 447. 2. 549. 2. 778. 2. qua ratione hortentur parentes, vt filios clericali militia offerant. 548. 1. quam curam adhibeant in adscribendis militia clericali, quæue ratione eos eru-

diant, & instituant. 141. 2. 412. 1. 468. 1. 792. 2. ea de re ad episcopum scribant. ibi. Si id non fecerint, quomodo multandi. 986. 2. ordines suscepturos congruo vestitu episcopo se præsentare curent, moneantq; de testificationibus afferendis. 550. 1. Populū doceant de cleri dignitate, & honore eidem exhibendo. 548. 1. quid item doceant sacramento ordinis initiatos. ibid. 2. cleri suæ parochiæ indicem apud se habeant. 790. 1. eius mores, studia, & obseruent. 547. 2. ea de re ad episcopum scribant. 69. decre. 28. Si id non fecerint, quō multandi. 986. 2. quam diligentiam in studijs clericorum adhibeant. 416. 1. clericos moneant de sacra communionem statis diebus sumenda, & inobedientes deferāt. 16. 2. 807. 2. quando monendi ab ecclesiasticis a parochia discedentibus, vel in eam habitata venientibus. 789. 1. de discedentibus ab ecclesia, cui adscripti sunt, quando, & quos moneant. 412. 2. si id non fecerint, quomodo multandi. 413. 1. ecclesiasticos non residentes, aut absentes quando, & cui denuncient. 22. 1. 415. 1. Alienæ Diœcesis clericos quando, & quibus denuncient. 65. tit. 2. decre. 1. curam diligentem infirmorum ecclesiasticorum habeant. 425. 1. eos inuisant. 535. 1. & mortuos quando, & quibus denuncient. 789. 2. si nō denunciarint, quæ debent ex præscripto instructionū de statu cleri, quomodo multandi. 986. 2.

QVOAD SACRAMENTVM Matrimonij.

Parochi quas rubricas, seu instructiones in sacramento matrimonij seruent. 550. 1. quæ doceant populū. ibid. Decreta Tridentina de matrimonio tum ipsi norint, tum etiam populo denuncient, & explicent. ibid. 392. 806. 2. Matrimonij vim, institutionem, naturam, & sanctitatem quando, & qua ratione populo explicēt. 102. 2. 550. 1. & seq. si id non fecerint, quomodo multandi. 985. 2. Doceant item, quomodo matrimonium sit contrahendū. 550. 2. & quomodo in eo versandum sit, & moriendum, quæue ratione. ibid. 551. 1. euilgont anathema violentibus matrimonij libertatem propostū. 550. 2. quæ seruent in matrimonij vagabundorum contrahendis. ibid. 64. decre. 26. & eorum, qui in sinibus hereticorum habitant. 64. dec. 25. 551. 1. & eorum, qui olim coniuncti fuerant cum ijs, quos obijisse rumor est. 551. 1. quam diligentiam adhibeant in denunciationibus, alijsq; ibid. matrimonium ad præscriptum densent. ibid. neque denunciations remittant sine facultate. ibid. 64. decre. 26. antequam denuncient, quid de sponsis inquirant. 551. 1. impedimenta matrimonij nosse studeant, & populo explicent. ibid. constitutiones, & literas decretales ad declarationē impedimentorū matrimonij noscere debent. 190. 1. an impedimentum aliquod subsit in matrimonio contrahendo, inuolūget. 551. 1. 102. 2. in quarto & quinto gradu cognationis matrimonium non impediunt. 287. 1. moneant contrahentes excommunicationis propostæ scienter contrahentibus in gradu prohibito. ibid. 551. 2. Antequam in matrimonium denuncient, consensum sponsum quoad denunciations exquirant, & qua ratione. 64. decre. 26. 102. 2. 190. 1. 287. 1. 351. 1. 551. 2. exquirant etiam, an de voluntate parentum matrimonium ineat, & sponso ea de re moneant. 315. 2. 551. 2. Moneant itē, ne impedimento aliquo irretiti illud ineant. ibidem. eosdem hortentur, vt ad matrimonium ieiunijs, & orationibus sese præparent. ibid. 287. 1. denunciations in missa post Euangelium faciant. 552. 1. & qua formula. ibid. quomodo se gerant, si quod detegatur impedimentum, aut aliqua existat dubitatio. ibid. 103. 1. 352. decre. 34. si nullum subsit, denunciations nō procraftinent. 392. 552. 1. etiam si quod impedimentum falsum malitiose afferatur. 552. 1. transactis duobus mensibus a denunciationibus factis, matrimonium nō celebrent, nisi iterum denunciarint. ibid. 2. 287. 1. 352. decre. 32. neque illud celebrent eo die, quo facta est vltima denunciatio, nisi inister aduentus, aut quadragesimalis militia offerant. 548. 1. quam curam adhibeant factarum. 352. decre. 33. sponso moneant, vt antequam ma-

INDEX RERVM.

matrimonium contrahant, precibus insistent, & missam celebrari curent. 552. 2. Moneantq; ne copula utatur ante celebrationem, aut benedictionem. ibid. curent item, vt ante confiteantur, & communicent. ibi. moneant, vt vestitus moderationem adhibeant, cum ad ecclesiam accedunt. ibid. Vtq; alia indecora fugiant. ibid. 39. 2. Instrumeta musica adhiberi non permittat. 65. decr. 28. eos matrimonio non iungant, qui illud clā attentarint, sine episcopi cōcessu. 103. 1. 552. 2. Neque doctrinæ christianæ rudes. 287. 1. 553. 1. tempore interdicti nuptias celebrari, vel sponsam traduci, & c. non permittant, moneantq; interdicti contrafacientibus propositi. ibid. moneant, ac denuntient excommunicationem ijs propositam, qui veneficijs matrimonium impediunt. 53. 1. Doceant, matrimonium verbis de præfenti non contractum nullum esse. 287. 1. **Qua** ratione sponsam ad ecclesiam deduci moneant. 553. 1. qua hora matrimonium celebrant. ibid. & quo loco. ibid. 65. decr. 28. extra propriam parochiam nō celebrant. 35. 2. decr. 36. præfentes ipsi adsint, & testes adhibeant. 287. 1. 2. sponsam in ecclesia sedere ad accipiendam munera non permittant. 352. decr. 37. quo ordine, seu ritu, & cæremonijs matrimonium celebrēt. 554. 1. quo vestitu. ibidem. sermonem ante habeant. ibid. alioqui quomodo multandi. 985. 2. matrimonio celebrato, quid sponsos moneant. 555. 1. matrimonium in libro notent; & qua formula. ibid. 425. 1. 806. 1. qua ratione eum librum asseruent. 555. 1. siq; non fecerint, aut non bene custodierint, quomodo multandi. 985. 2. in eodem libro facultatem celebrandi matrimonium alteri concessam, & coadiutorem ad ea celebranda notent. 39. 2. 103. 1. 806. 1. cui sacerdoti non concedat facultatem celebrandi matrimonium. 103. 1. quid doceant de benedictione nuptiarum. 553. 2. quando, & qua ratione eam adhibeant. 39. 2. 35. 1. decr. 35. 554. 1. quibus nuptijs eam non adhibeant. 554. 1. instrumenta musica in ea adhiberi non permittant. 65. decr. 28. quo ordine seu ritu, & cæremonijs eam adhibeant. 555. 1.

QVOAD SACRAMENTALIA, & Benedictiones.

Parochi quomodo asseruent vascula sacrorum oleorum. 133. 1. oleis sacris nouis acceptis, vetera comburant. ibid. clausas sacrorum oleorum apud se retineant. ibid. 2. Alioqui quomodo multandi. 986. 1. **Parochi** ædes parochiales statis diebus aspergant, & quādo, & quo ritu. 303. 1. ea de causa nihil petant. ibid. quæ seruent in aspersione aquæ sanctæ in festo Natalis Domini. 109. 1. & seq. quæ item seruent in benedictione ædium. ibid. 218. 1. & seq. quam præparationem adhibeant. 218. 2. quorum ædibus non benedicant. ibid. quo tempore, & ritu benedicant, quoue habitu. ibid. quos adhibeant clericos, & sacerdotes. ibid. eius benedictionis causa nihil petat, aut accipiant. ibid. eius occasione quod officium adhibeant erga patresfamilias. ibid. Die festo Purificationis B. Virginis populum instruant de mysterijs, & benedictione candelarum. 217. 1. Dominica ante cineres de cinerum mysterijs, & vtilitatibus. ibid. Dominica palmarum, & oliuarum de earum benedictione, & fructu. ibid. 2. candelas, & oliuas benedictas suis sumptibus distribuât. 424. 2. quando aliorum sumptibus. ibid.

QVOAD ORATIONES, & Indulgentias.

Parochi orationi matutinæ, & vespertinæ quotidie insistent, eiusq; signum dent. 130. 1. 421. 2. alioqui quomodo multandi. 985. 2. ad orationem vespertinam populum conuenire curent. 130. 1. qua hora eam institui curent. ibid. quando euulgent indulgentiam eius orationis causa concessam. 104. 1. orationis pro defunctis institutum commendent, & indulgentiam concessam euulgent. 309. 1. 421. 2. orationem pro episcopo ægrotante instituant. 307. 2. imminente quoque tem-

pestate. 130. 2. Hortentur fideles, vt orationem adhibeant ante operis inchoationem. 216. 1. & seq. Antiphonam de B. Virgine die sabbati canant. 97. 1. 421. 1. alioqui quomodo multandi. 985. 2. quomodo item multandi, si statis horis non dederint signum Angelicæ salutationis. ibid. indulgentias orationis causa concessas sepe promulgent. 301. 1. Indulgentiam ijs concessam, qui concioni, & diuinis officijs interfunt, & ad processiones conueniunt. 421. 2. 309. 1. Doceant populum de modo consequendi Indulgentias. 119. 1. Doceantq; non esse necessariam elemosinam ad eas consequendas. 216. 2. Vide indulgentias.

QVOAD PROCESSIONES.

Parochi quo ordine in processibus conueniant. 782. 2. & quo vestitu. 783. 1. in ijs obeundis negligentes, a Vicarijs forancis deferendi. 422. 2. & quomodo multandi. 985. 2. quando, & quas obeant suis sumptibus. 422. 2. quando ad Præposituram conueniant in processione corporis Christi, & litaniarum. 338. decr. 13. 353. decr. 44. **Parochi** populum instruant de processibus. 88. 1. quæ illum moneant in ijs obeundis. 34. 2. dominica præcedente eas denuntient, & ad obeundas fideles cohortentur. 425. 1. 782. 2. eosdem hortentur ad processiones sub vexillo obeundas, & indulgentiâ ob id concessam euulgent. 309. 1. Si in ijs obeundis fideles delinquât, ad eas ipsi non conueniant. 797. 2. quæ in ijs obeundis tollere studeant. 34. 2. eas introducant diebus festis. 795. 2. quæ populum cohortentur, & moneant occasione processions corporis Christi. 785. 1. Sanctissimi Clau. ibid. 2. Sancti Gregorij. 786. 1. & Sancti Sebastiani. ibid. quæ item illum cohortentur, & moneant in litanijs Triduanis. 784. 2. Moneant, vt officinas claudant, & abstineant ab opere seruli, quandiu sit processio. ibid. vt ieiunium Mediolani adhibeant. ibid. vt mulieres velata conueniant ad processiones. ibid. vt nemo ingrediatur ecclesiam, nisi post clerum. ibid. vt habitus ornatum fugiant. ibid. & seq. patresfamilias hortentur, vt & ipsi conueniant, & filios conuenire iubeant. ibid. in ecclesijs intra parochiam, ad quas processiones causa in litanijs conueniunt, debitum apparatus instrui curent. 784. 1. & in locis, vbi dicitur oratio mortuorum. ibid.

QVOAD FVNERA, EXEQVIAS, & officia mortuorum.

Parochi primo loco ad funera vocandi. 354. decr. 50. quo habitu ad ea conueniant. 807. 1. quemue ordinem in ijs ducendis inter se teneant. 35. 2. alios pro se non mittant, vt elemosinæ participes sint. 157. 2. 423. 1. pactio nes de funere aut exequijs non ineant. 158. 1. neque pi gnora capiant, vt sibi caueant de mercede. ibid. 558. 1. quam elemosinam percipiant. 158. 1. 354. decr. 50. mortuos ad sepulturam non efferant sine lumine. 557. 2. suis sumptibus sepeliant personas miserabiles. 36. 1. si die festo, mane præfertim, funus egerint, quomodo multandi. 423. 1. studeant cognoscere, quibus non sit concedenda ecclesiastica sepultura. 559. 2. vsurarium manifestum in ecclesia non sepeliant. 63. decr. 18. occasione funerum, quando præferti fungantur officio. 780. 2. clericos superpelliceum non habentes, etiam regulares, ad funera non admittant. 353. decr. 49. neque fœminas seculares monialiū habitu indutas. 342. decr. 24. pallium ad vsum funerum emant. 36. 1. si altaris pallium in ijs adhibeant, quomodo puniendi. 354. decr. 51. quot conuiuas occasione funerum habere possint in mensa. 70. decr. 33. quoue loco huiusmodi prandium parent. 353. decr. 49. quomodo alienæ Parochiæ occisos alio transferri permittant. 157. 2. si ante absolutum officium pro mortuis ex causa discedat, elemosina non priuandi. 353. decr. 47. quæ caueant in suadendis anniuersarijs mortuorum. 36. 1. anniuersaria, & reliqua officia mortuorum die dominico præcedenti denuncient. 308. 2. 423. 1. prædecessoris sui anniuersarium

INDEX RERVM.

uerfarium diem quotannis agant. 308. 1. pro episcopo mortuo missam celebrent. 157. 1. & ad preces pro eo adhibendas populum hortentur. ibid. 2. audita morte alicuius parochialis, orent, fidelesq; suos ad id excitent. 99. 1. ad orationem pro mortuis fideles excitent, & indulgentiam orantibus concessam euulgent. 309. 1. 421. 2.

QVOAD ECCLESIAS, & earum bona.

Parochi qua ratione cum populo agant pro reſta in ecclesijs conuerſatione. 435. 2. moneant mulieres, vt in ecclesiam velata conueniant, & inobedientes interdican. ibid. & seq. 406. 1. delicta in ecclesia commissa quando, & cui denuncient. 309. 2. decreta particularia suæ ecclesiæ in libro asseruent. 799. 1. quam suppellectilem ecclesiæ præcipue parent intra certum tempus. 405. 2. clausas ecclesiæ campestrium, & ruralium apud se asseruent. 466. 1. ædes ecclesiæ laicis non locent. 19. 1. parochiales a domicilijs colonorum distinguant, alioqui quomodo puniendi. 425. 1. inuictarium honorum suæ ecclesiæ, & aliarum suæ parochiæ conficiant, & cui exhibeant. 806. 2. decretum Triditinum, & partem bullæ in cœna Domini contra occupantes bona ecclesiastica, itemq; de solutione decimarum quando promulgent. 38. 1. 343. decr. 37. antequam bona decimarum a solo asportentur, ipsi vocandi. 102. 1. moneant notarios de pijs legatis denunciandis. 798. 1.

QVOAD OBLATIONES, & elemosinas.

Parochi oblationes in missa faciant. 165. 1. quando eas ipsi percipiant. ibid. 2. & quando fabricæ ecclesiæ attribuant. 424. 2. & seq. earum causa nihil cum aliquo perciscantur. 165. 2. populum moneant, qua pietate, & religione oblationes elemosinarum faciant. 340. decr. 21. cum moneant, vt in conquirendis oblationum elemosinis musica instrumenta non adhibeat. 425. 1. **Parochi** elemosinas ecclesiæ nomine à puellis nubilibus queritari prohibeant. 340. decr. 23. collectam elemosinarum pro pauperibus parochiæ singulis mensibus proponant. 197. 1. in distributionibus elemosinarum adhibendi. ibid. 368. decr. 44. quæ curent in huiusmodi distributionibus. ibid. quæ seruent in recognoscenda facultate conquirendi elemosinas regularibus concessa. 426. 2.

QVOAD SODALITATES, hospitalia, &c.

Parochi quos in confratrijs adscribi nō permittant. 289. 1. interfert, cum habitus confratriæ alicui datur. ibid. & in creatione officialium. ibid. 2. quo ritu in diuinis officijs sodalitates vti præcipiant. 349. decr. 7. congregationi scholæ charitatis interfert. 910. 2. **Parochi** hospitalia, & pia loca suæ parochiæ ad episcopum deferant. 42. 1. eorum præfectos, syndicos, & ministros singulis annis mutari curent. 807. 2. pijs legatis, & elemosinis satisfieri. 808. 1. quæ obseruent circa mendicos vagantes. 197. 2. eorum nomina inquirent, ac deferant. 408. 2. inquirent de pauperibus, viduis, pupillis, & c. suæ parochiæ, ijsq; subueniant. 22. 2.

QVOAD POPVLVM generatim.

Parochi inquirent de vita, & moribus nouorum suæ parochiæ inquilinorum. 22. 2. quid seruent, cum aliqui de concubinato suspecti in parochiam ex aliena Diocesi veniunt. 103. 1. peccandi occasiones in priuatis domibus, stabulis, &c. eripiant. 316. 1. quæ in caponis procurant. ibid. 2. mulierum luxum, & ornatum tollere studeant. 288. 1. quando patresfamilias conuocent, & quid cum eis agant. 190. 2. 360. decr. 17. 404. 1. domesticæ institutionis regulas populo explicent. 104. 1.

quod officium præstent erga artifices, mercatores, &c. ibid.

QVOAD VISITATIONEM, synodum, & congregationes.

Parochi ante visitationem quadraginta horarum orationem instituant. 172. 2. 425. 2. eo tempore confessiones non audiant. 425. 2. quæ præstent, parent, & exhibeant. ibid. & seq. 172. 2. 671. & seq. **Parochi** synodum Diocesanam habendam promulgent, & populum ad orationem hortentur. 267. 1. 369. decr. 45. quæ notent, & inquirent ante synodum, & ad episcopum deferant. 276. 2. 369. decr. 45. quando congregationem, ante, & post synodum habeant de referendis ad episcopum, &c. 280. 1. & seq. 371. decr. 46. cathedraliticum in synodo persoluât. 340. decr. 41. quibus de rebus in scrutinio synodali inquirendi. 998. 2. **Parochi** ad congregationes foraneas à Vicarijs conuocandi, & quid in ijs agant. 22. 2. ad eas vocati conueniant. 340. decr. 24. alioqui quomodo multandi. 799. 2. antequam conueniant, confiteantur, alioqui puniendi. 341. decr. 25. quæ in ijs habendis seruent. 69. decr. 30. regulas à metropolitano editas seruent. 167. 1. quo loco in ijs sedeant. 65. 1. 1. quando, & qua ratione quæstiones proponant, & sententiam dicant. 800. 2. quomodo eas possint intermittere. 167. 1. quæ domi suæ conuentum habeat. 645. tit. 3. quod officium præstent erga populum. 648. 1. 799. 2. indulgentiam eius causa concessam quando euulgent. 313. 2. qualem refectionem parent. 650. tit. 15. 800. 1. si delinquant, quomodo multandi. ibid. 986. 2. si eas præscripto tempore non habeant, quomodo multandi. 986. 2.

QVOAD PESTILENTIAM.

Parochi pestilentie tempore ab episcopo sepe conuocandi pro eripiendis morum corruptelis. 228. 1. ab eodem accendendi ad sollicitudinem adhibendam in officijs ipso pestilentie tempore ministrandis. 234. 2. ab eodem curandum, ne in officijs parochialibus à magistratibus impediatur. 239. 1. qua ratione adiuuandi à confratribus charitatis in describendis pauperibus, elemosinisq; colligendis, ac distribuendis. 243. 1. quando, & qua ratione adhibendi ad curam præstanda, & exercenda pietatis in locis publicæ curationis, domibusq; occlusis. 244. 2. & seq. **Parochi** quæ officia multiplici consideratione communia sibi, & alijs tempore pestilentie proponant, quoue ratione ad ea se se, & alios accendant. 225. 2. quam præsentiam, & constantiam, in debitis muneribus obeundis sibi comparare studeant. 226. 2. eo tempore vt ædibus benedicant, curandum ab episcopo. 227. 1. quæ curam adhibeant in cautionibus tuenda publicæ valetudinis. 229. 2. quamue sollicitudinem in vniuersisque præparatione spirituali. 230. 1. confraternitatem charitatis instituant. 232. 2. quæ officia ipso pestilentie tempore ministrent, & qua constantia, quibusue rationibus, & exemplis ad eam se se excitent. 235. 1. quando in aliam ecclesiam eucharistiæ sacramentum, & curæ parochialis munus transferant, ecclesia parochiali extra septa existens. 236. 2. & seq. qua ratione parochialibus suis à pestis suspicionem liberis, extraque septa degentibus propiciant, quoad missam audiendam, & alia officia. 237. 1. qua ratione infectos moneant, ne morbum occultent. 238. 1. ei rei vt propiciant, quæ alia præstent. ibid. peste affectos, & ab ea conualescentes, & mortuos in libro notent. ibid. 2. quam cautionem circa se adhibeant, si in peste suspicionem incidant. 239. 2. quamdiu domi se contineant. ibid. qua ratione sacramenta ministrent. ibid. à quibus adiuuandi, & curandi, quoad corporis valetudinem, & animæ salutem, si in peste incidant. 250. 1. quam cautionem adhibeant in sacramentis peste affectis, vel suspectis ministrandis. 239. 2. & sequen. qua ratione eorum audiant confessiones. ibid. eucharistiam ministrent. 240. 1. & alia officia, & functiones præstent. ibid. p quam

INDEX RERVM.

quam cautionem adhibeant, postquam sacramenta eis ministrarint. *ibid.* 2. quamdiu domi se contineant. *ibid.* quare ratione officia parochialia præstent. *ibid.* & seq. confessiones audiant. 241. 1. eucharistiam, & alia sacramenta ministrent. *ibid.* quo item ritu baptismum ministrant. *ibid.* in locis publicæ curationis constituti, quæ caueant. *ibid.* 2. quam cautionem adhibeant in homine ecclesiastico suspecto, aut infecto. *ibid.* & seq. quam item cautionem circa se adhibeant, si ob aliam causam, quam ob sacramenta, & officia parochialia obeunda in pestem, aut eius suspicionem incidant. *ibid.* qua ratione baptizant infantem peste laborantem aut suspectum. 243. 1. parochiales suos ad elemosinas pro pauperibus erogandas excuset. *ibid.* 2. clauem vnam capite elemosinariæ apud se asseruet. *ibid.* & ubi, quare ratione capsulas constitui curent. *ibid.* quæ seruari curent, & ipsimet seruēt in distributione collectarum elemosinarum. 244. 1. populum moneant de peccato, quod committitur, si elemosinas accipiant, nisi ijs indigeant. *ibid.* 2. quæ præcipue curent, cum eorum parochiales domo egredi prohibentur. 245. 1. quæ curent quoad disciplinam morum in locis publicæ curationis, domibusq; occlusis. 246. 1. quam ipsi disciplinam rationem in ijs locis retineant. 247. 1. & quam speculationem adhibeant circa ministros. *ibid.* qualem curam spiritualem sigillatim adhibeant unicuique peste affecto, vel suspecto. 249. 1. quam curam adhibeant, tum quoad corporis sustentationem, tum quoad animæ salutem homini ecclesiastico infecto, vel suspecto. *ibid.* 2. quam curam adhibeant, ubi quis conualecitur a peste, aut ab eius suspicionem liberatur. 251. 1. quam curam in mortuis sepeliendis adhibeant. *ibid.* 2. & seq. pro ijs preces fieri curent, ac moneant. 253. 1. pestilentia extincta baptizatos describant in libro. 254. 2. quæ præcipue officia à populo præstari curent in gratiarum actionem, & morum emendationem. 255. 1.

Parochi pestilentia tempore Mediolani in suo officio constantes, paucissimi mortui sunt, negligentibus vero plures. 235. 2.

PAROCHIAE.

Parochia ubi, & qua ratione vnienda, & instituenda. 6. 2. etiam in ecclesijs regularium. 301. 2. cathedralibus, aut collegiatis ecclesijs annexæ, cui committenda. 62. dec. 8. quæ de ijs in visitatione querenda, & videnda. 24. 1. earum status qua ratione ab episcopo cognoscendus. 22. 1. earum sancti Patroni vigilia, & dies festus à populo colendus. 87. 1. 356. dec. 2. in ijs instituenda solitas sanctissimi sacramenti. 8. 2. 805. 1. & charitatis. 805. 1. pallium ad vnum funerum comparandum. 35. 2. edictum contra hæreticos promulgandum. 61. dec. 1. fumenda communio in paschate. 8. 1. 62. dec. 12. 349. dec. 15. 17. 2. denuncianda matrimonia. 64. dec. 26. in iisdem exitentium ecclesiasticum, & oratoriorum index in visitatione à parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2. dierum quoque festorum, & celebratarum, quæ in ijs fiunt, index conficiendus, & ad cancellarium mittendus. 403. 1.

Parochia alienæ infantes non baptizandi, nisi instante necessitate. 135. 1. 502. 2. nec ministranda tempore Paschæ eucharistia. 137. 2. 517. 2. non audiendæ confessiones sine licentia. 409. 2. & seq. 520. 1. 771. 1. sponsi qua ratione iungendi. 64. dec. 26. occisorum cadauera quomodo transferri liceat. 157. 2.

Parochia vacantis, derelictæ, aut adiumento egentis confessiones quomodo ab alijs parochis audiri possint. 410. 1. 771. 2. quid seruandum, cum ab vna in aliam parochiam mortui transferuntur. 35. 2. domus communis cui parochia adiudicanda. 352. dec. 41. vide ecclesia parochialis.

Parochiales clerici, & sacerdotes: vide clerici, & sacerdotes. *ades, vide ades.*

Parochialium, seu parochianorum sumptibus emendum pallium ad mortuos efferendos. 35. 2. quibus in locis eorum impensis parandæ hostiæ, & vinum communionis populi, & candelæ benedictæ, & palmæ. 424. 2. qua ratione à parochis instruendi, quibus de rebus docendi, & c. vide parochi, fideles, & populus.

Parochialia officia: vide officia.

PARTVS.

Partui proxima mulier, quando ad ecclesiam accedit, & benedictionem accipiat. 502. 2. si in eo laboret, & periculum foetui imminet, quomodo baptismus foetui adhibendus. *ibid.* 1. quid agendum, si mulier obierit ante partum enixum. *ibid.* cum de eo timetur, quæ curanda à parochio. *ibid.*

Partus spiritualis varia impedimenta. 1170. 2. & seq.

PASCHA.

In Paschate missa, & diuina officia ab episcopo canenda. 32. 2. 152. 1. monendi Principes, & Magistratus, vt diuinis officijs in cathedrali intersint. 86. 2. diuina officia in ecclesijs parochialibus ritu solemniter celebranda. 166. 2. monitiones de rebus surreptis non publicandæ. 188. 1. Ianuæ, & parietes ecclesiæ qua ratione ornandi. 213. 1. cur fons baptismalis consecretur. 499. 1. non sepelienda corpora mortuorum, nec missa pro eis canenda. 559. 2. confessionis testimonium à confessore dandum. 140. 2. 522. 1. & contentium nomina in libro notanda. *ibid.* fumenda ab omnibus eucharistia. 517. 1. etiam à mendicis vagantibus. 63. dec. 14. & laicis famulis regularium. 221. 2. & ab ægrotis. 304. 1. & qua in ecclesia. 62. dec. 12. 349. dec. 14. & qui non sumperint, quomodo puniendi. 63. dec. 13. etiam publicè criminosi. 96. 2. qui non sumperint, non confirmandi. 508. 2. neque compadres sin baptismis adhibendi. 501. 1. neque in sacramento confirmationis. 510. 1. eorum quoque index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1. quando ijs non concedenda ecclesiastica sepultura. 560. 2. alienæ parochiæ hominibus non ministranda eucharistia. 137. 1. eo die alibi celebrantibus, quam ubi quis domicilium habet, penitentia canon. 527. 1. itemq; non communicantis. *ibid.* tribus ante illum diebus iudæis in publicum prodire vetitum. 54. 2. duabus item ante illum hebdomadis conuentus dicecesani non habendi. 646. 2.

Passio Christi: vide Christi.

PASTORES.

Pastores ecclesiæ quales esse debeant. 58. eorum muneribus. 57. 58. maxima, & præcipua cura, quæ. 1. 1. eorum officium in ecclesia Dei. 77. & seq. quare lux mundi appellentur. *ibid.* sunt tanquam agricolæ in via domini. 78. sua commoda querere non debent. 79. quali constantia esse debeant. *ibid.* ad obedientiam, & alia officia eis exhibenda hortandi populi à concionatore, 488. 1. quæ ad eorum munera pertinent. 61. tit. 1.

Pastores ouium, & iumentorum hyeme à parochis instruendi. 467. 1. vtq; missam diebus festis audiant, ab iisdem curam. *ibid.*

PATENÆ.

Patena calicis quomodo conficienda. 628. 2. ad præscriptum instructionum conficienda. 464. 1. ad osculum non præbenda in oblatione. 96. 2.

Patena calicis qua ratione asseruanda, & à quibus laudanda. 803. 2. quando, & quomodo purganda. 640. 2. & seq. occasione processionum in altari non exponenda. 782. 1. quid de ijs in visitatione querendum. 23. 2.

PATER.

Pater noster, in missa Ambrosiana, quando, & qua ratione dicendum. 747. 2.

Pater monialium cum eis colloqui non potest sine licentia. 192. 2.

Patres familias quam diligentes esse debeant in familia institutione, & quæ præcipue curent. 288. 2. monendi à parochis, vt filios, & famulos suos diebus festis missæ iubeant interesse. 10. 1. 403. 1. quando à parochis conuocandi, & quid monendi. 190. 2. 404. 1. hortandi, vt eucharistiam ad ægrotos delatam committentur, aut aliquem de familia mittant. 304. 1. 536. 2. 409. 1. tempore pestilentia ad familia emendationem, & correctionem inducendi. 229. 1. in benedictione ædium docendi, de familia educatione. 228. 2.

Patres

INDEX RERVM.

Patres matresq; familias in familia institutione negligentibus, quando non absolendi. 766. 1. de illius institutæ ratione qua ratione à confessarijs instruendi. 770. 2. quæ speciatim seruent in familia institutione. 1083. 1. 103. 2. 850. 1. & seq. quos, & quales in familia recipiant, & quos item rejiciant. 104. 1. 1083. 1. quomodo super ea inuigilent. *ibid.* & corrigant, *ibid.* qualem cautionem, & custodiam adhibeant. 1083. 2. quomodo administrent. *ibid.* & seq. quomodo in ea pacem, & concordiam conferuent. 1084. 1. exemplum ei præbeant, & quomodo instruant. *ibid.* quæ pietatis opera, & exercitia in eam introducant. 103. 2. 1084. 2. quos libros legant, quosq; rejiciant. 104. 1. quando eam recognoscant. *ibid.* præscriptas regulas, & officia in ea administranda seruent. 103. 2. quam præparationem in familia adhibeant in benedictione ædium. 218. 2. & seq. eorum index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Patrum orthodoxographia ante purgationem prohibetur. 432. nu. 14.

Patrimonium qua ratione assignandum pro sacris ordinibus suscipiendis. 305. 2. ab eo cui assignatur, vendi, alienari, aut alia ratione amitti non potest. *ibid.* eius titulo quomodo adscribendus aliquis maioribus ordinibus. *ibid.* 267. 1.

Patrimonium à nemine vendendum, aut alienandum, vt in hæreticorum loca migret, alioqui puniendus. 299. 2. de rebus patrimonij capitularis qua ratione agendum à canonicis. 163. 1.

Patrini, cum id muneris obeunt, arma deponant. 496. 1. 717. nu. 14. ea de re monendi à parochis. 91. 2. cur adhibeantur in sacramento confirmationis. 508. 1. 717. nu. 4. quales eligendi, & qui non item. 509. 2. & seq. 717. nu. 8. & seq. plures eodem die non teneant filios sine licentia. 510. 1. 717. nu. 11. quo vestitu vtantur. 509. 1. 717. nu. 13. & 14. si rudes sint, rejiciendi. 220. 2. in baptismo, vel catechismo adhibiti, in confirmatione non adhibendi. 510. 1. coram episcopo confirmante stare debent. 221. 1. & dextera tenere confirmandum. *ibid.* eorum munus. 509. 2. 717. nu. 5. qui eos non habent, ijs non danda schedula confirmationis. 510. 2. eorum nomen in schedula confirmandi notandum. *ibid.* 718. nu. 18. cognatio inter eos, & confirmatos contracta à parochis demonstranda. 512. 1. 717. nu. 6. vide compadres.

Patrocinium pauperum à quo suscipiendum in foro episcopali. 106. 1. vide protector, & pauperes.

Patroni caularum qui arcendi à foro episcopali. 314. 2. Patroni monasterij monialium ab episcopo constituendi, & amonendi, eisq; certæ regulæ præscribendæ. 194. 1.

Patronis non locanda bona beneficiorum. 71. dec. 5. Sancti Patroni: vide sancti.

PAVIMENTVM.

Pavimentum ecclesiæ, quale, & quomodo construendum. 565. 1. 801. 2. quando, & quoties purgandum, & qua ratione. 126. 1. 640. 1. in eo neque imagines, neque picturæ exprimentæ. 565. 1.

Pavimentum oratorij, seu ecclesiæ simplicis, quomodo construendum. 591. 1. sacristia item. 589. 1. cappellæ quoque baptisterij. 577. 2. 580. 1. ecclesiæ interioris monialium item. 593. 2. & capellæ locorum publicæ curationis tempore pestilentia. 233. 2. cappellæ maioris ecclesiæ. 566. 2. chori, sacristiæ, & campanilis, quando, & quomodo purgandum. 640. 1.

Paulus Guazzus auctor prohibitus. 432. nu. 16.

Pauli III. Pontificis constitutiones, & indulgentia: vide constitutiones, & indulgentia.

Paulus Apostolus quanto animarum salutis desiderio teneretur. 1169. 1. vide Apostoli.

PAUPERES.

Pauperes à concionatore ad patientiam hortandi. 488. 2. à concionatore non commendandi sine licentia episcopi. 4. 1. 483. 2. vt missam diebus festis audiant, curandum à parochis. 467. 1. & ab ijs subueniendi. 22. 1. in hospitalibus pijs locis excepti, quomodo instituendi. 290. 1. elemosinam petere non permittendi tempore concionis in ecclesia. 4. 1. quomodo sustentantur.

di tempore pestilentia. 232. 1. ijsq; describendis eo tempore à quibus adiuuandi parochi, & qua ratione, & à quibus pro eorum subleuatione colligenda elemosina. 243. 1. & seq.

Pauperum cuiusq; parochiæ index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 2. 673. 2. de eorum cura tractanda à concionatore. 487. 2. pro eorum causarum defensione patronus ab episcopo constituendus. 105. 2. eorum protector: vide protector. ad eorum vsum mores pietatis instituendi. 43. 1. ijs additi fructus, in quos potissimum distribuendi. 42. 1. & quibus item potissimum erogandæ elemosinæ. 196. 2. legata pro elemosina illis eroganda, in alium vsum non auertenda. 102. 2. eos opprimunt, & c. penitentia canon. 530. 2. Paupertas qua ratione à virginibus S. Vrsulæ seruanda. 914. cap. 8.

Paupertas spiritus in concionatore requisita. 475. 2. Paupertatis votum quomodo à monialibus seruandum. 48. 1. eiusdem ab oblatibus vouendi formula. 831. 1. qui eam vouerint, quibus legibus teneantur. *ibid.* cap. 5. vide votum.

PAX.

Pax in familia fidelium, quæ, & qua ratione seruanda. 1084. 1. in sacramento confirmationis cur detur confirmatis. 508. 1.

Pacis instrumentum, seu tabella quæ à ministro in missa paranda. 752. 2. principibus non præbenda ab episcopis ad osculum. 16. 2. neq; item à laico, sed à clerico cuiquam præbenda. 151. 2. quod duplex habenda in ecclesia cathedrali. 605. 2. 609. 1. collegiatis. 612. 1. 616. 1. & parochiali. 618. 2. 621. 2. 803. 2. eius forma & ornatus. 635. 2.

Pacis osculum: vide osculum.

Pacificus debet esse concionator. 475. 2. Pacificatores Doctrinæ Christianæ quales, eorumq; officium. 857. cap. 9.

PECCATA.

Peccatum mortale quando committatur ratione ornatus, & luxu vestium. 766. 1. & seq.

Peccati status, in quem cecidimus in Adamo, quam miserabilis, isque nobis in septuagesima repræsentatur. 1015. 2. & seq.

In peccato mortali non aggrediendum concionandi munus. 479. 2. non ministranda sacramenta. 495. 1. neque baptismus. 502. 2. neque penitentia. 519. 1. 761. 1. neque missa celebranda. 758. 2.

Peccata in populo Christiano quot, & quam grauiora. 76. & seq. via sunt ad hæresim. 77. causa sunt publicorum calamitatum. 225. 1. in quadragesima à fidelibus deslenda, & maxime fugienda. 214. 2. 442. 1. & seq. & à parochis extirpanda. 215. 2. in confessione qua ratione inuestiganda, præcipue ad luxuriam pertinentia. 765. 1. & seq. præcipuo studio à confessarijs extirpanda, quæ. 774. 1. 775. 2. in confessione audita, maxime celanda. 769. 2. studio concionatoris quæ præcipue extirpanda. 3. 2. 484. 1. 485. 1. 716. 2. qua ratione ab eodem reprehendenda, quoad eos præfertim, qui ea excusant vario prætextu. 484. 2. & seq. propria, & aliena ab eodem concionatore deslenda. 475. 2. ad luxuriam pertinentia, qua ratione ab eo reprehendenda. 492. 1. capitalia, quæ. 532. 2. à fidelibus quæ præcipue vitanda. 93. 2. non solum mortalia, sed etiam venialia ante missæ celebrationem expianda. 730. 1. publica, tempore præcipue pestilentia ab episcopo extirpanda. 227. 2. propria, & populi, ab eo deploranda. 228. 1. in clero qua ratione extirpanda. *ibid.* in magistratibus non dissimulanda. *ibid.* 2. & in populo tollenda. *ibid.* & seq. tempore pestilentia Mediolani existentia, & ea quoq; extincta, quot, & quam grauiora fuerint. 1117. cap. 3. ad eorum correctionem pestilentiam Deus immitit. 1123. cap. 1.

Peccatorum examen ante confessionem præmittendum. 520. 1. eorum numerus in confessione exprimentus, & qua ratione. 765. 1. & qua ratione in memoriam reuocandus. 764. 1. eorum cognitio confessario necessaria, qualis. 519. 2. pro eorum ratione penitentia impoñendæ in confessione. 523. 1. 769. 1.

p 2 Pecca-

Peccatorum capitalium poenitentia canones. 532. 2. de varijs quoq; peccatis. 533. 1.
Peccatores publici, à sacris arceudi. 96. 2. si in paschate nõ committent, puniendi. *ibid.* si in peccato mortali absq; contritione decedant, non humãdi ecclesiastica sepultura. 560. 2. eorum ædibus non benedicendum. 218. 2. iisdem publica poenitentia imponenda. 11. 2. 523. 1. 696. 2. 774. 1.
Peccatores, consuetudinarij qua ratione absoluendi. 769. 2. 773. 2. 775. 1.
Peccandi occasiones, quæ. 767. 1. & seq. fugienda præferunt à conualescentibus à peste. 25. 1. eas non deferentes, non absoluendi. 767. 1. ijs impliciti, initio præcipue quadragesimæ, ab episcopo conuocandi, & ab ea consuetudine reuocandi. 304. 2. quando non admittendi ad sacramentum eucharistiæ. *ibid.* & seq. 409. 1. eorum index à parochis conficiendus, & exhibendus. 410. 1.
Peccantes in funeribus quomodo puniendi. 158. 2.
PECTVS.
Pectus cur inungatur oleo in baptismo. 500. 1. quando, & quomodo à sacerdote in missa percutiendum. 736. 2.
Pectorale ad vsum episcopi in diuinis officijs parandum. 602. 2. eius forma. 628. 1.
PECVNIA.
Pecunia à monialibus priuatim non tenenda. 48. 1. neq; etiam de præfectæ consensu. 193. 2. depositi aut custodia causa, ab iisdem non tenenda. 50. 2. ante professionem nouitiæ ab iisdem non accipienda. 75. cap. 2. de monial. alimenti nomine monasterio danda propter nouitiam, apud quem deponenda. *ibid.* pro educatione puellarum secularium in monasterijs, quanta, & qñ per soluenda. 51. 2. à visitatoribus monialium non accipienda. 52. 2. qua ratione à confessarijs pro poenitentia imponenda. 93. 1. à parochis in baptismo non accipienda. 501. 2. à confessarijs non petenda. 769. 2. etiam si alteri restituenda sit. *ibid.* pro celebratione missarum oblatæ occasione diei festi, indulgentiæ, &c. quomodo distribuenda, & in quem vsum eroganda. 150. 2. & seq. 337. dec. 7. 351. dec. 26. 366. dec. 30. ex venditione materis ecclesiæ diruta collecta, in quem vsum eroganda. 275. 2. certo vsui relicta in elemosinam, in alium vsum non auertenda. 102. 2. à clericis Seminarij priuatim non tenenda. 966. 2. in nuptijs non extorquenda, & abusus in contrarium ab episcopis tollendus. 190. 1. mulctarum clericalium quibus attribuenda. 54. 2. & quibus non remittenda. *ibid.*
Pecuniam debentes pijs locis, eorum administratores esse non possunt. 41. 2. quæ pia loca eam mutuo dare non possint. 74. dec. 20. eius mutuo datæ causa, à mortibus pietatis nihil accipiendum. *ibid.* dec. 21. eius item mutuo, vel in depositum datæ causa, quando vsura committatur. 40. 2.
Pecuniam ecclesiasticam furantis poenitentia canon. 530. 2. eius capsa: vide capsam.
PELLIS.
Pellis almutiæ canonicorum quid significet. 271. 2.
Pelles preciosæ episcopis vetitæ. 16. 2. clericis item. 19. 1. pellicæ vestes à clericis Seminarij non ferendæ. 968. cap. 5.
PELVIS.
Peluis ad aquam in baptismo per infusionem excipiendâ adhibenda, qualis. 219. 2. ad vsum lauationis manuum in ecclesia cathedrali habenda. 607. 1. in collegiatis. 614. 1. & in parochialibus. 619. 2.
Pellicula cum vrceolis ante celebrationem à clerico paranda. 75. 2. in sacristia habenda. 464. 1. & quotuplex paranda ad vsum missæ conuentalis in ecclesia cathedrali. 609. 1. in collegiatis. 616. 1. & in parochialibus. 621. 2. 803. 2. & qualis. 629. 2. ad vsum multiplicis ministerij episcopalis paranda, quotuplex. 603. 2. & qualis. 632. 1. non exponenda ad colligendam elemosinâ, occasione sacre communionis. 137. 1. aut orationis quadragesimæ horarum. 338. 1. 788. 1.
Pelues abaci quot. 603. 4. & quales. 631. 1.
PENSIONES.
Pensionis titulo insufficienti nemo maioribus ordinibus

adscribendus. 143. 1. quâdo adscribi quis possit. 267. 1. Pensiones in cancellarijs assignatæ, quando nullæ. 25. 2. qui cum earum onere præbendas habent, quò soluant fructus primi anni sacristiæ, vel fabricæ. 71. dec. 4.
PENTECOSTES.
Pentecostes diebus populus de sacramento chrisimatis instruendus. 88. 2. 136. 1. sacramentum confirmationis ab episcopo ministrandum. 136. 1. & cur eo potissimum tempore ministraretur. 508. 1. in eius solemnitate missa solemnis ab episcopo celebranda. 152. 1. diuina officia ritu solemniori in parochialibus ecclesijs celebranda. 166. 2. monendus populus, vt communicet. 512. 2. monendi principes, & magistratus, vt diuinis officijs in cathedrali interfint. 86. 2. lanuæ, & parietes ecclesiarum qua ratione ornandi. 213. 1. supellex munda in ecclesia adhibenda. 642. 1. monitiones de rebus surreptis non promulgandæ. 188. 2. eo die non celebrantis in loco domicilij poenitentia canon. 527. 1. itemq; non communicantis. *ibid.* ante eius solemnitatem ecclesiæ vniuersæ purgandæ. 639. 1. conuentus diœcesani non habendi. 646. 2. in eius vigilia cur fons baptismalis consecratur. 499. 1.
PERCVSSORES.
Percussores episcopi, clerici, religiosi, vel monialis, etiam conuersæ, à solo summo Pontifice absoluendi. 988. 2. Cardinalium item. 990. 2.
Percussores parentum à solis episcopis absoluendi. 11. 2. 339. 1. 994. nu. 73.
PEREGRINATIO.
Peregrinatio ad urbem tempore iubilæi qua ratione à fidelibus suscipienda, ac peragenda, ad eamq; suscipiendam adhortatio. 1024. 2. & seq.
Peregrinationes qua ratione à clericis suscipiendæ, & conficiendæ, itemq; à laicis. 121. 1. & seq. 363. dec. 23. eius causa absentibus distributiones non dandæ. 273. 2. ad huiusmodi peregrinationum vsum litteræ formatæ introducendæ cura parochorum. 404. 1. ea litteræ quibus dandæ, aut non dandæ. *ibid.* 2.
Peregrinationem suscipientibus quando non dandum à parochis testimonium de vita, & moribus. 404. 2. iisdem non ministranda extrema vnctio. 140. 2. 543. 1.
Peregrini, à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 447. 2. in paschate vbi comunicent. 62. dec. 12. 137. 1. 409. 2. 719. 2. 517. 2. compadres in baptismo non adhibendi. 501. 1. neque patrini in confirmatione. 509. 2. qua cautione matrimonio iungendi à parochis. 550. 2. qui, & quomodo in hospitalibus pijsve locis excipiendi, &c. 290. 1. ad eorum vsum instituta pia loca quomodo administranda. 41. 2.
Peregrinorum in Paschate communicantium liber habendus in sacristia cathedrali. 608. 2. eorundem nomina in libro à parochis notanda. 719. 2. vide aduenæ.
PERISTROMATA.
Peristromata ad ornatum templorum, & in processionibus non adhibenda, quæ. 67. dec. 18. 340. dec. 20. ecclesiæ addicta, ad domesticum vsum non adhibenda. 129. 1. vide aula.
PERIVRI.
Perivri à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. eorum poenitentia canones. 526. 1.
PERLEDVM.
Perleidum, cap. plebis quintæ regionis diœcesis Mediolanensis. 661. 1.
PERMVTATIO.
Permutatio bonorum ecclesiasticorum sine auctoritate superioris, nulla. 71. dec. 6. monialibus item sine consensu superioris vetita. 45. 2.
In permutatione parochialium, aut beneficij simplicis cum parochiali, non proponendum edictum de concursu. 269. 1.
PERNOCTATIONES.
Pernoctationes in ecclesia feri solitæ, tollendæ. 33. 2. 802. 2.
Pernoctantes canonici extra ædes canonicales, quomodo puniendi. 94. 2.
Pernoctare in monasterijs monialium, externis vetitum. 50. 1. quando confessoribus permittitur. 52. 2.
PER-

PERSONÆ.
Personæ miserabiles quorum sumptibus sepeliendæ. 36. 1. earum tutela clericis permittitur. 20. 1.
Personæ ecclesiasticæ, earumq; bona, &c. principibus commendantur. 37. 1.
Personarum actiones à concionatore repræhendendæ, & tollendæ. 48. 1. qui in ijs agendis vestes clericales, aut monachales induerit, aut commodarit, puniendus. 19. 1. eodem clericis vetitæ. 19. 2. itemq; alijs, diebus festis. 10. 1. ad earum vsum non vendendæ, aut locandæ vestes diebus festis. 85. 2.
Personatus obtinentes concioni interfint. 4. 1. decimas Seminario soluant. 13. 1. habitum clericalem deferant, alioqui puniendi. 18. 1. 448. 1. quando, & quomodo ad diuina officia conueniant: vide dignitates. In choro cum alijs canant, alioqui multandi. 27. 2. ordinis dignitati annexi munera præsent. 28. 1. idq; episcopi cura. 26. 2. si proprium munus non habeant, ab episcopo illis assignandum. 27. 1. fructum ad eos pertinentiũ tertia pars quando in distributiones quotidianas conuertenda. 158. 2.
Perspicienda qua ratione in Missa à sacerdote adhibenda. 739. 1.
PERTICÆ.
Perticæ ad vsum ecclesiæ quo loco asseruandæ. 590. 2. 640. 1. vide longurij.
Perturbationes animi à concionatore fugiendæ. 479. 1.
Perturbantes diuina officia à quo monendi, & expellendi ex ecclesia. 30. 2. perturbantes episcopos, & Inquisitores in officio S. Inquisitionis, à solo summo Pontifice absoluendi. 990. 1.
PESTILENTIA.
Pestilentia quantas strages Mediolani ediderit. 1108. 1. & seq. maximum pauorem incutit, ac varium. 224. 1. maxima damna, & incommoda importat. *ibid.* eius extinctæ beneficium, qua ratione diuinæ bonitati, & misericordie acceptum referendum. 1106. cap. 1. quantum sit beneficium illius extinctio. *ibid.* eius extinctionem à solo Deo existere probatur. 1115. cap. 2. ea vigente, & extincta, quot peccata Mediolani extiterint. 1117. cap. 3. quibus causis permotus eam Deus extinxerit. 1119. cap. 4. eius extinctæ beneficiũ quibus grati animi officijs prosequendũ. 2. parte memorialis. 1123. & seq.
Pestilentia tempore editæ litteræ pastorales, instructiones, &c. 1049. & seq. de orationibus publicis agendis. *ibid.* & seq. de processionibus, ieiunijs, indulgentijs, &c. 1052. 1. & seq. de mendicis vnum in locum cogendis. 1054. 2. de chirographis, annulis, & huiusmodi non adhibendis. 1055. 2. de pietatis, deuotionisq; exercitationibus in quarantena agendis. *ibid.* & seq. de quarantena ab ecclesiasticis agenda. 1058. 1. de asperione aquæ sanctæ, & benedictione ædium. 1059. 1. de visitatione populi, & preparatione. 1064. 1. de ijs, qui contagiosas vestes surripuerunt. 1066. 2. de tribus solemnibus processionibus voti publici causa. 1068. 2. de solemniori mortuorum officio, pijsq; suffragijs pro defunctis. 1071. 2. de processionibus in gratiarum actione ea restincta. 1086. 2. liber memorialis in eius beneficij recordationem editus. 1105. 1.
Pestilentia cura. 224. 1. vis. *ibid.* partitio officiorum, quæ eo tempore præstanda sunt. 225. 1. officia multiplicis considerationis communia. *ibid.* de presentia, & constantia ab omnibus eo tempore adhibenda. 226. 1. orationes publicæ indicendæ. *ibid.* 2. sollicitudo in morum corruptelis eripiendis adhibenda. 227. 2. cura in alijs cautionibus tuendæ publicæ valetudinis. 229. 1. sollicitudo in vniuscuiusque preparatione spiritualium. *ibid.* 2. preparatio adiumentorum spiritualium ea imminente. 230. 2. preparatio annonæ, & ministrorum ad curationem, & sustentationem publicam. 231. 2. preparatio locorum publicæ curationis. 232. 2. officia ipso pestilentia tempore ministranda, & constants in primis ministratio. 234. 2. cautiones adhibendæ, ne pestis latius serpat. 236. 1. cautio in sacerdote ministrante. 239. 2. in sacerdote, qui ministrat. 240. 2. in homine ecclesiastico ob aliam causam suspecto, aut infecto adhibenda. 241. 2. in monasterijs, & pijs locis adhibenda. 242. 2. in baptismo infanti peste laboranti, aut suspecto ministrando. 243. 1. officia confratrum charitatis, & collectio elemosinarum, ac distributio. *ibid.* cura præstandæ, & exercendæ pietatis in locis publicæ curationis, ac domibus occlusis. 244. 2. cura disciplinæ morum in eisdem locis. 246. 1. quæ disciplinæ ratio parochis, & sacerdotibus curationis publicæ tenenda sit. 247. 1. speculatio in ministris publicæ curationis adhibenda. *ibid.* visitationis officium multiplex. 248. 2. cura spiritualis sigillatim vnicuique peste affecto, vel suspecto adhibenda. 249. 1. cura omnis homini ecclesiastico peste laboranti, vel suspecto adhibenda. *ibid.* 2. cura adhibenda, vbi quis conualescit à peste, aut ab eius suspitione liberatur. 251. 1. cura mortuorũ. *ibid.* 2. peste restincta quæ præstanda. 253. 2.
Pestilentia tempore qua ratione sacramenta ministranda: vide sacramenta. quæ officia ab episcopo, parochis, & sacerdotibus præstanda. vide episcopi, parochi, & sacerdotes.
Pestis arceudæ causa, ethnici olim elemosinas erogarunt. 230. 1.
Ad pestis loca profecturi, curandum à parochis, vt ante confiteantur, & communicent. 304. 1.
PETRA.
Petra sacrata qualis. 752. 1. quomodo inferenda mensæ altaris. 124. 1. 462. 2. 572. 2. si non sit ad præscriptam formam, non adhibenda. 383. 2. 452. 2.
Petra fontis baptismalis, qualis. 461. 2. vide lapis.
Petrus Primus, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta. 977. nu. 52. secundus. 980. nu. 108.
Petrus Palladius auctor prohibitus. 432. nu. 16.
Petri Pomponatij liber de incantationibus prohibetur. *ibid.*
PHELONIUM &c.
Phelonium, seu planeta: vide planeta.
Philippus Primus, Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 979. nu. 92. secundus. 982. nu. 123.
Philippi Secundi Hispaniarum Reg. pietas. 8. constantia, & cum diuina voluntate conformitas in obitu filij. 1088. 1. eiusdem litteræ ea de re ad Gubernatorem Mediolani. 1089. 1. ei commendatur libertas, & immunitas ecclesiastica. 37. 1.
Philosophia studijs qui, & quomodo admittendi Seminarij clerici. 949. 2.
Philosophorum disciplinis quomodo vti debeat concionator. 483. 2.
Phortius, Mediolani Archiep. eiusq; præcipua gesta. 976. nu. 38.
Physicæ, seu Medicinæ non danda opera à clericis sine sedis Apostolicæ facultate. 415. 1. vide medicina.
PICTORES.
Pictores quæ seruet in sacris imaginibus effingendis. 42. 1. si in ijs pingendis deliquerint, puniendi. *ibid.* 118. 2. sique regulas præscriptas non seruent, non permitendi. 405. 1. in ecclesia nihil pingant sine approbatione. 404. 2. quando ab episcopo conuocandi, & quid monendi. 4. 2. eorum index à parochis in visitatione exhibendus. 175. 1. 673. 2.
Pictura, aut Icona in quolibet altari collocanda. 462. 2. S. Ioannis Christum baptizantis in baptisterio collocanda. *ibid.* 1.
Picturæ diebus festis non vendendæ. 433. 2. nõ exprimedæ in pavimento ecclesiæ. 565. 1. episcopo vetitæ, quæ. 17. 1. 169. 2. procaces, & obscenæ, vbiq; tollendæ. 94. 2. nouæ, in ecclesijs, aut oratorijs non pingendæ sine approbatione. 404. 2. in ecclesia qua ratione pingendæ. *ibid.* 4. 2. dum ecclesia purgatur, vclandæ. 639. 2. quando, & quomodo purgandæ. 639. 1. in atrio domus episcopalis pingendæ, quæ. 169. 2. in atrio capituli monialium item. 594. 2.
Pingentes agnos Dei, à solo summo Pontifice absoluendi. 991. ea de re communicatio qñ promulganda. 91. 1.
PIETAS.
Pietatis opera, & exercitationes, seu piæ exercitationes: vide exercitationes, & opera.
Pietatis imago in hostijs paruis imprimenda. 407. 2.
P 3 PIG-

INDEX RERVM.

PIGMENTA &c.

Pigmentorum causa, Iudæa à christianis mulieribus nõ adhibendæ. 53.2.
Pignora vetita, quæ. 41.1. In funeribus non accipienda ad cauendum de mercede. 158.1.
Pignori aut hypothecæ non danda prædia, & bona immobilia piorum locorum tempore pestilentia. 244.1.
Pignori non dandæ Iudæis res ecclesiæ. 53.2.

P I L A.

Pila maior clericis vetita, minor permiffa. 19.2. & seq. ea ludere pro foribus ecclesiæ, vel in eius atrio, vetitum. 127.2.
Pilæ hærentia altaria amouenda, neque ibi extruenda. 123.2. 383.1. 463.2. 569.2.
Pilæ lapidæ pro cæpanili, quando, & quomodo ædificandæ. 586.2. etiã in oratorio, seu ecclesia simplici. 591.1.
Pilæ struictiles cum imagine sacra certis locis ædificandæ, & quomodo erectæ conferuandæ. 129.2. 404.2.

P I L E V S.

Pileus ecclesiasticus in choro tempore diuinorum officiorum vetitus. 32.1. In processionibus item. 783.1. quãdo, & quomodo permiffus occasione pluuiæ. ibid. 2. eũ deferentes extra pluuiam in celebratibus, officiis & funeribus, a quibus notandi, & multandi. 781.2.
Pileus clericorum qualis. 341. decr. 29. etiam in peregrinatione. 121.2. 363. decr. 23. clericorum Seminarij, qualis. 968. cap. 5. clericis vetitus, qui. 413.2. a Iudæis ferendus, qualis. 53.2.

P I S C E S.

Pisces in ecclesijs non appendendi, nisi voti causa. 125.1. eorum item effigies in ecclesijs vetitæ. 575.2.
Pistrinarij monialiu a quo probandi. 53.1. illis certæ regulæ præscribendæ, ne diem festum violent. 85.2. vide furnarij.

P I V S V.

Pij V. constitutiones, & bullæ: vide constitutiones, & bullæ: Ab eius Missalis præscripto non recedendum in Missæ celebratione. 151.1. qui contrafecerint, quomodo puniendi. ibid.

P I X I S.

Pixis qualis, & quomodo cõficienda. 634.1. 465.1. 804.1. vbiq; ad præscriptam formam cõficienda. 407.2. nõ conopæo, sed velo tegenda. ibid. ad ægrotos deferenda sacculum habere debet. 136.2. 407.2. 804.2. 465.1. eius forma in sacristia cathedrali ponenda. 465.1. eius faculus, & vela: vide faculus, & vela.
Pixides ad vsum sacre eucharistiæ quot habendæ in ecclesia cathedrali. 606.2. In collegiatis. 613.2. in parochialibus. 136.2. 465.1. 513.1. 619.1. 804.1. quot in eis particulæ asseruandæ. 136.2. 804.1.

P L A C E N T Æ.

Placentæ in mensa episcopi vetitæ. 17.2. clericorum ite. 19.1.

Placentini Seminarij census annuus. 258.1.

P L A N E T Æ.

Planeta qua ratione a sacerdote induenda, & quæ interrim oratio dicenda. 741.1. nõ exuenda in missa, nisi post Euangelium S. Ioannis. 794.2. eius forma. 627.1.
Planetæ ad vsum episcopi celebrantis parandæ, quot. 604.1. ad vsum missæ cõuentualis in ecclesia cathedrali. 609.2. in collegiatis. 616.2. in parochialibus. 621.2. 803.2. ad vsum missæ priuatæ. 611.1. à canonicis in officijs pontificalibus induendæ. 152.2. & quot ad eum vsum parandæ. 610.1. In ecclesia non adhibendæ, nisi benedictæ sint. 794.1. vide casula.

Plantæ diebus festis non vendendæ. 423.2. vide arbores. In platea ociose subsistere, aut vagari, clericis vetitum. 413.2. 468.1.

P L E B A N V S.

Plebanus diocesis, ægrotante Parocho, aut mortuo, quid præstet. 67. decr. 15. in libro notet ecclesias, quibus distribuerit sacra olea. 62. decr. 9.

Plebana ecclesia: vide ecclesia.

In singulis plebibus constituendi magistri cæremoniarum, qui rudes instruant in cæremonijs. 66. decr. 12.

P L V V I A L E.

Pluuiale qua forma cõficiendum. 628.1. quõ asseruandũ

& recõdendũ in suis armarijs. 642.2. ab episcopo in synodo Diocesi induendum. 279.2. quando ab episcopo concionate adhibendum. 131.2. 481.1. ad vsum eiusdẽ episcopi, eiq; assistentis, & inferuentium, quoruplæ parandum. 604.1. ad vsum sacerdotum in ecclesia cathedrali. 609.2. In collegiatis. 617.1. & in parochialibus. 621.2. 803.2. Ad vsum canonicorum, & aliorum ministrorum in officijs pontificalibus. 610.1. induendũ ab assistente in missa. 33.1. 154.1. ab hebdomadario item, & a duobus illi adstantibus, in vespere die festæ. 154.1. 419.2. à canonicis in missis pontificalibus induendum. 152.2. quando à mansionarijs induendum in officijs pontificalibus. 29.1. & à ministro baculi episcopalis in concione. 131.2. 481.1. In deferenda ad ægrotos eucharistia adhibendum. 92.1. 222.1. 537.1. Inducendum à clero illius ecclesiæ, ad quam fit processio. 783.2. quando, & à quibus ferendum sit in processionibus, decernendum ab episcopo. 157.1. à quibus induendum in synodo diocessana. 279.2.

P O C V L A.

Pocula vitrea vsui purificationis post sacram communionem, in sacristia habenda. 464.1. vide vasa.

Poculenta in processionibus non deferenda, aut vendenda. 34.2. à Vicarijs Episcopis non accipienda. 104.2. neq; à cancellario, & notarijs. 189.1.

P O E N A E.

Pœnæ propositæ contra eos, qui fidem non profitentur. 1.2. & qui impediunt fidei professionem. ibid. contra abutentes sacra scriptura. 2.1. delinquentes in pingendis sacris imaginibus. 4.2. vtentes magicis artibus, veneficijs, diuinationibusq; prohibitis. 5.1. blasphemos Dei, & sanctorum. ibid. 2. & indices, qui blasphemos nõ puniunt. 6.1. violatores dierum festorum. ibid. 86.1. 433.2. 435.2. agentes spectacula diebus festis. 435.1. contra inobedientes edicto de recta in ecclesijs conuersione. 437.2. inobedientes edicto de accessu ad ecclesias. 439.2. Inobediẽtes legibus de obseruatione quadragesimæ. 214.1. 442.1. contra bibliopolas, & impresores delinquentes in ordinibus eis præscriptis. 433. nu. 36. aut libros prohibitos vendentes. 432. nu. 21. cõtra discedentes à parochi concione. 88.2. contra lædentes officium S. Inquisitionis. 89.2. contra ludi magistros non præstantes fidei professionem. 89.1. contra eos, qui infantes baptizandos ad ecclesiam non deferunt intra nonum ab ortu diẽ. 7.1. & qui infantes baptizatos in altari collocant, vt compatrium muneribus redimantur. ibid. 2. contra non communicantes in paschate. 8.1. contra eos, qui sacerdotem cogunt missam anticipare, differre, &c. 10.1. cõtra viduas, quæ diebus festis missam nõ audiunt. ibid. 2. cõtra medicos, qui post quadriduum ad ægrotos inconfesso accesserint. ibid. contra peccates in collatione, præsentatione, electione beneficiorum, &c. 14.1. contra simoniacos. ibid. contra psonatos, vestes clericales, aut monachales induẽtes, aut eas commodantes. 19.1. contra eos, qui bona ecclesiastica iniuste alienata restituere nolunt. 7.1. decr. 6. legata pia non exequentes. 73. decr. 16. contra administratores bonorum ecclesiasticorum, qui ea conducunt, aut emunt. 74. decr. 19. aut pecuniam mutuo dederint. ibid. decr. 20. contra eos, qui bona clericorum mortuorum asportant. 101.2. contra afferẽtes falsum impedimentum ad impediendum matrimonium. 103.1. peccantes in conquirendis elemosinis. 426.1. contra confratres contumaces. 74. decr. 22. contra disciplinatos. 905. cap. 22. contra præfectos ecclesiarũ, qui librum missarum in sacristia non habuerint. 420.2. cõtra Vicarios Foraneos, qui suũ munus recte non exercent. 23.1. & visitatores delinquentes. 24.2. contra notarios, scribas, & cancellarios in officio delinquentes. 25.2. contra concubinarios. 65. decr. 29.

Pœnæ constitutæ contra episcopos negligẽtes in expurganda diocesi ab hæresi. 208.2. negligẽtes in exequẽdis decretis de Iudæis, & neophytis. 54.2. 208.1. conferentes beneficia suis familiaribus. 314.1. subsidium charitatiũ vltra præscriptam summam exigẽtes. 73. decr. 13. non conuenientes ad concilium provinciale. 176.2. non habentes synodum Diocessanam præscripto tempore.

INDEX RERVM.

pore. 179.1. In eaq; non iubentes recitari concilij provincialis proxime habiti decreta. 179.2. non diligentes in synodo testes synodales. ibid. capientes aliquid de emolumentis cancellarij. 286.2.

Pœnæ constitutæ contra canonicos, & ministros chori, non interessentes concionibus, & lectionibus eis præscriptis. 69. decr. 27. seruantes probationem sex mensũ in admisione ad residentiam. 71. decr. 3. extra canonicales ædes pernoctantes. 94.2. non suscipientes ordinem requisitum. 160.1. 266.2. non satisfaciẽtes officio suo. 28.1. iubentes aliquid in choro præter præfectum. 97.1. Inchoantes officium ante tempus. 32.1. recedentes à choro contra præscriptum ordinem. 32.2. non assistentes episcopo. 28.1. non seruantes tabellam magistri cæremoniarum in suis functionibus, & muneribus. ibid. 2. non canentes missam stans diebus. 33.1. 65. decr. 4. absentes à choro sine licentia. 29.2. 161.1. 423.2. diutius tribus mensibus absentes. 163.1. delinquentes in capitulo. 99.2. negligentes in tollendis ab ecclesia rebus profanis. 68. decr. 23. non exhibentes instrumentum suæ optionis in cæcellaria. 306.1. absentes ab officio. B. Virg. 154.2. aut à capitulo. 467.1. contra canonicos Diocanos non communicantes diebus festis in missa conuentali. 419.2. contra canonicos parochos non residẽtes in parochiali, aut muneris suo non satisfaciẽtes. 166.2. contra Archipresbyterum cathedralis non assistentem episcopo celebranti. 153.1. contra magistrum chori in suo munere negligentem. 28.2. contra mansionarios in suo munere deficientes. 29.1.

Pœnæ contra parochos constitutæ, qui stans diebus non concionantur. 3.1. petentes aliquid in sacramentorum administratione. 6.2. non præstantes fidei professionem. 206.2. non præstantes sua per se munera. 166.1. non residentes. 21.1. non tradentes libros parochiales successori, cum ad aliam ecclesiam transeunt. 7.1. non deferentes ludi magistros, qui fidei professionem præstare debent. 400.1. 986.1. cætera vide in verbo parochi.

Pœnæ constitutæ contra sacerdotes publicè criminosos. 9.1. contra sacerdotes, qui in sacramentorum administratione quidquã petunt. 6.2. qui sine episcopi facultate onus celebrandi suscipiunt. 9.1. qui missæ celebrationem in libro non scribunt. 420.2. qui in aliquo oratorio celebrant sine licentia. ibid. qui in celebratione missæ nouæ delinquent. 9.2. qui confessiones audiunt sine episcopi approbatione. 11.1.

Pœnæ constitutæ in clericis, & ecclesiasticis episcopo suo, vel superiori maledicentes. 16.2. vestes clericales ad personarum vsum commodantes. 19.1. cõtra præscripta peccantes de vita, & honestate ipsorum. 20.2. recipientes exules in consilio episcopo. 34.1. sacra ad vsum profanum commodantes. ibid. in cultu ecclesiarũ negligentes. 68. decr. 23. concionibus, & lectionibus præscriptis non interessentes. 69. decr. 27. scripta ad ecclesias pertinentia occultantes. 101.2. orationi matutine, vespertinæ, &c. non interessentes in parochiali. 422.1. in uestitu delinquentes. 413.1. 793.2. & seq. discedentes à loco habitationis sine licentia. 414.1. in foro otiose vagantes. ibid. concubinam habentes. 306.1. libellos famulos edentes, aut conficiẽtes. 210.1. cogentes sacerdotem missam anticipare, differre &c. 10.1. errantes in ecclesia. 161.2. discedentes ab ecclesia adscripta. 146.2. delinquentes in processionibus. 34.2. aut in funeribus, & exequijs. 36.1. accedentes ad monasteria monialium sine facultate. 50.2. 318.1. aut ea ingredientes. 49.2. 318.1. apud moniales cibum capientes, aut illis munera dantes. 52.2. tempore synodi ad cauponas diuertentes. 397.2. negligentes conuenire ad mensruas congregationes. 799.2. 984.1. beneficium obtinentes, aut in maioribus ordinibus constituti, si canonicas horas non recitent. 17.2. & seq. 94.1. ant non ad præscriptum breuiarij. 449.1. si habitum clericalem non deferant. 18.2. 94.2. 447.1. si non refideant. 22.1. 70. decr. 36. 450.1. si non exhibeant titulum beneficij. 70. decr. 1. si bona ecclesiastica iniuste alienent, aut permittunt. 75. decr. 6. 76. decr. 7. contra absentes studiorum causa, si decreta provincialia non seruent. 415.1. contra nõ recitantes officium B. Virg.

si pensionem habeant. 94.1. contra absentes à suis ecclesijs. 424.1. 450.1. aut à congregationibus foraneis. 645.1. contra eos, qui post absentiam episcopum non adeunt. 70. decr. 36. 415.1. contra Apostatas beneficia obtinentes, si iura sua non exhibeant. 342. decr. 35.

Pœnæ constitutæ contra præpositos non residentes. 450.1. contra pũctatores, qui errata notare negligunt. 161.1. & qui aliquem iniuria notant. 29.2. & qui cuiquam plus iusto, vt soluatur, assenserint. 162.2. cõtra Rectores ecclesiarum in conferuando earum cultu negligentes. 68. decr. 23. non denunciãtes eos, qui stans diebus non celebrant. 37. decr. 6. si sacras imagines cõtra præscriptum in ecclesia pingi permiserint. 118.2. si elemosinam, quibus non debet, in funeribus dederint. 158.2.

Pœnæ constitutæ contra moniales, quæ honores, aut officia ambiũt. 43.2. aut ad ea electæ suscipere recusant. 44.1. Vicariæ, & præfectæ non obedientes. ibid. 2. aut pœnitentiam impositam recusantes. ibid. pacem perturbantes. ibid. pecuniam priuatam apud se retinentes. 193.2. in mensa peccantes. 48.2. c. clausura egredientes. 290.1. aliquem intra septa monasterij ingredi permittentes. 49.2. 318.1. peccantes in colloquutione cum externis. 45.1. admittentes aliquem ad colloquutionem sine episcopi licentia. 318.1. accedentes ad Ianuas, cum aperiuntur. 45.1. depositi, aut custodiæ causa quidquã accipiẽtes. 51.1. offulas conficiẽtes. ibid. literas ad se missas incia præfecta legentes. ibid. monasterij bona vsurpantes, aut amittentes. 193.2. non parentes constitutionibus Pij V. & Greg. XII. 75. cap. 1. de moniali. 106.2. contra moniales conuersas quouis modo delinquentes. 51.1. contra præfectas monialium peccantẽ in puellæ ad religionem, aut nouitæ ad professionem admisione. 46.2. 291.1. permittentem monialibus pecuniam. 193.2. negligentem in obtruendis ostijs cõ monasterio in externam ecclesiam. 49.1. permittentem aliquem ingredi in septa monasterij. ibid. aut in monasterio pernoctare. 50.1. permittentem aliquem ingredi in monasterium sine episcopi facultate. 318.1. permittentem aliquem fisco alterius nomine cum monialibus colloqui. 50.2. admittentem aliquem ad docendum cantum figuratum contra præscriptum. 50.2. permittentem aliquem depositi, aut custodia causa à monialibus haberi. 51.1. aut offulas, & huiusmodi donandi causa fieri. ibid. si non fecerit dari signum externis ingredientibus. 52.1. cætera vide supra in verbo multæ.

P O E N I T E N T I A.

Pœnitentia qua ratione à confessario iniungenda pro qualitate peccatorum, & personarum. 769.1. blasphemis Dei, & sanctorum qualis imponenda. 5.2. & spõsis ante celebrationem matrimonij coeuntibus. 65. decr. 27. ægrotis imponenda qualis. 536.2. pecuniaria qua ratione imponenda. 93.1. Interdictis ob non sumptam in paschate communionem qualis imponenda. 411.2.

Pœnitentia publica, & solemnis introducenda. 93.1. 223.1. 411.2. quando, & qua ratione olim iniungeretur. 1016.2. eorum, quibus iniungenda est, index in uisitacione à parochis exhibendus. 175.1. 673.1. eorum item nomina quãdo à parochis deferenda. 411.2. cam acturi, quando non admittendi ad sacram eucharistiã. 718.2. qui eam egerint, à sacris ordinibus reiiciendi. 143.1. 447.2. an eam egerit, inquirendum de promouendo ad episcopatum. 15.1.

Pœnitentia publica publicè peccantibus imponenda. 11.2. quo loco peragenda ab interdictis. 411.2. clericis tẽpore synodi cauponas frequentantibus imponenda, qualis. 397.2. eam sibi impositam recusantes moniales puniendæ. 44.2. eius occasione non educendæ à clausura. 318.2.

Pœnitentiæ fructus. 518.2. ad eius exercitationes excitandi fideles à concionatore. 487.2.

Pœnitentiæ ex canonicis pœnitentialibus debet, quæ, & quales. 533.2.

Pœnitentiæ canones: vide canones.

Pœnitentiæ sacramentum a nemine ministrandum sine episcopi approbatione, sub pœna excommunicationis. 139.2. 760.2. quomodo à baptismo differat. 1044.1. aulle

nullo humano affectu à confessorio ministrandum. 773. 2. quo ordine, seu ritu, & ceremonijs ministrandum. 524. 1. tempore peccatorum quam frequenter fumen- dum. 230. 1. vnicuique peste affecto, vel suspecto sine mora ministrandum. 249. 1. qua cautione eo tempore ministrandum. 240. 1. ad illud hortandi fideles ab episcopo in visitatione. 23. 2. ad illius item frequentiam hortandi à concionatore. 486. 1. precipue in solemnitatibus, & sacris temporibus. 88. 1. illud semel in anno non recipientes, absq; contritione mortui, non humandi ecclesiastica sepultura. 560. 2. illius ministrandi instructiones, & rubricæ. 518. 2. vide instructiones: quæ in eo ministrando feruent, aut doceant parochi, vel episcopi, & confessorij: Vide parochi, episcopi, & confessorij: Qua præparatione ad illud suscipiendum accedant fideles. 11. 1. 222. 2. & seq. 520. 1. 763. 1. quæ ad illius ministrandum pertinent. 10. 2. 92. 2. 139. 2. 222. 2. 304. 1. Cætera vide in verbo confessio.

P O E N I T E N T I A R I V S.

Pœnitentiarius in ecclesia cathedrali instituendus. 11. 1. qualis potissimum deligendus, examinandus, &c. 268. 2. quando confessiones audiens distributionum particeps sit. 273. 2. quibus facultatem concedat vtendi cibis, & vestibus in quadragesima. 443. 1. quando præsit cõgregationi pœnitentiariæ. 657. 1. Pœnitentiarij tempore iubilæi deputati, quæ præcipue feruent in audiendis confessionibus 775. 2. & seq. Pœnitentiariæ Romanæ officiales, qui aliquid admiserint contra constitutionem de illius reformatione, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 1. Itidẽ siquid, etiam sponte oblatum, accipiant, Ibid. Pœnitentiariæ congregatio quando, & vbi habenda. 657. 1. quis in ea præsit, & qui intersint. Ibid. quo ordine in ea sedendum. Ibid. 2. nunquam intermittenda. 658. 1. quæ in ea tractanda. Ibid. libri ad eam pertinentes à cancellario habendi, qui. 700. 2. & seq. Pœnitentialis præbenda: vide præbenda.

P O E T A E.

Pœtarũ versus quomodo à concionatore afferedi. 483. 2. Poeticum dicendi genus à concionatore vitandum. 490. 2. poetica quoq; similitudines in exordio. 491. 1.

P O L L V T I O.

Pollutio nocturna quado impediatur missæ celebrationem. 758. 2. Polluentis se se viri pœnitentiæ canon. 531. 2. Itemq; complexu foemine, aut osculo. Ibid. aut turpiloquio, vel aspectu. 532. 1. aut ex immundo desiderio. Ibid. 2. Polluentes ecclesiam à solis episcopis absoluedi. 11. 2. 994. nu. 71.

P O N T I F E X.

Pontifici Romano à quibus obedientia spondenda. 1. 1. eidem casus, & censuræ reservatæ, quæ. 988. 2. & seq. ij; à confessoribus habendi. 11. 1. eius consecrationis, & coronationis die preces à clero, & populo faciendæ. 307. 2. eo item agrotante, vel mortuo. Ibid. quæ ad illum concilij provincialis nomine referenda: vide concilium provinciale. sine eius auctoritate, quæ episcopi non possint. 269. 2. vide sedes Apollonica. eius priuilegio affecti libri quomodo vendendi, aut imprimedi. 433. nu. 34. quæ ab eo indulgentiæ, & facultates impetrandæ tempore pestilentiæ. 230. 2. & seq. eius bullæ, & constitutiones, & diplomata: vide bullæ, constitutiones, & diplomata. Pontificalia munera obeunti episcopo qui assistant, & inseruiant. 153. 1. Pontificalia ad vsum episcopi quot habenda. 603. 1. ad vsum aliorum in metropolitana ecclesia. 606. 1. & in alijs cathedralibus. Ibid. in collegiatis ritus Romani. 613. 1. & ambrosiani. Ibid. 2. in parochialibus ritus Romani. 618. 2. & ambrosiani. 619. 1.

Pontificalis libri ornatus, & forma. 631. 2.

P O P V L V S.

Populus non permittendus accedere propius ad sacerdotem celebrantem. 30. 1. 97. 1. neq; excubare in ecclesijs. 33. 2. quo loco in ecclesia communicandus. 137. 1. qua ratione ad orationem quadraginta horarum conuenire debeat. 138. 1. etiam in ecclesia cathedra-

lem. Ibid. 2. & seq. qua reuerentia, & modestia processiones obeat. 34. 2. & à quibus dirigendus. 156. 1. quando, & qua ratione ab ijs discedat. Ibid. quomodo ad oblationes inuitandus. 37. 2. quando cogendus subministrare victum concionatori. 132. 2. quando sustentare debeat clericũ parochialem. 146. 1. 365. 2. postquã communicauit, ei non probanda purificatio calice consecrato. 8. 1. hora ei comoda missa parochialis celebranda. 10. 1. quam præparationem adhibeat in benedictione xdiũ. 106. 1. 1. quid de eo in visitatione querendum. 24. 1. qui libri ad eius mores pertinentes à cancellario habendi. 701. 2. & seq. quid de eo inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. & in scrutinio synodali. 998. 2. eius cõstantia tempore pestilentiæ. 226. 2. de eiusdem visitatione, & præparatione litteræ pastorales. 1064. 1. vide fideles.

Populus qua ratione, quando, & quibus de rebus instruendus, docendus, hortandus, monendus ab episcopo, parochio, vel concionatore: Vide episcopus, Parochus, & concionator. Qua ratione conueniat ad concionem, processiones, funera, ecclesias, sacramenta, &c. vide conciones, processiones, funera, &c.

P O R L E T I A.

Porletia, cap. pleb. secundæ Regionis Diocesis Mediol. 660. 2.

P O R T A & c.

Porta: vide Ianua. per portam monialium non danda elemosina externis. 192. 2. Porticus in fronte ecclesiæ extruenda qualis, & qua ratione. 564. 1. in ea nihil venale proponendum. 33. 2. Porticus cõmterij quales, & quomodo ædificandæ. 588. 1. Monasterij item monialium. 595. 1. quando censeatur intra clausuram in monasterijs regularium. 190. 2. In porticu ociose subsistere, aut vagari, clericis veritum. 413. 2. vide atrium.

P O R T I O N E S.

Portiones decimam seminario soluant. 13. 1. prætimoniales eidem seminario attributæ. Ibid. 2. qua ratione conferendæ in cathedralibus, & collegiatis, quibus animarum cura incumbit. 147. 1. de earum fructibus mensæ episcopali, canonicali, aut alij persoluendis constitutiones, & consuetudines abrogantur. 269. 2. & qui eas seruarint, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.

Vbi plures portiones parochiales sunt in eadem ecclesia, à singulis portionarijs congregationes diocesanæ habendæ. 645. 2. ijs vacantibus quorum sumptibus habendæ. Ibid.

Portionum ecclesiæ index, & eorum quæ ad eas pertinent, à Rectore consiciendus, & exhibendus in visitatione. 174. 1. 672. 1.

P O S S E S S I O.

Possessio bonorum ecclesiæ alienatorum ante superioris auctoritatem nulla. 72. dec. 7. beneficij vbi capienda, cũ eius bona pluribus locis sita sunt. 148. 1. ea acquisita quando vacet prius beneficium. Ibid. ea itẽ capta exhibendus beneficij titulus episcopo. 70. tit. 3. dec. 1. Possessio priuata rerum monialibus verita. 48. 1. Potus monialium communis esse debet. 48. 1.

P R A E B E N D A.

Præbenda Theologalis in ecclesijs collegiatis instituenda. 2. 2. cui conferenda. Ibid. cum vacat, eui, & quomodo conferenda, instituendum examen, &c. 268. 1. qua ratione in diocesi instituenda. 415. 1. quo iure nitatur. Ibid. 2. à nemine optanda. Ibid. quem locum in canonicatibus obtineat. Ibid. eius munera quæ, & qua ratione præstanda. Ibid. 268. 2. 652. 2. vide Theologus. Præbenda pœnitentiario attributa. 11. 1. cui potissimum conferenda, & quomodo, & quale instituendum examen. 268. 2.

Præbenda scholastici qua ratione in diocesi instituenda, & quo stipendio. 415. 1. eiusq; munus. Ibid. 2.

Præbenda magistri cantus vbi, & qua ratione instituenda. 416. 1. à nemine optanda. Ibid. eius munus. Ibid.

Præbendarum decimæ Seminario attributæ. 13. 1. earum fructus in vacatione quomodo in vsum sacristiæ, vel fabricæ erogandi. 71. dec. 4. 270. 1. etiam in ecclesijs, in quibus

quibus optionis ius est. 269. 2. de earum fructibus in vacatione mensæ episcopali, canonicali, aut alij persoluendis constitutiones, priuilegia, &c. abrogantur. 269. 2. & seq. & qui ea seruarint, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2. ea tota de re constitutio Pij V. seruanda. 109. 2.

Præbendarum cuiusq; ecclesiæ tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. & collegiatar. 614. 2. earum quoque onera in tabella descripta habenda in sacristia. 28. 2. earum instrumenta, & scripta in archiuum capitulare deferenda, & quorum sumptibus. 100. 1. earum bona in libro notanda. Ibid. 2. eare ne confundantur, quæ ratio ineunda. 164. 1. qui eas obtinet, ordinis eis annexi munus præsent. 28. 1. quos earum fructus percipere possint canonici parochi. 159. 1. vide canonicatus.

P R A E C E P T A.

Præcepta Decalogi, aut ecclesiæ ignorantibus, non admittendi ad confessionem. 765. 2. peccata, quæ contra ea frequentius committuntur, studio concionatoris tollenda. 484. 1. vide Decalogus.

Præcepta episcopi, presbyteri, aut parochi irridentis penitentia canon. 527. 2.

Præceptores Seminarij, quot. 557. 1. eorumq; officium. 962. cap. 6. vide magistri.

P R A E D I A.

Prædia aliena à clericis non conducenda. 20. 1. ecclesiastica Iudeis non locanda. 53. 2. quomodo meliora reddi possint à conductoibus. 72. dec. 11. 343. dec. 38. eorum index in visitatione à Rectore ecclesiæ exhibendus. 174. 1. 672. 2.

Prædia ad dignitates, & canonicatus spectantia, quomodo locanda. 368. dec. 41. beneficij à minore obtenti ab eius consanguineis sine episcopi concessu non administranda. 148. 1. 368. dec. 42. eorum inuentarium consiciendum. 148. 1.

Prædia monialium quomodo locanda. 193. 2. piorum locorum, ab eorum procuratoribus, &c. non conducenda. 469. 1. tempore pestilentiae pignori non danda, aut alienanda. 244. 1.

P R A E D I C A T I O.

Prædicatio verbi Dei, eximum instrumentum est ad salutem animarum iuuandam. 838. 2. & seq. proprium munus est episcoporum. 2. 2. quibus præcipue incumbat. 474. 1. in visitatione ab episcopis obeunda. 23. 2. ab oblati maxime amplectenda. 838. 2. & seq. quæ alia in ea obeunda seruanda: vide concio, quando, & qua ratione ab episcopo, parochio, & concionatore obeunda: vide episcopus, parochus, & concionator.

Prædicatio Verbi Dei in quadragesima præcipue instituenda. 415. 1. cum habetur diebus ieiuniorum, iudicia, & alia ad forum pertinentia non exercenda. 120. 1. cum itern habetur, quæ verita in ecclesia. 33. 2. à fidelibus in parochiali audienda. 10. 2. quibus interdenda. 92. 1. à quibus, & quando monialibus habenda. 52. 1. quo loco habenda tempore pestilentiae, ecclesia parochiali extra septa existente. 237. 1. monita executionis decretorum, quæ ad eam pertinent. 400. 1. instructiones item. 474. ea in litteris facultatis concionatorum includendæ. 88. 2.

In prædicationibus miracula falsa, incerta, &c. denunciates, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

P R A E F E C T V S.

Præfectus ecclesiæ, ad diuina officia sicut cæteri conueniat. 31. 2. inuentarium bonorum ecclesiasticorum in archiuo asseruet. 37. 1. quomodo multandus, si librũ missarum non habeat. 420. 2. curet missas, à quibus debet, statis diebus celebrari. 149. 1. quando sacerdotibus certum celebrandi diem assignet. Ibid. puniendus ab episcopo, si clericis superpelliceo lacero, aut sordido missæ inseruiant. 151. 2. solenniõibus diebus ianuam, & ecclesiæ parietes ornari curet. 213. 1. quomodo multandus, si sacristas, clericos, & alios sine facultate admittat. 412. 2. eosdem ab ecclesia discedentes quando, & cui denunciet. Ibid. absentiam, & errata clericorum adscriptorum ad quos deferat. 424. 1. decreta de clericis adscriptis ab iisdem seruari curet. 412. 2. testifi-

fications de functionibus in ecclesia præstitis quales conficiat. 267. 2. tabellam onerum cuiusq; altaris, capellæ, & legati conficiat. 423. 2. clauem archiuji capitularis teneat. 37. 1. ad processiones conueniat. 34. 1. quid de eo inquirendum in scrutinio synodali. 997. 2.

Præfectus seu præsidens chori, quadiu ecclesiæ ministris discedendi facultatẽ concedere possit. 27. 1. eius officium. Ibid. 2. si in eo sit negligens, puniendus. Ibid. 155. 2. & si tale officium desit, quis eo fungatur. Ibid. solus in ecclesia vel sacristia iubeat. 97. 1. quos puniat in diuinis officijs. 32. 1. 2. & in missa solemnĩ. 33. 1. corripiat eos, qui non audiunt magistro ceremoniarum, & ad episcopum deferat. 28. 1. magistrum ceremoniarum delinquentem obiuret. 28. 1. contumaces vel negligentes mansionarios puniat, eisq; munus præscribat. 29. 1. errantes in functionibus ecclesiasticis, & diuinis officijs mulctet. 98. 1. subscribat syngraphis supplicationum. 162. 1. 424. 1. sine eius licentia punctator à choro abesse non debet. 29. 2. delinquentes in ecclesia ad eum deferendi. 30. 1. de illius officio tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2.

Præfectus in conuentu diocelano adhibendus qui. 649. tit. 13. in celebratione festoũ, officiorum, & funerum, qui, eiusq; officium. 780. 1. si negligens sit, puniendus. Ibid. 2. quæ errata corrigat, & tollere studeat. 781. 2. & seq.

Præfectus ecclesiæ Seminarij constituendus, eiusq; officium. 948. 1. chori item. Ibid.

Præfectus capituli delinquentes puniat. 99. 2. disidentes reconciliet, & contumeliosos ad episcopum deferat. Ibid. syngraphis supplicationum in solutione distributionum subscribat. 424. 1. sine eius licentia non discedendum à capitulo. 99. 2. in celebratione festoũ, officiorum, & funerum, qui, eiusq; officium. 780. 2. & sequent.

Præfectus reformationis tribunalis, & taxarum fori episcopalis quando ab episcopo deligendus, eiusq; officium. 284. 2. reformationis quoq; tribunalis, & taxarũ fori Archiepiscopalis, qualis, eiusq; officium. 678. 2. studiorum cleri, qua ratione eius studia adiuuet, ac promoueat. 417. 2. & seq. studiorum Seminarij: vide Seminarium. bibliothecæ Seminarij: vide Seminarium.

Præfecti spiritualis familiæ Archiepiscopi officium. 813. 1. oratorij item. 814. 2. stabuli. 822. 2. & cenaculi. 823. 2. spiritualis, carceratorũ fori Archiepiscopalis. 682. 1. idem intersit visitationi carcerum. 681. 2.

Præfecti fabricæ ecclesiasticæ eius bona in alios vsus non auertant. 74. dec. 18. quid parent, & exhibent in visitatione. 175. 2. 674. 1. locorum piorum, coronam B. Virginis, aut officium recitari curent ab ijs, qui in pijs locis aluntur. 195. 1. 368. dec. 45. quando ab episcopo conuocandi tempore pestilentiae pro eripiendis morum corruptelis. 228. 2. monasteriorum item, collegiorum, & artificum. Ibid. & seq.

Præfecti scrutinij synodalis quæ inquirent. 997. 1. clericorum Seminarij: vide Seminarij. confratriarum, & scholarũ, quos non admittant in suas scholas. 289. 1. quo præfente habitum tradant. Ibid. tempore pestilentiae quando ab episcopo conuocandi. 228. 2. eorum index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Præfecti regionarij in ciuitate, & diocesi Mediolani à solo Archiepiscopo deputandi. 655. 2. quas ecclesias, & loca visitent. 661. 2. qualem notarium, vel scriptorem adhibeant. Ibid. quibus temporibus à visitatione abtineant. 662. 1. quibusue instructionibus in visitatione vtantur. Ibid. quando, & quamdiu visitationem incant 279. 2. & seq. 371. dec. 46. lectionibus cleri quomodo intersint. 661. 2. itemq; cõgregationibus monstruis. Ibid. & seq. clericos in foro ociose vagantes obseruent, ac deferant. 414. 1. ægros parochos inuisant. 67. dec. 15. ijsq; mortuis diem agendo funeris præscribant. Ibid. inquirent de diligentia mortuorum erga morientes, & qua ratione. 141. 1. 224. 1. in ijsq; præstandis negligentes corrigant, & ad episcopum deferat. 141. 2. processionibus suæ regionis intersint. 422. 2. quæ inquirent, notent, & ad episcopum referant ante synodum dioc-

INDEX RERVM.

Diocesanam. 276. 2. & seq. 280. 2. 369. dec. 45. 371. dec. 46. quando congregationem parochorum habeant de ijs, quæ ad synodum relaturi sunt. ibid. qua ratione multas imponant ad præscriptum tabellæ. 983. 1. si cæ tabellam non exequantur, quomodo puniendi. 986. 2. Summarium litterarum, quas recipiunt ratione officij, conficiant. 656. 2. quam diligentiam adhibeant in puatoribus dierum festorum, funerum, &c. constituendis. 424. 1. quæ curent pro recta orationis quadraginta horarum agendæ ratione. 787. 1. licentias omnes ecclesiasticis concessas sibi exhibitas subscribant. 788. 2. quædo monendi à parochis, & syndicis de mutatione domicilij ecclesiasticorum. 789. 1. monendi à clericis adscriptis de mutatione ecclesiæ. ibid. & beneficij. ibid. & seq. & de habitu clericali suscepto. ibid. 2. de ecclesiasticis mortuis. ibid. sine eorum licentia non deferendæ, aut mutandæ lectiones, scholæ, &c. à clericis. ibid.

Præfetti regionarij, quæ curent tempore pestilentie prouinciuusq; præparatione spirituali. 230. 1. quomodo facultatem concedant parochis, sacerdotiue suspecto, aut infecto ministrandi sacramenta. 241. 1. aut exeundi extra septa publicæ curationis. ibid. 2. quam cautionem adhibeant, & potestatem exercent in ecclesiasticum, etiam parochum, ob aliam causam suspectum, vel peste affectum. ibid. quomodo expurgari curent eorû, ecclesiæque suppellectilem. 242. 1. quam adhibeant cautionem in monasterijs, & collegijs pijs infectis aut suspectis. ibid. 2. quam curam suscipiant præstandæ, & exercendæ pietatis in locis publicæ curationis domicilijs; occlusis. 244. 2. & seq. & disciplinæ morum in eisdem locis. 246. 2. quod officium visitationis adhibeant. 248. 2. quam curam adhibeant homini ecclesiastico, peste laboranti, vel suspecto, tam quoad animam, quam quoad corpus. 249. 2. quomodo distribui curent elemosinas collectas. 244. 1. missas, aliasq; preces, & officia pro mortuis in pestilentia fieri curât. 253. 1. qualis eis ab episcopo concedenda facultas pro publica ualitudine tuenda. 229. 2.

Præfectorum regionariorum numerus, & officium. 660. 2. & seq. facultas, & iurisdictio qualis. 661. 2. Vide uisitatores.

PRÆLATVS.

Prælati exempti, etiam episcopi, alienum episcopatum non inducat ad exercenda pontificalia in aliena diocesi sine episcopi diocesani consensu. 281. 2. & seq. neq; se ingerat ad probandos, vel examinandos confessores alienæ diocesis. 222. 2.

Prælati seculares, & regulares necessarii tatum de causis septa monialium ingredientur. 319. 1. qua ratione iurisdictionem præsentent. 306. 1. à concionatore non oburgandi, sed pie monendi. 3. 2. 484. 1. qua ratione illis obediendum sit, docendi fideles à concionatore. ibid. qui eis detrahunt scandalosè in sermonibus, & prædicationibus, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2. cum ægrotant, à quibus illis deferenda eucharistia. 537. 2. vide episcopos.

PRÆMIA.

Premia non accipienda à uisitatores monialium. 52. 2. vide munera, & dona.

PRÆPARATIO.

Præparatio à concionatore uniuersè generatimq; adhibenda ad concionandi munus salutariter exequendum. 477. 2. adhibenda ad singulas conciones. 479. 2. ante ministracionem sacramenti confirmationis à confirmandis adhibenda, quæ. 508. 2. 717. nu. 3. adhibenda à fidelibus ante sacre eucharistiæ sumpcionem. 513. 2. 726. 2. à parochis adhibenda in communione frequentis populi. 515. 2. & circa eos, qui primo communicant. 408. 1. adhibenda à sacerdote celebrato. tã interior animi. 727. 2. & seq. quam corporis. 731. 2. adhibenda à confratribus Doctrinæ Christianæ ante eucharistiam. 847. 2. adhibenda à fidelibus ante sacramentum poenitentia, & qualis. 11. 1. 763. 1. adhibenda ad extremæ uñtionis sacramentum. 543. 1. adhibenda ante exorcismum iuniorum. 134. 1. & ante uisitationem à Rectore ecclesiæ. 172. 1. 671. 1. adhibenda à fidelibus in aduentu Domini. 1012. 2. & seq. & in uisitatione. 1064. 1. adhibenda à parochis, & fidelibus in benedictione ædium.

218. 2. 1061. 1.

Præparatio spiritualis ab unoquoque tempore pestilentie adhibenda, qualis. 229. 2.

Præparatio spiritualium adiutorum tempore pestilentie. 230. 2. annona, & ministrorum ad curationem, & sustentationem publicam. 231. 2. locorum publicæ curationis item. 232. 2.

PRÆPOSITVS.

Præpositus ecclesiæ cathedralis quando fungatur officio assistentis episcopo celebrante. 153. 1.

Præpositus parochus quibus in locis, & actionibus cappam induat. 424. 2.

Præpositus familiaris Archiepiscopalis, totius domus caput. 811. 1. eius officium. 817. 2.

Præpositus S. Sepulchri Medio lani, caput congregationis oblatorum. 833. cap. 2. frequentes exhortationes habeat, aut haberi curet ijs, qui in ædibus congregationis habitant. 840. 1. confessarium singulis præscribat. 837. 2. quæ onera recipere non possit. 840. cap. 7. quid curet circa hospitium oblatorum in ciuitate. ibi. cap. 6. oblati Diocesanis præpositum consortij præscribat. 840. 1. ab oblati maxime amandus, & obseruandus. 836. 1. quam sæpè ab illis conueniendus. 835. 1. eisdem oblati oēs subijciuntur. ibid. sine eius consensu nullum munus ab oblati suscipiendum. 839. 2. quam sæpè ad illum scribant oblati in missione. 842. 1. ab eodem accipiant literas patentes, & benedictionem. ibid.

Præpositus ordinis Humiliatorum aliquem recipiens ad professionem, &c. à solo summo Pontifice absoluedus. 991. 1.

Præpositi consortiorum congregationis oblatorum quæ curent in oblati sibi subiectis. 835. 1. quando ab illis conueniendi. 840. 1.

Præpositi, oneribus ecclesiæ sibi commissæ satisfaciât. 38. 2. quo habitu utantur. 70. decr. 3. 1. 361. 1. etiam in concione. 132. 1. qualem cappam adhibeant, & quædo. 361. 2. & seq. rochetum deferant. 362. 1. quo habitu synodo diocesanæ interfint. 278. 1. si non recedant, quomodo puniendi. 450. 1. absentiam canonicorum, & aliorum ecclesiasticorum suæ ecclesiæ quando, & cui denunciant. 415. 1. à baptizandi solemnitate in sabbato sancto, & pœtecolles abstineant. 498. 2. baculum, & cappam in processionibus deferant. 467. 2. 783. 1. si cappam non adhibeant in choro, & diuinis officijs, quomodo multandi. 985. 1. quæ parent, & exhibent in uisitatione. 175. 2. 674. 1. alios pro se non mittant ad funera, & officia mortuorum, ut elemosinæ participes sint. 157. 2. cû ipsi missam canunt in collegiatis, hebdomadarius item in collegiata celebret. 419. 1. eorum sepulchrum in collegiatis ubi, & qua ratione extruendum. 587. 1.

Præpositi Diocesanis, Vicarij foranei constituendi. 22. 2. in libro notent ecclesias, quibus sacra olea dederint. 62. decr. 9. curent magistratus in festis solemnioribus ad diuina officia conuenire. 403. 1. & officinas, ac tabernaculas claudi tempore concionis in quadragesima. 404. 1. quando suis sumptibus habeant congregationem Diocesanam. 645. 2. & quo habitu ad eam conueniant. 467. 1. quoue loco sedeant. 651. 1. cum in ciuitatem ueniunt, cui se præsentent. 808. 2. litteras, edicta, &c. qua ratione asseruent. 806. 2. parochos ægrotos in sua præpositura inuisant, & quod erga illos officium præsentent. 67. decr. 15. eisdem tempore pestilentie infectis aut suspectis eucharistiam ministrant. 250. 1.

Præposituræ alicui adiungendæ ecclesiæ parochiales, & cui potissimum. 337. decr. 12. quæ excipiantur. 338. decr. 12. in eam parochi, alijq; ecclesiastici, qui, & quando conueniant in festo corporis Christi, & litanijs. 338. decr. 13. 353. decr. 44.

Præpositurarum regularium cuiusq; parochiæ index in uisitatione à parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2.

PRÆSENTATI. &c.

Præsentati ad beneficia, qui, & quomodo ab episcopo comprobandi. 147. 1.

Præsentia, & constantia tempore pestilentie ab omnibus adhibenda, qualis. 226.

Præsidens chori: vide præfectus.

PRANDIUM.

Prandium in vrbe occasione diuinorum officiorum, festorum

INDEX RERVM.

rum, &c. ecclesiasticis, aut cantoribus parari uetitur. 362. decr. 22. 421. 1. in diocesi quomodo parari permittitur, & quibus, & quo loco. 353. decr. 48. 421. 1.

Prandia laicorum à concionatore fugienda. 478. 2.

PRECES.

Preces in deferenda eucharistia, & extrema uñtionem ad infirmos recitandæ, quæ. 63. decr. 15. 92. 1. initio, & in fine congregationum fori Archiepiscopalis. 658. 1. initio item, & in fine congregationum, & capitulorum priorum locorum. 195. 1. in processionibus qua ratione à clero recitandæ. 34. 2. & à quibus. 156. 1. qua ratione in funeribus à clero recitandæ. 66. decr. 9. in eleuatione corporis Domini, ab ijs qui non interfint, adhibendæ. 66. decr. 6. adhibendæ in hora passionis feria sexta signo dato. 66. decr. 10. processibus imminentiibus facient. 92. 1. 349. decr. 9. & inducto sacre ordinationis die. 145. 1. 335. 1. 446. 1. inducta item synodo prouinciali, aut Diocesanâ. 66. decr. 8. 177. 2. pro episcopo mortuo. 35. 1. proq; successore deligendo. ibidem. item mortuo parochio. 66. decr. 15.

Precum in processione synodali dicendarum tabella. 997. 1.

Precum variarum libri vulgares à quibus recognoscendi. 90. 2. vide oratio.

PRESBYTER.

Presbyteri, Presbyterum occidentis penitentia canon. 528. 1. aut si eius negligentia infans illi commendatus sine baptismo moriatur. ibid. 2. homicidium quoq; facientis. 530. 1. aut fornicationem admittentis. 531. 2. vel concupiscentis fornicari. 532. 2. prę ebrietate, vel crapula euomentis. 533. 1. aut si sponte rebaptizetur. ibid. contra illum item insurgentis. 527. 2. aut eius præcepta irridentis. ibid. cum e occidentis. ibid. & seq. in eiusq; manu peierantis. 526. 2.

Presbyteri tonsura sint insigniti. 18. 2. 448. 1. qua ratione iurisdictionem præsentent. 306. 1. de eorum uita, moribus, &c. à Vicarijs foraneis inquirendum. 23. 1. prospectus ex eorum ædibus in monasteria monialium tollendus. 49. 1. vide sacerdotes.

PRIMA &c.

Prima qua hora in choro dicenda. 32. 2. quibus diebus canenda. 154. 1. post eam legendum Martyrologium. 420. 1. ea item absolutam, missa, & officium pro defunctis celebranda. 419. 1.

Primarij congregationis Doctrinæ Christianæ quot, & quales. 865. cap. 2. quomodo eligendi, & quamdiu. ibid. eorum auctoritas. 866. 1.

Primicerius Metropolitanæ ecclesiæ quo uestitu utatur. 361. 1.

Primitiæ à quibus, & qua ratione soluendæ. 367. decr. 38. à quibus debeantur, ab episcopo inquirendum, atq; ut soluantur, curandum. 310. 1. an à populo soluantur, inquirendum à testibus synodalibus. 180. 1. quid cum eis agendum, qui se putant ab illis soluendis immunos. 368. decr. 38.

PRINCIPES.

Principes commercium hæreticorum tollere studeant. 1. 2. sacre Inquisitionis officio faueant, nihilq; sibi in causarum fidei patrocinio usurpent. 2. 1. publicos ludimagistros scientiæ, & vitæ probatæ conducant. ibid. decreta de blasphemis seruari studeant, quamue ob id consequantur indulgentiam, & quas si neglexerint, pœnas incurrant. 5. 2. decreta de consuetudine Christianorum cum Iudæis seruari curent. 54. 1. 207. 2. certum locum Iudæis à Christianis separatim constituant. 54. 1. quæ in eorum contractibus seruari curent. ibid. in festis solemnibus diuinis officijs in cathedrali interfint. 86. 2. quo honore prosequantur episcopos. 16. 2. quibus in rebus eos adiuuent. 33. 2. immunitatem ecclesiasticam non uolent. 34. 1. sacras campanas ad suppliciorum significationem non adhibeant. ibid. si interdicti generalis tempore cogant aliquem sacerdotem celebrare, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. celebrare, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. aut si permittant latrocinia fieri ad urbem. ibid. 2. si ter admoniti, iustitiam clericis facere negligat, à solis episcopis absoluedi. 992. nu. 1. quæ seruari curent in suo foro. 26. 1. & in carceribus. ibid. curent, meretricibus

locum separatim assignari. 40. 1. lenones, histriones, & cingaros eijciant. ibid. ganeas, & tabernas meritorias tollant. ibid. aleatores puniant. ibid. otia tollant à ciuitatibus. ibid. sumptus immoderatos coerceant, idq; suo exemplo doceant. ibid. 2. uisuras tollant. 41. 2. episcopos iuuent in ijs, quæ ad pia loca pertinent. 42. 1. & in instituendis montibus pietatis. 43. 1. mendicos unum in locum conducant. 42. 2.

Principibus non præbendum missale, aut pacis instrumentum ab episcopo. 16. 2. neque à laico, sed à clerico. 151. 2. eorum diplomata ad ecclesias pertinentia, certo libro describenda. 190. 1. de obseruantia, obedientia, &c. illis debita, monendi fideles à concionatore. 488. 1. ad eosdem adhortatio pro tuendis ecclesiasticis hominibus, eorumue iuribus, & immunitate. 37. 1. atq; ut decreta conciliorum seruari curent. 55. 2.

PRIOR.

Prior generalis Doctrinæ Christianæ congregationi generali interfert. 866. cap. 3. eius conditiones, & officium. 869. cap. 5. quando, & quomodo eligendus, & quamdiu. 886. cap. 24. in eius electione protector adesse debet. 867. 1. in congregatione generali, quid præstet. 866. cap. 4. quando congregationi scholarum mulierum interfert. 894. cap. 9. ei omnes scholæ parere debent. 401. 1. sine eius auctoritate facta, nulla. 866. 1. eius substitutus qualis, eiusq; officium. 871. cap. 6. quando, & quomodo eligendus, & quamdiu. 886. cap. 24.

Prior scholarum diocesanarum qualis, eiusq; officium, & electio, eiusue item substitutus. 889. 2. & seq. quando, & quomodo eligendus, & quamdiu. 891. cap. 4. earum item scholarum, quæ congregationem erigere nõ possunt. 892. cap. 5.

Prior generalis societatis S. Ursule quod officium præstet. 915. 1. disciplinatum qui, euius officium, & illius quoque substituti. 903. cap. 11. qualis, & quomodo eligendus. 904. cap. 20. scholæ charitatis qualis, & quomodo deligendus. 910. 2.

Priores scholarum Doctrinæ Christianæ quales, eorumue officium. 853. cap. 4. eorum quoque substituti. 854. cap. 5. monendi de ijs, qui statim diebus non communicant, quidue de illis intelligant, & curent. 848. 1. coru, qui communicant, aut non communicant, nomina in congregationem referant. ibid. quando, & quomodo, eligendi, & quamdiu. 887. cap. 25. quando congregationi multæ interfert. 894. cap. 9.

Priores particulares societatis S. Ursule quod officium præstent. 915. 2.

Priorissa congregationis oratorij qualis, & quamdiu, & quomodo eligenda, eiusue officium. 919. 2. & seq. eius item substituta. ibid.

Priorissa monialium iura de perpetuitate officij exhibeant. 43. 2. quales, & cuius ætatis eligenda, & quomodo. 940. 1. & quamdiu. 944. 1. neminem ingredi permittant septa monasterij sine episcopi facultate, sub pœna excommunicationis ipso facto. 318. 1. 943. 2. earum confirmatio gratis à cancellario episcopali expedienda. 285. 2. eisdem claustra egrediendi facultas abrogata. 942. 2. vide præfata monialium.

Prioratum decimæ Seminario attribuitur. 131.

PRIVILEGIA.

Priuilegia in solutione decimarum Seminario attributarum abrogata. 13. 2. cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum à quibus recognoscenda. 55. 1. de fructibus beneficiorum vacantium mensæ episcopali, canonicali, aut alij persoluendi, abrogantur. 269. 2. & seq. ad ecclesias altaria, & cappellas pertinentia, in uisitatione exhibenda. 174. 1. 672. 1. & quid de illis uidentum. 23. 2.

Priuilegio summi Pontificis affecti libri, quomodo uendendi, aut imprimendi. 433. nu. 34.

Priuilegiorum regularibus concessorum auctoritate, non absoluedum à casibus episcopo referuatis. 93. 1. 50. 1. neque item confratris, collegio, &c. concessorum. 222. 2. & seq.

PROBATIO.

Probatio sex mensium in cathedralibus, & collegiatis ecclesijs abrogatur. 70. decr. 3. canonicorum, & confessorum,

INDEX RERVM.

fefforum, &c. vide canonici, confessores, &c.
Ante probationis annum non emittenda professio à monialibus. 46. 2. neque eo anno quidquam à monialibus accipiendum. 75. cap. 2. de monial. quomodo id locum habeat in mulieribus penitentibus, quæ professionem emittunt. 319. 1.

PROBLEMATATA.

Problemata ad disputandum proposita à quo probanda. 61. dec. 4.

PROCELLÆ.

Procellis imminetibus, qua ratione exponendum eucharistiæ sacramentum. 92. 1. 349. dec. 9. vide temperates.

PROCESSIO.

Processio in solemnitate corporis Christi, qua ratione agenda. 139. 1. 785. 1. agenda ante missam. 422. 2. non spectanda è fenestris, aut Ianuis. 156. 2. 785. 2. à quo in ea ferendum corpus Christi. 8. 2. in ea reliquiæ non ferendæ. 139. 1. quale superpelliceum à clero adhibendum. 156. 2. eius agendæ ratio à visitatoribus præscribenda in Dicecesi. 422. 1. de eius item agendæ ratione quæ referenda à Vicarijs, & visitatoribus. ibid. in eius apparatu quæ non adhibenda. 340. dec. 20. eius agendæ occasione, non ingredienda septa monialium. 290. 2. qua ratione vt ad eam conueniant, hortandi fideles. 785. 2. & quam indulgentiâ consequantur. ibid. 139. 1. qui ad eam conueniant parochi in suam præposituram 338. dec. 13. 353. dec. 44.

Processio corporis Christi quibus in ecclesijs intra octauam agenda. 66. dec. 7. tertia Dominica cuiusque mensis in vnaquaque parochiali agenda. 408. 1. si eam non habeant parochi, quomodo puniendi. 422. 2. qui ad eam conuenire debeant clerici. 94. 1.

Processio in congregationibus foraneis agenda, & qua ratione. 23. 1. 800. 1. scholarum Doctrinæ Christianæ quando agenda. 87. 2. 401. 1. quomodo agenda in translatione reliquiarum. 117. 2. agenda in prima sessione concilij prouincialis. 178. 1. & prima die synodi Diocesana. 278. 1. & in fine eiusdem synodi. 279. 1. eius agendæ tabella. 996. 1. in expositione quadraginta horarum quomodo agenda, & qui ad eam conuenire debeant. 137. 2. 518. 1. 782. 2. quo ordine, pietate & agenda in oblationibus elemosinarum. 340. dec. 21. quomodo agenda in benedictione candelarum, & oliuarum. 349. dec. 8. in ea gestandæ candelæ, & oliuæ à clero. ibid. quomodo agenda in voti publici nuncupatione aut commutatione. 404. 1. in festo sanctæ Crucis quando, & qua ratione Mediolani agenda. 785. 2. à quibus in ea dirigendus populus, & clerus diocesanus 422. 2. ad sanctum Gregorium quando agenda. 786. 1. & ad sanctum Sebastianum. ibid. 2.

Processiones indicto concilio prouinciali aut synodo diocesana agenda. 66. dec. 8. 177. 2. vbi, & quomodo agenda ante sacram ordinationem. 145. 1. 335. dec. 1. 446. 1. in litanijs triduanis qua ratione agenda. 783. 2. & seq. à familia episcopi obeundæ, quæ. 813. 1. & à clericis Seminarijs. 948. 1. tempore Iubilei quæ, & qua ratione agenda. 103. 1. 2. & seq. quando, & quomodo à disciplinatis agenda. 903. cap. 10. noctu ab illis non agenda sine episcopi concessu. 317. 2. cum eas agunt, sacerdotem adhibeant. 289. 2. diebus festis ab episcopo instituendæ. 86. 2. & à parochis. 795. 2. in parochia fieri solitæ, à parochis obeundæ proprijs sumptibus. 422. 2. tempore pestilentie sæpius instituendæ, & qua ratione. 226. 2. & seq. quæ cautione agenda. 236. 1. peste quoque restincta. 254. 2. Mediol. eodem tempore pestilentie indictæ. 1052. 1. 1068. 2. ea; restincta in gratiarum actionem. 1086. 2.

Processiones generales, & publicæ qua ratione agenda. 782. 2. & seq. Dominica præcedente à parochis denunciandæ, ad easq; obeundas hortandi fideles. ibid. 34. 2. 98. 2. 425. 1. à concionatoribus item populo euulgandæ. 88. 1. pridie vesperi quam habeantur, signū in omni ecclesia dandum. 782. 2. mane qua ratione clerus ad primariam ecclesiam conueniat. ibid. & quo vestitu. ibid. 34. 1. 156. 2. à qua ecclesia inchoandæ. 34. 1. à quibus, & qua ratione ferendæ cruces in via, & in ecclesia

reponendæ. 34. 2. 156. 2. 782. 2. in iisdem lumen dno Cruci adhibenda. 273. 1. canonici duo episcopo assistere debent. 271. 2. chirothecæ à clericis non induendæ. 154. 2. qua ratione ad eas clerus conueniat, & inde discedat. 156. 1. quo ordine procedat. 34. 2. 156. 2. 782. 2. qua reuerentia, & modestia, quæue fugiant in incessu. ibid. preces, & orationes, officia, & missa à quibus celebranda. 156. 1. quomodo canant. ibid. 2. ecclesiæ, ad quas conuenitur, qua ratione ornandæ. 782. 2. quæ vitanda. 783. 1. quando, & quomodo clerus stet, genuflectat, procedat, &c. ibid. quomodo, & quando pulsandæ campanæ, dum aguntur. ibid. quo ordine in ecclesia consistant, & ad primariam ecclesiam redeant. ibid. 2. 156. 1. qui ab ecclesia discesserint ante officium absolutum, à quibus prohibendi, & ad episcopum deferendi. 156. 1. qui in ijs deliquerint, à quo notandi. ibid. 2. aut si non interfuerint, puniendi. ibid. ad finem missæ solemniter celebranda. 156. 1. & benedictio ab episcopo danda. 153. 1. ad eas vt conueniant, monendi principes, & magistratus. 86. 2. hortandi item fideles, vt sub vexillo conueniant. 309. 1. & quam propterea indulgentiam consequantur. 1011. 2.

Processiones à confratribus obeundæ. 74. dec. 22. quomodo à canonicis obeundæ. 139. 1. qua ratione à populo prosequendæ. 156. 2. cum fiunt, elemosinæ panis & vini non distribuendæ. 157. 1. edendi quoque, ac bibendi consuetudo tollenda. 34. 2. neque collectæ vel talæ exigendæ. 85. 2. à mulieribus velato capite obeundæ. 156. 1. 219. 2. 406. 1. si noctu fiunt, à mulieribus non obeundæ. 317. 2. qua pietate à clero obeundæ. 66. dec. 9. à quibus dirigendæ. 156. 1. musica instrumenta non adhibenda. ibid. 2. in ecclesia ad quā illæ fiunt, eo tempore missa non celebranda. 422. 2. à regularibus obeundæ, cum ab episcopo conuocantur. 34. 2. 97. 2. etiā in dicecsi, alioqui à Vicarijs foraneis deferendi. 422. 2. si qua controuersia sit inter eos de priore loco, ab episcopo tollenda. 34. 2. cum non collegiatim ad eas accedunt, superpelliceum induere debent. 66. dec. 33. quādo occasione pluuiæ adhibendus pileus, & pallium à clero. 783. 2. pro gratiarum actione, aut pro calamitatibus, quibus diebus agenda. 309. 1.

Processionum tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. collegiatæ. 614. 2. & parochialis. 620. 1. earum vsui crux qualis conficienda. 624. 1. & candelabra. ibid. 2. earum item vsui supellex habenda in ecclesia cathedrali, quæ. 605. 2. in collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2. in earum apparatu quæ nō adhibenda. 68. dec. 18. earum, quæ in vnoquoque vicariatu fiunt, index à Vicarijs foraneis conficiendus qualis, & cui mittendus. 422. 1.

Processionum punctatores: vide punctatores. Tabella: vide tabella. Instructiones: vide instructiones. In ijs qui habendi pro absentibus. 34. 1. quales distributiones dandæ. 156. 2. pluuiæ quando, & à quibus induendum sit, decernendum ab episcopo. ibid. in iisdem functionibus à laicis non obeundæ. 146. 2. 157. 1. concilio à parochis habenda. 482. 1. in ijs peccantes ecclesiastici, quō multatū. 984. 1. itemq; eas non obeunt parochi. 985. 2. & qui ministros non probatos admiserint. 984. 1. aut laicos. ibid. 2. aut qui ijs absolutis, ad ecclesiam cū Cruce non redierint. 985. 2.

Processionalia, seu libri processionum ritu Ambrosiano quot habendi in ecclesia Metropolitana. 606. 1. in collegiatis. 613. 2. & in parochialibus. 619. 1. ritu Romano quot habendi in ecclesia cathedrali. 606. 1. collegiata. 613. 1. & parochiali. 618. 2. huiusmodi processionalis libri conficiendi ratio. 422. 1.

PROCESSVS.

Processus in ecclesia, cœmeterio, & atrio ecclesiæ fieri vetiti. 438. 1. à cancellario episcopali gratis expediendi, qui 285. 2. & seq. in visitatione qua ratione conficiendi, aut remittendi ad iudices ordinarios. 670. 1. ad moniales pertinentes, quomodo à cancellario conscribendi. 693. 2. & ad alios regulares item. ibid. originales, à notarijs nemini dandi, sed eorum tantum exemplaria. 25. 2. quo loco, & quomodo à cancellario, & notarijs

INDEX RERVM.

rijs exhibendi, vel ostendendi. 285. 1. ad causas criminales pertinentes, in libro describendi cum mercede scriptionis. 189. 1. ad causas item ciuiles, vel criminales pertinentes extra ciuitatem, quomodo conscribendi, & seruandi à cancellario. 692. 2.

Proclamata in ecclesijs, cœmeterijs, atrione ecclesiæ fieri vetita. 438. 1.

PROCVRATIO.

Procuratio bonorum beneficij à minore obtenti quibus non committenda. 148. 1.

Procuratoris leges à Tridentino præscriptæ, in visitatione seruandæ. 24. 2.

Procurator in causis fidei quis, & quomodo dandus. 209. 1. quæ seruet in huiusmodi patrocinio. ibid. 2.

Procurator ad bonorum, iuriumq; ecclesiasticorum recuperationem ab episcopo constituendus, & qua mercede. 101. 2.

Procurator fisci fori ecclesiastici quas causas non agat. 283. 1. quando à protectore piarum causarum conuocandus. 283. 2. agat cōtra violatores dierum festorum. 403. 2. curet, edictū de recta in ecclesijs conuersione seruari. ibi. eius officij. 284. 1. vide fiscus, & aduocatus.

Procurator pauperum in foro Archiepiscopali quis, eiusque officium. 680. 2. & seq. quando conueniat foram protectore pauperum. 681. 1. quas causas non suscipiat. ibid. 2. nihil accipiat ratione sui officij. ibid. inter sit visitationi carcerum. ibid.

Procurator penitentiarum Romanæ aliquid, etiam sponte oblatum, accipiens, à solo summo Pontifice absoluedus. 990. 1.

Procuratoris pauperum munus in foro episcopali. 26. 1. Procuratoris officium coram iudice sæculari quando liceat clericis suscipere. 20. 1.

Procuratores à foro episcopali arcendi, qui. 105. 2. 314. 2. eis leges, & taxæ ab episcopo præscribendæ. 104. 2.

Procuratores ab episcopis, & alijs, qui concilio prouinciali adesse non possunt, mittendi, & quales. 177. 1. mitti item à capitulis cathedralium. ibid. constituendi item ab episcopis, si à concilio nondum absoluto discedant. 178. 2. ijque episcoporum absentium nomine decretis concilij subscribant. ibid.

Procuratores fori Archiepiscopalis, munera, aut alia nō accipiant. 656. 2. arma non ferant, nec verba turpia, aut iniuriosa proferant. ibid. si quemquam percusserint, quomodo puniendi. ibid.

Procuratores simoniz in ordinu susceptione, aut consecutione beneficiorū, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. iteq; electionis simoniacæ summi Pontificis. ibid.

Procuratores ecclesiarum, confraternitarum, & piorum locorum qui esse non possint. 41. 2. quam sæpe mutandi. 469. 1. qua ratione eorum bona administrant. 194. 2. & quam sæpe administrationis rationem reddant. 469. 1. bona ad ea pertinentia non conducant ipsi, nec eorum consanguinei. ibid. fructus non residentium ijs locis attributos exigant. 21. 1. eisdem præscribenda ratio conscribendi codices. 469. 1.

Procuratores disciplinatum, quot, eorumq; officium. 904. cap. 17. sanctæ inquisitionis, fidei professionem præstent. 206. 2. principum sæcularium, aut aliorum, clericis esse vetitum. 20. 1.

Procuratores monialium à quo approbandi. 53. 1. quomodo ab episcopo constituendi, & amouendi. 194. 1. antequam admittantur, fidei iuramentum dent. 53. 1. quibus administrationis rationem reddant. ibid. in dicecsi quō excipi possint in reuertijs monialium. 193. 1. eisdem certæ ab episcopo leges præscribendæ. 194. 1. Procuratores litigantium in Romana curia minis afficiēs, inuadens, &c. à solo summo Pontifice absoluedus. 989. 2.

PROFANA.

Profana in missa non euulganda. 132. 2. 359. dec. 12. & qui contra fecerint, quomodo multandi. 985. 2.

Profanæ imagines, cantus, supellex, &c. vide imagines, cantus &c.

Profanus rerum vsus à sacris locis tollendus. 126. 2. Profanatio ecclesiæ, & altaris, qua ratione faciendā. 128. 1.

PROFESSIO.

Professio nouitiarum: vide nouitiz. in ea emittenda, quæ

seruanda à monialibus. 46. 2. 194. 1. eius recipiendæ causa, non ingredienda claustra monialium. 290. 2. ante eam examinanda puella, & quomodo. 47. 1. & quo loco. 291. 1. & qui ad eam emittendam sine episcopi examine aliquam admiserint, quomodo puniendi. ibid. ante eam renunciatio bonis à nouitia faciendā. 47. 1. nihil depositi aut mutui nomine à monialibus accipiendum. 75. cap. 2. de monial. quid soluendum monasterio nouitiæ causa. ibid. 46. 2. in ea emittenda qui ritus seruandus. 291. 1. quæ fieri vetita. 47. 1. qui ad eam emittendam aliquam cogunt, in excommunicationem incurrunt. 46. 1. & à solis episcopis absoluedi. 994. num. 57. à mulieribus penitentibus, quando, & quomodo emittenda. 319. 1.

Professores litterarum indicem librorum prohibitorum habeant. 209. 2. fidei professionem præstent, alioqui à docendi munere interdiciendi. 89. 1. discipulos in quadraginta ad concionem cōducant. 442. 2. vniuersiuicque parochiæ à parochis denunciandi. 1. 2. & qui eos non denunciauerint, quomodo multandi. 986. 1. aut qui sine testimonio præstite fidei professionis docere permiserint. ibid.

PROMOTOR, &c.

Promotor in synodo diocesana deligendus, & qualis. 277. 2. formula decreti electionis eiusdem. 389. 2. instantiæ ab eo faciendæ: vide instantiæ.

Promotor fisci fori Archiepiscopalis, eiusque substituti quales, eorumq; officium. 679. 1. inter sint visitationi carcerum. 685. 2.

Promotor fisci fori episcopalis: vide procurator.

Promotoris officio quomodo fungatur Theologi collegiarum in studijs cleri suæ regionis. 415. 2.

Promotorem Sanctæ Inquisitionis perterrefacientes, occidentes, &c. à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.

Promotores in concilio prouinciali primo delecti qui. 1196. 1. in concilio item sexto prouinciali. 1214. 2. eorum instantiæ: vide instantiæ.

Promptuarium monialium, vbi, & quomodo extruendū, & quæ in eo construenda. 597. 1.

Promulgatio edictorum bullarum, & constitutionum, decretorum, & casuum reseruatorum, &c. vide edicta, bullæ, &c.

Pronunciatio in concione adhibenda qualis. 491. 1.

PROPHETIÆ.

Prophetiæ à quo legendæ in ecclesia. 30. 2.

Prophetias ex sacra scriptura non delumptas prædicare audentes, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

PROPINQVI.

Propinqui episcopi ab eo non admittendi ad concursum beneficiorum per cessionem vacantium. 314. 1.

Propinquis ecclesiasticorum ecclesiæ bona non locanda. 37. 2. 71. dec. 5.

Propinquis procuratorum piorum locorum non locanda bona ad eadem loca pertinentia. 469. 1. vide consanguinei, affines, & agnati.

Propositiones in capitulo fabricæ ecclesiarum, & piorum locorum reiectæ, in libro notandæ. 469. 1.

PROPRIETAS.

Proprietas qua ratione in monasterijs monialium tollenda. 48. 1. tāquam proprietatis rea puniendā monialis, quæ nummos apud se habuerit, etiam de præfectæ consensu, & ipsa præfecta quæ permiserit, & quæ eam non denunciarint præfectæ. 193. 2.

Proprietatis vitium à concionatore regulari maxime fugiendum, ac detestandum. 479. 1.

Proprietarij religiosi sine penitentia morientes non humandi ecclesiastica sepultura. 560. 2.

PROROGATIO.

Prorogatio concilij prouincialis tertij, & synodi diocesana. 83. 2. eius prorogationis formulæ. 1241. 2.

Prorogatio confessorum monialium ultra præscriptum tempus quando concedenda. 52. 1.

Prorogatio executionis legatorum piorum quando vetita. 73. dec. 16.

Prospectus è vicinorum ædibus in monasterijs monialium tollendus. 49. 1. & qua ratione. 192. 1.

INDEX RERVM.

Prospetus ecclesie, ne è vicinitate, aut coniunctione ædium ecclesiasticarum tollatur, cauendum. 563. 1. **S. Protasius** Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 973. nu. 8.

PROTECTOR.

Protektor piarum causarum fori Archiepiscopalis qualis deligendus, eiusque officium. 679. 2. interfit congregationi consulationis causarum. 657. 2. quando præsit, & interfit congregationi piarum causarum. ibid. **Protektor** piarum causarum, & carceris ab episcopo deligendus, eiusque officium. 283. 2. **Protektor** carceratorum fori Archiepiscopalis qualis deligendus, eiusque officium. 680. 1. & seq. quando præsit, & interfit congregationi carceratorum. 657. 2. interfit etiam congregationi consulationis causarum. ibid. **Protektor** scholarum Doctrinæ Christianæ constituendus. 866. cap. 3. qualis, & quomodo eligendus, eiusque officium. 880. cap. 16. quando interfit congregationi generali. 867. 1. quoue loco sedeat. ibid. quid præstet in electione prioris generalis. 886. cap. 24.

Protonotarij qualem vestitum adhibeant. 70. dec. 31.

PROVENTVS.

Proventus monialium in commune conferendi. 48. 1. ad sacrificium pertinentes, in alios vsus non auertendi. 71. dec. 4. ite ad fabricas ecclesiarum pertinentes. 74. dec. 18. **Proverbia** anicularum in concione nõ adhibenda. 491. 1.

PROVINCIA.

Provincia Mediolanensis status quam miserabilis, eiusque sanandæ rationes. 320 & seq. in ea orationes à metropolitano indicendæ, cum aliqua diœcesis peste laborat. 227. 2. ad eas pertinentes libri, & scripturæ, à cancellario Archiepiscopali habendæ, quæ. 710. 1.

Provinciale Concilium: vide **Concilium**.

PROXENETÆ.

Proxenetæ vsurarum puniendi. 41. 2. simoniæ in ordinibus suscipiendis, aut beneficijs conferendis, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1.

PSALMI.

Psalmi quomodo in ecclesia canendi. 31. 2. 154. 1. quauè pietate, & attentione. 272. 1. à quo denunciandi. 28. 1. à quo parandis, eorumque tonus instituendus. 29. 1. ab ijs qui dignitates, personatus, vel canonicatus habent, simul cum alijs canendi. 27. 2. In ijs canendis qui præcipue affectus, & quomodo excitandi, & vnde item excitanda attentio. 272. 1. & seq.

Psalmi, cum ministratur eucharistia canendi, qui. 137. 1. in eadem ad ægrotos deferenda recitandi, qui. 222. 1. in processionibus à clero recitandi. 34. 2. & in funeribus. 35. 2. tempore pestis præcipue recitandi, qui. 245. 2. eorum paraphrasas à flaminio editæ, antequam purgentur, vetitæ. 432. nu. 11.

Psalmus iudica initio missæ dicendus. 151. 2. Deprofundis in oratione pro mortuis recitandus. 308. 2. & qualis indulgentia recitantibus concessa. 309. 1.

Psalmistam occidentis pœnitentiæ canon. 527. 2. **Psalteria** ad vsum diuinarum officiorum ritu Ambrosiano quot habenda in ecclesia metropolitana. 606. 1. in collegiatis ritus Ambrosiani. 613. 2. in parochialibus. 619. 1. ritu Romano in cathedralibus. 606. 1. in collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2. eorum forma, & ornatus. 631. 2.

PUBLICANI.

Publicani pedagum, gabellam, &c. exigentes à fratribus ordinis mendicantium, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.

PVLLI.

Puellæ nobiles, pauperes, quomodo, & à quibus subueniendæ. 22. 1. cleemosinas ecclesiæ nomine quaritare non permittendæ. 68. dec. 24. 340. dec. 23. die festo missæ interfit. 86. 1. in locis publicæ curationis à peste conualescentes, quibus matronis commedandæ. 251. 2.

Puellæ qua ratione ad religionem admittendæ. 46. 1. in uitæ non cogendæ. ibid. eaq; de re monendi parentes à præfecta. ibid. quando, & quomodo capitulo proponendæ, & examinandæ. ibid. non admittendæ ad vestitum, aut professionem sine episcopi examine, & qui contra fecerint quomodo puniendi. 291. 1. cui confi-

teri debeant, & quoties, & quando item eucharistiam sumere. 46. 1. quando adeat moniales. ibid. quibus suffragijs admittendæ. ibid. 194. 1. in libro ab episcopo notandæ. 46. 1. admittendæ à capitulo quo vestitu vtantur. ibid. 2. quamdiu maneant extra monasterium. ibid. quomodo ad monasterium pro habitu deducendæ. ibid. antequam regularem habitum induant, confirmatæ esse debent. 106. 2. quomodo permittendæ ingredi monasterium ante vestitum, eius inspiciendi causa. 194. 1. cum vestiendæ, aut proficiendæ sunt, aut etiam confirmandæ, non ingrediendæ à superiore septa monasterij. 290. 2. quo ritu vestiendæ, & ad professionem admittendæ. 291. 1. quale eis nomen imponendū, 46. 2. habitu suscepto, non permittendum, vt egrediatur. ibid. quid pro eis monasterio dandum. ibid. 75. cap. 2. de monial. nihil monasterio dandum mutui, aut depositi nomine ante professionem. 75. cap. 2. de monial. vide nouitiæ. in puellis ad religionem, & nouitijs ad professionem admittendis praxis, & ratio seruanda quæ. 1264. 1.

Puellæ sæculares qua ratione in monasterijs educationis causa recipiendæ. 51. 2. sine licentia nõn recipiendæ. ibid. quæ recipi non possint. ibid. quæ semel exeunt, amplius non recipiendæ. ibid. receptæ, quo habitu vtantur. ibid. quomodo cum externis colloquantur. ibid. 318. 1. quo loco dormiant, cibum capiant, &c. 51. 2. separato à monialibus loco educandæ. ibid. earumue educationis locus vbi, & qua ratione extruendus. 599. 1. earum educationis causa quid monasterio soluendū. 51. 2. si moniales fieri velint, quæ seruanda. ibid. si extra monasterium degant, à monialibus non docendæ. 52. 1.

Puellæ iudææ, dum concioni interfunt, à parentibus separandæ. 54. 1.

Puellæ voluntas libera in matrimonio, cum de ea dubitatur, qua ratione ab episcopo cognoscenda. 286. 2. **Puellam** libidinosè obrectantis pœnitentiæ canon. 531. 1.

PVERI.

Pueri cum primum in ecclesiam introducuntur, benedicendi à parochis. 135. 2. à quibus prima fidei rudimenta ducendi. 2. 1. 30. 2. 61. dec. 2. 89. 2. à quibus in ecclesiam deducendi, vt huiusmodi rudimentis imbuantur. 61. dec. 2. septennio minores non confirmandi. 7. 2. & quando confirmari ea ætate possint, & quæ tunc diligentia adhibenda. 220. 2. quando non admittendi. 513. 2. qui item admittendi, & à quibus, & quomodo. 408. 1. 718. 2. 763. 2. à quibus primo communicandi. 408. 2. ad cõmunionem admissi, in libro notandi. ibid. 1. qua cautione audiendi in confessione. 763. 2. & de peccatis interrogandi. 765. 2. qua ratione, & à quibus in clericali militia instituendi. 141. 1. 412. 1. 792. 2. si rationis vsu careant, extremæ vnctionis oleo non vngendi. 140. 2. 223. 2. 543. 1. si laici sint, quomodo permittendi missæ inseruire, & à quo. 412. 2. non admittendi ad functiones ecclesiasticas sine licentia. 782. 1. & qui eos admitterint, quomodo mulctandi. 984. 2.

Pueri quomodo a ludi magistris instituendi. 2. 1. 89. 2. 210. 1. qui, & qua ratione à scholasticis docendi. 415. 2. à parochis domi non educandi sine facultate. 166. 2. 425. 1. si pauperes sint, ab ijsdem parochis docendi. 166. 2. qua ratione instituantur à ludi magistris, à parochis obseruandum. 400. 2. itidem de ijs, qui è locis suspectis de hæresi institutionis, aut mercaturæ causa veniunt. 401. 1.

Pueri in atrio ædium canonicalium ludentes à ianitore arcendi. 424. 1. in hospitalibus pijsue locis excepti, curandum, ne cū adolescentioribus dormiant. 290. 1. iudæi, tempore concionis ab eorum parentibus separandi. 54. 1. à peste conualescentes, à quibus curandi. 251. 1. **Puerorum** licentia, & petulantia qua ratione ab episcopo coercenda. 288. 2. qui libri ijs non exponendi. 2. 1. 89. 1. 210. 1.

PVERPERÆ.

Puerperæ post puerperium ad ecclesiam pro benedictione vt accedant, monedæ. 7. 2. 505. 2. eius benedictionis causa non ingredienda à parochis earum domus. 91. 2. 349. dec. 14. 505. 2. eisdem in ea benedictione panis benedictus sub hostiæ forma non præbendus. ibid.

PV.

INDEX RERVM.

PVGIO.

Pugio in susceptione sacramentorum deponendus. 91. 2. itidem à compatribus. ibid. vide arma. **Pugnam** in iuri, curandum à parochis, vt ante confiteantur, & communicent. 304. 1. **Pugnantes** in duello, &c. à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 2.

PVLVNARIA.

Pulvinaria à fidelibus non adhibenda, dum confitentur. 223. 1. occasione processionum in altari non exponenda. 782. 2. ad vsum missæ parata, ad alium vsum non adhibenda. 275. 2. ad vsum missæ episcopo celebrante paranda quot. 604. 1. ad vsum missæ conuentualis in cathedralibus. 610. 1. in collegiatis. 617. 1. & in parochialibus. 622. 1. 803. 2. ad vsum cuiuslibet altaris. 463. num. 7. qua ratione conficienda, & ornanda. 630. 1. ad vsum falditorij episcopalis quot paranda. 604. 2. quomodo conficienda, & ornanda. 630. 2.

PVNCTA.

Puncta meditationis in synodo diœcesana. 7. proposita. 395. 2. à quo proponenda, & qua de re in familia Archiepiscopi. 813. 2. & seq. cum proponuntur, familia omnis interesse debet. 812. 1. quando in Seminario, aut oblati proponenda: vide meditatio.

PVNCTATORES.

Punctator secretus pro celebratione missarum vbi ab episcopo constitutus. 150. 1. in festorum celebratibus, officijs, & funeribus constitutus. 98. 2. 424. 1. & qualis, eiusque officium. 780. 2. & seq. constitutus, iurandum præstet. 160. 2. 364. dec. 26. quæ præcipue errata notet, & corrigat. 781. 2. in familia inferiori Archiepiscopi à præfecto spiritali deligendus, eiusque officium. 814. 1.

Punctatores quando, & quomodo in synodo diœcesana deligendi, & quando iuramentum præstent. 279. 1. & qua formula. 161. 2. 364. dec. 26. eorum alter à capitulo creandus, & quamdiu, eiusque officium. 29. 2. 161. 1. alter ab episcopo deligendus, eiusque officium. 29. 2. 161. 2. ab vtroque electi quos notent. 29. 2. 161. 1. 98. 1. 423. 2. & seq. & qua ratione. 161. 1. si errantes notare negligant, quomodo puniendi. ibid. aut si quem iniuria notent. 29. 2. quos notarint, post diuinam officia nominent. 161. 1. in capitulo contententes ad episcopum deferant. 99. 2. punctationum libros custodiant. 29. 2. quando, & qua ratione eos inter se conferant. ibid. 161. 2. 423. 2. si inter se discrepent, vicarium consulant. 29. 2. 161. 1. 423. 2. rationes, & supputationem errorum, quando, & qua ratione cõficiant. 162. 1. eiq; supputationem subscribant. ibid. 424. 1. si cuiquã plus iusto vt soluant assenserint, puniendi. 162. 2. diuinis officijs statis horis semper interfunt. 29. 2. immunes sunt ab officio assistendi. 33. 1.

Punctatores in conuentu diœcesano adhibendi, qui. 649. tit. 13. delinquentes ad episcopum deferant. 651. 2. **De punctatoribus** quæ inquirenda in scrutinio synodali. 998. 1.

Punctationum non celebrantium liber habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiata. 615. 1. & parochialis. 620. 2. tabella quoq; triplex regularum de punctationibus habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiata. 615. 1. & parochialis. 620. 2.

PVPILLI.

Pupilli quomodo, & à quibus subueniendi. 22. 2. tempore pestilentie in locis publicæ curationis existentibus, à quibus curandi. 246. 1. peste ite restincta. 254. 2. eorum cura episcopo commedata. 105. 2. eorumq; patrocinio aliquis ab episcopo constituendus. ibid. pro eorū pecunia nihil ex mutuo, vel depositis accipiendum præter fortè. 40. 2. eorū qui in vnaquoq; parochia existunt, in dex in visitatione à parochis exhibendus. 175. 2. 673. 2.

PVRGATIO.

Purgatio librorum: vide libri. **Purgatorij** pœnæ quam accerbet, & quænam præcipue.

1073. 1. & seq. 1161. 1. & seq. vide ignis.

PVRIFICATIO.

Purificatio populi post communionem, calice non præbenda. 464. 1. ei vsui pocula in sacristia habenda. ibid. vasa ad eam destinata, ad alium vsum non adhibenda. 92. 2. & vbi asseruanda. ibid. huiusmodi purificationi dandæ quot, & quales ministri adhibendi. 722. 2. & quæ in ea seruanda. ibid. & seq.

In festo Purificationis B. Virginis Mariæ quomodo benedicendæ, & distribuendæ candelæ: vide candelæ.

Purificatoria in missa munda adhibenda. 9. 2. quam sæpe mutanda. 641. 2. quomodo nitida asseruanda. ibid. 803. 2. à clericis in sacris constitutis lauanda. 642. 1. 803. 2. immunda vbi asseruanda, & quõ purganda. 642. 1. quõ conficienda. 629. 2. 803. 2. ad præscriptum instructionis conficienda. 463. 1. à confessorijs, & capellanis monialium dono non accipienda. 194. 1. ad vsum episcopi celebrantis: quotuplicata paranda. 604. 2. ad vsum item missæ conuentualis in ecclesia cathedrali. 610. 1. collegiata. 617. 1. & parochiali. 622. 1. ad vsum altaris minoris. 611. 2. ea non asseruantes decore parochi quomodo mulctandi. 986. 1. eorum capitulæ: vide capitulæ.

Q

Quadragesimæ ieiunium, & abstinentia. 1. 1. 1. qualis. ibi. & quando inchoanda Mediolani. ibid. 382. dec. 13. 440. 2. & seq. die Epiphaniæ denuncianda, & in calendario notanda. 382. dec. 3. eam violantis pœnitentiæ canon. 527. 1. eius ieiunium quam sancte, & religiose custodiendum. 213. 2. 441. 1. quando, & à quibus institutum. ibid. **Quadragesimæ** initio confessorij ab episcopo conuocandi, & quid monendi. 223. 2. confessorum regularium nomina, ab eorum præfectis ad episcopum deferenda. 139. 2. patres familias à parochis conuocandi, & quid monendi. 190. 2. 215. 1. 404. 1. monendi fideles, vt ad confessionem se preparent. 519. 1. describendi fideles, qui eucharistiam sumere debent. 222. 2. & eorum, qui in peccatis occasione impliciti sunt, iudex exhibendus. 410. 1. iniungenda item pœnitentia publica, & sollemnis. 411. 2.

In quadragesima qualis esset antiquorum fidelium pietas, studia, & exercitationes. 441. 1. in eadem verbum Dei prædicandum, quando, & à quibus. 2. 2. 215. 1. 412. 2. 482. 1. dum habetur concio, othone, & tabernæ claudendæ. 215. 1. 404. 1. monendi fideles, vt saltem diebus dominicis communicent. 136. 2. 215. 1. 443. 1. 486. 1. 512. 2. vtq; ab vrbe non discedant. 62. dec. 2. 403. 1. 442. 2. quæ præcipue pietatis opera ab ijsdem fidelibus exercenda. 214. 1. & sequent. 442. 1. & seq. & à quibus præcipue abstinere debeant. ibid. larum, & spectacula non agenda sub pœna interditi ipso facto. 213. 1. 994. num. 84. qualis vestitus ab episcopo adhibendus. 168. 2. quibus diebus eucharistia ab eius familia sumenda. 169. 1. & à clericis Seminarij. 965. 2. iudicia, & alia ad forum pertinentia mane nõn exercenda. 120. 1. 403. 1. qui cibi vetiti: vide cibi. à quibus approbata, & cõcedenda facultas non ieiunandi. 443. 1. superstitiones à parochis inquirendæ. 404. 1. qua ratione permittendum à parochis, vt sui parochiales alijs sacerdotibus confiteantur. 410. 1. colpeutiones monialium cum externis vetitæ. 50. 1. non indicenda quarantena tempore pestilentie. 239. 2.

Quadragesimæ Dominica prima quadragesimalis abstinentie initium Mediolani faciendum. 382. dec. 3. 440. 2. & seq. ea de re editum, & decretum. ibid. in eadem nuptiarum celebritas interdita. ibid. promulgandū decretū Tridit. de solutione decimarum, & contra occupantes bona ecclesiastica. 37. 1. & casus referuati. 339. dec. 18. & editum contra hereticos. 61. dec. 1. 401. 1. 429. 2. tabella item excommunicationum. 93. 2. & institutum capse incertorum. 412. 1. dominica secunda promulgandum decretum de notarijs legarum pia nõn denunciandus. 102. 1. Dominicus omnius q 2 episco-

episcopi missæ solemniter interesse debent. 33. 1. sextis feriis missa non celebranda à sacerdotibus ritus Ambrosiani. 350. decr. 20. & quare ea non celebretur. 421. 1. in eisdem non exponenda eucharistia, sed crux ad adorationem, & quomodo. ibid. 2. concio item de passione habenda. ibid.

Quadragesimæ inuitantis causa, non remittenda denunciations matrimonij. 286. 2. eius hebdomadæ quæ ratione à parochis diuidenda pro audiendis confessionibus. 222. 2. eius ieiunia an obseruentur, à testibus synodalibus inquirendum. 180. 1. de illius obseruatione edictum quale. 441. 1. & quando ab episcopo proponendum. 213. 2. & à parochis promulgandum. ibid. 403. 2.

Quadragesimus dies pro mortuis in ecclesia celebrari solitus. 559. 2.

Quæstiones causarum die festo non instituendæ. 403. 1. causarum criminalium fori episcopalis, in libro describendæ. 189. 1. in congregationibus diocesanis quando, ubi, & qua ratione explicandæ. 65. 1. & quomodo. ibid. 2. & quæ de re. ibid. à quo proponendæ. 652. 1. quod studium ad eas explicandas adhibeant. ibid. in ijs proponendis, & explicandis definitoris officium. ibid. 2. propositæ, in libro conscribendæ, earumq; item explicatio, & à quo. 653. 1. & ad episcopum mittendæ. 69. dec. 30.

Quæstiones priorum locorum quales. 42. 2. à Vicarijs foraneis non admittendi, nisi licentiam ostendant, & quomodo puniendi. 798. 1. formula licentiæ illis concedendæ. 1271. 1.

Quæstuaris artis suspectis non dandum à parochis testimonium de vita, & moribus pro suscipienda peregrinatione. 404. 2.

Quæstus in exorcismis energumenum fugiendus. 30. 2. 133. 2. 360. 1. ex laboribus monialium collectus, in comune conferendus. 48. 1.

Quarantena tempore pestis qua ratione agenda. 239. 1. quo tempore non indicenda, & qua ratione ineunda. ibid. 2. ea indicenda, quæ spiritualia officia non omittenda. 245. 1. litteræ de pietatis, deuotionisq; exercitationibus tempore quarantænæ. 1055. 2. edictum item de quarantena ecclesiasticorum. 1958. 1.

Quarta funeralium persoluenda. 35. 2.

Quatuor sacra tempora: vide tempora.

Querelis audiendis duo deligendi in synodo diocesana. 277. 2. formula deputationis eorundem. 390. dec. 1. ijs audiendis propositi in concilio prouinciali primo. 1196. 1. & in sexto. 1215. 1.

Quinquagesimæ Dominica publicandum edictum quadragesimæ. 403. 2.

Quinquagesimus dies pro mortuis in ecclesia celebrari solitus. 559. 2.

R

Raptores virginum à solis episcopis absoluentur. 1. 1. 2. 339. dec. 18. 994. num. 66. à testibus synodalibus inquirendi. 180. 1. raptores manifesti ecclesiarum non humandi ecclesiastica sepultura. 560. 2. à raptoribus non accipiendæ oblationes. 165. 1.

Rastra diebus festis ad res venales exponendas non habenda. 85. 2. 434. 1.

Ratiocinijs obligati à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. 549. 1.

Ratiocinatrix monialium, vide monialium.

Rationalia diuinorum officiorum quot habenda ritu Romano in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 1. & parochiali. 618. 2.

Receptores monialium, e clausura egredientium à solo summo Pontifice absoluentur. 990. 1. percussoris ite, & detentoris Cardinalium, & c. ibid. 2. homicidæ quoq; aut exulis Romanæ ditionis. 991. 1. aut armatorum. ibid.

Reconciliatio ecclesiarum: vide ecclesia.

Recogitatio cleri, sacrarum reliquiarum, constitutionum,

& priuilegiorum, & c. vide cleri, sacrarum reliquiarum, & c.

R E C T O R.

Rektor ecclesiæ delinquentes in ecclesia moneat, & expellat. 33. 2. pernoctationes in ijs tollat. ibid. qua hora ecclesiam claudi curet. ibid. quos in eam nocte admittat. ibid. decreta de ornatu, decore, ac nitore sacrarum locorum præstari curet. 126. 1. ostia distincta viris à feminis pro ingressu in ecclesiam assignet. 127. 1. in ecclesiarum cultu conseruando negligens, puniendus. 68. decr. 23. mulieres à viris separatim in ecclesia manere curet. 367. dec. 36. delicta in ecclesia commissa quibus, & quando denunciari. 309. 2. quomodo multandus, si decreta de re in ecclesijs conuersatione seruari non fecerit. 438. 2. aut si auim nidos ex ecclesia non amouerit. 465. 2. clauem tabernaculi sanctæ eucharistiæ apud se asseruet. 133. 2. 513. 1. 464. 2. clauem etiam armarij sacrarum oleorum, & fontis baptismalis. ibid. occasione litaniarum triduanarum quomodo apparari curet ecclesiam. 784. 1. laicos ad functiones in ecclesia obeundas non admittat sine licentia. 788. 2. quando, & à quibus monendus de clericis ab ecclesia discedentibus, & c. 789. 1. eosdem præfecto portæ denunciari. ibid. bradellas in ecclesia non permittat sine licentia. 798. 1. quibus non locet ecclesiæ bona. ibid. 2. quomodo multandus, si peccet in celebratione missarum. 984. 2. clauem vnam loci sacrarum reliquiarum asseruet. 115. 2. supellectilem ecclesiasticam ad domesticum vsum non adhibeat. 129. 1. curet statis diebus missas, à quibus debet, celebrari. 149. 1. eisq; diem certum missæ celebrandæ quando assignet. ibid. celebrantium nomina in libro describat. 336. dec. 6. librum item missarum, quæ in dies celebrantur, conficiat. ibid. non celebrantes statis diebus, denunciari. ibid. si que id neglexerit, quomodo puniendus. 337. dec. 6. quomodo distribuatur pecuniam occasione diei festi, vel indulgentiæ oblatam. 337. dec. 7. 151. 1. quæ seruari curet in sacris imaginibus in ecclesia effingendis. 404. 2. & seq. si que in ijs peccarint, quomodo puniendus. 118. 2. res sacras, & vestes ecclesiæ in ædibus non asseruet sine licentia. 405. 1. quos potissimum, & quo ordine euocet, sacerdotes, & clericos ad funera, & officia mortuorum, 157. 2. alios pro se non mittat ad officia, & funera, vt elemosinæ particeps sit. ibid. pallium mortuorum qua ratione comparari curet. 158. 1. quam elemosinam percipiat. ibid. crucem, cœnotaphij, & campanarum nomine nihil accipiat. ibid. quomodo puniendus, si quibus non debet, elemosinam dederit. ibid. 2. officia, anniuersaria, & alia celebrandi onera in tabella describat, & in sacristia asseruet, & cui illius exemplum tradat. 794. 1. cui denunciari ecclesiasticos morientes. 789. 2. lumina in funere adhibita ad quem vsum adhibeat. 35. 2. quæ caueat in suadendis anniuersarijs defunctorum. 36. 2. quomodo multandus, si sepulchra sine facultate in ecclesia contrui permiserit. 406. 2. arbores in prædijs ecclesiasticis quando cadat. 343. dec. 36. legata pia ecclesijs facta quando denunciari. 343. dec. 37. oblationes ad præscriptam rationem fieri curet. 366. decr. 32. quæ potissimum præscribat in reificationibus functionum à clericis præstatarum. 267. 2. ad quos referat de functionibus, tonsura, habitu, & c. clericorum adscriptorum. 424. 1. fructus pendentes beneficiorum non alienet. 37. 2. vocandus ad asportationem bonorum decimarum iure ecclesiæ subiectorum. 102. 1. tabellam onerum cappellarum altarum, & legatorum conficiat. 423. 2. occasione celebratum prandium ecclesiasticum in vrbe non parret. 421. 1. quando id possit in diocesi. ibid. in ædibus ecclesiasticis habitet. 19. 2. ad benedictionem fontis baptismalis conueniat. 134. 2. ei exhibendum testimonium benedictionis, aut facultatis concionandi à regularibus. 475. 1. post eius obitum ad quem pertinent fructus ecclesiastici. 344. decr. 39. eius sepulcrum vbi, & qua ratione construendum. 475. 1.

Rektor

Rektor Seminarij: vide Seminarium.

R E D D I T V S, & c.

Redditus præbendarum, fabricarum, ecclesiarum, & c. vide præbendæ, ecclesiæ, & c.

Refectio in vrbe non paranda clericis occasione celebratum. 421. 1. die conuentus diocessani vbi danda, & qualis. 650. 1. 800. 1. vide prandium.

Referendarij mantelletum quale. 70. dec. 31.

Referenda ad episcopum, Archiepiscopum, seu metropolitanum, & c. vide episcopus, & c.

Regalium prætextu derinentes bona palatij Apostolici, à solo summo Pontifice absoluentur. 990. 1.

Regens penitentiarie Romanæ, qui contra constitutionem de ipsius penitentiarie reformatione aliquid admiserit, à solo summo Pontifice absoluentur. 990. 1.

Regesta notariorum qualia. 25. 2. liber registri litterarum patentiæ cum rogitu, & testibus à cancellario Archiepiscopi habendus, & quæ in eo describenda. 691. 2. iteq; litterarum patentiæ sine rogitu, & testibus. ibid.

Regimen congregationis oblatorum, & Seminarij: vide oblati, & Seminarij.

Regiones ciuitatis, & diocesis Mediolani quot, earumq; præposituræ capita plebium. 660. 2. & seq.

Regionarij præfecti: vide præfecti.

R E G V L A.

Regula Trident. Concilij in celebrandis matrimonijs seruanda. 39. 2.

Regula propria quam sæpe à monialibus legenda. 53. 1.

Regulæ indicis: vide indicis. confratrarum, à metropolitano edendæ. 74. dec. 22. sodalitatibus item corporis Christi, exq; in tota prouincia adhibendæ. 92. 2. congregationum diocesanarum à metropolitano editæ, à quibus seruandæ. 167. 1. sodalitati nominis Dei ab episcopo præscribendæ. 61. dec. 3. artificibus item pro festorum cultu. 85. 2. Doctrinæ Christianæ à metropolitano editæ vbiq; seruandæ. 87. 2. nitoris, & munditiæ rerum, & locorum sacrarum, à quibus seruandæ. 406. 1. curatoribus, & ministris monialium ab episcopo præscribendæ. 194. 1. de mulieribus penitentibus editæ, seruandæ. 318. 2. suæ familiæ ab episcopo præscribendæ. 310. 2. Christianæ institutionis peste restincta ab episcopo præscribendæ. 253. 2. de exorcizandis energumenis, quæ, & quo loco habenda. 360. dec. 18.

Regulæ varæ. 809. & seq. sodalitatibus, & scholarum Doctrinæ Christianæ. 845. confraternitatis disciplinatorum. 899. 1. sodalitates charitatis. 910. 2. corporis Christi. 896. 1. S. Ursulæ. 912. 1. monialium. 821. vide institutiones.

Regularum de punctationibus tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. & collegiata. 615. 1. capitulorum item, congregationumque canonicalium, sacrototalium, & clericalium. ibid. & quadraginta horarum. ibid.

Regulatoris officij disciplinatorij officium. 903. cap. 13.

R E G V L A R E S.

Regularis prælatus in aliena diocesi confessarios non approbet. 222. 2. ad episcopatum promouendus, qualem fidem exhibeat quoad Doctrinam. 15. 2.

Regulares ad munus compatrium non adhibendi. 501. 1. ad processiones ab episcopo vocandi. 34. 2. ad eas vocari conueniant. 97. 2. etiam in diocesi. 422. 2. si controuertant de priore loco, episcopi cura tollenda controuersa. 34. 2. quando, & qua ratione discedant. 156. 1. cum ad eas non collegiatim accedunt, superpellicem adhibeant. 366. dec. 33. cum in eorum ecclesijs agunt processiones, missas non celebrent. 422. 2. ad orationem quadraginta horarum in ecclesia cathedrali exponendam conueniant. 138. 2. ad funus episcopi morituri conueniant. 35. 1. quem locum teneant in funeribus. 35. 2. ad ea non vocandi, nisi collegiatim, extra necessitatem. 366. dec. 33. tumq; non admittendi sine superpelliceo, & veste talari. 353. dec. 49. 366. dec. 35. quomodo multandi, si ad ea cum catellis conueniant. 414. 1. quæ seruari curent in suis ecclesijs pro reata in iisdem conuersatione, & quas pœnas incurrant, si ne-

glexerint. 438. 2. ab episcopo quoque corrigendi. 68. dec. 23. nouas reliquias non exponant sine episcopi probatione. 115. 2. neque indulgentias euolgent. 216. 2. neque energumenos exorcizent. 133. 2. 407. 1. 360. dec. 18. quas regulas in exorcizando seruent. ibid. interdita episcopi promulgent, ac seruari curent in suis ecclesijs. 282. 2. 305. 1. dies festos, ac ieiunia ab episcopo statuta seruent. 213. 1. tabellam dierum festorum ab episcopo præscriptam in sacristia dixam teneant. ibid. sacerdotes peregrinos in suis ecclesijs celebrare non permittant sine litteris dimissorijs. 96. 2. concionatorem deligere non possunt. 210. 1. conseruatorem scinell delectum non mutant. 282. 1. eius nomen ad episcopum deferant. ibid. quando ad episcopale forum vocari possint. ibid. candelas, aut palmas benedictentes, à quibus obseruandi, ac benedictendi. 406. 2. facultatem sibi concessam colligendi elemosinam, quibus exhibeant. 426. 2. horam præscriptam orationis pro defunctis seruent. 421. 2. qua ratione ad sacros ordines ab episcopis admittendi. 142. 1. 266. 1. in susceptione ordinum quæ de se testata faciunt. 144. 2. 445. 2. 780. 1. quando non adscribendi maioribus ordinibus. 64. dec. 23. pro mortuis in pestilentia orationes, & officia vt instituant, curandum ab episcopo. 255. 1. quomodo ab episcopo puniendi, si olea sacra ab ecclesia cathedrali non sumant. 303. 1. quæ præcipue capita decretorum seruent. 1000. 2. etiam in monialibus eis subiectis. 1002. 2. loca monialibus vicina non emant, aut in ea migrent. 49. 2. si earum monasteria sine licentia ingrediuntur, quomodo puniendi. ibid. aut si sine licentia cum ijs colloquantur. 50. 2. statuta de ingressu in monasteria monialium seruent. 50. 1. in earum foresterijs non habitent. 52. 2. si contra fecerint, aut munera monialibus dederint, quomodo puniendi. ibid. quando, & quomodo colloqui possint cum suis fororibus monialibus. ibid. quam diligentiam in numero, & clausura monialium adhibeant. 65. cap. 1. de monialibus. 106. 2. nullâ dent facultatem accedendi, aut ingrediendi septa monialium, sub pœna excommunicationis. 318. 1.

Regulares qui, & quomodo adhibendi in congregationem penitentiarie. 657. 1. quo loco sedeant in congregationibus fori Archiepiscopalis. ibid. 2. circa eos quæ præstanda a visitatoribus. 24. 1. 668. 1. capita, in quibus si opus erit, cogendi. ibid. in quibus comminandum de referendo sanctissimo Domino, vel agendum eorum superioribus. ibid. 2. in quibus hortandi, & persuadendi. ibid. curanda quoad conformitatem in cultu materiali ecclesiarum. 669. 1. inquirenda quoad mores. ibid. 2.

Regulares concionatores in suis ecclesijs non concionentur sine episcopi benedictione. 300. 1. 475. 1. in alijs vero non sine illius facultate, etiam si in illis temporalibus, aut spiritualem iurisdictionem habeant. 300. 1. neque sine illius testimonio permittendi concionari. 88. 2. 402. 1. non concionentur item, nisi præstita episcopo fidei professione. 206. 1. 475. 1. in loco, in quo concionantur, vbi habitent. 478. 2. episcopo concionante, eo loco, vrbe, vel oppido non concionentur. 132. 2. elemosinam occasione prædicationis non paciscantur. 479. 1. quando pecunie collectam inter concionandum pro se, aut alijs facere possint. 300. 1. non permittendi eam facere sine licentia. 402. 1. quæ sibi dantur, in commune conferant. 479. 1. proprietatis vitium maxime fugiant. ibid. nihil petant. ibid. quo habitu, & vestitu concionentur. 481. 2. quæue hora. 402. 1. qua ratione parochorum curæ prodesse studeant, tum in concionando, tum in audiendis confessionibus. 489. 2. si contra frequentiam sacre eucharistiæ quidquam dixerint, quomodo puniendi. 92. 1.

Regulares confessores confessiones non audiant sine episcopi approbatione. 11. 1. 305. 1. idque sub pœna excommunicationis ipso facto. 760. 2. à casibus item episcopo reseruatis sine illius facultate indulgentiarum. 305. 93. 1. neq; etiam vi aut facultate indulgentiarum. 305. 1. idque sub pœna excommunicationis ipso facto. 786. 1.

INDEX RERVM.

si alienz diocesis pœnitentem sine illius episcopi approbatione audiant, quomodo puniendi. 92. 2. ad confessiones audiendas non admittendi, nisi exhibeant testimonium de vita, & moribus. 139. 2. quo habitu confessiones audiant. 223. 1. in sede tantum confessionali eas audiant. ibid. initio confessionis prima fidei rudimenta recitari iubeant. 211. 1. si testimonium falsum recitationis alicui dederint, suspensionem incurrunt à confessionibus audiendis. 410. 2. Idem si librum, seu indicem confitentium in pascate non conficiant. ibid. aut si non dent confessionis auditæ testimonium ægrotis. 411. 1. antequam ægrotantium confessiones audiant, de eorum statu à parochis perquirant. 761. 2. quæ alia in audiendis confessionibus seruent. 774. 2. & seq. eorum nomina bis quotannis ad episcopum à præfecto monasterij deferenda. 139. 2. quando item deferenda à visitatoribus, & Vicarijs foraneis. 409. 2. eorum quoq. tabella in sacristia affigenda. ibid. Regulares parochi suum munus obire cogendi. 99. 1. quem locum teneant in funeribus. 35. 2. congregationes diocesanæ ipsi quoque habeant, & quo loco. 280. 2. 645. 1. cum ad eas conueniunt, superpellicum ferant. 646. 2. in synodo quoq. diocessana. 366. decr. 33. ad eam statim diebus conueniant. 280. 2. quidue de illis inquirendum in scrutinio synodali. 99. 1. Regularium monasteria ingredientiæ mulieres, à solo summo Pontifice absoluedæ. 990. 1. ea de re constitutio quando promulganda. 107. 1. & quomodo præterea ab episcopo puniendæ. 190. 2. eorum beneficia decimas Seminario soluant. 13. 1. famuli tempore Pasche in ecclesia parochiali communicent. 221. 2. in eorum ecclesijs quando deligere possit episcopus cõcionatorem. 210. 1. monasteriorum, & domorum eorundem index in visitatione à parochis exhibendus. 174. 1. 672. 2. eorum processus qua ratione à cancellario conscribendi. 693. 2. libri de illorũ moribus à cancellario habendi, qui, & quæ in ijs describenda. 701. 1. libri item status ecclesiarum. 706. 2. ab eorum monasterijs excludenda frequentia laicorum. 1001. 1. extra ea pernoctandi facultas qua cautione ab eorum superioribus concedenda. ibid. si in petem incidant, quæ cautio in ijs adhibenda. 242. 2. in eis nec missæ, nec diuina officia ea de causa omittenda. ibid. vnde sustentandi. ibid. 244. 1. eorum præfecti peste imminente ab episcopo conuocandi pro correctione morum, &c. 228. 2. ab illis præsentari, electi, aut instituti ad beneficia, ab episcopo cõprobandi. 147. 1. cum ad eos pertinet collatio parochialis, quid seruandum. 269. 1. in eorum monasterijs sacræ scripturæ lectionem haberi, curandum ab episcopo. 190. 2. in eorum ecclesijs nemo sepeliendus, quamdiu cœmeteria clausa non sunt. 406. 2.

REI.

Rei diebus festis non torquendi. 120. 1. capite damnati, quando communicandi. 513. 2. eo die non afficiendi ultimo suplicio. ibid. 222. 1. eisdem non ministranda extrema vnctio. 140. 2. 543. 1.

RELAXATIO.

Relaxatio animi ab episcopo adhibenda, qualis. 168. 1. eius causa moniales secularem vestitum induere non debent. 51. 1. quando, & qua ratione clericis Seminarij concedenda. 95. 2. cap. 7.

RELIGIO.

Religionis ingrediendæ causa aliquid dantes, vel accipientes, à solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1. quæ ratione admittendæ puellæ ad religionem: vide puellæ. In Christianæ religionis contemptum nihil à Iudæis faciendum. 54. 1.

Religiosi quibus de causis ingredi non possint monasteria monialium, etiam illis subiectarum. 290. 2. si in morte proprietarij inueniantur absq. pœnitentia, non humani ecclesiastica sepultura. 560. 2. si absoluant excommunicatos à iure, &c. à solo summo Pontifice absoluedi. 988. 2. aut si sacramenta eucharistiæ, extremæ vnctionis, & matrimonij sine parochorum facultate, & concessu ministrant. ibid. & qui inducunt alios aduocendum, & promittendum, vt in suis ecclesijs sepulturas eligant, &c. 989. 1. religiosi item non mendi-

cantes, qui in suos ordines mendicantes recipiunt, & mendicantes, qui transeunt ad ordinem non mendicantium sine Sedis Apostolicæ facultate. ibid. religiosi itẽ S. Francisci de obseruantia, qui contemptis superioribus suis ad tribunalia appellarint, & ad ea confugerint. 991. 2.

Religiosi, qui proferunt aliqua, vt audientes deterreat à solutione decimarum, à solis episcopis absoluedi. 993. nu. 35. & qui administrationem, ecclesiasticæ beneficium non obtinent, si decimas ecclesijs debitas usurpare audent. ibid. nu. 42. item non seruantes interdictum positum auctoritate sedis Apostolicæ, aut à loci ordinario. ibid. num. 44. religiosi item mendicantes, qui immoderate habitacula acquirunt, &c. ibid. nu. 38.

RELIQVIE.

Reliquiæ sacræ quot spiritualium adiutorum causa. 1101. 2. vbi, & qua ratione asseruandæ. 51. 115. 2. 465. 1. 805. 1. in tabernaculo eucharistiæ non asseruandæ. 136. 2. 464. 2. 805. 1. neque in armario sacrarum vestium. 405. 2. qua veneratione, & honore habendæ. 51. 465. 1. ea de re decretum Tridentinum episcopi cura populo explicandum. 119. 1. quibus potissimum ecclesiæ locis recondendæ. 573. 1. qua ratione in arcis, vasis, loculis recondendæ. ibid. in propria fenestella asseruandæ. 405. 2. in ecclesiæ pavimento positæ, quomodo sepiendæ. 116. 1. in ecclesia monialium vbi, & qua ratione asseruandæ. 191. 2. quomodo ostendendæ, & exponendæ. 51. 116. 2. quibus diebus. 116. 2. ea de re decreta Tridentini seruanda. 51. 2. à laicis non tangendæ. 116. 2. ab episcopo in visitatione inspiciendæ. 23. 2. eiusdem in iussu recognoscendæ, & quomodo. 115. 1. certoq. libro describendæ. ibid. 2. quomodo in processione ferendæ. 116. 2. quæ, & quomodo transferendæ. 117. 1. etiam in profanatione ecclesiæ. 128. 1. in processione corporis Christi non ferendæ. 139. 1. à Vicarijs foraneis die conuentus diocessani visitandæ. 649. 2. extra diocesis sine episcopi facultate non asportandæ, sub pœna excommunicationis ipso facto: neque ab ecclesiâ amouendæ, donandæ, &c. 300. 1. in tota provincia Mediolanensi non asportandæ, transferendæ, concedendæ, donandæ, uel accipiendæ, sub pœna excommunicationis summo Pontifici referuatæ. 991. 2. eas surantis pœnitentiæ canon. 530. 1.

Reliquiæ nouæ, antequam euulgentur, ab episcopo approbandæ. 115. 2. in earum approbatione formula Tridentini ab episcopo seruanda. 118. 1.

Reliquiarum inscriptio qualis. 116. 1. memoria quomodo conseruanda. ibid. vasa, & loculi quomodo construendæ, & ornandæ. 574. 1. fenestella qualis. 405. 2. etiam in ecclesia monialium, & quomodo claudenda. 191. 2. & seq. earum asseruandarum variæ loci formæ. 574. 1. circa eas quæ curanda à visitatoribus. 665. 1. quot lumina illis adhibenda. 116. 1. de earum translatione litteræ pastorales. 397. 1. 1096. 2.

Reliquiarum transferendarum consuetudo quæ antiqua & celebris in ecclesia. 1101. 1.

Reliquiarum, quæ in vnaquaque ecclesia habentur, dies festus, seu officium sollempne in eadem ecclesia celebrandum. 87. 1. 155. 1. 348. dec. 1. & vita describenda. 116. 1. 402. 2. translationis item dies colendus. 118. 1. earum tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. collegiata. 614. 2. parochialis. 620. 1. & simplicis. 622. 2. liber item historiæ probatæ de iisdem habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiata. 615. 2. & parochialis. 620. 2. earum scripta, & monumenta in visitatione exhibenda, & inuentarium item. 173. 2. 672. 1. earum, quæ in tota diocesi asseruatur, liber à cancellario habendus. 708. 2.

Reliquiarum quomodo construendum. 465. 1. eiusdem forma triplex. 574. 1.

REMISSIO, &c.

Remissio canonicorum de distributionibus absentium à choro dandis, nulla. 27. 1.

Renes mulieribus in extrema vnctione non vngendæ. 141. 1.

Renunciatio bonis à nouicia moniali quædo faciendæ. 47. 1. Repe-

INDEX RERVM.

Repetitiones crebræ in Seminario habendæ, & quomodo. 950. 1. & qua hora tum hyeme, tum æstate. 952. cap. 6. quando ijs interfit præfectus studiorum. 961. cap. 5.

RESIDENTIA.

Residentia, episcopi cura à quibus debet, præstanda. 274. 1. qui ab ea non excusentur. ibid. ab episcopis, parochis, canonicis, cappellanis quando, & quomodo præstanda: vide episcopi, parochi, &c.

Residentia adstricti quomodo puniendi, si non resideant. 22. 1. 450. 1. & à quibus ad episcopum deferendi. ibid. de iisdem in visitatione querendum. 23. 2. iisdem in familiarum episcopi non recipiendi. 168. 2. ab eius onere soluti debent esse Vicarij, & visitatores. 655. 1. 283. 1. ad eam admissi, fructuum, & distributionum statim participes fiunt. 71. dec. 3. 353. dec. 40. ei non adstringendi scholastici. 415. 1. decreta ad eam pertinentia. 20. 2. 70. 2. 274. 1. 450. 1. caue in synodo diocessana legendæ. 279. 1.

Residentia qua ratione à cancellario Archiepiscopali, eiusq. substitutis præstanda. 687. 2. & seq. Edictum de residentia. 450. 1. vide absentia.

RESPONSORIA &c.

Responsoria diebus festis in diuinis officijs canedæ. 154. 1. Restitutioni fructuum ecclesiasticorũ obnoxij, qui. 39. 1. Restitutionis rerum incertarum casus episcopo referuat. 140. 2. & quomodo, & in quibus huiusmodi referuatio locum habeat. 411. 2. eius rei causa capsa incertorum ubi, & qua ratione constituenda. ibid. & seq. quid agendum cum ijs, qui præ paupertate, vel alia causa restituere non possunt. 412. 1. ea restitutio quibus, & quomodo remitti possit à confessorijs. ibid. vide capsæ, & incerta.

Retia fenestris ecclesiæ affigenda, & qualia. 404. 2. Reticulum clericis vetitum. 18. 2.

Rhadum, cap. pleb. primæ regionis diocesis Mediolanensis. 660. 2.

Rhetoricæ scholæ qui admittendi Seminarij clerici. 949. 1. & seq. ei admissi, quando compositiones suas exponant. 950. 1.

Rimæ Burchiellij vetitæ. 432. nu. 16.

Ritus in choro vetitus. 32. 1. etiam monialibus. 47. 2. à canonicis, præcipue chori vestibus indutis, fugiendus. 272. 1. & qui in eo deliquerint in celebritatibus, officijs, & funeribus, à quibus notandi, & mulctandi. 781. 2. ridiculæ fabulæ, & dicta, à concionatore non asserendæ. 3. 2. 483. 1.

Ritus ecclesiæ, eorumq. mysteria, & significationes à concionatore cognoscendi. 3. 2. 476. 1. eorum studia in Seminario instituenda. 258. 2. ritus ecclesiæ Ambrosianæ, vel Romanæ: vide ecclesia. in sacramentorum administratione adhibendi, qui. 6. 2. 495. 2. eorumq. mysteria, & significationes explicandæ. 495. 2. baptismi, extremæ vnctionis, benedictionis imaginum: vide baptismi, &c. ordinis suscipiendi, à promouendis cognoscendus. 550. 1. in diuinis officijs seruandus, qui. 3. 1. 1. & in profanandis ecclesijs, & altaribus. 128. 1. in concionando adhibendus, qui. 481. 1. & in funcribus ducendis. 558. 1. rituum congregatio, quando, & quo loco habenda. 657. 1. ritibus iudæorum, Christianis adesse vetitum. 207. 2.

Ritualis liber à singulis parochis habendus, & qualis. 133. 1. Dominici Bolani, quamdiu adhibendus in provincia. 219. 1.

Ritualia ad vsum diuinorum officiorum ritus Romani, quot habenda in ecclesia cathedrali. 606. 1. in collegiatis. 613. 1. & in parochialibus. 618. 2.

Rixæ in choro vetitæ. 32. 1. inter canonicos à quo tollendæ. 99. 1. in ecclesia, aut cœmiterio non excitandæ. 172. 2. 406. 2. & qui eas excitant, quomodo puniendi. 127. 2. & à parochis ad Vicarios deferendi. 406. 2. eadem in congregationibus diocesanis cauendæ, & quomodo tollendæ. 651. 2. tempore quadragesimæ, & ieiuniorum à fidelibus deponendi. 214. 2. 442. 2.

Rixosæ à familia episcopi reijciendi. 168. 2. Robertus Mediolani Archiep. eiusq. præcipua gesta. 980. nu. 104.

Roboldus Mediolani Archiepiscopus, eiusq. præcipua gesta. 979. nu. 85.

Rocherum quibus in locis ab episcopo adhibendum. 16. 2. 168. 2. quando adhibendum in concione. 132. 2. quædo ab eo tegendum. 281. 2. quibus præpositis concessum, & quale. 362. dec. 19.

Rogationum diebus Mediolani ieiunium seruandum. 12. 1. ante eas qua de re populus à parochis admonendus. 34. 2. vide litanias.

Rogitus actorum in synodo diocessana à cancellario faciendus. 279. 2. cessionis beneficij coram ordinario liberè factæ gratis à cancellario expediendus. 285. 2.

Romana ecclesia, curia, Pontifex, &c. vide ecclesia, curia, & Pontifex.

Rosarium B. M. Virg. vide Maria virgo. eiusdem Rosarij confratriæ priuilegijs non absoluedum à castibus episcopo referuat. 223. 1.

Rosarium cap. Pleb. primæ regionis diocesis Mediolani. 660. 2.

Rota ad vsum exponendi sacras vestes in ecclesia monialium qualis, & quomodo construenda, & munienda. 591. 1. quibus ad eam loqui permissum. 53. 1. in locis colloctionis vna tantum construenda, & vbi. 595. 2. in cella audiendi confessiones vbi, & qualis construenda. 191. 2. 600. 1. in dimeritorio confessorij nulla ponenda. 600. 2. propè ianuam monasterij quomodo construenda. 191. 1. 596. 1. ad eam accipiendi, & restituendi labores monialium. 45. 1. exponendus item cibus externis. 191. 2. non tamen danda elemosina. 191. 2. eius fenestra: vide fenestra.

Rotæ in monasterijs monialium quæ, & quibus locis permittæ, & quomodo construendæ, & muniendæ. 191. 1. in foresterijs, in quibus dormitur, tollendæ. 52. 2.

Rotariæ monialium: vide monialium.

Rubi ab ecclesiæ, & oratorij parietibus conuellendi. 126. 1. ab oratorijs item in via sitis. 591. cap. 3. 1.

Rubricæ, seu instructiones de sacramentorum administratione, &c. vide instructiones.

Rubricella instrumentorum omnium à cancellario conscribenda. 691. 1.

Rudes, & ignari à sacris ordinibus reijciendi. 142. 2. 443. 2. 447. 2.

Ruffinus Mediolani Archiepiscopus. 980. nu. 99.

Rura quot habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiata. 616. 1. & parochialis. 621. 1.

S

SABARIA.

Sabaria ad vsum baptismorum sollempni, episcopo baptizate, quot habenda. 604. 2. ad vsum aliorum in ecclesia cathedrali. 610. 2. collegiata. 617. 2. & parochiali. 622. 2. eorũ forma. 657. 2.

SABBATVM.

Sabbato missa de B. Virgine celebranda. 9. 2. & antiphona de eadem in ecclesia parochiali recitanda. 97. 1. 422. 1. itemq. in collegiatis. 422. 1. qui ei interesse debeant. ibid. vesperæ in ecclesia parochiali canendæ. 420. 1.

Sabbato hebdomadæ sanctæ qua ratione pulsandæ campanæ. 31. 1. à quibus, & quando aspergendæ ades parochiales. 303. 1. eodem die, & sabbato Pentecostes fons baptismalis benedicendus. 134. 2. & infantes in ciuitate nati, in ecclesiam cathedralem deferendi. 498. 2.

SACCVLVS.

Sacculus pro pixide ad ægrotos deferenda adhibendus. 136. 2. 407. 2. & qualis. 407. 2. 634. 2. pro asseruando corporali ad vsum episcopi celebrantis quotuplex. 604. 1. ad vsum missæ conuenualis in ecclesia cathedrali. 610. 1. collegiata. 617. 1. & parochiali. 622. 2. quomodo conscribendus. 629. 1. 803. 1. ad vsum asseruandi calicis quomodo itẽ conscribendus. 629. 1. ad ferenda sacra olea pro baptismo ministrando. 636. 2. & ad vsum ferendi olei infirmorum. ibid.

SACELLA.

Sacella diruta reficienda. 33. 1. eorum materia ad profanationem.

nos vsus non adhibenda. ibid. 2. nisi de episcopi concessu. 275. 2.
In sacello baptisterij sepulcra non extruenda. 309. 2. vide cappellæ.

SACERDOS.

Sacerdos proprius baptismi minister. 498. 1. baptizare potest etiam presente suo episcopo. ibid. adhibendus ad abstergendam fontem confirmatorium. 221. 1. adhibendus in sepulcro Domini in parascue. 308. 1. quâdo adhiberi possit à parochis in communione Paschali. 91. 2. & in alijs sacramentis ministrâdis. 495. 1. in deferenda ad ægrotos eucharistia. 37. 1. & qualis. 137. scholæ Doctrinæ Christianæ præfectus qualis, eiusq; officium. 85. 1. cap. 3. vnicuique confratris ab episcopo præficiendus. 317. 2. eiusq; officium in admittendis confratribus, aut veltendis, in processionibus, & creatione officialium. 289. 1.

Sacerdotis puellam, aut mulierem libidinosè obtractantis penitentia canon. 531. 1. aut filiam spirituale violentis. ibid. 2. aut si ebrius fiat. 532. 2. vel non communicantis in missa. 533. 1. aut si excommunicatus, vel de gradu amotus celebret. ibid. aut si gutta sanguinis Christi cadat in terram. ibid. aut si interit clandestinis desponsationibus. ibid. aut si pallis altaris mortuum inuoluat. ibid. sacerdotem quoque occidentis penitentia canon. 527. 2. sacerdote presente baptismus ab alio inferiore non ministrandus. 498. 1. neque mensæ benedicendum. 219. 1.

Sacerdotes magna, & inclyta Dei instrumenta. 1169. 2. vix exemplo præluceant. 94. 2. quibus moribus præditi esse debeant, &c. 170. 1. 361. 1. confacerdotem non contemnant. 468. 1. quo honore afficiendi. 548. 1. ea de re docendi fideles à concionatore. 486. 2. singulis saltem hebdomadis cõfiteantur. 10. 1. 793. 2. quibus cõfiteantur. 793. 1. si genibus flexis non cõfiteantur, puniendi. ibid. 2. certum sibi confessarium deligant. 468. 1. eiq; statim temporibus cõfiteantur. ibid. prælitæ confessionis testimonium quibus exhibeant. 793. 1. horas canonicas recitent ad præscriptum breuiarij noui. 66. dec. 11. quomodo eas omittere possint ratione infirmitatis. 171. 1. 362. dec. 20. quas priuatas studiorum exercitationes adhibeant. 69. dec. 30. siq; illis adesse recularint, ad episcopum deferendi. ibid. à quibus, & qua ratione in studijs adiuuandi, ac promouendi. 417. 1. in studijs negligentes, ad episcopum deferendi. 69. dec. 30. & à Vicarijs foraneis excitandi. 801. 1. si rudes sint, quomodo instituendi. 95. 1. & qui peritiores sunt, rudes doceant. ibid. 2. qui, & quando anulum gestare possint. 170. 1. qualem togam exteriorè adhibeant. 361. 2. barbam radant. 382. dec. 4. publica conuiuia fugiant. 170. 1. 361. 1. in conuiujs non canât. ibid. quomodo puniendi, si habitum laicalem deferat. 793. 2. aut si in proprio vestitu delinquant. ibid. aut si cum mulieribus habitent, vel in ædibus laicorum sine licentia. ibid. ædes ecclesiasticas laicis non locent sine licentia, neque mulieres domi habeant. 807. 2. ædes sacerdotales à domicilijs scolozum distinguant. 425. 1. quæ testata episcopo faciant statim quibusdam temporibus. 171. 1. 364. dec. 25. librum litaniarum, instructionum, & memorialem habeant. 391. dec. 9. si occultent scripta ecclesiastica, quomodo puniendi. 101. 2. quomodo in ecclesia uerentur. 66. dec. 9. quomodo per eam tempore diuorum officiorum incedant. 32. 1. superpelliceo induti, extra illam non maneant. 94. 2. quomodo puniendi, si contra tabellam eratorum delinquant. 983. 2. qui, & quando ad suam præposituram conueniant. 338. dec. 13. & seq. cætera ad eorum mores, studia, &c. pertinentia, vide supra in verbo clerici.

Sacerdotes quam præparationem adhibeant, antequam celebrent, tum internam animi. 727. 1. & seq. tum externam, corporis. 731. 2. in missæ celebratione ministri sint ecclesiæ. 717. 1. & Christi, eiusq; personam gerunt. ibid. 2. & qua propterea attentione, animi puritate, &c. ad celebrandum accedant. 728. 1. & seq. tanquàm membra Christi, eius corpus, & sanguinem participat. 727. 2. & quam propterea puritatem, & sanctitatem

adhibere debeant. 729. 2. quando, & quomodo ante celebrationem conscientiam examinent. 730. 1. quæ intentione missæ sacrificium offerre debeant. ibid. 2. quarum præcipue virtutum affectus in se excitent, & qua ratione. ibid. & seq. passionis Christi memoriam præcipue renouent. 731. 1. quale ieiunium adhibeant, antequam celebrent. ibid. 2. qualem vestitum, & totius corporis munditiam. ibid. quas circumstantias seruent ratione sui, loci, temporis, ritus celebrandi, & altarium. 732. 1. quas seruent ad se spectantes. ibid. si nunquam celebrarint, ante probandi in ceremonijs. ibid. 2. quibus diebus celebrent. 16. 2. 149. 1. 351. dec. 23. 732. 1. oneri celebrandi suscepto satisfaciant. ibid. suarumq; cappellarum oneribus ipsi per se satisfaciant. 149. 2. 350. dec. 2. si oneri celebrandi defuerint, à quibus, & ad quos deferendi. 336. dec. 6. nulloq; die desint, nisi alium substituunt. 351. dec. 23. quas circumstantias seruent ratione loci, in quo celebrent. 732. 1. si aduenæ sint, & peregrini, antequam celebrent, litteras dimissorias, & testimoniales sui episcopi exhibeant, & quales. ibid. 91. etiam si in ecclesijs regularium celebrare velint. 96. 2. nullibi celebrent sine episcopi facultate. 8. 2. 732. 2. onus celebrandi item non suscipiât sine eiusdem licentia. ibid. quibus in ecclesijs, aut locis non celebrât. 732. 2. in ecclesijs, aut loco polluto, interdito, &c. non celebrent, neque in ecclesijs monialium sine speciali facultate, alioqui puniendi. ibid. 65. dec. 3. 96. 2. 337. dec. 8. in priuatis ædibus non celebrent. 9. 1. neque in oratorijs intra parochiam, nisi absoluta parochi cõsione. ibid. 96. 2. neque item in oratorio scholæ, aut confratris sine facultate celebrent, alioqui quomodo puniendi. 420. 2. non celebrent in eo altari, in quo episcopus eo die celebravit. 96. 2. quibus præcipue diebus in oratorijs priuatis non celebrent. 733. 1. ita distinctis altaribus celebrent, vt ne inuicem perturbentur. 149. 2. 350. dec. 17. 467. 2. 733. 1. in proprio altari, ecclesijs, & oratorio pro ratione oneris suscepti celebrent. 149. 2. 733. 1. quas circumstantias seruent ratione temporis. 733. 1. ante auroram, aut post meridiem non celebrent. ibid. 149. 2. quibus diebus non celebrent, tum ritu Ambrosiano, tum alio. 350. dec. 20. 733. 1. eo die celebrent, quo ex onere suscepto debet, & quo ordine. 149. 2. 733. 1. qua præcipue hora celebrent. ibid. non celebrât qua hora episcopus celebrat, aut tempore concionis parochialis. 9. 1. 96. 2. 733. 1. quas circumstantias seruent ratione eorum, qui missæ interfunt. 733. 2. non celebrent coram excommunicatis, interdicitis, aut publicè criminosis. ibid. neque corâ publica meretrice. 351. dec. 25. neque antequam altares rectè compositi sint. 733. 2. hærentes propè altare inde abduci iubeant. 97. 1. 438. 1. quam attentionem, & continuationem in missa adhibeat. 733. 2. missa inchoata, non substituant, cuiusuis expectandi gratia. ibid. quâdo, & qua ratione sibi signum Crucis adhibeant. ibid. quando, & qua ratione ratione populo adhibeant. ibid. qua ratione manus teneant. 734. 1. quando, & qua ratione eas iungant. ibid. quando item, & qua ratione disjungant. ibid. 2. qua ratione, & quando iungant, & abstergant pollicem, & indicem. 735. 1. quando, & qua ratione osculentur altare. ibid. 2. caput inclinent. ibid. genuflectant. 736. 1. pectus percutiant. ibid. 2. quæ, & qua ratione legant. ibid. 2. quot, & quas orationes, seu collectas dicant, quomodo concludant, &c. 737. 1. quâdo sermonem, denunciations, collectas, & oblationes in missa faciant. 737. 2. ubi, & quomodo sedere possint ab altari ad accipiendas oblationes. 165. 1. quibus eas possint accipere, vel exigere in missa. ibid. 2. qua ratione sacram communionem populi in missa faciant. 737. 2. quale sudarium ad nares purgandas adhibeat, & qua ratione. 739. 1. illud in altari non ponant. 10. 1. qua item ratione perspicilljs vtantur, aut subbirretijs adhibeant. 739. 1. eadem in altari non ponant. 10. 1. antequam ad altare accedant, quam præparationem adhibeant. 9. 1. quas orationes dicant. 467. 2. 739. 1. qua ratione indumenta recognoscant, & missale præparent. 740. 1. in sacristia tantum sacras vestes induant. ibid.

802. 1. antequam eas induant, manus lauent, calicem præparent, &c. 740. 1. qua ratione sacras vestes induant, & quas orationes dicant. ibid. 2. 464. 1. qua ratione ad altare progrediantur, missam inchoent, &c. 741. 1. & seq. missa celebrata gratias agant, & quas orationes dicant. 10. 1. 749. 2. missæ celebrationem in libro notent. 150. 1. 336. dec. 6. 420. 2. 749. 2. alioqui quomodo multandi. 420. 2. quæ alia in fine missæ caueant. 10. 1. planetam ne exuat, nisi absoluto euangelio, quod in fine missæ dicitur. 794. 2. quæ caueant circa defectus in missa occurrentes. 756. 2. quam elemosinam percipere possint pro celebratione in totum annum. 350. dec. 16. consecrationis suæ diem missæ celebratione recolant. 97. 2. consecrationis item episcopi diem. 153. 1. pro eodem mortuo missam celebrent. 157. 1. pro eodè item ægrotante. 307. 2. diem coronationis summi Pontificis missæ celebratione recolant. 307. 2. pro eo item mortuo celebrent. ibid. à missali Pij V. si Romano ritu celebrent, non recedant. 151. 1. alioqui quomodo puniendi. ibid. 2. ab episcopo item puniendi, si clericum ministrantem superpelliceo sordido, aut lacero adhibuerint. ibid. an statas missæ ceremonias sciant, quomodo ab episcopo cognoscendum. 151. 1. extra missam quo habitu ad sacram communionem accedant. 221. 2. Sacerdotes in sacramentorum administratione superpelliceum, & stolam adhibeant. 7. 1. & libro sacramentali vtantur. 338. dec. 15. eorum quoque vim, & vsus explicent. 466. 2. quæ alia seruent: vide sacramenta, & parochi. Quot adhibendi in benedictione fontis baptismalis, etiam extra tempora. 135. 1. baptismum solemniter non ministrent, nisi de parochi, aut episcopi licentia. 219. 1. quomodo ab baptizandum accedant. 7. 2. quidue initio compates moneant. ibid. tempore concionis parochialis neminem in ea ecclesia baptizet. 348. dec. 2. si aliquem rebaptizauerint, quomodo puniendi. 349. dec. 12. quot adhibendi in sacramento confirmationis, & quid præstent. 510. 2. quæ caueant, ac seruent in exponenda eucharistia tempestate imminente. 92. 1. 349. dec. 9. eucharistiam in missa post sumptam communionem ministrent. 221. 1. qua ratione eam in missa ministrent. 737. 2. cum post missam ministrant, quo habitu vtantur. 221. 1. aut etiam alio tempore extra missam. ibid. in præbenda eucharistia quæ verba præferant. ibid. 2. ad audiendas confessiones à quo approbandi. 222. 1. si eas audiant sine episcopi facultate, in excommunicationem ipso facto incurrit. 139. 2. 760. 2. quid caueant in audiendis confessionibus peccatorum, aut infirmorum in casu necessitatis. 760. 2. quæ seruent in deferenda ad ægrotos eucharistia. 92. 1. si obutum fiant eucharistia ad ægrotos delata, eam commitentur. 222. 1. quomodo adhibendi à parochis pro visitatione infirmorum. 535. 1. & ab episcopo deligendi pro visitatione ecclesiasticorum ægrotantium. 311. 1. extra casum necessitatis extremam vñtionem nõ ministrent. 223. 2. quot adhibendi à parochis in extrema vñtionem ministranda. 543. 1. quinam permittendi matrimonia celebrare. 103. 1. cum matrimonium ex facultate celebrent, in libro notandi. ibid. 806. 1. in benedictione ædium superpelliceum adhibeant. 218. 2. eiusus causa nihil accipiant. ibid.

Sacerdotes quando, & quam sæpe conuentus sacerdotales habeant. 69. dec. 30. ad eos statim temporibus conueniant. 340. dec. 24. 644. 2. quo habitu conueniant. 800. 1. si nõ conueniant, quomodo puniendi. 799. 2. quo loco in ijs sedeant. 651. 1. quando in ijs sententiam dicant. 340. dec. 24. 800. 2. qualem in mensa frugalitatem adhibeant. 70. dec. 33. 362. dec. 22. quid soluant pro refectione, si curati non sint. 800. 1. indicto concilio provinciali, missam de spiritu sancto quibus diebus celebrent. 177. 2. antequam eius causa iter aggrediantur, confiteantur, & celebrent. ibid. die item primæ sessionis. 178. 1. synodo dicecesanæ interfint. 276. 1. Domini eodè die ante synodum confiteantur, & celebrent. ibid. 2. 269. dec. 45. primæ item sessionis die. 341. dec. 25. calendarium, & breuiarium ad synodum afferant. 277. 1. 370. 1. pro quibus orent tempore synodi. ibid. 2. quotidie item celebrent. ibid. eorum nomina ante synodum

à quibus ad episcopum deferenda. 277. 1. 370. 1. Sacerdotes quot euocari possint, & quo ordine ad aliquam ecclesiam, occasione celebratum dici festi, &c. 120. 2. 362. dec. 22. quando plures præscripto numero adhiberi possint. 363. dec. 22. quomodo ad eas admittendi. 807. 2. in ijsq; se gerant. 121. 1. 362. dec. 22. elemosinam earum occasione pro missarum celebratione oblatâ non accipiant, sed in capsula deponendam current. 150. 2. 337. dec. 7. qua ratione eam inter se distribuunt. ibid. 351. dec. 26. qualem frugalitatem in mensa adhibeant. 362. dec. 22. earum occasione in vrbe prandium non parent. ibid. quando in ijs elemosina priuandi. 794. 2. ad eas non vocati, non admittendi in chorum, vel ad elemosinam, aut ad mensam. 121. 1. 362. dec. 22. qui contrafecerint, quomodo puniendi. ibid. Sacerdotes quo ordine ad funera, & officia mortuorum euocandi. 157. 12. totum sepulturæ officium mortuis ipsi præstent. 308. 2. quo habitu ad ea conueniant. 807. 2. quando elemosina priuandi. 794. 2. quam elemosinam percipiant in officijs mortuorum pro ratione missarum celebratarum. 353. dec. 46. si matutino, aut missæ maiori non interfint, elemosina priuandi. ibid. dec. 47. itidem si non vocati accedant. ibid. dec. 48. neq; ad ientaculum, aut prandium admittendi. ibid. si elemosinam in ecclesia distribuunt, quomodo puniendi. ibid. dec. 46. quomodo admittedi sine licentia. 807. 2. Sacerdotes quo habitu ad processiones conueniant. 807. 2. energumenos sine episcopi facultate non exorcizet. 133. 2. 360. dec. 18. quæ in eo munere præstando seruent. ibid. quas regulas seruent in peregrinationibus suscipiendis, & agendis. 121. 1. 363. dec. 23. Sacerdotes ad visitationem adhibendi, non clerici. 62. 1. dec. 6. 655. 2. ad instruendos rudes in ceremonijs constituendi, qui. 66. dec. 12. & ad audiendas cleri confessiones. 68. dec. 26. ad instituendos item inferioris ordinis clericos. 69. dec. 29. ab episcopo ad monitoris munus deligendi quot, eorumq; officium. 310. 1. Sacerdotes ægroti, aut fenes, quomodo sustentadi. 95. 1. cum ægrotant, ab episcopo inuisendi, ac benedicendi. 141. 2. qua ratione omittere possint horas canonicas. 171. 1. 362. dec. 20. à quibus communicandi. 537. 2. mortui, quo veltitu, & à quibus ad sepulturam effereudi. 308. 1. Sacerdotes ad ecclesiastica munera pestilentie tempore obeunda ab episcopo conquirendi, & quomodo sustentandi. 230. 2. qualis ijs indulgentia impetrandâ. ibid. eorum constantia eodem tempore maxime requisita, & quibus in officijs. 226. 1. in locis tuguriorum constitutis quo loco, & quale domicilium parandum. 233. 2. & seq. quot ijsdem tugurijs præficiendi, & cõstituendi. 234. 1. & quomodo sustentandi. ibid. 2. ab episcopo ad solitudinem adhibendam excitadi. ibid. qua cautione eo tempore sacramenta ministrent. 239. 2. & seq. qua item cautione post ministracionem vtantur. 240. 2. & seq. baptizatorum nomina, &c. in libro deferant, & in archiuum deferant. 243. 1. in locis publicæ curationis existentes, quæ præstari, & exerceri curent opera pietatis. 244. 2. & seq. quæ curent circa disciplinam morum. 246. 1. quam ipsi disciplinæ rationem teneant. 247. 1. quam speculationem adhibeant in ministris publicæ curationis. ibid. quam curam spirituales sigillatim adhibeant vnicuique peste affecto, vel suspecto. 249. 1. qualem curam adhibeant homini ecclesiastico peste laboranti, vel suspecto. ibid. 2. quam curam peste mortuis adhibeant. 251. 2. & seq. eorundè sacerdotum, qui eo tempore recte se gesserint, peste restituta cura, & protectio ab episcopo suscipienda. 254. 2. Sacerdotes quibus præcipue modis impediuntur à spiritali conceptu. 1170. 2. & seq. primo auersione ab adimiculis spiritualibus. ibid. secundo sensualitate atq; carnalitate. 1172. 1. tertio auaritia. 1173. 1. denique custodia sui neglecta. 1174. 1. quibus etiam præcipue modis impediuntur à partu iam conceptu. 1175. 1. ratione separationis ab agnatis. ibid. conuersionis peruersæ cum malis sacerdotibus. 1177. 1. negligentia mediatorum, quæ roborare possunt. ibid. quibus denique

rebus impediuntur ab educatione partus. 1178. 2. & seq. per totam concionem.

Sacerdotes cathedralium, & collegiarum ecclesiarum si missam solemnem cum debent, non celebrent, puniendi. 33. 1. impediti, quos moneant ibid. pro assistendi munere deligendi, qui. ibid. vide assistens. quomodo per ecclesiam tempore diuinorum officiorum incedant. 32. 1. feria quinta in cœna Domini in missa conuentionali communicent. 97. 1. posttridie diei defunctorum pro mortuis episcopis, & canonicis celebrent. 97. 2. cum aliquis canonicus moritur, pro eodem celebrent. 67. dec. 14.

Sacerdotes in collegiatis ecclesijs celebrantes, vel ijs adscripti, cum reliquo clero earundem ecclesiarum ad processiones conueniant. 348. dec. 3. in eas item conueniant, cum eucharistiæ sacramentum proponitur. ibid. dec. 5. quomodo possint eo tempore ad funera, & alia in aliam ecclesiam conuenire. ibid.

Sacerdotes intra aliquam parochiam existentes, vel ei adscripti, nulli; residentis additi, in ecclesiam parochialem tempore visitationis conuocandi, quid inquirendi. 23. 1. in eam conueniant diebus festis ad uesperas, processiones, &c. 94. 1. 348. dec. 4. ad orationem item matutinam, uespertinam, & alias omnes. 422. 1. ad diuina officia. 807. 1. ad Doctrinam Christianam. 132. 2. 358. dec. 5. 401. 2. atq; ut conueniant, à Vicarijs foraneis cogendi. 795. 1. alioqui quomodo multandi. 401. 2. eucharistiam ad ægrotos delatam comitentur. 537. 1. feria quinta in cœna Domini in missa parochiali communicent. 419. 2. si in eam statim diebus non conueniant, à quibus notandi. 412. 2.

Sacerdotes noui, antequam celebrent, à quo probandi. 96. 2. 73. 2. 1. in familia Archiepiscopi existentes, quando celebrent. 811. 2. in Seminario degentes, quæ generatim seruent. 557. 2. Doctrinæ Christianæ assistentes: vide assistentes. si sint seculares, quo ritu, & habitu in concionando utantur. 401. 2.

Sacerdotium dignitas, & excellentia quanta. 547. 1. & seq. 1167. 1. eaq; ab episcopo tuenda. 95. 1. studia item, & disciplina recognoscenda. ibid. 2. & status certo libro notandus. 96. 1. uita, & mores quales. 170. 1. 361. 1. tonsura qualis. 267. 2. officia quæ, eaq; à parochis explicanda. 548. 2. in vnaquaque regione existentium nomina quando à Vicarijs foraneis deferenda. 644. 2. de eorum uita ratione ab iisdem Vicarijs in conuentu diocæsano inquirendum. 650. 1. de obseruantia, & obedientia illis debita admonendi. fideles à concionatore. 488. 1. eorum sepulcra in cathedralibus, & collegiatis, ubi, & qua ratione extruenda. 587. 1.

Sacerdotalia ad vsum diuinorum officiorum ritus Romani quot habenda in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 1. & parochiali. 618. 2.

Sacerdotio initiandi, spiritualia exercitia quamdiu adhibeant. 143. 1. deq; ijs testificationes afferant. 144. 2. cuius ætatis esse debeant. ibid. 445. 1. vide diaconi.

SACRAMENTA.

Sacramenta qua pietate tractanda. 61. 494. 1. in peccato mortali non ministranda. 494. 1. & seq. qua ratione à parochis ministranda: vide parochi. antequam ministrantur, quæ preparatio, & oratio adhibenda. 495. 1. quæ item paranda, recognoscenda, &c. ibid. quo habitu, & vestitu ministranda. ibid. 2. 7. 1. qui adhibendi in comitatu. 495. 2. eorum uis, usus, & ceremoniarum significaciones in ministracione explicanda. 7. 1. 466. 2. 482. 1. 495. 2. in eadem ministracione ritibus, & ceremonijs præscriptis nihil addendum, &c. 6. 2. 495. 2. in uia ad ea ministranda, quæ meditanda, & seruanda. 495. 2. in ministracione quæ seruanda. ibid. & seq. quando ieiunia adhibenda. 496. 1. qualis intentio requisita. ibid. in eorum ministracione nihil petendum, aut exigendum. ibid. 6. 2. qui contrafecerint, quomodo puniendi. 6. 2. quo habitu ad ea suscipienda fideles accedere debeant. 219. 1. 496. 1. arma deponenda. 91. 2. 496. 1. etiam à patris, & paranymphis, qui aliquando adhibentur. ibid. qualis vestitus adhibendus. 406. 1. qua pietate intersint. 496. 1. qui præsentis adeste non permittendi. ibid. ad eorum vsum, qua ratione insitum-

di fideles à concionatore. 485. 2. de eorum ministracione diuina in uisitatione inquirendum. 23. 2. & seq. & à Vicarijs foraneis in conuentu diocæsano. 649. 2. in ijs ministrandis quibus in locis adhibenda cappa à præpositis. 424. 2. ad ea ministranda necessarii sacerdotes parochis adiungendi. 6. 2. incommoda item ad ea ministranda parochiarum distinctio tollenda. ibid. ab oblatis ministranda. 829. cap. 4. & qua ratione. 841. 2. quæ in ministracione indulgentiam consequantur. 843. 2. ubi, & à quibus ministranda peregrinis, aduenis, infirmis, clericis, &c. vide peregrini, aduenæ, &c. qua ratione tempore pestilentie ministranda: vide pestilentia, ijs ministrandis vsui quæ, & qualis supellex habenda in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 2. & parochiali. 619. 1. decreta ad ea pertinentia, quæ. 61. 61. titulo. 1. 90. 2. 133. 1. 217. 1. 303. 1. quomodo ad ecclesiam Ambrosianam pertineant. 55. 1. 107. 2. monita executionis decretorum ad ea pertinentium. 406. 2.

Sacramentalis liber in sacramentis ministrandis adhibendus. 338. dec. 15. Ambrosianus qualis. 493. 1. & à parochis habendus. 806. 2. vide ritualis

Sacramentalia ad vsum diuinorum officiorum quot habenda in ecclesia metropolitana. 606. 1. in collegiata ritus Ambrosiani. 613. 2. & in parochiali. 619. 1.

Quæ ad sacramentalia generatim pertinent. 90. 2. 133. 1. 217. 1. 303. 1. monita executionis decretorum ad ea pertinentium. 406. 2.

SACRARIVM.

Sacrarium in singulis ecclesijs extruendum. 123. 1. 462. 1. 582. 1. 805. 2. & quomodo. 805. 2. & quo loco. 582. 1. eius forma duplex. ibid. quomodo purgandum. 639. 2. eius forma in sacristia cathedralis habenda. 128. 2. die conuentus diocæsani à Vicario foraneo visitandum. 649. 2. in baptisterio qua forma, & quo loco extruendum. 134. 2. 462. 1. 581. 1. in illud proiectanda aqua, qua lauatur frons confirmatorum. 221. 1.

Sacraria antiqua, aut ad formam accommodanda, aut tollenda. 462. 2.

SACRIFICIVM.

Sacrificium, perfectissimum actus est religionis, & quantam in offerente sanctitas requiratur. 728. 2. & seq. præcipue in sacerdotibus nouæ legis cum sacerdotibus veteris legis collatis. 729. 1.

Sacrificium missæ quam frequenter ab episcopis, parochis, & alijs sacerdotibus offerendum. 16. 1. qua pietate celebrandum. 8. 2. ad eius vsum vinum album tantum adhibendum. 9. 2. ad eiusdem vsum nihil venale in ecclesia, aut extra illam proponendum. 33. 2. eius applicatio cum orationibus adiunctis, fructuosior est, quam applicatio sola. 307. 1. in eo offeruntur orationes, & preces totius ecclesiæ nomine. 727. 1. & perfecta Deo exhibetur adoratio. ibid. 2. memoria passionis Christi renouatur. ibid. in eodem Angeli assistunt, & pro nobis orant. ibid. vide missa.

Sacrilegi à testibus synodalibus inquirendi. 180. 1. ab ijs non accipiendæ oblationes. 165. 1.

Sacrilegi penitentia canon. 530. 1.

SACRISTIA.

Sacrista monendus ab eo, qui missam solemnem aliquo die celebrare non potest, ab eoque eius rei petenda facultas. 33. 1.

Sacristia sacra vasa, vestimenta, &c. custodiat. 28. 2. quam benedictam renouet, & quam sæpe. ibid. necessaria ad vsum diuinorum officiorum præparet. ibid. altaria ornent. ibid. det signum canonicarum horarum. ibid. sermones profanos, & laicos eijciat à sacristia. ibid. missas recte, & ordine celebrari curet, ac disponat. ibid. alioqui quomodo multandus. 984. 2. quas tabellas in sacristia habeat, & ad quem vsum. 28. 2. si clericos, missæ inseruire permittat cum superpelliceo lacero, aut fordidis, quomodo puniendus. 151. 2. laicos non admittat ad functiones ecclesiasticas obeundas sine licentia. 788. 2. librum habeat, in quo describat nomina, & facultates celebrantium. 336. dec. 6. & in quo celebrantes missæ celebrationem scribant. ibid. eos, qui statim diebus non celebrarint, cui deferat; & si non detulerit, quomodo puniendus. ibid. quomodo distribuat elemosinam

nam occasione celebritatis, aut indulgentiæ oblatam. 151. 1. 337. dec. 7. si sit negligens in executione edicti de reata in ecclesia conuersione, quomodo multandus. 438. 2. quam mercedem accipiat in funeribus. 158. 1. Crucis, aut cœnotaphij nomine, campanarum, vel lampadum nihil accipiat. ibid.

Sacristæ officium. 28. 2. de eius officio tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. & collegiata. 615. 1. eius errata à punctatore notanda. 161. 12.

Sacristæ munus à nemine suscipiendum, neque ad id suscipiendum quisquam admittendus sine episcopi facultate. 146. 2. 365. 2. 412. 2. qui contrafecerint, à quibus, & quomodo multandi. 412. 2.

Sacristæ disciplinatum officium. 903. cap. 14.

Sacristæ monialium: vide monial.

SACRISTIA.

Sacristia in vnaquaque ecclesia ædificanda. 802. 1. eius ædificandæ ratio, & forma. 588. cap. 28. eius locus, & situs. 589. 1. fenestræ, quot & quales, & quomodo muniendæ. 589. 1. pauimentum quale. ibid. ostium quomodo extruendum, & muniendum. ibid. 464. 2. eius imago, & altare ubi extruendum. 589. 2. oratorium item, & altare oratorii ubi, & quomodo extruendum. ibid. tabellæ orationum ubi, & quomodo assignanda in eodem oratorio. ibid. vbi aquarium, seu libellum ad manus ablundas, quomodo extruendum. ibid. 464. 1. armarium pro asseruandis indumentis quale, & quomodo extruendum. 590. 1. & longurij ad exponendas vestes. ibid. armaria libraria quot, & quomodo extruenda. ibid. vestiarij quoque insignis. ibid. 2. & indumentorum canonicalium. ibid. eius ædificandæ forma ab ordinario accipienda. 463. 2.

Sacristia, eiusque partes, & quæ in ea reconduntur, quando, & quomodo purganda. 639. die conuentus diocæsani à Vicario foraneo visitanda. 649. 2. quomodo ornanda, & instruenda ante visitationem. 173. 2. & seq. 672. 1. quæ habere debeat ex præscripto visitationis Apostolicæ. 463. 1. eius vestes, indumenta, libri, &c. quomodo asseruanda, quoue nitore, & munditia. 128. 2. eaque in vulgus non exponenda, aut laicorum manibus tractanda. 129. 1. neque ad domesticum vsum adhibenda. ibid.

Sacristiæ quæ multa attribueda. 33. 1. 107. 1. eidem attribuantur lumina in funeribus adhibita. 35. 2. 67. dec. 16. quomodo ei soluendi fructus præbendæ primi anni. 71. dec. 4. aut in præbendæ vacatione. 269. 2. & seq. eius nomine nihil pro crucibus in funeribus accipiendum. 158. 1. neque pro loco, in quem mortuus inferatur. ibid. 2. ad eam pertinentes fructus, in alium vsum non auertendi. 71. dec. 4. quomodo fabricæ ecclesiæ applicari possint. ibid. in sacristia constituendæ cellulæ ad orandum. 10. 1. 464. 1. necessaria pro diuinis officijs paranda. 28. 2. vestes item pro diuinis officijs induendæ 31. 2. & exuendæ illis absolutis. 32. 2. quo ordine ex ea procedendum in chorum ad diuina officia. 31. 2. quoue ordine in eam redeundum. 32. 2. in ea asseruanda vasa purificationis communicantium. 92. 2. 464. 1: silentium seruandum, silentijq; nomen appendendum. 129. 1. 464. 2. in eam laici non admittendi. ibid. in eadem assignanda tabella missarum, officiorum, & onerum ecclesiæ. 28. 2. 463. 1. officiorum item, & munerum ad dignitates, canonicatus, præbendas, &c. pertinentium. ibid. & eorum, quæ à singulis præstanda sunt in choro, & diuinis officijs. ibid. tabella, seu codex indulgentiarum ecclesiæ concessarum. 119. 1. tabella confessorum. 140. 1. 409. 2. & functionum ordinum minorum. 146. 2. 419. 1. distributionis missarum. 150. 1. errorum in diuinis officijs. 160. 2. dierum festorum. 213. 1. eorum, quæ fugienda sunt in choro, & disciplinæ chori. 273. 1. liber celebrationis missarum. 150. 1. 464. 2. & consecrationis ecclesiæ, cœmeterij, & campanarum, &c. 127. 2. in eadē crata lignea seruanda. 464. 2. quæ alia habenda. 128. 2. 464. 1. 802. 1. in eadem nihil à quoquam præcipiendū quoad diuina officia, nisi à præfecto chori. 97. 1.

Sacristiæ cathedralis supellex. 607. 1. collegiata. 614. 2. parochialis. 620. 1. & simplicis. 622. 2. vide supellex in sacristia cathedrali ponenda forma supellectilis eccle-

siasticæ. 129. 1. baptisterij. 462. 1. vasculorum pro sacris oleis. ibid. 2. lunulæ tabernaculi. 465. 1. & pixidibus. ibid.

Sacristia oratorii, seu ecclesiæ simplicis, ubi, & quomodo ædificanda. 591. 1. monialium item. 593. 1.

SAL.

Sal benedictum ad vsum aquæ benedictæ in baptismo nõ adhibendum. 503. 1. cur infanti tradatur in baptismo. 500. 1. ad eum vsum à parochio parandum, & quale, & quomodo benedicendum, & asseruandum. 503. 1. & quo loco. 462. 2. eiusdem exorcismus, & benedictio. 504. 1.

Saliua cur tangantur aures, & nares infantis in baptismo. 500. 1.

SALTATIONES.

Saltationes diebus festis vetitæ. 10. 1. 86. 1. clericis interdita. 19. 2. & in ædibus monialibus proximis. 49. 2. in ædibus item ecclesiasticorum, in quibus laici habitant. 70. dec. 34. in honorem sanctorum vetitæ. 86. 2. à concionatore repræhendendæ, eiusue cura tollendæ. 485. 1. etiam in nuptijs fieri solitæ. 487. 1. cas ante ecclesiam, aut die festo facientis penitentia. canon. 527. 1.

Saltandi ars diebus festis exerceri vetita. 434. 1.

SALVATIO.

Salutatio Angelica interdum à concionatore explicanda. 3. 2. 483. 1. ab eodem initio concionis recitanda. 480. 2. quando omittenda. ibid. initio confessionis à penitentibus recitanda. 512. 1. à quibus omitti possit. ibid. quâdo pulsanda, & qua hora. 31. 1. 988. 1. & quæ. 422. 1. cum pulsatur, docendi fideles à concionatore, vt orēt. 488. 2. eam ignorantes, cõpatres esse nõ possunt. 501. 1.

Salutationes frequentes à concionatore fugiendæ. 478. 2.

SANCTI.

Sancti, sanctorum nomine à concionatore appellandi. 491. 1. eorum martyria, & actiones non repræsentandæ. 4. 2. eorum reliquæ, & imagines: vide reliquæ, & imagines. quæ ad eorum cultum pertinent. 115. 1. 300. 1. de eorum intercessionibus, inuocatione, & cultu decreta Trid. populo explicanda. 119. 1. eorum historiæ, & imagines humi non exprimentæ. 118. 2.

Sanctorum patrum volumina ad fordium vsum non auertenda. 68. dec. 21. in eorum scriptis versatus esse debet concionator. 476. 1. in eorum sententijs rescribendis quomodo idem se gerat, quæ ratione eorum sententias, & nomina referat. 483. 2.

Sanctorum totius vrbs, & diocæsus vitæ, episcopi cura certo libro describenda. 87. 1. 402. 2. neque ante legedæ, quam fuerint approbatæ. ibid.

Sanctorum patronorum cuiusque ciuitatis prouinciæ imagines in ecclesia metropolitana habendæ. 300. 1. in festo sancti, vel sanctæ ecclesiæ cathedralis, & patroni ciuitatis, missa solemnem ab episcopo celebranda. 167. 1. sancti patroni cuiusque ecclesiæ imago in ostio ecclesiæ maioris pingenda. 123. 1. 404. 2. sancti patroni sigillo in quibus actionibus vtendum ab episcopo. 189. 1. de sanctis, quorum reliquæ, aut altaria sunt in aliqua ecclesia, duplex officium in ea ecclesia faciendum. 155. 1. eorumq; vita in tabellam referenda. 116. 1. de sanctis, qui beati dicuntur, nondum in sanctorum numerum adscriptis, non dicendum officium sine sedis Apostolicæ auctoritate. 155. 1.

Sanctorum omnium die festo missa solemnem ab episcopo celebranda. 167. 1.

SANDALIA &c.

Sandalia ad vsum episcopi solemniter celebrantis quoduplicia paranda. 604. 1. eorum forma. 626. 1.

Si sanguis Christi Domini in missa congeletur, aut cadat aliquid illius, &c. aut si quid in illum cadat, quid agendum. 759. 2. & seq.

Sanniones in mensa episcopi non admittendi. 17. 2.

Satellites fori secularis adhibendi contra violatores dierum festorum. 403. 2.

Satyre Andreæ calui, alla carlona, prohibentur. 432. num. 16.

Saouensis Seminarij census annuus. 258. 1.

SCABELLVM.

Scabellum altaris, seu brabellæ, quale. 123. 2. 463. 1. 802. 2. etiam oratorii. 591. 1. super altari positum, mappæ tegendum. 75. 2. 1. prope fenestellam sacre communio-

INDEX RERVM.

nis in ecclesia monialium intus, & foris, quale. 591.2. Scabella, seu scamna ad vsum ministrandæ eucharistiæ quot, & qualia paranda. 515.2.721.2. & seq. quot paranda in ecclesia cathedrali. 606.2. collegiata. 614.1. & parochiali. 619.2. quomodo conficienda. 635.1. ad vsum ministrorum episcopo in diuinis officijs assistentium paranda. 603.1. & qualia. 630.2. ad genuflectendum in ecclesia posita, quando, & quomodo purganda. 639.2.

SCALA, &c.

Scala ecclesiæ qualis, quotq; gradibus constare debeat. 566.1. Scala campanilis qua ratione conficienda. 586.1. gestatoria, quot habenda ad vsum ecclesiæ cathedralis. 608.2. collegiata. 615.2. & parochialis. 621.1. Scapula cur inungantur oleo in baptismo. 500.1. Scapus candelabri quomodo conficiendus. 624.2. Scenicæ actiones à concionatore reprehendenda. 485.1.

SCHEDVLÆ.

Schedula infantis expositi collo appensa conferuanda. 349. dec. 11. in sacramento confirmationis suscipiendo afferenda, & qualis. 510.2.718. num. 18. in communione item paschali. 719.2. & seq. Schedulæ confimatorum à quibus conficienda, quibusque, & quomodo danda. 510.2. à quibus, & quomodo colligenda. 511.1. qua ratione à parochis recognoscenda. 407.1. in sacra comunione paschali, à quo, & quomodo colligenda. 720.1.722.1. profana, sacrorum locorum foribus, valuis, & parietibus non affigenda. 126.2. schedulis publicè affixis locanda bona ecclesiastica. 368. dec. 40. etiam ad dignitates, & canonicatus pertinentia. ibid. dec. 41.

Schismatis suspectus sit, de eo inquirendum, qui est ad episcopatum promouendus. 15.1. schismatici ad sacram communionem non admittendi. 513.2. theodorici neminem de schismate prohibetur. 432. nu. 16.

SCHOLÆ.

Scholæ in ecclesijs fieri verita, præterquam Doctrinæ Christianæ. 127.1. quando, & quomodo in ijs haberi permittenda. ibid. earum initio, & in fine oratio aliqua à pueris recitanda. 212.1. anq; id præstetur, obseruandum à parochis. 400.2.

Scholæ Doctrinæ Christianæ: vide Doctrina Christiana. Scholæ nouitium locus qualis, & quomodo ædificandus in monasterio monialium. 598.2.

Scholæ, seu confratris, oblationes non accipiant, aut exigant. 165.2. qui ab ijs reiciendi. 289.1. quæ in illis non legenda. ibid. quo tempore in iisdem non recitandum officium. ibid. regulæ ad eas pertinentes, episcopi cura seruanda. ibid. earum officiales quo præsertim eligendi. ibid. administratores quomodo se gerant. 194.2. ijdem decreta prouincialia ad eas pertinentia seruanda. 468.2. ab iisdem singulis annis administrationis rationes exigenda, & à quibus. ibid. 798.1.

Scholarum visitatio qualis. 677.1. earum index in visitatione à parochis exhibendus. 174.1. 672.2. earum facultatibus, aut priuilegijs non absoluendum à casibus episcopo referuatis. 223.1. 520.1. in earum oratorijs, seu ecclesijs non celebrandum sine facultate. 420.2. quæ hora celebrandum. 150.1. quomodo in ijs aliquem sepelire liceat. 289.2. vide confratris.

Scholares Doctrinæ Christianæ, cum ægrotant, à quibus, & quomodo inuisendi, & subueniendi. 862.1. vide operarij.

Scholastici Doctrinam Christianam in ecclesia parochiali doceant, ad eamq; pueros ducant. 401.2. qua ratione in diocesi instituendi. 415.1. qua ratione eisdem stipendium constituendum. ibid. quando sacerdotio initiari debeant. ibid. eorum munus. ibid. præbenda: vide præbenda.

Scholia edentes ad interpretationem concilij Trid. à solo summo Pontifice absoluendi. 990.1.

SCIENTIA.

Scientia concionatoris, quæ. 476.1. in ea; ab episcopo probandus. 210.2. in confessorio requisita, quæ. 519.2. Scientiæ cuiusvis problemata, antequam imprimantur, à quo probanda. 61. dec. 4.

SCLOPETI.

Sclopeti clericis vetiti. 19.2. in ecclesiam non inferendi. 33.2. 438.1. 802.1. neq; in earum atrijs, aut coemeterijs reponendi. 438.1.

SCOPE.

Scopæ ad vsum ecclesiæ purgandæ, quales. 640.1. quot habenda ad vsum ecclesiæ cathedralis. 608.2. collegiata. 615.2. & parochialis. 621.1. quoue loco asseruanda. 590.2. 640.1.

Scopula ad vestimenta mundanda habenda in sacristia. 642.1. eadem purgandæ altare ante celebrationem. 752.1. Scopulæ ex cannis palustribus quot habenda ad vsum ecclesiæ cathedralis. 608.2. collegiata. 615.2. & parochialis. 621.1.

Scopus congregationis oblatorum, qui. 827. cap. 1. clericorum Seminarij. 964. cap. 1.

SCRIBÆ, SCRIPTORES,

scripta, & scriptura.

Scribæ fori episcopalis quæ seruent in conficiendis scripturis, &c. 25.2. si legata pia non denunciant, in excommunicationem incurrunt. 42.2. nihil accipere possunt ratione officij. 285.1. 656.2.

Scribere non docenda mulieres à clericis. 70. decr. 32. scriptio litterarum, vide litteræ. scriptio nem docentium index in visitatione à parochis exhibendus. 175.1. 673.2. scriptio quando, & qua ratione danda opera à clericis Seminarij. 95.1. cap. 4. scriptio instrumenta monialibus vetita, & quomodo eis permittendum, vt scribant. 290.2.

Scriptor penitentiarum Romanæ aliquid committens contra constitutionem de reformatione illius, à solo summo Pontifice absoluendus. 990.1. item si aliquid, etiam sponte oblatum accipiat. ibid.

Scriptores fori Archiepiscopalis munera non accipiant, arma non ferant, &c. 656.2. cancellariæ Archiepiscopalis, à solo Archiep. deputandi. 655.2. vide notarij substituti. à visitatoribus adhibendi, quales. 661.2.

Scripta tempore diuinorum officiorum non legenda. 32.1. ecclesiastica, ad sordidum vsum nõ avertenda. 68. dec. 21. archiuij capitularis, à quibus, & quomodo custodienda. 100.1. in archiuium capituli deferenda, quæ. ibid. & quorū sumptibus. ibid. 2. quò exscribi possint. ibid. cancellarij, & notariorum fori episcopalis, in archiuium episcopali asseruanda. 105.1. à cancellario episcopali gratis expedienda, quæ. 285.2. & seq. scripta hæreticorum, legentes, à quibus, & cui denunciandi. 61. dec. 1. 429.2. ad ecclesias pertinētia occultantes, quomodo puniendi. 101.2. & qui ea clerico mortuo asportant, in excommunicationem incurrunt. ibid.

Scripta quæcumque qua ratione imprimenda. 345. decr. 40. 433.1. ficto alterius nomine sine licentia non imprimenda. 300.1. ad sanctæ inquisitionis officium pertinentia comburentes, &c. à solo summo Pontifice absoluendi. 990.2. item scripta in conclaue, aut è conclaui foras mittentes. ibid. 1. scripta legentes in choro occasione celebratum, officiorum, & funerum, à quibus notandi, & multandi. 781.2.

Scriptura sacra quo sensu à concionatore interpretanda. 31. 483.1. quando à Theologis collegiatarum explicanda. 415.2. ea abutentes: vide abutentes. eius libri vulgares non legendi. 90.2. eius interpretationem in monasterijs monachorum institui, curandum ab episcopo. 190.2. eius lectio qua ratione in Seminario explicanda. 949.2. eiusdem lectio primo loco in mensa adhibenda. 95.1. cap. quinto. etiam in familia Archiepiscopi. 815.2. eius professorum liber à cancellario habendus, & quæ in eo notanda. 700.2. ab eius interpretibus querenda in examini, quæ. 264.2. eius libri: vide biblia.

Scripturæ nullæ à cancellario episcopali, & notarijs sine licentia Vicarij edenda. 285.1. in cancellaria episcopali, quæ, & qua ratione conficienda, &c. 690.1. ad eandem cancellariam deinceps suo tempore colligenda, quæ, & quomodo. 711.1. quomodo in eadem custodienda. 713.1. quæ ratione edenda. 714.2.

Scripturas cameræ Apostolicæ detinentes, vel earum detentores non reuelantes, à solo summo Pontifice absoluendi. 990.1.

SCRI-

INDEX RERVM.

SCRINIA, &c.

Serinia sacrifiq; quado, & qua rone purganda. 639.2. 640.2. Scrutinij synodalis tabula. 997.1. eius præfecti: vide præfecti. quæ facultates ab ecclesiasticis in eo exhibenda. 414.1.

In scurolo tempore concionis non celebrandum. 132.2. 482.2. qua ratione in illud viri separatim à mulieribus ingrediantur. 127.2.

Sculptores quæ seruent in sacris imaginibus effingendis. 4.2. ab episcopo conuocandi, & quid monendi. ibid. si in sacris imaginibus deliquerint, puniendi. ibid. 118.2. & si præscriptas regulas non seruent, ab eo munere prohibendi. 405.1. in ecclesia nihil sculpant sine approbatione. 404.2. eorum index in visitatione à parochis exhibendus. 175.1. 673.2.

Sculpturæ in pavimento ecclesiæ non exprimenda. 565.1. Scurræ à familia episcopi reiciendi. 168.2.

Scurrilitas verborum à fidelibus quadragesimæ, & ieiunij diebus præcipue fugienda. 214.2. 442.2.

Scutus tabernaculij gestatorij qualis. 464.2.

Seccessionis locus qui, & qua ratione in monasterio monialium ædificandus. 599.2.

SECRETARIVS.

Secretarius episcopi nihil capiat quocunq; nomine. 285.1. vide cancellarius.

Secreta in missa secreto pronuntianda. 9.2. eorum tabella: vide tabella.

Secretū maximo studio à confessarijs seruandum. 769.2. de eodē seruando iusurandum ab admittendis in congregatione S. Inquisitionis, eiusve ministris præstandū. 209.1. neq; violandum sub pena excommunicationis. ibid.

Secretatores hæreticorū à quibus, & cui denunciandi. 429.2.

SEDES.

Sedes episcopi loco eminenti in ecclesia cathedrali collocanda. 100.2. eius velitus qualis. 630.1. & quod duplex apparatus. 604.1. ad eius ornatum indumenta sacra non adhibenda. 68. dec. 19. vide cathedra.

Sedes cõfessionales: vide confessionales. muliebres in ecclesia priuato nomine nemini permittenda. 126.1. 798.1. 801.2. quales, vbi, & quò permittenda. 126.1. 585.2. quorū sumptibus conficienda. 126.1. 405.1. vide bradellæ.

Sedilis sacerdotalis stragulum: vide stragulum.

Sine sedis Apostolicæ, aut episcopi facultate, non erigenda confratris. 197.2. sine eiusdem sedis facultate non benedicenda vestes, & vasa ad vsum missæ, & diuinorū officiorum, nisi eis de iure competat. 303.1. non danda à clericis opera iuri ciuili, aut physice. 415.1.

SEGRATVM.

Segratū Cap. Pleb. sextæ regionis Dioc. Mediol. 661.1. SEMINARIVM.

Seminarium clericorum concilij prouincialis cura constituendum. 13.1. eius institutio quam vtilis. 257.1. ei attribuantur decimæ fructuum beneficiorū, & quando, & quò soluenda. 13.1. 257.2. quæ beneficia eidem ab episcopo applicanda. ibid. quando ei attributa pecunia multarū clericaliū. 54.2. institutiones, & regulæ ab episcopo eidem præscribenda. 68. dec. 25. & quæ sæpe legenda. ibid. certus ei locus ab episcopo deligendus. 258.1. de eius statu, & progressione certior faciendus metropolitanus, eiusq; officium. ibid. 2. quæ ad eius regimen generatim pertinent. 947. gubernatio spiritualis quæ. ibid. cap. 1. studia qua ratione dirigenda. 948. cap. 2. quæ præcipue legenda. 258.2. eiusdem gubernatio temporalis. 95.1. cap. 5. visitatio quando, & qua ratione peragenda. 68. dec. 25. 954. cap. 8. institutiones, & regulæ ad eius vniuersum regimen pertinentes. 947.

Seminarij congregatio quado, & quo loco habenda. 657.1. 951.2. quis in ea præsit. 657.1. qui intersit. ibid. 2. 951.2. quæ in ea pertractanda. 951.2. & à quo exequenda. ibid. quomodo se gerat Vicarius generalis in ijs, quæ ad Seminarium pertinent. 659.2. libri ad illud pertinentes à cancellario habendi qui, & ad quem vsum. 699.1. qui libri ad eius rationes pertinentes habendi in ipso Seminario. 952.1. capsa pecuniarum vbi, & qua ratione asseruanda. ibid. distributio horarum totius anni. ibid. cap. 6. quæ seruanda in recipiendis clericis. 955. cap. 9. eius titulo quando quis possit adscribi

maioribus ordinibus. 143.1. 266.2. in eo decreta prouincialia perpetuo legenda. 107.1.

Seminarij deputati tam pro spirituali, quam pro temporalis administratione deligendi, & quot. 258.1. defecti nunquā mutandi. ibid. qua ratione in consilium ab episcopo adhibendi. ibid. cõgregationi, cū habetur, adhibendi. 657.2. 951.2. adhibendi in visitatione Seminarij. 954. cap. 3. cum eis deliberandum de anno. 959.1. quando eisdem exhibenda à Rectore ratio accepti, & expensæ. ibid. eorum consilium sequi non cogitur episcopus. 258.1. 951.2. ijdem deputati cum clericis non loquantur sine licentia. 948.2.

Seminarij officiales, seu superiores, quot, & quales deligendi. 956. cap. 1. quæ generatim seruent. ibid. quando in consiliū à Rectore adhibendi. 948.2. quò cum eis Rector se gerat, &c. 958.1. quid de eis percunctandum, & cognoscendum in visitatione Seminarij. 954.2.

Seminarij Rector qualis deligendus. 957.1. quò se gerat, & quæ præcipue sibi proponat, vt recte suum munus exequatur. ibid. cap. 2. quò se gerat erga Archiepiscopū, in quibus eum cõsulat, & quam sæpe adeat. 958.1. quomodo se gerat cum alijs officialibus. ibid. quado eos in consiliū adhibeat. 948.2. congregationibus Seminarij intersit. 951.2. 657.2. & in ijs decreta exequatur. 951.2. clauem vnam capse pecuniarū custodiat. 952.1. & intersit, cū capsa aperitur. ibid. præfectos cubiculis quot, & quales præficiat. 957.1. seruos suo arbitrio mutet. ibid. quos officiales mutare non possit. ibid. 2. quæ sæpe habeat congregatione præfectorum. 948.2. quam facultatem habeat quoad receptionem, & dimissionem clericorū. 958.1. intersit examini clericorū recipiendorū. 955. cap. 2. quid de illis inquirat, antequam recipiantur, quoad vitæ, mores, studia, &c. ibid. 2. & seq. cognita Archiepiscopo referat. 956.1. statuat de clericis, qui spirituales exercitationes post vacationem inire debent. 947. cap. 1. de ijs, qui diebus festis diuinis officijs intersint. 948.1. & functiones ordinū exercent. ibid. quid curet quoad exercitationem clericorum in ceremonijs ritibusq; ecclesiasticis. ibid. quoad ordinandos. ibid. 2. quæ sæpe curet conciones à clericis in ædibus Archiepiscopalis haberi. 950. cap. 3. quid curet quoad cantum, & scriptio nem edicenda. 951. cap. 4. Archiepiscopo referat in visitatione de clericorum disciplina, & moribus. 954.2. quæ præcipue obseruet circa clericos. 958.1. de eorū moribus, &c. monendus à præfectis cubiculorum. 962. cap. 8. & de contumacia. 963.1. de negligentibus. ibid. exeuntibus à cubiculo, aut Seminario. ibid. de fumentibus eucharistiæ statis temporibus. ibid. de negligentibus in eundo cubitū vesperi. ibid. 2. de ventibus nimia familiaritate. ibid. de alijs, quæ in diem accidunt. ibid. 1. monendus à clericis, qui statū mutare cogitant. 965.1. quomodo concedat clericis ex eundem licentiam. 968.2. quid curet quoad bona, & prædia Seminarij, annonam, &c. 958.2. & seq. mandatis pecuniarj subscribat. 962. cap. 7. mensæ benedicat. 951. cap. 5. quid curet quoad bibliothecam. 964. cap. 9. quæ seruet in admittendis famulis. ibid. 2. 958.2. quæ alia circa eos curet. 958.2. eisdem delinquentes quomodo puniat. 964.2. sine eius facultate neq; externi cum clericis colloquantur. 948.2. neq; clerici cum externis. 967.2. non expendenda, aut restituenda pecunia clericorum. 952.1. non exeundum à famulis. 964.2. eius officium. 957. cap. 2. in eius cubiculo asseruanda capsa pecuniarum. 952.1. quò erga illum se gerere debeant clerici. 965. cap. 3.

Seminarij sacerdotes quæ præcipue seruent. 957.2. minister qui. ibid. 1. eiusq; officium. 959. cap. 3. confessarij officium. 960. cap. 4. præfecti studiorum. 961. cap. 5. præceptorum. 962. cap. 6. thesaurarij. ibid. cap. 7. præfectorum. ibid. cap. 8. præfecti bibliothecæ. 964. cap. 9. familiaris inferioris. ibid. cap. 10.

Seminarij clerici quem scopum sibi proponat. 964. cap. 1. quæ, & quado exercitationes spirituales incant. 947. c. 1. quas pias exercitationes singulis diebus præstent. 965. cap. 2. vbi, & qua ratione spirituales congregationes habeant. 947. cap. 1. quando, & qua ratione ad diuina officia conueniant. 948.1. 965. cap. 2. ordinum functiones exercent. 948.1. ad processiones conueniant.

ueniant. *ibid.* in ceremonijs ritibusve ecclesiasticis se exercent. *ibid.* 965. 2. quales testificationes in susce-
ptione ordinum exhibeant. 948. 2. in ecclesia quo ha-
bitu vtantur. 568. 2. & quomodo in eam conueniant,
in eaq; se gerant. *ibid.* ab ea discedendi facultatem qua
do, & a quo petant. *ibid.* quibus studijs, & qua ratione
addicendi. 948. cap. 2. qua ratione in ijs adiuuandi, &
excitandi. 950. 1. qua ratione studijs dent operam. 967.
cap. 4. quomodo examinandi quoad studia in visitatio-
ne. 954. cap. 8. & in receptione. 955. cap. 9. qualem ho-
norem pceptoribus deferant. 967. c. 4. quando, & qua
ratione in cõcionibus habendis se exercent. 950. cap.
3. 965. cap. 2. quando, & qua ratione in scripitione, &
cantu se exercent. 951. cap. 4. 967. cap. 4. quomodo se
gerant quoad disciplinam, & mores. 965. cap. 3. erga su-
periores. *ibid.* quam erga se ipsos cautionem adhibeat.
966. 1. qua ratione in communi consuetudine vtantur.
ibid. 2. quomodo se gerant erga externos. 967. 2. 948.
2. quem in locum ad cibum capiendum conueniant.
951. cap. 5. quomodo in mensa se gerant. 966. 1. quo
vestitu vtantur. 968. cap. 5. quæ domestica exercitia
domi, & quæ alia præstet, cum domo exeunt. *ibid.* cap.
6. infirmi quomodo se gerant, 969. cap. 7. infirmos non
inuifant sine licentia. *ibid.* pro iisdem orent. *ibid.* regu-
lis omnibus obediunt. *ibid.* 2. qua ratione in Seminarijs
recipiendi. 955. cap. 9. & 10. quibus diebus, & qua ra-
tione animum relaxent 952. cap. 7. quando iisdem cõ-
cedendæ vacationes. *ibid.* eisdem auditas beneficiorũ
dissuadenda. 948. 1.

Seminarijs provinciarũ census annuus. 258. 1. in Semi-
narijs degentes oblato, quibus viuendi legibus vtatur.
834. cap. 4. qui in ijs alendi. *ibid.* sacellum habeant spi-
ritualium exercitacionum ab alijs distinctum. 840. 2.

S E N A T O R.

S. Senator Mediol. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 975.
nu. 24.

Senator Regis assistere debet congregationi S. Inqui-
sitionis. 657. 1. quoue loco in ea sedeat. *ibid.* 2.

Sonatoris vrbis Romæ nominationi, aut electioni assen-
tientes sine concessu sedis Apostolicæ, a solo summo
Pontifice absoluedi. 988. 2.

S E N E S.

Senes pauperes quomodo, & a quibus subueniendi. 22. 2.
etiam sacerdotes, qui propterea celebrare non pos-
sunt. 95. 1. ad vsum senum instituta pia loca quomodo
administranda. 41. 2. senio confectis quando extrema
vnctio ministranda. 140. 2. 543. 1.

Senectus mundi quam miserabilis. 1028. 2. & seq.

Sensualitas atq; carnalitas maxime impedit conceptum
spiritualem, præcipue in ecclesiasticis. 1172. 1.

S E N T E N T I A.

Sententia quibus in rebus ab episcopis, eorumq; mini-
stris gratis danda. 54. 2.

Sententia excommunicationis: vide excommunicatio.

Sententia ciuiles, aut criminales in locis sacris non pro-
nunciandæ. 438. 1.

Sententiæ in congregationibus diocesanis quoad quæ-
siones propositas, quo ordine a singulis dicendæ. 651.
2. quæ in ijs dicendis cauenda. 652. 2. a quibus, &
qua ratione in congregatione scholarum Doctrinæ
Christianæ dicendæ. 808. 1.

S E P T A, & c.

Septa monialium: vide monial.

Septala cap. Pleb. sextæ Regionis Dioc. Mediol. 661. 1.

Septennio minoribus non ministrandum sacramentum
confirmationis. 7. 2. quando id liceat, quæve in ijs con-
firmandis adhibenda diligentia. 220. 2.

Septima pro mortuis ex antiquo instituto ecclesie ce-
lebrari solita. 559. 1. dominica præcedente in ecclesia
denuncianda. 308. 2. 423. 1. quæve hora in collegiatis
celebranda. 419. 1.

In septuagesima quid nobis representet ecclesia, quæve
pietatis opera a fidelibus præstanda, ac præcipue medi-
tanda; eaq; de re litteræ pastorales. 1015. 2. & seq. de
eius celebratæ, & mysterijs conciones ab episcopo ha-
bendæ, & a concionatoribus, & parochis. 88. 1. 482. 1.
in eadem hortandi fideles, vt spectacula fugiant, &

orationi insent. 87. itemq; ad confessionem, & com-
munionem. 88. 1.

Septum altaris: vide altare. baptisterij, quæ. 462. 1.

S E P V L C R V M, S E P V L T V R A.

Sepulcrum, seu sepultura, quibus non cõcedenda. 559. 2.
& seq. paganis, ludæis, hæreticis, & eorum fautoribus.
560. 1. 207. 1. idq; sub pœna excommunicationis epi-
scopis referuatæ. 993. nu. 29. excommunicationis maiore
excomunicacione, & interdictis. 560. 1. idq; sub pœna ex-
communicationis episcopis referuatæ. 993. nu. 41. blas-
phemis manifestis. 560. 1. se ipsos occidentibus, morien-
tibus in torneamento, & c. *ibid.* corporibus exeteratis,
& dilaceratis propter vindictam. *ibid.* infantibus mor-
tuis absq; baptismo. *ibid.* manifestis raptoribus, & vio-
latoribus ecclesiarũ. *ibid.* 2. manifestis vsurarijs. *ibid.* 63.
dec. 18. idq; sub pœna excommunicationis episcopis
referuatæ. 993. nu. 41. religiosi proprietarijs. 560. 2.
non communicantibus in paschate, & inconfessis. *ibid.*
63. decr. 13. notorijs peccatoribus morientibus in pec-
cato mortali sine signo contritionis. 560. 2. & si prædi-
cti fuerint sepulti, exhumandi. *ibid.*

Sepulcrũ, seu sepultura, ex cõfesso loco posita amouenda. 36.
2. 367. decr. 37. quo loco fieri vetita. 124. 2. 406. 2. 465.
2. nemini in ecclesia concedenda sine scripto episcopi
concessu. *ibid.* qua ratione construenda, ornada, & ope-
rienda. 124. 2. 465. 2. 587. 2. in ecclesijs regularium sine
provincialis auctoritate non concedenda. 466. 1. intra
septua monialium nemini concedenda, neq; monialibus
extra septua. 193. 1. in oratorijs confratriarum quando,
& quibus concedenda. 289. 2. in cimiterijs non clausis
ad præscriptum, & in eorum item ecclesijs, etiam si sint
regularium, nemini concedenda. 406. 2. tempore pesti-
lentia quo loco paranda. 234. 1. in ecclesia qualis per-
mittenda, 802. 1. ad præscriptam formam non confecta,
tollenda. 383. 2. 465. 2. item si lapidea sit, eminentiq; è
pauimento. 383. 1. & prope scabellum altaris. *ibid.* 2. aut
non bene tecta. 125. 1. vel prope baptisterium, aut in
eius sacello. 309. 2. humi tantum cõcedenda. 362. 558.
2. episcopalis in ecclesia cathedrali cõstruenda, & qua-
lis. 273. 1. & quo loco. 587. 1. canonicalis item, & paro-
chialis. *ibid.*

Sepultura corporum, seu cadauerum: vide corpora, ca-
dauera, & mortui. eius causa quid accipiendum. 158. 2.
252. 1. ad eam in suis ecclesijs deligendam inducentes
aliquos cum voto, & c. a solo summo Pontifice absol-
uendi. 989. 1. eam violantis, aut infringentis peniten-
tiæ canon. 530. 2.

Sepulcrũ Christi Domini in hebdomada sancta quomodo
ornandum. 125. 2. ad eiusdem sepulcrũ accedentes sine
licentia Papæ, a solo summo Pontifice absoluedi. 989. 1.

S E R I C V M.

Serici vsu meretrices interdicens. 40. 1.

Serica vestimenta episcopis vetita. 16. 2. eorumq; familiarũ
17. 1. clericis item. 18. 2. 361. 2. 448. 1. etiam Seminarijs.
968. cap. 5. puellis item ad religionem admittendis.
46. 2. & puellis secularibus, quæ in monasterijs edu-
cantur. 51. 2.

Sermo habendus in singulis concilij provincialis sessio-
nibus, & a quibus, & qualis. 178. 1. initio quoq; synodi
diocesanæ ab episcopo. 278. 1. & in fine. 279. 1. in alijs
quoq; sessionibus, & a quo. 279. 2. in missa pro defun-
ctis episcopis, concilio provinciali absoluto. 273. 1. post
baptismũ a parochis habendus, & qua de re. 505. 2. sin-
gulis quoq; diebus festis ad populum. 795. 1. singulisq;
mensibus Vicario foraneo exhibendus. *ibid.* habendus
in congregatione foranea, & a quo, & qualis. 800. 1.
in expositione quadraginta horarum, qualis, &
quando. 138. 1. 788. 1. in funere non habendus domi,
sed in ecclesia. 158. 1. vide concio.

Sermo in concione fugiendus, qui, & qualis item adhi-
bendus. 490. 1.

S E R V I.

Serui a sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 447. 2.

Serui, seu famuli, diem festũ vt integrè obseruent, curan-
dum. 433. 2. quot, & quales a fidelibus in familia te-
nendi. 1083. 1. inuitiles a concionatore dissuadendi.
485. 2. si delinquant, nec moniti respiciant, è fa-
milia

milia eijciendi. 1083. 1. locis distinctis vt dormiant,
curandum. *ibid.* 2. cum ægotant, qua ratione tractan-
di. 1084. 1. quomodo se gerere debeant erga dominos
suos, præsertim si Doctrinæ Christianæ adscripti sint.
851. 1. & quomodo ab ijs tractandi. 850. 2. ad congre-
gationes diocesanæ a parochis, & alijs sacerdotibus
non ducendi, nisi proprijs eorum sumptibus. 645. 2.
Vide famuli, ministri, domini, & patresfamilias.

Seruilia opera: vide opera.

S E S S I O, & c.

Sessiones concilij provincialis, & synodi diocesanæ: vide
Concilia, & Synodus.

Seuifum, Cap. Pleb. quartæ regionis Dioc. Mediol. 661. 1.

Sexagesimus dies pro mortuis in ecclesia celebrari soli-
tus. 559. 2.

Sexta, qua ratione in choro recitanda. 154. 1. quæve ho-
ra. *ibid.* 2. 419. 2. ei interessent in festo Corporis Chri-
sti, quam indulgentiam consequantur. 139. 2.

Sforzatica, Cap. Pleb. sextæ regionis Dioc. Mediol. 661. 1.

S I G I L L V M.

Sigillum S. Patroni, in quibus adhibendum ab episcopo.
189. 1.

Sigilli nomine nihil accipiendum in collatione beneficio-
rum. 148. 1.

S I G N A C V L V M. S I G N V M.

Signaculum Missalis, & Pontificalis ad vsum episcopi pa-
randum, quotuplex. 604. 1. ad vsum missæ conuen-
tialis in ecclesia cathedrali. 610. 1. collegiata. 617. 1.
& parochiali. 621. 1. eius forma, & ornatus. 629. 2.

Signum campanæ: vide campana. diuinorum officio-
rum quando dandum. 311. 419. 1. orationis vesperti-
næ quando, & quomodo dandum. 129. 2. & seq. etiam
pro mortuis. 422. 1. salutationis item Angelicæ. *ibid.*
concionis, quando dandum. 401. 2. signo S. Ambrosij
obsignandæ capfulæ elemosinarie. 426. 2.

Signum a Iudæis ferendum, quæ. 532. 207. 2.

Signa, seu imagines diebus festis non vendenda. 85. 2. pro-
fana episcopis vetita. 17. 1. & clericis. 19. 1. neque ad
ornatum templorum, aut in processionibus adhiben-
da. 67. dec. 18. 340. dec. 20. procacia, & obicena Christi
fidelibus vetita. 94. 2. Vide imagines.

Signorum fallaciam obseruantis penitentia canon. 526. 1.

S I L E N T I V M, & c.

Silentium in sacris seruandum. 129. 1. 464. 2. eiusve no-
men in ea appendendum. 464. 2. a monialibus item in
mensa seruandum. 48. 2. quando præcipue a clericis
seminarij adhibendum. 966. 1. in processionibus ser-
uandum. 783. 1.

Silentarij, seu silentij præfecti in scholis Doctrinæ Chri-
stianæ, quales, eorumq; officium. 861. cap. 13. & 14.

Siluerij Summi Pontificis Constitutio de Eucharistia in
Aduentu, & Quadragesima frequentanda, in vsum a
parochis reuocanda. 135. 2.

S. Siluetri decretum de hebdomadæ diebus ferie nomi-
ne appellandis, in foro episcopali seruandum. 285. 1.

S I M I L I T V D I N E S.

Similitudines in concione adhibendæ, vnde potissimum su-
mendæ. 491. 1. in eius exordio non adhibendæ, quæ. *ibid.*

S I M O N, S I M O N I A.

Simon Med. Archiep. eiusq; præcipua gesta. 980. nu. 106.

Simonis Simonij opera omnia prohibentur. 432. nu. 10.

Simoniacus suspicio in administratione sacramentorum fu-
gienda. 6. 2. itemq; in funeribus, & anniuersarijs. 36. 1.
an aliqua in locationibus beneficiorum intercedat, vi-
dendum ab episcopo. 71. dec. 5. eam committentes in
ordinibus suscipiendis, aut conferendo beneficio, eius-
ve rei ministri, a solo summo Pontifice absoluedi. 989.
1. 990. 1. eam item committentes in electione summi
Pontificis. 989. 1. quomodo committatur ab ijs, qui a-
liquid dant examinis causa. 259. 1. eius pœnis qui te-
neantur in collatione beneficiorum. 14. 1. itemq; ser-
uantes statuta de probatione sex mensium in cathedra
libus, & collegiatis. 71. dec. 3.

Simoniacæ pactiones redimendæ vexationis causa veti-
tæ. 14. 2.

Simultates quadragesimæ, & ieiunij tempore deponen-
dæ. 214. 2. 442. 2. in ecclesia, cuiusve atrio, aut comi-

terio non excitandæ, & qui excitant, communionem
priuandi. 127. 2.

S. Simplicianus Mediolani Archiep. eiusque præcipua
gesta. 974. num. 15. 1100. 1. de eiusdem translatione
litteræ pastorales. 1096. 2.

S I T V S.

Situs ecclesie qualis, & quo loco deligendus. 123. 1. 562.
cap. 1. eiusve amplitudo. 563. 1. tempore pestilentia non
occupadus ad tuguriorũ vsum, & c. itemq; si sit locoru
piorum. 232. 2. Imaginis crucifixi in ecclesia, qui. 123.
1. 465. 1. 367. 2. monasterij monialium, qualis, & vbi
deligendus. 594. 1. tuguriorum tempore pestilentia,
qualis, vbi, & quomodo deligendus. 232. 2. & seq. cap
pellæ item in ijs ædificandæ. 233. 2. & cimiteriorum
ad mortuorum sepulturam. 234. 1.

Situlus pro aqua benedicta cum aspersorio in sacristia
habendus. 464. 1. Vide peluis.

S O C I E T A S.

Societas, seu sodalitas: vide sodalitas.

Societates in pecunijs, aut in animalibus quæ vetitæ.
41. 1.

Socius criminis ab audiendis confessionibus suspenditur,
idq; sub pœna excommunicationis. 409. 2.

Socij confessorum regularium quales, & quæ præcipue
caueant. 52. 2. parochorũ: vide parochi, & coadiutores.

S O D A L I T A S.

Sodalitas nominis Dei ab episcopo instituenda ad tol-
lendã blasphemiam. 61. decr. 3. eiq; regulæ ab episcopo
præscribendæ. *ibid.* fraternæ correctionis ite ab eodem
episcopo instituenda. 106. 1. & virginũ S. Vrsulæ, & S. An-
næ. 196. 1. aliqua etiam ad sedandas discordias ab eodẽ
instituenda. *ibid.* charitatis: vide charitas. S. Vrsulæ, &
S. Annæ: vide S. Vrsulæ, & S. Annæ.

Sodalitas corporis Christi vbiq; a parochis instituenda.
92. 2. 536. 2. 805. 1. quibus regulis vtatur, 92. 2. quo
ordine visitanda. 677. 1. a quibus administranda. 897. 2.
eiusdem regulæ, quæ. 896. indulgentia eidem cõcessa.
897. 2. & seq. eaq; sæpe a parochis promulgandæ. 92.
2. 137. 2. eius confratres quæ præcipue præsent. 896.
2. & seq. & quando a parochis adhibendi ad consolan-
dos ægrotos. 141. 1. consuetudo attribuedi illi obla-
tiones retinenda. 425. 1. formula facultatis. elemosina-
ræ pro eadem colligendæ, quæ. 127. 1. 1.

Sodalitates ab episcopo instituendæ, & adiuuandæ. 106.
1. ab eodem visitandæ. 23. 2. 74. dec. 22. 468. 2. sine sum-
mi Pontificis, aut episcopi facultate non erigendæ. 197.
2. earum concessiones in ecclesia fieri solitæ, tollendæ.
42. 2. 469. 2. libri, & orationes ab episcopo recognoscen-
dæ. 74. dec. 22. 469. 2. indulgentia illis cõcessa episcopi
iussu illis promulgandæ. 106. 2. iisdemq; præscribendus
dies cõfessionis, sacre communionis, & processions. *ibid.*

Sodalitates quæ regulam seruent. 74. dec. 22. 469. 2. si non
seruarint, quo puniendæ. *ibid.* ad processiones publicas
accedant. 74. dec. 22. pecuniã mutuo non dent. *ibid.* dec.
20. ad orationem quadraginta horarũ, cum in cathedrali
exponitur, cõueniant. 138. 2. laicum non adhibeant ad
functiones ecclesiasticas obeundas. 145. 2. 365. dec. 28.
in ecclesijs Ambrosianis erectæ, officium ritu Ambro-
siano dicant. 349. dec. 7. earum ministri, & procuratores
quomodo se gerant, rationes reddant, & quæ præcipue
seruent. 194. 2. 468. 2. vide confratres.

S O L.

Soli non exponendæ telæ pannive linei in cimiterio. 126.
2. ante illius ortũ, aut post eius occasũ nõ ministrandus
baptismus extra necessitatẽ. 219. 2. 502. 2. nõ exorcizã-
di energumeni. 133. 2. non audiendæ cõfessiones mulie-
rum. 111. 1. 520. 2. 761. 2. nec funera ducenda. 35. 1. 556. 1.

S O L E M N I T A T E S.

In solemnitatibus Domini litteræ pastorales: ab episcopis
edendæ. 474. 2. cõciones ab ipsi, parochis, & cõcionato-
ribus habendæ. 88. 1. 482. 1. diuina officia in ecclesia pa-
rochiali celebranda. 166. 2. monedi magistratus, vt ad
diuina officia in cathedralẽ conueniant. 86. 2. 403. 1. ri-
tu solemnĩ benedictio ab episcopo danda. 154. 2. monẽ-
tus populus, vt confiteatur, & cõmunicet. 7. 1. 52. 2. &
ad oblationes inuitandus. 165. 1. qui rus ire solent, mo-
nendi, vt ad vrbem se conferant. 62. dec. 12. 403. 1. non

INDEX RERVM.

promulgandæ monitiones de rebus deperditis, vel subtractis. 188. 2. non indicenda tempore pestis quarantena. 239. 2.

SOLLICITATOR, &c.

Sollicitator causarum pauperum in foro Archiep. qui eiusque officium. 681. 1.

Sollicitudo episcopi tempore pestilentie in orationibus publicis. 226. 2. in moru corruptelis eripiendis. 227. 2. & in vniuersiuiusq; preparatione spirituali. 229. 2. vide cura.

Solum, seu pavementum. vide pavementum.

Solutio fructuum prebendæ quomodo facienda in admissione. 71. dec. 4. distributionum, quando, & quomodo facienda. 162. 1. 424. 1.

In solutione canonis emphiteusis ecclesiasticæ quomodo conficiendæ, & asseruandæ confessiones. 72. dec. 10.

Soma, Cap. Pleb. Primæ regionis Dioc. Mediol. 660. 2.

Somnus in choro vetitus. 32. 1. à monialibus communitate capiendus. 48. 1. vide dormitio.

Somniorum interpretes puniendi. 157. 2.

Sonus campanæ. vide campana.

Soni in ecclesia, & in diuinis officijs, quales. 31. 2. in diuinis officijs monialibus vetiti, qui. 47. 2.

Sonandi artem non docendæ moniales ab externis. 50. 2. neque mulieres à clericis. 70. dec. 32.

Sonandi instrumenta: vide instrumenta. Sonandi artem profitentium, ac docentium in choreis index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 2. 673. 2.

Sordes à sacris locis amouendæ. 126. 1.

Sororem occidentis penitentia canones. 528. 1. Itemq; cum ea fornicantis. 531. 1. aut cum sorore propriæ vxoris ibid. vel cum duabus sororibus. ibid.

Sorores monialium, cum eis colloqui non possunt sine licentia. 192. 2.

Sorte ducta res futuras requirētis penitentiæ cano. 526. 1.

Sortilegi penitentia canon. 526. 1.

Sortilegi ad sacram communionem non admittendi. 513. 2. & qui eos confulerint, puniendi. 5. 1.

SPECTACULA, &c.

Spectacula à concionatore reprehendenda, & tollenda. 485. 1. diebus festis vetita. 61. 1. 86. 1. 434. 2. In processione vitanda. 34. 2. In quadragesima sub pœna interditi vetita. 213. 1. 994. nu. 84. in ædibus monialibus proximis vetita. 49. 2. & in ædibus ecclesiasticis, in quibus laici habitant. 70. dec. 34. iisdem interesse clericis vetitum. 19. 2. & puellis ad religionem admittendis. 46. 2.

Spectaculis suppliciorum conuocandis, non adhibendæ càmpanæ sacræ. 34. 1. iisdem interesse clericis vetitum. 170. 1. edictu de prohibitione spectaculorum diebus festis. 434. 2.

SPECVLVM, &c.

Speculum monialibus vetitum. 48. 2.

Specularia vitrea ecclesiæ, & sacrificiæ quando, & quomodo purganda. 640. 1.

Speculatio in ministris publicæ curationis tempore pestilentia, qualis, & à quibus adhibenda. 247. 1.

SPIRITVSSANCTVS.

Spiritus sancti conceptui quibus præcipue modis resistatur. 1170. 2. & seq. primo auersione ab adminiculis spiritualibus. ibid. secundo sensualitate, & carnalitate. 1172. 1. tertio auaritia. 1173. 1. quarto custodia sui neglecta. 1174. 1. quibus præcipue modis impediatur illius partus in ecclesiasticis. 1175. 1. amore agnatorum. ibid. peruersa malorum cõuersatione. 1177. 1. neglectu mediolorum, quæ roborare possunt. ibid. eius partus quam varius esse soleat, & vnde hæc varietas nascatur. 1178. 2. & seq. eiusdem partus educationi quæ maxime obstat. 1183. 2. & seq.

Spiritus sancti dona. vide Dona.

SPONGIÆ.

Spongiæ ad vsum ecclesiæ cathedralis quot. 608. 2. collegiatæ. 616. 1. & parochialis. 621. 1. non adhibendæ ad aspergendam aquam benedictam. 803. 2.

SPONSI, ET SPONSALIA.

Sponsa in ecclesiis velata deducenda. 553. 1. domum non traducenda tempore interditi nuptiarum. 552. 2. id quæ sub pœna interditi. 287. 2. eidem nihil dono dandum in ecclesia à sponso, aut ab alijs tempore matri-

monij. 352. dec. 37.

Sponsalia quomodo contrahenda. 287. 1. coram consensu à parochis non exquirendus, cum voluntatem de faciendis denunciationibus à sponsis inquirat. 190. 1. ijs contractis, simul coeuntes ante matrimonij celebrationem, à solis episcopis absoluedi. 65. dec. 27. 994. nu. 78. & ab episcopis grauitè puniendi. 65. dec. 27.

Sponsi, qua ratione in eundem sit matrimonium, a concionatore docendi. 486. 2. & seq. & à parochis. 315. 2. ab iisdem monendi de impedimentis matrimonij. ibid. & de excommunicatione proposita scienter contrahentibus in gradu prohibito. 287. 1. & si ita contraxerint, ab episcopo puniendi. ibid. 2. de faciendis denunciationibus ab iisdem interrogandi, & qua ratione. 190. 1. neq; denunciandi, nisi ipsi petant, & consentiant. 107. 2. monendi, ne simul cohabitēt ante matrimonij celebrationem, & benedictionem. 552. 2. Idq; etiam ab episcopis curandum. 315. 2. & seq. si sponsalibus contractis, ante matrimonij celebrationem coeant, à solis episcopis absoluedi. 65. dec. 27. 994. nu. 78. & ab iisdem grauitè puniendi. 315. 2. & seq. antequam matrimonium, aut copulā in eandem, ad ieiunia, & orationem à parochis hortandi. 287. 1. 552. 2. quo vestitu ad matrimonium celebrandum conueniant. 552. 2. si sint Doctrinæ Christianæ rudēs, non iungendi. 287. 1. in ecclesia tantum matrimonio iungendi. 65. dec. 28. & in sola parochiali. 351. dec. 36. si sint alienæ parochiæ, & diocesis, quibus seruatis à parochis iungendi. 65. dec. 26. 352. dec. 38. quo ordine, seu ritu, & cæremonijs iungendi. 554. 1. quæ in matrimonij celebratione caueat. 552. 2. tempore nuptiarum, & benedictionis instrumenta musica adhibere non permittendi, alioqui quomodo puniendi. 65. dec. 28. à solo parochis benedicendi. 352. dec. 35. ab alio nemine benedicendi sine parochis, aut ordinarij licentia, sub pœna suspensionis ipso facto. 553. 2. post missam benedicendi. 352. dec. 35. 554. 1. & quo die. 554. 1. missaq; pro ipsis celebranda, aut saltem commemoratio faciendâ. 352. dec. 35. quo die benedicendi sint, monendus populus. 554. 1. quo ordine, ritu, & cæremonijs benedicendi. 62. 555. 1. Vide matrimonium.

A Sponso non proferenda verba, In nomine patris, cum anulum sponsæ tradit. 190. 1.

Sponsionis in baptismo factæ monendi fideles à parochis. 505. 2.

Sportularum nomine nihil accipiendum in causis ordinarijs fori episcopalis. 283. 1.

STABILIVS, &c.

Stabilis Mediol. Archiep. 977. num. 48.

Stabula armentorum, & animalium à cæmeterijs procul amouenda. 126. 1.

Stabuli Archiep. præfectus, eiusque officium. 822. 2.

E Stamno non conficiendi vrcoli missæ. 151. 2.

Stateras adulterantium absolutio episcopis referuata. 11. 2. 994. nu. 76.

STATIONES. Status.

Stationes populo à parochis indicendæ. 98. 2. 415. 1. qua ratione à fidelibus obeundæ sint, tractatur in litteris pastoralibus de septem Basilicis stationibus. 1039. 1. in ijs habedis quomodo se gerat clerus. 66. dec. 9783. 2. earum occasione viri à feminis in ecclesia separandi. 367. dec. 36. de ratione ad eas conueniendi edictu. 439. 1. Immodestus ad eas accessus a concionatore reprehendendus. 484. 2. 716. 2.

Stationes litaniarum, & processionum. vide litanæ, & processiones. Stationum Mediolani concessarum litterarum. 1046. 1. dies, & tituli. 1047.

Status vniuersiuiusq; parochiæ qua diligentia ab Episcopo cognoscendus. 22. 1. clericorum, & sacerdotum certo libro describendus. 96. 1. quare ratione id fieri possit. 788. 2. cleri suæ regionis quibus temporibus à visitatoribus cognoscendus, & quomodo. 413. 1. animarum, à parochis conficiendus. 467. 1. quare ratione, & formula. 425. 1. 790. 1. ea de re instructiones. 790. 1. de eodem statu liber habendus in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 2. collegiatæ. 613. 2. & parochialis. 620. 2.

STATVTA.

Statuta de distributionibus absentium à choro dandis abrogantur.

INDEX RERVM.

gantur. 27. 1. contra matrimonij libertatem abrogantur. 286. 2.

Statuta collegij notariorum: vide notarij. ecclesiæ cathedralium, & collegiarum recognoscenda. 55. 1. de probatione sex mensum in admissione abrogantur. 70. dec. 3. de fructibus vel distributionibus beneficiorum vacantium mensæ episcopali, aut alij perfoluendis abrogantur. 269. 2. & seq. & qui ea seruauerint, à solo summo Pontifice absoluedi. 990. 2.

Statutorum ecclesiæ liber à rectore in visitatione exhibendus. 173. 2. 672. 1. canonicalium, & capitularium tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. & collegiatæ. 615. 1.

STEMMATA, &c.

Stemmata familiarum sacris indumentis, & locis non appingenda, & apposita amouenda. 405. 1. vide insignia.

Stephanus Mediol. Archiep. eiusque præcipua gesta. 981. num. 116.

Stipendium vicecurato cathedralis, aut collegiatæ ecclesiæ attribuendum. 62. dec. 8. confessorij, & cappellanis monialium dandū, quale. 194. 2. scholasticis à quibus, & qua ratione constitutendum. 415. 1. vide merces.

Stirpes ab ecclesijs, & oratorijs amouendæ. 126. 1. & à cæmeterijs conuellendæ. ibid.

STOLA.

Stola ad vsum episcopi celebrantis, & ministrorum ei inseruentium quotuplex. 604. 1. ad vsum sacerdotum, & ministrorum, in ecclesia cathedrali. 609. 2. & seq. collegiatæ. 616. 2. & parochiali. 621. 2. ab episcopo cõcionate quædo adhibenda. 131. 2. & seq. 481. 1. à concionatore item, etiã diacono. 481. 2. in baptismo adhibenda qualis. 503. 1. eius materia, forma, longitudo, &c. 626. 2. & seq.

Stola quando cum superpelliceo adhibenda: vide superpellicium.

STRAGVLVM.

Stragulum sedis sacerdotalis: vide sedis altaris, vide tela. cœnotaphij, quale. 637. 2.

Stragula bradellæ, & graduum altaris episcopo celebrante adhibenda. 602. 2. & qualia esse debeant. 626. 1. vide tapetia.

Streptus pro foribus atrionis ecclesiæ non excitandus. 127. 2. in nuptijs ducendis fieri solitus, episcopi cura tollendus. 190. 2. in hebdomada sancta quomodo excitandus. 31. 1.

Strues lignorum in cæmeterijs fieri vetita. 126. 1. aut in tectis ecclesiæ, vel oratorij. ibid. 2.

STVDIA.

Studij causa absentes, aut non residentes: vide absentes. iisdem distributionibus priuantur. 173. 2.

Studium ad quæstiones in conuentu diocæsano explicandas adhibendū quale. 652. 1. etiam à defensore. ibid. 2.

Studia cleri quomodo ab episcopo promouenda, & recognoscenda. 95. 1. & quædo. 69. dec. 29. certoq; libro describenda. 96. 1. vnicuiq; præscribenda quæ, & qua ratione. 95. 1. 416. 1. clericorum inferioris ordinis à quibus, & qua ratione promouenda. 416. 1. & aliorum ite ecclesiasticorum. ibid. 2. ab oblatibus ad salutem animarum iuuandam, quæ præcipue adhibenda. 838. 2. clericorum Seminarij quam sæpe ab episcopo inquirenda. 68. dec. 25. & qua ratione dirigenda. 948. cap. 2. quare ratione eis incumbant clerici. 967. cap. 4.

Studiorum cleri priuatæ exercitationes quæ, & quando adhibendæ. 69. dec. 30. progressus quando à visitatoribus inquirendus. 413. 1. & à Vicarijs foraneis in conuentu diocæsano. 650. 1. corundem exercitationes tempore concilij provincialis à clero in eundem, quæ. 313. 1. de eorum progressionem testificationes singulis mensibus ad episcopum afferendæ. 171. 1. 364. dec. 25. in ijs negligentes qua ratione à Vicarijs foraneis excitandi. 801. 1. & ad episcopum deferendi. 69. dec. 30.

Studia ab episcopis adhibenda quæ præcipue, quare honoraria in ea incumbant. 168. 1. vide libri.

Stupra à cõcionatore repræhendenda. 484. 2. vide virgines.

SVBIRRETA, &c.

Subbirreta mitralia ad vsum episcopi quot. 602. 2. & qualia. 627. 2.

Subbirretum à sacerdotibus non ferendum, nisi necessitas

tis causa. 18. 2. quando, & à quibus adhiberi possit in missa. 739. 1. neq; in altari reponendum. 10. 1.

SVBDIACONI.

Subdiaconatum suscepturi peccata generaliter confiteantur, & spirituales exercitationes adhibeant, & quadiu 143. 1. 468. 1. quæ de se testata faciãt. 144. 2. 778. 2. quare etate esse debeant. 144. 2. 444. 2. quomodo examinandi. 262. 1. titulum beneficij exhibeant. 778. 2. quare formula in ecclesia denunciandi. ibid. ad eum non admittendi, qui horas canonicas recitare nesciãt. 266. 2. vide ordines maiores.

Subdiaconus cum diacono in itinere ab episcopo adhibendus. 312. 1. diacono, vel sacerdote præsentate baptizare non potest, neq; subdiacono præsentate inferioris ordinis clericus. 498. 1. subdiaconum occidentis penitentia canon. 527. 2.

Subdiaconi bis saltè singulis mensibus cõmunicent. 16. 2. 68. dec. 26. 419. 1. 807. 2. etiã qui in Seminario degunt. 965. 2. quibus cõfiteantur, & quo loco cõmunicent. 68. dec. 26. 807. 2. in missa conuentali cõmunicent. 33. 1. 68. dec. 26. 419. 1. Et in die congregationis diocæsane. 649. 2. ad altare cõmunicent. 137. 1. in missa solemnè ministrant. 33. 1. 154. 2. 419. 2. corporalia lauēt. 408. 1. tonsurã deferant. 18. 2. & qualem. 267. 2. si ad mèltras congregationes nõ accedant, quomodo multat. 799. 2. qua ratione iusiurandū præstent. 306. 1. qua ratione ad diaconatum admittendi: vide diaconatus. mortui quo vestitu, & à quibus ad sepulturã efferendi. 308. 1.

Subscriptio libris vendedis adhibenda quæ, & à quibus. 432. 1. & seq. libris item imprimendis. 433. 1.

Subsellia chori, quando, & quomodo purganda. 639. 2. & seq.

Subsidium charitativum qua ratione ab episcopo exigendum. 73. dec. 13.

SVDARIOLA.

Sudariola cum suis funiculis ad vsum expurgandi nares in missa quot habenda in ecclesia cathedrali. 610. 2. collegiatæ. 617. 1. & parochiali. 622. 1. & in altari minori. 611. 2. quæ sæpe mutanda. 641. 2. qua ratione à sacerdote in missa adhibenda. 639. 1. in altari non ponenda. 10. 1. à clericis non appendenda cingulo vestis. 361. 2. in baptismo non tantum adhibenda, & in quem vsum non cõuertenda. 134. 2. ad abstergendas manus in missa qualia. 803. 1. & quot habenda in qualibet parochiali. ibid. vide manilia.

SVFFIMENTA, &c.

Suffimenta monialibus vetita. 48. 2.

Suffocationi infantum occurrunt. 135. 2. vide cautio.

SVFFRAGIA.

Suffragia quò in synodo pro delinquentibus officialibus ferenda. 278. 2. & in admittendis canonicis, alijsq; ad residentiam. 159. 2. in electione ministrorum monialium. 43. 2. & in puellis ad religionem, & nouitijs ad professionem admittendis. 46. 1. 194. 1. à quibus ferenda, & qua ratione. 44. 2. ijs priuandæ moniales, quæ officia recusant. 44. 1. & quæ in ijs ferendis calculos alij in manus tradunt. ibid. 2. & quæ aliquem sine episcopi licentia ad colloquutionem admiserint. 318. 1.

SVGGESTVS.

Suggestus quibus in ecclesijs extruendus, & qualis, & quo loco. 123. 1. 583. 1. in ecclesia ab episcopo visitanda præparandus. 173. 1. 671. 2. quædo, & quomodo purgandus. 639. 2. in trichinio monialium extruendus. 594. 2. eius integumentu quale. 631. 2. ad eius ornatu pallia altarium non adhibenda. 275. 2. sed propria ad eius vsum ornamenta cõparanda. ibid. subter eum non extruenda altararia, neq; cappellæ. 569. 2. & si quæ sint, amouenda. 123. 2. 463. 2. 383. 1. de eo nihil profanum pronuciandum. 483. 2. quò se habere debeat concionator, aut habenda concio: vide concio, & concionator: vide amones.

SVMMÆ.

Summa Antonina à parochis legenda. 18. 1. de casibus cõscientiæ in cõgregationibus foraneis explicanda. 23. 1.

SVMPVVS.

Sumpsit superuacanei ab episcopo fugiendi. 17. 1. & à clericis. 19. 1. immoderati, qua ratione à fidelibus coercendi. 40. 2. & à concionatoribus coarguendi. 485. 1. qui, & qua ratione fieri possint à conductoribus bonorum.

INDEX RERUM.

ecclesiasticorum, qui ea conducunt cum pacto ut meliora reddi liceat, quae ratione recuperandi. 72. dec. 11. à quibus, & quamdiu testi synodali concilij provincialis subministrandi. 313. 2. vide viaticum causa funeris tempore pestilentiae à quibus faciendi. 252. 1. profusi, eodem pestilentiae tempore detestandi, & fugiendi. 228. 2.

Sumptus annuarius episcopi à quibus faciendi. 35. 1. & comparandi pallij pro mortuis offerendis. ibid. 2. & sepulturae miserabilium personarum. 36. 1. & funeris canonici mortui. 67. dec. 14. & congregationum dioecesanarum. 645. 1.

Sumptibus monialium earum confessores non alendi, 52. 2. quando id permittit visitatoribus. ibid.

SVPELLEX.

Supellex ecclesiae ad profanum usum non commodanda. 34. 1. qua ratione in sacristia asseruanda. 128. 2. ad domesticum usum non adhibenda. 129. 1. non nisi ad praescriptam formam conficienda, & adhibenda. 405. 1. quando, & qua ratione purganda, seruanda, &c. 639. & seq. in priuatis aedibus non asseruanda sine facultate. 405. 1. die conuentus dioecesiani à Vicario foraneo visitanda. 649. 2. qua ratione tempore pestilentiae conseruanda. 232. 2. cappellae locorum publicae curationis vsui paranda, quae. 234. 1. ecclesiae, aut ecclesiastici peste affecti, & à quibus, & quando expurganda. 242. 1.

Supellex ecclesiae cathedralis. 602. cap. 1. missarum, diuinorum officiorum, ministeriorumque episcopaliū propria. ibid. 2. altaris maioris episcopo celebrante. ibid. & ministeriorum episcopo celebranti inferuientium. ibid. missarum, & officiorum episcopaliū vsui addicta, quae pro varietate colorum quintuplex esse debet. 603. 2. elino, bissove confecta, quae multiplex oblationis usum esse debet. 604. 2. canonicis, caeterisque ecclesiae cathedralis ministris, in missis conuentualibus, diuinisque officijs vsui paranda. 604. 2. & seq. ad cultum, & administrationem sacrae eucharistiae, aliorumque sacramentorum vsui, in eadem cathedrali necessaria. 606. 2. multis ministerijs sacris vsui communis. 607. 1. officiorum funeralium propria. ibid. sacristiae cathedralis. ibid. & seq. quam multiplex ea esse debeat. 608. 2. & seq. ad usum altaris minoris in basilica cathedrali. 610. 2. & seq. etiam nullo modo dotati, ob necessariam tamen causam permitti. 611. 2. vsui communis altarium minorum. ibid.

Supellex ecclesiae collegiatae. 612. cap. 2. eiusue sacristiae. 614. 2. altarium quoque minorum. 617. 2.

Supellex ecclesiae parochialis. 617. cap. 3. eiusue sacristiae. 620. 1. & altarium minorum. 622. 2. ecclesiae simplicis, eiusue sacristiae. ibid. cap. 4.

Supellex altarium, quae à quibus, & qua ratione paranda. 124. 1. 383. 2. 462. 2. ecclesiae supellectilem furantis poenitentiae canon. 530. 1. eius apparatus in visitatione. 173. 2. 672. 1. de illius nitore, & mūdicia instructionis seruanda, quae, & à quibus. 101. 1. 275. 2. 639. 1. eius forma. 623. 2. & seq. quae circa eam curent visitatores: vide visitatores.

Supellex episcopi qualis. 17. 1. clericorum item. 19. 1. monialium, à quibus, & quam saepe visitanda. 48. 1. clerici mortui ante confectum inuentarium non asportanda, sub poena excommunicationis ipso facto. 101. 2. profana in ecclesia non asseruanda. 126. 2. vide indumenta.

SVPERBIA.

Superbia, peccatum capitale. 532. 2. de eadem poenitentiae canones. ibid. à concionatore maxime fugienda. 479. 2. à clericis item Seminarij. 966. 2. eam, quam maxime oderit, ac seuerè punit Deus. 1133. 2. eius peccatis qualis iniungenda poenitentiae in confessione. 769. 1.

Supercilia à concionatore non contrahenda, deducenda, aut remittenda. 492. 1.

Superhumetale, seu amictus: vide amictus.

SVPERIOR.

Superioris auctoritate non facta alienatio, aut permutatio bonorum ecclesiasticorum, nulla. 71. dec. 6. quando item nulla, etiam si eius auctoritate nitatur. 72. dec. 7. ubi praesentè qua ratione ecclesiastici inferiores iusur-

randum praesent. 306. 1. ei malediceas clericus puniendus. 16. 2.

Superiores regularium quando ad episcopum afferant nomina suorum confessorum. 760. 2. quos proponant approbandos ad confessionem. 761. 1. quas instructioes ab ijs seruari curent. 774. 2. curent confessarios affiduos esse ijs temporibus, quibus confessiones frequentes esse solent. 761. 2.

Superiores Seminarij: vide Seminarij.

Superiores monialium qualem numerum in earum monasterijs constituent. 43. 1. intersint electioni ministrarum, seu officiorum. ibid. 2. & seq. quando praefectam deligat ex alio monasterio. ibid. qua ratione prorogare, aut etiam amouere possint moniales ab officijs. 44. 1. quo puniant eas, quae officia recusarint. ibid. & eas, quae pacem perturbarint. ibid. aut quae nouitiarum magistrum officium vsurparint. 45. 1. quae ad ignas parentes accesserint. ibid. moneant parentes puellae ad religionem admittendae de excommunicatione ijs proposita, qui puellas religionem ingredi cogunt. 46. 1. de puellae receptione admoniti, eam in libro notent. ibid. 2. quando, & quo concedant puellae ingressum post capitulum. ibid. quae seruent in uestiendis monialibus. ibid. & quale ijs nomen imponat. ibid. si puellam ad vestitum, aut ad professionem admiserint sine examine, & approbatione episcopi, quomodo puniendi. 291. 1. efficiant, eucharistiam in ecclesia publica asseruari. 47. 2. monialium libros recognoscant. ibid. 2. specula, catellos, &c. è monasterio auferri curent, & quae ea habuerint, puniant. 48. 2. prospectum è vicinorum aedibus in earum monasteria tollant. 49. 1. quid curent circa apostatas, & fugitiuas. ibid. 2. puniant pernoctantes in monasterijs, & praefectam quae id permiserit. 50. 1. quomodo puniant praefectam negligentem in obstruendis ostijs in exteriorem ecclesiam. 49. 1. quomodo facultatem colloquendi cum monialibus externis concedant. 50. 1. sine facultate colloquentes puniant. ibid. 2. nemini concedant facultatem docendi moniales organo sonare. ibid. 75. cap. 3. de monial. locum organi probent. 50. 2. puniant moniales, quae offulas donandi gratia confererint. 51. 1. quales monialibus praeficiant concionatores, confessores, &c. 52. 1. quo puniant confessores delinquentes. ibid. 2. quando dent monialibus confessarium extraordinarium. ibid. 1. socios confessorum probent. ibid. & cappellanos. 53. 1. famulos item, & procuratores. ibid. qua cautione vtantur facultate ingrediendi clausuram, quibusue de causis non ingrediantur. 290. 2. si ingrediantur extra casus necessarios, quae poenas incurrant. 991. 2. cum aliqua de causa ingrediantur, à quibus monialibus comitandi 52. 1. quando apud eas cibum capere possint. ibid. 2. quid curent circa conuersas. 51. 1.

Superioribus monialium redenda ratio accepti, & expensi. 45. 2. eorum consensus requiritur in aedificijs nouis. ibid. & in puellis ad religionem admittendis. 46. 1. sine eorum licentia non ingredienda septa. 49. 2. neque recipiendae puellae educationis causa. 51. 2. concionatores cum monialibus colloqui non possunt. 52. 1. neque confessores ingredi septa. ibid. ab ijs probandus depositarius elemosinae nouitiarum. 47. 1.

SVPERPELLICEVM.

Superpellicium à singulis clericis habendum. 170. 1. ab ijsque induendum, cum missae inferuiunt. 10. 1. 75. 1. ab ecclesiasticis in choro, vel in ecclesia ministrantibus adhibendum. 31. 1. & in processionibus. 34. 1. etiam ab ijs, qui Cruces ferunt. ibid. 2. extra ecclesiam non gestandum. 94. 2. 349. dec. 10. in synodo dioecesana adhibendum. 278. 1. 370. 2. ad conuentus dioecesianos asserendum, & quale. 799. 1. 646. 2. & quando induendum. 648. 2. 649. 2. 651. 1. in sumenda eucharistia. 221. 2. & in eadem ad aegrotos deferenda. 222. 1. in sacramento extremae vnctionis ministrando. 141. 1. & in benedictione aedij. 218. 2. in processionibus adhibendum, & quale. 156. 2. 783. 1. à sacerdote in missae celebratione induendum. 740. 2. à ministris episcopo concionanti assistentibus. 481. 1. à cantoribus in choro. 31. 2. etiam laicis. 155. 2. ubi induendum pro diuinis officijs. 31. 2. & ubi exuendum. 32. 2. antequam à clerico induatur, manus ablucendae. 751. 1.

INDEX RERUM.

in funeribus adhibendum. 807. 1.

Superpellicium cum stola adhibendum in sacramento administratione. 7. 1. 495. 2. In baptismo. 503. 1. In sacramento Poenitentiae. 233. 1. 510. 2. 762. 2. In eucharistia ministranda. 221. 2. & ad aegrotos deferenda. 222. 1. à sacerdotibus item eam sumentibus extra missam. 221. 2. In extrema vnctione ministranda. 141. 1. 542. 2. à concionatore. 481. 2. etiam Diacono. ibid. In benedictione aedij. 218. 2.

Superpellicio indutus canonicus, aliusve chori minister, quid cogiter. 271. 2. non induti ad formam, etiam regulares, non admittendi ad funera. 353. dec. 49. 366. dec. 33. & à praefectis, & Punctatoribus notandi, & mulstandi. 781. 2. 794. 2. illud non adhibentes in ecclesia, & functionibus, quomodo mulstandi. 985. 1. aut eo induti extra ecclesiam incedentes, & ibid. eo induti clerici caput non tegant, neque chirothecas, aut manicas pelliceas adhibeant. 154. 2. 751. 1. eo non induti in diuinis officijs, quomodo puniendi. 154. 2. eodem induendus clericus mortuus, cui ad sepulturam effertur. 308. 1.

Superpellicea qua forma conficienda. 31. 1. 151. 2. 156. 2. 170. 1. 362. 1. 794. 1. 751. 1. 635. 2. quot habenda ad usum varium ministeriorum sacerdotium, aut clericalium in ecclesia cathedrali. 607. 1. 610. 2. collegiata. 614. 1. 617. 2. & parochiali. 619. 2. 622. 2. quot paranda in cappella loci publicae curationis tempore pestilentiae. 234. 1. quando, & quomodo purganda. 641. 2. & crispanda. 642. 1.

SVPERSTITIONES.

Superstitiones cura parochorum, & confessorum extirpanda. 119. 1. a parochis in Quadragesima perquirenda, & quibus significanda. 404. 1. à Visitatoribus, & Vicarijs foraneis ad synodum referenda. ibid. concionatorum cura extirpanda. 484. 2. earum obseruatores puniendi. 5. 2. & in visitatione à Parochis exhibendi. 275. 1. 673. 1. à testibus etiam synodalibus inquirendi. 180. 1. qui in ijs eucharistia sacris rebus abutuntur, à solis episcopis absoluenti. 112. 2. 994. num. 75.

Superstitionis causa, aut quod eius speciem referat, nihil apud mortuum in fetetro ponendum. 157. 2.

Superstitionis verbis soluentes veneficia, & fascinoes excommunicantur. 287. 2. & à solis episcopis absoluenti. 994. num. 87.

SVPPPLICATIONES.

Supplicationes ab episcopis indicendae in obitu alicuius episcopi pro successore deligendo. 35. 1. à quibus agendae mortuo parochi pro successore item deligendo. 67. dec. 15. pridie conecrationis ecclesiae parochialis habenda. 127. 2. & pro ordinandis ante Quatuor Tempora. 64. dec. 12. 547. 2. 335. dec. 1. à populo Mediolanensi habenda tempore concilij prouinc. 312. 2. die conuentus Dioecesiani pro mortuis. 648. 2. peste grassante saepius instituentur, quamque viles sint eo tempore. 236. 1. triduanæ, peste restincta ab episcopo indicenda. 253. 2. ijs dirigendis certi viri ab episcopo praeficiendi. 34. 2. caetera vide in verbo, Procciones.

SVPLICIA. &c.

Suppliciorum spectacula: vide spectacula.

Supputatio pro solutione distributionem à quibus, & quomodo facienda. 162. 1. 324. 1.

Surdi spirituales, qui. 324.

Surdastri, quomodo in confessione audiendi, etiam extra confessionale. 411. 1.

SVSPENSIO.

Suspensio proposita celebrantibus in ecclesia monialium sine episcopi facultate. 65. dec. 3. 96. 2. non vtentibus Missali Pij V. in Missae celebratione. 151. 1. celebrantibus in oratorio, vel ecclesia coeclitrix, aut scholae. 420. 2. negligentibus celebrare missas conuentuales. 65. dec. 4. regularibus confessionis testimonium non dantibus tempore Paschae, & aegrotis. 411. 1. 522. 1. absoluenti tempore Paschae, & aegrotis. 411. 1. aut etiam vi facultatum abrogatarum. 223. 1. 520. 1. aut etiam vi indulgentiarum. 305. 1. 520. 1. benedictibus sponis sine parochi, aut ordinarij licentia. 553. 2. regularibus testimonium falsum dantibus de recitatione capituli fidei initio confessionis. 410. 2. aut indicem contentium in

paschate non conficientibus. ibid. clericis non deferentibus habitum clericalem. 448. 1. illegitime promouitis. 93. 2. Suspensi, à sacris ordinibus reiciendi. 143. 1. 447. 2. 549. 1. à cancellario Archiep. in tabella notandi. 282. 2. suspensi propter concubinatum, si non resipiscant, quomodo puniendi. 306. 2. sique ordinum functiones exerceant, quae poenas incurrant. ibid. suspensi in celebratione, quam saepe communicent. 306. 1. si celebrēt, grauer peccant. 758. 1. & quomodo se gerat sacerdos celebrans, si recorderetur se esse suspensum. ibid. 2.

SVSTENTATIO, &c.

Sustentatio clerici in ecclesijs tam collegiatis, quam parochialibus, cappellis, & altaribus, à quibus, & qua ratione praestanda. 145. 2. & seq. 365. 1.

Sustentationis publicae causa, quae praeparatio annonae, & ministeriorum tempore pestilentiae facienda. 231. 2.

Sutores decretum de initio, & sine diei festi obseruent. 433. 2. ijsdem praescribenda ab episcopo regulae, ne diem festum violent. 85. 2. vide artifices.

SYMBOLVM.

Symbolum fidei interdum à concionatore explicandum. 3. 2. 483. 1. cur in baptismo recitetur. 500. 2. à comparibus simul cum parochi recitandum. 501. 2. ante confessionem à poenitente recitandum. 521. 1. quando possit omitti. ibid. illud ignorantes, compadres in baptismo non adhibendi. 62. dec. 10. 501. 1.

Symbolum in missa conuentuali totum à choro canendum, non alternatim cum organo. 96. 2. in missa Ambrosiana quando, & qua ratione recitandum. 744. 2.

SYNAGOGA.

Synagoga Iudaeorum vna tantum vno in loco permittenda. 207. 2. noua non aedificanda, neque veteres reficienda. ibid. ad eas christianis accedere vetitum. ibid. 53. 2.

SYNDICI.

Syndici parochiae in voti publici nuncupatione oblationem offerant. 404. 1. ecclesiarum, confraternitatum, & piorum locorum qui esse non possunt. 41. 2. quando mutandi. 807. 2. vide loca pia.

Syndici cleri cuiuscunque portae monendi ab ecclesiasticis, & parochis in mutatione domicilij. 789. 1. & de ecclesiasticis morientibus. ibid. 2. nique moneant praefectos. ibid. & cleri sui indicem apud se habeant. 790. 1.

Syndicorum parochiae index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Syndicatus in ecclesia fieri vetiti. 438. 1.

SYNGRAPHÆ.

Syngraphæ locationum, & liuellarum ecclesiasticorum publico instrumentum conficienda. 72. dec. 10. 426. 1. qui neglexerint, quomodo mulstandi. ibid.

SYNOVS.

Synodus dioecesana quando, & quam saepe habenda. 179. 1. eius agenda dies certus ab episcopo constituendus. ibid. quando, & quomodo indicenda, & publicanda. ibid. ea indicenda, preces ubi, & qua ratione faciendae. 66. dec. 8. 276. 1. 369. dec. 45. eiusdem habenda ratio. 276. 1. 369. dec. 45. qui ad eam conuenire debeant. ibid. eius habenda dies à parochis denunciandus, & c. ibid. & in calendarium referendus, & quando, & à quo denunciandus. 369. dec. 45. Dominica die praecedente confectio, & communio ab ecclesiasticis adhibenda. ibid. 276. 2. primo item die synodi. 341. dec. 25. antequam habeatur, quae, quando, & qua ratione inquirenda, praestanda, ac deferenda à praefectis, Vicarijs foraneis, parochis, & alijs. 276. 2. 369. dec. 45. calendarium, & breuiarium à quibus asserendum. 277. 1. 370. 1. quomodo se gerant ecclesiastici in itinere eius causa suscepto, & ubi hospitentur. ibid. quomodo se gerant tempore synodi. 277. 2. 370. 2. missa singulis diebus à sacerdotibus celebranda. ibid. qui, quando, & qua ratione officiales deputandi. 277. 2. eius habenda significatio pridie faciendae, & deinceps. ibid. 370. 2. qua ratione, quae hora clerus singulis diebus in ecclesiam in qua habetur, conueniat, ubi; se gerat. 278. 1. 370. 2. quoue habitu. 278. 1. etiam regulares parochi. 366. dec. 33. quot diebus absoluentur. 278. 1. agenda in singulis sessionibus. ibid. & seq. missa pontificalis ab episcopo in prima sessione celebranda. 152. 1. 278. 1. & sermo habendus. 278. 1. & in fine 279. 1.

INDEX RERVM.

279. 1. in alijs quoque sessionibus, & a quo. 279. 2. an-
tequam absoluta sit, a nemine discendum sine licen-
tia. 371. dec. 45. quomodo dimittenda. 279. 1. ofcu-
lum in fine ab episcopo dandum. 279. 1. decretis de eius
habenda ratione vt addi possit ab episcopo. 279. 2.
tempore pestilentie quando ab episcopo conuocan-
da. 228. 1. In synodo diocesana a quibus prestanda
fidei professio. 1. 1. deligendi aliqui, qui cleri diocesani
nomine vrbantur cleri congregationibus interfint. 37. 1.
decernendi dies festi, & vigilię sanctorum totius diece-
sis. 86. 2. promulganda constitutio de male promotis.
94. 1. & de confidentijs. ibid. quę alia decreta, &c. pro-
mulganda. 278. 1. punctatores creandi, & qua ratione.
ibid. 2. 371. dec. 45. ab ijsque iurandam prestandum
160. 2. 364. dec. 26. monitiones recitanda. 181. 1. com-
memoratio pro clericis mortuis agenda. 273. 1. cathed-
raticum a parochijs soluendum. 346. dec. 41. qua ra-
tione ferenda suffragia de examinadoribus, & iudici-
bus. 278. 2. 371. dec. 45. superstitiones populi a visita-
toribus, & vicarijs foraneis deferenda. 404. 1. index
quoque rerum consecrandarum. 490. 1. & nomina sa-
cerdotum, & clericorum cuiusq; regionis. 277. 1. 370.
1. 644. 2. missę ex legatis pijs debita, quando, & qua
ratione ab episcopo reducenda. 307. 1.
Synodi diocesane. 329. prima. 331. secunda. 333. tertia.
347. quarta. 355. quinta. 381. sexta. 389. septima. 392.
octaua. 396. nona, & decima. 398. vndecima. 399.
Synodi diocesane vndecimę acta. 1230. 2. eius denuncia-
tio in Metropolitana. ibid. epistola ad Vicarios forane-
os. ibid. ad testes synodales. 1231. 1. ad parochos.
ibid. 2. ad regulares. 396. congregatio prima ante syno-
dum. 1231. 2. secunda, & tertia. 1252. 2. sessio prima
eiusque acta. 1233. 1. & seq. secunda. 1236. 2. tertia.
1238. 2.
Synodi diocesane proroganda formulę varię. 1241. 2.
Synodi cogenda consuetudo antiqua, & maxime vtilis,
non tamen ex vfu dumtaxat agenda. 1165. conc. 1. que
preparatio ad eam adhibenda, vt fructus debitus per-
cipiatur. 1166. 1. eius nomen quid significet. 1167. 1.
quam excellens actio sit, tum ratione personarum qui
ad eam conueniunt, tum ratione loci in quo celebra-
tur, & temporis. ibid. cur celebretur, quidve in ea tra-
ctetur, & fiat. ibid. 2. & seq.

T

TABELLA.

Tabella secretorum in vnoquoque altari ha-
benda, & quo loco, & qualis. 125. 2. 383. 2.
462. 2. 625. 1. quotuplex habenda ad vsum
altaris maioris in ecclesia cathedrali. 609. 1.
collegiata. 616. 1. & parochiali. 621. 1. gestatoria pacis
vide pacis. Singulorum ministrorum ecclesię, & mu-
nerum ad eos pertinentium, a magistro ceremoniaru
conficienda, & ab omnibus seruanda. 28. 2. onerum cap-
pellę, altaris, &c. a quibus conficienda. 124. 2. 423. 2. di-
uinorum officiorum, aliarumq; rerum ad ea pertinē-
tium, in omnibus ecclesijs seruanda, & legenda. 160. 1. &
seq. de hora conueniendi ad sessiones in synodo diocesa-
na a magistro ceremoniarum proponenda. 277. 2.
370. 2. functionum clericalium a clericis seruanda. 419.
1. orationis publicę, in ecclesia in qua illa habetur,
affigenda. 138. 1. 422. 1. 787. 1. de suscipienda confir-
matione, quando a Parochis promulganda. 136. 1. regu-
larum in exorcizandi munere seruandarum habenda
eo loco, in quo exorcismi adhibentur. 134. 1. excom-
municatorum conficienda, & publicanda. 93. 2. casuum
referuatorum in confessionali habenda. 139. 2. 584. 2.
805. 2. & a singulis confessorijs. 339. decr. 18. excom-
municatorum, & interdictorum a cancellario episco-
pali conficienda. 282. 2. clericorum item suspensorum,
aut exilio multatorum. ibid. legatorum, & onerum
ad pia loca pertinentium conficienda, & quo loco ha-
benda. 196. 1. 469. 1. officiorum anniuersarioru, & one-
rum celebrandi, a rectore ecclesię conficienda. 794. 1.

precum dicendarum initio, & in fine congregationum
quo loco habenda. 314. 1. de seruandis in funcribus,
prescripta, ab omnibus exequenda. 423. 2.
Tabella, seu mensa baptisterij: vide mensa.
Tabellę in sacristia affigenda, quę. 28. 2. 128. 2. 419. 1.
confessoru. 11. 1. 140. 1. 409. 2. 760. 2. 774. 2. altarium,
onerumve, & iuriu ad ea pertinentium. 124. 2. 423. 2.
464. 1. de functionibus ordinu minorum. 146. 2. 419. 1.
distributionis missarum. 150. 1. & orationum preparato-
rariu ad missam. 589. 2. officiorum anniuersariorum,
& onerum celebrandi. 794. 1. dierum festorum. 213. 1.
de fugiendis in choro, & chori disciplina. 273. 1. inter-
dictorum, & excommunicatorum. 305. 1. & eorum, qui
debent legata pia, decimas, & primitias. 310. 1.
Tabellę habenda in sacristia ecclesię cathedralis. 607. 2.
collegiata. 614. 2. parochialis. 620. 1. & simplicis. 622. 2.
quales, & quomodo conficienda, & ornanda. 637. 2. ab
episcopo, eiusve iussu conficienda, quę. 98. 1. 155. 1.
213. 1. in visitatione exhibenda, quę. 174. 2. 673. 1.
Tabellę diuersę. 971. Archiepiscoporum Mediolani. 973.
dierum festorum, & vigiliarum. 982. 1. erratorum ali-
quot, & multarum clericalium. 983. erratorum in fu-
neribus, officijs, & celebritatibus. 781. 2. 782. 1. horaru
canonicarum, vel pulsationis campanarum. 987. censu-
rarum, & casuum referuatorum. 988. 1. Disciplina sy-
nodalis. 996. 1. & precum. 997. 1. scrutinij synodalis.
997. 1. decretorum, edictorum, &c. quę certis anni
diebus, ac temporibus promulganda sunt. 999. 2.
Tabellionatus clericis vetitus. 20. 1.
**Tabelliones instrumenta contractuum vsurariu con-
ficiendes,** quomodo puniendi. 41. 2.

TABERNACVLVM.

Tabernaculum ligneum Sacristię Eucharistię quomo-
do conficiendum, ornandum, &c. 136. 2. 407. 2. 464. 2.
513. 1. 568. 1. 803. 2. quando, & quomodo purgandum.
640. 2. antequam adhibeatur, benedicendum. 303. 1. co-
nopos, aut velo tegendum. 803. 2. tempestate imminē-
te patefaciendum. 92. 1. 349. decr. 9. sub eo nullum
armarium construendum. 568. 2. eius clauas a quo as-
seruanda. 133. 2. 464. 2. 513. 1. eius forma in sacristia ec-
clesię cathedralis habenda. 128. 2. in eo nihil præter
Sanctissimam eucharistiam asseruandum. 136. 2. 464. 2.
804. 1. si que in eo peccarint parochi, quomodo mul-
tandi. 986. 1. ante illud lampas accendenda, & quo lo-
co. 464. 2. 804. 1. eius conoposium quale. 633. 1. 803. 2.
Tabernaculum ecclesię Metropolitanę visitantes, quam
indulgentiam consequantur. 899. 1.
Tabernaculum portatile quomodo conficiendum. 136.
2. 464. 1. 804. 1. 633. 2. & seq. in qualibet parochiali ha-
bendum. 804. 1. quotuplex habendum in ecclesia cat-
hedrali. 606. 2. collegiata. 613. 2. & parochiali. 619. 1. si
ad prescriptam formam non sit confectum, prohibe-
tur. 407. 2. eius forma in ecclesia cathedrali ponenda.
464. 2.

TABERNÆ.

Tabernę clericis vetitę. 20. 1. 413. 2. locis sacris adhaeren-
tes non construenda, & si quę sint, amouenda. 126. 2.
tempore concionis in quadagesima claudenda. 215. 1.
404. 1.
Tabernę meritorię meretricibus vetitę. 40. 1. princi-
pum, & Magistratum cura tollenda. ibid. quomodo
permittenda. ibid.
Tabernis vinarijs deditorum index in visitatione a pa-
rochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.
Tabernarij cibos in quadagesima vetitos nemini præ-
beant sine facultate. 214. 1. 442. 1. si prostitutas femi-
nas, aut meretrices ad turpem quæstum alant, quo-
modo puniendi. 288. 1. iisdem certę a parochis regu-
lę prescribenda, & quales: 315. 2. vide couponę.

TABVLÆ.

Tabulę beneficiorum episcopo postulanti exhibenda.
147. 2. indulgentiarum in visitatione exhibenda. 173.
2. 672. 1. legatorum ad pia causas, a quibus denuntiā-
da. 42. 2. & quando. 74. decr. 17.
Tabulę, seu imagines pfanę, episcopis vetitę. 17. 1. & cle-
ricis. 19. 1. turpes omnibus vetitę. 94. 2. sanctoru ima-
ginibus. exprēta, consumpta ad sordidum vsum non
adhi-

INDEX RERVM.

TEMPVS.

adhibenda. 118. 2. si indecentes sint, renouanda, aut de-
lenda. ibid. quo nitore conseruanda. 126. 1. voti causa
offerri solita, qua ratione exprimenda. 576. 2.
Tabularum ad vsum ecclesię distinguenda qua ratione
construendum. 585. 1.
Tabulata campanilis quot, & qualia. 586. 1. etiam in ec-
clesia monialium. 593. 2. quando, & quomodo pur-
ganda. 640. 1.
T A D O, &c.
Tado, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta.
977. num. 58.
Talex diebus festis exigi vetitę. 85. 2. 403. 1.
Talorum ludus clericis vetitus. 19. 2. quę ad huiusmodi
ludum pertinent, diebus festis non vendenda. 434. 1.
Talis ludentium index in visitatione a parochis exhi-
bendus. 175. 1. 673. 2.

TAPETVM.

Taperum bradellę altaris quotuplex parandum in ec-
clesia cathedrali. 609. 1. vsu sacerdotis sacras vestes in-
duentis, quale. 637. 2.
Taperia episcopis vetita. 17. 1. ecclesię, vel sacristię, ad
domesticum vsum non adhibenda. 129. 1. sternenda in
sacristia ecclesię cathedralis, quot. 607. 2. ecclesię item
collegiata. 614. 2. & parochialis. 620. 1. sternenda in al-
taris gradibus, & plano, episcopo solemniter celebra-
te. 602. 2. alijs solemniter celebrantibus in ecclesia cat-
hedrali. 605. 1. 609. 1. collegiata. 612. 1. & parochiali.
617. 2. quomodo purganda. 642. 2. vide aula.

TAXA.

Taxa notarijs, & scribis sui fori ab episcopo prescribenda.
24. 2. ministris etiam, & custodibus carceris. 26. 1. &
vniuerso foro. 104. 2. 285. 2. si que episcopus non fece-
rit, a metropolitano conficienda. 285. 2. de eius obser-
uatione inquirendum ab episcopo in visitatione fori,
105. 2. ea de re constitutio a metropolitano edita, a
quibus seruanda. 314. 2. & seq.
Taxa fori Archiepiscopalis a solo Archiepiscopo refor-
manda, & prænienda. 65. 2. a Vicario Generali exe-
quenda. 65. 8. 2. in cancellaria asseruanda. 710. 2. in edi-
tione scripturarum seruanda, quę. 714. 2. & seq.
Taxarum fori episcopalis prescriptus qui, eiusq; officium.
284. 2. fori item Archiepiscopalis. 678. 2.
Taxillorum ludus Principum, & Magistratum cura tol-
lendus. 40. 1.

TECTVM.

Tectum ecclesię qua ratione extruendum. 564. 2. capel-
lę baptisterij, quale. 577. 2. oratorij, seu ecclesię sim-
plicis, quomodo extruendum. 591. 1. oratorij item, in
quo non celebratur. ibid. 2.
Tecta arborum bene operienda. 801. 2. ijsq; officien-
tes arbores, stirpes, &c. amouenda, & amputanda. 126. 1.
sacrorum locorum, palearum acervis, aut lignorum
strue non oneranda. ibid. 2. monasterij monialium, a te-
ctis hospitij, & aliorum distungenda. 192. 1.
Tegmen quibus altaribus appendendum, & quale. 123. 2.
463. 1. 570. 2. baptisterio quale. & quando adhibendu.
134. 2. 462. 1.

TELA.

Tela clericis vetita. 19. 2. vide arma.
Tela vnicuique altari contegendo adhibenda, & qualis.
463. nu. 8. 125. 2. 752. 1. 802. 2. 626. 1. quotuplex paran-
da ad vsum altaris maioris ecclesię cathedralis. 609. 1.
& collegiata. 616. 1. quado, & quomodo purganda. 642.
1. cum celebrandum est, qua ratione amouenda. 752. 1.
Tela cerata altaris mensę adhibenda qualis, & qua ratio-
ne. 572. 2.
Telę in cimiterio foli non exponenda. 126. 2.
Telare ligneum pallij affigendi vnicuique altari adhiben-
dum. 463. num. 9. quale, & quomodo conficiendum.
572. 1.

TEMPESTAS.

Tempestate imminente eucharistię sacramentum expo-
nendum. 92. 1. 349. decr. 9. & preces adhibenda. 130. 2.
Tempestates immittentis penitentię canon. 526. 1. ad
eas accedenda qua rone adhibendi agni benedicti. 218. 1.
Temporum ornatum quę nō adhibenda. 67. decr. 18. 340.
decr. 20. vide ecclesię.

Tempus testificationes afferendi ordinandis ab episcopo
prescribendum. 144. 1. ministrandi Baptismi, aut non
ministrandi, quale. 502. 2. missę quoque celebranda,
aut nō celebranda. 733. 1. concionandi. 481. 2. continen-
di, ægrotis non prorogandum sine episcopi facultate.
140. 1. conuentus diocesani habendi, quale. 646. 1.
quæstionum etiam in eodem conuentu explicandarū.
651. 1. celebrandi officia pro mortuis ex ecclesiastico
ritu. 559. 1. sepeliendorum corporum. 556. 1. interdi-
cti nuptiarum: vide nuptię.

Tempora sacra, seu quatuor tempora ad vsum reuocan-
da. 119. 2. a parochis ex formula denuncianda. 404. 1.
547. 2. in iisdem ieiunium seruandum. 12. 1. & a pa-
rochis denunciandum, quæ formula. 119. 2. 64. decr. 22.
iudicia, & alia ad forum pertinentia mane non exercē-
da. 120. 1. 403. 1. conciones de ijs religiose obseruandis
populo habenda. 2. 288. 1. 119. 2. 482. 1. hortandi fide-
les a concionatore ad orationem pro ordinandis adhi-
bendam. 486. 2. hortandi item, vt a nuptiarum cele-
britate abstineant. 550. 2. sacre ordinationes habenda.
142. 1. & supplicationes ea de causa instituenda. 64.
decr. 22. 335. decr. primo. 547. 2. hortandus populus ad
confessionem, & communionem. 88. 1. & ad ea ritę co-
lenda a parochis preparandi. 119. 2. parochi ab episco-
po conuocandi. 22. 2. constitutiones provinciales a ca-
nonicis legenda. 55. 2. eorum ieiunium violantis pœ-
nitentię canon. 527. 1. anq; obseruetur, a testibus syn-
nodalibus inquirendum. 180. 1. extra ea promoti sine
canonica dispensatione, suspensionem incurrunt. 93. 2.
Temporum sacrorum celebritates qua ratione colenda.
115. 1. 212. 1. mysteria a concionatore explicanda. 88.
1. 482. 2. in eorum celebritatibus non indicenda pesti-
lentię tempore quarantena. 239. 2. quę pietatis exer-
citationes a fidelibus adhibenda. 1082. 1. monita exe-
cutionis secretorum ad ea pertinentium. 402. 2.

TENTORIA, &c.

Tentoria diebus festis ad res venales exponendas nō ad-
hibenda. 85. 2. 434. 1.
Tertia qua hora pulsanda. 987. ei interessentes in solem-
nitate corporis Christi, quam indulgentiam conse-
quantur. 139. 2.
Tertia dies pro mortuis ex antiquo ecclesię instituto
celebrari solita. 559. 1.
Tesserę ad ludum in benedictione ædium abiicienda.
219. 1. earum ludus clericis vetitus. 19. 2.

TESTAMENTVM.

Testamentum vetus, & nouum a clericis assidue legen-
dum. 18. 1. eius libri ad sordidum vsum non auertē-
di. 68. decr. 21. eiusdem libri vulgares quibus permittē-
di, aut non. 90. 2. vide Biblia, & sacra scriptura.
Testamento relicta monialibus, in commune conferenda.
48. 1. relicta pijs causis, aut legata, quando a notarijs
denuntianda. 74. decr. 17. 42. 2. ad eius factionem, aut
conscriptioem quando, & quomodo inducendi fide-
les tempore pestilentię a parochis, & sacerdotibus.
247. 1.
Testamentorum executores quomodo libris a defuncto
relictis vti possint. 433. nu. 27.
Testatoris voluntatem quoad legata pia qui cogendi
explere. 73. decr. 16.

TESTES.

Testes adhibendi in conficiendo inuentario bonorum ec-
clesiasticorum. 37. 1. adhibendi ab obitricibus in ba-
ptismo ministrando. 220. 1. & a parochis interrogandi
de verbis ab eisdem prolatis, ibid. in matrimonio adhi-
bendi. 553. 1. eoq; celebrato in libro notandi. 39. 2. pro
informatione curię, & sanctę inquisitionis officij quo-
modo a procuratore Fisci episcopalis excipiendi, &c.
284. 2. diebus festis in nullo foro examinandi. 120. 1.
403. 1. falsum in iudicio deponentes quando non ab-
soluendi. 112. 521. 2. eorum dicta, & attestations in
causis ciuilibus a quo scribenda, & asseruanda. 105. 1.
testes litigantium in Romana curia minis afficiens, in-
uadens, &c. a solo summo Pontifice absoluedus.
989. 2.
Testes synodales in concilio prouinciali, & diocesano
quot,

quot, & quales à metropolitano, aut episcopo deligendi. 179. 2. delecti, iuramentum præsent, cui, & quo loco, siq; recularint quomodo puniendi. ibid. cui, & quando illud præsent, si tunc à concilio absint. ibid. 313. 1. quare formula præsent. 279. 2. delecti, & iurati, in libro à cancellario notandi. 313. 2. in synodo diocesana quando, & quomodo promulgandi, iuramentum præsent, &c. 279. 1. si quis corum moriatur, alius mortui loco diligendus. 313. 2. eorum officium. 180. 1. 372. dec. 47. 414. 1. viatici, & victus sumptus à quibus, & quamdiu illis suppeditandus. 313. 2. variaz formulæ ad eos pertinentes, vide formula.

TESTIMONIUM, TESTIFICATIO.
Testimonium diebus festis dici veritum. 120. 1. contra præceptum, non falsum testimonium dices, peccantium penitentiaz canones 532. 1. testimonium falsum in iudicio deponentes qua ratione à confessorijs absolventi. 11. 2. 521. 2. 774. 1. 775. 1. jidem à concionatore obiurgandi. 484. 2.

Testimonium parochi ab ijs afferendum, qui facultatem petunt proficiscendi ad loca hæreticorum, & quale. 299. 2. & ab ijs, qui peregrinationis litteras petunt. 404. 2. confessionis auditæ ægrotis à confessorijs dandum. 161. 2. 411. 1. & alij ite in paschate. 140. 2. 467. 1. 522. 1. sumptæ in pascha te communionis, ab ijs qui absunt, afferendum. 92. 2. 408. 2. confessionis, & communionis sumptæ non exhibentes, quomodo puniendi. 796. 2. de vsu sacramentorum, functionibus, studijs, &c. à clericis singulis mensibus episcopo exhibendum. 171. 1. 364. dec. 25. de disciplina, & litteris eidem episcopo mittendum à clericis studij causa absentibus. 96. 1. de vita, & moribus promouendi ad episcopatum, à quibus, & cui exhibendum. 15. 2. de vita, & moribus ludimagistrorum, antequam docendi munus agrediantur, exhibendum, & fidei item professionis præstitæ. 89. 1. 410. 1. de vita, moribus, & statu adultorum baptizandorum episcopo exhibendum. 120. 1. approbationis ad beneficium quando non cogendus beneficiatus episcopo exhibere. 147. 2. ab ijs afferendum, qui in locis hæreticorum ex facultate habitant, quale. 89. 2.

Testificatio è libris parochialibus quomodo à paroco concedenda. 96. 1.

Testificationes ante ordines afferendæ quæ, & quales. 144. 1. 444. 1. & antequam examen de aliquo instituat. 259. 2. & seq. à clericis Seminarij in susceptione ordinum afferendæ, quæ. 948. 2. & in ingressu Seminarij. 956. cap. 10. de vita, & moribus à confessorijs regularibus afferendæ, antequam ad confessiones audientias admittantur. 139. 2. de functionibus in ecclesia præstitis quales conficiendæ ab ecclesiæ præfecto. 267. 2.

Textus canonici non nisi purgati vendendi. 432. nu. 8.

T H E A L D V S, &c.

Thealdus, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta. 978. nu. 76.

Theatrum vitæ humanæ prohibetur. 432. nu. 13.
Thecæ ad includendos agnos benedictos quales, & quomodo in ijs includendi agni. 218. 1. ad vsum calicum quot habendæ in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 1. collegiatæ. 614. 2. parochialis. 620. 1. & altaris simplicis. 611. 1. earum forma. 629. 1.

Theodatus, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præcipua gesta. 976. nu. 36.

Theodoricus Nemiè de schismate prohibetur. 432. nu. 6.
Theodorus Primus, Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 975. num. 25. secundus. 976. nu. 45.

T H E O L O G I.

Theologi indicem librorum prohibitorum apud se habeant. 209. 2.
Theologiæ scientia in concionatore requisita. 470. 1. eius studijs qui, & quomodo admittendi Seminarij clerici. 949. 2.
Theologus, Metropolitanæ quibus diebus sacram scripturæ explicet tempore concilij provincialis. 313. 1. idem, alijq; intersint cõgregationibus S. Inquisitionis. 657. 1. & penitentiariz. ibid. quove loco in ijs sedeant. ibid. 2.
Theologus quem locum in choro obtineat. 415. 2. diacónatu intra sex menses initiari debet. ibid. eius præcipuum munus. ibid. quando absens distributiones per-

cipiat. ibid. & seq. eius præbenda vbi cõstituenda. 415. 1. quid de eo inquirendum in scrutinio synodali. 998. 1. vide præbenda.

T H E S A V R A R I V S.

Theaurarius collegiarum quamdiu in officio perseueret. 100. 1. eius officium. 29. 2. ei tradendæ synographæ supputationis distributionum. 162. 1. 424. 1. quando, & quomodo distributiones persoluat. ibid.

Theaurarius domus Archiepiscopalis, eiusq; officium. 824. 1. Seminarij item. 957. 1. 962. cap. 7. scholæ charitatis. 910. 2. & seq. quando, & quamdiu eligendus. 911. 2. apud thesaurarium regionis deponendæ multæ in congregationibus foraneis irrogatæ. 953. 1.

Theaurarij scholarum, & locorum piorum, cura parochi singulis annis mutandi. 807. 2.

Theaurus ecclesiasticus à sacrista custodiendus. 28. 2. eufurantis penitentiaz canon. 530. 1.

Theaurus indulgentiarum, qualis. 1024. 1.
Theaurus piarum, & Christianarum institutionum ab omnibus ecclesiasticis habendus, & legendus. 419. 1.

Thomas, Archiepiscopus Mediolani, eiusq; præcipua gesta. 977. nu. 50.

Thori separationes qua ratione à Vicario Generali faciendæ. 659. 2.
Threnum caput plebis primæ regionis diocesis Mediol. 660. 2.

T H V R I B V L V M.

Thuribuli materia, & forma tum ritu Romano, tum Ambrosiano. 630. 1.

Thuribula ad vsum episcopi in diuinis officijs paranda, quot. 603. 1. ad vsum missæ conuentualis, diuinorum officiorum, & processionũ in ecclesia cathedrali. 605. 2. 609. 1. collegiata. 613. 1. 616. 1. & parochiali. 618. 2. 621. 2. 464. 1. 803. 2.

Thurificatio quoties, & qua ratione Sacrosissimæ Eucharistiæ adhibenda, cum exponitur. 787. 2. à confratribus, vel monialibus sibi vel alijs non adhibenda. 146. 1.

T I B I Æ, &c.

Tibiz in ecclesia vetitæ. 31. 2.
Tigna in cimiterijs non congerenda. 126. 1. sustentandæ capellæ in locis publicæ curationis tempore pestilentiaz adhibenda, qualia. 233. 2.

Tinnabulum in missa adhibendum. 123. 2. 463. 1. & in eleuatione corporis Domini pulsandum. 151. 2. 359. dec. 13. vbi, quomodo, & quibus in altaribus appendendum. 571. 1. adhibendum ite in deferenda ad ægrotos eucharistia. 8. 2. 539. 1. 804. 2. quando non pulsandum in reditu. 62. dec. 2. 537. 2. in deferenda extrema vnctione non adhibendum. 544. 1.

T I T V L V S.

Titulus, quo quis factis ordinibus initiatur, episcopo significandus, & vbi, quomodo, & à quo denuntiandus. 143. 1. 267. 1. de eo denunciato testificationes afferendæ. 144. 1. si sit insufficiens, nemo maioribus ordinibus cum eo adscribendus. 143. 1. titulo Seminarij quomodo possit aliquis promoueri. 266. 2. & seq. aut pensionis, patrimonij, vel donationis bonorum. 267. 1. 305. 2. an aliquid in huiusmodi titulo sit innouatum, inquirendum ab episcopo in recognitione cleri. 146. 2. eisdem titulis ordinati, alicui ecclesiæ adscribendi. 267. 1.

Titulus beneficij: vide beneficij. obtinentes in titulum pia loca, quæ præsent. 41. 2.
Tituli ecclesiarum, & altarium à cancellario in libro describendi. 702. 2. & qua formula. 705. 1. eorum tabella habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 2. collegiatæ. 614. 2. & parochialis. 620. 1. eorum quoque index in visitatione à rectore ecclesiæ exhibendus. 174. 1. 672. 1.

T O B A L E Æ, &c.

Tobalæ: vide mappæ.
Toga exterior clericorum, qualis. 361. 2. quibusve in locis, & quo tempore gestanda. ibid. 170. 1.

Toga parochorum, & Vicariorum ecclesiæ parochialis qualis, & quando ab eis gestanda. 361. 1. doctoralis, quibus cubicularijs Archiepiscopi concessa. 821. 2. vide vestes, & mantellum.
Toleranti concilij canon de eucharistia clericis, & populo. mini-

ministranda, seruandus. 137. 1. & de libro officiorum parochialium conficiendo. 303. 1.

T O N S O R E S, T O N S V R A.

Tonsores monialium à quo approbandi. 53. 1.
Tonsores qua ratione diem festum obseruent. 433. 2. tempore pestilentiaz parandi, ac deligendi. 232. 2. & qualis ijs indulgentia impetranda. 239. 2.
Tonsores regulæ præscribendæ ab episcopo pro dierum festorum obseruatione. 85. 2.

Tonsonum medicantium index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 2.

Tonstrina monialium quo loco, & qua ratione in monasterio construenda. 597. 1.

Tonsura clericalis à quibus, & qua forma gestanda. 18. 2. 267. 2. 448. 1. 468. 1. à clericis in peregrinatione gestanda. 121. 2. 363. decr. 23. an à clericis gestetur, monendus episcopus à rectore ecclesiæ. 69. decr. 28. 424. 1. quàm sæpe renouanda. 731. 2. 751. 1. in conuentu Diocesano renouanda. 647. 1. anque ea sint insigniti sacerdotibus, & clericis, inquirendum à Vicario foraneo. 649. 2. Ea non insigniti in celebratibus, officijs, & funeribus, à præfectis, & punctatoribus notandi, & multandi. 781. 2. & à Vicarijs foraneis. 794. 2. Primam tonsuram suscipiendi, quando Episcopo se præsentent, & quæ in ea præsentatione notanda. 143. 1. 778. 1. Quæ de se restata faciant. 144. 1. 778. 1. in examine quibus de rebus interrogandi. 261. 1. & seq. Qui ad eam non admittendi ratione peritiz. 780. 1. Quæ de illis inquirenda episcopi iussu. 143. 2. Ante illius susceptionem non sumendus habitus clericalis sine episcopi concessu. 94. 1. Vide Clerici, & Militia clericalis.

T O R N E A M E N T V M, &c.

In torneamento mortuis, aut ex vulnere in eo accepto, non concedenda ecclesiastica sepultura. 560. 1. Vide Duellum.
Torques clericis vetitæ. 19. 1.

Traditiones Apostolicæ à concionatore cognoscendæ. 476. 1.
Translatio reliquiarum sine episcopi licentia vetita. 117. 1. qua ratione celebranda. ibid. etiam in profanatione ecclesiæ. 128. 1. Cadaueris. Vide Asportatio.

T R I B V N A L, &c.

Tribunal fori episcopalis ab episcopo singulis annis visitandum, ac reformandum. 105. 2. eius præfectus qualis, eiusq; officium. 284. 2. 678. 2. eius taxæ. Vide Taxæ.
Tribunalia tempore concionis in quadragesima non aperienda. 442. 2. eisdem communis audientiaz hora præscripta in foro Archiepiscopali. 816. 2. Vide Forum.

Triburiensis Concilij decretum de armis in ecclesia non stringendis seruandum. 127. 2.

Triclinium monialium vbi, & qua forma ædificandum. 594. 2. Quomodo pingendum. ibid. suggestus in eo construendus. ibid. eius fenestraz quomodo construendæ. ibidem.

Tridentinum Concilium ab omnibus ecclesiasticis habendum. 18. 1. 332. 2. & in visitatione exhibendum. 175. 2. 674. 1. habendum in sacristia ecclesiæ cathedralis. 608. 1. collegiatæ. 615. 1. & parochialis. 620. 2. eius decreta à quibus, & quando recipienda. 1. 1. 88. 2. A concionatoribus frequenter populo proponenda. 4. 1. 489. 2. In synodo Diocesana legenda, quæ. 278. 2. & seq. Populo promulganda, quæ, quando, & quomodo. 38. 1. 102. 2. 343. decr. 37. 354. decr. 52. 550. 1.

Trigesima dies pro defunctis ex antiquo instituto Ecclesiæ celebrari solita. 559. 1. Qua hora in collegiatis ecclesijs celebranda. 419. 1. Dominico die præcedente in ecclesia denuntianda. 308. 2. 423. 1.

Tripodes cum suis patellis, vaseve focarijs in sacristia ecclesiæ cathedralis habendi, quot. 608. 2. in sacristia ecclesiæ collegiatæ. 615. 2. & parochialis. 621. 1. 1.

Tripus ad thuris adolendi vsum pro diuinis officijs qualis esse debeat. 638. 1.

Tripudia diebus festis vetita. 86. 1. & à concionatore reprehendenda. 485. 1.

Tripudiandi artem profitentium, aut docentium index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 2. 673. 2.

Triticum in sacris locis non recondendum. 126. 2.
Triticum panis in sacrificio missæ requisitus. 756. 2.

In Triuijs frequentioribus crucis insignie erigendum. 91. 1. etiam tempore pestilentiaz, & altaria item. 244. 2.

Triuilium, Cap. Plebis sextæ regionis Diocesis Mediolanensis. 661. 1.

Trophæa à sepulchris amouenda. 367. decr. 37.
Tuguria, qualis, quove situ, loco, &c. tempore pestilentiaz extruenda. 232. 2.

Tumbis funeralibus non adhibenda pallia altarium. 158. 1. 367. decr. 34. Vide Cænopathium.

Tunica lineæ episcopi, seu rochetum: vide Rochetum.
Tunica episcopi talaris, qualis, & quo loco ab eo gestanda. 162. 1. 168. 2. in itinere qualis adhibenda. 168. 2.

Tunica, seu tunicella ad vsum episcopi celebrantis paranda quatuorplex. 604. 1. ad vsum item subdiaconi eidem inferuentis. ibid. ad vsum subdiaconi in Missa conuentuali inferuentis in ecclesia cathedrali. 610. 1. collegiata. 616. 2. & parochiali. 621. 2. ad vsum canonicorum in officijs pontificalibus. 610. 1. eius forma. 627. 1.

Turbines instar pileus clericis vetitus. 413. 2.
Turbines, seu tempestas. Vide tempestas.
Turricula campanilis, qualis extruenda in oratorijs, seu ecclesia simplici. 591. 1. Vide Campanilis.

Turcæ qua ratione ad Baptismum admittendi. 220. 1. Vide Adulti.
Tutela à clericis non suscipienda. 20. 1.
Tyrannum occidentis penitentiaz canon. 529. 2.

V

V A C A T I O.

Vacationes beneficiorum certo libro describendæ. 147. 2. Vacationis ecclesiæ parochialis tempore, à quo ea regenda. ibid. Proponendū quoque edictum, & instituendum examen. 269. 1. quorum sumptibus habenda interim congregatio foranea. 645. 2.

In vacatione præbendæ theologalis, aut penitentialis proponendum edictum, & instituendum examen. 268. 1. Statuta, & consuetudines de fructibus beneficiorum vacantium mensæ episcopali, aut alij persoluentibus, abrogantur. 270. 1. & qui ea seruauerint, à solo Summo Pontifice absoluenti. 990. 2.

Vacantium beneficiorum cum suis bonis, & redditibus index in visitatione exhibendus. 174. 2. 672. 2.

Vacationes quando, & quamdiu Seminarij clericis concedendæ. 952. cap. 8.

V A G A B V N D I.

Vagabundi, seu vagi homines, qua ratione matrimonio iungendi. 64. decr. 26. 150. 2. 550. 2. in Paschate vt communent, curandum ab episcopo. 63. decr. 14. 408. 2. eaque de causâ à Parochis inquirendi, ac deferendi. 408. 2. eisdem non concedendum à Paroco testimonium de vita, & moribus, peregrinationis suscipiendæ causâ. 404. 1.

Vagantes ecclesiastici in choro, à quibus notandi, & multandi. 781. 2. In foro à quibus obseruandi, ac deferendi. 414. 1.

Vagari in locis publicis clericis vetitum. 415. 2. 468. 1.
V A L B E R T V S.
Valbertus Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 978. nu. 69.

V A L E T V D O.

Valetudo à pestilentia à Dei ope præcipue impetranda. 225. 2. eiusdem tuendæ cura, & cautiones, quæ. 229. 1. eius recuperatæ beneficium, vt grato animo, vitæque emendatione prosequantur, qua ratione, & à quibus docendi fideles. 255. 1. Quibus præcipue grati animi officijs prosequendum. 1123. cap. 24. & seq. vsque ad finem memorialis.

Valetudinarij monialium situs, partes, & structura, qualis. 599. 1.

Valles capita Plebium secundæ regionis Diocesis Mediolanensis. 660. 1. & seq. Quintæ regionis item. 661. 1.

V A L V Æ.

Valuz ecclesiæ quomodo conficiendæ, muniendæ, &c. 565. 1.

INDEX RERVM.

563. 1. quando, & quomodo purgandæ. 639. 2. Oratorij in via fœi, quales. 591. cap. 31. ciborij baptisterij item. 581. 2.

Vaprium, Cap. Plebis sextæ regionis Diœc. Mediol. 661. 1. Varena quintæ regionis. ibid.

Varisium tertiz regionis. ibid.

V A S A.

Vas nullum in tabernaculo Eucharistiæ afferuandū. 136. 2. 464. 2. 804. 2. Ad accipiendas oblationes adhibendum, quale. 37. 2. & quod duplex habendum in ecclesia cathedrali. 607. 1. collegiata. 614. 1. & parochiali. 619. 2. ad infusionem aquæ in baptismo adhibendum, quale. 135. 2. ad ablucendas manus, quale, & quomodo constringendam in sacristia. 128. 2. 589. 2. 802. 1. ad ablucenda corporalia, &c. in sacristia habendum, & quale. 464. 1. Quando, & quomodo purgandum. 641. 2. Baptisterij, quale. 134. 1. tum more Romano, seu ad baptismū per infusionem ministrandum. 578. 1. 581. 1. Tum more Ambrosiano, seu ad baptismum per immersionem. ibid. In sacris extruendum, quale. 582. 1. ad aquam benedictam afferuandam, quando, & quomodo purgandum. 640. 1. eidem non adhibendum. 33. 2. Vide Aqua benedicta.

Vasa ad colligendam elemosinam sine licentia non exponenda. 125. 2. 426. 2. 468. 2. neque etiam occasione orationis quadraginta horarum. 138. 1. aut sacre communionis. 137. 1. occasione processionum in ecclesia non exponenda. 78. 2. 2. Ad vsum purificationis post sacram communionem, qualia. 635. 2. ea ad alium vsum non adhibenda. 92. 2. vbi afferuanda, & quomodo purganda. ibid. 722. 1. quot habenda in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 2. & parochiali. 619. 2. 722. 1. sacramentis ministrandis adhibenda, nitida conseruanda. 495. 2. in extrema vnctione paranda, quæ. 141. 1. & in ministranda ægrotis Eucharistiæ. 221. 2. Ad sacra olea conficienda, quot paranda. 603. 2. & qualia. 631. 2. & seq. ad eadem olea afferuanda, quot paranda in ecclesia cathedrali. 606. 2. & seq. collegiata. 614. 1. & parochiali. 619. 2. & qualia conficienda. 636. 1. Ad sacras reliquias recondendas, qua ratione conficienda. 573. 1. Antequam adhibeantur, benedicenda. ibid. 2. ad ornatum abaci, quot paranda. 603. 2. & qualia. 631. 1. Ad vsum olei lampadum, qualia conficienda. 638. 1. vbi afferuanda. 590. 2. & quot habenda in ecclesia cathedrali. 608. 2. collegiata. 615. 2. & parochiali. 621. 1. Ad vrinam excipiendam, quot paranda à rectore ecclesiæ occasione litaniarum. 784. 1. florum, aut fructuum in depositum, vel in custodiam Monialibus vetita. 50. 2. vendendi etiam causa. 192. 2.

Vasa sacra à sacristia custodienda. 28. 2. ad profanū vsum non commodanda. 34. 1. Iudæis pignori non danda, aut vendenda. 53. 2. Ad formam instructionum conficienda. 101. 1. Antequam adhibeantur, benedicenda, & à quibus. 303. 1.

Vasorum vela: vide Vela.

Vasculum Eucharistiæ afferuandæ, aut exponendæ: vide Pixis, & Tabernaculum. Olei infirmorum, in tabernaculo Eucharistiæ non afferuandum. 136. 2. 464. 2. vbi afferuandum. 462. 2. Quomodo in via deferendum. 141. 1. 542. 2. Quando simul deferendum cum Eucharistiæ. 140. 2. In domo ægroti vbi collocandum. 141. 1.

Vasculum aquæ sanctæ in cappella loci publicæ curationis parandum tempore pestilentiz. 234. 1.

Vascula ministratoria sacrorum, oleorum quot habenda in ecclesia cathedrali. 603. 2. & qualia conficienda. 632. 1. pro afferuandis hostijs, qualia. 407. 2. 637. 1. & quot habenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 607. 1. collegiata. 614. 2. & parochialis. 620. 1. gestatoria aquæ benedictæ, quot habenda ad vsum episcopi. 603. 2. & aliorum in ecclesia cathedrali. 609. 1. collegiata. 616. 1. & parochiali. 619. 2. & qualia conficienda. 639. 2. Christumatis, & oleorum qualia conficienda. 805. 2. quomodo munienda. 407. 1. quot habenda in ecclesia parochiali, & quomodo afferuanda. 133. 1. Eorum forma ponenda in sacristia ecclesiæ cathedralis. 462. 2.

V B E R T V S.

Vbertus primus, Mediolani Archiepiscopus, eiusq; præ-

cipua gesta. 979. nu. 86. secundus. ibid. nu. 89. Tertius. ibid. num. 91. Quartus. ibid. nu. 93.

V E L V M.

Velum ad tegendam pixidem adhibendum. 407. 2. 804. 1. & quale. 634. 2. Adhibendum tabernaculo Eucharistiæ, quale. 787. 1. & quod duplex habendum in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 2. & parochiali. 619. 1. parandū vsui sacerdotis eucharistiæ in processione, aut ad ægrotos deferentis. 805. 1. calici adhibendum, quale. 464. 1. 628. 2. Et quod duplex parandum ad vsum episcopi celebrantis. 604. 1. Ad vsum missæ conuentualis in ecclesia cathedrali. 610. 1. collegiata. 617. 1. & parochiali. 621. 2. ad vsum subdiaconi, quale. 628. 1.

Velum à mulieribus quando, & quomodo adhibendum. Vide Mulieres. A monialibus faciei adhibendum, cum ab externis conspici possunt. 192. 2.

Velum monialibus quas ob causas adimendum. 46. 2. 48. 2. quæ illud susceperunt, officium dicere tenentur. 47. 1. Velandi moniales ritus solemniter antiquatus restituentus. 194. 1. A solo Archiepiscopo in illius Digressi velandæ. 655. 2.

Vela ad vsum ministrorum episcopo inferuentium in missa solemniter, quæ, & quot. 603. 1. ad contegenda vasa sacrorum oleorum, quot. 603. 1. & qualia. 632. 1. ministratoria qualia. 628. 1.

Velamentum ad ornatum altaris episcopo solemniter celebrante adhibendum. 602. 2. & quod duplex. 604. 1. etiam ad vsum aliorum in ecclesia cathedrali. 609. 2. collegiata. 616. 2. & parochiali. 621. 2. adhibendum in missis priuatis. 752. 1. & quale. 625. 2.

Velata deducenda sponsa in ecclesiam, & quare. 553. 1.

V E N A T I O.

Venatio clericis interdicta. 19. 2. à fidelibus tempore quadragesimæ, & ieiunij fugienda. 214. 2. 442. 2.

Venatici canes. Vide canes.

V E N D I T I O.

Venditio diebus festis vetita. 61. 85. 2. 433. 2. & seq. etiam circulatoribus, & huiusmodi. 86. 1. 434. 1. florum quoque, vnguentorum, animum, &c. 403. 2. rerum ad vsum pertinentium quomodo permittenda. 85. 2. 434. 1. rerum comestibilium in processionebus vetita. 342. 438. 2. ciborum in quadragesima vetitorum quomodo permittenda ad vsum ægrotantium. 214. 1. 441. 2. & seq. rerum ad cultum diuinum pertinentium in cæmeterio permittenda, non tamen in ecclesia. 438. 1. Aliarum rerum in ecclesia, & ante illam vetita. 33. 2. 85. 2. 434. 1. 438. 1. quarumcumque rerum monialibus vetita. 48. 2. etiam fructuum, aut florum. 192. 2. & offularum. ibid. Fructuum beneficiorum pendendum vetita. 37. 2. & cancellariorum episcoporum. 26. 1. bonorū ad pia loca pertinentium quomodo concessa. 42. 1. rerum ecclesiasticarum Iudæis fieri vetita. 53. 2. librorum qua ratione faciendæ. 90. 1. 431. 2. & seq. librorum hæreticorum, &c. vetita sub pœna excommunicationis Summo Pontifici referuata. 990. 1. Patri monij, aut bonorum, vetita, causa proficiendi ad loca hæreticorum. 299. 2. Agnorū benedictorum vetita sub pœna excommunicationis Summo Pontifici referuata. 991. 1. ea de re constitutio quando promulganda. 91. 1.

Venditiones diebus festis Christianis cum Iudæis vetitz. 54. 1. tanquam vsurariæ vetitz, quæ. 41. 1.

Venalia sacris locis non appendenda. 126. 2. neque in ecclesia, aut ante illam proponenda. 33. 2. 85. 2. 434. 1. 438. 1. eorum quoque schedulæ sacris locis non affigendæ. 126. 2.

Vendentes in ecclesia à quo monendi, & expellendi: 30. 2. ea de re decretum. 435. 2. vendentes item cupidinarij, factores, offellarij, &c. diebus festis, quomodo puniendi. 403. 2.

Vendendæ Christianis ædes Iudæorum. 54. 1. Vendita iniuste ecclesiæ bona se recuperaturum, iurare debet præficiendus ecclesiæ parochiali. 98. 1.

V E N E F I C I A.

Venefici exterminandi ab episcopis. 5. 1. Qui eos consuluerint, puniendi. ibid.

Veneficia cura concionatorum extirpanda. 484. 2. Præcipue in matrimonijs impediendis. 487. 1. & qui eiusmodi

INDEX RERVM.

i veneficiis res matrimoniales impediunt, aut eadem eneficia verbis improbatis dissolunt, in excommunicationem incidunt. 287. 2. 553. 1. & à solis Episcopis absolendi. 994. nu. 87. itidem qui ad veneficia eucharistiæ, sacrisve rebus abutuntur. 11. 2. 994. nu. 75. Vide artes magicæ.

Venerius Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 974. nu. 16.

V E R B A.

bain concione adhibenda qualia, quæve fugienda. 90. 1. 491. 1. in sacramentis ministrandis, qua attentione, distinctione, & claritate proferenda. 495. 2. in eucharistiæ ministranda, quæ, & qua ratione à sacerdote proferenda. 221. 2. de essentia consecrationis hostiæ, & calicis, quæ. 757. 2. hæreticalia proferentes, cui denuntiandi. 61. dec. 429. 2. superstitiosa, aut episcopo non probata, non adhibenda ad soluendas fascinationes, & maleficia, sub pœna excommunicationis episcopis referuata. 287. 2. 94. nu. 87. turpia in ecclesijs vetita. 437. 2. A procuratoribus, notariis, & scribis fori Archiepiscopalis non roferenda. 656. 2. neque iniuriosa, & ignominiosa à concionatore. 484. 1. inania, & futilia à canonicis, & ministris chori fugienda. 272. 1. cellensis seminarij census annuus. 258. 1.

V E S P E R Æ.

peræ qua hora singulis anni temporibus pulsandæ. 88. 1. in ecclesijs parochialibus non pulsandæ, antequam in ecclesia cathedrali. 419. 1. quibus diebus ab episcopo solemniter celebrandæ. 152. 1. eo absente, vel impedito, à quo canendæ. 153. 1. ritu Pontificali ab episcopo celebrandæ, populo ante denuntiandæ. 307. 1. à quibus canendæ in ecclesijs collegiatis. 28. 1. 32. 2. uoue habitu, & quibus assistentibus, diebus festis canendæ. 154. 1. 419. 2. die festo à Parochis in ecclesia canendæ. 98. 2. 348. decr. 4. 419. 2. 795. 2. 807. 1. die em sabbati. 410. 1. tempore pestilentiz vbi canendæ, ecclesia parochiali extra septa existente. 237. 1. quomodo in ecclesia parochiali dicuntur, non celebrantur officia in oratorij confratriarum. 289. 1. perarum officio monendus populus interesse die festo. 86. 1. præcipue in octaua Corporis Christi, & nam propterea indulgentiam consequatur. 139. 1. principes quoque, & magistratus diebus solemnioribus in cathedrali interesse monendi. 86. 2. eidem interesse debent episcopi diebus festis tempore concilij provincialis. 302. 2. qui ad earum officium conuenire debeant ecclesiastici in ecclesia parochialem. 94. 1. 348. decr. 4.

spers absolutis quando episcopus benedicat. 153. 1. quando habenda concio à Parochis. 401. 2. in iisdem iuxta legem loco lectionum in vigilijs sanctorum. 402. 2. eas non canentes parochi diebus festis ad præscriptum, quomodo multandi. 419. 2. 985. 2. spillores tempore pestilentiz conducendi ad varia ministeria. 232. 2. sepeliendi mortuis adhibendi, & quomodo conducendi. 251. 2. Vide Monasti.

V E S T I A R I V M, V E S T I B V L V M,

Vestis.

astiarium in sacristia extruendum, & quale. 128. 2. 464. 1. etiam insignis. 590. 2. in monasterijs monialium ad communem vsum extruendum. 193. 1. & quomodo. 598. 2. loca eidem adiuncta quot, & qualia. ibid. in eodem vestes, & indumenta omnia afferuanda. 193. 1. Astiaria Monialium: vide Monialium.

estiarij Archiepiscopi officium. 824. 2. & seq. estibulum in fronte ecclesiæ construendum, quæ ratione, & ad quem vsum. 123. 1. 564. 2. in eo nihil veniale proponendum. 33. 2. neque consistendum ad missam audiendam. 123. 1. 438. 1. Vide etiam Atrium. estis candida ad Baptismum deferenda, & qualis. 502. 1. & cur adhibeatur baptizato. 501. 1. talaris, à clerico missæ inferuiente induenda. 10. 1. Ab ecclesiasticis ite missæ inferuentibus. 31. 2. & ab ijs, qui cruce deferunt in processionebus. 34. 2. exterior, & interior clericorum, qualis. 18. 2. & quando gestanda. 170. 1. 361. 2. 413. 1. viatoria qualis, & quando ab illis deferenda.

ibid. 19. 1. 341. decr. 29. doctoralis à parochis doctoribus non deferenda, sed propria parochorum. 413. 1. parochialis à coadiutoribus, & curatis amouibilibus non deferenda. ibid. 2. Vide Toga.

Vestes sacre, seu ecclesiasticæ, à sacrista custodiendæ. 28. 2. quomodo in sacristia afferuandæ. 128. 2. in priuatis ædibus sine licentia non afferuandæ, & quomodo ea licentia concedenda. 405. 1. ad profanum vsum non commodandæ. 34. 1. Iudæis non vendendæ, neque pignori dandæ. 53. 2. Ad formam instructionum conficiendæ. 101. 1. antequam adhibeantur, benedicendæ. 68. decr. 20. 303. 1. 337. decr. 9. & à quibus. 303. 1. in vulgus non exponendæ. 129. 1. in visitatione quomodo apparandæ, & exponendæ. 173. 2. 672. 1. an desint, in visitatione videndum. 23. 2. quo loco pro diuinis officijs induendæ. 31. 2. ad vsum episcopi in diuinis officijs, ac ministris solemnibus apparandæ, quæ. 602. 2. Ad vsum aliorum in ecclesia cathedrali. 609. 2. collegiata. 616. 2. & parochiali. 621. 2. eiusdem materiæ, & coloris conficiendæ, quæ. 623. cap. 5. In processionebus adhibendæ, quæ. 34. 1. & à canonicis in officijs pontificalibus. 152. 2. in diuinis officijs quales induendæ sint, pro ratione festorum ab episcopo præscribendæ. 155. 1. in sacramentis ministrandis munda adhibendæ. 495. 2. cum ab episcopo induuntur in ecclesia, pulsandum organum. 271. 2. Missæ additæ, monialibus non induendæ. 194. 1. Antequam à sacerdote celebratio induantur, manus lauandæ. 740. 1. & postquam exeat. 749. 2. quomodo à sacerdote induendæ. 740. 2. & seq. & exuendæ post Missam. 749. 2. quomodo à clerico apparandæ. 752. 2. & quomodo eas induenti sacerdoti ministræ, ac inferuat. 753. 1. 756. 2. ijs induti sacerdotes à quibus caueant. 10. 1.

Vestium sacrarum conuenientia qua ratione in diuinis officijs seruanda. 155. 2. in earum armario non afferuandæ reliquiæ, & olea sacra. 405. 2. ad eas in sacristia exponendas longurij, & armaria: vide longurij, & armaria. Ad eadem exponendas in ecclesia monialium fenestra, qualis, & quomodo extruenda. 592. 1. earum inuentarium in visitatione exhibendum. 173. 2. 672. 1. eas non benedictas adhibentes in diuinis officijs, quomodo multandi. 985. 1. Vide indumenta, & luppelles.

Vestes clericales, & monachales à personatis non induendæ, neque ad eum vsum commodandæ. 19. 1. clericales, à cantoribus in choro induendæ. 31. 2. à clericis gestandæ etiam domi, quales, & cuius coloris. 170. 1. 361. 2. 413. 2. mortuis, seu caducri adhibendæ, à clericis non accipiendæ, nisi à sponte dantibus. 35. 2. 158. 2. editum de ijs, qui contagiosas vestes surripuerunt tempore pestilentiz. 1066. 1. & instructiones ea de re ad confessorios. 1067. 2.

Vestes depositi, aut custodiæ causa in monasterijs monialium non tenendæ. 50. 2. Proprie monialium communis loco afferuandæ. 48. 1. & à quibus. ibid. neque a seculis secularibus in funeribus induendæ, vel ad earum formam confectæ. 342. decr. 34. monialium ægrotantium separatim custodiendæ. 48. 1. a monialibus non donandæ, legandæ, vendendæ, &c. ibid. 2. à puellis ad religionem admissis induendæ, quales. 46. 2. & à puellis secularibus, quæ in monasterijs educantur. 51. 2.

Vestes ad personatorum vsum diebus festis non vendendæ. 85. 2. 434. 1. in locis publicæ curationis tempore pestilentiz parandæ, quæ, & ad quem vsum. 232. 2. caudatæ, cura parochorum à mulieribus deponendæ. 288. 1. earum immoderatus ornatus in visitatione tollendus. 171. 2. & qui in eo peccant, à parochis exhibendi. 175. 1. 673. 2.

Vestitus episcopi qualis. 16. 2. 168. 2. etiam in synodo diœcesana, & in concionibus habendis. 131. 2. 481. 1. & ministrorum ei assistentium. ibid. familiæ Archiepiscopi. 816. 1. & cubiculariorum. 821. 2. familiæ episcopi. 17. 2. clericorum. 18. 1. 70. decr. 31. 170. 1. 361. 1. etiam in morte propinquorum. 268. 1. & in itinere. 19. 1. 170. 1. 341. decr. 29. 361. 2. & in peregrinatione. 121. 2. in conuentu diœcesano. 646. 2. & seq. & in synodo diœcesana. 278. 1. clerici missæ inferuentis.

INDEX RERVM.

tis. 751. 1. clerici, & sacerdotis mortui, cum ad sepul-
 turam deferretur. 308. 1. de vestitu clericali gestato in-
 quirendum à Vicario foraneo in conuentu diocesa-
 no. 649. 2. eo non induti, aut in eo peccantes quo-
 modo puniendi. 448. 1. 413. 2. 984. 1. & à quibus.
 793. 2. etiam occasione celebritatum, & funerum.
 781. 2.
Vestitus concionatoris, qualis. 478. 2. confessorum in sa-
 cramento penitentiae ministrando. 223. 1. disciplina-
 torum, qualis. 900. cap. 4. virginum S. Vrsulae. 913.
 cap. 4. clericorum feminarij. 968. cap. 5. etiam cum
 domo exeunt. ibid. 2. à fidelibus gestandus. 1082. 2.
 monialium in choro. 47. 2. à puellis ad religionem ad-
 missis gestandus. 46. 2. saecularis, à monialibus nõ
 induendus. 51. 1. monialium, communis esse debet.
 48. 1. puellis ad religionem admittis à quibus, & quo-
 modo tradendus. 47. 1. quove ritu. 291. 1. & quo lo-
 co. 290. 2. non tradendus, nisi puella fuerit examina-
 ta, & approbata ab episcopo. 291. 1. eius tradendae
 causa non ingredienda septa monasterij ab externis.
 290. 2.
**Vestitus fidelium tempore quadragesimae, ieiunij, &
 penitentiae. 214. 2. 442. 1.** in missa. 10. 2. & in eccle-
 sia. 406. 1. 438. 1. in accessu ad sacramenta. 219. 1.
 496. 1. in confirmatione. 509. 1. 717. nu. 13. & 14. in ba-
 ptismo. 219. 2. in sacramento penitentiae. 763. 1. &
 sacra eucharistia. 514. 2. 726. 1. 2. mulieribus adhiben-
 dus in accessu ad ecclesias. 440. 1. immoderatus ear-
 rundem mulierum à concionatore reprehendendus.
 485. 1.
**Vestitum chori induentes canonici, & alij ministri quid
 cogitent, eoq;e indui quomodo se gerant, &c. 271.
 2. & seq.**
V E X I L L V M.
**Vexillum, seu labarum sancti Patroni ad vsum proces-
 sionum, & oblationum habendum in ecclesia cathedra-
 li. 605. 2.** collegiata parochiali. 613. 1. & paro-
 chiali. 618. 2. eius forma. 632. 2. sub eo conuenientes
 fideles in processionibus quam indulgentiam conse-
 quantur. 1011. 2. eaq;e à parochis euulganda, & hor-
 tandi fideles ad id praestandum. 309. 1.
Vexilla à sepulchris amouenda. 36. 1. 367. dec. 37. cle-
 ro in processionibus à clericis praefenda. 156. 2.
**Vglonum, Cap. Pleb. quintae regionis Diocesis Medio-
 lanen. 661. 1.**
V I A.
Via cadaueris ducendi, quae. 158. 1.
**Via incidere cum superpelliceo, clericis vetitum. 94. 2.
 349. dec. 10.**
**Viaticum sacrosanctae eucharistiae: vide eucharistia. peste
 affectis, vel suspectis quomodo, & quando ministran-
 dum. 249. 1.**
**Viaticum, seu sumptus, a quibus, & quomodo testi syn-
 odali concilij prouincialis subministrandum. 180. 2.
 & seq. 313. 2.** testi synodali in synodo Diocesana quan-
 do persoluendum, aut non. ibid.
V I C A R I V S.
**Vicarius Generalis episcopi saltem subdiaconus esse de-
 bet. 314. 2.** qua ratione dirimat controuersiam in li-
 bris punctationum. 29. 2. 161. 2. quando, & qua ra-
 tione approbet, & examen instituat primae post epi-
 scopum dignitatis in ecclesia cathedrali, & collegia-
 tis. 159. 2. à quibus fidei professionem recipiat. 206.
 1. episcopo peste laborante, aut suspecto, orationem
 sine intermissione indicat. 250. 2. quando remittere
 possit denunciations matrimonij. 286. 2. quando pos-
 sit concedere facultatem ingrediendi septa monialiũ.
 318. 2. quomodo concedat facultatem renunciandi bo-
 nis à nouitia. 47. 1. monitiones de rebus deperditis,
 aut subtractis concedere non potest. 188. 2. & seq. nul-
 lam partem multarum accipiat. ibid. neque emolu-
 mentorum cancellariae. 286. 2. neque pro executione
 dispensationum matrimonialium. 288. 1. quam facul-
 tatem habeat circa decreta prouincialia. 54. 2. & seq.
 107. 2. 198. 2. 291. 2. 319. 2. ei faciendae fides de appro-
 batione confessoris regularis monialium. 52. 1. quan-

do, & à quibus ad illum deferendi clerici alienae dio-
 cesis. 65. dec. 1.
**Vicarius generalis Archiepiscopi qualis deligendus. 655.
 1.** episcopis ad Concilium prouinciale venientibus,
 qua ratione obuiam procedat. 312. 1. curet concio-
 nem in ecclesijs regularium haberi post euangelium.
 402. 1. curet, ne collecta fiat à concionatore sine licen-
 tia. ibid. quamdiu prorogare possit tempus parandi
 confessionalia in ecclesijs parochialibus. 409. 2. pro-
 cessionem regionariae cleri absente Archiepiscopo inter-
 sit. 422. 2. deligat viros, qui clerum, & populum dig-
 cesanum excipiant, & dirigant in processione sanctis-
 simi clauis. ibid. mulctet ecclesiasticos, qui non distin-
 xerint aedes suas à domicilijs colonorum. 425. 2. pu-
 niat eos, qui sine facultate captas eleemosinarias cir-
 cumferunt. 426. 2. & eos, qui contra decreta pecca-
 rint. ibid. in quibus capitibus non se immisceat sine
 speciali facultate. 655. 2. congregationi sanctae Inqui-
 sitionis praesit cum Inquisitore, absente Archiepiscopo.
 657. 1. alijs quoque congregationibus. ibid. inter-
 sit congregationi consultationis causarum. ibid. 2.
 quo loco in congregationibus sedeat. ibid. interfit vi-
 sitationi carcerum, & quid in ea visitatione praestet.
 681. 2. & seq. eius officium. 658. 2. & seq.
**Vicarius capituli, sede episcopali vacante, qua ratione
 à Capitulo eligendus, mutandus, &c. 306. 1.** eidem
 tradenda clauis archiepiscopalis. 73. dec. 14.
**Vicarius generalis regularium approbet confessariũ mon-
 ialium eis subiectarum. 52. 1.** Vicarij domus Archie-
 piscopalis officium. 819. 1.
**Vicarius ciuilis, & criminalis intersit congregationi
 sanctae Inquisitionis. 657. 1.** & consultationis causa-
 rum. ibid. 2. quove loco in ijs sedeant. ibid. ciuilis of-
 ficium. 677. 2. & criminalis. 678. 1.
**Vicarius criminalis inquirat, an citra praescriptum tem-
 pus hebraei habitent Mediolani. 401. 1.** venditiones
 rerum comestibilium, florum, &c. die festo prohibeat.
 403. 2. videat, an decreta de festorum cultu, & con-
 uersatione in ecclesijs seruentur. ibid. procedat con-
 tra medicos delinquentes contra Constitutionem Pij
 Quinti. 411. 2. mulctet ecclesiasticos, qui suas aedes
 non distinguunt à domicilijs colonorum. 425. 2. &
 eos, qui captas eleemosinarias sine facultate circum-
 ferunt. 426. 2. ad illum deferendi inconfessi, & qui
 non communicarunt per triennium in paschate. 796.
 2. & exemplaria causarum criminalium, quae in dio-
 cesi nomine fori conficiuntur. 426. 1.
Vicarius monialium qualis deligendus. 655. 1. quae pre-
 stet in admissione, & receptione puellarum ad reli-
 gionem, & nouitiarum ad professionem. 1264. 1.
Vicarij episcopi quales deligendi. 283. 1. antequam mu-
 nus aggrediantur, iusiurandum praestent. ibid. 2. do-
 na non accipiant. 104. 2. monitiones de rebus surre-
 ptis non concedant. 188. 2. & seq. nihil percipiant de
 emolumentis cancellariae. 286. 2. qua ratione lites
 componere studeant. 314. 2. quomodo puniendi, si
 peccent contra constitutionem decretorum, & taxa-
 rum Metropolitanorum. 315. 1. quomodo permittant cle-
 ricos in foro saeculari examinari. ibid. sine eorum facul-
 tate scripturae nullae à cancellario, aut notarijs eden-
 dae. 285. 1. eorum facultates gratis à cancellario ex-
 pediendae. ibid. 2.
Vicarij Archiepiscopales quales deligendi. 655. 1. à so-
 lo Archiepiscopo deputandi. ibid. 2. in quibus capiti-
 bus non se immisceant sine speciali Archiepiscopi fa-
 cultate. ibid. quo habitu diebus festis in ecclesiam con-
 ueniant. 813. 1. quales seruos habere debeant. 816. 2.
 totius familiae leges obseruent. ibidem. qua hora ad
 Archiepiscopum conueniant. 817. 1. librum causa-
 rum indicem habeant. 656. 1. summarium conficiant
 litterarum, quae ad eos mittuntur ratione officij.
 ibidem. 2. quas causas non agant. ibid. 817. 1. nihil
 accipiant. 656. 1. 816. 2. congregationi Sanctae In-
 quisitionis intersit. 657. 1. & consultationis cau-
 sarum. ibid. 2. quove loco in ijs sedeant. ibid. su-
 periores ea exequantur, quae ad inferiores pertinent.
 426. 2.

Vicarij

INDEX RERVM.

**Vicarij Foranei ab vnoquoque episcopo in Diocesi
 constituendi, & qui potissimum. 22. 2.** Episcopi
 voluntate ab officio amoueri possunt. 23. 1. qualem
 notarium sibi adfiscant, & qua mercede. 105. 2. qui
 eis obediunt. 23. 1. eorum munus quibus praecipue in
 rebus versetur. 22. 2. quae ad episcopum referant, &
 quam saepe illum adeant. 23. 1. quando visitationem
 ineant. 279. 2. & seq.
**Vicarij Foranei singulis mensibus congregationem ha-
 beant. 22. 2.** quomodo in ijs se gerant, & quid praes-
 tent. 644. tit. 1. quos ad conuentum Diocesanum
 cogant. 22. 2. 644. tit. 2. quid curent circa eos, qui
 domifuz conuentum habent. 645. tit. 3. quem ordi-
 nem seruent in conuentibus habendis. 646. tit. 4.
 quo tempore conuentum habeant. ibid. tit. 5. quo
 vestitu ad conuentum ecclesiasticos conuenire curent.
 ibid. tit. 6. quomodo curent, vt se quisque pareat, ac
 gerat, vbi ad congregationis locum venerit. 647. tit.
 7. quando, & qua ratione futurum conuentum in-
 dicant. ibid. tit. 8. 801. 1. quid curent quoad confes-
 sionem eorum, qui ad conuentum conuenire debent.
 648. tit. 9. eos qui non consentunt, quomodo puni-
 ant. ibid. 341. decr. 25. qua ratione officium mor-
 tuorum, missam conuentualem, & supplicationem ce-
 lebrari curent. 648. tit. 10. quando, & qua de re
 concionem haberi iubeant. 649. tit. 11. quando, & qua
 ratione visitent ecclesiam, vbi conuentus habetur.
 ibid. tit. 14. vbi, & qua ratione refectionem parari
 curent. 650. tit. 15. & quomodo mulctent in huius-
 modi refectione danda peccantes. ibid. 800. 2. quo
 tempore, loco, & ratione quaestiones explicari cu-
 rent. 651. tit. 16. 652. titu. 21. 800. 2. quove modo.
 ibid. tit. 17. quaestionum explicationem ad episco-
 pum mittant. 652. tit. 21. 801. 1. à quo, & qua ratio-
 ne acta conuentus conscribi curent. 653. titu. 23. quae
 alia curent in reliqua conuentus actione. ibid. tit. 23.
**Vicarij Foranei concionatores de populi moribus in-
 struant. 131. 1.** regulares non admittant ad concio-
 nandum sine facultate scripta. 402. 1. neque concio-
 nis causa eleemosinam conquiri permittant. ibid. con-
 cionatores obseruent, & quando, & qua de re ordi-
 narium moneant, &c. ibid. idem praestent quoad pa-
 rochos. ibid. curent concionem in ecclesijs regularium
 haberi post Euangelium. ibid. & officinas ac tabernas
 laudi tempore concionis. 404. 1. oratoria spiritua-
 lia collocationum instituant. 402. 2. quibus locis
 Doctrinae Christianae scholas institui, & haberi cu-
 rent. 132. 2. & seq. 358. dec. 5. clericos mulctent, qui
 ad Doctrinam Christianam non conueniunt. 401. 2.
 quae alia curent circa Doctrinam Christianam. 795. 1.
 à quibus, & qua ratione fidei professionem recipere
 possint. 400. 1. quae seruari curent quoad haereticor-
 um, aut de haereticis suspectorum denunciations, &
 obseruationem regularum indicis. 796. 1. inquirant
 de pueris, & adolescentibus è locis haereticorum ve-
 nientibus, scholae, aut mercaturae causa. 401. 1. cin-
 gularum vitam, ac mores obseruent. ibid. Iudi magi-
 stros nouos denuncient. ibid. & praescripta illis decre-
 ta ab ijs seruari curent. ibid. de illorum fide, vita,
 & moribus inquirant. 400. 1.
**Vicarij Foranei indicem dierum festorum, indulgentia-
 rum, &c. à parochis sibi traditum ad cancellarium
 mittant. 403. 1.** quae die festo fieri prohibeant. ibid. in-
 dicem mercatum, qui diebus festis fiunt, ad ordina-
 rium mittant. ibid. 2. mercatus in diem festum caden-
 tes, in alium diem transferri curent, & inobedientes
 puniant. 797. 1. nundinas die festo fieri non permit-
 tant. ibid. 2. alios abusus die festo fieri solitos tollant.
 ibid. curent fideles omnes die festo missae interesse.
 797. 1. vespere die festo in ecclesijs parochialibus ce-
 lebrari curent, & processiones introduci. 795. 2. ven-
 dentes diebus festis mulctent. 403. 2. abusus, & cor-
 ruptelas contra cultum festorum ordinario significant.
 ibid. qua ratione agant contra violatores dierum fe-
 storum. ibid. vota, & pias consuetudines inquirant,
 & quid de ijs ad ordinarium referant. 404. 1. bradel-
 las muliebres in ecclesia tollant. 798. 1. ecclesias non

diruant sine licentia, & cum id permittitur, Crucera
 eo loco erigi curent. 799. 1.
**Vicarij Foranei obstetrices approbent in Diocesi. 220.
 1.** quamdiu prorogare possint denunciations ex-
 communicationis ob non adhibitam infantibus cau-
 tionem. 407. 1. lampadem eucharistiae perpetuo adhi-
 beri curent. ibid. 2. hostias eucharistiae viui à clericis
 confici curent. ibid. quamdiu prorogare possint tem-
 pus communionis in paschate. 409. 1. sodalitates cor-
 poris Christi qua ratione institui curent. 805. 1. quae
 curent quoad missae celebrationem. 794. 1. missae signũ
 dari non permittant ante missam parochialem abso-
 lutam. 795. 1. quo loco confessionalia in ecclesia poni
 curent. 409. 2. tabellam confessorum sacristiae valuis
 affigi curent. ibid. quando de confessoribus regula-
 ribus referant. ibid. quamdiu dare possint facultatem
 parochis audiendi confessiones alienae parochiae ho-
 minum. 410. 1. quomodo facultatem concedant, etiam
 inuitis parochis, confitendi alij confessori quam pro-
 prio parochi in paschate. ibid. 771. 2. quae ratione
 concedant audiri confessiones in hebdomada sancta.
 772. 2. hominum peccandi occasionibus implicitorum,
 & altarum difficultatum spiritualium indice sibi à pa-
 rochis exhibito, quid curent. ibid. quae curent quoad
 confessionem, & communionem paschalem. 796. 1. in-
 dicem confitentium in paschate à confessorijs fieri cu-
 rent. 410. 2. an confessorij fidei capita initio confes-
 sionis recitari faciant, inquirant, & inobedientes deferat.
 ibid. quomodo eam recitationem remittere possint,
 ibid. quomodo surdastros extra confessionalem audiri
 permittant. 411. 1. inconfessos, & non communicantes
 in paschate interdican, & sepultura ecclesiastica pri-
 uent. 796. 2. occasione absolutionis à casibus referua-
 tis nihil accipiant. ibid. quae ratione facultate absol-
 uendi à casibus referuatis vtantur. 771. 2. quamdiu
 prorogare possint tempus confitentium aegrotis. 411. 1.
 medicos nõ seruantes decretum prouinciale de visita-
 tione infirmorum denuncient. 796. 2. & seq. contra eos
 dem inobedientes constitutioni Pij V. processum con-
 ficiant, & ad Vicarium criminalem mittant. 411. 2. an
 eam constitutionem seruent, monendi à parochis 806.
 1. interdictorum, & excommunicatorum nomina quãdo
 ad cancellarium deferant. ibid. quae regulas seruent
 in interdicto ferendo. ibid. pueros ad clericalem militiam
 introducant, & instituant. 792. 2. quando referant de
 eorum institutione. 412. 1. quae seruari curent pro
 habenda noticia status cleri. 790. 1. eos, qui clerica-
 tum obtinent, cogant vt clericum in habitu susten-
 tent, itemque rectores ecclesiarum. 792. 1. referant
 de inopia populi, quoad clericis parochialis sustenta-
 tionem. 412. 2. quamdiu possint concedere facultatem
 sacristis, clericis, &c. inseruiendi alicui ecclesiae. ibid. à
 Parochis moniti de illorum discessu ab ecclesia adscri-
 pta, quando, & cui significant. ibid. curent clericos
 adscriptos debita munera praestare. ibid. ab ecclesia
 adscripta discedentes functionibus ordinum inter-
 dicant. 413. 1. puniant non denunciantes mutatio-
 nem domicilij, cappellae, &c. ibid. & qui in vestitu de-
 liquerint. ibid. 793. 2. quando eis concedant faculta-
 tem vtendi veste viatoria in funeribus. ibid. curent
 ecclesiasticos abstinere à consuetudine laicorum. ibid.
 2. quoties visitent mulieres ex facultate in domibus
 ecclesiasticorum habitantes. 414. 1. eos, qui in suis
 aedibus mulieres permittunt, aut in aedibus laicorum
 habitant, inuestigent, ac deferant. 793. 2. & seq. puniat
 ecclesiasticos, etiam regulares, qui duxerint catellos
 ad funera. ibid. quomodo puniant discedentes à lo-
 co habitationis sine licentia. ibid. 2. quando, & quo-
 modo discedendi facultatem concedant, & à quo eam
 ipsi petant. ibid. facultatem absentiae tridui à praefecto
 chori concessam approbent. 415. 1. à parochis moniti
 de absentia canonicorum, & aliorum, quando cancel-
 larium moneant. ibid. non residentes ad episcopos de-
 ferant. 2. 2. 1. de vita, & moribus presbyterorum inqui-
 rant. 23. 1. quae praesentent circa clericos alienae dioecesis.
 65. tit. 2. dec. 1. quid, & qua ratione agant, & referant
 de stipendio scholastico assignando. 415. 1. & de institu-
 tione

tione magistri cantus .416. 1. quæ curent circa clericorum studia. ibid. & seq. negligentes in studijs excitent. 801. 1. curent ecclesiasticos qui debent habere conciones Granatæ. 417. 1. congregationibus spiritalibus clericorum quando interfint. 418. 2. cōgregationes spiritalibus qua ratione institui curent. ibid. quæ seruari curent quoad confessarios cleri. 793. 1. sacerdotes statis diebus ad confessionem hortentur, sibiq; testificationes ea de re exhiberi curent. ibid. libros clero præscriptos recognoscant. 795. 1. curent, processus, & inuestigationes ordinandorum ad præscriptam formam fieri. 412. 1. quod officium præstent mortuo aliquo suæ regionis parochio. 67. dec. 15. inquirant, an parochi debita erga morientes officia præstent, negligentesve corrigant, & deferant. 141. 1. nomina Parochorum, qui ad concionandi munus idonei non sunt, ante Septuagesimam deferant. 401. 2. & in eo munere negligentes obseruent. 402. 1. quæ curent circa conciones à parochis habendas. 795. 1. quæ seruent in concedenda parochis facultate, vt die festo possint abesse. 420. 2. & seq. quomodo puniant parochos, qui coadiutorem ad præscriptum non habuerint. 424. 2. & qui pueros docent sine licentia. 425. 1. quomodo puniant canonicos, & clericos collegiatis adscriptos, qui in missa conuēuali non communicant. 419. 2. à quibus monendi de erratis, & absentia clericorum adscriptorum. 424. 1. in curam ecclesiasticorum infirmorum incumbant. 425. 1.

Vicarij foranei quid curent quoad noua ædificia in ecclesia construenda. 404. 2. & quoad ecclesie, & oratorij cāpestris restauratiōem, &c. ibid. ecclesiarum, campanarum, &c. consecrandarum indicem tempore synodi cancellario tradant. 405. 1. puniant, qui supellectilem ecclesiasticam ad præscriptam formam nō consecratam adhibuerint. ibid. & qui eam in tempore non consecraverint. ibid. 2. eosq; deferant. 406. 1. mulieres non velatas in ecclesia, & in processibus interdican, ac denuncient. ibid. agant contra inobedientes edicto de conuersatione in ecclesijs. ibid. quid curent quoad sepulcra in ecclesia extruenda. ibid. 2. quando monendi à parochis de rixis in ecclesia excitatis. ibid. quæ in processibus obeundis tollant. 797. 2. deferant parochos negligentes in obeundis processibus sanctissimi sacramenti. 422. 2. curent, adorationem Crucis ad præscriptam horam in ecclesijs fieri. 421. 2. indicem processionum sui Vicariatus cui mittant, & qualem. 422. 1. regulares ad processiones publicas non conuenientes deferant. ibid. 2. eosdem obseruent, ac deferant, si candelas benedictas, palmas, aut cineres distribuunt. 406. 2. quid referant de scholaribus, & confratribus ad funera conuenientibus. 423. 2. quid curent quoad solutionem distributionum in collegiatis. 424. 1. & quoad punctatores dierum festorum, funerum, & processionum. ibid. Vicarias perpetuas vbi erigi curent. ibid. 2. multent eos, qui confessiones locationum, & liuellarum ecclesiasticorum publico instrumeto non consecrerint. 426. 1. curent, tabellam officiorum, & annuuariorum, &c. in sacristia haberi, ijsq; satisfieri. 794. 1. quæ curent circa reductiones piorum legatorum. ibid. quoad officia, & funera. ibid. & seq. notarios de pijs legatis denunciandis moneri curent. 798. 1. questores elemosinarum non admittant sine litteris testimonialibus. 798. 1. agant contra mendicos, & alios, qui sine facultate elemosinas quaerant. 426. 1. facultatem conquirendi elemosinas regularibus concessam recognoscant. ibid. 2. administrationis hospitalium, & piorum locorum rationes exigant, &c. 798. 1. 807. 2. quæ curent circa beneficia, eorumq; iura, & bona. 798. 1. circa visitationis decretorum executionem. 799. 1. quæ seruent in relaxandis fructibus sequestri nomine detentis. ibid. sodalitatē charitatis qua ratione institui curent. 805. 1. qua ratione imponant multas ad præscriptum tabellæ errorum. 983. 1. & si eam non exequantur, quomodo multandi. 986. 2. multas constitutas ad præscriptum perfolui curent. 426. 2. qua moderatiōe vtantur facultate agendi contra regulares. ibid. contractus vsurarios rescindant, ac tollant. 798. 1.

quæ notent, inquirant, & ad episcopum referant ante synodum diocesanam. 276. 2. 369. 2. & seq. quando ad illum accedant pro relatione status suæ regionis. 280. 1. 371. dec. 46. quam facultatem habere debeant ab episcopo tempore pestilentie, quoad publicam salutudinem tuendam, &c. 229. 2. 231. 2. quæ curent pro vniuersiuiusque eo tempore præparatione spirituali. 230. 1. quomodo facultatem concedant parochio, sacerdoti suspecto ministrandi sacramenta. 241. 1. & egrediendi extra septa publicæ curationis. ibid. 2. quæ cautionem adhibeant, & potestatem exequantur in ecclesiasticos suspectos, aut infectos. ibid. quomodo expurgari curent eorum supellectile. 242. 1. quam adhibeant cautionem in monasterijs, & collegijs pijs peste affectis, aut suspectis. ibid. 2. quam curam suscipiant præstandæ, & exercendæ pietatis in locis publicæ curationis, domibusq; oclusis. 244. 2. & disciplinæ mortu in ijsdem locis. 246. 2. quod officium visitationis adhibeant. 248. 2. quam curam adhibeant homini ecclesiastico infecto, aut suspecto. 249. 2. quomodo distribui curent elemosinas collectas. 244. 1. missas, & orationes pro mortuis in pestilentia fieri curent. 253. 1.

V I C E D O M I N V S, &c.

Vicedominus, seu oeconomus: vide oeconomus. In vicis diocesis instituenda Doctrinæ Christianæ sodalitates. 61. dec. 2. 87. 2. non exigendæ collectæ, vel tale diebus festis. 85. 2. per eos incedere cum superpelliceo, clericis vetitum. 349. dec. 10. vide oppida.

Vicemercatum Cap. Pleb. 6. regionis Diocesis Mediolanen. 661. 1.

V I C T V S.

Victus episcoporum in visitatione qualis. 24. 2. monialium. 48. 1. concionatoris. 478. 2. quando ei perfoluendus à populo. 132. 2. eius impēsa singulis annis in monasterijs monialium recognoscendæ. 193. 2. eidem necessaria in singulos annos ab episcopo vnicuique monasterio præscribenda. ibid.

Victui necessaria propè ecclesias non vendenda. 85. 2. 434. 1. diebus festis quomodo vendi permiffa. ibid.

V I D V Æ.

Vidua ob maritorum mortem quamdiu ab audienda missa excusentur. 10. 2. ab ea audienda die festo nulla ratione excusantur. 86. 1. si pauperes sint, quomodo, & à quibus subueniendæ. 22. 2. earum tutela episcopo commendata. 105. 2. & cura peste restincta suscipienda. 254. 2. earum index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 2. 673. 2. pro earum pecunijs nihil ex mutuo, vel depositis præter sortem accipiendum. 40. 2. viduarum S. Annæ sodalitas ab episcopis instituenda. 198. 1. vide S. Annæ.

Vidua stuprum admittentis poenitentiæ canon. 531. 1. eius nuptiæ nunquam benedicendæ. 554. 1. eam cogentes ingredi religionem, &c. à solis episcopis absoluendi. 994. num. 57.

V I G I L I A.

Vigilia Ordinationis S. Ambrosij Mediolani ieiunanda. 356. dec. 1. & S. Sebastiani. 382. 1. S. Patroni Parochie, cura parochorum ieiunanda. 87. 1. in vigilia Natalis Domini à quibus, & quando aspergendæ ades parochialium. 303. 1.

Vigiliæ ieiunandæ, quæ. 12. 1. qua ratione à fidelibus seruandæ. 1082. 1. qua ratione colendæ sint, docendus populus à parochis. 98. 2. in ecclesia Metropolitana denunciandæ, & à quo. 337. decr. 10. & à parochis, singulis diebus Dominicis. 86. 2. & ex ordine tabulæ. 382. decr. 2. in ecclesijs collegiatis parochialibus in missa conuēuali denunciandæ. 425. 1. si in diem festum cadant, non violandæ. 301. 1. ex voto, vel cōsuetudine obseruandæ. 86. 2. S. Patroni ecclesiæ cathedralis, à familia episcopi ieiunandæ. 169. 1. earum tabella. 982. 2. in ijs qualis vestitus ab episcopo adhibendus. 168. 2. monialibus cum externis loqui vetitum. 50. 1. vesperæ in ecclesijs parochialibus canendæ. 420. 1.

Vigiliæ nocturnæ in ecclesijs tollendæ. 33. 2. 802. 1.

Vigintimilliensis seminarij census annuus. 258. 1.

Vigleuanensis seminarij census annuus. ibid.

Vinum

V I N V M.

Vinum album in Missa adhibendum. 9. 2. idque à sacrista parandum. 28. 2. quinam ex parte illius defectus contingere possint in sacrificio missæ. 756. 2. & seq. Vinum in ecclesia non recondendum. 801. 2. ad vsum communionis populi album adhibendum. 515. 1. idque impenis parochorum parandum. 424. 2. calice consecrato eidem populo præbendum. 8. 1. in singulos annos necessarium vnicuique monasterio monialium ab episcopo præscribendum. 193. 2.

Vinorum exquisita genera, in mensa episcopi vetita. 17. 2.

V I O L A T O R E S.

Violatores ecclesiarum non humandi ecclesiastica sepultura. 560. 2. dierum festorum, qua ratione, & à quibus puniendi. 403. 2. monialium, à solis episcopis absoluendi. 11. 2. 994. num. 67.

V I R G Æ, V I R G I N E S.

Virgæ ferreæ in fenestris collocatiōem monialium, quales, & quomodo construendæ. 49. 1. 191. 2.

Virginem concupiscentis, vel cum ea peccantis poenitentiæ canones. 531. 1. qui eam cogunt ingredi religionem, &c. à solis episcopis absoluendi. 994. num. 57.

Virginum raptores à solis episcopis absoluendi. 11. 2. 339. 1. 994. nu. 66. earum, quæ in locis publicæ curationis, domibusq; oclusis tempore pestilentie existunt, cura qualis, & cui commendata. 246. 1. & à peste conualescentium. 251. 1.

Virginum S. Vrsulæ sodalitas ab episcopis instituenda. 198. 1. earum sodalitates regulæ. 912. 1. eas non seruantes, quantum peccent. ibid. earum preces, missa, & diuina officia. ibid. confessio, & communio. ibid. 2. & seq. Vestitus. 913. 1. conuersatio. ibid. 2. ieiunia. ibid. obediētia. ibid. & seq. paupertas. 914. 1. dierum festorum exercitationes. ibid. si ægrotent, quomodo se gerant. ibid. qualis in ijs conditiones requirantur, antequam in societatem admittantur. ibid. 2. quando, & quomodo recipiendæ. 915. 1. earum gubernatio, & officiales. vide gubernatio, & officiales.

V I R I.

Viri certi ab episcopo deligendi, qui curent, vt de processibus præscripta seruēt. 34. 2. qui semel in hebdomada visitent carceratos. 26. 1. qui ab episcopo visitante ad inquirendum adhibeantur. 24. 2. ad recognoscendos libros missarum. 150. 1. ciuitatisque & Diocesis mores, & institutiōes fidelium mores. 22. 1. 106. 1. ad distribuendas elemosinas vna cum parochio. 197. 1. ad prosequēda iura priorū locorum, & causarū. 73. dec. 16. qui vrbis cleri cōgregationibus interfint nomine cleri diocelani. 38. 1. qui inuigilent supra clausuram monialium. 194. 2. qua ratione in processibus, & in ecclesia, sacramentisq; suscipiendis à mulieribus separatim accedant, &c. vide processiones, ecclesiæ, mulieres, & sacramenta.

Viridarium monialium vbi construendum. 194. 2.

V I R T V T E S.

Virtutes in concionatore maxime requisitæ, & quæ præcipue. 476. 1. ab oblati amplectendæ, & procurandæ, quæ præcipue. 835. cap. 1. in operarijs, & adscriptis scholæ Doctrinæ Christianæ, quæ præcipue requisitæ. 845. cap. 1. & quibus præcipue rationibus eas aliquid possint. 846. cap. 2.

Virtualis intentio in missæ sacrificio sufficit. 758. 1.

V I S I T A T I O.

Visitatio inter præcipua est episcopi munera. 23. 1. 659. 2. & seq. quem ad finem potissimum dirigenda. ibid. quo ordine perficienda. 23. 2. diligenter, & celeriter conficienda. 24. 2. 281. 1. quo potissimum tempore à præfatis vrbis, & vicarijs foraneis ineunda. 280. 1. 371. decr. 46. quo primum tempore indicitur, oratio quadragesimalis horarum instituenda, & quibus in ecclesijs. 172. 2. 425. 2. 671. 1. litteræ pastorales euulgandæ, excitandusque populus ad communionem, &c. ibid. quæ alia præparanda. ibid. quo ordine generatim describenda, & perficienda. 674. 2. etiam quoad clerum. ibid. & seq. sigillatim in capite plebis. 675. 1. in ecclesia curata. ibid. 2. & seq. in scholis, & locis pijs. 677. 1. à familia episcopi primum inchoanda. 171. 2. tempore pestilen-

tie qua ratione, & à quibus ineunda. 248. 2. peste quæ restincta. 254. 1. ab oblati quam promptè suscipienda. 830. 1.

In visitatione quæ præstanda. 23. 2. victus, procuratio, & comitatus, qui. 24. 2. quæ inuestiganda, & cognoscenda quoad ecclesias. 23. 2. quoad dignitates, canonicos, & ministros ecclesiæ. ibid. quoad parochias, & parochos. 24. 1. quoad populum. ibid. quoad regulares. ibid. quoad hospitalia, & loca pia. ibid. quoad sodalitates. ibid. 74. dec. 22. quoad scholas, & ludi magistrorum. 24. 1. quoad bibliothecas. ibid. 2. quoad decreta conficienda. 280. 2. & seq.

In visitatione quæ præstanda, de fabrica, & supellectili ecclesiastica generatim. 662. 1. sigillatim subito exequenda. ibid. 2. quibus aliquod spatium dari potest. 663. 1. quæ statuenda, & exequenda quoad loca, & formas, pro fabrica materiali iudicio visitatorum. ibid. 2. quæ seruanda quoad rationem impensæ fabricæ, & supellectili ecclesiasticæ statuendam. 664. 1. quæ consultanda cum ordinario, vel præfeto fabricarum. 665. 1. curanda quoad reliquias sacras. ibid. quoad indulgentias. ibid. quoad bona ecclesiastica. ibid. quoad constitutionem archimorum. ibid. quoad beneficia vacantia. ibid. 2. quoad fructus ecclesiasticos. 666. 1. quoad diuina officia, & distributiones. ibid. quoad mores, & studia cleri generatim. ibid. 2. quoad parochos. 667. 1. quoad vicarios foraneos. ibid. quoad laicos. ibid. 2. quoad scholas, confratrias, & loca pia. 668. 1. quoad regulares. ibid. & seq. quoad moniales. 669. 2. quoad processus in ipsa visitatione conficiendos, vel remittendos ad iudices ordinarios. 670. 1.

In visitatione quæ instructiones seruandæ, quoad præparationem eorum, qui visitantur. 172. 1. 671. 1. præmittendus aliquis, qui episcopi aduentum denunciaret, & qualis, eiusque officium. 172. 2. 425. 2. pastorales episcopi litteræ de visitatione, & sacramento Cōfirmationis, &c. à parochis promulgandæ. 172. 2. & seq. 425. 2. 671. 1. curandum à parochis, vt populus confiteatur, eucharistiamq; sumat. 173. 1. 671. 2. sacramentumque confirmationis, qui nondum cōfirmati sunt. ibid. quando, & qua ratione ab eisdem populus conuocandus. ibid. confessarij necessarij accersendi. ibid. & confessionalia præparanda. ibid. quæ alia paranda. ibid. & seq. certæ viuendi regulæ populo legendæ. 176. 1. & monitiones pro ratione cuiuslibet status. ibid. perita parochorum, & sacerdotum in concionandis ab episcopo cognoscenda. ibid. confessarij ab episcopo conuocandi, & quid monendi. 140. 1. confessiones à parochis non audiendæ. 425. 2.

In visitatione qui, & quot adhibēdi comites. 171. 1. quid potissimum curandum. ibid. 2. in quibus se gerant episcopi tanquam Sedis Apostolicæ delegati. ibid. laicorum ornatus prohibendus. ibid. inspicienda clausura monialium regularibus subiectarum. 172. 1. qua ratione excipiendus episcopus à populis. &c. ibid. pro decretis in ea confectis nihil accipiendum a notarijs. 171. 2. quando pro scriptiōe aliquid possint accipere. ibid.

Visitatio carceratorum, scholarum, ecclesiarum, infirmorum, monialium, &c. vide carceratorum, scholarum, monialium, &c. quando, & qua ratione ab episcopo ineunda, &c. Vide Episcopus.

Visitatores episcopo inferiores, sacerdotes nō clerici esse debent. 62. dec. 6. quam formulam in visitando seruēt. 24. 2. qualem comitatum adhibere possint. 171. 1. tempore pestilentie quæ curent quoad præparationem spirituales. 230. 1. quam ex præscriptis in regulis de visitatione episcopali omittant. 176. 1. 674. 1. quam sepe, & quibus diebus congregationem habeant, quid in ea tractent, &c. 64. 1. 2. quo habitu diebus festis in ecclesia conueniant. 813. 1. quot, & quales deligendi. 655. 1. 659. 2. & seq. & à quo. 655. 2. in quibus capitibus non se immisceant sine speciali facultate. ibid. summarium litterarū ratione officij ad se missarum conficiant. 656. 2. causas ad se nō pertinentes nō suscipiant. ibid. munera non accipiant. ibid. 816. 2. quibus congregationibus præsent, aut interfint. 657. 1. 661. 2. & seq. quo loco in ijs sedent. 657. 2. quæ famulis suis prohibeant

INDEX RERVM.

INDEX RERVM.

beant. 817. 1. quæ curent quoad monita executionis decretorum provincialium, & diœcesanorū, de ijs quæ ad fidei tuendam studium, doctrinam christianam, & ad prædicationem verbi Dei pertinent. 400. 1. de ijs quæ ad dies festos, sacra tempora, loca, & supellestem sacramentorum pertinent. 402. 2. & seq. de ijs quæ ad sacramentalia, & sacramenta pertinent. 406. 2. & seq. de ijs quæ ad diuina officia pertinent. 419. 1. quæ ad parochos pertinent. 424. 2. quæ ad bona ecclesiastica. 426. 1. mendicantes. ibid.

VITA.

Vita S. Patroni die festo ecclesiæ parochialis populo recitanda. 87. 1. 402. 2. eiusve liber habendus in sacristia. 620. 2.
Vita, & honestas episcoporum, & clericorum. 15. 2. 170. 2. 360. dec. 19. certo libro describenda. 96. 1. ordinandum, à quibus episcopi iussu inquirenda. 143. 2. 549. 1. ea de re rescriptiones quales afferendæ. 144. 1. 444. 2. & seq.
Vita ludi magistrorum à quibus inquirenda. 89. 1. 400. 1. cingarorum item. 401. 1. monialium, quæ. 48. 1. 193. 2. mendicorum vagantium ab episcopo inquirenda. 63. dec. 14.
Vitæ innocentia in concionatore requisita, qualis. 475. 1. eius præcipua ratio à concionatore adhibenda, vbi concionandi munus suscepit. 478. 1.
Vitæ christianæ instituentæ ratio tum generatim ab omnibus, tum speciatim à patribus familias, officinarū dominis, & ministris seruanda. 1075. 2. & seq. seruanda generatim. 1077. 2. quoad custodiam cordis, & totius hominis. 1079. 1. quoad confessionem, & sacram communionem. ibid. orationem, & spirituales exercitationes. ibid. 2. tum matutino tempore præstadas. 1081. 1. tum vespertino. ibid. 2. quoad rationem precandi, ac versandi in ecclesia. ibid. quoad dies festos, sacra tempora, & vigiliis. 1082. 1. quoad opera pia. ibid. vñtum, & vestitum. ibid. 2. seruanda speciatim a patribus, matribusve familias, & dominis. 1083. 1. ab officinarum magistris, & dominis. 1085. 2.
Liber cui titulus est, Theatrum vitæ humanæ, & Vita della Madonna, ante purgationem prohibetur. 432. nu. 13. & 15.
Liber de vitis Sanctorum vrbis, & Diœcesis ab episcopo conscribendus. 87. 1.
Vitalis Mediolani Archiepiscopus, eiusque præcipua gesta. 975. num. 39.

VITES.

Vites in cœmeterijs non serendæ. 126. 1. 588. 2. & si quæ sint, amouendæ. ibid. 466. 1. ab ecclesiæ, & oratorij parietibus conuellendæ. 126. 1.

VITIA.

Vitia à concionatore exagitanda, quæ ratione. 3. 2. 484. 1. & quæ præcipue. ibid. 716. 2.
Vitijs dediti à sacris ordinibus reijciendi. 549. 1. & ad munus concionandi non admittendi. 474. 2.
Vitiati corpore à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 443. 2. 447. 2. 549. 1. an huiusmodi sit, inquirendum de promouendo ad episcopatum. 15. 1.
Vitro circundandum tabernaculum gestatorium. 464. 1. è vitro, aut cristallo conscribendi vrceoli. 151. 2.

VMBELLA.

Vmbella adhibenda in deferenda ad ægros eucharistia. 8. 2. 537. 2. & qualis. 537. 2. quotuplex habenda ad eum usum, & ad usum quoque processionum in ecclesia cathedrali. 606. 2. collegiata. 613. 2. & seq. & parochiali. 619. 1. qualis vtraque conscribenda. 634. 2. & seq. quando, & quomodo purganda. 640. 2.

VNGVENTA.

Vnguenta vetita episcopis. 16. 2. clericis. 19. 1. & monialibus. 48. 2. diebus festis non vendenda. 403. 2.

VNIO.

Vnio parochiarum quo casu faciendæ. 6. 2. beneficiorum, quæ seminarijs applicanda sunt. 13. 2. monasteriorum monialium quando faciendæ. 43. 1.
Vniones perpetuæ, etiam ecclesijs Iuris patronatus factæ ab episcopo recognoscendæ. 37. 1.

VNIVERSITAS.

Vniuersitas concionatorem deligere non potest. 210. 2. quando cogenda eidem concionatori subministrare vitum. ibid. 132. 2. non laicum, sed clericum adhibeat ad functiones in ecclesia obeundas. 145. 2. 365. 1. eius vota publica à quibus inquirenda, & quomodo nuncupanda, & commutanda. 215. 2. 404. 1.

VOLUCRES, &c.

Volucres venaticæ in ecclesiam non inferendæ. 33. 2. 438. 1. 802. 1.

Volumina sanctorum Patrum, & interpretū fidei ad solidum usum non auertenda. 68. dec. 21. ecclesiæ vsui addita quomodo in sacristia asseruanda. 128. 2. tempore pestilentie quomodo asseruanda. 231. 2. qua ratione in bibliothecis ecclesiasticis asseruanda. 129. 1. ficto alterius nomine sine licentia non imprimenda. 300. 1. Vide libri.

Voluntates testatorum expleri, curandum ab episcopis. 102. 2. easdem explere quoad pia legata qui cogendi. 73. dec. 16. ob eam rem à notarijs denunciandi. 74. dec. 17. earum executores quomodo libris à defuncto relictis vti possint. 90. 1. 345. dec. 40. 435. nu. 27.

Vormatiensis concilij canon de suscipiendo confirmationis sacramento, quando à parochis euulgandus. 136. 1.

VOTA.

Vota, qua ratione nuncupanda. 215. 2. publica, à Vicarijs foraneis inquirenda, & quando, & quomodo commutanda. 404. 1. qua ratione denuncianda. 425. 1. qua ratione à confessarijs commutanda occasione Iubilæi, &c. 92. 2. 765. 2. 776. 2. eorum tabulæ qua ratione ex primendæ. 576. 2. eorum liber, seu tabella habenda in sacristia cathedrali. 608. 2. collegiata. 615. 2. & parochiali. 620. 2.

Vota oblatorum: vide oblati. dies festi ex voto: vide dies festi.

VOX.

Vox in concione adhibenda qualis, quæ ratione moderanda, &c. 491. 1.

Voces in diuinis officijs, quales. 31. 2.

Vocatio cleri in synodo Diœcesana quomodo faciendæ. 278. 2.

VRBS.

In vrbe comessatio clericorum in celebritatibus vetita. 421. 1. in eadem instituenda sodalitas nominis Dei ab episcopo. 61. dec. 3. in eius triuuijs frequentioribus crucis insigne erigendum. 91. 1. Vide ciuitas.

VRCEOLI.

Vrcei abaci, quot. 603. 2. & quales. 631. 1.

Vrceoli ante missam à quo parandi. 10. 1. 30. 2. 752. 1. ex qua materia conscribendi. 151. 2. 464. 1. 803. 2. quæ forma. 629. 2. quando, & quomodo purgandi. 641. 1. quot parandi ad usum episcopi celebrantis. 603. 1. ad usum missæ conuentualis in ecclesia cathedrali. 605. 2. 609. 2. collegiata. 612. 2. 616. 1. parochiali. 618. 1. 621. 2. 803. 2. ad usum altaris minoris. 611. 1. 464. 1. ad usum sacræ ordinationis. 603. 2.

Vrceolus grandiusculus ad usum lauationis manuum habendus in ecclesia cathedrali. 607. 1. collegiata. 614. 1. & parochiali. 619. 2.

Vrceolorum fenestella quando, & quomodo purganda. 640. 2. eorum quoque pelues. 641. 1. vide peluis, & fenestella.

Ab vrina mundi conseruandi sacrorum locorum parietes. 126. 1. 438. 1. ad eam excipiendam quot vasa ab ecclesiæ Rectore paranda occasione litaniarum. 784. 1.

VSVRA.

Vsura quomodo committatur in mutuo, & deposito. 40. 2. ex cambijs. ibid. ex venditione, aut emptione. 41. 1. ex pignore. ibid. ex mutuo, vel commodato. ibid. ex societate, & locatone animalium. ibid. ex contractibus, seu fictis libellarijs. ibid. ex alijs contractibus. 63. dec. 19.

Vsura à concionatore reprehendendæ. 484. 2. 416. 2. eas accipientis pœnitentiæ canon. 530. 2. ex huiusmodi vsuris facultates comparatæ, Iudæis ad fidem conuerfis episcopi cura restituendæ. 54. 2.

Vsurarij à sacris ordinibus reijciendi. 143. 1. 447. 2. 549. 1. quan-

1. quando ad confessionem, & sacram communionem non admittendi. 8. 1. 773. 2. 775. 1. ea de re docendi à concionatore. 716. 1. in ecclesia non sepeliendi. 63. dec. 18. 560. 2. idque sub pœna excommunicationis summo Pontifici referuat. 63. dec. 18. ab iisdem non accipiendæ oblationes. 165. 1. eorum index in visitatione à parochis exhibendus. 175. 1. 673. 1. qui puniendi tanquam vsurarij. 41. 2. 74. dec. 21.

Vsurarij contractus: vide contractus.

VSVRATORE.

Vsurpatores bonorum ecclesiasticorum in excommunicationem incurrunt, eaque de re decreta promulganda. 276. 1.

Vsurpationum bonorum, & iurium ecclesiæ index in visitatione à Rectore ecclesiæ exhibendus. 174. 2. 672. 2.

Vsus bibendi in ecclesia: vide bibere. oratoriorum, vide oratoria. cauponarum clericis interdictus. 10. 1. gemmarum meretricibus. 40. 1.

VXOR.

Vxorem occidentis pœnitentiæ canones. 527. 1. & co-

gentis eam adulterium perpetrare, aut permittentis fornicari, &c. 531. 1. vxoris item cōscio viro mechanicis. ibid. contra præceptum de non concupiscenda vxore proximi peccantium pœnitentiæ canones. 532. 3.

X

Xenia à Vicarijs episcopalibus non accipiendæ. 104. 2.

Z

Zelus salutis animarum quam ardens esset in Apostolo Paulo. 1169. 1. in sancto Gregorio Magno. 1183. 1. & in sancta Catherina Senensi. ibid. in operarijs, & confratribus scholarum Doctrinæ Christianæ maxime requisitus. 845. 2.

FINIS.

Laus Deo, Beatæ Mariæ Virgini,
ac D. Ambrosio.

